

FAMINE IN WESTERN INDIA

GREAT DISTRESS IN THE BOMBAY PRESIDENCY

FROM the various exchanges from India, it appears that famine in Bombay Presidency threatens to be very severe. The distress seems to be most acute in the Panch Mahals, Kathiawar, a few Talukas of Ahmedabad and Kaira. In some of these areas the fodder scarcity is so keenly experienced that the feeling everywhere is that there is absolutely no hope of cattle surviving, unless the Government, as well as the public, come to their assistance. There is certainly a keen irony in the contrast between the reports of the Coronation festivities amongst the aristocratic class and the heart-rending distress amongst the country people. The agriculturists are losing their cattle at an alarming rate. It is reported that over 15,000 cows in charge of Rabaris alone, from the famine-stricken areas in Gujarat, are transported to the Surat Dangs. At another place it is reported that the jungles of Gir, in Kathiawar, in which were accommodation for a large number of cattle at nominal charges, are found useless, as it is now proved that there will be scarcity of drinking water in these jungles. It further says that this difficulty is likely to increase yet and so it will be impossible to receive any more cattle. Relief works have not yet begun and the position of famine-stricken people becomes more acute every day. Life in villages becomes unsafe and the village folk are removing their assets to safer quarters. The Associated Press of India sends the following report of the situation to the Press:—

"There is ample evidence to show that the strain is beginning to be severe in Ahmedabad, Kaira, Panch Mahals and Gujarat districts. The rates for food and grass are increasing daily. Cattle are dying in large numbers and considerable traffic in hides and bones is being carried on. In Panch Mahals relief works have

already been started and 10,000 people are working daily. Another evidence of scarcity is increase in crime in all parts. Tanks are everywhere empty and water difficulties are becoming very acute. In the Ahmedabad district one or two towns are reported to be evacuated on this account. The deportation of cattle to Surat and Thana continues actively while numberless herders continue to wander from all the affected areas to other places, where in the Native States they are put to the hardship of paying transit fees, and this is greatly resented and sometimes leads to desperate affrays. Over and above this plague is raging in Kathiawar States, especially in Junagadh where the mortality is heavy."

Arrangements have been made and relief works are opened by the Government, but the feeding of thousands of starving cattle for the remaining long dry season of eight months is a very costly and laborious affair. It is now evident that private charity and assistance must be obtained if the people are to be saved from severe privation and a consequent heavy mortality. A strong and influential committee representative of all communities is formed in Bombay. The Hon. Mr. G. K. Gokhale intends giving about ten members of the Servants of India Society to open and conduct the relief campaign. Mr. Gopal Krishna Devdhar of this Society has already been sent out by the trustees of the Wadia Charities to visit some of the famine stricken areas. Mr. Devdhar has now submitted a full report of the actual state of things. He found the poor cultivators, the field labourers, and the lower classes nearly at the end of their tether, all their resources being about to fail them. The condition of the cattle was even more deplorable, owing to a complete failure of rains over a large portion of the

areas affected. Not a blade of grass could be seen on fields for hundreds of acres, and consequently he found good cattle being sold for nearly one-third or one-fourth their normal price. Speaking about the measures for relief Mr. Devdhar says, "Government are prepared to adopt adequate measures for the relief of distressed human beings when the need for it arises by starting famine relief works on the lines of, and within the limits laid down by, the Famine Code. But they would not be able to help the respectable but poor people, who would neither go to the relief works nor take gratuitous relief. Besides, the people on the relief camps need a few necessary 'luxuries' and clothing which the Government officials are unable to supply. As regards orphans and waifs and those who are completely destitute, they are ready to help them by opening orphanages, poor houses and kitchens. In the matter of the additional relief to cattle, however, they do not see their way clearly."

As a suggestion Mr. Devdhar says "the measures of relief that will have to be taken in hand immediately by the non-official agency, are those which are primarily concerned with the saving of cattle. At the lowest computation the number of cattle in the District of Ahmedabad is about 300,000. According to Mr. Painter one lakh of these are useless cattle, which must sooner or later die. One lakh Government might try to save and the remaining one lakh will have to be provided for by private charitable agency. Moreover, the number of cattle in the Panch Mahals is much larger and there must be a larger number in the Kaira district."

In view of this alarming situation, not a small amount of funds will be sufficient to tide over the famine. It is estimated roughly, that an amount of Rs. 1,200 will be required to feed one cow for the eight months.

Such is the state of things which exists at the present time in India, and this can give but a faint idea of what the dreadful position is.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	94	1	3
Mr. M. E. Mianger, Port Elizabeth	1	0	0
Indians of Rhodesia	13	3	6
	108	4	9

Indian Travellers' Difficulties

An Uncivil Booking Clerk

The Chairman of the British Indian Association, Johannesburg, has addressed the following letter, dated the 28th ultimo, to the General-Manager, South African Railways:—

Sir,—Mr. M. S. Bhikjee reports to my Association that, on his applying at the ticket-office near the Pass Office for three second-class return tickets for Daanbauser to-day, and on asking the booking-clerk to book seats for himself, as the tickets were taken for himself, his wife and family, the clerk said that it was too much trouble for him to take down an Indian name, and that no seats would be reserved. Mr. Bhikjee explained his difficulty and said that, as he was being accompanied by his wife, he did not wish to be unduly inconvenienced, and that he wanted the ordinary right of booking seats for himself and his family. He was at the office about two o'clock. The numbers of the ticket are 3911, 3912, 3913.

In the opinion of my Association, the members of the community represented by it are entitled to as much consideration and courtesy as the members of any other community. I, therefore, trust that you will be pleased to inquire into the matter, and instruct the clerk and other officials who may have dealing with the public not to wound the feelings of any section of the community, no matter whether there is any popular prejudice against such section or not.

A Letter to the English Press

Miss M. E. Polak writes to the *Morning Leader* of the 7th ultimo regarding the treatment of Mr. Hirani and Moolchand, which was reported in this paper. After recounting the facts of the case, the writer concludes:—

"It is to be noted that Mr. Moolchand received no compensation for the insulting treatment he had received. And yet, after instances such as this, we are told that it is the desire of the Government to give fair treatment to those Indians who are lawfully resident in South Africa."

The National Congress

Special Cablegram

The National Congress that sat at Calcutta with the Honourable Pundit Dhar as President, congratulated the Transvaal Indians on the issue of the struggle that promises to be entirely successful. The Congress passed a resolution deploring the various disabilities, such as the £3 tax on ex-indentured Indians in Natal, trade licences legislation in South Africa, the Gold Law of the Transvaal, etc., and demanding retaliatory measures. The Congress also passed a resolution condemning the system of indentured labour and urging the Government to introduce legislation abolishing it. Messrs. Chintamani, Polak, Chaudhri, Manilal Doctor, and Sorabji spoke. Mr. Polak received an ovation. The Industrial and Social Conferences, too, passed resolutions condemning the system of indenture.

Mr. Gokhale Coming

London, December 29th.—The Indian National Congress has closed its proceedings at Calcutta. Mr. Gokhale is to visit South Africa in the course of the summer in connection with the grievances of Indians resident in that country.—Reuter.

Mr. W. T. Stead's Letter

"To My White Friends and Readers in Africa"

(Continued)

What the British Indians did

I have referred to the treatment of the British Indians of the Transvaal not for the purpose of reviving the bitter memories of an old controversy, one phase of which I hope will be ended by the legal enactment of the Smuts agreement, but to indicate a possible danger which appears to be ignored. The whole subject of the treatment of Indians in South Africa is too large a subject to be touched upon here. The British Indians, when subjected to pains and penalties and legal disabilities which aroused the indignation of British India and called for the remonstrances of the India Office, resorted to a method of self-defence the efficacy of which is

only now gaining recognition. They followed the example of the early Quakers, who met the persecution of the Stuarts by a policy of passive resistance. Three thousand five hundred sentences, many of them entailing hard labour and a Kaffir diet, were inflicted upon members of a community numbering all told only eight thousand persons. The discipline, the patience, the endurance of these our fellow-subjects were beyond all praise. It was this weapon of enduring suffering inflicted by an unjust law, much more than the protests of the India Office, which led to the removal of some of their grievances.

The Kaffir May do

What the white Africans have to fear far more than their resort to armed rebellion is the adoption of the principle of passive resistance by the native population. It is true that there is a wide difference between the ethical development of the Kaffir and that of the British Indian. But if the system of injustice inaugurated by the verdicts in the case of Galbraith Cole and Samuel Lewis is to become universal in Africa, the natives may learn to use a weapon the efficiency of which has been demonstrated by the British Indians. In other words, the denial of justice by the Courts may lead to a General Strike on the part of the natives, upon whose shoulders rests the burden of labour in Africa. The Kaffir's wants are few. If he exerted himself a little more so as to accumulate an extra stock of mealies he could strike with less inconvenience to himself and his family than any working man in Europe.

If the Coloured Majority Struck?

According to the last census returns there are 360,000 adult male Europeans in the South African Union, out of a total white population of 1,278,025. The natives number 4,061,082, and other coloured persons 619,392—say, roughly, 4,700,000 in all. Supposing the 4,700,000 chose to lay down the shovel and the hoe and to go on strike, what could the 360,000 adult whites do to meet the situation? We have just passed through a tentative General Strike in England, when the cessation of labour by 65,000 railway employees brought the north of England to within forty-eight hours of famine. Society is less complex in Africa. But the problem of how to get along if the coloured men went on strike is not one which any South African white can contemplate with equanimity.

War for Slavery

The probable result would be an attempt to enforce labour by imprisonment. But you cannot send a whole population to gaol; and if you did you would merely solve the black man's difficulty of finding food by providing him with board and lodging at the expense of the State.

The inevitable result would be an attempt to introduce what would be to all intents and purposes slave labour enforced by the sjambok, and in case of need by the rifle. That in its turn would inevitably lead to massacre and armed revolt; and in case of a war to enforce slavery, the whites could count upon no support, moral or material, from the outside.

The General Strike may be far off, but it is not a mere fantasy. The organisation of a comprehensive general strike embracing the whole of the coloured population in the vast areas of the four States may be dismissed as chimerical. But widespread sympathetic local strikes are not only not impossible, but they are in the highest degree probable if once the coloured man comes to realise that he is no longer regarded as a human being entitled to justice, but only to the rights of the wild beast.

What Can be Done?

I am aware that many of you whom I am now addressing will scorn to listen to such considerations. But among you there must be many who are sufficiently cultured—I might even say Christianised—to recognise that the basis of all civilised society must be the supremacy of the law and the equal administration of even-handed justice between man and man, regardless of colour or of race. To you I would address an earnest appeal to take prompt and energetic measures to stamp out this plague of lynch law in its first incipient beginnings. In East Africa, fortunately, the Colonial Office was able to express the indignation and horror excited by verdicts of killing no murder by the prompt deportation of Mr. Cole, son of an earl though he be. No such remedy seems to be available in the case of Samuel Lewis. But some other means, surely, are to be found among the resources of civilisation to brand as they deserve such cold-blooded murderers of their fellow-men.

How to Restrain White Murderers

It is not for me to prescribe the most efficacious means that should be taken to revive the confidence in the administration of British justice which has been so rudely shaken by recent events. But surely it ought not to be impossible for the reasonable and law-abiding members of the white community to organise a Society for the Defence of Human Rights which would address itself to the prevention of similar outrages in future. Such a society would have as its first duty to secure for every black man accused of any crime which arouses the passions of the whites legal assistance insuring him a fair trial in open court. It would have as its second duty the prosecution of every white man who took the law into his own hands. But most important of all its duties would be the education of

public opinion by the formation of committees in every district, whose duty it would be to convince the local community that it is the most fatal mistake to strike at the root of the confidence of the natives in the even-handed administration of justice in the Courts of the white man. The full limelight of publicity should be turned upon every case in which the Courts refused to do justice, the names of the lynchers and of the jurors who acquitted them should be pilloried in a roll-call of infamy, and all such persons should be bebarred for ever from all positions of honour or emolument in the Dominion.

If you are to continue to be "Lords over the Natives," see to it that you be just lords.

W. T. STEAD.

From the Editor's Chair

FAMINE

We give prominence, this week, to the report of the state of famine which prevails in Western India at the present time. We have our difficulties in South Africa but thank God, cruel famine is not our portion. The Indians of South Africa have shown in the past that they could rise to the occasion in assisting their brethren in India who were suffering from earthquake or famine. A fund has been started in our columns which has now reached over £100, but we feel that this sum represents but an item of the amount it is possible to raise in South Africa. The Mahomedan community are showing great sacrifice in subscribing several thousands of pounds in aid of the sufferers in the Italo-Turkish war. We trust that they will be none the less generous in subscribing towards the relief of the famine-stricken people in India. The Hindu, Parsee and Christian members of the community, having had no such drain upon their resources as the Mahomedans have recently had, can make it their special mission to push forward the collection of funds for this worthy cause.

MR. POLAK AT THE NATIONAL CONGRESS

MR. POLAK'S strenuous work has already commenced in India. He never knows what it is to rest when duty calls him to work. The resolution about the indenture system to which he, with Messrs. Chintamani, Manilal Doctor, and others, spoke of the greatest importance and a step in the right direction. It is a Crown to his past work. He shares with Mr. Gokhale the credit of bringing about a termination of the supply of indentured labour to Natal. The Congress, no doubt inspired by him, has followed the logical result

of its policy by asking the Government of India to abolish the system of indenture altogether. It now remains for the Government of India to end a system which is but a form of veiled slavery.

JOYFUL NEWS

THE announcement made by the Hon'ble Mr. Gokhale that he proposes to visit South Africa during next summer will fill every Indian heart with joy. Mr. Gokhale is no stranger to the Indians of South Africa. By his great work in our behalf he has endeared himself to us all. Mr. Gokhale is, therefore, assured of a royal welcome. And we doubt not that he will be warmly received by the leaders of European society. Mr. Gokhale's intended visit can only do good in every respect.

Natal Indian Schools

The Christmas Vacation

Clare Estate

The annual distribution of prizes in connection with the above school took place on Friday, the 15th ult., in the schoolroom which was tastefully decorated with palm leaves, evergreen, and paper chains. The room was crowded with friends and parents of the children attending school. Among those present were Messrs. W. A. Cameron, Purnosingh, Rallaram, Ramhorry, M. Beethasee (headmaster, Sydenham School), Pundit Kandhai Maharajh, Rugoobee, Hoosani (storekeeper, Clare Estate), D. Lalla, Chinakoinda, R. Vartharajloo, V. Abynasi, and many others.

Owing to the Rev. Dr. Ikin's sudden illness, Mrs. Ikin sent a telephone message in the morning that she was not able to come and distribute the prizes at the school, so the headmaster had to arrange with Mr. W. A. Cameron for the distribution of prizes, which duty he willingly accepted.

The first part of the programme was creditably rendered and the prizes for the upper school were then distributed by Mr. W. A. Cameron (late headmaster, Front View G. A. School). The other half of the programme was then carried out to the entire satisfaction of all.

Mr. W. A. Cameron spoke on the excellent manner in which the arrangements and programme had been carried out, which reflected great credit upon the headmaster and staff. Some of the senior boys recited their "Selections from Shakespeare" in an excellent manner.

Umzinto School

To suit the convenience of the parents, the prize distribution to the pupils attending the above school took place on Dingaan's Day, Dec. 16th. The school-room, where the

function was held, was most decorated with evergreens, flowers, and British flags, and was crowded with spectators.

The Headmaster (Mr. A. B. Paul) had asked the Rev. B. M. Ford (the vicar of the parish) to distribute the prize. Mr. Paul thanked the audience for their presence in the school that morning.

He also thanked them for subscribing very liberally towards the school prize.

The Rev. Mr. Ford said that the number of pupils in the school was increasing, and that it would be better if there was a separate school for natives. He said Mr. Paul had been the headmaster of the school for the last 17 years, and many young men amongst the audience were educated under him, and were now able to carry on their own vocations as clerks and storekeepers. He was pleased to hear the good report of the school in the parish. He also spoke of everyone's duty towards God. In conclusion, he spoke highly of the good work done by Mr. and Mrs. Paul.

New Guelderland

A quiet but most enjoyable day was spent by the pupils and staff of the Veda Dharma Sabha School, New Guelderland, in connection with the second annual breaking-up ceremony for the midsummer holidays, on Thursday, the 21st inst. In the morning the pupils indulged in a game of cricket, after which light refreshment were served and appreciated by all.

Owing to the unavoidable absence of the president, Mr. W. R. Bodasingh, the teacher in charge called upon Mr. L. C. B. Ephraim to distribute the prizes to the successful pupils. Mr. Ephraim, in readily accepting the proposition, thanked Mr. Maharaj for asking him to distribute the prize on the occasion, and addressed the children in a few well chosen words of encouragement.

Shriji Bhanipakash B. U. Maharaj briefly stated the doings of the school for the year, and said that the Hindustanee children had progressed greatly in Hindi. He cordially thanked Messrs. Geo. Stewart, jun., Baboo Bodasingh, Badalram, D. N. Amin, and P. B. Desai for the generous contribution towards the prize fund. He hoped the children would enjoy their holidays, and wished them a merry Christmas and a happy New year.

The proceedings terminated with the singing of the National Anthem and three hearty cheers for the King-Emperor and Queen-Empress.

Here is the fundamental error: the crude and monstrous assumption that the land is, or can be, the private property of anyone. It is a usurpation exactly similar to that of slavery. —FRANCIS W. NEWMAN.

Imperial Parliament

In the House of Lords on the 6th of December, Lord Lamington moved that a humble address be presented to his Majesty for all correspondence between the Colonial Office and the South African Administrations on the questions relating to British Indian subjects which has taken place since August, 1910. The noble lord also asked the Under Secretary for the Colonies whether any reply had been received to the communication of the Secretary of State to the Union Government regarding certain disabilities upon British Indians resident in the Transvaal by the Draft Municipal Ordinance; how far the Draft Ordinance had been proceeded with; and whether he could give the substance of the replies, if any, of the Union Government to the representations of the Secretary of State as to the complaints of the British Indian population regarding the operation of the Transvaal Gold Law, 1908, and Townships Amendment Act, 1908 and 1909.

Lord Emmott said that having been in the Colonial Office only a few weeks and this particular question of the treatment of British Indians being one of the most delicate, difficult, and complicated questions they had to deal with, he could not pretend yet to be master of the whole history of the matter. It was, of course, constantly receiving the careful consideration of the Government. As regarded the Union of South Africa, there was published in March last a Parliamentary paper containing, among other papers, a draft Bill regulating immigration into the Union based upon proposals made to the Union Government by the noble marquis the present Secretary for the Colonies. The main object of these proposals was to put an end to the differentiation against British Indians and to terminate the movement of passive resistance to the regulations on the part of the Transvaal Indians.

The discussion in the Union Parliament revealed certain difficulties and defects in the Bill, especially regarding the question whether the fresh Indians annually admitted to the Union should have the right to enter the Orange Free State from which Asiatics had been excluded by pre-war legislation. The Union Government decided, with the concurrence of his Majesty's Government, to withdraw the Bill last Session with a view to introducing an amending Bill next year, and meanwhile an agreement had been arrived at with the Transvaal British Indians by which the passive resistance movement should be brought to an end. Correspondence on the subject was still proceeding and he was not prepared to lay papers at the present time. With regard to the other questions, it would be sufficient to state that the Transvaal Municipal Ordinance was referred

to a Select Committee of the Municipal Council, whose report would not be brought up until the Council met again in January. The specific points mentioned by the noble lord were still the subject of correspondence, but it would be found that the difficulties of which he had spoken had been to a large extent removed.

Earl Curzon and Kedleston, in congratulating the noble lord upon his first appearance in his new capacity, expressed the hope that his Majesty's Government would keep their eyes fixed on the progress of the Bill and would earn the gratitude not only of South Africa, but of the Indian population by assisting to remove the obnoxious restrictions upon their everyday life to which Indian immigrants were at present subjected.

Lord Lamington withdrew his motion. —*The Times*.

What is a Monthly Servant?

Interesting Legal Point

The Newcastle correspondent of the *Natal Mercury* writes:—Some time ago a free Indian, named Suree employed at the Ballengeich Colliery was charged before Mr. K. A. Mc. Kenzie, then acting assistant magistrate at this court, with desertion from the said company under Section 3, Chap. IV. of Ordinance 3, 1850. The case was defended by Mr. Wilcox.

It transpired during the hearing that, although a monthly servant, he was paid only for the days he was employed, and that the month was reckoned at 30 days instead of as a calendar month as provided in the Ordinance, whereupon the Acting Magistrate dismissed the case against accused, holding that he did not come under the definition of a monthly servant as designated in the Ordinance.

The company appealed to the Supreme Court against this ruling, with the result that the case was sent back to the Lower Court for re-hearing, the Supreme Court holding that the Acting Magistrate put a wrong interpretation on the Ordinance.

The Case was retried before Mr. McKenzie on Thursday, when defendant was represented by Mr. Crook in the absence of Mr. Wilcox, when a verdict of guilty was returned, and the accused cautioned and discharged.

The case is of considerable interest to colliery companies who employ a number of free Indians, as this judgment will be a guide in future proceedings of the kind.

Mr. Edward Clarke writes to the *Mercury*:—

I was more than astonished that on appeal by the company, the Supreme Court altered the sentence, or sent it back to be re-tried by the same Magis-

trate, which was tantamount to a different verdict being brought in. I have carefully gone into the case, and, even supposing for one moment that there was an agreement as to being a monthly servant, the mere fact of his being paid only for the days he worked absolutely destroys any agreement, special or otherwise, that may have been made. Whether white or black, if I engaged a man by the month, he certainly should be paid by the month. Whatever days he may be absent through sickness or otherwise cannot be legally deducted, and I say this that the Supreme Court are wrong in their judgment. According to their ruling, what power is placed in the hands of an employer who engages men by the month, and at his own sweet will can deduct whatever days he thinks fit. If a man is paid for the days that he works, he is not a monthly servant—that is the law, and there is no getting away from it.

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 495)

Mr. BATCHELOR: The Australian view is very much in sympathy with the view put forward by Sir Joseph Ward as regards the Resolution that he has moved, and I will ask Mr. Pearce to refer to that particular point.

On the general question raised by Lord Crewe with regard to a United Empire, the mixture of black and white races, or a freer admission of them into the countries now inhabited by the separate races, I think any suggestion that would work towards that would tend to a disunited Empire rather than a united Empire. I feel that very strongly. I think we recognise that there are localities in which both black and white can live separately, and that we should have the best possible and most harmonious relations with the two races. In that way we shall maintain the unity of the Empire. I would like also to put it in this way. Taking the case of the Commonwealth; there was some years ago a very strong feeling, much stronger than there is to-day, of prejudice against Asiatics. That prejudice is very largely going. I think one of the reasons why it is very much less to-day than it used to be is because there is a better understanding, on the part of the statesmen in this country, of the position which we have taken up. There is not the same irritation caused by a wrong understanding on the part of our statesmen, or a wrong statement of the case by them of our position.

Irritating statements used to be made in the Press with regard to the position the self-governing Dominions

take up in this matter. We have to-day a very much better feeling in that respect. We have been enabled so far to relax portions of Statutes in which any difference was shown with regard to the treatment of Asiatics and others. We have in two or three cases been able to carry Resolutions removing the disabilities which Asiatics were formerly under. So far has this been extended, that we got a resolution through the House of Representatives to give Asiatics exactly the same privileges in Old Age Pensions as white persons. It was defeated ultimately, and it was not finally passed into law, but that was owing to accidental circumstances which I do not think will occur again. In every possible way we seek to place those who are resident in Australia in precisely the same position as other races. We aim at that. We are not able to bring it about all at once. Any attempt by resolution which we may carry here or any suggestions which might come from any extraneous source would not be helping that matter; it has to be the growth of public spirit in each of the self-governing Dominions.

There are some statements in the General Considerations which appear in the Memorandum which one could canvas and challenge; but I may say, speaking for Australia on this matter, that this policy of exclusion of certain races has come to stay absolutely, and has to be recognised; but, subject to that, we are anxious to assist in the way of free entry to visitors, and to remove any obnoxious restrictions or regulations which are referred to here. There is one reference on page 6: "If the question were not so grave, it would be seen to be ludicrous that regulations framed with an eye to coolies should affect ruling princes who are in subordinate alliance with His Majesty, and have placed their troops at his disposal," and so on. "But these Indian gentlemen are known to entertain very strongly the feeling that, while they can move freely in the best society of any European capital, they could not set foot in some of the Dominions without undergoing vexatious catechisms from petty officials. At the same time the highest posts in the Imperial services in India are open to subjects of His Majesty from the Dominions." I want to say in reference to that that the petty official does not know whether it is a ruling prince or a coolie, and necessarily so. There is a simple way of getting over all these difficulties by intimating their desire to visit, and as far as Australia is concerned they at once got the permit which gives them free admission, and they are subject to no kind of restriction whatever, nor to any catechism. There is the permit, and that is an absolute guarantee to free right of admission. I do not know how else we could do it; you cannot expect the officials to be able to tell who their visitors may be.

EARL OF CREWE: I may say that your permit system is quite understood out in India, and I do not think any complaint has been made of it by Indians; but it does not apply all over the world, although I know it in the case in Australia.

Mr. BATCHELOR: Generally speaking, we are anxious to remove any kind of disability under which Indians may be suffering so long as it does not affect the economic and racial question which governs the whole matter.

Mr. PEARCE: I would like to say just one word with regard to shipping, as the Resolution deals mainly with that subject. We, in Australia, as you know, have dealt with this question from two sides; one in regard to our shipping law, on which we take up absolutely the same position as New Zealand, and for the same reason, and therefore I am going over that ground again: the other is that in our mail subsidies, and in our subsidies of shipping for the purposes of trade with the Pacific, we do exclude the coloured races, and we do it for a definite purpose. We believe it is in our own interest and in the interest of the Empire also, to encourage the employment of Britishers on the shipping that carries that trade. We believe that is a sounder policy from an Empire point of view than it would be to allow that trade to drift into the hands of people who would be very little assistance to us in time of war. The other point not touched upon in this discussion, but which I think also should be considered, is that the resolution says that we should be entrusted with wide legislative powers in respect of British and foreign shipping. It is that point that we in Australia at the present time are somewhat concerned with, because we understand that the feeling of the British Government is that we are in some cases going further than they think we should go, and interfering with British shipping and foreign shipping, also trading to our shores. We put the view that in all the legislative provisions in our shipping law we are only aiming at one thing, and that is this, that neither British nor foreign shipping shall have an advantage over local shipping in our local waters. That is the main desire, and it is the motive animating all our legislation, and we ask in the words of the Resolution, that the self-governing overseas Dominions have now reached a stage of development when we should be entrusted with that power. Surely it cannot be held to be a hardship if we only put British shipping, and for that matter foreign shipping, on the same footing as our own and ask them to comply with that requirement.

(To be Continued.)

Money is the god of our time, and Rothschild is his prophet.—HARRIS

Vrededorp Stands

Removal of Asiatics Requested

At the recent annual meeting of the Vrededorp Vigilance Association Mr. W. S. Cohn presided, and amongst the others present were Messrs. L. Geldenhuys, M.L.A., Mr. E. W. Hunt, M.P.C., Mr. E. W. Hunt, M.P.C., Councillors S. A. Smit, H. L. Hugo, A. S. Benson, and C. A. Lane.

The question of Vrededorp stands being raised,

Mr. Benson dealt with the various statutes passed by Government with regard to the stands. The Council, he said, were prepared to help them, but they would have to do something for themselves. On the 8th February next something had to happen, and whether they had paid or not the Council of Johannesburg would take transfer of the freehold stands. The Council would then be in a position to remove the coloured and Asiatics from Vrededorp, and he could almost promise them that this would be done, because several members had already been approached with regard to the matter. The people of Vrededorp would then be given an opportunity of paying up their stands by instalments, and if they did so their freeholds would be given back to them.

Mr. Lane said the price of the freeholds had been reduced from £40 to £15, and the people had been allowed to pay the price within three or four years. There were still 400 people who had not paid up their stands, and he had been told that over 200 stands were in the name of people who had more than one stand. He did not believe in helping those people who had bought stands for next to nothing, and then wanted to sell them for about £50. But those who had single stands ought to be assisted to raise sufficient money to obtain the transfer of their freeholds before 8th February next year. Some people did not want a transfer, because they were letting their stands to coloured and Asiatic people. The Town Council wanted to stop this, and would do so after February next, for Vrededorp ought to be a place for white people only. Proceeding, Councillor Lane claimed that there had been a big improvement in the streets of Vrededorp during the last five years—(voices: "Some of them")—and all this had been the result of the work done by Councillor Smit. The difficulty as regarded the Malay location was the fact that a good part of it was on railway ground. The Council had been willing to come to an arrangement with the Railway Department for several years, but nothing had been concluded, and an improvement could not be effected until such an arrangement was come to. International difficulties prevented them from removing the location altogether,

and the best the Council could do was to keep whites, natives, and Asiatics apart from each other.

Councillor Smit, speaking in Dutch, said the Town Council was a just body, but Vrededorpers usually had to suffer. Mr. Benson had stated the case as an attorney, but not as a councillor. Once the Council got the property it was lost. Before February 8, therefore, those who had not got freehold should petition the Council, which would see that justice was done. Holding money to the last moment would not pay in the end. He thought a little more time should be given, but those who could should pay before the time expired, and those who could not should notify the Town Council before February 8, stating their willingness to pay instalments. They should not give their rights away. The chief reason why freehold had not been obtained by many was because they had thought the price would be reduced. Now those people who had bought so were suffering. He would like to know who had got notice that payment could be made by instalments. Mr. Benson had said it was the law that the leases were for 99 years, and that the price could be paid by instalments, but the people should heed him (Mr. Smit), and put their case before the Council before January 23. He would oppose any burking of the question. It was unfair that those drawing big rents should be given time in which to obtain the freehold, and each case would be treated upon its merits. Mr. Lane had said that the coolies had to go, and had then stated that the Imperial Government would oppose it. Well, South Africans had never asked the Imperial Government for the coolies. He thought that Messrs. Lane, Benson, Hugo and himself should discuss the whole matter before January 23, with the view to doing their best for the people. With regard to the Malay location, the chairman of the Health Committee had been asked why there was not better sanitary arrangements in the location, but all he did was to fence. The Railway Department was hanging the matter up, and Dr. Porter's reports had been ignored. It was all very well to talk about sewers, but what was to happen to the health of Vrededorp if dirty water was allowed to run into their streets? For four years there had been promises of reform, but if an epidemic broke out it would be the people of Vrededorp who would suffer, and not Mr. Boustred. He hoped Messrs. Lane, Benson and Hugo would help him to have the location cleaned. As regarded the streets of Vrededorp, it was quite easy for people to break their necks or limbs in them, and this state of affairs was scandalous. Vrededorp, however, was not the only place to be considered with regard to street construction, and he did not want the autocrats in the Council

to say that Vrededorp wanted everything and that when it got anything it was ungrateful. As regarded crime, it was not fair that Vrededorp should be credited with what occurred in the location, and he hoped the press would give Vrededorp the same amount of credit that was given to other law-abiding places. Truth to tell, there was very little crime in Vrededorp.

Mr. Hunt also denied that the people had had an opportunity of paying for their stands by instalments. The Council, he said, had the power to grant that privilege, but it had never exercised it.

A resolution was passed requesting the Council to remove all coloured people and Asiatics from Vrededorp.
—*Transvaal Leader.*

Treatment of the Coloured Races

Dr. Abdurahman's Strictures

Johannesburg, January 2.—Dr. Abdurahman, the Malay medico, presided at the inaugural meeting of the African Political Organisation last evening, there being about 150 coloured people present.

In the course of his presidential address, Dr. Abdurahman said: Since the last congress the march of events from one point of view have been rapid. Many acts of momentous importance have taken place, and the chief feature that affects the coloured man is the unmistakable evidence that is being accumulated, proving that he is regarded by the general body of white men as a pariah, banned from society, banned from the Dutch Reformed Church, banned from facilities for educating his children, banned from the privilege to be imposed on all citizens of joining the standing army of his country, and doomed to a condition worse than slavery. This condition of affairs coloured South Africans deeply deplore. The attitude of mind adopted by the general body of white men they resent. They cannot fail to discern signs that the European and coloured sections of the country are daily drifting further apart into hostile camps. Why should we sit still and listen to the European discussing our position, civil, industrial, religious and economic? Is it right that we should have nothing to say, but with silent submission, and may be with a humble thanksgiving spirit, accept any condition to which our magnanimous rulers should deign to relegate us?

Now, though some few of our people may still think that we should continue our docile spirit. I know that the overwhelming majority of us feel as all human beings must feel. I say it is asking too much to expect quiet submission to the Europeans' policy of repression. The Europeans

claim that they hold the land by conquest, and that they have an indefeasible right to exercise a sort of benevolent despotism, translated into action in South Africa, as it has ever been in every part of the world where it obtained, means much despotism and little benevolence.—*Reuter*.

Margaret Noble

On the Darjeeling hills, a month ago (writes Mr. J. F. Gould in the *Ethical World* for November) died the Irish lady who, under the name of Sister Nivedita, did so much to bless the people of India, and to reveal to England the spirit of the Hindu race and religion. Her *Web of Indian Life* is a most remarkable unveiling of the Indian quality and genius. The book was dedicated to Romesh Chunder Dutt, himself an Indian who loved India to his latest breath, and Patrick Geddes, who has taught so many minds to read deep meanings in the life, custom, and worship of the common people. I have examined a good many books on India by missionaries, travellers, and officials, and poor stuff a large number of them are; but in Miss Noble's *Web of Indian Life* you also get, by reflection, a view of her own fine nature.

Anti-Asiatic Movement

Coloured Cab-drivers Threatened

At the Boksburg Town Council meeting some discussion took place on Wednesday in regard to Indians and coloured people driving first-class cabs. The Finance Committee reported that a bye-law in have the effect of preventing any coloured people driving such cabs had been ruled by the Administrator to be *ultra vires*, but the Council unanimously decided to again send the proposed bye-law forward.—*East Rand Express*.

Retaliation Demanded In India

The need of retaliatory legislation to bring the Colonial white man to his senses, as is proposed to be urged upon the Government of India at the next Congress, is being emphasised by daily events in one or another of the British Colonies (says the *Punjabee*). In South Africa the Indian situation has become even more complicated since the so-called "compromise." An anti-Asiatic crusade of a most unscrupulous character and on an extensive scale is just now being vigorously conducted in British South Africa. A single issue of

INDIAN OPINION, for instance, contains more instances of Colonial cruelty and annoyance to Indians than we have space for even a bare reference to. The Municipalities in South Africa, headed by the Municipality of Port Elizabeth, have just now started a campaign against Indians which is remarkable for its shameless disregard of truth and conscience. This unholy campaign against Asiatics—who gave their pious persecutors their Jesus Christ—shows that the British Indian subjects in South Africa have got to deal with a foe who will stop at nothing—far less the dictates of truth, conscience or morality—to gain his selfish object. Of course, he is giving grounds for his action, but also did the wolf in Aesop's fable before breaking the tender neck of the poor lamb.

Indians and Railway Bedding

Important Judgment

The question as to whether or not persons travelling on the railways other than Europeans are entitled to be served with bedding formed the basis of a case commenced in the City Magistrate's Court on Thursday (says the *Natal Mercury*). Mr. J. O. Smythe appeared on behalf of R. N. Moodley, an Indian, and claimed £25 damages from the S. A. R. It was shown that Moodley travelled as a second-class passenger on Oct. 12 from Maritzburg to Durban at night, and at the usual time handed an official of the railway 2s. 6d., as payment for his bed. The bedding was refused. The plaintiff alleged that the S. A. R. were guilty of a breach of contract, in that, being common carriers, they failed to grant to him (a passenger) the reasonable and usual accommodation and right to have bedding to which he was entitled; that the railway held out, in their official tariff-book that passengers were entitled to bedding for 2s. 6d., and, notwithstanding payment, or tender of that amount, they failed to supply him with such bedding. The defence was that the money was refused, and that there was no contract. They admitted the application for bedding. The judgment was reserved.

The chief Magistrate (Mr. B. C. Clarence) gave judgment on Wednesday afternoon at the City Court in the case in which R. N. Moodley, an Indian, claimed £25 from the South African Railways, as damages sustained by reason of the fact that he, being a second-class passenger, was refused bedding while travelling on a passenger train between Maritzburg and Durban.

Mr. O. Smythe (Tomlinson & Smythe) appeared for the plaintiff.

and Mr. D. Paton represented the defendant Government.

The Magistrate found that plaintiff had been entitled to bedding, and awarded him £1 2s. 6d. and costs.—*Times of Natal*.

Ingersoll's Creed

To love justice, to long for the right, to love mercy, to pity the suffering, to assist the weak, to forget wrongs and remember benefits—to love the truth, to be sincere, to utter honest words, to love liberty, to wage relentless war against slavery in all its forms, to love wife and child and friend, to make a happy home, to love the beautiful in art, in nature, to cultivate the mind, to be familiar with the mighty thoughts that genius has expressed, the noble deeds of all the world, to cultivate courage and cheerfulness, to make others happy, to fill life with the splendour of generous acts, the warmth of loving words, to discard error, in destiny prejudice, to receive new truths with gladness, to cultivate hope, to see the dawn beyond the storm, the dawn beyond the night, to do the best that can be done and then to be resigned.

R. G. INGERSOLL.

Black and White in South Africa

League of Honour's Letter to the Prime Minister

The following letter has been addressed to the British Prime Minister, copies of which have been forwarded to Viscount Gladstone and the Colonial Secretary:—

Re the Case of the Hon. Galbraith Cole

TO THE RIGHT HONOURABLE THE PRIME MINISTER

We, the undersigned Associates and Subscribers to the League of Honour and others, desire to express our sympathy with, and approval of the action of the Imperial Government in deporting Mr. Cole from East Africa for killing a native on suspicion of stealing a sheep. We also consider that Lord Gladstone was entirely justified in his action in the Umtali case; inasmuch as the existing law in Rhodesia, made by white men, provides death for a native, and no such penalty for a white man guilty of the same crime. This we consider contrary to the spirit of the British Constitution, and to the most elementary precepts of Christianity. Mr. Lewis, we consider,

should also have been deported from Rhodesia, as he was admittedly guilty of killing a native. The above has been presented by Mr. Ramsay Mc. Donald, M.P. It was signed by 36 men and 15 ladies, including Sir H. L. Geary, K.C.B. (President), Mr. E. D. Morel, Mr. Travers Buxton, Mr. F. W. Fox, Mr. G. P. Gooch, (late M.P.), Mr. Mackenzie Bell, Sir M. M. Bhowmaggree, Mr. J. Cadbury, Mr. E. Ramsay MacDonald, M.P., Sir G. White, M.P., Sir W. P. Byles, M.P., Hon. A. J. Davey, J.P., Rev. E. H. Aitken, Rector Haslemere, and Archdeacon Beresford Potter, M.A., F.R.G.S., Hon. Secretary.

Mr. E. Russell, Editor of the *Liverpool Post*, Lt. Colonel Wylie, and Editor of *Manchester Guardian* with some modifications—the latter only signs re Cole case.

November, 1911.

Cape Moslems

Demand for Better Education

At the instance chiefly of Dr. Abdurahman, a meeting of Moslems of the Cape Peninsula was held in the National Theatre, William-street, on the 24th ulto. The object of the gathering was to consider a scheme propounded by Dr. Abdurahman for the higher education of the children of Moslem parentage of the Cape Peninsula. At the time appointed for the proceedings to begin there was only what may be termed a fair attendance, but very shortly afterwards the stream of fresh arrivals completely filled the auditorium. That the project would receive the support of the leaders of every section of the Mohammedan population was apparent from the fact that on the stage were: Emam E. Salie (chairman) Emams Ismail Salie, H. A. Ajam, Abdurakiep, Taliop, Rajal, Drs. Abdurahman and Gool, Messrs. A. G. H. Mohammed, J. M. H. Gool, E. Norodien, H. B. Hendricks, A. T. Gabru, H. Mia, A. Abbas, S. A. Rahiem, etc.—a thoroughly representative assemblage, in fact.

The chairman having briefly opened the proceedings, Mr. H. A. Domingo (who acted as secretary) read apologies for unavoidable absence from Dr. Dollie and from prominent Moslems at Simon's Town, Stellenbosch, and other places, all heartily approving the object in view.

Dr. Abdurahman, who was loudly applauded, explained the reasons which had actuated him in initiating a movement for the higher education of the Moslem children of the Peninsula.

The Medium of Instruction

Situated where they were, he took it there could possibly be but three, the English language, Dutch, or Arabic. He thought they might at once dis-

card Dutch, for the reason that Dutch was not a progressive language, and confined to comparatively small areas, while English could carry them the world over (applause). Then as to Arabic. That, he thought, might be more or less the medium for religious instruction, of which they would most certainly have some every day.

Continuing, he said the originators of that movement were not only determined to have a better, what he might term "general knowledge" education for their boys, but were equally determined on education for their girls. At present, the Moslem women and girls were even more backward than the men and the boys. An education based on general knowledge would make them better men and women, more worthy citizens, and equip them to take their proper place in the battle of life. (Applause.) He concluded by disclaiming an idea of antagonism to the existing schools, but they were firmly determined to travel in educative matters on thoroughly up-to-date lines.

The doctor, who had spoken for considerably over an hour, resumed his seat amid prolonged applause.

Resolutions pledging the meeting to support the scheme Dr. Abdurahman had shadowed forth were then moved and carried unanimously, amid enthusiasm.

Among the speakers were Emaum Ajam, Mr. E. Norodien (who spoke in Hindustani for the benefit of Indian Mohammedans present), Dr. Gool (who announced that they intended also a course of industrial training, Dr. Gabru, Mr. Domingo and Emaum Ismail. Then ensued

A Remarkable Scene

In response to an appeal for financial support by Dr. Abdurahman, there was first taken a collection, which realised something over £16. Then monthly contributions were asked for, and for over half an hour men pressed forward and tendered their names and addresses to the secretary with promises of monthly contributions for 12 months of from 1s. to £2 15s. per mensem. One contributor offered £1 per month for 12 months, and at once tendered his cheque for £12.

The result was that in that meeting alone over £300 for the first year was promised.

In additions, house collections will be made, and subsequent meetings held, one for Moslem women as those on whom the welfare of the future generations so greatly depend.

The *Times of Natal* says that Europeans will be glad of the official reminder that the poll-tax, which would have become due on January 1st, has been suspended, and will not become due until Parliament decides otherwise. We suppose that non-Europeans will be equally glad.

The Labour Party

Discusses the Colour Question

At the Labour Conference at Bloemfontein on the 4th instant, following upon a discussion, an amendment was agreed to regarding contract labour, in favour of "the creation of conditions which will attract a free white population, by prohibiting the importation of contract labour, white or coloured, and the abolition of the present indentured labour system."

A contentious discussion arose on a motion moved by Mr. J. Sampson, which was ultimately withdrawn. The motion was to the effect that "the party views with regret and apprehension the growing feeling of mistrust being fostered between white and coloured people by the South African Press, and by the capitalists' methods of playing off the coloured people against the white in an unnatural, unhealthy economic condition, and declaring such racial antagonism as entirely foreign to the spirit of the Labour Party."

It was agreed to instruct the Executive to draft a clear policy in regard to the coloured and Asiatic peoples of this country, which report is to be presented to the fourth annual Congress of the Party.

The Red Crescent Society, Durban, has received a cablegram from Constantinople acknowledging the receipt of £1,650 for the funds.

Our Native friends at Ohlange Industrial School are to be congratulated on the arrival of Miss K. Blackburn, who has come to assist in the school work, especially amongst the girls. Miss Blackburn is a graduate of Wilberforce University and also of the Union Missionary Training Institute in Brooklyn. She has had four and a half years of missionary work up the Congo River, about 900 miles above Boma. Miss Blackburn has already made the acquaintance of the Phoenix settlers.

Contents

	Page.
Famine in Western India	1
Indian Famine Fund	2
Indian Travellers' Difficulties	2
The National Congress	2
Mr. W. T. Stead's Letter	2
From the Editor's Chair	3
Natal Indian Schools	3
Imperial Parliament	4
What is a Monthly Servant?	4
Position of British Indians in the Dominions	5
Vrededorp Stands	6
Treatment of the Coloured Races	6
Margaret Noble	7
Anti-Asiatic Movement	7
Indians and Railway Bedding	7
Ingersoll's Creed	7
Black and White in South Africa	7
Cape Moslems	8
The Labour Party	8

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

55 Field Street,

DURBAN

Also at the head Office for S.A.— And also—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

Now Ready

Indian Opinion POCKET DIARY

FOR
1912

CONTAINING

Postal Information, Public Holidays,
Legal and other Information,
etc., etc.

PUBLISHED BY
THE INTERNATIONAL PRINTING PRESS
PHOENIX, NATAL.

હવે તૈયાર છે

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન ડાયરી

સને ૧૯૧૨

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		2	4
Yearly	15	0
Half-Yearly	7	6
Quarterly	4	0

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૩૫૫ મેસરી અને દરેક ભત્રીજા પરચુરસ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSBORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

સાંભળી ઉત્તર વિના રોકાઈત નથી
સુંદરી સુખોપ

જાણ સુખોપની કેવળી અને ઉત્તર વિના
માત્ર વાત છે; તેથી જરૂરે સુખોપ સુખ
ની સુખોપ સાથે લેવા લાગ્યા છે.

સુખોપ અને સુખોપ અને સુખોપની સુખોપ
મા અને વિદ્યા સુખોપ સુખોપ સુખોપ
મા અને સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ

સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ

સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ

સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ
સુખોપ સુખોપ સુખોપ સુખોપ

શ્રી ભગવદ્ ગોતા

ગુજરાતી ભાષાંતર સાથે

સોનેરી પુસ્તક અને મા ભાગવાનની
કળી સહીત

કિંમત રૂ. ૧/- રૂપાલ સાથે

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન પ્રેસ

ફિનિક્સ, નાતાલ.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રસ્તક ૧૦.

શિનીકમ, સનીવાર, તારીખ ૬ઠી જાનેવારી ૧૯૧૨.

નં. ૧.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૬ઠી જાનેવારીથી, તા. ૧૨

મી જાનેવારી સુધી, કા. ૨૦ ૧૯૧૨.

હિંદુ-પોષ વદ ૨ મી પોષ વદ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

મુસલમાન-તા. ૧૫ મોહરમથી તા. ૨૧ મોહરમ સુધી ૧૩૩૦ હી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ સુચક	ક. મી. ક. મી.
સની.	૬	વદ ૨	૧૫૨૬૫	૧૭	૧
રવી.	૭	"	૧૬૨૭૫	૭૭	૨
સોમ.	૮	"	૧૭૨૮૫	૮૭	૨
મંગળ.	૯	"	૧૮૨૯૫	૮૭	૨
બુધ.	૧૦	"	૧૯૩૦૫	૮૭	૨
ગુરુ.	૧૧	"	૨૦ ૧૫	૧૦૭	૨
શુક્ર.	૧૨	"	૨૧ ૨૫	૧૦૭	૩

અનુક્રમિકા

ખુશકારક ખબર ...	૧
મી. પોલાકનું કામ ...	૧
રેલવેપર હિંદીઓની હાડમારી ...	૧
હમારાવતી સખામાં જવળા ...	૧
ઈન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ ...	૧
૬. આઠનાં હિંદીની હાડમારીઓ ...	૨
પ્રિંટિંગપ્રેસના વારસીક રીપોર્ટ ...	૩
દરબાજાના તંદુરસ્તી ખાતાને રીપોર્ટ ...	૪
હરરક લોકો પ્રત્યે ગોરાણું વલણ ...	૪
ફેપટાકનમાં એક હિંદીમાલ ...	૪
આફ્રીકાવાસી ચોરાઓને ખુલ્લો પગ ...	૪
એક રજીસ્ટરેશન ફેસ ...	૫
કુશળ ફંડ ...	૫
ટરંચવાલમાં કુશળ ફંડ ...	૫
રોડેશીઆમાં મહારીનો સલામ ...	૬
ગોનમાં રીપબ્લીકની સ્થાપના ...	૭
એક હિંદીએ રેલ્વે પાસેથી મળવેલ ...	૭
ગુફસાની ...	૭
કાલો-ગુફી લકાઈ ...	૮
હસારકસરોવર ...	૮
જવળાને ૬ એકેડમાંથી નોટીસો ...	૮
જાન મુસાફર પ્રત્યે ...	૧૦
વેરલમ ...	૧૦
કોર કસબાની કેળવણી ...	૧૧
ખાંધણી વિદ્યાથી સમાજ ...	૧૧
હિંદી મહેલીલે હરબાજ ...	૧૧
હિંદુસ્તાનના ખબરો ...	૧૨
કન્હાચીન ...	૧૩

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૬ઠી જાનેવારી ૧૯૧૨

ખુશકારક ખબર

આવતા ઉનાળામાં માનવતા મી. ગોખલે દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતે આવવાના છે એ સમાચારથી હરેક હિંદીનાં હૃદય હર્ષથી ઉભરાશે. 'ફેસલકત ગોખલે' નામ એક નામાંકીત નર તરીકે અને હિંદ માતાના આત્મબોધી પુત્ર તરીકે જાણીતું છે એટલું જ નહીં. તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં હિંદીના બારામાં અમુલ્ય સેવા બજાવી અહીંના હિંદીની ખાસ માફના મેળવી છે. તેમને અહીં આવતાં સહી હિંદીઓ અસાધારણ માનથી વધાવી લેશે.

મી. પોલાકનું કામ

મી. પોલાકને પોતાના કામમાં ખત મી. મુન્ના રહેલું એ કુદરતી મધ પડ્યું છે. તેમને પોતાના કરી લીધેલા કામપર એટલો પ્રેમ છે કે કામગીર તેઓ તે જોડે તેમ નથી. હિંદમાં પહેલેથી રેલ તેમણે જે પ્રયાસ આદરેલા તેનું ફળ આપણે કંઈસે પાસ કરેલા કરાવેલાં એમણે જીએ. ગીરમીટ સદતર બંધ કરવા હિંદી સરકારને આમક કરનારો કરાવ ખાસ અમુલ્ય છે. માત્ર નાતાલ ગાટે ગીરમીટ દીઆ આવતા બંધ થયા તે મુરત્ત નથી. એ શલામીમાં કોઈ ઠેકાણે હિંદની ફરજ ન જવાં એમણે એટલે ગીરમીટના બારામાં મી. પોલાકે કરેલા કામની કંઈસે પાસ કરેલા છેલા કરાવથી અત્યંત મધ યુદ્ધી. કંઈસે ઉપરાંત સોશીયલ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોનફરન્સોએ પણ ગીર મીટના સલામને ઉપાદી લીધી છે. હવે ગીરમીટ નાણુ કરવાનો કાયદો બંધો એ ફરજ હિંદી સરકારને માથે આવે છે.

અરસાપત્રીઓને જવાબ

"એ. મી. એચ. રી." એ કામ મધ જવા પછી લખી મોકલેલો તો ક્રાંક સાર ઠપલ કરીશું. અ. ઇ. એ.

રેલવેપર હિંદીઓની હાડમારી

દીકીર વેચનાર કસારકની તોફાઈ

ટરંચવાલ ખી. ઇ. એ. ના ચેરમેન મધ તારતમીએ નીચેના કાગળ રેલવે જનરલ મેનેજર ઉપર લખ્યો છે:—

"સાહેબ,—મી. એમ. એસ. બીખજ મારી એસોસીએશનને ખબર આપે છે કે પાસ એશીસ પાસેની દીકીર એશીસ 'ડેનહાઈસર માટે તથા બીજા વરમની દીકીર માગીને એક 'રીઝરવ' કરવાનું દીકીર કસારકને કહેતાં તેણે એવો જવાબ આપેલો કે હિંદીઓનાં નામ નોંધવામાં બહુ મુશ્કેલી પડે છે અને તેથી એક 'રીઝરવ' કરવામાં નહીં આવે. મી. બીખજએ તેને સમજાવ્યું કે પોતે પોતાની જોરત સાથે મુસાફરી કરનાર છે, એટલે નકામી જમવડ જોમવવાનું પોતે હમ્મજતા નથી; અને પોતાને માટે તથા પોતાનાં કુટુંબને માટે જગ્યા ખાંધવામાં પોતે માત્ર સાધારણ હકની રજા માગણી કરે છે. દીકીરતા નાખર ૩૬૧૧, ૩૬૧૨ અને ૩૬૧૩ છે.

મારી એસોસીએશનને લાગે છે કે બીજા કોઈ કામની સાથે જેટલો વિવેક રાખવામાં આવતો હોય તેટલોજ હિંદી કામના માણસો સાથે રખાવો એમણે. એટલે કે 'કારેસો રાખુ' જુ' કે તમે મહેરબાની કરી આ બાબત વિવે તપાસ કરશો અને લોકોની સાથે કામ પાડનારા કારકુનો તથા અમલદારોને ખબર આપ શો કે કોઈ પણ કામ વિરુદ્ધ પ્રગળી લાગણી હોય કે ન હોય તે નહીં જોતાં તેની લાગણી કુખવવામાં આવે નહીં."

વિલાયતના છાપામાં કામગીર હડન કમિટીના સેક્રેટરી મીસ મીડ પોલાકે ત્યાંના 'મેરનિંગ લીડર'માં મી. કીરાનંદ મુળમજને ટરંચવાલની રેલવે પર મળેલી ખરાબ વરતાણુ માટે કામગીર લખ્યો છે, તેમાં તે કિસ્સાની અપુરણુ વિગત આપી જણાવ્યું છે કે મી. કીરા નંદને ગુફસાનીના ખલ્લો મુકલ આવવામાં આવ્યો નથી, અને છતાં ટરંચવાલની સરકાર કલ્મા કરે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાયદેસર વસતા હિંદીઓને થોડા રીતે રાખવા તે માગે છે.

ઉમરાવનો સભામાં ચરચા

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી સંબંધી

તા. ૬ દીસેમ્બરને દિવસે ઉમરાવની સભામાં લોરડ લેમીંગ્ટને એવી દરખાસ્ત કરી કે કોલોનીઅલ એશીસ અને દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર સાથે ૧૯૧૦ ના આમંત્ર માધ્યમી હોંદીઓને કમતા સવાલ ઉપર ચાલેલ પત્રવ્યવહાર રજુ કરવો. લોરડ સાહેબે સંસ્થાનો ખાતાના મંત્રી સેક્રેટરીને બીજા એ પક્ષ પુછ્યું કે ડરાફ્ટ મુનિસિપલ એરડીનન્સથી ટરાંસ વાલના હોંદીને જે હરકતો આવે છે તે બાબત સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાને મુનિયન સરકાર સાથે પત્ર વ્યવહાર ચાલેલો તેનો જવાબ આપ્યો છે કે નહીં; ડરાફ્ટ મુનિસિપલ એરડીનન્સનું કામ કેટલું આગળ વધ્યું છે; અને ટરાંસવાલનો સેનેરી કમિટી તથા ટાઉનશીપ કમિટી હોંદીને હાકમાર કરે છે એવી તેમની ફરીઆદના ખુલાસા સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાને મુનિયન સરકાર પાસેથી માનેલા તેનો કંઈ જવાબ આપ્યો હોય તો તેનો સાર આપી કહાઈ કે નહીં.

કોલોની ખાતાની એશીસ વની લોરડ એમટે જવાબ આપ્યો કે સંસ્થાન ખાતા ની એશીસમાં મને કામચલાવે લેવા જ હકતા થયા છે તેથી, અને હોંદીઓનો આ સવાલ નાણુક, મુરદેબ, અને મુખ્ય વધુ કારણ છે તેથી, એ બાબતને પુરે પુરી સમજવાનો હાવો હું કરી કહું નુંથી. છતાં સરકાર એ સવાલ ઉપર મહુ બારીકાથી જાન આપે છે. સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાને કહેતી સુચના મુજબ મુનિયન સરકારે મથા મારથ મસમાં કમીટેશનનું પોરણ નથી કરવાને એક બીજા પ્રગટ કર્યું હતું. સુચનાઓના મુજબ હેટ્ટ એ કતા કે હોંદી ૧ સામેનો કોમી બેઠ ફર માથ અને હોંદીઓ તરફથી માલતી સલામતની હકતનો ખત આવે.

મુનિયન પારલામેન્ટમાં એ બીજા ઉપર ચરચા થતા તેમાં કેટલીક આમીઓ મામુમ પડી. તેમાં મુજબ તો એ જણુક કે કમીટ પહેલાંના કામચલાવે મુજબ એરેજ રીવર કોલોનીઆ એસિવાટીકાને કામચલાવે કરવામાં નથી આવતા, તો નવા બીજા મુજબ કામચલાવે કરવાને એરેજમાં કામચલાવે કરવાનો કહ કંઈ કે નહીં કે મને તે વડી સરકારની અનુમતિથી મુનિયન સરકાર એ બીજા પાક્ષ એન્ડી લીધું, અને

સલામતીનો પોતાની સહત મુગતવી રાખે એવી મોહરણ કરી. આ વિષય ઉપર હજુ પત્ર વ્યવહાર ચાલે છે તેથી તે કાલ મહાર પાડવાને હું તકમક નથી. મુનિસિપલ ડરાફ્ટ બાબત કહેવાનું કે મુનિસિપલ કમિટીને જાનેવારીમાં ફરી મળશે ત્યારે તે ઉપર ચરચા કરવા તેને સોંપવા માં આપ્યો છે. જે જે રીલેસો લોરડ સાહેબે રજુ કરી છે તે ઉપર હજુ પત્ર વ્યવહાર ચાલે છે અને તેમાંની થઈ ખરી મુરદેબીઓ દુર થઈ છે.

લોરડ કરકને જણાવ્યું કે જ બીજા ઉપર નામદાર સરકાર પ્રેરે જાન આપશે તો દક્ષિણ આફ્રિકાનો આબાર તેઓ કાસલ કરશે એટલું જ નહીં પણ હોંદી એ ઉપર જે કુખડામક જણતાઓ છે તે દુર કરવાથી આખી હોંદી પ્રગળે આબાર પણ તેઓ કાસલ કરશે. પાદ લોરડ લેમીંગ્ટને પોતાની દરખાસ્ત પડ એવી લીધી હતી.

ઈડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીના સવાલના બારમાં કમચલાવે ખાતે ભરાયેલી નેશનલ કોંગ્રેસમાં મએલ કામચલાવે સંબંધી એક ખાસ તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે— સલામતની હકત જેને સુપ્રુચ રહેલ મળવાની વડી રહે છે તે માટે ટરાંસ વાલના હોંદીઓને મુખારકબાદી આપવાનો હરાવ કોંગ્રેસે પાલ કપે છે.

બીજા એક હરાવમાં કોંગ્રેસે પા કતા ઓરમાટીઆપરતા કર સંબંધી, દક્ષિણ આફ્રિકાના રેપારી લાઇસેન્સને કમતા કામચલાવે સંબંધી, તથા ટરાંસવાલના સેનેરી કમિટી સંબંધી હોંદીની હાકમારીઓ માટે પોતાનો ખેદ જહેર કર્યો છે.

બીરમીટની રીતને વખોડી કાઢવાનો તથા બીરમીટની રીત સહતર નાણુક કરવાનો હોંદી સરકારને આમક કરવાને હરાવ પણ સરવાલુમતે પાસ થયો હતો.

બી. સી. વાઇ. ચીતામણી (બેન્કાબાદ 'લીડર' ના અધિપતિ), બી. પોલાક, બી. મોધરી, બી. મણીલાલ ડેકદર, તથા બી. સોરામજીએ કાપણો કરમાં કતા બી. પોલાક કાપણ કરવા કિયા થતા તેમને વધાવી લેવામાં આપ્યા હતા. કહેવોજકુન્નરની કાનકુન્સ અને સેશી અલ કાનકુન્સે પણ બીરમીટની રીતને વખોડી કાઢનારા હરાવ પાસ કરવા હતા

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓના હાકમારો આ

અને હોંદી સરકારની ફરજ

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓ માટે મોરા ઓની જે મુબેલ ચાલી રહી છે તે ઉપરથી 'પાન્થ' લખે છે કે: "કાલો નીચલ મોરાઓને કેટલે લાવવા તેઓની સામે કામચલાવે હોંદી સરકારને આમક કરવાનું આવતી કેમિસમાં માર વાલાં આપ્યું છે એવું કરવાની જરૂર છે એમ ખિટીક કોલોનીઓમાં કમેલ બનતા બનાવોથી મોખ્યુ જણાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદી સવાલ વિષે મુલેક થયાનું કહેવામાં આપ્યું છે, પણ તે પછી તો તેઓની સ્થિતિ વધારે મુખ વડા ભરેલી થઈ છે. લાં હોંદીઓ વિરુદ્ધ જખરદરત અને મોહ વચરની કિલચાલ ઉપાડવામાં આવી છે. હોંદીઓ પ્રથે લાંના મોરાઓની કનેકચતના તથા ખાતરીપણના કામચલાવે 'ઇ' એ.' ના એકજ અકમાં એટલા તો જોવામાં આવે છે કે તેની માત્ર મોંધ લેવા જેટલી જગ્યા આ જાપામાં ('પાન્થ'માં) માં મળે. પોરડ કલોજામેશની મુનીસીપાલીટીની કામેવાની નીચે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાની મુનીસીપાલીટીઓએ હોંદીઓ સામે કમચલાવે વિનાની અને બે કયા કિલ આલ ઉપાડી છે. જે એશીઆટીકોએ જુલમ કરનારા મોરાઓના છુસલ કહ રટને જન્મ આપ્યો. તેઓની ઉપર અપવિત મુખેસ ઉપાડવા આવી છે તે બતાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી ઓને એવા દુરમન સાથે કામ લેવાનું છે કે જે પોતાના સ્વામને ખાતર કહ કરવાનું બાકી રાખે નહીં. યુસફકત વાતમાં મેક્સ્ટ મરદન પકડનારા વશને જેવા જણનાં આખાં છે એવાં જણનાં લાંના મોરાઓ આવે છે."

કહેરમેટ (કપ) ખાતેના "હજુ મુલેમાન શાહ મહમદ એકેમી દરરડી" ની કહેવરા સંબંધી કીમતની જે આંકણી મએલ તેની સામે એક દરરડી તરીકે મી. હજુ મુલેમાન શાહ મહમદે લાંની ખાલ કોરડ આમજ વાંધા લીધા હતા. કોરડે એવો મુકાદો આપ્યો હતો કે કીમતની આંકણીમાં ફેરફાર નહિ કરવામાં આવે, પણ ત્યાં સુધી એ જગ્યા જહેર બંદની ના કામ માટે વપરાશે ત્યાં સુધી તે સંબંધી કહેવરા નહિ ઉપરાવવામાં આવે

પ્રોટેક્ટરનો વારસો રીપોર્ટ

(અમારા અંકથી માણુ)

કર્મચાળી ઓરતોના સંબંધ માં નીચેના પ્રશ્નોને મેં મહીનામાં પાસ થયા હતા. (૧) જ્યાંસનો મન થયો હોય એવી તથા જેનું બાળક મળ્યું ન થયું હોય એવી ઓરત પાસેથી કોઈ પણ માલીકે કામ લેવું નહીં (૨) કોઈ ઓરત મરનાના જ્યાંસ પહેલાં કામ કરવા અક્ષતમાન ન હોય તેને તેવી મત લખવું સરદારીકેટ માલીકે રાખેલ કામ કરી અમલદાર તરફથી મળતાં કામમાંથી મુક્ત કરવી એવું. (૩) બાવી રજા દરમ્યાન મારી મેળવનાર ઓરતને ઓરતની સરત મુજબની ઓરતની મળ્યા કરે. (૪) ૨૦ થી ૧૫ વધારે મરદ મળ્યો રાખનાર દરેક ઓરતની પાસાં માલીકે તેના તાબાની બધી ઓરતોને ઓરત સાથે મહીને મહીને કાકતરી અમલદારની તપાસ માટે કાબર કરાવવી. (૫) જે માલીકે આ ધારાઓને અમલ કરે તેને પા ૨નો કડ કરી સકાય. વિગેરે.

લુલાઈ મહીનામાં બચાવોના રજા સંબંધમાં નીચેના ધારાઓ બહાર પડ્યા હતા. (૧) ઓરતની સાથે રાખનાર દરેક માલીકે પોતાના તાબામાં કામ કરનારી ઓરતોનાં ઓરતો માટે સંતોષકારક આકારા બંધવા. (૨) તે ધારાને અમલ કરનારને પા. ૨ નેટલે ૬૬ થઈ જશે.

રીપોર્ટ તબેની સાલમાં ૩,૧૯૯ હીંદી ઓ હીંદુસ્તાન થયા હતા. તેમાંના ૨૪૬ ને "કામ કરવા નાલાયક" મહુવામાં આવેલ. આવાં અકલતના કુદુખ તરીકે ૧૦ માહુસો કરતાં. ઉપડતી વખતે દરેક પુખ્ત ઉમરના માહુસની સરાસરી આવક પા. ૧૨-૧૦-૬ નેટલી હતી. સરાસરી આવકનો કોઠો અમાણીનાં વરસો સાથે કરખાવતાં નીચે મુજબ એવામાં આવે છે :—

પા. શી. પે.

૧૯૦૪ ...	૧૭	૭	૬
૧૯૦૫ ...	૧૧	૧૬	૦
૧૯૦૬ ...	૧૪	૨	૧૦
૧૯૦૭ ...	૮	૫	૨
૧૯૦૮ ...	૮	૧૦	૧૦
૧૯૦૯ ...	૮	૧૨	૮
૧૯૧૦ ...	૧૨	૧૦	૬

ઓરતની મુક્ત પુરી થતાં પહેલાં જ્યાં મોઢી દેવામાં હોય તેવા તથા કામ કરવા નાલાયક મહુસોમાં હોય તેવા અને તેમનાં કુદુખને બાક કરીએ તે

સરસરી આવક નીચે મુજબ થાય છે :—

પા. શી. પે.

૧૯૦૮ ...	૧૦	૪	૧૦
૧૯૦૯ ...	૬	૧૭	૭
૧૯૧૦ ...	૧૪	૧૦	૪

૧૯૦૯ ની સાલ કરતાં ૧૯૧૦ માં વધારે સારી આવક હતી. તે ખતાવે છે કે (કમ્પ્યુટી પ્રોટેક્ટર કહે છે) હાલોનીમાં તેમની ૨૨૯થી સંબંધી સ્થિતિ પણ વધારે સારી હતી. વળી વધારે સારી આવક તું કરજી એ છે કે પાછા બનારામાંના કેટલાકે એક કરતાં વધારે ઓરતો કરી હતી.

પાછા કરનારા હીંદીઓએ કોઈ તરેહની ફરીયાદ કરી નહોતી. તેમને લઈ બનારી સ્ટીમરો ઉપડતી વખતે કમ્પ્યુટી પ્રોટેક્ટરે જાતે જાલ તપાસ કરી હતી, અને કાંઈ ફરિયાદ હોય તો બચાવવા કહ્યું હતું, પણ કોઈએ કાંઈ ફરિયાદ કરી નહોતી.

એક કે વધારે ઓરતોની મુક્ત પુરી કરીને બનારાઓ કરીને તંદુરસ્ત અને મજબુત હતા.

[અધિકાર]

ડરખનના તંદુરસ્તી ખાતાનો રીપોર્ટ

આગસ્ટ ૧૯૧૧થી ૩૦મી સુધીમાં ૧૯૧૧ સુધીના ડરખનના તંદુરસ્તી ખાતા નો રીપોર્ટ એ ખાતાના વડા ડૉ. મુરી સન તરફથી બહાર પડ્યો છે. તે દરમ્યાન બચાવવામાં આવે છે કે :—

ડરખનમાં ૩૧,૬૦૩ ગેરા, ૧૭,૭૫૦ નેટીવ, તથા ૧૬,૫૧૨ હીંદી અને બીજી જાતના કબરડાં લોકોની વસ્તિ છે.

ગેરાઓમાં મરજુની સંખ્યા ૬૨ હજાર ૮૭ની આવે છે, જ્યારે નેટીવોમાં ૬.૧, અને એશીઆટીકોમાં ૧૭ હજાર મરજુ પ્રમાણ ૬૨ હજારે હોય છે. કુલ મહુસો ગેરાઓમાં ૩૦૧, નેટીવોમાં ૧૦૬ અને હીંદીઓમાં ૩૦૫ નેધામાં છે.

ડરખનમાં જે નેટીવ લોકો સ્થાપવા ચરચા થઈ રહી છે તે મેળવનાની તારીફ કરતાં, તથા હીંદીઓની સુધસુધ સંબંધી સ્થિતિને ઉદ્દેશી રીપોર્ટમાં બચાવવામાં આવે છે કે નેટીવોએ ક્ષિતિજા વિગેરે એવી રીતેના કડપથી ફેલાવો કરનારી કામ છે તેમાં કામમાં કામ કરત અને રહેતા નેટીવો માટે જરા દુર એક લોકો કામ સ્થાપી તેઓને જાં સંખ્યામાં આવે

તો દેખરેખ બરાબર રહે, અને એવી રીતના ફેલાવાનો કામ ઓછો થાય. આ સાથે હીંદીઓ માટે પણ એક લોકો સ્થાપવા તો સારું હીંદીઓમાં એવી દરદ બાક પડેલું હોય છે તો તેના ખર્ચ મેળવવા બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે છે એ અનુભવથી સાબીત થયું છે, અને તેથી જ એક લોકો સ્થાપના તેઓને રાખવાની બચવસા થાય તો બરાબર દેખરેખ રાખ વડું જની કરે.

ધાસણીનો રાજ અટકાવવા ને ખાતું મેં ૧૯૧૧થી ખોલવામાં આવ્યું છે તે સંબંધમાં બચાવવામાં આવે છે કે અત્યાર સુધીમાં તે ખાતામાં નીચાએલા કા. એડમ્સની સલાહ સેવામાં ધારા વરચ નાજ હીંદીઓનો મોટો કામ એવામાં આવેલ છે. ઝરીબ વરચના લોકોને પણ તેની સાલાહનો પુષ્કળ લાભ મળે તેટલા માટે હીંદી બાનેવાનો તરફથી એક વોલન્ટીયર કમીટી ઉભી કરી છે તેની મદદથી તમામ હીંદીઓમાં પહેાંચી વળાશે અને તેથી સમજાય મજા દરદીઓની ખર્ચ મળી જશે એવી બાલા બતાવવામાં આવી છે. ધાસણીના દરદથી મળેલાં મરજુની સંખ્યાનું પ્રમાણ હીંદીઓમાં સુધી વધારે એવામાં આવ્યું છે. ગેરાઓમાં ૧૯૦૪માં તે રામથી ૨૩ મરજો થતાં હતાં, અને ૬૨ સાલ તેમાં થતાં થતાં થતાં થતાં થતાં તે સંખ્યા ૨૨ની થઈ છે. નેટીવોમાં ૧૯૦૪માં ૩૦ મરજુ નેધામાં લારે થતાં સાલમાં આવે છે નેધામાં છે. હીંદીઓમાં ૧૯૦૪માં ૬૮ મરજુ ધાસણીના દરદથી થયેલા નેધામાં હતા જ્યારે થતાં સાલમાં તે સંખ્યા થરીને ૨૮ સુધી પહોંચી છે. આની સાથે વસ્તીનું પ્રમાણ સરખાવતાં હીંદીઓમાં ગેરા કરતાં બમણાંથી વધુ મરજો ધાસણીના દરદથી થાય છે એવું જોઈ સકાય છે.

હીંદી બામાં પ્રક્રિયા થયેલા એક બખરથી બચાવ છે કે આસ્ટરેલીઆમાં મેલબોરન ખાતે "રામક્રિષ્ણ વેલંત મીશન" એવી સંસ્થા છે, જે હીંદીની સ્વતંત્રતા સંબંધમાં અવારનવાર લેખો પ્રગટ કરતું રહે છે. "પુરવનો સેતારો" એ નામના તેના એક એવાનીઆને કમણી હીંદી સરકારે રીપુરી કરાવી હીંદમાં સંખ્યા થતાં બહુ થાય છે.

કલરડ લોકો પ્રત્યે ગોરા પ્રજાનું વલણ

૬. અબ્દુરહેમાનની દીકા

જોહાનપુરમાં તા. ૨૭ જાનેવારી ના રહેના તારખા જન્મવામાં આવેલ છે કે તા. ૧ થીની સાને લાં આફ્રિકન પોલીટીકલ એસોસિએશનની સ્થાપના વખતે ડા. અબ્દુરહેમાને પ્રમુખપદ લીધું હતું. આજે રોડસો કલરડ લોકો હાજર હતા. ડા. અબ્દુરહેમાને બાપજી કરમી વાન જન્મવું હતું કે:—

જેલ્લી કેમિસ પછી એક પછી એક પછા ખનાવો ખન્યા છે. પછા અગલ નાં હાથો થવા પામ્યાં છે, અને તેમાં મુખ્યત્વે ફરીને કલરડ લોકોને અસર કરે તેવું એ જોવામાં આવ્યું છે કે સામાન્ય ગોરી પ્રજા તેને પરીઆ જેમ મહેલે છે એવા રજા પુરાવાઓ દિવસે દિવસ વધતા મળા છે. કલરડ લોક સમાજમાંથી નાતખહાર, ડચ રીફોર્મસમાંથી નાત ખહાર, હોલંડીને ફેળવણી આપવાની સમજમાંથી પણ તે બહાર, અને રેલ મારે જમીન કલરડ ખનસે તેમાંથી પણ તે નાતલ. હાલમાં કલરડ લોકની સ્થિતિ સુધારી કરતાં પણ બેઠ થતી જાય છે. આ સ્થિતિ દક્ષિણ આફ્રિકાના કલરડ લોકોને અત્યંત બેઠ હિપ્પાવનારી છે. ગોરા લોકોએ તેઓની સામે જે વલણ પકડ્યું છે તેની સામે તેઓ કોષથી જુએ છે. આ દેશના ગોરા અને કલરડ લોકોમાં જુદાઈ વધતી જાય છે, અને તેઓની વચ્ચે દુસ્મનાવટ પેદા થતી જાય છે એ તેઓ જોવા વિના રહી શકતા નથી. ગોરા લોકો આપણી પાર્લિમેન્ટ, સંસારિક અને રાજ્યસભા સ્થિતિ વિશે વિચાર ચલાવે અને આપણે તે બેઠ બેઠા જોવા કરીએ એમ સામારે! આપણે કંઈ ન કરીએ અને મોટા દિલવાળા (1) રાજકર્તાઓ જે સ્થિતિમાં આપણને પહેલે તે સ્થિતિ સ્વીકારી ખરીબડા જની આજાર દર્શાવીએ એ શું ખરોબર છે? આપણે આપણું કાંતપણું સુધારવું નહીં એમ ઇચ્છનારા એ કે હજી ધણા પડ્યા છે, છતાં ધણા મોટા બાજને તે મનુષ્યને લાગી આવે તે મુજબ લાગી આવે છે. ગોરાઓની જીવનમાર રાજનીતિને મુખે મોટે સહન કર્યા કરવી એ હજી હિપ્પાવ વાત છે. ગોરાઓ કહે છે કે તેઓએ આ દેશ તેઓએ જીતી લીધો છે અને તેથી ધણાઈ સાથે સખત અમલ કરવાનો તેઓને

સપુરણ હજી છે; પણ જે બને છે તે ઉપરથી તે બલાઈના નામ સાથે માત્ર આપણે અમલનું જ નોર વરતી રહેલ છે એમ દેખાય છે.

અરકયુરીની દીકાઓ

ડા. અબ્દુ રહેમાનના બાપજી પર દીકા કરતાં 'અરકયુરી' લખે છે કે 'કલરડ લોકોના દરજ્જાનો નિરણય કરતાં પાર સામે ટને ખરેખર મુશીબત પડવાની છે. લેબર પાર્ટી ગોરા અને નેટીવોને જેમ બને તેમ અલગ કરવા ધારે છે. શેડા એક રાજકારીઓને આ રાજનીતિ બેલે પસંદ પડતી હોય, પણ અમને તો અહીં ની સમજાઈ સ્થિતિ બેલતા, અને અલગ રાખવાની અવગણના બેલતા, એ રાજનીતિ અલગ લાગે છે કલરડ લોકો જે વિચારો ધરાવે છે તેથી ગોરાઓએ માહિતમાર રહેવાની જરૂર છે. કલરડ લોકોના વિચારો જેઓ જાણવા માગે છે તેમનું ડા. અબ્દુ રહેમાને આપેલા બાપજી પર ખ્યાન ખેંચાયા વગર રહેશે નહીં. તેમણે ખતાવેલા વિચારો તે ફેળવણીના કલરડ લોકોના વિચારના નમુનારૂપ છે, છતાં તેમણે પણ સમજવું પડે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાની હાલની સ્થિતિમાં ગોરાજ કરતા કારવતા હોવા બેલે. કલરડ લોકો પોતાના વિચાર અને હાડમારીઓ દર્શાવવાની તથા પોતા ના લાભોપર ચર્ચા કરવાની છુટ બોલવે એ વાતની અમે અટકાયત કરતા નથી. સવાલ એ છે કે ગોરાના વડપણમાં ખલેલ પડેલ્યા વગર કલરડ લોકોને પોતાને લગતી રાજકારની બાબતોમાં અવાજ કંઈ રીતે મળે તેની યુક્તિ શોધી કાઢવી. દરમ્યાન ગોરાઓની ફરજ છે કે તેમનું રાજ ન્યાયી અને ફાણુ છે, તથા તેઓ કલરડ જાતોની કુદરતી ઉત્પત્તિમાં આડે આવવા માગતા નથી એ કલરડ જાતોને કસાવવું."

તા. ૧ થી જાનેવારી ૧૯૧૨ થી ૫૨૮ આફ્રિકા, કેનેડા, અમેરીકા તથા હીંદુ સ્તાન વિગેરે કેટલેક ઠેકાણે સાહી ભાષા માં લખેલા કેપલો "ડીફરડ" તરીકે તે તે ઠેકાણાના સાધારણ જર કરતાં અરધા દરે મોટલી શકાયે એવી નોટીસ મુનિયન એજેન્ડામાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે. તે સંજોગે મુખ્ય જરત એ છે કે સાધારણ કેપલો જે ૨૪ હજારમાં તેને ઠેકાણે મોકલવાજ બેલે તે મોટાઈ જન ત્યાં મુશી આવવા (ખરેખા દરવા) કેપલોને મુજબતવી રાખી શકાયે.

કેપટાઉનમાં એક દિલચાલ

તા. ૨૪ મીએ કેપટાઉનમાં વિલમ્સ સ્ટ્રીટ નેશનલ થીએટરમાં બધી જાતના મુસલમાનોની એક સભા મળી હતી. બધી જાતના મુસલમાનો વાસ્તે ફેળવણી સંજોગે બાબતપર ડા. અબ્દુરહેમાને બાપજી કરમી હતું. તેમણે જન્મવું કે હેલ્થ ૨૦ વરસ થયાં બાજેના મુસલમાનો દિવસે દિવસે ઉતરતી પાવરી પર આવતા જાય છે. તેનું એક કારણ ફેળવણીની ખામી છે. બધીએક મોસલેમ નીલાબો છે પણ તેમાં બેલેલે તેવું કિસમ મળવું નથી. ફેળવણી અરેબીક ભાષામાં અપાય છે. વળી કેટલીક વાર માત્ર કુરાન મોટે કરવામાં ફેળવણી અપાઈ મુશી મનાય છે. જીહાદમાં ફતેહ મેળવવા માટે બચ્ચાઓને હાથેમાં ફેળવણી મળવી બેલેલે, ને માત્ર પાર્લિમેન્ટ ફેળવણી અરે બીકમાં અપાવી બેલેલે, વગેરે બીના ડા. અબ્દુરહેમાને સારી રીતે સમજાવી હતી. હોકરીઓને ફેળવણી આપવાની જરૂરપર પણ તેમણે વિવેચન કર્યું હતું. ડા. ખુલે જન્મવું કે હેલ્થ ૨૦ ફેળવણી આપવાનો પણ ડા. અબ્દુ રહેમાનની ચેતનામાં ખ્યાલ રાખવામાં આવ્યો છે. બીજા ધણા મહરોબોએ સમજાવવારે બાપજો કર્યા પછી ઉપરાજીવું ડા. હામમાં લેવાતા પા. ૩૦૦ નેટલી રકમ ની મદદ પહેલા વરસ માટે જાહેર થઈ હતી. બીજી પણ કેટલીક મદદ મીડીંગમાં જાહેર કરવામાં આવી હતી.

મીડીંગમાં જાહેરાતમાં બેલે શેડા માણસો હાજર હતા, પણ પાછળથી હોલ બરાઈ મયો હતો. તેમાંનાં મુખ્યનાં નામ નીચે મુજબ છે: હમામ હરમાઇલ સાથે, હમામ એમ. એ. બાબમ, હમામ બબ ફુલ રહીબ, તથા મેસરસ એમ. જી. મહ મહ, જે એમ. એમ. ગુલ, ઇ. ગુદીન, એ. ડી. જબર, વગેરે વગેરે.

એવું જન્મવામાં આવે છે કે ઉપર ની ચેલના સંજોગમાં ધેરધેર ફરીને ઉપ રાજી કરવામાં આવશે.

વીજુથી શા. અબ્બાલાલ જોહાનપુર હાલ એક બંખાણુ લેખમાં હીંદની ઉત નતિ માટે ફેળવણી પ્રશ્નચર્ચા, ઉદ્દિષ્ટિમહ, તથા સંપત્તી જરૂર વિગેરેપર વિવેચન કરે છે, તથા સ્વદેશીકામાંની હીંદીઓને તે ગુલે ધારણ કરી દેશોદય સાધવા સતત પ્રયાસો આદરવા બલામણુ કરે છે.

આફ્રિકાવાસી ગોરાઓને ખુદસો પથ

રાજકર્તી પ્રજાને ચેતવણી

વિશ્વાવતતા મરહુમ માસિક 'રીબ્યુ ઓફ-રીબ્યુ' ના પાઠોએ અને નામકિત અધિપતિ મી. ડબલ્યુ. ટી. રટેડે આફ્રિકાના ગોરાઓને એક પથ લખ્યો છે. તેના સાથે અને જાણી આપીએ છીએ.

મારા મિત્રો,—પુરવ અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં હજારો જે બનાવે બન્યા છે તે ઉપરથી આપણા બધાના હિંદુ સ્વાસ્થ્ય ની બાબત વિશે નિખાલસ પહેલે અને સિત્તે જાણે એક કામળ લખવાને માટે મારા પ્રેરણ છે. મારી આ અવગતને એકબી સરેલું અથવા નાહક માટે આરવણ કામ નહિ મળે એમ હું જાણું છું. પુરવક આજ રાખું છું. હું આ તમને હું છું તે એટલા માટે કે મારી કામના કોઈ કે જેણે દક્ષિણ આફ્રિકાના જમણી દેશમાં નવો સુધારો લાખલ કર્યો છે, તેના કલ્યાણ માટે, તેની સાથે તથા કીરતી માટે જીવી અને જમણે લાખણી નામપણીને પ્રસવતો આપ્યો છું. સેસીલ રોકેસ અને બોક્સર લોડોને બનનેતો હું મિત્ર હોવાથી કાળા લોકોના મુશ્કેલી જમાવક કરી રહેલ ગોરી કામની આલાદીમાં પથરો નાખવા ની અમલ તો વિશ્વાવતતા સત્તાવળાઓ ની કુશરી તેનાપર નાખવાની મુશ્કેલી પ્રસવતો આરોપ મારાપર મુઠી સહાઈ નહિ. સ્વરાજ્ય બોલવતા સંસ્થાનેતે મને તેમ કરવા દેવાની મારામી મધુ દિશાવત કરનાર બીજો કોઈ નહિ હોય. 'સહેનસાહતથી લાખ કે મેરલાખ' એ નામની મારી ચોપડીમાં જેલ્લા સો વરસ ના કલિદાસિક અનુભવ પરથી મેં એવો ફાવ જાહેર કર્યો હતો કે સારી દાનત વાળી છતાં સાધારણ રીતે ખોટી અબરો ઉપરથી કામ લેનારી વડી અરકારે દક્ષિણ આફ્રિકાનું જીવું કરવા જતાં મુશ્કેલી છે. એટલે જો હું મારા વચનો ઉપર ખમાલ આપવાની માવણી કરું તો તેમાં હિંદુઓના બહેનઓને વિચાર દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા ગોરા પ્રાણ્ય પુણ્યે અણમાં ઉતારવાનો હું મથાન કરું છું એમ માત્રવાનું નથી. મારો હેતુ માત્ર બચતી જાણો પ્રકાશ કરવાનો છે કે જેને વિશે નિખાલસપણે તથા મિત્રાચાર

થી અચ્છા કરવામાં આવે તો ક'હ પથ આફ્રિકાના સંભવ હોય તે દુર મધ કહે. મુખ્ય બાબતો.

જે બાબતો ઉપર હું કહેવા માગું છું તે નીચે મુજબ છે: (૧) કામોનીયલ પ્રધાનના કુશમથી મી. કાલનો પુરવ આફ્રિકામાંથી દેશ નીકાલ; (૨) સેમ લુક નામના ગોરાએ કાપડો પોતાના કાથ માં લઈ મનુષ્યવધ કર્યો તેને રોકેલીયા ની જુરીએ નિરોધ કરાવી છોડી મુક્યો તે, અને (૩) કોઈએ તથા ટ્રાંસવાલ સરકાર સાથે સાંખ વખત થયાં ચાલી આવતી લગાઈ, જે કાલમાં 'સ્મટસ સેટલમેન્ટ'ની કેલેક્ટર દરમિયાન નિરાકરણ થવાની અણી ઉપર આવી રહેલ છે તે. આફ્રિકા સંબંધી આ બધા બનાવોનો ખમાલ કરતાં તે દેશમાં વસતી આપણી કામના લવિષ્ય વિશે અને બધ ઉત્પન્ન થાય છે.

રાજદારી હોય વિશે નેટીવોના કાલે વાળવી છે કે સેરવાળવી છે એ બાબત આ કામળમાં ક'હ પથ ન કહેવાની મેં સંભાળ રાખી છે. જમણી નેટીવો સંબંધમાં સેસીલ રોકેસે ક'હ્યું છે કે 'આપણે તો તેના શેક થવાનું છે' એ વાતના વાળવીપણને હું સ્વીકારું છું. 'દરેક કેળવાયલા માણસ માટે સરખા હોવા જોઈએ' એ સેસીલ રોકેસના વચનો ને આ કામળમાં લખલ કરી હું ગુચવાડો ઉભો કરવા માગતો નથી. હું જે મુદ્દા વિશે કહેવા માગું છું તે રાજદારી હક, દરેકલાઈક, અને બીજા કહેરી તરીકેના હોય કરતાં પથ સાદો મુદ્દો છે. દક્ષિણ આફ્રિકાને લખજ દરેક દરેક ગોરા, જમણે કે બોચર, જે વાત લઈ જોઈ છે કે, નેટીવો તો તાબાની પ્રજા છે, અને તે તાબાની પ્રજાજ રહેવી જોઈએ, એ વાતને સ્વીકારી હું તે વિષેજ કહેવાનું સર કરીશ. મને ધારતી ઉત્પન્ન કરનારી વાત એ છે કે નેટીવો ઉપરની આપણી શેકાઈ અથવા તો અરકારીપણું સાધારણ ન્યાય બરેલું હોય તોજ નથી કહે એ વાતને છુટી જવામાં આવતી દેખાય છે.

આ અરકાર શું કહેવા કરે છું? તાબાની પ્રજાની છ'ગી, તેની સ્વતંત્રતા અને તેની માલમત્તા એ આપણા કાથમાં આવી રહેલ છે. જે કાપડા તમે બનાવો તેને તમને તેઓએ રહેવુંજ જોઈએ, તેઓ અમલ કરવો પથ તમારાજ કાથમાં, તમે તમારું કારભાર કેવી રીતે બજાવો છો, તે માટે ખલકલા ન્યાયાધિક પાસે તમે જવાબદાર છો.

તમે તેઓના ધણી એ વાત સાચી. પથ તમે ન્યાયી ધણી છો? તમારા કાથ તમે તેઓના મનુષ્ય તરીકેના હોય જળવાય છે? જો તે જળવાતા ન હોય તો તમે ધણી છો તે જોડાજ કાથ માટે; તે ધણી પદ્ધતિની પાયાપર રચાયું છે એમ સમજાવો. અને જો તેમ હોય તો તે ધણીપદ્ધતિ અને તમારું પોતાનું અલ્લા નાક વળવું અટકાવવાને હોય કલિતવાન નથી.

કાલનો કિસ્સો

લાખલા તરીકે મી. કાલનો કિસ્સો જો. આ ગોરા માણસને અમુક નેટીવ ઉપર બકર ગોરાવાનો ક'હ પથ, અને તે ક'હ કાથ વાળવી હતી. એક દીપકા ની ક'મ તેને જોળાથી કાર કરી તે માલ તો થયો, અને પોતે એક ન્યાયાધિકની, પચની અને અમલદારની સત્તા કાથમાં લીધી તેની અપર પથ લતાવાળાઓને આપવાની હકાર ન કરી. તેનો મુશ્કેલી તો ચાલ્યોજ નહીં. તદ્દામતદારને તેના ઉપર આવેલું તદ્દામત પુર કરવાની ક'મ તક હતીજ નહીં. તેને જોતાજ કેમ જણે તે જમણી જનવર હોય તેમ જોળાથી કાર કરવામાં આવ્યો. પછી મી. કાલને મોરા માણસની એક જુરી સમજા બેડો કરવામાં આવ્યો, અને જુરીએ તેને નિર અપરાધિ કરાવી મુક્ત કર્યો. પુરવ આફ્રિકાના ગોરાઓ નેટીવોના મનુષ્ય તરીકે ના હકની આદલીજ મણતરી કરે છે. એટલે બીજી રીતે કહેતાં મી. કાલનાં કલથી અને જુરીના તે વિષેના મુશ્કેલી પુરવ આફ્રિકાના ગોરાઓ જણે નેટીવોને મનુષ્ય તરીકે મણવાનો હક નથી એમ હચોક જાહેર કરતા હોય નહીં, એવું થાય છે. સાંતા ગોરા જોળાની નજરે તો તે જમણી જનવર કર્યો, કે જેને જોતાં જ બકર ગોરાવાના ક'મથી મને તે ગોરા જોળાથી કાર કરી કહે.

[અપર]

લંકન 'ડેલી મેલ' ના કલકતાના અપરપત્રને આધારે 'લીડર' માં પ્રસિદ્ધ થયેલા સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે એકમ બામાળાના મવરનર તરીકે કોઈ પ્રધાનની કાલેસીબાળા જાર કે. જ. મુખ્યાની નીમણુંક લઈ છે. આ બાબતમાં સર કુશ્ક એવોર્ડ પ્રધાની લુલાકાત લેવામાં આવતાં તેમણે પોતાને કાંઈ અપર ન હોવાનું જણાવ્યું હતું.

એક રજીસ્ટ્રેશન કેસ

સરકારની ઉપરનો અવાજ

પ્રિન્સિપાલના આર્કાઇવ્સ રેસીડેન્ટ માર્શલરે પી. પી. વિશ્વ મરહતના કેસમાં આવેલા મુકદ્દા સામે ઠરાવવાલ પ્રાંતની જુમીય ઈસ્ટમાં તા. ૧૮મીએ અપીલ સંબંધિત હતી. તદ્દોપરાંત રજીસ્ટ્રેશન સરકારી રીક્ટ બતાવ્યા પાના તા. ૬મી ઓક્ટોબરે પોસ્ટલરની સરહદ જોળાંની ને ૧૯૦૮ના કફમાં કાલકાની કપી કસમ નો જામ કર્યો, એમ તેના પર આરોપ મુકવામાં આવ્યો હતો. તેણે મુન્દો નાકબુલ કર્યો હતો, પણ તેને તકસીરવાન ઠરાવવામાં આવ્યો હતો, અને કુકમ કરવામાં આવ્યો હતો કે મુલ્ક માસ કરમીવાન જો તેને મોલાવવામાં આવે તો સબ સામલ જા હાલર થવું.

અરજદારના વકીલે મી. ઝેરોવરદી એ જણાવ્યું કે સવાલ ઉપરનો જ છે, અને પુરાવા ઉપરથી જણાય છે કે આરોપી ૧૭ વરસથી ઓછી ઉંમરનો છે, એટલે તેને સરકારી રીક્ટની જરૂર નથી.

સરકારી વકીલે માર્શલરેનો મુકદ્દો મહાલ રાખવા જણાવ્યું. મુખ્ય ન્યાયાધીશે મુકદ્દો આપતાં કહ્યું કે—સવાલ અરજદારની ઉંમરનો છે, એટલે કે તે પુખ્ત ઉંમરનો એક્સિમાટીક છે કે નહીં તે સવાલ છે. ૧૨મી કલમમાં કહ્યું મુખ્ય રજીસ્ટ્રાર ને ઉંમર જણાવે છે તેની સામે પુરાવો ન હોય તો તે મજૂર રાખવી. આ કિસ્સામાં રજીસ્ટ્રારે આરોપીની ઉંમર વરસ ૨૦ની જણાવી છે. તેની વિશ્વ પુરાવો ઈસ્ટ બામળ રજુ થાય નહીં ત્યાં સુધી ઈસ્ટ તે તેજ ઉંમર રહીશો. આ સંબંધમાં ને પુરાવો ઈસ્ટ બામળ આવ્યો છે તે બેતાં રજીસ્ટ્રારે બતાવેલી ઉંમર ખોટી છે એમ જણાવું નથી, એટલે ઈસ્ટને ૧૨મી કલમ ઉપર આધાર રાખવાની જરૂર પડે છે તેથી અપીલને રદ કરવામાં આવે છે. બીજા ન્યાયાધીશ સરકારી રીક્ટને પણ જાને મળતો મુકદ્દો આવ્યો હતો.

મી. સહેનવાલ અને સહેનવાલ બાટ તા. ૩૦મીએ કલકત્તા પહોંચ્યા હતા, જે વખતે (૧૨૨ જુલાઈ કે ૩) મોકાને મેજને અવતર કરવે અરજી આવકાર આપી હતી.

ફુકાળ ફંડ

પા. સી. રે.

- ૬૪ ૧ ૩ અમાઉ સ્વીકારાએલા
૧ ૦ ૦ પોરટ હમીઅમેચના મી.
મકનજી ગોવીંદજી મીઆ
નમર તરફથી મળ્યો.
રેડેશીઆ
૩ ૩ ૦ બીમજી રજુહોડજી નામક.
૧ ૦ ૦ કાકારદાસ રંબીલદાસ
૧ ૦ ૦ કાલજી કમળજી
૦ ૧૫ ૦ બાબુલાલ નામકાઈ પટેલ
૧ ૦ ૦ મધીઆઈ પ્રવાલાઈ દેસાઈ
૩ ૦ ૦ કા. હરીલાલ પરજુદાસ
૧ ૦ ૬ કા. કમલાજી મંજાદાસ
૧ ૦ ૦ જાલુરામ
૦ ૧૦ ૦ રવજી જસા
૦ ૫ ૦ ફુલમ દેવજી
૦ ૫ ૦ લખમજી કડીરા
૦ ૫ ૦ બીજા રામજી

૧૦૮ ૪ ૬ આજસુધી મળ્યા.

ઉપરનો પા. ૧ નો પોસ્ટલ ઓરડર બીડતાં મી. મકનજી લખે છે કે—આપણી ભારત જુમિમાં પડેલા ફુકાળ સંબંધી બીનાઓ વાંચીને બારે સત્તાપ જીવને થાય છે. જે જુમી અમાઉ ફુનીયામાં સહીથી સરસ મળાતી તે જાને અનેક આફતોથી ખીડાય છે. આ જુમિનાં સત્તાને ને ફુકાળના ફુઝથી બચાવવા બનવું કરવું એ દરેકથી જરૂર છે. પ્રજા હોંડુ સ્થાનપર દયા લાવી તેના બેકને ફુઝ માંથી ઉતારો.

ઉપરની રેડેશીઆની ફૂલ રકમ (પા. ૧૩ ૩ ૬) નો એક સોલ્સપરીથી મી. બીમજી આર. નામક તરફથી મળ્યો.

ઠરાંસવાલમાં ફુકાળ ફંડ

(અમારા બેહાનસબરમના પ્રતિનિધિ તરફથી)

વીસીનીર્મીઅ

મી. ફુકાળ માટે અમારા ઉપસાવાની તપ સીલ નીચે મુજબ છે :—

પા. સી. રે.

- ૧ ૧૦ ૦ મ. એમ. અરવાલ
૧ ૧૦ ૦ મહમદ હસપ
૧ ૦ ૦ મ. એમ. પટેલ
૦ ૭ ૦ આમદ બખાલીમ

- ૦ ૫ ૦ મુસેમાન હસમાઈલ પટેલ
૦ ૫ ૦ હખાલીમ હસમાઈલ મુસા
૦ ૧ ૦ હાલિદ હસમાઈલ
૦ ૫ ૦ સી. એમ. મુનારા
૦ ૨ ૦ અહમદ મ. મુનારા
૦ ૧૦ ૦ અહમદ હસપ મુસ્લા
૦ ૬ ૦ મ. આઈ. મ. એમ
૦ ૫ ૦ વહાબમીયા સરકુમીયા
૦ ૫ ૦ મોહમી-મમ
૦ ૭ ૬ કાખી

૬ ૧૮ ૬ ફુલ

રેડેશીઆમાં મજૂરીનો સવાલ

હોંડુસ્તાનમાં ૧૦ વરસ સુધી લશ્કરી ખાતામાં નોકરી કરનાર એક લશ્કરી અમલદારે પેન્શનરથી હાલિય રેડેશીઆના “રેડેશીઆ હેરલ્ડ” નામના છાપામાં કામળ લખ્યો છે. તેમાં તેણે જણાવ્યું છે કે રેડેશીઆ જાને મજૂરી માટે બારે તંગી બોમવે છે. તે તંગી માંથી ઉતરવા માટે તેણે બે વાલ કજુલ રાખવી જોઈએ. એક એ કે રેડેશીઆ એ મેરાનો મુલક કહી મવાનો નથી. બીજું ન્યાસામેંડ કે બીજો કોષ ડેકાજો થી તેને મજૂરી મળે તેમ નથી. આટલું કજુલ રવા પછી એકનો એક પ્રધાન એ છે કે હોંડુસ્તાનથી માલુસોને મોલાવવા. (હોંડી હાઈ પીતો નથી, મહેનતુ, નીતિ માન તથા વહાદાર છે વિચેરે હોંડીના ઉમદા મુલો વરજીવીને લખનાર ઉમેરવું છે કે) હોંડી જેતીના મજૂર તરીકે તથા લશ્કરમાં નોકર તરીકે બહુજ ઉપયોગી અને સંતોષકારક થઈ શકે; અને કાલ નેટીવની જુરી બાકને લીધે જોરી જોરતો ને ને સીકર રહ્યા કરે છે તે જુર થાય. હોંડીને પ્રામલ કરતાં એવી જરૂર રાખવી કે જેથી ગ્રીમીટની મુદત પુરી થયે તેણે પાણુ જવુજ પડે. અને તેને કામથી વસવાટનો કક ન મળે, તેમજ જમીન રાખવાનો કે વેપાર કરવાનો કક પણ નજ મળે.

ઉપરના કામળપર “રેડેશીઆ હેરલ્ડ” પત્ર ટીકા કરે છે કે હોંડીના સહયુજો વિષે ના પડાય તેમ નથી, અને તેથી તેના અર્થપત્રીની સૂચના મોક પચાડે તેવી છે. પણ અર્થપત્રીએ ને કરતોએ માલુમે મોલાવવા કહ્યું છે તે કરતે કહી પણ હોંડી સરકાર મજૂરી આપે તેમ નથી એ એકલ વાત છે.

ચીનમાં રીપબ્લીકની સ્થાપના

તેના ૧ લા પ્રયત્ન

ચીનામાં બજવાનો આવેવાન છે. સન ૧૯૧૧ સેન અમેરીકાથી ચીનમાં આવી પહોંચ્યો છે, અને તેની સર્વાનુમતે ચીનામાં રીપબ્લીકના ૧ લા પ્રયત્ન તરીકે ચુટી જાય છે. તેના વિચાર અને વરણન સ બંધ માં કેટલીક હકીકત નીચે મુજબ છે:—

ડૉ. સનવાટસેનનો જન્મ ખ્રિસ્તી ૧૮૬૩માં જાપાનમાં પેટ થયો છે. તે પાદરીની તખીલી નિકાળમાં નાનપણથી મોટા થયો હતો. દેખાવે તે ચીના કરતાં જાપાની જેવો લાગે છે. તે ઉચ્ચ શિક્ષક પહેરે છે, અને મુઠ્ઠા હાથે છે. ચીનમાં એવો રીવાજ છે કે અમુક નામના પામેલાં કુટુંબો જુઓ રાખી શકે. વરસો થયાં ડૉ. સનવાટસેન ચીનાઓને જાણી આપવાના કામમાં થયેલો છે. આ કામ ચીનમાં કદ નાનું સુનું ન કહેવાય. ૧૮૯૫ માં તેણે રાજદ્વારી બાબતો ઉપર એક લેખ લખ્યો હતો, અને ચીનમાં તે પહેલે ઠેકાણે ફેલાવે પામ્યો હતો. તે એવી તો કુશળતાથી લખાયો હતો કે વહેંચીમાં વહેંચી અમલદાર પણ તેના કોઇ વાક્ય ઉપર જાંજળી ચીંધાડી ન શકે. તે લેખ માં તેણે રાજ્યના ખાસાનો અને જલમ નો ત્રાસ વરણ્યો હતો અને પ્રમાણિક તથા સુધારવાળું રાજ્ય બંધારણ સ્થાપવાની કેવા રાજકીય જીવન તે દેખાડી આપ્યું હતું.

ડૉ. સનવાટસેનના કહેવા મુજબ ચીન નો રાજ્યવેદીવટ સદાંતર જુલમચાર છે. અમલદારોમાં બચાડે અનહદ છે. સ્થાનિક માણસને દાસમાં સંપૂર્ણ સત્તા અપાએલી છે, અને તેઓના ઉપર અપીલ નથી હોતી. પ્રજાને નીચેવવાની રીતે તો તેમાં ધર કર્યું છે. વાઇસરાય જેટલા દરજ્જાની પદવી બોમબાર અમલદારને પણ ઉપાડના એક સાધારણ મહારાજા ન લગાડે તેટલો પગાર મળે તે એવા પ્રજાને નીચેવવાની રીતથી તાલુકા પામવા જેવું કંઈ નથી. કાતાનનો વાઇસ રાય જે જેટલીટન કરતાં પણ મોટી જલ્લી ઉપર રાજ્ય ચલાવે છે તેને વરજના માત્ર પા. ૬૦ મળે છે. જ્યારે મોટામાં મોટા અમલદારને તેના પ્રમાણ માં ઉતરતા પગાર મળતા હોય ત્યારે દેખીતું છે કે તેઓ પોતાનો મોલો જળવવા દાસ મારેજ, એક જુની અને કુશળ પ્રજા સાથે વગર કશા અ

જુલમ નીચે ચલકા કરે છે તેનું કારણ એ અપાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રજાવરમ ને તદન અગ્રાનને અંધ સમાન રાખવામાં આવેલ છે.

ડૉ. સનવાટસેનની નેમ ધર્મી વરજ થઈ એવી છે કે ચીનની રાજદ્વારી પરથી અંતિમ કરને પદમ્બ કરી આપ્યા ચીનમાં રીપબ્લીક સ્થાપવું. આ વંશ વરસો થયાં ચીનપર રાજ્યસત્તા ચલાવે છે. તેણે પ્રથમ તલવાર પડે રાજ્યમાંથી એકવી હતી. પણ હવે તેમાંથી સડાવક કાઢત એકી થઈ ગઈ છે. અંતિમ કરને ફેલાવે પહેલું થયો, અને રાજ્યની અંદર સારા સારા હોદ્દાઓ માત્ર તે જાનના કાયદાજી આપવા લાગ્યા. આ દશા આજ સુધી આવીને આવી છે. નવા પ્રકારનું રાજ્ય બંધારણ થાય તો અંતિમ કરને સુરમ અસ્ત પામે એવું છે.

જાપાનની ચીન ઉપરની તકાલ વખતે ડૉ. સનવાટસેનની દિલચાલ લગભગ ફોદ મ દીપર આવી હતી. અ. ૧૮૭૭ વખતે જાપાન ચીનાઓને એક પક્ષ બંધાયો, અને તેણે રાજ્ય બંધારણમાં સુધારો કરવાને સરકારને અરજ કરી. સરકારે તે વખતે નમતું આપ્યું. પણ કાઠિ બંધ થઈ કે તરતજ સુધારાની બધી અંતિમી એ પાછી ખેંચી લેવાની દરજ પાડનારે દુકમ કાઢ્યો. આથી ડૉ. સનવાટસેન ૧૮૯૫ માં કાતાન ખાતે બજવો ઉઠાવવા ની પેરવી કરી. તેની તદબીર એ હતી કે ત્યાંની સરકારને પદમ્બ કરી કમ પણ કાઢાલડી વિતા ત્યાંની કમળે લેવો. પણ તેની તદબીર ઉપાડી પડી ગઈ અને કામ ચુથાપ મચ્યું. ડૉ. સનવાટસેનને જુલાવેલ માં પેરદુગીજ યાજામાં ન.થી જવું પડ્યું. ત્યાંથી તે હોમરોમ અને મુનાઇ ટેક રેટસમાં પહોંચ્યો ત્યાંથી વળી ૧૮૯૬ માં લડન પહોંચ્યો. અહીં તે એક દિવસ તેના મિત્રને મળવા જતો હતો તેવામાં રસ્તે તેને એ ચીનાઓ મળ્યા. તેઓએ કંઈ વાનો કરવા તેની સાથે તેને ઘેર જવા માગ્યું કરી. ડૉ. સનવાટસેન તેઓને ના કહેવા છતાં તેઓ તેની સાથે ચાલવા લાગ્યા અને ચીનામાં એકવી ખાતાના મહાન આમજ આવ્યા એટલે તેઓએ તેને દડસેલીને તે મહાન નાં લાલ્યો, અને પાછળથી જરજી બંધ કર્યા. ત્યાં તે કેટલાક દિવસ કેદ રહ્યો. બાદ એક અંગ્રેજ ચાકરને તેની ક્ષમા આપવાથી તેણે તેની ચીડી લઈ ડા. સનવાટસેનના કોઇ મિત્રને પહોંચાડી. તે મિત્રે સખસ દિલચાલ કરી, અને વા

પ્રધાનના ખાતપર તે વાત મુકી. આથી ઉવટ ડા. સનવાટસેન છુટો થયો. ચીન જતી કોઇ રીઝરમાં તેને ચકાવી દેવામાં આવનાર હતો. તેમાંથી તે માંડ બચ્યો. તેને ચીન પહોંચાડવામાં આવ્યો હતો તે રીવાજી રીવાજીને મારવામાં આવત એ ચોક્કસ હતું. ઉપાડમાં છુટો થયા પછી તે હોમરોમ ગયો, અને ત્યાંથી જાપાન ચીના પક્ષને હમેશા જોર આપતો રહ્યો છે. હવે તે પક્ષ મજબૂત થવાથી ડૉ. સનવાટસેનની આવેવાની તબે તેણે માથું ઉંચું કર્યું છે. તેની નેમ પ્રજામતવાળું રાજ્ય સ્થાપવાની અને પરદેશીઓથી સ્વતંત્ર રહી ચીનને દુનિયાની નજરે સજ સમાજ બતાવવાની છે.

એલા ખબરોથી જાણવ છે કે અમુક પ્રતિમાં રીપબ્લીક સ્થાપવામાં ડૉ. સનવાટસેનને ફોદ મળી મુકી છે, અને હવે તે રીપબ્લીકનો ફેલાવો ચીનના બીજા ભાગપર કરવા માટે ચીનામાં સરકાર સામે આગળ વધવા લાગ્યો છે.

એક હાદીએ રેલવે પાસેથી મેળવેલા નુકસાની

શ્રી ૬૧ દિવસ પર મારિત્સખરમના મી. આર. એન મુડસેને ડરબનથી મારિત્સખરમ સુધી રેલવેની મુલાકાત કરતાં કેટલીક તકલીફ અમલી પડી હતી. તેમણે ઘટના વરમની ટીકીટ ખરીદી હતી. રાત્રે તેમણે બીજાના માટે તકીબની માગણી કરી, અને તે માટે શ્રી. ૨/૧ની રી બરી. છતાં રેલવેના આપણુક અમલદારે તેમને તે પુર પાડવાની ના પાડી, અને આ પ્રમાણે મજબૂર હોઈ મહસ્તને અમલદારના બોમ મવું પડ્યું. તેમણે મારિત્સખરમ જઈ પોતાને પડેલી આજકા સંબંધમાં ફોરટમાં રેલવે સત્તાવાળા પર કેશ માંકયો. તે કેસનો મુકાદો હાલમાં મળ્યો જાણ છે સમાતિ. છાપામાં પ્રસિધ્ધ થયેલા એક અગરથી માલુમ પડે છે કે રેલવેનાં એરલાઇમાં મુકાદો મળ્યો છે. ફરિયાદીને પા. ૧-૨-૧ની નુકસાની તથા કેસનું ખરચ અપાવવામાં આવ્યું છે.

તા. ૨૦મીને કનીવારે રાત્રે દુકાનો ૧૧ વાગ્યાથી મોટી બંધ કરવાના આરોપ માટે ફેપટાઉનના ૫૦ દુકાનદારોપર ફોરટમાં બંધ થવાના અમલદારોમાં આવ્યા છે.

ઇડાહો-પુરકો હડાઇ

(૨૨૨)

તા. ૨૭ મીએ જાણવામાં આવે છે કે નાતાલના દિવસે ૧૦૦૦ પુરકોએ તોપો છાપે બેનગાની પર હુલો કર્યો હતો. ૨૦૦૦ વારના અતરેથી ઇડાહોનાં તેમના પર તોપનો મારો ચલાવેલ, જેથી તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

તા. ૨૬ મીએ જાણવામાં આવે છે કે બેનગાની આતે નાતાલના દિવસે થયેલી હામમાં ૫૦૫ પુરકો મારવા ગયા હતા. આ હડાઇ સંબંધમાં પાછળથી જાણવામાં આવે છે કે ઇડાહોનાં પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

પુરકો પ્રધાન મંડળે રાજવાડા આપ્યું છે; અને ફરીથી સમગ્ર પાકાની વડા પછર તરીકે સુદક્ષી થઇ છે. તેઓ નવું પ્રધાન મંડળ બાંધવા કોશીસ કરે છે.

પુરકોની યુનિયન અને પ્રોગ્રેસ કમીટી ની પાછળ પ્રધાને પુરકો પ્રધાન મંડળ ફરીથી પકાઇ રહેવા જાણ્યું છે.

નવું પુરકો પ્રધાન મંડળ તા. ૩૭ એ પુરકો પ્રધાન મંડળ મેમ્બરોને મળ્યાં. ચીટીયામાં કારે બાંધેલ થઇ હતી. નવા પુરકો જાણવામાં કે પ્રધાન મંડળ નીચેની રાજવાડાની સત્તા ના. સુલતાનને મળે એવો ફેરફાર રાજવાડામાં થયો. બોમ્બે, આનીજ આગળથી પંચર દિવસ ઉદ્દેશ કરવામાં આવી હતી. જે વખતે તેની આગે કારે મેરથો માંડવામાં આવ્યો હતો. વડા પછરના આગળ વખતે હજાર સેકે વારંવાર વચ્ચે મોલી ઉઠતા હતા.

પરસ્પર

પુરકોએ અમારું જોડાણ આરમીનીઓની વી કાલ કરી હતી તે વખતે પુરકો રાજ્યે વચમાં પડ્યાં હતાં, તે તેઓ ત્રીયોથીયાં થતી કારણે અને પુરકોની જાણમાં કામારે વચ્ચે ન પડે એવો અવાજ મુજાબો છે.

વિશાલતણું 'બોમ્બડ વીકલી' જાણવે છે કે બહાદુર અનવરને ૧,૧૫,૦૦૦ નફા અને ૩,૫૦૦ પુરકોએ અને ૩૦ નવી તોપો સહ બેનગાની તરફ જઇ પહોંચેલ છે, અને હીની હામમાં હુકમ કરી દીધો છે.

૨૬ કરેસંટ સોસાયટી ફંડ

કરવન

કરવનની ૨૬ કરેસંટ સોસાયટીને કોન સ્ટાંટીનોપલ ખાતેની ૨૬ કરેસંટ સોસાયટીની હેઠ ઓફીસેથી પરખારો નીચે મુજબ કેમલ મળ્યો છે :—

"ઈલિયુ આફ્રિકાના પુરકો કોનસલ જનરલ ઓફીસેથી જે મારફત તમારા તરફના પા. ૧૬૫૦ પહોંચ્યા છે."

સ્ટીમરોની આવજા

[જર્મન લાઇન]

સુલતાન—તા. ૧૭ મી જાનેવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઇલિયા લાઇન]

પેન્ડાકોટા—મુંબઇથી ઉપડી ચુકી છે, તા. ૨૨ મીએ અહીં આવી પહોંચશે, અને તા. ૨૫ મી જાનેવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડી જશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમકુલી—તા. ૧૩ મી જાનેવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

અમલાલી—તા. ૧૮ મી જાનેવારીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[ઇલિયુ આફ્રીકન લાઇન]

કોમોરા—તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બરે કલકત્તાથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપડવાની હતી, ડીમેરીક—જાનેવારી બેસતાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

કાંદ્યા—તા. ૮ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી ઉપડશે.

હીંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૧૩ મીના અરસામાં અમકુલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૬ મીના અરસામાં સુલતાનમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૭ મીએ સુલતાનમાં જવા બંધ થવા વડી છે.

તા. ૧૭ મીના અરસામાં અમલાલીમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

તા. ૧૮ મીએ અમલાલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૩ મીએ પેન્ડાકોટામાં આવશે.

તા. ૨૫ મીએ પેન્ડાકોટામાં જવા બંધ થશે.

મી. જાખલે દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતે

તા. ૨૬ મીએ લંડનથી એક મહેલો મી. જાખલે છે કે કલકત્તા ખાતેની દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતે પુરી થઇ છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હીંદીઓની હાડમારી એ સુબંધમાં આવતા કિનારામાં મી. જાખલે દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાત લેશે.

પરસ્પર

૧૬૬ માણસની હીંદી લલકરની હુકમી પ્રાંતના જંગરે ઉતરી છે.

ચીનના રીપબ્લીકન પક્ષે હામ આગળ વધારવા કર કરી દીધું છે.

તા. ૨૭એ ના. ક્રહેનકાહે કલકત્તા ખાતે લલકરને કલાલત કરાવી હતી.

ચીનાઇ બળવાખોર પક્ષની વધુ છૂત થઇ છે.

તા. ૩૭એ કલકત્તા ખાતે કરમો હોમઇ હતી જે વખતે ના. ક્રહેનકાહે હાજર રહ્યા હતા, અને હીંદી નદી યથેલ હોય એવી સોફાની બીરદી કરતના મેજાન માં થઇ હતી.

દક્ષિણમાં પ્રાંતમાં સમતાલ જાડરી દીધી છે. તખોલ ખાતે ૮ માણસોને દક્ષિણી અગ્ર કરવામાં આવી છે, જેમાં નો એક સીકલ-ઉલ-સલ્લામ કમિને નામીએ પ્રાંતી આવેલાન છે.

તા. ૩-૧-૧૨ ના મી.અહમદ દાવજી વાહીદ કરવનથી લખે છે કે કઠોર કરવા ના બાધીતા પટેલ કુટુંબના એક છુતરગ મી.હાસમજ દાવજીપટેલ બાર માસુનીકવા ની બીમારી બોમ્બે મયા નવે અર માસમાં કઠોર ખાતે મરણ પામ્યાના બપોર અતરે આગ્યા છે. મરણના રહના સવાળ સાફ અતરે મી. કુસેન પટેલને લાં ફાતેલા પડવામાં આવ્યા હતા.

ઇડાહોને હડાઇના આરામાં ફરેજાનું એક ફરેજ ફિખાનું ખરબ એક વખત થઇ હઇ એવો અડસટો થયો છે.

કલારકસડોરપ

(એક અવરખની તરફથી)

કલારકસડોરપના મી. અહમદ હસમખાન સાહેબના ફરજીયાત હસ્તાક્ષરના નીકાલ કલા રકસડોરપવાળા મી. મહમદ હસમ તેલીની છોકરી ખતીજા સાથે ગણ તા. ૨૪ મીએ ધામધુમ સાથે થયા હતા. ૭૫ થી ૧૦૦ જેટલા માણસો સાથે ખરાત આવી હતી. તેમને આવકાર આપ્યા પછી રાત્રે ૧૦મ વાગે શરૂ મહમદી પ્રમાણે નીકાલ થયા હતા. ઘરખત, ખારેક, મીસરી વિગેરે વહેંચ્યા બાદ સમા રનેલીઓ તરફથી અરસપરસ સાલોની બેઠા અપાઇ. તે પછી મી. અહમદ સાહે તરફથી પા. ૧૦ તથા મી. મહમદ તેલી તરફથી પા. ૧૦ કુલ પા. ૨૦ ની રકમ બોલવડની જમાત તે બહીસ તરીકે સ્વાધીન કરવામાં આવી હતી.

બીજે દિવસે કાઢીની ખુસાલીનું ખાણું મી. મહમદ તેલીને ત્યાં લીધા બાદ આજે વાન મહરચેને બોલવડીઅન પંચ પાટી તરફથી અરજ કરવામાં આવી હતી કે હાલમાં બોલવડ ગામમાં કલારકસડોરપના પાસે ઉત્તરથી જવા માટે એક બંજરાની ખાસ જરૂર છે. તે ઉપર આજેવાનોએ તુરત ખ્યાન આપી તુરતાતુરત ફંડ લેખી છીધું, અને તેજ વખતે પા. ૫૦ એ ફંડ માં ભરાયા હતા. હજુ ફંડ માલુ છે. બીજા પા. ૫૦ થી ૧૦૦ સવાની વધી રાખવામાં આવે છે. હાલ તુરત ઉપલા પા. ૫૦ બોલવડ રવાના કરવામાં આવશે, અને એમ વધુ રકમ કાશતી જશે તેમ મેલકાતા જશે. પછલા બોલવડ પહેલેથી તુરત શીબીતો બંજરો બાંધવાનું કામ શરૂ કરવામાં આવશે.

ઉપલુ કામ ખલાસ થવાથી મી. હાજી મહમદ કાજીની ફરજાસ્ત અને મી. અહમદ ખુલેમાન ખોટા તથા મી. સુલેમાન કાજી ના ટેકાથી બોલવડ ગામે હાલ નવી મસ્જદ છે તેની હાલત બહુજ બગડેલી થઈથી ફરીથી બંધાવવાની બહુજ જરૂર છેવાથી ફંડની જરૂર છે એમ જણાવી થયા સાહેબોએ એ નેક કામમાં મદદ કરી પોત પોતાના તરફથી મોટી મોટી રકમો ભરી સાથે રહી ખતતી મદદ કરવાને વખતને અનુસરતા બાંધણું આપ્યાં હતાં. ફક્ત કાજર રહેલ કલારકસડોરપ વાસી તરફથી આશરે પા. ૨૦૫-૧૬-૬ ફંડમાં ભરાયા હતા એમાં મી. મહમદ હસમખાનની કુ. કાળા મી. હાજી મહમદ તેલી તરફથી પા. ૧૨૦ અને કંપની

તરફથી પા. ૭૫ મળી કુલ પા. ૧૮૫ ની રકમ કાશવામાં આવી હતી. કલારકસડોરપના મી. અહમદ સુલેમાન અને કુ. તરફથી પા. ૧૦૫ તેજ બોલકરસ્ટ અને કુમરસડોરપવાળા મી. હસમ સુલેમાન અને કુ. તરફથી પા. ૭૫ એ ઉપરાંત નાની રકમો મળી પા. ૩૬૧-૧-૬ તુરત ભરાઈ ગયા હતા, અને ફંડ માલુ રાખી, આખા ઠરાવવાલ અને નાતાલમાં ફરી એ ફંડને માટે પછલા ઉપરાવવાનો કારણ થયો હતો. ઉમેદ છે કે એ નેક કામમાં ફરેક મુસલમાન બાદ પોતાની કુળના મુજબ મદદ કરી સવાબેદારને હાસલ કરવા સુકો નહીં.

મી. અહમદ બાયાતના મેનેજર મી. પોન્નીએ ત્રણ દિવસ સુધી પોતાની હબેક ની રમુજી ભાષા વાપરી ખરાતને હબેકાં હસાવી ફરેક કામમાં બેસ સાથે મદદ કરે તેવા દાખલા આપી સારી મદદ કરી હતી.

અવરખેટ એજેટમાંથી નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન વિગેરે સંબંધી

કલારકસડોરપ ફોર્ડ નં. ૨૬૮માં હસમખાન હસમખાન નામથી રજીસ્ટર થયેલો રેજીસ્ટર તા. ૧૫મી જાનેવારીથી છોડી દેવામાં આવનાર છે.

પ્રીટોરીઆ એક્સીઆરીક બબ્બર નં. ૪૨૧માં રજીસ્ટર એક્સીઆર નામથી રજીસ્ટર થયેલો રેજીસ્ટર તા. ૧મી જાનેવારીથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

કલારકસડોરપ, રેડેડ નં. ૪૪૬માં આહમદ હસમખાન નામથી રજીસ્ટર થયેલો રેજીસ્ટર તા. ૩૧મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

પ્રીટોરીઆ એક્સીઆરીક બબ્બર રેડેડ નં. ૨૭૨માં રજીસ્ટર થયેલો રેજીસ્ટર તા. ૩૧મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

પોએસ્ટરમના, ઇન્ડિઅન બજાર, રેડેડ નં. ૨૩૬માં હસમખાન કુમરસડોરપ નામથી રજીસ્ટર થયેલો રેજીસ્ટર તા. ૩૧મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

પીટરસખરમના મરફુમ બોસમાન

કાસમની મીલકતના વહીવટ સંબંધમાં દાવાદારો અને લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૬મી જાનેવારીએ પીટરસખરમના માર્કેટ રેજેટ આમળ કરાશે.

પોએસ્ટરમના જનરલ ડીબર મહમદ આમીન કાકમીરીની નાદાર મીલકત સંબંધમાં ટરક્ટી વિશ્વમ ચેમ્બસ હોલ નહેર હરે છે કે વહેંચણીના આકાશ પોએસ્ટરમના રેસીડેન્ટ માર્કેટરેટ આમળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૨૪થી ૬મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે; ત્યાર બાદ તે પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર આમળ જશે, જ્યાં તે તા. ૧૧મી જાનેવારી તા. ૨૫મી જાનેવારી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

પોએસ્ટરમના જાતીબ કુમરસડોરપની પેદીની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આકાશ ત્યાંના રેસીડેન્ટ માર્કેટરેટની આમળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે જાનેવારી તા. ૨૪થી ૬મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. ત્યાર બાદ તે પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર આમળ જશે, જ્યાં તે જાનેવારી તા. ૧૧મીથી ૨૫મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

કુમરસડોરપના કાસમ બાણા મોલુ ની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આકાશ ત્યાંના રેસીડેન્ટ માર્કેટરેટની કોર્ટમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે જાનેવારી તા. ૨૪થી ૬મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. ત્યાર બાદ તે પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર આમળ જશે, જ્યાં જાનેવારી તા. ૧૧મીથી ૨૫મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

કુમરસડોરપના મુસા મહમદ પટેલની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આકાશ ત્યાંના આસીસ્ટન્ટ રેસીડેન્ટ માર્કેટરેટની કોર્ટમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે જાનેવારી તા. ૨૪થી તા. ૬મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. ત્યાર બાદ તે પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર આમળ જશે, જ્યાં તે જાનેવારી તા. ૧૧મીથી તા. ૨૫મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

પોએસ્ટરમના મહમદ એમ, બલાહની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૮મી જાનેવારીએ પોએસ્ટરમના આસીસ્ટન્ટ રેસીડેન્ટ માર્કેટરેટની કોર્ટમાં કરાશે.

છવ મુસાફર પ્રત્યે

(શામ પીરના પદો-છવે માણી મરખાદો)

અરે મુસાફર ચેતને,
મેળે સાચો તું પકારે,
કોરડ નથી પોતા બાધની,
જુગ મરને વિશ્વાસરે
અરે મુસાફર ચેતને ટેક,
સુદ છુટ ટાપટીપ ઠીક છે રે,
નેહા કહરને ટાપ,
વેશ હરિ નથી રીઝતો,
લેખુ લીમે રાઈ રાઈ રે. અરે.
સત્ય સમાન ધરમ એક નહીં રે,
શાલ પોહારે માલ,
કરછી તપાસ તારા અંતરે,
કુલી જા માં મરઘાઈ રે. અરે.
પીળાનો મદ ધરે પામરો રે,
જુલી જમનો કીરતાર,
ધરમ આડો એક આવશે,
કોણ ખડાણ સમર રે. અરે.
નંદ કાફલ કાવમ નથી રે,
રોકાઈએ છે આજ,
સાચું નાણું હરિ નામનું,
કૃપા કરને મહારાજરે. અરે.
સ્વધરમ એ સ્વ ભવિતો રે,
શાલ દરખાનું રૂપ,
તરત પરીક્ષા માલ છે,
બાંધે ચોખીવર જુધરે. અરે.
નાણું સાચે નહીં આવશે રે,
એક મનુષ્ય આવતારે,
નામ સમરમ શી રામનું,
સત્ય સાધો તલવારરે. અરે.
વાવે તેવે મોલ ઉમકારે,
કરીર-ખેતર મણુવ,
વેદ સાચો ને નેવે ધરે,
પશુ રૂપ બધાવ રે. અરે.
કુરખ ચંદર હેરા હરે રે,
જગ કરતાના એલ,
સમજ સમજ જુગ જાતરે,
હાલ અવિશા મેલરે. અરે.
અદવતરૂપ પરમાત્મારે,
સાંપ સાચે છે કામ,
અરસ પરસ સાંપ સાધતાં,
પ્રભુ સુધારે કામરે. અરે.
બળાં ધીળાં કોણ ખીતરે,
નિંદા નરકનું કામ,
નામક ચક્રે બોલો,
પુરુષ કામ શી રામરે. અરે.
સાચો તીર્થ નથી સમતીરે,
નથી કાળના પ્રધાન,
હોડા ચાંદરે રેલો,

હવે સમરમ મુલવાનરે. અરે.
પાપ વધે ને ને દેશમરે,
હાલ વેલ ત્યાં વેપાર,
બેલા ચપ બાવલુ કરે,
માલ કાપે પોહારે. અરે.
કરવેનો મુશ્કર એક છે રે,
શાલ આપે છે સાંપ,
અસત્ય મારમ સર તરકના,
સાલ સમજને માખરે. અરે.
કહેણી પુરવ જાવા તણીરે,
રહેણી પાંચમની વાટ,
કેવો સરવાળો ફળ તણો રે,
કેમ મટે ઉચ્ચારે. અરે.
આમળ નહેતા કાપ બાવલુરે,
સુખી કતા મલુ લોક,
બોલો સુધારો બધાં કોયો,
કુદે બોલોને પોહારે. અરે.
રેખા રેખીયા શુ કુળવુરે,
રોપી કાઢો સઉ પાપ,
દેલ બકતો દેલ કારણે,
મલે કપટ અમાપ રે. અરે.
સમજને પાપ સરવ કાપવરે,
કૃપા કરે કીરતાર,
કાર હોય જુલ જુલકરે,
કુટ મોરી વ્યભિચારરે. અરે.
અનન્ય ભાવે બને મરનેરે,
માપ રહે અસાર,
રેખા દક્ષિણી ઉમારને,
પ્રભુ કૃપા વિમારરે. અરે.
આતર વનથી સરવ કરમારે,
સાચો ભજન પ્રતાપ,
ભજતાં પ્રભુને આવથી,
રોજ ત્રિવિધના તાપરે. અરે.
કરે અંબારામ વિનતિરે,
ક્યાં કરવો પોહાર,
મસ્તક શી નામ પ્રભુ ચરણમાં,
હરિ કરને ભવ પારરે. અરે.

વિશ્વાનર-અરે.

શક્તિનાએ મરાનમાં તબરીક ખાતે
પોતાનો મવરનર નીમાં રાજકારોનાર
કરવા વિચાર ક્યો છે.

મરાનમાં મરાનીઓને કાલે જામી
કામ જુમ સંજના બરીડીક એલમીનો
પાછાવવા પડેના સાચો છે આ સંજ
માં જણાવવામાં આવે છે કે મરાનીઓને
કાલે બે કોઈ સવારે માખી ક્યા છે,
અને ૮-૧૦ વાગેલ ક્યા છે.

વેરૂલમ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૧-૧-૧૨

તા. ૩૧ ડીસેમ્બર રવિવારના રોજ
વેરૂલમના બળા મંદીરમાં ધરમસભા
કીરતના મુખ્ય મળી હતી. બાળુ માધવ
સીંદ ઉપર પ્રાંચથી બે દેશનમતી કમોલ
તેમાં તેઓ નિરદોષ થઈ છુટી જવાથી
બોલોને બાળુ દેતમાલ જુલુ હતો.
પ્રથમ કમર સ્તુતિ થયા પછી જુલુ જુલુ
સાંતોની અસરકારક વાણીનાં બળને
માખ્યા બાદ મંદીરની અવસ્થા અને
સ્થાપના સંબંધી વિચાર આકર્ષતા મેના
રાધવજી, બાળુ તાલેવંતસીંદ, અંકુસીંદ,
હીસનદત મહારાજ, બાળુ રૂપસીંદ,
બાળુ સરપજીત અને મી. દેવરાજ પીમજી
વીજેરેએ પોત પોતાના વિચાર ધરમની
કિન્નતિમાં જણાવ્યા હતા. અમાણી 'મ. એ.'
માં પ્રસિદ્ધ કમોલ મંદીરની સીલક
નમક પા. ૧૬૧-૧૮૦ હતી તેમાં નીચે
પ્રમાણે બીજી નમક સીલકનો વધારો
કમો છે: ૨૦-૦-૦ બાળુ માધવસીંદ
તરફથી, તેમાં પકર પાછક પુરવે બધા
એક અને પાંચ પાછક પોતે ધરમાત્માની
કમથી નિરદોષ છુટી થયા સંજના બેદના.
પા. ૨-૬-૧ કીસનદત મહારાજ તરફથી
પુરવે કમોએક રકમ પછડી. પા. ૧ એક
અમમીકુલના આતવારી મહારાજ તરફથી
બેદના. પા. ૧ સરજી મહારાજ અમાણી
ભખાવેલ પછડી પા. ૨ ને ઝોપાલ
અને રમુનદત પુરવે ભખાવેલી રકમના.
કુલ પા. ૧. ૭-૬-૧ આજ સુધી મંદીર
ની સીલક છે અને પા. ૧૫-૦-૨
કરજની રકમ મુકરર કરેલી રકમ સભામાં
જાહેર થઈ હતી. તે સિવાય કામ કરનાર
કીસા રામજી વીજેરેનો દિસામ કમે બીલ
પછડા પછુ મંદિર ઉપર લેવા નીકળશે
એમ પ્રમુખે જણાવ્યું હતું. બાળુ
માધવસીંદને ને સંજનોએ તન મનથી
ન્યાય નીતિને રસ્તે મદદ કરેલી તેમાં
સંજનોને મનવાદ જુલુ જુલુ મદદરે
તરફથી બાપવામાં આબો હતો, અને
સંપ અને નીતિના મહિમાની પછુ ચરમા
ચાલી હતી. બાળુ માધવસીંદની વલી
જવાબ દેતાં અંબારામ મહારાજે કહ્યું:
આપી સાચા સંજ સુધી વિચેચન કરવું,
છેલ સાંજના બાળુ માધવસીંદ તરફથી
મળક વહેંચવામાં કહી વિચારમાં હતો

કોટર કસ્ટોમો ડેવલપ્મો અને રોનકુલ ઇસ્લામ

ઉપરના મથાળા તથા અમારા વા. રકમ સપ્ટેમ્બર અને ૭ મી અક્ટોબરના અંકમાં "ડેમોક્રેટ" એવી સહી સાથે જે અધ્યક્ષ પ્રસિદ્ધ થયેલ તેના અવાજમાં કલકતાથી "કર રીડના જે" એવી સહી સાથે એક લખાણ પ્રગટ થયેલ છે, જેને મુદ્દો એવો છે કે (૧) મહેશીલના સુકાનીઓ સ્વતંત્ર હાથ રકુલ સ્થાપવા કલિતમાન ન થાય તો પશુ કાલના મદદે જાને મદદ કરવાથી સહેલથી કામ રકુલ સ્થાપી શકાય (૨) સુકાનીઓને ઉપરાણુ કરવાના કામમાં મદદ મળવા ઉમેદ રહેતી નથી જે માન્યતા ખોટી છે. (૩) એક હથુ કામો થવાનો આરોપ બાબતી નથી. (૪) સરખાતના કામકાને અનુસરી રરપ મેંબરો હતા એમ કહ્યું છે, પણ એ કામકો મહેશીલના રીપોર્ટમાંથી કલમવાર દર્શાયો નથી. (૫) કર મેંબરોના એક મતથી જુનો કામકો ખાતલ કયો એમ કહ્યું છે, પણ બીજા મેંબરો જે પરદેશ ખાતે હોય તેમને ક્યાંથી કાજર કરી શકાય? (૬) નામ કામમ રાખવા નવા પારામાં શ. ર મે વારસીક શી હરાવેલ છે તે શીને, મહેશીલ તે કરવાનાં અનેક કામોનો વિચાર કરતાં આકરી કે વધુ પડતી કમી શકાયો નહીં. (૭) કર મેંબરો ત્રિવાલનાને ખબર કરવામાં આવી નથી એમ ડેમોક્રેટ કહ્યું છે, પણ તથા કામકો રીપોર્ટમાં છપાવી દીધો, તે ઉપર અત્રે કાજર મેંબરો વીજેરેએ ચર્ચા કરી હતી, તથા પ્રેસીડેન્ટ જુકમાં લખાયેલ તે પુરવું મજબુત બાબતો. (૮) આવા મોઢાક અનુમત અને વિચારવાળા કોટરનો સીતારો છન્સાઅસ્લાક જુલદ કરીશ. એ વિષે ડેમોક્રેટની કાજ નકામી છે. (૯) ચોતરફ થી નાપસદગી મતાવવામાં આવી એમ કહ્યું છે, પણ કોઈ ધરને જુલે અમવા મોં બમાદી ના પસદગી મતાવે તો તેનો છન્સા અમદીલ શી રીતે કરી શકે? (૧૦) ડેમોક્રેટ એવા "સેંકડો" પોતાની રાજ કમાતા થયા એ ખરું હોય તો પશુ તેથી કસ્ટોમો બંધાયે તેવી કેવલથી નો ફેલાવો થયો છે, અને એમને તેવી મદદી કેવલથી અપાય છે એમ બીજા કુલ કહ્યું નથી. કલિતમ, અશુદ્ધિ, કામ કામકાજના વીજેરેમાં નિપુણ અને પુતી વરસીદીની આરી પદવીઓ મેળવી હોય

એવા કેટલાક માણસો 'ડેમોક્રેટ' કસ્ટોમાં મજાવી શકે? (૧૧) ઉપરનાં કહેવાનું કે મીડિયે વધુમતે જે પાસ કર્યું છે તેને માન ન આપવાથી 'ડેમોક્રેટ' પોતા ના નામનો અરથ જુલે છે, અને જાતે 'ડેમોક્રેટ' બને છે.

બાંધણો વિદ્યાર્થી સમાજનો વાર્ષિક ઉત્સવ

(એક અખરપત્રી તરફથી)

વડોદરા રાજ્યમાં આવેલા બાંધણી મામળા વિદ્યાર્થી સમાજનો બીજો વાર્ષિક ઉત્સવ તા. ૨૬-૧૧-૧૧ મીએ તે ગામ ની બહાર આવેલા શ્રી દેવકી નંદનજી મહારાજની ભેટકના રમણીય સ્થળપર ઉજવાયો હતો. ગામ બહુ નહાણું હોવા છતાં લગભગ ૫૦૦ માણસની જમાવટ થઈ હતી. સરખાતમાં ઉપર સ્થિત કરી મુજરાતી તથા ઉમેજમાં સંવાદો થયા બાદ સમાજનો વાર્ષિક રિપોર્ટ વંચાયો.

તેમાં જણાવેલું હતું કે ભાઈચાગની આમીને દુર કરવાનું કામ એક મંડળ સ્થાપ્યું તો તેથી મહેલાઈથી થઈ શકે, અને તેટલા માટે એક મંડળ સ્થાપવાનો હરાવ કરવામાં આવ્યો હતો જન્મથી મરણ સુધી દરેક માણસ કંઈ ને કંઈ અનુભવે છે, અને અનુભવ સેવાથીજ રાજ પ્રાપ્ત થાય છે. આ રાજ વિદ્યાર્થી તેજ મળી શકે છે, એટલે વિદ્યાર્થી રહેવું જીક, એમ પારી તા. ૨૫-૧૧-૬ ને રાજ આ સમાજની સ્થાપના કરી તેલું 'વિદ્યાર્થી સમાજ' નામ રાખવામાં આવ્યું. એક નાનકડું ફંડ કરી દરદી જોની સારવાર કરવા આ સમાજ તરફ થી એક દવાખાતું ખોલવામાં આવ્યું. તેમાં જે કાલાસદો કામ કરે છે. અલગત માણસોને ત્યાં જઈ દવા દેવામાં આવે છે. ખરચ સેવામાં આવતો નથી. સમાજ તરફથી એક રાત્રીકાળા પણ ખોલવામાં આવેલી છે. જે કે તેમાં કાલ થજા વિદ્યાર્થી નથી છતાં એક વિદ્યાર્થી હતો ત્યાં સુધી પણ નિશાળ ચાલુ રહેશે. આ કાળા માટે દીવાખતી વજેરે ખરચ સમાજ ખાતે છે. સમાજનું ત્રીજું કામ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ છે. તેના સલાસદ કંઈકલાલ પંડ્યા સંજોગના કયા કરે છે, એક પુસ્તકાલય ખોલવાને પણ સમાજ પ્રયત્ન કરી રહી છે, વીજેરે.

બાદ રા. હરમેવીદાસ લગવાનંદાસ શર્મા, રા. હમનલાલ બાબરલાલ પટેલ, રા. લક્ષ્મણાલ જેડાલાલ પટેલ તથા રા. નારણજી અમરસીંહ વડવાજીવાળાએ સરકા સંબંધમાં સમાજના કામની તથા તેના કામમાં મદદ આપનાર ગાયના બોહોના સંપત્તી તારીફ કરી હતી. તે વિજાગના વહીવટદાર સાહેબ સેવકલાલ કામળે, પેટલાદ એ. વી. રકુલના હેડ માસતર રા. હમરલાલએ તથા અન્ય અમલદારે કાજરી આપ્યાથી સંતોષ બહેર કરવામાં આવ્યો હતો. પછી રા. સોમાલાલ વીઠલલાલ જેઓ આ સમાજના પ્રમુખ છે, તેમણે દરજવાલથી આ સમાજનું ઉત્સવ પુરવક કામ કરનારા મી. હરમે વીદાસ બી શર્મા માટે એક રેસમી ફેટો, અને પંડ્યા કંઈકલાલ માટે એક રેસમી પોતીયું પોતા તરફથી આપવા કેવરાવેલ તે મુજબ સફુના હરથ વચ્ચે આપવામાં આવ્યાં હતાં.

ઉપર કુલપાન વજેરે લઈ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

દીવા મહેશીલ ઇસ્લામ

લગ્ન છન્સામાં આવેલ દીવા મામલો ઉપરની મહેશીલના વાહસ ચેરમેન લખે છે કે—તા. ૨૫ મી નવેમ્બરે તુરમી લગાઈ અ બધાં ઉપરની મહેશીલની એક મીટીંગ મળી હતી. પ્રમુખ મી. કાલકજ પટેલે લગાઈ સંબંધમાં વિવેચન કર્યું. તે ઉપરાંત મેલરક ફુસેન કાવજી પટેલ, સુલેમાન પટેલ, આદમજી મહમદ સપાક, હરમાઇલ રસ વીજેરે વીજેરે મહરશીએ આપણો કર્યા. ઉપર ઉપરાણુ કરવા એક કમીટી નીમણ. તથા તુરમીપરની છતાલીની મહાજને વખોટી કલવાના હરાવો થયા. ઉપરાણુમાં રા. ૪૦-૬-૦ ની રકમ તેજ વખતે લરાઈ થઈ હતી.

છરાનીઓએ ખરિદીક એલમીને છુલ કરવા માટે છરાની લરકારે ખરીદીક પ્રધાન ને એક બત્તઓ છે, અને ઉમેર્યું છે કે એલમીપર પ્રમલો કરનારાઓને સળાએ પહોંચાડવામાં આવશે.

તખરીક ખાતે રાજ્યખાને ૪૦૦૦ સોલજરોનો જમાવ કરી દીધો છે.

હોંડુસ્તાનના અબરો

(હીંદી બાપુ ઉપરથી)

પોરબંદરના સમીર વચના રાજા સાહેબને અભ્યાસ અરથે રાજકોટ ખાતેની રાજકુમાર કોલેજમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે.

હીંદોર મીયાનમ રહેલે મોહન વખતમાં ના માયકવાડ સરકારના હાથે ખુશી સુકવામાં આવશે.

સંસ્કૃત ગ્રામજ્ઞાનની પુત્રી રત્નમણનાં લગ્ન કોલ્હાપુરના અરધર બરડેકર સાથે ૨૦ મી જાન્યુઆરીનાં મનાર છે.

વલસાડના દક્ષિણ વલ્લીયાની એક સભામાં વિધવાઓનાં બાળ છતરાવવાનો રીવાજ નાબુદ કરવાના અને મરણ વખતે મોટે સાહે કરવાનો નાપસંદ રીવાજ બંધ કરવાના ઠરાવો કરવામાં આવ્યા છે.

મુખ્યમંત્રી "રાજસા એક હીંદી" પત્રના માલિક ના. સહેનશાહ અને સહેનશાહ બાલુની હીંદીની મુલાકાતને લગતું એક પુસ્તક પ્રગટ કરનાર છે.

'વનસ્પતીની ક્વા' નામનું ડાપખાના ૭ લેખકના નામ વચરતું પ્રગટ થયેલું એ શીશુરી તરીકે બહેર થયું છે. તે મહેસાણામાં 'સિક્ક' પ્રેસમાં ડાપખેલું હોવાના કદ ઉપરથી તે પ્રેસના માલિક મી. મંગાધર સખારામ ભેલી અને ત્યાંવાળા મી. નરસિંહભાઈ ડાપરભાઈ એક વચેરેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, તથા તેમાંના મી. મંગાધર ઉપર વગેરેના કલમમાં પ્રેસ એકઠો લાંબ કર્યા બાબેની ફરિયાદ થઈ હતી, તેની અગાધ તપાસ ખાદ મી. મંગાધર અરેષ્ટમાંથી મુક્ત કરેલ છે.

ધરદરના તહેવારોમાં મુખ્ય ખાતે મુખ્ય ઇલાકાની સેવરીબલ બેનહર-સ કરવાની છે, એ વખતે એરતોની બન્ધ વઢની મીલેનું એક મદરસન બરાશે.

મુખ્યમંત્રી જનન કોમે ગમદાર સહેન સહેને માવપત્ર આપવાની માગણી કરી હતી તેના બજાવમાં અગ્રવામાં આવ્યું કે જનન કોમના રવેતાગર, હામગર અને

સ્થાનકવાલી એ ત્રણે પેટા વિભાગ તરફ થી એક મારપત્ર મોકલી દેવામાં આવશે તે તે સ્વીકારવામાં આવશે.

મરદમ સખાવતી નર મી. જમલેદશ નરવાનજી તાતાનું આવશ્યુ. શ. ૪૫ હજાર ના અરથે તપાસ થઈ આવી મધુ છે અને તે મોટા વખતમાં મુખ્યમાં કોઠના નાકે ખુશી સુકવામાં આવનાર છે.

હીંદી ઉદ્યોગો સજીવન કરવાના ઉદ્દેશથી બાલુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી, મેસરસ કુખુકુમાર મિત્ર અને રાધાચરણ પાલે સમઠસ્થાન, અહિંદોગીક બેન્ક અને હીરેકદરી તથા સ્વદેશી એમ્પર એક કોમરસ સ્થાપવા માટે માફી કાઢી છે. અંગાળ સરકારે આ કામ તરફ વિશેષ ધ્યાન આપી છે.

જાગણી નેશનલ કોલેજ પેતાના ૭ અઠોગ વિદ્યાર્થીઓને દરેકને વાર્ષિક રૂ. ૫૦૦ ની સ્કોલરશીપ આપી છે. તેમાંના ૪ એમેરીકામાં ફારવરક ખાતે, બે વેલ ખાતે અને ૨ મીસીગન ખાતે છે. નેશનલ કોલેજના સત્તાવાળાઓને પ્રે. બેનમેન તરફથી અગર મળ્યા છે કે ફારવરક ખાતેના ૪ વિદ્યાર્થીનો અભ્યાસ સાથે છે.

ખનારસ ખાતે હીંદુ, મુસલમાન, અને ખ્રીસ્તીઓની મહામહેપાખાપ રાખલદાસ નમરતના પ્રમુખપણા હેઠળ મહેલી સભામાં એવો ઠરાવ પસાર થયો હતો કે હીંદુ મુસલમાન અને ખ્રીસ્તીઓમાં વખતો વખત મધ્યમો સાથે છે તે ભેટાં ધાર્મિક મતભેદો મંબીર સ્વરૂપ પકડે તે આગમજ તેનો નીકાલ કરવા સોસાયટી નીમવી, અને આ સોસાયટીના પ્રમુખો દરેકમમાંથી વારાફરતી યુદી મહવા. પરદેશમનને લગતો નીચેનો ઠરાવ બાલુ દુરમાચરણ મુકરજીની દરખાસ્ત અને પંડીત વીરતુલ દેવળીના ટેકાથી પસાર થયો હતો: ભારત ધરમ મહામંડલે હીંદી ના આગેવાન પંડીતોની એક કોન્ફરન્સ બોલાવી પરદેશમનના સવાલ તરીકે પંડીતોનો એક મુત બહેર કરવાને લગતાં તરતજ પમલાં કરવા.

બાલુ બીચીનમદ્રાજને બેટવા મોલવી લીખાકત કુસેનની આગેવાની હેઠળ એક

સરપસ કલકત્તા બીડન સ્કેવરમાં નીકળ્યું હતું. ફારનવાલીના ભીડમાં એ સરપસ મી. પાલને મળ્યું હતું, અને તેઓને ખુશાલીના પોકારોથી વધાવી લીધા હતા. મી. પાલને આવકાર આપવા માટે એક બીજી સભા કરવામાં આવી હતી, જેમાં મી. પાલ હાજર નહોતા રહ્યા અને એવું બજાવ્યું હતું કે તેમને ઇરાદો રાજદારી બાબતોમાં કામ લેવાનો નથી.

૨૦ મી નવેમ્બરે બાલુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીની ૬૪ ની સાલમેલ ઉજવવામાં આવી હતી. તે દિવસે તેઓ એક મંબીર અસ્ત્રમાતમાંથી માંડ બચી મવા હતા.

હીંદુ યુનિવર્સીટીની યોજનાનું કામ થયું સંતોષ કરક રીતે આગળ વધ્યું જાય છે અને ઉત્તર હીંદીમાં નાણાની મોટી રકમો કપાટાબંધ બરાલી જાય છે. ખનારસના વિસ્વેશ્વર થીએટરમાં ૪ હજાર હીંદુઓની એક સભા બાલુ ભગવાનદાસના પ્રમુખપણા નીચે હીંદુ યુનિવર્સીટીના સંબંધમાં વિચાર મલા વવાને મળી હતી તેમાં નાણાં કપરાવવા માટે ૧૦૦ મહરબોની એક કમિટી નિમાઈ હતી.

અખનઉમાં વસેલો અને અખનઉના બીજા સહેરીઓની એક મંજબર સભા મળી હતી. પ્રમુખસ્થાને ડો. એચ. ડી. પંત બિરાજ્યા હતા. તેમાં આધુરવેક અને યુનાની વધક માટે એક એકત્ર કોલેજ સ્થાપવાનો ઠરાવ થયો હતો. સાબા બોળાનાથ તરફથી અખનઉમાં એક આધુરવેક પાઠશાળા સ્થાપવામાં આવ નાર છે.

પાલીતાણા ખાતે શેઠ જેતસી ખીચરી તરફથી અપજ મંતુબેને એક વખત બોજન આપવાને એક અન્નક્ષેત્ર બોલવા તથા મરીમ વરમના લોહોને ખાનગી રીતે ખનાજ પુર પાડવાની જાહેવણ કરવામાં આવી છે. આ કારણ માટે તેઓ એ તુરતમાં શ. ૮ હજારની રકમ આપી છે.

વઢવાણ પાંજરાપોળમાંથી ૧૨૦૦ હેરો સુરત પાંજરાપોળમાં મોકલી આપ્યા છે, અને બીજા ૪૦૦ મોકલવાની અગર કરતાં સુરત પાંજરાપોળના સેક્રેટરીઓ એ તે અરજનો સ્વીકાર કર્યો છે.

હાન્ડામબેન

(એક બખરખતી તરફથી)

તા. ૨૦ ડીસેમ્બરને રોજ એમીની એટરની એ.ડી.સી.માં તમામ વેપારીઓને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને રીવાજ મુજબ ચીઠીઓ નાખી મત નોંધતાં આમલો મેં ખરો કામચલાઉ હતા. જેમાં હોદી તરફથી ૩ છે, જે દરેક દીવના રહીશ છે. અને ૩ એવા તરફથી છે. આ એ ખરતા મેં ખરતા કામ નવા લાઇસેન્સ થાતો ટ્રાંસપોર્ટ લાઇસેન્સ પર બાન આપવાનું છે. જે માણસને નવું લાઇસેન્સ કઢાવવું હોય ત્યાં ફેરવવું હોય તેને હાલના રીવાજ મુજબ અરજી કરવી પડે છે, ને મ્યુનિસીપાલિટીમાં મળ્યા બગાજિ લેખલા છએ બજુની સહી મેળવવી પડે છે.

રખરખ બગાજિ એ મળુ માસથી રેલવેનું કામ કર થઇ ચુકેલ છે. એસ તથા ઇન્ડિયાન બેન્ક પર જે નવું મામ બાંધાયેલ છે વેપાર ખીલશે એવું જણાય છે. આદીની જુથીરને નાકે એમલ કા. તું થાજુ છે ત્યાં પશુ વેપારનો વધારો થશે.

અગ્રેનો વહીવટ સાચા કાંડા પર આધાર રાખતો હોવાથી એટલા ભાવમાં ફરીઆ આતાના ઉપરીએ વધારો કરેલ છે. જે વરસ પર હોદીઓ માટે ૪૦ રેલ કલા તે પરથી ૧૦૦ થએલ, અને હાલ ૨૦૦ રેલ કરવામાં આવેલ છે. ગોલ્ડમાં માટે ૧૦૦ થી ૨૦૦ પર ગએલ, અને હાલ ૫૦૦ રેલ કરવામાં આવેલ છે. હાલ કરનારા માણસોની તંગીથી ફેરડીના ખેતીવાળાને મુશ્કેલ છે. કલામ હોદુ સ્તાનથી કામ કરનારાને મ ખાવવામાં આવે એ બનવા બોલ છે.

ખીજુ ઇન્ડિયાન બેપારીઓ ખોટે રસ્તે બહોળો પકડો ઉઠાવે છે, તારે દેશમાં ફુલાળ પડ્યો છે, અને માણસ તથા ફેર અનાજ અને ખાણીની વગીથી પીડાય છે તેમના બારામાં હજુ સુધી કાંઈ કરવા પગબર થયા નથી. તે બંને ના હોદીઓને લાગ્ય છે કે અગ્રે ફુલાળ હ'ડ ખેલવું, અને 'ઈન્ડિયન એર્ટિફીસીયલ' માં થએલા ઉધરાણામાં એકથી થટતે ઠેકાણે રેલ એકલાવવું. દરેક હોદીવાળા બા બીના પર ખાવ થયા બંદી થેલે એવી આશ છે.

તુરકી લડાઈ સંબંધી હોદી સરકારનો હટ્ટો

ખી. હખીખ મોટજુ તા. ૧ થીએ બેલા સંપરમથી લએ છે કે હોદી સરકાર, મુસલમાનોએ તુરકી લડાઈના બારામાં માયુ ન મારવું એવો હટ્ટો કાઢ્યો છે તે બીના મુસલમાનો માટે ખરેખર ખેદ કારક છે. હોદીના ત્યાં આખી ફુનિઆના મુસલમાનો દીનથી બાંધાયેલા છે કે કલામને જીહાજીનું ફરમાન કોનસ્ટાબીનો પલથી ખલીફ તુરકી મુસલમાનો તરફથી મામ તો એજ વખતે ફુનિઆના મુસલમા નામ ધરાવનારાઓએ પોતાના બાલબચા થી લડવાને તમયાર થવું જોઈએ. અને એ તે પ્રમાણે જે મુસલમાન હોય તે ન કરે તો કાપીરનો શીતલો લાડ પડે છે. જેથી હોદીના મુસલમાન ઉપર આવો હટ્ટો સહેનશાહ ફેરવે તો શું મુસલમાન પોતાનું દીન ફરમાન નહીં બનવે? પહેલું દીન અને પછી ફુનિઆ. ફુનિઆ માં કોઈ કામચલાઉ નથી. ફક્ત પેતા ના દીની કાચવી સારી પેશવી બબલવી હશે તેજ સલાએ કામ સામશે. એવટમાં તુરકી ને બાવે વખતે તન મન ધનથી મદદ કરવા, અને હટ્ટો પાછો ખેંચાવવા મોટીએ બરી બનવું કરવા બલામથુ કરે જુ.

તાજુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલરેલ

સહાઈની પેશિય, અને સારો માલ બધી બબાએ રેલવેની તાજીલી એકાદ જ. એજ ફર રેલવેની ખાલી કરેલ.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

બાહર ખબર

આખલા ઈડિયલ લાઈઓને ફુલાળ તલ તથા સરનામા જેવી રીતે કલામાં તેની ફેરવેલ તથા જુલસાઈમાં સમજ આપવામાં આવેલ છે. ૧/૬/૧૨ નીચે ફરનાથી મળશે. એ. ઈ. પટેલ, બોલકા ૨૦૦, પેલેસ્ટ્રમ.

અમલકા—તા. ૨૦ મીએ મદાસથી નાતાલ માટે ઉપડી હતી.

રોકડ બખર આવ

તા. ૨૮—૧૨—૧૧

મી. રે. મી. રે.

ફુલ કારમનસ ૧૪આઉથ ૧૬ ૬ થી ૨૦ ૦	
ચાવલ માંબ ૧ બસ્તાની ૨૧ ૦	૨૨ ૦
બીમડીના	૨૭ ૦ ૨૭ ૩
એફ. એફ. ડી. બાર	૧૬ ૬ ૨૦ ૦
એફ. ડી. બાર	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
બીની સાકર	૨૦ ૦ ૨૨ ૦
કુડાના	૨૧ ૩ ૨૧ ૬
દેશી ટુવેર લાલ	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
કાનપુરી ટુવેર લાલ	૧૬ ૦ ૧૬ ૬
મસૂરી	૧૬ ૬ ૨૦ ૦
મમતી	૨૭ ૦ ૨૭ ૬
આદની	૨૬ ૦ ૩૦ ૦
આજુ મુંબાના	૧૬ ૦ ૧૬ ૬
લાલ	૨૩ ૬ ૨૪ ૦
વડાજી નાતાલના	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૩ ૦ ૧૩ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦ ૩૦ ૬
જુવાર (કાફર કારન)	૧૮ ૦ ૧૭ ૬
કડવું તેલ ૧આબન	૩ ૧૦ ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૧ ૩ ૨
મીડુ	૩ ૬ ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩ ૪ ૬
આડ સહેલ નાતાલની	૨૦ ૦ ૨૦ ૬
પીળી	૧૬ ૦ ૨૦ ૦
લીરકુની નાતાલ	૧૪ ૬ ૧૪ ૦
બાટો કાલિશ લેલ	૧૧ ૬ ૧૨ ૦
બાટો (અખીસો મીલ)	૧૧ ૩ ૧૧ ૬
જાડસી ચોપારી ૧૨લ	૭ ૦ ૮ ૦
મરચા	૫ ૦ ૬ ૦
ફેપેટી, ઈડીના પેડ	૬ ૦ ૬ ૦
પોરબંદર	૧૦ ૦ ૧૦ ૦
પોરબંદર ફેપ	૦ ૭ ૭ ૦
વાલંદ રોસ	૦ ૮ ૬ ૦
માલન	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
બાળીએર	૧૬ ૦ ૧૭ ૦
ફી	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
કામંડ સોપ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
ખાણુ સીલક રોન	૧૫ ૬ ૧૬ ૦
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬ ૦
સાણુ કાચ ૫૦ કુકાના	
બોલકાની કીમત	૧૨ ૬ ૧૨ ૬
સાણુ રોસથીલ (બા. ૬૦)	૧૨ ૩ ૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧ ૮ ૧ ૮
માળીસ લાખન	૩ ૧ ૩ ૩
સોપારી સેવરેધની	૧૦ ૧ ૦
નીડલ પેઈટ સીમરેટ	૨૦ ૬ ૨૦ ૬
નીડલ (સીવરધની)	
બસ્તા એકની	૪ ૬ ૪ ૦
મીડ (બરમતી ચાફ)	૪ ૬ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારનાં શાકભાજી તથા ફરૂટો ખરીદવા અને વેચવાનાં કાર્યોમાં અમારું કાર્ય છે. અમારા ઉચ્ચત્તમ કુશલતા આપે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 1988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 355

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

104 & 106 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Wehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spionkop,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 100

PIETERSBURG.

Ismail Soliman & Co

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SOLIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dunder, Box 53 NATAL

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

Dis. RUSTAN-
BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હાંડુ યુનાઈટેડ

ટ્રેડિંગ કંપની

એજન્સી: ઇ. ઈ. પટેલ

હાંડુસાગરની કાનૂની જવાબદારી સંભાળી
કરતે આવે તેમજ આ અંગે જે બંને પાસ
થી પોરબ હરજી તથા કલકત્તા—હરજ
મયજ—મોખુ મંધીવાજુ—એક વખત
મંજાવી ખાતી કરે.

કે. ના. ૧ પ્રીમ્યરક સ્વીડ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેસગર.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. એલ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.
SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રશમના વેપારી.

દોલસેલ તથા સેલ.

ફરેક બતલુ' રેશમ તથા ટાપા ચિલક તથા ખીજ બતલુ' રેશમ, ફરેક બતના રેશમી રમાલ,

થાવણીઓ, સાદીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા ખીજ ફેન્સી બીજેના વેપારી.

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં નવા વેપારીઓ કરતાં ચરતા છે તથા બધે એકજ આવ હાંડો છીએ
કે વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના મોરકરો ઉપર પુરતી રીતે ખાન આપવામાં આવે છે. તથા
કહે માલ લેનારને બે માલ મેલો લાગે તો એક વીઠની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ જઈ શકે

પામ્પેપબાજાર—ફવત્ અપ્પીરિકંકના પંડી લિયાપાપાઈ.

મોરત્તરત્તિયમ્, સિંચનાદિત્તમ્, જાંબાજીત્તમ્, મંડી તાલચી, જાંબા, કુડનાપુત્તરીપ કોલેક્ટરમ્

G. RAMCHAND.

505 West Street, DUR BA

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE																
	One	Two		Three	One	Two		Three	Four		Six	Twelve														
		£	s.			d.	£						s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.						
INCHES	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	INCHES										
One...	0	2	0	0	3	0	0	4	0	0	5	0	0	8	6	0	15	0	1	1	0	1	15	0	One...	
Two...	0	4	0	0	6	0	0	8	0	0	9	9	0	0	17	0	1	10	0	2	2	0	3	10	0	Two...
Three...	0	6	0	0	9	0	0	12	0	0	14	6	0	1	5	6	2	5	0	3	0	0	5	0	0	Three...
Four...	0	8	0	0	12	0	0	16	0	0	19	0	0	1	12	6	3	2	0	3	10	0	5	12	6	Four...
Five...	0	10	0	0	15	0	1	0	0	1	2	6	0	2	0	0	3	7	6	4	7	6	6	15	0	Five...
Six...	0	11	6	0	17	6	1	2	6	1	7	6	0	2	2	0	3	3	0	5	5	0	7	15	0	Six...
Eight...	0	15	0	1	2	6	1	10	0	1	15	0	0	3	0	0	4	2	6	6	10	0	10	0	0	Eight...
Ten...	0	18	6	1	7	6	1	17	0	2	3	6	0	3	15	0	5	0	0	8	8	0	11	0	0	Ten...
One Column	1	0	0	1	10	0	2	0	0	2	7	6	0	4	0	0	5	10	0	9	0	0	13	0	0	One Column
Half Page	1	7	6	2	2	6	2	15	0	3	5	0	0	5	15	0	8	0	0	12	10	0	18	0	0	Half Page
Full "	2	10	0	4	0	0	5	10	0	6	0	0	0	11	0	0	15	0	0	22	10	0	32	10	0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 1 1/2%; above 3 inches a rebate of 5% for *error*, *monia* has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA" Phone No. 22, P.O. Box 22.

M. C. ANGLIA & CO,
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 412, Corner Kaffir & 11th Streets,
VREDEBORP, JOHANNESBURG
Box 440 Tel. Add: "FAJANDAR"
Head Office: VANDER KOLLE, INDIA.

પુરાણિકાલુ સુલાલકાલુ લગતની કુ.
જનરલ રીટેલ મરચાંદા
મરદના કેસ, કોટ, પાટલુન, સખીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરગાન, રેકમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, લુઓ અને ખાત્રી કરો.
એવું મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
ગ્રેસી-૪ બીડ, બેહાન્સબરગ. બો. ૩૨૪૬

છપાઈ બહાર પડી છે.

જીવન કોશી

મહાન ટોલ્કોએ જાહેરી કરેલ વારતા
જોમાંની બીજી વારતાને જીવનકોશી બાવા
રથ પુસ્તકરૂપે છપાઈ બહાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. જીવ
રતી વાંચી શકે એવા હરેક હિંદીને આ
પુસ્તક વાંચવાની ખરે જાણવશ્યુ કરીએ
છીએ. એવું વિશ્વજ્ઞ મહાજી કરવાયોગ્ય
છે. કિંમત દરબાલસહીત પાંચ પેની છે.
જાઓ:—

International Printing Press
Phoenix, Natal.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Jan. 15th Gascon 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Jan. 11th Braemer Castle 8217 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

,, Jan. 19th Cluny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
4 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURANCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મરચાંદા.

ઈડીયન મોસરી જમાવેલ હિંદુસ્તાન
બી મંગાવી શસ્ત્રે દામે વેચવામાં આવે
છે. આપ વી પોરબંદર તથા કચ્છત
ગુ-સરસ માવલ-ગોખુ-રંધીબાણ-જવા
ખંધ અજમાએક કરી લુઓ.

STAND 514, 17th Street VREDEBORP
Box 6037, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર ખુલ્લોશર વી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 58 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 58

तुलसीदासजीकृत रामायण सार.

आजकाल हिंदी प्रजाता पुनी परदेसी नज़्म बहू करे के. परदेसीनां पोताना बर्नहुं भान राखहुं ए बनावे कहीन के. परंतु हिंदुने बिछेने कहीन के. ओ लखनारनो एही मत के के साधारण हिंदु बमहुं रहस्य जाणहुं ए बचा हिंदुहुं नही एन बचा हिंदीहुं काम के.

साधारण हिंदु बर्न लुई कीहिने नाम्न बान बरी के. ठेहुं रहस्य नीतिनां समझहुं के. ए बिचारे बचा बर्न करार भनि सरका के दून फही बकाव केमके नीतिनी भठम एही बर्न होवतहुं नही.

गये तेम होव एन साधारण हिंदु बर्नहुं एव तखक रामायणनां बीह बकाव के. सुळ रामायण छेकतनां के. ते बोकाज बांचे के. तेनी तरजुम पुनाबानी घबी भाषायां की के. हिंदुस्तानी बही प्राकृत भाषायां के. आ बचा तरजुमाने तपासीये ती तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणने कोई भही बके तेम नही. तुलसीदासजीहुं रामायण खरं ओतां तरजुमो नही गनाव. तुलसीदासजीनी भाषा एही अचम्ब हती के तेथे तरजुमो करवाने बहते पोताना बहकारो भाषा के. मद्रास छेन्हीने हिंदुस्तानी एक एन भाषा नही होव के क्यां तुलसीदासजीना रामायण कोई हिंदु केन भजावही नीकके. एहुं रामायण ते परदेसीनां (एही देखनां एन) बचा भाषाही पूर बांचता नही. बांचवानी भइकाव नही बकती. भाषा पुस्तकोने हुंका दकनां बहार बाकवा होव तो हिंदी प्रजाने कम्पाचकारक बई एके एवा हेतुवी तुलसीदासजीहुं रामायण तेवा रुपम बहार बाकवानो इतारो राखो के. तेमानी प्रबन फांक तुलसीदास प्रजान आगक रहु करिबे छीये.

हिंदी छीपी तवा भाषा भाषवी ए श्रेक हिंदीनी करव के. ते भाषाहुं एव जाववा रामायण जेहुं कीहुं पुस्तक भागेवक हके.

बीमल १ छीकीन.

रोस्टेन १ रानी.

इदरनेकनक बीमल मस, बीमलमस, भावाक

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

C. A. Babania
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

ERASMUS NORDRIK,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ASOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 89, 339 Pine Street

Ghana Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tlieb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Os-sim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgweni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKERAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Ranghavae & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-tr

A. G. TIPNIS, Watch repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEWA
Fruiterer Box 471

K. R. MOU & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman and
Telegra and Old Add 'Vaid'
C G e ne Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbbai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10

V. A. Does, Box 110 Tel "Does"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."

Parakh & Co., P. O Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSMAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. TAVARIS,
224 Market st.

Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jonee-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOW

Charles Maude
Rice & Dhol a Specialty
67 & 69, Buffalo Road

JANUARY 6TH, 1912

INDIAN OPINION

KLEERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73 Box 98,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

CHOTABAI & DADOO
Box 33.

Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Mota jee
P. O. Box 7

LOURINCO MARQUES

HORMAJY IDOLY, Box 332,
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VRAJIDAS & LAIONAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRABRA, General Merchant
Box 35.

L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET BATTIST

Ebrahim Osman
Box 9.

PIETERSBURG

MOTA & KRANDERTIA BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. R. Nainsoo,
General Merchant,
Nainsoo's Buildings, Walmer St.,

R. R. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Haris,
Indian Laundry,
Haseen Street, The Hill

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria

V. Pillay,

General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee B. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELUNKEN

(TRANSVAAL)

Komvji Giga, Befoola.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Umop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer. Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Haseen Essack
P. O. Box 8

WARMBATON

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P. O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St, KIMBERLEY

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ બનાસગોને ખુશ ખબર

સસતા નોકો

ખુબઈ બનાસો

અમકુલી ૩૦૦૦ ટન તા. ૧૩ બનેવારી

આ કંપનીની બામ્બોટમાં દરેક વરગલા પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇંદીઆન છે, અને ઝોરીસરો ખીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આવાજુ છે તેથી પાસેજરોને કોઇપણ વાતે બરા પશુ ખુબઈ પાસે નહીં એ ખાતરી રાખવી.

આ કંપનીની બામ્બોટ દર પહીને ખુબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ જાસ્તની મુસાફરીનો ખરો લાજ નહીં મુક્તિ દેક બનાસગોને તાજવાર થઇ રહેલું.

સરકુ બામ્બોટ ખુબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળે છે તે ઉપરાંત સફળી જાણુ માટે અતરે અપામાં નિખાવણુ તેથી સફળી અહેમ ને વગર ખરચે બામ્બોટ પહોંચી બવાની ખબર પહોંચે.

વધુ લગત નીચેને સરનામે મળી શકે.

અમકુલી ૨૦૦૦ ટન ૧૮ બનેવારી

ગ્રામ. અમ. અમકુલી ૨૦૦૦, જાગેલારી ૧૮

શ્રી. હજારાશીમ કંપાનની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ લેમર્સિનસ રોડ અમદાવાદ

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

અમદાવાદ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

King & Sons,

West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Prichard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; Also Beka Records in Gujarati, Hindee, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singer's Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hosen 3 Pandit Chandrarayan 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mushtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

આમારી પાસે ગુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરેબીક, ટામીલ, અને ઇંગ્લીશ ગાયનન લખાણ રમુજ અને ખાનગર આરે એવા રેકર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાના છે. હવે સરકારી કરનામાં સરકાર છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતરી કરે. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી શોધવા છે. ગાયનો પશુ થઈ શકે છે. રેકર્ડમાં પ્રખ્યાત ગાનારાનાં ગાયનો ખાસ ઉતારેલાં છે.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDOOLA

Box 593, DURBAN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s. d.

Yearly ... 12 6

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

GOOLAM MONTEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg

JOHANNESBURG.

A Book—and Its
Mistake

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asianic Danger in the Colonies" by

E. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. B. Press, Phoenix.

Telephone No. 98

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Metal

No. 2—Vol. X

SATURDAY, JANUARY 13TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

COLOURED PEOPLE'S CONFERENCE

MR. HOSKEN'S AND DR. ABDURAHMAN'S SPEECHES

IN his re-election as President of the African Political Organisation, Dr. Abdurahman said:—The shaping of South Africa's destiny was largely in the hands of the whites and it was for them to say which course they would steer. Were they going to take the coloured people by the hand and lead them to a higher level or were they going to keep them down? It had been proved that no nation could keep another nation in subjection for ever, and ultimately the coloured people would have to take action in some nasty and disagreeable form.

Mutual Obligations

The coloured people could not get on without the whites and the whites could not get on without the coloured people. (Hear, hear.) They must stand as one even though they went different ways socially. No State could exist which had half free people and half slaves, and unless they recognised that in time and gained the sympathy and support of the coloured people, then they would drive all those who were not of European descent into a hostile camp. People who were not looking at them with sympathetic eyes were bound to come to trouble. That was why men like Mr. Schreiner, Mr. Hosken and Mr. Stent recognised the difficulty. Mr. Schreiner had told the Europeans they were doing wrong in regard to the coloured people. This had been amply proved and the two sections were drifting further and further apart from day to day. They did not want to drift further away and every statesman ought to try and avoid it. It was unjust, unfair and un-Christian, and could come to no good. They wanted to avoid that conflict which was staring them in the face. The coloured people would do their utmost to develop the country, but they would never allow the rulers of the country to keep them for ever in subjection.

(Loud applause.) It was very painful to see the constant complaints of ill-treatment of coloured people. Take for instance the coloured employes on the railway. On Dingaan's Day the Salt River works were closed down, and while the whites were paid the coloured people got nothing. (Shame!) Then they heard of 3,000 coloured men being displaced by white men. It was not any individual complaint which aroused the feeling of the coloured men. It was the cumulative effect of all the injustices which were being heaped upon them, and this would one day lead to a great upheaval in South Africa. People might call him a firebrand, but he believed he was doing no more than his duty in telling the white people of the trouble which lay before them. In the end they were all equally entitled to absolute liberty, and it must be recognised that they were South Africans. He returned thanks for his re-election.

The Liquor Question

Mr. Hosken, addressing the gathering, said the presidential address had created much comment and interest. It was described as the pronouncement of a statesman. (Applause.) It indicated to the coloured people that they had as a leader a man of courage, of gifts, of ability, and, above all, a devotion to their cause. Mr. Hosken said he knew the disabilities under which the coloured folk suffered, especially in the Transvaal. The trend of events, so hostile to coloured people in South Africa, was a dangerous thing. But even in Johannesburg there were many Europeans who deeply sympathised with the coloured race, and did not agree with the trend of legislation and administration. They agreed that it was a wrong against the body politic, but a much greater wrong against humanity that the coloured people were not encouraged to climb to a higher civic

life. (Shame.) Yes, it was a shame, and one that filled with indignation those who had any regard for the simple, common rights of every living man and woman. It was unfair, unjust and iliberal. It was difficult for the sympathisers with the coloured folk to know the right word to say or the right deed to do. The first thing was for the coloured folk to cultivate their own self-respect, for until they did that nobody could help them. Mr. Hosken went on to refer to the liquor laws, expressing the opinion that although those who claimed that the coloured people should not be put under such restrictions as they were, were in a political sense right, yet thoughtful people thought it would be well if the whites as well as the blacks were put under some such restrictions. (Applause.) It was imperative for the coloured people of South Africa to stand together. They must be loyal one to the other, have courage, perseverance and determination that their rights should be respected. Then success was absolutely certain. All who wished for the prosperity of South Africa wished to see the coloured and native races lifted up in the social scale.—Condensed from the Transvaal press.

We need chloroform nowadays to have our hair cut, and with the passing of the necessity to sustain agony, the capacity has vanished. A more robust life, a return to the primitive conditions of existence, and a comprehensive adoption of a sterner mode of living, would blow our vapours away, and give us a new edge and zest to our energies. To enjoy life or to endure it, were Dr. Johnson's alternatives; modern civilisation is prepared for the former; it is apparently miserably equipped for the latter.—*Post, Bloemfontein.*

Indians and Railway Bedding

Full Text of the Judgment

The full text of the judgment delivered by the Chief Magistrate of the City (Mr. B. C. Clarence) in the case in which an Indian named R. N. Moodley sued the railway authorities for damage for failing to supply him with bedding, is as follows:—The defendant, by a deliberate and voluntary offer to provide bedding to a passenger travelling an unbroken journey by rail, undertook by a regulation of its own, duly made, published, and in force at the time the plaintiff obtained and paid for his ticket to travel an unbroken journey from this City to Durban, entered into a contract which, according to *Stout v. pp* the facts I find proved by the evidence, gives the plaintiff a personal claim, which he makes in this action. Maasdorp would describe it as a claim by a creditor or obligee against a debtor or obligor under the "vinculum jure nexum juris." The offer is made by defendant and accepted by plaintiff, and these essentials completed the contract, and nothing was wanting to make it so incomplete as to entitle the defendant to rely upon the contention he sets up. The offer made by the defendant, and which formed the obligation, was that a person holding a ticket to travel an unbroken journey would, at his option be entitled to bedding for that journey, and I cannot sustain the contention in the defence that because the ticket for bedding was refused to the plaintiff the defendant was not a party to the contract. The administration had the right to say: "We do not undertake to supply bedding to every class or colour," or it may have that right, even without legislative authority, to say: "Though we have supplied it to coloured passengers in the past we do not intend to do so in future," but it had no right by private circular issued by the chief ticket examiner of Durban, or any other officer, without proclamation or notice to the public, to summarily withdraw a right or to veto the terms of that regulation. The right has existed for many years, and was the ordinary usual and reasonable accommodation supplied by the railways as common carriers. It invited travelling by night by giving sleeping accommodation, and so removed the strain on its resources by day, and it is not for me to say what induced the administration to offer these great conveniences. Plaintiff proved, and it is admitted in evidence for the defence, that bedding was available, and that there was ample room to accommodate the plaintiff with it on that journey. Further, that it would have been so if he had asked for it, and tendered the price for it, and that

there was no other reason for not supplying the bed excepting that the City ticket-examiner was under orders of and in duty bound to obey the orders contained in the circular of the chief ticket-examiner of Durban, which, without notice to the public—and plaintiff is as much entitled to the right as anyone else—summarily ordered that in future no further bedding was to be supplied to coloured passengers. A question, though not raised by counsel, is, I think, important—and it is whether by the act of refusal by defendant to supply the bed there was not a revocation by defendant of his offer made before it was accepted by plaintiff, sufficiently complete to entitle him to his plea of denial of the contract. When plaintiff asked for a bed he was told that it could not be supplied, and that it was refused under instructions. The tender of the price, I find, was not accepted by defendant; but plaintiff relied upon his right under the regulation which, subject to one condition, offered him a bed. That one condition was neither discretionary nor optional to defendant, and would not apply under certain circumstances which were absent here, and when he set out that cold wet night from his home for the station—a distance of over a mile—the only risk of loss of a bed was the possibility of the train being so crowded that there would have been no room. This did not happen, and, as he was not informed of the revocation of defendant's offer under the regulations until after he had accepted the offer, by travelling for that purpose to the station, obtaining his ticket for the journey by rail, and by representing himself personally to implement it, I think it was sufficient to make it absolute and binding on defendant to its completion. Plaintiff by so doing accepted the defendant's offer, and became a party to the contract, which was complete before defendant had a right to withdraw or revoke it; and even if I could find that the revocation, made under the ticket-examiner's circular of the offer which was made under the existing regulations, was intended to avoid the contract claimed by plaintiff, and though defendant does not contend it, I am not satisfied that such a revocation, pursuant to such a circular, could be accepted as a defence to the action under the contract in the absence of any evidence of authority by legislation or administration for the issue of such a circular of revocation. I am not aware that this authority exists, nor has the defence attempted to show that the Legislature has ever given the administration authority to set aside, invade, alter or vary a public right under existing railway regulations by instructions in a particular issued by a ticket-examiner; and I am satisfied that there was no legal excuse or ground for plaintiff's being refused a bed. I must add that there was a

breach of contract by defendant in failing to supply it, and he is therefore entitled to succeed in the only remedy the law leaves open to him. His sufferings from subsequent cold and illness are too remote to be allowed, and his loss of comfort and the inconvenience on the journey are the only grounds on which I can assess his damage, and I think that judgment for £1 2s. 6d., and costs, will fairly meet his case.

Smallpox in Johannesburg

Indian Cases Concealed

We regret to have to report a somewhat serious outbreak of smallpox in the Malay Location, Johannesburg.

Dr. C. Porter (Medical Officer of Health) communicated to the *Transvaal Leader* the following information:—

At 5 p.m. yesterday (Thursday) a Malay named Eckstein, suffering from an advanced and very severe attack of smallpox, was removed to Rietfontein Lazaretto.

The ascertainable contacts were subsequently bathed and vaccinated, and the dwelling disinfected.

Although the attack apparently commenced on December 26, no doctor was called in until yesterday, and the probable results of the existence for so long a period of this unrecognised case in a thickly-populated district are awaited with some anxiety.

Further information which has been gathered respecting the outbreak of smallpox in the Malay Location discloses a serious aspect of affairs, due to the fact of the discovery of cunning concealment of sick persons (says the *Leader*).

In one house an Indian was found to have successfully hoodwinked the sanitary officials, and upon threat of prosecution he led the medical officer to a hidden apartment where further cases of sickness other than those already found on his premises were displayed.

There is little doubt that the infection has been brought straight from India, as the family mentioned had but recently returned from that country.

It is a matter for serious consideration whether returning Indians should not be placed under quarantine for 14 days before being allowed to travel up-country.

Upon enquiry the M.O.H. (Dr. Porter) informed that the Malay, Eckstein, who was sent to Rietfontein on Thursday last suffering from smallpox, was dead.

At 10 p.m. on Saturday a practitioner living in Vrededorp was called to a house in Sixteenth-street, Malay Location, to see the body of a

child, which he found had died from smallpox. He at once notified the M.O.H., and as it was too late to take other steps, a police guard was placed on the house for the night to prevent anyone entering or leaving until the arrival of the sanitary authorities.

At 8.30 a.m. yesterday the Medical Officer of Health and staff took the matter in hand. The body was removed to Rietfontein for burial, known contacts were vaccinated and bathed, and the premises disinfected.

This house, as well as the outside room in which the child lay, had been searched on Friday, but the child was successfully hidden, and the inspectors were assured that there was no illness on the premises.

The case had, however, been concealed for at least eight to ten days, and no doctor was called in until twelve or thirteen hours after death.

Entry by Force

During Sunday forenoon a second house-to-house inspection of the fifteen streets of the location was made by the Medical Officer of Health, with a large staff of inspectors. At a house in Sixteenth-street entry was refused until force was threatened. The householder then denied that there were any children or any illness in his dwelling. On entering, however, two children were found with an eruption, which proved to be smallpox. They were sent to the Lazaretto, and disinfection was carried out in what were believed to be all the rooms of the dwelling.

In the meantime the Medical Officer of Health met, by arrangement, a large number of leading Indians and Malays, and addressed them on the importance of prompt notification of cases of smallpox, assuring them that their religious customs would be respected—which, it appears, was what they seemed to be afraid of—and warned them of the serious consequences to the Indian community, in sickness, prosecution and interference with business, which a continuance of the policy of concealment would entail.

Serious Case of Concealment

Several prominent residents promised every assistance, and undertook to form a committee to help the sanitary officers.

The Medical Officer of Health then returned to Twenty-second-street, and told the occupant of the infected house that he would be prosecuted.

The latter then confessed that other sick persons were still hidden in the place, and he led the M.O.H. to a small room opening by a concealed door off one of the rooms which had already been disinfected.

In this room the M.O.H. found three more children in different stages of smallpox, making in all five concealed cases in this house.

It appears that this family returned to South Africa from India early in December, arriving in Johannesburg

a few days later. Whilst in India, one of its members suffered from smallpox, and there had apparently been a subsequent chain of unreported cases going on ever since.

Possibly this may be the origin of the present outbreak in the location. In any case, there is reason to fear that the infection has had much opportunity of spreading, and it is believed that there is still at least one other hidden case in the location.

From the Editor's Chair

SMALLPOX IN JOHANNESBURG

THE Johannesburg papers are full of the smallpox scare. We are sorry to have to admit that, on this occasion, we are the culprits. That some Indian children had smallpox is not a matter for anxiety. A spasmodic outbreak of diseases may be taken as inevitable in any community. But our crime consists in the Indians concerned having concealed the outbreak. The whole community will have to suffer for the crime of an individual.

Happily the leaders are wholeheartedly co-operating with Dr. Porter in stamping out the disease. But the leaders will be powerless unless individuals are ready and willing to listen to them and help them to help themselves.

We consider that the opposition, stubborn though it was, to the Asiatic Registration Act, was nothing compared to the opposition that the community must, if it is to progress, offer to its own erring members. Passive resistance can be as effectively applied within as without. Only when it has to be applied within it is far more difficult. But then a real passive resister will not—cannot—flinch in the face of difficulties, however serious they may be.

It is a common charge against us that we are an insanitary people and without scruples when it is a matter of cheating authorities by way of concealing diseases or misleading them. The concealment in Johannesburg has given a handle to our enemies. Let the community beware lest it place itself in the wrong by blinking at the wrong-doing of its own members. It is being watched in South Africa as, perhaps, it is not anywhere else. The watching may be turned to good account by our so behaving as to give occasion for no adverse remarks.

Visitors' Passes for Infants

A Painful Case

On the 5th instant, Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, Johannesburg, wrote under to the Secretary for the Interior, Pretoria:—

Sir,—I have the honour to bring to the notice of the Honourable the Minister for the Interior a very painful case that occurred sometime ago at Durban.

An Indian who was entitled to enter this Province required a temporary Visitor's Pass for landing in Durban for his wife, who had a child under one year. Even for this child was demanded a Visitor's Pass, to which is attached a fee of £1. When a protest was made on behalf of the husband that at least an infant in arms might be free from having to take out a Visitor's Pass, the Issuing Officer informed the husband that such passes were expected to be taken out even on behalf of infants.

My Association would be obliged if you would kindly let me know if such is the interpretation placed upon the Immigration Act of Natal, and whether the practice herein referred to has the sanction of the Honourable the Minister for the Interior.

Indians in Canada

Deputation to the Government

The question of Indian residents in Canada being allowed to bring their wives and children into the Dominion is still unsettled. The *Evening Citizen*, Ottawa, says, in its issue of the 27th November last:—

A strong case will be presented to the Government by the deputation of Sikhs from Vancouver, which is in town to see the government in regard to the letting down of the immigration bars which forbid their bringing their wives to Canada.

The deputation consists of Prof. Teja Singh, M.A., LL.B. of Punjab University and A.M. of Harvard; Sardar Rajah Singh, Dr. Sunder Singh and Rev. L. W. Hall, Presbyterian missionary. Dr. Singh, who was born near Lahore, India, was educated in Punjab University, took a postgraduate medical course in Glasgow University, and was ship's medical officer on the Mail line, Liverpool to Brazil and New York. He came to Canada in 1909 and volunteered for advisory work among his own people in British Columbia in business, industrial and social matters, living and working out of his own private funds.

On the Modern Footwear

By Dr. Abdul Hamid Qool
M.B. (London)

As we progress (I expressly use this anomalous word) our way of life is getting more and more bounded by artificial limits. Instead of our life as it is being the basis of all theories, we find our mode of living mutilated to fit new ideas on which time has not yet sat in judgment. A man proves by "scientific" data that all horses have three, and only three, limbs, and so all horses which have four legs, should have one removed. The field in this line of research is held by second-rate scientists and faddists. The former mould the weapons, the latter use them. These notoriety-hunting scientists reach the zenith of their ambition when they receive a passing notice in our dailies, then follow a few letters, and then deep silence. With the faddists I have more sympathy; like good soldiers, they are very much in earnest. Unfortunately, they are too fond of raking up ancient and buried themes over which science has passed with its relentless footsteps.

My object in this preliminary discussion is to make clear the position I am taking up, not as a pseudo scientist nor as an obscure faddist; I would be completely satisfied if I could present to my readers the known scientific aspect of this important part of our clothing, so that a more rational footwear may be substituted for the present heavy and unwieldy boot.

It will at once strike the observer that all civilisations prescribed for their votaries the wearing of something under the foot: the covering of it above with stiff and unyielding material is an innovation common to both the ancients and moderns—the Chinese and the Westerns. In as much as the standard of civilisation of a people can be judged by their dwelling-houses, so the footwear is an important sign of the height reached. The more deformed the foot is, the higher the civilisation, an analogy closely allied to that enunciated by the eminent dentist, Tomes, that rapid degeneration of the teeth is a mark of a civilised people. My preceding remark is well illustrated in the custom in vogue amongst Chinese ladies of rank of foot-binding. Every modernist heartily condemns this barbarous deformity and yet very few hurl their invectives at the boots and shoes of to-day which differ from that Chinese instrument of torture only in degree, as I will show. The fashion of to-day is but the jest of to-morrow.

It is generally admitted that the palms and soles are those parts which perspire most (the cat only sweats at these anatomical areas). Now, by the presence of a leathery cover, the pores of which have been rendered impermeable by grease (blacking, etc.) evaporation is nearly at a stand-still; the result is damp feet, which lower the resistance of the organism against diseases of a bacterial origin. Moreover, this is sometimes the cause of the occasional foul smell. It may be stated that boots cause corns, blisters, in-growing toe-nails, and bunions. The marked deformities are *hallux valgus* (outwardly pointing great toe) and "hammer toe." Besides these, boots cause a painful affection known as *metatarsalgia*. It must be admitted that there are also accessory causes which some authorities even regard as primary in the formation of these deformities as inherited tendencies and gout, but these premises are not sound in face of the rarity of these blemishes amongst the "uncivilised."

Corns are due to the friction of the boot, and the discomfort from them has been felt by most of us. The interest of a corn lies in its close resemblance to cancer of the skin. The skin starts growing and the direction of growth is inwards into the flesh. In-growing toe-nail is an extremely painful affection, usually of the great toe. The name is a misnomer as it consists in inflammation in the bed of nail (that part of the skin on which the nail rests and from which it grows.) The discharge is sometimes very foetid. The complications of this condition are extremely serious and may even destroy the life of the individual. The cause is a combination of ill-fitting boots, bad cutting of the nails and want of cleanliness.

Fig. 1

A bunion is a prominence in which is found a sac filled with fluid (which may be pus) usually situated over the bony prominence in *hallux valgus* at the junction of the toe with the foot on the inside and sometimes (see fig. 1) under a corn.

Hallux valgus ("the common big toe") is, a most interesting deformity because over 90 per cent. of the modern civilised women suffer from it in various degrees. It consists

in the outward pointing of the great toe (fig. 1 and 2)

Fig. 2

It is caused by narrow boots, the point of the boot being in the middle line (fig. 3). High heels, by driving the toes into the narrowest part of the boot, accentuate the deformity. It is not only ugly, but it causes in many cases great pain from interference with the front pillar of the arch of the foot, and thus gives the subject a curious shuffling gait.

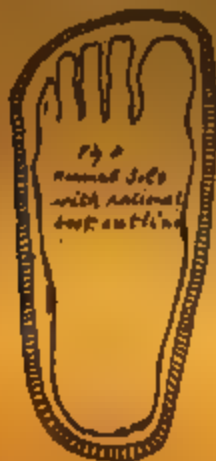
Fig. 3

The other deformity I mentioned is that known as "hammer toe" in which the second toe is usually affected. It assumes the shape which gave rise to the name of the deformity: "hammer." It is caused in the majority of cases by tight, narrow boots which squeeze the toes together and thus make the second toe ride on the first. Later the complete hammer shape is assumed (fig. 4). On the prominence above, a corn is produced which later becomes an ulcer (fig. 4).

Lastly I will mention *metatarsalgia* which consists in the causing of pain, between the long bones of the front arch of the foot, caused by narrow boots squeezing the bones and thus pinching the nerves and blood-vessels running between them. This is often associated with flat feet, the falling of the arch increases the breadth of the foot, thus enabling a boot comparatively wide when the subject is at rest, to pinch when he is walking. Having completed my case against the modern boot, I will leave the case for the boot in the hands of those who are more enamoured of it than I.

From what I have mentioned, it will be surmised that the great faults of the boot are the shape and the presence of a cover. The remedy would, therefore, be to alter the shape of the sole to the anatomical outline of the foot (fig. 5.) and to do away with the

cover, thus producing sandals. In my humble opinion, sandals are by far the most hygienic foot-wear. Many objections may be brought forward against them, mainly æsthetic. These from the point of health can be dismissed; and here I should like to remind my readers that the Roman soldier in his sandals was the best fighting unit of his time, coping successfully with the intense cold of the Alps and the tropical heat of Africa. To those who may object to them from æsthetic reasons, I will suggest a cover of soft leather without the external application of grease. A few holes, made so as to be pervious to air but not to water, would meet all difficulties and, although this last suggestion may seem far-fetched, yet I do not think it is beyond the ingenuity of the present age.

References:—Miles and Thomson's Text Book of Surgery. Sir Frederick Treves' Handbook of Surgery. Lane on Flat Foot.

Brickbill Road

Improvements to be Made

We understand that it is the intention of the Durban Corporation, on the expiration of the leases in Brickbill Road, to fill in the swampy ground for a considerable distance into the Vlei, make a road, lay drains, provide lighting and other improvements, and make it, in a word, habitable. This, of course, means that the present buildings will have to come down, and it remains to be seen whether the lessees will be allowed to take away their buildings or be compensated.

The Indian property holders in that locality will suffer inconvenience and loss, no doubt; but it is gratifying to note that what was, a few weeks ago, described as a "Plague Spot," will soon be abolished.

Indian Educational Institute

A Good Start

The first annual distribution of prizes to the pupils of the Indian Educational Institute took place on Saturday, the 23rd ultimo, at Mr. Mahomed Abed's Hall, 133 Grey Street, Durban. The spacious hall of the Institute was well filled with parents and leaders of the Indian community. Mr. Parsee Rustumjee was voted to the Chair in the midst of great applause. A very interesting programme was gone through excellently by the intelligent and active pupils, which reflects no little credit on the genial Head Master, who appears to have spared no pains or time to prepare the pupils. The Head Master presented his report which was as follows:—

Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen,—In submitting my report for this year, on the progress of this Institution, I consider that before going into details, it would not be out of place to explain why this Institution was established. It was in this manner. A certain gentleman of this community who takes a deep interest in the welfare of your children's education, has been instrumental in organising and establishing this Institution; he, having recognised that progress is the order of the day, has for a considerable time been aware that higher education was absolutely necessary for Indian children. It does appear very hard indeed that in these enlightened days Indian children, both male and female, should at the very start of life be handicapped, in fact, not given a fair chance for proper education. So this gentleman, along with others, determined that such an unhappy state of affairs should no longer exist if they could help it, and the outcome of this patriotic and public move was the establishment of the Indian Educational Institute for boys, opened on the 1st September, 1911, in Mr. Mahomed Abed's Hall (M. C. Camroodeen's buildings), 133 Grey Street, Durban.

Although this Institution has been but a few months in existence, it is progressing favourably and it now has 23 scholars with every indication of a substantial increase after the holidays, so that those Indian gentlemen whose patriotic and public spirited action has supported this Institution, have now the pleasing satisfaction of feeling that their efforts are being gradually recognised and appreciated by their compatriots, and that, so far as they are concerned, they are free from the reproach of having neglected the interests and welfare of the Indian children. It is a pleasing feature that all the pupils attending this Institution have come from the Higher

Grade Indian School and the training they have received there reflects credits on the Head Master and his staff. This Institution is intended for higher education only and is carried on without any financial support from outside, and I am glad to say that the parents are taking a keen and active interest in the welfare and education of their children. Thanks of the Indian community are due to the following gentlemen who have already subscribed their names for substantial support:—

Messrs. Dawad Mahomed, Mahomed Cassim Coovadin, R. B. Chetty, Mahomed Cassim Anglia, Noor Mahomed Kader, Ismail Gora, Dada Osman, Omar Haji Amod Johari, Mahomed Shrahim Vanker, Amod Mahomed Shaik, Mahomed Suliman Randaree, Abdool Rassack, Mahomed Ebrahim, Abdool Gaffor, Esmal Mahomed Faruk, and Dawad Mahomed Seedat.

Thanks are due also to Messrs. M. C. Coovadia, Abdool Kader, A. M. Shaik, D. M. Seedat, Doorasamy Moodly, Suchit Maharaj, A. Dookan, M. C. Anglia, and Rawat, who were so kind as to give all the prizes, which will be distributed presently to the pupils, according to each one's merits, and to defray all the expenses of this function.

A word of thanks is due also to the following gentlemen:—

Mr. Mahomed Abed for letting this spacious hall for the use of this Institution almost free of rent. Mr. Ismail Gora for giving us the use of the forms and desks, and last, but not least, to Mr. Parsee Rustumjee, our generous friend, for his liberality in providing all the nice cakes, etc., etc., for this occasion.

As regards Mr. Paul, I think it only right that I should read the letter written to him by the late Head Master. Mr. Mitchell, on his resignation from this School:—

Durban, 30th November, 1911.

Dear Mr. Paul,—While expressing my deep regret that our scholastic connection should be severed, permit me to tender my warmest thanks for the continuous and unwearied assistance I have received from you in the organisation and conduct of this Institution; and also for the unvarying kindness and consideration I have personally received from yourself. I trust that your most laudable and disinterested efforts in the noble cause of higher education will meet with that success they thoroughly deserve, and it is very much against my wish that I am unable to continue as your coadjutor in this great undertaking. Your character stands high in my estimation and I prize greatly your friendship, with sincere wishes that you may prosper in all your aspirations in regard to higher education.

Yours sincerely,

W. F. Mervin.

I need hardly say that I heartily concur with these sentiments and most sincerely hope that Mr. Paul will be able to carry out in their entirety his plans for the higher education of Indian children. It is a big order, and only those who understand the subject can be aware of the difficulties and trials which lie ahead; but if determination, grit and perseverance in a good cause count for anything, I feel sure that Mr. Paul, with the help of his friends, will succeed in making a success of this Institution, and so confer on the rising Indian generation an inestimable benefit and thus supply a long felt want. By next year a syllabus of work will be mapped out, and a weekly record of work done in each form will be duly entered for inspection. The standard of work selected for instruction will be up-to-date and of such a character as to meet the progress of the present day with due regard to the exigencies of the future.

Sound education conducted on scientific and business principles, is a plant of slow growth, and as this Institution has been but a few months in existence, a great deal of progress cannot be expected; however, the recent examination has disclosed the fact that in higher education the scholars have made quite a good beginning and have evinced a real interest in their studies. In Mathematics, Latin, French and Composition, a distinct advance has been made, and it only needs a longer time in addition to a regular attendance to show substantial progress in the higher form. As regards the work done in the lower form, I am glad to say that in some instances, I can see my way to recommend promotion to the higher form. In so short a time this is, in my opinion, a hopeful sign for the future. The distribution of prizes will show in what manner the scholars have distinguished themselves.

J. W. HUDDLESTON-HEATH,

Head Master

The Chairman, in his address, said that it was deplorable that the community had neglected the question of higher education, until now. He appealed to the parents and community in general to support the Institution which had been created by their patriotic friend, to whom the grateful thanks of the Indian community was due. He appealed to them to form a committee for the purpose of collecting funds to push forward the work of this Institution. He addressed the boys and advised them to take advantage of the opportunity afforded them to acquire higher education. He congratulated the Head Master on the able manner in which he had trained the boys in the short time he had been in charge of the Institution and hoped that his endeavours to give the pupils a good and thorough training would meet

Messrs. Dawad Mahomed, Dada Osman, Ismail Gora, N. M. Kadir Omar Haji Amad Johari, Osman Ahmed, M. C. Coovadia, V. R. Moodly, and Hoosoon Dawad spoke in praising terms of the success of the Institution, and endorsed the advice given by the Chairman.

Mr. Paul said, amongst other things, that the question of higher education for Indian children appeared to have been entirely neglected. Care should be taken to prevent the country from being run over by semi-educated youths who would be of little use either to the state or to the public. He spoke very highly of Mr. Heath, the Head Master, and said that Mr. Heath took a pride in teaching and spared no time or trouble to give the pupils a proper scholastic training. He assured them that their children could not be entrusted to better or safer hands. He thanked the gentlemen present for responding to the invitation sent them and hoped that they would bear in mind the good advice given them by their generous and liberal-hearted Chairman, and take every opportunity to give effect to it.

The Prizes

Prizes were given for English, Latin, French, Mathematics, Geometry, Arithmetic, Composition, Reading, Geography, General Improvement, History, Good Attendance, Good Conduct, and Recitation, to C. M. Anglia, M. P. Sanghavel, E. A. Esmal, E. H. Amra, I. Cassim, A. S. Kathrada, I. A. Shaik, I. A. Coovadia, A. M. Vanker, A. A. Gany, H. Cassim, M. R. Gopaul, E. Paul, A. Naidoo, C. Cajee, A. Dada, R. Dookie, H. M. Javaree, E. M. Vawda, M. S. Cotwal, E. I. Asmal, and M. D. Mall.

A varied programme of instrumental music, songs, recitations and club swinging was gone through with great credit to the performers and pleasure to the audience by the Misses Grace, Rose, Angelina and Beatrice Paul, and C. M. Anglia, A. M. Naidoo, E. I. Asmal, I. A. Shaik, M. P. Sanghavel, E. H. Amra, and I. Cassim.

Refreshments were served to the visitors and pupils, and, after three hearty cheers had been given for the Head Master the visitors, and Mr. Paul, the proceedings terminated with the singing of "God Save the King."

London, Jan. 9.—Reuter's correspondent at Ottawa telegraphs that the Executive Committee of the Trades and Labour Congress of Canada have submitted to Mr. Borden, the Dominion Premier, and to the Minister of Labour, resolutions protesting against the relaxation of the Immigration and Registration Laws, with the view of permitting the entry of the waves and children of Hindu set-

Famine in India

The Official Statement

The following report of what the Agent to the Governor in Kathiawar said at a public meeting held on the 18th November last at Rajkot, in connection with famine, makes very painful reading.

The Agent, summarising the famine situation in Kathiawar, said:—

"There is a limit beyond which the cultivators and labourers will be unable to maintain themselves on their past profits. Some of us who have travelled about know that the need for relief must come very soon, and we apprehend that it will come very suddenly. Three Political Agents report—and I can corroborate the truth of their reports—that the resources of the poorer inhabitants of the villages are approaching exhaustion, while the absence of sufficient fodder has already begun seriously to affect the condition of cattle, the less useful of which are already being allowed to die."

"To summarise, it may be stated that while up to this moment there are unexpectedly few evidences of distress, the time when relief measures on a considerable scale will be necessary now looms within a period which can probably be computed in days. We are now here convened firstly to organise the administrations of relief and immediately to commence collections for funds for the maintenance of destitute human beings and the preservation of cattle."

"I shall not count in vain on a generous response to the appeal which will be made to you by the committee you appoint for the collection. I think, I ought to draw attention to the existence in this province of a class, more numerous here than anywhere else in India, of proud but exceedingly indigent landowners whose tradition it is to own land but not to work and whose circumstances have become deplorable. These people are in a more pitiable plight than any one else in the province."

His Excellency the Governor of Bombay, whilst opening the proceedings of the Legislative Council on the 21st November, referred to the famine in the following terms:—

"At a time of general rejoicing it is sad that we should be face to face with scarcity amounting to famine in parts of our presidency."

"Happily much work is now available and we are quite ready to undertake other works of a permanently useful character in any districts which may need assistance. As regards our provision for cattle we have issued a press note explaining what has been done and we shall from time to time supply information to the Hon. Members and the public indicating the progress of events. At such time there are always cases of want with which it is difficult to deal by

Government agency. In providing help in such cases private effort carefully bestowed may be most valuable and Government will welcome and will assist in the movements which are being organised for this purpose. While we most all deeply regret that any distress should fall on our patient people, especially at such a time as this, we may well be thankful that the appalling devastation which failure to the monsoon entailed in earlier days, is now impossible, and while no human effort or foresight can entirely overcome the efforts of the operation of higher natural laws, you may be sure that, so far as lies within our powers, the distress will be averted or alleviated.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	108	4	9
Messrs. Jalbhoy and Sorabji Bros.	3	3	0
Catholic Indian Young Men's Society	1	1	0
Mr. V. Lawrence	0	5	0
Mr. Bhukhan L. Tailor	7	6	0
Messrs. M. Damodar & Co., Rusappi (Rhodesia)	1	2	0
Rhodesia Indians (per Mr. B. R. Naik)	4	16	9
(Second instalment)			
Mr. V. Laiti's Laundry			
Pratoria	0	10	0
Mr. Bhana Fakir	0	10	3
Mr. Morar Kalia	0	10	0
	£120	10	3

Universal Races Congress

Mr. Schreiner's Appreciation

Capetown, Jan. 8. Presiding at a lecture by Sir Thomas Searle on some aspects of the Universal Races Congress, Mr. W. P. Schreiner spoke of the eminent tolerance which characterised that Congress, and observed that the truth of the virtue of tolerance needed fuller recognition in South Africa. He was hopeful that in time to come strife between nation and nation, labour and capital, and all internecine conflicts would be settled by such strictly impartial tribunals as the Congress in question. The great lesson that Congress ought to teach was the pulling together of mankind against the eruptive forces which prevailed in any country. The Convention spirit had gone a long way towards doing away with the feeling of separation. He did not think the proper spirit was the obliteration of differences, but rather the recognition of them.—Reuter.

The Indenture System India Has Outgrown It

The labours of Sir Henry Cotton for the abolition of indentured labour in Assam have been gradually bearing fruit, though their immediate result was a shower of calumnies upon his devoted head (says the *Tribune* (Lahore). In the resolution by the Lieutenant-Governor of Bengal on the reports on inland immigration under the Assam Labour and Emigration Act, which appears in the last *Calcutta Gazette*, it is stated that 'the ultimate abolition of recruitment by contractors was an ideal to be kept in view but to be attained gradually.' The resolution further says that 'in pursuance of this principle, the Districts of Howrah and Sambalpur were closed to recruitment by contractors with effect from 1st August 1910, and in view of the irregularities which are reported to be of frequent occurrence at the chief recruiting centres, Government has at present under consideration proposals for further reducing the area still open to recruitment under chapter III of the Act.'

This is welcome news, though it has naturally alarmed the *Englishman*, the accredited organ of the planting community. It puts in a long special pleading on behalf of the planters. Its argument is the old and the hackneyed one, viz. that 'planters, who have invested millions of pounds sterling in the Indian tea industry have as much claim to be considered by the Government as the coolies, for whom they find employment. Fortunately, there is no unemployment question for our labourers yet and the latter can easily find more respectable employment elsewhere if they are not decoyed to Assam. We are, however, quite familiar with this species of specious claptrap. It is never wanting when the strong want to enrich themselves at the expense of the weak. The real question is, can the Government be said to be fulfilling its duty if it leaves the untutored and unsophisticated labourers, who have unwittingly entered into a servile bond of indenture, to the care of their employers, whose treatment has not been always fair or above board? There can be only one answer to this question. Indeed, the action taken by the Government has been hesitating and cautious and influenced by an inordinate measure of consideration for the interests of the planters. Merely closing certain areas to recruitment is not enough. The opportunity should be taken to knock the whole system of indenture on the head and abolish it altogether. We note that the Government has got this ideal in view. We do not, however, see why there should be any hesitation in carrying the ideal into practice. The system is akin to semi-slavery, it is

degrading and prone to grave abuses. India has outgrown the indentured system and it is high time that it is repealed in Assam as well as in the Colonies where it is in vogue.

Indians' Savings

From the statement of the savings brought back by Indian coolies from Natal, they do not make fortunes in that colony after all. The total amount for 441 coolies was Rs. 61,869 or Rs. 140 each divided equally. The savings of 13 coolies, however, amounted to Rs. 3,778 or Rs. 290 each which is not such a large sum after all even for an Indian coolie. They save more than that out of their small earnings in the course of a year or two in India.—*Englishman*

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 5)

Mr. MALAN: I would like to add a very few words to the discussion. We have listened with a very great deal of interest and sympathy to the statement which Lord Crewe has made, more particularly from the point of view of the Indian Empire. There were two questions raised, or two aspects of this matter—(1) the colour pure and simple, that is, the question of races, and (2) the question of labour. Now, I understand, from the speeches of Sir Joseph Ward, Sir Wilfrid Laurier, and Mr. Batchelor, that in their own Dominions it is the labour aspect of this question which troubles them at present. With us in South Africa it is not so much a question of labour as a question of self-preservation. We have a very large, an overwhelmingly large, African native population to deal with, and we have peculiar colour questions as between the white population and the coloured populations in South Africa. Now, what is in the minds of the people in South Africa is that if you introduce, or allow to be introduced, another colour problem by having a large Asiatic population scattered over South Africa, you will have then the native of South Africa—the aboriginal native—the Asiatic coloured population and the comparatively small European population. So it becomes a matter of self-preservation for the Europeans, and therefore I think that the Conference will recognise that as far as South Africa is concerned this is a matter of life and death to us.

I am happy to say that after a great deal of difficulty in the different parts of South Africa we are now, I believe, on the point of coming to a settlement. The question has been fully discussed between the Union

Government and the Imperial Government, and there is practical agreement as to the lines on which we shall legislate in the future. As regards Indians within the Union itself the Union Government has also come to an understanding with them, and all that remains to be done now is to give legislative effect to the agreement which has been come to, and I think perhaps the less we now say of the merits of the case the better.

As regards Sir Joseph Ward's suggestion of sending them back to their own zones, or keeping them in their own zones, we know that policy in South Africa under the name of the segregation policy of keeping each one segregated in his own area, so the idea is familiar to us. Probably Sir Joseph's first difficulty will be to define the zones, and to allocate them. He may be brought into historical investigations which would be rather disconcerting perhaps. That may be a question for the future, and I am not going to express any opinion about that now. I agree with Sir Wilfrid Laurier as regards the wording of this Resolution. I first of all wish to say that certainly I never, on reading this Resolution, thought, or could think for one moment, that it referred to an Asiatic labour difficulty in Australia. It is altogether too wide in its terms, I should think, and it also implies a constitutional disability to legislate, which, I think, should be avoided, and, therefore, if Sir Joseph Ward could confine his Resolution to the particular aspect of the question which he has in mind, I think he would certainly facilitate the passing of the Resolution.

CHAIRMAN: Lord Crewe would like to say a very few words on the subject of the lascars. Mr. Sydney Buxton will be prepared to deal with the commercial aspect of the matter, but we shall take that this afternoon if the Conference will be kind enough to return here for the purpose.

DR. FINDLAY: We will deal then with Resolution No. 12 and the following one.

CHAIRMAN: Yes, this afternoon.

EARL OF CREWE: I have merely a very few sentences to say on this subject, because Mr. Buxton will deal with the Resolution from the shipping point of view and the commercial standpoint. The general statement of the principles of this Indian question, with which I ventured to trouble the Conference before, applies, at any rate on one side, to this particular Resolution of Sir Joseph Ward, because I was careful, so far as I could, to make it clear that it was a two-sided question—that there was the question of the labour difficulty and the question of the racial difficulty, which, though often interwoven, were essentially separate in character. Now on this particular question of the lascars in New Zealand and Australian waters, the racial objection does not in the main apply. This is no doubt principally a labour difficulty, but it

will be understood, I think, that from the Indian point of view it does not make the difficulty any less, or from the Indian point of view make the case any better, because of the absence of the social objection.

SIR JOSEPH WARD: But you will admit that if it is not racial then the India Office or the Indian people have no right to object on the score of race.

EARL OF CREWE: No; but it does not prevent the native Indians who are affected, or those who sympathise with them and speak on their behalf, objecting to the regulations on different grounds. In fact, as I say, they might even say that the position is worse, because some Indians might admit that the social objection to a large Indian influx into a particular Dominion had force, and they might be prepared to agree it existed; but where that does not exist they would merely say: "Oh! we are kept out because we are prepared to ask for lower wages and are able to ask for lower wages than the seamen who live in New Zealand." They would surely say this in some respects a harder case than that of Indians who had settled in a particular Dominion, because these are men who are domiciled Indians, who ply their work at a distance from their homes, and in some cases directly from their homes, and yet suffer disabilities. Now it, of course, is true that this is a labour difficulty, and, as I ventured to point out before, it comes from the practical abdication of the old ideas on political economy; but the Indians are not likely to appreciate it more on that account. It is also necessary to say that this is not, as I think Mr. Buxton will point out, a strictly local question. The complaint is not so much that you are entitled to lay down special rules for the men who are working at sea within your waters, as that you desire to apply those rules to men who are taking, so to speak, a through journey, half round the world, and happen to touch in the course of that journey, at your ports or at the Australian ports.

SIR JOSEPH WARD: You recognise that it is the economic question we are dealing with.

EARL OF CREWE: Entirely.

SIR JOSEPH WARD: Very well. The Indians would absolutely have the right, as far as their economic questions are concerned, to carry them out as they think proper to suit their race in their own territories. Surely they ought not to object to our doing exactly the same to suit our own race in our territory. That is the point.

EARL OF CREWE: But I think it must be admitted that such a point of view cannot be expected specially to appeal to the Indians, and very largely for this reason. The desire that he should be paid the standard rate of wages is one which might in

a way be supposed to appeal to him; but on the other hand he has a different and, if you like, a lower standard of comfort. There is nothing morally wrong in a man being a vegetarian and a teetotaler, and his wife and family also, and being able to live very much more cheaply than people who adopt the European standard of comfort. But the standard of comfort it is desired to impose is that of a Briton, or a man of British extraction. That may be a reasonable thing to do, but it is the imposition of that standard and that accompanying rights—I do not see how you can put it in any other way—upon people who, for purposes of their own, are content with a different standard of comfort to which no moral or, indeed, social objection can be made. If a man is content to live on rice and water, and does not require pork, or beef, and rum, he naturally is able to support his family on a very much lower scale. Consequently you have to convert the entire Indian nation to a theory of economics which they certainly do not hold at present, and to which I think it would be extremely difficult to convert them.

As regards the general question of which Sir Joseph Ward has touched, as to people remaining, so far as possible: within their own areas, I may remind the Conference that when I was in Mr. Harcourt's office I instituted, with a view, as far as possible, of getting round this difficulty, an important committee, which was presided over by a very eminent ex-official, Lord Sanderson, with the object of seeing under what conditions and in what circumstances emigration from India to the Crown Colonies could best be encouraged—to the tropical colonies of the Crown. That inquiry was with the view, really, of trying to blunt the edge of this particular difficulty as regards the Dominions, and I hope that certain good results have followed from the report of that inquiry. But the larger question as to whether there is any prospect or probability that the many races of which the British Empire is composed can finally be confined, even in a general sense, to their own areas, is one which is not under absolute discussion now, and therefore I will not attempt to pursue it. As Mr. Malan has pointed out, in South Africa, at any rate, the question hinges mainly on the other side, and it is there a race question, and not an economic one, because there the question of coloured labour exists already on account of the native races which are there in such large numbers.

MR. MALAN: In order not to be misunderstood: I would not say that there is no economic side to that question in South Africa. In Natal, for instance, it is an economic question; they want Indians to work in the sugar plantations, and so on, and therefore, it is an economic question there.

EARL OF CREWE: I am glad you made that observation. That is quite true, but in the other Dominions the only rival to the white labourer, and also I may say to the white trader, is the imported Indian, to any great extent.

I think that is all I have to say, and I will leave the technical side of the question entirely to Mr. Buxton.

CHAIRMAN: Then we will continue the discussion this afternoon.

(To be Continued.)

Licensing Appeal

Transfer Refused

At a meeting of the Town Council on the 5th instant, the Mayor presiding, an appeal was heard from Messrs. Russel & Marriott, on behalf of Hoosen Esop, against the decision of the Licensing Officer in refusing to transfer a retail licence from the premises 47, Brickhill Road to 285, Berea Road. Mr. T. T. Poynton appeared on behalf of the appellant and the Licensing Officer (Molyneux) appeared in person.

A report from the Sanitary Inspector certified that the premises for which the transfer was sought were fit for business purposes, but should be cleaned and painted before being opened for trade. The reason given by the Licensing Officer in reporting to the council his refusal to grant a transfer was that he did not think it well to increase the number of Asiatic licences in Berea Road.

In addressing the Council, Mr. Poynton, after referring to the Licensing Officer's reason given above, remarked that there would be no increase in the number of Asiatic licences in Berea Road by the granting of the transfer sought, because the previous tenant of the premises was an Indian who held a licence. The owners of the premises were Indians, who acquired them nine years back, and the building was erected by Indians on plans approved by the Town Council. During those nine years the premises, with the exception of one period of six months, when they were occupied by a European bootmaker, were occupied by Indians. If the decision of the Licensing Officer was upheld by the Council the owners of the premises would have to pay taxes and rates year by year, without being able to get any tenant, because there was no likelihood of getting any other tenant for the premises than Indians. The Council in refusing the transfer would thereby deprive the owner from receiving any income from his investment in the building. No objection had been raised in regard to fitness of the building, and no objection had been raised by the neighbours; in fact, two Europeans living on opposite sides of the road near premises had written saying that they had no objection to the

appellant opening up business there. The appellant had held a licence in Durban for 11 years, and had never had any trouble with the police. Mr. Poynton went on to quote from a number of testimonials as to the integrity of Hoosen Esop from several prominent firms in town, and said that, in view of these testimonials, when they had a respectable Indian applying for the transfer of a licence, it should not be refused on the mere statement that in the opinion of the Licensing Officer more licences should not be granted to Indians in that locality. He asked the Council not to be prejudiced by the fact that the appellant was an Indian; if he had been a European there would not have been any trouble about it.

Mr. Molyneux briefly replied, urging that the granting of the transfer sought would increase the number of Asiatic licences in the vicinity of Berea Road.

After the Council had retired to consider the question, Mr. C. Henwood moved "that the Licensing Officer's decision be upheld." Mr. J. H. Nicolson seconded, and the motion was carried by eight votes to three—Sir David Hunter, Mr. C. R. Bishop, and Mr. R. B. Nicoll voting against the motion.—*Natal Mercury*

Transvaal Notes

In Christmas week, the Transvaal Indian Amateur Athletic Club held another very successful sports meeting at the Vrededorp Ground. There was a large attendance. The events for the day were two flat races—220 and 100 yards respectively—and a walking race—220 yards. Twenty-two entered in all, the following being successful:—220 yards: (1) D. Morgan (Scratch); (2) Joe Gans; (3) V. L. Jackson. 100 yards: (1) A. M. Andrews (Scratch); (2) Moodien; (3) K. C. Pillay. Walking Race: (1) M. Thompson; (2) A. M. Andrews; (3) P. R. Emanuel. The Judges were Messrs. Thambi Naidoo, P. K. Naidoo, Joseph Royeppen, D. S. Morgan and D. Thompson, the timekeeper Mr. David Ernest, and the starter Mr. Peters, who also distributed the prizes.

Mr. Cachalia wrote on the 4th instant to the Registrar of Asiatics, Pretoria, as under:—

Sir,—Mr. A. M. Bhyat, who has recently been to Lourenco Marques, informs my Association that at the Union Immigration Office a certain Indian has facilities denied to others, that applications for registration that pass through his hands receive prompt attention, while others are obliged to wait at that office for some time before they receive any attention at all.

My Association trusts that you will be good enough to inquire into the allegation and inform my Association of the result of your inquiry.

London Committee

The Colonial-born Deputation

The Assist. Hon. Secretary of the South Africa British Indian Committee writes under date the 12th December, 1911, to the Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—I am desired by my Committee to forward for the information of the Secretary of State cutting from *INDIAN OPINION* of the 30th September last in regard to the deputation of Colonial-born Indians to the Durban Town Council. I am to observe that in the opinion of my Committee Mr. Royeppen's submission was quite to the point. All the grievances he described are in the nature of Lord Milner's pin-pricks. They are a constant irritation to the Indian citizens of the Borough.

My Committee understand that the Mayor's reply was evasive when he said that "the Licensing Officer's powers were fixed by law and not by the Council, and they were to a certain extent powerless in the matter," as we well knew that by law the Licensing Officer had the fullest discretion to grant licence if he also had a similar discretion to refuse them, that the Licensing Officer used his discretion most liberally in the case of European applications, that the Licensing Officer was an Officer appointed by the Council, that he had instruction from the Council to reduce Indian licences as much as possible, that if the Licensing Officer failed to carry out his instructions he would lose his position, and lastly that, if the Licensing Officer, even in the opinion of the Council, did an injustice, the Council had full legislative authority to rectify the wrong.

My Committee trust that the Secretary of State will make representations to the Union Government to secure the redress to which the community, my Committee feel, is clearly entitled.

The Union Parliament opens its second session on the 16th of this month.

Contents

	Page.
Coloured People's Conference	9
Indians and Railway Redding	10
Smallpox in Johannesburg	10
From the Editor's Chair	11
Visitors' Passes for Infants	11
Indians in Canada	11
On the Modern Footwear	12
Brickhill Road	13
Indian Educational Institute	13
Famine in India	14
Indian Famine Fund	15
Universal Races Congress	15
The Indenture System	16
Position of British Indians in the Dominions	16
Licensing Appeal	17
Transvaal Notes	17
London Committee	17

THE UNION TIN FACTORY

માઉથ આફરિકા ખાતે જુડું અને સરવું ખાતું

આમારા કારખાનામાં દરેક ભરતની રેખીન તથા કાદરમેડને સાચક ક્રોસ, દરેક રકમના ચ'જુ, રેપકેટલ તથા બીલીકેન્સ, ડારીટીન, ટેમેકોટીન, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. બધી માલ ઇમેકેટીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સારાપણે અને દઢાકે તૈયાર થાય છે. એક વખત કોરડર મોઢી માલની ખાત્રી કરો. બહાર મામના વેપારીઓ પોસ્ટ ખરમની ચ'જુ પેની મોકલશે તો નમુનાનો ચ'જુ મફત મોકલવામાં આવશે. તેને બેવાથી આમારા માલની ખાત્રી કરો. વળી અમર માટે નીચેને સરનામે આપીને બનતો ખાત્રી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194. Tel: 4533, 77 Minnar Street, Newtown

રૂડ કરેસંટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદસાની વિગત

કરબાન	ચા. રૂ. ર
આમાર કારખાના	૧૩૫૫ ૧૬ ૬
મહમદ દુસેન મુશા	૦ ૨ ૦
ઇબરાહીમ મુશાકુરુરુમ	૧ ૧ ૦
ઇસમાઈલ આદમ મુશાકુરુરુમ	૧ ૧ ૦
ઇબરાહીમ ઇસમાઈલ મુશાકુરુરુમ	૧ ૧ ૦
કાકા નબી પટેલ	૦ ૫ ૦
ફોર ઇસમાઈલ મુશાકુરુરુમ	૦ ૫ ૦
કાકા દુસેનશા (કોરબીમાં)	૧ ૧ ૦
દુસેન શાંકા	૦ ૫ ૦
આબ્દુલમન ઇસમાઈલ ઇસમાઈલ	૩૩ ૧૪ ૦
ડી. આઈ. ઇસમાઈલ (કોરબીમાં)	૫ ૦ ૦
આદમ મહમદ ઇનાવ	૦ ૫ ૦
ઇસમાઈલ ઇસમાઈલ	૦ ૫ ૦
મહમદ ઇસમાઈલ	૦ ૫ ૦
ઇસમાઈલ આદમ	૦ ૫ ૦
ઇબરાહીમ મહમદ	૦ ૫ ૦
હીંદુ સોની	૦ ૫ ૦
મહમદ આબ્દુલ	૧ ૧ ૦
આદમ મહમદ	૦ ૫ ૦
મુશા આદમ	૦ ૫ ૦
આદમ ઇસમાઈલ મહમદ	૦ ૨ ૦
મુશા ઇબરાહીમ	૦ ૫ ૦
આદમ મહમદ મુશાકુરુરુમ	૦ ૧૦ ૦
મુશા મુશાકુરુરુમ વાલીવા	૦ ૧૦ ૦
આબ્દુલ આઈ. મુશાકુરુરુમ	૩ ૦ ૦
ફોર આદમ મહમદ	૦ ૧૦ ૦
ઇબરાહીમ આદમ મહમદ	૦ ૨ ૦
મુશા નીમ્મીમીન	૦ ૫ ૦
મુશાકુરુરુમ મુશાકુરુરુમ	૦ ૧૦ ૦
આદમ દુસેન	૧ ૧ ૦
આદમ દુસેન મુશાકુરુરુમ	૨ ૨ ૦
આબ્દુલ મુશાકુરુરુમ	૦ ૫ ૦
મુશાકુરુરુમ નબી	૦ ૫ ૦
મુશાકુરુરુમ દુસેન	૦ ૫ ૦
મહમદ મુશાકુરુરુમ	૦ ૫ ૦
કુલ સરનામે	૧૩૫૫ ૧૬ ૬

P. O. Box 832. Telephone No. 1758. Telegrams: "Johannes" Durba

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;
and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG
London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરુસ સોફ્ટ લુઅલ અને સુઅલ વેપારી

મારા, હીંદી અને હુદ વેપારીઓને કપડોથી વર્ક પટે તેવી ભરતો નવી નવી તરફ
કે માલ હર બહારથી વિલાયતથી પરબારો આવ્યા છે. બહાર કામ કરતાં આ માલ
આસરે રપ ટકા સસ્તો પડશે.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each

International Printing Press

PHENIX, NATAL.

આર્ય પ્રકાશ

હીંદુ બાઈબોની સંસ્કારિક તેમજ પાર્શ્વિક
કે બહારીનો વિચાર કરનાર જુનરાલી બાઈ
માં આ બે "આર્ય પ્રકાશ" પ્રકાશ
થાય છે. પરંતુમાં પોતાના કુટુંબને પરમની
શીક્ષા મળતી રહે તે સાર "આર્ય પ્રકાશ"
નર નાંચું બેઈએ.

પરંતુ કલામ કુલ શી. ૧- પોસ્ટલ
સાથે. વળી સંસ્કારિક કપડેલાણું પુરતક
કે. હમે

મનેજર,
મુશાકુરુરુમ, મુશાકુરુરુમ,
મુશાકુરુરુમ, મુશાકુરુરુમ.

મહેર ખખર

કે. નીચે સહી કરનાર આથી ખખર
આપું છું કે હું તા. ૪ થી ફેબ્રુઆરીએ
દેલ જવાનો છું તે મારી સાથે કાપને
પણ લેજુ દેજુ હોય તેમણે તે તા. ૩૧
જાનેવારી સુધીમાં મોજું કરી જવું.
તેમજ 'ઈડિએન ઓપીઅન' વેચુ છું
તેની ઉપરાણી બેલાનસખરમ તથા વરીડી
કોરપમાં છે તે મહેરખાની કરીને કપલી
તારીખની અંદર અને અપે દેવામાં
આવશે બીજી વિનંતી કરું છું મારું સર
નાથું P. O. Box 5727 છે, તથા
દેલુ સરનાથું નરોતમ અમથાલાલ
Vanz, Surat, INDIA છે.

હા. નરોતમ અમથાલાલ

P. V. Sanghateo Soen

Commercial Brokers & Commission Agents
P. O. Box 675, 208 Grey St., DURBAN

જુલ ઇમીકેટીક દરેક ભરતો મરોતરી
કાપડ વગેરે માલ કાપડો માલ તેવી રીતે ખરીદી
બહારથી આપીએ છીએ, અને આમારા મારફત
બહારથી વેચવા મરે માલ (મકાઈ બીલીકે
તમાર વગેરે) મોકલવાથી સારો બાવ ઉપજવો
વેચું આપીએ છીએ. વધારે જુલાલા મરે
કાપડને શીક્ષાને કામચલાઉ કાપડા મહેરખાની
1૯૦.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

43

પુસ્તક ૧૦.

શનિવાર, તારીખ ૧૩મી જાનેવારી ૧૯૧૨.

અંક ૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૩મી જાનેવારીથી, તા. ૧૯
મી જાનેવારી સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ-પોષ વદ ૧૦ થી પોષ વદ ૩૦
સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

સુસમીમાસ-તા. ૨૨ મોહરમથી તા. ૩૦
મોહરમ સુધી ૧૩૩૦ હી.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૧૩ જાનેવારી ૧૯૧૨

જોડાસબંધમાં સીતળા

જોડાસબંધમાં સીતળાનો પાત્ર હાટી
નીકળ્યાના અગર સાંના છાપામાં પ્રુકળ
છે. આ વેળા આપણે ગુન્દામાં આવી
પડ્યા છીએ. કેમકે રોમ હાટી નીકળવા
નું કારણ આપણે યજ્ઞ પડ્યા છીએ. કેટ
લાક હાંસીએ રોજનો ઉપદ્રવ થયો તે
જુપાઓ. ને ન માલતી તેઓ પકડાયા
છે. આથી રોમ વધારે ધર કરવા
પામ્યો. રોમ નીકળ્યો તેની અગ્યથ
નથી. તે તો બધી કામમાં નીકળી પડે.
પણ જુપાઓ એ બધાંકર વાત મધ
પડી છે.

ચોક્ક માણસના ગુન્દાની સગળ આખી
કામને હકારવી પડશે. આતું પરિશ્રમ
કેવું આવશે એ આપણે બરાબર જોઈ
શકતા નથી. પણ એટલું તો જોઈ
શકાય છે કે જો મલાઈ લોકેશનમાંથી
નીકળવું પડે તો કારણ આપણે પોતેજ
યજ્ઞ પડ્યા. એટલેજીજ બાક ન થાય.
કાવદામાં સખલી થાય. આપણી આવ
ળવમાં કરકત પહેલે અને સતરના કાથ
માં આપણને મારવાને સાર એક કાર
કરિયાર આવે.

કામના આજેવાનો સત્તાવાળાને મદદ
કરવા નીકળી પડ્યા છે એ સતોષકરક
છે. પણ જો માણસો મદદ ન કરે તો
આજેવાન શું કરી શકે ?

સરકારની સામે સત્ય મદદ સહેલું હતું.
કામના નબળા માણસોની સામે સત્યા
મદદ ચલાવવું મુશ્કેલ છે. પણ મુશ્કેલી
થી કેમ સત્યામદદી કરે નહીં. તે સત્યા
મદદીજ નહીં કે જે મુશ્કેલીથી દુર જાય.
અમારી ઉમેદ છે કે કામના માણસોમાં
સહજુદિ આવશે ને તેઓજ કતર નહીં
બને. હવે જુપાવવાનું કશું કારણ નથી.
આપણી ધર્મની લામણીને દુભાવવા
અમલદારો માલતા નથી. જે જોડાએ તે
સમજ કરી આપવા જેવો નેમાર છે. તો
પણી આપણને જુપાવવાનું કશું કારણ
નથી.

દિલ્લી દરબાર

આપણો દેશ પડતી ભેજવે છે તેજ
મુખ્ય કારણ આપણું અસત્ય છે. વિશ્વ
રત્ન એક. ખેલવું બીજું, આવડવું ત્રીજું.
આતું કનિષ્ઠ પ્રકારનાં અસત્ય હિંદુની
બહેર જાહેરીમાં પ્રવરતવું જોવામાં આવે
છે. હાખલા તરીકે દેશના સંસારીક
સવાલોમાં અથવા રાજદારી બાબતોમાં
લોકોના પ્રતિનીધિ મણુલ છે તેઓ
વિચારે છે તેવું જોઈતા નથી, અને
જોઈએ છે તે મુજબ વરતતા નથી એ તે
જાણીતી વાત થઈ પડી છે. આતું
અસત્ય ચાલ્યા કરે ત્યાં સુધી ઉન્નતિ
થવાની નથી. જે જે અસત્ય કે અનિશ્ચિ
ના પાયા ઉપર ઉજીં થાય છે તેનો કદાપિ
જમ નથી; તે સદા નાશવત અને
અકલ્યાણકારી નીતિ છે. જે સત્ય અને
નીતિ વડે બળવાન છે તેનોજ સહ જિજ્ઞ
છે; તેજ અવિચળ અને જળદામી છે.
ઉપર કહ્યું તેવું અસત્ય દિલ્લી દરબાર
સંબંધમાં થઈએ જોવામાં આવે છે.
રાજ પોતાની પ્રજાની જોજાખાણ કરેજ
આવે છે. પ્રજાના પ્રતિનીધિઓની ફરજ
રાજને દેશની સ્થિતિનું ખરું સ્વરૂપ બતા
વવાની છે. તેને બદલે ઉલટું જ જોઈએ
જોવામાં આવે છે. દેશમાં રાજકર્તાઓ
પ્રત્યે અપાર અસતોષ દેખાઈએ છે.
બતાવવામાં એવું આવે છે કે દેશમાં
અસતિનું બિંદુ સરખું કાંઈ જગમાં
નથી. પ્રજા જુખમરામાં અને જગાણી
અવથી પીડાય છે. દેખાવ એવો કરવા
માં આવે છે કે સમગ્ર વસ્તી રીક્ષિસિદ્ધિ
વાન અને ધન ધાન્ય કાપન છે. લોકો
રોમદોષ અને આધિબ્યાધિથી દુઃખમાં
જુલેલા છતાં, આનંદઉત્સવ અને વધમવ
વિલાસ સરવજ છવાઈ રહેયો હોય એવે
ચિતાર રાજને આપવામાં પ્રજાના પ્રતિ
નીધિરૂપ આજેવાનો અને ગામડાંઓના
પ્રતિનીધિરૂપ સહેરના લોકો, જરાપણ
અચકાતા નથી, અને નિયંત્રણે દાખ
ખાનાં વછોડે છે, અને રામરંજ કરે છે.
વાર-વારના દુકાળથી પીડાઈએલા, મરકી
માઠિ રોજેથી ઘેર-ઝોલા, રાજકીય અને
સમાજક બંધનોથી બંધાઈએલા, કુન્નર
ઉદયેવાનાં સમનવર નિરાશ થઈએલા

અઠકમજીવ

જોડાસબંધમાં સીતળા	૧૪
દિલ્લી દરબાર	૧૫
વિલાસવાની કમીનીની કલત	૧૬
જોડાસબંધમાં સીતળાનો અગર	૧૭
ચરીકોટરપમાંથી હાંસીએ લાંબી કાઠવા	૧૮
આફ્રિકાવાસી ગ્રાસમેલે ખુલ્લો પત્ર	૧૯
કલરડ લોકની કાનફરજ	૨૦
મનુષ્ય મોરકર નિવેશિતા	૨૦
ડરબન હિંદુ રમવાન ફંદો	૨૦
અમરોટ ગેઝેટમાંથી નોડીસો	૨૧
હાંસી લાઈસેન્સની અપીલ	૨૧
મોદીમાં આવી પડેલું કેપટ્ઝુનિયન	૨૨
કેપમાં દુકાનના કલાકનો કારણ	૨૨
ડરબનમાં ઉમીદોશનખાતાનો જલમ	૨૨
વિલાસવામાં મનુષ્યવરની અસાંતિ	૨૩
જેરોઆમાં રસિયાની જુમારી	૨૩
ના. સહેનસાહ હાંસનાં	૨૪
કાલો-પુરખી કાલ	૨૪
અવાય દુકાળોઆનો વિલાપ	૨૪
કાંસવાલમાં દુકાળ ફંદ	૨૪
કરબનમાં દુકાળ ફંદની જરૂર	૨૪
દુકાળ ફંદ	૨૪
હિંદુસ્તાનીમાં દુકાળ ફંદ	૨૪
નરિયાદ હિંદુ અનાયાસ	૨૪
પ્રોટેક્ટરનો ચારસીક રીપોર્ટ	૨૪
પ્રોટેક્ટરના	૨૪
અનર કાલ	૨૪

લોકોમાં દરબાર સંબંધમાં થયે છે એવો આનંદ ઉત્સવ ખરી રીતે સંભવે ખૂબે છે. રાજાની ચોક્કસ આજ્ઞા માનવી, અને તેનું કુર ન માફુ એ વફાદારી. તેથી વધુ કંઈ રાજા માનતા નથી. તેને બદલે આપણે વફાદારીનો વેલ કાઢવામાં હાલ જોઈએ છીએ, નિરલસ જુલામત બેર મનીએ છીએ, તથા સત્યજનસભ કે લાભજેરલાભની સમજવગરના એવકુદ પશુનો આશ્રય વહેરી લઈએ છીએ. જ્યાં પ્રજાના પ્રતિનિધિઓની-આગેવાનોની-રહેણી આવી અસત્ય અને અધમ છે ત્યાં ઉદાર મોઢ કાઢે થયો અસંભવિત છે. આ વિચિત્ર અને આપણાં રીતને અત્યંત અજેલ સરકાર ઉત્તેજન આપે છે અને તેનો લાભ લીએ છે. દેશની ખરી સ્થિતિ અને ભોંકાની સાચી હાલત રાજાને દેખાડવાની પ્રજાને ચોક્કસ દરકાર છે, તો રાજાને તે જોવાની તે કરતાં પણ જોઈ દરકાર છે. ગરબા માંડ્યા દેશતમ-દો અને રાજા રજવાડાને પ્રજામાં આપવાથી અને તેમની બેઠ જોવાત મળવાથી રાજા સંતોષ માની લીએ છે, ત્યારે જોના અખરખ-તર પુછવા ની આજ્ઞા જરૂર છે તે આજ્ઞાઓમાં વસતી રક્ષણનો રાજા ભાવ પણ પ્રજામાં નથી. દરબારમાં ડપમાં મહેલા સુધીયર માણસોને કણના આવેલાં હરપેલા જોઈ રાજાનું મન મુઠીત થાય છે, ત્યારે દેશનાં ખેતરોમાં પરસેવે નીતરતી, મજુરી કરતી પ્રજાની મોઢ લાજ પણ કાઢવા નથી. કેટલાકને બકીસો આપી રીકવવા નો હાથે કરવામાં આવે છે, ત્યારે અનેક કુખીઓને દિવાલના એ બોલ પણ મળ્યા નથી. ઉલટાનું તેમને તો બધી પામ કુમના અદગજ અરમોનો કાર ઉપાડવાનો છે; અને બંને બેઠ પામવાને બદલે બીજાને અપાએલી બેઠ બકીસોના અરમ નો અલદમ કાર વહેવાનો છે.

આ બધા વિચારો અપણે ધાવલ કરે છે. અમમના દરમાં આપણે સરકારની સામે ચીકાણે છીએ. રાજા તેવી પ્રજા એ કહેવત પણે બાંધે બરોગર છે પણ પ્રજા તેવા રાજા એ તેકલેજ દરને ખરી છે. કિસ્કી દરબારને વિષે તો પ્રજા તેવાજ રાજા થયા છે. બીકથી, સ્વારમથી કે જોવાજ બીજા દોષથી આપણે આપણા મનની ખરી લાગણી જુપાવી છે. દર બાર કરવામાં અલદમ રીસો અરમથો છે તે એક પણ હોદીને અંતઃકરણ પુરવઠા પચકે પચું હોય એમ અને નાનકો નથી. તેમ છતાં આપણે શવ

એવો આપ્યો છે કે માદકાહની મુલાકાત થી આપણું હોદુસ્તાન આનંદભેલું થયું છે. માદકાહ હોદુસ્તાન નવ્ય તેમાં નારાજ સવાપણું કંઈ હોય નહીં. પણ જવા જવામાં તકાવત છે. દેશમાં અસ્થિતિ છે, મરહીનો રોય છે, અને મોટા પ્રતિમાં અબેર કુલાજ છે. તે જોના લોકોની ખરી સ્થિતિ બંધુવા, કાલ્ય બાદકાહ અરીબીમાં અને સાદાઈમાં નીકળત તો લાખો હોદીની કુવાના તે પછી ચાત અને તેને ખરો આવકાર મળત. આપણું બાદકાહો કરી થયા છે અને આ વેળા માદકાહ બેરજ કરી ચકતા હતા. તેમ નથી થયું તેમાં હોય તેમને નથી. આપણે એવી સમજ પાડી કે હોદુસ્તાનમાં માદકાહ તે હમેશાં હબલ્યા માં ને સોનાના મહેલમાં વસે ને એ તે ન વસે ને ન રહે તો તેને માન મહેલ નહીં. આપણે વળું તેવું આપણે લખીએ છીએ. વિલાયતના લોકો એવું કહે છે કે માદકાહ એક સાધારણ માણસ તરીકે હરે હરે. તેથી માદકાહ સાધારણ મદરમની માફક બધી વેળા રક્ષણતની વચ્ચે હરે છે. તે એટલે સુધી કે ન બંધનાર માણસ જોળાયે પણ નહીં કે એ તો ચકવર્તિ રાજા છે.

આવળનાં બીજ વાળીને આંગાનો પાક કુતારવા માગીએ તે કેમ થયે.

મોજાસાના હોદીઓની કુલાજ માટે કાળજી

મોજાસા તરફ હોદીઓ કુલાજ માટે સારી કીલચાલ કરી રહેલા જોવામાં આવે છે. મોજાસામાં એ બારમાં ખાસ બહેર મોદીય બળી હતી, અને હંડ કરવા કમીટી નીમાઈ હતી. એ ઉપરાંત હંડ માટે કેટલાક મદરમો સ્વયં સેવક તરીકે કામ કરવા બહાર પડવા લાગ્યા છે, જેમનાં નામ લાંના "હોદી પ્રકાશ" માં પ્રકટ થયાં છે. બહાર મામથી પણ એ જાપામાં મદદ બહેર મતી નવ્ય છે. "હોદી પ્રકાશ" તેના ઉત્સાહી અધિષ્ઠિત મી. બાલાકાંકર કરજનજીના હાથ તથા બીજા બાબતોનીયે કુલાજના બારમાં પણ સારી ચળવળ કરતું જોવામાં આવે છે એ સંતોષકરક વાત છે.

કોચેરીક—મારમ બેસતાં કાલકામો ઉપકાશે.

વિલાયતની કમીટીની સતત કાડત

નાતાલના લાઈસેન્સના સવાલ વિષે

સા. આ. બિ. ઇ. કમિટીના સેક્રેટરી એ તા. ૧૨મી ડીસેમ્બર નીચેનું અખાલ સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન પર મોકલ્યું હતું:—

"સાહેબ,—મારી કમીટીના દુકમથી સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાનની બધી માટે તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરના 'હોદિઅન ઓપિનિયન'ની કાપલી કુ આપને મોકલવા રજા લઉં છું. તેમાં ડરબન ટાઉન કાઉન્સિલને કોલોનીયલ બોરડ હોદિયું કેવું ટેકન મહેલું તેની વીમત છે. મારી કમિટીનો મત એવો છે કે મી. રોમપન ની રજુઆત મુદાસર હતી. જે બધી કાડ મારી તેમણે બતાવી તે ભેરડ મીલનરની ખાખતનો ખ્યાલ આપનારી છે. બીના હોદીઓમાં વાર વાર કચવાટ જોઈ કરનારી તે હાલમારિઓ છે.

મારી કમિટી માને છે કે મેવરને જવાબ ઉડાવનારો હશે. તેણે કહ્યું હતું કે લાઈસેન્સ અમલદારની સન્તા કાઉન્સિલ થી નહીં પણ કાપડાથી મુકરર થઈ છે, અને તેથી તે બાબતમાં કાઉન્સિલ અમુક દરજ્જે નિર્ણાય છે. મેવર સારી રીતે બંધુતા હતા કે કાપડાથી લાઈસેન્સ અમલદારને અરજ નામ જુર કરવાની સન્તા છે, એટલીજ તે બહાલ રાખવાની સન્તા પણ તેને છે; વળી તે અમલદાર જોરા અમલદારો પ્રત્યે પોતાની સન્તાનો ઉદારતાથી અમલ કરે છે; તે અમલદાર કાઉન્સિલ તરફથી નીમાય છે, તેને કાઉન્સિલ તરફથી સુચના આપવામાં આવી છે કે હોદી લાઈસેન્સો અને તેમ જોળા કરવા; એ બધું મેવર બંધુતા હતાજ. તેને એ પણ ખ્યાલ હતો કે જો લાઈસેન્સ અમલદાર કાઉન્સિલનું દરમાન ન માને તો નોકરી બેઠ એસે છેએ, અમલદારે અમુક બાબતમાં અન્યાય કર્યો હોય એમ કાઉન્સિલ માનતી હોય તો કાઉન્સિલને તે અન્યાય નાશુદ કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે એ પણ મેવર બંધુતા જ હતા.

મારી કમિટી આથી બરેલો રાખે છે કે પ્રધાન મુનિયન સરકાર આગળ રજુ બાત કરશે કે જેથી હોદી કામને તેના હકની રાહત અપવામાં આવે.

બેલાન્સબર્ગમાં શીતળાનો મરજ

અમરેલા મેસ

૧૯૬ છુપાવવાની હાંસીની કસીયા

બેલાન્સબર્ગ, મહાન લોકેશનમાં શીતળાનો રોગ હાડી નીકળ્યો છે. ત્યાંના જાપામાં બેલાન્સબર્ગના તાંદુરસ્તી ખાતાના અમલદાર ડૉ. પોરટર જાહેર કરે છે કે તા. ૪ થી ને ગુરવારે મહાન લોકેશનમાં એક મહાન શીતળાથી પીડાતો માણસ પડ્યો. દરદનો કુમળા તેના પર સખત થયેલો જણાતો હતો. તા. ૨૬ થી એ દરદ બાકુ પડેલ હતો તા. ૩૦ સુધી થોડા ડાકતરને બોલાવવામાં આવેલ નહોતો. આવા મીઠા લગતામાં આ એવી રોગના દરદીને આટલા બધા દિવસ સુધી રાખી મુકવાથી શું પરિણામ આવશે તેની ચિંતા પુરવક રાહ જોવામાં આવે છે. રોગ હાડી નીકળવાના સમાચાર દરેક જાપામાં ફેલાઈ ગયા, અને મેરાઓ અમલી થયા. બેલાન્સબર્ગમાં શીતળાનો રોગ હાડી નીકળ્યો છે એ સમાચારો જાહેર ગમના જાપાઓમાં પણ પ્રસિધ્ધ થયા. દરદીની સાથે રહેનારાઓની તપાસ કરવામાં આવી, અને તેમને નહવડાવી સ્વચ્છ કરવામાં આવ્યા તથા તેમને શીતળા કાઢવામાં આવ્યાં. મહાન પક્ષ જ પ્રત્યાક્ષ પદાર્થો વડે મુખ્ય કર્યું. ત્યારબાદ લગતામાં બધે શીતળા સંજ્ઞામાં તપાસ કરવામાં આવી. હાંસીઓએ જે કેસો મળ્યા હતા તે પોતાની પુરી આદત પ્રમાણે છુપાવ્યા, અને તાંદુરસ્તી ખાતાને બીજાકુલ જાણુ ચલાવ ન દીધી. પણ અસત્ય ઠાંકણું ન રહે તેથી કેટલાક કેસો જાણમાં આવ્યા. એક કેસમાં મહાનમાં દરદી હોવાની હાંસી મોખી ના પાડતો હતો. કેસ ચલાવવાની ધમકી દેવાઈ ત્યારેજ તે પોલીસ અમલદારને એવી છુપી જગાએ લઈ ગયો કે જ્યાં વડે દરદી જોવામાં આવ્યા.

પ્રથમ બીજાકુલ કેસ નહોતા માણસ પડેલ તેને બહોલે કેટલાએક કેસ પકડા એલ છે.

‘ટરંસવાલ લીડર’માં જણાવવામાં આવે છે કે દરદનો એક હાંસીમાંથી પર બારે દાખલ કરવામાં આવ્યો છે એમાં કંઈ નથી. કેમકે જે કુટુંબ વિષે જાણ જણાવવામાં આવ્યું તે કુમળા જે મુલ જમાવી આપે પાણુ ફેરેલ છે. તેથી પાછા દરદા હાંસીઓને જાહેરમાં જાણુ

મુસાફરી કરવા દેતા પહેલાં ૧૪ દિવસની કોરેન્ટાઇનમાં રાખવા કે કેમ એ વિષે મંજીરતાથી વિચાર કરવામાં આવે છે.

બીજો દિવસ તપાસ કરતાં ‘ટરંસવાલ લીડર’ને ખબર મળ્યા કે એકરડીન નામ નો મહાન જેનો કેસ સુધી પહેલાં માણસ પડેલ અને જે દરદના સખત કુમળાથી કેટલાક દિવસ મળા પીડાતો હતો તેનું મરણ થયું હતું.

જાન્યુઆરી રાત્રે ૧૦ વાગે મીડીડરપના એક ડાકતરને મહાન લોકેશન, સીકસ ટીન્સ સ્ટ્રીટમાં એક ધર જામળ એક જાળકને જોવા બોલાવવામાં આવેલ. જાળક મરી ગયેલ હતું. તેને શીતળા નીકળેલ હતો. ડાકતરે તુરત તાંદુરસ્તી ખાતાને ખબર કરી. રાતનો વખત હોવાથી ખાતાથી કંઈ થઈ શક્યું નહોતું. તેણે ધરપર એક પોલીસને મોકલ કરવા મુક્યો, જેણે કાંઈ માણસને ધરમાં આવડાવવાની મનાઈ કરી, અને એ રીતે એક ન ફેલાવાની સાવચેતી રાખી. બીજો દિવસે તાંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારો તે મહાન પર ગયા. બાસ ઠેકાણે પડાઈ, અને ધરનાં માણસોને નહવડાવી સ્વચ્છ કરાવ્યાં, તથા શીળી કાઢી. ધર પણ જાળનાક પકડાયેલે સાફ કર્યું. ડાકતર જાપાને જણાવે છે કે જાળ ધર, તથા જે જોર કામાં જાળક હતું તેજ જોરવાની જામળે દિવસે તાંદુરસ્તી ખાતાએ કડતી લીધી હતી. પણ જાળકને છુપાવવામાં આવેલ, તથા અમલદારોને જાહી રીતે ખાતરી આપવામાં આવેલ કે ધરમાં બીજાકુલ મદ વાડ નથી. હવે માણસ પડે છે કે કેસ લગભગ ૮ થી ૧૦ દિવસ સુધી છુપાવવામાં આવ્યો હતો, તથા જાળકનું મરણ થયા પછીજ ૧૨-૧૩ કલાકે ડાકતરને પહેલીજવાર બોલાવેલ.

રવિવારે તાંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારોએ ઘેર ઘેર ફરીને શીકસીન્સ સ્ટ્રીટમાં ફરીવાર તપાસ કરી. સીકસીન્સ સ્ટ્રીટમાં એક મહાનમાં દાખલ થવા દેવાની ના પાડવામાં આવી. જોરાવરીએ દાખલ થવાની ધમકી દેવામાં આવી ત્યારે જણાવવામાં આવ્યું કે ધરમાં કોઈ કોરડાં નથી, તેમ મદવાડ પણ બીજાકુલ નથી. દાખલ થઈને તપાસતાં માણસ પડ્યું કે જે કોરડાંને હાંસીઓ નીકળી હતી, જે શીતળાની હતી. તેમને ધરપીતાલે (લાઠ રોટા ખાતે) મોકલી દીધાં, અને ધર સ્વચ્છ કરાવ્યું.

બાદ હાંસી અને મહાનની એક મીડીડર કાંઈક જાણુ થઈ. ડાકતરે તેમની

જામળ લાવણુ કર્યું અને જણાવ્યું કે શીતળા એવો એવી રાજ છે કે તેની નોટીસ કાઢતરને તુરતો તુરત દેવાની જ નોંધાયે. દરદીની સારવારમાં ધાર્મિક લાગણી જાળવવામાં આવે. રોગ છુપાવવાથી દરદનો ફેલાવો થશે, છુપાવવારપર કેસ ચાલશે, તથા રોજવારમાં પણ દરદત આવશે વિગેરે હાંસી કામને મનારી ગુલસાનીની ચેતવણી આપવામાં આવી.

આજેવાનોએ એક કમીટી નીમી તાંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારોને મદદ કરવા વચન આપ્યું છે.

કુનેરી-લોક-ડ સીટમાં એક મહાનની તપાસ કરવા માટે કેસ મહાનની ધમકી આપવામાં આવી ત્યારે એક છુપી જગા ખતાવવામાં આવી. તેનો દરવાજો પણ છુપેલ હતો. તેમાં ગણુ કોરડાં શીતળાથી પીડાતાં જોવામાં આવ્યાં. બીજાં જે કોરડાં તે પહેલાં માણસ પડેલ, એટલે આ એકજ ધરમાં પાંચ કેસ થયા એવું જણાય છે કે આ કુટુંબ હીસેન્સર બેસતાં હાંસી દર્શિયુ આદિકા જાણુ હતું, અને કુમળાંજ બેલાન્સબર્ગ પહેલિય. તે કુટુંબ હાંસીમાં હતું ત્યારે તેમાં એક કેસ શીતળાનો થયેલ. ત્યારબાદ બીજા કેસ એક પછી એક છુપી રીતે થવા કરવા કોરડાં એવું લાગે છે. કદાચ આ જ લોકેશનમાં દરદ હાડી નીકળવાનું કારણ હોવું નોંધાયે. તેથી એવને ફેલાવાની બહુ તક મળી મુજી છે એવો અવ ધાને છે. હવે એક વડે છુપાએલો કેસ હોવાની ખાતરી મળી છે.

હાંસીની આદત સંજ્ઞા જાળુ અપકર બીજાઓની જાણરે ‘લીડર’માં જોરવામાં આવે છે કે બેલાન્સબર્ગમાં શીતળાનો કેસો મંજીર કુમળો ૧૯૦૫ માં થયેલો તે પણ હાંસીઓએ કેસો છુપાવવાને પરિણામે થયેલ હતો. તે વખતે ૧૫૦ કેસ થયા હતા. રોગ ફેલાવનાર હાંસીઓ મહાનમાં આવી મહાન લોકેશનમાં રહેતા હતા. છુપાવવાનું કામ પુરવના બેલાન્ટી લુચ્ચાઈની બધી છુપીઓથી કરવામાં આવે છે. કામને તે બારે ખરમ અને ગુલસાનીનું કારણ થઈ પડ્યું.

જાપવા જતી વખતે પોરટ ઇવીંગ્સને વેદ ધરમ સભા તરફથી કુમળા ૬૪ માટે પા. ૧૩-૧૨-૬ નો એક મળ્યો છે. તે સંજ્ઞાથી વિશિષ્ટ વિચાર જાણુ થઈ શકે.

વીડીઓરપમાંથી હિંદીઓને હાંકી કાઢવા

ત્યાંની વીજલન-સ એસોસીએશન
ના વિચારો

કેટલા દિવસપર વીડીઓરપની વીજ
લન-સ એસોસીએશનની એક મીટિંગ થી.
ડબલ્યુ. એચ. કેલ્કના પ્રમુખપણા નીચે
મળી હતી. મેરઝેને પોતાના કામચલુદર
આન જણાવ્યું હતું કે મહામ લોકેશન
માં સ્થિતિ એટલી બધી ખરાબ છે કે
કાઉન્સિલે હાં તો તેમાં સુધારો કરવો,
અને નહીં તો લોકેશનને બાબી નાખવું.
વીડીઓરપ સ્ટેડનો સવાલ હાથમાં
લેવાયું

મી. બેનસને

જણાવ્યું કે આવડી ફેબ્રુઆરીની ૮ મી
તારીખે લોકેશનનારની કાઉન્સિલ કી
હોલ સ્ટેડો નાંસર કરી લેવાની છે.
ત્યારે કાઉન્સિલ કસરડ લોક અને એકી
આડીકેને વીડીઓરપમાંથી કાઢવામાં હાવી
કરશે. અને આમ કરવામાં આવશે
એવું કે તમને વચન આપી છું. જો
કેમકે અમારે અમાલિય કેટલા મેંબરો
સાથે એ બાબતમાં વાતચીત થઈ ચુકી
છે. લારનાદ હરતે હરતે કીમત બરીને
એક પાછા મેળવવાની વીડીઓરપના મોઢા
ને તક આપવામાં આવશે, અને એ તે
પ્રમાણે કરવામાં આવશે તો તેમને [ચોરા
લોકેશન] તેમના સ્ટેડ પાછા મળી શકશે.

મી. લેન

જણાવ્યું કે કી લોકેશનની કીમત પા. ૪૦
થી વધારીને પા. ૧૫ કરવામાં આવી છે,
અને લોકેશન આ કીમત મજૂ કે ચાર
વરસમાં હરી લેવાની તક આપવામાં
આવી છે. હવે ૪૦૦ સમસેએ પોતા
ના સ્ટેડની કીમત હરી આપી નથી;
અને મને જણાવવામાં આવે છે કે ૨૦૦
સ્ટેડ એક વામપર છે કે એકો એક
કેવતાં વધુ સ્ટેડ ધરાવે છે કે લોકેશન
સ્ટેડો નહીં કીમતે મળી મહ છે, અને
આશરે પા. ૫૦ એટલી કીમતે લેવાય
માને છે તેવા લોકેશન મહદ કરવાની
બર હોય એવું અને લાગતું નથી. પણ
એકો એક સ્ટેડ ધરાવે છે તેઓ દમી
ફેબ્રુઆરી પહેલાં પોતાના દરસર
માનતા નથી, કેમકે તેઓ પોતાના સ્ટેડ
કસરડ અને એકીઆડીકે લોકેશન કાઢે
આપે છે. આ રીત ટાલિન કાઉન્સિલ
બધ કરવા માને છે, અને ફેબ્રુઆરીની

૮ મી તારીખ પછી તેમ કરી શકશે. કેમ
કે વીડીઓરપ ચોરા લોકેશન વાસ્તે રહેવું
જોઈએ. એમાં પાંચ વરસમાં વીડીઓર
પની ગલીઓમાં ચોરા સુધારો થશે છે.
(કોમ બોલ્યું હતું કે "કેટલીક મલી
ઓમાં")

સલામ લોકેશન

સંબંધમાં મુશીબત એ છે કે તેઓ કેટ
લોક બામ રેલ્વેની સરહદમાં છે. બધાં
સુધી રેલવે ખાતાની સાથે સમજુતી
થાય નહીં ત્યાં સુધી કામ સુધારો થઈ
શકતો નથી, લોકેશનને ખસેડવાનું પણ
અને તેમ નથી; તેથી કાઉન્સિલ માટે
સરહદ વાત એ છે કે ચોરા, તેડીવ, અને
એકીઆડીકેને અલગ અલગ રાખવા.

કાઉન્સિલર સમીટ

કહ્યું કે જો કાઉન્સિલ એક વખત મીલ
કતની ધણી થઈ તો પછી તે મીલકત
મુખાલ સમજવી. તેથી ફેબ્રુઆરીની
૧૧ મી પહેલાં જોઈએ. હોલ ન
કરાવી ત્યાં હોય તેમજ ન્યામ મળવા
કાઉન્સિલને ખરબ કરવી પડે છે, મી.
લેને જણાવ્યું કે કુલીઓએ જવું જોઈ
એ, અને પાછળથી કહ્યું કે કુલીઓને
કાઢવામાં વડી સરકાર સામે ચલે. મને
સામે છે કે મેસરસ લેન, બેનસન, હમુએ
તમા કુ એટલાએ મળી આ બાબતપર
ચરચા કરવી. મહામ લોકેશન સંબંધ
માં તંદુરસ્તી ખાતાની કમીટીના વડાને
પુજવામાં આવ્યું હતું કે જાંતી સુધરામ
સંબંધી સ્થિતિ ખરાબ ન હોવાનું શું
કરવું છે? જવાબમાં તેણે વાતને લોક
વવાજ કોસીક કરી હતી. રેલવે ખાતા
પણ એ વાતને લોકાવી કહે છે; અને
કે. પોરટરના રીપોર્ટપર ખ્યાન બપાતું
નથી. મંડુ પાછી રસ્તાઓપર પહેલા
દેવાથી વીડીઓરપની તંદુરસ્તીની કેવી
હકા થશે? ૪ વરસ ચર્ચા સુધારો કરવા
નાં વચન આપાય છે પણ કામ થતું
નથી. જો કામ ચેરી મરજ હાટી નીક
બરી તો સહન કરવું લોકેશન પડશે, નહીં
કે મી. ખુસદરકને. અને આશા છે કે
લોકેશનને રસ્તો કરવામાં મેસરસ લેન,
બેનસન, અને હમુએ મને મદદ કરશે.
વીડીઓરપની મલીઓ એવી છે કે લોકેશન
પોતાના કામચલુદ કે મરજન સહેજે બાંગી
બેસે. આ મળ્યાની વાત કહેવાય. મુન્હા
ઓ સંબંધમાં કહેવું જોઈએ કે વીડીઓ
રપમાં તે બહુ થોડા થાય છે.

હરતે હરતે સ્ટેડની કીમત હરી
લેવાની રજા મળી છે એ વાતને ખોટી
જણાવવામાં આવી હતી.

કરાવ

એવે એવો કરાવ પાસ થયો હતો કે
વીડીઓરપમાંથી બધા કસરડ અને એકી
આડીકે લોકેશન કાઢવા કાઉન્સિલને ખરબ
કરવી.

હિંદમાં હાથેલુ અમરિકાના હિંદીનો સવાલ

બિહાર કોનકર-સમાં થયેલો કરાવ

મહા નવેમ્બર માસમાં બિહાર પ્રાંતમાં
મયાજ ખાતે મીન. મી. મમરલ હકના
પ્રમુખપણા નીચે પ્રાંતીક કોનકર-સ
કસરડ હતું તેમાં નીચેનો કરાવ સરવાળ
મતે પસાર થયો હતો:—

દરસવાલમાં રહેતા હિંદીઓને જે કામ
મારીઓ માટે સલામક ધારણ કરવે
પડ્યો હતો, તેનો ખર્ચ આવે એવી વધી
બતાવનાર સુલેહ થયાથી આ કોનકર-સ
ને સતોષ લખે છે, અને તે સાથે તે
પોતાના મહત્તમ અભિપ્રાય બહાર કરે છે.
કે જ્યાં સુધી કહેનસાહતના બીજા બામ
ની બિડીક પ્રમતી કારમાં હિંદી પ્રમતે
નહીં સુધવામાં આવે ત્યાં સુધી હિંદીઓ
ની કામમારીના સવાલનો હમેશને માટે
ખર્ચ આવશે અસંખ્યિત છે.

આ કોનકર-સ એવો મત ધરાવે છે
કે સ્વરાજ્ય બોમવર્તા સંસ્થાનોમાં હિંદી
ઓને યોગ્ય રીતે રાખવાનો આમક હર
વામાં વડી સરકારનું મોખાપણ ખુલ્લી
રીતે બોધમાં આવે છે તે ખ્યાનમાં લેતાં,
કોસોનીકેટો હિંદમાં આવે ત્યારે તેઓને
પણ એવી રીતે તેઓ હિંદીઓને રાખે છે
તેથી રીતે રાખવા હિંદી સરકારને પરવા
નથી મળવી જોઈએ.

કેપલો કરાવ મીન. મી. દીપ નારાયણ
સીંહ રજુ કર્યો હતો, અને મી. સી. બી.
સહાયના ટેકાથી તથા મેસરસ કે. પી.
લેન સીંહ, બી. કાલીનાથ સહાય અને
મી. મોલવી કુશનતના વધુ ટેકા બાદ તે
સરવાળમતે પસાર થયો હતો.

કોલકાતાની

સેડેલીઓમાં સોલસબરી ખાતે કે
કરેક્ટ સોસાયટી ફંડમાં પા. ૪૮-૧૬-૦૦
ની રકમ થયેલી જોવામાં આવે છે, જે
પુરબી કોલકાતા જનરલપર મેકકાઈ
ચુકી છે.

આફ્રિકાવાસી ગોરાઓને ખુલ્લો પત્ર

રાજકર્તી પ્રભને ચેતવણી

(મુખ્ય અધ્યક્ષી માણ)

રોડેશીઆવાસી સેમ્યુઅલ લુધને કીરસો

મીનો સેમ્યુઅલ લુધને કીરસો લખ્યો.
કાયદામાં ફરમાવેલું છે કે કોઈ પ્રરુપ
કોઈ સ્ત્રીની કંઈ છેક કરે તો તેને ફંદે
જેલની સજા થઈ શકે. પણ કાયદાનો
મુખ્ય મુદ્દો માણસ માણસ વચ્ચે ન્યાય
જળવવાનો હોવાથી તેમાં એવું પણ
ફરમાવેલું છે કે જુદા-જુદા સોમંદ
નામાં વડે ખુલ્લી કોરટમાં સાબીત કરવો
પડશે, જુદેમારને બચાવ માટે સંપૂર્ણ
તક આપવામાં આવશે અને જો જુદા-
મારવાર થશે તો નિષ્પક્ષપાત ન્યાયાધિક્ષ
આપરાધીને સજા ફરમાવશે. પણ સેમ્યુ
અલ લુધને કાયદામાં કોઈ ફરમાનની
પરવા કરી નહીં. કોઈ કાળા નોકરે છેક
કર્મની તેની છોકરીની ફરીયાદ માનીને
પોતાની બાળતમાં ઉપર જીવ્યુંવેલો કાયદો
પોષ નાખ્યો, અને પોતે ફરીયાદી હોવા
ની સાથે ન્યાયાધિક્ષ, જ્યુરી અને અમલ
દારનો અધિકાર ધારણ કરી આદન તે
નોકરને હાર કર્યો. આ મતુષ્ય વધવા
જુદાની તપાસ બે જ્યુરી પાસે ચાલેલી.
પહેલી જ્યુરી કંઈ ચોક્કસ નિરણયપર
આવી શકી નહીં. બીજી જ્યુરીએ સેમ્યુ
અલ લુધને નિર્દોષ ઠરાવ્યો. એટલે રોડે
શીઆના ગોરા લોકાનો મત જો થયો કે
કોઈ પણ ગોરી સ્ત્રી ખુલ્લી પડ્યે કોઈ
કાળા માણસ પર આરોપ મુકે એટલે તે
માણસને ગોળીથી હાર કરવાનો તે સ્ત્રીના
ગોરા સમાને હક છે.

ઉપલા બંને કિસ્સાઓએ એકજ અરસા
માં અને પુરવ આફ્રિકા તથા રોડેશીયા
જેટલા છેલ્લેલા ગોરા સરવાળામાં બન્યા
તે જો ગોરા લોકાના મતની એવી સામાન્ય
સ્થિતિ સુચવે છે કે જાણે ગોરી પ્રજા
પર અતિશયતી આદત મારે આગાહી થતી
હોય નહીં! આવા મુશ્કેલી ગોરી પ્રજાના
ઉપરી પડ્યાની એવી મંજીર અપદલા
થાય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓને
તેનો ખ્યાલ પણ નથી.

નિષ્પક્ષપાત તપાસનો હક

નિષ્પક્ષપાત તપાસ ચાલે ત્યાં સુધી
કંઈ સજા ન થઈ શકે એવો ફરેક માણસ
ને કાયદેસર હક છે તેટલી વાતથીજ હું

હિમાયત કરું છું. જે સમાજમાં અમુક
વરમનો માણસ બીજા વરમના માણસને
કંઈ તપાસ કર્યા વિના મારી નાખી શકે
તે સમાજ વધુ વખત નબી શકે નહીં,
તેમ તેને મુશ્કેલી પણ ગણી શકાય નહીં.
તે સમાજ આગળ વધતો દેખાય તે માત્ર
ચરીરનો સડોલો ભાગ ઉપસવાથી બીજા
દેખાય તેના જેવુંજ. જે જ્યુરીઓએ
મી. કોલને અને સેમ્યુઅલ લુધને નિર
પરાધી ઠરાવ્યા તેણે આખી બિટીસ કોમ
ની આખરને ધક્કો પહોંચાડ્યો છે. તે
જ્યુરીઓએ આફ્રિકાના ગોરાઓને ત્યાંના
નેટીવ ઉપર સરકારી ભ્રમવવાને નાલાયક
બનાવ્યા છે. કેમકે ખુતીઓને શિક્ષા ન
કરી તેઓએ પોતાના કાયદાનો ભંગ થવા
દીધો છે.

ફરી રક્ષણનો સવાલ

કાળા લોકો ગોરી સ્ત્રીઓ પર હુમલો
કરે તેનો કમકમાટ હું સમજી શકું છું.
કોઈ સ્ત્રી ફુટ હુમલા સામે પોતાનું
રક્ષણ કરવા હુમલો કરનારને, (પછી તે
કાળો હોય કે મોળો હોય) જાતે હાર કરે
તો તેની સામે છંદાસમાં કે બીજો ક્યાંય
ધોવાટ હોયો ચાલ નહીં. પણ આત્મ
રક્ષણના હકમાંથી કાળા કે બીજા રંગના
લોકોને બાદ કરી શકાય નહીં. 'કાળા
બચ' વિષે અત્યંત આકરાપણું બતાવનારા
લુધા લોકો કાળા સ્ત્રીઓપર ગોરા પ્રરુપો
જે અનાચાર ગુમરે છે તેની ફરદાર પણ
કરતા નથી. એ જુલાવું ન જોઈએ કે
સેનજેન થઈ શકે એવો ખ્યાલ ગોરાઓ
એ નેટીવોને આપ્યો નહોતો ત્યાંસુધી કોઈ
પણ ગોરી સ્ત્રી ઉપર જંગલી લોકોએ
હુમલો કર્યો હોય એવું નથી બન્યું.
સ્ત્રીઓની વાત કરીએ તો 'કાળાબચ'ની
સરખાતને કામાંષ ગોરા લોકોએજ પેદા
કરેલ છે. હમણાં પણ જો એવો હુકમ
કાઢવામાં આવે કે આફ્રિકામાં કોઈ પણ
સ્ત્રી પર અનાચાર કરનાર શખ્સને એમને
એમ ગોળીએજ દેવો, તો આવતા વસ્તી
પત્રમાં નેટીવોની સંખ્યામાં કંઈ વધારે
થટાડો જોવામાં નહીંજ આવે. (વધારે
થટાડો ગોરી પ્રજામાંજ દેખાય.)

[અધૂરું.]

એસએમએનતીન ખાતે મહેલી સેબર
કોનફરન્સમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે
"ગોરીમીટલી મજુરો આવાત કરવાનું
બંધ કરવું. તથા સ્વતંત્ર ગોરા
કામદારો આ મુશ્કેલીમાં આવવા સહાયતા
તેમ કરવું."

કલકત્તા લોકની કોનફરન્સ

કલકત્તા લોકોના "આફ્રિકન પીલીટી
કલ એસેસોસિએશન" ની વારસીક કોન
ફરન્સ બેઠાન-સંપરકમાં ડો. અબ્દુ રહે
માનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી.
તેની તા. ૪ ની બેઠક વખતે મેરજ લો,
ફરઆહક, ટીઅરસ સરટીશીફટ, લીકર
લો વિએરે સંખ્યામાં ઠરાવ પસાર થયા
હતા. આ મીટીંગમાં હીટી તથા કલકત્તા
લોકોના જનશ્રીતા મિત્ર મી. હોરોન પણ
હાજર થયા હતા. તેમણે સભા આમળ
એક બંધણુ કરવું હતું, જે ફરમીયાન
નીચે મુજબ તેઓ બોલ્યા હતા:—

કોનફરન્સ ખુલ્લું મુકતી વખતે પ્રકુળે
(ડો. અબ્દુ રહેમાને) કરેલા કાવચુથી
લુધી ટીકા ઉભી થઈ છે તથા તે વિશે
પણ મતો દર્શાવાયા છે. કુંકમાં તેને
એક મુતસદીનું કાવચુ મજબૂતમાં આવ્યું
છે. તે બતાવે છે કે કલકત્તા લોકોને
હીમતવાન, ચતુર, અને ખતીલો આમે
વાન મળ્યો છે. કલકત્તા લોકોની અને
ખાસ કરીને ટરાંસવાલના કલકત્તા લોકોની
હાડમારીએથી હું વાંકે છું. દક્ષિણ
આફ્રિકામાં આ લોકો તરફ આટલી બધી
ફુરમનાવટ પ્રસરી છે તે અથડેર વાત છે.
છતાં એવા કેટલાક ગોરાઓ આહી છે કે
જેઓ કલકત્તા પ્રજા તરફ હીટી કિસોલ
ધરાવે છે, કલકત્તા લોકોને જો ન આવવા
દેવા તે સમસ્ત પ્રમ્પ્ટુ છું કરવા બંધ
બર છે, અને માણસ જાતનો જમરડાવ
આપરાધ કર્યા બરોબર છે એમ એ દિલ
સોજ લોકો સમજે છે. છતાં તેઓને
આ બાળતમાં છું કહેવું કે છું કરવું
તે સમજવું મુશ્કેલ થઈ પડે છે. કર
વાનું કલકત્તા લોકોએજ છે, અને તેઓનું
પહેલું કામ તો એ છે કે પોતાનો મર
ત્યો જળવર્તા થીમવું. એટલું જ્યાં
સુધી ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ તમને મદદ
કરી શકે તેમ નથી. લીકર લો વિએરે
એકર્તા મી. હોરોને કહ્યું હતું કે લીકર
મેળવવામાં પણ કલકત્તા લોકોપર ખાસ
મુશ્કેલીઓ ન આવવાથી કેટલાક નાચજ
થાય તે ઠીક છે, છતાં તેવી બાળતમાં તો
ગોરા તથા કાળા બંધાને મુશ્કેલીત હોય
તે ઇચ્છવાનું છે. પછી મી. હોરોને
દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા કલકત્તા લોકોને
એકજ રહેવા વિષ નક્કીકત કરી હતી.

ટીપ્પણી—તા. ૧૦ મી અનેવારીએ
કલકત્તાથી પુરવ અને દક્ષિણ આફ્રિકાનાં
બંદરો માટે ઉપડવાની હતી

મરહુમ સોસ્ટર નિવેદિતા

ઉરે મીસ મારગારેટ નોબલ

આ પંડિત બાઈ નવા મકાનમાં આજમાં મુજરી મધ તેના ખર્ચ અમારૂં આપાઈ ગયા છે. હોંદુસ્તાન તેમજ ઉત્તર ભારતના બધા જાગીરોમાં તેની રહેણી કરેલીનાં બધાં જાગીરોમાં આવે છે. નવે અમર માસના 'મોહન રીયુ'માં તે વિશે લેખો પ્રગટ થયા છે તેમાંથી કેટલીક હકીકત અમે અહીં આપીએ છીએ.

વિશાલતામાં મરિસ્ટર ખાતે એક પર મજૂર પાદરીને ત્યાં મીસ નોબલનો જન્મ થયો હતો. તેણીનો બાપ મરિસ્ટરના મરીમ લોકોની સેવા કરનાર તરીકે પંકા થયો હતો. બાપને દીકરી પ્રત્યે બહુ માયા હતી. તે જીવનમાં કોઈ ઉમદા કામને માટે સરખાવેલી છે એમ બાપનું મન સાચી પુરતું હતું. બાળકની મોટી ચર્તા બહુ ઓછામાં જણાવા લાગી. નાની ઉંમરમાં જ તેણે જીવલણીના કામમાં ઉત્સાહ કરેલો. બાપ લેવા માંગ્યો. પ્રખ્યાત સીએમ કલમ સ્થપાઈ તે તેના બાપના હાથ પરિચય હતું. આખરે આમાં સ્વામી વિવેકાનંદ અમેરિકામાં આપ્યાનો આપી લઈને આવ્યા. મીસ નોબલને તેમનો સમાજમ થયો. તે તેમની કિશ્કિ બની અને હોંદુસ્તાનને પોતાની જાણીને નિવેદિતા બાપવા—અરુણ કરવા—માં જવા ઉપડી. તારવી તે સોસ્ટર નિવેદિતા નામથી ઓળખાવા લાગી. હોંદુ જઈ કોઈ જીવલણીનું કામ ઉપાધાને મૂકીને તેણીએ બાર-બે. કેટલીક જીવલણીની ઓળખની સલાહ લીધી. બધીની નિરાશાને જવાબ મળ્યો. છતાં નિવેદિતા નિરાશ ન થઈ. તેણે કલકત્તાના પરમચુસ્ત સહેરીઓના જલ્લામાં જઈ કાઢે લીધું. પહેલાં તો કોઈ તેની સામે ન આવે. પણ તેથી ન હારતાં તેણીએ પીએ પીએ સહેરનાં છોકરાઓનાં હિલ કરવા માંડ્યાં કોઈ હોંદુ તેનું કામ કરવા રહે નહીં તેથી બધું કામ તેણીએ જાહેર કરવા માંડ્યું, અને કોઈ પડેલી ની ભાઈથી દુઃખવાને બદલે બધારે તક મળે ત્યારે તેની સેવા કરવે રાખી. એક સમયના હિલ કરવામાં તેણે તેઓની માતાની જેમ તેઓની પાસે આવતી નહોતી અને એમ કરતાં કરતાં સૌની જાણ થતાં ની ઓળખાઈ માટે તેણે પર વિશ્વાસવાન બન્યું. પછી તેણે તેઓને જીવલણના કામ બાંધ્યાં. એક નિમિત્ત થઈ હતી

અને તેમાં બાળાઓ તેમજ મોટી વયની ઓળખાઈ પણ આવવા લાગી. તે હોંદુઓ સાથે એટલી તો એક થઈ ગઈ કે બધારે બધારે હોંદુ ઓળખાઈને કલ્પનાત વિશે તે બોલતી હારે 'આપણી ઓળખાઈ' એ કલ્પ વાપરતી.

પોતે બધી સાદાઈથી અને સ્વચ્છતાથી રહેતી. બધી વખત સૌનીમાંથી પણ કાઢી કાઢી તેને ખુબ સ્વચ્છ રાખતી અને હોંદુ ઓળખાઈને સહાઈ કેમ રખાય તેનો જાણતો બેસાડતી. તેની આવકનો બધો જાગ પરાપકારમાં વાપરતી. તેણી બાહોર લેખક હતી. બધા બધા જાગારો તેને સારી કીમત આપી પોતાના જાગ માટે લેખ લખવાનું આમંત્રણ કરતા. પણ તેણીએ પછાતની દરકાર નહીં કરતાં ફક્ત બધાં પોતાને પ્રીત એવા કામના, જેવા છીના અને પ્રજાકીય ઉન્નતિના લેખો જવાબ લાવે કામમાંથી પોતાના લેખો સોંપે રાખતી.

તેણીના કામનો વિસ્તાર આટલો જ નહીં હતો. કલકત્તામાં બધારે પહેલીવાર મેજ શાદી નીકળ્યો, અને માણસોમાં નાસવાન ચમ રહી ત્યારે કેટલાક જવાનોની ટોળી બાંધી નિવેદિતા બહેન ત્યારે તરફ મુગતી અને દરદમાં અત્યંત ધેરાયલા દરદીઓની સારવાર જાતે કરતી. એક વખત એક થી કડપાચલા માળાપ વગરના બાળકને બોલામાં લઈ બેઠેલી તે બેલામાં આવી હતી, અને બાળક તેને પોતાની જ માતા સમજવું કોઈ એક તેણીની આસપાસ કાપ વીંટળાઈ પડ્યું હતું. ખરેખર, માતાનો પ્રેમ તેના મોંને રોશમાં લાગ્યો હતો એવું તેના જીવનની ખુબી હતી.

અત્યંત કામના બોળથી તેની તબીબી વત લાગવા લાગી, અને કાંઈ મદદગાર પછી તે માંડ સાજી થઈ; પણ તેવામાં પુરવ બાળમાં દુકાળ પડવાના ખર્ચ મળ્યા એટલે ત્યાં મોટી મધ માંડવામાં ફરી તેણે દુકાળીઓની બારે સેવા બળવી હતી. 'ફેમીન એન્ડ ફ્રીડ ઇન ઇસ્ટ બે મોશ' એ નામની તેણે રખેલાં એપીમાં તે દુકાળનું કામ કર વિગત તેણે આજે જ છે.

તેણીની રહેઠી તપશ્ચર્ય હતી. આખી જીવન બધાની રીતે સ્ત્રી પ્રજાવધી તેજ અને હોંદુના લોકોની સેવાને પોતાનું વર્તન તેણી હોંદુને સપુરુષ રીતે સ્વતંત્ર યજ્ઞને જોવા માંડતી, અને નેશનાલીસ્ટ વિચારની હિમાવતી રખતી. હોંદુઓની રહેણીનું કામ રહેતું એવું હોંદુસ્તાનમાં

એક હેડાયા બીજા હેડા મુધી તે ફરી મુધી હતી, અને જે જે રીતે રિવાજો તથા મત મનાતો જોવા તેમાં સદુર્મા કાંઈને કાંઈ રહેતું તેને દેખાતું. હોંદુ સ્તાનમાં જ પરમ બધાર અને સંસાર બધાર એક છે એમ તેણીએ જોયું. પોતાના બનુબવણથી હોંદુસ્તાનના લોકો અને પરમ ઉપર તેણીએ જે જે પુસ્તકો તથા લેખો લખ્યા છે તેથી હોંદુની જ નહીં પણ દુનિયાની તેણે સેવા કરેલી છે. જી સમજીએ પરમ કસી બનુબાઈ કોઈ તેણી સરવ પરમ પ્રત્યે પુન્યવાન રાખતી. પોતાના જીવનથી હોંદુસ્તાનના પ્રજાકીયતા માં તાલુ સત્તર રેડી ગયા મકાનનાર માસમાં આ દુનિયામાંથી તેણી વિસરવાન થઈ ગઈ.

પોતાનું આખું જીવન કારતકુમિની સેવામાં જાળતારી આ બાઈ મરણથી છેલ્લી પડીએ પણ તે સેવામાં કમેરો કરતી મધ છે તેણે લખેલાં પુસ્તકો વિગેરની બધી આવક જીવલણીનાં પોતે સ્થાપેલાં ખાતાઓમાં વાપરવી એવું વસી પતનામું તે ફરી વચ્ચે છે. આજે તેણે સ્થાપેલ જીવલણી બંધનાર ખાતાં મધુ કારા પાયાપર આવે છે ને ઉપયોગી કામ બળવે છે. તેની સદુર્મા વિશેષ સેવા એ છે કે હોંદુના ઉપકાર માટે કેમ જીવન બર પણ કરવું અને માણવું. એમને તેનું પોતે એક ચીર-છવી ક્ષાંત હોંદુઓ માટે બેસાડી મળેલ છે.

ડરબન હોંદુ સમજાન ફંડ

તા. ૮ મીએ સેક્રેટરી બને છે કે—
મારે શરમના કામસર બધો ખર્ચ વખત એટલોય રહેવાનું થાય છે બેથી સમજાન ની ચાવીઓ મી. જી. મહેતા (ના. ૧૫૭ એ સ્ટ્રીટ) ની દુકાને રાખેલી છે. બેથી મારી બેર હાજરીમાં બધર પદ્યે ત્યાંથી ચાવીઓ લઈ જવા મહેરબાની કરવી.

સમજાનમાં માણસ રહે છે માટે ચાવી ઓળખી બધર નથી એમ કેટલાકનું બારવું છે તે બુલ બરેલું છે. સર્વિસીકેટ મારી ખાંસે કે મી. જી. મહેતાની પાસે રજૂ કર્યાં (સવાય સમજાનનો નોકર) ત્યાં બેઠાં નહીં રહેત બેઠાં માટે જરૂર કોઈ તો કોઈની રીતે બેવાની બધર નથી. પણ બાંધ સરકાર કરતી વખતે તો બધર મર્ડીશીકેટ રજૂ કરી આપી. બધર બધાં જોઈએ.

અવરમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાદાથી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન
વિવેરે સંબંધી

પોસ્ટરેટરમાં સુલેમાન મુસાના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજખાર તા. ૧૧ મી દીસે બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

લીડીઝરપ, ફારદીન્ક અહિં રજેડ નં. ૪૦૮ માં પરશોત્તમ દેવશીના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજખાર તા. ૩૧ મી દીસે બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

કલારકસડરપ, રજેડ નં. ૪૪૬ પર અહમદ હમ્મીના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજખાર તા. ૩૧ મી દીસે બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

લીડીઝરપ, કાહર અને નામનહીન્ક અહિં, રજેડ નં. ૨૭૨ નો હસન મહમદ ડામરાતનો રોજખાર છોડી દેવામાં આવનાર છે.

મરહુમ લાલા મધુરા હિરે લાલા એબોલ નો થેડા વખત પર પ્રીટોરીઆ ના "એપર એસાઇલમ" માં હતો. તેના લેજલરાએ પોતાના દાવા અને હેજલરાએ પોતાનાં દેવા તા. ૨ જી બનેવારીથી ૧૪ ફેબ્રુઆરીના અંદર પ્રીટોરીઆ, સુપ્રીમ ફારદ ના મારફતેની એજીસે બરવાં.

પોસ્ટરેટરમાં મહમદ હસન પટેલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા પોસ્ટરેટર રેસીડન્ટ માસ્ટરનેટ ની કારદમાં રજુ થયા છે, ત્યાંથી તે પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ ફારદના મારફતેની એજીસે જશે, અને બનેવારી ત. ૧૨ મીથી ૨૫ મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ફેટોમેનરના કંડા સામીની મીલકત નાદાર તરફે બહેર કરવા તા. ૧૧ મી માર્ચે ડરબન સરહીદ ફારદને અરજ કરવામાં આવશે.

પ્રીટોરીઆ પ્રીન્સલુ અહિં અરજ નં. ૩૩૬ માં કાસમ આદમના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજખાર તા. ૩૦ મી દીસે બરથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

પોસ્ટરેટરમાં અમરુલા અને કાહર નો એક એક અરજી નોંધે, ૧૦ મી દીસે

નામથી રોજખાર કરતા અમરુલા કાહર ખાન મહમદની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા બનેવારી તા. ૧૫ મીથી ૨૬ મી સુધી પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ ફારદના મારફતેની એજીસે તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

૬૫ સુપ્રીમ ફારદના મારફતે બહેર કરે છે કે કેવળા અમરુલા મનીની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા પાસ થયા છે, અને તરફીએએ લેજલરાને નેમના હીસા દુરત બરી દેવા.

હોદા લાઇસેન્સનો અપોલ

હાઉન કાઉન્સીલે રદ કરી

ડરબનના કુસેન પ્રસપ નામના હોદીનુ પરચુરસ વેપારનું લાઇસેન્સ શ્રી કીલ રોડ નં. ૪૭ થી બીરીઆ રોડ નં. ૨૮૩ વાળા મકાનપર ટ્રાંસફર કરવાની અરજ લાઇસેન્સ અમલદારે રદ કરેલ તેની સામે મહ તા ૫ મીએ હાઉન કાઉન્સીલે અપીલ સાંભળી હતી મજબૂર મકાન માટે સેની ટરી ઇન્સ્પેક્ટરે રિપોર્ટ નબુ કર્યો હતો તેમાં જણાવ્યું હતું કે મકાન વેપારને લાયક છે પણ તેને લેપથોમ કરતાં પહેલાં તેને સાફસુર કરવું જોઈએ અને ૨ મ લગાડવો જોઈએ. લાઇસેન્સ અમલદારે અરજ નામ જરૂર કરેલી તેનું કારણ બતાવેલું કે બીરીઆ રોડ પર એજિવાટીક લાઇસેન્સદારોનો વધારો થવા દેવાનું તેને દુરસ્ત લાગ્યું નહીં.

અરજદારના વકીલે જણાવ્યું કે આ લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર થવા દેવાથી બીરીઆ રોડ પર એજિવાટીક લાઇસેન્સદારોમાં વધારો થતો નવા કેમકે તેજ મકાનપર અગાઉ એક હોદી વેપાર કરતો હતો. તે મકાનનો ધણી પણ હોદી છે, અને તેણે ૬ વરસ થયાં તે ખરીદેલ છે. હાઉન કાઉન્સીલે બહાલ કરેલા નકલ મુજબ તે મકાન હોદી તરફથીજ મલુમવામાં આવ્યું છે આટલા વરસ દરમિયાન માત્ર ૬ માસ એક ગોશ મોચી ત્યાં બાડે રહેલો હતો. બાકી બધો વખત તેમાં હોદી બાહતોજ રહેલો છે, બાકી સીલ લાઇસેન્સ અમલદારનો મુકાદો બહાલ રાખે તો તે મકાનના મલેકને વરસો વરસ વેરા કરવા પડે અને કોઇ બાહત કુચે, ત્યાંથી દેખાઈ જાય છે.

સિવાય બીજા બાહતો તેને મળી શકે એમ છે નહીં. એટલે કાઉન્સીલ ટ્રાંસફર નામ જરૂર કરે તો તે મકાનમાંથી આવક મેળવવાની બંધી કરે છે એમ મનુ. તે મકાન વેપાર માટે નકલું છે એવો વકીલ ઉઠ્યો નથી અને આડેથી પાડેથી તરફથી પણ કંઈ વધી લેવામાં આવ્યો નથી. હકીકત તો એ છે કે સામે રહેનારા એ ગોરાએ એવું લખાણ કર્યું છે કે મજબૂર હોદી મકાન ખોલે તો તેઓને વધી નથી. અરજદાર ૧૨ વરસ થયાં ડરબનમાં લાઇસેન્સ લેવાવે છે, અને પોલીસ સાથે તેને કહી અટરાજ થયે નથી કુસેન પ્રસપના પ્રમાણીકપણા વિષે ફેટલીક મુખ્ય પેટી ઓના લલામથ પત્રો વકીલે વકીલે બતાવ્યા, અને કહ્યું કે આ લલામથ પત્રો જોતાં બપોરે એક આખરદાર હોદી અરજ કરે ત્યારે માત્ર અમલદારની મુન્સરીને લીધેજ અરજ નામ જરૂર ન થવી જોઈએ. અરજદાર હોદી છે તેથીજ કાઉન્સીલે વિરુદ્ધ મુકાદો આપવાનો નથી, બે તેની અગાએ ગોરા હોત તો કંઈ મુશીબત નહત નહિ.

લાઇસેન્સ અમલદારે જવાબમાં તે લતામાં વધુ હોદીઓને નહીં જમવ દેવાનોજ આગ્રહ કર્યો.

કાઉન્સીલે વિચાર કરી આક વિરુદ્ધ તથા મતે અરજ રદ કરી હતી. સર ડેવીડ હંટર, મી. સી. આર. બીસપ અને મી. આર. બી નીકેસે અરજની તરફેણમાં મત આપ્યો હતો.

હાઉસ્ટાનના ટપાલ

અ.જ.વોલ સવારે હા વાગે અમરુલી માં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૮ મીના અરસામાં અમલદારોમાં આવી પહોંચવા વકી છે.

તા. ૨૦ મીએ સવારે હા વાગે અમલદારોમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૩ મીએ પેન્ટાગ્રામાં આવશે.

તા. ૨૫ મીએ પેન્ટાગ્રામાં જવા બંધ થશે.

ચીના બજવાબોરો આમજ વધતા જતા હોવાથી ચીનાઇ સહેનસાદ અને તેના મુક અને પેટીંગ છોડી જવાનું બની શકે એ-લા માટે હાઉસ્ટાન ખાતે સહેનસાદ માટે રહેઠાણની જોડવણી કરવામાં કુચે, ત્યાંથી દેખાઈ જાય છે.

માંદમીમાં આવી પહેલું કેપ બિ. ઇ. યુનિયન

ચેરમેન સામે આરોપો

અમલદાર તથા ખુલાસાની જરૂર

મે. ઈ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,
આપના તા. ૪૦ મી દિવસે બેઠકના આદેશ
માં ૮૧૩ મે પાને કેપ બિ. ઇ. યુનિયનના
ચેરમેન મી. આદમ ગુલ પોતાણું ચેરમેન
શીખતું રાજનામું જમાવ્યું છે તે બદલ
મારે દિલ્લીથી બેઠકની બેઠકની બેઠકની
જાહેર કરી.

જો કે યુનિયન સ્થાપનાનો સમય એ
હતો કે આપણે કેપના હિંદીઓમાં સલાહ
સંપૂર્ણ પેદા થાય, છતાં જવાબદારી મી. રીચ
કેપ હોદ્દા દરમિયાન જવા ત્યાર પછી
યુનિયનની રજીસ્ટર મીટિંગ બોલાવવામાં
નહીં આવી. આશરે ત્રણ માર મહિના
સુધી મીટિંગ નહીં બોલાવવાથી યુનિયન
જેવું નવું મંડળ કંઈ દિશામાં ઉઠે છે,
એની કમીટી મેમ્બરોને બીલકુલ અખર
પડી નહીં. તે દરમિયાન યુનિયનના સેક્રે
ટરી હોદ્દાના રવાના થયા. ચેરમેન બીલ
કુલ મીટિંગ બોલાવી નહીં. હરેકરર
ચેરમેનને નોટીસ આપી મુલક મુલા.
છતાં ચેરમેન સાહેબે કમીટીને કંઈ અખર
હીંસા નહીં. ત્રણ માર મહિનાનું કોલ
હીંસાનું ચલાવ્યું. જરવાળાએ કોલનાની
મામણી કીધી, તેના જવાબમાં પશુ ચેર
મેન સાહેબે તેને જવાબમાં કે મારે યુનિ
યનથી કંઈ લેવું દેવું નથી. આખરે
યુનિયનના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ મી. ધનસારે,
ચેરમેન સાહેબની પુરેપુરી રાહ જોઈ
મીટિંગ બોલાવી. તેની નોટીસ મી. આદમ
ગુલ ચેરમેન સાહેબને દેવામાં આવી હતી.
છતાં હાજર નહીં થયા, અને તેની બીજી
મીટિંગમાં ઉપલું રાજનામું રવાના કર્યું.

રાજનામું આપે સમગ્ર જવાબદારી છે
તે ઉપર કમીટી રાજ નહીં જવાથી મી.
ચેરમેનને પણ ખુલાસો પુછવામાં આવ્યો
કે વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ મી. ધનસારે કયા
પોલીટીકલ કામમાં એસોસિએશનના ચેર
મેન તરીકે જોડેર થયા કે જેથી તમારી
નીમણમાં યુનિયનનો જાંમ થાય છે?
તેના જવાબમાં પોતે જવાબ કે દરમી-
યાલીયન જવાબ માટે કે કેપના મુલક
માનેની મીટિંગ જરાઈ હતી તેમાં મી.
ધનસાર (એડીંગ) હ. એસોસિએશનના
પ્રેસીડેન્ટ તરીકે જોડેર થયા.

બીજા સમયના પેરે સલાહ કરવામાં

આવ્યો કે ચેરમેનને યુનિયનની કંઈ મીટિંગ
જરાઈ નહીં મી. ચેરમેનને અખર નથી.
તેમને કયું તે દરમિયાન કામ થયું જે
આપને પસંદ નથી. જવાબમાં જવાબ કે
સેક્રેટરી અને ટ્રેસરર કેમ ચુકાયા.

કેપના પારીમારના ખુલાસામાં સલાહ
કરવામાં આવ્યો કે હિંદુ યુનાઇટેડ એસો
સિએશને કંઈ પોલીટીકલ કામ કીધું છે
કે જેથી યુનિયનનું જાંમ થાય છે? જવાબ
માં જવાબ કે ના, હિંમ જોયેરબના મારે
તેમના વખતે સદરજ એસોસિએશને રહે.
મુલક પાસ કરી મુખારજવાદોનો સારો
મોકલ્યો હતો.

આથી હું આપના વાંચક વરમનું
તેમજ દરેક કામી જાનજીવાળા હિંદી
બાઇનું જાન મી. આદમ ગુલ યુનિયન
ના પ્રેસીડેન્ટ તરીકે યુનિયનની કેટલી
જાનજી રાખતા હતા તે ઉપર ખેંચું છું.

બી. આપનો તાબેદાર

એસ. એમ. રહીમ.

[આજા છે કે મી. આદમ ગુલ ચેર
મેન તરીકે પોતાની સામે જાવવામાં
આવેલ ફરિયાદોનો પોતાના તરફથી સંતોષ
કારક ખુલાસો કરશેજ. મી. રહીમે
મુલાસર રહી, અને કોઈ તરફનો જાતપર
કુમલો કર્યા વગર આ ચર્ચાપર જાન
આપ્યું છે તેને અમે જાનકારદાયક
લેખીએ છીએ. ઉમેદ છે કે આ જાળત
નો નિકાલ જાવવામાં જામ લેનાર બીજા
ઓ પશુ મુલાસર રહી અને વિવેક સાચવી
ને લખશે. કોમના દિલ ખાતર, તમા
પાસ કરીને કેપના બિટીલ ઇડિયન યુનિ
યનને—જે કેપનું એકનું એકનું સારવ
જનીક હોદ્દા મંડળ છે—હાલની જવ
સ્થામાંથી બેઠું કરી સારા પાયા ઉપર
જાવવા ખાતર, જામના વળગતા સુધેક
બરેલી રીતે જરૂરી ચર્ચા અને ખુલાસા
વડે સમાધાન કરે એ બહુજ મંજૂરવાળેમ
છે.—અ. ઇ. એ]

બેઠકમાં જોનાતીન ખાતે મજેલી લેખર
કાનફરનમાં મી. સેમ્પલન તામના મેંબર
એવો કરાવ કર્યો હતો કે “ફક્ત આફ્રી
કામાં જોરાઓ અને કમરડ લેતો વગેરે
અવિસ્વાસ વધતો જાય છે. મુદીવાળાઓ
જોરાને કમરડ લોકની રીતે કામ કરવાની
જરૂર પાડે છે તેથી પશુ આ અવિસ્વાસ
માં વધારો થાય છે. આથી તરેહનો કામી
બેઠ તે મજર પછાતી રાજનીતિથી તદન
ઉલટી તરેહનો છે.” આ કરાવ કેટલીક
ચર્ચામાં પાડે. એથી લેવાયો હતો,
અને તેને બદલે એવો કરાવ થયો હતો
કે લેખર પાર્ટીએ એસોસિએટીક
સંપાદી રાજનીતિ પડી કાઢવી.

કેપનાઉનમાં ફુકાનના કાયદાનો લંબ

હિંદી વેપારીઓને સળ

તા. ૫ મીએ કેપનાઉનથી રૂટર જવાબે
છે કે ૩૦ વેપારીઓ જેમાંના થયા અર
હિંદીઓ હતા તેમને નાતાલના દિવસની
રાતરે ફુકાનના કાલો પછી (૧૧ વાગ્યા
પછી) ફુકાન ઉઘાડી સમજવાના આરોપ
ખાટે માલિકોએ આજળ બધા કરવામાં
આવ્યા હતા. બધાને લી. ૧૦/- ના
ડંડની સળ મળી હતી. એક માલિકનો
ફેલ મુલતવી રહેલો હતો.

[આવે મુન્હો બોલ્યોએ પશુ કરેલ
ફાય એમ માનવા કારણ છે. જતાં
પોલીસે સળ કરવા માટે હિંદીનેજ પસંદ
કરી હિંદીને વગેરવાની તક સાધી છે.
જોરા તેવી વરતણક ચલાવે કે ન ચલાવે,
પશુ હિંદીઓ આવી રીતે કાયદાનો લંબ
કરે તે માફ ન થઈ શકે તેવી વાત છે.
જેઓ એવી વરતણક ચલાવે છે તેઓ
પોતાણું છુર કરે છે એટલુંજ નહીં, પશુ
કેમની પશુ નામેલી કરે છે.—અ.
ઇ. એ.]

સ્કીમરોની આવજા

[જર્મન લાઇન]

સુલતાન—તા. ૨૨ મી જાનેવારીએ ઉપડશે.
મુખપના ઉતારાઓની પારસલામ
ખાતે મારકમારમાં બદલી કરશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલકી—તા. ૧૩ મી જાનેવારીએ મુખપ
જવા ઉપડશે.

અમલકી—તા. ૩૧ મીએ કોલ-બેઠકી
નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમલકી—તા. ૨૦ મી જાનેવારીએ કસ
કતા જવા ઉપડશે.

[બિટીલ ઇડિયન લાઇન]

વેન્ડાકાટા—મુખપથી ઉપડી મુકી છે.

તા. ૨૨ મીએ બહીં આવી પહોં
મશે, અને તા. ૨૫ મી જાનેવારી
એ મુખપ જવા ઉપડી જશે.

[ઇડિયન આફ્રીકન લાઇન]

કામોરા—કસ-તાની ઉપડેલી તા. ૧૭ મી
જાનેવારીએ કરબન આવી પહોંચવા
વડી છે.

વિલાયતમાં મજૂરવર્ગની બારે એશીઆમાં રૂશિઆની ખુમારી

અસાંતિ

મોટી હુડતાલોનો ભય

રૂશના તારોથી જણાય છે કે ઉશ્કારામાં મજૂર વર્ગમાં બારે અસાંતિ ફેલાઈ રહી છે. કપાસ, ઊન, કાલસા, રેલવે વિગેરે મુખ્ય કાંધા ઉદ્યોગમાં કામ કરનારા મજૂરો તેમની રિશ્તિ સંબંધી ફરિયાદોને પરિણામે હુડતાલ પાડવાને તકમાર થયા છે, અને મામલો અત્યંત ખારીક થયેલો છે. એક તરફથી મજૂરો પોતાની મામણીઓને મહત્કમરીતે વળગી રહ્યા છે, બીજી તરફથી મજૂરોને કામે લગાડનાર મુડીદારો મજૂરોની મામણી સ્વીકારવા ના પાડે છે. મજૂર વર્ગમાં મંડળો પીટીંગો બારી મજબુત રહેવા હરાવ કરે છે. આ મામલામાં વચ્ચે પડવા સરકાર તથા પારલામેન્ટના વગર મેન્બરો પ્રયત્ન કરે છે પણ મામલો જરા પણ નરમ પડતો જણાતો નથી.

તા. ૧૦ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કામદારોની અસાંતિનો આશયો અત્યંત સ્પષ્ટજનક દેખાય છે. તા. ૧ થી માર્ચ સામગ્રી હુડતાલ પાડવાનો મજૂરોનું મંડળ હરાવ કરશે એવો સંભાવ છે. તેવો હરાવ થશે તો પંદર દિવસમાં રેલ્વે બંધ થઈ જશે, પણ બાકીનામાં ચાલુ અને વીજળી મચતી બંધ થશે, મહીના એકમાં પીટો તથા કારખાનાં ચાલતાં બંધ થશે, અને ૬ અઢવાડીઓની મુદતમાં ડરનેટોની કીમત કટાએલા બેલા બેઠેલી થશે, કેમકે તેમને કાલસા મળી શકશે નહીં.

આવી સામાન્ય હુડતાલ લાંબો વખત ચલાવી શકાય નહીં, અને તેથી પરિણામે આજોની સામેથી સરકારને લેવાનો વખત આવશે એવું પણ જણાવવામાં આવે છે.

આજોવાળાઓ કહે છે કે મજૂરોની મામણી કમી કરવામાં આવે તો કાલસા નો ભાવ એટલે મહી જમ કે કાલસાનો આજો વેપાર ઉશ્કારના કામમાંથી પર રાજના કામમાં આજો જમ,

હુડતાલનો ભય એજ ઉશ્કારમાં પાત નો વિષય થઈ પડેલ છે. અત્યંતથી જણાવે છે કે જાહેર જગ્યાની લડાઈ જેવી રિશ્તિ કામ પાડે, અને પ્રતિકાસમાં કહી ન નોંધાય કેમ એવી લાગતો દેખાય થશે.

ચીનપર હુડાર તરખ

પરણમાં ત્રાસદાયક મારો

ચીનની ઉત્તરે આવેલા, ચીનાઈ સહ તનતના લાખામાં મજૂરો, મજોલીઓની યીહર રૂશિઆને લાગી છે. તેણે ચીનાઈ સરકારને જણાવ્યું છે કે મજોલીઓને ચીને સ્વતંત્ર રહેવા દેવું, વધુમાં કહે છે કે તેનો ધરાહો મજોલીઓના લેકોને થતો ભોગવવામાં મદદ કરવાનો છે; અને આ હેતુથી તે (રૂશિઆ) મજોલીઓ ના મુખ્ય કહેર નજીક એક રેલવે બાંધવા પારે છે. હવે પછી મજોલીઓમાં ચીનાઈ લશ્કર રાખવાને કે ચીનાઓને વસવા માટે લાં જવા દેવાની રૂશિઆ પરવાનગી આપશે નહીં એવું પણ આ પરાપકારી યુરોપી રાજ્યે ચીનને જણાવી દીધું છે. ચીને તેનો જવાબ કહી વાળ્યો નથી.

તા. ૧૦ મીના તાર પ્રમાણે રૂશિઆએ ચીનને જણાવ્યું છે કે મજોલીઓ સંબંધી નોટીસને ચીને તુરત જવાબ આપવો.

સેટ પીટરસબરગના તારથી જણાય છે કે રૂશિઆન લશ્કરની એક કુઠડી મજોલીઓ જવા ઉપડી મુકી છે. તે મજોલીઓમાંથી કેટલાક "રખડા" ચીનાઓ ને હાંકી કાઢી માંચુરીઓ ખાતે ચડાવી દેશે.

સેંકડો ચીનાઓએ મજોલીઓના ખમલ દારોપર હુમલો કરેલ છે, અને તેથી (રૂટર જણાવે છે કે) આ અમલદારોએ રૂશિઆની મદદ માગી છે.

પરણમાં જે બન્યું તે પછી મજોલીઓમાં રૂશિઆએ ધારણા પગલાંથી એશીઆની માલીકી બદલવા લાગી છે એવું વિલાયતના લાખાઓ કહે છે. 'ડેલી ક્રોનીકલ' લખે છે કે એન્સે-રૂશિઆન તકનામાને લીધે ઉશ્કાર રૂશિઆની વરત જુકને નીલાવી લીએ છે, જે કાલ કુશ્કાડ માટે નામોશી બરેલી છે. આ કારણે અહીંસા કરે છે કે એક પુરાણી મુલક સુધારાઓ કરવા જુરી રહેલ છે ત્યારે તેને જુડીને ખરતલ કરવાની તક લેવી તે નીતિ તું પોરણ ઉશ્કારથી અપીતિ અને સ્વારમ તું પોરણ પ્રવરતાવવા બરેલર છે.

'ડેલી ન્યુઝ' જણાવે છે કે આશતમાં થી બહાર આવવા મચતી પ્રજાઓ અને તેમની છૂદપર આજો બિટીલ પરદેશી પ્રધાને જે હુલો કર્યો છે તેવો અગાઉ કાલ બિટીલ પ્રધાને નથી કરેલો.

પરણમાં રૂશિઆનો કેર

રૂશિઆએ પરણમાં પોતાનું જોશ ખુબ દાખવવા માંડ્યું છે. તેણે ૭ વધુ પરણીઓને હાંસીની સજા કરી છે. તે ઉપરાંત જે મકાનોમાંથી રૂશિઆન લશ્કર ઉપર હુડાઈ જમાન મોળીઓ હુડવામાં આવેલ તે મકાનોને હુડાડી દેવામાં આવ્યા છે.

તખીજ ખાતે ક્રીકટુથ ક્ષેત્રમાં નામ ના નામીયા પરણીને રૂશિઆએ હાંસીએ આપવાથી પરણની પારલામેન્ટ અને લોકો ધ્રુજ મચા છે. પરણીઓના દિલમાં બને એટલો કારી બા કરવા માટે હાંસી તું કામ પરણીઓના કાર્મિક દિવસે કરવાનું રૂશિઆએ ખાસ ધ્યાનમાં રાખ્યું હતું.

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે રૂશિઆએ તખીજ ખાતે એક લશ્કરી વડાને અને તેના મદદનીશને, તથા બપા ના બે અધિપતિને હાંસીએ ચડાવ્યા છે.

પા. ૩ ના કરમાંથી ઉમરવા

આપવાતની કોશીક

'મરકુરી' નો ચારિત્ર્યખરગને અખર પત્રી તા. ૭ મીએ લખે છે કે એક હાંસી જોરત વીન્ટરના કહુર આગળ આપવાત કરતી માણુમ પડી આવી હતી. હોડતી રેલ્વે આગળ પાટાપર તે મુકા જતી હતી તેવામાં હાંકનારનું ધ્યાન તેનાપર મેંચાઈ, એથી તેને લેલાવી તેને અચાવવામાં આવી. પાઠ આપવાતની કોશીક માટે તેને કોરટમાં ખડી કરવામાં આવી હતી. આપવાતની કોશીક એ લાદે મુન્દો મજૂમ છે એથી ચેતવણી આપી તેને કોડી મુકામાં આવી હતી.

ગીરમીટીઓ જોરતને પા. ૩ ના કર ની આપવાતથી છુદવા આપવાત કરવો પડે છે અને પોતાની નીતિને પણ અંજ કરવો પડે છે એ વાતનો રખાનીક બપા નો અખરપત્રી ધારો કરે છે, પણ આજ એ જો કારણસર આપવાત કરવા પારેલ કે બીજા કારણસર એ રખપણે જણાવ્યું નથી, એ કે આપવાતની કોશીક તેણે તું કારણસર કરેલ એ વાત કોરટમાં અપીત બહાર આવેલી હોવી એકએ.

સલાવાર રીતે જાહેર થયું છે કે મુનિ વન પાર્લામેન્ટની બેઠક તા. ૨૬ મીએ કેપટાઈન ખાતે ચર થશે.

ના. સહેનશાહ હીંદમાં

(૧૯૨૨)

તા. ૫ મીએ ના. સહેનશાહ અને રાષ્ટ્રીય કલકત્તા ખાતે દબલ્યા ભરેલી રાજ કચેરી બસો હતી, જે વખતે ખેતાઓ આપનાની કીધા કરવામાં આવી હતી. ૧૯૨૨ બજારે છે કે આ કચેરીનો ફેલાવ કલકત્તાના ઇલિટાસમાં વાદવાર રહી જશે.

જામજાની બારા સભા તરફથી આપ વામાં આવેલા માનપત્રના જવાબમાં ના. સહેનશાહે જણાવ્યું હતું કે મને અને રાષ્ટ્રીય બેઠાનાં જ્ઞાત ટોળાઓએ જે આવકાર આપે છે તે મારાથી ઠીક છુટાઈ નથી.

તા. ૬ મીએ ના. સહેનશાહ અને રાષ્ટ્રીય કલકત્તાથી મુખ્ય મારે ઉપડ્યાં હતાં. ૧૯૨૨ કહે ને ટોળાખંડ “નેટીવો” જે રાજ તરફ આરે આરની સામથી બતાવી હતી.

વિદાયગીરી

ના. સહેનશાહ સ્ટીમર મદીનામાં તા. ૧૧ મી સાંજે મુખ્યથી ઉપડી ચુક્યા છે. તેઓ નામકાર સ્ટીમર પર પહોંચતાં બેઠાનાં ટોળાઓએ આરે હરવનાદ કરી મુક્યો હતો. તે પ્રસંગે ૧૦૧ તોપો વહેવ છેડવામાં આવી હતી. ના. સહેનશાહે હીંદી પ્રજા ભેગો નીચેનો સદેશો ઉપડતી વખતે મોકલ્યો છે :—

“આમારા પ્રત્યે હીંદના ભોક્ષામાં જે ખરેખર અને બહિષ્કાર કરવાને યોગ્ય છે તેથી અમને ખ્યાન ન થઈ શકે એટલી અમર થઈ છે. હરેક વરસ અને ધરમ ના ભોક્ષાએ એક થઈને ખરેખર આતઃકરણ્ય નો આવકાર અમને દીધો તે અમને અત્યંત સતોષ આપનારી વાત લાગે છે. તેમની હમેશની રહેણીમાં તથા બહેર કલ્પનમાં પણ આવીજ એકતા અને સંપન્ન રહેતે એ શું અર્થવત નથી?”

“દીવાનો વતની” દીવા મહેશીલના ઉપરાજા સંજયી બીના વાંચી એ મહેશીલના કારોબારીઓને જણાવે છે કે બીજા મામે બજારે કેળવણીમાં ભેગ થઈ આગળ વરતાં ભજ છે ત્યારે દીવા માં કે.ક મહેશીલ સાલતો નથી. તે સહેશીલના કારોબારીઓએ બચ્ચાઓની બચ્ચાઓ કાંઈ હાથમાં લેવાની જરૂર છે.

મટાલી—પુરકો લડાઈ

(૧૯૨૨)

ફોક્સ ખાતે મટાલીઓના બંધિયામ કરતા હતા તેમના પર આરમો અને પુરકોએ તા. ૬ મીએ હલો કર્યો હતો, અને ત્રણ કલાકની લડાઈ પછી તેઓ ને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

લાઇમ્સનો સોભોનીકા (પુરકો) ખાતેનો ખજરપતી તા. ૫ મીએ જણાવે છે કે પુરકો અને મટાલી વચ્ચે સલાહની હરતો લડાઈ ચુકી છે, અને નજીકના ભવિષ્યમાં ફરમનાવટનો અંત આરશે.

થોડા દિવસપર તારોમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દ્રીપોલીમાંનું સેલમ નામનું બંદર મટાલી—પુરકો લડાઈ મામે ત્યાં મુખી પુરકોએ છછાંતીબન સરકારને સોંપ્યું છે હવે જણાવવામાં આવે છે કે સેલમનું બંદર દ્રીપોલી અને છછાંત ના સરકાર પર આવવું છે, અને હમેશાં છછાંતના તબામાં મજબૂત થઈ. બંદરમાં મટાલીએ પોતાની મનવારો દાખલ કરી દીધી ત્યારે ક્રિએને તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો, અને મટાલીએ પોતાની જુથ થઈ જે જણાવી મનવારો પાછી બેચી લીધી. હાલમાં છછાંતના બેટીએ સેલમની મુલાકાત લીધી હતી, અને તે ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાંના લોકોમાં સલાહ લાગે વરતે છે.

ડરખનમાં ઇમારેશન ખાતાનો સુલમ

બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસીએશનના ચેરમેન મી. એ. એમ. કાઠલીયાએ મુખ્ય પ્રધાન પર નીચેનું લખાણ કર્યું છે :—

“કાહેન,—૧૯૧૬ વખત ઉપર ડરખનમાં એક દુઃખદાયક બનાવ બન્યો તે મુખ્ય પ્રધાનના લક્ષ્ય પર મુકવાની ફરજ લઈ છું.

આ પ્રાંતમાં આવવાનો હક ધરાવનાર એક હીંદીને તેની ઓળે ડરખન ઉતારવા વીઝીટીંગ પાસ લેવો પડ્યો હતો તે બાંહે વરસની અંદરનું એક બાબત હતું. આ બાબતને મારે પણ પા. ૧ની રીવાજો વીઝીટીંગ પાસ માનવામાં આવ્યો હતો. કાંમમાં રહેનારા બાબતને તે વીઝીટીંગ પાસ લેવાથી મુકત રાખવો એક એક એક તે બાબતના રાષ્ટ્રીય વધી એકાંત અમલકાર તેને જણાવ્યું કે રીજીસ્ટ્રાર

તે એવો છે કે તે એકસએ પોતે પણ કલવો ભેંસી.

નાતાલના ઇમીગ્રેશન કાયદામાં આવે અરથ રહેલો છે કે નહીં એ મહેરબાની કરી જણાવશે તો મારી એસોસીએશન આભારી થશે. તે સાથે એ પણ જણાવશે કે ઉપર જણાવેલા અમલને ના. મુખ્ય પ્રધાનની બકાલી છે કે નહીં.”

પરચુરણ

દિલ્લી હરબાર વખતે ૧૯૨૨ કરેલો એક તાર, જે ટર્કિશવાલના જાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો તેનો જાવારથ અમે નીચે આપીએ છીએ : “મહારાજા માયકવાડે હરબારમાં રાજ તરફ અપમાન ભરેલી વરતણું મહાવવાથી તેને બહુજ હલકી (abject) મારી માનવાની હરજ પડી હતી. તેમણે સહેનશાહે હરબારમાં મળતાં હસી દીધું ને તે પાછો પગલે ન માલ્યા આ એજ માયકવાડ કે જે વિલાસનમાં બળવાબોરોના પક્ષવાળાને પણ બહુ મળતા.”

એકાન્તગરમથી મી. કમીબ મોટલ્ય લખે છે કે—આપણી ઇંગ્લિસના પ્રમુખ સાહેબે બ્રિટીશ રાજનો હલકી ઉપરાંત આભાર માન્યો તે એક જ બાબતને લીધે. તે બાબત એ કે બંધાગાના ભાગલા કરવામાં આવ્યા. હવે સાહેબ, આપણા જુઝરને માન પામેલા હાલમાં ઇંગ્લિસ સ્થાપી, અને પોતાની આખી છદ્મી અરપણ કરી તે હીંદને સ્વરાજ્ય મળવા માટે. તેને બદલે ભાગલા રદ થયા એટલામાં જ ઇંગ્લિસના ચેરમેન આટલો બધો બહેલાન માની દીએ છે તે, સ્વરાજ્ય હાલમાં જ રહેલું બીજા, આ વખતના પ્રમુખના મુખારક હાલે જ મુખથી ઉમેરી કાઢવા બરોબર છે.

અરમાપત્રીઓને જવાબ

મી. સામતસીંહ—સાખ્યા પ્રમાણે તમે ત્રણ હકીકત પુરી પાડી નથી, તેમ તમારું સીરનામું જણાવ્યું નથી.

પાછનટાવનવાસી—લમાર પુર નામ તથા સીરનામું અમને લખી જણાવવાથી ખુલાશો થશે.

હીંદી મુખ્ય રતન—મુળતથી રજૂ.

“એક મુલકમન” (ખાસા ઝીકડા)—મુળતથી રજૂ.

અનાથ દુકાળોઆનો (વલાપ)

(ભારતજનન'માંથી ઉતારો)

(લાવણી)

અમે તો અનાથ નિરાધાર,
હીંદીઓ કરો અમારી બહાર.
અમે માત્રાપ વગરના બાળ,
અમારા એક પ્રજા રખવાળ.
મને નવ રહેવા થર કે બાર,
રક્તમાં કાચ મરીત બામાર—અમે.
સાખી

કપન કેરી સાલમાં, પડ્યો ભય કર કાળ,
સુકની વાદી હીંદીની, વરત્યો કાકાકાર.
જુવના દુઃખના ત્રાસથી, ક'હક બન્યા ક'માલ,
વેચ્યો બહાલો ધર્મને, વેચ્યા બહાલો બાળ !

(લાવણી)

મથા'તા હીંદ તથા એ કાલ,
જુમતો એ દીકામાં દુકાળ.
કરીને મર્જન, અતિ વિકાળ,
કુદતો કાળ ઉપર ક'હ કાળ.
કરતો ધોર ધોર સ'કાર,
હીંદીઓ કરો અમારી બહાર—અમે.
સાખી

ટલવણી ક'હ માવડી, રહતી પડતી ભય,
પરને કરજો સોપતી, મેથિરા નીજ બાળ.
કુરીકુરી મરતી એ પાળી વસ વીજુડી માલ
બાલુમાં એ બાપમાં, પર હસ્તે હીંદીસાલ.

(લાવણી)

અમારા એવા પુરા કાલ,
અરે એ દીન બનના આધાર.
દયાને પરમ પરમ વહનાર,
અમારો દીન ભારતના બાલ.
સુધી આ અનાથનો પોહાર,
હીંદીઓ કરો અમારી બહાર—અમે.

બોક્સબરમથી એક અમિત્રી લખે છે કે:—આપના બાપમાં દુકાળના ઉધરા બુની તપસીય પ્રવૃત્તિ જેથી છે તેમાં થયું એક સારી સ્થિતિ અને કમાણી વાળા મહત્ત્વ કાંઈ પણ અરતા નથી એમ એવામાં આવે છે. તેમણે વિચારવું જોઈએ કે આપણી સત્યામહત્ત્વની લક્ષતના બારમાં હીંદુસ્તાને આપણને સરસ મદદ કરી એનો ખ્યાલ કરવામાં આવે તો દુકાળ મારે મદદ કરવા નાના મોટા હીંદીઓ દરેક તપ્યાર થવું જોઈએ. મોજ સોખમાં અથવા કરા તપીયત અરામ થક ભય તો કેમ આપણે દરેક વ્યક્તિના મહેલો હાથે પકડો. હીંદીઓ છોડો તો આ દુકાળના કમમાં આપણે પગલ પડીશું ?

હરિસંવાલમાં દુકાળ ફંડ

(અમારા બોક્સબરમના પ્રતિનિધિ તરફથી)

બોક્સબરમ

પા. શી. રે.

૪	૩	૦	એ. એ. કમાની કુ.
૦	૫	૦	એલિય કાનક
૦	૧૦	૦	કાંચણ કાલા
૦	૫	૦	જુલાલ વસ્ત્રાલ
૦	૫	૦	જુલા માવજી
૦	૫	૦	મોરાર કીક
૦	૫	૦	નાથ મોરાર
૦	૫	૦	રામા મલાલ
૦	૫	૦	બીઆ પરજી
૦	૩	૦	મોરાર દેવા
૦	૩	૦	મલાલ કામા
૦	૨	૬	દીવાર નજી
૦	૩	૦	કીરા કુવર
૦	૨	૬	જુલાલ મલાલ
૦	૨	૬	કામા મ'મા
૦	૨	૬	રામા માવજી
૦	૨	૬	લાલા રામા
૦	૨	૬	કાવાન મોરાર
૦	૨	૦	છીઆ નારજી
૦	૧૦	૦	રજીકોડ રખનાલ
૦	૨	૦	કામરાન બમજીવન
૦	૫	૦	રજીકોડ હમજીરામ
૦	૨	૦	પરજીતમ નારજી
૦	૨	૬	મીલસ લખમીદાસ
૦	૨	૬	કાલાકાંઈ વીકલ
૦	૨	૬	વસ્ત્રાલ પરજી
૦	૫	૦	મ'માસમ દામોદર
૦	૫	૦	દલપત દામોદર
૦	૨	૦	કામવાન કાલા
૦	૨	૬	જુવન જુલ
૦	૫	૦	છીતા પરામ
૧	૧	૦	ગોવીંદજી
૧	૧	૦	વસ્ત્રાલબાઈ

૧૧ ૧ ૬

ન્યુકેસેર

૧	૦	૦	જુલાલ નાચર
૧	૧	૦	રામભાઈ પના
૦	૫	૦	દયાળ ગોવીંદ
૦	૫	૦	કીરા ભગલ
૦	૨	૬	કુવરજી ગોવીંદ
૦	૨	૦	કાવાન વસ્ત્રાલ
૦	૨	૦	રામભાઈ મકનજી
૦	૧	૦	અમજીવન એવન

- ૦ ૫ ૦ વાલા કીરા
- ૦ ૫ ૦ અમથા વરાલસી
- ૦ ૧ ૦ ફરીર ધોળી
- ૦ ૫ ૦ નારજી લાલા
- ૦ ૫ ૦ રજીકોડ બેગી
- ૦ ૨ ૦ મ'મા ભાલા
- ૦ ૫ ૦ રામા કીક
- ૦ ૫ ૦ જીવજી મોરાર

૪ ૧૧ ૬

ન્યુકેસેરમાં વધુ બરાએલ પદયા ઉધરા વવાના પાકી છે.

હરખનમાં દુકાળ ફંડનો વરર

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

હીંદમાં કહકોતો દુકાળ આવે છે તે સંબંધમાં 'મ. એ.' માં એક દુકાળ ફંડ બોલેલું છે તેનો હર અહવાદીએ રિપોર્ટ પાંચતાં દરેક બાબમાંથી ચોખ મદદ આવતી ભય છે એમ જોવાય છે. હરખન વાળા કલુ તે સંબંધમાં બહાર પડ્યા નથી. સંભળવા મુજબ કેટલાક મહત્ત્વે હીંદવાલ કરી રહ્યા છે. મલાની લાવણી તે તરફ એવાયલી છે. આવે વખતે બે ચાર મહત્ત્વે બહાર પડીને કામ ઉપાડે તો સારી રકમ એકઠી થાય તેમ છે. તો તે કામ હરખનના મહત્ત્વે વેળાસર કર કરશે એમ ઉમેદ છે. આ ફંડ હીંદુ મુલકમાન વિગેરે બધી કામ માટે થાય છે. તેથી દરેક મહત્ત્વે તેને મદદ આપી શકે છે અને દરેક કામના મહત્ત્વેએ મદદ મળવા બધું એ જરૂર છે. આ બાબત હરખન અને બીજે બધા બધા તબક્કા ન મહ હોય ત્યાં તાકીદે ઉપ શબ્દ કર થવા જરૂર છે. કારણ દુકાળ તો મધ્ય વખત બહારે હીંદમાં ચાલે છે સ્થિતિ દયાબનક છે એ જુલુ' બેઉતુ' નથી.

M.

[અમિત્રીનો ફેરુ અને સુચના ઉમદા છે, અને તે ઉપર હીંદીઓએ બહુ આપવા જરૂર છે.—મ. ઇ. એ.]

અમેરીકામાં ન્યુયોર્ક ખાતે કહેરના મુખ્ય લક્ષમાં બારે બામ લાવવાથી એક જગી મકાન બનાવે નાસ પામ્યું છે, જેથી લાખો પાઉંડુ ગુલસાન મધુ છે. તથા કેટલાક માણુએના બન મથા છે.

કુશળ હંડ

પા. સી. રે

- ૧૦૮ ૪ ■ અમારી સ્ત્રીકરમણી
 ૩ ૩ • અભ્યાસ અને સેવાયજી
 અમરજી (૩૨૫૫)
 ૧ ૧ • ડેવોલીક મંત્ર મેન્સ સોલા
 થી (૩૨૫૫)
 • ૭ ૬ શુભજી કમળોદાસ ટેલર
 (૩૨૫૫)
 ૧ ૨ • મણીલાલ દામોદરની કુ.
 હસાઈ (૩૨૫૫)
 • ૫ • વી. મોરેન્સ (૩૨૫૫)
 નીચેની ત્રણ રકમો અમારા
 જોડા-સમયના પ્રતિનિધિ
 ની જોડીએ મળી છે.
 • ૧૦ • વી. લક્ષ્મીનુ ધોળીખાણ
 (મીટરીઆ)
 • ૧૦ • જાણી હકીર (મીટરીઆ)
 • ૧૦ • મેસર કમ્પાસ "

૧૧૪ ૧૩ ૬ કુશ

સીલુકેવે

- ૧ ૧ • જીમજી ૨. નાથ (સીલુ
 કવેની જાણ)
 • ૧૦ • જાણી મેસર કુ.
 • ૭ ૬ અમા કારા
 • ૬ • મેસર હરખા
 • ૫ • ગુલાબજી મહનજી
 • ૫ • રમણજી મણી
 • ૫ • કીકા હરી
 • ૫ • નરસજી અમા
 • ૫ • અવાન રમણજી
 • ૪ ૩ જીવજી મહન
 • ૩ • જોડી જુલા
 • ૩ • વાલા જાણી
 • ૨ • મણીલાલ ગુલાબજી
 • ૨ • સંકરલાલ અમારામ
 • ૨ • હસમણજી અમીન
 • ૨ • જીનીઆ સરાહીઆ
 • ૨ • જોડી હકીરા
 • ૨ • કીકા મીકા
 • ૫ • અમા જાણ

૧૨૦ ૧૦ ૩ કુશ

અમારી જોડી કાચરી મોકલવાનું કર
 થઈ ગયું છે, અને આવતા અઠવાડિયાની
 આખર સુધીમાં લવાજમ કરી દીધાં
 હશે એવા જવાબ આપ્યો છે તે મોકલી
 દેવામાં આવ્યો. જેમણે લવાજમ ન કરવી
 હોય તેમને તે જરૂર બરી દેવા અવગણ્ય
 કરીએ છીએ.

કોંબરસોમાં કુશળ હંડ

મી. કે. કાળીજી પટેલ લખે છે કે:-

કેટલાક સાધનોની ખાતીથી મહેનતથી
 કોંબરસોમાં કુશળ હંડ કર થઈ ગયું
 છે. ૨૨ પાઈડ જેટલી રકમ લીસ્ટમાં
 લખાઈ ગઈ છે. હજુ વધારે લખાવાનો
 સંભવ છે. બરાવેલાં નાણાં વસુલ થતાં
 નામવાર લીસ્ટ તથા તે નાણાં અધિષ્ઠિત
 સાહેબ જોઈ મોકલી આપવામાં આવશે.
 તો કોંબરસોવાસી હોદીઓ પુલ નહીં તો
 કુલની પાંખડી જે અને તે આ ધરમના
 કામમાં મદદ કરી પોતાની ફરજ બજાવશે.
 અને કહેરમાં તેમજ આજુબાજુ
 વસતા હોદીઓએ પોતાનો ઉદાર હાથ
 આ પરાપકારી કાર્ય માટે લખાવશે
 એવી આશા છે. ધરમ અને કરમમાં
 જોખનો ભાગ નથી. હાથે તેજ સાથે તો
 જાવા કાર્યમાં મદદ કરીને દરેક મહત્ત્વે
 કૃતાર્થ જીવુજી જોઈએ. કુશળના કર
 પંજમથી પોતાના સ્વદેશી બંધુઓને ઊંડ
 વધા બોલ આપવો તે જોઈ મદદ પ્રપચ્છ
 કાર્ય છે.

નડિયાદ હીંદુ અનાથાશ્રમ

કરનભાઈ જોઈ અનાથર જીવુજી છે
 કે:-

સરદાર કંચાનો ત્રણ વરસનો રીપે,
 ૨૮ આ દુર રેલમાં પહોંચી મહત્ત્વે તરફ
 આવેલો છે તે જોઈ, અને તે બાપ્ત
 મોઢા રોજ પહેલાં હાજીન જોષિનિયન
 માં આવેલ લખાણ ઉપરથી સરવ મહ
 રથો તે સરથા કેટલી ઉપયોગી તથા
 મદદ આપવા લાયક છે તે સારી જેટ
 જાણે છે. તેથી જાણે તે બાપત લખા
 જુથી વરજીન કરવા જરૂર રહેતી નથી.
 આ સંસ્થાને અનાથાશ્રમમાં મહાન બાપ
 વાની કરતે મી. નાથજી મહારાજ કરનભા
 વાળાએ પા. ૧૭-૫-૦ તથા ન્યુમીલર
 સેંડ અને યેમાટવાળા દેસાઈ કુંડે (જોઈ
 મહાવાદવારી) પા. ૫-૫-૦ આપવા કહ્યું
 હતું આપેલી છે. અને વેરકમમાં જાણ
 તાલેવંતસીંહ તથા બીજા મહત્ત્વે જોઈ
 હંડ કરી મોકલવા લેખીત વચન આપેલું
 છે જે અરેખર પ્રસંગમાં છે અને
 હજીજી આદરિતમાં વરતા દરેક હીંદુ મહ
 રથોની ફરજ છે કે અમા ઉત્તમ કાર્ય
 ને મદદ આપવાને હાથ આવેલી તક
 સુમાવશે નહીં.

પ્રોટેક્ટરનો વારસીક રીપોર્ટ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

કોલોનીમાં સામાન્ય રીતે વેપાર રોજ
 ગારની સ્થિતિ વધારે સારી થઈ છે તે
 ની અમર ગીરમીટીઆની સ્થિતિ અજબ
 માં પહોંચી છે. કેમકે તેઓ કેટલીક
 રીતે વધારે સાચા દરમ્યાન મેળવી શક્ય
 છે.

પા. ૩ના કરમાંથી મારી આપવાના
 પાસ ૪૮૫ જોરતોને આપવામાં આવ્યા
 હતા. જેમાંના ૩૮૧ જોરજી માણસો
 આપ્યા હતા.

જેજી કાવદાનીરમે ૩૦૬ માણસ અને
 ૨૬ જોરતો ફરીથી ગીરમીટમાં કાપલ
 થઈને પા. ૩ના કરમાંથી મુક્ત થયાં છે.
 પા. ૩ના કરમાંથી મારી મળવાની કરતો
 અજબી મોટીસો જમાવી માણસો માર
 હત આપ્યા કોલોનીમાં ફેલાવવામાં આવી
 હતી.

નવરમેન્ટ સેવીંગ્સ જેકનો આકરો થઈ
 પોતાની કમાણી બચાવવા સહિતમન ન
 હોય એવા હોદીઓને પોતાની કમાણી
 બીજી રીતે રોકવા માટે કેટલાક માલિકો
 એ સમજા કરી આપી છે. મહ સાલ
 સેવીંગ્સ જેકમાં નાણા મુકનારાની સંખ્યા
 માં અને પદસાની રકમમાં ૨૨૫, અને
 પા. ૪૪૦૭-૧૮-૬ નો અનુકરને વધારો
 થયો હતો, તારે આ સમ ૩૨૬ નાણાં
 મુકનારાઓ, અને પા. ૬૬૭૬-૦-૬ ની
 રકમનો વધારો થયો છે, જે થઈ સંતો
 પકારક વાત છે.

ગીરમીટમાંથી કુટલા પછી કુટા રહેતા
 હોદીઓ તલન સ્વતંત્ર રીતે રહે છે અને
 તેથી તેમને પ્રોટેક્ટરની સલાહ લેવાને
 વખત આવતો નથી. કેટલાક જન્મ
 મરજી નોંધાવે છે, તેમજ કાઢી નોંધાવવા
 મારી જોડીએ આવે છે. પહુ આ બાબ
 તની જરૂર નથી, કેમકે માણસો દેખેલાં
 મદદ કરવા પુરી હોય છે, અને તેથી
 પ્રોટેક્ટરની જોડીએ આવવાનો ખરમ
 બને છે.

એવી ગણતરી થઈ છે કે ૧૯૧૦ ની
 આખરે ૩૪૨૮ માણસ અને ૨૬૬૩
 જોરતો તેમનાજર યોસો કર બારેલો
 નહેલો.

[સંપૂર્ણ]

મદદ—ફેબ્રુઆરી બેસતાં કલકત્તામાં
 ઉપાધે.

પ્રીટારીઆ

(જેક ખમરપત્રી તરફથી)

તા. ૫-૧-૧૨

સ્વાસ્થ્યવળા મી. અ. હરીમ ઉમર દેઠ
જતા હોરાથી તેમને અને ફેટલાક મિત્રો
ની મુલાકાત માટે તેડી લાવવામાં આવ્યા
હતા, તથા તેમના માનમાં તા. ૩૧ ડીસે
બરના જેક બજારો કરવામાં આવ્યો
હતો, હસ્તામ મિત્ર મંડળના મેમ્બરો
ઉપરાંત મજાએક મોટા વેપારીઓ સભામાં
હાજર હતા. મી. કાસમ અહમ કાલા
ને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું.
મેમ્બરસ ઇસ્માઈલ સાલે મહમદ, હાજી
હમીદ, અ. હરીમ તકબળ, તથા ખીજ
મહમદજી મી. અ. હરીમ ઉમરના પ્રમા
ણીકપણું, મોટી, મીલનસારપણું વિગેરે
મુલોની તારીફ કરી અને તેમને સહજ
સહર છુટી. વગેરતા જવાબમાં મી. અ.
હરીમે પોતાને આપવામાં આવેલા માન
માટે અત્યંતકરજી આભાર માન્યો. પછી
તેમણે નીતિ સંબંધમાં મહાન શ્રેય ફરી
ફુલનના મોલવમનો કહી સભાઓમાં—
ઓ જુવાન, જેણે મુસ્લો દાખ્યો તેણે
મુકિત પેદા કરી.

સાધુરતિ જે કે જુદું કંઈક છે, કે
પણ તેનાથી ઉત્તમ બીજું કંઈ નથી.
જે સહીસહામત રહેવા છુટે છે તે
સહજ સંસારની ફુલતાથી મોં ફેરવે છે.
સખા માણસોને ઉપમાં જાય; જે
સંસારની લાલચોથી અલગ થઈને તેજ
જાયો જાય.
જે તને કુઝ કે તેને માફી આપ, કે
જેથી તને પણ ખુદા તરફથી ખરી મળે.
જે પુ આજફદાર થવા હમ્મોટો હોય
તો લોકોનું નામ બલાઈ સિવાયતા કારણે
લેજો નહીં.
જે બીજના અતઃકરજીને અન્યાયથી
માયસ કરે છે તે તે પા પોતાનાજ શરીર
ઉપર કરે છે.
જે અતઃકરજી બીજનું જવાબવા
વિચારમાં રહે છે તેનું પોતાનું કામ કરે
છીના કિયાળના દિવસે ખમડે છે.
જે ખોલી ચોકાઇના વિચારમાં પડ્યો
રહે છે તે પોતાની પાસે હોય છે પણ
મુમાવે છે.
મિયા બોલ જો કે મોતીની કીમત
જેવા હોય તેપણ તે ખોલવાથી ફરીરની
અંદર અતઃકરજી મરજી પડે છે.
જે કાક પોતાના દુરઅજીથી અકીત

માર થયો તેનામાં આતમબળ પેદા થયું
જાયુ.

આ વિગેરે મજાએક બોલ વચનો કહી
મી. અ. હરીમેમહુને નેક કિલાવત ખુદા
ખસે એવું માગ્યું.

સારખાદ આ વિગેરે લઈ ખીટીવ બર
ખાસત થઈ હતી.

તા. ૧- -૧૨ ના મી. અ. હરીમને
મજાએક મહમદી તરફથી ખુદી ખુદી આ
પાટીઓ વિગેરે આપવામાં આવેલ. જે
લઈ ખીજે દિવસે દેઠ જવા માટે ડરખા
ની માફીમાં તેઓ ઉપડી ગયા હતા. તે
વખતે સ્ટેશનપર હસ્તામ મિત્રમંડળના
મેમ્બરો હાજર હતા.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ડેબલ

સફાઈની પેકિંગ, અને સારો માલ ખરી
જવાબે રોકડથી તાલીમથી મોકલું જ. જોર
■ મોકલી ખાતી કરેલો.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write —

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

મસલામીઓ સાર પાછી તક !!
દુરતજ મહાર પછે !

ધી ફેસન્ટ

(ખજાખીઠ મસ્તીઠ મીન સાર)

તમો ખરીદો અને તમારા મિત્રોને ખરી
દાવો. લવાજમ વરજીનું ફકત રી. ૧૦/-
પહેલો અંકે તા. ૧૫ મા ૧૬ જાને
જાનેવારીએ બહાર પડશે. તેમાં ના.
સુલતન, અનવર જે, તથા સુધી સાબ
નામજાદ ફસ્તખા ફેરિઅહે આવશે.
ફુટક કોપી ૬ પેની. એક અંક મગાવી
ખાતરી કરો.

ધી ફેસન્ટ અમલ

એસમાન અહમદ,

ખેલક ૭૮૪, કરન્જી.

બહેર ખખર

આપણક ઉદ્ધિલક લાઈએને ફોમકં જાર
તથા સહાયા કેમ રીતે હજાં તેના ઉંચરેલ
જમા મુજરાલીમાં સમજ આપનાર મોપડી
માર રી. ૧, ૧૫ નીચેને સરનામીથી મળશે.
જી. ઈ. પટેલ, બેલક ૧૦૦, પેલેલકમ.

રોકડ ખમર બાવ

તા. ૨૮-૧૨-૧૧

શી. પે. શી. પે.

ફુલ હારમનસ ૧૪ખાઉસ ૧૬ ૧ થી ૨૦ ૦	
આવલ માળ ૧ ખસ્તાની ૨૧ ૦ „ ૨૨ ૦	
બીમડીના „ ૨૭ ૦ „ ૨૭ ૦	
એફ. એફ. ડી. બાર „ ૧૬ ૧ „ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. બાર „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૧	
મીની સાકર „ ૨૦ ૦ „ ૨૨ ૦	
કુંડાના „ ૨૧ ૦ „ ૨૧ ૧	
દેશી ઘુવેર દાળ „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૧	
કાનપુરી ઘુવેર દાળ „ ૧૬ ૦ „ ૧૬ ૧	
મસુરી „ ૧૬ ૧ „ ૨૦ ૦	
મખની „ ૨૭ ૦ „ ૨૭ ૧	
અડની „ ૨૬ ૦ „ ૩૦ ૦	
ચણા મુખના „ ૧૬ ૦ „ ૧૬ ૧	
„ દાળ „ ૨૩ ૧ „ ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૧	
મકાઈ „ ૧૩ ૦ „ ૧૩ ૧	
ખીનીજ „ ૩૦ ૦ „ ૩૦ ૧	
જુવાર (કાફર કોરન) ૧૮ ૦ „ ૧૭ ૧	
કડવું તેલ ૧ મ્પાલન ૩ ૧૦ „ ૪ ૦	
એરડીનું „ ૩ ૧ „ ૩ ૨	
મીડું „ ૩ ૬ „ ૪ ૦	
નાળીએરનું „ ૪ ૩ „ ૪ ૧	
ખાંડ સહેદ નાતાલની ૨૦ ૦ „ ૨૦ ૧	
જીળી „ બારે ૧૬ ૦ „ ૨૦ ૦	
તીરકુબ નાતાલ ૧૪ ૧ „ ૧૫ ૦	
આટો હાઉસ હોલ ૧૧ ૧ „ ૧૨ ૦	
આટો (અંબીલો મીલ) ૧૧ ૩ „ ૧૧ ૧	
મદાસી સોપારી ૧સ્તલ „ ૮	
અરખા „ ૫૧ „ ૧	
શી પેટી, ડડીનના પીડ ૬-૦-૦ „ ૬-૫-૦	
પેરબાદર „ ૧૦-૦-૦ „ ૧૦-૫-૦	
પારાડીન કચેલ ૦ ૭ ૩ „ ૦ ૭ ૬	
„ વાઈટ રોસ ૦ ૮ ૬	
„ „ ગાલન ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ „ ૧૭ ૦	
ફલી ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૧	
મખમંડ સોપ ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦	
સાણુ સીકક રોન ૧૫ ૬ „ ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ મોંસ ૩૪ ૦ „ ૩૪ ૧	
સાણુ ક્રમમ્ ૫૦ ફુકમના	
બેલકની કીમત ૧૨ ૧ „ ૧૨ ૬	
સાણુ રોસરીલ(ખા. ૬૦) ૧૨ ૩ „ ૧૨ ૬	
નેકટર ટી ૧ ૮ „ ૧ ૬	
માચીસ લાલન ૩ ૧ „ ૩ ૩	
સોપારી સેવરેશની ૧૦ „ ૧ ૦	
નીલક પોઈટ સીમરેટ ૨૦ ૧ „ ૨૦ ૬	
નીલક (લીવરપુલ) „	
ખસ્તા એકની ૪ ૬ „ ૫ ૦	
નીમડ(બરમની સાર) ૪ ૬ „ ૪ ૬	

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Also at the head Office for S.A.B.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

59 Field Street,

C.A. STREET,

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

Now Ready

Indian Opinion
POCKET DIARY
FOR
1912

CONTAINING

Postal Information, Public Holidays,
Legal and other Information,
etc., etc.

PUBLISHED BY
THE INTERNATIONAL PRINTING PRESS
PHOENIX, NATAL.

હવે તૈયાર છે**ઇન્ડિયન ઓપિનિયન ડાયરી****સને ૧૯૧૨****"INDIAN OPINION"****Subscription Rates.**

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	8

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

કપડા મોસરી અને દરેક જાતના પરચુરસ

માલગી દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: { Lower Store W
Longlands
Delport's Hope
Kalkfontein

જાનની ઉનાતિ વિના રોજનાતિ નથી
સુંદરી સુખોષ

ખાસ સ્ત્રીઓની કેમવણી અને ઉનાતિ બાદે પ્રકાશ થાય છે; તેથી મદદરે પોતાના કુલની સ્ત્રીઓ સહ થવા કમલ છે.

સુખોષ અને સુંદરી અને સુંદરી સુખોષ બો અને વિદ્યા ક્ષાત્ર સરખ બાબામાં જાન મને એવાં સુંદરીઓ સુંદરી આ માસીક હિંદુ સુખમાન અને પાસી વગેરે સખી સુખસાથી વાંચવી કામમાં બો સરખો આવ માર પામુ છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉપરાંત વગેરે રોજમાં બો સુંદરીક સુખ સાથી બાંધુઓ નવા છે. ત્યાં 'સુંદરી સુખોષ' ની માગણી થાય છે.

અદેર ખાસ થાડે પક્ષ 'સુંદરી સુખોષ' સહ સાખન છે. તેની ૧૫૦૦ નામક કપાય છે. સુંદરી નામક અરજા બાબાની કપાલની કિંમત મોતમનારને હુકમ મોતમનારમાં આવશે.

વરસદ કપાલમાં ૧-૬-૦

સખી પચનવહાર નીચેને સરનામે હરેક: સુંદરી સુખોષ' મંદીર, અમદાવાદ.

શ્રી ભગવદ મોતા

સુખસાથી બાબાંતર સાથે સેનેરી પુકું અને શ્રી ભગવાનની હળી સહીત

કિંમત રી. ૧/- અપાલ સાથે

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન પ્રેસ

ફીનિક્સ, નાતાલ.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 25th and
DELAGOA BAY about the 27th JANUARY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ૬૧ ૭૪૨૭.

જાણીતજ નહેર વખણાવેલ. લાઇનની ચંબલર અને કાપ આલની આમ
બેટ અનેથી તા. ૨૫ અનેવારીના રોજ ઉપરશે. તે હકત ઉલાઓઆને લાંબીવાર અને
મોખાસા નહેર કરી મુંબઈ જશે.

મલકુર, લાઇનની જામબેટમાં કેક, પાસે જશે સારૂ ઉપસા. રાજાઓમ
પણી સારી સમવક છે તેમજ લીજળાતી બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
ઓશીસરા સારા અને હીપુસ્તાની થાત બલુનારા છે.

કેડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાકુ કરીને ને લેકો પોતાના બાળબચ્ચાને
પંડીઓ સુખ અને આરામથી મોહણવા માંમતા હોય તેઓને અમરી ખાસ
બલામજ છે ૧ આવી હું હાતની સુખાદીના અમુલ્ય તક સુખાવશે
નહી.

૧૯૨૮ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે ખોરાકીવાળી ૩ વચરની રીટરન ટીકી
દની સમવક કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરમાની કરી પુરત કેબીન
ની ટીકીટ હાવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર થકી છે.

હવે પાળીથી ઉપલી લાઇનની જામબેટ અનેથી ૬ માસે ઉપરશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખગર મળે છે, ને ડાખામાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખગર માટે મી. એમ. કાકુલ, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્સ સ્ટ્રીટ
અથવા સેકન્ડ ફ્લૉર, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેશન બેલ્કોનેસબરગ, અને ઉલાઓઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેક્સરસ હરમાર્લિસ સુરની
કુખી. અમર અમારે ત્યાં બલે મળવું અમવા પુનબવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.
આંમલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

કેમરસીવલ રોડ, દરબન

કમીડીયા હરમાર્લિક સોસાયટી
હસ્તે મુલેલા ૨૬ હરેસંદ હંડનાં
ઉપરાધાંની વિમત

જામળ કબુલેલા	પા. ૩૬ ૧	૭૩૫ ૧૪ ૧
બોકસબરમ		
અહમદ હજરાહીમ પટેલ	૦ ૧૦ ૦	
મહમદ હિસમાર્લિ હાયા	૦ ૭ ૧	
હિજરાહીમ મીનલી	૦ ૭ ૧	
મુસા હાયા	૨ ૨ ૦	
મહમદ હુસેઇ બિહ	૧ ૪ ૦	
હિસમાર્લિ અબરામહ લેર	૦ ૧૦ ૧	
હસન મુસાહ લેર	૦ ૧૦ ૧	
અસમાલહ આહુલ હુલત	૦ ૧૦ ૧	
હસન હિસપ હુલત	૦ ૭ ૧	
અસમાલ હસન હુલત	૦ ૭ ૧	
આદમ મુસા મનસુર	૦ ૭ ૧	
હસપ અબરામહ લેર	૦ ૧૦ ૦	
અસમાલ આદમ રાવલ	૦ ૭ ૧	
અસમાલ હસન લેર	૦ ૧૦ ૦	
અસમાલ હસન હાસમ લેર	૦ ૭ ૧	
બબલા માયલ	૦ ૨ ૧	
ફકીર આદમ હુલત કું.	૦ ૧૦ ૦	
હિસમાર્લિ હસન પટેલ	૦ ૫ ૦	
ફકરે હિમામ	૧ ૧ ૦	
મુસા અબરામ	૦ ૧૨ ૧	
હસપ મુસા હાયા	૧ ૧ ૦	
મુસા બાબર	૦ ૫ ૦	
હિમામ લીન	૦ ૧૦ ૧	
સુલેઇમ મુલ	૧ ૧ ૦	
લેર અલી	૦ ૪ ૦	
લીનદાર	૦ ૧૦ ૦	
હમામુલીન	૦ ૧૦ ૧	
મુસાહ સહેઇ હાયા	૫ ૫ ૦	
જરમીરેટન		
અમોહ હસન હરેદયા	૧ ૧ ૦	
હસન હિસમાર્લિ બીબા	૦ ૫ ૦	
હજરાહીમ અમોહ આહુલ	૦ ૧૫ ૦	
આહુલ અહમદ સીદાત	૦ ૧૫ ૦	
મુસા હિજરાહીમ દેગામ	૦ ૧૦ ૧	
સાલે હસમ રામ માયલ	૦ ૧૦ ૧	
હિજરાહીમ ફકીર હરેદયા	૦ ૧૦ ૧	
હસમાલહ હિજરાહીમ હુલત	૦ ૧૦ ૧	
અહમદ અમોહ બીબા	૦ ૧૦ ૧	
અમદ હાસ આહુલ	૧ ૧૧ ૧	
મહમદ હસન નવિસા	૦ ૧૫ ૦	
મહમદ મુસા બીબાલ	૦ ૧૦ ૦	
હિસપહ મુસા બીબાલ	૦ ૧૦ ૦	
હિજરાહીમ હસપ મુનારા	૦ ૨ ૧	
મુલેમાન હાસમ બાબર	૦ ૧૦ ૧	
હિજરાહીમ મુસા લેર	૦ ૭ ૧	
અહમદ મહમદ હાફેઇ	૦ ૧૦ ૧	
મહમદ અહમદ હાફેઇ	૦ ૧૦ ૧	
અલીભાઇ જસાલ	૦ ૧૧ ૧	
મહમદ મુસા જસાલ	૦ ૧૦ ૧	

કારવાળો

૭૩૮ ૭ ૬

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK						MONTH						SPACE															
	One		Two		Three		One		Two		Three			Four		Six		Twelve										
	£	s. d.	£	s. d.	£	s. d.	£	s. d.	£	s. d.	£	s. d.		£	s. d.	£	s. d.	£	s. d.									
INCHES																			INCHES									
One...	0	2	0	0	3	0	0	4	6	0	5	0	0	8	6	0	12	0	0	15	0	1	1	0	1	15	0	One...
Two...	0	4	0	0	6	0	0	8	0	0	9	9	0	17	0	1	4	0	1	10	0	2	3	0	3	10	0	Two...
Three...	0	6	0	0	9	0	0	12	0	0	14	6	1	5	6	1	15	0	2	5	0	3	0	0	5	0	0	Three...
Four...	0	8	0	0	12	0	0	16	0	0	19	0	1	12	6	2	2	0	2	15	0	3	10	0	5	12	6	Four...
Five...	0	10	0	0	15	0	1	0	0	12	6		2	0	0	2	15	0	3	7	6	4	7	6	6	15	0	Five...
Six...	0	11	6	0	17	6	1	2	6	1	7	6	2	2	0	3	9	0	4	4	0	5	5	0	7	15	0	Six...
Eight...	0	15	0	1	8	6	1	10	0	1	15	0	3	0	0	4	2	6	5	0	0	6	10	0	10	0	0	Eight...
Ten...	0	18	6	1	7	6	1	17	0	2	3	6	3	15	0	5	0	0	6	0	0	8	8	0	11	0	0	Ten...
One Column	1	0	0	1	10	0	2	0	0	2	7	6	4	0	0	5	10	0	6	10	0	9	0	0	12	0	0	One Column
Half Page	1	7	6	2	2	6	2	15	0	3	5	0	5	15	0	8	0	0	9	10	0	12	10	0	18	0	0	Half Page
Full "	2	10	0	4	0	0	5	10	0	6	0	0	11	0	0	15	0	0	18	0	0	22	10	0	32	10	0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2½/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladra." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Bandaria, 21 Roger-street
Importer.

ABRAHAM NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABDOBAKER AMOD & BEO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhanna Parabotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.

E. ahim Abdul Tyeh & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co
116 Commercial Road

DURBAN

A. J. FERNANDES Hig Olans
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 - 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim.
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-tr

A. G. TINKIS, Watch repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEKWA
Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'

Corner Grey and Pine Streets

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 100

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Com"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parokh & Co. P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Soedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street, Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

SHUBALBHAI BHULABHAI BRAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Taveri,
224 Market st.

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

C. Kama'odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOW

Charles Maude
Rice & Dhol a Specialty
87 & 69, Buffalo Road

KLEBKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73 P.O. 98,
Cab. & Tel. Add.: 'P tel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER
Box 11.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUEZ

HORMAJY IDOLY. Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VRAJDA & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlas Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANKA, General Merchant
Box 35.

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTENDENE

Dwijee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET BOUTER

Morabim Osman
Box 9.

PIETERSBURG

Marta & KRANDERIA Bros.,
Box 160, Market Street

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.

L. A. Pardy,
General Merchant,
Adderly Street.

V. B. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,

R. B. Nidoo,
84 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 83, Tel. add: 'Vassanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts

RUSTENBURG

ISMAIL SOLEMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Soliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 69
Khanbal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPENGLER

(Transvaal.)
Kosavji Giga, Bedford

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesup Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar
General Dealer Phone No. 1

OTTENHAGEN C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Esmek
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P. O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgang Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA" Phone No 25, P.O. Box 36.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 512, Corner Kaffir & 14th Streets,
VEREDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR"
Head Office: Valence Colaba, India.

પ્રસાદભાઈ જુલાઈમાં ભગતની કુ.
જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટ્સ
મરદના રેસ, મોટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, ફેચ, કુવાલ, કીરવાન, રેસમી
ફાબલ વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આલે, લુલો અને ખાની કરે.
નેલુ માર્ક છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૬
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેકા-સુમરમ. મો. ૩૨૪૬

છપાઈ બહાર પડી છે.

જીવન રસી

મહાન ટોચરોએ લખેલી સરલ વારતા
જોખાની બીજી વારતાનો સુખરાવી ભાવા
રસ પ્રસ્તુત કરે છપાઈ બહાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. સુખ
રાતી વાંચી કરે એવા ફરક હોવાને આ
પુસ્તક વાંચવાની અને ભૂલામણ કરીએ
હોએ. એવું વિશ્વવિદ્ય મહાવિદ્યાલયમાં
છે. કિંમત છપાઈસહીત પાંચ પેની છે.
બજાર :-

International Printing Press
Phoenix, Natal.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Jan. 15th Gascon 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Jan. 11th Braemer Castle 8217 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

,, Jan. 25th Dunluce Castle 8114 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET.

P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 314, LOUVERGOD MARQUE

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

ફોલોલેસ અને સીટલ મર્ચન્ટ્સ.

ઈડીયન પ્રાસરી જવાબબ હોદ્દાવાન
બી મંચાવી સસ્તો હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ બી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ મુવન-મોખુ મંચીખાલુ-જવા
બાંધે બજારમાંથી કરી લુગો.

STAND 512, 17th Street VEREDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc., etc.

પોરબંદરનું મુલખોદાર બી.

107 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 22 Tel. Add: "FORBANDAR,"
Telephone 25

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

Transshipping with MARKGRAPH

S.S. Sultan leaving Durban about 22th Jan., Delagoa Bay 28th

S.S. Somali leaving Durban about 17 Feb. Delagoa Bay

And direct to Bombay in 16 days

જરૂરનું ઘરેલુ આકરોમ સાધન.

રહી. મુહમ્મદન ૧૨૫૧ી તા. ૨૨ જાનેવારી ને ડેલાગોબાએથી તા. ૨૩મીએ
રહી. સોમાલી ૩૨૫૧થી તા. ૧૭ ફેબ્રુવારીના ઉપડી ડેલાગોબાએ થમ સીધી
મુંબઈ ૧૬ દિવસમાં પહોંચશે.

ઉપડી જાવવાના ઉપડી તારીખે ઉપડી ઘરેલુ આકરોમ સાધન મુંબઈ જશે
રહી. મારમાકુમાં બદલું પડશે

મજબૂત કાગળની મોટી સફાઈદાર, કાઠિયાર આવાના કાગળનાર બનાવ અને.
કાઠિયાર પહોંચનાર કે મુંબઈ પહોંચે કે તુલત મહી જેવળથી ખબર મળે કે. કે
કુલાહા, માતરક બારીમાલાના અને હવાદાર હોય કે. ફરેટ, સેક્રા, અને કેન્ડી
કીકટા. મિયાજી તથા વખર મિયાજી વાળું મળે કહે કે. ખલાસીઓ રેશી અને કપતાને
તથા મોસીસરી માથાકુ હોય કે. લાકડાની કે, મોસીસરી અલાવી જવા. વીજળીની બતી
પાણી મુકવવાનું બજાર કીચીન વગેરેનો પુરા બજારવસ્તુ હોય કે. મતલબ કે સ્કીમરી,
જાલ પાસેજરોને મારિય હોવાથી હરતરકની સુખવંડ કે

વધુ ખબર માટે લખો તા મુંબઈ નીચે સરવામે, તથા બેલાગોબાએ, પ્રિયીસીઆ
અને સિંચરહીના જેવ'ડને.

OSMAN AHMED,

ABA MAHOMED,

137 Grey St, Durban.

Box 195 Delagoa Bay.

માંથે વિજ્ઞાપતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોરોને વેચવી પેલાન
તેમ આપશું. બાવ માટે લખો. હાથકો લશે.

ખતાલ કીક લખાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ જેટલી જોઈએ
તેટલી મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

કી ખરબ'હરતું' સાથે માલ. કીકાયતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Portendar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN

કસ્તામો સાધ્યોને ખુશ ખબર

ફરનેબસ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

કાલ અમારે ત્યાં ટરકીક ફેમ ટોપીઓ
કુન્ડી લીવાલો તથા બધા રંગ વાળી અ.વી
પહોંચી છે. બહારના ઓરકર ઉપર પુરવ
ખાન આપવામાં આવશે.

બાવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434. West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

જેવા ફેમની ટરકીક ટોપીઓ,

સહતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

ફરેક ચીજ બજાવે, સસ્તા બાવે મળશે
બહારના ઓરકર ઉપર તુલત ખાન આપવ
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
લખો, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન
૧૩૬, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાલ્લી નાણેર, જથ્થામાં તથા કુલ
વાલવાના તથા ખાતાના આકુ ખાલ માર
જીનીસ વગેરે હમીશ મળે છે. લખો તા મુંબઈ
Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURGAM

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Nal

No. 3—Vol. X.

SATURDAY, JANUARY 20TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Press: TAYLOR & FRANCIS

PLAGUE IN DURBAN

INDIAN COMMITTEE FORMED TO ASSIST THE HEALTH DEPARTMENT

A EUROPEAN employed at the Mail-boat Shed at the Point has died from bubonic plague and a coloured man, engaged in scavenging operations on the wharves has been taken to Salisbury Island suffering from plague. Up to the time of writing (Wednesday evening) no other cases have been found. So far the outbreak is confined to the Port and the matter is in the hands of the Port Health Officer, Dr. Fernandez.

Interviewed by a representative of **INDIAN OPINION**, Dr. Fernandez said there was no cause for alarm. They had located the outbreak to one shed where all the rats had been destroyed. If the plague should spread he thought that the Indian leaders should be asked to form a special committee to assist in preventing the disease spreading amongst Indians in Durban. When the last outbreak occurred, such a committee rendered valuable assistance to the authorities. The public would be informed, through the press, of the position. It was important that rats, mice, and other vermin should be destroyed as they were the main cause of infection.

Dr. Murison, when called upon, was found to be on the alert, his Department being ready to deal with any contingency that may arise. He handed to our representative a copy of a letter addressed to the Editor of this journal on the occasion of the outbreak of 1904. In this letter the Doctor says: "I am convinced that it is not at their work but at their homes that the vitiated atmosphere is to be found, and the cause is principally owing to overcrowding of rooms." And he continues: "In the circumstances at present existing here I would strongly urge you to give such advice through the medium of **INDIAN OPINION** as would tend to increase the cleanliness of Indian homes and their surroundings, to reduce the evils of overcrowding, and

show the necessity for ventilation and the duty of every Indian to at once report to this Department any mortality amongst rats or other vermin, so as to limit infection of plague and its spread to other premises. You can rely on me doing everything in my power to assist in every way any such informants, so that the minimum of inconvenience will be caused to them."

Storekeepers are reminded that all food stuffs must be stored in such a manner as will protect them as far as possible from rats and mice, and the floor, walls, and roof of buildings made inaccessible to rats and mice. Anyone not taking these precautions may be punished by a fine of £50 or imprisoned for six months or by both fine and imprisonment. For concealing cases of plague a similar penalty is provided. In a circular issued in 1906 by the Public Health Department, Dr. Murison points out that: "The entire responsibility for keeping premises free from rats and mice rests with the occupier, and it is of the utmost importance that everyone should clearly realise his duty in this respect. Any householder or occupier of business or other premises who neglects to take proper precautions to keep such premises free from rats and proof against them is not only liable to a heavy penalty, but should his premises be invaded by plague-infected rats, the Medical Officer of Health may order them to be closed and the stock destroyed." The Corporation employs a skilled rat-catcher who will advise anyone wishing to rid his premises of rats or render them rat-proof, on application to the Public Health Department.

Details of the Outbreak

The *Natal Mercury* of Wednesday last relates how the outbreak occurred as follows:—

It appears that Mr. Dennis Sullivan, in the employ, of the African Boating

Company, working at the wharves, was taken ill on Friday, and had to cease work and take to his bed, Sullivan, however, did not consider his illness of sufficient gravity to necessitate the calling in of a medical man, despite the advice of friends. His condition did not improve, and he passed away on Sunday morning. The body was removed to the Mortuary, where Dr. Birtwell made a post-mortem examination, and from the appearances presented the District Surgeon recognised that death was due to a form of septicaemia, and plague was strongly suspected. Some portions of the internal organs were taken by Dr. Birtwell to the Borough Medical Officer of Health, and examination proved beyond all doubt that plague was the cause of Mr. Sullivan's death.

Yesterday a coloured labourer employed in scavenging operations at the wharves was taken to Salisbury Island suffering from plague. Rats are the vehicle of plague, and it is believed that these rodents from ships are responsible for the present outbreak. Some of the sheds at the Point are closed, and an embargo has been placed on the removal of goods. The people with whom Sullivan lived have vacated the house, and are occupying a cottage belonging to the Durban Corporation. Of course, the house where the victim of the disease died is being thoroughly disinfected.

A *Mercury* representative interviewed Dr. Fernandez, the port medical officer. He said:—

"It was noticed during the latter part of last week that there was a suspicious mortality amongst rats and mice in the neighbourhood of E shed at the Point. The most careful bacteriological examination was made of animals which had been found dead, but, as is usual in these cases, the bodies were so far advanced in

putrefactive decomposition that it was impossible to arrive at any definite conclusion in regard to the disease from which they had died. On Monday morning, a post-mortem examination was made of the body of a man who had been working in the infected area, and it was found that he had an inflamed gland in the groin, which showed under the microscope an organism resembling that of plague.

"It was not, however, until this morning (Tuesday) that a second case was discovered in the person of a coloured labourer employed in the wharf scavenging gang in regard to which it was possible to make a definite statement. This man was undoubtedly suffering from bubonic plague, and has been removed to Salisbury Island."

"Rats are said to be the vehicle of the disease?"

"Yes, the only factor in the spread of this disease is the transmission of the infection by rats and mice."

The Port Medical Officer hoped that the public would at the earliest opportunity furnish information respecting the mortality amongst rats or mice. The dead vermin should not be handled, but taken up with a pair of tongs, or two pieces of wood. The rats ought to be brought or sent to the laboratory at the Port Health Office (Point), and attached to the parcel a letter stating the locality in which they were found.

"I assume that it is the flea from plague-stricken rats that attack human beings and convey the disease?"

"Yes, that is a correct assumption."

Every precaution is being taken, and every step known to the medical profession followed to stamp out the disease.

The authorities confidently hope to stay the plague, a hope based on the disease being discovered in its inception.

The coloured man, above referred to, died on Wednesday.

Indian Community Co-operates

On Thursday morning Mr. Dawad Mahomed, Mr. Parsee Rustonjee, Mr. Hosen Dawad and Mr. West waited upon Dr. Murison, Medical Officer of Health for the Borough, for the purpose, if possible, of clearing the air of certain doubts which undoubtedly existed as to the mode of treatment of Indians who might become infected with plague. It was pointed out to the Doctor that, unless the community could be assured that their social and religious customs would be observed it would be impossible to prevent concealment. In the cases of women and children especially, it was necessary that a member of the family should be allowed to accompany the patient to the hospital and as far as possible remain there or be allowed to make frequent visits.

Dr. Murison said it was not possible to give unlimited liberty to relatives and friends to visit the hospital, but he promised that all reasonable facilities would be provided for visiting, and social and religious customs would be respected. Other questions were asked as to interpreters, nurses and doctors and the replies were satisfactory. As the facilities promised by Dr. Murison have to be confirmed by the Town Council Committee, it is not possible to publish further details of the interview, but the Indian community may rest assured that, should a serious outbreak of plague occur in Durban, the Public Health Department is willing to show every consideration to Indian patients and the people need have no fear that patients would be taken away without due consideration.

Special Committee Formed

On Thursday afternoon a hastily summoned meeting of the Congress Committee was held at Mr. Rustonjee's premises when Mr. Dawad Mahomed occupied the chair. There were also present the Joint Secretaries (Messrs. Dada Osman and M. C. Anglia), Messrs. Parsee Rustonjee, Ismail Gora, Bhana Parshotam, Osman Ahmed, Abdul Hack, Hosen Dawad, Suliman Hassan, Mahomed Motale, Mahomed Abed, C. R. Mehta, Kharwa, Khotwal and A. H. West.

The Chairman and others spoke on the matter of the outbreak of plague, and it was the opinion of the meeting that a special committee should be appointed to co-operate with the Public Health Department whose duty it would be to allay any feeling of anxiety or alarm, to see that premises were clean and disinfected and free from rats, and generally to put confidence into the people. In the event of the plague spreading, the committee would be guided by the Medical Officer of Health as to the steps to be taken. It was then unanimously decided that a special Plague Committee should be formed, with Mr. Parsee Rustonjee as Chairman and Messrs. Osman Ahmed and A. H. West as Joint Secretaries. The gentlemen present were enrolled as members and all others willing to join the Committee will be welcome to do so.

Dr. Murison is placing with Mr. Rustonjee a quantity of disinfectant fluid to be given to those who are too poor to pay for it. Empty bottles should be brought when applying for same.

The Congress Property

A letter was read from the Secretary of the Volunteer Health Committee pointing out the wretched condition of the Umgeni Road and May Street property. The premises were out of repair and the condition insalubrious. A sub-committee consisting of Messrs. Rustonjee, Omar Haji Amod Johari, Suliman Hassan, the

Chairman and Secretaries, was appointed to put the property in good repair and have the place thoroughly cleansed, and to spend whatever is necessary. It was decided to give notice to the present tenants and call for tenders for a fresh lease commencing March 1st.

In connection with the dispute over Mr. Moodley's house, Messrs. Dawad Mahomed and Parsee Rustonjee were appointed to settle the matter, the £60 at present in the hands of the President to be paid into the Congress account.

Other Business

A letter was read from Mr. M. P. Fancy, of Johannesburg, thanking the Congress for the message of sympathy in the death of his son.

The following accounts were dealt with and passed:—Mr. Langhton's account for advice, etc., on certain immigration matters, of seventeen guineas (which was hoped might be reduced); I. P. Press for printing, advertising, etc., £4 3s. 6d.; and the balance of £3 4s. 6d. standing over from the Polak reception fund to be paid into the Congress account.

The following cablegram has been sent to the Hon. Prof. Gokhale, Poona:—"Congress grateful your proposed visit. Heartly welcome. Dawad Mahomed, President."

Famine in India

A correspondent of the *Leader* (Allahabad) gives the following distressing pen-picture of the famine in India:—

"The agricultural situation is getting graver every day and causing much anxiety. There is no rain in almost every part of the country and wherever there is, the rainfall is very insufficient. Agricultural operations are at a standstill and the poor agriculturist is looking in vain heavenwards for rain. Each cloud that comes gives him a ray of hope only to be shattered by the next gust of wind. Prices are getting dearer every day. The *kharrif* harvest has gone and the *rabi* will be poor or nil if it does not rain next month. The Government will soon have its relief works and there will be appeals to private charity and those who have in other famines worked in the cause of the poor will no doubt do so again. But if we have a famine this time, there is now every fear of that, it might be equal in intensity to or even worse than the famine of 1877-78 when the rains hold off as they have done now. Hot winds are blowing day and night and there is not a blade of grass to be seen in places where there used to be, for miles round; nothing but green fields. The sufferers will not so much those who can take to manual labour, but the very large class of agricultural

and middle class population who have nothing else to fall back upon, and the latest reports from our villages are that the pinch is being felt keenly everywhere even now. Those who have somehow or other ploughed and sowed a few bigbas of land with the aid of well or canal irrigation find to their misfortune a hot dry wind marring their efforts. The sufferings of cattle will be much greater than those of human beings, for whilst grain might be had dear or cheap, either locally or by import, fodder will be almost nil. Even in these two weeks the price of fodder has doubled and in a few days it will become even more scarce. Already the supply of milk and ghi is bad in every large town and it is becoming difficult to get these articles pure anywhere. With cattle dying for want of fodder the prospect can easily be imagined."

The following extract from a special article by the Dewan of Baroda that appeared in the *Times of India* gives a general survey of the distress in Baroda State owing to drought:—

The Talukas of Pottad, Bhadrav and parts of Savli, Waghodia, Baroda and Padra will need the careful attention of the authorities. These very Talukas were badly hit by the destructive frost of the last winter and the present drought has added to the difficulties. Kadi and Amereli are hit hardest. The rainfall has been only 4.22 and 4.42 inches respectively, against an average of 25.2 and 22.2 inches in two districts.

The present difficulty, however, in the area of drought is scarcity of fodder. Even if the late rains fail, the difficulty of finding work for labourers will not be so great as that of fodder and grass for the live stock of the agriculturists. The prices of fodder have gone up abnormally high and the scarcity of grass has led many cultivators to part with cattle at low prices. The migration of cattle is one of the infallible dangers. Signals of impending famine, and signs of such migration and aimless wandering are manifesting themselves. Another difficulty that will assume serious proportions, if drought continues, is the scarcity of drinking water. The tanks are running dry and the water level in the wells will sink lower, as the season progresses.

A correspondent of the *Daily News* (Calcutta) gives the following description of the situation in Kathiawar:—

Famine is now asserting its dreadful presence in Kathiawar. Mr. Macdonochie, Agent to the Governor in Kathiawar, has ascertained from various States what loans they require and has asked Government for substantial grant immediately. Simultaneously he requested the money-lenders of Kathiawar to lend money to Native States. But it is doubtful whether this request will be well-received as the rules for recovering money from Native States are

very stringent. All hopes for early crops having now disappeared, famine relief has become urgent. Agency Engineer Mr. Sims has already left for Malia where relief works for about five thousand people are being opened. The Agent to the Governor has also requested the Native States to start works but the Chiefs do not seem to meet with the demand so promptly. Meanwhile rates are increasing and poor people are very hard pressed.

From the Editor's Chair

THE PLAGUE

We have every reason to hope that the plague which broke out at the Point will not spread in the Borough of Durban. There has been no fresh case since Tuesday, and we believe that the Port Health Officer and the Medical Officer of Health are doing their utmost to prevent further outbreak. The deaths of one European and one coloured man show that it is a matter which concerns all residents, and the Indian leaders have placed themselves in the right attitude by once forming a committee to work with the Public Health Department. It is only by being perfectly straight and above-board that such matters can be successfully dealt with, and, by a mutual understanding between the Indian community and the Corporation, should a serious outbreak, unfortunately, occur, the Indian residents need have no fear but that everything humanly possible will be done for their welfare.

TRADING LICENCES IN DURBAN

The result of the appeal of Mr. Hoosen Essop for the transfer of his licence from Brickhill Road to Berea Road and to premises belonging to an Indian which were previously also licenced to an Indian must come as a shock to all the Indian merchants and store-keepers of Durban. The Appellant's Solicitor pointed out to the Town Council that the Licencing Officer's reason, to the effect that the transfer would increase the number of Asiatic licences in the vicinity of Berea Road, was utterly false. He was able also to prove that the Europeans in that vicinity did not object to the premises being licenced for the appellant, who produced excellent testimonials from prominent European firms in Durban, so that this, at least, was a case where there was no European opposition. That the case is one of very serious hardship is further borne out by the fact that Sir David Hunter, Mr. C. R. Bishop and Mr. R. L. Nicoll were the dissentients to the motion upholding

the decision of the Officer, which was proposed by Mr. C. Henwood, whose name has now become familiar to the readers of "INDIAN OPINION" as the persecutor of an inoffensive Indian in his employ. We hope that Mr. Hoosen Essop will not allow his case to remain where the Town Council has left it, and we are sure that this attempt to secure justice will receive every help and encouragement from the whole community.

RAILWAY TRAVELLING

THE case decided by the Chief Magistrate of Pietermaritzburg, in which Mr. R. N. Moodley sued the Railway Authorities for damages for failing to supply him with bedding whilst travelling from the Capital to the Port, is of considerable importance. It shows how necessary it is for us to have the Statute-Book free from discriminating legislation. Had it not been for the fact that, in this instance, the law was in our favour, Mr. Moodley would not have been able to secure the redress he has. But it is also painfully obvious that secret instructions or, it may be, public instructions of a discriminating character are still being issued without any justification, and in matters which are of material importance to Indians who are in the habit of making frequent use of the South African Railways. It is preposterous that the conductors should be instructed not to issue bedding to Indian applicants. They, as well as every other section of the travelling public, are fully entitled to the ordinary comforts provided by the State Railways. We congratulate Mr. Moodley on his courage and on the successful result of his suit against the Railway Authorities.

FROM PILLAR TO POST

We draw attention to letters printed elsewhere in this number setting out details of a condition of things which no British subject, be he Indian or European, can regard with ought but alarm. It would appear that, about a month since, some five minor sons of British Indian fathers lawfully domiciled in the Transvaal and holding registration certificates in terms of the law left Lourenco Marques with their parents to proceed to the latter's homes. At Rossano Garcia (in Portuguese Territory) they were arrested by the Portuguese Police, hauled out of the train, compelled to pay their fares back to Lourenco Marques, and brought up for some imaginary offence before a petty official. Happily, owing to prompt intervention and the busy employment of the telegraph wire between Johannesburg and the British Consulate at Lourenco Marques, they were promptly released. It will, however, be observed that their intention to reach their homes in the Transvaal was effectually frustrated at least for the time being, and the Transvaal Pro-

vince was spared the infliction of five additional Indian residents albeit the latter are minors. These five were but a proportion of the thirty minor children in Lourenco Marques at the time seeking to do precisely the same thing—to join their fathers in their homes in the Transvaal. The Immigration Law is quite clear as to the right of minor children of lawfully resident Asiatics to enter the Province without let or hindrance, and it is difficult to understand why the Government of Mozambique or its officials or police should concern themselves to defeat the Transvaal Law, excepting it be presumed that they were influenced to do so from some quarter outside of Portuguese Territory.

Mr. Ritch being anxious to arrive an explanation of the phenomenon proceeded to Lourenco Marques and interviewed certain of the Portuguese Authorities as well as Mr. Maughan, the British Consul. Mr. Maughan had already made representations, and explained to Mr. Ritch that the unfortunate incident previously described was the result of a mistake which was regretted. Since mistakes will occur, Mr. Ritch did not propose to labour the matter, but proceeded to interview the fathers and their minor children who were waiting to proceed to the Transvaal. A couple of days later, the train left Lourenco Marques with some thirty children and their parents. Mr. Ritch also travelled by this train *en route* for Johannesburg. At Rossano a Portuguese official boarded the train and demanded from the various Indians and their children their permits to enter the Transvaal. One and all declined to discuss the matter with the gentleman. He promptly ordered them to leave the train. On Mr. Ritch's recommendation they declined to do anything of the kind. Mr. Ritch demanded, on their behalf, to know by what authority the gentleman felt called upon to interfere with the peaceful progress of British subjects who had paid their railway fare into British territory. After some hesitation, the Portuguese official referred to left the train, which proceeded on its way.

At Komatipoort, the train was promptly boarded by the Immigration Officer and the whole party of Indians were called upon to produce their permits. Naturally, the children had none to produce, the consequence being that they were arrested, detained at Komatipoort and at Barberton for some days, and eventually remanded for trial to Johannesburg.

Two questions arise: Firstly, under what authority do Portuguese officials presume to interfere with British subjects and to prevent them reaching their homes in British territory? Secondly, under what Law or under whose instructions is the Immigration Officer at Komatipoort authorised to demand from infant children who are obviously under the statutory age of sixteen permits to enter the Transvaal to join their parents?

The Law itself is surely harsh enough and oppressive enough and no strictures have been spared against the whole Indian community where cases have been founded here and there of individuals breaking the Law, but what shall be said when the Government through its officials descends to breaches of its own Statutes in its feverish anxiety to exclude a few Indian children, and, by back-door methods, attempts to rob a helpless defenceless people of the elementary right to enjoy the company and presence of their families?

PERSECUTING INFANTS

If the facts set forth in Mr. Cachalia's letter regarding the parents of an infant under one year having been compelled to take out for that infant a Visitor's Pass are true, they reflect little credit on the Union Administration. We, however, hope that the Department of the Interior has not been guilty of any such persecution as is imputed to it in Mr. Cachalia's letter. That a Visitor's Pass had to be taken out for an infant is a fact not open to dispute. The question is whether the issue of the pass was due to the stupidity and over-zeal of an officer who did not understand his instructions, or whether it was due to the deliberate intention of the Administrative Head of the Department. We refrain from commenting upon this miserable persecution until the reply to Mr. Cachalia's letter has been received.

THE TRANSVAAL GOLD LAW

EVIDENTLY the Transvaal Government has at last decided to put into operation the Gold Law and Townships Amendment Act that for the last three or four years have been threatening the Indian community but have during that period lain inoperative. The pressure would appear to have come from Boksburg, where the sensibilities of the trading community have been affronted by Mr. Bhyat having presumed to trade in a main street of that town, and to open what promises to be a flourishing business. Mr. Ritch has been served with a notice by the Government Attorneys, the text of which as well as his reply thereto will be found on another page. As will be seen, the demand made is no milk-and-water one, but is, in effect, for forfeiture of the property and expulsion of its occupant, Mr. Bhyat.

We congratulate the Government upon at last having developed a sense of consistency, and simultaneously we would invite the attention of the Imperial Government to the true nature of the legislation against its British Indian subjects which has been misled into sanctioning. We are glad that, at last, the first shot has been fired. The property-owners among our people now know what they have to expect. Mr. Ritch's

reply to Messrs. Findlay makes quite clear the course he proposes to follow. He will, of course, decline to comply with the terms of their demand, and every legitimate means will be adopted to combat the Government, whose sole endeavour, as we have so often pointed out, is to pauperise the Indian community and to drive them out of the towns into compounds or locations.

INDIAN HAWKERS IN KIMBERLEY

EVERY Indian hawker has been told that he cannot receive a licence to hawk his wares in Kimberley and that he must turn his attention to some other means of livelihood. The reasons given for the decision is quite frank though extraordinary. The Council wants to protect the shopkeepers who pay rates and taxes. It is strange that it did not occur to the wise Councillors of Kimberley that they who were elected by the general population of Kimberley were protecting a special class of rate-payers against the general body. If there were many hawkers in Kimberley, it showed that they supplied a felt want and that the rate-payers of Kimberley who supported them needed their services. Why they did not deserve the same consideration from the Councillors as shopkeepers it is difficult to understand. Anyway Indian hawkers have to suffer for the bad logic or prejudice of the Town Councillors of Kimberley unless they are prepared to carry on an active agitation for the deprivation of the means of their livelihood. We hope that the Indian Political Association of Kimberley will take up the matter and secure redress.

Mr Ritch and the Gold Law

Mr. L. W. Ritch has received the following letter dated Pretoria, January 12th, 1912:—

Dear Sir,—We have been instructed by the Government to issue summons against you for cancellation of Crown Grant dated 21st August 1911, G. 114/11 made in favour of R. F. Thomas (and by him transferred to you) of Freehold Stands 526/8 Boksburg on the ground *inter alia* that you have violated the conditions of Grant by permitting coloured persons to wit certain Amod Moosa Bhyat and others to reside on the Stands.

Before taking action we call upon you to forthwith hand us the Title Deed and Original Grant of the Stands with a formal consent to registration of cancellation and also to deliver up possession of the Stands. Unless this is done on or before the

18th inst. action will be taken in the Supreme Court to compel you thereto.

Yours faithfully,

FINDLAY, MACROBERT & NIEMSEYER.

On the 16th instant Mr. Ritch replied as follows:—

RE BRITISH PROPERTY.

Dear Sir,—I beg to acknowledge receipt of your letter of the 12th instant, contents of which I duly note. I am prepared to defend any action you may be instructed to bring against me.

Yours faithfully,

(sd.) L. W. RITCH.

From Pillar to Post

Interference with British Indians at Lourenco Marques

We have received the following correspondence for publication:—

Johannesburg, 9th January, 1912.
N. H. Maughan Esq.,

H. M. British Consul,
British Consulate, Lourenco Marques.

Sir,—I am requested by the Transvaal British Indian Association, the representative Association of His Majesty's British Indian subjects within this Province, and also by the individual British Indians concerned to communicate with you in the following circumstances:—

There are at present in Lourenco Marques between ten and twenty British Indians, who have landed at Delagoa Bay with a view to entering the Transvaal, and who are holders of the permits or bail receipts usually issued in the circumstances. Some of these have already made their application through the Union Agent for the certificates necessary to enable them to enter and reside in the Transvaal in terms of the Law of this Province. Others have been waiting to make such application, but, although a considerable period has passed, the opportunity to do so has not been furnished them, owing to, as explained by the Union Agent, some delay in the receipt by him of the statutory form of application. Similar delays have, I understand occurred with those whose applications have already been made. I learn that some of these people have been given to understand that, after the expiry of the month over which their Delagoa Bay Permit or bail receipt extends the document will not be renewed, and they will consequently be shipped back to India by the Portuguese Government. There is a feeling which, I trust, is ill-founded that this is the outcome of a fresh arrangement between the Portuguese Administration and the Asiatic Department of the Transvaal. I am making inquiries through Advocate Ferreira of Lourenco Marques as to how far my clients' fears are justified.

Should they be well founded, you will, I am sure, appreciate the terrible

hardship that will be inflicted upon innocent men claiming to have good title to return to their homes in this Province, and you will, I trust, use your valuable and powerful influence with the Portuguese Administration to prevent the injustice and suffering that must inevitably follow.

I have, etc.,

(sd.) L. W. RITCH.

H.B.M. Consulate,
Lourenco Marques.

13th January, 1912.

Sir,—I have duly received your various communications of the 9th instant with enclosures as stated.

On enquiry I find that the facts cited by your first letter of that date are susceptible of a somewhat different interpretation than that which at first sight they would appear to merit.

As you are aware, on arrival in this city en route for the Union of South Africa, by sea, British Indian subjects are entitled to remain during a period of thirty days in which to comply with the provisions of the Regulations in force, depositing a sum of £7 with the Municipal authorities for utilisation in case their applications be refused.

In these circumstances they are manifestly not permitted during such thirty days to leave this territory i.e. to enter the Union of South Africa, unless, of course, by virtue of their permits.

It would, therefore, seem that the Portuguese authorities, in preventing them from crossing the frontier, not only acted in accord with these regulations, but by doing so saved the Indians from the not inconsiderable penalties to which they exposed themselves by entering the Union without complying with the terms of the law.

As it seems probable that a number of the men in question were not legally entitled to cross the border into British territory, they may of course be expelled in time by the Union police. Should this be so the amounts deposited by them would be applied to the payment of their homeward passages.

If at any time persons who have acquired legal right to reside in the Union should apply to you for assistance to obtain repayment of deposits, I shall have much pleasure in assisting you, but I should be unable to do so in the cases of those who have not so made good their right of residence.

I am, etc.,

(sd.) N. H. MAUGHAM.

L. W. Ritch, Esq.

Ref. No.: 29/12/M.

15th January, 1912.

R. C. F. Maughan Esq.,

British Consul,

Lourenco Marques.

Sir,—I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 13th instant.

The document issued to Indians at Lourenco Marques for the purpose

of proceeding elsewhere are, as I understand, the receipts for £7, which money is deposited by way of security for the expense of their removal from Mozambique. In the event of their out-staying the period mentioned on the said documents. I am not aware that, during such period, the holders of these documents are under any obligation to remain within Portuguese territory, but that, on the contrary, the intention is that they shall not remain beyond the thirty days or so, and that, if they leave within the prescribed period, they are entitled to the return of the money deposited. I cannot conceive by what authority British Indians claiming to cross into British territory can be prevented from so doing by Portuguese officials. According to the advice given me by eminent Portuguese Counsel, the Mozambique Authorities have no power to restrict the freedom of movement of the holders of these documents: and, while it is doubtless considerate on their part to concern themselves with the penalties British Indians may incur by crossing into the Transvaal, the people in question are fully aware of what they want to do, and it seems gratuitous interference on the part of the Authorities as a Foreign Government.

The question of whether such Indians are or are not legally entitled to be in the Transvaal is one that can only be settled in the Transvaal. British Indians who came to Lourenco Marques with the intention of entering are obviously of opinion that they have a right to enter this Province, and, with all due respect, I submit that it is not for the Portuguese Government to interfere in any controversy that may arise as to whether the Indians in question have a good claim or a bad one.

In cases where Indians have entered the Transvaal via Lourenco Marques and have subsequently been ordered to be deported, the deportation has been carried out by the Transvaal Government—I believe I am right in saying at the expense of the Transvaal Government.

I hasten to repeat my thanks for your kind assistance in having helped me to obtain a refund of numerous deposits, but I am very sorry to observe the new conditions with which your letter concludes.

I express myself as above subject, of course, to correction, but I think the facts as I have put them are substantially accurate, and I should be glad to hear from you as to whether I am to understand that you regard the interference with British subjects, such as it has been my painful duty to have to report, as justifiable or within the rights of the Government of Mozambique. If so, the Association for which I act will feel it their duty to make representations to the Imperial Government in the matter.

I have, etc.,

(sd.) L. W. RITCH.

Kimberley Hawkers

Licences Refused

At a recent meeting of the Kimberley Town Council twenty applications were received for the renewal of hawkers' licences: 15 of the applicants were Indians.

Before considering the applications a caucus meeting was held in the Mayor's parlour. On resuming in committee, the Mayor moved that the applications be considered *en bloc*. This was agreed to, Councillors Green and Sagar voting against. It was then resolved to admit all the applicants in the Council Chamber during the discussion.

The Mayor then stated that when applications were made during last year for the renewal of hawkers' licences, in every case where the application was granted the applicants were informed that the Council was not in favour of further renewal, and they recommended the applicants to seek some other occupation.

The applicants therefore understood the position, and the Council was not desirous that hawking should be continued in Kimberley. He therefore moved that the applications be refused.

Councillor Sagar thought the applications should have been considered individually on their merits.

The Chairman pointed out that they had already decided to consider them *en bloc*.

Councillor Sagar said that decision placed in an awkward position those Councillors who might consider some of the applicants fit and proper persons to hold licences.

Councillor Green added that he had hoped that those who had been hawking for a number of years would have had some consideration.

The Mayor's proposition was carried, Councillors Green and Sagar voting against.

The Chairman then addressed the applicants in terms of the resolution, pointing out that the Council was only carrying out a long-established principle. This action, however, would not debar them from applying for general dealers' licences.

An Assyrian pointed out that those applicants who were his countrymen knew of no other occupation, consequently they would be ruined.

The Chairman said it was with no light heart that Council refused the licences. They had, however, to look after the welfare of the town, and they could not consider one section of the community over the others. Several reasons had induced the Council to adopt this resolution. Shopkeepers who paid rates and taxes and assisted to carry on the municipality were entitled to consideration, and the Council were opposed to women hawkers, and they knew that although licences were issued to men

it was competent for the latter to hand their licences over to women. It was not to the benefit of the population that white women should hawk wares in native locations, as this tended to lower the morality of the district. Council had no desire to prevent anyone from earning a living, and if the present applicants were to apply for general dealers' licences he was sure the Council would be very sympathetic.

Applicants then withdrew—a somewhat mournful procession.—*Diamond Fields Advertiser*.

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 15)

CHAIRMAN: I think we can take Mr. Buxton's statement now.

MR. BUXTON: I do not propose to deal with the lascar question, which has already been dealt with by Lord Crowe, as representing the India Office, but I propose to deal rather with the resolution which Sir Joseph Ward discussed and which he has moved. It has been referred to in terms by Sir Joseph and by Mr. Pearce. The objection which I have to the Resolution is that it is too vague, and it carried as it stands it would not be possible for the Imperial Government to regard it as mandatory, and to introduce legislation founded on so vague and general a Resolution. If it is desirable to extend the powers of the self-governing Dominions with regard to merchant shipping, it should be possible to state precisely in what direction and to what extent, and subject to what conditions, such extension is desirable.

It must be evident that in a matter such as this, one should proceed slowly and with great caution. Everyone agrees that uniformity in the matter of shipping legislation is most desirable for overseas shipping. But the result of inconsidered action may easily be to substitute for the comparative and advantageous uniformity which now exists to a very large extent under the Imperial Act a chaos of inconsistent and overlapping jurisdictions which it would be the painful and difficult duty of future Imperial Conferences to reduce once more to something like uniformity.

The present principle of merchant shipping legislation is fairly plain and simple. Broadly speaking, the code of law that rules the ship is the code of the country of registration, and that code follows the ship round the world. This general principle is modified in application to the various parts of the British Empire by two other principles. (1) That

they have full power to regulate their own coasting trade, even though the ships engaging in it are registered in the United Kingdom or foreign countries. (2) That as regards ships other than their own registered ships, and other than ships engaged in their coasting trade, their legislative powers are restricted to their territorial limits, and are, therefore, inoperative on the high seas. There is an exception in regard to certain powers expressly conferred on Australia by section 5 of the Australian Constitution Act, which deals with so called "round voyages," which begin and terminate within the Commonwealth.

There are various points which might be held to be included in, and covered by, this Resolution of Sir Joseph Ward's to which we could readily assent. For instance, if New Zealand desires to have some power analogous to that which Australia now possesses to regulate round voyages, or if New Zealand desires that the Dominions should be empowered to pass reciprocal legislation providing that the labour legislation of each Dominion should apply to merchant vessels registered in such Dominion while in the territorial waters of the other Dominions, we would not stand in the way. Or, perhaps, the Dominion of Canada desires, as Mr. Brodeur mentioned the other day, that steps should be taken definitely to validate certain Canadian laws affecting Canadian shipping and the Canadian coasting trade, the validity of which is in doubt.

On all these matters, though there may be difficulties in detail in arriving at a satisfactory understanding, they are not insuperable, nor is there any objection in principle. But in this case the Resolution should be more definite and restricted in its language.

But the Resolution, as I read it, and as it has been explained by Sir Joseph Ward, proposes to go considerably beyond this, and I would beg the Conference not to act with precipitation, but to give heed to the views of the United Kingdom, whose commercial state and interest in this matter is so very great, representing as they do nearly 90 per cent. of the whole tonnage of the British Empire.

I know that the professed object, as stated several times in the course of the discussions of the Conference, is to improve the trade relations between the Mother Country and the Dominions. We much appreciate this object. But in effect will the action proposed carry out the intention? May it not tend rather to the opposite result? We want to know exactly how far, and to what extent, the Dominions desire to exercise control over the ships which come on overseas voyages to their ports, which do not take part in the coasting trade, and we have to consider what would be the effect of such legislation.

The Australian Navigation Bill, to which reference was made the other day, does not propose to impose on

British and foreign overseas shipping the local legislation as regards manning, wages, and conditions of service, accommodation, &c., which is applied to ships registered in the Dominion or engaged in the coasting trade. But I gather from the explanation of the Resolution given by the Governor of New Zealand to the Colonial Office, and from Sir Joseph Ward's speech, that New Zealand at least now wishes to go considerably further, and, to quote the words of the Governor, which was explanatory of the Resolution which Sir Joseph has moved: "desires to be freely permitted to make its labour legislation applicable to all ships, whether registered in Great Britain and Ireland, or elsewhere, while in the territorial waters of such Dominion."

As Sir Joseph Ward has pointed out, the question, from the New Zealand point of view, is one largely of economics. I understand their point of view in reference to wages, conditions of labour, and matters of that sort, and certainly I have considerable sympathy with it, and would regret to see it adversely affected. But the Resolution, as far as I understand it, would constitute a very grave departure, and would affect us very seriously over here, and it raises some important considerations which we have very carefully to examine. What does it include; and how far does it go? What are "labour conditions," to which reference has been made? These, as usually spoken of in New Zealand and Australia, comprise many matters which are not specifically dealt with, or are differently regulated, by the Imperial Merchant Shipping Acts. These "conditions" comprise two classes of questions. In the first category are questions such as the duties of various ratings on board ship, rates of wages, payments for overtime, leave, &c. These in New Zealand and Australia are regulated either by special enactments or by the awards of a court of arbitration, and therefore statutory, whereas they are regarded in the United Kingdom as matters of agreement to be settled between owners, masters, and seamen. In the other category are included questions of manning, of crew space, of accommodation of officers, and of provisions and medical scales, &c., in which the Dominion requirements, as applied to the coasting trade, differ in many respects from those imposed by the Imperial Acts on British ship; or which, as respects their own laws, are imposed on foreign ships. What is the actual proposition? Is it merely that the statutory wages prevailing in Australia and in New Zealand territorial waters should be paid while the ship is in those waters? This might conceivably be done, though it would be difficult to work out, and might be evaded.

But do not "labour conditions" go much further, and involve new accommodation, officers' accommoda-

tion, load line, coal capacity, manning scales, &c. How can these conditions apply to vessels only while within the territorial waters of a Dominion, as appears to be implied? How can special obligatory conditions as regards these matters be carried out as regards overseas and round voyages except under a system of uniformity, which can only be obtained by an Imperial Act? Most of the requirements involved cannot easily be varied, or varied at all, for part of a voyage. A British vessel to sail from the United Kingdom on a voyage which might carry her to one of these Dominions would therefore have either beforehand to comply with the varying conditions imposed in territorial waters, or would have to undergo structural alterations on her arrival in the Dominion port, which would lead to great expense and delay. These additional requirements would, it must be remembered, apply to ships which had already fully complied with all the requirements of the Imperial Acts before leaving this country, and, after all, the experience of mercantile marine matters in this country is very exhaustive. It is clear that if one Dominion or Colony is entitled to enforce its own mercantile regulations, each and all must be given the same freedom. Would not chaos then ensue if and when each Dominion or each Colony enforced its particular and varying legislation as regards manning, crew space, load line, &c.

We must not confine our attention to liners, the class of vessel usually discussed in this connection, but must consider also the case of the ordinary commercial steamers, which represent the largest part of British and foreign commerce. Take the case of a tramp steamship owned and registered in the United Kingdom which is chartered now for a voyage to Australia or New Zealand, now to South Africa, now to Canada, according to the state of the freight market. The owner often does not know at what port the ship will touch when the voyage is begun. At present he knows exactly the conditions with which his ship has to comply, and, unless the ship is to engage in the colonial coasting trade, he knows he has no other conditions to comply with than those laid down in the Imperial Act. But suppose each Dominion could lay hold of that vessel and subject her in its ports to an entirely fresh code of regulations, alter, say, the requirements of crew space, manning, wages and food scale. Suppose, further (which is quite probable), that the Australian, New Zealand, South African, Canadian, and Newfoundland laws vary on all these different points. How can the ordinary system of shipping be carried on under such conditions; will not the trade be enormously hampered?

(To be continued)

India and the Empire

In the course of a communication to the *Cape Times* Mr. Maitland Park, the editor, who attended the Durbar, says (writing on November 20):—

I hope I am mistaken, but I have a suspicion that many South Africans are apt to regard India as an embarrassment rather than a help, when they do not think of the great Dependency merely as the woeful recruiting ground for troublesome Asiatics whose incursions into South African territory have complicated political administrative and political problems already sufficiently difficult and perplexing. This is, perhaps, not surprising. We are so busy endeavouring to settle our own affairs and to build up a great nation in South Africa that we are prone to resent the drawbacks of the Indian connection without stopping to consider its advantages. Yet these advantages are as undeniable as they are considerable. First of all there is the question of defence. Here I cannot do better than quote from one of the most interesting series of articles which appeared some months ago in the columns of the *London Times*. "The time," says this article, "has passed when the maintenance of British power in India should be regarded as an interest of Great Britain alone. India stands right across the greatest highway in the world; it is the centre of the East. Through its possession we secured our great predominance in Eastern trade, and from its shores are extended our interests to Australasia, the Malay Peninsula, the Pacific Islands, and the China coast. The Power which holds India must of necessity command the sea. Supreme sea-power would be as difficult to maintain without control of India as control of India without sea power. It is, therefore, in a special and peculiar sense the centre of Imperial defence. Were India lost to us, the security of the three great Dominions—the Union, the Commonwealth, and the Dominion of New Zealand—would inevitably be threatened by the Power which took our place. We should, moreover, be compelled at once to abandon all efforts to affect the balance of force in the Pacific." Mr. Smuts is busy at present with a scheme of military defence for South Africa, and not the least of his difficulties will be the cost. But if British rule were at an end in India, his task would become impossible. India sent 8,000 British officers and men to South Africa during the Boer War. This force held Ladysmith and saved Natal. It could easily have been supplemented by 10,000 native cavalry and infantry had the British Government not wisely decided that it was politic to employ only British troops.

During the operations which followed the Boxer Rebellion in China, 20,000 native troops and 17,000 native followers were despatched from India to China. Mr Lionel Fraser, in his admirable book on "India Under Curzon and After," states that the ammunition supplies forwarded from India for these two wars included 21,000,000 rounds of ammunition and 114,000 projectiles and shells, 11,000 tents, 17,000 sets of saddlery, 315,000 helmets, 169,000 blankets, 290,000 pairs of boots, 42,000 tons of fodder and rations, and 940,000 garments of various descriptions. There were also sent 11,900 horses, 6,700 mules and ponies, and 2,700 bullocks. So long as British rule endures in India, these resources are at the disposal of the British Empire and of all its parts in case of necessity.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amongst previously acknowledged	130	10	3
Through Veda Dharma Sabha of Port Elizabeth	13	11	6
A Friend	0	10	0
An Indian from Hatting Spruit	1	0	0
Mr. Dawad Mahomed	5	5	0
" Nathalal Natan	0	5	0
	141	1	9

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—Famine prevails in our dear Homeland. No true son of India can remain unmoved by the sufferings of her people. Is it possible for us to enjoy our three meals when our brethren can scarcely get one? Is not India a nation of joint families, and are not we one great family? From my heart I exhort my brethren in South Africa to think of the unfortunate members of our family who are suffering from want of food for themselves and their cattle. It is true we have had many calls upon our purse and many of us are not in the position we once were, but, so long as we have two pieces of bread, we must give one to our starving brethren. Let not the little children cry in vain for food which we are able to give them. I trust that my brethren will respond to the call and give from the heart according to their ability. Please accept cheque for Five Guineas for your fund.

Yours, etc.,

DAWAD MAHOMED.

Durban,

18th January, 1912.

The Secretary of the Surat Hindu Association writes to our Gujarati columns that, in accordance with a resolution of his committee, a public

meeting of Durban Indians will be held at 127 Victoria Street, on Sunday evening to make arrangements for collecting Famine funds, when all, are cordially invited to attend.

A Registration Case

Dismissal of an Appeal

In the Provincial Division of the Supreme Court last week, the case of *Mahomed Hassan v. the Minister of Justice and Registrar of Asiatics* was heard.

This was an appeal against a judgment dismissing a petition by which the petitioner (Mahomed Hassan) asked that the Registrar of Asiatics might be ordered to receive and deal with an application for registration alleged to have been made by or on his behalf, and that the Minister of Justice might be restrained from carrying into effect a deportation order made against him on October 3 last. The petition was dismissed on the ground that it was not shown that any such application had ever been made, or, if it had, that the Registrar had declined to deal with it.

The matter was argued in November.

Mr. Roos appeared for the appellant; Mr. C. W. de Villiers for the Crown.

The Judgment

Mr. Justice Bristowe, in the course of his judgment, said: The petition alleged that the petitioner was under 16 years of age, and that he came to the Transvaal with his father, Sheikh Hassan, early in 1910, and that "the arrival was reported to the Registrar of Asiatics." It is said that the Registrar required particulars from India of the petitioner's age and parentage "before he would consider his right to be here and be registered," and that Sheikh Hassan obtained a certificate from India that the petitioner's age was under 16. The Court is then informed that "the Registrar of Asiatics appears not to have been satisfied" with the certificate, and that in consequence two medical certificates were obtained, one certifying that his age was between 16 and 17 and the other that it was between 15½ and 16½. After further alleging that "in addition to the attempts to apply for registration above described, a further attempt was made on October 3 last," the petition mentions the arrest and the deportation order.

Anything more inept than this petition it is difficult to conceive. With the exception of the "attempt" alleged to have been made on October 3, no dates are vouchsafed for the various events narrated. There is no allegation that any application for registration was ever made, or that the Registrar refused to receive one.

No information is given as to the "attempt to apply for registration."

Right in Refusing

On this ground alone the Court was right in refusing to give the petitioners the relief asked for, and this Court has no option but to dismiss the appeal. His Lordship then dealt with the affidavit attached to the petition, and came to the conclusion that the Registrar dealt with appellant's application for registration and rejected it. As regards the merits of the petitioner's claim to be registered, the evidence seemed to his Lordship insufficient to establish that in June last the age of the applicant was less than one month over 16 years. His apparent or *prima facie* age was fixed by the Registrar's certificate at 17 years. The presumption was that that was his real age, and it seemed to his Lordship that there was not sufficient proof to displace that presumption.

It was, however, contended that a minor Asiatic who was lawfully resident in this country during his minority and during the month of grace, remained lawfully resident even after that time.

In this connection his Lordship said: I cannot take that view. Under the Act of 1907 the continued residence without a certificate is a punishable offence, and under Secs. 7 and 8 of the Act of 1909, any adult Asiatic who remains in the country without a certificate of registration is liable to deportation. The appeal will be dismissed with costs.

The Judge-President read the judgment of Mr. Justice Wessels, which was to the same effect.—*Transvaal Leader*.

The Indenture System

Penal Provisions

In the course of his speech at Dibrugarh, Sir Charles Bayley said:—"It has been made clear to you that at no distant date the penal provisions of Act 6 of 1901 must cease to exist. I believe that most of you recognise that this decision was inevitable and are loyally prepared to accept it." It is these penal provisions in the Act which Indian public opinion has always strongly condemned (says the *Bengalee*). The authorities themselves have long been convinced that these provisions should cease to exist. But the machinery of the Government moves slowly in this country, and it is only recently that the Government have made up their mind. We are glad that at length legislation has been resolved upon. We hope no unnecessary delay will be made in repealing these provisions, which are a blot on the statute book. The

late Mr. Kristodas Pal once condemned a legislative measure embodying these or similar provisions as "a Slave Act." The expression was strongly objected to at the time and was condemned even by the head of the Local Government. To-day the opinion of Kristodas Pal stands amply vindicated, not only in the eyes of his countrymen, but in those of most fair-minded Englishmen, and the head of the Government of the new Province actually asks the planters to recognise the "inevitableness" of the contemplated change.

It must not be lost sight of that there is a strong tendency in the direction of abolishing all forms of indentured labour and labour contracts in India, and that within a measurable distance of time 'free labour' will be the rule rather than the exception as it is now."—*Indian Planter's Gazette*

Small-pox in Johannesburg

The Indian Leaders' Work Appreciated

On enquiry the M.O.H. the *Transvaal Leader* learned that at 10 o'clock on the 8th instant another case of smallpox 10 to 12 days, duration was run to earth in the Malay Location and despatched to Rietfontein. During the day it was known to the Health Department that a case existed in the family of an Indian in Twentieth-street, and in the forenoon the house was surrounded and unsuccessfully searched, the Indian stating that his wife and child had gone to Potchefstroom. During the afternoon Mr. Gandhi and the Indian Health Committee were unremitting in their efforts to trace the case, and in the evening the M.O.H. was asked to meet the committee. It was then stated that the father had agreed to give up the child if certain assurances were given as to its general treatment and his own exemption from prosecution. The former was at once agreed to and the latter refused, and eventually the M.O.H. was taken by the father to a room in an otherwise empty house in Seventeenth-street, where the child and his mother were concealed.

Without the willing assistance of the Indian Committee, and especially of Messrs. Cachalia, Bawazeer and Camroodeen, it is more than doubtful if the case would have been found, and there is reason to hope that the committee's influence will do much to end the policy of concealment, which can only have disastrous results on the Indians themselves.

The sanitary inspectors who have been through the location describe the ingenuity with which rooms are

concealed as marvellous. Several of the leading members of the Indian community, including Messrs. Cachalia (chairman of the British Indian Association), Gandhi and Bawazeer, are energetically co-operating with the authorities in the work of inducing the occupants of the location to be frank. But even their influence has its limits in matters of this kind.

The *Transvaal Leader*, commenting on the work of the Indian leaders, says:—

In this connection the public is indebted to Mr. Gandhi, to the chairman of the British Indian Association and other prominent Indians for the endeavours they are making to induce their compatriots to notify cases to the Medical Officer or the Compound Manager. It is possible that the influence of these men may have a greater effect than the official threats of Dr. Porter's circular. It is to be hoped that they will continue to exert this influence in Vrededorp and elsewhere and that their efforts will enable the authorities not alone to deal with actual cases of disease, but to discover the points of contact in every instance.

Our correspondent writes that Mr. Cachalia and Mr. Imam Abdul Kadir Bawazeer "are working like Trojans."

East Africa

Some Interesting Statistics

On the cover of *INDIAN OPINION* there appears a tiny map, showing India and Africa facing each other across the ocean. It may not be meant to do so, but in effect this little map typifies the danger of Africa becoming a dependency of India, a contingency which, we have been told by more European writers than one, is inevitable (says the *Transvaal Leader*). The British East African census is even more striking. It is sufficiently well known that the European population of the Protectorate is very small, but we imagine it will come as a surprise to most South Africans to learn that the actual number, according to the official figures, is as low as 3,175 men, women and children. Nearly half of these (1,463) are settled in the Ukamba Province, of which Nairobi, the chief town of the country, is the centre. The Usisu Gishu plateau, the most populous "rural" district, has a total of only 448 whites, of whom the number of settlers, farmers, planters, and gardeners is only 132. The Mombasa district (including as it does the chief part of the country) has 741 whites, of whom 42 are officials. In some of the farther interior provinces there are only a handful of Europeans altogether. Tanaland has 41, and Jubaland 31. It is surprising to find that out of the total of 3,175 no less

than 1,153, or considerably over a third, are females. The tables of occupations furnished by the census show, in the words of the *East African Standard*, that the wealth-producing units—the farmers and artisans—number only 450 out of the total of three thousand odd. The Asiatic returns furnish a startling contrast. There are 11,886 Asiatics in the Protectorate—that is, more than three times the number of Europeans. Of these, 1,498 are Government employees, and there are only a small number of agriculturists, the large majority being traders, artisans, and so on.

If the white population of the Union is only that of a European or American city, it will be seen that that of the Protectorate hardly reaches the level of a fair-sized South African "dorp." And this tiny community is scattered among three times the number of Asiatics, to say nothing of the black mass of natives of a dozen different tribes. No attempt at taking the native census seems to have been made, but the aboriginal population is believed to approximate four millions. There is a lesson for South Africans in the position which we have sketched. In the face of this enormous disparity of numbers, and the fact that the Asiatic in East Africa is entrenched in the strongest manner, the Protectorate is congratulating itself on a growing revenue and an increasing white population, and the Europeans there still talk with conviction of the possibility of making their area a white man's country. If such optimism can be evinced under such conditions, surely there is abundant hope for the South Africa of the future.

London's Death-rate.—While the county of London death-rate was reduced from 14.0 in 1909 to 12.7 in 1910, Deptford has increased its death-rate, according to the medical officer's report, from 13.5 to 14.0, and is the only borough in London where the 1910 death-rate was not lower than that of the year before. The infant mortality is the most serious aspect. In 1910 the number of deaths of children under a year old was 104 for each 1,000 born. In 1910 it was 124.

Contents

	Page
Plague in Durban	19
Famine in India	20
From the Editor's Chair	21
Mr. Ritch and the Gold Law	22
From Pillar to Post	23
Kimberley Hawkers	24
Position of British Indians in the	
Dominions	24
India and the Empire	25
Indian Famine Fund	26
A Registration Case	26
The Indenture System	27
Small-pox in Johannesburg	27
East Africa	27

આઉપ આકરિકા ખાતે જુડું અને ચરણું ખાણું

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2332, 77 Minnar Street, Newtown

[illegible]

Hult-Yearley ... 7/6

SUTTON FLACK & CO.

[illegible]

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦.

ફ્રીડે, સનીવાર, તારીખ ૨૦ મી જાનેવારી ૧૯૧૨.

અંક ૩.

આઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૦ મી જાનેવારીથી, તા. ૨૬ મી જાનેવારી સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ- માઠ સુદ ૧ મી માઠ સુદ ૭ સુધી, સ. વત ૧૯૧૮.

મુસલમાન-તા. ૨૬ મોહરમથી તા. ૫ શરર સુધી ૧૩૪૦ હી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીર્થી.	મુ. પા. તા. રો.	સુર્યદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
શુક્ર.	૨૦	૧	૨૬ ૧૦ ૫	૧૨ ૭	૧
રવિ.	૨૧	૨	૩૦ ૧૧ ૫	૧૨ ૭	૧
સોમ.	૨૨	૩	૧ ૧૨ ૫	૧૪ ૭	૧
મંગળ	૨૩	૪	૨ ૧૩ ૫	૧૪ ૭	૧
બુધ.	૨૪	૫	૩ ૧૪ ૫	૧૫ ૭	૦
ગુરુ.	૨૫	૬	૪ ૧૫ ૫	૧૫ ૭	૦
શુક્ર.	૨૬	૭	૫ ૧૬ ૫	૧૬ ૭	૦

અવકાશવિદ્યા

હરખનમાં મરફી	૨૬
રેલવેની મુસાફરી	૨૬
હીંબરલીના હીંદી ફેરીયા	૨૬
પ્રિટેક્ટરનો વારસીક રીપોર્ટ	૩૦
હરખનમાં મરફી	૩૦
દરિયાવાલમાં પડી રહેલા કાચદાનો અમલ ...	૩૨
ટેલિગ્રાફના સત્તાવાળાઓનો જુલમ ...	૩૨
આફ્રિકાવાસી ગોરાઓને ખુલ્લો પત્ર ...	૩૪
હરખન એન્જીનેરીના ઇન્સપેક્ટર ...	૩૫
મુખરેલા જમાનાનાં પત્રમાં	૩૬
રોડેલીયા	૩૭
બવરમે ક ગ્રેડમાંથી નોટીસો	૩૭
હીંબરલી	૩૮
હીંબરલીમાં હોલરોપર તરાર	૩૮
મી. હાલુદ મહમદનો કામળ	૩૯
કર્મચારીમાં ફુકામ ફંદ	૩૯
ફુકામ ફંદ	૩૯
સ્ટેન્ડર્ડમાં ફુકામ ફંદ	૩૯
મહાલો-દુરથી લકાઈ	૪૦
પરજીયા	૪૧
બાલરમાવ	૪૧
પરિષદ હિંદુસ્તાનને ફુકામ	૪૨
મિત્રમિત્ર	૪૨

હિંબરલી ઓપિનિયન.

શનીવાર, તા. ૨૦ જાનેવારી ૧૯૧૨

હરખનમાં મરફી

એકાન્સબરમાં જ્યારે જીતવાથી હીંદી કામ ખ્યાન ખેંચી રહી છે તેવે વખતે હરખનમાં મરફી ફાટી નીકળેલ છે. સારે નથીએ દરદને ડરત ફાળી દેવામાં આવેલે એવું લાગે છે. તેનો ફેલાવો અઠકાવવા માટે તા'દુરસ્તી ખાતું જે પ્રયાસ કરે છે તેમાં હીંદી કામે જાતે સ્વચ્છતા રાખી, અને બીજાને સ્વચ્છ રખાવા જનરુ કરવાની જરૂર છે. હરખનના હીંદીઓમાં મરફી થોડી નથી. તે સ્વચ્છતા કમંડી નીચાઈ છે તેને કામે પોતાના વાલાનો વિચાર કરી જોઈતી સ્વચ્છતા જાપવાની છે.

હીંબરલીના હીંદી ફેરીયા

હીંબરલી એ હમેશાં હીંદી અલવા તે કાળી આમીચાળા માથુસોના અભાવથી દુર રહેલું સહેર મહાએલું છે. હીંબરલીમાં કાળા માથુસ હિપર કલાઈ મચાના સમાચાર અમારે જાપવા નથી પડતા. પણ રંગદેસને વાયરો હીંબરલીમાં હવે વાયો જુલમ છે. એકાએક (૫૬૨) હીંદી ફેરીયાના પરવાના આપવાની આ વરસે ત્યાંની કચ્છાપટીએ ચોખ્ખી ના પાડી છે. કારણ વિચિત્ર આપ્યું છે. કચ્છાપટીના સમાસદો કહે છે કે કુશનદારોનો બચાવ કરવાની તેઓની હરજ છે. કેમકે તેઓ કર વેરા ભરે છે. કેમ બલે હીંદી ફેરીયા ન જરતા હોય! વળી આમ કે જે સલા સહોની સુટણી કરનારા છે તેનો ખ્યાલ તો સમાસદોએ કર્યોજ નથી. ખરું જોતાં તો તેઓ પહેલા મહાવા જોઈએ. અને તેઓની હાજત પુરી પાડનાર ફેરીયાને કેમ પરવાનો ન આપે! જે ફેરીયા મામ ની હાજત પુરી ન પાડતા હોય તો નથી ન કેમ સહ! આવી આધિપતી દલા જ્યાં મુશ્કેલી કરવાનો રિવાજ છે ત્યાં ચલે છે.

જે હીંદી ફેરીયા જર નહીં કરે તો તેઓ બેલક કચ્છાપટ મરફી. હીંબરલી પોલીટીકલ એસોસીએશન જામત મહાએલું છે. એટલે, અમને ઉમેદ છે કે તે મહાળ પુરવી મહેનત કરીને હાલ મેળવશે.

રેલવેની મુસાફરી

આરિસબરમાં મી. આર. એન. મુલ્લે જે રેલવે પાસેથી તુકાની મેળવી એ હસ હીંદીઓ માટે અવગમ્ય છે. કેમ હરખાન કચ્છા કરવામાં આપ્યું હતું કે રેલવેના નોકરને રેલવેને લગતી કાસસરની સમજડે પુરી પાડવામાં, ટાપીમેદ કરવાની સત્તા કામદારમાં આપવામાં આવેલી નથી. જે રીત તેણે અખતાર કરેલી તે હિપરી ના ખાનમી કુકમની રહે. આવા અમલ સંબંધી ખાનમી કુકમથી પ્રખ્યાત હક ખીલકુલ છીનવી લઈ કલામ નહો. કારણે પણ આમજ કહ્યું. અને મી. મુલ્લેને તુકાની મળી. આથી સમજવાતું છે કે કામદારમાં સરખાપણું એ હમેશાં અમલ ની જામત છે. મી. મુલ્લેને કેમ ચલાવવાની હિંમત માટે તમા તુકાની મેળવવા માટે અમે મુખારકબાદી આપીએ છીએ.

એકાન્સબરમાં રીતળા

રીતળા સંબંધમાં ચાલુ અઠવાડીયામાં પણ તપાસ ચલે છે. દરદીને અને સાં સુધી કુપાવવાની હીંદીની રેવને લીધે તપાસના કામમાં વારે ખત અને મહેનતની તા'દુરસ્તી ખાતાને જરૂર પડે છે. ખાતાને મદદ કરવા મી. કાકલીઆ, હમામ સાહેબ તથા બીજા આગેવાનોની કમીટીએ બેઠક મહેનત ઉઠાવી છે. કેમ માથુમ પડે તેને હસ્તીતામે સરવાર માટે લઈ જવામાં આવે છે. પહેલા પકડાએલ અને પાછળથી મરજી પામેલ મલાખનાં સમાંમાં કેમ મલેલ છે. હીંદી યોખી અને ભાઈ પાલો વેચનારા સાથે સંબંધ રાખનારા ગોરાઓ તેમની સાથે કામ પાડવાનું જન્ય કરવા લાગ્યા છે. જેકર રોજખારને બદલે પકા પહેાંચે છે.

પ્રોટેક્ટરનો વારસીક રીપોર્ટ

ગૌરમોટની સ્થિતિમાંથી ગુલામીનું તત્વ કાઢી કાઢવા માટે અને મ રીતે રાવ કરવાનું તથા રક્ષણ મળવાનું એક તો હોવાનું અને એ ઉદ્દેશથી પ્રોટેક્ટરનો હોદ્દો સ્થપાવવામાં આવ્યો. મજબૂતની રાવ કેવી સંભવિત છે અને તેમને પુરું રક્ષણ આપવાનું છે, અને એ રીતે પ્રોટેક્ટરનો હોદ્દો હદલો સારવક છે એ બતાવવાનું કામ એ ખાતાના વારસીક રીપોર્ટનું હોવું જોઈએ. હહેવાની આગેજી જરૂર છે કે એ કામ તદ્દન છોડી દેવાએજ છે. તેને બદલે બનવાન માલીકાના લાભનું રક્ષણ કેમ કામ, અને દુનિયા આમળ લેવાની જગમી પરતજીક માટે—ગુલામીને રાખનારની પરતજીક લુભમી નીવડે એ લમલમ કુદરતી છે—નિશ્ચિતતા તેઓ કેમ બચે એ કામ પ્રોટેક્ટર પોતાનું કરી લીધું બાકે છે. આ રીતે માલીકા માટે એ હોદ્દો સારવક છે એમ બતાવવાની આ વારસીક રીપોર્ટમાં એ હોદ્દો બોમવ નાર અમલદારને તક મળે છે. આમ બને છે એ કાંઈ સ્વભાવીક વાત પડતું છે. કેમકે મજબૂતને જે રક્ષક હોય તે ખરી રીતે મજબૂતને જાણવા મજબૂતના કિતેમજીએ—હોદ્દોએ—ને જવાબદાર હોવો જોઈએ. તેને બદલે આ રક્ષક તે જેની સામે મજબૂત રક્ષણ કરવું છે એ બન જાન માલીકાને મોડે વા પછે દરજ્જે જવાબદાર હોય છે. તેના હોદ્દામાં એવા કામનો કામાવેક કરવામાં આવેલ છે કે જેથી તે માલીકાને પક્ષકાર બને છે આવી સ્થિતિમાં આ નિરાધાર બોલનો રક્ષક થવાનો કાર અહીંની હોદ્દો કેમને બાકે આવી પડે છે. કેમકે આ વાતની યાદી અને ખાતરી આપે છે એ એક હરજી માટે તો પ્રોટેક્ટરનો રીપોર્ટ ઉપ થોમી મજબૂત. તેથી તેમાંથી બાંખા ઉતારાઓ અને આવ્યા છે. તે વિચાર પુરવક વાંચનારને ઉપરની વાતનું સ્વ જણાવ આવ્યું હશે. તોમજી તેના મોઝાએ કામના અને કામને. મજબૂત પર માલીકાને કરેલા કુમકામાંના બે બિરતોપર થવા હતા. આ બંને પર વાત મજબૂત, મજબૂતનો ખરા રક્ષક તેવા ગુનેહ આરોપે એવી સજ્જ કરાવે તથા એવી રીતે વખોડી કાઢે કે જેથી હેવાન માલીકા કરી આ તેવું આવરણ કરે નહીં. તેને બદલે આ બંને ગુનેહારો મજબૂત પાઉંના દંડ માં છૂટી મથા એ વાતને, માજીએ

કારે કામ કરી એવું કરી, પ્રોટેક્ટર માલીકાને કાંવાતુજ કામ કરે છે. આમ કરીને પ્રોટેક્ટરે કુમકા કરવાને બંનેબન આવ્યું છે એમ હોદ્દોએ તો કહેશે. પાંચ કે વધુ વરસની ગૌરમોટ કરી જનારા માણસો પાંચે કમાઈના પા. ૧૦ જેવી નિમલિમ રકમથી કાંઈ વધુ ન હોય તે બેકારક હહેવાય. પણ પ્રોટેક્ટરને તેવો કાંઈ બેક નથી થતો. તે તો "આમલી સાલ કરતાં વધારે જારી રકમ છે." એમ કરી સંતોષ માને છે તે તેનાં વધુ નો બીજો કામનો છે. બોલેલી સ્થિતિ સુધારવા તથા વાર ધારાઓ ધાપા એ પ્રોટેક્ટરે દરજ્જે બતાવ્યું છે, પણ બી ધારા થી જુલજ રાહત આપીને મળે છે, અને ધણી વધુ રાહત મળવાની જરૂર છે એ પ્રોટેક્ટરે બીજાકુલ બતાવ્યું નથી. મરજીબની ઓરોતને બરમે પેટે સાત સાત માલ સુધી ધરકામ ઉપરાંત મજૂરી નું કામ કરવું પડે એમાં પ્રોટેક્ટરે મજૂરોને મુ રાહત આપી છે એ એક પણ હોદ્દો સમજવા અશકત છે. તથા માસનુ બાળક કામ ત્યાંજ માગે તેને પોતાની જોડમાંથી વહોડીને મજૂરીના કામપર જવું પડે તેમાં ઓરોત કે કુમળા બાળકની મુ દયા ખવાઈ છે એ પણ સમજવું એટલુંજ મુશ્કેલ છે. બીજો એક કામનો તે પા. ૭ ના કર સંબંધી છે. આ કર આપવા આ લોક તદ્દન અશકત છે. એ વસુલ કરતાં અધરમ થાય છે, અને ઓરોતમાં બનીતિ માલે છે. આ વાતથી પ્રોટેક્ટર સહુથી પહેલા માલીકામાર છે. છતાં પા. ૭ નો કર રદ થવાની જરૂર તેણે બતાવી નથી, પણ હળવે હોદ્દોમાંથી જુલજ રકા માણસને મારી મળી તે મજબૂત સાથે કરી કાલ બાવ્યું છે. આ કરવાની સંતા ધરાવ નાર માજીએદનાં પણ વખાણ કર્યા છે? એટલે પ્રોટેક્ટર તે મજબૂતને રક્ષક નથી એ નિર્વિવાદ સિદ્ધ છે. ગૌરમોટને ગુલામી નાં નામમાંથી બચવાની એક પણ જારી નથી. આવી રીત નાતાલમાંથી વહેલી નાણુક કામ તેમ સાદું. હોદ્દો મજબૂત આવતા બંધ થએલ હોવાથી જુના માણસો ને ફરીથી ન બેડાવાની સમજ પાડવી એજ મુખ્યત્વે કરીને આમાં કરવાપણ છે તે ઉપરાંત પા. ૭ નો કર નાણુક થવાની જરૂર છે, જે માટે સલામક ધારણ કરવે જુદો છે.

અમહીર—તા. ૧૧ મીએ મહાસધા કાલબે માટે ઉપડી હતી.

ડરખનામાં મરફી

મર્ફી મુકેલા ૨ કેસ

સાવચેતી અને સ્વચ્છતાની જરૂર

તંદુરસ્તી ખાતાની હાંસીઓને સુચનાઓ

ડરખનામાં પોહટ ખાતે મરફીનો રોમ ફાટી નીકળ્યો છે. એક મોરખું તેથી મરજી થએલું છે, અને બીજા એક કચરક માણસપર મરફીનો કુમલો થતાં તેને ખારામાં આવેલા સોલીસબરીના ટાપુમાં લઇ જવામાં આવ્યો છે. આ સંબંધમાં સ્થાનીક ડાખામાં પ્રમટ થએલી હકીકત ઉપરથી જણાય છે કે રડીમરોમાં આવતા ઉદરોથી આ કુવબેલ રોમ અને કાંપલ થયો બાકે છે. મથા અહીંની આવી આવરે મોડા દિવસ થતાં પોહટમાં ઉદરે કાકમંદ રીતે મરી ગએલા માણસ પડ્યા હતા. તે એવી સડેલી સ્થિતિમાં મળી આવેલ કે તેની તપાસ થઈ શકે તેમ નહોતું. મથા શુક્રવારે જંદરમાં કામ કરતા સુલીવાન નામના મેરોને માંદગી પડી. માંદગીના કારણથી તેને કે તેના બામતા વળગતાને કાંઈ સમજ નહોતી. આંદગી મંબીર ન જણાવાથી ડરકરને બોલાવવામાં આવ્યો નહીં, અને મંબજવારે અણધાર્યું.

દરહીનું મરજી થયું.

તેમાં એક ખાનગી ડરકર તપાસ કરવા મયો. દુરત તેને મરફીનો કાક મયો. દરહીના અવધવ માંથી કેટલોક કામ કાપી કાઢી રસાયણિક પરીક્ષા કરી, અને દરહીને મરફી થઈ હતી એ વાતની ખબર પડી. કહેરના તંદુરસ્તી ખાતાને ખબર કરવામાં આવી, અને રોમ ફેલાતો અટકે તે માટે ચાંપતા ઉપાયો લેવામાં આવ્યા. દરહી સાથે વસતાં માણસોને ખાલ બીજા જગાએ લઇ જવામાં આવ્યાં, અને રહેઠાણને ધણીજ સંભાળ થી સ્વચ્છ કર્યું. તે સમયના ઉદરે એવ ન ફેલાવે તે માટે ખાસ પગલાં લીધાં. તેવામાં બીજો એક કેસ થવાના ખબર મળ્યા. આ દરહી કચરક માણસ છે. તેનું દરદ મરફી છે. વાતની ખાતરી થઈ, અને તેને ઉપર હહેવામાં આવ્યું નમ.

સોલીસબરી ટાપુમાં

લઇ જવામાં આવેલ છે. હને રોમને

ફેલાતો અટકાવવા બેધાન ચાંપતા ઇલાએ લેવામાં આવે છે. પોષ્ટરના કેટલાક સેક જામ કરવામાં આવેલ છે. તેમજ માલ ખસેડવાની અટકાવત કરી છે. જામના તંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારે સ્થાનિક ડાખાદારા ચેપ ફેલાતો અટકાવવા માં લોકોની મદદ માંગી છે. ઉદર મરવા ના ખબર ચતાં પહેલી તકે તેને વાકેફ કરવાને દુરમાવવામાં આવ્યું છે. ઉદરને હાથેથી ન અડકતાં સ્ત્રીપીતાવતી અથવા શાકાના કુકાવતી પકડીને રીતધર લેબોરેટરીએ લઈ જવાથી લાં તેની તપાસ કરવામાં આવશે. રોગી ઉદર પરના ચાંચડોથી માથુસોમાં રોગજીંદર દાખલ થાય છે અને એ રીતે મુખ્યત્વે કરીને રોગ પ્રસરે છે. સુધવારની સાંજ કમીમાં વધુ કેસ જોવા નથી.

પોષ્ટરના ડાકટર શું કહે છે ?

રોગ ફાટી નીકળ્યા પછી (પોષ્ટ)ના ડાકટર હરનાદીકની આ સંબંધમાં અમારા પ્રતિનિધિએ મુલાકાત લેતાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે રોગ અચૂક એક સેકમાં ફાટી નીકળે છે, અને લાંથી તેજી હેર ખીજે ફેલાય નહીં એટલા માટે ખાસ કાળજી રાખવાની જરૂર છે. તેણે જણાવ્યું કે જે રોગ અહીંથી બહાર ગયો તો કરબનના હોદીઓમાં તે ફેલાતો અટકાવવામાં મદદ માટે હોદીઓની એક પોલ્ટીયર કમીટી નીમવા કામના આમે વાનેને કહેવું જોઈશે. છેલ્લી વખત અમે મરજી ફાટી નીકળેલ ભારે આવી કમીટી સ્થપાઈ હતી, અને તેણે સત્તા વાળાઓને ઠીકઠી મદદ કરી હતી. સાવચેતીમાં પહેલી જરૂર એ છે કે ઉદર તથા મુસોને નાશ કરવો. કેમકે દરદને ફેલાવો તેમના દારાજ થાય છે. આ બાબતમાં કરબનના તંદુરસ્તી ખાતા ના વડા

ડૉ. મ્યુરીસનની મુલાકાત

લેવામાં આવતાં ઊંચા મએલા મામલામાં તેઓ બનવું કરવા તકવાર જણાયા. ૧૯૦૪ ની મરજી વખતે આ ડાખાના અધિષ્ઠાતને લખાએલા કામગીની એક નકલ અમારા પ્રતિનિધિને આપવામાં આવી. તેમાં ડાકટરે જણાવ્યું છે કે "જમડેલ હવા માથુસો નર્મા ધર્મી કે નોઝરી કરતા હોય છે લાં નહીં, પણ ખાસ કરીને રહેઠાણના સ્થળ ઉપર હોય છે. જે મામલો હાલ ઊંચો ગયો છે તે સંબંધમાં "ઈન્ડિયન ઓપિનિયન" દારા ફે

હોદીઓને એવી સલાહ

આપવા માત્રુ છું કે જેથી તેઓ પોતાનાં ઘરો સ્વચ્છ રાખે, ખીચોખીચ રહે નહીં, હવાના ફાવડા સમજે અને ઘરમાં સ્વચ્છ હવાની આવજાવ બરાબર થાય તેવું કરે, તથા ઉદર કે એવા બીજા પ્રાણીનું મરણ ચતાં તંદુરસ્તી ખાતાને તુરત ખબર આપે, જેથી કરીને રોગનો અટકાવ થાય, અને તે પડખેનાં મકાનોમાં ફેલાય નહીં." ડાકટરે પોતાના લખાણમાં છેવટે ઉમેર્યું છે કે આવી રીતે ખબરો પુરી પાડનારને તંદુરસ્તી ખાતુ અને વેટલી સહાયતા આપશે. ડાકટર મ્યુરીસન

હોદી દુકાનદારો

ને જણાવે છે કે દુકાનોમાંની બધી ખેરાકી ની ચીજો એવી રીતે રાખવી કે જેથી ઉદર કે છુસનો તેમને સ્પર્શ ન થાય. મકાનનું બોયતળાઈ, દીવાલો, તથા જાપક પશુ એવી રીતે રાખવું કે જેથી તેમાં ઉદર કે છુસની આવજાવ થઈ શકે નહીં. આ સાવચેતીઓ ન રાખનાર નો પા. ૫૦ જેટલો દંડ થઈ શકશે, અથવા હાસાસની જેલની સજા કરાશે, અથવા તો જેલ અને દંડ એ બંને સજા મશે. મરજીના કેસો છુપાવવા માટે પણ આવીજ સજા રાખવામાં આવી છે. તંદુરસ્તી ખાતા તરફથી ૧૯૦૬ ની સાલમાં કાઢવામાં આવેલા સરકાયુધરમાં ડાકટરે જણાવ્યું છે કે "મકાનમાં ઉદરો કે છુસ બીલકુલ ન હોય એ જોવાનું કામ ધરની જામર રહેનારાઓનું છે, માટે દરેક માથુસ આ વાત સમજે એ બહુ જરૂરી છે. જે માથુસ પોતાનાં રહેવાનાં ઘરમાં કે દુકાનમાં ઉદરો રહે કે આવે તે સામે સવચેતી નહીં રાખે તેને

જારે સજા થઈ શકશે

એટલુંજ નહીં પણ તેના મકાનમાં જે રોગી ઉદર માથુસ પડ્યા તો તેવું ઘર કે દુકાન ડાકટર બંધ કરાવશે, અને તેમાંનો માલ બાળીને નાશ કરશે." હાંર પોરેલન તરફથી એક ફેલીઆન ઉદર પકડનારને રાખવામાં આવેલ છે. જેમને ઉદર પકડવામાં મદદ કે સલાહ જોઈતી હતી તેઓએ તંદુરસ્તી ખાતાને અરજ કરવાથી આ માથુસની મદદ ને સલાહ મેળવી શકશે

હોદી કામની અમરત

એમને ફેલાતો અટકાવવાના કામ સંબંધમાં કેટલાક પ્રુલાસા મેળવવા માટે મી. હાવુડ મહમદ મી. રસ્તમજી પારમી. મી. કુસેન હાવુડ તથા મી. વેરેટ, એટલાના બનેલા એક ડેપુટેશન ગુરવાર સવારે

ડૉ. મ્યુરીસનની મુલાકાત લીધી હતી. જે વખતે ડાકટરે ખાતરી આપી હતી કે કદી રોગ ફેલાય તો હોદી દરદીને છુસી તાલે લઈ જતાં તથા સારવાર કરતાં કામ ની ધાર્મિક લાગણી બળવવા બનવું કરવામાં આવશે; તથા દરદીને મુલાકાત વિષે સંબંધમાં પશુ બનતી સમવ્યતા અપાશે. બીજા કેટલાક સવાલો પ્રુછવા માં આવેલ તેના પશુ સંતોષકારક રીતે પ્રુલાસા કરવામાં આવેલ. તંદુરસ્તી ખાતુ હોદીઓની લાગણી બળવીને કામ લેવા માટે છે એવી ડાકટરે ખાતરી આપ્યા બાદ ડેપુટેશન પાછું ફર્યું હતું.

એક કમીટી

ગુરવાર સાંજે જતાવશે એક કમિશન કમીટીની મીટીંગ મોલાવવામાં આવી હતી. પ્રમુખ તથા જોડીઆ સેક્રેટરીઓ ઉપ રાત મેસરસ પારસી રસ્તમજી, મસ્માહજી મોરા, બાબુ પરસોતમ, મોસમાન અહ મદ, બબદુલ હક. કુસેન હાવુડ, સુભેચન હસન, મહમદ મોટાલા. મહમદ આમેદ, સી આર. મહેતા, ખારવા, કોટવાલ, તથા એ. એચ. વેરેટ એટલા મહમદો હાજર હતા. મરજીનો ફેલાવો અટકાવવાના કામમાં તંદુરસ્તી ખાતાને મદદ કરવા, તથા તંદુરસ્તી ખાસમાં હોદી કામ માં બનતાં પગલાં લેવા એક ખાસ એક કમીટી નીમવાનો કરાવ સરવાળુયતે પાસ થયો હતો. કમીટીના ચેરમેન તરીકે મી. રસ્તમજી પારસી, તથા સેક્રેટરીઓ તરીકે મી. મોસમાન અહમદ અને મી. એ. એચ. વેરેટ ચુકાવાઈ. હાજર મહેલાઓ મેનરો થયા હતા. બીજા મરજી હોદી તેઓ એ કમીટીમાં જોડાઈ શકશે.

વધુ કેસ નથી

ઉલ્લા ખબરોથી જણાય છે કે મરજી નો વધુ કેસ જોવા નથી.

તા. ૮ મીનું લીડર જણાવે છે કે કુસે નીએમ સ્વીટમાં એક હોદીને લાં થીત થાના કેસની ખબર મળતાં તંદુરસ્તી ખાતા તરફથી તપાસ કરવા ગયા. તે જણાવવામાં આવ્યું કે તેની જોરા અને બાળક સવારે પોષ્ટરદરમ જોવા છે, ધણી રમજમ અને રોધમેલ થયાં છતાં દરદીની ખબર બીલકુલ આપવામાં આવી નહીં. આખરે દરદીને કાંઈ હરકત નહીં આવે એ હાવાવામાં આવ્યું તે પછી એક અણુધારમે ઠેકણે જોરાત તથા બાળક છુપાવેલાં જતાવવામાં આવ્યાં. બંને દરદી પટકાઈ પડ્યાં હતાં. તેમને સારવાર માટે જરૂરીતાએ મોસમાનમાં આવ્યા છે.

ટરાંસવાલમાં પડી રહેલા કામદાનો અમલ

હિંદીઓને કામદા માટે

મીલકત જપ્ત કરવાની નોટીસ

ટરાંસવાલના કોનેરી અને ટાઉનશીપ કાયદાઓ અમલમાં મુજી હિંદીઓને હાજી કાડવાની જે ધમકી બપાતી હતી તે હવે અમલમાં મુકાઈ છે. મી. રીચને નીચે ની નોટીસ ૧૨ મી તારીખે સરકારી વકીલો તરફથી મળી છે :—

“તા. ૨૧-૬-૧૧ ના જમીનનો કાઉન ઓફ લાન્ડને મળેલ છે તે ૨૬ કરવાના સમન્સ મોકલવા સરકાર અમને સુચવે છે. આ ઓફ યોરડર અન્ડર કોલેક્ટર રેડ્ડ નં. ૫૨૧-૮૬૫૨ પ્રથમ આવ. એફ. યોમ સુને મળેલ, અને હાલ તે તમોને ટરાંસ હર હરી આપવામાં આવેલ છે. આંક જાળવી લેવો તમે જામ કરવો છે. કેમકે તે ઉપર અમુક કમરડ લોક—જેવા કે આસદ મુસા બાબાત અને બીજાઓને—તમે રહેવા દીધેલ છે.

તે બાબતમાં કામ ચલાવીએ તે પહેલાં અમે માગીએ છીએ કે તેવું ટાઇટલ-ડીડ તથા અસલ પ્રાંતવું લખત તુરતો તુરત અમને આપી દેવું. સાથે તમારી માલીકી ૨૬ કરી છે એ રજીસ્ટર કરવાની સત્તા તેમજ રહેડોનો કબજો પણ અમને આપવો. જો તા. ૧૮ મી સુધીમાં આમ નહીં કરવામાં આવે તો તમને તે કરવા ની ફરજ પાડવા સુપ્રીમ કોર્ટમાં કામ ચલાવવામાં આવશે.—(સહી) ડીન્ડલે, એક્ઝીક્યુટિવ, અને નીમેયર.”

મી. રીચનો જવાબ

મી. રીચે સરકારી વકીલોને નીચે મુજબ જવાબ તા. ૧૧ મી જાનેવારીએ લખ્યો છે :—

“જમાના તા. ૧૨ મીના કાળની પહેલાં સીકાર છું. તેમાં કહેલી બીના બપૂરી મારી સામે જે કામ ચલાવવા તમોને સુચના મળી હોય તે કામનો ખર્ચા કરવા હું તકવાર છું.”

નોટાવાળી એક અર્થપૂર્ણ છે કે માનવતા દેશકાલ મી. એકમને અમલવાના છે તો તેમને જે રહેડો મેલક માનવી તથા લેવાની તકવારી આપવી યવા જરૂર છે.

ડેલાગોઆમેના સત્તાવાળાઓને ભારે જુલમ

ટરાંસવાલના હિંદી ઉતારાઓપર

બહુવાલાયક પત્ર વહેવાર

ટરાંસવાલના અમુક હાકાર રહીયાના પાંચ હોકરા ડેલાગોઆમે આવતાં તેમને ટરાંસવાલમાં કામલ યવા જાવંધમાં બારે હાકારી પડી છે. હોકરાઓને તમા મા બાપોને રક્ષેપરથી ઉતારવામાં આવેલ. તેથી મી. રીચ ખાસ સાં મવા હતા. આ જાળવી રિમનવાર કોમલ હવે પછી અમે આપવા પારીએ છીએ. જે બારા માં મી. રીચે ચલાવેલ કેટલોક પત્રવહેવાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

મી. રીચનો કાગળ

મી. રીચે તા. ૬ મીએ નીચે મુજબ કમળ લોરેન્ડો મારકસ ખાતેના બિરીય ફાનસલપર લખ્યો હતો :—

“ટરાંસવાલ પ્રાંતમાં વસતા ના. સહેન સાહની હિંદી પ્રજાના પ્રતિનિધિરૂપ બિરીય ઓડિઅન એસોસીએશનની, તથા નીચેની બીના સાથે સંબંધ ધરાવનારા હિંદીઓ ની સુચનાથી નીચેની બીનાઓ સંબંધમાં મારે આપને લખવાતું છે :—

હાલ ડેલાગોઆમેમાં ૧૦ થી ૨૦ વચ્ચે ની સંખ્યામાં હિંદીઓ છે, જેઓ ટરાંસ વાલમાં કામલ યવાની ધારણાથી ડેલા ગોઆમે ઉતર્યા છે. તેઓ પરમીટ, અથવા બેલતા બેલની રસીટા ધરાવનારા ઓ છે. તેમાંના કેટલાકે આ પ્રાંતના કામલ અનુસાર અમે કામલ યવા અને વસવા માટે રીતસરની પરમીટ મેળવવા બુનિયતના એજન્ટ મારફત અત્યાર અમાલ અરજીઓ કરી છે. બીજાઓ આવી અરજીઓ કરવાને રાહ જુએ છે, પણ કેટલોક વખત વીતેલ છતાં તેમને તેવી અરજી કરવાને તક આપવામાં આવી નથી તેવું કારણ બુનિયત એજન્ટ એવું સમજાવે છે કે અરજીના રીતસરના ફારમો તેને મોકાં મળ્યાં હતાં. જે અરજી ઓ અત્યાર અમાલ કરવામાં આવી છે તેના સંબંધમાં પણ આપણ પ્રકારની દીલ યજ્ઞ હતી. અને જણાવવામાં આવે છે કે આ અરજીદારોમાંના કેટલાકને ખબર મળ્યા છે કે તેમને ડેલાગોઆમેમાં રહેવા ને મંદીના એકની પરમીટ અથવા બેલવી રીસીટા મળેલી છે જે મુલત વીતેથી તેમની એ પરમીટ નવી કરી આપવામાં

આવશે નહીં, અને પરિણામે તેમને પોરડુ મીલ સત્તાવાળાઓ દ્વારા પાછા મોકલી દેશે. એવી માન્યતા ફેલાઈ છે કે પોરડુગીઝ સત્તાવાળાઓ અને ટરાંસ વાલના એથીઆટીક ડીપાર્ટમેન્ટ વચ્ચે થયેલી છેલ્લી મેઠવણ મુબ્બ આમ ચનાર છે. આ માન્યતા નાપાયાદાર હોય એવો હું બરંસો રાખું છું. મારા અસીલો ની બીકમાં કેટલું વખત છે તેની તપાસ લોરેન્ડો મારકસના એડવોકેટ ફરેરા માર કાં હું કરું છું.”

જો મારા અસીલોની બીક પાયાદાર હોય તો, જે માણસો આ પ્રાંતમાં પાછા ફરવાને ખર્ચા હાકાર લેવાનો હાલો કરે છે તેમને પાછા મોકલવામાં આવે તો કેટલી બધાંર હાકારી તેમને પડે એ તમે સમજી શકશો, અને તેથી આ અન્યાય અને આ હાકારી મુબ્બતી અટકાવવા માટે તમે તમારી હિંમતી અને અસરકારક વચ પોરડુગીઝ સત્તાવાળાઓ પાસે વાપરશો એવો બહસો છે.

કોનસલનો જવાબ

જવાબમાં કોનસલે તા. ૧૦ મીએ લોરે નો મારકસથી નીચે મુજબ કમળ લખ્યો હતો :—

“તમારા તા. ૬ મીના લખાણને મને વખતસર મળ્યા.

તપાસ કરતાં માણસ પડે છે કે તે વિવસના તમારા પહેલા કામળમાં જણાવેલી હકીકતોનો જેમીતી રીતે લાભ છે તે કરતાં કાંઈક જુદો અરથ મળી શકે તેમ છે.

બુનિયતમાં કામલ યવા દરીયા રસ્તે આવી આ સહેરમાં ઉતરનાર હિંદીઓ બહોં ૩૦ વિવસની મુલત સુધી રહેવાને હાકાર હોય છે. તેમની અરજી ન સ્વીકારાય તો તેમને પાછા મોકલવાતું અને એટલા માટે ઉતરતી વખતે તેમને પા. ૭ ની ડીપેન્ડેન્સ આપવી પડે છે. બહોં રહે ને મુલત ફરમીલ તેમણે પદત્ત બિયમો પાળવાના હોય છે.

આ રિયતિમાં ૩૦ વિવસની મુલત પહેલાં માણસોને આ પ્રાંત છોડવાની, એટલે કે બુનિયતમાં કામલ યવાની રજા આપવામાં આપતી નથી, સિવાય કે તેમને પરમીટ મળી મળ હોય અને તેની રજા તેઓ જતા હોય.

આ ઉપરથી દેખાય છે કે આ લોકોને સરહદ એજન્ટના અટકાવવામાં પોરડુગીઝ સત્તાવાળાઓ ઉપરના કારાસર ચાલતા હતા એટલું જ નહીં, પણ બુનિયતમાં કામલ યમને જે સળાઓ તેમને મોકલવી

પરે તેમથી પણ તેમને બચાવતા હતા. મજૂર માણસોમાંના કેટલાક કાપડેસર રીતે બિટીક હદમાં કાપલ થવા હકદાર નહોતા એવો સંભવ છે તેથી યુનિયનની પીલીસ તેમને રીતસર હકદાર કરે. જો કાપલ અને તો તેમની ડીપોઝીટની રકમ તેમને દેશ તરફ પાછા મોકલવાને કામે લગાડવામાં આવે.

યુનિયનમાં વસવાને કાપડેસર હક મેળવે છે એવા કાંઈ માણસોના ડીપોઝીટના પદસા પાછા મેળવવા તમને કહેવા માં આવે તો તે કામમાં તમને સહાય થવામાં હું ખુશી થઈશ; પણ જેઓએ પોતાનો વસવાટનો હક સાબીત કર્યો નથી તેમની બાબતમાં હું તમને તેવી મદદ કરવા અશક્ત થઈશ.

મી. રીચનો જવાબ

ઉપરના કામગીરી જવાબમાં તા. ૧૪ મીએ મી. રીચે કોનસલરને નીચે મુજબ કામગીરી જવાબે કહે:—

“તમારા તા. ૧૪ મીના કામગીરી પર્સોન માનપુરવક રિપોર્ટ” છું.

ખીજે ઠેકાણે જવા માટે લોરેન્ડામાર કમ ઉતરનારા હોદ્દાઓને આપવામાં આવેલા સખતો તે પા. ૭ની રીસીટરપે છે. એ પદસા મુજબ પીતે તો તેમને પાછા મોકલવા કામ માટે લેવાય છે. એ મુજબ દરમીયાન પોરટુગીઝ હદની અંદર આવ્યા માણસોએ રહેવું જોઈએ એ હું જણવું નથી. પણ કલકત્તાના ખારા નો એવો ઇરાદો છે કે તેમણે ૩૦ દિવસ કરતાં વધુ રહેવું જોઈએ નહીં, અને જો તેઓ એ મુદતની અંદર પોરટુગીઝ સર હદ છોડે તો તેઓ ડીપોઝીટના પદસા પાછા મેળવવા હકદાર છે. બિટીક હોદ્દા ઓ બિટીક સરહદમાં કાપલ થવા માટે તેને કમ સ-તાથી પોરટુગીઝ સ-તાવાળા ઓ અટકાવી કહે તેવી હું કમપના કરી શકતો નથી. બાહ્ય પોરટુગીઝ વધીલ થી મને મળેલી સલાહ મુજબ તો, આ સખતો ધરાવનારાઓને છુટથી જવા આવવામાં હરકત કરવાને પોરટુગીઝ સ-તાવાળાઓને કાંઈ સ-તા નથી. ટરાંસ વાલમાં કાપલ થવા માટે હોદ્દાઓને સખત બોલવવી પડે એ વાતનો પોરટુગીઝ સ-તાવાળાઓ ખ્યાલ રાખે એ તેમનું જવાબુ પણ છે, પણ મજૂર લોકને પેલે શું કહે છે એ વાતની પુરતી સમજ હોય છે, અને પહેલી સરકારના સ-તાવાળાઓ મહત્તમ તેમને વચ્ચે પડી હરકત કરે છે.

આવા હોદ્દાઓ દરમીયાનમાં રહેવા

કાપડેસર હકદાર છે કે નહીં એ સવાલનો નિરુપ્ત ટરાંસવાલમાં જ મધ થશે. અને કાપલ થવાના ઇરાદાથી લોરેન્ડા મારકસ આવનારનો મત હેખીતો એવો છે કે તેઓ કાપલ થવા હકદાર છે, અને હું માનપુરવક હક હું કે મજૂર હોદ્દાઓ નો હવો ખરો છે કે ખોટો એ તકરારી બાબતમાં ઉતરવાનું પોરટુગીઝ સ-તાવાળા ને ખીલકુલ કામ નથી.

જો કાપલમાં હોદ્દાઓ ઠેકાણેઆમેથી કાપલ થવા છે, અને જેમને પાછળથી હકદાર કરવા હકમ થયેલ છે, તેમને હકદાર કરવાનું કામ ટરાંસવાલ સરકારે કરવું છે, અને હું માનપુરવક કે તેવું ખરમ પણ ટરાંસવાલ સરકારે જ પાડેલું છે.

મણીએક ડીપોઝીટ પાછા મેળવવામાં તમે બલાઇની કરેલી મદદ માટે તમારો આભાર માનું છું, પણ જે નવી કરતો તમારા કામગીરીમાં જણાવેલી છે તે જોઇ મદદ દિલ્લીમાં માટે છું.

હું ઉપર પ્રમાણે કહું છું તેમાં કુધારો નેશક થઇ શકે, પણ મેં હકીકત મુજબ છે તે હું કાંઈ છું કે ખરાબર છે; અને બિટીક પ્રગતી વચ્ચે રવાના જે કાપલ ઓ મારે એક સાથે ગતાવવા પડ્યા છે તેવી રીતે વચ્ચે પડવામાં પોરટુગીઝ સ-તાવાળાઓ હકદાર જણવા વાજબી છે કે નહીં, એ બાબત મારે શું સમજવું એ વિષે તમારો વિચાર મને લખી જણાવશો તો હું ખુશી થઈશ. જો વાજબી છે એમ ધારતા હોઉ તો જે એસોસીએશન વચ્ચે હું કામ કરું છું તે એસોસીએશન આ બાબતમાં પડી સરકાર અમળ રજુ આવે કરવાનું જરૂરી લખું.

કુકાળમાટે ડરખાનમાં મીટીંગ

સુરત હીંદુ એસોસીએશનના સેક્રેટરી લખે છે કે તા. ૧૩મીએ સુરત હીંદુ એસોસીએશનની કમીટી મીટીંગ મી. કુલકાલાઈ અ. દેસાઈ (મેમ્બરસ ઇ. ડી. હંસજીભાઈ પુ. વાળા) ના પ્રમુખપદ નીચે મળી હતી. તે વખતે સરકારને એવો કસવ થયો હતો કે કુકાળ માટે હંડ તમ હાથમાં લેવા ડરખાનના સમસ્ત હોદ્દાઓની બહાર મીટીંગ બોલાવવી. આ કરાવને અનુસરી તા. ૨૧મીને રવિવારે સાંજે ૧૨૩૦ વીકેમરીયા રસ્ટવાળા મહાનમાં ડરખાનના હોદ્દાઓની બહાર મીટીંગ મળી. જે વખતે કાગર થવા હશે હોદ્દા બાહ્યોને વિનંતિ છે.

એક હોદ્દા વેપારી પર કુમલો

પોરટુગીઝના કાંઈર બહાસો

મયા સનીવારના ‘લીકર’માં પ્રગટ થયેલા એક સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે રીટરનટીન અને લોસબરમવાળો હતો કાંઈરોના યુન્ડાઓ થવા માટે બધીતો છે. આ લતામાં એક અજાણસણ કુમલોનો ખતમ બન્યો છે. યુકરવારે કાંઈરોએ રીવેલર સાથે કેટલાક કાંઈરોએ આ લતામાં એક હોદ્દા કુકાળમાર પર કુમલો કર્યો, અને તેના કામે એળા છેડી. જે પદસા ન આપવામાં આવે તો કાર મારશે એવું બહાસોએ જણાવ્યું. હોદ્દાઓ કુકાળ જવા પ્રયત્ન કર્યો. તેના કામે જે બાર બહાર કરવામાં આવ્યા, અને કાંઈ કાંઈ પદસા હતા તે કુકાળને સાબકલ ઉપર બેલી નાંચી ગયા.

હોદ્દાને ખસામાં અને ખતીમાં સખત બા વાજેલ છે. અને તેના રહેણાં પરથી છપ્પીતાલ મુખી લઈ જઈ કલમ બેસી રિપોર્ટ નથી. ‘લીકર’ને સખતાર બહાર છે કે તેના કા મેલ રિપોર્ટથી એવું ધારવામાં આવ્યું નથી.

સ્ટોમરોની આવખવ

[જર્નલ લાઇન]

એમ્બાસી—તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.

[બિટીક ઈડિયા લાઇન]

વેન્ડાકોટા—તા. ૨૧ મીએ બાપી પર્સોન વા વડી છે. તા. ૨૫ મીએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.

પાલમકોટા—તા. ૧૬ મી બહેવારીએ મુખ્ય પર્સોન છે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલગી—તા. ૨૪ મી બહેવારીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમલોલોલી—તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.

[ઈડિયા અફરીકન લાઇન]

કાંઈરો—તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

કોર્મીરો—મારમ બેસતાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

આધિકારવાસી ગોરાઓને

ખુશી પાડ

રાજકર્તા પ્રભને મેલવણી

(મધ્ય ભાગથી ચાલુ)

હિંદીઓની હામખારી

મહાવાનના હિંદીઓની હામખારીની વાત કદાચ તેમાં મધ્ય ગુજરાતી હાવાથી જોવાની કેટલીકનો 'સ્મટલ સેટલમેન્ટ' થી ખત આવવાની આશા રહે છે તે ખાલી તાજા કરવાનો હેતુ નથી, પણ તેમાં રહેલા ભય તરફ આંખ ધીરજામાં આવે છે તે બતાવવા માટે છે. હિંદીઓ આફ્રિકાના હિંદીઓની હામખારીનો સવાલ એટલો એટલો છે કે જેને આ કામગીરીમાં વિસ્તારી કાઢાય તેમ નથી. હિંદીઓ માથે એવો ભુલમ કરવામાં આવ્યો, અને કામગીરી ખરીદવાથી તેઓને એવા સલામતમાં આવ્યા કે જેથી હિંદુસ્તાનમાં સુલેહ ઉત્પન્ન થયે અને હિંદી પ્રધાનને તે વિશે રજુઆતો કરવી પડી, અને ખતે તેઓને આજ રજુઆત પાડે એવો રસ્તો ભેગો પડ્યો, કે જેનું ભરે હવે બધાની નજરમાં આવ્યું જાય છે. સુના વખત ના કહેર લોકો જેણે રજુઆત સળના સુલમ સામે સત્યાગ્રહ કર્યો હતો તેને કામગીરી તેઓએ લીધી. કુલ મળી માત્ર બાક હજાર હાજાર વાળી કામના ભોજીમાં મધ્ય હજાર અને પાંચસો જેટલી સભા કરવામાં આવેલી, અને મળ્યાને કામગીરી એવો જોરાક આવો પડ્યો હતો, અને સમત ચલુરી કરવી પડી હતી. આ આપણા મળસાહાઓની બચવસ, તેઓની પીરજ અને સહન સહતીનાં વખાણ મધ્ય છે તેમ નથી. તેઓની કેટલીક હામખારી જો મોટી થઈ તેમાં હિંદી સરકારની રજુઆત કરતાં સહનસહિત રૂપી તેઓનાં હામખારે પણ કામ કરેલું.

કામગીરી તે રીત પકડે તો?

નેહિય પ્રભ હામખાર મધ્ય બજારે કરે તેના કરતાં સત્યાગ્રહ કરતાં થીજે તો તેથી આફ્રિકાની ગોરી પ્રભને મધ્ય વધારે બીજાનું છે. કામગીરી અને હિંદી યોગી નીતિ રીતમાં મળે તથાવત છે એ ખરું. પણ મધ્ય અને સુખના કિસ્સા જોયાં એ બચવા બચવામાં આવ્યો એવું પાશ્વર્ય ચાલુ રહે તો હિંદીઓને

આમવાળી ભેગેલું હામખાર નેહિયેને મધ્ય વધારે કરવાનું મન થાય. કારણકે એ કે કોરેડ તરફથી કામગીરી નહીં મળતાં નેહિયે જાણી હતાજ પાડે; અને મજૂરીનાં કામનો આધાર તો તેઓનાં જીવન હોય. કામગીરી જરૂરીયાત મળી ચોડી છે. એ તેઓ જરા વધુ મહેનત કરીને ચોડી વધારે મળાઈ વાવે તો સુરેપના કામગીરીને જે મુશીબત પડે છે તે કરતાં મધ્ય જોઈ મુશીબતે તેઓ હતાજ નીચાવી કાઢે.

એ કામગીરી લોકો હતાજ પાડે તો?

એમાં વસ્તીપ્રમાણ આઠાઠા મુજબ હિંદીઓ આફ્રિકા મુનિમનમાં ૧૩,૭૮,૦૨૫ ગોરાની વસ્તીમાં પ્રખ્યાત ઉત્તરના મહાદેવી સંખ્યા ૩,૬૦,૦૦૦ની છે. નેહિયેની સંખ્યા ૪૦,૬૧ ૦૮૨ની છે, અને પીલ કાળા લોકોની સંખ્યા ૬,૧૮,૩૬૨ની છે. એટલે કુલ કામગીરી ૪૭,૦૦,૦૦૦ કાળા લોકો થયા. આટલા લોકો કામગીરી અને પાંચ પાંચ મુકી હતાજ પાડે તો ૩,૬૦,૦૦૦ ગોરા મરદો તે બચસર બચવા થું કરી કાઢે! હામખારી ઉત્તરનાં એક આવી બચતની હતાજ પડી હતી. ૬૫,૦૦૦ રૂબાં કામગીરી હતાજ એ માત્ર એ હામખારે આવી હોત તો ઉત્તર વિભાગના લોકો બચાવ વિના હળવળત. આફ્રિકાના લોકોની જાણમાં જોઈ છે એ ખરું પણ એ કામગીરી લોકો એવી હતાજ પાડે તો ગોરા લોકો કામગીરીમાં પડ્યા વિના રહે નહીં.

ગુલામી કામગીરી કરવા જેવું પણ પડે

પરિણામ પણ બાજે એ આવે કે જેલ ની સભા કરી જેર સુલમથી લોકો પાસે મજૂરી કરાવવામાં આવે. છતાં આખી વસ્તીને લોકોમાં કંઈ મહેલી કામગીરી નહીં. અને કામગીરી એવો રસ્તો લેવામાં આવે તો રાજ્યને ખરેખર કાળા લોકોની ખાવા પીવાની અને રહેવાની ચિંતા મટાડવા મરોબર થાય. એટલે પરિણામ એજ મધ્ય કે આજુબાજુ જેર અને કામગીરી જરૂર પડે તો બંધુકને ભરે જેને જોખમી ગુલામીજી હામખાર એવી રીત કર થાય તેવું હજી એક કાળાખી અને મળવાનો જાહેર; અને ગુલામી કામગીરી કરવા એ કામગીરી જાહેર તો ત્યાંના ગોરાઓને બહાર ના લોકો તરફથી મેનિંગ કે કામગીરી ટેકા મળવાની આશા માત્ર નથી.

આથી હતાજ પડવાને બહુ વાર હોય તે ભરે, પણ તે કાંઈ કામગીરી નહીં. આર પ્રતિમાં મોટા પાયા ઉપર આરે કામગીરી પડવાના વિચારને કામગીરી કરી કામ

વામાં આવશે, પણ મોટા કામગીરી એવી હતાજ પડે તે બચાવવિત નથી; એટલું જ નહીં, પણ એ કાળા લોકોને એજ કામગીરી કે તેઓને માલુમ નહીં પણ જાણી જાનવર મળવામાં આવે છે, તો તેમ બને તે બહુજ સંબંધિત છે.

થું કરી કામગીરી તેમ છે?

હું બચું છું કે જે લોકો પ્રત્યે હું આ કામગીરી બચું છું તેમાંના મળ્યાને આ વિશે વિચાર કરવો પણ નહીં જાહેર. પણ તમારામાં મળ્યા સમજી-ખરા મિસ્ત્રી-પણ હોવાજ જોઈએ, અને તેઓ સંમત થઈ કે કામગીરી કરવો પરીપણ સ્વીકારે, અને રજા કે બચતને બેડ સંખ્યા વિના દરેક માલુસપર તેના સરખી રીતે કામગીરી જોઈએ એવું સમજે, એનેજ મધ્ય રેલો સમાજ મળી કામગીરી. આવું સમજ નારાઓને મારી આવું બચત છે કે કામગીરી કામગીરી લેવાના લોકોના માંડપણને પહેલી કામગીરીમાં એકદમ કામગીરી હોવા તેઓએ સતત મહેનત કરવી જોઈએ. મી. કામગીરી કુરવ આફ્રિકામાંથી કુરવ દેશનિજાલ કરીને ખુનીને નિરપરાધી કરાવવાના મુકાદા તરફ કામગીરીના ખાતાને યુસ્સો અને ત્રાસની કામગીરી જાહેર કરી તે ચાર મળું છે. સેખુબલ મુકાદા વિશે આવું મળું લેવાવ એમ નથી કામગીરી. પણ સુધારાના સાધનમાં પીલ કાંઈ કામગીરી જરૂર હોવાજ જોઈએ કે જેથી માલુસ જાતનું સાધન ખુન કરનારાઓને કાળા લોકો મોટાડી કામગીરી.

ગોરા ખુનીઓને કેમ કામગીરીમાં રાખવા?

હિંદીઓ બચાવને કામગીરી મળવાથી જે બચાવે લાગ્યો છે તે કામગીરી લાવવા થું કામગીરી લેવા જોઈએ તે બતાવવાનું કામ મારું નથી. ખચીત મળ્યા બચતના કામગીરી રજુઆત કરવાને, અને સંવિધમાં આવે કર ન વરતે તેવું કરવાને કામગીરી સમજી અને કામગીરી જાહનગરા માલુસો ને એક મંડળ સ્થાપવાનું બચાવવિત ન કામગીરી જોઈએ. આવા મંડળ પહેલું કામગીરી હોવું જોઈએ કે ગોરા લોકોનો પોતો ઉછળે એવા બચાવમાં કામગીરી માલુસ આવ્યો હોય, તેની આદાલતમાં મળ્યા તથાજ કામગીરી એવો કામગીરી બચાવવિત કરવાનું કામગીરી લેવું. તેની પીજી કુરવ એ છે કે કામગીરી પોતાના કામગીરી લેનારા દરેક ગોરા લોકોપર કામગીરી મળવાનું. પણ તેની સજીવી બચતની કુરવ એ છે કે ગોરા લોકોની બચાવતના કામગીરીપણ જરૂર નેહિયેને

વિદ્યાર્થી દીધો કરવો એ બહુ હાવીકારક છે એમ પ્રબળે સમજાતી હતી. અહીં હવે ન્યાય આપવામાં વાંધો કયો? હોય તો તે વાત ઉઘાડી પાડવી, કાપડો કાઢી આ લેનારાનાં તથા તેને નિરૂદ્ધ કરાવનાર પુરોનાં નામો દેક દેકાણે ચોરી તેને બદનામ કરવા. આવા બધા ભેદોને શબ્દના માન અકરામમાંથી સહને માટે આતલ રાખવા.

એ નેટીવો ઉપર તમારી સરકારી કાયમ રાખવી હોય તો તમારે ન્યાયી સરદાર મુનુ' બોલશે તે ખાન રાખજો.

[સમાપ્ત.]

હરખન ઉડિઅન એન્ડ્યુકેશનલ

ઇનસ્ટીટ્યુટ

૧ હો. રીપોર્ટ

ઉપરના આતાનો પહેલો ઉત્કલ ગ્રંથ તા. ૨૦ મીએ પ્રિન્ટીટના, મી. મહમદ આબેદવાળા હોલમાં કરવામાં આવ્યો હતો. એ વખતે વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ તથા ધણીએક આગેવાન હાજર થયા હતા. મી. રસ્તમજી પારસીને પ્રમુખ પદ આપવામાં આવ્યું હતું. ઉત્કલ સંજ્ઞાની ટેકુક કામગીરી થયા પછી હેડ માસ્તર મી. એ. ડબલ્યુ. લીધે રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. તે દરમ્યાન જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ આતાની સ્થાપનાના કારણમાં હિંદી કામના એક ઉત્સાહી અને ખતીલા મહસ્તે મુખ્ય કામ બજાવેલો છે. હિંદી ઓકરમો વાસ્તે ચઢતી ફેળવણીની ધણી જરૂરી આત છે, એ મેળવવાની તેમને અને બીજાક તક નથી. આ બેદકારક સ્થિતિ બેદને ટેકાકાની સહાયતાથી આ મહસ્તે આ આતાની તા. ૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧ ના સ્થાપના કરી. મોડાજી માસ થયાં સ્થપાએક છતાં આ ખાતુ' સારી રીતે આગળ વધ્યું છે. તેમાં હાલ ૨૭ વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ લીધે છે, અને બીજો વધારો હવે પછી થવાની વાત છે. આ આતામાં હવે ચઢતી ફેળવણી આપવામાં આવે છે અને સરકારી મહદ વખતે તેનો નિભાવ થાય છે. મેસરસ હાઈડ મહમદ, મહમદ કાસમ કુવાડીઆ, એન. એમ. મદર, ઇસ્માઇલ મોરા, ખાર. બી. મી. એમ. સી. આનવીઆ, હાલ

મોસમાન, ઉમર હાજી આમદ કવેરી, મહમદ ઇબ્રાહીમ વાંકડ, એ. એમ. શેખ, એમ. એસ. રહિરી, અબ્દુલ રહાક, મહમદ ઇબ્રાહીમ, અબ્દુલ મકુર, ઇ. એમ. પારેખ, હાઈડ મહમદ સીદાત, વીજેર મહસ્તેએ આતાના નિભાવ માટે સહાય કરનારાઓ તરીકે પોતાનાં નામ નોંધાવ્યાં છે, જેમનો કેમપર આભાર થયો છે.

મેસરસ એમ. સી. કુવાડીઆ, અબ્દુલ હાદર, એ. એમ. શેખ, ડી. એમ. સીદાત, એસ. હોરાશામી મુઝે, સુચીત મહારાજ, એ. કુખન, એમ. સી. આનવીઆ તથા રાવત એ મહસ્તેએ વિદ્યાર્થીઓને વહેંચી આપવાના છનામે માટે ઉત્કલના ખરચ માટે પૈસાની મદદ કરી તે માટે તેમનો, આ ખાતા માટે પોતાનો હોલ નજીવા જાડાથી આપવા માટે મી. મહમદ આબેદનો, ખાંકડ અને મેજ વિદ્યાર્થીને વાપરવા આપવા માટે મી. ઇસ્માઇલ મોરાનો, તથા આ પ્રજાએ માટે દેક વીજેર ચીએ પુરી પાડવા માટે મી. પારસી રસ્તમજીનો આભાર માનવામાં આવ્યો. ઇનસ્ટીટ્યુટના માજી હેડ માસ્તર મી. મીચલે મી. પોલપર બેબેલો કામળ વાંચી બતાવવામાં આવ્યો. તેમાં મી. મીચલે એ આતા સાથેનો પોતાનો સંબંધ હોડ વા માટે દિલ્લીની બતાવી હતી, પોતાને હેડ માસ્તર તરીકે મી. પોલ તરફથી મહેલી દરેક મદદ માટે આભાર માન્યો હતો. તે ઉપરાંત આ ફેળવણી કામ ઉપાડવા માટે અને બીજા સદસ્યો માટે મી. પોલની તારીફ કરી હતી, અને આતાને તથા મી. પોલને રહેક મુજી હતી.

રીપોર્ટ વાંચનારે આમળ સાબતા પોતા તરફથી મી. પોલના જાહેર કામનાં વખાણ કર્યાં, અને ઇનસ્ટીટ્યુટ આપાદ થાય, અને હિંદી ઓકરાઓને છંદી ફેળવણી આપવાથી આ આતાને મી. પોલ રહેકમદ ઉતારે એવી ઉમેદ બતાવી. ફેળવણીના કામની ચોળના સંજ્ઞામાં કહ્યું કે આવતા વરસ માટે અભ્યાસનો કમ થઈ કાઢવામાં આવશે, તથા દરેક વરસમાં અખતા શિક્ષણની જાડાડીકે નોંધ રાખવામાં આવશે, તથા ફેળવણી કામ જેમ અને તેમ ઉત્કલ અને હાલના તથા અવિખતા સમયને મારફતરનું થાય તેમ કરવામાં આવશે. ઇનસ્ટીટ્યુટને સ્થપામાં મોડાજી મહીના ધમેક છતાં પ્રતિકા ઉપરથી જણાય છે કે વિદ્યાર્થીઓએ સારી રુબાટ કરી છે. ટેકાકા

વિદ્યાર્થીને નીચલા વરસમાંથી ઉપલા વરસમાં ચડાવવામાં આવશે. એકંદરે જેતાં આ ખાતુ' અવિખ માટે સારી આજા આવે છે.

ચેરમેને પોતાના બાબલમાં જણાવ્યું કે હાલે આજ સુધી ચઢતી ફેળવણીના સવાલ તબો હતો એ બેદકારક વાત છે. આપણા સ્વદેશાભિમાની મિત્ર મી. પોલે આ ખાતુ' સ્થાપી કેમપર આભાર કર્યો છે, અને હાલે તથા વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓએ આ આતાને મદદ કરવા જરૂર છે. દેક ઉપરાવવા માટે એક કમીટી નીચાવા બહામણ કરી, વિદ્યાર્થીઓને સમવાનુસાર શીખામણ આપી, તથા હેડ માસ્તરની તારીફ કરી ચેરમેને પોતાની બેદક લીધી. મેસરસ હાઈડ મહમદ, હાલ મોસમાન, ઇસ્માઇલ મોરા, એન. એમ. મદર, ઉમર હાજી આમદ કવેરી, મોસમાન અહમદ, એમ. એસ. કુવાડીઆ, વી. ખાર. ખાર. મુઝે, કુસેન હાઈડ વીજેર એ ઇનસ્ટીટ્યુટના વખાણ કર્યાં, અને ચેરમેને કહેલા બોલોને ટેકા દીધો.

મી. પોલે પોતાના બાબલમાં જણાવ્યું કે હિંદી ઓકરાને ચઢતી ફેળવણી આપવાનું કામ સાવ તજ જવાનું છે. અરથી ફેળવણી લીધેલા ઓકરા પોતાની કામને કે રાજને ઉપયોગી થઈ શકતા નથી. પછી હેડ માસ્તર મી. એ. ડબલ્યુ. લીધે ના કામનાં વખાણ કરી, તથા હાજરીન નો તથા મદદ કરનારાઓનો આભાર આની પોતાની બેદક લીધી.

પછી અંગ્રેજ, ભેટીન, ફરેજ, મણીત, સુમીત, અંક મણીત, નિખંધ, વચિન, સુમેળ, અભ્યાસમાં સામાન્ય લાપકાત ઇતિહાસ, હાજરી, માથમલજ, કવિતા વીજેરે માટે સી. એમ. આનવીઆ, એમ. મી. સમથી, ઇ. એ. અરમાન, ઇ. એમ. અમર, આઇ. કાસમ, એ. એસ. કવ રાહ, આઇ. એ. શેખ, આઇ. એ. કુવાડીઆ, એ. એમ. વાંકર, એ. એ. મની, એમ. કાસમ, એમ. ખાર મોપાલ, ઇ. પોલ, એ. નાઇક, સી. કાજી, એ. હાલ, ખાર. કુખી, એમ. એમ. કવેરી, ઇ. એમ. વાવડા, એમ. એસ. ટાટવાલ, ઇ. આઇ. અરમાન, તથા એમ. ડી. માલ એ વિદ્યાર્થીઓને છનામે આપ્યાં.

ઉપરે માથનો અવાજ પછી, તથા કસ રતનો દેખાવ રજુ કર્યા પછી, આપણી અપાયાં. ખાદ હેડ માસ્તર, મી. આનો, અને મી. પોલ વાસ્તે ખુલાલીના પોકારે કરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

સુધરેલા જમાનાનાં પગરખાં

[ડૉ. બુજબુજ દ્વારા પ્રકાશિત
લેખનો તરજુઓ]

જેમ આપણે સુધરીએ (જા ઉપર) અર્ધ સુમવાનારો સ્વદ કુ' ભણી ભેળને વાપરે છું) જાણી તેમ આપણી રહેણી વધારે અને વધારે તકલાદી બનતી જાય છે. માથાની રહેણી ઉપરથી વિચારો કાઢવાને બદલે કાળની કસોટીએ નહીં ચડેલા એવા ના નવા તુરજો મુજબ આપણી રહેણી કરીને છ'દલી નકામી બનવા છએ છીએ, શાસ્ત્રનું અધુર-જનન ધરાવનારો જામ એવી સાબીતી બુએ કે ઘોડાને ત્રણ અવધનો હોય, એટલે તે કહેશે કે જે ઘોડાને ચાર પગ હોય તેનો એક પગ કાપી નાખવો. અર્ધદેહ વિજ્ઞાન કાર્યનીએ અને લેલાશુઓમાં આવું બહુ જોવામાં આવે છે. અપામાં નેપિ આવી અને એક બે કામળ કામળા એટલે આ નામનાનીજ દરકાર સમજાસ કાલનીએની મુશ્કેલ કાલસ વધુ જાય છે. એકા કિવસ હોડા થકુ બહુ' કાલ પડી જાય છે. પશુ કમળખતી લેલાશુ માથાએની થાય છે. આપા લોહાની દલા સરસ સીખડીના જેવી હોય છે. જે લીકુ' તે મરે ભા સુધી છેડાકે નહીં.

કલ્પાતમાં આ વિવેચન કરવાને મારો હેતુ એ છે કે હું પોતે જુઠા કાલનીમાં પશુ નથી ખપકા જાયલે, તેમ કેસ તુર-ગીમાંએ નથી ખપકા માગલે. આપણા અંતને દાકવાના વરના બાકુ કામ વિષે કાળની કસોટીએ ચડેલી ખરી કાળી કલ વાંચનારાએ આગળ મુકવી, કે જેથી આ જમાનાનાં બારે અને હંમ વચરનાં પગરખાંને બદલે કરીને અને પગને માફક આવે એવાં પગરખાં આણુ થાય, એજ મારો હેતુ છે.

સદુ કાલ ભણે છે કે દેક દેકમાં તે તે દેકલી રહી મુજબ પગરખાં પહેરવાને રિવાજ હોય છે. કાલુ અને અકકા વસ્ત્રથી પગનું રક્ષણ કરવું એવી જુના આવે નવા જમાનામાં એક કારખીજ રીત ચાલી આવેલી જોવામાં આવે છે. ચીના જો અને મુકેખા લોહીએ કામલો એ સંબંધમાં થય બેસતો થકુ પડે. અકુક લોહના સુધારાની હદ જેમ તેઓ ને રહેવાનાં ધર ઉપરથી બાધી કકાય છે, તેમ તેઓનાં પગરખાંપરથી પશુ બાધી કકાય છે. જેમ લોહના પગ વધારે

લોહાન તેમ તે વધારે સુધરેલા. દેકસ નામના એક પ્રખ્યાત દાંતના દાકતરે કહ્યું છે કે જે લોહના દાંત વધારે ચડેલા તે વધારે સુધરેલા એમ સમજવું; એના જેવી ઉપલી વાત થકુ. આનો સરસ કામલો જોવામાં આવે છે. ચીના લોહા ની રચીઓમાં જેમ વધારે સક્રિયામલો પગ તેમ તે વધારે ઉચા કુળની મહામ છે. આજના સુધરેલા લોહા ચીના લોહા ના પગ બાધવાના આ રીવાજને એક જંગલી રીત કહી ધિક્કારી કાઢે છે, પશુ તેથી કંઈકજ ઉતરતી છુટ જોડા પહેરવા ની તેઓની પોતાની રીત વિષે તેઓ કંઈ વિચાર કરતા નથી. આ બે રિવાજોમાં થોડાકજ ફેર છે એ નીચેની કાલકાલ ઉપ રથી જોઈ શકાશે.

સાધારણ રીતે કરીરના બધા અવધનો માં કામ અને પગનાં તળીયાંપર સકુથી વધારે પસીનો વળે છે. (ખીલાડીને તો માત્ર એજ જામપર પસીનો વળે છે). હવે, ચામડાં વડે, અને તેમાં વળી ચરખી (બ્લેડીંગ વગેરે) વાળાં ચામડાં વડે પગ ને દાકવાથી પસીનો સુકાક શકતો નથી. પરિણામે પગને તળીએ બિનાક રહવા કરે છે, અને તેથી દરક ઉત્પન્ન કરનારા જંતુઓનો નાક કરવાની કરીરમાં જે કુદ રતી કિના થાય છે તેમાં ખલેલ પહોંચે છે. વળી તેમાંથી દુસ્મંધ પશુ પેદા થાય છે; અને અંટકુ, ફેડલા, નખનો કાચે, બાગુલા સાંઘમાં રસોળી અને એવાં બીજાં દરકો ઉભાં થાય છે. કેટલાકનું કહેવું એમ છે કે સંધીવા અને એવાં દરકોની માફક એ પશુ વારસામાં ઉતરે છે, પશુ વચર સુધરેલા લોહામાં એણું નથી જોવામાં આવતું, એટલે એ વાત નાખખતાર-ચકુાય.

અંટકુ જોડના બધારાવી થાય છે. તેનું દરક આપણામાંના બધાઓ બનુભવ તા હસે. તે એક ભવનો સડો છે. તે માં ચામડી વધવામડિ છે, અને તે કરી રતી અંદર વધતી જાય છે. નખનો કાકે બકાંવ દુઃખદાયક છે. તેમાં નખ ખકાર થકવાને બદલે ઉપર વધતો જાય છે. તે ચડે નખન કુળમાંથી કક થાય છે, અને કેટલીક વખત તેમાંથી મરજ જેવો કામ નીકળ્યા કરે છે. એ દરક મંથી કેટલીક વખત મોત નીપળે છે. આતીકવ તંમ જોડા, તથા પગની અસ્વ મહત્ત એ તેનાં કારણો હોય છે.

Fig 1

ચિત્ર ૧ છુ'

પશુ વખત અંકુલાના મુખમાં રસોળી થાય છે. અને ઉપરનાં ચિત્રમાં Bunion એવા અલ્લેરો વડે બતાવેલું છે તેમ રસ ની કામળીના રપમાં તે બંધાય રહે છે. કેટલીક વખત અંટકુની નીચે એવી રસોળી બંધાય છે.

કેટલીક વખત તંમ જોડાને લીધે બાગુડો આમિળાં તરફ વળી ગયેલો રહે છે. આ અસર સુધરેલા દેશમાં હો ટકાવી વધારે કામીએના પગ ઉપર જોવા માં આવે છે તેમાં ઉપર આપેલા ચિત્ર ના. ૧ મુજબ અથવા નીચે આપેલ ચિત્ર નાં. ૨ મુજબ બાગુડો વળી જાય છે.

Fig 2

ચિત્ર ૨ છુ'

ચિત્ર ના. ૩ માં બતાવેલા આકારના કાકા જોડા પહેરવાની આદતથી તેમ અને છે. એટલેજા છાંપી હોવાથી પગને બાગુડો જોડાની બધીયાં પેસી જાય સગ થાય રહે છે. તેથી પગ બોહાળ બની જાય છે એવુજ નહીં પણ પગનું મુશ્કેલ કાકકું જમાના કરવાથી બહુ દરક થાય છે, અને તેથી ચાલ પશુ વિવિધ અને હંમ વચરની બની જાય છે.

Fig 3

ચિત્ર ૩ છુ'

કેટલાકના પગની પહેલી આંગળી કાપી

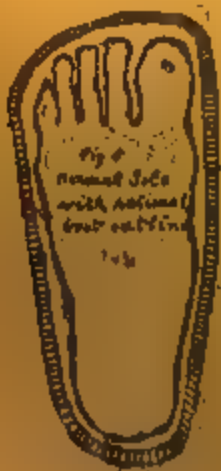
હીના આકારમાં વળી જાય છે. (જુઓ ચિત્ર ૪) તે પછી તેને જોડા પહેરવા નું પરિણામ છે. જોડાનો પાંચો ભાગ સ્વયં સાંડે. હોવાથી અમિબો અનુક્રમ ઉપર પડી જાય છે અને પછી એવાજ આકારમાં ફરી જાય છે. કેટલીક વખત તે આંતરણીની ટોચ ઉપર આંટણુ પડે છે, અને પછી તેમાં Ulcer એવા જગ્ગરે બતાવ્યું છે ત્યાં ઘાટ પડી તેમાંથી પ્રવાહી પદાર્થ નિકળે છે.

ચિત્ર ૪ મું

પશુકાંડ પચનાં તળીયાંની કમાનનું કામનું તંબ જોડાથી સંકોચાઈ જઈ જાય છે અને ધીમે ધીમે તે વળી તળીયું અપટ બની જાય છે. (જુઓ ચિત્ર ૪) આમ તળીયું અપટ થવાથી પચતા જોડા હોય તે પછી તંબ થાય છે, અને તેથી આંતરણી વખતે પચ હમેશા સંકોચાવાથી બોહીની નસો કળાઈ રહે છે. છુદ્ડ જોડા ના ચેરફાલદા વિષે આંટણું કહી તેનો વધુ વિચાર કરવાનું છુદ્ડના સોખીનોતેજ કું સોંપીએ.

ઉપર જે કહેવામાં આવ્યું તે ઉપરથી જોઈ શકાય છે આમી ફક્ત પચરખાના આકાર તથા પચને દહિનાર જે આમડું હોય છે તેમાં જ રહેલી છે. એટલે ઉપાય એ છે કે પચનાં તળીયાના કુદરતી આકાર સુજળજળ પચરખાનું તળીયું રાખવું અને તેની ઉપર પચ દહાય તેવું ચામડું રાખવાને બદલે પચ ખુલ્લા રહે તેવાં પચ રખાં એટલે કે અપલ પહેરવાં. (જુઓ ચિત્ર ૫).

આરા મન પ્રમાણે અપલ અલગ તંતુ રસ્તી રાખનાર પચરખાં છે. તેની સામે મધ્ય વાંધા લાવવામાં આવશે; અને વધુ ને પસંદ નહીં પડે છતાં તંતુરસ્તી માટે એ વાંધાઓ દુર કરવા જોઈએ. ચારે બહીં વાદ આપવું જોઈએ કે રામન લઠ પંધવાઓ જોડો સહા અપલ પહેરતા તેઓ તે વખતના સદૃશી સરસ શરવણ હતા. આજના પરવતના અરવણા પ્રદેશમાં તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના ધમધમતા પ્રદેશમાં તેઓ એકજ સરખી રીતે જુદી રહેતા. જોડોને અપલ પસંદ નજ પડે તેઓને મારી એ કુચના છે કે નરમ આમડાવાળા અને ઉપર મચ્છી લગાડવા વિનાના જોડા તેઓએ પહેરવા. તેમાં થોડાં કાણાં હોય કે જેમાંથી હવા આવી જાય શકે—પાણી નહીં—તો તે વધારે ઠીક કહેવાય. આ વાત જરા વધારે પડતી લાગશે, પણ આજના સોંધના જમાનામાં તે ન બની શકે એમ કું નથી ધારતો.

રોડેરીઆ

(એક ખખરપત્રી તરફથી)

તા. ૧-૧-૧૧

કમણાં સુધી વરસાદની જેમને લીધે દુકાળની ધારતી મરીબ તબ ઝરને હતી. અનાજના ભાવ બમણા ત્રમણા મધ મવા હતા. પણ થોડાજ દિવસ થઈ વરસાદ પડ્યો સહ યતાં કાંઈક નિરાત મળી છે.

કેટલીક જગ્યાએ એવું જોવામાં આવે છે કે મોરા લોઠા વેપારની ખાતર આપણા હોદી બાંધ્યોને પસંદ કરવા લાગ્યા છે. તેનાં ધણાં કારણો પછડી હોદીઓ વધારે નીતિવાળા, અને કરકસરીઆ, અને ધરડો તરફ માયાળુ હોય છે એ છે. તેના પ્રત્યક્ષ કારણો એક અનેના આવેવાને મોરા વેપારીએ જુના અને બરોસાપાત ૫-૧ દેશી નોકરોને નોકરીએ તથા લાભમાં રાખીને બતાવી આવેલ છે. આવી લાજણી મોરા લોઠામાં વધુ પેદા થાય અને જુદાંદને મદલે આવું હળીમળીને ચાલવાનું અને તે હમેશને માટે કાઠવી રાખવાનું આપણા દેશીઓના કારણમાં છે—અને જો એમ હોય તો આપણી વિવેક દિલચાલ ક્યાંથી થાય? અલગત રોડેરીઆમાં હજી સુધી આપણી તરફ મોરા લોઠા મિંચાઈની નજરે જુએ છે તે વધુ ખુબી થવા જોઈ છે. પણ એક કાંઈ આરા મોરા સીને આપણે દેશી ગર

વાળથી રીતે નાખીએ કરે તો ઉપર સુજળ દાખલા બનતા અપ પડે, અને સુજળનું જે સ્થાન પ્રાપ્ત થવા સંભવ છે તે અટકી પડે.

ખીજું રોડેરીઆના હોદીને ખાસ બહાર નહીં હોય કે આપણી માતૃશ્રમિ હોદીસ્થાનમાં લાખો ઢોર અને મનુષ્યો કુદ કુદાળની કાળમાં બધે છે. જેને વીતી હોય તે બધે, સરવે ધરમ પ્રસ્તરોમાં મનુષ્ય ઉપર ક્યા બતાવવાનું તો વધુ આયદપુરવક કહેણું છે. કાંઈ પરદેશી કામ ઉપર પણ આજત ચાલતી હોય તો પર દેશા અને પરધર્મી કામો નાણાં અંબ ધી મદદ કરે છે. તો પછી ખુદ આપણાજ દેશી આપણાજ ધર્મી અને આપણાજ સમા સંબંધીઓને મદદ કરવી તે આપણી જલ્દથી પહેલી ફરજ નથી કું? દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખીજે ધણે દેશી મદદ માટે કીલચાલ ધાય છે તેમાં રોડેરીઆનું નામ જોવામાં આવ્યું નથી. આ સંબંધી ચરવેની ફરજ હોવાથી કુલ નહીં તો કુલની પાંખડી જડ ખોલીને આપના પર મોકલી દેવાનું કામ આવે વાન માથે લીએ તો તે બોહી ક્યાજ કામ નહીં મળાય. હોદી સુચલચાન વચેરે ની સરખી ફરજ છે.

મિર્ચાપત્રીએ કરેલી ઉપરની કીકાર્માં થી રોડેરીઆવાળા મી. ખી. આર. નાયક અને તેમને ઉલસણામાં મદદ કરનારા ખીજાઓ બાદ કલ્પ છે, કેમકે તેમણે અત્યાર સુધીમાં મહેનત લઈ બે કહેતા મોકલી દીધા છે, અને રોડેરીઆના ખીજા વેપારીઓ માટે અનુકરણ કરવા લાગે કાખો બેસાડ્યો છે.—ખ. ઇ. જી.]

અવરમેંદ એજેડમાંથી નોટીસો

ભાદારી, ફર્ન રજીસ્ટરેશન
ચિત્રે સંબંધી

કુરુ-સગરક દીસ્ત્રીકટ, જુલ્મતબ (રીટબી) નં. ૧૪૪ માં રતી. એવ. મુસાના કામથી રજીસ્ટર મળ્યો તેજ અર છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

કેલખરમ મારેક રચીદ, અરક નં. ૧૪૮ માં આમદ ઇસપણના નામથી રજીસ્ટર ધમલો રાજગાર તા. ૨૨ મી દીસે. ખરવી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

ડરખન કાઉટી, રીયુનિયનના મુસાજી ઇસ્માઇલની મોકલ નાકાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૧ મી માર્ચે ડરખન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવ્યો.

કોંબરલી

(અમારા અનુરૂપની તરફથી)

તા. ૧૨-૧-૧૧

તા. ૧૦ ને સુધવારના રોજ કોંબરલીના મુલકમાન બાઇઓની એક જન રજા મીટીંગ મળી હતી. તેમાં કેટલાક હોદ્દા બાઇઓએ પણ કમીટીના આમ તથાને માન આપી બાજ ડીધા હતા. મી. અહમદ મહમદ વરીઆવા પ્રમુખસ્થાને બેસી રહ્યા હતા. જે પછી પ્રમુખ સાહેબે મોકલાએલા ઉપ પાઉકની આવેલી રસીદ તથા મોકલાએલા કેવલનો મહેબો વળતો બવાબ વાંચી સંભળાવ્યો, ને પછી જે કોષ બાઇને નાણાં કરવાની ઇચ્છા હોય તે તેમ કરવા બહુવિધ નેથી કેટલાક બાઇઓએ એક વખત બેરબાં છતાં પણ સક્રિય મુજબ પસંદ કર્યા તેમજ હોદ્દા બાઇઓએ પણ સક્રિય મુજબ પેતાના દેવી બાઇઓની તકલીફમાં બાજ લેવા આદર નાણાં બર્ષા. એકદર તે મીટીંગમાં જેની રીતે બાઇમારની લામણીએ દેખાવ દીધો હતો તેમજ હમેશા કાયમ રહે તો બન્ને કોમને એક જ થવામાં કંઈ પણ કરકાશ આવે નહીં. હોદ્દા બાઇઓમાંથી મી. વી. જી. પીલેએ પેલા કબોમાં લગાડની હાજીતનું ખ્યાલ, તેમાં દરેક એકીઆટીકે લેવો જોઈતો બાજ, તથા ખીસ્તી રાજ્યોની અનીતિ બહુવિધ બાજબી કર્યું. મી. કેશ વલ્લભે પણ હોદ્દા મુલકમાનેની એક બીજા પ્રત્યેથી દરજ સંબંધી અસરકારક કબોમાં વિવેચન કર્યું હતું. કોંબરલીમાં હોદ્દા મુલકમાન કોમને એકવત્તાના કિબરે પહેલાં નાર મરજી પહેલું પચીસું તે મીટીંગ હતી. અમતકર્તા હોદ્દા કોમમાં એકબીની પ્રક્રિયા કરે એવી દરેક કાબરીનીની ઇચ્છા હતી. રા. કરેસદ હંડુ કામ પુર થતાં મી. મણીભાઈ લલુભાઈ દેશાઈએ દેશમાં પહેલાં દુકાનની હાજીત બહુવિધ, તથા તેમાં દરેક બાઇએ બનતી જરૂર કરવા માગણી કરી. જેથી કેટલાક મહાલોએ મીટીંગમાં નાણાં આપ્યાં તથા આર માણીઓની કમીટી નીમાણ. બીજે દિવસે ઉપરાવવા બવા હાજી. જે પછી મીટીંગનું કામ અમાલ થતાં સરવે હળી મળી જુદા જુદા. આજા છે કે અવિષ્ય માં પણ કોંબરલીવાસી હોદ્દાઓ બાવી રીતે ઉત્તર પતાવશે. આર મણીભાઈ વિશેષજી કોંબરલીવાસીને વડેપર બાજ

પડે છે. તો તે આરોપ દુર કરવા આવે પાનો પ્રવલન કરશે.

બીજું હોકરો ઉપર પણ તકલીફ આવી પડી છે તો આવેવાનોએ તે બાબતમાં પેતાથી બનવું કરવું જોઈએ.

તા. ૧૧ ના રોજ નીચેથી કમીટી દુકાન હંડુ ઉપરાવવાના કામ ઉપર બાવી મહા હતી. જેને મી. અહમદ મહમદ પેતાનો માદી પેડે સહવારના નવથી રાતના સાત વાગતાં સુધી સોંપ્યો હતો તેમજ કમીટીના મેમ્બરોએ પેતાનું કામ છોડી દે અને માટે સારી મહેનત કરી હતી તેને માટે તેમનો બાબર માનવામાં આવે છે. હંડુ પુર થઈ જતાં નામવાર લીસ્ટ બહાર પાડવા મોકલી આપવામાં આવશે.

કોંબરલીમાં હોદ્દા હોકરોપર તરખ

બુના લાઇસેન્સ બંધ કરવાં

કોંબરલીની કાઠિન કાઠિસીલે હોકરના લાઇસેન્સ માટેની અરજીઓ તા. ૧૦ મી ની મીટીંગમાં કામમાં લીધી હતી. કુલ ૨૦ અરજીમાંથી ૧૫ અરજી હોદ્દાઓની હતી. અરજીઓનું કામ કર કરતાં પહેલાં એક કોલસ મીટીંગ મેમ્બરની ખાનગી એકીસમાં બરાબ હતી. કમીટીમાં કેસો કામમાં લેવામાં આવતાં મેમ્બરે દરખાસ્ત કરી કે બધી અરજીઓ પર એક સામટો વિચાર કરવો. કાઠિસીલેરો મીન અને સમરના મતો સિવાય સર્વાનુમતે આ દરખાસ્ત પાસ થઈ. પછી બધા અરજદારોને સહમાં કાબર કરવાનો ફરાવ થયો. મેમ્બર બહુવિધે મહા સાલ બહારે હોકરના લાઇસેન્સ તાજાં કરવા માટે અરજીઓ મહેલી તારે દરેક અરજદારને કહેવામાં આવ્યું હતું કે તેમની અરજી સ્વીકારવામાં કાઠિસીલે રાજ નથી, માટે તેમણે હોકરનો બંધો છોડી કોષ બીજે બંધો કરવો. આ મેતવણીને લીધે તેઓ પેતાની સ્મિત સમજેલ હોવા જોઈએ. એમ બહુવિધે મેમ્બરે દરખાસ્ત કરી કે બધી અરજીઓ કાઠિ નાખવી. મી. સ્મીટે તેને ટેકા આપ્યો. મી. સમરે બહુવિધે અરજીઓ પર સુદો વિચાર થયો જોઈએ. કોષ અરજદારો બહુ સામક હોય, છતાં બાંધની અરજી પર એક સામટો વિચાર કરવાનો ફરાવ કરીને બાબકની લામણીનો વિચાર કરવાની તક કાઠિસીલે રહેવા દેતી

નથી. મી. મીને બહુવિધે કે જેઓ કેટલાક વરસો થયાં એ બંધો કરે છે તેમની સ્મિત કાઠિસીલે ખ્યાલમાં લેવી જોઈએ. મેમ્બર સમર અને મીનના મત સિવાય બાકીનાના એકમતે મેમ્બરની દરખાસ્ત પાસ થઈ. પછી એ ફરાવનો મુકાદો અરજદારોને બહુવિધે મેમ્બરે કહ્યું કે અરજીઓ કાઠિ નાખવામાં કાઠિસીલે એક જુના વખતથી સ્થાપાએલા ધારણ પ્રમાણે જ મુકાદો આપે છે. છતાં આ પચાસીથી તમેને બનરજ લીધરના લાઇસેન્સ માટે અરજ કરવાની મના થશે નહીં.

એક બહુ બહુવિધે કે મારા દેવી બાઇઓ બીજે એક બંધો બહુવિધ નથી. તેઓને પાવમાલ થવાનો વખત આવશે.

મેમ્બરે બહુવિધે કે કાઠિસીલે પેતાનો ફરાવ વગર વિચારે નથી કરેલો. કાઠિસીલેને કહેરના બહાનો વિચાર કરવાનો છે. એક કોમના બાજ સાર બીજ કોમો ને મેરલાલ થાય તેમ થવા દેવાય નહીં. દુકાનદારો કરવેસ બર છે અને મ્યુની સીપાલીટીને નીલાવે છે તેમનો વિચાર કરવાની ટાઈન કાઠિસીલેને બહુ છે. વળી કાઠિસીલે એરતો હોકરનો બંધો કરે તેથી વિરુદ્ધ છે. કાઠિસીલે બહુવિધે છે કે મરદને આપવામાં આવેલા લાઇસેન્સ એરતો વાપરે છે. મોરી એરતો નેટીવ લોકેશનમાં માલની ફેરી કરે તેમાં પ્રભ ને ફાયદો નથી. તેથી કાઠિસીલે અનીતિમાં ઉતરી બધા પામે છે. કોમને રાજ કમાવા ની અટકાવત કરવાનો કાઠિસીલેનો ઇરાદો નથી. બે આ અરજદારો બનરજ લીધર ના લાઇસેન્સ માટે અરજ કરશે તો તેમની અરજી પર કાઠિસીલે વિલેસોજીપુરવક વિચાર કરશે એવી અને ખાતરી છે.

અરજદાર અરજદાર પાછા હર્ષા. કોંબરલીના બાબાનો લખનાર કહે છે કે તે વખતનો દેખાવ મમમીની બરેલા અરખસ જેવો લાગતો હતો.

આ સંબંધમાં અમારા કોંબરલીના અનુરૂપની તરફથી બહુવિધે આવે છે કે જે હોકર બોઝોનાં લાઇસેન્સ બંધ કરમાં છે તેમાંના કેટલાક કામ પંદર વરસ થી લાઇસેન્સ ધરાવતા બાબા છે. તે બોઝોની બહુવિધે મરકમાં રકમ ઉપરાણી છે. તેમજ તે બોઝો પાસે રટોક પણ છે. તે રટોક હવે તે બોઝોને પબ્લીક સેલ માં અગર દુકાનવાળા જે કામે મામે તે કામમાં લેમ્બે પડે તેમ છે. સાચે બહુવિધે હોદ્દામાં કોષ બી હોકર બેન નહીં.

મી. દાવુદ મહમદનો કાગળ

ફકાળ ફંડ સભામાં

મે. ઇ. જો. ના અધિપતિ સાહેબ,
હવે આપણી પ્યારી માવજુમિમાં ફકાળ માલી રહ્યો છે. હોંફુસ્તાનનાં ફરજાનોનાં ફુખથી મહાપણ હીંદનાં ભેદાને કાગળથી મહા આખ્યા વગર રહેશે નહીં. આપણા દેશી ભાષાઓ અને બહેનોને એક દ'ક ખાવું ન મળતું હોય છતાં શું આપણે તથા દ'ક ખાણું લઈ કાઢીએ ખરા કે? હીંદનાં લોકોની સાથે આપણે બધા એકજ હુકુમના હશેવાઈએ. તે આપણા જે ભાષાઓ અને ખીજાં પ્રાણીઓ ફકાળની આશતમાં સપડ્યાં છે તેમનો છવ બચાવવા જેવાર કરવાને ફુ દક્ષિણ આફ્રિકાના ટીએને અતઃકરણથી આમલ કઈ આપણે બધા હાજારાં ભરવું પડે એ ખાઈ છે. વળી આપણામાંનાં દરજાકની સ્થિતિ અમાઈના જેટલો સારી પણ નહીં હોય. છતાં બધાં સુધી આપણને ખાવાને રોટીનાં એ ફુકડાં મળે છે ત્યાં સુધી તેમનાં એક ફુકડો આપણે આપણી માવજુમિનાં જુએ મરતા ભાઈઓને આપવો ભેદએ બધાં સુધી આપણને ખાવાને થોડી પણ રાહી મળે છે ત્યાં સુધી હીંદનાં અને તેમાંજે આપણી અન્નજુમિ સુજરાતનાં બચ્ચાંઓ જુએ ન દળવળવાં ભેદએ, ભરસો કે કે મારા દેશી ભાઈઓ આ અરજપર ખ્યાન દેશે, અને પોતાથી જેટલી બને તેટલી મદદ ફકાળ માટે આપશે આપે ખોલેલા ફંડમાં પાંચ મીનીની એક મોકલુ છું તે સ્વીકારશે.

મી. દાવુદ મહમદ, ડરબન.

[મી. દાવુદ મહમદની મદદની પરંચિ અમે ફંડના અધિકારી સાથે આપી છે. તેમની આ અરજપર હીંદીઓ લઈ દીધા વગર રહેશે નહીં એવો ભરસો છે.—અ. ઇ. જો.]

દરજાવાલમાં ફકાળ ફંડ

(આમારા ભેદાન્સખરમના પ્રતિનિધિ તરફથી)

ભેદાન્સખરમ

પા. સી. પે.

- ૫ • નારજી વાધા
- ૨ • દુરલભ મોરાર
- ૨ • છીખા મહન
- ૨ • મકન છીખા
- ૧૦ • નાથા દેવા
- ૫ • મોરાર ભરા
- ૧૦ • ૩ બાવા મ'મા
- ૫ • છતલ રધા
- ૫ • છવા મોટા
- ૨ • નાગર હરી
- ૧ • મોવન કલા
- ૨ • મોર્વીદ મોરાર
- ૨ • વલ્લભ કલાજી
- ૧ • ખુશાલ નારજી
- ૨ • હીરા ખુશાલ
- ૫ • લલ્લુભાઈ ડાહ્યા
- ૨ • અમવાન દેવા
- ૨ • પરજી કાળા
- ૨ • નારજી નાના
- ૫ • જેસમ પરજીની વીસી
- ૧ • લલ્લુ નારજી
- ૨ • કાનજી મોવન
- ૧૦ • વી. અમવાનની કુ.
- ૧૦ • છીખા દુરલભની વીસી
- ૧ • ભાજીભાઈ ભાજીભાઈ
- ૧ • ૧ પરજી છવજી
- ૨ • ૧ જીલ. ખુશાલ
- ૫ • ૦ મોધવ રધા
- ૧૦ • ૧ હરી મગાલ
- ૫ • ૦ નારજી મના
- ૧૨ • ૧ વલ્લભ પ્રામની વીસી
- ૫ • ૧ હરી અમવાન દેવર
- ૫ • ૦ મકન દુરલભ
- ૧ • ૫ • ૦ જના હલ્માજીની વીસી
- ૫ • ૦ જનાભાઈ કલ્લાજી

ફકાળ ફંડ

- ૫ • ૦ હસમાઈલ હસમાઈ
- ૫ • ૦ મકન છીખા
- ૨ • ૦ હસમાઈલ વાડી
- ૧૦ • ૦ સીદાત
- ૧૦ • ૦ એક હીંદી
- ૨ • ૦ મહમદ આમોદ
- ૫ • ૦ હસમાઈલ અસ્વાત
- ૨ • ૦ હસમાઈલ મહમદ

- ૫ • ૦ પેમા મોરાર
- ૧૦ • ૦ અમવાનજી
- ૫ • ૦ મહમદખાન
- ૫ • ૦ અમદાદ સાહેબ
- ૫ • ૦ અમદાદ રહેમાનખાન
- ૨ • ૧ દાલિદખાન
- ૧ • ૦ હસન મોયા
- ૨ • ૧ સેખ દાલિદ
- ૦ • ૩ એક હીંદી
- ૫ • ૦ મુસા હસમાઈલ
- ૧ • ૦ દાલિદ કાલમ
- ૧ • ૦ હસન સુલેમાન
- ૧ • ૦ હમરખાન
- ૧ • ૦ • ૦ દુરલભ છવજી

ફકાળ ફંડ

પા. સી. પે.

- ૧૨૦ ૧૦ ૩ અમાઈ સ્વીકારાએલા.
- ૫ ૫ ૦ મી. દાવુદ મહમદ.
- ૧૩ ૧૨ ૧ મોરાર છલીકાએલ વેદ પરમ સભા.
- ૧૦ • ૦ "દેશી મિત્ર" (કમ્પાસ).
- ૧ • ૦ • ૦ દાદીગરપરથી એક હીંદી
- ૫ • ૦ મી. નાથાજી નારજી (૧૨ બન.)

૧૪૧ ૧૬

પેરટ છલીકાએલ વેદ પરમ સભાની એક ખીડતાં મી. છવજી મોર્વીદ અમે છે કે સભાની માસીક મીટીંગ ના. ૮ મીએ મી. કે. એન. અમતાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી જે વખતે મી. નારજી ફકાળ સમ્પત્તિમાં બમરકરક વિરેમન ક'પુ. અને સમાજનોએ પા. ૮-૧૧-૬ રોકડા આપ્યા. તેમાં પા. ૫ ની રકમ સભા પોતા તરફથી ઉમેરી છે.

ફકાળ ફંડ

મી. જી. સી. પરજી તા. ૧૫-૧-૧૨ ના તમે છે કે તેમના કપુ ૧ મેવ ફકાળ માટેના ઉપરાજીને અધિકારી આજ ૧૦ નીચે મુજબ છે:—

- પહેલાં જુલેલા ૫૦
- આમોદ પટેલ (અમરજાતી) ૧૦
- લદમજીસીય (અમરજાતી) ૧૦

ભેદાન્સખરમવાળા મી. જના કરકન જેઓ દેશ બધા ડરબન આવેલા છે તેમજે તા ૧૫ મીએ પ્રીવીકસની મુલાકાત લીધી હતી અને 'હિન્દિયન ઓપિનિયન' લાઇબ્રેરી માટે રી. ૧૦/-ની એક આપી હતી, જે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

હટાલો—પુરકો સહાય

(રૂઢર)

તા. ૧૨ મીના રોમના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ૭ પુરકો મન મોટ અને એક દક્ષિણારણ્ય પાટ જાત ની મનવારનો હટાલીમન કાફલા સાથે રાતા સમુદ્રમાં ભેટો થઈ ગયો હતો. બધા મનમોટ નાશ કરવામાં આવ્યા, અને પાટ ને કુળાદી દેવામાં આવી, તથા તે ઉપર નો સરંજમ હટાલીમનોએ કમળે કર્યો.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે આ પુરકો મોટો રાતા સમુદ્રમાંથી ત્રીપોલીના મીરનપકા પ્રતિમાં લાખલ થઈ એવી છટા લીને ખખર પડી હતી, જેથી બધવએ તેમને ભેટવા ઉપરને કાફલો મોકલાયો હતો.

તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે રાતા સમુદ્રમાં પુરકો નવિજાળણપર હટાલીમન કાફલાએ કરેલી છટાપની વિમ્બો રોમના જાપા ઉપ રથી તા. ૧૫ મી જાનેવારીના રજાનીક જાપામાં પ્રમટ થઈ છે. જેમાં હટાલી અને કાફલે ગણ કાફાની જાપાકી પછી પુરકો નવિજાળણ કરેલા હતા. તેમ જ જાહરપરના સરકારને જાહર હોડી આપ્યા જવાની જાહર પડી હતી, તથા તોપના મારા દરમ્યાન મરજીદેનું રક્ષણ કરવામાં આવેલ એવું જણાવ્યું છે.

પુરકો પારલામેન્ટમાં ના. સુભતાનને પારલામેન્ટ વિમેરી નાખવાની નિરકુચીત સન્તા આપવાનું બીલ ૧૨૫ વિશ્વ ૨૦૫ મતે પાસ થયું છે. આ કસેક પુરકો પ્રધાન મંડળ માટે નિરૂપણેથી છે. કેમકે કાફલા પ્રમાણે રાજ્ય-ધારણમાં ફેર ફાર કરનારી કરમસ્તને ન મત મળવા જોઈએ.

મોરોક્કો જાતી એક સ્ટીમરને લગાધનું કારણ આપી હટાલીમન કાફલે કમળે કરી તેમાંનું એક હવાઇ વહાણ સર કર્યું છે.

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

કરબન

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે મી. હાજી સમુર હાજી હમીન (અમદાવી) તરફથી પા. ૧૬-૦-૦ ની એક રેડ કરેસન્ટ સોસાયટીના ફંડને સાઈ મળી છે, જેમાં નાણાપટે તથા મહેનત લઈને મરદ કરનારાનો એકલાન માનીએ છીએ.

પરશુરણ

તા. ૧૨ મીએ લાડનમાં ચાંદીની પાટ નો લાવ આજિસના રૂપા પેટી લેએ હતો.

દીમેરીક—તા. ૧૦ મી જાનેવારીએ દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાના જાહરોમાંટે કલકત્તાથી ઉપડી છે.

જાપાનમાં વેપારનું પહેલા નવરનું મથક ગણાતા મોસાકા કહેરમાં કારે આમ લામવથી ૫૦૦૦ ઉપરાંત ધરો જળીને નાશ પામ્યા છે. ૩૦,૦૦૦ માણસો નિરાધાર થઈ પડ્યા છે. ૩૦ લાખ પાઈડનું નુકસાન થઈ છે. સહેર ની વસ્તિ ૫ લાખ માણસની ગણાય છે. જાપાનમાં સહુથી વધારે જોવા લામક ગણાતો પુરાતન કાળનો મહેલ જળીને નાશ પામ્યો છે.

કહેર એરહેટમાં આવેલી હોંદી નિશાળ ખાં છોકરાઓને છનામો વહેંચવાનો વાર લીક મેળાવડો તા. ૧૫-૧૨-૧૧ થયો હતો. રકુમના મહાનને શલ્યમારવામાં આવ્યું હતું. નિશાળીઆઓનાં માખાપો થી તથા ઉત્સાહ ધરાવનારાઓથી હોલ ભરાઈ ગયો હતો. બવરમા મુજબ હોંદી રાઓએ સરસ દેખાવ કર્યો હતો. હોંદી રાઓની લાખકાત મુજબ છનામો વહેંચાયા બાદ કિશકની મહેનતનાં વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં, અને મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

અમરીટાની નિશાળનો છનામો મેળા વડો તા. ૧૬ મીએ થયો હતો. સજા સ્થાનને લીલાંતરી તથા ધન્ય પતાશથી શલ્યમારવામાં આવ્યું હતું. હોંદી મારતર મી. એ. બી. પોલે રેવ. બી. એમ. ફોરડેને છનામોની વહેંચણી કરવા આમ મથક કર્યું હતું. રેવ. ફોરડે નિશાળના કામનું અવલોકન કરતાં હોંદી મારતર મી. પોલનાં વખાણ કર્યાં હતાં. નિશાળમાં છોકરાઓની સખ્પા વધતી જતી હોવાથી નેડીનો માટે લુહી નિશાળ બવી જોઈએ એવી ભલામણ તેમણે કરી.

ન્યુમીકરવેડ ખાતે લાંબી વેદ ધરમ સજાની નિશાળનો વારસીક મેળાવડો મહ તા. ૧૨ મીએ થયો હતો. સવારમાં છોકરાઓ કીકેટની રમત રમ્યા બાદ

સહુએ નાસ્તો લીધો હતો. બાપુ મોલર સીમ કાજર નહીં થઈ કલવાથી મી. એલ. સી. બી. હવાલીમને હાથે છનામો વહેંચાયાં હતાં. મીમુત જાણ પ્રકાશ બી. યુ. મહારાજે કુકમાં કામ કાજનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો હતો. તેમાં હોંદી છોકરાઓ હોંદી આપામાં સારી રીતે આમળ વધ્યા હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું. મેસરસ બેપોરજ રકુમરટ, બાપુ મોહારસીમ, બલરામ, ડી. એન. આમીન તથા બી. બી. દેસાઈએ છનામો ના ઉપરશ્યામાં મહદ આપવાથી તેમનો ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો. ઉવટ રાષ્ટ્રીય ગીત ગાઈ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

કેપટાઉનથી "ક્યાલુ મુસલમાન" જણાવે છે કે (૧) પોડી મુસલમાન અને એક આરબ, હટાલો—પુરકો લગાધમાં જવા ને નામે મોળા લોકો પાસેથી કેટલીક રકમ ઉધણવતો હતો. તેવી રીતે પૈસા ઉધણવીને લઈ કરવા જેટલી પુછ થઈ એટલે તે પોતાને લઈ વળગી ગયો છે. (૨) બીજો એક આરબ મકકા કરીક જવાને નામે પછસા મામતો હતો, અને હવે દુકાન જમાવી, તથા બાપડી કરીને ખેડો છે. (૩) ત્રીજો એક સખ્પસ ડીન ના કાખમાં નાળીએરનું પાણી ભરી મકકા ના કુવા "જમજમ" નું પાણી છે કહી મોળા લોકો પાસેથી પછસા કઢાવતો હતો. બાપા લાખલા બીબ પણ છે. તો હોંદી લગાધોને કહેવાનું કે તમારી ખરી મહેનતના પછસા બાપા ડોંગીઓને દેવામાં બરબાદ કરવા કરતાં પસારી હોંદીમાતાનાં બચ્યાં દુકાળરૂપી દુકમનની તલવારના બોમ મહ પડે છે તેને આપોને !!

પોષ્ટ મહોમેડન સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૭-૧-૧૨ રવીયારે સોસાયટીની મસીક મીટીંગ મી. હસમા હસ આદમજી દુટલાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સેક્રેટરીની સાહી થઈ તે વખતે શી. ૧૦/ મદરેસાને બેટ મળી એ બાબત સેક્રેટરી મી. શેખ હમામને ઉપકાર માનવા અને તેઓને મુખારક બાહી આપવાની હરબાસ પાસ થઈ. મહમદ હયાલીમ પોષ્ટવાળા તરફથી મદરેસાને કુરાન કરીક નંમ પાંચ, કાપહાના સીપારા નંગ બાર તથા રીહાલો નંગ ૬ મળેલ એ બાબત તેનો ઉપકાર માળ્યો. લુહી લુહા કાહેળ્યોએ સખ અને હયામન કાપહા વીશે બાપણો કરવા

મી. ઇસમાઇલ હાજીખાનને નામથીનાને કેસ બપોલ સાર સાઉથ આફ્રિકા ખુતી ખતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઈ જવા બાબત વહીવટ તેમજ મી. અંધીની સલાહ મળવા વીરે હાજરીને સમજાવીને ઉપરાધીને ખરડે રજુ કર્યા જેમાં થોડાક મહત્વથી થયા સહિત પદ્ધતિ બરીને સરવે છુટા પડ્યા હતા.

રથાનીક હાજીખાનને અબરમા જણાવવામાં આવે છે કે પક્ષ કરીને હાજી વાલમાં કાઢ બદમાલ ખોલ સીકકા જમાવતા હોય એમ માલુમ પડ્યું છે. આ બનાવની સીકકા થાંદી વિગેરે મિત્ર ધાતુ ના બનાવી તેને સોનાનો ઢોળ મડાવવામાં આવે છે. બીજા કેટલાક બનાવની સીકકા સોનાના હોય છે, પણ તેનું વજન અને કિંમત ઓછી હોય છે.

કરબન, કેપે રોડ મંદીરના સેક્રેટરી મી. અમલતીદીન જણાવે છે કે મંદીરની બચરવા સંબંધી ધારાસરની ખાસ અને સાધારણ મીટીંગ તા. ૨૮ જાનેવારીએ મંદીરપર થવાની છે, જે વખતે સરવે સનાતની બ્રાહ્મણને હાજર થવા ખામ નહીં છે.

અમને જણાવવામાં આવે છે કે ધરની સ્વચ્છતા સંબંધમાં સહિત નહોય તેવા માથુસો જાતુનાચક પ્રગાહી, કરબન વેલ્ડીયર પ્લેમ કમીટીના ચેરમેન મી. રક્તમજ ને ત્યાંથી મુક્ત મેળવી સકશે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૬ મીએ અમલાહીમાં આવી પહેંચી હતી.

તેજ રડીમરમાં જવા તા. ૨૧ મી જાને વારીએ બંધ થયો.

તા. ૨૧ મીએ પેન્ડાકોટામાં આવી પહેંચી.

તા. ૨૫ મીએ પેન્ડાકોટામાં જવા બંધ થયો.

અરબાપત્રીખાને જવાબ

મી. ઇસમાઇલ વહી—એ બાબત બહાર ઉપયોગની નથી.

“ના. બા.”—એ બાબતને વારંવાર જમા આવેલું છે, અને હાલ જમાની તંગી છે તેથી હાજીય થઈ શકે તેમ નથી.

“મ. મ.”—મુલતરી રહ્યું.

“કેમોકરેટ”—મુલતરુ.

અ. ઇ. જી.

ચીનાઈ બજારો

રાજકુટુંબી તખ્ત ઇસકુ

(૨૨૨)

ચીનના રાજવંશી માંચુઓએ રાજ માદી ઇસી દેવા હાલ કર્યો છે. રાજ કુટુંબ માદી ઇસી જે હોય ખાતે રહેવા જશે. આ સ્થળ ચીનની સરહદ પાસે એક ખીણ પર આવેલું છે, સુદર બામ બગીચા, ચંદિરો અને મહેલોથી સ્થળ બહુ રળીઆમણું ઠીસું છે. ત્યાં એક મંત્રવર સુદીખિત રાજમહેલ છે, જે બજારોના એક રાજ્યને બંધી રહેલો. દેસને રસતાળ જતો અટકાવવા માટે માંચુ સેક્રેટરી રાજવંશ માદી છોડે એવો હાલ ખુબી મીટીંગ વડે કર્યો હતો.

માદી તમા રાજની રખેચણી જુના પ્રમાણ થાન થી કાઢ પાસે રહેશે; તે બજારોમાં સારી સમજૂતિ કરી રાજ વંશનાં હકુમતને તેમજ રાજ્ય કરશે. બજારોમાં પણ આમજી થયતા ચાલ્યા છે.

સિટીય સરકારે હીંદુઓની મે પલટનને બીન ખાતે મોકલી દીધી છે.

ચીનના મુખ્ય પ્રમાણ થાન થી કાઢપર બોમ્બ ફેંક્યો હતો જેમાંથી તે બધી મથેલ છે.

બજારોમાં સારી સલાહ કરવા માટે હરીથી ૧૪ દિવસ માટે લઘાઈ મુળતરી રહી છે.

તાજુ કિમદા ફરેલ

અને રેકોર્ડબલ

હાજીયી પેકીંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રેકોર્ડથી લાજીયી મોકલું છું. તાર ૨૨ મોકલી ખાલી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write —

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

બહાર બજાર

આપણા ઉદ્યોગ બાજીયાને કુટામાં હાલ તમા ફરનામાં કેવી રીતે કર્યા તેની ઉંચેલું વધા મુજરાતીમાં સમજ આપનાર બોપડી માવ થી ૧૬ ની નીચે સરવમિથી મળશે. એ. ઇ. પટેલ, બેંકસ ૨૦૦, પીએસસી.

શાકક બજાર ભાવ

તા. ૧૬-૧-૧૮

શી. રે. શી. રે.

કુલ હારમનસ ૧૪આઈસ ૨૦	થી ૨૦	૬
આવલ માંજ ૧ બસ્તાની ૨૨	૦	૨૨ ૬
શીમડીના	૨૭ ૦	૨૭ ૭
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૮ ૬
ચીની સાકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુંડાના	૨૧ ૩	૨૧ ૬
દેશી ટુવેર ફળ	૧૮ ૬	૧૮ ૦
હાનપુરી ટુવેર ફળ	૧૮ ૬	૨૦ ૦
મસૂરી	૧૮ ૬	૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
બાડની	૩૧ ૦	૩૨ ૦
ચણા મુનમના	૧૮ ૬	૨૦ ૦
„ ફળ	૨૩ ૬	૨૪ ૦
વડાચા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
બીનીયા	૩૦ ૦	૩૦ ૬
જુવાર (કાંદા રોમ)	૧૮ ૬	૧૮ ૦
કડવું તેલ ૧આઈસ	૩ ૧૦	૪ ૦
એરડીયું	૩ ૧	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીયોરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સહેલ નાતાલની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
પીણા	૧૮ ૦	૧૮ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૪ ૦	૧૪ ૬
ખાટો હાઈસ હોલ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
ખાટો (અંબીયો મીઠા)	૧૧ ૩	૧૧ ૬
મકાઈ ચોપારી ૧૧જા	ખા	૮
મગમાં	ખા	૬
શી રેડી, જડીના પેક ૬-૦-૦-૦	૬-૦-૦-૦	૬-૦-૦-૦
ચેરબર	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦
પાણીત કરોન	૦ ૭ ૩	૦ ૭ ૬
„ વાઈટ રોસ	૦ ૬ ૬	
„ „ માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીયોર	૧૩ ૦	૧૩ ૬
શી	૧૨ ૦	૧૨ ૬
કાંચડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કાણુ સીફ રોન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
કાણુ સનલાઈટ ૧૦ ઓસ	૩૪ ૦	૩૪ ૬
કાણુ કાચ ૫૦૬કાના		
બોક્સની કિંમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
કાણુ રોસરીસ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેકર ડી	૧ ૮	૧ ૬
માગીસ લામન	૩ ૧	૩ ૩
ચોપારી સેવરેધની	૧૦	૧ ૦
નીડસ પોલિટ સીમારે	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીડસ (સીવરયુસ)		
બસ્તા એકની	૪ ૬	૫ ૦
નીડસ (બરમની આર)	૪ ૬	૪ ૬

पश्चिम हिंदुस्तानमें दुष्काल

गोधनका नाश।

चारे की कमी।

आपने सुना होगा की गुजरातमें बड़ा भयंकर दुष्काल चल रहा है। बनारसके प्रतिष्ठित वर्तमान पत्र अभ्युदयमें छपा हुआ लेख हिंदी पाठकोंके लिये छपते है। वे आप पढ़ीये और दूसरे भाइयोंको पढ़ाइये। वे बड़ी गवाह देते है की यह दुष्कालसे गुजरातमें मध्य और गोधनका बड़ा नाश होगा, पत्रकार लीकता है की दुष्काल रोजमें भयंकर नहीं है दुष्काल धनका और परस्परकी सहायभूतिका है। मददके लिये जगह जगह चंदा हो रहा है अपना भी धर्म है की दक्षिण आफ्रिकासे कुछ धन भेजना। उसके लिये इन्डियन ओपी नीयममें चंदा खुला गया है। नीति है कि आप पंचाशति अपना हिस्सा देवेगे। समय ऐसा है कि हमारे आंश गेटी साके भी भूखे मरते भाइ और गोमाताका रक्षण जरूर करना चाहिये।

धन भेजनेका पता :

मेनेजर : इन्डियन ओपिनियन
फीनीक्स, नमाल।

आं पैसे पीछेसे उसको प्राप्त की १ भी. में ही जायेगी। और सब पैसे हिंदुस्तान में प्रतिष्ठित एहस्पको भेजे जायेंगे।

अभ्युदय पत्रक्या कहते है ?

वर्ष इस बार सब जगह देर से शुरू परन्तु गुजरात में देर इतनी हुई कि करीफ की फसल बिल्कुल नाश हो गई। फल यह हुआ कि प्रान्त भर में चारे का नाम नहीं है। गुजराती गोधन भूखों मरने लगा। यह प्रत्यक्ष है कि देश की समृद्धि गोधनही पर निर्भर है। गाय और बैलों के मानसे केवल दुध और घी ही की कमी नहीं होती, परन्तु खेती को भी पूरी इमी पहुंचती है। भारतवर्ष के बड़े सुचे गोधन के नाश से देश की जो बड़ा होगी, उसी का दस्य इस ईश्वरीय कोप के कारण बाल गुजरातमें दिखलाई दे रहा है। दिन दिन घास महंगी होती जाती है और पुष्कल से मिलती है। साथ ही साथ भन भी महंगा हो रहा है। देर के देर गाय बैल रोज रोज मर रहे है लीक बन की हड्डी और काल ही के व्यापार से काम चला रहे है। घास की और भन की नीरी घर रही है इन्केलका और हवा ए भी अधिक होती जाती है। गोधनका

नाश भी भयंकर कम से हो रहा है। चारा खिलाने की घास बन नहीं। बहुत लोग तो झुंड के झुंड गाय बैल सूरत और चाना आदि अथवा देसी रिवास्तों को भेज रहे है। उनके पास इसका भी प्रबन्ध नहीं है, जो रास्ते के व्ययका भी बन्दोबस्त नहीं र सकते उनको य बैल या तो भूखों मर रहे है या उनकी और भी दुर्दशा हो रही है। जिस मो माता के बच से लोगों का जन्म ही से पालन हुआ है, जिन बैलों की जोरी हाना भेत जोते आते है और भन पैदा होता है इन्हीं की आज लीम जान बुझ कर नाश कर रहे है। उनका यही नतीजा है कि जब घास आदी के लिये घास पैसे न रहे तो पिछारे बैलों को मार कर मो माताकी हवा का महाभारत पाप कर लोग उनकी हड्डी और साल से ही पोदा बहुत धन उपार्जन करने की फिक्र करते है। गोधन पर इससे अधिक और क्या अस्था चार हो सकता है। जिस भयानक सीघ्र ता से गोधनका नाश हो रहा है उसका पता एक ही स्थान की दशा से लगा जायगा। अहमदावाद, कैरा, और पंच महाल के जिलों में दुमिक का विशेष जोर है। इसमें अहमदावाद ही के जिले में तीन लाख गोधन था। उस तीन लाख में से एक लाख तो भन तक इस रक्षा में हो गया कि उसके बचने की कोई रक्षा ही नहीं रही। बाकी दो लाख में पचास हजार के बचने की तो सरकार को आशा है। सीता के बैलों के बचने के लिये वह पोरी पोरी घास देाई है और पैसे सकाची बांट रही है। इन तीनों महीनों में सरकार गुजरात में करीब ४ लाख रुपया तकानी में बांट चुकी है। यदि इस रुपये से इतना घास मिलने से पचास हजार गोधन बच गया तो बहुत हुआ। परन्तु बाकी बेट लाख के लिये कुछ भी आशा नहीं है। वहां देखने इस बेट लाख गोधन की भी रक्षा न की तो अहमदावाद के तीन लाख गोधन में से मुश्किल से पचास हजार बच पावेगा। इसी तरह दूसरे जिलों का हाल है और इसका फल यह होगा कि गुजरात में गोधन का सीघ्र ही लोप देखनेमें आवेगा इस बेट लाख गोधनकी रक्षा देखी पर निर्भर है। जगह गह में चंदा खुलना चाहिये मो लोग गुजरात में इस समय बकायत है वह बताते है कि असल में अकाल भन का नहीं है, चारे का नहीं है, दुष्काल धन का है। देश में भन बहुत

है, चारा बहुत है। भन और चारा धन में गुजरात में पहुंचाया जा सकता है, परन्तु यदि धन का अकाल नहीं। यदि गोधन का गुजरात में इस वर्ष सर्वनाश हुआ, तो हम नहीं जानते आगे क्या रक्षा होगी। हाय ! कैसा दय विदारक समाचार है ! ! इस बुरी रक्षाकी सुन कर हमारा हृदय कबों जल जाता नहीं ! हमारे समझना चाहिये सायद हमारा बर्ष ही है कि गो माता की रक्षा के ि दे जो कुछ सहाय हो सकें इतना जरूर करना चाहिये।

मेपुमुल

(ओक अमरपत्री तरहणी)

ता. १५-१-१२

ता. ७-१-१६। २५ मेपुमुल वाण्य भी. मे. ओम अलानी छोडरीनी बाडी उरपन वाण्य भी. ओम. ओ. मोटाबा साथे बंधु हती. नीकाहने जलसे रातना के वाजे थये हतो. ते पपते डेटबाक मोरा आभवाये, डेटबाक नेरीये, तथा रते भर उरपन पमेरे डेटबाकना भेमाने। ६५२ हता. डेटबाक भेमानेमे आयेये। हर्मा याड भी. ओम. ओ. मोटाबामे पैतानी बाडीनी पुथलीभां पा. २ डेटा भरसमे अ. लुभन भसभम, पा. १ डेटा भेरीमे री. पुथ भसभम, पा. १ डेटा भेरीमे अनतोय भसभम, तथा पा. १ उरपन मास्टीक सेसावटी, मे प्रभाये भेरी आपी हती.

भी. ओम. ओ. अल तरहणी पा. १५ रतेभरनी भरशद, पा. २ डेटा भेरीमे अ. लुभन भसभम, पा. १ डेटा भेरीमे री. पुथ भसभम, तथा पा. १ डेटा भेरीमे अनतोय भसभम, मे प्रभाये भेरी आपी हती. याड भेरी तरहणी भी. अल तथा पा. मोटाबाने यासे भेड अया. जलसे राते ११ वाजे अवास पये हतो.

भीके दिवसे भी. अल तरहणी स्थानी. मोराओने भवनीम पार्टी अये पाभा आपी हती. नेटीवाने पथ आण्ड आपनया आण्डु' हत.

अमरपत्री—ता. १२भीमे भसभता पडोनी उ आने लायी ता. २१ भी लने पारीमे नात भ भाडे उपारी.

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

ALL kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારનાં ફળાદિ તથા શરૂઆતનાં દરજ્જાનાં ભેદાનેજાનવાળી નાણદારી વેચ
આપવામાં આવે છે. અમારા હેતુનાં સુવચનમાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

A 77 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg.

Ismail Suliman & Co**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL;

Dis. RUSTAN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ યુનાઇટેડ

નેડેશન કું

મેનેજર: છ. કે. પટેલ

હોંડુસ્થાનની મેસરી જ્યાંનાં મંત્રાવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા હલકવાનું—સરક
મ.વલ—ચોખુ નંધીયાણું—એક વખત
મંત્રાવી ખાત્રી કરો.

મે. નં. ૧ પ્રીયારક સ્ત્રી

ટેલિફોન નં. ૧૨૮૬, બ્રહ્મનેશ્વરમ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. મોક્ષ. ૫૨૫૦.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 150

PIETERSBURG.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા (સિક્ક તથા બીજી જાતનું) રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબાલ,

શાવણીઓ, સાડીઓ, પાંચડી, જરીના ટેબલ કવર. તથા બીજી જે-સી મીએના વેપારી.

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં મધ્ય વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે તથા અમે એક જ આવ કઢીએ છીએ
મેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના એવરડો કવર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
હકે માલ લેનારને જો માલ મેંથી લાગે તો એક વીઠ્ઠી અંદર માલ પાછો આપી રૈસા પાછો લઈ જઈ શકે

પાંચપેપાણાઈ—સલ્ફી અપ્પીરિકંકના પડી લિયાપાઈ.

મોરત્તરત્તિલિયમ, સિંભલકાલિયમ, જલ્લકાલિયમ, મડી તલવળી, જલ્લકાલ, તુલકાલિયમ સિંભલકાલ

G. RAMCHAND,

505 West Street, DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 25th and

DELAGOA BAY about the 27th JANUARY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ૨૫ જાન્યુઆરી.

ઉપલીજન જાહેર વખણાવેલ લાઇનની જાહેર અને હવે ચાલતી જામ મેટ અનેથી તા. ૨૫ જાનેવારીના રોજ ઉપરથી. તે હવે ઉદ્યોગોએ કાંઠીબાર અને મોખાલા બંદરે રીડી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગળોટામાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપરના ફાલકોએમાં મણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. રેલી ખલાસી છે. બોરીસરો સાથે અને હિંદુસ્તાની વાત જણનારા છે.

ક્રીડા બનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ક્રીડા સુખ અને આરામથી મોકલવા સમિતા હોય તેઓને અમારી ખાસ ખલામણ છે કે આવી હંક મુકતની મુખારીની અસુધ તક મુખાવશે નહીં.

હરરત તમા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે મોરાલીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત ટીકીની ટીકીટ હાવી લેવી. સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર મળે છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટા કરેથી ૬૭ માસે ઉપરથી. સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રવેશ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે બી. એમ. જાહુલ, ના ૨૮ પ્રિસીડેન્સ સ્ટ્રીટ અથવા રોડ ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેસન બેંગ્લોનેબરમ, અને ઉદ્યોગોએમાં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મિસરસ હરમાઈલ સફુરની કુખી. અગર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી. આંબલીઆ એન્ડ કાં., Commercial Rd., Durban

હમોદીયા હરમાઈલ સોસાયટી હસ્તે થએલા રેડ કરસન્ટ ફંડનાં ઉપરાધાંનો વિગત

જાણક મુલેલા	પા. રૂ. ૧.	૭૧૮ ૭ ૧
જરમીરન		
આદમજી અદમજી	૦ ૧૦ ૧	
અમેજી અદમજી સીદાવ	૦ ૧૦ ૧	
મુસા હિસમાઈલ સીદાવ	૦ ૧૫ ૧	
હિસમાઈલ હજરાલીમ હજુલ	૦ ૨ ૧	
હિસમાઈલ મુસા હજુલ	૦ ૭ ૧	
અલીબાદ આદમ સીદાવ	૦ ૧૦ ૧	
આદમજી મુસા હજુલ	૦ ૧૦ ૧	
મુસાજી પડાણ	૦ ૧૦ ૦	
મહમદ મુસા હિસમાઈલ	૦ ૧૦ ૧	
હિસમાઈલ હાસમ લખાવ	૦ ૧૦ ૧	
અદમજી આદમજી	૦ ૫ ૦	
મહમદ હસમ મેવર	૦ ૧૨ ૦	
હિસમાઈલ હજરાલીમ જરાલી	૦ ૧૦ ૧	
હિસમાઈલ મનમુર	૦ ૧૦ ૧	
સરફુદીન કોહની	૦ ૧૦ ૦	
દીન મહમદ	૦ ૧૦ ૧	
અલાદીન કુ.	૦ ૧૦ ૧	
આસાદ પંજબી	૦ ૧૦ ૦	
આફુલ ખાલા રાવત	૦ ૧૦ ૦	
એમ. એ. મુસા	૦ ૧૦ ૧	
અલી હમર	૦ ૧૨ ૦	
ઉમરજી અલી	૦ ૧૦ ૧	
આદમ અદમજી	૧ ૧ ૦	
આમર નાના	૦ ૧૦ ૦	
આદમ અદમજી	૦ ૨ ૧	
મુસાજી મહમદ	૦ ૨ ૧	
હિસમાઈલ મુસેન	૦ ૪ ૦	
આદમજી હજમાઈલ કુપની	૧ ૧ ૦	
હસન સાહે લખાવ	૦ ૧૦ ૦	
હસમ હજીર સીદાવ	૦ ૫ ૦	
હિસમાઈલ મહમદ કુ.	૦ ૧૦ ૧	
સાલેજી હિસમાઈલ લખાવ	૦ ૨ ૧	
હલોમહોદ્દી આગ્યા		
મુસેન હસમ	૧૦ ૧૦ ૦	
ઈ. મો. હ. ખેલ	૨ ૧૦ ૦	
હિસમાઈલ અમજી	૦ ૫ ૦	
હાફેજ મુસા	૦ ૧૫ ૦	
હાફુલ મુલેમાન	૦ ૧૫ ૦	
આઈ. ઈ. મીલીમ કુ.	૨ ૦ ૦	
વારમાઈલ હાફુલ	૦ ૧૦ ૦	
હિસમાઈલ મુલેમાન	૦ ૫ ૦	
મુલેમાન હાસમ લખાવ	૦ ૭ ૧	
હામજી હાસમજી પટેલ	૦ ૫ ૦	
મહમદ અદમજી હિનાવ	૦ ૧૦ ૧	
મહમદ રાઈબ ખરાલીમા	૦ ૫ ૦	
વલી હસમ	૦ ૧૦ ૦	
મુલેમાન મુસા	૦ ૧૨ ૧	

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And also—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

68 Field Street,

CAPETOWN

Commis Road St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

"INDIAN OPINION"**Subscription Rates.**

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	2

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૬૫૬ ગ્રામરી બને દરેક ભતના પરચુરસ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 11

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Now Ready

Indian Opinion
POCKET DIARY
FOR
1912

CONTAINING:

Postal Information, Public Holidays,
Legal and other Information,
etc., etc.

PUBLISHED BY
THE INTERNATIONAL PRINTING PRESS
PUGH, NATAL.

હેવે તથ્યાર છે

ઇડિઅન ઓપિનિઅન ડાયરી

સને ૧૯૧૨

સુચના.**શ્રી ઠાકુરદાસ ગૌર ધર્મશાલા.**

સમસ્ત હિન્દુ સમાજન ધર્માવલમ્બિયોં કો
બોધિત હો કિ હવ શ્રી ઠાકુરદાસ ગૌર
ધર્મશાલા સંસ્થાકા વ્યવસ્થા વિષી કો નીચ
માહુવાર તા : ૨૮ જાનવરી ૧૯૧૨, રવિવાર
કે દિન ૧ ઘંટે કો, હસ મંદિર પર વિશેષ
ગૌર સાધારણ મહાધિવેશન હોગ.

હસ અવસર પર કૃપા કર અવલક બાદ
વેગ.

કાર્ય—ગત વર્ષ કો આવ વ્યવસ્થા કેસ
અપસ્થિત કિયા ગાયગ, ગૌર
વનરહી મકાનાત વિષય અદિ.

શ્રીઠાકુરદાસ ગૌર ધર્મશાલા,
શીપોરોટ હર્બન ૧૬ જાનવરી ૧૯૧૨.

સમાવતિ ગૌર સભ્યોંકી અઢાલે,
મંત્રી: શ્રી. અગવતીચીન

શ્રી ભગવદ્ ગીતા

ગુજરાતી ભાષાંતર સાથે
સોનેરી પુકું અને શ્રી ભગવાનની
બધી સહીત

કિંમત રી. ૧/- અપાલ સાથે

ઈસ્ટરનનાલ પ્રીસિંગ પ્રેસ

કીનિયા, નાતાલ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box ■

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo," Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhuwanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

ERRABIM NORODIEZ,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ARONAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

E. ahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road,
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-tr

A. G. TIPSIA, Watch spairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

K. R. Mody & Desai
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Poon"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."

Parakh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FARCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHAMED,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Market st.

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

C. Kamal-odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

B. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOW

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73, Box 198,
Pbto & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTANHAJI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

KUILS RIVER STATION

N SAMY

Fruit and Produce Dealer.

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJIY IDOLGY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VRAJDAE & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Meretank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.

L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHERN

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman
Box 9.

PIETERSBURG

MIRZA & KHANMERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street, Box 531,

L. A. Parry,
General Merchant,
85 Adderly Street.

V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,

R. B. Nimoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhaji V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria.

V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKERN

(TRANSVAAL.)
Kasavji Giga, Bafoola

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadde,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Hossen Amod Vankar,
General Dealer. Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Esmek
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdes & Co.
General Merchant
P. O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgani Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 12, P.O. Box 12.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets,
JOHANNESBURG
BOX 4740 TEL. ADD: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

ખુશાલસાહ સુહાસાહ સગતની ક.
જનરલ ઇમ્પોર્ટ મર્ચન્ટ્સ
મરદના હેસ, મેડ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, ફેસ, કુવાલ, ધીરમાન, રેશમી
શમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપો, લુઓ અને ખાતી કરો.
એવું મફત છે.
ઈન્ડિયન મારેટ, રોડ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીલ્ડ, બેલ્કા-સુબરવ. કો. ૩૨૪૬

કપાઈ ખહાર પડી છે.

અવન રાણી

મહાન રાજકોષે બજેટી સરલ વારતા
જોમાંની બીજ વારતાનો મુજરાતી ભાવા
રમ પુસ્તકરૂપે કપાઈ ખહાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. મુજ
રાતી વાંચી કરે એવા હરે દીતને આ
પુસ્તક વાંચવાની બજે બજામણ કરીએ
હીએ. એવું પ્રિયજી મહાજી કરવાયોગ્ય
છે. કિંમત ૮પાઈસદીત પાંચ પેની છે.
બજો:—

International Printing Press
Phoenix, Natal.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Feb. 12th Gaika 6287 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Jan. 25th Dunluce Castle 8114 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

,, Jan. 27th Dunluce Castle 8114 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

DUIS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
DUIS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

કોલોનિયલ અને સીકલ મર્ચન્ટ્સ

ઈન્ડિયન પ્રેસરી બજામણે હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ કરી ચેરમન-દરુ તથા કબકત
તુ-સરસ માવલ-નોખુ નવીનમાણ-બજા
બંધ અજમાએક કરી લુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

ચેરમન-દરુ પ્રમુખોદાર બી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR"
Telephone 85

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા મેલા
ખુબઈ જનારો

આ કંપનીની આગળોટા ફરક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સચવા છે તેમજ ખલાસી છડીખન છે, અને ઓછીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સુવલાખન સમ્મતાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા જવુ ખુબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગળોટા ૬૨ મહીને ખુબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ જુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર માઈ રહેજુ.

સફરદુ આગળોટા ખુબઈ પહોંચેથી તેજ ડીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરી બાજુ માટે અતરે છાપામાં નિશાવણું તેથી સઉ કાહેલે ને જ્યાર ખરચે આગળોટા પહોંચી જવાની ખબર પડશે.
વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

ફરવસેં હીમે કોઈકો બીર કલકતા સ્વીમર નીચે મુકવ માતી દે.

જિલ્લાલ અલ્લાહ અલ્લાહ.

ચિત્રાજી સિંઘ એન્ડ સન્સ
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King & Sons,
West Street, Durban.

શ્રી. હમરાહીય મહમમદની કું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીયલ રોડ ડરબન
Telegraphic Address: Kathorian.
P.O. Box 125.

C. KAMALOODIN

No. 4, Prichard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; Also Beka Records in Gujarati, Hindee, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.
Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singer's Names: 1 Pyam Sahib, 2 Mahomed Hoosan 3 Pandit Chandharayen 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaz Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

અમારી પાસે યુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરબીક, દામીલ, અને અંગ્રેજી ભાષનનાં ધણાજ રજુક અને આનંદ આપે એવા રેકડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાના છે. હાલ સફળી વસ્તુમાં વસતું છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતરી કરો. ફોનોગ્રાફ ખાસ નવી લેખના છે. માફક પછુ વધુ સરસ છે. કેરોડમાં રજુઆત માનારાનાં માયનો ખાસ ઉતારેલા છે.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock
HAJEE ABDoola
Box 593, DURBAN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	6
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAK
A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Fress, Phoenix.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East African Line

Direct to Bombay

In 17 Days
Via Delagoa Bay only

S.S. Somali leaving Durban 17 Feb. Delagoa Bay 19 Feb.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન

સ્ટી. સોમલી પ્રવાસી તા. ૧૭ ફેબ્રુઆરીના કપડી ડેલાગોઆબેઈ ૧૯ ફેબ્રુઆરીના કપડી સીધી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આવેળોટા હવે માર્ચ માસથી બેરોઈ સીધી મુંબઈ જર માસે જશે. જાન્યાર વચેરે જાડર કરશે નહીં. જેથી પેસેન્જરો બહુ જલ્દી મુંબઈ આરામથી જશે.

મજૂર લાઇનની મેટા કાર્ગાઈસ, ડાઈમંડર આવાર કાર્ગાઈસ બનાર અને ડાઈમંડર પેસેન્જર છે. મુંબઈ પહેંચે ૩ તુલત મહી ડેલાગોઆબેઈ જશે છે. ૩૬ જુલાઈ, મેલબર્ન બારીબીનાલા અને હવાઈર હેલ છે. ૩૬ ફેબ્રુ, સેલ્મ, અને રેન્ની કીટા. બેરોઈ તથા રમર બેરોઈ વાળે મજૂર છે. જહાસીઓ રેશી અને કપડાને તથા બોઈસરો મલબાર હેલ છે. લાડાની રે, મેલ્ટોને મહાદી જ્યાં, વીજળીની બીલી પચ્છી, કુલમખાલુ નવર કીચીન બેરોઈ પુરી બેરોઈસ્ટ હેલ છે. મલબાર ૩ રેડીયરે બાલ પાસે જશેને મલિય હેલાઈ દરબરબી સવલ છે.

જો જમર મદે હથો વા પુરો નીચે સરનામે, તથા બેલબીરમલ, પ્રિયરીના અને કીચીના કોલ હશે.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

માંદી વિલામલી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકાન વેચવી પેસાવ તેમ આવડું. આવ માટે જાઓ. હાપદો જશે.

નાતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મેટા જ્યાંમાં તેમ નેટલી બોઈસ તેથી મળશે. અને મેટા જ્યાંમાં ખરીદીએ છીએ.

જો કુલમખાલુ સારો માલ, કીચીવે મળશે. સમાવી ખાતરી કરે.

For Silver, Leaf Tobacco and Forbender Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,
195 Grey St, DURBAN

ફરેલામી શાપ્તમાને જુરા ખબર

ફેરનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીશ ફેઝ ટોપીઓ દુકાની દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહેંચી છે. બહારના જોરકર ઉપર પુરવ્વા ખાન આવવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
126 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add.: "ABOOLBAKER
E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

કેવડા ફેઝની ટરકીશ ટોપીઓ,

સરતી બને સારી. ખાતરી કરે.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Cadr & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban
Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1755

નાતાલની તંબાકુ.

ફેરકે વીલ જ્યાંખે, સરતા આવે મળશે બહારના જોરકર ઉપર તુરત ખાન આવવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો વાંચો. અબાલુકા હાડર એન્ડ સન ૧૩૬, ડેલી.

I. E. CAJEE,

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

R. MODI & DESAI

તાજાં તાજીયેર, જવાબજ તથા હાલ વાવવાના તથા ખાવાના માલુ ખાલ મહાર બીનીશ વચેરે હથેલ મળે છે. જાઓ વા મળે Stand 59-60, Indian Market P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix Natal.

No. 4—Vol. X.

SATURDAY, JANUARY 27TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Price Threepence

AN INDIAN GARDEN CITY

HOW TO REMEDY OVERCROWDING IN DURBAN

A GREAT deal of talk has been going on in Durban about a Native Location, and a Town Councillor recently propounded a scheme for establishing what he called a Native Village outside the Borough for the purpose of accommodating the floating population of Natives which constantly exists and causes overcrowding and other evils. Dr. Murison, the Medical Officer of Health, refers to the matter in his annual report and suggests also that a location for Indians is quite as desirable on Public Health grounds. "The greatest difficulty," he says "is experienced in obtaining any information relating to sickness or disease amongst this race, and past experience has shown that it is not until death or numerous cases of infectious disease have developed, rendering it impossible to hide the condition any longer, that any knowledge of such occurrences can be obtained."

With the object of getting a clear idea of what was meant by the above suggestion and remarks, a representative of this paper called on Dr. Murison the other day and found him, as usual, busy but not unwilling to devote some little time to answering a few questions in regard to Public Health. Asked as to the reason for the difference between the Native and Indian death rates, the Doctor said that the explanation was that, whilst the Indian population was practically permanent, the Native was not so. The Native did not stay in town when he became ill, but went to his kraal.

"Why do you suggest an Indian Location?" asked the pressman.

"I don't suggest one; in fact, I think it is not likely to be established for a very long time," replied Dr. Murison, "but it is difficult to obtain information from Indians in regard to sickness, and a proper location, well-conducted, such as there is at

Bloemfontein would be a great help towards sanitation and health. The houses would be under proper supervision and there would be a plentiful supply of water for bathing, washing and drinking. Such conditions would undoubtedly affect the health of the people for good."

"But you say that, in your inspection of several locations—Municipal and Governmental—you were strongly impressed with the fact that these locations were, in many instances, powerful agents and influences in the physical and moral deterioration of Natives. Do you mean to say that a Native or Indian Location for Durban would be on such lines as to avoid these dangers?"

"Yes, I believe it is a question of proper management."

"You refer, Doctor, to the difficulty of getting information from Indians regarding sickness. It seems to me that the Indians who are most difficult to get at would not be at all affected by any location scheme. What are termed the better-class of Indians are much more difficult to get at than are the poorer section of the community. Overcrowding in Durban is not confined to the poorest class, and a location would be no remedy."

"That is true, but the word 'location' does not fit the scheme which I am thinking of. 'Township' 'Bazaar' or 'Garden City' would better describe such a place. There is a splendid site at Prospect Hill, near Umgeni. It is a fine healthy place on a high plateau and is conveniently situated for an Indian village."

"Would you have the buildings in the form of barracks or separate structures? Indians, as you know, are an agricultural people and it would be better to have separate plots."

"Yes, I believe in that, and I would allow them to take over the

plots. I would also have built several different kinds and sizes of buildings which would be a guide to intending settlers."

"Now I see what you mean. You would throw such a place open and invite, not compel, Indians to leave the town and live in this Garden City. The shopkeepers, tailors, carpenters, labourers, clerks and others, who are at present living in a crowded condition, owing to lack of house accommodation or the high rents, would be induced to exchange their present mode of living for something very much better?"

"Exactly, and those who are compelled by circumstances, such as greater stringency of the Borough Bye-laws in regard to air-space, etc., to remove from their present place of abode, would be able to find suitable accommodation in a more healthy place not far from the town."

"What would happen in the case of an epidemic?"

"The buildings would be easily segregated and, as they would be under the supervision of the Public Health Department, cases of infectious and other diseases would be detected at once."

"So there would be no danger of the Indian village being cut off from the town?"

"Oh no."

"To make such a scheme a success it would be necessary to have the Indian community with you. If they themselves were interested in the scheme it would be popular, not otherwise."

"That is so. The Indian leaders must take interest in such matters and be a little more considerate of the welfare of their own people."

The interviewer then thanked Dr. Murison and withdrew.

[NOTE: We comment on the above in our editorial columns.—Ed. I.O.]

Correspondence

The Plague Committee

The Editor Indian Opinion.

Sir,—I enclose letter addressed by me to-day to the Borough Medical Officer in connection with the Health Committees which I trust you will insert in *INDIAN OPINION*.

Yours, etc.,

J. ROYEPPEK.

80 Beatrice Street,

Durban,

24th January, 1912.

Dear Dr. Munison,—I am very much surprised to learn from the latest issue of *INDIAN OPINION* that what is called a "Special Plague Committee" has been formed to co-operate with the Borough Medical Authorities in the event of an outbreak of plague in the Borough.

I must confess to a feeling of disappointment at the ungracefulness of the people forming the Committee in forgetting the existence of the Indian Volunteer Health Committee in their zeal to declare themselves guardians of the Indian public health. While as Chairman of the Volunteer Committee I have not the slightest objection to even ornamental Committees existing at the expense of the spare work of our Committee, I must claim for myself some justification in condemning a Committee, in itself superfluous in view of the already existing general Indian Health Committee, which appears on the scene avowedly to negative the usefulness of the work done by the Indian Volunteer Health Committee. Our Committee had undertaken with Dr. Adams to have in view the general health of the Indian community and I am sure that you will readily see with me that any additional venture in this direction ought at least to be in the knowledge of, if not with the co-operation of the body already existing for the purpose. However, now that a second health Committee has been formed I venture to hope that the sorry lack of taste and good-fellowship that has been displayed in the matter will be made up for by the newly-formed body bringing about some very much needed reform in the health conditions of the section represented by the signatories.

I remain,

Yours faithfully,

(Sd.) J. ROYEPPEK (Chairman),

Indian Volunteer Health Committee.

To the Borough Medical Officer,

Durban.

[The Congress were called upon to consider the urgent necessity of meeting the demands of a possible serious outbreak of plague in Durban. Some discussion arose as to the position of the Tuberculosis Committee, but it was decided that a Committee special-

ly appointed to search for cases of Tuberculosis could not be expected to take on the responsibility of dealing with an outbreak of plague. There was no intention to negative the usefulness of the Tuberculosis Committee and the resolution appointing the Committee invites all who will to co-operate and join the Plague Committee.—Ed. I.O.]

From Pillar to Post

Further Correspondence

We have received the following further correspondence relating to the matter appearing under the above heading in our last issue:—

H.B.M. Consulate,

Lourenço Marques,

16th January, 1912.

Sir,—In reply to your communication of the 14th instant, I beg to state that I have made careful inquiries into the statements it contains.

I learn that whilst it is unfortunately correct that the Union Government press has not yet been able to furnish the prescribed forms of application to enter the Union, these should arrive in a few days' time.

I am informed that the delay involved cannot have affected more than a very few persons and that these are in no danger of deportation by the Portuguese authorities. It is stated that during the recent shortage of application forms careful note has been taken of persons applying, who have been informed that the authorities would be asked to allow any extension of time rendered necessary by that circumstance.

I further learn that two British Indian subjects have recently received notice of impending deportation, but these are persons whose entry into the Union has been officially prohibited.

I am, Sir,

Your obedient servant,

(Sd.) R. C. F. MAUGHAN,

His Majesty's Consul.

L. W. Ritch, Esq.,

Johannesburg.

Johannesburg, 18th January, 1912.

R. C. F. Maughan Esq.,

H.M. Consul, Lourenço Marques.

Sir,—I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 16th instant, and thank you for having made the inquiries suggested in my previous letter of the 14th instant.

I am glad to have your assurance that only very few persons are affected by the delays of which I complain, and that there is no danger of deportation by the Portuguese authorities. This is a more satisfactory result because I have received advice in respect of quite a number of British

Indians who seemed to have reasons for believing that their Portuguese permits would not be renewed, and who had either made their applications and had not yet received replies to them, or else had been barred from applying, owing to no forms being available.

If it would not be too much trouble, would you be so kind as to let me know the names of the two British Indian subjects referred to in the last paragraph of your letter, and also kindly add whether they are persons who have made applications and had them refused or else the nature of the official prohibition mentioned.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

(Sd.) L. W. RITCH.

An Echo of the Armitage Case

Magistrate's Decision Quashed

In the Durban Circuit Court on the 13th instant, before Mr. Justice Broome, Mr. J. H. Nicolson brought under review on behalf of the Indian Immigration Trust Board of Natal, a decision of Mr. George Cauvin, Magistrate, Durban, on 8th December, 1911, giving judgment in favour of the plaintiffs, the said Board, in an action by them against J. L. Armitage, Town Lands, Maritzburg, in which the Magistrate gave judgment against the appellants, but not for the full amount claimed.

The appellants maintained that the Magistrate wrongly held that the defendant was entitled to a rebate or allowance from 22nd October, 1908, to 12th July, 1909, as the Governor had terminated the contract of service of certain immigrants at the former date, further that as the amounts were payable in advance, and the Magistrate should not have taken into account that the Governor had cancelled the contracts, and that the second instalment having become due on the 12th July, 1908, should have been paid on that date, and the fact of the cancellation by the Governor did not in any way affect the right of the appellants to claim payment in full.

After hearing counsel for the appellant, his Lordship quashed the Magistrate's decision, which was corrected and altered into a judgment for the plaintiffs and appellants with interest and costs.—*Advertiser*.

[Note: J. L. Armitage is the man who cruelly ill-treated his indentured Indian by cutting off the lobe of his ear, and for this act of brutality, he was deprived of his indentured Indian licence.—Ed. I.O.]

"The Indian Review"

The current issue of the *Indian Review* (Madras) is a "Coronation Number" and contains 152 pages of matter. The Right Rev. The Lord Bishop of Madras describes in vivid colours the "Coronation Service" that took place in Westminster Abbey at His Majesty's recent Coronation in London. Prof. Jadunath Sirkar, M.A., the well-known Mahomedan historian, gives an account of the Coronation of the great Aurangzeb and this is followed by Mr. Hayavadana Rao's description of Jehangir's Coronation. The Hon. Mr. T. V. Seshagiri Aiyar in his interesting account of "Hindu Coronations" takes the reader to the days of Sri Rama, the Ideal King, and the renowned King Yudhishtira. An excellent account of the coronation of "Shiwajee" by Mr. N. C. Kelkar, Editor of the *Maharatta*, completes the series of four valuable contributions on the subject. Mr. Dinshaw Edulji Wacha, Prof. V. G. Kale, Shamsul-ulma Jivanji J. Modi, Mr. P. N. Raman Pillai, Dewan Bahadur Krishnaswami Rao, Mr. H. S. L. Polak, and others contribute articles to this number. The price is One Rupee.

The King and the G.O.M.

Exchange of Greetings

The Hon. Dadabhai Naoroji wrote, on the 30th of November last, to His Excellency the Governor of Bombay (Sir George Clarke) as follows:—

Your Excellency,—May I request you to give the following from me to their Gracious Majesties the King Emperor and Queen Empress on their arrival in Bombay:—

"I was born in the middle of the reign of His Majesty King George IV. After 86 years I have the supreme happiness to hail and welcome most heartily to my dear mother country, your Gracious Majesties, the King Emperor George V. and Queen Empress Mary."

Sir George Clarke replied as under on the 3rd December:—

Dear Mr. Dadabhai Naoroji,—I have great pleasure in sending you this expression of Their Majesties' appreciation of your kindly message.

H.M.S. Medina.
Bombay.

3rd December, 1911.

Dear Sir,—The King-Emperor and Queen-Empress were much gratified to receive your words of welcome to India contained in your letter of the 30th November to His Excellency the Governor of Bombay, and I am commanded to express to you Their

Imperial Majesties' best thanks for these kind sentiments.

Their Imperial Majesties were greatly touched by the hearty reception accorded to them yesterday by the people of Bombay.

The King-Emperor and Queen-Empress trust that you are in good health, and that your old age may be blessed with peace and happiness.

Yours very faithfully,
STAMFORDHAM.

From the Editor's Chair

AN INDIAN GARDEN CITY

IF DR. MURISON, the genial Medical Officer of Health, can accomplish it, we are to have an Indian garden city some where near Prospect Hall, Umgeni, living where residents will not be cut off from the town. In 1904, when strong objection was taken to locations in the Transvaal, some sites were by the then Assistant Colonial Secretary named "bazaars," and now for Durban we are to have a still better title: "garden city" or "township." No doubt, Dr. Murison means what he says. Unfortunately, he is, like Mr. Wybergh, a man with good intentions having an unworkable theory. Mr. Wybergh is a segregationist and, therefore, wants segregation for all, in theory. In practice, he must know, as well as everybody else, that segregation is meant only for the natives of the soil and Asiatics. In Dr. Murison's case he wants a garden city with all that the term should imply, but, in effect, he can only succeed in getting from the Corporation for the Indians in the Borough of Durban a location, probably a somewhat better edition of the Eastern Vlei, and the present suggestion to invite Indians to take up suburban residence in an ideal garden city would be soon changed into a demand for the compulsory removal of the whole community. We feel sure that there is not the slightest chance of Indians ever accepting any scheme of segregation, no matter how inviting it may be on paper.

We are aware that there is a good deal of overcrowding in Durban and we should be delighted if Indians would of their own accord remove from the town and take up residence in the suburbs amongst healthy surroundings. And if the discussion of this subject of a garden city has the effect of making people think of these things it will not have been useless. Education in sanitation, in cases where such is necessary, is, like every other form of education, a plant of slow growth, and Dr. Murison will have to exercise patience in making the culprits in our community realise the necessity of observing the laws of

sanitation and hygiene. The practical step that Dr. Murison has taken in this direction is a sound one, and in the long run likely to be successful. The Volunteer Committee formed by him in connection with Tuberculosis will, if it is kept up, strengthen his hands. He can take a further step by showing to the community what the Municipality is capable of doing where it has got powers. Indentured Indians may be better housed, and there is no reason why they may not be sent to a miniature garden city. He may also insist upon the Municipality, assisted by the ever-vigilant Mr. Jameson, doing its duty towards its tenants in the Eastern Vlei. There the Municipality, which is in the position of a rack-renting landlord, has no excuse whatsoever for neglecting the sanitary condition of that part of the Borough, a condition for the existence of which a private landlord would have been prosecuted until it was removed, and, if it had been an Indian landlord, the whole community would have been held responsible. Then will Dr. Murison's hope that Indians will take interest in such matters be sooner realised. There is nothing in the world like a living practical example.

Prohibited Immigrants

Cape Malay Woman's Case

Johannesburg, January 18th.—This afternoon an interesting judgment was given in the Magistrate's Court, when a Malay woman named Salomi and her four minor children were charged with being prohibited immigrants.

The evidence was to the effect that the woman and her children were stopped at Komatipoort, and that Salomi could just write her name, and that none of her children could do so.

The Magistrate (Mr. Jordan) said that Salomi was a Malay woman born in Worcester, C.C. She came to this country at the age of 12 years, and was married to one Rhyat, who in 1898 left for India, leaving his wife in this country. He returned after an absence of 13 years, and, being unregistered, was refused admittance into the Transvaal. The woman's contention that she did not come under the Act, on the ground that she was born in Cape Colony, could only have been good had she been of European birth. The Magistrate decided that the woman and her children were prohibited immigrants. In the circumstances, he did not wish to punish them, but he ordered them to be detained pending an order by the Minister of the Interior for their removal.

Mr. Richter who appeared for the defence, gave notice of appeal, and bail was allowed.—*Natal Mercury*

The Proposed Congress

Suggested Gathering at the
Cape 1912

On the 19th instant, at his residence, Frere Street, Woodstock, Mr. E. Noorodeen, the President of the Cape British Indian Union, gave a tea-party in honour of Mr. Trikamdas of Port Elizabeth. All the leading members of the Cape British Indian Union were present. After tea, a discussion arose, started by the host, on the subject of the proposed South African Indian Congress. Mr. Noorodeen thought it would be a good plan to hold such a Congress at Capetown whilst the Union Parliament was sitting. The delegates would thereby have the opportunity of seeing members of Parliament and discussing matters concerning the Indian Community of South Africa. Several members followed Mr. Noorodeen and supported the proposition, and the Secretary (Mr. B. Desai) was authorised to correspond with the various Associations in South Africa on the subject.

The Indenture System

Correspondence with the
India Office

The following correspondence on the subject of the indentured labour system has passed between the India Office and the Committee of the Anti-Slavery and Aborigines Protection Society:—

TO THE SECRETARY OF STATE FOR
INDIA.

November 9th, 1910.

My LORD,—The Committee of the Anti-Slavery and Aborigines Protection Society has had under consideration the Report of Lord Sanderson's Committee upon Coolie Labour, and the evidence with which that Report was accompanied.

My Committee instructs me to call the attention of his Majesty's Government to certain features of this Report, which it considers require the further action of the Indian Government.

The evidence discloses the fact, in order to obtain the signature of the coolies to an indenture, there is a certain amount of deception practised by the recruiters, and advantage is taken of their ignorance of the nature of a contract and the character of the labour for which they engage. More than one witness before Lord Sanderson's Committee referred to the bribing of the police practised by the recruiters, who appear to be of a very low type.

My Committee has learned with deep regret that the recruiters receive so much per head on the coolies they obtain—a practice which must, in the opinion of my Committee, lead to serious abuses.

I am instructed to say, however, that the Society does not feel at liberty to press any definite steps upon his Majesty's Government until they know whether it is possible to secure fuller information on these points. I am asked, therefore, to suggest to his Majesty's Government the advisability of directing the attention of the Indian Government to these facts, and the necessity of obtaining either by the appointment of a special committee or by calling for reports information upon the following points:—(1) To what extent deception is practised upon the coolies; (2) How far it is true that the recruiters must bribe the police; (3) What is the amount of commission paid per head on the coolies by the recruiting agents of the various colonies.

My Committee also suggests the advisability of obtaining further opinions upon the characters of the recruiters, and what steps could be taken to secure a better type of men for this position.—I am, my Lord, your obedient, humble servant,

(Sd.) TRAVERS BUXTON (Secretary.)

TO THE SECRETARY OF STATE FOR
INDIA.

November 9th, 1910.

My LORD,—The Committee of the Anti-Slavery and Aborigines Protection Society has had under consideration the Report of Lord Sanderson's Committee upon Coolie Labour and the evidence with which that Report was accompanied. My Committee deplors the evils attendant upon securing indentured women for labour in the Crown Colonies, and would urge upon his Majesty's Government the necessity of prohibiting the recruitment of unmarried women.

I am also asked to submit for the consideration of his Majesty's Government the proposal that all future vacancies for Protection be filled by Indian officials paid by and responsible to the Indian Government. My Committee submit this suggestion to this Majesty's Government because the evidence disclosed the fact that under existing conditions the coolie in the colony is inadequately protected.—I am, my Lord, etc.,

(Sd.) TRAVERS BUXTON (Secretary.)

India Office.

Whitehall, S.W.,

December 8th, 1910.

Sir,—With reference to your two letters of the 9th ultimo, on the Report of Lord Sanderson's Committee upon Coolie Labour, I am directed by the Earl of Crewe to inform you that the subject is being discussed with the Government of India, to whom the views of your Society will be communicated.

(2) I am to point out that in paragraphs 76-80 of their Report, the Committee have made recommendations as to the recruitment of labourers in India which are designed to secure the objects which the Society desire.

(3) His Lordship as present advised, considers that the periodical visits to the colonies of officers of the Government of India, recommended in paragraph 54 of the Report, would afford more satisfactory safeguards for the welfare of the coolies than any administrative change which lessened the direct responsibility of the Colonial Governments.

(4) A further communication will be addressed to you when a reply is received from the Government of India.—I am, Sir, your obedient servant,

(Sd.) R. RITCHIE.

India Office,

Whitehall,

October 28th, 1911.

Sir,—In continuation of Sir Richmond Ritchie's letter of December 8th last on questions arising out of the Report of Lord Sanderson's Committee, I am directed by the Secretary of State for India in Council to inform you that he has now received and considered the observations of the Government of India on the recommendations made by your Society.

With regard to the proposal that the recruitment of unmarried women as emigrants should be prohibited, I am to point out that under section 35 of the Indian Emigration Act no person under the age of sixteen—an age at which few Indian girls are unmarried—can emigrate unless under guardianship. The effect of the total prohibition of the emigration of unmarried women would be to break up family ties by preventing unmarried girls from accompanying their parents or guardians. The case of women unaccompanied by their husbands specially provided for in section 38 of the Act, under which the Registering Officer is empowered to defer registration for a week or ten days in doubtful cases, so as to give time for the husband to appear, and to refuse registration if the husband on his appearance does not consent. It is thought probable that the course proposed by the Society would not be effectual in preventing the emigration of undesirable characters, since such women could arrange with male emigrants to pass as their wives.

As regards the suggestion that Indian officials paid by the Indian Government should be appointed Protectors of Immigrants in the Colonies, his Lordship, after consultation with the Secretary of State for the Colonies and the Government of India, adheres to his opinion that this proposal is unsatisfactory as leading to administrative difficulties and as tending to decrease the direct responsibility of Colonial administrations, and that the results desired can

be obtained by the deputation from time to time of Indian officers to the Colonies.

The recommendations as to recruitment made in paragraphs 78-80 of the Sanderson Committee's Report are at present under discussion with the Colonial Office. It is hoped that such measures as the limitation of the area of recruitment and the establishment of an Agency at Benares, in which measures his Lordship is inviting the concurrence of the Secretary of State for the Colonies, will do much to secure recruiters of a better type and to enable more thorough supervision to be exercised over recruiting operations. If casual recruitment in the neighbourhood of towns and markets is stopped, while recruitment is carried on in villages with a view to the emigration of whole families from congested districts, a marked amelioration may be expected.

His Lordship is alive to the dangers of the system of paying recruiting agents by commission, and is in correspondence with the Colonial Office on the question.—I am, Sir, your obedient servant.

(Sd.) E. S. MONTAGU.

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 25)

Mr. Buxton continued:—

Then the question must also be considered from the point of view of foreign shipping and British competition with it. The Dominion conditions cannot be so adequately or effectively enforced on foreign shipping as they can on British. For example, there would be no effective means of ensuring, as might be the case with a British ship, that a foreign ship complied with the conditions once she had left the territorial waters of the Dominion. In the case of wages there would be nothing to prevent a foreign ship complying with the requirements while in New Zealand, and then reducing the wages to their original amount after leaving New Zealand waters, and even deducting the excess paid there. This they would do without leaving any trace; while in the case of a British ship, owing to the fact that seamen have to be paid off before a British officer and accounts rendered to seamen, such evasions could not be so effectively concealed.

Foreign ships, too, on leaving the territorial waters, could reconvert the additional crew space to cargo space, and they could get rid of the additional men whom they might be forced to carry at their next port of call after leaving the Dominion. Thus to give the power sought could

discriminate to the disadvantage of British ships. That this is not the desire of the Dominions may perhaps be inferred from that part of the Resolution proposed by the Commonwealth Government, and agreed to by the Conference, which refers to the securing to British ships equal trading advantages with foreign ships.

No foreign country attempts to enforce her own rates of wages or manning scales or crew space, &c., on the vessels of another country trading to her ports from abroad; nor does the Imperial Government interfere with the arrangements on board of a foreign ship while in a port of the United Kingdom except in matters relating directly to safety such as cases of overloading, and insufficient life-saving appliances, &c.

Those who live in the stress of international competition are convinced that it is not possible effectively to impose on foreign ships regulations affecting their domestic economy. The Dominions appear to think that they can impose these conditions on foreign ships as well as British. What will be the effect of their action? If they attempt and fail—a preference will be given to foreign shipping. If they attempt and succeed—relation will ensue. The Germans, for instance, would not tamely submit to the imposition of such conditions on their ships. These foreign countries will say—and what would be the answer?—"You have allowed your Dominions to impose regulations in order chiefly to prevent undue competition with the local industries. We will do the same. You unduly compete in our ports to the disadvantage of our shipping. In future you must be subject to certain regulations and accommodation which will reduce your competition with us." What would be the result? The whole force and brunt of the retaliation would fall on United Kingdom shipping. The Dominions would suffer not at all or very slightly. The entrances and clearances of foreign vessels at Australian and New Zealand ports in 1908, for instance, amounted to nearly 2,500,000 tons, and of this New Zealand only accounted for about 100,000 tons. The entrances and clearances of British ships in trade between the United Kingdom and Protectionist foreign countries alone amounted in the same years to no less than 134 million tons.

Sir JOSEPH WARD: Where does that apply to?

Mr. BUXTON: That is the United Kingdom Trade with the Protectionist foreign countries alone—134 million tons (the total trade is very much greater than that)—whereas in the case of Australia and New Zealand the foreign clearances and entrances are 2,500,000 tons. These Tariff countries know how to retaliate, and would not hesitate to do so—Australia and New Zealand, as active Protectionist countries themselves, know this full well. The United Kingdom

carries for the whole world, and this being so a large section of our carrying trade is very vulnerable to reprisals.

I have spoken of the advantage of uniformity in mercantile laws, and in our opinion, based on great and prolonged experience, such uniformity is of the essence of successful long sea trade. I showed the other day when we were discussing the Australian resolution in reference to navigation laws, that we had, especially of late, been successful in bringing about a considerable degree of international uniformity in respect of matters pertaining to the Mercantile Marine. We desire that it possible this uniformity of legislation and of jurisdiction, without conflicting or overlapping regulations, should rather be extended than curtailed.

At the subsidiary Conference on Merchant Shipping in 1907 which arrived at most useful and unanimous conclusions, to which Sir James Mills, the head of the great Union of New Zealand Shipping Company which reference was made, was party, and agreed to them, it was possible for representative shipowners and others to explain their case as they view it for themselves. Owing to the rules of the Imperial Conference this is not possible to-day, and therefore I am bound to do my best, as the Minister responsible for Merchant Shipping here, to put before the Conference the very grave view sincerely held by those who conduct a great British industry, of the real peril in which they believe they would stand if the proposals foreshadowed in the New Zealand resolutions as explained were adopted by the Conference.

These arguments prevailed in 1907. Surely we ought not to depart fundamentally from that policy without full and extended enquiry after very careful consideration by representatives of the different parts of the Empire, and of all the interests concerned.

As regards the resolution itself, I am afraid, for the reasons I have given, His Majesty's Government are unable to adopt it as it stands. I have endeavoured to see how far it might be amended so as to meet the various views. But I do not see that it would be possible to amend it as it stands, and I venture to hope that under those circumstances Sir Joseph Ward, having raised the very interesting discussion he has had and having been able to state his views, may be inclined not to press it, but if he does I am afraid we cannot give it our support. Especially, I may venture to make that appeal to him in view of the fact that this question of the Empire shipping was one of the points in which reference was made in Sir Wilfrid Laurier's motion for the appointment of a Royal Commission, and therefore it is one of the points which will be discussed by them and in connection with which

they will have an opportunity of considering the Dominion point of view as well as the Imperial point of view and the view of those interested in the matter. What I venture to put to the Conference is this: that under present circumstances it is not possible for us to adopt such a wide resolution, that we are anxious as far as we can to maintain uniformity of legislation in this matter of the Mercantile Marine, and I have put before the Conference the views that we hold here in reference to the matter, and under those circumstances I hope Sir Joseph Ward may possibly see his way not to press the resolution.

(To be continued)

Mr. Gandhi Interviewed

On Important Transvaal Questions

An *Evening Chronicle* man has interviewed Mr. Gandhi on the questions of trading licences, the small pox outbreak, etc.

Asked as to the particular objections to the Municipal Ordinance, which will come before the Transvaal Provincial Council next month, and in regard to which Lord Emmott recently made a statement in the House of Lords, Mr. Gandhi replied:—

"The objections we take to the draft Ordinance are to the control being given to Municipalities over a certain class of trading licences, without even the right to appeal; to the re-imposition of the disqualification as to the Municipal franchise; and to the qualification as to Indians and other Asiatics being engaged in bakeries, etc.

"The first and third of these are innovations; the second is an old grievance, but I think the British Indians are bound to protest against it each time it is revived or reasserted in legislative form. Indians naturally hope that some day or other a prejudice, which has little justification, will die out, and having that as their goal it is felt that they cannot allow repeated attempts to perpetuate discriminating legislation to pass by without protest."

"And the provision for Asiatic bazaars, Mr. Gandhi—are these not among those to which your people object?"

"Oh yes! A protest has also been lodged against these. It is true that the sections dealing with bazaars are merely enabling sections, and the British Indians cannot be compelled to reside in these bazaars, but the spirit is unmistakable; the desire is to relegate Asiatics to bazaars, and I am sure that any time any such attempt is made, it will be opposed by them."

Small-pox

"But how about the small-pox outbreak, Mr. Gandhi, and the hiding of victims by Asiatics? Does not this suggest that for the protection of Europeans some such step is necessary?"

"That is a very fair question," replied Mr. Gandhi, smilingly, "we have undoubtedly among us black sheep, and we pay the penalty for their wrong doing, but the public have the generous testimony of Dr. Porter that the leaders of the community whole-heartedly co-operated with him in bringing to light the cases that had been hidden, and his acknowledgment that probably, without their assistance, he would not have been able to unearth these cases. You will perhaps recollect that when evidence was being laid before the Insanitary Area Expropriation Commission, medical testimony was given to the effect that any neglect of sanitation that existed among British Indians, or the others, was not to be successfully dealt with by segregating them to inaccessible bazaars, or to places which would not lend themselves to effective supervision of the public control. The proper method of dealing with the trouble was to let their movements remain unfettered, but to effectively enforce sanitation by-laws, and if the by-laws were insufficient to make them wide enough to cover all kinds of cases."

"I can say," proceeded Mr. Gandhi "from personal experience, extending over 18 years, that this is the best, and the only, small-pox, scare, just imagine what would have happened if Indians were living four or five miles away, with perfunctory supervision, such as must be when they are living in out-of-the-way places. Every case of small-pox successfully concealed—even from the leaders of the community—and it would have taxed Dr. Porter to the utmost to avoid the spread of the contagion. I am quite sure that segregation will never succeed. What I hope will happen is that the general body of Europeans will, in time to come, take just as much interest in the welfare of their Indian fellow-citizens as in their own, that they will make due allowance for any special weaknesses that may exist among them, and will also insist upon their becoming better citizens from day to day."

Imperial Interference

Questioned as to his view of the right of the Home Government to interfere to have the draft Municipal Ordinance revised, as Lord Emmott, in reply to a question in the House of Lords recently indicated had been done, Mr. Gandhi held that they were quite within their rights in doing so. "In fact," he continued, "we take the view that the attitude of the Imperial Government has been over cautious, and that they have erred rather on the side of the Union Government. It must be remembered

that the Union is still very young, and that the Imperial Government has a great responsibility to the Indian peoples. I have just been reading an extract from an English paper," Mr. Gandhi proceeded, "which should interest you. It is stated there that one of the principal reasons for King George's visit to India was to strike the imagination of the people of the self-governing colonies, so that they might realise its importance, and that it was entitled to consideration equally with other great dominions of the Empire."

Registration Case

A Question of Age

Capetown, Friday.

In the Appellate Division of the Supreme Court to-day an application was made on behalf of P. Subramania Pillay, who was convicted by the magistrate of Pretoria as an Asiatic adult who failed to produce a certificate of registration. Pillay, who had appealed in the first instance to the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court, where the judgment of the magistrate was upheld, stated that he was born in 1897 and was under sixteen years of age. His father was the holder of a certificate, and had resided in South Africa for many years. The petitioner was born in India, and had lived in South Africa since childhood. Medical evidence was given before the magistrate to show that Pillay was over sixteen years of age. Leave to appeal was granted.—Reuter.

British Citizenship

The Royal Colonial Institute's journal *United Empire* (December issue) gives the following definitions of British Citizenship by Professor J. Westlake, Lord Lamington, Lord Plunket, Lord Brassey, and Lt. Gen. Sir H. L. Geary:—

Citizen is a word of no international use or meaning. It is always, except in its rhetorical use, a term of internal law, generally expressing a higher grade among the subjects or nationals of any State. Thus the Algerian natives are French subjects but not French citizens, and the Filipinos are not citizens but subjects of the United States. In England it has no legal meaning except that of the burghers in a municipal corporation which enjoys the purely honorary rank of a city. Its rhetorical meaning may be any which the writer who uses it likes to give it, and as long as in the differing constitutions of different countries it is employed with different legal meanings, it must be hopeless to expect any agreement in its rhetorical meaning.

J. WESTLAKE.

It would appear from Mr. Sargent's article that the only term that can be made applicable to everyone dwelling within the confines of our Empire is that of British subject. Even Professor Dicey's statement that the attributes of citizenship consist in personal freedom and freedom of discussion and public meeting would suffice to prevent British Indians being included as citizens, whilst they have their grievances in South Africa and elsewhere; but citizenship implies also complete political rights, then it is obvious that the term must be restricted to those living under their own immediate constitutional government.

The only uniform status common to all dwellers within the Empire is that of subjects of the Crown. The designation, to the minds of some, may not be quite satisfactory, but I am not aware of any other that would be correct.

LAMINGTON.

The article (British Citizenship) is interesting, and the subject of great and rapidly growing importance.

In my view full British citizenship, "good" for any and every part of the Empire and entitled to recognition by foreign States, cannot be given to British subjects of colour, though their present position by some system give and take might, and most certainly ought to, be improved. I should give full British citizenship to all born under the British flag and of pure white stock. Aliens of pure white stock should be entitled to full British citizenship after a continuous residence in a British possession of (say) six years.

PLUNKET.

British subject anywhere is British subject everywhere, with all rights and privileges. He bears as a shield the certificate of citizenship. He must conform to local laws.

BRASSEY

The British Government, as by law established in England, is the sovereign power throughout the Empire. All persons born under the Flag are "subject" and are entitled to its protection either by law or power. The British government can delegate its power either at home or in its possessions, but cannot by any means divest itself of ultimate responsibility. All British born or naturalised subjects are also "citizens," and have a right to equal laws and liberty subject to such limitation as may from time to time be considered advisable by the British Legislature. Subject races are not necessarily "citizens." All aliens desirous of naturalisation in a Colony should become naturalised throughout the Empire, and thereby acquire equal rights. Without this the British Government can have no obligation to protect their interests with foreign Powers.

It is the highest duty of every "citizen" to use his privileges and influence to constrain the Government to a rule of righteousness, and jealously to watch the exercise of their delegated powers, and to accord to their "subjects" equal justice and the fullest amount of liberty which, from their advance in civilisation, may be beneficial to their progress. To remember that our success as a nation must depend upon our success in guiding the progress of our backward "subject" rather than of increasing our own wealth and possessions.

H. L. GEARY, LT.-GEN.
(Formerly Governor of Bermuda).

The Plague

The Indian Committee

On the 20th instant the Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress wrote as under to Dr. Marison, Medical Officer of Health for the Borough:—

"Sir,—At a Committee meeting of the Natal Indian Congress, held on Thursday afternoon, a special Plague Committee was formed to co-operate with the Public Health Department in connection with plague. Mr. Parsee Rustumjee is the Chairman and Messrs. Osman Ahmed and A. H. West Joint Secretaries. This Committee wishes to receive instructions from your Department in regard to preventive measures and will hold itself in readiness to carry out your wishes in the matter."

Precautions Taken

A large number of rats having been found dead on the premises of Mr. T. Burman, produce dealer, Grey Street, these premises were compulsorily closed on Saturday last. Plague-infected rats having been discovered in several of the sheds abutting the wharves, all the sheds have been closed pending thorough disinfection. On Monday afternoon it was discovered that plague rats were in the premises known as Jack's Buildings, Point, and these premises have consequently been compulsorily closed.

On Thursday last Dr. Arnold, the acting health officer for the Union, visited Durban in accordance with representations made by both the Mayor and local Government representatives, to inquire into the present condition of affairs relating to the outbreak of bubonic plague. Dr. Arnold had a long interview with the Mayor, as the result of which an agreement was drafted defining the spheres of operations of the Government and Municipality. The Acting Secretary for the Interior wired to the Mayor on Monday that the draft agreement had been transmitted to Ministers at Cape Town for their approval.

The Government have approved of the formation of a local Plague Committee, comprising the Chief Magistrate (Mr. Percy Binn) chairman, the Divisional Superintendent of Railways (Mr. Perrot) representing the Government, the Mayor (Mr. F. C. Hollander), and one Town Councillor as representing the municipality.

Dr. Marison has issued a notice to owners, occupiers, storekeepers, and others, advising the destruction of rats and fleas. This notice appears in the local papers.

The Lourenco Marques *Guardian* of the 18th instant says:—

"Precautions are being taken here to cope with any possible infection at the port. All Europeans, whether passengers or crew, arriving on board vessels that have cleared from Durban will be placed under medical supervision, while passengers landing here to go into residence will have to report themselves for seven consecutive days at the Hospital, and passengers in transit will have to report themselves once a day so long as they remain here before they will be permitted to travel by train. No coolies or natives arriving by sea from Durban will be permitted to land under any circumstances. Owing to the occurrence of plague, the Union-Castle Co. are not booking coloured passengers for Cape ports until further notice."

There are no further cases of rat infection or human cases reported at the time of going to press.

Small-pox in Johannesburg

Official Statement

The Public Health Department of Johannesburg has issued a circular which describes the symptoms of small-pox as follows:—

About the twelfth or thirteenth day after exposure to infection the sufferer feels out of sorts, and often has severe shivering fits, alternating with perspirations, and accompanied or followed by pains in the head and limbs, and especially pain in the back and loins; in many instances there is pain in the region of the stomach, vomiting often occurs, and intense thirst is experienced. A reddish rash sometimes occurs on second day of illness, especially on lower part of the belly, which may be mistaken for measles or scarlet fever at first, but which gives place in about twenty-four hours to the characteristic eruption of pimples, especially on the forehead, face and about the wrists. The pimples are hard to the touch, and, even before their colour reveals their presence, may be detected by their "shot-like" feel underneath the skin. These pimples grow steadily

ly larger, and by the fifth day are filled with fluid, which soon becomes opaque yellow and matter-like. Every case of pimply eruptions must be regarded as suspicious.

The penalty for failure to notify any cases corresponding to the above symptoms is a fine of £10, and any one who refuses to answer the enquiries of, or gives false information to, the Medical Officer of Health, or the sanitary inspectors, is also liable to a fine of £10. Cases occurring in the Malay Location may be notified to the compound manager, Vrededorp, or to the Fordsburg Police Station. Cases in other districts should be reported to the nearest police station or district surgeon. The district surgeons for Johannesburg are Dr. Russell, 15, Sutherland avenue, Argyll; Dr. Heberden, Police Station, Von Brandis-square; Dr. Alexander, 300, Marshall-street, Jappes; and Dr. Gilchrist, corner of Fountain and Mint Roads, Fordsburg.

The circular concludes with the following emphatic statement:—

"No person who has undergone efficient vaccination need have the least fear of contracting smallpox. You are, therefore, strongly urged to avail yourself of this protection, and to have yourself and the members of your household at once re-vaccinated."

The Medical Officer of Health issued the following report at 5 p.m. on the 19th instant:—

"Fourteen days having elapsed since the first case of smallpox was notified; secondary attacks amongst those in contact with the earlier sufferers are now, as was expected, becoming increasingly apparent. Five such cases were recognised to-day, there being a tendency in one family to concealment. These five cases, together with two suspects, were removed to hospital. There are a large number of fresh contacts, and further occurrences may be looked for. I particularly desire that notification may be at once made to room 23, Municipal offices (or by telephone No. 116) of any instances during the past week or so in which Indians or Malays have been observed to enter into occupation of premises in other parts of the town."

The Indian Committee furnished six Malay and six Indian searchers to accompany the sanitary inspectors in their house-to-house visitation of the Malay Location.

On the 24th instant the *Leader* reported as follows:—

A fresh case of smallpox was reported yesterday from the Malay Location. The victim is an adult Indian, who is known to be a contact. The usual precautionary measures were adopted, and the patient removed to the Rietfontein Lazaretto. From enquiries made we are able to state that all the sufferers from smallpox are progressing favourably, and no further deaths have occurred. In the vast majority

of cases the patients have only a slight attack, as they were promptly dealt with either as contacts or when the disease first became apparent.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	141	1	9
Kimberley Indians	30	0	0
1st Instalment (through Mr. K. Kalidas)			
Mr. Hira Govan (Uitenhage)	2	0	0
Baboo Bhagvaldeen	0	10	6
Mr. Gubbabhai Nagardas	5	0	0
Through Mr. Lalloobhai			
D. Desai of Capetown	8	5	3
Mr. A. Team (Johannesburg)	0	5	0
Johannesburg Tamil Community (per Mr. V. A. Chettiar)	0	17	0
Phoenix Settlers	3	5	0
	£186	9	6

To Correspondents

BHUSMASOOR.—Your contribution would, perhaps, be of interest to newspapers in India. We are returning the manuscript.

Transvaal Notes

Johannesburg, Monday.

Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, has received the following reply, dated the 8th instant, from Mr. Chamney, Registrar of Asiatics:—

Sir,—With reference to your letter of the 4th instant I have the honour to inform you that I have recently returned from Lourenco Marques where I spent considerable time in the Immigration Office and I am not aware that any Indian has facilities denied to others, nor do I believe it. Kindly furnish me with the name of the Indian about whom complaint is made.

I may mention that I was informed by my agent at Lourenco Marques that Mr. Bhyat behaved himself in a most unseemly manner in the office and created what was described to me as a painful scene.

On the 16th Mr. Cachalia wrote again to the Registrar of Asiatics as follows:—

Sir,—I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 8th instant. The name of the person referred to in my communication is Ebrahim Mahomed.

Mr. Bhyat denies having behaved in the manner referred to by you, though he says that he had provocation enough given to him.

Mr. Fakira, the well-known passive resister, returned to the Transvaal about a week ago.

Items of Interest

We regret to announce the death of Mr. Dorabji Dhanjibhai Talati the age of 72 years on the 20th instant. Mr. Dorabji was a well known Indian resident of Johannesburg. We offer our condolences to the deceased's family.

The Indian Educational Institute will re-open on the 1st of February when the head-master will be pleased to welcome back his old pupils and will be glad to see new-comers also. This school aspires to give higher education to Indian lads which cannot be obtained in the elementary schools.

The Phoenix Library has been presented by Mr. G. A. Natesan, Madras, with a set of his well-known publications. Mr. V. Lawrence has kindly given a further contribution of ten shillings; Mr. Chhana Kalyan of Johannesburg also ten shillings.

The Durban Town Council have decided to prepare bye-laws in view of the establishment of a Native location on the Eastern Vlei. The Rev. Bridgman is invited to appoint eight representative natives residing in the Borough to discuss the matter with the Council. Mr. Henwood said that the proposition to ask natives to discuss matters with regard to the interests of the white people was ridiculous. If the Town Council came down to this it was about time to resign. He had never seen such an absurd proposition in the whole of his life.

An Associated Press message from Bombay says that a Government resolution has been published that an endowment of Rs. 801,000 has been placed at the disposal of Their Majesties by Sir Sassoon J. David, Kt. for agricultural and educational purposes in commemoration of the visit of Their Imperial Majesties.

Contents

	Page
An Indian Garden City	29
Correspondence	30
From Pillar to Post	30
An Echo of the Armitage Case	30
"The Indian Review"	31
The King and the G. J. M.	31
From the Editor's Chair	31
Prohibited Immigrants	31
The Proposed Congress	32
The Indenture System	32
Position of British Indians in the	
Dominions	33
Mr. Gandhi Interviewed	34
Registration Case	34
British Citizenship	34
The Plague	35
Small-pox in Johannesburg	35
Indian Famine Fund	36
To Correspondents	36
Transvaal Notes	36

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
52 Field Street,
DURBAN

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

અપા ધોસરી અને દરેક ભતના પરચુરસ
ખાલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

રેડક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે પોસ્ટ
ઇસીઅબેચથી થએલ ઉપરાણું

હસેન હાસમ બેગી પાસખા	૧	૦	૦
હસેન હાસમ બેગી પાસખા	૦	૧૦	૦
મુસા હાસમ બેગી પાસખા	૦	૧૦	૦
હસેન મહમદ બેગી	૦	૧૦	૦
ઈમરાલીમ હસેન મહમદના	૦	૫	૦
મુસામ હસેન બાબર આલમબેગી	૧	૧	૩
હાસમ હાસમ બાબર પાસખા	૨	૨	૧
મુસા મહમદ રેસાઈ હોસના	૦	૭	૧
મહમદ હાસમ હોસના	૦	૧૦	૦
અલીમહમદ હાલેલ આલમબેગી	૦	૧૦	૦
મુસેમાન હાસમ બાબર પાસખા	૧	૧	૩
ઈસમાઈલ આલમ પાસખા	૦	૧૧	૧
આલમ મુસેમાન મહમદના	૦	૧૦	૦
ઈમરાલીમ આલે અલીપોસના	૨	૧૦	૧
હાસમ આલમ આલમપોસના	૦	૫	૦
આલેલ આલમ આલમપોસના	૦	૫	૦
ઈસમાઈલ આલે આલમપોસના	૦	૫	૦
હસેન ઈમરાલી બાબર આલમબેગી	૧	૧	૩
મહમદ આલે રસેલના	૦	૫	૦
મહમદ મુસામ રેસાઈ હોસના	૦	૩	૦
હાસમ હાસમ બાબર અલીપોસના	૦	૧૫	૦
મુસા ફરીર બાબર પાસખા	૧	૧	૩
ફરીર હસેન બાબર આલમબેગી	૦	૧૫	૧
હાસમ હસેન બાબર મહમદના	૧	૧	૩
મુસા મુસેમાન બાબર રસેલના	૦	૫	૦
ફરીર મુસા બાબર અલીપોસના	૦	૨	૫
મુસા હસેન બાબર રેસાઈના	૦	૧	૦
હાસમ હસેન બાબર રેસાઈના	૦	૫	૦
મહમદ હાસમ હોસના	૦	૨	૧
ઈમરાલીમ ફરીર આલમબેગી	૦	૩	૦
હાસમ	૦	૦	૧
પાખી અંબારામ અલમ મુસામના	૦	૩	૧
પાખી રસુલ અલમ મુસામના	૦	૩	૧
પાખી હાસમ ફરીર અલમબેગી	૦	૩	૧
પી. ધોલી અલમબેગી	૦	૩	૧
પાખી નારમ રસુલ અલમબેગી	૦	૩	૧
નારમ અલમ પાખીના આલેલીના	૦	૩	૧
પાખી આલમ ફરીર મુસામના	૦	૧	૦
આલમ અમા મુસામના	૦	૧૦	૦
હસેન અલમબેગી આલમબેગી	૦	૦	૧
મુસા અલમબેગી	૦	૦	૦

Now Ready

Indian Opinion POCKET DIARY FOR 1912

CONTAINING

Postal Information, Public Holidays,
Legal and other Information,
etc., etc.

PUBLISHED BY
THE INTERNATIONAL PRINTING PRESS
PHOENIX, NATAL.

હવે તૈયાર છે

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન ડાયરી

સને ૧૯૧૨

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	6 s. d.	6 s. d.	6 s. d.	6 s. d.	6 s. d.	6 s. d.	6 s. d.	6 s. d.	6 s. d.	INCHES
One...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 3 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One...
Two...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two...
Three...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three...
Four...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four...
Five...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five...
Six...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 3 0	7 15 0	Six...
Eight...	0 15 0	1 0 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight...
Ten...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis :—2/- per inch ; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges :—Under 3 inches a rebate of 2½% ; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations :—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more ; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

●●●●●

મદ્રાસથી મી. જી. એ. નાટકને લેમના
તરફથી પ્રથમ થયેલી એપીકીઓનો એક
સદ 'સ્ટિમ્પન ઓપિનિયન' બાહ્યમરદીને
બેટ તરીકે મોકલેલ છે; તથા કરબનવાળા
મી. વી. લોરન્સે રી. ૧૦/ બહુ બેટ કરી
છે, જે આજનાર સાથે રજીસ્ટરવાળા
આપે છે.

જેહાન્સબર્ગના છાપામાં જેશીઆટીક ચરમા

મી. ગાંધીના ઇન્કરડ્યુ

જેહાન્સબર્ગ ખાતે પ્રગટ થતા 'કવ નીચ કોરોતીકલ' માં તેના પ્રતિનિધિએ મુદ્ર તા. ૧૫ મીએ મી. ગાંધીની મુલાકાત લીધેલ તેના હેવાલ જાહેર પડ્યો છે. તે માં મી. ગાંધીની રહેણી કરણીપર ગેરા જોડું ખાન જેમીને લખનાર જણાવે છે કે : દરજસવાલની પ્રેમી-શીવલ કાઉસીલ માં આવેલે મહિને મ્યુનિસીપલ ઓર્ડી નસ જુ મળ્યું છે, જેને વિષે ઉમરાવ ની સલામાં લેા. એમટે હાલમાં ખુલાસો જાહેર કર્યો હતો, તે વિષે ખાસ શુ વધી છે, એ સવાલના જવાબમાં મી. ગાંધીએ કહ્યું હતું કે :—

વેપારી કાઉન્સિલની સખ્તાઇ વિષે

"પ્રગટ ઓર્ડીનન્સમાં અને ને વાંધા હાલમાં હોય તે કાઉન્સિલનો કાજ મ્યુની સીપાલીટીને સંપવામાં આવે અને તેના કરાવ ઉપર અપીલ ન થઇ શકે તેની સામે છે. તેમાં મ્યુનિસીપલ હૅન્ડાઇલ થાંથી હીંદીઓને બહાર રાખવા હરીને કહેવામાં આવ્યું છે, અને હીંદી તેમજ બીજા એશિયાટીકને બહીષારના અને તે વા બીજા ધંધામાંથી દુર રાખવા કેટલીક અસ્તો બંધાવવામાં આવી છે તેની સામે પણ વાંધા છે. આમાં પહેલી અને ત્રીજી સખ્તાઇ તદ્દન નવીજ છે. બીજી જુની છે, જતાં બધારે બધારે તેને કાવદાના રૂપ માં તાજ કરવામાં આવે ત્યારે હીંદીઓ તેની સામે વાંધા ઉઠાવ્યા વિના રહેજ નહીં. હીંદીઓ સ્વભાવિક રીતે એવી આજ્ઞા રાખેજ કે તેઓની સામેની નકમી બહાવતેના કાજ હાલમાં ખાત આવશેજ ; અને એવી વજી તેઓને હોવાથી બધારે બધારે એક બાવ કવમ રાખવાનાં પગલાં લેવામાં આવે ત્યારે ત્યારે તેઓ વાંધા લીધા વિના રહેજ નહીં."

પતના પ્રતિનિધિએ પુછ્યું : "અને એશિયાટીક બહાર સ્થપાય તે સામે પણ તમે વાંધા લેતા નથી?"

મી. ગાંધીએ જવાબ આપ્યો : "હા. તે બાબતમાં વાંધા લેવામાં મુક્યો છે. બહાર સખધી ને બહારમાં છે તે ફરજ પાડનારા નથી તે બશરત, પણ તેમાં ને હાલમાં રાખવામાં આવ્યો છે તે સ્પષ્ટ છે. હાલમાં હીંદીઓને બહારમાં કહેલેવાનો છે ; અને બધારે બધારે એવો ચર્ચા

થવાનો ત્યારે ત્યારે હીંદીઓ નામે થવા નાજ."

શીતળાના રોમનું શુ?

"પણ મી. ગાંધી શીતળાનો રોમ ફાટી નીકળ્યો અને એશિયાટીકને તેના દરદીઓને સંતાડી ગામ્યા તેનું શુ? તે ઉપરથી એવું નથી કેમણ કે ગેરાઓ ના રક્ષણ માટે એવાં કંઇક પગલાં લેવા જોઇએ?"

મી. ગાંધીએ હસતા જવાબ આપ્યો, "એ બહુ કાવકો સવાલ છે. હાલમાં કંઈકા હોય તેમ બહારમાં પણ છે, અને તેવાઓના પાપના જાંઠા આખી કોમને હોડે છે, જતાં જુપાએલા કિસ્સા ઓને બહાર લાવવામાં કોમનિસ્ટાએવાનો ખાતરકરજુપુરવક મદદ કરે છે એ વિષે હા પોરતરે ને સંતોષ જાહેર કર્યો છે, તથા તે મદદ સિવાય જુપાએલા કિસ્સા એ જોળી કાઢી શકાત નહીં એવું ને તેણે કહ્યું છે તે ખ્યાલમાં લેવાનું છે. "ઇનસેનીટરી એરીયા એક્સપ્રોપ્રીએશન કમિશન" આગળ ને જુપાનીએ અપાઇ હતી તે તમને યાદ હશે. તેમાં અપા એવી કાકતરી જુપાનીમાં એવું કહેવામાં આવેલું હતું કે હીંદીઓ તથા બીજા લોકોમાં ને મંડી જેવામાં આવે છે તે નો ઉપાય તેઓને દુર જાગરમાં કે બંધા દેખરેખ રાખી શકાય નહીં ત્યાં કાઢવાથી થઇ શકે તેમ નથી. એ મુશીબતને મોજમ છલાજ એજ કે તેઓની દિલચાલ ઉપર સખ્તાઇ નહીં રાખતાં પુરતી સત્તા આખારા ધારાઓને અમલમાં મુકવા."

મી. ગાંધીએ વિરોધ કહ્યું કે : "કુ મારા ૧૮ વરસના અનુભવથી કહું છું કે આ એક્સ અને સહુથી સરસ રસ્તો છે. આ શીતળાની આજ્ઞા સખધમાં પણ તમે રિવાજો કે જે હીંદીઓ ત્યાર પાંચ માસક દુર રહેતા હોત કે બંધા જોઇએ તેવી દેખરેખ રાખી શકાતજ નહીં, તો શુ ખનત? શીતળાનો દરેક દરદી સહીસલામત રીતે સંતાડી શકાત, અને કોમના આગેવાનને પણ તેની ખબર પડી શકત નહીં. તેથી સ્થિતિમાં તે રોમ ફેલાતો બટકાવવાની 'હા પોરતરને અલગત મહેનત પડત. કુ ખાત્રીથી કહું છું કે હીંદીઓને દુર કાઢવાથી કહી ઉપાય થઇ શકે તેમ નથી. કુ તો એવી આજ્ઞા રાખી રહ્યો છું કે કવિધ્ય માં સામાન્ય રીતે ગેરા લોકો હીંદીઓના કમ્પાઇમાં પણ પોતાના નેટલુજ ધ્યન આપતા થશે અને તેઓની (હીંદીઓની) કેટલીક ખામીઓ દરમુજર કરીને તેઓને

વધારે સારા કહેરીઓ બનાવવાની ખાત રાખતા થશે."

વડી સરકારનું જવાબ

હાલમાં ઉમરાવની સલામાં લેા. એમટે મ્યુનિસીપલ ઓર્ડીનન્સ હરી તથા સવામાં આવશે એવા બરબનો ને જવાબ આપેલો તે જોતાં વડી સરકાર વચ્ચે આવે તે ગેરાઓની છે કે નહીં, એવા સવાલના જવાબમાં મી. ગાંધીએ કહ્યું કે : "તેમ કરવાને તેઓ તદ્દન કહાર છે, અને કહીકતમાં અમને તો એમજ લાગ્યું છે કે વડી સરકારે બહુ સજાગી ને કામ લેવામાં ને કવંચ જુલ થઇ છે તો તે મુનિસન સરકારના લાભમાં થઇ છે. મેં એક છંદીક છાપામાં કમજીવ વાંચ્યું તે તમારે જાણવાજોજ છે. તેમાં કહ્યું હતું કે કોમ બેચેરબને હીંદુસ્તાન જવાનું મુખ્ય કારણ એ હતું કે સ્વ રાજ્ય બેચવર્તા અસ્થાનોના લોકો ઉપર એવી છાપ પાડવી કે જેથી હીંદુસ્તાન બીજા મોટા સ્વરાજ્યોની હારમાંજ છે એવી તેની અમલતા તેઓ સમજે."

એક ખેડકારક મરણ

અમે જણાવવાને દિલગીર છીએ કે જેહાન્સબર્ગના જણીતા મી. હેરાબજી મનજીભાઇ તલાટી બોતેર વર્ષની ઉંમરે જેહાન્સબર્ગમાં તા. ૨૦ મીએ બહેસ્ત નસીન થવા પારસી રોજ ૧૦ મો આર્વા અને મહિનો પાંચમે અમરદાદ હતો. મી. હેરાબજી દેશ તરફ ઉપડવાની તૈયારીમાં હતા તેવામાંજ અમાનક સૂત્ય પામ્યા.

મી. હેરાબજીના ફરજદ મી. અમનજી જેહાન્સબર્ગમાંજ છે. તેમને અને અર દુમના કુટુંબીઓને અમે દિલસોજી આપી એ છીએ.

તા. ૨૨ મીના 'મરકુરી' માં કલકતા ના એક્સપોરટ મરચટસ મેસરસ અરનેટ વીટકેટ નાને કુ. ના બાવો તથા બહાર સખધી રીપોરટ પ્રસિદ્ધ થયો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે ચાવલની મામ બહુ નથી, અને હલકા માલના કાવ કમિક ઉતર્વા છે. જાનેવારી બેસતાં નચ માલના કાવ (ડરખન સી આઇ. એફના) નં ૧ થા ૧૫ મી-મેઝ, નં ૨ જો ૧૪/૬ મેઝ, નં ૩ જો સી. ૧૪/ મેઝ એ પ્રમાણે હતા. ટુવેર હાજ (ડરખન સી. આઇ. એફના) નં ૧ સી. ૧૨/૬, નં ૨ જો સી. ૧૧/—એ પ્રમાણે હતા કડગુ તેલ (કલકતા એફ. ઓ. બી.) નાતાજ કાઉન્સ સી. ૭/૪ ના મેઝન બેલે હશે

એકાન્સખર્ચમાં શીતળા

વધુ કેસો

હીંદીઓ સાથે પચાસ

તા. ૧૫ મીએ એકાન્સખર્ચમાં શીતળા ના બે કેસો માલુમ પડ્યા હતા, જે બંને મરહુમ મહાધ એક્ટરીનના હોઠરા હતા. તેમને રીટાઈનડીન આવે સારવાર માટે લઈ જવામાં આવ્યાં. ડોક્ટરે જાહેર કર્યું હતું કે તે દિવસે એ બે કેસ ઉપરાંત બીજા ૬૨ માલુમ પડ્યા નહતા. ત્યાર બાદ તા. ૧ મીએ વધુ કેસ માલુમ પડ્યા. જે મહાનમાં તા. ૭ મીએ એક જાળક શીતળાથી મરણ પામ્યું હતું તે મહાનમાં તપાસ કરતાં પ્રથમ તો જણાવવામાં આવ્યું કે કોઈ કેસ ધરતી અંદર ચમેલ નથી, છતાં તપાસ કરતાં એક એકરીને અબલ્ડી જગાએ છુપાવી રાખેલ હતી તેને ધણા સખત રૂપમાં શીતળા નીકળેલ હતી. ફોરટીન્સ સ્ટ્રીટમાં એક મહાવના ધરમાં બીજા કેસ જડી આવ્યા હતા. ત્રણે દરદીને ઇસપીતાએ મોકલી દેવામાં આવ્યા. તા'કુરસ્તી ખાતા એ તા. ૧૭ ના ડાખમાં જાહેર કર્યું કે બે કેસ છુપાવવાની રીત માલુમ રાખવા માં આવેલો તો દરદ જરૂર ફેલાવું જશે. લોકેશનમાં રહેતા હીંદીઓ અને મહાયો ની આવળવપર આજ સુધી અંકુશ મુકવામાં આવેલ નથી, પણ બે દરદ ફેલાવું ચલશે તો ધણાં સખત પચાસ એ લેવાની જરૂર પડશે.

તા. ૧૮ મીના ડાખમાં જણાવવામાં આવે છે કે તા'કુરસ્તી ખાતાની વિનંતિ ઉપરથી મી. મીંધી, હમામ કમાલુદીન, સાબે, તથા હમામ અબદુલ કાદર બાવા ઝીર એટલા મહરથોએ ૬ હીંદી તથા ૬ મહાય વોલંટીયરો પુરા પાડવા વચન આપ્યું. તા'કુરસ્તી ખાતાના અમલદારો તથા આ વોલંટીયરો મહાય લોકેશનમાં ઘેર ઘેર તપાસ કરવા હરવા નીકળ્યા. કોઈ નવે કેસ જણવામાં આવ્યો નહીં. છતાં અમાણના દરદીના સહવાસમાં રહેલા હોય એવાની તપાસ કરવામાં આવતાં એક કેસ માલુમ પડ્યો. બીજું એક જાળક પણ સહમંદ સ્થિતિમાં માલુમ પડ્યું. આ બધા નવા ચમેલા કેસો તે અસલ દરદીના સહવાસના પ્રવિણને ચમેલા છે. કેટલાક મહાય અને બીજા એ ઉપર કેસો છુપાવવા માટે ઇરદમાં કામ ચલાવવામાં આવનાર છે.

મીડીકોર્પમાંથી હીંદીઓ ફોરડખરમ જતા હોવાથી લાં કેટલીક ધાસ્તી ફેલાઈ રહી છે. આ પરામાં ધણાએક હીંદીઓ હાલને માટે ધર કરીને રહેવા આવવા લાગ્યા છે. 'લીડર' નો લખનાર કહે છે એ "કુલીઓ" નો આ ધસારો શીતળાની બીકને લીધે જણવા મરહીની બીકને લીધે થઈ રહેલો છે કે કેમ એ જણાવવા માં આવ્યું નથી. જે સરહદમાં તે રહે છે તે સરહદને ફોરનદાઇનમાં લેવામાં આવશે એવી બીકથી પણ તેઓ ભાગ નાશ કરી રહ્યા હોય. "કુલીઓ" ના ધસારાથી તા'કુરસ્તી ખાતાના વડાએ આજસુધી જાળવેલું સરસ કામ રદ બાતલ જવા લાગ્યું છે. જેથી આજ સુધી દરદ નાના વિસ્તારની અંદર સમાજેલ છે, અને લાંબી તે જગાર ન ફેલાય એટલા માટે દરેક સાવચેતી રાખવામાં આવેલ છે કમનસીબે આ રહેઠાણ ની ફરજથી અટકાવવાને કાલ કાપડો નથી. હીંદી, અથવા તો કેસ પણ કસરડ માણસને ગમે લાં રહેઠાણ કરવાને કહ છે ફોરડસખરમના રહીશો માટે ચિંતાકારક સ્થિતિ ઊભી થઈ છે.

તા'કુરસ્તી ખાતાના અમલદારે એવો રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે કે—શીતળાનો પહેલો કેસ માલુમ પડ્યો ત્યાર પછી ૧૪ દિવસો વીત્યા છે. પહેલા દરદીના સહવાસને લીધે, ધાર્વા પ્રમાણે કેસોની સંખ્યા વધતી ચાલી છે. આવા પાંચ કેસ આજેજ માલુમ પડ્યા હતા. એક કુટુંબમાં દરદીને છુપાવવાની પેરવી કરવા માં આવી હતી. વધુ માણસોને દરદીનો સ્પર્શ થતો જાય છે. મયા અઠવાડીયા જેટલી મુદતમાં કહેરના બીજા બાગેમાં હીંદી કે મહાય રહેવા જતાં માલુમ પડ્યા હોય તેવાં કાખલાઓની માહિતી તા'કુરસ્તીખાતાને પુરી પાડવા બહામણ કરવા માં આવી છે. ધર ધણીઓને પણ બહામણ કરવામાં આવી છે કે હાલને માટે પોતાના તથા લોકોના કાલા-ખાતર હીંદી કે મહાયને પોતાની મહાન કાઠે આપવા નહીં.

તા. ૨૦ મીના 'ડેલીમેલ' માં એક લખનારે મુખ્યત્વે છે કે શીતળાના દરદથી બીધેલા લોકોને કહેરના બીજા બાગેમાં જતાં અટકાવવા, કહેરથી દુર કોઈ ઠેકાણે તા'કુરસ્તી ખાતાની તેમના રહેઠાણની ચેકવલ કરવી.

કેસ છુપાવનારાઓ ફોરડમાં શીતળાના કેસો છુપાવવા માટે બે મહાયને તા. ૨૬ મીએ ફોરડમાં ખડા

કરવામાં આવતા દરદને પા. ૧૦ ના દડની જાણવા એક માણની કેદની સજા થઈ હતી.

કેટલાક હીંદીઓને પણ ઉપર પ્રમાણે સજા થઈ હતી.

પાછળથી થોડા એક વધુ કેસો મહાય લોકેશનમાં ચલા છે, જેને સારવાર માટે ઇસપીતાએ લઈ જવામાં આવ્યા છે.

જુલવારના ડાખમાં સત્તાવાળા તરફથી જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે તપાસ કરતાં શીતળાનાં બધાં દરદી ઇસપીતાએ સારી સ્થિતિપર આવતાં જાય છે. એકે વધુ મરણ ચમેલ નથી. ધણા પરા કેસ માં દરદનો હુમલો નજીવો છે, કેમકે એક જતાંજ તેમની સારવાર વખતસર કરવા માં આવી હતી.

કોર રોનકુલ ઇસ્લામ સંબંધો

અરબા

કોર કરવાની કેળવણી અને રોનકુલ ઇસ્લામ સંબંધી "કર પીઠીના બે" ના કામળના જવાબમાં કેમોકેરનો કામળ મળ્યો છે જેમાં તે છે કે— "કર પીઠીના બે" એ જે જવાબ આપ્યા છે તે જવાબ નથી, પણ માત્ર સન્કાર છે, અથવા મારી ટીકાઓના ધારી લીધેલા ખોટા અરથના જવાબ છે જે અકલબત્ત વાંચક એક કહશે. એકજ કાખલો બસ ચલે: ૨૨૫ મેંજરોને કોર ખાતે કાજર કરવા જોઈએ એમ મેં લખ્યું નથી, કે એ હું માગતો નથી. મારું કહેવાતું એ હતું કે એ ૨૨૫ મેંજરોના કહ રદ થઈ તે પહેલાં તેનું કારણ અમાણથી કોઈ કહેરને પુર પાડવાની તથા તેમની સલાહ લેવાની જરૂર હતી. તેમ તો કર્યું નથી પણ કહ્યું પણ તેનું કારણ મુર પાડવામાં આવતું નથી. ધરને ખુલ્લે નાપસ દગી બતાવનારને કલાજ મહેશીલ ના સુખાનીઓ ન કરી કો એ અર છે, પરંતુ ડાખાદારા અને લખીત હરી વાદો થઈ છતાં મહેશીલના સુખાનીઓ ખુલાસો કરતા નથી તેનું શું?

[અરમાપત્રીએ બીજા કાખલાઓ આપેલ છે તેમાં બતાવ્યું છે કે તેની ફરિયાદોનો ખરો જવાબ અપાયો નથી. આ કાખલાઓ વિષે અમાણના તેના કામળમાં અપાઈ ગયેલ હોવાથી પુનરોક્તિ ન કરવા એમ અરેજા નથી. —અ. ઇ. એ.]

ડેલાગેઆમેમાં સત્તાવાળાઓ નો જુલમ

કેનસલ સાથેનો પગવહેવાર

ઉપરની બાબત સંબંધમાં મી. રીચ નાપર જિલ્લા કેનસલ તરફથી તા. ૧૧ મીના લખેલો નીચેનો કાગળ આવ્યો હતો :—

“સાહેબ,—તમારા તા. ૧૨ મીના કાગળના જવાબમાં મારે જણાવવાનું કે તેમાં કહેલી દફતરીયો વિષે મેં સંભાળ પુરવઠ તપાસ ચલાવી છે.

મને ખબર મળ્યા છે કે યુનિયનમાં કામલ થવા માટે અરજી કરવાનાં ફારમો ખસાસ થયાં છે એ ખીના કમલાએ ખરી છે. છતાં તે થોડા દિવસમાં આવી પહોંચવા વધી છે.

મને એવી જાણ થઈ છે કે તેને લીધે દીલ સહન કરવી પડી હોય એવા માણસો મળ્યા થોડાજ છે, અને તેઓને પોરડુ મીઠા સરકાર હાથે કરે એવો ભય નથી. અરજીના ફારમ પડી પડવાને લીધે જેને ડેલાગેઆમેમાં રહેવાની ફરજ પડે એવા માણસોને જોઈતી મુદત વધારી આપવામાં આવે એમ સંભાળ રાખવા માં આવી છે.

મને વિશેષ ખબર એ મળ્યા છે કે ડીપોર્ટ કરવાની નોટીસ કાલમાં એ જિલ્લા હોદ્દાઓને આપવામાં આવી છે. પણ આ હોદ્દાઓને યુનિયનમાં કામલ થવાની બંધી યુનિયનના સત્તાવાળાઓએ જ કરી છે.”

મી. રીચના જવાબ

ઉપલા કાગળના જવાબમાં કેનસલ ઉપર મી. રીચે તા. ૧૮ મીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે :—

“સાહેબ,—તમારા તા. ૧૧ મીના કાગળની પહેલમ સ્ટીકારવા હું રજા લઉં છું. તા. ૧૨ મીના મારા કાગળમાં કહેલી બાબતો વિષે તપાસ કરી તે માટે આભાર માનું છું.”

હું ફરીયાદ કરું છું તેવી દીલ સહન કરવી પડતી હોય એવા લગભગ થોડા માણસો છે અને તેઓને પોરડુ મીઠા સરકાર તરફથી રેલવાર ચલાવે બચતથી, એ જાણી હું રાજી થઈ છું. પણ હોદ્દાઓ તરફથી મને જાણ થઈ છે કે પોરડુ મીઠા રાજ્યમાં તેઓને વધુ રહેવાની છુટ મળવાની નથી એમ તેઓ માને છે. આ હાકલત જોતાં તમારો જવાબ સારો

સંતોષકરક લાગે છે. આ લેહાએ અરજી કરી છે પણ જવાબ મળ્યા નથી, અથવા તો ફારમ ન મળવાથી અરજી કરી ચક્રા નથી.

જે બહુ તરફી ન પડે એવું હોય તો તમારા કાગળના છેલ્લા પારીખાકમાં કહેલા હોદ્દાઓનાં નામ જણાવવાની કપા કરશો. વળી આ લેહાએ અરજી કરેલ અને તે નામ જુર થઈ છે એ કારણસર, કે ખીજા કારણસર, તેમને સત્તાવાળાઓએ આવવા દેવાની બંધી કરી છે તે પણ મહેરબાની કરી જણાવશો.”

ડરબનમાં મરજી

એસ્ટ્રીકમાં મરેલા ઉંદર

સાવચેતીની જરૂર

તા. ૨૭ મીના સ્થાનિક જાપમાં જણાવવામાં આવે છે કે એ સ્ટ્રીકના ડી. બર મન નામના પ્રોડ્યુસ ડીલરના મકાનપર કેટલાક મરેલા ઉંદરો માણસ પડવાથી એ મકાનને ફરજિયાત બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

કીનારાને લગતા રોડમાં મરજીના ઉંદરો પડવાથી જે બધા રોડને બંધ કરવામાં આવ્યા છે, અને તેમને તદ્દન સ્વચ્છ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે બંધ રહેશે. પોર્ટમાં આવેલા જોક્સ મીયામસ્ટીજ નામના મકાનમાં પણ ઉંદરો પડવાથી તે મકાન ફરજિયાત બંધ કરવામાં આવેલ છે.

યુનિયનના તંત્રુસ્તી ખાતાના વડા જમલદારે ડરબનની મુલાકાત લીધી છે. અને મરજી સંબંધમાં આપતા પ્રશ્નને લેવા માટે એક કમીટીની નીમણૂક કરી છે, જે સત્તાવાળાઓએ જવાબ રાખી છે. આ કમીટીમાં ચીફ માઇસ્ટ્રેટ મી. પરસી ખીન્સ, રેલવેના સ્થાનિક સુપરીન્ટેન્ડન્ટ, ડરબનના મેયર મી. હોલાન્ડર તથા એક ટાઉન કાઉન્સિલર એટલા નીમણૂક છે.

મરજીનો નીકાત કરવા અથવા મરજી નો એપ હેલાલે અટકાવવા સત્તાવાળાઓને વધુ સત્તા આપવાને કેટલાક ખાસ કારણો લગાયા છે. તેમજ લેહાએ કેવી રીતે સાવચેતી રાખી તે બાબત મુખ્યત્વે એ પણ તંત્રુસ્તી ખાતાએ સ્થાનિક જાપમાં પ્રગટ કરી છે.

ડરબનમાં મરજી હાડી નીકળવાના સંબંધી મારિસચરની મુનીસીપાલ્ટીએ

એ બારમાં પગલાં લેવા માંડ્યાં છે. ઉંદર તથા ચાંચનો નાશ કરવા તથા કચરાને બહુ સલામતી ઠેકાણે ખાડવા પરબારીઓને મુખ્યત્વે આપવામાં આવી છે. તે ઉપરાંત કાળા લોકોને નોકરો તરીકે રાખનારાઓએ કમંદ મંદવાડના ડેસોની તંત્રુસ્તી ખાતાને ખબર આપવા બલામજી કરી છે.

ડરબનમાં પ્લેગ ફાટી નીકળવાના ખબર થવાથી ડેલાગેઆમેમાં જે સાવચેતીનાં પગલાં લેવામાં આવેલ છે તે વિશેષખત્તા ત્યાં ‘મારડીઅન’ પત્ર કહે છે કે ડરબન થી ફરીઆ રસ્તે આવતા કોઇ ‘કુલી’ અથવા નેદીવને અને ખીજાકુલ ઉતરવા દેવામાં આવશે નહીં.

ડરબનમાં ગુફાર સુધીમાં એક વધુ કેસ મરજીનો થયો નથી. તેમજ ઉપર જણાવ્યા છે તે સિવાય ઉંદરો પણ પડેલ જણાતા નથી.

વેપારીઓને મુખ્યતા

સ્થાનિક તંત્રુસ્તી ખાતાનો વડે જાહેર કરે છે કે મરજીનો ફેલાવો અટકાવવાની સાવચેતીના પગલા તરીકે કીનારા પર આવેલ જમુક રોડ ખીજે કુકમ ન થાય ત્યાં સુધી બંધ રહેશે. તેથી બંદર પર આવતી સ્ટીમરોમાંનો માલ ખુલ્લામાં ખાકી મુકવામાં આવશે. માલ ધણીઓને તે માલ ઘુરત ત્યાંથી ખસેડવા આમલ કરવામાં આવે છે.

હાલ ખી. અને સી રોડમાં પડેલા માલના માલીકોને નોટીસ આપવામાં આવી છે કે માલને સ્વચ્છ કરીને ખુલ્લા માં મુકી રાખવામાં આવશે. આ કામ થઈ જતાજ માલ ધણીઓ તે લઈ જશે એવો આમલ કર્યો છે.

તા. ૧૭ મીના ‘નાતાલ એક્સપ્રેસ’ માં જણાવવામાં આવે છે કે સર ડેરીડ હંટર તરફથી એક મીટીંગ મી. રેનોલ્ડસ રેઇનની ઓફીસે બોલાવવામાં આવી હતી. જે વખતે પા. ૩ નો કર ગ્રીમીટીઅ, પાસે માગવામાં આવે છે તે બાબત વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. કેટલીક અરજી પછી સર ડેરીડ હંટરે જણાવ્યું કે તેઓ આ વાત પારલામેન્ટમાં ઉપાડશે. પણ તે પહેલાં નાતાલના મેંબરોની કેપ ટાઉન ખાતે એક કોલસ મીટીંગ બરવામાં આવશે, અને તેમાં આ તથા બીજા નાતાલ સંબંધી બાબતો ચર્ચાશે, અને કેવું વલણ નાતાલે લેવું તે વિષે ઠરાવ કરવામાં આવશે.

કલંડ લોકોનો મનદરનસ

આફ્રિકન પોલીસીસ એરવેનામ્ને સન '૬૦ વાષિક મનદરનસ એકાન્સમ્ને માં છે. અમદુ રહેવાના પ્રમુખપણી નીચે મળ્યું હતું. તેની હેઠલી અગાએ માં ને કામ થયું હતું તેના દેવાલ નીચે મુજબ છે :—

કલંડ લોકોની કામચારી બાબત કમિટીએ રજુ કરેલા રીપોર્ટ રજીસ્ટરવામાં આવેલો હતો. તેમાં એવી જાણપણી કરવામાં આવી હતી કે : (૧) આખા મુનિયનમાં કલંડ કેદીઓને એક સરખી રીતે રાખવા એવી ન્યાય ખાતાના અધિકારી પાસે માગણી કરવી. (૨) નેટીવ પોલીસને કલંડ માણસને પકડવાનો અખલાર ન હોવો જોઈએ. (૩) કાચી જેલવાળા કેદીઓને તેના કમાવકાલાઓને મળવાની પુરતી છૂટ મળવી જોઈએ. (૪) કલંડ લોકો કામની જેલના કારામાં તપાસ અલાવકા સરકારને અરજ કરવી, આ જાણપણી સ્વીકારવાની દરખાસ્ત કરનાર મી. એમ. જે. કુપરને કહ્યું કે જેલમાં કલંડ લોકોને ખરાબ રીતે રાખવામાં આવતા હોવાથી તેઓ છુટે છે ત્યારે બહુ ખરાબ હાલતમાં જોવામાં આવે છે. તેથી તેઓની નીતિમાં થકુ બગાડો થયેલો હોય છે.

કેપ આફ્રિકેન-કર

મી. એમ. જે. કુપરને દરખાસ્ત કરી કે મનદરનસની તત્તના લોકોને હક્કિય આફ્રિકાની ખીજ જાતોથી અલગ જોળવામાં આવે તેઓએ 'કેપ આફ્રિકેન-કર' એ નામ ધારણ કરવું. આખરકાર કલંડ લોકો 'કેપ બોય' એ નામ આપે વધી લેવ છે. આ દરખાસ્ત ઉપર મત લેવા ત્યાં તે પસાર થઈ હતી.

કલંડ ઘાડેસ્વાર પોલીસ

મી. મી. પી. મીલરે દરખાસ્ત કરી કે મામલોવાળા લતા માટે કલંડ ઘોડેસ્વાર પોલીસ નીમાવી જોઈએ, અને તે બાબત સરકારને રજુઆત કરવામાં આવે. આ દરખાસ્ત પણ પસાર થઈ હતી.

બાબાનો સવાલ

મી. લોહકે દરખાસ્ત કરી કે સરકારી કલંડ નિશાલોમાં ઉમેશ અને કચ બાપા સાથે સાથે શીખવણ તેમાં આ કોન દર-સે અનુમતિ આપવી. કેમકે કલંડ લોકો એ બાપા જાણે તે તેને લાલકારક છે.

આ બાબતમાં કેટલીક સરમા કથાબાદ પ્રમુખે કહ્યું કે કલંડનામાં ઉદારોને

ઉમેશ બાપામાં કેળવણી આપવી એવું થયું. અર બાપામાં પસંદ કરતા હોય એવું જોવામાં આવે છે. ઉમેશ બાપામાં કેળવણી આપવી તે વધુ હાલકારક છે એમ કુ. પોતે પણ માનુ છું; અને જ્યાં ધોરણ સુધી તે માત્ર ઉમેશમાં જ શિક્ષણ આપવું એવો મારો મત છે. તે પછી ઉદારને જાણે કચ કેળવણી આપવામાં આવે. મુનિયાની સાથે વહેવાર રાખવામાં કચ કરતાં ઉમેશ વધારે ઉપયોગી છે. બે બાપા સાથે સાથે બાપા એ ઉદારોને માટે મુલીયત કરેલું છે. આખરે એવું નક્કી થયું હતું કે ત્રીજા ધોરણ સુધી ઉમેશમાં જ કેળવણી આપવામાં આવે, અને તે પછી બન્ને બાપામાં કેળવણી આપવામાં આવે.

કલંડ લોકોની મલુરીના કર

મી. એ. મેકરીસની દરખાસ્તથી એ કરાવ પસાર થયો હતો કે જુદા જુદા પરમણાઓમાં કલંડ લોકોને વધુ રોજ મળે તે માટે એ. પી. એ. ની બધી કાખા એ વધારે એક જ ચવાની જરૂર છે.

કલંડર સ્ત્રીઓ

આ સોસાયટીની ઓએની કાખાઓ તરફથી બધારજનો ખરડો રજુ કરવામાં આવેલો હતો. પ્રમુખે જણાવ્યું કે હક્કિય આફ્રિકામાં થકુ કેકાણે સ્ત્રીઓની કાખા એ હકાલત છે. અને તેઓને પુરુષ વરમને મદદ કરવાનો છે. કમિટી ખરડામાં કેટલાક ફેરફાર કરવાનું સુચવે છે છતાં તેઓના કામમાં વચ્ચે પડવા તે એ માનતા નથી.

મી. કેસીએ દરખાસ્ત કરી કે સ્ત્રી મંડળનું નામ આફ્રિકન વીમેન્સ બીજ રાખવું અને તેના કારેબારીઓમાં આ કમિટીના જેક પ્રતિનિધિઓ નીમવા કે જે થી અરસપરસ મળીને કામ કરી શકાય છેવટ બધારજનો ખરડો મંજૂર રહ્યો હતો.

કેળવણીના વધુ ફેલાવાની જરૂર ત્યાર બાદ કલંડ લોકોમાં બમુક દરજ્જે દરજ્જાત કેળવણી હાથ લેવી તથા કેટલીક માણ કલંડ નિશાલોમાં વધારે સરકારી મદદ મામીને કેળવણી વધારે ફેલાવ તેવી કોશીસ કરવી એમ કરાવ થયો હતો.

પ્રમુખની મુદ્દણી

પછી નવી સાલ માટે નવા અમલદારો મુદ્દણનું કામ કર થયું હતું. મી. જે. કુપરનેની દરખાસ્તથી ડા. અમદુ રહે માન પ્રમુખ તરીકે કાયમ રહ્યા હતા. કેટલાક સજાસહોએ હાલતની બાબતના

વખાણ કરી તેના મહાન કામમાં મદદ માર રહેવાની જરૂરિયે બાપણી કમિટી.

લાઇસેન્સીંગ અપીલ

એશિયાટીક વેપારીને લટાડવાની પેરવી

મત તા. ૧૦ થીએ મારિતમનમની દાહન કાલેસીય અમલ રોજન નામના એક એશિયાટીક અપીલ સંબંધિત હતી. અરજદારની નેટીવ છટીય હાલિસ માટેની અરજ લાઇસેન્સ અમલદારે નીચે ના કારણસર નામંજૂર કરી હતી :—

૧. અરજ નવાં લાઇસેન્સ માટે હતી, અને બરોમાં એશિયાટીક લાઇસેન્સની સંખ્યા થકુ લેવાથી નવું લાઇસેન્સ આપવું તે મુનાસબ નથી.

૨. અરજમાં બતાવ્યા ઉપરાંત બીજાં અર નેટીવ છટીય હાલિસ મોજુદ છે.

૩. બીજા લતાઓ માટે નેટીવ છટીય હાલિસનું લાઇસેન્સ મેળવવા વધુ મોરા મીશતદારોએ અરજ કરેલી તે વધુ ના મંજૂર કરવામાં આવેલી છે. અને તેઓને એવો જવાબ આપવામાં આવેલ છે કે નેટીવ છટીય હાલિસ માટે વધુ લાઇસેન્સ આપવાની જરૂર જણાયે તો જુના કલંડરના કલંડર પહેલું બાબ આપવામાં આવતો.

૪. એશિયાટીક નવાં લાઇસેન્સ માટે ની બીજા અરજ નામંજૂર કરતાં મેં જણાવેલું હતું કે એશિયાટીક લાઇસેન્સ બહુ થી નથી, અને પછી નવાં આપવાની જરૂર પડશે, તો કોલોનીયલ મોરન ને પહેલો લાલ આપવામાં આવશે. મળ કુર અરજ નથી કોલોનીયલ મોરનની તેમ નથી (બીજા પ્રબાસ).

૫. અને એક મજબૂત બસર છે કે અરજદાર કેલના મુખત્યારનામાં તળિ પોતનેજ માટે વેપાર કરવા માગે છે.

અમદુર અરજના ટેકમાં ૫૦ પડોશીઓની સહીવાળી એકઅરજ રજુ થઈ હતી. અરજદારના વજાથે કહ્યું કે અરજ મંજૂર કરવાથી નેટીવ છટીય હાલિસની સંખ્યામાં વધારો થતો હોય એમ નથી.

લાઇસેન્સ અમલદારના વજાથે કહ્યું કે મજબૂત અરજ બતાવ્યા સિવાય લાઇસેન્સ અમલદારની કુલ મુખત્યાર જતાની વચ્ચે અપવું ન જોઈએ.

કમિટીએ અમલદારને મુખકો કાયમ રાખ્યો હતો.

એક રજીસ્ટ્રેશન કેસ

અપીલ રૂ. ૩૪

કરાંચવાલની સુપ્રીમ કોર્ટમાં ન્યાય ખાતાના પ્રધાન અને એક્સિસીટીવ રજીસ્ટ્રાર વિરુદ્ધ મહત્ત્વ હાલની અપીલ હાલમાં ચાલુમાં છે.

અરજદાર મહત્ત્વ હાલને રજીસ્ટ્રારને મેળવવા અરજ કરવાનું બચાવી એવી માન્યતા કરેલી કે એક્સિસીટીવ રજીસ્ટ્રાર તે અરજ પર ખાન આપે એવો દુકમ મળવો જોઈએ, અને દરમિયાન ન્યાય ખાતા તરફથી મળે અક્ટોવરની તા. ૩૭ એ તેને હાથે કરવાનો દુકમ કરવામાં આવેલ તે મુલતવી રહે. આ માન્યતા નીચલી કોર્ટે એવું બચાવી રહ્યું કે રજીસ્ટ્રારને અરજ કરવામાં આવી હોય, અથવા તે તે અરજ ઉપર ખાન ન આપવામાં આવ્યું હોય એવું બતાવી શકાય નથી. આ મુદ્દા માટે અપીલ કરવામાં આવી હતી.

સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો

આ અપીલનો મુદ્દો આપતાં બહુલ સીટોએ કહ્યું કે : પીટીસનમાં કહેવા માં આવ્યું છે કે અરજદાર ૧૬ વરસની અવસ્થામાં હતો ; તે તેના બાપ સેખ હાલની સાથે દરજીવાલમાં કામ કરે છે અને તેના આવવાની બધી એક્સિસીટીવ રજીસ્ટ્રારને કરવામાં આવી હતી. એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે રજીસ્ટ્રાર અરજદારને અહીં રહેવાનો તથા રજીસ્ટ્રારે કરવાનો કોઈ કમલ રાખે તે પહેલાં તેને અરજદારની ઉમર તથા તેના માબાપ વિશે ખાતરી થવી જોઈએ ; અને તે મુજબ અરજદારની ઉમર ૧૧ વરસની અંદર હોવાનું અરજીમાં સેખ કહેતા હતા નથી મનાય. પણ કોર્ટને એમ બચાવવામાં આવ્યું છે કે રજીસ્ટ્રારને તે અરજીમાં સેખ સંતોષ થયો નથી. અને પરિણામે એ કાલેરી અરજીમાં મેળવવામાં આવ્યાં, એમાં એક એ છે કે અરજદારની ઉમર ૧૬ થી ૧૭, અને બીજી ૧૫ થી ૧૬ વરસની હોવાનું બચાવે છે. તા. ૩૭ અક્ટોવરે રજીસ્ટ્રારે મળે બીજો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યું કહેવા માં આવે છે. ત્યારબાદ એમ બચાવેલું છે કે અરજદારને પકડવામાં આવેલ અને હાથે કરવાનો દુકમ કરવામાં આવેલ.

અરજ બીજા દુકમ હાથમાં વગરની છે.

તા. ૩૭ અક્ટોવરે " પ્રયત્ન " કરવાનું કહેવામાં આવ્યું તે સિવાય ઉપર વરજવામાં આવેલા બનાવની તારીખ પણ બતાવવામાં આવેલી નથી. રજીસ્ટ્રારને માટે અરજ કરી હોય અને રજીસ્ટ્રારે તે ઉપર ખાન આપવાની ના પાડી હોય એવું કહેવામાં આવ્યું નથી. ' અરજ કરવા પ્રયત્ન કરવામાં આવેલ ' એ વિશે પણ ખબર આપવામાં આવેલ નથી.

આટલી કડીકતથી અરજદારની માંગણી રદ કરવામાં કોર્ટ વાળબી હતી અને આ કોર્ટને પણ અપીલ કાઢી નાખ્યા સિવાય રસ્તો નથી. અરજદારની ઉમર મુજબ વરજ ૧૭ ની રજીસ્ટ્રારે કરાવી હતી, અને તે ઉમર અરજી એમ માનવામાં આવ્યું હતું. અને એ માન્યતા ખોટી કરાવવા એવો પુરાવો મળતો નથી.

છતાં એમ પણ વધી એવામાં આવ્યો છે કે સુપ્રીમ વચમાં કોઈ પણ એક્સિસીટીવ કાલેરી આ મુદ્દામાં રહેલ હોય તે તેની સુપ્રીમ વચ ખાસ મનાવેલ પણ કાલેરી રહી શકે. (ના. બાબે બચાવ્યું કે) આ બાબતમાં કુ એ અભિપ્રાય સ્વીકારી શકે નથી. ૧૯૦૭ ના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટ્રાર વગર રહેવું તે કિસ્સામાં મુદ્દો છે, અને ૧૯૦૬ ની ૭ થી તથા ૮ થી કાયદાની રજીસ્ટ્રાર વગર આ કૈસમાં રહેનાર એક્સિસીટીવ હાથે કરવામાં આવે છે.

મી. બરદીસ વેલ્સનો મુદ્દો પણ એવું મુલતવી હતો.

પોસ્ટ (અગત્ય) મહોમેડન સોસાયટીના સેક્રેટરી બને છે કે : તા. ૨૧ મીએ સોસાયટીની મીટીંગ બાબતે સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. મલેક રસુલ કેસ બતાવવાથી મળી હતી. મેરમેન મી. કુટલાએ મી. મલેક રસુલના કાસ્ટુલોના વખાણ કર્યા, સોસાયટી તરફથી એક આંદોનો મેડલ મી. મલેક રસુલને પાડી ખાતર એક કર્યો અને મી. મલેક રસુલની સાર સફળ હાલ. મી. મલેક રસુલે બહુતા કાસ્ટોમાં કાન્ગરીનનો ઉપકાર માની લી. ૧૦/ શેકડી સોસાયટીને પેતા તરફથી ભેટ આપી. ઉવદ મેવો તથા આ વીજેરે કાસ્ટો મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

અરોસબરમાં હીંદો કેળવણી બાબત હોલમાલ

અરિસબરમાં મી. બહાદુર બખ્તે બહાર કામ લખ્યો છે. તેમાં કલમના હાથે બતાવી, આપણમાં કલમની ખાતરી છે એ સુચવી અને આજ સુધી કામે કામ કર્યું નથી ને કર્યું હોય તો તે કામ ચલાવ્યું છે એવું બતાવી પણ ચાર કાલામાં કલમ સીમાવાને સાર એક મોરડી સુધી કાલાવાની સુચના કરી છે. તેમાં બચાવ્યું છે કે એ કાલેરી કામ કાલાડી એવામાં આવે માત્ર ચાર કાલા મળે પા. ૧૫૦૦ એક વખતે આપવા તકમાર છે. એવો આ કામ ઉપાધવા અથવા તેને ઉતોળન આપવા રજી હોય તેવો મી. બખ્તે બખતે એમ કામ માં બચાવ્યું છે. ઉવદમાં મી. બખ્તે બખ્તે એવો તેમણે ૧૦૦૦ કામ મોરડો છે તેમને તા. ૪ થી ફેબ્રુઆરીએ મેરીટ બરખ મસલત કરવા નોતરે છે અને કાલેરી પાસેથી સુચના માટે છે.

સ્કામરોની આવક

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ મુલતવી બચા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલોસી—તા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરીએ મુલતવી બચા ઉપડશે.

અમલોસી—તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીએ કલમતા બચા ઉપડશે.

[બિલીસ ઇન્ડિયા લાઇન]

પેન્ડાકોટા—તા. ૨૫ મીએ મુલતવી બચા ઉપડી બચા વધી હતી.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

ડીમેરીક—તા. ૨૨ મી બનેવારીએ કાલેરી એકી બચા અને પુરવ આક્રમ નાં બચા માટે છુટી છે.

કાલેરી—તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરીએ કલમતા બચા ઉપડશે.

કાલેરીક—ચાર મેસતાં કલમતા બચા ઉપડશે.

મળા બચામાં કલ મે પાને મી. બચા કરવા તરફથી 'મ. એ.' લાઇબ્રેરીને ભેટ મળેલી એમ કહેવામાં આવેલું તા. મી. બચા બચા બચા.

ડરબનમાં ફકાળ માટે મોટાં

કેમિસ સાથે ફરીઆદ

મને આવાલીએ ફકાળ સંબંધમાં બહેર કરવામાં આવેલી મીટીંગનો હેવાલ જાણે આપીએ તે પહેલાં કોલોનીઅલ કોર્ટનો ના જોક આવેવાન મી. આલબરટ ફીરોડે દર તરફથી નીચેની ફરિયાદ જમને મળેલી છે, જેનો પુરા તરબુએ જાણે નીચે આપીએ છીએ. તેમાં કોપર જણાવેલી મીટીંગનો હેવાલ પણ અનામાસે આવી ન્યુ છે :—

“હા. જા. ના. અધિપતિ સાહેબ,

કેમિસની રવીવારની મીટીંગ સાવ નિષ્ફળ થઈ એ દિવસીરીની વાત છે; પણ મેજસ્ટ્રેટ હાલ મહમદ તથા એમ. સી. આંબલીઆએ વલણ એ અસતોષ કારક સ્થિતિનું કારણ હતું એ વધુ દિલ ચીરેલી વાત છે. આપણે મીટીંગ વિષે વિચાર કરીએ. ફકાળ માટે ફક કરવાની મીટીંગની નોટીસ પ્રથમ સુરત હીંદુ એસોસિએશને કાઢેલી. સુરત હીંદુ એસોસિએશન એ મીટીંગ બોલાવે તે કેમિસ ના અમલદારોને મળ્યું નહીં, તેથી તેમણે કેમિસ તરફથી મીટીંગ બોલાવવાને કહ્યું. સુરત હીંદુ એસોસિએશને તે કમલ રાખ્યું. પછી કેમિસ મુજરાતીમાં મીટીંગની નોટીસો કાઢી. કેમ જાણે ડરબનની બધી કોમના હીંદીઓ મુજરાતી વાંચી કહતા હતા કે એ નોટીસો ક્યારે અને ક્યાં ફેલાવવામાં આવી હતી તે મારી બજારમાં નથી. છતાં અમાનક મીટીંગ ચલાવી વાત મારી બજારમાં આવી. મેં મી. રસ્તમજને ત્યાં જઈ તપાસ કરી. મીટીંગ ત્રણ વાગે મળવાની હતી, તેને બહેર ૪ વાગ્યાના સુમારે મળી. મી. હાલુદ મહમદે પ્રમુખપદ લીધું. કેમકે તે કેમિસની જ મીટીંગ હતી મી. રસ્તમજને મીટીંગના હેતુનાં વખાણ કર્યાં, અને ફકાળ ફક કમીટીના ચેરમેન મી. હાલુદ મહમદે માથે એવી દરખાસ્ત કરી. આ દરખાસ્તને રીતસર ટેકા મળ્યો અને ધરવને તે પસંદ હતું. પણ મી. હાલુદ મહમદે તે કોર્ટ સ્વીકારવા ના પાડી, એ કે ૧૫ કલાક સુધી મીટીંગ તે સ્વીકારવા તેમને અરજ કરી. ના પાડવાનું તેમણે કારણ એ હતું કે તેઓ રૂંદ ફરિયાદ કોલોનીઅલ ચેરમેન હતા, અને તેનું મજા કાઢ કરવાનું કમલ બાકી હતું. મી. રસ્તમજને જણાવ્યું કે ફકાળ ફકાળ કામ જોઈએ અમલનું નથી. છતાં મી. હાલુદ મહમદ તેમના વિચારને

વળગી રહ્યા. તેમના વિચારને ટેકા આપતાં મી. એમ. સી. આંબલીઆએ જણાવ્યું કે મીટીંગ બોલાવી એટલામાં કેમિસની દરજ સમાપ્ત થઈ. આવી વિચિત્ર દીકાનો મી. ફેલાણે જાણ્યો જવાબ આપ્યો કે એ દિવસે તે નેજો કાબર થયા છે તેમની દરજ કાબર થયા એટલાથી ખલાસ થઈ—જને પરિણામે ફકાળ સંબંધમાં કોમની દરજ પણ વધ રહી એમ જણાય. મી. સંઘવી એક સીધા સવાલ પુછી મુદાપર આવ્યા કે કેમિસના હોદ્દાનો પોતાની દરજ જળા વરા માને છે કે કેમ? એ તેઓ તે જવાબવા મામતા હેમ તો તેમણે આ કોર્ટ સ્વીકારવો જોઈએ અને કોર્ટ તો હોદ્દાનો ધનકાર કરવો જોઈએ. મી. આંબલીઆએ જણાવ્યું કે તેઓ તખ્તાર છે, પણ પછસા ઉપરાવવાની તેમજ મોકલવાની સન્તા કેમિસને જ મળવી જોઈએ. એટલે કે એ જુલ માણસો કેમિસના હોદ્દાને વળગી રહ્યા છે તેમને એક દડુ સન્તા આપવી. જામ કરવા મીટીંગે ના પાડી, કેમકે કેમિસના બધારણમાં બધા વગેરેના સમાવેશ નથી થતો, અને તેની બચસામાં બામીઓ છે એ તો બહુતી વાત છે. આ જર્મી આલતી હતી તે વખતે મી. હાલુદ મહમદે પુરસી કોડી, અને મી. આંબલીઆએ જણાવ્યું કે તેમને જોઈતી સન્તા મળી ચુકી. એટલે આપણે મીટીંગ ઉઘી થઈ થઈ, અને મી. કાકરે તથા બીજાઓએ કાંઈ દશવ ક્યાં થયો છે એવો પ્રોટેસ્ટ કર્યો.

આવી પાંચલ થઈ રહી, અને કેમિસ પોતાનું કામ આમજ ચલાવી રાખે છે, એ કે તેની આસપાસ મજી વીટ બણ્યો વળગેલી છે. આ સ્થિતિમાં સુધારો કરાવવા સભાની ખાતર જામે ‘કોલોનિઅલ એપિનિયન’ પાસે આવીએ છીએ.”

મી. આલબરટ ફીરોડેકર.

તા. ૨૪-૧-૧૨, ડરબન.

નાયલીઆ કેસમાં નાતાલની સુપ્રીમ કોર્ટે કરેલી દીકાઓનો કતારો લગનના “કોલોનિઅલ” માં પ્રસિદ્ધ થયો છે, અને તે જાપાને આ જુલમી હીરસાપર તેના વાંચકોનું ખાન જેમ્યું છે.

તા. ૧૬ મીએ લગનમાં માંડીની પાટ તે જાવ આલેસના રાજકી જેની લેખે હતો.

નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનની હાડમારો

એરોહારકથી સોની પ્રાંત રતનજી લખે છે કે:—તા. ૧૬-૧-૧૨ ના રવીવર કેનકલરમાં ફક મારી બાળ જર્મી સાથે ડરબન આવ્યો. મારાં બાળ બચ્ચામાં પરમાણુ કરીને મારો એક કોકરો હતો. તેની ઉંમર ૧૫ વરસની છે. આ બાળક માં નવીબ-દરના ફરકવાસ માણસોનું ચરટીશીક્ટ હતું. અને ડરબનમાં ચલુ કાઢી હતા. પણ ઇમીગ્રેશન અમલદારે તે કલાપર ખાન ન આપતાં કોકરોને જટકાવ્યો. કોકરો એકમો પાછો જઈ કોક તેમ નહોતો તેથી મારે સાથે જુલ પડ્યું. તેને ફેલાવોમાને કિતારી, વીસી માં રાખી, ફક ડરબન આવ્યો. ફરીથી વગીલના કહેવાથી કોકરોને પાછો તેડાવ્યો. પણ કોકરોને ઉતરવા દીધી નહીં. સુપ્રીમ કોર્ટનો ફકમ મેળવી એ માસની મુદત માટે કોકરોને કિતારવામાં આવ્યો. તે મુદત કાલ પૂરી થવા આવી છે. ચરટી શીક્ટ વિષે કામગીરી હીંદુસ્તાન મોકલ્યાને ચલુ માસની મુદત થઈ પણ નવીબ-દર વગીલ તરફથી કાંઈ પહોંચ મળી નહીં. રીપ્લાય કેમલ કયો તે પણ પાછો આવ્યો અને કુલખીને મળ્યો નહીં. કામગીરી પીલુથ પડે છે કે માથવપુરમાં ચરટી આવી છે, અને જ્યાં ત્યાં વસ્તિ જામી થઈ છે. હવે આ કોકરોની મુદત પૂરી થઈ છે. તે એકમો જવા લાયક નથી. મારાથી પણ કેટલાક કારણોને લીધે જઈ કલાવ તેમ નથી. આ ફેવી ફુ: નકાવક ક્યા છે? એક લાડી પા. ૧૫૦ નું ચરમ થયું, પણ અમલદારને કોઈ રીતે ખાતરી હતી નથી.

ચરમપ્રમીઓને જવાબ

“હા. જા. એ.”—એ બીના બહેર ઉપયોગની નથી.

“આલીપોરવાસી”—તમારું નામકામ જાણી જણાવ્યો.

“એન. જી. ડી.”—તમારી દીકાથી ચર્ચાનીના મુખ્ય મુદ્દાને માથે આવતો નથી.

“હા. જા. એ.”—તમે લખેલી બીના માટે વધુ પુરાવાની જરૂર છે.

જા. હા. એ.

ચીનાઈ રીપબ્લીકનો પ્રમુખ

ડા. સન યાંક સેનનું અધિવેશન

ચીનની નવી દિલ્લાઈના પ્રમુખ ડા. સન યાંક સેન તરફથી ડા. સન યાંક સેન (વિષે કેટલીક હકીકત 'ડેલી મેલ' માં પ્રગટ થઈ છે, જેનો હાર નીચે મુજબ છે:—

ચીનની નવી દિલ્લાઈના પ્રમુખ ડા. સન યાંક સેન બિટીશ કેસ બીચના મુખ્ય કલેર વિઠેરીયામાં આવેલ છે, જેણે 'મે સિલિયુ', અને માઇના ટાઉનની સરકાર ઉપર આવેલી એક નહાની અને સાદી હોટેલમાં તેને મળવાની તક મળી. સવારે ૧૨ વાગ્યે તેમની મુલાકાત થઈ. તેમણે હરતે વહેને એટ્રેસ હોટેલમાં વાણુ ટાણે મળવા જવાનું. એક તાલુબી પમાડે એવો મનાવ અહીં એ બન્નેને કે જોરડીપર હકાર મારતાં આલપાસથી કેટલાક ચીનાઓ નીકળી મારી હાથે એવાલાઆ અને હું લાં રહેલો તે દરમિયાન મારી ઉપર ભારીક નજર રાખતા રહ્યા. મુક રર કહેલે વખતે મારે તેમની મુલાકાત થઈ. એક ધણા લીલવાન તેમજ કાંતી વાન પુરુષ તરીકે તેમને (વિષે મારા મન પર હાથ પડી. સાધારણ રીતે ચીનાઓના બાંધમાં ને કંઈક કહાપણુ હોય છે તે તેનામાં ન હોય. તેઓ મુક મોડું અને વિવેકસર મોહતા હતા. એલવા આલવામાં પોતે એક બજારસ્ત આવેવાન છે એવો કંઈ કાસ એવામાં આવતો નહોતો. તેની વચ્ચે આધાર કરીરની કે કાપણુ કરવાની ખુબી ઉપર નહીં, પણ આધારણુ ડહાપણુ અને પોતાના દેહ તથા દેશી ભાષાઓ પ્રત્યેની માઠી અકિત ઉપર હતો. ચીનાઓની સહામાં તેણે એક બાપણુ અભિજ્ઞવાની તક મને મળી હતી. ઉરેરછી કરનાર આવેવાનો મારે બાપણુ કરતી વેળા સાધારણ રીતે ને જાણ એક એવામાં આવે છે તેણે કહ્યું તેનામાં હવું નહીં. સાધારણ વાત ચીનના રૂપમાં તેણે કાપણુ અને દેશી સાથે ચીનાઓના દુઃખની કહાણી કહી સ અજાણી અને પછી તેના કલાને ખાતા આ. ચીનાઓમાં બહુ આવેશમાં આવી જવાની ખાસીયત નથી. એજણી કહી કત સાવ લીધી રીતે તેની પાસે મુકી હોય તેની તેને કટ બજાર થાય છે. ચીનાઓના દુઃખની કહાણી અને નવી દિલ્લાઈના વિષય વે ડા. સન યાંક સેને

મુક મુક માર માર કલાક સુધી બાપણુ આવેલાં છે, અને અભિજ્ઞવાઓને જરા પણ કહાણા વિના એક વિનંતે તેને અભિજ્ઞ છે.

મુલાકાત દરમિયાન અને કહેવામાં આવ્યું હતું કે નવી દિલ્લાઈના પક્ષે એ કંઈ નાનીસુની છુપી મંડળીઓના જેવો નથી. તેના કાંપો અનુયાયીઓ છે, અને ડા. સન યાંક સેનના કહેવા પ્રમાણે નવી દળપર ઉણું કરવામાં આવેલું અન્યમ આપું બજાર તેઓની તરફ દિલ્લાઈ ધરાવે છે. સરકાર આ હકીકત અણુ છે અને તેથી તે છુપા કરકરપણ પોતાના અભાવનો આધાર રાખે છે. નવાં કરકર પાસે કાજોળો રહેવા દેવામાં આવતો નથી. તેને નિશાન તાકવાની કવાયન પણ મોડી દેવામાં આવે છે. ડા. સન યાંક સેને કહ્યું કે કાજોળાપર કાણુ મેળવવાનીજ તેઓની મોટામાં મોડી મુશીબત હતી, અને તે મેળવવામાં હવે હોતું મળી છે. તેને તારો મળ્યા છે કે મોડું કાજોળા રીપબ્લીકનો એ હાથ કર્યું છે.

તેઓનો હેતુ એક વાંકને બાહીએથી કાઢી બીજા વાંકને સ્થાપવાનો નથી. પ્રભુશ-તાક રાજ્ય મનાવણું એજ તેઓનો હેતુ છે. ડા. સન યાંક સેને કહ્યું કે ચીનાઓમાં એકલા કેળવાયલા છે, સુલેકને એટલા આકર્ષાર છે, અને હળામળાને કામ કરવામાં એકલા સમજી છે કે પ્રભુશ-તાક રાજ્ય સ્થાપવામાં તેઓને મુશ્કેલી નડે તેમ નથી. યુનાઈટેડ સ્ટેટસના જેવું બંધારણ બાંધવાની તેઓની નેમ છે.

પુક ચીનની તથા ચીનના છુદા છુદા પ્રાંતની સરકારે ડા. સન યાંક સેનનું માયું કાપી લાવનાર મારે છનામો કાઢ્યાં છે, અને તે છનામોની કુલ રકમ પા. ૫૦ હજારની છે. તેમની પહેલી મુલાકાત હેવા જતાં તેમના કોરકણુ 'પારકુ' કોરકટી વેળા મારા પર કેટલાક ચીનાઓ ભારીક નજર રાખી રહ્યા હતા તેણે કારણુ મને આ ઉપરથી સમજાયું. જામે એળા જમ્યા, અને મધરાત સુધી ચીનના અવિષ્ય વિષે વાતો કર્યા પછી ઉઠ્યા. કાકરને ઉતારે ત્રણેક માઈલ દુર હોય. કંઈક વિષે અને બાહી તેમની સલા મતી બજારવા તેમની સાથે જવા મેં માગણી કરી. પણ કાકરે આમકપુરવક અને ના કહી. મેં ત્યારે તેમને કહ્યું "તમાજા ઉઠેકને ખાતર તમારે તમારા કોરકટી રકણુ કરવું જોઈએ. તમારે મોક ને સાથે લીધા વિના બહાર ન નીકળવું

જોઈએ." તેઓએ મોં મલકાવ્યું અને કોરકટી કહ્યું કે "જો મને ચીડા વરસ પહેલાં મારી નાખવામાં આવેલો હોત તો મારા ઉઠેકની માઠી દલા માત. તે વખતે મારી જરૂર હતી. હવે મારા વિના સાથે તેમ છે. મારી જગ્યા લેનાર: ધણા ચીનાઓ હવે નીકળે તેમ છે. હવે મને મારી નાખવામાં આવે તો કંઈ શીકર નથી."

આ પછી ડા. સન યાંક સેનની મુલાકાત વારંવાર થતી. તેમણે અને વાનકુવર વિઠેરીયા વચેરે કેકણુ આવેવાન ચીનાઓની બપમાં મીજલસોમાં નોતરેલો. આ બધે સ્થળે મેં 'જેમું' કે ડા. સન યાંક સેનના જેવું કાંત સ્પેશિઅલિમાન અને કહતા બધા ચીનાઓના મહેરા ઉપર તર વરી રહી હતી. તેઓની મોટામાં મોડી ચીતા એજ છે કે ચીનની ઉલ્લાપાલમાં સરકારનો હાથ ન પાસે.

કેવટે તે બાજે મકરમ પોતાના લેખ માં પરશાવેને સંબોધીને કહે છે કે નવો અવતાર પામેલું ચીન એક દિવસ મહાન અને સંપુરણ સન્તાવાન દેશ બન્યા વિના રહેનાર નથી, અને તેના રેકણુ બોલી મુકનારી બહી સુધરવાની તેની આતરીક ઉમલપાલમાં કાંઈ પરશાવે હાથ પાસે હશે તેને તે કહી માફ કર નાર નથી.

પી. સુખામની પીએ નામના એક હાંદી સગીરને મીટોરીયાના માણસે પુખ્ત ઉમરનો હાંદી મધુ રજીએકન સર્ટીફિકેટ નહીં ધરાવના મારે તકસીરવાન હાંદી, અને ટરંસિવાલની ઉપલી કેસટમાં તેની અપીલ લઈ જવામાં આવતાં માણસે તેનો મુકાદો કાપમ રહ્યો હતો. અરબદારે આથી મુનિમનની વડી અભાવતમાં અપીલ કરવાની રજા માગી હતી, ને તેને અપવામાં આવી છે. તેનો અભાવ એ છે કે પોતે ૧૮૬૭ માં જન્મેલો હોય, અને હાલ તેની ઉમર ૧૧ વરસની જરૂર છે. તેનો બાપ સર્ટીફિકેટ ધરાવે છે, અને તે કહિણુ આફ્રિકામાં ધણાં વરસ થયાં વસેલ છે. અરબદાર હાંદીસ્તાનમાં જન્મેલો, અને બાળપણથી કહિણુ આફ્રિકામાં રહેલો હોય. કાકરની સર્ટીફિકેટ માણસે પાસે રજુ કરવામાં આવ્યું હતું તેમાં અપાવેલું હતું કે અરબદારની ઉમર ૧૬ વરસ કરતાં વધુ છે.

કુકાળ ફંડ

પા. સી. પ.

- ૧૪૧ ૧ ૬ અમલ સ્વીકારાએલા
૩૦ ૦ ૦ કોમરલીમાં મળેલા હિમ
રાજામના
૨ ૦ ૦ જોવન હીરા ખીલીયોરા
વાળા (મુટનહેજ)
૦ ૧૦ ૬ બાણુ બમવલીદીન (૩૨
વન)
૦ ૫ ૦ મુલાબદાસ નારણદાસ
૦ ૫ ૦ એ દીમ
૦ ૧૭ ૦ તામીલ કોમમથી મી.
વી. એ. એડીબાર
મારફત
(ઉપરની બે રકમ બેઠા
નસરમની અમારા
મિત્રીની બીની ઓશીસે
મળી છે.)
૧ ૦ ૦ દેસાઇ નાયુભાઇ બીમભાઇ
ખરસાકર
૧ ૫ ૦ દેસાઇ બલ્લભાઇ અદવા
ભાઇ પીપલધરાકર
૧ ૦ ૦ છોડુભાઇ બીમભાઇ પલ
સાચુકર
૦ ૧૦ ૦ દેસાઇ ખંડુભાઇ મુલાબ
ભાઇ પલસાચુકર
૦ ૧૫ ૬ વલી મણીભાઇ પ્રેમભાઇ
ડીડીલીકર
૧ ૫ ૦ મી. નારાયણ વાસુદેવ
૦ ૧૦ ૦ નાયક રામભાઇ મોરારજી
અમરીકર
૦ ૫ ૦ દેસાઇ કાલ્યાણાઇ લક્ષુ
ભાઇ કાળીઆવાડી
૦ ૨ ૦ દેસાઇ જોપાલજી મકનજી
સાંદલપોરકર
૦ ૨ ૦ દેસાઇ મુલાબભાઇ વલનજી
સાંદલપોરકર
૦ ૧૫ ૦ મોતી જીજી બીના મજી
જામકર
૦ ૧ ૦ દેસાઇ કુવરજી કીકાભાઇ
વેરમાકર
૦ ૫ ૦ કોલી રવજી લાલા બોદાલી
કર
૦ ૨ ૦ નાયક વલભાઇ બાણુ
ભાઇ કાળીયપોરકર
૦ ૭ ૬ એક મહસ્યે ખાનગી ધર
માલ ૬૩માંથી
(ઉપરની ૧૫ રકમ (પા.
૮-૫-૩) કેપટાઉનથી
મી. લક્ષુભાઇ અદવા
ભાઇ દેસાઇ મારફત

મળેલ છે.)

૪ ૫ ૦ ઇન્ડરનેશનલ પ્રેક્ષના કામ
કરનારાઓ

૧૮૬ ૬ ૬ કુલ

હીંમરલી ખાતે મળેલા ઉપરાજીયાથી
પા. ૩૦ ની ઉપર બહાવેલી એક બીડતા
મી. કે. કાળીદાસ લખે છે કે:—હજી ઉપ
રાજી માલુ છે. બીજા પાંચ પાણી મારી
પાસે આવી મળેલા છે. અને હજી
આવતા જાય છે. એટલે વીમતવાર—
નામવાર લીસ્ટ—હવે પછીની એક સાથે
કામદુ' મોકલીક. આ પ્રજાને બેમાર
બાઇઓ ને ઉપરાજીવાને ખંત લે છે
તેમનો તેમજ દરેક બાઇઓ ખુશીથી
માં નાણાં ભરે છે તેમનો ઉપકાર મળે
છે. ઉપરાજીવા લીસ્ટ પા. ૪૭ સુધી
પહોંચી ગયું છે. ને હજી વધારે નાણાં
ભરાવાનો સંભવ છે.

રેંમરમાં કુકાળ ફંડ

મી. જી. સી. પટેલ તા. ૨૩-૧-૧૨
ના લખે છે કે તેમના હયુ મળેલા કુકાળ
મટેના ઉપરાજીનો આકેડે આજ દીને
તીથે મુજબ છે:—
પા. સી. પે.

૪૪ ૧ ૬ પહેલાં બહાવેલ

૦ ૧૦ ૦ બે. ઇ. મુલ (એન્ડેલ)
૧ ૦ ૦ આર. રામનન્ડ (કરનલ).

૪૫ ૧૧ ૬ કુલ.

પરચુરણ

બેઠા-સરમથી મી. લાલે મહમદ
મસુદેવેવાસી લખે છે કે—અને ત્રીસી
કેરપમાં સીતળાનો મરજી ફાટી નીકળ્યો
છે, અને હીંદીઓએ તે કુપાવવાથી કારે
ધામલ થઇ રહી છે તે સંબંધમાં બહુ
વવાનું કે આમાં આપણા લોકની કારે
કસર છે. આપણે આ મુલકને રહેણાં
કરીને રહ્યા છીએ. રેલ બંધને તો ૪
૬ માસમાં પાછા ફરીએ, તેથી આપણે
આ મુલકમાં સારી હાલત અને સારી
રહેણીથી રહેવું જોઈ છે. મરીન માલુસો
સારા ધર ન બાંધી શકે, અથવા સારા
ધર બાંધે ન લઇ શકે. પરંતુ જેઓ
સારી રિવિતિવાળા છે તેમણે તો સારા
ધરો રાખવા જોઈએ, અને મહુજ સુધ

તા અને સ્વચ્છતાથી રહેવું જોઈએ, અને
રોડીઆઓએ તો સારા બગીચા ધરની
આસપાસ કરવા જોઈએ, કે જે જોઈને
મારાઓ પશુ હીંદીની હાલત બાણુ. તે
ને બદલે આપણા લોક બહુ સંકલ્પમાં
અને મલીચ રીતે રહે છે, તેથી આપ
ણને લોકજનમાં કાઢે, અને આપણુપર
તકલીફ પડે તેમાં કસુર કાઢી!

"બેઠીયા કુકાળ ફંડ" માટે મારિતસ
બરમથી મી. મુસા જન મહમદ (૪૭૦,
અરમ સીટ) તથા મી. ખીમજી દયાળજી
(૪૮૬, અરમ સીટ) તા. ૨૩ મીએ
લખે છે કે:—દેશના છાપામાં "બેઠીયા
કુકાળ ફંડ નિવારણ" માટે અરજી
વાંચી એ કામ માટે અમે એક ફંડ
એકતું કરવામાં આવ્યું છે, જેની બંધ
સ્થામાં મી. હાજી બેઠાભાઇ મોકળભાઇ
તથા મી. હીરાલાલ નારાયણ મણુના
(સેક્રેટરીઓ) તથા બીજા મહસ્યો છે.
આજ સુધી પા. ૨૭ જેટલી રકમ થઇ
છે, અને હજી ફંડ માલુ છે. ફંડમાંથી
પા. ૨૪ ની રકમ મી. હાજી બેઠાભાઇ
મોકળભાઇને બેઠીયાને લીરનાને રવાના
કરવામાં આવી છે. દરસવાલ, દરખાન,
તથા ડેકામોઆએના બેઠીયાવાસી લોકીઆ
નાં નામો આપી બેઠીયા નિવાસી તથા
બીજા હીંદીને અખનારે ફંડમાં મહત્ત
આપવા વિનંતી કરી છે.

આમદ મહમદ માલુન નામના હીંદી
મણુએલા એક કાપસને ઇમીએન કાવલ
ને; કામ કરી દરસવાલની હદમાં અખલ
લવાના વાંકસર કુમરસડેરપના માલુએક
સમુજ ખડે કરવામાં આવ્યો હતો
ફરીવારી પણ તરફથી કીટકીવે બહુબુ
હવે કે આપણી લખી વાંચી જાણતો
નથી. લોક તપાસમાં તેણે કહ્યું કરવું
કે આરોપી કામ કંધાવાણું માલુસ છે.
અને તે બીજી વખત આ કરકરમાં
કામલ મળેલ છે. બચાવ તરફથી વડીએ
બહુબુ કે હીંદી મણુવામાં અખનાર
કાપસનો આપ હીમેલ હતો અને આ
મુમમનની જાતની હતી. વડીએ કહ્યું
કે જેટલો મુખ્ય પ્રધાનને મુનિયનમાં
મૂલે લાં બધા અખલનો કલ છે, તેટલેજ
આરોપીને છે. આરોપી ઇસ્તલાનમાં
જન્મે છે એમ કહેવામાં આવ્યું હતું.
મારે બચાવ પસંતુ કહેવું જાન્ય રાખી
આરોપીને છોડી મુક્યો હતો.

કેપટાઉનથી મી. લક્ષુભાઇ બલભાઇ
દેસાઇ મી. એખલેને અને કારે માન
અથાવ એવી ઇજા રાખે છે, અને કેપ
ટાઉનના હીંદીઓ આ કામ એકત મળે
કરશે એવી ઉમેદ બતાવે છે.

પટાલો—તુરકી લઝાઇ

(૧૮૨)

તુરકી પારલામેન્ટ વીખેરી નામવામાં આવી છે. પારલામેન્ટ વીખેરી નામવાની નિરૂપણ સત્તા ના. સુલતાનને આપવામાં આવી છે. તે મતે પાસ ન થઈ સહુ તે યુનિયન અને પ્રેસિડેન્ટ કમીટીના પ્રયાસ પૂરું રહ્યું હતું. તેજ કમીટીના પ્રયાસથી હાલ પારલામેન્ટ વીખેરાઈ છે.

તા. ૧૮ મીએ ત્રીપોલીમાં ખુનખાર લઝાઇ થઈ હતી. પટાલીઓએ એક મથક ઉપર બે કીલ્લાઓ બાંધતા હતા તે વખતે તુરકીએ તેમનાપર હુમલો કર્યો. સખત લઝાઇ થાંભો વખતે આશુ રહ્યા પછી (૧૮૨ કહે છે) તુરકીને પાછા હઠવાની જરૂર પડી હતી. પટાલીઓને બચાવ કામ બરોબર ન થઈ સહવાઈ રાત્રે પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

હાલ ખન મનવારોએ ઝનારા નામના મથક ઉપર તોપનો મારો ચલાવ્યો છે.

પટાલીઓન કાફલાએ લઝાઇનો સરખામ તખસવાનુ કારણ આપીને ફરેચ, જર મન, તમા બિટીક સ્ટીમરોને મળુ જુદે જુદે ઠેકાણે અટકાવી છે. ફરેચ સ્ટીમરોમાંથી હવાઇ વહાણ કળે કરચું હતું, પણ તે ટયુનીસમાં દેખાવો કરવા માટેજ હતું. એવી ખાતરી ફરેચ સત્તા વાળાઓએ આપવાથી તે પાછું સોંપવામાં આવ્યું. જરમન સ્ટીમરોમાં કાંઈ ન મળી આવવાથી તેને છુટી કરવામાં આવી ભારે બિટીક સ્ટીમર ઉપર ૧૨ તુરકી અમલદારો હતા તેને તે ઉપરથી કિતારીને બપોતમાં લીધા. આ અમલદારોમાં રીઝાને કરીને એક નાખીએ લગ્નપત્ની હતો. તેઓ બધા અરબસ્તાનના મન માંતમાંથી એક બંદરે જવા ઉપડ્યા હતા.

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે ફરેચ સ્ટીમર ઉપરથી પણ પટાલીઓન કાફલાએ તુરકીને કિતારીને પોતાના બપોતમાં લીધા હતા. આ માણસો ફ્રાન્સને પાછા સોંપવા ભેજીએ એવી મામણી ફરેચ સરકારે કરી છે. પટાલીએ તે કમુલ સખવા ના પાડી છે.

એકીઆઇ તુરકીના સીરીયા પ્રાંતમાં આવેલ આનીનાસ નામના બંદરપર પટાલીઓન મનવારે તા. ૧૬ મીએ તોપનો મારો ચલાવ્યો હતો. આ બંદર ઘણા પાની સરહદને જુલુજ હતું છે.

તા. ૧૬ મીએ ત્રીપોલીમાં અરબદેશ ખાતે ચએલી લઝાઇમાં પટાલીઓને પાછા ફરવાની જરૂર પડેલ હતી તા. ૨૦ મીએ પટાલીઓએ તે મથક કળે કરચું છે. કહેરની આસપાસના કામમાં કોઇ તુરકી જોવામાં ન આવવાથી એવી અટકાઈ કરવામાં આવે છે કે ચએલી લઝાઇમાં તુરકીની મોટી ખુવારી ચએલ દેવી ભેજીએ.

ફરેચ સ્ટીમરપરથી પટાલીઓન કાફલે કળે લીધેલ તુરકીને ફરેચ સરકારને પાછા નહીં સોંપવામાં આવે તો ફરેચ મનવારને પટાલીઓન બંદરે ખડી કરવામાં આવશે એવું જણાવવામાં આવે છે. પટાલીએ જણાવ્યું છે કે આ સવાલને ત્રીવેશ માટે જેમ ખાતેની કોનફરન્સ અમુલ લઇ જવે ભેજીએ.

સોફીય અને હોદીકા વચ્ચેનાં કળે નાં કોરડાં પટાલીઓને કાપી નાખેલ છે. હોદીકા એ અરબસ્તાનના મનમાં આવેલુ રાતા સમુદ્રપરનું બંદર છે. સોફીયનું બંદર રાતા સમુદ્રને સામે કીનારે સુદાનની સરહદમાં આવેલુ છે.

‘લીકર’માં એક ખાસ સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે ત્રીપોલી બંદાર રાત ના કરેલ છેલ્લા એક કલાકમાં આરબોએ એક કુનેદ વાપરી ફેલ્ડમાં રીતે કામ લીધું હતું. જમણમાં આવેલા કુવારનાં ઝડોને કોરડાં બાંધી એકસામટાં ખુબ કલાબ્યાં, જેથી મોટું લશ્કર ચડી આવવું હોય એવો ભવાજ અને દેખાવ પટાલીઓન ખવણીમાં થઈ રહ્યો. તેમાં કળે પટાલીઓને મેદાનમાં પોતાનો ફેલ્ડો કાર્યોથી ઝાડો ઉપર ખલાશ કર્યો. ત્યારબાદ આરબોએ પટાલીઓની એક બાજુએ જઈ પહેાંચી તેમની ફેલ્ડીક ખુવારી કરી.

રેમના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે સીરેનપાથી પટાલીઓના કામથી મળ્યા છે જેમાં ભારે નિરાશાની લાગણી બતાવવામાં આવે છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે જેથી એક લઝાઇમાં જર સાગીરી અને ક્રીનેટીઅરસ નામની પટાલીઓન ટુકડીઓનો સાવ માણુ વાળી નાખવામાં આવ્યો હતો. એ ટુકડીઓમાં ફેલ્ડાક માત્ર જોહરાઓજ હતા. કુલ મનોના હસારાથી તેઓ બેચાકળા થઈ નાહા, અને વેલખમાં મા અમને બચાવ એવી જુએ પાડી ઉઠ્યા.

ત્રીપોલીમાં ૪૦,૦૦૦ વડે લશ્કરની જરૂર પડેલ, જે થોડાક વખતમાં ઉપડે.

સીએર ત્રીપોલીની ખાસ કમુલ કરે છે કે મામલો બારીક છે. કેમકે તુરકી લશ્કરમાં અનવર બે ભારે કુદેશી કામ લઈ રહેલ છે.

લઝાઇ સંબંધી પરચુરણ

પટાલો—તુરકી લઝાઇ બાશમાં બિટનની બેરકારીનો ચિનાર આપનાઈ એક ચિત્ર “હોદી પંચ” માં પ્રગટ થયું છે. તેમાં બિટનદેવી સીંદ મસ્તપણે સતો પડેલ છે. પુછેથી મોરલમ લીમણે એક મુસલમાન તેને ઉધમાંથી જમારી બેઠો કરવા મથે છે. “મુસલમાન કુનિયા” રૂપી એક મહત્ત્વ મોટું ‘સુમળુ’ લઈ સીંદના કાન આગળ વસાડે છે, પણ સીંદની લીધ કાંઈ રીતે કડતી દેખાતી નથી.

પટાલો—તુરકી લઝાઇની બાગતમાં ના. કાશુમના અખીર બરીડીથી ખાન આવે છે, અને લઝાઇ સંબંધી ખખે ઉલટ પુરવક મેળવીને બાજુતા રહે છે. તેમણે આ ખખે મોકલવા માટે પોતાના ખાલ માણસોને તુરકી મોકલેલ છે.

‘લંડન ટાઇમ્સ’નો સોફીયાનો ખખર પત્રી જણાવે છે કે બૌસાદાર જમાથી તેને ખખર થઈ છે કે ડીસેબર તા. ૧૧ ૧૨ ના અરસામાં જરમનીથી તુરકી લઝાઇનો સામાન લઈ એક ખાસ જેન આવી પહેચેલ અને બીજી એકની આવવાની તકવારી હતી.

‘લંડન ટાઇમ્સ’ જણાવે છે કે ફ્રાન્સના “લતા” પત્રનો ખખરપત્રો ત્રીપોલી થી જણાવે છે કે તા. ૧૫ માં ડીસેબર ના પટાલીઓન લશ્કર પોતામાં બે કળર વધુ માણસોનો ઉમેરો કરી તુરકી ઉપર હુમલો કરેલ પણ ૨૦૦ માણસો અને બે ઓફીસરોનો ખન આવી પાછું હતું પડેલ. તુરકીના ૧૨ માણસો કહીલ અને ૩૦ જખમી ચએલ. તા. ૧૭ ના કોનકેર તરફ પટાલીઓને પહેાંચા હતા, પણ તુરકીનો જખરજખર હુમલો થવાથી પટાલીઓન લશ્કરને કહેર તરફ પાછું ખાગવું પડેલ. તા. ૧૬ ના સખત લઝાઇ થએલ. તુરકીએ પટાલીઓન પ્રકરને થેરી લઈ કુરમનોના ૫૦૦ માણસોનો નાશ કર્યો હતો. તેમ લઝાઇનો બસે અખ ખાખ પણ કામ કરેલ.

સોમાલા તા. ૧૬ મી કમુલવારીના સીધી મુબલ ખબ છે તે સંબંધી જવી જહેર ખખર ૬૫૦ નામનારનું ખાન બેચીએ છીએ.

દીવા મદરસે ઇસ્લામીયા

સોઠરેટરી કબજે છે કે :—તા. ૧૪-૧-૧૨
ને રખીવારે બે વાગે ડરખન સુરતી મસ્જીદ
ની મુજરાતી રજુલમાં બરખ છુલ્લાના
મામ હીવા, ફાસમડી, તથા દલાળના કેલ
લાક ભોજાએ મીટીંગ બરી હતી. સદરકુ
મીટીંગમાં ખીજા કેલલાક ભોજાએ બામ
લીધી હતો. ફાસમડીના મી અલમાબજ
ને ચેરમેન તથા માસ્તર કલમાબલ ખુસા
ને સોઠરેટરી નીમ્યા બાદ ડરખાસ્ત કર
વામાં આવી હતી કે હીવા મામ નાં દીની
કલમનો મદદરેજો નયા બેચી તેની જરૂર
છે. મદદરેજો ખોલી ઉરફ, અરખી લખતાં
પદતાં શીખવવું જોઈએ. દીની કલમની
કેલથી જરૂર છે અને શુ શુ કાયદા છે
તે વિષે ફરેકે ફરેક વીનેયન કર્મા બાદ
રખ મેઝબરોનાં બામ નોંધાયાં હતાં ફર
મહીને ૧ શીર્લીય શી લેવાનો હરાવ મયો
છે. તે સિવાય વધારે લીલલાક જેને
આપવું હોય તે બાપે. ફરેક મેબરેએ
કામમાં ફાશીય કરવી, મેઝબરો વધારવા,
તથા ફર મહીને મીટીંગ બરવી, એવો
હરાવ કરી મીટીંગ બરખાસ્ત થયું હતી.

2013 2014

મોજાંબીક પ્રવચનમાં ચાલ્યા ચીડકુથી
 "એક મુસલમાન" લખે છે કે:—પલાલો
 —તુરકી સંક્રાંતના બારમાં અત્રેના મુસલ
 માનોની એક મીઠીમ માં, મુસાલ કાસમ
 બાધ વચ્ચેના મકાનપર મલેલ. છટાલી
 ના હીચકારા કુમેલાપર વિવેચન થયા
 પછી "ધરાણું" કરવા કરાવ મલેલ.
 અહીંનો વેપાર ચારો ન હોવા છતાં દરેક
 ભાષાએ ગળા મુગળ પૈસા ભરેલ. હોંદુ
 ભાષાએ પણ આ કામમાં પોતાના મુસલ
 માન ભાષાએ સાથે સામેલ થયા હતા.
 હોંદી ભાષાએ ધરમતા બેઠે છુટી એક
 બીજાના દુઃખમાં બાગ લીએ એ બીના
 બહુજ ખુશી થવા લેરી છે. અત્રેના
 હોંદુ ભાષાએ જેમાં શા. નાગરદાસ
 પાનાચે એક આત્રેયાન છે તેમજ
 અમારા કામમાં મદદ કરી છે તે માટે
 આભાર માનીએ છીએ. આવીજ રીતે
 હોંદુ મુસલમાન હમેશાં ભાષાચારાની
 માંહથી વધુ ન વધુ બેઠાવ એવી ધમર
 પાસે પ્રારથના છે.

બે હાંદી વેપારીયર તહોમત

निष्पत्ति करी हुई अथवा

કુમરચક્રેરચના વેપારી કર્મમાધ્યમ આમદ
કાજ તથા ફેરીવા કમ્યાદીમ કર્મમાધ્યમ
પીપરાવાળાના કંપર તા ૧૫ મી અને
વારીએ ફેરવારી કરેટમાં કેસ ચાલ્યો
હતો. કર્મમાધ્યમ આમદ કાજ કંપર બે
અશિયો હતા. એક એ કે તેની મીલકત
નાદાર જાહેર ચતાં પહેલાં તેના બેબુદારો
ને નુકલ્લાની પહેલે તેમ અમમાણીકપલે
અને કુમાધ કરેલી રીતે પા. ૧,૭૨૫
જેટલી કામતતો માલ વેચ્યો કે ઉત્તમ
કર્યો; અને બીજો એ કે તેની મીલકત
નાદાર ચવા છતાં તેની મીલકતના ફંદરી
વીલમ થોમસ હોલને કુમાધથી ખોટા
અથવા તો ઉકાસક અને ફેરવાર કરેલા
ચોપડા બતાવ્યા.

મધ્યાહ્ન મર્યાદા પીપરાવાળાપર
એ આરોપ હતો કે તેણે નાદાર જાએલા
કાણ સાથે તેના લેણદારને ગુસ્સાન
પહોંચાડવા કાવતરું કર્યું. તહોમત
કારેના વકીલે ન્યાયાધિક તથા જ્યુરી
પાસે લંબાણમાં બચાવ રજૂ કર્યા
બાદ જ્યુરી વિચાર કરવા છૂટી હતી અને
પાછા આવી તહોમતદાર નિરપરાધી હોવા
નો મુકદ્દમા આપ્યો હતો. શ્રી. જદીસ
મેક્સન એ મુકદ્દમાને મળતા આવ્યા, અને
જણાવ્યું કે આ મુકદ્દમાત દેખીતી રીતે
ચોપડા બરાબર રીતે રાખવામાં આવેલા
હોવાથી ઉણ વધ છે. તેને માથે તહોમત
બીજું મુકદ્દમા આવેલ છે. પણ જો
ચોપડા બરાબર નહીં રાખવાની કસુરને
આરોપ મુકદ્દમા આવ્યો હોત તો નિર
પરાધી કરાવામાં તહોમતદારને મુદ્દેલી
નહત. એવદ આરોપીઓને નિરદોષ
કરાવી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

ચીનના વધુ પ્રતિભા જે ચીનાઇ સર
કારને વફાદાર ગણાતા હતા તેમાં અરાજ
કતા અને એરપ હોખલ પધરામ મયા
છે ખદમાસોનો દેર વરતી રહેવાથી
ચોરી અને અનીતિનો વસ્તિ ભોમ થઇ
ગઇ છે, અને પશુ સોઢા જ મસોમાં
અને મુકામાં છુપાઇ ગયા છે, ૧૦,૦૦૦
મંચુઆની કતલ કરવામાં આવી છે.
ચીનાઇ ટુરકસ્તાન નામના ચીનાઇ
સંઘતપત્તાના પ્રાંતના લોકોએ અજબો કરી
રાજવડી જાતના મંચુઓની કતલ કરી
છે, અને અજબકાર રાજ રચાવ્યું છે.

કેપટાઉન

કેષ ખિ. છ. યુનિયનના કોઈરેટરી લખે છે કે :—પોરટ ઇલીઅમેલવાળા મી. ત્રીકમ દાસના માનમાં કેષ ખિ. છ. યુનિયનના પ્રમુખ મી. હખાલીમ તુરહીન તરફથી, ગુરુદેવોકમાં પોતાના મકાન ઉપર એક આપણીનો જસસો કરવામાં આવ્યો હતો કેષ ખિ. છ. યુનિયનના બધા આવેલાન મેં ખરે કાજર હતો. હજી મીઠાઈ વિગેરે નો નારતો લેવાઈ રહ્યા બાદ મી ત્રીકમ દાસે મી હખાલીમ તુરહીનને તથા સભા ને મુખ્યારક્ષાથી આપતા કહ્યું 'કે આપણું બળ સંપર્માં સમાએલું' એ, અને આવા મેળાવણી સંપર્ની વૃદ્ધિ થાવ છે. હોંદુ મુસલમાન એક થઈ હશે મત્રે એ આપણા ચાતા દિવસની નિહાની છે. બીજા મહ રથેએ પણ સમયાનુસાર આપણે કર્યા હતા. મી. હખાલીમ તુરહીને પોતાના આપણમાં બધાઓ' કે દક્ષિણ આફ્રિકા ના હોંદીએની કેઝેસ ભરવા માટે 'ઈડિઅન ઓર્પિનિયન' માં એક અર્થદત્રાએ સુચના કરી હતી. તે બાબતપર બહુ બ્યાન મળ્યું નથી, પણ મને લાગે છે કે આવી કેઝેસ કેષટાઉન ખાતે ભરીને સફળતા કરાય તો સરસ વાત ગણાય. યુનિયનના જુદા જુદા પ્રાંતના પ્રતિનિધિઓનો વિચાર આપણે બાંધીશું એટલું જ નહીં, પણ યુનિયન પાશ્ચિમના જુદા જુદા મેંખરેની મુલાકાત કરવા પણ આપણે સક્રિયતાન મહત્તુ બીજા ભેલાનરાએ પણ મી હખાલીમ તુરહીનને આ બાબત માં ટેકો આપ્યો હતો છેવટે આ બાબત નો રીપોર્ટ 'ઈડિઅન ઓર્પિનિયન' પર મોકલવાનો, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજાં એટોસીએસનો સાથ આ બાબત માં પણ વહેવાર આપવાનો કરાવ કરી સભા વિશ્વરજન થઈ હતી.

અચ્ચ જીવજાતી દીવાળી તા. ૪ નવે
મરના એક લખનાર જણાવે છે કે—જ્યો
ના મી. હસપજી હરમાહલ કસુ, તથા
મી. હુસેમાન દાવજી કાજી જાળી મુલતે
પરદેશથી પાછા ફરતાં તેમના માનમાં
એક જલસો દીવા મહેશીસે હરમામ
તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો. મી. કાજી
એ ઠા. ૫, તથા મી. હસપજીએ રૂ. ૧૦
મહેશીસને ભેટ આપ્યા હતા. મી.
મુસાજી હુસેન હુદત્તાએ મરજીદના
મી. નરપદ નાજરા માટે જખમલનો
મીલાર મોકલ્યો હતો તે પછી જલસામાં
બેઠેર કરવામાં આવ્યું હતું.

કેપ યુનિયનના ચેરમેન સામે વધુ ફરિયાદો

સેક્રેટરીના કામગીરી

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

તા. ૩૦ મી ડિસેમ્બરના અંકમાં પ્રગટ થયેલા મી. આદમ એચ. ઇ. મહમદના કામગીરી સંબંધમાં લખાતા હે કરકાષ આગેવાનની દ્રવ્ય છે કે તેણે પોતાની કામગીરી હે તરફ લક્ષ રાખવું, અને એટલી સહિત જેનામાં હે તેને કામ આગેવાન હરે છે. અમારા યુનિયનના સભ્યોએ અમારા પ્રમુખને નાખુશી પેલા કરી હોય તો તેણે માત્ર એક જ કારણ છે. ૧૯૧૧ ના માર્ચ માસમાં નાથા બાઇ કાઠવાલાના નામનો એક હાંદી પોતાના જુના વસવાટના આધારે પોતાના બીજાને સના સેક્રેટરી આતર કેપમાં ઉતરવા મામતો હતો. આ જાપાના વાચનાર ને ખબર હતી કે આ કેસ કોર્ટમાં ગયો હતો, અને તેમાં યુનિયન મદદગાર હતું. આ કારણ ને વખતના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ મી. ધનસારે ચલાવ્યું હતું. જેમાં પ્રમુખ મી. આદમ એચ. ઇ. મહમદની તદ્દન નાખુશી હતી. એ વિષે કેટલીક ટીકાઓ અને કામગીરી ઓપિનિયનમાં પણ પ્રગટ થયા હતા. તો વાચનાર સમજી શકે છે કે પ્રમુખને બેઠું સામે એમાં યુનિયનની શું કસર ?

આર પછીથી આજુબુધી પ્રમુખ મીડીંગ માં આવ્યા નથી. અને આમ આગેવાનની બેદરકારીથી નીચપીત મીડીંગે બારાંઈ નહીં અને જેબર શી પણ વસુલ થઈ નહીં. હોલના કીરામાં મહી જવાથી સખન નોટીસો થઈ, ત્યારે પણ પ્રમુખને ચેતાવવામાં આવેલ, તેમાં જવાબ એજ મળ્યો હતો કે મને યુનિયન સાથે કશી સંબંધ નથી. આ ઉપરથી મી. ધનસારે કોહાને જલ્દેર કરી મીડીંગ બોલાવી, અને પછસા ઉપરાવનારા પાસેથી હીલાળ લઈ હોલમાં કીરામાં બેસ્યા. અને એ પ્રમુખ સાહેબ જેરવ્યવસ્થા કહેતા હોય તો બહે.

યુનિયનમાં હરેકર મી. કીરાનંદ મુલક જનાર હતા. તેમણે પ્રમુખને ચેતાવ્યું કે આપ મીડીંગ બોલાવો અને હું મારો તમામ હીલાળ રજૂ કરી વિજય મળી. યુનિયનના માણ સેક્રેટરી મી. કાસમ બેગવી મયા જેની પણ પ્રમુખ સાહેબને ખબર કરવામાં આવેલ, તે પણ મીડીંગ

ન બરવાથી પોતાનો ચારજ સોંપ્યા સિવાય આવ્યા થયા. અને એ પ્રમુખ સાહેબ અવ્યવસ્થા કહેતા હોય તો બહે.

આમ માત્ર એકલા વાઇસ પ્રેસીડન્ટ મી. ધનસારે શીર સંબંધો બોલે આવી પડ્યા. અને તે પણ સ્વદેશ મયા. આમ એટલીસરો વિનાની યુનિયન શું કરી શકે? ત્યારે જનરલ મીડીંગ બોલાવી ખાલી પડેલ એટલીસરોની જગ્યા પુરવામાં આવી. અને એ પ્રમુખ જેરવ્યવસ્થા કહેતા હોય તો બહે.

હરેક મીડીંગોની ખબર રજીસ્ટરડ અને બીનરજીસ્ટર કામગીરી પ્રમુખ સાહેબને કરવામાં આવેલ છે, છતાં તે હાજર થયા હતા નહીં. તોપણ પતલ અને રખડ માં તેમને પોતાનો હોદ્દો સંભાળવા અને કામના બધા ખાતર યુનિયન સાથે સામેલ રહેવા વિનંતિ કરવામાં આવી હતી. અને તે બધું ત્યારે તદ્દન નિરપ યોગી જણાયું ત્યારે નવા પ્રમુખની ચુનટણી કરવામાં આવી છે. અને પણ પ્રમુખ અયોગ્ય ગણતા હોય તો બહે.

પોતાના કામગીરી જણાવેલ છે કે સાથે આદરિકન એસોસીએશનના એક ટીમ પ્રમુખ મી. ધનસારે સા. આ. એસોસીએશનના નામથી રજૂ કરેલ એ સોસાયટી માટે ફંડ ઉઠા કરેલ છે, અને એથી યુનિયનને કાંઈ ફરકત નહીં હોય એમ પણ નથી. માત્ર રાજ્યાભિષેક દાણે અને ફિલ્મી કરવાર વખતે ના. કીમ ઉપર મુખારકબાદીના તારો કરવા હતા. અને રાજદારી કારણ ગણી સકાય નહીં, કદાચ એને રાજપદારી મધી યુનિયનને ફરકત પહોચાડનાર મણે તો ખુદ પ્રમુખ મી. આદમ એચ. ઇ. મહમદે કેપ અલુમન ધરવામ એસાયટીના નામથી રાજ્યાભિષેક અને કરવાર વખતે તારો કર્યા હતા એને પણ યુનિયનને ધકે પહોચાડનાર કેમ નહીં મણાય ?

જુનાઉટે હાંદુ એસોસીએશનના બાજે વાનો તેમજ અન્ય કામના આગેવાનો યુનિયનમાં હજી સભેલ છે, અને યુનિયનના બધા અને મજબુતી ખાતર તમામ કામ અને વીચારવાન આગેવાનો યુનિયન સાથે સંબંધ રાખવા તકપાર છે. મી. આદમ એચ. ઇ. મહમદ પોતાની કાર રવાઈ ચેગ્ય સમજે તો જવારે ના. કીમને લંડનમાં રાજ્યાભિષેક થયે ત્યારે એ ખુદ યુનિયનના પ્રમુખ હતા, અને યુનિયન તરફથી મુખારકબાદીનો તાર કરવાને સત્તા વાન હતા. છતાં યુનિયનને કોરે કહી કેપ અલુમન કસલામ સોસાયટીના પ્રમુખ

મી. આદમ એચ. ઇ. મહમદના નામથી લંડન રાજ્યાભિષેક વખતે તાર કર્યો હતો. આથી સહેજે સમજાયે કે ખુદ પોતે જ યુનિયન તોડવાની કોશીસ કરતા હતા, કે તેને મજબુત કરવાની કોશીસ કરતા હતા !

હી હું છું આપનો નમ્ર સેવક
BURHANUDDIN DESAI,
સેક્રેટરી, કેપ યુ. યુ. યુ.

તા. ૧૨-૧-૧૨.

વધુ કામગીરી

આ બાબતમાં મી. યુઝાનબાઇ રમ નાયજી દેસાઇ તરફથી તા. ૨૦-૧-૧૨ નો લખેલો એક કામગીરી મળ્યો છે. જેમાં મી. આદમ યુઝની બાહોશીનાં વખાણ કરી જણાવ્યું કે તેમણે યુનિયન જેવા એકના એક કામી મંડળથી અલગ થવું એમાં શીલા મણાયો નહીં. મી. ગાંધીને દાખલો આપી ખતાવ્યું છે કે સ્વદેશી બિમાની આગેવાનો દેશસેવાની પોતાની ઉમદા નેમ કહી ચુકતા નથી. યુનિયન ને જે કાર્ય કરવાના હોય તે ન કર્યા તેથી બીજા કોઈ મંડળ તે કરે તેથી યુનિયનની જરૂર નથી એમ કહ્યું નથી. જેમને જમણે હાથ કહી કાંઈ ન કરી શકે એમ હોય તો કાપે હાથે તે કામ કરી લેવાય છે. માટે મી. આદમ યુલે તેમણે ખતાવ્યા છે એવા નજીયા વાંધાસર યુનિયન જેવા અમરના મંડળથી અલગ થવું નહીં જાહેર. આમાં એસોસીએશન અને લીગને બદલે એક જ બાઇબોલું યુનિયન સ્થપાએલું છે તે કામ વારંતે બદલ જરૂરી છે, અને તે મંડળ કાયમ અને મજબુત થાય તેમજ કરવા મી. આદમ યુલે લખનારે ઉપરે વિનંતી કરી છે.

મી. આદમ યુલનો કામગીરી

મ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,
આપના કીમતી પત્રના તા. ૧૭-૧-૧૨ ના અંકમાં રહે મે પાને જે બાબત મી. એસ. એમ. રહીમની સહીથી જાપાઇ છે તે વાંચીને ધણેજ ખુશી થયો છું. ખુશી થવાનું કારણ એજ કે હવે મારા હાંદી બાઇબો વાંકે મરી કે કોની તકશીર તેમજ સમાઇ, અને કોની જુદાઇ છે તે સદુના જણુસમાં આવશે. હું જવાબ દેવા તકપાર હતો, મગર સંભળવામાં આવેલું છે જે બીજા કામગીરી મારા વિષે તમે ઉપર જાપવા મોકલેલા છે. જેથી હું જવાબ દેતા હાલ થોભી ગયો છું. બીજા કામગીરી વાંચીને એક જ વખત સદુને ચુકતે ખુલાસો દેવા તમે ઉપર જવાબ મોકલીશ. શી. સેવક,

આદમ એચ. ઇ. મહમદ.

કેપટાઇન, તા. ૨૦-૧-૧૨

હોંદુસ્તાનના ખખરો

(હીંદી ડાખા ઉપરથી)

જુનાગઢ રેલ્વેના એકમીનીસ્ટર તરફ થી દેરોની એક મોટી સંખ્યાને ખીરના જંગલમાં સંગ્રહ કરી આપવામાં આવે છે. દરેક દેર હીંદી પાણી પુર પાડવા ની જરૂરી સાથ રૂ. ૫ અને પાણી પુર પાડવાની જરૂરી સીવાય દરેક દેર હીંદી રૂ. ૩ ની શી લેવામાં આવશે એવું જાહેર થયું છે.

સુબખવાળા શ્રી મનજી સીવજીએ હાલની ખનાજની મોંઘવારીને લીધે પેતાના વતનના સ્થળ પોરબંદર ખાતે એક સરકારી દરે ખનાજ વેચવાની દુકાન ખોલાવી છે. આ અને તેમની બીજી સંખ્યાવતોમાં તેઓ પેતાના વતનના ગામો હમેશાં મોખરે સુકતા હોવાથી તેમનું નામ પોરબંદરમાં ધરમણું થઈ પડ્યું છે એવું 'જામે'માં જણાવવામાં આવે છે.

મોરબીના કોઠાર કાઢેખ જેઓ હાલ ઇમલાડ ખાતે છે, તેઓએ હાલની મોંઘવારીના સળબે એવો કુદમ મોકલાવ્યો છે કે રૂ. ૧૦ સુધીના માસીક પગારવાળા રેલ્વેના સળબા નોકરોને તેના પગારના ચોથા ભાગ જેટલી રકમનું વધારાનું બચું આપવું.

મોરબીના કોઠારે એ રાજ્યની કાંઈ સુકમમાંથી બહાર પડેલા ૮ વિદ્યાર્થીઓને ચલતી કેલવળી લેવા માટે ઇમલાડ મોકલ્યા છે.

કાઠીવાણથી આવનગર ગયેલા બીજા વરમમાં એકલા બે ઉતારોને કરકસુ ઝોરીસરે પૂરવું કે તમારી પાસે જાકત માલ છે કે? તેઓએ જવાબ આપ્યો કે કાંઈ નથી. પણ તપાસ કરતાં એક પેટીમાંથી રૂ. ૭ હજારના દામીના અને બીજી પેટીમાંથી રૂ. ૧૨ હજારના હીરા નીકળ્યાથી તે બંને જપ્ત કરવામાં આવેલ છે.

રાજકોટના દુકાન દુકાન માટે એક કેપ્સ ટેક્સન મુબઈ જતાં તેને રૂ. ૧૨,૦૦૦ ની મહા મળી હતી.

નમર ખાતે એક અનાયામક બોલવા માટે રૂ. ૪૭૦૦૦ ની મહાલી આપી છે.

સુબખમાં એક એવો કીસ્સો જુઓ હતો કે જેમાં એક હીંદુ શાંતિના ખાતે વાનોના કુદમથી એક સ્ત્રીનો મોઢમો કાપી નાખવામાં આવ્યો હતો. આ મંબીર બનાવથી લગ્નવાદને સીએ આપવાત કરેલ. શાંતિના ખાતેવાને કોરટ માં ખસા કરવામાં આવતાં આઠ આઠ માસની સજાત કેદની સજા થઈ છે.

રંજુનની એક ઓફિસ ખરમા બાંગી પડવાથી સુબખ ઇલાકાના રૂ. ૫૦ લાખ જેટલા ખોટા થયા કહેવાય છે.

"કેપીટલ" પત્રમાં એક ખખરમાં જણાવવામાં આવે છે કે સુબખના પ્રસિદ્ધ મુલ્કજી જેહાના પૌત્ર મોરબનદાસ સુદર દાસ યુજરી જતાં એવી મજબૂતરી થઈ છે કે મરકુમે પેતાની જીંદગીમાં રૂ. ૨૦ લાખ જેટલી રકમ સંખ્યાવતી કામમાં વાપરી હતી.

મોટા ફાર્મો ખોલી દેર રાખવા તથા ઉછેરવા અને કુદમ વિગેરે મોરબનો મોટે વેપાર કરવા "ધી કેટલ બીડીંગ એન્ડ સપ્લાય કા." નામથી એક લીમીટેડ કંપની રૂ. ૨૦ લાખની આપણુ સાથે સુબખમાં ઉભી થઈ છે.

કામગી બનાવવા માટેનો આવો બનાવવા સારૂ દારુજીંગ કુલ્લામાંના કેટલાક જમલોમાંથી બાંધુ મેળવવા કલકત્તાની એક પેટીએ બંધાવવા જામલ ખાતા પાસેથી છુટ મેળવી છે.

અસંજ વરમના કીત માટે એક કોન હરમ્લ સ્થાપી તેની એક રૂ. ૪૨ વરસે કોન રેલ સાથેજ બરવાની દરખાસ્ત કલકત્તા વાળા 'સિવિલ મિરર' કાપી છે.

વડી પારાસભામાં એ. મી. જોખલેનો કેલવળીને લગતો, એ. મી. બાસુનો લગતો લગતો, તથા એ. મી. ઝીજીનો વધુ ને લગતો, એવા ત્રણ ખરડાઓ વધુ વિચાર માટે રજુ થનાર છે, જે સબખમાં સ્થાનિક સરકારના મતો હીંદી સરકારને મળી ગયા છે.

ખાખાજની સરકાર કહેવા "સુબખ સમાચાર" માટે કોઈ બીજો કાપવાર ન

મળી આવવાથી, રીપુર માટે ૬ માસની સજા બોમવનાર એક ખખાજીની એકામ માટે પસંદગી કરવામાં આવી છે.

નામદાર વાલસરાયની કારોબારી કાઢીન સીલના સભાસદો અને સુદાં સુદાં ખાતાં એના વડાઓ કેટલોક વખત થમાં ખરમ ના પદાસની યોજનાઓ તપાસ કરવામાં મુબાયા છે અને અત્યાર સુધીમાં તેના સંખ્યામાં થઈક કરવામાં આવ્યું છે. એવી વડી સંખ્યામાં આવે છે કે આવતા વરસના લગ્નકરી ખરમના અડલ ઠાળો તપાસવા માટે ખુબજીઓની એક કમીટી બેઠી મળશે અને તે બીજા સુધારા જેમી ખરમમાં કેટલીક કાપકાપ અને કરકસર કરશે.

કરાચી અને ધરાન વચ્ચે રેલવે બાંધવાની યોજનાપર વિચાર ચલાવવામાં આવે છે. આ યોજનાની સાથે એશીઆ માઇ નરથી ધરાન સુધીની રેલવે જોડાવાથી ધમલાંદનો કુદો રસ્તો શોધવા ને પ્રયાસ આવે છે તે ફળીજીત થવાનો સંભવ મજબૂત છે.

નામદાર કહેનશાહ અમોરબની કીસ્કી દરખાસ્તની તાજપોશીની કીવા માટે એક ખાસ નવું તાજ તપાસ કરાવ્યું હતું. લંડનના ક્રેવેરીઓની એક પહેડીને એકામ સેપવામાં આવ્યું હતું. એ નવા તાજ પાછળ આવે રૂ. ૧૦ લાખનો ખરમ કરવામાં આવેલ.

અજાનીસ્તાનમાં ડાપાયેલા પહેલવહેલા વરતમાન પત્રની પહેલી નકલ પેલાવર ખાતે પહેલી છે. તે પત્રનું નામ 'સુર જલ્લ અખખાર' છે અને તેના ઉપર ૧૫ મી સાવાલ ૧૩૩૬ ની જોડેલા તા. ૬ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૧ ની તારીખ છે. ૫૪ લીલાચાદમાં ડાપાયેલું છે.

હીંદુ યુનીવર્સીટી લીલ્યાલના એક ખાતેવાન ના. દરખાજાના મહારાજાએ મહોએડન યુનીવર્સીટી દુકામાં ૨૦ હજારની રકમ આપી છે.

ના. ખાખાખાને હીંદુ યુનીવર્સીટી દુકામાં રૂ. ૫૦૦૦ આપ્યા છે.

ખાખાજી—તા. ૧૫ મી અને વડીએ કલકત્તા પહેલી હતી.

અવરમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટોસો

નાદારી, ફર્ન રજીસ્ટરેશન
વિશેષે સંબંધી

વેલમરનરજીસ્ટર આતે એન્જી-એરીએ નરજીસ્ટર રજીસ્ટર નામથી રજીસ્ટર થએલો રાજ્યમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી ડોડી દેવામાં આવનાર હતો.

પ્રોવેસ્ટરમ ડીસ્ટ્રીક્ટ, રેનસ્ટરનટીન નં. ૭૧ માં હજારાલીમ આમદ મુનારાના નામથી રજીસ્ટર થએલો રાજ્યમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી ડોડી દેવામાં આવ નાર હતો.

દાસમ સુલેમાન ડેકરના નામથી પ્રોટેક્ટીવમાં રજીસ્ટર થએલો રાજ્યમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી ડોડી દેવામાં આવ નાર હતો.

મીડલવરમ ડીસ્ટ્રીક્ટના ડેકર સુલેમાન મુમાએ તા. ૧ લીથી તેનો રાજ્યમાર ડોડી દીધો છે.

પ્રોટેક્ટીવમાં તહમમ રહેમતુલ્લાના નામથી રજીસ્ટર થએલો રાજ્યમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી ડોડી દેવામાં આવ્યો છે.

એન્જી-સવરમમાં હસા આમદના નામ થી રજીસ્ટર થએલ રાજ્યમાર તા. ૩૦ મી ડીસેમ્બરથી ડોડી દેવામાં આવનાર હતો.

હેલમરનના હસામદ સુલેમાન મુરાનીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તસ્દી નિલમ થોમસ દોલ (પી. એ. બોક્સ. ૬૦૩૭, એન્જી-સવરમ) બહેર કરે છે કે લેક્ષરેની તીજ મીટીંગ તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ હેલમરનના રેસીડેન્ટ માછ રમેંટ આમળ બરાલો. લેક્ષરેએ પોતા નાં દેવા તા. ૫ મી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં તસ્દીને બરાવા.

બેવર ટુલુએલા દીવીકન, નુમીકલેડ ના મનીકમની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેક્ષરેની મીટીંગ તા. ૧૬ મી જાનેવારી એ રજીસ્ટર માછરમેંટ આમળ બરાવાની હતી.

નુ મીકલેડેના પુતળની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેક્ષરેની મીટીંગ તા.

૨૬ મી જાનેવારીએ રજીસ્ટર માછરમેંટ આમળ બરાલો.

પ્રોટેક્ટીવમાં અહમદ મેલી હેકરના નામથી રજીસ્ટર થએલો રાજ્યમાર તા. ૧૬ મી જાનેવારીથી ડોડી દેવામાં આવ્યો છે.

હસમરજીસ્ટર ડીસ્ટ્રીક્ટ, ફારમ એન રસ્ટ નં. ૬૬ ના આમુલ હજારાલીમની મીલકત તા. ૧૧ મી જાનેવારીથી મુદતી બપેલીમાં લેવામાં આવી છે.

માસ્કહાલિનના ફુકાનદાર મહમદ સુલેમાની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૪ થી એપ્રિલે મારિસપરમમાં, મુખ રીમ જોરતને બદલ કરવામાં આવશે.

હોલીકના ફુકાનદાર દાવુદ મહમદની એસાઇન્ડ મીલકત સંબંધમાં લેક્ષરેની મીટીંગ તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરીએ મારી લસવરમ આતે સુપ્રીમ હેલ્ડના માસ્કહાલિન આમળ બરાલો.

હરબનમાં ફુકાન માટે ઉપરાધાનુ કામ કામમાં લેવા સુરત હીંદુ એસેસીએકનના આકરતળે એક મીટીંગ ૧૨૭, વિક્ટોરી આ સીટમાં તા. ૨૮ મીને રવિવારે સાંજે ૫ વાગ્યાના મુમારે બરાવામાં આવશે, જે વખતે ફારમ રહેમ સુરત હીંદુ એસેસીએકન તરફથી સરવેને આમ નમ્ય કરવામાં આવે છે.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ડેબલ

સફાઈ પેઈઝ, અને મારો માલ ખરીદવાથી રોકડથી વાપરથી રોકડ હ. એમ હર મીલકત ખરીદ કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: "HAIDRI"

બહેર ખવર

આપણા ઉદિલન વાઈએને ફુકામાં વાર વધા કરનામાં ખરી રીતે કરવાં તેની ઉંચેલ વધા મુજરાલીમાં સમજ આવનાર મોખા મામ સી ૧/૧ની નીચેને સરવાળેથી મળશે. મી. હી. પેલેકાઈએ ૨૦૦, પેલેકાઈએ ૨૦૦

રોકડ અમલ આવ

તા. ૧૮-૧-૧૨

શી. રે. શી. રે.

ફુલ હારમનના ૧૪માઈસ ૨૦ ૦ થી ૨૦ ૬	
આવળ માંભ ૧ નસાની ૨૨ ૦ ૦ ૨૨ ૬	
બીમડીના ૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૦	
એફ. એફ. ડી. બાર ૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬	
એફ. ડી. બાર ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
મીની સાકર ૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૦	
ફુડાના ૨૧ ૦ ૦ ૨૧ ૬	
ફેલી ટુવેર દાલ ૧૮ ૬ ૦ ૧૮ ૦	
ફાનપુરી ટુવેર દાલ ૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
મસુરની ૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
મગની ૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬	
બાકની ૩૧ ૦ ૦ ૩૧ ૦	
ચણા મુખાના ૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
ડાળ ૨૩ ૬ ૦ ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
મકાઈ ૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
બીનીસ ૩૦ ૦ ૦ ૩૦ ૬	
જુવાર (કાફર જોરન) ૧૮ ૬ ૦ ૧૮ ૦	
હાલુ તેલ ૧માલન ૩ ૧૦ ૦ ૪ ૦	
એરડીનું ૩ ૧ ૦ ૩ ૨	
મીઠું ૩ ૬ ૦ ૪ ૦	
નાળીએરનું ૪ ૦ ૦ ૪ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
બીજી ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
લીરકુળનાતાલ ૧૪ ૦ ૦ ૧૪ ૬	
ખાંડો હાલિસ હોલ ૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦	
ખાંડો (ખાંડીલો મીલ) ૧૧ ૬ ૦ ૧૧ ૬	
ખાંડાલી સોપારી ૧૨૦ ૦ ૦ ૧૨૦ ૦	
ખરવા ૫૫ ૦ ૦ ૫૫ ૦	
શી પેટી, ડીડીના પેઈઝ ૬-૦-૦ ૬-૫-૦	
પોરન'દર ૧૦-૦-૦ ૧૦-૫-૦	
પાસાલીન કોલ ૭ ૦ ૦ ૭ ૬	
વાઈટ રાજ ૦ ૮ ૬	
માલન ૧૩ ૬ ૦ ૧૩ ૦	
નાળીએર ૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
ફલી ૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૬	
મખમલ સોપ ૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
ખાંડુ સીકર રોન ૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
ખાંડુ સનલાઈટ ૧૦ મીલ ૩૪ ૦ ૦ ૩૪ ૬	
ખાંડુ કામચ ૫૦ ફુકાના	
બોક્સની ડીંગલ ૧૨ ૬ ૦ ૧૨ ૬	
ખાંડુ રોમીલી(ખા. ૬૦) ૧૨ ૬ ૦ ૧૨ ૬	
નેકટર ડી ૧ ૮ ૦ ૧ ૯	
મામીસ માલન ૬ ૦ ૦ ૬ ૦	
સોપારી રો રોમની ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
નીલ પોઈટ સીમારેટ ૨૦ ૬ ૦ ૨૦ ૬	
નીલ (લીવરપુલ) ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ખસા એકની ૬ ૬ ૦ ૬ ૬	
નીલ-બરમની સાકર ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણે પ્રાપ્ત કરેલા કાચા અને પાકેલા ફળોના કિંમતોનો આપણે સર્વે સ્તરેના માણસોને જાણ કરવા માટે અત્યંત મહેનત કરીએ છીએ.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 1988,

Tel. Address: TOMASSELLI.

Johannesburg

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL.

Zeerust Box 77

TRANSVAAL.

Lindley'spoort

Dir. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોલ મુનાઈડેસ

નેડમ કું.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હાલમાંની મોટી જથ્થામાં મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પોરનાં દરતું તથા કલકત્તાનું—સરસ મગજ—ચોખ્ખું—મંધીયાળું—એક વખત મંગાવી ખાતરી કરો.

કે. નં. ૧ મીનારક સ્ટીલ

ટેલિફોન નં. ૧૨૮૬, જાહાનેસ્બર્ગ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

BOMBAY BAZAAR

**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL
SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs, Indian Dawkies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રશમના વેપારો.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રશમ તથા ટાસા (સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રશમ, દરેક જાતના રશમી રમાલ,

હાવથીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર. તથા બીજી જેન્સી ચીજોના વેપારી.

મોટા, નાનાના ભાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા જમો એકજ ભાવ હોઈએ છીએ એ વખત માલ લીધાથી ખાતરી થઈ. બહારના મોરડા કપર પુરતી રીતે ખ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા 'કેકે' માલ સેનારને બે માલ વેધો લાગે તો એક ચીકની બાંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ બધા કાંઈ

પામ્પેપાજી—ફલત્તે અપ્પીનીકંકણ પડું લિયાપાઈ.

મોરડાં, પામડી, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જેન્સી ચીજોના વેપારી.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 25th and
DELAGOA BAY about the 27th JANUARY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટકોટા" દન ૨૫-૧-૧૨.

જપલ્લીજી ભહેર વખણાએલ લાઇનની ઈન્જનર અને ક્રાઇસ્ટ ચાલની આગ
મોટ અગ્નિ તા. ૨૫ જાનેવારીના રોજ ઉપડશે. તે દુકત ઉલાગોઆએ કોઈનીયાર અને
મોઆસા નાદર કરી મુંબઈ જશે.

મજુર લાઇનની આગમોટમાં કેક પાસે જશે કાર જેવલા હાલકાઓમાં
ધણી સારી સમવક છે તેમજ લીજણીની ખતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
ઓરીસરા સાસ અને હીંદુસ્તાની જાત ભણનારા છે.

કુડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળખાઓને
કુડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
ખલામણ છે કે આવી દુકત સુલતાની સુઆદરીનો અગ્રદય તકે મુખાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
કની સમવક કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરવાની કરી તુરત પેપીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. સ્ટીમરે દાખમસર આવે છે અને દાખમસર થકે છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગમોટ અગ્નિ ૨૭ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે ખાપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલુલ, ના. ૨૮ પ્રસીડેટ કડી
અથવા ફોન ૧૬૦, ૨૦૫ સ્ટીટ, લોહેમન બેલ્કોનરખરમ, અને ઉલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસ્ટમાઈલ સફરની
કુખી. ખબર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

Commercial Rd., Durban

આંગ્લોઆ એન્ડ કાં.

કેમરસીયલ રોડ, દરબન

કમોડીયા ઉદગ્રામીક સેસાયટી
કસ્તે થએલા રડ કરેસંટ કંડનાં
ઉધરાણાંનો વિખત

આવળ કમુલેબા	પા. યી. ૧
ફલેરીકા મધન, હા. આદમ બમસ	૮૦૪ ૩ ૧
તથા મેબી	
અસમાલ બમસ	૦ ૧૦ ૦
મુસા ઈસમાઈલ	૦ ૧૦ ૦
અલી ઈસમાઈલ	૦ ૧૦ ૦
મુસા ઈસમાઈલ	૦ ૧૦ ૦
આદમ મહમદ	૦ ૧૦ ૦
અમરામ મુલેમાન	૦ ૧૦ ૦
અમરામ આઈમ	૦ ૧૦ ૦
આદમ બમસ	૦ ૧૦ ૦
મીયા મેબી	૦ ૧૦ ૦
મજુર દવરે	૦ ૧૦ ૦
ઈસુપ મોહમે	૦ ૧૦ ૦
મહમદ મીકેટ	૦ ૧૦ ૦
ખાવા મીકેટ	૦ ૧૦ ૦
અલી અમદાદી	૦ ૧૦ ૦
ઈસાક સાનલ	૦ ૧૦ ૦
અલી મેબી	૦ ૧૦ ૦

કીરસ, ડી. મરીકા

હાઈ કાસમ મુસા	૧૧ ૧૧ ૦
ઈસમાઈલ મુલેમાન કં.	૧ ૧ ૦
પ. એ. મુલેમાન	૫ ૫ ૦
આ. એ. મુલેમાન	૫ ૫ ૦
ઈ. હાઈ અહમદ મુલેમાન	૧ ૧ ૦
અયુબ મહમદ	૫ ૫ ૦
ઈ. ઉમર રાજન કુલ	૭ ૭ ૦
તાજબાઈ રહેમન	૮ ૮ ૦
સમયદ હુસેન	૩ ૧૦ ૦
હાલિ ખાન	૩ ૩ ૦
ઈસમાઈલ રાયલ	૨ ૨ ૦
ઈસમાઈલ બડા	૨ ૨ ૦
અમીર સરીફ	૨ ૨ ૦
મુસુફ હબરાહીમ	૧ ૧ ૦
મુલતાન બાહર	૧ ૧ ૦
અલી અહમદ	૧ ૧ ૦
મુલેમાન જલાલપુરી	૧ ૧ ૦
કુલામ મહોમોદીન	૧ ૧ ૦
ઈસમાઈલ બાંગી	૧ ૧ ૦
અયુ લલીફ	૧ ૧ ૦
હબરાહીમ મુસા વલી	૧ ૧ ૦
મહમદ ઈસુપ માંડગા	૧ ૧ ૦
ઈસુપ મહમદ	૧ ૧ ૦
હુસેન અયોબ	૧ ૧ ૦
અલી ખાન	૧ ૧ ૦
અહમદ હુસેન	૧ ૧ ૦
ઈસમાઈલ અયોબ	૧ ૧ ૦
મહોમદ	૧ ૧ ૦
ખીરબાઈ	૧ ૧ ૦
મલેક હુસેન	૧ ૧ ૦

અવગણી

૮૦૨ ૧૦ ૧

THE UNION TIN FACTORY

આઉચ આફરિકા ખાતે બુરુ અને સસ્તું ખાતું

અમારે હાથમાં દરેક ભલેની ઈમીન તથા કાદરોને સાવક ફેકા, દરેક રકમના ચાલુ, કેમ્પેસલ તથા બીલીન્સ, કોપીટીન, ટોપ્સ ટાપ, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. બધા માલ હાલેથી પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સહાયક અને ટકાઉ તથા મજાદાર છે. એક વખત બોરડર મોકલી સાલની ખાતી કરો. બહાર ગામના વેપારીઓ પોરડ ખરચની વધુ પેની મોકલશે તો નમુનાનો ચાલુ મફત મોકલવામાં આવશે. તે બોવાથી અમારા માલની ખાતી થશે. વધુ ખબર માટે નીચેને સરનામે આવીને જાતે ખાતી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધતિની વિવેક

આવેલા પદ્ધતિ	રકમ	ક્રમ
હરમન	1000	1
હરમન હરમન હરમન	100	2
હરમન હરમન હરમન	100	3
હરમન હરમન હરમન	100	4
હરમન હરમન હરમન	100	5
હરમન હરમન હરમન	100	6
હરમન હરમન હરમન	100	7
હરમન હરમન હરમન	100	8
હરમન હરમન હરમન	100	9
હરમન હરમન હરમન	100	10
હરમન હરમન હરમન	100	11
હરમન હરમન હરમન	100	12
હરમન હરમન હરમન	100	13
હરમન હરમન હરમન	100	14
હરમન હરમન હરમન	100	15
હરમન હરમન હરમન	100	16
હરમન હરમન હરમન	100	17
હરમન હરમન હરમન	100	18
હરમન હરમન હરમન	100	19
હરમન હરમન હરમન	100	20

ગરેડાઈન લાઈન

મહમદ હરમન	100	1
મહમદ હરમન હરમન	100	2
મહમદ હરમન હરમન	100	3
મહમદ હરમન હરમન	100	4
મહમદ હરમન હરમન	100	5
મહમદ હરમન હરમન	100	6
મહમદ હરમન હરમન	100	7
મહમદ હરમન હરમન	100	8
મહમદ હરમન હરમન	100	9
મહમદ હરમન હરમન	100	10
મહમદ હરમન હરમન	100	11
મહમદ હરમન હરમન	100	12
મહમદ હરમન હરમન	100	13
મહમદ હરમન હરમન	100	14
મહમદ હરમન હરમન	100	15
મહમદ હરમન હરમન	100	16
મહમદ હરમન હરમન	100	17
મહમદ હરમન હરમન	100	18
મહમદ હરમન હરમન	100	19
મહમદ હરમન હરમન	100	20

કરવાળા

1000 100 1

P. O. Box 514.

Telephone No. 1755.

Telegrams: 'JONAS' Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JUST OPENED UP at 154 Market St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરક સોફા ફુલ અને ફુલ વેપારી

ગ્રાહા, હાંસી અને ફુલ વેપારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી ભલે નવી નવી તરેહ નો માલ હર બ્રાન્ડનો વિશાલતરી પ્રમાણે આવ્યા કરે છે. બહાર હાથ કરતાં આ માલ ખાસરે રપ ડા કરતો પાડે.

બહાર ગામના બોરડો ઉપર લલકર બાળ આવવામાં આવે છે.

અહર ખખર

રંગીન શાહો! રંગીન શાહો!

હમણાં આવેલ છે!

અનુભવે હમણાં તેમજ તમારા પિતા નાં બેઠકોને સજ્જારવા સાવક ફરકી છટાલી વગેરે લગાડ, ડુરમી લલકર સાથે મહાન "એનવરને" લલકરનાં સાથે જોડાયો તેનો દેખાવ ના. સુધતાનનાં સાહજન અને ના. કીમ નોરન પાંચમા સાથેની મુલાકાત, નામદાર સુધતાન "સાલોનીકા" ખાતે આવેલા તેનો દેખાવ. એ સીવાય તરેહ તરેહનાં દેઠાઓ આવેલ છે.

કીમત નામ 1 ની શી. 1/- ખરખા

હવે ઉપર ખરીદનારને શી. 1/-

મજાતુ ઠેકાણું:

A. C. H. CASSIM,

Banhoeck Road, Stellenbosch C. C.

'1. O.' Subscription

Natal: Yearly

15/-

Half-Yearly

7/6

અહર ખખર

હું નીચે સહી કરનાર આથી ખખર આપુ છું કે હું તા. ૪ થી દેખરવારીએ દેહ જવાનો છું તે મારી સાથે ગાળને વધુ મેલુ દેલુ દેલુ તેમજ તે તા. ૩૧ જાનેવારી સુધીમાં મોખુ કરી જવું તેમજ 'ઉડ્ડન કોપીટીબન' વેલુ હું તેની ઉપરાધી જોડાનસખરમ તથા જરીડી ડારપમાં છે તે મહેરબાની કરીને ઉપલી તારીખની અંદર મને આપી દેવામાં આવશે એવી વિનંતી કરું છું. મારું સર નામ P. O. Box 5727 છે, તથા દેલુ સરનામું નરેતમ અમથાલાહ Vanz, Surat, INDIA છે.

શા. નરેતમ અમથાલાહ

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1888.

MORRISON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28.

Telephone 820

આપણાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, આપણાં, ઈંગાં, પેટાં અમવા મકરનાં આપણાં, વેલની બાળ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhadas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon" Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Chhewla
Randona, 21 Roger-street
Importer.

ERABHIM NORDHIE,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Vaharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABRAHAMSON & Co.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Samson,
Box 88, 139 Queen Street

East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

E. abim Abdul Tyab & Co.,
113 Field-street

R. Eliazim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDES, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Ondir and Son
Box 126, 139 Grey Street

Hossein Ca-sim & Co.,
Box 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & S n
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-tr

A. G. TIPSU, Watch spairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Froiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'

Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Fond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street

N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."
Parekb & Co. P. O Box 38
Kan Dava & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHURALESHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kankay
182 Market St. Corner Polly St
A MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavarie,
224 Market st.

Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

C. Kama'odin
4 Pritchard St.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
1187 Jones-street

Kara Lal Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Veda Pillay

Box 516

KINGWILLIAMSTOW

Charles Mando
Rice & Dholi a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KLEEKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73 Box 98,
Pble & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHETANAI & DADOO
Box 33,
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84,
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURBECQ MARQUES

HOMAJIY IDOLGI, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umias Road

MIDDELBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHDEEN

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINT RIVIER

Ebrahim Osman
Box 9.

PIETERSEBURG

MUSTA & KHANDEERA BROS.,
Box 160, Market Street

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
L. A. Parry,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
84 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasunji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasunji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keorum & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPENLOON

(TRANSVAAL.)
Kesavji Giga Befoola

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNHILL JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwanting
58 Wick Street.
Hazarej Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBAT.

A. M. Rawat General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P. O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 28, P.O. Box 28.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. & N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codex A.B.C., 5 Edition & A. 1.

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Med No 433. Corner Kaffir & Lill Streets,
TRIEMBURG, JOHANNESBURG
Box 4740. Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VARIOUS COLONS, INDIA.

પુરાણભાઈ જુલાઈભાઈ ભગતની કું.
અમરક રીડિંગ મશીનરૂઢ
અંરના કેસ, કોડ, પાટકુન, સમીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, ધીરભાન, રેલમી
ફમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
એવું મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, રેડોલ ના. ૫૮
ગ્રેસીડિંગ બીડ, બેકાન્સનરમ. નો. ૩૨૪૬

છપાઈ બહાર પડી છે.

છપન રાસે

મહાન ટોલરેન્સે લખેલી સરલ વારતા
જોવાની બીજી વારતાને મુજરાતી ભાષા
રમ પુસ્તકરૂપે છપાઈ બહાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. જુન
સલી વાંચી શકે એવા હોય હિંદીને આ
પુસ્તક પાંચવાંચી જામે અભાવજી કરીએ
છીએ. એવું કિશકુ મહાજી કરવાયોગ્ય
છે. હિંમત દપાલસહીત પાંચ પેની છે.
લખો :—

International Printing Press
Phoenix, Natal

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Feb. 12th Gaika 6287 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Jan. 25th Dunluce Castle 8114 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

,, Jan. 27th Dunluce Castle 8114 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
& KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, LOUISBOO MARQUE.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

DUIS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KU IVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી

ફોલોલેલ અને રીડિંગ મશીનરૂઢ

ધાર્મિક ગ્રાંથોની અભાવજી હિંદુસ્તાન
ની મંજાથી સરવે હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરલ આવલ-બોધુ મશીનરૂઢ-અથા
અંધ અભાવજી કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું મુકબેલાર થી

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નોકો

ખુબઈ જનારો

આ કંપનીની જામબોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે ફરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખબારી ઇડીઅન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વચાલન સંબતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને પ્રાપ્તપણ વાતે બરા પણ ખુબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની જામબોટ ૧૨ મહીને ખુબઈ સાફ જાય છે. માટે આ કુલ મુકતની ખુબઈની ખબર લાભ નહીં મુકતા દેશ જનારાઓએ તકવાર લઈ રહેજો.

સમગ્ર જામબોટ ખુબઈ પહેચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાય માટે અતરે છાપામાં નિર્માવણ તેથી સજી સાહેબે ને વખર ખરવે જામબોટ પહેચેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકે.

જામબોટ હોમે કોઈકો બીર કલકલતા સ્વીમર બીથે મુજબ ગાતી દે.

ગુજરાતી ભાષામાં લખેલું.

જામબોટ હોમે કોઈકો
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

બી. હમમદીય પ્રિન્ટિંગ પ્રેસની મું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ગ્રામર્સીયલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

C. KAMALOODIN

No. 4, Prichard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; Also Beka Records in Gujarati, Hindee, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singer's Names: ૧ Pyara Sahib, ૨ Mahomed Hossain ૩ Pandit Chandrarayan ૪ Janakibai ૫ Ameer Jan ૬ Mumtaj Jan ૭ Master Mohan ૮ Himatram ૯ Kashi or Muradali ૧૦ Cassim ૧૧ Sorab ૧૨ Suratben.

અમારી પાસે ગુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરેબીક, સમીસ, અને ઇંગ્લીશ માયનના વધુમાં વધુ અને જામબોટ આપે એવા રેકર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાના છે. હાલ સફળી અસ્તામાં સરવું છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતરી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી શોધના છે. માલિકો અને વેચકો સફળી દેવામાં મુખ્યત્વે જાનારાનાં માલિકો ખાસ ઉતારેલાં છે.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parton, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 292, DURBAN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	6
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

A Book—and Its
Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix

P.O. Box 33

Telephone No. 88

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East African Line

Direct to Bombay

In 17 Days

S.S. Somali leaving Durban 19 Feb. Delagoa Bay 21 Feb.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન

દેશ બનારાઓને ખુશ ખબર

૧૭ રૂઢાડે મુંબઈ બરી

સી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૯મીના રૂપડી ડેવાચોવાચી તા. ૨૧મીના રૂપડી સીધી ગોવા અને મુંબઈ ૨૨ રૂઢાડે બરી. બાકીનાં સાથે બનારાઓ આ તક મુકવી નહીં

મજૂર લાઈનની મોટી કાર્ટરિસ. ડાઉનસર આવનાર ડાઉનસર બનાર અને ડાઉનસર રહેવાનાર છે. મુંબઈ પહેલે છે તુરત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. રેલ રૂઢાડા, મોટર બારીચોવાવા અને હવેનાર હોય છે. રૂપડા, સેકન્ડ, અને રેલની કોર્ટિસ. ગોરાઈ તથા ગર ગોરાઈ વાળી મળે છે. ખવાસીઓ દેશી અને કપડાનો તથા મોટીસર મળે છે. લાકડાની રેલ, મોટીને અવાડી બના, વીજળીની વીળી પાણી, કુકનમલ્ટ બનાર લાઈન વધેરે. આ બંનેનસર હોય છે. મલકાલ રેલેખર, ખાસ પાસે-બરેને મલકાલ હોવાથી હવેનારની સમજા છે.

જો ખબર મળે કમી મા ખુબી નીચે સરનામે, તથા એકાનીસનસ, પ્રિંટીરીયા અને ઈંગ્લીશ મેક'ડો.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

માંડી (વિજાવતી) પાટની વેપારીઓ તેમ સોની મોટીને વેચવી વેચાવ તેમ આવડુ. સાવ માટે લખો. હાવડો મરો.

નાતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા અથવા તેમ નેટલી જેઠાને તેની મળશે. અને મોટા અથવા ખરીદીએ છીએ.

શ્રી 'સરખ'દરુ' સારો માલ. કીકાવતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN.

ધરેલામી સમુદાયને ખુશ ખબર

ફાનેબલ રોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હવે અમારે ત્યાં દરકીલ જેઠ રોપીઓ દુઢી રીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના ઝોરડર ઉપર પુરવ્વા ખાન આવવામાં આવશે

આલો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: 'ABOUBAKER'

E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

કપડા ફેક્ટરી દરકીલ રોપીઓ,

સચલી અને સારી.

ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add.: 'TOBACCO' Phone No.: 1758

નાતાલની તંબાકુ.

દરેક ગ્રીલ અથવા અંધ, સરતા માને મળશે બહારના ઝોરડર ઉપર તુરત ખાન આવવા માં આવશે. એક વખત બજાવાની જોશો. લખો, અબુલકાદર અમદ એન્ડ સન્સ ૧૩૬. યે સીટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce

Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાલ્કા તાલ્કા, અથવા તથા રૂઢા

વાવવાના તથા ખાવાના માલુ ખાન માર ખીન્સ વધેરે હવે મળે છે. લખો મા મળે

Stand 69, 80, Indian Market

P. O. Box 619, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix Nala.

No. 5—Vol. X

SATURDAY, FEBRUARY 3RD, 1912.

Registered at the G. P. O. as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

THE UNION IMMIGRATION BILL

EXTRACTS OF NEW CLAUSES AND ALTERATIONS

THE BILL is entitled "to consolidate and amend the laws in force in the various Provinces of the Union relating to Restriction upon Immigration thereto, to provide for the establishment of a Union Immigration Department and regulate Immigration into the Union or any Province thereof."

The Governor-General may appoint an immigration board at any such port as may seem to him expedient, and the duty of any such board shall be to advise the Minister as to whether persons alleged to be prohibited immigrants should be permitted to enter the Union, and as to matters incidental to their entrance. (Section 3) (3).

The term "prohibited immigrant" includes:

(a) any person who is unable to pass the dictation test, that is to say—when an immigration officer dictates to him not less than fifty words in the language selected by such an officer, fails to write out those words in that language to the satisfaction of that officer;

(c) any person who, from information received from any Government (whether British or Foreign) through official or diplomatic channels, is deemed by the Minister to be an undesirable inhabitant of or visitor to the Union. (Section 4).

The exemption clause includes:

(e) subject to the provisions of sections seven, any person born in any part of South Africa included in the Union;

(f) subject to the provisions of section seven, any person who satisfied an immigration officer that he still is both domiciled and entitled to reside in the Union or any Province, and that during his absence from the Union he has not become such a person as is described in paragraph (c), (d), (e), (f), or (g) of the last preceding section;

(g) subject to the provisions of section seven, any person who is proved to the satisfaction of an immigration officer to be the wife, or the child under the age of sixteen years;

(i) of any person who by passing the dictation test described in paragraph (a) of the last preceding section has been permitted to enter the Union;

(ii) of any person described in paragraph (f) of this section, provided that the wife or the child (as the case may be) does not fall within the classes of persons described in paragraphs (c), (d), (e), (f), or (g) of the last preceding section. (Section 5).

N. B.—Paragraphs (d), (e), (f) and (g) refer to persons suffering from certain diseases or convicted of certain crimes.

(1) Every prohibited immigrant who, after the commencement of this Act, enters or is found within the Union, shall be guilty of an offence and liable on conviction

(a) to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months without the option of a fine; and

(b) to be removed at any time by the Minister's warrant from the Union.

(2) Pending the removal, the prohibited immigrant may be detained in such custody as may be prescribed by regulation.

(3) The prohibited immigrant may be discharged from the imprisonment or custody aforesaid if security be given to the satisfaction of the Minister that the prohibited immigrant will within one month leave the Union, and not return thereto.

(4) Every such sentence of imprisonment shall terminate as soon as the prohibited immigrant is removed from the Union. (Section 6).

Notwithstanding that a person is domiciled and entitled to reside in any particular Province either at the

commencement of this Act or thereafter, nothing in this Act contained shall be construed as authorising him to enter or reside in any other Province wherein he has not become entitled to reside unless he is able to pass the dictation test described in paragraph (a) of section four, and he may at any time be required to pass that test. For the purposes of this Act every such person shall, unless he has passed the said test, be a prohibited immigrant in respect of the said other Province and the provisions of the last preceding section shall apply *mutatis mutandis* to him. (Section 7).

(1) No prohibited immigrant shall be entitled to obtain a licence to carry on any trade or calling in the Union or (as the case may be) in any Province wherein his residence is unlawful or to acquire therein any interest in land, whether leasehold, or freehold, or in any immovable property.

(2) Any such licence (if obtained by a prohibited immigrant) or any contract, deed or other document by which any such interest is acquired in contravention of this section, shall, on conviction of the prohibited immigrant as such, be null and void. (Section 8).

(3) Every person who is suspected on reasonable grounds of being a prohibited immigrant may be arrested without warrant by an immigration officer or police officer, and shall be brought as soon as possible before a magistrate's court to be dealt with according to law. (Section 9).

An immigration officer may require any person entering the Union to make a declaration in the form prescribed by regulation that he, or any person accompanying him, is not a prohibited immigrant and to state in the declaration such further particulars as may be prescribed by regulation, and may require him to fill in and complete in every respect that

form and to produce, in support of the declaration, documentary or other evidence.

Every such declaration shall be exempt from any stamp duty ordinarily imposed by law on affidavits or solemn or attested declarations, anything to the contrary notwithstanding in any law in force in the Union relating to stamp duty.

Any person who fails on demand to comply with any provision of this section or who declares upon the form anything as a fact, or produces or gives such evidence as aforesaid, which he knows to be false, shall be guilty of an offence. (Section 18).

Any person who

(a) has been convicted, whether before or after the commencement of this Act, of a contravention of any of the provisions enumerated in the second schedule thereto, or of any amendment of those provisions;

(b) having been removed at the expense, either whole or partial, of any Government from the Union, or any part thereof now included in the Union, or being the subject of an order issued under any law to leave the Union or any part thereof now included in the Union, returns thereto without lawful authority or has failed to comply with the terms of any such order;

(c) having been refused by an immigration officer permission to enter the Union or any Province has entered the Union or that Province;

(d) admits to an immigration officer in a written document that he is a prohibited immigrant either in the Union or in any Province; may, if not already under detention, be arrested without warrant and removed from the Union or (as the case may be) from the Province, by the Minister's warrant and, pending removal, may be detained in such custody as may be prescribed by regulation. (Section 21).

(1) The burden of proving that a person has not entered or remained in the Union or any Province in contravention of this Act or any regulation shall, in any prosecution for or in respect of such a contravention, be upon the accused person. (Section 23).

(1) Anything to the contrary notwithstanding in this Act contained, the Minister may in his discretion issue a temporary permit to any prohibited immigrant to enter and reside in the Union or any particular Province upon such conditions as to period of residence or otherwise as the Minister may in the permit specify.

(2) The Minister may also in his discretion issue a permit to any person who is lawfully resident in the Union or any Province and who, desiring to proceed thereto, for any reason apprehensive that he will be unable to prove on his return that he is not a prohibited immigrant. The permit in this sub-section mentioned

shall expressly authorise the person named therein to return, within a period specified in the permit, to the Union or the particular Province (as the case may be), but before issuing the permit the Minister shall require such proof of the said person's identity and such means of identification to be furnished as may be prescribed by regulation. (Section 25).

(1) Anything to the contrary notwithstanding in Act No. 36 of 1908 of the Transvaal, a person who, by passing the dictation test described in paragraph (a) of section four of this Act has been permitted to enter the Union shall not be deemed to be subject to registration under the provisions of the said Act of the Transvaal.

(2) Any person, being such a person as is described in Chapter 33 of the Orange Free State Law Book, who, by passing the said dictation test, has been permitted to enter the Union or, by passing the dictation test in accordance with section seven of this Act, has been permitted to enter the Orange Free State from any other Province, shall be subject in all respects to the provisions of articles seven and eight of the said Chapter 33. (Section 28).

The Immigration Laws of all the Colonies are repealed; as also the Asiatic Law Amendment Act of the Transvaal, No. 3 of 1907,—the whole, except so far as it is applicable to the registration of minors lawfully resident in the Transvaal.

Orange Free State Laws

The following are sections 7 and 8 of the Orange Free State Constitution, Chapter XXXIII, —

7. No such coloured person as is mentioned in the preceding articles (i.e. Arab, Chinaman, Coolie, or other Asiatic coloured person) nor the successor in title of any such coloured person shall, under any circumstances, have the right to have fixed property registered in his name in this State.

8. No such coloured person as is mentioned in the preceding Articles shall, under any circumstances, be permitted by the State President to settle in this State for the purpose of carrying on a commercial business or farming, either directly or indirectly, and each applicant, before obtaining permission to reside in this State, shall make and sign a sworn declaration before the Landdrost to whom he makes the application, in which he shall declare that he will neither directly or indirectly carry on a commercial business or do any farming in this State, and each such coloured person carrying on any other business or trade than the one for which he obtained permission to settle in the country shall be liable to fine or punishment as provided in the following Article. (1st offences a fine not exceeding £25 sterling or in default of payment imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months, and for

subsequent offences the fine and punishment shall each time be doubled).

A Meeting of Malays

To Protest Against the Deportation of Mrs. Bhyat

A crowded Mass Meeting of Cape Moslems was held in the large hall of the Hamidia Islamic Society, Johannesburg, on Wednesday evening, the 24th ultimo, for the purpose of protesting against the deportation of Mrs. Salomi Bhyat, a Cape-born Malay, as a prohibited immigrant.

Mr. Esmam Kamaludien the Chief Priest, was voted to the Chair. In opening the meeting, the Chairman said: "The Malay community is labouring under great disabilities and injustice. According to the decision given by Mr. Jordan in the case of Salomi Bhyat, a Cape-born Malay lady, who was domiciled in the Transvaal for upwards of 10 years, to be deported as a prohibited immigrant. An appeal has been noted, but several resolutions will be submitted to you to protest against the deportation and to ask the Union Government to relieve the lady from the expense of an appeal as it was never the intention of the legislature to debar us from entering the Transvaal once domiciled therein, or entering from Capetown."

The Resolutions

The first resolution, which was proposed by the Chairman, seconded by Mr. Gatiep Karim Awalia, supported by Mr. H. O. Ally, and carried unanimously, reads as follows:

"This meeting of Malays born in South Africa, having read the judgment of the Magistrate's Court, Johannesburg, whereby a well-known Malay lady domiciled in the Transvaal, within the knowledge of those assembled here, for a period of ten years before the war, was declared, upon re-entering the Transvaal from Komatipoort with her children, a prohibited immigrant, respectfully protests against the decision, and asks the Union Government to reassess the Malay community that, no matter what the legal interpretation of the law in question may be, such never was the intention of the legislature or the Government, and requests the said Government to relieve the lady in question from the order of deportation."

The second resolution, proposed by Mr. Goxana Fallie, seconded by Mr. Imam Mahomed Tayob Salie and supported by Mr. Hajee Bahadur Domingo, reads thus:—

"This meeting respectfully draws the attention of the Union Government to the fact that the Malays of South Africa have always enjoyed very full liberty and have had their movements to and from the Transvaal unfettered, as also to the fact that

they have been specially exempted from the operation of the Registration Acts of 1907 and 36 of 1908."

Mr. Tallip Fakier proposed and Mr. Abdoola Dollie seconded the third resolution as follows:—

"In the humble opinion of this meeting, the Legislature can never have contemplated that the position of the Malays born in South Africa and all of whom are descendants of the old Dutch settlers of South Africa should be worse than that of the Asiatics who have migrated only recently to South Africa."

It was proposed by Mr. H. Abdool Sumar and seconded by Mr. Gatip Raddien that:

"This meeting authorises the Chairman to forward copies of the foregoing Resolutions to General Smuts, General Botha, General Hertzog and Lord Gladstone."

Mr. H. O. Ally, in supporting the first resolution, said that he was thunderstruck and felt disgusted when he read the judgment of Mr. Jordan in the case of Salomi Bhyat. His hearers were aware of the part he took at the time when the Asiatic Amendment Act was published under the Crown Government in 1906. In his capacity as Chairman of the Hamidia Islamic Society, together with Mr. Gandhi, they made strong representations to Mr. Duncan, the then Colonial Secretary, and claimed that the Cape Malays should be excluded from the Asiatic Law, and when their protest was submitted to Sir Richard Solomon, who was then the Lieutenant-Governor, he at once granted their request, and the Malays have since been excluded from all laws affecting Asiatics.

With all due respect to the decision given by Mr. Jordan, he was almost positive that it was never the intention of the Legislature to include the Malays born in South Africa in the Immigration Act No. 15 of 1907, for it would be giving with one hand and taking away with another hand. The decision given in the case of Salomi Bhyat was very serious and would greatly affect Cape-born Malays in the future. "For instance," said Mr. Ally, "many of your sisters may marry to Indians and migrate to India; their husband may die or divorce their wives. In that case, they will naturally wish to return to their parents in South Africa when they will find that they are prohibited immigrants; again, many of our children go and stay in Mecca or Egypt and stay there for five, six, or ten years, for their religious education. They, on their return, will find that they are prohibited immigrants. To debar a Colonial-born from entering his place of birth would be a glaring injustice. I therefore, in the name of justice, Christianity, humanity, and civilisation, appeal to the Press and the Government to give redress to that unfortunate woman Salomi Bhyat by granting her the rights of entering the Transvaal and relieve her from

the expenses of an appeal. I am confident, gentlemen, that as soon as the facts of the case will be submitted to General Smuts, justice will be granted, and the Malay community will be assured that, no matter what the legal interpretation of the law in question may be, such never was the intention of the Legislature or the Government."

From the Editor's Chair

THE NEW IMMIGRATION BILL

THE Union Immigration Bill which is partly intended to satisfy the Transvaal Indian passive resisters is now out. It is in some respects a better bill than that of the last year. But it does not quite fulfil the promise made by General Smuts. General Smuts has undertaken not to disturb the existing legal status throughout South Africa in any general bill designed to meet passive resisters.

The existing legal position in among other things that, at any rate in the Cape and the Transvaal, domicile and the rights of minor children and wives of non-prohibited immigrants are dependent on a decision of the highest tribunal of justice; that British Indians of the Transvaal passing the ordinary simple education test can easily enter the Cape or Natal; and that Indians of Natal have until lately received certificates of domicile as a matter of right upon proving domicile. Under the New Bill the Immigration Officer constitutes the highest Court of justice to consider the rights of domiciled Asiatics and their wives and children; educated Indians of the Transvaal have to pass the stiffer test under the New Bill on entering the Cape or Natal and the Natal Indians will be unable to demand certificates of domicile as a matter of right. Now these are new disabilities which passive resisters cannot be expected to accept. We hope, however, that these points are an oversight and that General Smuts will rectify the defects in Committee. The Free State difficulty is being met with as was suggested last year. Only care will have to be taken that an Indian finding his way to the Free State as an educated immigrant is not called upon under Section 8 of Chapter XXXIII. of the Free State Constitution to make any declaration contemplated by it. If these points are cleared up, we fancy that passive resisters will be completely met.

There still remain general objections by Natal and the Cape. They will be legitimately able to complain of the new education test, and at least be entitled to some guarantee that a certain number of educated Indians from India will be permitted to pass the education test.

The Bill even then will leave many things from an Asiatic standpoint in an unsatisfactory condition. Restriction on inter-state immigration will be a cause of great grievance. And the disabilities of lawful residents as to ownership of landed property, etc., in the Transvaal or the Free State must be a menace to the well-being of Indians and other Asiatics who, after all, form part of the South African nation that is in process of formation.

Natal Trading Licences

Ordinance No. 11 of 1911 fixes the following tariff of licence fees for Municipalities in Natal:

	£	s.	d.
Wholesale Dealers	10	0	0
Retail Dealers	5	0	0
Wholesale and Retail Dealers combined	15	0	0
*Milk Dealers	0	2	6
Butchers	10	0	0
Tea Rooms	3	0	0
Native Eating houses	5	0	0
*Hawkers of goods other than Colonial Produce	6	0	0
*Hawkers of S. A. Fruit and Vegetables only	0	10	0
*Hawkers of all S. A. Produce	6	0	0
*Laundries	1	0	0
*Retail Fruit Dealers	5	0	0
*Retail Dealers in S. A. Produce	5	0	0

*These licences are newly introduced.

These are the maximum fees and the various Town Councils have power to levy the fees up to those amounts.

Previously there was no licence fee for Hawkets of colonial produce. Now they have to pay £6 per annum. It is well known that most of these hawkers are Indians. Retail dealers of fruit have to pay £5 per annum. This tax falls heavily on Indians, and includes all those who carry on a small business on a verandah. Hawkets of fruit and vegetables only have to pay a fee of 10s. per year. This comparatively small fee (compared with £6 for hawkers of Colonial produce) is perhaps explained by the fact that the fruit hawker is so necessary to European householders.

The different Municipalities vary somewhat in the fees they levy. Durban fruit hawkers pay only 5s. per year, whilst Newcastle, Dundee, and Ladysmith exact the full 10s. Durban retail dealers and fruit dealers pay £3 whilst Newcastle retail dealers pay £3 and retail fruit dealers £5; Ladysmith retail dealers and fruit dealers pay £2 10s.; Dundee retail fruit dealers £1 10s. and retail dealers in S. A. produce £5.

Late Mr. Abdoolla Hajee Adam

A Memoir

One of the greatest figures in the Indian community of Natal is no more. Mr. Abdoolla Hajee Adam Jhaveri, of the well-known firm of Dada Abdoolla and Co., breathed his last on Monday last, at the age of 58, leaving a widow, together with the whole Indian community and not a few of his European friends to mourn after him. With the deceased was linked the political as also the commercial life of the Indians of Natal. He was one of the first independent Indian settlers of Natal, having almost immediately followed the late Mr. Aboobaker Amud. Mr. Abdoolla Hajee Adam, together with his partners, probably owned the largest Indian business throughout South Africa during the last decade of the past century. His firm had at one time probably no fewer than fifteen branches, their transactions with England, Germany and India running into thousands of pounds sterling. He was the first Indian to have gone in for ship owning in South Africa, he having bought the *Courland* and the *Khadon*. Mr. Abdoolla Hajee Adam's political ability was as great as his business talent. He was the President-founder of the Natal Indian Congress. His oratorical powers in his own mother tongue were of no mean order. Though his knowledge of English was all picked up, he could carry on with ease a sustained argument in English. He used to surprise his European friends by his resources in argument and apt illustrations which he used to draw upon for enforcing his point. He headed many a deputation to the Natal Government, especially during the late Sir John Robinson's premiership. Though he was ailing, he took a most active and prominent part in the boycott of the Coronation celebrations when he spoke to the crowds that surrounded him with his old fire. No memoir of Mr. Abdoolla Hajee Adam would be complete that did not refer to his religious zeal. His greatest pleasure in life was probably to engage in a religious and philosophical discussion. He lost no opportunity of placing before his arguers the beauties of the religion of the holy Prophet of Arabia.

We tender our condolences to the late Mr. Abdoolla Hajee Adam's family.

The Nathalia Case Supreme Court Judgment

The following is the text of the judgment delivered by Mr Justice Dove Wilson judge-president of the Natal Division of the Supreme Court in the matter of *E. M. Nathalia v. Principal Immigration Officer*:—By Section 4 (g) of the Immigration Restriction Act 30 of 1903, the child of a person who is not a prohibited immigrant, and who appears to the Immigration Restriction Officer to be under the age of 16 years, is exempted from the restrictions of the Act. By Section 2 of the Amending Act No. 3 of 1906, any person seeking to take advantage of the exemption to which I have just alluded is required to satisfy the Immigration Restriction Officer or other proper officer that he is in fact the child of a person who is not a prohibited immigrant within the meaning of the Act. In the present case, the boy Esop attempted to land, as I understand, as far back as April last, and, although appearing to the Immigration Restriction Officer to be under the age of 16, his entry was refused upon the ground that the Restriction Officer was not satisfied that he was in fact the son of his father, whom he claimed. The son returned to India, as I understand, to get some further evidence of his paternity, and returned to this country, when he was again refused. He then took advantage of Section 10 of the Principal Act, deposited the sum of £100, and attempted to obtain from the Magistrate a certificate that he did not come within the prohibition of the Act. That was under Section 10, Sub-section b. The Magistrate apparently held an inquiry into the circumstances, and came to the opinion that the evidence was not sufficient, and he is careful to explain that the result of the inquiry in his mind, had it been a civil action, would have induced him to give absolution from the instance; and he suggested that the boy might obtain from India still further evidence. The boy returned to India, and has now obtained further evidence in the shape of certificates, as suggested by the Magistrate. These certificates were sent to this country to the Immigration Restriction Officer prior to the boy's return to Natal, and the Immigration Restriction Officer, in his affidavit, tells us that he considers that the further information in his opinion is not sufficient to satisfy him of the fact of the parenage. The boy arrived in Durban subsequent to the receipt of the letters, and his landing was again refused by the Restriction Officer; and an interdict against his being deported was obtained from this Court, in order that it might be determined whether there could be any relief from the order of the Restriction Officer. No advantage has been taken on this occasion

of this provision of Section 10; no second sum of £100 has been lodged, and no appeal has been made to the Magistrate for a certificate. Now, the Act gives a very wide discretion to the Immigration Restriction Officer. He is in the circumstances the one person who is entitled to say whether this boy shall land or not. I do not deal at present with what powers may rest with the Minister, because that question is not before us; nor is there any question of the certificate, which may be granted by the Minister or a Magistrate in the event of a deposit of £100—because again that is not the case before us. In the circumstances with which we have to deal the Immigration Restriction Officer is given an apparently unfettered discretion as to whether or not the boy shall come within the prohibition of the Act: "Any person seeking to take advantage of the exemption shall be required to satisfy the Immigration Restriction Officer or other proper officer." There is no case of any "other proper officer" in the circumstances with which we have to deal. No appeal is given to us from the decision of the Restriction Officer. It is true that, in the case of *Amud v. the Immigration Officer*, the late Chief Justice said, "I am not prepared to hold that under no circumstances can we interfere with the Restriction Officer in the exercise of his discretion. We have the right to interfere with the decision of that officer upon a strange case being made out"; and the subsequent case of *Rex v. Vastha and Rex v. Umro* contain expressions of opinion to the same effect. But although we have power to interfere on a strong case made out, I do not think we have the power to interfere merely because we think that, upon a weighing of the available evidence, the Restriction Officer has come to a decision which we think is wrong, when the decision has been committed entirely to him and not to us. I think that Section 3 of Act 3 of 1906 certainly contemplates that an applicant for exemption shall have an opportunity of placing before the Restriction Officer the evidence upon which he relies to establish the paternity which he claims, and if the Restriction Officer were to say, "It is no use your bringing any evidence before me because I have made up my mind that whatever it is I shall not be satisfied," I think in a case like that the Court would be bound to interfere and to direct the Restriction Officer that he must bona fide consider the evidence and come to a bona fide decision upon it. The Act contemplates, I think, that upon evidence which will remove reasonable doubt, the Restriction Officer will permit the landing of the person claiming exemption; but, as I have said, the question whether or not there is any reasonable doubt is one which the Act entrusts to the Restriction Officer alone in such circumstances as the present. I think, there-

fore that before we could interfere we should practically have to be satisfied that there had been no exercise of his discretion, or something on the part of the Immigration Officer to render the Act nugatory, as for instance, the refusal to listen to evidence, or to allow a reasonable opportunity for it to be adduced; but when an expression has been given of leading all the evidence which may be desired, and when the Restriction Officer has considered that evidence, and given his decision upon it, we have no jurisdiction, I think, to interfere with the result at which he has arrived, even although we may consider that it is entirely wrong. All that we could do at the most, if we thought that there were circumstances in which we could interfere, would be to send the matter back to the Restriction Officer, in order that he might give consideration to the evidence and allow evidence to be led, as is plainly contemplated by Section 3 of the Act of 1906. As was said in the case of *Amod* (supra), we have no jurisdiction to declare that the applicant is not a prohibited immigrant, or that he is entitled to be and remain in this Colony. Now, having regard to the affidavit of the Immigration Officer, we find that there stated that he has considered the evidence tendered in favour of this boy, and he has come to the conclusion that it is not sufficient. In my own opinion, the reasons which he gives for finding that evidence insufficient are themselves entirely insufficient. Had I been in the position of the Immigration Restriction Officer, I should have considered that evidence sufficient; but because I hold that view, that does not give me the right to interfere with his view of the evidence. If I thought that he had not considered that evidence, then I think we should have to interfere and send the case back to him; and there is something in the information before us which at any rate gives colour to the suggestion that he has not himself exercised his discretion in the matter. When the further information was first submitted to him there was also the question whether the £100, which had been deposited on the previous occasion, was to be forfeited or not, and the letter which conveyed to him the further information concluded by expressing the hope that that further information would now be considered sufficient to enable the boy to land, and that it would also give ground for the return of the £100. The question whether or not that information was sufficient to permit the landing of the boy was one entirely for the Immigration Restriction Officer to decide himself. The question of the return of the £100 was one in which it may be—I do not say more than that—right for him to take the instructions of the Government; but his reply was that he had referred the whole matter to the consideration of the Government, and it was not until

six weeks later, and after several letters had passed between the applicant and himself asking for a decision, that he finally said, "I am now in a position to tell you that these documents will not be received as sufficient, and that the Minister has decided that the £100 shall not be returned." Now, if I thought that, instead of deciding the matter for himself, he had written to the Government to take instructions as to how he was to proceed, and he had sunk his own views of the matter in favour of those of the Government, I should certainly say that the case should go back to the Immigration Restriction Officer, to be decided by him in terms of the law; but although, as I have said, these facts give colour to the suggestion that he made himself merely the tool or mouthpiece of the Government, still I do not think it is conclusive, and he himself in his affidavit swears to the reasons which led him to reject the further evidence, and they do not include the dictation of the Government. It may perhaps be that he obtained the views of the Government, and that they coincided with his own. On the whole, I cannot say that I cannot accept his statement that he has exercised the discretion committed to him by the Act; although, as I have said, there is colour for the suggestion that he was acting on the dictation of the Government. If he were, then, of course, he was putting into the hands of the Government what the Act put entirely into his own, and in so doing, of course, he would be acting wrongly; but it may be—I must take it that it is—that the only matter which was communicated to the Government for consideration was this question of the £100, and it may be that he merely waited to give a decision upon both points at once, and he satisfied himself that the evidence was not sufficient. I come, therefore, to the conclusion that we are powerless to interfere, and I only add that I do so with regret, because I think that ordinary justice and good feeling would have dictated permission for this lad to land.

Mr. Justice Broome said: If it had to be decided in an ordinary appeal whether or not there was sufficient evidence in this matter upon which to declare that the application was outside the prohibition in the Act, and entitled to land in Natal, I should have had no hesitation whatever in finding that there was only one reasonable inference from the evidence, and that the decision of the Restriction Officer was wrong and ought to be set aside. To my mind, the reasons given for that decision are altogether unconvincing, not to say flimsy. But this is not an ordinary appeal; it is not an appeal of any sort. The Immigration Restriction Officer is the person to whom it must be made to appear that the applicant is under 16 years of age, and he is the officer who

has to be satisfied as to the parentage of the boy. I concur in what the Judge-President has said with regard to the circumstances in which we could interfere with the Immigration Officer's discretion. As regards the suggestion that the Immigration Restriction Officer, having submitted the matter to the central Government, did not himself exercise an unfettered discretion, I agree with the Judge-President in thinking that, while the correspondence gives some colour to that suggestion, there is not enough to outweigh his positive statement on oath that he gave his personal consideration to the matter, with the result that he was not satisfied. I regret very much that the rule must be discharged in the present state of the law.

Mr. Justice Hathorn said: I agree. I am dissatisfied with the action of the Immigration Officer in this matter, and particularly with the reasons which he has given in paragraph 16 of his affidavit.

The above case has been taken on appeal to the Appellate Court, and has been set down for hearing on the 30th ult.

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 33)

Sir JOSEPH WARD: Mr. Harcourt, I may say that I have listened with a very great deal of interest to the important speech delivered by Mr. Buxton. May I be allowed just to say that I want to make quite clear the reason for this resolution, and I say this because Mr. Malan, of South Africa, apparently was under the impression that this resolution was intended to deal with a racial matter, and that while the trouble in New Zealand was labour, the resolution did not meet the latter position. I would like to say, with all deference to Mr. Malan, that a resolution of this sort is necessary to enable us to give effect to what the labour conditions of our country require. The Bill, which will be found in the Blue Book which has been presented to the House of Commons submitted by New Zealand, contains clauses the effect of the inclusion of which necessitated the withholding of the Bill for the Royal Assent, so that unless there is power for the Overseas Dominions people to legislate on matters of the kind, I am afraid considerable difficulty will stand in the way.

I want to say here that I propose to put on record what the powers of the Overseas Dominions are in connection with shipping matters, because my friend Sir Wilfrid Laurier, in the speech he delivered to the Conference, expressed the opinion

that they had the power in Canada to do what we are seeking to obtain. I am inclined to think that all our powers are alike, and I want to state what the legislation upon the matter is. The power of the British Possessions to legislate on shipping matters are conferred by Sections 735 and 736 of the Imperial Merchant Shipping Act, 1894. These sections are as follows:—“735—(1) The Legislature of any British Possession may by any Act or Ordinance, confirmed by Her Majesty in Council, repeal, wholly or in part” (it requires ■■■ confirmed in the first instance, and then we can repeal wholly or in part) “any provisions of this Act (other than those of the Third Part thereof, which relates to emigrant ships), relating ■■■ ships registered in that possession; but any such Act or Ordinance shall not take effect until the approval of Her Majesty has been proclaimed in the possession or until such time thereafter as may be fixed by the Act or Ordinance for the purpose. (2) Where any Act or Ordinance of the Legislature of a British Possession has repealed in whole or in part as respects that Possession any provision of the Acts repealed by this Act, that Act or Ordinance shall have the same effect in relation to the corresponding provisions of this Act as it had in relation to the provision repealed by this Act. 736.—The Legislature of a British Possession may, by an Act or Ordinance, regulate the coasting trade of that British Possession, subject in every case to the following conditions:—(a) The Act or Ordinance shall contain a suspending clause providing that the Act or Ordinance shall not come into operation until Her Majesty's pleasure thereon has been publicly signified in the British Possession in which ■■■ has been passed; (b) the Act or Ordinance shall treat ■■■ British ships (including the ships of any other British possession) in exactly the same manner as ships of the British possession in which it is made; (c) where by treaty made before the passing of the Merchant Shipping (Colonial) Act, 1869 (that is to say, before the thirteenth day of May eighteen hundred and sixty-nine) Her Majesty has agreed to grant to any ships of any foreign State any rights or privileges in respect of the coasting trade of any British possession, those rights and privileges shall be enjoyed by those ships for so long as Her Majesty has already agreed or may hereafter agree to grant the same, anything in the Act or Ordinance to the contrary notwithstanding.” It will be seen therefore that the powers are restricted to the repeal of certain provisions of the Imperial Merchant Shipping Act relating to ships registered in the possession and to the regulation of the coasting trade. Even in these two matters the Colonial Acts are not to come into force until assented to by His Majesty. I want to direct

attention to what the general law is.

This Resolution consequently is intended ■■■ give ■■■ wider powers than are contained in the Imperial Merchant Shipping Act to which I have just referred, and in the case of the trouble existing ■■■ New Zealand, without the power to amend our law to meet our particular purposes, concerning which the Royal Assent is withheld in the meantime to that Bill which has passed through both branches of the Legislature in New Zealand, then we are powerless to meet that position which I indicated before that has arisen, and so is each ■■■ the self-governing Dominions powerless to meet a position similar to that if it arises in their country. It has arisen in ours and called for legislation, and therefore that difficulty exists here now, and I am very anxious indeed to have something done to meet it.

I want to make the position quite clear about this distinction between the racial and the labour side of this proposition. If we were proposing legislation or suggesting by this Resolution something that was dealing with the racial question of British subjects in India, then the matter would be upon an entirely different basis. But it is undeniable that this is an economic question, and in all economic questions in our self-governing Dominions, and in India too, each of our countries reserves the undoubted right to have its laws applicable to the economic requirements and conditions of the respective portions, and so does Great Britain. It is from the economic standpoint that I am asking that we should have the power to deal with a question of this sort as meets the requirements of our country.” For instance, to show there is no racial question raised in this Resolution, I want to say that if a ship came down ■■■ our country manned by white British crews, not by coloured crews at all, but the owners of the ship were able to obtain officers and men at a low rate of wage out of comparison with what the ruling rate of wage was, we want exactly the same power ■■■ apply to them, and we have already tried that against a local steamship company with a white crew. We had them brought before the Arbitration Court with a view to having an equal condition of affairs existing on competitive ships manned by white crews to ensure the preservation ■■■ the conditions that the labour laws of our country require shipowners to meet in connection with the manning of their ships. Those ships were not registered in New Zealand.

(To be Continued.)

Capetown, Feb. 1 (Reuter).—A Public meeting will be held in Capetown on Sunday, Feb. 4, to protest against the proposed Immigration Bill. Mr. E. Nordien, president of the British Indian Union, will preside.

Transvaal Municipal Draft Ordinance

Postponed till Next Session

Pretoria, Jan. 30 (Reuter).—The Provincial Council of the Transvaal met this afternoon.

Mr. BRUMMER moved that the consideration of the Local Government Ordinance report, which was laid on the table, be postponed till next session. He said that there were clauses in the Ordinance dealing with natives, coloured people and Asiatics. Under Clause 147 of the South Africa Act the control of these matters vested in the Governor-General in Council, therefore it was desirable that the matter be held over until they ascertained ■■■ the Council's proposals were likely ■■■ find acceptance with the Government.

The ADMINISTRATOR (Mr. Risnik), in seconding the motion, said that it was certain that, in the clauses dealing with natives and Asiatics in the Bill, they were on the borderland ■■■ their powers. There must be a clear understanding with the Union Parliament and with the Imperial Government on this matter. It had been a burning question for many years, and the question of Indians was one now affecting Cape Colony. It was considered advisable that there should be a consultation with the Government and the Administrators of the various Provinces, so that a common course ■■■ action could be taken in the matter. He, therefore, urged the postponement of consideration of the matter till next session.

The motion for postponement was strongly opposed by Messrs. Allan, Ware, Constable, Freddy, and others, who urged that the Council should pronounce its decision on the Asiatic question with no uncertain voice, leaving it ■■■ the Union Parliament or the Imperial Government to veto the clause dealing with Asiatics in the Bill, if they thought it necessary.

Mr. F. T. NICHOLSON (from the Nationalist side of the Council) also spoke strongly against the postponement of the Bill. The question of Asiatics was a burning one, and he for one would not go back ■■■ his constituents and tell them he had turned his back on the work they had sent him to do. They would be playing the parts of whipped children if they turned their backs upon this question. Let them leave the onus of throwing out the clause to others, but do not let them play the part of cowards.

After considerable discussion the debate was adjourned.

Pretoria, Jan. 29 (Reuter).—In the Provincial Council to-day the adjourned debate on the motion that consideration of the report ■■■ the Select Committee on the Local Government Draft Ordinance be post-

poned until next session was continued.

On resuming to-day, Mr. Pienaar, member of the Executive Committee, supported the motion for adjournment.

Mr. E. W. Hunt moved as an amendment that consideration of the report and the Bill be postponed, in order that members might make themselves better acquainted with the proposed alterations in the Bill, and to provide time for the publication of the Ordinance as amended by the Select Committee.

The Administrator appealed to the Council to allow the Bill to stand over for consideration until next session, in April or May. The Minister of the Interior had reassured them that he was anxious to see these Acts consolidated as soon as possible. It would strengthen their hands if consideration were postponed, as advised by the Minister.

On a division, the amendment to postpone the consideration of the report and the Bill was carried by 21 votes to nine.

The Plague

A Fresh Case

Dr. Haydon, Health Officer for the Province, reported the death from bubonic plague of an Indian employed outside the borough at a milling establishment. The medical advisers of the Plague Committee traced the source of infection to produce from an already known and defined focus in Durban, and stated that every precaution had been taken in the neighbourhood of the mill.

At Wednesday's meeting of the Plague Committee, Dr. Fernandez reported that one rat had that morning been examined in the Point Laboratory which had undoubtedly died from Plague. It was therefore certain that the infection was still lingering in that area, and it was therefore essential that no efforts should be spared to secure as far as possible the total destruction of vermin. The Committee point out that it must be remembered that so long as one single focus of infection remains there is imminent danger of that focus proving to be a centre from which the infection may be disseminated into the area surrounding it, and thence it might spread to any part of the borough. At the same time it is reasonable to hope that, since the progress of the epidemic amongst animals has been so much confined, it may be possible to stamp out the infection altogether in the course of the next few weeks, if the co-operation of the whole community is generously granted to the health authorities. This request is made by the Plague Committee because of the fear that the public might become apathetic owing to the

infection being so far confined to so few localities.

At the request of the Minister of the Interior, the Committee has agreed to undertake the supervision of the Coast district in the event of bubonic plague breaking out.

Durban Town Council

Indian Matters Discussed

At a special meeting of the Durban Town Council, held on Monday last, the Whole Council Committee reported as follows:—

Indians and Municipal Matters.—Joseph Royeppen, on behalf of deputation of Colonial-born Indians submitted suggestions for the amelioration of conditions as affecting the Indian community as follow:—

(a) Licences.—Requesting that certain instructions issued to the Licensing Officer as to the method of dealing with applications. Recommending reply that the Council is unable to entertain this suggestion, as by so doing they would be prejudicing their position as members of a court of appeal regarding the Licensing Officer's decisions.

(b) Tramways.—Urging that no restrictions should be placed on the right of cleanly clad Indians to sit on tramcars where they please. The Committee recommended that the deputation be acquainted with the fact that the by-law authorising tramway conductors to allot special seats on tramcars applies equally to European and other travellers on the cars.

(c) Town Hall.—Submitting that the Council should not enter into a contract for the letting of the Town Hall prejudicial to the interests of any section of the community. Recommending reply that the Council cannot undertake to dictate to hirers of the hall in regard to any conditions they may like to enforce.

(d) Recreation Grounds.—Asking that recreation grounds near the race-course be converted into a public place of resort and amusement for Indians. The Committee pointed out the special grounds have already been granted to various Indian clubs on their request, and the Council is quite prepared to consider the advisability of effecting improvements.

(e) Indian Hostel.—Suggesting that some public place of rest and refreshment be provided for Indians attending the market. The Committee pointed out that no such provision is made for Europeans attending the early morning market and cannot recommend that such facilities should be extended to the Indians, seeing that ample accommodation is available in the immediate neighbourhood of the market.

(f) Indian Localities.—The deputation alleged that the localities inhabited by Indians are neglected in re-

spect to the state of roads, paths, lighting, etc. The Committee recommended reply that the Council is prepared to give due consideration, as in the past, to representations made in regard to repairs to roads, hardening, drainage, lighting, etc., in any part of the borough irrespective of the nationality of the persons living on such thoroughfares.

[Mr. Royeppen has received a letter from the Town Clerk to the above effect—Ed. I.O.]

The various recommendations were endorsed.

Brickhill Road

The Public Works Committee reported the following:—

Brickhill Road Improvement.—On Surjoo and Rambhaura drawing attention to the condition of Brickhill Road, and applying for road-hardening and lighting, the Borough Engineer reported that a considerable sum had been spent in levelling and raising the ground in the neighbourhood of the complainant's premises, Lot 8, Block G.V.L., and that the additional cost of kerbing and channeling would be £300. He, however, advocated the continuation past this property of the narrow road laid in ashes by the Sanitary Department to serve this neighbourhood.—The Committee recommended that the cinder road suggested by the Borough Engineer be laid.

Indian Market

The following appears in the Market Committee's report:—

Commission from Indian Market.—The chairman urged that a contribution should be made to the Borough Market Account from the profits made at the Indian Market. The Committee directed this matter to stand down for re-discussion under the estimates of ways and means next year.—*Notul Mercury.*

The Return of £100

Ball

More Red Tape

A point of some interest was decided by the Chief Magistrate of Durban (Mr. P. Binns, K.C.) on Friday in the matter of *S. H. Kharmu v. Minister of the Interior*, in which plaintiff sued for the return of £500 deposited as bail on the landing of a certain Indian lad, whom the Immigration Officer declared to be a prohibited immigrant.

The summons, it appeared, however, had been served on the Immigration Officer, and not on the Minister, with the result that the Crown objected that the summons had not been properly served, and also that it had no jurisdiction to try the case, it being argued that the summons must be served on the Minister in Pretoria.

The plaintiff's counsel, however, contended that it was allowable under the rules of Court to serve the summons on the servant of the defendant, but the Magistrate, following a Transvaal decision, held that the summons must be served on the Minister, and consequently upheld the objection, with costs.

Mr. C. Cowley was for the plaintiff, and Mr. D. Calder for the defendant. —*Natal Mercury*.

Death of Mr. Abdoolia Hajee Adam

Tuesday's *Mercury* contained the following obituary notice:—

There passed away on the 29th inst., at 4.15 p.m., at his residence in West Street, a very well known and much respected Colonist in the person of Abdoolia Hajee Adam, the principal partner of the very old firm of Dada Abdoolia & Co., in West Street, next to Messrs. Harvey Greenacre & Co.'s premises. The deceased was very well known to and much esteemed by all the old and prominent European Colonists. He was the first president of the Natal Indian Congress, and did much to bring this the only political institution of the Indian community in this Province to the prominence it had attained during his tenure of the office. He was a native of Porebander, in the Province of Kathiawar, India, where also he was very well known. He was about 58 years of age, and leaves a widow and numerous relatives to mourn their loss. He was ill for about two months. Deep sympathy is expressed with his relatives and countrymen in their sad and irremediable loss.

Maritzburg Licences

On the 9th ultimo the Maritzburg Town Council upheld the decision of the Licensing Officer in refusing an eating-house licence to an Asiatic named Yokken. Among the Officer's reasons for refusal were the following:—

I have already refused three applications by European property owners for new native eating-house licence in respect of premises in other parts of the City, and have intimated that should the necessity arise for issuing new native eating-house licences to private individuals due regard will be had to the priority of their claims in the matter.

In refusing another application by an Asiatic for a new licence I intimated that when the number of licences held by Asiatics in this borough is sufficiently reduced to admit of the granting of fresh licences to Asiatics I will give preference to the colonial-born Hindu. The present applicant is of colonial-born nor a British subject.

Union Parliament

The Immigration Bill

On Monday last in the House of Assembly, Mr. SMUTS, Minister of the Interior, gave notice for leave to introduce a Bill for the consolidation and amendment of the laws relating to immigration.

In the House of Assembly, on Tuesday, on the first reading of the Immigration Bill, a protest was raised by Mr. M. ALEXANDER against the second reading being put down for the following day. There was, he said, a deposition to rush on the readings of Bills before people in the Provinces had had an opportunity to consider them.

Mr. SMUTS (Minister of the Interior) said that, in deference to the objection made, he would take the second reading in eight days.—Agreed.

Capetown, Feb. 1 (Reuter) Mr. Sampson (Commissioner Street) gave notice that he would move for the appointment of a Select Committee to inquire into the administration of the immigration laws.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	186	9	6
Mr. M. M. Diwan	1	0	0
Mr. J. K. Dhimmar, J'hurg	0	4	0
Mr. Lala Chundi, Verulam	0	4	0
Mr. K. Govindji, Richmond	0	10	0
Through Mr. Khushal Parbhoo of Rhodesia	6	0	0
	£194	7	6

Kimberly Hawkers

Kimberley, Feb. 1 (Reuter).—A special meeting of the Town Council was held yesterday and to-day to consider the question of the issue of hawkers' licences.

The attitude of the Council for some time past has been hostile to the hawking class, and in all cases applicants for renewals of licences were warned that the Council viewed with apprehension the hawking business, while applications for new licence were refused.

At the last meeting of the Council some 30 applications, mostly from Indians, were refused, and yesterday the Council heard a deputation, headed by Major Browning, who voiced the injustice done to respectable law-abiding British subjects.

To-day the Council reconsidered each case on its merits, and granted many licences.

Items of Interest

Mr. Kallenbach is due from England by the *Walmer Castle*, which reaches Capetown on the 5th February.

Mr. Sorabjee Shapurjee Adajania arrives from India by the *Umklot*.

An informal meeting, called by Sir David Hunter, was held at the office of Mr. Reynolds Tait on the 16th ultimo to discuss, amongst other matters, the position of the Natal Indians who have been called upon to pay the £3 domicile tax. After discussion, Sir David promised to introduce the matter in Parliament, but prior to the Session being opened the Natal members will meet in caucus at Capetown, when this, and other Natal questions, will be fully considered, and a line of action decided upon.—*Natal Advertiser*

A telegram from Tokio states that in a speech the Minister of Finance declared that it was impossible, at present, to carry through the Government's naval expansion project. He asserted that the country was on the verge of bankruptcy. This apparently is the price of Japan's "successful" war with Russia.—*Public Opinion*.

The European requires his rice to be white and attractive to the eye, and he is supplied with exactly what he desires and presumably feels happy. But in polishing the rice to obtain these results much of the nourishing properties of the grain is lost. Not only is the outer husk rejected but what is known as "rice meal" is brushed off, notwithstanding that it is highly nutritious, being the albuminous portion of the grain. In fact chemical analysis of this meal show that it contains about 12.5 per cent. of albuminoids and 4.5 per cent. of phosphoric acid, but is rejected by the more scientific European because of its unattractive brown colour. The Japanese not only eat unpolished rice but are able to win battles on it. There we have the whole matter in a nutshell. It does not always pay to be too scientific, and the usages of other nations are not necessarily always ignorant fads.—*Capital*

Contents

	Page
The Union Immigration Bill	37
A Meeting of Malays	38
From the Editor's Chair	39
Natal Trading Licences	39
Late Mr. Abdoolia Hajee Adam	40
The Nathalia Case	40
Position of British Indians in the Transvaal	41
Transvaal Municipal Draft Ordinance	42
The Plague	43
Durban Town Council	43
The Return of 1700 Bait	43
Death of Mr. Abdoolia Hajee Adam	44
Maritzburg Licences	44
Union Parliament	44
Indian Famine Fund	44
Kimberley Hawkers	44

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 23rd and
DELAGOA BAY about the 25th FEBRUARY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા" ૨૫ ૩૪૨૩.

ઉપલીજળ ખાતે વખણાવેલ લાઇનની જગલવર અને ક્રડપ ચાલની જામ મોટ જાનેથી તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરીના રોજ ઉપડશે. તે હકત ડેલાગોઆને કાંડીઆર અને મોમ્બાસા બંદર ફરી મુંબઈ જશે.

ચલકુર લાઇનની જામખોટમાં કેક પાસે જશે ત્યાં ઉપલા હાલકાઓમાં પ્રથમ સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની ખતીઓ છે. દેહી ખલાસી છે. એશીયો સાથે અને હિંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા લાવવા અને આરામથી મોકલવા અંગત હોય તેઓને ખાસ ખાસ કરીને જે જાણી હુંકે જાણતી મુલાકાતીઓ અમુક તક મુલાકાતે મળી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે મોરારીવાળી કે વમરની રીટરન ટિકીટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરબાની કરી તુરત ફેબ્રુઆરીની ટિકીટ કાઢી લેવી સ્ટીમરો દાખલકર આવે છે અને દાખલકર જાય છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની જામખોટ જાનેથી ૬૦ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચશે ત્યારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલુજી, નં ૨૮ પીલીટર રોડે અથવા સંકે ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેલાગોઆ એજન્સીઓ, અને ડેલાગોઆમાં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેલરસ પ્રમખલિ સુરેન્દ્રી કુંજી. બગર ખાતે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

આમલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

ફેબ્રુઆરીના રોજ, ૨૫મી

કમીડીયા ઇસ્ટામીક સેલેબરાટ
હસ્તે મેલેસા ૨૬ ફેબ્રુઆરી હાલકા
ઉપરાખાંની વિખત

પા. કો. ર.
જાનવર ૧૯૧૨
હિરસ્ટ, ડી. મરીકા

ઉપલીજળ સીલીક	૧	૧	૦
અલી	૧	૧	૦
ઉપલાઈલ ઉપલાઈલ પેન્ડી	૧	૧	૦
અલમલ મલમલ મેસા	૦	૧૦	૧
તુરમલમલ હાલકા અમલુલા	૦	૧૦	૧
મુસા	૦	૧૦	૧
ઉપલાઈલ હાલકા	૦	૧૦	૧
મલમલ મુસેન	૦	૧૦	૧
અલમલ હરીમ હરીમ	૦	૧૦	૧
મુલેમાન હરીમ	૦	૧૦	૧
મહેરામમાન	૦	૧૦	૧
હસમાન હસમા	૦	૧૦	૧
પટેલ	૦	૧૦	૧
મુસા ઉપલાઈલ	૦	૧૦	૧
હા. પેન્ડી	૦	૧૦	૧
બાલા હસમા	૦	૧૦	૦
અલમલ મીલા	૦	૧૦	૦
અમુલ મલમલ મેલેસા	૦	૧૦	૦
મસા ફરીયા	૦	૧૦	૦
ઉપલાઈલ હાલકા રાવત મેલેસા	૧	૧	૦
મુલેમાન પટેલ કું. લેખકાવર	૧	૦	૦
હાલકા મલમલ હાલકા	૧	૦	૦

મપાલકાવર

તુર મલમલ અ. હરીમ	૧	૦	૦
ઉપલાઈલ મુસેન સીલીક	૦	૧૦	૧
ઉપલાઈલ અલમલ મીલા	૦	૧૦	૦
સાલેલ હાલકા	૦	૧૦	૦
આલુલ ઉપલાઈલ મલમલ	૦	૧૦	૦
મલમલ મીલા રોમ અમીર મે. બલમ	૦	૧૦	૦

હાલકાવર

મલમલ હાલકાવર કું.	૧૫	૦	૦
પટેલની કું.	૧૫	૦	૦
એમ. ક. મીલી	૮	૧૦	૦
મલમલ હાલકા મુલાકા	૧	૦	૦
મુસા સાલે	૧	૧	૦
અલમલ અલમલ	૧	૧	૦
એમ. ક. અલમલ	૦	૧૦	૦
ઈ. ક. બલમ	૦	૧૦	૦
મલમલ અલમલ	૦	૧૦	૦
ઈ. મલમલ હાલકા	૦	૧૦	૧
અ. ક. પટેલ	૦	૧૦	૦
મુસા હા. બાલા	૦	૧૦	૧
મુસા હા. પેલમાન	૦	૧૦	૧
મુસા મલમલ પટેલ	૦	૧૦	૧
ઈ. ક. બલમ	૦	૧૦	૧
કું. મ. મુ. મુલા	૦	૧૦	૦
કું. મ. બલમાન	૦	૧૦	૧

૦૧૧ ૧ ૦

કુદરતી મુદતમાં મહાન ફતેહ પામેલી

THE UNION TIN FACTORY

સાચી આફરીત ખાતે બુલ્ડ અને સસ્તુ ખાતુ. અમે આપણા કાળા બનુભવ પછી દરેક વેપારીની ગણ માટે અમર આપીએ છીએ કે આપણા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીમ કોલ (કેપીન તથા કાફર બરના સાધન) તથા દરેક રકમના ચાકુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ પ્રસેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથાવાર થાય છે. બહાર મામના ઓરકરો પર પુરતુ બાન હવે આવી પેટીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાશા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની કુકાને આપણો માલ જોશો, પર જગ્યામાં આવી ખાતી કરશો. પાછલ લીસ્ટ માટે લખો :

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3594, Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધતી વિમલ

પા. ક્ર. નં.	પ્રો. રૂ.
અમદાવાદ સોસાયટી	૧ ૦ ૦
મીસીસ એ. આઈ મોહાલા	૦ ૫ ૦
મહમદ ઉસમાઈ	૦ ૫ ૦
નવાબ ખાન	૫ ૫ ૦
મુલ્કીમાન હુસેન	૫ ૫ ૦
મીસીસ એસ. હુસેન	૫ ૫ ૦
આર. એન. સંજી	૧ ૧૦ ૦
આમદ હુસેન	૧ ૧ ૦
અબદુલ રહેમાન	૧ ૧ ૦
અલેક સંજી	૩ ૩ ૦
પાવરી કે. જમશેદજી	૨ ૨ ૦
પાવરી હીનચા	૫ ૫ ૦
ઉસમાઈ મહમદ	૦ ૫ ૦
હસમ રહેમાન	૦ ૫ ૦
મલેક ખુલાબ	૦ ૫ ૦
ઉમરાહીમ મુલ્કીમાન વધાર	૦ ૧૦ ૦
એમ. વાહા, પટેલ	૧ ૧ ૦

કરબાન

ઉમરાહીમ ઉમરાહીમ	૧ ૧ ૦
મુલ્કીમાન મહમદજી	૧ ૧ ૦
હાલુદ અસમાઈ	૦ ૫ ૦
મહમદ હસમ મોલીમા	૧ ૧ ૦
આદમ હાસીમ હાડીન	૧ ૧ ૦
હાલુદ મીકા	૧ ૧ ૦
હાસીમ મુસા	૦ ૧૦ ૦
હાસીમ મુલ્કીમાન	૦ ૧૧ ૦
હાલુદ અહમદ પટેલ	૧ ૧ ૦
મહમદ ઉસમાઈ મોલીમા	૦ ૧૧ ૦
હાલુદ હાસીમ માલ	૦ ૧૦ ૦
આદમ મુન	૦ ૧ ૦

પાછનકાઉન લાઈન

હુસેન મહમદ વાહેદ	૫ ૧૦ ૦
મહમદ સાબરમીયા વાહેદ	૨ ૦ ૦
મહમદ મુલ્કીમાન આરેફ	૦ ૨ ૦
સરખાલો	૧૧૦ ૧૦ ૦

P. O. Box 832.

Telephone No. 1793.

Telegrams "Johannes" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JUST OPENED UP at 154 Market St., JOHANNESBURG
London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફા કુદરત અને જુદા વેપારી

જેમ, હાઈ અને જુદા વેપારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી બતવો નવી નવી ટરેક
નો મલક દર અડધાકો દિવાલવથી પરચારો આપ્યા કરે છે. બહાર દામ કરતાં આ માલ
આફરે ૨૫ ટકા કરતાં પડશે.

બહાર જામના બોરકરો ઉપર લક્ષ્ય ખાલ આપણમાં આવે છે.

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

જસમાની મરખી

સાચી અફરીતમાં ઉપર છ. કી.
માં ઉપરની ઉપરની કાવ્ય
સાચીમાં આફરે ઉપર બહાર
પડ્યું છે.

કોમલ: પેની ૧

દાખલ ખરબ: અફરી પેની
લખો: ઉમરાહીમ મોલીમા પ્રસ
ફીનીકસ, નાતાલ,

મી ભગવદ ગીતા

જુજરાતી સાધાંતર સાથે
સોનેરી પુકું અને મી ભગવાનની
છબી સહીત
કિંમત રી. ૧/- દાખલ સાથે
ઉમરાહીમ મોલીમા પ્રસ
ફીનીકસ, નાતાલ.

P. V. Sanghaveloo & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
P. O. Box 675, 208 Grey St., DURBAN

જુદા સોફામાં દરેક બતવો ખરીદરી
કાવ્ય વગેરે માલ ફાવરી સાથે તેવી રીતે ખરીદરી
મલકી આપીએ છીએ, અને આપણા મારફત
જુદા સોફા તેમજ માલ (અમદાવાદ ખરીદરી
વમાક વગેરે) મોકલવાથી સારો સાવ ઉપયોગી
વેલે આપીએ છીએ. વધારે ખુલાશા માટે
ઉપરને યોજનાને હાથબધ લખવા મહેરબાની
કરી.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL: Yearly ... 15 0
Half-Yearly ... 7 6
Quarterly ... 4 0

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦.

શનિવાર, તારીખ ૩૭ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨.

અંક ૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૩૭ ફેબ્રુઆરી, તા. ૯
ફેબ્રુઆરી સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ-માહ ૫૬ ૧ મી માહ ૫૬ ૭
સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુસક્ષ્માન-તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બર તા. ૧૬
સપ્ટેમ્બર સુધી ૧૩૩૦ બી.

વાર.	મી.	હિંદુ તીથી.	સુ. મા. તી. રો.	સુર્યદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
શનિ.	૩	૫૬	૧	૧૩:૨૪	૫ ૨૦:૬ ૫૩
રવિ.	૪	"	૨	૧૪:૨૫	૫ ૨૧:૧ ૫૨
સોમ.	૫	"	૩	૧૫:૨૬	૫ ૨૨:૬ ૫૨
મંગળ.	૬	"	૪	૧૬:૨૭	૫ ૨૩:૬ ૫૧
બુધ.	૭	"	૫	૧૭:૨૮	૫ ૨૪:૬ ૫૧
શુક્ર.	૮	"	૬	૧૮:૨૯	૫ ૨૫:૬ ૫૦
શનિ.	૯	"	૭	૧૯:૩૦	૫ ૨૬:૬ ૫૦

અનુક્રમણિકા

મરહુમ મી. અબ્દુલ હાજી આદમ ...	૫૦
નવું હોમોગેન પીલ ...	૫૮
બીજીની હાથેનું તાલુ ને રીમલો ...	૫૮
હાંસપાલનું દેશ મ્યુ. જોરદારનું ...	૫૮
બીજીની બી વિવે ઈલાલો ...	૧૦
હિંદનાં અલ્લી દેમી બંધારણ ...	૧૧
એક મહાત્મા જોરદારનું દેશ ...	૧૨
બિહાર સહનસાહતનાં હિંદની અમલ ...	૧૩
માહ. જોરદારનું ...	૧૩
રહીમદારની આબજ ...	૧૪
એકાન્સબરમા. રીતબા ...	૧૪
દશબરમા. મરહી ...	૧૪
હિંદી-તુરકી હાથ ...	૧૪
પરબરમા ...	૧૫
હાથેલો દેશની દેશનું ...	૧૫
હિંદીદેશનાં બાલોને મરહીલ પા. ૧૦૦ ...	૧૫
રહીમદારનાં દુકાન મરહી મી. રીતબા ...	૧૭
દુકાન મરહી ...	૧૭
મરહીલ દેશનાં મરહીલ ...	૧૮
અબજમાન મરહી દેશ અબજમાન ...	૨૦
હીંદી હાથેલો મરહી ...	૨૦
હિંદીદેશનાં અબજમાન ...	૨૦
મરહીલ મરહીલો મરહીલો ...	૨૧
અબજમાન ...	૨૨

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૩૭ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨

મરહુમ મી. અબ્દુલ હાજી આદમ ઝવેરી

મી. અબ્દુલ હાજી આદમ હવે આ દુનિયામાં નથી એમ દિલ કણલ કરી ચક્ર નથી. તેમના નામથી બાગે કાઢજ હિંદી હિંદી આદમી કામો અગાધ હોય. મેસરે હાથ અબ્દુલની પ્રસિદ્ધ પેદીમાં તેમણે જે કામ લીધા તેથી તેઓ સેંકડો હિંદીના ને જોરના સંબંધમાં આવેલા. મેસરે હાથ અબ્દુલની પહેલીના વેપાર કરતા બીજા એક પણ હિંદી પહેલીએ વધારે વેપાર આ મુલકમાં કર્યો હોય એમ અમારી જાણમાં નથી. એક વખત એવો હતો કે તેમનો માલ હિંદુ સ્તાન જરૂરની અને વિલામતથી લાગે નો આવતો. તેમની પેદીની કંઈ નહીં તો પછર સાખા એક વેળા હતી. આ પહેલીના કામમાં મુખ્ય કરતા કરતા મી. અબ્દુલ હાજી આદમ હતા.

મી. અબ્દુલ હાજી આદમના ઉત્સાહથી તે પહેલીની પાસે એક વેળા એક વહાણને બે રહીમર હતાં. કારણે '૩ રહીમરને ૧૮૬૭ માં નાતાલ ના જારમાં રોકવામાં આવી હતી એ વાત હરકોઈ હિંદી જાણે છે. તે વેળા તેમના બાઈએ જે બહુ દુરીથી સરકાર સામે લડત લીધી તે વાતથી સહુ વાકેફ છે.

જેટલી કુશળતા મી. અબ્દુલ હાજી આદમની વેપારમાં હતી તેટલી જ શબ્દદારી કાર્યમાં હતી. તે નાતાલ ઇન્ડિઅન કાર્યદેશના પહેલા મરહુમ હતા. એ વખતનો જુરસે એકે હતો કે એમની પહેલી એકલી,

તોફરો વિગેરે મળ્યોને કમરેસને દર માસે લગભગ ૭ પાઉન્ડની રકમ આવતી હતી. મી. અબ્દુલ હાજી આદમ જો કે ઇમેજ માન માન મહાવરથી જ પસંદ હતા, જોઈ જોરાઓની સામે બદલાવે દલીલ કરી ચક્ર ને તેઓને હાથપાતા તેમની દલીલોથી ને કામલાથી જોરા એ પછી વેળા અબજમાન પામતા. રાજ્ય મરહુમી બાબતમાં તેઓ સાહેબ બધા ઉપુટેલના જાણકાર થઈ નાતાલની સરકાર પાસે બધા સેક્રમાં જતા. તેમનો ઉમે જાણકાર જેવો બાગ કારોનેશન વખતના બોમ્બેમાં હતો. તે બે બાક થઈ બધા જુરસાથી સેંકડો મળેલા હિંદી ની સામે બેલ્લા હતા. મેસરની પાસે ડેપુટેશન મળેલું તેમાં પણ મેસરને તેમણે હાથપાતા હતા.

મી. અબ્દુલ હાજી આદમને દીની અર્થ કરવાનો ને દલીલો વાનો બહુ શોખ હતો. બધા જોરા પાદરીઓની સામે પણ તે દલીલો કરતા ને હરકામની ખુબીઓ તેઓ ની પાસે મુકતા.

મી. અબ્દુલ હાજી આદમને બહુ ગુસ્સાની છે. તેઓ આદમી રામને મળે હતા. મી. અબ્દુલ હાજી આદમનાં બધામાં બહુ એક વાત પડી છે. તેમના કુટુંબને અમે દિલ્હીએ આપીએ છીએ.

મી. અબ્દુલ હાજી આદમ એક વારે જનતાની જાણ, જનતાની પાછળ મળી હિંદી ગયા હતા.

મી. કલનગેક હીમર વેલમર દેશમાં હિંદીથી ઉપડેલા તા. ૬ મીને મંજૂર વરે કેપ્ટાઈન આવી પહોંચશે.

સલામતી મી. સોશાળી કાર્યકર અબજમાનની રહીમર અમરોલીમાં તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરીના અરસામાં ઉરખન આવી પહોંચશે.

નવું ઇન્ડીયન બીલ

નવું ઇન્ડીયન બીલ બહાર પડી ચુક્યું છે. તેના મુખ્ય ભાગનો તારીખે બમે આપીએ છીએ. તેમાં કેટલીક ફરકોનો ભેવામાં આવે છે તે દુર ચામ તો સલામતીની ફરકોનો ફરકો આવી જાય છે.

નવા બીલમાં સ્થાનિક હિંદીના નવું ફરક, તેમાંથી ખસી જાય છે અને પહેલાં પહેલાં છે.

આજ બીલ કેપ ને દરજ્જાવાલમાં રહે છે. અને બહાર જોડાના ફરકોનો મુકાબો બદલવાના કામમાં રહેશે છે. દરજ્જાવાલના બહેલા હિંદી સહજ છે. પરીક્ષા આપી કેપ કે નાતાલ નવું સહજ છે અને નાતાલના હિંદી એક વરસ પહેલાં પ્રતિષ્ઠાપત્ર સરદારીક ફરકો મેળવી શકતા હતા.

પહેલાં બે ફરક નવા બીલથી તબક્કા રહે જતા ભેવામાં આવે છે, અને છેલ્લો ફરક ફરક એકો થતો જાય છે. કેમકે ફોરટ ના કામમાંથી બધા બહારના ફરકો ડેમી સહજના ફરક તપાસવાની ફરક તબક્કા પ્રતિષ્ઠાપત્ર અમલદારને સોંપવા માં આવે છે. દરજ્જાવાલના બહેલા હિંદી નાતાલમાં કે કેપમાં જાય તો તેઓએ નવી ને જારી પરીક્ષા પસાર કરવી જોઈએ; અને નાતાલમાં ડેમીસાઇલ સરદારીક આપણું ન આપણું તે નવું જારી મુનસીફી ફરક રહે છે. રજીસ્ટ્રાર તો પણ તેમાં મુલતની પરવાનગી આપવાની વાત છે.

વળી ફી રેટની કલમમાં પણ ફરક મુકવાડો ભેવામાં આવે છે. આટલી વસ્તુઓનો સીધો ફરકો આવે તો સત્તા મહત્તી ફરિયાદોનો અંત આવવા સંભવ છે.

છતાં ઉપરથી બાબતો ઉપરાંત નાતાલ અને કેપ નવી કેપવાલની કલમ બાબત સામે થઈ શકે છે. તે કલમ હરે એવો જોઈએ સંભવ છે પણ એટલું તો ચામ જ કે જનરલ સમક્ષ તરફથી મેરંટી થશે કે અમુક સંખ્યામાં કેપવાલેના હિંદી નાતાલ કેપ આવે આવીજ શકશે.

આમ થતાં પણ એક બીજા પ્રતિમાં મુલતની જવાબ નહીં થઈ શકે એ તક થીજ રહેવાની છે. તેનો ઉકાળ આપણ ઉપર આપણી વરતણક અને હિંમત ઉપર રહેવાનો છે.

તા. ૨૬ સીએ મુનિયન પારલામેન્ટની મેટીંગ શરૂ થઈ છે.

નવું ઇન્ડીયન બીલ

ઉપરોક્ત કલમોનું તારણ

તથા ટીકાઓ

બીલ આખા હિંદિયુ આરંભને લાગુ પડે છે.

કલમ ૭ ૧ સરકારને મદદ કરનારી બોરડ નીમવાની સત્તા અવરનર જનરલને મળે છે.

ટીકા

(આ બોરડમાં આપણા માણસી નીમવાની માનવ્વી આપણે કરી શકીએ છીએ.)

ક. ૪ બ. જે કોઈ માણસ અમલદાર પસંદ કરે તે આપમાં ૫૦ સહજ અમલદારને સંતોષ થાય તેમ ન હોય તો તેને મુનિયનમાં આવવાની બંધી છે.

ટીકા

(આમાં આરબી, સંસ્કૃત બાબ પણ આવી જાય. છતાં કલમ આકરી છે. તેની સામે દરજ્જાવાલ તો ન જઈ શકે. નાતાલ તથા કેપે થયું જોઈએ. કલમ બદલાય એમ આશા ન રખાય. પણ આપણી કાળજીને સાદ અમુક સંખ્યામાં હિંદી બહેલા આવી શકે એવી જોઈવલુ થઈ શકે.)

ક. ૪ સી. જે માણસને વિષે કોઈપણ બહારની સરકાર ખબર આપે તેવા માણસને કાળજી થવાની બંધી થાય.

ટીકા

(આ કલમ મુલતની માણસોને સાદ જણાય છે.)

ક. ૫ એ. ને છ જે માણસ ડેમી સાઇલના કામથી કામચલાવ થવા માગે, જેનાં મામલો જોડા કામચલાવ થવા માગે, તેવાઓએ પોતાના ફરક અમલદારને સંતોષ થાય તેમ સામેત કરવા.

ટીકા

(આ કલમની સામે બધાએ થવાનું છે. આવી કલમ નાતાલના કામમાં છે કેપમાં ને દરજ્જાવાલમાં ફરકે કામચલાવ કરવા માગે છે. આ કલમ સત્તાઓથી પણ કાળજી ન કરી શકે. ત્યાંની ફોરટમાં

આપીલ કરવાનો ફરક મળેલ જોઈએ.)

ક. ૬ બંધી મએલ માણસને પણ માલ મુધીની જેલની સજા છે, ફરક નથી. અને તેને ફેરપાર કરી શકે છે

ક. ૭ એક બીજા પ્રતિમાં હિંદી એક બીજા પ્રતિમાં જવા માગે તો તેણે નવી પરીક્ષા પાસ કરવી જોઈએ.

ટીકા

(આ કલમથી બહેલા કોઈ નાતાલ કે કેપથી કોઈ વેળા દરજ્જાવાલ કે ફરિડેટમાં કામચલાવ એવો સંભવ ખરો. પણ દરજ્જાવાલથી બહેલા હિંદી નાતાલ કે કેપ જવા માગે તો તેને જારી ફરક પડે. કેમકે કામચલાવ જેવી સહેલી પરીક્ષાને બદલે તેને નવી જારી પરીક્ષા પસાર કરવી પડે. આ કલમની સામે બધાએ થયું જોઈએ. આ કલમ કદિ કાળજી નજર થાય. સત્તા મહત્તી પણ મુખ ન બેસાય

ક. ૮ બંધી મએલ માણસ તે તે પ્રતિમાં કે આખા મુનિયનમાં વેપાર ન કરી શકે; જમીનનો માલિક ન થઈ શકે.

ટીકા

(આની ખસર એ છે કે કેપના હિંદી એ તેનો નાતાલમાં રહેવાનો ફરક ન જોય તો જમીનના મણી કે વેપારી ન થઈ શકે.)

ક. ૨૩ પોતે નથી થઈ શકે તેવો માણસ નવી એ સામેત કરવાનો બોલે તે માણસ ઉપર છે.

ટીકા

(આ કલમ નવા કામમાં છે.)

ક. ૨૫ ૧. મુલતની પરખીલ મરક માં આવે તેવી શરતે આપવાનો અંજ ત્યાર સરકાર રાખે છે.

ટીકા

(આ કથાથી બે સરકાર આવે તો અમરના નોકરોને રખ આપી શકે છે)

અમલદારની સરકાર આવે તો ને માણસને પોતાના હા કુળી જવાની ખાસ્તિ થાયે તેવા માણસને બહાર બહા ખાજ આપવાની મુલતની પરખટ આવે.

ટીકા

(આવી ખરાબ કથા કેપના કાવચમાં છે. પણ નાતાલને સાર આ નથી છે. માણસે પરખટ લેવી એ દરજ્જામાં નથી. પણ મરીમડાને પુરા કલાશી માય. આની સામે નાતાલે તો ખુબ થડખુ બેઠાં. અત્યાચારી પણ લડે તેઓએ થડખુ બેઠાં. એક કાલ તો મોકલ ન કરી કલાશ પરખટ ન લે તોપણ હા કુળી તો નથી ને બીજી રીતે સામવટ કરી માણસ નાતાલ ઓડી શકે છે.)

ક. રૂ. ૧, ૨. જેઓ પરીક્ષા આપી કામમાં થાય તેને ૧૬૦૮ નો કા મો કાવડો (બીજો એસીઆટીક એક્ટ) લાગુ ન પડે.

જેઓ પરીક્ષા આપી કામમાં થાય તેને ફીરટેટના કાવડાની સાતમી ને આઠમી કથા લાગુ પડે.

ટીકા

(આ કથાથી હોડી ને પરીક્ષા આપી આવે તે મારે પ્રાંતમાં કુટ્ટી રહી શકે. તેને રજીસ્ટર થડ ન પડે. પણ દરજ્જા કાવચમાં તે જમીન પોતાને નામે ન લઈ શકે. ફીરટેટમાં જમીન ન લઈ શકે, વેપાર ન કરી શકે અને બેસુત ન થઈ શકે. આથી વિશેષ માનવી સત્તા મહીથી ન થઈ શકે. જમીન વિલેરના કોને સાર નેમી ને જમીન લઈત મલા વધી બેઠાં. તેલુ કોર્સ હોડીમાં આવવાની બહર છે. તેને વખતની બહર છે. પણ સીખવું ને ખમવું પડે.)

કાવચમાં રહ કથા બધી મળીને છે. બાકીની કથાઓના કારીએ આપવાની બહર નથી.

નવું બીજા બધા પ્રાંતના લુના કમીએ કન કાવચ રહ કરે છે ને બાકીના કા ને ખી. કોટાભાષના કેવમાં બજવામાં તે કોટા બજવીને ૧૬૦૭ નો ખુની કાવડો પણ લાગુ છે.

કેટલાક દીવાની મુખ્યા

નાતાલ અને કેપમાં વસતા હોડી જેની પ્રાંતે એમાં કોમીસાઇલ સરટીફિકેટ ન હોય તેઓએ કાલ દુરતમાં પોતાનો પ્રાંત ન ઓડો એ સલાહકાર છે.

બીજા પારલામેન્ટમાં

મંત્રીવારે આ બીજાને જનરલ સ્મટલે પહેલા વાંચન માટે રજુ કર્યું. જેમાંથી તે પસાર થયું.

બીજા બીજા વાંચન બીજો દિવસ રાખવા તેમણે દરખાસ્ત કરી.

કેપટાઇનવાળા ખી. બાલેક્રાફ્ટે તેની સામે વાંધો લીધો. બીજા બે મેમ્બરો પણ એટલી ઉતાવળ કરવામાં આવે તેની તેની સામે થયા.

તેથી આવતે અઠવાડિએ સુરવારપર બીજા મુળતવી રાખવાનો દરાખ થયો.

ટ્રાંસવાલનું દરખાદ મ્યુની

સીપલ એરડીનન્સ

મુળતવી રહ્યું

ટ્રાંસવાલનું દરખાદ મ્યુનીસીપલ એર ડીનન્સ અથવા લોકલ ગવર્નમેન્ટ એરડી નન્સ તા. ૩૦ મીને મંત્રીવારે ટ્રાંસવાલ ની પ્રીવીન્સીયલ કાઉન્સિલમાં કાવચમાં લેવા માં આવ્યું હતું.

આ એરડીનન્સવડે એસીઆટીક માટે મને લાં લોકલનો કાવચ, અને લાં તેમ ને વસવા મેકલવાની અને બીજા હોડી એને પુરકસાન કરનારી સત્તા સત્તાવાળા માટે લેવામાં આવી હતી. જેથી મલા લુન માસમાં પ્રિટીક હાઇબન એસોસી એકને તેની સામે સખત અરજીઓ કરી હતી. હેન અરજ વડી પારલામેન્ટપર પણ એ બાબતમાં મોકલી હતી.

મહ તા. ૩૦ મીએ ટ્રાંસવાલની પ્રીવી નસીબલ કાઉન્સિલમાં આ બીજા કાવ લેવામાં થી. મારે દરખાસ્ત કરી કે આ બીજાને કાઉન્સિલની હવે પછીની મેકેકા સુધી મુળતવી રાખવું. પોતાની દરખા સ્તના દેશમાં તેમણે જાણવું કે આ બીજામાં નેટીવ, એસીઆટીક, તથા કા ૨૩ મોકલે કનલી કેટલીક કથા છે. એ મેકેકાપરના કાપારવાળા કાવચપર મારે બીજા પાસે હુમલ છે. જેથી મારે

સીલની દરખાસ્તને સરકાર કબુલ કરે છે કે નહીં તે નક્કી થાય તો સુધી આ બીજા મુળતવી રાખવાની બહર છે.

ઉપરની દરખાસ્તને દેશ આપતાં ત્રાંસ વાલના એડમીનીસ્ટ્રેટર ખી. રીસીક બજા બ્યુ કે નેટીવ અને એસીઆટીકને કનલી કથામાં આપણે નેટલી સત્તા લઈ શકી એ તે બધી લઈ લેવામાં આવી છે. એટલે બુનિયન સરકાર તમા વડી સરકાર સાથે ખુલાસો કરી લેવો બેઠાં. વળી લુકા જાડા પ્રાંતના એડમીનીસ્ટ્રેટરો સાથે સમજુતિ કરી લેવાની પણ બહર છે. કેમકે તેથી બધા પ્રાંતો માટે એકસરખું કામ લઈ શકાય. આ કારણે સર બીજા મુળતવી રાખવાની દરખાસ્તને કું દેશ આપું છું.

મેસરસ એલન, વેર, અને પ્રિટી તેની વિરૂ મલા. એસીઆટીક સવાલપર કાઉન્સિલે ખુબી રીતે નિરખ્ય આપી દેવો બેઠાં તેવી તેમણે માનવી કરી.

ખી. નીકલમને દરખાસ્તની સામે થતાં કહ્યું કે એસીઆટીક સવાલ ઓડી લેવાય તેવો નથી. તે સવાલને ઓડી દીધા છે એમ મારા મુન્ટનારાને કહેવા બધા હુ તકમાર નથી.

બીજો દિવસે મરલા કાવ લેવામાં એડ મીનીસ્ટ્રેટરે કહ્યું કે આપતી મેકેકા સુધી એટલે કે એપ્રીલ ૩ મે સુધી બીજા મુળતવી રાખવું તે કાર છે. મુળતવી પ્રાંતને આપણને ખાતરી આપી છે કે આ બીજાના મુખ્ય મુદ્દા અને તેમ વહેલા પાસ કરવા તેમને પ્રવજ છે. એટલે મુળતવી પ્રાંતની સલાહ મુજબ કરવાની કાઉન્સિલના કાવ વધારે મજબુત થશે.

ખાદ ૬ વિશ્વ ૨૧ મે બીજા મુળ તવી રાખવાની દરખાસ્ત પાસ થઈ હતી.

ત્યારબાદ કાઉન્સિલની મેકેકા ૧૬ મો મારચ સુધી મુળતવી રાખવામાં આવી હતી.

હિંના વાઇસરાય લોરા કારડીને કથ કનતા ખાતે એક આપણ કરતાં જાણવું હતું કે હિંના લોકો અંતઃકરણની વજા કરી રાજ પ્રત્યે ધરાવે છે એમ કું મારું જુ. રાજની મુલાકાતથી તેમનામાં દેશના કારણનાર વિશે વધુ બરોસાની બાપ થઈ છે, અને તેવું હજ બનિયમાં બહુ સાર મળશે. લોકોમાં કા અને અસહિતના વાઇસ લેરાએક તે અસહિતી દર થઈ શકે છે.

મોરમીટની બહી વિષે ધ્યાન

ગુજરાતીની સાથે ચનારી સોસાયટીનો પત્ર બહુવિધ

ગુજરાતીની સાથે ચનારી તથા જામલી પ્રજાઓના રક્ષણ કરનારી વિધાયતની મંડળ તરફથી મોરમીટની રીત વિષે હોદી પ્રધાન ઉપર નીચેના પત્ર બહુવિધ માલો હતો:—

ના. હોદી પ્રધાન જોશ,

તા. ૬ મી નવેમ્બર ૧૯૧૦.

સાહેબ,—જેન્ડી ફોર્મરી અને જેન્ડી રીજન્સ પ્રોટેક્શન સોસાયટીની કમિટીએ લો. સેંડરસનની કમિટીનો મોરમીટ વિષે નો રિપોર્ટ તથા તે સંબંધી જુગાનીઓ ઉપર ખાન આપેલું છે. તે રિપોર્ટની કમિટીએ જાણતો ઉપર વહી સરકારને તેમ જ હોદી સરકારને ખાન બેચવા કમિટીને અને ફરમાવું છે.

જુગાનીઓ ઉપરથી જે ખીના બહેર થાય છે કે મોરમીટના મેળવનારાઓ મોરમીટના ખતમાં સહી ભેટી વખતે મોકાના અગાનપણાનો લાભ થઈ તેઓને હમે છે. કેટલાક સાક્ષીઓએ એવી દલીલ કરી છે કે મોરમીટના મેળવનારાઓ હાલની જાતના હોય છે, અને તેઓ પોતાનું કામ પાર પાડવા પોલીસને હાથ આપે છે. મારી કમિટીને ખેડકારને ખાન મળ્યા છે કે મોરમીટના મેળવનારાઓ એન્ડોને જણાવે છે એટલી મોટી રકમ મળે છે કે તેના મોરમીટ દુરપોષ થવા વિના રહેજ નહીં.

આ બાબતમાં પુરા ખાન મળી શકે નહીં આ સુધી કાંઈ પણ પગલું લેવાનો સરકારને આમ્રક કરવાનું મારી કમિટી દુરસ્ત ધારતી નથી. તેથી આજ કમિટી નીચેને અથવા તે રિપોર્ટ મંગાવીને નીચેના ખાન મેળવવા હોદી સરકારને ખાન બેચવા વહી સરકારને સુચવવામાં આવે છે, (૧) મોરમીટમાં જેડાનારા લોકો સાથે કેટલે ફરજતે કમિટી વાપરવા માં આવે છે; (૨) પોલીસને હાથ આપવામાં આવે છે વાતમાં કેટલુંક સાચું છે; (૩) તેઓ તેઓ સરકારને માટે મોરમીટના મેળવનારાઓને આમાં હાં કેટલું કેટલું કમિટીને મળે છે.

ખાલુથી એકા કરનારા એન્ડો સારી વસ્તુઓના લેવા નોંધે, અને હાલ છે તેથી વધારે સારા માણસો કમિટી મેળવ

વના એ વિષે વિચાર કરવા મારી કમિટી બહુમતી હો છે.

(સહી) ગેવરસ બક્ષતન સેક્રેટરી.

ના. હોદી પ્રધાન જોશ,

તા. ૬ મી નવેમ્બર, ૧૯૧૦.

સાહેબ,—જેન્ડી ફોર્મરી અને જેન્ડી રીજન્સ પ્રોટેક્શન સોસાયટીની કમિટીએ લો. સેંડરસનની કમિટીનો મોરમીટ વિષેનો રિપોર્ટ તથા તે સંબંધી જુગાનીઓ ઉપર ખાન આપ્યું છે. મોરમીટમાં રતીઓને પથ જોડવાથી જે બહી મેલા થવાનો સંભવ રહે છે તે વિચારતાં મારી કમિટીને ખેડ ઉપર છે. તેથી મારી કમિટી વહી સરકારને આમ્રક પ્રવક જણાવે છે કે પરણેલી ન હોય એવી સ્ત્રીઓની ભરતી ન કરવામાં આવે એ જરૂર છે.

વળી, વહી સરકારને એવી પણ સુચના કરવાની કે હાલમાં પ્રોટેક્શનની ખાલી ઘડતી જગ્યાએ હોદી સરકારને જવાબ દાર રહે તેવા હોદી અમલદારની નીમ જુક કરવાનો વહી સરકાર વિચાર કરે. સેંડરસન કમિટીએ આપવામાં આવેલી જુગાનીઓપરથી જેવું જોવામાં આવે છે કે હાલની બહુમતી મુજબ પ્રજાનામાં મોરમીટનાઓ રક્ષણ નોંધે તેવું નથી થતું, અને તેથી ઉપલી સુચના કરવામાં મારી કમિટી દુરસ્ત ધારે છે.

(સહી) ગેવરસ બક્ષતન, સેક્રેટરી.

હોદી પ્રધાન તરફથી જવાબ

ઉપલા બખાલોના જવાબ હોદી પ્રધાન તરફથી તા. ૮ મી ડીસેમ્બર, ૧૯૧૦ ના જાન નીચે મુજબ જાણવામાં આવ્યો હતો:—

સાહેબ,—લો. સેંડરસનની કમિટીના રિપોર્ટ વિષેના તમારા તા. ૬ મી નવેમ્બરના બંને કામગીરા જવાબમાં લો. કરીયુ તરફથી તમને જણાવવાનું કે હોદી સરકાર સાથે જે સવાલની ચરચા ચાલ્યા કરે છે, અને તમારા વિચારો તેઓના બહુમતી મુકવામાં આવે.

મારે કહેવું જોઈએ કે સેંડરસન કમિટીના રિપોર્ટના ૭૧-૮૦ પારીઆદમાં મળુરો મેળવવા સંબંધી જે બહુમતી કરવામાં આવી છે તે તમારી સોસાયટીના કેપ્સો પાર પડે તેવા પ્રકારની છે.

કમિટીએ રિપોર્ટના ૫૪ માં પારીઆદમાં જે સુચનાઓ કરી છે કે હોદી સરકાર તરફથી જવાબ નકર કોઈ અમલ

દારે કોલોનીઓમાં જાન આપું તે મોરમીટનાઓને વધારે જાણકારી છે, અને કોલોનીઓ સરકારની પોતાની જવાબ દારીમાં પડાડો કરવો તે તેટલું જાણકારી નથી એમ ના. પ્રધાન માને છે.

હોદી સરકાર તરફથી જવાબ મળે તેઓને પણ ખાન આપવામાં આવશે, રહે.

ઉપલે જવાબ વાળ્યા પછી છેક તા. ૨૮ મી બક્ટેમ્બર સને ૧૯૧૧ ના નીચે મુજબ ખીને જવાબ હોદી પ્રધાન તરફથી મોકલવામાં આવ્યો હતો:—

સાહેબ,—લો. સેંડરસનની કમિટીના રિપોર્ટપરથી હોદી સવાલ અમલમાં મળે તા. ૮ મી ડીસેમ્બર તેઓને જે જવાબ મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના વધારામાં જણાવવાનું કે તમારી સોસાયટીની બહુમતી વિષે હોદી સરકારના વિચારો ના. પ્રધાન પાસે જણ થયા છે, અને તે ઉપર તેમણે વિચાર કર્યો છે.

પરણેલ ન હોય એવી સ્ત્રીઓની ભરતી નહીં કરવાની તમે જે સુચના કરી તે બાબત જણાવવાનું કે હાલમાં મળી મેળવ એક્ટની ૪૫ મી કલમ રહે વાળી ની કેપ્સ નીચે ન હોય એવું ૧૧ વર સની નીચે (૧૧ વરસની અંદરની હોદી બાળાઓમાં કોઈક જ વર પછેલી હોય છે) કોઈ પણ પ્રાણુ ભરતીમાં આવી શકે નહીં. વળી પરણેલી સ્ત્રીઓની ભરતી બહુમતીમાં અમલ એ આવે કે કેટલીક પરણી ન હોય એવી કોઈકોએ તેઓના વાળીથી વીચુડ પડવું પડે અને તેથી કુદોનો સંબંધ જાનરેસ્ટીથી તોડેલો હોવાય, વધીથી એકલી પડેલી સ્ત્રીઓ બાળત તે કાવલા ની ૨૮ મી કલમમાં આસ સમવડ કરવા માં આવી છે. તેથી રહે ભરતી કરનાર અમલદાર તેથી સ્ત્રીને તેના પુણીને હાવર કરવા એક હાલતની સુચના આપે છે, અને તે હાવર થયે જે મળુરો આરતની ભરતી કરવાની ના કહે છે તે ભરતી થતી નથી. બહુમતીના સોસાયટી ભરતી બહુમતીમાં તમારી સોસાયટીને બતાવેલો રસ્તો અસરકારક નહીં નીવડે એમ ધારવામાં આવ્યું છે; કેમકે એવી સ્ત્રીઓ કોઈપણ કમિટીની સ્ત્રી કરીને ભરતીમાં કામલ થઈ જઈ શકે.

પ્રોટેક્શનની જગ્યાએ હોદી સરકાર તરફથી કોઈ અમલદાર નીચેના નોંધે જે બાળતમાં હોદી પ્રધાન અગાઉ જણાવેલા મતને વળગી રહે છે. કોલોનીઓ

સરકારની અપામદારીમાં પડાડો કરવાથી કેટલીક અવકાશ મુકીવતો હોય એવું છે. અને હોઈ સરકાર તરફથી અવાર નવાર માણસ મોકલવામાં આવતો રહે તો કુલેલી દુર થઈ જાય તેમ છે.

ભારતી કરનાર એજ એ સારી ચાલના હોય તે બાબતમાં યોગ્ય પદ્ધતિ લેવા વિચાર કરવામાં આવેલો, જે કુલેરીની માણસમાંથી તથા તેવી જગ્યાઓમાંથી ભારતી કરવા દેવાનું બંધ થાય અને આમજગ્યાઓમાંથી આખાં ને આખાં કુલેરીઓની ભારતી કરવામાં આવે તો જોઈતો સુધારો અમલમાં આવી જાય.

ભારતી કરનારા એજ ટોને સામા દીક મોટી રકમ આપવામાં આવે છે તેના માટે પરિણામથી ના. પ્રધાન વાંદે છે; અને તે બાબતમાં ફેલોનીયલ ખાતા સાથે પણ અવકાશ આપે છે, વગેરે."

હિંદનાં અસલી કેમી બધારણ

દાકતર મહેતાએ રચનામાં હોદ્દા સોલ્લી થયે કલગના ૧૧ મા વારિક મેળાવડા વખતે આપણુ આપેલું. તે આપણુ મદ્રાસ ના ખી. નાટેસને પ્રસ્તુતને આધારે બંધાયું છે. તેમાંથી મહોબસે બાબ 'ઇરીયન રિજીમાં પણ ઉપાધ મળે છે. જે કે દાકતર મહેતાની દીકા હોદ્દા મંડળને લગતી છે તેપણુ તેમનું આપણુ અસલી સુધારાને લગતું છે એટલે તેનો સમસમ બધો જામ બધાને—હોદ્દા, મુલકમાન, પારસી, ખ્રીસ્તીને બ્રાહ્મ પડી શકે છે. અસલી વિચારો—સાદી રહેણી—એ હોદ્દાની પ્રગતતા હાથમાં રહેલી છે. તેનો ખ્યાલ દાકતર મહેતાએ સરસ રિતે આપ્યો છે તેથી તેનો તરણુઓ અમે વાંચનારની આમળ મુકીએ છીએ.

દાકતર મહેતા કે જે થોડા વર્ષ પહેલાં આ દેશમાં આવી મળેલા, અને જેમણે સલામતની હાલતમાં નાણાં સંબંધી મદદ આપવામાં રંચુનમાં મોટો પ્રયાસ કરેલો તેમની એળખ આપનાની જાણેજ જરૂર હોય.

તરણુઓ

આપણી સમાજના રિત વિવાલો એવી રીતે થયા છે કે આપણને દુનીયામાં આમળ વધતાં બહુ સુરેલીઓ પડ્યા હોય છે, એવું આપણે ધણી વખત કહીએ છીએ. વળી એમ પણ આપણા કાલિ જગમાં આવે છે જે આ રીતને

આપણે જરૂરથી નાણુક નહીં કરણુ સાં મુધે આપણું બધિય સુધરવાનું નથી. આવી દીકા કરનારા કેટલે દરજ્જે ખરા છે તે આપણે તપાસવું પડે છે. આવી મતભેદવાળી વાતમાં તો તેમની પક્ષ ને સલાહ પડે તે ઉપર વિચાર કરવો પડે છે. આ વિચાર બરાબર થઈ શકે તેને માટે પ્રથમ તો કુ. જેમ જની કહે તેમ કુ.માં અસલી હોદ્દાઓની જે રહેણી અને રીવાજ હતાં તેનો વિચાર કરીએ. સાથે સાથે છેલ્લી દશક સદીના કપાટામાં આમાંના કેટલાક ઉત્તમ રીવાજો જેવી રીતે નાણુક થઈ ગયા તેનો પણ વિચાર કરીએ. આમળના વખતના રીવાજોની જાણરે જે કાંઈ હાલ બાકી રહ્યું છે તેની સરખામણી પુરોપના તેવી જાત ના રિવાજો સાથે કરીશું. તો આપણા રિવાજો વધારે સરસ છે એમ આપણને માણસ પડશે. કુ. એમ પણ બતાવવા માણું છું કે આપણા વડવાઓએ જે જે બોલ્યો બધિયાં છે તે તે મુજબ ચાલવા માંજ આપણી લાગણ છે; અને આપણે જે કાંઈ હાલ બોલવડું પડે છે તે આ રીવાજોની દેખાતીને લીધે નહીં, પરંતુ આ જુના રીવાજોમાં જે કમજા હોદ્દાઓ નો સમાવેશ થાય છે તેનું ઉલ્લાસન કરવાથી છે એમ માણસ પડશે.

આજ સુધીમાં આપણા હાથમાં જે કાંઈ તવારીખ રહી ગઈ છે તેમાંથી જોઈ શકાય છે હોદ્દાસ્તાન દુનીયાની નજરે એક મહાન દેશ તરીકે પડાયો છે અને ખ્રીસ્તી સલતનતના એક સફળ વધારે અળગતા જવાદીર તરીકે લેખાયો છે. હોદ્દાસ્તાન એક મોટો ખંડ છે. રૂઝીયાને ખાદ કરતાં તે યુરોપ જેવડો મોટો છે. દુકતની અમુલ્ય બરીસોમાં પણ તે કાંઈ થી ઉતરે તેમ નથી. તેની વિશાળ સરહદ ઉપર ભાષામાં ઉંચા પહાડો, મોટામાં મોટી નદીઓ, અતિ જાગ્ય દેખાવ તથા ધણીજ રજાળ જુમિ આવેલાં છે. એક વખત એવો હતો કે તેનીજ જુમિમાંથી વસ્તીનો હાલ દેશ જેટલો જાગ્ય રહેલાં થી પોતાનો જીવન જમાવી શકતો. હોદ્દાસ્તાન ખાજ કરી ખેતી ઉપર નભે છે. કેટલાક જાગ્યાં તો હર જોખમે પહોંચી સરસ પાક ઉતરે છે. તેના હવા પાણી ખાત ખાતનાં છે. તેના એક જાગ્યાં—પહાડી પ્રદેશમાં—જાગ્યાં ખારે ખરે અને કાકલી કાકી હોય છે, બધારે ખીજ જાગ્યાં—રજપૂતરજાના રીલીના રજુ—માં મજોજ સખત નાથ પડે છે અને દીપ

પાણી પણ તરીકે ધણી કહેણું. સરખાવે આ દેશનાં હવા પાણી મળ્યાં તરુરત મળી શકાય. હોદ્દામાં સખણું મોટા જાગ્યાં નું છે. આ દુનીયામાં વસતા મનુષ્યોનો પાંચમો ભાગ આપણા દેશમાં વસે છે. દેશમાં હો કે દેશ ખહાર હો ખર્તા લખ લખ કરેને આલેજ આપે તેમો આખી દુનીયામાં તો આ એકજ દેશ છે. યુરોપ ના કાંઈ પણ જાગ્યાં તમે જાગ્યાં અને ચાલે તે જોકના પ્રજામાં આવો, લાં પક્ષ, ખાજ કરીને જેઓએ આ દેશની કાકી સુલાકાત લીધી નથી પરંતુ કાંઈક વચિલું અને કાંઈક કાંઈક છે તેવા જોકો આ મહાન જુમિ વિશે વધારે બધી ને થયાં ખુશી થશે. જાગ્યાં, જરૂરથી અને યુરોપના ખીજ દેશમાં કેટલાક વિશાલિઓ જે પોતાની આખી જાગ્યાં પુરાણા હોદ્દાની ખુમીઓની સાથે જોગ કરવામાં જાય છે, કુ. તો એમ પણ માલું છું કે હોદ્દાની રીત રીવાજોને જેમણે રસપુરવક અભ્યાસ કર્યો છે તે બધા તેને ખાજ પવિત જુમિ ગણે છે. ઇતિહાસ અને સાહીત્યના વિશાલિઓ તેને સખજા ફુનર અને જાગ્યાં, સખજા કાંડુન અને જાગ્યાં, સખજા રીલસરી અને ધર્મ ની માતા સમાન ગણે છે અને તેથીજ કરીને કેટલાક જમાનાઓ થઈ દુર દેશ ના સખજાજા વિશાલિઓ આ દેશ ની સુલાકાત લેવા આવ્યા અને જગારે દુનીયાની ખીજ પ્રજાઓ ખાટા જાગ્યાંમાં કુલેલી હતી, તે વખતે આ દેશમાં જાગ્યાં અને જાગ્યાં મહાજ ખીજી રહેલો હતો, અને તે જાગ્યાં સીખવાને પરેશી યો વિદાનોના પગ પાસે ખેસતા, આ જાગ્યાં અને જાગ્યાં મુળતરો પાંચમી આજની ધણીજ આમળ વધેલી પ્રજાઓ પણ સીખવા યોગ્ય ગણે છે.

[અધુરું.]

નેમજાનનીતથી એક જાગ્યાં જાગ્યાં છે કે:—મેસરસ વલ્લભ ભાગ, વલ્લભ પરસેતમ, તથા મેપાળ આજુ દેશ જતા હોવાથી તેમના માનમાં ખી. શમજાને દીપાદાનો મેળાવડો કર્યો હતો. ૧૫૦ જેટલા હોદ્દા તથા સુમજતાન ખાજો આમ જાગ્યાં આજુઆજુએથી હાજર થયા હતા. સમજાસાર આપણે ખાજ સ્વદેશ જનારને કેટલીક જોકો આપ્યાં હતી. ખાજ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો. કેટલાક મદરો દેશ જનારોને, વળી વધુ મદરો, અને જમરિદન રહેજન સુધી ગયા હતા.

એક મહાત્મ્ય ઓરતપર કેસ

દરસવાલમાં દાખલ થવા માટે

સાલોમી નામની એક મહાત્મ્ય ઓરત અને તેના ચાર સગીર બાળકોને દરસવાલમાં દાખલ થતાં ઇમીગ્રેશનના સત્તા અધિકારીએ અટકાવી ને તેમને દાખલ થવાની ફાજીલ કરવા માટે બેઠકા-સભરમાં મોરદ આમળ ખડા કરવામાં આવ્યાં હતાં. તેનાં મુકાદો તા. ૧૨ મીએ આપવામાં આવ્યો છે. પુરવામાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મજદૂર ઓરત અને તેના બાળકોને કામદીપુરદ આમળ અટકાવવામાં આવેલ. ઓરત પોતાના નામ લખી લઈ હતી, ત્યારે ઓરતને કંઈ લખી જણાવી નહોતાં. બચાવ માટે મી. રીચ, હાજર થયેલ. મુકાદો આપતાં માસ્ટરનેટ જણાવ્યું કે સાલોમી મહાત્મ્ય ઓરત છે, અને તેના જન્મ કેપમાં પુરસે રહેર આવે થયે હતો. આ મુકાદમાં તે તા. ૧૨ વરસની ઉંમરે આવેલ. તેની કાઠી રકાવત નામના માણસ સાથે થઈ હતી. રકાવત ૧૮૬૮ માં હાંદુસ્તાન ગયો, અને ૧૮૭૧ વરસે પાછો આવ્યો. ૧૮૭૨-૭૩ સુધી નહોતાં તેને દરસવાલમાં દાખલ થવા કેપમાં આવ્યો નહીં. ઓરત તરફથી એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે તેને કામદીની કપડાં લાગુ પડતી નથી કેમકે તેના જન્મ કેપમાં થયેલ છે. (માસ્ટરનેટ મી. ભેરડને જણાવ્યું કે) આ દલીલ બે તેવી જોરી જોવાદની કોમ તેજ લાગુ પડી શકે છે. માટે મુકાદો આપવામાં આવે છે કે તે તથા તેનાં બેકરો ટ્રીબીયીટમાં ઇમીગ્રેશન છે. તેમને સજા કરવાનો મારો ઇસદો નથી, પણ પ્રધાનને દુકમ થાય ત્યાં સુધી તેમને જાપતમાં રાખવામાં આવશે.

એક ઉપર જાણ તથા ઓરતને કેસાવવામાં આવેલ છે, અને મુકાદા સામે અપીલ નેધાઈ છે.

મહાત્મ્ય કોમને પડેટરક

ઉપલી જાપતમાં પોકાર ઉઠાવવા મહાત્મ્ય કોમને એક માસ મીટીંગ હમીદીયા હસ્તાયેક સોસાયટીના કોલમાં ગઇ તા. ૨૪ મીએ મળી હતી. કોલ હાજરીનેથી બરાબ મળે હતો. ઇમામ કમાલુદીને પુરથી લીધી હતી.

કામ કર કરતાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે કેપમાં જન્મેલી સાલોમી નામની મહાત્મ્યના જે દરસવાલમાં કસ વરસ કરતાં

વધુ વખત સુધી રહેલ છે, તેને હકપાર કરવાનો. હરાવ માસ્ટરનેટ મી. ભેરડને આપવાથી મહાત્મ્ય કોમ ઉપર બહુ અન્યાય અને બુલમ થયો છે. તે હરાવ સામે અપીલ નેધાવવામાં આવી છે, છતાં તે જાપતને હકપાર કરવાની સામે વધી ઉઠાવવા તથા બુલમથી બચાવવા અરજ કરનારા કેટલાક હરાવો આપ સહુની પાસે રજુ કરવામાં આવશે. તે જાપતને હકપાર કરતી અટકાવવા યુનિયન સરકારને આપણે વિનંતિ કરવાની છે. આપણી કોમના લોકોને દરસવાલમાં દાખલ થવાની કે તેમાં રહેવાની અટકાવત કરવાનો કામદાનો કઠી ઇરાદો નહીં હતો, અને તેથી આ કેસમાં અપીલ કરવાના નાહક અરમમાંથી આપણને બચાવવામાં આવશે એમ અરસો રાખીએ છીએ.

હરાવ ૧ લો

હાર જાડ નીચે મુજબ પહેલો હરાવ પસાર થયો હતો:—

"મહાત્મ્ય પહેલાં દરસવાલમાં કસ વરસ સુધી રહેલાં એક અપીલી મહાત્મ્ય જાપતને તેનાં બાળકો સહીત કામદીપોરદને રસ્તે દરસવાલમાં પાછી દાખલ થતાં ક્રીકી બીટક ઇમીગ્રેશન મળવાના માસ્ટરનેટના હરાવ સામે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા મહાત્મ્ય લોકોની આ માસ મીટીંગ માન પુરવક વધી ઉઠાવે છે; અને કામદાનો અરજ અને તેનાં થતો કોલ છતાં તે કામદો ઇડનારાઓનો તેમજ તેને અમલમાં મુકનારાઓનો એવો વિચાર નહીં હતો એમ મહાત્મ્ય કોમને સરકાર ખાતે આપશે એવી મામળી કાઢે; તથા મજદૂર જાપતને હકપાર કરવાના કુકમમાંથી મુક્ત કરવા સરકારને અરજ કરે છે."

આ હરાવ ઇમામ કમાલુદીની હરખા સ્તથી તથા મી. મતીપ હરીમ જવાહીના અને મી. એચ. એ. બહીના ટેકાથી સર્વજનમતે પસાર થયો હતો.

મી. અલીનું બાપલુ

મી. એચ. એ. બહીએ ઉપલા હરાવ ને ટેકા આપતાં કહ્યું હતું કે:—સાલોમી જાપતમાં મી. ભેરડને મુકાદો સામળી કું મેટી મળે હતો. અને તેથી બહુ ગાસ છુટ્યો હતો. ૧૯૦૬ માં એલિયા ટીક અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ ઘડાયો હતો ત્યારે હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ તરીકે મે તથા મી. માંધીએ તે વખતના સાલોમીનું કોરેટરી મી. ડંડને અરજ કરી હતી કે એલીઆટીક કામદામાંથી કેપના મહાત્મ્ય લોકોને બચાવ રાખવા

એકાએક. તે વખતના લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નર સર રીચરડ સોલોમનની પાસે જ્યારે તે વધી લઇ જવામાં આવ્યો હતો તે વખતે તેમણે તે અરજ સામળી કેપ મહાત્મ્ય ને તે કામદામાંથી મુક્ત કર્યાં હતા. ૧૯૦૭ ના ૧૫ માં ઇમીગ્રેશન એક્ટમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા મહાત્મ્યને ભેળવવાનો ૧૫૬૬ કરનારાઓનો કડિ વિચાર નહીં હતો એ કું ખાતરીથી કહું છું. સાહેબો, આપે બહુએ કાઢ રાખવાનું છે કે સાલોમી જાપતમાં જે મુકાદો આપાયો છે તે બહુ જંગીર છે. કેપમાં જન્મેલા મહાત્મ્ય લોકોને તે સવિધમાં બહુ હાની કરનારા છે. કેમકે બહુ મહાત્મ્ય એલિયા હાંદુસ્તાન ગયા, ત્યાં તેઓના બહુ મુજરી જવાથી અથવા તે તેઓને હારમતી મળવાથી તેઓને દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેઓના માખાપ પાસે સ્વભાવિક રીતે પાછા આવવું પડે, પણ પાછા આવતાં તેઓને ખબર પડે કે પોતે ગ્રીકી બીટક ઇમીગ્રેશન જો વળી મળ્યા મહાત્મ્ય ઓરતોના મહા કે ઇમીગ્રેશન પરમની ફળ વળી લેવા અવ છે, અને ત્યાં તેઓ ૬ થી ૧૦ વરસ સુધી રહે છે. તેઓ પણ આવે તે વખતે ગ્રીકીબીટક ઇમીગ્રેશનમાં મળ્યા. કોલોનીમાં જન્મેલા જાપતોને તેમાં દાખલ થતા અટકાવવામાં આવે તે કહકહતો અન્યાય કહેવાય. તેથી કું ન્યાય, ખિસ્તી ધરમ, માનવ ધરમ અને સુધારાને નામે જાપાને તથા સરકારને અરજ કરું છું કે સાલોમીને દરસવાલમાં દાખલ થવાનો હક આપવો. અને ખાતરી છે કે જનરલ રમટસને આ કિસ્સાની હાકીતની બહુ થતાં આપણને ન્યાય મળશે તથા એવી ખાતરી પણ મળશે કે કામદાનો અરજ અને તે થતો કોલ છતાં કામદો ઇડનારાઓનો તથા સરકારને એવો હેતુ હતો નહીં. કહાય ખારેલું પરિણામ આવે નહીં તોપણ વડી સરકાર સુધી અપીલ લઇ જવાને આપણે તત્કાલ રહેવું એકાએક.

હરાવ ૨ લો

આ સભા યુનિયન સરકારનું માન પુરવક ખ્યાન એવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા ના મહાત્મ્ય દરસવાલમાં આવવા જવાની છુટ હમેશાં ભેગવવા આવ્યા છે, અને વળી ૧૯૦૭ ના ૨૦ તથા ૧૯૦૮ ના ૮૬ માં ૨૭૨૨૨૨૨ કામદામાંથી તેઓને ખાસ મુક્ત રાખવામાં આવેલા છે."

આ હરાવ મી. એલિયાનાકામીની જ

ખતરથી તથા મી. હમામ મહમદ તથા વળ સાલી બને મી. હાઇ બહુદર ડેમીયાના ટેકાથી તે પસાર થયો હતો.

હાવ ૩ એ

“આ સલામો નમ્ર મત છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા મહાત્મા કે જેઓ રાજ્યની જુની પ્રજામાંથી કિતરેલા છે તેઓની સ્થિતિ દક્ષિણ આફ્રિકાના એકિ આદીકા કે જેઓ હાલમાં જ આવી વસેલા છે તેના કરતાં ખરાબ થાય એવું કંઈકે અન્યથાએ કહી વિચાર્યું નહીં હોય.”

આ હાવ મી. તાલીબ હાદીની દર ખતરથી તથા મી. એચ. બખ્તુલા ડેમી ના ટેકાથી પસાર થયો હતો.

ફેવટ ઉપલા હાવોની નકલ જનરલ સમટસ, જનરલ બોથા, જનરલ હરજીન અને સિરડ એડવર્ડન ઉપર મોકલવાની ચેરમેનને સત્તા આપનારો હાવ પાસ કરવામાં આવ્યા બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

બ્રિટીશ સહેનશાહતમાં હિંદની અમત્યતા

કેપ ટાઉન્સના અધિપતિ મી. મેઇટ લેડ પારસ હિસ્તી દરબાર બેલા ગયેલા તેમણે તે પત્ર પર લખેલા તા. ૨૦ મી નવે અમરના કાગળમાં નીચે મુજબ કહ્યું છે :-

“અને સહેલ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના થવા મેરાએ હિંદુસ્તાનને ઉપયોગી નહીં મહત્તા પીકરપ બધે છે. એમાં નવાઇ જેવું પણ નહીં હોય. કેમકે આપણે દક્ષિણ આફ્રિકાને એક મહાન મુલક બનાવવામાં એટલા મુશ્કેલા પડ્યા છીએ કે હિંદુસ્તાન સાથેના સંબંધના લાભને ખ્યાલ નહીં કરતાં તેના ચેરવાકોના વિચાર ક્યાં કરીએ છીએ. પણ તેના કાલ પછી છે તેમાં કોઇથી ના પાડી શકાય તેમ નથી. પહેલાં તો સહેન શાહતના બચાવની ચાત કરીએ. આ બાબતમાં જડન ‘ટાઉન્સ’માં કેટલાક સહીના અચાઉ મહુ ખાન પેચનારા લેખ પ્રસિદ્ધ થયેલ તેમાંથી ઉતારે આપણે તે બંધ બેસતો થઈ. તેમાં કહેવામાં આવેલ કે “હિંદુસ્તાન માં બ્રિટીશ સત્તા બળથી રાખવામાં માત્ર એટલાંટનનું જ રક્ષણ સમાજેલું છે, એવું માનવાનો વખત આવ્યો ગયો. દુનિયાના મુખ્ય રસ્તા ઉપર હિંદુસ્તાન બંધી રહ્યું છે. હુરબના મરેકલ તે અમ

ત્તિ છે. તેની ઉપર આપણી માલેફી હોવાથી જ પુરવમાં આપણે આપણે વેપાર સર્વેપરી બનાવી શક્યા છીએ. આરને લીબામાં, મહાયાના ટાપુઓમાં અને ચીન ના હીનારામાં આપણે આપણે કાલ બળથી કહીએ છીએ તે હિંદુસ્તાનની મારહતબ. હિંદુસ્તાનની માલેફી પરાબ્યા વિના સમુદાયર સર્વેપરીપણ નથી શકે તેમ નથીજ એટલે સહેનશાહતનું રક્ષણ કરવામાં હિંદુસ્તાન બહુ અમત્યનું છે એ હિંદુસ્તાનને કબજે બીજા પેશ રાજ્ય ના હાથમાં આવે તો સ્વરાજ્ય બોચવતાં સરથાનેને કાણ બચમાં આવી પડે. મી. સમટસ દક્ષિણ આફ્રિકાના બચાવ માટે કોનાની ચોખ્ખા થકી રહ્યા છે પણ જે બ્રિટીશ રાજ હિંદુસ્તાનમાંથી નાશુદ થયું તો એ બહુ એકે જવાનું. બોચર લકાઇ વખતે હિંદમાંથી ૮,૦૦૦ બ્રિટીશ માણસ પું કરકર મોકલવામાં આવ્યું હતું. આ કરકર લેડીસમીથમાં થાણુ નાખી નાતાલ ને બચાવ્યું. તેમાં ૧૦,૦૦૦ હિંદી માણસોનું કરકર પણ ઉમેરી કકાલ. પણ રાજદારી કારણેને લાગે માત્ર બ્રિટીશ માણસોનું કરકરજ કામે લગાડ્યું એમ બ્રિટીશ સરકારને લાગ્યું. તેથી તેમ મળું બદલ્યું. ચીનમાં મોકલે અળવા વખતે હિંદુસ્તાનમાંથી ૨૦ કરકરજ હિંદી કરકર તથા ૧૭ કરકર હિંદીએ બીજી કામ કરનારા એમ ૩૭ કરકર હિંદીએ મોકલવામાં આવ્યા હતા. ‘કરકરના વખતનું’ અને તે પછીનું હિંદુસ્તાન’ એ નામની ચોપડીમાં તેનો લખ નાર મી. લાલોનજ ફરેકર કહે છે કે આ બે લકાઇમાં (બોચર અને બોકસર) હિંદુસ્તાને ૨,૧૦,૦૦,૦૦૦ કરકરજ, ૧,૧૪,૦૦૦ તોપના કરકરજ તથા મેગા. ૧૧,૦૦૦ તાણુઓ, ૧૧,૦૦૦ થોડાનો સરખામ, ૩,૧૫,૦૦ ટોપીઓ, ૧,૬૯,૦૦૦ કાબળીઓ, ૨,૬૦,૦૦ એકાની બેડ, ૪૨,૦૦૦ ટન કાસ તથા જોમાથ ૬,૪૦,૦૦૦ તરેલ તરેલનાં કપડાં, ૧૧,૬૦૦ થોડા, ૧,૦૦૦ બચર અને ટકે તથા ૨,૭૦૦ બળદ, એટલું હિંદુસ્તાન તરફથી પુર પાડવામાં આવેલું. બમાં મુખી હિંદુસ્તાનમાં બ્રિટીશ રાજ્ય છે ત્યાં મુખી તેની આખી સહેનશાહતમાં બમાં જરૂર પડે ત્યાં હિંદુસ્તાનની આ મુખી રખાયત હાવર છે.”

અમેઝીટ—તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરીના કાગળમાંથી ઉપડશે.

આણ વરતમાન

મહાલકની નામની એક મીરમીટીઆ બાબને માણસેટ મી. જન્ટન ચેરનરે તેના રીક પાસે પાછી નહીં જવાના બને કામ ઉપર નહીં ચડવાના વાંકચર મુન્દેમાર દરાવી સાન દિવસની સખત બેઠની સળ કરી હતી, તે સળ રદ કરવાની અપીલ તા. ૨૨ મીએ સંબળવામાં આવી હતી. અરજદારના વકીલ મી. મીકલે કહીલ કરી કે અરજદાર ખરેખરી મીરમીટ તથા છે કે નહીં તેને પુરાવો હાવર થયો નથી. વળી તેનો રીક કોણ છે તે પણ બચવામાં આવ્યું નથી. પરિણામે માણસેટનો મુકદ્દે રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને સળ નાશુદ કરવામાં આવી હતી.

મેહામ્સટાઉનના હિંદી વેપારી મી. મેહનબાઇ દેલાઇએ લાંબા ચેરપર ખા. પ ની એક મોકલી એક કાગળ લખેલો અને તેમાં બચાવેલું કે ના. સહેનશાહ ની હિંદની મુલાકાતની પાદમીરી તરીકે એ રકમને મેહામ્સટાઉન કચીડરજ નાંધવાના ફડમાં આપવી આ બીના મેહામ્સટાઉનના બપામાં પ્રસિદ્ધ થઇ છે, જેમાં બચાવ્યું છે કે આ લખલે તે દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી કામની રાજ્ય બકિતના ચિન્હ રૂપે છે.

સ્ટામરેનો આવબબ

[જર્મન લાભન]

ચેમલી—તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખબ જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ હિંદિઆ લાભન]

પાલમોટા—તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખબ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ લીરેક લાભન]

અમરલોટી—તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમરલોટી—૨૨ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખબ જવા ઉપડશે.

અમરલોટી—તા. ૨૫ મી એ કલકત્તા થી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમરલોટી—તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી ઉપડશે.

[હિંદિઆ આફ્રીકન લાભન]

લીમેરીક—તા. ૨૨ મી જાનેવારીએ કાલ બેથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકા નાં બંધો માટે ઉપડી છે.

જોહાનસ્પરમમાં શીતળા

તા. ૨૮ થીએ રયાનીક ડાપમાં જોહાનસ્પરમના સરદારમાં જોહાનસ્પરમાં આવે છે કે શીતળાના દરદને કાણમાં લેવાયું છે, અને દરદનું જોર હવેથી વધવાને બદલે ઘટતું જશે એવું પણ કહે છે. આજ સુધી ૨૯ દેસ મળ્યા છે જેમાંના ૧૧ મહામ, ૧૪ હોદ્દા, તથા ૪ દેસ હાલરના છે.

એક ડાપાની ટીકાઓ

શીતળા હાટી નીકળવા સંબંધમાં "મરદ રાંડ એકસમેલ" કહે છે કે:— મુળની તંદુરસ્તીને ટરાંસવાલની એકિયા ટીક કામ કરી અમર હરી સુધી છે. હોદ્દાઓના વરતમાનપત્ર મુજબ તો એકિયા ટીકામાં રામ હાટી નીકળે તેમાંએ ઝોર લોકોનો રામ. પણ એ વાતમાં ડાપ દર રામ કરી રાંડ એમ નથી કે એકિયાટીકા ખાસ કરીને રાગના ભાગ થઇ પડે તેવા લોકો છે. આમ હોવાથી મોટા લોકો આમલક કરે છે કે એકિયાટીકા તેઓને માટે મુકર કરેલા બળરમાંજ રહી શકે અને ગોરાઓમાં ન રહી શકે એ વાજ ખીજ છે. જો કાપડાનો એમ અરથ કરવામાં આવે કે હોદ્દાઓ તેઓની ખુશી પડે ત્યાં રહી શકે, તો શીતળા, ખેમ, અને એવાં ખીજાં દરદો અટકાવવાનાં તંદુરસ્તી ખાતાના બધા પ્રકારને નિષ્ફળ બધ. અને જો એકિયાટીકા તેઓના ખજારમાંજ રહે અને વેપાર કરે તો એવી રાંડો સામે બરાબર જપડો રહે. અમે બધીએ છીએ કે કેટલાક હોદ્દાઓની સુધરેલી શીતળાત જોતાં તેને ગોરાઓમાં રહેવા હમ સમમ. પણ તેઓ મજા મોડાજ છે, અને એકિયાટીકાની આંદર આંદર એક ખતાવતારા કાપડા બીધવા તે અસંભવિત થઇ પડે. ટરાંસવાલના લોકો માટે સીધા-દરદો એજ છે કે એકિયા ટીકાને ગોરાઓની વચ્ચે ન રહેવા દેવા અને ગોરાઓએ એકિયાટીકાની વચ્ચેમાં ન રહેવું એજ વાત પકડી રાખવી. ખીજ વાત વિશે કામદો કરવામાં આવી ચૂક્યા છે, એટલે જો કામદો ગોરાઓ પોતે સ્વીકારે તે કામદો એકિયાટીકાને સ્વીકારવામાં જુ' વધી કોષ છે સમજી શકાતું નથી.

ચુનીસીપાલીટી પોલીખાલું

સલામ સોલેહનમાં શીતળા હાટી નીકળવા વિશે મજાકીકે દેસ કમિટીના ચેર

મેન મી. યુસુફેલી ખુલાકાત 'લીડર' ના એક પ્રતિનિધિએ લીધી હતી. તે ખુલાકાતના હેવાલ પરમાન જણાવવામાં આવે છે કે ખરીદેલી ખોરાકો અને ધોખીનાં ધોખેલાં કપડાં એ એવી રામ દેવાવાના સહેલામાં સહેલા રહેતા છે. ખોરાકોની ખાખતમાં તો ખાસ કપાકપાણું ખોલવામાં આવ્યું છે, અને તેથી એ રીતે રામ દેવાવાની ખીજનો ખાત આવેલો છે. અને ધોખીખાના વિશે વિચાર આવી રહેલ છે. મી. યુસુફેલી જણાવ્યું હતું કે ધોખીનું કામ હોદ્દાઓના અને ખીનાઓના હાથમાં મજૂર રહેલ છે, અને મજૂર હોદ્દા ધોખીઓ મલામ બોલેલનમાં રહેતા હોવાથી તેઓની ખારકત રામ પ્રસારે તે બહુ સંભવિત છે. વળી આ લોકોને ત્યાં આયરદાર મલામ એવી ધણી કલરક એકો તેમજ કેટલીક મોટી એકો પણ દલાલ પમારોથી કામ કરતી જોવામાં આવે છે. તેથી બધી દેવાવાનો જો દેખીતો સંભવ છે તે પણ જો ચુનીસીપાલીટી ધોખીખાતું ખોલે તો નાણુક થવાનો સંભવ રહે, કેમકે આવી એકોને ચુનીસીપાલીટી સારા પમારોથી કામે રાખી શકે. વીએસ

ડરબનમાં મરદી હાટી નીકળવાથી જોહાનસ્પરમમાં સાવમેલીના પગલા તરીકે આજના જોહાઓમાં ઉદ્દોના નામ કરવાનાં પગલાં લીધાં છે. તંદુરસ્તી ખાતાની કમીટીના વડાએ જણાવ્યું હતું કે મરદીને લીધે ડરબનમાં જોહાનસ્પરમમાં રામ વામાં આવેલ એવાં વડાજીપરનો ખાસ ડરબનથી જોહાનસ્પરમ આવી પહોંચેલ છે તો જોહા ખાખતમાં ખાસ પગલાંની જરૂર છે.

અરથાપત્રીઓને જવાબ

"અ. સા. સે."—તમારા નામકામ સામે પ્રયત્ન થઇ ચકો.
"વાય. જી. પી."—જમાની સમવડે દાખલ કરવાનો વિચાર કરવામાં આવશે.
મી. કરીફ જન મહમદ—તમે મારિયું 'શીરનાયુ' 110, Field St. Durban એ પ્રમાણે છે.
"ડી. એમ. જી."—આજુ બાખત કાપે સંબંધ ન હોય એવા માત્રનિમ્મથ રૂપ લેખને દાખલ કરવાનો વિચાર બહુ અવગણના સમયેજ કરી ચકાય.

અ. ઇ. એ.

ડરબનમાં મરદી

ડરબન ખરોતી બહારની સરહદમાં એક મીલમાં કામ કરતા એક હોદ્દાનું સોમ વારે સાંજના પેમથી મરજી થયું છે. દરદનો એપ કપડવવાળા બહુક શેઠમાંથી લાય પડ્યો હતો એવી ખીના બહાર આવી છે.

ડરબનમાં નીચાએલી સરકારી ખેમ કમીટીએ ડાપાદારા બહાર ડરબન છે કે પોણ્ટની બેબોરેટરીમાં એક મરદ કંદર મુખ્યપરે બાળ્યો હતો. તે ખેમથી મરજી એ વિશે કહ નથી. તેથી હજુ અમુક સરહદમાં મરદીનો એપ રહેલો છે. બધાં સુધી મરદી પેલા કરનાર જરાપણ તત્વ હશે ત્યાં સુધી આસપાસ રામ દેવાવાતું કારણ હજ્યાત છે. એક આમમાંથી ખીજ ભાગમાં તે સહેલે જમ કહે છે. તેથી કંદરનો નાસ કરવા અને તેટલું કરવાની જરૂર છે. લોકો સન્તાવાળાઓને સંદ, થતા આપશે તો દરદની બડ વહેલી કાલ વાતું બની શકશે. અમુકજ આમમાં દરદ છે એવું મજૂરી લોકો તેવા દેવાવા સંબંધમાં બેરકાર થઇ બધ નહીં એટલા વારંતે આ ખાસ અરજ કરવામાં આવી છે.

છટાલી—તુરકો લડાઇ

(રુદર)

રુદરજ રહીમપરથી ઉતરાવેલા તુરકો ને છટાલીને કાન્સને હસ્તક પાછા સોંપવાની જરૂર પડી છે.

હરીથી રુદરજ રહીમપર છટાલી કામ ન શકાવે એવું કરવા રુદરોએ અમુકી કરી છે.

છટાલીઓએ જરજસ્તાનના પમન પ્રાંતના કીનારાને ઘેરવા માંડ્યો છે. તે પ્રાંતના મુખ્ય બંદર હોદ્દાના બિટીશ કાનસલે બિટીશ સરકારને જણાવ્યું છે કે ત્યાં એક બિટીશ મનવાર તુરત મોકલી દેવી, કેમકે છટાલીઓને ચહેરપર તોપનો મારો ચલાવશે એવી વાત છે.

તુરકીમાં બાકન પ્રમજામાં આવેલા એક કંદેરમાં એક બેજનવડે લસ્કરી ખાતાનાં ૬ માણસોનાં મરજી થયાં છે, તથા ૮ માણસ ધાવજ થયાં છે.

પમન પ્રાંતમાં હોના અને જોજના નામનાં બે બંદરોપર છટાલીઓએ તા. ૨૪ થીએ તોપનો મારો ચલાવ્યો હતો.

જાન્યારના ઇસ્લામીઓની સામગ્રી

જાન્યારના ઇસ્લામીઓની સામગ્રી લખે છે કે:—

જાન્યારની ઇસ્લામી પ્રજાએ જે પ્રકારની ઇસ્લામી ઇમારતો બનાવવાનું કાર્ય કર્યું છે તે ખરેખર વખાણને પાત્ર છે. અને ઇસ્લામીઓ વેપાર જે કે તદ્દન નક્કર છે. જતાં તે પણ જોખમમાં આવે એવી દરેક લીજમાં જોવામાં આવે છે. જાન્યારની પ્રજાએ જે પ્રકારની રીતે ઇસ્લામીના માલને જોવામાં આવે છે તે જોવામાં આવે છે. પછી ઇસ્લામીઓના સાથેના સંબંધો સંબંધ પછી તેઓ જાહેર કરતા જણાવે છે. અને દર માસે એક ઇસ્લામીન મેલ સ્ટીમર આવવાનું કરે છે. આ ઇસ્લામીઓના માલ મહાવવા કે ઉતારવા માટે ઇસ્લામીઓ પ્રજામાં સજ્જતોએ ખુબી ના પાડી હતી, અને સ્ટીમર આવતાં તેઓ પોતાના જોશોને સજ્જતોમાંથી પકડી એ ઇસ્લામીન સ્ટીમર સાથેના સંબંધો સંબંધ જાહેર કર્યો હતો. જેમ માલ ઉતારવાને મજૂરોએ ના પાડી તેમજ બોટવાળાઓએ પણ ઇસ્લામીઓ કાંઈ પણ કામગીરી કરવાને ખુબી ના પાડી હતી, જેથી ઇસ્લામીન મેલ વાળાઓની સ્થિતિ કોઈકે મધ પડી હતી. આ વખતે એક વહોરાએ ખુબી પોતાની બે બેરોમાં બહારમાં મજૂરી કરનારે ઉતારવા તખ્તીજ કરી, તેને કીનારે અટકાવવામાં આવ્યો. આખરે તેને એમજ જાહેર કર્યો બોટો સ્ટીમર પર બાંધવાની દરખાશ પડી, કે જ્યાં સ્ટીમરવાળાએ પણ તે જોવાની ના પાડી. આખરે સત્તાવાળાઓની મદદથી અને પોતાના કાલાવાલાથી પંચાતમાંથી તેનો છુટકો થયો.

સ્ટીમરવાળાઓ પોતાની બોટમાં માલ ઉતારી કીનારે લાવ્યા પછી તેને કીનારે ઉતરવા માટે મજૂરોએ ના પાડવાથી બેરોની બોટ એમજ રહેવા દેરી પડી જે પાણીના બેરોથી ડુબી મધ અને માલ ખરાબ થયો.

આ પ્રમાણે જહો ઇસ્લામીઓને ઇસ્લામીની ટુરફીપરની લગાવથી સોસાયુ' પડ્યું છે. તે જ્યાં અને તેઓએ કોઈકે વેપાર છે ત્યાં અને તેઓ કેટલી ટુરફીમાં ઉતરશે!

મારમા મયલા ઇસ્લામીઓના વારસે તથા જામમી લેજવાઓ માટે જહો દર રજાપવામાં આવે છે તેમાં ઇસ્લામી સારી રહેશે સમજાવે છે.

પરચુરણ

મી. હાઉસ મદમદ લખી જણાવે છે કે:—ઈડિઅન ઓર્ગેનાઈઝેશનના મયા અંકમાં મી. કીટોરના કાગળમાં લખ્યું છે કે સુરત હીંદુ એસોસીએશને મીટીંગ બોલાવેલી તે કોમિટીને મળ્યું નહીં. એમ લખ્યું છે તે જાન્યારની, હાઉસ એમ છે કે સુરત હીંદુ એસોસીએશનના પ્રમુખ તથા મી. સંઘવી વીજેરેએ આવીને કોમિટી મીટીંગ બંદે એવો આમત્રક હોઈ, જેથી તે કમિયુન સપોર્ટને કોમિટી મીટીંગ બોલાવવાનું માથે લીધું હતું. બીજી મી. હાઉસ મદમદ રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીના પ્રમુખ હતા એમ લખ્યું છે, પણ હું હજી પણ એ સોસાયટીના પ્રમુખ છું, અને હજી તેનું મળ્યું કામ કરવાનું બાકી છે. આટલો સુધારો આવતા અંકમાં જામલ કરશે.

અમુગેનીથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—સત્યાગ્રહી મી. જનાભાઈ કલ્યાણુડ પ્રજાન વચ્ચે અમુગેની રા. અન્નારામ મહારાજ પાસે આવ્યું. ચતાં તેમણે અમુગેનીમાં વસનારા સોની લોકોને જોઈ આવ્યું કરાવતાં તેઓએ રા. જનાભાઈના ખાનમાં જમણું આપેલું, તથા એક મેલા વડો કરેલો. આ વખતે મી. રાધવજી મેહેતા, મી. હેમરાજ તથા મી. પારેખ વીરલમથી કામ પ્રસંગે આવેલા તેમણે પણ સજામાં જામ લીધો હતો. કદ વચર કીર્તી નહીં એ કહેવત મુજબ પ્રસંગે કમતો સલનો મહીમા રા. અન્નારામ મહારાજે દુકમાં કહેલો હતો. જાન્યારમાં મી. જનાભાઈએ કહ્યું કે જહુ' માનદેશકત મી. મંધીને લટે છે કે જેઓ સત્યના પ્રકાશની મારગમાં અનેક દુઃખ સહન કરી પોતે ચલ્યા અને બીજાને તેને અમુગેન લાલ સાચવા દેવાં.

પીટરબરગ (રૂપ) થી એક લખનાર જણાવે છે કે જાને તા. ૧૫ થીએ એક જલસો મી. સરીફ જાન મદમદને લઈ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ મદમદને કાજર હતા, લગાવ બાબત વિવેચન થયું, અને રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ઉપરાલ્પ કરતાં પા. ૧૦ જેટલી રકમ મધ. વધુ રકમો જરાવવા માટે એક કમીટી નીમાઈ છે. પાણીથી જણાવવામાં આવે છે કે આ જાંકડો વધીને ના. ૨૨ થી અને વારીએ પા. ૧૮-૧૨-૫ ઉપર પહોંચ્યો છે.

તા. ૨૬ થીએ લંડનમાં બાંધીની પાઠ નો જાવ આવેલના ૨૬૬૬ થીએ લેખે હતો.

ના. સહેનકાઈ હીંદુ જતા હતા તે વખતે ના. સુલતાને પોતાના વડા પુત્રની આજેવાની નીચે એક ડેપુટેટન પોરટ સમયમાં ખાતે સોસાયુ' હતું.

જાન્યારના મવરનર તરીકે જરૂર છે. ૨૭. મુસ્તાની નીમણું ન થતાં મદમદના મવરનર સર ટી. ૨૭. કારમીજાની નીમણું મધ છે.

સેન્ટ પીટરબરગના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે મરદુમ કાઉન્ટ ટોલ સ્ટોનની વિધવાને રૂઝિઆના ગારે દેક હજાર રૂબલનું વારસીક પેન્શન બાંધી આપ્યું છે.

મી. જાણતે પોતાનો તા. ૧૨-૧-૧૨ નો કાગળ જોમને મોકલ્યો હતો તેમને તેઓ જણાવે છે કે ઉપાડવામાં આવેલી જેન વળીની લીજમાં જામમાં કેલીમેટોની કોનકરનસ તા. ૧૧-૨-૧૨ ના રાજ મારિસપરમ ખાતે મળશે, જે વખતે કાજર રહેવા કેલીમેટોને વિનંતિ છે.

બોહસવરજથી મી. એમ. એ. કારમી રી લખે છે કે ચોડા અઠવાડિયાં પર જાને ના એક હીંદીને મારકીટમાં એક જોરએ વિના કારણ યુરેલ મારેલ. કેલ કારટમાં જતાં માજીએટે તેને યુ-હેમાર કરાવ્યો, જતાં કાંઈ જામ ન કરતાં ચેતવણી આપી છોડી મુક્યો. આ કેલો અવધ્ય કહેવાય!

પોરટ ઇસ્લામીય વેડ ધરમ સજાના સેક્રેટરી મી. પરણ જમા લખે છે કે:— તા. ૨૦-૧-૧૨ ના રાજ સજાની મીટીંગ મી. કે. એન. જામતના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. સેક્રેટરીએ કમાસીક લીજાખ બતાવ્યો હતો. સજાની સીલક પા. ૩૮-૧૬-૦ હતી. જેમાંથી કમાસીક હોલવુ' કીરાજ પા. ૭-૧૦-૦ તથા પરચુરણ ખરચ રૂપ વીજેરેનો શી. ૧૦ મળી કુલ પા. ૮-૦-૦ ખરચ જતાં પા. ૩૦-૧૬-૦ કાલ સજામાં સીલક છે. મી. કારા ફરીની દરખાસ્તથી નીચેના કમીટી જે'એ સુટી કાલવામાં આવ્યા હતા. મેસરમ બીઆ ફરી, નીજા જણાવત, કરાન બીઆ વીજેર, ધરમ રુપી કરી સજા રાતે આઠ વાગે વીચરજન થઈ હતી

કલર્ડ લોકોની કોનફરન્સ

ભોજાનરમરમ ખાતે ડૉ. બબ્લુ રહે
સાનના પ્રમુખપણા નીચે મળેલી 'આફ્રિકા
ફ્રી પોલીટીકલ એસોસિએશન'ની કોન
ફરન્સની છેલ્લી મીટીંગમાં થયેલા કામનો
રિપોર્ટ વિષેના હેરાત નીચે મુજબ છે:-

રેલવેની તકલીફ

મી. વેસ્લીએ દરખાસ્ત કરી કે ૧૯૦૮-૧૯૧૦ માં રેલવેના કામદારોના પગારમાંથી કપાયેલા ટકનો બાકીનો કામ તેઓને ફાળો આપી દેવો જોઈએ; રામના કારણને લઈને કામદારોની રેલમાં વધવટ નહીં રાખવી જોઈએ; અને 'સેન્સ' ફી રેલવેના રેલવે સામન ઉપર તથા ડીઆર અને પ્રીસ્ટિક વચ્ચેની લાઇન ઉપર પેસેન્જર સાથે ક'ડક્ટરો અસ લોપ કારક રીતે વરતે છે તે તરફ તમા ત્રાજા વરમના પેસેન્જરો માટે થવા રેલવેના પર પુરતી સમય નહીં હોવા તરફ સરકારનું ધ્યાન ખેંચવું. આ દરખાસ્ત સરવાળુ મતે પસાર થઈ હતી.

પાસના કાયદા વિષે

મી. વાનમેકે દરખાસ્ત કરી કે પાસના કાયદાના ભુલમી અમલ તમે કલરડ લોકો કોલેજા પાસ છે કે તે કાયદાથી તેઓને બચાવવા મુનિ ન સરકાર તમા પારલામેન્ટના મેમ્બરો પાસે કમિટીએ રજુઆત કરવી; અને ટ્રાંસનાઇમાં પાસના કાયદાનો અમલ વધારે સંભાળથી કરવા વિષે સરકારનું ધ્યાન ખેંચવું. મી. વાનમેકે ઉપલી દરખાસ્ત મુકતાં કહ્યું હતું કે ત્રાંસ વાલમાં પાસ વિષે કલરડ લોકોને બહુ હવાઈ પડે છે અને તે કાયદામાંથી છુટી બોલવાનાર કલરડને તે સાબીત કરવા હેટલીક વખત થવા અરમમાં ઉતરવું પડે છે.

ભોજાનરમરમની એ. પી. એ. ના સેક્રટરી મી. કુપરેને કહ્યું કે ત્રાંસના સન્તા ધાળાઓ કલરડ લોકો વિષેની મુશ્કેલીમાં તેની સલાહ લઈ કામ કરે છે, અને બીજા સહેરોમાં પણ લાંબી સાખાના સેક્રટરીની સલાહ લઈ કામ કરવામાં આવે તો મુશ્કેલી દુર થાય તેમ છે.

સામે બહાર નહીં નિકળવાનો કાયદો

આ કાયદાની અમલમાં બહુ અરમ હતી થઈ હતી, અને એમ કહેવામાં આવ્યું હતું કે કલરડ લોકોને તે કાયદો બહુ પડતો નથી. પ્રમુખે જણાવ્યું કે તે કાયદો મેડીએને બહુ પડવા માટે છે,

કલરડ લોકોનું તેમાં નામ નથી. ઉપર એક રેલ કેસ કરી તે મુશ્કેલીનો હમેશા મેં માટે નીવેડો લાવવાનું નહીં થયું હતું.

કમીશન ખાતાએ પચાવી

પાડેલા પા. ૧૦૦

હેટલા માલ ઉપર એક કમીશન ફેસમાં પા. ૧૦૦ ના મેલવડે છેલ્લાને દરખાસ્ત કરવામાં આવ્યો હતો. કાર્ટે દિલ્લોજી બતાવી આ છેલ્લાની અમલમાં મોઢા વધુ પુરાવાની જરૂર રહે છે એવું જણાવી તેની વિરુદ્ધ મુકાદો આપેલો. તેથી છેલ્લાને પાંચે મોકલવામાં આવ્યો. છેલ્લા અમા પછી કમીશન અમલદારે તેના મેલના પા. ૧૦૦ ની રકમ ધણીને પાછી સોંપી જોઈએ તેને બદલે પચાવી પાડી. હેટલોજી વિચાર કર્યાના આ રકમ સન્તાવાળા પાસેથી મેળવવા મી. એસ. એમ. આરવ એ મુકાદો પ્રધાનપર ફેસ મોકલો. આ ફેસ મલા સુકરવારે અરમના માહરેટ મી. પરસી બીન્સની કાર્ટમાં આવ્યો હતો. સરકાર તરફના વકીલે વધી લખી કે ફેસ મુકાદો પ્રધાન સામે છે, માટે મુકાદો પ્રધાનપર સમન્સ જવો જોઈએ. તેને બદલે કમીશન અમલદાર ઉપર સમન્સ મોકલેલ છે, જે કાયદાથી વિરુદ્ધ છે. અચાવમાં અરમદારના વકીલે કહ્યું કે પ્રધાનના તાખાના અમલદારે સમન્સ કલરડ લોકોએ કાયદો છે. માહરેટે કાર્ટે તરફના વકીલની હાજી કણુલ રાખી હોંડી વિરુદ્ધ મુકાદો આપ્યો હતો, તેમજ અરમ આપવા પછુ દરખાસ્ત મુકાદો.

સોમવાર તા. ૨૨ મીએ એન. નામકુ નામના હોંડીના અરમ વરાધીયાની અરમ ઉપરથી તેને હકમ નહીં કરવા કમીશન એપીસરેપર કુકમ કાદવામાં આવ્યો હતો. અરમદાર કોરોસામી, મોર્વોદ સામી અને કલ્લના સંબંધમાં પણ એવો જ કુકમ કાદવામાં આવ્યો હતો. અરમદાર કલ્લના સંબંધમાં તેને અરમમાં ઉતરવા કમ નહીં દેતો તેનાં કારણ તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરીએ સુપ્રીમ કોર્ટમાં જતા વવા કમીશન અમલદારે કુકમ કરવા માં આવ્યો હતો.

કરખન હોંડુ મંદીર તથા

ધર્મશાળા

આ ખાતાના સેક્રટરી મી. અમલતી દીન લખે છે કે:- મંદીરની વારસીક ખાલ મંદીર તા. ૨૮ મી જાનેવારીએ ૨ વાગે કેપો રોડપર મંદીરમાં મળી હતી. તે વખતે વારસીક બાવક અવકલુ સરવેયુ રજુ કરવામાં આવ્યું. તેમાં પા. ૨૬ સી ૧૦ પેની ૧૧ મંદીરમાં અરમલુ થયેલા, પા. ૧૮ માસીક સીતરીકે મલેલ, પા. ૨૫-૨૬ એટલે તરીકે મલેલ, પા. ૨૭-૨૮ મહાન ૧ બાધિકમ માટે ખાલ દાન તરીકે મલેલ, પા. ૧૭-૧૬-૮ તંજુ આદિના કાલ તરીકે મલેલ, પા. ૧-૪-૨ પેટીઓમાં મલેલ, પા. ૩-૧૨-૦ સોમે સરપડિના કામના ઉપરાણા નિર્માતે થયેલ જે બ ૨૬મે મળી પા. ૧૭-૬-૧૧ની આવક મલેલ અમ સાલની અમરની જમા બાલુની રકમ (પા. ૨૫૧૬-૧૬-૨) મેળવતાં પા. ૨૬૪૫-૬-૧ જમા બાલુએ હતો.

અરમમાં પા. ૨૬-૧૨-૦૫ મોરોનીની મીએના, પા. ૧૬-૧૨-૬ પુલરીને ધર માલ, પા. ૬-૧-૫ મોરોના તથા કારો બાર અરમના, પા. ૧૧-૧૦-૨ ટેંટ વિમેર વસ્તુઓના અરમ કાલથી, પા. ૪-૪-૦૫ કામોના તથા છપાઈ વિમેરના, પા. ૨-૬-૦ મુરતિના, પા. ૧ પાણીના મીટરનો, પા. ૨૧-૧-૬ નવા મહાને માટે ઉટોના, પા. ૪-૧૨-૧૦ સોમેકર પંડિની કવા તથા કીવા વિમેરના તથા પા. ૧-૧૨-૦ પરમુરેલ મળી કુલ પા. ૧૦૨-૭-૬ વપરાયા હતા. આમલી સાલની અમરના અરમના કાલકા (પા. ૨૪૭-૧૫-૫૫) સાથે મેળવતાં અરમ બાલુએ પા. ૨૫૭૬-૭-૨૫ થતા હતા જમા બાલુમાંથી તે બાલુ જતાં બાકી અમલ પા. ૬૬-૨-૧૦૫ રહે છે. તેમાંથી પા. ૬૭ એ. બી. સી. એ. માં જમા છે અને બાકીના પા. ૬૨-૧૦૫ કારોબારીના પાસે છે.

ઉપર પ્રમુખે કીસાળ રજુ થયો અને તે પાલ કરવામાં આવ્યો. સરનાદ નવુ મહાન જે હમેરા તરીકે બાધિક છે તે વિષે મીટીંગને સમજ પાડવામાં આવી, અને સલા વિસરજન થઈ.

પોરકુમલના કોલોની ખાતાના પ્રધાન તરીકે સેક્રેટરીએની જમાએ અરમ અમલદારની નીચે મુજબ છે.

ડરબનમાં દુકાળ માટે મીટીંગ

સુરત હીંદુ એસોસીએશનના
આયોજન તળે

[ડી. એ. માટે ખાસ રિપોર્ટ]

દુકાળની આફતમાં સપડાએલા દેશી બાઇઓની હાલ ધરાવનારા કેટલાએક બાઇઓ તા. ૨૮ મીની સાંજે ખાના સુધારે વરસતા મેમાં ખરી દરબને ખાવા ધરી ૧૨૭, વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટમાં હાજર થયા હતા. એ કે તેમની સંખ્યા મોટી નહોતી, છતાં કામ માટેનો તેમનો સુસ્થો અને દુઃખી બાઇઓ માટેની તેમની કામચૂં તે સંખ્યાની મરજ સારે તેમ હતી. કામચૂં થતાં કાંઈ પણ વખત ગુમાવ્યા વગર મીટીંગનું કામ શરૂ કરવા માં આવ્યું. સુરત હીંદુ એસોસીએશનના પ્રમુખ મો દુરબલબાઇ અણુભાઈ દેસાઈ (મેસરસ છ. ડી. હંસરાજની દુ. વાળા) એ સલાહ પ્રજ્ઞાપદ લીધું, અને મીટીંગનું કામ શરૂ કરવા કહ્યું. હાજર થએલા બધા મહત્ત્વેએ કામ કરવા પોતાને ઉત્સાહ છે એવી ખાતરી આપી. હું કરવા કમીટી નીચાવે તેના પ્રમુખ તથા સેક્રેટરી વિજેરે હેલ્થેશરો નીચવા ચેરમેને સુચવતાં મી. સંપતીએ જણાવ્યું કે સુરત હીંદુ એસોસીએશનની આવેલાની તથા આ કામ થાય છે તો તેના હોદ્દાશે કમીટીનો હોદ્દો ભોજવે એજ મોઝ છે. બીજાઓની આ વિચારને અનુમતિ જણાતાં કાંઈ આનાકાની વગર તે માન્ય રાખવામાં આવ્યું. બાદ સુ. હીં. એસોસીએશનના ચેરમેન મી. દુરબલબાઈ અણુભાઈ દેસાઈ તથા સેક્રેટરી મી. એચ. આઇ. ભેલી એ હોદ્દાશે ઉપરાંત મેસરસ ડી. જે. સંપતી, જાણુ પરસોતમ, કમ્પીલકાલ બી. મહેતા, મોરા રાજ હરીભાઈ દેસાઈ, એચ. રથા, રવજી સુભા, હીરા રામજી પટેલ, હરી દયાળ, બી. યુ. પટેલ, અનાસજ મહારાજ, વલનજી નામક, નાથાલાલ નાસજ, તાજી દયાલ દેસાઈ, તથા પુરુષોત્તમદાસ દેસાઈ એ મહત્ત્વેએ કમીટીમાં પોતાનાં નામ ઉઠાસવી નેધિલ્યાં. તે ઉપરાંત બીજા કેટલાક મહત્ત્વેએ જેઓ હાજર નહીં થઈ શકે તેમનાં નામ પણ સુચવવામાં આવ્યાં, અને તે મહત્ત્વે આ કામ સ્વીકારશે એવી ધારણાથી કમીટી મેંબરો તરીકે તે નાંધી મેવામાં આવે પહેલી

કમીટી મીટીંગ મંજૂરવારે સાંજે એજ ઠેકે કરવામાં આવશે એવો ડરાવથો. પછી ઉપરાણાનું કામ તેજ ઠેકાણે શરૂ કરવામાં આવ્યું. હાજર થએલામાંના કાંઈ બાજેજ સીડીયા હોવાનો કાવો કરે છતાં તેમણે પોતાના મળ પ્રમાણે મદદ આપી રહ્યો જાણી. દુકાળ જેવા કામ માટે મળ પ્રમાણે કામ ન થયું, તો આપણાથી બીજું કયું કામ થવાનું હતું એવી સફળી બાળણી જેવામાં આવતી હતી. અવલમ ૨-૨૫ કલાક સુધી સંતોષકારક રીતે કામ ચાલ્યાનાર મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ, અને સફળ કરમ કરમ વરસતા મેમાં પોત પોતાના રથે જવા વિદાય થયા.

દુકાળ ફંડ

પા. સી. નં.	પા. સી. નં.
૧૮૬ ૬	૧ આઠ રવિદરાએલા
૧ ૦ ૦	૨ એમ. એમ. દિવાન
૦ ૪ ૦	૩ એ. કે. ધીમર (એ.બર)
૦ ૪ ૦	૪ કાલા મદી (વેરલમ)
૦ ૧૦ ૦	૫ કે. ગોવીંદજી (રીમમક)
	નીચેની રકમો (કુલ પા. ૬
	૭ રોડેશીઆમાં સોલસબરી
	આતેથી મી. ખુલાલ પરજી
	તરફથી મળેલ છે.
૧ ૭ ૬	૬ મીની ખુલાલ પરજી
૦ ૧૦ ૦	૭ નાચર હરી
૦ ૧૦ ૦	૮ નારાજી અમમજી
૧ ૦ ૦	૯ જેરામ દયાળ
૦ ૧૦ ૦	૧૦ કાનજી વલકા
૦ ૧૨ ૬	૧૧ રામજી અમમજી
૦ ૧૦ ૦	૧૨ સુધાર કલાણ ગોવન
૦ ૧૦ ૦	૧૩ જવા કાલા
૦ ૧૦ ૦	૧૪ રથા લેલ

૧૮૪ ૭ ૧ કુલ.

કમીટેશન બીલ સામે

કેપ યુનિયનના પેરોટ્ટેર

તા. ૧ લીએ કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે નવા કમીટેશન બીલ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તા. ૪ થી દેખાવારીએ કેપ પ્રિટોરિયા યુનિયનના પ્રમુખ પણા નીચે એક જાહેર મીટીંગ મળશે. યુનિયનના બીજા ભાગે માં પણ એવી જ પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ થવા વાળી છે.

એક લગ્ન સંબંધી મેળાવડો

ડરબન, પોર્ટ ટાઈ એક લગ્નના જણાવે છે કે:—અનેના મહારાસી મહારાસી મી. ફાન્સીસ (જેરે મુનસામી પીલે) ને લાં પોતાની બેનની સાદી હોવાથી સાદીની સમાપ્તી વખતે જન સમુદાયની એકમતામાં વધારો થવા અરથે એક જાહેરો સાંજના ૬ વાગતાને કામમે કરવામાં આવ્યો હતો. મેસરસ સી. વી. પીલે, એચ. પી. પીલે, કાલવરાયા પીલે, તથા વેરલમથી મી. રામવજી પારેખ તથા રા. અનાસજ મહારાજ વગેરે હાજર હતા. પુરાણી હીંદુની રીતિ મુજબ લગ્નને અવતી કીયાઓ થવા પછી લગ્ન વિશે રા. અનાસજ મહારાજે કેટલુંક વિવેચન કર્યું હતું. મી. રામવજી પારેખે વર કન્યાનું કન્યાનું જમ્મી સહેજ દુકાળની બાબતમાં પણ કહ્યું હતું. આ લગ્નની ખુલાસીમાં મી. ફાન્સીસ તરફથી સીડીય ૧૫- દુકાળ ફંડ માટે, સી. પ- શ્રીનીકસ બાઇબરી માટે તથા સી. ૨૦- પોર્ટ ટાઈ ઈડિયન બંચમેન્સ સોસાયટીને બકીયા કરવામાં આવેલ. મી. કાલવરાયા પીલે તરફથી દુકાળ ફંડ માટે સી. ૫- અને સી. ૨- મી. વી ડી. નાઇકર તરફથી આપવામાં આવેલ. નાણાં સી. ૩૭- માંથી સી. ૧૦- સોસાયટીની મોઝ રસ્તે મોકલવા અને બાકીની સી ૨૭- શ્રીનીકસ પરીત વ્યવસ્થા કરવા મોકલી દેવા માં. સી. વી. પીલેને સુપરત કરવામાં આવેલ. બાક મેળાવડો મોટી રાથે વિચારબન થયો હતો.

હાંદુસ્તાનના ટપાલ

તા. ૧૨ મીના અરસામાં રીમેરીકમાં આવવા વાળી છે.

તેજ અરસામાં અ. પોસ્ટોસીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૭ મીએ સોમલીમાં ખાલી પડેલું થશે.

તા. ૧૬ મીએ સોમલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૨ મીએ પાલમકોટામાં આવવા વાળી છે.

તા. ૨૪ મીએ પાલમકોટામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૬ મીએ અમરસોટીમાં જવા બંધ થશે.

મહાત્મા સોશલ સુધારવા

બૌદ્ધાન્યપરમની ટાઉન કાઉન્સિલનો ઠરાવ

તે જાણી મુલાસાવાર હોવાથી

મહાત્મા સોશલના સુધારવાની સલાહ તો. ૨૬ મીએ બૌદ્ધાન્યપરમની ટાઉન કાઉન્સિલની મીટીંગમાં હાજર થઈને બેઠાં બેઠાં હતાં. બસમાં નહીં હતાં સુધી બૌદ્ધાન્ય સમાજ ચર્ચા હતાં. મીટીંગમાં તંદુરસ્તી ખાતાની કમીટીના

રીપોર્ટર

રજુ મથો હતા. તેમાં રેલવેખાતું ટાઉન કાઉન્સિલ તથા ટરસિયલ સુધાર વચ્ચે આવેલો પત્ર વહેવાર પણ આપવામાં આવ્યો હતો. તે કમિટીના બોલેલનનો જાણીતા આપના જાણવવામાં આવે છે કે ૧૯૦૪ માં કાઉન્સિલે એવો ઠરાવ કરેલો કે ૧૯૫૨ પછી ખાતે એક એકીઆટીક મુલક રચાયું. પણ તે બહારમાં જવા બૌદ્ધાન્યપરમના એકીઆટીક વેપારીઓ અને રહીશો સહવાયા નહીં. ત્યાર પછી સરકારે હાલના મહાત્મા સોશલના કોમ્પ્લેક્સ રેલવેખાતે આવે, અને કે આમ ટાઉન કાઉન્સિલને આવે, અને આ રીતે ટાઉન કાઉન્સિલે સોશલને ટેકાણે પાડ્યું. કાઉન્સિલને તેના તાબામાં કે બાજ મળે તેમાં એક કરત એવી છે કે "જો આ બાજમાંના સ્ટેડ હોલરને સ્ટેડમાંથી ટાઉન કાઉન્સિલ કાઢવા માને તો તેણે તેના સ્ટેડ હોલરને, કોલોનીઅલ સેક્ટરે હરીને સુલેખ થાય એવા સ્ટેડ પુરા પાડવા જોઈએ, ને આગળની કરતોએ નવા સ્ટેડો આપવા જોઈએ, તથા જના સ્ટેડ ઉપર તેમણે ને કમિટી બાંધેલો હોય તે બદલ નુકસાની કરી આપવી જોઈએ." રેલવેખાતાના તાબામાં મહાત્મા સોશલનો ને બાજ છે તે કોલોનીઅલ આપવામાં આવેલ છે. આ બાજ જ્યાં સુધી રેલવેના કામ માટે ન વાપરવામાં આવે ત્યાં સુધી તેના કારોબાર મહાત્માની સલાહ ટાઉન કાઉન્સિલને આપવામાં આવી છે. બહાર રેલવે પોતાના કામ માટે એ બાજ વાપરવાની માગણી કરે ત્યારે ત્યાંના સ્ટેડ હોલરને યોગ્ય સ્ટેડ ટાઉન કાઉન્સિલે પુરા પાડવા જોઈએ, તથા રેલવે એ સ્ટેડ હોલરને નુકસાની આપવી

જોઈએ. આ કરત કાઉન પ્રાંતી કરતો માં હાજર કરવામાં આવી નહોતી, અને સરકારે તે પછી મુલક હોવી જોઈએ. જતાં રેલવેખાતું મુનીસીપાલિટીને કહે છે કે તેણે રેલવેના સ્ટેડ હોલરને નવા સ્ટેડ પુરા પાડવા જોઈએ. આવી રીતે ટાઉન કાઉન્સિલ પોતાને માથે લેવા તક માર નથી, કેમકે તે કોમ્પ્લેક્સની અંદર હાજર મળેલ મળી. આગળ આજના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવે છે કે મહાત્મા સોશલનો કારોબાર બહાર ટાઉન કાઉન્સિલે હાજર થીથી ત્યારે આખા સોશલના સ્ટેડ હોલરને પાસેથી કાઢી ઉઘાડવામાં નહીં. હર સ્ટેડના કાઉન્સિલ માટે શી. ૭/૬ શી છે તથા ૭/૬ મુનીસીપાલિટી તરફની સમવસાતોમાં મારેલી છે. પાઉન્સિલ રેલવેની માગણી કરી કે તેના તાબામાં સ્ટેડના બાકાતી રકમ (સ્ટેડ કીઠ ૭/૬ કીએ) રેલવેખાતાને મળવી જોઈએ. કોલોનીઅલ વખત આ રકમ રેલવેને જાહેવામાં આવી, અને પછી એવી સુચના થઈ કે આ રકમો નિયમિત રીતે રેલવેને મળતી જાય એવી ગોઠવણ કરવી જોઈએ.

હાલની સ્થિતિ

એમ એમ વરસ જ્યાં ત્યાં તેમ તેમ મહાત્મા સોશલની સુધારમાં બગાડો થતો આવ્યો. તેથી સોશલના મુખ્યપરવા વિષે છેવટનો નીકાલ કરવા કાઉન્સિલે વારંવાર મનસુખા કર્યા. પણ રેલવેનો વિચાર તેના તાબાની જમીન સંબંધમાં થઈ હતો તે જણાયું નહીં. એટલા પત્ર વહેવારથી એવી સ્થિતિ બેવામાં આવે છે કે ૨૨ મી સ્પેટેમ્બર દિ ૧૯૧૧ સ્ટેડ ખાતી કરાવી રેલવે પોતાના ઉપ યોગને માટે લેવા માગે છે તે સિવાયનો આગળનો બાજ રેલવેખાતું મુનીસીપાલિટીને આપવા તકવાર છે. તેમાં રેલવે એવી કરત કરે છે કે ઉપર કહેલ ને સ્ટેડો રેલવે રાખવા માગે છે તેના રહીશો ને ટાઉન કાઉન્સિલે નુકસાની કરવી તથા યોગ્ય નવા સ્ટેડ પુરા પાડવા. રેલવેની

આ માગણીને હોમમાં જરવાજમી મળવા માં આવી છે. હોમ રેલવેને પોતાના કામ માટે નહોતો જોઈતો એ રીપોર્ટ છે. એ બાજ તે હાલ માટે છે તે પણ તેને જરૂરી છે એવો કહે છે. હાલ પોતાના જોરા નોંધે માટે તેટલો બાજ તેને જોઈતો હોય, પણ તેથી તો મહાત્મા સોશલની હાલ દુઃખી પડી જાય. રીપોર્ટ રીતે બાજ છે કે રેલવેને એટલા સ્ટેડો ની જરૂર નથી. રેલવેનો રસ્તો ને રીતે વળે છે તેમાં સુધારો કરવા હાલ તેને એ પણ સ્ટેડ જોઈતી જમીનની જરૂર પડે. આમ રેલવેખાતાના કારોબારી એક સલાહ વચર તેના તાબાના બાજમાં કાઉન્સિલ પુરતી સુધારામાં રાખી કહી નથી. ટાઉન કાઉન્સિલે આને એ સુધારામાં માટે ને બારે ખરચ કરવાનો સલાહ જોઈ મળે છે તેનું કારણ પણ આવે છે. સરકારનો એસલ કરાવો એ હતો કે મહાત્મા સોશલના જમીન જમીન મુનીસીપાલિટીના તાબામાં જવી જોઈએ. મુનીસીપાલિટી તે બાજની સુધારામાં સલાહ અને રેલવેખાતું તેના બાકાત વસુલ લીએ એવો અરેજ કરી હોવાજ નહીં. આના મુલાસામાં એવું કહેવામાં આવે છે કે સુધારાનો કાણુ કાઉન્સિલને સોંપાલેલ હોવાથી તેણે બાકાતો વિચાર કરવા વચર તેની સુધારામાં રખાવવી જોઈએ. હાલની ખાતર આમ બાંધે કરી કહાય. પણ રેલવેખાતું બાકાત રેલવેખાતું અને મુનીસીપાલિટી સુધારાની રીતોથી જ સુધારામાં ખરચ કરે એવી માગણી કરવી તે જરવાજમી અને જરૂરનસારી છે. સ્ટેડની કાઉન્સિલ શી ઉપર રેલવેને કાઉ પણ હા છે કે નહીં એ કાંઈ બંધ છે; જતાં રેલવેને એ હા ન હોય તો સરકાર ને તો છે. તંદુરસ્તી ખાતાએ

રેલવેને નોટીસ આપી છે કે સ્ટેડના કાઉન્સિલે ને રેલવે વસુલ થાય છે તે રેલવેને આપવા છે તે કુલ થઈ છે, અને હવે પછી રેલવેને તે આપવામાં આવશે નહીં. એટલા બેકાદ એ વરસ જ્યાં કાઉન્સિલે રેલવેને તે અરેજ પણ નથી જો રેલવે અને સરકાર ઉપર કહેલ રેલવે ટાઉન કાઉન્સિલ પાસે થી પકવી લીએ તો તે કુલ અને કુલ મળી. સોશલની સ્થિતિ હાલ બહાર આવી તેવી છે. તેથી સ્થિતિ રહેવાજ કારણ રેલવેખાતું છે. તેનો ઉપાય ટાઉન કાઉન્સિલને લેવો પડે અને તે માટે એવો ખરચ કરવો પડે તે ઉપરાંત ને હાલની વિચેર ટાઉન કાઉન્સિલને આપવી પડે છે

એ ચોખ્ખું ગરબાજી છે. જતાં એવે
ખાલીકા મામલે.

મધ પડ્યો છે કે મ્યુનીસીપાલિટી રેલવે
ખાતાની વાટ વધુ વખત જોઈ શકતી
નથી. તેથી (તંત્રરેલી ખાતાની કમીટી
એ આગળ ચાલતા પોતાના રીપોર્ટમાં
જણાવ્યું છે કે) આ રીપોર્ટની સાથે
જે ભલામણો કરી છે તેના અમલ થવો
જ નીકળે. નહીં તો એ લોકેશનમાં
જો માગસો લગાડે છે, અને જો પરિ
ણામ આવવાની ધારતી છે તે માટેની
જોખમદારી કમીટી ઠીક વશે નહીં.

લોકેશનનું અવિન્ય

ખીજે સવાલ એ છે કે લોકેશનના
અવિન્ય સંબંધમાં કાઉન્સિલ કેવું વલણ
ધારણ કરવા માગે છે. કાઉન્સિલની
જાણે એક તો એ વાત આવી ખડી થઈ
છે કે મ્યુનીસીપલ સરકારમાં કોઈએ
ટીકાને રહેતા કે વેપાર કરતાં અટકાવવા
ની તેને સત્તા નથી. આવી સત્તા આવે
એવો કાલે પાસ જવાની આશા છે.
જો કદી યુનિયન સરકારે તેવો કાલે
પાસ કરે તો પછુ વહી સરકારની મંજૂરી
માટે તે રાખવો પડે. ખીજું કહેરની
જાહેરના બાગમાં ક્યાંય ખજાર કરીને
વસવા જવા એશીઆટીક સહાય એવી
આશા નથી. નેટીવ લોકેશનની પાલેસ
માં કેટલાક એશીઆટીક જાન ખરા, પણ
કાઉન્સિલ પાસે ફરજ પાડવાની સત્તા તો
છે નહીં, જેથી એશીઆટીકને જ્યાં સુધી
પુરી તુકાની આવવામાં આવે નહીં ત્યાં
સુધી તેઓ જુના લોકેશનમાંના પોતાના
હકને વળગી રહેશે. કાઉન્સિલના મેમ્બર
ને માફ આવશે કે આ લોકેશનમાં અમુક
રેડે ડોવાઈ દુકાડો નીકાળ બાંધવાના કામ
માટે કાઉન્સિલને જોઈતો હતો. કાઉન્સિલ
એ તેના કામમાં મુશ્કેલી ખાતાએ અટકાવ
કરી, અને જાહેર કર્યું કે આ
લોકેશનમાંથી અથવા તેના કોઈ બાગમાંથી

હીંસીએને કાઢવાની સત્તા

કાઉન્સિલને નથી. કાઉન્સિલે પોતાના
વહીવેલો મન લીધો, જેમાં મુશ્કેલી પ્રમાણ
ના વલણને જાળવી જણાવવામાં આવ્યું.
પાસે કે કદી કુદરાની સત્તા કાઉન્સિલ
ધરાવે, તોપણ હીંસીએને રહેવા અને
વેપાર કરવા લાયક ખીજ જગા મેળવવા
ના અને તેમને જુના રહેઠાણો માટે તુક
લાની આવવાના પદ્ધતિ તો કાઉન્સિલે
આપવા જોઈએ, અને તે પદ્ધતિમાંથી
કાલે વધી પડી પાસે કે કાઉન્સિલ પાસે
પડતા હોય, છતાં અમુક ચોક્કસ જગ્યા

પુરી પાડવામાં આવે તેને સંતોષકારક
માની ત્યાં જુલુ જ જોઈએ એવી ફરજ
હીંસીએને કાઉન્સિલ પાડી શકતી નથી.
તેથી જ એશીઆટીક હાલ લોકેશનમાં
છે તેમને જો ત્યાં રહેવામાં હરકત કરવા
માં આવે તો તેઓ મ્યુનીસીપાલિટીની
સરકારની આજ્ઞા મને ત્યાં રસીને ફેલાઈ
જાય એવો સંભવ છે. લોકેશન બહાર
અને મ્યુનીસીપાલિટીની સરકારમાં એશી
આટીકની અને કહરડ લોકની મોટી
વસ્તી થઈ જાય તો સુધરાઈની સ્થિતિમાં
કંઈ સુધારો થઈ શકશે નહીં. કોઈએ
કે એશીઆટીકને લોકેશનમાંના તેમના
હાલના રહેઠાણમાંથી કાઢવાની રીતથી
કંઈ ફાયદો સુધરાઈ સંબંધમાં થઈ નહીં.
આમ કાઉન્સિલ સામે એવો મામલો છે.
થય છે કે હીંસીએની અટકાવત કરવા
માટે કાલે થઈ શકે તેમ નથી, નવાં
ખજાર સ્થાપવામાં હરકત આવે તેમ છે,
એશીઆટીક લોકેશન એક વખત સ્થ
પાડ્યું તો સરકાર કે કાઉન્સિલ તેને દુર
કરવાની સત્તા ધરાવતી નથી, અને જો
કદી ખાલી કરવામાં આવે તો કહેરમાં
નર્મ ત્યાં એશીઆટીક પધરાઈ જવાનો
ભય છે. ખીજી તરફથી કહેરનો તંત્ર
સ્તીખાતાનો વડો રીપોર્ટ કરે છે કે આ
લોકેશનને સુધરાઈની સ્થિતિ પર લાવવા
માટે તુરતે તુરત મોટી રકમનું ખર્ચ
અવશ્ય થવું જોઈએ. હવે કાઉન્સિલે
કેવું વલણ લેવું એ વિચારવાનું છે.

એશીઆટીકનું મથક

સવાલ એ છે કે આ સ્થળ હવે જો
માટે એશીઆટીકના મથક તરીકે રહે તે
કાઉન્સિલે કણુક રાખી લેવું કે કેમ? આ
સવાલનો જવાબ 'હા', એમજ આપવો
પડશે. પછી રેલવેને મને કે ન બને,
પછુ કાઉન્સિલે જોવું પડશે કે લોકેશન
માટે જેટલી જગ્યા છે તેમાંથી જ્યાં પછુ
રેલવે ખાતાને ખપશે નહીં. હીંસીએ
રેડે ડોવાઈ બાઇસેન્સ શી પેટે માલિક શી.
જ/૬ આવે છે. વેપાર માટેના રેડે ડો
માટે એ શી વધારીને માલિક પા. ૧ કર
વામાં આવેલ છે. તથા ખીજી શી. જ/૬
તે મ્યુનીસીપાલિટીને લગતી અમલગતો
માટે લેવાય છે. રેલીસો રેડે ડોવાઈ માલિક
નથી, છતાં તેઓ માલિક અગત્ય છે,
અને જ્યાં સુધી માલિક જ/૬ નું બાકું
કરવા કરે ત્યાં સુધી તેમને કદી કાલે
તેમ નથી. સુધરાઈની શી પેટેના શી.
જ/૬ ન બરી કોલેસ હોય તેવાને પછુ
કાઉન્સિલ કદી શકે કે કેમ એ વિષે કંઈ
છે. મહાન લોકેશનની સુધરાઈને લગતા

ધારણા છે, અને તેથી રેલવે રેલીસોને
સ્વચ્છતા રાખવાની ફરજ પાડવા થઈ
થઈ શકે. પછુ જ્યાં સુધી એ જગ્યાને
રીતચરની મ્યુનીસીપાલિટીની સમવશે
પુરી પાડવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી ધારા
ઓ તમે સખત ખજા સેવાં તે જે
વાળી કહેવાય. આ સમવડતાઓ એ કે
પાણી પુર પાડવું, જાહેર હિંસા જતી
રાખવી, પાણીથી સાફ થતાં જાળવની
મોલવણ રાખવી, તેમજ રસ્તાને ચક્રે
રાખવું. કાઉન્સિલના વાળવાના બાગમાં
રસ્તાઓ બંધવા નથી તે જગ્યાં ઉપરથી
કેમપણ સમવડતાઓ.

પુરી પાડવાનું કામ તજી દેવાનું છે. એ
રેલીસોને સ્વચ્છતા રાખવાની ફરજ પાડ
વામાં કાઉન્સિલને કોલેસ મેળવવી હોય તો
તેણે કહેરના ખીજ, જામે જેવી મ્યુની
સીપાલિટીની સમવશે લોકેશનને પુરી
પાડવી જોઈએ. રેલવેવાળાઓ જમીનના
ધણીપ-તાનો નિરુપ્ત કરે ત્યાં સુધી વાટ
જેવા કરવી એમ કહેવાનું કાઉન્સિલને
પોસાડે નહીં. એવું વલણ લીધાં આજે
કેટલાંક વરસો વીતી ચુક્યાં છે. આ
બાબતમાં રેલવેખાતું લોકેશન બીજકુલ
જવાબદાર નથી, પછુ કાઉન્સિલ જવાબ
દાર છે. લોકેશનને સુધરાઈની સ્થિતિ પર
લાવવા કાઉન્સિલને હથેલી 'ખર્ચ કરવું'
પડશે, પછુ તે ખર્ચ ખોલ કદી નીકળે
અથવા તો હાલમાં સીતળા મરજ ફેલાતો
અટકે નહીં તો જ જગ્યા ખર્ચ આવી
પડે તેની પાસે કંઈ મજતરીમાં આવે
નહીં તેટલું જાણું છે. આ જમીન
જગરની હીંસી વસ્તીમાં કુદરતી વધારો
થતો જાય તેને માટે જમીન સમવડ પુરી
પાડવાનો ખીજે મોરો જમાવ પછુ કાઉ
સિલ આગળ છે. આ સમલ આજે
અમલનો થઈ પડ્યો છે. પછુ લોકેશન
ને લગતો એક પુશ્કી જમીનનો દુકાડો
પડ્યો છે. અગાઉ ત્યાં નેટીવ લોકેશન
હવું. આ દુકાડા પર માલીકનો રેલવે
ખાતું હવો કરે છે. રેલવેખાતું શું કહે
છે તેનો વિચાર કરવા હાલનો મામલો
જેતાં કાઉન્સિલ અટકી શકતી નથી. તે
લોકેશનની જ જમીન છે, અને કાઉન્સિલે
પોતાને ખર્ચે તે ખાલી કરાવી હતી.
આરે સુધરાઈ ખાતાનો અમલદાર મહાન
લોકેશનમાં જાય, અને સુધરાઈ કરવા
તથા અમુક જગ્યામાં માણસો રેલી સકે
એવો આમલ કરવા માગે ત્યારે વધારાના
માણસો માટે સમવડ જોઈએ. આ સમ
વડ જુના નેટીવ લોકેશનવાળા દુકાડા પર
કરી શકાય.

સુચના

તંદુરસ્તી ખાતાની કમીટીએ ઉપરના જણાવ્યું છે કે જ્યારે સુચના કરીએ છીએ કે ઉપર કહેલી જમીન ઉપર કામચલાઉ મથકો બાંધવા, અને તે એજિપ્શિયનને ભાડે આપવા. જે એજિપ્શિયનને ખસેડવામાં આવે તેમના વારસે કાંઈક બીજું જમીન પાડવાની વધુ જરૂર છે છે કે ૧૯૧૨ ના ફેબ્રુઆરીની તા. ૮ મી પછી બીડીડારપમાં એજિપ્શિયન (સવાય કાંઈને રહેવા દેવામાં આવનાર નથી. જે વરી ડીડારપના કલરડ લોકો માટે કાઉન્સિલ કાંઈ રહેઠાણે પુરાં નહીં પાડે તો કદાચ એ લોકો આખા કહેરમાં ફેલાઈ, અથવા તો તેમને રહેવાનું બીજું ઠેકાણું નથી એમ હશે તેઓ વરીડીડારપ છોડતાં બહારશે.

તંદુરસ્તીખાતાની બહામણે

રીપોર્ટની આખરે તંદુરસ્તી ખાતાની કમીટી તરફથી નીચે મુજબ બહામણે કરવામાં આવી હતી:—

(૧) મદરને બમણું બાંધકામ કાઉન્સિલે આમજી ચલાવવું, અને મલાઇ લોકેશન સુધી તે પહોંચાડવું. આ કામ માટે પા. ૧૦,૮૬૦ ની રકમ ખર્ચવાની.

(૨) પાણીનું બાંધકામ મજબૂર બનાવવામાં લઇ જવું, તથા આ રસ્તાઓ પર બંદીઓ વિગેરે નખાવવા. ખર્ચના અડધા માટે તેનો કાઉન્સિલ આગળ રીપોર્ટ કરવો.

(૩) ટાઉન ઇનજીનીયરે જમીનના પ્રમાણે મલાઇ લોકેશનમાં રસ્તા બાંધવા, અને તેમાં મોઝાઇક બહાર બાંધવા વિગેરેની મોકલવું રાખવી. આ કામ માટે પા. ૪૪૫૮ ખર્ચવા.

ઉપર જે કામે મતાભાં છે તે કામે અવસ્ય થવાં જોઈએ. કમીટીની ઉપરની બહામણેને અમલમાં મુકવાનો ઠરાવ થયો. આર બાદ સ્ટેડહોલ્ડરેએ પોતાના મકાનો ની સુધારાઇ જાળવવા શુ શુ કરવું જોઈએ એ વિષે નીચેની બહામણે તંદુરસ્તીખાતાએ કરી હતી:—

(૧) સ્ટેડ હોલ્ડરેએ પોતાનાં મકાનો ને કંદેરા કાંપથી ન દાખલ લઇ રહે એવાં (રિટ-પરમિટ) મનાવવા. આ બાબત તે તંદુરસ્તીખાતાના વકાને તથા ટાઉન ઇન્જીનીયરને સંતોષ થવો જોઈએ.

(૨) હવે પછી મલાઇ લોકેશનમાં બાંધવામાં આવે તે મકાનો, અથવા તો કમીટીની પાસે કરાવવાં બીજા કામ હોઈ

ઓના રહેઠાણ માટે બાંધવામાં આવે તે મકાનો 'રિટ-પરમિટ' થવાં જોઈએ. પોતાના વાળી દીવાલોથી કંદેરા વિલાઓ, અથવા મથકો પોતાના રહે એવી રીતે સીલીએ જડેલી છતો ન બાંધવા દેવી જોઈએ.

(૩) રાજ્ય રોજનો કચરો લઇ જવા માટે અમુક જગતની મોકલવું કાલને માટે લોકેશનમાં દાખલ કરવી

(૪) સ્ટેડહોલ્ડરેને એવી ફરજ પાડવી કે તેમણે પોતાનાં મકાનોપર "કુલી કોલેજેટ" એ નામથી ઓળખાતી કમનાં પાણીયા સાહ મતાં જાળવે તથા મેરીઓ વિગેરે નખાવવા.

ટાઉન કાઉન્સિલ સુધારાઇ સમીતી પોતે કરવાનું કામ કામમાં લીએ ત્યારે ઉપરની બહામણે પ્રમાણે સુધારા સ્ટેડ હોલ્ડરે પાસે કરાવે એવો ઠરાવ પણ પાસ થયો.

જ્યારે એવો ઠરાવ થયો કે મલાઇ લોકેશનની જમીન સંબંધમાં રહેલેવળા એ જે વિદેશી વલણ જાળવુધી કારણ કરવું છે તેની સામે કાઉન્સિલ પ્રોટેસ્ટ કરે છે; અને તે વલણના પરિણામે જુનું તકરારોનો નીવેડો થયો નથી, છતાં એવી રીતે હારી નીકળવાના કારણે પછલાની મોટી રકમોના ખર્ચવાળા કામે કાઉન્સિલને લોકોની સહીસલામતી માટે કામ થેવાં પડે છે.

અપમાન થવું કેમ અટકાવ્યું

ધડા લેવાએમ દાખલો

મે. ઈ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ, અનેની પોષ્ટ એજીસ્ટમાં હોદીઓના પદો નાખવાના ખાતા ઉપર 'કુલી' એવો કલકો કલ્પ લખેલો હતો. મી. જમીને તે માટે તે ખાતાના ઉપરીપર પત્ર રહે વાર કીધેલો અને તેનો જવાબ આવેલો તે સરવ આપના પત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ. જેવટે આપના પત્ર તરફથી જે ટીકાઓ લખેલી તેની કાપલી કાપીને તે અમલ દાર ઉપર મોકલેલી, અને પત્ર લખી વધુ પત્રમાં કરવાને જણાવેલ. આનું પરીણામ એ આવ્યું કે બીજે બીજે તે 'કુલી' કલ્પ રદ કરી 'ઇડીઅન' કલ્પ મુકયો. આ ફતેહ માનમાં લેવા એવી છે. આપણા નામને નામોથી લાગે એવા કાંઈ પણ કારણ સામે આપણે ફરતાથી મથએ તો આપણે ફતેહ સામીએ એ આ દાખલા ઉપરથી જાણીએ છે. એજ

લી : આપનો

સ્ટેન્ડર

રાવજી પટેલ.

'કુલી' કહેનાર મેયર

માફી મનાવનાર હોદી

કેપમાં ડાહરેકટ ખાતેથી તે તરફના જાપાની એ કાપલીઓ અમને મળી છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે ડાહરેકટ ખાતે એક મારકેટ સેડ બાંધવા માટે મેયરના પ્રમુખપણા નીચે જાહેર મીટીંગ મળી હતી. તેમાં મેયરેએ ઉપરાંત કેટલાક હોદીઓ પણ દાખર હતા. મેયરે પોતાના આપણમાં હોદીઓ વિષે "કુલી" કલ્પનો ઉપયોગ કરીને તોછડી ભાષા વાપરેલી.

મેયરની તે રીતને વખોડી કાઢવા મી. કાસમ કોહીઓએ બીજેલ દિવસે લાંના જાપામાં કામજી લખ્યો. તેમાં તેમણે જણાવ્યું કે મેયર તથા બીજા એક બોલ નારે "કુલી" કલ્પનો અરથ શુ છે તે જણવું જોઈએ. ઉપરે મી. કોહીઓએ અરજ કરી કે મેયરની ફરજ છે કે હવે પછી બીજા મીટીંગ મળે તે વખતે તેમણે ખુલાસો કરવો જોઈએ કે હોદીઓની કામથી કુખાવવાનો તેમને વિચાર નહોતો.

મી. કોહીઓના કામજી ઉપરથી તે જાપામાં મેયર મી. પદનીનો કામજી પ્રસિદ્ધ થયો જેમાં તેમણે જણાવ્યું કે હોદીઓને વખોડનાર 'કુલી' કલ્પ સિવાય બીજું કુ કાંઈ બોલેલ નથી. એલક 'કુલી' કલ્પના ઉપયોગ માટે મારે યુનિયનર શુ એમ જણવ કરવું પડશે. મે તેને ખરાબ અરથમાં વાપરેલ નહોતો. આ મુલકમાં તે કલ્પનો અરથ હોદી વેપારી કામ છે એવું જાણીનેજ મે વાપરેલી હતો. એમ અધિકારી રીતે વાપરેલ તેમાં કાંઈની, ખાસ કરીને મી. કોહીઓ અને બીજા હોદી વેપારીની, કામથી કુખાસે એવું મે ખારણું નહોતું.

ફીનરલીથી એક અધિપતિ લખે છે કે નેદીયોએ પોતાની કોમિસ કરી, તથા કલરડ લોકેશને પણ કરી; જે બધા ઉપરથી ધડા લઇ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓ પોતાની કોમિસ કરવાનો વિચાર નહીં કરે? મી. લકમન પડિની સુચના પર કોમિસ કે બીજા મંડળ ખાતે હતાં નથી તેનું કારણ સુરતીજ છે. આજા છે કે ડરબન તથા કેપના આજેવાનો મળી આ બાબત ઉપાડી લેશે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી બપોરની)

ભુનાથ ખાતે સહેનના મોકાને નજીક મારફત પુર પાડામાં આવતું પાણી વર સાદની તળીએ ખુદી થયું છે. તેમજ બીજાં પાણીના સ્ત્રોતમાં પણ પાણી ખુદવા લાગ્યાથી ભોંકા પાણી મેળવવાની સ્થિતિમાં પડ્યા છે.

કાઠીયાવાડમાં પૃથાવાવથી બસસરા ગામ ને બહરાબાદ સુધીની રેલ્વે બંધવાનો વિચાર કરવામાં આવે છે.

આર્ય પરમ પરિષદની બેઠકા અમદાવાદ ખાતે ભાંતી આર્ય સમાજના આમ ત્રણથી આર્ય માસમાં મનાર છે.

મુબઈના ૧૯૧૨ની સાલના સરકારી તરીકે ભાંતી મી નગરમાં મોરારજી બેઠકા બાંસની નીમણું કર્યું છે.

હાંદીમાં બાંધાની નવી રેલવેનું પ્રોગ્રામ હાંદી પ્રધાને મંજૂર કર્યું છે જેની રૂબે આવતે વરસે હાંદી રેલવેના બાંધકામ પાછળ રૂ. ૧૭૫ કરોડની રકમ ખર્ચવામાં આવનાર છે તેમાંથી મુબઈના વિહારીયા ટર્મીનલનું બેઠકા મુબઈના નાઈ સાથે કરવાનું કામ એક પુલ બાંધી ને આવતે વરસે શરૂ કરવામાં આવશે.

મુબઈનું સેવાસદન જે બીએને કેળવવાનું અને બીજું મહાન ગોપકારી કામ કરે છે તેણે પોતાના ઉમદા હેતુની વધુ સફળતા માટે મુલસાબાન અને પારસી બાલુ ઉપદેશકને સી કેળવણીના કામ માટે મોકલવાનો વિચાર કર્યો છે.

મુબઈ અને કલકત્તાની પોલીસે ના. સહેનસાહેબની હાંદીની મુલાકાત વખતે કેટલાક હાંદીએ તેમની અગાઉની ખરાબ આવડત કારણે બાંધી ૧૫ દિવસ માટે અવરજવરમાં લઈ લેવા હતા. મુબઈમાં આવી રીતે કેટલાક બાંધકામની સખ્યા રૂબ ની હતી.

મુબઈના સહાબાઈએ ના. સહેનસાહેબને એક આગાહીનો સંદેશ મોકલ્યો હતો.

તેણે મરીન બાહાલ વિવાદોને લગતાં અરેબી બપોર મોકલવા માટે

સ્કોલરશીપો પુરી પાડવા પુનાના મી. ગણેશ બળવત લીધાએ એ રૂ. ૨૫,૮૦૦ની રકમ એક સંખાવતી ખાતાના હસ્તક મોકલી છે.

દિલ્લી દરબારમાં માહસિરના ના મહા રાજાને ના. માધવજી પછી એટલે ત્રીજો નંબર મળ્યો તે સામે માહસિરની પ્રજા અણગમો બતાવી તે નામદારને બીજો નંબર આપવા માંગણી કરનાર છે. મહે સુલ અને રમણતની સખ્યા તરફ બેઠકા તેઓ બીજા નંબરને લાયક છે એમ માહસિરની પ્રજા માને છે ના મહારાજા પેટે રમણતની આવી દિલ્લીમાં પસંદ કરતા - યા.

બાલુ સુરેન્દ્રનાથના વજીર "અમળી" માં ના. સહેનસાહેબની મુલાકાતના સમયે એક ખાસ વિષય પ્રગટ થયું હતું; જેમાં મધ્યમાં ના. સહેનસાહેબે કોલા હતા અને તેમની બંને બાજુએ બે હાંદી બીએ આવતી ચીતરી હતી. તેમના હાથમાં એવી અરજ હતી કે "કૃપા કરી અમે બંને એક જ થઈ જોડાઈએ એવી તમે નામદાર આશીષ આપો."

બેટર વાવરલેસ્ટેલીઆરીના બધીસા શોષક ઈડીઅન ટેલીઆગના મી હાથી શુલા રહેમાનખાનને લડતની ગાલ જન રીટપુટના એક સલાસદ તરફે નીમવામાં આવ્યા છે "ઈડીઅન માર્ક" જણાવે છે કે બધીસા હાંદી સામન્દીરો કા. જે. સી. બેઠકા અને મી. પી. સી. રમણ પછી મી હાથીસુલ એકા ખાન જેવા બધીસા શોષક ધરાવતા માટે હાંદી બેઠકા મનઝરી પનાવા શકશે.

દરમિયાન મહાનગરના પ્રમુખપણા હેઠળ હાંદુ પુનીવસીરીના ઉપદેશને હાંદી સરકારના રજીસ્ટ્રી ખાતાના સલાસદ જો મી. બટલરની મુલાકાત દિલ્લી ટાઉ નહોલમાં થી થી હતી જો. મી. બટલર સરખામ તે પછી દરમિયાનના નામદાર મહારાજાએ હાંદુ પુનીવસીરી બીએના અરો રજી હાથે હતા અને તે ઉપર અગાઉની તકરાર ચાલી હતી. આ તકરાર દરમિયાન બે બીલ તરફ સંપૂર્ણ દિલસોજી કરી લાગણી જો. ના. બટલરે દેખાડી હતી અને આ બીલને પારકે તેઓ નામદાર વાહનસેવ અને હાંદી સરકાર સંપૂર્ણ રજી કરશે એમ જણાવ્યું હતું.

ના. સહેનસાહેબે અપાએલાં માનપદોમાં એક માનપદ હાંદીની વડી ધાગસલા ના મે ખરે તરફ હવે તે માનપદ હાંદીના ભોંકાનીવતી ધારસલાના વાહન પ્રેસીડન્ટ મી. જે. એલ. જે-કી-સના હાથે અરપણ થયું હતું.

કલકત્તે ગયા પછી ના. સહેનસાહેબે પ્રી-સ એફ વેલ્સને "કાઉન પ્રી-સ એફ ઈડિયા" નો ખેતાબ આપવાનું જાહેર મનાર હતું.

દિલ્લી ખાતે ગાજવાની રાખવાનું કાર્ય થી તે માટે રૂ. ૬ કરોડનું ખર્ચ થશે. નવી રાજધાનીના જરૂરી બાંધકામો ત્રણ વરસમાં પુરા થશે. તે માટે "સીડી એફ દિલ્લી" નામની લોન લેવાના અણગમો કરાવવામાં આવશે અને તે માટે ગા દલા ના બાજની બંધોનગીરી હાંદી સરકાર આપશે. લોનના બાજ જેટલી અથવા તેના મોટા બાજ જેટલી રકમ બાજ અને કરાઈ સુલ કરવાનો કરાઈ રાખવામાં આવ્યો છે.

ના. સહેનસાહેબની દિલ્લીની બધીસામાં તા. ૧૬ મીએ સવારમાં હાંદુ પસલામી અને શીખ મોમેન્ટુ ઉપદેશન દરમિયાન ના. મદરામની બાંધવાની નીચે ના. સહેનસાહેબ મજવા થયું હતું, જેમણે ના. સહેનસાહેબે આશીષ આપી આ પ્રસંગ માટે એવી દિલ્લીનો એક આપી હતી.

સીધી અમેવાનેની એક મીડીય લાંબા જોન. મી. દરમદર-વના પ્રમુખપણા નીચે હાંદરાખાદ ખાતે મળી હતી, જે વખતે એકે કરાવ થયો હતો કે આવતી સાલની બેઠકા કાંચી ખાતે કરવા માટે કલકત્તા ખાતેની મોકલને આમ ત્રણ કરવું.

"ઈડિયા" પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે આવતી સાલ મોકલ કરવાનું બીહારી જોનુ આમ ત્રણ મોકલે સ્વીકાર્યું છે. જે અનુસાર મોકલની આવતી બેઠકા બાંધપુર ખાતે થશે. બાંધપુરના બાંધકામ રદ કરી બીહાર હાંદરાખપુર અને મરી સના જે નવો હાંધકા મનાવવામાં આવ્યો તેનું બાંધપુર મુખ્ય સહેર છે.

મોકલમાં હાંધર થવા માટે હાંદી પ્રમા. મોડ કરીયુને બાલુ શુપેકનાથે ખાલ આમ ત્રણ કરવું હતું, જે માટે તે નામદારે આજાર આપ્યો હતો.

મવરમેટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન
વિગેરે સંબંધી

એજન્ટસપરમમાં પ્રસા આદમના નામ
થી રજીસ્ટર થએલો રાજમાર તા. ૩૦
મી ડીસેમ્બરથી છેડી દેવામાં આવનાર
હતો.

એજન્ટસપરમ ડીરનીકટ, રજીસ્ટરેશન કારમ
ના. ૧૫ ડીસેમ્બર અલીના નામથી રજી
સ્ટર થએલો રાજમાર તા. ૩૧ મી ડીસે
મ્બરથી છેડી દેવામાં આવ્યો છે.

મીડસપરમ ડીરનીકટના હોઠર સુધે
માન જુમાએ તા. ૧ થી જાનેવારીથી તે
નો રાજમાર છેડી દીધો છે.

પ્રીટરીઆના હોઠર તરફમણ રહેમણના
એ તેનો રાજમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર
થી છેડી દીધો છે.

પ્રીટરીઆના હોઠર આમદ મોલીએ
તેનો રાજમાર તા. ૧૬ મી જાનેવારીથી
છેડી દીધો છે.

એજન્ટસપરમ, પ્રીકીડંટ સ્વીટ, સ્ટેડ
ના. ૫૨૧ માં નવસાઈ હીરાના નામથી
રજીસ્ટર થએલો રાજમાર તા. ૩૧ મી
ડીસેમ્બરથી છેડી દેવામાં આવનાર
હતો.

એજન્ટસપરમમાં મહમદ સુલેમાનના
નામથી રજીસ્ટર થએલો રાજમાર તા.
૩૦ મી ડીસેમ્બરથી છેડી દેવામાં આવ
નાર હતો.

કમારકસોડરપમાં મહમદ જુલામ હસ
નાના નામથી રજીસ્ટર થએલો રાજમાર
તા. ૩૧ મી જાનેવારીથી છેડી દેવામાં
આવનાર હતો.

અમારો કેપટાઈનમાં 'સોકર' તરીકે
કામ કરતા ગમીલદીનની નાદાર મીલકત
સંબંધમાં લેજલરેની એક મીટીંગ તા.
૨૭ ફેબ્રુઆરીએ બસવાની હતી. બીજી
મીટીંગ તા. ૬ મી ફેબ્રુઆરીએ કેપટાઈન
સુપ્રીમ ફેરટના આરટર આગળ બરાબર.

એજન્ટસપરમ, હાથ સ્વીટના ફળ અને
તમાકુ વેચનાર સામી નામની મીલકત

નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫ મી
ફેબ્રુઆરીએ સ્થાનીક સુપ્રીમ ફેરટને એ
જન્ટસપરમ આતે અરજ કરવામાં આવ
નાર છે.

મરકુમ જુલામ હાજી કસમની બીન
વારસ મીલકતના વકીલટ માટે કાસેબારી
નીમવા સામતા વળતતાએની મીટીંગ તા.
૮ મી ફેબ્રુઆરીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ
આગળ મળશે.

ફોર રીજ પાસે જોરજ ડેલના કુકાન
કાર માન સમજાની મીલકત નાદાર તરીકે
જાહેર કરવા તા. ૧૫ મી માર્ચે ડરબન
સરકીટ ફેરટને અરજ કરવામાં આવશે.

પીટરસપરમના હોઠર હરમાઈલ તાહ
યને તેનો રાજમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર
થી છેડી દીધો છે.

પીટરસપરમના હોઠર તાર મહમદ
કાસમે તેનો રાજમાર તા. ૩૧ મી ડીસે
મ્બરથી છેડી દીધો છે.

એ. એલ. બારમીટિજ નામના એક
જોરા માલીકે કેટલાક વખતપર તેના
તાબાના હીડી મજુરનો કાન કાપી બેઠક
નિરક્ષતા વાપરી હતી. આવી નીચ વરત
જુક માટે તેની પાસેના મીરમીટીઆ
જુમ્બી સેવાનો કુકમ થયો હતો. તે
માજુસે સાટે અમાલથી તેણે ટ્રસ્ટ બોરડ
ને પપસા બરેલા. તે પપસા પાછા વસુલ
કરવા ફેરટ આગળ તેણે ટ્રસ્ટ બોરડ
સામે હરિયાદ કરી. માજુસેટ અમુક
પપસા પાછા આપરા એવો યુકાદો આર
મીટિંગના સામમાં આવ્યો. તેની સમી
ટ્રસ્ટ બોરડે કરબન સરકીટ ફેરટમાં
અપીલ કરી. મી. જરડીસ બરમે માજુ
સનેટનો યુકાદો રદ કરી ટ્રસ્ટ બોરડ આર
મીટિંગને કાંઈ પપસા આપવા બંધાએલ
નથી એવો યુકાદો આવ્યો છે.

તાજુ ઉમદા ફરેટ

અને વેજીબલ

જાહાંની પેકિંગ, અને સારી માલ બધી
જગ્યાએ રાખેલી વાજીબી ચોક્કસ જ. બોર
દર ચોક્કસ પાની કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write to—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

રોકડ બખર આવ

તા. ૧-૨-૧૨

શી. રે. શી. રે.

કુલ કારમનસ ૧૪ખાઉસ ૨૦	૦ થી ૨૦	૬
આવલ માળ ૧ ખરતાની ૨૨	૦	૨૨ ૬
બીમડીના	૨૭	૦ ૨૭ ૩
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦	૬ ૨૧ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૬	૬ ૨૦ ૦
કુડાના	૨૨	૩ ૨૧ ૬
ટેશી ટુવેર કાળ	૧૮	૬ ૧૬ ૦
કાનપુરી ટુવેર કાળ	૧૬	૬ ૨૦ ૦
મજુરની	૧૬	૬ ૨૦ ૦
મજની	૨૭	૦ ૨૭ ૬
ખાડની	૩૧	૦ ૩૨ ૦
મજા મુબબના	૧૬	૬ ૨૦ ૦
કાળ	૨૩	૬ ૨૪ ૦
વટાજા નાતાલના	૧૮	૦ ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૩	૦ ૧૩ ૬
બીનીસ	૩૦	૦ ૩૦ ૬
જુવાર (કાફર કોરન)	૧૮	૬ ૧૬ ૦
કડવું તેલ ૧ ખાલન	૩૧	૦ ૪ ૦
એરડીયું	૩	૧ ૩ ૨
મીઠું	૩	૬ ૪ ૦
નાખીએરનું	૪	૩ ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬	૦ ૧૬ ૬
પીણી	૧૮	૦ ૧૮ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૪	૦ ૧૪ ૬
આટો હાલિસ હોલ	૧૧	૬ ૧૨ ૦
આટો (અંબીસો મીસ)	૧૧	૩ ૧૧ ૬
મકાલી સોપારી ૧૨૮૬	ખા	૮
મરચાં	ખા	૬
બી પેટી, ૪ટીનના પૈડ ૬-૦-૦	૬-૫-૦	
પોરબંદર	૧૦-૦-૦	૧૦-૫-૦
પારાશીન કોશન	૦	૭ ૦ ૦ ૭ ૦
વાઈટ રોસ	૦	૮ ૬
માલન	૧૩	૬ ૧૪ ૦
નાખીએર	૧૩	૦ ૧૩ ૬
ફલી	૧૨	૦ ૧૨ ૬
કાષમંડ સોપ	૧૩	૬ ૧૪ ૦
સાબુ સીક રેન	૧૫	૬ ૧૬ ૦
સાબુ સનલાઈટ ૧૦ બોસ ૩૪	૦	૩૪ ૬
સાબુ કાયમ ૫૦ કુકાના		
બોક્સની કીમત	૧૨	૬ ૧૨ ૬
સાબુકરોસરીલ(ખા. ૬૦)	૧૨	૩ ૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧	૮ ૧ ૬
મામીસ લાલન	૩	૧ ૩ ૩
સોપારી સેવરેધની	૧૦	૦ ૧ ૦
નીડલ પોઈટ સીગરેટ	૨૦	૬ ૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એકની	૪	૬ ૫ ૦
નીમક (જરજની કાઈ)	૪	૬ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

Call kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારનાં ફળાદિની વેચવાની કામગીરી અમારા હાથમાં આવે છે. ખાસ કરીને શાકભાજીની વેચવાની કામગીરી અમારા હાથમાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph in all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

Devis Buildings,

58 Field Street,

DURBAN.

Also at the head Office for S.A.— And all—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

છપાઇ બહાર પડી ચુકેલ છે :

‘મુંરખરાજ અને તેના બે ભાઈઓ’

ટાલસ્કોચનાં લખાણપરથી

એક રસીક અને બોધદાયક વારતા

ક્રિષ્ણ પેની ૬ પાસ્ટર પેની ૧. નીચેને સરનામે લખી મંગાવો :

INTERNATIONAL PRINTING PRESS, Phoenix, Natal

તથ્યાર છે

ઇડિઅન ઓપિનિઅન ડાયરી

અને ૧૯૧૨

Ismail Sullman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULLMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL;

Dis. RUSTAN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ યુનાઇટેડ

ત્રેડીંગ કું.

મેનેજર : ઇ. કે. પટેલ

હોંડુસ્થાનની ઓસરી બધાજાતનાં મગાવી સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પોરબંદરનું તથા કસકતાનું—સરજા ચ.વલ—ગોપુ. ગંધીયાજી—એક વખત મગાવી ખાની કરો.

ફો. નં. ૧ પ્રીત્યારક સ્ટ્રીટ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેરજમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોમ્બે. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderla Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken.

Tel. add. "KHANDERLA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien**IMPORTER AND****GENERAL DEALER,****WOODSTOCK, Near Cape Town****BRANCHES (are):**

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Paarow, etc.

Head Office: 24 Prins St., Woodstock

HAJEE ABDULLA

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
e. rehan, Box ■

HARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhadas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenis
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

ERABHIM NORDIKE,
24 Fraser-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMOCHAKER ANOU & Buo.,
Box 441, 134 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 330 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

E. ahim Abdul Tyob & Co.,
113 Field-street.

R. Ebrahim Ismail & Co.
115 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Olase
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Cndlr and Son
Box 126, 139 Grey Street

Hoosen Ca-sim & Co.,
Box 86, 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Print.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & S n
208 Grey street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-tr

A. G. TURNIS, Watch epairer
120 Grey-street.

ISMAIL JERWA
Fruiterer Box 471

K. B. MODY & DESAI
Stand 59 & 61 Indian Market

Yusuf Suleman vaid
Telegraphist & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohabbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street

N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasany, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 54

INHAMBANE S.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parekh & Co., P. O. Box 38

Kau Deys & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALRAH BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 2031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavari,
224 Market st.

Goolsan Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

C. Kama odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOW

Charles Maudo
Rice & Dhol a Speciality
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73 Box 98,
Pb. & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

CHETAMBAL & DADOO
Box 33.

Hasan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMALGY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VANDAS & LALORAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merabank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlas Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMMA, General Merchant
Box 35.

L. A. Osjee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHDUNE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

Pietermaritzburg

Ebrahim Osman
Box 9.

PIETERSBURG

MUSTA & KHANMERIA BROS.,
Box 180, Market Street

PORT ELIZABETH

Tiagaradas Bros.,
Main Street, Box 431

L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.

V. R. Namsco,
General Merchant,

Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmsco,

Walmer Road

Vannmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhani V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria

V. A. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Kenyon & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SOLEMAN & Co.,
Box 4 Tel. Add.: 'Soloman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhoti,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(Transvaal.)
Kewari Giga, Pefoola

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Moosa Amod Vankar
General Dealer Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

VERBINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwanting
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Esmack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Bawa, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P. O. Box 5, Phone No. 5.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Ungeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA," Phone No. 11. P.O. Box 11.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents R. I. S. M. Company
116 & 118 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Dard No. 121. Corner Laif & 16th Street,
TRIPOLI, MANTENBURG
Box 1140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: YAMOOE COLABA, INDIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ ભગતની કુ.
અનરફ સીકા અરખાંડ
અરદના રેમ, ઝેટ, પાટલુન, સમીસ,
ઝેટ, રેમ, દુવાલ, કીરવાન, રેમી
દમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, ભુલો અને ખાતરી કરો.
ભેલુ મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ ના. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, નોકાન્સનરમ. બો. ૨૨૪૮

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly	17	0
Half-Yearly	8	6
Quarterly	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Feb. 12th Gaika 6287 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 8th Guildford Castle 7995 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

,, Feb. 16th Alnwick Castle 5893 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી

ફેનસી અને સીકા અરખાંડ

ઈડીયન માર્કેટ નજીકના હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે ધારે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ શી 'સેરના' રસ્તુ તથા કલકત
તુ-સરસ માવલ-ચોપુ-ચીનીસ-નવા
બધે અજમાએક કરી લુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDDORF
Box 6031, JOHANNESBURG.
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

સેરના-રસ્તુ-પુરુષોત્તમ શી

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 56

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા નોહો
ખુબઈ જનારો

સ્ટી. અમ્બોલોસો ટન ૪૫૦૦ તા. ૧૨ ફેબ્રુવારી

આ કંપનીની આમંત્રિતા દરેક વરગતા પાસેજર માટે પ્રેરુચી સવયક છે તેમજ ખસાસી ઇડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્મતાવાળા તેમજ માયાલુ છે તેથી પાસેજરને કોઈપણ વાતે બસ થવું મુશ્કેલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આમંત્રિતા દર મહીને ખુબઈ સાથે ભવ્ય છે. માટે આ કંપની સુસાધીનો ખરો વાણ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તકમાર થઈ રહેલું.

સરકુ આમંત્રિતા ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી ભવ્ય માટે ખતરે જાપામાં નિર્માવશું તેથી સહી કાઢેલી ને જરૂર ખરશે આમંત્રિતા પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરગતો હીંચે કોઈકી જોર કલકત્તા સ્ટીવર બીચે મુકવ માતી છે.

સ્ટી. અમ્બોલોસો ૨૦૦૦ ટન તા. ૨૬ ફેબ્રુવારી

ઉપરના કાલે કાલે કાલે.

જા. ૩૦૦૦ ૨૦૦૦ ૩,૦૦૦ ૨૦૦૦ ૩,૦૦૦ ૨૦૦૦

બી. જનારાઓને ઉપમામકની કાં.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ દરમન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કોમર્સ હીંચે કોઈકી જોર

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરમન.

King & Sons,
West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Prichard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; Also Beka Records in Gujarati, Hindee, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail. Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singer's Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandrarayan 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaz Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

વેચવાની છે

એ. મોટી ઇમારત ૧૦૩x૬૩

આ મકાનમાં ચાર દુકાન

છે. અને બીજી બે થોડે

ખરચે થઈ શકે તેટલી જગ્યા

છે. તથા ખુલ્લે રસ્તા છે.

જમીનનો આકાર કાયાગનક

છે. રસ્તો સ્કાઉર અને બેપી

સ્ત્રીટનો છે. શહેરમાં, મારકીટ

અને ન્યુટાઉન જવાનો રસ્તો

સરીયામ છે. સાઉર સ્ત્રીટમાં

ત્રામ લાઇન નખાવાની દર

ખાસ્ત થઈ છે, અને પછવાડે

મેન લાઇન છે. હીંદી વેપારી

ને ખાટે સરસ જગ્યા છે.

માલીક દેશ છેડતો હેવાથી

સસતી અને તરત વેચી નાખ

વાની છે.

લખો: એચ. મોટલુ

૩ કચેર સ્ટ્રીટ

જો હા ને સ્પષ્ટ રમ

જમારી પાસે ગુજરાતી, હીંદુસ્તાની, અરેબીક, હાથી, અને ઇંગ્લીશ માનવના ધણાજ રમુજ અને આનંદ આપે એવા રેકૉર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ઓમેકોન વેચવાના છે. શ્રામ કચેરી સરનામાં મસ્તુ છે. એક વાર ખરીદી કરી ખાતરી કરો. ફોનોગ્રામ આજ નવી શોખના છે. ચાલો પછી પછી ચરક છે. રેકૉર્ડમાં પ્રખ્યાત માનવનાં ચાલો આજ ઉતારેલાં છે.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Direct to Bombay in 17 Days

S.S. Somali leaving Durban 19 Feb. Delagoa Bay 21 Feb.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઈન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

૧૭ દહાડે યુનઈ જશે

સી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૯મીના ઇપી ટેલાઓવાળી તા. ૨૧મીના ઇપી સીધી મેલા અને યુનઈ ૧૧ દહાડે જશે. બાકીનાં સાને જનારાઓ આ તક યુનઈ નહીં

મજદૂર કાર્ડની મેટા કદાવર, કાઠિયાર આવનાર કાઠિયાર ખનાર અને કાઠિયાર રોકાનાર છે. યુનઈ પહેલે ૩ તુલત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. રેલ કુલાહ, મેલાર કાઠિયારવાળા અને હવાઈયાર હોય છે. ફરિદ, સોન, અને રેલની મિટિંગ. મેલારી તથા ખનાર મેલારી વાળી મળે છે. મહાસીઓ રેલ અને હવાઈયાર તથા મેલારી મળે છે. કાઠિયારી રેલ, મેલારીને અઢારી જતા, વીજળીની બી પાણી, કુલખાણ અને લીમ્બન કોર્સો ખુશ જાણવત હોય છે. અત્યંત ૩ રેલિયાર, ખાસ પાસિંગરોને મેલાર હોવાથી હસવરહની સમજ હોય.

જો ખબર મળે હોય તો ખુશ નીચે સરનામે, તથા મેલાનીરખમ, પ્રિયીતિયા અને પ્રિયીતિયા મેલારી.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

માંકી (જાણી) પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોહાને વેચવી વેચામ તેમ આપશું. આવ માટે લખો. ફરિદ મેલો.

જાણી લોક તમામ અમારે ત્યાંથી મેલા જાણી તેમ જોઈની જોઈ તેની મળે. અમે મેલા જાણી ખરીદીએ છીએ.

સી. મહમદરહુ સારો માલ. કીધાયતે મળે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:-

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St DUBAN

કસ્તામો બાધઓને ખુશ ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં દરકોશ ફેશ ટોપીઓ હુ કી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી બાધી પહેલિ છે. બહારના ઓરડા ઉપર પ્રગટ ખાન આપવામાં આવશે

આવો અને ખાતરી કરો, બધવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

ઉચ્ચ ફેશની દરકોશ ટોપીઓ,

સચલી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Cadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add.: "TOBACCO" Phone No.: 1768

નાતાલીના તંબાકુ.

ફેશનીય જાણી, સસ્તા કાવે મળે જાણના ઓરડા ઉપર તુલત ખાન આપવામાં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો લખો, અબુલકાદર કાદર એન્ડ સન 136, ગ્રી સ્ટી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાલુકા નાલ્કેર, જાણના તથા કુલ

જાણના તથા જાણના ખાલુ ખાલુ માર્ક જોઈતો વેચે ફેશ મળે છે. લખો તો મળે.

Stand 58, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi.
International Printing Press, Phoenix Gate.

No. 8—Vol. X.

SATURDAY, FEBRUARY 16TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE RIGHTS OF RESIDENT INDIANS

NATAL AND THE CAPE PROTEST AGAINST THE IMMIGRATION BILL

A MEETING of Indians under the auspices of the Natal Indian Congress was held in Mr. Parsee Rustumjee's premises, Field Street, on Sunday last, the 4th instant, to protest against the new Union Immigration Bill. Owing to the short notice, the attendance was not large. About 200 Indians were present including Mr. Dawad Mahomed (in the Chair), Messrs. Dada Osman and M. C. Anglia (Secretaries), and Messrs. Parsee Rustumjee, Ismail Gora, M. M. Kadir, Ismail Halejee, Bhanabhai Kharva, J. Royappa, V. Lawrence, Osman Ahmed, A. Christopher, H. I. Joshi, S. Imamally, M. D. Motala, M. E. Seedat (of Ladysmith) Osman, Hassim, Salejee Ahmed, E. A. Tayob, Abdul Hack, and others.

Before commencing the business, Mr. Dawad Mahomed from the Chair, moved the following resolution which was seconded by Mr. Parsee Rustumjee, supported by Mr. Osman Ahmed and passed in silence, all present standing:—

"This meeting of the Natal Indian Congress hereby places on record its deep sense of remorse and grief at the passing away of its first President, Mr. Abdoolah Hajee Adam Javeri, in the 68th year of his age, after a strenuous career of social, commercial, and political activity; and in so doing recalls to mind his kindness of heart, geniality of temper and unflinching charity which characterised him throughout his whole life. This meeting conveys its condolences to all the near and dear ones of the deceased gentleman and prays that the Almighty may grant them the strength and fortitude to bear with the irreparable loss they have sustained with the whole community."

Chairman's Speech

The President then addressed the meeting in Gujarati of which the following is a brief summary:—

"Gentlemen,—Now almost after one year we meet again to express our opinion on an Immigration Bill ostensibly designed to consolidate the Immigration Laws of the Union, but in reality to still further restrict it not entirely prohibit the entry of Indians from India, and so hem in our rights of domicile with restrictions that it would be well-nigh impossible for us to make good our claim to remain in or, after having left this country temporarily, to return. It is likely that the Bill will meet the objections of our countrymen who, out of a sense of self-respect, became passive resisters now five years ago. For this mercy we shall be thankful to the Government. But our pleasure will be more than counter-balanced by our sorrow to think that the position of British Indians throughout South Africa will by this Bill be made much more precarious than hitherto. The resolutions that will be submitted to you speak for themselves. I do not, therefore, propose to say much. I hope, however, that the resolutions will receive the sympathetic consideration of the Government, and that, as regards the education test, if we may not have the existing test retained, we would at least have the assurance that we shall be enabled to import from the Motherland Indians of moderate education required for our wants."

The Resolutions

Mr. Rustumjee proposed and Mr. Ismail Gora seconded the first resolution as follows:—

"This meeting of British Indians assembled under the auspices of the Natal Indian Congress hereby protests against the Immigration Bill just introduced in the Union Parliament, in that the whole spirit of the Bill appears not merely to check and control immigration, but to harass those British Indians who are domiciled in South Africa by giving extra

ordinarily wide powers to the Administration."

This was supported by Mr. Ismail Halejee and carried unanimously.

The second resolution, proposed by Mr. N. M. Kadir and seconded by Mr. Bhanabhai Kharva, reads:—

"This meeting of British Indians assembled under the auspices of the Natal Indian Congress protests against the said Bill, in that (1) it gives arbitrary power to an Immigration Officer to decide

(a) the highly technical question of domicile;

(b) the question of marriage and parentage;

without the right to appeal to a court of law. (2) it deprives the educated Indians of Natal of the right of going to the Cape on the strength of the existing education test in a European language known to the immigrant, and the Transvaal educated Indians of a similar right to enter Natal or the Cape. (3) It deprives the Indians of Natal of the right of receiving permanent certificates of domicile. (4) It rescinds the right of Indians of Natal to claim domicile on the strength of three years' previous residence in Natal. (5) It imposes an education test which it may be impossible for any one to pass."

Mr. Sheikh Ahmed supported and it was carried unanimously.

The third resolution as under was proposed by Mr. H. I. Joshi, seconded by Mr. E. A. Tayob, supported by Mr. S. Imamally, and carried:—

"This meeting of British Indians assembled under the auspices of the Natal Indian Congress hopes that Parliament will so amend the Bill as to protect the existing legal rights of Indians domiciled in the different Provinces of the Union."

Mr. M. E. Seedat (Ladysmith) proposed, Mr. A. M. Halejee seconded

and Mr. M. D. Motala supported the fourth resolution as follows:—

"This meeting of British Indians assembled under the auspices of the Natal Indian Congress is of opinion that so long as the provincial boundary is kept up against British Indians even as regards inter-state immigration, the introduction of the said Bill is an anomaly and an uncalled-for act of legislature."

The fifth resolution as under was proposed by Mr. A. M. J. Sheikhjee, seconded by Mr. Osman Ahmed and supported by Mr. Osman Hassani:—

"This meeting of British Indians assembled under the auspices of the Natal Indian Congress authorises the Chairman to send copies of the resolutions to the Authorities and Members of Parliament."

The Cape Meeting

Cape Town, February 5th (Reuter).—At a meeting of Indians held on Sunday afternoon to protest against the Immigration Bill, a number of resolutions were unanimously carried, including one protesting against the Bill as it stood; another protesting against the arbitrary nature of the new dictation test both for overseas immigrants as well as for persons domiciled in one Province and wishing to enter or reside in another; and a third protesting against the proof of being a domiciled person or being the wife or child of an immigrant or domiciled person being subject to the satisfaction of the Immigration Officer instead of being left to the Court; a fourth protesting against the altering of the Cape practice, and limiting the period of absence in the case of persons desirous of proceeding out of the Union for a temporary purpose; and a fifth protesting against the section in the Bill requiring a declaration from educated immigrants who entered the Orange Free State.

Durban Town Council

We extract two items from the report of the Durban Town Council meeting, held on the 7th instant:—

Hindu Crematorium

A petition signed by 1,000 local Hindus asking again for the Corporation to lay water pipes to the Hindu Crematorium in Umgeni Road. The letter urged that the Indian market was one of the most remunerative institutions in the borough, and the petitioners as ratepayers were, they submitted, entitled to the small consideration they asked for.

Referred to the Committee of the Whole Council.

Indian Market

The Superintendent of the Indian market reported that the takings of that market in January, showed an increase of £74 15s. 3d. over January of last year.

Johannesburg Malay Location

Improvements Agreed to

On the 26th ultimo the Johannesburg Town Council met in Committee to consider the whole question of the Malay Location. After discussion lasting over the best part of three hours (says the *Rand Daily Mail*) the following resolution was passed:—

"That this Council protests in the strongest possible manner against the unsympathetic and unfriendly attitude consistently adopted by the Railway Authorities in their continued negotiations with the Council regarding the Malay Location, by reason whereof the Council is now suddenly compelled, in view of a virulent epidemic disease, to spend large sums of money for the safety of the community without first arriving at a settlement of the various long-standing differences between the Railway Authorities and the Council."

Recommendations

To understand the reference to expenditure contained in the above resolution, it may be said that the Council also decided to carry out various works for putting the location in a sanitary condition. The following recommendations of the Public Health Committee were adopted:—

(a) That the Council proceed with the sewage reticulation and connections to the stand boundaries in the Malay Location, and that the sum of £10,860 be voted for the purpose.

(b) That the Council complete the water reticulation throughout the area and provide public street lighting, and that cost be reported to the Council, when estimates shall have been obtained from the Departments.

(c) That the Council construct the roads in the Malay Location as proposed by the Town Engineer, including rough minestone kerb and gutter, and that a sum of £4,358 be voted for the purpose in next year's Estimates.

The works mentioned are works which the Health Committee considers ought to be carried out by the town simultaneously with the Council requiring the standholders to put their buildings into a sanitary condition. The committee reported that recommendations of the Medical Officer of Health with regard to work to be done on the stands had been considered, and that it approved of these proposals. The committee consequently recommended:—

(a) That the standholders be compelled to render their buildings in the location rat-proof to the satisfaction of the Medical Officer of Health and the Town Engineer.

(b) That all future buildings in the Malay Location or intended for occupation by Indians in the Municipal

area be of the rat-proof type, and the construction of stair linings, hollow partitions and hollow ceilings be prohibited.

(c) That a daily service for rubbish removal be established and maintained for the present in the location.

(d) That the standholders be compelled to instal the water-borne sewage system on their properties of the type known as the "Coolie Closet."

These recommendations were adopted by the Council.

A lengthy history of the Malay Location, given along with the above report, is unavoidably held over.

The Awakening of the Natives

Mr. Dube's Address

Our friend and neighbour, the Rev. John L. Dube, Principal of the Ohlange Native Industrial School, has received the high honour of being elected the first President of the newly inaugurated Inter-State Native Congress. Mr. Dube has issued a manifesto to his countrymen which is so good that we regret we cannot find sufficient space for it. But we give below a couple of paragraphs which will show the excellent tone of the letter.

"Although, as a race, we possess the unique distinction of being the first-born sons of this great and beautiful continent; although as a race we can claim an ancestry more ancient than almost any round about us, yet as citizens of the glorious British Empire, we are the last-born children, just awakening into political life, born on January 8, in this the year of grace 1912. Yes, politically, new-born babes, we are still very young and inexperienced, and as such it behoves us to feel our way slowly and warily. While teaching ourselves to walk boldly and upright before all mankind, we must still be careful ever to seek out the way where wisdom (not mere sentiment or desire) leadeth, treading softly, ploddingly, along the bright path illumined by righteousness and reason—the steep and thorny path, yet only one that will safely and surely lead us to our goal, the attainment of our rightful inheritance as sons of Africa and citizens of the South African Commonwealth.

"Many are the difficulties I foresee in our way—enemies without, fierce and frank; dangers within, underigned perhaps, but still more harmful. It will be an uphill fight, but our watchword shall be "Excelsior!"—onward, higher; cautiously, ploddingly! By dint of our perseverance, our patience, our reasonableness, our law-abiding methods and the justice of our demands, all these obstacles shall be removed and our way over-

come. We have been distinguished by the world as a race of born gentlemen—a truly glorious title, bestowed on few other peoples—and by the gentleness of our manners (poor though we may be, unlettered and ill-clad), and by the nobility of our character shall we break down the adamantine wall of colour prejudice and force even our enemies to be our admirers and our friend."

Immigration Restriction

Stranded in Natal

The matter of H. Natha v. the Immigration Restriction Officer came before the Supreme Court of the Province on the 2nd instant, and brought into prominence the discretionary powers of the delandant officer.

Mr. Lindsay, in stating his case, explained that the applicant's son, a minor, was detained in Natal, and was not allowed to enter the Transvaal, although the applicant himself held a visiting pass to Natal. It was not thought desirable to keep the boy in Natal, and the alternative would be to send him back to India, which, counsel urged, would be a considerable hardship, because he would be without a guardian there. The Immigration Officer appeared to entertain doubts as to the parentage of the boy. Counsel was prepared with proofs on this point, and desired an opportunity of placing it before the Immigration Officer. He therefore asked that the matter be referred back.

The Court felt the boy ought to be able to remain in Natal until the Transvaal authorities had decided whether or not he could be admitted to that Province.

Mr. Bird, the Attorney-General who appeared for the Government, said it was purely a matter of choice on the part of the Government. It was in the discretion of the Immigration Officer.

On the suggestion of Mr. Justice Carter, the Court agreed that the matter should stand down pending the decision of the Transvaal authorities, and this would ensure the presence of the boy in Natal.—*Natal Mercury*

Immigration Officer's Discretion

On the 30th ultimo, before Mr. Justice Broome in Chambers (Natal Provincial Division of the Supreme Court),

Mr. Pitcher brought forward once more the case of *Paramand v. the Principal Immigration Restriction Officer*, in which an Indian boy had not satisfied the Restriction Officer that he was the son of the applicant. The Restriction Officer was not satisfied, but the boy had been

allowed to land, and was now in Eastcourt. Counsel put in eight affidavits with the object of showing that the boy was the son of the man to whom he had come, and argued that the case was now strong enough for the Court to make the necessary order allowing the boy into the country. The Immigration Officer certainly had said he was not yet satisfied, but counsel argued that he ought to be satisfied now. His Lordship said he was willing to refer the matter to the full Court, but he was not prepared himself to interfere. The discretion was left to the Immigration Officer. Ultimately the matter was allowed to stand down for two months. It will, appear on the list on the 1st day of April term. Mr. J. W. F. Bird, the Attorney-General, appeared for the Crown.—*Times of Natal*.

From the Editor's Chair

THE IMMIGRATION BILL

THE Natal Indian Congress and the Cape British Indian Union have lost no time in holding public meetings to protest against the Immigration Bill that was here have been read a second time last Thursday. The resolutions ought to command acceptance. The Bill is designed not only to carry out the policy of almost entire Asiatic exclusion, but, if it is passed in its present form, it will very largely interfere with vested rights, and Asiatics generally will find themselves at the mercy of Immigration Officers. General Botha's declaration made in England and repeated elsewhere: that the Union Government do not desire to molest the resident Asiatic population of South Africa, will be falsified. It is more an Asiatic Expulsion Bill than an Immigration Consolidation Bill, as its authors have entitled it. The rights of residence of domiciled Asiatics and those of their wives and children are very seriously threatened, and the movement of educated Asiatics as between Natal and the Cape as also the Transvaal, on the one hand, and the Cape and Natal on the other, is to be considerably restricted by the new Bill. So that not a single section of the Asiatic community has been left untouched. Moreover, Natal and the Cape have a special grievance in that educated Indians of the status of clerks and assistants will be practically prohibited immigrants under the arbitrary education test now proposed. The remarks of the *Star* in its leading article of the 31st ultimo on this portion of the Bill are very apposite. Let us hope that the timely protest of the Natal Indian Congress and the British Indian Union will receive a sympathetic hearing from the Government, and an ugly situation that must otherwise inevitably arise be avoided.

Correspondence

The Immigration Bill

The Editor, *INDIAN OPINION*.

Sir,—Would you mind answering me the following question, in regard to the Union Immigration Bill and the present position of Indians in the provinces:—

(a) Is it a fact that under the present laws any person domiciled in South Africa may enter the Cape Province as a matter of right?

(b) Does not the Natal Act give the Immigration Officer absolute power to decide whether or not a boy is the son of his father (*vide* Nathalia judgment)?

(c) Is the education test in the Natal Act a fair test and would it be suitable for the Union?

(d) Does Section 25 (1) of the Union Bill mean that the wives and children of immigrants to the Union who have not passed the education test, will be prohibited from following their husbands or fathers to any part of the Union?

(e) Does not Section 25 (2) introduce a new disability for Natal in that a time limit is to be made for returning?

(f) If the guarantee for a certain number of Indians to be admitted to the Union or any Province cannot be included in the Bill, how is that guarantee to be given?

(g) Who is to decide as to the Indians to be admitted to the Union or any specified Province?

Yours, etc.,
NATAL MAN.

[The following are the answers:—

(a) No.

(b) Yes, but the officer has not such powers in the other provinces.

(c) Yes.

(d) No; they will not if the husbands or fathers are accepted as immigrants.

(e) It does for those who wish to take out permits. The taking out of these permits is not obligatory.

(f) The guarantee will be a matter of good faith. To introduce it in the Bill will create a colour bar.

(g) The decision can rest with the community if the community insists on it and by its self-restraint deserves to have the right to decide.—Ed. I.O.]

The Nathalia Case

The Judges of the Appellate Court have decided that it is not advisable to give special leave to appeal against the decision of the Supreme Court in the Nathalia case. This decision being discussed amongst Natal Indians and it is considered unfair that the Appellate Court should refuse to consider the matter.

Position of British

Indians

in the Dominions

(Continued from page 47)

Although it was very interesting indeed to hear what Lord Crewe put before us regarding the general responsibility of the Empire with regard to British subjects in India, I want to again make it clear that that side of the colour question in its application to British subjects in the Indian Empire is not in any way dealt with in this Resolution nor in any way interfered with in the two clauses in the Bill which is awaiting Royal Assent at the present moment. England itself reserves the right to do that very thing; it has on the Statute Book now the power to do it and puts into operation the power which I am asking should apply to New Zealand. You have an Act upon your Statute Book here under which you can prevent anybody from any other country, or prevent your own people as a matter of fact, within the bounds of Great Britain and Ireland, from living in hovels. You can, under your Public Health Act, prevent Indian subjects who land here from doing what you think ought not to be done in your country, although in India itself they may live under conditions which you take exception to. You pass legislation to enable you to deal with matters of that kind so far as England is concerned. That is not looked upon as being a blow at the colour of the British subjects who are in India, and I want to make it quite clear that this proposal I am submitting to the Conference for consideration is no more a blow at colour than that is. So for that reason I want to remove that aspect of the matter entirely from the consideration of the Conference.

In reply to the statement made by Lord Crewe, I desire to say that I recognise, as the right honourable gentleman does, that if you have a section of the British world that can live very cheaply compared with a white man, and whose responsibilities are not so great, and if you cannot preserve the conditions so as to make it possible for the white man to live, and if you cannot alter the laws under which the coloured section of the British race can live, you are certainly going to bring disaster in the wake of the white man. Although that portion of the race may be able to live under good conditions and have no weakening of their physical condition as vegetarians or living upon rice, it does not follow that because they are able to do that *per se* they should force that condition of living on the white men who cannot. Out in our country they certainly cannot live as vegetarians, except an odd one here and there; I believe those who

do get on all right, but hard working men cannot do so, and as a general rule do not; whether they can or not they do not live in that way. So that after all it does come back to the important point which I referred to before, that this legislation beyond all question is a menace to the local shipping, and especially their crews in our country; I am not over-stating it when I say that, and it is recognised to a much larger extent by the officers, engineers, and crews of these vessels than by the owners even, who recognise it too, because, after all, the owners were forced, owing to the abnormal condition of affairs, to lay their ships up, it is going to mean the introduction of other ships with cheap crews to carry that trade between our respective countries.

What I think, after the important statement made by Mr. Buxton, is that there should be something done to enable us to have this condition of affairs altered. I want to say that at the Navigation Conference in 1907, to which Mr. Buxton referred in the course of his speech, generally speaking I supported what was done at that Navigation Conference because I believed it was as far as we could possibly go, and I do not believe as a general principle in having imposed upon people, who have enormous amounts at stake in great shipping or any other organisations, conditions which will make it impossible for them to have a reasonable return on their capital and a full return in the shape of depreciation, and I do not want to see them injured in any way whatever. But since the Navigation Conference of 1907, as far as the overseas dominions go—and I am speaking for New Zealand—the condition has been altered in the direction I state. Prior to 1907 we had not that menace against the continuous employment of white crews, because I do want to re-affirm the fact that our laws which have been built up in connection with our industries in our countries make it impossible for the shipowners out there to employ their crews at lesser wages than they are doing now, and I want to point out the absolute impossibility of their standing up against that position which has occurred since the Navigation Conference of 1907, and is already making a serious inroad upon what has hitherto been regarded by the people of New Zealand as a very fine company, catering splendidly for the people generally. It is one of a number to which I am alluding for the moment, because there are several companies in New Zealand, and each of these companies feels that it is being placed in a very difficult position indeed owing to the action of a large British shipping company, a well managed company, a company against which I have not a word to say, and a company we are very pleased indeed to see in New Zealand, but only if the conditions of

labour were not likely to be disastrous to the locally owned shipping.

I do not want to take up the time of the Conference further, except to say that I should like to be able to see my way to comply with Mr. Buxton's request, after having heard the position, that I should agree not to press this Resolution. I am exceedingly sorry, however, that I cannot see my way to do that. This matter I look upon as so important, so vital to the interests of the white crews in our country, so essential for the preservation of the great shipping organisations that are there—the matter is so great from the standpoint of endeavouring to meet a position that is in conflict with the conditions which exist in our country—that I can only decline to assent to the proposal. I am exceedingly sorry, under the circumstances, that I must ask Mr. Harcourt to put the Resolution to the Conference, as I desire to record my own vote upon it.

(To be Continued.)

Coloured People in Trains

Transvaal Farmers' Threats

On the 15th ultimo, says the Pretoria correspondent of the *Rand Daily Mail*, the old-debated question of the manner in which natives and coloured persons are allowed privileges on the railways came up once more when the members of the Transvaal Agricultural Union Congress, sitting here, had some very strong remarks to make. Several delegates were exceedingly vehement in their remarks and in their gestures.

Mr. E. W. Hunt presided.

Mr. J. B. Wolmarans (Pretoria) moved: "That separate coaches be supplied, on all trains, for the use of coloured passengers, and that they be reserved exclusively for such persons." He asked whether this could be done.

The Chairman said Mr. Pryce could not answer.

Mr. Wolmarans said if Mr. Pryce could not answer he had better go back to his office. What was he doing at the Congress.

Mr. Pryce said the feeling of the Congress last year on this subject had been conveyed to the Administration, who had under consideration the construction of a vehicle of three classes for the conveyance of coloured people. The matter was still under consideration.

Mr. Wolmarans said natives, who generally conveyed creeping creatures, were often put into first-class carriages which were labelled "reserved." The next day the paper was washed off and whites were then put into the compartments. He declared that the white population of the Transvaal would never put up with this state of

affairs—(applause)—and that if murder was committed the railway authorities would be held responsible.

Mr. Jan Meyer (Johannesburg) asked whether Mr. Pryce had carried out his promises that white and coloured would not be mixed in one compartment.

Mr. Pryce replied that the same instructions were in force now as existed at the time of the last Congress.

Mr. Meyer said they had waited a year and yet nothing was being done. They had no patience left, and the department would have to take the responsibility of anything happening should they force whites to sit with the stinking Kaffir. Even if a native were educated and civilised he should yet be kept apart from the whites. (Applause.)

"Murder and Manslaughter"

On meeting after lunch the Congress resumed the debate, Mr. Pryce being again present.

The Chairman said he wished first of all to make a few remarks. He feared there might be some misunderstanding with reference to the presence of Mr. Pryce. The railways were managed by a Board, and even the Government had very little to say in the matter. If they let themselves they might say a great deal, and he hoped they would remember that Mr. Pryce had no jurisdiction over the matters the Congress had discussed up to the present. All Mr. Pryce could do would be to take their resolutions to the Board.

Mr. Jan Meyer, continuing, said Mr. Pryce had promised them many things last year, and he did not know whether Mr. Pryce had carried out those promises. He (the speaker) was a son of the Voortrekkers, who had protected the natives from the onslaughts of Moselekatz, who had looked upon those natives who to-day rode in the trams as dogs. *Unless something were done to separate whites and black there would be murder and manslaughter within three months.* (Applause.)

Mr. J. C. Gilfillan (Waterberg) said that a stationmaster in the north had told him that he had been instructed to treat the natives with every courtesy. Some delegates had spoken of the natives being covered with lice, but he would ask the railway authorities whether they knew that 90 per cent. of the natives of the north suffered from syphilis. This was a point the delegates had forgotten. The District Surgeon at Nylostroom had told him of this. He had seen ladies sitting in the sun whilst Kaffirs occupied the benches on the platform.

Mr. Pryce said he had conveyed all the resolutions of the last Congress to his heads.

Mr. Roos (Wolmaranstad) heatedly blamed the Administration for the wretched state of affairs. *In India coloured and white people were not allowed to mingle under any circumstances. That was in a coloured man's*

country, and yet they allowed it here in a white man's land. If the Board would not listen to the voice of the people, then they should be kicked out and reasonable people appointed. (Applause.)

Mr. Jan Krige (Rand Farmers' Association) spoke of an occasion when he had attempted to obtain a seat in a third-class compartment for a white woman who was travelling from Park Station. The conductor said nowadays everybody had equal rights. Eventually he had secured her a seat apart from the natives who were in the compartment. He referred also to the danger of contracting infectious diseases from the natives.

Mr. Pilkington (Leeuwdoorn) proposed as a rider that the following be added: "That all passenger coaches be fumigated at stated intervals." (Laughter.)

The Chairman said that Mr. Pryce told him that this was being done.

Mr. Van Wyk (Standerton) said that on coming up to the Congress he had asked a Kaffir and a coolie to give up their places for some ladies and children. These individuals had refused, so he asked the conductor to put them out. The official said he could not do so, so he (the speaker) had done so on his own account. (Applause.)

The motion was then put and was carried unanimously.

Deputation to Mr. Sauer

Copetown, Feb. 2 (Reuter).—This morning Mr. Sauer received a deputation of coloured people, headed by Mr. Peregrino, on the question of the grievance of the coloured railway passengers and to the reference made by a speaker at the Agricultural Union at Pretoria, who said that if a murder took place some day on the railways, the Administration would be responsible.

Mr. Peregrino stated that coloured people had no objection to separate carriages, but if they paid for first-class accommodation they expected to get it. He suggested the appointment of a railway native protector, and referred to the insults to coloured passengers by other passengers.

Mr. Sauer, in reply, deprecated the remark alluded to, and said he was sure the speaker at the Agricultural Union was not serious. He referred emphatically to the grievance mentioned, and observed that the coloured traffic was very remunerative. Instructions had already been given that the coloured passengers were to receive consideration and civility, and he was glad to hear they had little to complain of where officials were concerned, but he disapproved in the strongest manner of the experiences related by the deputation as to the treatment of coloured passengers. He would ask Mr. Hoy to do what he could to put a stop to it. Why a man should be insulted because of his colour he really did not know.

He would not say he would accept Mr. Peregrino's suggestions, but they would be considered. ■ an occupant of a carriage, whether white or black, had been insulted by people who were probably not as good as they were themselves, steps should be taken to prevent a repetition by prosecution, or other means.

Press Comments

The mingling of natives with white people in railway carriages ■ only one phase of the great colour problem in South Africa (says the *Rand Daily Mail*), but it is one which rouses very strong feeling. The vigorous language used at the meeting of the Transvaal Agricultural Union has not been reported for the first time. In the Transvaal Provincial Council last year angry words were employed over precisely the same subject, and the inaction of the railway authorities was hotly condemned. ■ is not a difficulty which affects South Africa alone. ■ many parts ■ the United States it leads to daily friction, and though in the South the "Jim Crow" carriages have solved it, yet the negro population have not ceased to protest against the segregation system. ■ India the trouble ■ always present. There there ■ no such system ■ separation ■ Mr. Roos, ■ Wolmaranstad, imagines. Tactful railway administration and the good sense of the bulk ■ the Indian people keep the problem in the background, yet now and then it peeps out. A native of India has a perfect right to travel in a first-class railway carriage with a white man. Few Anglo-Indians, probably, have not travelled with natives in this way at one time or another. Sometimes white men violently object, as did the Army officer who a few years ago forcibly ejected an Indian from his first-class carriage. Unhappily for the Englishman the Indian happened to be a much respected member of the Viceregal Council, and the incident probably damaged very considerably the officer's professional career in the country. An ample supply of rolling stock enables the great railways in India to avoid friction as a rule, but on the smaller railways separation is more difficult, whilst on all the trams white and coloured people mingle indiscriminately.

But though the Indian system may answer in India, we believe that in South Africa, as in the Southern parts of the Union States, distinct accommodation is necessary. There is a wide gap between the ordinary Indian gentleman able to pay first-class fare and the kaffir who does the same merely for show. Besides even English observers who sympathise broadly with the negro population in America have been forced by actual experience to favour separate accommodation. They dislike the "Jim Crow" coach, but they do not condemn the principle, merely arguing that the black man should receive as

good accommodation for his money as the white man does for his.

The railway authorities should seriously face this problem and provide rolling stock of a better class for the use of natives and coloured people who desire it. This solution of the problem is not an ideal one, but there is no other possible way which guarantees peace. We must deplore the heat of some of the speeches at the Agricultural Union meeting, but it would be unwise to refuse to recognise the fact that the spirit beneath them is widespread and deep-rooted. Coloured people who desire first class accommodation are entitled to receive it. But there is no reason why they should have to take their places in a carriage with white people.

From Pillar to Post

Mr. Ritch has received the following letter:—

H.B.M. Consulate,
Laurence Marques,
29th January, 1912.

Sir,—With reference to your communication of the 18th instant, the Agent of the Union of South Africa informs me as follows:—

"It does not appear that any special action is necessary; the Portuguese Regulation under which deportation could take place has been in force since 1907, and precautions are always taken to ensure that no Asiatic shall be deported under a local Ordinance until his application to enter the Transvaal has been made to the proper authorities and the result communicated; similar precautions are taken in case of an appeal against any decision of such authorities.

"In the two cases referred to in my former communication, re-consideration of the application was granted and neither man was deported.

"I think that no deportation by the Portuguese authorities has ever been carried out whilst an application to enter the Transvaal has been pending, and conditions in respect to Asiatic immigration still remain as they have been during some years. There can be no real foundation for the apprehensions continually expressed by your correspondent, and it is difficult to believe him unaware of this.

"It would be very regrettable if an impression were created that the Immigration Law was being administered other than fairly and openly yet this is the purport of the letters which you have been kind enough to let me see.

"I understand that His Excellency the Acting Governor-General has suspended the local regulation dealing with the deportation of Asiatics who have not established the right to reside in neighbouring Colonies."

I am, etc.

(Sd.) R. C. F. MAUGHAN.

The Prevention of Plague

Mr. Parsee Rustumjee, Chairman of the Indian Plague Committee, forwards us a communication which he has received from the Medical Officer of Health in regard to plague prevention. The following sections of the Bye-Laws are specially mentioned therein:—

Section 7. Relating to Nuisances. "It shall be the duty of every occupier of premises to prevent, as far as possible, mosquitoes, flies, rats, or other vermin from developing or being harboured thereon, and any such occupier who shall fail to comply with the provisions hereof, on his attention being directed thereto, shall be deemed to have contravened this Bye-Law."

Section 12. Relating to Collection and Removal of Refuse. "Every occupier of premises shall provide and shall maintain in good order and repair on his premises a receptacle, impervious to moisture, for the temporary depositing therein of house and stable refuse of a similar character produced or collected on such premises, and which receptacle such occupier shall so arrange and keep so as to be easily and conveniently accessible or portable for the collection and removal of the refuse deposited therein.

"He shall cause such receptacle, when not being actually used, to be kept so closely covered as to prevent vermin and flies from gaining access to the contents of such receptacle.

"Any such occupier of premises failing to comply with the provisions hereof shall be deemed to have contravened this Bye-Law."

Section 77. "If at any time the Borough is affected by or threatened with plague or small-pox, and notice to this effect is published in one or other of the local newspapers, every person employing coloured workers in the said Borough shall ascertain each morning whether such workers are sick. If any such workers shall be sick the employer of such worker shall immediately engage the services of a qualified medical practitioner to examine such worker then and each day subsequently until he shall be restored to health. Such employer shall obtain from the medical practitioner a certificate stating the nature of the sickness from which such worker is suffering, and such medical practitioner shall clearly state in such certificate if there is anything in the nature of the sickness to arouse any suspicion of the disease being Plague or Small-pox.

"In the event of any such statement being endorsed on the certificate the employer shall forthwith despatch the certificate to the Medical Officer of Health, together with the name in full and the accurate address of the

place where the patient is residing or to be found.

"It shall also be the duty of the employer in such case to make adequate provision against the possibility of the person so sick with symptoms suspicious of plague or small-pox leaving the place where he then is until he shall have been dealt with or removed by order of the Medical Officer of Health.

"Every employer hereinbefore referred to shall keep proper records of the persons in his employ, and of cases of absences and of sickness amongst them, which records, as well as all medical certificates granted under the foregoing regulations, shall at all times be open to inspection by the Medical Officer of Health, or by any officer acting under his instructions. Any employer or medical practitioner as hereinbefore mentioned who shall fail to comply with any of these provisions herein contained shall be deemed to have contravened this Bye-Law."

In our issue of the 20th ultimo, we gave prominence to the question of destroying rats and mice and the penalties for non-compliance with the Bye-Laws.

Visitors' Passes for Infants

On the 13th ultimo there appeared in these columns a letter addressed by Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, to the Secretary for the Interior in regard to a child under one year being charged the fee of £1 for the issue of a Visitor's Pass.

Mr. Cachalia has now received the following reply, dated the 22nd ultimo, from the Acting Under Secretary for the Interior:—

Sir,—With further reference to your letter of the 5th instant, I have to inform you that the Principal Immigration Restriction Officer at Durban is unable to trace the case of any infant under one year old being required to take out a Visiting Pass and to pay the fee of £1 thereon, and I shall therefore be glad if you will favour me with fullest particulars of the case referred to by you.

On the 1st instant, Mr. Cachalia again wrote to the Secretary for the Interior as follows:—

Sir,—With reference to your letter of the 22nd ultimo, I have now obtained full particulars in the matter referred to in my letter of the 5th ultimo.

The Visiting Pass in question is numbered 5813, and was issued, as stated therein, to Davulji (age eight months), son of Mulji Kanji. Eleven pounds was paid for the pass on behalf of the infant.

Press Comments on the Immigration Bill

"The Star"

The Transvaal Act—Immigration Restriction—(No 25 of 1907) places as the first and general restriction the following definition: "Any person who when asked, whether within or without this Colony, by a duly authorised officer shall be unable through deficient education to write out (from dictation or otherwise) and sign in the characters of an European language an application for permission to enter this Colony or such other document as such officer may require; provided that for the purposes of this sub-section Yiddish shall be accepted as an European language." Now this clause operated quite fairly (says the *Star*), and no attempt was made under it to exclude as illiterate any immigrant who could speak a language understood by a section of the white population. The inclusion of Yiddish was a just and sound concession to the oppressed Jewish immigrants from Poland and Russia, whose other language, if any, would not likely be understood by the immigration officers. But the new Bill, which, on the face of it, ought to have originated from the Minister of Justice, rather than the Minister of the Interior, is much more drastic and goes beyond the bounds of either equity or expediency. It defines the illiterate "prohibited immigrant" as "any person who is unable to pass the dictation test, that is to say, when an immigration officer dictates to him not less than fifty words in the language selected by such an officer, fails to write out these words in that language to the satisfaction of that officer." Here we have the most arbitrary power placed in the hands of a Government official. There is no mention of a European language plus Yiddish, so that the officer can make his choice as to what educational test he can impose. It is useless to say that there is a Board of Appeal, because the preliminary inconvenience and loss of money which may result from the action of an arbitrary officer—possibly an anti-Semitic tendencies—will not be compensated for by the reversal of his decision after many days. But, worse still, the officer can select the language in which the dictation is to be written. This gives him absolute power to impose one European language on an immigrant who is literate or even a skilled scholar in another. There are no words in the Bill to provide that the language so selected shall be one of those commonly spoken in the country from which the immigrant comes or by the race to which he belongs. In fact, this is Herzogism run riot, and enables a satellite of the Minister of Justice to exclude an Englishman because he

cannot pass a fifty words test in the Taal. We do not say that the Act will be administered at once in this sense, but we know sufficient of the way comparatively harmless Acts are carried out to make it incumbent on our legislators to see that no loophole is left for a "regulation" of the Department to sanction such an abuse. There are plenty of officers in South Africa who would not mind securing promotion by endeavouring to exclude any immigrant who had not already entered on the devious paths of bilingualism.

"Natal Mercury"

Our Durban morning contemporary writing on the Immigration Bill, commences by saying that it "can in certain important clauses be characterised in no milder phrase than as a thoroughly odious legislative project." It then goes on to show how it can be used as a weapon against Europeans and concludes with these words:—"The Bill in its stands is a monumental piece of legislative lunacy, which one does not know whether to laugh at as a freak, or to gibbet as an outrage."

Union Parliament

Coloured Passengers

Capetown Friday,

Mr. DE WAAL (Wolmaransstad) gave notice that he would ask the Minister of Railways when it was his intention to carry out the promise made last year to have on all trains separate carriages for white and coloured passengers.—*Reuter*.

The Immigration Bill

Capetown, February 5th (*Reuter*). Mr. ALEXANDER (Capetown) said he would ask whether any correspondence had ensued between the Union and Imperial Governments with reference to the proposed Immigration Bill.

Immigration Laws

In the House of Assembly on the 6th instant, Mr. SAMPSON (Commissioner Street) moved that a Select Committee be appointed to inquire into the administration of the Immigration laws of the Union, more especially at Capetown. He argued that at present there was undue differentiation as to persons landing in this country.

Mr. CRESWELL (Jeppe) seconded.

Mr. ALEXANDER (Capetown Castle) referred to the injustice suffered by aliens in not being allowed to appeal to the Courts in the event of their being prohibited from landing, and the same applied to those who were not aliens. In the latter connection, Mr. Alexander cited the case of two German Statesmen on their way back to South Africa, who were subject to the greatest indignity, simply on the

will of the Chief Immigration Officer. In that case, the Government cheerfully paid the costs, as they had had to do in other cases of a similar nature. The hon. member gave an amusing description of the Lombroso system, as adopted by the Immigration Department, under which system many people, although declared by medical men that there was nothing wrong with them, were excluded on such defects as baldness over a considerable area of the head, and three decayed teeth. (Laughter.)

The debate was adjourned.—*Reuter*.

Durban Hindu Temple

The annual meeting of the Hindu Temple, Depot Road, Durban, was held on Sunday, the 28th ultimo, at which the balance sheet for the past year was submitted. There was a total income of £133 9s. 11d. and a total expenditure of £102 7s. 9d., leaving a credit balance of £31 2s. 2d. for the year, which, added to a credit balance of £35 0s. 8½d. brought forward from 1910 and cash in hand £3 2s. 10½d., makes a total credit balance of £69 2s. 10½d.

The Behar Provincial Conference

The following resolution was passed by the fourth Behar Provincial Conference presided over by the Hon. Mr. Mazharul Haque. The Conference met at Gya in the second week of November:—

"That while expressing its sense of satisfaction at the prospect of a settlement of the particular difficulties which led to the passive resistance movement on the part of Indians settled in the Transvaal, this conference desires to place on record its firm conviction of the impossibility of a lasting solution of the problem of the treatment of Indians in British dominions unless their status and rights as British subjects are recognised and are placed on a footing of equality with British subject of all other portions of the Empire.

That this Conference is of opinion that in view of the manifest disinclination of his Majesty's Government to press the Dominion governments to accord suitable treatment to Indians in their territories, they should permit the Government of India to mete out to the colonists visiting India treatment similar to what they accord to Indians as far as possible."

The resolution was proposed by Hon'ble Mr. Deep Narain Singh, seconded by Mr. C. B. Sahay, and supported by Messrs. K. P. San Sinha, R. Kashinath Sahay and Mr. Moulvi Husnat.

Kimberley Hawkers

In our last issue we gave Reuter's summary of the meeting of the Kimberley Town Council at which hawkers' licences previously refused were reconsidered and granted.

It will be remembered that when the Town Council went into committee at the ordinary meeting, says the *Diamond Fields Advertiser*, the question of issuing licences to hawkers was discussed. The attitude of the Council for some time past has been one of well-directed hostility to the hawking class, and in all cases of applications for renewals of licences applicants have been warned that the Council viewed with apprehension the hawking business, while applications for new licences have been studiously refused.

At a recent meeting some 30 applications, mostly by Indians, were refused, the applicants being reminded that they had been warned that when such applications came before the Council they might not receive favourable consideration. Major R. H. Browning was, however, permitted to address the Council on behalf of the Indian applicants. The Council resolved to suspend their previous decision to refuse the applications *en bloc*, and instead to consider each application on its merits. This the Council did, with the result that the majority of the applications previously refused were acceded to.

The Chairman pointed out that there were nine Councillors present, and that it would be necessary to have at least six voting against the applications before they could be refused.

It was understood that in considering the applications the Council would take into consideration the applicant's circumstances, length of residence, and number of years he or she had held a hawker's licence.

The Council then proceeded to consider the applications, each applicant having to stand up against a fusillade of questions as to age, nationality, domestic circumstances, financial position, length of residence, and number of years applicant had engaged in hawking. One application was withdrawn, and the remaining 29 showed an average residence on the Diamond Fields of 14 years, ranging from 22 to 6. Of these 29 applications 23 were granted. The Council, as far as possible, set its face against the granting of licences to women, and those granted were stated to be cases in which there were many others depending on the earnings of the applicant. One Indian caused much amusement when the Council was asked to vote by a show of hands in favour of the licence, by holding up his own hand, evidently desiring to leave nothing to chance.

On completing the business of considering the applications.

The Mayor said the Council had had a very difficult and trying

task and it had been clearly shown that those Indians who hawked here sent their money to India. It would have been no real hardship to have refused the licences, because they were an undesirable class of citizens, and had the licences been refused the applicants would probably have gone back to India. However, he was of opinion that all the applications had been considered fairly by the Council on their merits.

The Council then approved in open meeting the work done in committee.

The Plague

A Third Victim

At a meeting of the Plague Committee on Wednesday, under the chairmanship of the Chief Magistrate, the Port Health Officer reported that a male native was removed to Salisbury Island on the evening of the 5th instant, suffering from bubonic plague. This native had been working in the neighbourhood of infected premises at the Point.

The Borough Medical Officer of Health reported that plague-infected rats had been found in other parts, but there was no evidence of any fresh focus of infection.—*Natal Mercury*.

Italo-Turkish War

Meeting of Durban Mahomedans

A mass meeting of Natal Mahomedans was held on Wednesday night in the Grey Street Mosque, under the auspices of the Anjuman Islam, to protest against the war operations by the Italians on the Arabian coast. Mr. Dawad Mahomed occupied the chair. The following resolutions were unanimously passed:—
"This meeting of Mahomedans of Natal congratulates the Imperial Ottoman Government and the people of Turkey on their bravely continuing to defend themselves and, incidentally, the honour and prestige of Islam against the unrighteous, unwarranted and savage aggression of Italy, and hope that, under no circumstances, will they yield to the unlawful demands of Italy."

"This meeting of Mahomedans of Natal respectfully invites the attention of the Imperial Government to the Italian operations in Arabia even approaching the Holy City of Mecca, and to the fact that these operations are calculated specially to offend the religious sentiments of the whole Mahomedan world, and hopes that the Imperial Government being the custodian of the interest of the largest number of Mahomedans in the world will take effective diplomatic steps to prevent Italy from carrying

out her designs and, if possible, to bring about a cessation of Italian aggression, which has been universally held to be totally unjustifiable and in defiance of all canons of civilisation."

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s	d.
Amount previously acknowledged	194	7	6
Kimberley Indians, through Mr. K. Kallidas. (and instalment)	10	0	0
Capetown Hindus	22	16	6
	£227	4	0

A first instalment of £100 has been sent to India.

Items of Interest

We give as a supplement with this issue a portrait of the late Mr. Abdoolla Hadji Adam. The portrait is taken from a photograph of a mass meeting held in the Mosque Market, where at such meetings Mr. Abdoolla was always a prominent figure.

Mrs. Abdoolla Hadji Adam, Mr. Moosa Hadji Adam, Mr. Sale Mahomed and other relatives of the late Mr. Abdoolla desire to express their heart-felt thanks and appreciation for the many messages of condolence received during the past week, both from India and throughout South Africa, and will take it as a kindness if the friends will accept this acknowledgment.

Several friends in Durban, on Tuesday, telegraphed their welcome to Mr. Kallenbach who arrived at Capetown that morning. They received a reply that he had arrived safely and reciprocated their good wishes.

Contents

	Page
The Rights of Resident Indians	45
Durban Town Council	46
Johannesburg Malay Location	46
The Awakening of the Natives	46
Immigration Restriction	47
From the Editor's Chair	47
Correspondence	47
The Nathalia Case	47
Position of British Indians in the Dominions	48
Coloured People in Trains	48
From Pillar to Post	50
The Prevention of Plague	50
Visitors' Passes for Infants	50
Press Comments on the Immigration Bill	51
Union Parliament	51
Durban Hindu Temple	51
The Behar Provincial Conference	51
Kimberley Hawkers	52
The Plague	52
Italo-Turkish War	52
Indian Famine Fund	52
Amount of Toleration	52

AN INDIAN PIONEER

Photo by]

[Stuart Jones

The late Mr. ABDOOLLA HADJI ADAM,

The first President of the Natal Indian Congress

મરહુમ મી. અબ્દુલ્લા હાજી આદમ

જેઓ નાતાલ હિન્દીઅન કોંગ્રેસના પહેલા પ્રમુખ હતા, અને અરેબી બહેર હિલ્લાઓમાં હરેલાં આફ્રિકાની સરેશી લામ થતા.

દુર્ગ મુદતમાં મહાન ફતેહ પામેલી

THE UNION TIN FACTORY

આશિષ આશીર્વાદ ખાતે ભુત અને સસ્તુ ખાતુ. અમે અમારા કાંચા અતુલ્ય પછી દરેક વેપારીની તબક્કા માટે અમારે આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્લીક કો (કેપીન તથા કાફર બરના કાચાકાંચી) તથા દરેક રકમના ચાંચુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ઉચ્ચેષ્ટ પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા સારા કાચ છે. બહાર ચામના ઓરડાં પર પુરતું બિન કારો પેકિંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાશા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની દુકાને અમારો મલ ભેજો, બા રૂબરૂમાં આવી ખાતી કરશે. પાસકા લીસ્ટ માટે લખો;

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં આવેલા પદ્ધતિની વિવર

પદ્ધતિ	પા. નં.	ર.
મહમદ હાદી	૧૫૨૯	૧૦
મુસા આમન	૦	૩
ફરીદ હસમદીય મુસા	૦	૩
મહમદ હસમદીય	૨	૨
એ. ઈ. મુસા	૧	૫
મુસા હસમદીય	૦	૨
હાજી હસમદીય	૨	૧૦
ફરીદ પદ્ધતિ	૦	૫
એમ. એસ. વાહીદ	૫	૫
મુસા ફરીદ	૧	૨
મહમદ હસમદીય	૩	૩
ફરીદ પદ્ધતિ	૨	૨
એમ. એસ. હસમદીય	૧	૧
એમ. એસ. હસમદીય	૧	૧
લીલાદ	૧	૧૧
અમરેની		
શેખ મહમદ	૦	૫
અબ્દુલ મહમદ હસમદીય	૦	૧૦
હસમદીય મહમદ હસમદીય	૦	૧૦
લીલાદ	૧	૧
મહમદ અહમદ વાહીદ	૩	૧૦
અબ્દુલ હમીદ મુસા રસુલ	૦	૧૦
અહમદ હસમદીય બહા	૦	૧૦
ફરીદ ફરીદ મહમદી	૦	૧૦
મુસા અહમદ હસમદીય	૦	૧૦
મુસા મહમદ પદ્ધતિ	૦	૫
અબ્દુલ મહમદ હસમદીય હસમદીય	૧૦	૧
હસમદીય મહમદ	૧	૧
એમ. એસ. આહીદ	૦	૨
હાજી	૦	૧૦
ફરીદ મહમદીય શેખ	૦	૫
મુસા	૦	૫
હ. એ. રાવત	૦	૫
પુરુષોત્તમ બીબી	૫	૦
કરવાનો	૧૫૫	૮

P. O. Box 832.

Telephone No. 1754.

Telegrams: "JOHNS" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JUST OPENED UP at 154 Market St., JOHANNESBURG
London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરુ સોફ્ટ લુક્સ અને લુક્સ વેપારી

એસ. હીલ અને પુરુ વેપારીઓને ઉપરોક્ત ચર્ચ પટે તેમજ બલો નવો નવો વેરક યો મલક કરે અપવાદોએ વિલાયતી પરચારો અભ્યાસ કરે છે. અમર હાથ ભર્યા આ માલ આમરે રૂપ હા કરતો પડતો.

બહાર ચામના કોલડોરો ઉપર ઉચ્ચ બિન આપવામાં આવે છે.

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, Etc. To Let

134 & 136 FIELD STREET, DURBAN.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

જસમાનો મરખો

આમાં આપવાનીમાં ઉપર હ. એ. માં ઉપરોક્ત હિતદાસીક હાથે વેપારીઓ આમરે ઉપરોક્ત બહાર પડતું છે

કમિટી: પેનો ૧

કમિટી અમર: અમર પેનો

લખો: હિતદાસીક પ્રીતિય પ્રેમ
ફીનીક્સ, નાતાલ,

Sutton, Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. B. BURG.

P.O. Box 28. Telephone 839

આમરમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડા, રૂબરૂ, પેદાં અમર પાકરનાં આમર, વેરકની જલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

કાન્ડી ઉર્નાત વિન રેન્ડર્નલ નવી મુંદરી મુખોધ

અમર રેન્ડર્નલ રેન્ડર્નલ અને ઉર્નાત અમર પ્રાપ્ત થાય છે; તેથી અમરે પાસના કુલ ની રેન્ડર્નલ સહ કેવા લાખક છે.

સપુરુ મનોરંજક અને વેપારીઓ વાળા એ અને વિદ્યા હાથે સરખ લાખામાં જાન માટે એમાં હાથેથી બાંધેલ આ માગીક હોદ્દા હાથેથી અને પાસી વગેરે હાથે કુલકાલી વાંચતી હાથમાં એ સરખા અમર હાથ પાસુ છે. હિતદાસીક ઉપરોક્ત આમર ઉપરોક્ત વગેરે રેન્ડર્નલ નવાં સહરૂકીક કુલ સહી નામુઓ નવા હ. ત્યાં 'મુંદરી મુખોધ' ની માગીક થાય છે.

અમર હાથે ૧-૨-૩-૪

સપનો પરચારના ની રેન્ડર્નલ હાથે: મુંદરી મુખોધ' ચર્ચી, અમરના

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DUBAN about the 23rd and
DELAGOA BAY about the 25th FEBRUARY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલુમકોટા" ૨૫ ફેબ્રુઆરી.

ઉપરોક્ત જાહેર વખતોએ લાઇનની જાહેર અને કાપ માલની જામ
બોટ અનેથી તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરીના રોજ ઉપડશે. તે દિવસે કેપ્ટેનનાએ કાંડીનાર અને
મોમ્બાસા જાહેર કરી મુંબઈ જશે.

જાહેર લાઇનની જામબોટમાં કેપ્ટેનના સાથે ઉપડના કાલકાંડોમાં
મણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખવાસી છે.
મોટીસા સાથે અને ફીફ્ટસાની વાત જાણનારા છે.

કાંડીના જામરાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે બોટો પોતાના બાળબાળાને
કાંડીના સુખ અને આરામથી મોકલવા મંજૂર હોય તેઓને અસારી ખાસ
બસામણ છે કે જામી કાંડી મુંબઈની મુસાફરીના અનુદાન તક મુખાવશે
વધી.

ફીફ્ટસા તથા કેપ્ટેનના કાલકાંડો પાસેજો વાસ્તે ખેડાઈવાળી કે વગરની રીટરન ટીકા
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી પ્રવરત કેબીન
ને રીફર્મ કાલકાંડો મેળી. રીફર્મ ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર વાલ છે.

હવે પાળીથી ઉપડી લાઇનની જામબોટ બનેથી કેપ્ટેનના સાથે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. લાહુટ, ના. ૨૮ પ્રેમીટર સ્ટ્રીટ
અથવા સ્ટ્રીટ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડેગો બેઝાગેન્સી, અને ડેલાગો બેઝાગેન્સી
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ કમ્મર્સિયલ સુકુરની
જામી. અમર અથવા ત્યાં બંને મળજી અથવા પત્રવ્યવહાર કરશે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

અમિલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

કેમ્બ્રિજ રોડ, દરબન

કમીટીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી
હસ્તે વખેલા ૨૬ ફેબ્રુઆરી
ઉપરાખાંની વિગત

ખામળ કમીટીયા	તા. ૨૬. ૧
કેપ્ટેનના સાથે	૨૬. ૧
મ. ઈ. નાંડા	૦ ૦ ૦
કાંડીના અદમદ	૦ ૦ ૦
મ. સુ. માલકા	૧ ૦ ૦
કાંડીના મુલેમાન સીદાત	૦ ૧૦ ૦
કાંડીના મુલેમા	૦ ૨ ૦
ક. ડી. અમી	૦ ૧૦ ૦
મુલેમાન નાનાલાઈ	૩ ૦ ૦
મહમદમીયા રોખ અમી	૦ ૧૦ ૦

મહમદમીયા

કાંડીના મહમદ અદમદ	૨ ૦ ૦
ક. મ. એ. રહીમ	૧ ૦ ૦
ક. હસન સીદાત	૦ ૧૦ ૧
ક. અ. વહીવુ	૦ ૫ ૦
સાલેહ અદમદ	૦ ૫ ૦
આ. ઈ. બદલ	૦ ૫ ૦

પોલીસમંત્ર

કાંડીના લઈવ કાંડી	૪ ૦ ૦
મિસ. ડી. બોલાત	૪ ૦ ૦
એમ. ઈ. નાનાલાઈ	૪ ૦ ૦
ઈબ્રાહીમ ખીરાદર	૪ ૦ ૦
મની કાંડી સાલેમામદ	૪ ૦ ૦
મુસા ખીસમીલીવા	૪ ૦ ૦
કાંડીના મામદ ખીસમીલી	૨ ૫ ૦
મુલેમાન અલી	૨ ૫ ૦
બંતમામદ ખાનમામદ	૨ ૫ ૦
આમદ મુસા કાંડી	૨ ૦ ૦
મામદ મુસા કાંડી	૧ ૧૦ ૧
એસમાલ અલી	૧ ૭ ૧
એસમાલ એ. લલીફ	૧ ૫ ૩
કરીમ આદમ	૧ ૫ ૦
કાંડીના મામદ કાંડી	૧ ૫ ૦
ઈબ્રાહીમ અબદુલા	૧ ૫ ૦
મની ઈબ્રાહીમ	૧ ૧ ૦
કરીમ બુસબ	૧ ૧ ૦
એમ. એસ. દેસાઈવા	૧ ૦ ૦
કરીમ કાંડી મુલેમાન	૦ ૧૨ ૧
કાંડીના એસમાલ	૦ ૧૨ ૧
અલી મામદ તઈવબ	૦ ૧૦ ૦
સાલે મામદ બુસબ	૦ ૧૦ ૦
કરીમ આમદ	૦ ૧૦ ૦
અલી મામદ લલીફ	૦ ૧૦ ૦
મુસમાલ એસમાલ	૦ ૧૦ ૦
ઈબ્રાહીમ મામદ	૦ ૧૦ ૦
ઈસમાલ ઈબ્રાહીમ	૦ ૧૦ ૦
ઈસમાલ આમદ	૦ ૧૦ ૦
કાંડીના કાંડી મુસમાલ	૦ ૫ ૦
ઈસમાલ મુલેમાન	૦ ૫ ૦
કાંડીના કાંડી ઈબ્રાહીમ	૦ ૫ ૦

અમી

૧૦૫-૨-૧

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦.

શનિવાર, તારીખ ૧૦ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨.

અંક ૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૦ ફેબ્રુઆરીથી, તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી સુધી, ધૃ. સં. ૧૯૧૨.

હિંદુ-માઠ વદ ૮ થી માઠ વદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

સુલભમાન-તા. ૨૦ સપ્તમી તા. ૨૬ સપ્તમી ૧૩૩૦ બી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	જુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ સુવર્ણ	ક. મી. ક. મી.
રવિ.	૧૦	વદ ૮	૨૦	૧૫	૩૬
સોમ.	૧૧	"	૨૧	૨૫	૩૭
મંગળ.	૧૨	"	૨૨	૩૫	૩૮
બુધ.	૧૩	"	૨૩	૪૫	૩૯
ગુરુ.	૧૪	"	૨૪	૫૫	૪૦
શુક્ર.	૧૫	"	૨૫	૬૫	૪૧

અઠવાડીક

ફાળ ફંદો પહેલો હરતો	...	૭૩
નેશનલ કોંગ્રેસમાં ૬. આ. ના હિંદી...	...	૭૩
નાતાલમાં નવા લાક્ષણિકતાઓ	...	૭૪
નવા બીલ કાલે નાતાલનો પ્રેક્ષક	...	૭૫
ફેબ્રુઆરી પ્રેક્ષક	...	૭૬
યુ. પારલામેન્ટમાં હિંદીએસનો સવાલ	...	૭૬
હિંદીએસના ખાતાનો સુધાર	...	૭૭
એક હિંદીએસન કેસ	...	૭૮
રેલ્વેની સુસાહરીમાં કાળા મોરનો સવાલ	...	૭૯
રેલ્વેપર કલરક લગાવો	...	૮૦
હિંદીએસમાં રંગની અલગતા	...	૮૦
લોકસભામાં હિંદીઓ	...	૮૦
ફેબ્રુઆરી કાલે પીલ	...	૮૦
ફેબ્રુઆરી હિંદીઓની રિપોર્ટ	...	૮૦
બાવલીયા કેસ	...	૮૧
ફેબ્રુઆરીમાં એન્ડ્રી-એન્ડ્રીઆટીક માર્ગ	...	૮૦
પરમુરુષ	...	૮૧
ફેબ્રુઆરી લેન્ડિંગ કોન્ટ્રોલ	...	૮૨
હિંદીમાં અસલી કોમી બેચમન	...	૮૩
ફેબ્રુઆરી-તુરણી લગાવ	...	૮૪
લગાવ સામે વધુ પ્રેક્ષક	...	૮૪
ફેબ્રુઆરીમાં ફાળ ફંદ	...	૮૫
કાઠીઆવાદમાં ફાળની અવગણના	...	૮૬
ફેબ્રુઆરીમાં અલગતા	...	૮૭
અલગતા મેન્ડેટમાં નોંધણી	...	૮૮
અલગતા	...	૮૮

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૧૦ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨

ફાળ ફંદો પહેલો હરતો

ફાળ ફંદો પહેલો હરતો અને તર પ્રાચીનપણસ મહેતાને મોકલી મુક્યા છીએ. ફા. પા. ૧૦૦ ની મોકલી છે. જે જે અનારાઓએ અમને સુચના કરી છે તે પણ અમે કાતર મહેતાને મોકલી છે. કાતર મહેતાથી અહીંના હિંદી અખબાર નથી. તેમનો પોતાનો વિચાર ફાળને સ્વયે જ પોતાના પેસા વાપરવાનો છે. એટલે અમે માનીએ છીએ કે આ પેસાને અમારાં સાથે ઉપયોગ અમે કાતર મહેતાની મારફતે જ કરી શકીએ છીએ. વળી આજ કામ માટે અથવા ખાસ ફાળે વાપરવા માટે અમને આજ સુધીમાં જે જે સુચનાઓ મળી છે અને ખીલ હવે પછી મળશે તે બધી સુચનાઓનો અમલ કરવાનું કામ પણ અમે ડા. મહેતા મારફતે જ ઉત્તમ રીતે કાઢી શકીએ છીએ.

ફાળ સંપાદી જે ઉપરાજી આવે છે તે વિશે કેટલાક સવાલ ઉઠ્યા છે તેનો હવે આ જગ્યાએ કરવો એ ઠીક જણાય છે. અમે પોસેલા ઉપરાજીમાં પેસા કરી ઉપયોગ કરવાનું અમને એમણે છે તેમ કરવું એ એક રીત છે. 'ઈ. એ.' માં થતા ફાળથી અમલ રીતે વાપરવા અમુક સુચનાઓ અમને મળી છે તે પ્રમાણે અમારા મારફત પેસા મોકલવા એ ખીલ રીત છે. જેમનો ઇશારો સ્વ તા. રીતે કેમ જગ્યાએ મોકલવાનો એવ નેમો તે પ્રમાણે કરી શકે છે. જેઓ ફાળની સિમ્તી સમજવા છે તેઓ કેમ પ્રદ્ધ મોકલે એટલેજ આપણે હેતુ હોવો જોઈએ. આપણે અહીં આપણી આમાં પાલ નથી.

અમારું ઉપરાજી 'મરીમડ' છે તે અમે જાણીએ છીએ. જે અમેવાનો પોતાને માથે જવાબદારી લઈ ઉપરાજી મોકલવા કુપર કરે તો કરી શકે છે અને તેઓની તેમાં શોધા છે. એવું આરે

ઉપરાજી ન થાય તો અમે માનીએ છીએ કે સફળ હોઈએ થયા સહિત આ ફાળમાં અરજી મોકલે.

નેશનલ કોંગ્રેસમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી

વિગતવાર હેવાલ

અઠવાડીકાનું ઠરાવ

દક્ષિણ તરફથી કોમોનિસ્ટમાં હિંદી સવાલ એ અગત્ય તો નીચે મુજબ ઠરાવ તરફવાર કરવામાં આવ્યો હતો :—

(અ) "મુક્તી સમાધાની અનુસાર જે કાયદો કરવા વચન આપવામાં આવ્યું છે તે વડે દરજવાલના રજીસ્ટ્રેશન અને છપી એકન જાનથી એન્ડ્રી-એન્ડ્રીઆટીક કાયદા રદ કરાવવા માટે બી. આંધી તથા દરજવાલની હિંદી એમને દક્ષિણ મુજબરકાવારી આપે છે; તેમજ હિંદુ, મુસલમાન, ખ્રીસ્તી, તથા ખ્રિસ્તીઓએ મળીને પોતાના દેશી આઈએની ખાતર મળવાનું સમોવકીય સામે જે અપેક્ષા કરેલી થતી હતી તેને સ્વદેશીયતા, હિંદી અને અતિએસ સંપર્ક છે તે આટે દક્ષિણ એન્ડ્રી એરે તારીફ કરે છે.

(બ) "દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને બીજા કોમોનિસ્ટમાં હિંદીઓની કમમરીઓમાં શક્ત મેળવવા માટે બી સરકારે વાર વાર જે પ્રયાસો કર્યા છે તેની મેન્ડેસ પીચન કરે છે, છતાં વડી રકમ તે આપતકાં દ્વ અને સહકમ મેરમે આંધી એન્ડ્રી ન હોવાથી દક્ષિણ આફ્રિકા કરે છે કે બ્રિટીશ સરકારા એ અમલમાં પડેલા કોમોનિસ્ટ અનુસાર અને આનેમડું રક્ષણ અમ એવાં આડું વળવારાં પમલ હિંદી સરકારે લેવાં, અને તેમ કરીને આ મુલક ના એકેમાં ફેલાએલ અસાધિત એ ક મોકલ કરવાને કુર કરવું.

(ક) "બ્રિટીશ રાજમાં બમર ખીલેલા મુલકેસ મોકલ વિસ્તારને માત્ર એસએ નાજ વસવાટ માટે સ્વકાલ એગવત મેળોનીઓ રાખી રહે છે એવા વિચારો

વડી સરકારના જોખમદાર કારભારીઓ જાહેર કરે છે તેની સામે આ કેમિસ પ્રોટેસ્ટ કરે છે. એ મુલકોમાં બિટીક રાજની એકિન્નાટીક પ્રજા સામે દરવાજા બંધ કરવામાં આવે, અને બિટીક સહેરી પહાણા પુરા હોવાની મનાઇ કરવામાં આવે, જાહેર બીજી તરફથી એકીબામાં મમે તેને આવવાની છુટની રાજનીતિ ની વડી સરકારના કારભારીઓ અભાગ્ય કરે અને અમલમાં મુકાવે, તેથી બિટીક રાજને મળીર જોખમ પહેલવાનો ભય છે, અને તેની રાજનીતિ કહાવણુ વિનાની અને અનીવિમાન છે એવો પોતાનો અભિપ્રાય જાહેર કરવાની કેમિસ પોતાની ફરજ જણે છે.

(ડી) "કમિશન આફ્રિકને ગીરમીટીબા મજુરો પુરા પાડવાનું" બંધ કરવા માટે કેમિસ હિંદી સરકારનો આજાર માને છે, અને તે સાથે દેશના પ્રજાકીય લાભોની ખાતર પોતાનો અજણત અભિપ્રાય જાહેર કરે છે કે ગીરમીટીની રીત ન ધન્યજવા જોય છે, અને તેના અત આવવો જોઇએ. કેમિસ માનપુરવક સરકારને આમક કરે છે કે હિંદી અંદર કે નહાર ગીરમીટ વી મજુરોને બધિવાનું હવે પછી બંધ કરવાનો કાયદો મવો જોઇએ."

મી. ચૌધરીદ્ જુરસાદાર બાપજી નવાબજોના એક બાહોશ આગેવાન છે. જે ચૌધરીએ ઉપરનો હરાવ રજુ કર્યો. તેમ કરતાં તેમજે જજુલુ કે ઉપરના સવાલમાં અમલનો મુદ્દો સમા એવો છે. બિટીક તાજે આપજને ખાતરી આપી છે કે રાજની બીજી પ્રજાઓના બેઠકો દરબને આપજે હિંદીઓનો છે. આવી ખાતરી આપ્યા પછી હમનહીએ 'એવુ' કહેવામાં આવે છે કે ઉપરનો દંદેરા અમલમાં મુકી સકાય એવો નથી અને તેથી હિંદીઓને તો બચ્ચાની પેટે રાખવા જોઇએ. બોરક કરકને પોતે ભરેલા દરબાર વખતે પુદ રાજનો પાક લાજબો હતો, અને મહારાષ્ટ્રના દંદેરાની હાંસી કરી હતી. પણ આ વખતે ના. સહેન સાહે (તાળીઓ) ભતે આથી દંદેરા ખરે છે એ વાતની ખાતરી આપી છે. એ દંદેરાને આપજે આપજા હકનો દસ્તાવેજ લેખીએ છીએ. ના. સહેનસાહની નજર માં આપજે હાંસીના બોલોના સરખાજ છીએ. (તાળીઓ). સહેન સામડી પરાવ નાર ફરક ચાલુસની પ્રજા હિંદી નથી. (તાળીઓ). તેઓ માન ના. સહેનસાહની જ પ્રજા છે. (તાળીઓ) મી. મધી (તાળીઓ) કમિશન આફ્રિકામાં આપજા

બિટીક સહેરીપહાણો ટેરટ કેસ વડે છે. એ એ કેસ આપજે છુટીએ તો આપ્યા રાજમાં બિટીક સહેરીપહાણો આપજે છુટ્યા. હિંદને માટે તાખાનો મુલક (ડીપે ન્ડ-સી) એવુ નામ અપાય છે. તેની સામે કું વધી લઈ છુ, તેમજ હિંદીઓને હિંદ ના નેટીવો કહેવામાં આવે તેની સામે પણ કું વધી લઈ છુ. આપજે નખા રાજના આગીદારોજ છીએ.

હરાવપર જાએમાં બીજાં આપજો અને હવે પછીના આંકમાં આપવા ફારીએ છીએ.

નાતાલમાં નવા લાઇસેન્સીંગ બાયલો

નાતાલમાં બ્યુનીસીપાલીટીઓની સન્તા વધારવાને લગતું બીજા ડરબન બ્યુનીસી પાલીટી તરફથી રજુ થઇ જુલાઇ મહી નામાં પાસ થયું હતું. આ કાયદાવડે જુલા જુલા પધાના લાઇસેન્સની શીઓ વધારેમાં વધારે હેટલી રાખી સકાય એ સુકરર કરવામાં આવ્યું હતું, તથા ફળના વેપારી, લાઇસાઇના વેચનારા, તથા કુધ ની ફેરી કરનારા એવા પરમુરજ પધા ફારીએ ઉપર લાઇસેન્સ નાખવાની સતા નાતાલની ટાઉન કાઉન્સિલો માટે સેવામાં આવી હતી. આ કાયદામાંથી પળેલી સન્તાની રજી નાતાલની જહી જુહી કાઉન્સિલોએ લાઇસેન્સીંગ ધારાએ ધડ્યા છે. અને તેમાં પોતાને મલેલી સન્તાનો ઉપ થોજ કર્યો છે. એટલે કે ફળનો વેપાર કરનાર તથા બીજા હેટયાક નાના રાજ માં કરનારાઓ ઉપર લાઇસેન્સ નાખવા માં આપ્યા છે આ સન્તાની રજી ડરબનની ટાઉન કાઉન્સિલો જુના લાઇસેન્સીંગ બાય-લો સુધારી મધ તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બરની મીટીંગમાં નવા લાઇસેન્સ બાય-લો પાસ કર્યા છે, અને તા. ૨૮ મી ડીસેમ્બરે તેને મજુરી મળી મુકી છે. (એટલે કે દિવસથી તે અમલમાં મુકાય છે.) આ બાયલો વડે લાઇસેન્સ સના ને હરાવવામાં આપ્યા છે તે નીચે આપેલ કાઠાંથી માલુમ પડશે.

નોર્થ જ હાઉસ અને સેન્ટ જ મથવા

હાઉસ, અને રીફરેન્સેન્ડ મથવા

ફ્રમ્સ, અને પીટીંગ કાઉન્સિલ મથવા

ખાતરી	૫	૦	૦
જાહેર રમત ગમતનાં સ્થળ	૩	૦	૦
મેકર (સિટી બનાવનાર) જેમાં કન્ટેઇનર (મહાઇ બનાવ નાર) નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે	૩	૦	૦
કપડાના ઓરકર મેજવ નારાઓ	૩	૦	૦
સાઇકલ્સ	૫	૦	૦
વેપારને માટે વપરાતાં વાહન ના હાંકનાર...	૦	૨	૧
સાઇલ આફ્રિકન પ્રોડ્યુસના રીટેલ ડીલર.	૩	૦	૦
કાલોનીબલ પ્રોડ્યુસ સિવાય ના માલના હોકર, તથા સાઇલ આફ્રિકન પ્રોડ્યુસના હોકર.	૧	૦	૦
માત્ર સાઇલ આફ્રિકન ફળ અને લાઇસાઇના હોકર	૦	૫	૦
પિબીખાનાં, અને પિનારા અથવા	૧	૦	૦
ને રમરા	૧	૦	૦
સેન્ટ્રીકલર.	૩	૦	૦
મોટર કાર	૪	૦	૦
મોટર લાઇકલ	૧	૦	૦
મીલક વેન્ડર (કુધની ફેરી કરનાર) મોલક ડીલર (કુધ વેચનાર) તથા ફેરી મેન (હિંદી કુધનો વેપાર કરનાર).	૦	૨	૧
નેટીવ પીટીંગ કાઉન્સિલ	૫	૦	૦
બાકુતી વાહનો રાખનાર...	૧	૦	૦
ફોરેઆર્સ	૩	૦	૦
રીટેલ વેપાર, અથવા રીટેલ ફ્રેટ ડીલર...	૩	૦	૦
સેનીટરી સ્થાનવર્ક...	૦	૧	૦
ટી-શ્મસ	૩	૦	૦
હોલસેલ વેપાર	૭	૧	૦
હોલસેલ અને રીટેલ વેપાર.	૧૦	૦	૦
વેરહાઉસ (જેનો બીજા લાઇ સેનસમાં સમાવેશ ન થતો હોય)	૦	૫	૦

નાતાલમાં બીજા સમયોની કાઉન્સિલો એ પણ પોતાને મલેલી નવી સન્તાની રજી ફળ વેચનારા માટે તથા ફેરી વિગે માટે ડરબન બ્યુનીસીપાલીટીને મળતા લાઇસેન્સો આ સાલથી લખાય કર્યા છે.

મરહુમ મી. અનજુલા હાઇ આદમની બળી આવના અંક સાથે અમે આપી એ છીએ.

નવા બીલ સામે નાતાલનો પ્રોટેસ્ટ

કેમિસની મીટિંગ

[ઇ. એ. માટે ખાસ રિપોર્ટ]

નવા ઇંગ્લેન્ડના બીલ સામે નાતાલના હીંદીઓ તરફથી પ્રોટેસ્ટ કરવા એક માસ મીટિંગ તા. ૪ થીએ ૧૧૦, શીલ્ડ સીટમાં શ્રી. રસ્તમજીના મકાન પર કેમિસ તરફથી બોલાવવામાં આવી હતી. ૧૫૦ થી ૨૦૦ નેટલા મહત્ત્વે હાજર હતા, જેમાં મેસરસ હાડુડ મહમદ, મારસી રસ્તમજી, હાદા એકમાન, એમ. સી. આંચલીઆ, હરમાજી મેરા, એસ. રામપન, એમ. માન વલ્લભ એન્ડેની, એમ. આઈ. બેલી, હરમાજી હાદેજી, વી. બેરેન્સ, અવદુલ હ., એમ. એ. સીદાત, એમ. માન હાલમ, આલુઆઈ, એ. એમ. હાદેજી, એમ. હી. મેટાલા, એ. ફિરિદો હર, વિચેરે મુખ્ય હતા. શ્રી. હાડુડ મહમદે ખુરશી બંધ મીટિંગનું કામ શરૂ કર્યું.

અગતીના ઠરાવ

મરહુમ શ્રી. અવદુલ હાજી આદમના સન્નિધમાં નીચે મુજબ ઠરાવ ચેરમેને રજૂ કર્યો :-

“વેપારી, રાજદારી, તથા સંચારીક માળતેમાં ખંતી” છાંટી ખુલ્લી પટ વરસની ઉમરે કેમિસના પહેલા પ્રમુખ શ્રી. અવદુલ હાજી આદમ હવેરીઈ મરહુ મવાના સમાચારથી મળેલી અલગ-તલ હાલ અહીંની કાયદીની નાતાલ ઉડિ બન કેમિસની આ મીટિંગ મેંધ લીએ છે; અને આમ કરતાં મરહુમની બલાઈ, મીલનસારપણું, અને ઉદારતાને પાદ કરે છે. મરહુમનાં સર્વાવહારીઓને આ મીટિંગ પોતાનો દિવાસો આપે છે, અને તેમને તથા કામને પહેલી જાહેર જોડ માં સુધરી અને ધીરજ આપે એવી ખુદ પાસે કુવા માગે છે.”

આ ઠરાવને શ્રી. રસ્તમજીએ તથા શ્રી. એકમાન અહમદ એન્ડેનીએ ટેકા આપ્યો. બાદ તે સર્વાનુમતે પાસ થયો.

ચેરમેનનું બાપણ

ચેરમેન સાહેબના અંગ્રેજી બાપણની ચતલબ નીચે મુજબ છે :-

સાહેબો,—લગભગ એક વરસ અમારે કે ઇંગ્લેન્ડના બીલ વિષે આપણે મળેલા તેનેજ હરી વિચાર કરવા આજે પાછા આપણે સમજાવીએ. આ બીલ કેમિસની

રીતે તો બુનિયત ન પ્રતિજ્ઞાન કામદારને મજબૂત બનાવવા માગ્યામાં આવ્યું છે. પણ ખરી રીતે હિંદુસ્તાનથી આવતા હીંદીઓને કામ તકન અટકાવવા નહીં તે, તેઓની ઉપર વધુ સખ્તાઈ કરવા, તે કાયદો બનાવે છે. વળી તેમાં આપણા રહેવાસના હકોને એટલા દુઃખ કરી નાખવામાં આવેલા છે કે અહીં રહેવાનો અમવા તો થોડો વખત આ દેશ છેડ્યા બાદ ખાજા આવવાનો કાયો સખીત કરવાનું અમકમ અસંભવિત થઈ પડે.

જે આપણા દેશી બાપુઓએ નિર્મિત અભિમાનને ખાતર આજથી પાંચ વરસ અમારે સલામતની ઘડત શરૂ કરેલી તેઓ ના વધી આથી દુર થાય એવો સંભવ છે. આ રહેમ માટે સરકારનો આપણે આભાર માનશું. પણ આપણી ખુશાલી કરતાં દિલગીરી વધી અમ એવું બન્યું છે, કેમકે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓની સ્થિતિ આ બીલ વડે હતી તેના કરતાં ઘણી વધારે ખરાબ થાય તેમ છે.

જે ઠરાવો આપની સમક્ષ હાજર થાયાં આવનાર છે તે ઉપરથી આપ મામલો સમજી શકો. એટલે કે વધુ કહેવા નથી ધારતો. હું આજ રાષ્ટ્ર છું કે સરકાર તે ઠરાવો ખાનમાં લેશે, અને કેળવણીની પરીક્ષા સંબંધમાં કાલ છે તેજ કલમ એ કામ ન રાખવામાં આવે તો આપણી જરૂર એમ, સાધારણ કેળવણી પામેલા હીંદીઓને દેશી બોલાવી સલામ એવી આવી મળે એટલું તો આજમાં એક સુખ એવું છે.

ઠરાવ ૧ લો

“નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસના આજર તમે મળેલી હીંદીઓની આ મીટિંગ બુનિયત પાસેથી કેમકે હમણાં કામ થયેલા બીલ સામે વધી ઉઠાવે છે; કેમકે તે બીલનો હેતુ ઇંગ્લેન્ડના ઉપર સખ્તાઈ મુકવાનોજ માન નથી, પણ અમલદારોના કાયમાં એક સઘા મુકીને દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાયી વસી રહેલા હીંદીઓને કનેડાત કરવાનો પણ હેતુ છે.”

શ્રી. રસ્તમજીનું બાપણ

ઉપરનો ઠરાવ રજૂ કરતાં શ્રી. રસ્તમજી એ બીલ વિષે અખત આપણું કર્યું. તેમણે કહ્યું કે આપણા આજુ કહેને પણ ખાતલ કરી બંદરસ રમકસ એકેએક હીંદીને દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી કાઢી મુકવા માગે છે તેની કામે થવાને આપણે

કમર કસવાની જરૂર છે. એ આપણે કમર કસશું તો તેનું નહીં થાય. એ તે કાયદો તો તેમાં વાંક આપણોજ છે એમ અમલગુ. વાસ્તે શરૂ હીંદીએ ચેતવાનું છે.

શ્રી. હરમાજી મેરા તથા શ્રી. હરમા મહમદ હાદેજીએ ટેકા આપ્યા બાદ ઉપરનો ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો.

ઠરાવ ૨ લો

“નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસના આજર તમે મળેલી હીંદીઓની આ મામ મીટિંગ તે બીલ સામે નીચેનાં કારણોથી વધી લેમ છે :-

૧. તેથી ઇંગ્લેન્ડના અમલદારને નીચે ની બાબતમાં કુલ મુખસારી અપાય છે, અને તેની સામે અપીલ કરવાનો હક નથી :-

(ક) અસુક માલુસ ડોમીસાઇલ મળેલ છે કે નહીં તે મુખવાકા કરેલા સવાલના નિરુપમા

(ખ) સ્ત્રી પુરુષો, અમવા માબાપ ઉદ્ધરના સંબંધ ખરો છે કે નહીં તેનો નિરુપ આપવાની બાબતમાં

૨. નાતાલનો કોઈ પણ કેળવણીક હીંદી પોતાને આવડતી પુરોષી સાબિત પરીક્ષા આપી કેપ કોલેનીમાં બજા કાં એવો હક જે હમણાં સુધી હતો તે આથી થાય છે તેમજ ટર્મિનાલના હીંદીઓને નાતાલ તથા કેપમાં અજા ઉપર મુજબનો હક હતો તે પણ રજ થાય છે.

૩. નાતાલના હીંદીઓને અજુકના ડોમીસાઇલ સર્ટીફિકેટ મેળવવાનો જે હક હતો તે પણ તેથી રદ થાય છે.

૪. નાતાલમાં ત્રણ વરસના રહેવાક ઉપરથી ડોમીસાઇલના હકનો કાયો કરી શક્યા તે આથી રદ થાય છે.

૫. આ કલમમાં કેળવણીની પરીક્ષા એવી તરફની મુકર કરવામાં આવી છે કે તે કોઈથી પસાર કરી શકાય નહીં.

ઉપરનો ઠરાવ શ્રી. એન. એમ. હાજ ની હરખાસ્ત અને મેસરસ આલુઆઈ આરવા તથા કેમજી અહમદના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

ઠરાવ ૩ લો

“નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસના આજર તમે મળેલી હીંદીઓની આ મીટિંગ એવી આજા ધરાવે છે કે બુનિયતના નોખા નોખા પ્રાંતમાં વસી રહેલા હીંદીઓના હક જે કાલ મેળુદ છે તેને રજા થયે તેવો સુધારો પાસાવે તે બીલમાં કહે.”

આ હરાવ થી. એમ. આમ. જોઈની હરખાસ્તથી અને મેસરસ ઇ. એ. તથા વળ, અને એસ. હમામલીના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

હરાવ ૪ થી

"નાતાલ ઇન્ડિયન ટ્રેડિંગના આજાર તથા મળેલી હીદીઓની આ મીટીંગ એવો મત ધરાવે છે કે યુનિયનની અંદર હરવા હરવાની કુલ સંખ્યામાં એક પ્રાંતમાં થી બીજા પ્રાંતમાં જવામાં અટકાવત મુદ્દાઓ છે તેટલે હરજો તે કામદો બેઠાં અને વગર અરજી છે."

ઉપરનો હરાવ બેડીરમીયવાળા મી. એમ. ઇ. સીદાતની હરખાસ્તથી અને મેસરસ એ. એમ. હાફેજ તથા એમ. ડી. મોટાલાના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

હરાવ ૫ થી

"નાતાલ ઇન્ડિયન ટ્રેડિંગના આજાર તથા મળેલી હીદીઓની આ મીટીંગ પ્રમુખ ને ઉપલા હરાવો સરકાર ઉપર તથા પારલામેન્ટના મેમ્બરો ઉપર મોકલવાની સત્તા આપે છે."

ઉપરનો હરાવ મી. એ. એમ. સેમ્પલ ની હરખાસ્તથી અને મેસરસ ઓક્ષમાન હામ તથા ઓક્ષમાન અહમદ એન્ડી ના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

ઉપર પ્રથમ ઇમીગ્રેશન બીલને લગતું કામ ખલાસ થતાં મી. એન. એમ. કાદરે ટ્રેડિંગના હોદ્દાશાની કુટુંબી નવેશર થવા નો સવાલ ઉઠાવ્યો. સેક્રેટરીઓએ જણાવ્યું કે ટ્રેડિંગનો હિસાબ વિગેરે મોટા વખતમાં તપાસ થઈ જવાથી એ બાબત કાચમાં લેવામાં આવશે.

બાદ કામ વિચરેલું થઈ હતી.

કેપનો પ્રોટેસ્ટ

તા. ૫ મીએ કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે—ઇમીગ્રેશન બીલ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા કેપટાઉનના હીદીઓની એક મીટીંગ રવીવારે બપોર પછી મળી હતી, જે વખતે કેટલાએક હરાવો સર્વાનુમતે પાસ થયા હતા. પહેલા હરાવમાં બીલની સામે એકંદર રીતે પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો. બીજા હરાવમાં બહારથી આવનાર, તથા યુનિયનની અંદર જોડાઈના પ્રાંતમાં હાજર થવા માનનારને જે સખત કેમવળીની પરીક્ષા આપવી પડે તેમ છે તેવી ક્ષામે પ્રોટેસ્ટ હતો. ત્રીજા હરાવમાં ઇમીગ્રેશનના નિરજુલ સંખ્યામાં, તથા

અન્યક ઇમીગ્રેશનની આ કે ઓકરાં હોવાના નિરજુલ સંખ્યામાં ઇમીગ્રેશન અમલદાર ને કુલ સત્તા અપાવેલી છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ હતો. ચોથા હરાવમાં કેપની રીતને બદલે તવી રીત હાજર કરવા સામે, તથા કેલ જવા હુન્જારને યુદ્ધતની બંધધીમાં લેવા સામે વાંધો હતો. ફી રેટમાં હાજર થયેલ કેળવાએલા હીદીઓને સાંની અનુક્રમ મેને સરણે થવું પડે તેની સામેનો વાંધો ૫ માં હરાવમાં હરખાવવામાં આવ્યો હતો.

યુનિયન પારલામેન્ટમાં ઇમીગ્રેશનનો સવાલ

મંગળવાર તા. ૬-૨-૧૨.

મી. સેમ્પલન (ઇમીગ્રેશન સ્પીકર) તરફથી હરખાસ્ત કરવામાં આવી કે યુનિયનના બહા બહા ઇમીગ્રેશન કાવદાઓના અમલ વિષે અને પાસ કરીને કેપટાઉનમાં અમલ વિષે તપાસ ચલાવવા એક કમિશન નીમવું. તેમણે બાર દહનિ કહ્યું કે હાલમાં આ દેશમાં હાજર થવા માગતા લોકોપર અણબટનો બેઠાવવામાં વામાં આવે છે.

મી. ક્રેસવેલ (એ પી) તરફથી તેને ટેકા મળ્યો.

મી. આલેક્ઝાન્ડર (કેપટાઉન કેસલ) કહ્યું કે પરરાજ્યના લોકોને હાજર થવાની મના થતાં અપીલ કરવા નહીં હોવામાં આવવાથી બારે અન્યાય થાય છે. પરરાજ્યના ન કહેવાય એવા લોકોના પલ્લુ એજ હાલ થાય છે. આ બાબતમાં ફી રેટમાં જન્મેલા જે હાજરો જેઓને ફક્ત અધિકારમાં પાસ હાજર થતાં જે બારે ફોર્ટી સહન કરવી પડી હતી તેના હાજરો આપ્યા. એ કેસમાં અમારોના કેસલા કેસોમાં અનુક્રમ કહ્યું તેમ સરકારે ખુશીથી ખરમ આપ્યો હતો. ઇમીગ્રેશન ખાતાએ જે વિચિત્ર ધોરણે કહ્યું છે તેનું મી. આલેક્ઝાન્ડરે બહુ કાર્યજનક વરણન કર્યું હતું તે હરમીયાન જણાવ્યું હતું કે મહા ઇમીગ્રેશને હાલ તરફથી તંદુરસ્તીનું સર્ટીફિકેટ મળવા છતાં કંઈ નહીં તે માથામાં બહુ મોટી તાણ પડી છે અથવા તો ત્રણ હાંત સડી ગયા છે એવાં એવાં બહાનાં આપી ઉતરવા દેવાને ના સાચક મજબૂમાં આવેલ છે. (હસાહસ). બાદ કરવા મુલતવી રહી હતી.

ઇમીગ્રેશન ખાતાનો જુલમ

તા. ૫ મી જાનેવારીએ બેહા-સખરમ ડિ. ઇ. એલેક્ઝાન્ડરના પ્રમુખ મી. કાહલીઆએ મુલકી પ્રધાનપર જે લખાવું કરેલ, અને જે બખારા મળે તા. ૧૩ મી ના બંધમાં પ્રમટ થઈ ગયેલ છે તે લખાવુંના જવાબમાં મુલકી પ્રધાન તરફથી મી. કાહલીઆને એવો કામલ મળ્યો છે કે "ઇન્ડિયન ખાતે એક વરસની ઉમરના ઓકરાં માટે વીઝીટીંગ પાસ કાઢવે પડ્યો હોય, અને તે માટે ૫૦. ૧ની ફી લેવામાં આવી હોય, એવો કેમ કેસ પ્રમુખ ઇમીગ્રેશન અમલદારની જાણમાં નથી તેથી એ બાબતમાં વધુ વિગતો પુરી પાડશે તો આજાર થશે."

જવાબ

માં મી. કાહલીઆએ તા. ૧૩ ફેબ્રુઆરીએ લખ્યું છે કે "મજબૂર વીઝીટીંગ પાસનો નં. ૫૮૧૬નો છે. તે પાસમાં જણાવ્યું છે તેમ મુજબ કાનજના દીકરા દેવજી (ઉમર આઠ માસ) ને માટે તે કાવવામાં આવ્યો છે, અને એ બાબત વતી ડીપોઝીટ તરીકે ૫૦. ૧૧ ની રકમ લેવામાં આવી છે."

એક ઇમીગ્રેશન કેસ

ઓકરાની સુશીબતો

એચ. નાથા નામના હીદીના ઓકરાને દરસવાલમાં હાજર ન થવા ફેવાથી નાતાલમાં રહેવું પડ્યું હતું. તેને નાતાલમાં રહેવા ફેરા માટે ઇમીગ્રેશન અમલદારે વાંધો ઉઠાવવાથી કેસ માંડવામાં આવ્યો હતો. ફેરને મુતાવવામાં આવ્યું કે નાથાના ઓકરાને હીંદુસ્તાન મોકલી ફેવામાં આવે તો બારે કાઠમારી મુજરશે. ઓકરાના અને તેના બાપના સંખ્યા વિષે કંઈ છે તે બાબતમાં અરજદાર પુરાવાઓ આપવા તથ્યર હતો. ફેરે જણાવ્યું કે ઓકરાને દરસવાલમાં હાજર કરવામાં આવશે કે નહીં એ વાતનો સાંના સત્તા વાળા નિરજુલ કરે આ સુધી ઓકરાને નાતાલમાં રહેવા છુટી મળવી બેઠાં. ઇમીગ્રેશન અમલદાર વતી જણાવવામાં આવ્યું કે આ બાબતમાં સંપૂર્ણ સત્તા ઇમીગ્રેશન અમલદારના કાયમાં છે, મી. જરડીસ કારટરની સુચનાથી એવું કહ્યું કે દરસવાલતા સત્તાવાળા મુકાદા આપે આ સુધી કેસ મુલતવી રાખવો.

રેલવેની મુસાફરીમાં કાળા ગોરાનો સવાલ

અલગ ઠંઠા નહીં રખાય તો
ખુનની ધમકી

પ્રિટોરીયા ખાતે દરમિયાનમાં બેલીના મંડળની કમિસનર હતા તેમાં કાળા લોકો તથા નેટીવો માટે તકન અલગ ઠંઠા રાખવાની વાત ઉપર બહુ તીખી ચરચા ચલુ હતી. તેનો હેવાલ નીચે મુજબ છે :—

પ્રિટોરીયાવાળા મી. એ. વોલમરાન્સે દરખાસ્ત કરી કે “કાળા લોકો માટે જુદા ઠંઠાઓ રાખવામાં આવે અને તે ઠંઠાઓ હમેશાં એવા લોકો માટે જ વાપરવામાં આવે.” આમ બની શકે કે નહીં એવો સવાલ પુછવામાં આવ્યો.

પ્રશ્નને જવાબુ કે મી. પ્રાઇસ (રેલવે ખાતાના પ્રતિનિધિ) તેનો જવાબ આપી શકે નહીં. જેથી સવાલ પુછનાર મી. વોલમરાન્સે કહ્યું કે જો તેઓ જવાબ ન આપી શકે તો તેઓ નોકરી પર રહે. અહીં તેઓનું કામ નથી.

મી. પ્રાઇસે કહ્યું કે આ બાબતમાં કમિસને એવે વરસે જે લાગણી બતાવી હતી તે રેલવે ખાતાના હક્કપર મુકવામાં આવી છે, અને કલકત્તા લોકો માટે ત્રણ વરસનો સમય થાય એવા જુદા ઠંઠા બનાવવા વિષે વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

મી. વોલમરાન્સે કહ્યું કે નેટીવો જે બધું જાને થાકડ, આંચક, લુ વગેરે જીવંતાના ધર હોય છે તેઓને ‘રીઝર્વ’ ની ચીકડી મારેલા પહેલા વરસમાં એકાદ વામાં આવે છે, અને પછી તે ચીકડી ઘોષ નાખી તેમને તેમાં જ ગોરા પેસે જ રાને મેસાડવામાં આવે છે. આવી સ્થિતિ દરમિયાનની ગોરી પ્રજા કહી શકાવી શકવાતી નથી. (તાળીઓ). અને જો ખુન થશે તો રેલવે ખાતા તેને માટે જવાબદાર છે.

જોહાનસબરગના મી. જન મેયરે પુછ્યું કે કાળા લોકોને એક રેલવેના ખાતામાં નહીં એસવા દેવામાં આવે એવું મી. પ્રાઇસે પોતાનું વચન પાળ્યું છે કે નહીં.

મી. પ્રાઇસે જવાબ આપ્યો કે એવે વરસે કોંગ્રેસ મળેલી સારે જે સુચનાઓ અમલમાં આવતી હતી તેજ તથા પછી અમલમાં આવે છે.

મી. મેયરે કહ્યું કે એક વરસ રાહ જોવામાં આવી પણ કંઈ થયું નથી. ગોરા લોકોની ખીરજનો હવે બગાડી આવ્યો છે, અને જો ગોરાઓને મંદિરા કાઢવાની સાથે બેસાડવાનું હજી આજુ રહેશે તો પછી કંઈ ઉધામનું થશે તેની જવાબદારી રેલવે ખાતા પર છે. નેટીવ કુળવાળો હોય અને સુધરેલો હોય તો પણ તેને ગોરાથી જુદો રાખવો જોઈએ. (તાળીઓ).

પ્રશ્નને કહ્યું કે મી. પ્રાઇસના સંબંધમાં ગેરસમજ ન થવી જોઈએ. રેલવેનો કારભાર ગોરાવડે ચાલે છે, સરકાર પણ તેમાં વચ્ચે આવી શકતી નથી. અને તેથી કમિસનમાં જે ચરચા ચાલે તેનો અસલ કરવાનો મી. પ્રાઇસને અધિકાર નથી જે શાદ રાખવું જોઈએ. મી. પ્રાઇસે વધુમાં વધુ એટલું જ કરી શકે કે કાળા લોકો પાસે લઈ જાય.

મી. જન મેયરે કહ્યું કે મી. પ્રાઇસે એવે વરસે બધું વચનો આપ્યાં હતાં પણ તેમાંનું એકે પાળ્યું હોય તેવું પોતે જણાવતા નથી. મી. મેયરે કહ્યું કે પોતે પુરતેકારનો દરજ્જો છે, કે જે પુરતેકારને જો આજે ગામમાં સફર કરતા નેટીવોને કુતરાં સમાન મળનાર મોઝેલોકાટની કલકત્તામાંથી જમાવ્યા હતા. જો કાળા લોકોને ગોરાથી જુદા રાખવાની બાબતમાં કંઈ નહીં કરવામાં આવે તો ત્રણ માસમાં ખુન ખરાબી થશે.

ગોટરબરગના મી. એ. સી. ગ્રીસીસને કહ્યું કે એક રેલવેના માસ્તરે તેને કહ્યું હતું કે નેટીવો સાથે સંપુરણ વિવેકથી વર્તવા તેને સુચના મળેલી છે. કેટલાક કેલિજો નેટીવો જંગલમાં ધર હોવા વિષે કહે છે, પણ પોતે રેલવે ખાતાને પુછે છે કે કંતર વિભાગના નેટીવોમાં ૬૦ ટકા જેટલા મહિના દરમિયાન હોય છે તેની તેને ખબર છે કે નહીં. આ વાત કેલિજો જુદી જતા લાગે છે. નાઇકસ્ટરમના ડીરેક્ટર સરજને આ વાત પોતાને કહી હતી. રેલવે ઉપર ગોરી સ્ત્રીઓ તાકામાં બેઠી હોય ત્યારે કાફરાઓ એન્ટ્રેસની અંદર બેઠેલા જોવામાં આવે છે.

મી. પ્રાઇસે કહ્યું કે મહુ વખતની કોંગ્રેસના બધા કાલ પોતે પોતાના ઉપરી પાસે પહોંચાડેલા છે.

ગોટરબરગના મી. રૂસે તાપી બહુ ને કહ્યું કે આખી ખરાબ સ્થિતિ માટે રેલ રેલવેના કારભારીઓનો જ છે. દીક

રતાનમાં કાળા લોકોને ગોરા લોકો સાથે કહી બળવા દેવામાં આવતા નથી. કાળા લોકોના જ દેશમાં એવી હાલત છે છતાં અહીં ગોરાના મુલકમાં તેઓને બળવા દેવામાં આવે છે! જો ખેડકા લોકોના મત ઉપર ખ્યાલ ન આવે તો તેને લાત મારી સમજાવવામાં તેની જગ્યાએ નીમવા જોઈએ. (તાળીઓ).

રેડ કારમરસ એસોસિએશનના પ્રતિનિધિ મી. જન કીંગે કહ્યું કે એક વખત એક ગોરી સ્ત્રી માટે ચીન વરસ માં ખાસ જગ્યા રેજરવાનો પોતે પ્રજન કરેલ સારે કનકકરે તેને કહ્યું હતું કે કાલમાં દરેકને જરૂર પડે છે, અને છેવટે નેટીવ બેઠા હતા તેવા ખાતામાં તેને અલગ જગ્યા કરી આપી. નેટીવ પાસેથી રાજોનો ચેપ લાગવાના કામ તરફ પણ તેણે ધ્યાન ખેંચ્યું.

મી. પીલ્કોમટને હાપસી પુરી કે બધા ઠંઠાઓને જાનનાશક દવાથી ખવાર નવાર સાફ કરવા. (હસાહસ).

પ્રશ્નને કહ્યું કે મી. પ્રાઇસના કહેવા ઉપરથી એમ થયું હોય એવું લાગે છે.

મી. વાનવેકે કહ્યું કે આ કોંગ્રેસમાં કાબર થવા કું રેલવેમાં મુસાફરી કરતો હોતો ત્યારે કેટલીક ગોરી સ્ત્રીઓ તથા બાળકોને જગ્યા આપવા એક કાફર તથા કુલીને મેં કહ્યું. આ લોકોએ ઉકવાની ના પાડવાથી કનકકરને ગાળુ કરી પણ તેણે તેમ કરવા બચકત હોવા જણાવ્યું તેથી તેને જાતે તે દરજ્જો બળવની પડી હતી (તાળીઓ).

છેવટે દરખાસ્ત સરવાળામતે પસાર થઈ હતી.

મધ્ય ડીસેમ્બરની તા. ૮ મીના ‘કોલી મન પેત્રોપદ’ પંચમાં એક મુખ્ય બેબ દરમિયાન કહેવામાં આવ્યું છે કે ગોરાને ચનની ખુલાશીના વખતમાં પણ દક્ષિણ આફ્રિકાની અંદર જુલમની નીચે કમ રાતા હિંદીલાઈઓના દુઃખ વિચારી શકાય તેમ નથી. વિશેષમાં કેટલીક હાડમારી જોમાં મુખ્ય મીરમીટમાંથી છુટેલા હિંદી સ્ત્રી પુરોપરના પા. ક ના જલમો કર વિષે ‘ધાન ખેંચવામાં આવ્યું’ છે. પ્રોટેક્ટરનો રીપોર્ટ પણ લાખીને તે મીરમીટીમાં હિંદીનો રક્ષક નહીં પણ શત્રુક છે એમ બતાવી આપ્યું છે. મી. આમદ આપાતે બોક્સબરગમાં રેલર બોલવાથી માણસને નહીં જાને એવું વલણ ત્યાંના સ્વાર્થી ગોરાઓએ બતાવ્યું છે તેનું પણ ખ્યાલ કરવામાં આવેલું છે.

રેલવે પર કલરડ ઉતારાઓ

પ્રધાનપાસે ઉપદેશન

તા. ૨ જાન્યુઆરી ૧૯૧૨ નાજી
રેલવે પર કલરડ ઉતારાઓની હરિયાદો રજૂ
કરવા રેલવે ખાતાના પ્રધાન મી. સાવર
આગળ ગયું હતું. પ્રીટોરીયા ખાતે
મથકી ગેરાઓની એક કોનફરન્સમાં
જજીવવામાં આવેલું કે કલરડ લોકોને
ખસ્ટે નોખા ડબ્બા નહીં સુખવામાં આવે
તો રેલવે પર ખુન થશે, જે બાબત પર
ઉપદેશને પ્રધાનનું ખ્યાન બેનું, અને
કહ્યું કે કલરડ લોકોને માટે નોખા ડબ્બા
કેમ કેમાં કલરડ લોકોને વાધો નથી.
જતાં જો તેઓ પહેલા વગરની શી બરેતો
સમજાતાઓ પછી પહેલા વગરને ડાબતી
જ રખવી જોઈએ. મી. પેરીશીનેએ
એવું કહ્યું કે રેલવે પર એક નેટીવ
પ્રેક્ટર નીમાવો જોઈએ. ગેરા ઉતાર
જો કલરડ લોકોનાં અપમાન કરે છે એ
વાત ઉપર તેમણે ખાસ કાર મુક્યો.

જવાબમાં રેલવેખાતાના પ્રધાન મી.
સાવરે ખુન થશે એવી ટીકા કહેલ તેને
વખોટી કાઢી, અને તેન વગળ આવવાનું
ન હોય એવું કહ્યું. કલરડ લોકોને અપ
માન કરવાની વાત પર તેમણે ખ્યાન
આપ્યું, અને જણાવ્યું કે કલરડ ઉતાર
ઓ પાસેથી રેલવેને બહુ કમાણી થાય
છે. કલરડ ઉતારાઓ તરફ સંબંધતા અને
વિવેકથી વરતાવા સુચનાઓ અપવામાં
આવી છે. જમણદારો સામે ઉપદેશનને
હરિયાદો નહોતી તે માટે પ્રધાને પોતાની
જુલાયી બતાવી, કારે બીજા ઉતારામાંથી
કલરડ લોકોને અપમાન સહન કરવા
પડે તેને પ્રધાને સખત રીતે વખોટી
કાઢ્યું, અને આ સ્થિતિને અટકાવ કરવા
જને તેટલું કરવા રેલવેના જનરલ મેને
જરને જણાવશે એવું કહ્યું. માણસનું
તેની આપદીના કારણસર ક્યારે અપ
માન થાય તે પોતાને ખીજકુલ સમજાવું
નથી તથા ઉપદેશનની સુચનાઓ ખ્યાન
માં લેવામાં આવશે એવું પણ જણાવવા
માં આવ્યું હતું.

અમરેલી—તા. ૧ રીએ કેશનોયી
નાતાલ માટે ઉપડી છે. તા. ૧૭ મીના
અરજમાં અને અવી પહેલવા રહી છે.

ડીબરલોમાં રંગની અદાવત

હોકરોનાં લાઇસેન્સનો જવાબ

ગેરફની વિચિત્ર ટીકાઓ

તા. ૨૧ મી જાનેવારીએ ડીબરલી
કાઉન કાઉન્સિલની કમીટી આગળ હોંદી
હોકરોના લાઇસેન્સ રદ કરવામાં આવેલ
તે સમયમાં રજુઆતો કરવામાં આવેલ
હતી. રાજ્યવારના સાધન વગરના મુદ્દ
પહેલા લાગાર હોંદીઓ વતી વડીલે
અસરકારક ભાષામાં કહ્યું કે કાલકાની
વાત બાબતે મુકી આ લોકપર કેટલો
અન્યાય થશે તેનો વિચાર કરો. અરજ
કારો ખીટીક કહેરીઓ છે, કાર પીતા
નથી તથા કહી અનીત કે અધરમ આ
ચરતા નથી. આવા કહેરાઓ માટે કહે
નકાલત મચર છે. તેમની બાબતમાં
આખી કાઉનસિલનો સલાહ સમાજેલો
છે. વહાલાર જને કાયદેસર આલનારા
લોકોપર વિના અપરાધે અન્યાય મુખરવો
કાઉન કાઉન્સિલને ડાબતો નથી ફેરી
એલ તેઓના ધર્મ છે. તેમાંથી તેમને
કાઢી મુકવાથી તેઓને જુએ ચરવાનો
વખત આવશે. તેઓ જુના રહીક છે.
કેટલાક ૨૧ વરસ જેટલા જુના રહીક
છે.

આક કમીટીએ ફરાવ કર્યો કે ૨૦
અરજીઓ એક સામટી કાઢી નાખવામાં
આવી છે તેને બાલે જુદી જુદી ખ્યાન
માં લઇને નિરજીવ કરવો. ખીજે કિવશે
આ કામ માટે ખાસ કમીટીઝ કરાતાં કરેક
અરજદારને તેની જાત, ધર્મ, અર્થના
રહેવાની મુક્ત વિચેરે અનેક સવાલો પડે
જાણી નાખવામાં આવ્યા. બધા ૧૪ થી
૬ વરસના જુના રહીક હતા. એ માણ
મ પડ્યા જતાં ૬ અરજીઓને કાઢી
નાખવામાં આવી, ને બાકીની કણુલ
રાખી. અરજીઓનું કામ બલાસ કરતાં
મેજર મી. જેસને જણાવ્યું કે જે હોંદી
ફેરીઆ અર્ધો ધર્મો કરે છે તેઓ પોતા
ના પેલા હોંદુસ્તાન મોકલી દીએ છે એ
મુરવાર થયું છે. આ લોકોને લાઇસેન્સ
ન આપ્યા હોત તો અન્યાય થયો નજ
મજાત. કેમકે ન કમીટીઝ એમ વગરના
લોકો છે. જો તેમને લાઇસેન્સ ન આપ
વામાં આવેલ હોત તો હોંદુસ્તાન આપ્યા
જાત એવો સંજય હતો.

અમારા અખર પત્રી તરફથી ઉમેરવા
માં આવે છે કે જે હોંદીઓના લાઇસેન્સ

અટકાવવામાં આવ્યા છે તેમને અટકુંજ
કારણ આપવામાં આવેલું કે તેઓ જુવાન
હોવાથી ખીજે ધર્મો ફરી કરે તેમ
છે! જુલમી કાઉન્સિલરોને એટલો વિચાર
ન થયો કે પોતાનેજ જો ૧૦ વરસનો
જુનો ધર્મો બોડવાની ફરજ પડવામાં
આવે તો કેવી રહ્યા થાય!

બેકસખરમમાં કાંદીઓ ઉપર

ગેરાનો જુલમ

(એક અખરપત્રી તરફથી)

આજ કાલ બેકસખરમમાં ગેરાનો
જુલમ બેકસ વધી ગયો છે. તેના કેટ
લાક કામલા નીચે આપું છું:

સત્તાસીમ નામનો એક હોંદી બાઇ
બાકુતી માડી ફેરવવાનો ધર્મો કરે છે.
તા. ૪ થી કીસે અરે રાતના બાર કામે
તે ગેરાજાનનીમાં રહેકન આગળ પોતા
ની માડી લઇને ઉભો હતો. ત્યાં નજીક
પણ પાતાળી માડી લઇને ઉભા હતા.
સત્તાસીમને પોતાની આગળ ઉભેલો
જોઇને તેમણે આવી તેની માડીમાંથી
તકીયા ફેકી દીધા, બતી જુલાવી નાખી,
અને ઘોડાને પગબા. ઉભી વખતે
ઘોડાના હાલેસનો પટો કાપી નાખ્યો.
આ કામ એવી રીતે કરેલું કે રસ્તામાં
અધવમે માડી માલતી અટકી પડી તારે
જ તેને અખર પડી. જો તેના ઘોડા
તોફાની હોત તો કાઇ જાતની અરાખી
થવાનો વખત આવત આવો જુલમ આ
હોંદીપર વિના અપરાધે થયો. કેસ કોરટ
માં સર્જ જવામાં આવ્યો. કેસમાં કાક
લાલે છે એવું જણારી માજીમેટે
આરોપી ગેરાઓને છોડી મુક્યા.

૨ જો કામલા: એક મુઝરમ હોંદી
બેનોનાયો અજેની મારફીટમાં માલ લેવા
આવતો હતો. તેનાપર એક ગેરાએ
મીઠાઇને એવો માર માર્યો કે ખીચારાના
મ્હોંમર્યા લોકોની માર પહેલા લાગેલા.
આ જોઇ મી. નામરજી નીજાલાઇ એક
પોલીસને બોલાવી લાવ્યા. પોલીસ ગેરાનું
નામ લખી ગયો. પણ નામ લખીને
તેણે કામ ચલાવવાની તેની ફરજ બજાવી
હોય એવું આજ સુધી એવામાં આવ્યું
નથી.

કેસ ૩ જો: એકજ મહીનામાં આ
ત્રીજો કેસ પણ જણવામાં આવ્યો છે.
તેમાં મારફીટમાં આવેલા એક કીનદાર
નામના હોંદી બાઇને એક ગેરાએ માર્યો

હતો. મુકમીઓ મારતાં પેલીએ નજરે
ભેજેલ. છતાં માછરને તેને કાંઈ પણ
જાણ કર્યા વગર ઊઠી મુકમી. માછરને
કાચુલાં જણાવેલ કે મારે સખત મારેલ
હોય એવું તેને લાગતું નહોતી સખતની
જરૂર નથી.

અવિષ્કારી હોદીઓને મારકીટ ઊઠવી
પડે એવાં ચિન્હ પણ દેખાય છે. રસ્તે
માલતા હોદીઓને પણ પછાડી મારી
લે છે. મરીન હોદી કાઠીઓપર હાથ
નાખતાં નાખાયક મારાઓ જરા પણ
જાણતા નથી. આ મામલાને જ દો
પરત કરવા હું જાણેના હોદીઓને વિન
કું છું. મરીન માછલપર હાથ નાખે
છે તેટલાથી જ માલદાર બોલે. એટલે
જમણાં નહીં લીએ તો આમળ જતાં
તેમને પોતાને પણ સોંપવું પડશે.

ડરખન ટાઉન કાઉન્સિલ

કોલોનીઅલ હોદીઓને જવાબ

લોક વખતપર કોલોનીઅલ-મેન હોદી
ઓ વતી એક ડેપુટીએ ડરખનના મેયર
ની મુલાકાત લઈ પોતાની કેટલીક કાડ
મારીઓ રજૂ કરી હતી. પ્રજાજી આ
ડેપુટીએ વતી મી. શેખને આ કાડ
મારીઓ જાપીતવાર ટાઉન કાઉન્સિલ ઉપર
મોકલી હતી. તેનો ટાઉન કાઉન્સિલ તર
ફથી એવો જવાબ મળ્યો છે કે:-

લાઇસેન્સની અરજીઓ ઉપર ખાન
દેવાની બાબતમાં લાઇસેન્સ અમલદારને
કાઉન્સિલે સુચનાઓ કરવી એ વાત સ્વી
કારવા કાઉન્સિલ અસક્ષમ છે; કેમકે એમ
કરવાથી, લાઇસેન્સ અમલદારના સુકાદા
ઉપર ન્યાય કરનારા મંડળ તરીકે તેની
લાયકતામાં આપો આવે.

સ્વચ્છ કપડાં પહે નાર હોદીઓને મને
લાં મેલવા સામે બેઠકાવલ ન મુકવામાં
આવે એવી માગણી કરવામાં આવી હતી.
આ બાબતમાં મામલો મુસાફરી કરનારા
ઓ માટે ખાસ જગ્યા મુકવર કરવાની
કમીટીને સંતા આપનારે પાસે જે મેયર
તથા બીજાને હાજરી રીતે લાગુ પડે છે
તે વિષે ડેપુટીએને જણ કરવી.

પ્રજાના કાંઈ પણ જામને અપમાન
પહેચે એવી ચરતોથી ટાઉન કોર્સ બોડે
અપાવે ન જોઈ. એવી માગણી કરવા
માં આવી હતી. આ બાબતમાં ટાઉન
કોર્સ બોડે અપનાવેલો તે અનુકૂળ

ચરતોથી કાંઈ અપાવે એવો કુદમ કાઉ
સિલ કરી શકે નહીં.

સરતના મેદાન પાસેના રમત મેદાનના
મેદાન ઉપર હોદીઓ માટે ખાસ સમવડો
કરવી એવી માગણી કરવામાં આવી હતી.
આ બાબતમાં જણાવવાનું કે હોદીઓની
નોખી નોખી કલમોને માટે એક ખાસ
મેદાન મુકવર કરવામાં આવ્યું છે, અને
તેમાં સુધારા વધારા કરવાની વાતને
ખ્યાલમાં લેવા કાઉન્સિલ તરફથી છે.

ગ્રોહીમાં સામાન વેચવા આવનારા
હોદીઓને બાકારો મળે એવી વીચીની
સમવડ કરવી એવી માગણી કરવામાં
આવી હતી. આ સંબંધમાં કહેવાનું કે
ગ્રોહીમાં સામાન લઈ આવનારા મેયરો
ને એવી ખાસ સમવડ નહીં અપાતી હોવા
થી હોદીઓ માટે એવી સમવડ કરવાનું
ધારવામાં આવતું નથી. વળી હોદીઓ
ને ગ્રોહીની આસપાસ એવી સમવડ
ખુલ્લો હોવાથી પણ સમવડ કરી આપ
વાનું ધારવામાં આવતું નથી.

ડેપુટીએ એવી રજૂઆત કરી હતી
કે હોદીઓના જાતિ જાતમાં રસ્તા, પગથી,
બત્તી વગેરે બાબતની કંઈ સંજ્ઞા રાખ
વામાં આવતી નથી. આ બાબતમાં કંઈ
સમારકામ કે બત્તી વગેરેની જરૂર વિષે
ફરીવાર મતો અગ્રાણીની માફક બત કે
કોમનો બેઠક રાખવા વિના તેપર ખ્યાન
આપવામાં આવે એમ કમીટી જણાવવા
માગે છે.

ડરખન હોદી રમશાન

રમશાનમાં પાણી મેળવવા સંબંધમાં
ટાઉન કાઉન્સિલે વિરૂદ્ધ જવાબ આપ્યો
પછી તે બાબતમાં સંખ્યાબંધ સહીઓ
લઈ ટાઉન કાઉન્સિલપર અરજી ફરીથી
મોકલવાના ઇરાદાની ખીના અમારે 'ઇ.
ઓ.' માં હવેના સેક્રેટરીએ જાહેર કરી
હતી. સાર બાદ એ અરજીપર ૧૦૦
જેટલી સહીઓ લેવામાં આવી છે, અને
તે ટાઉન કાઉન્સિલપર મોકલી દેવામાં
આવી છે. ટાઉન કાઉન્સિલની સુધવારે
મળેલી મોટીમાં આ અરજી દાખલ થતાં
આખી કાઉન્સિલની કમીટીપર તે મોકલ
દેવાનો હુકમ થયો હતો.

કાદ મા-ના. ૧૫ માં કે મુઆરીએ
રજીસ્ટ્રેશન અને યુરેવ અધિકારીનાં મંદરે માટે
કાલનાથી ઉરડો.

ડરખનમાં મરકી

એક વધુ કેસ

ડરખનના તંદુરસ્તી ખાતાના વડાએ
જાહેર કર્યું છે કે તા. ૫ જાની સાંજે
એક મરક નેટીપને પ્લેન બાથ પડ્યો
હતો, જેથી તેને સેલીસબરીના ટાપુ ઉપર
લઈ જવામાં આવ્યો છે. પોસ્ટમાં જે
મકાનોમાં ઉદ્ધર પડેલા ત્યાં આમળ આ
નેટીવ કામ કરતો હતો.

વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે બીજા
બાગમાં મરકોના ઉદ્ધર માલુમ પડેલ છે,
જે કે કાંઈ નવે ઠેકાણે તેનો એક કામળ
થયો હોય એવું માલુમ પડ્યું નથી.

મકાનોને તથા કુકાનોને "રેડ-પેન્ક"
કરવાના ધારા અમલમાં મુકવાનાં પગલાં
લેવા સરકારી પ્લેન કમીટીએ હુકમ
કર્યો છે.

લોક-સખરમમાં શીતળા

તા. ૪ થાએ લોક-સખરમથી રૂદર
જણાવે છે કે હાલકત માલુમ પડી છે
તેટલાથી તો શીતળાનો મરજ હોદમક
રીને કાણમાં આવેલ જણાય છે. તથા
અઠવ ડીઆમાં એક જ કેસ થયો હતો.
એક રૂદર ૩૦ કેસ, અને ૧૨૦ એપ લાગુ
પડવાથી સંખેલ કેસો થયા છે. રૂદર એવા
ઓમાં બીજકુલ હેલાયું નથી, પણ માલ
દીંદી, મલાલ, અને રૂદર લોકોમાંજ
રહ્યું છે. નોરવુડ ખાતે એવાનો ફક્ત
એક કેસ થયો હતો. તેનો એપ બીજને
લાગુ પડે એવો સંજ્ઞ પણ મુદત વીતી
જવાથી દુર થયો છે.

તા. ૭ થાએ લોક-સખરમથી રૂદર
જણાવે છે કે જે વધુ શીતળાના કેસોની
તંદુરસ્તી ખાતાને ખબર કરવામાં આવી
છે. જેમાંને એક મલાલ લોકોમાં એક
બાળકનો કેસ છે, અને બીજો કેસ રૂદર
કીઓલનો છે. આ માલુમ મલાલ લોકો
સનમાંથી કલિવલેડ ખાતે આવ્યો મળ્યો
હતો. જે જાતમાં શીતળા કાલ્યાને લમતી
મોકલ્યું કરવામાં આવી છે.

પેરદુબાસમાં ગયા અઠવાડીઆમાં ૬૬
તાલ પડેલી, બોંબ ફેલાયા અને કારે
વધેલ લઈ રહી હતી. સુલેદ પગરાવવા
ચરકાર જનતા પગલાં લીધાં છે.

કેનેડાના હિંદીઓની સ્થિતિ

કા. સુંદરસીંહ સુ. કહે છે ?

પશ્ચિમ કેનેડાના મુખ્ય શહેર જેવા બ્રાન્સ્ટોન ટોરોન્ટો શહેરની કેનેડીયન ક્ષણ ના સભાસભા સન્મુખ કેનેડાના હિંદીઓ ના ખેરખાદ ગા. સુંદરસીંહ, હિંદીઓ સુ. મામે છે, એ જતાવનાર બાબત હાલમાં કરુ. હવે, તેનો 'ટોરોન્ટો ટેલી ગ્રાફ' નામના પત્ર ઉપરથી નીચે મુજબ સાર જાણી આપીએ છીએ:—

ગા. સુંદરસીંહ કરુ. હવે કે. અમે કેનેડાની સરકાર પાસેથી બહુ માંગી નાખતા નથી. પ્રમાણિકપણે રખત રમવા માં આવે એટલું જ અમે માંગીએ છીએ. હિંદુસ્તાનથી આવનાર ઇમીગ્રેને સીધી સ્ટીમરમાં આવવું પડે એવી ફરજ પાડ નારી કલમ છે તે નાણુદ પાસે તે સીખ લોકો ને મામે છે તે મળી રહે તેમ છે. હાલની કલમમાં ઇમીગ્રેન્ટ પાસે ૨૦૦ ડોલર હોવા જોઈએ એવી ફરજ છે. તે તે ઠીક, પણ મુખ્ય મુશીબત તે એ છે કે તેઓને એક સીધી સ્ટીમર મળી શકે તેમ નથી. ફોર્મકોન આગળ તેઓને સ્ટી મર બહુલીજ પડે છે, અને તેમ કરતાં તેઓ તુરંત પ્રીવીયીટીઝ ઇમીગ્રેન્ટ બની જાય છે. જે તે કલમ નીકળી જાય તે કેનેડાની અંદર વસી રહેલા હિંદીઓ તેઓનાં બાળ બચ્ચાને રક્ષણે ખોલાવી કહે, અને આખર બરેલી રીતે રહી કહે. એ કલમ નીકળી જવાથી લોકોનો અહીં પસાથિ ધવાની ખાસ્તી રાખવાનું કારણ નથી. બહુમાં બહુ હળવેક કુદરો આવે એવો સંભવ રહે છે.

હવા પાણીનો સુવાહ

લાહોરની આજપાસના બામનાં હવા પાણી અહીં જેવાં છે. સર્વ ઠંડી સખત પડે છે. એટલે ત્યાંથી આવનારા હિંદી ઓ અહીંનાં હવાપાણી સહન કરી શકે તેમ છે. સીખ લોકો જ વરજા થવાં અહીં આવતા કર થવા છે ત્યારથી તે આજ દિવસ સુધીમાં તેઓ વિષે કંઈ મુશીબત ઉભી થઈ નથી. અહીં લગભગ ચાર હજાર હિંદીઓની વસ્તી છે, અને અહીં રહેતા જાપાનીઓ ચીનાઓ તથા ઇટાલીયનો સાથે સરખાવતાં તેઓ કેનેડા ને રીકાને એવી પ્રજા નથી જેમ કેમ હાલ કહે એવું નથી.

હિંદીની અસાંતિનું એક કારણ અહીંના હિંદી સાથે કેનેડાની સરકાર આમ સખતાઈથી વરતવાનું આણુ રાખે તે હિંદુસ્તાનની અસાંતિના બહાનાં થી હોમવા જેવું થશે એમ મારે કહેવું જોઈએ. ક્રીમ લ્યોરન હિંદુસ્તાનમાં છે તે દરમિયાન જે કોઈ પરરાજ્યની પ્રજા પણ હોમવે છે એવા કોઈ હિંદીઓ આપવામાં આવશે. તે તેથી હિંદુસ્તાન ને બીટીસ સહેનસાહતમાં કામ રાખવા ને વધારે મદદમાર પગલું બરડુ. કહેવા શી. અને મુજબમાં આણુ છે કે હિંદી ઓ મુનાઇટ રેટસમાં જ્યાં તેમને વધારે છુટ છે, ત્યાં કેમ વસ્તા નથી. તેના જવાબમાં મારે કહેવું જોઈએ કે તેઓ બીટીસ વાવડા તમે મળ્યા વરસથી રહેતા આખા હોવાથી તે વાવડા તમેજ રહેવા હું વધારે પસંદ કરે છે. વાનકુવરમાં જાપાનીઓ અને ચીનાઓએ બોરા લોકો સામે લોકાન મચાવ્યું ત્યારે સીખ લોકો ને તેમાં સામેલ થવું કહેવામાં આવ્યા હતાં તેઓ જાગ્યા રહ્યા તે બતાવે છે કે તેઓ કેવા વહાદાર સ્વભાવના છે. એટલું જતાં પણ બીટીસ ન્યાય મારણુ કરનારા દેશમાં પણ તેઓની સામે બેદ બાવ રાખવામાં આવે છે.

મારે કહેવું જોઈએ કે કેનેડાના રાજ દારીઓની અજાનતાને લીધેજ હિંદીઓને છુટ મળવામાં દીલ થાય છે. અહીંનાં કારકારીઓ આ સવાલ જોટલા વહેલા સમજશે તેટલો બીટીસ સલતનતનો પાસો વધારે મજબુત થશે એ સમજવાનું છે.

નાથસીઆ કેસ

બહી અઠાઇત આજબ જતાં અટકાવે.

નાથસીઆ કેસ નામથી જાણીતો કચેલ કેસ ઇમીગ્રેશન કાયદાનો હડકોટો બહુમ જતાવે છે. આ કેસને ઠેક છેવટ ની કોર્ટ સુધી લઈ જવા કેટલોક વખત થયાં હોવાથી કરવામાં આવી હતી, અને તે મારે પગલાં પણ લેવાઈ ચુકેલાં. તા. ૭૧ મી ડીસેમ્બરે આ કેસ વડી અઠાઇત આજબ જતાં કોર્ટે એવું જણાવ્યું કે આ કેસમાં નાતાલની સુપ્રીમ કોર્ટના મુકાદા સામે અપીલ થવા હેવાનું ડહાપણુ બરેલ મજબૂમાં આવતું નથી. આ પ્રમાણે આ અજાનનો કેસ અટકી પડ્યો છે.

રોડેશીઆમાં એન્ટી-એશીઆ ટીક ધખારો

'કેરોનીકલ' ની ઝેરી ટીકાઓ

તા. ૮ મીના જુલવાથોના સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે અમુક એશીઆ ટીકાને વેપારી લાઇસેન્સ આપવાની ટાઉન કાઉન્સીલે ના પાડી હતી. કાઉન્સીલના મુકાદાને એડમીનિસ્ટ્રેટરે ફરવી નાખ્યો છે. જાના ઉપર ટીકા કરતાં ત્યાંનું 'કેરોનીકલ' પત્ર એવી ટીકા કરે છે કે એશીઆટીક વેપારને લોકો તુકસાનકારક મળે છે એ બતાવી આપવાના પોતાના પ્રયત્નો ટાઉન કાઉન્સીલ દીલા મુકાદા નહીં એવી અમે આશા રાખીએ છીએ. ટાઉન કાઉન્સીલે મોઝ વખતપર લોકોને એવી ચેતવણી આપી હતી કે હિંદીઓ પાસેથી ખરીદીને માલ બારીક રીતે તપાસ્યા વગર વાપરવામાં નેખાયો સમા એલાં છે. આ ઉપરથી 'કેરોનીકલ' કુચ જુ. છે કે ફેરીનો ધધી બંધ કરવાનો વખત હવે આવી લાગ્યો છે. ફેરીઆથી રોમ ફેલાય છે એ વાત કાઉન્સીલે ચોક્કસ કરેલ હોવાથી ફેરીઓ ધધી બંધ કરાવવા તેની પાસે વજનદાર કારણો છે. જો અ. બાબતની સત્તા કાયદાથી ન મળતી હોય તે કાયદામાં ફેરફાર કરવો, અને એ રીતે કેમની તંદુરસ્તી જાળવવાને જોઈતી સત્તા મેળવવી.

નવું ખીલ

નવું ઇમીગ્રેશન ખીલ જે તા. ૮ મીને ગ્રહારે યુનિયન પારલામેન્ટમાં ખીલવાયેન મારે રજુ થવાનું હવે તે વિષે, યુનિયન પારલામેન્ટના કામકાજના હેવાલ દરમ્યાન ફકરે કાંઈ જણાવેલ નથી; જે થી તે દિવસે ખીલ નીમણુક પ્રમાણે કાય માં લેવાનું લાગતું નથી.

રેડ કરસન્ટ સોસાયટી ફંડ

લેડીસ્મીથ

ધી મી. મુલ્લા તારથી જણાવે છે કે કેનરડાનડીનોપલ ખાતે પહેલાંયાવા મારે જોડાનસમરગ તુરફી કેનસલ જનરલ મી. યોહાનસ એને મોકલવા પા. ૩૨૫ નો પ્રાઈટ ગ્રહારે રજીસ્ટર કરવામાં આવ્યો છે.

પરચુરણ

તા. ૪ થીએ ના. સહેનશાહ વિલાપત પહેલિયાં તેમને બારે માન આપવામાં આવ્યું હતું.

મી. હેલનએ કેપટાઉન પહેલિયાં કેટલાક મિત્રોએ ડરબનથી તેમને આવકાર ના સંદેશો મોકલ્યા હતા, અને બહી ઇન્કબોમાં દર્શાવી હતી.

ઇન્કબોમાં બીજા સંબંધમાં મુનિયન સરકાર અને વડી સરકાર વચ્ચે કંઈ પણ વહેવાર ચાલ્યો છે કે નહીં એવો સવાલ મુનિયન પારલામેન્ટમાં પુછવાની મી. આલેક્ઝાન્ડરે નોટીસ આપી છે.

જીઆલ્ફરના પ્રિટીક મુકે પહેલિયાં માનપત્રના જવાબમાં ના. સહેનશાહે જણાવ્યું હતું કે જીઆલ્ફરના લોકોના મલા માટે અને હાલના લોકો માટે છે તેટલીજ લાભથી છે.

ઇજીપ્તમાં કેરો ખાતે વસતા હાંદીવાનો એ ના. સહેનશાહ ઇજીપ્તને કીનારે પહોંચે સ્થા તે વખતે પોતાના તરફથી એક મુખ્યારજનાદીનો સંદેશો મોકલ્યો હતો.

છાપામાં એવી વાત બહાર આવી છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ઉદ્યોગો માટે જાણીતી મુજુરોની તગી મટાડવા માટે રિયિયન અને ઇટાલીયન મજુરોને બોલાવવામાં આવનાર છે. મુનિયન સરકારે આ વાતનો ઇનકાર કર્યો છે.

તા. ૧૫ મી સુધીમાં પ્રીટીટોરિય રેલ્વે ઓરિન્ટન-સની હોમે એ લતામાં મોરાર્જી સિવાય બીજા જાતના લોકો મોરાર્જી પર કામમાં નોકર કરીનેના ફરજિયાત સિવાય રહી શકશે નહીં. તે ઉપરથી તા. ૧ થીના 'લીડર'માં એક લેખમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે બીજાં ટાઉનશીપ સંબંધમાં પણ પ્રીટીટોરિય સંબંધમાં થયું છે એમ કા માટે ન કરી શકાય? જાણીતી ની છેવટે ઉમેરવામાં આવ્યું છે કે મોરાર્જી અને કલરડ જાતોને સેળમેળ થવા દેવા થી જે અપાતક પરિણામ આવે છે તે જાણવા દેવા તે ફરેટાઉન અને માર્કેટસ ટાઉનમાં રહે એક ફરેટ કરી ગેવા થી ખાતી થશે.

'ઉડીય' પેટીપટ' પત્રમાં એક જાનુબી મુસાફરે રેલ્વે સેલ્સમેન્ટ અને પ્રીટીટોરિય રેલ્વેમાં મુસાફરી કરી જાના હાંદી ગીરમીટીયાઓની કમળનક દેશનો ચીતાર આપનાર લેખ લખ્યો છે. તે ઉપરથી એવામાં આવે છે કે જાનુબી હાંદી ગીરમીટીયાઓને પણ નાતાલના ગીરમીટીયા જેવાજ દુ:ખો સહન કરવા પડે છે. તે લેખનો લખનાર આ દેશને કોઈ ભરેલી ગ્રામમીટીયુ' રૂપ આપે છે, અને તેમાં ગીરમીટીયા મોકલવાનું જાનુબી આવી સુચના કરે છે.

ના. સહેનશાહ વિલાપતમાં પહેલિયાં હાંદીથી વાઇસરોયે એવો સંદેશો મોકલ્યો છે કે હાંદીમાં મુખ્ય સહેરોમાં સજાઓ બરાબ હતી અને પ્રજાના પ્રતિનિધિઓને સજા આપવામાં આવી હતી તે ઉપરથી ધારાસભાના પ્રમુખશીવ મેંમ્બરે તંબા દેશી રાજ્યો આ તકે પોતાની અને હાંદીના લોકોની ઉઠી વફાદારી અને સુસ્ત રાજ બક્ષિત કરીથી દર્શાવે છે. ના. સહેનશાહની ઉદારતા અને વિલસોજ પડે ઇન્કાંડ અને હાંદીજાતના વધારે બાકી મોકલ્યાં છે.

પરમાલુક નામના હાંદી કોકરાન, નાતાલમાં ઇખલ થવાના હક જાણી કેસ મધે અલ્લાહીએ નાતાલની પ્રતિક સુધીમ ફોરડમાં સાંબળવામાં આવ્યો હતો. કોકરાનો તેના બાપ સાથેનો સંબંધ પુર વાર કરવા આઠ મેડીડેના રજુ કરવામાં આવી હતી. કેસ જે ચાલતી સુદત પછી હાથમાં બેવા ફોરડે ઠરાવ કર્યો હતો.

બેન્ક-સ્ટીલના બે હાંદીઓને જનરલ ટીલરના લાઇસેન્સ માટે ત્યાંની હાઉન કાઉન્સિલને અરજીઓ કરી હતી, જે હાઉન કાઉન્સિલે કાઢી નાખી હતી. કાઉન્સિલની તેજ ચીટીંગમાં હોકરના લાઇસેન્સ માટે ૪ અરજીઓ આવી હતી. અરજદારોને જુના રહીશો મળ્યા તે કચુલ રાખવામાં આવી હતી. છતાં કાઉન્સિલમાં એવી ચર્ચા થઇ હતી કે વધુ અરજીઓ થશે તે સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.

મીસીસ અબદુલા હાજી આદમ, મી. મુસા હાજી આદમ મી. સાલે સહમદ તથા પરદુસ મી. હાજી અબદુલાના બીજા કુટુંબીઓ તેમનાં પર આવી પડેલી આફત માં તેમને હાંદીજાતની તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના નેપા તોખા બાનવાથી વિલાપના તારો અને બીજા સંદેશો મળ્યા છે તે માટે તે સરને શાંદીઓનો 'ઇ. ઓ.' દ્વારા આભાર માને છે.

ડેલાઓખાએના હાલના પ્રિટીક કોન સહે તંદુરસ્તીના કારણસર પોતાનો હોસિ કોઠી દેવા જણાવ્યું છે.

અરમાપતીઓને જવાબ

"ઇ. ઇ. પો."—તમારા નામકામ સાથે હુંમાં નાખી શકાયો.

અ. ઇ. ઓ.

હીવા મદસે ઇસ્લામીઆ

સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૪-૨-૧૨ ને રવીવારે બે વાગે હીવા મદસે ઇસ્લામીઆની મીટીંગ ડર બનની સુરતી મસજીદની યુજસતી સુલ ના મકાનમાં ભરવામાં આવી હતી. કામ કર મતાં વાઇસ પ્રેસીડન્ટ મી. ઇસમાઇલ આદમ વુટલા અને બેપ્રેટ સેક્રેટરી મી. કાઉન અસમાલ કોપાને બહે મતે નીમવામાં આવ્યા. ફરેક બહે ઇફમ શીખવાથી ઇં કાપડા છે, ઇફમ શીખેલો માણસ કેવાં કેવાં કામ કરી શકે છે, અને પોતાની ઇફમી કેવી કારી રીતે યુજરી શકે છે એ વિષે લાખણો કરવા બાદ હાજર રહેલા મેમ્બરોએ પ્રાસીક પ્રી, તથા હાખલ લવાની પ્રી આપી. સરકુ સોસાયટીમાં બે ચોપડીઓ મી. ઇસમાઇલ આદમ વુટલાએ વધીસ આપી. મી. હાજી ઇસુપ ઉમરે પા. ૧ લીલાહ સદરકુ મદરેલા માટે આપ્યો. જે આભાર સાથે સ્વીકારી સલા વિસર જન થઇ હતી.

હાંદી મારકેટને હુંદો

ગોરાઓની મારકેટ નીબાવવા

ડરબન ટાઉન કાઉન્સિલની તા. ૧૨ મી એ મળેલી મીટીંગમાં એવી ચર્ચા થઇ હતી કે હાંદી મારકેટના નફામાંથી અજે મારકેટના ખાતમાં અધિક રકમ આપવી. મેરમેને આ બાબતમાં અધિક કમી થઈ વધુ ચર્ચા કરા સવાલ મુજાતી રહ્યો હતો.

કલરડ લોકોનો કેનફરન્સ

ડા. અબ્દુ રહેમાનના સાપક્ષ
ની વિમત

કલરડ લોકોના પ્રતિનિધિ મંડળ એ.
પી. એ. ની હ મી કેનફરન્સ જોહાનસ
બરમ ખાને મળેલી સંદે ડા. અબ્દુ રહે
માને પ્રમુખપદેથી જે બાલોલી બરેલુ એટલું
જ નહીં પણ પોતાના કામમાં બહુ દક્ષતા
અને બળ બતાવનાર સાપક્ષ કરતું હતું.
તેનો સાર અમારે અપાઠ અમેલો છે. તે
ની કેટલીક વિમત નીચે મુજબ છે:—

ડા. અબ્દુ રહેમાને કહ્યું કે:—તમા
રીજોમાં ક્યાંય મારા પાંચવામાં એવું
નથી આવ્યું કે અમુક પ્રજામાં અથવા
કે દેશમાં એક જાત સુખચેતના છંદગી
મુખરતો હોય અને પાંચ જાત રાજપુત્રી
થી તેઓને માટે મજુરી કરતા ૧૫,
અને તેમ છતાંજે એન બોગવનારો એક
જાત દેશને આપાદ કરનારા પાંચ જાત
ની સાથે વ્યવસ્થાથી વસતો હોય. માત્ર
દક્ષિણ આફ્રિકામાં એવું ચાલે છે. જોરા
ભોજા કાળા ભોજા સાથે વસતાના પોતા
ના હસકાને 'નેટીવ પોલીસી' નામ આપી
તેને અમલમાં મુકવા મળે છે, તે મુજબ
આપણે જોરા ભોજા સાથે કેવી રીતે વસ
તવું એ મુકરર કરી તેને 'વ્હાઇટ
પોલીસી' નામ આપી તે અમલમાં મુક
વાનો વખત આવી જાએ છે. આપુ
વલણ જેમ વહેલુ પકડવામાં આવશે તેમ
બંને પક્ષ એક બીજાને વહેલા સમજતા
સીખશે, અને આપણામાં સ્વદેશાભિમાન
નો તણખો મુકરતો બેઠકશે.

આટલા સાર આપણે કાલની આપણી
સ્થિતિનો વિચાર કરીએ. આપણી પાસે
ત્રણ મુખ્ય સવાલ વિચાર કરવાના છે.
આપણો સવાલ, નેકનેલીટીનો સવાલ
અને જેને નેટીવ પ્રીમીયમ કહેવામાં આવે
છે તે સવાલ. આ ત્રણે સવાલ કલરડ
ભોજા તથા નેટીવોની હકમાતીને અંગે
અમલતા બરેલા છે.

આપણો સવાલ

કમ્પ કાલમાં ડચ અને અંગ્રેજ બંને
વચ્ચે ભારે વિખવાદ ચાલી રહ્યો છે.
અ ભોજા માને છે કે આપણી ઉપર નેક
નેલીટીનો બહુ આધાર છે. તેથી તેઓ
પોતાની આપણે મજબુતીથી પકડી મેરા
છે. પોતાની આપણે ખાતર દેશની કેટ
લીક આપણીને બાંધ આપવાને તેઓ
તમવાર છે. આજ આમલમાં આપણી

સલામતી માટે, આપણી અવિખનની
આપણી માટે આપણે કમ્પ આપણી
કરવી તે બહુ વિચારવાનું છે. એટલું
મેકકસ છે કે અમુક એક પ્રજામાં—
દેશમાં એક જાત સામાન્ય ન હોય એ
સુધી તે આખા વધી કહે નહીંજ. અહીં
કેટલીક લાંબી દલીલમાં કિતરી ડા. અબ્દુ
રહેમાને અંગ્રેજ આપા ડચ આપા કરતાં
બહુ ખેડાએલી હોવાથી અને સાદિલને,
વિચાળ બડોળ ધરાવતી હોવાથી તેની
કલરડ લોકો માટે અલામલ કરી હતી,
અને ડચ આપણે પેશાની મળી સીખવા
ની જરૂર બતાવી હતી.

નેટીવ સવાલ

નેટીવ સવાલનો વિચાર કરવામાં કમ
રડ લોકોની નેકનેલીટીનો વિચાર સાથે
સાથે મધ જમ તેવું છે. એટલે નેટીવ
સવાલનોજ વિચાર આપણે કરીએ. કોઇ
પુછશે કે નેટીવ સવાલ શું છે? આનો
જવાબ કહેલો નથી. નોખા નોખા વર
ચના લોકો તેને નોખા નોખા રૂપમાં
મુકે છે. આજોના મલેકો તે સવાલને
એક અરથ કરે છે, જોરા બેકુઓ તેને
બીજો અરથ કરે છે, સારે વળી જોરા
કારીમરા અને મજુરો તેને ત્રીજા રૂપમાં
મુકે છે. આજુના મલેકોની ચીંતા એ
છે કે જેમ અને તેમ સરત કામદારો
મળે એવા કા હાઓ અમલમાં મુકાવવા;
એટલે તેઓ અને તેટલો વધારે નહો કાઢી
કરે. બેકુ લોકોની ચીંતા એ છે કે કમ
રડ લોકો તથા નેટીવ લોકો કેમે કરીને
તેઓના કુલામ રહે તો કાર. જોરા
કારીમરાને કિરર એ કે કે કાળા લોકોને
કારીમર ન થવા દેતાં કમેલો મજુરો
રાખવા. મધાય આમ પોત પોતાને કામે
એવા રૂપમાં નેટીવ સવાલનો વિચાર
કરે છે.

વરસો થવા તે આને આ રૂપમાં જ
અરથાવા કર્યો છે. કોઇ વખત અમ્મમ
આપણા, તે કોઇ વખત આકરી આપા
માં. હવ વરસે પારલામેન્ટમાં તેની ચર્ચા
થવા કરે છે, આપણોમાં જવાબદાર તથા
બીનજવાબદાર માણસો તેની ચર્ચા કર્યા
કરે છે. બધા સમજમ એકજ નજર
એટલે પોતાના—જોરા કેમના સ્વારથની
નજરથીજ તેને વિચાર કરે છે. 'કપ
અમલી મેગેઝીન' માં થવા મજુરો રાખ
નાર એક જોરામ કહ્યું હતું કે દક્ષિણ
આફ્રિકા જેવા ઉછરતા દેશમાં તામેદાર
રહે એવો, કહેરીના હા વસરની, અને
સાંમ મજુરી કરનારી પ્રજાને જોરો જામ

હોવાની જરૂર છે. તે લખનારે બીજી
વખત લખ્યું હતું કે "કોમથી ના કહી
કમલો નહીં કે સખ્યાન થ મજુરો રાખ
નારા અથવા રાખવાને માનનારા લોકોમાં
જેવી માન્યતા છે કે સ્વતંત્ર ન હોય તે
વા લોકોની મોટી સખ્યા હોવી બેધમે
અને તેઓને મરજી પડે તે રાજ્યમે રાખી
કાલ્ય જેવી સ્થિતિ હોવી બેધમે. નેટી
વોએ કામ કરવુંજ બેધમે. તેઓને
આજુસુ રહેવા હા કાલ્ય નહીં, અને
જેવી દરજ્જા પાડનારા કાલ્ય કાલ્યાન
બેધમે."

મજુરો કમ્પનાર લોકોના વિચારો
હા એવા ને એવાજ છે, અને એ
અમલમાં લાવવા માટે નેટીવોપરના કર
માં વધારો કરવે રાખવાનું કમાણ કરતાં
જોરા આજેવાનો કરમાવા નથી.

[અધુર.]

હિસ્તાનના ટપલ

તા. ૧૦ મીના અરસામાં ટીમેરીકમાં
આવી પહોંચશે.

તા. ૧૨ મી એ અમરસોલીમાં જવા
બંધ થશે.

તા. ૧૬ મીના અરસામાં અમરસોલી
માં આવવા વધી છે.

તા. ૧૭ મીના અરસામાં સોમાલીમાં
આવવા વધી છે.

તા. ૧૯ મીએ સોમાલીમાં
બંધ થશે.

તા. ૨૩ મીના અરસામાં પાલમકેટામાં
આવવા વધી છે.

તા. ૨૪ મીએ પાલમકેટામાં જવા
બંધ થશે.

૨૬ મી એ અમરસોલીમાં જવા બંધ
થશે.

વોસલનટીનથી મી. અસમાલક સાથે
છ લહેર અને મી. ફાર સાથે છ લહેર
થાય છે કે મીખલી તાલુકામાં આવેલ
આલીપોર અને પારડી મામ વચ્ચે એક
નાની સરખી નદીપર પુલ ન હોવાને લીધે
અડચણ પડતી. તેથી પારડીના એક
હોદ્દા મી. હકન મુસા છીજા હુ
૧૯૦૬ માં એક ઉપરાજ (આજો પા
૧૭) થયેલ. તેનો હીસાબ કે પછલા
ના ઉપરોમ વિષે કાંઈ સંબળાએલ નથી,
તો લાગતાવળગતાને તે બાબત ખસમાં
એવા સુચવવામાં આવે છે.

હિંદનાં અસલી કામો બધારણુ

(અમા બંધી ચાલુ)

હિંદના પુરાણુ સુધારાને એક અભ્યાસી પ્રેરિતર મેકસમુદર- "હિંદ આપણને શું લીધવી હશે?" એ નામના પોતાના પુસ્તકમાં એક જગ્યાએ આ વિષય ઉપર નીચે મુજબ લખે છે:-

"કુદરતનો સવલો ખળનો, સત્તા અને ખુબ સુરતી-કેદલાક કામમાં તો પૂર્વી ઉપરનું સ્વર્ગ-ના અંધારથી અરપુર સુલકની શોધમાં આપી દુનીયા ખોળતાં અને જે દેશ હાથ લાગ્યો તે અરતખંડ છે. અને પુછવામાં આવે કે દુનીયાના ક્યા જાગમાં મનુષ્યનું મનજ પધ્વીજ સરજ રીતે ખીસેલું છે, દુનીયાના ક્યા જાગમાં છ'દ્ગીના મોટા મોટા સવાલો ઉપર પધ્વીજ બારીકાઈથી ખ્યાલો કરવા માં આવ્યા છે, અને ખોટો તથા કેન્દની શીલસુરીના અભ્યાસીએજી ક્યાન ખેંચાય તેની રીતે છ'દ્ગીના યુગવધ્વી કરેલા સવાલોનું નીરાકરણ ક્યા દેશમાં લાવવા માં આવ્યું છે તો આ સવાલોના જવાબ માં હું હિંદુસ્તાનનું નામ આપીશ. આપણે યુરોપવાસીઓ-આપણે કે જેઓ માન ઓક રેમન અને પુરાણી યાદુદી પ્રજાનાજ વિચાર ઉપર ઉજ્જમાં છીએ-ને આપણી છ'દ્ગીને વધારે પરીપુરણ, વધારે માહિતમાર, વધારે સારવજનીક, અને ખરી રીતે કહીએ તો વધારે માણુ સાક્ષમાં વધી કાઢાય તેવી જનાવવાને માટે જરૂરી જાન ક્યા દેશમાંથી મળશે? આ છ'દ્ગી દુનીયાના સુખભોગ ખોલવવાને માટે નથી, પરંતુ અમરપણુ કમાવાને માટે છે જે જાન પણ આપણને કમ જગ્યાએથી મળશે? આ બધાનો વિચાર કરે છું તો તેમાં પણ અને હિંદુસ્તાનનું નામજ મળે છે.

આ ઉપરાંત મેકસમુદર લખે છે કે માણુસ જ્વતને જમતા કોઇ પણ વીંધવને તમે જાણ અભ્યાસ કરવાનો કરાદો રાખો, કાયા કે ધરમને જમતો અભ્યાસ કરવા ધારો, પુરાણુ જમર શીલસુરી, કાપદા જમર રહી, અસલી ક્યા કે કુખર, માહો તેનો અભ્યાસ કરવા ધારો તોપણ હિંદુસ્તાનની મદદ લીધા વિના તમને અજાણે નહીં-તે વાત તમને પસંદ કોય કે નહીં તોપણ-કેરણુ કે માણુસ જ્વતની તબારીજનો કેદલોક અમુક અને ધલોજ

સમજવા લાયક ખળનો માત્ર હિંદમાંથીજ મળી શકે તેમ છે."

કરનલ ડોડ એક જગ્યાએ પુછે છે કે "મીસના જેવા તત્વજાનીઓ આપણને ક્યા દેશમાંથી મળી શકશે? ખોટા, કાલજ અને પીધેજોરાજ કોના ચેલા હતા? તારામંડળના જાનથી યુરોપમાં આજે પણ તાલુખીમાં નાખી દીએ એવું ખજોણ કાઢવું જાન કોની પાસે હતું? જેના કામથી આપણે તાલુખી પામીએ એવા શીલ્પ કામી (મકાન બાંધનારા) અને નકશી કામ કરનારાઓ આપણને ક્યાં મળશે? અને માવાની માત્ર કમ છળથીજ આનંદ સાગરમાંથી દુઃખના દરીયામાં કુપાદી દીએ અથવા રહતાને કરતા છું મુકે તેવા મવેલા પણ આપણ ને બીજે ક્યાં મળશે?"

આ માણુસોએ કાંઈ ખોટી ખુલામત કરી નથી. તેઓ શું બોલે છે તેનો તેમને બરાબર ખ્યાલ હતો. આજુ કખતાં પહેલાં તેઓ દરેક દીકા શોધી વળ્યા હતા. અને તેમણે જે જાણુ તેથી લાવતા વળમટા તરફ તેમની જવાબદારી કેદલી વધતી હતી તેનો તેમણે પુરો વિચાર રાખ્યો હતો. પ્રેરિતર મેકસમુદરે પોતાની અરથી કરતાં વધારે છ'દ્ગી અસલનુ સંસ્કૃત સાધીલ અને ક્યા કહીસજ્વનો અભ્યાસ કરવામાં માળી છે. ડોડે પોતાની છ'દ્ગીનો પણ ખરો જાજ હિંદુસ્તાનના લોકો સાથેજ ગાળ્યો હતો. તે જેઓ હિંદની પ્રજાના સદવાકામાં આવ્યો હતો તેવા બીજા અંગેએ આગેજ જાણ્યા હશે કે આવશે આવી રીતે હિંદુસ્તાનનાં વખાણુ જાને માટે થાય છે તેનો આપણે લીચાર કરીએ અને તે વખાણુ બરાબર છે એમ માનીએ તો આપણે-હિંદુ, મુસલ માન, જઈક, અને ખ્રિસ્તીઓ, તમામ કે જેના બાપ હાલનો મુલક હિંદુસ્તાન છે તે બધા જાવા ચમરકારીક દેશનાં હરજ દેવાને માટે ખસુસ મમરર થશુ, અને તેના લસાને માટે આપણો કામ અજવવા ને સદા તકબાર રહેશુ. આપણે જુદા જુદા ધર્મ પાળીએ અને આપણા કીરતાર ની બંદગી જુદી જુદી રીતે કરીએ તોપણ આપણું શીલ્પ અને સુધારાતો મુજમાં એકજ છે. આપણે જ્યાં એકજ એવાદ માંથી ઉતરેલા છીએ અને આપણુમાંનાં દરેકની નસોમાં એકજ જ્વતનું ખુન વહે છે. ખરી રીતે આપણે જ્યાં આ જુજીના એકજ સરખા સંતાન છીએ, અને તેમાં કાંઈ એક બીજાથી અલગ કે ઉતરતું નથી. આપણે જ્યાં એકજ

વિચાર અને એકજ આદર્શથી ઉછરેલ છીએ, સદુ સદુના ઇલાકામાં બસે આપણે જુદી જુદી કાયા ખોલીએ, અને એક બીજાથી બસે આપણે કલ્પશો માપજ દુર વસીએ, તોપણ આપણી સામાજિક રહી એ તો મોટે ભાજે સરખીજ છે; અને એક બીજાના વહેમને વિશ્વાસ પણ સરખાજ છે.

[અમુર]

ઓનમાં રીપબ્લીકની સ્થાપના

રાજવંદી તખ્ત ઉઠાડું

ચીનમાં બાદશાહી કુદમનાકું પ્રસિદ્ધ થયું છે કે રાજવંદીએ તખ્ત ઉઠાડું છે, અને હવે રીપબ્લીક સ્થાપશે. મુખ્ય પ્રધાન જાન શી હાલને જાણવવામાં આવ્યું છે કે તેણે બળવાખોર પણ સામે મળી આખા ચીન માટે એકજ રીપબ્લીક સ્થાપવું.

મંડકી રાખનારા હિંદો

પા. ૫ અથવા ૩૧ દિવસની સજા

જરમીરન લોકેસનમાં પોતાનાં મકાનો માંદા રાખવા માટે એક યુજરાતી તથા એક ટાપીકને ખી કાલપદોચની કોરંદમાં તા. ૨૭એ ખસા કરવામાં આવ્યા હતા. એકે પોતાનો યુન્હો કણુક કોર્ડ હતો. બીજા જેની સામે યુન્હો સાબીત કરવામાં આવ્યો હતો. પહેલાને પા. ૫ ના દંડની અજવા ૨૧ દિવસની સખત જેબની સજા કરવામાં આવી હતી. બીજા બેમાં દરેક ને પા. ૨-૧૦-૦ ના દંડની અજવા ૧૦ દિવસની સખત જેબની સજા કરવામાં આવી હતી.

વડી પારલામેંટના મેંજર મી. મેક કારનેસ જેમણે હિંદની પોલીસની જાહેર વરતણુને વિલાયતના જાપામાં ખુબી પાડી પોલીસ સામે મુખરો. ચલાવેલ તેમને વિલાયતની એક કાઉટી કોરંટના જડજપણા પર વડી સરકારે નીચ્યા છે. આ નીમણુકથી હિંદને એક બાહોલ દિમા વતીની ખોટ પડી છે.

ઇટાલી-પુરકો લડાઇ

(૧૮૧)

યમનના ઈનારાના હરીયામાં ફરતા એક આરબ મહવામાંથી ૧૦ મહુસીને ઇટાલીએ કબજે કર્યા છે. એ માહુસ તરીને ઈનારા પહોંચવા કાશીયા કરવા હતા તેમને કાર કરવામાં આવ્યા છે.

યમનના ઈનારાપરના પુરકો કીલ્લાઓ પર ઇટાલીએ વધુ તોપનો ખારો તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ મલાબેરે હતો.

ઇટાલીને આજ સુધી લડાઇને લીધે ૫૫ લાખ પાઉન્ડનું ખર્ચ થયો છે. આ સરો થશે છે.

ફરનો કોનસ્ટાંટીનોપલનો ખર્ચપત્રી તા. ૭ મીએ જાહેર છે કે પુરકોમાં માલતી ઇટાલીયન એકો, ઇટાલીયન વીમા કંપનીઓ (વેમેરે તમામ ઇટાલીયન ખાતાઓને બંધ કરવા પુરકો પ્રધાન મંડળે હાલ કર્યો છે.

એક લઘુવિધાનો અનુભવ

ત્રીપોલીમાં પુરકોના પક્ષમાં રહીને લડનાર, અને લડમાં ઈંગ્લાંડ ખાતે પાછા ફરનાર એક ખીરીશ લઘુવિધાએ વિલાયતના છાત્રાઓ એક ભેગ કર્યાન બહેર કર્યું છે કે લડનારા સાધીઓ તરીકે પુરકો અને આરબો કરતાં ઇટાલી નાં યોદ્ધાં કે સુબજ માહુસો યુદ્ધમાં મર્યામાં એમ છાપામાં આવે છે તે ખોટું છે. ફરક આરબ લડવા લાઇવારે થકિસ છે, જેથી પુરકો લડકર બેઠકોએ તેવડું ખોટું થઇ શકે છે. તેની પાસે પાંચ વસ્ત્ર આવે એટલે દારૂ થકિસ છે. તથા ખોરાક ની સાધન બધું તેમનાજ હજમમાં છે. પુરકોને એક જાડાણ છે તે એ કે તેમની પાસે ધવાલેવાની સારવાર માટે જ્યુએ ક્ષતિઓ નથી.

વધારે જહાજોર લઘુવિધાઓ ખીન્ન માફ મોકલે નહીં. પુરકો જહાજોર છે તેમજ પોતાની જુદીનો ઉપયોગ કરી શકે છે. ત્રીપોલીમાંના ઇટાલીયનો હવે કાયર થઇ ગયા છે. તેઓ આરબોથી કંપે છે.

લડાઇ સંબંધી પરસ્પર અભરે

"ઈટિઅન પ્રોજેક્ટ" પત્ર જાહેર છે કે ત્રીપોલીમાંના ઇટાલીયનો મદદ માટે ૩૦ લાખની રકમની મદદ ઇંગ્લાંડમાંના લોકોએ એકઠી કરી છે. અને એટલેમન મવરમેન્ટ બેંકના હાથમાં સોંપી છે.

ઇટાલીવાડ મુસલીમ મેમ્બર એસોસિએશનની એક સભા મુબમમાં રોડ હાજર ઉમર મુસાના પ્રમુખપણા નીચે મળતાં ત્રીપોલી ઉપર વમર કરણે ઇટાલીએ કુરકો કરવા માટે દીલગીરી બહેર કરવા ના, કઠોના ના. સુલતાન તરફ દિલસોજી બતાવવાના, ત્રીપોલીમાં ઇટાલીયનોએ મલાબેરે કતલ માટે તિરકાર બતાવવા ના અને ઇટાલીયન માલ બોયકોટ કરવા ના હારવો થયા હતા

તા. ૨૬ મી નવેમ્બરના ફેરના છાપામાં જાહેરવામાં આવે છે કે, પુરકો અને ઇટાલી વચ્ચેની લડાઇમાં ધાવલ થકિસા પુરકોની સારવાર માટે કલકત્તામાં સ્થપા એલી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના ફરકમાં નાજુની મોટી રકમો જરાતી જાય છે. કલકત્તા પાસે કાનજીનારા ખાતે મળેલી સભામાં પાંચ હજાર મીલ મહુરોએ આ સોસાયટીના ફરકમાં પોતાનો એક અઢવા દીયાનો પમાર આપ્યો હતો. ત્રીપોલીમાં જતી મદદ આપવા મલાઈ દીપકર અને સીલોનમાંથી અરજીઓ આવે છે.

કલકત્તાનું "મુસલમાન" પત્ર જાહેર છે કે પુરકોના ના. સુલતાન મહમદ પાંચ મામાં એક મુખ્ય ખાસિયત એ છે કે ફરક બવહારમાં મળીર, ઘવાના ભવથી બરેલુ, અને ખુદાની કુદરતપર કુરબાન ખીરી બતાવનાર મંદ હસલુ તેમના મહેરાપર બેવામાં આવે છે. એક વખત લઘુવિધાથી તેમના ધુટણપર જળ થઇ અને બપોરે હજુરીઓ મસરાટમાં તેમની પાસે દોડી આવ્યા ત્યારે તેમના કુદરતી હસતાં વધે તેઓ બોલ્યા કે "મારા દોરનો, એટલી બધી ધાંધલ થા માટે આપણે અલ્લાહના હાથમાં છીએ." પુરક ના લોકોમાં કિસ્મતપર શીલગીરીનો ભાવ સામાન્ય રીતે હોય છે તે તેમના મહેરા ઉપર લદા છવાએલો બેવામાં આવે છે. સંગીતમાં તેઓ જહુ રસ બેનાર છે. પશુ ઇટાલી-પુરકો લડાઇ કરે થઇ ત્યાર થી જાનતાન પોતાને માટે બંધ કરાવ્યું છે. જુમાની નમાજ બાદ બપોરે પર દેશી પરીણાઓને તેઓ જુલાકોજ આપે છે ત્યારે ઉમરથી તેઓને આવકાર આપે છે, અને કુર દેશી માયાણુ ચિત્રો પોતા ને બધવા માટે અલ્લાહના શુકર સુન્દરતા હોય એવો ભાવ આપે છે. ફરકમાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે પુરકોની બાહીપર આવે માયાણુ અને બધો બાદ કાલ કહી નહીં આવ્યો હોય.

જેમ્સ મોરગઝ નામનો એક પ્રખ્યાત અમેરિકન બેરકોરરોગન્ટ જાહેર છે કે

પુરકોનું હરીયાજ બળ બધે નજીક હોય છતાં તેનું બળ તેના ભોરાવર અને જહાજોર પુરકો લડકરપર છે. પુરકોની ખામી માત્ર એટલીજ કે તેણે લડકર ને જગ્યા એ બેઠકોએ તે જગ્યાએ રાખ્યું નહીં. બાકિના નોખા નોખા ભાગપર તેણે પોતાનું લડકર પાંચરવું બિઠવું હતું.

જમનાર ખાતેના મુસલમાનોએ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે પાા હજાર રૂપિયા એટલી રકમ એકઠી કરી છે, અને હજી ઉપરાજી થાય છે.

પુરકોની સામે લડાઇએ ગજિલ ઇટાલી ના રાજા ઇમેન્યુઅલે ફ્રાંસ ભોરબને ફ્રાંસી મુલાકાતીથી કરતાં અને ઇટાલી બામજીથી પમાર કરતાં મુનારખાદીનો સંદેશો મોકલ્યો હતો, જેના બવાબમાં ફ્રાંસ ભોરબે પશુ તેવોજ સંદેશો મોકલ્યો હતો.

"ધ તેલનલ એજેક્ટ" નામનું એક બર મન જાણુ કહે છે કે ઇટાલીયનો લડાઇ નાં મુળતરોનો જાનમાં પશુ પુરા નથી. નીજાન દોઢવામાં તેઓ ખીલકુલ કાલેલ નથી. ત્રીપોલીની આસપાસની એક કથાકપીમાં લગભગ ૧૨ હજાર મોળી બહારમાંથી માત્ર ૩ બહાર નીજાન લોક નાર નીવડ્યા હતા.

ઇટાલી સામે વધુ મોટેસ્ટ

હરબનમાં મુસલમાનોની ખીડીંગ

હરબન રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી તરફથી મુસલમાનોની એક ખીડીંગ તા. ૭ મીએ રાત્રે ૩ કાઠીની મસજીદમાં ભેલાવવામાં જાવી હતી. નીચે પ્રમાણે દરજે સરવણુ મતે પાલ થયા હતા.

હરબ ૧ લો

ઇટાલી અરબસ્તાનપર કુમળો લઇ ગજેલ છે, અને મક્કના પવિત્ર મહેર સુધી પશુ પહોંચી ગજેલ છે, એટલે બરી રીતે તેની આ કિસમીજ ખાલ કરી ને જાણી મુસલમાની બાલખની રીતી લખિલ્લી દુખવવાની બેવામાં આવે છે, તે તરફ બાલખના મુસલમાનોની આ જાસ ખીડીંગ વહી સરકરિયું માવ પુરવઠ ખાને બેચે છે, અને બાકા રાત્રે છે કે વહી સરકરિયું ફિનિયાના મુસલમાનોના મોશા બાવણુ રક્ષણ કરનાર હોઇને જઇ બીવી એજનાઓ અલકાવવા અને બની શકે એ લેના દુમથા, જેને આખી ફિનિયાએ તલબ મેરવાબની અને સુધારવા

કાઠીઆવાડમાં દુકાળનો

અવકરતા

મી. દેવધરના હેવાલ

દુકાળની સ્થિતિ સંખ્યા સંસ્તવાળા એ તરફથી પુરી માહિતી મળતી નહોવાથી મુશ્કેલી એક ભરે સમાવતી ખાતા એ એ બાબતમાં તપાસ કરી ખરા હેવાલો બહાર પાડવાનું કામ જવાબુ હતું. તેમના તરફથી પ્રિયુત જોખમેની "હિંદના સેવકની સોસાયટી" વાળા મી. દેવધર તથા બીજા મહત્ત્વેએ મુજરાતમાં જાતે ફરી એક હેવાલ બહાર પાડ્યો હતો. હવે મી. દેવધર કાઠીઆવાડમાં ફરી વળ્યા છે, અને તેમણે જાતે જોએલી સ્થિતિનો હેવાલ પ્રગટ થયો છે. તેમને પોતાની સફર દરમિયાન નીચેના હેતુઓ આજ આનમાં સમાવા સુચવવામાં આવ્યું હતું. (૧) લોકોની ખરી સ્થિતી શું છે તેનું જાણ મેળવવું, (૨) દુકાળમાં સુખ શાંતિવાળાને કયા પ્રકારની મદદની જરૂર છે તે જોવું, (૩) સ્થાનિક મદદ સીવાય બહારની કેટલી મદદ જોઈએ તેનો અંદાજ કરવો, (૪) ખરેખર જોએને મદદની જરૂર છે તેઓને કેવી રીતે મદદ પહોંચે તેની તબવીબ કરવી.

મી. દેવધર જણાવે છે કે કાઠાર, કાઠાવાડ અને જોહીવાડ એ ત્રણે પ્રાંતોમાંથી માહિતી મેળવવાને તેમણે વીશેષ પ્રયત્ન કર્યો હતો. આ પ્રલોકમાં દુકાળનાં મુજબ ઘણાં ઉંડા મથેલાં તેમનાં જોવામાં આવ્યાં. (૧) રાજકોટ રોડ અને સીવીલ રોડના, (૨) રાજકોટની જાસ પાસ માધવપુર, પટેલપર અને તવાર, (૩) રાજકોટથી નેવું માધવના છેડા ઉપર આવેલું શરાહા. (૪) કચ્છના રજુની કદ ઉપર આવેલું માલીઆ અને અખરાઇ, (૫) મોરબી, (૬) વઢવાણ, (૭) શર, જોડીયા અને તેની આસપાસના ગામડાં, (૮) સોનમઢ, (૯) તલસાણા, (૧૦) પાટવા, (૧૧) જામડી, (૧૨) વળા અને આસપાસના ગામડાં એ સ્થાને તપાસતાં મથ્યો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. આ સઘળે દેશજી પાસમારા માટે ઘણી મુશ્કેલી હતી.

પાણી અંગેની હાલત
ઉઠી રહ્યો છે. કેટલાંક ગામડાં તો પીવાનું પાણી નહીં મળવાથી ઉત્કળ થઈ પડ્યાં છે. ખરાબ ખાતે કોરોની સ્થિતી ઘણી દયાજનક છે.

રજપુતો અને મરાઠીઆના ઘણાં કુટુંબો જાનન વમરના કાલકવાલ મથ મયાં છે. રાજકોટની સજામાં મી. ઠીસે આ કુટુંબોને મદદ કરવાને માટે વીન લી કરી આ કુટુંબોએ 'કલકરી સ્થિતિમાં આવી પડેલા ખાનદાની કુટુંબો' એ કહ્યું. થી તેમનું વરણન કર્યું હતું. આ લોકોની કરમાર મદમાં વીશેષ વસ્તી છે. કરમાર મદમાં મરો પડી મથ્યા હોવાથી અને એક એક ઘરની વહેંચણી મથાથી એક કુટુંબને રહેવાને એક ઓરડી પણ મળતી નથી. લાંબી સ્ત્રીઓ પરદેશગીન હોવાથી તેઓ બહારનું કામ પણ કરી શકતી નથી. ધરના પુરુષો અરીજુના અસનને આધીન થયેલા, ફરીદમાં કુખી થયેલા અને આપત્તીથી પછડાયેલા જણવા હતા. પાણીનો દુકાળ અને

ફરીદરતાને નયુને
માળીઆ છે. લાંબા મીયાણા લોકો ઘણા ત્રાસદાયક છે. ત્યાંના સરકારને તે લોકો માટે દુકળનાં કામો માટેનાં છે અને તે માં એક મોટા તબાવના નામ ઉપર ૧૫૦૦ લોકો ને મહીના સુધી કામ કરતા હતા. તે પાછળ રોટને ૧૫૦૦ નો ખરચ વયો હતો. લાં નવા પાંચ છ કુવા ખોદવામાં આવ્યા ન હોત તો પાણી ને માટે લોકોને ઘણું દુઃખ સહન કરવું પડત. કાલમાં ત્યાં ખેતી કરવા માટે એક મોટો પુરનો 'બાંધવાનું' કામ ચાલુ છે.

જોડીયા ખાતે હમેશ પાસ પુષકળ મથે છે; પણ આ વખતે ત્યાંના લોકોને માટે પણ પાસ પ્રાપ્ત નથી. રાજકોટ ની આસપાસ બંધારાનું પાણી પુરવું હોવાથી ત્યાંનાં લોકોની સ્થિતી સારી છે અને આ લોકોને સરકારી મદદ વખતસર મળવાથી તેઓની સ્થિતિમાં જલદી સુધારો થશે.

મી. દેવધરના સાથે મી. બેંકટ સુખ આ બી. એ. (જેઓ પણ મી. જોખમે ની સોસાયટીના મેંબર છે) તેઓ જોહીવાડના વળા સરકારના તપાસે નીકળ્યા હતા. તેઓ જણાવે છે કે એ તરફની સ્થિતિ ઘણી અપસોસ કરવા લાયક છે.

સંકરનો વીરતાર
મી. દેવધર જણાવે છે કે કાઠીઆવાડ ના સમાર એક દલાલ જાગમાં બહારની મદદની અત્યંત જરૂર છે. મુજરાતના દુકાળથી પીડાતા ત્રણ જિલ્લામાં મુલેદલ જાળ જનાવરો છે. તે સાથે સરખાવતાં કાઠીઆવાડના દુકાળવાળા જામમાં જના

વર્ગ ૩૬,૪૩૪ છે. કાઠીઆવાડમાં એક દર જનાવરોની સાખ્યા સવામાર જાળ છે. દુકાળથી પીડાયેલા કાઠીઆવાડને જાળ ૧/૧૦ (એક દલાલ) એટલે ત્રણ જાળ માણુસોનો છે. જામમાંથી તેનો ફેક જામ એટલે ૧૫૦૦૦ ગીરાસીઆ છે. ફેક જામ એટલે ૬૦૦૦૦ મજુરીનો ધંધો કરનારાઓનો છે, અને ફેક જામવા એ જાળ ઉપરાંત ખેડુતો છે, જે બધા દુકાળની અપહતમાં સપડાયેલ છે. [અધુરું.]

દુકાળ ફેક

૫૧. સી. ૫.
૧૬૪ ૭ ૬ અમાજી સ્વીકારાએલા
૧૦ ૦ ૦ નો એક કીંબરથીમાં મથે
લા ઉપરાણનો ૨ જા ૬૬
તા તરીકે મી. ફ. કે.
પટેલ તરફથી મથે.
૨૨ ૧૬ ૬ કેપટાઉનથી બીજા જગાએ
આપેલા લિટ પ્રમાણે
મથ્યા.

૨૨૭ ૪ ૦ ફલ

ડરખનના મોરા "જોહીઆ"ના એસોસીએસને લખેલો એક કામળ સ્થાનિક જણામાં બહાર પડ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે કનડેન્સ મીલકવાળાઓએ એક હજી વેપાર કરીને લોકો પાસેથી બારે બારેલા લાવે લેવા માંડ્યા છે. જેલ્યા નવ ગામમાં કેટલાક હોલસેલ વેપારીઓએ દુધના વેપારમાં એકવ ઘડ દર ફેસે સી. ૪/૬ નેટનો લાભ વધારી દીધો છે. ન્યુઝીલાંડમાં જાગી રીતે એક હજી વેપાર નથી તેથી લાં દુધના જાળ બીલકુલ ચડી શક્યા નથી. વળી ત્યાંના દીન ૧૫ આઉસનાં હોય છે, બ્યારે અહીંનાં ૧૪ આઉસનાં હોય છે. એટલે સી ૧/૫ દર ફેસે જાગે બીજા વધારે થયા. એકદરે ન્યુઝીલાંડ કરતાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં દર ફેસના સી. ૫/૫ વધારે આપવા પડે છે. જો હોલસેલ વેપારીઓને એકવ થતા અટકાવવામાં આવે તો આ વારે દર આપવામાંથી લોકો બચી શકે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી ભાષા ઉપરથી)

દિલ્હી દરબારની ખુલાશીમાં આવનનર રહેતો ખેતોનું ૧.૮ લાખનું મહેસુલ માગ કર્યું છે.

ધરતીધરામાં રાજ્યાધિપતિ નિમિત્તે પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ હેરિપટલમાં નવે ઓપરેશન હોય બાંધવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

ગુજરાતમાં રા. રમણભાઈ મહીપતરામ રા. હમજાઈ કર આજુબ કર, મી. ભુલાબી દાસ બાપુજી તથા પડોદરાવાળા મી. ગોવિંદભાઈને રાવબહાદુરનો ખેતાબ આપવામાં આવ્યો છે.

ઓ. મી. જસ્ટીસ હાવર, મુખ્યમંત્રી શ્રી મી. જસ્ટીસ, રા. સા. વસનજી અને ઓ. મી. જસ્ટીસ રાજીવગુપ્તાને સર નાઇટ બનાવવામાં આવ્યા છે.

દિલ્હી દરબાર પ્રસંગે ના. આગાખાન ને જી. સી. એસ. બાઈ. નો પ્રથમ અગ્ને છે.

રાજ્યાધિપતિના પ્ર. એ રાજદારી કેદી એનો છુટકારો કરવામાં આવે તેમાં મી. ગુલ તીલકનો છુટકારો કરવાની માગણી કરવામાં આવી હતી અને આરે તરફથી એવી વધી રાખવામાં આવી હતી કે મી. ગુલ તીલકને છોડી દેવામાં આવશે. પણ એ બાબત નિષ્ફળ મળે છે.

ભરૂચની ૧૦૦ અંકિએ પાણી લાવવાના કોળપર ખાડા પડી ગયેલા હોવાથી તે સુધારવા માટે મ્યુનીસીપલ પ્રેસીડેન્ટ એક એક અરજી મોકલી છે.

ના. સહેનલાલની હિંદી મુલાકાતની માહિતીમાં ખેતી અને કેળવણી સંબંધી કામોમાં વાપરના માટે મુખ્યમંત્રીના લક્ષ્યાધિપતિ અંગ્રેજ સર સામુઅલ ને ડેવાડે રા. ૮ જાનની રકમ ફાંટી છે.

હાલમાં "ઈન્ડિયન" પત્ર જાહેર છે કે એક પારસી અને એક અમેરીકો દીલ્હી ખાતે જમીનના મોટા ટુકડા કપારે નામે ખરીદી લીધા છે. દરબાર પહેલાં તેમણે પાણીના બાંધકામ અને લીજન્ટની

મોઢવણ મોટા પાયા ઉપર જોડેને જનુ માન કર્યું કે આવી મોઢવણો કાંઈ થોડા વખત માટે કામ ચલાઈ હોય નહીં, ને થી તરતજ તેમણે જમીન ખરીદ કરી લીધી હતી.

હાલમાં મ્યુનિસિપલની મુદ્દી મુદ્દી પરીક્ષામાં આ વખતે કટલીક બાનુઓને નીચવામાં આવી છે. મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષામાં ઉચ્ચ વીધમાં બીજા પરીક્ષા સાથે મીસ વીક્ટોરીયા મુકરજ એમ. એ. અને મીસીસ રાજકુમારી હાર એમ. એ. ની નીચણ કરવામાં આવી છે. ઉત્તરમીડીયેટની આરટ અને સાલ -સની પરીક્ષામાં ઉચ્ચમાં બીજા પરીક્ષા સાથે મીસીસ નીરમલા બાળા મોમ એમ. એ. ની નીચણ કરવામાં આવી છે.

કોલિસે પાક કરેલા ઠરાવોમાં એક એવો ઠરાવ હતો કે દિલ્હી દરબારની એક વધુ બક્ષીસ તરીકે રાજદારી કેદીને છુટા કરવાની જરૂર છે. "ઈન્ડિયા" પત્ર લખે છે કે આ ૧૫૨વી બક્ષીસ છે કે જે કેદીઓને દરબારની ખુલાશીમાં છુટા કરવામાં આવ્યા છે. આં સમજવારી વિચારોના કારણસર જેલ બોમવતા દેશ કાકોનો સમાવેશ તો કરવામાં આવ્યો નથી.

દિલ્હી દરબાર પછીને દીવસે પુરવ બાંજામાં એક પોલીસ અમલદારનું રાજદારી અકાંતિયા કારણસર એક ખુન થયું હતું.

બાંજામાં પ્રસિદ્ધ પામેલા મીડનાપુર કાલુર. ફેસમાં પોલીસે ૧૫૪ માણસોની ધરપકડ કરી હતી, અને આ માણસોને એક ઉપર હોવાની બધી કરી અને તેટલી સતાવણી તેમની કરવામાં આવી હતી. ફેસ કાર્ટમાં જતાં માત્ર ત્રણજ માણસ ગ્રુન્ડમાર કર્યા, અને બાકીના ૧૫૧ છુટી ગયા. અને ગ્રુન્ડમાર ત્રણે બ્યારે સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરી ભારે માનવતા જડગેએ તેમને પક્ષ નિરદોષ કરાવી છુટા કર્યા. આ વખતે ના. હામ કોર્ટે પોલીસ કલેજાં દોષોને ગ્રુન્ડમાર કરાવવા ને રીતો અબસાર કરે છે તેની સખત કટકણી કાઢેલી, અને સરકારનું ખ્યાન એ-એલુ કે પોલીસની આ રીતોની સન્તાવાળાઓ અખર લેવી પડે છે. ('ઈન્ડિયા' પત્ર લખે છે કે) સરકારે આ પોલીસની અખર માનનાં પ્રત્યક્ષો આપીને લીધી છે તે સિવાય કાંઈજ લીધી નથી.

ઉપરના એક ફેસ પછવાડે બાંજાબાની સરકારે મરીખડા કર બરનારાના પા. ૧૧,૬૬૧ ની રકમ ખરાબ કરી છે એવી મજ્બૂતરી મળે છે.

એલુ જાણવામાં આવે છે કે બાંજા બાના મજ્બૂતરી કાવતરા ફેસોમાં સરકાર ની નિષ્ફળતા, અને તેમાં થયેલા ભારે ખરમના પરિણામે બાંજાબાના લેફ્ટેનન્ટ ગવરનર અને હિંદી સરકાર વચ્ચે કાવતરા ફેસો અલાવવાની, રાજનીતિમાં મતફેર પડેલ અને તેથીજ બાંજાબાના માજી ગવરનર સર એલવરડ બેકરને પોતાનું રાજીનામું આપવું પડેલ.

હિંદી સરકારે સુધારણા કાયદાની પ્રજા ને ભારે હા. પહેલ છે એલુ જાણવા માં આવે છે, પણ એ કાયદો એવો વિચિત્ર માન્ય પડ્યો છે કે તેને લીધેજ ને પારસીઓમાં વખરાતી કાપાનું મુદ્દા યાન ન હોય એવા માણસો પારસીઓને ખરો તરીકે યુદ્ધામ છે. પાલખની પારસીઓમાં ૪ મેંજરો એવા છે કે જેમ ને અંગ્રેજી કાપાનું યાન નથી.

પાંજાખ ખાતે બોરનો તરફનું એક ભારત સ્ત્રી મરજ છે, જેનાં પ્રમુખ નામીયા નેસનાલીસ્ટ આગેવાન મી. રામ બજાજ શામરીનાં લખીઆણી કરવાદેવી બી. એ. છે. આ મહત્વના પેત્રન થતા જુ' પાંજાખના ગવરનરનાં બાનુએ સ્વીકાર્યું છે.

રજીસ્ટ્રાર વસતી મોડી મીના ફેમે મીનના બજવાખોર પણ તરફની પોતાની કાયણી મોટીજો કરીને જાહેર કરી હતી. તેમનામાં ફેલાએલા ભારે જુરસાને ગાંધે મીનાઇ સરકારના રજીસ્ટ્રાર ખાતેના કેનસલ ને પોતાની સહીસલામતી વિષે સહ જવા થી રજીસ્ટ્રાર છોડી કમકમતા જવા જરૂર પડી હતી.

લાહોરની ફયાન'દ કોલેજના પ્રિન્સી પાલ સાલા હસરાજ પોતાના હાંતનું રાજીનામું આપી ભલેજ બોરડાના પ્રમુખ નીમાયા છે.

બાજુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનાં પત્ની તા. ૨૭ મા ડીસ'બરે પોતાના જમાઇ લેફ્ટેનન્ટ કરનલ મુકરજ બાંક એમ. એસ. ના મહત્વનાં કમકમતા ખાતે પ. ૫૦ કરમની ઉમરે ગુજરી ગયા છે.

અવરમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન
વિષયે સંબંધી

વરીડીકોરપ, દુબેન્ડી-શીફ રટીટ અને કાફર સ્વીટના ખુલાખર રટેડ નાં ૭૬૩ માં ખતીબ ઇલાહીમના નામથી રજીસ્ટર યજ્ઞેલો બનરહડીલરનો રાજમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

૫મા પ્રેમા અને પીતાંબર ગોર્વાહના નામથી બરમીસ્ટનમાં રજીસ્ટર યજ્ઞેલા કોફર લાઇસેન્સ તા. ૨૦ મી તથા ૨૩ મી જાનેવારીથી છોડી દેવામાં આવનાર હતા.

પોસ્ટ ઇલાહીમમાં અહમદ આકુછ નામથી વેપાર કરતા સુલેમાન આકુછની મોહત તા. ૨૦ મી જાનેવારીથી મુદતી બંધીમાં લેવામાં આવી છે.

કેપની સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર તા. ૨૦ જાનેવારીના એજેન્ટમાં જાહેર કરે છે કે મહમદ સુરતી (૮૦/૧૭૧)ની નાદાર મોહત સંબંધમાં નવમી વહેંચણીના આકા પાસ યજ્ઞ છે, અને ફરદીઓએ તુરત લેણદેયને તેમના હીસ્સા ભરી દેવા.

લેડીસમીથના કુઝનદાર અમીર અને કુસેનની મોહત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૧ મી ફેબ્રુઆરીએ મારિસ બરમમાં સુપ્રીમ કોરટને બરબ કરવામાં આવશે.

ગોઆટના ફરદર મહમદ સાહબની મોહત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૫ માર્ચે ડરબન સરકાર કોરટને બરબ કરવામાં આવશે.

કરમરસડોરપ ડીસટરીકટ, જોનરસ્ટ નં. ૬૬ ના આશુછ ઇલાહીમની નાદાર મોહત સંબંધમાં લેણદેયોની ૧ મી મીટીંગ તા. ૬ મી ફેબ્રુઆરીએ બરાવા ની હતી. લેણદેયોની ૨ છ મીટીંગ તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ કરમરસડોરપનું રેસીડન્ટ મેજસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

કરમરસડોરપના કાફર-સ્વોરસપર મહમદ કુસેન અલીની નાદાર મોહત સંબંધ

ધમાં લેણદેયોની ૧ મી મીટીંગ તા. ૬ મી એ બરાવાની હતી. ૨ છ મીટીંગ તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ કરમરસડોરપના રેસીડન્ટ મેજસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

ગ્રીસ્ટમાં મેરીકા સપલામ રટોરસ નામથી રાજમાર કરતા લાલબાઈ મોહન દાસની નાદાર મોહત સંબંધમાં વહેંચણીના આકા ગ્રીસ્ટ રેસીડન્ટ મેજસ્ટ્રેટ ની કોરટમાં તા. ૩ છ ફેબ્રુઆરીથી ૭ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેવાના હતા; અને તા. ૧૩ મીથી તા. ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી સુધી પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટરની ઓરીસે ખુલ્લા રહેશે.

ડરબનમાં મી. જી. મુલેની આગેવાની તથા કોલોનીઅલ હીડીઓની એક કલગ કરીર કેળવણી અરથેજ સ્થપાઈ છે. આ કલગની એક મીટીંગ આમળ બાપજી કરતાં મી. જી. મુલેને જળાન્યુ દવું કે:—સ્વચ્છ હવા વિના શ્વાસ લેવાની ક્રિયા નકામી છે. બારી બારણાં બંધ કરીને સુનારો માણસ સ્વાસની અંદરથી નીકળતી ઝેરી હવાથી બચાવે ભરી મુકે છે, અને તે ઝેરી હવા પાછી સ્વાસ માં લીધા કરે છે. બંધેજમાં સુનારો માણસ ધણીવાર સ્વાસ લેવાકયો કહે છે તેવું કારણ રાત્રે તેને મુક હવા નથી મળી જોતી તેજ હોય છે. આપણને સુનાની બર જોટલા માટેજ છે કે દિવસમાં મહેનતવડે કરીરને જે ધસારો લાગ્યો હોય તે સારી લેધથી પાછો પુરાઈ જાય. આ ક્રિયા થવા માટે સ્વચ્છ હવા વિના ન ચાલે એમ છે. માટે કારદી થવાની બીક ન રાખતાં બધાએ ખુલ્લી હવામાં સુતાં સીખવું, અને જોરમાં સુનારે બારીઓ ખુલ્લી રાખવી. ધણી કાવના ફરદીઓને પણ ખુલ્લી હવાએ સાજા કર્યા છે.

તાજું ઉમદા ફરૂટ

અને વેણ્ટેબલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી વાળીધી મોકલું છું. જોર ૬૬ પ્રાઈઝી ખાતી કર્યો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeova Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

રેકડ બખર બાવ

તા. ૮—૨—૧૨

શી. પે શી. પે.

કુમ કારમનસ ૧૪માઈસ ૨૦	થી ૨૦	૬
આવસ માંગ ૧ બરતાની ૨૨	૦	૨૨ ૬
બીમડીના	૨૭ ૦	૨૭ ૩
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૬	૨૧ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	૨૦ ૦
કુંડાના	૨૧ ૩	૨૧ ૬
દેસી તુવેર દાળ	૧૮ ૬	૧૬ ૦
કાનપુરી તુવેર દાળ	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મસૂરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
અમની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અડાની	૩૧ ૦	૩૨ ૦
અણા મુળાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દાળ	૨૩ ૬	૨૪ ૦
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦	૩૦ ૬
જુવાર (કાફર કોરન)	૧૮ ૬	૧૬ ૦
કડવું તેલ ૧૦માલન	૩ ૧૦	૪ ૦
એરડીનું	૩ ૧	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળાંએર	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ કાફે નાતાલની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
પીણા	૧૮ ૦	૧૮ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૪ ૦	૧૪ ૬
આટો હાઈસ કોલડ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
આટો (અંબીસો મીઠા)	૧૧ ૦	૧૧ ૩
અડાસી સોપારી ૧૨તથા	૭ા	૮
અરચા	૫ા	૬
બી પેડી, ડહીનના પૈડ ૬—૦—૦	૬—૫—૦	
પોરબંદર	૧૦—૦—૦	૧૦—૫—૦
પારાશીન કોરન	૦ ૭ ૦	૦ ૭ ૦
વાઈટ રોસ	૦ ૮ ૬	
માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળાંએર	૧૩ ૦	૧૩ ૬
ફલી	૧૨ ૦	૧૨ ૬
કાઈમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીફ રટે.ન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ ઓંસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
સાણુ કામમ્ ૫૦ડુકડાના		
બોક્સની કીંગત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાણુકશીશી(ખા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
મામીસ લાખન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરેધની	૧૦	૧ ૦
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ખસ્ટા એકની	૪ ૬	૫ ૦
નીમક(બરમની કાફર)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાહેર નોંધ: ગ્રાહકોને તમામ દરો સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવેલા છે અને તેમની પાસેથી આપવામાં આવે છે. અમારા દરોને ગ્રાહકોને જણાવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

ECONOMICAL CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Also at the Head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Davis Buildings,
53 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Building,

St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોલ મુન્યુટેલ

ટેલીગ્રાફ કંપની

મેનેજર: જી. ડી. પટેલ

હોલિસ્ટોનની એજન્સી જ્યાંથી મળેલી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને આથી જો પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરતે આવે—એવું જોઈવાનું—એક વખત મળેલી ખાતરી કરો.

ડી. ના. ૧ પ્રીન્સિપલ રજીસ્ટર

ટેલીગ્રાફ ના. ૧૨૮૬, જ્વહરનેશ્વરજી.

ટી. એ. 'Gackwad', પેલ. મો. ૧૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khandaria Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Speloken,

Tel. add. "KHANDARIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (in):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Farrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDULLA

Box 202, DURBAN

છપાઈ બહાર પડી ચુકેલ છે:

મુંશરરાજ અને તેના બે ભાઈઓ

ટેલિસ્ટોમનાં લખાણપરથી

એક રસીક અને બોધદાયક વારતા

ક્રિષ્ણ અને ૬ પાસ્ટર અને ૧. નીચેના સરનામે લખી મળેલો:

INTERNATIONAL PRINTING PRESS, Phoenix, Natal

તૃથ્યાર છે

ઇડિઅન ઓપિનિઅન ડાયરી

સને ૧૯૧૨

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtio
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohaganlal Bhawanidas Gheewala
Bandaria, 21 Roger-street
Importer.

ERABHIM NODODIER,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Wabharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

F. ABOLBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglis & Co.,
Box 59, 389 Pine Street.

Bhana Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Oamen,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

S. Ebrahim Ismail & Co.
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Oudir and Son
Box 126, 139 Grey Street

HOOSAN CASHIM & CO.,
Box 88 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghavye & S n
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TERNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

K. R. MOOR & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'

Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Does, Box 110 Tel. "Does"
Wholesale Produce & Fruit

Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street

N. B. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding

& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding

and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parakh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2947

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUNALBHAI BHULABHAI BRAGAT CO
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and

14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Market st.

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

C. Kamal-odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Specialty
67 & 69, Buffalo Road

KLEBKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73 Box 28,
Pble & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTARHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJSY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALORAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Itachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kallanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Ojsee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHEAST

Devjee Laljee,
Merchant & Chemical Supplier.

PIET RIVIER

Ebrahim Osman
Box 9.

PIETERBURG

WEST & KRANDELL BROS.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. E. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
Vanmali Haria,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE

Vasanji Parmahand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SALIMAN & Co.,
Box 4 Tel. Add.: 'Saliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

Kesavji Giga, Refcoals.

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoonen Amod Vankar
General Dealer Phone No. 1

UITENHAGH C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Davis (German)

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
33 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawal General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P. O. or 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St, KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephones 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA" Phone No. 22, P.O. Box 22.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Road No. 423, Corner Kaffir & 14th Streets,
YMPING, SHANTUNG
Box 429 Tel. Add.: "FAJANBAR"
HEAD OFFICE: VAMOUN COLABA, INDIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ ભગતની કુ.
જનરલ ઈમ્પોર્ટર
મરાઠી કેસ, બેડ, પાટલુન, ચમીસ,
ટેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરમાળ, રેશમી
શમાલ વગેરે પરચુરસુ ચાલ મળશે.
આપે, જુઓ અને ખાતરી કરો.
એવું મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બોલ્ડ-સમરસ. નો. ૩૨૪૬

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Feb. 12th Gaika 6287 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 8th Guildford Castle 7995 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

„ Feb. 16th Alnwick Castle 5893 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE Gaiety Theatre)
KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "Gama"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LORENCO MARQUES.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

ફાન્સીએ અને ઈડલ મરચડા.

ઈન્ડિયન ચીજોની જાણનાં હિસ્ટીયન
થી મંગાવી સરતે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ કરી ચેરમન-ટુટુ તથા કલકત
તુ-સરથ માવલ-બોપુ મશીન-જા-જા
નાં ખર્ચામાંજેક કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

વેસ્ટ-ઈન્ડિયન ટ્રેડિંગ કો.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

DUIS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"

DUIS RIVER STATION

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Direct to Bombay in 17 Days

S.S. Somali leaving Durban 19 Feb. Delagoa Bay 21 Feb.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

૧૭ દિવસે મુંબઈ જશે

સ્ટી. સોમાલી

ખદીશી તા. ૧૮મીના ૬૫૬ ડેલાગોઆથી તા. ૨૧મીના ૬૫૬ સીપી જેના અને મુંબઈ ૧૧ દિવસે જશે. જાણનાર્થી કાલે જનારાઓ આ વહુ જુઓ નહીં

મજદુર લાઈનની મોટી કાર્ગિલર, કાર્ગિલર આવનાર દાખલસર જનાર અને કાર્ગિલર પહેલનાર છે. મુંબઈ પહેલે કે તુરત ખદી જેલથી જનાર મળે છે. રેક જુલાઈ, ચીલરક મારીમાલાના અને હવાઈય હોલ છે. ફરેટ, સેકન્ડ, અને રોની કીટીંગો ચીલરક તથા વગર ચીલરકી વાલ્ડ મળે છે. જનારીઓ રેસી અને હપલોના તથા ચીલરકો માલમુ હોલ છે. લાકડાની રેક, ચીલરકોને મલાલી જના, ચીલરકોની જલી પાણી, કુલમપાલુ વગર જાણીને ખરીદોના ખુશ ખબરોલસ હોલ છે. મતલબ કે રેસીઓ, જાણ પાસે જરીને મારીક હોલથી હરતરકની સવવદ છે.

વહુ ખબર મળે જશે. આ ખુશ નીચે સરનામે, તથા એટલીસનામ, પ્રિન્ટીંગના અને હીલરકોના બેજાંને.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

ખાંસી (જાણપટી) પાટની વેપારીઓ તેમ જોની લોકોને વેચવી પોસાય તેમ આપશુ. આવ માટે જાઓ, ફાપરો મળે.

જાણપટી લોકો તથા જનારે ત્યાંથી મોટા જનારો તેમ જોટલી જોખમે તેની મળશે. અને મોટા જનારો ખરીદીએ છીએ.

જો જાણપટી સાથે માલ, ફીકાવે મળશે. મનાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN

કુસ્તામી આધુઓને ખુશ ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં દરકોલ ફેઝ ટોપીઓ કુઠી દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના ઓરડર કંપર પ્રસુ ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works

184 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add. "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amed & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

ફેશ ફેશની દરકોલ ટોપીઓ,

જાણતી અને જારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલીના તંબાકુ.

ફેશની જનારો, સરતા આવે મળશે બહારના ઓરડર કંપર તુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો, જાઓ, અબદુલ્લ કાકર એન્ડ સન ૧૩૬, યે કોડ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce

Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાંજાં નાજીવેર, જનારો તથા જાણ જાણના તથા ખાણના માલ ખાન માર જોનીય કોરે ફેશ મળે છે. જાઓ આ મળે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix Mills.

No. 7—VOL. X.

SATURDAY, FEBRUARY 17TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Price Threepence

INDIAN NATIONAL CONGRESS

STRONG RESOLUTIONS ON IMPORTANT SOUTH AFRICAN MATTERS

ON Tuesday, December 26, the Twenty-sixth session of the Indian National Congress met in Calcutta, under the presidency of Pundit Bishen Naryan Dhar, of Lucknow. Messrs. Sorabji Shapurji and H. S. L. Polak attended on behalf of South African Indians, and Mr. Manilal Doctor, lately of Mauritius, was also a delegate. In the course of his address of welcome, the Hon. Mr. Bhupendra Nath Basu, Chairman of the Reception Committee, said:—

Our principal work is to educate public opinion, stimulate public life where it exists, and create where there is none; we try to focus into one centre the views of at least all thinking India on matters affecting our common weal, and in doing so we incidentally criticize Government measures, according to them our support where we think such support is justly due and recording our protest where we think it is necessary and proper. These are functions which the present Legislative Councils are not yet fitted fully to discharge. But I pass on to a more important consideration. Has the inauguration of these Councils fulfilled the ideals, and satisfied the aspirations of the Indian people so that the work of the Congress in this direction is superfluous and unnecessary? The first and foremost ideal of the Congress is to gather into one fold the different elements of Indian life—to prepare the ground for the up-building of an Indian nation. Who will say that it has been achieved? The second great ideal is to gain for the people of India a position in the British Empire consistent with self-respect, a position not of subservient dependence but of comradeship with the rest of the Empire. Has this been achieved? Look at our countrymen in South Africa! Do they receive the treatment of equal subjects of the King? And may I not say, look

at us in India, do we possess equal opportunities, I shall say nothing else, with the rest of the Empire of realizing in us the life which ought to be ours in the Empire? He will be a bold man who will answer my questions in the affirmative.

The President's address, which was a long one, contained the following references to South Africa:—

There are some other questions which are important and pressing for solution; but I have taken up so much of your time that I dare not even touch them. For instance, there is the question of the status of Indians in British Colonies;—especially in South Africa, which is a most painful question when we consider how we have been treated in this matter by the Imperial Government itself, although we have every reason to express our gratitude to the Government of India for its services on our behalf.

The South African resolution was taken on the third day, before an audience of nearly 7,000 persons, and was enthusiastically received. Mr. J. Chaudhuri, of Bengal, moved it in the following terms:—

(a) That this Congress, anticipating the forthcoming legislation of the provisional settlement recently arrived at, cordially congratulates Mr. Gandhi and the Transvaal Indian community upon the repeal of the anti Asiatic legislation of the Province regarding registration and immigration, and expresses its high admiration of the intense patriotism, courage, and self-sacrifice with which they—Mahomedan and Hindu, Zoroastrian and Christian—have suffered persecution in the interests of their countrymen during their peaceful and selfless struggle for elementary civil rights against overwhelming odds.

(b) Whilst appreciating the endeavours that have been made from time to time to remove the redress of the grievances of the Indians of South Africa and other British Colonies,

this Congress urges that, in view of the avowed inability of His Majesty's Government to adopt a firm and decisive attitude in this matter, the Government of India should take such retaliatory measures as may be calculated to protect Indian self-respect and the interests of Indians resident in those parts of the Empire, and thus remove a great source of discontent amongst the people of this country.

(c) This Congress further protests against the declarations of responsible statesmen in favour of allowing the self-governing colonies in the British Empire to monopolize vast undeveloped territories for exclusive white settlements and deems it its duty to point out that the policy of shutting the door in these territories against, and denying the rights of full British citizenship to, all Asiatic subjects of the British Crown, while preaching and enforcing the opposite policy of the open door in Asia, is fraught with grave mischief to the Empire and is as unwise as it is unrighteous.

(d) Whilst thanking the Government of India for the prohibition of the recruitment of indentured Indian labour for South Africa, this Congress is strongly of opinion that, in the highest national interests, the system of indentured labour is undesirable and should be abolished, and respectfully urges the Government to prohibit the further recruitment of Indian labour under contract of indenture, whether for service at home or abroad.

Mr. J. Chaudhuri said that the resolution involved a question of vital economic and constitutional importance to every British Indian. Their authority for asking the removal of this grievance was first the charter of 1858 and the subsequent ratification and re-affirmation of the same by King Edward VII and His Majesty King George V. Since the day His Majesty at Delhi in his own

person affirmed the rights and privileges of Indians, they stood as citizens of a free British Empire. They were thus partners in the Empire and therefore wherever they went, whether in Canada, Australia, or Africa, they carried with them the full rights of British Indian subjects. The speaker in conclusion paid a glowing tribute to Mr. Gandhi who had been carrying on in South Africa the most disinterested labour in the cause of the Indians in South Africa and who had in a manner brought the question to a fairly successful issue.

Mr. C. Y. CHINTAMANI in seconding referred to the services rendered to the country by Mr. Gandhi. He characterized them as matchless and observed that the contemporary annals of India did not furnish another name except that of Mr. Dadabhai Naoroji. Mr. Gandhi by sustained public work and persistent patriotism and absolute selflessness in the face of all discouragement had set an example to the future generation. By his efforts he had succeeded in bridging the name Indian higher in the estimation of the civilized world. Mr. Gandhi had at last succeeded to bring about an amicable settlement between the Indians and the Union Government and very soon it would come into shape as a legislative enactment.

Mr. MANILAL DOCTOR of Mauritius spoke eloquently of the disabilities of the Indians of Mauritius, especially under the system of re-indenture, which he wholly condemned, quoting from the report of the Sanderson Commission, and Mr. Sorabjee Shapurjee of South Africa related his own experience in South Africa in connection with the scheme of passive resistance inaugurated there. He also narrated the indignities to which the Asiatics were subjected in that British Colony.

Mr. H. S. L. POLAK received a great ovation on rising to speak. We shall report the speech in full in our next issue.

Vrededorp Stands

All Coloured Persons to go

Out of 743 stands in the Vrededorp Township 719 have been converted into freehold.

It is interesting to note (says the *Rand Daily Mail*) that the basis of conversion was first fixed by the Vrededorp Stands Act of 1907, at the price of £40 per stand, but this was reduced by the Townships Amendment Act of 1908 to £15. Lately the officials of the Municipal Treasury have been busy collecting sums of £15, together with any arrears in the shape of stand licences, assessment rates, and sanitary fees.

One object of the law is to make Vrededorp a place fit for Europeans only. At present, therefore, land on that no title of a stand can be transferred

to any Asiatic, native, or coloured person. No owner can, after the 8th inst. permit any Asiatic, native or coloured person (other than the bona fide servant of a white resident) to reside on, or occupy, a stand; and no owner can occupy or sub-let a stand to any person belonging to one of these classes. The law provides that the Council shall give notice in writing to the owners of the stands requiring them to cause the Asiatics, natives or coloured persons to remove therefrom within a period of three months; or to appear before a magistrate to show cause why they should not comply with the terms of such notice. In the event of non-compliance with these orders, the magistrate may declare the titles of such owners forfeited.

Mr. Polak in India

Vrededorp Stands

We have received very important and voluminous papers from Mr. Polak. From this we are able to give this week only his letter to the Government of India on the Vrededorp Stands Ordinance which is very reasonable in that Indians occupying Stands there may be dispossessed at anytime.

Mr. Polak addressed on the 2nd January the following to the Secretary to the Government of India, in the Department of Commerce and Industries, Calcutta:—

Sir,—In pursuance of my conversation yesterday with the Honourable Mr. Clark, I have the honour to place the following facts before the Government of India.

1. Having been deputed to represent to Government the grievances under which the Indians in South Africa still labour, I have received the following telegraphic message from the Transvaal British Indian Association and the Hamidia Islamic Society:—

"Vrededorp Indians under notice remove eighteenth February virtue Vrededorp Ordinance; if enforced thousands pounds worth stock valueless, book debts lost. All old-standing merchants."

2. The circumstances in which the Vrededorp Stands Ordinance (1906) was passed, and sanctioned by His Majesty's Government, against the strong protests of the Transvaal Indians and of the South Africa British Indian Committee in England are narrated in Blue Book [Cd. 3308], at pages 15 (No. 13), 15—30 (No. 22 and Enclos.) 49—56 (No. 33 and Enclos., and No. 34), 60—61 (No. 46).

3. The above Ordinance was, repealed by the Vrededorp Stands Act, 1907, in the circumstances set forth in Blue Book [Cd. 3307], at pages 46—51 (No. 22 and Enclos.) and 52 (No. 66.)

4. The Act of 1907 was passed as the result of negotiations, announced in the House of Commons, on February 19th, by Mr. Winston Churchill, whereby His Majesty's Government sought to obtain compensation for the Indians dispossessed by the measure.

5. In a speech supporting the action of His Majesty's Government, in sanctioning the Ordinance of 1906, Mr. Churchill had described the premises occupied by the Indian residents of Vrededorp as "shanties." In order that the real facts might be available, *INDIAN OPINION*, of March 2nd, 1907, published a schedule showing that 24 stands and the buildings thereon were either owned or occupied by 23 Indian traders. The value of the stands and buildings owned was, at the time, £3,300; of the leases, £1,015; of the stock held £11,300, and of the book-debts due, £3,385; or a total of £19,000. The figures were approximately correct in each case, but did not include the estimated value of monthly tenants' interests. It was roughly estimated that some 60 persons were affected, but the number was really considerably larger.

6. The only compensation that is available to the dispossessed Indians is, if the scope of the Act be correctly interpreted by the Transvaal Attorney-General, apparently, in respect of structures erected on the stands owned or occupied by the Indian residents; though even this is not altogether beyond doubt, in view of the insecurity of tenure that had always existed in relation thereto. What proportion of the sums of £3,300 and £1,015 may be set down for buildings or improvements it is somewhat difficult to calculate, as, in those amounts, is included the value of the leases and of the stands themselves. These stands, not being registerable, in terms of Law 3 of 1885, in the names of the Indian virtual owners, are nominally held by certain Europeans, and for these no compensation is provided, nor for the value of the unexpired leases, if any. Moreover, the value of the goodwill and that of the stock and book-debts of the dispossessed Indians will be almost entirely lost, for the removal of these traders means their practical ruin, as their trade depends upon the local inhabitants, and they cannot, even under ordinary circumstances, remove their stocks and do business elsewhere.

7. But the circumstances are by no means ordinary. In their Memorial addressed to the Secretary of State for the Colonies (Enclosure in No. 22 of [Cd. 3308]), protesting against the Ordinance of 1906, the Transvaal British Indian Association, in paragraph 13 thereof, respectfully warned His Majesty's Government that, if the clauses referred to were approved by them—and their objectionable nature from the standpoint of racial discrimination was much more strongly emphasised by the provisions of

the Act of 1907—their acceptance would form a precedent for other bodies, and might lead to the ultimate reduction of British Indians to the status of mentals and their compulsory removal to locations.

How eminently prophetic was this warning is evident from the regulations framed in terms of the Township Amendment Act of 1908 and 1909, which, whilst laying down the conditions of the grant of freehold title in stands townships to leaseholders, expressly provide for the cancellation of the Crown Grant, *without compensation*, should any grantee permit the residence upon such stand of any coloured person (including an Asiatic, who may even be the virtual owner of the property which, however, would be registered in the name of the European justice) except in the capacity of a domestic servant; whilst sections 130 and 131 of the Gold Law of 1908 provide for the practical segregation of those Indians (by far the larger proportion of the Indian population), resident on a proclaimed gold-mining area, in locations specially set apart for that purpose, except they so reside in the capacity of domestic servants to European employers.

10. The main objection held by the Transvaal Indian community to the Vrededorp Standa Act is that it statutorily imposes a racial bar, against the principle of which they have always protested, and opposition to which was the *raison d'être* of the recent passive resistance struggle.

11. Apart from the matter of principle, the material loss that is now threatened will be very great. Practically, less than three months' notice is being given to a number of old-standing and respectable traders and their families and dependents to close down their businesses, and remove from their present residence. They are entitled to only nominal compensation, and will have to commence life afresh as ruined men. Beyond this, there are the obvious impediments placed in their way by the enactments referred to in paragraph 11 hereof.

12. The circumstances are undoubtedly very difficult, but they have, I venture to suggest, arisen out of the unfortunate departure, in 1906, from their old policy of non-racial legislation, to which His Majesty's Government had hitherto adhered, and it would be manifestly unfair to penalise the Indians, whose welfare is now threatened, by the maintenance of a principle that His Majesty's Government have themselves admitted, in recent despatches, to be a wrong one.

13. I have therefore to urge respectfully that the Government of India will do whatever lies in their power to protect the Indian residents of Vrededorp and prevent their removal; or, if that be impossible, to secure for them ample compensation for the irreparable loss that these

men, without any other resources, are bound to sustain.

I have, etc.,

H. S. L. POLAK.

From the Editor's Chair

THE LATE MR. V. KRISHNASWAMI SWAMI IYER

It is with almost a sense of personal loss that we record the lamented death of the Hon. Mr. V. Krishnaswami Iyer, member of the Executive Council of the Governor of Madras. His public record will be found elsewhere in these columns, but remarkable as that is, we propose rather to dwell upon his parts as a man and as a friend of the Indians of South Africa. Mr. Krishnaswami Iyer was one of the most powerful men that modern Madras has produced—powerful in intellect, in ability, in character, and in friendship alike, and the sorrow that has overtaken Madras is a sorrow that will be felt by all patriotic Indians wheresoever resident. India has lost a great son and a brilliant leader. Not least of all will the Indians of South Africa mourn his loss and revere his memory. When Mr. Polak first went to Madras, Mr. Krishnaswami had just been appointed a Judge of the High Court, and was thereby prevented from accepting the position of Chairman of the Indian South Africa League, Madras, that was then in process of formation; but in spite of the official position that he occupied, he did not hesitate to express his sympathy with the passive resistance cause, and all that it connoted, by giving a handsome donation to the funds that were being raised in the Presidency. This was subsequently followed by a further donation. Nor did his sympathies end there. And when the deportees were in Madras, he invited them to a tea-party at his house, as a token of respect for the cause that they represented. In these practical ways did the late Mr. Krishnaswami endeavour to help his suffering countrymen in South Africa, and we have reason to believe that his efforts to that end continued after his appointment to membership of the Government of Madras. The South African Indian community realises the magnitude of the loss that India has sustained by his early demise, and on their behalf we beg to tender respectful sympathy to our countrymen in India and to the bereaved members of his family.

THE £3 TAX

THE judgment given by a full bench of the Supreme Court, which appears in another column would show that every Indian who has entered into a period of re-indenture or contract of

service under the provisions of Act 19 of 1910 is liable to pay the annual licence of £3 for the current year. This means that all those who were induced to re-indenture by reading the Government's circular issued in April, 1910, have been cruelly deceived. Whatever the intention of the Act may have been, the fact remains that perhaps thousands of Indians have entered into fresh contracts of service, fully believing that they would be relieved thereby from both arrears and current payments. Not only did the poor ignorant people believe this, but the Government departments also acted upon that interpretation. Some months ago the Law Department seems to have issued instructions to prosecute all those who had not paid the current licence. A test case was brought before the Umlazi Court in which it was decided that during the existence of the contract of service, payment should be suspended. Consequently forty or fifty summonses which had been issued were withdrawn. The Government seems to have decided to abide by that decision, for nothing further was heard of it. Now, it appears, the Magistrate of Lower Tugela Division has given his decision to the effect that the current licence must be paid, and the Supreme Court has upheld that decision. This brings the matter to a head and we shall shortly see what the intention of the Government is. If the Minister of Justice has a spark of humanity in him, he will at once instruct the Courts not to prosecute, for he knows well enough that many if not all of the people affected by the judgment have been trapped into fresh contracts of service by the inducements held out in the late Natal Government's circular. We understand that already the machinery of the law is being set in motion and that summonses are being issued.

There is also an element of farce about the whole business. We happen to know that if a free Indian who has managed to escape payment of the tax wishes to return to India, no one will prevent his going, even though he may owe arrears amounting to Twenty Pounds. Yet this same Government rewards the man who has been inveigled into a contract of re-indenture by making him pay £3 per annum so long as he is willing to slave away for the benefit of planters and other employers! Surely it does not need a very wise man to see both the absurdity and injustice of such procedure?

On the same page as the judgment will be found a letter from the Secretary for the Interior in reply to the Natal Indian Congress's letter of November last, which was addressed to the Minister of Justice. The Congress requested that all those who had acted upon the words of the circular should be relieved from payment. Now, after waiting three months, what is the result? The

Minister of Justice, whose department was responsible for the issue of summonses against these poor Indians, ignores the request and sends the letter to the Department for the Interior which asks of the Natal Indian Congress a question which the Minister of Justice was better able to answer. In fact, when inquiry was made at the Court from which the summonses were issued, the information was refused and the advice given to obtain such information through the Secretary for Justice.

So we have the spectacle of a great Government using its tremendous power to tyrannise over poor defenceless Indians—men and women who have given their very life-blood in making Natal a prosperous country. It is the duty of the Natal Indian Congress to boldly defend these poor people. Whatever reply it chooses to send to the Minister for the Interior, it must at all costs see to it that those who are helpless shall not seek in vain for succour.

The Late Mr. Krishnaswamy Iyer

His Public Record

The Hon. Mr. V. Krishnaswamy Iyer died at Madras on the 27th of December last. The Madras correspondent of the *Statesman* gives the following record of his public career:—

The Hon. Mr. V. Krishnaswamy Iyer, C. I. E., who was only 48 years of age, was one of the foremost and most respected members of the Indian community in Madras, and was Indian Member of the Executive Council of His Excellency the Governor. The deceased had been a prominent member of the High Court Bar for a number of years, where after the retirement of Sir S. Subramania Iyer, and the late Sir V. Bhashyam Iyengar, he led the Indian Bar with conspicuous ability. While still a practising barrister he was elected to the Madras Legislative Council, as the representative of the Madras University, and in this capacity he rendered yeoman service both to the Government and the people, eliciting opinions from both the official and non-official representatives in Council. As a Vakil, he earned the esteem, respect and confidence of the Judges before whom he practised, and in recognition of his worth he was elevated to the High Court Bench in October, 1909, where he achieved for himself a reputation second to none amongst the Indian Judges.

When the Maharaja of Bobbili suddenly resolved to retire from his office as the first Indian Member of Council in Madras, the Government of Sir Arthur Lawley recommended Mr. Iyer as a fitting successor to the

Maharaja, and his appointment gave universal satisfaction to the Indian community and was an adequate recognition of his years of work for his country and people.

His activities as a public man were many-sided and characterized by a fearless independence and a genuine grasp of the needs of the country. He was a generous philanthropist, in whom all public movements and institutions in the Presidency found a liberal and sincere supporter. He gave freely of his purse to promote industries and education. He founded an Ayurvedic Hospital and school and a Sanskrit College in the city of Madras. Though his career as a Member of Government was short, it was sufficiently long to make his influence felt for the betterment of his countrymen. He was a safe adviser of Government and a trusted leader of the people.

Mr. Iyer had been to Delhi to the Coronation Durbar, where he suddenly fell ill, and on medical advice had to return to Madras on the 13th inst. He was unable, therefore, to be invested by the King-Emperor with Companionship of the Star of India which was bestowed on him in the Coronation Honours list. On return to Madras his health seemed to improve but he never recovered from his illness which was caused by diabetes from which he had been suffering for some years past. He underwent an operation which, though apparently successful, failed to save his life.

Official Mark of Respect

The following notice appeared in the *Government Gazette*, Madras, on the 28th December:—

His Excellency the Governor-in-Council desires to express his sense of the great loss which the Government and the Presidency have suffered and to place on record his high appreciation of the wide knowledge, conspicuous ability, and sound judgment which the late Mr. Krishnaswamy Iyer throughout his all too short career was ever willing to place at the service of his colleagues in the loyal discharge of his high office. As a mark of respect the flag of Fort St. George will be hoisted half-mast high until sunset this evening. Fifteen minute guns will be fired at Fort St. George this afternoon, the last gun to be fired at sunset.

Mr. Polak's Tribute

Mr. Polak writes to us as follows:—

I am sure that readers of *INDIAN OPINION* and the entire Indian community will unite with me in expressing profound grief at the news of the sudden death of the Hon. Mr. V. Krishnaswamy Iyer. During my stay in Madras, I had the honour of being a frequent guest at Mr. Krishnaswamy's house, and I remember how, more than once, his eyes filled with

tears at the recital of the sufferings of the Transvaal passive resisters. I had the advantage of his generous counsel and invaluable experience whenever I had occasion to go to him. I feel that I have lost a friend and a teacher. My sorrow is not mitigated by the information that I received, after his death was announced, from a mutual friend, that he was looking forward to meet me again, to congratulate the passive resisters upon their great victory, and to learn from my own lips the latest facts of the South African situation. One of my most cherished possessions will always be his photograph, addressed to me "with love"—love for myself and love for the cause that I represented to him.

The Nathalia Case

In the Appellate Court

We take the following report from the *South African News*:—

In the appellate Court on the 30th January, *Muhammed Moosa Nathalia v. Principal Immigration Officer*

Application for leave to appeal from the Natal Supreme Court—necessity of applying for leave—monetary and other tests for appeal.

This was an application for leave to appeal from a full bench of the Natal Provincial Division.

Mr. R. L. Goulding appeared for the applicant, Mr. Scheepers for the respondent.

It appeared that the applicant had obtained a rule nisi calling upon the Immigration Officer to show cause why he was not entitled to land by reason of the domicile of his father. He had, in accordance with the terms of section 10 of Act 30 of 1903 (Natal), deposited £100 with the R. M. of Durban in order that his case might be inquired into. The R. M. was not satisfied as to his relationship to his alleged father, and suggested that further evidence should be obtained. He then returned to India and obtained certificates from two competent magistrates of that country, certifying that he was the son of the man he alleged to be his father. In spite of this further evidence he was not allowed to land. The Court refused to interfere with the discretion of the Immigration Officer.

Mr. Scheepers raised the point as to whether it was necessary to obtain leave to appeal. He submitted that before Union this was a case which would have gone to the Natal Appeal Court, and that therefore under section 103 of the Act it was not necessary to obtain leave to appeal.

Mr. Goulding submitted that it was necessary to ask for leave, as the decision below was given by a full bench. Before Union the *Privy*

Council would have had to be asked for leave, as according to the Natal Charter of Justice an appeal could only be brought when a sum of £500 or over was in dispute. There was only this monetary test.

On the merits Mr. Goulding cited *Principal Immigration Officer v. Umra*, 31 N. L. R. 376; *Rex v. Narun and Vatha*, 31 N. L. R. 151; *Amod v. Principal Immigration Officer*, 30 N. L. R. 423.

Mr. Schoepers cited *Mahomed v. Minister of Interior* (not yet reported.)

The Court reserved judgment.

[Note: We have already reported that the application was refused.—Ed. I.O.]

A Registration Case

Mahomed Hassan v. Minister of Justice and Registrar of Asiatics.

This was an application for special leave to appeal in forma pauperis from the full Court of the Transvaal Provincial Division, which upheld a decision of one judge in the same division.

Mr. Howes appeared for the applicant. A letter had been filed by the Government intimating that it did not consent to leave being granted.

It appeared that the applicant had been ordered to be deported. He alleged that he had made, in terms of Act 2 of 1907, an application to be registered before he was 16 years of age, and the question now was whether the application so made was in proper form. He was now alleged to be 17 years of age.

The Court reserved judgment.

Both the above cases were heard by the Chief Justice (Lord de Villiers), Mr. Justice Rose-Innes, and Mr. Justice Solomon.

A Deportation Order

In the Transvaal Division of the Supreme Court on the 18th instant the case of *A. Ismail v. Minister of Justice and Registrar of Asiatics* was heard.

Mr. Gregorowski for applicant. Mr. De Waal for respondents. In this matter applicant sought suspension of an order for deportation issued by respondent against him, and an order directing respondent to receive and consider his application for registration. Petitioner entered the Transvaal with his father in June, 1907, and in November, 1911, applied for registration, when he was charged under section 7 of Act 36 of 1908 with being without a registration certificate, and ordered to be deported. Repeated application for registration was made, but refused on the ground that the time within which application should be made had expired.

After hearing arguments, the Court reserved judgment.—*Rand Daily Mail.*

The Immigration Bill

Full Report of the Cape Meeting

A petition has been presented to the Senate and the House of Assembly setting forth the objections of the Cape Indians to the Immigration Bill in which is included copies of the resolutions passed at the meeting reported below:—

An excellently attended meeting of the Cape British Indian Union was held on the 4th instant, at the Union Hall, Hanover Street, Cape Town. Among those present were: Messrs. E. Norodien, S. M. Rahim, Hassab Mien Mafij, S. Dawood, Ahmed Molick, C. M. Pandath, Mohammed Abbas Parker, Mohammed Ebrahim Katib, Mohammed Allie Desai, Abdol Gaffoor Chowgle, S. Kahn, Alodien Norodien, Ishmail Neckworree, Ahmed Bullie, Allie Adam, Allie Dawood, Ahmed Abbas, Bhai Mei Parker, B. Desai, Allie Ishmail (of Johannesburg), Hadje Kamroodien, S. Ishmael, Feroz Kahn, Kahn Gool, H. B. Godbole, Geolab, Bhai Desai, Maie Bhai Desai, Abdol Ahmed Kahn, Abdol M. Kahn, and others.

The President of the Union (Mr. E. Norodien) took the chair, and the Secretary (Mr. B. Desai) read telegrams and letters received from the various Provinces of the Union wishing the meeting every Success.

Chairman's Speech

The following address was delivered by the President: It is not often that we are compelled to call you together for the defence of our liberties, but on this occasion we consider it imperative that you, as British Indian subjects of the Empire, should have the position likely soon to arise in this Union put before you, and express your opinion thereon. An Immigration Bill will be introduced into the Union House of Assembly at an early date, which, in my opinion, most seriously affects your liberties.

The Bill, so far as one can see, aims at the establishment of an absolute autocratic immigration service, under which extraordinary powers will be given to the Government, while, apparently, concessions are being made which are misleading, far exceeding anything hitherto claimed by them. For instance, in clause 3, sub-section 3, of the Bill, an Advisory Board is referred to, and the impression is given and is generally abroad, that this Advisory Board is going to be created. As a matter of fact, however, all that the Bill says is that such Board may be created, and even then only as an Advisory Committee having no power whatsoever. I feel that if the Government really intends to make this Advisory Committee of any substantial service and protection, the clause should be altered to read: "That a Board shall be created, to which an

aggrieved immigrant can appeal, and that if a majority of such Board, on such appeal against the ruling of the immigration officer, decide in favour of the immigrant, then the immigrant shall be allowed to land. This Board to be composed of persons of standing representing the different sections of the community likely to be affected by the Immigration Bill."

In its present form, the Board is a delusion, even if established, as it has absolutely no power. There is one further great matter that should be included in the Bill, and it that is included, we, as law-abiding citizens, will be satisfied that our liberties and rights are guaranteed. I refer to the inclusion of a clause giving the Government and the immigrant the right of appealing to the Supreme Court for final decision. It may be urged on behalf of the Government that appeals may be made that will saddle the Government with costs and expenses. That can be safe-guarded against by making it compulsory for the appellant to give security to the satisfaction of the Registrar of the Supreme Court, that, in the event of his appeal being unsuccessful, the Government costs will be paid.

As it is, there are several cases on record in which the Government have relied on technicalities opposing a would-be immigrant, and where the Supreme Court, although compelled by the strict letter of the Act to refuse the applicant's prayer, has as a matter of equity, decided that the Government should not get its costs.

A further clause open to grave abuse is clause 4, sub-section "A," which prescribes that the immigration officer is to choose the language in which he wishes to test the immigrant. He may put Chinese to an Irishman, and Russian to one of our people. There is nothing in the Act to prevent him. By such means a most highly educated man in one language may be ruled out by another language being put to him. It may be said, that surely no Government officer would be so unreasonable. Gentlemen, the records of the Supreme Court show that autocratic power is apt to get into the heads of even the highest Government officials.

Time after time the Supreme Court has commented in the strongest possible terms on the action of the Immigration Officer; time after time suggestions have been made to the Government's representatives to waive technicalities and to do substantial justice; time after time these suggestions have been ignored until, apparently, the Chief Immigration Officer came to believe himself the law, which belief was, however, dispelled when he was brought before the Supreme Court and punished for contempt of Court. There are concrete cases on record, such as the case of Natabhai Dayanbai, heard in the Supreme Court here in May, 1911, where a British subject, who had resided in this Province and left a partner with a business behind

him on his departure for India, was refused permission to land for the purpose of conducting a law suit and recovering, if he were right in his contention, from his partner what the latter unjustly withheld from him.

There are further cases not affecting our people but all illustrating the pernicious effect of leaving any section of the community in any matter outside that protection from the courts of his country impartially and freely given, which every British subject has for generations regarded as his birth right. The case of *Abdurahman v. the Minister of the Interior*, heard a few weeks ago, is eloquent on the point. In October, 1911, the Government, on a pure matter of technicality, separated husband and wife, and although technically correct they were refused their costs by the Court, which felt that equity was on the side of the applicant, but was powerless to intervene as the law stands. The exact expression of the learned Judges will be put before Parliament when the petition hereinafter referred to will be presented.

A further blot on the Bill is the provision that the onus of proof in a prosecution is placed upon the accused, which is absolutely opposed to every principle of British justice. The Indian community is unable to obtain any fixity or rights whatsoever. Strenuous opposition is offered from time to time in regard to minors coming to join their parents, and every possible difficulty is put in the way. The only remedy is the inclusion of a clause in the Bill giving the Supreme Court in this, as in all other matters, the final right to say whether or not the applicants are right or wrong in law and equity, and allowing the Court to apply the principles of equity fairly and impartially.

If that safeguard is inserted and the right of appeal to the Court is given, everyone will be satisfied, even if it is coupled with the obligation to find security that, in the event of the applicant being unsuccessful, the Government will not be put to financial loss. The Indian community particularly claim that they should receive domiciliary certificates, say, after two years' residence, and good character during that time so that they may be able, should health and business demand it, to leave the Province without the probability of being unable to return to it and to recover their assets, which they have left, as in Dayashai's case.

The Resolutions

The following resolutions were carried unanimously:

1. That this meeting having heard the address of the President and other speakers, and having been informed of the contents of the Immigration Bill, hereby endorse unanimously the view taken by the President that the rights of the Indian community are placed in serious jeopardy. The meeting expresses its disapproval of

the Bill as it stands, and authorises the President and Secretary, on behalf of the whole Anglo-British Indian community, to petition Parliament, and to take such further, or other, steps as may be necessary to bring about the modification of the Bill in the particulars and on the lines suggested in the President's address, members of the meeting individually promising their strenuous support and assistance wherever possible.

2. This meeting protests against the arbitrary nature of the new dictation test, both for over-sea immigrants, as well as for persons domiciled in one province and wishing to enter or reside in another province.

3. This meeting protests against the proof of being a domiciled person or being a wife or child of an immigrant or domiciled person, being subject to the satisfaction of an immigration officer instead of being left to the Court.

4. This meeting protests against the retention of the Cape practice, limiting period of absence in the case of persons desirous of proceeding out of the Union for a temporary purpose.

5. This meeting protests against the section of the Bill requiring declarations from educated immigrants who enter the Orange Free State.

Other gentlemen having also spoken on the subject, the motions were carried.

A vote of thanks to the chairman closed the proceedings.

The Word "Coolie"

Mayor of Dordrecht Apologises

Mr. Cassim Karodia of Dordrecht writes to the local paper complaining of the way in which the Mayor and another gentleman referred to "those coolies" at a public meeting to discuss the advisability of erecting a new market-shed. The Mayor of Dordrecht, Mr. W. J. Pudney, in his reply addressed to the Editor, says:—

With regard to the use of the word "Coolie," I plead guilty; but must remind Mr. Karodia that probably the word, when applied to Indian store-keepers in this country, has not quite the same significance as it has in his own country. In fact it has become so generally used in the sense in which I used it, that to most people it has no other meaning than simply "an Indian trader"; and in my thoughtless use of the word I had no intention whatever of hurting anyone's feelings, especially those of a respectable Indian such as Karodia, and I am sorry I did so. A word at the close of the meeting would have met with instant apology, and saved the use of your columns.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	£227	4	0
Mr. Hari Prasa (Capetown)		1	0
Stanger Indians (second instalment per Mr. G. C. Patel)	15	0	0
	243	4	0

The £3 Tax

Important Judgment of the Supreme Court

In the Natal Division of the Supreme Court, on the 9th instant, before a full Bench, Mr. Hime, with Mr. Stevens, appeared for the appellant in the matter of *N. Mudaly v. the Union Government*, and reviewed the decision of the Magistrate of the Lower Tugela Division.

The point at issue was the payment of the £3 pass fee, under Act 17 of 1895, which the Magistrate declared he was liable to pay.

The appellant came to Natal in 1897, and for the next three or four years paid the £3 fee. On the expiry of his indentures he entered into a contract of service, and it was submitted that Act 19 of 1910 now applied.

That Act provided that "payment of arrears of license money due under Act 17 of 1895 by any Indian shall be suspended during the period of re-indenture or contract of service for a term of not less than two years, and in the event of his return to India, the payment of arrears shall be waived."

Counsel urged that the Magistrate was wrong in not taking this Act of 1910 into account and said it was most desirable to have the decision of the Court in the matter, because similar cases were being dealt with in different manners by different Magistrates throughout the Province.

The Court refused the appeal, and held that in the present case the idea that Act 19 of 1910 protected the Indian from the payment of the license money for the current year was unfounded. There was no question that the present claim was for the money for the current year, and not for anything that could be called arrears of license money. Section 17 evidently applied to re-indentured Indians who returned to India at the expiration of their term of indenture. — *Times of Natal*.

Government's Reply to the Congress

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have received

the following reply dated the 2nd instant, from the Acting Secretary for the Interior:—

Gentlemen,—With reference to your letter of the 18th November last in which you communicated with the Secretary for Justice regarding the action taken by the authorities in prosecuting certain Indians, who had entered into re-indenture or contracts of service, for non-payment of the annual licence of £3, I have the honour to inform you that your communication was passed to this Department for consideration. I should be obliged if you would give me further particulars showing the names of the Indians who were prosecuted, the dates of prosecution and the Courts in which action was taken so that further enquiry can be made into the matter.

Union Parliament

Natives on Trains

Capetown Feb. 8. Replying to Mr. De Waal (Wolmaranstad), Mr. SAUER said that a separate carriage was provided on every passenger train for coloured people. Mr. Sauer referred to the difficulties which would be involved if in every case natives and Europeans had to be kept apart, on account of the quantity of rolling stock which would be required. Additional rolling stock would be acquired shortly, but though as far as possible European and native passengers would be kept apart, it would not be possible to do so in every case.

Free State Opposition

Capetown, February 9.

In the House of Assembly to-day Mr. CHRIS BOTHA (Bloemfontein) presented a petition from 587 residents of Harrismith district of the Free State against legislation repealing the laws prohibiting the entry of Asiatics into the Free State.

On the 14th instant the debate was resumed on the motion for a Select Committee on the immigration laws by Mr. Madeley (Springs), who also gave instances of the working of the Immigration Department. In one case, he said, a man was stopped at Capetown for "looking somewhat dull."

Mr. SMUTS, Minister of the Interior, considered the proposal would be expensive and not warranted unless a *prima facie* case was made out. He did not think a case was made out for inquiry. He had found that the Immigration Officer had been doing his best to administer the law fairly. The Immigration Officer dealt with over 36,000 persons last year, and only 171—or less than one-half per cent—were restricted; whereas in the United States no less than 2 per cent. were restricted. He could not

accept the motion, which cast a slur on an officer who did his work well.

On a division the motion was negatived by 74 votes to 22.—Reuter

The *Natal Mercury's* Parliamentary correspondent writes:—

A Conference of the South African shipping interests is being arranged for in connection with the Immigration Restriction Bill. The Conference is likely to take place in Capetown although, with regard to this, correspondence is still proceeding. It will have reference to matters which directly affect the passenger traffic arriving in this country by sea, such as detention depôts and the accommodation for restricted immigrants.

A Remarkable Petition

To the King-Emperor

Through the energy of Mr. Jassawala a remarkable petition has been presented to the King. A special deputation consisting of one Englishman, one Musliman, one Parsee and two Hindus, went to England for the purpose of presenting the petition. We give below some extracts from it:—

That Your Majesty's petitioners submit that in a country like India which is dependent, not only for its prosperity but for the daily sustenance of four-fifths of its vast population, on agriculture, the importance of increasing the number and improving the breed of the cattle employed for cultivating the land, cannot be exaggerated.

That it is generally admitted that large tracts of the country are inadequately supplied with cattle for purposes of efficient cultivation and dairy farming and that the number of cattle in the country is continually decreasing. That the supply of cattle has gone on decreasing during the last 50 years can also be judged from the fact that although thirty thousand miles of railway have been laid within 50 years, thus releasing, from work hundreds of thousands of bullocks which were formerly used for carrying the traffic in passengers and goods, yet instead of there being a fall in the price of cattle, it has gone on continually rising.

In this country the cattle employed for tilling the soil, for drawing water from wells and for other similar purposes are bullocks and he-buffaloes. Accordingly the males of both these species of cattle are always in greater demand and fetch higher prices than the females. It thus naturally follows that the less costly females are generally the only animals available for and are slaughtered for purposes of food. This fact operates powerfully in keeping down the supply of agricultural

cattle as much as it cuts off the supply at its very source.

The contrasts afforded by the state of matters in England and other European countries, as also in Australia and America, in this respect, is striking and instructive. The oxen are not generally used either for agricultural or locomotive purposes, and the consequence is that it is the males that are as a rule slaughtered to serve as food and the cows are preserved. There is thus a constant and continuous and at the same time sufficient supply of cattle for all the requirements of these countries and they are enabled to supply not only their own population with milk and other products manufactured from it, as well as meat, but to export large quantities of these products to different parts of the world; whereas India notwithstanding that it is an agricultural country to vast extent, is not only incapable of exporting these products to other countries but is even unable to supply the wants of its own population. The steady rise has been for years taking place in the price of milk, ghee, butter and similar other products, which enter largely into the dietary of the various races inhabiting this country. The rise in the mortality of infants who live only on milk and the deleterious and wholesale adulterations with milk and ghee which the legislature has been recently striving to check, are instances of the pernicious effects of the circumstances that favour the destruction of the cow in this Country.

That in most countries it is considered unsportsmanlike for a man to kill the females of many animals; that this etiquette or unwritten law has its origin in the recognition of the fact that the females are required for propagation and that if they are destroyed the species itself may become extinct, that even in a backward country like Arabia, there is a law which prohibits the export of Arab mares, and the Government enforces the law so strictly that it is impossible to buy an Arab mare in India or elsewhere for thousands of rupees; that the Arabian Government does this to ensure the supply of horses which is the chief source of its commerce; that your humble petitioners submit that, if this principle is recognised in the case of wild or semi-wild animals which only contribute to man's sports, its application is much more necessary in the case of an animal like the cow on which not only the prosperity of the country but the very existence of its people depends.

That laws for preservation of game of all kinds have been in force in England and other countries of Europe for centuries, and in India too, there is the law for the preservation of elephants in Burmah, U. P. of Agra and Oudh, and the Central Provinces, being Act VI of 1879; that an enactment of a similar nature

for the preservation of cows in India, on which the welfare of millions in this country depends, can therefore offend no principle of Government nor injure any class of community of Your Majesty's subjects in India, but will on the contrary give boundless satisfaction to and earn the blessings of millions of Your Majesty's subjects of all creeds and classes who are interested in the agricultural prosperity of the Country.

That the sentiments of Hindus and Sikhs against the slaughter of cows for food which rest in their origin on economic considerations affecting the well-being of the country, are well-known; that even the Amir of Afghanistan during his last visit to this country exhorted his co-religionists to respect those sentiments and to abstain from the slaughter of cows even for sacrificial purposes on the occasions of Id and other festivals.

That Your Majesty's petitioners beg humbly to submit that the economic evils resulting from the unchecked slaughter of cows have assumed such grave proportions that they urgently call for some restrictive action.

That Your Majesty's humble petitioners submit that the best form which the action suggested above could take would be a legislative enactment, but even before such a law is passed Your Majesty's Government can put a stop to the slaughter of a very large number of cows by a mere administrative order; that of the aggregate number of cows and bullocks slaughtered all over the country for food, not less than 146,000 are killed annually for the food of the British soldiers and by far the largest number of those thus slaughtered are young and healthy cows; that it can well be imagined what would be the number of the progeny of these cows even in the second or third generation and the quantities of dairy produced from them if they were not cut off in their prime but allowed to multiply.

That Your Majesty's petitioners do not wish to deprive the British soldier of his beef if it is thought to be absolutely necessary for him; all that Your Majesty's petitioners most respectfully urge is that beef need not and should not be obtained by the slaughter of the female when the want can be supplied better and with less injury to the community by the flesh of the male or by beef obtained from Australian sources.

That it is admitted on all hands that the best beef that can ever be raised in this country is greatly inferior to Australian beef. Frozen meat and fruits and flowers are sent from Australia as far as England and arrive regularly in Colombo, and that Your Majesty's Government can, by a mere direction to the heads of the Military department, put a stop to the slaughter of the country-born cattle for the food of the British soldiers, and arrange for importing

from Australia all the frozen or salted beef necessary for that purpose.

Mr. Kallenbach's Return

Mr. Kallenbach returned to Johannesburg on Monday after an absence of over six months on the continent of Europe. He was met at Krugersdorp by Messrs. Aswat, Waja, Gandhi and others, and at Park Station by Messrs. Cachalia, Imam Sahib Bawazeer, T. Naidoo, Hoosen Dawad, Medh, and P. K. Naidoo, besides Mr. and Mrs. N. Kallenbach, Mr. Kennedy, Mr. Gordon, the Rev. Duke, and Miss Schlesin. Mr. Leung Quinn invited Messrs. Kallenbach, Hoosen Dawad and Issey to a small luncheon party. In the evening Mr. Kallenbach travelled to Lawley where he was met by the whole of the settlement including Mrs. Gandhi and Mrs. Sodha. An arch was constructed over the entrance to the Farm and was made of branches of trees. The buildings, too, were similarly decorated in honour of the return of the owner who befriended the passive resisters at a time of need and gave them shelter.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]
Johannesburg, Tuesday.

The Provincial Council of the Transvaal is prorogued to the 19th March.

Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, has addressed the following letter, dated the 13th instant, to the General Manager, S. A. R., Johannesburg:—

Sir,—Together with several Indian passengers, I travelled from Fordburg to Krugersdorp. On the 11th instant by the 1-9 p.m. train to Krugersdorp. The Conductor, after admitting six passengers, pushed off two, one of whom, but for falling against a third who was standing near the door of the carriage, would probably have been seriously hurt. The Conductor's behaviour was rude in the extreme. My fellow-passengers feel that more than a mere departmental reprimand is necessary in this case, if you are satisfied that the Conductor behaved as stated above. The Conductor's number is 99.

Mr. Hoosen Dawad and Mr. Issey have been in the Transvaal now for nearly two weeks. They are Mr. Fancy's guests. They have been treated to banquets by Messrs. Cachalia, Coovadia and others. They paid a visit to Pretoria and were Mr. Haji Habib's guests. They visited

Krugersdorp too with a large party and were entertained by Mr. Chhotabhai. At Mr. Aswat's invitation they paid a visit to Vereeniging also.

Items of Interest

The Rev. Simon Vedamsetu Indian clergyman, St. Aidan's Church, Durban, is now convalescent after his illness, but as his health wants generally building up, he has resigned his work, and will leave for India on or about the 23rd inst. by the *s.s. Palamcottah* with his wife and only son, of 12 years old. He has served St. Aidan's Church for over 25 years. He has been a co-worker of the former superintendents, the Rev. Canon L. P. Booth, M.D., Canon A. Smith, B.A., and of the present superintendent, the Rev. A. A. Baillie, M.A.

An Indian, who had to work two months to complete his indenture, deserted from the Railway last April, and since then he had been in gaol. On being discharged he refused to return to his employers, and was consequently sent back to gaol. This occurred repeatedly, and again yesterday (said the *Times of Natal* of the 10th instant) he was sentenced to another 30 days' imprisonment.

We have received a message from Ladysmith informing us that a draft for £325 was sent, through Mr. Ohannet Bey of Johannesburg, to the Red Crescent Society, Constantinople, for the sufferers in Tripoli.

An interesting work is about to be published, says the *Saturday Westminster*, by Kegan Paul, Tranch, Trubner, and Co., Ltd., from the pen of the late Arthur Lillie, who died so recently as November last. The late author, who spent many years of his life in India, has written largely on Buddha, and the influence of Buddha on Christianity. The new work is entitled "Rama and Homer," and in it the author seeks to trace out the many and remarkable similitudes which exist in the *Iliad* and the *Odyssey* and *Ramayana*, the epic of Hindustan.

	Page
Indian National Congress	53
Vrededorp Stands	54
Mr. Polak in India	54
From the Editor's Chair	55
The Late Mr. Krishnaswamy Iyer	56
The Nathalia Case	56
The Immigration Bill	57
The Word "Coolie"	58
Indian Famine Fund	58
The £3 Tax	58
Union Parliament	59
A Remarkable Peirson	59
Mr. Kallenbach's Return	60
Transvaal Notes	60
Items of Interest	60

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One
Two	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two
Three	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three
Four	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four
Five	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five
Six	0 11 6	0 17 6	1 3 6	1 7 6	2 0 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six
Eight	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight
Ten	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	3 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of $2\frac{1}{2}\%$; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

કુંકે મુક્તમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતા ખાતે જુદાં અને સરવૃં ખાતે, જમીન અમારા હાથા અનુભવ પછી ફરેક વેપારીની જાણ માટે અમારે જાણીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં ફરેક રકમની સ્ટીલ ટ્રેકો (કેબીન તથા કાફર બેગના લાયકાતી) તથા ફરેક રકમના ચપ્પુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ હમેશાં પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે અદ્ભુત ગુણવત્તાવાળો હોય છે. બહાર મામતા ચોરસે પર પુરવું જ્યાં હવે જારી પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે ફરેક જગ્યાના વેપારીની કુશળે અમારા માલ જોશો, તા ફળદ્રુપમાં આવી ખાતી કરશો, પાછલ લીસ્ટ માટે લખો;

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2537, 77 Missar Street, Newtown

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં આવેલા પદ્ધતિની વિવેચના

ખાતા નંબર	પા. રૂ.	ચ. રૂ.
અમારું કુલુલ	૧૫૫૫	૮
કુલુલદાર	૦	૫
અબદુલ બેગ	૫	૫
એમ. સી. એમ. સી. એમ. કુ. ૧૦	૧૦	૧૦
મહમદ હમીદ એમ. કુ.	૫	૦
આર. એલ. મહમદ	૫	૦
એમ. એમ. હાજી	૧	૦
મહમદ હાજી	૦	૧૦
હાજી મુહમ્મદ મુસીબ	૧	૫
હાજી મુસીબ	૧	૧
હાજી મુસીબ	૧	૧
રોમ ઉમાય બી. એમ. સી. ૧	૦	૫
રોમ મીર	૦	૨
અબદુલ રહીમ	૦	૫
અબદુલ વહાબ	૦	૫
નાજી કાસમ	૧	૦
સયાદ અલી	૧	૧
મહમદ હાજી એમ. સી. ૧	૦	૫
ફાતીમા બી. એમ. સી. ૧	૦	૫
એમ. આહમદ	૦	૫
બી. મીર	૦	૫
બી. મહમદ	૦	૫
બી. ફાતીમા	૦	૧
એમ. મહમદ	૦	૨
અબદુલ અહમદ	૦	૩
એમ. અબદુલ	૦	૨
બી. બાબુ	૦	૨
બી. શાહીદ	૦	૨
મુલવંદી	૦	૫
મુલવંદી એમ. સી. ૧	૦	૧૦
અબદુલ અલી	૧	૧
એ. એ. મહમદ	૨	૧૨
ઉમાયદ અહમદ પટેલ	૧	૦
મુસીબ	૦	૧૦
હમીદ અબદુલ	૦	૨
હમીદ ઉમાયદ	૦	૨
અલી હા. અલી	૦	૪

સરવાળો: ૧૬૧૮ ૪ ૧૦

P. O. Box 832.

Telephone No. 1752.

Telegrams: "JOHANNES" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JOSEPH OPENED UP at 154 Market St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ સુલક અને જુદાં વેપારી

ગ્રાહ, હાંસી અને સુલક વેપારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી બત્તોના નવી નવી તરેહ નો માલ હવે અમારીએ વિદાયતથી પરચારી આપ્યા હરે છે. બહાર હાથ કરતાં આ માલ આપણે ૨૫ ટકા સસ્તો પડશે.

બહાર મામતા ચોરસે ઉપર હાથના જ્યાં જાણવામાં આવે છે.

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

જસમાની ગરબી

ગ્રાહક અમારીમાં ઉપર હ. એ.

માં ઉપાયોલ ઉત્પાદકો કામ

આપણીમાં આપણે ઉપાયો અહીં

પડ્યું છે.

કાંમત: પેની ૧

કામ અરજ: અરબી પેની

લખો: ઉત્પાદકો પ્રીટીંગ પ્રેસ

ફીનીક્સ, તાતાલ,

જાની ઉત્પાદિ વિના રહેવાની નથી સુધરી સુખોધ

જાણ રહેવાની ઉત્પાદકો અને ઉત્પાદકોને ૩૧૪ થાય છે; તેથી બહાર પાડવા કુલ ની રહેવા જાણ થાય છે.

સુધરી અને સુધરી અને સુધરી વાસ્તા હો અને વિદ્યા હોવા સારા જાણમાં હોત મળે એવાં ઉત્પાદકોની સુધરી આ માસીક હોવા કુલવત્તા અને પાસી વગેરે સુધરી કુલવત્તા વાંચતી જાણમાં હોત સુધરી જાણ હો પાસી છે. ઉત્પાદકો ઉપર આપણી ઉત્પાદક વગેરે રહેવાનાં નવાં સાધનો કુલ સારી જાણમાં હોત ક. ત્યાં 'સુધરી સુખોધ' ની માણતી થાય છે.

સુધરી સુખોધ ફ. ૧-૬-૦

સુધરી સુધરી અને સુધરી સુધરી: સુધરી સુખોધ' અહીં, અમારો.

P. V. Sanghavel & Son

Commercial Broken & Commission Agents

P. O. Box 675, 308 Grey St., DURBAN

જુલુ કમીશનરી ફરેક બત્તોના બહેનરી કાપડ વગેરે માલ ફાવેલો થાય તેવી રીતે ખરીદી ચલાવી આપીએ છીએ. અને અમારા મારફત બહારથી વેચવા માટે માલ (મકામ બીનીસ વમાનું વગેરે) મોકલવાથી સારો જાણ ઉપલબ્ધી વેચી આપીએ છીએ. વમારે ખુલાસા માટે ઉપરને શીરનામે કામગીર થયવા અહીંયાની કરવી.

મહાદેવી ગીરગીરીનાં બધા જવાનું સહતર બંધ થાય તો ભેકેને મહાદેવી શેષ મળવાનો વધો આવે તેમ નથી. આ સવાલ બહુ કાર છે. અને તે ઉપરના અને હિંદુસ્તાન વચ્ચે સમજા સેવાની જાગત નથી.

કચ્છર મહાદેવી

(ગીરગીરીસવાળા) તે કચ્છરને વધુ ટેકા આપતાં કચ્છર કે ગીરગીરી વિષે પોતાને બહુ દુઃખદાયક અનુભવો થયા છે. ગીરગીરીની ગીરગીરીનાં બધાં જવાનું સહતર બંધ થાય તો ભેકેને મહાદેવી શેષ મળવાનો વધો આવે તેમ નથી. આ સવાલ બહુ કાર છે. અને તે ઉપરના અને હિંદુસ્તાન વચ્ચે સમજા સેવાની જાગત નથી.

મહાદેવી મી. સોરાબજી શાપુરજી એ પછી તેને ટેકા આપ્યો હતો. તેઓએ કચ્છર કે ૨૦ વરસ પહેલાં કીરોટમાંથી બધા હિંદુઓને કાઢી મુકવામાં આવ્યા હતા. દરસવાળની સરકારે પછી તેના સમયે સેવા મંડળો, હિંદુઓ તેની સામે નાથ બેસી રહ્યા છે અને તેમાં તેઓને બહુ સહન કરવું પડે છે. તેઓ કામકામ માં મેલી સહાય નથી, પછી કચ્છર ચાલી સહાય નથી. અને મને આ વેપાર કરી સહાય નથી. (કચ્છરના પોષાર)

મી. પોલાક

આર બાદ ટેકા દેવા ઉભા થયા. તેમને બાંધે વખત સુધી તાળીઓથી વધારી સેવામાં આવ્યા હતા. તેઓ બોલ્યા કે: દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદુઓ 'સેલ્ફડેફેન્સ'ને ત્યાં મધ રહેવાની હલકી જમીનમાંથી હંમજીબ બહાર નીકળી સહાય છે. (કચ્છર) તેમણે પછી સલામતની સહાયનો ઇલાકા સહાય, અને જવાનું કે દરસવાળની સરકારે પોતાના કામના કાર બળબળા નહીં એટલે સાંના હિંદુઓને પાછી સહાય ઉપાડવી પડી.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદુઓ વહાણરીનો ખરબ એવો કરે છે કે માલુસના બનાવેલા કામકામે કરણે ન થયું, પણ પોતાના અંતરના જવાબને કરણે થયું. મારી પહેલાં બોલનાર મી. સોરાબજી આઠ વખત બેઠા બેઠા આવ્યા છે (તાળીઓ). તેઓ બોલ્યા વખતમાં દરસવાળ જવાના છે, અને કચ્છર પાછું પછી તેઓને બેઠા માં જવું પડે (તાળીઓ). મી. મી. મી.

પછી બેઠામાં નાખવામાં આવ્યા હતા (કચ્છરના પોષાર). દરસવાળના હિંદુઓને બેઠામાં એટલા જુએ મારવામાં આવેલા કે કેટલીક વખત બેઠામાંથી તેઓ નીકળતા ત્યારે પુરા જોખખાઇ સહાય નહીં. (કચ્છરના પોષાર) હિંદુસ્તાનના બેઠાએ દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદુઓ માટે બહુ કરેલું છે. અને તેઓનાવતી પેતે તેઓને અતઃકરણ પુરવઠા આપાર માને છે. તેમાં મી. રતન તાતાનું નામ ખાસ જણાવવા જેવું છે. (તાળીઓ) તેમણે બહુ મદદ કરેલી છે. મરુકમ મી. કીપ્પાસ્વામી આવે પછી બહુ કરેલું છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદુઓની કામકામી કુર મામ એમ કું આજી રાખું છું. નહીં તો કચ્છર કીરીથી કચ્છર સવાળી. દરસવાળની ખીટીક ઉડિઅન એસોસીએશન તથા કમીટીના હરમામીક સોસાયટીના પ્રમુખો તરફથી એવા તાર મળેલા છે કે જોકા નેશનરમના બામુક કામમાંથી હિંદુઓને નીકળી જવાનું હરમાવવામાં આવેલું છે. આમ થાય તો હિંદુઓને બહુ કારે નુકસાની બોમવવી પડે.

નાતાલના હિંદુઓની કામકામી પછી બહુ કારે છે. આ જ-મેલા હિંદુઓને પછી વેપાર કરવા દેવામાં નથી આવતા. ત્યાં જે ગીરગીરીના જતા તેમાંથી માત્ર ૬ ટકા જેટલાજ સ્વતંત્ર સહાય સહાય.

બાદ મી. પોલાકે મી. એમ્સેનો દુઃક સુદનમાં દક્ષિણ આફ્રિકા આવવાનો ઇરાદો બહેર કર્યો, જે હકીકત કાજરીનોએ તાળીઓથી વધારી લીધી હતી. મી. પોલાકે કચ્છર કે દરસવાળની સહાય સમજા પુરી થવાથી મી. એમ્સેને બેઠામાં નહીં મોકલી સહાય એ દીલગીરીની વાત છે. (કચ્છર) તેમના આવવાથી દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદુઓ મોટું માન સમજશે અને બધા તેથી કચ્છર પડશે. આપણે બધાએ સાથે દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાળને હમેકાને માટે અતઃ આપણે બેઠાએ. (સાંભળો, સાંભળો). હિંદુને કાંટીક રાજ ના સહાય વધારે સજાતા જવાહીર તરીકે રાજમાં તેને જાગતો કરતો મળવો બેઠાએ.

કેવડે કચ્છર સરવાળમતે તાળીઓ વચ્ચે પસાર થયો હતો. બાદ મી. મી. મી. માટે તથાવાર "વડે માતરમ" ના પોષાર કરવામાં આવ્યા હતા.

તા. ૬ મી. એ સહનમાં ચાંદીની પાટ તે બાવ આજીસના ર૭૬૬ પેની સેમે હતો.

મી. પોલાકનો સહાય

હિંદી સરકારપર સંબંધ

વીડીકારપ એસોસીએશન સંબંધમાં

મી. પોલાક તરફથી તેમના કામને ખ્યાલ આપનાર પુરુષ બાબો. અને મળ્યાં છે. તેમણે વીડીકારપ રટેકઝ એસોસીએશન સંબંધમાં હિંદી સરકારપર કરેલ કામણ અમે આ વખત આપીએ છીએ :—

કચ્છર, તા. ૨-૧-૧૨

હિંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગના

સેક્રેટરી એમ,

કાલેબ,

એન. મી. ક્લાઈ સાથે મારે સમેલી વાતચીત અનુસાર નીચેની હકીકતો કું માનપુરવઠા હિંદી સરકાર આજળ રહુ કરે છું.

(૨) દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદુઓ જે કામકામી તમે હજુ પીલાવ છે તે જાગતમાં હિંદી સરકાર પાસે રહુજાત કરવા અને મોકલવામાં આવેલ સેવાથી દરસવાળની (ખરીક ઉડિઅન એસોસીએશન અને કમીટીના હરમામીક સોસાયટી તરફથી અને નીચે જુલબ કેબલ મળે છે :—

વીડીકારપ રટેકઝ એસોસીએશનની રૂએ વીડીકારપમાં વસતા હિંદુઓને તા. ૧૮ મી. ફેબ્રુઆરીએ સાંધી આપ્યા જવાની નોટીસ મળી છે. જે તેને અમલ થશે તો બધા જુલબ રહીક વેપારીઓનો હજારો પાઈકનો થાય નકામે થશે, અને ચોપડામાંથી લેણું રહશે ગેરવસ્તે જશે.

(૩) દરસવાળના હિંદુઓના તથા ઇંગ્લેન્ડની સા. આ. (ખ. ૬) કમીટીના પ્રેટેરટો જતાં ૧૯૦૬ નું વીડીકારપ એસોસીએશન કેવી રીતે પસાર કરવામાં આવ્યું તે સ્થિતિની વિગતો બુ-બુક (કોડ ૨૩૦૮) માં ૧૫ (સખાજી નં. ૧૩) ૨૮ ૩૦ (નં. ૨૨), ૪૬-૫૦ (નં. ૩૩-૩૪), ૧૦-૧૧ (નં. ૪૬) અને આપવામાં આવી છે.

(૪) ઉપરનું એસોસીએશન, ૧૯૦૭ ના વીડીકારપ રટેકઝ એસોસીએશન વડે રહ કરવામાં આવ્યું. તે સંબંધી હકીકતો બુ-બુક (કોડ ૨૮૮૭) ૪૬-૫૦ (સખાજી નં. ૨૪) અને ૮૨ (નં. ૧૬)

મે પાને આપવામાં આવી છે.

(૫) જે સમજૂતિને આધારે ૧૯૦૭ નો કાયદો પાસ કરવામાં આવ્યો તેને અમલી વિગતે મી. વીન્સ્ટન ચર્ચિલે તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ આમની સભામાં જાહેર કરી હતી. તે દરમિયાન જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ કાયદા વડે જે હિંદીઓને સ્ટેડિયમથી ખસેડવામાં આવશે તેમને નુકસાની આપવામાં આવશે.

(૬) ૧૯૦૧ નો કાયદો મંજૂર કરવા ના ના. વડી સરકારના કામને ટેકા આપનારા એક બાંધકર્તા મી. ચર્ચિલે વીડી ડાયરખના હિંદીઓના મકાનોને "ગુપ્ત" એવા કબજે વડે પારલામેન્ટમાં વચ્ચેનાં હતાં તેથી ખરી હકીકત માલુમ પડે એટલા માટે ૧૯૦૭ ના મારમની તા. ૨ જુના ઇડિઅન ઓપિનિયનના અંકમાં એક પુરવણી પ્રગટ કરવામાં આવી હતી. તેમાં મતવવામાં આવ્યું હતું કે ૨૩ હિંદી વેપારીઓ ૨૪ સ્ટેડિયમ માલિક છે અથવા તે તેમાં રહે છે પોલીસ માલિકી હીના સ્ટેડિયમ અને ઇમારતી કિંમત પા. ૩૩૦૦ ની હતી, અને લીસોની કિંમત પા. ૧,૦૧૫ ની હતી; માલની કિંમત પા. ૧૧,૩૦૦ ની હતી તારે ચોપડામાં લેવા ની રકમો પા. ૩૩૮૫ ની હતી. એક દરે પા. ૧૬,૦૦૦ ની નુકસાની અમ છે. આ અંકિડાઓ દરેક કામચલાણ મજૂતરી કરીને બરાબર આપવામાં આવ્યા હતા, જતાં માસિક કાડાની આવકનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નહોતો. મજૂતરી એવી હતી કે આશરે ૧૦ માણસોને આ સ્થિતિ માલુમ પડશે, જતાં ખરે આકેડો ૧૦ કરતાં વધારે મોટા હોય.

(૭) હવે જે હિંદીઓને ખસેડવામાં આવે છે તેમને, હિંદીની માલીકીના અમવાન વસવાટના સ્ટેડિયમ ઉપર અધિકા ઇમલા સાબનામાં નુકસાની મગશે; અને તે પણ કાયદાનો વાજબી અરથ કરે તો. અને આમ પણ નક્કી છે એમ નહીં, કેમકે જે સ્ટેડિયમ સાબનામાં કાકુતના વસવાટને લાગી પડેલીક અસહી સલામતી હમેશાં રહેલી છે. ઉપર જણાવેલી પા. ૩૩૦૦ અને પા. ૧,૦૧૫ ની રકમોમાંથી કેટલા હિસ્સાને ઇમલા અને અધિકારમાં હવેલા સુધારા વધારાનેમેરે મજૂવામાં આવશે એ કહેવાનું મુશ્કેલ છે. કેમકે તે રકમોમાં કાકુતની તેમજ સ્ટેડિયમની કિંમતો સમાવવામાં આવેલી છે. આ સ્ટેડિયમે ૧૮૮૫ ના કાયદાને લીધે માલીક હિંદીઓના નામપર રજીસ્ટર કરી કાકુત કેમ ન લેવાયી, કેટલાક એસએના નામ

પર રજીસ્ટર કરાવવામાં આવેલી છે, અને અને માટે કાકુતની નુકસાની પુરી પાડવામાં આવી નથી. વળા જે હિંદીઓને ખસેડવામાં આવે છે તેમને "ગુપ્ત" ની તેમજ માલ અને લેણાની કિંમત કાંઈ મજૂતરી નહીં, કેમકે જે લોકોને લીધે ખસેડવા એજ પાવમાલ કરવા બરાબર છે—તેમને વેપાર તે લાં ના રહેતાઓને લીધે છે, અને તેઓ પોતાનો માલ બીજે લઈ જાય અને બીજે વેપાર કરે એવું સાધારણ સ્થિતિમાં જતી કહે તેમ નથી.

(૮) હવે આ લોકોને જે સ્થિતિમાં ખસેડવામાં આવે છે તેને સાધારણ સ્થિતિ કહી કાઢી નહીં. ૧૯૦૦ ના ઝિરડી નન્સ સામે પ્રોટેસ્ટ તરીકે મોકલેલી કોલોની આતાના પ્રધાનપરની અરજી (જે માટે કેસ ૩૩૦૮ નં. ૨૨ માંનું લખાણ જુઓ) માં ૧૩ મા પારીમાકમાં દરાસ વાલની બિરીજ ઇડિઅન એસોસિએશને વડી સરકારને ફરી ફરીને ચેતવણી આપી હતી કે જે વાંધા બરેલી કમરો આપ મજૂર કરશે તો આપની મજૂરી તે બીજામાં માટે કામચલાણ મજૂર જશે, અને હિંદીઓને દરજ્જો આપરે નોકર સાકરના જેવો ઉતરતો થઈ જશે, તથા તેમને હરજીયાત લોકોનેમાં કાકુતમાં આવશે.

(૯) આ ચેતવણી કેટલી આગાહી બરેલી હતી તે ૧૯૦૮ અને ૧૯૦૬ ના ટાઉનશીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટના ધારાઓ ઉપરથી દેખાઈ આવે. તેવડે ફી ફોલ્ડ જમીનના પટાની કસતો કેવી કેવી જોઈએ તે મતવવામાં આવ્યું છે, અને તેમાં એક એવી કસત કરવામાં આવી છે કે જે કાકુત ફી ફોલ્ડ જમીન ધરાવનાર પોતાના સ્ટેડિયમ ઉપર નોકર સાકર કિવાય ના દરજ્જો કાકુત કમરક માણસ (કમરક માં એસોસિએટીકનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે) ને રહેવા દીધે તો તેને જમીનપરનો કક રક કરી કાકુત આ તે ને નુકસાની પણ ન આપવામાં આવે. ઉપર કહેલા સ્ટેડિયમ ઉપર રહેનાર, કાકુત તમાં સ્ટેડિયમ ખરે માલીક હોય તો પણ આ કસત લાગુ પડી કહે છે. વળી ૧૯૦૧ ના સોનેરી કાયદાની ૧૩૦મી અને ૧૩૧ મી કલમોવડે, સોનેરી સરકારની અંદર રહેતા માણસોને, જે તેઓ યોરા માલીકના નોકર તરીકે ન રહેતા હોય તો લોકોનેમાં અલગ રાખવાની જોડવણ કરવામાં આવી છે.

(૧૦) વીડીકેરપ સ્ટેડિયમ એક્ટની કાકુત દરજ્જાવાળી હિંદી કાકુતો વધીને

છે કે તેમાં કાયદાવડે રજીસ્ટર કાયદા કરવામાં આવે છે—અને રજીસ્ટરના મુદ્દા સામે તો તેઓ હમેશાં લડેલા છે, અને રજીસ્ટરના કાયદાવડે જેથી સલામતી લઈ કાકુતમાં આવેલી.

(૧૧) હવે કામોનેના મુદ્દાની વાત બાજુએ મુદ્દાને તો પણ જે પૈસા સાબના નુકસાનીનો અમ આવી પડે છે તે મદુ મોટા છે. કેટલાક લુના અને આમદાર વેપારીઓને તથા તેમનાં કુટુંબ અને માણસોને પણ મહીનથી પણ જોઈ મુદ્દતની એવી મોટીસ અમ વામાં આવી છે કે પોતાના રાજ્યમાં અમ કરવા, અને પોતાનાં કાકુતનાં રહેઠાણમાંથી આજ્ઞા જવું. તેમને જે નુકસાની અમવાનો કક છે તે માત્ર નામનીજ નુકસાની છે. એટલે તેમજ પાવમાલ પડેલા લોકો તરીકે નવી જાહેરાતી કર કરવી જોઈશે. તે ઉપરાંત ઉપરના કાકુત પારીમાકમાં જણાવેલી કસતો તેમને આડે આવવાની છે.

(૧૨) એટલે સ્થિતિ બેકા મુશીબત બરેલી છે. પણ તે ના. વડી સરકારે ૧૯૦૧ માં કામોનેના કાકુતવાળી પોતાની લુની રાજનીતિને ઓડીને નવું વચ્ચે ધારણ કરી જે કમનસીબ મારમ લીધી તેને લીધે કબી થઈ છે વડી સરકારની તેથી જુલને લીધે હિંદીઓને સભામાં કરવા તે ઝેરવાળી છે. હિંદીઓના લાભ અભારે નેજામાં આવ્યા છે તે વડી સરકારની એવી રાજનીતિને લીધે કે જે રાજનીતિને વડી સરકારે પોતેજ પોતાનાં તાર્જા અખાલ્લામાં જુલ બરેલી મજૂ છે.

(૧૩) તેથી જેવડમાં કુ માનપુરવક અમક કરે કુ કે વીડીકેરપના હિંદી રજીસ્ટરના સ્થાન માટે હિંદી સરકાર પોતાની મનતો પ્રધાસ કરશે, અને તેમને તે મના રહેઠાણમાંથી ખસેડતાં અકાવશે, અને જે તે ન જતી કહે તો, આ લોકો ને જે કારે નુકસાની પડેલાવાળી છે તે માં તેમને પુરતો બદલો અપાવશે.

બી. કું. જું, તમારો વિગેરે
એચ. એસ. એલ. પેલાક.

અરમાપચીઓને અખાલ્લ

એક અખરપચી—મુલતવી રજી.

"કે. કે. પી."—આવતા અંકમાં કામચલાણ.

મેંબર—તમે જે અખાલ્લ વિગે કાકુતે કહે છે તેમાં તમે કહે છે તે કાકુત આવી મજૂલી છે.

અ. ઇ. એ.

ઇમીગ્રેશન બીલ સામે કેપનો

પ્રોટેસ્ટ

અરિદીશ ઇન્ડિયન યુનિયનની
મીડીયમ

પારલામેન્ટ પર બીલીશન

નવા ઇમીગ્રેશન બીલમાં કેટલીક નવી હાકારીઓ હોવી મળી હોવાથી તેની સામે પોકાર ઠેકાવવા કેપના બિલીશ ઇન્ડિયન યુનિયનની એક બહેર સભા હાલેસ રીડરમાં આવેલા યુનિયન હોદ્દામાં મળી તા. ૪ થીએ મળી હતી. મુખ્ય હાલેસીઓમાં મેસરસ ગુરદીન, એસ. એમ. રહીમ, હસન ખાન મારીજ, એસ. હાલુદ, આહમદ શાહીક, સી. એમ. પાંડય, મહમદ અબાસ પારકર, મહમદ હમ્મદીમ કલીમ, મહમદ અલી હેસાઇ, અબ્દુલ મુરર એમલ, એસ. ખાન, અલાદીન ગુરદીન, હરમાઇલ નેકવારી, અહમદ ખુશી, અલી આદમ, અલી હાલુદ, અહમદ અબાસ, આઇ મી પારકર, બી. દેસાઇ, અલી હરમાઇલ (એલાનસપરમ વળા), હાજી હમદીન, એસ. હરમાઇલ શીરોઝ ખાન, ખાન ગુલ, એચ. બી. મોડ બોલે, મુલામસાઇ દેસાઇ, મધુસાઇ દેસાઇ, અબ્દુલ અહમદ ખાન, અબ્દુલ એમ. ખાન વગેરે હતા.

યુનિયનના પ્રેસીડેન્ટ શ્રી. ઇ. ગુરદીન પુરસ્કીપર હતા. સેક્રેટરી શ્રી. બી. દેસાઇએ જુદે જુદે સ્થળેથી આવેલા ફોલ્ડ ઇન્ડિયનના તારો તથા કાગળો વાંચી સંબોધ્યા.

પ્રમુખનું ભાષણ

શ્રી. ગુરદીનના ઈંગ્લેન્ડ બાપજીનો સાર નીચે મુજબ છે :—આપણી સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ કરવા સારૂ આપને વારંવાર બોલાવવાની હજી સુધી જરૂર પડી નથી. પણ આ વખત એવો આવી લાગ્યો છે કે કુદરતમાં યુનિયન તરીકે આપણા દુઃહાલ થવાના છે. તેનો ખ્યાલ આપને અમારે આપવો જોઈએ, અને તે વિષે શું પગલાં લેવાં તે બાબત આપનો મત આપે બહેર કરવો જોઈએ. નવું ઇમીગ્રેશન બીલ યુનિયનની ધારાસભામાં પુરત હાખલ થનાર છે, અને તેની રૂએ ખાસ મત પ્રમાણે આપ સહુની સ્વતંત્રતા મંજૂર અથવા આવી પડે તેમ છે.

તે બીલ ઇમીગ્રેશન અમલદારને આપણે જતાં આપે છે, કે જેની રૂએ સર

કારને અસાધારણ સત્તા મળે છે. કેટલીક રાહતો તેમાં બેવામાં આવે છે તે જુલાવો ખવરાવનારી છે. પેટા કલમ ૪ ની ત્રીજી શરતમાં એક સલાહ આપનારી બોરડ વિષે કહેવામાં આવ્યું છે, અને એવો ખ્યાલ આપવામાં આવ્યો છે કે એવી બોરડ સ્થાપનામાં આવનાર છે. જો કે તે બીલમાં તે એમજ કહેવું છે કે એવી બોરડ સ્થાપી ચકામ. પણ તે સલાહકારક મંડળ કહેવાવા છતાં તેને સત્તા તો કંઈ નહીં મળે. અને લાગે છે કે જો સરકાર કંઈપણ વળન રાખી કલમ એવી સલાહ આપનારી કમિટી નીચવા માંમતી હોય, તો એવી ભતતી કલમ તે કાયદામાં હાખલ કરવી જોઈએ કે જેથી કરી, તે બોરડ હાકારી બોમવ નાર ઇમીગ્રેશનની અપીલ સંબંધી રહે, અને તેનો કારાવ ઇમીગ્રેશનના કારાવને ફેરવી રહે, તથા ઇમીગ્રેશનની તરફેણમાં તેનો સુકાહો મળતાં તે અહીં હાખલ થઈ રહે. તેમજ આ બીલના અમલ તરીકે આવનાર જુદી જુદી કોમોના પ્રતિનિધિ તો બોરડ બની રહે.

હાલ જે સુચવવામાં આવેલ છે એવી બોરડ સ્થાપા, તોપણ તે જુલાવો ખવરાવનારી છે, કેમકે તેને કોઈ તરફની સત્તા નથી. એક બીજી પણ મોટી બાબત છે, કે જે બીલમાં સમાવવી જોઈએ. તેજો સમાવવામાં આવે તો આપણી સ્વતંત્રતા અને આપણા હક્કની સલામતી મળી એમ આપણને સંતોષ થશે. તે બાબત સુપરીમ કોર્ટમાં અપીલ લઈ જવાની જુદા બાબત છે. આની સામે કલમ એવો વાંધો લેવામાં આવે કે જણી વખત સરકારને માથે કેસના ખર્ચ નકામ આવી પડે. પણ તેમાંથી ખચકા માટે અરજી કારને યોગ્ય રકમ સુપ્રીમ કોર્ટના રજીસ્ટ્રાર પાસે અનામત મુકવાની ફરજ પાડી શકાય છે; અને જો અરજીદારની અરજ નિષ્ફળ ગય તો સરકારનો ખર્ચ લઈ શકાય છે.

હાલની સ્થિતિમાં કેટલાક એવા હાખલાઓ નોંધાયા છે કે જેમાં નવા ઇમીગ્રેશન વિષે સુપ્રીમ કોર્ટમાં કેસ જતાં કાયદાના કેટલાક ગુચવાડા સરકાર પર આધાર રાખી રહેલ હોય, અને અહાલતે કાયદાના કલ્પોનેજ વળગી રહી અરજીદારની અરજ નામજૂર કરી હોય, છતાં ઇન સાફતી ખાતર સરકારને ખર્ચ નહીં આપાળો હોય.

એક બીજી બહુ અનરથ કરનારી કલમ તે પેટા કલમ (એ) તી કલમ ૪

થી છે, જેની રૂએ ઇમીગ્રેશન અમલદાર નવા ઇમીગ્રેશનની નમે તે બાપમાં પરીક્ષા લઈ રહે. તે આધારીક મેનને ચીનાઈ બાપમાં અને હોલીએને ફક્ષન બાપમાં આવે તો તપાસે. કાયદામાં તેની કંઈ અટકાવત નથી. આવી રીતથી એક બાપમાં બહુ જાણી ફેળવણી થાયેલો બાપસ પણ બાતલ થઈ રહે. કલમ એમ કહેવામાં આવેલ કે કોઈ સરકારી અમલદાર એટલો જેવાજીવી બને નહીં. પણ સાહેબો, સુપ્રીમ કોર્ટના ફરતર ઉપરથી જોઈ શકાયો કે આપણું સલાની છુટનો પરન ઉંચામાં ઉંચા સરકારી અમલદારના મનજમાં પણ બરાવા વિના રહેતો નથી.

ઇમીગ્રેશન અમલદારનાં કામની વહી અહાલતે બને તેટલા સખ્ત કલ્પોમાં વારંવાર ટીકા કરી છે. સરકારી અમલદારને કાયદાના ગુચવાડા બતા કરી શકાય નવા કરવાની વારંવાર સુચનાએ આપા એવી છે. આવી સુચનાએની બીલકલમ ફરકાર કરવામાં નથી આવી, અને જેથી રીતે ઇમીગ્રેશન અમલદાર પોતાનું વેલુ એજ કાયદો એમ માનવા લાગેલ છે, કે જે વલજુ કોર્ટના તિરકાર માટે સુપ્રીમ કોર્ટમાં તેની ઉપર કેસ ચાલતાં દુર થયું છે. આ સંબંધમાં સ્પષ્ટ હાખલાઓ ફરતરે ચડેલા છે; જેમકે મે ૧૯૧૧ માં સુપ્રીમ કોર્ટમાં સંબંધાએલ નાબાલાઇ કલ્પાબાહવાએ કેસ. તેમાં તે નામનો એક હોદી, જે આ પ્રતિનો રહીલ હતો, અને જે પોતાના બાગીદારને વેપારસોંપી હોદુસ્તાન ગયો હતો, તેને પોતાના બાગીદાર પર હાવે મોકલા પાછો આવતાં અહીં ઉતરવાની મના કરવામાં આવી હતી.

આ સિવાય બીન કેટલાક કેસો છે, કે જે આપણા લોકોને લાગુ નથી પડતા, છતાં જેમાં કોર્ટ તરફથી રક્ષણ મેળવવાનો જે લોકોને કુદરતી હક હોય છે તે નથી સમવાતો. જે આ બાબતમાં સલામતી મળે તો સરકારને કોઈ ખાસ સંજોગોમાં અરથના નુકસાનમાંથી બચાવવા અનામત રકમ મુકવાની શરત રાખવામાં આવશે, તોપણ આપણે સંતોષ થામશું. હોદી કોમની ખાસ માજણી એ છે કે, કહો કે જે વરસનો રહેવાસ કરનારને અને તે ફરમીયાન સારી વરતજુક બતાવનારને કોમીસાઇલ સર્ટિફિકેટ મળવાં જોઈએ. આથી તાદુરતીનાં અથવા તો કામ કાજતાં કારજુસર પ્રતિ કોડનારને પાછા આવતાં કલ્પાબાહવા કિસ્સામાં બન્યું હતાં તેમ ન થાય.

દરસવાલના યોરમોને જવાબ

એક બરમાબરમ કામળ

ચોમેરકરમ હિંદીઓને એસેલીએકનના સેકેટરી તરીકે તાના મી. અમદુલ રહે અને "દરસવાલ લીડર" માં એક ખ્યાન જેમનાથી કામળ કામળ છે. "અલગ રાખવાની જાણત કપર એસીઆટીકના વિચારો" એવા અથાળા તથા તે 'લીડર' માં પ્રસિદ્ધ થયો છે. અમે તેનો તરજુમો નીચે આપીએ છીએ:—

કેટલાક કહેતાં એસીઆટીકની પાછળ બહેલાજ છે. કદાચ એસીઆટીક દરસવાલમાં ન હોત તો યોરમોના દિવસ અમે કેવી રીતે જાત! શું એસીઆટીક ને જેવા અલગાઅલગ બતાવવામાં આવે છે એવા તેઓ બરેબર છે? હું હમ્મુ-હુ કે મારે માર મોં ન કંધાડુ પડે. છતાં અમારા મોંને જે રીતે વગેરવા માં આવે છે તેનો હું વિચાર કરું છું. ત્યારે હું મેલો બની જાઉં છું. કામળા તરીકે મુનીસીપલ યોરમોનના કપર પ્રીવી-સીપલ કાઉન્સિલમાં ચર્ચા થતે તરફ તો તમે નજર કરો. એસીઆટીક ને કમતી કલમની ચર્ચામાં જેમણે બાજ લીધી હતો તેમણે તે જાણતમાં ખરી કહીશો રજુ કરવા જેટલી આવડત બતાવી હોય એમ અમે તો કહી શકતા નથી. દિલ્હીની વાત છે કે જે મેમ્બર "પ્રીવિ સીવ" (એટલે કે 'જામળ વધનારા') એવું જામ કરાવે છે, તેઓ હિંદુસ્તાન અને એસીઆટીકને જોળાવતાજ નથી. આ જોડાં નનનની ચર્ચામાં કાઉન્સિલના મેમ્બર બતાવી શક્યા છે તે કરતાં વધારે (વફતા બિજાળમાં જાણતા નીલાળીઆઓ બતાવી શકે, અમે વડી રાખીએ છીએ કે ખરવામેકમાં આ કરતાં વધારે વાળખી લીધ અને પ્રમાણિક ચરમા કરવામાં આવશે.

મારે માનવતા કલમકહેને ચેતવણી આપવી એમણે કે હિંદીઓને વગેરવાથી તેઓને કાંઈ પણ કાપદો કવાનો નથી. ખરું કહીએ તો હિંદીઓને નીંદવાથી તેઓ કમંકર જવાબદારી બેઠી લીએ છે, અને બધા ઇન્સારી માણસોમાં હાસીપાવ બને છે.

હિંદીઓ કહેતાં નહ અને કદાચ પ્રમાણે માનનારા લોક છે. છતાં નમનતાને પણ હક હોય છે. જુદાની એવી કુદરત છે કે મોઢ પણ પ્રજા, અમે તેવી નમ હોય છતાં, ચામી અને કાતો ખાતાં મુખી

એસી રહેતો નહીં. તે માટે એખમદારી એવા લોકોની નથી, પણ જેઓ તેમના પર જુલમ મુજારે છે તેમની છે. હું એમ ત્યાં કહેતો કે હિંદીઓ અલગ એસીઆટીક યોરમો સાથે સાદુ વાળ વાનાં પનાં લેશે, છતાં જે તેઓ તેમ કરે તો તે માટે તેમના પર જેઓ જુલમ કરે છે તેઓજ એખમદાર લેખાશે. અને ખાતરી છે કે જે કાઉન્સિલરો અલગ છાપાઓ આજે હિંદીઓને મળે છે તેમને તેમના પુરા કામ માટે અદમેલ કરવાનો વખત આવશે. તેમની વરત જુલમ જેવી રીતે સાદુ વાળવામાં આવશે એ હું કહેવા છું છું, પણ હું એટલું જ કહીને સતોષ માનીશ કે એવો ખજ બળાટ કવાનો છે કે જેથી જેઓ અવિ ચારીપણે હિંદી અને એસીઆટીક પ્રત્યે અસો ખાલી કરે છે તેઓ દર્શ થઈ જશે. દરસવાલનો સુધારો આવજ નથી વધતો પણ તે પાછળ વધે છે. અને સાચે છે કે પારલામેન્ટના મેમ્બરો અને છાપાવાળા એ જેઓ કહે છે કે એસીઆટીક શું મજબૂતીમાં, તેઓ દુનિયામાં, અને ખાજ કરીને અલગ એસીઆટીક, બનતા બનાવો સંબંધમાં આખ જાણા કાન કરી જાય છે.

મી. લેન (વિષે હું કાંઈક સારા વિચાર કરાવતો હતો. હિંદી વિષે તે શુ ધારે છે? પોતાની પ્રજાની સુલાકાત કરવા હિંદી જનારા રાજા વિષે તે (મી. લેન) શું ધારે છે? એ સુલાકાત મી. લેનને કડવી ઝેર જેવી લાગી હશે એ તેને ખબર ન હોયતો મારે કહેવું એમણે કે ક્રિસ્ટીક કહેનકાકત દરસવાલની નથી બનેલ, પણ હિંદી બનેલ છે. દિલ્હી કરનાર વખતે જે હિંદીઓને ના કહેનકાકતની માણુએ જગા મળી હતી તેમાં મી. લેન ને જગા મળે કે કેમ તે વિષે મને કંઠા છે.

ખીલમાં જે કલમ વધે તકરાર છે તે એસીઆટીકને કાઢવા માટે નથી, પણ તેમને અલગ રાખવા માટે છે. મ મી. લેન કહે છે. હવે મી. લેન સારી પેઠે જાણે છે કે એસીઆટીકને આ સુલકમાં થી કાઢી મુકી શકાય એમ તો છે નહીં. તેમાં તેમણે એક બીજી કમનક વાત કાંઈ કાઢી છે તે તેમને અલગ રાખવાની છે. એટલે કે એક ખુલામાં જવા મુનીસીપાલીટી પોતાનો કચરો એજો કરે છે, અને બધા દરેક જાતના કામદેજ છે ત્યાં હિંદીને રાખવા છે, જેથી તેની નીંદા પોતાની મેજાજ થવા કરે! મી. લેનની

અલગ રાખવાની સુચનાનો અરથ જાજ છે, અને વડી સરકાર, એસીઆટીક સંબંધી દરસવાલના કાપદો આવા એવક અરથથી બરેલા છે એ વાતથી વાંકે માર છે.

એસીઆટીકને વારંવાર જે રીતે કમ વામાં આવેલ છે તે તેઓ જાણે છે. અને કેટલી અલગ રાખવાની સુચનાથી તેઓ હેતરાશે નહીં. તેઓ લોકોનામાં જવા કરત મરતાં મુખી બહરી. લોકે કનમાં મોકલીને તેમનો નાક કરવો છે એ તેઓ કમજો છે.

મી. લેન જણાવે છે કે અલગ રાખવાની રીત મી. માંધીના જેવ. માણસોને કાચ પાડવાની નથી, પણ મંદા હિંદીઓ ને. આ વખાણ મી. માંધીને નહીં મમે એની અને ખાતરી છે. મી. લેન મંદા હિંદી કેને કહે છે કે જેઓ મુનીસીપાલીટી માટે રાખના સી ૧/૪ ના દર માવાથી પચરા જામવાનું કામ કરે છે તેને મંદા હિંદી કહેવાને છરાદો લાગે છે. પણ જેઓ કવારથી તે સાજ સુધી મજુરી કરતા હોય તેવા મજુર વરમ પાસે થી (તેઓ યોરા હોય કે કાળા હોય) કાની જાણા રાખી શકાય? શું એ લોકો મોટી રેલમી ટોપીઓ લાલી કરે એવી મી. લેન જાણા રાખે છે?

એક સાચાભોલા પ્રકરણ તરીકે મી. લેન બતાવશે કે મંદા હિંદી પણ છે કે શું મુસલમાનોને તે મંદા કહેવા આવે છે? ને એમજ હોય તો તે સાબીત કરી બતાવવા હું સુમત છું. બીજી તરફથી હું સાબીત કરી આપવા તકરાર છું કે એક હીક સ્થાતનો મુસલમાન તે મી. લેન કરતા વધારે સ્વચ્છ છે, સિવાય કે મી. લેનની ચામડી કહે છે.

એક આખી પ્રજાને મહી કરાવવી એ એકદમ હક જોળાવી જવા ચરખર છે. મી. લેન કહે છે કે હિંદીમાં બધે એક બીજાને અલગ રાખવાની રીત છે. હું કહું છું કે આ ખબર તેને શાણે કદાચ અલગ કમાંથી મળ્યા! હમણાં એક છાપાએ જાણાવ્યું છે કે હિંદીમાં રેલવે કે કામપર પણ લોકોને અલગ રાખવાની રીત નથી. તો ખબી બીજે રાખવાનું બનેજ કેમ? કદાચ એસીઆટીક જામે બરમાએલા લોકોના મનમાં બનતું હોય તો કાલ જાણે.

દરસવાલ હિંદી માટે શું કરશે અથવા હિંદીઓને શું આપશે એ સવાલજ નથી. સવાલ એ છે કે હિંદીઓ, દરસવાલમાં એકાંજ નહીં પણ દુનિયાના બધા

પ્રતિભા, શુ મેળવશે અથવા પોતાને માટે શુ સ્વીકારશે. અને આ સ્થિતિ ની હવે તો જનરલ બોધાને તથા મુનિ પન સરકારને ખબર પડી છે. પછી પ્રોવીન્સીયલ કાઉન્સિલને કહે ખબર ન પડી હોય.

સ્વરાજ બોધવતા કોલોનીની બાબત ખાં વડી સરકાર વચ્ચે પડે તેને સહુ વચોડે છે. પણ હરેક વાતને હક હોય છે. પોતાની પ્રજાના રક્ષણ માટે પર રાજને વચ્ચે પડવા હક હોય છે, તો શુ વડી સરકારને પોતાની પ્રજાના રક્ષણ માટે વચ્ચે પડવાનો હક ન હોવો જોઈએ? બહોની કાઉન્સિલમાં જેવી વાત મધ જેવી વાત પરરાજની કાઉન્સિલમાં મધ હોય તો વડી સરકાર પોતાની હોદી પ્રજાના હક ની ખાતર કાઢાઈ જાહેર કરવા વચર રહે નહીં.

માટે ઉપદ્રમાં બચાવવાનું કે નર્મ સુધી હીંદ ઉપર બ્રિટીશ પ્રજા રાજ બોધવે છે ત્યાં સુધી તો અમારી વાળખી ફરિયાદોમાં અમે બ્રિટીશ લોકોની દિલ્લો સોજા બવરન મેળવીશું."

કલરડ લોકોની કોનફરન્સ

કા. અબ્દુ રહેમાનના સાવણ ની વિગત

(મથા જા'કથી માણું)

પાસનેઃ કાલકેડા

ફેટલાક વખત અમારી ટરાંસવાલની 'લોકસભા' (રીપબ્લીક રાજની કમામ કામમાં રાખનાર મંડળ) માં નેદીવોના પાસના કાવડા વિષે અમાં બચાવવામાં આવી હતી. મી. મનીફ તે વેળા કહ્યું કે 'નેદીવો પાસે કામ કરાવવાનું જોઈએ, અને તેમ કરવાની જોજી રીત એ છે કે તેઓના પાસની કી પા. ૫ અથવા પા. ૭-૧૦-૧૦ રાખવી.' એક બીજા સલાહદે કહ્યું હતું કે 'પાસની કી વધા માં સીવાય બીજી રસ્તો નથી. છતાં બીજી કુશીલતનો પારોજ, અને તે કુર કરવા સરકાર પોલીસની પુરતી સમ્યા રાખી બપોલે રાખવાની જરૂર છે.

નેદીવ અથવા કલરડ કોષ મેરા બેઠુને ત્યાં એક શીર્ષીવથી રોકે રહેવાની ના પાડે એટલે તેને માથા અને ખતરાજ સહન કરવું જુરકે. આના જેવી હાસી કામ વાત કઈ હોય? કુબર કલેશમાં

નવી નવી શોધો થાય છે નવા નવા સુધા રા થાય છે તે મધા મલુરી જોઈ કીર વાને માટે. પણ તેમાં કાળા લોકોની મધા મલુરી જોઈ કરવાનો હેતુ એ જ નહીં. તેઓની હસતોડ તો વધીજ છે.

સ્કલેકરસ એક્ટ

કમાલમાં કમાલ કલરડ લોકોના નમુ ના, મેરા બેઠુઓના પાંખમાં સપડાએલા કલરડ લોકોમાં નજરે પડે છે. શુનીયન પારલામેન્ટમાં સ્કલેકર એક્ટ રજુ થનાર છે તે તપાસવાથી માલુમ પડશે કે તે વડે ખેતીની મલુરી કરનારા કલરડ લોકોની કાલત તદન કાચાર બતાવવાની કેવી પેરવી કરવામાં આવી છે! તે કાપકાનો મુખ્ય બેઠુઓને સસ્તા મળશે પુરા પાડવાનો છે. તેની અસર નેદીવો ઉપર એ થવાની કે તેઓમાંના કુબરોને ધર બાર છોડી બહાર નીકળવું પડશે. બીજી તરફથી કામ શોધનારા કાળા લોકોની કમ બખતી કરવા લેબરપાર્ટી-મેરા લોકોનો લેબર પક્ષ તરફનાર જોશે છે. તેનો હેતુ ક'ક પણ કારીગીરીનું કામ નેદીવના કામમાં ન બવા દેવાનો હોય છે. આમ કાળા લોકોને મારે તરફથી સપડાવી અધમ બનાવી મુકવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે.

મલુરી કરનારનો દરજ્જો

ફેશની આબાદી તેનું મલુર લોકપર રહેલી છે એ વાત કહીશ કરવામાં આવતી હોવા છતાં કાળા લોકો તેઓની મલુરી થી દુનિયાની આબાદીમાં જે હીલ્સે આવે છે તેની કમ મલુતરી કરવામાં નથી આવતી. પરિણામે મેરી પ્રજા પ્રત્યે કાળા લોકોનાં દિલમાં ઉડી ઉડી કરવાક બખતી બધ છે તેથી અબજોબ થવાનું નથી. આ કુપો તિરસ્કાર કોષ દિવસ હક જોગબી બધ અને આખરે કુબરો નેદીવો તથા કલરડ લોકો મરણીયાં થઇ બહાર પડે તો તેમાં નવાક જેવું નથી. આ બધ હમેશાં નબરમાં રાખવા જેવો છે.

સુધારાની મુશ્કેલી

એકલી વાત તો કહીશ મરી જોઈએ કે પ્રજાનો કોષ પણ વચર સુરત બેસી રહી ન કહે અને અમુક જાતનું કામ કરનારાઓને બીજી જાતનું કામ કરવા સામે અટકાવત મુકવામાં આવે તે વધુ વખત માલી ન કહે. નેદીવ ફેટલોક વખત સુધી મલુરી કરનારો વચર રહે તે પણ સમજી કમાય. પણ એટલો સુધારો તો કલેશ જોઈએ કે મેરા લોકો

એ કાળા લોકોને પણ મલુવાનું મુકી દેવું જોઈએ. તેઓએ માનવું જોઈએ કે કાળા લોકો મનુષ્ય છે. અને તેથી તેઓ પોતાની સમાન કલાએ પહોંચવાને કુરતી રીતે કાચક છે. કાળા લોકોના બાળકોને આમદીના વીકર મેરા બાળકો થી કુર રાખવાની છીટને તબવી પડશે. મેરા લોકો સાથે એક દેવળમાં નાંદમી કરવાની કાળા લોકોને મનાઇ કરતાં બક કુવું પડશે. કાળા લોકોને મલુરી કરવા ની કાલમો બતાવવામાં આવે તે સાથે તેઓને હરેક રીતે સુધારવાને માટે લાલચો અને અનુકૂળતા પણ બતાવવી જોઈશે. આટલું જો બને તો 'નેદીવ પ્રીન્સિપલ'નો સમાને માટે નીચેકે આવશે, મલુરીની તબી નાપુક થશે, અને કાલિ દેલાશે. નહીંતો દિવસે દિવસે વધુ માકાં દેવો આખવાનો વારો આવવાનો.

કોનફરન્સની ફરજ

આટલું કહી કુ' ફરી કહેવા માકાં કુ' કે આ કોનફરન્સની ફરજ એ છે કે તેણે રાજદારી અને બવકારીક ઉન્નતિ માટે બહુ વિચાર બધારણથી છતાં તદન સપષ્ટતાથી આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં દિલ્લમાં કહ કરવી અને તેમાં કલરડ લોકો અને નેદીવો એકત્ર કામ કરે જેવી નેમ જાહેર કરવી.

મેરા લોકોને એ બોલ

આટલું બોલી દક્ષિણ આફ્રિકાના મેરા ને કહીક કે:-

"અમારા લોકોને દેવાન મલુતાં હવે બધ રહેજો. સોનાના શુભામે! તમારા મુજી બવકારથી તમારી બાકાત બરેલી કીર્તિને તમે કલરડ બમાડે છો. અમારા લોકોની માલુકાક વિષે સવાલ કરો તે અમારી તમારા પોતામાં માલુકાક છે કે તહીં તે આખીત કરી દેજો."

કલરડ લોકોને એ બોલ

પછી મેરા પોતાના બાકાતોને કુ' એટલું કહીક કે:-

"તમે તમારો મરતબો બજાવતાં શીખો અને તમારા બાળકોને પણ તે શીખવો. તમારાં બાળકોને કેમવધી આપવામાં તમારી છેલ્લી પેની ખરમતાં અમકાસો નહીં. તેમ કરતાં સરવ કલિત માન કલરડ કહ્યું કિરમતને બેઠવા ફર માવે તો મારાં બવિખની આજી રાખી પુશીથી બેઠજો. અને બવિખમાં જે તક કાચમાં આવે તેને કહી બધા દેજો નહીં"

[અગ્રજા]

મરહુમ મી. વી. કૃષ્ણસ્વામી આચર

તેમની કારકીર્દીના હેવાલ

હિંદુસ્તાનના સમાજસેવક ઉપરથી જોવા માં આવે છે કે મરહુમ મી. કૃષ્ણસ્વામી આચર તા. ૪ થી જાનેવારીના સવારે ૫ વાગ્યે ગુજરી ગયાં મદ્રાસમાં તથા આખા હિંદુસ્તાનના જાહેર દિલ્લવાલમાં જાણે જોનારાઓમાં મમતીની ફેલાઈ રહી હતી. તેજ દિવસે જયોરે ૧૬ વાગ્યે મદ્રાસની વહી જાણલતા મહાનમાં ત્યાંના ન્યાય આતાના અમલદારો તથા મુખ્ય મુખ્ય વહીવે આવીરેલો વએરની સમુપ્ત ત્યાંના એકમેકેટ જનરલે એક અસરકારક બાપલ્ય કર્યું હતું તેથી મરહુમની જાણવા બાપક કારકીર્દીને ખ્યાલ મળી શકે છે. અમે તેના સાર નીચે આપી એ છીએ :-

માનવતા મી. વી. કૃષ્ણસ્વામી આચર તું કેવળા મત્યુ યવાના એકાદરક અખર અલંકર અસોસની કામણી સાથે મારે કરવા પડે છે. તેઓએ આ જાણલત સાથે વહીલ તરીકે સમજાવ રૂપ વરસ સુધી સંબંધ ધરાવેલ છે, અને ન્યાય ધીસ તરીકે વરસ કરતાં વધુ વખત સુધી સંબંધ ધરાવેલ છે. તેઓની સાથે મારાથી વધારે લાંબી વખત સંબંધ ધરાવનાર કદાચ આ જાણલતમાં બીજું કામ નહીં હશે. તાંજોરની કામ રકુસમાં અમે એ વિદ્યારથી હતા, કારથી અમારી મિત્રામારી થાલી આવે છે. નાનપણથી જ તેમનામાં ઉમદા લક્ષણો જોવામાં આવતા હતાં. વહીલ તરીકેની તેમની કારકીર્દી અસાધારણ હતી. તેમનામાં અસાધારણ જ્ઞાસી, અપજતા અને જુદી જળ સમજાઈલા હતા. મનુષ્યની મારીક પરીક્ષા કરવાની કક્ષિત, સમય સુચકતા, મુશીબતો સામે જોતા તેને જીવન અવાતુ જ શુર, મહેનતુપણ, આકર્ષણકારક જોલ વાની કક્ષિત અને છેલ્લે ઉચ્ચ વર્તન ; આટલા મુજો તેમની જીવનના ફરક જ વહીલમાં જોવામાં આવતા હતા. એક સરસ વહીલ તરીકે તેમનાથી ચડી જળ એવા કોઇને હું જીજ્ઞાસુ નથી. જયારે ન્યાયધિક તરીકે તેમની નીચલુક થઇ ત્યારે વહીલ વરસે તે અખરને બહુ સંતોષ થઈ વધાવી લીધા હતા. ન્યાયધીરા તરીકે તેમની કારકીર્દી ચોદેજ વખત રહી. જ્યુ તે જરનીવાલ ફેસના મુદાઓ

અમજવાની તેમની તીવ્રતા, નિરજુવ કરી માખવાની તેમની અમજતા બહુ વખાણવા લાયક હતી. મને ખાતી છે કે જો તેઓ તે પદવીપર વધુ વખત રહ્યા હોત તો કામદાના ફરતરમાં તથા ન્યાય આતાના કલોકાસમાં તેઓના કામની સદા ને માટે છાપ રહી જત.

ધારાસભાના સલાસક તરીકે તેમના કામની સરકાર તરફથી બહુ કદર મળેલી છે. કારોબારી સભામાં મુદતથી થયી એ ઉભામાં ઉભુ માન છે, અને તે સ્વજેથી બહુ કામકારક સેવાની સહુ જાણાશથી રહ્યું હતું. આ આશાએ તેમના મરણને લીધે -કદવએક રીતે ફેકલ મંદ છે.

તેમની બાહોશી એક કામદાના ધંધા માંજ નહીં પણ કણી જાણતેમાં હતી. મુનીવર્સીટીના સંબંધમાં તેમની સલાહ અને મદદ બહુ કીમતી હતી. મુનીવર સીટી સી-ડીકેટમાં તેમની મદદ કીટલી કીમતી થઇ પડી હતી કે તેમની બરો બરી કોષ કરી કહ્યું નથી. ઉછરતા જવાનો મારે તેમની કાળજી બહુ ખાત કરેલી હતી. આ દેશની જાહેર દિલ આશોમાં તેમણે બહુ ઉમમ કરેલો કામ લીધો હતો, અને જાહેર મતને સીધી રીતે વાળવા તેમણે પોતાથી જનજી કર્યું છે. સરકલ કાપાતો ફેલાવો કરવામાં, કે મુવે ના વહીલને કિ-તેજન આપવામાં, અથવા દેશનું દિલ કરનારી કામ પણ દિલચાલ માં તેઓ કામ લીધા વખર રહ્યા નથી. તેમની ખાનગી રહેણી કરણીમાં એક બહુ ઉદાર અને કમી દિલના મહસ્ય તે ઓ હતા. તેમનાં અખાવતી દિલની મવાલી મુરનારી મણી સંસ્થાઓ હાથપાતી ધરાવે છે.

તેમના અમુધી હીંદને એક ઉમદા નેમે વાળા અને અલંકર હોલીલા સરકેલાકિ માની તથા જાહેર જુસ્સાવાળા નરની ખોટ પડી છે. સરકાપને એક અલંકર કિમતી સલાહકારની ખોટ પડી છે. વિદ્યાને એક ઉદાર કિ-તેજની ખામી આપી છે. તેમની ખોટ મુરવી મુસેલ છે.

પોરક હલીઆનેધમાં રેલવેના કલરક મજુરોએ હલાલ પાડવાથી તેમની જમા એ જોરાઓને સખવામાં આવ્યા તે અખર પને કીમરનીતું કામ. "એ તો એજ કામના" એવી દીલ કરે છે.

અસુહલેક

(એક અખરપત્રી તરફથી)

શીકસબરી, તા. ૭-૨-૧૨

અત્રેના જાણીતા વેપારી મી. તકપળ કા. આદમ પટેલના નાના બાપ મી. અખદુલ મની કા. આદમ પટેલ એઓ રાજાવાવ અંજુમદ ઇસ્લામના તરફી છે તેઓ ઘેલા વખતમાં રવદેલ જનાર હોવા થી તેમના માનમાં મી. કાસમ અમ્મજ મુખવણ તરફથી પોતાની "શુશુપી" દુકાન ઉપર તા. ૪-૨-૧૨ના રોજ એક આપ્તો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં મી. અખદુલ મની કા. આદમ પટેલ તથા તેમના કુટુંબીઓ ઉપરાંત અસુહવાસી ધણા એક દીંદી કામજોને હાવત હઇ જોલાવવામાં આવ્યા હતા. ખાજુ લીધા પછી અત્રેની મદોએકન ઉડિઅન કમીટીના ચેરમેન મી. ઇલાલીમ ટુરમામદના પ્રમુખપણા નીચે ખાસ મીટીંગ બરાઇ હતી. સરખાતમાં મી. કાસમ અમ્મજે મી. અખદુલ મનીના હામાં હુવા ચાહી. કમીટીના સેક્રેટરીએ બાપલ્ય કરીને કમીટી તરફનું માનવજ વાંચી સંભળાવું અને મી. અખદુલ મનીને તે બેટ આપ્યું. માનવજમાં મી. અખદુલ મનીના પ્રમાદતમાદના મુતવથી તરીકેના તથા ખીજાં જાહેર કામો માટે વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં મી. અખદુલ મની એ માનવજનો ધરતા સજોમાં જવાબ વાળ્યો તથા સંપ અને કામચારથી હમેશાં રહેવા સહને બલામજ કરી. છેવટે આ પાણી લઈ જલસો ખરખારત થયો હતો.

મેકન્સરીકની મરજીના તરફીથી મી. જામા કાદર તથા મી. તુરદીન ઇસ્માઇલ તરફથી એક કામજમાં જણાવવામાં આવે છે કે :- અત્રેની મરજી બહુ જુની છે. બીલો કાચી હોતોની છે, જે પડી બપ જોવો સંજવ છે. તેને પાકી હાથી બાધવા વિધાય છે. ૨૦૦થી ૨૫૦ પાઉડ અરજ યવાની વજ છે. મેકન્સરીકમાં મુસલમાન કામજોની વસ્તી એકથી તેજ દાર નથી કે એટલી રકમ એકલા જોબ કરી શકે. તો અમારા તરફથી મી. મોટલ કરને તા. ૧૫ ફેબ્રવારીના રોજ ઇસ્માન તરફ ઉમરાજા માટે મોકલવામાં આવનાર છે. તો સરને મુસલમાન કામજો તેમને ખનતી મદદ કરશે એવી મેકન્સરીકન દીસી કામજો આજા રાખે છે.

જોડાન્સ અરમ

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી)

મી. કુસેન દાઉદ તથા તેમના પુત્રાણ મી. હસે દાલ અમલમ પખવાડીયુ' યમા દરસવાલમાં છે. મી. ફેનસીના તેઓ સાહેબ મહેમાન છે. કહ્યું છે તેમને જ્યાંતો મળ્યા હશે છે. મી. કાજલીયા મી. કુવાડીયા તેમજ બીજા મહરબોએ તેમને જ્યાંત આપેલી. તેઓ સાહેબ કમરસોરખ તથા પ્રીટરીયા બધા આવ્યા છે. પ્રીટરીયામાં મી. હાજી હાજીયાના મહેમાન હતા ને કમરસોરખમાં મી. છોટાબાઇના. મી. અસવાતના ઇબ્રનથી વરીનીગીય પહુ બધા આવ્યા છે. ટોલરટોય ફાર્મની ખુલા માત પહુ લીધી છે.

મી. ફેસન બેક

અમલમ ક માસની યુરોપની મુસાફરી કરી મી. ફેસન બેક જોડાન્સ અરમ પાછા આવી પહોંચ્યા છે. કમરસોરખના સ્ટે સને મી. અસવાત, મી. વાળ, અને મી. માંધી તેમને મળ્યા. પારક સ્ટેશને તેમ ને લેવા માટે હમામ સાહેબ તથા મેસ રસ મળી નાહકું, કુસેન હાપુદ, મેડ, પી. કે. નાહકું, તેમજ રૈવરડ ડોક, મીસ રસેલીન, મી. ગોરડન વિગેરે ગોરા મિત્રો એ સાહેબો હાજર થયા હતા.

મી. દુબઅમ કવીનને લાં મેસરસ ડેલનબેક, કુસેન હાપુદ તથા હસેને નાસ તાની હાવત આપવામાં આવી હતી.

સાળના મી. ફેસનબેક ટોલરટોય ફારમ પર થયા. તેમને મુજબ ફારમપરની બધા માણસો સ્ટેશનપર હાજર થયાં હતાં. ફારમના દરવાજાપર ગાડની ડાળીઓની એક કમાન બનાવવામાં આવી હતી. તે ઉપરાંત મહાને પહુ અજુગારવામાં આવ્યું હતું. સત્યાગ્રહીઓને આજ્ઞાના વખતમાં સહાય મનાર અને પોતાનું ફારમ બાપરવા આપનાર મિત્ર તરફ ફારમ ના રહેવાળીઓની પ્રેમની બાંધણી જણાવ આપતી હતી.

તા. ૭મી ફેબ્રુઆરીએ પોરટ છલીઝા એથથી એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાંની રેલવેપર બે ગોરાઓને ડ શી. ના રોજથી પોરટ તરીકે રાખવાથી બધા (પાંચ સિવાય) કલરડ પોરટરોએ હડતાળ પાડી હતી. આ કલરડ કામદારોને રોજના ૨/૬ ભેગે દરમાયો મળતો હતો. હાતાલીઓની જગ્યાએ યુરોપીયન મરીમ ગોરાઓને રાખી દેવામાં આવ્યા હતા. સત્યાગ્રહીઓએ કલરડ લોકને એ જગ્યાપર બીલકુલ ન રાખવાનો ફરિયાદ કર્યો છે.

મવરમેંટ એજેન્ડાંથી નોટીસો

નાદારી, કમ રજીસ્ટ્રેશન વિગેરે સંબંધી

પોએસ્ટરમના દુકાનદાર મહમદ એમ. બચાહની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા તા. ૧૭ સુધી પોએ સ્ટરમના રેસીડંટ માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં ખુલ્લા રહેશે. અને તા. ૨૦ મી ફેબ્રુઆરીથી તા. ૫ મી માર્ચ સુધી પ્રીટરી એ સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ટરની ઓફીસે ખુલ્લા રહેશે.

પોએસ્ટરમના વેપારી અબ્દુલા અને કા. ની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેખદારોની મીટીંગ તા. ૨૦ મી ફેબ્રુઆરીએ જોડાન્સ અરમમાં સીવીલ વિભાગના ખાસી સ્ટાટ રેસીડંટ માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં મળશે.

ડરબન, ૩૭૦ પાઇન સ્ટ્રીટના વેપારી હબશાહીમ વલીની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેખદારોની મીટીંગ તા. ૨૨ મી ફેબ્રુઆરીએ અમલકારી માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં મળશે.

લેડીસ્મીથના દુકાનદાર અમીર અને કુસેનની એસાઇન્ડ મીલકત સંબંધમાં લેખદારોની મીટીંગ તા. ૨૨ મી ફેબ્રુઆરીએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આમળ કરાશે.

વેફસના દુકાનદાર અહમદ સુબેમાન ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૮ મી માર્ચે ડરબન સરકીટ કોર્ટ દને અરજ કરવામાં આવશે.

વેફસના દુકાનદાર સુબેમાન યુસામ ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૮ મી માર્ચે ડરબન સરકીટ કોર્ટ ને અરજ કરવામાં આવશે.

કેપટાઉનથી રજાનીક જાગામાં એક સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે ગ્રીક અને હીંદી રૂળના વેપારીઓએ અંગ્રેની મારફેટને બોયકોટ કરી છે. તેઓ કહે છે કે એકતોનો ધાબ પરજારો તેમનેજ મળવો જોઈએ, અને નહીં કે એકતોને સ્વતંત્ર રીતે વેચવાની છુદ મળવી જોઈ એ. આ બોયકોટની ફોટોથી તે ઉપર મોરાઓનું જ્ઞાન ખેંચાયું છે. ટાઉન કાઉન્સિલે આ બાબતમાં હીંદીઓને અટકાવવા જોઈએ એવો વિચાર બતાવવામાં આવ્યો છે.

પ્રીડીકેશન અને હીંદીઓ

તા. ૯મીના "સીક ડેલી મેલ" માં જણાવવામાં આવે છે કે: કાલે વરીડી ડોરપમાંના સ્ટેડીને લીલહોલ્ડમાંથી ફ્રી હોલ્ડ કરવાનો ઉદ્દેશો દિવસ હતો. આ મેળના વડે વરીડીડોરપ ડીસીક્ટને ગોરા ઓનો લ-તો બનાવવાનો હેતુ હતો. આ હેતુથી સ્ટેડીના પટા કરાવવાની બેની કરત હતી કે ગ્રામ માલીક પોતાના સ્ટેડ ઉપર કલરડ લોક, નેટીવ, કે એશીઆ ડીકને નોકર સિવાય બીજા રીતે રહેવા હક મળે નહીં, તેમજ સ્ટેડોને પતે જોઈ બાદીક, નેટીવ કે કલરડના નામપર દરસિ હર કરી શકાય નહીં. એશીઆટીક વિગેરેને સ્ટેડો ઓઠવાની નોટીસ આપ વામાં આવી હતી. તે મુજબ તેઓ ઓડે નહીં તે તેમનો હક રદ કરી શકાય. આ રીતે ૭૪૪ સ્ટેડમાંથી ૨૪ સિવાયના બધા સ્ટેડ લીલહોલ્ડમાંથી ફ્રીહોલ્ડ થક સુકેલ છે. 'ડેલી મેલ' નો અખનાર ઉમરે છે કે ૨૪ સિવાયના બધા (૭૧૯) સ્ટેડો ફ્રી હોલ્ડ થયા જેથી ટાઉન કાઉન્સિલની રાજનીતિ ફોટોમદ ઉતરી છે. અમલ કર સ્ટેડ માટે વરીડીડોરપ સ્ટેડો ઓરડી નન્સથી પા ૪૦ ની કીમત રાખવામાં આવી હતી, પણ પાછળથી ટાઉનશીપ એમેન્ટમેંટ એક્ટ વડે તે ઘટાડીને પા. ૧૫ કરવામાં આવી હતી.

જોડાન્સ અરમ વેડ મરમજાના સેકરેટરી લખે છે કે:—રવીવાર તા. ૨૭ જાનેવારીને દિવસે હમેશ મુજબ આ સભાની બેઠક મળી હતી. નીચથીત વાચન અને બાખ્યાન થયા પછી સભા મરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. તે વખતે ડરબનથી અગ્રે આવેલા રા. પટેલ રામ બાઇ દુલભભાઇએ સભાને મીની ૧ સેટ કરી હતી, જે મા: સભા તરફથી તેમને ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો. આ સભાને સ્થાપન થવાને જોકે અમલમ બે મહીના થયા છે છતાં હીંદુભાઇઓ તરફથી ઉત્સાહ પુરવક લાવા લેવામાં આવતો નથી તે જોયનીય છે.

સોમાલો—તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.
પાલમકોટા—તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.
અમકમી—તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખ્ય પહેળી છે.

રેખરમાં કુકાળ ફડ

શ્રી. જી. સી. પટેલ હજી મલેશ કુકાળ ફડનો બાકડો તા. ૧૨-૨-૧૨ ના રોજ નીચે મુજબ હતો :—

પા. શ્રી. પે.

૪૫ ૧૧ ૬ અમાલિ બજારોમાં

૦ ૧૦ ૦ મી. બીજામોહન (મુલેશ)

૪૬ ૧ ૬ કુલ

હિંદનાં અસલી કેમી બધારણ

(અમા અમી માણ)

એક પછી એક પડેલી કુમલાઓ યથા ઇતિ હજારે વરણ ઉપર ધ્યાનમાં આપણી સમજના બધારણો ઠકી રહ્યાં છે અને ધણીજ મુશ્કેલીઓનો વખત પણ બહા ફરીયા પસાર થયો છે. તેના અરબજ એ કે આપણા બધારણોના પવા ધણા મજબુત પડેલા. કેટલીક જગ્યાએ તેની નવળી અસર એવામાં આવે છે, પણ તે તે નવળા બધારણોને ને નહીં, પણ કેટલીક સ્થિતિ બદલાય મહ અને તેને પરિણામે દેશમાં કેટલીક ખરાબ અસરો દાખલ થઈ, અને પાછળથી ને લોકો થયા તેઓ જા અસરોની સામે ચલાને પુરતા મનોબળવળા નહીં હતા તેથી. માણસ એટલું બધું નવજી માણી છે કે તેના રસ્તામાં આવેલી લાલચોમાં તે ધણીવાર હસમ પડે છે. દરેક દેશ અને કાળાં જાણી રીતે મુકાએલા માણસો તેની રિતિ નિતાએ થઈ પડ્યા છે. તેમ છતાં જાળના હોદ્દાઓનાં સામાજિક બધારણોમાં કેટલુંક એવું તો સરસ છે કે નિષ્પક્ષપાતપણે એનાર દરેક માણસ તેનાં જમાણ્ય ક્યાં વચર નહીં રહે. આમજના વખતમાં આખા દેશમાં એક થી બીજા છેડા સુધી જાતી અને લીલા લહેરે હતી હવે આ વખત જતો રહ્યો છેકેનાં રીતરીતમાં પણ કેટલાક ફેર ફારો થઈ ગયા અને કેટલીક જાળનામાં તો તેણે મુજ તેજ પણ જવું રહ્યું. આ બધું મધુ છતાં સરવળે હોદ્દાઓની જાણ પાસેથી લીધું છે તેના કરતાં વધારે આપણું છે.

યુરોપ અને અમેરીકાનું નીતિનિત્ય આદર મ અને તેના બીજા અર્થવાચી એ. શીક્ષણ ઉપરના પડવામાં આવ્યું છે. આ આદરનયને વિશે એક ઉદ્યોગ

લેખ લીધી રહે છે કે તે મનુષ્ય સ્વભાવના માન બેજ મુદા સમજી શકાયો હતો. એક તો એ કે દરેક માણસનું વલણ પોતાનો સ્વારથ સામવવા તરફ હોય છે, અને બીજો એ કે દરેક માણસ પોતાની કુનવની સ્થિતિ સુધારવાનેજ હમેશાં એક સરખી રીતે મહેનત કર્યા કરે છે. આ બે મુદ્દાનું તારણ સીની એક નીચેના એક વાક્યમાં કરે છે : "દરેક માણસ એકામાં એકી મહેનતે વધારેમાં વધારે દોલત મેળવવાની ઇચ્છા રાખે છે." આપણાં દેશનાં તપ કે યજ્ઞ મર્થ, અથવા સાદી જીંદગીની ખુશી કે અરીબીયા મલાતામાં આવતા ધર સંસાર ની વાતો યુરોપીઅન અથવા અમેરીકનને મોટે કરીએ, અથવા તો ધડપણમાં આ દુનિઆમાંથી ફરાત મહા બાહીની જીંદગી ધર્મ અને ઇશ્વરના વિચારોનાં જાળવની વાતો કરીએ તો હજારમાંથી નવજો નવાણ્ય તો તે વાત દસી કાઢી અથવા તો તમારા તરફ કટાક્ષ કરશે. તેઓ તો સમજી પણ નહીં શકે કે જે માણસનું આ દુનિઆમાં દોષપણ નથી અથવા જે માણસ કરીર લાંબવા આતરજ કપડાં પહેરે છે, અથવા ધણીખરી વાર દીવસ માં એક વખત જમે છે, તે સુખી અને સંતોષી કેમ હોઈ શકે? અથવા તેના માણસોને લોકોમાં માન મરતવો પણ કેમ હોઈ શકે? દાખલા તરીકે રાજના કુળપુરો કેટલાક એવા હોય છે કે તેમની સમગ્રી મતાં માત્ર એક મુઠીમાં સમાઈ જાય અને તે પણ તેરાજ પાસેના મળેલી. આવા કુળપુરોને લાખે ના પાલનકાર રાજ નમરકર કરે છે એમ તેઓ જુએ ત્યારે ખરખર તેમને અ.મર્થ થયા વિના રહે નહીં. રહેવાને માટે કારાં કારાં ધર, મનમાનતાં ખાનપાન માટે અનેક પ્રકારની સામગ્રીઓ, પોતાના શદ આરીઓમાં આવશ્યક દેખવાને માટે સુદર પોતરો, અને તેવી જાતનાં બીજાં સુખચેન મેળવવા માટે આખી જીંદગી પેમા કમાવામાં ગાળવી—અને દુકામાં કહીએ તો પૈસાનેજ પરમેશ્વર મળ્યો—એના લોકોને તો ઉપર જતાથી તેવી સાદી જીંદગી તાણથી પમાડનારીજ લાગે

આપણા પણા હોદ્દાઓમાં જે આવા વિચાર મનાવતા હોય એટલે કે જીંદગી ખાનપાનને ખાતરજ છે એવું માનતા હોય તેઓ આપણી સામાજિક નીતિના ઉમદા હેતુઓમાં અજાન છે. તેઓ આપણી સમાજના બધારણોનો અન અર્થ સમજી શક્યા નથી. આ બધારણોને તો ખરી

રીતે આપણું પારસાનું ધન મણુપ્ત નેમએ. અને તો લાગે છે કે આ બધા રણો કેવા પાયા ઉપર રચાયાં છે તે પુરે જાણના વિના આપણા દેશનાં જુવાનીઓ સુધારોએ અને આ કુનવની સુખના ખુલ્લીઓએ તેમને વખોડી કાઢ્યા છે. જાતીને એક જના કદંબા અને નકામા રીવાજ તરીકે વખોડી કાઢવામાં આવે છે; અને સ્વારથી માણસોએ પોતાનો સ્વારથ સાધવા ખાતર દાખલ કરેલ છે એવું માનવામાં આવે છે પણ કોણએ એવા ખ્યાલ કર્યો છે કે દુનિઆની બીજી બધી પ્રજાઓમાં પણ તેવી જાનના રીવાજો છે? અને તે રીવાજો તો આપણાં જાતી બધારણો કરતાં ઉતરતા દરજ્જાનાં છે. અપણા જાતી રીવાજમાં અમુક આશી હોવાનો સબબ છે પણ તે તો આપણે સુધારવી પડે છે. આ વિષય એટલો અમલનો છે કે તેના ઉપર મોટું વધારે વિવેચન કરવાની કુ વરર નેહ છું.

હોદ્દા સમાજના રીત રીવાજોના મુજ સ્થાપકોના મનમાં ખ્યાલ પણ ન હતો કે જે જાતે તે વખતે પાડવામાં આવ્યા હતા તેમાંથી હોદ્દાઓમાં આવે છે તેટલી નાતો અંત પેટા નાતો થઈ પડશે. અસલી રીવાજ એમએ તો કોઈ પણ માણસ જન્મથી બાકાણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય કે શૂદ્ર નહોતો મળ્યોતો રીવાજ તો એવો હતો કે જન્મથી દરેક માણસને શૂદ્ર મળ્યો અને પછી જેવા મુજ તેનામાં હોય તે પ્રમાણે તેને બાકાણ ક્ષત્રી કે વૈશ્ય મળ્યો. બાકાણમાં ખાસ બાકાણ પણાના મુજ અને લાવકાત હોય તોજ તેની બાકાણ તરીકે મળતી હતી. અને બીજી જાતીઓના સંજડમાં પણ તેજ પ્રમાણે હતું. આ સંજડી કાઢર કિરિ જવમાં કહું છે કે :—

જન્મના જાવતે શૂદ્ર : સંસ્કારાદિવિગ્નયસી
વદ પાઠે મયેદિમ : મહાજાનાતિ તાણ :

જન્મથી બધા શૂદ્ર છે. ક્યેથી માણસ દિજ થાય કે વેદ બાણથી વિગ્ર થાય છે અને જાકને જોજખવાથી બાકાણ થાય છે.

કનેશ એલકોટ રહે છે કે :—

"તે લોકોમાં લાલના જેવા સબજી રાતી બધારણ ન હતાં તેઓ પોતાના જાતી મુજથી ંટલે સદગુણથી કેવામાં કેમી સામાજિક સ્થિતિએ ગડી કાઢતા અથવા કુરુમુજથી નીચી પાવરીએ પડી જતા."

[અમુક]

મહાલો-પુરકો સમાપ્ત

(રૂઢ)

માર અહર અને તથા ૩.૬૫૨૧ મહા નીચેની એક દુકાની મલાએલા પુરકોની સારવાર માટે તા. ૧૬ મીએ ત્રીપોલી માટે ઉપડવાની હતી. મહાલીએન સરકારને આ વાતની ખબર કરવામાં આવી છે.

અમા કનીવારે રાત્રે પુરકોએ કરના આતેના મહાલીએન પદાવપર. તથાવાર મરણીઆ મહાને હલ્લા કર્યા હતા. રૂઢ નજીવે છે કે તમે હલ્લામાં આપરે પુરકોને મોટી પ્રવારી સાથે પાછા ફરવું પડેલ. મહાલીએનોમાં તથા મુએલા તથા રર મલાએલા, તારે પુરકોને ૬૦ મુડાને મેદાનપર ઓડીને પાછા ફરવું પડેલ.

ના. સુલતાન તરફથી ના કોઈ ભેરજ ને પુરકોને હનદાની-અલી-જોઆમાન નામનો મોટામાં મોટો પુરકો ખેતાન જાણવામાં આવ્યો છે.

મહાલો સંબંધી પરચુરણ ખબરો

હલકતા ખાતે તા. ૧ થી નવેમ્બર ઉદિ થન રેક હરેસંટ સોસાયટીની એક જાણા મારણ સમા મળી હતી, અને તેમાં મહાલીની કરતાને રજોડવાનો અને બિટીક રાખવને વચ્ચે પડવાની વિનંતી કરવાનો એક હાલો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. રૂ. ૫૦,૦૦૦ ની એક રકમ સોસાયટી તરફથી અરાધ મુકી છે.

ત્રીપોલીમાં મહાલીએ કરેલી કરર કલમ સામે સખ્ત વધો ઉઘાવવા અને બિટીક સરકારને વચ્ચે પડવાની વિનંતી કરવા એક ઉડિઆ મોરલેમ લીમની ખાસ કાઉન્સિલ મીટીંગ લખનઉ ખાતે મળી હતી, અને તેમાં ઉપર જણાવેલી બાબતોને અનુસરતા હરવો પસાર કર વામાં આવ્યા હતા.

ત્રીપોલીના લાકાના મેદાનપર હાજર થવા હોદ્દસ્તાનના જુદા જુદા આગેમીથી પોલીસીયરોની અરજીઓ. હલકતા રેક હરેસંટ સોસાયટી ઉપર આવે છે એવું જણાવવામાં આવેલ છે.

દિલ્લી ખાતે હાલમાં એક-ઉડિઆ સુરી કોનફરન્સ મહાલો-ટર્ફિક લાકાના સંબંધમાં વિચાર કરવા મળી હતી.

તેમાં એવો નિરણય થયો હતો કે અર મની પોતાની વન પુર્કોની વિરૂદ્ધ વાપરવું હોવાથી બિટીક સરકારને વચ્ચે પડવાનું જામ પડવું કરવા કરતાં અરમનીનો આજ ભોવકોટ કરવો એ વધારે સારું છે. તે સુલતાનો હરાવ ફરો, આલેકઝાન્ડરીઆ વગેરે જુદી જુદી જાખાઓ ઉપર મોકલી આપવાનો નિમય થયો હતો. હાલકતાની જાખાને એવી લાખામણ કરવાનું હરાવ વામાં આવ્યું હતું કે સુલતાન સલામુ દીનની કપર ઉપર એક રમરણ ચિન્હની અરમનીએ ફેરલોક વખત અમાઈ બેટ કરેલી તે તેને પાછી મોકલાવી દેવી.

‘લખનો બડવોકેટ’ જણાવે છે કે એમ. એ. એ. કાલેજના વિદ્યાર્થીઓએ ટર્ફિક રીલીફ ફંડના પહેલા હલ્લા તરીકે રૂ. ૧,૦૦૦ મોકલ્યા છે. મહાલો પુરકો સમાપ્ત વિષે ત્યાં બહુ યુરસો ફેલાય રહ્યો છે. વિદ્યાર્થીઓની એક સભામાં જમાં નવાળ મુસ્તાફ હુસેન હાજર હતા, તેમાં મહાલી માં બનેલી ટોપીઓ તથા કપડાને બાળી નાખવામાં આવ્યા હતાં. મોવકોટનો હરાવ મસાર કરવામાં આવ્યો હતો. એક વેપારી એ પોતાને લાંબા બધો મહાલીએન માલ બાળી નાખ્યો હતો.

ઉલ્લી હોદ્દસ્તાનની ટપાલપરથી એવા માં આવે છે કે પદનાની મદરેસા મસ્જીદ માં લગભગ ૨૦૦૦ મુસલમાનો એકઠા થયા હતા, અને જુદાની નચાક નાદ ધરાવની સલામતી માટે નાદગી યુગ્મરવા માં આવી હતી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે તેઓની ભાષા અને રીત રીવાજો ધરાવમાંથી ઉતરેલા છે. લોરક કરકને ધરાવની તરફેણમાં કરેલા બાપણ માટે તેનો અભાર માનવામાં આવ્યો હતો.

મહાલીએન માલનો મોવકોટ હોદ્દસ્તાન માં કેવું રૂપ પકડે તે કહી શકાતું નથી. હલકતામાં એવી અજવા ચાલી છે કે ત્યાંના મહાલીએન રેરોરારને હલાવવા એક પૈસાદાર મુસલમાન કપની ઉભી થવાની છે.

‘અખત મસાર પત્રિકા’ કહે છે કે અલગેરીઆમાં ટર્ફિક પ્રાસની વેળા મુએલ જાખાઓએ પોકાર ઉઠાવ્યો હતો. એટલું જ નહીં પણ યેકેસ્ટન જેવા ઉડિઆ રર જાળવા અંગ્રેજોએ પણ તે કાળી દેવા મહેનત કરેલી બાબ લીધી હતી. મહા લીની કરતાને રજોડનારા મુએલ જાખા

નાં વખાણ કરવા મરે છે, જતાં તેઓએ ‘વખોડવું’ બીનવજનદાર છે. અંગ્રેજાન અંગ્રેજોએ હંધ કરવું નથી એ દીલ્લીરી અરજી છે.

‘મરાઠા’માં એક અખરમાં જણાવવું માં આવે છે કે હલકતા નેવીજ એક રેક હરેસંટ સોસાયટી મુખ્યમાં થવાની છે. મદાસમાં જોન નવાળ સહવદ મક થદના પ્રમુખપણા નીચે આ કામ માટે એક મીટીંગ બહેર થઇ મુકી છે.

રંગુન ખાતે કોનફરન્સીનોપલની રેક હરેસંટ સોસાયટી માટે રૂ. ૫૮,૦૦૦ ની રકમ થઇ છે, જેમાંથી રૂ. ૫૨,૫૦૦ ની રકમ એક કાદવી અજવા તારથી મોકલ વામાં આવનાર હતી.

ના. કાણુલના અમીરે પોતાના ૬ અજ માન અને ૨ પુરકો અમલદારોને પોતાને લાકાના અખરો નિવસિત રીતે પુર પાડવા માટે કોનફરન્સીનોપલ ખાતે મોકલ લેલ છે.

પુરવ આફ્રિકાના મુસલમાનોમાં અજબજાહ

મોંવાસાના ‘અફ્રિકન રહાકર’ માં મહાલો-ટર્ફિક લાકા વિષે પુરવ અફ્રિકાના મુસલમાનોની લાખણીને ચિતાર આપેલો છે. તે દરમિયાન તે જણાવે છે કે :-

“મહાલીએ અલમ બહુ અજબજાહ ઉઠી છે તેમાં શક નથી. લોહા પુર્કો સામેની લાકાને કાંતિથી લદન કરી રહ્યા છે. એક અંગ્રેજાન હોદી વેપારીએ જણાવ્યું હતું કે : ‘મહાલીને દરરોજ આરે અરમમાં ઉતરવું પડે છે, પણ પુર્કોને ખરી રીતે હંધ અરમ નથી થતું. પુર્કો પોતાવું બરકર ત્રીપોલી ખાતે મોકલી શકતું નથી. ત્યાંના આરમ લોકો મહાલીયનો સામે લડવા કરે છે. તેઓ મહાલીએને ત્યાં રહેવાનું આરે કરી મુકે. આરમ લોકો એવા છે કે ને તેઓની પાસે એ માણસ પુરવો ખોરાક હતો તો બાકાના સુખ્યા રહી શકે. હવે મહાલી હજુ પુરી થવાથી મકા અને મદીનામાં લોકો ત્રીપોલી તરફ ઉપડે, અને મહા લાકામાં માણસો મેદાનમાં હાજર થશે.’

જાંઝીવારમાં તા. ૧૯ મી નવેમ્બરે
હાઇકોર્ટના જજ ત્રણે જજોએ
એક જાંઝી સભા મળી હતી. 'રેડીકેટ'ના
પત્ર જણાવે છે કે તે સભામાં હુકમ
આપી અલીબાદ પ્રમુખશાને હતા. ધણી
આપણે ચર્ચા કરી. હાઇકોર્ટના જજો
આરમ્બ બાળકોની કતલ કરવાની
અનાવ જીવર તથા મરણમાં એક પુર્ણ
હાઇકોર્ટના કતલ થવાના અનાવ જીવર
કારે શરૂ કરીને કરવામાં આવ્યો હતો.
એવટ એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું
કે હાઇકોર્ટના જજોની વિજ્ઞાન વાડી
માં નવેમ્બરની તા. ૨૫ મીએ મુસલમાનો
ની એક જનરલ સભા યોજાવવી. ત્યાં
ના બિટીકે કોનસલને આ વાતની ખબર
થતાં મીટીંગ નહીં યોજાવવાનું ચેરમેનને
સમજાવવા તેણે પ્રયત્ન કર્યો. પણ તેણે
જવાબ આપ્યો કે તેના દીની આજ્ઞા
તરફથી તેને સુચના મળી છે અને તેથી
કોનસલે તેની મામલો લેખીત મોકલવી
એમ જણાવ્યું.

એવટ ડિસેમ્બરની તા. ૧ થીએ તે
સભા બરાબરી હતી. જાંઝીવારમાં આવી
મીટીંગ હાઇકોર્ટ નહીં એવું જણા
વવામાં આવે છે. સભાના વખત પહેલાં
માણસો મુકરર કરેલી જગ્યાએ એકઠા
થવા હાજર હતા. અને વખત થતાં
પુર્ણ વાવટા ફરજિયાત સેકોના ટોળાને
ટોળા વાડી તરફ જતાં જોવામાં આવતાં
હતાં. વાડીમાં પુર્ણ અને જાંઝીવારના
વખતે હાજરવામાં આવ્યા હતા. કુરાન
ની અસાતવામાં પેનમરનો બીજો વાવટો
પણ ફરજિયાત હતો. પણ અસરકારક
આપણે ચર્ચા કરી. અંગ્રેજ સરકારને
વચમાં પડવાની વિનંતિ કરવાને તથા
અવધાન હાઇકોર્ટના અને તેઓના નિર્ણ
ધાર બાળકો માટે પેસાની મદદ કરવા
જાંઝી જીવરમાં બોલવાના કરાવે પસાર
થવા હતા. તેજ રજાએ મીટીંગ રજાએ
બરાબરી કરે પણ થઈ હતી. આખા વખત
સુધી જુરસામેર કામ ચાલ્યા ત્યાં સુધી
જરૂરિયાત થઈ હતી.

એકાદશમીમાં જુરસામેર મસજિદમાં
મુસ્લિમ મુસલમાનો વચ્ચે તકરાર અને
જારમારી થતાં એ બખરોને 'લીકર'ના
અખબારે "અલ્લાના નામ પર" એવું
મથાણું આપી મારામારી કરનારા મુસલ
માનોની સામે તેમના જરમને વગાવવાની
તક લીધી છે !

હાઇકોર્ટ વિષે કેટલાક વિચારો

(અખબાર : મી. હુસૈન છ. પટેલ.)

હાઇકોર્ટના મુરબીશોએ ૧૮૦૬ વરસ
સુધી કબજે રાખેલા ત્રિપોલીને કાન
જુએલ હાઇકોર્ટને પંચાવી પાડવાનો મારમ
તો ઠીક જોતો, પણ શેમિલો રસ્તો એવો
તો વિકટ અને લાવ જરેલો મઠ પડ્યો
છે કે નથી સમજ કરવાની હિંમત, નથી
આમળ વધવાની તાકાત.

લોખી હાઇકોર્ટને મારપુ કે ત્રિપોલી
એવું વેપારનું જગર મલક હાલ જામવા
થી આપણું અવિષ્કર ચળકેલું, પણ હા
લીની તેથી આજ્ઞાને નિરાશના રૂપમાં
જણાઈ ગયું. ફુલીખાના મોકલ વિજ્ઞા
ના મુસલમાનોએ હાઇકોર્ટના માસને
બોલકાટ કર્યો. જેથી હાઇકોર્ટના વેપાર
ને જગરો મલકે લાગ્યો, કેટલીક બેંગ
પડી ભાંગી. અને સરકાર અને પંચા
ની જગરો ખુવારી થઈ અને થતી જાય
છે. રાજ વિકટર એમેન્યુઅલ (હાઇકોર્ટ
નો રાજકર્તા) ને સ્વેચ્છે પણ ખબર
નહીં હતી કે વિર પુરુષ 'અનવરને' જેવા
મુસલમાન મેથા પોતાના સરકાર પાસે
"મા અમને મથાવો" નો મોકલ
કરાવશે.

રાજી હાઇકોર્ટના વખતમાં હાઇકોર્ટ
અને પ્રોટેસ્ટન્ટો વચ્ચે ધરમ સંબંધમાં
જગરો વિરોધ ચાલતો હતો. જેનો લાભ
લઈ રેવેનના જાંઝી કાફલાએ હિંમત
જીવર કુમલો કર્યો તે વેળા રાજી હા
જાએ કેયોલીક અને પ્રોટેસ્ટન્ટ અને
પંચવાળાઓ આમળ કહ્યું કે તમે ધણી
વિશેષ કરી મુક્યા છો, અને હજી કરવો
હોય તો અવિષ્કરમાં પેટ ભરી કરજો.
પરંતુ આ લાજ તો એકત્ર થવાની છે.
કારણ કે આપણું આજ્ઞા આપણા કતર
સ્પેનના કાફલાએ રોક્યું છે. માટે ચાલો
એકત્ર થઈ અમેરિકાની એ કાફલાની
સાથ થઈ એને હાલી કાલીએ. ખુદાએ
એ કે મને અબજાનું કરીર આપ્યું છે
તોપણ મને પુરુષ એવો જુરસો એનાયત
કર્યો છે. રાજી હાઇકોર્ટના એવા
મંજુલ કબજે સરકારમાં એવું તો
એક પુરી દીકું કે જેથી સ્પેનના જાંઝી
કાફલાને હિંમતના નાના કાફલાએ ઝડ
હાલી દીધો.

એવીજ રીતે જાંઝી મુલતથી પુર્ણ
અને ત્રિપોલીના આરમો વચ્ચે જે મ
જાંઝી તકરાર ચાલતી હતી તેને ખજાફર

અનવર એકે એકમ કુર કરી આરમો
અને પુરોને એકસાની ત્રિપોલી નોડી
દીધા. જે આરમો મોડી મુલત ઉપર
પુરોને વિકારતા હતા તેજ આરમો
આને પુરો તરફથી તલવાર લઈ કતર
ને જવાબ દેવા ઝડકે હાથ મૂકી ખુદાપાક
થી એકરાર કરી કહે છે કે જે ત્રિપોલી
ને હાઇકોર્ટના લેવાજ માને છે, તો તેઓ
ત્રિપોલી નહીં ભેરો, પણ ત્રિપોલીને કબ
રતાન રૂપમાં ભેરો. ત્યાં સુધી આમારા
માથી એક પણ માણસ જીવતો હશે ત્યાં
સુધી મું મરુદુર છે કે એક પણ હાઇકોર્ટ
અન આમારા હેમનો કબજે લઈ લઈશે !

આ તે ધર્માબિમાન, અને દેશાબિમાન.

[અધુરું]

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

ડરબન

જીવરની સોસાયટીને એકાદશમીમાં
પુરુષી કોનસલ-અનરલ તરફથી તા. ૭મી
એ કામળ મળ્યો છે જેમાં જણાવવામાં
આવે છે કે કુરબાન બખરામ (ખકરી
કા) ની તકે નાતાલની મુસલમાન કામ
તરફથી વડા વજરને જે મુખારકબાદીનો
સફેદો મોકલવામાં આવ્યો તે માટે,
તથા હાઇકોર્ટના મુલમી કામ સંબંધમાં
પુરુષી તરફ દિલસોજી બતાવવામાં આવી
તે માટે ના. પુરુષી સરકારનો આભાર
નાતાલની કામને દર્શાવવાને અને જણા
વવામાં આવે છે.

એક તાર મી. એકાદશમીને તરફથી
સોસાયટીને મળ્યો છે જેમાં ડરબનમાં
થયેલી છેલ્લી પ્રોટેસ્ટ મીટિંગની હવેલ
માટે મુખારકબાદી અને આભાર મોકલવા
માં આવેલ છે.

તા. ૧૪ મીએ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી
ના પ્રોટેસ્ટન્ટો વચ્ચે છે કે—અસુદુલેડવાળા
મેસરજ તખ્મળ પુરુષામદ, હાઈ આદમ,
તખ્મળ સુરતી, મુલામ સાહેબ વિગેરેને
મી. કાલે મુકમદને ત્યાં મોડા દહાડાપર
આજ્ઞાની કબજા હતી. આજ્ઞા લેવામાં
લખા બાદ મી. કાલે મુકમદે મી. તખ્મ
લ પુરુષામદ તથા અસુદુલેડવાળાએ
રેડ ક્રેસન્ટ ફંડ માટે સારી રકમ કરવા
માટે મુખારકબાદી આપી. મી. એક
માને જણાવ્યું કે રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી
માટે કામ કરનાર અહાલુરને માન આપ
વા માટે હું મી. કાલે મુકમદને આભાર

માનું છું. બસુદેવેડવાળાઓને પણ કુળા રક્ષાની આપવામાં આવી.

પછી મી. તરુમળ નુરમહમદ તથા બીજાઓવતી હટવે જવાળ આપવામાં આવ્યો, તથા એક વખત બસુદેવેડ આપવા આમનજી મધુ જે બાક સભા વિશ્વરજન થઇ હતી.

કાઠીઆવાડમાં દુકાળની હાલત

મી. દેવધરના રીપોર્ટ

(તથા બાકથી ચાલુ)

મી. દેવધરના રીપોર્ટમાં આગળ માહતી બહુવધામાં આવે છે કે આ વરસે કાઠી આવાડમાં બીજાકુલ વરસાદ પડ્યો ન હોતો એમ કહીએ તો અલભ્ય. જ્યે વરસે સારો વરસાદ પડ્યાથી કુવાડું પાણી હજી કામમ છે. દુકાળનાં બીજા કોવાલા બાગ્યા કે બેકુતોએ બુના કુવા ઉપર કરવા અથવા નવા કુવા બાંધી કાઠીની મહદથી ખસ ટીકા નામનો પાક ભેવા મહેનત કરી તે પાક તરુમળ કર્યો. આ પાક ડાહ્યક દિવસમાં તરુમળ થતો હોવાથી બેકુતોના ઉપરથી જનાવરોના મધ્યે બચવા મધ્યે; પણ આ સિવાય આગળ ટકી સકશે નહીં. હજી સરદીના પાકને પાણી નહીં મળવા થી કાપી નાંખવાની કેટલેક ઠેકાણે દરજ પડી. આગળ હવે કાક પણ આવી નહીં સકતા હોવાથી ડાહ્યકીઓનો બીજો પાક કાઠીનાની પણ હવે સમવડ નથી.

અનાજના ભાવ હોઠા

અનાજના ભાવ વધીને હોઠા થઇ ગયા છે. કાઠીઆવાડમાં આલાવાડ એ સરવથી મોટો પ્રાંત છે જેમાં ડાહ્યકીવાને પાક જુમારે ૭ હજાર એકરમાં કરવામાં આવ્યો હતો. આ પાક કરવાને ૪૮૮૨ કુવાનું પાણી મળ્યું હતું. તેમાંથી ૪૧૬ કુવા નવા ખોદવા હતા. આ પ્રાંતમાં પોલી ટીકલ એજન્ટ મેજર વુડે મી. દેવધરને એવું જણાવ્યું હતું કે તે પ્રાંતના ૪૫૨૩૦ બળદોમાંથી ૨૦૧૬૧ બળદોનો આ ડાહ્યકીવાના પાકના ચારા ઉપર નીભાવ થશે. ગીરમાં દર સાલ માફક ધાસ ચારા પુરુષ જ થશે એમ લોકોને ધણી જાણ હતી પણ ત્યાં ખારવા કરતાં જોડો ચારો માફકો છે.

ગીર સોનાની ખાણ થઇ પડ્યું

જમણમાંનું જંતુ ધાણ, મધ સાલના ધાસના સાક્ષ અને જીનામદના ગીરના જમણના ધાસથી દોરોને મદદ થઇ શકે તેમ હતું. આમાંથી ગીરનું જમણ આ વરસે સોનાની ખાણ બેકુતુ કીમતી થઇ પડ્યું છે એમ મી. આંદીયા જણાવે છે. કાઠીઆવાડની પાંજરાપોલોમાં પણ પુરુષ દોરોની સારવાર કરવામાં આવી છે. આટલું જતાં પણ ધાસ ચારાની મદદ મોટા પ્રમાણમાં થવાની જરૂર છે. દોરો તો ધ ધો કરનારાઓની રથીતી ધણી ખરાબ છે. આવા દુકાળમાં માથ અને બેસની રથીતી ધણી દયાળનક હોય છે. બળદને પુરતો ચારો નહીં મળવાથી માથને તો અરધાં જુખ્યા અથવા તદન જુખ્યા રહેવાનો વખત આવી પડેલ છે. ગીરમાં કુમે એક લાખ જનવરને ચરવા મોકલવામાં આવ્યા છે. તેમાંથી ૨૧૭૮૬ દોરો કાઠીના છે. ગીરમાં પણ પાણીની તાંગી છે અને હવા રોગી હોવાથી બેકુતો પોતા નાં દોરોને લાં મોકલવાની હોંમત કરી સકતા નથી. ગીરમાં દોર પાછળ ૬. ૭ અશાધના પડે છે. દોરોને પાણીની પણ મોકલવજી કરવી પડતી હોવાથી દોર પાછળ પાંચ રૂપીયા ખર્ચ આવે છે. કેટલાક લોકો ખોરડીના પાન પણ દોરોને ચારા તરીકે આપે છે. પોતાનાં દોર દુર મોકલવાનું તેમનું મન માલજી નથી. જાકટ વધારે છે અને તેઓને મદદ આપવાની વીરમ જરૂર છે.

દુકાળનાં કાર્યોની ગરજોગરી

માલીઆ, તાલસાણા અને પડ્યા એ સિવાય બીજા કોઇ પણ ઠેકાણે દુકાળનાં બાંધકામો ઉધાડવામાં આવ્યાં નથી. પણ જરૂર પડે તો સધળે ઉધાડવાની તરુમળી તાખવામાં આવી છે. સરકારે આપેલી તમાવી જોગી મદદથી બેકુતો કામ કરી બેકુતો કુવાનું કામ કરી સકશે. તેમજ મજુરોને જહાર કામ ઉપર જવાની મદદ સરકારે તરુમળી કરવામાં આવી છે. આ રીતે ૨૦૦૦ લોકો સીધ પ્રાંતમાં મયા છે, અને કેટલાક બીજા ઉદ્યોગના ઠેકાણે મયા છે. સુમરા જાતના મંદરો કર્તમાં તરુક મયા છે. દેડ, ચમાર વીગેરે લોકોને અલ્પ સરકાર અથવા ખાનગી સરકાર માસિક મદદ યવાની જરૂર છે. ધાસ ચારો અને સરતા ખાનગી દુકાળે વીગેરે કાઠી મુખ્ય સિલ્કીના લોકોને મદદ કરવી પડશે. સુઢા, હાથે પડે રહી ગમેલ, આંધળા, દીવાના, નાનું જન્મ, અને ગરબવતી સી તથા હવ્યાં કુટુંબ ની પણ ગરીબામાં આવી પડેલી સીએ જેઓ બહાર કામ ઉપર જઇ સકતી નથી તેઓને ચારે સરકાર તરુમળી ખરો બસુદેવના રહેવાય છે. પરંતુ આ સમજામાં જેઓનો સમાવેશ થશે નથી એવો

હવા ઉપજાવનાર વરુગ

તે ગરબીયા અને રજપુત જમીનદારો નો છે. આ વરુગ પોતે જમીનદાર જતાં જાવે બેકુતો કરતા નથી. આ લોકોના કાક કાકમાં જમીન વહેંચતાં એક નાનાં જમીનદાર દુકાળના દોરો કામ પડેલા છે. પાંચમહાલ જીલ્લાના રજપુત બાગી દારોના જેવાજ આ લોકોદારો છે. દર વરસે જસો રૂપીયા ઉપન માથ એવા આ જમીનદારો કાઠીઆવાડમાં ૧૨૦૦ છે. તેમાંથી ફક્ત આલાવાડમાં ૮૦૦ છે. તેમાંથી ધણી ખર્ચ હાલમાં કામગી સિય તીમાં આવી પડ્યા છે. માન સરકારમાં આ લોકોની સખ્યા પાંચ હજાર હશે એવો અંકડો છે. મદદ આપે આ લોકોની રથીતી અત્યંત રોમનીય હોવાનું મી. દેવધરે પોતાના રીપોર્ટમાં જણાવ્યું છે. આ લોકો કાક પણ ધ-ધો કરતા નથી. દુકાળ કામ ઉપર જવાથી તેઓની મોટાકાને બાધ આવે છે. સુકેત આવા નાં રજપુત ઉપર પોતાનું નામ નાંખાવવા કરતાં ધર એકાં જુએ મરી જવું તેને તેઓ બહુતર ગણે છે.

[અધર.]

દુકાળ ફંડ

પા. શી. ૫.

૨૨૭ ૪ ૦ અમાલ સ્વીકારાએલા.
૧ ૦ ૦ મોચી હરી પ્રેમા ઉડાંચ તરી રૂળાઆ (કમદાઉન)
૧૫ ૦ ૦ રેંગરમાં યએલા દુકાળ ફંડનો બીજો હરો.

૨૪૭ ૪ ૦

રેંગરનો ઉપરનો હરો બીડતાં મી. જી. સી. વરુક લખે છે કે મારા હજુ અમેલા ફંડમાં આવે દીને (તા. ૧૨-૨-૧૨) પા. ૪૬-૧-૬ મયા છે, જેમાંથી પા. ૨૫-૧૫-૦ અમાલ આવે મોકલ્યા છે, અને પા. ૧૫-૦-૦ આજે મોકલ્યા છે. જેથી હવે બાકી પા. ૫-૬-૬ રહ્યા.

હીંદુસ્તાનનો કોમો અને ધર્મો

૧૯૧૧ નાં વસ્તીપત્રકના આંકડા

અને ૧૯૧૧ના હીંદી વસ્તી પત્રકના ૧૯૧૧ આંકડાઓ "ઉડિયા" માંથી અને બહો આપીએ છીએ:—

હીંદુસ્તાનની ૩૧ કરોડ અને ૫૦ લાખ ની વસ્તીમાંથી માત્ર ૧૭ માણસ નાસ્તિક અને ૫ માણસ જડવાદી માણસ પડ્યા છે. ૫૦ જડવાદીઓમાંના ૪૫ માણસ બરમાના રહીશ છે અને તેઓ ધણે બાને મીના છે.

૨૧ કરોડ અને ૭૦ લાખ સંખ્યા હીંદુઓની છે. ૧૯૦૧ની સાલના વસ્તી પત્રક મુજબ તેઓનું પ્રમાણ કુલ વસ્તીમાં ૭૦ ટકાથી જરા વિશેષ હતું. પણ તે પછીનાં વરસોમાં દર વરસે દસ દસ લાખની સંખ્યા વધતી જતી માણસ પડી છે. હવે તેઓની સંખ્યા ૨૧,૭૫,૮૬,૬૨૦ની છે. તેમાં ૨,૪૩,૦૦૦ આર્ય સમાજીઓ છે, જેઓ ધણે બાને ઉત્તર હીંદુસ્તાનમાં વસનારા છે. ૫,૫૦૪ બહમો સમાજી છે. તેઓની સંખ્યામાં ૧ હજારનો વધારો થયો છે.

મુસલમાનોની વસ્તી ૧ કરોડ ૬૦ લાખ ની છે. મુસલમાનોની વસ્તીમાં ૧૮૮૧થી વધારો થતો આવ્યો છે. તે વરસના વસ્તીપત્રક ઉપરથી તેનું પ્રમાણ કુલ વસ્તીમાં લગભગ ૨૦ ટકા જેટલું હતું; અને ૧૯૦૧માં તે વધીને ૨૧ ટકા ઉપર મધુ હતું. હવેના વસ્તી પત્રક ઉપરથી જોવામાં આવે છે કે તેઓની સંખ્યા ૧ કરોડ ૨૫ લાખ હતી તેથી વધીને ૬,૬૬,૨૩,૪૧૨ જેટલી થઈ છે. પંચબ માં તેઓની સંખ્યામાં વધારો થયો નથી. પણ પુરવ બંગાળ અને આસામમાં ૭ કરોડ અને ૪ લાખની વસ્તીમાંથી બે કરોડ જેટલા મુસલમાન છે.

બૃહદ્ ધર્મીઓની સંખ્યા ૧ કરોડ ઉપર થોડી છે, જેમાંના લગભગ બધા લાખ બરમામાં વસેલા છે. તાંત્રી ૧ કરોડ ૨૦ લાખની વસ્તીમાંથી ૧ કરોડ ૩ લાખ જેટલા બૃહદ્ ધર્મીઓ છે. અપારે આખા હીંદુસ્તાનમાં મળી બાકીના ૩,૭૩,૮૭૦ જેટલા છે.

જાન, જેઓ ધણે બાને મુગધ હવાક અને મધ્ય પ્રાંતમાં વસેલા છે, તેઓમાં ખોમ્બો મહુ તુલકાન 'લખેલુ' જેવામાં આવે છે, તેઓની સંખ્યા ૧૫ લાખમાં

જોડી આંકડા છે. સીખ લોકોની વસ્તી બલત મુશીબત બોમવતા પંચબ પ્રાંત માં હોવા છતાં ૨૨ લાખમાંથી વધીને ૩૦ લાખ જેટલી થઈ છે. પારસીઓની સંખ્યા બરમા ૧,૦૦,૧૦૦ ની છે. મહુદીઓની સંખ્યા ૨૧,૦૦૦ ની છે. ખ્રિસ્તી લોકોની સંખ્યા ૧૯૦૧ માં ૨૬,૨૩,૨૪૧ ની હતી તે વધીને ૩૮,૭૬, ૧૮૬ થયેલ છે. આમાંથી પોણા લાખ દક્ષિણ હીંદુસ્તાનમાં છે.

હીંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૧૫ મીના અરસામાં અમરેલીમાં માં જવા બંધ થવાની હતી.

તા. ૧૭ મીના અરસામાં સોમાલીમાં આવવા વધી છે.

તેજ અરસામાં અમરેલીમાં આવવા વધી છે.

તા. ૧૯ મીએ સોમાલીમાં જવા બંધ થયો.

તા. ૨૨ મીના અરસામાં પાલમકોટમાં આવવા વધી છે.

તા. ૨૪ મીએ પાલમકોટમાં જવા બંધ થયો.

તા. ૨૬ મી એ અમરેલીમાં જવા બંધ થયો.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેશ્ટરબલ

અફાઈની પેઈમ, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકરેથી વાઈડથી મેકલું જ. જોર દર મેકલું ખાતી કરેલો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban:

Tel. add.: "HAIDRI"

બુનિયન પારલામેન્ટમાં રેલવેખાતાના પ્રધાન મી. સાવરે બજાવ્યું હતું કે દરેક પેસેન્જર ટ્રેનમાં કલરડ સોફા વાસ્તે ખાસ ડબ્બે રાખવામાં આવેલ હોય છે, અને મનતાં સુધી નેટીવો તેમાં કલરડ સોફાને ઓરાથી લુહા રાખવામાં આવે છે. છતાં રેલવે પાસે ફાલ પુરતો સામાન ન હોવાથી દરેક દરેક લાખમાં તેમને અલગ રાખવાનું બંધી રાખ્યું નથી વધારાનો સામાન મેકા બખતમાં ખાતી પહેલનાર છે.

રોકડ બખત ભાવ

તા. ૧૫-૨-૧૨

શી. જે. શી. જે.

કુલ હારમનક ૧૪માર્ચસ ૨૦	શી ૨૦	૧
આવક માલ ૧ બસ્તાની ૨૨	૦	૨૨
બીમદીના	૨૭	૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦	૧
એફ. ડી. આર.	૧૯	૧
કુડાના	૨૧	૦
દેવી દુવેર દાબ	૧૮	૧
કાનપુરી દુવેર દાબ	૧૯	૧
મથુરની	૧૯	૧
મયની	૨૭	૦
આડની	૨૧	૦
બજા મુંબઈના	૧૯	૧
દાબ	૨૩	૧
વટાણા નાતાલના	૧૮	૧
મકાઈ	૧૩	૦
બીનીસ	૩૦	૦
લુવાર (કાફરેરન)	૧૮	૧
કાવું તેલ ૧ગ્ગાબન	૩	૧
એરડીનું	૩	૧
બીફ	૩	૬
નાબીએરનું	૪	૩
ખાંડ સહેદ નાતાલની	૧૬	૦
બીજી	૧૮	૧
તીરકુળનાતાલ	૧૪	૦
આટો ફાલિસ ફેલડ	૧૧	૧
આટો (અબ્દીસો મીલ)	૧૧	૦
અલસી સોપારી ૧૨તલ	૭	૮
અરમાં	૫	૧
બી પેટી, ડટીનના પૈડ	૬-૦-૦	૬-૫-૦
ચોરખંદર	૧૦-૦-૦	૧૦-૫-૦
પારાશીન કરોન	૦	૭
વાઈટ રોક	૦	૮
નાબન	૧૩	૬
નાબીએર	૧૩	૦
ફી	૧૨	૦
અમરડ સોપ	૧૩	૬
આણ સીકર રોકન	૧૫	૬
આણ સનકાઈ ૧૦-જોસ ૩૪	૦	૩૪
આણ કામર ૫૦-કુકમાના		
બોક્સની કીમત	૧૨	૬
આણકરોસરીશ(ખા. ૬૦)	૧૨	૬
નેકટરેટી	૧	૮
માત્રીસ લામન	૩	૧
સોપારી સેવરેધની	૧૦	૧
નીડલ પેઈટ સીમારેટ	૨૦	૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બસ્તા એકની	૪	૬
નીમક(બરકની કામ)	૪	૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

Coall kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાહેર જનતાને જાણવું હોય તો જોઈએ તેવા વસ્તુઓની કિંમતો અંગ્રેજીમાં આપવામાં આવે છે. જોઈએ તેવા વસ્તુઓની કિંમતો અંગ્રેજીમાં આપવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2933,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesbur

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

88 Field Street,

DURBAN.

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

છપાઈ બહાર પડી ચુકેલ છે :

મુંરખરાજ અને તેના બે બાઈઓ

ટાલસ્ટોયનાં લખાણપરથી

એક રસીક અને બોધદાયક વારતા

કીમત પેની ૬ પોસ્ટલ પેની ૧. નીચેના લખી મંગાવો :

INTERNATIONAL PRINTING PRESS, Phoenix, Natal

તથ્યાર છે

ઇડિઅન ઓપિનિઅન ડાયરી

સને ૧૯૧૨

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add. : "SULIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL;

Dis. RUSTAN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG,

નવસારી હોંડુ યુનાઈટેડ

ટ્રેડિંગ કંપની

મેનેજર : જી. ડી. પટેલ

હોંડુસાનની યોજનારી જથ્થાબંધ મંગાવી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ આવજ—ચોખ્ખું મધીયાણું—એક વખત મંગાવી ખાતી કરો.

ફો. ના. ૧ પ્રીયારક સ્વીટ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૮, બહાનેસ્પરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (as):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parkton, etc.

Head Office : 24 Frere St., Woodstock

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 24th and

DELAGOA BAY about the 25th FEBRUARY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા" ૮૧ ૭૪૨૩.

જાણીજાતી જાહેર વખતોએ લાઇનની જાનવર અને જુન માસની આગ
મોટા જાહેર તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીના રોજ જાહેર. તે ફક્ત દેશાગેઓએ હાજરીમાર અને
ગોળાસા જાહેર કરી મુંબઈ જશે.

જાહેર લાઇનની આગેઓએ ૩૬ પાસે જશે સારું જાહેર હાજરીઓ
મળી, જારી જાહેર છે તેમજ વીજળીની જાતોએ છે. દેશી ખાસી છે.
ઓરીજીસ સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જાહેર છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના જાળવવાને
ઇન્ડિયા મુંબઈ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને જમારી ખાસ
જલામજી છે કે આથી ફક્ત મુંબઈની મુસાફરીની અમુક તક મુંબઈ
જશે.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટર્ન ટીકી
દીની સમય કરી આપવામાં આવશે : તે જાહેરની કરી પુરત ફોની
ની ટીકીટ કાપી લેવી. ફોનીટ ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર મળે છે.

ફોની પછી જાહેર લાઇનની આગેઓએ ૩૬ માસે જાહેર. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે જી. એમ. કાલુજી, ના. ૨૬ પ્રિન્સિપલ સ્ટ્રીટ
અથવા રોડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોડેશન એજન્સી, અને ડેલાગોઆ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ મરમાઈલ સુકુની
ફોની. ખબર જમારે ત્યાં જાહેર મળી જાહેર પત્રવ્યવહાર કરશે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંગલીઆ એન્ડ કું,

Commercial Rd., Durban

મેસરસીસ કો. ૪૨૫૧

હમીદીયા હસ્તામીક સોસાયટી
હસ્તે મળેલા ૨૭ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨
ઉપરાષ્ટ્રનો વિગત

આગળ કાલેજી ૧૯૧૨ ૨ ૧

પોસ્ટલેટ

વધી મામલ કાનમીયા	૦ ૫ ૦
હસ્તા લાઇન	૦ ૫ ૦
કાસમ લાઇન	૦ ૫ ૦
જાળવવા મુસા	૦ ૫ ૦
ઈ. ફરીમ લાઇન	૦ ૫ ૦
ઈસમાઈલ જી. ફરીમ	૦ ૫ ૦
વધી મુસા	૦ ૨ ૬
કાસમ મુસા ફોની	૦ ૨ ૬
મની રમતલા	૦ ૨ ૬
જોસમાઈલ કાસમ	૦ ૨ ૬
ઈસમાઈલ મામલ	૦ ૨ ૬
મની જાનમામલ	૦ ૨ ૬
ઈસમાઈલ મામલ	૦ ૨ ૬
ઈસમાઈલ જી. મની	૦ ૨ ૬
આદમ આદમલ	૦ ૨ ૬
અલી અબદલા	૦ ૨ ૬
ઈસમાઈલ મુસા	૦ ૨ ૬
જાનમા	૦ ૨ ૬
સઈયદ મામલ	૦ ૨ ૬
મની જાનમામલ	૦ ૨ ૬
કાસમ મુસા	૦ ૨ ૬
મામલ ઈસમાઈલ	૦ ૨ ૬
જાનમા	૦ ૨ ૬
જાનમા ફોની	૦ ૨ ૬
જાનમા વજર	૦ ૨ ૬
ઈસમાઈલ મામલ મોહારા	૦ ૨ ૬
ફોની ઈસમાઈલ	૦ ૨ ૬
અબદલા રહેમાન	૦ ૨ ૬
મરમાઈલ ફોની ઈસમાઈલ	૦ ૨ ૬
વેલા હા. મી. અબદલા	૦ ૨ ૬
કાસમાઈલ ફોની	૦ ૨ ૬
જાનમા	૦ ૨ ૬
સાઈયદ જી. વાલમરસાઈ	૦ ૨ ૬
મરમાઈલ ઈસમાઈલ	૦ ૨ ૬
ઈસમાઈલ મુસા સાઈયદ	૦ ૨ ૬
પાસ્ટીની જાનમા તારથી	૦ ૨ ૬
હા. હાલસાઈયદ પાસ્ટી	૦ ૨ ૬
મી. ફોની સોસાયટીમાં મી. ફોની	૦ ૨ ૬
જાનમા ઈસમાઈલ	૦ ૨ ૬
મરમાઈલ મી. જોષ રમુલે	૦ ૨ ૬
ઈસમાઈલ	૦ ૨ ૬

જોહાનીસબરજી

મુસાઈલ કાસમા	૦ ૨ ૬
કાસમા મુસાઈલ આઈલ	૦ ૨ ૬
સઈયદ ફોની અબદલા	૦ ૨ ૬
જાનમા	૦ ૨ ૬

જાહેર

૧૯૧૨ ૨૧

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, B x 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca." Box 42

BEACONSFIELD

E.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babania.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

ERASMUS NOBODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. AMOORAKER AMOD & BAO,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhena Parsholam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Frahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDES, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street.

Abdul Ondir and Son
Pox 126, 139 Grey Street

Hossen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent Print.

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Pox 97, 125 Field-street

N. Jaggiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghavae & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TIRNIS, Watch & Silver
120 Grey-street.

ISMAIL JEZWA
Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 6 Indian Market

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphin & Cable Add 'Vaid'

Corn & Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Does, Box 110 Tel "Does"
Wholesale Produce & Fruit

Exporter & Commission Agent

A. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street

N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding

& Commission Agent.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee"

Parakh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Ooovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. TAVARI,
224 Market st.

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

O. Kamal-odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOW

Charles Maude
Rice & Dhal a Speciality
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73 Box 98,
Pb. & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURINCO MARQUES

HOMAJIY IDOLY. Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji
Box 329.
VALIDAS & LALOHARD Box 22
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kallanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDLEBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BEAMES, General Merchant
Box 35.
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHEDE

Davjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIST BARTHE

Ebrahim Osman
Box 9.

PITTSBURG

WENTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
L. A. Pardy,
General Merchant,
55 Adderly Street.
V. B. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE

Vasanji Parmasand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keown & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPILONKEN

(Transvaal)
Gowarji Giga Befonte.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Esoop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar
General Dealer Phone No. 1

UTTERHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMBINGA

Dada 'P. M. M. D.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Bugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Eesack
P. O. Box 8

WARMBAT

M. Rawat General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P. O. 31, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephones 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." 'phone No 28, P.O. Box 26.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 422, Corner Laing & 14th Streets,
TRIENBURG, JOHANNESBURG
Box 4100 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

પુણાલલાઈ જુલાલાઈ લગતની કુ.
જનરલ સ્ટોલ ખરબંદાર
મરદના ઘેસ, ઠોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, ઠોરખાન, રેસમી
ફાબલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપે, જુલો ખાતે ખાતી કરો.
બેલુ મફત છે.
ઈંડીયન મારકેટ, સ્ટોલ ના. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ મીટ, બેકાનગરમ. મો. ૩૨૪૬

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	6
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Mar. 11th Donvegan Castle 6117 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 22nd Dover Castle 8260 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

„ Feb. 16th Alnwick Castle 5893 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
4 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

જેમ. પો. ફેનસી.

ફાબલોલ ખાતે સ્ટોલ ખરબંદાર.

ઈંડીયન મોસરી જમાખંધ હાફુસાન
થી મંગાવી સરતે ફાતે વેંચવામાં આવે
છે. આસ લી પેરબંદરુ તથા રબરત
નુ-સરસ માવલ-મોખુ મંધીઆલુ-જવા
ખંધ ખજાખજેક કરી જુલો.

STAND 512, 17th Street VREDEBORG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegram: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc., etc.

પેરબંદરુ પુલખેલાર થી

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East

Africa Line

Direct to Bombay in 17 Days

S.S. Somali leaving Durban 19 Feb, Delagoa Bay 21 Feb.

જરમન ઉપર આફ્રિકા લાઇન

દેશ બનારાઓને પુરા ખબર

૧૭ દહાડે મુંબઈ જશે

સી. સોમાલી

અહીં તા. ૧૭મીના ઉપર ડેલાગોબાઈ તા. ૨૧મીના ઉપર સોમી જવા અને મુંબઈ ૧૭ દહાડે જશે. બાકીના સારા બનારાઓ આ તક મુજબ મળે

મકાનુર કાઉન્સિલ મેડિસ કાઉન્સિલ, કાઉન્સિલ બાબતના કાઉન્સિલ બનાર અને કાઉન્સિલ પેટેન્ટનાર છે. મુંબઈ પેટેન્ટ કે ટુરન્ટ અહીં ડેલાગોબાઈ ખબર મળે છે. કે જે કુલાહ, મેડિસ, બાઈબોલાના અને હાલનાર હોય છે. હરેક, સેકન્ડ, અને રેકની કીટિંગ. બેરબો તથા બનાર બેરબો પાસે મળે છે. બેરબોનો રેકી અને કપડાનો તથા બેરબોનો પાસાં હોય છે. લાકડાની રેક, બેરબોને બેરબો જવા, બેરબોની બી પાસે, કુલાહના બેરબો કોમ્પોન બેરબો પુરા બેરબોનાર હોય છે. મકાન કે રેકીને, બેરબો પાસે-બેરબોને મેડિસ હોવાની હરેક-રેકની કુલાહ છે.

નું ખબર મળે જશે. આ પુરા નીચે સરનામે, તથા બેરબોનાર, પ્રિન્ટિંગ અને ડિસ્ટ્રીબ્યુટ મેક'ડને.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

અહીં (બેરબો) પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસાં તેમ આપણે. બાંવે માટે જશે. હાલો મળે.

નાતાલ લીફ તથા અમારે ત્યાંથી મોટા બજારમાં તેમ જેટલી જોઈએ તેટલી મળે. અને મોટા બજારમાં ખરીદીએ છીએ.

લીફ સેલ્ફ-સેલ્ફ સારો માલ. ડીલાવે મળે. મનાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim.

195 Grey St, DURBAN

ઉસ્તાદી બાઈઓને પુરા ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

કાલ અમારે ત્યાં ટરકોસ જેઠ ટોપીઓ દુકાની દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના બોરડર ઉપર પુરતું ખાન આપવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અથવા જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add.: "ABOBAKER"

E. Aboobaker Amad & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હંચા ફેક્ટરી ટરકોસ ટોપીઓ,

જસતી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફેક્ટરીના બજારમાં, સસ્તા ભાવે મળે. બહારના બોરડર ઉપર પુરતું ખાન આપવા માં આવશે. જેક વખત બજારમાં જશે. જાઓ, અબાકુકી ડાકર એન્ડ સોન 134, ડી સીટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

ત્યાં નાણાં, જવાબદાર તથા કાલ વાવવાના તથા ખાવાના આદુ ખાન પાર બેરબોનો રેકી હોય મળે છે. જાઓ આ મળે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix Park.

No. 8—Vol. X.

SATURDAY, FEBRUARY 24TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Price Two Annas

MR. POLAK'S CONGRESS SPEECH

THE SOUTH AFRICAN QUESTION LAID BEFORE THE INDIAN PEOPLE

MR. POLAK, who, on rising to support the South African resolution, was greeted with loud cheers, spoke as follows:—

Mr. President, ladies and gentlemen.—I take it as a high compliment that this most significant resolution has been placed before you by a delegate re-united Bengal, for, in addressing you in support of it, I have the honour to represent a re-united South African Indian community. We, too, have emerged from the dark nether-world of the "settled fact" into the bright land of "unsettlement." What the nature of that "settled fact" was, and how it came to be unsettled, I now propose briefly to relate to you. We, too, were partitioned, for, when, in 1907, the degrading Registration Act was passed, followed so soon by an Immigration Law that created a statutory racial-bar against all Asiatic immigrants, no matter what their status or degree of culture, we realised that a ring-fence had been erected against us in the Transvaal, separating us from the rest of our kind in South Africa, and placing a stigma upon the people of the Motherland. We resolved that we should never rest until that fence had been torn down and destroyed, and we were prepared to pay the price, both in our persons and in our property. With us it was a case of life and we determined that, whatever the sacrifice, we should restore our self-respect and the good name of India. Accordingly, we conducted that fierce, but peaceful, campaign known as the "passive resistance" struggle—a struggle that cost us much, and that endured for over four years, until last May, when its suspension was officially announced. We undertook to suffer all the penalties of an unjust law, rather than submit to its arbitrary provisions, in whose fashioning we had had no hand, and in regard to whose underlying principles we had never been consulted.

When the struggle had proceeded for some time, the Transvaal Government arrested the principal Indian and Chinese leaders and flung them into gaol, but finding that our resistance was obdurate, those leaders were shortly afterwards enlarged, after what we fondly believed to be a compromise had been effected. Into all the terms that compromise I will not now enter. Moreover, it is ancient history. Suffice it to say that we fulfilled our contractual obligations, but when we demanded that the Government should fulfil their share of the bargain, namely, to repeal the objectionable Registration Law and thus remove the statutory racial-bar against Indian immigrants, they strenuously denied having made any such agreement. Accordingly, passive resistance broke out again, and the Transvaal Government were obliged to introduce hastily-conceived remedial legislation, which, however, failed to satisfy our needs, as it did not repeal the older Act, nor did it remove the racial bar, and the struggle went on. After some months of agony, our brethren in the Cape Colony appealed on our behalf to the Imperial Government, whose reply was a reminder that it would be more consistent with our professions of loyalty, if we remembered that this was a measure that had already been sanctioned by His Majesty. But we believe that the King had been ill-advised by Ministers who had not all the circumstances of the case in their possession, and we did not deem it a sign of loyalty to acquiesce in the degrading provisions of a humiliating law made by men prone to err. We held before our eyes a loftier conception, a far higher ideal of loyalty than that of loyalty to man-made law. Our loyalty was to the law of conscience and to the honour of India. An attempt had been made to injure us in our very souls and to drag the good name of the Motherland into the dust. We re-

fused to be willing parties to such a policy, and accordingly, the struggle continued. What it has cost us in misery and suffering, who can tell? The people saw themselves faced, on the one hand, with widowed women and orphaned children, with broken homes and ruined businesses. On the other, they saw a haven of safety, but of safety with dishonour. They did not hesitate. They chose the path of suffering and sacrifice, and hard and difficult was that road. Three thousand five hundred sentences of imprisonment, almost all with hard labour, were imposed upon them. They did not flinch.

You have had amongst you, to-day, one of the greatest of our passive resisters, my predecessor, Mr. Sorabjee Shapurjee. Yielding up all the material things that are so dear in life to the average man, Mr. Sorabjee undertook to follow the path of the righteous, no matter what the cost, and he has suffered imprisonment with hard labour no less than eight times, and so eager is he that the result of his labour should not be lost, that, immediately after this Congress, he is leaving by the next steamer for South Africa, so that, in the event of there being any hitch in the final stage of the settlement, he may be on the spot ready to go to gaol again for his country's sake. Of this stuff have our passive resisters been made. When in gaol, they suffered the torments of starvation on an inadequate diet, and when they were released their friends sometimes found it hard to recognise them. Many underwent physical torture, and all, including that great leader, Mr. Gandhi, underwent mental torture.

But this was not enough. The persecutors felt that the final blow must be given to the passive resistance movement. They therefore, proceeded to arrest secretly large numbers of men and boys, and to deport them to India without any form of trial. Of

these, a large proportion were Colonial-born, and had never been in India before. The deportees arrived in this Country, friendless, homeless, penniless and starving, some even with scarcely a shirt to their backs. Fortunately, they were received with open arms by their fellow-countrymen, housed, clothed, fed, and maintained from funds publicly subscribed. We can never be too grateful for this timely aid. These subscriptions came from all over India and were designed to assist our struggle against oppression. What would have happened if our poor people had this material help not been forthcoming I dread to think, and I am here to-day, not merely to greet you respectfully and cordially on behalf of the South African Indian community, and to wish this Congress a successful session, but to render you also, on their behalf, the expression of their profound and heartfelt gratitude to the people of this country for their proffered aid and warm sympathy, and with this expression I should like to associate the name of Mr. Ratan Tata. Meetings were, as you know, held in support of our cause all over India, and individuals and communities of all sections of the population combined in a cry of protest against the injury that was being done to us.

I would be lacking in a sad duty if, in this connection, I failed to pay a reverent tribute to the services and sympathy of one whom we all mourn here to-day, the late Mr. Krishna-swami Iyer, whose name can scarcely be evoked without emotion. In England, too, help was forthcoming, thanks largely to our London Committee, presided over by Lord Ampthill.

Finally, as a measure of protest against the treatment that was being accorded to us in South Africa, the Government of India accepted the motion of the Hon. Mr. Gokhale, to prohibit the further recruitment of Indian indentured labour for South Africa, and the prohibition took effect on July last. We tender our warmest thanks to the Government for this act, since we have always regarded the indenture system as a highly immoral one. But, in Natal, indenture and re-indenture still obtain, and you must help us to secure their removal. At last, the Government of the Union of South Africa, owing, in part, to the efforts of the Imperial Government, were induced to realise the true potency of the passive resistance movement. General Smuts himself, the Minister of the Interior, from his place in the Union Assembly, paid a high tribute to the great self-sacrifice, the lofty integrity, and splendid ability, of the passive resisters and their friends and supporters, both here and in England, and last May a provisional settlement was arrived at, whereby both our great demands were unconditionally conceded. The objectionable Registration Act of 1907 is to be repealed, and the statutory racial-bar

as to immigration is to be removed. That is a great victory for passive resistance, and we have suspended all action pending the legalisation of the provisional settlement in the next session of the Union Parliament. Nevertheless there are two conditions that we insist upon being observed. First, in the event of a general bill being introduced, the racial-bar as to immigration must be removed even as regards the Orange Free State. If this is not effected, I can promise you a recrudescence of passive resistance, for it touches a vital principle. Secondly, no rights of the Natal and Cape Indians must be taken away. If they are, there will be tremendous agitation throughout the length and breadth of South Africa. I ask you, therefore, to keep your eye upon the Bill when it is published, so that proper and full effect may be given to our settlement.

With all this, however, we still have our troubles, and though, in some respect, a change of heart seems to have been granted to the Union Government, as a result of passive resistance, in others, the situation appears to be rapidly going from bad to worse. I believe that, in Australia, the resident Indian population has very little cause for discontent. Even in Canada, in British Colonies, I understand that the position has recently been greatly improved. I am informed that the Indians there are actually to be allowed to have their wives and children with them. But for us, in South Africa, the future is gloomy.

I have just received a telegram from the Transvaal British Indian Association and the Hamidia Islamic Society from which I learn that the Indian residents of Vrededorp, a suburb of Johannesburg, are under notice to shut up their shops and leave their homes there by February 18 next. This notice has been issued under an Ordinance sanctioned by the Imperial Government in 1906, and if given effect to, it will bring about the ruin of those Indian traders, who are of long-standing. Thousands of pounds worth of goods will be rendered valueless, and book debts entirely lost. Then, too, there are the Gold Law of 1908, and Townships Act of 1908 and 1909. The joint effect of these measures is to drive the entire Transvaal Indian community into locations for purposes of residence and trade.

Those of you who have any knowledge of the nature of the old Jewish ghetto will understand what these locations mean. It will be impossible to trade and, therefore, to reside there, and the Indian population will be utterly ruined and driven from the Province, if these laws are enforced. Mr. Ritch, lately the Secretary of our London Committee, is now under threat of criminal proceedings, for the offence of permitting an Indian friend to reside and trade on certain landed property belonging to that friend, but

registered in the name of Mr. Ritch, as no Indian can be the nominal owner of fixed property in the Transvaal. Both Mr. Ritch and his Indian friend have rendered themselves liable to imprisonment with hard labour, the latter residing on his own property, the confiscation of which, without compensation, is now contemplated by these spoliatory enactments. I am here to ask you to help us to procure their modification, so as to save us from a dreadful fate.

Nor is the situation very much happier in Natal, where the licensing law threatens the very life of the community. Trading licences are being made terminable at the death or retirement of the present holders, their lawful heirs and successors being denied re-issue. New licences and even transfers are being entirely refused, without the right of appeal to the Supreme Court, even to Colonial-born Indians, and thus avenues of occupation are closed to them. The evil policy of suppression underlying this enactment has already extended to the Cape Colony, where many Indians have been ruined, and now the Transvaal, too, is threatened. I am here to ask you to do all in your power to prevent such a calamity.

There is, too, the infamous annual £3 tax imposed upon Indians, men, women, and children—males from 16 years and females from 13 years—whose indentures have expired, and who cannot or do not wish to return to India or to go back to the servile conditions of indenture. The imposition of this tax upon human liberty has resulted in the driving of numbers of poor women upon the streets, to lead immoral lives, and men to crime and desertion of their families. It has recently been declared that only six per cent of these unhappy people can afford to pay the price of freedom, whilst the remainder are under the necessity of returning to perpetual helotry or are subjected to compulsory repatriation. You must help us to get rid of that iniquity from amongst us, for it is rapidly demoralising our community.

You will, I have no doubt, be interested to learn that the Hon. Mr. Gokhale has expressed to me his strong desire to pay us a visit in South Africa next year, in order to see us as we are, and to study the conditions on the spot. It is an honour that we shall greatly appreciate, but which, if I may say so, speaking, for a moment, not as a representative of the South African Indian community, they have greatly deserved. Should Mr. Gokhale be able to come amongst us I can promise him a splendid welcome both as a great Congressman and a great Indian. My only regret is—and it is a very real and sincere regret—that, owing to the termination of our struggle for theoretical racial equality, we cannot send him to gaol. I earnestly trust that Mr. Gokhale's example will be followed by other Indian leaders. They will find—not

demi-gods or hero-figures—but cooks and hotel-waiters, ignorant hawkers and pedlars, petty traders and a few merchants, a handful of clerks and a sprinkling of professional men, who distant though they are from this great Motherland of theirs, have realised that her honour has been committed to their care, and that they are obliged in the name of the Indian nation, to keep the flag flying.

I am certain that your Indian leaders would return to this country, filled with a renewed and an unflinching faith in the capacity and fundamental character of their countrymen, and in the future destiny of India. I am certain, too, that they will not rest until they have summoned a special session of this Congress, that will have one sole task set before it—the determination of the real position and status of India in the British Empire. That position has never yet been positively defined, but, unless it is, and that speedily, it will mean disaster both to India and to the Empire.

In its "Empire Day" supplement, *The Times* contained a special article, whose author was allowed unchallenged to set forth the proposition that, whilst it was true that the Proclamation of 1858 and subsequent Imperial Proclamations, and the declarations of innumerable statesmen had laid the Crown under obligation to give the Indian people equality with the other subjects of the Crown, it was now felt by the European peoples of the Empire that their fulfilment was inexpedient, that those solemn proclamations, declarations, and treaties should be denounced, and that the people of India should be expected to accept this novel situation. I have no hesitation in believing that you will whole-heartedly condemn such a tremendous and impious reversal of Imperial pledges, and that you will claim for this country the high status, the lofty position, which it is entitled as "the brightest jewel in the British Crown". I cannot say—for who can know?—what part His Majesty had in procuring the settlement of the Transvaal trouble, but the King-Emperor is now in this land, and it is for you to express to him your strong feelings that have been aroused at the treatment so harshly meted out to your fellow-countrymen in the self-governing Dominions, so that, through his sympathetic influence, it may be notified to the people of those Dominions, through the highest channels, His Majesty's regard for his Indian people.

The resolution was then carried unanimously. Mr. Polak's speech was punctuated with frequent cheers.

London February 16th. The Premier (the Hon. Richard Mc Bridge) has introduced into the British Columbia Parliament a resolution suggesting the enactment of the Natal Act for the restriction of the immigration of Orientals.—*Reuter*.

Union Parliament

Asiatics and the Free State

In the House of Assembly on Monday Afternoon Mr. FICHARTD (Ladybrand) presented a petition from his constituency against the amendment of the Free State Law regulating the entry of Asiatics into the Free State.

From the Editor's Chair

A DANGEROUS JUDGMENT

JUSTICE WESSELS' judgment in the case of Fatimabai, wife of Mr. Ebrahim Jussat, forms painful reading. With all deference to the learned Judge, we think that it is not his considered judgment. He has been carried away by prejudice against plurality of wives, and has failed to interpret the law in accordance with the canons of equity and justice. The learned Judge has gone so far as to say that the wives of Mahomedans or, for that matter, of those who believe, according to their religion, in polygamy and have more than one wife, are no wives at all. Now, in this case, the second Mrs. Jussat had already entered the Province. The question was whether, that being so, the first Mrs. Jussat had a right also to enter or not. The learned Judge, contrary to all expectation, has given a decision which is an insult to Islam, no doubt unintended, and which has staggered the Mahomedan community. The decision amounts to this: A Mahomedan may bring only one woman, but that woman need not be his legal wife, and, having brought one woman in, he cannot bring in his legal wife. According to the strict interpretation of the common law of South Africa, one would have imagined that the first wife would be considered to be the legal wife and that, so long as the Courts did not recognise polygamy, so long would they insist on protecting the right of the first wife to come in. The decision in question, however, will bring about a very curious and extraordinary result. We imagine that the wives of non-prohibited immigrants are protected, though in the first instance by reason of the rights of their husbands, in the second instance independently of them too. But, according to the judgment, if a disloyal Mahomedan husband wanted maliciously to keep his first and lawful wife away from the Transvaal, he could simply bring in some woman claiming her as his wife and so defeat the right of his first wife. Whereas the first wife, if she intended to follow her husband and claim entry, ought to receive the protection of the law

which, but for the judgment, she would undoubtedly be entitled to. There are many other corollaries to this judgment which would reduce it to an absurdity. We need not consider these at present. We can only say that it is a judgment impossible of acceptance not only by Mahomedans but by the whole Indian community. Rightly or wrongly, polygamy is a recognised institution in the British Empire, and, if Justice Wessels' judgment is a true interpretation of the laws of the Union, there can be no rest until the laws are placed on a more equitable basis, so as to respect the religious susceptibilities and customs of millions of subjects of the Crown.

The London Committee

The £3 Tax

On the 2nd of January the Assistant Hon. Secretary of the South Africa British Indian Committee addressed the following letter to the Under Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—Reverting to my letter of the 15th November, in acknowledgment of your letter of the 14th November last, enclosing copy of a despatch from the Governor-General of the Union of South Africa, transmitting a Minute from his Ministers relative to the £3 tax imposed upon ex-indentured British Indians in Natal, I am now directed by my Committee to address to you the following observations.

1. My Committee gratefully recognise the efforts of His Majesty's Government to procure relief in this matter, by laying before the Governor-General, for transmission to the Union Government, my Committee's views as to the principle and incidence of this tax, with, as my Committee gather, an enquiry as to the possibility of its repeal.

2. It is, however, with the profoundest regret that my Committee hear of the disinclination of the Union Ministry, for reasons of policy, to introduce repealing legislation.

3. My Committee learn, with very great astonishment, that the Union Government are of opinion that the administration of the law imposing the tax has not been unduly harsh, and that its application in particular cases has been carefully watched.

4. My Committee feel, however, that the Union Government have expressed a somewhat hastily conceived opinion, for, whilst it is a fact that for a number of well-understood reasons, very many cases of hardship never receive publicity, ample evidence exists, some of which has been brought to the notice of His Majesty's Government, that the incidence of this tax has been exceedingly harsh.

5. His Majesty's Government will no doubt be aware of the statement

made by Sir Lloge Huft, in the Natal Parliament, in 1910, that the enforced payment of this tax had had the effect of driving many Indian women to lives of shame. Notwithstanding the amending Act of 1910, the situation in that respect has scarcely improved, whilst, within the last few months, occurred a case, reported to His Majesty's Government, of an Indian woman, earning a wretched livelihood for herself and her children by hawking fruit, being sentenced to one month's imprisonment with hard labour for being in arrears with this tax for three years, and who was, upon the expiry of the sentence, immediately re-arrested and brought before the magistrate on the same charge, and being given a period of grace only because of the accidental presence in Court of a medical man who, shocked at the proceedings, gave a certificate that she was physically incapable of earning money to pay the tax. Here, then, was an actual instance of a magistrate failing to exercise the discretion by law vested in him. Moreover, it is common knowledge, in the Natal Indian community, that the imposition of the tax has resulted in the demoralisation and impoverishment of a large section of the community, by obliging many of the men liable to the tax to desert their families, or to endeavour to maintain them by the adoption of dishonest means of livelihood. The effect upon the children, who receive practically no other education, as was admitted, in 1908, by the Natal Education Commission, may easily be conceived.

7. Apart, however, from this, there is the evidence recently given before the South African Commission on Commerce and Industries by an organisation representing the Natal planters to the effect that only 6 per cent. of the ex-indentured British Indians could afford to pay the £3 annual tax, the remainder, in almost equal proportions, being compelled either to re-indenture or to return to India, a significant commentary, in my Committee's opinion, on the one hand, upon the inequitable nature of the burden imposed upon the community, and, on the other, upon the conditions of indentured service.

8. My Committee fear that His Majesty's Government have not realised, as adequately as the circumstances of the case appear to warrant, that the continued imposition of this annual tax implies, apart from the social and economic evils referred to in paragraph 6 hereof, the maintenance, with their knowledge, though doubtless against their will, of a system involving the compulsory repatriation of the labourers or their obligatory re-indenture: and I am directed respectfully to remind you that the British Indians, returning to India in this fashion, and telling the tale of their grievances, will have considerable excuse in spreading far and wide the impression that His

Majesty's Government were not only originally responsible for, but are yet a party to, the grave injustice that has been, in my Committee's opinion, so wantonly inflicted upon them.

9. My Committee are unable to contemplate with equanimity so unhappy a situation, and the perpetuation of a system that may be described as one of expulsion or of permanently servile conditions utterly in conflict with the underlying principles of the British Constitution.

10. In the circumstances, therefore, they cannot accept the declaration of the Union Ministry as the last word to be said in this matter, and I am, accordingly, directed strongly to urge upon His Majesty's Government the desirability of pressing the Union Government to reconsider their decision, in the interests alike of racial ethics and of Imperial obligation.

The Nathalia Case

The following was addressed to the Colonial Office on the 19th January.

Sir,—I am desired by my Committee to forward for the information of the Secretary of State for the Colonies an extract from a recent issue of INDIAN OPINION, being a cutting reproduced from the *Natal Mercury* in regard to the deportation for the third time of a lad Nathalia, who desired to join his father. I am to say that in the opinion of my Committee it is highly anomalous that a Court of law should have no power to reverse the decision of an Immigration Officer even when it has been proved that the officer in question has not sufficiently considered the evidence placed before him; and they consider that Nathalia should have been allowed to land as a matter of ordinary justice.

My Committee beg that His Majesty's Government may be pleased to order an enquiry into the facts of the case, concerning which they would be glad to have full official information.

Indian Social Conference

Further Condemnation of Indentured Labour

The All-India Social Conference was held on December 29th under the presidency of Mr. Chaudhuri. Rai Debendra Chandra Ghosh Bahadur welcomed the Conference.

The following resolution was brought before the assembly:—

"That, whilst thanking the Government of India for the prohibition of the recruitment of indentured Indian labour for South Africa, this Conference is strongly of opinion that, in the highest social interests, the system of indentured labour is un-

desirable and should be abolished, and respectfully urges the Government to prohibit the further recruitment of Indian labour under contract of indenture, whether for service at home or abroad."

The Resolution was moved briefly by Mr. Manilal Doctor and seconded by Mr. H. S. L. Polak and carried unanimously.

Mr. Polak in India

On the 9th January last Mr. Polak sent the following to the Secretary to the Government of India in the Department of Commerce and Industry, Calcutta:

Sir,—I have the honour to request the serious attention of the Government of India to one of the most strongly felt of the grievances of the South African Indian community, namely, the £3 annual licence imposed upon those Indians, male or female, whose terms of indenture have expired since the year of 1901, and who do not elect to return to India or re-indenture, and upon their children of certain age.

2. In 1895, and after the system of indentured Indian immigration had been in vogue for a number of years, an outcry arose, on the part of the European Colonists of Natal, against the large increase in the free Indian population. An attempt was made to induce the Government of India to consent to the termination of indentures in India, involving compulsory repatriation. For a variety of reasons, the Government of India declined to assent to this proposition, but they accepted a proposal to pass a measure imposing an annual tax upon such Indians as, upon the expiry of their contracts, elected to remain free in Natal, the tax to be recovered by civil process.

3. In pursuance of this agreement, Act 17 of 1895, imposing such tax, was passed by the Natal legislature, agreed to by the Government of India, and sanctioned by the Imperial Government.

4. It was, however, never contemplated by a cry of the parties to this enactment that it should be made applicable to women. Nevertheless, at a later date, it was discovered that Act 17 of 1895 was so worded as to render it capable of application to women, and, regardless of the ethic of the case, it was so applied.

5. The Act was not promulgated, however, until August 18, 1896, and it became effective only in 1901, when the first indentures under the Act expired.

6. Later, a further enactment was passed by the Natal Legislature, presumably with the knowledge of the Government of India, and sanctioned by His Majesty's Government, whereby the £3 annual licence was levied upon the children of those

ex-indentured Indians who were themselves liable to it, males of 16 years, and upwards, and females upwards of 13 years.

7. Up to 1903, payment of the £3 annual licence was not strongly enforced, but since then, it has been most vigorously demanded.

8. The effect of the tax has been disastrous. On the one hand, its imposition has resulted in the impoverishment of a very large section of the resident Indian community. For it is obvious that, where the average monthly wage of a free Indian male does not ordinarily exceed 10s. to 15s., whilst that of a female labourer is only half of that amount, it is practically impossible for more than a very small proportion of those liable to it to pay the tax. It has been admitted, by some of the leading Natal planters, that its incidence has driven large numbers of helpless women to a life of shame, whilst, in very many instances, the men have been compelled to take to criminal courses, in order to pay the tax and maintain their families, or else, in order to avoid payment of an overwhelming financial burden, to desert their families. Evidence to this effect was given by well-known members of the Natal Legislature, in January, 1910.

9. On the other hand, the tax has meant that thousands of these Indian labourers have been subjected to compulsory repatriation, against the principle of which the Government of India very properly in 1895, protested or have been compelled to reindenture themselves, a procedure to which very grave objection has been taken in the report of the Internal Department Committee on Indian Emigration to the Crown Colonies. In the report of the Natal Commission on Indian Immigration, it was pointed out, on evidence supplied by the Protector of Indian Immigrants, that, out of 7,735 Indians who came out of their first or subsequent indentures, in 1908, 3,989 returned to India, and 3,304 reindentured; whilst evidence recently led by the Natal Planters' organisation, before the Union Commission on Commerce and Industries, was to the effect that only 6 per cent. of those liable to the tax were in a position to pay it, the remainder, almost in equal proportions, returning to India or reindenturing themselves.

10. Petitions from Indians liable to the tax, and from the Durban Indian Women's Association, protesting against its imposition, and praying for its removal, were presented to the Natal Parliament, but no action was taken thereon.

11. After the Natal Commission on Indian Immigration had reported, in 1909, the Natal Government framed a Bill designed to exempt Indian women, whom it had never been intended to bring within the scope of Act 17 of 1895, entirely

from payment of the annual licence. In moving the second reading of the Bill, the Colonial Secretary said that representations had been received, both from the Indians themselves and from the magistrates, to the effect that the licence of £3 was unable to be paid, and the Government felt that the obligations would be met if the licence were removed so far as Indian women were concerned, and that was the object of the present measure. The Indian Immigration Commission had inquired into the matter, and had recommended the course now proposed.

12. But in Committee, the Government were forced so to reconstruct the measure as to rob it of almost all its value. For, instead of, in terms, exempting all Indian women, power was given to magistrates, in certain circumstances, to exempt Indian women, in their discretion. Whilst, however, one or two magistrates have exercised their discretion fully, most of them have failed to give effect to the powers entrusted to them, and it is feared that Social and political pressure has been brought to bear on them, to induce them to order payment, and so compel the women to reindenture themselves or enter into civil contracts of extended duration, and at a low rate of remuneration. Evidence of the possibility of such pressure can be found in the newspaper reports of the proceedings of the Natal Parliament, when Act 19 of 1910 was being discussed. In his annual report for the year 1910, the Protector of Indian Immigrants states that only 485 women were exempted under the Act, of whom one magistrate exempted 381, and a second, 50, leaving all the other magistrates of the Province to exempt the remaining 54.

13. As against this, the Protector shows that it was estimated, at the end of 1910, that 3,438 men and 2,693 women had not paid the licence for which they were liable. Realising that the women number approximately one-third of the men, and having regard to the large numbers that have been obliged to reindenture or return to India, it is plain that an extraordinarily high proportion of the women liable are completely unable to pay the tax.

14. In the year 1905, an enactment was passed by the Natal Legislature, affording facilities for reindenture. In moving the second reading of this measure, the Prime Minister said:—"The Bill had been brought in so as to enable the Indian, who might not be able to pay the £3 tax upon his freedom from indenture, to reindenture. There might well be times when an ex-indentured Indian would not be able to pay the £3 tax, and it was only fair that he should be allowed to reindenture." It is clear that it was intended that an Indian, who entered into a contract of reindenture

had not to pay the tax. When, in 1908, the cry for Indian labour became more insistent, it was pointed out, in the Legislative Council, by the Hon. Mr. Bynnes, that the £3 residential fee was a severe condition upon Indians. It was a fact that the number of Indians leaving the Colony was greater than those coming in."

15. Clause 3 of Act 19 of 1910 provides that "the payment of arrears of licence money due, under Act No. 17 of 1895, by any Indian, should be suspended during the period of a reindenture or contract of service for a term of not less than two years, and in the event of his return to India, at the expiration of such contract or indenture, payment of arrears shall be waived."

16. A Government Notice was subsequently issued in the following terms by the Natal Administration:—"Notice is given to Indians (men or women) who should have taken out the annual licence of £3, but have not done so, that they can reindenture for not less than two years, and while under contract or indenture, the licence money due will not be claimed, and should they return to India, they will not be made to pay the licence money due." Nevertheless, on the pretext that there is some conflict between this Notice and the provisions of Act 17 of 1895, those Indians, who reindentured, or who returned into civil contracts on the strength of the Notice, are now being proceeded against, not civilly, but criminally, for non-payment of arrears.

17. It must be obvious to the Government of India that the imposition of this inequitable tax has resulted in a highly unsatisfactory condition of affairs, and the South African Indian community are moved by a deep-seated feeling of resentment at its continuance. This feeling has been greatly intensified, of late, by the terms of a reply given by the Secretary of State for the Colonies, on November 15, to Sir W. Bull, to the effect that the Legislation had been passed with the full knowledge or consent of the Indian and Imperial Governments, and that, though the immigration of indentured Indians to Natal had ceased, the Union Government were not prepared to repeal the law whose harsh enforcement they denied.

18. The South African Indian community cannot possibly reconcile themselves to the progressive impoverishment and demoralisation of a large and important section of the Indian population, and with a full knowledge of the actual facts, they are unable to accept the declarations of the Union Government as being either accurate or final.

19. I beg to enclose herewith extracts from South African newspapers, not always or even often sympathetic to Indian claims, which undoubtedly show that, even in

European circles, much indignation exists, by reason of the maintenance of this tax upon freedom and morality.

20. The South African Indian community feel, too, that His Majesty's Government have not adequately realised the fact that the continued imposition of this tax, especially when legitimate causes for its existence has disappeared with the stoppage of indentured Indian immigration, since last July, implies, apart from the social or economic evils already referred to, the maintenance of a system involving, on the one hand, the compulsory repatriation of the labourers, and, on the other, their obligatory re-entry into labour conditions of a servile nature.

21. Moreover, whilst fully recognising that, in originally assenting to the enactment of this penal legislation, the Government of India were unaware of its probable full effect, the South African Indian community will labour under a strong sense of injury if, the Government being now acquainted with all the facts of the case, relief is not speedily forthcoming. I would respectfully remind the Government, in this connection, of the very grave harm that must result from the return to India, in the circumstances described above, of the repatriated Indians who, telling the unhappy tale of their grievances, will certainly spread far and wide the impression that the Government were responsible originally, on their own admission, for, and are still a party to, the infliction of the wrongs of which they justly complain.

22. The South African Indian community would not willingly have the difficulties of Government increased, but on the other hand, they cannot contemplate with equanimity the stereotyping of a system, amounting to one of permanently servile conditions; and that is bound, sooner or later, to bring about the community's disintegration.

23. I, accordingly, venture respectfully to impress upon the Government of India the immediate need to urge of the Union Ministry to reconsider their decision and repeal this most burdensome impost, in the interests alike of public morality and Imperial obligation.

On Sunday last Mr. Sorabji Shapurji Adajania arrived from India. He was met on the wharf by Mr. Rustumjee and other friends. On Monday evening when Mr. Sorabji embarked at the Central Station for Johannesburg, a number of prominent Indians gathered to see him off and do him honour. On the platform were Messrs. Dawad Mahomed, Dada Osman, Omar Haji Amod Johari, Farooq Rustumjee, Ismail Gornood and others.

Asiatics in Rhodesia

Question of Trading Licences

Bulawayo, Feb. 11 (Reuter).—The Town Council has been informed that the Administrator had reversed its refusal to grant trading licences to Asiatics. The *Chronicle* expresses the hope that the Council will not relax its efforts to show that this sort of trading conflicts with the popular sense of what is good for the community. The Council recently issued a warning to householders against the dangers of consuming commodities purchased from Indians without taking vigorous precautionary measures, and as a result the *Chronicle* suggests that the time has arrived when hawking should be abolished. The paper points out that Capetown had done it for another reason, but that here there is an additional cogent reason, since the municipality has pronounced the hawk to be a carrier of disease. The *Chronicle* urges that if the law is defective on the point it should be altered so as to safeguard the health of the community.

Imperial Parliament

London, Feb. 19.—In the House of Lords to-day Lord Amptill raised a debate on the Transvaal Indians. He asked regarding the allegations that the Portuguese in Mozambique had forcibly detained Indians while the Union Government were examining their permits, with a likelihood of their deportation back to India, in consequence of the expiry of the Delagoa Bay permits; also, whether minors were prohibited from accompanying their parents; and whether the Government had communicated to the Union Government thereon. Lord Amptill said the Indian question was more than ever of enormous public importance.

Lord Emmott, Under Secretary for the Colonies, said he had no official information, but if representations were made to Mr. Harcourt he would consult Sir E. Grey on the matter.

Lord Amptill replied that he was surprised that the Government had no papers on the subject. It was pitifully disappointing that the matter should be allowed to remain where it stood. It was idle to say that they could not interfere with a self-governing Colony. He pointed out that the effect of all the good from the momentous Durbar celebrations was being undone through the bitterness and resentment arising over this question.

A further cablegram states:—

Lord Emmott believed that the relations between the communities in South Africa had improved, and would continue to improve. He promised papers relating to the working of the

Gold Law and Townships Amendment Act, and emphasised that the Union Ministers did not try to meet the Government on important points.

Lord Selborne thought that the complexity and difficulty of the question was not realised. Britain and India earnestly desired a settlement for the sake of South Africa quite as much as India. He did not desire to underrate the strength of the Indian case, but it was necessary to understand the South African side. It was a question of the comparative systems of Eastern and Western civilisation. He explained the seriousness of Indian competition, and considered that if immigration were unrestricted the European trader would disappear from South Africa. He proceeded to picture England if the tradesmen in town after town were being replaced by Chinamen, and similarly Bond Street, and Regent Street, and asked if English opinion would then remain as impartial and neutral as now; or if the land in India were all passing into the hands of Europeans, surely the Indian Government and the public of India would legislate preventing it. It was not a sound basis to say that all the King's subjects had the same rights in all parts of the Empire. It was a truer basis that the special interests of each part should be the first consideration. Surely, everyone would agree that in India what was foremost was the welfare of the people of India, and South Africans asked that the interests of South Africa should be the first consideration. They desired to restrict future immigration while treating those domiciled in the country fairly. He sketched the history of the trouble and showed that South Africans became frightened at the extent of immigration, hence legislation affirmed and realised to the fullest the position of the Indians. He wished the House to understand the Transvaal's action was not gratuitous, but was based on great anxiety. There were many reasonable and honourable Indians on the one hand, and the Union Government on the other, to make settlement wholly possible. It would be as disastrous to South Africa if the question were unsettled as to India. (Cheers.)

The Earl of Crewe hoped to put the Indian position clearly before the Imperial Conference. He thought that Lord Amptill was a little pessimistic in thinking that the Conference conversations were without result. He testified to the goodwill of the Union Ministers, but was afraid that the goodwill was not universal with South Africans. There had been a deal of prejudice and jealousy beyond that justified by trade competition. He deprecated the treatment meted out to educated Indians. There had been too much loose talk on the question of colour, but he pointed out the growing opinion of India against immigration. Consequently, any attempt to flood South Africa would

not be countenanced. Lord Greve admitted that the action of the various Governments was not taken altogether without provocation. The problem of the passage of the Indians from Mozambique was a particularly difficult one, and he asked for specific instances of unfair treatment. It was impossible for Lord Gladstone to go to Ministers with vague complaints. He concluded by saying that undoubtedly any suspicion of public injustice and contemptuous treatment would arouse India into strong indignation. He desired to see the cause of the difficulty cleared away. The matter then dropped.—Reuter.

Mrs. Jussat's Case

British Indian Association and Hamidia Islamic Society take Action

Mr. Cachalia sent the following wire to the Minister for the Interior on hearing the result of Mrs. Jussat's appeal:—

"Association has just learnt with sorrow that the Transvaal Supreme Court has dismissed the appeal against a decision of the Barberton Magistrate in which he disallowed the claim of Mr. Ebrahim Jussat's wife who was married to him according to laws of this Province on the ground that he having married another wife according to Mahomedan rites who had already acquired domicile in this Province, his first wife could not also claim entry. The Association did not trouble the Honourable the Minister in virtue of his letter of the 10th July last as it was hoped that the legal right of first wife would be recognised in the courts of the Province, but in view of the decision above referred to, the Association respectfully requests the Honourable the Minister to intervene and prevent Mrs. Jussat's deportation."

15th February, 1912.

[The letter of the 10th July from General Smuts promises to consider the cases of more than one wife of a Mahomedan. See our issue of the 22nd July.—Ed. I.O.]

The following was sent the same day by the Hamidia Islamic Society:

"From Islamic Society to Minister for Interior. This Society has read the telegram of the British Indian Association addressed to the Honourable the Minister and associates itself with the Association in its prayer and wishes respectfully further to add that if relief is not granted, it will cause very tremendous commotion among the Mahomedan community whose religious feelings will be deeply hurt. In the humble opinion of this Society, recognition of polygamous marriage among Mahomedans is in-

dispensable and it respectfully trusts that the defect in the law will be remedied so that the uncertainty under which the community has to labour may be removed. Bawazeer Chairman." 15th February, 1912.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday

The annual general meeting of the Transvaal Indian Amateur Athletic Association was held on 11th inst., at the residence of Mr. A. D. Williams. Mr. John Peters presided, and there were also present Messrs. A. M. Andrews, M. D. Thompson, F. J. Baker, V. L. Jackson, P. D. Joseph, D. R. James, Peter Ramsey, A. J. Baker, L. Caffyn, A. D. Williams, Sol. D. Ernest, and the Secretary (A. J. Thumbiah). The report of the year's work and the financial statement were read and adopted. The election of officers resulted as follows:—Patron, Mr. M. C. Peters; Vice-Patron, Mr. S. Pillay; President, Mr. John Peters; Vice-Presidents, Messrs. P. D. Joseph, F. J. Baker, A. D. Thompson, D. S. Morgan, P. K. Naidoo, S. M. Hassim, N. Francis, B. K. Kassim, D. Silva, and John Andrews; Committee, Messrs. A. H. Andrews, K. C. Pillay, A. D. Williams, P. C. David, M. D. Thompson, D. Morgan, V. L. Jackson, D. R. James, Peter Ramsey, Sol. D. Ernest, and the Secretary; Executive Committee, Messrs. A. M. Andrews, M. D. Thompson, Sol. D. Ernest; Captain, Mr. A. M. Andrews; Vice-Captain, Mr. M. D. Thompson; Secretary, Mr. A. J. Thumbiah; Assistant, Mr. M. D. Thompson; Auditors, Messrs. D. Morgan, and A. D. Williams.

Wednesday.

The Rev. John Howard and his sister, Miss Howard, are going to England on furlough. The readers of INDIAN OPINION are well aware of Mr. and Miss Howard's warm interest in the cause of passive resistance, and how enthusiastically they both supported passive resistors in their darkest hours. I am sure that all will wish them a pleasant voyage and a happy time in the Old Country, and we hope that they will soon return among us.

A Transvaal Provincial *Gazette Extraordinary*, issued on Monday, contains a Draft Ordinance "to consolidate and amend the law relating to Municipal Government and the establishment of Health Committees." Details will appear next week.

Mr. Vallabham Chinabhai has returned to Johannesburg.

Mr. Hoozen Dawad and Mr. Issay were entertained on Saturday last at Johannesburg by the Hindus, at Mr. Morari's residence. Nearly 50 invitations to Hindus and Mahomedans were issued. Mr. Ritch was also present at the function. The visitors have paid a visit to Warmbaths, at Mr. Nagdeo's invitation.

Mr. Sorabji Shapurji arrived in Johannesburg last night, and was welcomed at Park Station by Messrs. Cachalia, Bawazeer, Waja, Ahmed Karodia, Bhikjee, Ismail Mainoo, Thambi Naidoo, N. A. Cama, P. K. Naidoo, Manchershah, P. K. Desai, Medh and Miss Schlesin.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s	d.
Amount previously acknowledged	£243	4	0
Mr. Ranchod Purohotam	0	10	0
Mr. M. M. Joshi	1	0	0
Mr. Pillay	0	5	0
Messrs. Vala Nathoo and Samji Keshav	0	6	0
Mr. S. Moonosamy Pillay (Point)	0	15	0
Mr. Kathavraya Pillay	0	5	0
Mr. V. T. Naiker	0	3	0
The S. V. Press	0	10	6
Europeans of Selukwe, per Mr. B. R. Naik—Messrs.			
P. D. Breen ss., A. P. Visser ss., J. Breen ss., A. Ellenberger ss., C. Wood ss. 6d., L. Burstein ss. 6d., S. J. Ninand ss. 6d., B. Nell ss., Sympoulos Bros. ss., H. C. Baker ss., S. M. Mavva and Co. ss., H. Jowell ss. 6d., A. L. Botha ss., Van Breda ss. 6d., B. F. ss., A. Crossley ss. 6d., J. Petrakis ss. 6d., P. Marketa ss. 6d., R. Magale ss., J. Varigos ss., J. Sher ss. 6d., T. T. ss. 6d., W. E. Biddulph ss., G. H. Lawrence ss. 6d., C. R. Gunner ss., C. T. Stuart ss., M. C. Fitzgerald ss. 6d., Hugh Fynn ss. 6d., R. T. Bowel ss. 6d., F. C. Wilson ss., A. E. West ss., M. Jacobson ss. 6d., W. D. Dudley ss., T. B. Van Blerk ss., S. Figow ss. 6d., Tom Pedlow ss., Danton ss., L. C. James ss. 6d., E. C. Light ss. 6d., J. Hazelhurst ss. 6d., W. T. Simpson ss., G. R. Patterson ss. 6d., W. W. ss. 6d.,			

7 11 6

Indians of Selukwe, per Mr. B. R. Naik

5 4 6

£250 13 6

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 48)

Sir WILFRID LAURIER: I stated earlier in the day that in Canada we are disposed to support this Resolution of Sir Joseph Ward's, and the discussion which has just taken place has emphasised in that direction the position we said we would take. Sir Joseph Ward has just stated that this question is governed by the Imperial Statute of 1894. That is the reason why, if it is so, I would be more disposed to record our vote for this. The position we have taken up on this question is that by the British North American Act, the Act which constituted the Dominion of Canada, we have received plenary power to legislate on shipping. That position we take up.

Mr. BUXTON: Was not that merely a consolidating Act—the Act of 1894? It did not give further power beyond what existed before.

Mr. BRODEUR: But at the same time it repealed some sections which had been incorporated in our legislation.

Mr. BUXTON: But it was a consolidating Act, and there was no intention of either limiting or extending existing powers.

Sir WILFRID LAURIER: Be it that it was a consolidating Act, we take up the position in Canada that we were given plenary power to legislate on shipping. Whether it be a consolidating Act or another Act, I understand that in consequence of that Act our power to legislate would have been impaired and reduced. Of course the British Parliament can take it away at any time they please, but I am not prepared to admit the proposition that unless a statute is passed specially taking away from us any of our powers, any court of law would construe any statute as taking away those powers. If it is stated in so many words, "We have given such a power to one of the Dominions, but we take it away from them here," that would raise a very big issue. It did not understand, nor do I understand now, that the Imperial Act of 1894 ever contemplated anything of the kind as to take away from us any of the powers we had.

Dr. FINDLAY: It applies to Canada as well as to New Zealand.

Sir WILFRID LAURIER: Possibly. If that was so, that seems to have been an infringement of our power granted to us by our Dominion Act, and I would like to have a judicial interpretation as to whether that is so or not, and this makes me all the more anxious to have this question pushed further to see how we stand with regard to it.

Mr. BRODEUR: May I give you an instance, Mr. Buxton, of the effect of the legislation passed in 1894 by the Imperial Parliament? In 1867, as Sir Wilfrid has said, we were given the power to legislate with regard to shipping. Acting upon this power which was granted to us, we proceeded to pass a Merchant Shipping Act, and we incorporated in our statute almost the same provisions as the ones you have in the Act of 1854. I might give you an instance of one of those provisions, the one with regard to collisions. I think the old section in the Act of 1854 declared that there was liability in the case where the accident was occasioned by the violation of the regulations. That was the Act of 1854. In 1894 the Imperial Parliament proceeded to change the Act in that respect, and they declared by—I do not remember the exact number of the section—that if any of the regulations were violated the ship was liable. The burden of proof consequently in both cases is absolutely different. What was the effect then of this change in the Merchant Shipping Act? It was simply to repeal our own provisions in our legislation, which was a copy of your own provisions of 1854. We have also the same provision with regard to the assessment of damages. I do not remember exactly the number of the section, but it was declared in the old Act that the assessment of damages would be made upon the gross tonnage, including the engine room. We have incorporated that provision now in our legislation. Now by your section of the Act of 1894 you have changed the assessment of damages. What is the result? The result is that our own legislation, which was based upon the Imperial Act of 1854, is null and void, and in that regard our power to legislate has been seriously curtailed.

(To be Continued.)

The £3 Tax

The Congress Follows the Matter Up

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have addressed the following letter, dated the 17th instant, to the Acting Secretary for the Interior, Pretoria:—

We are in receipt of your letter of the 2nd inst., No. 45/22805. In reply to our letter of the 18th November last addressed to the Minister for Justice, regarding the prosecution of certain Indians, who had entered into re-indenture or contracts of service, for non-payment of the annual licence of £3.

In reply to your request to give further particulars showing the names of the Indians who were prosecuted,

the dates of prosecution and the Courts in which action was taken, we are asked by the Courts to obtain this information through the Secretary for Justice. We are therefore unable at present to give more details, but we understand that one Vencatachale Naik was brought before the Umlazi Court some time about November last and the Magistrate decided that the current licence should not be demanded. Some forty to fifty summonses which had been issued were therefore withdrawn. If this information is correct, it is quite clear that the Courts were acting under instructions of which the Department for Justice was not unaware.

Since receiving your letter we have seen the judgment of the Supreme Court in the case of *N. Moodley v. The Union Government* which is to the effect that the current licences must be paid. We understand that summonses are again being issued on the strength of that judgment.

Whether the Supreme Court's judgment is right or wrong does not immediately concern us. As stated in our previous letter to the Minister for Justice, our contention is that a number of Indians—it is not possible to state the number—entered into fresh contracts of re-indenture after reading the Government's circular which promised that, while under contract or re-indenture, the licence money due would not be claimed. What we ask is that all those people should be relieved from payment of current licences.

Immigration Restriction

Two Transvaal Appeals

In the Supreme Court of the Transvaal Province on the 13th instant, before Mr. Justice Wessels and Mr. Justice Curlew, the case of *Lalla v. Rex* was heard.

Appeal from a decision of the R.M., Barberton.

Mr. Gregorowski for the appellant, Mr. F. W. Beyers (Attorney-General) for the Crown.

Mr. Justice Wessels, in giving judgment, said: Applicant is unquestionably a boy under 16 years. But he is not entitled to come in unless he is the child of a person who is not a prohibited immigrant. The Crown being in the possession of a certificate by the father refuses to accept his statement. The Magistrate heard the evidence of the father and several others, and, notwithstanding the evidence, refused to accept his testimony; he says that he was not satisfied that applicant was really the Lalla who was the son of Gorvan Doolah. We were referred to the

certificate of the District Commissioner of India. If there were a registration of births in India, then we would attach importance to the certificate. But to expect that the District Commissioner, as argued, would from his own knowledge know that applicant is the son of Gorvan is too much; he must act on the advice or information of his subordinates. I have no hesitation to say that the certificate does not weigh with me in the least. As against the statement of the father, we have the certificate of registration. It was argued that a mistake was made, probably through the interpreter, as to the ages given for the boys. No attempt was made to show that the person who interpreted was an incapable interpreter; and we must presume that officials are competent, and I cannot accept the excuse that the interpretation was not good. Therefore, I come to the conclusion that in 1908, Gorvan gave in his certificate the accurate number of his sons and of their ages. As I have said in other cases, I attach a great importance to registration certificates as long as they stand, and I am not satisfied that a mistake has been made. Four years have elapsed since the certificate, and no attempt was made to rectify the alleged mistake as to age. Manifestly the present applicant cannot be the same as the Lalla in the certificate; the one produced is manifestly not more than 13 years; the other Lalla must, according to the certificate, be at least 16 years. In these circumstances, the appeal must be dismissed.

Mahomedan Wives

The case of *Fatima v. Rex* was heard.

Appeal from a decision of the R.M., Barberton.

Mr. Gregorowski for the appellant. Mr. F. W. Beyers, A.-G., for the Crown.

Mr. Justice Wessels, in giving judgment, said:—Appellant is charged with contravening Act 15, 1907, by entering and failing to pass the education test. The defence is that she is the wife of Ebrahim Mahomed Jussat, an Asiatic, who is lawfully registered here and not a prohibited immigrant. This question the admission of a wife was brought before me in the case of Adam Ismailjee, decided in June, 1911. Then I was asked to say that no Mahomedan was entitled to bring in his wife, and that a person married in another way than in the Christian manner, i.e., having more wives, is not entitled to bring any of his wives here, they not being considered wives at all. I considered the matter then, and had to determine whether it was the intention of the Legislature under section 2 (8) (c) to adopt that narrow meaning. I was not prepared to interpret the word "wife" in that narrow sense, and I thought it wiser to give it the more liberal interpretation. On the other

hand, I was also asked to say that wife included the plural, and that a Mahomedan was entitled to bring more wives if he had them. I thought on that point that that was not the intention of the Legislature; although he can bring in a wife, I don't think he can bring in more. Therefore, in that case, I laid down the rule that a Mahomedan is entitled to bring in one wife only. It was not laid down in that case that it was the first wife, because we don't draw a distinction between the first, second, or third wife of a Mahomedan; they are not wives in the Christian sense; the fact that he was married once does not make the others less wives. But if he chooses to bring in one wife, he cannot bring in any other wife as long as that wife is his wife. Jussat had his wife Rasool in the country; he then stated on his application that he had two wives, Rasool in Standerton and Fatima in India. Now he says Rasool has deserted him and is in Natal, and he wishes to introduce Fatima. But he does not say Rasool is no longer his wife; on the contrary, he says she is still his wife. Then he has practically elected that she shall be his wife. Mr. Gregorowski argues that Jussat has never made an election, inasmuch as Rasool was here prior to the passing of the Act. That argument does not hold water, because after the passing of the Act she could only remain here if she was the wife of Jussat and if he had elected her as his wife. He had not divorced Rasool; he may to-morrow ask to come back from Natal. But Fatima was never entitled to be in this country. In these circumstances the Magistrate was correct that the wife he is entitled to have is Rasool and not Fatima, and that it is too late for him to say now that Fatima is his wife.

The appeal must be dismissed.—*Triumphal Leader.*

Indian Industrial Conference

Condemns Indentured Labour

Over the Seventh Indian Industrial Conference, held in Calcutta on December 29th, the Hon. Mr. M. B. Dadabhoi, of Nagpore, presided, H. H. the Maharaja of Mourbhunj being the Chairman of the Reception Committee. In the course of his address, Mr. Dadabhoi said:—

The labour supply can be improved by stopping overseas emigration and encouraging inland emigration by substantial inducements. In view of the exclusive temper of the Colonies, the Indian settler abroad is a veritable anomaly. The Indian is not wanted by white colonists except as a cooly. The anti-Indian prejudice appears to be

spreading. It is better, therefore, the Indian emigrant should return to the motherland, and help in the upbuilding of its industries. It is far better, far more dignified, to sweat at home than to drudge abroad. The people might themselves refuse to go to distant and inhospitable lands. It is within their power.

Then for the encouragement of labour and to facilitate free movement, compulsory legislation like the Assam Labour Law ought to be repealed. It is demoralising to a degree, and checks the free movement of labourers by creating suspicions in their minds about the good faith of the employers. Coercive legislation redounds upon the tone of the market. This is a general proposition which from all experience is applicable to the labour market and the general market alike. Government, I hope, will benefit the general industry of the country by restoring normal conditions to the labour market. The existing arrangement is neither moral nor prudent. It is economically unsound. Monopolies are injurious to industrial development.

The following resolution was proposed by the Hon. Mr. N. Subba Rao:—

"This conference is of opinion that in the highest interests of the country, the system of Indian indentured labour is undesirable and should be abolished and the conference urges the Government of India to take early steps to prohibit the recruitment of Indian labour under contract of indenture, whether for service at home or abroad."

Mr. Subba Rao condemned the system as being dishonourable to India in the highest degree, and urged the Government to put an end to it everywhere, as it had done in regard to South Africa, so far as recruitment was concerned.

Mr. H. S. L. Polak, who seconded, testified to the evils of the system from his South African experience, and condemned it on economic and humanitarian grounds.

Mr. Peter Paul Pillay supported, and the resolution was carried unanimously.

Contents

	Page.
Mr. Polak's Congress Speech	61
Union Parliament	63
From the Editor's Chair	63
The London Committee	63
Indian Social Conference	64
Mr. Polak in India	54
Asiatics in Rhodesia	66
Imperial Parliament	66
Mrs. Jussat's Case	67
Trusteeship Notes	67
Indian Famlee Fund	67
Position of British Indians in the Dominions	68
The 63 Tax	68
Immigration Restriction	68
Indian Industrial Conference	69

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 24th and
DELAGOA BAY about the 25th FEBRUARY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલુમકોટા" ૮મી ૩૪૨૩.

ઉપલીખત જાહેર વખણાએલ સાધનની મંગળવર અને શુક્ર આજની આમ
ગોટ જાહેર તા. ૨૪ ફેબ્રુઆરીના રોજ ઉપડશે. તે દિવસે ડેલાગોઆબે પ્રાંતીનાર અને
ગોઆસા બંદરે હરી મુંબઈ જશે.

મજબૂત સાધનની આગમોટમાં કેક પાસે જશે સાથે ઉપલા હાલકાઓમાં
પણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
ઓપીસમાં સાથે અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કુન્દીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે કોઈ પોતાના બાળકોને
કુન્દીઆ મુખ અને આરામથી મોઢાલવા મંચિતા હોય તેઓને આમરી ખાસ
બાલામણ છે કે આવી કુલ મુજબની મુસાફરીનાં અનુભવ તકે સુખાવશે
નહી.

કરરટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરબાની કરી તુરત કેમીન
ની રીટીટ હાવી થશે. રટીમરે ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જાય છે.

હવે પછીથી ઉપલી સાધનની આગમોટ જાહેર તા. ૨૭ માસે ઉપડશે. રટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે હાપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાફુલ, ના. ૨૮ પ્રિન્સિપલ રોડ
અથવા રાંધે ૬૦૪, ૨૦મી રીટ, લોકેસન બેલ્કોનરોમ, અને ડેલાગોઆબે
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસ્ટર્ન ઇન્ડિયન
કંપની. ખબર આમરે ત્યાં અને મળજી અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંગલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

પ્રેસીડેન્સી રોડ, દુરબન

કમોદીયા ઇસ્તામીક સોસાયટી
હસ્તે થએલા ૨૬ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ
ઉપરથીની વિમલ

પા. કી. ૧
આગળ કુલેલા ૧૦૫૭ ૧૧ ૮

જોહાનીસબરગ

મહમદ ફુસેન યુવા	૦ ૧૦ ૦
મહમદખાન રહીમખાન	૧ ૧ ૦
મુલા કુલ	૦ ૫ ૦
કાકમ	૦ ૨ ૦
રહીમખાં ખીરખાં	૦ ૧૦ ૦
મહમદ ઇસમાઈલ	૦ ૧ ૦
ક. એ. મુન્સી	૨ ૨ ૦
આઈ. ડી. મનસુર	૧ ૧ ૦
મુલેમાન હાલમ	૦ ૧ ૬
એ. આર. મમદ	૦ ૨ ૬
ક. યુ. દીવાવાળા	૦ ૫ ૬
મીસીસ મરીયમ બેગમ સેયુ	૧ ૫ ૬
" હાલ	૦ ૧૩ ૦
" હાલ	૦ ૧૦ ૬

પાઈસિય

એમ. સી. દેસાઈ	૧ ૧ ૦
ઈ. એમ. કાલ	૧ ૧૦ ૦
ઈ. એમ. વાવર્યા	૦ ૩ ૦
કલમાઈલ ઇસપ ખાલોલ	૫ ૫ ૦
મહમદ કીનાત	૨ ૦ ૦

રેટાંકરટન

હાલદ મહમદ	૦ ૧૦ ૦
મહમદ કાલમ	૦ ૧૦ ૦

હેલ્ડબરગ

મહમદ મુલેમાન કુલ	૧૫ ૧૫ ૦
મહમદ ઈ. જસમ	૨ ૧ ૦
મ. યુ. છાલુ	૧ ૦ ૦
મ. ઈ. ખોડા	૦ ૧૦ ૧
છ. મોહીદીન	૦ ૧૦ ૧
મ. મ. દેસાઈ	૦ ૧ ૦
મ. ઈ. ખોડા	૦ ૧ ૦
ઈ. એ. મુલ્યાં	૦ ૧ ૧
કલમાઈલ મેલક	૧ ૧ ૦
અબુમીયા કમરદીન	૭ ૧૦ ૦
માવા ખાન	૧ ૧ ૦
મ. ઈ. કોલેટ	૨ ૧ ૦
ઈ. આ. ખડીમાલ	૧ ૧ ૦
મ. કામુલ એન્ડ વાલી	૧ ૧ ૦
મ. ઈ. નારદી	૦ ૧૫ ૦
આ. ઈ. સાલેહ	૧ ૧૦ ૦
છવન મીડા	૧ ૧૦ ૦
મ. ઈ. દીમાલ	૧ ૧૦ ૦
મુલેમાન અલી	૨ ૦ ૦
મ. કુ. શીશાલ	૧ ૦ ૦
મ. ઈ. અબ્બાલ	૧ ૧ ૦
મુલા વાલ	૦ ૧૦ ૦
સકવદ કમરદીન	૧ ૧ ૦

કરનાથી

૧૧૨૬ ૨ ૮

THE UNION TIN FACTORY

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add : MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minaar Street, Newtown

Telegrams: "Johannes" Durban

જાહેર યામવા દિશારે: કપર જીવન બાન આપવામાં આવે છે.

કચ્છ : ઇન્ડિયન પ્રીટિંગ પ્રેસ
મીનીમિયમ નામનાથી

Quarterly

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રસ્તા ૧૦.

શનિવાર, સનીવાર, તારીખ ૨૪ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨.

અંક ૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શનિવાર-તા. ૨૪ ફેબ્રુઆરી, તા. ૧

માર્ગ સુધી, ૫૦ સં ૧૬૧૨

હિંદુ-કામ્યુ સં ૬ થી કામ્યુ સં ૧૩

સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

ગ્રેગોરિયન-તા. ૫ ફેબ્રુઆરી ૧૧

રમીડલ સુધી ૧૩૩૦ હી.

વાર	શનિ	હિંદુ	ગ્રેગોરિયન	સુધી	સંવત
તા.	તારીખ	તા. રો.	ક. મી. ઇ. મી.		
શનિ.	૨૪	સં ૬	૫૧૫૫ ૪૬ ૬	૩૬	
રવિ.	૨૫	" ૭	૬૧૬૫ ૪૭ ૬	૩૫	
સોમ.	૨૬	" ૮	૭૧૭૫ ૪૮ ૬	૩૪	
મંગળ	૨૭	" ૯	૮૧૮૫ ૪૯ ૬	૩૩	
બુધ.	૨૮	" ૧૦	૯૧૯૫ ૫૦ ૬	૩૨	
ગુરુ.	૨૯	" ૧૧	૧૦૨૫ ૫૧ ૬	૩૧	
શુક્ર.	૧	" ૧૨	૧૧૨૫ ૫૨ ૬	૩૦	

અન્યથા

અન્યથા ન્યાય ...	૧૦૫
મી. નાયલીયાનો કેસ ...	૧૦૫
નેશનલ કોંગ્રેસમાં હિંદી ...	૧૦૫
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૦૭
વિદ્યાર્થીની સંઘ ...	૧૦૮
પહેલો અને અવધાન ...	૧૦૮
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૦૯
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૧૦
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૧૦
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૧૧
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૧૨
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૧૨
નેશનલ કોંગ્રેસમાં હિંદી ...	૧૧૩
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૧૩
પહેલો અને અવધાન ...	૧૧૪
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૧૪
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૧૫
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૧૫
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૧૬
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૧૬
પહેલો અને અવધાન ...	૧૧૭
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૧૭
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૧૮
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૧૮
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૧૯
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૧૯
પહેલો અને અવધાન ...	૧૨૦
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૨૦
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૨૧
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૨૧
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૨૨
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૨૨
પહેલો અને અવધાન ...	૧૨૩
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૨૩
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૨૪
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૨૪
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૨૫
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૨૫
પહેલો અને અવધાન ...	૧૨૬
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૨૬
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૨૭
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૨૭
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૨૮
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૨૮
પહેલો અને અવધાન ...	૧૨૯
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૨૯
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૩૦
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૩૦
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૩૧
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૩૧
પહેલો અને અવધાન ...	૧૩૨
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૩૨
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૩૩
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૩૩
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૩૪
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૩૪
પહેલો અને અવધાન ...	૧૩૫
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૩૫
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૩૬
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૩૬
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૩૭
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૩૭
પહેલો અને અવધાન ...	૧૩૮
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૩૮
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૩૯
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૩૯
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૪૦
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૪૦
પહેલો અને અવધાન ...	૧૪૧
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૪૧
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૪૨
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૪૨
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૪૩
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૪૩
પહેલો અને અવધાન ...	૧૪૪
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૪૪
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૪૫
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૪૫
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૪૬
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૪૬
પહેલો અને અવધાન ...	૧૪૭
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૪૭
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૪૮
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૪૮
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૪૯
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૪૯
પહેલો અને અવધાન ...	૧૫૦
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૫૦
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૫૧
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૫૧
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૫૨
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૫૨
પહેલો અને અવધાન ...	૧૫૩
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૫૩
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૫૪
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૫૪
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૫૫
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૫૫
પહેલો અને અવધાન ...	૧૫૬
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૫૬
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૫૭
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૫૭
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૫૮
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૫૮
પહેલો અને અવધાન ...	૧૫૯
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૫૯
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૬૦
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૬૦
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૬૧
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૬૧
પહેલો અને અવધાન ...	૧૬૨
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૬૨
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૬૩
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૬૩
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૬૪
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૬૪
પહેલો અને અવધાન ...	૧૬૫
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૬૫
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૬૬
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૬૬
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૬૭
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૬૭
પહેલો અને અવધાન ...	૧૬૮
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૬૮
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૬૯
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૬૯
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૭૦
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૭૦
પહેલો અને અવધાન ...	૧૭૧
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૭૧
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૭૨
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૭૨
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૭૩
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૭૩
પહેલો અને અવધાન ...	૧૭૪
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૭૪
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૭૫
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૭૫
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૭૬
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૭૬
પહેલો અને અવધાન ...	૧૭૭
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૭૭
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૭૮
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૭૮
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૭૯
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૭૯
પહેલો અને અવધાન ...	૧૮૦
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૮૦
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૮૧
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૮૧
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૮૨
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૮૨
પહેલો અને અવધાન ...	૧૮૩
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૮૩
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૮૪
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૮૪
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૮૫
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૮૫
પહેલો અને અવધાન ...	૧૮૬
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૮૬
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૮૭
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૮૭
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૮૮
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૮૮
પહેલો અને અવધાન ...	૧૮૯
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૮૯
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૯૦
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૯૦
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૯૧
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૯૧
પહેલો અને અવધાન ...	૧૯૨
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૯૨
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૯૩
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૯૩
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૯૪
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૯૪
પહેલો અને અવધાન ...	૧૯૫
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૯૫
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૯૬
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૯૬
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૧૯૭
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૯૭
પહેલો અને અવધાન ...	૧૯૮
કમરાવની સલામતી હિંદી સલામ ...	૧૯૮
ગોપીનીઆર ગુજરાતી અમામ ગુજરાતી ...	૧૯૯
ગોપીનીઆર ગોપીનીઆર ...	૧૯૯
મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર ...	૨૦૦

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૨૪ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨

અન્યથા ન્યાય

દરજવાલની સુપ્રીમ કોર્ટનો કાર્ય ને મીસીસ બ્રસાલ બાબત અપાલો છે તે ન્યાયનું ચિન્હ નથી પણ અન્યાયની નિશાની છે. અહીંના કાયદા પ્રમાણે પણ પહેલી પરજોતરની કોર્ટને તો હાથલ થવાનો હક મળવો જોઈએ પણ નવા કાર્યથી તેણે કાંઈ નથી રહ્યું. મુસલમાનની જમ્મે તે એક કોર્ટ પછી તે પરજોતર કોઈ કે નહોતો છતાં આવી કદે એવો અરથ નવા કાર્યનો નિકળે છે. આવો કાર્ય આપી—બસે અન્યથે તો પછી—અહાલે મુસલમાન અપમાન કર્યું છે તે એમજ કાર્યનું છે કે મુસલમાનની કોર્ટ તે કોર્ટજ ન મળ્યા.

આ કાર્યના પછા કદમાં પરિણામે અન્યાયનો સંભવ છે. તે વિશે અમે વધારે હવે પછી લખવા ઉમેદ રાખીએ છીએ. હાલ એટલું જ લખવું કે ઉપર ના કાર્યની સામે થવા દરેક મુસલમાન ને દરેક હિંદી અપાલે છે.

મી. નાયલીયાનો કેસ

મી નાયલીયાના કોર્ટને કમીશનર અમલદારે ન આવવા હિંદી તે બાબત સ્થાનિક સુપ્રીમ કોર્ટમાં ગઇ. તેમાં કોર્ટે હિસોષ પતાવી મુકાદો કોર્ટની વિરુદ્ધ આપ્યો પછી કમીશનરેત અપીલ મઠ. ત્યાં તો કોર્ટે અપીલ સાંભળવાનીજ ના પાડી. અપીલ કોર્ટની ફીલિંગ અમે જોઇ નથી. એવા પછી અમે સમજી શકવાના નથી. એટલે હાલ તો તેમાંથી એટલોજ અરથ કઠાડીએ છીએ કે અપીલ કોર્ટે આજ હિંદી કેમમાં અપીલ ન સાંભળવાનો કારણ રાખ્યો છે. આવા કાર્યથી સામાન્ય રીતે હિંદી તરફ પામશે. અમને તે સાચું કારણ જાણવું નથી.

આપણે એટલું કહેવું કારણે કરી શકીએ છીએ તેટલુંજ આપણી બલે કરી શકીએ છીએ. એ વધારામાં એક કારણની બેલક જરૂર છે. આપણે સાચા હોવા જોઈએ.

હવે ૧૫જે મી. નાયલીયાનો કેસ વિચારીએ. કમીશનર અમલદારે વાપરેલી સત્તા સદન એરબાજી છે ત્યારે અપીલ કેસ તેના અમલની સામે થાય, થવું જોઈએ. કેમકે જુરુસો, દેશદાઝ, કે અરી લાગણી આવા કમીશનર રહેલી છે. કેમકે પણ માણસની ઉપર જુલમ થાય તે અપીલ ઉપર થવા જરૂર છે એમ માની આપણને દરેક થાય તે જુલમે જાણવા જરૂર છે. જુલમે જાણવાની બીજી નિશાનીઓ નથી. તેના બદલે બદલે સરના છે એમ માની આપણું પરતન થવાવળું તે તેની જાણપ કરવા જેવું છે. મી. નાયલીયાના કોર્ટને આજે કદ છે તે કદજ બીજા કોર્ટને કદે પડાનો સંભવ છે. કારણકે જુલમે થવા એ મી નાયલીયાનું કમ હતું. તે કદાચ નકાસા નીવડ્યા એટલે તે હવે કોર્ટની મદદ વિના અન્યથા થવા અશક છે. એવે વખતે કોર્ટે તેની સલામ કરવી તે ચોક્કસ સલામ જ્યાં જરૂર છે. જે તે કોર્ટને પાછું જવું પડે તે કોર્ટનું નહિ જન.

નેશનલ કોંગ્રેસમાં હિંદી આફ્રિકાના હિંદી

મી. પોલાકનું સ્વતંત્ર

છેલ્લી કોંગ્રેસમાં હિંદી આફ્રિકાના હિંદીએ વિશેના કાર્યને રોકા દેતાં મી. પોલાકે જે જુરુસાદાર આપણું કર્યું હતું તે હવે અમારા હાથમાં આવ્યું છે. તેમાં આપણું કર્યોવાન પ્રસન્ન અનુસાર જુલમી કે હિંદીનીના અવાજે કરેલા તરફથી વારંવાર સાંભળવામાં આવતા હતા. તેને તરફથી અમે નામે આપીએ છીએ:—

“પ્રમુખ સાહેબ, બાબુજી અને મહારજી, આ અત્યંત પરવસુલક કાર્ય કરી યો સંયુક્ત થયેલ નામનાના એક પ્રતિ નીતિ તરફથી રજુ થયો તે મહુ વખત

લાવણી પતાવી છે, તે માટે અતઃકરણ ના આશરની લાવણી દર્શાવવા પશુ હાજર થયો છું. આમાં મી. રતન તાતા ડું નામ જોડવા ખાસ ધ્યાન રુ. અમારી હાલતને ટેકા આપવા આખા હિંદુસ્તાનમાં સલામો બરાણી હતી, અને જુદા જુદા માથાએ તેમજ મંડળો અમારી ઉપર થતા જુલમ સામે પોઠાર ઉઠાવવામાં એકવ મહ મયા હતા.

[અધુરું.]

મી. પોલાકની હાલત

હિંદી સરકાર પર વધુ લખાણ

પા. ૩ ના કર સંબંધમાં

ગ્રીકીઓમાંથી છુટેલા હિંદીઓ ઉપરના પા. ૩ ના કર વિષે મી. પોલાકે નીચે મુજબ લખાણ હિંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના મંત્રી ઉપર તા. ૬ મી જાન્યુઆરીએ મોકલ્યું હતું. —

સાહેબ, — હિંદી આફરિકાના હિંદીઓ ને અત્યંત હલાક કરી રહેલ હાલમાં તરફ હિંદી સરકારનું મંત્રીર ખ્યાલ એમ વાની હું વિનંતિ કરું છું. તે હાલમાં મી. રત્ન કે મુકુળ જેઓ હિંદુસ્તાન પાછા ગયા નહીં અથવા તે ફરી ગ્રીકીઓમાં જોડાય નહીં તેઓની ઉપર તેમજ અમુક વખત તેઓનાં એકલા ઉપર ૧૯૦૧ ની સાલથી પા. ૩ નો કર નાખવામાં આવેલ છે.

ગ્રીકીઓની રીત વળતે વરસો સુધી માલુ રહ્યો પા. ૧૮૬૫ માં નાતાલના મોઝાએ તરફથી એવી ખુબ હાલ કે ગ્રીકી મીડમાંથી છુટેલા હિંદીઓની વસ્તી બહુ વધી પડી છે. એવી હિંદીઓને ફરજી થાત પાછા મોકલી સહાય તેમ કરવા તે એવી ગ્રીકીઓ હિંદુસ્તાનમાં પુરી થાય એમ ઇચ્છુ કરવા હિંદી સરકારને સમજાવવાનો અર્થન કરવામાં આવ્યો હતો. ધણી કરણોસર હિંદી સરકારે એ વાત ઇચ્છુ કરી નહીં. પણ ગ્રીકીઓમાંથી છુટા થઇ જેઓ નાતાલમાં સ્થાયી થઈ રહેવા માટે તેઓની ઉપર અમુક વાર મી. ૩ ના નાખવાની વાત તેઓએ ઇચ્છુ કરી અને તે કર દીવાની રીતે વસુલ કરવાની રજા રાખી.

— આવી ઇચ્છુતાની રીતે નાતાલના પા. ૩

પા. ૩ ના નાખવાની રીતે ૧૮૬૫ નો ૧૭ મો કાયદો થયો, જેને વડી સરકારે મંજૂરી આપી હતી.

જતાં કેમ પણ તરફથી એવું ધારવામાં નહોતું આવ્યું કે તે કાયદો એવી એને લાગુ પડે. પણ આમજ નર્તા એવું કોઈ કાયદામાં આવ્યું કે ૧૮૬૫ ના ૧૭ મો કાયદામાં એવા કાયદો હતા કે જેથી તે સ્ત્રીઓને પણ તે લાગુ પડી શકાય. અને તેના ન્યાય અન્યાયનો વિચાર નહીં કરતાં તે સ્ત્રીઓને લાગુ પાડવામાં આવ્યો.

જતાં તે કાયદો ૧૮૬૧ ના આમરતની તા. ૧૮ સુધીમાં અમલમાં મુકવામાં આવ્યો નહીં હતો. અને ૧૯૦૧ માં ન્યાયે ઉપલા કાયદા તથા આવેલા ગ્રીકીઓમાંથી મુક્ત પુરી થઇ ત્યારથી તે નો અરેખા અમલ કર થયો.

તે પછી ધારવા પ્રમાણે હિંદી સરકાર ની સંમતિથી અને વડી સરકારની મંજૂરીથી એક બીજા કાયદો પણ નાતાલના કાયદાઓને ધરણે, જેને વડી સરકારે મંજૂરી આપી હતી. તેથી તે કર જેને આપણે પડતો હોય તેવા હિંદીના ૧૧ વરસ કે તેથી ઉપરના એકરા તથા ૧૩ વરસ કે તેથી ઉપરની એકરને તે કર લાગુ પડે.

૧૯૦૩ ની સાલ સુધી પા. ૩ ના કર ની વસુલાત માટે કંઈ અમલમાં પડ્યાં લેવામાં નહીં હતાં, પણ ત્યાર પછી તેની વસુલાત બહુ કરી રીતે કરવામાં આવી છે.

તે કરની અસર બહુ દુર થઇ છે. એક તરફથી તે કરવડે લાંબી હિંદી પ્રજાનો મોટો ભાગ કંઠાલ બની ગયો છે, કેમકે નર્તા સ્વતંત્ર હિંદીઓ બરાસરી આસીક ખજાર મહિનાના ૨૦ થી ૨૫ સીલીંગથી વધારે નથી હોતો અને સ્ત્રી મજુરોને ખજાર તો તેથી પણ અરધો હોય છે, તથા સમજાય થણા કામને તે કર કરવો અસંભવિત થઇ પડે છે. નાતાલના કેટલાક ખાસિવાન પેટરોએ ઇચ્છુ કર્યું છે કે તે કરને લીધે થણી નીરાધાર સ્ત્રીઓને ચરમ ભરેલી જાંઘી મુળરવાની દુરબ પડી છે, અને થણા પુરોષોને તે કર કરવા જતાં ગુન્દેવારની જાંઘીમાં ઉતરી પડવાની દુરબ પડી છે. અથવા તો તે કરનો ભાર દુર કરવાને પોતાનાં કુટુંબો તથા દેવાં પડ્યાં છે. આવી જુવાનીઓ ૧૯૧૦ ના જાન્યુઆરી માસમાં નાતાલની ધરાસલાના નાપાત્રિ આવેલાને આગળ આજવામાં આવી હતી.

બીજા બાલુએથી એ કરની અસર હળવી ગ્રીકીઓમાંથી પચણે દેસ થઈ ગયા ની થઇ છે, કે જેની સામે હિંદી સરકારે ૧૮૬૫ માં વાળ્યો રીતે પોઠાર કર્યો હતો, અથવા તેઓને પાછા ગ્રીકીઓમાં જોડવાની અર્થ પડી હતી કે જે સ્થિતિ વિષે કાઉન કોલોનીયા ઇન્ડિયન બાબત માં તપાસ કરનારા કમિશને બહુ વાંધા લીધા હતા. હિંદી ઇન્ડિયન સંબંધમાં તપાસ કરનાર નાતાલ કમિશનના રિપોર્ટમાં પ્રિટેક્ટર તરફથી અપાએલી જુના નીમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૦૮ ની સાલમાં ૭,૭૩૫ હિંદીઓ ગ્રીકીઓમાંથી છુટા થયા તેમાંથી ૩,૬૪૬ હિંદુસ્તાન પાછા ગયા ત્યારે ૩,૦૮૪ દરીથી ગ્રીકીઓમાં જોડાયા. વળી વેપાર ઉદ્યોગ વિષે ના મુનિયન સરકારના કમિશન અનુસાર નાતાલ પેટરોએ જોડેના ઇન્ડિયન તરફથી રજુ થયેલ જુવાનીમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જાન્યુઆરી ૧ માં એવા લોકોમાંથી માત્ર ૧ હજાર જેટલા તે કર ભરી શકે છે, અને બાકી નામાંથી અરધા અરધ દેસ જાય્યા જાય છે અને અરધા અરધ પાછા ગ્રીકીઓમાં જોડાય જાય છે.

કર કરનારાઓ તરફથી તથા કરનાર ઇન્ડિયન વીમેન એસોસિએશન તરફથી તે કર સામે પોઠાર કરવાની તથા તેમાંથી મુક્ત કરવાની વિનંતિ કરનારી અરજીઓ નાતાલ પારલામેન્ટ પાસે પહોંચ્યાં છે. આવી હતી, પણ તે ઉપર કંઈ થઈ જાયવામાં આવ્યું નહોતું.

હિંદી ઇન્ડિયન વિષે વિચાર કરવા જેટલ નાતાલ કમિશને ૧૯૦૬ માં રિપોર્ટ રજુ કર્યો તે ઉપરથી નાતાલ સરકારે હિંદી સ્ત્રીઓ કે જેને ૧૮૬૫ ના ૧૭ મો કાયદામાં કહી સમાવવામાં આવ્યાં નહોતાં, તેને તે કરમાંથી મુક્ત કરવા એક બીજા કાયદો કર્યો. તે બીજાના બીજા વાંચનની અસરમાં કરતાં કોલોનીયલ સેક્રેટરીએ કહ્યું હતું કે “જુદા હિંદીઓ પાસેથી તેમજ માલુ એવો પાસેથી રજુઆતો મળી હતી કે પા. ૩ નો કર તેઓમાં ભરી શકાય નથી, અને તેથી સરકારને લાગે છે કે જે હિંદી સ્ત્રીઓ ઉપરનો કર રદ કરવામાં આવે તો તેની દુરબ બધા થાય, અને આ બીજાને એજ હેતુ છે. ઇન્ડિયન ઇન્ડિયન કમિશને તે બાબતમાં તપાસ કરી છે, અને દરખાસ્ત કરવામાં આવેલાં પસાની તેણે કાલામજુ કરી છે.”

[અધુરું.]

વિલાયતની કમીટીની સહત

૩ નાં કર સંબંધમાં

કાંગડની સા. આ. ખી. ■ કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી તા. ૨૭ જાનેવારીએ ક્રિએ મુજબ જમાણા કોલોનીઆતાના પ્રધાન ઉપર કરવામાં આવેલ છે.

“સાહેબ, આપના તા. ૧૪ મી નવેમ્બરના ક્રમજમાં આપે પા ૩ ના કર સંબંધી મુનિયનના પ્રધાનો તરફનો જવાબ બીડ્યો છે. તેના જવાબમાં મેં તા. ૧૫ મી નવેમ્બરે એક ક્રમજ જમાવ્યો છે. આ જાન્યતમાં મારી કમીટીના વિચારો મુનિયન સરકારે આમજી મુકવા માટે, અને એ કર નાણુદ થઈ શકે એમ છે કે નહીં તેની તપાસ કરવા માટેના વડી સરકારના પ્રવાસો સાથે મારી કમીટી આભાર માને છે.

જતાં મુનિયન સરકાર એ ૬ રક કર વાના પચમાં સેવા નથી માનતી તે બાબત મારી કમીટી દિશગીર થાય છે.

એ ક્રમજનો અમલ નિરૂપ રીતે નથી થતો, અને ખાસ કામચલામાં સંબંધ પુરવઠા અમલ કરવામાં આવે છે એવા મુનિયન સરકારના અધિકારવાદો મારી કમીટી તાલુકા થઈ છે.

મારી કમીટીને લાગે છે કે મુનિયન સરકારે પોતાનો અભિપ્રાય ઉતાવળે બાંધેલ છે. કેમકે આ કરથી નિરૂપતા મુજબ છે એ વાસ્તે પુરતા પુરાવાઓ છે. તેવા કેટલાક કામચલાઓ તો ના. વડી સરકાર આમજી રજુ પછી થઈ ચુકેલ છે. વળી કેટલાંકે કારણસર મળ્યા એકે કેસો બહેરમાં આવતા નથી.

૧૯૧૦ ની સાલમાં નાતાલ સાલગિંટ માં જર લીજ હુમેરે કહ્યું હતું કે આ કર હરજીઆત વસુલ કરવામાં આવવાથી કેટલીક કોલોને જનીતિમાં ઉતરવું પડે છે. આ વાતની ના. વડી સરકારને ખબર છે. તે પછી ૧૯૧૦ ના એમેન્ડીંગ એક્ટ અમલમાં આવ્યો. જતાં ગીરમાં દીઆની દલા તો જેવી ને તેવીજ ચાલુ રહી છે. થોડા મહીનાપર બનેલા એક કેસથી ના. વડી સરકારને યાદગાર કર વામાં આવેલ છે. તે કેસમાં એક હીંદી જોરત થોડાં ફળ વેચવાનું કામ કરીને થાંડાં માંડ પોતાનું અને પોતાના જોહેરનું પુરું કરતી હતી. આ જોરત પા. ૩ ને કર થયું પરંતુ સુધી ન જરી શોધ તેટલા માટે તેને પકડીને એક માસની સજા

કરવામાં આવી હતી. એજ પુરી વર્તા પુરતજ ફરીથી તેને પકડીને કારદમાં ખડી કરવામાં આવી હતી. તે વખતે જનાપાસે એક ડાકટર કારદમાં હતો તેણે કેસની બીનાથી દુઃખી થઈ તે બાદ કરના પૈસા કમાવા અશક્ત છે. એવું સરડીરીકેટ આપ્યું, અને સારેજ તે બાદ ફરીવાર સજામાંથી બચી શકી. એટલે કાવધથી માજીસ્ટ્રેટને કર માફ કરવાની એ સજા આપવામાં આવી છે તે સત્તાનો ઉપયોગ ન કરવાને અહીંયાં જોખમો કામચો મળી આવે છે. વળી નાતાલની હીંદી કામમાં એ તો બાબતી વાત થઈ પડી છે કે આ કર નામવાથી ગીરમીટીઆ લોકો જેઓ કામનો એક મોટો ભાગ છે તેમની નીતિમાં બગાડો થાય છે, અને તેઓ લુપ્ત બેગા થાય છે. કેટલાક માણસો એ કરના કારણસર પોતા નાં કુટુંબને તજી દીધે છે, અથવા તો અમથાણીક છાંદમી મુજબ છે. આની અસર તેમનાં ઊંડાં ઉપર કેવી થાય તેનો સહેલથી ખ્યાલ કરી શકાય. એ ઊંડાંઓને ઘીજી રજવણી તો મળતી નથી, જે વાત ૧૯૦૮ માં નાતાલના એન્યુઅલ કમીશને કહ્યું હતું છે.

આ ઉપરાંત વેપાર ઉદ્યોગની જાનત માં તપાસ કરવા નીમાએલ કમીશન આમજી મુકવામાં આવેલ પુરાવાઓ બાબત લાયક છે. નાતાલના ખેડૂતના સંડો આ કમીશન આમજી એવો પુરાવો મુક્યો હતો કે માત્ર ૬ ટકા ગીરમીટીઆ પા. ૩ નો વારસીક કર જરી શકે. ખાકીતામાંથી અરથા જેટલાને ફરીથી ગીરમીટીમાં બેઠા વાને દરજ પાડવામાં આવે છે, અને બીજા અરથાને દેશ પાછા મોકલી દેવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે કામપર કેટલી હાક મારી મુજબ છે, અને ગીરમીટીની સ્થિતિ કેવી છે એ બંને વાતોનો સાંપને વિશેષ ખ્યાલ આવી શકશે.

આ કરથી જે સારીક અને વહેવા રીક ખરાબીઓ પેદા થાય છે તે બાબત એ મુદ્દાએ તોપણ બીજે જે અન્યાય મુજબ છે તેનો ના. વડી સરકારને બરાબર ખ્યાલ થયો હામતો નથી. માણસોને ફરીથી ગીરમીટીમાં બેઠાવું પડે, અથવા તો મનુરી કરીને પાછા મોકલી દેવામાં આવે એવી ફદી, વડી સરકારને નાપસંદ હતી જતાં અથાવવામાં આવે છે, અને વડી સરકાર તે બાબતી જતાં બેસી રહે છે. કુટુંબના પુરવઠા માદ આપવાની રજા થઈ હું કે આવી રીતે જે હીંદીઓને

હિંદુસ્તાન મોકલી દેવામાં આવે છે તેઓ કામ કામ ફેલાવશે કે તેમનાપર વડી સરકારની જોખમદારીથી બને વડી સરકારની સહાયતાથી કહકહતો અન્યાય મુજબ છે.

આવા દુઃખકથક મામલાનો વિચાર કરતાં મારી કમીટીને ધીરજ રહેતી નથી. આ ફદીવડે લોકોને પોતાના રહેઠાણના સ્થળમાંથી હરજીઆત હાંકી કાઢવામાં આવે છે અથવા તો સહાયની મુલાખીમાં રહેવું પડે છે. આવી સ્થિતિ કા માટે કાવચને સાથ રહેવી જોઈએ! બીટીક રાજ્યખંધારણના મુદ્દાઓથી તે વિશ્વ છે.

એટલે મુનિયન સરકારે આ કર સંબંધમાં જે કહ્યું તેથી વડી સરકાર સંતોષ થાતી બેસી રહી શકતી નથી. અને મારી કમીટી વડી સરકારને આમજી પુરવઠા બાબતે છે કે નીતિની ખાતર અને વડી સરકારની જોખમદારીઓની ખાતર મુનીયન સરકારને પોતાનો નિરજુલ ફરી વિચારવા કપાલુ કરવું.”

પહેંચ અને અવલોકન

નીચેનાની પહેંચ અમે આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ :-

“ધી કરેક-૨” આ માર્સીક ખી. એકમાન અકમલ એફેન્ડી તરફથી (બોક્સ ૭૮૪, કરખન) પ્રમદ થવા લાગ્યું છે. તેમાં દીપોલીના કીચકારા કુમથા સંખ્યામાં બહેળી કહીકત પુરી પાડેલી છે. તે ઉપરાંત ગુરમીના નામવર નરના વિગેરે અમુક ફોટાઓ છે. વરસ એકનું લખા અમ લી ૧૦ છે.

“તાજપોથી ગ્રંજ”-આ સચિત અને સુંદર રીતે છાપેલું મોટા કદનાં ૭૦ પૃથ્થ પુસ્તક ‘સરતગોહતાર’ તરફથી પોતાના ૫૦ વરસના કીરક મહોત્સવ પ્રસંગે પ્રકાશને બેઠા આવવામાં આવ્યું છે. તેમાં ના. સહેનશાહ અને તેમના કુટુંબનું જીવન જ્ઞાતિ પ્રસંગ પ્રસંગનાં ચિત્રો સાથે આપેલ છે.

‘સરત ગોહતાર’નું ૧૯૧૨ નું ફેબ્રુઆરી-એમાં અંગ્રેજી તારીખવાર ઉપરાંત હીંદુ અને પારસી તારીખ વાર વિગેરે આપેલ છે.

તા. ૧૬ મી એ જ કાગળમાં આંદોની પાદનો આવ બાઉકના ૨૬૬૬ પેના બેગે હતો.

ઉમરાવના સભામાં હિંદી સવાલ

લોડ એમ્પટીસની હાલ

(સદર)

બેંગલ, તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી

લોડ એમ્પટીસે ઉમરાવની સભામાં દરજીવાલના હિંદીઓ સંબંધી ચર્ચા કરાવી હતી. કેટલાક હિંદીઓના દરજીવાલમાં ફાળવેલ મવાના હક યુનિયન સરકાર તપાસવી હતી ત્યારે પોરચુમીજ સરકારે તેઓને પોતાની હકમાં પરાજી રાખી ડેલાગેઆમેની પરમીટની કુદત પૂરી થતાં તેઓને પાછા હિંદુસ્તાન કાઢવાની ધમકી રાખ્યા વિશે સાંભળવામાં આવ્યું છે તે બાબત લોડ એમ્પટીસે સવાલ પુછ્યો. સમીર વખના બાળકોને તેઓના માબાપ સાથે જતા અટકાવવામાં આવતા હોવા વિશે પણ સવાલ પુછ્યો. વળી એ પણ પુછ્યું કે તે સંબંધમાં યુનિયન સરકાર સાથે કંઈ પત્ર વ્યવહાર થયો છે કે નહીં. એવટ લોડ એમ્પટીસે જણાવ્યું કે હિંદી સવાલ આજ સુધીમાં હજી તે કરતાં અત્યંત અગત્યતા ભરેલો થઈ પડ્યો છે.

મહાનગર કોલોનીયલ પ્રધાન લોડ એમ્પટીસે કહ્યું કે તે વિષે કંઈ સત્તાવાર અગર મહેલ નથી. પણ જો મી. હારકેરને તે બાબતમાં રજુઆત કરવામાં આવશે તો તેઓ પરદેશ ખાતાના પ્રધાન સર એકવરડ સાથે મસલત ચલાવશે.

લોડ એમ્પટીસે જવાબ આપ્યો કે હારકેર પાસે તે સંબંધમાં કંઈ કામગીરી હોય તે તાલુકી ભરેલું છે. આ બાબતને એમ ને એમ રહેવા દેવામાં આવે તે અસહ્યકારક અને નાજીમેદી ભરેલું છે. સ્વરાજ્ય ભાગવતા સંસ્થાનની વચમાં આવશે ન પડી કહીએ એ કહેવું નાખી દેવા જેવું છે. આ સવાલથી હિંદીઓને હકવાલ અને મુસ્લો દેલાય છે તેથી કિલ્લી દરબારની નવી સારી અસર પાવાઈ જાય છે.

લોડ એમ્પટીસેની માન્યતા બતાવી કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કોમો વચ્ચેના સંબંધ સુધરતો જાય છે, અને તે સુધરતો જશે. સોનેરી કાપડા અને ટાઈનલીપ કાપડાવે નો પત્રવ્યવહાર રજુ કરવાનું તેમણે વચન આપ્યું, અને બાર દહ બજાવ્યું કે યુનિયનના પ્રધાનો અગત્યના મુદ્દામાં વડી સરકારને મળવાને કોટીક કરતા નથી.

લોડ એમ્પટીસે

કહ્યું કે એ બાબતનો મુકવાડો અને મુરકેલી સમજવામાં આવતી નથી. ખિટન અને હિંદુસ્તાન હિંદીની ખાતર એ સવાલના નિવેદન માટે નેટલી ચીંતા રાખે છે તેટલીજ દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતર રાખે છે. હિંદીઓની માગણીનું વચન હું મોકલું કરવા નથી માગતો પણ તેની સાથે દક્ષિણ આફ્રિકાની બાલુ સમજવાની જરૂર છે. પુરત અને પશ્ચિમના સુધારાના બુદ્ધિધાનો તે સવાલ છે. હિંદી હરીફાઈની ચર્ચાએતાનું તેણે જ્ઞાન કર્યું, અને જણાવ્યું કે જે પ્રમીસેશન ઉપર જપતો મુકવામાં આવે નહીં તો દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી ગોરા વેપારીઓ નાક પામે. ઉગ્રાકમાં મામે ત્રામ જો ચીના વેપારી ગોરા વેપારીઓની જગ્યા લઈ લેય, તેમ બેંડ સ્ટીટમાં અને રીજન્ટ સ્ટીટમાં જો તેઓ જમવા લાગે તો ઉગ્રીટ પ્રજામત આવે છે તેવો નિષ્પક્ષપાતી અને ત્રાહેત રહે કે નહીં એમ તેમણે સવાલ કર્યો. જો હિંદુસ્તાનમાં જમીન મેળના કાપમાં જતી જાય તો હિંદી સરકાર અને પ્રજા કાપકા ક્યાં વિના રહે નહીં. રાજની બધી પ્રજાને કહેનકાકતના દરેક ભાગમાં એકજ સરખા હક છે એમ કહેવું તે પાસકાર નથી. પાસકાર વાત એ છે કે દરેક ભાગના ખસસ ભાગનો પહેલો ખ્યાલ થયો જોઈએ. ખમીત, દરેક જણ કમલ કરશે કે હિંદુસ્તાનમાં લાંબા લોકોનાં કમ્પાનુને ખ્યાલ પહેલો થયો જોઈએ. તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોની માગણી એ છે કે તેઓના ભાગોનો ખ્યાલ પહેલો થયો જોઈએ. તેઓ ભવિષ્યના પ્રમીસેશન ઉપર જપતો મુકવા અને જોએ તે દેશમાં વસી મુકવા છે તેઓને ન્યાયથી રાખવા પ્રમ્જ રાખે છે. તેમણે મામલાનો ઇતિહાસ કહી બતાવ્યો અને દેખાડી આપ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો પ્રમીસેશનના પ્રમાણથી જાય પામ્યા અને તેથી હિંદીઓની સ્થિતિ કાપકા વડે પુરે પુરી મુકરર કરી. દરજીવાલનું પમલું વિના કમલ નહીં ફરું પણ બહુ કામ ભરેલી સ્થિતિને લઈને હવે જો ઉમરાવની સભા : સમજવું થશે છે નિવેદન પુરેપુરો સંભવિત નવા માટે એક તરફ પણ સમજ અને માનવતા હિંદીઓનાં છે. અને ખીજી તરફ યુનિયન સરકાર છે. એ તે સવાલનો નિવેદન થવા વિનાનો રહે તો હિંદુસ્તાનને નેટલું મુકવાનું છે એક કુલ દક્ષિણ આફ્રિકાને છે.

લોડ એમ્પટીસે

જો કહ્યું કે પ્રમીસેશન કોનફરન્સ આમળ હિંદી સવાલ સપુરણ રીતે મુકવાની પોતે બાકા રાખી હતી. કોનફરન્સમાં થયેલી ચર્ચાનું કંઈ પરિણામ નાબુ નથી એમ ધારવામાં લોડ એમ્પટીસે જરા નિરાશા વાદી દેખાઈ આવે છે. યુનિયનના પ્રધાનોનું વલણ ખાતરી ભરેલું હતું, પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોનાં વલણ વિશે સંદેહ રહે છે. વેપારની હરીફાઈને લીધે અઢાવત અને અણુમનો પેદા થાય તે કરતાં પણ વધુ અઢાવત અને અણુમનો તેઓમાં જોવામાં આવે છે. કેળવાયેલા હિંદીઓ સાથે જે રીતે વરતવામાં આવે છે તે વખેલી નાખવા જેવી છે. કમરની બાબતમાં પણ પડતું બોલી નાખવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાનમાં પ્રમીસેશન વિરુદ્ધ મત ફેલાતો જાય છે તે જ્ઞાનમાં લેવાનું છે. એટલે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વધુ ભરાયો થવામાં ઉત્તેજન થયે તેમ નથી. કેટલીક સરકારોનાં પમલાં મુસ્લો પેદા કર્યા વિના રહેતાં નથી. હિંદીઓના મોર્ગાનીકમાંથી પસાર થવાનો સવાલ ખાસ કરી મુશીબત ભરેલો છે. તે સંબંધમાં ચેરવાજની વરતણકના ખસસ ફાળવા જણવા જોઈએ. ચોકકસ ફરી માલો વિના લોડ એમ્પટીસેને પ્રધાનો પાસે જવાનું મુરકેલ થઈ પડે. નેસક જાહેર જન્યાવનો તથા ધિકકાર ભરેલી વરતણક નો વહેમ આવે તેથી હિંદુસ્તાનમાં તીખી લાગણી પેદા થાયજ. મુસ્લોનીનું કમલ નાબુદ થાય તે જોતાં હું કમ્પ્લુ છું. આટલેથી જો ચર્ચા બંધ થઈ હતી.

ન્યુયોરકના તાર ઉપરથી સદર જણાવે છે કે અમેરીકાના રેનેસી પ્રતમાં લેખની લીધે જાણ જણ સીદીઓ સાથે યુનના આશપ માટે કેસ ચાલતો હતો. ગોરાઓથી કોરટ ચીકાર ભરાઈ ગયો હતો. તેઓ આશપી સીદીઓની જુનાની સાંભળી પોતાનો મીનજ એકદમ ખોઈ બેઠા, અને પશ્ચિમના સુધારાવડે પાપાયેલાં બદ નોમાં જે થોડી મળી અકલ રહી હતી તેને વિદાય કરી, ભર અમેરીકામાં કાવડાને અને જડને બાલુએ મુકી દઈ કમન લીબ આગાપીઓપર સંખ્યાબંધ જોઈ જોના બકારો કરી મુક્યા. જેથી એક આશપીનું તત્તલ મરણ થયું છે, અને બીજા એ કાવલ થયા છે.

ગીરમીટીઆપર ગુજરતો

અમારું જુલમ

હેલો અર્થસુધક હેલો

ગીરમીટીઆ હિંદીઓપર કામ કામ ને જુલમ ગુજરે છે તે સાધારણ રીતે જાહેર આવવા પામતો નથી. છતાં જો ક્યાં ને હેલો જાય છે તેથી ખાતરીપુર વડે જણાવ આવે છે, કે એ વરમ ઉપર અસહ્ય જુલમ ગુજરે છે અને ગીરમીટીની ગુલામીમાં હસાર પડેલાં પ્રાણીઓ તે જુલમો મુજે મોટે સહન કરે છે. આ વાતથી ખાતરી માટે નીચેના જાખવાઓ જણાવવા માનક થઈ પડશે :—

સ. ૧૭ મીએ દરેક કીમીનક કોરડ માં જુલમથી નામની જોરતને કામ જોડવા માટે અને કામપર પાછી ન જવા માટે ખડી કરવામાં આવી હતી. પાંચ વાર તેને કામ જોડવું પડેલ એ પણ તેણે જણાવ્યું. માણસોએ ૪૦ દિવસની સજા કરવાની હોય.

મમત નામના માણસને કામ જોડવા માટે ખડો કરવામાં આવતાં તેણે જણાવ્યું કે તેમની તેના માલીકને ત્યાં કામ કરવા જઈ સહાય એમ નથી. તેને ૫ દિવસની અમલ મજુરીની સજા કરવામાં આવી.

એમ. રામચામી નામના માણસને પણ ઉપર પ્રમાણેના આરોપસર ખડો કરવામાં આવ્યો. તેણે કામપર જવાનું માથે લીધું ત્યારે તેને છુટો કરવામાં આવ્યો.

રાજન નામના હિંદીને કામ જોડવાના આરોપસર ખડો કરવામાં આવતાં તેણે જણાવ્યું કે મારા માલીકના કામ તમે ગીરમીટીમાં જવા કરતાં પાંચ વરસ જેવો જોખમથી પડે છે પણ તેને કું મહેતર પણ કું. ઘુરત માણસોએ ૨૦ દિવસની જેલની સજા કરી હોય.

આરોપીની વરતણકા કરણોમાં ઉપર ના એકે જાખવામાં તપાસ થયેલી જણાવી નથી.

નાતાલ દાખલમાં એક ખજારમાં જણાવવામાં આવે છે કે એક હિંદી રેલવેપર એક ટેકાણે ગીરમીટીમાં કામ કરતો હતો. તેની ગીરમીટી એ ખસમાં પુરી થવાની હતી, તેટલામાં તેણે કામ જોડવું. તે માટે તેને જેલની સજા થઈ. જેલ પુરી

થઈ રહેતાં તેને તેના માલીક પાસે જવા કહેવામાં આવ્યું. 'હાં જવાનું' કામપણ રીતે તેનાથી સહન થાય તેમ નહોતું. તેથી તેણે ગીરમીટીમાં જવાની નાપાકી. ફરીથી તેને જેલમાં તાખવામાં આવ્યો. ફરીથી જેલમાંથી છુટ્યા પછી પણ તેણે ગીરમીટીમાં જવાની નાપાકી, એટલે વળી જેલમાં તાખવામાં આવ્યો. આ પ્રમાણે ફરી ફરીને આ માણસે ગીરમીટીની ગુલામી કરતાં જેલને પસંદ કરી છે. તા. ૬ મીએ તેને ૪૦ દિવસની વધુ જેલ મળી છે.

આ માણસને તેની સ્થિતિ જાણવામાં પછી નાખીર દરિયાકાંઠેથી જોઈએ પણ તે જાહેર આવેલી જણાવી નથી.

કોમરલીમાં પ્રોટેસ્ટ મીંગ

જવા ઇમીગ્રેશન બીલ સંબંધમાં

[ઇ. એ. માટે ખાસ રિપોર્ટ]

ઇમીગ્રેશન બીલ સામે પોતાને વિરોધ જાહેર કરવા કોમરલી અને મેન્ડુક હિંદના હિંદીઓની એમી સાસ પીટીંગ તા. ૧૧-૨-૧૨ ને સવારે મળી હતી. હાજરીની સંખ્યા ઠીક હતી, છતાં ઠીક ગીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે આવી સારવજનીક બાબતમાં કેટલા હિંદી બાકા જો મેદરહાર રહ્યા છે. હાજર રહેલાઓ ને ઉત્સાહ સારો હતો. સર્વાનુમતે હિંદી જન પોલીટીકલ એસોસિએશનના પ્રેસીડેન્ટ મી. વી. સામીને પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. તેમજ મી. મહમ્મદ કરીફ (પ્રેસીડેન્ટ જાહેરાત જાણુમન કલ્યાણ) તથા મી. વેદીઆમ પીલેલે સેક્રેટરી નીચવામાં આવ્યા હતા. ગીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં પ્રમુખે ઇમીગ્રેશન બીલની વાંધા પાટી બાબતે સારી રીતે વિવેચન કર્યું. મી. વેદીઆમ પીલેલે તામીલમાં ને મી. મહમ્મદ કરીફે હિંદુ સ્તાવીમાં બીલની વાંધા પાટી કલમો અમલવી હતી. ટરાંસવાલ જણાવે તેમજ લેખર પાર્ટીએ કરેલા પ્રોટેસ્ટના રીપોર્ટ વાંચી સંજાળાવા હતા. એથી હાજરીના ઉપર પછીજ અસર થઈ હતી. ને પછી પ્રમુખની સુચનાથી પાંચ ઠરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

પહેલો ઠરાવ આખા બીલની સામે થવાનો થી. અમલમાં આવે રજૂ કર્યો હતો. બેને મી. ડી. નારાયણ સામીએ ટોળી

આપ્યો હતો. તથા મી. અમલુદ્ધ હાલીમે વધુ ટોળા આવતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

બીજો ઠરાવ. એન્યુએશન ટેરફની બાબતમાં ઇમીગ્રેશન ઓફીસરને આવેલી સ્વતંત્ર સત્તા સામે અને તેના કનલેક્શમાં પણ અમલ કરવાના કામ સામે વિરોધ જાહેર કરનારો મી. વી. જી પીલેલે રજૂ કર્યો હતો. બેને મી. કાજી અમલુદ્ધ રહીમે ટોળા આપ્યો હતો, અને સેખ હસન મોદલેકર તરફથી વધુ ટોળા મળતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

ત્રીજો ઠરાવ. હાજર રહીશના જોરત બચમાં સંબંધમાં ઇમીગ્રેશન ઓફીસરને મળેલી સત્તા સામે વિરોધ જાહેર કરનારો મી. મહમ્મદ કરીફે રજૂ કર્યો હતો. તેને મી. વી. જી. પીલેલે ટોળા આપ્યો હતો, અને મી. પી. ગોવલ તરફથી વધુ ટોળા મળતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

ચોથો ઠરાવ. આફ્રિકા ઉડનાર હાજર રહીશને મુદતની પાસ બાંધવા સામે વિરોધ જાહેર કરનારો મી. મી. એમ. મી.એ રજૂ કર્યો બેને મી. હસનમીઆ સરશેકરે ટોળા આપ્યો હતો. અને મી. સી. પી. નાયક તરફથી વધુ ટોળા મળતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

પાંચમો ઠરાવ. ઉપરના અમલ ઠરાવો ની નકલ કોમરલી તથા મેન્ડુક-મીડી-કનલ મેન્ડુક ઉપર તથા જનરલ સ્પેસલ ઉપર મોકલવાની સત્તા પ્રમુખ તથા સેક્રેટરીને આપનારો મી. કાજી અમલુદ્ધે રજૂ કર્યો હતો. તેને મી. વાસુદેવ પરીજાની તથા મી. બી. દેસાઇ તરફથી ટોળા મળતાં સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

પછી મી. વી. જી. પીલે તથા મી. વેદીઆમ પીલેલે સાકલ આફ્રિકાના હિંદી ની અનુદરશ બાબતમાં આજવી અર્થનો વિષય રજૂ કર્યો હતો. એથી બોલો ઉપર સારી અસર થઈ હતી, ને એવી જાન રૂન-ક ને સહ થાય તો તેમાં હિંદવલી વાસી હિંદીઓએ બનતી મજૂરી બાબતે પોતાને ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો. ગીટીંગ ખલાસ થતાં પહેલાં એક બનેલા બનાવ માટે હિંદીગીરી સાથે જણવું પડે છે કે કેટલાક કામજો પોતાના વધુ સ્વેચ્છી બાકાઓના ખાતર પોતાનો મત નહીં જોજવાનું સાદસ કરે છે તે જોખમ નથી. જાહેર ગીટીંગમાં મોટા બાકાઓએ પોતાના વધુ સ્વેચ્છી બાકાઓના હિંદી જુઆવવાનું પગલું બરવું ને તેમને ધરમ નથી. અમલ છે કે અવિષ્કમાં સરવ કામ પોતાની દરજ બાબતે.

મીસીસ જસાતનો કેસ

સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો

મી. જસાતની પહેલી જોરત બાઇ ફાતમાનો દરજિવાલમાં દાખલ થવાનો હક બારબરદનના માછીએટ કાઢી નાખવાથી દરજિવાલની સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ લઇ જવામાં આવી હતી. બરબરદ વતી મી. એચોરવરકી હાજર મએલ. સર કોર વતી એટોરની જનરલ મી. એલસે હતા.

મી. જસાતની વેલ્ફેરે ચુકાદો આપતાં કહ્યું કે બરબરદ બાઇબર દરજિવાલમાં કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરવા વગર દાખલ થવાનો અને એ રીતે ૧૯૦૭ ના કાયદાને અંગ કરવાનો ખાસ છે. બચાવ એવો કરવામાં આવે છે કે તે બાઇ મુલાલીમ મદમદ જસાતની જોરત છે, અને મુલાલીમ અને કાયદેસર રજીસ્ટર થએલ છે અને તેથી પ્રોહીબીટેડ છમીન્ટ નથી. જોરતને દાખલ કરવાનો કોર્ટનો આદેશ હરમાઇલજના કેસમાં મુલ સાલ જુન મહીનામાં મારી પાસે ચુકાદા માટે લાવવામાં આવ્યો હતો. ત્યારે સર કોર તરફથી એવા ચુકાદાની માગણી કરવામાં આવી હતી કે હાઇ મુસલમાન પોતાની જોરતને દાખલ કરવા હકદાર નથી, અને જે ખ્રિસ્તી સિવાયની બીજી રહી પ્રમાણે પરચેલ હોય, એટલે કે જે ને એક કરતાં વધારે જોરતો હોય તે પોતાની એક પણ જોરતને દાખલ કરી શકે નહીં, કેમકે તેથી જોરતોને 'જોરતો' નક્કી સ્થાય નહીં. આવો સંકેતો અરથ કરી શકાય છે કે નહીં તેનો નિરણય તે વખતે મારે કરવાનો હતો. "જોરત" શબ્દનો એવો સંકેતો અરથ કરવા તે વખતે હું તક્યાર નહોતો, અને મને જાણ્યું કે તે શબ્દનો વધારે ઉદાર અરથ કરવો તે હકાપચુ જાણ્યું છે. બીજી તરફ એવી માગણી કરવામાં આવી કે "જોરત" શબ્દમાં "જોરતો" એવો બહુવચનવાળો અરથ સમાઇ જાય છે અને તેથી મુસલમાનને એક કરતાં વધારે જોરતો દાખલ કરવાનો હક મળવો એક એ. તે હાઇ ઉપર વિચાર કરતાં મને એમ જાણ્યું કે કાયદાનો અરથ એવો નથી; મુસલમાન તેની એક જોરતને જાણે જાતી રહે, પણ તે તેની એક કરતાં વધારે જોરતોને જાણી શકે એમ હું જાણતો નથી તેથી તે કેસમાં એવો કાયદ

આપ્યો કે મુસલમાન તેની એક જોરત ને લાવવા હકદાર છે. તે હાવમાં એમ નહોતું કહ્યું કે તે તેની "પહેલી" જોરતને જાણી શકે; કેમકે મુસલમાનની જોરતોનો પહેલી, બીજી, કે ત્રીજોનો તક્યાર વત આપણે મજબૂત નથી; ખ્રિસ્તી રહી પ્રમાણે તેઓમાંથી એક "જોરત" મજબૂત નહીં. મુસલમાન એક જોરત પરચેલ હોય તેથી બીજી જોરતો પરચે તે અધુરી જોરતો મજબૂત એવું હોય નહીં. પણ એ તે એક જોરતને દાખલ કરવાનું પસંદ કરે તો, જ્યાં સુધી તે બાઇ તેની જોરત તરીકે હોય ત્યાં સુધી તે બીજી જોરતોને દાખલ કરી શકે નહીં, જસાતની જોરત રસુલ આ મુલકમાં છે. રસુલ દરજિવાલમાં છે તથા બીજી જોરત હોઈ માં હતી એમ તેણે જણાવ્યું છે. હવે તે કહે છે કે રસુલ તેને છોડી નાતાલમાં નાહી થઇ છે, અને તેનો હરાદો તેની આગલી જોરત ફાતમાને દાખલ કરવાનો છે. જસાત એમ નથી કહેતો કે રસુલ હવે તેની જોરત નથી, પણ ઉલટાનો એમ કહે છે કે હવે રસુલ પણ તેની જોરત છે. એટલે અરથ એમ થયો કે રસુલ તેની જોરત રહે એજ તે પસંદ કરે છે. બરબરદ વતી મી. એચોરવરકી એવી દલીલ કરે છે કે જસાતે રસુલને પસંદ કરી છે એવો અરથ કરવાની જરૂર નથી, કેમકે મજબૂર કાયદો પાસ થયા પહેલાંની રસુલ જાહી હતી. કોર્ટે કહ્યું કે આ દલીલ વજન વગર ની છે; કેમકે જસાત રસુલને જોરત તરીકે રાખવા માથે તોજ રસુલ, એ કાયદો પસાર થયા પછી, આ મુલકમાં રહી શકે. જસાતે રસુલથી છુટા છેડા કરેલા નથી. કાયદાવારે રસુલને નાતાલમાંથી જસાત પાછી ખેલાવી શકે. ફાતમા આ મુલકમાં રહેવા કહી હકદાર નહોતી. તેથી બારબરદનના માછીએટનો ચુકાદો વાજબી છે કે જસાત રસુલને જાણે રાખવા હકદાર છે, નહીં કે ફાતમા ને; તથા ફાતમા તેની જોરત છે એમ ખત્યારે કહેવું તે કવખતનું છે. તેથી અપીલ કાઢી નાખવામાં આવે છે.

સરકારીયર પહેરેટ્ટના તારો

મી. કામલીઆએ એસોસીએશન વચ્ચે થી નીચે મુજબ તાર મુક્તી પ્રધાનપર કર્યો હતો:—

"બારબરદનના મી. મુલાલીમ જસાતની જોરત એજની કાઢી કાયદા મુજબ થયેલી છે તેનો દરજિવાલમાં દાખલ થવા

નો હક બારબરદનના માછીએટ કાઢી નાખ્યો હતો તેની સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ લઇ જવામાં આવી હતી તેનો ચુકાદો હમણાજ દિલ્લીની સામે જાણ્યો. સુપ્રીમ કોર્ટે અપીલ કાઢી નાખતાં એવું કારણ આપ્યું કે મી. મુલાલીમ જસાત બીજી જોરતને (જે આ પ્રાંતમાં કોમી કાયદા થઇ ચુકેલ છે) મુસલમાની કાયદા પ્રમાણે પરચેલ હોવાથી તેની પહેલી જોરત દાખલ થવાનો હાલો કદી શકે નહીં. ના. પ્રધાનના મુલ સાલના ૧૯મી જુલાઈના કાયદાપર બરસો રાખી જામે એવી આજ્ઞા રાખી હતી કે પહેલી જોરતોના હક કોર્ટમાં કમુલ રહેશે, અને આજ્ઞા માનીને એસોસીએશને ના. પ્રધાનને વધુ તરફી આપેલ નહીં. પણ કોર્ટના ઉપર જણાવેલ મુલકને લીધે એસોસીએશન માનપુરવક આમલ કરે છે કે ના. પ્રધાન વચ્ચે પડશે, અને મી. જસાતને ફેરપાર થતાં અટકાવશે."

નીચે મુજબનો તાર કમીડીઆ પ્રજા લામીક સોસાયટી વતી મુલામ સાહેબ તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો:—

"ના. પ્રધાનપર જિ. ઇ. એસોસીએશને મોકલેલો તાર આ સોસાયટીએ વાંચ્યો છે. તેમાંની અરજ કરવામાં આ સોસાયટી સામેલ થાય છે, અને વધુમાં માનપુરવક જણાવે છે કે જે માથેલી રાહત આપવામાં નહીં આવે તો મુસલમાન કેમમાં બારે અજબગાટ થશે. કેમ કે તેથી તેમની દીની માગણી સખત રીતે કુખારી. આ એસોસીએશનના નમ્ર મન પ્રમાણે મુસલમાનોમાં એક કરતાં વધારે જોરતો કરવાનો રીવાજ છે તે માન્ય રાખીને અમલ કરવા વગર છુટકો નથી. એજાવટી માનપુરવક બરસો રાખે છે કે કાયદામાં આ સંબંધી બે ખાલી છે તે દુર કરવામાં આવશે, અને એ રીતે જામ ને બીતામાંથી મુક્ત કરશે."

મારિસનરમાં કેળવણી સંબંધી બે દીવસલ દિવાલવામાં આવેલી છે તે માટે ઉદ્ધરાજ કરવા મારિસનરમ, નેડીય કાય, લેડીસપીથ, એરડીમરટ, કંડી, કેન હોહર, વિગેરે ઠેકાણાના ડેલીમેટો ડરમન આવેલ જેમના માનમાં તા. ૧૭ મીએ રાવે મી. કાવુક મદમદને ત્યાં બીજાની આવવામાં આવી હતી. મી. હરમાઇલ કાંદેજ હાઇ મુલાને ત્યાં તથા મી. હુસેન કાસમને ત્યાં પણ ઉપરના ડેલીમેટો ના માનમાં આવ્યાને જસો કરવામાં આવ્યો હતો.

મો. સોરાબજી શાપુરજી અંક જનીઆનું આવામન

સલામતી મો. સોરાબજી હરી ખરે સમય સાધી જરાબર પાયા પ્રમાણે આવી પહોંચ્યા છે. તેઓ સ્ટીમર અમસ્લોડી માં કલકત્તાના ઉપડેલા જનીવારને સવારે કરબન આવી પહોંચ્યા. મો. રસ્તમજી તથા બીજા કેટલાક મિત્રો તેમને લેવા બંદરપર ગયા હતા. બપોરથી મો. રસ્તમજી ને ત્યાં આવી મી. સોરાબજીએ જિતારે કર્યો હતો. બધાએ જાણેલાનો વિચાર એ કિવચના તેમની મુલાકાત લીધી સર્જરે મી. રાવુડ મહમદને ત્યાં એક જગસો હતો, જેમાં મી. સોરાબજીને ખાસ આમ નજી કરીને બેસાવવાની તક મેવામાં આવી હતી. આ પ્રસંગે મી. સોરાબજી એ હાથમાં પેતાને મળેલા અનુભવનું જ્ઞાન કર્યું હતું. સત્યામહની લડતને હાથમાં જે આખરણ ચાલતા અને માન મેળવેલ છે તેનું વરણન સાંભળી જલસા માં હાજર થએલાઓ સહુ ખુશી થયા હતા.

મી. સોરાબજી વધુ વખત અત્રે ન રોકતાં સોમવારે સાંજની ચાલીમાં ટર્સિસ પાસ માટે ઉપડી ગયા છે. તેમને વળી વધુ મી. રાવુડ મહમદ, મી. રસ્તમજી, મી. હાદા જોશમાન, મી. ઉમર હાજી આમદ જબેરી, તથા મી. હસ્માઇલ જોર વિચેરે સાહેબો સ્ટેક્કને હાજર થયા હતા.

મી. સોરાબજી સારી તાંદુરસ્તીમાં જણાતા હતા, અને પોતે જેને મળી રહ્યા વળી છે તે ઉપર હરીથી વખતસર આવી પહોંચવા માટે પ્રસન્ન થતા હતા. જમણામાં તથા બીજે પહેલે ઠેકાણે તેમણે પેતાની હાંની ખુસ હરી દરખાન સહર કરી હતી. તે દરેક ઠેકાણે એને ખાસ કરીને કલકત્તામાં સત્યામહીઓ માટે—દેહને માટે કરતે વહેને જેલ જના સુએ માટે—આપાર માન અને પ્રેમની અમળી ઉપાધ રહી છે એમ તેમનું કહેવું છે. કલકત્તામાં પશુએક નામીયા અણસોના મોટેથી આ વાતની તેમને ખાતરી છે. અને મોરિસમાં તેમને આ ખાતરનો પુરતો પુરાવો મળેલો. તેઓ વધુમાં જણાવે છે કે મોરિસમાં માછપણ સવાલની ચર્ચા કરતાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદી સવાલની ચર્ચા વખતે ખાસ ઉત્સાહ અને ઉમ્મર મેવામાં આવ્યો હતો. મી. મેક્કને જે હરબની મરજન

થી વધાવી લેવામાં આવેલ તે વખતને દેખાવ પાદમરજ હતો અને તે દેખાવને દક્ષિણ આફ્રિકાના લાનારાઓ તરફના સલામતોના પ્રેમના એક પુરાવા તરીકે તેઓ માને છે.

જોહાન્નમરજમાં

મી. સોરાબજી મંજળવારે રાત્રે પહોંચ્યા. પારક સ્ટેક્કને તેમને લેવા માટે મેસરસ કાછલીઆ, હમાય સાહેબ, વાળ બાક મદ કરોડીઆ, બીખજી, હસ્માઇલ મેઇ મલ, થંબી નાઇકુ, એન. એ. હામા, પી. કે. નાઇકુ, મ. મેરલા, પ્રામજી દેસાઇ, મેદ, તથા મીસ સ્લેડીન હાજર થયાં હતાં, અને મી. સોરાબજીને આતુરતાથી વધાવી લીધા હતા.

જોહાના રજીએશનનો હક

સુપ્રીમ કેસરનો વિરુદ્ધ મુકદ્દા

લાલા નામના જોહાના કેસ સંબંધ માં બારબરનના માજરમેટે વિરુદ્ધ મુકદ્દો આપવાથી કેસની અપીલ સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઇ જવામાં આવી હતી.

મી. જસ્ટીસ વેસલે મુકદ્દો આપતાં એવું જણાવ્યું કે અરજદાર જોહાનાની ઉમર ૧૬ વરસથી ઓછી છે એમાં શક નથી. પણ એ તે હકદાર રહીકનો જોહા ન હોય તો તેને અહીં દાખલ થવા શક નથી. સરકાર પાસે જોહાના આપનું એક સરટીફિકેટ છે, અને તેને આધારે જોહાનો બાપ હાલ જે કહે છે તે માનવા સરકાર તકવાર નથી. માજી એટે જોહાના આપની અને બીજા કેટલાકની જુવાનીઓ સાંભળી છે, પણ તે સાંભળવા છતાં તેનો સ્વીકાર કરવા તે તકવાર નથી તે કહે છે કે આ જોહા તે જોરબન દુલાનો નામો લાલ છે એમ તેને સંતોષ થતો નથી. હાંફુસ્તાનના એક ડીસ્ટ્રીક્ટ કમીશનરના સરટીફિકેટને પુરાવા માટે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. એ હાંફુસ્તાનમાં જન્મની નોંધ થતી હોય તો અત્રે એ સરટીફિકેટને અમલમાં આણીએ. પણ ડીસ્ટ્રીક્ટ કમીશનર જાતે અરજદારને જોરબનના મેકરા તરીકે જાણતો હોય એમ દલીલ કરવામાં આવી છે, તે માનવું પણ પડ્યું છે ડીસ્ટ્રીક્ટ કમીશનર પોતે જોહાને અને તેના બાપ ને નહીં જોહાને. હેમ, પણ તેના

અમલદારની માહિતી કે સલાહ પ્રમાણે કર્યું હતો. આવી જાનના સરટીફિકેટ પર કું જરાબજી આપાર રાખી શકતો નથી. હવે સામો તરફથી રજીએશન સરટીફિકેટમાં જોહાની ઉમર સંબંધમાં જુલ થઇ છે. દુલાનીઆની જુલ થઇ છે એ પુરવાર કરવાને તેની બાપથી કે નાલા થઈ સંબંધમાં કાંઈ કહેવામાં આવ્યું નથી. તેથી દુલાની એ જુલ હરી છે એ બતાવને કું વખતદાર મથતો નથી. તેથી કું એવા નિરણયપર આવુ કું કે ૧૯૦૮ માં જોરબને તેના જોહાનોની સંખ્યા અને ઉમર જરાબર જાણી હતી. કું રજીએશન સરટીફિકેટને વધારે અમલમાં આવુ કું. તેમાં જુલ થઇ છે એ વો સંતોષ મને થતો નથી. સરટીફિકેટ કાઢવાને ચાર વરસ થયાં છે તે દરમ્યાન ઉપર સળધી કહેવાતી જુલ સુધારવામાં આવી નથી. તેથી દેખીતું છે કે આ અરજદાર તે સરટીફિકેટમાં કહેલ લાલે નથી. આ લાલાની ઉમર ૧૬ વરસની છે; ત્યારે રજીએશનમાં કહેલ લાલાની ઉમર ૧૬ વરસની જોહામાં ઓછી હોવી એમ એ. આથી અપીલ કાઢી નાખવામ આવે છે.

મંજળવારે બપેરે વધુ ઉપર પાંચ મનીટે જબરા ધરતીકપના અર્થિકા કર જનના દરેક ભાગમાં જણાવા હતા, જે લગભગ ૪૫ સેકન્ડ સુધી રહ્યા હતા પોર્ટપર, સહેરમાં, તેમજ બીરીયા ઉપર એક સરખીજ રીતે આ અર્થિકા મહુમ પડ્યા હતા. ઉપલા મળેલા ઉપર કામ કરનારાઓએ તેમનો અનુભવ વરણવેલો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે વેસ્ટ એટમાં એક મહાનપર લખવાનું કામ કરનારને ટેબલ ઉપર વળી જવું અને પછી પોતાની જગાએ આવવું લામ્બુ, કેટલાક માણસો ઉપલા મળેલા ઉપરથી એકદમ નીચે ઠોઠી ગમેલા. સરકારી વેલકાળા (ઓબ્જરવેટરી) નો અમલદાર જણાવે છે કે આવા અર્થિકા કરબન માં ૧૫ થી ૨૦ વરસ થયાં કહી જણાવા નથી. આ જ અર્થિકા ટર્સિસવાલ કેપ તથા ફોરેટમાં પણ લાલેલા છે. ફી સ્ટેટમાં પણ ઠેકાણે મોઠા મળેલો જોહી રસ્તાપર ઠોઠી થયા હતા. કેટલેક ઠેકાણે હાંવાલોમાં ફાટ પડી છે, અને મળેલને બીજા હાલ થઇ છે. બ્લોમફોર્ડનીનમ્ એક મહાનની હાંવાલોમાં ૨૦૦ ફીટની ઉંચાઇ સુધી ફાટ પડેલી છે, અને જાપરા જોસર આકાશ દેખાય છે.

એક હીંદુ મુસલમાન મેળાવડો

(અમારા અનુરૂપની તરફથી)

એકાદશ્યરત્રય,

ધી મુનાહટેડ હીંદુ એસોસીએશન તરફથી તા. ૧૭મી ફેબ્રુઆરીને સનીવાર ના રોજ સાંજના ૮-૩૦ વાગે એક મેળાવડો મી. હાવુડ મહમદના પુત્ર મી. ફુસેન મીવાના માનમાં કરવામાં આવ્યો હતો. એસોસીએશન તરફથી જાણીતા મુસલમાન તથા હીંદુનેાને આમંત્રણ કરવામાં આવ્યાં હતા. હાજર રહેલાઓમાં મેસરસ કાઝલીઆ, મુખામ સાહેબ, અસવાત, ફેનસી, અહમદ મીવા, તથા હબીબ મોટશુ તેમજ હીંદુઓમાં મેસરસ મોમલ કાનજી, દુલ્લખભાઈ કમ્પાજી, અમુલાઈ કુવરજી, મોગરજી, બીખુભાઈ, શેલન, જીવજી પ્રેમજી, હીરાભાઈ કુવરજી, અંકુભાઈ મુલાયમભાઈ, દુલ્લખ વીંગ, વલ્લભભાઈ મીજાભાઈ, મુલાયમભાઈ, પ્રાજી અંકુભાઈ, પી. કે. નાઇકુ તેમજ બીજા મહેસૂલો હતા. મી. રીય તથા તેમના સ્ત્રી મી. હેરોલ્ડ પણ ખાસ આવ્યા હતા. ૮૧૧ વાગે બધા મહેસૂલો હાજર થયા કે દુધ મેવો વિગેરે સરવને આપવામાં આવ્યાં.

મી. મોગરજીની દરખાસ્તથી મી. મોમલ કાનજીને પ્રમુખની પુરતી આપવામાં આવી. પ્રમુખે કુંકમાં આ મેળાવડો આ મટે કરવામાં આવ્યો તે સરવને સમજાવતાં કહ્યું કે મી. હાઈડ મહમદ એ હીંદુ તેમજ મુસલમાન કોમના આગેવાન છે, અને તેમના પુત્ર મી. ફુસેન એક સારી ફેજવણી પામેલા ઉત્સાહી જવાન છે. મી. હાવુડ મહમદ સાથે મારે લાંબા વખત થમાં પીછાન છે અને મી. ફુસેનને કું જાણવણી આપી છે. એમનામાં અનેક સહમતી છે, વગેરે વિવેચન કરી પ્રમુખે બીજા બોલનારાઓને બોલવા સુચના કરી હતી.

મેસરસ શેલન, મોગરજી, અંકુભાઈ, બીખુભાઈ દુલ્લખભાઈ, મુલાયમભાઈ, પ્રાજી તથા મેસરસ કાઝલીઆ મુખામ સાહેબ ફેનસી, અસવાત, તેમજ મી. રીય વગેરે એ મી. ફુસેન મીવા તેમજ તેમના પિતા કુનાં બારે વખાણ કર્યાં. દરેક બોલનારાઓએ હીંદુ અને મુસલમાન વચ્ચે હમેશાં એકસાથે રહે તે આપણા દેશની જલ્લી ઉનાતિ માટે જોડાવું. મી. મોગરજીએ મી. હાવુડ મહમદની સેવાને

વખાણ કરતાં કહ્યું હવે કે હાવુડ શહેર સરવામહની લડતમાં સરઆતમાં જાન લઈ હીંદુ અને મુસલમાન પર મહાન ઉપકાર કર્યો હતો. તેનો બદલો વાળવા મા તો વહીવટીત માન તેમને આપવા તે એ અમારી વચ્ચે હાજર નહોતા પરંતુ આજે તેમના સુપુત્ર અમારી વચ્ચે આવ્યા છે તો તેમને આજે અમે માન આપી માન લઈએ છીએ. મી. મોગરજીએ મી. ફુસેનમીવાને ખાસ આમદ કરી કહ્યું કે અમે હીંદુઓ તરફથી તમારા બાવાજીને ખાસ આમદ કરીને કહેજે કે તમારી કોમી સેવાઓ અત્રેના હીંદુઓ જુલી જર્મ કહે તેમ નથી તમે જાતે મુસલમાન હોય અમારા લગમ સંબંધી સરકાર સાથે કંઈ અટપટ થાય તો તેમાં તમે જાતી બેદ તેમજ દરમ બેદ જુલી જઈ અમારી સાથે થઈ જાઓ છો. તમારી આ સેવાઓની કદર અમે ખરા અતઃકરણથી જુઝોએ છીએ. મી. ફુસેન મીવાને પોતાના પીતાજીનો હાથમે સેવા બસમથ કરી હતી તેમજ તેઓ વિશ્વાસત જઈ ગેતે પોતાનો ખારીસ્ટરને અબ્બાસ પુરો કરી જાતે આવી કોમની સેવા બજાવ એમ દરેક બોલનારાઓએ ઇત્કયુ કહ્યું. મી. રીયે પણ કુંકમાં કહ્યું કે મી. ફુસેન એ મારા પુત્ર બારે છે. વિશ્વાસતમાં એ મારી સાથેજ રહેલ, એટલે એના વિષે કું તમને વધુ કહીશ. મ. ફુસેનના ઉપર તમે હીંદુ તેમજ મુસલમાને બાદલો બધો ખાર રાખો છો તે, તે સરસ કપડાં પહેરે છે, પોતે સ્વચ્છ રહે છે તેમજ સુદર છે એટલા કાદ નથી, પરંતુ તમે એને માહો છો, તે એની (દરેકટર) વરતણને લીધે, એના સહમતીને લીધે, માહો છો. એના માળાપની ઉત્તમ વદ્યને લીધે એમના ઉત્તમ ગુણો રહેલા છે. ઉત્તરાંઆ સારા ના નળાં નીકળે તેનો અપાર માળાપ ઉપરજ છે. મારે દરેક માળાપેએ પોતાના ઉત્તરાંઓને ઉત્તમ મદુઓ બનાવવા પોતાની રહેણી ઉચ્ચ રાખવી જોઈએ. મી. પી. કે. નાઇકુએ કહ્યું કે હીંદુ અને મુસલમાનો વચ્ચે સંપ રહેવો જોઈએ એમ આપણે કહીએ છીએ, પરંતુ તે પ્રમાણે હમેશાં વરતતા નથી તો તે પ્રમાણે વરતવા ખાસ જરૂર છે.

મી. કાઝલીઆ: વીગેરેએ યટપુ વિદે અવ કર્યા બાદ મી. ફુસેનમીવા બોલ્યા કે તમે અને આટલું બધું માન આપી આજે અમે અરે સરમાઈ લીધે છે. આ

માનને લાખ કું ન હતો. આજના મેળાવડાથી અને બરેખર વણીજ અસર થઈ છે. મારી ઉવડની એજ જાણી લાપા છે કે આપણે હીંદુ તથા મુસલમાન બંને એકત્ર થઈ આપણી પરિવ માત્ર જુમિની સેવા કરીએ. કું મારો અબ્બાસ આમળ વધારી હીંદી કોમની સેવા કરે એજ અને ઉમેદ છે, કું કું કું કે ધરમમાં હીંદુઓએ હીંદુ રહેવું, મુસલમાનોએ મુસલમાન રહેવું, અને ખારતી એજ ખારતી રહેવું, પરંતુ આપણી મતજુમિની સેવા કરવાનો સમય આવે ખારે આપણે બધાએ હીંદી થઈ જવું. વીગેરે વીવેચન કરી રાત્રે અમલમ સામ દેશ વાગે મેળાવડો વિસરજન થયો હતો. મી. અમુલાઈએ પોતાનો રમ ખાલી કરી ખાસ સજ્જાર્યો હતો. તેમજ મેસરસ મોગરજી, બીખુભાઈ તથા મોમલકાએ મેળાવડાને ફોલમદ ઉતારવા પછી મહેનત લીધી હતી.

દરાંસવાલમાં રેલવેની તકલીફ

એસોસીએશનનું લખાણ

તા. ૧૭મી ફેબ્રુઆરીએ મી. કાઝલીઆએ નીચે મુજબ કામજ બનરસ મેનેજરપર લખ્યો છે:—

"તા. ૧૭મીએ ૧-૬ની જાડીમાં બીજા ફેટલાક હોંડી ઉતાર્યો સાથે કુમરસદારપ થી ફેટલાકબરમ સુધીની કું મુસાફરી કરતો હતો. કનડક્ટરે ૬ ઉતાર્યોને દખલ કરી બીજા મેનેજરને બકોત માર્યો. તેમને એક ને મીંજ એક માલુસ સાથે ન બચડામે હોત તો તેને બહુ મંજીર પ્રકારની મળ થાત કનડક્ટરની આ વરતણ મલત તોછડી હતી. મારી સાથેના ઉતાર્યોને લાગે છે કે ઉપર જનાવેલી વરતણની આપને ખાતરી થાય તો તેને કપડાં કરતાં વિશેષ સંભળવી જોઈએ."

અરવરતાનમાં વચનનો એક દેશી રાજા પમામીયાના જેની પડતી વરતી એ હમથાં કહુલ રાજેસ તેને કમેજુલસ દેલીઆની નામના બીજા આરણ રાજા સાથે લડાઈ થઈ હતી, જેમાં ઇમામીઆ વાને નાશીને સનાના કીલ્લામાં આક્રોશ પેરના જરૂર પડી હતી. આ કીલ્લામનિ હારે મેળો સળગાવી નાખવામાં આવ્યાં મી. ૧૦. માલુસે નાં ચરજી નીખ્યાં હો

પરચુરણ

બેહા-સળવરની મી. ખુશાલભાઈ જુલા ભાઈ અમલની કુ. વાળા મી. રધાભાઈ જુલાભાઈ, તથા મી. પરચુરણ પરસોતમ દેવ જવા માટે ડરબન આવતા શીનીકસ ની ખુશાલભાઈ આળ્યા દતા. તેમણે ઉપરની કુપની તરફથી એક ગ્રીની બચેની છકિ બન ઓપિનીબનની લાઇબેરીને બેઠ આપી હતી, જે આશાર સાથે સ્વીકારવા માં આવે છે.

બેહા-સળવરના મી. નરેશભાઈ અમલ ભાઈ પટેલ વાંઝવાળા સ્વદેશ જવા માટે ડરબન આવતા શીનીકસની ખુશાલભાઈ આળ્યા. તેમણે "છકિબન ઓપિનીબન" લાઇબેરીને યી. ૧૦/૬ બેઠ આપી છે જે આશાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

તુડસ્ટોક્ષી અમલે યી. ૧૭/-નો પોસ્ટ લ ઓરડર મળેલ છે જેમાં મોકલનાર મધ્યીયુ નામ નથી આ નામ કામ મોકલ વાથી અમે તે બરાબર જાહેર પાડી શકશું.

બેહા-સળવરની એક લખનાર જણાવે છે કે:—મી. હુસેન કાકેદ, મી. હસ માઇલ મહમદ પારખ (ડરબનવાળા) મી. હસમ મહમદ કાજી (વેરલમ) તથા મી. હસમાઇલ હસે ભાઇભાઈ (માદામારકરવાળા) ના માનમાં અરેના મી. મહમદ સાલુજી તરફથી એક આજ્ઞાનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. મી. જાળાનો ઉપરાંત ૧૦૦થી ૧૨૫ બીબ મહરબો પશુ આમંત્રણથી હાજર થયા હતા. સમવાનુસાર બાપણો થયા હતા. મી. મહમદ સાલુજીએ ટાકેન ની મરજીદના સમાર કામ માટે બે બીની આપવાનું જાહેર કર્યા પછી જલસો બરખાસ્ત થયો હતો.

રેલવેપર બીજાનું પુર ન પાડવા માટે મી. આર. એન. મુડલેને રેલવેએ નુકસાની કરવી પડી જે મુકાદાથી સત્તાવાળાઓ અરેલ નથી. તેમના તરફથી તેની સામે મુકીમ કોરટમાં અપીલ લઇ જવા માં આવી હતી, પણ સત્તાવાળાઓ તેમની મુશાહમાં અપીલમાં પણ નિષ્ફળ થયેલ છે. કોરટે નીચથી કોરટનો મુકદ્દમા બહાલ રાખ્યો છે, અને એ રીતે કલરક લોકને સત્તાવાળાઓ એક હમિયાર કાલેને રેલવેના સત્તાવાળાના કાયમીથી પડી મળુ છે.

મી. એસ. રેલવેને હાઉન કાઉન્સિલપર એક કામલ લખ્યો છે. જેમાં હીદી બેલા હીમો સાટે અમુક મેદાન મુકરર કરી ત્યાં બેઠતી સમવડતાઓ વિચેરે કરી આપવા મામણી કરવામાં આવી છે.

રેલવેનોલમી મી. ખુશા તુરમહમદ જણાવે છે કે રેલવેસાંટ સોસાયટી હું માટે તેમણે લખાવેલા પા. ૧૨-૦-૦ કેપટાઉનના તુરખી કોનસલપર તેમણે મોકલી દીધા હતા, અને તેની રીસીટ તુરખી કોનસલ તરફથી તેમને મળી મધ છે.

હમલકામાં કોલસાની ખાણના કામદારો ની હડતાલ પડવાથી ખાસ્તી ફેલાઇ રહી છે; આ હડતાલ પડે તો રેલમારમાં ભારે લઘલ પાથલ થઇ પડે. તેથી લોકો માં ગભરાટ અને ચિંતા ફેલાઇ રહેલ છે, અને હડતાલ પડતી અટકાવવાના હરેક પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે.

ડરબનના મી. અબદુલ હક કાજી રહે મણલાના ભાઈ મી. અબદુલ રહેમાન ૨૮ વરસની ઉંમરે લખના ફરદથી દેહમાં ગુજરી જવાનો કેમલ રવિવારે આવી પહોંચતાં તેમના સગાઓમાં દિલમીરી ફેલાઇ મધ હતી. મી. અબદુલ હકને પછા ભાઇઓ તરફથી દિલાશાના સંદેશો મળ્યા છે જે માટે તેઓ આશાર માને છે. મરનારના હકમાં રવિવારે ફાતેલા પડવામાં આવ્યા હતા જે વખતે પછા ભાઇઓ હાજર થયા હતા. સર્વ મી. અબદુલ હક અને તેમના કુટુંબ તરફ દિલસોજી બતાવતા હતા. અમે મી. અબદુલ હકને દિલાસો આપવામાં સામેલ થઇએ છીએ.

પોસ્ટ મધીકલેથ વેલ મરમ સમાના સેક્રેટરી લખે છે કે:—સમાની ખાલ મીટીંગ તા. ૧૪-૨-૧૨ ના રોજ મી. કે. એન. અમલના પ્રમુખપણા નીચે માજી ટવેકરર મી. નારાજીજી લક્ષ્મીદાસ તથા બીબ આર સમાઇદો મેસરસ ડાલા ભાઈ ખુશાલજી, મોહનજી પ્રામજી, મકનજી ફરીરમાઇ, તથા પ્રેમજી રજીસકાઇને માનપત્ર આપવા મળી હતી. સરઆતમાં સેક્રેટરીએ દેશ બનાર મહરબોના કામનાં વખાણ કર્યાં. તથા હાજર થયેલાઓને આવકાર આપ્યો. બાદ ચેરમેને ઉપર જણાવેલ દેહબનાર મહરબોને માનપત્રો

આપ્યાં, જે તેમણે આશાર સાથે સ્વીકાર્યાં, ને સમાને પા. ૧-૧૫-૦ બેઠ આપ્યા. ઉપરે મુશરોપાસના કરી મેળા વડો વિચરબન થયો હતો.

સુરત સમ્મદપુરા બાબુમને મરલામી આ સાધનરેરીના સેક્રેટરી ડરબનથી લખે છે કે:—મી. કાજી મહમદ અહમદ જીવાને ત્યાં છેકરો આવવાની ખુશાલીમાં તેમના તરફથી પા. ૭-૧૦-૦, તથા મી. ઇ. એ. જીવા તરફથી પા. ૧-૦-૦ જે લાઇબરેરીને બેઠ મળેલ છે.

ચરમાપત્રીઓને જવાબ

મી. બીખાભાઈ કરસનજી—આવતા બંકમાં હાખલ થશે.

અ. ઇ. એ.

કેસમડી મદરેસા

આ ખાતના સેક્રેટરી તા. ૧૩-૨-૧૨ ના ડરબનથી લખે છે કે:—તા. ૫-૨-૧૨ ને સોમવારના રોજ રાતના ૮ ગમે વેરક ફરીટ નં. ૫૦૪ માં કેસમડીના મી. મહમદ અહમદજી પટેલના હમમાં મીટીંગ કરવામાં આવી હતી. મી. કાજી મહમદ અહમદ જીવા સુરતવાળાની ચેરમેન તરીકે અને મારતર મરમાઇલ મુશા દીવાવાળાની સેક્રેટરી તરીકે નીમણુક કરી હતી. બાદ સોસાયટીની મતલબ એ હતી કે તાલુકે અંકલેથરના મામ કેસમડીમાં મદરેસો ખોલવાની જરૂર છે અને ત્યાં મદરેસો ચાલુ કરવાને બરચના પૈસા બેઠા. જેથી બચેથી પૈસાની મદદ કરી મદરેસો ચાલુ કરવો અને છેકરોએને હરકુ, અરબી લખતાં પઠતાં શીખવવું બેઠા. એ હરખાસ્ત થયે મતે પાસ થયા બાદ બીજી હરખાસ્ત એ મુકવામાં આવી કે જેઓ મેંબર થાય તેણે પહેલાં મેંબરશીપમાં હાખલ થવાની ફી પા. ૧ અને પછી હરમારો શીર્કોએ એક માસીક આપવી. તેમાં વિશેષ કરી મામવાળાએ હાખલ ફી એક પાઉં આપવીજ, અને બીબ મામવાળાએ ફક્ત એક શીર્કોએ માસીક ફી આપવી એ કરાવ કરવામાં આવ્યો છે. તે સીવાય બક્ષીસ લીલાહ જે રકમ આપે તે ખુશીથી સ્વીકારવામાં આવશે. તે વખતેજ ૧૫ મેંબરોનાં નામ નોંધાયાં હતાં, અને પા. ૮ વસલ થયા હતા. તે પછા મી. કાજી મહમદ અહમદ જીવાને ત્યાં જમા કીધા છે. તારબાદ કેલુકે વિવેચન કીધા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

હિંદનાં અસલી કોમી બધારણ

(મયા બધી માણ)

રાત્રીની જરૂરીયાત અને તેના ઉપયોગી પણા વીધે અખતાં મી. સીકની લો નામનો એક અંગ્રેજ લેખક “એ વીઝન ઓફ હિંદીયા” (હિંદની કાંખી) નામના પુસ્તકમાં નીચે મુજબ લખે છે :—

“હિંદી સમાજ રાજ્યદારી કુમળા અને કુદરતી રહેલી સાથે આવી મજા શુભ અને સ્વતંત્રચારક રીતે સેંકડો વર્ષો થયા છતાં ટકી રહેલ છે તેનું મુખ્ય કારણ તેના રાત્રી રીવાજ છે એમાં કંઈ સ્થગ નથી. આવા રીવાજથી દરેક માણસ ધરખારી બને છે, તેની અમુક કારકીરદી ધ્યાન છે, તેનો શેજમાર ચાલે છે, અને મિત્ર મંડળ બધાય છે. સરખાતમાંથી જ તે અમુક રાત્રીના સમાસદ તરીકે સેખાય છે. તે અમુક હાથમાં રહેતો હોવાથી નકામી મોટી મોટી આથા બાંધતો નથી અને બીજા લોકોને આખી છાંદગીમાં પણ તેની કપ્યા કરવાનું કારણ રહેતું નથી. સુખ દુઃખને વખતે તેની નાત મિત્રની ચરજ સારે છે અને તેજ પ્રમાણે તે પોતે નાતના બીજા બાંધજોને જરૂરને વખતે મદદમાર થઈ પડે છે. હિંદુને કલમ, ગ્રેડસ ગુનીમન, એનીશીટ સોસાયટી, પ્રીવેનશરીસ સોસાયટી—એ સવળું તેની નાતમાં આવી જાય છે. કામ કરાવીને પાવાણું આપવામાં આવે એવાં ખાતાં હિંદુસ્તાનમાં નથી, અને તેની જરૂર પણ હજી સુધી પડેલી નથી. છતાં અને મિત્રોને દુઃખના વખતમાં ખવરાવવાને સહુ કોઈ તૈયાર હોય છે. હિંદુઓમાં કુટુંબ પ્રેમ જબરો હોય છે તથા નાતના રીવાજથી એક બીજાના સંબંધ ઘાટા બધાય છે તેને લીધે આ જ્યાં સારાં પરીણામો આવેલાં છે એ દેખીતી વાત છે. હિંદુસ્તાનમાં નાતો ન હતો તો આજે કેવી સ્થિતિ થાત તે સમજવું બહુ મુશ્કેલ છે.”

સોક્રામાં આમ જે બાજ પડી મયા તે સમજાવ કુદરતીજ હતા એમ કહીએ તો ચાલે. કાચે કરીને તેના મુખ્ય અને ક્ષમણ હેતુઓ સુધી જવામાં આવ્યા અને બાંધ ધર્મે કે જે પ્રીયતી આઠમા સેકા સુધી સમજાવ આખી પ્રજાનો ધર્મ હતો તેની પડતી મયા પછી આપણે આજે જે રાત્રી વિભાજ એકલે છીએ તે સર થવા આવ્યા. તે સમયથી તેના મુળ બર્ષ

મુખ થવા લાગ્યો અને તેની જગ્યાએ નવા વિચારો લાખલ થયા અને પરીણામે હિંદુ સમાજમાં સંબંધબંધ મામ અને વિભાજ પડવા લાગ્યા. એક બીજા વચ્ચે જમવાની હગન કરવાની બધીઓથી તે તેથી પણ વધારે તકા પડ્યા. આમાંની કેટલીક નાતોના ધોરણોનું બધારણ કુની પાના બીજા કામમાં અને ‘ગીલ્ડ’ કહે છે અને જેની હેવાતી આજે પણ કાયમ છે તેના સરખાનું છે. આ ‘ગીલ્ડ’ અથવા નાતોમાં એક બીજા સાથે આથા વહેવાર અથવા કન્યા વહેવારની બધીઓ નહીં હોત તો આપણા સોક્રામાં આજે આપણે કેટલીક આખતોમાં જે અશાળ સ્થિતિ એકલે છીએ તે માણસ નહીં પડત આ બધાની સાથે એક વાત ખાસ ખ્યાલમાં રાખવા જેવી છે કે આ ‘ગીલ્ડ’ અથવા નાતો આપણા લોકોને કાલની સ્થિતિએ ટકાવી રાખવાને એક મોટા સાધનશુભ થઈ રહેલ છે. અને બાંધ ધર્મને કાળ મયા પછી હિંદુસ્તાન ઉપર લક્ષી પછી આજે આવી જઈ છતાં બીજા દેશના લોકો સાથે સરખામણી કરતાં આપણી કોઈ રીતે અવગણના ન થાય તેવી સ્થિતિ કાયમ રાખેલ છે. આપણી સમાજના મુશ્કેલી કરેલા સવાલના હડગા આપણી નાતોની મદદથીજ કાવવામાં આવ્યા છે, અને હજી પણ તેમજ થાય છે. સુધી બંદી નાનના માંજીસોને પોતાના આપણોનો ધર્મો રાજ બાર અને કુનર સીખવવામાં આવે છે અને તેથી કરીને અસત્ત મરીનામના મુશ્કેલી કરેલા સવાલનો હડગો તેની મેજે બ આવી જાય છે. પુરોષ અને અમેરી કામાં આ સવાલ બહુજ બધાનક થઈ પડ્યો છે. તેજ દેશમાં કેટલાક કરોડા બીપતી થઈ પડ્યા છે. તેની સામે પણ આવી જતવું ધોરણ હંતમ છેવાય છે. તે દેશમાં અમુક માણસ પાસે ધનના દમલા થઈ પડે છે ત્યારે પડોક્ષમાં બીજા દમલા બધી માંજીસો શાશ વીના રખડતા હોવાથી તદન બીખારી સ્થિતિ બોજવે છે. હિંદુસ્તાનમાં હિંદુ અને સુસલમાનની નાતોએ પોત પોતાના મરીજ અને બીજા રાજ બાંધજોને મદદ કેવી રીતે આપવી તે સવાલનો હડગો સમજાવ આપણી મુશ્કેલી છે. તેઓને પુરોષના દેશની માફક બીખારીને માટે કામલાની જરૂર નથી, તેમજ ધરડાઓને માટે પેન કનની પણ જરૂર નથી. આપણાં રાત્રી બધારણો એવાં તો સરસ રીતે બધાં જ્યાં છે કે કુટાળ, મરદી અથવા લગાઈ

ના પ્રથમ સિવાય આપણા મરીજ માણસોની સંજાળ આપણા રાત્રી રીવાજ મારફત થવા કરે છે. મેરીડીય ટાઈન સેન્ડ નામના અંગ્રેજ લેખકે ‘એશીયા અને યુરોપ’ વીધે એક સરસ પુસ્તક લખ્યું છે. તેમાં તે જણાવે છે કે, “નાત એ અદ્યુત શોધ છે એમ કું આગીપુરવક માતું છું. એ એક જાતનું ‘સીસીઆલીકમ’ છે. તેનાથી અંધા કુનીના વખતમાં તેમજ હલોમ અને હરી હાથથી જેમી થતી બીમીથી હિંદુ કામનું જમાના થવાં રક્ષણ મળું આવ્યું છે. નાત એક જાતનો પોતાની મેજે ચાલે તે વે ‘પુનર ભો’ છે અને નાત એજ સેથી સરસ પ્રકારનું ‘ગ્રેડસ ગુનીમન’ છે.”

ધણા રીત રીવાજો છે, જે આપણી કામમાં બહુ ઉપયોગી મણાતા હોય. તેનું ઉપરછરું જાન ધરાવતા હોય અથવા તો તેવા રીવાજથી તદન અજાણ હોય તેવા કેટલાક ટીકાકારો ધણી વખત ટીકા કરે છે કે જ્યાં સુધી હિંદુઓ નાત જાતથી વહેચાયેલા છે ત્યાં સુધી તેઓ કદી આજળ વધી શકશે નહીં. પરંતુ આવી ટીકા કરનારા સુધી જાણ છે કે હિંદુસ્તાનમાં રોકફેલર, કારનેગી અને રોસચાઇલ્ડ જેવા કોટવાધીપતી કાલે ન થયા—અને આપણા બાંધજોના કીતની ખાતર હાથર પાસે આપણે માગીએ છીએ કે આ દેશમાં તેવા કોટવાધીપતી ન થાય—પણ તે સાથે આપણે દેશ પુરોષના જેવી કંજાળ કાલથી સપડાતાં પણ જમી મચે છે. મરીજોનું કેવી રીતે પોવણું કરવું તથા બીજા રાજમારવાળાને ક્યાંથી શાશ આપવી—આ જે સવાલનું ‘કોકુ’ ગોરી કામમાં એટલું બહુ મુશ્કેલ મળું છે કે પુરોષ અને અમેરીકાના મોટા મોટા પેરો પકારી તેમજ રાજદારી પુરોષો પણ નથી સમજી શકતા કે તેને હવે કેવી રીતે હોવડું!

[અનુરં.]

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

સોમવારે સવારે હા વાગે અમરસોલીમાં જવા બંધ થયો.

તા. ૬ હી મારચના અરસામાં અમરસોલીમાં આવી પહોંચવા વધી છે.

તા. ૧૨ હી મારચે અમરસોલીમાં જવા બંધ થયો.

કાઠીઆવાડમાં દુકાળની અચંકરતા

શ્રી. રવિચંદ્રના રીપોર્ટર

(મયા અઠ્યી ચાલુ)

આ મરાઠીઆ લોકોને દેવું કરવામાં કાંઈપણ હલકું જામતું નથી. પણ વાર સીક ૨૦૦ થી ઓછી ઉત્પત્તિવાળાને કરને રૂપીઆ આપવાને કાયક મજબૂઆત આવતી નથી. ધરાહા તાલુકામાં ખાનગી પ્રવલથી મકત અનાજ વહેંચવાની તજવીજ થઈ છે. લાં માત્ર એવા ૮૮ લોકોને મદદ મળે છે. તેમાંના ધણી ખરા ધરાહા મામના રહેવાસી છે અને તેમાં ૨૫ ઓછા છે. બીજાં એક ઠેકાણે તેવીજ તજવીજ કરવામાં આવે છે ત્યાં આવા ૧૬ માણસ છે. તેમાં અરધા અરધા ઓછા છે. આ લોકોનું મન ન દુઃખે તેવી રીતે મદદ કરવાની તજવીજ કરવાની હર છે.

મરાઠીઆ ભત્તીની સ્ત્રીઓની કસા

પરદાનશીન સ્ત્રીઓની સ્ત્રીઓ ધણીજ દુખમય હોય એ જાણી જોવાની બહાર નથી. પોતાને કાંઈ મદદ મળે તે માટે જમનમર સંસ્થાનની એક મરાઠીઆ ભત્તીની સ્ત્રી પોતાનાં તાના બર્ચાને સહ રાજકોટ આવી હતી. ધરે જનરે રોષર દેખરેખ રાખવાને પોતાની છોકરી ને રાખી હતી. મરાઠીઆ ભત્તીની તે સ્ત્રીઓને નાનપણમાં જાતકામ વીઝેરેનું શીક્ષણ તેમની આવાજો તરફથી મળે છે અને આવા શીક્ષણનો કાલ આવા વખત માં સારો મળે છે. ચાર વરસ જુવો બ્યારે દુકાળ પડ્યો હતો ત્યારે જાતકામ જાણનારી તજસો માણને એક યુરોપીયન બાઇએ મદદ કરી હતી એમ તે બાઇ જણાવે છે. જાતક કામ કરવાનો કસો સામાન તે યુરોપીયન વાસ આપતી હતી અને જાતક કામ તજવર થઈ કરાવેલી મજુરી આપી તે બાઇ તે માલ યુરોપ મોકલતી હતી. કાલમાં પણ એ વા કામમાં પ્રવીણ બાઇએ મળી આવે તે શ્રી. એસ. એન. પડીત નેઆની બવ વરસા કરવા માટે એક સ્ત્રીઓની કપાટી નીમવાનો ધરાહો ગમે છે. પોતાનો તજવાર કરેલા માલ વેચાવ તેડું આ રજા સ્ત્રીઓને સ્ત્રીઓને પચાંદ નહીં લેવાયો

તેવી કપાટી નીમાલે કે કેમ, તે બાબત માં શ્રી. રવિચંદ્રને કાંઈ છે.

રાજકોટ

રાજકોટ ખાતે શ્રી. પડીત અને શ્રી. બેજનજીની મહેનતથી મરાઠીઓનાં દોરે ને પેજવા માટે એક ફંડ ઉઘાડવામાં આવ્યું છે. તેમાંથી ૨૦૦ દોરોનું પોષણ થશે. ખાનગી સરકાર વેચવા માટે એક અનાજમદદ સ્થાપવા માટે સરકારી અને ખીતસરકારી મદદસ્થાને મળી ૧૦૦૦ નો આંકડો પોતા તરફથી ભરશે છે. રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજના પ્રીનસીપાલ, તથા ખીજા પ્રિન્સિપાલ તથા કોલેજમાં સીખતા રાજકુમારોએ દર માસે રૂ. ૨૦૦ મદદ આપવાનું કલુલ કર્યું છે. રાજકોટના કોઠાર અને હીવાન શ્રી કોટક ની મદદથી તજુ જુડી જુડી સ્થિતિના ફંડ ઉઘાડ્યા છે ત્યાંથી દર મહીને રૂ. ૨૦૦ ના મરચથી સરના ધાનની દુકાનો ઉઘાડવામાં આવી છે. આ દુકાનોમાંથી ૧૬૦ ફંડખતે દર મહીને બજાર આવ કરતાં વીસ ટકા કમી ભાવે અનાજ વેચવામાં આવે છે.

વડવાણ

વડવાણ પણ એવી એક દુકાળ નીકળી છે. દોરોને મદદ કરવાના ફંડમાં મેજર વુડે ખતે મુજબ જમ ૦૦૦ રૂપીઆ એકઠા કર્યા. તેમાંથી એક ચરણ સહ તેમાં ૧૫૦ દોરો રાખવામાં આવ્યા છે. અને દરેક દરેક દોરોને પાંચ રતલ બસ આપવાના એકવચ્ચ કરવામાં આવી છે. હજી ૪૫૦ દોરોનો તેમાંથી નીરવાહ થશે. શ્રી. કેલવલાસે પોતાની અધિગી જેટલાક દોરો પાખ્યાં છે. કાઠીઆવાડમાં જ. ૧૩ માં એ હજાર કરતાં વધુ ફંડ જમા કરવામાં આવ્યું છે અને તેમાંના અનાજ વડે હુલા જમાઈને મદદ કરવામાં આવે છે. હાલમાં માણીઆ અને અમર મહેમે ૧૬૦ રૂપીઆ એકઠા મયા હતા તેમાંથી મયા એ મહીનામાં સુમરે ૫ લોખનો મુજરો થયો. ધરાહા મહેમે ૧૭૫ રૂપીઆ જમા થયા હતા તેમાં મુજરોના એક હજાર સેહીયા તરફથી રૂ. ૧૬૦ મળ્યા છે. આમ છતાં ખાનગી સખવતનો કસો ધીમે ધીમે પછે હલોતો જાય છે અને સરકારે હવે દુકાળ પડીતોને મદદ મદદ કરવા એમ કેટલીક સ્થાનીય કપાટી એ સરકારને અરજ કરી છે.

પ્રીટોરીઆ ખાતે થયેલા દુકાળના ઉધરજીની તજસીબ અમને મળેલ છે, જે આવતા અઠ્ઠા જુવર જુલતવા રહી છે.

દુકાળ ફંડ

૫૧. શ્રી પ.

- ૨૪૭ ૪ = અગાઉ રૂપીઆએલ:
- ૧ ૦ ૦ એમ. એમ. એસી
- ૦ ૫ ૦ પીએ
- ૦ ૬ ૦ વાલા નાથી અને કામજી ફેલવ
- ૦ ૧૦ = રજકોટ પુરપોતમ
- (ઉપરની ચારરકમો અમરી એકાનપરમની જો રી સે મળે છે)
- ૦ ૧૫ = એસ. સુનસામી પીએ (વેલ નટ, ડરખન)
- ૦ ૫ ૦ કાવતરામ પીએ
- ૦ ૨ ૦ વી. ડી. નાકર
- (ઉપરની તજુ રકમો પેલક માં જાનના એક મેજાવડા વખતે જાહેર થઈ હતી, તે શ્રી. સી. વી. પીએ તરફથી મળેલ છે.)
- ૦ ૧૦ ૬ એસ. વી. પ્રેસ
- ૭ ૧૧ = સીજીકેવેના એકાઓમાંથી ઉપરવેલા.
- ૦ ૩ ૦ મણીલાઈ જી. દેનાઈ સીજી કવે
- ૦ ૫ ૭ રજકોટ મળેલ
- ૦ ૫ ૦ હરમાલ અમીર
- ૦ ૫ ૦ મદમદ અમીર
- ૦ ૪ ૦ કલ્યાણ દેવા
- ૦ ૫ ૦ મુલાબલાઈ એમ. દેલાઈ
- ૦ ૫ ૦ અખા કાયા
- ૦ ૧ ૦ અમદાદ જાખાત
- ૦ ૨ ૦ એમી ફીર
- ૦ ૭ ૬ એચર હરખા
- ૦ ૬ ૩ ગરસી કાયા
- ૦ ૨ ૬ અલી બાયા
- ૦ ૧૦ ૦ વી. આર પકરી
- ૦ ૫ ૦ કાકરલાલ અમારામ પકીક
- ૦ ૨ ૦ અવાન રજકોટ
- ૦ ૨ ૬ બાલુ
- ૦ ૩ ૩ જીવન મકન
- ૦ ૨ ૦ એમી જુલા
- ૦ ૫ ૦ કાલ્યા મેશર અને કા.
- ૦ ૨ ૧ હરમાલ અમીન
- ૦ ૧ ૭ હાલુક
- ૦ ૨ ૬ અમરસીમ
- ૦ ૫ ૦ રાખરદ અમદામ
- ૦ ૨ ૦ કીકા ફરી
- ૦ ૫ ૦ છીયા નીકા
- ૦ ૫ ૦ રામજી મળેલ એન્ડ કા

(ઉપરની સેલુકેના ગોરાઓ
માં તથા હોલોઓમાંથી ઉધ
રાનેલી રકમ પા. ૧૨-૧૬-૦
મી. બી. આર. નામક માર
ફત મળી છે.)

૨૫૬ ૧૩ ૧ કુલ.

સ્ટેઅરમાં ફકાળ ફંડ

મી. જી. સી. પટેલ અને છે કે તેમના
હસ્તે સંબંધિત ફકાળાઓ આગળે તા.
૨૦-૨-૧૨ ના રોજ નીચે મુજબ
હતા :-

- પા. સી. પે.
૪૬ ૧ ૬ આગળ બજાવેલા
• ૫ • કાજ સરોદીન (ફરેલા)
• ૫ • એ. જી. ટીમોલ
• ૫ • એ. ડી. કોરોડીઆ
• ૫ • હરમાણલ પટેલ
• ૫ • હરમાણલ આદમજી મુસ્લા
(ગેનેડર)
• ૧૦ • એમ. એમ. કુટલા (સ્ટેઅર)
૧ ૮ ૬ કલકત્તાબાબ મારફતે એમ
મએલા

૪૬ ૫ ૩ કુલ

સ્ટીમરોની આવગવ

[જર્મન લાઇન]

કાઉનમી-સ-તા. ૧૪ મી માર્ચે ઉપડી
મુખ્યમંત્રી ઉતાવળોની જગ્યાએ આવે
મારફતમાં બદલી કરશે.

[બ્રિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

મલમલેટા-આગળ મુખ્ય મારે ઉપડી
જવા વધી છે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરસોદી-તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીએ
કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમસોદી-તા. ૧૨ મી માર્ચે મુખ્ય
જવા ઉપડશે.

અમકુદી-તા. ૩ જી માર્ચે કલકત્તાથી
ઉપડશે.

અમરસોદી-એમીલીની અધવચમાં કલ
કત્તાથી ઉપડશે.

અમસોદી-તા. ૧૬ મીએ કલકત્તાથી
નાતાલ મારે ઉપડી હતી.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

કાઉન-તા. ૧૮ મીએ પુરવ અને દક્ષિણ
આફ્રિકાની બંદરો મારે કલકત્તાથી
ઉપડી છે.

ગેનેરી-તા. ૩ જી માર્ચના અરજમાં
કલકત્તાથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ
રિકાની બંદરો મારે ઉપડશે.

ડરખાનમાં ફકાળાનું ઉધરાણું

સુરત હોલ એસોસીએશનના
આશરે તળે

ડરખાન ફકાળા ૧૬ કમીટીના સેક્રે
ટરી મી. એમ. આઇ. એસી અને છે કે:
આપના તા. ૩ જી ફેબ્રુઆરીના અંક
માં જણાવ્યા મુજબ સુરત હોલ એસોસી
એશનના આશરે તળે એક મીટિંગ બરી
આ અમલના કામ માટે એક કમીટી
ઉધરાણું કરવા નીમણ હતી. કમીટીએ
આ મુદતમાં સતત કામ કરી આજ
દીવસ સુધીમાં પા. ૭૮-૧૮-૧ ની રકમ
કરવા સક્ષિતમાન થયેલ છે. તે રકમમાં
થી પા. ૭૫ નો ગ્રાન્ટ મી. માંધી મારફત
ડે. પ્રાણજીવનદાસ મહેતાપર મોકલી
દેવામાં આવ્યો છે. ગ્રાન્ટ પરમના
થી. ૨/૬ તથા રસીદ બુક તથા બીજી
બુક વિગેરે મળી થી. ૨/૬ એટલે કુલ
પા. ૭૫-૫-૦ બાદ જતાં, પા. ૭-૧૩-૬
મારી પાસે ખાતી છે. ઉધરાણાનું કામ
હજી સાધુ છે. ઉધરાણાની તપસીલ
નીચે મુજબ છે :-

પા. સી. પે.

- ૧ • • જનાબાઇ કલાલ
૧ • • મોરાર ગલાલ
૧૦ ૧૦ • ટી. એ. સધવી
૭ ૭ • જી. ડી. હરજીની કંપની
૫ ૧૦ • આર. પી. કાટ
૫ ૫ • એ. બી. મહેતા
૫ ૫ • મનમલાલ પટેલ
૩ ૩ • હીરા રામજી પટેલ
૩ • • એન. જગજીવન દરજી
૨ ૨ • મોરારજી હરીભાઇ દેસાઈ
૨ ૨ • એધવ રથા પટેલ
૨ ૨ • રવજી સુલા
૨ ૨ • પી. વી. સધવી
૦ ૧૦ • પી. વી. સધવીને જરૂરી
ફકાળા ફંડમાં આપી
૧ ૧૦ • મનનજી એન્ડ સન્સ દરજી
૧ ૧ • હરી દયાજી પટેલ
૧ ૧ • વસનજી નારણજી નાચક
૧ ૧ • સી. બી. મહેતા
૧ ૧ • દુલભભાઇ રમુદોડજી દેસાઈ
૧ ૧ • એમ. આઇ. એસી
૧ ૧ • પી. કે. વાસ
૧ ૧ • અમલજી મોડુજીદાસ
૧ ૧ • નાથા નારજી
૧ ૧ • રામભાઇ પરજી પટેલ

- ૧ ૧ • ભાઈલાલ ઉમેશભાઈ પટેલ
૧ ૧ • હામોદર જીવજી
૧ ૧ • છીના મોલી
૧ ૧ • બીજાભાઈ માધવ
૦ ૧૧ • લાલા મોવન
૦ ૧૦ • અમ્બારામ મંગળજી દરજી
૦ ૧૦ • દયાજીજી સુલાભભાઈ દેસાઈ
૦ ૧૦ • વનમાળી રતનજી
૦ ૧૦ • પરામ મોરાર
૦ ૧૦ • અંકુભાઈ લાલભાઈ
૦ ૭ • છીતા દુલભ
૦ ૫ • ડીજાભાઈ હરિરભાઈ
૦ ૫ • હીરા રતનજી પટેલ
૦ ૫ • ૩ પરજી નરસી
૦ ૫ • ૩ છીના મોપાલ
૦ ૫ • ૩ રતનજી ભવાન
૦ ૫ • ૩ લલુ મોવન
૦ ૫ • ૩ પરજીતમ ભાણુ
૦ ૫ • ૩ લાલા ભાણુ
૦ ૫ • ૩ નરોત્તમ હરમોવન ખત્રી
૦ ૫ • ૩ નરસી ખુલાલ ખત્રી
૦ ૫ • ૩ મોવન બીજા
૦ ૫ • ૩ મનન ભાણુ
૦ ૫ • ૩ નાના કલાલ
૦ ૫ • ૩ દાજી મોવન
૦ ૫ • ૩ ડાલાભાઈ ખુલાલ
૦ ૫ • ૩ ભાણુ પરજીતમ તવડિયાજી
૦ ૫ • ૩ જના વલ્લભ
૦ ૫ • ૩ રામભાઈ ભાણુભાઈ
૦ ૫ • ૩ દુલભભાઈ દેરા
૦ ૫ • ૩ રામભાઈ રથા પટેલ
૦ ૫ • ૩ દેસા નાના
૦ ૫ • ૩ લાલા વલભ
૦ ૫ • ૩ રાધવ ડાલા
૦ ૩ • ૩ મોપાલજી સુદરજી
૧ ૫ • ૩ વલભ હાંસજીની વીથી
૦ ૫ • ૩ હીરા રતનજીની વીથી
૦ ૫ • ૩ પરજી હરમોવનની વીથી
૦ ૭ • ૩ પરામ ઉમની વીથી
૦ ૨ • ૩ ધના નાચક
૦ ૨ • ૩ શુધીઆ બાવા
૦ ૨ • ૩ કસનજી ખુલાલ
૦ ૨ • ૩ જીવજી વલભ
૦ ૨ • ૩ ડાલાભાઈ હાંસજી
૦ ૨ • ૩ નીરજાભાઈ મોરારજી
૦ ૨ • ૩ સુખા પરામ
૦ ૨ • ૩ મોપાલ મનન
૦ ૧ • ૩ લલુ રથા
૦ ૧ • ૩ હાંસજી મોપાલ
૦ ૧ • ૩ કસન ધના
૦ ૦ • ૩ જના મોરાર

૭૮ ૧૮ ૬ કુલ રોકડા મએલા

ઇટાલીની હેવાનીયત સામે વધુ

પ્રોટેસ્ટ

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીડિયમ

એડીબ્લા-એક્ટેરી મી. હુસેન ચરફુદીન તા.૧૬ એ લખે છે કે:- ઇટાલીના હેવાનીયત અરેલા દુમલા સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તમા તેના કામને વખોડી કાઢવા હરોસવાસના યુક્તચિત્તના આગ્રહોની એક માત્ર મોટીમ હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોદ્દામાં સમાય સાહેબ અબ્દુલ કાદર તાવાઝીર ના પ્રમુખપણુ નીચે મળી હતી. મુસલ માન આગ્રહોની એક સારી સમજા કાઢત હતી, જેમાં મેકરસ એમ. પી ફેન્સી, કાઝીબા, અરબ સાહેબ, અમલદ મહમદ, શેખ હુસેન ચરફુદીન, માલ, ઇ. કુવાડીયા, સાહે કુવાડીયા, હમીદ મોતશુ, કોટવાલ (કાબીનવાળા), અરસન, મહમદ હોદીયા, હરમાઇલ મુસા વિગેરે કાઢત હતા. હરબનવા આલેશ મી હુસેન કાઢત તમા માહમારકરવાળા મી કાજી હરમાઇલ ઇસે પશુ કાઢત હતા. સમાય સાહેબે અસરકારક આવણુ કર્મી બાદ મી. ફેન્સીએ હરાવ રજુ કર્યે કે ઇટાલીએ જે હેવાનીયત કારણે અને નીચ દુમલો ત્રીપોલી ઉપર કર્યે છે તેને સજા વખોડી કાઢે છે, અને એ દુમલા સામે ટુરકીએ જે બહાદુરી બરેલી લડત ચલાવી છે તે માટે ટુરકીને સજા દીધો. બનીથી મુખારકબાદી આપે છે, તમા કુવા માએ છે કે પાક ઇસ્લામની હુકમત પુણ હમેશાં ટુરકીપાસે કાયમ કરે, અને બનીય ઇટાલીને મારત કરે. ઉપરના હરાવને મી. હુસેન કાજી અસરકારક સંદેશમાં ટેકા દીધો. મી. કાજીબાના વધુ ટેકા બાદ હરાવ પાસ થયો હતો.

બીજો હરાવ મી. કાજીબા કુવાડીયા એ રજુ કર્યે કે ના. મેજર અનવરમે તમા તેમના સાથી આરબ શુરવીર લડ વધવાઓને તેમણે ધાતકી મરાલી સામે બહાદુરી બરેલી લડત ચલાવવા માટે સજા આપકરણુ પુરવક મુખારકબાદી આપે છે, અને તેમના જેવા ટુરકી લડ વધવાઓ માટે મરફી બતાવે છે. આ હરાવ મી. અરવાત અને મી. હુસેન માલના ટેકાથી પાસ થયો.

બાર બાદ મી. હુસેન કાજી તમા મી. કાજીબા મહમદ મીડીક અરબ સાહેબે

અસરકારક વિવેચન લખાઇ બારમાં કર્યુ હતું. તેજ વખતે હકમાં પા. ૨. એટલી રકમ થઇ હતી, જેમાંથી પા. ૫ મી. અરવાત તરફથી અને પા. ૨ મી. કાજી હરમાઇલ ઇસે તરફથી હતા. છેવટે ના. મુલતાનના હકમાં કુવા ચાલી મીડીક અરબ આરત થઇ હતી.

હરાવો થતે ટેકાએ મેકસવામાં આવશે.

લડાઇ (વિષે કેટલાક વિચારો)

(લખનાર : મી. મુસદ્દા. પટેલ.)

(મવા અ. કથી ચાલુ)

મુસલમાનો પોતાના કોમી કુડાને કાયમ ગમવા માટે પોતાના જીવની પશુ દરકાર કરતા નથી એના અનેક દાખલાઓ છે. ઇસ્લામના મહાન પેગમર સાહેબના વખત (હી. ચ. ૮) માં હમના ખિસ્તી એ. કાયમી લગાઇમાં હકરત બલી મુરુ કાના બહુ હકરત બહરના હાથમાં ઇલામી કુડો હતો. લડાઇનો રાજ પુખ બાગ્યો હતો. અખત-કાઝીપી થઇ હતી. હકરત બહરના હાથમાંથી નિશાન પડા ની સેવા ખિસ્તીએએ પશુ મોર કર્યુ. (નિશાન પડાવી લેવું એ જીત મેળાવા બરાબર ચલુએ છે.) લડાઇમાં હકરત બહરનો જમણો કાચ કપાઇ ગયો. પશુ તેમણે નિશાન છોડ્યું નહીં જમણો કાચ કપાયા પછી ડાબા હાથમાં નિશાન પકડ્યું. અતરઓ પશુ ચડશે બારના હતા. તેમણે તેમની પાસેના નિશાન પડાવવા તેમને ડાબો કાચ પશુ કાપી નાખ્યો. તેપશુ તેણે નિશાન છોડ્યું નહીં. બોલીવાળા હાથે પશુ તેને છાતી સાથે ઇલાવી રહ્યા. દુકમનેએ છેવટે તેમનું મર્યુ કાપી નાખ્યું. આટલું થયું તેપશુ તેમણે નિશાન છોડ્યું નહીં. દુકમનોની અનેક તરવારોનો તેમના ઉપર વરસાદ વરસવા લાગ્યો. તેઓ બીજી ઉપર હમલો થઇ ગયા. દુકમનો તેમની પાસેના નિશાન લઇ લેવા બતા હતા એટલામાં હકરત બહી હમીન વલીદે આવી તેને પોતાને કબજે કર્યુ. નિશાન પોતાના હાથમાં લઇ તેમણે મુસલમાનોને હીમત બાપી અને બોસવા લડવા લાગ્યા. એક પછી એક એમ નવ તરવારો ટુટી ગઇ પશુ તેઓ પાછા હઠવા નહીં. અને છેવટે મુસલમાનોની જીત થઇ એવી રીતે થઇ

રત બહર કહીદ થયા ત્યાં સુધી મુસલમાની કુડાનો બચાવ કર્યો તેવીજ લાગણી હાથમાં માલતી ત્રીપોલીની લડાઇમાં કેપ ટન નુસરત આગાએ બતાવી છે. મસલા મીએની એક હોદી ઇટાલીઅન કાઢવાએ પકડી હતી. હોદીમાંના તમામ લોકો કહીદ થયા. પશુ હોદીનો કેપટન નુસરત આગા બાયલ થઇ બચી ગયો. ઇટાલીઅન સરકારે તેને દુકમ કર્યો કે ટુર્કી વાવટા ને કિતારીને તેના કુડો કુડા કરી નાખ. નુસરત આગાએ 'કમપણુ' બતાવી તે વાતનો બનકાર કર્યો, અને કહ્યું કે મારા પોતાના હાથથી 'કામી' કુડાને કિતારી ઇસ્લામની બેઇબતી નહીં કરે. તેમના આમ કહેવાથી એક ઇટાલીઅન સીપાહી એ તે ચપટાને પોતાના હાથથી કિતારવા માલુસ. નુસરત આગા આ દેખી કહવા નહીં. તેમણે તરતજ તે સીપાહી ઉપર પીસીતોબનો બાર કર્યો, અને ધારો પાડી કહેવા લાગ્યા કે ઇસ્લામના પક મરફા કારી વાવટાલી બે આગા કરવા કરતાં કુ મરફુ વધારે પસંદ કરે છું; તેની રક્ષા કરતાં મારા પ્રાણની આકુતીઆપીક. બપટ ઇટાલીઅન સીપાહીએની એક હથી આરબ-પ ટોળાએ તેમને પકડી લીધો અને કુડાને કિતારી દેવી ટોળા ને બેઇ નુસરત આગાની આંખમાં પાણી બરાઇ બાલુ. (આતે હમદર્દી)

[અ. પુરખ]

ફરખનમાં મરફી

મવા કનીવારે પોષ્ટવરના એક હોદીને મરફીને રાજ લાલુ પકડ્યો હતો. ટુરત તેને સેલીસબરી ટાપુ ઉપર લઇ જવામાં આવ્યો.

પોષ્ટના ડાકતરી અમલકારે બહોર કર્યુ છે કે હોડસ રેલ્વે બાને રહેતા એક અંચબારી નેટીવને તા. ૧૬ મીએ પ્લેમ લાગુ પડેલ માલુમ પડ્યો હતો તેને સે : સજરીના ટાપુપર લઇ જવામાં આવ્યો છે. પોષ્ટમાં એક રેટોરપર તે માલુમ કમ કરતો હતો.

મારિસઅરગમાં કેસ

મારિસઅરગમાં પ્લેને: એક કકમદ કેસ થયો છે તા. ૨૦ મીએ એક હોદી ને ડરપીતાને લઇ જવામાં આવતાં તેને મરફી લાગુ રાખવાનો કક થયો. કેસની પરીકા બનીકયા કરવામાં આવે છે.

મવરખેટ એજેન્ટમાંથી નોટાસો

નામથી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન
વિષે સંબંધી

જરૂરીકરનામાં આમદ હાઈજ કાસમ
નામથી રજીસ્ટર થએલો રાજ્યાર
તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરીથી છોડી દેવામાં
આવનાર છે.

પેમેન્ટમાં પોટશ્વર રજીટ નં.
૮૬, અને વોલકામ કોટ નં. ૪૩ ઉપર
પ. એ. પટેલ તરફથી ચલાવવામાં આવ
તો રાજ્યાર છોડી દેવામાં આવ્યો છે

પ્રીતિરીઆ, એલીઆરીક બકાર, રજીડ
નં. ૪૪૩ માં પ્રસાદ હરીરના નામથી
રજીસ્ટર થએલો રાજ્યાર તા. ૧૫ મી
ફેબ્રુઆરીથી છોડી દેવામાં આવનાર
હશે.

એકાન્નપરમ, ૬૧ પ્રેસીડેન્ટ કીટમાં
ખાતા કુલમ પટેલના નામથી રજીસ્ટર
થએલો હોલસેસ ફરેટરને રાજ્યાર તા.
૩૧ મી જાન્યુઆરીથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

કોટરીઆનાના જનરલ ડીલર છોટાલાલ
અને કુલાખામની મીલકત તા. ૮ મી ફેબ્રુ
આરીથી મુદતી જમીમાં લેવામાં
આવી છે.

છોટાલાલ અને કુલાખામની કા. ના
જામીદાર છોટાલાલ રામીદાસની મીલકત
તા. ૮ મી ફેબ્રુઆરીથી મુદતી જમીમાં
લેવામાં આવી છે.

છોટાલાલ અને કુલાખામના જામીદાર
કુલાખામ કુલાખામની મીલકત તા. ૮ મી
ફેબ્રુઆરીથી મુદતી જમીમાં લેવામાં
આવી છે.

કરમના માં. એન. એમ. કંદર, મા.
અબદુલ મુર (અબદુલ હામ અને
આમદ વાળા) દેલ અવા વિદાય થવાના
હોવાથી તેમના માનમાં મી. કાજી મહ
મદ તરફથી રાવવારે જલસે કરવામાં
આવ્યો હતો. આ પ્રસંગે ધણા એક
મહરબો આમતજમી હાજર થયા હતા.
અહીં સીવા બાદ સમજાવવારે બાવલો
થવા હતાં, જે વખતે દેલ અવારા સાહે
એને અહીં કહર અહવામાં આવી હતી.

અહેર ખખર

આ નોટીસથી સરવતે અહેર કરવામાં
આવે છે કે જે ફડ ગણિવાલ તથા. રેપ
કોલેનીમાં મી. હાજી મસા હાજી સુમારે
રાજ્યવાવ મદરેસા આર સને ૧૬૦૬ની
સાલમાં કરેલ હતું તે ફડની ફેટલાંક
નાણાં ઉપરાળીને મી. હાજી મસા હાજી
સુમારને લાં જમા કરવામાં આવેલ હતું
તે પછસાની તેઓની તરતમાં ખવરસા ન
થવાને લીધે પેરબંદરની હજુર કોરટમાં
મી. હાજી મસા હાજી સુમારે સોંપેલ છે.
તો તે વિષે પેરબંદરના એમ. માંનીસેટર
સાહેબ અજાવવા મુજબ છે કે જે ધણીએ
રાજ્યવાવ મદરેસા ફડમાં જે જે રકમ
મંડાવેલ છે તે રકમ તેઓ રાજ્યવાવ
મદરેસાના ખાતામાં વાપરવા મુજબ છે કે
નર્સ ખાતામાં જેઓ આ નોટીસ છપા
ની તારિખથી નજી મક સુધી ઉપર
લખેલી બાતતો ખુલાસો નીચે અજાવેલ
કમીટીને સમી અજાવશે.

ઉપરની મુદત સુધીમાં જેના તરફથી
કંપ અવાજ નહીં થયો તો મદરેસા ના
માં તે રકમ વાપરવામાં તમો ખુશી છે
એમ માની મદરેસા ખાત માં સોંરી દેવા
માં આવશે.

આજ તારીખ ૧૬ જાન્યુઆરી સને ૧૯૧૨
ના રોજ કરી કરી છે.

(Signed) : J. V. P. Mascarias,

M. La.iff Khan
Jaikrishna I.

રાજ્યવાવ મદરેસા ફડની કમીટીના
એવરો.

તાજુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેકીંગ, અને હારો માલ બધી
અમાએ રોકેથી તાજીદથી યોગ્ય ક. મોર
ફર મેકલી ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add.: "HAIDRI"

મેકાંમીકના મવરના તરીકે જેમાં
એના કે. આલફરેડે ડી. જુમામલક
લખિયુ ૬. ફરેટ ૪. ૩. પહેલેલે

રોકડ ખખર ભાવ

તા. ૨૨-૨-૧૨

સી. પે. સી. પે.

કુલ હારમનલ ૧૪માઈસ ૨૦ ૦ થી ૨૦ ૬	
ચાવલ માંલ ૧ બસાની ૨૨ ૦ ૦ ૨૨ ૬	
બીમડીના ૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૩	
એફ. એફ. ડી. આર. ૨૦ ૬ ૦ ૨૧ ૦	
એફ. ડી. આર. ૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
કુંડાળ ૨૧ ૩ ૦ ૨૦ ૬	
દેલી તુવેર ફાળ ૧૮ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
કાનપુરી તુવેર ફાળ ૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
મહુરની ૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
મગની ૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬	
અડાની ૩૧ ૦ ૦ ૩૨ ૦	
મજા મુંગળના ૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
ફાળ ૨૩ ૬ ૦ ૨૪ ૦	
વડાજી નાતાલની ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
મકાઈ ૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
બીનીસ ૩૦ ૦ ૦ ૩૦ ૬	
જુવાર (કાદર કોરન) ૧૮ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
કડુ તેલ ૧માળન ૩ ૧૦ ૦ ૪ ૦	
એરડીનું ૩ ૧ ૦ ૩ ૨	
મીઠું ૩ ૬ ૦ ૪ ૦	
નાબીએરનું ૪ ૩ ૦ ૪ ૬	
ખાંડ અફેડ નાતાલની ૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬	
પીચી ૦ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
તીરકુળ નાતાલ ૧૪ ૦ ૦ ૧૪ ૬	
ખારો હાઉસ હોલ ૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦	
ખારો (અખીસો મીલ) ૧૧ ૦ ૦ ૧૧ ૬	
મગની સોપારી ૨૨તલ ૦ ૦ ૦ ૬	
મરચા ૫ ૦ ૦ ૬	
શી પેટી, રડીનના પેડ ૬-૦-૦ ૬-૫-૦	
એરબંદર ૧-૦-૦ ૧-૦-૫-૦	
પારસીન કોરન ૦ ૭ ૦ ૦ ૭ ૬	
વાઈટ રોલ ૦ ૮ ૬	
ગાલન ૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
નાબીએર ૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
હાઈ ૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૬	
મજામંડ સોપ ૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
અમુ સીકેટ રોલ ૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
સાજુ સનલાઈટ ૧૦ એંસ ૩૪ ૦ ૦ ૩૪ ૬	
સાજુ ટ્રાયમ્ ૫૦ ટુકાના	
એફસની કીમત ૧૨ ૬ ૦ ૧૨ ૬	
અજુરોસરીલ(ખા. ૬૦) ૧૨ ૩ ૦ ૧૨ ૬	
નેકટર ટી ૧ ૮ ૦ ૧ ૮	
આનીસ બાવન ૩ ૧ ૦ ૩ ૩	
સોપારી સેવરેધની ૧૦ ૦ ૧ ૦	
નીડલ પોર્ટ સીમરેટ ૨૦ ૬ ૦ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ) ૧ ૬ ૦ ૧ ૬	
નરતા એકની ૧ ૬ ૦ ૧ ૬	
નીમક(નરતાની કાદ)	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વે જાતના ફળપુષ્પ તથા ફરેડા કમીસન હર્ફ એકાદેશનમની મારકેટમાં વચ્ચે આપવામાં આવે છે. પડકાર વસ્તુનું કુલપામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
Field Street,
DURBAN.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce fruit etc., received for sale in Durban. Farmers and produce merchants can be assured to obtain the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

સર્વે જાતના ફળપુષ્પ તથા ફરેડા વચેરે હાલનમાં વેચવાને માટે અમે હર્ફએ જાએ જાહાનના માલ માટે સરેસ બબરદામ રેમ્બી આપવાની ખાતી આપીએ જાએ. પડકાર વસ્તુનું કુલપામાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' phone No 1829, Box 47

ફક્ત હેથી બાઈઓને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજા ઉમદા ધીની બનાવેલી ખીડાઈની ખાતી કરે.

સ્વદેશી બાઈઓને સ્ટીમરમાં આવેને વાસ્તે દરરોજ અને તાજા માલ જોરડરથી મોકલાવીશું. કમીમાંના જોરડરો પશુ સુશાઈથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની જાએની, ખાવાની માળી, ગરદી, રોડ, બદામી ફલવો, માળી પુરી, પેડા, બાજીયાં, મચળ, પુરી, રેવડી, મચરા (હાથના બનાવેલા), મેસુબ, કીના લાકુ, અમરપાક, તમેથી મસાલાદાર દાળ, વગેરે.

M. M. PATEL,

119, Hanover St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add: "ISOLIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort } Dis. RUSTEN-
Steenbokfontein } BURG.
Rietfontein }

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંદુ યુનાઈટેડ

વેડોજ કું

એનેજર: છ. જ. પટેલ

હોંદુસ્થાનની પ્રાચીન જ્ઞાનપદ મ'માળી સસ્તે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ ચ.વલ—ગોપુ' મ'ધીયાજી—એક વખત મ'માળી ખાતી કરે.

ઠે. ના. ૧ પ્રીમારક સ્પીડ

ટેલિફોન ના. ૧૨૮૬, બહાનેસપરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પેલ બેકસ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mohta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Farrow, etc.

Head Office: 24 Frere St. Woodstock

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderis, 21 Roger-street
Importer.

EMRAHIM NOBODER,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Ehana Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

H Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Higgin's Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Qadir and Son
Box 126, 139 Grey Street

Hossein Oussim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghavya & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TIRNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA

Fruiterer, Box 471

K. R. MONT & DESAI
Stand 58 & 60 Indian Market

Yusef Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'

Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Does, Box 110 Tel. "Does"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parekh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 40

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amud Monejee & Co.,
27 Market-street. Box 2041

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALESHAI BRULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Market St.

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3455.

C. Kamalcodin
4 Pritchard St.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lal Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

T. Vodia Pillay
Box 513

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi Specialities
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTANSHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dangarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJI DOLAY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VARJAS & LALORAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRADDA, General Merchant
Box 35.

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHEND

Dorjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIFFERSBURG

WENTA & KHANDESHI BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 531.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V. N. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vassanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khoshal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(TRANSVAAL)
Ganharji Giga, Bofoda.

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Goozen Amod Vankar.
General Dealer Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada (Guman)

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.O.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.O.

Hajee Jaffar Munaver Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Eesack
P. O. Box 8

WARMBATHS

M. M. Rawat, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdes & Co.
General Merchant
P.O. r 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tele: Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 357. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 145. "BHABHA." Phone No. 22. P.O. Box 22.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. & M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
444 & 445. Corner Kaffir & 14th Streets
TRIENBURG, JOHANNESBURG
BOX 410. TEL. ADD.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પુરુષોત્તમ સુભાષી સમતની કુ.
અનુભવ શ્રીશ મર્યાદા
મરદના કેસ, કેટ, પાટલુન, સમીમ,
કેટ, કેસ, કુવાલ, કીરમાન, રેશમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
બાવો, બુચો અને બાની કરો.
એવું મળતું.
ઈન્ડિયન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
પેસી ૮ મીલ, લોકા-સમરમ નં. ૩૨૪૮

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA: s. d.
Yearly ... 12 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about March. 11th Dunvegan Castle 6117 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 22nd Dover Castle 8260 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, March. 15th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING.
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET.

P.O. Box 2504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
(JOHANNESBURG.)

HORMAJGY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box. 312, LOUENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
WILLS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY."
WILLS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

કુલરો અને શ્રીશ મર્યાદા

ઈન્ડિયન મારકેટ નવામ પે ઈસ્ટરન
શી મંગાવી કરતે કામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ શી પોરબારનું તથા કમલ
નુ-સરમ માવક-મોખુ નવીનમાલુ-નવા
ખાંધ અલખાએક કરી બુચો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબારનું ખુશમાલુ શી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 28 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 26

P.O. Box 33

Telephone No. 88

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Direct to Bombay in 17 Days

S.S. Somali leaving Durban 19 Feb. Delagoa Bay 24 Feb.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

૧૭ દિવસે મુંબઈ જશે

સી. સોમાલી

જાહેર તા. ૧૯મીના ઉપર દેશગોવાલોથી તા. ૨૨મીના ઉપર સીધા ગોવા અને મુંબઈ ૧૭ દિવસે જશે. જાણનાર્થી સાહેબજાનો આ તક સુધી વહો

મજબૂત લાઈનની બિડા સુદાઈદાર, રાઈમસર આવનાર કાઈમસર બનાર અને કાઈમસર પહેલનાર છે. મુંબઈ પહેલેથી કે તુરંત જઈ રેલવેથી ખબર મળે છે. કે કુલાહ, ચીતર, બારીબિલાલ અને હવાઈર હોય છે. ૨૨૨૩, સેક્ટ, અને કેની સીડિયા બોસલો તથા વચર બોસલો લાવી મળે છે. ખવાસીઓ દેશી અને કપતાનો તથા બોસિલો માવજી હોય છે. કાહાની કે, બોસલોને જલાલી જવા, વીજળીની બી પાણી, કુલખાણ બજાર હીચીન વચેરો પુરા જાવોનરત હોય છે. ખતલખ કે રીધર, જાલ પાસીઓને મલિલ હોવાથી હસતરહની સમવડ છે.

ખુબ ખબર મળે જશે તા મુકા નીચે સરનાથે, તથા બેહાલીરખ, પ્રીમરીના અને હીચરહીના બેહાઈને.

OSMAN AHMED,

127 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

માંડી વિલાયતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પોસાય તેમ આવશ્ય. જાવ માટે જાઓ. હાથરો મહે.

નાતાલે લીધે તમારું જમારે ત્યાંથી મોઠા જમારું લેવ જેટલી જોઈએ તેટલી મળશે. જામે મોટા જમારું ખરીદીએ છીએ.

વી પારખ'હરજી' સારા માલ. હીચાવતે મળશે. ચલાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey S. DURBAN

દેશીથી લાકડાઓને ખુશ ખબર

દેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો!! જાંચો!! વાંચો!!

કાલ જમારે ત્યાં દરહીલ કેડ ટોપીઓ દુઝી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહેલી છે. બહારના બોરકર હપર પુરત ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, ચલાવો જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add.: 'ABOOBAKER'

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

દેશી દેશી દરહીલ ટોપીઓ,

મજાતી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તાંબાકુ.

ફરેક ચીજ બજાવ'પ, સરતા આવે મળશે બહારના બોરકર હપર પુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો જાઓ, અબજીલુ કાફર એન્ડ સન ૧૨૬, ઓ. સી. ૬.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce

Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાંબા નાચીર, જમાવ'પ તથા કુલ જાવવાના તથા ખાવાના બાકુ ખાલ મહર બીલીસ વચેર હમિલ મળે છે. જાઓ તા મહે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

No. 9—Vol. X.

SATURDAY, MARCH 2ND, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Press Transference

FIFTY MEN GO TO GAOL

PASSIVE RESISTANCE BY INDENTURED INDIAN LABOURERS

ON Sunday, the 18th ultimo, a number of indentured Indians on Mr. Balcomb's estate at Kearsney, near Stanger, were asked to clean the barracks and the land about it.

One of the men refused to do such work on Sunday. He and the sirdar exchanged some words. For this so-called insolence on the part of an indentured coolie, he was arrested. The other men then refused to work unless their comrade was released.

The leader was handed over to the police to set an example to the others. All, numbering 52 men with their women and children, followed to lay their complaints before the Magistrate against working on Sunday, thinking in their old Indian way that an Officer of Justice would rectify all hardships suffered by them through the harshness of their superiors. But they found that the law of the land protects the strong and wealthy against the weak and poor.

The Magistrate at Stanger found all the men guilty of leaving work "in a body" without permission, and inflicted upon each of them a fine of One Pound (more than a month's wages) or one month's imprisonment with hard labour. The men went to gaol. The women were asked to return home. They all went weeping to Mr. Balcomb, and asked him to release their husbands.

After one day in gaol, Mr. Balcomb, it seems, paid the fines and the men were released. Without their husbands these poor women were helpless and unprotected. What they now fear is that, at the end of the month, they will be without food for themselves and their children if, as they have reason to fear, their husbands' wages will be forfeited to pay the fines.

On inquiry it was stated that the employer was willing that representative men amongst the Indians should proceed to Stanger to lay their com-

plaint, but the men felt so indignant that they would not listen to such a proposal, and so went "in a body," which the law says they must not do.

It was also stated that there was a condition of the contract of service which states that the immigrant was bound to work two hours on Sundays.

The Magistrate refused to show the record of the prosecution, and so we have to rely on information from un-official sources, which, however, we believe to be thoroughly reliable.

[We refer to the above in our leading columns.—Ed. I.O.]

A Verulam Employer Cautioned

On Tuesday (writes our Verulam correspondent) a remarkable occurrence took place before the Court in which about 70 indentured Indians and their employer were concerned. On that day the men and women employed by Mr. William Starr, near Verulam, did not attend the roll-call and refused to work. Their complaint was that their wages for the last two months had not been paid, their rations had not been fully given, and they, both men and women, were compelled to work until late at night. When they asked their employer for permission to go to the Magistrate and lay their complaint, they were refused. So they decided to go without permission. They appointed two men as leaders, but the whole of the people followed them, saying: "If our leaders are sent to gaol, we shall not leave the Court until we, also, are sent to gaol." In the meantime Mr. Starr had reported the matter to the Magistrate who sent a policeman to investigate. Before he reached the place, however, he met the Indians coming to the Court.

On their arrival in the village, the Indian Committee took up the matter

and engaged Mr. Dickinson to defend them.

The Magistrate, after hearing the complaints, cautioned Mr. Starr, and made an order that the wages of the Indians be paid at once and full rations given. He also ordered that no task-work be imposed upon them. To the Indians the Magistrate said: "You are all to work on the farm for nine hours a day, and if you have any complaints to make, you should appoint one of your number to come to me."

The charge against the Indians was withdrawn and they were allowed to go free, having thus gained their point by passive resistance.

Prosecutions at Durban

In the Durban Court on the 13th ultimo Raajan, an Indian, was charged with desertion. He stated in the dock that he would prefer to serve five years in prison rather than go back to his employer. Sentence: Thirty days.

On the 17th instant, Jadubansi, an Indian woman, was charged with desertion from service and refusing to return, and admitted five previous convictions, and refused to go back. Thirty days.

Mommout and M. Ramsamy pleaded guilty to desertion, and admitted previous convictions. First accused said he was determined not to go back to his employer, and was sentenced to five days' hard labour. The second accused said he would go back, and was discharged.—*Natal Advertiser*.

Poll Tax Defaulters

In the Borough Court a few weeks ago, before Mr. B. Hodson, three Europeans were charged with failing to pay their poll tax. All the defendants pleaded guilty, but stated that they were in receipt of irregular pay, and frequently they only got

about three days' work in the week. Their average salary was not more than about £2 5s. to £2 10s. per week. A fine of £5 was imposed.

An Indian was charged with failing to pay his poll tax within the specified time. The accused stated that some time ago he had been charged with the offence in the same Court and had been fined 15s. Since then he had been out of work and had not earned the money to enable him to pay. Inspector Alexander informed the Court that the accused had been charged and fined 15s. in October last, but had not paid, he was in regular employment and in receipt of 25s. per month and free quarters and rations. His Worship imposed a fine of Three Pounds.

The "Invasion" of Boksburg

Mr. Ritch and Mr. Bhyat Summoned

The following is a copy of the summons issued against Mr. Ritch and Mr. Bhyat in connection with the Boksburg Stands:—

In the Supreme Court of South Africa, Transvaal Provincial Division.

George V. by the Grace of God, of the United Kingdom of Great Britain and Ireland and of the British Dominions beyond the Seas, King, Emperor of India, Defender of the Faith.

To the Sheriff of the Transvaal or his lawful Deputy. Greeting.

Command Lewis Walter Ritch, of 21 1/4 Court Chambers, Rissik Street, Johannesburg (hereinafter called the first Defendant) and Amod Moosa Bhyat, an Indian trader of Boksburg (hereinafter named the second defendant) that within 14 days after the service of this summons they cause an appearance to be entered at the Office of the Registrar of the Supreme Court of South Africa, Transvaal Provincial Division, at Pretoria, to answer James Barry Munnik Hertzog in his capacity as Minister of Justice in the Government of the Union of South Africa and as such representing herein the said Government (hereinafter called the Plaintiff) in an action wherein the Plaintiff claims:—

(a) A declaration that the Plaintiff is entitled to the ownership of certain Stands No. 526 (formerly No. 1218) No. 527 (formerly No. 1219) and No. 528 (formerly No. 1220) in the township of Boksburg by reason of the fact that the first Defendant, in collusion with the second Defendant, wrongfully and in breach of the conditions of certain Deed of Grant No. 9114/1911, disposed of the aforesaid stands to the second Defendant.

(b) Cancellation of the said Deed of Grant by reason of the breach of the conditions of the said Deed by the first Defendant, the pretence registered owner of the stands hereinbefore mentioned.

(c) An order upon the first Defendant to deliver up possession of the said Stands.

(d) An order for the ejectment of the second Defendant who is a coloured person, from the said Stands, which he unlawfully occupies in breach of the said Deed of Grant.

(e) Damages against the first and second defendants in the sum of £100.

(f) Costs of suit.

(g) Alternative relief.

And return you this summons with whatever you have done thereupon. Witness The Honourable Jacob de Villiers, Judge President of the Supreme Court of South Africa, Transvaal Provincial Division.

At Pretoria, on the 22nd day of February, 1912.

(Sd.) F. L. C. B. JUTA,

Asst. Registrar of the Court.

(Sd.) J. H. L. FINDLAY,

Plaintiff's Attorney,

187, Pretorius Street, Pretoria.

Plaintiff's Declaration.

1. The Plaintiff is James Barry Munnik Hertzog, in his capacity as Minister of Justice in the Government of the Union of South Africa and as such representing herein the said Government.

2. The first Defendant is Lewis Walter Ritch, gentleman, of 21 1/4 Court Chambers, Rissik Street, Johannesburg.

3. The second Defendant is Amod Moosa Bhyat, of Boksburg, a coloured person, now residing unlawfully on the Stands hereinafter referred to.

4. The first Defendant is the registered owner of certain Stands No. 526 (formerly No. 1218) No. 527 (formerly No. 1219) and No. 528 (formerly No. 1220) in the township of Boksburg under and by virtue of certain Deed of Grant No. 9114/1911 and subsequent transfer No. 2150/11.

5. It is a condition of the said Deed that the registered owner shall not, under penalty of cancellation of the Deed, dispose of the said Stands or any portion thereof to a coloured person, and it is a further condition that no coloured persons, other than the domestic servants of the registered owner, shall reside on or occupy the said Stands as will more fully appear from the terms of the said Deed, to which the plaintiff craves leave to refer.

6. In or about the month of October, 1911, the first Defendant, in collusion with the second Defendant, wrongfully, fraudulently and in breach of the conditions of the said Deed, disposed of the said Stands to the second Defendant, who, contrary to the conditions of the Deed, has been and still is unlawfully occupying the said Stands in the township of Boksburg either by himself or through his Agents and servants.

7. By virtue of the preceding premises the Plaintiff is entitled to claim as against the first Defendant, can-

cillation of the Deed of Grant and, as against the first and second Defendants, possession of the Stands in question.

8. In spite of due demand the first Defendant has refused and still refuses to cancel the said Deed and the first and second Defendants have refused and still refuse to deliver up possession of the Stands.

9. The Plaintiff has suffered damages in the sum of £100.

Wherefore the Plaintiff Claims:

1. A declaration that the Plaintiff is entitled to the ownership of the said Stands in the township of Boksburg.

2. Cancellation of the said Deed of Grant.

3. An order upon the first Defendant to deliver up possession of the aforesaid Stands.

4. An order for the ejectment of the second Defendant from the said Stands.

5. Damages against the first and second Defendants in the sum of £100.

6. Costs of suit.

7. Alternative relief.

Dated at Pretoria, this 22nd day of February, 1912.

for E. ESSELEN and self,

(Sgd.) CHARLES BARRY,

Plaintiff's Counsel.

(Sgd.) J. H. L. FINDLAY,

Plaintiff's Attorney,
Pretoria.

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 68)

Dr. FINDLAY: You recognise that the Act of 1894 overrides you?

Mr. BRODEUR: Yes.

Mr. BUXTON: May I say in reply that this is a point which I think Mr. Brodeur raised the other day. I am no lawyer and I am not able to give a legal opinion with regard to it, but I understood that the Memorandum I sent to Mr. Brodeur largely met his point. The point as I understand it is this. The Act of 1894 was a Consolidation Act, and a Consolidation Act necessarily repeals various Acts in force, in fact, that is the object of a Consolidation Act. It was not intended, as I understand, that that Act should either extend or diminish the existing powers. It was intended to be purely a Consolidation Act. I gather from what Mr. Brodeur has said that in his view some of the clauses have repealed certain provisions of Acts affecting the Dominion of Canada before, which gave them greater powers than the Consolidation Act of 1894 gives them. If a mistake of that kind has occurred—I think

Mr. Brodeur was not in the room when I began my speech—I repeat that we should be glad in such cases as that that steps should be taken definitely to validate certain Canadian laws affecting Canadian shipping and the Canadian coasting trade, the validity of which is in doubt. I should be very glad to meet him in respect of that matter. I think Sir Wilfrid will allow me to say that the Act of 1894 was intended—at all events, so I am advised—as a purely Consolidating Act, neither giving nor taking away. Obviously it repeals certain Acts, and perhaps my legal adviser may have an opportunity of looking into it in view of what Mr. Brodeur has said, and the same applies to New Zealand.

Dr. FINDLAY: It is not a purely Consolidation Act, because there are some changes made in the substantive law by the Act of 1894.

Mr. BRODEUR: On the question of collisions.

Mr. BUXTON: It is a matter of legal opinion in all these Consolidation Acts, and at all events we shall be very glad as far as we can to meet that point. Really, I do not think there is any difference between us.

Mr. BRODEUR: We now have a Bill before Parliament with the object of validating all these Acts, with the object of repealing certain sections of the Act of 1894, which conflict with our own legislation, and, of course, this will have to be submitted to His Majesty in Council.

Mr. BUXTON: We will look into it.

Mr. PEARCE: The view that the Commonwealth Government take up on this question is, that we derive our powers to legislate on this subject from the Constitution Act, and that there is no absolute limit of area, provided that the law is for the peace, order and good government of the Commonwealth and is not repugnant to an Imperial law applicable to the Commonwealth.

Dr. FINDLAY: The effect of this has not been settled by any legal authority. In New Zealand they have settled it the other way.

Mr. PEARCE: There is a difference of opinion as to the application of those words. We have taken the advice of our Crown Law Officers on it, and I have their Memorandum here, which is too lengthy to read, the general effect of which is, that unless there is some prohibition placed on some specific things to be done by us this Merchant Shipping Act does not interfere with us.

Sir JOSEPH WARD: The Courts of New Zealand have settled it the other way.

Mr. PEARCE: So far as the legislation we pass does not come into conflict with any direct prohibition, our legislation has full force under the Constitution Act.

Sir JOSEPH WARD: The Appeal Courts of New Zealand, upon that question to which you referred, have decided exactly the other way with

all that law before them, and it was fully argued just on the lines you are giving.

Mr. FISHER: Ours is a more recent constitution.

Sir JOSEPH WARD: But the question is the same.

Dr. FINDLAY: Yes, the question is how far the Imperial Act overrides it.

(To be Continued.)

From the Editor's Chair

SUNDAY LABOUR

THE revolt against Sunday labour by Mr. Balcomb's Indians brings forward a matter which needs consideration. Our representative, who journeyed to Stanger specially to investigate the matter, was prevented by the Magistrate from obtaining official information regarding the prosecution of these fifty-two men, but he was able to obtain reliable news nevertheless. Whether the Magistrate was right in refusing access to the Court records is a matter which we will not deal with at present. In regard to Sunday labour, what is the position? If it be argued that necessary work can be exacted from the men on Sundays for two hours, it cannot be said that cleaning the ground around the barracks is necessary on that day specially. If the employer has neglected to keep the grass down, and it has become a danger to the people themselves, it must have taken several weeks to get into such a condition. Is he then entitled to make the men do on Sundays what he should have asked them to do on week-days? But we do not believe that any condition of compulsory Sunday work can be introduced into a contract of indenture. In the Schedule of the Act, the form of indenture is given and it is there stated that the immigrant "shall be employed for six days in each week." There is no mention of Sundays. If, therefore, a clause compelling indentured Indians to work on Sundays has been introduced by Mr. Balcomb, it is illegal.

One cannot help but think that Mr. Balcomb was at least showing a spirit of meanness in thus keeping these men hard at productive work on week-days and reserving necessary cleaning for Sundays—thus robbing his people of their legitimate leisure. Surely they have little enough spare time. We are glad that these Indians were plucky enough to stand up for their one day's leisure which is indispensable to them for domestic and other purposes, if not for religious reasons. But the result of the affair will undoubtedly be that the men will be the losers by One Pound

each, whilst the employer, who is the culprit, gets off free; for it is too much to hope that Mr. Balcomb will be so magnanimous as to pay his men the sum of £52 as a reward for disobeying his orders. We draw the Protector's attention to this matter.

THE POWER OF PASSIVE RESISTANCE

THE case, reported elsewhere, of a number of Indians refusing to work because they were not paid and did not receive their proper food, proves once more the tremendous power that lies with all workers to obtain just treatment from their employers by means of passive resistance or soul force. Fortunately, the Verulam Magistrate gave a patient hearing and was convinced that they had a real grievance. He not only ordered the payment of wages and the giving of rations, but he also ordered that no task work should be imposed. We are glad that Mr. Matthews has had the courage to make such an order. It is the first time within our recollection that a Magistrate has publicly expressed disapproval of the task system. We have not failed to point out the unfairness of the system, and we are delighted to see a Magistrate making an order against the practice.

Ill-Treatment of Indian Passengers

Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, has addressed the following letter, dated the 20th ultimo, to the General Manager, S. A. R., Johannesburg:—

Mr. Ismail Bawa, 240 Prinsloo St., Pretoria, writes to my Association complaining as follows:—

"On the 5th instant, I, together with two companions, was travelling from Delagoa Bay. Our journey was interrupted at Komatipoort by the action of the Immigration Officer, and we entrained on the 7th instant for Pretoria. The Conductor asked us to go to the reserved compartment, which was already occupied by six passengers. We went in notwithstanding, but when the Conductor came to examine our tickets, I drew his attention to the crowded state of the compartment. I told him that during the night it would be most inconvenient for us all to be in that one compartment. The Conductor thereupon became angry and said there was no more room. He added that two could occupy one berth. At this time, the adjoining compartment was empty. This he locked and labelled "For Ladies." I noticed, too, that other compartments were not fully occupied. When the Conductor came again, I spoke to him, but to no purpose. He became angrier. Later, during the night, a coloured passenger was brought to

this compartment. An old Indian, probably aged about 60, who was occupying one of the berths, was forced by the Conductor to vacate his berth, the coloured passenger was accommodated on it, and the old man was asked to sleep on the floor. The Conductor's number is 47."

I hope you will be good enough ■ inquire into the matter.

The Question of Domicile

Prominent Resident Refused a Certificate

An unusual application came before the Natal Provincial Division of the Supreme Court on Tuesday (says the *Times of Natal*). It was made by Mr. Laughton, K. C., on behalf of Dawad Mahomed of Durban, who asked for a certificate of domicile in Natal.

Mahomed stated in his affidavit that he had resided in Natal since 1883. He was well known, and was the president of the Natal Indian Congress. Owing to increased disabilities to Asiatics in the Province, he feared that his home might be imperilled, and he was desirous of securing a certificate of domicile to prevent the possibility of trouble while absent from the Province.

Counsel proceeded to read sections of the Immigration Act showing the restrictions under which Indians laboured. "That is the way they go trembling through Natal," he said; "they never know when they will be tapped on the shoulder and asked whether they are prohibited Indians or not, so it is quite necessary nowadays that they should be amply protected." The Immigration Officer referred to the issue of certificates as a departmental matter, but counsel showed that it was legislative, and that the Act provided for it. The Immigration Officer, he submitted, was compelled to issue such certificates, the proper conditions being shown to exist.

The Attorney-General agreed that the law did not state what conditions were necessary before the issue of such certificates. The Act was not promoted for the purpose of justice.

Mr. Laughton: Then it follows that it must have been passed for the purpose of injustice. No wonder they wanted to get rid of their last Parliament.

The Court pointed out that such a certificate, even when obtained, was only evidence that the holder was formerly domiciled in Natal. If he chose to go away and return, he would still have to show that he was not a prohibited Indian, and if a man proposed to stay in the country, such a certificate was useless to him.

Counsel urged that in the latter case a certificate would prevent

Indians being arrested and brought before the Magistrate.

The Court held that the only purpose in the Act for which the establishment of a certificate of domicile was useful was to facilitate re-entry into Natal, and there was nothing which made the possession of such a certificate a protection to any person living in Natal being treated as a prohibited immigrant. The applicant here had not shown himself desirous of availing himself of any advantages which might accrue to persons about to enter the Province, and consequently had no right to demand such a certificate. The applicant was an inhabitant of Natal and not an immigrant, and therefore was not entitled to the certificate asked for.

Correspondence

Indians in the Free State

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—Although Mr. Gandhi and others are trying to improve the position of Indians in South Africa, nothing is being said or done about the treatment of Indians in the Free State, who are being treated worse than any other Indians, though but few in number. We in the Free State were better off under the old Dutch Government, for the law was never strictly enforced against us, and a respectable Indian always received fair treatment at the hands of the Authorities. Since the British Government has come, our position is worse. For instance, some of us have been residing in the Free State for fourteen, sixteen and twenty years, and we were never troubled about a permit or anything else. We were allowed to work where we liked, and to stay where we liked. I myself had been residing for some 15 years on a farm called "Telliard Rust", where I had got a few sheep and cattle together in return for services rendered to the farmers, who thought well of me as a servant. Now I have been dragged away from the place which has been my home for so many years, and am thrown into the Kroonstad Location by the Police and the Magistrate, who tell me that the Free State Law does not allow Indians ■ reside anywhere but within municipal boundaries and then only in Locations. So here I am in the Location living on the charity of Natives, while all my livestock ■ still on the farm. Even the Natives are treated better than the Indians because they are allowed ■ work at anything they like; and to stay anywhere they like. The Indians here are looked upon as lepers. They dare not engage themselves ■ any master without first obtaining permission from the Government, nor can they be employed

in any capacity other than that of domestic servant. They may not be clerks or managers; they can only be pot-cleaners and dish-washers. It is hard to think that all have freedom in the Free State except Indians. Even the Kaffirs laugh ■ ■ when they see how we are treated here. Surely, if the Government does not allow fresh Indians to come in, it should at least grant to those Indians who have been here for fifteen and sixteen years the same privileges that it accords to any other coloured persons. It ■ inconceivable that the Imperial Government, knowing how Indians are being treated in the Free States, should allow this state of affairs to continue? Is it not its duty to see that we are treated fairly, without our having to call its attention ■ the matter? I trust that someone abler than myself will take this matter up, and bring us relief.

Yours etc.,

ABDUL ABRAM.

Kroonstad. 11th February 1912

The £3 Tax

The Congress asks for Information

On the 21st instant the Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress addressed the following letter to the Secretary for Justice, Pretoria:—

In connection with a communication which we addressed to the Minister for Justice, which was forwarded to the Department for the Interior, we were requested by the Secretary for the Interior to supply him with certain information in regard to the cases brought before the Courts of Natal for non-payment of the annual licence of £3 per annum, by re-indentured Indians. When the request was made at the Umlazi Court, Durban, for the information asked for by the Secretary for the Interior, we were advised to obtain it through the Secretary for Justice. Will you therefore supply us with the following information:—

- (a) The total number of prosecutions, convictions or withdrawals for non-payment of the licence, in the respective Courts of Natal, against Indians who have entered into fresh contracts of service or re-indenture since the issue of the late Natal Government's circular in April, 1910.
- (b) The number of prosecutions, convictions or withdrawals for non-payment of arrears only.
- (c) The number of prosecutions, convictions or withdrawals for non-payment of current licences only.

In the cases where the prosecutions were withdrawn, we should be thankful to know the reasons for so doing.

The following is a copy of the paragraph from the circular above referred to:—

"Notice is given to Indians (men and women) who should have taken out the annual licence of £3 but have not done so, that they can re-indenture for not less than two years, or enter into a civil contract for not less than two years, and while under contract or re-indenture, the licence money due will not be claimed and, should they return to India, they will not be made to pay the licence money due."

Union Parliament

The Defence Bill

Mr. SMUTS, Minister for Defence, in the course of a lengthy explanation of the Defence Bill on Friday last said: There was also the general objection to the Bill from coloured citizens who were offended because they were excluded. There had not been the least intention ■ hurt the feelings of anyone in South Africa. Clause 7 of the Bill simply stated that no compulsion would ■ laid on a coloured person to serve or train in any military capacity, but there was no provision to prevent any coloured citizen coming forward and voluntarily offering his services, and such an offer of voluntary service would always be considered by Government, and dealt with on its merits. If there had been compulsion on the coloured community, then the entire scope of the Bill would have to be altered. Compulsion was not laid even on all white people in the country, but only on that portion which was specially required to be trained in case of necessity.

Col. CREWE, referring to the exclusion of coloured people, pointed out that at present they did not forbid their services. There were in the C.M.R. and Cape Police numbers of coloured artillery drivers, most useful men, and he saw no reason why they should disappear from the scheme. He hoped they would consider some alteration in the clause giving natives and coloured people clearly to understand that it was not intended for all time to refuse them the right to ■■ ■ when ever they might be called upon. These people must not be discouraged, though he recognised that on the Europeans at present, and for some time to come, must fall the chief defence of the country.

On Monday, in the course of the debate on the Defence Bill, Mr. SCHREINER (Tembuland) said the idea had got abroad that the defence scheme was being formulated against the natives. There could, however, be nothing more unfortunate for this country at the present time than that anything should be done or said to give rise to that idea. Mr. Schreiner approved of the line taken by Mr. Smuts in his speech. He quoted a

native newspaper to show that the natives had no enmity towards Europeans, and it was the height of absurdity to say that the natives would not assist Europeans against any alien of the State. He hoped the trend of the debate would disabuse the minds of the natives and their leaders, that the Europeans were busy arranging a weapon with which to fight against them. While it was impossible to expect to have coloured men and whites in the same corps, he saw no reason why there should not be separate regiments of coloured men, not natives. He was sure he could raise a splendid corps of coloured men to send overseas to fight the Empire's battles.

Mr. FAWCUS (Umlazi) referred to the natives, coloured people, Arabs, and free Indians. It was not desirable to leave out Arabs and free Indians, as stay-at-home people were sometimes given to fomenting disturbance.

Coloured People and the Defence Bill

May Become Volunteers

As will be seen from our Parliamentary column, Mr. Smuts and Col. Crewe referred to the Defence scheme. The *Natal Mercury* of the 26th ultimo remarks:—

As regards the complaint by some of the coloured population regarding their exclusion, we think there will be general agreement with Mr. Smuts that if compulsion had been laid on the coloured population the entire scope of the Bill would have to be altered. There ■ no prohibition against voluntary service on their part, and we have no doubt they will be utilised in the future as they have been in the past. We believe, however, some thing might be done to give them official recognition in the Bill in non-combatant capacities. The Indians in Natal, for instance, have proved themselves of the highest utility in ambulance work, and their services would ■■ far more valuable if they were part of a trained organisation, instead of being picked up haphazard in the event of an emergency, ■■ was the case during the three-years' war and the recent native rebellion. In the Cape Province, as Col. Crewe pointed out, there are a large number of artillery drivers, who are most useful men. While it may be possible to amend the Bill so as to give the coloured inhabitants of the Union a recognised share in its defence, the very nature of things precludes the same measure of compulsion as is applicable to Europeans, and it is upon the latter that the main burden of the defence of the Union must fall. It may be possible in the future to include native and coloured units in the defence scheme, but at

the outset, this is rather impracticable, except, as we have noted, it be in the direction of such non-combatant departments as transport and ambulance.

Kimberley's Protest Against the Immigration Bill

On the 11th ultimo a mass meeting of Indians of Kimberley and Beaconsfield was held at Kimberley to protest against the fresh disabilities put upon the British Indians in the new Immigration Bill. There was a good attendance. Mr. V. Samy (President of the Indian Political Association) was elected Chairman of the meeting, and Messrs. Mahomed Sariff (President of Jangira Anjuman Islam) and Vodium Pillay were elected Secretaries. The Chairman briefly reviewed in English the main disabilities that are threatened by the Bill. The Secretaries related the same thing in Hindustani and Tamil.

The Resolutions

It was proposed by Mr. Abbaskhan, seconded by Mr. T. Narayansamy, and supported by Mr. Abdool Hassim,

"That this meeting of British Indians of Kimberley and Beaconsfield strongly but respectfully protests against, and views with alarm, the New Union Immigration Bill, as it stands, inasmuch as the spirit of the Bill is not merely to control Immigration but to harass the domiciled Indians by giving unlimited power ■ the administration and particularly doing away with the existing rights and privileges."

The second resolution resolved

"That this meeting also wishes to place on record its protest against the most arbitrary nature of the education test, in regard to persons desiring to enter the Union as well as those who are desirous of entering one province from another."

Proposed by Mr. V. G. Pillay, seconded by Mr. Kajee Abdool Rahim, and supported by Mr. Shaik Hassan Motalekar.

It was proposed by Mr. Mahomed Shariff, seconded by Mr. V. G. Pillay and supported by Mr. F. Govan,

"That this meeting further protests against the arbitrary powers placed in the hands of the Immigration Officer, with regard to the proof of domicile or of the fact ■ being the wife or child of a domiciled person; and respectfully submits that decisions on these matters should be in the hands of a Court of Law."

The fourth resolution, proposed by Mr. P. L. Chetty, seconded by Mr. Hassan Mia Sarsekar, and supported by Mr. C. P. Naik of Durban, resolved

"That this meeting respectfully urges that the period of absence of domiciled persons who are desirous of leaving the Union temporarily,

should not be restricted as at present."

Mr. Syed Mahomed proposed and it was seconded by Mr. Vasudevan Padiachy and supported by Mr. B. Desai.

"That this meeting is of opinion that copies of the resolutions now passed should be forwarded to the Minister of the Interior, and to the two members representing Kimberley and Beaconsfield."

All resolutions were carried unanimously.

After concluding the business of the meeting, Messrs. V. G. Pillay and Vediam Pillay brought forward the question of the proposed Conference of Indians in South Africa. It was unanimously resolved that, if it be decided to hold the Conference, the Kimberley Indians should render it all the help they could.

The Lords' Debate

The *Natal Mercury*, in the course of a leading article on the 21st ultimo, says:—

There are some people who resent any discussions of the kind in the Imperial Parliament, and are apt to contest the right of the Imperial Government to make any representations or advance any claims on behalf of the Indians in this country. Such objections are ridiculous. The Imperial Government are trustees for the people of India, and it is not only a right, but a duty, on their part to see that such people are fairly dealt with in whatever part of the world they may go. Every Government claims the right to make representations or to intervene on behalf of its subjects in any country where they may be residing, or have acquired a domicile. The Indian question in this country is surrounded with many difficulties, and requires careful handling, and this we are just afraid is what it has not been receiving. Some little time ago Mr. Harcourt, in reply to some question in the Commons in connection with the £3 licence tax, revealed an ignorance and callousness on the subject which was far from being to his credit, considering the position he holds. Indian immigration has been stopped, and it is admitted freely that some of the claims put forward cannot be granted. There are a number of outstanding questions which are legacies of the late Transvaal and Natal Governments, some of which were brought up by Lord Ampthill, such as the forcible detention and deportation of Indians by the Portuguese authorities, to oblige the Transvaal or the Union Government. There has undoubtedly been a good deal of peculiar dealing, and there has not been that desire on the part of the Union Government to meet the Imperial authorities in the matter that might have been expected, seeing how ready the latter have been to assist Union Ministers

in all their schemes. Lord Emmott complained that Union Ministers did not try to meet the Imperial Government on important points, and this was evident last year from some of Mr. Harcourt's replies to questions put him. It is eminently desirable that a settlement should be come to, but with a want of candour this is made more difficult than it might have been; while on certain points, such as the £3 tax, our position is indefensible.

Maritzburg's New By-laws

European Traders Indignant

The *Natal Witness* of the 8th ultimo prints the new draft amendments of the City-laws respecting licences. Here are a few of the principal ones:—

	£	s.	d.
Wholesale Dealer	5	0	0
Retail Dealer	3	0	0
Retail Fruit Dealer	1	10	0
Retail Dealer in South African Produce	3	0	0
Butcher	3	0	0
Laundry	1	0	0
Hawkers of S. A. Fruit and Vegetables only	0	2	6
Hawkers of goods other than above	3	0	0
Milk Vendor, Dairyman or Milk Dealer	0	2	6
Eating house (European or Native)	3	0	0

By referring to our issue of the 3rd ultimo, it will be seen that the tariff in some instances has been fixed at a comparatively low figure compared with Durban, Newcastle, Dundee and Ladysmith. For instance, Newcastle exacts the sum of £5 from retail fruit dealers; and Newcastle, Dundee and Ladysmith fruit hawkers pay 10s. against the City's proposed 2s. 6d. It will also be seen that Maritzburg proposes to make a charge of £3 for a licence for hawkers of S. A. Produce, which is exactly half the maximum fixed by Ordinance 11 of 1911.

A new clause appears which prohibits any person other than a European being served in a European eating-house.

European Tradesman's Views

Mr. Holey, a prominent Maritzburg tradesman, interviewed by the *Witness*, protested against the system of exacting licence fees for all trades.

Mr. Holey said it was never intended that any committee of men, elected by their fellow townspeople to rule the affairs of the community, should be allowed, because of the parochial method at the beginning, to acquire powers, authorities and privileges which were detrimental to the interests of, and a serious charge upon, that community. That any Government should delegate powers

to these committees, or Corporations, enabling them by a dual system of revenue to enforce these powers, seemed to him to be most paradoxical. It was, he believed, generally held that municipalities shall (a) have no other revenue than that based upon rates levied upon actual, not fictitious values; (b) that municipal trading must be confined alone to the supply of such things as were essential to the well-being of the community as a whole; such as light, water, railways, etc.; and (c) regulate, on behalf of the Government, such licences as those for vehicles, dogs, liquor and hawkers.

Then you do not agree with the proposals about the City licence?—No, I do not. Trading in any form by a municipality is wrong, and the collection of revenue by licences upon the individual, other than nominal charges where actually necessary for control, is in excess of the powers vested in any corporation. Such powers belong exclusively to the Government of a country, and it is really an anomaly that a municipality should claim power to exercise them.

Alien Traders

"I will admit this, though," continued Mr. Holey, "that Natal and Maritzburg are peculiarly placed as regards licences because of the alien traders, such as Indians, etc. Control of such licences must be possessed by the authorities, but I fail to see why this should induce one corporation to regard licences as a source of revenue, and to seek, in every manner possible, to increase the duties from such a source. It is a false principle of finance and, in the incensing scope of its powers, is likely to restrict individual right and liberty and to become vexatious."

A nominal fee in each case would give control just as effectively as the present exorbitant fees now charged.

"And after all," continued Mr. Holey, "a licence implies a privilege, but there is no privilege conveyed by the issue of the present licence tax imposed upon the European trader. On the other hand, a heavy tax is imposed upon the European trader who already pays the greater portion of the rates."

But is not a large amount of revenue gathered by means of licences from the Asiatic traders, and would not this be lost to the Corporation if the licence duties were abolished?—The premises occupied by these people are of little value, generally speaking. "That," said Mr. Holey, "strengthens my position, because it is monstrous that these premises are not condemned, or rated at such value as they would be if proper buildings were erected. Go to Church Street any day and see the disgraceful state of affairs allowed by the Corporation at the very entrance to our city—shoemakers, tailors, quack doctors, etc., openly working and vending their wares. If such a

state of things is necessary, why has not a particular part of the town been allotted them, and not a main street? It is, in my opinion, a horrid blot on the escutcheon of Maritzburg.

"Licences are to be obtained before Indians or natives are allowed to hawk their produce, certainly; but not prohibitive fees; and surely the natives ought to be encouraged to bring in their eggs, Cape gooseberries, or vegetables. That must be permitted, otherwise every housewife will be forced to put up with the objection of our market. Surely consideration should be given to ratepayers. My view is that instead of the Corporation trying to extort fees from these vendors, it had better appoint an inspector of the foods vended, provide storage for the unsold fruits, etc., and disallow the coolies to store fruits, etc., in their questionable domiciles.

[NOTE: In regard to premises, the Corporation have power to condemn unsuitable buildings. We agree that Indians and Natives should be allowed to hawk their produce not only for the benefit of European householders but for their own livelihood.]

The Registration Law

Important Judgment

In the Transvaal Division of the Supreme Court of South Africa, on the 22nd ulto., before Mr. Justice Mason in Chambers, the appeal of *Ahmed Ismail v. Minister of Justice and Registrar of Asiatics* was heard.

Mr. Justice Mason, in giving judgment, said:—Applicant was ordered to be deported on November 18, 1911, under section 7 of Act 36, 1908; he asks for cancellation of this order and for a direction of the Registrar of Asiatics to issue to him a certificate of registration, or, alternatively, to hear his application for registration in terms of Act 2, 1907, and Act 36, 1908.

He was brought before the Magistrate on November 3, 1911, under section 7 of Act 36, 1908, in circumstances which are not very clearly set forth in the documents, and was detained under section 7 on November 4. Statements were taken from the constable to whom he failed, upon request, to produce his certificate of registration, and from the petitioner himself and his uncle.

Petitioner said that he first entered the Transvaal with his father, Ismail Kajim (who is admittedly entitled to registration) in June or July, 1907, that they both resided with his uncle, with whom he continued to live after his father left on a visit to India, and in whose guardianship he was left, that when he entered he was 13 years of age and was now 17, that he did not apply for registration on account of passive resistance, and that he

wished now to apply under Act 36, 1908. The uncle corroborated these statements. The matter was then adjourned, and a copy of the evidence sent to the Registrar of Asiatics for enquiry, together with the finger impressions. On November 10 the Registrar replied that on his own showing the petitioner was a major and that he did not belong to any of the classes entitled to registration under Act 36, 1908. The Magistrate thereupon made the deportation order of November 18, 1911.

Attempts were made to induce the Registrar to grant registration either under Act 2, 1907, or Act 36, 1908, but he declined to do so on the ground that the petitioner was over the age of 16 years and one month. Thereupon this application was made. The Registrar admits that Ismail Kajim, applicant's father, is the holder of a lawful permit and certificate, that at the time of his application of March, 1907, for a permit he stated that he had two sons in Durban, one bearing the name Ahmed Ismail, and that he entered the Transvaal on or about June 15, 1907. But he says no reference was made to these sons in the application form or to their having entered the Transvaal, and there is no record of petitioner's finger-impressions, and that in the uncle's application for registration under Act 36, 1908, no reference was made to the petitioner either as a son or male ward. In replying affidavit the petitioner states that his father first came into the Transvaal on a date which must be June 15, 1907, and obtained his permit and then returned to Durban and re-entered the Transvaal with the petitioner within a fortnight.

For the Registrar it is contended that applicant cannot apply under either Act, as he has exceeded the age of 16 years and one month.

The claim for registration under Act 2, 1907, is based on the assertion that the applicant is lawfully resident in the Transvaal as having lawfully entered in June, 1907. The Registrar contends that even if those facts are admitted, the petitioner is debarred from making any application. The question is what are petitioner's rights under Act 2, 1907, assuming that he was lawfully resident here on July 1, 1907.

The Chotabhai case defined the term "lawfully resident" under this Act, and decided that the rights of minors lawfully resident were not taken away by Act 36, 1908. But the decision of the Judges of Appeal appear to take it for granted that an application for registration in the case of such minors must be made within one month of their attaining the age of 16. What is then the effect of their failure to apply within the time so prescribed by statute?

Section 4 (1) of Act 2, 1907, provides when application should be made. Sections 6 and 7 only deal with Asiatic children under the age of

eight or those born in the Colony after the taking effect of the Act; Section 4 (a) also deals with children under eight, but Section 4 (b) clearly embraces Asiatics who are in the position which the petitioner claims. The guardian uncle should have made the application, and, in his failure, application should have been made by applicant "within one month after attaining the age of 16 years." He failed to do so, and fell under Section 8 (3) (1) and Section 9.

It seems to be clear that the Magistrate was justified in holding that the petitioner was 17 years of age, and that therefore even on November 3 the time prescribed by the Act had expired. It was contended that under Section 5 (2) of Act 2, 1907, application might be made at any time for registration, and that upon refusal the Registrar was bound to send the applicant to the Magistrate, who had no discretion in the case of an applicant lawfully resident here but to order the Registrar to register him. The result of this contention would be to nullify the provisions of the Act as to the prescribed time for registration, nor do I think it is supported by the language of Section 5.

I therefore come to the conclusion that the petitioner had no claim for registration under Act 2, 1907. The Magistrate had before him, it appears, no claim for a right to registration except under Act 36, 1908, and therefore did not expressly, it would seem, exercise the discretion granted under Section 4 (4) of the Act of 1907, but in my judgment sub-sections (3) and (4) of Section 8 and Section 9 of Act 2, 1907, have been implicitly repealed by Sections 7, 8 and 9 of Act 36, 1908, as these sections of the two Acts deal with matters of an exactly similar kind and could not be concurrently put into operation.

It now remains to consider the petitioner's claim to be entitled to registration under Section 3 (c) of Act 36, 1908, on the assumption that he first entered the Colony whilst under the age of 16 with his father. The section declares such a minor to be entitled to registration, but no direct provision appears in the law as to the manner in which, or the time within which, application for registration must be made. Sections 4 and 5 deal with adult Asiatics and minors born in the Transvaal. The Magistrate and Registrar acted under Regulation 4 (c) of the Regulations made under Section 17 of Act 36, 1908—(see Government Notice 950, 1908)—which requires all minors resident within the Transvaal on September 21, 1908, to apply within one month after attaining the age of 16 years. It is clear that this regulation has not been complied with by the petitioner, and that, if it is valid, he has failed to satisfy the Magistrate that the time within which he is required to make application for such certificate has

not expired." gather, too, that the Magistrate's enquiries as to petitioner's reasons for failing to apply did not satisfy him that "such failure was due to some good and sufficient cause," and that therefore even if Section 8 of Act 36, 1908, applied, the Magistrate was justified in his order of deportation if the regulation was binding.

The sole question is whether the Registrar and the Magistrate have exercised powers they do not possess, or have failed to exercise either at all or in a reasonable manner powers they do possess, and this, it seems to me, depends on the validity of regulation 4 (c). (His Lordship then dealt with the Governor's powers to make regulations under section 17, and proceeded.) What then would be the position if an Asiatic, who originally came within the provisions of section 3 (c), were after becoming an adult entirely free from any obligation to register within any prescribed time? He could at any time be arrested, and brought up under sections 7 or 8 but he would always be entitled to his discharge. It is quite clear that this is contrary to the general purpose of the Act. It is, however, possible to construe section 4 (1) as embracing such Asiatics after they become adult; the most obvious construction is, of course, that the words "at the commencement of the Act" qualify both "adult" and "resident," but there are grounds for considering that the first words of the sub-section may be read as meaning "every unregistered Asiatic who is an adult and who shall have been resident in this Colony at the commencement of this Act." Under such an interpretation the dates which the Colonial Secretary could prescribe for applications would include minors coming within sub-section (c) and also perhaps—subject (5)—minors coming within sub-section (1) the month allowed in sub-section (d); and such a result would allow the Magistrate to use the discretion conferred upon him in section 8 in favour of minors as well as adults. But if this construction cannot be adopted the reasons for holding that the challenged regulation is justified as being a reasonable means of providing for the manner of registering these minors and carrying out generally the objects of the Act seem to me to be of considerable force. If there is power to make the regulation there can be no question that the limit of time prescribed for application is reasonable. (His Lordship then dealt with various authorities and proceeded.)

I have come, therefore, to the conclusion that the regulation in question is valid, and that the applicant having failed to comply with it, is not entitled to registration.

The application is refused with costs; but the deportation order is suspended for three weeks to enable the applicant to appeal if he is so advised.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

Mr. A. M. Cachalia has sent the following letter, dated the 24th ultimo, to R. Balasubramanyam Iyer Esq., Luz, Mylapore, Madras:—

"The Committee of my Association desires me to convey to you its deep sense of the national loss sustained by the death of your late lamented father, and to express to you and Lady Iyer its sympathy in your bereavement.

"The passive resisters have a most vivid recollection of your father's warm interest in their sorrows. To them the death of your father is as personal a loss as it is to you."

On the same day Mr. Cachalia addressed the following letter to the Honourable Surendranath Banerjee, Calcutta, who recently sustained a severe loss in the death of his wife:—

"I am desired by the Committee of the British Indian Association to express to you its deep sympathy in your bereavement. Those who heard the account given by Mr. Sorabji were struck by the fact of your having never interrupted your public work."

The following resolutions were passed unanimously at a meeting of the Hamidia Islamic Society, held on the 18th ultimo, Mr. Imam Abdul Cadir Bawazeer presiding. By authority of the meeting, the substance of the resolutions has been cabled to His Excellency, the Grand Vizier:—

"This meeting of the Hamidia Islamic Society hereby tenders its warm and hearty congratulations to the Turkish nation for its spirited and brave defence against the unrighteous, brutal and barbarous aggression of Italy, and ventures to trust that Turkey will defend at all costs the holy cause of Islam entrusted to the Turkish nation."

"This meeting of the Hamidia Islamic Society is proud of His Excellency Enver Bey and other brave officers in directing the heroic defence of Tripoli against Italy."

Messrs. Mahomed-Sale Kanje and Megji Merali Jheta, representatives of His Highness the Aga Khan, who are touring South Africa, have been paying a short visit to the Transvaal. While here, they made an excursion to one of the mines, and also passed a day at Tolstoy Farm, taking away a pair of sandals as a memento. They left Johannesburg for Durban on Saturday night, when Messrs Issey and Hoosen Dawad also left. The party was accorded a hearty send off by many friends at the station.

On the 16th ultimo, the General Manager of the S. A. R. wrote as follows in reply to Mr. Cachalia's letter of the 13th ultimo:—

With further reference to your letter of the 13th instant, making a complaint against Ticket Examiner No. 99: I have to state that full inquiry has been made in the matter, but, from the information furnished to me, it would seem that the facts of the case are not quite as stated in your letter. I understand that on the train referred to there was only one 2nd-class coach, two compartments of which were reserved for coloured passengers. These compartments were full on departing from Braamfontein, and on arrival at Fordsburg, I am advised, an attempt was made by a party of passengers other than Europeans to get into the reserved compartments, but the Examiner would not allow this to be done until other passengers had alighted. The Examiner denies that he was in any way rude, and merely carried out his duties under rather exasperating conditions. I may say that the official concerned bears a very good reputation, and is considered as being polite and tactful to all classes of passengers.

Plague Bulletin

The Bulletin for the week ended midnight, 23rd February, appears in the *Union Gazette* as under:—

"Death from plague, an Indian on 11th instant, omitted from last bulletin. Remaining under treatment last week one native male. Indian male admitted to hospital on 17th, died 18th. Native male admitted 21st still under treatment. Eight cases to date. Total deaths six, of which two were found dead. Two native males remain under treatment."

A Native who had contracted the disease at Durban, died at Phoenix on the 23rd ulto.

At a meeting of the Plague Committee held on Thursday morning, under the chairmanship of the Chief Magistrate, it was reported (says the *Mercury*) that a native had been picked up in Pine Street the previous evening suffering from plague, and had been removed to Salisbury Island. Another native had been found dead at Greyville, and on the previous day an Indian died after an illness of 36 hours, and a post-mortem examination proved that he died of plague.

All the premises from which these cases had been taken had been thoroughly disinfected, and precautionary measures were being taken with the object of preventing the spread of the disease.

The members' prize for an English essay, one of the blue ribbons at Cambridge University, has this year for the first time been adjudged to a native of India, Mr. Kshites Chandra Sen, of Trinity Hall.—*The Aryan*.

The Supreme Court and Licences

Illegal Action of the City Council

In the Supreme Court on the 13th ultimo the case was brought under review of the executors of the testate estate of one Mahomed Cassim v. the Town Council of Maritzburg.

This was an appeal from the decision of the Town Council, sitting as an Appeal Board, in respect of the decision of the Licensing Officer, who refused a renewal of the Licence applied for by the executors of the late Mahomed Cassim. The appeal was based on the grounds that the decision of the Council was irregular in that the Council retired in private with their legal adviser, who was also the legal adviser of the Licensing Officer.

Mr. Laughton, K.C., with him Mr. Dymes, appeared for the appellant. The respondents did not appear. Mr. Laughton asked that the decision of the Council be quashed.

The Judge-President, in giving judgment, said the record as amended by the Court, bore that when the appellant's appeal in the Town Council took place the Licensing Officer was represented by Mr. Kufal. It was quite true that when the application to amend came before the Court an affidavit was put up from Mr. Kufal to say that he did not represent the Licensing Officer, but in the absence of any application to amend the record the Court must accept the record as it stood, which disclosed that Mr. Kufal was represented as representing the Licensing Officer.

The record bore that Mr. Kufal did not address the Town Council in the Appeal Court, but that when the Town Council retired to consider his judgment he retired with them, and that he, in point of fact, drafted the reasons for the Town Council's proceeding—reasons which were ultimately adopted by a majority of six of the Town Council.

In the case of *Solnuth v. the Durban Corporation* the Town Council before its decision retired with the Licensing Officer, the only difference between that case and the present was that in the present one the Town Council retired with the Licensing Officer's council, a distinction which appeared to make no difference. In either case it was done out of the presence of the applicants.

Now it was material that the Court was informed that Mr. Kufal was also the legal adviser of the Town Council. The Town Council, no doubt, was at liberty on retiring to consult its legal adviser, but unfortunately in the present case the Court could not take it that the legal adviser, who was also counsel for the Licensing Officer, could advise in his latter

Court had it that Messrs. Bale and Greene were advisers to the Town Council, but that did not make any difference, as Mr. Kufal was a partner in the firm of Messrs. Bale and Greene. Anyhow, the position was that the Town Council did retire after hearing in public, taking with them counsel for the Licensing Officer, and that he advised the Council in coming to their decision. The Judge-President thought that was irregular, and of itself was quite sufficient to warrant the proceedings being quashed, and if there were nothing else in the case it would have to go back to be dealt with *ab initio*.

He (the Judge-President) did not wish to say much about the position of the Licensing Officer as Treasurer of the Town Council, beyond this: that his lordship entirely agreed with what was said in similar circumstances in the case of *Solnuth v. Durban Corporation*, and it would have been very much better, if it could have been done, that a Licensing Officer, independent of the Town Council, could have been appointed to exercise the duties. But, apart from that ground, there were other grounds in the case. His Lordship then referred to the reasons put forward for the refusal of the licence (1) that it was an application for a new licence; and (2) that no due notice had been given of the application by advertisement. The Court found in favour of the appellant on both points and allowed the appeal.

In reply to Mr. Laughton, the Court declined to allow costs.—*Natal Advertiser*.

Red Crescent Funds

Maritzburg's Contribution

The Anjuman Islam of Maritzburg (including the Main Line Anjumans) has sent two instalments, one of £500 and one of £300, to the Turkish Consul-General, Johannesburg, for the Red Crescent Society of Constantinople. The Anjuman hopes to add a further instalment in the near future. The Anjuman has expressed its warm and hearty congratulations to the Turkish nation for its spirited defence against the action of Italy, and its appreciation of the services of the Turkish Commander-in-Chief and other officers at present in Tripoli.

The Springs (Transvaal) Medical Officer of Health has reported on the Asiatic quarters of the Town, especially with regard to the storage of fruit and vegetables. The report expressed entire satisfaction with the quarters generally. In every case fruit and vegetables were stored away from the

Indian Famine Fund

Amount Received

Amount previously acknowledged	£259 13 6
Mr. A. Lazarus (Point)	1 0 0
Kimberley Indians (through Mr. K. K. Patel)	3 7 0
	£263 0 6

Items of Interest

A tea-party was given on the 18th ultimo by Mr. Dawad Mahomed at "Congella House" to bid farewell to Mr. Abdool Gafoor of the firm of Abdool Hai and Amod, Grey Street, and Mr. N. M. Kadir, who were about to leave for a holiday in India. A representative gathering was present. The two gentlemen sailed by the *S.S. Sultan* on the 20th ultimo.

In the report of a special meeting of the Durban Town Council on the 21st ult. the following item appears:—

Water Connection, Indian Crematorium.—On memorial from M. M. Diwan and others, petitioning for the laying on of the water supply without payment to the Indian crematorium, Umgeni Road, the matter was referred to the Borough Engineer for report as to the cost of laying main, and in the meantime the memorialists be asked to advise as to the quantity of water they estimate will be consumed.

Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, has addressed letters of sympathy to the Hon. Surendranath Banerjee, Calcutta, and Mr. K. Balasubramanyam Iyer, Luz, Myslapure, Madras, in their recent bereavement.

Contents

	Page.
Fifty Men Go to Gaoi	71
The "Invasion" of Boksburg	72
Position of British Indians in the Dominion	72
From the Editor's Chair	73
III-Treatment of Indian Passengers	73
The Question of Donatille	74
Correspondence	74
The £3 Tax	74
Union Parliament	75
Coloured People and the Defence Bill	75
Kimberley's Protest Against the Immigration Bill	75
The Lords' Debate	76
Maritzburg's New By-laws	76
The Registration Law	77
Transvaal Notes	78
Plague Bulletin	78
The Supreme Court and Licences	79
Red Crescent Funds	79
Indian Famine Fund	79

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cigarettes
always on hand.
Telephone 357. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgahl Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 25. P.O. Box 25.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

R. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
JOHANNESBURG
Box 440. Tel. Add: "PAJANGAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પ્રસિદ્ધિવાળું ભુલાણીય ભવનની કુ.
જનરલ સિલિ મરચાંડા
મરચાંડા જેમ, કેટ, પાટલુન, સમીત,
કેક, કેક, કુખલ, ડીરમાન, રેસમી
દમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આમે, ભુલાણી અને ખાતી કેસે
બેડ-મટ બે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટેશન ના. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીલ્ડિંગ, બેલા-સપ્લાય. બો. ૩૨૪૮

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'L. O.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA: d.
Yearly ... 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about March. 11th Dunvegan Castle 6117 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about March 7th Gloucester Castle

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ March. 15th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camr"
Telephone No. 1844
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 314, LORENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: 'SAM Y',
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી

સુભાષેલ અને શીટલ મરચાંડા.

ઈન્ડિયન મેસરી બયામ'ધ હાઉસતાન
શી મંસાની સરવે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ શી ચીરન'દરતુ તથા કમલત
કુસરલ માનલ-મોખુ મંસીમાલ-બજા
બંધ અબમાએલ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDOFF
Box 6034. JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

ચીરન'દરતુ ખુલ્લેદાર શી.

102 QUEEN STREET, DURBAN,
Box 83. Tel. Add: "FORNATED"
Telebhar 496

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 19th and

DELAGOA BAY about the 21st MARCH

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા"

ઉપલીજગતના હોદ્દા વખતેના એક લાઇનની મંજૂર અને કાંપ આલની આગ
ગોટ અનેથી તા. ૧૯ મી માર્ચના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ કાંઝીબાર અને
મોમ્બાસા જઈ કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગોટમાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપડ્યા ફાલકાઓમાં
મણી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની ખતીઓ છે. દેશી ખાદ્યો છે.
ગોરીસરા સારા અને હીંદુસ્તાની વાત બાજુનારો છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડિયા સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
અલામત છે કે આવી ફેક્ટ સુલતાની મુસાફરીના અનુભવ તક મુખાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વારં વારં એપ્રાઇવાળી કે વ્યવસ્થી રીટરન ટીકી
ટની સમય કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરંત ઇન્ડિયા
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર વાળું છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગોટ અંગેની હર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારેથી ખબર મળે છે, જે હાપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલુલ, ના રૂ. પ્રેસિડેન્ટ કમીસ
અથવા રોડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, સોલેસન એજન્સીસ, અને ડેલાગોઆમાં
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસ્ટર્ન સ્ટીમર
કંપની. ખબર અમારે ત્યાં જાતે મળતું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આંગલીઆ એન્ડ કો.,
Commercial Rd., Durban

ગહેર ખબર

સાથે આફ્રિકાની વેપારી જુમિ ઉપર
આને હર વરસ થવાં એક લાઇનના લાઇન
ખાસ બન્યો છે તે એ કે પારસીઓના વેપાર
પ્રસારથી સાથે કરનાર એક વેપારી પહેલો
લાઇન થયું છે. આને વરસો થયાં બસે
અમરથી એ દક્ષિણ આફ્રિકાની બંદરમાં
આવવા કાન્યુ ત્યારેથી એને વેપાર ફક્ત
એક પહેલના હાથમાં છે, કે જેણે વરસ
સકે પોતાના હસ્તને પછી રીતે નહીં બાળવી
રીતે વાપરે છે. એ જગ્યામાં એક બીજા
વેપારી પહેલો ઉતરતું અને પછી જ મજ
મુલીથી ભરી જયું એ વેપારી વરસને
આશિરવાદ જમાન થયું પડશે. આ પહેલ
નો માથ અસલ પહેલના માલથી એક વડ
આતો નહીં તો પછી તેના કરતાં હીં મજ
રીતે ઉતરતો નથી અને તેથી પોતાનો માલ
ખરેખર વેપારીને જાણે તેવી રીતે કાંઈ પછી
જમાઈ વજર અથવા કમાઈ વજર બાળમાં
વાળું કરવા માગે છે.

અમે અમારા હીંદી મિત્રો કે જેઓમાં
આ તેઓના ખપ છે, અને ખસુસ કરીને જે
એ ગામડામાં કે જ્યાં વિજળીની ખતી
અથવા કોઈ બીજા રોસની તેના ફરીક વરીકે
નથી, તેઓને વિનંતિ કરીએ છીએ કે તેઓ
એ પોતાનો તેલનો આશર ફક્ત ટાવર
અથવા યુનિફોર્મ હાપને આપવો. ટાવર
હાપ ૧૫૦ ડીગ્રીના તેજ વાળું છે. અને
યુનિફોર્મ હાપનું તેજ ૧૨૫ ડીગ્રીના તેજ
વાળું છે.

ખરેખર આ તેઓની ક્લોલીથીથી તમે
પણાજ ખુશ થશો. જે વેપારીઓ ખંદરથી
દુર રહેતા હશે. તે લોકોને સામી કંપનીના
વજનમાં પેટીએ રાજ થવી ફોર ફરક
રેલવેની નોલીમાં પડશે. કે જે ફરક આજ
વરસે મણે મોટા થઈ જશે.

આ તેઓની ક્લોલીથી બીજા સાધારણ તેજ
સાથે સરખાવતાં પછીજ જાણી છે. ટાવર
હાપનું તેજ એટલે મુખી સાફ કરવામાં આવે
છે કે તેમાં નહીં જવે એવો લાભ જરા પણ
સાવવામાં આવ્યો નથી. એવો લાભ કામાં કરે,
સીન તેજમાં તથા બીજા લોકો તેજમાં મોટ
લાભ આવે છે. કે જેથી તેજ ખરાબર બજાર
નથી અને મુમાટો મણે થાય છે. અને તે
તેજ લોકો હોવાના સમયથી વધારે બળે

આ નવી વેપારી પહેલ સંખ્યામાં ખુશ
ના પછીજ જાણી લોકો તરફવાર તેજ ખતી
વ છે. અને અમારા માનવંત મારફતે ખપ
પડેથી. આશા છે કે દેશીસ જુમરીકેટીસ
ખાસવા વાપરશે.

જેવે અમારા મોટા તથા નાના વેપારી
વરસને વિનંતિ કરીએ છીએ કે આ બહેર
ખબર, જેઓના વાંચવામાં આવે તેઓએ
લાવનાં લીરક માટે અંગેને લખવું અને
અમારે જાણા છે કે પારસીઓના ધંધો ખરે
ખર નહીં કરકમ છે એવું અમે બતાવી

આપણું અને નહિ એ માલ દુકાનના
જરૂરીયાત માલ રાખવા એવું માલ છે.
‘રેકાસન’ લેલ જુલોના નહીં
વધુ વિગત તથા ખુલાસા માટે લખો:
મેક્સરસ એલેક્ઝાન્ડર વાલ્ક એન્ડ કો.
પી. ઓ. બોક્સ ૨, લેડે કોમ્પાર્ટમેન્ટ
અથવા
ઈલિંગવુડ સ્ટ્રીટ વેપારીઓને માટે ગુરુમાલ
એન્ડ સ્પેસીયલ મલવાથી ખુલાસો થશે.

P. V. Sanghavye & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
P. O. Box 575, 208 Grey St., DURBAN
હવે કમીશનથી દરેક ભવનો ગરોસરી
કાપડ વધેરે માલ ફાવેલો થાય તેવી રીતે
જરીલી ચલાવી આપીએ છીએ અને અમારા
મારફત બહારથી વેચવા માટે માલ (મકાન
બીનીસ તમાકુ વધેરે) મોકલવાથી સારો
લાભ ઉપજાવી વેચી આપીએ છીએ. વધારે
ખુલાસા માટે ઉપરને સ્ટીરનારે કાગળખત
લખવા મહેરમાની કરવી.

The Indians of South Africa.

Helots within the
Empire and how
they are treated,
BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.
Post Free 1/6

મેક્સરસ એલેક્ઝાન્ડર તથા હાલન રેકાસન
રેકાસન એન્ડ સોન્સ લેખને લીધે અમે
આ હકો વધી જાવી સહાય.
એલેક્ઝાન્ડર ‘ઈલિંગવુડ એપીનીયન’

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams: "JOBBER'S" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JUST OPENED at 154 Market St., JOHANNESBURG
London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરુષ સોફ્ટ સુટ અને જુલના વેપારી

મારા, હાઈ અને જુલ વેપારીઓને ઉપચારી થઈ પડે તેવી ભવનો નવી નવી વરેલ
નો માલ આપવાની વિભાવથી પરચારો આપ્યા કરે છે. જમ્બર હાથ કરતાં આ માલ
આપણે ૨૫ ટકા કરતાં પડે.
અહાર માળખા મોરારી ઉપર હાલજી ખાલ આપવામાં આવે છે.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly	15/-
Half-Yearly	7/6

જસમાની ગરબો

મારાં આવાસીમાં ઉપર હ. એ.
આં ઉપજાવેલ પીત્તલથી કાચ
જાણાનીઆ આપણે ઉપાઈ અહાર
પાડું છે.

કમિત: પેન્ડી ૧

રજાક ખરમ: અરબી પેન્ડી

લખો: ઉદિશનશાનક પ્રીટિંગ પ્રેસ
હીનીકસ, નાતાલ,

આની ઉનાતિ વિના રેકાસન નથી

સુદરી સુખોષ

માલ રજીઓની કેમવધી અને ઉનાતિ અરબ
પ્રકાર થાય છે; તેથી અહરે પીતલના કુલ
ની રજીઓ સાથે લેવા લાગે છે.

હવે પુરુષ અને સ્ત્રીઓ માટે માલકાથી વારલા
મા અને વિદવા કાનુન કરવા લાગ્યામાં ફાલ
અમે એવાં કાનુનોથી અરુપર આ માટે
હીંદુ કુલકાચાન અને પાસ્ટી વધેરે અરબ
કુલકાથી વાંચતી કામમાં માલ કરાવે. માલ
કાર પાડ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
કન્સ્ટાં વધેરે રેલોમાં નવાં સાહસીક કુલ
સતી બાંધ્યો નવા છે. ત્યાં ‘સુદરી સુખોષ’
ની માલકા થાય છે.

વરણક કાનુનો રૂ. ૧-૦-૦

અરબો પત્રચત્રકાર નીચેને સરનામે લખે:
સુદરી સુખોષ’ મરીર, અમદાવાદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly	...	15 0
Half-Yearly	...	7 6
Quarterly	...	4 6

દુકાન મુલતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

આજે આફ્રીકા ખાલે લુલુ અને સરલુ ખાલુ. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે
અમર આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ક્રેકો (કેબીન તથા કાફર ખરના કાપકથી) તથા દરેક
રકમના અનુભવો નવાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ઉમેરવીક પાવરની મશીનરીથી ખનતો હોવાને લીધે બહુજ સહાયકાર
અને રકાઈ તમ્બર થાય છે. અહાર મામના મોરારી પર પુરતુ ફેમાન કાં સારો પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ
ખુલાસા માટે દરેક અમાના વેપારીની દુકાને અમારો માલ જોઈ, આ રજૂમાં આવી ખાતરી કરશો. પાછલ લીસ્ટ માટે લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 8538, 77 Minaar Street, Newtown

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

269

પુસ્તક ૧૦.

ફ્રીડેસ, સનીવાર, તારીખ ૨ જી માર્ચ ૧૯૧૨.

નં. ૬.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી
માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫
સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/
રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	શુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ ક. મી. ક. મી.	સુવર્ણ ક. મી. ક. મી.
રવિ.	૨	૧૪	૧૨/૨૨/૫	૫૨	૨૬
સોમ.	૩	"	૧૫/૨૩/૫	૫૨	૨૮
મંગળ.	૪	"	૧૬/૨૪/૫	૫૩	૨૯
બુધ.	૫	"	૧૭/૨૫/૫	૫૪	૨૫
ગુરુ.	૬	"	૧૮/૨૬/૫	૫૫	૨૪
શુક્ર.	૭	"	૧૯/૨૭/૫	૫૫	૨૩
શનિ.	૮	"	૨૦/૨૮/૫	૫૬	૨૨

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૨૧
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૨૨
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૨૩
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૨૪
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૨૫
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૨૬
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૨૭
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૨૮
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૨૯
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૩૦
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૩૧
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૩૨
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૩૩
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૩૪
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૩૫
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૩૬
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૩૭
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૩૮
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૩૯
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૪૦
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૪૧
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૪૨
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૪૩
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૪૪
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૪૫
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૪૬
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૪૭
ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી માર્ચથી, તા. ૮ મી માર્ચ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.	૧૪૮
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૪ થી શકાબ્દ વ. ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.	૧૪૯
શુક્રવાચન-તા. ૧૨ રમીલથી તા. ૧/રમીલ સુધી ૧૩૩૦ થી.	૧૫૦

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૨ જી માર્ચ ૧૯૧૨

ગીરમીટીઆ હિંદીઓનો દરશા

દેશથી મળુ ગે. આવતા બંધ મના છતાં નાતાલમાં ગીરમીટ બંધ થઈ નથી, અને તેથી મળુરોનાં દુઃખને પોકાર તેઓ લગભગ મુજા છતાં, અવારનવાર હિંદીઓ તે કાને બાળાવ કરે છે, અને જેમને હૃદય છે તેમને વેદના ઉત્પન્ન કર્યા કરે છે. જ્યાં જ્યાં કેટલાક હિંદીઓના હાથમાં આવી ગયા, જેમાં માણસો ને સકલમંથી છુટવાનો કંઈ ઉપાય ન બડ્યો તેથી આખરે જેલ ગયા, અને કોઈ કોઈએ તો પોતાના માલિકને ત્યાં પાછા ફરવા કરતાં જેલને હમેશાં પસંદ કરવાનો વિચાર બજાવ્યો. આ લોકો જેલને બહેતર મળે છે કારણે તેમને માલિકો કને ત્યાં કારે આપવા પડતી હોવી જેલને જો દેખીતું છે. છતાં તેમાં માણસોને કંઈ તપાસ કરવાની તરફી લીધી નથી. અને આમ આ નધણીઆતા લોકો દુઃખ માં સળંગ કરે છે.

સ્ટેશનમાં થોડા દિવસપર બનેલો કેસ પણ ખાનમાં લેવા નેવો છે. આજુ-પાસેથી રવિવારે કામ લેવામાં આવે એ નિર્દય છે એટલું જ નહીં પણ જેર કાપડે છે. આવી નિરદયતા અને જેર કાપડે વરતણક ગરીબા ગીરમીટીઆ પણ સહન ન કરે એ સ્વભાવીક હતું. પણ તેઓ કારકમાં ગયા પછી જે બંધુ તે વધારે અસ્વભાવીક અને જેરક-આથી હતું. માણસો, રમના દિવસે કામ થઈ જેર કાપડે, આજનાર માલિકની વરતણકની અખર લેવાને બદલે, રક્ષણ મેળવવા આવ નાર ગીરમીટીઆની વરતણકની અખર લીધી, અને તેમને મુન્દેમાર કરાવી સળ કરી. જે માણસો જેલમાં ગયા પછી જેલ પુરી રહ્યા હોત તો અનાયાસે માલિકો કને કાંઈક શુદ્ધિ આવત. પણ બંધુ એમ છે કે મળુરોનાં હાથ કારી માલિક પોતાનું આજુ કરવું છે, કારણે મળીના

એ પુરી ખોટ ખાધી છે. અઠવાડીઆ ના હાડતોડ કામ પછી અપાતે રમના એક દિવસ છુટવા આજનાર માલિકો જે લુલમમાર છે અને ખરો મુન્દેમાર મળાવ તે છુટી જાય, અને તેના લુલમ કામે હાથ માગવા બનારાઓને મળીના મળીના નો પચાર દાંડ તરીકે આપવો પડે, તેને કેવો ન્યાય કહેવો તેની સ્ટેશનના માણસો સિવાય બીજાને કામ્યેજ સમજ પડશે.

જે ઉપરના હાથમાં જેલ બનારા મળુરોની ઝોરતો વિગેરેને કોઈએ થઈતી સલાહ આપી હોત તો વેલમના ગીર મીટીઆના કીસ્સામાં બંધુ છે તેમ તેમની બાબતમાં પણ પરિણામ બંધુ બાવવા સંભવ હતો. વેલમના બનાવ માં પ્રથમ તો ત્યાંના હિંદીઓએ મળુરો નો બચાવ કરવા બંધેબસ્ત કર્યો. તે ઉપરાંત મળુરોની ઝોરતોને નિષ્ણ બહેર કર્યો કે તેમના મરણને કોડવામાં નહીં આવે તો પોતે પણ જેલ જશે, પણ કારકમાં આમજી કોડી કામે નહીં જાય, તેમના આ સલામકથી તેમને જે છૂટ મળી છે તેથી સ્ટેશનના અને બીજા કોઈના દુઃખી મળુરો માટે અને તેમની સલામ લેવાની ફરકાર કરનાર હિંદીઓ માટે એક પડો લેવા કામ્યક હાથલો મળી આવે છે.

મળુરો

નેશનલ કોંગ્રેસમાં હાથલુ આફ્રિકાના હિંદી

મી. પોલાકનું ભાષણ

(મજા અંકથી માણ)

અમારી ઉપર થતા લુલમ કામે પોકાર ઉઠાવવા સમસ્ત હિંદ એકત્ર થઈ મળુ હતું. આ સંબંધમાં, જેમનું નામ લેતાં કામ્યેજ રવાં લેવા ગયા વિના રહે એવા મરકુમ મી. કુન્ડુરવાથી આખર કે જેમનો આપણે બધા હાલ સૌક પાળીએ છીએ, તેમની સેવાઓ વિશે અકિતબાવ કામે જે મોકલ ક્યા વિના રહું તો મારી ફરજ

મદદ મળ્યા કરતી હતી, અને તે સેરક એમ્પલીશન પ્રમુખપણા નીચે ચાલતી બંડન કમીટીને મુખ્યત્વે આધારી છે.

આખરે દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમારી ઉપર પાડવામાં આવતી મુશીબત સામે પોકાર ઠહાવવા ખાતર હોદી સરકારે દક્ષિણ આફ્રિકા જતા ગીરમીટીયાઓને બંધ કરવાનો મી. મેગલેનો ઠરાવ સ્વીકાર્યો. અને તેનો અમલ ગયા જુલાઈથી શરૂ થયો. આ કામ માટે હોદી સરકારે નો અમલ બહુ અસરકારક માનીએ છીએ. કેમકે ગીરમીટીની રીતને અમે સદાય અનીતિથી ગણીએ માનતા આવ્યા છીએ. પણ નાતાલમાં ફરી ગીરમીટમાં જોડવાની રીત હજી ચાલુ છે, આ રીત નાણુદ કરવાને તમારે અમને મદદ કરવી જોઈએ. આખરે દક્ષિણ આફ્રિકાની યુનિયન સરકાર કેટલોકે હજીને વડી સરકારની મહેનતથી સત્યાગ્રહની લડતનું 'મર' બળ જોઈ કમી. યુનિયનની ખારાસમાં મુશ્કેલી પ્રધાનના હોદા ઉપરથી ખુદ જનરલ રમ્પસે સત્યાગ્રહીઓના આરે આત્મહત્યાની, તેઓની ઉચી સાચવટની અને તેઓની સરકાર કહિતની બહુ તારીફ કરી હતી; તેજી ઇંગ્લેન્ડ તથા હોલેન્ડમાં તેઓને મદદ કરનારાઓનાં પણ વખાણ કર્યા હતા; અને ગયા મે માસમાં એક કરતી નિવેદન લાવવામાં આવ્યો હતો કે જેવડે અમારી બંને મોટી માનસીઓ ખીન કરતે કણુલ રાખવી પડી હતી. ૧૯૦૭ નો વધા કરેલો રજીસ્ટર કાપડો નાણુદ થવાનો છે, તથા કમીશન કાપડામાં એ કામી એક છે તે પણ દુર કરવામાં આવશે. સત્યાગ્રહની આ મહાન જીત કહેવાય. અને યુનિયન પ્રાથમિકની આવતી સભામાં એવી તરફનો કાપડો ધડવાની કરતે અમે બધી દિલસાસ બધ રાખી છે. જતાં હજી એ બીજી કરતો વિષે અમારો આગ્રહ છે. પહેલી તો એ કે સામાન્ય કાપડો કાપડ કરવામાં આવે ત્યારે આરે જ ફી રેટને વિષે પણ કામી એક રક થવો જોઈએ. જો આ કરત નહીં પાળવામાં આવે તો સત્યાગ્રહની લડત પાછી શરૂ થશે એ હું તમોને આગ્રહી કહું છું. બીજી કરત એ છે કે સામાન્ય કાપડો કાપડ કરતાં નાવાલ કે કેપનાં જુના હોને કાપ હરકત ન થવી જોઈએ. જો તેઓનાં કાપ લાલ લેવાની પેરથી થાય તો આખા યુનિયનમાં આરે દિલસાસ ઉભી થશે. એટલે હું આપને જણાવું છું કે આરે બીજી

રાખજો કે જે નિવેદન થયો છે તેને સંપૂર્ણ રીતે અમલમાં લાવવામાં આવે છે કે નહીં.

આમ જતાં અમારી મુશ્કેલીઓ તો હજીવાત છે. સત્યાગ્રહને પરિણામે કુની બન સરકારનું દિલ જો કે બદલાયું છે, જતાં કેટલીક બાબતમાં સ્થિતિ હતી તેથી અરાબ થતી બધ છે. હું માનું છું કે આસેલીયામાં ત્યાં રહેતી હોદી પ્રજાને અસંતોષનું કારણ બનેલું હતું. કેનેડામાં પણ હાલમાં સ્થિતિ સુધરી છે. અને અખર મળ્યા છે કે લાંબા હોદીઓને તેઓનાં બાળકોમાં બોલાવવાની છુટ આપવામાં આવનાર છે. પણ અમે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસનારાનું બિવિબ અધા રાખાવું છે.

ટરાંસવાલની બીટીસ ઇડિઅન એસોસીએશન તરફથી તથા ત્યાંની કમીટીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી તરફથી હમણાં અને કેબલ મળ્યા છે કે જોહાં-સખરજ ના વરીડીકેરપ નામના એક લતાના હોદી રહેવાશીઓને ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં તેઓની કુટાન તથા રહેવાનું બંધ કરવાની નોટીસ આપવામાં આવી છે. આ નોટીસ વડી સરકારે ૧૯૦૬માં મંજૂર કરેલા ઓર્ડીનન્સની રૂએ આપવામાં આવી છે; અને જો તેનો અમલ થશે તો ત્યાં લાંબા વખત સુધા વસી રહેલા હોદી વેપારીઓ પાપમાલીએ પહોંચશે. હજારો પાઉડનો માલ ખરબાદ જવાનો અને એપડાનું લેણું નહાણું થવાનું. તે ઉપરાંત વળી ૧૯૦૮ નો સેનેરી કાપડો તથા ૧૯૦૮ અને ૧૯૦૯ નો ટાઉનશીપ કાપડો છે. આ બંને કાપડાની એક સાથે અસર એવી થાય કે ટરાંસવાલની આખી હોદી કામને રહેવા અને વેપાર કરવા લોકેશનમાં ધકેલાવું પડે.

તમારામાંના જેઓને જુના વખતના 'બુધ્ધિજેટ' નો ખ્યાલ હતો, તેઓ આ લોકેશનનો અરથ સમજી જશે, લાંબા વેપાર કરવાનું અસંભવિત થઈ પડે, અને તેથી રહેવાનું પણ અસંભવિત થાય એટલે જો તે કાપડો અમલમાં આવે તો હોદી પ્રજા તકન પાપમાલ થઈ જાય અને તેને તે પ્રાંતમાંથી લાગી જવું પડે. મી. રીચ જેઓ હાલમાં લંડન કમીટીના સેક્રેટરી હતા તેઓએ અમુક મિલકતમાં તેમના એક હોદી મિત્રને રહેવા તથા વેપાર કરવા હીધાથી તેમનીપર ફોજદારી કામ ચલાવવાની

તે હોદી મિત્રનીજ છે પણ રજીસ્ટર થયેલ છે મી. રીચના નામપર, કેમકે ટરાંસવાલમાં કોઇ પણ હોદી પોતાના નામપર મિલકત ધરાવી શકતો નથી. મી. રીચ અને તેના હોદી મિત્ર બંને સખત જોશની સખને જોઈ બનેલા છે. મજબૂર હોદી પોતાનીજ મિલકતમાં રહે છે, કે જે મિલકતનો બહોળો આપ્યા વિના જમીનમાં લેવાનું જુટાઈ કાપડા વડે વિચારવામાં આવ્યું છે. આ બંધકર આફ્રિકામાંથી બચાવવા તેમાં સુધારો કરવવામાં તમારી મદદ માટે માગવાની છે. [અખર].

મી. પોલાકની લડત

હોદી સરકારપર વહુ લખાણ

પા. ૩ ના કર સંબંધમાં

(ગયા અંકથી માણુ)

ગીરમીટમાંથી છુટેલી હોદી ઓરતોપર નો પા. ૩ નો કર નાણુદ કરવાનું બીલ કમિટી બાગળ આવતાં સરકારને તેમાં એવા ફેરફાર કરવાની ફરજ પડી કે જેથી તેની ખુબી જુટાઈ થઈ. કેમકે તેથી હોદી ઓરતોને એખી રીતે કરમાંથી મુક્ત કરવાને બદલે માજીસ્ટ્રેટને અમુક લાંબોગોમાં તેની મરજી મુજબ સ્ટ્રીઓને મુક્ત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. અને જો કે એક કે બે માજીસ્ટ્રેટોએ તે સત્તાનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ કર્યો છે, જતાં લખાણમાં તેઓને આપવામાં આવેલી સત્તાનો અમલ કરવામાં પછાત રહ્યા છે. આ કર કાપડા માટે માજીસ્ટ્રેટો ઉપર સામાજિક અને રાજદારી દબાણ મુકવામાં આવે છે, અને પરિણામે ઓરતોને એકે પમારે લાંબા વખતની ગીરમીટમાં જોડાવાની ફરજ પડે છે. આવી જાતનું દબાણ થાય છે કે નહીં તેનો પુરાવો નાતાલ પારલામેન્ટમાં ૧૯૧૦ નો ૧૯ મી કાપડો ચર્ચામાં હતો તે વખતના રિપોર્ટ જાપામાં બહાર પડ્યા છે તે ઉપરથી જણાશે. પ્રોટેક્ટર તેના ૧૯૧૦ ના વારસીક રિપોર્ટમાં જણાવે છે કે તે કાપડાની રૂએ માત્ર ૪૮૫ ઓરતોને કરમાંથી મુક્ત કરવામાં આવી હતી, જેમાંની ૩૮૧ ફક્ત એકજ માજીસ્ટ્રેટના હાથથી મુક્ત થયેલ, ૫૦ એક બીજાને હાથથી મુક્ત થયેલ, આરે આખીની ૫૪ ઓરતો મુક્ત

મધ્યે તે નાતાલ પ્રાંતના બાકીના કુલ માણસોને હાથે.

આતી સામે પ્રેરકરે એ આંકડા જણાવે છે કે ૧૯૧૦ માં ૩,૪૩૮ મરદ અને ૨,૬૬૭ સ્ત્રીઓને કર નહોતો ભર્યો. ગીરમીટીયામાં સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ પુરુષ કરતાં ત્રીજે ભાગે છે એ જોતાં તેમજ પશ્ચીમ સ્ત્રીઓ દૂરી ગીરમીટમાં જોડાઈ હોય અથવા દેશ પાછી ચાલી ગઈ હોય એવો સંભવ જોતાં પુરવાર થાય છે કે સ્ત્રીઓ અસાધારણ પ્રમાણમાં કર ભરવાને અશક્ત નીવડેલ છે.

દૂરી ગીરમીટમાં જોડાનાર લોકોને વધારે સુખમતા આપનારો એક કાયદો ૧૯૦૫ માં પસાર થયો હતો. તે કાયદાની હરખારત કરતાં મુખ્ય પ્રધાને કહ્યું હતું કે :—“આ બીજા એટલા માટે લાવવામાં આવેલું છે કે જે હિંદીઓ સ્વતંત્ર થયા પછી પા. ૬ નો કર ન ભરી શકે તેઓ દૂરી ગીરમીટમાં જોડાઈ શકે. એવો પણ વખત આવે કે ગીરમીટમાંથી છુટેલો હિંદી પા. ૩ નો કર ભરવાને અશક્ત નીવડે, અને તેવી સ્થિતિમાં તેને દૂરી ગીરમીટમાં જોડાવા દેવો તે વાજબી કહેવાય” એ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે જે હિંદી દૂરીવાર ગીરમીટમાં કે ખાનગી બંધણીમાં જોડાય તેને કર ભરવો ન પડે એવો ધરાદો રાખવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૦૮ માં ભયારે હિંદી મજૂરોની માન બહુ થવા લાગી ત્યારે મી. બેન્ડરોસે ધારા સભામાં જણાવ્યું હતું કે “અહીં રહે કાણ કરવા મામતા હિંદી મજૂરો પર પા. ૩ નો કર નાખવામાં આવે. છે તે આકરી સરત કહેવાય એ ચોખ્ખી વાત છે કે આપનારા હિંદીઓ કરતાં જનારા હિંદીઓનું પ્રમાણ વધારે છે.”

૧૯૧૦ ના ૧૯ મા કાયદાની ૩ છ કસમમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે “૧૮૯૫ ના ૧૭ મા કાયદા મુજબ કરના જે પદસા મઢી ગયા હોય, તે ઓછામાં ઓછા બે વરસને માટે દૂરી ગીરમીટમાં જોડાનાર કે ખાનગી બંધણીમાં જોડાનાર હિંદીના સંબંધમાં વસણ કરવા મુજબની રાખવામાં આવશે, અને જે તે ગીરમીટ ની મુદત પુરી થયે મજૂર હિંદી હિંદુ સ્તાન જાય, તો એવી રકમ જતી કરવામાં આવશે.

સારખાદ નાતાલ સરકાર તરફથી એક નીચે મુજબની સરકારી નોટીસ બહાર

ક નો કર ભરવો જોઈએ છતાં ન બર્થ હોય તેઓને ખમર આપવામાં આવે છે કે તેઓ ઓછામાં ઓછા બે વરસની ગીરમીટમાં દૂરી જોડાઈ શકે છે, અને તેઓ ગીરમીટમાં હશે તે હરમીયાન તેમની પાસેથી એટલો કર નહીં માગવામાં આવે, અને જે ગીરમીટ પુરી થયે તેઓ હિંદુ સ્તાનજ આવ્યા જાય તો તે પદસા જતા કરવામાં આવશે.” આમ છતાં આ નોટીસ અને ૧૮૯૫ ના ૧૭ મા કાયદામાં ત્રિશેષ છે એવું બહાનું આપી, જે હિંદીઓ ઉપર જણાવેલો નોટીસના આધારે દૂરી ગીરમીટમાં જોડાયા છે, તેઓના પર એટલા પદસા માટે દીવાની રીતે નહીં પણ ફોજદારી રીતે કામ ચલાવવામાં આવે છે.

હિંદી સરકાર ખુલ્લી રીતે જોઈ શકે છે કે આ અન્યાયી કરને લીધે બહુ અસંતોષ કારક સ્થિતિ પેદા થઈ છે, અને તે જારી રહેવાથી દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી કેમ માં બહુ શુરસાની લામણી ફેલાઈ રહી છે. વળી તે લામણીએ મંછ તા. ૧૫ મી નવેમ્બરે સર ડબ્લ્યુ. બુલે પુછેલા સવાલ નો કાલોનીના પ્રધાને જે રીતનો જવાબ આપ્યો હતો, તેથી બહુ ઉંડું જોર પકડ્યું છે. કાલોનીના પ્રધાને એવો જવાબ આપ્યો હતો, કે કાયદો હિંદી સરકાર અને વડી સરકારની વાકેફારીથી અથવા તો મંજૂરીથી પસાર થયો હતો, અને જે કે નાતાલ ખાતે ગીરમીટમાં જતાં બંધ થયા છતાં યુનિયન સરકાર તે કાયદો રદ કરવા તકવાર નથી. તેમજ તેના સખતાઈથી અમલ કરવામાં આવે છે તે વિષે તે ઇનકાર કરે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી કેમ તેના એક મોટા કામગીરી કમીશીનર અને અનીતિમાં વધારો થવા કરે એવી સ્થિતિને સાંખી શકે નહીં, અને ખરી હકીકતથી તેઓ સંપુરણ વાકેફાર હોવાથી યુનિયન સરકારની વાત સાચેસાચી અથવા તો ઉપર ની છે એમ તેઓ કહી શકી શકતા નથી.

હિંદીઓ તરફ હવેલે કલસોજ ન હોય એવા કેટલાક દક્ષિણ આફ્રિકાના જાપા ઓની કાપથીઓ હું આપને બીડવાની રજા લઉં છું. તે બેકલ બતાવી આપે છે કે મોરાઓમાં પણ તે સ્વતંત્રતા અને નીતિનું હરણ કરી લેનાર કર જારી રહેવાથી કારે શુરસો ફેલાયેલો છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી કેમને પણ

જુલાઈ માસથી ગીરમીટીયા મહારો આવતા બંધ થતાં તે કરવું આસ કારણ નામુદ થવા છતાં તે જારી રહે તથા સામાજિક અને આર્થિક સડો થાય તે વાત માણસો રાખીએ તોપણ એક તરફ ધી હિંદીઓને પરત્વે પાછા મહેલાયની ફરજ પડે છે, અને બીજી તરફથી ગુલામી ભરેલી ગીરમીટમાં દૂરી જોડાવાની ફરજ પડે છે.

વળી, તે કરની અસર શું મશે એ હરમાં જણા સિવાય હિંદી સરકારે તે કાયદાની અમલિ આપી હોય એવું ખાતીએ છતાં હવે સંપુરણ સ્થિતિની જાણ થયા પછી પણ જે રાહત નહીં મળે તો દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી કેમમાં કારે હું ખની લામણી ફેલાશે. આ સંબંધમાં મારે સરકારને એ પાદ આપવું જોઈએ કે ઉપલી સ્થિતિમાં જે હિંદીઓ તે હિંદુસ્તાન પાછા જવું પડશે તેઓ પોતાની હાડમારી વિષે વાતો દેશમાં ફેલા રશે, અને કહેશે કે તેયો સ્થિતિ માટે મુળમાં હિંદી સરકારજ જવાબદાર છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી કેમ સરકારની મુશીબત વધારવાને પ્રુક્ષી નથી. પણ બીજી તરફ તેઓને સદા ગુલામીમાં રાખે એવી સ્થિતિ તેઓ સ્વીકારી શકે નહીં. કેમકે તે સ્થિતિ વહેલા મોટે તેઓને છીન્નબિન્ન કરી નાખે તેમ છે. એટલે હું હિંદી સરકારને માનપુરેવક અરજ કરું છું કે પ્રાંતની નીતિને ખાતર તેમજ વડી સરકાર તરફથી ફરજને ખાતર યુનિયન સરકારને તેના કાવવ વિષે દૂરી વિચાર કરવા અને આ અભંત બેજરૂર કરને નામુદ કરવા આમલ કરવામાં આવશે.

[સંપુરણ]

બીનમાં જળવાની યોજના બહુજન નિપુણતાથી કરવામાં આવેલ જણાવવામાં આવે છે. જળવાની શરખાતમાં કા. સન યાક સેને પોતાના પક્ષ માટે બંધે રીકામાં પા. ૫ લાખની એક લોન લઈ કરવા તબ્બીજ કરી હતી. આ લોનની જમીનગીરીઓ પુરી પાડવા બે કંડાકની એક બેક તથા ત્રણ મીલો, સીમાપુરના કેટલાક વેપારીઓ તેમજ મલાય સ્ટેટના કેટલાક મીક્કતદારો તકવાર હતા. તે ઉપરાંત કા. સન યાક સેને જણાવ્યું હતું કે જળવો ફાટી નીકળે કે તુરંતજ દેશીઓ તરફથી રીકામાં તેમના પ્રકામાં

મી. રીચ સામે સમન્સ

અમલનો દાખો કેસ

મી. બાલાતના બેઠકસભરમાં સ્ટેડી સંબંધમાં

સરકારી વકીલો તરફથી તા. ૨૨ મી. એપ્રિલ નીચે મુજબ સમન્સ મી. રીચ અને મી. બાલાતને મોકલે છે :—

“ બેઠકસભરમાં, રીસીક ક્રીટ, ૨૧-૪ ફોર્ટ મેન્સના લુધ વોલ્ટર રીચને તથા બેઠકસભરમાં હોદી વેપારી આમદ મુશા બાલાતને હરમાન કરવામાં આવે છે કે આ સમન્સ મળ્યા પછી ૧૪ દિવસમાં તેમણે, યુનિયન સરકારવતી ન્યાય ખાતાના પ્રધાન, જે. બી. એમ. હરજોમને જવાબ આપવા ટર્મસવાલની પ્રતીક સુપ્રીમ કોર્ટમાં રજૂઆત આજળા હાજર થવું. વાદી (જે. બી. એમ. હરજોમ) નીચે પ્રમાણે કહે છે :—

(એ) પ્રતિવાદીઓએ એવો એકરાર કર્યો કે બેઠકસભરમાં સ્ટેડી નં. ૫૨૬, ૫૨૭, અને ૫૨૮ (જેના નંબર અગાઉ ૧૨૧૮, ૧૨૧૬, અને ૧૨૨૦ હતા) પર માલિકી મેળવવા વાદી હકદાર છે; કેમ કે પહેલા પ્રતિવાદીએ બીજા પ્રતિવાદીની સાથે મળી બેઠકમથક અને માંડના પ્લા નં. ૬૬૧૪/૧૬૧૧ ની જરતોનો ભગ કરીને ઉપર કહેલા સ્ટેડી બીજા પ્રતિવાદી ને આપ્યા.

(બી) ઉપર કહેલ પહેલા પ્રતિવાદી એ ઉપર કહેલ માંડના પ્લાની જરતોનો ભગ કરવાથી એ પટો રદ કર્યો.

(સી) ઉપર કહેલ સ્ટેડી વાદીને હસ તક સોંપી દેવા એવું પહેલા પ્રતિવાદી ઉપર ફકમનામું કર્યું.

(ડી) ઉપર કહેલ સ્ટેડીમાંથી તેમાં જોરકમથક રહેતા બીજા પ્રતિવાદીને (જે હકદાર છે) હાજી કાઢવાનું ફકમનામું કરી આપ્યું.

(ઇ) પહેલા અને બીજા પ્રતિવાદી પાસેથી પા. ૧૦૦ ની નુકસાની અપાવવી.

(એફ) કેસનું ખર્ચ અપાવવું.

(જી) અથવા તો બીજી રીતે પહેલા અપાવવું.

તા. ૨૨-૨-૧૨, પ્રિસિરીબા

સહી. એ. એ. સી. બી. બુટા.

આ. રજૂઆત એ. બી. કોર્ટ.

સહી. જે. એમ. એ. શી. હે

સાક્ષી : સુપ્રીમ કોર્ટના જજ
જે. ડી. વીલીયમ્સ. ”

વાદીનો એકરાર

ઉપરના સમન્સ સામે વાદી તરીકે ન્યાય ખાતાના પ્રધાને કરેલા એકરારની નકલ મે. કલવામાં આવી છે. તેનો આવા રજ નીચે મુજબ છે :—

(૧) યુનિયનના ન્યાય ખાતાના પ્રધાન તરીકે અને યુનિયન સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે જે. બી. એમ. હરજોમ તે આ કેસમાં વાદી છે.

(૨) પહેલા પ્રતિવાદી તે બેઠકસભરમાં રીસીક ક્રીટ, ફોર્ટ મેન્સ ૨૧-૪ નો મહત્ત્વ લુધ વોલ્ટર રીચ છે.

(૩) બીજા પ્રતિવાદી તે બેઠકસભરમાં નો આમદ મુશા બાલાત છે, જે એક હવરડા માણસ છે, અને ઉપર કહેલ સ્ટેડીમાં હાથ રહે છે.

(૪) નં. ૬૬૧૪-૧૬૧૧ ના માંડ ના પ્લાની રજો અને પાછળથી મેળવેલા ટર્મસહરની રજો પહેલા પ્રતિવાદી બેઠકસભરમાં નં. ૫૨૬, ૫૨૭, અને ૫૨૮ સ્ટેડીનો રજૂઆત થયેલો માલિક છે.

(૫) એ પ્લાની જરત એ છે કે રજૂઆત થયેલો માલિક મજૂર સ્ટેડી અથવા તેનો અમુક ભાગ કોઇ હવરડા માણસને આપી દઇ શકે નહીં; અને વધુ જરત એ છે કે તે સ્ટેડી ઉપર જોરા માલિકના નોકર સિવાય બીજા દરજ્જા કોઇ હવરડા માણસ રહી શકે નહીં; જે આ જરતોનો ભગ થાય તો પટો રદ કરવામાં આવે. આ જરતોની ખાતરી કરવા પટો તપાસી જોવા વાદી અરજ કરે છે.

(૬) ૧૯૧૧ ના અકોર્ડમાં પ્લાની જરતોનો ભગ કરી તથા જોરકમથક અને રજાથી પહેલા પ્રતિવાદીએ ઉપર કહેલ સ્ટેડી બીજા પ્રતિવાદીને આપી દીધા; અને બીજા પ્રતિવાદી, પ્લાની જરતોનો ભગ કરીને મજૂર સ્ટેડીમાં આજ સુધી રહે છે, અથવા પોતાના નોકરો અને માણસોને રાખે છે.

(૭) ઉપરની હકીકતોને આધારે વાદી કહે છે કે પહેલા પ્રતિવાદી સામે માંડનો પટો કરવાનું ફકમનામું આપવું અને પહેલા અને બીજા પ્રતિવાદી સામે મજૂર સ્ટેડીને માલિકી સોંપવાનું ફકમ નામું આપવું.

(૮) ઘટતી મામણી રજા છતાં પહેલા પ્રતિવાદી મજૂર પટો રદ કરવા આજ સુધી ના પાડે છે, અને પહેલા અને બીજા પ્રતિવાદી સ્ટેડીનો કચળો સોંપવા

(૯) વાદીને પા. ૧૦૦ નેટલી નુકસાની મળે છે.

તેથી વાદી કહે છે કે

(૧) બેઠકસભરમાં મજૂર સ્ટેડી નો વાદી માલિક છે એવું જાહેર કરવું.

(૨) માંડનો પટો રદ કરવો.

(૩) મજૂર સ્ટેડીનો કચળો વાદી ને સોંપી દેવા પહેલા પ્રતિવાદીને ફકમ કરવો.

(૪) મજૂર સ્ટેડીમાંથી બીજા પ્રતિવાદીને હાજી કાઢવાનો ફકમ આપવો.

(૫) પહેલા અને બીજા પ્રતિવાદી પાસેથી પા. ૧૦૦ ની નુકસાની અપાવવી.

(૬) કેસનું ખર્ચ અપાવવું.

(૭) અથવા બીજા પહેલા અપાવવું. તા. ૨૨, ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨. ”

નાતાલમાં લાઇસેન્સ કેસ

મારિસનરના મરુમ મહમદ કાસમ ના કારખાનીઓએ તેનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવા ત્યાંના લાઇસેન્સ અમલદાર ને અરજ કરેલી હતી તે તેણે સ્વીકારી નહીં તેથી ત્યાંની ટાઉન કાઉન્સિલને એ બાબતમાં અપીલ કરવામાં આવી. આ કેસ વખતે લાઇસેન્સ અમલદાર તરફથી મી. કુશલ વકીલ તરીકે હાજર રહેલ. છતાં પાછળથી ટાઉન કાઉન્સિલે મુકદ્દો આપતાં એજ વકીલની સલાહ લીધી, અને અરજ કાઢી નાખી. તેની સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અરજ લઇ જવામાં આવી. હોદી વતી મી. મોટન હાજર હતા. ટાઉન કાઉન્સિલવતી મી. કુશલ નવી કામ કરતા એવી એડીટીવ ટાઉન કાઉન્સિલે રજૂ કરી. મી. મોટને જજા બ્યુ કે ટાઉન કાઉન્સિલે મુકદ્દો આપતાં આમ પક્ષના વકીલની સલાહ લીધી હતી તે જોતાં મુકદ્દો જોરવાળી મણાવો જોઇએ અને હોદીની અપીલ કચુલ રાખવી જોઇએ. સુપ્રીમ કોર્ટે આ દલીલ કચુલ રાખી. તે ઉપરાંત અરજ દાર નવો લાઇસેન્સ માંગે છે, અને તે માટે ઘટતી નોટીસ નવી અપાઇ એવાં જરજો લાઇસેન્સ અમલદારે આપેલ તે પછુ કોર્ટે નાપાયાદાર જણાવ્યા અને અપીલ કચુલ રાખવામાં આવી.

હોદીના કા. બી. આમાં એસીઆરીક પ્રમોશનની અટકાયત કરવા માટે નાતાલ ના જોવા સમીક્ષન કાંપો કરવાનું બીલ

273

નાતાલનાં ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ

તે સંબંધી રજૂ કેસ

કોરટનો વિરુદ્ધ ચુકાદો

નાતાલમાં એક વખત ને ડોમીસાઇલ મળતાં તે આપવાનું કાલ કેટલોક વખત થયાં નાતાલના ડોમીસાઇલ ખાતાએ બધ કરેલું હોવાથી જુ. રહીશોને પણ આવતાં કેટલીક તકલીફ બેઠાવવી પડે છે, અને કોઇ વાર મરીમ માથુસોના કંકે માથાં બધ તેમ છે. આથી ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ કાઢી આપવા સરકાર બંધ એક છે કે નહીં તેપર કોરટનો ચુકાદો મેળવવો રજૂ કેસ કરવાની જરૂર હતી આ કામ કેમિસે હાથમાં લીધું છે, અને મી. ક્રાઇડ મહમદના નામથી કેસ ચાલવા માં આવેલો હતો.

મયા મંજલવારે નાતાલ પ્રાંતની સુપ્રેમ કોરટ આગળ મી. હાનુડ મહમદને સાથે નાતાલનું ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ મેળવવા સંબંધમાં મી. લોટને તે અરજી કરી મી. હાનુડ મહમદના સોબંદનામાં જજીવ્યું હતું કે પોતે ૧૮૮૩ માં નાતાલમાં રહે છે. પોતે બહુશીતા છે. અને નાતાલ ઇન્ડિયન મિલિસના પ્રમુખ છે. આ દેશમાં એથીવાડીની કાઝારી વધતી જતી હોવાથી પોતાનો ૨ વાક બધમાં જાવી પડે એવી પોતાને ખાસ્તી લાગી અને આ પ્રાંતમાં નેરકાજરી હોવા વખતે પણ મુશીબત ઉભી થવાનો સંભાવ જટ કાવવા સાથે ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ મેળવી રાખવાનો પોતાનો હસદો છે.

મી. હાનુડ મહમદ તરફથી મી. લોટને હોદીઓપર સખ્તાઈ ગુજરનારી ડોમીસાઇલ કાવવાની કલમે વાંચવી શરૂ કરી અને કહ્યું કે 'આ રીતે તેઓ નાતાલમાં રહેને ધરજતા બધ છે. તેઓ કદી બધ તા નથી કે ક્યારે તેઓના ખબાપર દાખલી મારવામાં આવશે, અને પુછવામાં આવશે કે તેઓ પ્રોલીબીટડ ઈન્ડિયન છે કે નહીં.' એટલે કાલના વખતમાં તદ્દન જરૂર છે કે તેઓનું સારી રીતે રક્ષણ કરવામાં આવે. સરટીફિકેટ કાઢી આપવું તે કોષાગારી બાબત છે એમ અમલદાર જજીવ્યું છે. પણ તે કાવવાની બાબત છે. અને કાવવામાં તે બધે કહેવામાં આવેલું છે. મેં જ કરતોની કહ્યાતી હોય એટલે અમલદાર સરટીફિકેટ કાઢી

એટરની જનરલે કહ્યું હતું કે સર્ટીફિકેટ કાઢતાં પહેલાં જુ. કરતોની જરૂર છે એ કાવવામાં જજીવેલું નથી. તે કાવશે ન્યાયના કામ માટે કહાયો નથી.

મી. લોટને કહ્યું, ત્યારે એમ અરજ થાય છે કે તે અન્યાય કરવા માટે કહાયો છે. એટલી પાલીમેન્ટને રખમત મળે એમ તેઓએ હમ્મજી હોય તો તેમાં નવાહ નથી.

કોરટે જજીવ્યું કે આપું સર્ટીફિકેટ મેળવવાનું હોય તોપણ તેથી એટલોજ પુરાવો મળે કે તે ધરાવનાર નાતાલનો અગાઉ રહીશ હતો. જો તે બહાર જઇ અંદર આવવા છુટ્ટો તો તે છતાં તેણે બતાવવું પડે કે પોતે પ્રોલીબીટડ છમી મન્ટ નથી, અને જો તે માથુસ આ દેશમાં રહેવા મામતો હોય તો આપું સર્ટીફિકેટ તેને માટે નકામું છે.

અરજદારના વકીલે જજીવ્યું કે અહીં રહેવા મામતાર હોદીના સંબંધમાં સર્ટીફિકેટ તેને પકડાતો અને માથુસ સામે ખડો મતો અટકાવી શકે.

કોરટે હસલું કે કાવવામાં ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ કાઢી આપવાનું જજીવેલું છે તે નાતાલમાં પાછા દાખલ થતાં સુખમતા આપવાના હેતુને ખાતરજ છે. અને તેમાં એવું કંઈ નથી કહેલું કે એથી તેવું સર્ટીફિકેટ ધરાવનાર નાતાલ માં રહેતા જજીવેને પ્રોલીબીટડ છમીમન્ટ અધિકાર અટકાવી શકાય અરજદારે અને આ પ્રાંતમાં દાખલ થનારાને તેથી મળતા લાભોનો ઉપયોગ લેવાની છુટ્ટા જજીવે લી નથી. અરજદાર નાતાલનો રહીશ છે પણ છમીમન્ટ નથી. અને તેથી મામ વામાં આવેલ સર્ટીફિકેટનો તે કહદાર નથી.

કલરડ લોકજી વાજીંગ 'એ. પી. જો' અક્સોસ સાથે હરિયાદ કરે છે કે કલરડ લોકજીને રેલવેની નોકરીમાંથી બાતલ કરી તેમની જગ્યાએ મોરાઓને દાખલ કરવાની રાજનીતિ કાલ રેલવેખાતાએ ધારણ કરી છે, એથી કલરડ લોકજી બહુ આપદામાં આવી પડ્યા છે. તે જજીવે છે કે આજ સુધીમાં ૪૦૦૦ કલરડ માથુસોને રજા આપવામાં આવી છે. મોરાઓને રાખવા માટે કલરડ માથુસો પર એવી સખ્તી વાપરવામાં આવે છે કે તે પોતાની મેલજ નોકરી છોડી દીએ, પણ જો કદી તેમ કરે નહીં અને તે જગ્યા માટે મોરા ઉમેદ વાર હોય તો કલરડ માથુસને નોકરી છોડવાને ૮ દિવસની નોટીસ આપવામાં

યુનિયનની લશ્કરી યોજનાનું ખીલ

યુનિયન પારલામેન્ટમાં ડિફેન્સ બીલ (લશ્કરી યોજના સંબંધી) જનરલ રમ ટસે રજૂ કર્યું છે. કલરડ લોકજીને આ યોજનામાં સામેલ ૩ રાખવામાં આવેલ તે વિષે જનરલ રમટસે ખુલાસો કર્યો હતો કે કલરડ લોકજીની લાગણી દુખવવા નો વિચાર બીલકુલ નથી.

અમલદારી ટીવીમનના મેંબર મી. ક્રાઇડે જજીવ્યું કે આરબ અને હોદીને લશ્કરમાં ન જોડવા એ છુટ્ટવાળેમ નથી. કેમકે એવા લોકજી કોઇ વખત મહમડ ઉભી કરવાનું કામ હેર ખેડાં કરે છે.

મી. કરાઇનરે જજીવ્યું હતું કે લશ્કરની યોજના સંબંધી બીલ નેટીવોની લામે કામમાં લેવા માટે કહવામાં આવ્યું છે એવી વાત નેટીવોમાં ફેલાઇ છે. એક નેટીવ જાપાને ઉતારો સંભળાવી તેમણે બતાવ્યું કે નેટીવોને મોરાઓ સાથે કાંઈ દુરમનાવડ નથી પરદેશીઓ યુનિયન ઉપર ચડી આવે તો નેટીવો મોરાઓને સહાય ન થાય એમ માનવું તે મુખાંધ છે. કલરડ લોકજીને લશ્કરમાં જોડવામાં આવે તો એક સરસ રેજીમેન્ટ થાય.

આ ચર્ચાપર ટીકા કરતાં 'મરકમુરી' લખે છે કે :—

કલરડ લોકજી મરજીઆત લશ્કરમાં જોડાવા તકવાર થાય તેમને સરકાર ખટ કાચલ કરે તેમ નથી. છતાં જો લોકજીને સત્તાવાર રીતે બડવણ તરફ નહીં, પણ લડાઇ સંબંધી બીલ કામ માટે સરકારે સ્વીકારવા પડે છે. ધવાલ્લાની સારવાર ના કામ માટે નાતાલના હોદીએ નેટીવ બળવા વખતે તેમજ લડાઇ વખતે બહુ જ અગત્યનું કામ બજાવ્યું હતું. આવા લોકજીને લડાઇ વખતે એકાએક તકવાર કરવામાં આવે તે કરતાં અમાલિયા બધ સ્થાપુરવક તેમની ટુકડી બનાવી હોય તો વધારે લાભદાયક મન પડે.

બેકસમરમથી મી. હજીર સાલેજી લહેર લખે છે કે :—બીબી તાલુકાના મામ આલીપોરની મરજી વારને ૧૯૦૬ ની સાલમાં એક ઉપરજી મેલ્યું પણ તેનો હીસાબ વીજેર બહાર પડેલ નથી, કે તે વિષે કાંઈ બીના સંભળાએલ નથી, તો લાગતા વળગતાઓને આ બાબતપર

પા. ૩ નો કર

કેમિસ તથા સુંદરી પ્રધાન વચ્ચેના
પત્રવ્યવહાર

નાતાલ ઇડિઅન કેમિસના સેક્રેટરી
એને એકદીન મુશ્કેલી પ્રધાન વચ્ચે તા.
૨ જુન ૧૯૧૧ના રોજ નીચે મુજબ
નો જવાબ મળેલો છે :—

સાહેબ,—તમારો તા. ૧૮ મી નવેમ
બરનો કાગળ જેમાં કેટલાક ફરીથી ઝીર
મીટમાં જોડાએલા અથવા તો કોન્ટ્રેક્ટ
માં જોડાએલા હોદ્દાઓ પા. ૩ નો કર
નહીં કરવાથી તેઓના ઉપર કામ ચલાવ
વામાં આવ્યું હતું તે વિષે ન્યાય ખાતા
ના સેક્રેટરીને લખાણ કરવામાં આવ્યું
હતું, તે સંબંધમાં હું જણાવવા રમ
લઉં છું કે તમારું લખાણ આ ખાતાપર
ધ્યાન આપવા માટે મોકલવામાં આવેલું
છે. જે હોદ્દાઓપર કામ ચલાવવામાં
આવ્યું હોય તેઓનાં નામ, તારિખ, કોન્ટ્રેક્ટ
નું નામ વગેરે હકીકતો પુરી પાડશે તો
આમારી સહાય. તે મળ્યે તે આવૃત્તમાં
વધુ તપાસ કરી શકશે.

કેમિસનું વધુ લખાણ

ઉપરનો જવાબ મળતાં કેમિસ તરફ
થી નીચેનું વધુ લખાણ મુશ્કેલી પ્રધાન
ઉપર મોકલવામાં આવ્યું છે :—

સાહેબ,—પા. ૩ નો કર નહીં કરવા
માટે કેટલાક ફરીથી ઝીરમીટમાં કે કોન
ટ્રેક્ટમાં જોડાએલા હોદ્દાઓ ઉપર કામ
ચલાવવા માટે ન્યાય ખાતાના પ્રધાનપર
લખેલ તા. ૧૮ મી નવેમ્બરના કાગળના
જવાબમાં તમારો તા. ૨ જુન નો કાગળ
મળ્યો છે.

જેની ઉપર કામ ચાલેલું હોય તેઓ
નાં નામ, કામ ચલાવવાની તારીખ, કોન
ટ્રેક્ટનાં નામ વગેરે વિગતો પુરી પાડવાની
તમારી માગણીના જવાબમાં લખવાનું કે
કોન્ટ્રેક્ટ તે અથવા ન્યાય ખાતાના સેક્રેટરી
મારફત મેળવવાનું અમને જણાવ્યું છે.
એટલે વધુ વિગતો પુરી પાડવાને હાલ
અમે અસક્ત છીએ. અમને ખબર
મળ્યા છે કે કોષ વંદ્યાચલ નામકને મયા
નવેમ્બરના અરસામાં અમલાલી કોન્ટ્રેક્ટમાં
હાજર કરવામાં આવેલ, અને માછરો
મુકાદો આપ્યો હતો કે ચાલુ વરસ માટે
કે માગી શકાય નહીં તેથી કંઈ માગીશ
કે પચાસ સમન્સ કાઢવામાં આવ્યા હતા
તે પાછા ખેંચી લેવામાં આવ્યા છે. જે
આ ખબર સાંચા હોય તો તદ્દન ચોખ્ખું
છે કે કોન્ટ્રેક્ટ તેને મળેલી સુચના મુજબ

વરતતી હતી, કે જેથી ન્યાય ખાતા
ખીનવાઈ નહીં હોય.

તમારો કાગળ મળ્યા બાદ એન. મુડલે
વિ. યુનિયન સરકારના કેસનો સુપ્રીમ
કોર્ટે આપેલો મુકાદો અમારા જણવામાં
આવ્યો છે, જેનો અર્થ એ છે કે ચાલુ
વરસનો કર ભરવો જોઈએ. અમને
એવા ખબર મળ્યા છે કે તે મુકાદાને
આધારે ફરી સમન્સ કાઢવામાં આવે છે.

સુપ્રીમ કોર્ટનો મુકાદો ખરો હોય કે
ખોટો તેની અસર હાલ અમને કંઈ નથી.
અમારા અમાલના કાગળમાં ન્યાય ખાતા
ના પ્રધાનને જણાવ્યું હતું તેમ
અમારો વાંધો એ છે કે સંખ્યાબંધ
હોદ્દાઓ—ચોક્કસ સંખ્યા ખતાવી શકાય
તેમ નથી—સરકારી કુકમને આધારે ફરી
વાર ઝીરમીટમાં જોડાયા હતા. તે કુકમ
એ હતો કે ફરી ઝીરમીટમાં કે કોન્ટ્રેક્ટ
કદમાં જોડાવાર હોદ્દા પાસેથી લેણા કર
નહીં ઉઘરાવવામાં આવે. એટલે અમારી
માગણી એ છે કે આ બધા લોકોને ચાલુ
વરસના કરમાંથી મુક્ત કરવા.

પા. ૩ નો કરનો ભુલાર

એન. મુડલે નામના હોદ્દાએ પા. ૩નો
કર ન કરવાથી તેનો કેસ તા. ૬ મી
ફેબ્રુઆરીએ અપીલમાં નાતાલની સુપ્રીમ
કોર્ટ પાસે ગયો હતો. કેસની હકીકત
એવી છે કે આરોપી ૧૯૦૭ માં ઝીરમીટ
માં આવ્યો હતો, ઝીરમીટમાંથી છુટકા
પછી તે ત્રણ વાર વરસ છુટકા રહ્યો,
અને પા. ૩ નો કર લાગી કપેઈ. પાછળ
થી તે સીવીલ કોન્ટ્રેક્ટમાં જોડાયો.
હવે તેની પાસેથી ૧૮૬૫ ના કાગળ પ્રમા
ણે પા. ૩ નો કર વસૂલ મળવાનો કાવો
કરી સરકારે કેસ મડિયો. લોપર ટકુગે
લા ડીવીઝનના માછરોએ એવો મુકાદો
આપ્યો કે મુડલે તે કર આપવા બંધા
એલ છે. આ મુકાદા સામે મુડલે વતી
નાતાલની સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ લઈ
જવામાં આવી. કોર્ટે આ અપીલ કાઢી
નાખી એવો મુકાદો આપ્યો કે ચાલુ
સાલના પા. ૩ નો કરમાંથી અરજદાર
૧૯૧૦ ના કાપડાને લીધે બચી જાય છે
એ વિચાર પાયા વગરનો છે. આ કેસ
ચાલુ સાલના પા. ૩ નો કર માટે છે,
અને અગલી સાલના દેખા પછસા માટે
નહીં, એમાં શંક નથી. જેઓ ઝીરમીટની
મુદત પછી હોદ્દાસ્તાન પાછા જાય તેઓ
એ કરમાંથી મુક્ત થઈ શકે છે. બાદ
હોદ્દાની અપીલ નીકળી ગઈ.

વેશ્લમ

ઝીરમીટીઆઓની હાલમારી

વેશ્લમની ઇડિઅન કમીટી વતી અમ
ને લખી જણાવવામાં આવે છે કે :—

અમેના ઝીરમીટીઆ માલીક મી. વીલ
યમ સ્ટારને લાં ૭૦ જેટલા ઝીરમીટીઆ
હોદ્દા (મરદ અને ઓરત) કામ કરે છે.
તેમની એવી ફરિયાદ હતી કે તેમને મયા
એ મહીનાનો પગાર આપવામાં આવેલ
નથી. તેમને રેશન આપવામાં આવે છે
તે પણ ઓછા હોય છે. અને તેમને ઠંડ
રાત પડે લાં સુધી કામ કરવાની ફરજ
પાડવામાં આવે છે. આવી હાલમારીઓ
ના કારણસર ખીએ કંઈ ઉપાય ન મળ્યો
ત્યારે તેઓ તા. ૨૭ મીએ હાજરી વખતે
મુકાદા થયા નહીં, અને કામ કરવાની ના
પાડી. તેમણે માછરોને પાસે જવા પાસ
માગ્યો પણ તે આપવામાં આવ્યો નહીં.
દરમ્યાન તેમના માલીકે માછરોને
ખબર કરાવી. તેણે એક પોલીસને
મોકલી ઝીરમીટીઆને કામપર ચડવા ફર
માન મોકલ્યું. એટલામાં મજૂરો બધા
માછરોને આગળ આવતા હતા તેઓ
પોલીસને મળ્યા, અને કોર્ટ આવ્યા.
અમેની કમીટીએ તેમને કેસ હાથમાં
લીધો, અને તેમને જમાવ કરવા મી.
ડીપીનસનને રોક્યા. આગેવાનો ઉપર
કેસ માંડવાના હતા. ત્યારે ખીજા માણસો
અને ઓરતો કહેતાં હતાં કે જો તેમના
આગેવાનોને જેલમાં મોકલવામાં આવશે
તો પોતે પણ જેલમાં મોકલવામાં ન
આવે લાં સુધી કોર્ટ આગળ ખેસી
રહેશે. કેસ આવતાં વધારે કહ્યું કે
માણસોને પુરું આવવાનું મળતું નથી તો
કામ કેવી રીતે કરી શકે? માછરોએ
મુકાદો આપતાં બધા માણસોને નિર્દોષ
કરાવી છોડી મુક્યા. માછરોએ માલીકને
એતવણી આપીને ફરમાવ્યું કે મજૂરોનો
ચડેલ પગાર તુરત આપી દેવો તેમજ તે
મને રેશન પણ પુરું આપવું. હોદ્દાઓ
એ જણાવ્યું કે અમને અમારા માલીક
સવારના ૬ વાગ્યાથી રાતના ૧૧ વાગ્યા
સુધી કામ કરાવે છે. તેના જવાબમાં
માછરોએ કહ્યું કે તેમણે ૬ કલાક કામ
કરવાનું છે, અને જો ફરિયાદ હોય તો
બધા માણસોએ કામ છોડવું નહીં, પણ
એક માણસને ફરિયાદ કરવા મોકલવો.
ઉપર કામ આપવાની ભુલમી રીત બંધ
કરવા પણ માછરોએ ફરમાવ્યું હતું.
ખીયારા લામ્યાર માણસો માટે નિસ્વા
રથપણ મહેનત લેનાર દરેક હોદ્દાને બંધ
વાદ હતો છે.

બાવેન ગીરમીટીઆ જેલમાં મયા

રવિવારે કામ કરવાની સામે
ફરીવારે જતાં

[ઇ. એ. માટે ખાસ રિપોર્ટ]

ગુજ. તા. ૧૮ મીને રવિવારે રેલવેની નજીક કરવાની પાસે આવેલ મી. બાલકમ ની એસ્ટેટમાં કટલાક ગીરમીટીઆએને બેરેકની આસપાસની જમીન સાફ કરવા તુ' કહેવામાં આવેલું. જેથી તે મહિના એક રવિવારે આવું કામ કરવાની ના પાડી આથી સરકાર અને તેની વચ્ચે બોલાચાલી થઈ. આ તેની ઉદત્તલ સાથે તેને પુરી મુશ્કેલી આપેલો. આ માણસને છોડી મુશ્કેલી ન આવે ત્યાં સુધી બીજા માણસોએ કામ પર ચડવાની ના કહી. પણ એલા માણસને બીજાએ ઉપર દાખલો બેસાડવા પોલીસને સ્વાધીન કરવામાં આવ્યો. બીજા પણ માણસો તેઓનાં બાળબચ્ચાં સહીત રવિવારે કામ કરવાની સામે માજરનેટ પાસે ફરીવાર કરવા તેની પાછળ ચાલ્યા. તેઓએ બહુ-કે ન્યાયાધિક્ષ પાસે ફરીવાર કરવા થી તેઓની હાથમીની આ ત આવી જશે. પણ તેઓને માલુમ પડ્યું કે આ દેશમાં કામદા બળવાન અને ધનવાન રક્ષણ કરવા માટે છે, નગણા અને ગરીબના રક્ષણ માટે નહીં.

આ માણસોને રજા વચર એક સાથે કામ છોડવાના આદેશપર માજરનેટ પા. ૧ નો હુકમ (એક મહિના ઉપરાંતનો પત્રાર) અથવા એક માસની સખત મજુરીવાળી જેલની સજા કરી. બધા જેલમાં ગયા. તેઓની સાથે આવેલી તેમની એરતો રહતી ઘેર ગઈ અને તેઓના ઘણી એને છોડાવવા તેઓના માલીકને કાલા વાલા કર્યા. એવું જણાય છે કે એક દિવસ (વલાખાદ મી. બાલકમે હુકમ કરી તેઓને છોડાવ્યા. હવે એવી ધાર્તી સખવામાં આવે છે કે એ હુકમ તે માણસોના પત્રારમાંથી કાપી લેવામાં આવશે, અને આથી મજદુર ગીરમીટીઆએને પોતાના બાળબચ્ચાંને ખોરાક પુરૂ પાડવા ના એક માસને માટે સાંસાં પડશે.

તપાસ કરતાં એમ માલુમ પડ્યું હતું કે આ માણસોમાંથી બે હોદીને ફરીવારે જવા તેઓના માલીક રજા આપી હતી, પણ તેઓ એટલા બધા ઉરેરાઈ ગયા હતા કે આ વાત તેઓએ માની નહીં,

અને સહુ સાથે ગયા. એમ પણ જણાય વામાં આવ્યું હતું કે રવિવારે બે કલાક કામ કરવાની ગીરમીટીઆ કરત કરવામાં આવી હતી. માજરનેટ કેસની નોંધ બતાવવાની ના પાડી હતી.

દરંસવાલમાં રલવેની તકલોફ

બિટીક ઇન્ડિયન એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. કાછલીઆએ તા. ૨૬ મી એ નીચેનો કામળ રલવેના જનરલ મેનેજર પર લખ્યો છે:—

સાહેબ,—ગીરમીટીઆમાં ૨૪૦ મી-જા લુ રટીટ પર રહેલા મી. કરમાખલ બાવા એ મારી એસોસીએશનને નીચેની ફરીવાર લખી મોકલી છે:

“તા. ૫ મી એ હું અને બીજા બે સાથીઓ ડેલાઓઆએથી મારીપર ચડ્યા હતા. કેમકારીપુરટ આજળ પ્રમીએશન અમલદારના વચ્ચે પડવાથી અમારી મુસા ફરીમાં ખસેલ પડી. અને તા. ૭ મીએ અમે ગીરમીટીઆ માટે ઉપડ્યા. કનડક્ટરે અમને રીકરડ આનામાં જવા કહ્યું, જેમાં ૬ પાસેંજરો બેઠેલા હતા. છતાં અમે તેમાં ગયા. પણ ત્યારે કનડક્ટર ટીકીટ તપાસવા આવ્યો તારે સાંકડ તરફ મેં તેલું ખાન બેસ્યું. મેં તેને કહ્યું કે રાત્રે બધાને બહુ અચવડ આવશે કનડક્ટર તેથી ગુસ્સે થઈ ગયો, અને કહ્યું કે વધારે જગ્યા નથી. તેણે વિરોધ જણાવ્યું કે એક બેઠક પર બે જણા સમાઈ શકે છે. આ વેળા પકળેલું ખાનું ખાલી હતું. આ ખાનાને તેણે ચાવી મારી અને ‘રતીએ માટે’ એવું પાટીલું તેને માથે મડાવ્યું. બીજાં ખાનાઓ પુરાં રાકાયેલાં નહીં હતાં એ પણ મેં જોયેલું. કનડક્ટર બીજાવાર આવ્યો તારે મેં તેને વાત કરી, પણ કંઈ વળ્યું નહીં. તે વધારે ગુસ્સે થયો. પાછળથી રાત્રે એક કલરડ પેસે જરને આ ખાનામાં લાવવા માં આવ્યો. એક ધરડો હોદી જેની ઉમ્મર આજરે સાંકે વરસની હતી તેણે એક બેઠક રોકેલ હતી. કનડક્ટરે તેને તે ખાલી કરવાની ફરજ પાડી, તે કલરડ પેસે જરને તે જગ્યા આપવામાં આવી. એલા ધરડા માણસને જમીન પર સુવાનું કહેવામાં આવ્યું. કનડક્ટરને નંબર ૪૭ છે.

હું આજ રાત્રી હું કે તમે તે વિષે તપાસ કરવાની મહેરબાની કરશો.”

જેલનાં અવરજ

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી)

ના. આવાખાનના પ્રતિનિધિઓ મી. મહમદ સાહે કાનજી, અને મી. મેયલ મેરાલી જેલા, જેઓ દક્ષિણ આફ્રિકાની સારે નીકળ્યા છે તેઓ હાલ દરંસવાલ ની મુલાકાતે આવ્યા હતા. અને તેઓ ખાલો જોવા ગયા હતા. એક દિવસ તેમણે ટોલરેટો ફરમ ઉપર ગાળ્યો હતો, બનાંથી તેમણે માહગીરીના ચિન્હ તરીકે સે-ડલની એક જોડ લીધી છે. રવિવારે રાત્રે તેઓ જેલા-સપરમથી ડરબન જવા ઉપડ્યા. તે વખતે મી. હુસેન અને મી. હસે પણ ડરબન જવા ઉપડ્યા હતા. તેમને બધાને વળાવવા રેલવેન પર ઘણા સાહેબો હાજર થયા હતા.

બિ. ઇન્ડિયન એસોસીએશન

દરંસવાલ જી. ઇ. એસોસીએશનના ચેરમેન તરીકે મી. કાછલીઆએ નીચે મુજબ કામળ તા. ૨૪ મી એ લખ્યો છે:—

“માનવતા બાણુ સુરેન્દ્રનાથ મેનરજી, આપના બાલુના મુબરી જવાથી આપના પર બે બાહત આવી પડી છે તેમાં આપના પ્રત્યે હોદી દિલસોજી બતાવવાને બિ. ઇ. એસોસીએશનની કમીટી અને સુચવે છે. એલા આકતના સમયે પણ આપે બહેર કામમાં જરાપણ ખાલો આવવા દોષા નહીં તે સંબંધી મી. સોરાબજીએ કૌરુ વરલુન જેમણે સાંભળ્યું તેઓ દીન થયા હતા.”

મરહુમ મી. કુબુસામી આવરના પુત્ર મી. આર. બાલા સુખમન્ય આપરપર મી. કાછલીઆએ નીચે મુજબ કામળ લખ્યો છે:—

“તમારા પિતાના શોકજનક મૃત્યુથી હોદીને બે ખેટ પડી છે તે માટે અમારી જોડી લાગણી દરકાવવા મારી એસોસીએશનની કમીટી અને સુચવે છે, અને તમારા પર આવેલી આકતમાં તમારા પ્રત્યે તથા તમારાં માનવતાં માલુમી પ્રત્યે જોડી દિલસોજી બતાવવા અને ફરમાવે છે.

સલામતીઓનાં હુકમો માટે તમારા પિતાશીને બે લાગણી હતી તે સત્યામહી એની વાદમાં હજુ સાવ તાજજ છે. તમારા પિતાશીના મરણથી તમોને જેટલી ખેટ પડી તેટલીજ સલામતીઓને પોતાને ખેટ પડી છે.”

હીંદનાં અસલી કામી બધારણ

(અમા અઠથી ચાલુ)

મરદમ લેરડ સેલીકબરીએ તે લોકો નાં કુખની વાત કરતાં નીચે મુજબ કહ્યું હતું :-

“કુ” ચારે તરફ કબર કરે છું, તો મરીબાઇ અને રાજમારની ગેરહાજરીને લીધે પીઠાના લોકોની સંખ્યામાં હમેશ વધારો થતો જોઈ જાય છે. દેહનું બહુ ધમ્મનારા રાજદારી માણસોએ ખાસ કરીને જ્ઞાનમાં લેવા જેવી એક હકીકત એ છે જે દેહના બધા લોકોને હમેશાં પુરતી રાજ મળતી રહે તેને માટે રસ્તા કાઢવા. આ ખરાબ સ્થિતિનું વાદળ ચારે પાસથી મેરાનું જાય છે અને તેને માટે કોઇ એક ખાસ ઇલાજ હોય તે મારી સમજમાં તો નથી આવતું. પણ મને એટલું તો જાણે છે કે પારલામેન્ટનું બધારણ સુધારવાને બદલે આપણા બાઇ એ જે આટલાં બધાં કુખોથી પીડાય છે તેમને કોઇ રીતે રાહત મળે તેવી જાતના કષાય શોધવામાં આપણા કામપણ અને વખતનો ઉપયોગ કરીએ તો વધારે સારું.”

આપણી કામચાંથી અમુક માણસો કરોડોર્ધારિત થઇ શકે એ આપણા રીત રીવાજોને લીધે અસંભવીત છે; પણ તેની સાથે યુરોપ અને અમેરિકામાં દર વરસે વધતી જાય છે તેવી કંચાળીયત અને બીનરોજ આ દેશમાં અટકાવવાને આ રીવાજ બહુ ઉપયોગી નીવડ્યા છે. લોકોની સાદી ટેવો અને નાતજાતના તથા આખું કુટુંબ બેળા રહેવાના રીવાજથી આપણી કામને કાંઈ એકા કામકા થયા નથી. આપણે બધાએ તો આ રીતોને તો મુળ મુદ્દો બરાબર સમજી આપણા બાપદાદાએ જે સારા રસ્તા કાઢેલા છે તે રસ્તે ચાલી આખી કામનું બહુ કરવું પડે છે.

શોડી જગ્યામાં આપણા રીવાજના કોઇ ખાસ લાજ ઉપર વધારે વીચેરન કરવું એ અસંભવીત છે, અને તેથી તેમને કીધે શોડી સામાન્ય ટીકા કરીનેજ કુ સતોષ માનીશ. કોમી સવાલની મુશ્કેલીઓને નીવેડે આપણા બાપદાદા જેટલી સરસ રીતે લાવી શકેલા છે, તેની રીતે બીજી કોઇપણ પ્રજા લાવી શકી નથી. દરેક જમાનાના વિચારશીલ પ્રજાએ આપણી રહેણી કરણી અને

તેના હેતુઓનો વિચાર કરવામાં પુરતું જ્ઞાન આપેલું છે. બીજી પ્રજાઓએ તેમજ કરવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે. પરંતુ બધાને સરખો ન્યાય મળી શકે તેવી રીતે કોમની મુશ્કેલીઓ દુર કરવામાં હિંદુસ્તાન ના જેટલા કોઇપણ રૂબીજીત થયું નથી. આખી કામનું બહુ કેવી રીતે થાય તેના વિચાર ઉપર હિંદુસ્તાનમાં કોમના રીવાજો બધિવામાં આવ્યા છે, જ્યારે પશ્ચિમના દેશોમાં પોતપોતાનું બહુ કરવાની મહે નતમાં સદુ પડેલા છે.

આ જાળતમાં આપણા જુના કામીઓ એ જે કામ કર્યું છે તે હમેશાં ચાકમાર રહેશે. એકાલે તેને માટે બધે જુદો મત બાધે પણ આપણે જ્ઞાન પુરવડ તેનો અભ્યાસ કર્યું અને યુરોપ તથા અમેરિકાની પારલામેન્ટ અને પારાસભા ઝોના કામની સાથે સરખામણી કર્યું તો માણસ પડેલે કે આપણું કામ જે અમોલું છે તેમાં આજણ પાછળની બધી વાતનો પુરો વિચાર રાખવામાં આવેલ છે. મરીબાઇ તથા બીન રોજના જે કોડકાં યુરોપના વિચારમંત માણસોને આજે મુજબ છે તેનો નીકાલ બીજા કોઇ દેશમાં સુધારાનો સુરજ હજી ઉઝો પણ ન હતો તે પહેલાં આપણા વડવાઓએ કરી નાખ્યો હતો. અસલના કામીઓએ ધડપા હતા તે મુજબના આપણી નાત જાતના રીવાજ, આખું કુટુંબ બેળા રહેવાની રીત, જમીન તે આખી પ્રજાનું સરખું થન છે એવી જાતનાં ધોરણ, ધરમનું ઉલોચ કરવો અને સાદી જીંદગી ભોગવવી, ફળ પુલ અને શાકપાનનો (જેમાં હીંદા ન હોય તે) અહાર કરવો તથા કોઇપણ જાતના બેસનથી દુર રહેવું, આ અને તેવી જાતનાં બીજાં ધોરણો— એ બધાં રીવાજોના આધારથી આપણી કામનું રાજ્યપત્ર ચાલ્યું જાય છે આ રીવાજોમાંથી બધા અશ્વરા બની શકે તેટલા, હવે અમવા તક મળે ત્યારે પોત પોતાની કામમાં દાખલ કરવાને બીજી પ્રજાઓ મથન કરી રહી છે

કેવી જાતનું જીવન સરસ મધ્યમ તેનો વિચાર કરવાને પશ્ચિમની પ્રજા પણ મુશ્કેલી છે. પરંતુ તેઓ જુદાજ ધોરણ ઉપર કામ કરે છે. આપણી નેમ બધા માણસોની જીંદગી જેટલી સાદી બનવી શકાય તેટલી સાદી બનાવવાની, તથા શોડા માણસો શ્રીમંત થઇ પડે અને બાળ બીજારી તથા કંચાળ સહ જાય એવી કિયતિને અટકાવવાની છે, પોતે

જીવવું અને બીજાને જીવડાવા એવો ખ્યાલ રાખીનેજ આપણે આપણા સાર ચલાવીએ છીએ. તેથીજ હિંદુસ્તાનમાં આજે પણ આપણી કામનો સંસારીક બનકાર સુખમેનથી ચાલ્યા કરે છે. આપણું આ વ્યવહારીક સુખમેન યુરોપ ના કરતાં કદાચ વધારે પણ હશે, કેમકે ત્યાં કામો પેસે છે તો તે સાથે લોકોની જરૂરીયાતો પણ સંખ્યા બંધ છે. હિંદુ સ્તાનના પુરાણ સુધારાનો મુખ્ય હેતુ માણસોની માણસાઇ વધારવાનો છે; તેમને સાદો, સચા, પ્રમાણીક, પોતાની દરજ્જા જાળવનારા, હીંમતવાન, ચોખ્ખા, નમ્ર અને ઉદાર બનાવવાનો છે; અને કંઈકમાં કહીએ તો ખરાબ હોય તેને સારા કરવા અને સારા હોય તેને વધારે સારા કરી પુરા મરદ અને ત્યાં સુધી જેવી જેવી પામરીએ ચડાવવાનો છે.

યુરોપની કામનાં બધારણ કાંઈ જુદા જ પાસા ઉપર એટલે કે આથી ઉલટા ધોરણ ઉપર રચાયેલ છે. મેરીટીય ટાઉન સેડ નામનો એક અંગ્રેજ લેખક લખે છે કે યુરોપવંશી સંસાર સુખનેજ જોવા વાળા છે, એટલે કે જે તેઓ આપે દેખી શકે તેનો વિચાર કરવાવાળા છે, જ્યારે એશીઆવાસી ધાર્મિક છે એટલે કે કુધર જેને તેઓ દેખી શકતા નથી પણ મનથી ધારી શકે છે તેને માનનારા છે. પૈસા અને ગર બહુ, પેદાશ અને ખપત, હરી કાષ અને હળીમળીને સાથે કામ કરવાનાં ધોરણોના ખ્યાલ આ બંને કામમાં જુદી જુદી જાતનાં છે. ત્યાં (યુરોપમાં) થન વાન વધારે થનવાળા બને છે અને મરીબ વધારે મરીબ થતા જાય છે. ઇંગ્લેન્ડ દુનીયામાં સઉથી વધારેમાં વધારે થનવાળા દેશોમાંનો એક દેશ છે. તેમ છતાં રોબર્ટ ક્રમેચરડ કરીને એક અંગ્રેજ લેખક “બ્રિટીશોને માટે બ્રિટન” નામના તેના પુસ્તકમાં લખે છે કે દર એક હજાર માણસોમાંથી હજીક માણસો કોઇપણ જાતની મીલકત રાખ્યા વગરના મરી જાય છે. ચાર કરોડની પ્રજામાંથી ૮ લાખ માણસો હમેશાં લમજમ બીજા ભોગબા કરે છે અને જે કરોડ માણસો મરીબી ભોગવે છે. આ બેસેમ કરડ પણ કહે છે કે દેશની અરધા કરતાં વધારે હોલત રૂપ હજાર માણસોના કામ માં છે જ્યારે બાકીના મજૂ કરોડ નવાજી લાખ પચોતેર હજારને ભાગે બાકીની હોલત રહી. એટલે કે ખંદરસોમો ભાગ બ્રિટનની અરધી હોલતની માણસી થયે

છે. આ વાતને જોખમો ખ્યાલ આવવા માટે મી. એમ.એસ. રાઈનો દાખલો લઈ પતાવે છે કે એક રાઈનો એ જામ કરી અરેબી જામ એકને મળે છે. જ્યારે બાકી ના અરેબીમાં ૧૪૬૬ જામ પડે છે. જમીનની માલિકી વિષે વાત કરતાં તે કહે છે કે બ્રિટીશ ટ્રાસ્ટીઓની દેશ જમીન આરંભ જમીન ૧,૭૬,૫૨૦ માલુસોના કમળમાં છે. અને ચાર કરોડમાંથી બાકીનાને જામે એક અગ્રીઆરમાં જમીન આવેલી છે અથવા બ્રિટનના અગ્રીઆર જામ કરીએ તો તેમાંથી દેશ જામના બધી જામી પ્રગતો બસોમે જામ છે જ્યારે બાકીનો એક જ જામ બ્રિટનની ફક્ત પ્રગતે જામે આવે છે. આ હીસાબ રાઈનો અરેબી જામ એક માલુસને અને બાકીનો અરેબી ૧૬૬ માલુસને આવવા બરાબર થશે.

[અધ્યક્ષ]

કોઠાર મહેશીલે રાનકુલ ઇસ્લામ

ઉપરની મહેશીલનું ૧૯૧૧ની સાલનું સરવણનું સેક્રેટરી મી. ઇસપ જીવા દાવજી તથા એડીટરો મી. દાવજી મહમદ બહવાન અને મી. સુલામ કુસેન હાજી કુસર અલમાલની સહીઓ સાથે દેશની દપાલમાં જમને મળ્યું છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે રા. ૧૭૧-૫-૧૧ આવથી સાલના બાકી, ૧૨૦-૦-૦ નાતલની કમીટી ખાતે, ૬૫-૧૫-૭ ફેબ્રુઆરી સાથ ન. સ્ટોક, ૧૮૬-૧-૬ બ્રિટીશ રૂ. ૩,૬૩-૦-૦ હીસાવતે જોરબા રૂ. ૫૬૮-૦-૦ મેન્ડર શી, ૨૫૨-૦-૦ થતીમ રૂ. ૨૧૫-૦-૦ ક્રીકેટ કલબ ૧૦૫-૦-૦ ઇનામ રૂ. ૩ તથા બીજી નાની રકમો મળી જમા બાબતો રા. ૨૦૭૨-૮-૦ હતા. તેમાંથી રા. ૧૬૫-૪-૬ ફેબ્રુઆરી સાથન, ૮૫-૦-૫ બ્રિટીશ, ૧૨૩-૧૪-૧૧ હીસાવતે જોરબા રૂ. ૧૬૨-૧૦-૦ પરચુ રજુ અરજ ખાતે, ૧૧૨-૬-૦ જામ તથા મોવાનીમાં, ૩૬-૬-૦ પુસ્તાની અરીફ, ૬૨-૬-૦ ફરનીઅર, ૬૨-૦-૦ તોફરોના પમાર, ૨૩૫-૧૫-૧ ઇલમને ઉત્તેજન, ૮૭-૧૩-૦ થતીમ રૂ. ૬, ૬-૮-૦ જમદાર વાલવાળા મીના સાહેબ ખાતે બા. ધીરાવા પેટે, ૮૬-૪-૦ ક્રીકેટ લીમ ખાતે એ પ્રમાણે અરજ ખાતાની રકમો બાદ બકા બાકી સીધા ૧૬૧૨ની સાલ માટે રા. ૭૮૩-૧૦-૧૦ છે.

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી રૂંડ

મિલિટન્ટરમ

ની અલુમન તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે આ અલુ-ને (જેમાં મેઈન લાઇ નવી બીજી અલુમનોનો પણ સમાવેશ થાય છે) ડોનરસ્ટાનની પાલની રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે તા. ૬ ડી ફેબ્રુઆરીએ પા. ૫૦૦ નો ડરાફ ટુરફી ડોન સહ જનરલ મારફત મોકલ્યો હતો; અને હાલ અલુમને પા. ૩૦૦ નો બીજો ડરાફ બ્રેક-સાગર ખાતે ડોનસહ જનરલને, ડોનરસ્ટાનની પાલની રેડ કરેસન્ટ સોસાયટીને મોકલવા, મોકલ્યો છે.

ચોડા દિવસમાં અલુમન એક વડુ ડરાફ મોકલવા ઉમેદ રાખે છે.

અલુમને ટુરફી પ્રગતે તથા ટુરફી લડવખાઓને ઇસ્લામની ઇજ્જત સાર તેમની બહાદુર લડત માટે સુખારકબાદી આપી છે, અને તેમને હતેક ઇજ્જતી છે.

સ્ટેન્ડર મહેશીલે ઇસ્લામ

સેક્રેટરી મી. ઇસમ મહમદ મોટલા લખે છે કે— જ્યારેના મુસલમાન બાઇઓની એક મીટીંગ તા. ૧૮ મીએ મળી હતી તે વખતે સ્ટેન્ડર મહેશીલે ઇસ્લામ ની સ્થાપના કરવામાં આવી. મી. સુસા દુહલા તેના ચેરમેન મી. મહમદ ઇસપ વાઇસ ચેરમેન મી. અહમદ મીદા સેક્રેટરી. મી. ઇસમ મોટલા બેન- સેક્રેટરી, મી. મહુજી પટેલ ચેરમેન, એ પ્રમાણે હોદ્દાઓ નીમવામાં આવ્યા. બાદ દેશ જનાર મી. ઇસપ ઇલાહીએ મહેશીલને મીની એક બેટ આપી. ફેબ્રુઆરી મેન્ડર એ બાપા ખુરશીદો વાંચેની બેટ આપી. કુલ ૩૧ મેન્ડરો થયા છે. સમગ્રલુસાર બાપલો થયા પછી સભા વિસરજન થઈ હતી.

જાપાનની કુશરી તથા ફારીઆના લોકો ની દેશનો ખ્યાલ આવનાર બનાવો અવાર નવાર બહાર આવે છે તા. ૧૮ ના તારમાં છેલ્લો એક બનાવ બહાર પડ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે ફારીઆના જાપાની અવરનરનું જીવ કરવા માટેનું એક કાવતરું પકડાયું છે. જે સંબંધમાં લખાએક નામીયા ફારીઆનોની ધરપકડ કરવામાં આવી છે.

પરચુરણ

સ્ટાન્ડરનથી મી. મહમદ મોટલા લખે છે કે મીસીસ જસ્ટાતના કેમ સંબંધમાં બારે પોકાર ઉઠાવવાની જરૂર છે.

હાલના જમાનાનાં પરચુરણો સંબંધી ડા. સુબનો લેખ જે 'પ. જો.' માં પ્રસિદ્ધ થયેલો તેનો પુરા ઉતારો તા. ૧૫ મી ના અંકમાં 'અરકબુરી' એ કર્યો છે.

મી. એસ. કુનુસામી પીએ તરફથી શી. ૫/- ઈંગ્લિશ એપ્રિલિયન સાઇનરેરી ને મળેલ છે જે આકાર સાથે સ્વીકારવા માં આવે છે.

એશીઆટીકાની અટકામત કરનારા ફી સ્ટેટના ધારાઓ રૂ. કરવામાં આવે તેની સામે બેડી બરેન્ડના મોરબો તરફ ની એક અરજી એ વિજ્ઞાનના મેન્ડર મારફત યુનિયન પારલામેન્ટમાં રજુ કરવામાં આવી છે.

ફરીથી ફક્તિઆના અમુક પ્રાંતોમાં કુશાળની આફત આવી પડી. એક ટેકાએ જરીખ બેકુતોએ મરણીઆ સમ ગામના ધનવાન લોકોનાં ઘર જમીન હોલ કરવા, અને એવો પોકાર કર્યો કે "બધાએ એક સરખી સ્થિતિમાં રહેવું" બોલ્યો."

પોરટ છલીકાએ અસંખ્ય સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે સભાની મીટીંગ તા. ૧૬ મીએ મળી હતી. પ્રમુખ મી. દેવા રતનજી તથા બીજા હેટલાક હોદ્દાઓ દેશ જવા વિદાય થતા હોવાથી નવા પ્રમુખ તરીકે મી. ફરી વલ્લભને ચુંટ્યા, અને બીજા હોદ્દાઓની જમાએ પણ નવા માલુસો નીમ્યા. દેશ જનારા આવેવાનો એ પા. ૨-૧૬-૬ સભાને બેટ આપી તેમને હાર તોરા વિષે આપવામાં આવેલ. ઇશર સ્વંત ફરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

પેન્ડાકેટા—મુખ્યમંત્રી ઉપરી મુખી છે. તા. ૧૬ મી મારચના ડરબન આવી તા. ૨૬ મીએ મુખ્ય માટે ઉપકરો.

કાટંગા—તા. ૨૭ મીએ ફક્તિ અને પુરવ બાર્કિઝનાં બંદરો માટે કોલ બોધી છુટી છે.

છટાલી—તુરકી લડાઇ

વધુ ઇસ્લામીઅન હુલ્લેઓ

(રુદર)

તા. ૨૦ મીના તારખાં જાણવવામાં આવે છે કે ત્રણ ઇસ્લામીઅન મનવારો એમરટના ખંદર ઉપર તેમનો આરો મલાવી રહેલ છે.

તા. ૨૪ મીએ જાણવવામાં આવે છે કે પ્રથમ બે ઇસ્લામીઅન મનવારો એ બંદરે મહ, અને બંદરમાં પહેલ તુરકી મનવારો એમરટ સરહદે કરવાની માગણી કરી. આ માગણીને ગવર્નર જવાબ આપે તે પહેલાં તો ઇસ્લામીઅન હરકતે દારૂઓ છોડવાનું સર કરી દીધું, અને તુરકી મનવારોને કુબાડી દીધી, તથા બંદરેમાંના મકાનોને ઇન કરી. દારૂઓનાથી ૬૦ તુરકીનાં મરણ થયાં. તેમના મારાથી વસ્તી બચીત બની મહ, અને ધણા લોકો હરેરની પાછળના ભાગમાં આવેલ લીજનાનના પહાડોમાં માં નાસીને બચ્યા. પાછળથી હરકતે બંદરેસ્ત ફેલાવવા પ્રયત્ન કર્યો હતો.

આ બંદર એશીઆઇ તુરકીના સીરીઆ પ્રાંતમાં દમાસ્કસથી ૫૫ માઇલના અંતરે આવેલું છે. ત્યાંની વસ્તી ૧,૩૫,૦૦૦ ની છે, જેમાંના ૩ ભાગ મુસલમાનો છે; અને ૭૦૦૦ મેરોઓ છે. એમરટનો અરબો આવાત વેપાર બિટન સાથે છે, અ્યારે ક્રાન્સ પણ તેની સાથે વેપારનો સંબંધ ધરાવે છે. અમેરીકન પાદરીઓ તરફની ત્યાં એક ડાલેજ ચાલે છે. ગ્રીક અને મેરેનાઇટ લોકોના પાદરીઓનાં પણ ત્યાં મથક છે. બ્રિટીશ, ફ્રેન્ચ અને પ્રુશીયન રહીશો ત્યાં નિયમિત રીતે આવજાવ કરે છે.

તા. ૨૫ મીએ જાણવવામાં આવે છે કે ઇસ્લામીઅન મારા સામે એક તુરકી મનવાર પરથી તથા બંદરની બાજુએ આવેલા કિસ્લાઓપરથી, તેમજ તુરકી ટોરપીડો બોટપરથી બહાર કરવામાં આબ્લા હતા; છતાં સરખામણીમાં તેમનું બળ બહુ ઓછું હતું. એથી તુરકી મનવાર બાળી નખાઇ, અને ટોરપીડોબોટ કુબાડી દેવાઇ. ત્યાર બાદ ઇસ્લામીઅન મનવારો બંદર છોડી ઉપડી ગયા અને તે ક્યાં મહ તેની ખબર પડી શકી નહીં.

તરફ પામેલી તુરકી મનવાર પરના ૫૦ માણસોનો ૫૦નો મૃત્યો નથી. તેમના મારા વખતે ૨૦૦ જોનારાઓનાં મોત થયાં છે અથવા કેટલાક પાપલ થયા છે.

તા. ૨૬ મીના તારખાં જાણવવામાં આવે છે કે તુરકી સરકારે હાલ કર્યો છે કે એમરટ, દમાસ્કસ, જેરુસલેમ, તથા અલેપો એટલાં એશીઆઇ તુરકીનાં શહેર માંથી પાદરીઓ સીવાયના બધા ઇસ્લામીઅનોને ૧૫ દિવસની નોટીસ આપી તુરકી દેશની બહાર કરવા.

આજ સુધીમાં લડાઇ પાછળ ખર્ચવા ઉભા કરવામાં આવેલ પા. ૬૪,૦૦,૦૦૦ તથા હવે પછી લડાઇમાં ખર્ચવા માટેની રકમ મળી કુલ પા. ૮૨,૦૦,૦૦૦ ઉભા કરવા ઇસ્લામીઅન સરકારે ત્યાંની પારલામેન્ટની મંજૂરી માગી છે. આ રકમે માંના પાંચ લાખ પાઉન્ડ આજસુધીની સરકારી એવેન્સમાંથી મળી શક્યા છે, અ્યારે બાકીની રકમે ૧૯૧૭ ની સાલ સુધીમાં ખચત પાડવામાં આવશે. તે ઉપરાંત ત્રીપોલી પ્રાંતમાં ત્રીપોલી, બેન્માહી કુરના, તથા હોન્સનાં બંદરો પાતે ૩૬૦૦ બાંધવા તથા કેબલ અને તાર તાંબવાં લગભગ પા. ૪,૦૦,૦૦૦ ની રકમ ખર્ચવાની મંજૂરી મેળવવામાં આવશે.

જુદાં જુદાં રાજ્યોને ક્રાન્સની સરકાર તરફથી એક ૫૪ મોકલવામાં આવ્યો છે. તેમાં જાણવું છે કે ઇસ્લામીઅન મનવારો આવાત વેપાર બિટન સાથે છે, અ્યારે ક્રાન્સ પણ તેની સાથે વેપારનો સંબંધ ધરાવે છે. અમેરીકન પાદરીઓ તરફની ત્યાં એક ડાલેજ ચાલે છે. ગ્રીક અને મેરેનાઇટ લોકોના પાદરીઓનાં પણ ત્યાં મથક છે. બ્રિટીશ, ફ્રેન્ચ અને પ્રુશીયન રહીશો ત્યાં નિયમિત રીતે આવજાવ કરે છે.

સીસીલીના જીનારા પાસેથી એક રહી મરને ઇસ્લામીઅન કાફલાએ બપોતમાં લીધી છે. તેમાં ત્રીપોલી ખાતેના તુરકી હરકત માટે ૨૫૦ ટન દારૂઓ (વેબરે લડાઇનો સરખામ હતો.

તુરકીમાં બળવો કરી પ્રજાની સત્તા સ્થાપનાર “મુનિમન એન્ડ પ્રેગ્રેસ કમિટી” ની સોલોનીકા ખાતે મુનિસીપાલ મુંડણીમાં કેટલીક હર મહ છે, અને તેથી એવું જાણવવામાં આવે છે કે આ પક્ષની જતા પદતી બળ છે.

તા. ૨૮ મીએ જાણવવામાં આવે છે કે ત્રીપોલીમાં હોન્સ ખાતે આખો દિવસ લડાઇ ચાલી હતી. ઇસ્લામીઅન બધી

વખત મથક ઉપર ટકી રહ્યા હતા, અને આખરે ચત પડી તે વખતે તુરકો અને આરબો પોતાના ધવાઓ અને સુવેલાઓને પાછળ મુકી પાછા ફર્યા હતા. તેમની ભારે ખુવારી થયેલ જાણવવામાં આવે છે, જે વખતે ઇસ્લામીઅનોમાં ૧૧ મરણા હતા તથા ૮૨ બાંધ થયા હતા.

એમરટ અને ચલાવવામાં આવેલ તેમના મારાથી તુરકી મનવારો ૫૨ ૪૧ માણસો માર્યા ગયા હતા, અને ૨૦ ધવા એલા હતા, તે વખતે બંદર ઉપર જેવા મથકમાંના ૫૬ માર્યા ગયા હતા અને ૫૮ ધવાયા હતા એવો આંકડો પાછળથી પ્રસિદ્ધ થયો છે.

જે ઇસ્લામીઅનોને એશીઆઇ તુરકીના કેટલાક મથકોમાંથી તુરકી હા હેડી જવાને નોટીસ આપવામાં આવી છે તેમની સંખ્યા ૬૦૦૦ થી ૭૦૦૦ ની થઈ એવો આંકડો થયો છે.

રશિયાની હરખાસ્તોથી સુલેહ માય એવી આશા કોનસ્ટાંટીનોપલમાં જાણીતી નથી. ઇસ્લામીઅન ટ્રીપોલી ખાલસા કરવાનું ખીલ પાસ કરવા ધારણ છે તે જોતાં સુલેહ થઇ શકશે નહિ એવું ધારવામાં આવે છે.

તુરકી અને ઇસ્લામીઅન લડાઇમાં સમાધાન કરવાના હેતુથી વચ્ચે પડવા રશિયાએ પોતાની મરજી બતાવી છે. તેને ધરાલો એવે છે કે યુરોપનાં પાંચ મોટાં રાજ્યોએ ઇસ્લામીઅન પ્રુશીયન કે ત્રીપોલીનો કબજો મળવાના આટલાં કષ્ટ કરતાં તે તુરકીને આપવા માગે છે; અને ત્યાર બાદ તુરકીને મળવું.

“એક સેરકોલર” બળે છે કે કેટલીક મુલતથી જે કુપની નાતાલીઆ કંપનીને નામે ડરખાનમાં વેપાર કરતી તે કંપની હાલ ક્યાં છે, તે કુપનીના નાણું તું હું બધું, સેરકોલરને તેમના હિસ્સા મળશે કે નહીં, અને મળશે તો ક્યારે મળશે એ વિષે સરવે વિચિત કુપનીના કારોબારીઓએ બહાર પાડવાની બહુ બહર છે. તેમનો વિચાર કુપની ચલાવવાનો છે કે નહીં? ન હોય તો ગરીબ લોકોનાં નાણું આટલે પાછાં આપવામાં આવતાં નથી?

ફ્રી સ્ટેટના હોદ્દાઓનો ખરાબ હાલત

ફ્રી સ્ટેટમાં રહેતા અબુલુલ અબ્દુલ નામના હોદ્દા કંટનરેટમાંથી તા. ૧૧ મીએ અંગ્રેજીમાં અમને નીચે મુજબ લખે છે :—

સાહેબ,—જોકે મી. ગાંધી અને બીજાઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓની સ્થિતિ સુધારવા પ્રયત્ન કરે છે, પણ ફ્રી સ્ટેટના હોદ્દાઓ કે જેઓ સંખ્યામાં થોડા હોવા છતાં બીજા પ્રાંતના હોદ્દાઓ કરતાં વધારે હાડમારી ભોગવે છે તેઓને વિશે કંઈ કહેવામાં કે કરવામાં આવતું નથી. અમે ફ્રી સ્ટેટમાં રહેનારાઓ. હમ રાજ્યમાં વધારે સારી સ્થિતિમાં હતા, કેમકે હાથ દાનો અમલ અમારી સામે કરી કરડી રીતે થતો નહોતો, અને આખરે ફ્રી સ્ટેટ સાથે સત્તાવાળાઓ સદા સારી રીતે વરતતા હતા. બ્રિટીશ ગવર્નમેંટ અપારથી અમલ થયો હાલથી અમારી સ્થિતિ વધારે ખરાબ થઈ, કેમકે અમારામાંના કેટલાક જેઓ પંદર વીસ વરસ થયાં અહીં રહેતા હતા તેઓને પરમીટ કે એવી બીજી બાબતોની તકલીફ નહીં હતી. અમે અમે સારા રહેતા અને અમે સારા કામ કરતા. હું પોતે પંદર વરસ થયાં 'ટેલર રસ્ટ' નામના કારખાનું રહેતો હતો, અને તે કારખાનું મારી નોકરીની સારી અસર થવાથી મને કેટલાંક દોર પ્રાપ્ત થયાં હતાં. હવે મને ધણી વરસ ના મારા જીના ધરમાંથી ધસડી જવામાં આવ્યો છે. અને પોલીસે તથા માલ સ્ટ્રેટ કન્ટ્રેટાલ લોકેશનમાં રહેવાની મને ફરજ પાડી છે. તેઓએ મને કહ્યું કે ફ્રી સ્ટેટના કાનૂન હોદ્દાઓને મ્યુનિસિપાલિટીની અને તેમાં પણ લોકેશનની બહાર રહેવાની છુટ આપતા નથી. એ મુજબ હું લોકેશનમાં આવી પડ્યો છું અને નેટીવોની દયા વડે રહું છું. મારાં દોર હાંપર બધાં કારખાનું રહેલાં છે. નેટીવો ને પણ હોદ્દાઓ કરતાં વધારે સારી રીતે રાખવામાં આવે છે. કેમકે તેઓને અમે તે કામ કરવા દેવામાં આવે છે. હોદ્દાઓને અહીં જોડીવાની જે રાજ્યમાં આવે છે. તેઓ સરકારની રજા વિજા એમને સારા નોકર રહી શકે નહીં. બધાં તેઓને ધર અમની નોકરી સિવાય બીજી નોકરી મળી શકે નહીં. તેઓ હમેશાં હાથ વાસણ મારનારાજ રહે. ફ્રી સ્ટેટમાં હોદ્દાઓ સિવાય બીજાને સ્વતંત્રતા છે.

અમારી તરફ ખરાબ રીતે વરતવામાં આવે છે તે જોઈ શકાયે પણ હસે છે. ખરેખર, સરકાર એ નવા હોદ્દાઓને આવવા ન દે તે એ હોદ્દાઓ અહીં ૧૫ ૨૦ વરસ થયાં વસી રહ્યા છે તેઓને જોઈમાં જોઈ કલર લોકેશન આવવામાં આવતા હોય તો આપણને જોઈએ. ફ્રી સ્ટેટમાં હોદ્દાઓને જેવી રીતે રાખવામાં આવે છે તે જાણવા છતાં વહી અર કાર એમ ને એમ થવાવા કેમ દે છે તે સમજી શકાતું નથી. આપણને ખરાબ રાખવામાં આવે છે કે નહીં તે વિશે તેનું ખ્યાન ખંચવામાં આવે તે સિવાય પણ તેણે 'માન રાખવું' એ તેની ફરજ નથી? હું અરેસો રાખું છું કે મારા કરતાં કોઈ વધારે કઠિલવાન માણસ આ વાતને ઉપાડી લેશે, અને અમને રાહત આપાવશે.

કરબનમાં મરડી

રોમનો વડુ દેલાલો

કરબનમાં એક ક્રિસ્ટિયન ગેરમાં કામ કરતે કાનૂન મંદવાથી કીનીકસ તરફ આવેલા પોતાના બુપડાપર ગયો હતો. બધાં તેનું તા. ૨૩ મી એ મરણ થતાં કાકટરી તપાસથી માલુમ પડ્યું છે કે તેનું પ્લેથો મરણ થયું છે.

તેજ રોરપરના બીજા એક નેટીવને મરડી લાકુ પડવાનો કાલ જતાં તેને સેલીસબરી ટાપુપર લજ જવામાં આવેલ છે.

ઉપરના ટેકાજી ઉપરાંત બીજો એ ટેકાજી મરડીના હાંદર માલુમ પડ્યા છે.

બુધવારે સાંજે પાર્લન કરીકમાંથી એક નેટીવ પલેમથી પીડાતો મળી આવ્યો હતો. તેને સેલીસબરીના ટાપુપર લજ જવામાં આવ્યો છે.

ગ્રેવીશ ખાતે એક નેટીવનું પલેમથી મરણ થયું છે.

ઉપરના બનાવોને આગળે વિવસે એક હોદ્દા છેકરો ૩૬ કલાકની માંદગીથી મરણ પામ્યો હતો. તેની તપાસ કરતાં મોતનું કારણ પ્લેમ માલુમ પડેલ.

જે મહાનોમાં જા રેસો થયા હતા તે બધાને જંતુનાશક પહરથોથી ખરાબર સ્વચ્છ કરવામાં આવ્યાં છે, તથા રોમનો દેલાલો થતો અટકાવવાનાં બીજાં પગલાં લેવામાં આવે છે.

ટોંચા

(અમારા અભરપત્રી તરફથી)

અંગ્રેજ રહીશ સોની છવા માધવજી ની પુત્રી બાઈ માણેનાં શુભ લગ્ન અમ જેની રોડવાળા સોની એવીજ જણાણીના પુત્ર મી. કાના સાથે કરવામાં આવતાં જા શુભ પ્રસંગે ટોંચામાં વસતા શુભ હોદ્દા મુલકમાન લાકુઓને મુજબ બોજન આપવામાં આવ્યું હતું, અને અસપરસનો પ્રેમ આ શુભ પ્રસંગમાં જળકરો હતો. પોતાની બાઈની રીવાજ મુજબ થાયેલા સતકાર બધા હાર થઈ રહ્યા બાદ આજે ટોંચાટની લાકુબેરીની મુલકમાન વરસળ અને બહારથી આવેલા મહરથોએ લીધી હતી. જે વખતે મેસરસ કાળીદાસ અંધી, માવજી કોહારી, વાલજી લાધ, સોની દેવચંદ, સોની વાલજી મેલજી, રામવજી મોમલયા, વલલ કાંધક અને લાકુબેરીના પ્રમુખ વગેરે સંભાવિત મહરથો હાજર થયા હતા. મી. કાળીદાસ ગાંધીએ લાકુબેરી સંબંધી અને શુભ સંબંધી અને દેલ ના દુકાળ માટે અમને અમતું વિવેચન કર્યા બાદ એ ત્રણે બાબતમાં અમારા અ મહારાજે કાંબેમાં કૌતંકમણેને અસર કરક રીતે અમળ્યું. અરબાક મી. કાનાએ નિદ્યા સંબંધી અને લાકુબેરી વડે લોકોનું જે હીત થય છે તે સંબંધી પોતે અમી બાવેલ અપણુ વર્ધિ સંજ બાબત, તથા આ પ્રસંગની પુલલીઈ પોતાના તરફથી શ્રી. ૧૦ દુકાળ રૂ. ૬ માટે, શ્રી. ૫ વેરલમ મંદીરમાં, તથા શ્રી. ૫ ટોંચા લાકુબેરીમાં અપવાલું બહેન કર્યું. એટલીજ રકમ (ખ. ૧) એજ પ્રમાણે ખાતાઓ માટે સોની જીવ માધવજી અરથાં અપવાલું બાવી. શ્રી. ૫ અંબાસમ મહારાજ તરફથી ટોંચા લાકુબેરીને અપવામાં અમી, તથા બીજા મહરથો તરફથી પણ અમુક મહા અપવામાં અમી, જેથી શુભ થા. ૧-૬-૦૦ દુકાળ રૂ. ૬ માટે, શ્રી. ૧૬ લાકુ બેરીમાં પુલકો મહે, તથા શ્રી. ૧૦ વેરલમ મંદીર માટે અમ હલ.

આજરોજ બપોરના બન બાલકુમરથી અને સરકાર સાથે સ્વાગ થઈ હતી.

ટીએરીક—તા. ૧ લી મારચના અરસામાં રંગન થઇને કલકતા જવા ઉપડવાની હતી.

કાઠીઆવાડમાં દુકાળની

ભયંકરતા

મી. દેવધરના રીપોર્ટ

(મયા અંકથી માલુ)

આમળ માલતા મી. દેવધર કહે છે કે આ પ્રાંતના ગરીબ કારીગરોની ધરાહી થઈથી હોવાથી તેઓને પ્રથમ મદદ મળવાની જરૂર છે. ગુજરાત અને ખાસ કરી કાઠીઆવાડમાં હેડ લોકો ખુબી છે અને ખાસ વણાટનો ધંધો પણ મળે છે. ખાદી તથા ધરવા માટે તેઓને કાચો માલ પુરો પાડવો જોઈએ. માલિયા તાલુકામાં જપ વણાટના સંચા માલુ છે, પણ તે નાંધ પડવાની તકવારીમાં છે. પ્રત્યેક કુટુંબને દસ રૂપીઆ આપવાથી તેઓનો ધંધો સારો ચાલુ રહેશે એમ જણાય છે. ધરાહા તાલુકામાં ગજુનાના મામડામાં ૩૧ જાળ છે તેને પણ આવી મદદની જરૂર છે. બાવા પ્રકારની મદદ માટે સમાર તરફથી પણ બધી અરજી આવી છે. પણ તેઓને તેડવી જરૂર છે એમ મને લાગતું નથી.

કાઠીઆમાં જોઈતું કાપડ

કાઠીઆમાં જે કાંઈ પડે છે તે ઉપરથી આ વરસની કાંઈ કેટલી સખત છે તે સહેજે કહી શકાય તેમ છે. કેટલેક કાંઈએ તો ગરમ કાપડ તાકીદે વહેંચવાની જરૂર છે. આ કામ માટે માલિયા તાલુકામાં ૭૨૦ રૂપીઆ જોઈએ એમ અડ સહે છે. હરેક બી પુરવ પાછળ કમીમાં કમી બી રૂપીઆ ખરચ આવશે. પણ જે ગરમ કાપડ આપવામાં આવ્યું તો સાડાચલુ સુધી ખરચ જશે.

મધ્યમ વરસાની સ્થિતિ

હાલની સ્થિતિમાં આવી પડેલા મધ્યમ સ્થિતિના લોકોને દુકાળનું સંકટ જોખું સહન કરવું પડે તે માટે ધાન્ય તથા ચારો સસ્તો વેચવાની દુકાનો કાઢી તેઓને ભોજન દલકો કરવો જોઈએ. દુકાળી માંસોને મદદ કરનારાઓએ આ યત્ન ઉપર પહેલું ધ્યાન આપવાનું છે. કામલા તરીકે જલ માણસમાં બસે કુટુંબ માટે બળર ભાવ કરતાં વીસ ટકા ફેમી ભાવે બનાવ વેચવા પાછળ એક દુકાન આઠ મહીના ચલાવવાનો ખરચ ૨૧૬૦ રૂપીઆ આવશે. આ બચત કરવાનું કામ એકાદ વેપારીને સોંપવાથી ખરચ કમા આવશે એ ખર છે પણ દર મહીને

દેખરેખ પરચુરસ ખરચ, પહેલું છુક, તથા બીજા કારમ છાપવાનો દસ રૂપીઆ ખરચ આવે તો દર માસે એક દુકાનનો ૨૮૦ રૂપીઆ ખરચ આવે.

સસ્તો ચારાની દુકાન

બળર ભાવ કરતાં સસ્તો ચારો વીસ ટકા જોડે વેચવા એટલે ૧૦૦૦ રતલના ૧૨ રૂપીઆ પ્રમાણે વેચવાનો આઠ મહીના સુધીનો નોકર ચાર વીગેરે મળી એક દર ખરચ ૭૮૫૬ રૂપીઆ, એટલે દર મહીને ૪૮૨ રૂપીઆ ખરચ આવશે. દસ દુકાન ખીડીત ગામડાં વચ્ચે એક દોરોની જાવણી કાઢી તેમાં ખેતી વચરનાં જાન વશ એવાં ૩૦૦ જાનવરોને દરરોજના ૧૦૩ રતલ પ્રમાણે ખાસ આપી આઠ મહીના પ્રમાણે રાખીએ તો એક દર ખરચ ૭૭૦૦ રૂપીઆ આવશે. પણ જે દરેક જાનવરને દરરોજના ૧૫ રતલ ખાસ આપી તો ખરચ ૧૨૮૦૦ રૂપીઆ આવશે. પંચમહાલમાં દર દોર હીઠ દસ રતલ ખાસ પુરવું ચારવામાં આવ્યું છે.

ખેતીનાં જાનવરોને દરરોજ ૧૫ રતલ ખાસ આઠ મહીના સુધી આપીએ તો ૩૦૦ જાનવરોની કેમ્પને ખરચ ૧૦૮૦ રૂપીઆ અને પરચુરસ ખરચ ૨૦૦૦ મળી કુલ ખરચ ૧૨૮૦૦ રૂપીઆ આવે. [અધુરું.]

કીબરલીમાં દુકાળ ફંડ

મી. કે. કાળીદાસ પટેલ જણે છે કે તા. ૨૪-૨-૧૨ સુધીમાં અત્રે સર્વેશ દુકાળ ફંડમાં પા. ૪૪-૪-૬ થયા છે. જેમાંથી પા. ૪૦ જે હકેતે આપને મોકલી દીધા છે, બચાવે પા. ૪-૪-૬ મારી પાસે છે, અને હજુ ઉધરાણું ચાલુ છે. ઉધરાણાની નામવાર તપસીલ નીચે મુજબ છે :—

પા.	શી.	પે.
૨	૦	૦ અમદામદ મદમદ
૧	૦	૦ કલા વલભ
૧	૦	૦ કારા લાલા
૧	૧	૦ કાનજી છીવા
૦	૧૮	૬ શી. જોવન એન્ડ મંજી
૦	૮	૦ ફરીર ડાહ્યા
૦	૮	૦ કાલા દુલભ
૧	૦	૦ એક હીંદી
૫	૮	૦ જેરામ વલભ
૦	૧૦	૦ અબદુલ રહેમાન હવાલદાર
૦	૨	૦ ધવરાહીમ મુસા
૦	૫	૦ ધારાહીમ આદમ શેક

૦	૮	૦ ધ. જો. પટેલ
૦	૭	૬ મોરાર લાલા
૦	૧૦	૦ બાપુ સાહેબ ગીતે
૦	૨	૬ અંબુલાલ મીઠાલાલ દેલાલ
૦	૨	૬ મદમદ મુસા
૦	૧૦	૬ નુરમામદ આમદ
૦	૫	૦ ફરીલાલ નથુ મરોળીવાળા
૦	૫	૦ મોરાર કાલા
૦	૨	૬ નારણ ધના
૦	૫	૦ વલભ નરસી
૦	૫	૦ કારા કાનજી
૦	૨	૬ સોમા લલા
૦	૭	૬ નાથુ મોપાલ
૦	૨	૬ મોરાર જોવન
૦	૫	૦ પરસોતમ કલાણુ
૦	૭	૬ કલાણુ કામજી
૦	૫	૦ પેમા મોરાર
૦	૧	૦ કમલુ. માલકલ
૦	૭	૬ મહમદ વલભ સુલત
૦	૫	૦ જીવા મીઠા
૦	૨	૦ રૂંજીઆ બીઆ
૦	૧૦	૬ આવા જોગી
૦	૧૦	૬ જોવન કારા
૦	૧૫	૦ બાણા કીકા
૦	૫	૦ કીરા ધના
૦	૫	૦ કીરા અમવાન
૦	૫	૦ ધવરાહીમ ફરીર
૦	૫	૬ રામા ચંકર
૦	૫	૬ ફરીર કાલા
૦	૨	૬ જીમ જીવા
૦	૫	૦ દેવા બાણા
૦	૫	૬ કુવરજી રામજી
૦	૨	૬ કાલા કારા
૦	૧૦	૦ છીવા એન્ડ લલુ અમલ
૦	૫	૦ સમદ કનરાહીમ
૦	૭	૬ કીશ્વર ખંડુ
૦	૫	૦ નાથુ હમીર.

૧૮ ૧૪ ૬

[વધુ તપસીલ હવે પડીના અંકમાં જમાવી સમય પ્રમાણે અપાવી જશે.—
અ. ધ. જો.]

મી. કુશન દાવુડ જણે છે કે :—મારી દરાંસવાલની સુલાકાત વખતે ત્યાંના લોકો અને મુસલમાન બાઈઓએ મારા તરફ જે મહોબત બતાવી છે તે બધા ભાવનો મો કું 'મ જો.' મારફત ઉપકાર માનું છું. તેઓનો પ્રેમ મારા નહયમાં કેલ રાખ ગયો છે તે કું કદી ભૂલીશ નહીં.

પ્રતિરોઆમાં દુકાળનું ઉપરાણું

(અમારા પ્રતિનીધિ તરફથી)

પ્રતિરોઆ ખાતે યજ્ઞેલા ઉપરાણાની તપ્તીલ નીચે મુજબ છે:—

- ૧ ૦ ૦ ખત્રી નરૈતમ કાલીકસ
- ૦ ૧૦ ૦ ખીમચંદ ભુડા કાદ
- ૧ ૦ ૦ ખત્રી ભગવાન ડાલા
- ૦ ૫ ૦ ઝીજી ખુસાબ
- ૦ ૭ ૬ બીખા મોરાર
- ૦ ૫ ૦ બખારામ પરસૌતમ
- ૦ ૫ ૦ કળા જીવજી
- ૦ ૫ ૦ કુમેર કા
- ૦ ૫ ૦ તમારામ પેમા
- ૦ ૧૦ ૦ વનમાળી પટેલ
- ૦ ૧૦ ૦ કીક બીખા
- ૦ ૫ ૦ જોગી જુલાની વીશી
- ૦ ૫ ૦ ગમભાઇ
- ૦ ૫ ૦ રેકચંદ
- ૦ ૩ ૦ કાલા જીવજી
- ૦ ૨ ૬ એક હીદી
- ૦ ૨ ૦ જોપાલ વતજ
- ૦ ૫ ૦ કાલા કુમેર
- ૦ ૩ ૦ કાલા મહન
- ૦ ૪ ૦ કાલા દરી
- ૦ ૨ ૬ કાલા પરામ
- ૦ ૫ ૦ જોવન કામાની વીશી
- ૦ ૫ ૦ કાપકર જોશી
- ૦ ૧૫ ૦ કાલા પરસૌતમ
- ૦ ૧૦ ૦ જોપાળદાસ કારા
- ૦ ૨ ૬ કાકુ નરસી
- ૦ ૧૦ ૦ રેવાકર પંડ્યા
- ૦ ૧૦ ૦ રૂપનાથ દેવસી
- ૦ ૧ ૦ એક હીદી
- ૦ ૫ ૦ છીખા કળા
- ૦ ૧૦ ૦ પેમા પાંચીયાની વીશી
- ૧ ૧૦ ૦ ડોકરાતની પ્લેસમાં મટવાડ ની વીશીવાળાઓ
- ૦ ૧૦ ૦ કનજી જીહાની વીશી
- ૧ ૦ ૦ રજુલાડ જોવનની વીશી
- ૦ ૫ ૦ કીરા કીરા
- ૦ ૧૦ ૦ મણીભાઇ કાલાભાઇ દેસાઇ
- ૦ ૨ ૬ એક હીદી
- ૦ ૨ ૦ કાલાભાઇ ભા
- ૦ ૨ ૬ જુલાભાઇ નારજી
- ૦ ૫ ૦ પ્રભાકર કર બાંસ

૧૫ ૦ ૦

અમલીય.—તા. ૧૮ મી માર્ચે મુજબ જવા ઉપરથી.

દુકાળ ફંડ

૧. શ્રી. પ.
- ૨૫૬ ૧૩ ૬ અમલ સ્વીકારાએલા
- ૧ ૦ ૦ એ. લેકરસ
- નીચેની રકમો (કુલ પા. ૨-૭-૦) કાંબરલીથી નડીઆદ હીંદુ નિરાશીત ફંડ માટે મી. કે. કે. પટેલ મારફત મોકલ છે.
- ૦ ૫ ૦ કેસા વલજ
 - ૦ ૫ ૦ કારા લાલા
 - ૦ ૫ ૦ કાનજી છીખા
 - ૦ ૨ ૬ કીર ડાલા
 - ૦ ૨ ૬ કાલા દુલભ
 - ૦ ૫ ૦ એક હીદી
 - ૦ ૨ ૬ જોરામ વલજ
 - ૦ ૨ ૬ જોપાળ દુલભ
 - ૦ ૨ ૬ કલ્યાણ કામજી
 - ૦ ૨ ૬ કાલા વસન સુધાર
 - ૦ ૨ ૬ પેમા નરસી (શીશીપટાઉન)
 - ૦ ૨ ૬ વાલા દુલભ
 - ૦ ૨ ૬ લખુભાઇ જીવજી (વીન્ડ સરદન)
 - ૦ ૨ ૦ વલજભાઇ મકનજી (વીન્ડ સરદન)
 - ૦ ૨ ૬ પી. જોવન એન્ડ માંજી
- ૨૬૩ ૦ ૬ કુલ.

પરદેશમાં વસતા ચીનાઓના હાડમારોએ

રક્ષણ કરવા તથા ચાલુ રીપબ્લીક

પ્રજસતાક રાજના લાભ

(૧૮૨)

જાણ્યા ખાતે વસતા ચીનાઓ તરફ આની ડચ સરકાર ખરાબ રીતે વર્તે છે એવી હરિવાદ નાનદીપ ખાતે ચીનાઇ રીપબ્લીકન સરકાર પાસે આવી છે આ હરિવાદને રીપબ્લીકન પ્રધાન મંડળે એક હમ ઉપાદી લીધી છે. એક મીટીંગ બરી તે ગાંધી સરકારમાં આવી હતી. ડા. સન વાટ સેન આ બાબતમાં ચાન સી કપ સાથે પત્ર પહેવાર ચલાવે છે. એક જાણવામાં આવે છે કે ખરાબ વર્તણૂક કોને અટકાવ કરવા સખત પગલાં લેવા માં આવશે. એ બેકેના મુલક (હોલ્ડ)

સાથે ચીનને જે સહી મોકલ છે તે રક કરવા, અને ડચ મીનીસ્ટરને પાછો ખેંચી લેવાની બાબત પર ચીનાઇ પ્રધાન મંડળ વિચાર ચલાવી રહેલ છે.

ચીનમાં રીપબ્લીકની સ્થાપના

(૧૮૨)

નાનદીપના રીપબ્લીકનોએ ચાન સી કપની ચીનાઇ રીપબ્લીકન પ્રમુખ તરીકે સરવાનુમતે ચુંટણી કરી છે.

પેકિંગના તાર ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે ચીનાઇ રીપબ્લીક મુરોપી રૂઢી પ્રમાણે વરસની મજબૂતરી કરવાનું હામલ કર્યું છે.

ચીનાઇ પ્રમુખ ચાન સી કપને ચીનાઇ પ્રજસતાક રાજની સ્થાપના માન્ય રાખવા મુરોપી રાજ્યોને નોટીસ આપી છે.

જોહાન્સબર્ગના ચીનાઓનું સ્વેદશાલિમાન

એક જાણ છે કે તા. ૧૫મીની ચીન ની સ્વતંત્રતાના દિવસ તરીકે ઉજવવા આખી દુનિયાના ચી. ઇ.ને વાહે કરવા માં આવ્યા હતા. આ સુચના મુજબ ઠરાવવાના ચીનાઓએ તા. ૧૫ મી નો દિવસ ધામધુમ સાથે તહેવાર તરીકે ઉજવ્યો હતો. તેમણે પેતાનાં જાહેર ખર્ચાં આમાં અને બન્યુ તેને બીજા ઠેકાણે રીપબ્લીકન વાવટા ચડાવ્યો હતો, અને મોટરકારોમાં બેસી કહેરમાં કરવા હત, તથા મોટા ખર્ચે કટાકટા વિગેરે દાર ખર્ચું વહોડ્યું હતું. એક જાણવામાં આવે છે કે ઠરાવવાના ચીનાઓ હુમલાં ચુસ્ત રીતે રીપબ્લીકન વિચારો ધરાવતા આવ્યા છે, અને રીપબ્લીકન પક્ષને તેમણે પેતાના મળ પ્રમાણે મદદ કરેલી છે. જાણવા પ્રમાણે તેમના તરફથી બળવા મટે પા. ૪૦૦૦ ની રકમ મોકલવા હતી, જેમાંની કેટલીક રકમો દાગી નીઓ વેચીને ઉભી કરવામાં આવી હતી.

વેનસવન્ટીનથી એક લખનાર જાણવે છે કે બજેના મી. કાલાદીમ અમીજી લુજીતની વાલેદા રેશમાં ચુકરી જવાથી મરનારના હકમાં ખતમ પદવામાં આવેલ. આ પ્રસંગે ધણા એક માધમો બહાન મામથી હાજર થયા હતા. મી. કાલાદીમે મરનારના હકમાં પા. ૧-૦-૦ લીલાહ આપ્યો હતો.

યુનાઇટેડ પાર્ટીદાર સોસાયટી

કોમી ફેળવણી માટે જુરસો

જોહાનસબરમાં સ્થપાયેલ ઉપરની સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. બી.આ.બાઇ કરસનજી લખે છે કે:—તા. ૧૮-૨-૧૨ ને રોજ નં. ૩૫ પ્રેસીડન્ટ સ્ટીટ ઉપર આવેલા મી. વલ્લભભાઈ નારણભાઈના મકાનમાં સુરત સહેરમાં સ્થપાયેલી “યુવક મંડળ પાર્ટીદાર બોર્ડિંગ હાઉસ” ને મદદ કરવાના વિચારથી સંબંધી વરજોના પાર્ટીદારોની એક જાહેર સભા યોજાવવા માં આવી હતી. પ્રીટેરીયા, જરખીરટન, ખેતોની, બરેકમાન, રૂડીપુર, કર્મરસ ડોરપ વિગેરે ઠેકાણાના પાર્ટીદાર મદદરેખો ને મીટીંગમાં હાજર થવા ખાસ આમંત્રણ પત્રીકાઓ મોકલવામાં આવી હતી, જે પૈકી જરખીરટન અને રૂડીપોરટના કેટલાક મદદરેખો મીટીંગમાં હાજર થવા હતા.

સંબંધી મળી આવેલે મદદરેખોએ હાજરી આપી હતી. જે કે આ સંખ્યા પાર્ટીદારોની વરિતના પ્રમાણમાં નાની કહેવાય, છતાં હાજર રહેલાઓનો ઉત્સાહ બહુ ભારે હતો. કેટલાક મદદરેખો તરફથી પાર્ટીદાર કોમમાં એક મંડળ સ્થપાવાની બહામણ મતા “યુનાઇટેડ પાર્ટીદાર સોસાયટી” નામનું મંડળ સ્થપવામાં આવ્યું. તેના પ્રમુખ તરીકે મી. જીવજીભાઈ પ્રેમજી, સેક્રેટરી તરીકે મી. બી.આ.બાઇ કરસનજી, જોઈન્ટ સેક્રેટરી તરીકે મી. નારણભાઈ મણેશભાઈ તથા ટ્રેઝરર તરીકે મી. ગોવિંદભાઈ પ્રેમજીને સર્વનિર્ણય મતે ચૂંટી કાઢવામાં આવ્યા. બાદ પ્રીટેરીયાથી મી. જુહાભાઈ નારણજીનો આવેલો પત્ર વાંચવામાં આવ્યો હતો. જેમાં બોર્ડિંગ હાઉસને મદદ કરવા વચન આપવામાં આવ્યું હતું.

મીટીંગનું કામ કર કરતાં પ્રમુખ, સેક્રેટરી વીગેરે જુદા જુદા મદદરેખો તરફથી બોર્ડિંગ હાઉસની અમલતા, ફેળવણી અને મંડળોથી થતા ફાયદા, એ વિષયો ઉપર લખાણથી ભાષણો આપ્યાં અને દરેકવાલમાં વસતા પાર્ટીદારોને બોર્ડિંગ હાઉસ ફંડમાં મદદ કરવા અને સોસાયટીમાં જોડાવા બહામણ કરવામાં આવી. બાદ બાદ કેટલાક કરાવો પાસ કરવામાં આવ્યા અને સોસાયટીને બોર્ડિંગ હાઉસ ફંડ મોકલવા સત્તા આપી. ઉધરાજી મીટીંગમાં જ સર કરી દેવાનું. દરમિયાન મી. જોષીવજીભાઈ કાવજીએ જણાવ્યું કે

હાલમાં મારી આર્થિક સ્થિતિ નબળી હોવાથી હું મદદ કરવા અશક્ત છું, પણ મારા હાથમાં એક સોનાની વીંટી છે (જે જેની કિંમત બાસરે રૂ. ૬ પાઉંડ હતી) તે હું બોર્ડિંગ હાઉસ ફંડમાં આપું છું. એમ કહી તેમણે તે પ્રમુખને સ્વાધીન કરતાં બહુજી અસરકારક શબ્દોમાં બોર્ડિંગ હાઉસ બાબતમાં વિવેચન કર્યું, અને સરવ મદદરેખોને પૂરતી મદદ કરવા વિનંતી કરી. આથી સોહામાં બારે ઉત્સાહ આવી ગયો અને કેટલાક મદદરેખો એ ઉપલી વીંટી ખરીદી લેવા માગણી કરી હતી. આખરે પા. ૪-૧૫-૦ થી મી. મકનભાઈ જીવજીભાઈ જરખીરટન વાળાએ તે ખરીદી લીધી. બાર બાદ સભાએ ચેત પોતાની રકમો ફંડમાં લખાવવા માંડી. મીટીંગમાં જ કુલે ઉધરાજી પા. ૮૬-૨-૨૨ થયું, જેમાંના પા. ૪૫-૫-૬ રોકડ હતા, અને પા. ૮૬-૧-૬ ઉધાર છે. ઉપલી રોકડ રકમ મીટીંગ માં જ ટ્રેઝરરને સોંપી દેવામાં આવી. ત્યાર બાદ એક ઉધરાજી કમીટી નીમાઈ. મકાન વાપરવા દેવા માટે મી. વલ્લભભાઈ નારણભાઈનો પ્રમુખ અને બહારથી આવેલા મદદરેખોનો ઉપકાર માની સભા વિચરજન થઈ હતી.

તા. ૬. બોર્ડિંગ હાઉસ ફંડમાં “યુનાઇટેડ પાર્ટીદાર સોસાયટી” ના સેક્રેટરી મી. જો. બોહસ ૬૦૪૪ જોહાનસબરને શીરનામા ઉપર દરસવાલમાંથી કાઢી પછી પાર્ટીદાર મદદરેખ મદદ મોકલી શકે છે.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

“આર. કે. પી.”—આ ખીના ઉપર મેગી લાગતી નથી.

“એ.બર.”—એક મંડળના ધારાની બાબતને આવી ઉપલક્ષી રીતે હાથમાં લઈ શકાય નહીં.

“અનુભવી” (કેપટાઉન)—બસનને નામે મદદ મેળવવાનું તમે લખ્યું. તે અને તેમ હોય તોપણ અમે તે દુરસ્ત ધારતા નથી.

“પ. અ. ડા.”—તમે જે હકીકત લખો છો તે (વિષે અમને શંકા છે, કેમકે તમે લખો છો તેથી ઉચ્ચતી હકીકત પણ અમારી પાસે મુકવામાં આવેલ છે.

અ. ડ. એ.

ડરબન અંબુમન ઇસ્લામ

એક વિદાયગીરીના મેળાવડો

સેક્રેટરી મી. એસમાન અહમદ લખે છે કે:—સેક્રેટરી મી. એન. એમ. કાદર દેહ જવાના હોવાથી તેનું સંજ્ઞનામું કલુલ રાખવા તથા તેમને માનપત્ર આપવા, તથા મેસરસ અબ્દુલ હામ અને કંપની વાળા મી. અબ્દુલ મજુર દેશ જતા હોવાથી તેમને માન આપવા અંબુમનની ખાસ મીટીંગ તા. ૧૭-૨-૧૨ ના રોજ મી. મહમદ આબેદના માળ ઉપર યોજાઈ હતી. મી. હાવુદ મહમદ પ્રમુખ હતા. નવા સેક્રેટરી તરીકે મી. એસમાન અહમદને નીમવા મી. મહમદ કુવા ડીયાની દરખાસ્ત અને મી. હરમાઇલ ગોરા તથા મી. અબ્દુલ કાદરતા ટેકાથી સર્વનિર્ણય પાસ થઈ. મી. એસમાને સરનેનો અહેવાલ માની મીટીંગનું કારણ જણાવ્યું. બાદ તબીબાર કરવામાં આવેલ માનપત્ર મી. હાવુદ મહમદે મી. એન. એમ. કાદરને ભેટ આપ્યું, ને જણાવ્યું કે વખત ન હોવાથી માનપત્ર ફરેમમાં મદાવી હવે પછી સોંપ્યું. બાદ મી. અબ્દુલ મજુરને કુલનો તોરો આપ્યો, અને બંને સાહેબોને સફરની સલીસલા મતી ચાલી. મી. હસમાઇલ બાવાત તથા મી. હાજી હુસેન પઠાનને કુલના તેરા આપવામાં આવ્યા. મી. એન. એમ. કાદરે માનપત્ર માટે હાલતા શબ્દોમાં આભાર માન્યો, અને નાતાલ એબુ કેશનલ ઇન્ટીટ્યુટો પા. ૧૦૨ પોતા તરફથી આપવાનું જાહેર કર્યું. મી. અબ્દુલ મજુરે પા. ૫ અંબુમને ઇસ્લામ ને આપ્યા. બાદ હોલ વાપરવા આપનાર નો આભાર માની સભા વિચરજન થઈ હતી.

હાંદુસ્તાનનો દપાલ

તા. ૧ ડી મારચના અરસામાં અમ ઝોટોમાં આવવા વડી છે.

તા. ૧૭ મીના અરસામાં કાટંગામાં આવવા વડી છે.

તા. ૧૮ મીએ અમસીંગામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૯ મીએ પેન્ડોડોમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૨૧ મીએ પેન્ડોડોમાં જવા બંધ થશે.

અવરખેટ એએમમાંથી નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન
વિગેરે કાનૂની

પોસ્ટરકરમ ડીસ્ટ્રીક્ટ, વેન્ટરસડોરમ
ના અદમદ હસીમની મીલકત નાદાર
તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૮ મી મારચે
પ્રતીક સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં
આવશે.

કેવરસેમના અમલદારની અલી હાથાની
મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા.
૧૨ મી મારચે નાતાલની સુપ્રીમ કોર્ટને
અરજ કરવામાં આવશે.

એલેક્સાન્ડરના કુસેન મીઆ અને
કુ. નામથી વેપાર કરતા મરદમ મદમદ
કુસેનની મીલકત સંબંધમાં લેબુદારોએ
પોતાના ફર્મ અને લેબુદારોએ પોતાના
દાવા તા. ૨૦ મી ફેબ્રુઆરીથી ૧૦ દિવ
સની અંદર કારોબારી અમીરદીન મદ
મદ કુસેન આમળ રજુ કરવા.

મીટરસમરમના એલેક્સાન્ડર હાસમના
લેબુદારોએ પોતાના દાવા અને લેબુદારોએ
પોતાના ફર્મ તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરીથી
એક મહીનાની મુદતમાં કારોબારીતા
વકીલો કોર્ટને અને વેસ્ટ આમળ રજુ
કરવા.

એલેક્સાન્ડરના સાથી નામનની નાદાર
મીલકત સંબંધમાં લેબુદારોની ૧લી
મીટીંગ તા. ૬ મી મારચે અને ૨જી
મીટીંગ તા. ૧૩ મી મારચે એલેક્સાન્ડર
ના માજીલેટ આમળ બરાશે.

વેડલમના અદમદ સુબેમાનની મીલ
કત તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીથી મુદતી
અપીમાં લેવામાં આવી છે.

ઇકસોપો ડીવીઝનમાં રજીસ્ટરડ ટાઉન
ના કુસેન હાઉસની એલેક્સાન્ડર મીલકત
સંબંધમાં લેબુદારોની ખાસ મીટીંગ તા.
૨૬ મીએ લાંના રેસીડેન્ટ માજીલેટ
આમળ બરાવાની હતી.

ના. સુલતાન તરફથી કમતીઆક્રોનો
બીએ હાસમ પલ ના. હીમ અપોરબને
આપવામાં આવ્યો છે.

જાહેર ખબર

આ નોટીસથી સરવને જાહેર કરવામાં
આવે છે કે જે હાલ તસવાલ તથા કેપ
કોલોનીમાં મી. હાજી હસા હાજી સુમારે
રાજાવાવ મદરેસા સાદ અને ૧૯૦૬ની
સાલમાં કરેલ હતું તે ફર્મના કેટલાક
નાણાં લેબુદારોને મી. હાજી હસા હાજી
સુમારે લાં જમા કરવામાં આવેલ હતાં
તે પછસાની તેઓથી તરતમાં અવરખા ન
ચવાને બીધે પોરખાદરની હજુર કોરદમાં
મી. હાજી હસા હાજી સુમારે સોંપેલ છે.
તે તે વિષે પોરખાદરના એમીનીસ્ટ્રેટર
સાહેબ અજાવવા છુએ છે કે જે ધણીએ
રાજાવાવ મદરેસા ફર્મના જે જે રકમ
મંડાવેલ છે તે રકમ તેઓ રાજાવાવ
મદરેસાના ખાતામાં વાપરવા છુએ છે કે
નહી ખાતામાં? જેથી આ નોટીસ જમા
તાની તારીખથી ત્રણ માસ સુધી જીપર
લખેલી બાબતને ખુલાસો નીચે અજાવેલ
કમિટીને લખી અજાવશે.

જીપરની મુદત સુધીમાં કોઇના તરફથી
કંઇ અવાજ નહીં મળે તે મદરેસા ખાતા
માં તે રકમ વાપરવામાં તમે ખુબી છો
એમ માની મદરેસા ખાતામાં સોંપી દેવા
માં આવશે.

આજ તારીખ ૧૬ જાનેવારી અને ૧૯૧૨
ના રોજ સહી કરી છે.

(Signed) : J. V. P. Mascartias,

M. Latiff Khan

Jaikrishna I.

રાજાવાવ મદરેસા ફર્મની કમિટીના
મેમ્બરો.

તાજુ ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલોપલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી
અવાજે રોકડેથી વાજીદથી મોકલું જ. બોર
દર મોકલવી જાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban,

Tel. add.: "HAIDRI"

કોચેરીક—તા. ૩ જી મારચે કલિયુ અને
પુરવ આદરિકાનાં જાહેરો માટે
કતાથી ઉપડી છે.

રોકડ ખબર જાવ

તા. ૨૬-૩-૧૨

શી. જે. શી. જે.

ફર્મ હારમનસ ૧૪માર્ચ ૨૦ ૦ થી ૨૦ ૬	
વાવલ મીલ ૧ જાસતાની ૨૨ ૦ ૦ ૨૨ ૬	
બીમડીના ૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૩	
એફ. એફ. હી. આર. ૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬	
એફ. હી. આર. ૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
કુડાના ૨૧ ૩ ૦ ૨૧ ૬	
ફર્મી મુબેર હાજી ૧૮ ૬ ૦ ૧૮ ૦	
કાનપુરી મુબેર હાજી ૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
મસુરની ૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
મગની ૩૧ ૬ ૦ ૩૨ ૦	
અડની ૩૨ ૦ ૦ ૩૨ ૬	
મજા મુખામ્મ ૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
જાળી ૨૪ ૬ ૦ ૨૪ ૦	
વડાજી નાતાલની ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
મકાઈ ૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
બીનીસ ૩૦ ૦ ૦ ૩૦ ૬	
જુવાર (કાફર કોસ) ૧૮ ૬ ૦ ૧૮ ૦	
કડવું તેલ ૧ ગાલન ૩ ૧૦ ૦ ૪ ૦	
એરડીલું ૩ ૧ ૦ ૩ ૨	
મીઠું ૩ ૮ ૦ ૪ ૦	
નાળીએર ૪ ૩ ૦ ૪ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
પીણી ૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
તીરકુળ નાતાલ ૧૪ ૦ ૦ ૧૪ ૬	
આટો હાઉસ હોલ ૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦	
આટો (અંબી મો મીલ) ૧૧ ૦ ૦ ૧૧ ૩	
મદાસી સોપારી ૧૨જા ૭ ૦ ૮	
મરચાં ૬ ૦ ૦ ૭	
મી પેટી, ડીનના પૈડ ૬-૦-૦ ૬-૫-૦	
પોરખાદર ૧૦-૦-૦ ૧૦-૫-૦	
પારાશીન ફોન ૦ ૭ ૦ ૦ ૭ ૦	
વાઈટ રોસ ૦ ૮ ૬	
માસન ૧૩ ૮ ૦ ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૫ ૦ ૦ ૧૬ ૬	
ફર્મી ૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૬	
મખમંડ સોપ ૧૩ ૮ ૦ ૧૪ ૦	
સાજી સીક રોલ ૧૫ ૮ ૦ ૧૬ ૦	
સાજી સનવામ ૧૦ એસ ૩૪ ૦ ૦ ૩૪ ૬	
સાજી ટાપર ૫૦ ટુકડાનાં	
એક્સની કમિટ ૧૨ ૬ ૦ ૧૨ ૬	
સાજી સોપારી (ખા. ૬૦) ૧૨ ૩ ૦ ૧૨ ૬	
નેકટરી ૧ ૮ ૦ ૧ ૮	
માખીસ લાલન ૩ ૧ ૦ ૩ ૩	
સોપારી સેવરેમની ૧૦ ૦ ૦ ૧૦	
નીડલ પોર્ટ સીમારેટ ૨૦ ૬ ૦ ૨૦ ૬	
નીચક (બીવરપુલ)	
ખસ્ટા એકની ૪ ૮ ૦ ૫ ૦	
નીચક (બીવરપુલ) ૪ ૬ ૦ ૪ ૮	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

અહીં બધાની પ્રોડ્યુસ તથા ફરેટ કમીશન હેઠળ બેકાનેસનશનની માણેકમાં વેચી
મારવામાં આવે છે. પછલા વરસનું કુલ વેચાણમાં આવે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN-

Steenbokfontein

BURG

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હાઉસ યુનાઇટેડ

રેડિયો કું.

મેનેજર : જી. કે. પટેલ

હાઉસનાની કોસરી જથ્થામાં મનાવી
સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરક
ચ વલ—પોષ્ટ—મધીયાણા—એક વખત
મનાવી ખાતરી કરે.

મે. ના. ૧ પ્રીન્સાલ્ડ સ્ટ્રીટ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બેકાનેસનશન.

૨ એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ ૫૨૫૦.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Also at the head Office for S.A.—and at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

68 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

R M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement

Reference : National Bank Ltd., Durban.

અહીં બધાની પ્રોડ્યુસ તથા ફરેટ વગેરે ટર્મનમાં વેચવાને માટે અમે હાઈએ જીએ.
બહારના માલ માટે સરક બેન્કરદાર મેળવી આપવાની ખાતરી આપીએ છીએ. પછલા
વરસનું કુલ વેચાણમાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add : 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફકત દેશી બાઈએને વાસ્તે

પધારો !

પધારો !

પધારો !

અને તાજા ઉમદા ધીની બનાવેલી શીઠાઈની ખાતરી કરો.

સ્વદેશી બાઈએને સ્ટીમરમાં આવડે વાસ્તે ટકાઈ અને તાજા માલ બેરકડરમાં
મેકાવાવીશુ. કાતીમાંના બોલડરો પછી સહાઈથી પેક કરી મોકલાવીશુ.

ધીની બહેલી, માવાની ધાળી, જરફો, શેવ, બદામી ફલવો, ધાળી પુરી, પેડા,
બજારમાં, મગજ, પુરી, રેવડી, મમરા (કાચના બનાવેલા). મેસુબ, કીના લાકુ,
અમતપાક, તલેલી મસાલાકાર ફળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg

Parow, etc.

Head Office : 24 Frere St., Woodstock

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

EMRAHIM NODODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMCHAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhama Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B Ebrahim Ismi & Co
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDES, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Qadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mahta
Box 157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jaggiwan. Tailor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TIPSIE Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JESWA

Fruiterer Box 471

K. R. MOOY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'

Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory

Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit

Exporter & Commission Agent

B. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kau Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALESHAI BHULASHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. ■ Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOF,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSMAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Market St.

Goolam Sabeh,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

O. Kamal'odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLEEKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 198.
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTANNAI & DABOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJGY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Oujee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHEND

Derjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 2.

PIETERSBURG

MURTA & KHANDELA BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.
V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hassan Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhair V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add.: 'Vassanji'

RICHMOND

Forbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khuashal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEN

(TRANSVAAL.)
Kashavji Giga, Befoola.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar.
General Dealer, Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25.
M. E. Nagdes & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel : Address : 'V. SAMY'
87, Jones St, KIMBERLEY

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા નેહા
ખુબઈ જનારો

આ કંપનીની આમંત્રિતામાં હરેક વરસના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમવા છે નેમજ ખસાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સબમતાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ ખુબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આમંત્રિતા હર વર્ષને ખુબઈ સાફ જાય છે. માટે આ કંપની કુદરતની ખુશાહીનો ખરો શાક નહીં સુકતા દેશ જનારાઓએ તકમાર મજ રહેલું.

સરકુ આમંત્રિતા ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાય માટે ખતરે જાપાઈ ન'આવશું તેથી સહ જાહેર ને વજર ખરવે આમંત્રિતા પહેલેથી જવાની ખબર પડશે. વધુ લખત નીચેને સરનામે મળી રહેશે.

દરવર્ષે હવે કોઈકો બીર કલકતા સ્ટીમર નીચે કુજવ જાતી છે.

સ્ટી. અમસ્ટોટી ૨૦૦૦ ટન તા. ૨૬ ફેબ્રુવારી

ગ્રામ. અમ. અમંત્રિતાવાળી લગ્ન, ૩,૦૦૦ ૨૬૦ ગ્રામ. અમ. અમંત્રિતાવાળી

ગ્રામ. અમ. અમંત્રિતાવાળી લગ્ન, ૩,૦૦૦ ૨૬૦ ગ્રામ. અમ. અમંત્રિતાવાળી

બી. કથરાહીમ કંપનીની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ટેલિગ્રાફિક રોડ કરબન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કિંગ & સોન્સ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, કરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Prilchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail. Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandrarayan 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

ખમારી પાસે ગુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરેબીક, ટામીલ, અને ઇન્ડીયન માયનના યજ્ઞાવ રમુછ, અને જ્ઞાન-ક આપે એવા રેકર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, આમેહોન વેચવાના છે. હામ સહથી સુરતામાં સરતું છે. એક વાર ખરીદ કરી ખતરી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી કોપના છે. અમનો પણ યજ્ઞાવ સરતું છે, રેકર્ડોમાં પ્રખ્યાત ચાનારાનાં ચામનો ખાસ ઉતારેલાં છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

હાસા એસકી અને દરેક જાતના પરમુરજ માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

આર્ય પ્રકાશ

હિંદુ સાહિત્યની સાંસારિક તેમજ પારમિ ક જીવનનો વિચાર કરવામાં ગુજરાતી ભાષા માં આ એક "આર્ય પ્રકાશ"નું પ્રગટ થાય છે. પરદેશમાં પેલાના કુટુંબને પ્રમુખ સીધા મળવી રહે તે સાથે "આર્ય પ્રકાશ" જાણ વાંચવું એકલું.

વરસનું કલાકમ દુકાન રી. ૬/- પેસ્ટરલ સાથે. વળી સાંસારિક ઉપદેશવાળું પુસ્તક છે. વળી

મિત્રેશ,

આર્ય પ્રકાશ,

બીરમાન, હુંબઈ.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot

in South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each.

International Printing Press

PHOENIX, NATAL.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Transshipping at Zanzibar

S.S. Kronprinz leaving Durban 14 March Delagoa Bay 19 March

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

જ'બબાર બંકરે સ્ટી. મારકમરાફમાં બહારશે

સ્ટી. ક્રોનપ્રિન્સ

અહીંથી ત. રશીયા હમણે ડેલગોબાયેથી તા. રશીયા હમણે જ'બબાર બંકરે
જાહેરી મુખ્ય જશે. બાલબમાં કામે જનારાઓ આ તક મુકવી નહીં

મજૂર લાગીની મોટા કાફાદાર, ડાહ્યાસર આબાર ડાહ્યાસર નનાર અને,
ડાહ્યાસર પહેલનાર છે. કુખર્ષી પહેલે છે તુરત અહીં ડેલગોબાયે ખબર મળે છે. ડેક
ફુલાકા, મોતરક મારીમિવાલા અને હવાદાર હોય છે. ફરક, સેકન્ડ, અને ડેકની
મોટા મોટા તથા વચર મોટાની વાલી મળી શકે છે. ખબારીઓ ફરક અને હવાદાર
તથા મોટાસર માથાકુ હોય છે. લાગીની ડેક, મોટાને જવારી જમા. વીજળીની બતી
પાળી. કુલખનારુ બંકરે હોયીન વમેદો પુરા જ'બબાર હોય છે. મલકાન છે સ્ટીમર,
ખાસ ખાસે-કરને મટિલ હોવાથી હરતરકની સમજક છે.

જુલુ મળર મટિલ હોયે વા ખુશ નીચે સરનામે, તથા બેહાનીરમર, પ્રિસીરના
અને ડેલગોબાયે બેહાને.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

માંડી વિલાયતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી જેસામ
તેમ આખુ. આવ માટે હજો. ફાવશે થશે.

નતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જગ્યામાં તેમ નેટલી બોઇએ
તે. લી મળશે. અને મોટા જગ્યામાં ખરીદીએ છીએ.

લી 'સાલ્ફર' સારો માલ. ફીફાવતે મળશે. મજાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN

ફરલામી આપ્યોને ખુશ ખબર

ફરનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીશ ફેઝ ટોપીઓ
કુ. લી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહેલી છે. બહારના ઓરકર કપર તુરત
ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

હંમે ફેઝની ટરકીશ ટોપીઓ,

સચલી અને શારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફરક મીલ જગ્યાએ, સસ્તા આવે મળશે
બહારના ઓરકર કપર તુરત ખાન આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી બેસો.

Abdul Caadir & Son

P. O. Box 126, 139 Grey St.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce

Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

લાલ નાલ્કેર, જગ્યાએ તથા હાલ
વાવવાના તથા ખાવાના તબાકુ ખાલ મહર
બોનીસ વમેદે હમેસ મળે છે. લખો તા મળે

Stands 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

No. 10—Vol. X.

SATURDAY, MARCH 9th, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Price Three Pence

THE NATHALIA CASE

CRUEL INJUSTICE FOLLOWED BY MISREPRESENTATION

THE following reply, dated the 5th ultimo, has been received by the South Africa British Indian Committee, London, from the Colonial Office regarding the case of young Nathalia:—

"I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 19th ultimo, respecting the inability of the Natal Courts to interfere with regard to the case of the Indian youth Nathalia, whose deportation had been ordered by the Immigration Officer.

"Mr. Harcourt understands that the recurrence of such a case is precluded by the terms of the Immigration Bill now before the Union Parliament and he does not propose to take any action in the matter."

[We comment on the above in our leading columns.—Ed. I.O.]

Appeal Court's Judgment

The following is the judgment of the Appellate Court delivered by Sir James Rose-Innes in the Nathalia case:—

This application must, I think, be refused but I should like to make a few remarks, namely, on an important question of practice raised at the Bar, and that is the question whether the petitioner was right in asking leave to appeal, or whether it was competent for him to prosecute his appeal without such leave? The order was one made at full sitting of the Provincial Division of Natal. That 104th section of the South Africa Act enacts that in every case where, before Union, an appeal might have been made from the Supreme Court of a Province to the King-in-Council, the appeal after Union shall be made only to the Appellate Division. At the opening of the Court the Chief Justice pointed out that

in regard to appeals from Provincial Divisions the same step should be taken in bringing them before this Court, as would have been necessary in prosecuting appeals to the Privy Council from the corresponding Supreme Courts before Union, from which it follows that if the special leave of the Privy Council would have been necessary to the prosecution of an appeal of this nature from the old Supreme Court of Natal, then an appeal to this Court could not be made as of right, but only on petition for special leave. According to the law governing these matters in Natal, an appeal would only lie as of right from an order in a civil suit given in respect of a sum or matter at issue above the amount of £500, or which involved the title to property or some civil right amounting to or of the value of £500. Now, assuming that the present proceedings were of the nature of a civil suit, they certainly did not involve the title to a civil right. The proviso as to value has been abolished by the South Africa Act, so as if the civil right in question was such that it would be said to amount to any sum, or to be of any definite value expressed in terms of money, an appeal would have lain as of right to the Privy Council before Union, and would lie as of right to this Court now. The right in question was the claim of the petitioner to enter and reside in the Province of Natal. It is analogous to a right of status, and in my opinion rights of that kind are not rights the worth of which may be expressed in terms of money; in other words, they are not capable of commercial valuation. And this seems to have been the view taken by the Privy Council. In *D'Ortiz v. D'Ortiz* (4 No. P.C. 274) it was held that the Charter of Justice of Mauritius, the terms of which were in substantial agreement with the law in Natal, gave

No Appeal as of Right

from an order of the Supreme Court of that island in a divorce case, though the Privy Council on petition granted special leave. And in the subsequent case of *Shire v. Shire* (5 No. P.C. 83) Lord Brougham, in laying down the same rule, remarked that a right of status might be said to be beyond pecuniary value. The principle was also recognised in later cases, as, for instance, *ex parte Skinner* (L. R. 3 P. C. 451), where special leave was granted on appeal against an order depriving a mother of the custody of her minor daughter. Following these decisions, it seems to me that this was a case in which the petitioner could not have prosecuted his appeal without the leave of the Court, and that the procedure he adopted was correct. But I think that the leave which he seeks should not be to encourage litigation which must be practically hopeless. The Immigration Officer is not satisfied that the petitioner is the son of the Indian resident who claims to be his father, and on that ground the official in question refuses him admission to the country. But Act 3, 1906, Section 3, enacts that any person seeking exemption from the restrictions of the Immigration Law on the ground that he is the child of a person not himself a prohibited immigrant must satisfy the officer in question on that point; in other words, the matter is left to the absolute discretion of the Immigration Restriction Officer. That is

Very Extraordinary Legislation,

but the terms of the statute are clear, and the Court cannot refuse to give effect to it. And it follows that no appeal can lie from the decision of the Immigration Officer on the merits. If he acted *malis fide*, or did not consider and decide the application at all, or if he disobeyed or disregarded

ed some provision of the statute, the case might be different (*Judge v. Registrar of Mining Rights* T. S. T. S. 1907, 1046). But there is no practical prospect of the petitioner making out a case on those lines, and therefore it is not advisable that he should have special leave to appeal.

A New Phase

We understand that the youth has been arrested as a prohibited immigrant and was have been brought before the Verulam Court yesterday (Friday). There is likely to be further interesting developments.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

The Government has appointed a Tuberculosis Commission. The *Gazette* announces the names of the Commissioners and the terms as follows:—

(a) To inquire into and take evidence for the purpose of ascertaining the extent and causes of the prevalence and spread of tuberculosis in its various forms among Europeans, coloured persons natives, and Asiatics in the different areas of the Union; having regard to the effect of race, immigration, occupation, housing, and the concentration of persons in compounds, mission stations, and locations and of the conditions of life generally in spreading the disease, and to report as the steps which can be profitably taken by the Government, local authorities, and others for ameliorating the condition of those affected with the disease, and for controlling the disease in those areas in which it already prevails and for preventing its introduction into fresh areas. (b) To inquire into and take evidence, for the purpose of ascertaining the extent and causes of the mortality of natives employed on the Witwatersrand mines, and their susceptibility to pneumonia with special reference those coming from tropical areas and to make recommendations thereon. The Commissioners are Mr. Alfred John Gregory, M.D., M.R.C.S., L.S.A., D.P.H., Chairman; the Hon. Robert Jameson, the Hon. Thomas Te Water, M.D., M.Ch., Dr. Charles Porter, M.D., B.Ch., D.P.H. and George Alfred Turner, M.G., B.Ch., D.P.H., Secretary.

Mr. Cachalia wrote as under, on the 1st instant, to the General Manager, S. A. R., Johannesburg:—

"Mr. Ebrahim Khotwal of Benoni complains to my Association that, at the Booking Office at Benoni, the Booking Clerk often refuses to issue tickets to Indian applicants at the ordinary ticket window, and asks them to take their turn together with a row of natives who are not second-

class ticket-holders, as Mr. Ebrahim Khotwal was. He further adds that, at one time, he applied for a return ticket and was given only a single ticket, and, when he began to expostulate, the Booking Clerk threatened to assault him. He even took up a ruler that was lying in front of him, and spoke through the window that, if Mr. Khotwal said more, he would hit him with the ruler. I shall be obliged if you will be good enough to inquire into the matter."

Tuesday,

On Friday last, the Rev. John and Miss Howard left for England via the East Coast, on a long holiday. The large number of friends on the platform testified to the esteem in which the travellers are held. The community was well represented. Mr. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, presented Mr. and Miss Howard with bouquets, thanking them in a brief speech (Mr. Sarabjee interpreting) for the great services they had rendered in the passive resistance cause. Mr. V. A. Chettiar then garlanded Mr. Howard on behalf of the Tamil Benefit Society, while Mr. Thambi Naidoo presented bouquets. A shower of rose-petals completed the floral offering. Mr. Howard in acknowledging the tribute, said that he desired specially to thank his Indian and Chinese friends for being there that evening with his other friends to wish them godspeed. He had the deepest admiration for the splendid way in which they had carried out their great agitation. He trusted that there would never be any necessity for them to again take up passive resistance, but that, if such necessity arose, they would again manifest the spirit of splendid devotion and sacrifice of the past. He wished to express his sincere regard for that great leader and noble patriot Mr. Gandhi, for Mr. Leung Quinn, for Mr. Cachalia and for the many other friends there present. He thanked them all most heartily, and hoped that in the Old Country he might find an opportunity of rendering assistance to their great cause. Three cheers were given as the train steamed out of the station. Among those present, were Rev. Mr. Doke, Mr. C. Doke, Imam A. K. Bawazeer, Messrs. Bhikjee, A. M. Bhyat, A. M. Karodia, P. K. Naidoo, U. M. Shelat, Bhikabhai, Morajee, Goolabhai, Dulabhobhai, P. Moonlight, Bhugobhai, Nagan, N. G. Pillay and Miss Schlesin.

Mr. Howard, before his departure, donated £2 to the Passive Resistance Fund.

On Sunday last, the Transvaal Anavil Samaj gave a dinner at the premises of Mr. Kandubhai Lalbhai, Bokburg, in honour of Messrs. P. K. Desai and S. B. Medh, who are shortly leaving on a visit to India.

There was an attendance of about 150, representative of all sections of the community. The guests of the day were garlanded in time-honoured fashion, and presented with addresses and umbrellas, while medals are in course of preparation with which they will be decorated on the day of their departure. Speeches were made by Messrs. D. Kalanji, Moraji, Manibhai C. Desai and others, setting forth the noble work done by the visitors in the public cause. Messrs. Desai and Medh replied in suitable terms, the proceedings then concluded with the singing of a hymn.

Wednesday.

Messrs. Medh and Desai propose to leave for India about the 16th instant. They intend to return in time for taking their share in the preparations to be made for receiving the Hon'ble Mr. Gokhale. They are leaving, too, under promise to return even earlier should passive resistance have to be revived. Various parties are being held in their honour in different parts of the Transvaal. They leave Johannesburg for Durban on the morning of the 11th instant, embarking for India on the 16th instant.

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 73)

MR. PEARCE: I will read this portion of the Memorandum dealing with these limitations: "This legislative power has two limitations. The first is sometimes expressed to be that Colonial laws—except where extra-territorial operation is expressly given to them by the Imperial Parliament—only operate within the territorial limits of the Colony. This limitation is, however, nowhere expressed in any Colonial Constitution. It appears to me that there may be cases in which it is necessary for the peace, order, and good government of a Colony that it should be able to pass a law to operate extra-territorially: and that the grant by the Imperial Parliament of plenary legislative power for the purpose of such peace, order and good government is wide enough to sanction extra-territorial operation in such cases. While admitting that the cases in which the necessity arises, and in which, therefore, the extra-territorial operation can be conceded, are probably rare, I would prefer to state the first limitation in the words of the Constitutional grant—namely, that the operation of the laws of a Colony is limited to the purposes of the peace, order, and good government of the Colony."

Dr. FINDLAY: We have the same words in our Constitution.

Mr. PEARCE: "The second limitation is that a Colonial law which is repugnant to an Imperial Act which by express words or necessary intendment is applicable to the Colony—or repugnant to any [rule] or regulation under any such Act, is, to the extent of such repugnancy, but not otherwise, void"—this is under the Colonial Laws Validity Act. "To create the invalidity, it is not enough that the Imperial Law and the Colonial law both deal with the same matter, and deal with it differently; they must be actually repugnant one to the other—inconsistent one with the other. The Colonial law may go further than the Imperial law—may require compliance with further or more stringent conditions, but it is not therefore necessarily repugnant. Moreover, it is not enough that the Imperial Act is worded so generally that it is capable of being construed to extend to the Colony, or that it is not in express words limited to the United Kingdom. The application to the Colony must be either by express words or by necessary intendment, i.e., it must be incapable of being construed as not extending to the Colony. Subject to these two limitations the legislative power of the Colony with respect to Navigation and Shipping—as with respect to other subjects—is plenary." He

then goes on to discuss the Memorandum (in the name of Mr. Cunliffe) that was put forward by the Board of Trade on various points. The Commonwealth Government take and stand by that view expressed in the words I have just read.

Sir JOSEPH WARD: May I point out Mr. Fisher and Mr. Pearce what the position is? The position, even if you legislate upon the assumption that you have the power to do what you say, is, that the Governor-General of Australia would be bound to hold that legislation over, after it had passed through both branches of your Parliament, to be referred to the Home Government in order to obtain the Royal Assent.

Mr. FISHER: I regret Sir Joseph Ward should think it necessary to put that statement in the Conference report at this stage.

Sir JOSEPH WARD: Why?

Mr. FISHER: Because it is practically saying that the Governor-General would be bound to do this, that, and the other.

Sir JOSEPH WARD: Pardon me, you were not here when I first stated the position.

Mr. FISHER: We have just stated our position through Mr. Pearce. You have stated that if a certain thing transpired in the Federal Parliament, and if a Bill were passed, the Governor-General would be bound to withhold it. I prefer that that matter

should not be prejudiced by any outside statement.

Sir JOSEPH WARD: Then I will withdraw it, so far as Australia is concerned, and will say that, so far as New Zealand is concerned, it has already occurred under exactly the same law; and the Governor-General in your country does not act except under the Instructions he has when he receives his appointment. There was no desire or no suggestion on my part prejudicing the decision of your Governor-General; far from it. In our case we put legislation through both Houses of Parliament with clauses in to meet our purpose, and our Governor held it over and referred it to the Home Government and it has not received the Royal Assent.

Mr. FISHER: I do not wish a statement of that kind to go in unchallenged by the representatives of the Commonwealth.

Sir JOSEPH WARD: I am not saying anything against your Government, or as to what might occur with regard to your Governor-General, who will in any case do whatever he considers to be right; but I am entitled to say what has occurred to us under the same law you quote from, and I think you will find, as a matter of experience, I am not far out in saying that it has a general application.

(To be Continued.)

From the Editor's Chair

MISREPRESENTATION

We publish in another column the reply of the Colonial Office to the representation made by Lord Ampt-hill's Committee in the Nathalia case. Mr. Harcourt has been given to understand that the New Bill now before the Union Parliament will prevent "a recurrence of such a case." Mr. Harcourt, therefore, declines to take any action in the matter. Mr. Harcourt's statement that the New Bill will preclude a recurrence of such a case proves the hardship of the case. He has obviously based his letter on information given to him by the Union Ministers. Now, everybody who knows anything of the New Bill knows that, in its present form, it does nothing of the kind. It simply exaggerates the existing evil. The Nathalia tragedy was possible because the Immigration Officer had autocratic powers. These are further increased by the New Bill. If in cases such as this, wherein misrepresentation can be easily exposed, the Union Government do not hesitate to misrepresent matters to the Imperial Government, who can tell what misrepresentations they have made in

matters which will never see the light of day?

Mr. Harcourt's refusal to intervene in the individual case of the boy Nathalia is not easy to understand. The injustice is admitted. Surely he could, therefore, ask the Union Government, we shall not say, to exercise mercy, but, to undo the mischief done by their own officers. Nathalia's sacrifice on the altar of an anti-Asiatic policy will rankle in the breast of every Indian in South Africa. If we cannot act more decisively it does not show that we feel the injustice any the less for it; we simply betray our weakness. But neither the Imperial Government nor the Union Government dare trade upon our weakness with impunity. A community that has once wielded the weapon of passive resistance may be relied upon to do so again on due occasion.

MRS. JASSAT'S CASE

THE reply of the Minister of the Interior to the Transvaal British Indian Association in Mrs. Jassat's case is disappointing in the extreme. It shows at once that no reliance is to be placed on the Government's assurances, and that the only safeguard that we have is to have our status defined by law. The Minister said definitely in his letter of the 10th July last, that, in cases of polygamy, he will favourably consider individual matters. Now he takes shelter behind the judgment of the Court in Mrs. Jassat's case. Apart from the legal aspect of the case, it is difficult to conceive a clearer case of hardship. Mr. Jassat cannot bring into the Transvaal his first wife! Is Mr. Jassat now to sit by and see his wife deported? What exceptional circumstances did the Minister have in mind, when he gave the assurance we have referred to? The only assurance that he is entitled to is that every polygamous marriage must be a marriage authorised by a religion recognised in the British Empire and not a mere convenience. But once that proof is tendered, the Minister is, in our opinion, bound to admit a wife married in polygamy if his assurance is worth the paper on which it was written. We hope that neither the Association nor the Hamdani Islamic Society will rest content with the most unsatisfactory reply of the Minister of the Interior.

The Chairman of the Umhlathuzi Planters' Association, at a general meeting the other day, said that he thought it desirable that something should be done by way of a signed agreement amongst all the planters in the district fixing the maximum wages to be paid to Indians and natives. After some discussion, it was decided to postpone the question until the next meeting.

Correspondence

Advance India

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—It is a most gratifying fact, and augurs well for the future prosperity of the Indian community in Durban, that they have at last awakened to the fact that Higher Education is of vital importance to their welfare, if not to their very existence.

As a matter of fact, without Higher Education, a nation or even a community must remain for ever in the background in the march of modern civilization, and the longer that initiative is postponed, and the demands of modern and up-to-date culture shirked, so long will the nation or community endure and suffer certain disabilities: it is simply the price paid for supine ignorance, which, in the present century, is nothing short of a crime against future posterity. That public-spirited Indian gentleman, Mr. Parsee Rustomjee, stated, in his inaugural address to the parents and students of the Indian Educational Institute of Durban that "it was deplorable that the community had neglected the question of Higher Education."

The writer of this letter, a skilled Educationalist, made it his special business to visit this Institution, and interview the Headmaster, and ask permission to inspect the working of this young Institute. It was readily and courteously given, and every facility afforded for inspection.

It is his pleasant duty to state "that labouring under difficulties of no common order, a magnificent attempt is being made, on thoroughly practical lines, to comply with the advanced requirements of modern times."

From a purely business point of view, it is the obvious and bounden duty of every Indian to co-operate with the patriotic Committee of the Indian Educational Institute; if he neglects to co-operate with the Committee, he fails in his duty to himself, to his country, and, doubly so, towards his children.

As an object lesson in Higher Education, look at Japan; fifty years ago, Japan was, to put it forcibly, and perhaps, somewhat slangy, "No Class," among the first-class nations of the world; to-day, thanks solely to Higher Education, she has escaped the fate of Poland, and occupies to-day a unique position in power, commerce, and society among the proudest and most civilized nations on this earth.

What is more pitiable to see, than semi-educated youths over-running the country, of no use to themselves, and a nuisance to the public, giving those who are inimical to the Indian community a powerful weapon to push them further into the background and impose fresh burdens.

The late Earl of Mayo, in addressing the princes of Rajputana, said: "If we wished you to remain weak, we should say, 'Be poor and ignorant and disorderly. It is because we desire you to be strong, that we wish to see you rich, instructed and well governed.'"

"Hourly is this great Empire brought nearer and nearer to the throne of our sovereign. The steam-vessel and the railroad enable England, year by year to unfold India in a closer embrace. But the coils she seeks to entwine round her are no iron fetters, but the golden chain of affection and peace.

"The days of conquest are past, the age of improvement begun."

Now that the Indian community of Durban recognises the value, leads the way in the cause of Higher Education, and possesses an Institute for this purpose, surely, it is their obvious duty to co-operate with the Committee, so that they may be able to take steps to provide up-to-date accommodation; and by their own and that of the rising generation's intellectual activity, shew the world at large that they fully realize that this is an age of improvement, and that the boasted Indian civilization, existing thousands of years before any of the present European nations were thought of, is no historical myth.

Yours, etc.,
EDUCATIONALIST.

Education in India

Neglect of the Vernaculars

We take the following extracts from Mr. Myron Phelps' letter to the *Pioneer* (Allahabad):—

I have been astonished to find that in most of the schools and colleges I have visited and inquired about, there seems to be almost an absence of social mingling between the professors and the students. The class or lecture-room appointment is a matter of business which teacher and students perfunctorily discharge, then quickly separate and each go their way. It has been repeatedly said to me, in substance, that the Professor regards himself as a superior order of being to the student; that if they meet on the street the chances are that the student gets no recognition; while if he calls on a professor he is usually not asked to be seated, but "what do you want?" It would seem from the reports which reach me as though these gentlemen were jealous of their "prestige."

This feature of college life in India arrested my attention instantly, since it is directly opposed to the prevailing practice in the Western institutions of learning with which I am familiar. The idea has taken root in the West that the faculty and students of a university—universities in America

at least are always teaching bodies—should constitute a large family as it were, whose members mingle with each other on terms of social equality and intimacy. "It is our endeavour," said a professor in a great university to me, "to make the boys feel that the professors are fellow-students." This daily contact with men of sterling character and inspiring ideals of life—men who realize that their first duty is to seek to form and develop in their pupils characters like their own—is found to be the most rapid and certain method of character-building which can be devised.

Before visiting the schools of this country I expected to find in them a Hindu character, a Hindu atmosphere, something besides the dark faces of the boys to remind me that I was in India. But in this I have been disappointed. They are all, Government, Mission and Hindu alike (with a very few distinguished exceptions), pervaded and characterized by an atmosphere which I can perhaps best suggest by terming it a mild dilution of the English classics—Shakespeare, Milton, Spencer, Scott, Dryden, Charles Lamb, Kingsley, and the other great English authors. One looks in vain for even a Hindu motto on the walls, for a tale from the Mahābhārata or Rāmāyana in the books. One would think that the desire was to make Indians into Englishmen. One sees these poor boys spending a great part of their time in a desperate and, I should judge, bootless struggle to understand strange idioms and allusions, based on the social customs of a distant land of which they are as innocent as the unborn babe.

Gladstone once said, in one of his Midlothian speeches I believe: "I expect every Englishman to be an Englishman, every Scotchman to be a Scotchman, every Irishman to be an Irishman," and surely the principle he enunciated is a sound one. How can culture be imparted except in the line of one's own literature, institutions and civilizations?

In your system the boys, I find, usually take up English at an early age, between seven and ten. A few years or so later they cease to use the vernacular as the medium in which instruction is received. Thenceforth all the emphasis is thrown upon English. It is excellence in English that wins rewards and the approval of the teacher. In Madras, out of 1,600 students who went up for the intermediate examination last March only 33 appeared in Sanskrit or a vernacular!

I was told by a prominent citizen of Colombo that of the educated Tamils in that city 99 per cent. could not read literary Tamil. I could hardly credit this, and inquired further. Some affirmed the statement, others put the proportion as low as 95 in the hundred, but none lower. Of course Colombo is not India, but the conditions are similar, and a like

story has been told me all over those parts of India in which I have been. At a Hindu conference which I recently attended, all the proceedings were in the vernacular except the formal addresses at the opening. These were in English, gentlemen honoured by such conferences not usually having, I was told, such command of the vernacular as is required for formal papers.

What follows when the educated man of a people neglect their native tongue? It means ■ the man himself whose education is thus neglected, that he is cut off from the wealth of literature, the inspiring ideals, stored ■ that tongue as in a treasure-house, and which should be to him: all his life a source of strength, of comfort in hardship, ■ guidance in difficulty—a loss which can be compensated by no foreign importation. And when his religion is embedded in that literature, as is the case with the religion of ■ the Hindu peoples of this country, it may very likely mean that the religion is lost with the language and character with the religion.

As to the masses ■ the people, the neglect of the vernacular means to them that they are cut off from their natural leaders, for the masses cannot learn a foreign language. They cannot go outside their mother tongue; and, having none to guide them, they must sink into ignorance and superstition.

More Slaves Prosecuted

And Sent to Gaol at Stanger

We have been informed that, on Thursday, the 22nd ultimo, twelve indentured Indians employed by Mr. G. P. Ladlau, of Umbhali, were found guilty of not being on duty at roll-call and were sentenced by the Stanger Magistrate to one week's hard labour. The Indians maintained that the place where they had to work was four or five miles away from the barracks; that the roll was called at the place where they had to work; that there was convenience for them ■ live near the place of work, if they were allowed; and that there was no conveyance for taking them to the place of work. Under these conditions it was difficult for them to reach the place at the time of roll-call. Their defence was not given due consideration.

The Indians also complained that drinking water could not be had near the place of work, and that they were not provided with a bucket of water on the spot. They complained about this hardship to the Manager, who asked them to borrow a bucket from someone and bring the water. But the sirdar beat the man who fetched water, for he did not think it right

that any man should directly get the permission from the Manager.

The men were released on the 29th ultimo and taken to the estate under police escort.

The Case of Mr. Starr's Employees

[By OUR SPECIAL COMMISSIONER]

On Tuesday last I went over to Verulam to make a few inquiries regarding the story told in INDIAN OPINION of the 2nd instant, under the heading "A Verulam Employer Cautioned." I found that, in respect to details, certain points required some revision. There were only about 20 men before the Court, the rest being women and children. Three only were charged. With regard to two of them, it was objected by Mr. Dickinson, the solicitor for the Indians, that no evidence could be given against them without proper proof that they had been duly transferred to Mr. Starr. As this evidence was not forthcoming, the charges were withdrawn. The third Indian was discharged because the charge was faulty in some technical point.

The Indian made complaints respecting non-payment of wages, shortage of food and long hours of work.

The Magistrate heard these complaints but did not caution Mr. Starr or express disapproval of the task system. The Indians were told to return to work and their wages would be paid.

Outside the Court the Magistrate went fully into the men's complaints and Mr. Starr promised that the grievances should be inquired into.

After receiving the above information, I determined to see Mr. Starr and ask for his version of the matter. Mr. Starr denied that he kept back the wages against the wishes of the men. Two months previous to Mohurrum, the men requested him to pay them five shillings each and keep the remainder until the time of the Festival. This was in the first week of January. When the January wages fell due, Mr. Starr stated that he inquired whether they wished him to keep the money again and he said they agreed and accepted the five shillings each as before, though the men deny that they agreed.

In regard to the shortage of food, Mr. Starr said that he had discovered that one of the tin measures, used for dealing out rations, was replaced by another tin which was evidently not a correct measure. This tin, he said, was found to hold three-quarters of a pound less than the proper measure, and the shortage had been going on for over two years. Mr. Starr pleaded ignorance of this and threw the blame on the sirdar, who said that the measure was not replaced by

him but by the sirdar who died some time ago and consequently cannot be brought to bear witness. Mr. Starr offered to refund the shortage.

Mr. Starr's explanation about the lost measure shows that he did not check the weight of rations issued. One would think that it would be quite easy to calculate the quantity pretty exactly, and therefore to detect the faulty measure. But it is clear that Mr. Starr was neglectful and, as a result, for over two years, the people suffered from shortage of food. Mr. Starr gives the shortage as three-quarters of a pound; the men say it was from one to three pounds, for, apart from the smaller tin used for the meal, they contend that, by a trick of the hand, a quantity of the rice or meal was scooped out of the measure and thus they were doubly cheated. The men's wages have now been paid up to date.

Mrs. Jussat's Case

Minister Unable to Interfere

The British Indian Association sent the following telegram to the Minister of the Interior on the 29th ultimo:—

"Re Mrs. Jussat. Request early reply, as matter urgent and Police threaten deport her within month."

To which the Minister replied, on the 2nd instant:—

"Your telegram 29th February. After very careful consideration, the Minister is unable to find that there are such exceptional circumstances in Mrs. Jussat's case as to warrant his intervention. Her case has been fully considered by the Courts and the Minister sees no reason to disagree with their judgment on the merits."

On the 5th instant, Mr. Cachalia wrote as under to the Secretary for the Interior, Capetown:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your wire of the 2nd instant in reply to mine of the 29th ultimo regarding Mrs. Jussat.

"My Association regrets the decision of the Honourable the Minister. It appears to my Association that the position is not properly apprehended. My Association took the Honourable the Minister's assurance, contained in your letter of the 10th July last, that, in every case of proved polygamous marriage according to the Mahomedan faith, relief would be granted. My Association has not asked for redress of a wrong done by the Courts, but it has asked for the remedy of a wrong done by the unsatisfactory state of an existing law. The Courts may be powerless in the face of a Statute.

"My Association feels that, in such cases, the Government may effectively intervene to protect its

unfavorable result. Mrs. Jussat's case, it is respectfully submitted, prevents such a result. My Association, therefore, trusts that the Honourable the Minister will be pleased to reconsider his decision and order suspension of Mrs. Jussat's deportation."

The Question of Domicile Certificates

Full Text of the Judgment

The following is the full text of the judgment delivered by Mr. Justice Dove Wilson in the matter of the Application of Mr. Dawad Mahomed for a certificate of domicile which the Principal Immigration Restriction Officer refused to issue:—

This is an application by an Indian resident—I understand he is domiciled in Natal—for an order directing the Immigration Officer to issue to the applicant a certificate that he has been domiciled in the Colony in terms of the Acts 30 of 1903 and 1906. The applicant does not state the particular sections of the Acts which are relied on.

Taking the Act No. 30 of 1903, first, the only places where I find any reference to the question of domicile are section 4, sub-section f, and section 32, and 33.

Section 4 describes the classes of people to whom the Act—which is an Act "to place closer restrictions on immigration" shall not apply, and by sub-section f, includes "any person who shall satisfy an officer appointed under this Act that he has been formerly domiciled in Natal, and that he does not come within the meaning of any of the sub-sections c, d, e, f, g, of section 5 of this Act," i.e. "There is therefore no restriction on the immigration of a person who can show that he has been formerly domiciled in Natal, and that he is not a person falling within the classes of persons enumerated in sub-sections c, d, e, f, g, of section 5."

There is nothing to affect a person who has already without objection become a resident of Natal. There is only an enumeration of the persons to whom the restrictions on immigration under the Act shall not apply. The whole privilege which is granted to a person under sub-section f, of section 4, who can show that he has been formerly domiciled in Natal, and that he does not come within the already mentioned sub-sections of section 5, is exemption, in the event of his immigrating into Natal, from the terms imposed by sub-sections 2, and 3, of section 5. He is not to be required by any duly authorised officer to show that he is able to write out and sign in the characters of some European language an application to the satisfaction of the

Minister: and it is no objection that he has no visible means of support, or is likely to become a pauper or a public charge.

Section 32 extends the provisions of sub-section f, of section 4, to persons who can show what may be something less than domicile viz that they have formerly had their ordinary places of residence in Natal for a period of not less than three successive years. Then section 33 provides—and this is the first time there is any mention of a certificate of domicile—that "A certificate granted by the Immigration Restriction Officer, stating that the person named and described therein has been formerly resident or domiciled in the Colony within the meaning of this Act, shall be *prima facie* evidence of such former residence or domicile."

Now, these are the only references in the Act of 1903, to domicile or certificates of domicile and it is former, not present, domicile. The only purpose under the Act for which the establishment of domicile is useful is the facilitating of re-entry into Natal. There is nothing which makes a certificate of domicile a protection in itself to a person living in Natal against being treated as a prohibited immigrant. It seems to me that all that was contemplated by the legislature was this:—that where a person wishes to avail himself of the fact that he has formerly been domiciled in Natal, in order to get the advantage which such a circumstance gives him under the Act, he may apply to the proper officer for such a certificate, which, if granted, shall be *prima facie* evidence merely of the fact of the domicile, but it is not to be a conclusive answer to an allegation that nevertheless the person holding it is a prohibited immigrant. A person for instance, domiciled in Natal might obtain such a certificate, and might thereafter go to India, and in terms of sub-section (e) Section 5, be convicted there of treason, or some of the other offences defined in that sub-section, and return to this country without having received a free pardon. He might by reason of the circumstances connected with his conviction be a prohibited immigrant notwithstanding the possession of his certificate of domicile.

There is nothing in this Act analogous to the sections of Act 7 of 1904, which deal, amongst other things, with Chinese immigration. Section 8 of that Act provides that "any Chinese or other person belonging to a race from which transit immigrants are at any time being brought to South Africa, but who is not himself a transit immigrant, may, on application to the magistrate of his division, and on satisfying the magistrate that he is lawfully resident in Natal, obtain from him a certificate showing that such person is a resident of Natal," and clause 4 provides "That the possession of such certificate as aforesaid shall protect the person

named therein from being dealt with under the provisions of this Act with regard to transit immigrants."

There is nothing in the Act of 1903 to provide that Indians or other persons resident in Natal shall be entitled to a certificate that they are lawfully resident in Natal, in order to prevent them from being dealt with as possible prohibited immigrants.

The next reference to domicile is in Act 3 of 1906. The first section provides that the domicile which is referred to in the Act of 1903 must be acquired by residence and not in any other way, as for instance, I suppose, by the relationship of parent and child. As already pointed out, the domicile referred to is the domicile, not of a resident of, but of a person seeking to enter Natal.

Then the second section says: "Any person applying for a certificate of domicile or seeking to obtain any exemption in virtue of former domicile shall be required to satisfy the proper officer that at the time when he began to reside in the Colony he was not a prohibited immigrant."

I do not see how this section can be read as applicable to the domicile of residents who have no purpose of departure from, and re-entry into, Natal. At the most the meaning of the section seems to me to be this: that a person may apply to the proper officer for a certificate of domicile, with a view to obtaining the benefits which are conferred upon persons seeking to enter Natal who are able to establish former domicile under sub-section (f), Act 30, 1903. If obtained before his departure the certificate is *prima facie* evidence and no more, on his return, that there has been such domicile. If he has not obtained such a certificate, he will have to satisfy the proper officer, otherwise, of the fact of the former domicile, if he wishes to obtain any exemption in virtue of it.

There is nothing in the affidavits to show that the applicant desires to avail himself of the advantages or exemption which the Act of 1903 affords to persons seeking to enter this Colony who can show that they have formerly been domiciled in Natal. In these circumstances, seeing that neither of the Acts make it obligatory on the Immigration Officer to issue any certificate of domicile to persons who are merely residents of Natal, whether originally immigrants or not, I do not think the applicant has the right to demand it. Whether he would be entitled to demand such a certificate as a matter of right if he were on the eve of his departure for India, and intending to return here, I do not think it is necessary to decide, because these are the circumstances with which we have to deal. We have simply to deal with the case of a person resident or domiciled in Natal—I do not care whether an Indian or European—who is not an immigrant, and who does not declare that he overintends to be an immigrant. Or

these ground I do not think the applicant is entitled to the certificate.

The case of Green (30, N.L.R. 227,) cited for applicant does not, in my opinion, apply. That was a case under a law prohibiting a stockbroker from exercising his profession unless he had a license. There is nothing in the Restriction Acts which prohibits anyone from living in the Province who has not got a certificate of domicile.

Mr. Justice Broome said:—The law applicable to this case does not contain any provision such as that in section 8 of the Transit Immigrants Act, which gives the rights to certain persons to obtain a certificate of residence on application to the magistrate. If it were shown in the present case that such a certificate were necessary for the applicant's protection, it might be different, but there is no such evidence. I do not think the court should make such an order directing a public officer to perform an administrative act unless he is expressly or by clear implication required to do so, and I can find no such requirement in the Acts of 1903 and 1906. I think the application must be refused.

Mr. Justice Carter concurred.

The Indenture System

Mr. Gokhale's Motion

London, March 4.—Reuter's correspondent at Calcutta states that in the Council to-day the motion of Mr. Gokhale prohibiting indentured labour for the Colonies was rejected by 33 votes to 22.—Reuter.

Immigration Restriction

The Question of Returning Bail Money

In the Natal Provincial Division of the Supreme Court, on the 19th ultimo, before the Judge-President (Mr. Justice Dove Wilson), Mr. Justice Broome, and Mr. Justice Carter, the application of V. and P. Madula against the Principal Immigration Restriction Officer, was heard.

In this matter the applicants, with the assistance of their father, sought an order authorising the Registrar of the Supreme Court (Durban) to realise the security deposited with him in respect of the applicants.

Mr. Laughton, K. C., appeared for the applicants and the Attorney-General. Mr. J. W. F. Birt for the respondent.

It appeared that on the 19th July last an order was issued by the Court at Durban restraining the Principal Immigration Restriction Officer from

removing or allowing the removal of the applicants, who are under 16 years of age, from the jurisdiction of the Court. A sum of £100 was lodged as security. The applicants afterwards went with their father to the Transvaal, where they now resided with him, to the full knowledge of the respondent. They were not prevented at the border from entering the Transvaal, and being under 16 years of age did not require a permit. When they became 16 years old they could be registered, but not necessarily.

In argument, Mr. Laughton said the less said about the Immigration Laws the better. Mr. Smith was

An Autocrat of Autocrats.

The Judge-President: If they had a right to be in the Transvaal, it is iniquitous that they should not be allowed to go there. It does seem iniquitous that men who have a right to be in the Transvaal should not be allowed to go there because they are ineligible in Natal, where they don't want to be. I doubt whether such a thing was ever intended.

The Attorney General: No one can defend the Act on the point of equity.

The Judge-President: The best thing would be to let the application stand down till the first day of next term.

In giving the judgment of the Bench, the Judge-President said the Immigration Officer had declared them prohibited immigrants so far as Natal was concerned, but for all the Court knew they never intended to be in Natal. They might, therefore, just as well have declared that the inhabitants of India who had no intention of coming here were prohibited immigrants. The only point before the Court was, with regard to the £100, which had been lodged as security with the Registrar of the Circuit Court in case it might be decided to deport the boys. The Government was entitled to this money to the extent of recouping themselves for the expenses of deportation, but there was nothing to entitle them to have the money for any other purpose. All the Court knew was that the boys had been allowed to remain in the Transvaal since August last. There were no grounds before them as to why they should be deported, but they had a telegram from the Immigration Officer in the Transvaal saying that he intended to take steps to ensure their deportation. No explanation was given why this interval had elapsed. He was of opinion that the money could not be allowed to lie indefinitely in respect of deportation, which might never take place.

The matter would therefore be allowed to stand over until the first day of the April term with the intimation that if the Court cannot be informed that there has been deportation, or that there would

inevitably be deportation, an order would be granted for the refund of the money. The question as to costs would be reserved in the meantime.

Mr. Justice Broome and Mr. Justice Carter concurred.—*Natal Advertiser.*

Plague Bulletin

The following bulletin relative to the course of plague in Natal is published in the *Union Gazette*:—

Bulletin No. 7, for the week ended midnight, 1st March, 1912.—Remaining under treatment from last week, two native males. Native male found dead on 24th February. Native male admitted to hospital on 26th February. Two fresh foci of infection discovered in Durban Borough on 26th February. Native male and Indian male found dead 28th February. Native male admitted 28th February, died 1st March. Total cases to date, thirteen, including five found dead. Total deaths, ten. Remaining under treatment, three.

How to Keep White Men in Advance of Black

Mr. Tatham on Education

At the annual opening of the Maritzburg Technical Institute last month Mr. F. S. Tatham K.C., presided, and supporting him on the platform were Dr. Strapp and Messrs. J. McAuslin, M.P.C., S. J. Mason, W. McLarty, J. Hardy, S. R. Edmonson and G. Stobie.

Mr. Tatham, in the course of his address, said the presence of such a large audience that evening was a good augury of the interest which the community took in the cause of technical education. Why, he asked, were they there; why did fifteen persons in Maritzburg, whose time was already occupied, give up a good deal of their time to the cause of technical education; why was it that the taxpayer contributed towards the cost of the Maritzburg Technical Institute about £2,000 a year? These were questions which he particularly wanted the younger members of the audience intelligently to put to themselves, and intelligently to answer.

He referred to the awakening of the great Chinese nation, which had, during the last few weeks, emerged from a monarchical system of government into a Republican one, which meant the development of the character of the people. And when they thought of what the Japanese had done in the short period of thirty or forty years, of how, to-day, they were plying to leading the world in its industrial and other development they

must indeed think very seriously of the position of white men.

For South Africa, Mr. Tatham continued, this thought had a greater meaning than for other parts of the world, because here there was a small white population set down in the midst of an enormous native population, which was destined, whether they liked it or not, to compete with the white people. It was, therefore, the duty of every man who had the welfare of the white races in South Africa at heart, to see that the white man was kept in advance of the black man, because, they could take it from him, they would not be able to repress the white man. It was repulsive to the mind of the fair-minded man that any man, whether black or white, should be repressed in his endeavour to raise himself in the scale of civilisation.

But unless the white man was kept well in advance of the black man, he must go under. The reason for this was obvious because it was impossible for the white man to degenerate to the level of doing the same work as the black man, and for the wages upon which the black man was able to subsist. In South Africa, and particularly in Natal, this question of keeping the white man well in advance of the black, was one which must surely be present to the minds of all who gave a minute's thought to the consideration of the future.

The Aim of the Institute

The Technical Institute, Mr. Tatham went on, offered an opportunity to the young men and women of the country to become educated in such a way as would enable them to stand well in advance of the black man, and it was because the institute offered such advantages and opportunities that there was such a large audience that night to show their interest in the work that was being done. A few years ago an Indian or a native clerk was practically unknown. To-day there were scores of them in Maritzburg, Durban and elsewhere. When they told the white youth that the Indian was going to compete against him unless he kept himself in advance of the Indian, the youth would naturally ask, "What can I do to put myself in advance of him?"

The answer of the Technical Institute was, "We can teach you typewriting and shorthand. Very few Indians or natives have been able to undertake them, and they will put you in advance of the Indian once." Here in South Africa it was the bounden duty of the white man to see that his children were educated up to the point which would enable him to stand well in front of the native. It is because we recognise and realise the necessity for that, that institutions such as the Technical Institute existed. They were trying to develop a man not only by proficiency but also his intellectual pro-

ficiency, and they started well in advance of the native and the Indian.

They had kept themselves well in front, and they could only maintain this superiority by thoroughly understanding the theoretical as well as the practical side of what they were doing. Passing through the streets of the City one saw a large number of young fellows who had just left school, or perhaps had left for, say, three years, whose time was being wasted in either hanging about the streets smoking cigarettes, or in places of amusement, and so on. Their time might be more profitably occupied in preparing themselves for the struggle of existence, and for the competition which undoubtedly lay before them.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	£263	11	6
Mr. J. E. Tavadia	2	0	0
East London Indians (per Messrs. Chana Kasan & Co.)	5	3	3
	£270	3	9

A further instalment of £100 has been sent to India, making £200 in all.

Under the auspices of the Surat Hindu Association, of Durban, a sum of £75 has been collected and sent directly to India, through Mr. Gandhi. The Association is making further collections.

Indians in the Empire

The Japanese Treaty

The *Civil Service Gazette* of the 3rd ultimo says:—

Some points of considerable interest have arisen out of this agitation in Canada and South Africa against any modification of the regulations governing the immigration of British Indians. It has been suggested, for instance, that according to the recently-concluded treaty of commerce and navigation with Japan the self-governing Dominions are bound to admit the inhabitants of the latter country into their territories. This view is not correct. The self-governing Dominions have not yet signified their intention of adhering to the treaty, but they have been informed that Sir Edward Grey will notify their adherence at the end of two years from the date of ratification unless in the meantime he receives from them a statement of any objections which they may have to that course. But even if he does adhere, they will still not

be bound to admit any Japanese into their territories, for the reason that when the draft of the treaty was agreed upon, it was drawn up for signature in duplicate, but the articles under which Japanese are free to enter the United Kingdom were omitted from the copy which the self-governing Dominions are asked to adhere. It is believed that all the Dominions, with the possible exception of Canada, mean to adhere; but if the Canadian Government decides as its predecessor did, to negotiate a separate treaty with Japan, it may possibly find it necessary to agree to a restricted form of Japanese immigration, in which case it will be differentiating in favour of foreigners as against the Indians who are British subjects.

Items of Interest

The funeral of Mrs. Koilpillai (wife of the Rev. D. Koilpillai, Headmaster, of the St. Aidan's College, Sydenham) took place at Sydenham on Friday last. Besides the members of the family there were a number of European and Indian friends and sympathisers present, including the Ven. Archdeacon Gregson, M.A., Revs. A. A. Bailey, M.A., and John N'camu, Mr. Joseph Royeppen, Mr. B. Maharaj, Mr. A. Christopher and many others. The service was conducted by the Archdeacon. Numerous floral tributes were sent by friends and the students of the College and School, by whom the deceased lady, who was 30 years of age, was very much loved and respected.

The Moslems of the Cape Peninsula met on the 15th ultimo and passed resolutions inviting the attention of the British Government to the Italian operations in Arabia and protesting against them. The meeting congratulated the people of Turkey on their bravely continuing to defend themselves and the honour of Islam.

Contents

	Page.
The Nathalia Case	81
Transvaal Notes	82
Position of British Indians in the Dominions	82
From the Editor's Chair	83
Correspondence	84
Education in India	84
More Slaves Prosecuted	85
The Case of Mr. Stan's Employes	85
Mrs. Jantata Case	85
The Question of Domicile Certificates	86
The Indenture System	87
Immigration Restriction	87
Plague Bulletin	87
How to keep White Men in Advance of Black	87
Indian Famine Fund	88
Indians in the Empire	88
Items of Interest	88

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 21st and

DELAGOA BAY about the 23rd MARCH

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા"

ઉપલીજનને જાણવું જોઈએ કે આજની રાત્રી ૨૧મી માર્ચના રોજ ઉપરોક્ત સ્ટીમર ડેલાગોઆ બેઈમાંથી નીકળી જશે અને મોંઘાસા બંદરે પહોંચી જશે.

મજૂરો આજની રાત્રી ૨૩મી માર્ચના રોજ ઉપરોક્ત સ્ટીમરમાંથી મુંબઈ સારી સમયે છે તેમજ વીજળીની ખતીઓ છે. તેથી ખબરો છે. એથીસા સાથે અને હિંદુસ્તાની વાત જણનારો છે.

કાંઈના જનારોને એમ જાણ કરીને કે જોઈ પોતાના બાજબીમાંથી મુંબઈ સુધી અને આશરેથી મોકલવા માગતા હોય તેઓને આજની રાત્રી ૨૩મી માર્ચના રોજ ઉપરોક્ત સ્ટીમરમાંથી મુંબઈ સુધી પહોંચી જશે.

કરેલ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરવાની કરી તુરત કેપ્ટનની ટીકીટ કદાવી લેવા. સ્ટીમર ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જાય છે.

હવે પછીથી ઉપરોક્ત સ્ટીમર ૨૩મી માર્ચના રોજ ઉપરોક્ત સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચે તારીખ બદલે જાય છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલુજી, નં. ૨૮ પ્રિન્સિપલ રોડ, અથવા રોડ નં. ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, ડેલાગોઆ એજન્સી, અને ડેલાગોઆ બેઈમાં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈસ સુરેની કુપરો. ખબર આપે ત્યાં જાવે મળે. અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

Commercial Rd., Durban

આંગ્લોઆ એન્ડ કું.

સામરસીયક રોડ, અમલ

કમોડોના હસ્તામીક સેસાયરી
કસ્તે યમેલા રડ હસ્સાટ હંડનાં
ઉપરાખાંનો વિખત

આમન મુલ્યેના	૧૧૨૧	૨	૪
કોલા હાલ મુમાર	૨૩	૦	૦
આમોદ એન્ડ ઉસમાઈ	૧૦	૧૦	૦
આઈ. એ. લાલા	૦	૧૦	૦
મહમદ ઉસમાઈ નાઈ	૫	૫	૦
હબરાહીમ મહમદ હમીર	૧	૧	૦
એમ. ડી. લખા	૧૦	૧૦	૦
હરીમ હમર	૪	૪	૦
મહમદ હાલ અબ્દુલ	૪	૪	૦
હરીમ આમોદ	૪	૪	૦
હાલમ દાદા	૨	૧૦	૦
ઈ. એસ. સરવ	૧	૧	૦
એમ. એમ. મોહમદ	૦	૧૦	૧
સોમલજી મેતાજી	૦	૧૦	૦
એ. એ. મીરજી	૫	૫	૦
મુલેમાનખાન બારબર	૧	૧	૦
હાલમ હમર કું.	૦	૧૦	૦
બાવા અલી	૦	૪	૦
હાલ મુસદ્દ હાલ ઉસા	૧	૧	૦
ઉસમાઈ અલી	૦	૧૦	૧
ઉંડને દિવસ મરદામાં ઉપરા			
મેલા હા. મેતાજી	૨	૧૦	૧
હસમાઈ મેતાજી	૧	૧	૦
હસમાઈ સરવ	૧	૫	૦
મહમદ હ. નાઈ	૧	૧	૦
હબરાહીમ બસાલ	૧	૧	૧
હસમાઈ હાલ મુમાર	૩	૩	૦
સી. એમ. ટીલી	૦	૫	૦
હ. હરેલીયા	૦	૨	૧
મહમદ હ. લખા	૦	૫	૦
અબ્દુલ સલીમ	૦	૫	૦
ઈ. ઇ. હમરજી	૪	૪	૦
હબરાહીમ એન્ડ મહમદ	૧	૧	૦
મહમદ હાલ	૦	૫	૦
ઈ. એ. ટીલી	૦	૫	૦
વીરીનીજી મરદામાં ઉપરાવેલા			
હા. મહમદ હસપ ચક્ર	૩	૧	૧
સાલીખાન રડીજી	૫	૧૦	૦
એફ. એમ. સહજ ફિસબરજ	૧	૦	૦
બજલ બાપ	૦	૪	૧
હબરાહીમ અલી	૦	૨	૦
કમલુદીન	૦	૫	૦
મહમદ હબરાહીમ	૦	૫	૦
ફેનલી	૦	૨	૦
હબીબ મોરજી	૦	૪	૦
મુસા હમર	૦	૧૦	૦
હબરાહીમ મનસુર ટીલાખા	૦	૨	૧
હાલ ઉસમાઈ કું. લાં	૦	૫	૦
મી. હસેન મુસદ્દ હસ્તે	૧૦	૧	૦
સેમ રેલ	૦	૧૫	૦

અમલો ૧૨૪૪ ૧૧ ૩

જાહેર ખબર

સાથે આફ્રિકાની વેપારી બુધિ ઉપર આજે દસ વરસ થયાં એક ભૂખવા લાવક બનાવ બન્યો છે તે એ કે પારશીનો વેપાર રસાહસી સાથે જરૂર એક વેપારી પહેડીનું નાખલ થયું છે. આજે વરસો થયાં બહુ જ વેપારીને દક્ષિણ આફ્રિકાની બજારમાં આવવા લાગ્યું ત્યારથી એનો વેપાર ફક્ત એક પહેડીના હાથમાં છે. કે જેણે થય, સહે પોતાના હરતને મણી રીતે નહીં જાણવી રીતે વાપર્યો છે. એ ધંધામાં એક બીજા વેપારી પહેડીનું 'ઉત્તરુ' અને 'લુજી' મળી બુધિથી જાતી જવું એ વેપારી વરતને આશિરવાદ સમાન થઈ પડ્યો. આ પહેડી નો માલ અસલ પહેડીના માલથી ભેડે થઈ આવે નહીં તે પછુ તેના કશાં કોઈ પણ રીતે ઉતરતો નથી અને તેઓ પોતાનો માલ ખરેખર વેપારીને જાણે તેથી રીતે કોઈ પણ હુથાઈ વચર અથવા કશાઈ વચર બજારમાં ચાલુ કરવા માગે છે.

અમે આજા હાંદી જિતો કે જેઓમાં આ તેલનો ખપ છે, અને ખસુસ કરીને જે એ જામડામાં કે જ્યાં વિજયની જાતી અથવા કોઈ બીજા રોસની તેવા હરીફ તરીકે નથી, તેઓને વિનંતિ કરીએ છીએ કે તેઓ એ પોતાનો તેલનો કોઈકર ફક્ત ટાવર અથવા સુનીકોરન જાપનો આપવો. ટાવર જાપ ૧૫૦ કીમીના તેલ વાળું છે, અને સુનિકોરન જાપનું તેલ ૧૨૫ કીમીના તેલ વાળું છે.

ખરેખર આ તેલની હવેલીથી તમે થજીવ ખુશી થશો. જે વેપારીઓ ખંદરથી દુર રહેતા હશે. તે લોકોને સાખી કંપનીના વજનમાં પેટીએ રતલ થ થી રનો ફરક રલવેની નેલીમાં પડશે. કે જે ફરક આજે વરસે થશે. મોટા થઈ જશે.

આ તેલની હવેલીથી બીજા સાધારણ તેલ સાથે સરખાવતાં થજીવ ઉંચી છે. ટાવર જાપનું તેલ એકઠે સુધી ચાલુ કરવામાં આવે

છે કે તેમાં નહીં બને એવો લાભ જરા પણ જાપનમાં આવશે નહીં. એવો લાભ ક્યાં કરે. સીન તેલમાં તથા બીજા હલકાં તેલમાં મોટા ભાગે આવે છે. કે જેથી તેલ ગરાબર બજારુ નથી અને ખુમારો થશે. થામે છે. અને તે તેલ હલકું હોવાના સબબથી વધારે બજે છે.

આ નવી વેપારી પહેડી સાંજામાં પુરવ ના થજીવ ઉંચી ભવનાં તરેહવાર તેલ બના વે છે. અને અમારા માનવંત મરોઢેને ખપ પડવેથી. આજા છે કે રેકાસ લુખરીકેટીએ ઓઈલસ વાપરશે.

ઉપરે અમે મોટા તથા નાના વેપારી વરતને વિનંતિ કરીએ છીએ કે આ જાહેર ખબર જેઓના વાંચવામાં આવે તેઓએ જાવના લીરક માટે અમેને લખવું અને અમને આજા છે કે પારશીનો ધંધો ખરે ખર નહીં કારકુન. એવું અમે બતાવી આપશું. અને નહીંકે એ માલ દુકાનના જરૂરીયાત માલ રાખવા જેવો માલ છે.

ટેક્સાસનું તેલ જીલ્લા નહીં

પણ વિખત તથા ખુલાસા માટે લખો:

મેસરસ એલન વાક એન્ડ કો.

પો. ઓ. બોક્સ ૨, લોરેન્સમારકસ

અથવા

ઈડિઅન હુલક વેપારીઓને માટે પુરમામદ કોન્ડ રવજને મળવાથી ખુલાસો થશે.

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams: "JOBBERS" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JUST OPENED at 154 Market St., JOHANNESBURG
London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

ખરખુરક સોફ્ટ બુલ્ક અને જીરના વેપારી

જેના, હાંદી અને જીર વેપારીઓને ઉપજાવી થઈ પડે તેવી ભવનો નવી નવી તરેહ નો માલ દર અઢવાકીએ વિભાગથી ખરખારો આવ્યા કરે છે. બજાર હાથ કરતાં આ માલ આજે ૨૫ ઠા સસ્તો પડશે.

બહાર ગામના કોઈકરો ઉપર લક્ષ્ય જાળ આપવામાં આવે છે.

એમ. લીચનસ્ટીન

ગોલ્ડીસીટર, નાટસી અને કનવેયન્સર

બોક્સ ૧૨૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪

ટેલી. સરનામું: "માર્સ"

અલેક્ઝાંડરા બીલ્ડીંગ્સ, પ્રીટોરીઆ.

સ્ટેન્ડરમાં દુકાન વેચવાની છે.

સ્ટેન્ડરની જતાં પહેલીજ આવે છે. દુકાન માં સ્ટેન્ડરમાં ગોડાઉન-વચેરે પુખ્ત સમયક છે. વેપાર થજી વજીથી આવેલો આવેલો સારો છે. વધુ વિગત માટે લખો યા મળે.

એમ. ડી. સીકાતની કું.

પો. બો. ૩૫, સ્ટેન્ડર

જસમાની ગરબી

ધોલક અઢવાકીમાં ઉપર ઘ. ઓ. માં જપાએલ ઈતિહાસીક કાબ્ય જાપાનીઆ આકારે જપાઈ બહાર થયું છે.

કીમત: પેની ૧

રપાલ ખરખ: અરથી પેની

લખો: ઈન્ડિયનસાલ પ્રીટીંગ પ્રેસ

ફીનીકસ, નાતાલ,

દુકાન મુકતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે આફ્રિકા ખાતે જીનું અને સસ્તું આવું. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે ખબર જાપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટકો (કેપીન તથા કાફર બરના લાથકની) તથા દરેક રકમના થજીઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધો માલ ઇલેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે ખુબજ સફાઈદાર અને ટાકી તમથાર થાય છે. બહાર ગામના કોઈકરો પર પુરતું જ્યાન દઈ સારી પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની દુકાને અમારો માલ જોસો, ના રૂબરૂમાં આવી ખાતી કરશો. પામસ લીરક માટે લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOUD MAJID, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minaar Street, Newtown

એક પંદર વરસનું બાળક મળ્યું.
ત્યારે તે બાળકને કહ્યું. સુધીએ જીવે,
તેથી વડી સરકાર પક્ષે બેઠાવવામાં આવશે
સામે છે. મી. હારીશંકરને બાળકને કહે
હોઈએ વાંચક જેને છે. તેમાંથી કુટુંબ
પર સરકાર કહે છે દરબને વડી સરકારને
દયાને છે તે બેળામાં આવે છે બને.
દેખીથી રીતે આમાં બાળકને બાળકને
બાળકને પક્ષે હોઈને કહે વડી સરકાર
મુખી મળતી એ બાળકને છે.
મી. હારીશંકર કહે છે કે નવા બેઠાવશે
મી. નામદીબાબા કહેવા કહે વડીને મને.
આમાં સામેત થયું કે કહે તો બાળકને

અરેબી ખરે. નવા બીલથી એવો જુલમ અટકવાનો એક અંશ પણ સંભવ નથી. જે સત્તા ધર્મશ્રેયસ્ક અમલદારને હતી તે છે તેમાં નવું બીલ વધારા કરે છે. જુલમ જે કુનિયન સરકાર દેખીતી બાબત માં વધી સરકારને આડે રસ્તે દોરે છે તે આપણે કદી નહીં જાણીશું. તેવી બાબતો માં કેટલી ખોટી હકીકતો અખતી હશે તેને ત્યાં કોણ જાણી શકે?

વળી બાળક નામથી આંતર બાબતમાં કેમ વચ્ચે ન પડે? જુલમ થયો છે એમ જાણ્યું છે તો શા સારુ કુનિયન સરકારને ન બંધે કે નામથી તે મી. નામથી આનો દીકરા છે તો પછી તેને રહેવા દેવો. હકીકત એવી છે કે આપણે કંઈ નથી કરતા. મી. નામથી આ પોતાનું બેઝમી પુટે એમ માનીએ છીએ. એટલે વડીલસરકાર જે કાને બહુ બહેરી છે, તે આંખે જેને અંધારા જેવું છે, તેને તો આપણે જુલમનું પુઠી સંજા જાણીએ ને જાણે જેવડા અક્ષરોથી દેખા દીએ તોજ જાણી કે એક કહે. પણ આપણેજ બહેરા ને અંધિયા હોઈએ તો પછી કયારેક કુડાને શું હશે?

નેશનલ કોંગ્રેસમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી

મી. પાલાકડું ભાષણ

(બધા અંગ્રેજી માધુ)

નાતાલની સ્થિતિ પણ કંઈ વધારે સારી હોય એવું નથી. વેપારના ક્ષામ્પેન્સ ધરા બનારાઓ મરણ થાયે અથવા તો વેપાર નંધ કરે એટલે તેઓનાં ક્ષામ્પેન્સ રદ થાય છે; કેમકે તેઓના વારસને કે તેઓ ને સ્થાને આવનાર બીજા કોઈને તે ક્ષામ્પેન્સ તાબાં કરી આપવાની મના કરવા માં આવે છે. નવાં ક્ષામ્પેન્સો અને જુનાં ક્ષામ્પેન્સના દરારસર કોલોનીમાં જન્મેલા હિંદીઓને માટે પણ તદ્દન બંધ કરવામાં આવે છે. સુખીમ કોરટને તેમાં અપીલ કરવાનો હક નથી આમ કમીષ બાવાના રસ્તા તેઓને માટે બંધ કરવા માં આવે છે. આવા કામદાઓની અંદર જુલાઈ રહેલી હિંદીઓને દાણી દેવાની ખસલ નીતી કેપટોલોની સુધી પણ પહોંચી ચુકી છે. ત્યાં પણ મળ્યા હિંદીઓ ખુવારે જમ્યા છે. હવે દરારસવાલમાં તે બધું પુરતી રહ્યો છે. આવી આશ્વ

અટકાવવા તમારાથી બને તે કરવા તમે ને વિનંતી કરવા હું અહીં હાજર થયો છું. જેની ગીરમીટ પુરી થઈ મધ્ય હોય, અને જેઓ હિંદુસ્તાન પાછા જાય નહીં અથવા તો પાછા ગુલામીની કરતોવાળી ગીરમીટમાં પણ જોડાય નહીં, તેવા હિંદી મરદ, આરત અને બાળકો-૧૬ વરસ કે તે ઉપરના છેકરા તથા ૧૩ વરસ કે તે ઉપરની છોકરી-૬૫૨ પા ૭ નો વારસીક કર હાથપાત છે. માણસની સ્વ તંત્રતાપર નાખવામાં આવેલા આ કરે બધી ઓરતોને સીરીમાં રજડતી, અને અનીતિ કરેલી જાંદમી ગુજારતી કરી મેલી છે. મરદોને ગ્રન્થા કરવા તથા પોતાના કુટુંબોને તજ માલ્યા જવા લલચાવેલ છે કાલમાં એમ જાહેર કરવા માં આવ્યું છે કે ગીરમીટમાંથી મુક્ત થનાર હિંદીઓમાંથી માત્ર ૬ ટકા જેટલા જ પોતાની સ્વતંત્રતાની કીમત આપી શકે છે. બપોરે બાકીનાને કંતો કરી ગુલામીમાં દાખલ થવાની મરજ પડે છે અને કંતો દેશ પાછા આવ્યા જવાની મરજ પડે છે અમારાપરના આ અન્યાય ને દુર કરવાને તમારે અમને મદદ કરવી જોઈએ. કેમકે તે દેશ અમારી કોમને કમ્પાટાબલ અનીતિવાત બનાવતી ચાલી છે.

મી. જોખલેએ આવતે વરસ અમને ખરા રૂપમાં જોવા તથા અમારી સ્થિતિ નો તજ જગ્યાએ અભ્યાસ કરવા અમને મુલાકાત આપવાની મળજીત હમ્મજા બતાવી છે તે જાણી બધા ખુશ થશે. એમાં શક નથી. તે માનની અમે બહુજ કર રહ્યું અને જે રજવાર રહિયુ આફ્રિકાના હિંદીઓના પ્રતિનિધી તરીકે નહીં, પણ ગાદિત તરીકે કહું તો તે માનને તેઓ મળ્યા લાગે અનેક છે. જે મી. જોખલે અમારે ત્યાં આવશે તો તેમને કોંગ્રેસના એક મહાન આગેવાન તરીકે તથા એક મહાન હિંદી તરીકે અમે વધારી લેશું એમ ખામીથી કહું છું. અને એક એજ છે- અને તે બહુ સાચો અને અતઃકરણ પુરવકનો એક છે -કે કાયદેસરે સરવ કોમોનુ સરખાપણ મેળવવાની હડત પુરી થવાથી અમે તેમને જેલમાં મોકલી કાઢવા નથી. હું આગ્રહ તો પુરવક આજ રાત્રી છું કે મી. જોખલેનો હાથલો બીજા હિંદી આગેવાનો લેશે. જ્યાં તેઓને દેવતાઓ કે શુરવીરો નથી મળવાના, પણ રસોયા વેટરો અમલકેરીઓ, મોઝાક વેપારીઓ, મુઠીકાર કારકુનો અને કોઈકે કોઈકે વધીક દાકતરો માણસ પકવાના, જેઓ

એમ સમજે છે કે આ મહાન માનુષ્યો થી તેઓ દુર છે છતાં તેની આબર તેઓના કાથમાં છે, અને હિંદી પ્રજાના નામન ખાતર વાવરો ફરકતો રાખવાની તેઓને માથે મરજ આવી પડી છે. અને ખાતરી છે કે તમારા આગેવાનો ત્યાં જઈ તમારા દેશી કામગીરી અડચ અડા, તાકાદ અને તેઓના ખમીરનો તેમજ હિંદીના કાવીનો ખમાલ લઇને પાછા ફરશે. અને એ પણ ખાતરી છે કે તેઓ કોંગ્રેસની એક ખાસ સભા મેલા આ વિના જાપરી નહીં, કે જેનું મુખ્ય કાર્ય સહેનકાદતની હિંદુસ્તાનની સ્થિતિ મુકરર કરવાનું હશે. એ સ્થિતિ હજુ સુધી એકકક્ષ રીતે મુકરર થઈ નથી. પણ જ્યાં સુધી તે તુરતમાં મુકરર થઈ નથી ત્યાં સુધી હિંદુસ્તાન તેમજ સહેન કાદતને માથે આશ્વ લટકે છે.

દક્ષિણના 'એમ્પાયર' સંપાદકમાં એક ખાસ લેખ પ્રગટ થયો હતો અને તે માથેના નીચેના કાપડો કાંઈ પણ દીકા વિના જવા દેવામાં આવ્યા હતા: "૧૮૫૮ નો હંદેશ અને તે પછીના બીજા બાદ કાલી હંદેશ, તેમજ રાજદવારી પ્રશ્નોના અસંખ્ય વચ્ચેનાથી કરીને રાજ્યની સરવે પ્રજા સરખુ સમાનપણ હિંદી લોકોને આપવાની તાજબર મરજ આવી પડી છે એ ખરું છે, છતાં સહેનકાદતમાંકેના ચોરાઓને હવે એમ લાગે છે કે એ વચ્ચેના પાળવા તે અયોગ્ય છે, અને તેથી તે હંદેશનો, વચ્ચેના અને તદ્દનામાંને વખોટી કાદવાં જોઈએ, અને હિંદુસ્તાનના લોકોએ તેઓની નવી સ્થિતિ સ્વીકારવી જોઈએ." હું બીજાકુલ આચકો ખાધા વિના કહું છું કે વચ્ચેના ઉધાપવાની આ બારે અપવિત નીતિને તમે અતઃકરણ પુરવક વખોટી કાદશો, અને 'તાજના એક સહયી અળકતા જવાકીર' તરીકેના હિંદીના ઉધા ફરજનને અમલમાં મુકવાનો તમે દાવો કરશો. હું કદી સકતો નથી- કેમકે કોણ જાણી શકે-કે દરારસવાલની મુક્તિપતનો નીવેકો લાવવામાં ના. સહેન કાદે શું બાજ લીધો છે, પણ સહેનકાદ અભારે આ જુમીમાં છે, એટલે તમારે સ્વરાજ્ય બેઝવતા સંસ્થાનોમાં તમારા દેશી કામગીરી ઉપર જે જુલમ મુજરે છે તેની વિરુદ્ધ તમારી સખ્ત લાગણી તેઓને રોશન કરવી ઘટે છે, કે જ્યાં તેમની માયાળુ વમ મારફત હિંદી લોકો પ્રત્યેના તે નામદારનાં પ્રેમની લાગણી વિષે કોલોનીના લોકોને અજુ કરવામાં આવે.

[અંતરજ]

મો. પોલાકનો લડત

ઇન્ડિયન કોન્ગ્રેસમાં ડરાવ

ગીરમીટની બંધી વિષે

મો. પોલાકના પ્રવાસથી ગીરમીટનો સવાલ ટીકેન્ગરમાં કલકત્તા ખાતે મળેલી મળે અમલની કોનફરન્સમાં ઉઘાડી લીધેલ ભેવામાં આવે છે. ટીકેન્સમાં એ સવાલ ભેવામાં કોને તે ટીકેન્સમાં પાસ કોએલા ડરાવથી ભેધ મયા છીએ દેશના ઉદયોગ કુન્નરની ચડતી માટે ભરવામાં આવતા "ઇન્ડિયન કોન્ગ્રેસ" માં આ સવાલપર ચોક્કસ ખ્યાન આપાયુ છે. કોનફરન્સના પ્રમુખ જોન. મી. એમ. મી. દાદાભાઈ, જેઓ હોંદની વડી ધારા કક્ષમાં મધ્ય પ્રતિષ્ઠિત તરફના મેન્બર તરીકે મુન્દા પેલા છે, તેમણે પોતાના કાવલમાં ગીરમીટની મજુરો કોઇપણ ટેકાણે મોકલવાનું સહંતર બંધ કરવાની બાબતપર નીચે મુજબ કહ્યું હતું :—

મજુરોની ખોટ પરદેશ તા ગીરમીટીનાઓને અટકાવવાથી અને અંદરના કક્ષોમાં માણસોને કામે લગાડવાનું કહેતે જન આપવાથી પૂરી પડી શકશે. કોયો નીચોના આપણુક વલણથી લાંબા હોંદી રહીશોની સ્થિતિ બહુ કોઈડી થઇ પડી છે. ગોરા કોયોનીરો મજુર સિવાયની સ્થિતિના હોંદીઓને માનતા નથી હોંદી કો સામેની અડાવતમાં વધારો થતો જાય છે. એટલે હોંદીઓએ પાછા જાવી દેશના ઉદયોગમાં મદદ કરવી એજ બહે તર છે. પરદેશ વધંતર કરવું તેના કરતાં સ્વદેશની અંદર કમ્પત મહેનત કરવી પડે તે વધારે સારું છે. માણસો પોતે પરદેશ જવાની નાપાડી કહે છે. હલાજ તેઓનાજ હાથમાં છે. મજુરોને કહેતેજન આપવા ખાતર તથા તેઓને મમે લાં જવા આવવાની સ્વતંત્રતા આપવા માટે આસામ લેન્ગર લો જેવા હરબાત કાપડાઓ રદ થવા ભેધાએ. જેવા કાપડાઓથી મજુરોની નીતિમાં બહુ બગાડો થાય છે મજુરોની જેમ નો પ્રલાજ કરી સરકાર ઉદયોગને વધારે સુખમતા આપશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે હમણાંની બવરયા નીતિ ભરેલી નથી, તેમ ડહાપણુ ભરેલીએ કહેવાયુ નહીં. દેશની તાણા સંબંધી સ્થિતિને જણુ તે હાથદો કર્યા નથી.

ડરાવ

જાન બાઈ નીચેને ડરાવ જોન. મી.

જોન. સુખારાવની દરખાસ્તથી પસાર થયે હતો :—

"આ કોનફરન્સ એવો મત ધરાવે છે કે ગીરમીટીના મજુરો મોકલવાની રીત આ દેશના જાઓને નુકસાન કર્યા છે, અને તેથી તે રદ કરવી ભેધાએ, અને તેથી દેશની અંદર કે પરદેશ ગીરમીટીના મજુરો મોકલવાનું બંધ કરવા આ કોનફરન્સ સરકારને આમ્રક કરે છે."

મી. સુખારાવે ઉપરોક્ત ડરાવ રજુ કરતાં કહ્યું હતું કે એ રીત હીંદુસ્તાનને અત્યંત કલક થયાડનારી છે અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગીરમીટીના મોકલવાનું જેમ બંધ કરવામાં આવ્યું તેમ બીજે બધે મોકલવાનું બંધ થવું ભેધાએ.

મી. પોલાકનો ટેકો

મી. પોલાકે ઉપરોક્ત ડરાવને ટેકો આપતાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેની બધી વિષેનો પોતાનો અનુભવ જુરસાદાર કાવલમાં જાહેર કર્યો અને તે રીતને આર્થિક અને માનવ ક્યાની નજરે અધમતા ભરેલી જણાવી.

મી. પીટર પોલ પીલેએ તેને વિષે ટેકો આપ્યો અને તે પછી તે ડરાવ સર્વા મુમતે પસાર થયો.

મા. ગોખલેનું બીલ

ગીરમીટ બંધ કરવાનું

(રૂટર)

કોઇપણ કોલોનીઓમાં હોંદીથી ગીરમીટીના મોકલવાનું બંધ કરવા જોન. મી. ગોખલેએ એક બીલ હોંદીની ધારા સભામાં દાખલ કરવું હતું, જે રૂટર વિશ્વક કઠ મતે નીકળી ગયું છે.

હીંદુસ્તાનના ટપાલ

તા. ૫ મીએ અમદાવાદમાં બાવી પહોંચી હતી.

તા. ૧૭ મીએ કાઠમામાં આવવા સંભવ છે.

તા. ૧૮ મીએ અમદાવાદમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૬ મીએ રેન્ડાસિદામાં બાવી પહોંચશે.

તા. ૨૧ મીએ રેન્ડાસિદામાં જવા બંધ થશે.

એક રજીમેન્ટન કેસ

અમલનો મુકદ્દમા

કર્સવાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં તા. ૨૨ મી ફેબ્રુઆરીએ મી. જરદીસ મેસન ની સમક્ષ આમદ હસ્તાકલ વિ. અમલ ખાતાના પ્રધાન અને એક્સિઆટીક રજીસ્ટારની અરજ સંભળાઇ હતી.

મી. જરદીસ મેસને મુકદ્દમા આપતાં કહ્યું કે—અરજદારને ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાપડાની ૭ મી કલમની રૂએ ૧૯૧૧ ના નવેમ્બરની તા. ૧૧ મીએ ટીપોરટ કરવાનો કુકમ થયો હતો. તે મજુર કુકમ રદ કરવાની અને સર્ટિફિકેટ કાઢી આપવાની એક્સિઆટીક રજીસ્ટારને સુચના આપવાની માગણી કરે છે, અને તેમ નહીં તો ૧૯૦૭ ના ૨૭ મા કાપડાની રૂએ તથા ૧૯૦૮ ના ૨૬ મા કાપડાની રૂએ રજીસ્ટ્રેશન માટેની તેની અરજ સંભળવામાં આવે એવી માગણી કરે છે.

૧૯૧૧ ની તા. ૩૭ નવેમ્બરે તેને ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાપડાની ૭ મી કલમની રૂએ માણસનેટ સન્મુખ ખડો કરવામાં આવ્યો હતો, પણ કંઈ સ્થિતિમાં, તે મોખ્ખુ જણાવવામાં આવ્યું નથી. કલમ ૭ મીની રૂએ તેને તા. ૪ થી નવેમ્બરે કમળમાં રાખવામાં આવેલ. ઇન્ડિયન ની, અરજદારની અને તેના કામની જુગાની લેવામાં આવી હતી. ઇન્ડિયનને અરજદારની પાસેથી સર્ટિફિકેટ બેવાની માગણી કરેલ ભારે તેને બલવવામાં આવેલ નહીં. અરજદારે કહ્યું કે તે પ્રથમ તેના બાપ હસ્તાકલ કાકમ (જે રજીસ્ટ્રેશન માટે હકદાર છે એમ કહ્યું કરવામાં આવે છે) સાથે ૧૯૦૭ ના જુન કે જુલાઈમાં કર્સવાલમાં દાખલ થયો હતો. અને જને અરજદારના કામની સાથે રહેતા હતા. અરજદારનો બાપ હીંદુસ્તાન ખર્તા તે તેનીજ સાથે રહેલો, અને તેનીજ સંભાળ નીચે તેને મુકવામાં આવ્યો હતો. અમલ તે દાખલ થયો ત્યારે ૧૪ વરસનો હતો, પણ હવે તેની ઉંમર ૧૭ વરસની છે. સત્યાગ્રહની લડત માલતી હોવાને લીધે તેણે અરજ કરી નહોતી, અને હવે ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાપડાની રૂએ અરજ કરવા માગે છે. તેનો કોઈ પક્ષ એવીજ હકીકત કહે છે. એટલેથી તે બાબત મુજતવી રહી, અને જુગાનીની નકલ તથા અમલની છાપ રજીસ્ટારને તપાસ માટે મોકલી દેવામાં આવી. તા. ૩૦ મી નવેમ્બરે

રજીસ્ટરારે જવાબ આપ્યો કે અરજદાર પોતાના કહેવાથી સમીર વચની ઉપરનો છે, અને તેથી ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદા ની રૂપે રજીસ્ટર થવાને હક ધરાવનારા એકે વરસમાં તે આવી શકતો નથી. એ ઉપરથી ૧૯૧૧ ની તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે મહારજે તેને હીપોરટ કરવાનો હુકમ આપ્યો.

રજીસ્ટરારને ૧૯૦૭ ના ૨ જી કાયદાની રૂપે રજીસ્ટર કાઢી આપવાનું સમજાવવા માં આવ્યું હતું પણ અરજદારની ઉમર ૧૬ વરસ અને ૧ માસની ઉપર છે એમ કહી તેણે તે કાઢી આપવાની ના કહી હતી. તે ઉપરથી આ અરજ કરવામાં આવેલ છે, રજીસ્ટરાર એ કબુલ કરે છે કે અરજદારનો આપ ઇસ્માઇલ કાશ્મી કાયદેસર પરમીટ અને સર્ટીફિકેટ ધરાવનાર છે, અને ૧૯૦૭ ના મારમમાં તેણે પરમીટને માટે અરજ કરી તે વખતે તેણે જજાવેલું કે તેના બે દીકરા ડરબન માં હતા, જેમાંના એકનું નામ આમદ ઇસ્માઇલ હતું, અને પોતે ૧૯૦૭ ના જુનની તા. ૧૫ મીએ ટરાંસવાલમાં હાજર થયેલ. પણ તે કહે છે કે એથીફેસન ફારમમાં આ છેકરાઓ વિષે કંઈ કહેવામાં આવ્યું નથી. અરજદારના આંતર્ગા ની જાપની નોંધ એવામાં આવતી નથી. તેના કાકાએ ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદા મુજબ રજીસ્ટ્રેશન માટે અરજ કરેલ તેમાં પણ દીકરા અજવા સમીર તરીકે અરજદારનું નામ પણ નથી જજાવવામાં આવેલું. જવાબની એથીફેસનમાં અરજદાર જજાવે છે કે તેનો આપ પહેલો ટરાંસવાલમાં હાજર થયેલ, જે દિવસ ૧૯૦૭ ની તા. ૧૫ મીનો હોયો એમણે, તે તેની પરમીટ મેળવી ડરબન પાછો પૂરેલ, અને એક પખવાડીઆમાં અરજદાર સાથે ટરાંસવાલમાં ફરી હાજર થયેલ.

રજીસ્ટરાર તરફથી એવી દલીલ કરવા માં આવે છે કે અરજદાર એમાંથી કોઈ કાયદાની રૂપે અરજ કરી શકે નહીં. કેમકે તેની ઉમર ૧૬ વરસ અને ૧ માસ કરતાં વધુ છે.

૧૯૦૭ ના ૨ જી કાયદાની રૂપે રજીસ્ટ્રેશનનો હોયો એ આધારે યદ્ય કહે કે અરજદાર ૧૯૦૭ ના ૧૧ માં કાયદેસર હાજર થયેલે ટરાંસવાલનો કાયદેસર રહી શકે તેવો હોય, રજીસ્ટરારની દલીલ એ છે કે એ કહી શકે કબુલ કરી એવામાં આવે તોપણ અરજદારને અરજ કરવાનો હક નથી. અવાજ એ રહે છે કે અરજ

દાર તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૯૦૭ નાં કાયદેસર રહી શકે એ વાત સ્વીકારતાં છતાં ૧૯૦૭ ના ૨ જી કાયદાની રૂપે અરજદાર ના હા હક છે ?

ઊંટાભાઈ કેસમાં આ કાયદા તળે 'કાયદેસર રહી શકે' એ વ્યાખ્યા મુકરર કરવામાં આવી હતી, અને ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કાયદેસર રહી શકે હોવા સગીરતા હક ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાથી લઈ લેવામાં આવતા નથી. પણ તે અપીલ સમિતીનારા ન્યાયાધિશોના ઠરાવમાં એમ માની લેવામાં આવ્યું હતું, કે આવા સગીરને રજીસ્ટર કરવાની અરજ ૧૬ વરસની ઉમર પહોંચતાં એક મહિના અગાઉ થવી જોઈએ. આમ કાયદાથી ઠરાવેલા વખતમાં અરજ કરવામાં ન આવે તો તેનું પરિણામ શું આવે ?

૧૯૦૭ ના ૨ જી કાયદાની ૪ (૧) કલમમાં અરજ કરવા કરવી જોઈએ છે એ જજાવવામાં આવ્યું છે. કલમ ૬ અને ૭ માં માત્ર આઠ વરસની નીચેના છેકરાઓ વિષે અને તે કાયદો અમલમાં આવ્યા પછી કોલોનીમાં જન્મેલા હોય એવા છેકરાઓ વિષે કહેવામાં આવ્યું છે. કલમ ૪ (એ) માં પણ આઠ વરસની નીચેના છેકરા વિષે કહેવામાં આવેલું છે. પણ કલમ ૪ (બી) માં કાવો કરનાર અરજદારની સ્થિતિમાં હોય તેવા એથિઆટીકોનો ઓખી રીતે અથાવેશ કરવામાં આવેલ છે. અરજદારના વાલી તેના કાકાએ અરજ કરવી જોઈતી હતી, અને તેમ ન થયું તો પછી અરજદારે ૧૬ વરસ પછી ૧ માસની અંદર અરજ કરવી જોઈતી હતી. તેમ તેણે કર્યું નહીં, અને તેથી તે કલમ ૮ (૩), (૪) અને કલમ ૬ ના અમલમાં આવી જાય છે.

એમ એવું જોવામાં આવે છે કે અરજદાર ૧૭ વરસનો છે એવું માણ રજેટનું ઠરાવવું બાજબી છે, અને તેથી નવેમ્બરની તા. ૩ જીએ પણ કાયદામાં જજાવેલી મુદત પૂરી થઈ હતી. એમ દલીલ કરવામાં આવે છે કે ૧૯૦૭ ના ૨ જી કાયદાની ૫ (૨) કલમની રૂપે રજીસ્ટ્રેશન માટે કોઈ પણ વેળા અરજ થઈ શકે, અને રજીસ્ટરાર તે અરજ તાત્કાલ કરે તો અરજદારને માણરજેટ પાસે મોકલવા તે બંધાયેલ છે, અને કાયદેસર રહી શકતી અરજ સંબંધમાં કંઈ મુનસફી વાપરવાનો હક નથી, પણ માત્ર રજીસ્ટરાર કરવાનો રજીસ્ટરારને હુકમ કરવાની જેને અરજ છે. આ દલીલથી કાયદામાં રજી

સ્ટ્રેશન માટે મુદત આપનારી કલમ ૨૬ થાવ, પણ કલમ પંખીની બાવામાં એ વાતને ટેકા મળતો નથી.

હું એવી જિવા નિશ્ચયપર આવું છું કે અરજદારને ૧૯૦૭ ના ૨ જી કાયદાની રૂપે રજીસ્ટ્રેશનનો હક નથી. એવું જોવામાં આવે છે કે માણરજેટને ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદા વડે થતા રજીસ્ટ્રેશન ઉપરજ અમલ છે અને તેથી ૧૯૦૭ ના કાયદાની ૮ (૪) કલમમાં આપવામાં આવેલી મુનસફીને તેણે ખાસ અમલ કરેલો નથી. પણ મારા સમ જવા પ્રમાણે ૧૯૦૨ ના ૨ જી કાયદાની ૮ માં અને ૯ મી કલમોની (૩) અને (૪) પેટા કલમે, ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાની ૭, ૮ અને ૯ મી કલમોથી એખી રીતે રફ થાય છે, કેમકે મજબુર બને કાયદાની ઉપથી કલમોમાં બરાબર એકજ અતની બાખતો. વિષે કહેવામાં આવેલું છે, અને તેથી તે બંધીનો સાથે સાથે અમલ થઈ શકે નહીં.

અરજદાર ૧૬ વરસની નીચે હતો, તે વખતે તેના આપ સાથે સંસ્થાનમાં હાજર થયેલો તે વાત માનતાં છતાં ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાની ૩ (સી) કલમની રૂપે તે રજીસ્ટર થવાને હકદાર છે કે નહીં તે વિચારવાનું રહ્યું. તે કલમમાં કહ્યું છે કે આવા સમીર રજીસ્ટર થવાને હકદાર છે. પણ રજીસ્ટ્રેશન માટે કંઈ રીતે અને ક્યે વખતે અરજ કરવી એવું કંઈ તેમાં જજાવેલ નથી. કલમ ૪ અને ૫ માં જુવાન એથીઆટીકો તથા જે ટરાંસવાલમાં જન્મેલા હોય તેના વિષે કહેવામાં આવ્યું છે. માણરજેટ અને રજીસ્ટરાર ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાની ૧૭ મી કલમની રૂપે બનાવેલા ક્ષાણ ૪ (સી) મુજબ વરતેલ છે. (જુઓ મવરમીન્ટ નોટીસ ૯૫૦, ૧૯૦૮) તેમાં તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ ને જાજ ટરાંસવાલમાં રહેતા બધા સમીરને ૧૬ વરસની ઉમર પહોંચ્યા પછી એક માસની અંદર રજીસ્ટર થવાનું ફરમાવવામાં આવેલું છે. એ એવું છે કે આ ધારો અરજદારે પાળેલ નથી. એ ધારો પાળી ન સકાયો તેને માટે એવું અને પુરતું કારણ બતાવાયું હોય એમ માણરજેટને સંતોષ થયો નથી, અને તેથી ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાની ૮ મી કલમ સાથે પાડવામાં આવે તોપણ માણરજેટ હકપાર કરવાનો હુકમ કર્યો તે રજીસ્ટ્રેશનને આધારે વાજબી હતો.

મુખ્ય અવાજ એ છે કે માણરજેટ

તેની સત્તાની બહાર અમલ કરેલો છે. સત્તાનો અમલ બીજાકે હશે તપી, કે કોઈ છે તે બાબત બીજાં છે, અને તેનો જવાબ પ્રશ્ન ૪ (સી) તા વજનપર રહે છે. (ન્યાયાધિશે અને મહારવરને કલમ ૧૭ની રૂપે ધારા બતાવવાની જે સત્તા છે તેનું વિવેચન કરવું.) એમ છે તે જે એલિસા ટીક પ્રથમથી કલમ ૩ (સી) તથા આવેલ હોય તે પુષ્ટ કરે. પ્રદેશના જાણીતું મુદતની આદર રજીસ્ટર કવાની દરખાસ્ત થી મુક્ત થઈ જાય તો શું સ્થિતિ થાય? તેને કોઈપણ વખતે પકડવામાં આવે અને કલમ ૩ ને ૮ તથા કોર્ટમાં ખેડા કરવામાં આવે પણ કોર્ટમાં તેને ઊડી મુકવો પડે. એ સાચો જોખન છે કે કાલની સાધારણ નેમ કરતાં તે વિરુદ્ધ છે. જે ધારાઓ ધારાની સત્તા આપવામાં આવી છે તે તેમાં અરજી કરવાને માટે મુક્ત હાવવામાં આવી તે વાજબી એમાં કંઈ સવાલ રહેતો નથી. (અત્રે ન્યાયાધિશે કેટલાક દ્રષ્ટાંતો આપ્યા.) અને કહ્યું કે હું એવા અનુમાનપર આવું છું કે મળે દુર ધારાનો અમલ બાજબી છે, અને તેથી અરજદાર તે મુજબ વરતેલ નહીં હોવાથી રજીસ્ટ્રેશન માટે હકાર નથી. એટલે અરજી ખરમા સંહીત નામનાર હરવામાં આવે છે. પણ અરજદારને અપીલ કરવાની સલાહ આપવામાં આવે તો તે અપીલ કરી શકે એટલા સાર હદ પાર કરવાનો કલમ બહુ દહતા સુધી મુજ તથી રાખવામાં આવે છે.

ડા. અમલુ રહેમાને મી. ડબલ્યુ. પી. ઘરાઇનરના હાથે જબી જેટ આપવા ને કલમ ૩ લેકાનો એક બેજોવડો ૭૫ દાઉનમાં સીટી હોલમાં તા ૨૭ મીએ થયો હતો. મી. ઘરાઇનરે તે વખતે બાજબી કરતાં જણાવ્યું કે ડા. અમલુ રહેમાને જોહાનસબરગમાં બાજબી કરતાં કલમ ૩ લેકાને ખરાબ રીતે રાખવાનો અને અન્યથા કરવાનો જે આરોપ પ્રોસેક્યુટર મુક્યો હતો તે ઠીક નહોતું. કલમ ૩ લેકા, પરના અન્યાયનો વિચાર કરવાને બદલે તેમના પ્રત્યેના કનવાલ વિગેરે વિવેચ તેમણે બોલવું પડે એવું. મી. ઘરાઇનરે સુચવ્યું. જવાબમાં ડા. અમલુ રહેમાને કહ્યું કે હું હજી પણ કહું છું કે પુનિ મનના કેપ સિવાયના પ્રોસેક્યુટરે લીધે કલમ ૩ લેકાના સામેને એમના પહોંચેલો. જોહાનસબરગમાં કરેલા બાજબી સંજ્ઞામાં તે બાજબી માટે પોતે દિલગીર થતા નથી એવો જવાબ આપ્યો.

નાયલીઆ કેસ

વિવાહતની કમીટીની કલમ

પડી સરકારને માલ વિનાનો જવાબ

નાયલીઆ કેસમાં જે અન્યાય મુજબ છે તે જાણી વિગતો 'ઇ કો.' માં પ્રસિદ્ધ થતાં વિવાહતની સા. આ. પ્રિ. હ. કમીટીએ તે બાબત પોતાના હાથમાં લઈ પડી સરકાર પર એક લખાણ કર્યું હતું. જ્યાંમાં કોમોની આતાના પ્રધાન મી. હારોરે કમીટી પર તા. ૫ મી ફેબ્રુઆરીએ નીચે મુજબ જણવ્યું છે.

"નાયલીઆ નામના હોદ્દા ઊકરાની બાબતમાં નાતાલની કોર્ટો વચ્ચે પડી રહી નથી, અને તેથી ઊકરાને કમીટી શન અમલદાર ફેલપાર કરનાર છે તે લખવી તા. ૧૮ મી જાનેવારીના કમીટી ના લખાણની પહોંચ સ્વીકારવામાં આવે છે. મી. હારોરે (યુનીયન સરકાર તરફથી) જણાવવામાં આવે છે કે નવું કમીટીશન બીલ યુનિયન પારલામેન્ટ આર્મીંગ કાલમાં આવેલ છે, અને તે કામને દરેક એટલે નાયલીઆ જેવો કેસ દ્રવીયી બનવા પામવાનો સંભાવ નથી. આ કારણથી નાયલીઆના ફેલપા મી. હારોરે કાંઈ પમલા લેવા ખારતા નથી."

ઊકરાની ફરીથી વરપકડ

આ ઊકરા વેલ્ડમમાં પોતાના બાપ સાથે રહેતો હતો લાંબી તેને કોલોની ઊડવા કમીટીશન અમલદારે કોર્ટમાં સુકાલથી મળેલી સત્તાની રૂએ કુલ્મ કરી આ ખરા કલમને પકડવા માંડ્યો છે. અમને જણાવવામાં આવે છે કે આ જાલમી કુલ્મને તાલે ઊકરા પકેલ નથી. તેથી તેને પકડવામાં આવેલ છે. અને ફરીથી આ બાજબીને કેસ કોર્ટમાં જઈ. ગઈ હોય આ કેસ વેલ્ડમમાં સંભળાડે હોય.

કેસ ના કાલ ૧૯૦૬ મના છે. કલમ ૩ લેકા હાલ ઇસાની સરકાર નજીકથી માફ જરા કમીટી મળેલ છે. યુનીયન સરકારે તેને તા. ૭, ૧૯૦૬ નું વેલ્ડમ આપ્યું છે. તેમાં કમીટી

નાતાલ ઇડિમન કોમિશન

કોમિશન તરફથી મી. ટાવુકે મહારે નીચે મુજબ કારણો લખ્યા છે :—

"માનવતા બહુ સુરેદનાય બેનરજી, આપના બાંહેધાર મરજીથી પડેલી આરત માં અત્રેની કોમની દિલસોજી દરજાવવા માટે નાતાલ ઇડિમન કોમિશનની કમીટી અને સુચવે છે."

મી. આર. આલો સુખમન્ય આપર. આપના માનવતા પિતાથી મરજી મી. વી. કુખ્યાસામી આપર ના મરજી હોદી પ્રગળે જે ખોટ પડી છે તેમાં નાતાલની હોદી કોમની દિલસોજી દરજાવવા કોમિશનની કમીટી અને સુચવે છે."

ડરખાનમાં મરકી

જે કોર્ટમાંથી અગાઉ જે કારણે પ્યેમોના રોમ લાગુ પડ્યો હતો તેજ કોર્ટમાંથી નીળ એક કારણે પ્યેમ લાગુ પડેલ છે, અને તેને સેલીસબરીના ટાપુપર લઈ જવામાં આવેલ છે. એક નેદીવ દરદીને સાચે થઈ જવાથી કમીટીમાંથી તા. ૨૭ મી સુકાન કરવા માં આવ્યો છે.

સેલીસબરી ટાપુપરના મજૂર દરદીઓને મજૂર સાચ થતા જણાવવામાં આવેલ છે.

રેઅરમાં કુખાઈ ફડ

મી. ડા. સી. પ્રેલ્ડ બપે છે કે કેસમાં હજી પ્રેલ્ડ કુખાઈને લાંબાકોના ૧-૨-૧૬ ના રોજ નીચે મુજબ કોમિશન મા. સી. પ્રે. ૧૬ ના ૩ પહેલાં જણાવેલ ૧. ૧૦. ૦ રામપ્રકાશ (મી. હનુમેશ) ૨. ૪. ૦ કન્દસીય (તમેદી) ૩. ૧૧. ૦ ૩ કુલ

ચરખાપડીઓને જવાબ

ટ. મિ. બી. (ગલાસ)એ માનવતા જે નાખતા જેવું કલ તે જમાઈ આપે મજૂ છે. "તમ. સુ."—તમરે ચીરનાથ અમરે જણાવ્યું નથી તે જણાવવાથી તેમાં નામ કામ સાથે પ્રસિદ્ધ થઈ શકે. અ. ઇ. એ.

મોસીસ જસાતનો કેસ

જિ. ઈન્ડિયન એસોસિએશનની

સહાય

એસોસિએશનની એસોસિએશન તરફ થી મુદ્દા પ્રધાન ઉપર નીચે મુજબ તાર નો સંદેશ મોકલવામાં આવ્યો હતો :
“ મોસીસ જસાતના સંબંધમાં ઉતાવળે જવાબ આપવા અરજ કરીએ છીએ. કેમકે આ બાબત અમલતા બરેલી છે, અને પોલીસ તે બાબતે એક માસમાં હદ ખાર કરવાની ધમકી આપે છે.”

જવાબમાં નીચે મુજબ તાર તા. ૨૭ એ મળ્યો છે : તમારો તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીનો તાર મળ્યો. બહુ સંભાળ પુરવઠ વિચાર કરીને પ્રધાન જણાવે છે કે મોસીસ જસાતના કેસમાં કાંઈ એવા અસાધારણ કારણો જોવામાં નથી આવતાં કે જેથી પ્રધાનના પગે પડે. કેસ નો ફારોએ સંપૂર્ણ વિચાર કરેલો છે, અને તેના મુકાદાથી વિરૂધ્ધ જવાને પ્રધાનને કાંઈ કારણ જોવામાં આવતું નથી.”

એસોસિએશનનો કામગીરી

મી. કાજલીઆએ મુદ્દા પ્રધાન ઉપર તા. ૫ મીએ નીચે મુજબ કામગીરી મળ્યો છે :—

“ મોસીસ જસાતના કેસ સંબંધમાં આરા તારનો આપનો જવાબ મળ્યો. આનવતા પ્રધાનનો મુકાદો જાણી મારી એસોસિએશન દિલ્હીર મુક છે. મારી એસોસિએશનને લાગે છે કે મારી સ્થિતિની આપને પુરી સમજ પડી નથી તા. ૧૦ મી જુલાઈના ના. પ્રધાનના કામગીરી મારી એસોસિએશન એવી ખાતરી રાખતી હતી કે મુસલમાન ધરેને મુજબ એક કરતાં વધુ બી કરેલ હોય એવા ફરેક દાખલામાં શક્ય આપવામાં આવશે. ફરેકે હાકમારી નાખી છે માટે હાક મળવી એમને એવી મારી એસોસિએશનની માગણી નથી. તેની માગણી એવી છે કે કામગીરી એ અસંતોષકારક સ્થિતિમાં છે તેથી હાકમારી મુજબ છે, અને તેમાં સરકારે શક્ય આપવી એમને

મારી એસોસિએશનને લાગે છે કે આવા દાખલાઓમાં કુઝાયાક સ્થિતિ ઉભી ન થાય એટલા માટે સરકાર વચ્ચે પડી સાથે પરિણામ લાવી શકે છે. માન પુરવઠે જણાવવામાં આવે છે કે મોસીસ જસાતનો કેસ ઉપર હકી તેવી કુઝાયાક સ્થિતિ ઉભી કરે છે. તેથી મારી એસોસિએશન અફસોસ રાખે છે કે ના. પ્રધાન પોતાના મુકાદાપર ફરીથી વિચાર કરશે, અને મોસીસ જસાતને કેસ પાર થતાં અટકાવશે.”

ટ્રાંસવાલમાં રેલવેની તકલીફ

રેલવેખાતા તરફથી જવાબ

જિ. ઇ. એસોસિએશનના પ્રમુખ મી. કાજલીઆએ તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરીએ લખેલા કામગીરી જવાબ રેલવે જનરલ મેનેજર તરફથી તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીનો લખેલો નીચે મુજબ મળ્યો છે :—

“ ન. કેસ ના ડીક્રીટ કલેક્ટરની સામે ફરીમાદવાળા તમારા તા. ૧૭ મીના કામગીરી વિષે જણાવવાનું કે તે કિસ્સામાં સંપૂર્ણ તપાસ કરવામાં આવેલ છે અને જે બબર મળ્યા છે તે તમારા કામગીરીમાં જણાવેલા બબરને તદ્દન મળતા આવતા નથી. મારા જણાવવામાં આવ્યું છે કે અબકુર ટરેનમાં લેન્ડ ક્લાસના એક જ ડબો હતો, અને તેમાં બે ખોનાં કલરડ લોક માટે રીક્લરડ કરાવવામાં આવ્યાં હતાં. આમફોનડીનથી માડી છુટી સારે તે બંને ડબાઓ ભરેલા હતા. પણ ફોરડાજનરલ આયન યોર ન હોય એવા કેલકુલેશનમાં રીક્લરડ કમ્પાર્ટમેન્ટમાં દાખલ થવાનો પ્રયત્ન કર્યો. અંદરના પાસે જરો થતારે નહીં લાંબુથી તેમાં બેસવા જવાની ટીકીટ તપાસનારે મના કરી. તેમાં કાંઈ પણ તોછાકાંડ વાપર્યા તે કાંઈ કાર કરે છે, અને ફરેકરાયલી સ્થિતિમાં તેણે પોતાની ફરજ જાળવી છે એમ જણાવે છે. મારે કહેવાનું કે અબકુર અમલદારની સારી પ્રતિષ્ઠા છે, અને બધી જાતના પાસેજરો તરફ વંચતાથી અને તદ્દનીરથી કામ લેનાર તેને ગણવામાં આવે છે.”

વધુ ફરિયાદ

તા. ૧ / મારચે મી. કાજલીઆએ નીચેના કામગીરી રેલવે જનરલ મેનેજર ઉપર લખ્યો છે :—

“ સાહેબ,— બેનોનીના મી. કાજલીઆ કાલેજા મારી એસોસિએશનને ફરીયાદ કરે છે કે બેનોની રેલવેને તેને જે બારી એથી ડીક્રીટ આપવી એમને તે બારીએ થી આપવામાં આવતી નથી, અને પોતે બીજા વરમની ડીક્રીટ ખરીદનાર હોવા છતાં તે વરમની ડીક્રીટ ન લેનારા કાફરોની હારમાં રહી ડીક્રીટ લેવાનું તેને કહેવામાં આવે છે. તે વળી જણાવે છે કે એક વખત તેણે જવાબવાદની ડીક્રીટ માગી સારે તેને જવાબની ડીક્રીટ આપવામાં આવી; અને બધારે પોતે સમજાવવા મળે આરે તેના ઉપર અહીં આવ

વાની ધમકી આપવામાં આવી. વળી તેની પાસે પડેલી અંકણી તેણે ઉપાડી અને મી. કાલેજા વધુ બોલે તો તે વડે મારવાની બારીમાંથી ધમકી આપી. આ બાબત તપાસ કરશે તો કું આભારી મળશે.

બોક્સખરમમાં હાંદી ઉપર વધુ ધાડ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,
અત્રેના નવા લોકેશનમાં મી. મોરાર બમાના રેલ્ડ નં. ૨૧૦ માં અર્ધા બે અઠવાડીયાં થયાં મી. રજુછાડ ફરીએ જનરલ ડીલરનું કાઉસેન્સ મેળવી દુકાન ખોલેલી છે મી. રજુછાડને ગઈ તા. ૨૬-૧-૧૨ ના રોજ બોક્સખરમની મ્યુનીસિપાલિટી તરફથી સમન્સ મળેલ છે. કેસ તા. ૭-૪-૧૨ ને દિવસે ચાલવા સંભવ છે સમન્સમાં જણાવેલ છે કે મી. રજુછાડ ફરીએ એશીઆટીક બબર રેમુલેશન કલમ ૫ મીના આધારે મ્યુનીસિપાલિટીની રજા વચ્ચે પોતાના રેલ્ડ સિવાય રહેવાનો કે વેપાર કરવાનો કલ નથી. તેના બારમાં અત્રે બોક્સખરમ નવા લોકેશનમાં વસતા હાંદી કામગીરી એક મીટીંગ મળી હતી. જેમાં પોતાના રેલ્ડવાળાઓ તેમજ કાંડે દુકાન રાખી વેપાર કરનારાઓ હાજર હતા મી. રજુછાડવાળો કેસ લડવા કરાવ ચર્તા ગણ્યું હાંદી કામગીરીએ કુસંપને પામે રાખ્યો. તેમણે બહુત લેવામાં બીજાઓની સામે મળવા ન પાડી. તેમણે સમજવું પડે છે કે સમન્સનો હેતુ એવો છે કે કાંઈ પણ હાંદીએ કામગીરી એશીઆટીક બબરમાં રહેવું અથવા વેપાર કરવો હોય તો કાઉસેન્સ લીધા અગાઉ મ્યુનીસિપાલિટી પાસે પરવાનગી મેળવવી એમને. બે આમાં મ્યુનીસિપાલિટીને ફરેક મળે તો હાંદી કામગીરીના જુરા દાલ થાય. જેથી ઉપલી બાબત સહુ કામગીરીને બ્યાન આપવા જેવી છે

લી. “ એક ચર્ચાપત્રી ”

તા ૫-૪-૧૨

રચાનીકે છાપામાં એક બબરમાં જણાવવામાં આવે છે કે નેટીવ, હાંદી વીચેરે કાળા ભેકાનાં મંડળોથી ફેલાતી અસરનો અટકાવ કરવા અને મોરના કિતવું કાળા લોક સમિ રજુછાડ કરવા “ વાહટ લીજ ” નામનું ગરજ કરખનમાં વજુ થયું છે.

સત્યાગ્રહી મી પ્રાગજી તથા મી. મેદને માન

અનાવિલ સમાજ તરફથી

મી. મોરારજી કાલાલાઈ લખે છે કે—
મી. દરસિવાલ અનાવિલ સમાજની મીટીંગ
તા. ૩ જીએ બોક્ષમગરમાં રા. ખંડુ
ભાઈ લાલભાઈ તથા રા. ગુલાબભાઈ દાજી
ભાઈના આમ ત્રણયી તેમના યુક્તિ મળી
હતી. બેહા-સંબરમ અને આયુબાલુના
ભગતમ તમામ અનાવિલે તેમાં હાજરી
આપી હતી. પ્રમુખ મી. દુરલભભાઈ
કલ્યાણજીએ પોતાની બેઠક લીધાબાદ સમા
જના ધારાનુસાર કમેશન કામગીર
પ્રથમ બાટોપવામાં આવ્યું. સેક્રેટરી
મી. અણીભાઈ ખંડુભાઈએ છેલ્લી મીટીંગ
મનો રીપોર્ટ વાંચી સંબળાવ્યો, અને
આજ સુધીનો હિસાબ સમાજ સંમુખ
રજુ કર્યો, જે ઉપર મત લેવાઈ પસાર
થતાં, બનાઉથી કરી રાખેલી બેઠકવધ
કુળજ સત્યાગ્રહી રા. સુરેદ્રરાય ખાણુભાઈ
મેદ તથા રા. પ્રાગજી ખંડુભાઈ દેસાઈને
આવવાનાં માનપત્રો વિશે બોલતાં પ્રમુખે
તેમની દેશસેવાનાં વખાણ કર્યાં, અને
બંને બાઈઓ કુલ મુદત માટે દેશ
જવાના છે એ ખબર મોડી મળ્યાથી,
બેઠકએ તેવી તબયારી નહોતી થઈ હતી
તે માટે હિલમીરી બચાવી. બાદ મી.
મણીભાઈએ મી. પ્રાગજીનું (નપત્ર અને
મી. મેદનું, મી. વસનજી ગોસાંઈએ, કુલ
વીમેયન કરી વાંચી સંબળાવ્યું. પ્રમુખે
માનપત્ર સાથે બેઠક રજૂ કરી, સમાજ
તરફથી બેટ આપી; અને રા. ખંડુભાઈ
લાલભાઈ તથા રા. ગુલાબભાઈ દાજીભાઈ
એ બંનેને હારતોરા પહેરાવ્યા. મેસરસ
ગુલાબભાઈ મોરારજી, શ્રીજીભાઈ વલ્લભ
ભાઈ, ખંડુભાઈ ગુલાબભાઈ, નારજી
ગુલાબભાઈ, શ્રીજીભાઈ શિરડે મી.મનરાવ,
મોરારજી, શેલત વીજેરે પશુ સમયને અનુ
સરતુ બોલ્યા હતા. સદુ બોલનારે બંને
સત્યાગ્રહી બાઈઓની સહર સહજી ઇચ્છી
હતી. પ્રતિઉત્તરમાં મી. પ્રાગજી તથા
મી. મેદે સદુનો આજનાં આપેલાં અસા
ધારણ માન માટે આભાર માન્યો. બંને
બાઈઓને, દેશસેવાનાં નીચાની તરીકે
સમાજ તરફથી મેડલ અપાવવાને મેલ
રસ નારજી ગુલાબભાઈ, બેલાભાઈ નાર
જી, ખંડુભાઈ લાલભાઈ તથા વસનજી
ગોસાંઈ તરફથી એક રકમ બચસા માટે
બોંપવામાં આવી.

પાન સોપારી તથા ગુલાબજી વહે
આપા પછી, ઇસ્તરસ્તુતી તથા વહેમાલ
રમની મરજના કરી મેળાવડો વીસરજન
કમેર હતો.
મેળાવડામાં અનાવીલ ઉપરાંત બહુ
હોંદુ મુસલમાનભાઈઓ પણ દાખર હતા.
એકંદર ૧૫૦ માણસ હશે. સદુને જમ
વાની સમગ્ર પશુ રા. ખંડુભાઈ લાલ
ભાઈ રા. ગુલાબભાઈ દાજીભાઈએ
કરી હતી બેઠકને માટે ખાસ મંડપ
જોડો કરેલ હતો. મમતનાં સાધનોમાં
હારમોનીઝમ વિગેરે રાખેલ હતાં. મેહ
વધુ પ્રમુખી ભત્તમ હતી.
માનપત્રોમાં બંને સત્યાગ્રહીઓની નિઃ
સ્વારથ દેશસેવા, અને આપબોમનાં
વખાણ કર્યાં હતાં, તથા મી. પ્રાગજીએ
પોતાની દેશસેવા વડે અનાવીલ કામની
કીર્તિ અમર કરી છે, અને મી. સુરેદ્ર
મેદે પોતાની નામર કીર્તિની કીર્તિ ઉજ્જ
વળ કરી છે અવી વાજબી પ્રસંગ કરી
હતી. છેવટે પરમાત્મા તેમની સહર નિર
વિદ્યે પાર પાડે એવો આર્શવાદ આપ્યો
છે.
સ્ટોમરોની આવજાવ
[જર્નલ લાઇન]
કાજિનમી-સ-તા. ૧૪મી મારચે ઉપ
ડશે, અને મુળમના ઉતારકોની
જમનાર ખાતે મારકમાલમાં બદલી
કરશે.
[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]
અમસીંગ-તા. ૧૮ મી મારચે મુળમ
જવા ઉપડશે.
અમકુડી-તા. ૧૦ મી મારચે કલકત્તાથી
ઉપડશે.
અમલાગી-તા. ૨૪મી મારચે કલકત્તા
થી ઉપડશે.
અમરસોદી-એપ્રીલની અખવચમાં કલ
કત્તાથી ઉપડશે.
[બિટીયા ઇન્ડિયા લાઇન]
પેનટાકોટા-તા. ૧૬ મીએ આવી તા
૨૧ મીએ મુળમ જવા ઉપડશે
[ઇન્ડિયન આફરીકન લાઇન]
કલકત્તા-તા. ૨૭મી ફેબ્રુઆરીએ ઇન્ડિયન
અને પુરવ આફ્રિકાના બંદરે માટે
કલકત્તાથી ઉપડી છે.
કામેરીક-તા. ૩ જીના અરસામાં કલકત્તા
થી ઉપડવાની હતી.

બેહા-સંબરમ

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી)

એક બેરા મિત્રની વિદાયગીરી

સત્યાગ્રહની લડતમાં એક દિલસોજ
મિત્ર તરીકે બચીના થયેલા રવ. મી.
હાવરડ વિલામત બવા ઉપડી ગયા છે.
તેમને વળાવવા ફેદલાક બેરા મિત્રો તથા
બહુએક હોંદીએ સ્ટેશન પર હાજર
થયા હતા. મી. કાઠરીઆએ મી. હાવ
રડને મીસ હાવરડને પુલના તોરા આપ્યા,
અને તેમની હોંદી કામની મિત્રાઈ માટે
આભાર માન્યો. તામીલ કામ તરફથી
મી. વી. એ. ચેટીઆરે પુલનો હાર પહે
રાવ્યો અને મી. ધંબી નાઇકુએ પુલના
તોરા આપ્યા. છેવટે ગુલાબના પુલની
તેમના પર જુલો કરી તેમની સહર સહી
સલામત ચાલી. મી. હાવરડે બામખી
કારેલા કબ્જેમાં જમણ આપ્યો, અને
સત્યાગ્રહની લડતનાં તથા સત્યાગ્રહીઓના
આપબોમનાં વખાણ કર્યાં. ઉચ્ચાંમાં
પોતાથી કાંઈ બનશે તે હોંદી સવાલ માટે
કરવાની પોતાની આજ્ઞા બતાવી, અને
સત્યાગ્રહની લડતના ફડમાં પા. ૨ ની
રકમ પોતા તરફથી આપી. બાદ તેમને
માટે ખુશહીના પોકારો કરવામાં આવ્યા
અને જૈન ઉપડી ગયો.
મી. સુલેમાન હરમાઇલ મીઆની કુા.
ના બાગીદાર અને (અ. ક. એસોસીએ
કનના માંજ પ્રમુખ મી. પ્રસપ મીઆ
બેહા-સંબરમ આવી પહોંચ્યાં છે.
મી. મેદ અને મી. પ્રાગજી
તા. ૨૬ મીએ દેશ તરફ મોડી મુદત સાર
રવાના થશે બહીથી તેઓ તા. ૧
મીને સોમ. ૧૬ સવારે ઉપડશે. તેઓના
માનમાં મેળાવડાઓ થયા કરે છે. તેમને,
હારોએ એન. ડ્રેફ્ટર મોખલે આવે તે
પહેલાં ખાવકારની તબયારીના કામમાં
ભાગ લેવા વેળાસર પાછા ફરવાનો છે.
વળી તેઓ એવી ધારણાથી જમ છે
કે જો સત્યાગ્રહની લડત ફરી કર થાય
તો તેથી પણ વહેલા ફરી આવવું.

પાછનટાજિન મહોમેડન સોસાયટીના સેક
રટરી લખે છે કે તા. ૩ જીના રોજ
સોસાયટી તરફથી મેલુક કરીદનો જલસો
અને ખાણ કરવામાં આવેલ, જે પ્રસંગે
મેએ મેએ કેમલેથી બહુ લાહેમે હા
જર થયા હતા.

વિલાયતમાં કામદારોની હડતાલ

હરના તારીખી જણાવ છે કે વિલાયતની કાલસાની ખાણમાં કામ કરતા દરેક દરેક કામદારોએ હરના વધારી આપવા માટે એક સંપ થઇ જંગી હડતાલ પાડી છે. ૧૦ લાખ ઉપરાંત માણસો આ પ્રમાણે ધંધા છોડી બેઠા છે, અને પરિણામે કુન્નર ઉદ્યોગ સંબંધી કામદારો બહુજ મંજીર થઇ પડ્યો છે. કાલસાની તળીને લીધે રેલવેની આવજન બહુ ઘટાડી નાખવી પડી છે. બંદરોમાં સ્ટીમરો અને ખીખા કેટલાક કારખાનાં વિગેરેનાં વહેવારમાં ધણી બારે ખલેલ પહોંચી છે, અને હડતાલ લાગે વખત આવે તો કેવી દશા થશે તે માટે ચીંતા ફેલાઇ છે. આની અસર દુરોપના વેપાર ઉદ્યોગ પર પણ થઇ છે. ઇંગ્લેન્ડના કાલસા પર આધાર રાખતું સ્પેનનું એક વેપારી ખાતુ અટકી પડ્યું છે. ઇંગ્લેન્ડની ગોદીઓ અને કારખાનામાં મજૂરી કરતાં ધણી માણસો કાલસા વગર કામ વગરનાં થઇ પડ્યાં છે. જેથી લાખો હડતાલીઓ ઉપરાંત ખીખા અનેક માણસો રોજ વગરનાં થયાં છે. ઇંગ્લેન્ડમાં વીજળીની ખતી પુરી પાડનારાં કારખાનાં એ એક પછી એક અટકી પડવા લાગ્યાં છે. સરકાર આ મંજીર મા મહો રાત પાડવા ખુબ ધડમચ્છ કરી રહેલ છે. ખાણના માલિકો સરકારની સુચનાઓ કબુલ કરી ખાણીયા કામદારોની માગણીઓ સ્વીકારશે એવો સંભવ જણાવવામાં આવે છે. હડતાળીઓએ સુપરકોલેરી પોતાની માગણીઓને વળગી રહ્યા છે, અને જો તેમ થાય પણ પોતાની માગણી છોડશે નહીં એવી દ્રઢતા જણાવે છે. તેમને કહેલ મળે તો ઇંગ્લેન્ડના કામદાર વગર માટે એક મહાન છૂત મજાલો, અને દુનિયાના ધનવાન અને કામદાર વગર વચ્ચેના સંબંધ ઉપર સુધરેલા સુલોમાં બારે અસર થવાનો સંભવ છે. હાલજી જરમનીના ખાણીઓ ઇંગ્લેન્ડના ખાણીઓ તરફ દિલસોજી બતાવે છે, અને કાલસાની અસાધારણ માગણીને પહોંચી વળવા વધુ કલાક કામ કરવાની જરમનીમાં માગણી થાય છે તેને શરૂ ન થવા એક સંપ થશે છે.

કેપીટલ યુનીવર્સિટીનું એક પહેલા નંબરનું પત્રમાં “અંગ્રેજી નિયંત્ર” ના વિષય માટે ૧૯૧૧ ની પરીક્ષાઓમાં એક દીર્ઘાંશ મેળવ્યું છે.

પહેાંચ અને અવલોકન

નીચેનાની પહેાંચ અને અવલોકન સાથે સ્વીકારીએ છીએ :—

“ગુજરાતી પંચનો કારોનેશનનો ખાસ અંક” — મોટા કદના ૧૨૫ પેજના પુસ્તકના આ ખાસ અંકમાં અંગ્રેજી ગુજરાતી લખાણો તેમજ ચિત્રો તથા જાહેરખબરોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, અને કાગળના “ગુજરાતી પંચ” તે પોતાના આકર્ષક રાજ્યપ્રતિષ્ઠાના પ્રસંગની બેઠ તરીકે આવ્યો છે, અને તેથી તેમાં રાજ્ય રાણીનાં ગુણગાનની ખાસ કવિતાઓ અને લેખો લખાલ કરેલ છે. અંકમાંના ગુજરાતી લેખોથી કેટલાક વાંચન પુર પડે તેમ છે. તેમાં અનુક્રમીસો સ્ત્રી વાંચનનો પુરો પાડવાની તથા સ્ત્રી લેખકોની સહાયતા લેવાની કાળજી રખાએલી લેખકોમાં આવે છે જે પ્રસંગાપાત્ર છે. ચિત્રોમાંથી જે થોડાંએક ગુર્જર વિદ્વાનોનાં છે તે સામાન્ય રીતે આવકારને પાત્ર થાય તેવાં છે. રાજ્યપ્રતિષ્ઠાના અંકમાં રાજ્ય પ્રતિષ્ઠાની “બક્ષીસો” ખાસ સમાવવામાં આવેલ છે તે યોગ્ય છે, પણ વસ્તિનો દેશ કામ જે એકલો તેમને બક્ષીસમાં શું મળેલ છે—એટલે કે કમિય મળ્યું નથી—એ સ્પષ્ટ કરવાની તક આખા અંકમાં લેવાએલી નથી એ લાગેજ થોડું કહેવાશે.

“પ્રજ્ઞાન કુનો રાજ્યપ્રતિષ્ઠાનો ખાસ અંક” — ઉપરના અવલોકનમાં છેલ્લે કરી છે એવી દીકા આ અંકને પણ લાગુ પડે છે. કેમકે “રાજ્યપ્રતિષ્ઠાનો” એવું અંકનું નામ સારથક કરવા સંખ્યા જંધ સ્મેરો. અને કવિતાઓ વડે ના. કહેનકાદનો જય આહરો છે, અને પોતાની રાજ્યપ્રતિષ્ઠા બતાવી છે, તેની સાથે લખણ પરચને લીધે બરીબડી વસ્તિને તો કરવેરા વડે વધુ કમરવાનોજ અરથ રાજ્યપ્રતિષ્ઠા સાથે છે એ સત્ય દર્શાવી “પ્રજ્ઞાન” એ આખા અંકમાં કયાંય પોતાની પ્રજ્ઞાનકિત લખવાની તક લીધી નથી. અમદાવાદના “પ્રજ્ઞાન” એ પોતાના આકર્ષક રાજ્યપ્રતિષ્ઠાના પ્રસંગે આપેલી આ બેઠમાં લખાલ ૭૫ પૃષ્ઠ છે, જે બધા ગુજરાતી અંગ્રેજી લેખોથી ભરેલા છે. લેખોના લખનારાઓમાં રા. રણીકાકાકા ઉદયરામ તથા રા. કંબાલાલ મોહનલાલ ગવેરી જેવા પ્રાદ વિદ્વાનોનાં કેટલાક નામો લેવામાં આવે છે એવા સાહચર્ય તેમના વિચારો અને વાણીવડે

આના અંક કવારા વરતમાનપત્રોનું સાદિ લ વાંચનારોને થોડું ધણું દરશન કરાવવામાં આવે તે દરેક રીતે પ્રમુખાન્નેમ છે.

અવરમેંટ એજેટમાંથી નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન વિગેરે સંબંધી

હેડક્વૉર્ટર, અર. નં. ૧૭૭માં કુસેન સુભેમાન તરફથી અલાવવામાં આવેલો છડીંગ હાલિસનો રોજમાર એ મહાન ૧૯૧૧ના અક્ટોબરમાં બળી અધુ ત્યાર થી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

પ્રોટેરીઓ, સીડીંગ સ્ટરીટ, અર. નં. ૮૫૬માં તુર મહમદ અલ્ખમનના નામથી રજીસ્ટર થએલ રોજમાર તા. ૧૫મ ફેબ્રુઆરીથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

સાઉથ ફોર્સ્ટ જંકશનના ઇસાક મહમદ ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૮મી માર્ચે ૩૨૫ન સરકીટ કોર્ટને જરજ કરવામાં આવશે.

જોહાનસબરમ, ફોરક્ટબરમ, પાયોનીયર રોડ, રોડ નં. ૧૩૭ પર રોજમા મહમદના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૨૫મી જાનેવારીથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

કરીટીઆનાના છોટાલાલ અને કુલાલાકાકા નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેખ દારોની ૧લી મીટીંગ તા. ૮મીએ બરાબર હતી. રજી મીટીંગ તા. ૧૫મી એ કરીટીઆના રેસીડેંટ માજી સ્ટરેટ આજળા કરાનાર છે.

છોટાલાલ અને કુલાલાકાકા બાગીદાર છોટાલાલ વાગીદારની નાદાર મીલકત સંબંધમાં તા. ૮મી માર્ચે લેખદારોની ૧લી મીટીંગ કરાનાર હતી, અને ૧૫ મીએ બીજી મીટીંગ કરારી.

છોટાલાલ અને કુલાલાકાકા બાગીદાર કુલાલાકાકા લુલાલાકાકા નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેખદારોની ૧લી મીટીંગ તા. ૮મીએ કરાનાર હતી. બીજી મીટીંગ તા. ૧૫મી માર્ચે કરાશે.

ફોનરલીના મહત્ત્વ આગમ્યુત કરીશની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા ગરીબવાસેડ વેસ્ટ લેક્સ ડીવીઝન ની સુપ્રીમ કોર્ટમાં રજૂ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૨૭મી ફેબ્રુઆરીથી ૧૪ દિવસ તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે

અમહમદાબાદ કોલોનીઅલ-એરન હોદ્દી સી. કંપ્લાયી મુઝાલીવરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨મી માર્ચે ડરબન સરહીટ કોર્ટને અરજી કરવામાં આવશે.

પરચુરણ

મારત્તપરમમાંથી હમણાં રૂઝ કરેલું સોસાયટી માટે યા. ૮૦૦ ની રકમ મોકલવામાં આવી તે ઉપર ટીકા કરતાં સ્થાનીક ડાખમાં એક ગોરો લખે છે કે આ પૈસા મોકલનારાઓ આરબ વેપારી હોવા જોઈએ. તેઓ કમ પ્રજાના લોકો છે કે તેઓ પોતાને આરબ કહે છે, દુરકોનો હમેશાં પક્ષ કરે છે, અને જે કાંઈ કાડમારીઓ હોય તો “બીટીશ ઇન્ડિયન” નું નામ પારખી કરી ચઢી પહેલા પોતાને ઠાણે છે.

ફોનરલીથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—અને એક હોદ્દીની પેદી લખનાર ૩૦ વરસ થયાં ચાલતી હતી, અને તેની મીલકત લખના આકાશથી મળ્યાતી, આ પેદીનો પછી દેશમાં હતો, જ્યાં તે ચુનરી જવાથી પાછળથી મીલકતની આરે અબ વરસા થયું, અને પેદીનો અત આખો છે, બીજી એક હોદ્દી પેદીનો મેનેજર કેટલાક પછલા ઉચાપત કરી નાશી મયો છે, અને લેણદારોએ પેદીનો કુળને કાચ માં લીધો છે, આ લખનામાં દુકાનના નોકરો સીએરેને પમાર વીએર કામકામર મળવા જોઈએ તે મળેલ નથી, અને તેથી અબાપ ચુનરી તેમ છે; જતાં અંગેની રાજ અવસ્થા એવી અધિર છે કે હાલ મને એવું લાગતું નથી. બીજી દેશમાં દુકાન હોવાથી પ્રજા માણસો પધા અરમે અરે આવે છે, પણ લામ નાકું હોવાથી પામમાલ થઈ પાછા જવા ની ફરજ પડે છે.

મુનીયત પારલામેન્ટમાં એક સવાલના જવાબમાં જનરલ રમફેસે જણાવ્યું હતું કે દુકાનના કાલેડા સંબંધમાં પારલામેન્ટ

ની આ વખતની બેઠકમાં બીજા દાખલ કરવા સરકારને નિશ્ચય નથી. એ વખત ની સત્તા જુદા જુદા પ્રાંતોની કાલેડીઓ ના હાથમાં હાલ છે.

સોમરોડથી મી. વીલ્સનસ મનજી મેલાણી તથા મી. બીખાભાઈ ડાલાભાઈ દેસાઈ લખે છે કે:—દેશમાં દુકાન છે અને ધણા માણસો અને ઠોર અનાજ અને પાણી વગર પીડાય છે તેથી કેટલાક દેશજના લોકોએ ઉધવાણાં કર્યાં છે, પણ અહીંના હોદ્દીઓએ તેણે કંઈ કર્યું નથી. અહીં ૨૦ થી ૨૫ દુકાનો છે, અને જરવેને સારી કમીણી છે, તો દુકાનમાં માટે થોડી રકમ એકઠી કરવામાં આવશે તો સારું મળાશે.

વડી પારલામેન્ટમાં એક સવાલના જવાબમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે પરબરના સંસ્થાનનો વડો જે મુલ્યાં નામે ઓળખાય છે તે બીટીશ સરકારના હસ્તે સામે જીત મેળવવા લાગ્યો છે એવું જણાવાથી બીટીશ સરકારે તેની સામે સરકાર મોકલ્યું છે.

વિલાપતમાં સરકારેલોનાં તોફાનો ફરી શરૂ થયાં છે, તેઓ સરકારી મકાનોપર હુલ્લા કરે છે, બારીઓના કાચ ભાંગી નાખે છે, જોલમાં જાય છે તો આં તોફાન મચાવી મુકે છે, અને ચાપનો લામ છે, તથા બારીઓના કાચ ભાંગી નાખે છે. કામ કામ કેમલે તેમણે આમ પણ લમ્પા દી છે. પોલીસ તેમને કાણુમાં લેવા અસક્ત નીવડી છે એવું જાહેર થયું છે.

વેલ્સમથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—ઇ. એ. ના તા. ૨૪-૨-૧૨ના અંકમાં લખ્યું છે કે જો નામલીઆ કેસમાં કામ રોક મેળવ્યા વગર બેસી રહે તો કોમન્ટુ નાક જશે. કહે મારા અત પ્રમાણે આ કોમન્ટુ નાક તે કોમિસ છે, તો તેણે આ વખત કાચમાં લેવી જોઈએ.

કોસમડી મદરેલાના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૨૨ ફેબ્રુઆરીએ રાત્રે વેસ્ટ બીટ, નં. ૫૦૪ માં સ્ટેશનના મી. પ્રસપ અબરામ દેશ જવાના હોવાથી તેમને માન આપવા, મી. મહમદ અહ મદ જવાને લાં છેકરે આવવા માટે તેમને ગુપ્તારકનાદી આપવા, તથા મી. મહમદ હસમખાન બેલીશ કોસમડીવાળા

ને તેમના નીકાદ માટે મુબારકનાદી આ પવા એક મીટીંગ મળી હતી. ઉપરની મીટીંગનું કામ થઈ ગયા બાદ કોસમડી મદરેલાના ખાતા માટે મી. મહમદ હસ માલખને વાલ્સ પ્રેસીડન્ટ, અને મી. દાઉદ અસમાલ કોષાને બેઈક સેક્રેટરી નીમવા ફરાવ થયો. દેશ જનાર મી. પ્રસપ અબરામને બસામણ કરવામાં આવી કે તે કોસમડી જાય અને લોકોને મદરેલા સંબંધમાં વહતી બલા મણ કરે, બાદ મદરેલાના મેંબરોએ પણ સા બર્થ, જેનો સરવાલો યા. ૧૪-૧૮-૦ થાય છે. આ લાઇ મેંબરવડો પરખાસત થયો હતો.

ચુરવારના સ્થાનીક ડાખમાં જણાવવા માં આવે છે કે જુલુવારે બપોરે બે વાગ્યા ના મુબાર મેમીટમાં એક હોદ્દીને એક ગોરી બાઇએ ૧૦૦ જેટલાં મેનનાઓ વચ્ચે આજુબાજી ખુબ માર માર્યાં હતાં. ગોરી જણાવતી હતી કે મજબૂર હોદ્દીએ તેણીને છોડીને છુટવાની ફરજીય કરી હતી. એવું જણાય છે કે મારથી આજુ બ તુરી ગયો, અને સાર બાદ હોદ્દી ભાગી છુટ્યો હતો.

એરન કેપલન નામના એક દુકાનદારને ડરબન બરોના બાપ-લો પ્રમાણે ઉદર વિએર દાખલ થઈ શકે એવા ડેકાણામાં અનાજ અને એવો બીજો માલ ભરવા માટે બરો કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો, જે વખતે આરોપીના વકીલની ફરિલ સાંભળી માણસે તેને કુ-હેમાર ફરાવ્યો હતો. કેસમાં અપીલ જનાર છે.

ચીનમાં કેટલાક લડવણ્યા મુલકના અધ્ય લામમાં જઈ છુટકાટ ચલાવી રહે લ કહેવાય છે. શાંતિ પથરાવવા માટે માન સી કમ હાલ પેકીંગ રહેશે. તે ઉપરાંત નાનકોમથી રીપબ્લીકન રકાર મણુ શાંતિ ફેલાવવા માટે પેકીંગ જશે. શાદીમાટે હાલો કરનાર કોઇ રાજવંસી લગમ કરવા બહાર પડશે એવું કહેવામાં આવે છે.

સ્ટેશનના મી. સીલાતની દુકાન વેચવા, લખધી જાહેર ખબર તરફ વાંચકોનું અમે ખ્યાન બેચીએ છીએ.

ચીનમાં ફેલાયેલી અશાંતીની તક જોઈ મુનાઇટા સ્ટેટસે પોતાના લશકર ની એક દુકડી ચીન ખાતે મોકલી દીધી છે.

કેળવણી શું કામ બળવે છે ?

ઉપરના વિષયપર લખતાં નામીયા બંગ્લે લેખક અને શ્રીલક્ષ્મી હરપદ રવેન્ડારે લખ્યું છે કે :—

સાધારણ શિક્ષણ પદ્ધતિને જાને નીત ને જાણેજ કાંઈ સંબંધ હોય છે. સામાન્ય રીતે જે કેળવણી આપવામાં આવે છે તેથી શુદ્ધિ ખીલવવા સિવાય બીજું કાંઈ કામ બળવાતું નથી. અને શુદ્ધિની ખીલવણીની અસર આલસ્યજનિત ઉપર થોડીજ થાય છે. આંધળી ધર્મ મહા, નીતિ નિયમોનું પોપટીજી ચાલ, અથવા સારા નરસા વિશે એખી કહેલા પાઠો, એ વડે માણસના પાપી હવસો દળી શકતા નથી. આ વાતનો માળાપ તરીકે અને કહેરી તરીકે અનુભવ યોગ્ય છે. કેળવણીથી એ હવસો નાશ પામશે એવા આશા લોકો ઊડતા નથી. અકલ્પ તે પોતેજ તાકાત નથી, કે જેથી જાતે કાંઈ કરી શકે. અકલ્પ તે માત્ર કશું જાણે છે, જેને બીજી કશિત્તિએ જેમ અલાવે છે તેમ ચાલે છે માણસોપર અકલ્પનો અંશ આલે છે એમ કહેવું તે તદન જુલ બરેલું છે. એ રીતે તે માણસપર આપનો અમલ છે એમ કહેવું પડે. તે કહી શકાય કે ? અકલ્પ તે આંખ બરાબર છે. અકલ્પશી આંખ ની મદદ વડે માણસ પોતાની વાસનાઓ પુરી કરે છે. કેળવવાથી તે (અકલ્પશી આંખ) વધારે તેજદાર બને છે, એટલે કે આંખ દેખી શકે છે અને આંખ પારખી શકે છે. તે મમે તેટલું જોઈ શકે છે તો તેણે કાંઈ દિશામાં નજર નાખવી—શું જોવું તે શું ન જોવું—તેનો આધાર તો તેની ઇચ્છાઓ ઉપર રહેશે. જે વસ્તુઓ હાંસલ કરવાને અકલ્પને ઇચ્છાઓ કહેરી તેજ વસ્તુઓ મેળવવા અકલ્પ આગ્રહમંદ બનશે. તે તો અર્થ એ થશે કે કેળવણીથી અકલ્પ ઇચ્છાઓની ચાલાક નોકર બની, પણ તે થી પણ અસર કાંઈજ થઈ નહીં. કદાચ કાંઈ કહેશે કે માણસોને કેળવણી આપવાને લીધે જુરાં કામથી જે સખાઓ અવશ્ય થાય છે તેની ખબર પડે છે. એક રીતે આ વાત સાચી છે, પણ તે ઉપલક્ષ્ય રીતે જોતાંજ સાચી છે. આરે યુન્દાઓથી એક કે બીજી રીતે સખ થાય છે એ જો તેઓ કીએ છે, પણ જાની રીતે કહેલા યુન્દાથી સખ થાય છે એ તેઓ કી સમજતા. એકલે કે તેઓ એવા

યુન્દા કરી કે જે પકડાવા પામે નહીં. બીજી રીતે કહીએ તો જે હુમ્મો છે તે કેળવણીથી હુમ્મોના કામો કરવાને વધારે બળવાન બને છે. કાલા રાન અને તીવ્ર શુદ્ધિ વડે જે માણસ અલા શક જતા હોય તો એકા જેવા અકલ્પ મંદ નરે લાંચ લેવા જેવું પાપી કામ નજ કરવું હોત; તો નેપોલીયન જેવો મનજવાળો માણસ ન્યાયીજ નીવડ્યો હોત.

તેથી, જ્યાં આલસ્યજનિતમાં આમી છે ત્યાં, શુદ્ધિ, મમે એટલી તીવ્ર હોય જતાં, સદાચારને આરો દેરી શકતી નથી. કેમ કે જે જે મજતરીઓ શુદ્ધિ કરે તે બધી ઇચ્છાઓના બળ વડે યોદી બાસે છે. એટલુંજ નહીં. આમાં પરિણામોની શુદ્ધ આગલી થતી હોય જતાં વાસનાઓના બળ વડે માણસ આંધળો બની ધરમે જશે. નહીં તો માણસો દાર ખીલ જાકરા બને છે તે કેમ બને ? જાકરા બનવાથી પાવમાથી અને બદનામી થશે એ તો તેઓ જાણતાજ હોય છે. વાસના ના બળ આગળ માણસ આંધળો બની ન જતા હોય તે, કાકતરી ખાતાના વિદ્યાર્થીઓ બીજાઓ જેટલાજ અથવા બીજાઓથી વધુ ધન્ય કેમ બની શકે ? બાલિમારથી દરેકે લાગુ પડે છે તે તો તેઓ જાણતા હોય છે. જુરી આદત આગળ મતિ અંધ ન બની જતી હોય તો બાર બાર વખત ચોરી કરી હેડમાં પડેલાઓ ૧૮ મી વાર ચોરી કેમ કરે ? હેડમાં કુખની તો તેમને ખબર હોય છે જ.

ખરેખર, રસ્તાઓપર જોઈક બનતા બતાવો, દુકાનોમાં ચર્તા કામો, અને કુદ બમાં બનતી બાજતો વિશે જાણ્યા જતાં સમજુ માણસો હજુ એમજ સમજે છે કે કેળવણી વડે બદલાવને સુધારી શકાશે. આ તો અજાણબની વાત છે. જે શિક્ષક તરફ કાંઈક માનની નજરથી જોવાતું એ વા શિક્ષકોનાં લક્ષ્યો મધ અદાર સહીઓ માં માણસોને જુરાકમાંથી ન બચાવી શક્યા. તો કહેના માન વખરના શિક્ષકોનાં લક્ષ્યો તે કાજ બળવી શકશે એવો શુ સંકાર છે ? જે કુદરતી વિવેક શુદ્ધિ અને સાચે જુદાનો ડર, એ વડે માણસો બીજા પ્રત્યે યોગ્ય રીતે વરતતાં નથીએ, તો માત્ર એકલી વિવેક શુદ્ધિ વડે માણસ તેમ વરતતાં સાંખશે કે ? રવર્ગમાં સખ મેળવવાની ઉમેદ અથવા નરકમાં કુખ જાણ અદવાના સખથી માણસો અકલ્પ

ન થાય તો નિશાળના મહેતાજીની કીજ મલો અને ઇપકાથી કાંધી થાય ?

આમ ન થવાનું પુરતું કારણ એ છે કે જે કામજ અસંભવિત છે. સગારી કેળવણી, અથવા ખાનગી કેળવણી, અથવા બીજી તરેહની કેળવણી તે કામ માં જતા યુન્દાઓ મટાડી શકે છે એવી ઉમેદ બાધવી તે એક જાતનો હવાઇ કીસ્સો છે, અને કાળેજ કહેવડાવતા માણસો મજબતથી તેવા હવાઇ કીસ્સા બાધે છે. યુન્દાઓ એકજ રીતે મટાડી શકાય. તે એ કે જે સગારી મહેતાએ આદમ જાત રહે છે ને રહેણીને જેમ બને તેમ વધારે આકસર થવું. એ રહેણીને વારંવાર તોડી છુટવું તેજ યુન્દો. જે આલસ્યજનિત પોતાની સ્થિતિ ને બંધ બેસતી નથી હોતી તેને પારખવાનું આ લક્ષ્ય છે અને જેમ આ સગારી સ્થિતિથી જુદાપણું એટલું થાય છે તેમ યુન્દો થઈ છે. માણસોના ખવાસને સુધાર્યા વગર તેમની આલસ્યજનિત સુધારથી તે અસંભવિત છે. અને જે કશિત્તિઓ વડે આપણે ધીમે ધીમે સુધરતા બધાએ છીએ તે કશિત્તિઓ સિવાય બીજા કશાથી માણસોના ખવાસ સુધારે એ વહેમ છે. કેળવણી અથવા શિક્ષણની ચોખનાઓ જેટલે દરબને પ્રગટકીવ આલસ્યજનિતનું બાધારણ ફેરવી શકે છે તેટલેજ દરબને તે ઉપયોગી છે. અને આ કામ તો કેળવણીની ચોખનાઓ બહુ થોડેજ દરબને બળવે છે. માણસોમાં જે જોઈતો ફેરફાર થાય છે તે યુખ્યત્વે કરીને તેમનાપર નિરંતર દબાજ કરી રહેલી નથી નવી સ્થિતિઓને લીધે થાય છે, અને નહીં કે માણસોએ રચેલી ચોખનાઓને લીધે. બાવી ચોખનાઓ તેમના પોતાના રૂપમાં મમે તેવી ચારી હોય તો પણ શું થયું ?

દરમ્યાન એટલું કહી શકાય છે કે કેળવણી વડે કાંઈ ફેરફાર નીતિમાં કરવા તું બને તેમ છે, તે ફેરફાર અકલ્પની કેળવણીથી નહીં, પણ મનની કેળવણીથી થશે. આ સારું અને આ માત્ર એમ બાજકના મનમાં ઉતારવાને બદલે તેના મનમાં તે ઉતારો, એટલે કે જે સદગુણો ને કિલથી ચકાતાં અને દુરગુણથી કરતાં તમે તેને ચીખવો, તો તમે કાંઈક સારું કર્યું કહેવાય. જે તમે બાજકમાં એક બલી ઇચ્છા પેદા કરો અને જુરી ઇચ્છાને દબાવી દીધો. જે તમે તેના અંતરમાં છુપાવેલી બાજકીને બહાર કાઢો, જે તમે બાજકતણથી ચિચારની

જાગીરો પરાંપરાની લાગણી ઉપજાવે, કુટુંબમાં જે તમે મનને એકું બનાવો કે જેથી સારી આમલકમત તે સ્વભાવથીજ —આપો આપ—આવી જાય તે તમે કમિશનર સાથે કરવું કરેલાય પણ મને તેટલા સવાલ જવાબો પોપટનીપેટ મેલે કમિશી, નીતિ વચનોના પાઠો મને તેટલા શીખવ્યાથી આ કામ થઈ નહીં. પટ્ટી જામણીઓ ફરી ફરીને જામણ આલકમત તો બદલાવી શકાય, અકલ થી ઝોળખાએલા હોય, પણ દિલથી બેટેક ન હોય, એવા વિચાર માનની જામણ આલકમત પર કમિશન નથી; જામણ માસ છેડી સંજારની જામણમાં પડતાંજ તેવા વિચારો સુધી જવાય છે.

પ્લેમ વિષેના ધારા

રૂબન ઇન્ડિયન પ્લેમ કમિટીના પ્રમુખ શ્રી. પારસી રૂબનજીને સહેરના મુખ્ય હાકતરી અમલદાર તરફથી પ્લેમની સામે પત્રમાં લેવા સંબંધમાં જાણી મળ્યું છે તે જામણી ઉપર મોકલવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્લેમ બાપ-મોની નીચેની કલમો જણાવવામાં આવી છે તે હીંદી જોએ ખાસ ખ્યાનમાં લેવાની છે:—

“કલમ ૭. મંદી સંબંધી—ધરમાં રહેનાર દરેક માણસની દરજ્જા મજાસી કે તેણે અને ત્યાં સુધી મંદી, માંદ, ઉપર જેવા બીજા જીવ જંતુઓને બદલ કરવો તથા તેને નાણુ કરવા, અને એ માન્ય ખ્યાન જેવવામાં આવ્યા છતાં જેઓ તેનો અમલ નહીં કરે તેઓ ધારા થી વિરૂદ્ધ વરતવા મજાસી.

“કલમ ૧૨. કચેરા એકઠો કરવા અને ખસેડવા વિષે—દરેક માણસ પોતાના મકાનપર કચેરા એકઠો કરવાનું સાધન રાખશે, અને તેમાં એજ ન જાય તેમ તથા બીજા સારી સ્થિતિમાં તેને રાખવા માં આવશે. અને તેમાં ધરનો તથા તમેજાનો કચેરા નાખવામાં આવશે. તેને એવી રીતે અને એવી જગ્યાએ રાખવા માં આવે કે તે મંદિને કચેરા સહેલાઈથી લઈ જઈ શકાય. કચેરા નાખવાના સાધન ને કચેરા નાખવાનો ફોલ તે વખતેજ ઉપાડવું, ને સિવાય હાંજીવતી જાય રાખવું, કે જેથી જંતુ ઉત્પન્ન થવા કે ફેલાવા પામે નહીં. એ મુજબ નહીં કર નારે ધારાનો લાગ કરવો મજાસી.

“કલમ ૧૭. જે કોઈપણ વેળા પરાં માં પ્લેમ કે સીતળા પ્રકરવાનો જાય પેલા

માથ, અને એવી તરફની જામણ પર એકાદ સ્થાનિક જાપામાં ઉપાવવામાં આવે, તો કચેરા લોકોને કામે રાખનારાઓએ દર સવારે જોવું કે તેમાંના કાંઈ મંદિ છે કે નહીં. જે કોઈ પણ મંદિ જણાય તો એમ્પ્લોયરે કાંઈ હાકતર પાસે તરતજ અને તે પછી સાને માથ ત્યાં સુધી તેને તપાસાવશે. દરદી કેવી જાતના દરક થી પીડાય છે એવું સર્ટિફિકેટ હાકતર પાસેથી એમ્પ્લોયરે મેળવવું. અને તેમાં પ્લેમ કે સીતળાની કાંઈ નિશાની હોય તો હાકતરે તે રપ્પટ જણાવવી.

“સર્ટિફિકેટમાં એવી કચીકત જોવામાં આવે તો તરતજ દરદીના નામ અને કામની કચીકત સહીત તે હાકતરી અમલદારને મોકલી દેવું.

“કામ પર ગેરેલા માણસને પ્લેમ કે સીતળાનાં ચિન્હ હોવાનો કાંઈ જણાતાં હાકતરી અમલદાર તેને ખસેડવાનો મોજબ હોયત્ત કરે નહીં ત્યાં સુધી તેને ત્યાંથી નહીં ખસવા દેવાની સંજાળ રાખવી એ એમ્પ્લોયરની દરજ્જા મજા પડશે.

“ઉપર જણાવ્યા તેવા દરેક એમ્પ્લોયર, પોતાની નીચે કામ કરનારા લોકોની કાજરીની અને તેઓની માંદગીની યેઝ નોંધ રાખશે, કે જે નોંધ તથા ઉપર જણાવેલા રેગ્યુલેશનને આધારે કાઢવામાં આવેલું સર્ટિફિકેટ સમજી રખત હાકતરી અમલદાર કે તેના માણસની તપાસ માટે ખુલાસા રાખવામાં આવશે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ નહીં વરતનાર કોઈપણ એમ્પ્લોયર અમલદાર હાકતર ધારાનો લાગ કરવાનો તકસીરવાન મજાસી.”

જાનેવારીની તા. ૨૦ મીના અંકમાં ઉપર વગેરે નાણુ કરવાની અમલતા વિષે તથા તે મુજબ નહીં વરતનારને ધારા લાગ કરવાની સજા વિષે કહેવામાં આવી મળ્યું છે.

રટેન્ડર મહેશીલે ઇસ્લામના સેક્રેટરી લખે છે કે:—મહેશીલની મીટીંગ તા. ૨૫ મી ફેબ્રુઆરીએ મળી હતી. કરમન અન્સુમન ઇસ્લામના ચેરમેન મી. ઇસ્માઇલ મોરા કાજર લખેલ તેમને સલાતું પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું. બાદ મહેશીલના અધારણ માટે કામદા કાનુન પાસ કરવામાં આવ્યા. મી. ઇસ્માઇલ મોરાએ સમવાનુબાર આપણું કરી એક મીની મહેશીલને બેટ આપી મારિટાઈસના મી. સાથાતને તેમણે ઉપાડેલ કેળવણીની બીજામાં માટે મુજબરબાદી આપવા અને તેમાં જેમને મદદ કરવાનું કામ ઉપાડવા દવાર મોકલે. “પ્રારંભ માનના રૂપ માણસો ના નામ થવા મેળવે તરીકે નોંધાયા છે.

કેનેડાના હાંદોનો સ્થાન

કેનેડા ખાતે પ્રગટ થતું તીજ પોકાર પત્ર ‘ધી આરબન’ જણાવે છે કે:— પ્રોફેસર તેજમોર્ક, રેન. જેન ૧૯૦૫ હોલ, મી. રાજસાઈ, અને ૧૧ સુદર સર્વિસ એક કેપ્યુટેશન ત્યાંના રીડીપરની કેટલીક હાકમારી વિષે કાદ મેળવવા ત્યાં. મુલકી પ્રધાનની મુલાકાતે મળ્યું હતું તેઓએ કેટલાક પારલામેન્ટના મેમ્બરોની તેમજ મુખ્ય પ્રધાનની પણ મુલાકાત લીધી હતી. વસી રહેલા હીંદીઓ તેઓ ના બાળ બચ્ચાં મોલાવી શકે નહીં તે એક મુખ્ય હાકમારી હતી. તેના સંબંધ માં કેપ્યુટેશનને સંતોષકારક જવાબ આપ્યાનું જણાવવામાં આવ્યું છે, ત્યારે બીજી કેટલીક હાકમારીઓ જેમકે હીંદી ઇમીગ્રન્ટ પોતાના વતનથી પરબારી રટી મરમાં કેનેડા આવે તોજ તે હાજર થઈ શકે, તથા ચીના વગેરે બીજા પ્રજાને હાંમલ મતી વખતે ૫૦ ડોલરની રોકડ રકમ જતાવવાની દરજ્જા છે ત્યારે હીંદીને ૨૦૦ ડોલર જતાવવાની દરજ્જા છે, એ સંબંધમાં તપાસ કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું.

ત્યાંના તામીયા પત્ર ‘ટોરોન્ટો ઝોન’, ‘કેનેડીયન કુરીયર’ વગેરેએ કેપ્યુટેશનની માજણીની કિમાલત કરી છે. ‘ઝોન’ વિશેષ કહે છે કે સીખ ભોઠા બિટીક સહેનસાહત ખાતર હીંદુસ્તાનમાં અને બહાર પોતાની જાંઠી આપવા તકમાર છે છતાં તેને પરદેશી પ્રજાએ જેવી કે ચીના, જાપાની, બીઝાવીન, ટીયાક વગેરે ની હારમાં મજબૂતમાં આવે છે; અને સહેનસાહતના એક બામની રકમતને તેના બીજા બામોની રકમતના બેટલાજ હો છે તે સહેનસાહતના મુદ્દાની વાત છે ધારણી નહીં વગેરે.

પીકેન્સરમથી ની સરીફ જાન મહમદ લખે છે કે:—મુરીસબરમમાં મી. મહમદ અબ્બાની કાઠીનો જલસો હતો. નીકાપડાવવા માં આવ્યા બાદ મી. અહમદ ઇબ્રાહીમે માલકમરીમાં રડ કરસંટ ફાં નથી મળ્યું તો તે ચવાની જરૂર જતાવી. જેથી એક નાનું ઉપરાણું મળ્યું, જેમાં પા. ૩ ૧૨ ૦ ની રકમ થઈ છે, અને બીજી બે મળ્યું નાની રકમે થવા વડી છે. આ રકમ કાનસહન મોકલવા માં ની સરીફ જાન મહમદને સોંપવામાં નીકા છે.

મોરિયાનાં હિંદીઓ

‘મોરિયા’ રીખ્તુ છેલ્લા અઢત્તા મહાયાના ટાપુઓના કવાલા બંધુર મામે થી લાંના હિંદીઓએ કોલોનીયલ પ્રધાન મી. હાર્ડેરેટરને કહેલા અપમાનની કેટલીક હદોક્ત મરત મ્હ છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે અમા બલાઈ માસની તા. ૩૧મીએ હિંડસલીન ના કોનકરવેલીવ પ્રતિનિધિ મી. ઉમલખી એ મી. હાર્ડેરેટરને સવાલ પુછ્યો હતો કે મહાયાના ટાપુઓમાં સંખ્યામાં હિંદી ઓ વસતા હોવાથી હિંડેટ લેજરલેલીવ કાલેસીલમાં તેઓને પ્રતિનિધિ મોકલવાની છુટ મળશે કે નહિ. મી. હાર્ડેરેટરે તેનો જવાબ નકારમાં આપ્યો હતો. આ ઉપરથી મી. ઉમલખીએ પુછ્યું હતું કે તે ટાપુઓ માં મલો પછો લાવનાર હિંદીઓની વસ્તી એક લાખ એતેર હજાર જેટલી છે કે નહિ, અને તે ટાપુ ઓમાં ચીનાઓ ચોતાના પ્રતીનીધી મોકલી મ્હ છે તે બેતાં લા હિંદીઓની મોટી સંખ્યા હકમાત છે એટલું તો કોલોનીયલ પ્રધાન સ્વીકારશે કે નહિ.

કે લાંના હિંદીઓ તરફથી મી. હાર્ડેરેટરને કાળજી લખવામાં આવ્યો છે તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે કુલ ૧,૭૨,૦૦૦ હિંદી વસ્તીમાંથી માત્ર ૪૩ હજાર મજુરો છે અને બાકીના ૫૭ હજાર જમીનદાર, વેપારી, કોનકરેટર, કારકુન, કારીગર વગેરે વસના છે. વધુ તપાસ કરતાં માલુમ પડશે કે ચીનાઓની વસતીના પ્રમાણમાં તેઓના મજુરોની સંખ્યા હિંદી મજુરોના કરતાં કામચેજ આછી છે. છતાં ચીના લોકોને કાલેસીલમાં પ્રતિ નિધિ મોકલવાની છુટ છે. વળી હિંદી ઓનાં મજુરોનું પ્રમાણ વધારે છે એમ સ્વીકારવામાં આવે તો પણ તેઓને પ્રતિનિધિ મોકલવાનો હક ન હોવાનું કંઈ કારણ છે ખરું? સત્તા ધરાવનાર પ્લેટરોને તે હક છે તો તેઓ જે લોકો ને કમરે લગાડે છે તેઓને એ હક કેમ ન આપવામાં આવે? તે જગ્યા માટે કોઈ કાયદે હિંદી નહિ મળે એવી ખસ્તી રાખવાથી જરૂર નથી. ચીના લે હક મોગવે છે તે તેઓના બુધિષ્ઠ બળને પ્રતાપે નહિ પણ તેઓ મુડીદાર છે તેને પ્રતાપે- હિંડીઓમાં પણ એક મુડીદાર માણસો પડ્યા છે.

તા. ૧ થી માર્ચે બંડનમાં ચાંદીની પાકનો કાવ આઈસલા રહ્યું રેલી લેખે હતો.

ઇંડાલીની હેવાનીઅત સામે વધુ મોટેરક

કેપટાઉનમાં મીટીંગ

કેપટાઉનની રેક કહેસંટ સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. બી. દેસાઇ લખે છે કે—

અરબસ્તાનના કીનારા પર હક્કાઓ કરવાની નીચ વસ્તુ સામે મોટેરક કરવા સુસલમાનોની એક મીટીંગ કેપ ટા. યુનિયનના હોલમાં તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરીએ મળી હતી. કાબર મલેલાઓમાં મેસરસ ઇ. ગુરહીન, બરહાનુદીન દેસાઇ, એ. આઇ. મખર, હાજી કમરુદીન, હમામ હાજી અબ્દુલ રહેમાન, કે. મમીલદીન, અલ્ફ્રેડ અબ્બાસ, હસન મીબા હારીજ અને બીના મખા મહરવો કાબર હતા. હમામ મમીલદીને પ્રમુખ તરીકેના ચોતા ના બાવજુમાં ઇંડાલીની લડાઇ માટે એ બતાવ્યો, અને કહ્યું કે બિટીશ સરકાર લડાઈમાં વચ્ચે પડતી નથી એ અસત્ય ની વાત છે. સુસલમાનોની સહુથી મોટી સંખ્યા ઉપર રાજ કરનાર ઈંગ્લાંડ છે, અને તેથી ઇંગ્લાંડની રૂબ છે કે સુસલ માનોની લાગણીને માન આપી લડાઇ, અને ખાસ કરીને અરબસ્તાનના કીનારા પર ચતા હક્કાઓ બંધ કરાવવા.

મી. બરહાનુદીન દેસાઇની દરખાસ્ત, અને મેસરસ અબ્બાસખાન, અને અબ્દુલ મજીદ ખાનના ટેકાથી એવો કરાવ પાસ થયો કે “કેપ પેનીનસુલાના સુસલ માનોની આ મીટીંગ વડી સરકારનું માન પુરવક ખાન એએ છે કે ઇંડાલીએ અરબસ્તાનમાં હક્કા કરવા માંક્યા છે, અને મક્કા થરીફની નજીક પહોંચવા લાગે છે તેથી આખી સુસલમાન આલમની લાગણી કુખાઇ છે. મીટીંગ આજ રાખે છે કે સુસલમાનોની સહુથી મોટી સંખ્યા પર રાજ કરનાર તરીકે વડી સરકારે ઇંડાલીને અલ્ફાવવાનાં અસરકારક રાજ હારી પગલાં લેવાં, અને અને તો ઇંડાલી ની અન્યાયી અને અજબી લડાઇનો અંત આણવો.”

મી. એ. આઇ. મખરની દરખાસ્ત અને મેસરસ હાજી કમરુદીન તથા શેખ હાજુના ટેકાથી પુરકીને તેની બહાદુર લડાઇ માટે મુનારકનાદી આપવાનો અને ઇંડાલીની જરવાખી મામણીઓને હરજો કદી ન મવાની લાલામજુનો કરાવ પાસ મળે.

પહેલો કરાવ ઇંગ્લાંડના પવેલ ખતા

ના પ્રધાન ઉપર અને બીજો પુરકી વડા પ્રધાનપર મોકલવાનો હતો.

સમવાતુસાર બાવજોબાદ મીટીંગ બર ખાસ્ત મ્હ હતી.

ઇંડાલો-પુરકો લડાઇ

(ફટર)

ઇંડાલીના હરીબા લશ્કરનો વડો એડ મીરલ બોબરી એકએક હક્ક બંધ પડી જવાથી પોતાની મનવારપર મરજી પાડ્યો છે.

તા. ૮ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે કુરના ખાતે બાંધ કામ કરનારા ઇંડાલી બનો ઉપર પુરકો અને આરબોએ લાતકી હુમલો કર્યો હતો. ઇંડાલીઅન લશ્કરમાં જોરેશ ચલા પછી સખત અપાઝથી મ્હ, જે રાત પડતાં સુધી ચાલુ રહી, અને આખરે પુરકો ખાજા થયાં. તેમના બેખ માલેલાની સંખ્યા માલુમ નથી પડી, ત્યારે ઇંડાલીઓમાં ૧૫૦ માણસો બેખમાં છે.

તા. ૨૮ મીએ હોમ્સ ખાતે થએલી લડાઈમાં પુરકો અને આરબોની કારે ખુવારી મ્હ હતી એવી હકીકત શેમમાં પાછળથી મળી છે. પુરકીએ ૫૦૦૦ માણસો સાથે હલો કર્યો હતો, તેમનાં ૫૦૦ માણસો મરજી પાખાં હતાં એવી મજુતરી મ્હ છે, કારે (ફટર કહે છે કે) ઇંડાલીઓનાં ૧૪ માણસ મરજી પાખાં છે, અને ૧૦૦ બાવલ મ્હાં છે.

તા. ૬ ઠીએ એવું જણાવવામાં આવે છે કે કુરના ખાતે સેમવારે થએલી લડાઇ મી ઇંડાલીઓની કારે ખુવારી મ્હ હતી. તેમનાં ૬૦ માણસો માર્યા મ્હાં હતાં તથા ૧૭૨ બાવલ મ્હાં હતાં.

પોએટરમથી મી. અબ્દુલ રહેમાન લખે છે કે—ઇંડાલીઅન કાલમાની નીચે ની બીના જાણવા લાગે મ્હ પડશે. તેમાં કુલ ૬૫,૭૦૦ ટનની ૮ બેટલરી, ૬૫,૭૦૦ ટનની ૧૦ ક્રેસર, ૬૫,૭૦૦ ટનની ૧ નાની ક્રેસર, કુલ ૭,૫૬૭ ટનની ૨૨ લીટરોપર, કુલ ૭, ૭૧૬ ટનના ૪૬ ટોરપીડો બોટ, અને કુલ ૧,૮૩૨ ટનનાં ૬ અખમરીન છે.

કીબરલીમાં દુકાળ ફંડ

(મયા અઠથી માણુ)

- ૧૯ ૧૪ ૬ મયા અઠમાં કબુલેલા
- ૦ ૧૦ ૦ પરસોતમ ગોપીંદ
- ૦ ૧૨ ૬ ગોપાલ દુલબ
- ૦ ૭ ૦ અમલદુલા બઝાલી
- ૦ ૭ ૦ સુલેમાન મહમદ
- ૦ ૫ ૦ સોમા મંગળ
- ૦ ૨ ૬ નાના રામા
- ૦ ૨ ૬ સોમા છવા
- ૦ ૭ ૬ કમલુદીન બરેડ
- ૦ ૫ ૦ એસ. એસ. મોટલેકર
- ૦ ૧૦ ૦ આદુદીન ગોમલે
- ૦ ૧૦ ૦ કાશ અમલદુલ રહીમ
- ૦ ૫ ૦ સમયદ મહમુદ
- ૦ ૫ ૦ મહમદ અલી ઉકે
- ૦ ૩ ૦ અબાસખાન
- ૦ ૫ ૦ સમયદ કમરુદીન
- ૦ ૫ ૦ હકીર સાહુદીન બીઆ
- ૦ ૧૦ ૦ હસનમીઆ અનુલે
- ૦ ૫ ૦ અબદુલ કાકુર
- ૦ ૫ ૦ કાશ અહમદ
- ૦ ૨ ૬ સમયદ બહન હદદાલી
- ૦ ૨ ૬ રહેમાન કરીમ
- ૦ ૧૦ ૦ શેખ દાઉદ આદલે
- ૦ ૩ ૦ મહમદ હસન ગોળદાગ
- ૦ ૨ ૦ કાસમ હરમાહલ
- ૦ ૨ ૬ અમીરુદીન મીટાગર
- ૦ ૨ ૦ હસનમીઆ દાવરે
- ૦ ૨ ૬ કમરુદીન મયળકર
- ૦ ૨ ૬ મહમદ અબાસ મીટાગર
- ૦ ૫ ૦ ઉમર અહમદ ધનામદાર
- ૦ ૩ ૦ શેખ અલી દાઉદ રમાની
- ૦ ૫ ૦ એ. એ. બરેડ
- ૦ ૫ ૦ એ. એ. મોમળે
- ૦ ૨ ૬ મહમદ અબાસ એન્ડ કમરુદીન
- ૦ ૧૦ ૦ અહમદ સાહેબ બગ
- ૦ ૩ ૦ મહમદ કાસમ કબુલ ખાન
- ૦ ૧ ૬ મહમદ કાસીમ સોન્ડે
- ૦ ૨ ૦ અબદુલ કાદર અનુલે સુબાર
- ૦ ૧ ૦ હરાક
- ૦ ૧૦ ૦ શેખ ઉમર રહુદીન સોન્ડે
- ૦ ૨ ૬ હકીર મહમદ દરાહ
- ૦ ૫ ૦ તાહીદીન રમજા
- ૦ ૫ ૦ હસન આદમ
- ૦ ૨ ૬ કાશ મુલામ મોલીદીન
- ૦ ૫ ૦ હસનમીઆ સોન્ડે
- ૦ ૫ ૦ અબદુલ રહેમાન દાઉદ ઉમારે

- ૦ ૨ ૦ આદુદીન ઉકે
- ૦ ૨ ૦ મહમદ હખાલીમ કુરુલુક
- ૦ ૨ ૬ મહમદ સમુદીન અનવારે
- ૦ ૨ ૦ હરમાહલ કાસમ બઝાદાર
- ૦ ૨ ૬ ઉમર મહમદ

કુલ ૧૦ ૦

[અહીં]

કાઠીઆવાડમાં દુકાળની

ભયંકરતા

મી. રવધરના રીપોરટ

(મયા અઠથી માણુ)

આગળ માલતા મી. રવધરના રીપોરટમાં જણાવવામાં આવે છે કે વીરમ મામ, માલીઆ અને દસાડા તાલુકામાં પાણીનો ધણો દુકાળ છે. કાયા કુવા તથા પાણી મવા પાછળ ૬૦ થી ૧૦૦ અને પાકા કુવા પાછળ ૨. ૫૦૧ ખરચ આવશે. દસાડા નવા કુવા જે મોદવામાં આવે તો લોકોનું કાયમનું કમ્પાસ થાય તેમ છે. માળીઆ તાલુકામાં ૭ કાયા અને જે પાકા કુવા બાંધવા માટે તરતીઓ તરફથી રૂપીઆ આપવામાં આવશે તો અહીંના લોકો ઉપર મોટો ઉપકાર થશે. દસાડા, વીરમમામ અને અમારડી જે ઠેકાણે એવા કુવા મોદવા માટે ૬૦૦૦ રૂપીઆ ખરચ થશે. તરતીઓ આટલા રૂપીઆ ખરચશે તો આ તરતીઓ લોકોની તરસ છીપવાનું પુન તેઓને મળશે. તરતીઓ તરફથી ૧૦,૦૦૦ રૂપીઆ આપવામાં આવશે તો ૧૦ પાકા અને ૬૭ કાયા કુવા બાંધવામાં આવશે, અને દુકાળના દિવસમાં આ લોકોને કાયમની મદદ થશે.

ઉપર જણાવેલી રકમમાં કંઈપણ પછસા લીધા વગર આત્મબોગ આપનારા માણસો ની મદદની ગણતરી કરવામાં આવી નથી. પણ તેવા લોકો મેળવવાનો પ્રયત્ન થાય છે અને તેવા લોકો મળશે તો ખરચ કમી કરવામાં આવશે.

ઉપર જણાવેલી મદદ સીવાય દુકાળી આઓને હજુ પણ મદદ થઈ શકે તેમ છે. દોરોને ચરાવવા લાયક જંગલો લોકો દોરોને લાં મોકલવા, ફેટલીક અનામ વિધવા તથા બાળોને પણ અનામ પ્રવમાં મોકલવા જેવાં છે. ફેટલીક દોરોને રૂપમાં લઈ ગયા છે પણ લાં મેલે રીઆ તથા બીજા અમલકથી તેઓ પાછા

આવે છે. આ લોકોને પણ વધારાની મદદ આપવાથી તેઓ ધાળ કરવાનો વિચાર મુગતવી રાખશે.

[અંતરખ.]

દુકાળ ફંડ

પા. થી. પ.

- ૨૬૩ ૦ ૬ અમારી સ્વીકાર્યોલા.
- ૨ ૦ ૦ મી. જે. ઇ. તવડીયા તરફથી અમારી જે લાન્ડ બરમની ગોપીસે મળ્યા.
- ત્રિવેની રકમો (પા. ૫-૩-૬) ફરદ લગતથી મી. છના હસન અને કુ. મારહત મળેલ છે :

- ૧ ૧ ૦ કાલુ ઉકા
- ૦ ૫ ૦ કાયા નામર
- ૦ ૨ ૩ દવાળ હરી
- ૦ ૫ ૦ સી. પી. સામી
- ૦ ૨ ૦ એ. કામરા
- ૦ ૩ ૦ સી. મુન
- ૦ ૩ ૦ કે. સીપાવન
- ૦ ૨ ૦ છ. વીલો
- ૦ ૧ ૦ કાયા હાંસજી
- ૦ ૨ ૬ એમ. હેદરી
- ૦ ૧ ૬ બીઆ બમા
- ૦ ૨ ૦ હરી લાલા
- ૦ ૨ ૦ નાયા કેલવ
- ૦ ૧ ૬ કાસીરામ દેવજી
- ૦ ૨ ૦ પાંડુ ઇંદુ
- ૦ ૨ ૬ રજુછેડ કાના
- ૦ ૨ ૦ સુખા હરી
- ૦ ૨ ૦ વીસરામ કાનજી
- ૦ ૨ ૦ મંઆ કેલા
- ૦ ૨ ૬ ઉકા મંઆ
- ૦ ૨ ૦ હરી નાયા
- ૦ ૨ ૦ લાલા વાલા
- ૦ ૨ ૬ ગોપાલ નરસજી
- ૦ ૨ ૦ રજુછેડ પરસોતમ
- ૦ ૨ ૬ મંઆ રવજી
- ૦ ૨ ૬ મહન પેમા
- ૦ ૨ ૦ ભેગી રવા
- ૦ ૨ ૦ સુધીઆ જીડીઆ
- ૦ ૨ ૦ સોમા નાના
- ૦ ૨ ૦ સોમા ઉકા
- ૦ ૨ ૬ છીઆ કેલા
- ૦ ૨ ૦ કાલુ સુખા
- ૦ ૨ ૦ ગોસાહ મોરાર
- ૦ ૨ ૬ કાસા આણા
- ૦ ૧ ૬ ઉકા રામા

- ૨૦ છુપીઆ કાચા
- ૧૦ નાના બવાન
- ૧૦ લઘુ ડીકા
- ૧૦ બાણા ફુલ
- ૦૬ એક મેથા.

૨૭૦ ૨ ૬

બીજો હકતો મોકલ્યો

ફાળ ૬૩ના ઉપરના નાણાંમાંથી પા. ૧૦૦ ની બીજી કુડી અને ૩૬૮૨ મહેતાપર મોકલી દીધી છે. એટલે આગલી કુડી સાથે મળી ઉપરના નાણાં માંથી એકરૂપે પા. ૨૦૦ ની ૨૭મ મોકલાઈ ચુકી છે.

હીંદનાં અસલી કેમો બધારણ

(મયા અઢી માસ)

જનરલ કુચ ને મુક્તી ફાળતો વડો છે ને જાનના મરીમોને વાંધે લખતાં નીચે મુજબ કહે :—

“પોલીસની ખબરો પ્રમાણે મને વરસે લંડનમાં ૪૪૪ માણસોએ આપ ખાત કરવા કોશિષ કરેલી, અને લગભગ તેટલાજ માણસો તેના પ્રયત્નમાં ફળીજીત થયેલા. આ મુદત દરમિયાન ૨૦ માણસો છુપમરાથી મરણ પામ્યા. આપણા આ એક કહેરમાં ૧૦૦,૦૦૦ બીખારી, ૩૦,૦૦૦ પેશા, ૩૩,૦૦૦ હરબાર વિના ના આદમી અને ૪૫,૦૦૦ દલકી વસ્તી નાં રખડતાં હોકાં છે. ૮૦,૦૦૦ નેવડ મેહદુ લકર કાંઈ પણ ધધા વિના કામમ રખડવા કરે છે; અને વેપારની મંદીના વખતમાં અથવા વેપારી કમઠના ખાસ વખતમાં આ સખ્યા વધીને એક લાખ નેવડી મોટી થાય છે. ૧૨,૦૦૦ કુન્દે મારોની કામ્યા સરકારી કેદખાનામાં કાયમની રહે છે અને ચાલુ ફેદીઓની કામ્યા લગભગ ૧૫,૦૦૦ની હોય છે. લંડનના ન્યાયાધીશો દર વરસે નાના કુન્દાઓ માટે ૭૦,૦૦૦ માણસોને શિક્ષા કરે છે. ખાસીદાર માણસોએ એવી મજૂરી કરી છે કે લંડનમાં દર વર ૧૦,૦૦૦ નવા કુન્દેમારો પેદા થાય છે સેકડો અને હજારો મકાન ગીચ, મદી અને લપકર હાલતમાં છે.”

આપણે દેશ ખાસ કરી ધાર્મિક મુલક છે, અને તેમાં પૈસાને મોહ દરેક ખરાબી ડું મુળ મનાય છે. યુરોપ કે જ્યાં પૈસો એકા કરતો અને આ કુનીયાની મોળે ભોમવધામાંજ માણસો સમજે છે ત્યાં તેને બધા મુજબ મુળ મજૂવામાં આવે છે. ત્યાં બહેળા હિંમોમ વેપાર અને

મુડીના ઉપર પ્રગળા સુખનો આધાર લેખવામાં આવે છે. યુરોપમાં પ્રગળા દરેક માણસની નેમ હોલતમંદ મવાની છે. પશ્ચિમ અને પુરવતી પ્રગળ વચ્ચેના આદરકર્મ આ મુખ્ય ભેદ છે.

આદમરમીય નામના લેખકનું “ધી વેલ્થ ઓફ નેશનસ” (પ્રગળી હોલત) નામનું પુસ્તક બહાર પડ્યું. સાર પછી આ વિચારોને વધારે જોર મળ્યું. લગભગ બધા વાંચનાર જાણે છે કે તે પુસ્તક બહુ સરસ રીતે લખાયેલું છે, અને અરથકાઓને અભ્યાસ કરનારાઓને ની શાળામાં શીખવવામાં આવે છે. તેના પુસ્તક કથી આદમરમીયની નામના આખી કુનીયા માં રહી મધ છે અને આજના લગભગ દશમાંથી નવ જુવાનીઆ તેના તેમજ રીકારડો, મીલ, ફોસ્ટ વીગેરેના શીક્ષણ ડું અનુકરણ કરે છે આદમરમીયના “વેલ્થ ઓફ નેશનસ” નામના પુસ્તકે તે વખતે યુરોપની બીજી પ્રગળી તેમજ તેના વારસેની આખાદી વધારવાને એક સમકા કરતાં વધારે વરસે સુધી દીવા દીડીની મરજ સારી છે. આ પુસ્તક ખાલી અરથ શાસ્ત્રનુંજ નથી તેને પશ્ચિમ ની પ્રગળા નીતીના કાયદા તરીકે પણ મજૂવામાં આવે છે.

અને તેમ છતાં તેનાં સીદાતો ખરા હશે કે નહીં તેને માટે યુરોપમાં આજ ના વિચારવત પુરપો જુદો મત ધરાવે છે. લીલી “સીમેલેશસ” નામના તેના પુસ્તકમાં નીચે મુજબ લખે છે:

“ધન મેળવવાને દંડ આપણી છાંડી ને ઉમદા બનાવવા સિવાય બીજો કાંઈ ન હોવો જોઈએ પછાતની લાલચે કાલ ને કાળાં ધિળાં કરવામાં આવે છે તેથી છાંડીની પવિત્રતાનો નાશ થાય છે. નીપજ અને ખપત ઉપરજ બધા વહે વારનો આધાર રાખનાર આ ત્યારથી જમા નાએ એટલું બહુ આપમતલખીપણું દેલાબુ છે કે માણસ માત્ર એકબીજાની સામે પોતાનો હાથ અજમાવી રહ્યો છે. મજૂરો રાખનાર ધણી એજ વિચાર કરી રહ્યા છે કે તેઓ નોકરોને એણું ને એણું કવી રીતે આખી કહે; મજૂરો વળી એજ વિચારી રહ્યા ” કે તેઓ ફેદીઆઓ પામેથી વધારે ને વધાર કેમ બધાવી શકે. વાળખી બદલાને તો ખ્યાલજ માણસોના મજનમાંથી બુ સાધ મયો છે. આ ખ્યાલ પાછો પેદા થયોજ નેવડે. નીપજ અને ખપત ઉપર નહીં પણ વાળખી અમર ગેરવાળખીપણા ઉપરજ કુનીયાનો રહેવાર ચાલવો જોઈશે.

આ વાત સમજશે ત્યારે બધી મુલ ઉખડશે.”

ઉપજ અને ખપતના સવાલ ઉપર છાંડીનો આધાર તવારીખના ધોરણથી મરીમ વરમની છાંડી ધણી દયાજનક થઈ પડી છે. આથી મુડીવાળા અને મજૂરી કરવાવાળા એવા બે સામસામ્ય વીરોધી પણ ઉભા થયા છે. આનો ખ્યાલ દિવસે દિવસે વધતી જતી હડતાલના બનાવોથી સારી રીતે આવું સહ્યો. યુરોપના એક અથવા બેજા દેશમાં એકાદ બાળક ની મોટા પાયા ઉપર હડતાલ માણુ ન હોય એવો દિવસ બાજેજ હોય છે મુડી વાળા અને તેના કામ કરવાવાળા વચ્ચેના સંબધ હમેશાં ઉપર ચોટીયો રહે છે. સવારથી સાંજ સુધી અથવા તો સાંજથી સવાર સુધી ટુરસ્તીને તુકસાન કરે તેવી આજોદશમાં અથવા કેટલીક વખત જમોનની સપાટીયો એકાદ બે હજાર શીટ કડી જગમમાં મજૂરોને કામ કરવાનું હોય છે વળી તેઓ જાણુ ત્ય હોય છે કે આપણે મોટેટલી મજૂરી કરીય તોપણ આપણી મજૂરીનો લાભ તો મુડીવાળા લઈ જનારા છે. આથી તેમને સ્વાસ્થવીક રીતે લાગી આવે કે અમારી મહેનતનો બદલો કાંઈક વધારે સારી રીતે મળવો ધટે છે. મજૂરો વધારે દરમાથે મેળવવા મયો છે અને સેક એજમાં એણું કવી રીતે અપામ તેની વેતરણ કરે છે. આમ રાત દહાડો એક બીજા વચ્ચે કમડો કાયમ રહે છે. આ સદીમાં જો કે માણસોના ખમાર વચ્ચા છે છતાં માણસોના હરબારી સુખમાં ધટાડો થયો છે. રોજરસ નામના એક અંગ્રેજ લેખકે “સીકસ હાઉસ્ટ ઇમરસ ઓફ વર્ક એન્ડ વેલ્થ” (મજૂરી અને મહેનતાલુના હશે વરસ) નામના પુસ્તકમાં લખ્યું છે ને ૧૪ અને ૧૬ સદીમાં સધારણ મજૂરી કરવાના માણસ અઘવાડીઆના બેથી ત્રણ શીલ્ડિમ કમાતો આવો માણસ પણ તેજ વરમના આજના બેથી ત્રણ શીલ્ડિમ રોજ કમા નાર મજૂર કરતાં વધારે સુખથી રહી શકતો. વળી આજના માણસોને આમજ ના કરતાં વધારે સખત કામ કરવું પડે છે. આજના માણસોની હોલતમાં વધારો થયો છે છતાં આમજના કરતાં ખાવાને અનાવ, પહેરવાના કપડાં અને રહેવાના ધરની બાળતમાં તો તેમની સ્થિતિ વધારે ખરાબ થઈ પડી છે. આનું મુખ્ય કારણ તો એજ છે કે આજકાલ મોટાં મોટાં કારખાના થઈ પડ્યા અને બહુ કામ સખાઓથી થવા લાગ્યું.

[અમર]

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

અમદાવાદના સાહિત્ય પ્રેમી પારીદાસ આગેવાન મી. મનભાઈ ચતુરભાઈ પટેલ બી. એ. એલ. એલ. બી. બેરીસ્ટરના અભ્યાસ અરથે વિદ્યાવત જાપા ઉપરથી.

જાતાવાર રીતે એવી બીના બહાર આવી છે કે જાવહરલાલની કુવરી ઈંદીરા રાજાનાં લગ્ન મુલતવી રહ્યાં છે.

સુરતના રહીશ અને સુખાધના પ્રખ્યાત એવેરી મી. હીરાચંદ નેમચંદ સુરત ખાતે નરસીંહ ઇન્ડીટપુક સ્થાપના માટે રૂ. ૨૫ હજારની રકમ સુરતના કલેક્ટરને સોંપી છે.

'ઈન્ડિયન પેટ્રોલ' જણાવે છે કે હોરાજાઓના પરમની વિશુદ્ધતા જળ પના માટે અને થાઓસોરી વિગેરેની ખરાબ અસરથી તેને બચાવવા માટે એક પારસી એસોસિએશનની સ્થાપના થનાર છે.

કુશળ જાનકમાં કુખ્ય બહુ ફેલાવા જાય છે એવી બીના સુખાધમાં જાહેર થય છે. પછે ઠેકથોડા મદદની માગણી આ સુખાધ આવી છે, જેથી સુખાધમાં કુશળ જાનકમાં પછલા ઉદ્યોગવાર એક આસ બીટીંગ બોલાવવાનું જાહેર થયું હતું. બીટીંગ પ્રમુખપદ લેવાનું સુખાધ ના ગવર્નરે માથે લીધું છે.

સાંધ પ્રાંતને સુખાધ હાલાકાથી જાહેર પડી પ'જાળ સાથે જોડી દેરાની સુચના બહાર આવી છે. આ જોડવણના હાથ હામાં જણાવવામાં આવે છે કે આથી કરી ને પ'જાળ હાલાકાને એકે બ'હર ન હોવા થી કરાંચીનું જાહેર તેને મળશે, અને તેથી પ'જાળનો વેપાર ખીલવાનું કહેલ થશે.

ધાંચીઓએ પણ પોતાની જાતીની ઉન્નતિ અરથે એક પત્ર હાંદી બાપામાં 'લેલી સમાચાર' નામે ઠાકયુ છે જે બાંકી પુર ખાતેથી પ્રગટ થાય છે.

દરબંધાના નામદાર મહારાજા હાંદી આવાડના કુશળ હાંદીમાં રૂ. ૨૦ ની રકમ મોકલાવી છે જે ને હાંદી રાજાએ

સી. રેલેનના ઓરીસા અને મહારાજા તરફથી બોલાવવામાં આવેલ છે.

જાતાણી બાપાની સાહિત્ય પરિષદના પ્રમુખપદ જેવા જેખમદાર હોદ્દા માટે એક બાહોશ અને વિદ્વાન જાતાણી બાપુ ને પસંદ કરવાની સુચના થય છે. આ બાપુ "ભારતી" નામનું જાતાણી માસીક જાપુન ચલાવે છે, અને તેણે કેટલાક જાતાણી ગ્રંથો રચ્યા છે.

હાંદી યુનીવર્સિટી માટેના હાંદીમાં ઉદ્ઘાટનાની હાંદી પ્રગળે રૂ. ૧,૧૦,૮૭૮ બર્ષા છે.

ના. જામકવાડે મી. મલખારીવાળા ઉત્તર હાંદીમાં આવેલ હરમખુરના કુચના સેનીટરીયમને રૂ. ૧૦ હજાર આપ્યા છે.

વડોદરાના રાજપુત શીવાજીરાવ વિદ્યાવ તથા વડોદરે આવી પહોંચ્યા છે.

મી. નરસીંહભાઈ હમરભાઈ પટેલને મહેસાણા ફિટુર કેસ સ. ૧૫માં વડોદરાની હાંદીમાં ફેરવાર કરવામાં આવતાં તુર તજ બિટીશ પરહવાળાઓએ તેમને પકડેલ છે, અને ખેડાવાળા મી. પુ. જામકાપ ના ફિટુર કેસમાં જાણી તરીકે લઈ ગયેલ છે.

સુખાધ ખાતે ધાં સેન્ટરમાં એક ઓશ હાંદીમાં લાંબાટો નાયની એક રજીસ્ટર થય છે; તેના ઉ જાપા રૂપિયાના ગરો જારાઈ ગયા છે.

"મદ્રાસ મેલ" અખર આવે છે કે જો. મી. ફીરિનરાયમી આવરના મરજીથી મદ્રાસના મપરનરની એકજીકયુડીવ કાઉન સીલમાં ને જગ્યા ખાલી પડી છે તે ઉપર જો. મી. જરુડીસ કહર નેર અને મી. સુદરામ આવર એ બે માનવતા મહારથે માથાં એકની નીમણુંક થશે.

હરલાળ હોના રજીશ અરથે સે. જલ નેકનલ મહેમોડન એસોસિએશન તરફથી ના. વાલસરેઈને એક અરજી કરવામાં આવી છે.

ઉત્તર હાંદીના મજાખરા રાજાઓએ હાંદી સરકાર પાસે એવી હમ્દા જાહેર કરી છે કે તથા હાંદી સરકાર પડેલમાં તેમના માટે મહત્તો પુર્ત પાડવા જામીન આપવી

હાંદીની નવી રાજધાનીને બાલીવરના ના. મહારાજાએ ના. કહેનકાદ જ્યોતજી પચિમાનું આવસું બેટ આપવાનું માથે લીધું છે અને બીકાનેરના ના. મહારાજાએ મહારાણી મેરીનું આવસું બેટ આપવાની હમ્દા બતાવી છે જે હાંદી સરકારે સ્વીકારી છે. આ હરેક આવલા પાછળ રૂ. ૧ લાખનું ખરચ થશે.

મહેમોડન એજ્યુકેશન કોનફરન્સની બેઠકો તા. ૨ છ હાંદીએ ગર અને તે પછી ના દિવસોએ હાંદી ખાતે થઈ હતી ના. આમાખાન પ્રમુખ હતા. તેમણે મી. જોખલેના ફરજીયાત પ્રાથમીક કમ્પલ્સીન બીકાને અતઃકરજીથી રેફ આપ્યો હતો કોનફરન્સની બેઠકમાં ના. માયકવાડ, મી. અલી હમામ તથા હરભંધાના મહારાજા વિગેરે નાખીયા નરો હાજર હતા.

મી. તીલક મંડલે ખાતે રાજા યાંચો વાળા મહેલમાં છે. તેઓ સારી તાંદુરસ્તી બોમવે છે અને પોતાનો મજા મથો વખત સાહિત્યના કામમાં ગાળે છે. તેમ ને હાંદી મુકવાની બીના તદન નાખાયાદાર નીવડી છે.

હલકેતાનું "ભારત મિત્ર" જણાવે છે કે હાંદીવાના રાજા જેને ૧૭ તોપોનું માન રે તે હાલ મુશીબતમાં આવી પડ્યા છે. એમ કહેતામાં આવે છે કે તે રાજા ને પોતાનું રાજા હાંદી હરેકાદુન ખાતે એક મુરોખીયન અમલદારની દેખરેખ નીચે તજ વરસ મુખી રહેવાનો કુકમ થશે છે. આ બનાવથી તેની રખપત શેકમાં પડી છે. રાજાની જમર રપ વરસની છે.

જાતાણા વિભાગ રૂ. ૨૬ થવાની ખુબારક આંદોનો એક તાર મા. મુરેકનાથ બેનરજી ઉપર મોકલતાં મી. હાલકાપ નવરોજીએ જણાવ્યું છે કે "હું આજા રાખુ" છું કે, હવે તમે તમારો ઉત્કાહ સ્વરા જમના સવાલ ઉપર વાપરશે. મોહપજુ બાજબી હમ્દા મેળવવામાં આવશે નીરાક થયું ન બેહએ, વહેલું કે મેહું તે આપજાન મળશે."

એવું જણાવવામાં આવે છે કે હાંદીમાં અથવા કોલોનીઓમાં હાંદીઓને ખીરમીદ માં રાખવા સ'બ ધી સવલ યોગ. મા. જોખલે હાંદીના મારાજામાં ઉચો કરશે, અને ખીરમીદની રીત હાંદી સરકારે બંધ કરાવવાની માનણી કરશે.

વેશભ

ઉલ્લા અનાવ સંબંધમાં ખુલાસો

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી)

વેશભમાં મી. વિશ્વમ સ્થાપના મીર મીટીઆએ સંબંધી એ વિનંત 'મ. એ.' ના મથા અકમાં જણાવવામાં આવી હતી તે સંબંધમાં વિશ્વમ એવું જણાવ છે કે જે માણસો કોરટમાં હાજર થયા હતા તેમાંથી મધ્ય ઉપર, કામપર વખત સર ન ચડવાનો ફેસ માંગવામાં આવ્યો હતો. ત્રણમાના એ જણાવતી વખતમાં એવો જવાબ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓને બીજા માલીકને ત્યાંથી મી. સ્થાપ ને ત્યાં હાવવામાં આવ્યા હતા; અને બધા સુધી તેમની બદલીનું રીતસરનું સરટીફિકેટ મી. સ્થાપે ન મેળવ્યું હોય ત્યાં સુધી તેમના કામે કામ ચલાવી શકાય નહીં. આ ફીલ ધ્યાનમાં લઈ બને મોજુસેને છુટા કરવામાં આવ્યા હતા. ત્રીજા માણસે પણ ઉપરના જવાબ કામગીરી બારીકોને લીધે છુટી મેળો હતો. એ બેકએ પોતાની ફરિયાદો કોરટ આમજ રજુ કરી હતી, પણ માણસે કોરટમાં તે વિષે કંઈ કહેવાની ના પાડી હતી, તેમજ મી. સ્થાપને એતવણી આપી નહોતી. છતાં ફેસ પુરો મથા પછી કોરટ બહાર જઈ માણસે કોરટ મીટીઆની ફરિયાદો સંભળી હતી, અને તે ઉપરથી તેમના માલીકે તપાસ કરવા નું વચન આપ્યું હતું.

મીરમીટીઆનો ખેરાક એછો મળવા તી ફરિયાદ સંબંધમાં માલીક કહે છે કે જે માણસોએ માણસોને ખેરાક બરી ને આપવામાં આવતો હતો તે માણસો સરદારે બદલાવી નાખી એક નાનું ટીન માણસ તરીકે કામ કર્યું હતું, ને તેની માલીકને ખબર નહોતી. પગાર ન મળવા સંબંધી ફરિયાદના બચાવમાં માલીક જણાવે છે કે માણસોએ પોતે પોતાના પછસા સાચવવા માટે શી પ આપી બાકીના પછસા સાચવી રાખવા તેને કહ્યું હતું. માણસો આ વાતનો ઇન્કાર કરે છે. સરદારોની ઉપરની બને બાબતમાં ફેટલીક બેઅમદારી હોય એમ જણાયા વિના રહેવું નથી. ઉધક કામ કરવું પડે છે તે માણસોની મામનીયી આપવામાં આવેલ એમ માલીક કહે છે. અને આ વાત બરી હોય તે પસંબત સરકાર નહીં એવું આરે કામ સોંપાય

વામાં આવે, અને તેથી માણસોને પીલાવું પડે એ દખીલુ' નેરમ-સાફ કરેલું છે.

મીરમીટીઆપર જુલમ

એક વધુ કીસ્સો

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

ગુરુવાર તા. ૨૨ મીએ અમલદારીમાં ૧૨ મીરમીટીઆ ઉપર વખતસર કામપર હાજર ન થવાને આરોપ મુખી કામ મથા નું હતું. તેમને માણસે કોરટ મારે કોરટી એક હકતાની સખત મજુરીની ફેટલી સજા કરી હતી. મીરમીટીઆનો બચાવ એવો હતો કે તેમના રહેવાનો ઠેકાણુથી કામ કરવાની જગ્યા બહુ દુર હતી. હાજરી કામ કરવાને ઠેકાણુ પુરાતી હતી. કામ કરવાને ઠેકાણુ તેમ ને રહેવાનો બંદોબસ્ત નહોતો. કામ કરવાને ઠેકાણુ પહોંચવાના સાધન તેમને પુરો પાડેલાં નહોતાં. આવા સંજોગમાં તેમનાથી સહેજ મોડું વહેંચું ચવાપ એ સંભવિત છે. આ બચાવ ઉપર ધ્યાન આપવામાં ન આવતાં તેમને ઉપરમુજબ સજા થઇ છે.

તેમની બીજી ફરિયાદો પણ છે. કામ કરવાની જગ્યાથી પાણી બહુ દુર છે. બાલકો બરીને પાણી નજીક રાખવામાં નથી આવતું. તેથી બહુ હાડમારી ભોગ વળી પડે છે. મેનેજર પાસે આ બાબત ફરિયાદ કરતાં તેણે કોઈની બાલકો માગી પાણી રાખવા ફરમાવ્યું. એક જણ એ મુજબ પાણી લાવ્યો તેને સરદારે માર્યો. માણસોએ સંજોગની રજા હોવાનું કહ્યું તે તેણે માન્યું નહીં. આમ આ લાચાર માણસો હેરાન છે. આ માણસો તા. ૨૬ ફેબ્રુવારીએ છુટ્યા, અને ત્યારે તેમને પોલીસના પહેરા નીચે તેમના માલીકને ત્યાં લઈ જવામાં આવ્યા.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને વેશભ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રાકેયી વાગીદારી મોકલું જ. એર ફર મોકલી ખાતી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write to—

Ismael Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add. "HAIDRI"

રેકડ બજાર ભાવ

તા. ૭-૩-૧૨

શી. પે. શી. પે.

કુચ કોરમનસ ૧૪ બાઉન્ડ ૨૦ થી ૨૦ ૬	
ચાવલ મોજ ૧ બરતાની ૨૨ ૦ ૨૨ ૬	
બીએડીના ૨૭ ૦ ૨૭ ૬	
એફ. એફ. ડી. આર. ૨૦ ૦ ૨૦ ૬	
એફ. ડી. આર. ૧૬ ૬ ૨૦ ૦	
કુડાના ૨૧ ૩ ૨૧ ૬	
દેશી તુવેર દાળ ૧૮ ૬ ૧૮ ૦	
કાનપુરી તુવેર દાળ ૧૬ ૬ ૨૦ ૦	
મસૂરની ૧૬ ૬ ૨૦ ૦	
મમની ૩૧ ૬ ૩૨ ૦	
આડની ૩૨ ૦ ૩૨ ૬	
મધુ મુખના ૧૬ ૬ ૨૦ ૦	
દાળ ૨૩ ૬ ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
મકાઈ ૧૩ ૦ ૧૩ ૬	
બીનીસ ૩૦ ૦ ૩૦ ૬	
ગુવાર (કાફર કોરન) ૧૮ ૬ ૧૬ ૦	
કાવું તેલ રમ્પાબન ૩ ૧૦ ૪ ૦	
એરડીનું ૩ ૧ ૩ ૨	
મીડું ૩ ૬ ૪ ૦	
નાળીએરનું ૪ ૩ ૪ ૬	
આંડ સહેદ નાતાલની ૧૬ ૦ ૧૬ ૬	
પીળી ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
તીરકુળનાતાલ ૧૪ ૦ ૧૪ ૬	
આટો હાઉસ હોલ ૧૧ ૬ ૧૨ ૦	
આટો (અંબીતો મીઠ) ૧૧ ૦ ૧૧ ૩	
અદાસી સોપારી ૧૨ તલ ૭ ૦ ૮	
મરચાં ૬ ૦ ૭	
શી પેટી, ૪૮૧૧૧૧ પૌડ ૬-૦-૦ ૬-૫-૦	
પોરબંદર ૧૦-૦-૦ ૧૦-૫-૦	
પારાશીન કોરન ૦ ૭ ૦ ૭ ૦	
વાઈટ રોસ ૦ ૮ ૬	
માલન ૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૫ ૦ ૧૬ ૬	
દેશી ૧૨ ૦ ૧૨ ૬	
કામમંડ સોપ ૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
સાણુ સીકક સ્ટેન ૧૫ ૬ ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ બોંસ ૩૪ ૦ ૩૪ ૬	
સાણુ ટામર ૫૦ કુડાના	
બોક્સની કીમત ૧૨ ૬ ૧૨ ૬	
સાણુકોસરીશ(બા. ૬૦) ૧૨ ૩ ૧૨ ૬	
નેકટર ટી ૧ ૮ ૧ ૮	
માન્ડીસ લાખન ૩ ૧ ૩ ૨	
સોપારી સેવરેધની ૧૦ ૧ ૧ ૦	
નીડલ પોર્સ્ટ સીમારેટ ૨૦ ૬ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુડ) ૪ ૬ ૪ ૬	
નમ્મા એકની ૪ ૬ ૪ ૬	
નમ્મા(બરમની કાર) ૪ ૬ ૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

બધી જાતની ફળપુષ્પ તથા ફરફતે વગેરે ઇંગ્લેન્ડના સર્વ મોટાનેશનના સ્થાનોએ વારંવાર મોકલવામાં આવે છે. ખાસ કરીને લંડન માર્કેટમાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Devis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

51 Field Street,

CAPE TOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

બધી જાતની ફળપુષ્પ તથા ફરફતે વગેરે ઇંગ્લેન્ડના સર્વ મોટાનેશનના સ્થાનોએ વારંવાર મોકલવામાં આવે છે. ખાસ કરીને લંડન માર્કેટમાં આવે છે. ખાસ કરીને લંડન માર્કેટમાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત ફક્ત બાઈઓને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજા ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બાઈઓને ફેલીમરમાં ખાવાને વાસ્તે ટકાઉ અને તાજા માલ બોરડેરથી મોકલાવીશું. કમીમાંના બોરડેર પલ્લુ સહાયથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બજાઓ, માવાની બજાઓ, બરફી, સેવ, બદામી હલવો, બાળા પુરી, પેડા, બજાયાં, મચળ, પુરી, રેવડી, મમરા (કાચના બનાવેલાં), મેસુમી, કરીના લોકુ, અબરપાક, નાથાન મસાલાદાર દાળા, પચેરે.

M. M. KATTA.

110, Hunter St. CAPE TOWN

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN-

Steenbokfontein

BURG,

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોદ્દા યુનાઈટેડ

ટ્રેડિંગ કં.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હોદ્દાસ્થાનની ઔદ્યોગિક બજારોમાં મંગાવી કરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરકારી ચાવલ—ચોખ્ખું બધીયાણું—એક વખત મંગાવી ખાત્રી કરો.

કો. ના. ૧ પ્રીયારક સ્ટ્રીટ

ટેલિફોન ના. ૧૨૮૯, બહાનેશ્વરનગર.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spokenken,

Tel. add. "KHANDERTA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

નાના બજારો: ૨૨ ફ્રેન્કો સ્ટ્રીટ, વુડસ્ટોક

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Burtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Ghewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

ESRAHIM NORODIEH,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ANOORAKER AMOD & BRO.
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

Ebrahim Ismi & Co
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDES, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qadir and Son

Box 128, 139 Grey Street
Tel. Add.: "Tobacco"

HOOSSEN CA-SIM & CO.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jaggiwan Tailor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TYPNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JESWA
Fruiterer Box 471

K. R. MOHY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'

Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. SAMY, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. SAMY, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
& Commission Agent, Box 66

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co. P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-straat.

KHOSALESHAI BRULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5177
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavari,
224 Market St.

Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

C. Kama-odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay
Box 513

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Mande
Rice & Dhol Specialties
67 & 69, Buffalo Road

KLEEKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 98,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co. Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJI IDOLAY, Box 332
Madhavjee Jettha & Co.
Box 140.
Noor Mahomed & Hawji,
Box 329.
VALDIAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHANNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHEDE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET BARTLEP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

MENTA & KHANDELA BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.
V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Welmer St.,
Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hassen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbhaji V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel. Add.: 'Saliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRKLONKIN

(TRANSVAAL)
Keehavji Giga, Belfast.

STANDRETON

Amod & Ismail Box 22,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vanker,
Farmer & Miller.
Esoosen Amod Vanker,
General Dealer. Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMBINGA

Datta Dhanoo

VERULAM

Babu Telwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Emeck
P. O. Box 2

WARMBATHS

A. M. Bawa General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel : Address : 'V. Samy'
37, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA" Phone No 28, P.O. Box 36.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents ■ I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432, Corner Kaffir & Fifth Streets,
TREDEBORG, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "PAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANCOUVER, CANADA, 1918.

ખુશાલભાઈ જુલાલભાઈ ભગતની કું.
જનરલ મેરચન્ટ્સ
મરફનાં ટેક્સ, કોટ, પોટલુન, સુમીસ,
હેટ, ફેસ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
ફમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
બેવુ મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેકાન્સમરન. નં. ૩૨૪૯

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA: s. d.
Yearly ... 17 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about March. 11th Dunvegan Castle 6117 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about March 7th Durham Castle

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ March. 15th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 334, LORENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હાઇસેલ અને સીસેલ મરચાં.

ઈંગ્લેન્ડ ગ્રોસરી જવાબદારી હિસ્તાબ
થી મંગાવી સરતે ઘણે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ કરી પોરબંદર તથા કમ્બલ
નુ-સરસ આવલ-બોમ્બે મંધીયાલ-જવા
ખંધ અજમાએક કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEBORG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું ખુશખોશર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "PORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને સુધ મળાર
સસતા નોલો
મુંબઈ જનારી

આ હંપનીની આગમોટમાં દરેક વરજના પાસેજર માટે પ્રેરેપરી સમ્મલ છે તેમજ ખલાસી ઉડીઅન છે, અને જોશીસરો પીળા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્મતાવાળા તેમજ સમાજ છે તેથી પાસેજરોને કોઇપણ વાતે જરા પણ મુંઝવે પડશે નહીં જો જાતુરી રાખશે.

આ હંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સાર નવ છે. માટે આ હંપની મુલતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુલત દેશ જનારાઓએ તાજવાર વખ રહેજુ.

સદરજ આગમોટ મુંબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારજતે ખમર મળશે તે ઉપરથી સહની નાજ માટે અતરે જાપામાં નજાવજુ તેથી સહ સહજી ને વમર ખરમે આગમોટ પહેલેથી જવાની ખમર પડશે. નહીં વિમત નીચેને સરનામે મળી સહજી.

દરજનને હીચે કોઈકો જોર કલકતા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

ઉપરનાં કાલકાં કાલકાં.

જી. જનારાજીવ પંચમાલકની ડું.

118, 119, 120 કોમર્સીઅલ રોડ દરજન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125

જેમરજ હીમ જોન્ડ સન્ડ

સેટ સીડ, દરજન.

King & Sons,

West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandnarayen 4 Janakibai 5 Amcer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

અમારી પાસે મુંબરાતી, હીંદુસ્તાની, સુરેખીક, ટામીલ, અને કુશીક ગાયનના મહાજ રમુજ અને આવડ આપે એવા રેકર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાના છે. હામ સહજી સસતામાં સસતુ છે. એક વાર ખરીદ કરી ખારી કરો. ફોનોગ્રામ ગ્રામોફોન નહીં જાણના છે. માવનો પણ પ્રજાં સુરજ છે. રેકર્ડમાં પ્રખ્યાત ગાયનારાની માવનો ખાસ ઉતારેલાં છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૬૫૬ મોસરી અને દરેક જાતના પરચુરજ માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W. Longlands Delpoort's Hope Kalkfontein

રડ કરેસંદ સોસાયટી દરમાં આવેલા પદસાની વિમત

જા. સં. ૫
૧૦૦૦ ૧૦ ૫

દરજન	
દ. જો. વાંકડું	૭ ૧૦ ૦
મહમદ અહમદ છપા	૧૫ ૧૫ ૦
ફાલ્ગુ. કન ડું.	૫૨ ૧૦ ૦
માલિક જોન્ડ કોન્ડ	૫૨ ૧૦ ૦
રેડ્ડ અધર જોન્ડ કહસુન	૫૨ ૧૦ ૦
ડબલ્યુ. છ. જાહન	૫૨ ૧૦ ૦
જે. ડબલ્યુ. જેમર ડું.	૫૨ ૧૦ ૦
જેન અધરજ લીમોટડ	૫૨ ૧૦ ૦
જેસ. મુખર જોન્ડ સન્ડ	૫૨ ૧૦ ૦
સી. છ. રમીલ ડું	૫૨ ૧૦ ૦
જેનલ્ડ અધરજ	૫૨ ૧૦ ૦
સાલમ આફઝીન મુમર	
રીફાઇનરી	૫૨ ૧૦ ૦
કન્ડ હુસાર હેપબરન	૫૨ ૧૦ ૦
આફઝીન બોલિય કંપની	૫૦ ૦ ૦
હીમ જોન્ડ સન્ડ	૫૦ ૦ ૦
કે ડાલ બાલકે ડું.	૫૦ ૦ ૦
ફાલ્ગુ સુવારજ અને કાલર	૩૫ ૦ ૦
દરજન અને ડું.	૩૫ ૦ ૦
આરજર મે અને ડું.	૨૧ ૫ ૦
હારમે મીનકર	૨૫ ૦ ૦
જેસ. જોન્ડ ડું.	૨૫ ૦ ૦
લીનીયરકન ડું.	૨૫ ૦ ૦
કારક અન્ડરફીનર	૨૧ ૦ ૦
વેલ્ડર મીનકર	૨૦ ૦ ૦
જે. સીલ	૫ ૦ ૦
મહમદ અહમદ ડું.	૫ ૫ ૦
સાલમ કોસ્ટ બેન્કન, મોલની	
અબદુલ હરીમસાહેબે ત્યાં	
અતમેમાં વસુલ હીમલા	૪ ૧૦ ૫
કાલે નોલક ડું	૨ ૨ ૦
બાથોફોપના જેલમીની ડું.	
મી. મહમદ આજમ	૫ ૧૦ ૦
બાથી હીદના મે સ્ટીડ મરજુલ	
માંગી વસુલ હીધો	૧ ૧૫ ૫
ફોનોગ્રામ મેલિ	૦ ૫ ૦
કાસીમ હાવજ	૦ ૫ ૦
સરનામે	૬૫૦૦ ૨૦ ૫

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Transshipping at Zanzibar

S.S. Kronprinz leaving Durban 14 March Delagoa Bay 19 March

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

જ'બવાર જ'દરે સ્ટી. મારકમરાઈમાં બહારથી

સ્ટી. ક્રોનપ્રિન્ઝ

અહીંથી તા. ૧૪મીના રવિવારે દેલાગોબાઈથી તા. ૧૯મીના રવિવારે જ'બવાર જ'દરે બરબી મુબઈ જશે. જાણનાં સાથે જનારાઓ આ તક જુઠળી નહીં

મલખુર લાઈનની જિંદો કાફરિયાર, રાઈમિયર આવનાર રાઈમિયર બનાર અને રાઈમિયર પહેલિયાર છે. મુબઈ પહેલિયે ૩ દુરત અહીં ફેબ્રુઆરી ખબર મળે છે. ટેક ફુલાઈ, મોવરહ મારીઓવાળા અને હવેનાર દોષ છે. ફરેટ, સોન્ડ, અને રેકની મીનિંગ મોરબી તથા વચર મોરબી વાળી મળે છે. ખજારીઓ દેરી અને કપતાને તથા મોફિસરો માથાકુ દોષ છે. રાહડાની ટેક, મોરબીને અલાવી જગા, વીજળીની બતી પાળી, મુલખવાળું બંધી કીચીન વધેજોના ખુશ જ'દોલરત દોષ છે. મતલબ ૩ સ્કીમર, ખાસ પાસે જ'દરેને મરિય દેલાગોબી હરવરકની સમવદ છે.

વધુ ખબર માટે લખો યા ખુશ નીચે સરનામે, તથા મેહાનીસમર, પ્રિન્ટીંગ અને ટીમરબીના મેલ'ડો.

OSMAN AHMED,

127 Grey St., Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

પાંદો વિશાલપત્રી માટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસાય તેમ આપશુ. ભાવ માટે લખો. હાથકો મશે.
નખાઈ લીધે તમારું અમારે ત્યાંથી મેટા જગ્યામાં તેમ નેટલી નેહમે તે લી મળશે. અને મેટા જગ્યામાં ખરીદીએ છીએ.
શી 'સરવ'રવ' સાથે માલ. કીકાવતે મળશે. અમારી ખાતરી કરો.
For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to :—
Saleh Mahomed A. Carim,
195 Grey St. DURBAN

પ્રસ્તાવી શાકુઓને ખુશ ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીસ ફેન ટોપીઓ ફુદી રીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના ઓરડર ઉપર પુરતું ખ્યાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add.: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amed & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

હવે ફેબ્રુઆરી ટરકીસ ટોપીઓ,

અથવા અને સારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક ત્રીજા જગ્યાએ, સરતા ભાવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર પુરતું ખ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો. Abdul Caadir & Son

P. O. Box 126, 139 Grey St.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તમારા નાણાંદર, જગ્યાએ તથા હાલ વાવવાના તથા ખાવના આજી ખાલ અર જોનીસ કમેરે હમિયક મળે છે. લખો યા મશે

Stands 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, "Temple Block".

No. 11—Vol. X.

SATURDAY, MARCH 16TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Price Tenpence

EUROPEAN FARMERS AS PASSIVE RESISTERS

"A PERFECTLY LEGITIMATE METHOD OF OPPOSING A BAD LAW"

THE resistance of the farmers to the new Labour Tax is (says the *Rhodesian Journal*) reaching a crucial stage. Nineteen Isizwa farmers, including Messrs. Rixon, Bland, and Shore, were before the Fort Rixon Magistrate on Tuesday. One defendant was discharged, and fifteen were found guilty of contravening the Ordinance, but the Magistrate declined to pass sentence until March 16. Mr. Longden, who appeared for the defendants, tried to force a decision, but the Magistrate was adamant, and though intimating that the sentence would be severe, expressed the hope that an arrangement would be arrived at in the meantime.

Mr. Longden made an excellent speech in which he traced the whole history of the controversy, and contended that the wishes of the people had not been represented in the Legislative Council when the Ordinance was passed, inasmuch as most of the elected members were officially interested in the Labour Bureau. He also pointed out that passive resistance was a perfectly legitimate method of opposing a bad law, and had been employed by Englishmen from the days of John Hampden down to the present time. He assured the Magistrate that in the minds of his clients no odium was attached to any sentence he could impose. They pleaded no extenuating circumstances, and only asked for sentence, realizing that they were entering upon a contest which would probably be a prolonged one, but they were determined to continue to resist the law until it was repealed.

Fifty-five farmers (all passive resisters) were present at the hearing of the case, and amongst others present was Mr. R. A. Fletcher, of Bulawayo.

We understand that thirty-one employers of labour in the Isizwa district have paid and thirty-six have refused. Of those who paid, the majority did

so before they were aware of the passive resistance movement, which they have now heartily joined, and have announced their intention of refusing to pay the next month's tax.

At Penhalonga, a batch of farmers summoned to appear before the Court, attended with a body of supporters forty strong. The court-room was packed to suffocation, but the chief actor—the Magistrate—did not put in an appearance, and the farmers had to go home again.

Eighty-five farmers have been summoned to appear at Plumtree on March 7.

At Umtali a mas meeting has been called, to be held at Christmas Pass on Saturday next, to protest against the Ordinance, at which it will be proposed to send a deputation to England to interview the Secretary of State for the Colonies. Many farmers here who paid the tax in ignorance of the passive resistance movement have now joined their colleagues, and will not pay any more.

Passive Resistance by an English Preacher

The Statesman (Calcutta) reports a remarkable instance of passive resistance by one Mr. John Cowan, a Missionary who was prosecuted before the Calcutta Court for wilful disobedience of the Government notification, prohibiting all public meetings in squares, etc., after sunset.

After the prosecution had opened their case, detailing the circumstances under which the offence was alleged to have been committed, the Magistrate asked the defendant if he was aware of the order, and the latter answered in the affirmative.

The Magistrate: What have you to say?

Defendant: Nothing.

What is your defence?—I propose to speak there again to-night at the same hour.

Mr. Keays inquired of the accused if he was prepared to give an undertaking that he would not commit this offence again. Every law-abiding subject ought to help the Government in its endeavour to preserve public peace and tranquillity, and he wished the accused would grasp the true spirit of the law, and change his attitude.

The accused said that it was the prohibited hour that would suit his convenience best. He did not want to speak to waste lands but his intention was to reach the people. He could only get these people, in a tropical climate like Calcutta, during the prohibited hour in public squares. He quite appreciated the Court's complimentary remark about Mr. Aldridge, but with the utmost respect to the Court and to the powers that be in the land, he submitted that he had more experience as to open-air preaching. He considered the law to be bad and pernicious.

Mr. Keays asked Mr. Cowan if he was prepared in future to stop his meeting well before dark.

The defendant repeated that he could not give any undertaking of the sort.

The Magistrate fined the accused Re. 1, for the offence of disobeying an order promulgated by a public servant, in default of payment of fine, detention till the rising of the Court.

In passing judgment Mr. Keays made reference to Mr. Aldridge's offer to render the accused police assistance in future in his work of preaching and hoped that the accused would take advantage of it.

The accused preferred to be detained in Court till his rising to paying the fine.

An Indian Barrister Welcomed

The Spacious Hall of the Indian Educational Institute, Grey Street, was filled to its utmost on the 6th instant by the representatives of all sections of the Indian community in order to give a hearty welcome to Mr. S. Ruthnum Pather on his return from England, after qualifying himself as a Barrister-at-Law. Mr. Dawad Mahomed presided.

The first part of the proceedings, which consisted of a very pleasing and enjoyable programme, was opened by the Misses Paul. After this was completed, Messrs Parsee Rustomjee, J. Royappa, H. L. Paul, J. L. Roberts, Stevenson, L. Panday, V. R. Moodley, T. M. Naicker, Hoosen Dawad and R. B. Chetty spoke and congratulated Mr. Ruthnum Pather on having successfully passed his Law examinations.

The Chairman, according to the national custom, garlanded Mr. Pather amidst great applause, Mr. S. K. Pather, the elder brother of Mr. S. R. Pather, who represented his parents, was also garlanded as a token of respect to the parents.

The Chairman said "We meet here to-day on behalf of our community to welcome our friend, Mr. Pather, one of the sons of our respected citizen, Mr. Singaraveloo Pather. The occasion is unique, especially when we look back to the early days of our esteemed friend's career, when he had to contend with no end of difficulties in endeavouring to obtain higher education, owing to the Government institutions being closed against Indian students. However, Mr. Singaraveloo Pather, who has exhibited a keen interest in the education of his children, adopted a wise course when he sent his son to England to continue the education which the Government denied our children. I have no doubt that the well-being and betterment of our countrymen, and the urgent advocacy of our cause will have Mr. Pather's warm support, sympathy and attention, and that his influence for our welfare and progress will ever be used in a national spirit."

Mr. Pather, on rising to reply, said, "I have been most profoundly touched by the warmth of the reception accorded me and by the kind words that fell from the lips of various speakers this evening. It is needless to mention that I rejoice to be among you once again, and that I look forward with pride to the prospect of sharing your sufferings, your prosperity, and your happiness. We were a great nation in the past. We are the inheritors of a glorious history and civilisation. We have given the world Geometry, Algebra, Sciences, Religions, Philosophy, etc., and in face of all this, we are called inferiors within the Union of South Africa."

Unlike some of our fellow-colonists, we judge the superiority of individuals, or nations, not by outward appearances, but by the good qualities inherent in them. If our fellow colonists are superior to us, let them show it by being willing that others should rise to their level and not by heaping indignities upon us and keeping us down. Our position in South Africa is very critical at present and our future is hazy and beclouded. We have a tremendous task before us. Let those who have the country's cause at heart come out and proclaim to the world that their soul is not dead; that their heart is still beating; that they are the advance guards of the legions that are to come, and that they will not rest until every Indian is free.

After refreshments had been served round, the gathering dispersed with the singing of the National Anthem.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	£270	3	9
Capetown Indians (per Mr. Jivan Laxmidas)	6	14	6
Rodepoort Indians (per Mr. Laibhai Gopalji)	9	2	6
	£286	0	9

Mr. Starr's Indians Again Prosecuted

Forty-Three Go to Gaol

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Forty-seven of Mr. Wm. Starr's indentured Indians were again brought before Mr. Matthews at the Verulam Court on Monday last, and charged, under Section 101 of Act 25 of 1891, for leaving in a body, without permission. It appears that, on the previous Friday, the men were set to plant beans. Mr. Starr states that he gave out what he considered to be enough beans to plant three acres. At the end of the day they returned after having planted an acre and a half and practically using up the beans. Mr. Starr asked where the beans had gone and told the men that, either they had thrown them into the holes in half-dozens instead of the usual two or they had taken them for their own use. This they denied, and one of their numbers suggested to the employer that he should search their huts and find out whether they had taken the beans. A native constable was sent by the employer to the barracks about nine

o'clock at night with a lantern to investigate, but no beans were found. It is stated by the Indians that the native put his hand into their pots and pans and so polluted the food and made it unpalatable. The Indians, being orthodox people, resented this and also the accusation of theft and so decided to complain. That night they went to the Police Camp and told their story, but they got very little sympathy there. The next morning those who were concerned in the matter of the beans were joined by others, and 47 men and women struck work. The employer stated that he told them, if they had a complaint to make, two or three could go to the Magistrate. But they, for some reason or other, could not appoint leaders, and so went away in a body towards Durban. At Umgeni they were arrested and brought back to Verulam.

They were charged with deserting in a body, and, so far as the charge was concerned, the men and women pleaded guilty; but they had a grievance and so they set off to complain to the Protector.

Mr. Dickinson, who was retained by the Verulam Indian Committee, appeared for the Indians. He urged that it was absurd to suppose that there could be all this trouble over a few beans. There must be something serious behind it all. Someone had not acted properly. He asked the Magistrate to discharge the Indians and allow some of them to come and lay their complaint before him.

Mr. Wm. Starr, who gave evidence on his own behalf, accused certain of the men with being ring-leaders and said that all the trouble arose because of them. He claimed that he was justified in wanting to know how the beans had disappeared and he denied that the native constable put his hand into the pots. The Indians themselves, he said, brought them outside for the constable to see, and those who did not wish to show them, were not compelled.

Mr. Dickinson pointed out that Mr. Starr was not present when the search was made and the native was not brought as a witness. There was also no evidence to prove what was the quantity of beans, beyond the employer's statement.

The Magistrate, on Mr. Starr pointing out four ring-leaders, sentenced them to one month's imprisonment with hard labour without the option of a fine; four others picked out by the employer were cautioned and discharged; the remaining 39 men and women being sentenced to a fine of ten shillings each or a fortnight in gaol. They all decided to go to gaol.

Afterwards an incident occurred which is worth noting. A sergeant went to Mr. Starr and said that the gaoler refused to admit ten children who were not babies at the break. The employer offered to take them

home and put someone in charge of them whilst the mothers were in gaol. But all the mothers naturally refused to give up the children. The Magistrate, therefore, took the unusual and probably illegal course of making an order for them to be admitted to the gaol.

Natal Indian Congress

A special meeting of the Natal Indian Congress was held last Saturday at Mr. Rustonjee's premises to consider certain important matters. There was a good attendance including a large number of the leading men of the community. The President (Mr. Dawad Mahomed) occupied the Chair. Mr. M. C. Anglia (Joint Hon. Secretary) explained the agenda, which included the question of the test case, regarding domicile certificates, the Nathalia case, and another case of Mr. Syed Abdoolah's wherein the Government has appropriated the deposit of £100.

All these three cases, said Mr. Anglia, were very important and had reached a stage where the Congress should take them up and proceed further to test and preserve the rights of the community. After the whole situation regarding the Nathalia and the other cases was explained by Mr. Anglia, Messrs. Abdul Currim, Parsee Rustonjee, Omar Haji Amod Johari, Ismail Gora, Mahomed Ebrahim, Abdul Caidir, and Dada Osman dilated upon the urgency of taking up all the three cases and conducting them at the expense of the Congress. The speakers drew special attention to the necessity for collecting funds and to put the Congress accounts on a proper footing. After this discussion Mr. A. H. Moosa proposed that the Congress collect special funds in order to fight the three cases above mentioned. The proposal was seconded by Mr. Anglia, supported by Mr. Moosa Haji Adam and the above speakers, and was passed unanimously.

A Message of Congratulation

Mr. Ambaram Maharaj proposed that the following cable be sent to the Hon. Mr. Gokhale and paid a high tribute to the noble work that is being done by the honourable gentleman:

"Hon. Gokhale, Poona. Heartiest congratulations your praise-worthy efforts resolution indenture. Pray success future Dawad Mahomed, President, Congress."

Mr. Moosa Haji Adam seconded the proposal, Mr. Osman Ahmed supported, and it was passed unanimously.

Mrs. Jussat's Case

It was decided to send a telegram to the Minister of the Interior regarding the case of Mrs. Jussat, and the following has since been sent:

"Meeting of Natal Indian Congress, representing all sections community, begs to draw serious attention of Minister Interior to decision Transvaal Supreme Court in the case of Mr. Ebrahim Jussat's wife, because this cruel and unexpected decision violates religious freedom and involves liberty of the subject. Congress urges upon Honourable Minister to amend the law as it is a matter of the gravest importance to the community, and, in the interim, to grant relief to Mrs. Jussat."

General Smuts has replied as follows:—"With reference to your telegram yesterday Mrs. Jussat's case has been fully considered but Minister sees no reason to interfere with the decision of the Courts."

From the Editor's Chair

THE INDENTURE RESOLUTION

It would have been strange if Mr. Gokhale's resolution in the Imperial Legislative Council at Calcutta calling for entire stoppage of indentured labour had been carried. But it would appear that the elected members almost solidly voted for the resolution. It is, therefore, a great moral victory. Mr. Gokhale is not a man to leave off a thing after he has once undertaken it. It is reasonable, therefore, to hope that the system of indentured labour—that remnant of slavery—would end in the near future. We congratulate Mr. Gokhale on his great work. By this, his latest, effort on behalf of a class of his helpless countrymen, he has added greatly to the debt due to him by us.

There seems to be some misunderstanding regarding this resolution. It does not, as some of our readers suppose, alter the position as it exists to-day in Natal. That is to say, the rejection of this resolution does not undo what has already been done by the Indian Government. Just as recruiting has been prohibited for Natal, the Indian Government has the power, at any time, to put a stop to recruiting for all other Colonies if the treatment of Indians is unsatisfactory. What Mr. Gokhale's motion would have done, if it had been successful, was to have put a stop to recruiting under the indenture system for all the Colonies.

MR. RUTHNUM PATHER

The appearance in our midst of another young Natal-born Indian barrister, fresh from his successful career as a student in England, is an indication that the rising generation of Indians are a force to be reckoned with. Mr. Ruthnum Pather, who was born and brought up in Durban, and attended the Higher-Grade In-

dian School, said, at the reception given in his honour, that he looked forward with pride to the prospect of sharing the community's sufferings, prosperity and happiness. The first of these he will certainly have a full opportunity of sharing; the second depends on what he considers to be prosperity; and the last is an illusive phantom which, if pursued, is never gained, but is rather found in duty faithfully done. Mr. Pather rightly boasts of the ancient civilisation of India; and it is well if he keeps this before his mind, for, although we do not wish to disparage brilliancy in educational achievements, we fear that there is a danger of our young men, who have received an education entirely on Western lines, losing sight of their own nationality, their religion, and their mother-tongue, which is so rich in literature and culture. We extend a hearty welcome to our young friend, and we trust that his return to his native place will prove a blessing to himself, to those who come in contact with him, and to the whole Indian community.

Mrs. Jussat's Case

The Hamidia Islamic Society has addressed the following letter, dated the 8th instant, to the Secretary for the Interior, Capetown:—

"The Chairman of the British Indian Association has shown my Society your wire of the 2nd instant in the matter of Mrs. Jussat.

"My Society is deeply pained by the Honourable the Minister's decision. Representing, as my Society does specially, Mahomedan interests, I venture to inform the Honourable the Minister that the decision has greatly agitated the Mahomedans. It is taken as an indication of the intention of the Government to disregard Mahomedan sentiment and the Faith of Islam. My Society, therefore, respectfully urges that the decision may be reconsidered, and Mrs. Jussat be not torn away from her husband."

Durban Anjuman

The following telegram was sent to the Minister by the Anjuman Islam, of Durban:—

"The decision of the Supreme Court of the Transvaal in the case of Mr. Ebrahim Jussat's wife has come as a great shock to the Mahomedan community as it tantamounts to an open insult to our holy religion, and this meeting of the Natal Mahomedans respectfully but firmly protests against such decision being carried out because it deprives us of the religious liberty hitherto so freely enjoyed in all parts of the world and strongly urges upon the Honourable the Minister to amend the law and so not wound our religious feelings."

Licensing Appeals

A Fifty Years' Resident

A special meeting of the Town Council was held in the Council Chamber on Monday to hear an appeal by Mr. R. L. Goulding (Messrs. C. P. Robinson & Goulding) against the Licensing Officer's decision upon the application of Sheik Moosab for a retail licence for premises situate on Lot 19, Block AC, Victoria Street. There were present: The Mayor (Mr. F. C. Hollander), Mr. C. R. Bishop (Deputy-Mayor), the Hon. Mr. R. Jameson, Messrs. J. L. Baumann, W. Holmes, G. A. Riches, R. B. Nicol, J. E. Brown, and the Rev. M. O. Hodson.

The reasons for appeal were that the appellant was an old and respected member of the community, of irreproachable good name, and it was only on account of illness that he had been obliged to give up for a time the licence which he previously held to trade in the borough. Notwithstanding the fact that appellant was able neither to read nor write, he had succeeded during the many years in which he had lived in Natal to conduct his affairs with considerable success.

Mr. G. Molyneux, the Licensing Officer, in his reasons for refusing the licence, stated that the applicant could not comply with the requirements of the law.

Appellant, in the course of his affidavit, said: "I have been here 50 years. I was 25 years in the market as a stallholder. I sided with the Council when the market was boycotted by the Indians, and to my detriment, I cannot read or write English. I held a licence about eight or nine years, and gave up the licence when going to India, nine years back. Also I went to Mecca. I was away ten months, and was then allowed to start in the market on my return, and allowed a licence again after a few days. I had to leave again for India, and stayed three months, and then returned. I applied for a licence five years ago, and obtained a licence, which I held for four years, when, getting sick, I gave it up. Since then I have not held a licence. Now I want a licence again. Although I cannot read or write, I have carried on business running into thousands of pounds. Natal is my home, and I know no other; I am between 60 and 70 years old. I lost about £5,000 a few months back. I have a large family; I have a little property. I think I am on the voters' roll; I used to be. I want to start making my living again. I appeal to the consideration of the authorities."

The Licensing Officer (Mr. Molyneux) said the appellant really was up against the law, which required a man to be able to comply with certain requirements of the Insolvency Act (to be able to read and write). He,

personally, offered no objection to the appellant succeeding.

Mr. Goulding maintained that the Supreme Court had held it was unnecessary for the strict letter of the law to be adhered to in regard to the applicant being able himself to read and write English, or keep his own books.

Appellant, an old man attired in quaint Oriental costume, at the request of the City Fathers, came forward from the back of the Council Chamber.

The Council retired, and after a brief absence, the Mayor said the appeal was upheld.—*Natal Mercury*.

Colonial-born's Licence Refused

The *Natal Advertiser's* Maritzburg correspondent writes on the 6th inst. that, at an ordinary meeting of the Town Council, the previous day, Mr. Smythe, of Messrs. Tomlinson and Smythe, prosecuted an appeal on behalf of G. Soobiah against a decision of the Licensing Officer with regard to premises at 91, Relief Street. In opening his case, Mr. Smythe said the Licensing Officer was apparently acting on instructions from the Town Council with regard to these licences.

Cr. O'Brien: I don't think that statement ought to be allowed to go forth.

Mr. Smythe said he would withdraw the remark. Proceeding, he remarked that either definite instructions had been given to the Licensing Officer or the Licensing Officer had deducted from what had been said in the Council that new licences were not to be issued to Asiatics above Relief Street, and that the number of licences were to be cut down. Otherwise it seemed an extraordinary thing that the Licensing Officer had arrogated to himself the right to say that in the interests of the town no new licences were to be granted and the number of existing Indian licences cut down. Hitherto, the motion to uphold the decision of the Licensing Officers had, in similar appeals, always been moved by Cr. Morris, who was not present that afternoon. Mr. Morris, however, was not a merchant, yet the merchants were the section of the community which were mostly concerned in these applications, and they offered no opposition. The appellant was a Colonial-born Indian and he appealed to the Council to grant the licence.

Competition Feared

Cr. Mason moved that the Licensing Officer's decision be upheld, and Cr. Johnston seconded. The former remarked that the granting of this licence would create competition in the locality concerned, in which the whites could not compete fairly.

Cr. Kelly thought it would be a hardship to refuse this licence, and he moved that it be granted.

Cr. Anderson seconded.

Among the productions was a letter from Mr. F. Ansell, the owner of the premises, who said: "I have had several applications from undesirable characters for the rental of the premises, but have refused them in the hope of obtaining a respectable tenant. G. Soobiah is a Colonial-born Indian, and is desirous of carrying on a respectable business. The premises have been empty two months, and, as I have to pay rates, I must find a tenant, or otherwise lose a part of my small income."

On a vote being taken, the division was equal.

The Mayor gave his casting vote in favour of the Licensing Officer's decision being upheld, and the appeal was consequently dismissed.

Municipalities and the Licensing Law

Everyone who follows the proceedings of our Law Courts must have noticed how frequently our Municipalities have lost cases in which Indians are concerned, and their doing so must be a matter of mortification to the general community (says the *Natal Witness*). In the first place, it is regrettable that any public body should enter into litigation in such a light-hearted fashion as seems to be the practice with our Corporation, especially when they are in positions to obtain the highest class of legal advice as to the merits of any suit that may be contemplated. The system must entail a very considerable wastage of the ratepayers' money, and this alone is to be deprecated, but there is a broader view of the question which is of far more importance. It is to be feared that there is a prevalent tendency to defeat the applications of Asiatics, simply because of their race, irrespective of circumstances, and this will be admitted to be a dangerous sentiment by all right minded people. We hold the opinion that the Asiatic is an undesirable colonist, and that his introduction here should be restricted as far as possible. But the Indians who are resident amongst us, have come here under the sanction of the law, and have in many instances been introduced for the benefit of the Europeans.

There could be no doubt that the stoppage of recruiting was caused by the methods adopted in treating the Indians, and a very serious position in our labour market has been created in consequence. The Indian in Natal is to all intents and purposes a British subject, and it is a significant fact that one of our chief reasons for the late quarrel with the Transvaal was the refusal of the Republic to treat him as such under the terms of the London Convention. We maintain that, while it is well that Asiatic immigration should be res-

stricted, it not altogether forbidden, those who are amongst us should be treated with perfect impartiality. It is impossible not to see that our Corporation have, in not a few instances, taken an opposite view, and the danger of this tendency must be manifested to all. If in the matter of the granting of licences class or race prejudice is allowed to prevail, there is no saying where it will stop, and Europeans may be damaged because a clique determines to kill trade competition for reasons of its own. The remedy for this state of affairs is not difficult to ascertain. Licensing Boards should be quite differently constituted, and licensing officers should not be selected as they are at present. Licensing Boards ought to be thoroughly independent tribunals, and the very composition of Municipalities makes it impossible they can answer that description. Councillors, as a rule, are men engaged in business themselves, and it is only natural they should be influenced by personal interests in the granting of licences. Then a licensing officer should not be a Corporation servant, for he is too much under the control of his councillors who act in a thoroughly independent manner. The Board ought to be a body appointed by the Government, and the licensing officers should also be directly under its control. The remarks of the Judge President in a recent case indicate that this is the view taken by our judicial authorities, and that alone should be enough to induce our legislators to make a radical change in the existing system of granting licences.

The Position in Regard to Plague

Mr. Rustonjee, Chairman of the Indian Plague Committee, was called to the Point on Tuesday last, by the Medical Officer of Health. It appears that, in a building containing about forty Indians, five of their number had contracted the plague. Steps were at once taken to remove the people and have the place thoroughly disinfected. The Indians, through ignorance of the terrible consequences, had buried several dead rats in the ground near the building, and from this source, it would seem, the disease spread. The position was explained by Mr. Rustonjee and the people were removed to tents, pitched near by.

Dr. Marison, interviewed by us, laid stress on the importance of sending all dead rats to the authorities. By hiding them in the manner of the unfortunate people at the Point, there was danger for themselves and others. Every consideration would be shown to the people who had to remove from plague-infected dwellings. Other accommodations, including food, would

be provided, free of cost, by the Corporation, and, after the rats had been destroyed and the places cleansed and fumigated, they could return to their homes again.

Indian women, able and willing to act as nurses, if occasion arises, should inform Mr. Rustonjee at once. In the same way, men who are willing to engage themselves as assistants in the work of cleaning, etc., should also make themselves known to Mr. Rustonjee.

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 83)

Mr. Buxton: The point raised by Mr. Pearce and the opinion quoted, and so on, were before the Conference in 1907.

Mr. FISHER: It is the opinion of the Crown Law Officers of the Commonwealth.

Mr. Buxton: All that was before the Conference in 1907, and was fully considered when they came to the conclusion they did at that time.

Sir D. De VILLIERS GRAAFF: I may say we have no objection to the resolution. We have not suffered any inconvenience in connection with the shipping law. Our troubles are rather the other way—not the question of the shipping law, but rather the shipping that has given us trouble up to now. So far as we are concerned we have no objection to the Resolution.

CHAIRMAN: Under the circumstances explained by Mr. Buxton, the British Government feel obliged to abstain from assenting to this motion, though they will not vote against it. We abstain on the ground that it is too wide for us to accept so general a declaration. Sir Edward Morris, who has had to leave, gave me authority to say that he would not vote either way on this subject if he were present. Sir Joseph Ward and Canada both vote for it, I understand.

Mr. FISHER: Our position is that we will accept this Resolution.

CHAIRMAN: You vote for the Resolution?

Mr. FISHER: Yes; it does not limit our power.

GENERAL BOTHA: This is a legal question, and I shall also abstain from voting, because my own view is that we already have these powers, and if I voted for this resolution it might appear as if we admitted that we do not possess these powers.

Mr. FISHER: I take up the same attitude.

GENERAL BOTHA: I take it we have got the power.

CHAIRMAN: I take it South Africa, Newfoundland, and the British Government abstain from voting.

Mr. FISHER: I thought it was perfectly clear from the statement made by Mr. Pearce that we are satisfied with the powers we have, and in assenting to this resolution we do not admit that our powers are in any way limited.

CHAIRMAN: In fact, you do not want wider legislative powers.

Mr. Buxton: That is the motion.

Mr. FISHER: The point is that we do not say they are limited.

CHAIRMAN: I must take from you which way you wish to vote.

Mr. FISHER: We abstain on the ground that if we voted it might be assumed we have limited powers.

Sir JOSEPH WARD: May I be allowed to say that in New Zealand there is no doubt as to what the position is, because we have the fact on record that our Governor, in connection with legislation of the kind passed through our Parliament last session which this motion affects, held it was overriding the Imperial statute of 1894. That legislation was referred here consequently to obtain the Royal Assent. It contains a provision to meet the difficulty which exists as to the employment of coloured as against white labour. That Bill passed both branches of our Legislature and has been referred home for the Royal Assent, and is held over. As far as we are concerned we have had a case before the Appeal Court of New Zealand which does not uphold the position suggested under that law which has been read. We are governed by exactly the same law, and under the circumstances I am sorry, even though the other representatives abstain, that I must put on record my vote in favour of this Resolution.

Mr. MALAN: I would like to be quite clear on this point. Is Sir Joseph Ward's position that it was held that their Act was *ultra vires*, because it was in conflict with the Act of 1894, or was it merely a case of the exercise of the King's veto, and that the King said: "We cannot assent to this." Was it that the Act was *ultra vires*, or was it that the King refused to give his assent to the policy of the proposed Act?

Sir JOSEPH WARD: It was *ultra vires* according to the Imperial Act of 1894.

Mr. MALAN: Who held that it was *ultra vires*?

Sir JOSEPH WARD: It was referred by the Governor to the Home authorities on that ground, and it has not received the Royal Assent. There is no question about that, and in the meantime we cannot deal with the question of the regulation of the rates of pay upon steamers carrying any coloured crew or white crew receiving wages below the labour regulation wages of our country.

CHAIRMAN: The result is that New Zealand and Canada vote for the Resolution, and the other four parties to the Conference abstain.

Uniformity in Immigration and Aliens Exclusion Law

That it is in the best interests of the Empire that there should be more uniformity throughout its centres and dependencies in the law of . . . immigration, alien exclusion.

CHAIRMAN: Do you wish to move Resolution No. 12 now, Sir Joseph, or is it sufficiently covered by the discussion we have had?

SIR JOSEPH WARD: With the concurrence of the Conference, I would be glad if Resolution No. 12 were altered slightly. Before the word "immigration" in the last line I would like to put in the word "alien" and strike out the word between "immigration" and "exclusion." It would read then: "That it is in the best interests of the Empire that there should be more uniformity throughout its centres and dependencies in the law of alien immigration exclusion." I desire that ■ be referred to the Commission ■ which the Conference has agreed, in order that they may inquire into it as they move around the Dominions.

CHAIRMAN: That would be a very reasonable method of dealing with this subject. It is obviously one of much detail and could well be considered on the spot when the Commission is moving round the Empire. Is that agreed to by the Conference?

MR. FISHER: Quite. May I say, as you are referring to it, that the words should be "it is desirable." It is very much too mandatory otherwise.

SIR JOSEPH WARD: "And it is therefore desirable that it be referred to the Royal Commission."

MR. FISHER: I think so, it softens the blow a bit.

CHAIRMAN: You would put in: "And it is therefore desirable that it be referred to the Royal Commission."

Indians Refuse to Coal a Ship

In the Borough Court on Tuesday morning, ten Indians, in the employ of the Natal Shipping Company, Point, were charged with "refusing to obey the lawful commands of their employers" (says the *Natal Mercury*). The defendants, it was stated, had been engaged as general labourers, but had refused ■ coal a ship when ordered to do so. The Indians contended that their contracts did not compel them to perform work of that nature.

The Magistrate pointed out that the accused had signed contracts as general labourers, and had to perform the work given them, including coaling of ships. He imposed a fine of 10s. upon the ringleaders and dismissed the others with a caution.

Visitors' Passes for Infants

In reply to Mr. Cachalia's letter of the 1st ultimo in which the name of the infant for whom a visiting pass was issued was given as Dayaji (age eight months), son of Mulji Kanji, the Acting Secretary for the Interior writes, under date the 7th instant, to the Chairman of the British Indian Association as follows:—

"With reference to your letter of the 1st instant, I have to inform you that it has been ascertained that Visiting Pass No. 5813 was issued in favour of Santoka (wife of Mulji Kanji), who was a prohibited immigrant under the Natal Act. In compliance with the Act a deposit of £20 was taken on the pass and the usual fee of 20s. was charged therefor, which fee could have been chargeable had there been no child or many children.

"Under the circumstances there would appear to be some misapprehension ■ the matter which I shall be pleased to clear up on hearing further from you.

"Kindly quote the number on the top right hand corner when replying to this letter."

Dismissal of Coloured People

Substitution of Whites

Discussing the Government's preference to white applicants whenever a vacancy occurs on the railways, the A.P.O. says:—

The Government has now decided to try the poor whites ■ any other kind of railway work, without even waiting until vacancies occur. Coloured men are dismissed practically every day whenever a poor white applies for a job. Already over 3,000 coloured men have been so dismissed.

We can quote innumerable instances where coloured men, who are well-known to us, and who have been in the service for a number of years, have been dismissed, and have been told that the Department instructions were that jobs had to be found for whites.

The officials are harrowing the coloured employees. The Department is paying higher wages to whites than to coloured doing similar work; the new hands are granted extra privileges, and are being better housed than the old faithful coloured employees. Indeed, everything is done to make the coloured railway employee disgusted with his position, and so force him to throw up his billet. If, however, he has a wife and family, and prefers to suffer for their sakes than roam about the veldt, then he is given a week's notice

if a poor white applies for his job. This has happened even in Cape Town.

Mr. Sauer, in replying to a question put to him by Councillor Alexander, who was instructed by the A. P. O., said that at Graaff-Reinet one coloured man was dismissed, and two others were under a week's notice, and that the cause of their dismissal was that room had to be made for poor whites. Mr. Sauer further said that he was quite aware of the cause of the dismissal, and he had issued instructions to cancel the notice to the two employees.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

The British Indian Association has sent the following cablegram to the Honourable Professor Gokhale, Calcutta:—"Association thanks, congratulates you moving indenture stoppage resolution. Cachalia."

Tuesday.

We have been busy this week bidding farewell to Friends Medh and Desai, who are leaving us for a little while, ready to return at the first trumpet-call. On Saturday night, they were entertained at a dinner by the United Pathidar Association. Afterwards a meeting was held at the Independent School Room, Mr. Odhav Kanji presiding over a large gathering. Mr. and Mrs. Gandhi attended with all the Tolstoy Farm school-boys, and other guests present were Messrs Imam A. K. Bawazeer, Ritch, Quinn, P. K. Naidoo, Sorabji, Isaac, Mrs. Sodha and Miss Schlesin. Mr. Gandhi was garlanded, as were the guests of the evening, and Messrs. Sorabjee and Shelat (the remaining members of the Natal contingent). They were the recipients of handsome addresses, caskets, rings, and silver ink-stands. Among the many who paid tribute to their worth were Messrs. Imam A. K. Bawazeer, Gandhi, Ritch, Sorabji, Jivabhai Premji, Bhikabhai, M. D. Desai, Naranbhai Ganesh, P. K. Naidoo, V. Bhagabhai, Mulji Patel, Revabhai Patel, H. K. Patel, L. B. Patel, Shelat and D. K. Desai. After Messrs. Medh and Desai had gracefully acknowledged the honour conferred upon them, the proceedings terminated with the singing of a hymn.

On Sunday morning, at the invitation of some friends at Boksburg, Messrs. Medh and Desai proceeded thither, together with the Tolstoy Farm party, and four from Johannesburg. Here a luncheon was given, and the intending departees were presented with addresses.

On Monday morning, the week's horsem left for Natal. A large throng

of friends was at the Station to bid them Godspeed. They were presented with handsome bouquets by Mr. Thambi Naidoo, and were the recipients of many parting-gifts, among them being Gladstone bags and rugs from Mr. Cachalia and other members of the British Indian Association, hand-bags from Mr. Bhikabhai Patel, watches, books, pocket table-sets, pen-knives and books from Mr. Kallenbach, charms from Mr. Isaac, and books from Miss Schlesin.

When the Natal train arrived at Germiston Station on Monday at 10 a.m. Messrs. S. B. Medh and Pragji Desai were met by representatives of the Germiston Indian Association. Amongst those who were present on the platform were Messrs. Baboo Lalbahadur Singh, Baboo Hazura Singh, R. Lugunberthy, A. G. Naidoo, Bawaji Goolabdassji, Subrail Naidoo, Palsaram Pillay, Bundhoo, M. Sampath, Tilokee Singh, Ramnath Singh and many others. Messrs. Medh and Pragji were garlanded by Mr. Lalbahadur Singh and presented with gold rings which were engraved with the initials "G.I.A." (Germiston Indian Association). Mr. R. Lugunberthy, on behalf of the Association, asked Messrs. Medh and Pragji to accept the gifts on behalf of the Association. It was he said, simply a token of the appreciation of the services rendered in the great passive resistance struggle. He wished them to carry a message to the Motherland, that Transvaal Indians were thankful for the timely assistance rendered the struggle by India. The sufferings here were on behalf of the Motherland. A suitable reply was given by Mr. Medh who promised that the message should be carried to the Motherland, and delivered to Mr. Gokhale. When the train steamed out, cries of "Bande Mataram" rang along the platform. They were similarly met by friends at Heidelberg also. Both travelled 3rd class.

A Society has been formed at Pretoria, (says the *Transvaal Leader*) by a large number of the most influential farmers of the Transvaal and some leading men of the district with the avowed object of preventing, both socially and politically, any equality between white and coloured people. The name of the Society is "The White League," and the Secretary is Mr. J. M. de Wet, Box 1, Pretoria. All white persons above the age of 16 years may become members of the Society by sending in their names to the committee and by paying a minimum subscription of 25. 6d. per annum. The Executive Committee consists of the following gentlemen: E. P. van Deventer (Chairman), Gerard Rissik, A. F. van Gass, J. O. Anderson, J. W. Treu, Fred Hopfly, J. R. Erasmus, J. M. A. Wolmarans, D. J. E. Opperman.

The Function of Education

"Scarcely any connexion exists between morality and the discipline of ordinary teaching. Mere culture of the intellect (and education as usually conducted amounts to little more) is hardly at all operative upon conduct. Creeds pasted upon the mind, good principles learnt by rote, lessons in right and wrong, will not eradicate vicious propensities; though people, in spite of their experience as parents and as citizens, persist in hoping they will. Intellect is not a power but an instrument—not a thing which itself moves and works, but a thing which is moved and worked by forces behind it. To say that men are ruled by reason, is as irrational as to say that men are ruled by their eyes. Reason is an eye—the eye through which the desires see their way to gratification. And educating it only makes it a better eye—gives it a vision more accurate and comprehensive—does not at all alter the desires subserved by it. However far-seeing you make it, the passions will still determine the directions in which it shall be turned—the objects on which it shall dwell. Just those ends which the instincts or sentiments propose, will the intellect be employed to accomplish: culture of it having done nothing but increase the ability to accomplish them. Probably some will urge that enlightening men enables them to discern the penalties which naturally attach to wrong doing; and in a certain sense this is true. But it is only superficially true. Though they may learn that the grosser crimes commonly bring retribution (in one shape or other, they will not learn that the subtler ones do. Their sins will merely be made more Machiavellian. If, as Coleridge says, a knave is a fool with a circumbendibus, then, by instructing the knave, you do but make the circumbendibus a wider one. Did much knowledge and piercing intelligence suffice to make men good, then Bacon should have been honest, and Napoleon should have been just. Where the character is defective, intellect, no matter how high, fails to regulate rightly, because predominant desires falsify its estimates. Nay, even a distinct foresight of evil consequences will not restrain when strong passions are at work. How else does it happen that men will get drunk, though they know drunkenness will entail on them suffering and disgrace, and (as with the poor) even starvation? How else is it that medical students, who know the diseases brought on by dissolute living better than other young men, are just as reckless, and even more reckless? How else is it that the London thief, who has been at the treadmill a dozen times, will steal again as soon as he is at liberty?

"It is, indeed, strange that with the facts of daily life before them in the street, in the counting-house, and in the family, thinking men should still expect education to cure crime. If armies of teachers, regarded with a certain superstitious reverence, have been unable to purify society in all these eighteen centuries, it is hardly likely that other armies of teachers, not so regarded will be able to do it. If natural persuasion, backed by supernatural authority, will not induce men to do as they would be done by it is hardly likely that natural persuasion alone will induce them. If hopes of eternal happiness and terrors of eternal damnation fail to make human beings virtuous, it is hardly likely that the commendations and reproofs of the schoolmaster will succeed.

"There is, in fact, a quite sufficient reason for failure—no less a reason than the impossibility of the task. The expectation that crime may presently be cured, whether by State-education, or the silent system, or the separate system, or any other system, is one of those Utopianisms fallen into by people who pride themselves on being practical. Crime is incurable, save by that gradual process of adaptation to the social state which humanity is undergoing. Crime is the continual breaking out of the old unadapted nature—the index of a character unfitted to its conditions; and only as fast as the unfitness diminishes can crime diminish. Reforming men's conduct without reforming their natures is impossible; and to expect that their natures may be reformed, otherwise than by the forces which are slowly civilizing us, is visionary. Schemes of discipline or culture are of use only in proportion as they organically alter the national character, and the extent to which they do this is by no means great. It is not by humanly-devised agencies, good as these may be to their way, but it is by the never-ceasing action of circumstances upon men—by the constant pressure of their new conditions upon them—that the required change is mainly effected.

"Meanwhile it may be remarked, that whatever moral benefit can be effected by education, must be effected by an education which is emotional rather than intellectual. If, in place of making a child understand that this thing is right and the other wrong, you make it feel that they are so—if you make virtue loved and vice loathed—if you arouse a noble desire, and make torpid an inferior one—if you bring into life a previously dormant sentiment—if you cause a sympathetic impulse to get the better of one that is selfish—if, in short, you produce a state of mind to which proper behaviour is natural, spontaneous, instinctive, you do some good. But no drilling in catechisms, no teaching of moral codes, can effect this. Only by repeatedly awakening the appropriate emotions can character be changed.

ed. More ideas received by the intellect, meeting no response from within, are quite inoperative upon conduct, and are quickly forgotten after entering into life."

HERBERT SPENCER.

Immigration Restriction

In the Supreme Court, on Tuesday, Mr. Justice Hathorn, in Chambers, heard the case of *R. Visser v. the Principal Immigration Restriction Officer*. This was an application by Mr. Kantrovitch for a rule nisi restraining the respondent from deporting an Indian boy. The Attorney-General appeared for the respondent. Certain affidavits had been prepared and placed before the Court tending to show that the boy was the son of a resident in the country, but the Court considered it had nothing whatever to do with this matter. Proof of this allegation should be made to the Immigration Officer. The application stood down to give the applicant opportunity to bring proof before the Restriction Officer, and an order was made referring the matter to the Durban Circuit Court on the 25th instant.—*Times of Natal*.

The Story of Harischandra

A book whose appearance was simultaneous with the royal visit to India, is entitled "The Golden Legend of India," and its remarkable interest lies in the fact that it is a translation into English verse of the story of Harischandra, which used to be recited in ancient India on the occasion of the coronation of Hindu Kings. Probably most of the readers of *Indian Opinion* are familiar with the story of King Harischandra and his long-desired son, given in answer to the King's prayer only to be given back again to the Gods; how the sacrifice was postponed time after time, and how eventually it was the son of a Brahmin who was to take the place of the King's son and give his life. The dramatic ending is also deeply significant, and Mr. Robinson, the author of the book, has brought to the work deep insight and understanding of oriental teaching. There is nothing of pathetic romance in the work; Mr. Robinson did not live to see the book published, but before he died, at the age of eighty-one, he saw the advance proofs. It seemed as though his life could not go on apart from his beloved manuscript, for when it was taken from him to put into the printer's hands, the frail physical life flickered out. A true scholar, well-educated, but

rich in attainment, Mr. Robinson remained a poor man all his days—poor as the world counts poverty; for when the fire of Eastern learning enflamed him, material possessions, except books, were accounted by him as of little worth. But for the intervention of two or three friends, his work might have been unknown. Now it is available in attractive form, and is published by Luzac, London, at the price of 8s. It is a book which grows in interest with growing acquaintance; both Indian and English readers will gratefully honour Mr. Robinson for the way in which he has made clear to the Western mind the beauty and the teaching of the Eastern story.

A.A.S.

The New China

Seeks to Protect its Subjects Abroad

London, Feb. 27.—Reuter's correspondent at Nanking telegraphs that the Chinese Republican Cabinet, at a recent meeting, discussed the question of the alleged ill-treatment of Chinese by the Dutch authorities in Java.

Dr. Sun Yat Sen is communicating with Yuan Shi Kai on the subject, and it is believed that stringent action will be taken, the Cabinet even considering a request for the cancellation of the treaty with Holland and the withdrawal of the Dutch Minister.

The Fate of the Immigration Bill

Will it be Withdrawn?

The Parliamentary Correspondent of the *Natal Mercury*, wiring on Thursday night from Capetown, says:—

The reference made by various speakers yesterday, and to-day, to the progress of parliamentary business involves the certainty of one of two things—either the session will have to be prolonged to an inordinate length, or else there will be an unprecedented piling on of Bills upon Parliament during the latter part of April and throughout May. A third alternative very likely exists in the withdrawal by the Government of some of the more contentious measures in its programme, and the prorogation will probably be hastened both by means of this and the speeding up of legislation. As far as dropped legislation is concerned, there is a good deal of belief that, in addition to the measures I have recently mentioned as being intended for this fate, such as the Betting Bill and the Native Squatter's Bill, there will be the Electoral Registration Bill, and,

quite possibly it is reported to-night, the Immigrants' Restriction Bill. Some of the members intend to hang resolutely on to the latter the Ministry endeavours to force it, and, although the trouble with the Free Staters has been settled, the Cape opposition is assuming so implacable a form that a sympathetic reaction on the part of the other Provinces could scarcely be averted.

Items of Interest

Mr. E. N. Bennett, M.A., Fellow of Hertford College, Oxford, ex-M.P., will deliver a lecture on Tripoli and the Italo-Turkish campaign, at the Union Theatre, Victoria Street, Durban, on Wednesday next, the 20th instant, at 8.30 p.m. Mr. Bennett has recently visited Tripoli and was for some time with the Turkish and Arab forces, and is therefore in a position to give a graphic description of the war. The prices for admission are 5s, 2s. 6d. and 1s., the proceeds to be devoted to the Red Crescent Society's Funds. Tickets obtainable from the officials or at 110 Field Streets.

A correspondent to the *Natal Mercury* states that an Association has been formed in Durban named "The White League." One of its objects is "to obtain by a combination of the members of the white races resident in South Africa a counterbalancing influence to the various native, pro-native, and Indian political Associations."

An Indian at Pentrich Station, Natal, was brought before the City Court on the 6th instant, charged with having been asleep while on night duty. He was held responsible for turning the points and a collision, it is stated, was narrowly averted. The Magistrate sentenced him to one month's imprisonment with hard labour.

Contents

	Page.
European Farmers as Punitive Restrictors	89
Passive Resistance by an English Preacher	89
An Indian Barrister Welcomed	90
Indian Famine Fund	90
Mr. Starr's Indians Again Protected	90
Natal Indian Congress	91
From the Editor's Chair	92
Mrs. Jussat's Case	92
Licensing Appeals	92
Municipalities and the Licensing Law	92
The Position in regard to Plague	93
Position of British Indians in the Dominions	93
Indians Refuse to Coal a Ship	94
Visitors' Passes for Infants	94
Dismissal of Coloured People	94
Transvaal Notes	94
The Function of Education	95
Immigration Restriction	95
The Story of Harischandra	95
The New China	95
The Fate of the Immigration Bill	95
Items of Interest	95

THE NATAL DIRECT LINE

देश जनारायोगाने पुढा चढार
संस्कृती मोडो

જેલગેઆગે, બેરા, કાંચીબારે ભોખાસા થઈ

અમરસીમા મારવ્ય ૧૯મી

આ કંપનીની આબજોઈમાં ફરેલ પરમવા પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ
બહારથી ઉડીઆન છે, અને એથીજરો ખીજા કામદારો પગેરે નરમ સ્વચાવન
કામતાવાળા તેમજ માયાજી છે તેથી પાસેજરોને કોઇપણ વાતે જરા થકુ કુઝાઈ
પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની જાળબેઠ હર અંતિને સુખાઈ સાર જાય છે. આટલે જા કુદ
કુદતની સુખાઈરીનો ખરો સાકા નહીં સુકાઈ દેઠ જનારાઓએ તાબ્યાર થઈ રહેયું.

સદરજી આજબોટ મુજબ પહેચિયા તેજ દીવસે અતરે તાર મારજોતે અખર
વજરી તે હપરથી સજની બલુ મારે અતરે બપામાં ન'આવજી તેથી સજી કાઢબ
ને તખર ખરમે આજબોટ પહેચિયા બવાની ખખર પડશે.
વધી વચત નીચેને કરનામે મળી સજશે.

हरकतें हूँ मैं कोहलों और कलकत्ता स्टीमर भी मुझ जाती है.

स्टी. भगवतुडी पन्नील १०

தெட்டால் டைரக்ட் லைன்.

என் என் அம்சுதரி டனா 3,000 10௨ பெப்பரவரிம்

ସମ୍ପ. ପ୍ରକାଶନୀୟ ଶିକ୍ଷାମାନ୍ୟ-ରାଜି. ନଂ.

११४, ११६, ११८ नामसंज्ञिका शेष ४-५५५

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

2024年12月24日 星期二

वेस्ट कॉलेज, इंदौर.

King & Sons,

West Street, Durban.

C. KAMALODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandnarayen 4 Janakibai 5 Amcer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

અમારી પાસે મુબરાલી, હીંદુસ્તાની, અરેબીક, દામીય, અને ઇંગ્લીશ માળતરના
મલ્ખાજ રમુજ અને જ્ઞાનના આપે એવા રેકર્ડ તથા ફોટોગ્રામ, ડ્રોઇંગ્સ વેચવાના
છે. હાલ સજીયો સસ્તામાં સસ્તું છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતી કરો. ફોટોગ્રાફ
પાસ નથી લેવાના છે. માલનો પણ મલ્ખાં સરસ છે. રેકર્ડોમાં અખ્યાત માન્યતાના
જામનો ખાસ ઉત્તરેશ છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

8

General Merchant

૬૫૩ ઓસરી અને દરેક જ્વતના પરચુરણ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches : } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

૨૬ પ્રસંદ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પાઠશાળી વિમલ

44 45 46

● 2014.12.15 19:00

2014 13 4

● 2014.12.14

કુસેન કાચક	૦	૫	૦
કુસેન મુસા અશલ	૦	૫	૦
મુસા કાચક	૦	૨	૦
કુસેન કુસેન	૦	૫	૦
રહેમાન ખાન	૦	૨	૬
કસન કસન	૦	૫	૦
મહમદ મહમદ સીદાત	૫	૦	૦
બાચકાચકતા બેચકાચકી દ.			
મહમદ મહમદ	૨	૫	૧૦
રેખા કાચક	૩૦	૦	૦
માઈ કુ.	૨૫	૦	૦
પારક કાચકાચક મહમદન			
કુસેન કમુસી	૨૦	૧૦	૦
પી. અશલ	૧૦	૦	૦
બેચ-કીન	૫	૫	૦
પી. કાચક કાચકાચક (માઈ)			
વાચકાચક વીચકાચક	૨	૦	૦
કુસેન કાચક કુ.	૨૫	૦	૦
કાચકાચક અને કાચક કાચક			
બંધનમાં વસુલ કાચક	૫	૬	૦
બે. બેચ. બેચ. અને બેચ			
બેચ. બેચ.	૦	૨	૦
બેચ. બેચન કુ. કાચક	૧૦	૧૦	૦
કીનકર કાચક	૩૦	૦	૦
કી. કાચક	૨૫	૦	૦
બાચક બેચક બેચક સન	૨૫	૦	૦
બેચ. બેચકાચક બેચક સન	૧૦	૧૦	૦
મહમદ કાચક કુ.	૦	૬	૦
કાચક અનક	૦	૨	૬
મહમદ કાચક	૨	૧૦	૦
કાચકાચક કાચકાચક	૩	૩	૦
બાચ કાચક	૫	૫	૦
મુસીમ કાચક	૧	૧	૦
મહમદ કાચક બંધન	૩	૩	૦
બે. બેચ. પારક	૪	૪	૦
નુસીમ	૧	૧	૦
પારક કીન	૦	૧	૦

॥५॥

1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 26

અહર ખબર

સાથે આફ્રિકાની વેપારી બુધિ ઉપર આને કલ વરસ વર્ષો બેઠે બહુવા લાયક બનાવ બન્યા છે તે એ કે પારશીનો વેપાર રસાકસી સાથે કરનાર એક વેપારી પહેલીનું હાથલ થયું છે. આને વરસો થયાં બાદે બધાથી એ દક્ષિણ આફ્રિકાની ખબરમાં આવવા લાગ્યું ત્યારથી એનો વેપાર ફક્ત એક જ પહેલીના હાથમાં છે, કે જેણે વગર શકે પોતાના હસ્તને બધી રીતે નહીં હાલવી રીતે વાપર્યો છે. એ ધંધામાં એક બીજી વેપારી પહેલીનું ઉત્કૃષ્ટ અને બહુ જ મજા પુલીથી ભરી જવું એ વેપારી વરગને આશિરવાદ સમાન થઈ પડ્યો. આ પહેલી નો મજા અસલ પહેલીના માલથી એકે વધુ આવે નહીં તે પછી તેના કરતાં કોઈ પણ રીતે ઉતરતો નથી અને તેણે પોતાનો માલ ખરેખર વેપારીને જીતે તેવી રીતે કોઈ પણ કુશર્ત વચર અથવા કશાઈ વચર બાબતમાં ચાલુ કરવા માગે છે.

અને અમારા હાંદી મિત્રો કે જેઓનાં આ તેલનો ખપ છે, અને ખુસુસ કરીને એ જો માલદારમાં કે ન્યાં વિભાગની બની અથવા કોઈ બીજી રાજાની તેના હસીક જરૂર નથી, તેઓને વિનંતિ કરીએ છીએ કે તેઓ એ પોતાનો તેલનો એકાદર ફક્ત ટાવર અથવા યુનિફોર્મ હાપનો આપવો. હાવર હાપ ૧૫૦ ડીગ્રીના તેલ વળુ છે. અને યુનિફોર્મ હાપનું તેલ ૧૨૫ ડીગ્રીના તેલ વાળુ છે.

ખરેખર આ તેલની ક્વોલિટીથી તમે મહાજ ખુશ થશો. જે વેપારીઓ બંદરથી દુર રહેતા હશે. તે લોકોને સામી કંપનીના વજનમાં પેટીએ રતલ થ થી ૬૨૦ ફ્રેક રેલવેની નોલોમાં પાસે. કે જે ફ્રેક આપે વરસે મહેા મેટા થઈ જશે.

આ તેલની ક્વોલિટી થીત સામાન્ય તેલ સાથે સરખાવતાં પહોળા થઈ છે. ટાવર હાપનું તેલ એટલે સુધી સાફ કટવામાં આવે

છે કે તેમાં નહીં બને એવો સામ જરા પણ કાપવામાં આવ્યો નથી. એવો સામ કાપાં ફરે, સીડ તેલમાં તથા બીજા હાથમાં તેલમાં મેટા, જામે આવે છે. કે જેથી તેલ બરાબર બળતું નથી અને ખુમારો મહેા પામે છે. અને તે તેલ હાથમાં હોવાના સબબથી વધારે બને છે.

આ નવી વેપારી પહેલી સાંધામાં પુરવા ના પહોળા થઈ લઈનાં તોફવાર તેલ બની વે છે. અને અમારા માનવંત વરગોને ખપ પડવેથી. આશા છે કે દેક્ષાસ કુખા મેટામાં એકાદર વાપરશે.

છવટે અમે મોટા તથા નાના વેપારી વચરને વિનંતિ કરીએ છીએ કે આ ભંડાર ખબર જેઓનાં વાંચકમાં આવે તેઓએ હાવના કીરક માટે અમેને લખણ અને અમને આશા છે કે પારશીનો ધંધો ખરે ખર નફા કારક જ એવું અમે અતાવી આપશું. અને નહીં એ માલ દુકાનના જરૂરીયાત માલ રાખવા જેવો માલ છે.

દેક્ષાસનું તેલ કુલશી નહીં

પણ વિચત તથા ખુલાસા માટે લખો :

મેસરસ એલન વાંક એન્ડ કો.

પો. એ. બોક્સ ૨, લોરે કોમારકસ

અથવા

ઈડિઅન કુટક વેપારીઓને માટે પુરમાગઃ બેન્ડ રવરને મળવાથી ખુલાસો થશે.

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams : "JOHANNES" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JUST OPENED at 154 Market St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ મુલક અને સુખા વેપારી

મેરા, હાંદી અને કુલ વેપારીઓને કપથોથી થઈ પડે તેવી ભત્તો નવી નવી તરેહ તો સાલ દર અમારીએ વિભાવતથી પ્રયત્નો અમારા કરે છે. અબર હાલ કરતાં આ માલ આશરે ૨૫ ટકા સસ્તો પડ્યો.

બહાર આપના બોક્સરો. હાવર હાવર આલ આજનાર્જ આપે છે.

એમ. લીયનસ્ટીન

સોલીસીટર, નાટરી અને કનવેયન્સર

બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૬૫૪

ટેલી. સરનામું : "માર્સ"

અલેક્ઝાન્ડર બીલ્ડીંગ્સ, પ્રીટોરીયા.

સ્ટેગરમાં દુકાન વેપારીની છે.

સ્ટેશનથી જતાં પ્રોવેલીન આવે છે, દુકાન માં સ્ટેશન મોડાઈન નહીં પુખ્ત જનવડ છે, વેપાર મહા વચથી સાહેબ આવેલો સારો છે. વધુ વિચત માટે લખો વા મલો.

એમ. ડી. સીદાતની કું.

પો. બો. ૩૫, સ્ટેગર

જસમાની મરખી

મોસંક અલવાડીઆં ઉપર ક. એ. માં હાથમિલ ઈલેક્ટ્રીક કામ્ય શીખાનીઆ આકારે હાથ અહાર પડ્યું છે.

કોમલ : પેની ર

હાલ ખરમ : અરથી પેની

લખા : ઈલેક્ટ્રીકલ ઈલેક્ટ્રીક પ્રેસ

ફીનીકસ, નાતાલ,

કુંક મુહતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે આફ્રિકા આને જુગુ અને સસ્તુ આવું. અમે અમારા હાંધા અનુભવ પ્રાપ્ત કરેક વેપારીની અમુ આદે અબર કાપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં ફરેક રકમની સ્ટીલ કુટો (કેમીન તથા કાફર ખરના લાયકની) તથા ફરેક રકમના ચાલુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધો માલ હાલેકવીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઈ તબક્કાર થાય છે. બહાર મારના એરકરો પર પુરતું ધ્યાન દઈ સારી પેકીંગ કરી મોટાલગ્ગમાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે ફરેક જગ્યાના વેપારીની કુકાને અમારો માલ જોશો, વા હાથમાં આવી ખાતી કરશો. પાછલ કીરક માટે લખો :

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ રૂ.

શીનીકર, સનીવાર, તારીખ ૧૬ મી માર્ચ ૧૯૧૨.

અંક ૧૧.

અફવાડોક પત્રાંશ.

મીસ્ત્રી-તા. ૧૬ મી માર્ચથી, તા. ૨૨ મી
માર્ચ સુધી, ૪૦ રૂ. ૧૯૧૨.

હીંદુ-શાબલુ વડે ૧૩ મી એન સુધી
સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

સુસામાન-તા. ૨૬ રમીકાથી તા. ૪
રમીકા આખર સુધી ૧૨૩૦ રૂ.

વાર.	મી.	હીંદુ	સુધી	સુધી	સુધી	સુધી	સુધી
તા.	તીથી.	તા.	સુધી	સુધી	સુધી	સુધી	સુધી
કની.	૧૬	૧૩	૨૩	૬૬	૧૬	૧૩	૧૩
રવી.	૧૭	૧૪	૨૪	૭૬	૨૬	૧૪	૧૪
સોમ.	૧૮	૧૫	૨૫	૮૬	૨૬	૧૫	૧૫
મંગળ.	૧૯	૧૬	૨૬	૯૬	૨૬	૧૬	૧૬
બુધ.	૨૦	૧૭	૨૭	૧૦૬	૨૬	૧૭	૧૭
ગુરુ.	૨૧	૧૮	૨૮	૧૧૬	૨૬	૧૮	૧૮
શુક્ર.	૨૨	૧૯	૨૯	૧૨૬	૨૬	૧૯	૧૯

અનુક્રમણિકા.

ગીરમીટની બંધીનું બીલ	૧૫૩
મી. રતનમ પંચર...	૧૫૪
નાતાલ ઈકોનમ કોમિશન	૧૫૫
મીસીસ અસાતોને કેસ	૧૫૬
ઈમીગ્રેશન ખાતાનો અમલ	૧૫૭
સેરમમાં ગીરમીટની દવા	૧૫૮
ફૂખી મીરમીટની...	૧૫૯
સફતર ગીરમીટ બંધ કરવો	૧૬૦
ઈમીગ્રેશન બીલ સંબંધી મર્યાદા	૧૬૧
અરસાપત્રોએ અમાલ	૧૬૨
સત્યાગ્રહીઓ રેલ તથા મી. પ્રામીને મળી	૧૬૩
નાતાલના એક વધુ દિવસની ફોટો	૧૬૪
ડરબનમાં મરણી	૧૬૫
નેટીવ લોકની ભરતિ	૧૬૬
ગરમીટન	૧૬૭
વવરમેંડ મેસેજમાં મી. મીસી...	૧૬૮
હાલો-પુણી કાર્ડ	૧૬૯
પરજીવ	૧૭૦
હીંદમાં અખાતી વિખરીત કેળવણી	૧૭૧
કુશલ કંદ...	૧૭૨
દિગ્દર્શીમાં ફૂલો દંડ	૧૭૩
હીંદમાં અસલી કોમી બંધારણ	૧૭૪
હીંદુસ્તાનના ખબરો	૧૭૫
તરિકાદ હીંદુ અનાયાસ	૧૭૬
હીંદમાં પોલીસનો કેસ	૧૭૭
હીંદુસ્તાનની દવા	૧૭૮
બંધારણ	૧૭૯

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શીનીકર, તા. ૧૬ મી માર્ચ ૧૯૧૨

ગીરમીટની બંધીનું બીલ

અહીં સાલ નાતાલમાં ગીરમીટની એક
કવાનો ડરાવ એન. મી. ગોખલેના પ્રમા
સર્વે પાસ કવાની એક અમલનું પમલું
લેવાનું છે. પણ ગીરમીટ તે નાતાલમાં
તેમજ બીજા હાથ પણ કોલોનીમાં એક
સરખીજ શુભાષી છે. આ વાત અહીં
રેલ રેલ જનતા કામલાઓથી આપણે
પણ સારીપેટ જાણીએ છીએ. તેથી
નાતાલનીપેટે બીજા કોલોનીઓમાં પણ
હીંદીઓ ગીરમીટમાં જતા બંધ થાય એ
જરૂરી છે. આ હેતુથી હીંદી દેશીક
કોલોનીઓમાં ઘટતા ડરાવો મજા હીંદીઓ
માં થયા હતા; અને કંઈ પણ વખત
પોષા વચર મી. ગોખલેએ એ સાતને
હીંદી ધારાસભ્યમાં કામલ કરી. કમ
ભાગે હીંદી સરકાર આવા કવાલોને હીંદ
વા લોકના કમલાઓની દ્રષ્ટીથી જોતાં કમ
સીધી નથી, અને પંચીયમે મી. ગોખલે
નો ડરાવ સરકારના વધુ મતે કહી મમે
છે. આ દિલગીરીથી વાત છે, ખતાં મી.
ગોખલેની દરખાસ્તને અમલમાં નથી
મેળવેના મત મમેલા જણાય છે. જે
ખતાવે છે કે નાતાલનીપેટે બીજા કોલોની
ઓમાં પણ ગીરમીટમાં જતા બંધ થાય
એ વાત ઉપર હીંદી લોકોને અતિનીધિ
એ એકમત છે. મી. ગોખલેના પ્રમા
મહે સફ તેમને સુખારકખાદી અપણે,
અને ભવિષ્યમાં તેઓને આ કમમાં સ
ખતા મમે એવું હજી છે.

મી. ગોખલેનો આ ડરાવ નીકળી જવા
થી નાતાલમાં ગીરમીટમાં આવતા બંધ
થવા છે એ રિવાજમાં ફેરફાર થશે એમ
કોઈ સમજેલ જણાય છે તે સુલ છે.
નાતાલ ગીરમીટમાં આવતા બંધ થવા
એ તેને આ દરખાસ્ત સમી સંબંધ નથી,
અને તેથી તે બંધી તે કામમજ રહેશે.
મી. ગોખલેનો ડરાવ નીકળી જવાની
અસર એ છે કે મીટીસીઅસ, મીઆના,
સીક વિગેરે કોલોનીઓમાં જે ગીરમીટમાં

જાય છે તે હાલ બંધ થશે નહીં. જે
મજુરોનાં દુઃખોનો ખ્યાલ કરી કોલોની
ઓમાં વસતા તથા હીંદી લોકો આ
ખાતમાં પુરવો પેકાર કરી કરે એ
સરીખ મજુરોને કોઈ પણ કોલોનીમાં એક
કવાલ હીંદી સરકાર કામલર આજુ રાખી
કહે નહીં.

મી. રતનમ પંચર

મી. રતનમ પંચરને ખારીસ્ટર થક
જામે પોતાના વતનમાં પાછા ફરતાં અને
આવકાર ને સુખારકખાદી આપીએ છીએ.
અહીં કામમાં કેળવાએલા અને અહીં
કામ કરે એવા માણસોની ખેલ છે તે
પુરી ખડવામાં મી. પંચરના આવવાથી
સદાયતા મળી કહે તેમ છે. આજ વખત,
ખારીસ્ટર, કે કાકતર થવાથી એક
માણસ પોતાનું કે કોમલું ખરું કિત
સાધી કહે છે એમ જામે માનવા નથી.
કેળવણીની સામે દેશદાજ અને કમલા
વરતન જોઈએ, કે જે વડે માણસ પોતાની
ખકાર જોઈ કહે, આસપાસના કામલોને
પોતાના મરામત સમજે, અને બીજાના
દુઃખને પોતાનું જ દુઃખ મણીને જામે.
કેમી કામ કરવાનો આધાર કેળવાએલા
માણસમાં આવા સુલો કોપ તેની ઉપર
રહેલો છે. તે તેથી આવા સદુષ્ટો
ખીલવે એનેજ અને તે ખરી કેળવણી
કહીએ છીએ. મી. પંચર આવા સુખવાન
નીકળે, અને જે દેશદાજનાં ચિન્હો તેમના
માં જોવામાં આવે છે, તે અત્રેની કામનાં
અપાર દુઃખો દુર કરવામાં કામ જામે
એવું જામે હજી છે.

નાતાલમાં પોલ ટેકસ હીંદી નાખવું
આ સાલ બીલ કામલ કરવાનો સરકાર
નો વિચાર છે કે કેમ એવો સવાલ પુનિ
વન પાસલને કામ પુજવામાં આવતાં તેમની
ખાતાના પ્રધાન મી. હલે નકારમાં જવાબ
આપ્યો હતો. મી. ગોરે સવાલ પુનિ
કે "શું હીંદી પેકારેકસ નાખવાનો સ
કારને વિચાર છે?" તેને કંઈવધુ જવાબ
મી. હલે આપ્યો નહીં.

નાતાલ ઈડિઅન કોંગ્રેસ

અમીસાઇલ તથા નામલીઆ કેસ

માનવતા જોખલેને મુખારકબાદીનો સંદેશ

અમે હવેવારે બપોરે નાતાલ ઈડિઅન કોંગ્રેસની ખાસ સભા મી. પારસી રસ્ત મજલા મહાનમાં જોડાવવામાં આવી હતી. આમલે દિવસે હેન્ડીસો બહાર પાડી મીટીંગ વખતે ચરચા કરવાની બાબતોથી બધા જાણીને જાણીતા કરવામાં આવ્યા હતા. વખત ચતાં આજરે દોહસો ઉપરત મહમદને હાજરી આપી હતી. પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદે પુરસ્કી લીધા બાદ બેડીઆ સેક્રેટરી મી. એમ. સી. જામ લીઆએ આજની સભા જોડાવવાનું કારણ જાણ્યું અને પ્રજાસાવાર વીવે ચનથી કહી બતાવ્યું. પ્રથમ તેમણે ડેમી સામજીની મંત્રણી બાબત મી. દાઉદ મહમદને કેસ સુધીમ કારટે કહી નાખ્યો. એ હકીકત જણાવી, હવે કેસ બનાર હોય એવા માણસના નામથી ડેમીસાઇલ મેજિસ્ટ્રેટને હક સાબીત કરવાને ફરીથી ટેકા કેસ માંડવાની જરૂર દેખાડી. આ બાબતમાં મી. આજલીઆએ કહ્યું કે મી. ફુસેન દાઉદ જે થોડા વખતમાં હોડુસ્ટાન બનારા છે તેના નામથી ડેમી સાઇલ મંત્રણાને હરાવ કરવો થટે છે અને તે ન થયે તો કોંગ્રેસ તેની સામે લડત લેવી થટે છે. નવું બીજ પાસ ચતાં પહેલાં આવે ટેકા કેસ કરવાની ધણી જરૂર છે અને નહીં થકે તો બાવિ બમાં આપણને હરકતો પડશે. આ બાબત માં મી. દાઉદ મહમદ તથા બીજા કેટલાક આજેવાનો તરફથી મી. ફુસેનને બહોળી બીજા કોષ્ટ હકાર કરી બીડીના નામથી કેસ કરવાના માનણી થક હતી.

બીજા બાબત મી. નામલીઆના હકારને લગતા કેસની હતી. સુધીમ કારટે તેની અપીલ સંબંધવાની ના પાડવાથી હવે તેને ટીપોરટ કરવામાં આવે એવો સંભવ છે. મહા કાલે વેરલમમાં તેને માણસેદ આજળ ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ વડીલની માનણીથી તેને હરબન બાવ વામાં આવેલ છે. આ કેસમાં વડીલની સલાહ એવી રીતની પડે છે કે તેને કેસા જોખામેથી ફરી જોડાવી બીજા સો પાછા બનામત મુકી તેને ઉતારવો અને ફરીથી કેસ કરવો. મી. નામલીઆએ આજ

સુધીમાં જણાવ્યું. ખરચ ક્યો અને હવે બાજળ વધવાને તેની શું બચ નથી એટલે આ કામ કોમે ઉપાડી લેવાની જરૂર છે. જાર બાદ મી. સહમદ અબ્દુલ્લાના ૧૦૦ પાછા સરકાર પચાવી બેડી છે, તેના કેસમાં અપીલ કરવાની મંત્રણી કરવામાં આવી હતી. પણ માણસેદ તરફથી મુકાદાના કારણે મળવામાં વીલંબ ચતાં અપીલની મુદત ચાલી મહ અને હવે રજીસ્ટરાર અપીલ નોંધવાની ના પાડે છે માણસેદ મી. બીન્સે કામકાજને લીધે મુકાદાના કારણે આપતાં લીલ થવાનું જાણી આવ્યું છે. પણ તે છતાં આપણ ને દાદ નથી મળતી. આની સામે પણ આપણે લડત લેવાની જરૂર છે. આ બધાં કામોને માટે પધસાની પણ પુરી જરૂર છે અને કોંગ્રેસને માથે તો લગભગ ૧૦૦ પાછા ઉપરનું કરજ છે તો આપણે આ કામો કરવાનાં હરાવની સાથે ઉધરાણું કરવાની પણ બગલતા છે.

બાદ માણ પ્રમુખ મી. અબ્દુલ કરીમે કોંગ્રેસની પાસા સળંધી અલ્ફોસકારક સ્થિતિ ઉપર જાણણી બિવેચન કરી ફંડ એકઠું કરવાની તેમજ ઉપર બતાવેલાં કામો હાથ ધરવાની બગલતા બતાવી.

જારબાદ મેજસ્ટ્રેટ રસ્તમજ પારસી, ઉમર કાજી આમદ કવેરી, ઇસ્માઇલ જોરા, મહમદ ઇબ્રાહીમ, અબ્દુલ કાદર તથા દાદા જોહામાને આ કામો આપણે હાથ ધરવાં બેઠાંએ એવું બતાવો કોંગ્રેસ ની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ સુધારવાને માટે પુરતી રીતે બધાંએ વીવેચન કર્યું હતું. મી. એ. એચ. મુસાએ ઉપરનાં ત્રણે કામો કોંગ્રેસે હાથ ધરી લેવાની દરખાસ્ત કરી હતી. જેને સેક્રેટરી મી. એમ. સી. આજલીઆ તરફથી ટેકા આપવામાં આવ્યો હતો અને ઉપરના બેલ

તરફથી ટેકા મળતાં સરવાળુમતે દરખાસ્ત પાસ કરવામાં આવી હતી. બાવણે દરખાસ્ત મી. ઇસ્માઇલ જોરા તરફથી કોંગ્રેસ ની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ સુધાર્યા બાદ આવાં કામો હાથ ધરવાની સહીસલામતી ઉપર ખાસ જાર મુકવામાં આવ્યો હતો, અને મી. રસ્તમજ પારસી તરફથી તેજ વખતે ફંડ સર કરી નાખવાની માનણી કરવામાં આવી હતી. હરાવ પસાર થયા બાદ હંડને માટે રકમો જમાવવામાં આવી હતી. જેમાં પાછા સાઠેક જેટલી રકમ નોંધાઇ હતી અને બીજું ફંડ કરીને ઉધરાવવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.

મી. જોખલેને મુખારકબાદી

હાંડની બહાર કોલોનીઓમાં મીરવીટથી હાંડીઓને મોકલવામાં આવે છે તેની સામે માનવતા મી. જોખલેએ જે હરાવ હાંડની વડી ધાવસલામાં રજુ કર્યો હતો પરંતુ જે પુરતા મતની આમીને લીધે પસાર થક કચ્ચો નહીં તે બાબત માં મી. જોખલેના ઉમદા પ્રયત્નને માટે મુખારકબાદીનો તાર મોકલવાનો હરાવ મી. અબ્દુલ મહારાજની દરખાસ્તથી રજુ થયો હતો, અને મી. જોસમાન બહાદ તરફથી ટેકા મળતાં સરવાળુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

મી. સી.સ. જસાતના કેસ

મી. જોસમાન બહમદે ઉપલા હરાવને ટેકા આપ્યા બાદ મોસીસ જસાતના કેસ માં દરજવાલની કારટે જે અન્યાય કારણે મુકાદે આપ્યો છે તે ઉપર પણ અસર કારક બાવણુ કર્યું હતું, અને અવા મુકાદા સામે નાતાલ અનુમન ઇસ્લામ ની માફક કોંગ્રેસ તરફથી પણ સખત કોટેસ્ટ મોકલવાની જરૂરીયાત બતાવી હતી. મી. જોસમાને ઉજળતા બોલીથી બતાવ્યું. આપણી જોરતોને કાંડે પકડી દેવાની બહાર કાઢવામાં આવે અને આપણે મુને મેઠે સાંખી રહીએ એ બેટલું આશરપકારક તેહલુંજ આપણ ને કરમાવનારું મણાવ. ઇસ્લામના કાનુન મુજબ પરણેલી જોરતને પોતાના ધણી સાથે હેવાની મના કરે એવો ન્યાય—અન્યાય—બીડીક વાવટા નિચે આપણે પહેલી વખતજ સંભળ્યો. આ ઉપર પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદ, મી. મુસા કાજી આદમ કવેરી તથા બીજા જાણીતો તરફથી વીવેચન થતાં હતાં. અને જાર બાદ પ્રધાન પર ચટતો તાર કરજ હરાવ થયો હતો.

નાતાલ ઈડિઅન કોંગ્રેસ તરફથી મી. સહમદ મહમદે નીચે મુજબ કેમલ માનવતા મી. જોખલેપર મોકલ્યો છે :—

“મીરવીટ સંબંધમાં ધારાસભામાં હરાવ રજુ કરવાના આપના વખાણુવ જાણક પ્રયાસ માટે અતઃકરણથી મુખારકબાદી આપીએ છીએ, અને બાવિબમાં ફતેહ મળે એવી દુવા આપીએ છીએ.”

મીસીસ જસાતનો કેસ

પ્રોટેસ્ટન્ટ સંદેશ

નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ તરફથી નીચે મુજબ પ્રોટેસ્ટનો તાર મુસ્લી પ્રધાનપર કરવામાં આવ્યો છે:—

“નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની મીટીંગ દરમિયાનની સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલા મીસીસ જસાતનો કેસના મુકદ્દમા તરફ ના. મુસ્લી પ્રધાનનું મંબીર રીતે ખાન બેન્ચે છે. કેમકે આ નિરદય અને અણધારેલા મુકદ્દમો પાર્થક છુટ છુટાવ છે, તેમજ પ્રત્ય તરીકેના અમારા હોમ કમરાય છે. માટે કોંગ્રેસ પ્રધાનને આમદ કરે છે કે આ મંબીર બાબતમાં કાયદામાં સુધારો કરવો, અને દરમિયાન મીસીસ જસાતને સહત આપવી.”

દરખાસ્તની અંજુમન ખરબાને નીચે મુજબ તાર મુસ્લી પ્રધાનપર મોકલ્યો છે:—

“મીસીસ જસાતનો કેસમાં દરમિયાન વાલની સુપ્રીમ કોર્ટના મુકદ્દમો નાતાલની મુસલમાન કોમ હેતુતાપ ગ્રહ છે, અને પોતાના પવિત્ર હોનનું અપમાન થયું ગયું છે. નાતાલના મુસલમાનો ની આ મીટીંગ માન પુરવકા પશુ દહતા થી આ મુકદ્દમાના અમલ સાથે પ્રોટેસ્ટ કરે છે. કેમકે તેથી દુનીયાના દરેક ભાગમાં ભોમવાતી અમારી પાર્થક છુટ છુટાવ છે. માટે કાયદામાં સુધારો કરવા અને અમારી કાયદી દુખાતી અટકાવવા અરજ કરવામાં આવે છે.”

હમીદીયા સોસાયટીનું લખાણ

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીવતી ઇમામ સાહેબે નીચે મુજબ લખાણ મુસ્લી પ્રધાનપર કર્યું છે:—

“મીસીસ જસાતનો કેસ સંબંધી આપનો તા. ૨૭ નો તાર બિ. ઇ. એસોસીએશનના ચેરમેને મારી સોસાયટીને વચ્ચે છે. ના. પ્રધાનના મુકદ્દમો મારી સોસાયટીને હુકુ દરદ થયું છે. મારી સોસાયટી ખાસ મુસલમાનોના પ્રતિ નીધીરે છે, જેથી મારે ના. પ્રધાનને અણવવું બેઠમને કે તેમના મુકદ્દમો મુસલમાનોના જુદા જુદા કમરાય છે. મુસલમાનોની કાયદી અને ઇસ્લામી ધરમની સરકાર અવગણના કરે છે એના ચિન્હ તરીકે ના. પ્રધાનના આ મુકદ્દમાને સોસાયટી મળે છે. તેથી મારી સોસાયટી માન મુસ્લી અમલદારે કરે છે કે આ મુકદ્દમા

હરીથી વિચાર કરવામાં આવશે, અને મીસીસ જસાતને તેના ધણી પાસેથી વહોરીને દેશપાર કરવાનું બંધ થશે.

જવાબ

કોંગ્રેસને મુસ્લી પ્રધાન તરફથી નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો છે:—

“તમારા તારના જવાબમાં અણવવા તું કે મીસીસ જસાતનો કેસ ઉપર પુરો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે, પણ કોર્ટના મુકદ્દમો વચ્ચે પાયા પ્રધાનને કાંઈ અરજ બેવામાં આવતું નથી.”

ઇમીગ્રેશન ખાતાનો આપખુદ અમલ

અમીનના પદ્મિ પાછા લાવવાનો સવાલ

નાતાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટ આમળ તા. ૧૬મી ફેબ્રુઆરીએ વી. અને પી. મધુલા વિ. ઇમીગ્રેશન રીટરીકશન એપીલેશનો કેસ સંબંધિતો હતો.

મયા જુલાઇ માસની તા. ૧૬મીએ મજકુર અરજદારો એ ૧૬ વરસની અદરના કતા, તેઓને કોર્ટની સત્તા તથેથી ખસેડવાની અટકાવત કરવાનો ડરખાસ્ત ઇમીગ્રેશન અમલદાર ઉપર કુકમ કાઢવામાં આવ્યો હતો. અને પા. ૧૦૦ની તેઓ માટે ભાષીની લાગવામાં આવી હતી. અરજદારો ત્યાર પછી તેઓના બાપ સાથે દરમિયાન મયા અને ત્યાં તેઓ કાલ વસે છે. ઇમીગ્રેશન અમલદારને તેની ખબર છે. ડર્મિયાનમાં જતાં તેને અટકાવવામાં આવ્યા નહોતા, અને તેઓ ૧૬ વરસની અદરના લાવાથી પરમીટની તેઓને જરૂર નહોતી. કેસ વિષે અરજા કરતાં અરજદારના વકીલ મા કોર્ટને અણવવું હતું કે ઇમીગ્રેશન અમલદાર આપખુદમાં આપખુદ છે, અને ઇમીગ્રેશન કાયદા વિષે મેહુ કહ્યું સાફ.

મુકદ્દમા

વકા ન્યાયાધિકારે કહ્યું કે: જો તેઓને દરમિયાનમાં રહેવાનો હક હોય તો નાતાલમાં થકને તેઓને ન જવા દેવા એ ચેરવાળખી છે, એવો ઇરાદો હદી રાખવામાં આવ્યો હોય એ સંકેત અરજ છે. ઇમીગ્રેશન અમલદારે નાતાલના સંબંધમાં અરજદારને પ્રેસીડીન્ટે ઇમીગ્રેશન મળે છે, પણ તે ઇમીગ્રેશન નાતાલના હોય એવું કોર્ટ નેમ કહતી નથી. હાલુતાલનો રહીશ એ અમલ

આવવાનો ઇરાદો ન રાખતો હોય તેને પ્રેસીડીન્ટે ઇમીગ્રેશન કહેવા એવું તે થયું. છેલ્લાઓને ડીપાર્ટ કરવામાં આવે તો તે માટે પા. ૧૦૦ ભાષીન તરીકે અરજી કોર્ટના રજીસ્ટરને લાગવામાં આવેલ છે તે સવાલનો કોર્ટને નિરણય કરવાનો છે. ડીપાર્ટ કરવાના અરજમાંથી અમલદારે માટે સરકારને તે રકમની જરૂર હતી. બીજા કયા કાર તે પછલાનું તેઓને કમ નહીં હતું. કોર્ટના અણવવામાં છે કે મજકુર છેલ્લાઓને દરમિયાનમાં અમલદાર માલથી રહેવા દેવામાં આવ્યા છે. તેઓને આ માટે ડીપાર્ટ કરવા એ કાંઈ અણવવામાં આવેલ નથી. દરમિયાનમાં ઇમીગ્રેશન અમલદાર તરફથી ફક્ત એવો તાર મળ્યો છે કે તેઓને દેશપાર કરવાનાં પમલાં લેવા તે પાર છે. આટલો વખત કેમ વીતવા દીધો તેનો ખુલાસો આપવામાં આવેલ નથી. એટલે દેશપાર કરવાનું બને કે ન બને તે બેરતાં મને તેટલા વખત સુધી તે રકમ અનામત પડી રહેવા ઇચ્છાય નહિ.

એટલે એપીલની દરમિયાન પહેલાં દિવસ સુધી એ બાબત મુલતવી રાખવામાં આવશે. અને તે દરમિયાન મજકુર કોર્ટને દેશપાર કરેલા છે અમલદાર અમલદારમાં આવનાર છે એવા કોર્ટને ખબર કરવામાં ન આવે તો અનામત પાછી આવવાનો કુકમ કરવામાં આવશે. દરમિયાન અરજનો સવાલ મુલતવી રાખવામાં આવે છે.

મી. જસદીસ નરમ અને મી. જસદીસ કોર્ટર એ મુકદ્દમાને મળતા આવ્યા હતા.

મારિત્તખાનમાં એક ગીરમીલીયા હાંદીને કામપર ન મદવા માટે કોર્ટમાં ખડે કરવામાં આવ્યો હતો. તે કામપર જવાને ના મારતો હતો, અને પ્રોટેસ્ટરની પાસે પોકાર કરી રક્ષણ મામતો હતો. કોર્ટે તેને બેઠની સજા કરી ત્યારે તેણે કોર્ટમાંથી ખસવાની ના પાડી, અને ફરી ફરીને રક્ષણ મળવાની માગણી કરી આખરે પોલીસ તેને હાથપમ પકડી હાંદીને લઇ ગયા, અને બેઠમાં નાખ્યો ત્યાં પણ આ માગણ પોતાને ઉચ્ચત્વ રાહો પાડીને રહ્યો હતો. જતાં મધ્યે તેની રાવ સાંભળેલી કે હાલ આપેલી અણવતી નથી. આ બાબતમાં સ્થાનિક જાણનો લખનાર નિરદયતાથી લખે છે કે તેલમાં તે કુતરાની પેટે બસ્યો હતો અને મેકની પેટે બાંધાયો હતો.

નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ

ડોમીસાઇલ તથા નાણાંની આ રેક

માનવતા જોખલેને મુખારકબાદીનો સંદેશ

અમે કમીવારે બપોરે નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની ખાસ સભા મી. પાર્સી રસ્ત મજના મકાનમાં યોજાવવામાં આવી હતી. આખરે દિવસે ફેડખીએ બહાર પાડી મીટીંગ વખતે ચરમા કરવાની આજ્ઞાથી બધા બાઈઓને બહાર પાડી દેવામાં આવ્યા હતા. વખત થતાં આજ્ઞા દોહસો ઉપરત્ત મુકરેશોએ હાજરી આપી હતી. પ્રમુખ મી. ડાઉડ મહમદે પુરથી લીધા બાદ બેઠીઆ સેક્રેટરી મી. એમ. સી. આમ લીઆએ આજની સભા યોજાવવાનું કારણ લખાવ્યું અને મુખારકબાદ વીચે ચનથી કહી બતાવ્યું. પ્રથમ તેમણે ડોમી સાઈમની માંગણી બાબત મી. ડાઉડ મહમદનો કેસ સુપ્રીમ કોર્ટે કહી નાખ્યો જે કહીકત બહાવી, હવે દેશ બનાર હોવ એવા માણસના નાણાં ડોમીસાઇલ મેળવવાનો હક લાખીત કરવાને ફરીથી ટેકા દેશ માંગવાની જરૂર દેખાડી. આ બાબતમાં મી. આંજલીઆએ કહ્યું કે મી. કુસેન ડાઉડ જે થોડા વખતમાં હાંદુસ્તાન બનારા છે તેના નામથી ડોમી સાઈમ માંગવાનો હરાવ કરવો થટે છે અને તે ન થશે તો કોંગ્રેસે તેની સામે બડત લેવી થટે છે. નવું બીલ પાસ થતાં પહેલાં આવો ટેકા દેશ કરવાની કહી જરૂર છે અને નહીં થશે તો લાવિ ખર્માં આપણને હરકોતો પડશે. આ બાબત માં મી. ડાઉડ મહમદ તથા બીજા કેટલાક આજેવાનો તરફથી મી. કુસેનને બહો બીજા કોષ હાંદાર ગરીબ હાંદીના નામથી દેશ કરવાની માંગણી ચઢ હતી.

બીજા બાબત મી. નાણાંની આના હાંદારને લગતા કેસની હતી. સુપ્રીમ કોર્ટે તેની અપીલ સાંભળવાની ના પાડવાથી હવે તેને હાંદુસ્તાન કરવામાં આવે એવો સંભવ છે. મહા કાલે વેરકમમાં તેને માણસેદ આગળ લેવો કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ વહીવટની માંગણીથી તેને કરગન લાવવામાં આવેલ છે. આ કેસમાં વહીવટની સલાહ એવી રીતની પડે છે કે તેને કેલા જોખાલેથી ફરી બોલાવી બીજા સો પાઉંડ અનામત મુકી તેને ઉતારવો અને ફરીથી દેશ કરવો. મી. નાણાંની આએ આવ

સુધીમાં કહ્યું. ખરેખર કોઈ અને હવે આગળ વધવાને તેની મુજબ નથી એટલે આ કામ કોમે ઉપાડી લેવાની જરૂર છે. ત્યાર બાદ મી. સમયદ અગદુલાના ૧૦૦ પાઉંડ સરકાર પચાવી બેઠી છે, તેના કેસમાં અપીલ કરવાની માંગણી કરવામાં આવી હતી. પણ માણસેદ તરફથી મુકાદાના કારણે મળવામાં વીજન થતાં અપીલની મુદત ચાલી ગઈ અને હવે રજીસ્ટરાર અપીલ નોંધવાની ના પાડે છે. માણસેદ મી. બીન્સે કામકાજને લીધે મુકાદાના કારણે આપતાં દીલ ચલાવેલું આપ્યું છે. પણ તે છતાં આપણને દાદ નથી મળતી. આની સામે પણ આપણે બડત લેવાની જરૂર છે. આ બધાં કામોને માટે પદસાની પણ પુરી જરૂર છે અને કોંગ્રેસને માથે તો લગભગ ૧૦૦ પાઉંડ ઉપરનું કરજ છે તો આપણે આ કામે કરવાનાં હરાવની સાથે ઉધરાણું કરવાની પણ અગત્યતા છે.

બાદ માણ પ્રમુખ મી. અબ્દુલ કરીમે કોંગ્રેસની પક્ષમાં સંબંધી અલોચકારક સ્થિતિ ઉપર લખાણથી વિવેચન કરી ફેડ એક્ટ કરવાની તેમજ ઉપર બતાવેલાં કામો હાથ ધરવાની અગત્યતા બતાવી.

ત્યારબાદ મેસરજ રસ્તમજી પારસી, ઉમર કાજી આમદ કવેરી, ઇસ્માઇલ મોરા, મહમદ ઇબ્રાહીમ, અબ્દુલ કાદર તથા હાલ જોખાલે આ કામો આપણે હાથ ધરવાં જોઈએ એવું મતાનો કોંગ્રેસ ની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ સુધારવાને માટે પુરતી રીતે બધાએ વિવેચન કર્યું હતું. મી. એ. એમ. અસાએ ઉપરનાં ત્રણે કામો કોંગ્રેસે હાથ ધરી લેવાની દરખાસ્ત કરી હતી. અને સેક્રેટરી મી. એમ. સી. આંજલીઆ તરફથી ટેકા આપવામાં આવ્યો હતો અને ઉપરના બોલ નારાઓ તથા મી. મુસા કાજી આમદ કવેરી તરફથી ટેકા મળતાં સરવાળુમતે દરખાસ્ત પાસ કરવામાં આવી હતી. આપણે દર આન મી. ઇસ્માઇલ મોરા તરફથી કોંગ્રેસ ની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ સુધારવા બાદ આવાં કામો હાથ ધરવાની સહીસલામતી ઉપર ખાસ કાર મુકવામાં આવ્યો હતો, અને મી. રસ્તમજી પારસી તરફથી તેજ વખતે ફેડ કર કરી નાખવાની માંગણી કરવામાં આવી હતી. હરાવ પસાર થયા બાદ ફેડને માટે રકમો લખાવવામાં આવી હતી. જેમાં પાઉંડ સાઠેક જેટલી રકમ નોંધાઈ હતી અને બીજું ફેડ કરીને ઉધરાવવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.

મી. જોખલેને મુખારકબાદી

હાંદી બહાર કોલોનીઓમાં ગીરનીટથી હાંદીઓને મોકલવામાં આવે છે તેની સામે માનવતા મી. જોખલેએ જે હરાવ હાંદી વહી ધારાસભામાં રજુ કર્યો હતો પરંતુ જે પુરતા મતની આપીને લીધે પસાર થઈ શક્યો નહોતો તે બાબત માં મી. જોખલેના ઉમદા પ્રયત્નને માટે મુખારકબાદીનો તાર મોકલવાનો હરાવ મી. અબ્દારામ મહારાજની દરખાસ્તથી રજુ થયો હતો, અને મી. જોખાલ આજ મહ તરફથી ટેકા મળતાં સરવાળુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

મી. સી. આમદેને કેસ

મી. જોખાલ આજમદે ઉપલા હરાવને ટેકા આપ્યા બાદ મેસીસ જસાતના કેસ માં દરસવાલની કોર્ટે જે અન્યાય કરેલો મુકાદો આપ્યો છે તે ઉપર પણ અસર કારક બાપણ કર્યું હતું, અને આવા મુકાદા સામે નાતાલ અગ્રીમન કરવામાં ની માફ કોંગ્રેસ તરફથી પણ સખત પ્રોટેસ્ટ મોકલવાની જરૂરીઆત બતાવી હતી. મી. જોખાલને ઉજાતો બોલીથી બતાવ્યું કે આપણી ઓરતોને કાંડે પકડી દેવાની બહાર કાઢવામાં આવે અને આપણે મુઝે મોઢે લાખી રહીએ એ જેટલું આચરકારક તેમજ આપણને કરમાવનારું જણાય. ઇસ્લામના કાનુન મુજબ પરણેલી ઓરતને પોતાના ધણી સાથે હેવાની મના કરે એવો ન્યાય—અન્યાય—ખિલીક વાવટા નિમે આપણે પહેલી વખતજ સાંભળ્યો. આ ઉપર પ્રમુખ મી. ડાઉડ મહમદ, મી. મુસા કાજી આમદ કવેરી તથા બીજા બાઈઓ તરફથી વિવેચન થતાં હતાં. અને ત્યાર બાદ પ્રધાન પર બેઠેલ તાર કરજ હરાવ થયો હતો.

ત્યાર બાદ સભા વિસરજન થઈ હતી.

નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ તરફથી મી. કમુદ મહમદે નીચે મુજબ રેખા માનવતા મી. જોખલેપર મોકલ્યો છે :—

“ગીરનીટ સંબંધમાં ધારાસભામાં હરાવ રજુ કરવાના આપના વખાણુ લાખક પ્રવાસ માટે અતઃકરણથી મુસા રબાદી આપીએ છીએ, અને લાવિખમાં ફેડ મળે એવી દુવા માગીએ છીએ.”

મીસીસ જસાતનો કેસ

પ્રોટેસ્ટના સંદર્ભ

નાતાલ ઉડિયન કૅમિસ તરફથી નીચે મુજબ પ્રોટેસ્ટનો તાર મુઠ્ઠી પ્રધાનપર કરવામાં આવ્યો છે:—

“નાતાલ ઉડિયન કૅમિસની મીટીંગ ટરસિવાલની સુપ્રીમ કોર્ટને આપેલા મીસીસ જસાતના કેસના સુકાદા તરફ ના. મુઠ્ઠી પ્રધાનપર મંજૂર રીતે ખાન બેન્કે છે. કેમકે આ નિરદય અને અણધારેલા સુકાદાથી પાર્થક છુટ છુટાય છે, તેમજ પ્રભુ તરીકેના અમારા હકો હમરાય છે. માટે કૅમિસ પ્રધાનને આમલ કરે છે કે આ મંજૂર બાબતમાં અણધારી સુધારો કરવો, અને હરમાન મીસીસ જસાતને રાહત આપવી.”

ડરબનની અંગ્રુચન હરમાને નીચે મુજબ તાર મુઠ્ઠી પ્રધાનપર મોકલ્યો છે:—

“મીસીસ જસાતના કેસમાં ટરસિવાલની સુપ્રીમ કોર્ટના સુકાદાથી નાતાલની મુસલમાન કાય હેબતાઈ મુદ્દા છે, અને પોતાના પવિત્ર દીનનું અપમાન થયું ગયું છે. નાતાલના મુસલમાનોની આ મીટીંગ માન પુરવઠ પછુ દ્વલતાથી આ સુકાદાના અમલ સામે પ્રોટેસ્ટ કરે છે. કેમકે તેથી દુનીયાના દરેક આમ માં ભોગવાલી અમારી પાર્થક છુટ છુટાય છે. માટે કાયદામાં સુધારો કરવા અને અમારી કાયદી કુખાતી અટકાવવા અરજ કરવામાં આવે છે.”

હમીદીયા સોસાયટીનું લખાણ

હમીદીયા હરમાનીક સોસાયટીવતી હમામ સાહેબે નીચે મુજબ લખાણ મુઠ્ઠી પ્રધાનપર કર્યું છે:—

“મીસીસ જસાતના કેસ સંબંધી આપનો તા. ૨૭ નો તાર મિ. ઇ. એસોસીએશનના ચેરમેને મારી સોસાયટીને વ આવ્યો છે. ના. પ્રધાનના સુકાદાથી મારી સોસાયટીને છુટ્તુ કરવ થયું છે. મારી સોસાયટી ખાસ મુસલમાનોના પ્રતિ નીધીરે છે, જેથી મારે ના. પ્રધાનને અણધાર્યું બેઠકે કેતેમના સુકાદાથી મુસલમાનોને બહુ ઉરફેશા છે. મુસલમાનોની કાયદી અને હરમાની હરમાની સરકાર અવગણના કરે છે એના ચિન્હ તરીકે ના. પ્રધાનના આ સુકાદાને સોસાયટી ગણે છે. તેથી મારી સોસાયટી માન પુરવઠ અમલ કરે છે કે આ સુકાદાપર

હરીથી વિચાર કરવામાં આવશે, અને મીસીસ જસાતને તેના ધણી પાસેથી વછોડીને દેહપાર કરવાનું જાણ થશે.

જવાબ

કૅમિસને મુઠ્ઠી પ્રધાન તરફથી નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો છે:—

“તમારા તારના જવાબમાં અણધારવા ડું કે મીસીસ જસાતના કેસ ઉપર પુરો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે. પણ કોર્ટના સુકાદામાં વચ્ચે પડવા પ્રધાનને કંઈ કારણ બેવામાં આવ્યું નથી.”

હમીમરેશન ખાતાનો આપખુદ અમલ

અમીનના પદ્મિ પાછા કરવડાનો સવાલ

નાતાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ તા. ૧૬મી ફેબ્રુઆરીએ વી. અને પી. મધુલા વિ. હમીમરેશન રીટરીકશન ઓફીસરનો કેસ સંબળાયો હતો.

મયા બુલાઈ માસની તા. ૧૬મીએ મજુર અરજદારો એ ૧૬ વરસની અરના હતા, તેઓને કોર્ટની સત્તા તથેથી ખસેડવાની અટકાવત કરવાનો ડરબનના હમીમરેશન અમલદાર ઉપર હુકમ કાઢવામાં આવ્યો હતો. અને પા. ૧૦૦ની તેઓ માટે અમીની કરવામાં આવી હતી. અરજદારો ત્યાર પછી તેઓના આપ સામે ટરસિવાલ મયા અને ત્યાં તેઓ હાથ વસે છે. હમીમરેશન અમલદારને તેની અગર છે. ટરસિવાલ માં જતાં તેને અટકાવવામાં આવ્યા નહોતા, અને તેઓ ૧૬ વરસની અરના તવાયી પરમીટની તેઓને જરૂર નહોતી. કેસ વિષે અરમા કરતાં અરજદારના વડીલ મી કાંટને અણધાર્યું હતું કે હમીમરેશન અમલદાર આપખુદમાં આપખુદ છે, અને હમીમરેશન કાયદા વિષે મેહુ કહ્યું સાર.

સુકાદો

વડા ન્યાયાધીશે કહ્યું કે: જો તેઓને ટરસિવાલમાં રહેવાનો હક હોય તો નાતાલમાં વધને તેઓને ન જવા દેવા એ ચેરવાળખી છે, એવો ઇરાદો હકી રાખવામાં આવ્યો હોય એ હક અરેહુ છે. હમીમરેશન અમલદારે નાતાલના સંબંધમાં અરજદારોને પ્રોહીબીટા હમીમરેશન મળેલ છે, પણ તે હમીમરેશન નાતાલના હોય એવું કોર્ટ બેઠક સહી નથી, હમીમરેશનને રહીશ એ બહી

આવવાનો ઇરાદો ન રાખતો હોય એને પ્રોહીબીટા હમીમરેશન હોવા એવું તે મહુ. ઓફીસરને ડીપોરટ કરવામાં આવે તો તે માટે પા. ૧૦૦ અમીન તરીકે સરખીટ કોર્ટના રજીસ્ટરારને અરવામાં આવેલ છે તે સવાલનો કોર્ટને નિરણય કરવાનો છે. ડીપોરટ કરવાના અરમામાંથી અમલદારે માટે સરકારને તે રકમની જરૂર હતી. બીજા કયા કાર તે પછાતું તેઓને કાય નહીં હતું. કોર્ટના અણધાર્યા છે કે મજુર ઓફીસરને ટરસિવાલમાં મયા આમલટ માસથી રહેવા દેવામાં આવ્યા છે. તેઓને આ માટે ડીપોરટ કરવા એ કંઈ અણધાર્યામાં આવેલ નથી. ટરસિવાલના હમીમરેશન અમલદાર તરફથી ફક્ત એવો તાર મળેલો છે કે તેઓને દેહપાર કરવાની પમલા મેવા તે પાર છે. આટલો વખત કેમ વીતવા દીધો તેના ખુલાસો આપવામાં આવેલ નથી. એટલે દેહપાર કરવાનું બને કે ન બને તે બેતાં મને તેટલા વખત સુધી તે રકમ અનામત પછી રહેવા હક અમલ તહિ.

એટલે ઓફીસની હરમાના પહેલા દિવસ સુધી એ બાબત મુલતવી રાખવા માં આવશે. અને તે હરમાના મજુર ઓફીસરને દેહપાર કરેલા છે અથવા કરવા માં આવનાર છે એવા કોર્ટને અગર કરવામાં ન આવે તો અનામત પાછી આપવાનો હુકમ કરવામાં અમલદારે હરમાના અરમાનો સવાલ મુલતવી રાખવામાં આવે છે.

મી. જસ્ટીસ બરમ અને મી. જસ્ટીસ કોર્ટર એ સુકાદાને મળતા આવ્યા હતા.

મારિસમરમાં એક મીરમીટીના હીંદો ને કાયમર ન ચઢવા માટે કોર્ટમાં ખડે કરવામાં આવ્યો હતો. તે કાયમર અવાને ના પાડતો હતો, અને પ્રોટેક્ટરની પાસે પોકાર કરી રક્ષણ માગતો હતો. કોર્ટે તેને બેઠકની અળ કરી ત્યારે તેણે કોર્ટ માંથી અણધારી ના પાડી, અને હરી હરીને રક્ષણ મળવાની માગણી કરી આખરે સેલીસ તેને હાથપથ પકડી ઉપાડીને બહુ મયા, અને બેઠકમાં નાખ્યો ત્યાં પણ આ માણસ ચેતને ઉમારવ રાડે પાડીને રડતો હતો. જતાં મધ્યે તેની રાવ અલબેલી કે હક આપેલી અણધારી નથી. આ બાબતમાં રજાનિક બાબનો લખનાર નિરદયતાથી લખે છે કે સેલમાં તે કુતરાની પેટે બસતો હતો અને કોર્ટની પેટી બાહરતો હતો.

વેદશ્રમમાં ગીરમીટીઆનો હરા

૪૩ માણસો તથા બધરાં ઠાકરાં
જેલમાં

(અમદા પ્રતિનિધિ તરફથી)

વેદશ્રમમાં લાંતા ગીરમીટીઆઓની રક્ષાત્ત સંબંધમાં સોમવારે જતાં માલમ પકડુ કે મી. રક્ષાના ૪૩ માણસોને ૬ મ ઈંગ્લેન્ડ માટે ફેરવવામાં ખડા કરવામાં આવ્યાં હતાં. કેસની હકીકત એવી જણાવ છે કે આમલ શુકરવારે માણસોને ખીનીસ વાવવાને આપવામાં આવ્યા હતા. ૧૫ ઈંગ્લેન્ડમાં તે વાળા પછી માણસે માલીક પાસે આવ્યા. માલીકે કહ્યું કે પહેલાં આપેલા ખીનીસ મધ્ય ઈંગ્લેન્ડમાં વાવવા માટે પુરતા થવા જોઈએ; એમ કહીને તેમના પર ચોરીનો, અથવા તો વધુ પડતા વાવીને વગરો કરવાનો આરોપ મુક્યો. તેમણે આ વાતનો છંદાર ક્યો અને જાણ્યું કે તે તેમણે ચોરીના હોય તો તેમના ઘરમાં ખુશીથી તપાસ કરી જીએ. માલીકે તપાસ કરવા સમે ૬ થયે એક કાર રોનસ્ટેન્સને ફાનસ લખને મોકલ્યો. તેણે જઈ તપાસ કરત આ લોકોનાં ખાવાનાં વાસણો અઘડાવ્યાં અને તેમાં હાથ પડ્યું નાખ્યો. પોતાનું ખાવાનું આવી રીતે ખરાબ થવાથી, તથા નકામો ચોરીનો આરોપ આવવાથી માણસો બહુજ ખુસ્સે થયાં અને હરિયાદ કરવા નિશ્ચય કર્યો. તેમણે તે વખતે પોલીસ પાસે જઈને રાવ કરી પણ દાદ મળી નહીં. બીજી સવારે તેઓ હરિયાદે જવા નીકળ્યા, તે વખતે ખીન કટલાક કામ કરનારા પણ દિલસોજીથી તેમની સાથે સામેલ થયા. એવું જણાવવામાં આવે છે કે માત્ર બે મધ્ય આજેવાતેએ જ વડુ એવું માલીકે કહ્યું; પણ માણસોને આ વાત મળે ઉતરી નહીં. એટલેકર પાસે જતાં રસ્તામાં અમરેની આગળ પોલીસે તેમને અટકાવ્યા અને વેદશ્રમ આમળ લાવી ફેરવવામાં ખડા કર્યાં. માલીકે પોતાની જુનાનીમાં કાફરે તેમને બોરાક ખરાબ કરવાની વાતનો છંદાર ક્યો, અને અમુકજ માણસો આજેવાન છે એમ જણાવી તેમને ખાસ સજા થવી જોઈએ એવું સુચવ્યું. ગીરમીટીયા વતી વેદશ્રમની હકીકત કમીટીએ વડાલ રાજેલ તેણે બચાવ કર્યો પણ તે કપુલ ન રાખતાં માણસોને માણસોને સજા કરી. એ ચાર માણસોને માલીકે આજેવાનો તરીકે બતાવ્યા હતા તેમને મહીમા એક

ની સખત મજુરીની સજા કરી. ચાર માણસોને માલીકે નિર્દોષ જણાવવાથી ઈંગ્લેન્ડ મુકવામાં આવ્યાં. બીજા માણસોને (જેમાં કેટલીક ઈંગ્લેન્ડ પધુ હતી) ૫૬૨ દિવસની જેલ અથવા ૬૩ની સજા કરવામાં આવી. આ માણસો મામળી કરે તો માલીક તેમના વતી (એટલે કે તેમના ખમારમાંથી) પાછળથી કાપી લખને) ૬૩ ભરવા તકવાર હતો. પણ ૬૩ આવી છુટવા કામ તકવાર ન થયાં અને બધાં જેલમાં અયાં. બધરાં ઉપરાંત કેટલાકે ઈંગ્લેન્ડ પધુ હતાં. તેમને જેલરે લેવા ના પાડી. એટલે માણસો તેમને માટે પધુ જેલનો હુકમ કરી આપ્યો.

હુખી ગીરમીટીઆ

અમરજી કામ કરવાને ફેરવે
ફરજ પાડી

નાતાલ રીપોર્ટ ક્રા. ના ૧૦ ગીરમીટીઆને હુકમ પ્રમાણેનું કામ ન કરવા માટે ફેરવવામાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમણે અમાવમાં જણાવ્યું કે તેમને રડી ભરમાં કોલસા ભરવાનું કામ કરવાને હુકમ કરવામાં આવ્યો છે. તેવું કામ તેમણે કદી કરેલ નથી, અને આ હુકમ નવાન તરફનો છે. તેમના ફાનદરાકટમાં આવી ફરજ લખી નથી. માણસોએ જણાવ્યું કે ફાનદરાકટમાં "સાધારણ મજુરો" (જનરલ લેવરર) તરીકે કામ કરવાનું લખ્યું છે. આ કામમાં રડીમરની અંદર કોલસા ભરવાનું પણ આવી જાય છે એ વે અર્થ માણસોએ ક્યો, અને માણસોને ગુન્હેમાર ઠરાવ્યા. બાદ અમુક માણસો તે આજેવાન તરીકે છુટા પાડી રી. ૧૦ ના ૬૩ની સજા કરી, અને ખીનને ચેત વધુ આવી છુટા કર્યાં.

જોહાનસબરમાં અમુક ઠાણે મ્યુની સીપાલીટીએ રસ્તો ખરાબ સ્થિતિમાં રાખવાથી રાડીમાં એસી જતા એક બોરા ને કેટલીક ફળ થયેલ એવું જણાવી મ્યુનીસીપાલીટીપર ગુજારાની મેળવવા કેસ માંડવામાં આવ્યો હતો. રસ્તાની ખરાબ સ્થિતિ પુરવાર થવાથી, તથા હરિયાદને મજેલ છળને પરિણામે પા. ૪૦ ના ખરખામાં ઉતરવું પડેલ તે જોઈ તેને પા. ૭૫ ની ગુજારાની કાર્ટે અપાવી હતી.

સદંતર ગીરમીટીયા બંધ કરવા

સોશીયલ કોન્ટ્રોલ-સમાં ઠરાવ

કલકત્તા ખાતે અમા ડીસેમ્બરની તા. ૨૬ મીએ મી. જોધરીના પ્રમુખપણા નીચે મળેલી સોશીયલ કોન્ટ્રોલ-સમાં હીંદુસ્તાન સી કમિય પધુ ગીરમીટીયા મોકલવાનું બંધ કરવાની બાબતમાં નીચેનો ઠરાવ મુજબ કરવામાં આવ્યો હતો :—

"હિંદુ આફ્રિકા માટે ગીરમીટીઆ મોકલવાનું બંધ કરવા માટે હીંદી સર કરતો આબાર માનતાં આ કોન્ટ્રોલ-સ એવો દ્વ મત ધરાવે છે કે જન સમાજ ના લાભમાં મજુરોને ગીરમીટીઆ લેવાની રીત બધી ફાનીકારક છે, અને તેથી દ્વે ગીરમીટી તળે હીંદુસ્તાનની અંદર કે બહાર ક્યાંય પણ મજુરો મોકલવાનું બંધ કરવામાં આવે એવી માનપુરવક મામળી કરવામાં આવે છે."

ઉપરો ઠરાવ મી. મધુલાલ ડાહરની દરખાસ્તથી અને મી. પોલાકના ટેકાથી સર્વાનુમતે મુજબ થયો હતો.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૬ મી મારચના મુ'બધ પહેંની છે.

એડમીરલ—તા. ૩૦ મી મારચે ઉપડશે, અને મુ'બધનાં કિતલોને ધારસલા મ ખાતે રડીમર કોનીમમાં ટર્સિફર કરશે.

કેનડા—તા. ૧૬ મી એપ્રિલે મુ'બધ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરોલોસી—મંગળવારે સાંજે મુ'બધ પહેંની હતી.

અમરોલોસી—તા. ૧૬ મી મારચે મુ'બધ જવા ઉપડશે.

અમરુબી—તા. ૨૭ મી મારચે મુ'બધ જવા ઉપડશે.

અમરુબી—તા. ૧૦ મી મારચે કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમરુબી—તા. ૩૦ મી એપ્રિલે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

ચેનદાકોટા—તા. ૨૧ મીએ મુ'બધ જવા ઉપડશે.

[ઈન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

કામેરીક—તા. ૭ મી એ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

નાતાલના એક વધુ હિંદોની ફોટો

હિંદોનીબલ-બોર્ન બારીસ્ટર આવાગમન

કરબનમાં થોડા વખતપર પોતાના નેક નાલીસ્ટ વિચારો અને બહાર જુરસા માટે બહુતા થએલ મી. રત્નમ (એસ. આર.) પદ્મર જેઓ વિલાવત બારીસ્ટર ના અભ્યાસ અરથે મયા હતા તેઓ હા પોતાની પરીક્ષામાં ફોટો મેળવી પાછા ફર્યા છે. તેમને માન આપવા માટે મયા બહુવાલીઆમાં એક મેળાવડો એ સીટમાં ઈડિઅન એન્ડુકેટનલ કન્વેન્ટિયનના મહા નમાં થયો હતો. મી. હાવુડ મહમદને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. મેસ રસ પોલ, પારસી ફસ્ટમજી, એસક રોમ પન, એ. એલ. રોબરટસ, સ્ટીવનસન, જીજમન પડિ, વી. આર. આર. મુડલે, ડી. એમ. નાઇકર, ફુસેન હાવુડ, અને આર. બી. મેટીએ ભાષણો કરતાં મી. પદ્મરને તેમની ફોટો માટે મુબારકબાદી આપી. મી. હાવુડ મહમદે મી. રત્નમ પદ્મરને તથા તેમના વડીલને હાર તોરા આપીને મી. રત્નમને મોમવતી આવકાર આપી, તેની જેબવણીની મુલીબતો સંબંધી વિવેચન કર્યું. ઉઝી જેબવણી આપવા માટે તેના વડીલોને ધન્યવાદ દીધે, તથા તેઓ પોતાની જેબવણીને દેશી બાઇઓ ની સેવનાં કામો કરવામાં ઉપયોગ કરશે એવી ઉમેદ બતાવી.

મી. પદ્મરે પોતાને આપવામાં આવેલા માન માટે આભાર માન્યે, અને તેના માન માટે પોતે લાલક ન હોવાનું જણાવ્યું. સ્વદેશના વિશ્વપર આવતાં કહ્યું કે જે સુદર અને રળીયામણી જુમિને આપણે દિલોગનથી આઢીએ છીએ તે અભારે અધમ દલા ભોગવે છે એ વિચારથી આપણે દિલગીર થયા વગર રહેતા નથી. આપણી અસલી તવારીખ અને સુધારો કીર્તિવંત છે. આપણા દેશી દુને આને જુમિનિ, બીજમણીત, સાબ-સ, ધર્મ, અને તત્વ શાન આપેલુલાં છે, છતાં આપણને કુનિયનમાં ઉતરતા લોક મજા વામાં આવે છે. પણ સદીશાતાપણ કે ઉતરતાપણ તે માણસોના બહારના દેખાવથી નહીં પણ તેમના અદરના ગુણ દોષથી જાણુ એમણે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણી રિવાજ બહુ બારીક છે આપણે અપરે કામ કરવામાં છે. તે

આપણે કેમ આજસુ બેસી રહીશું ? આપણે આપણું મેન તણ બહાર પડવું એમણે છે. સુસ્તી તે આપણી પ્રબલતા નાશ કરે છે. જેમને દેશ કાજ છે તેમણે બહાર આવી કુનિયાને કહેવું એમણે છે કે અમારો આત્મા કહા જીવતો છે. જે બાપો હવે પછી બહાર પડવાના છે તેના અમે મોખરાના કામરપે છીએ, અને અમાં સુધી ફરેક હિંદી છુટો થાય નહીં હાં સુધી અમે આરમ લઇશું નહીં. આ વિચેરે વિવેચન કરી તાળીઓ વચ્ચે મી. રત્નમ પદ્મરે પોતાની બેઠક બીધી બાદ આ પાણી લઇ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

કરબનમાં મરકો

હિંદીઓમાં પાંચ કેસ

કાકતરી ખાતાની મુશ્કાબોનો લાંગ

પોર્ટમાં એક મહાનમાં કામચમ ૪૦ જેટલા હિંદીઓ રહેતા હતા, જેમાંથી ૫ માણસોને એક સામટો પ્લેમ લાગુ પડ્યો છે. આ બાબતમાં તંદુરસ્તી ખાતાના વડા ડો. મ્યુરીસને હિંદી પ્લેમ કમીટીના પ્રમુખ તરીકે મી. પારસી ફસ્ટમજીને મંજૂરવારે બોલાવી જેટલીક વાતચીત કરી હતી તેમાં બતાવવામાં આવ્યું કે મજૂર મહાનમાં પ્રથમ ઉદર પડવાહતા. ધારાસર તે સરકારી લેબોરેટરીએ લઇ જવાની જરૂર હતી. તેને જાહેર હિંદીઓ એ સત્તાવાળાઓનાથી તે વાત કુપાવી અને ઉદરને દાટી દીધા. હાલમાં છતાં ખરાબ હવાની અસર તે માણસોને થયા વગર રહી નહીં. કેમકે મહાનમાં રહે નાગ ૪૦ માણસોમાંથી એકાદ એ નહીં પણ પાંચ માણસને રોમ લાગુ પડ્યો અને મ. પ્લેમો દુરત સત્તાવાળાઓને અબર આપી હોત તે તેમને વાસ્તે બીજો રહેવા કરવાનો સત્તાવાળા બંદોબસ્ત કરત, તે ધરને સાફ કરાવત, કે જેથી કાકતરી રોમ લાગુ પડવા પામત નહીં. તેને જાહેર લેબરકારી વાપરવાથી પાંચ માણસને રોમ લાગુ પડ્યો છે. આ બંધી વાતની મી. ફસ્ટમજીએ ઉપરના મહાનમાં રહેનારાઓ ને બરાબર સમજાવી. પદમાં માણસો ને તેમના મહાનની બાજુએ તણુઓ નાખી રાખવામાં આવ્યા છે, અને મહાન ની સ્વચ્છતાનું કામ તંદુરસ્તી ખાતાએ કામમાં લીધું છે. આ બંધવામાં છે.

મ્યુરીસને એક મોરારો દાખલો આપ્યો. જેમાં એક ઉદર પડતાં બરમારહેનારાઓએ સત્તાવાળાઓને અબર કરી, અને પોતાની મરજીથી બર સત્તાવાળાઓને સ્વચ્છ કરવાને લોપી બીજો રહેવા મયા. હિંદીઓ એ પણ આવી રીતે કરવું એમણે. મોડે થી અબર પડવાથી માણસોને ખસેડવામાં ઉતાવળ કરવાની જરૂર પડે, એ વિષે પણ ખ્યાન એવવામાં આવ્યું. વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું કે જે માણસોને ખરાબ હવાના કારણસર પરમાંથી ખસેડવામાં આવે છે તેમને કોરોડેશન તરફ થી બીજી જગ્યાએ રહેકાણુની તેમજ મોરાકીની પણ લગવડતા હી આપવામાં આવે છે.

બેદરકારીને લીધે પાંચ-હિંદીઓ ૫૮મી પડવાના આ કામલાથી બીનજો થડો ભેરો, અને તંદુરસ્તી ખાતાની સ્વચ્છતા સંબંધી ફરેક સુચનાનો સંજાણપુરવક અમલ કરશે એવી આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે.

નર્સ તરીકે કામ કરી શકે એવી જોર તોને કામે લગાડવાની જરૂર પડે એવો સંભવ હોવાથી તેવું કામ કરવાની જમ્જા રાખતારે મી. ફસ્ટમજીને જણાવવું; તેવી જ રીતે મહાનોની સ્વચ્છતાનું કામ કરવાની જેમની મરજી હોય તેમણે પણ મી. ફસ્ટમજીને વાકેફાર કરવા.

ગુરવારના બપોરમાં મરકી સંબંધમાં જણાવવામાં આવે છે કે તૈપરદન સીટ માંથી એક મહાનમાંથી ગજુ હિંદીના કેસ માણુમ પડેલા જેમને સેલીકનરી ટાણુમાં લઇ જવામાં આવેલ છે. એજ મહાન માંથી તે પહેલાં એક બીજો હિંદી ફરદી માણુમ પડ્યો હતો. બાયાંની બે જોર તોને મંજૂરવારે ખસેડવામાં આવી ત્યારે તેમની સ્થિતિ મંજૂર જણાતી હતી, અને તેઓ તેજ રાત્રે મરજી પામી છે. ઉપરના બોકાના ગહેકાણુને તેમજ તેની બાજુએ આવેલ એક મહાનને સ્વચ્છ કરવા માટે કાલ બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

ડેશીઓઆમેથી એક મુસલમાન કબ્રે છે કે:—મટલીની લાગુને લીધે ઠેકાણે ઠેકાણે મુસલમાનોએ મટલીઅન સોધાને તથા તેમના માથાને બોવકોટ કોલ છે તેમ અત્રે ડેશીઓઆમેમાં પણ મુસલમાનો માહે તો કરી રાકે તમ છે. સોડા, લેમો નેડ, બરેડ વિચેરેતો રાજમાર અમે પણ મટલીઅનો કહે છે તેમને બેયકાક કરે કામ.

નેદીવ લોકની અગતિ

પોતાના હાથમાં લેવાની કાલામજી

નેદીવ લોકના નામીયા પ્રતિનિધિ ડા. રજીસાના જેઓ કેપની પ્રતીક કાઉન્સિલ ના પહેલા નેદીવ મેમ્બર થવાનું માન ધરાવે છે તેમણે બેઠકસભરમાં આતે નેદીવ લોકેશનમાં તા. ૨૭એ એક જાણવા લાયક કાપણ કર્યું હતું. તેમણે પોતાના કાપણ દરમ્યાન નેદીવ લોકોને જણાવ્યું કે તમે પોલિટેક્સ બરો છો અને એવાજ બીજા એક તરફી કાપણને કરવું થાઓ છો એ દિલ્લીની વાત છે. કેટલાક નેદીવો જોરાઓને પોતાનો ખુદા મણુતા લાગે છે, તેમણે સમજવું નોંધ્યું કે તેઓ પોતાર જાણે તેથી કરીને સરકાર સામે તેઓ બળવો કરે છે એમ કંઈ કંઈ સમજી નહીં. ટરન્સવાલના નેદીવ મરદો તે જોરોતો જેવા યુદ્ધ બચા છે, તેઓ બેઠકમાં રહે છે, તમારા વલી કોઈ જોરાઓ દિમાવત કરનાર નથી. ઉપાધ્યક્ષ પાસે મિંટો એક પછી મેમ્બર દક્ષિણ આફ્રિકાની રમજેહની રાજનીતિ પસંદ કરતો નથી. કાલોનીઓના નેદીવો એ જાણવું નોંધ્યું કે જે જોરાઓને તેઓ પાસે મિંટમાં મોકલે છે તે જોરાઓ નેદીવોની વિરુદ્ધ કામ કરે છે.

નેદીવોને યુદ્ધમાં બનાવે એવું જે રહેલો ટરન્સ બીજા મુનિયન પાસે મિંટમાં રજીસાનું છે તે વિશે બોલતાં છે. રજીસાના એ કહ્યું કે હું આ બીજાથી તફાવત વિરુદ્ધ છું, તેથી નેદીવો જમીનના માલિક થઈ શકશે નહીં. તેથી પોતાના હાથમાં, બંધુકથી નહીં, પણ કલમથી લેવા નેદીવોને તેમણે બહામજી કરી, અને લશ્કરી યોજના જાણી બીજાને તેમણે વખોડી કહ્યું. કેમકે તે બીજામાં નેદીવોપર બળ વે કરવાનો સકલ જવામાં આવેલ છે.

જે રીતે નેદીવોને મજૂર તરીકે બાંધી લેવામાં આવે છે તેની સામે વખોડી લેતાં નેદીવોના આ જાણીતા આગેવાને કહ્યું કે જોરા એજન્ટો તમને મજૂરીની બાંધણી માં રજાવે છે, અને બોડી વાતો કરી દેતો છે. આખો સવાલ તમારા પોતાના હાથમાં છે. જોરાઓને ટેકાણે લાવવાની તાકાદ તમે ધરાવો છો. તમારે એક મજૂરોનું મંડળ ઉભું કરવું, અને ચોખ્ખા લાગે ત્યારે એવી હાતાલ પાડવી કે જેથી બધાની આંકડા ટેકાણે આવી જાય તમારે એક જ યુદ્ધ તમારા જાપાઓ

ને ટેકા આપવો નોંધ્યું. વેપારમાં પણ તમારે તમારા લોકને ઉત્તેજન આપવું નોંધ્યું. તમારે તમારું રક્ષણ કરવાનો આ વખત છે. મજૂરોનું મુનીયન કરવા ને બધે ટેકાણે લોકોને વાકેફ કરવા નોંધ્યું. વીગેરે

જરૂરી સંદર્ભ

મી. આર. લમન બરધી તા. ૧૨ મી એ લખે છે કે—

સોમવારે ૧૦ વાગે નાતાલની બાડી ન્યારે અનેના રેલોને આવી પહોંચી આરે સલામતી મી. સુરેન્દ્રાચ મેદ તમા મી. પ્રામજી ખંડુભાઈ દેસાઈને માન આપવા જરૂરી સંદર્ભ ઉડિયન એસોસીએશન તરફથી પ્લેટફોર્મ ઉપર બાણ લાલ બહાદુરશાહી, બાણ હજીરાસાંજ, તથા મેસરસ આર. લમન બરધી, એ. જી. નાથકુ, બાણજી શુભાચંદ્રાજી તથા બીજા ઘણા મહત્વના કાજર હતા. બાણ લાલ બહાદુરશાહીના હાથે મેસરસ મેદ તથા પ્રામજીને પ્રધાન દાર પહેરાવ્યા, તથા સલામતની લડતના ગારામાં તેમણે કરેલી બહાદુરી બરેલી સેવાની બદના પીઠાનમાં એક એક સોનાની વીંટી મેદ આપવામાં આવી. વીંટી ઉપર જરૂરી સંદર્ભ ના એસોસીએશનના નામ તરીકે જ. આજ. એ જેવા બહુશો કાલમાં હતા. એસોસીએશનવતી મી. લમનબરધીએ કાપણ કરતાં જણાવ્યું કે બને સત્યાગ્રહી પોતાની આપભોગ બરેલી લડતની સાથે સરખાવતાં મેદ બહુ નજીવી છે, છતાં તે તેમની કદરની નીચાની તરીકે અપાએલી છે. ત્યાર બાદ બંને મહત્વના ને જણાવ્યું કે માત્ર જમીના આપણા બાપ્તોને કહેજો કે આપણી લડત તરફ ની તેજની મદદ અને દિલ્લોજીથી આપણે બહુ આભારી થયા છીએ, અને હમેશાં માતૃભૂમિ આપણાં દુઃખોમાં આપણી પાંખે રહેશે એવી આશા રાખીએ છીએ. આ સંદેશો પ્રોફે. ગોખલેને જણાવવાનું બંને સત્યાગ્રહીઓએ કર્યા પછી તમા મેદ આભાર માન્યા પછી વહે માતૃભૂમિ પોતાની વચ્ચે બાડી ઉપડી, અને સકલ અરસપરસથી છુટા પડ્યા.

બહુ હાંડી અને એક નેદીવને મંજૂરી રાખવા માટે ડરબન બરો કોર્ટમાં બેઠા કરવામાં આવતાં માજીસ્ટ્રેટે તેમને કપડો આપ્યો હતો. તથા ફરેકને પા. ૧ તા ૬૩ ની અજા કરી હતી.

મવરમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી, કુર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષે સંબંધી

જોડા-સપ્તમ, ફોરડસબરમ, પાચોની ૫૨ રીડ રેડેડ નં. ૧૩૭ માં સંબંધી અલ મદના નામથી રજીસ્ટર મળેલો ફોજમાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

રહીપુરદના કુકાનદાર મહમદ કુસેન અલીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તરડી વિલ્કમ ચોમસ કોલ જાહેર કરે છે કે લેજીસલેશની મીટીંગ તા. ૨૨ મી મારચે કમરસડોરપના રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

મગાલીસબરમના કુકાનદાર હામીમ અમુજીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તરડી વિલ્કમ ચોમસ કોલ જાહેર કરે છે કે લેજીસલેશની મીટીંગ તા. ૨૨ મી મારચે કમરસડોરપના રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

ડરબનના વેપારી એમ. સી. કમરદીન અને કુ. ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તરડી જોરજ મેકયુરટન જાહેર કરે છે કે ત્રીજી વહેંચણીના આંકડા નાતાલની સુધી મ કોર્ટમાં રજી થયા છે, ન્યાં તે તા. ૨૨ મી મારચ સુધી ખુલ્લા રહેશે.

હેડલબરમ ડીરનીકટમાં ડી કુબીનના મરહુમ મુસા આમદ જુરાનીના લેજીસલેશ એ પોતાના હાથ અને લેજીસલેશ એ પોતા ના હાથ તા. ૮ મી મારચથી એક મહી નાની કુલતમાં કારોબારી જ. કે. બીય પાસે રજી કરવા.

પોરટ હલીજાએથના કસાઇ બાવા મહમદની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા તા. ૧૩ મી મારચથી ૭ દિવસ સુધી પોરટ હલીજાએથના માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. ત્યાર બાદ તે કેપટાઈન જશે, ન્યાં તે તા. ૨૪ મી મારચથી ૧૪ દિવસ સુધી પ્રતીક સુધી મ કોર્ટમાં ખુલ્લા રહેશે.

પટાલી-પુરકો લડાઈ

(રૂઢર)

તા. ૮ મી એ રાજ્યના તાર ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે ૩૦૦ માણસ ના પુરકો લડકરે મેનમાળની છટાલીઅન ઝાવણીઓપર સખત હલકા કર્યા હતા, પણ છટાલીઅન તોપો સામે તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી. રૂઢર કહે છે કે પુરકોમાં ૪૦૦ માણસ મુવા હતા. ત્યારે છટાલીઅનોમાં એક માણસ મરણો હતો તથા ૫ જખમી થયા હતા.

ત્રીપોલીની લડાઈમાં પા. ૮૨,૦૦,૦૦૦ નું ખરચ કરવાનું જીલ્લા છટાલીઅન પાર લામેટે પાસ કર્યું છે.

મેનમાળી ખાતે જુનખાર લડાઈના ખબર રોમમાં મળ્યા છે. એક હબર ઉપરાંત આરમો અને પુરકો મરણો છે; છટાલીઅનોમાં ૧૦૦ જેટલા માણસ જોખમાએલા જણાવવામાં આવે છે.

તા. ૧૩ મીના તારમાં રૂઢર જણાવે છે કે તખરક ખાતે સોમવારે ઝડુની લડાઈ ચાલી હતી. પુરકોએ નવા બધાતા છટાલીઅન કીલ્લાપર સખત મારો ચલાવ્યો હતો, પણ છટાલીઅનોએ તોપની મદદ વડે તેમને પાછા હટાવ્યા હતા.

પરચુરક

વિભાગતથી ડાહરોની એક ટુકડી ત્રીપોલીમાં પુરકો ધવાએલાઓની સારવાર માટે ઉપડી છે એવા ખબર રૂઢરના લડાઈ સંબંધી તારોમાં મળેલા તે વિષે વિશેષ હકીકત લંડનના "ઇન્ડિયા" માં છપા એલી છે. તે ઉપરથી જણાવ છે કે આ ટુકડીમાં બે સરજન, એક મદદનીશ અને બે નર્સ એટલા અંગ્રેજો ધવાએલાની સારવાર માટે ત્રીપોલીમાં છકપીતાબ ખોલવા ઉપડ્યા છે. તેમને તખવાર કરવાનું તથા છરપીતાબની યોજના ધડવાનું કામ વિભાગતની ઓલ-ઇન્ડિયા મોસ્લેમ લીગના પ્રવાસથી થયું છે. વિશેષમાં જણાવવામાં આવે છે કે આ છરપીતાબ ચલાવવાનું ખરચ દીર્ઘમાં ચર્ચામાં હોયથી પુર પાડવામાં આવશે.

ત્રીપોલીમાં કરતા બતાવવાના છટાલી પરના આરોપોનો જવાબ આપનારો કર ટુનો છટાલીઅન કાપાઓમાં પ્રગટ થયા

છે, અને 'રીબુ ઓફ રીબુઅ'ના અધિપતિ મી. રેડડને તે અરખુ કરેલાં છે. તેનો જવાબ આપતાં 'રીબુ ઓફ રીબુઅ' જામે છે કે આ છટાલીઅન બાઇબ પો મળક ફરવામાં આવીવાળા કેમકર રહે છે. નહીં તો તેઓ જોઈ કહત કે તેઓનાં કારકુન તેઓની વિરુદ્ધ જાય છે. તેઓ એ સમજવું જોઈએ કે ત્રીપોલી ઉપર હુમલો કરનાર તેઓ પોતે હતા અને ત્યાં હબરે કીઓ અને બાઇકોની કતલ કરવાનું તેઓને ખાસ કરખુ નહીં હતું. પુરકો એ કમ્પ કરે છે તે તો હવે પોતાના બમાવમાં છટાલીએ કરેલી કરતા પુરકોની તમામ કફરતાના સરખળા કરતાં વધી વધ છે, વચેરે.

ખરી સ્થિતિ વિષે એક ગોશ અનુભવિયું વરણન

પટાલી-પુરકો લડાઈ વિષે જાતી અનુભવ ધરાવનાર મી. ઇ. એમ. બેનેટ નામનો એક અંગ્રેજ મદદરથ હાલ ડરબનમાં આવી પહોંચેલ છે, અને તા. ૭ મીના 'મરકપુરી' માં તેનો એક લખો ઈન્ટરવ્યુ પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. જામે તેનો હેવાલ અહીં આપીએ છીએ:—

તે ઇન્ટરવ્યુ ડાખતાં 'મરકપુરી' પ્રથમ જણાવે છે કે:—ત્રીપોલીની લડાઈને સર થયાં ૭ માસ થયા આખ્યા, તે ફરમીયાન તેના જે તારો હમેલાં મળ્યા કરે છે તે ઉપરથી બને પક્ષની ખરી સ્થિતિ શું છે, તે જણવાનું તથા લડાઈનો અંત ક્યારે આવશે તે કળી કહવું મુશ્કેલ છે. તે ખબરો છટાલીઅન અમલદારો માર ફત આવતા હેવાથી એકપક્ષી હોય છે.

મી. ઇ. એન. બેનેટ જેઓ પોતા વખત ઉપર ઓક્સફર્ડકાપરના પુરરેક ડીવીઝન તરફથી જામની સલામાં મેખર હતા, તેઓ પુરકો તરફ કાળજી ધરાવતા હેવાથી લડાઈ સર થઇ તે વખતે ટ્યુનીસ રસ્તે ત્રીપોલી પહોંચ્યા હતા, અને પુર્કો ફરમીયામાં જામેક હકતા માળી માલ્ટા થઇ ફક્ષિયુ આફ્રિકામાં આવેલ છે. હાલ તેઓ ડરબનમાં છે. 'મરકપુરી' જણાવે છે કે મેલિર લડાઈમાં તેમણે સેવા બજાવી હતી, અને તેથી લડાઈ અનુભવી તરીકે ત્રીપોલીની લડાઈ સંબંધી તેઓની ટીકા વખતદાર મળી રહાયે.

ખરી સ્થિતિ શું છે એજ પહેલો પ્રશ્ન મી. બેનેટને પૂછવામાં આવ્યો હતો. જવાબમાં તેમણે કહ્યું કે અમારે ત્રીપોલી તેણે છેડવું ત્યારે છટાલીઅનો કાંઠાથી

મધ્ય માધલ કરતાં ફર વધ્યા નહીં હતા. અને હમણાના ખબરોપરથી જણાય છે કે સ્થિતિમાં કમ્પ ફરફર થયો નહોતો. ત્યાં સુધી પુરકો પાસે પુરતો ફાર્મોળો છે ત્યાંસુધી છટાલીઅનો વિશેષ આમળ વધી કહે તેમ નથી. પોતે ત્રીપોલી છેડવું તે વેળા પુરકોની પાસે સારી પેટે ફાર્મોળો હતો. છટાલીઅન લશ્કર ૧,૨૦,૦૦૦ જેટલું છે, અને પુરકો લશ્કર ૩,૦૦૦ પુરક તથા ૧૦,૦૦૦ આરખનું છે છતાં છટાલીઅન કહી પુર્કોને ઉચલાવી કહે તેમ નથી. આરમો કે જે વડે પુરકોનું લશ્કર મુખ્યત્વે બનેલું છે તેઓ જથ્થકના લશ્કરમાં જોડાયેલા નથી હોતા. તેઓની લડવાની રીત બોયરોના જેવી છે. તેઓ એકાદ માસ લડે અને ઘેર ચાલ્યા જાય, તેઓની જગ્યાએ બીજાઓ આવે, એવી તેઓની લડવાની રીત છે. પુરકોએ એક સબજડ જુલ એ કરી કે થમનના બળવાને કાંત કરવા ત્રીપોલીના કાયમ લશ્કરમાંથી ટુકડીઓ મોકલીને ત્રીપોલીના જગ્યાએ દીલો કરી નાંખ્યો. પણ તેઓના સારા કાગ્યે તેઓએ ફાર્મોળો અને બીજો સરખળમ ત્યાંથી જોડો કયેઈ નહોં, અને વળી લડાઈ પહેલાં એવો વધારે સરખળમ પણ ત્યાં આવી મળેલો, અને તેથી આરખોને મોઝર મંદુક અને પુરતા કારકુસો તેઓ પુરા પાડી કહ્યા. જેપો તેઓની પાસે કોડીક જ હતી. જે હતી તેને માટે ફાર્મોળો તેઓની પાસે પુરતો હતો નહોં. તેમજ ત્યાંના રેલીવાળા પ્રદેશમાં જોયણીસ મોડા આ વડે માંડ લોપગાડી બેચી ચકાવ એવું કારે હેવાથી તે રાખવી તેઓને કારે પડે તેમ હેવાથી એક કપાલથી માંડ લોપોતે તેઓ લડાઈના મેદાનમાં છોડી ચાલ્યા થયા હતા, જે છટાલીઅનો તા હાથમાં આવી હતી, અને જેને માટે તેઓએ બહુ હોંઠા કરી મુશી હતી.

ત્રીપોલીમાં જે થેડું મધ્ય પુરકો લશ્કર છે તેના સીપાહીઓને આરખોને યોગ્ય રીતે કેળવવામાં કામે લગાડી દેવા માં આવેલ છે. તેઓનો મુખ્ય સેનાધિપતિ નિખાલતમે છે. જે જુના પુરકો ઓમનિ એક સરક લડવધો મળ્યા છે. મધ્ય ખરેખરો સેનાધિપતિ તો જુવાન અને નવા જમાનાની કેળવણી પામેલો ફેલીપે છે. લડાઈ નહોતી જામી ત્યાં સુધી તે પેરીલના લશ્કર સામે જોડાયેલો હતો. પુર્કો દીલચાલનો મુખ્ય આધાર આ અમલદારની ચતુરાઈ ઉપર રહેલો છે. અનંવરએ જેણે પુરકોની ઉચ્ચપાયલમાં

મિલિયે ભાગ માદમાર રહેશે તે ત્રીપોલીના પુરવણાગી સેનાને અધિપતિ છે. ઇટાલીયન સોલ્ડીયો માટે મી. બેનેટ બહુ હલકો મત ધરાવે છે. તેઓ કહે છે કે અમલદારો એ કે અકાદુર એ છતાં માલુસે બરાબર કપાલત પામેલા નથી. તેઓમાં એકદમ ભાગ્ય પડી ગયું છે તેનો નુબરે ભેષેલો કામસો જખાવતાં તે કહે છે કે પશ્ચિમ ત્રીપોલીના કાંઠાનું એક ખંદર કમળે કરવાના ઇટાલીના પ્રયત્નમાં લગામક બેટોનો એક કાલો તે બંદરે સમ જવામાં આવ્યો હતો, અને તેને ઘેરવામાં આવ્યું હતું. તેની સામે કમ લીધાયાલ થતી હોય એવું નહીં દેખાયાથી ૧૫૦ ઇટાલીયન સીપાહીઓને કાઠે ઊતારવામાં આવ્યા. તે બંદરનું રક્ષણ કરવા માત્ર ૩૪ આરબોની દુકડી ત્યાં હતી આ દુકડી રેતીના દમગી પાછળ છતાં ઠીક, અને જેવી ઇટાલીયન દુકડી ઠીક નજીક આવી તેવો તેના પર મેળાવવાર ચલાવ્યો. મોખરે માલનારો અમલદાર પહેલોજ પડ્યો, અને સીપાહીઓ લઘવા નો દેખાવ કર્યા વગર તરતજ દોડીએ ઉપર ચડી જવાને નાકા. ઘણાઓએ તેઓનાં હાથીઆર અને બીજા સામાન પણ પડતો ઝુક્યો હતો.

[અનુર.]

લડાઈ સંબંધમાં આપણું

મી. હુસેન દાવુદ તા. ૧૪મીએ લખે છે કે—મી. ઇ. એન. બેનેટ એમ. એ, વિલાયતની પારલામેન્ટના માણ સભાકક જેઓ લગાઇ રાજ ચત્તજ દરીપોલી બધ પહેલિયા અને ત્યાંનો પોતાનો મલ્કો ખરા વખત પુરકીના કસકર સાથે માળેલો તેઓ પરબારા દરીપોલીથી અહીંયાં દરવા આવ્યા છે, અને જેનો ઇન્ટરવ્યુ હમણાંજ મરકુરીમાં આવ્યો હતો, [આ ઇન્ટરવ્યુ આ આકમાં બીજી જગ્યાએ દાખલ થયેલ છે.—અ. ઇ. આ.] તેઓને દરીપોલી ઉપર આપણું દેવાને કહેવામાં આવતાં ખુશીથી તેમણે તે માથે લીધું છે. જેથી આવતા ખુશવાર (તા. ૨૦મી) ની રાત્રે વીક્ટોરીયા સ્ટરીટ વાળા યુનિયન યાંત્રીઓમાં ટાા વાગે આપણું ચલે, જે વખતે દરીપોલીમાં પુરકી અને આરબોએ બતાવેલી બહાદુરીની પેતે બળે બેઠેલી કહાણી કહી સંભળાવશે. આ આપણું માટે પહેલા વરગની શી શી. ૫/-, બીજા વરગની શી. ૨/૬, ત્રીજા વરગની શી. ૧/- ચખવામાં આવી છે, આ

પ્રમાણે જે આવક થશે તે બધી મી. બેનેટ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને આપી દીધી છે. દીકરી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ના જોશીનરો પાસેથી અમલ ૧૧૦ ફીડ સ્ટરીટ મળશે.

પરચુરણ

કરબન બંધુમન કુબતુલ હસામના સેક્રેટરી લખે છે કે—આ અભુમન ત્રી મહીજ તા. ૭મીએ મળી હતી. જે વખતે કમીટીની તથા નીચે પ્રમાણે હોદ્દા ફારોની નવેસર ચુટણી થઇ હતી. ચેરમેન મી. હસમાઇલ આદમજી હુદલા, વાઇસ ચેરમેન મી. કરીમખાન મહમદખાન, સેક્રેટરી મી. સુલેમાન મહમદ, જેસ્ટ સેક્રેટરી મી. સુલેમાન મહમદ વાધોડીયા, તથા ટ્રેઝરર મી. સુલેમાન હસમાઇલ. બીજા હેટલીક ચર્ચા કરી સભા રાતના ૧૦ વાગે વિસરબન થઇ હતી.

કરબનથી મી. એ. ડી. વાહેદ લખે છે કે કહેર મહેશીએ રોનકુલ હસમામની કમીટીને મેકરસ હસમાઇલ કાસપ અમરા, ઇબાલીમ મુલામ પારેખ, તથા યુસુફ ચેરા પટેલની સહી સાથે એવો કામળ મળ્યો છે કે હિંદની છેલ્લી જાલ માં મળેલ અપાઓથી જખાવ છે કે કહેર કરબાનુ કમરતાન સરકારે ખાલસા કરી લેધેનો વજર પરનો હક છીનવી લીધો છે. આ બાબત પર ખ્યાન આપી મહેશીએ રોનકુલ હસમામની નાતાલની કમીટી તાકીદે મદતાં ૫.૦૦ લીએ એવી આજ્ઞા બતાવવામાં આવી છે.

સ્ટેમર મહેશીએ હમલામના સેક્રેટરી મી. કાસમ મોહાલા લખે છે કે તા. ૭ મીએ રાત્રે ૬ વાગે મહેશીલના હોલમાં મોટી મીટીંગ ભરાઇ હતી. મી. પટેલે દરખાસ્ત કરી કે હાલ ચાલતા મદરેસાની જમાત પુરતી દેખરેખ ન રાખી શકતી હોય તો તે મહેશીલને સોંપી દેવો. બીજા બોનેટ રોડ મળતાં આ દરખાસ્ત પાસ થઇ. બાદ મા. બાબતપર માનપત્રનો કામળ લખવા વિષે હેટલીક ચર્ચા પછી દરાવ થયે. જેસ્ટ સેક્રેટરીએ હલમ વિષે વિવેચન કર્યું. ટ્રેઝરરને ત્યાં છેકરો આવવાની ખુલાશીમાં ૧૦ કીતાબ મહેશીલને એટ આવવામાં અમલી. બાદ સભા વિસરબન થઇ હતી.

ડેલાગેઆમેથી મી. મુસાજી હસમ બાઇ વજીરીન લખે છે કે માકાલેડ (ચાઇયામ) ના પેરદુમીજ કંદરીમાં વસતા મુસલમાનબાઇઓ તરફથી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ચએલા ૫૦. ૮૬ નેકનલ મેકના ડરાફ્ટથી બેલાસમરમ ખાતે પુરકી ફોનસલ બનરમ પર તા. ૬ હી મારચે મોકલી દીધેલ છે, અને બીજો હકતો મોકલ વખતમાં મોકલી દેવામાં આવશે.

બરમીસ્ટનથી “અલીપુરવાસી” લખે છે કે—આજરે ૭ માસ ઉપર અલીપુર વાસીઓએ બહોળસ્ત ક્યોઈ હતો કે કાલી મમીમાં ખાવા બાબતનો નાદકનો ખરચ કરી પછસા ખરાબ કરવામાં આવે છે તે બંધ કરવું, અને તેના બદલામાં અમુક રકમ મરજીક તથા મદરેસાના ખરા ઉપયોગી કામમાં આપવી. આવા ફાવકારક નિયમનો બંન કરી બેકસબરમમાં, દેલ માં ચએલા મરજી સબબે, ખરચ પાણી માં પછસા બમાલવામાં આવ્યા તે બાબતેજ વખાણવા લાગક કહેવાશે.

ચેરક છબીકામેય વેદ ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે—સભાની મીટીંગ મી. કે. એન. અમતના પ્રમુખપણુ નીચે તા. ૩-૩-૧૨ ના રોજ મળી હતી. બેલદાયક વાંચન બવણુ થયા પછી ઇપર સ્ટુની કરી સભા વિસરબન થઇ હતી.

તા. ૧૪ મીએ રા. અબારામ મહા રાજ કરબનથી જખાવે છે કે અમરેની રોડવાળા સોની અસાણીનો પુત્ર મુજીજ બુયની બીમારીથી ગુજરી ગતાં તેના અંતિ સંસ્કાર વખતે હાબર ચએલા માણ એકમવાન રામચંદ્ર અને અકિત નિજક સબરીનો સંવાદ ખ્યાનપુરવક સાંભળ્યો હતો. તે વખતે દુકાળથી પીડાતી માયોના રક્ષણ માટે લમલમ બે પાઉકને આજરે ૬૬ એકડું ચએલું, જે વેળાસર પોરબંદર મહિરકામાં મોકલવાની તબ્બીબ થશે.

મ્યુનીસીપાલીટી તરફના બાંધકામ ખાતાના વડાની રજા લીધા વગર કરબન બરેમાં છોડના મકાનવાળા આમમાં લાકડાં અને ટીનનું પર બધિવા માટે એક હિંદીને મંજળવારે લવારે મી. બર નારડ હોલસનની ફારટમાં ખડો કરવામાં આવતાં ૫૦. ૩ તા કંડની સભા થઇ હતી.

મીનામ રીપબ્લીકના મુખ્ય પ્રધાન તરીકે ત્યાં-જવ-શીની નીમણુંક થઈ છે.

તા. ૮ મીએ લંડનમાં આંદોલન પાટના બાવ આંદોલનના ૨૬૨૬૬ પેની ભેગે હતો.

વિદ્યાર્થમાં આશુઆઓની હક્કના હક્ક આશુ છે તેવે વખતે જરૂરનીમાં બે જામ આશુઆઓને હક્કના પાડી છે.

મીનમાં ૧૦,૦૦૦ મીનાઓનું એક કચેર પાડવાને યાદી અપાવવા માટે પેટીયપર આશુ આપને ઉત્તરમાંથી ઉતરી આવતું જણાવવામાં આવે છે.

પહેલું વિષયે જે જે અખતોપર કહી તરીકે રહે પ અપાવવામાં આવે છે તે રહે પ મોડવા પછી તે ઉપર, મોડનારના નામ તથા તારીખના અક્ષરોવડે છેકા કરી બીજી રીતે જે જે હરીયા કહી ન વપ રવ એવી કરવામાં નહીં આવેલ હોય તે રહે પ મોડેલી અક્ષરો નહીં એ બીનાપર જાપા મારફત સત્તાવાળાઓએ લોકોનું ખ્યાન બે-ચુ' છે.

તા. ૨-૪-૧૧ ના અંકમાં સેરહોકર ના નામથી પ્રગટ થયેલ ચરમાપત્રના અવાજમાં ડરખનથી મી. એમ. સી. કુવા દીવ્યા તરફથી અજુવવામાં આવે છે કે નાતાલીઆ મોક્ષ કુ. મો વેચર બંધ કર વાને આકરે હ આસ થવા આપ્યા છે. જે જે માણસોએ સેરના એટલા હક્કા બરેકા હતો તેમને નુકસાની જતાં જે પછાત રહ્યા છે તે હામે પડતા વહેંચી દેવામાં આવશે. તેમાં હવે આશી દીલ થશે નહીં.

મેકરસ પ્રામણ અને મેદને સેવા મંજળ વારે ડરખનના રહેકને મી. હસ્તમણ, મો. ભેલી, મી. વલનજી નામક, મી. સોરા મજ, મી. મણીલાલ નીજાલાલ વિષે મિત્રો હાજર થયા હતા. તે વખતે મી. હસ્તમણને ત્યાં તથા અંબરે મી. ભેલી ને ત્યાં આજુ જઈ તેઓ બીજી સવારે શીનીકસ આવી પહોંચ્યા હતા. તા. ૨૧ મીએ ઉપડતી પેન્ડાગેદામાં તેઓ વિદાય થશે.

રોડેશીઆ, સેલીજનરીવાજ અણીતા મી. બીમજી આર. નામકે પોતે હાલ દેશ તરફ વિદાય થતા હોવાની તકે શીનીકસ આપનેરીને માટે શી. ૧૫/૬ ની રકમ

મેકરી છે જે આકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે. રોડેશીઆમાં દુકાળ સંબંધ માં ઉપરાજી કરવામાં મી. બીમજી નામકે આગેવાની બરેલો જામ લીધો છે તે આ પત્ર વાંચનારને યાદ આવશે. અમે તેમને દેશ જવા દાંકણે સહજ સફર હજીએ છીએ.

આર. વીજેલ નામના હીંદી ઉદ્યોગને દેશવાર-ચતો અટકાવવા હમીએકન અમલ દાર પર કુકમ કાઢવા માટે નાતાલીની સુપ્રિમ કોરટમાં મંજળવારે અરજ કરવા માં આવી હતી. અરજદાર ઉદ્યોગને બાપ કાપેસર નાતાલીનો રહીક છે એવું કહેવામાં આવતાં આ બાબતમાં હમીએકન અમલદાર આમળ પુરાવાઓ રજૂ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી કેસ મુજતવી રહે એવું કોરટે ફરમાવ્યું, અને ડરખન ચરહીટ કોરટપર આ બાબત મોક્ષી દેવામાં આવી હતી.

જ્યાં માસમાં મારિસનગરમાં ટેકની કલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના વારસીક મેળાવડા વખતે મી. એફ. સી. ટેકાને પ્રમુખપદે થી બાપજી કરતાં કહ્યું હતું કે હીંદી અને કાફરો સાથેની હરીફાઈમાં જોરા લોકો સદા મોખરે રહે એવા ઇરાદાથી જોરાઓ ના ઉદ્યોગોને વેપારી કેળવણી અપવા આ ઇન્સ્ટીટ્યુટ મોક્ષવામાં આવેલ છે. હીંદીઓ અને કાફરોને ટાઇપરાઇટર કે સેરટહેન્ડનો ઉપયોગ સાધારણ રીતે કરતાં નહીં આવડતો હોવાથી જોરા ઉદ્યોગ તે સીખીને હરીફાઈથી બહાર રહેશે એવી ખાતી મી. ટેકાને મતાવી હતી.

કમ્પાનિ કાપાનો પારલામેટરી ખજર પત્રી જણાવે છે કે રીમેટના ધોરણ વડે અમુક જાતનાં પારાશીનતો તથા કુધનો વેપાર કેટલાક એક હથુ કરી બેઠા તેની અટકાવત કરવાને બીજ રજૂ થવાનો અંશવ છે. તે અંશવમાં પારેસુ બીજ એ પાલ જાવ તે ઉપરની મીળેના કામ માં ૨૦ થી ૩૦ ટકા એટલો પ્રકાશે થવા પડી રહે છે. પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે મી. સીજનરને આ બાબતને લખતું બીજ રજૂ કર્યું છે; છતાં રીમેટ વડે એક હથુ વેપાર કરી સેનારી પેદા એ સરકાર સાથે મસલત કરી કાંઈ પતા વટ કરશે તો સરકાર બંધ પાસ થવા દેશે નહીં. બીજી રીતે પણ બીજ પાલ પવાને પુરતી તક ન મળે એવો અંશવ મતાવવામાં આવે છે.

બિટીક રાજના જુદા જુદા બાગોને દોરકાવમરના તારથી એડવા ફેનનાકટ આપ વામાં આપ્યો છે. ઈંગ્લાંડ, સાઇપ્રસ, ઇજીપ્ટ, એકન, બેન્ગલોર, મીનાપુર તથા દક્ષિણ આફ્રિકા એટલે કે કાણે તારનાં મથકો નાખવાનું કામ તુરત હાથમાં લેવામાં આવશે.

અંગોલાના પોર્ટુગીઝ સંસ્થાનમાં ત્યાં ના વતનીઓએ પરરાજની બેઠી દુર કરી પોતાની સ્વતંત્રતા મેળવવા બળવો કર્યો હતો, પણ તેમાં તેઓની હાર થઈ છે, અને પોર્ટુગીઝ સરકારને કચલુ આવવા ની તેમને જરૂર પડી છે.

બેલના વહીવટ સામે ફરિયાદનો કોરસો

બેલના-સગરમાં અમાઉ ઉપડેલી ત્રામ વેના કામદારોની હક્કના સંબંધમાં જેલ માં નાખવામાં આવેલા બે આગેવાનોનો કોરસો હાલમાં વડી અદાલત આમળ મથો હતો. મજકુર બે માણસોને કેસ અલાવવા માટે જાપતામાં રાખવામાં આવેલ તે વખતે તેમના વહીવે તેમને મળવાની માનણી કરી હતી. પણ આ માનણી કચલ રાખવા બેલના ઉપરીએ ના પાડી હતી, અને તેથી આરોપીને કેટલીક હરકત આવી હતી. આ હરકત માટે બેલર પાસેથી તથા બેલે ખાતાના વડા પાસેથી નુકસાની મેળવવા માગે કર વામાં આપ્યો હતો. નીચલી કોરટે તે ખ્યાનમાં ન લેવાથી વડી અદાલત આમળ આપીલ લઇ જવામાં આવી. તેમાં ફરિયાદી જોરાઓને પા. ૨૦૦ અને પા. ૧૬૦ ની નુકસાની બેલર તથા એ ખાતાના વડા મી. રસ પાસેથી અપાવવાનો કુકમ થયો છે. મુકાદે આપતાં કોરટે જણાવ્યું હતું કે કેસ આલતાં પહેલાં આરોપીને કેસ રાખવામાં આવે છે તેનો હેતુ એટલો જ છે કે આરોપી કેસ વખતે કોરટમાં હાજર થવાની ખ્યાનરી રહે. તેથી રીતે એક ઉપરથી અપતામાં આવેલાને બેલના પારાના અંશ સિવાય બીજા કારણસર કાંઈ સજા કરી કહાવી નથી. ને તેથી તેના વહીવેને તેને મળવા દેવાની ના પાડવામાં બેલર તથા બેલના વડાએ નકામી ફેસનમતિ કરેલ, જે વડે ફરિયાદીને પુરવો બાકો મળે તેવો છે.

હોદમાં આપાતી વિપરીત કેળવણી

માતૃભાષાના શિક્ષણની જરૂર

પ્રસિદ્ધ અમેરીકન મી. માર્કરન દેશમાં જે કેટલોક વખત જ્યાં હોદમાં સરે નીચેથી છે અને જ્યાંની સ્થિતિને જાતે અભ્યાસ કરે છે તેમણે પોતાના જાતિ અનુભવથી હોદની કેળવણી વિષે "પાંચે નીચર" પત્રમાં જણાવ્યા હાથક લેખ લખેલ છે, જેમાંથી કેટલોક જાણ જામે નીચે આપીએ છીએ:—

"મેં ધણીએક નીચાળા અને કાલેજો ની મુલાકાત લીધી. તેમાં હું જોઈને અચ્ચો પામ્યો છું કે વિદ્યાર્થીઓ અને તેમના શિક્ષકો એક બીજાની સાથે બીજા મુલ્ક ભળતાજ નથી. અમુક વરગમાં અમુક ક્ષાત્રોએ મહેતાજીએ લખાવવા આવ્યું. જોઈએ, જે નીમણુંક પુરી થાય એટલે મહેતાજી અને વિદ્યાર્થી છુટા થાય અને પછી પોત પોતાને મારમે જાય. મને વારંવાર કહેવામાં આવ્યું છે કે ઉસ્તાદ (પ્રિન્સિપલ) પોતાને વિદ્યાર્થીઓ કરતાં અઢીઆતી તરફના માણસ ગણે છે; જો તેઓ રસ્તા ઉપર સામા મળે તો વિદ્યાર્થીને ઉસ્તાદ જોળખતોજ ન હોય એમ વરતે છે. અને જો કહી વિદ્યાર્થીઓ ઉસ્તાદને ઘેર જાય તો સાધા રજુ રીતે તેને બેસવાને કહેવામાં આવતું નથી. પણ ઉમા ઉમા "શું કામ છે?" એમ કહી વાતચીત કરી લેવામાં આવે છે. જે કામનો મારા જણવામાં આવી છે તે ઉપરથી એવું દેખાય છે કે આ ઉસ્તાદો પોતાનો મોઝો જાણે ધીનથી લેવાતો હોય એમ વિદ્યાર્થીઓ તરફ જરૂર આધથી વરતે છે.

હોદની કાલેજોની આવી તરફની રહે છુપર માફ ખ્યાન એકકમ પેમાફ, કેમકે અમેરીકાનાં કેળવણીનાં આત્મીઓની રૂઢીથી આ તફન ઉલટી વાત છે. પશ્ચિમ માં એવો વિચાર થર કરતો જાય છે કે મુલીવરસીદીના વિદ્યાર્થીઓ અને ઉસ્તાદો તે એક કુટુંબની પેઠે હોવા જોઈએ, અને એક બીજાએ સરખાપણાથી અને હેત પ્રીતથી હળવું મળવું જોઈએ. જ્યાંની મુલીવરસીદીના એક ઉસ્તાદે એક વખત મને કહેલું કે "અમે એવો પ્રયત્ન કરીએ છીએ કે જેથી વિદ્યાર્થીઓ પોતાના ઉસ્તાદોને પોતાની સાથે જાય

નારા વિદ્યાર્થીઓ માફક ગણે." નમુનેફાર માફ ચલણ અને કાંઈ વિચારવાળા માણસો (ઉસ્તાદો) ના આવા હુમેક્કના પરિણમથી વિદ્યાર્થીઓની માલમલણ અપાટાજીય બડાવાનો એક તરસ રરતો મળે છે. કેમકે આ ઉસ્તાદો સમજતા હોય છે કે વિદ્યાર્થીઓની માલમલણ ખીલવીને પોતાના જેવી કરવી એ તેમની પહેલી જરૂર છે.

આ મુલકની નિચાળાની મુલાકાત લેતા પહેલાં હું એવી વજી રખતો હતો કે જ્યાં હોદી માલમલણ અને હોદી વાતા વરણુ જોવામાં આવશે. મને એવી ઉમેદ હતી કે હોદની નિચાળામાં હોદી વિદ્યાર્થીઓના અહેરાઓ ઉપરાંત હું બીજું મુલક જોવું જોઈએ કે જેથી હું હોદમાં હું એ વાતવું મને જ્ઞાન થશે. પણ મારી આ ઉમેદમાં હું નિરાશ થયો છું. સાહે તો સરકારી નિચાળા, સાહે તો પાફરીઓ ની નીચાળા, કે સાહે તો પ્રજાકીય નિચાળા જુઓ, એ દરેકમાં મેં તો ઉગ્રાંકુ નહીં વાતાવરણુ જોઈું છે. અને તે પણ આખેડુજ નહીં, પણ જેવું તેજું. સૈકસ પીઅર, મીલ્ટન, રચેન્સર રિજેરેનાં અંગ્રેજી સાહિત્ય મેળવીને મિથ રંગ નીકળ તો હોય એવું કાંઈક વાતાવરણુ મેં જોયું. ઠીવાલ ઉપર કાંઈ હોદી મુલાકાત અથવા રામાયણ મહાકાવ્ય જેવાં પુસ્તક ની વાર્તાનાંચિત જોવા મેં ઘણે નજર ફેરવી પણ તે ફાનટ. જોનારને એવુંજ લાગે કે હોદીઓને અંગ્રેજી બનાવવાનો હેતુ આ નિચાળાનો હોવો જોઈએ. બી મારા વિદ્યાર્થીઓ પારકી ભાષાના વિચિત્ર કબજારથ અને અજાણી વાતો સમજવાને મરણીઆ થઈને અડેલા જોવામાં આવે છે, અને છતાં મને લાગે છે કે તેમનો પ્રયત્ન નકામો જતો હોવો જોઈએ. કેમકે પરજાપાના કબજો અને કબજી એ પારકા મુલકની જુદી રહેણીપરથી થએલાં હોય છે, અને દુરના મુલકની આવી જાણતો તું વિદ્યાર્થીઓને જરા સરખું પણ જ્ઞાન હોતું નથી.

એકરહેલે એક વખત પોતાના એક આપણમાં કહ્યું હતું કે "દરેક અંગ્રેજ તે અંગ્રેજ થાય. રકામમેન તે રકામમેન થાય, અને આધરીકમેન તે આધરીક મેન થાય એવું હું ઇન્જુ છું." એક સ્વનવું આ સિદ્ધાંત ખરેખર સરસ છે. જે પોતીકા રીતરીવાળો, અને પોતીકા મુધારાને આધારે શિક્ષણ ન આપવામાં આવે તો ખીજી રીતે શિક્ષણ કેમ જાપા થ શકે?

મને માલુમ પડ્યું છે કે તમારી (હોદની) શિક્ષણ પદ્ધતિમાં ઉઠરાઓ ૭ અને ૧૦ વરસ જેવડી નાની ઉમરે અંગ્રેજી શીખવા મડે છે. મોડાક વરસ થાય એટલે તેને શિક્ષણ આપવામાં માતૃ ભાષાનો ઉપયોગ છોડી દેવામાં આવે છે. લારથી બધો માર અંગ્રેજી ઉપર મુકવા માં આવે છે. ઇનામો મળવાં અને મારતરની સાખાશી આટવી તે પણ અંગ્રેજીમાં સરસાઈ મેળવવાથી બને છે. થઇ સ્વલ મદાસમાં ઇન્ડરમીજીએટની પરીક્ષા માં ૧૬૦૦ વિદ્યાર્થીઓ જામલ થયા હતા જેમાંથી માત્ર ૩૩ સંસ્કૃત જણવા માતૃ ભાષા લઈને જામલ થયા હતા!

કાલેજોમાં એક જાગેવાન કહેરીએ મને કહ્યું હતું કે તે કહેરમાં વસતા બધેલ તામીલોમાંથી હક ટકા તુમીલ સાહિત્ય વાંચી શકતા નથી. હું આવાત માની શક્યો નહો, તેથી મેં વધુ તપાસ કરી. કેટલાકે તે ખરું હોવાનો પુરાવો આપ્યો, લારે બીજાએ હક ટકાને બદલે હપ ટકા કહ્યા, પણ એથી જોઈું તો મોઝાને નહીં કહ્યું. અસંગત કાલેજો એ હોદુસ્તાન નથી, પણ જ્યાંની સ્થિતિ હોદુ સ્થાવના જેવીજ છે, અને હોદમાં પણ જે જાગોમાં હું ફરેઈ છું જ્યાં એવીજ વાત કહેવામાં આવી છે. હમણાં એક હોદુ કોનકરન્સમાં હું કાનર રહ્યો હતો. તે વખતે બધું કામકાજ દેશી ભાષામાં ચાલવાતું હતું છતાં તેમાં કામકાજની કસઆતનાં ભાષણો અંગ્રેજીમાં હતાં. તેના ખુલાસામાં જણવામાં આવ્યું કે આવાં કોનકરન્સમાં માત્ર પામતા મહુરથી ને ભાષણ કરવા જેટલું પોતીકી માતૃ ભાષાનું જ્ઞાન હોતું નથી.

એક પ્રજાના કેળવાયેલા માણસ પોતાની દેશી બોલીને તજી દીએ આરે પરિણામ શું આવે છે? જે માણસની કેળવણી આવી રીતે તળવ છે તે માણસને આરે મુકસાન થાય છે. કેમકે તેને માટે પોતાની માતૃભાષાના સાહિત્યના અંડાર બંધ છે; માતૃભાષામાં ખળના તરીકે સંધરેલાં જુસ્સો અગવનારાં સિદ્ધાંતોની જોલત તેને મળતી નથી. અને જોવાં સિદ્ધાંતો તે છાંડીનાં બળ આપનાર સાધન છે, કુખમાં દિલાસો છે, મુશીબ તમાં સલાહકાર છે. આ મુકસાની એવી જારે છે કે પરદેશથી આપાત થતી કાંઈ પણ વસ્તુવડે તેનો બદલો વળી શકતો નથી. અને જ્યારે માતૃભાષાના સાહિત્ય માં માણસનાં ધર્મનાં પુસ્તકો હોય (હોદ ના મોહનાં ધર્મનાં પુસ્તકો માતૃભાષા

મળે છે) તારે તો માનુષાના જાનની આગને લીધે ધરમ પશુ ગુમાવે પડે છે, અને ધરમની સાથે આલમલજ પશુ જતી રહે છે.

એતરોમાં અને ખીજા અંત મહેનતના કષ્ટમાં કામ કરતી રમણતેના વિચાર કરીએ તો તે પોતાના આગેવાનોથી છુટી પડી જાય છે, કેમકે આગેવાનોને માત્ર આપણું જાન હોવું નથી. રમણત પર-જાણા બાલુદારા આગેવાનો પાસે જઈ શકતી નથી, અને આમ તેને હેવનના મોઢ ન હોવાથી તેઓ આજાન અને વહેમમાં ગેરમાં આપા ફરે છે."

કુળાઈ

પા. શી. એ.

- ૧૭૦ ૩ ૯ અમારું સ્ત્રીકરામીલા.
નીચેની રકમો (કુલ પા.
૬-૧૪-૬) કેપટાઈનથી
મી. જીવજી લક્ષ્મીદાસ
અમી કાલીઆવાડીવાળા
મારફત મળી છે.
- ૧ ૧ ૦ ગાંધી લાલા આજુ, નવ
સારી
- ૦ ૧૦ ૦ " જીવજી લક્ષ્મીદાસ,
કાલીઆવાડી
- ૦ ૧૦ ૦ " નામદ ગોપાલ કાલી
આવાડ
- ૦ ૧૦ ૦ " પેમા પેલા, કાલી
- ૦ ૧૦ ૦ " નાથા ગોપાલ,
અંબેડી
- ૦ ૧૦ ૦ " નાથા વલ્લભ,
નવસારી
- ૦ ૧૦ ૦ " નાથા ભગવાન,
નવસારી
- ૦ ૭ ૦ " પ્રસાદ જીવજી,
કાલીઆવાડી
- ૦ ૭ ૦ " શીવલાલ ભગવાન,
કાલીઆવાડી
- ૦ ૫ ૦ " ગોવિંદ નારજી,
નવસારી
- ૦ ૫ ૦ " નાથા હરજી, નવ
- ૦ ૫ ૦ " ગોવિંદ પરજોતમ,
કાલીઆવાડી
- ૦ ૫ ૦ " બીખા મીહલ,
નવસારી
- ૦ ૫ ૦ " પરજી લાલા, કાલી
- ૦ ૫ ૦ " પેમાવદ લાલા,
કાલીઆવાડી

- ૦ ૧ ૦ " સ્વર્ગવાસી પેલા
ગોપાલના પુત્રવાલે
કાલીઆવાડી
- ૦ ૧ ૦ " સ્વર્ગવાસી પરજોતમ
લાલાના પુત્રવાલે કા
- ૦ ૨ ૦ " સ્વર્ગવાસીનામદ મંડા
ના પુત્રવાલે નવસારી
- ૦ ૧ ૦ " સ્વર્ગવાસીનામદ જીવજી
ના પુત્રવાલે કાલી

૬ ૧૪ ૬

નીચેની રકમો (પા. ૯
પા. ૨ પે. ૬) રૂડીપુરટ
થી મી. લાલલાલ ગોપાલજી
મારફત અમરી બેઠા-સ
પરમની આડીસે મળી છે:-

- ૧ ૦ ૦ લલુભાઈ ગોપાલજી ગામ
અંબેડી
- ૧ ૦ ૦ જેરામ બાવા,
- ૧ ૦ ૦ દેવા જીવજી,
- ૧ ૦ ૦ કાનજીભાઈ રજીકા, દમજી
- ૧ ૦ ૦ કામા રખા,
- ૦ ૧૦ ૦ રામા કાનજી, લખનપુર
- ૦ ૫ ૦ કરસનજી ગોપાલજી, લ
- ૧ ૦ ૦ મંજી કસન, સદલાવ
- ૧ ૦ ૦ કસન હીરા, સીસોદરા
- ૦ ૧૦ ૦ લાખા પરજી, સમરાક
- ૦ ૧૦ ૦ છોટા દુલભ, અસ્તાડ
- ૦ ૭ ૬ કાનજી જગુ, વજરાવાડ.

૨૮૫ ૦ ૯ કુલ.

કીપરલીમાં કુળાઈ

(પા. અ.કથી આજુ)

પા. શી. એ.

- ૩૧ ૧૦ ૦ ગા. અ.કમાં કલુસેલા.
- ૦ ૧ ૦ સમસુદીન હરજી
- ૦ ૨ ૬ જમાલુદીન આરેકર
- ૦ ૨ ૬ મહમદ કાલાહીમ અન્તારે
- ૦ ૨ ૬ અલી સાહેબ અન્તારે
- ૦ ૨ ૬ હરમાલખાન માહીસકર
- ૦ ૫ ૦ મહમદ કાલાહીમ અન્તારે
- ૦ ૨ ૬ શેખ અબ્દુલા રાજપુરકર
- ૦ ૫ ૦ કમરુદીન મુકારી
- ૦ ૫ ૦ મહમદ તુરુદીન
- ૦ ૫ ૦ ગુલામ મોહીદીન પદાજી
- ૦ ૨ ૬ શેખ અબ્દુલા પાડકર
- ૦ ૫ ૦ શેખ મહમદ કુરુદીકર
- ૦ ૧૦ ૦ કાસમ મુનીયા

- ૧ ૧ ૦ એમ. પરજોતમ એન્ડ કા.
(૬૨૭)
- ૦ ૨ ૬ અબ્દુલ મકુર લેલોડ
- ૦ ૧૦ ૦ હકમુદીન મહમદ
- ૦ ૨ ૬ શેખ અબ્દુલ
- ૦ ૨ ૬ બાબુ હરી
- ૦ ૫ ૦ અબ્દુલાખાન દેવમુખ
- ૦ ૨ ૬ કાસમ આમદ
- ૦ ૫ ૦ પ્રસાદ બીખા
- ૦ ૨ ૦ બાબુ લખી
- ૦ ૧ ૦ એમ. હમરાહીમ
- ૦ ૨ ૬ મહમદ જોગલ
- ૦ ૨ ૬ અબ્દુલા સખનાહી
- ૦ ૨ ૬ હાઈદ જહર
- ૦ ૫ ૦ અબ્દુલ મની દગવી
- ૦ ૨ ૬ હમરાહીમ કમરુદીન સિવારે
- ૦ ૫ ૦ કાલુસુદીન દાવરે
- ૦ ૧ ૬ મહમદ ખાન
- ૦ ૫ ૦ બાબુ ગોપાલ
- ૦ ૫ ૦ અબ્દુલા રહેમાન મોટલેકર
એન્ડ બાબા સાહીબ
- ૦ ૫ ૦ મહમદ સરીફ
- ૦ ૧ ૬ શેખ અહમદ
- ૦ ૨ ૬ કાસમ કમીયુલ્લાહ
- ૦ ૨ ૬ મહમદ સરકુદીન મોટલેકર
- ૦ ૩ ૦ સિમર કમરુદીન
- ૦ ૫ ૬ બાબા હમરાહીમ ખાન સર
સર
- ૦ ૪ ૦ કાલુ દાલદ મહમદ અગાધી
- ૦ ૧ ૬ કસન રાજે
- ૦ ૪ ૦ કાસમ મોખા સુરસેકર
- ૦ ૪ ૬ સોમા દેવલ
- ૦ ૧૦ ૦ મહમદ આલેજી
- ૦ ૨ ૬ હકમુદીન કુસેલ
- ૦ ૫ ૦ અબ્દુલ મુરજી
- ૦ ૨ ૬ મુલેમાન મુજાહીમ
- ૦ ૫ ૬ દેવા હીકા
- ૦ ૪ ૦ એમી કુમળા
- ૦ ૨ ૦ કારો ગોવન
- ૦ ૨ ૦ બાબુ કાકમ
- ૦ ૨ ૦ કેલા બીખા
- ૦ ૭ ૬ બાબુ બીસેસરજી
- ૦ ૫ ૦ લામડ મીહા
- ૦ ૨ ૬ મહારાજ હરીરામ મંડીત.

૪૨ ૭ ૬

શીલીપટાઈન.

- ૦ ૭ ૬ પેમા નરહી
- ૦ ૭ ૬ વાલા દુલભ.
વાંધપરમ.
- ૦ ૧૦ ૦ કાજી હમરાહીમ ખાન
વીડસરદન.
- ૦ ૭ ૬ લલુભાઈ જીવજી
- ૦ ૩ ૦ વલભભાઈ મહનજી

૨ - ઇંગ્લેન્ડના બાળ દેશીયો.
૪૪ ૪ ૬

ઈંગ્લેન્ડના ઉપરાષ્ટ્રની અમને મળેલી
તપસીય અહીં પુરી થાય છે.

ઈંગ્લેન્ડનાં અસલી કોમો બધારણ

(મથા અગ્રવી માણુ)

‘પોલીટીકીસ્ટ માસપત્રી’વાળા મી.
ફેરરીક ફેરીસન લખે છે કે :—

“આપણા ઉદ્યોગની જે અસર
આપણે હાલ જોઈએ છીએ તે કાયમ રહે
વાની હોય તો હાલના સુધારાને જેટલા
આપ હમને તેટલા ધોડા છે. આપણે
તદન સુધામી દેશમાં આવી પડ્યા છીએ.
અરેબર પેસા પેલા કરનારાઓમાંથી ૯૦
હજાર જેટલા મોટા ભાગ તો ધરનાર વિના
નો હોય છે. તેમની પાસે કદેકા પછી
જમીન હોતી નથી. અથવા રહેવા
સરખી ઝોરડી પછી હોતી નથી. એક
ખંડારમાં માથ કહે તેવાં ઘોડાં છુના
રાગ રચીલાં ઉપરાંત બીજી મોઢપણ
કીમતી વસ્તુ તેની પાસે હોતી નથી. દર
અધવાડીએ પગારની જે રકમ મળે તેના
ઉપર તેના મુજરાનનો આધાર હોય છે.
આ પગાર પછી એવો દુકા હોય
છે કે તંદુરસ્તીને માટે જરૂર મળ્યા તેવાં
પુરતાં સાધનો પછી તે મેળવી શકતા
નથી. ઘોડાના તબેલાને માટે પછી ના
લાયક મળ્યા તેવાં જગ્યામાં ધણે ભાગે
તેમને રહેણું પડે છે. તેઓ એટલી
બધી દારડી સ્થિતિ ભેગવતા હોય છે કે
એકાદ મહીનો નબળો આવે, અથવા તો
માંદગી કે અધધારી આવત આવી પડે
તો તેઓ છુપે મરવા ભાગે છે અથવા
બીજારી થઈ પડે છે.....કહેર અથવા
મામડામાં સરેરાસ કામ કરનારની આ
સાધારણ સ્થિતિ છે.”

મી. જોસફ જેબરલેન જે હાંબા
વખત સુધી સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન
હતા તે આ વિષય ઉપર પોતાનો મત
નીચે મુજબ બતાવે છે.

“ધણા મરીબ માણસોના કુખ
આદર્શ બધાં સખત અથવા તેમની હમે
શની છાંડી આટલી બધી નીશાલા
કરેલી અને અધમ દેશમાં આવી પડેલી
આપણી તવારીખમાં અમાક કહી પછી ન
હતી. હાલના સુધારાથી જે અટળક
હોયત પેલા થઈ છે તેથી ધણાના ખીસા
તર થઈ ગયા છે. અમુક અમુક માણસો
સ્વપ્ને પછી ન સાંભળેલ હોય તેટલી દેશ
તથા પછી થઈ પડ્યા છે. પરંતુ આવી

જાતની આપાદી સાવનારાઓનો મોટો
ભાગ કે જે રાત દિવસ સખત મહેનત
કરે છે અને રેડીલા ફેરવ્યા કરે છે તેમ
ને તો પ્રમાણમાં કંઈ લાભ મળતોજ
નથી.....સાથે માણસો આવી
રીતે અધમ, લાચાર અને કંટાળા કરેલી
છાંડી ભેગવે છે. તેમને વસ્તમાનમાં
કાંઈ પછી જાતનું સુખ હોતું નથી તેમ
ભવિષ્ય માટે કાંઈ પછી જાતની આજી
હોતી નથી. તેમની આ સ્થિતિ ઇંગ્લેન્ડની
કુખા અથવા ખુદાઈ કાનુન અનુસાર
હોય એમ કું કહી શકી શકનાર નથી.”

પેસા કેમ કમાવો એવાજ શીક્ષણથી
આજ કાલના લોકોમાં મોટી ઉમ્મલ પાયલ
થઈ રહી છે. જ્યાં આવી જાતનું શિક્ષણ
માણસોના મન ઉપર જળરી અસર કરી
રહેલ છે ત્યાં ઘોડા માણસો અત્યંત તવ
અર થઈ શકે છે, પછી મરીબોનુ સરકર
અપાટાળક વધે છે. જાપાનમાં અત્યારે
જરાબર આમજ બની રહ્યું છે. આજ
ના વખતમાં ધનવાનને એક લાખ પૌંડ
કમાવા એ સહેલી વાત થઈ પડી છે
અથવા કાંઈ એક મજૂરને રોજ મજૂરી
કરવા છતાં પછી પોતાની રોજની રોડી
જેટલું હમેશા મળ્યા કરશે કે નહીં તેની
ખાતી હોતી નથી. પેસા કમાવા સંબંધી
આજ કાલ જે ખ્યાલો છે તેથી આમજ
ના જમાનામાં કહી નહીં સાંભળ્યા હોય
તેવા લોકમ અને બહીના રસ્તા ઉભા
થયા છે.

કું ઉપર કહી ગયો તે લખનાર લીલી
પોતાના ‘શીઓલેય’ નામના પુસ્તકમાં
લખે છે કે, એક વખતે મહાન મી. વેન
ડરબીસ્ટ પોતાના સાથીઓ સાથે અમુક
જાતના વેપારની ‘રેમ’ બાંધવાની મેળના
કસતો હતો ત્યારે તેના એક સાથીએ કહે
વાની કીમત કરી કે આ મેળનાથી લોકો
ની જળરી પાપમાલી થઈ જશે. તે
વખતે રાક્ષસી મુડી ધરોવનાર મી. વેન
ડરબીસ્ટે તોછડાઈથી જવાબ આપ્યો કે
‘લોકો જાહાનમાં અથ’ જરાબર આ
જ કહેશે મી. વેનડરબીસ્ટે કહામ ન પછી
વાપર્વા હોય. પરંતુ એટલું તો સહેલા
છથી સમજી શકાય છે કે મી. વેનડર
બીસ્ટ અથવા તેના જેવા બીજા કોટના
ધીપતીઓ લોકોની હજી કે લાગણ્યોના
ખ્યાલ કરવા બેઠા હોત તે તેઓ કહી
આવી રાક્ષસી હોલતના ધણી થઈ શકત
નહીં. આધુનીક ખ્યાલ એવો છે કે
ઉદ્યોગ અથવા ધંધાનાં દરેક કામે મોટા
પાયા ઉપરજ ચલાવવાં જોઈએ, અને
આવી જાતની મુરતો બરે લાવવાને રોજ

રોજ નવી નવી શોધખોળ થવાજ કરે છે.
મુડીવાળાઓ એકજ વાત કરી રહ્યા છે
કે હજી વધારે સરસ સંચા અને મજૂરો
ની જોઈ જરૂર પડે એવી શોધ કરો.
‘ન્યુયોરક ઇન્ડીપેન્ડન્ટ’ માં એક લખનાર
નીચે મુજબ લખાવે છે :

“સંચા કામ દરેક રીતે સરસ છે.
આપણે બટન દવાવીએ અને બાઈનુ
બધું કામ પોતાની મેલે સંચાથી થઈ
જાય એવી સ્થિતિએ જેમ જેમ આપણે
પહોંચતા જઈએ તેમ તેમ કળા તેમજ
બીજી વસ્તુને માટે સરસ છે.”

સંચા પછવાડે માંડા થઈ ગયેલા માણુ
સોની મુરતો જે બર આવે અને આજે
કામ હાથેથી કરવામાં આવે છે તે બધું
સંચાથી થઈ શકે અને માણસને તો માન
બટન દવાવવાનુંજ રહે તો પછી જે
માણસોના આજે સંચા ચલાવવામાં અપ
પડે છે તેનું શું મરો ? તેથી બીનરોજ
બારીએવી સંખ્યામાં જળરજસ્ત વધારો
થશે. યુનાઇટેડ સ્ટેટસ, કેનેડા, આસ્ટર
લીઆ અને ફિલિપ આફ્રીકા કે જ્યાં
એકલા વચરની જમીન એટ “ બધી પુષ
કળ છે અને વસ્તી એટલી બધી આછી
છે ત્યાં પછી નીચેના વર્ગના માણસોને
પ્રમાણીક રોજ કમાઈ ખાવાનો ચવાલ
દીવસે દીવસે વધારે મુશ્કેલ થતો જાય
છે. રેલરની મજૂરી પ્રમાણે યુનાઇટેડ
સ્ટેટસમાં આજ કસેકની વસ્તીમાંથી ૮૦
લાખ માણસો એટલે કે કુલ વસ્તીનો
દશમે ભાગ અરધી જીખ કહે છે, અને
પહેરવાને પુરાં કપડાં કે રહેવાને ધર પછી
તેમને હોતાં નથી. સંચા લાખલ નહીં
થવા હત અને મુડીવાળાઓ નહીં વધી
પડ્યા હોત તો હાલની વસ્તી કરતાં પાંચ
મણી સંખ્યાને ધણી સહેલાઈથી જમીન
મુજરાન પુરું પાડી શકત. ઘોડા વખત
ઉપર કું આસ્ટરલીઆના એક પ્રદેશને
મળ્યો હતો ત્યારે તેણે કહ્યું કે એક
માણસ એ ઊકરા તથા ખેતીને માટે
મળી શકતા સરસ સંચાઓની મદદથી
૫૦૦ એકર જેટલી જમીન સહેલાઈથી
ખેડી વાવી અને લણી શકે છે. આ
વાત જરાબર હોય તો આવા મોટા પ્રમા
ણમાં થતાં કામેથી સામાન્ય લોકોને શું
અને કેવી રીતનો લાભ થાય છે ? તે
દેશમાં જુએ મરતાં સંખ્યામાં માણસો
નું જાહેર ઉધારાં અને બીજી રીતથી
પોષણ કરવામાં આવે છે, અથવા મુડી
વાળાઓ પોતાને માટે ધનના દગલ બેળા
કરે છે.

[અધુરું.]

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હોદી કાપા હિપરવા)

જેતપુરના ચારીશ્વર શ્રી. દેવચંદ કિત્ત
મજાની આમાંની કોલેજના પ્રિન્સિપલ
તરીકે નીમણું થયું છે.

રાજકોટ સીરીસ રેજન દેશી હાથાળા
ના માટે રસેશ ધર્મચાર્ય રસ વચ્ચે
મધુચંદર વિદ્યાલયની હાથાળી તા. ૨૪
મી જાનેવારીએ પાઠશાળા સ્થાપવામાં
આવી છે. તેમાં વિદ્યાનિ લાક્ષીએ અને
વધુદાસ અનુરવેદનુ શિક્ષક આપવામાં
આવશે.

જામનગરના જામ કાલેબે વસ તપાસ
મીના તહેવાર નામીતે દરબાર ભરી પ્રાથ
મોક કેળવણી મુક્ત આપવા, તથા પ્રાથ
મીક કાળાઓ ન હોય ત્યાં સ્થાપવા
માટે ૬૨ વરસે એ હજાર રૂપિયાની રકમ
આપવા, ઠરાવ્યું છે.

નામદાર આગાખાને કરામી ખાતેની
ધી વાચમેન્સ કીલ્લપન એસોસીએશનના
હાડમાં રૂ. ૨૫૦ ભર્યા છે.

"જશાજ એજે" નામનું વડોદરામાં
પ્રવદ થયું પણ ૧૫ પહેલું તે જામત
અરબ થતાં તેનું નામ ફેરવી "વડોદરા
વરતમાન" નામ રાખી તા. ૫-૨-૧૨ વી
જાદાર પાડવાની તેના મલેકને પરવાનગી
મળી છે.

વડોદરાના ન મહાર માવકવાકે સુધારા
ની જે ક્રેલા ચેલના હાથ પરી છે તે
મુજબ તકલતના કીતારથે રાજ્યના દરેક
મામડામાં મુક્ત વચિનજાળાઓ અને
લાકષ્મીદેવીની સ્થાપના કરવામાં આવ
નાર છે.

મુજબ ખાતે સર રીચિન્ડાક મહેતા
અને જીન્ડ મહરથે તરફથી અંગ્રેજ
રેજીસ્ટ્રાર મન કાદવાની ચેલના મારમ
ચાલથી અમમમાં મુકાબ જેવી વધી છે.
અં પત્ર માટે એક અનુજવી મહાસી
મહરથેને પશુ રાખવામાં આવ્યા છે.

ઉમરાવતીરજ. શ્રી. જી. પી. પી. પી. પી. પી.
અ. જી. પી. પી. પી. પી. પી. પી. પી. પી.

આર. સી. એસ. ની ડેક્ટરની પરીક્ષા
પાસ કરી છે. તેણે મુજબ મુનીવરસીટીની
એસ.એમ.એસ.ની પરીક્ષા પસપસારકરી છે.
આ એકજ અને પહેલી હોદી પ્રાપ્ત છે કે
તેણે ડેક્ટરી લાઇસન્સ આપે છે. જે
અભ્યાસ કરી લડનની આ કીમી મેળ
વેલા છે.

એ. મી. કીશ્વર સ્વામી આવરનુ
જાવલું રૂ. ૨૦,૦૦૦ ને અરથે મદ્રાસમાં
હજી કરવામાં આવશે. મદ્રાસના ગવરનરે
પશુ આ રકમમાં પેતા તરફની રકમ
ભરી છે.

મદ્રાસ ખાતે મરકુમ એ. મી. કીશ્વર
સ્વામી આવરની સખાવતથી એક વીવીંગ
જાળા જોડવામાં આવનાર છે

આખા હોદીની ધાર્મિક પરિષદ કલકત્તા
ખાતે સીટી કોલેજ હેલમાં માંસેરવાળા
મી. ઉલ્લાવ રમુનાથ આદનાં પ્રમુખપશુ
નીચે મળી હતી. ના પરિષદમાં આખા
હોદીમાંથી પ્રતિનીધીઓની મેટી સખ્યા
હિપરંત મળી જાનુએએ પશુ હાજરી
આપી હતી.

ખારીસજ ખાતે દિલ્લી દરબારને આમ
લે દિવસે જે પોલીસ ઇન્સપેક્ટરનું મુન
મુન હજી તે જુનીને. પતો ન જામવાથી
તેને પકડી આપનારને રૂ. ૨૦,૦૦૦ તુ.
છનામ સરકારે જાહેર કર્યું છે

અમણી સાહિત્ય સજાને પ્રિન્સિપલ વિન
વ મુમાર સરકારે રૂ. ૫ હજારની બેટ
કરી છે. અને તેમાંથી પુરોપના સુધારનાં
જે હિતકારીક પુસ્તકો લખવામાં આવ
નાર છે.

અમણાના આધુનીક કવિવર રવિન્દ
નાથ ટાગોરની એકાવતથી વરપમાં ઉલ
વતા 'કવિ સંવદિની સમિતિ' એ નામ
નું મંડળ સ્થાપ્યું હતું. અમણની
કવિત્ય સજિતને ઉત્તેજન આપવાને એ
મંડળને હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે.

મામમેનર્સિન ખાતે કેદશી અમણી
સાહિત્ય પરિષદ જારાગેલી તેમાં પ્રિન્સિપલ
વિનવડુમાર સરકારે દરબારતે કરી હતી
કે અમણી સાહિત્યને ખીલવવા ૧૦ લાખ
રૂપિયાની જરૂરીતદારી મેળવવી અને તેના
અનકમાંથી એક જાણકાર આદુ નીકા

વડુ. આ દરબારતે કાસીમ બખરના
મહારાજા મધુનિન્દ્ર નન્દીના ડેકાથી
સર્વાનુમતે પસાર થયું હતી.

૨ મુન ખાતે મુસલમાનોની એક સજા
મળી હતી, જે વખતે ફક્ત ખાના ઇરાન
માંના પત્રપેસારા સાથે સખત અધુનમે
ખાલવવામાં આવ્યો હતો.

હોદી મુનિવરસીટીના હાડમાં જાવન
લાખ કરતાં વધુ રકમ જરાઇ થયું છે
વધુ રકમ માટે તા. ૩૧ મી જાનેવારીએ
ખનારસમાં ખનારસના ના. મહારાજાના
પ્રમુખપશા નીચે એક મંજુવર સજા
મળી હતી, જે વખતે દરબારના ના.
મહારાજા, ઝીન. મી. માલવીયા, મીસી
સ બ્રીસેન્ટ વગેરે હાજર હતાં. હાડમાં
હામ માટે એક વમદાર કમીટીની નીમણુંક
થયું છે.

નકિયાદ હિંદુ અનાયાશ્રમ

અવસર આવ્યો અભામીયો,
હોદીના જે હાલ,
પાણીનું છુદ પકડ્યું નથી,
વરસે છે દુસ્ત કાળ. અવસર ૧
માતાએ છોડ્યાં છોકરાં,
સ્વામી કોઠે છે નાર,
નારી પતીને મુઠી મધ,
કરતી હાકાકાર. અવસર. ૨
બીજા માગી મળે નહી,
નહી કુવામાં નીર,
સરીતાનાં પાણી સુકાઈ ગયાં,
મરવા સુતાં સરીર. અવસર. ૩
નામ વમરનાં બાપલાં,
રખડે રસ્તામાં,
ખખર તેનાં કા લેવું નથી,
જુએ તરફડે બોવ. અવસર. ૪
તેવાં અમ્યાને પાળવા,
રહેવા હોદીનો ટેક,
ખેડા જીવતાના નડીવાદમાં,
ખાખો અજામ એક. અવસર. ૫
આજેવનો એ અમમતજા,
ફરતા માથે ત્રામ,
એવાં અમ્યાને સોપતા,
જુએ કામે કામ. અવસર. ૬
પ્રથમ પાંચ અમ્યાં હતાં,
તેનાં પર્માં અપાર,
ખાયા પીયા ને એમએ મુગડાં,
તેનાં ફરતે વીમાર અવસર. ૭
વી. નાનાલાલ આમજી દેસાઈ,

હોદમાં પોલીસનો ફેર

એક કીસ્સાનો હેવાલ

લાહોરના "ટ્રીબ્યુન" પત્ર ઉપરથી મી. મેકકારનેસ જેમણે થોડા વખતપર પડી પાલમિંટના મેન્જર હતા તેમણે લાંબા છાપામાં નીચેનો કીસ્સો બહાર પાડ્યો છે:—

જે પોલીસપર નીચેના આરોપ મુકવા માં આવ્યા હતા. (૧) ચેતુ નામના એક જુવાન પરજોલા હોદ્દાને ચોરીનો અપરાધ કમુલ કરાવવા રીઆવવામાં આવ્યો હતો અને મારી નાંખવામાં આવ્યો હતો. (૨) કેટલાક દિવસ અને રાતો સુધી હોર પુરવાની જગ્યામાં તેને ગેરકાયદે પુરી રાખવામાં આવેલ. (૩) તેની પાસેથી તથા તેની મા જે તેને છોડાવવાને મોઝા પ્રવળ કરી રહી હતી તેની પાસેથી પોલીસે પૈસા પડાવ્યા હતા. અને ચેતુને કતો કુવામાં ફેંકી દેવામાં આવ્યો હતો, અને કતો કુવામાં પડી આપવાત કરવા ની તેને દરજ પાડવામાં આવી હતી.

ન્યાયાધિશની ટીકા

ન્યાયાધિશે તે કેસમાં નીચે મુજબ ટીકા કરી હતી:

"બીજા આરોપ (રીઆવવાનો) સંબંધ માં એવું જોવામાં આવે છે કે ચેતુને (અહીં સંભવતા ખાતર કેટલક સમ્પદો મુકી દેવાયા છે) પુટી બેસીને રીઆવવા માં આવ્યો હતો. ચેતુએ જુલા જુલા માણસોને જે હકીકત કહી હતી તે દાક તરી અમલદારની જુલાનીને મળતી આવે છે, અને તેમાં કંઈ શક જેવું રહેલું નથી. ચેતુને ગેરકાયદે પોલીસે કબજામાં રાખેલ છે એમ પણ માલુમ પડે છે. તે અને તેની મા પાસેથી પકડા પકા વગરમાં આવ્યા હોય એ પણ સાબીત થયું હાને છે. એટલું ચોક્કસ નથી થયું કે ચેતુ તેનાપર સખરવામાં આવેલા ઘાતકીપણાથી કુવા આગળ મરણ પામ્યો અને તેથી તેને બંદર ફેંકી દેવા માં આવ્યો, કે ચેતુ પોતે વેદના નહીં સહન યવાથી નાસી છુટી કુવામાં પડ્યો. ચોરીના કામમાં ચેતુને કંઈ સંબંધ હોય એવો વળનદાર પુરાવો મળ્યો નથી."

ઉપર પ્રમાણે દેખીતી રીતે ખુન થયાં હતાં આરોપી પોલીસોને મોતની સજા કરવામાં આવી નથી, પણ તેઓ અમુક વરસની જેલ અને હાથથી છુટી મળા

પણ આ કિસ્સાની ક્યાબાબવાત અહીં નથી અટકતી. ચેતુની માએ બચ્ચું કે પોતાના દીકરાને પકડવામાં આવ્યો છે અને રીઆવવામાં આવશે, બારે તે દરેન માં બેસી શીરામપુરના માજીસ્ટ્રેટે ફરી માફ કરવા નીકળી. ત્યાં સ્ટેજને તેને પકડવામાં આવી (કેસમાં મળેલા પુરાવા ઉપરથી ૨૦ વરસના એક જુના અમલદારના હુકમથી). અને તેનો દીકરા મુવો ત્યાં સુધી તેને પુરી રાખવામાં આવી! અને આ જુલમનાર કામ કરનાર પોલીસનો માણસ એક મહીનાની કેદની સજા થી છુટી ગયો!

મી. મેકકારનેસ જેમણે આવા બીજા કીસ્સાઓ પણ વિલાયતમાં પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યા છે, અને હોદમાં પોલીસને જે આપણુક સત્તા છે તેમાં ફેરફાર કરવાને પોકાર ઉઠાવ્યો છે તેઓ ઉપરના કીસ્સાની બીના પછી જોમેર છે કે હજુ બીજા કેટલીક જન આમ લીધા પછી અને માતાઓને પુત્ર વિનાની અને ઝારતોને ધણી વિનાની કર્યા પછી સરકાર પોલીસ ના કાયદામાં ફેરફાર કરશે?

હોદસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૭ મી એ કાટંગમાં આવવા સંબંધ છે.

તા. ૧૬ મીએ સવારે હા વાગે અમ સંજામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૬ મીએ પેન્ટાકોટમાં આવી પહોંચવા વધી છે.

તા. ૨૧ મીએ પેન્ટાકોટમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૭ મીએ અમકુખીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૮ મી એપ્રિલે અમકુખીમાં આવવા વધી છે.

તા. ૧૦ મી એપ્રિલે અમકુખીમાં જવા બંધ થશે.

તાલુ ઉમદા ફેરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેકિંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ ફેરફારથી તાજીથી મોકલું છું. બેર હર મોકલી જાતી કર્યો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. addn "HAIDRI"

રોકડ બંખર બાવ

તા. ૧૪—૧—૧૨

શી. પે શી. પે

કુલ હારમનસ ૧૪આઉલ ૨૦	૦ થી ૨૦	૬
ચાવલ માંખ ૧ જરતાની ૨૨	૦	૨૨
બીમડીના	૨૭	૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧	૦
એફ. ડી. આર.	૧૯	૬
કુડાના	૨૧	૬
ફેશી તુવેર ફાળ	૧૮	૬
ફાનપુરી તુવેર ફાળ	૧૯	૬
મમુરની	૧૯	૬
મગની	૩૧	૬
અડકની	૩૨	૦
ચણા સુખના	૧૯	૬
ફાળ	૨૩	૬
વટાણા નાતાલના	૧૮	૦
મકાઈ	૧૩	૦
બીનીસ	૩૦	૦
જુવાર (હારકોરન)	૧૮	૬
કડવું તેલ ૧આલન	૩૧	૦
એરડીનું	૩	૧
મીઠું	૩	૬
નાબીએલું	૪	૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૯	૦
પીળી	૧૮	૦
તીરકુમનાતાલ	૧૪	૦
આટો હાકેસ હોલક	૧૨	૬
આટો (અંબીમે મીસ)	૧૧	૦
મકાઈ સોપારી ૧રતથ	૭	૦
મરચાં	૬	૦
પી પેટી, ૪ડીનના પોંડ	૬-૦-૦	૬-૫-૦
પોરબંદર	૧૦-૦-૦	૧૦-૫-૦
પારશીન ફોરન	૦	૬
વાઈટ રેસ	૮	૦
માથન	૧૩	૩
નાબીએર	૧૫	૦
ફળી	૧૦	૦
કાકમંડ સોપ	૧૩	૬
સાણુ સીકક રોન	૧૫	૬
સાણુ સનલાઈટ ૧૦એસ ૩૪	૦	૩૧
સાણુ ટાપમ્ ૫૦ડુકકના		
ગ્રીસની કોમત	૧૨	૬
સાણુકેસરીય(બા. ૬૦)	૧૨	૦
તેકટર ટી	૧	૮
માનીસ બાથન	૩	૧
સોપારી સેવરેમની	૧૦	૦
નીકલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦	૬
નીમક (લીવરપુત)		
જસ્તા એકની	૪	૬
મકાઈ(જરતાની કાર)	૪	૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વે જાતનાં ફળાદિ તથા શરૂ કરેલાં હોય તેવાં વેપારીઓનાં વસ્તુઓ માટે સર્વે જાતનાં આયત્ન કરી શકાય છે. અત્યંત ઓછાં કમિશનમાં વેચાય છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Reuter's Agency,

Devis Buildings,

62 Field Street,

DURBAN.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

સર્વે જાતનાં ફળાદિ તથા શરૂ કરેલાં હોય તેવાં વેપારીઓનાં વસ્તુઓ માટે સર્વે જાતનાં આયત્ન કરી શકાય છે. અત્યંત ઓછાં કમિશનમાં વેચાય છે. અત્યંત ઓછાં કમિશનમાં વેચાય છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAART/ES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત દેશી બાઈઓને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજાં ઉત્પાદિ ધીની વગેરેની મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બાઈઓને રટીયરમાં આવડે વાસ્તે ફક્ત અને તાજાં માલ જોરદારથી મોકલાવીશું. જાતીમાંનાં જોરદાર પક્ષ સહાયથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બહેની, માવાની માળી, બરહી, રોવ, બદામી હાલો, માળી પુરી, પેડા, બજારી, મગજ, પુરી, રેવડી, મગજ (હાથનાં વગેરે), મેસુન, ઠોંડાં શાક, અમનપાક, તથા બીજાં મહાભારત ફાળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, HADDER St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add: 'SULIMAN.

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zoum Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort } Dis. RUSTEN-
Steenbokfontein } BURG.
Rietfontein }
Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ યુનાઈટેડ

ત્રેડીંગ કંપની

વેનેઝર: છ. ર. પટેલ

હોંડુયાનની ગ્રાહકરી બચાવ-ધ મંજાવી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ બી પોરનાં હરતું તથા હથકલાતું—હરતું ચપલ—ગોપુ. મંજીયાતું—એક વખત મંજાવી ખાત્રી કરો.

મો. ના. ૧ પ્રીમારક રતીક

ટેલિફોન ના. 1226, બહાનેસ્વરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. 4240.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonkoni,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Partow, etc

Head Office: 24 Fries St., Woodstock

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant,

Box 1

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant

Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladca."

Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randers, 21 Roger-street
Importer.

ERRAHIM NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

M. M. Piel
119 Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKES AMOD & BROS.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 138 Queen Street

KART INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B Ebrahim Ismi & Co
112, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Caadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: "Tobacco"

Hoosen Ca-sim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. H. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey-street

R. M. Moodley
154 Queen-st

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA

Fruiterer Box 471

K. R. MODY & Desai
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add "Vaid"

Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 54

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parekh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 48

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHURALESH BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FASBY,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents 212 Market-st. ■ x5177
Tel. and Cable Add.: "oblige"

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tuvary,
224 Market St.

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

O. Kams odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialist
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KEUGERDORP

Mooen Amod Waja & Co.,
Box 222,
GROENBAY & DADOO
Box 33.
Hossein Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O Box 7

LOURENCO MARQUES

GORMAJY IDOLY. Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji
Box 329.
VRAJAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141
Kalanchoend Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlans Road

MIDDELSBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BRASSA, General Merchant
Box 35.
I. A. Cojee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHDEWE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET BETHE

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

MUTTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street, Box 531.
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.
V. B. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Mangalbbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Tradune Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
'Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SUDMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 69
Khuashal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(Transvaal.)
Keshavji Giga, Befoka.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Omdina

VREULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATHS

V. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel : Address : 'V. SAMY'
37, Jones St, KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgahl Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA" phone No 26, P.O. Box 36.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
No. 42, Corner Lahr & 1st Street,
YAMBOUR, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: YAMBOUR COLEBE, INDIA.

પુરાણભાઈ જુલાભાઈ ભગતની કુ.
જાનકી સિંહ મલખંડ.
મલખંડા કેસ, મેટ, પાટલુન, જમીન,
હેટ, ટેપ્સ, કુવાલ, કોરબાન, રેલવે
શાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
જાલો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
બેવું મફત છે.
ઈટીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેંક-સબરજ. નં. ૩૨૪૬

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly ...	27	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about April 8th Carisbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about March 21st Durham Castle

FOR BEIRA AND MAURITIUS

» March. 16th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

ફેન્સી અને સિંહ મલખંડ.

ઈંગ્લેન્ડ ખાતરી જાનકી હીડુસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ વી. પેરબંડાર તથા જહાન
કુ-સરખ માલ-બોખુ. વધીયાણા-જવા
ખાંદા અને ખાંદાએક કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDESDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરબંડાર ખુશોશર છે

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DUBBAN about the 21st and
DELAGOA BAY about the 23rd MARCH

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા"

ઉપલી જગત્તેર વખણાએલ લાઇનની જગત્તેર અને ક્રમ માલની જામ
બોટ અનેથી તા. ૨૧ મી માર્ચના રોજ ઉપડશે, તે ફક્ત ઉદાગોળાને કાઢીબાર અને
ગોળાના બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજબૂત લાઇનની જામબોટમાં કેક પસંદગરી સાથે ઉપલા ફાલકાઓમાં
મણી સારી સમગ્ર છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
ઓરીમશ સાથે અને હાંદુસ્તાની વાત જલુનારા છે.

કુન્ડીઆ બનારાએને તેમજ ખાસ કરીને જે કોઈ પોતાના જાલબખ્ખાને
કુન્ડીઆ મુંબ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
અલામત છે કે અમારી હાંદુસ્તાની મુસાફરોની આજુબ તોક પુખ્તપણે
નહી.

ફરસદ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખેડાકોવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સમગ્ર કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત કેમીન
ની ટીકીટ કાઢવી લેવી. રહીમશે ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર પણ છે.

કેવે પછીથી ઉપલી લાઇનની જામબોટ અનેથી ૨૦ માર્ચે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે ડાખામાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલેલ, નં. ૨૮ પ્રિન્સિપલ રોડ
અથવા રોડ ૧૦૬, કમી સ્ટીટ, લોડેસન બેંકના સંપર્કમાં, અને ઉદાગોળાને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસ્ટાઈશન સફરની
કુખી. ખબર અમારે ત્યાં જલે મળવું જલક પત્રવ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આંમલીઆ એન્ડ કાં,
Commercial Rd., Durban

કમીટીયા ઇસ્ટાઈશન સોસાયટી
કસ્તે યએલા રડ ઇસ્ટ કંડન
ઉદાગોળો વિમત

માનવ કસ્ટોમર	૧૨૪૪ ૧૧ ૩
સ્ટાંડરટન	
મી. ફુરેન દાવુડ	૦ ૧૦ ૦
વેન્ટરસડોરપ હુ. અમુદુલ રહેમાન	
મી. ફેટેલીન બેન્ડ કાં.	૦ ૧૦ ૦
બેક આર્થ	૧ ૦ ૦
મી. બીજુ	૧ ૧ ૦
હાસન રાબ	૫ ૫ ૦
કુલકાં	૧૨૫૨ ૧૦ ૩

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.
GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners
Houses Shops, &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

P. V. Sanghaye & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
P. O. Box 675, 208 Grey St., DURBAN
જાલ કમીસનથી ફરેક બતનો ગરીસરી
કાપડ વગેરે માલ કાવરો થાય તેવી રીતે
ખરીદી મડાવી આપીએ છીએ, અને અમારા
મારફત બહારથી વેચવા મળે માલ (મકાઈ
બીલીસ તમાકુ વગેરે) મોકલવાથી કારો
જાલ કમીસનથી વેચી આપીએ છીએ. વધારે
પુછાસા માટે ઉપરને સંસ્થાને કલ્પવપત્ર
લખવા મહેરબાની કરવી.

કાંઈકે ઉત્તર વિન કોમર્સિલ નવી મુંબઈ મુંબોધ

જાલ સ્ટીમીની કમ્પાની અને કમર્સિલ બરો
કાંડ વાલ છે; તેથી મદદરે પોતાના કુળ
ની સ્ટીમી સાથે લેવા લાગ્યા છે.

સંપુરક મનેરજી અને લેખકોની વતણ
છે અને વિન કમ્પાની કલ્પ લખામાં જાલ
અને લેખકો લખાએથી કમ્પુર આ મામી
હાંદુ કલ્પજાલ અને પાછી વગેરે લખકો
કલ્પકો વાંચવી તેમમાં એક સરખો જાલ
માર પામ્યું છે. હાંદુસ્તાન ઉપરાંત આસિયા
કલ્પક વગેરે ઉદાગોળોનાં સાકસીક કુળ
કાંડી બંધુઓ મવા છે. ત્યાં 'કુલકો કુલકો'
ની મામી વાલ છે.

જાલક કલ્પજાલ ૨. ૧-૦-૦
સમયે પત્રવ્યવહાર નીચેને સંસ્થાને કરો:
મુંબઈ મુંબોધ' અંદી, અપાલકાં.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Transshipping at Zanzibar

S.S. Kronprinz leaving Durban 14 March Delagoa Bay 19 March

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

જાવનાર બંદરે સ્ટી. મારકમરાફમાં બસશે

સ્ટી. ક્રોનપ્રિન્સ

અહીંથી તા. ૧૪મીના રવિવારે દેશગામોથી તા. ૧૯મીના કપડી જાવનાર બંદરે બસશે ખુબજ સારી. બાબતમાં સાથે જનારાઓ આ તક ખુબથી નહીં

મજબૂત કાઠીની મેડિય કાફાઈદાર, ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને. ટાઈમસર રહેલનાર છે. ખુબજ પહેલેથી કે તુરત અહીં કેમકથી ખબર મળે છે. કેક કુકાઈ, મીલર, બારીબાવા અને હવનાર હોય છે. ફરફ, સેકન્ડ, અને રેકની ડીઝીલ મોશી તથા વગર મોશી વાળી મજા કહે છે. ખજારીઓ દેશી અને કપતાને તથા મોશીસરો માથાકુ હોય છે. કાફાઈની રેક, બોસ્ટોને અલાઈ જવા. વીજળીની બતી પાણી, મુસબાદ બજાર કોઈન વમેકેનો ખુશ ખબરોત્ત હોય છે. મતલબ કે રસીકરે, ખાસ પાસેજરોને મલિક હોવાથી હસ્તરકની સમયકે છે

જુ ખબર મળે કહો. આ ખુબ નીચલે સરનામે, તથા બેહાલીસમસ, પ્રીલીઅ અને ડીબાઈના મેલકને.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

માંડી વિજાવતી ખાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસામ તેમ આપશુ. આવ માટે લખો. હાથકો થશે.

નાતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ નેટલી લોકોને તેલી મળશે. અને મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

લી પેસામ 'કરમ' સારો માલ. કીકાયતે મળશે. મમાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to :—
Saleh Mahomed A. Carim,
195 Grey St. DURBAN

ધરસામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

દેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો!! વાંચો!! વાંચો!!

કાલ અમારે ત્યાં દરકીલ રેક ટોપીઓ ફાંટી દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહેલેથી છે. બકારના ઝોરડર કપર ખુશ ખબર આપવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

કયા ફેબ્રી દરકીલ ટોપીઓ,

સસલી અને સારી. ખાતરી કરે.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

દરકીલ જથ્થામાં, સસ્તા આવે મળશે બકારના ઝોરડર કપર તુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો. Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

અમાં નાચીકર, જથ્થામાં તથા કાક વાવવાની તથા આવના અલુ ખાલ માર જોનીસ વગેરે કમીસ મળે છે. લખો આ મળે
Stands 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Natal

No. 12—VOL. X.

SATURDAY, MARCH 23RD, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE DURBAN "WHITE LEAGUE"

PREDOMINANCE OF THE WHITE MAN ALLEGED TO BE IN DANGER

THE Honorary Secretary of the White League (Mr. F. Tilbury, 43, Winder Street, Durban) in the course of his letter to the press, says:

In introducing the White League to the public it has been considered advisable that something more than a bare statement of its object is necessary in order to prevent any false impressions as to its aims. The League realises that the native question stands alone above all other questions affecting the welfare of this country. Hitherto, its settlement has been blindly left to our legislators, but the result, so far, is that the only active interest displayed has been by those representatives of the native and pro-native, also Indian and pro-Indian societies. The steady pressure of these different associations upon the Government is breaking down the social and political barriers which uphold the position of the civilised whites as the dominant race. . . . The political barrier which ensures, not only for the present, but also for the future, the predominance of the white race must be upheld at all costs.

The white people of South Africa cannot accept such a policy as is being pursued by the British Government in India and Egypt, the policy of "scuttle." We hold this country in trust for our children, and must guard it against the unreasonable demands of any combination of natives and their sympathetic, but unpractical religious theorists. If the hand of the British Government is prepared to be over-lavish in its generosity to the native and kindred

racers, at the expense of its own people, it remains for us to point out the danger and request the consideration which is our due.

At the present session of the Union Parliament a motion was put, "That all women of European descent be granted the franchise." To this a certain well-known gentleman representing native territory put forward the amendment that the words "of European descent be deleted. That we consider an insult to the white women of South Africa, but it is also an indication of the reckless legislation which may occur in the near future unless every white voter in this country combines, and so strengthens the hands of not only one, but of every legislator representing them in this country.

Our Government is showing great anxiety to fulfil their obligations to the subject races. We wish to put no obstacle in the way to fair treatment to these people, but at the same time we desire to bring to their notice their obligations to us. That is why the White League has been formed, and that is why we appeal to all whites, regardless of nationality to become members, and give us active and financial assistance as far as lies in their power. We, at least, realise our obligations to posterity. Let us fulfil them.

Objects of the League

- (1) The prevention by legislation and other constitutional means at the disposal of the community of the continuance and growth of the evil known as the "black peril."
- (2) To obtain, by a combination of the members of the white races resident in South Africa a counterbalancing influence to the various existing native, pro-native, and Indian political Associations.
- (3) To work for a safe and final solution to the native question by

showing due consideration to the interests of the white residents, while not opposing any reasonable demands by the native races.

[NOTE.—We comment on the above in our leading columns.—Ed. I.O.]

Natives and Coloured People

A Scheme for Closer Co-Operation

Particulars have become available (says the Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury*) of the deputation which waited upon the Minister of Native Affairs last Friday in connection with the Native Squatters' Bill. The members of the deputation consisted of Mr. John Dube (Natal), Mr. S. Platjes (Secretary of the Congress), Mr. Thos. Mapikela (Chairman of the Free State Native Association), and the Rev. Mr. Msowu, of the Transvaal. The members of the deputation were courteously received, and after a lengthy discussion left satisfied with their reception, and hopeful that their representations would receive favourable consideration. Representatives of the Natal Native Congress and the African Political Organisation met in the board-room of the organisation later in the afternoon, with a view to the discussion of matters of mutual interest, and to consider the advisability of close co-operation. It was agreed that, while to go so far as amalgamation of the two societies, when some of their interests were so widely divergent, was impossible, the need for closer co-operation was admitted. Eventually the following proposition was carried: "That in the opinion of this joint meeting of representatives of the A.P.O. and the

N.N.C., it is desirable that there should be closer co-operation between the coloured and native races of South Africa." It was further decided that the two bodies should meet through their accredited representatives at least once in every year to discuss all matters affecting non-Europeans which may have arisen in the interval between one meeting and the other.

A Pretoria Meeting

Pretoria, March 18th (Reuter).—At a meeting of coloured people other than natives, held at Pretoria, a resolution was passed strongly protesting against the clauses of the draft Municipal Ordinance of Pretoria to be introduced in the Provincial Council of the Transvaal next session, under which it is urged that coloured people would be subjected to certain offensive municipal by-laws. A deputation was appointed to interview the Administrator on the subject. The main objections are the provisions in the Bill providing for separate tram-cars for white and coloured persons; prohibiting the employment of white females by Asiatics and coloured persons in any business; prohibiting the use as a dwelling place by white persons of any place occupied by coloured persons; and the regulation of the supervision of female native servants in the Municipality.

Treatment of Prisoners Awaiting Trial

Damages Against Mr. Roos

Johannesburg, March 2 (Reuter).—An important appeal was heard in the Appeal Court this morning before a full bench, in which Messrs. Whittaker and Morant appealed against the judgment of the Transvaal Provincial Court in connection with the case arising out of the tramway strike at Johannesburg in an action against Mr. Roos, the director of prisons, and Mr. Bateman, the governor of the Johannesburg Gaol, for illegal confinement, segregation in a punishment cell, and refusal to permit their attorneys to see them.

Mr. Roos received absolution from the instance, and judgment was entered against Mr. Bateman for £20, the amount tendered for him.

Whittaker and Morant now appealed against that decision, with the result that Whittaker obtained £200 and costs, and Morant £100, with costs, less in Bateman's case the £20 already tendered.

The Chief Justice, in giving judgment in the case of Whittaker, said that if Mr. Bateman was guilty, Mr. Roos was also. "The object of imprisonment before trial is to obtain the appearance of the accused at the trial, and not to punish, except for

offences against prison regulations. Knowing that, the attorney for the plaintiff was being driven from pillar to post in his attempt to see his client. Mr. Roos had left him under the impression that the special leave of the police was necessary to enable him to visit his client. Mr. Roos should have instructed Mr. McIntyre (the attorney) to proceed to the gaol and to demand to see his client as a right." Defendants greatly aggravated the injury to the plaintiffs by relying upon his guilt, notwithstanding his acquittal, as an excuse for the illegal treatment meted out to him. It was the bounden duty of the Court to assess damages commensurate with the hardship to which Whittaker has been subjected. In Morant's case, said his Lordship, the illegal treatment was of shorter duration, but while it lasted it was as harsh as that of Whittaker.

In view of the above, it will not be out of place to draw attention to a recent case at Ladysmith where, on the complaint of accused, an Indian, that the gaoler had given him half-rations and kept him in the "black hole," the Judge said no doubt the authorities would see that prisoner got the necessary treatment which was provided for in these cases. What notice the Authorities have taken of the Judge's remark does not appear.

Mr. Merriman's Advice

"Have as Little to Do with Governments as Possible"

At a meeting held in Capetown, for the purpose of taking steps to establish a National Botanic Garden in the Cape Peninsula, Mr. John X. Merriman said it was now necessary to propose some way of carrying out this excellent resolution, and he would suggest that the best way would be the appointment of a committee to go into the matter and then call another meeting and see whether they could start the institution upon some proper lines. It would probably be necessary to found a National Botanical Society for South Africa if they wanted to do anything practical.

"A good deal has been said," added the right hon. gentleman, "about the Government in that way. I should recommend people—if I might give them a little advice—to have as little to do with Governments as possible, because, if you want to deaden public interest in any particular thing and take all the life out of the movement, start it with Government money. (Hear, hear.) We have got most excellent institutions two of which any town might be justly proud anywhere in the world—the Museum and the

Library. They have both been, one might almost say, crushed by Government assistance. The public of Cape Town are insensible to their advantages—(hear, hear)—they don't look upon them as belonging to Cape Town; they don't feel any living interest in them at all. There are a few subscribers to the Library, but not half enough for a population like this, and there are no subscribers to the Museum at all, and the only present during the last twenty or thirty years which has been given is from a British Indian belonging to that despised and scouted class. (Hear, hear.) So be careful, when you are starting your botanic gardens, you don't go on the same lines, because, if you do, you are going to have a dead, lifeless thing."

The Chinese Mind

Mr. Edward A. Ross writes in *M. A. B.*—

The patent stagnation of the Chinese mind is due not to native sluggishness but to prepossession by certain beliefs. These beliefs are tenaciously held because in their practical outworkings they have been successful. Under them vast populations have been able to attain order, security and a goodly measure of happiness. Moreover, as these beliefs have expanded their circle of influence, they have never—until lately—encountered any system of ideas that could withstand them. Chinese culture has spread and spread until all Eastern Asia bows to it. Nestorian Christianity flourished there and vanished. The Jews of Kaifung-fu lost their language and religion and became Chinese in all but physiognomy. The conquering Manchus have forgotten their language and literature. "China" it has been finely said, "is a sea that salts everything that flows into it." The guardians of a culture so vanquishing may well be pardoned for regarding as presumptuous any endeavour to improve on it.

For centuries the Chinese have found themselves in the situation our descendants will perhaps find themselves in when, half a thousand years hence, they are enfolded in the colossal body of a single self-consistent planetary culture; when scientific research shall have long been subject to the law of diminishing returns; when nothing but a thin rill of trifling discoveries will trickle from the splendid laboratories; when the proceedings of scientific congresses will be as trivial as the discussions of the church councils of the seventh century; when the elite of the human race will have forgotten the thrill from such fructifying new truths as our generation has enjoyed in the discovery of radioactivity, the germ origin of disease, natural selection, mutation and mental suggestibility. Then, perhaps, without any abatement

of its powers, the intellect of our race may develop such unshakable faith in the soundness and sufficiency of its system of scientific knowledge and thought that nothing but intercourse with the Martian will be able to release it from the numbing grasp of the established and arouse it to fresh conquests.

It is rash, therefore, to take the observed sterility of the Celestial mind during the period of intercourse with the West as proof of race deficiency. Chinese culture is undergoing a breaking-up process which will release powerful individualities from the spell of the past and of numbers, and stimulate them to high personal achievement. In the Malay States, where the Chinese escape the lifeless atmosphere and confining social organization of their own land, their ingenuity is already such that unprejudiced white men have come to regard them as our intellectual peers. Civil engineers will tell you that in a score or two of years, after bright Chinese youths have had access to schools of technology equal to those of the West, there will be no place in the engineering and technical work of the Far East for the high-priced white expert. In Shanghai, too, the clever Chinese are learning to play the game. I am told they are rapidly getting into their hands banking, coast-wise navigation, the cotton trade and other branches by which the foreigners there make their money; some deem it only a matter of time when white men will be unable to make a living by trade on the Chinese coast, having been frozen out there as they are being frozen out in Japan.

To forty-three men who, as educators, missionaries and diplomats have had good opportunity to learn the 'feel' of the Chinese mind, I put the question, 'Do you find the intellectual capacity of the yellow race equal to that of the white race?' All but five answered 'Yes,' and one sinologue of varied experience as missionary, university president and legation adviser left me gasping with the statement, 'Most of us who have spent twenty-five years or more out here come to feel that the yellow race is the normal human type, while the white race is a sport.' The trend of opinion is that when the Chinese become equipped with the Western arts and sciences they will match us in intellectual performance, although some think that the gap in ability between the masses and the higher classes is much wider than it is in the West.

It is significant that superior white men of long residence in China often become too Chinese in point of view to be of much service to their governments. Sir Robert Hart was complained of as virtually a Chinaman. Many of the consular veterans in the China service are said to champion the Chinese way of looking at things as against the Western.

It seems that little by little the civilization of the East invades, disarms and takes possession of them. In the finer Chinese they discover an outlook more comprehensive than their own, a broad tolerance and a philosophic patience that makes mock of the eager, impetuous West.

From the Editor's Chair

PREDOMINANCE

WHEN a community of people, proudly boasting of their heritage, belonging to a nation which occupies the highest position in the civilised world—a position gained by sterling qualities of what are so often styled "British justice and fair-play," comes to the conclusion that it is necessary to form a "White League" to uphold "predominance" over so-called "inferior" races, surely, something must have gone wrong with it. One of the objects of a newly-formed "White League" in Durban, is "To obtain, by a combination of the members of the white races resident in South Africa a counter-balancing influence to the various existing native, pro-native, and Indian political Associations." The writer of the letter gives an indication of what this counterbalancing influence is intended to be directed against when he says: "The steady pressure of these different Associations upon the Government is breaking down the social and political barriers which uphold the position of the civilised whites as the dominant race." So now we know what it is that upholds the position of these boastful white men. "How are the mighty fallen!" The oft-repeated assertion that one Britisher equals in all respects several of an "inferior" race no longer stands good. The white man must protect himself by lurking behind social and political barriers! Are the days gone when a man of British blood would face the world and scorn to hide behind barriers of any description?

The Natives of this country are awaking to the realisation that they have rights and wrongs, and, instead of lending a helping hand, here is a league which seeks to hinder by urging the necessity for a "counterbalancing influence." If this is not irreligion and immorality, we do not know what else is. But nothing in the world can stop the moral advancement of a people which is determined to go on. The various Indian Associations may congratulate themselves on having brought "steady pressure" to bear upon the Government; and, if it has tended to break down the social and political barriers reared against the community, they may take some consolation from their success

—for the breaking down of racial barriers is one of the main purposes of their existence. Barriers still remain, and sometimes we think they are increasing. They must be broken down in the interests of all the people, for we do not believe that the safety or welfare of one section depends on the existence of social and political barriers raised against another.

Union Parliament

HOUSE OF ASSEMBLY

March 19.

Black Overseers

Before proceeding to the ordinary business on the paper, Mr. C. L. BOTHA (Bloemfontein) asked the Minister of Railways whether his attention had been drawn to the evidence given before the Grievances Commission with reference to Natives overseeing whites on the railways.

The MINISTER OF RAILWAYS replied that his attention had been drawn to it, and he was informed by the General Manager of Railways that the statement was incorrect, and that the information he gave the House recently in reply to Mr. Creswell was quite correct. The General Manager obtained his information from the Assistant General Manager, Bloemfontein.

Replying to a further query by Mr. Creswell, who asked for an independent inquiry into the alleged facts, Mr. SAUER said he was satisfied that this information was correct, and he did not intend to adopt Mr. Creswell's suggestion.

March 20.

White Labour

On Mr. CRESWELL'S white labour motion, Mr. HAGOOR (Roodepoort), in supporting the motion, said that white men laboured successfully on the Queensland sugar estates at a temperature of 105 deg., and were the healthiest workers in the world, and they earned 16s. 6d. per day. He attacked the Natal sugar planters who, he contended, preferred Asiatics to white men to work their estates, and when Asiatics were abolished these planters wanted Chinese. With white labour the Australian sugar industry was progressing, so much so that in South Africa Australian sugar could be bought cheaper than Natal sugar. The Union was losing half-a-million sterling yearly from Natal's bolstered-up sugar industry. In South Africa disastrous conditions had been created for the benefit of a few foreign speculators.

Mr. FAWCUS (Umlazi), in opposing the motion, said that the prevention of full access to the field of labour by the black man had a tendency to decrease the field of white labour, as had been proved in Natal, where white employment had not been extended by the abolition of coolie

labour on the sugar estates. It was impracticable to expect people to employ white labour, because long before they had reached the price at which the white man would be willing to do the work, employers would find free Indians and other coloured labourers to undertake it. The point at which an employer would be expected to pay white labour would be a point at which the venture would cease to be remunerative, and the work would have to be closed down, and thus the scope for employment lessened. He denied that white men would do manual labour on the Natal sugar estates, because the heat was too great; in fact, neither white nor black would work there unless actually obliged to. The hon. member quoted figures to show that on navy work the native did six or seven times as much as the white unskilled labourer within a given time. It was erroneous to say that Queensland sugar was dumped in this country. The sugar dumped in this country was Java sugar, cultivated by means of coloured labour, and refined in Australia. The conditions under which sugar was grown in Australia by white labour were only possible by a system of high protections and bounties.—Reuter.

Italo-Turkish War

Lecture by Mr. Bennett

On Wednesday evening, the Union Theatre, Durban, was well filled with an appreciative audience to hear Mr. E. N. Bennett, M.A., Fellow of Hertford College, Oxford, deliver his lecture on Tripoli. Mr. Dawad Mahomed occupied the Chair, and he was supported on the platform by the Turkish Consul-General (Mr. Ohannes Bey) accompanied by three lady relatives, and a number of Indian gentlemen. The Chairman, in a few well-chosen words in English and Gujarati, introduced the lecturer and welcomed Mr. Ohannes Bey and the ladies.

Mr. Bennett gave an interesting account of the Italo-Turkish campaign and spoke highly of the bravery of Arab and Turkish troops.

Mr. Ohannes Bey delivered a short speech in English and thanked those who had subscribed so generously to the funds of the Red Crescent Society.

The Chairman, in proposing a hearty vote of thanks to Mr. Bennett for his lecture, presented him with a gold medal inscribed with the thanks of the Mahomedan community for the services he had rendered to the cause.

Mr. Bennett, Mr. Ohannes Bey, and the ladies were then accorded floral honours in the Indian style, amid the cheers of the audience.

The meeting closed with prayers for the Sultan, led by Mr. Osman Ahmed, and impressively responded to by the assembly.

The sum of £40 was added to the funds of the Red Crescent Society from the proceeds of the admission charges.

Colour Question in Trains

Natives and First-Class Travelling

In the Magistrate's Court, Pretoria, on the 4th instant, Mr. H. Rose-Innes, K.M., gave judgment in the case in which J. B. Wolmarans, Field Cornet at Aartjes River, was charged with ejecting a native, named Magato, from a first-class railway carriage on the Delagoa line near Pretoria, on January 3rd last.

There was a second charge of using abusive language.

The accused denied the assault and language complained of, but admitted that he ordered the complainant out of the carriage, and when he returned, he (accused) admitted he opened the door with the intention of putting the complainant out, but he ran out of his own accord.

The complainant did not press the charge against Wolmarans, saying that his grievance was against the Railway Administration.

The Magistrate found that the action admitted by the accused constituted an assault, for which he would be fined £1, or 24 hours' imprisonment.

On the second count, the accused had admitted the use of certain abusive language, thereby contravening the law.

The Magistrate said that in fixing a penalty he could not divest his mind of the fact that although the assault was of a trivial nature, the accused occupied the position of a Justice of the Peace. On the other hand, he fully appreciated the provocative circumstances in which the accused erred in the heat of the moment, and made allowance for it. A caution, therefore, in regard to the use of abusive language would meet the case.

The Magistrate next commented on the present unsatisfactory nature of the situation on the railways of the Transvaal Province with regard to natives travelling with first-class tickets. The Railway Regulation Act of 1908 and the regulations thereunder clearly provided for the segregation of different races travelling on trains, and the Legislature intended that proper segregation should be given effect to. Third-class carriages were provided only for natives, and native chiefs and educated natives travelling second and first-class had to travel in separate

compartments, but in the same carriages as Europeans. This gave natives the use of lavatories and the freedom of the corridors, and this fact was considered objectionable by the great bulk of the European travelling public, whilst it placed natives in an exceedingly awkward and invidious position, and was calculated to subject them to frequent affront and at times actual violence. The complainant, who was President of the Transvaal Native Organisation, affirmed that there was no desire on the part of the natives to associate with Europeans on trains, and the Magistrate believed that that was the feeling of the bulk of the natives travelling first and second-class. It appeared to him that the present unsatisfactory position would be met by adding first and second-class accommodation to carriages specially reserved for natives. It seemed to him that this matter was vitally affecting the peace and good order of the Province, and that any financial sacrifice involved must be borne by the taxpayer in the interest of peace and good order.—Reuter.

Cow Protection in India

Swami Bibā Bhārati contributes an article to the *Nineteenth Century* for January entitled "How King George could Win the Hearts of the Hindus," and in regard to the question of cow-killing, he says:—

"If the Government of India has the idea that I am exaggerating, let it experiment on the feelings of the Hindoos in this matter by asking them to pay a high poll-tax as compensation for the cessation of cow-slaughter. The response will be such as the Government cannot even dream of. Every Hindoo will not only pay it forthwith, but bless the rulers for it. The Emperor George the Fifth will win all Hindoo hearts for ever if his Majesty prohibits cow-killing to celebrate his crowning in India. All Hindoo India will fall prostrate at the Sovereign's feet and pledge to him their undying loyalty. From one end of that vast country to the other the shout of 'Jai Sircar Ki Jai!' will rend the dome of Heaven and usher in a new era of British rule in India; a new atmosphere of political and moral serenity will fill the consciousness of the rulers and the ruled alike. By one single stroke of kindness and gracious conciliation the King might conquer the inmost conscience of the oldest and the most cultured nation on the earth. All unrest would be gone in the twinkling of an eye, and what cannon and repressive laws and a vast army can never do would be accomplished by the utterance of the three words—Cow-killing is prohibited."

The Gaekwar of Baroda

A character sketch of the Gaekwar of Baroda appears in the *Review of Reviews* for February. The writer refers to the incident at the Durbar which has been made so much of. He describes a good deal of what has been said as the merest nonsense, and proceeds:—

"Whatever his sins of omission or commission, Sayaji Rao III., it must be remembered, as an administrator, social reformer, and patriot has laboured hard and indefatigable until he has come to be recognised throughout the civilised world as being all round the greatest Indian of his time. He has maintained a firm and progressive government all the years he has been Baroda's ruler. He has put into operation reforms of great beneficence, some of which have not yet been adopted in British India. He has introduced into his State a system of free and compulsory education for boys and girls between the ages of six and ten; has established a chain of secondary schools throughout Baroda, and provided institutions for the education and uplift of that miserable wretch, the Indian pariah; has separated the judicial and executive functions; has instituted a system of arbitration and tentative trial by jury in minor cases; has revived the *Panchayat*—village communities—which in the future will give considerable autonomous powers to rural districts; has inaugurated several municipalities with restricted powers, and made a beginning in the matter of constituting popular assemblies; has raised the age of consent and brought about necessary marriage reforms. He has been liberal in granting subsidies calculated to encourage industrial ventures in and out of his territories; is doing everything in his power to stimulate the agriculturists to adopt modern methods and machinery by maintaining an agricultural experiment farm, distributing seeds, and employing travelling instructors to teach the farmers how to do their work in an up-to-date manner; and keeps a sanitary commissioner constantly on the go delivering lectures on hygiene and sanitation, in the endeavour to teach the Baroda subjects how to live the life hygienic.

"A man who had the intelligence to accomplish all this, and in consequence became the most respected Indian of our time, must be credited with enough intelligence and self-control not to betray his spirit of revolt (even if he had any) at a grand Imperial assemblage by offering open insult to the King-Emperor. A more reasonable explanation than this must be found for the Delhi Durbar incident.

"The fact of the matter is that Sayaji Rao could not, in the very

nature of things, have followed the hoary precedents or the examples of his brother Princes in paying homage to their liege lord, without turning his back upon his highest ideals. Apart from being the ruler of a large State, Sayaji Rao is a modern Indian. He is a fine combination of all that is best in the East and the West. With martial Mahratta blood flowing in his veins, with a dual education, partaking of the best methods and ideals of the Hindu and English systems, with his many extended tours in Asia, America, and Europe, he is neither of the Orient nor of the Occident, but of both. In this circumstance, he could not have comported himself at the Imperial Assemblage at Delhi as an Indian of the old school any more than he acts like an old-fashioned Indian in his daily life at home and abroad."

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

On the morning of the 13th instant, as Mr. Thambi Naidoo was going to the market as usual in the course of his business, he was confronted by a notice as follows posted on the Market House:—On no account will any Native, Asiatic or coloured persons be allowed to handle the weighing machines of the Market Department. Buyers and sellers are particularly requested to note this. By order." Mr. Naidoo immediately called upon the Market Inspector and the Market Master, lodged a protest against the wording of the notice, and stated that, unless matters were remedied, he would defy the notice. Immediate attention was promised. The following letter was also addressed to the Market-Master by the British Indian Association in the matter.

"Mr. C. K. T. Naidoo draws the attention of my Association to a notice that appears on the Market House prohibiting the use of the public weighing machines to Asiatics. My Association understands also that Mr. Naidoo has already approached you, and that you have promised the matter your immediate attention.

"My Association would point out that a notice of the nature above indicated not only entails hardship on Asiatic patrons of the market, but is offensive in the extreme, in that it would appear to cast a reflection upon the community represented by my Association. My Association, therefore, trusts that the matter will be remedied without delay."

In the afternoon of the same day, the message was received that the word "Asiatic" had been pasted over in every one of the fifty or more notices distributed about the Market.

On Sunday last, Mr. A. F. Camay, of the well-known firm of A. F. Camay and Co., Johannesburg, left with his family on an extended holiday in India. Messrs. Camata were also of the party. A large number of friends, including the leading merchants of the community, was at the Station to bid them Godspeed.

The Acting Secretary for the Interior, writing to the Chairman of the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society on the 13th instant, says:—

"I am directed by the Minister of the Interior to acknowledge the receipt of your letter of the 5th instant on the subject of the deportation of Mrs. Jussat and to say that he regrets that, as already intimated in my telegram of the 2nd instant, he is unable to reconsider his decision in the case.

Wednesday.

Mr. Sodha returned to Johannesburg this morning, after nearly a year's absence in India, and was accorded a hearty welcome at Park Station.

Ireland's National Movement

Dr. Douglas Hyde, speaking on England and Ireland at the Trinity College Historical Society, said:—

"The Irish national movement of to-day was not founded upon hatred of England. It was founded upon love of Ireland. The philosophy of nationality, as expounded by the non-political movement that was going on in Ireland, was very simple. It must be simple, because no philosophy which was not simple could ever have the slightest chance of reaching the hearts of the people. Taking it in terms of Ireland, the philosophy amounted to this, that it was the height of folly for an Irishman to think of competing with an Englishman on lines which, while they came naturally and which were indigenous to Englishmen, were the reverse of natural or indigenous to himself. The suicidal mania for rushing to adopt indiscriminately everything which was English—not because it was good, but because it was English—was bad for all parties—Nationalists and Unionists. It was, also, bad for the Empire, because the more divergency of genius, ideas, and thought that the United Kingdom had the better it would be for all parts of it.

"Any attempt to reduce everything to one dead level of conformity, with a particular type, was bound to produce the very worst effect in any nation—with them in Ireland it had been absolutely fatal. The cause of that ghastly failure might be summed up in one sentence—'We have ceased to be Irish without becoming English.'"—*Public Opinion*.

Open-air Schools

A writer in the *Journal of the Royal Institute of Public Health* writes as follows about open-air schools near London:—

The London County Council, finding after some years of medical schools inspection that they had about 3 to 5 per cent of children who were deriving no benefit from the ordinary school curriculum, started their first open-air school three years ago at Bostal Woods, near Woolwich, and a year after schools were started at Shooters Hill, Kentish Town and Forest Hill, about ninety children between the ages 7 and 14 being admitted into each school. The children arrive by trams to the schools at 9 a.m. They then have breakfast of milk, porridge, and bread and butter. Two and a half hours of lessons follow, judiciously broken by games, and a lunch of bread and butter in the middle of the morning. Dinner at 12.30. After this a two hours' sleep in the open, either in a deck chair, or what is better—a hammock. The Council's hammocks, invented by Dr. Rose, are made of sail-cloth through which two poles are passed and fixed on wooden uprights 1 ft. 6 in. from the ground. A rug is provided in cold weather, and a mackintosh in wet. After their rest they do lessons for an hour and three quarters, followed by a tea of bread and butter and jam or fruit. Some games finish the day and they return home by 6. The trained nurse undertakes the bathing and the diet and sees daily to any mild cases of eyes and ears, &c.

All the children start the day with breathing exercises for a quarter of an hour, and for weak backs a course of remedial exercises is given.

In the morning the lessons consist of the usual arithmetic, geography and history, but they are taught by outdoor demonstration. For the arithmetic, measurements are made, with an inch-tape, of trees and other objects in the open, and calculations are based on them.

Geography is taught, by the children making a large map to scale in clay or sand on the ground. They indicate the rivers by string in a depression, the hills raised, the towns shown by clay buildings, the manufacturing of pottery, cotton, chains, and so on are shown by a deposit of their own materials. Coal and tin mines are indicated in a like manner. The main routes to Ireland, Germany, France, Holland and America are shown by lines of little boats from coast to coast. The railway lines are laid down by spokes of old umbrellas. In a map of Canada the Colonists' homes were marked by domestic animals which the children had carved in wood and surrounded with upright twigs for primeval forests. In a more detailed map of London made in the school where I was a medical officer

the commons were marked out in powdered green chalk, the bridge over the Thames and the principal buildings, such as the Tower, St. Paul's and Westminster, were moulded in clay. Physical geography is taught by means of the natural features in the school grounds—for instance, a small rivulet was made to run through one side of the garden, islands and lochs were inserted, and a watershed shown. In a corner of the garden there was also a miniature coal mine constructed. History is taught by taking a period for a time, pretending to live in it and acting leading parts, in costume if possible. The prehistoric period was the first taken. A rough hut was made of branches, the children dressed in savage costume, made prehistoric pots and implements in close imitation of those they had at hand as models in Horniman's Museum. Stonehenge came next, and the different sun tracings shown there. Then a lake dwelling was built up on stakes in a pond, and little boys and girls amused themselves by fishing out of their watery habitation. They next lived in a Roman fort, greened over with quick-growing cress. Finally, a Norman castle was built with paving stones kindly lent by the Municipal workmen who were mending roads, and who thoroughly entered into the spirit of the thing. A flag fluttered proudly over the ramparts.

In the afternoon there is no school work, properly so called. During the short time which remains after the two hours' rest they are trained in manual work such as gardening, woodwork, raffia, straw and string work, needlework and organized games.

This year the children are going through a course of historical colonization, beginning with the Roman occupation of Britain, and ending with South Africa. There are twenty-four girl and boy scouts.

As colonists, the children were taught the art of lighting fires in the open, and primitive cooking, the care of poultry, gardening, and felling trees. The art of modern colonization was made real to the children in this way: A portion of the garden was taken which was a wild tangle of elder trees and undergrowth. These were cut down and the ground was cleared in backward fashion. A log hut was built, and a miniature farmyard and fields were laid out and ploughed with a tiny plough and sown with corn and oats. Then the mineral resources of the country were investigated: coal, tin, iron, (7) diamonds, copper, and salt having been previously secreted in the bowels of the earth by the teacher. Gangs of diggers went out to search, and having found, each one made good his claim and collected a group of workers to develop his or her mine. Here the children realize the interdependence of these products

in the working. The iron owner needed coal, and a light railway was constructed to facilitate the exchange. They passed from the elementary exchange of commodities to financial relations and set up a system of exports and imports by means of another railway to the river, and by river and sea boats established international commercial communication.

The staff consists of a head teacher, three assistant teachers, a trained hospital nurse, a cook, a caretaker, and a visiting school doctor who looks in once a week, or oftener if sent for. The children are weighed and measured once a fortnight, and have hot baths once or twice a week. Their hæmoglobin (that is, the colour of their blood) is taken at the beginning, the middle and the end of the six months.

The schools are open from April 1 to October 31.

Our results have been excellent. The average gain per child in weight is 5 lb. to 6 lb., and the gain of hæmoglobin is an increase of 30 per cent. The moral and intellectual improvement is equally satisfactory.

Passive Resistance in Rhodesia

Salisbury, March 15.

Messrs. Odum and Morgan, two prominent local passive resisters, were sentenced to pay a fine of 25. 6d. or 14 days. Council notified an appeal to the High Court on the question of legality of the Labour Tax Ordinance. The accused declined to accept bail, and went to gaol. Subsequently Mr. Morgan was released on his wife paying the fine. Other prosecutions are pending. Mr. Odum was released lately someone having paid his fine. Mr. Odum quitted gaol reluctantly, and is greatly incensed against his would-be benefactor.—*Reuter*.

A "Misguided Minority"

The *Rhodesian Herald* publishes copies of telegrams which have just passed between Mr. F. R. Myburgh, M.L.C. (Umtali) and Col. Raleigh Grey, M.L.C. (Salisbury). The former suggested that a special session of the Legislative Council be convened to consider the Labour Tax Ordinance. Col. Grey declined to move in the matter, for the benefit of "a small minority" whose actions were misguided. The reply to this was: "Thought you might have become contrite. You under-rate opposition. Wait and see."

Leading Farmer Goes to Gaol

Butawayo, March 21st (Reuter).—The leader of the farmers in Rhodesia, Mr. M. A. Fletcher, M.L.C., and the president of the Agricultural Union,

has been fined £1, or 14 days, under the Labour Tax Ordinance. This was a passive resistance case, and his solicitor argued that the law was unconstitutional, but the Magistrate held that it was beyond his power to decide such a point.

Mr. Fletcher himself addressed the Bench at length, reviewing the whole of the attitude of the farmers to the bureau, and the bureau to the farmers, from the inception of the bureau. At the start they decided to resist the law, believing such a thing valid because they disliked the principle. He said:—"We have done everything possible to prevent people going too far, but if it is made a matter of ridicule I am afraid that we won't be able to hold them any longer, and Government will have to take the responsibility." Mr. Fletcher refused to pay his fine, and went to gaol, but some person paid his fine, thus causing him to be liberated against his will.

Germiston Location

The Appeal Before the Supreme Court

In the Transvaal Division of the Supreme Court, on Monday, the 18th instant, before the Judge-President and Sir Wm. Smith, the case of *Singh v. Municipality of Germiston*, was heard. Mr. Gregorowski was for the appellant; Mr. B. A. Tindall for defendant.

This was an appeal from a decision of the R. M. of Germiston. Respondents, plaintiffs in the Court below, sued appellant for ejectment from Stand 464 in the area commonly known as the Georgetown Location. Defendant had a lease from Plaintiffs at a monthly tenancy, at a monthly rental of £1, terminable by one month's notice by either side. In September, the plaintiffs, through the Town Clerk, gave Defendant one month's notice to terminate. The Defendant, notwithstanding such notice, did not vacate the site, and plaintiffs therefore claimed ejectment and £50 damages. The magistrate gave judgment for ejectment and £1 damages. Against this finding appeal was brought.

A preliminary point was taken with regard to the amendment of summons allowed by the Magistrate. The summons stated originally that the stand was "within the location" but plaintiff asked for and obtained leave to amend to make it read "the area commonly known as the location." It was submitted that the Magistrate had no right to allow the amendment, which entirely altered the cause of action, as, according to the decision, (*Cook v. Aldred*, T. S. 1909, 150,) the magistrate could not make amendments to the summons which would be material, and have the effect of creating a new cause of action. It

was contended that, if the lease was not warranted by the terms of the Municipal Corporations Act, it was void, and the plaintiff could not eject. If the Defendant had known what case the Town Council was going to raise, all the defences would have been raised specifically. The Magistrate, however, allowed the amendment, and refused a postponement, so that it was contended appellant was prejudiced.

On the 19th instant, the Judge-President, in giving his judgment, said, after stating the facts, that the Magistrate had allowed an amendment to plaintiff's summons by allowing the words, "in the area known as," to be inserted before the words "Georgetown Location." The first contention for the appellant was that this amendment should not have been allowed. But in his Lordship's opinion the amendment was not material, and did not fall within the rule laid down in the case of *Cook v. Aldred*, and therefore it could be allowed. Mr. Gregorowski then argued that in any case the Municipality, being a public body, was not entitled to enter into the original lease of the stands from the Rand Mines, and so had no power to let them to the appellant. The lease from the Rand Mines, he contended, was void, as it was beyond the powers of the Municipality. If that were so, the appellant was on the horns of a dilemma. If the lease from the Rand Mines were valid, according to the case of *Makalini v. Germiston Municipality* (decided last week), the lessee cannot question the landlord's title, and could be rightly ejected. If the lease from the Rand Mines was invalid, then still the Municipality had a better right than the appellant to the ground, because they were there by virtue of a contract which was not *contra bonos mores*, although it might not have been entered into in a strictly legal form. On the other hand, the appellant was there by no shadow of right whatsoever. For this reason, and the reason that he could not question the landlord's title, he had been rightly ejected. There was no reason for disturbing the Magistrate's judgment as to damages. The appeal would therefore be dismissed, with costs.

Mr. Justice Smith delivered a concurring judgment.—*Transvaal Leader*.

Plague Bulletin

The following Bulletin, No. 8, for the week ended midnight 8th March, is published in the *Union Gazette*:—

"Remaining under treatment last week, three male natives. One male native admitted to hospital 2nd March. One male native discharged cured 2nd March. Total cases to date, fourteen, including five found dead. Total deaths, ten. Discharged cured one. Remaining under treatment, three."

In the Police Court

On the 13th instant, in the Durban Court, Dagonati, an Indian for failing to pay his poll tax was fined £3 or two months. Accused argued that he could get no work because he had no pass, and could get no pass because he earned no money to pay for it.

On the 15th instant, Bang, an Indian, who was charged with failing to pay his poll tax, pleaded guilty, and said he was unable to get work. He had already been up once, and had been given an opportunity to pay. Fined £3.

On the 19th Hira, an Indian, charged on remand with desertion pleaded guilty, and was sentenced to pay a fine of 10s., or in default to go to prison for a week, with hard labour.

The Defence Bill

A Conscience Clause Wanted

Johannesburg, March 21.—At a meeting of the Transvaal Presbytery yesterday a large and animated discussion took place upon the Defence Bill.

The Rev. Andrew Brown moved as follows: "The Presbytery, considering the serious questions raised by the South African Defence Bill, and knowing also that there are good citizens who, while willing to serve their country in time of need, are, for cogent reasons, opposed to militarism, especially to compulsory training, resolve strongly to urge upon Government that the Bill be altered to the effect that it shall contain no compulsory clauses, but should Government refuse this alteration the Presbytery strongly urge: (1) That a conscience clause be inserted for the protection of citizens, and (2) that the military training of Cadets be entirely at the option of parents." In support of his motion, Mr. Brown said that, while every Bill was compulsory, every Bill did not touch the conscience. In this Bill there was compulsion of conscience, and that was a serious ethical offence. If Presbyterians remained silent it would be taken that they were satisfied with the provisions of the Bill, but how could they possibly be when it contained clauses in which a citizen was compelled to serve and the parents were coerced.

The motion was seconded.

The Rev. C. B. Hamilton then moved an amendment as follows: "The Presbytery, considering the very important questions raised by the South African Defence Bill, and knowing also that there are citizens who, for cogent reasons, are opposed to compulsory training, resolve to

urge Government that a provision be made for the exemption of citizens who, on conscientious grounds, desire to avail themselves of it, and that the military training of Cadets be entirely at the option of the parent." He said the details of the Bill were already settled, and it was futile for them to discuss militarism or anti-militarism. Some provision must be made for compulsory training, but there should be a conscience clause inserted.

The Rev. Andrew Brown withdrew his motion, and accepted the amendment. Strong speeches in opposition to this motion were made, and on the motion being put, it was declared lost by a majority of two.—*Natal Mercury*.

Tuberculosis Commission

The Tuberculosis Commission held its first sitting in Capetown on Tuesday, under the presidency of Dr. Gregory. The first witness was Dr. Marais, who referred to the spread of the disease in the Karroo, mainly through the agency of coloured persons. The original source of infection was immigrants from Europe, who settled on the Karroo, chiefly at Beaufort West and Cradock, and these towns were now the most affected places of the High Veld. Dr. Marais held that the influence of the climate in the cure of the disease had been very much exaggerated. South African-born persons, he said, had little power of resistance, and coloured persons less. He recommended that each municipality should deal with its own cases, and that bad cases should be segregated. The only method of checking disease among natives was by the inoculation of patients. He advocated the establishment of sanatoria on simple lines.—*Reuter*.

Messrs. Medh and Desai's Departure

Messrs. S. B. Medh and Pragji Desai, two of the Transvaal Passive Resisters, arrived in Durban, en route for India on the 12th instant. The following day they proceeded to Phoenix where they were entertained by the friends. Four pleasant days were spent in renewing old acquaintances. In Durban they were entertained by Messrs. Parsee Kustomjee, G. D. Hansraj & Co., and several other friends. The Surat Hindu Association held a special reception in their honour, and speeches were made eulogising their public service.

Mr. Laung Quina, of Johannesburg, wired the good wishes of the Chinese friends.

At the Point, on Thursday several people gathered to see the Passive

Resisters off. They expect to return, at the latest, within six months.

Messrs. Medh and Desai wish to thank all those who so kindly received and entertained them during their brief stay in Durban.

The Test

To be a man! Aye, that's the test.
To take up that and leave the rest;
To aim for truth and hit the mark,
To strike against the smothering dark,
And out of strife and out of pain
Rise like an honest man again!

To be a man! Who could ask more
In this great human work-day war
Of earning, not what life may give,
But evermore the right to live,
And from the battle and the gloom
Rise still a man in manhood's bloom!

To be a man! Just that, and see
How else comes in victory;
Wealth and success, attendant gods,
While comfort aids and beauty nods,
And all the sweet world seems to be
Glad of a man, clean-souled and free,

To be a man! What's wealth and all,
Crown, fame and power, besides that
call

Of inner sweetness and content
That unto every man is sent
Who struggles always while he can
To be a man, to be a man!

The Greatest Sight in Cairo

"What impressed you most?" said the *Evening Standard* to Mr. T. P. O'Connor, M.P., on his return from Egypt.

"Well, if you exclude monuments and temples, I should say the most interesting and impressive sight was the Elazhar, which is the greatest Mahomedan university in the world. Students come from all parts of Turkey, Syria, Arabia, India—every place, indeed where Mahomedanism is the dominant creed.

"It was astounding to see these students of Mahomedan learning, ranging from little girls and boys to grey beards, gathered together and listening keenly to their teachers, and, after the simple Eastern fashion, with its few wants and its modest standard of living, eating and sleeping as well as studying on the same floor. Never can one see anything to bring more home to the mind the difference between West and East than the contrast between such a university and a university in a European land."

"The atmosphere of the age discourages the use of religion as anything but an ornament to life," declares the *Eye-Witness* (London).

Items of Interest

Mr. Gundelinger of Durban, criticising the Industries Commission's Report, says:—"Possibly the stoppage of Indian indentured labour has had more to do with the arrest in the expansion of the tea industry in Natal than any other factor. The tea plant requires nimbler fingers than those growing on a kafir's hand."

The Indian who last week created a disturbance in Court when he was sentenced to seven days' imprisonment for refusing to return to his master to complete his indenture, was again brought before the Court on a similar charge. He was sentenced to thirty days' imprisonment.—*Times of Natal*.

A correspondent to the Durban papers complains of bad accommodation for Indians on trains. He states that, on the 20th February, he, accompanied by a woman with an infant, were forced to travel in a compartment with nine or ten others, from Queen's Bridge to Durban. Only two compartments were reserved, and one of these contained nine and the other ten passengers at the time they entered. Complaints to the guard and to the Station-master at Umgeni proved of no avail and they were compelled to stand.

The following appears in the report submitted before the Durban Town Council meeting held on the 8th inst:

The Superintendent of the Indian Market states that in comparison with the month of February last year the market returns show an increase of £77 11s. 4d., the total receipts from all sources amounting to £257 16s. 8d.

"One of the things most wrong about the twentieth century is that we are prouder of our machines than our men," says Rev. Silvester Home, M.P.

Contents

	Page.
The Durban "White League"	97
Natives and Coloured People	97
Treatment of Prisoners Awaiting Trial	98
Mr. Merriman's Advice	98
The Chinese Mind	98
From the Editor's Chair	99
Union Parliament	99
Italo-Turkish War	100
Colour Question in Trains	100
Cow Protection in India	100
The Gekwar of Baroda	101
Transvaal Notes	101
Ireland's National Movement	101
Open-air Schools	102
Passive Resistance in Rhodesia	102
Germiston Location	103
Plague Bulletin	103
In the Police Court	103
The Defence Bill	103
Tuberculosis Commission	104
Messrs. Medh and Desai's Departure	104
The Test	104
The Greatest Sight in Cairo	104
Items of Interest	104

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 18th APRIL and
DELAGOA BAY about the 20th APRIL

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા"

કંપની જાન્યુઆરી વખતે જાણીતી રીતે જાણ કરેલા છે કે આ સ્ટીમરની સાથે તા. ૧૮ મી એપ્રિલના રોજ કંપડશે. તે દરમિયાન કેલોનિયાને કોન્સિગ્નર અને મોન્સાસા બંને કરી મુંબઈ જશે.

અન્ય કંપનીઓની સાથેના સંબંધોમાં આ સ્ટીમરની સાથે જાણ કરેલા છે કે તેમજ વીજળીની બંધીઓ છે. તેથી ખાસ કરી છે. કોન્સિગ્નરો સાથે અને કોન્સિગ્નરો સાથે જાણ કરેલા છે.

કંપનીના બનાવોને તેમજ ખાસ કરીને ને લોકો પોતાના વાજબીઓને કંપનીના સુખ અને આરામથી મોકલવા માંડતા હોય તેઓને અમારી ખાસ અલામત છે કે આવી કંઈક જાણની જાણ કરીને આજુબાજુ તક જાણવી નહીં.

હસ્ત તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી કરી સમય કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત કંપનીની ટીકીટ કાઢવી લેવી. રીટરન ટીકીટ આપે છે અને ટીકીટ આપે છે.

હવે પછીથી કંપનીના જાણીતી રીતે જાણ કરેલા છે કે આ સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચશે ત્યારથી અખર મળે છે, ને જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વગર અખર માટે મી. એમ. કાનુન, નં ૨૮ પ્રેસીડેન્સી કોર્ટ અથવા રોડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોન્ડન એજન્સી, અને ડેલાગો બેયમાં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને સેક્રેટરી પ્રેસીડેન્સી કોર્ટ, અખર અમારે ત્યાં જાણે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને સેક્રેટરી એમ. સી.
આંગ્લીયા એન્ડ કો.,
Commercial Rd., Durban

સેક્રેટરી એમ. સી.

P.O. Box 97 Tel. Add. 1 "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.
GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses' Shops, &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

ભાડે આપવાનું છે

કેપ્ટે રોડ ઉપર કોઈ મહિરની બાજુ
પર જેમાં એક દુકાન, ને રહેવાના
ખોરાક અને ને રહેવાના છે. આજુ ૬૨
મહિરે પા ૪-૧૦-૦૦ અથવા અથવા.
આ વિશે કેવડે માનવામાં આવે છે.
કેવડે મોકલનારની મરજી ઉપરની રકમ
કરતાં આમાં વધારો કરવાની હોય તો
જાણી જાણવું. કેવડેના કામને બહાર
કવર ઉપર 'દુકાન માટેના કેવડે' આ
જાણી જાણવા, અને તે તા. ૩૦ માર્ચ
ના રોજ સવારે ૧૦ વાગતાં પહેલાં નીચે
સહી કરનારને મોકલી આપવાં.

વધુમાં વધુ અથવા અથવા રકમ વાળું
કેવડે અસુસ કરીને સ્વીકારવું એવું
કાંઈ છે નહીં. અથવા કેવડે મહિરની
કમીટી રૂબરૂ પોલવામાં આવશે.

પ્રમુખ અને કમીટીના કુલમંથી

બી. ભગવતીદેન

એન. સેક્રેટરી

કોઈ મહિર, કેપ્ટેરોડ, કરમન.

To Let

A building containing 1 shop, 2 living rooms and 2 kitchens next to the Hindu Temple, Depot Road, Durban. Upset rental £4-10-0 per mensem, payable in advance.

Tenders are invited for the above. It is desired that the tenderer should, if he so wished, make and offer over and above the upset rental. All tenders to be marked "Tender for shop" on the envelopes and to be sent to the undersigned by 10 a.m. the 30th instant.

The highest or any tender will not necessarily be accepted. All tenders will be opened in presence of the Temple Committee.

By order of the Chairman and Comm

B. BHAGWATIDEEN

Hon. Secretary

Hindu Temple

Depot Rd., Durban

અહેર ખબર

સાથે આફ્રિકાની વેપારી જીવિ ઉપર આજે કલ વરસ વર્ષા એક બહુવા સાચક બનાવ બન્યા છે તે એ કે પાણીનો વેપાર રજામાં સારે કરનાર એક વેપારી પહેલીનું સાચક થયું છે. આજે વરસો વર્ષા બહુ બનાવથી એ દક્ષિણ આફ્રિકાની બંધરમાં આવના કાન્યુ ત્યાંથી એનો વેપાર ફક્ત એક પહેલીના હાથમાં છે, કે જેણે વચ્ચે છે પોતાના કરને પછી રીતે નહીં બાજવી રીતે વાપર્યો છે. એ પ્રમાણે એક બીજી વેપારી પહેલીનું ઉત્પન્ન અને પ્રજાન મજા જીવીથી બની જવું એ વેપારી વચ્ચેના આશિરવાદ માન થઈ પડે. આ પહેલી નો માલ ગરમ પહેલીના માલથી જોડે થઈ આવે નહીં તે પછી તેના રાં ડાઈ થઈ રીતે ઉતરે નથી અને તેમાં પોતાનો માલ ગરમ વેપારીને જાણે તેવી રીતે હાઈ થઈ જુઓ વચ્ચે ગરમ થઈ થઈ ગરમ બંધરમાં જઈ જવા માટે છે.

અમે અમારા હાઈ પ્રિન્સ કે જેઓના આ તેજો જાય છે, અને અમુક કરીને એ એ મામલામાં કે જ્યાં વિચારની બની જાય એક બીજી રોકાઈ તેના હરીફ વરી નથી, તેઓ વિનવિ કરીને ઉભી કે તેઓ એ પોતાને તેઓ આશર ફક્ત હાથે ગરમ જીવીએના કાપનો આપે, ડાવર કાપ ૧૫૦ કીમીના તેજ વાળું છે. અને કુનિશન કાપનું તેજ ૧૨૫ કીમીના તેજ વાળું છે.

અરેબર આ તેજની કોલોમીથી વચે જાય જુદી થઈ. એ વેપારીએ જાંદરી દુર રહેવા હશે. તે જોડેને સામી કાપનીય વચ્ચેમાં જેડીએ રવથ થ થી ફનો ફરક રહેવો નોબીમાં પડે. કે એ ફરક આજે વરસે થયો મોટો થઈ જશે.

આ તેજની કોલોમી બીજા સાધારણ તેજ સારે કરનારના થઈ જાય છે. હાથે કાપનું તેજ એક જુદી સાઈ કરનામાં આવે.

કે કે તેમાં નહીં જાયે એનો બાજ બચા જાય જાયમાં જાયે નથી. એનો બાજ કાપાં કેરી સીન તેજમાં તથા બીજા હાથમાં તેજમાં મોટો જાયે આવે છે. કે જેથી તેજ બરાબર બનતું નથી અને ખુબડો થયો જાયે છે. અને તે તેજ હાથે હોવાના કબજાથી વધારે જાયે છે.

આ નવી વેપારી પહેલી સાંખામાં પુરવ ના થઈ જાયે જાયે બંધરનાં વરેકવાર તેજ બનતું છે. અને અમારા માનવત વરસોને ખપ પડેથી. આશા છે કે દેશમાં જીવિ પહેલી આશર વાપરશે.

ઉપર જાયે મોટા તથા નાના વેપારી વચ્ચે વિનવિ કરીને બીજે કે આ અહેર ખબર જેઓનાં વાંચનામાં આવે તેઓએ આવના હીરક માટે અમેને કાન્યુ અને અમને આશા છે કે પાણીનો વેપારી ખરે ખર નહીં કરકસુ છે એવું અમે બતાવી આપશું. અને નહીં એ માલ કુશળતા જરીયાત માલ રાખવાં જેવક માલ છે.

દેશાસનું તેલ જીલરો નહીં

વધુ વિગત તથા જુલાસા માટે લખો :

એસરસ એલેન વાંકે મિન્ડે કો.

પો. બો. બેકસ ૨, બેરેકોમારકસ

અથવા

ક્રિસ્ટિયન ક્રુક વેપારીઓને માટે દુરમામ ક્રેન્ડ રવથને મળવાથી જુલાસો થશે.

એમ. લીચનસ્ટીન

સોલીસીટર, નોટરી અને કનવેન્સર

બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪

ટેલી. સંખ્યાનું "માર્સ"

અબેકાકાડર બીલીંગ્સ, મીટોરીના.

સ્ટેગરમાં દુકાન વેચવાની છે.

સ્ટેશનથી જતાં પહેલી જાયે છે. દુકાન માં સ્ટેશન મોડાઉન વચે પુષ્કળ સચવડ છે. વેપાર થઈ વચ્ચેથી આવેલા આવેલા સારો છે. વધુ વિગત માટે લખો આ અમે.

એમ. ડી. સીદાતની કું.

પો. બો. ૩૫, સ્ટેગર

૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં

આવેલા પદ્ધતિની વિગત

પો. સી. ૫.

અમારું જીવન	૨૨૬૩ ૬ ૩
ડરબન	
હાઈમ હાઈમ	૦ ૫ ૦
વેસ્ટમ	
અહમદ અમરાહ	૧૦ ૨૦ ૦
ક્રિસ્ટિયન ક્રુક અમરાહ	૧૦ ૧૦ ૦
બનકા રામક	૫ ૫ ૦
સુલેમાન અમરાહ	૧૦ ૨૦ ૦
એમ. ગેલર બાવર	૫ ૫ ૦
કલમ બો	૩૦૫ ૧૪ ૩

P. O. Box 832. Telephone No. 1758. Telegrams: "JOHANNES" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;
JUST OPENED at 154 Market St., JOHANNESBURG
London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

અસરકારક સોફ્ટ સુલક અને જુલમ વેપારી

ગ્રેસ, હાઈ અને મુલ વેપારીઓને કાપવાથી થઈ પડે તેવી ભંડો નવી નવી વરેક નો માલ દર અહવાકેને વિભાવથી પરવારો આવ્યા કરે છે. બંધર હાથ કરતાં આ માલ આશરે ૨૫ ટકા કરતો પડે. બહાર ગામના કોલોમી ઉપર હાથે બાંધ આવનામાં આવે છે.

ફંડે મુલતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે આફ્રિકા ખાલે જુલુ અને સરતુ ખાલુ. અમે અમારા કાંબા અનુભવ થઈ દરેક વેપારીની બજા માટે અમર આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટુકો (ટેપીન તથા કાફર બરના કાપકથી) તથા દરેક રકમના મજુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધો માલ પ્રત્યેકથી પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુ જ સફાઈવાર અને ટકાઉ તથાવાર થાય છે. બહાર ગામના કોલોમી પર પુરતું બાંધ દર સારો પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ જુલાસા માટે દરેક બંધના વેપારીની દુકાને અમારો માલ જોડો, આ રૂબરૂમાં આવી આત્રી કરશે. પાછલ હીરક માટે લખો :

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194. Tel: 5538, 77 Minaar Street, Newtown

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ રૂ.

શનિવાર, તા. ૨૩ મી માર્ચ ૧૯૧૨.

અંક ૧૨.

અઠવાહિક પંચાંગ.

ખ્રિસ્તી-તા. ૨૩ મી માર્ચથી, તા. ૨૯ મી
માર્ચ સુધી, ધન ૧૯૧૨.
હિંદુ-ચૈત્ર સુદ ૫ થી ચૈત્ર સુદ ૧૧
સુધી, શ્રાવત ૧૯૧૮.
સુસંક્રાન્ત-તા. ૩ રવીરવ આ. થી તા.
૬ રવીરવ આખર સુધી ૧૯૨૦ થી

અર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા.	સુર્યદય તા. રા.	સુર્યાસ્ત ક. મી. ક. મી.
શનિ.	૨૩	સુદ ૫	૬:૩૦:૧	૫:૧	૪
રવી.	૨૪	" ૬	૬:૩૪:૧	૫:૧	૩
સોમ.	૨૫	" ૭	૬:૩૮:૧	૬:૧	૧
મંગળ	૨૬	" ૮	૬:૪૨:૧	૬:૧	૦
બુધ.	૨૭	" ૯	૬:૪૬:૧	૭:૫	૫૬
શુક્ર.	૨૮	" ૧૦	૬:૫૦:૧	૭:૫	૫૮
શુક્ર.	૨૯	" ૧૧	૬:૫૪:૧	૮:૫	૫૭

અવકાશકાલ

સત્યાગ્રહી મી. મેદ અને મી. પ્રાગલ	...	૧૫૬
જરમોસ્ટનમાંથી હાંધી કાઢવા...	...	૧૫૬
જોડા-સમસ્ત અમરપત્ર...	...	૧૭૦
કાળનાં મરણી	૧૭૦
કેપના હોદીને	૧૭૦
નાગાલમાં લાઇસેન્સની તકલીફ...	...	૧૭૧
બે સત્યાગ્રહીઓને ખાન...	...	૧૭૨
દરજાવાલના હોદી ભાઈઓને	૧૭૩
નવરમેડ મેટ્રેમાંથી મેલીસો...	...	૧૭૩
રમીયોની આવલવ	૧૭૩
કાંબરલીના હોદીવાળાં લાઇસેન્સ...	...	૧૭૪
કેનેડાના હોદીઓની હાકમારીઓ	૧૭૪
નવી દળની શિક્ષણ પદ્ધતિ	૧૭૫
કરબનમાં ઉંઠાથી વિદે બાપલુ...	...	૧૭૬
અમીલીયા ઉસ્તામીક સોસાયટી...	...	૧૭૬
ઉંઠાઓ-નુરહી લાઈક	૧૭૭
કેરલાં ભાષ વખતો	૧૭૮
ચીનનું મનોબલ	૧૭૮
કોંગરેસમાં મુઠાણ ફેડ	૧૭૯
સેલીકબરી	૧૭૯
પરચુરુ	૧૮૦
કરબન હિંદુ સમસાનકંડ...	...	૧૮૧
હિંદનાં અસહી શાખી બંધારણ	૧૮૨
રહેઠાર	૧૮૨
હિંદુસ્તાનના ખજારો	૧૮૩
વિવિધ વિચાર	૧૮૪
હિંદુસ્તાનની કપાલ	૧૮૪
અબર ભાવ	૧૮૪

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૩ મી માર્ચ ૧૯૧૨

સત્યાગ્રહી મી મેદ તથા મી. પ્રાગલ

દરજાવાલની સડતે સ્વદેશભિમાનના
ને અનુપમ નમુનાઓ ખીલ્યા છે અને
મદાર આપવા છે તેમાં આ બે સત્યા
ગ્રહીઓનો અમે વખર અમકાએ સમાવેશ
કરીએ છીએ. તેમના લુક્ષા અને તેમના
કામ વિષે અમે કંઈ કહેવા માનવા નથી.
પણ સડત કરમ્યાન આ બે જુવાન હોદીઓ
માં નુજ ખાસ જોવામાં આવ્યો છે
તે પરજ અમે અલે ખ્યાન ખેતવા માગીએ
છીએ આ ગુણ તે જાનેએ કેળવેલી
અને દેખાડી આપેલી તદન કહિત છે.
મી. મેદે સત્યાગ્રહી લાવવામાં તરીકેની
ચોનની કારકીર્દીમાં જોલના અમલદારો
સામે જે આકર ખીંડ ધારણ કરેલ તે
ખાસ વાદ્યાર રહી જશે. તે વખતે
તેમણે લાગલાયક ૭ અપવાસો કર્યા અને
તેની સાથે કેટલાક દિવસ છુપે પેટ
મજુરી પણ કર્યા હતા, અને આખરે
પોતાની મુશ્કેલ બર આપી. આ બનાવ
થી તેમણે કેળવેલી સદન કહિતગુ' એક
મોથી રાખવા લાગેલ ક્રાંતિ પુર પડેલ.
મી. મેદની પેટ છે વખત જેલ જવાનો
કે તેના જેટલા ઉપવાસો કરી સદન કર
વાનો વારો મી. પ્રાગલને આવેલ નથી,
જતાં તે પણ તેવીજ સદનકાંકત ધરાવતા
થવા છે એમ કહી શકાયો. દેશસેવા
કરવાની ઉમેદ રાખનાર હોદીએ કુ:ખ્યે
સહેતાં તથા કાલપત્ર વડે મને તેવું અખત
મજુરીનું કામ કરતાં મીખવાની કેટલી
જરૂર છે બે જેને સામગ્યુ' છે તેમને
સત્યાગ્રહની કાલતર્થા બે ગુણે કેળવવાની
તક મળવાનો લાભ અમુલ્ય સાધ્યો.
ખરૂં કહીએ તો આ બે સત્યાગ્રહી
ઓએ સદતને આવા દેશસેવા સખધી
શિક્ષણની એક નિશાળપેજ મળી પ
આવું શિક્ષણ દેશથી પાઠા આપી વિશેષ
લેવની તેમની ઉમેદ છે, તે ને ગુલ
કેદ બર આવો એવું અમે ધ્રુવ્યોએ

છીએ દરેક હોદીએ, અને ખાસ કરીને
જુવાન હોદીએ ખરા સ્વદેશભિમાની થવા
માટે સ્વાસ્થ ત્યાગ ઉપરાંત આ બે સત્યા
ગ્રહીઓએ બતાવી છે તેવી સદનકાંકત
ખીલવવી એ એક મુખ્ય જરૂર છે. કેવલ
માં આ બે સત્યાગ્રહીઓને તેમની દેશની
મુશ્કેલીની સમજતા ને હોદીઓએ ધ્રુવ્યો
છે તેમની સાથે એ ધ્રુવ્યમાં અમે
કામીલ થઈએ છીએ.

જરમોસ્ટનમાંથી હાંધી કાઢવા

મી. કાળાસીંગનો કેસ

સુપ્રીમ કોર્ટનો વિરુદ્ધ જુદકો

આ કેસની ખીના વાંચનારને ખાલ
આવશે. ખારોખી મી. કાળાસીંગને જરમો
સ્ટન લોકલમાં આવેલા સ્ટેડ ૪૬૨
માંથી હાંધી કાઢવાને ત્યાંની મ્યુનિસીપા
લીટીએ ત્યાંના રસીકદ માજીસ્ટ્રેટની કારક
માં માનણી કરી હતી. ખારોખીને ખ્યાલ
એવો હતો કે બાકુત તરીકેને તેનો એ
મ્યુનિસીપાલીટી રક કરી કહતી નથી.
તે ઉપરાંત સમન્સમાં ફરિયાદ પણ પાઠ
ગયા ફેરફાર કર્યો હતો તેની સાથે ખાશ
ખીના વજીસે રાખત વંધી લીધી હતી
માજીસ્ટ્રેટ આ વંધી કાઢી નાખી સમન્સ
માં ફેરફાર કરવા લીધો. તેથી હોદીના
વજીસે એવી માનણી કરી કે સમન્સમાં
થએલા ફેરફારને બદલે નવેકર બચાવ
રક કરવાની તક મળવા માટે કેસ મુલ
તી રહેવો જોઈએ આ કુદ પણ જર
મોસનના માજીસ્ટ્રેટ આપી નહી, અને
કેસ ચાલતાં મુકાદો મ્યુનિસીપાલીટીના
લાલમાં આપ્યો. તેની કામેની અપીલ
તા. ૧૮ મીએ દરજાવાલની સુપ્રીમ કોર્ટ
માં જડલ પ્રેસીડેન્ટ તથા જર વિસ્વમ
સ્મીથ આમજ સાંજગરામાં આપી હતી.
હોદી વતી મી. મેજોરોવરકો હાજર
થએલ.

જુદકો

તા. ૧૬ મીએ મુકાદો આપતાં ના.
વડા જડલે જણાવ્યું કે સમન્સમાં જે
ફેરફાર થતાની સાથે વંધી પાતાં આ

નાતાલમાં લાઇસેન્સની તકલીફ

આરિસબરમમાં કોલોનીયલ બોરડન હાઉસને લાઇસેન્સની મના

આરિસબરમની ટાઉન કાઉન્સિલે અહ તા. ૫ મી એ ૭. સુબીમાને નાં. ૬૧ રીટીફ આઉટ માટે લાઇસેન્સ આપવાની અમલદાર તરફથી મના થએલ તેની સામેની અપીલ માંલખી હતી. અરજદાર ના વકીલ મી. રમાઇપે ટીકા કરી કે આવાં લાઇસેન્સની બાબતમાં લાઇસેન્સ અમલદાર કેપ્ટીની રીતે ટાઉન કાઉન્સિલ ની સુચના મુજબ વરતે છે.

કાઉન્સિલર જોશ્યાને કહ્યું કે આ ટીકા ચલાવી લેવી ન જોઇએ.

મી. રમાઇપે એ કહ્યું પાછા જેવી થીલા, પણ કહ્યું કે કાઉન્સિલર લાઇસેન્સ અમલદારને સ્પષ્ટ સુચના આપવામાં આવી છે, અથવા તો કાઉન્સિલમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે રીટીફ આઉટમાં એથીલા ટીકને લાઇસેન્સ કાઢી આપવા નહીં, તેમજ તેઓનાં લાઇસેન્સની અમુક સંખ્યા ઓછી કરવી, એ ઉપરથી લાઇસેન્સ અમલદારે સાર જોયો. નહીં તો, કહેરના લાખને ખાતર નવાં લાઇસેન્સ નહીં કાઢી આપવામાં આવે, અને છે તેની સંખ્યા ઓછી કરવામાં આવશે, એવું જોશ્યાના કહ અમલદાર પારખુ કરી લેવ તે અસાધ્યારણ વાત કહેવાય.

કાઉન્સિલર મેસને દરખાસ્ત કરી કે લાઇસેન્સ અમલદારને મુકાદો બહાલ રહે. તેમજ કહ્યું કે મજબૂર લાઇસેન્સ કાઢી આપવાથી તે લાભમાં ફરીફાઇ ઉભી થશે. જેમાં મોરા ઉતરી નહીં શકે. મી. જોન રટને તેને ટેકા આપ્યો.

મી. જેલીએ જણાવ્યું કે લાઇસેન્સ નહીં આપવાથી જુલમ થશે. તેણે કાઢી આપવામાં આવે એવી દરખાસ્ત કરી.

મી. જોન્સરટને ટેકા આપ્યો.

મજબૂર મકાનના માલિક મી. એફ. એન્ડ્રેસને કામળ રણ થયે હતો તેમાં જણાવ્યું હતું કે કેટલાક નહીં પસંદ કરવા લાખ માલુસોએ તે મકાનની માલખી કરી હતી, પણ સારો કાફલ મને એ આજાએ તેણે તે સ્વીકારેલ નહીં. ૭. સુબીમા કોલોનીયલ બોરડન હાઉસ છે, અને તે આખરે બરેલી રીતે થયેા મલાવવા માં છે. તે મકાન બે માસ થયાં આવી છે છતાં તેના વેરા તેને બરેલો પડે છે. એ બાકુત ન મને તે ખેતાની આવકમાંથી બટાકે થાય છે.

મત લેતાં મને પક્ષમાં સરખા મત પડ્યા હતા, જેથી પ્રમુખે પોતાનો વધારા નો વોટ લાઇસેન્સ અમલદારને મુકાદો નકાલ રાખવા તરફ આપ્યો, અને તેથી પહેલી દરખાસ્ત પસાર થતાં અરજ નામજુર થઇ.

મ્યુનીસીપાલીટીએના હાઉસ લાઇસેન્સદારેપર ફોર

ઉપરના વિષયપર ટીકા કરતા 'નાતાલ વીટનેસ' લખે છે કે:—જેઓ ફોરટોના કામકાજમાં ખ્યાન રાખે છે તેઓએ જોયું હતું કે જ્યાં જ્યાં હાઉસો સામે મ્યુનીસીપાલીટીએ ફેસ કરેલો છે ત્યાં તે વખતે વખત જેવી રીતે ફોર આપ્યા હર છે. પહેલાં તો ઝાંજ કહેવાયું છે કે ફોર જાહેર મંડળ, ખાસ કરીને બ્યારે ઉંચામાં ઉંચા વરમના વકીલની સલાહ મેળવવાની સ્થિતિમાં ફોર ત્યારે આપણી ફોરપોરેજનની સાફ કાટલી બધી છુટ થી ફોરે થડે તે બધું જોઈ ફોરક વાત છે. આવી રીતથી વેરા કરનારાઓના મધ્ય પૈસા ખરાબ ચાખજ આ એકજ વાત વખોડવા માટે પુરતી છે, પણ તેથી એ વિશેષ અમલને સવાલ તેમાં સમા એલો છે. એથીલાટીકાની અરજીએ તેઓ ની સ્થિતિનો ખ્યાલ નહીં કરતાં માત્ર તેઓ પરફોરમના ફોરા ખાતરજ નામજુર કરાવવી એવું વલજુ બમ ફર છે એમ વાળની પજુને મહાવાતળા માલુસો કજુલ કરશેજ. અને એવા મતના છાંએ કે એથીલાટીક નહીં ખજવાએય ફોરો નીરડ છે, અને તેઓના આવવા સામે જેટલી અટકવત મુશ્કેલ કામ તેટ મુકવી જોઇએ. પણ જે હાઉસો બહો વસેલા છે, તે તો કાયદેસર રીતે લાખલ થએલા છે, અને બધી રીતે જોઇએ તો તેઓને મોરા કોલોનીયલ બોરા ખાતર બહો લાવવામાં આવેલ છે. તેમાં તે કલ નથી કે મીરમોટીપાએ આવતા બંધ થયા છે તે હાઉસોને જે રીતે રાખવામાં આવેલા છે તેને આજારી છે. પરિણામે મજુરો મેળવવાની બારે મુશ્કેલ ખત આવી પડી છે. નાતાલવા હાઉસો બધી રીતે ખિટીક પ્રજા છે. અને એ એક અજવા જેવી વાત છે કે દરલવાલ સામેની લાઇસેન્સ મુજબ એક ફોરજુ એ હતું કે લાઇસેન્સને મકાનની ફોર મુજબ હાઉસ સામે વરતવાની રીતપણી કે ના પાડી હતી. અને એમ કહેવા માગી ન છાંએ કે ('વીટનેસ' કહે છે) એથીલાટીક મીમેજન તદન ન અટકાવી કહાણ ફોર

તો તેના પર સખ્તાઇ મુકવામાં આવે, પણ જેઓ બહો વસેલા છે, તેઓની સામે સંપુરજ નિષ્પક્ષપાતીપણે વરતવું જોઇએ. આપણી ફોરપોરેજને આથી વિરુદ્ધ ખ્યાલ આપ્યો છે તે ફોરમા વિના રહેશે નહીં આવા વલજુનો બમ બધાને જાણ પડવો જોઇએ. જે લાઇસેન્સ આપવાની બાબતમાં ખત અને કામનો બેદ લાખલ કરવામાં આવે તો તે અલવત ક્યાં અટકશે એ કહી કહાણ નથી. મોરાએને પણ તેથી મુકસાન થવાને સંભવ છે. કમર્સ વેપારીઓની ટોચ તેઓની સામેની ફરીફાઇ નાજુદ કરવાને નિશ્ચય કરી શકે છે. આના મતમાનો ઉપાય મુશ્કેલ નથી. લાઇસેન્સ બોરડન ખંધારજુબ બીજી રીતવું થવું જોઇએ, અને લાઇસેન્સ અમલદાર કમજા જેમ પસંદ કરવામાં આવે છે તેમ થવો ન જોઇએ. લાઇસેન્સોંચ મોરક તદન સ્વતંત્ર ન્યાયાધિકારી મંડળ ફોવું જોઇએ. પણ મ્યુનીસીપાલીટીવું ખંધારજુબ એવું છે કે તેવી વ્યવસ્થા થવી અસંભવિત થઇ પડે. કાઉન્સિલરો થણે બાંએ જાતેજ વેપારનો મધો કરનારા ફોર લાઇસેન્સ આપવાની બાબતમાં રવારથથી ફોરાવ એ મુકરતીજ છે. વળી લાઇસેન્સ અમલદાર ફોરપોરેજનના નેકર ન ફોવો જોઇએ, કેમકે તેમ ફોવાથી તે કાઉન્સિલરના લાખમાં રહે છે અને સ્વતંત્રતાથી અમલ ચલાવી શકતો નથી. મોરક સરકાર તરફ થી નીમાવી જોઇએ, અને લાઇસેન્સ અમલદાર તેનાજ કામ નીમે ફોવો જોઇએ. લાખમાં એક ફોરના સંખ્યામાં ન્યાયાધિકારી જે ટીકા કરેલી છે તે ખતાવે છે કે ન્યાય ખાતાએ પણ એવોજ મત ખતાવેલો છે. આપણા કામલ બડનારા એને લાઇસેન્સ આપવાની કાલની રીતમાં ફેરફાર કરવાને આટલુંજ કારણુ જસ છે.

કમરકોરપથી મી. કામ પેમા ફરજ લખે છે કે:—કનાઇ માતાના પમિત તીર્થ સ્થળમાં ફરજ કામને જાગા કરવા જતી વખતે રહેલા સંખ્યામાં આપણ પકતી ફોવાથી મુશ્કાળા ખંધવાનો અમલ, જોહાન્સબરમના ફરજ આએવાનોએ વિચાર રાખ્યો છે. પણ પાછળથી એ ગ્રહસ્થોએ દીલ, કરી છે. અને તેમ એ કામને અખિલ કાઈ જવું જોઇએ, અને ઉપરાજુ થવું ફોવ એની નામવાર નપસીક 'ઇ. મો.' ફોરા બકાર પાડવી જોઇએ.

સત્યામહી મી. મેઠ તથા મી. પ્રામજીને માન

મુસ્ત હાંદુ એસોસીએશન તરફથી

પ્રુધવાઈ સાંજરે ૧૫ વાગે આ બે ભણીતા સત્યામહીઓના માનમાં મેળા વડો કરવાની તક સુરત હાંદુ એસોસીએશન તરફથી લેવામાં આવી હતી. ઠેરા વેલ વખતે ૫૦ જેટલા બાળકો સભામાં હાજર થયા હતા. જેમાં સુ. હી. એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. દુસ્લખભાઈ અમુ બાઈ દેસાઈ, સેક્રેટરી મી. વસનજી નાયક તથા મેસરસ જી. આઈ. જોશી, બાબુ પરશોતમ, મણીબાઈ નીલાબાઈ, હીરા રામજી પટેલ, ઝાંધવ રથા પટેલ, મોરા રજી હરીબાઈ દેસાઈ, રામબાઈ પટેલ, હરીબાઈ પટેલ, મોરાર જુલા, જોહાન્સ જરમથી આવેલા બલુભાઈ, માંડાબાઈ, વિજેરે સુરતી હાંદુભાઈઓ મુખ્ય હતા. મી. દુસ્લખભાઈએ પ્રમુખપદ ધરાવેલા હતા. તેમણે સત્યામહીની કલ્પના હાપદાઓ બતાવતાં આપણા લોક માં જાહેર જુરસો, અને સત્તાવાળાઓની સામે યજી હક, અને જુદ મેળવવાની હિમત, વિજેરે જુલિ આવવા લાગ્યા છે તેનું વરણન કર્યું, તથા મેસરસ મેઠ અને પ્રામજીની સેવાને વખણીને તેમને સફળ સફર હમ્મી. સેક્રેટરી તથા મેસરસ જોશી, બાબુ પરશોતમ, હીરા રામજી, મોરાર હરી, મોરાર જુલા, બલુભાઈ, વિજેરે મહરોએ ઉપરનાને બહુ સરતાં બાપણે હરી બને સત્યામહીઓની તારીફ કરી. મી. જોશીએ જણાવેલું કે મેસરસ પ્રામજી અને મેઠ જેવા સત્યામહીઓને માન આપવાથી સુરત હાંદુ એસોસીએશનને પોતાને માન મળ્યું છે. સમયાનુસાર બાપણે યજી રહ્યા બાદ બને મીજબાનોને પુલના તોરાઓ ભેટ આપવામાં આવ્યા, તથા દેશથી તેઓ સહી સલામત પાછા ફરે એવો આશીરવાદ આપ્યો. વળતો જવાબ આપતાં મી. પ્રામજી તથા મી. મેઠે સુરત હાંદુ એસોસીએશનને પોતાને આપવામાં આવેલા માન માટે ઉપકાર માન્યો, પોતે સત્યામહીની લડતમાં બાબ લખ માત્ર પોતાની ફરજ જાળવી છે એવું કહ્યું, અને સત્યામહીની લડતથી દેશની ઉન્નતિ માટે જાળવાન અને સચેત હમિઆર મળ્યું છે તે જતાવ્યું. વધારામાં મી. પ્રામજીએ જણાવ્યું કે સુરત હાંદુ એસોસીએશન જાહેર કામમાં જે ઉત્સાહ બતાવે

છે તેમાં હીન પ્રતિહીન જલિ થાય, અને તે હરકમેલ વિશેષ કોમી કામ કરવું થાય એવું પોતે કહ્યું છે. બાદ મેળા વડો વિસરજન થયો હતો.

અમરેનીમાં મેળાવડો

સત્યામહી મી. પ્રામજી અને મી. મેઠને માન આપવા અમરેનીમાં વસતા સોની મહાજન કળા રતનથી, વાલજી મેઘજી અને મેરામ નથુ તરફથી કલ્પક મહરોએ નિમંત્રણ કરતામાં આવેલ. રાતના આઠ વાગે તેઓનું આવવું થતાં હાજર રહેલા મહરોમાંથી મી. રામવજી મેતા વેલમવાળાએ તેમની દેલ સેવાનાં વખાણ કર્યાં. અંબારામ મહારાજે સત્તા મહિમાનું, અને વખણતો બામ હરી પરાયું હીત કરવા તરખર થાવું એ દુસ્લખ અને બધાથી ન બની શકે તેગ વિકટ કામનું, વિસ્તારપુરવક વરણન કર્યું. સોની હરીલાલે સત્યામહીઓના આત્મભોગ વિશેનું વખાણ વાંચી સ બાળ્યું, અને મી. મેઠ અને મી. પ્રામજી નાં વખાણ કર્યાં. મી. જોશી પણ આ પ્રસંગે હાજર થયા હતા. માનવંત પરાણનો કુધ, ફળ વજેરે વડે સત્કાર થયા પછી તેઓએ જે માન મી. માંધીને લે છે, તથા સરવ બાળકોએ સત્તા આરમમાં પ્રવૃત યજી દેલ સેવા કરવી એવી ચાલના બતાવી હતી.

મીજબાનીઓ

માર પાંચ દિવસ શીનીકસમાં બાનંદ થી ગુજરી મેસરસ પ્રામજી અને મેઠ કરમન જતા, ત્માં મેસરસ જી. ડી. દંસ રાજની કુ., પારસી રજતમજી, છોટા લાસ રજીએડજી મહેતા, મોર્વીલાલ બાળકંદ દેસાઈ, મણીબાઈ નીલાબાઈ દેસાઈ, જી. આઈ. જોશી, અંબારામ મહારાજ તથા કુસેન હાવુડ વિજેરે મહરોએ બને સત્યામહીઓને પોતાને ત્માં જમવા નોતરી માન આપ્યું હતું. મી. જોશી તરફથી તેમને અફક રેલમી દમાલ તથા કાકર નાળીએર અને રપા મહોર આપવામાં આવ્યાં હતાં. તે ઉપરાંત તેમને રટીમરપર ખાવાની વસ્તુઓ વિજેરેની જોટા બીજા સાહેબેએ આપી હતી. આ મહરોએ તેમજ સુરત હાંદુ એસોસીએશનનો ડાપાદારા મેસરસ પ્રામજી અને મેઠ અંતઃકરણથી આભાર માને છે. તેઓ બને ગુરવાઈ સવારે રટીમર પર ગયા જે વખતે મેસરસ જોશી, કુલબ બાઈ એ. દેસાઈ, માંડાબાઈ મીઆંબા,

નાનાબાઈ મીઆંબાન, મણીબાઈ નીલાબાઈ, વસનજી નાયક, કાપુરજી રાદેરીઆ, તથા મણીબાઈ માંધી વિજેરે મિત્રો હાજર હતા. બાદ બપોરના રટીમર ઉપહી મજ હતી.

મેસરસ પ્રામજી અને મેઠને દનડેનીક કલબ વતી મી. કપીન તરફથી સફળતા હમ્મીનો તાર મળ્યો હતો.

ટરાંસવાલના હાંદી બાળકોને

મેસરસ પ્રામજી તથા મેઠે દેલ મંડે વિદાય થતી વખતે નીચે મુજબ કામળ કામ્યો છે:—

“ટરાંસવાલના હાંદી બાળકોને,

અમે કુદ સમયને માટે સ્વદેલ જતા હોવાથી આપ સરવ બાળકોએ અમારા પ્રત્યે અપુરવ રનેલ બતાવી અમને જે માન પાન આપેલ છે તે અમે કહી પણ વિચરી શકીએ એમ નથી. આ બધા માન પાનનો અમે એટલેજ અરથ કરીએ છીએ કે અમારે જાહેર કામમાં પ્રવૃત્તિમાન રહેવું. અમારી પરમાત્મા પ્રત્યે લક્ષ્ય આરમના છે કે હક્ષિયુ આદરીકાના અન્યામી મેરાઓના કામ તળે જુલમથી કમરતા અમારા દેશી બાળકોના કુઃખમાં બામ ભેવા અમને કાલિત આપો.

બરીડીક કહેનકાલમાં હાંદી કે જેને હમરેએ એક મળકતો પારસમણી લેખે છે, તે હાંદી જુમીની આપણે બરીડીક પ્રબને બરીડીક વાવટા હેલળ કેલજી સહન કરવું પડ્યું છે, અને પડે છે તે આપણે જોઈ શક્યા છીએ. બને કલિખમાં પણ આપણને એલજી મધુ સહન કરવું પડ્યું કે જેને માટે આપણે હરે તમખાર યજી રહેવાની ખાલ જરૂર છે. હક્ષિયુ આદરીકામાં આપણે જે ખરા મનુખ્ય તરીકે રહેવા મામતા હોઈએ, સ્વમાની તરીકે રહેવામાં આપણી કોર્તી સમજતા હોઈએ, તો આપણી ફરજ છે કે આપણે સ્વારથ લાગી મળું. દેશી બાળકોનાં કુઃખને માટે લાલચી વાળા થવાની જરૂર છે. વાતો કરીને નહિ પરંતુ તે પ્રમાણે કારવ કરી જતાવવાની જરૂર છે. મહાન સત્યામહીની લડતથી આપણે એલજી હાંપી શક્યા કે આપણા માં જે કંઈ પણ શુરાતન હોય, આપણા માં જે શુદ્ધ સ્વદેલકાલિમાન હોય. તો આપણે અહીંના સ્વતંત્ર પ્રબ તરીકે

પણ રહી શકીએ. આ નો આપણે ગરાબર સમજી શકીશું તો ટરસવાલનાં તરવ દુઃખો માંથી આપણે છુટી શકીશું. સત્યાગ્રહની શક્તિથી આપણાં બધાં દુઃખો જોઈને ઘણાં મર્મ મર્મ તો છે નહિ આપણાં દુઃખો જોઈને કસવા આપણે ક્યો રસ્તો લેવો એ આપણે શોધી શકીએ છે, અને અનુભવ છે કે એ હાથીપારથી આપણે આપણા કારવ દુઃખો હઠાવી શકીશું. ટરસવાલમાં તો આપણા દુઃખોનો પારખ રહ્યો નથી. મીસીસ જસાત ના ફેરથી ક્યા સુઝલમાન થા હોંકુ શામળું બેઠી નહિ હાથે! સ્વીને આપણા કાએમાં અરથમિત્રા કહી છે તેને પોતાના પતીથી વીખુટી કરી દેશ પાર કરશે ત્યારે આપણે શું નામરહ ઘણ બેસી રહીશું! આનંદથી વિરોધ જુલમ બીજો આપણા પ્રત્યે ક્યો હોય? દરેક હોંકી માગતી ફરજ છે કે મીસીસ જસાત દેશપાર થવ તેની સાથે બધાએ દેશપાર થવ તેને પાછાં લાવી ટરસવાલ થાં કાપલ થવું, અને બેઠાં જવું.

જેથી પણ દુઃખદાયક બીના મી. કાયાત અને મી. રીચના ફેસતી છે. મી. કાયાત બોક્સવરમ શહેરમાં વેપાર ન કરી શકે તેવું કારણ કે મી. કાયાત હોંકી છે. આ બાબત ધણીજ નંબીર છે. મી. કાયાતના જેવીજ રથોતી બીજા ઘણા વેપારીઓની ઘણ પડે એમ છે. માટે દરેક જલ્દી બાજા ચેતવાની જરૂર છે.

કમોમરેશન બાબતમાં આપણી લીધેલી નથી. બીજા પારલામેન્ટમાં કંઈ પાસ થયું નથી. એટલે એ ઘણાં જો પાછી ચક્ર વાપ થા કરવી પડે તો બપોર પડતાં ની સાથેજ અમે તરત સ્પેકલેરી રવાના થઈશું. નહીં તો અક્ટોબર માસમાં દેશભક્ત પ્રોફેસર ગોપલે અને આવવા ના છે તે જગાણ અમે પાછા આપ બાઇઓ વચ્ચે અમલી પહોંચશું એવી ઉમેદ છે.

આપ કારવ બાઇઓનો અમે ફરીથી આભાર માનીએ છીએ.

શ્રી. પ્રામજી ખંડુભાઈ દેસાઈ
સુરેન્દ્રરામ બાપુભાઈ મેઠ

સોમવારે ડરબન ખરો મારફેટમાં ડેપુટી રોડ તરફ રહેલો એક હોંકી અમાનક ચકરી ખાસ જમીનપર પડી ગયો હતો, અને કુલ્લુવરમાં તેનું મરણ નીપજ્યું હતું.

અવરથેટ મેજેસ્ટ્રાટો નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન
વિશેષે સંબંધી

ગરૂટ મેરીઝ, રેનોસ્ટરફનટીન, નં. ૧૩ થી ૧૪ થી સુધી સમર રમન અને કુ. ના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજનાર તા. ૨૩ મી મારચથી ઓડી જેવામાં આવ નાર છે.

અબદુલા અને કુ. ના નામથી વેપાર કરતા અબદુલા કાંઈ ખાનમકમદની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આકાશ તા. ૧૩ મી મારચથી તા. ૨૦ મી મારચ સુધી પોસ્ટેરફરમા રેસીપ્ટ માફ્ટ સ્ટેડની ઓરીસે ખુલ્લા રહેવાના હતા. ત્યારબાદ તા. ૨૩ મી મારચથી ૭ મી એપ્રિલ સુધી પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોર્ટના મારફેટની ઓરીસે ખુલ્લા રહેશે.

પારલના મરફુમ ફરજી હદફસ અલીની જપ્ત મીલકત સંબંધમાં લેલુદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૨૦ મીએ પારલના માજીસ્ટ્રેટ આમળ મળવાની હતી. બીજી મીટીંગ તા. ૨૭ મી મારચે મળશે.

પોરટ ઇલીઝાબેથમાં અકમદ આકુલના નામથી વેપાર કરતા આકુલ સુલેમાનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તરડી પી. અકમેન બહેર કરે છે કે લેલુદારોની ઇલીઝાબેથના માજીસ્ટ્રેટ આમળ મળશે.

ફીખરલીના ફરજી ચકમદ આમલુત શરીફની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તરડી આર. ડી. કારફોઈ બહેર કરે છે કે વહેંચણીના આકાશ તા. ૧૨ મી મારચ થી ૧૪ દિવસ સુધી પ્રીટવા લેડ વેરટ બોક્સ ડીપીઝનમાં તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

અમાઈ કેપટાઉનમાં રહેતા (૧) હુસા હલ અબદુલા તથા (૨) અબાલ અમાલુ દીનની મીલકત તા. ૬ મી મારચે ખુલ્લી જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

અમાઈ કેપટાઉનમાં રહેતા બોકુમલ મુજબની મીલકત તા. ૬ મી મારચે ખુલ્લી જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

અમલીટામાં હુમાઇલ ઇસાકના નામથી વેપાર કરતા કાઉચ કોરડ જાકમનના

કુશનદાર હસાક મકમદની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૩ મી મેએ ડરબન સરફીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

મારિસવરમના આસુદીન બધી હાથા ની મીલકત સંબંધમાં લેલુદારોની મીટીંગ તા. ૨૨ મીએ કરાવાની હતી.

રોબાટના ફરફર મકમદ સાબળની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૪ મી મેએ ડરબન સરફીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કોમોરોની અવબવ

[જર્મન કામળ]

એડમીરલ - તા. ૩૦ મી મારચે ઉપડશે, અને મુંબઈનાં ઉતાફોને પારસલા મ ખાતે સ્ટીમર કોનીયમાં દરજી ફર કરશે.

ફેનકલર - તા. ૧૬ મી એપ્રિલે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ કામળ]

અમકુલી - તા. ૨૭ મી મારચે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમકુલી - તા. ૮ મી એપ્રિલે કાકતવાથી આવી પહોંચશે.

„ તા. ૧૦ મી એપ્રિલે કાકતવા અમકાલી - તા. ૩૦ થા અમાલ કાકતવા જવા ઉપડશે.

અમરલોટી - એપ્રિલની અવવમાં કાકતવાથી નાતાલ માટે ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઇન્ડિયા કામળ]

મેનદોબેટ - ગુરુવારે મુંબઈ જવા ઉપડી મધ હતી.

ખલ્લમોટા - તા. ૧૮ મી એપ્રિલે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન કામળ]

કાકતવા - તા. ૨૧ મી એ ડરબન આવી પહોંચવા વડી હતી.

કોમેરીક - તા. ૭ મી મારચે કાકતવાથી ઉપડી છે.

ડીમેરીક - એપ્રિલ બેઠતાં કાકતવાથી ઉપડશે.

વિભાવતની કાકતવાને લીધે ત્યાંની રેલ વેગોને પા. ૫,૭૨,૦૦૦ થી વેગ મળે.

કોબરલીના હોકરોને કેમ લાઇસેન્સ ન મળ્યા ?

એક ગેરના વિચાર

કોબરલીના 'ઇવનીંગ સ્ટાર' માં થોડા વખત પહેલાં એક ગેરના લેખમાં હોકરોને લાઇસેન્સ નહિ આપવાના કારણસીબના ફરિયાદ ઉપર ચોટાના વિચાર દર્શાવનારો એક લેખો પ્રગટ થયેલો છે. તેમાંથી કેટલોક વાચક અહીં બહુએ છીએ :—

શું હરીફાઇ અટકાવવી ?

હોકરોને લાઇસેન્સ આપવાથી તેણે બરનારનું કેમ રક્ષણ થાય છે તે સમજાવું નથી. પરંતુ વેપારીઓ સામેની હરીફાઇ તો તેથી બાજબી જોઈ શકાય. આ થોડો થોડો બંધો વેપાર કરે તેને હરીફાઇ મળવામાં આવે, તો પણ તે હરીફાઇ ગેરકાયદે નથી. પારલામેન્ટે થોડા કાયદામાં તેવી હરીફાઇની બંધી કરવામાં આવી નથી. પારલામેન્ટે વેપાર કરે તે અટકાવવાને બદલે જનરલ ટીક્સ એક્ટનો અમલ કારણસીબોને કરવાનો નથી. એવી જાહેર કોય તો રીટેલ વેપારીઓ ખુદ કાયદામાં જ ફેરફાર કરાવવા હોશિયાર ઉપાડી રહે છે. પણ એ કાયદાનો આડો અમલ કરવાનો કારણસીબને હક નથી.

શું લોકોના કલ્યાણ અર્થે હોકરોને અટકાવવા છે ?

કદાચ એમ કહેવામાં આવશે કે હોકરો લોકોને આંટા ખાધને માથું પકવી નાખે છે તે અટકાવવા તેઓના લાઇસેન્સ બંધ કરવામાં આવ્યા છે. એમ પણ સાંભળવામાં આવ્યું છે કે હોકરો ધરકામ કરનારા હોકરોને ઉધાર આપી પછી તેઓની પાસેથી ચોરીનો માલ પણ ઉપરાણીના મદદમાં સ્વીકારવાને અમલદાર નથી. આ વાત સાચી હોય તો ઉધાર વેપારની રીતજ વખોડવા લાયક હોવાથી તેનેજ બંધ કરવાનો પ્રયાજ કા માટે લેવામાં ન આવે. આટલા સારા માણસોની છવાઇ બહુ લેવામાં આને એ તો જુલમજા કહેવાય. હોકરો માણસોને ત્યાં વારંવાર ધકકા ખાંધ તેને પણ એ છે એ વાતના સંબંધમાં તે કામગીરી લખનાર જણાવે છે કે પોતે ધણી વરસનો જુનો રહીશ હોવા છતાં તેને તો એવી કેનેડાના નો અનુકરણ જરાએ થયો નથી. કદાચ કોઇને એવી કેનેડાના સ્ત્રી હોય તેનું ધરજી એજ હોયું એમ એ છે તે લોકોએ

હોકરોને અમારું ઉત્તેજન આપેલું હોયું એમ, વગેરે.

કેનેડાના હીંદીઓની સ્થિતિ

રહીશ હીંદીઓની સ્થિતિને દાખલ નહીં થવા દીધી

બ્રિટીશ કેનેડામાં વિક્ટોરીયા ખાતે લોકોના હીંદીઓ તરફથી પ્રગટ થતા 'બી આરમન' પત્રના એલ્લા અંક ઉપરથી જોવામાં આવે છે કે ત્યાંના રહીશ હીંદીઓને હીંદુસ્તાનથી પોતાનાં બાળબચ્ચાં બોલાવવામાં હજી એવીજ કાકમારી માણુ છે.

એવું જણાય છે કે મથા જાનેવારીની તા. ૨૨ મીએ કેનેડાના એ રહીશ આખરૂં રૂદાન હીંદીઓ, શ્રી. અમરસિંઝ, ગુરનાનક માછનીંઝ અને ગ્રેટ કમીડીના સેક્રેટરી તથા વાનકુવરના સીપ દેવાલમના પુત્રશ્રી શ્રી. બલવંતસિંઝ હીંદુસ્તાનથી પોતાનાં કુટુંબને લાવી વાનકુવર ખંડે પહોંચ્યા હતા. ત્યાંના ઇમીગ્રેશન અમલદારે ઉપર જણાવેલા જાને હીંદી મહસ્તીને ઉતરવાની રજા આપી પણ તેઓની સ્ત્રીઓ અને બાળકોને હવેપાર કરવાનો હકમ કર્યો.

વાનકુવર અને આસપાસના હીંદીઓને આજળથી ખબર પડેલી હોવાથી આજરે ૭૦૦ હીંદીઓ હીનારે એકઠા થયા હતા. તેઓમાંથી મુખ્ય માણસોનું એક રૂમુ ટેકન અમલદારને મળ્યું. પણ તેઓના કહેવા ઉપર તેણે ખ્યાન આપ્યું નહીં અને આખરે રૂમુટેકને જામીની આપવાથી મજબૂર કુટુંબોને અમુક મુદત સારું ઉતરવા દેવામાં આવ્યાં.

શ્રી. અમરસિંઝ એવી રજુઆત કરી કે પોતે કેનેડામાં સાડાચાર વરસ થયાં રહે છે, અને પોતે ગુરનાનક માછનીંઝ અને ગ્રેટ કમીડીના સેક્રેટરી છે. આ કંપનીના તાબામાં ૧૬૦ એકર જેટલી જમીન છે, તથા ૨૫,૦૦૦ ડોલરની મુડી તેમાં રોકાણેલી છે. પોતે ૧૯૧૦ના મે માસમાં હીંદુસ્તાન મએલા, અને લાંબા વળતાં પોતાની સ્ત્રી અને બાળકોને સાથે લાવેલ છે. અને કલકત્તાથી વાનકુવરની સીધી ટીકીટ નહીં મળવાથી તેઓને હોંગકોંગ ઉતરવું પડ્યું હતું.

શ્રી. બલવંતસિંઝે પણ ઉપરના એવીજ રજુઆત કરી હતી. તે સાડાચાર વરસ કેનેડામાં રહેલ છે એમ તેણે કહ્યું હતું.

ત્યાંના આગેવાનો આ કિસ્સાના સંબંધમાં બહુ મહેનત કરી રહ્યા છે, અને કેટલાક વખત ઉપર પ્રધાનોની મુલાકાતમાં તેઓને હીંદી કુટુંબો દાખલ થવા વિશે જે વચનો મળેલ તે પાળવામાં નથી આવ્યાં એમ તેઓ ગણે છે.

ટોરોન્ટોનાં કેટલાક જાપાનીઓ ઇમીગ્રેશન ખાતાના જલ્લમ સામે પોકાર કરી મજબૂર બાઇઓ અને તેના જેવી સ્થિતિની બીજી બાઇઓને આવવા દેવાની દિમાખત કરી છે. વિક્ટોરીયા વીમેન્સ કાઉન્સિલે પણ એક સભા બરી તે બાઇઓને આવવા દેવાની માનખી કરી છે. શ્રી. સુન્દરસિંઝ કેટલાકે જણાવેલું કરી પ્રગટ કરેલું રહ્યા છે.

કરબનથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે :

ના. આજાખાનના પ્રતિનિધિઓ જેઓ થોડા વખતપર કરબન આવેલા અને કેટલાક દિવસ રહી અત્રેથી ઉપડી ગયા છે તેઓ અને હતા ત્યારે શ્રી. ઉમર હાજી આમદના મહેમાન હતા. એ સાહેબોના માનમાં શ્રી. હાવુડ મહમદને ત્યાં એક ખાણનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો, જે વખતે ધણીએક ખીજા મહસ્તીને પણ નોતરવામાં આવ્યા હતા. ખાણ ખાદ પુલના હારતોરા હજી શ્રી. હાવુડ મહમદ મહેમાનોને જણાવ્યું કે અત્રે લોકોને જે દુઃખો પડે છે તે તમે નજરે નજર જોયું હશે ; જેથી આપ સાહેબો કેસમાં જાઓ ત્યારે નામદાર આજાખાનનું બધી કાકમારીઓપર ખ્યાન ખેંચશે એવી આજા રાખવામાં આવે છે જવાબમાં ખીજાઓએ જણાવ્યું કે અહીંનાં દુઃખો અમારા દિલમાં કોતરાઇ ગયાં છે, અને અમે તે તરફ ના. આજાખાનનું ખ્યાન ખેંચવા વગર રહીશું નહીં. ખીજાઓએ વધારામાં કહ્યું કે ધણી કરીને ના. આજાખાન ૧૯૧૩ માં કમિયુ આફિકાની સફરે નીકળે એવો સંભવ છે. સમયાનુસાર બાપણો થઇ રહ્યા બાદ જલસો બરખાસ્ત થયો હતો.

ખીજે દિવસે આ સાહેબો જંગમાર જવા માટે રટીમરમાં ઉપડી ગયા, જે વખતે તેમને વળાવવાને આગેવાનો બજાર પર ગયા હતા.

નવી હાલની શિક્ષણ પદ્ધતિ

શિક્ષણ અપાતુ હોય તો બચ્ચનારાની તંદુરસ્તીપર પણ ખાત અપાતુ ભેદજો, એ વાત પર હાલમાં મુશ્કેલીમાં ખાસ કાર મુકતો ભેવામાં આવે છે. આ કારણથી હાલની કેટલીક નીકાળામાં અમુક બાળકની તંદુરસ્તીમાં અપરે કાંઈ ફાવેલો થયો માલુમ પડ્યો નહીં, ભારે સાધારણ મકાનોમાં અમુકવાની રૂઢીને નહીં ખુલ્લી હવામાં બાળકને શિક્ષણ આપવાની તથા ઉછેરવાની રીત અમુક રમતે અજમાવવામાં આવી. આ અખતરામાં ભારે ફેરફાર થયો તેથી હાલના કાલની જેલ વધી આતાની કાલસીલ તરફથી આવી પહોંચેલ નિકાળો સ્થાપવામાં આવી છે, અને તેનું કામ બહુ વખાણવાલાયક રીતે ચાલે છે. આવી ફેરફાર નિકાળમાં કામ કામ ૬૦ ટાક બાળકો કાળે છે. તાંની શિક્ષણ પદ્ધતિને ખાત અપાતુ કાપા ઉપરથી આવેલા નીચેના દુકાન વચ્ચેથી વચ્ચેનારને આવી ફેરફાર :-

વાંચે છે. પ્રથમ તેમને નાસ્તો આપવામાં આવે છે. તે વખતે કુધ, પોરીજ, રોટી તથા માખણ બાળકો ખાય છે. ત્યાર બાદ અહીં કાલક અમુકવાનું કામ ચાલે છે. તે વખતમાં પણ અમુકવાસની વચ્ચે વચ્ચે રમત મમત કરાવવામાં આવે છે, કે જેથી કુમળાં બાળકોના મનને માત્ર કામવાનો જરા પણ અવર રહે નહીં. ૧૨૫ વાંચે બપોરનું ખાણું લેવાય છે. એ વખતે ઉછેરજોની નાની નાની દુકાનીઓ ખુલા ખુલા દેખાય પર વહેંચાઈ જાય છે, અને ફેરફાર દેખાયર એક સ્ત્રી અને પુરુષ તેમનાં માખણ તરીકે તેમની સાથે આવે બેસે છે, અને ખાણા વખતની સારી રીતજાત તથા મિતાકાર વિગેરેના સંસ્કૃત્ય શીખવવાનું કામ જાળવે છે. ત્યાર બાદ ખુલ્લી હવામાં આરામ ખુરસીઓમાં અમુકવા મુકામાં બાળકો એ કાલક ઉપકાર છે. આરામ થઈને ઉઠતા ફરીથી અમુકવાનું કામ કામ લેવાય છે, એ પોણા એ કાલક ચાલે છે. ત્યાર બાદ ઉછેરજોને રોડાનો નાસ્તો આપવામાં આવે છે. પછી તેઓ રમતો ફરી ફરી પીધવે છે, એ કાલકે ૭ વાંચે પોત પોતાને ધેર જાય છે.

સવારેના અમુકતરમાં મધ્યમ, છુગોળ, ઈતિહાસ વિગેરેનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. તે મોપડીમાંથી મોખલપટ્ટી કરાવીને નહીં, પણ બહાર મેદાનમાં આપેઆપ મકાનો વડે બતાવી આપીને. કામજા તરીકે

મધ્યમ માટે માખવાનું કે કરવાળા વિગેરેનું શીખવવાનું હોય તો ફરી વતી કામ નાં કા કે બીજાં કામનો મારે અને તે ઉપરથી એ પ્રત્યક્ષ માલુમ પડી આવે તે શીખે.

છુગોળ શીખવવા માટે જમીન ઉપર માટી રેલી વિગેરે પડાયો વડે એક માખ સરનો નકશો ચીતરવામાં આવે છે. તેમાં જુદે જુદે ઠેકાણે નદીઓ બતાવવા માટે ફેરીઓ, પરવતો માટે રેલીના ટેકરા, કહેરો માટે માટીનાં રમકાનાં ધર, વિગેરે જોડવામાં આવે. એક બીજાં મુકકમાં જ્યાં માટે રહેવાના રસ્તા હોય ત્યાં છત્રી ની કળીઓ ફાટી પાડાઓ મુકીને બતાવાય, અને સમુદ્રની મુકાફરી હોય ત્યાં ફારબંધ મકાનોની મીતરીને મારમ દોરવામાં આવે.

ઈતિહાસ શીખવવા માટે પણ બાળકો આજળ પ્રત્યક્ષ દેખાવો ખડા કરવાની આવીજ રીત છે. કામજા તરીકે અમુક વખતનો—અમુક જમાનાનો—ઈતિહાસ શીખવવાને હોય તો તે વખત અત્યારેજ છે એમ મધ્યી લેવામાં આવે. પછી તે વખતના રાજ્ય હોય તેવા રાજ્ય ઉજા કરવામાં આવે, તથા એ બતાવો બન્યા હોય તે બાળકો આજળ અમુક બતાવવા. ઉજાકોને પ્રાચીન ઈતિહાસ શીખવવા માટે તે વખતે ત્યાંના લોકો એ જમણી રીતે રહેતા હતા તેનો બાળકુળ દેખાવ ખડો કરવામાં આવે. કાલની કાલોનાં મુખમાં બતાવી તેમાં ઉછેરજો જમણી પોણાક પહેરીને તે વખતના વતની રહેતા હોય એમ રહી બતાવે. આ કામ માટે સંમકરજાન (મુગીમ) માંથી પુરાણ વખતનાં વાચણો, કાંચઆરો. મુખમાં નમુનાઓ વિગેરેની પણ મદદ લેવામાં આવે છે. પ્રાચીન ઈતિહાસ પછીનો વખત શીખવવો હોય એટલે વળી તેમનાં લોકોની રાજ્ય સત્તા વખતે એ બન્યું હોય તે કાલકા કાલક રીતે બાળકોની નજર આજળ મુકવામાં આવે. બપોરના અમુક તરમાં બાળકોને અમુક મહેનતનું કામ જેવું કે મધીઓ બતાવવો, સુતારી કામ કરવું, સાદી મુખથી, કાલ કરવું, વિગેરે વિગેરે કામ કરતાં શીખવવામાં આવે છે.

ઉછેરજોને બાળક ઉછેરવા જેવું કામ પણ બતાવી અમુકવ કરાવીને શીખવાય છે. એક માર માલુમ બાળક એક નિકાળમાં ઉછેરવા માટે કાવવામાં આમું હતું. તેને નકવાપવાનું, કપડાં પહેરાવવાનું, પોરાક આપવાનું મુકાવાક

વિગેરે અમુકવી નસો ફરી બતાવીને, તથા બાળકો પાસે એ કામો કરાવીને અમુકનારને શીખવતી. આ બાળક પણ અમુકનારો ઉછેરજોની જેઠે ખુલ્લી હવામાં રહીને ઉછેરજા. અમાં ઉછેરજો તે બાળકને ચાલતાં અને તે બાળક તે બધાં ઉછેરજો ચાલતાં.

આજ રૂઢી પ્રમાણે ફેરફાર વિષયો આ ખુલ્લી હવામાં ચાલતી (મોપન-મેર) નિકાળોમાં શીખવાય છે. શિક્ષકોમાં એક હેડ માસ્ટર, મધ્ય મદદનિક શિક્ષકો, એક મુખીતાબની અમુકવી નરસ, એક રસોયો, એક રખેવાળ, એક કાકટર એટલાં માલુસો હોય છે. ફર પખવાડીએ ઉછેરજોનું વજન કરવામાં આવે છે તે વજનમાં સંતોષકારક ફેરફાર થતા માલુમ પડાય છે. ઉછેરજોના રમતી પરીક્ષા કરતાં તેમના લેલોની નિખળતામાં ૨૦ ટકા જેટલો વધારો થયો છે. તે ઉપરાંત નીતિ અને મુરિમાં પણ તેટલોજ સંતોષકારક સુધારો વધારો ભેવામાં આવેલ છે.

કીબરલીમાં દુકાન ફંડ

મી કે કાળીદાસ પટેલ કાળે છે કે તા. ૧૯-૩-૧૨ ના રોજ તેમના હમુ મજેલા દુકાનના ઉછેરજોનો આંકડો નીચે મુજબ હતો :-

૪૪	૪	૬	આમળ મોહલેલા
૦	૧૦	૦	કામરાહીમ મકમલ
૦	૭	૬	કાલક બાણા સુધાર
૦	૨	૬	મહારાજ રામબની
૦	૨	૬	મહારાજ રામબલી
૦	૨	૦	બાણ મેખાલકીમ
૦	૨	૬	જેઠું
૦	૧	૦	સંતરામ
૦	૧	૦	ભરમા
૦	૧	૦	ચીલર મુલુ
૦	૧	૦	બાણ લીલાધંકીમ
૦	૪	૦	કાલે અવત

૪૬ ૦ ૬
જેઠે ૪૦ ૦ ૦ આમળ મોહલેલા
બાલ બતાંકાલ ૬ ૦ ૬ કાલ ઉપર છે.
નહીપાદ હોંદુ નિરામીત ફંડનો આંકડો નીચે મુજબ છે :-

૨	૭	૦	આમળ મોહલેલા
૦	૨	૬	કાલક બાણા સુધાર
૨	૬	૬	
જેઠે	નિરામીત	ફંડના	અમાલ મેહલેલા
પા. ૨	૭	૦	બાલ બતાં ૦ ૨ ૬
કાલ ઉપર છે.	૬ ૬	૬	કાલ છે.

કરબનમાં લગ્ન વિષે ભાષણ

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના આશરણે

૧૦૦૦ માણસોની હાજરી

[ઇ. એ. માટે ખાસ શિષ્ટરેટ]

અમારી જાહેર કાર્ય મુજબ મી. બેનેટ જેમને જાતે છટાલી-તુરકી લગ્ન ના મેદાન ઉપર રહી આવ્યા છે તેમજ ભાષણ સંભળવાને હુવવારે રાત્રે મુનિમન થીએટર ૧૦૦૦ જેટલા માણસોની ઓફર કરાઈ ગયું હતું. બરાબર વખત થતાં આખી સભાના તાલીઓના મઠમઠાટે મી. બેનેટ, તથા તુરકી જાનસહ જનરલ ના. ઓફીસરને આવી પહોંચવાની અખર આપી, અને તેમણે પ્લેટફોર્મ ઉપર પોતાની બેઠક લીધી ત્યાંસુધી આ અવાજે ચાલુ રહ્યા. આ માનીતા સાહેબો ઉપ રાત્રી પ્લેટફોર્મ ઉપર ના. ઓફીસરને બાલુ, બહેન, તથા માતૃથી પણ હાજર થયાં હતાં. મી. હાવુડ મહમદે પ્રમુખની ખુરશી બધ કુઠ ભાષણમાં ઉપરના માન વંતા મહસ્તો અને માણસોની સભાને ઓળખાણ કરાવી, અને મી. બેનેટ પોતા કુઠ ભાષણ કરે કર્યું, જે સંભળવા સભા અતુર જાતી રહી હતી. ભાષણ કારે પ્રથમ આ નાના સ્થળમાંથી પા. ૧૦૦૦ જેટલી રકમ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને મેલકવા માટે પોતાની ખુશાલી અને મુનારકનાથી જાહેર કરી, ને સારવાર તે આ ભાષણના વિષયપર આવ્યા. મી. બેનેટ, પોતે લગ્નના મેદાનપર કેવી રીતે હામલ થયા, તે વખતે તુરકી લશ્કરમાં ખોરાક સળધી કેવી ક્ષેત્રી સ્થિત હતી, છટાલીઓને કેવા ખીજણપણથી અને નિર દય રીતે કામ લીધે છે, તેમની સામે આરખો કેવી બહાદુરીનો દાખલો પુરો પાડે છે, અને રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી પોતાનું કામ કેવી સરસ રીતે જાળવે છે તેનું પોતાની ખુશારક હૃદયે અમાન કર્યું, અને અમાનની વચ્ચેમાં વારંવાર "આફીરિન," "અજબ ડ" એવા પોકારો કરી પોતાને આરખ તુરકી લશ્કરના વાસ્તે કેવા સરસ અભિપ્રાય છે તે નો અમ્મો પુરાવો આપ્યો. કૌશલ્યોના નાંદવ પછુ ત્રીપોલીના મેદાનમાં કેલ રીયાં કરીને જુલતા પોતાના દીની બાજ ઓની હોમત અને બહાદુરીનાં દ્રશ્યો સંભળી ખુશાલીથી ઉજારતાં હતાં, અને તેથી વારંવાર તાલીઓની કારે મરજના

થી થીએટર અજ રહેવું હતું. છટાલી મન ભડવધવાના હીયારાપણાની, અને નિર્દોષ જોરતો તથા બચ્ચાની કલકની વાતો સંભળી સભામાંથી "કરમ કરમ" એવી શુભો છુટતી હતી, અને હાજરીનને એ માત્રી વાતો સંભળવાથી કેટલો તાસ ઉપજતો હતો તેનો પુરાવો આપતી હતી. છેવટે ભાષણકરે તુરકીની ફોલે મરી એવી આજ્ઞા સાથે ભાષણ પુરું કરી તાળીઓ વચ્ચે પોતાની બેઠક લીધી. [ભાષણને કેટલોક હેવાલ અમે જે ઉદરવું 'મર હુરી' ઉપરથી આપી મથા છીએ તેમાં આવી ગયો છે, તેની ખતતા સુધી મુન રાક્ષિત ન થાય એવી રીતે ભાષણનો સાર આવતા અંકમાં દાખલ કરવા ઉમેદ રાખીએ છીએ.]

મી. ઓફીસરને અંગ્રેજીમાં ભાષણ કરતાં ભાષણકરનો આજાર માન્યો, તુરકી ભડવધવાની બહાદુરીની ખીના માટે કર્પ જાહેર કર્યો, તથા જાનેની રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી તરફથી પછસા પછસ ઉપવામ થાય છે એ તેમણે જણાવ્યું, તથા એ રૂઠમાં પછસા કરનારાઓનો તથા મહેનત લેનારાઓનો અતઃકરણપુર વક આજાર માન્યો. ઉપરાંત મી. ઓફીસર અસ અને હાંકીયાર ખાતે પણ કહે ચલા છે એ તેમણે જાહેર કર્યું, અને સોસાયટી માટે હજુ પણ ખનવું કરવા માં આવશે એવી ઉમેદ જતાવી. છેવટે તેમણે કહ્યું કે આ પ્રસંગે રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને જે ઉદારતાથી મેસલીમસાઇ ઓએ મદદ કરી છે તેનો હેવાલ સોસાયટીની તવારીખમાં કાદ્યાર રહી જશે. વિજેર વિવેચન અંગ્રેજીમાં કરી મી. ઓફીસરને ખુશાલીના કારે પોકારો વચ્ચે પોતાની બેઠક લીધી.

મી. ઓસમાન અહમદે મી. બેનેટના અંગ્રેજી ભાષણને સાર કુ કમા મુજરાતી માં કહી સંભળાવ્યો અને પોતાના તરફથી ઉમેરવું કે ફરના તારોએ આપણને બેબર ખનાવેલ, પછુ મી. બેનેટના ભાષણે આપણાં દિલ તાબાં કરી દીધાં છે. તેમણે મી. ઓફીસરને જણાવ્યું કે ના. સુલતાન અમીરી અખથી દુર છે, પછુ અમારા અતઃકરણથી દુર નથી. અમારા પછસા તો શું પછુ અમારા જન પછુ અમારા ખલીફ વાસ્તે તકબાર છે એવા બેસ મઝાવનારા બોલો સાથે હાજરીની ખુશાલી વચ્ચે તેમણે પોતાનું કુઠ ભાષણ પુરું કર્યું.

સારવાર મી. હાવુડ મહમદે મી. બેનેટ ને, તેમણે રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને આ

ભાષણને કૌશી મદદ માટે એક સોનાનો તાંદ જેટ આપ્યો, તથા દુલનો કાર પહે રાખ્યો. મી. ઓફીસરને તથા તેમની સાથેની બાળુઓને પણ દુલના હાથે મી. હાવુડ મહમદે પહેરાવ્યા. જે ખાસ વખત સભા હવેથી હલકાઇ રહી હતી, અને તાળીઓને પોતાની કામથી જાહેર કરતી હતી.

મી. બેનેટ મેડલ માટે આજાર માન્યો તથા મરજામીઓની ઉદારતાની તારીફ કરી. મી. ઓફીસરને તેમજ ચેરમેન નો આજાર માનવામાં આવ્યા પછી ના. સુલતાનના હકમાં દુલા મુજરાવામાં આવી અને ત્રીપોલીમાં તુરકીની છતજ છે એવા આજ્ઞા કરવા ભાષણથી ખુશી થતા સહુ મહસ્તો રાત્રે કલના સુમારે વિખરાયા.

ભાષણની ખાવકથી પા. ૪૦ ની રકમ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના રૂઠમાં ઉમેરાઇ છે એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

કમીટીના ઇસ્લામીક સોસાયટી

જોડામન રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના વડા તરફથી જાનસહાનદીનોપલ ખાતેથી કમીટીના ઇસ્લામીક સોસાયટીને તા. ૬ મી જાનેવારીનો બબેલો નીચે મુજબ કામલ મળેલો છે:—

સાહેબો,—આપને ખુશી સાથે જણાવવાનું કે અમારી સોસાયટી માટે આપે ઉપરલેલ પા. ૧૦૦૦ અમોને તુર્કી જાનસહ જનરલ મી. ઓફીસરને તરફથી મળેલા છે.

આ માટે આપનો અતઃકરણપુરવક આજાર માનતાં હોવાની તક લઇએ છીએ કે પરેકાના અને ખાસ કરીને તમારા મામના આપણા દીની કામને હાલમાં ત્રીપોલીમાં કલતા કામને પ્રત્યે જે કલિત, દિલકમી અને ઉદાર કામથી જતાવે છે તે જોઇ અમે સમરર લઇએ છીએ.

અને તેથી આપનો તથા કામમાં કાર નારા ઉદાર મહસ્તો આ કમીટી તરફથી આજાર માનવાની બમે રજા લઇએ છીએ."

જોડા-જાનરથી મી. અરદેકાર કામા પોતાના કુદ્દા સાથે કેલ જવા માટે કર ખન આવતા મી. ફલમજાએ તેમની મદદ માની કરી હતી, અને તેમની કાર સહી સલામત ચાલી હતી. મી. કામા ગુરવાર પેન્ડા કોટામાં ઉપડી ગયા છે.

પ્રકાશ—પુરકો સમાપ્ત

(૨૬૧)

બેનમાત્રી અને હેલ્થી લગનમાં પટા લીખતોની છત્ર વધ તેથી પટાથી ખાતે ખાતે ખુલાવી ફેંટાએલ એવું જણાવવા માં આવે છે.

[પટાથીની ખુલાવી એવડુથી જાણેલી છે એ ખતાવી સ્થાનિક જાણએ તેને વખોડી કાઢેલ છે.]

પુરકોની દક્ષિણે આવેલા મુશબ્બન કમુદમાં પટાથીખન મનવારો હેરફેર કરી રહી છે એવી વાત પ્રસિદ્ધ થઈ હતી, પણ પાછળથી તેનો ખનકાર કરવામાં આવ્યો છે.

પટાથીના રાજા પ્રમેન્દ્રજીવર રાજા ખાતે એક બેળ જોડો ફેંકાયો હતો જેમાંથી તે કહેજમાં બચી ગયો છે.

પટાથીએ લગનમાં આવત આણવાની પોતાની કરતો પુરોથી રાજાએ જણાવી છે. તેમાં પટાથીએ નયનતાલ ધારણ કરી છે એવું કહેવાયું છે. પણ પુરકો તેવી કરતો કોઈ રીતે કબજા કરી કહે તેમ નથી એવી વાત મનસ્તાનદીનેપલથી બહાર પડી છે.

પરચુરણ

વિશાલતાના અપાને આધા જણાવવા માં આવે છે કે ૧૬૧૧ દીસેવરની આખરે પટાથીના ૬૦૦૦ માણસો મરામાં હતાં, અને ૩૦૦૦ માણસ થઈ હતાં એવો અડસરો થયો છે.

ત્રીપોલીના પુરકો જરૂર માટે ૧૦૦ જોડીસરો આવી પહોંચેલ કહેવાય છે.

કાણુલના નાં અમીરે કાણુલમાં જરૂરી કરને દીવસે એક જોડી સલા કરી હતી. તે પ્રકારે અમીરે જાતે રૂઢીરી ધીરસો કાળીને ફરેક સલાસદોના મોઢા આગળ રૂઢીરી કાલમાં એક અકાર કરક આપણું કરતાં ત્રીપોલીમાં નાવારસ કાળેલાં દરકી બાજેલા, વીધવાઓ વગેરે માટે બીજા માત્રી હતી. અમીરની આ દીલ જીરફેર નારી અમીરની ફરેક સલાસદોના મનમાં એટલી તે કાપવી અસર થઈ હતી કે અમીરોએ તેજ વખતે ફડ ઉછું

કરીને શ. ૨ લાખ જેટલી રકમ ભેગી કરી દીધી હતી. જેમાં નામદાર કાણુલની સરકારે શ. ૫૦ હજારની મોટી રકમ ભરી હતી. કુલ શ. ૨,૫૦,૦૦૦ની રકમ ઇસ્તમખુલ ખાતે રવાના કરવામાં આવી છે.

અરી રિશ્તિ વિષે એક જોડા અનુભવિયું વરણન

(બધા બાંધી માણ)

પટાથીખન સીપાહીઓ માટે મી. બેનેટ ખરાબ ખત ધરાવે છે કારે તેથી કલટું, આરખોનાં તેઓ બહુ વખાણુ કરે છે. તેઓ કહે છે કે આરખો કલમત પામેલા નથી એ ખરું પણ તેઓ બહુ માલાક હોય છે. ખાસ કરી અંદરના કુર જાગ માંથી અવનારા રૂઝાન બોઠો બહુ માલાક હોય છે.

પટાથીખનોની તુકચાની જે એક કહેતા પહેલાં સત્તાવાર રીતે ૫૦૦ મરાયલા અને ૩૦૦ મુમ કાળેલા સીપાહીઓ જેટલી બહાર પાડવામાં આવી છે તે વિષે સવાલ પુછવામાં આવતાં મી. બેનેટે જણાવ્યું કે એ તદ્દન ખોટું છે, અને તેઓની તુક ચાની ધણી વધારે હોવી એમજો. હીસે બરની તા. ૧૬ માંએ એક પટાથીખન કુકડી ત્રીપોલીથી તપાસ કરવા નીકળી હતી તેવું વરણન કરતાં તે કહે છે કે આરખો તેમની આસપાસ આખો કદાએ ધુમ્મા હતા, અને પટાથીખનોને આચળ વધવામાં અડચણ નાખ્યા કરી હતી. પરિણામ એ આવ્યું. પટાથીખન કુકડી અંધાર થતાં પહેલાં ત્રીપોલી પાછી પહોંચી છટી નહીં, અને અંધારમાં આરખોએ તેઓની નજીક આવી એવી રીતે ઘેરી લીધા કે પટાથીખનોને બચવા નો માત્ર એક સફોડો રસ્તો રહ્યો હતો. આ લગનમાં પટાથીખનોને બહુ તુકચાન અમણું પડ્યું હતું. તુકચાનીનો પુરો ખ્યાલ આવી કહે એમ નથી જતાં પુરકો જરૂરને મેલનપરથી ૨૦૦ જાંદુઠો અને બીજો ધણો સરંજામ હાય લાગેલો તે ઉપરથી અટકળ કરી કહાય છે. આવા બનાવો બનતા હોય જતાં છે મહિનાની લગનમાં ઉપર જણાવેલું છે એટલુંજ તુકચાન પટાથીખનોને મળું હોય એ અસંભવિત છે.

લગનની કરવાતમાં જાને પણ ઉપર કાતડીપણુનો આરોપ મુકવામાં આવેલ તે વિષે ચરચા કરતાં મી. બેનેટે કહ્યું કે

ત્રીપોલીના ખકારના જોપાસીઓમાં પટાથી ખનોએ જે કરતા ખતાવી ધી તે વિષે તો વધુ પુરાવાની જરૂર જોય નહીં. પટાથીખનો તેઓની મુજબી કલ લધી ખીજવાઈ રહ્યા હતા. પણ તે કારણુ સારું નિરદોષ પ્રબળની જડલી લેવા નો અને તેઓને તેજ રચને સજ્જ આપી દેવાનો જે કુકમ કરવામાં આવેલ તે તો કોઈ પણ સુધરેલા દેહને કલક લગાડે એવું કહેવાય. આરખ બોઠોના ધાતડી પછા વિષે કહેતાં તેમણે કહ્યું કે તેઓ ની દિમાલત કરવાતું પોતાનું કામ નથી જતાં તેઓ વિષે વધારે પડ્યું કહેવામાં આવ્યું હતું. એક સુધરેલી પ્રજા સામા પછાની કાળીઓ અને જોડરને કલક તેવું વેર લેવા અણ સુધરેલો સામે પણ મડકાઓની કાપા કાપી કરે એ માફ કરી કહાય તેવું છે.

પુરકો સરકારની રિશ્તિ વિષે કહેતાં તેણે જણાવ્યું હતું કે તેઓનો પદાવ ત્રીપોલી સહેરથી ૨૫ માઇલ દુર છે. ત્યાંથી તેઓને ઉચલાવી પાડવાતું કામ અસંભવિત સરખું છે કવાઈ વહાણો પરથી બંબ જોળા નાખી તેઓને હેરાન કરવાનો એકજ રસ્તો છે.

આ ઉપરથી લગનમાં કવાઈ વહાણના ઉપયોગીપણા વિષે કેટલીક અર્થ થઈ હતી, તેમાં મી. બેનેટે જણાવ્યું હતું કે કવાઈ વહાણોનો ઉપયોગ ખાતમી મેળ વવાના કામમાંજ એવો લઈ કલમ એવો લગાડના કામમાં લઈ કલમ એવું એવા માં આવતું નથી. જતાં ખાતમી મેળવ નાગ પટાથીખન કવાઈ વહાણે પણ સાવ ફેરતાં પાછા વળ્યાં નથી. પુરકો મોલી મારના સપાટામાં તે આવી જતાં.

ત્રીપોલી કુનીયા કાથે કંઈ વહેવાર અલાવી ન કહે એવી રીતે ઘેરાઈ વધુ છે કે નહીં, એવા સવાલના જવાબમાં મી. બેનેટે કહ્યું હતું કે ટુનુનીચની બાલુ સિવાય બીજી બધી બાલુએથી ત્રીપોલી તદ્દન ઘેરાઈ બધું છે, અને મનાઈ ન કરવામાં આવેલો માલ તે રસ્તેથી ત્રીપો લીમાં જઈ કહે છે. જતાં ચન્યાઈ મુજબો માલ પણ ત્રીપોલીમાં મુસી જવા થાય છે, કેમકે ફરેમ અને પછાપના કલક વાળાઓ તેઓની સરહદનું રક્ષણ કરવા મુસબમાન સરકાર રોકતા હોવાથી તેઓ પોતાના હમદારીઓ તરફ દિલસોજી ધરાવે એ કુદરતી છે. આ પ્રસંગમાં મી. બેનેટે જણાવ્યું કે ત્રીપોલીની અને મુશબ્બી અન બેરકર ઉપર આવેલું સોલમ નામ નું બંદર પછાપીખનોના કલકમાં બધ.

ધી ઇલાલીને સખત હટકા લાગ્યો છે. કેમકે મોલમ પશુ એક સરસ લશ્કરી બંદર થઈ શકે એવું હોવાથી ઇલાલી અને ટોરનક બંનેને માટે મોટી આશા એ આવી રહ્યા હતા તે વૃદ્ધી પડેલ છે. ટોરનકની અરથી કિંમત તેથી ઘટી પડેલ છે.

છેવટમાં તેણે કહ્યું : હાલનો અત્ત આવે એવું દેખાતું નથી. તુરકો ઘણો વખત સુધી ટકા શકે તેમ છે. અને જો તુરકી સરકાર રલાહ કરે તો પશુ ઇલાલીની સરકાર ખાતરી નામ તેમ નથી. કેમકે આરબો કે જેના વડે તુરકીનું પશુ ખર્ચ લશ્કર બનેલું છે તે અત્ત સુધી લડવા કરશે. અને ક્રાંસને અલગ રીતે છૂટતાં ફાયદાઓ લાગ્યા હતા તે જોતાં ઇલાલીને-જો કદાચ તે હવેક પામે તો-એટલેજ લાંબો વખત જવાનો માત્ર ઇલાલીનો મોભો જળવી રાખવ તથા ટોરનકના બંદર સાર નહીં, તો બીજા કા સાર તે બે છે તે સમજાવું નથી. કેમકે ઘોડા એવાસીસ ખાદ્ય કરતાં તે દેહ તલન અરજ્ય છે.

[સંપૂર્ણ]

મનને બોધ

(નામ કેસે મળેલો નામ છેડાયો—એ રાહ)

બાપ નામ સમજાને બેસી રહીએ,

આત્મા તેની (૨)

મનમાં મનન થઈ રહીએ.—બાપ

રામ ને રહેમાન તમે એક કરી જાણો,

કૃષ્ણ ને કરીમ એક કહીએ.

વિષ્ણુ બિસમીલ્લામાં બેઠે નથી બાપ (૨)

અમે અલ્લા અલમ નવ કહીએ.—બાપ

મહુર મોર્ચાં તમે એક કરી જાણો,

મોશા માધવ મુશ્મ માધએ.

કરી હકેતાલાનો બેઠે મેં તો જાણ્યો, (૨)

હવે મોરાશીમાં નવ રહીએ.—બાપ

પરવરદીમાર પરમેશ્વર એક કરી જાણો,

નખી નારાયણ મોટયો હેમે.

એમા ને આવલ પશુ ડાંચર એક, (૨)

એવું સમજે તેના એલા મળને રહીએ.—બાપ

બાપુ કાહેળ નામ પાક, તેને બીજુ નાપાક,

એવું સમજાવે કહો ક્યાં બપાં ?

જે જે પાપક કરે તેમાં પડે તે તો પાછો (૨)

અમે બહાજમાં રે નિત્ય નાહીએ.—બાપ

કેટલાંક બોધ વચનો

(“જેન” ઉપરથી)

પશુ બારે અધર કાંઈનાં બીજ સહેલાં કમો છે.

અજાણુ કોપવાન કરે છે. પરંતુ જાણી ને કરનાર તો ગુન્હેગારની પંક્તીમાં મોખરે મુકાય છે.

આપણા જીવનના અરથે અને આત્મિતા ના પાલનપોષણને અરથે પશુ અન્યાયથી ધન ન મેળવવું જોઈએ. પરમાત્માએ જે જ્ઞાન આપ્યું હોય તે દ્રષ્ટી સમીપ રાખી જે નીતિનો મારગ લાગે એ રસ્તે રહી જીવન માળવાનો સતત પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

હરેકની કમોટી કરવી હોય તો પ્રથમ ધાજ કરો. પરંતુ રવીકાર કર્યા પછી અમર તો તેને અમરનો મવ્યા પછી કમોટી કોવા પરીક્ષાને હોય ન હો.

બીજાને વારને જીવ રૂપી રત્ન છોડી દઈ અમર લોકમાં જવું. આવી રીતે આપણે પુરી કરવી એજ માણસનું મોટું કામ્ય છે.

તાવમાં તરસ રોગીને બાળે છે, તેમ લોબીને લાલચ બાળે છે.

માણસો મોતને અતિશય નિરદય કા માટે કહે છે? મોત એ રોગ, શોક, સંતાપ વિચેરનું આપણ છે; તેને નિરદય કહેવું એ મોટું તહોમત અપાવવા જેવું છે.

તમારો આત્મા હવેરમાં અરપણુ કરી ને તમે સરલ ધરમના મારગમાં પગ મુકાને આલસો, તો તેમાં મમે તેટલી કરકોતો અને પીડાઓ નહીં, તે છતાં અમરમાં તમારો જન્મ થશે.

કોઈ પશુ પ્રકારનાં ચલ વિના કોઈ પશુ અરથની હજી રાખવી એ અમરત્ય ના વાવલ જેવું છે. ચલ વિના કોઈ વિચરની હજી એ કહ વિનાનું માણુ છે. નાનાં મોટાં સરવ કામનો આધાર પ્રવલન ઉપર છે. તમારે પ્રાપ્ત સિદ્ધિમાં જરા ફેરફાર કરવો હોય તો જરા પ્રવલન કરો, વધારે કરવો હોય તો વધારે કરો.

મોટી પુસ્તકલાખા પાસે હોય તેમાં કંઈ નથી, પરંતુ જ્ઞાંત એકમ અભ્યાસી પશુ એજ ઉમદા થીજ છે.

પુસ્તક છતમ મિત્ર મણાય છે. તે જેવું સુતકાળમાં તેજુ જ વરતમાનકાળમ

પશુ માલમ પડે છે, અને અવિધમાં તે કદી બદલાતું નથી. તે ઘણો ધીરજ વાલો અને હસમુખો મિત્ર છે. આપણા ઉપર આકૃત આવે, તે વેળાએ પુસ્તક મિત્ર પોતાનો વસી ફેરવીને આપણે જોતો નથી. તે આપણને પોતાનાં તેજ સ્નેહ માં મળે છે. જીવાનીમાં તે આપણને પોતાનાં તેજ સ્નેહથી મળે છે. જીવાની માં તે આપણને મમત ને જ્ઞાન આપે છે, અને વહાવરમાં ધીરજ અને કિલસો દે છે.

નજીવા અને ધુજમળ જેવા કામમાંથી જો રોગ એક એક કાલક માળવામાં આવે તો કસ વરસમાં એક અઝાન માણસ સમજી જાયતોનું પરચુરણ જ્ઞાન ધરાવ નારો થશે.

વખતરૂપી કામની શીશીમાંથી રેતીનાં કણો મમે તેવા આકા પડવા જાય, તો પશુ માણસ આદે તો અત રાખીને એવા તો વીણી લે છે કે તેમાંથી મુલદાર ફળ નીપળે છે.

વખત એ દુનિયાની દોલત છે. તેને કોઈ ખુબ છોડવી દે અને પાછલી ઉમરમાં તેવીજ કાજુકાઈ કરીને પછી વાપરે તો કસમ સરકાર ખાતુ થઈ રહે; પશુ આજ મેં જે વખત ફાટ ગુમાવ્યો તેનો ખંચ કાલે વાળી બપજ આવતી કાલના વખત ને વધારે વાપરીને આજનો બદલો બપજ. એમ કોણ કીમતથી ખાતીપુરવક કહી શકશે ?

સંસારનાં બંધનનું મુખ્ય કારણ મન છે, અને તે મન વડેજ અનેક સંકષ્પો થાય છે.

મનોમતિને સિધર કરવામાં જે ઉપાય છે. તે એ કે એક તો અભ્યાસ અને બીજો વૈરાગ્ય. અપારે મન પરમાત્માનાં ચિંતવનને છોડી બાજ વિષયમાં જઈ ત્યારે તેને બળાતરે પરમાત્માનાં ખ્યાનમાં જોડવું તેનું નામ અભ્યાસ છે.

જેનો જે ધરમ ઉપર વિશ્વાસ હોય તેને તે ધરમ ઉપર શ્રદ્ધા રાખવા દેજો. કોઈ માણસ પોતાના મનના ખરા બાવ થી મમે તેવા ધરમ ઉપર વિશ્વાસ રાખે તો તે પશુ સાર છે. એવાને જોર જુલમથી તમને વધારે સારા લાગતા બીજા કોઈ ધરમ ઉપર વિશ્વાસ રાખવા ની જરાપણુ ફાશીશ કરશો નહીં. પરંતુ તેને ખરી કેળવણી આપીને તેની જુદીને ખીલવળો અને તેના મનને નિરમજ કરજો. એટલે તે પોતાની મેળેજ સત્ય કોઈ કહાડીને સીધે રસ્તે ચાલશે.

ચીનનું મનોબળ

(એક અંગ્રેજી લેખ ઉપરથી)

સમગ્રાએ ક્યાં અસંખ્ય વસ્તીવાળું ચીન સ્થિતતામાં પડી રહેલું તેને ઉધમાં પડી રહેલું માનવામાં આવતું. હવે ધીમે ધીમે ચોરી પ્રગ્ન સમજવા લાગી કે તે કંઈ આજસુધી નહોતું, પણ તેનો અવહારજ કંઈ એવા પ્રકારનો હતો. જમાનાઓ સુધી તેને ટકાવી રાખનાર એ અવહારને તે મજબૂતીથી વળગી રહ્યું હતું. તે પડે તેના અસંખ્ય લોકોની સુલેહ કાર્તમાં ખામી આવતી નહોતી. એસિયાના બીજા સુલકોમાં તેની અસર નહીં એવામાં આવે એવી રીતે ફેલાયા કરતી હતી. ખ્રિસ્તી ધરમે ચીનમાં પચ પેસારો કર્યો, અને કહ્યાં તેનો કંઈક વિસ્તાર થયો, પણ પાછો લાંબ સમાપ્ત થયો. કાંઈ કંઈકના બધું લોકો પોતાની બાપા તેમજ ધરમ છુટી ગયા, અને માત્ર ચહેરાની આકૃતિ સિવાય બધી રીતે ચીના બની ગયા. મંચુ પ્રગ્નએ છૂત મેળવી લાં રાજ્ય સ્થાપ્યું, પણ જમાનો જતાં તે પણ પોતાની બાપા છુટી ગઈ અને તેના સાહિત્યનો લોપ થયો. ડુંકામાં જેમ સમુદ્ર પોતામાં વહેતાં બધી તરફનાં પાણીને ખાસાં ખનાવી મુકે છે તેમ ચીન પોતામાં કાબલ થતી પરપ્રગ્ન એને ચીના બનાવવામાં ફતેહમંદ નીવડેલ છે. આવી બજીત પ્રગ્નને સુધારવાના પ્રયત્નને બેઅસરથી મથવામાં આવે તો તે સમજી શકાય એવું છે.

પશ્ચિમની પ્રગ્નએ માટે સ્વપ્નમાં ખેલનારા કેટલાક એમ માને છે કે ચીનના જેવી સ્થિતતા પામવાને પશ્ચિમની પ્રગ્નને બીજા પંચ સમગ્રાએ ચલે. તરેહ તરેહની સાધખેલ કરવાનો ઉત્સાહ ટાકે પડશે, સંચાની નવી નવી ક્રામત જેવા બજવાનો લોકોને કંઈ ઉમંગ નહીં રહે, સાયન્સની કોએસેનો હેવાલ શીકા લાગવા માંડશે, તારે પશ્ચિમની પ્રગ્ન કરી ઠામ પડશે, અને ચીનના લોકોની પેઠે સમજતાં થીખશે કે આકાશના મહેલોની સાથે તેઓની સ્થિતિને સંબંધ છે.

ગોરા લોકોનો પચ પેસારો ચીનમાં નથી શકે તેમ નથી. મલાયાના ટાપુઓમાં ચીનાઓ પોતાની સ્વદેશી રીતોમાં રહે છે તેઓને વિષે લાંતા ગોરાઓ એવો મત ધરાવે છે કે છુટી બળમાં તેઓ ગોરાને ટકકર મારે તેવા છે. પશ્ચિમના ઉદ્યોગ ક્ષત્રીઓ કળવજીનો ચીનમાં ફેલાવેલા

જ ગોરાઓને માટે લાં બાએજ અવકાશ રહેશે. પશ્ચિમનો વેપાર પણ જેમ જાપાનમાંથી નાશ પામ્યો તેમ ચીનમાંથી નાશ પામવાનો. એટલે અવિષ્યમાં પણ ચીન તે ચીનજ રહેવાનું. કેમકે પરદેશમાં વેપાર મલાવીને પોતાની આબાદી ટકાવી રાખવાની તેને ચીંતા છેજ નહીં, અને તે ની સાથે પરદેશી વેપાર વજીનો પચ પેસારો લાં નબે તેમ નથી.

સોલસપરી

(એક અમરપત્રી તરફથી)

અત્રેના બજીતા વેપારી મી બીમજી આર. નાયક સ્વદેશ તા હોવાય. તા. ૧૦ મી માર્ચે તેમજે અહીંના સરવ હોદી વેપારીઓનો મેળાવડો પોતાને લાં કર્યો હતો. ચાહ-પાણી વિષે નારતો લેવાવા તાહ મી. મહમદ હા. હસાકે મી. બીમજી આર. નાયકની બજી કોમી સેવાનાં અસર કારક અપ્પોમાં વખાણ કર્યાં હતાં, અ તેમની મુસાફરી નિરવિધને પાર છિતરે એવી કુવા આહી હતી.

મેસરસ પોદુમલ બધરસવાલા મી. હીરાનંદ મુલમંદ જેઓ મી. નાયકના લાંબા વખતના સ્નેહી છે; તેમજે પણ મી. નાયકની બજેર સેવાનાં લંખાણથી વખાણ કર્યાં હતાં અને હોદી લાપ્રઓ એ સંપથી રહી એસોસાએશન જેવું મંડળ સ્થાપવા અસરકારક અપ્પમાં સુચન કરી હતી.

મી. નાયકે પોતાને માટે બેલવામાં આવેલ સારાં સુકનો માટે સરવેનો આકાર માન્યો અને જે કાંઈ કામી સેવા તેમના થી શક હોમ તે પોતાની ફરજ સિવાય વિચેષ કર્યું નથી ફરેલ એવું બજીવું.

અહીં ઇ. સ. ૧૯૦૮ માં ઇન્ડીઅન એસોસિએશનની સ્થાપના થઈ હતી, પણ પાછળથી ઉત્સાહના અભાવે બાંગી પડવા જેવી સ્થિતિમાં આવી પડેલ હોવાથી, તેને ફરીથી સજીવન કરવાની જરૂર વિષે અને તેના ફાયદા વિષે મી. હીરાનંદ મુળમંદ મી. મહમદ હા. હસાકે, મી. હસાકે હાવુદે, તથા મી. બીમજી આર. નાયકે વિચેચન કીધું હતું. ત્યારબાદ હળીમળી મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

મુનાછેડ સ્ટેટમાં વસતા હોદીવાનોની સંખ્યા ૧૦૦૦૦ હવેરાંતની મથુવામાં આવી છે.

હરખન હોદી રમસાન ફંડ

તા. ૨૧ મીએ સોરેટરી મી. એમ. એમ. હીવાન લખે છે કે:—

સદરજી હંડની ચીલીક તા. ૩૧ અકટોબર સને ૧૯૧૧ ના રોજ પા. ૧૫-૧૦-૭ હતી. ત્યાર પછી અજ દિવસ સુધીમાં પા. ૩૨-૧૩-૫ આવેલ છે, જે મળી કુલ પા. ૪૮-૩-૮ થયા. તેમાંથી તા. ૧-૧૧-૧૧ થી અજ દિવસ સુધીને ખરચો પા. ૧૩-૬-૮ થયો તે બાદ જતાં બાકી પા. ૩૪-૧૭-૦ રહ્યા. જે પુરેપુરી રકમ સદરજી હંડને નામે નેશનલ બેંકમાં જમે છે.

રમસાન જુમીમાં પાણી આપવા માટે એક હમર મહસ્થોની એક અરજી કોર પોરેશનને આપેલી. તે ઉપરથી તેઓએ પુછાવેલ કે એક વરસમાં કેટલું પાણી જોઈશે? જેનો અડસટો દર વરસે હાલ માં ૨૦૧૬૦ આલનનો કરી તે પણ મોકલી આપ્યો છે. ત્યાર બાદ હજુ કાંઈ જવાબ મળ્યો નથી. પણ આશા છે કે આ માગણી કમલ થશે. જે તેમ યામ તો કોરપોરેશનના ફરમાન મુજબ લાં બાય રમ તથા પાણી જવાની મટર બંધિતી પડશે, તથા તેને લમતાં સાધનો ની પણ જરૂર પડશે જેથી જે ચીલીક બાકી છે તે તેમાં અમુલ્ય થઈ પડશે.

ચાલુ ખરચ માટે જે જે મહસ્થો દર મહીને અમુક લવાજમ આપે છે તેઓ તે ચાલુ રાખશે એવી આશા છે. કેમકે આવા ખાતાને મળતા ઉતેજનમાં લટાડા ને બદલે વધારો થવાની જરૂર છે. કેટલાક બીજા મહસ્થો કે જેઓએ નવી બીજનેસ ખોલી છે અને માસીક મહલ આપી શકે તેવી સ્થિતિમાં છે, તેઓ પણ આ કામને ઉપયોગી મણી ઉલટથી થયા શક્તિ ઉતેજન આપશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

ગોરા અને કલરડ લોકોને રાજદવારી તેમજ સંસારી બાબતમાં જેમ અને તેમ વધારે અલમ રાખવાના હેતુથી પ્રીટોરીયા ખાતે વમદાર ગોરા હારમરોની એક “વાઇટ લીમ” સ્થપાઈ છે. વારસીક શી. ૨/૬ બરનાર ફરેક ગોરા તેના થયા સહ થઈ શકશે. તેના હાગવારીઓમાં એફ. પી. વાન હીવેટર, જીરાલ્ડ રીસીક, હોપલી, એડરસન, વોલમરસ, હરેસમજ બિંચેરોનાં નામે નેમ્યામાં આવે છે.

પરચુરણ

કાંઈ કરાણ (મેરીકા ડીસીકટ) થી મી. એ. ઇ. બહા લખે છે કે. ડરબનના મુસલમાન આગેવાનોએ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ત્યાંના મોરબોમાં જેવી રીતે ઉપરાજી કરેલ છે તેવી રીતે બોહાનના બરમમાં યવુ લે છે. અહીં પણ મુસલમાન વેપારીઓને મોરા ૧ સાથે સારી લેવડેલ છે.

વેરલમથી મી. રાધવજી રૂમનાથ લખે છે કે હરવે બાઇબાને સવિનય બહોર કરવામાં આવે છે. રામનવની—અર્થાત રામજન્મ મહોરતવ તા. ૨૭ બુધવાર અષ્ટમર સુદ ૬ ના અગેના મંદિરમાં હમેશના નિયમ અનુસાર ઉજવાયો. તો તમામ જીવાણ હોદ્દા બાઇબાએ પતો ધર્મ રતતોજ્ય આ મહાત્મા લોકોના હૃદયોનું રમરણુ રાખી અવસ્થા ધરમ કર્મમાં લાલ લેવા પધારણુ.

રહેબર મહેશીલે હરમાનના સેક્રેટરી લખે છે કે:—મેહશીલની એક મીટીંગ તા. ૧૨ મી એ મળી હતી. મી મદમદ પુસ્તકે પોતાને લાં ઓકરો આવવાની ખુશાલીમાં ૨ મીની મેહશીલને બેટ આપી. મી. સુખા કરોડીઆએ પોતાની શાદીની ખુશાલીમાં ૨ મીની બેટ આપી મહેશીલના હોશના અરજા બાગમાં યુનો મારવાની કબુલત મી. નજર અલીએ આપી. અને બીજા અરજા બાગ ઉપરની કબુલત મી. મમુજી કસમ પટેલ તરફથી આપાત. બાદ મીટીંગના કામકાજની વ્યવસ્થા સંબંધી અમુક ધારો પાસ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

કેપ પેનીનસુલામાં એક નેશનલ મોટા નીક મારડન્સ સ્થાપવા સંબંધ કેપટાઉન ખાતે તા. ૬ મી મારચે લોરડ ડી વિલીયમ રસના પ્રમુખપણા નામે રજૂ થી મીટીંગમાં મી. મેરીમેને એક બાપજી હરમાન એવું બહુમતી હવું કે કાઇમરેરીના હાયદાએ કેપટાઉનના લોકો બાજુતા નથી તેના મેંબરો બહુ થોડા છે. સંપ્રદરશાન (મ્યુઝીયમ) ના મેંબરો તે કાઈજ નથી. છેલ્લાં ૨૦ કે ૩૦ વરસમાં તેને ફક્ત એકજ બેટ મળેલી છે, અને તે એકની એક બેટનો આપનાર તે કાઈ મોરો નહીં પણ એક દોડી છે, કે જેની બાતને આપણે ધિક્કારીએ છીએ. આ અગ્રેડે સાંભળી સભાએ "સાંભળો,

સાંભળો" ના અવાજે ક્યાં હતા. ઉપર કહેલી બેટ આપનાર તે મી. કાજી મુસે માન શાહ મદમદ છે, તેમણે ૧૯૦૧ ની સાલમાં પા. ૧૦૦ ની માલ દકાના વ્યાજ ની લોન એ મ્યુઝીયમને દીધી છે, ને તે ઉપરાંત ત્યાં, રૂપા, અને સોનાના જુના સીકાઓની ચાર પેટીઓ બેટ આપેલ છે. અ. ઇ. એ.]

મારિસબરમમાં એક મીરમીટીઆ હોદ્દા ને પોતાના માલીકને ત્યાં કામપર નજવા માટે ૭ દિવસની રજા થઇ હતી. આ જોલ પુરી થતાં તેનાથી માલીકને લાં જવાનું તો થઇ શકે તેમ નહોતું તેથી તે ને હરીથી પકડીને કોરટમાં ખડો કરવા માં આવ્યો. આ માટે તે માલીકને લાં ન જતાં જોલને વધારે પસંદ કરે છે તે ના કારણમાં તપાસ કર્યા વમરજ કોરટે એક મહીનાની સજા કરી દીધી છે જોલમાં લઇ જતી વખતે આ માણસ અમલકીનીપેઠે બરાડા પાડતો હતો. પણ બરાડા કે પછાડાને કાંઈજ શક મળી નથી.

વેરલમથી મી. ચમરુજી હસરાજ પારેખ તરફથી ત્રીયેની ચોપડીઓ છંડિ બન જોર્પિનપન લાઇમરેરીને બેટ મળેલ છે જે આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ :— વિવિધ ગ્રંથમાળા મજુકો ૧૨ મો: અક્ષરમાળા, (છેટમકત), પુસ્તક પ્રકાર બાગ ૧ લો, (મજુકાલ શીવચંકરકત) કન્વાવિક્ષની કરતા. અગળા સત્તાપ (હોદ્દા બાપમાં), વેદ સહુથી પ્રાચીન ધરમ, (પંડીત મ આપસાદ એમ.એ કત), દિવજ આંખોનું આન્હીક નિત્ય કરમ (મહાત્માશ્રી નયુરામકત), મીત્રગવેદીય આન્હીક, ઉપદેશ ગ્રંથાવળી અક ૨૧-૨૨, રંમરસાયન વિદ્યા, શ્રીબજટાવ કમીતા, સુબધ પ્રાંતમાં ગુરુજી સ્થાપવા સંબંધી ચોળના, નવધા-કાંડત સ્વરૂપ, અશોક (અર્થવિરતના મહાન ગકરવર્તી રાજા).

બોક્સબરમથી મી. ફકીર સાલુજી લખે છે કે:—ચીખણી તાલુકાના ગામ આલી પોરની મસજીદનો હીસાબ મી. અમુજી હસનજી પટેલે બહાર પાડ્યો જેના હુ તેમનો ઉપકાર માનું છું. છતાં હીસાબ બહાર પાડવો એટલાવાજ અને સંતોષ થતો નથી. કારણ કે મોરો લખવાનો હેતુ એ હતો કે ૧૯૦૧ માં ઉપરાજી કરેલું એમાં કોના પાસા વસુલ થયા

અને કોની પાસે બાકી રહ્યા. બાકી રહ્યા છે એમની પાસેથી આ માટે વસુલ લેવામાં ન આવે? વસુલ લેવામાં કાઈ જતની અડચણ છે? આ લોકો આપવા હનકાર કરે, આ તો પો સાહેબે ઉપરાવવામાં હીલ ગમ્યો? એને ખુલાસો માગવાનો મોરો હેતુ છે. સં ની બહાર જોઇએ એવું મી. આમુજી હસનજી પટેલ લખી ગયા છે પરંતુ તે ગામ હોય ત્યાં હેલવાડો બધેજ હોય છતાં ઉપાડેલા કામનો તીકાલ તાકીદથી થવો જોઇએ. દરેથી હું આજ્ઞા રાખું કે આગેવાન સાહેબો બાકી રહેલ પાસા અને બાકી રહેલા ગામોમાં ફરવું બાકી છે ત્યાં હરી મસજીદનું કા પુર કરશે, જેથી એમાં બેહતર થાય.

દુધ. પારાશીન વિગેરે ચીજોનો વેપારીએટના ધોરણુવડે એક દૃષ્ટ્ય કરવા રીતને બધ કરવા સંબંધી મી. સી. જરનના બીલને યુનિયન સરકારે ટે આપવા માંડ્યો છે, અને એ બીલ પાસવાનો સંભવ વધતો જતો માણસ પા છે.

રોડેશીઆમાં મોરા એકુતોએ કા કરેલી લડત હજુ આલી રહેલ જોસા આવે છે. એ એકુતોને કોરટમાં ખડો બાગ આવતાં તેમને ૧૪ દિવસની જે ની સજા અપવા થી ૨/૧ મો દંડ થયેલો, તેની સામે અપીલ ક તામાં આ છે. આરોપી દંડ ન કરતાં જોલ બહાર છે. અપીલ થાય ત્યાં સુધી જેથી છુટવાને બદલે બને આરોપી જેલ જવા પધારતા હતા. પણ એક જ વખત એલે છોડી મુકવા ન આવ્યો ત્યારે બીજા માણસનો દંડ કોઇએ ક દેવાથી તેને છોડી મુકવામાં આવ્યો છુટતી વખતે તેણે દંડ બારનાર સ ગુસ્સો બતાવ્યો હતો.

અપનાની દક્ષિણે અને ચીનની પુ તરફ આવેલા, અમેરીકાના તાપાના પાઇનન. ટાપુમાં અમેરીકાએ હરીઆ કરતો વધારો કરવા માંડ્યો છે. શીલીપાઇનનો કાફો પુરવમાં બપા બીજો નાખર આવે એવો મજબુત બ જણાવવામાં આવે છે. આ બખરોને નીક જાપામાં "પુરવમાં ચોડી પહે વ્યવસ્થા" એવું મથાળું આપી, બાજુ અશીઆમાં બધે અધેજ એવો બાસ આપવામાં આવ્યો છે.

વિલાસતની કોલસાની ખાણોવળા મજૂરોની હડતાલનો એક દુનિઆમાં બંધે ઠેકાણે ફેલાયો છે. જરમનીમાં લાખો ખાણીઆઓએ હડતાલ પાડી છે. અમે રીકમાં ખાણીઆઓ પોતાના પગારમાં ૬૦ ટકા જેટલા વધારાની માગણી કરી છે. ક્રાંસમાં પણ મજૂર વરગમાં અર્થાતિ ફેલાવા લાગી છે.

વિલાસતના હડતાલીઆના એક આગેવાને જણાવ્યું હતું કે મજૂર સોડા તેમના સંપત્તિ હડતાલમાં મળીકાના પછી થઇ પડ્યા છે. બધી સત્તા તેમના હાથમાં આવી છે. સવાલ માત્ર એજ છે કે તેઓ તેમની સત્તા કેવી રીતે વાપરશે.

પ્રીટોરીઆના ડરાફ્ટ મ્યુનીસીપલ ઓફીસની કલેક્ટર કલમો સામે ત્યાંના કલરડ લોકોએ મીટીંગ બરીને પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. વાંધા બરેલી કલમોવડે ગેરા ઓને કલરડ માટે બલમ ત્રામે રાખવાની એક્શીઅરકેને ત્યાં ગેરી ઓરતોને નોકરી કરની અટકાવવાની, કલરડ લોકો રહેતા હોય એવા મકાનમાં ગેરી ઓરતોને રહેવાની બંધી કરવાની વિગેરે સત્તા મળે તેમ છે. આ બાબતમાં કલરડ લોકોના એક ડેપુટીએ ટરાંસવાલના એડમીનીસ્ટ્રેટરની મુલાકાત લીધી હતી.

કરજતના શ્રી લક્ષ્મીનરાયજીના મંદીરના મંત્રી મો. જમવતીદીન લખે છે કે તા. ૨૭ માર્ચને છુધવારે મંદીરમાં શ્રી રામ જયંતિ ઉજવાશે. બપોરના ૧૨ વાગે જન્મોત્સવ ક્રિયા થશે, તથા રાત્રીના નાટક વિગેરેવડે મનોરંજન કરાશે. તે બાવકોને હાજર થવા આમંત્રણ છે.

નદીવાહ હીંદુ અનાથાશ્રમના મંત્રીએ લખે છે કે :—આ અનાથ આશ્રમમાં અનાથો અને અપંગોની સંખ્યામાં મેટો વધારો થવાથી અનાથોને રહેવા વિગેરે માટે ધણી અગવડ પડે છે. જેથી ૪૬ રમના મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાથ, અપંગો વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. મકાનને બમતી દરેક ઓરડી બાંધતાં લગભગ પચીસો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથાપિ કોઇ હાતા અહરથ એકી વખતે ૨૫૦ આપશે તો તે અહરથના નામની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાહાણની તખ્તી ચોટી તે સખી હાતાનું

નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં બાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ થાય તેમ છે. પરંતુ કોઇમીત સખી અહરથ ત્રણ હજાર રૂપીઆ સામઠા હાત આપશે તો એ આખું મકાન એ હાતાના નામથી બાંધવી અમે ફતવા થઇ શકીએ. આ મકાન આશ્રમમાં પ્રજાજન આવળ પડતા સ્થળમાં થોડાજ સમયમાં બાંધનાર હોવાથી હાતશીલ સજ્જનો આ હિતમ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો :—મંત્રી, હીંદુ અનાથ આશ્રમ, નદીવાહ.

કોલમટી મદરેસાના સેક્રેટરી લખે છે કે :—મી. આદમ અરમાલ લોબાડા દેશ જતા હોવાથી, તથા મી. આદમ સુલે માન મકાનની હજી પડી પાછા ફરવાથી આ ખાતા તરફથી મીટીંગ બરી તેમને માન આપ્યું હતું. મી. આદમ અરમાલે શી. પ/૬ મદરેસાને બેઠ આપી તથા ત્રણ માસની શી શી. ૩ બરી આપી. મી. આદમ સુલેમાને પણ શી પ/૬ મદરેસાને બેઠ આપી હતી.

એહાન્સઅરમથી સ્વદેશ તરફ વિદાય થવા ડરખાન આવતાં મેસરસ લક્ષુભાઇ બીમભાઇ પંસરાવાળા તથા લક્ષુભાઇ ડાહ્યાભાઇ વખયાણવાળા એ અહરથોએ શીર્શીય પાંચ પાંચ 'ઇ. એ. ' લાઇસન્સ રીને બેઠ આપી છે, જે આબાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

'શહેરીયન જનરલ' જણાવે છે કે ત્યાંના અન્યાય બરેલા લેખ : ટેકની સામે ચર્તાઓગ જેડુઓએ સત્યાગ્રહ અખત્યાર કરેલ છે. તેઓએ કર કરવાની ના પાડી છે, અને કેટલાક જોલમાં પણ પહોંચી ગયા છે. વધુને વધુ જેડુઓનું કર નહીં કરવાની કસુર માટે કોરટમાં ખડા કરવામાં આવે છે, અને તેઓ મકકમપણે જોલ જતાની છત્છા થવાં છે. વાળળથી આ સંજ્ઞમાં જણાવવામાં આવે છે કે કામકામ બારી માલુમ પડવાથી વધુ ગેરાઓને પકડવામાં આવતા નથી.

અમેરીકામાં જાત જાતનાં માંસને બાંધી તે તેને ડબાઓમાં ભરી તેનો મોટોવેપાર ચલાવવામાં આવે છે. આ વેપારમાં અસાધારણ નફો મેળવવા તે વેપારીઓ અરેલાં પ્રાણીઓનાં મુડાં જ્યાં ત્યાંથી એકઠાં કરી તેનાં માંસને આથી ડબાઓ

માં ભરે છે. એઓ બોરાક વેચાય તે વિષે તપાસ કરનાર એક મંડળ ત્યાં છે. તેના તરફથી આ બાબતમાં ખાનગી તપાસ ચાલ્યાજ કરે છે. આ મંડળના કેટલાક માણસો છુપે વંશે ત્યાંના માંસ આશવાના એકાદ કારખાનામાં હાથલ થઇ જઇ ત્યાંથી બધી હડીકત લાવ્યા છે અને છાપાઓદાર તે હડીકત બહાર પાડી છે. આ પણ સુધારાની એક તાસીર છે.

એક રમણે કહેવામાં આવ્યું છે કે લડાઇ એ સત્યતાની કે ન્યાયની કસોટી નથી. વિરોધનો ફેંસલો લડાઇની કડી સંતોષકારક આવેજ નહીં. સુલેહ તો એક બીજાની અંદર અસહત કરવાથીજ જળવાય. લોરડ બરોહાએ કહ્યું છે કે લડાઇ પ્રિક્તી થરમથી વર્જ્ય છે. મનુ અને તે આજ સમાન છે. લડાઇ કરવી એ જંગલીપણું છે. માત્ર ફેર એટલો કે તે જરૂર સહાઇ મરેજુ જંગલીપણું કહેવાય છે. બેનજમીન ફરેકલાંને કહ્યું કે લડાઇ કદી પાવત્ર કોઇ ન શકે, સુલેહ કદી અપાવત્ર ન હોઇ શકે.

પુગ્ગ આફ્રિકાના લીડીનું વાણજ બધી પ્રાંડીઅન વોઇસ' કહે છે કે પ્રિટીશ હરડ આફ્રિકાને પ્રેમી ઝગવાનું બેગ થઇ પડ્યું જેવાને અમે છત્છતા નથી આ દેશ બધી પ્રિટીશ પ્રજાઓનો સમાવેશ કરી શકે એટલો રિક્ષાજ છે છતાં તાજુબીની વાત ન છે કે કોઇ પણ પર પ્રજાના લોકોને તેઓ દુરસુલોથી બરેલા હોય તોપણ વફાદાર હીંદીઓ કરતાં વધારે અવકાર મળે છે. હાથલા તરીકે ખાસ કરીને બોમર. આ લેકના સુધુ દોષનું તોલ કરવ માં આવે તો કેટલાકની અંખો ઉધડ્યા વિના રહે નહીં.

કે જવાબી કરીએ પોતાની આકૃતિ જેવું આબેહુત એક લાકડાનું પુતળું બનાવ્યું છે તેમાં કરીર ઉપર દેખાતી નસો, આંઠાં, કરમલીઓ વગેરે એવાં પોતાનાં કરીરને મળતાં કાતરવાં છે કે તે છવણું હોય એમ જોનારને એ ઘડી જણાવા વિના રહેતું નથી એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે માણસની આકૃતિને આટલું બધું મળતું આવતું પુતળું અમાઉ કદી બન્યું જણાતું નથી. આમાં લાકડાના લગભગ ૨૦૦૦ ટુકડાઓને સાધવામાં આવ્યા છે. સાધવાની સહાય એવા પ્રકારની છે કે જોનાર દીઠીદીઠીને જોતાં પણ તે કળી શકે નહીં.

હીંદનાં અસલી કામો બંધારણ

(મયા અંકથી ચાલુ)

સાચની મદદથી ખેતીનું કામ ફેટલા એક કામમાં ફેવી રીતે કરવામાં આવે છે તેનો વધારે ખ્યાલ આપવા પ્રખ્યાત લેખક પ્રીન્સ કુરોપોટકીનના 'શીક્ડઝ ફેક્ટરીઝ અને વર્કશોપ્સ' (ખેતર, કોડ અને કારખાનાં) નામના પુસ્તકમાંથી કુ એક દાખલો ટાંકવા રજા લઉં છું. તે નીચે મુજબ છે :—

“ પાનખર ઋતુમાં સવળા થોડા લાવવામાં આવે છે એ સંચાવાળા મોટા હળ અને આરણી વીંચેગની મદદથી ખેડવાનું તથા વાવવાનું કામ કરે કરવામાં આવે છે. તે પુરૂં થયા પછી થોડાએને પહોડ ઉપર ચરવા મોકલી આપે છે, અને માણસોને રજા આપે છે. શીઆળા કાઢવા એક અથવા બે ત્રણ માણસો ખેતર ઉપર રહે છે અને વસંત ઋતુ આવે કે તરતજ ખેતરવાળા પોતાના આડતીઆ મારફત આસપાસની સેંકડો માછલ સુધીની ધર્મજાળાઓ સોપી વચે છે અને તેમાંથી મજૂરો અને કાટકતા માણસોને રાખી લીએ છે. લાકડીને વખતે આવા માણસો યુરોપમાં થયા મળી શકે છે. આ માણસોના ટોળાં લઈના ખેતરોપર જઈ લાં પડાવ નાંખે છે. આ વખતે ચરવાને મોકલેલા થોડા ઝીને પહોડ ઉપરથી લાવવામાં આવે છે અને એક અથવા બે અઠવાડીઆમાં બધા પાક વાઢી, કુડી, કાટકી અને ગુણીમાં ભરી દેવાય છે. આ બધું આ કામને માટે શોધાયેલા ખાસ સંચાની મદદથી કરવામાં આવે છે. બાદ તેવાંજ સાધનો થી ચેન અથવા વહાણવાટે યુરોપ રવાના કરી દેવામાં આવે છે. આ કામ પુરૂં થયું એટલે માણસોને પાછા કાઢી મુકવામાં આવે છે અને થોડાને ચરવા અથવા તો વેચવા મોકલી આપે છે; અને ખેતર ઉપર તો પાછા એકાદ બે માણસો રહે છે.”

જ્યાં આમ અને લાં ખેતર ઉપર એકાદ બે માણસ રહ્યા હોય તેને તથા અમુક મુદતને માટે રાખેલા હોય તે થોડા કે મજૂરોને અપાયેલા પચાર, તથા સંચા અને તેની સાચવણ માટે જે ખરચ થયો હોય તે સિવાયનો સંધળો વફો એક માણસના ખીસામાં ગળ્ય છે આવી રીતે એકાદ બે માણસોને જે

કારક નીવડે તેની અને તો સમજણ પડતી નથી. હોંદુસ્તાનમાં આ બધું જુદીજ રીતે બને છે; ત્યાં બધા લાભ મામડાની વસ્તીને માય છે. જમીન ખેડનાર દરેક માણસે સરકારી મહેસુલ ભરી દીધું એટલે તે ખરી રીતે જમાનનો માલીક છે. તેની પાસે થોડાંજ વીધા જમીન હોય અને તેમાંથી તે ગુજરાન ચલાવવા જરૂરજ પેદા કરી શકે છે. હોય તો પશુ યુરોપ અને અમેરિકાના મજૂરો જેઓ લગભગ જમીન અને ધરખાર વચ રના હોય છે તેમના કરતાં આ ખેડુતો પોતાની કામમાં થણું હંચું પદ ભોગવે છે. ખરી રીતે તો તેઓ લગભગ ઉપર જણાવેલા ગોરા જમીનદારોના જવીજ નીરબીઆની રિવાજ ભોગવે છે ગોરા જમીનદારો અને તેના મજૂરો વચ્ચે બહુ જબરી તડ છે, જ્યારે હીંદી ખેડુતો અને તેના મજૂરો વચ્ચેનું અંતર તો ગહો જેવુંજ છે.

વાંચનાર આ ઉપરથી જોઇ શકશે કે પુરવ અને પશ્ચિમના લોકોના આક્રમમાં થણા અમલપના તફાવત છે. પશ્ચિમના લોકો કહે છે કે ‘અમુક સિદ્ધાંત અથવા કેાઇ મુશ્કેલી બરેલા સવાલનો ખુલાસો આપને માટે બરાબર હોય તો પછી આવતી કાલની શીકર કરવા જરૂર નથી. કાલનું વળી કાલે થઇ રહેશે.’ અર્થ કામીઓનાં શિક્ષણનું પરીણામ જેવું આવેલું છે તેના વાંચનારને ખરો ખ્યાલ આપના ખાતર અને કું શું કહેવા માયું છું તે બરાબર સમજવવા સારું મેં ઉપર જણાવ્યું તેજ ‘શીક્ડઝ, ફેક્ટરીઝ અને વર્કશોપ્સ’ નામના પુસ્તકમાંથી એક બીજો હિતારો ટાંકી બતાવું છું. “તેનો મુખ્ય મુદ્દાનો શબ્દ ‘કામે પડતી મજૂરી’ હોય. દરેક બાગનમાં કામ, અને તેના પશુ (વકામ—કામ કાળને માટે કાવમના વિભાગ એટલે સુધી પડી થયા છે કે અસલના વખતથી હોંદુસ્તાનમાં જેમ જાતી પડી અમેલી છે તે પ્રમાણે અહીં પશુ થયું છે પ્રથમ બે મોટા કામ પડ્યા : હિમાડનારા અને વાવરનારા. તેમાં ફેટલાક થોડું હિમાડનારા અને વાવરનારા. આર પછી પહેલાના બીજા ફેટલાક વિભાગે પડ્યા : અને તે એ કે અગ્રથી કામ કરનારા તથા મજબૂથી કામ કરનારા. આ બન્ને વચ્ચે પાંચ એવો બારીક બેટ રહ્યો કે બન્નેને એક બીજા તરફથી તુકસાન થાય; ફેટલાક ખેતીને માટે મજૂરી કરનારા થયા અને બીજાએ સરખાવમાં મજૂરી કરી. આ કારખાનાં

ના મજૂરોમાં પાછા અસખ્ય વિભાગ પડ્યા—અને તે એટલે સુધી કે પુરવ ઓ અમર છોકરો કે છોકરી જેને કે પશુ જાતના હાથના કુનરની કાંધ પખર ન હોય, અને જે ધંધામાં તે કારતો હોય તેની પશુ તેને કાંધ માલી ન હોય, છતાં તે આજના વખતમાં કાર મથાય છે. તેને તો ફક્ત એટલું જોવાનું કે આખો દિવસ ખેતી છોડીને તે કાંધપશુ કામનો અમુક—સો કે હજારો કામજ કરી શકે એટલે થયું. ૧૮ થી ૬૦ વરસની ઉંમર સુધી ખાં અહીંથી તહીં સુધી કાલસાની ગાંધેલા કરે છે; તો બીજો કાંધ ની કમાન અમર દાખલિયું માયું દીધા કરે છે. અમુક સંચાના નોકરો કહો કે કાંધ મોટા સંચાના હાડ વાળા—કામેની મારફત તેઓ કામ છે. તેમને આ સંચો એક તાલથી અને યા માટે ચાલ્યા કરે છે તેની જગા બબર હોતી નથી !

[આ લેખ આવતા અંકમાં પુરો —અ. ઇ. એ.]

રટેમર

(એક બબરપત્રી તરફથી)

રટેમર નજીક ઠેંના નામથી જાતી જગ્યાના ભોળાસોંદ નામના કતીઆબાઇ વિષે અજાનના પરીભ્રમણથી ફેટલીક અયોગ્ય ચરચા વરસ દીવસ થયાં ફેલાઇ હતી. તે વખત પચાસત પશુ થયેલી. પો ઉપર ગુજરતી બધાથી નારાજ થઇ સીંદે ટેંગાટ રટેમર વેશલમ વગેરે થી સલાવત મહસ્તેલું પચ બેલા વેશલમ ધરમસલાના પ્રમુખ બાણુ વરસોંદ, તથા ચેસરસ મેતા રાખ બાણુ રપસોંદ, કીસુનદત મહારાજ, રાજ, માધવજીસોંદ, રટેમરથી મી. ર ને ટેંગાટ મી. રહુનદસોંદ વગેરે થયા હતા તકરારનું મુળ કેરળ તા અને દવેષ બાવનું માલમ સલાપતિ કીસુનદત મહારાજ વગેરે બાણુ બોલાસોંદને નિરદોષ કરાવ અરસપરસ સલાહ સંપથી વરતન સુચના આપી. તા. ૨૦ ના રોજ નો નિરણય આપી એકું થયેલ નિરણયન બધું હતું.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાણ ઉપરથી)

ભાવનગરની રાજકુવરીને લગ્ન ખાતે જારાએલા ઉસ્લા શહેનશાહી પ્રદરશનમાંથી જારત કામના સરસ નમુનાઓ માટે ગાંઠ અને સરદીરીકેટ મળેલ છે.

આ રાજકુવરીએ સીતાર સાથે માછ સંભળાવેલાં માથેના હોંદી સંખીતજાને સરસ નમુને પુરે પાડતાં હોવાથી વિલાયતની એક કુપનીએ તેને ફોનોગ્રાફના રેકર્ડ તરીકે બહાર પાડવા તબવીજ કરી છે.

પાલીતાણા સ્ટેટના એકમીનીએટર તરફથી એવો ઠરાવ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે કે સ્ટેટની પરવાનગી મેળવવા સીવાય કોઈ પણ વીમા કંપનીએ એ સ્ટેટની હક્કમાં ઉભી કરવી નહીં, અથવા તો વીમા કુપનીએના એજન્ટો તરીકે કામ કરવા દેવું નહીં.

જુનાગઢ સ્ટેટની બહારનાં હોરાને ચીરના જંગલમાં ચરવા માટે હવે પછી હાખલ કરવામાં આવશે નહીં, એવી એ સ્ટેટ તરફના પ્રસિદ્ધ ચમેલી નોટીસથી જણાય છે કે ગરીબ લોકનાં હોર માટેનું પોષણનું સાધન આપનાર ચીરનું એકનું એક ક્ષેત્ર બંધ થઈ ગયું છે.

અમદાવાદ ખાતે સારંગપુર દરવાજે અવરનરના કાષે એક જમીયાને પાયો નાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં સ્ત્રીઓ માટે એક બાજુ ખાસ અમલ રાખવાનો નવો મારગ મહશ્વ કરવામાં આવ્યો છે.

સર સાપુરજી સહ્યાએ પોતાની કામ નાં અનાથ અને ગરીબ બાળકોને ઉછેર આપવા કેળવવા માટે ૧,૧૬,૦૦૦ની રકમ મુબમના પારસી પંચાયત દ્વારે આપી છે.

પ્રસિદ્ધ જીવદયાના હિમાયતી મી. લાલ કંડેર લક્ષ્મીશંકરે મુબમના અવરનરને કાળજી લખ્યો છે કે શીતળા કાઢવાની રીતી હવે ચોખ્ખી રીતે નુકસાનકારક માલુમ પડી છે, ને તેથી હજારો જાંતેલ પોતાનાં છોકરાંઓને શીતળા કાઢવાતાં બંધ થઈ છે, છતાં હોંદી છોકરાંને શીતળા ફરજીયાત કાઢવામાં આવે છે, તે સ્થિતિ

કરે હોંદમાં છોકરાંને ને મોટું મરણ પ્રમાણ છે તેમાં શીતળા કાઢવાની રીત નો ભોમ કેટલાં છોકરાં મૃત પડે છે તેની કમીશન નીમી તપાસ કરવી.

મુબમના જણીતા વેપારી મી. જમ મોહનદાસ વરજીવનદાસે મુબમ સરકારને જણાવ્યું છે કે મુબમમાં વેપારી કોલેજ સ્થાપવામાં આવે તો એક એર મારા નામથી સ્થાપવા કામચલા હંકમાં રૂપીયા સવા બે લાખ સરકારને સોંપવા માગું છું. ૧. ગવરનરે આ રકમ સ્વીકારી જણાવ્યું છે કે બીજી વધુ મદદ મળતાં સરકાર મુબમમાં વેપારી કોલેજ સ્થાપવા ને થોડા વખતમાં શકિતમાન થશે.

મુબમની બોલ કેનના જણીતા મુખી મી. ઇમરલીમખાન સાલજી તા. ૬ હી ફેબ્રુઆરીએ ૮૦ વરસની ઉંમરે મુજરી ગયા છે. તેઓ બોલ હોરન્ટલ માટે શ. ૧ લાખની સંખાવત કરી ગયા છે.

મેડમ એલેક્ઝાન્દ્રા દેવીડ નીલ નામની એક વીદ્યાન દેવેય બાનુ હોંદી વજર લોરડ કરના બલામજીપત સાથે કલકત્તા આવી લાંબી વેદાંતીક કોલેજની મુલાકાત લઈ પડીતો સાથે તકરાર ચલાવે છે. મેડમ નીલ બલેસેસની નવી યુનીવર્સીટીમાં પ્રોફેસરનો માનવત્વ ઓળખે. ધરાવે છે અને ક્રાંસનાં કેળવણી ખાતાના વડાએ તેણીને ખાસ મદદ આપી વેદાંતીક શીલ સુરીનો અજ્ઞાસ કરવા હોંદ મોકલી આપી છે. આ હાખલો વેદાંતની શીલ સુરી પ્રત્યે યુરોપમાં વધતા જતા માનનું એક વધુ ચિન્હ પુરું પાડે છે.

જંમળામાં એલ-ઈડિયા હોંદુ એબ્યુ કેમનલ કેનદર-સ ડો. રાસ બીહારી લોસના પ્રમુખપ્રણા નીચે જરવા લીલચાલ મૃત રહી છે.

બીહારને નવો પ્રાંત બનાવી જમાણા થી હુદાપજાં આપવામાં આવ્યા પછી હવે બીહારના લોકોએ પોતાના પ્રાંત માટે કલકત્તાથી બલમ ખાસ હાઇ કોર્ટ અને કલકત્તાની યુનીવર્સીટીથી બલમ ખાસ પોતાની યુનીવર્સીટી મળવા માગણી કરી છે.

અમદાવાદનું લીહર પત્ર જણાવે છે કે પ્રણી નહાની પુષમાં રાંદિ અનેક રત્નો મુલાવ્યાં છે, જે બાંહે એક જગત પસંદ

છે. મી. કોબ્બા સામી બાવર ૪૮ વરસ ની વયે, લાલા લાલચંદ જેવા ૫૬ વરસ ની વયે, મી. રાનાડે ૬૦ વરસની વયે, મી. તેલંગ ૪૪ વરસની વયે, મી. મન મોહન ઘોસ અને ચંદીત અબોખાનાથ ૫૨ વરસની વયે, મી. ફીરોઝદાસ પાલ ૪૬ વરસની વયે, ચાલ્યા મયા છે. આપણી પ્રજાના ઉત્તમ પુરુષો પણ કેટલું અસ્થ જીવન ભોગવે છે તેનો આથી ખ્યાલ આવશે.

કલકત્તા હાઇકોર્ટમાં વધારાના નવા જજને તરીકે મેસરમ ટયુનન, સમયક હસન હમામ અને એ. ચોધરીને બે વરસ માટે નીમવામાં આવ્યા છે. મી. હસન હમામ અને મી. એ. ચોધરી એ કોલેજ ના નામીયા બાગેવાનો મજાતા આવ્યા છે. આવતી કોલેજ બીહારમાં જરવાનું આમંત્રણ મી. સમયક હસન હમામે કર્યું હતું.

રંજુન ખાતે રેડક્રેસ્ટ સોસાયટીના હંડની રકમ વધીને રૂ. ૬૫,૮૦૦ પર પહોંચી છે

હોંદુ યુનીવર્સીટીને બનાવસમાં સ્થાપ વાનો વિચાર છે તેને બદલે હવે તે હીલ્ડીમાં લઈ જવાની સુચના થઈ છે.

ડી. એ. વી. કોલેજવાળા લાલા હંસ રાજની હોંદુ યુનીવર્સીટીની કમીટીના મેમ્બર તરીકે ચુંટણી થઈ છે. તેવીજ રીતે અમદાવાદવાળા સર ચીનુભાઈ માધવભાઈની પણ તે કમીટીમાં નીમ લૂંક થઈ છે.

લાહોરની દયાનંદ એન્ડેલો વધકીક કોલેજની કમીટીના પ્રમુખ લાલા લાલચંદ એમ. એ. એલ. એલ. બી. ના શોકજનક મૃત્યુથી ખાલી પડેલી જગ્યાએ લાલા હંસરાજ બી. એ. (ડી. એ. વી. કોલેજના મજી પ્રોન્સીપાલ) ની ચુંટણી કરવામાં આવી છે. લાલા હંસરાજની જગ્યાએ પ્રોન્સી પાલ તરીકે લાલા સાંઇદાસ નીમશે.

“આર્ય પ્રકાશ” જણાવે છે કે મ લયની તમેટીમાં વસતા ખાલજી ચાંતના અને બીજા લોકોને ખિસ્તી ધરમમાં હાખલ કરવા કેટલાક પંદરીઓ પ્રમાણ કરી રહ્યા છે, અને ૫૦૦ માણસ લાલજી પંદરીઓના પંચમાં જઈ પડ્યાં છે,

વિવિધ વિચાર

તંબાકુના ઉપયોગથી થતી ખરાબી

અમેરીકામાં જન્મથી લોકો પ્રથમ તંબાકુ વાવતા અને તેનો ઉપયોગ કરતા, અને ત્યાંથી તે ઝેરી ઘીજનો ઉપયોગ મોરોઓમાં અને તેમના આરક્ત દુનિયાના બધા ભાગમાં ફેલાયો, એવો અમેરીકન ડાક્ટર કલેમનો અભિપ્રાય દર્શાવે છે. પ્રસિદ્ધ વધક માસીક 'વેલ કમ્પતર' લખે છે કે:—

“વાચનાર! જો તમે કોઈ તંબાકુ પીતા હો, આવતા હો કે સુંઘતા હો, તો અમે તમને તમારી બીજાવારની તલપ લેતા પહેલાં જરા વાર વિચાર કરવા અને જરા જાણના વિનંતિ કરીએ છીએ. જન્મથી લોકોમાંથી ઉત્પન્ન થયેલી આવી જન્મથી રસમમાં પોતાના પાંચા ગુમાવે, સમય ગુમાવે અને તંદુરસ્તીને ગુમાવે, એ શું સુધરેલી અને બુદ્ધિશાળી માણસ જાતની લાવડાત છે?”

કમીસ્ટો, મોરેનિસ્ટો, અને ડાક્ટરો, એકત્ર થઈને પોકારે છે કે તંબાકુ એ એક પ્રાણહારક ઝેર છે. વસ્તીક એસીડ સિવાય તંબાકુના જેવું બીજું એવું એક પણ ઝેર નથી કે જે ત્રણ ચાર મીનીટ માં જ મૃત્યુ પેદા કરે. એ ઝેરને મોટની માં “નીકોટીઆના ટોબેકમ” કહે છે.

તંબાકુમાં જે ઝેરી તત્વ છે, તેનું નામ ‘નીકોટીન’ છે. આ તત્વ તેલના આકારમાં સૂડાં પાંદડાંમાંથી બેચી લેવાય છે. તેમાં ઝેરનું પ્રમાણ સેકેડ ૪ થી ૮ થી હોય છે. એક સેર તંબાકુમાં આ ઝેરનું પ્રમાણ સરાસરી ૩૮૦ ગ્રેન જેટલું હોય છે. એ ઝેરમાંથી માત્ર ૧૦ ગ્રેન ફૂતરાને આપ્યું હોય તો ૧૦ મીનીટમાં કુતરા મરણ પામે છે. એક ફક્ત એવો તોફાન ઉપર ચડ્યો છે કે તંબાકુના જેથી એક માણસ ૪૦ સેકન્ડમાં એટલે અરધી જ મીનીટમાં મરી ગયો.

એક રતલ તંબાકુ ૭૦૦ માણસોને મારે! પુરણ અસર થાય એવી રીતે લેવાયેલ હોય તો એક રતલ તંબાકુના ઝેરથી ત્રણસો માણસો મરણ પામે. જો એક આખી સીગાર એકદમ પૂંડી જવા માં આવે તો તે બે સીગારમાંથી મળતું ઝેર બે માણસોના માથે લેવાને માટે પુરતું હોય છે. હોટે-ટોટ ગાંધી સરખો ને મારવા માટે તંબાકુનું તેલ વાપરે છે. એ તેલનું એક જ બારીક ટીપું સરખો પ્રાણ લે છે. બમીઆઓમાં જીવન-ગુઓ

ને મારવા માટે તંબાકુનો ઉપયોગ થાય છે.

તંબાકુ બહાર લગાવવાથી પણ બહુ જલદી ઝેરી અસર કરે છે. તંબાકુનાં પાન પેટ ઉપર લગાડે તો ઉલટી થાય, અને કોમળી ઉપર તેનું પાન બાંધે તો પણ ઉલટી થાય. એક માણસે દાણ ચોરી કરવા માટે તંબાકુનાં પાન પોતાના ડમકાની બાંદર ચરીરે વીંટ્યાં અને તે પસાર તો થઈ ગયો, પણ તંબાકુથી ચામડીને ઝેરી અસર થવાથી તેની આ દાણ ચોરી પડ્યાં હતા.

તંબાકુ ચામડી ઉપર આવી ઝેરી અસર કરે છે તો બાંદર લેવાથી તે જમણી ઝેરી અસર કરે એ વાત ઉપાડી છે. તંબાકુનાં ધુમાડામાં પણ કેટલીક જાતનાં ઝેર છે. આ પ્રમાણે તંબાકુ પીવાની ઝેરી અસર માત્ર નીકોટીનમાજ નથી પણ તેના ધુમાડામાં રહેલાં બીજાં ઝેરો માં પણ છે.

હાંદુસ્તાનનાં ટપાલ

તા. ૨૭ મીએ અમરકાંઠીમાં જવા બંધ થવા સંભવ છે.

તા. ૭ એપ્રિલે કામેરીમાં આવવા વડી છે.

તા. ૮ મી એપ્રિલે અમરકાંઠીમાં આવવા વડી છે.

તા. ૧૦ મી એપ્રિલે અમરકાંઠીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૫ એપ્રિલે અમરકાંઠીમાં ફેનકબર માં આવવા તથા જવા વડી છે.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

અને છોટખલ

સફાઈના પેકિંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાબીદથી મોકલું છું. મોર ૩૨ થોડાં જાતની કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: “HAIDRI”

હોળરલીથી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રે એક લાઇબ્રેરી સ્થાપવાની, તેમ જ એક મંદિરો ઉભો કરવાની જરૂર છે.

રોકડ અમલ બાંધ

તા. ૨૧—૩—૧૨

શી. પે. શી. પે

ફુલ હારમનસ ૧૪માર્ચ ૨૦	શી. ૨૦	૦
આવલ માંજ ૧ માર્ચ ૨૨	૦	૨૨
બીમડીના	૨૭	૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬	૧
એફ. ડી. આર.	૧૬	૦
કુડાના	૨૧	૩
દેશી તુવેર દાળ	૧૮	૧
કાનપુરી તુવેર દાળ	૧૬	૧
મસુરની	૧૬	૧
મગની	૩૧	૧
અડકની	૩૨	૦
ચણા મુખપના	૨૦	૦
.. દાળ	૨૪	૦
વટાણા તાતાલની	૧૮	૦
મકાઈ	૧૨	૦
બીનીસ	૩૦	૦
જુવાર (કાફર કોરન)	૧૮	૧
કડવું તેલ ૧૦ માલન	૩	૧૦
એરડીનું	૩	૧
મીઠું	૩	૬
નાળીએરનું	૪	૩
બાંક સફેદ તાતાલની	૧૬	૦
બીજી	૧૮	૦
તીરકુળ તાતાલ	૧૪	૦
આટો કાઉસ હોલક	૧૧	૬
આટો (અંબીસો મીચ)	૧૧	૦
મદાસી સોપારી ૧૨ તલ	૭	૦
મરચાં	૧૧	૦
શી પેરી, રીનના પેડ ૬-૦-૦	૬-૫-૦	
પોરબહર	૧૦-૦-૦	૧૦-૫-૦
પારાશીન કોલ	૦	૬
.. વાઇટ રોસ	૮	૦
.. બાલન	૧૩	૩
નાળીએર	૧૫	૦
દહી	૧૦	૦
કાષ્ટાંડ સોપ	૧૩	૬
લાણ સીસક રોલ	૧૫	૬
લાણ સનલાઇટ ૧૦ મીંચ ૩૪	૦	૩૪
સાણુ ટ્રાવેલ પાંદડાના		
બોક્સની કીમત	૧૨	૬
સાણુકરોસરીસ(મા. ૬૦)	૧૨	૦
નેક્ટર રી	૧	૮
મામીસ લાવન	૩	૧
સોપારી લેવરેધની	૧૦	૦
નીડલ પોર્ટ સીમારેટ	૨૦	૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ખસ્તા એકની	૪	૬
નીમક(લીવરપુલ)	૫	૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાહેરના પ્રાધિકાર તથા ફરતી સંબંધના હેતુને લેવારન માટેનાં રહે
ખાખવામ આવે છે. પસંદ કરવા સુવચના આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI.

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS IN INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.:— And at:—

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

53 Field Street,

DURBAN

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

બધી જાતના પ્રાધિકાર તથા ફરતી સંબંધના હેતુને લેવારન માટેનાં રહે ખાખવામ આવે છે. પસંદ કરવા સુવચના આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત હેથ બાઈઓને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજી ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બાઈઓને સ્ટીમરમાં આવેલા વાસ્તે દહાઈ અને તાજા માલ જોરદારથી મોકલાવીશું. કાગીર્માના જોરદાર પક્ષ સહાયથી પેઠા ફરી મોકલાવીશું.

ધીની બહેની, માવાની ધાળી, બરફી, શેવ, બદામી ફલ્લો, ધાળી પુરી, પેપા, બજીઆ, મગજ, પુરી, રેવડી, મમરા (ફાવના બનાવેલા), મેસુન, ફરીના બાફ, અમરપાક, તલેલી મસાલાદાર મળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULIMAN."

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Bbx 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL,

TRANSVAAL,

Dis. RUSTEN-

BURG.

Box ■ LICHTENBURG.

નવસારો હાંફુ યુનાઈટેડ

ટ્રેડિંગ કું.

મેનેજર: છ. કે. પટેલ

હાંફુસાનની મીઠાઈ બચાવવા મંગાવી સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાણી થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરકાર ચલ—ગોખુ મધીયાણું—એક વખત મંગાવી ખાત્રી કરો.

મે. ના. ૧ પ્રીયારસ સ્ત્રી

ટેલિફોન ના. ૧૨૮૬, બહાનેરખરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Lados." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
ABRAHAM NORODIEN,
Frere-street, (Woodstock).
M. M. Patel
119 Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Ismi & Co
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdai Qadir and Son
Fox 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'
Hossein Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 Queen-st
S. Peerbhoy Butler
474 West-street
P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPNIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JIKWA
Fruiterer Box 471
K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2943
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHOUBALBHAI BHULABHAI BHAGAT CO
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 27
M. P. FANOF,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 51
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Market St.
Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.
C. Kamalodin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay
Box 513

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
87 & 89, Buffalo Road

KLEEKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTANRAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

■ **SAMY**
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

■ Patel and Co. Gen. Merchants
Bethal, Cable ■ Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJIDAS & LALOHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlasa Road

MIDDELBURG

(TRANSEVAL)

A. E. BHAMIA, General Merchant
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman
Box 9.

Pieterseburg

MUTHA & KRANHALL Bros.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiakandee Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Saliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khusbal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKHE

(TRANSEVAL)

Keshavji Giga Betnola

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar.
General Dealer, 'Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Eesack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel : Address : 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
D U R B A N.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 28, P.O. Box 28,

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A. B. C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433, Corner Kaffir & 14th Streets
VREDEDOR, JOHANNESBURG
Box 4199 Tel. Add.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પુરાણભાઈ જુલાલાઈ ભગતની કુ.
જનરલ રિટેલ મર્ચન્ટ્સ
મરફના ફેસ, કોટ, પાંદજીન, અમીસ,
હેટ, રેપ્સ, કુવાલ, ધીરજાન, ફેસી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
ભેલુ' મક્કત છે.
ઈંદીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસીડેન્ટ બીડ, બેકાન્જનરમ. એ. ૩૨૪૯

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about April 8th Carisbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about April 4th Braemar Castle

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about April 12th Cowdor Castle F235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3604. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P. O. Box, 374, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUHS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUHS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

ફાલ્સેલ અને રિટેલ મર્ચન્ટ્સ.

ઈન્ડિયન યોજારી જ્ઞાનપ્રેમ હીંદુસ્તા
ની મંજાવી સસ્તે હાથે વેંચવામાં જા
છે. ખાસ વી પોરબંદર તથા કનક
નુ-સરસ માવજ-ચોપુ-મંજીનાજી-જ્ઞા
નપ્રેમ જ્ઞાનમાએલ કરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEDOR.
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું પ્રમુખોદાર વી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 58 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ બનાસગોળે ખુશ ખબર
સસતા મેલા

ડાહ્યાબાબે, બેરા, હાંકીબાર મોખ્યાસા પર્ક

આ કંપનીની જામખોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સુવિધા છે તેમજ ખલાસી છડીઅન છે, અને ઓશીયરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન કમ્પતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

આ કંપનીની જામખોટ દર પછીને કુખાંસાર નામ છે. માટે આ કુદ હાતની સુચારીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ બનાસગોળે તાબાદર પણ રહેશે.

સરકુ જામખોટ કુખાંસ પહેલિથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી નામ માટે અતરે જાપામાં ન'ખાવશું તેથી સફળ સફળે ને જગર ખરમે જામખોટ પહેલિ જવાની ખબર પડશે.

જાવત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરગતે હીંમે કોઈકો મોર કલકલ્લા સ્વીચ નીચે મુજબ જાતી છે.

સ્વી. અમકુલી પ્લીટ ૧૦

ગ્રાન્ડ્સ કાલકાંડ કમિશન.

વલે વલે ગ્રાન્ડ્સ લા 3,000 10- ગ્રાન્ડ્સ કમિશન

બેરકા હીંમે એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

બી. હમરાલીમ ઈફમાલની પાં.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ માર્સીઅન રોડ દરબન

Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

C. KAMALOODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandanarayan 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

અમારી પાસે ગુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરેબીક, કાશી, અને છંદીસ ગાયનનું મહાજ રમુજ અને જ્ઞાન-દ આપે એવા રેકર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાના છે. કામ સફળી સસ્તામાં સસ્તું છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી હોવાના છે. અમનો પણ કમ્પાં સરલ છે. રેકર્ડેશન પ્રખ્યાત ગાયકોનાં ગાયનો ખાસ ઉતારેલાં છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

કપડા મોસરી અને દરેક જાતના પરચુરણ માલની દુકાન

Small Office: WINDSBORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoor's Hope
Kalkfontein

ધી યુનાઇટેડ હોંડુ એસોસીએ શન-કેપટાઉન

કેપટા એસોસીએશન મારફતે હિંદુસ્તાન માં મુખારે વધારો કરવા મટે ઈ. સ. ૧૯૧૨ ના હાઈકોર્ટના માસમાં બેચેન હાંક પછી મદદ કરનારનાં નામો :—

જમનલાલ ભવાનીદાસ ધીવાલા	૫	૫	૦
નારણભાઈ વલ્લભલાલ વાંઝામુખર	૨	૪	૪
મોરારભાઈ બીલાભાઈ મડતકર	૧	૧૫	૧
હીરાનંદ મુળજી	૧	૧૦	૦
વલ્લભભાઈ બીલા બીલીમોરીયા	૧	૧૦	૦
લાલુભાઈ છવલુ નીકુ મોદાલી	૧	૫	૬
પરચોતમ અનંત બેચી	૧	૫	૦
ગુલાબલાલ રુપનાથ દેસાઈ	૧	૧	૦
શીખુભાઈ ગોવીંદજી દેસાઈ	૧	૧	૦
રણછોડજી કાદયાભાઈ દેસાઈ	૧	૧	૦
નરસીંહભાઈ વલ્લભ સોલંકરીવર	૧	૦	૧
પરચુભાઈ હાજી કુમરીના	૧	૦	૧
રામજી વીડલ મીઆંબર			
વલ્લભભાઈ	૧	૦	૩
દલાભાઈ લાલા લેખસવાર	૧	૦	૩
રણછોડભાઈ ખુશાલ મોરીયાકર	૧	૦	૩
બીલાભાઈ હાજી બાલમધરાના	૧	૦	૩
હીરીરાઈ કલાલુ જલાલપુરના	૧	૦	૩
સદાસીવ વિશ્વ સાર્થ	૧	૦	૦
છવલુભાઈ લક્ષ્મીદાસનીવીર	૧	૦	૦
કાનાભાઈ મોપાલછપોલ	૧	૦	૦
જલાભાઈ હાજી સોલંકરીવર	૧	૦	૦
મોરારભાઈ જવા તેજર	૦	૧૫	૧
નણુભાઈ ભવવાનજી નીવીર	૦	૧૫	૦
બીલાભાઈ જવા લાલપોરના	૦	૧૨	૧
કાદયાભાઈ છવલુજી પરેલ	૦	૧૦	૧
કાદયાભાઈ લક્ષ્મી સોલંકરીવર	૦	૧૦	૧
કીશુભાઈ બીલા મછવાળના	૦	૧૦	૧
કાદયાભાઈ નીલા વરોડીના	૦	૧૦	૧
મહનભાઈ આંજલ નવજારીયા	૦	૧૦	૧
છવલુભાઈ કાદયા	૦	૧૦	૦
કસનભાઈ મોરાર અવરામાના	૦	૧૦	૩
લખુભાઈ બીલા ખારાઅવરામાના	૦	૬	૧
વંદુભાઈ સોદાલ	૦	૭	૧
લક્ષ્મીભાઈ કાદયાભાઈ દેસાઈ	૦	૭	૧

જાવનારો

૩૧ ૧ ૭

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Transshipping at Daressalaam

S.S. Admiral leaving Durban 30 March Delagoa Bay 3 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

હારેસલામ બંદરે સ્ટી. કોનીંગમાં બદલશે

સ્ટી. એડમીરલ

અહીંથી તા. ૩૦મીના ઉપર દેશોવાળેથી તા. ૩ એપ્રિલના ઉપર હારેસલામ બંદરે જાવો મુજબ જશે. બાલબર્ગ સાથે જનારાઓ આ તક કુલ્લી નહીં.

મજબૂર લાઈનની મોટા કુદાઈદાર, ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર જનાર અને ટાઈમસર પેડેમિનાર છે. મુજબ પહેલેથી જ તુરત અહીં કેમલથી ખબર મળે છે. કેક કુસાદા, મોતરફ જારીઓવાળા અને હવાદાર હોય છે. ફરફટ, સેકન્ડ, અને ટેકની મીમીટા મોશાઈ તથા વગર મોરાઈ વાળી મળે છે. ખલાસીઓ દેશી અને કપતાને તથા મોફીસરો માવાજી હોય છે. લાઈડની ટેક, એકરોને અલાઈ જયા, વીજળીની બંદી પાણી, સુકાવખાતુ બજારી કીચીન વગેરેના ખુશ બંદોબસ્ત હોય છે. અતલબ કે સ્ટીમર, ખાસ પાસેજરોને મોટેજ હોવાથી હરવરહની સગવડ છે.

વધુ ખબર માટે લખો આ પુછા નીચે સરનામે, તથા એડમીનીસ્ટ્રેશન, પ્રિન્ટિંગ અને ટીલગ્રાફીના એજંટને.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 195 Delagoa Bay.

માંડી વિલાસતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પોસાય તેમ આપશું. આવ માટે લખો. કાપદો મશે.

નાતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ જોટલી જોઈએ તેટલી મળશે. અને મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

શી પોરબંદરનું સારો માલ. કીકાયતે મળશે. મજાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—
Saleh Mahomed A. Carim,
195 Grey St. DURBAN

ધસ્લામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીશ ફેઝ ટોપી ફેઝી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી પહેાંચી છે. બહારના ઓરડર ઉપર ખ્યાન બાપવાસાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અમવા લ

Sun Brand Tobacco Wor

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Bo

repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOObaK"

E. Aboobaker Amod & Broth

434, West Street, DURBAN

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

ઉત્તમ ફેઝની ટરકીશ ટોપીઓ,

સસતી અને શારી. ખાતરી

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફરફટીજ જથ્થાબંધ, સસ્તા આવે બહારના ઓરડર ઉપર તુરત ખ્યાન માં આવશે. એક વખત અજમાવી લખો, Abdul Caadir & Co

Box 126, 139 Grey St. Du

I. E. CAJEE

General and Colonial Pro

Dealer and Direct Import

60 Wick St. Verulam

K. R. MODI & DESA

તાજાં નાણાંચેર, જથ્થાબંધ તથા વાવવાના તથા ખાવના બાફ ખાતરીનીસ વગેરે હમીસ મળે છે. લખો

Stands 59, 60, Indian Mar

P. O. Box 519, DURBAN

Printed and Published by M. K. C International Printing Press, Phoenix

No. 13—VOL. X.

SATURDAY, MARCH 30TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

PROPOSED GERMISTON LOCATION

A DUMPING-GROUND FOR NIGHT-SOIL AND DEAD HORSES

THE Germiston Municipality, after they have ousted Indians out of the present location, propose to allow them the doubtful privilege of residing in a place which has, quite recently, been used as a sanitary dumping-ground and cemetery for diseased horses. Dr. Macnab, a local physician, has visited the ground and reports as follows:—

I inspected the proposed site *in loco* on the 22nd March, 1912, and am of opinion that, from a public health and hygienic point of view, it is totally unsuitable for the dwellings of human beings, either Indians or Natives, for the following reasons, viz.:—

1st. The Indian Location has ■ occupy roughly 33 acres, and one-third of that portion, containing 128 Stands, is directly on recent dumping-ground for night-soil, only as recently as the 22nd instant, night-soil being dumped there.

2nd. The dumping-ground for slop-water is within 600 yards of the proposed Indian location—slop-water being equally as bad, if not worse, than night-soil.

3rd. The stench pervading the whole atmosphere is ■ present unbearable, and will be for some considerable time even, although the dumping of night-soil were to be immediately stopped.

4th. If the location be placed there, in the course of a very short period, when fires begin ■ be lighted all over, the heat will draw the miasma from the silt ■ the ground and a ■ noxious affluvia will pervade the whole place. The noxious affluvia will not only be a foundation for plague and epidemics amongst the Indians and Natives, but will be a menace to the public health of the white residents of Germiston and suburbs.

5th. The proposed site is altogether unsuitable for the Natives as well as for the Indians, as the site is

all on the incline towards the sluit, and from excavations already made, it is quite evident that the drainage is in a downward direction, so that the percolate, from the Northern part where the dumping-ground is to the Southern part where the sluit is, occupies practically the whole of the site, and, consequently, in the course of a very short time, there will be a germ-laden atmosphere throughout the entire location.

6th. The prevailing winds are from North to South, ninety-nine times out of a hundred, so that even those Indians and Natives who have Stands not on dumping ground will have the full benefit of the noxious stench, which all tends to produce sickness and disease. I do not consider that this state of affairs is a part of the science of Preventive Medicine nor does it in any way convey to one's mind that Public Health and hygiene are factors that we are all striving for.

7th. I am informed that six mules were buried in the immediate vicinity of the proposed site during the months of November and December, 1911, which were suffering from Anthrax. This is also a menace to the animals which will belong to Indians in the new location, and in a year or two will be a fertile source of Anthrax infection, not only to animals in the locations, but in the vicinity of Germiston and environments.

8th. Referring now to Bye-law No. 14 of the Public Health Bye-laws—Germiston Municipality, it condemns "any building erected, or in the course of erection, after the taking effect of these Bye-laws, on any ground which has been filled up with faecal, animal or vegetable matter or upon which any such matter has been deposited, unless such matter shall have been properly removed by excavation or otherwise; or shall have been rendered or have become innocuous."

This constitutes a "nuisance" from a Public Health point of view, and I would consider that the ground has not been rendered nor has it become innocuous, when only as recently as Friday, the 22nd March, 1912, night-soil was dumped into it.

Johannesburg and Segregation

Powers Under Municipal Ordinance

The Johannesburg Town Council has at last decided to tackle the question of the housing of the natives employed in the central area (says the *Leader*), and a site has been secured on the Salisbury and Jubilee mine, including a compound, for the purpose of establishing a Municipal native location. The negotiations are almost complete, and it is the intention of the Council to push the matter ahead as soon as possible. The scheme will obviate the necessity of housing the natives on premises in the centre of the town.

Judging by the provisions embodied in the Draft Municipal Ordinance, in its amended form, the Council intends to make a big effort to solve the question of housing the native. Section 66 of the Ordinance gives the Council the power to compel all unattached natives—not living on the premises of their employers—to reside in any location which the Council may establish. At the present time hundreds of natives are living in the slums of the town, where they are hobnobbing with the low whites. The Council will also have power to prevent any white person from living in a location.

In short, the Council will have ample powers to segregate the natives

in so far as residence is concerned. In an interview some time ago Mr. Boustred said: "We propose to fence in the locations and make the inmates enter through the gateways, which will be under control. At a certain hour the gates will be closed, and opened again in time to allow the natives to get to their work. I believe such a scheme would be a great success, not only from a public health point of view, but also from a police point of view."

Coloured Persons

Another important section of the Municipal Ordinance is that dealing with "areas for coloured persons"—a coloured person is defined as "any person who is manifestly a coloured person not being a native or an Asiatic. Hitherto the coloured gentleman has lived where it has pleased him to settle, as long as he paid his rent. Ferreira's town, Marshalltown, and parts of City and Suburban are full of the coloured folk. Under Section 67 of the Ordinance, however, the Council has the power "to compel all coloured persons living in the Municipality (except such as hold permits granted by the Council, or are employed by white employers in domestic or household service, and lodged at the places of residence of such employers) to reside within such area—which the Council has power to proclaim—and may prevent white persons living therein."

Asiatics Affected

Still another important provision is contained in the Ordinance in regard to Asiatics. The Council will have the same powers in regard to Asiatics as in regard to coloured persons, i.e., they will be able to segregate them.

In addition, the Council will have the power to pass by-laws regulating and controlling the housing of natives by their employers for preventing annoyance to persons in the neighbourhood arising therefrom, and for prohibiting the use of any premises for the purpose of such housing.

Government Publications

The Union Government have kindly favoured us with the following reports in Blue book form:—The Report of the Acting Auditor of Accounts on the finance account and appropriation account of the Transvaal Province for the period May 31, 1910, to March 31, 1911; the report of the Auditor of Accounts on the Orange Free State accounts for the period of ten months ending March 31, 1911; the Report of Mr. F. E. Kanthack, acting director of irrigation on the Kakamas labour colony for the period ending Sept. 30, 1911, as required under Act No. 10

of 1909 (Cape); the Annual Report of the Geological Commission, 1910; Estimates of Revenue and Expenditure; Conference on Technical, Industrial, and Commercial Education, held at Pretoria; First and Second Report on Pensions, Gratuities and Land Grants; Report of the Board of the South African Railways and Harbours; Report of the Financial Relations Commission; Finance Accounts and Appropriation Accounts (Natal) 1911; Report of the Commission appointed to inquire into the conditions of Trade and Industries; Second Report of the Financial Relations Commission; Report of the Chief Conservator of Forests; First Report of the Public Debt Commissioners; Annual Accounts 1910-11 (Cape); Report of Land and Agricultural Loan Fund, O. R. C.; Report of the Balances brought into Union; Report of the Transvaal Land and Agricultural Bank; Schedule of Pensions; Financial Accounts, Loan Funds etc., and Bishop Grundtvig and the People's High School in Denmark, by Professor Marais.

Correspondence

A Passive Resister's Visit to the Congress

The Editor, INDIAN OPINION,

Sir,—At the request of friends, I venture to give you briefly my impressions of my visit to the Congress during my short stay in India. It was to me one of the most precious of experiences in life. As soon as I began to see our public men, I realised, as I had not done before, what a great and glorious fight our passive resistance struggle was and is. The Transvaal passive resistance has become the surest introduction to the highest men in India. A passive resister, no matter what his work in life may be, is sure of the warmest welcome from all our leaders in the motherland. Such was my great fortune. I was able to pay my respects, among many others, to the Honourable Mr. Gokhale and that generous-minded patriot Mr. Ratan Tata. They were all most anxious to hear everything about our struggle.

Though I was an utter stranger to Bengal, I was at once made to feel at home with our Bengalee leaders. I had the honour of being the guest of Mr. Satyanand Bose, M.A., B.L., who is one of the leaders in Bengal, and Secretary to the Congress Committee. I should be ungrateful if I did not take the opportunity of paying my humble tribute to Mr. Bose. He is one of the most silent though effective leaders and workers. He has left a lucrative legal practice and devotes his whole time to public work. He considers no duty to be too exacting or below his dignity.

I indeed he is one of the best helpers Mr. Polak has in Bengal.

Of Mr. Polak, I can only say that no other man could have done the work that he is doing. He is, of all the public men in India, perhaps, the best known and loved man. Mrs. Polak, too, has been quietly doing her share of work.

I am sure the readers of INDIAN OPINION will be glad to hear that next to the revocation of partition no question occupied so much attention and commanded so much enthusiasm as our question.

I feel sure that the community in South Africa could not have done any better work than that of passive resistance to advertise our many grievances in this land of our adoption.

I am, etc.,

SORABJEE SHAPURJEE ADAJANIA

Johannesburg.

25th March.

Indians in Canada

The *Canadian Courier*, a Toronto illustrated weekly, gives prominence to an article by Mr. Water W. Bae, Editor of the *Victoria Times*, on "The Truth About the Hindu." In a prefatory note the Editor of the *Courier* says:—

Much is being said and done on behalf of the Sikhs who now reside in Canada. Much is being said and done against them. The country is in a ferment over the question. The honest, fair-minded citizen does not know what to say or think. He believes in keeping Canada a white man's country but he desires to be consistent. He hesitates to deport British subjects from India merely because of their colour, while colour is no bar to the Chinese and Japanese.

The Sikhs already here want citizenship, and it seems reasonable. They desire to bring in their wives and families. This they are debarred from doing by the immigration regulations. Whether or not further Hindu immigration shall be allowed this is a matter for immediate consideration and decision.

The writer of the article sketches the history of Indian immigration to Canada, and describes the Sikh as "orderly, sober, thrifty, honest and reliable." He says:—

We allow the Chinese to bring wives so long as he pays the head tax. I know rich Chinese who have six wives in Coast cities. No one interferes with them; they are even then quite as monogamous as some of the Europeans who would legislate them into monogamy. The Japanese may bring his wife or—what is quite different—any kind of a Japanese woman, and no one says him nay. The Sikh who is essentially domestic wants to bring his wife—not wife

—and children and set up a hearth stone in his adopted country.

The Hindu will, in time, displace the Chinese if he is given equal opportunity and an impartial chance in this country. Why, then, the strenuous objection to his admission? Because he requires a relaxation of a rigorous law and any relaxation of the law making difficult Asiatic immigration is impossible of tolerance by the labour organizations. These proceed upon the theory that, if the wives of Hindus are admitted, a precedent will be established and ours will no longer be a "White Canada." With a determination to make and keep it such their eyes are blinded to every semblance of right or justice, their perspective is strabismussed and their sense of human brotherhood—much more their sense of Imperial solidarity—is entirely numbed.

It is not a question for politicians; it is a question for statesmen. It is wholly an economic question and as such can never be dissociated from its ethical features. But I must add yet this last word—the Eastern press which stigmatizes the Sikhs by stating that they are polygamous, thieves, libertines, drunkards, lawless or dangerous to society, are doing them an injustice which is inspired only by an utter ignorance of the facts. They are no more so than men of white skin and European blood.

More Facilities for Drinking

Increase of Hours in Capetown

The Cape Licensing Court decided last week to extend the hours of the sale of drink from 9 p.m. to 11 p.m. to 35 out of 36 hotels which hitherto closed at 9 p.m. (says the *A.P.O.*). This it did in spite of the police report, and the fact that drunkenness had increased of late among the Coloured people in Cape Town. Though unjustifiable, the action of the Licensing Court is not altogether inexplicable. The brandy party possesses enormous wealth. It wields great influence, and is on the lookout to push the sale of drink among the Natives and Coloured people of South Africa. At one time there was grave danger of the Cape Colony being flooded with cheap, nasty light wine. The agitation against the granting of Cheap Light Wine Licences was so vigorous that the brandy party was beaten all round. But failure in one direction only meant increased activity in another.

Licensed victuallers awaited their chance, which came last week, and they succeeded in securing for themselves 27,000 more hours per year to sell brandy. This amounts to six additional canteens to Cape Town on the

basis of the old hours, namely, 9 a.m. to 9 p.m.

Among the four gentlemen who voted for the extension of the hours are Messrs. Van der Byl, Derry and Mathews, all Town Councillors of Cape Town, and the deadliest opponents to granting general dealers' licences to Indians, even if they are married to Cape-born women.

These three Councillors were mainly instrumental in shutting up the workingmen's grocery stores at 9 p.m. and now they have decided that those who have not provided themselves with bread before that hour, may deaden the pangs of hunger with a good two hours' nightly indulgence in "dop." Their action calls for active measures on the part of the citizens of Cape Town, and, unless we are much mistaken, the Coloured people themselves will see the necessity of their giving more attention to the accursed drink trade.

"The brandy party," said Mr. Wilmot at the meeting of protest, was "a curse to the country, a curse to the Western Province, and a curse to Cape Town." "The action of the Licensing Court," declared the Rev. Mr. Robson at the same meeting, "was one of the greatest blots on the history of Cape Town in its liquor legislation. . . . They (the citizens) should demand that the terrible curse and the Licensing Court should be swept away."

From the Editor's Chair

THE GERMISTON INDIAN LOCATION.

WHAT was the nature of a test case has gone against the British Indians of Germiston, as our readers will have seen from the report already published. The Municipality of that town has now served on the Indian residents of that location notices to the effect that they must remove to another site, which has been fixed for their habitation. Of course, the Municipality has no legal power to compel the Indian residents to remove to the new site, but, in terms of the judgment of the Supreme Court, it has the power to eject its Indian tenants from the present location. Indians could find their own dwellings among the general body of the population, but there may be obvious difficulties in the way of securing proper lodgings within the township. The new site has been condemned in no measured terms by a resident medical gentleman, who has made a local inspection. We hope that the Indians concerned will decline to fall into the death-trap prepared for them by the Municipality. We have no doubt that the most dignified course

for them will be to decline to remove from the present location. They will be quite justified in resisting any attempt on the part of the Municipality to treat them as men of no consequence who can be moved about, at its sweet will, from place to place, in total disregard of their feelings.

A PLEASING INCIDENT

An incident occurred, the other day, at the Umlazi Court, which, we venture to think, is unusual, and reflects credit on the legal gentleman concerned. A certain Indian was deported from the Transvaal as a prohibited immigrant and was brought before the Court for the purpose of securing an order for his expulsion from Natal. This man, who was undefended, had been domiciled in Natal previous to his residence in the Transvaal. Mr. J. A. H. Armstrong, who happened to be in the Court about another case, seeing that there was a danger of injustice being done to a man who was unable to defend himself, claimed the privilege of his profession to point out to the Magistrate that there was no law under which this man could be deported from Natal. After some consideration, the Magistrate reserved judgment until the afternoon, when the man was discharged.

If there was a little more of this spirit shown in the legal profession, there would be some excuse for its existence. What we too often notice is that ignorant people are led into useless and expensive litigation by the lawyers, and, in some cases, fees are paid and no services rendered in return.

Transvaal Indians

Union Ministers and Townships Act

London, March 26th.—The White Book promised by Lord Emmott in the House of Lords on February 19th, with regard to the working of the Gold Law and the Townships Amendment Act as concerns Transvaal Indians, has been published.

The White Book concludes with a minute from the Ministers of the Union of South Africa, dated December end, repeating their assurances that it is not proposed to interfere with certain vested rights of Indians, but saying it is impossible to allow the attempts to acquire new rights by Asiatics. It goes on to say that the Asiatic leaders appear to be making an organised attempt to invade towns where Asiatics had no rights before, and that the European community, consequently, has become so exercised that the Ministers will probably be compelled to take action under the Townships Act, and enforce the conditions contained in the title-deeds. —Reuter.

What is Colonial Produce?

Interesting Case Before the Circuit Court

A few weeks ago, Mr. J. H. Armstrong, on behalf of Galoo Sumaroo, brought in review before the Hon. Mr. Justice Hathorn, the judgment of Mr. T. B. Carbutt, the assistant magistrate of the Umlazi Division, pronounced on Dec. 15.

Mr. J. W. F. Bird, the Attorney-General, was for the respondent.

His Lordship, in delivering judgment, said that in the case wherein appeal was sought Galoo Sumaroo, of Hillary's, was charged with carrying on a retail business or trade without the requisite licence, he having sold to one F. P. Pillay a bar of soap, a packet of candles, and a packet of matches in the Hillary division of Umlazi. Pillay was an Indian constable, sent to Sumaroo's store to make the purchases, in order to found the charge. The Magistrate had found Sumaroo guilty, and a charge was made for the purpose of a test case he rightly inflicted a nominal fine. There were various grounds of appeal, but the argument was devoted chiefly to the question of the onus of proof, counsel for the appellant contending that the summons ought to have alleged, and the Prosecutor ought to be obliged to prove, that Sumaroo was not exempt from taking out a licence, or, rather that he sold at his shop articles other than Colonial produce. After quoting from the Licence and Stamp Act 43, of 1898, his Lordship went on to say that the appellant had applied for a licence, and was informed that no licence was necessary for dealers in Colonial produce. From then he had had a shop, and had sold, he had said, only Colonial produce. The Attorney-General had contended that the charge as laid was sufficient, and that it was for the person accused to raise the defence of exemption given to dealers in Colonial produce alone, when charged, as in this case, with carrying on business without a licence. His Lordship held that the charge as laid was sufficient, and that it was a matter for the defence to show that the act or sale complained of was within the exemption. In practice, the Judge felt, it would be found that the Prosecutor would have to show that the things charged as having been sold were not Colonial produce, because if an accused proved that the things kept for sale, and sold by him, were made in this country, and were bought by him as such, he would, he was inclined to think, in the absence of evidence for the prosecution to the contrary, or that the things were not Colonial produce, be entitled to acquittal. In the present case, the things sold by Sumaroo were marked as manufactur-

ed in Natal, and were acquired by him as Colonial produce. The prosecution had, under the circumstances of the case in hand, failed to show that the appellant had been a dealer in anything other than Colonial produce alone. There was unfortunately, no definition of "Colonial produce," and it would have to be the subject of decision in each case as to whether a particular thing was or was not within those words. The appeal would be allowed, and the Magistrate's decision and sentence would be set aside.

Mr. Stent's Open Letter to the "White League"

The Editor of the *Pretoria News* addresses his "open letter" of the 9th instant to the Committee and members of the "White League." We give the greater part of it below:

Gentlemen,—Let me commence by congratulating you. I understand from quite a reliable source that your first President is to be Lord Chief Justice de Villiers, and your Vice-President the Minister for Finance. With the support of these two powerful and brilliant men you may no doubt hope to accomplish something. Beyond that, I am afraid my congratulations cannot go. You have dis-interred a long dead and very evil smelling body.

We have heard of the "White League" before. Sensible men do not belong to such things, for they realise that the colour question is too serious, too urgent, too great to be treated on the pettifogging lines you purpose following. Your object is to prevent, both socially and politically, equality between the white and coloured people. Good fellows! Why not have gone a little further and said religiously? Why should your "White League" stop at Pretoria. Why should it not extend its branches to heaven, as the Dutch Reformed Church does, and there protest with iterative piety the superiority of colour? What did Dr. Abdurahman tell you? He said, "He who sitteth upon the right hand of His Father did not come of European descent, but was born of the Virgin Mary, described in the breviary of the greatest Christian Church as 'negrased formosa.'" Perhaps after all, however, you were wise not to insist upon carrying your colour superiority quite as far as the celestial regions.

Come we now to the political position. You claim political superiority solely, as I see, upon the grounds of colour. Are you prepared to carry that claim to its logical conclusion? Dare any one of you step into our House of Assembly or our Senate to-day and demand the exclusion of every coloured man who sits there?

Dare you tell me that no coloured man sits in the Assembly or in the Senate? You dare not, because you know it would not be true. Will you demand political disabilities ever upon colour, you demand the impossible. Would you disenfranchise the thousands of coloured voters in the Cape, and if you did disenfranchise them, should we find you in the forefront of the fighting that will follow? Out upon you for you gentlemen! When these people are fit—some of them are fit already—to exercise the vote, and to have a voice in the government of the country, must be given that vote and their voice must be heard. As for you old women with brooms who try to sweep back the waves of the sea, were not that you stir up ugly passions, you deserve no more attention than a passing smile.

What is the genesis of your Society? Out of what has it arisen? Out of a case which is a disgrace to the administration of justice in South Africa for I hold that so long as Mr. Wolmarans remains a justice of the peace and a fieldcornet, he constitutes a blot upon our Commission of the Peace which nothing but his suspension or dismissal can remove. You evidently applaud the action of Mr. Wolmarans; you think it a fine manly vindication of the white man's rights to try and throw a native out of a moving target for no better reason than because he is travelling first class in a compartment reserved for him. You think it upholds the mental and moral superiority of our colour to descend to employing bad language and abuse on an occasion of that sort? You must think so, otherwise whence comes the "White League"?

Come, gentlemen, be white in truth and in deed, rise above such petty demonstrations of your superiority; be content to know you are the superior race, and stretch out a hand to uplift and help the race below you; not a heel, to give into its neck. Remember the fate of all who refuse liberty, and justice and rights to weaker races. Remember what it once meant to be able to say *Civis Romanus sum*. What does it mean now? Remember the glory of the French nobility who trampled upon the rights of the lower classes. Where are they now? If you want a modern instance, read the fate of the Manchus in China. Instead of vainly protesting that you will have equality in politics, consider the best we may gradually admit to the people to the rights of citizens and avoid the holocaust that may some day overtake us if we do not handle this question upon reasonable and just lines.

Now as to the social equality. I quoted for your edification the words of that day what Edmund Garrett said on that subject, and Edmund Garrett was one of the greatest thinkers that ever dealt with South African problems. He said, Let us call ourselves

different, not superior, for in many cases it is not true that we are superior. He said: Let us realise that exactly as the natives are not pleasant to us, so we are not pleasant to the natives. If they smell bad to us, we, too, smell bad to them.

Social propinquity is not pleasing to either of us. There is no need to hurt anyone's feelings by claiming that we are superior. You must remember that many coloured people in South Africa are very highly civilized and hold very high positions in the State, much higher positions than any of you hold or are ever likely to hold. Let us say that we prefer to be separate, and let us make provision upon our trams and our trains for that separatism. The natives themselves are quite in favour of this.

Can you not see that to for ever protest the superiority of the white man is to suggest that there is some doubt about it? That which has to be persistently demonstrated and insisted upon is certainly not obvious.

Well, gentlemen, let us not pursue the matter any further. Your "White League" will not live; its resurrection is merely temporary. It will return to its grave, and you to your sober avocations of life. But it has already served one good purpose; it has given me a subject for an open letter. It has provided me with a butt for my wit—which, as you will admit, is a very pretty wit. If you have done nothing else, you have contributed, not to the laughter of nations, but at least to the laughter of Pretoria.

Your League is an anachronism, a remnant of the foolish old days of privilege and prejudice. You have not been educated up to a sober view of the great colour problem. You, like that direct thinker and great statesman, Sir Aubrey Woods-Sampson, still imagine that every argument can be settled by the rifle.

But why continue the comparisons? I am indebted to you, gentlemen, for providing me with a subject on what might otherwise have been a very dull Saturday. I thank you, and remain,

Yours gratefully,
V.S.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	286	0	9
Tonga Indians (Collected by Messrs. A. A. Gandhi and Co.)	17	0	0
Durban Dobbies	15	5	0
	£318	5	9

Umfolozzi Planters

Ask for Indentured Labour

On the 16th inst., the Umfolozzi planters held a meeting at which it was proposed by Mr. Parker, and seconded by Mr. Brammage, that the secretary be instructed to draw up a petition to request the Government to allow indentured and re-indentured Indian labour in this district, which has now a resident doctor, who is of opinion that the district is healthy, and that the late reports circulated regarding malarial fever have been grossly exaggerated, and, if due precaution is taken with regard to proper housing according to the Indian Immigration Department's regulations, the Umfolozzi would compare favourably with those districts which have been fortunate enough in obtaining indentured labour. It was requested that Dr. Saporiti should write a letter to this effect, to be forwarded with the petition.

The Registration Law

In the Transvaal Division of the Supreme Court, on the 22nd instant, before Sir William Smith, Mr. Justice Mason and Mr. Justice Bristowe, the case of *The Minister of Justice and the Registrar of Asiatics v. Moosagie* was heard.

At the conclusion of arguments in this matter, Sir William Smith delivered the following judgment: The facts of the case appeared to be that respondent entered the Transvaal at the end of February, 1910. He was at Komatipoort and taken before the Magistrate and charged apparently with being in the Transvaal without a certificate. The Magistrate, being of the opinion that he was under the age of 16, or that the Crown had not established that he was over the age of 16, he was acquitted of the charge, and appeared to have come to Pretoria; and on March 17 a letter was written on his behalf by his father, who is a registered Asiatic resident in the Transvaal, to the Registrar of Asiatics, asking that a temporary permit might be given to his son. It was answered on March 21 by the Registrar, who stated that the term temporary permit was not understood. On March 25 the respondent, with Mr. Pickard, who belonged to a firm of attorneys who had dealt with the matter, appears to have gone to the Registrar's office and explained what they meant was a permit that would enable the respondent to reside in the Transvaal until he reached the age of 16, when an application for registration would be made by him. According to the affidavits, Mr. Cody, who was interviewed by Mr. Pickard, said that that was not necessary, and for some purpose or other said he

would like to see the respondent. On the following day Pickard went in company with respondent to the office of the Registrar, and according to him, he again saw Cody, and was informed practically that it was no good his making an application, because it was apparent the youth was from 20 to 24 years of age. No further steps were taken in the matter until July, 1911, when a letter was written to the Registrar asking whether a certificate was to be given to the boy. The Registrar asked under what law application was made, and was told, in the first instance, under the law of 1907, and subsequently under the law of 1908. In September respondent was arrested and charged with being in the Transvaal without a registration certificate, and on October 3 a deportation order was made. Application was then made to the Judge in Chambers to set aside the order of deportation and direct the Registrar of Asiatics to receive an application for registration. The learned Judge found that the respondent was over the age of 16 when he entered the Transvaal, but that he was under the age of 16 and one month, and was therefore entitled to make an application for registration on March 25, and that therefore the order of deportation should be set aside and the Registrar should consider the application. The judgment went on to state that the Registrar was entitled to demand further evidence both as to the age and as in the application. It was to be gathered from the language of the judgment that the learned Judge felt considerable doubt on the facts, but felt himself constrained by the principles which he deduced from the case of Chotabhai to hold any doubtful fact in favour of the respondent.

It was quite true that in that case the Court pointed out that, the law being one in restriction of liberty, in any case of doubtful construction the leaning of the Court should be in favour of liberty, but his Lordship could not see that the Court intended that the onus of proof should in any way be interlarded with or that doubtful facts should be decided in favour of an Asiatic where the onus was upon him to establish those facts. It was clear that applicant had to satisfy the requirements of the law in order to obtain registration, and if he failed to do that, then he must fail to obtain registration. If the Court was not satisfied that he had established the facts which showed he was entitled to registration, the Court would have no right to hold that it must be taken that he had so established them. It was clear that no application in the manner prescribed by law was made to the Registrar. It was dispensed with, but that could not be said to be established. Having received from Mr. Cody an opinion that it was useless to make a formal application, the matter seemed to have rested there

for at least fifteen months, which went strongly to show that no application was made, but that was something in the nature of an informal request to see whether it was any good making the application. It amounted to an application respondent must be held to have abandoned his rights when he took no steps. No application having been made to the Registrar on March 16 or April 29, it was impossible for the Court to give the respondent the right to make an application and to require the Registrar to give a decision upon it. It was unnecessary to go into the other points raised. The judgment of the learned Judge in Chambers should be set aside and the appeal allowed with costs.

Justices Mason and Bristowe delivered concurring judgments.—*Transvaal Leader.*

France in Morocco

The Effect on the Arab

Mr. Edward G. Browne writes to *The Times* as under:—

In your issue of July 24 you were good enough to publish a letter protesting against the partition of Morocco, signed by six persons, of whom I was one. In your issue of July 28 there appeared a letter signed by Sir Harry Johnston, in which he sought generally to refute our point of view, and maintained specifically:—

(1) That Morocco, even in its own interests would be better off as a French province or protectorate than as an independent State.

(2) That it is right and proper that a people occupying land of which they do not fully exploit the natural resources should be dispossessed and subjected by any stronger and more enterprising people which is desirous and able to accomplish this task.

(3) That subsequent increase in the population and cultivation of a country thus subjugated is in itself sufficient to justify such subjugation; and that consequently every healthy-minded person ought to desire that France should continue to pursue her "civilizing mission," and that Morocco should become even as Algiers or Tunis.

I suppose that on African matters generally few living men can speak with greater authority than Sir Harry Johnston. His facts no one would venture to question; but his theories will appear to all who are disinclined to adopt a purely material standard as the sole criterion of happiness or civilization, and who believe in quality rather than quantity, *maxima* rather than averages, diversity rather than uniformity, nations rather than Empires, as delusive and dangerous. Tunis justified her existence 500 years

ago by producing one of the greatest philosophical historians, Ibn Khaldun, whom the world has ever seen. In his immortal "Prolegomena" he speaks of Kairowan as sharing with Cordova the honour of being one of the greatest centres of learning in the Maghrib—that is, in the western lands of Islam. Some years ago, being at Kairowan, I set out to find what Arabic books might be purchased there, and ascertained that the only bookshop in the city was kept by Christian missionaries for the sale of Arabic translations of their books. Arabic learning—one of the great traditions of learning in the world—has perished in Kairowan, and, so far as I could see, throughout Tunisia; even if it be contended that French learning and literature are superior to Arabic, these also do not flourish, but only a pitiful caricature of the baser aspects of French life and character. The French have succeeded in making their Arab subjects bad Muslims and degenerate Arabs, but not in making them Christians or good Frenchmen.

Turning to Algiers, its glory lies in the fact that in its struggle for independence against the French it produced so heroic and chivalrous a champion as Abd-ul-Kadir. Can it, under present conditions, produce such another? Is it not, on the contrary, one of the most pitiful countries in the world to any one who appreciates the noble, manly, and independent character proper to the Arab, and who sees him brought so low, deprived of legitimate ambitions and ideals, ignorant, apathetic, generally despised and often gratuitously humbled by his foreign conqueror, too often taking refuge in the drink which "civilization" has offered him as the consolation for his loss of freedom and independence? I often think in this connexion of an advertisement of a certain brand of Cognac which used to appear regularly in a French paper published at Algiers. A rough illustration showed a bottle of this delectable beverage suspended from the branch of a palm tree; towards this bottle an Arab, riding past on his donkey, stretched out an eager hand, and beneath stood the characteristic inscription, "La vraie Pénétration pacifique"!

Such "pacific penetration" (to the tune of Maxims, mitrailleuses, and quick-firing guns) we are compelled to watch from afar; but, though we cannot prevent it, we may, I think fairly, claim the right to deplore it and protest against it. It is sometimes asserted that the Age of Faith is departed and dead; but when we see what deeds are condoned or approved, provided they be done in the name of "civilization" and "progress," we must, I think, feel that Faith has only changed its form, and that, much as we may prefer its earlier more modern manifestations, it remains as robust as ever, though less dignified and inspiring.

"The Running Sore"

The £3 Tax

The Indian Press gives prominence to the following letter from Mr. H. S. L. Polak:—

May I be allowed to bring to your notice one of the causes of the "running sore" to which Lord Curzon recently alluded in speaking on Lord Lamington's motion for papers on the South African Indian question, in the House of Lords?

When, in 1895, the people of Natal began to clamour against the law and increasing free Indian population resulting from the introduction of Indian labourers under contract indenture, an attempt was made to induce the Government of India to agree to repatriation of the labour at the end of their indentures. The Government, however, declined to accept the principle of compulsory repatriation, but permitted the Natal Government to legislate, imposing an annual tax of Rs. 45 upon every Indian, who, at the expiry of his indenture, elected not to return to India or to re-indenture. It was never intended that this tax should be demanded of women, but when the later Administration discovered that the wording of the law enabled them to tax women too, they did not hesitate to impose this additional burden upon the unfortunate labourers, whose free labour was held to be highly undesirable.

But this was not enough. A few years afterwards the application of the law was extended so as to include the children of a certain age. The position to-day is that every ex-indentured Indian male, upwards of 15 years, and female upwards of 13 years, has to pay annually a tax of Rs.

The effect of the tax upon the community has been disastrous. On the one hand, owing to the progressive impoverishment of the people under this heavy burden, large numbers of women have been driven to lead unchaste lives, whilst in many a case the men have been forced either to desert their families or to take criminal courses in order to pay the tax and maintain those dependent upon them. On the other hand, it has recently been declared by the planters' organisations that the tax has been successful in preventing more than six per cent. of the liable to it from enjoying the sweet freedom, the remaining 94 per cent., in almost equal proportion, being either compelled to return to condition of perpetual helotry or to suffer repatriation. The Union Government have been appealed to to repeal the tax, but only last November, Mr. Harcourt said in the House of Commons that in spite of the cessation of Indian indentured immigration into Natal, the Union Government had declined to adopt a humane course of repealing this

whose harsh enforcement, in the face of the fact, they denied and which the Secretary of State reminded his questioner had been assented to by both the Imperial and Indian Governments. Three of the principal South African journals have unsparingly condemned this tax as being inhumane and a blot upon the honour of a Christian Government. No Indian has used stronger language to describe the iniquities that have resulted from this tax upon freedom and morality. I venture to hope that you, Sir, and those for whom you have the privilege of speaking, will do your utmost, for the good name of India and the Empire, to procure its removal.

Nature's Gentleman

The Culture of the Spanish Peasant

By Harry A. Franck, in his book, "Four Months Afoot in Spain," writes:—

Spain is one of the most illiterate countries of the civilised world, yet also one of the best educated, unless education be merely that mass of undigested and commonly misapplied information absorbed within four walls. Few men have a more exact knowledge, a more solid footing on the everyday earth than the peasant, the labourer the muleteer of Spain. One does not marvel merely at the fluent, powerful, entirely grammatical language of these unlettered fellows, but at the sound basic wisdom that stands forth in their every sentence. If their illiteracy denies them the advantage of absorbing the festering rot of the yellow journal, in compensation they have a wealth of vocabulary and a forceful simplicity of diction that raise them many degrees above the corresponding class in more "advanced" lands.

It is of the "lower" classes that I am speaking, the common-sense and backbone of Spain. The so-called upper class is one of the most truly ignorant and uneducated on earth—though among its members, be it noted, is no illiteracy. The maltreated Miguel was adamantly right in choosing his hero from the higher orders; no Spaniard of the masses could be so far led astray from reason as to become a Quixote.

It is noticeable that the Spaniard of the labouring class has almost none of that subservience born in the blood in the rest of Europe. Not only does each man consider himself the equal of any other; he takes and expects the world to take for granted that this is the case, and never feels called upon to demonstrate that equality to himself and the rest of the world by insolence and rowdiness.

Dissipation he knows not, except the dissipation of fresh air, sunshine,

and a guitar. Nowhere in Christian lands is drunkenness more rare. Like the Arab, the hardy lower-class Spaniard thrives robustly on a mean and scanty diet; he can sleep anywhere, at any time, and to the creature comforts is supremely indifferent.

Plague Bulletin

The following bulletins relative to the course of plague in Natal is published in the *Union Gazette*:—

"Bulletin No. 9, for the week ended midnight, 15th March, 1912.—Remaining under treatment last week, three natives. Six fresh cases in Indians discovered, of whom two were found dead. Two Indians died in hospital. Fresh centre rat-infection discovered. Total cases to date, twenty, including seven found dead. Total deaths, fourteen. Discharged cured, one. Remaining under treatment, five." March 22.

Remaining under treatment last week, three natives, two Indians. Three Indians found dead. One Indian died in hospital. Total cases to date, twenty-three, including ten found dead. There was a slight extension of rat-infection in area known to be infected. Total deaths, eighteen. Discharged cured, one. Remaining under treatment, four.

Durban Town Council

The Crematorium Water Supply

The following items are taken from the report of the Committees of the Town Council at a meeting on Monday last:—

Water Supply, Indian Crematorium.—On the Secretary, Hindu Smashan Fund, stating that the average number of bodies cremated annually at the Indian Crematorium is 48, each of which would require a consumption approximately of 270 gallons of water, the Borough Engineer reported that the cost of laying the necessary pipes to supply the Crematorium would be between £50 and £60. The Committee recommended that the connection be granted, subject to a meter being fixed, and the applicants being charged for all water over and above a consumption of 15,000 gallons per annum, the necessary guarantee for which to be arranged with the Town Treasurer.

Indian Barracks, Power Station.—On the Protector of Indian Immigrants inquiring when it was intended to remove the buildings on the flat, formerly occupied by Indians working in the Power Station, the Committee recommended that the old buildings be advertised at once for sale, for immediate removal.

Union Parliament

Dealers' Licences

In the House of Assembly on Tuesday Sir E. WALTON moved that the petition from the Mayor of Port Elizabeth praying for an amendment of the General Dealers Act, 1906, be referred to Government for consideration. The mover pointed out that the Act did not give adequate control over licences, especially Asiatic.

Mr. JAGGER, however, objected to the Act, and thought any amendment should be in the direction more of a liberal Act, and not for more restrictions. He deprecated the Act as indicating the fear of competition.

Mr. HULL said that the Bill he intended to introduce would give to Provincial authorities power to deal with legislation with regard to licences. The motion was adopted.

Indian Labour

Replying to Mr. Meyler (Weenen), Mr. SAUER said the Railway Department employed 1,343 free Indians in Natal, and 2,398 indentured Indians. Of the latter 591 had had their indentures renewed since Jan. 1, 1911, and 294 Indians had entered into new indentures with the Government since Jan. 1, 1911.—Reuter.

Hindu and Mahomedan Unity

Mr. S. M. Rauf Ali, Bar-at-law, writing in the current *Hindustan Review* on the proposed Moslem University, says, in regard to Hindu and Mahomedan Unity of education interests:—

"To an Indian, who has his country's good at heart and does not let religious prejudices cloud his reason, the vital question is whether a way can be found out to reconcile the apparently conflicting but essentially identical interests of the two communities. The answer to this can be given in the affirmative only when earnestness and sincerity on either side are assured. And it is an attempt to answer this question affirmatively that I venture to make a positive suggestion. H. H. the Aga Khan has been promised a substantial sum of 30 lakhs of Rs., on the strength of which he can hope to obtain the Royal Charter. In the capacity of the Muslim leader, he should ask the Hon. Mr. Gokhale to collect as much money from among his co-religionists and then frankly say to him 'Now that we have 60 lakhs of Rs. between us, let us go together to our sovereign and pray for a charter, which, we feel sure, he will not deny us.'"

The Henwood Case

Result of Union Government's Inquiry

The Secretary of the South Africa British Indian Committee has received the following letter, dated the 22nd ultimo, from the Colonial Office, London:—

"With reference to the letter from this Department of the 15th November last, I am directed by Mr. Secretary Harcourt to inform you that a report has been received from the Governor General of the Union of South Africa respecting the case of the Indian Obligadoo.

"2. It appears that Obligadoo pleaded guilty, without taking the opportunity offered him in Court of making a statement to the charge of contravening section 35 of Law 25 of 1891, and was thereupon sentenced. The Magistrate's decision cannot, it seems to Mr. Harcourt, usefully be questioned.

"3. I am to add that, as Obligadoo's indenture has expired, the responsibility for staying with his master appears to rest on him."

NOTE: The above refers to the sentence of four days' imprisonment imposed on Obligadoo by the Magistrate, Durban, for being absent from work without leave. He was arrested whilst returning from the Court where he had gone to lodge a complaint against his master (Mr. C. Henwood) who had cruelly ill-treated him.—
Ed. I. O.

A

Question of Domicile

Circuit Court Judgment

In the Durban Circuit Court, on the 27th instant, before the Hon. Mr. Justice Carter, Mr. R. L. Goulding brought under review on behalf of Sookhai, a free Indian, of Seaview, a judgment of Mr. J. V. Gibson, Magistrate of the Umlazi Division, ordering the plaintiff on the ground that he had not acquired a domicile in Natal, to deposit the sum of £5 as security for costs in an action at his instance against Munger, also a free Indian, of Hillary, for the sum of £3, which he wrongfully obtained from plaintiff through bodily fear.

Mr. J. A. H. Armstrong appeared for the respondent.

The appellant's counsel urged that the appellant had resided in Natal for over 11 years, five under indenture and four under licence, and the Magistrate was wrong in holding that he had acquired no domicile; that an Indian who after completion of his in-

dentures, resides in the province for more than three years, acquires a domicile by operation of law; and that the Magistrate was not justified in taking into consideration the possible costs in which plaintiff might have been involved by not being ordered to give security; and that the judgment appealed against was not justified by the evidence disclosed.

After hearing counsel, his Lordship upheld the appeal and set aside the Magistrate's judgment with costs in both Courts.—*Natal Advertiser*

Indians in East Africa

Their Civilising Influence

Mr. E. H. Sadler, writing in the *Journal of the African Society*, on British East Africa, says:—

There are about 200 Europeans and some 25,000 Indians and Africans in Mombasa, the Indians belonging for the most part to the Bora community of Mussulmans, and the Africans consisting of domiciled Arabs and Swahilis.

British East Africa is a Crown Colony, under the Colonial Office, twice the size of the British Isles. The administration is vested in a Governor, who is assisted by an executive and a legislative council; the executive council is purely an official body, the legislative council is composed of officials and non-officials, but the official element predominates; the White community is represented upon it by three unofficial members, the Indian community by one; the African community has no unofficial representative, but the Secretary for Native Affairs has a seat on the council.

Many years ago enterprising merchants from India found their way to the East African coast and established there trading marts; in the Company days these intrepid traders pushed out feelers into the heart of Africa and established agencies far away in the interior; the name of Alidinn Visram is known throughout the length and breadth of East Africa and Uganda. These petty traders introduced, and are still maintaining, a great civilising influence amongst the primitive savages; the weight of their presence in the development of the country is shown to be realised by the Administration in the elevation of one of their number to the dignity of the Legislative Council.

The Uganda Railway introduced entirely different classes of Indian, the artisan and coolie, both of which have exercised their particular influence, whilst their presence was very essential for the construction of the railway and the staffing of the Public Works Department.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

The Chairman of the British Indian Association has received the following letter, dated the 15th instant, from the Railway Department:—

"With further reference to your letter of the 26th February relative to Mr. Ismail Bawa's complaint: I have to state that I have caused enquiry to be made into the matter; but the official concerned does not appear to recollect the circumstances of the case. As a matter of fact, the official implicated bears a good reputation for dealing fairly with all classes of the Administration's customers, and I am loth to believe that he acted in the manner set forth. On the occasion in question I understand the train was rather heavy, otherwise it might have been possible to reserve more accommodation for passengers other than Europeans."

The Indian School for Johannesburg that is almost completely sanctioned by the School Board is having many difficulties. The existing Coloured School is making a desperate effort to draw all the Indian children. It is wonderful what ideas school masters have. They think their business is not to teach the children who care to attend, but to ensure their position by enticing to their school as many as possible. One may fairly hope that Indian parents will not be deceived by nice words and promises. If they do, they will certainly prevent the proposed school from being opened.

Coloured Children in Schools

The *Rand Daily Mail's* Pretoria correspondent, writing on Monday, says:—

At this afternoon's meeting of the Pretoria School Board the School Management Committee, reporting with reference to the attendance of certain alleged coloured children at Daspoort Government school, stated: "This matter was dealt with by the Board on previous occasions, and, after careful investigation, the Board decided that the children complained of should not be excluded from the Daspoort school. The Board's attention is now drawn to a judgment given recently by the Court of Appeal in Capetown, as reported in the *Transvaal Leader* of December 14, 1911, with a request that the Administrator be asked to have the case of the Daspoort school referred to the Transvaal High Court for decision."

The Committee recommended: "That a reply be sent to the Daspoort School Committee that the Board having judged for themselves that the children complained of are not coloured, that the matter be not re-opened, but be left to any parent who differs from the Board to take action."

There was no discussion on the matter and the recommendation was passed.

Imperial Obligations

Mr. Edward E. Long contributes an article to the *Hindustan Review* for February, under the above title, which concludes thus:—

The highest and noblest of imperial obligations binding upon the statesmen of the empire to-day is that which bids them defend the weak within the empire against the strong—and make them strong. No family can remain united in which the elder children are spoiled and petted at the expense of the younger members,—for the younger ones will grow up—it is the law of nature, and for the manner in which they grow up, the parents are responsible. The strong meat with which the elder children are regaled, must not be offered to the younger children until they can digest it with ease and safety; but when it is apparent that that age of digestion has been reached, it will harm these children if it be withheld, and force them, perchance, to seek sustenance outside the family circle. To secure a strong and united family, the needs of each child must be studied and attended to. And so within the wide confines of the British empire—greatest the world has ever known, each division of its peoples must be studied, with a view to providing for its welfare, and the welfare of the whole. To so regulate matters that here progress shall not be too rapid, there too slow, above all, to see that the elder brother shall never prey upon the younger and weaker brother, but shall lead him—to higher things, and that all shall work together for the common good, and the good of humanity, may well prove to be a task herculean, but it is an imperial obligation, involving the existence of the empire—and it dare not be shunned.

The Chairman of the Durban Anjuman Islam has received a letter from the Acting Under Secretary for the Interior stating that, after careful consideration of the full facts of the case, the Minister regrets that he is unable to interfere in the matter of Mrs. Jassat.

Items of Interest

Mr. and Mrs. Manilal Doctor leave India for South Africa by the *s.s. Umfaut*.

Mr. Phillip Morrell, M. P., has joined the S. A. British Indian Committee.

Mr C. T. Loram, Government Inspector of Schools, at the opening of the new Stella Hill (Mayville) school, on the 16th instant, expressed his appreciation of the good work done by the staff and parents, and paid high compliments to the excellent qualifications of the head teacher, Mr. A. Ramena. He said that he had studied the question of Indian education thoroughly, and the object of the Indian children educating themselves was to eke out a living in one of the four directions—either in offices, as merchants, as craftsmen or farmers. But there was no opening for them in the two former, but they had opportunities to become craftsmen and farmers, and he had, therefore, introduced manual training for the children, and hoped that the parents would assist in sending their children regularly to school.

The Indian Women's Education Association (of which Lady Minto is president) is offering a unique theatrical production at the Court Theatre in London, says the *Natal Mercury's* correspondent. A number of highcaste Indian ladies, resident in London, have arranged the presentation of scenes from "Kumar Sambhava" ("The Birth of the Lord of War"), the famous Sanskrit poem by Kalidasa. Tableaux from Omar Khayyam will also be included. The company is composed of over forty Indian ladies and children; no men are taking part, and no Europeans. Elaborate dresses and jewellery are promised, these having been ordered from India specially for the quaint entertainment, and great care is being expended on the scenery. The object of the production is to raise funds for the training of Indian ladies as teachers.

The *Tribune* (Lahore), commenting on the Krugersdorp White League, says:—

Europeans and Anglo-Indians buy tinned provisions imported from the United Kingdom and the Colonies; they buy their clothes from European shops that deal exclusively in imported European articles; Europeans send away all their savings to their country. Even when they retire they draw pensions from the revenues of this country and spend it entirely in their own country. What help are the Europeans to the farmer, the

artisan, or the manufacturer? They get maximum salaries and all the money is spent outside the country.

Writing to *United Empire*, the Royal Colonial Institute Journal, Sir Charles Bruce says: "The discussion on Mr. Sargent's paper on British citizenship has, through the Journal, been thrown open to a group of contributors who have presented a variety of opinions based on historical study and practical experience. As an active member of the South Africa British Indian Committee, I have for some years taken a keen interest in the subject of this discussion, and I hope shortly to be able to present the Institute with a volume in which I have endeavoured to interpret my conception of the term by illustrating its practical consequences."

Messrs. Ganesh & Co., have just added two more books to their series of useful Indian publications (says the *Hindustan Review*). One is the third part of their well-known series—the *Indian Nation Builders*, the two previous parts of which we have noticed in terms of appreciation. The volume under notice fully maintains in its biographical studies the high standard of the previous ones. The sketches embodied in it are those of Telang, Gandhi, Ajudhianath, Aswine Kumar Dutt, Seshadri Iyer, Bankim Chatterji, the late Nizam, Sir Syed Ahmed, Sir Gooroo Dass Bannerjee, Aravindu Ghose, Dr. Coomaraswamy and Rabindranath Tagore. Altogether a varied and interesting collection of studies of the careers of noted Indians. Another publication of theirs is no less useful, being *Selected Essays* by Sister Nivedita. Almost all the essays are valuable and deserved a permanent record.

Contents

	Page.
Proposed Germiston Location	105
Johannesburg and Segregation	105
Government Publications	106
Correspondence	106
Indians in Canada	106
More Facilities for Drinking	107
From the Editor's Chair	107
Transvaal Indians	107
What is Colonial Produce?	108
Mr. Stent's Open Letter to the "White League"	108
Indian Famine Fund	109
Umfaut Planters	109
The Registration Law	109
France in Morocco	110
"The Running Sore"	110
Naim's Gentlemen	111
Plague Bulletin	111
Durban Town Council	112
Union Parliament	112
Hindu and Mahomedan Unity	113
The Henwood Case	113
A Question of Domestic	113
Indians in East Africa	113
Transvaal Notes	113
Coloured Children in Schools	113
Imperial Obligations	113
Items of Interest	113

અહર ખબર

સાથે આફ્રિકાની વેપારી જુમિ ઉપર આંખે દેહ વરસે વર્ષા જેકે બહુવા બાવડ બનાવ બન્યો છે તે એ કે પારશીનો વેપાર રસાઈસી સાથે કરનાર એક વેપારી પહેલીનું દાખલ થયું છે. આને વરસો. થયાં બહુકે વેપારી એ દક્ષિણ આફ્રિકાની બજારમાં આવવા કામ્યુ ત્વારથી યોગે વેપાર ફેલ એક વહેલીના હાથમાં છે, કે એવે વન. કો પેલાના હાથને થયું રીતે નહીં બાબતી રીતે વાપરયો છે. એ પાંચમાં એક બીજા વેપારી પહેલીનું હાથમાં અને થયું નવ જુલીથી બધી જગ્યા. વેપારી વરસને આશિરવાદ માન થઈ પડશે. આ પહેલી નો માલ અસલ પહેલીના માલથી એક થી આતો નહીં તે પછુ તેના ૨૧ કોઈ થયું રીતે હાથેથી નથી બને તેથી પેલાનો માલ ખરીદ્ય વેપારીને હાથે તેથી રીતે કોઈ થયું હુકાઈ વધાર અથવા કમાઈ વધાર બજારમાં થાકુ કરના બધે છે.

અમે અમારા હીંદી મિત્રો કે જેઓમાં આ તેલનો ખર્ચ છે, અને ખુસ હીંદી કે એ મામલામાં કે જ્યાં વિજયની બધી અથવા કોઈ જીત રાખતી તેના હરીફ હરીફ નથી, તેથી વિનંતિ કરીએ હવે તે એ એ પેલાને તેલનો કિરદાર ફેલ હાથે અથવા જુલીએ અમને આપ. અમાર કાપ ૧૫૦ કીમીના તેલ થાકુ છે. અને જુલીએ અમને તેલ ૧૨૫ કીમીના તેલ થાકુ છે.

ખરીદ્ય આ તેલની કોલોનીયો તમે અમાર જુલી થશે. એ વેપારીનો ખરીદ્યો હુ રહેવા હશે. તે દેશને સાથે કંપનીના બજારમાં ફેલીએ સ્વયં થ થી ૧૦૦ ફેલ ફેલની મોલીમાં પડશે. કે એ ફેલ આમે વરસે થશે. મેટા થઈ જશે.

આ તેલની કોલોનીયો જીન સાધારણ તેલ સાથે અમારવામાં થયું છે. એ અમાર અપડું તેલ એકે જુલી સાથે કરવામાં આવે

છે કે તેમાં નહીં બને એવો સાચ જવા પછુ રાખવામાં આવ્યો નથી. એવો સાચ કાચાં ફેરો સીન તેલમાં તથા બીજા હાથમાં તેલમાં મેટા કાચે આવે છે. કે એથી તેલ બરાબર બહુ નથી અને ખુમાટે થયો થાય છે. અને તે તેલ હાથમાં હોવાના સબબથી વધારે બને છે

આ નવી વેપારી પહેલી સાંજમાં પુરું ના થયું કે થી બવનાં તરફવાર તેલ બનાવે છે. અને અમારા માનવંત થઈને ખર્ચ પડેથી. આસા છે કે દેશના જુલ હોઈએ કોલોનીય વાપરશે.

ઉવટે અમે મોટા તથા નાના વેપારી વરસને વિનંતિ કરીએ છીએ કે આ બહાર અમાર જેઓના વાંચવામાં આવે તેઓએ કોલોનીય હીંદી માટે અમને થાકુ અને અમને આસા છે કે પારશીનો થાકુ ખર્ચ નહીં કારણ છે મિત્ર અને બતાવી આપશું. અને નહીં એ માલ હુકાનના બહારવાત માલ રાખવા એવો માલ છે.

દેશના તેલ જુલીનો નહીં

થયું વિગત તથા જુલાસા માટે બધો :

મેસરસ એલન વાક એન્ડ કો.

ખો. જો. બેકસ ૨, મોરે કોમારકસ

અથવા :

હિંદી અમાર વેપારીઓને માટે ખુમારક એન્ડ સ્વચ્છ મળવાથી જુલાસા થશે.

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams : "JOBBER'S" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

JUST OPENED at 154 Market St., JOHANNESBURG
London Office : 19 New Union St. Moorfields E. C.

ખરીદ્ય સોફ્ટ જુલી અને જુલી વેપારી

મારા, હીંદી અને જુલ વેપારીઓને અપેક્ષા થઈ પડે તેથી બતાવે નવી નવી તરફ નો માલ દર અઠવાળીએ વિલાયતથી પરવારો આવ્યા કરે છે. બહાર દાખ કરતાં આ માલ આશરે ૨૫ ડા કરતો પડશે.

બહાર મામના કોરડો ફેર હાથે આપ વાપવામાં આવે છે.

એમ લીચનસ્ટીન

સોલીસાટર, નોટરી અને કનવેન્સર

બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલેગ્રામ નં ૮૫૪

ટેલી સંનામુ : "માર્સ"

અલેક્ઝાંડરા બીલ્ડીંગ્સ, પ્રીટોરીઆ.

ફેંગરમાં હુકાન વેચવાની છે.

સ્ટેશનથી જતાં પહેલી બાવે છે. હુકાન માં સ્ટેશન મોટાઈન વધેરે પુષ્કળ સ્થાવર છે. વેપાર થયું વરસથી ચાલતો આવેલો સારો છે. વધુ વિગત માટે બધો થા મળે.

એમ. ડી. સીકાતની કું.

જા. બો. ૩૫, ફેંગર

૧૮ હાડે મુંબઈ

સ્વી. સોમાલી કરબનથી ટા. ૨૦મી ફેબ્ર વારીના ઉપરી ટા. ૨મી મારચે થઈ પુખ્ત છે. સ્વી. કેન્સર અહીંથી ટા. ૧૬મી એપ્રિલ અને ડેલાઓઆબિથી ટા. ૧૮મી એપ્રિલે ઉપરી હજા. બિસ માટે મોખા થઈ ૧૮ હાડે મુંબઈ મળે. જાગ્યાર વિગેરે બહાર નહીં કરશે. વધારે માટે બધો બહાર બહાર.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	6

હું મુદતમાં મહાન ફેલ થામેલ

THE UNION TIN FACTORY

સાથે આફ્રિકા આવે જુલ અને સરવું ખાતુ. અમે અમારા માં આ અતુલ્ય પછી ફેલ વેપારીની મળુ માટે અમાર પાંચે છીએ કે અમારા કારખાનામાં ફેલ રકમની સ્ટીલ ફેલ (કેપીન તથા કોહર બનાવવાની) તથા ફેલ રકમના વાંચુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધે માલ કોલોનીય વાપરની મશીનરીથી બનાવે હોવાને લીધે બહુ સહાયક અને ટાઈ તથાપર થાય છે. બહાર મામના કોરડો પર પુરું મહાન દહ સારો પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ જુલાસા માટે ફેલ અમાના વેપારીની હુકાને અમારો માલ બેસો, બા રખડમાં આવી ખાતી કરશે. પાંચ હીંદી માટે બધો :

Proprietor : M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Adm. MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

395

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફ્રીડેસ, સનીવાર, તારીખ ૩૦ મી માર્ચ ૧૯૧૨.

અંક ૧૩.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૩ મી માર્ચથી, તા. ૫ મી
એપ્રિલ સુધી, ૫૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ-ચૈત્ર સુદ ૧૨ મી ચૈત્ર વદ ૪ સુધી.
સંવત ૧૯૬૮.

સુસલમાન-તા. ૧૦ રબીઉલઆખરથી
તા. ૧૬ રબીઉલઆખર સુધી ૧૩૩૦હી.

વર	ખ્રી તા.	હિંદુ તીથી	સુ. તા.	પા. રો.	સુર્યદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
ચની.	૩૦	સુદ ૧૨	૧૦	૨૦	૬	૫ ૫૫
રવી.	૩૧	" ૧૪	૧૧	૨૧	૬	૫ ૫૪
સોમ.	૧	" ૧૫	૧૨	૨૨	૧૦	૫ ૫૩
મંગળ.	૨	વદ ૧	૧૩	૨૩	૧૦	૫ ૫૨
બુધ.	૩	" ૨	૧૪	૨૪	૧૧	૫ ૫૧
ગ્રહ.	૪	" ૩	૧૫	૨૫	૧૧	૫ ૫૦
શુક્ર.	૫	" ૪	૧૬	૨૬	૧૨	૫ ૪૯

અનુક્રમણિકા.

જરમીસ્ટનના હોદ્દી	૧૮૫
પરિશ્રમની સ્વતંત્રતાનું પોષણ	૧૮૫
એકાન્તસખર ખબરખબર	૧૮૬
ખ્રીસ્તીસ જસખનો કેસ	૧૮૬
ભારતમાતનું સ્તુતિમાન	૧૮૬
જરમીસ્ટનમાં બમડેથી મામલો	૧૮૭
દીકેન્સ બીલ સામે વાંધો	૧૮૭
વાઇટ હીમ વાળાઓને એક ખુલ્લો	૧૮૮
પત્ર	૧૮૮
કલરડ લોકની જાગૃતી	૧૮૯
હરખનમાં મરજી	૧૮૯
મી. કોનેલનું લડાઈ સાબીબી ભાષણ	૧૯૦
૨૬ કરેન્સન્ટ સોસાયટી	૧૯૧
ઇડાબોનુરથી લડાઈ	૧૯૧
સ્ટેન્ડર મહેસિસે ઈસ્લામ	૧૯૧
સત્યાગ્રહી મી. સોરમજનો અનુભવ	૧૯૨
હોદ્દામાં જીરમીસ્ટનની ભરતીમાં	૧૯૨
પતો જીલમ	૧૯૨
દુકાળ ફેડ	૧૯૩
પરચુરણ	૧૯૩
સ્ટેન્ડર	૧૯૪
કેટલાંક વેધવચનો	૧૯૪
અભણ પશુ કેળવણીથી રૂપેનીય ખેડૂત	૧૯૫
વિભાવતમાં ઠાલસાની હડતોલ	૧૯૫
હોદ્દાનાં અસલી કામી બંધાવણ	૧૯૬
ચીના લોકોની તારીફ	૧૯૬
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૧૯૭
વરચે' એકેટમાંથી નેણીસો	૧૯૮
હિંદુસ્તાનની ટપાલ	૧૯૮

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૩૦ મી માર્ચ ૧૯૧૨

જરમીસ્ટનના હોદ્દી

જરમીસ્ટનની મ્યુનીસીપાલિટી મો. કાળા સીંગ સામેના કેસમાં પોતાને મળેલી ફત્વો બધા હોદ્દીને હાંકી કાઢવાને ઉપયોગ કરવા કારે છે તે મ્યુનીસીપાલિટી એ ત્યાંના લોકોના બધા હોદ્દી રહીશો પર મેટીસ મોકલી દીધી છે કે તેમણે લોકોને બંદી રેવુ, અને તેમના વાસ્તે મુકરર કરેલી ખીજી જગ્યાએ જવું. આવો હુકમ કરવાની મ્યુનીસીપાલિટીને કાયદેસર શક્તિ નથી. કમકે હાલના રહે કાયદામાંથી કાઢવાને તેને કારણના મુકાદા થી અધિકાર મળેલ છે, પણ કાઢવા ઉપરાંત હાલણે ઉકાણે તેમણે જવું એવું મ્યુનીસીપાલિટી ખીલકુલ કહી શકતી નથી હોવાના ખીજી વસ્તિના વચ્ચે જઈ રહેવા હકદાર છે. જો કે એવી રીતે રહેવા જતાં થોડા મકાનો મળવામાં અમલક પડે તેમ છે. અને તેમ પણ મ્યુનીસીપાલિટીએ અમુક ઉકાણે હોદ્દીઓ તે પકડેલી કાઢવાની મુશ્કેલી બાધી છે તે એરક સાધી અને જીલમી છે. નવી જગા માટે કાઢકર આપેલા અભિપ્રાયથી આ જીલમ વિશેષ સ્પષ્ટ રીતે દેખાઈ આવે છે. કેમકે હોદ્દી તેમને માટે પાથરવામાં આવેલી આ જાળમાં ફસાઈ નહિ બવી અને આજ્ઞા રાખીએ છીએ. કાણ એવો ઉત્તરેલ હોય કે જે નરક અને મળમુલ ની ખાણ તરીકે વપરાતી જગા પર રહેવા જાય!

હાલના લોકોને માંથી ન નીકળતાં મ્યુનીસીપાલિટીની સામે ધવું, અને પકડી ને હાંકી કાઢે તો તેને કારણ ધવું એજ રસ્તો હોદ્દીઓ માટે માન કરેલો છે, અને હોદ્દી તે માટે તકવાર થઈ રહેલો એવી વજા રાખવામાં આવે છે. જો જુના લોકોને માંથી હોદ્દીઓને મ્યુનીસીપાલિટી પોતાની મરજી મુજબ કાઢી મુકે, ન હોદ્દીઓ નબળા થઈ તેને કારણ થાય તો તે બધાનું વાત ચલાવે.

પાંચમની સ્વતંત્રતાનું પોષણ

તથા તેના વિનાશનું ચિન્હ

આપણે હોદ્દીવાનો, જેઓ પોતાના દેશ ની રાજદારી સ્વતંત્રતા મુખાવી બેઠા છીએ તેઓ ધણીવાર રાજદારી સ્વતંત્રતાને અસાધારણ અમત્યતા આપી દેખે છીએ, અને વખતે તો દેશના બોમ્બેની સુખશાંતિનો તથા તેમની દેવાતીનો આધાર એ એકજ બાબત ઉપર હોય એમ મણી લઈએ છીએ. વાસ્તવિક રીતે જોતાં સ્થિતિ તદ્દન ઉલટાજ પ્રકારની છે. એક દેશની પ્રજાની સુખશાંતિનો તથા તે ની દેવાતીનો આધાર તેની રાજદારી સ્વતંત્રતા ઉપર નહીં, પણ ત્યાંના ધંધા ઉદ્યોગ જાબાધી અને સાંસારીક બધા રહ્યો ઉપર છે. એકલુજ નહીં. જો આ બંધારણો મળજીત અને સવળા ન હોય—અસાધારણ ધોરણ પર રચાયેલાં ન હોય—તો દેશને પાપમાલી, જીમમરો, અને વિનાશપર જતાં અટકાવવાને રાજદારી સ્વતંત્રતા એકલી તદ્દન અસમર્થ છે. ખીજી રીતે કહીએ તો ધંધા ઉદ્યોગનાં અને સાંસારીક બંધારણો નબળાં ને ઉધાં હોય તો—ખોટા અને તકલાકી મુશ્કેલી પર રચાયેલાં હોય તો—પ્રજાની સુખશાંતિ અને દેવાતી માટે રાજદારી સ્વતંત્રતા (પોલીટીકલ ઇન્ડીપેન્ડન્સ) કે પ્રજાકીય રાજસત્તા (ડેમોક્રસી) કાંઈ કામ લાગતી નથી. આ બંધારણો સંગીન ન હોય તો તેનું કામ કારણ આ સ્વતંત્રતાનું સાધન તદ્દન નિર્બળ છે. આ વાત અત્યારે ઇંગ્લેન્ડમાં જે બની રહ્યું છે તેથી સ્પષ્ટ રીતે સિદ્ધ થાય છે. ત્યાં મજૂર વર્ગને એક જામ કેટલાંક કારણો સર થોડા દિવસ કામ કરતો બંધ થાય છે. પરિણામ શું આવે છે? એક અઠવાડિયાની જ બંધ દેશનો આખો મજૂર વર્ગ ધંધા રોજમાર વચરનો થઈ પડે છે; અરથી જેટલી વાસ્ત જીમમરોથી પીડાવા લાગે છે; અને આખી પ્રજા રોજની છંદગીની જરૂરીઆતોનાં અનેક સાધનો વચર લાચાર બની જાય છે. જન સમાજની હામરત કેમ જાય છે પળવાર માં કેમ જાડુ જાયથી પાથો ખોલાઈ

મને હોય તેમ જોત જોતામાં જમીન દોસ્ત મવાની અણીપર આવી જાય છે. મોટા રાજનીતિય પ્રશ્નોની અગ્રકલ આ દેશનો અટકાવ કરવા અગ્રકલ છે. રાજ કીય સ્વતંત્રતાના તેમજ પ્રગતીય સત્તા અધિકારના નક્કીના રૂપ આપુ' રાજતંત્ર આ ભવાનક પરિણામને રોકવા સગર પણ સક્તિવાન નથી. નવા મુલકોની શોધખોળમાં મગરૂરી માનનારી, શાસ્ત્ર (સાવન્ય) ની અવગણના શોધમાં સરસામ સેખનારી. હવાઇ વહાણવડે આકાશનું રાજ આલસા કરવામાં આતુરી સમજ નારી એક પણ કુદિમાં—એક પણ મગજમાં, એક પણ નરમાં—આખી પ્રગતી જુખથી વિનાશ થતો અટકાવવાની તલ માત્ર તાકાદ નથી. રાજદારી સ્વતંત્રતાના અને પશ્ચિમના સુધારાનાં મહકરૂપ મજાતાં સાધનપદ રાજ્યો પણ પોતાના શિરોમણી રૂપ છઠ્ઠાંડને તેની આ મોતરૂપી આદત માંથી બચાવવાને જરાપણ સહાય કરી શકતાં નથી. કયાંથી કરી શકે? તેમનાં પોતાનાં બંધારણો પણ છઠ્ઠાંડની પેટ ઉલટાં અને ખોટા પાયાપર રચાએલાં છે. તેઓ તો સહાય આપવાને બદલે જે વેન માં છઠ્ઠાંડ તણાય છે તેમાં પોતેજ ઓછા વધતા પ્રમાણમાં તણાયા જાય છે. વાંચકે, આવું આખી સુધરેલી દુધિઆને તાલુખીમાં મરકાવ કરી દેનાર પરિણામ મજુરોની એક સંખ્યા થોડા દિવસ કામ કરતી બંધ થઇ તેમાં આવી પડ્યું છે? આ શું બતાવે છે? આ અસાધારણ બનાવ શું સીખવે છે? આ કિશોર અમે છપર છકુ' તેજ છે. તે એ કે દેશની પ્રગતી સુખશાંતિ તેમજ દેશાતી માટે બંધાઉદયોગ સંબંધી અને સંસારી બંધારણો ઉત્તમ હોવાં જોઇએ—એ દેશો દેશની મુખ્ય જરૂર છે. એવા બંધારણો ન હોય તો રાજદારી સ્વતંત્રતા, પ્રગતીય રાજસત્તા, કે સાવન્યની શોધો કર નારી કુદિ શોધના જલા માટે અને દેશાતી માટે સાવ નિષ્પ્રયોજી છે—તદન નકમાં છે. બેકક, જેઓ દોંદનાં અસલી બંધારણોની અપાર ડહાપણપુર્વક મએલી રચના ન સમજતાં અવિચારીપણે દોંદમાં કામદામ સંચાઓ અને કારખાનાંઓ નાખવામાં એ પ્રાચીન જુમિની કનતિ સમજે છે, તેઓ આ વિભાવતની હડતાલ થી ધડો લેજેજ. વળી જેઓ છઠ્ઠાંડને અમવા પશ્ચિમના મુલકોને ત્યાંની રાજદારી સ્વતંત્રતાના કારણસર સર્વ પ્રકારનાં સુખ નું ધામ મણે છે, તેઓ પણ સમજીજે કે પ્રગતી થોડાંએક માણસોને દોલતમંદ

બનાવવાનો નહીં. પણ સમસ્ત પ્રગતી સુખમાં રાખવાનોજ અર્થ હોય તો, રાજ દારી સ્વતંત્રતા કે ખીજી કોઇ પણ બાબત કરતાં દેશનાં બંધા ઉદયોગ સંબંધી અને સંસારીક બંધારણો સમીન પ્રકારનાં હોવાં જોઇએ—એટલે કે સાચા સુધારા ના પાયાપર રચાએલાં હોવાં જોઇએ. ખીજી રીતે કહીએ તો જ્યાં સુધારોજ વિનાશકારક છે ત્યાં ખીજી કહાયી શાંતિ કે દેશાતી બળવી શકાતી નથી : જ્યાં સુધારો ઉત્તમ પ્રકારનો છે—અને તેવોજ બળવી રખાય છે—ત્યાં રાજદારી પર તંત્રતા પણ દેશ તથા પ્રગતી સુખ શાંતિ તથા દેશાતીને ટકાવી મજબમાં આડે આવી શકતી નથી.

જોહાન્સપરમ

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી)

અમેની નિશાળ

જોહાન્સપરમમાં જે નવી નિશાળ ખુલવાની છે તેને ઘણાં વિદ્યો આવી નડે છે. હવે વળી કાળાં છોકરાંની નિશાળ વાળા દોંદી છોકરાઓને ખેતી લેવામાં મચ્યા છે. કાલના મહેતાજીઓ એમ ધારતા જણાય છે કે તેઓનું કામ છોકરાંઓને બધાવી સારાં કરવાં એ નથી પણ તેઓનું કામતો છોકરાંને પોતાની નિશાળમાં જેમ તેમ ખેતી પોતાનો પમાર આણુ રાખવો. જે દોંદી માળાપો બોળ વાઇ કાળાંની નિશાળમાં પોતાના છોકરાંને મોકલશે તો તેઓ પરતાશે કમકે તેથી નવી નિશાળ નહીં છપડે અને દોંદી બાપા શીખવાનો જે લાગ આજે છે તે કાયથી જશે.

રેલવેની હાકમારી

જનરલ મેનેજર તરફથી જોહાન્સપરમની એસોસીએશનને નીચે મુજબ મળ્યો છે :—

“સાહેબ,—મી. ઇસ્માઇલ ખાવાની ફરી માફ સંબંધમાં તા. ૨૬ મી ફેબ્રુવારીના કાગળની બાબતમાં વધુ જણાવવાનું કે તે વિષે મેં તપાસ કરી છે, પણ મજૂર અમલદારને તે કેસની હકીકત માફ આવતી જણાતી નથી. વાત એમ છે કે તે અમલદાર રેલવે ખાતાના બધી કામ ના ધરકો સાથે બલામથી કામ લેવા માટે બહુતો છે, અને તમે જણાવો છો તેમ તે વરત્યો હોય એમ માનવાને હું અચ્છાઉ છું. તમે જણાવો છો તે વખતે જેન જરા કરાએલી હતી. એમ ન હોત તો જોરા ન હોય એવા પેસેજરો માટે

વધુ સગવડ રાખવાનો સંભવ રહેતો ખરો.”

ભારત માતનું સ્તુતિ માન

મમ વખતની કોંગ્રેસ વખતે મવાએ ભારતજીમિની સ્તુતિરૂપ એક કવિ મુજરાતી શાપિમાં અમે નીચે આપીએ છીએ :—

જન મધુ મન અધિનાયક જય
હે ભારત ભાગ્ય વિધાતા,
પંચભ સિંધુ મુજરાત મરઠા
દ્રાવિડ ઉત્કલ બંગ,
વિંધ્ય હિમાયલ યમુના યમા
ભ્રમરજલ જલધી તરંગ :

તવ શુભ નામે જામે, તવશુભ
આશિષ મામે, માહે તવજય મા

જનમધુ મંગલદાયક જય
હે ભારત ભાગ્ય વિધાતા,
જયહે જયહે જયહે જય
જય જય જય હે

અહરક તવ આહવન પ્રચારિત
શુની તવ ઉદાર વાણી,
હિંદુ, બૌદ્ધ, જિખ, જૈન, પારસીક,
મુસલમાન, ખ્રિષ્ટાની
પૂર્વ પશ્ચિમ આસે તવસિંહાસન
પાસે, પ્રેમદાર હમ માથા

જનમધુ એકમ વિધાયક જય
હે ભારત ભાગ્ય વિધાતા,
જયહે જયહે જયહે જય
જય જય જય હે.

પતન અમુદય વન્ધુર પન્થા
મુગ યુગ ધાવિત યાત્રા,
પુમિ ચિર સારથિ તવરથ ચક્રે
સુખરીત પથ દિનરાત્રિ.

દારણ વિશ્લવ માહે તવ
જંબવતી વાળે, સકલ વિદ્ય મા

જનમધુ પથ પરિચાયક જય
હે ભારત ભાગ્ય વિધાતા,
જયહે જયહે જયહે જય
જય જય જય હે

ધોર તિમિર ધન નિશિથ
પીડીત મુહિત દેશ
અવિચળ છિલ તવ અશ્વય
મંમલ નત નયને અનિમેષ.

દુસ્તવને આતંજે રક્ષા કરીશે અ
સ્નેહમયી પુમિ માતા

જનમધુ દુઃખ ત્રાયક જય
હે ભારત ભાગ્ય વિધાતા
જયહે જયહે જયહે જય
જય જય જય હે.

જરમીસ્ટનમાં બમડેલો મામલો

લોકેશનમાંથી ઉઠરડે રહેવા
જવાની નોટીસો

હીંદીઓએ સામે જવાની જરૂર

મી કળાસીમના કેસમાં ફતેહ મળવાથી જરમીસ્ટનની મ્યુનીસીપાલિટી મમરર અને આંધળી બની ગઇ છે, અને બધા હીંદી રહીશોને બીજા જગ્યાએ આલ્યા જવાની નોટીસ આપી છે. આવી નોટીસના લુલમીપણા ઉપરાંત નવી જગ્યા કેવી ખરાબ છે તે ડોક્ટરે આપેલા નાચેના અભિપ્રાયમાં જણાવે છે :—

“જરમીસ્ટનમાં નવા લોકેશન માટે નીમવામાં આવેલી જગ્યા મેં તા. ૨૨ મી માર્ચે જાતે જોઇ તપાસી છે. લોકેશન તંદુરસ્તી અને હવાપાણીની દ્રષ્ટિથી જોતાં કું એવા અભિપ્રાય ઉપર આવ્યો છું કે હીંદી કે નેટીવોનાં રહેઠાણો માટે તે તદ્દન નાલાયક છે. તેના કારણે નીચે મુજબ છે :—

(૧) લોકેશનનો વિસ્તાર લગભગ ૩૭ એકર જેટલો હોવો જોઇએ. તે જમીનના લગભગ ત્રીજા ભાગમાં આવતા ૧૨૮ સ્ટેડોની જમીન આજ સુધી મેલુ (નરક) નાખવાની જગ્યા તરીકે વપરાયેલી છે. ઠેક તા. ૨૨ મી સુધી ત્યાં મેલુ નાખવામાં આવતું.

(૨) લોકેશનની જગ્યાથી થોડે જુર (માત્ર ૬૦૦ વારના અંતરે) મળમુત વાળા મંદા પાણી નાખવામાં આવેલ છે : અને આ મંદા મેલોની મંદ કાષ્ટ રીતે જોણી નથી. બહુકે વધારે છે.

(૩) આખી જગ્યાની હવા એવી દુર ગંધ મારે છે કે જે સહન થઇ શકે નહીં. મેલુ નાખવાનું ગંધ થવા છતાં હવાની આ દુરગંધ કેટલાક વખત સુધી જાય નહીં.

(૪) જો થોડાજ વખતમાં ત્યાં લોકેશન સ્થાપવામાં આવે તો દેવતા સળગાવવામાં આવશે ત્યારે જરમીસ્ટનની જમીનની અંદરની ખરાબી બહાર ખેંચાઇ આવશે, અને આખા લોકેશનમાં ઢેરી વાતાવરણ થઇ જશે. આ ઢેરી વાતાવરણથી હીંદીઓ અને નેટીવોમાં મરહી અને બીજા એવી રાજો પેદા થશે એટલું જ નહીં, પણ જરમીસ્ટન અને તેનાં પરાંઓના મોટા રહીશોની તંદુરસ્તી પણ અવમાં આવી પડશે.

(૫) આ જગ્યા નેટીવ તેમજ હ

જો માટે તદ્દન ખરાબ છે. કેમકે આ જમીનનું નીચાણ તે દક્ષિણ દિશાએ આવેલ પાણીના નાળા તરફ છે ; અને ઉપર કહેલ મેલુ નાખવાનો ભાગ તે કહેરની ઉત્તરે આવેલ હોવાથી જમીન સોસર નીચાણને લીધે દક્ષિણ તરફ પણ એ મેલુ પ્રસરેલ જણાય છે. તેથી આખી જગ્યા, મેલુ નાખાય છે તે ભાગના જેટલીજ ખરાબ છે, અને પરિણામે બધું થોડાજ વખતમાં આખા લોકેશનની હવામાં જંતુઓ થઇ જશે.

(૬) પવનની દિશા પણ ઉપર કહેલ ઉઠરડાના ભાગ તરફથી દક્ષિણ દિશામાં છે, અને તેથી જ હીંદીઓ અને નેટીવોના રહેઠાણ એ ઉઠરડાથી દુર હશે તેમને પણ ઢેરી દુરગંધનો લાભ પુરતો મળશે. તેથી દુરગંધથી માંદગી અને રોગજનક થાય. કું નથી ધારતો કે આવા પરિણામમાંથી કાઢતરી સાવચેતીનાં પગલાં વડે પણ બચી શકાય. તેમ કું એ પણ નથી ધારતો કે આવી જગ્યા મુકરર કરવામાં માલુમેની તંદુરસ્તીને હવાપાણીનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હોય

(૭) અને જણાવવામાં આવે છે કે જગ્યા નવેબર અને ડીસેમ્બરમાં રાજથી પીડાતાં ૬ ખચ્ચરોને આ જગ્યાની સાવ નજીકમાંજ ઘાટવામાં આવેલ છે. આથી નવા લોકેશનમાં આવનાર હીંદીઓનાં ઢોરને પણ કમ છે, અને એકાદ બે વરસમાં લોકેશનનાંજ ઢોરને નહીં. પણ આસપાસની બીજા જગ્યાનાં ઢોરને પણ મરેલાં ખચ્ચરોનું દરદ બાકુ પડવાને કારણે બી રોગાએલું છે.

(૮) હવે જરમીસ્ટન મ્યુનીસીપાલિટીના તંદુરસ્તી સંબંધી ૧૪મા ધારામાં “આ ધારાઓ ધડાયા પછી, અથવા ધડાતી વખતે, ઢોરનું કે બીજા તરફનું મેલુ અથવા કાકાકાજનો કચરો નાખવામાં આવેલ હોય એવા જગ્યાપર બધિલા મહાનને” મંદગીવાળું ઠરાવવામાં આવેલ છે. આમ આ જગ્યા ચોખ્ખી રીતે મંદગીવાળી હશે છે, અને ધારાવડે ના પાસ થાય છે. કેમકે આ જગ્યાને તેની મંદગીથી કાઢ રીતે મુકત કરવામાં આવેલ નથી, પણ ઠેક મારચની ૨૨ મી ને મુકરવાર સુધી તેપર મેલુ નાખાય કરતું છે.”

એક આફ્રિકા અને નેશનલ એક્ટને એકત કરી દેવાના અવગે પ્રસિદ્ધ થાય છે.

ડીફેન્સ બીલ સામે વાંધો

મોટા પાધરીઓમાં મતભેદ

લોકેશન-સંબંધના મોટા પાધરીઓની એક સભા યુનિયન પાર્લામેન્ટમાં રજુ થયેલા ડીફેન્સ બીલની સામે વાંધો બતાવવા ગઇ તા. ૨૧ મીએ મળી હતી.

રેવ. એન્ડ્રુ બ્રાઉને એવી દરખાસ્ત કરી હતી કે “પાધરીઓના મંડળે દક્ષિણ આફ્રિકાના ડીફેન્સ બીલથી ઉભા થતા મંબીર સલાહનો વિચાર કરેલ છે, અને કેટલાક ભલા લોકો દેશને મદદ કરવાને તકમાર હોવા છતાં લડાયકપણાથી અને ખાસ કરી દરજીયાત કવાયતથી વિરુદ્ધ છે એવું જણાવાથી દરજની કલમ બીલમાંથી રદ થાય એવો સરકારને આમલ કરવા ઠરાવવામાં આવે છે. પણ સરકારને એવો ફેરફાર કરવાની આનાકાની કરે તો આ મંડળ આમલ કરે છે કે કહેરી ઓના રજાજ માટે તે બીલમાં અતઃ કરખનો વાંધો સ્વીકારવાની કલમ દાખલ કરવામાં આવે, અને ઊકસાઓને કવાયત આપવાનું માળાપોની મુનસરી ઉપર રાખવામાં આવે.” આ ઠરાવ રજુ કરતાં મી બ્રાઉને બોલ્યા હતા કે બીલ બધાં દરજીયાત હોય છે, પણ બધાં અતઃકરણની આડે આવતાં નથી. દરજીયાત કલમ નીતિનો ભાગ કરે છે ત્યાંજ તેને હોય બરેલ મણવમાં આવે છે. જો આ બીલની સામે આ મંડળ ન થાય તો તેઓને તે બીલ પસંદ છે એમ અરથ થાય.

ઉપલી દરખાસ્ત ઉપર મત લેવાતાં તેની વિરુદ્ધમાં બે મત વધુ પડતાં દરખાસ્ત રદ થઇ હતી.

મારિસબરમાં થોડા દિવસપર એક સાંજરે એક હીંદીનું નાનું બાળક મરી ગયું હતું. તે સતના વખતે દેનાવવાની મના કરવામાં આવેલ છતાં તેણે સત્તાવાળાના કુકમનો અનાકાર કરી ટાળીને લીધે સેમીટરી ઉપર જઇ બાળકને ઢાટી દીધું. પો સે તેનાપર નબર રાખેલી, અને આ કામ માલુમ પડી આવતાં તેને કારટમાં ખડે કરવામાં આવેલ. પોલીસના કુકમ વિરુદ્ધ દટવા માટે તથા ૧૩૫ ની ઉમરને પાલે હ ઈંગ્લીશ હાઇકોર્ટ માટે હીંદીને મુન્દેમાર કરાવી હંડની સજા કરવામાં આવી હતી.

“વાઇટ લીગ” ના ગોરાઓને એક ખુલ્લો જન

મી. સ્ટેટ કાઉન્સિલ કાઉન્સિલ

હાલ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કામ કામ ગોરા
ઓ તરફથી “વાઇટ લીગ” નામના મંડળ
ની સ્થાપના કરવામાં આવે છે. તેનો હેતુ
કાળા લોકોને પછાત રાખી ગોરા લોકોનું
ચાલીઆતાપણું કામ રાખવાનું કામ
વાનો છે. આવી એક લીગ કામમાં
કરવામાં સ્થાપનાનું જાહેર થયું છે.
પ્રીટોરિયામાં પણ તેવું જ એક મંડળ
ઉઠ્યું થયું છે. તે મંડળને ઉદ્દેશીને
“પ્રીટોરિયા ન્યુસ” ના નામીયા અધિ
પતિ મી. વી. સ્ટેટ પેતાના ડાપમાં
એક ખુલ્લો કામ થયો છે, જેનો સાર
નીચે મુજબ છે:—

“વાઇટ લીગના મહત્ત્વ,

મને ખબર મળી છે કે તમારા મંડળ
માં પ્રમુખ તરીકે લોરડ ડી વીલીયમ્સ
અને ઉપપ્રમુખ તરીકે તેજુરી ખાતાના
પ્રધાન મી. હા નીમાવાના છે. આવા
ખાલેખા માણસોને તમારા મંડળના હોદ્દા
દારો નીમવા માટે તમને મુશ્કેલી પડી
થઈ છે, પણ તે સિવાય પણ મુશ્કેલી
પડી તમને આપવાનું મારાથી બને તેમ
નથી. કેમકે તમે તમારા મંડળની સ્થા
પનાથી એક મુલેલા અને મંધ મારતા
ખાતાને ફરીથી જીવવું કર્યું છે. “વાઇટ
લીગ” વિષે અમે પહેલાં પણ સાંભળેલ
હવું. કાલમા માણસો આવા ખાતામાં
હી જોડાતા નથી. તેઓ જાણે છે કે
રંગનો સવાલ બહુ મંજીર છે. તમે
કલરડ લોકોને રાજદારી તથા સંસારીક
રીતે એક સરખા મતા અટકાવવા માગો
છો. કાલમા માણસો, આટલેથી જ કામાટે
અટકો છો?” જરા આનંદ વધી ધરમમાં
પણ એક સરખા મતા કલરડ લોકોને
અટકાવેને! તમારી લીગનું મથક માત્ર
પ્રીટોરિયામાં જ કામાટે રાખવું, સ્વરગમાં
પણ તે પહોંચાડોને, કે જેથી કલરડ લોકો
નું ધરમમાં પણ એકસરખાપણું રહેવા
પામે નહીં. ડા. અબ્દુ રહેમાને તમને
શું કહ્યું હતું તે યાદ છે? તેમણે
કહ્યું હતું કે “ખુદાને જેના ઉપર
જમણું કામ છે એવો ઇસુખ્રિસ્ત તે ગોરા
ઓનાથી નહોતો જનમ્યો, પણ કુમા
રીસ મેરીને પેટે જનમ્યો હતો; અને
મેરી તે કાળા લોકની જાતની હતી.”

રાજદારી બાબતમાં તમે ચીઠ્ઠાતા

પણ નામો છો તે માત્ર તમારા રંગના
કારણસર માગો છો. આવી ઈલીલ કરો
તો તે ઈલીલને આજળ જાણવતાં કેવી
વિચિત્ર વાત પર આવવું પડે તેનો તમે
વિચાર કર્યો છે? શું તમે આપણી
પારલામેન્ટ તથા સેનેટમાં બેસતા કેટલાક
કલરડ મેમ્બરોને તેમની જગાપરથી ઉઠાડી
મુકોશો? તેઓ ગોરાપણનો દાવો કરવા
જતાં કલરડ આજ્ઞાતા છે એ વિષે બાબતે
જ કંઈ છે. રંગના બેઠના કારણસર
રાજદારી તકાવતોની તમે માગણી કરો
છો તે એક અશક્ય બાબતની તમારી
માગણી છે. શું કેપના હબરો કલરડ
લોકોને તમે વાઇટ લીગવાળાઓ વોટ
વિનાના કરો? અને જો કહી તેમ
કરશો તો કાલમા લોકો યશો તેમાં મોખરે
રહેવા તમે તકવાર છો? મહત્ત્વ, તમે
ખરેખર મુરખ છો. આ લોકો જ્યારે
વોટ માટે લામક થાય—કેટલાક અભારે
જ લામક છે—ત્યારે તેમને વોટ આપ્યા
વગર છુટકો નથી, અને તેમનો અવાજ
સાંભળ્યા વગર પણ છુટકો નથી. બાકી
તમે તો વાર્તામાં ધરડી ડોશીઓ સાવરણી
પડે સમુદનાં મોજાંને વેગ અટકાવવા
કોશીલ કરતી હતી. તેના જેવા લાગે
છો. ફર માત્ર એટલો છે કે એ ડોશી
ઓનું કામ કોઇને ઇજા કરનાર નહોતું,
ત્યારે તમે તો કલરડો કામો હવેથી લાગણી
ઓ ઉભી કરો છો.

તમારા મંડળનું બંધારણ કાનું થયેલ
છે? શેઠાંથી તમારી સોસાયટી પેદા
થઈ છે? તમારી સોસાયટી એક એવા
મુકરમ્માંથી ઉત્પન્ન થઈ છે કે જે
મુકરમ્માં દક્ષિણ આફ્રિકાના ન્યાયના કારો
બારને કલકરપ છે. કેમકે રેલવેમાં
કાફરપર હુમલો કરનારા મી. વાલમરાન્સ
જે. પી. (સુબેકના અમલદાર) રહેલાં સુધી
જે. પી. બનાવનારી આખી સંસ્થા પર
કાળો ડાક રહેશે. તમે વાઇટ લીગ
વાળાઓ મી. વાલમરાન્સના કામને વખા
જુતા બાજો છો; પોતાને માટે ખાસ
સખેલા ખાનામાં પહેલા વરગની શી
બરીને મુસાફરી કરનાર નેટીવને ચાલતી
ત્રેને ઘડો મારીને મી. વાલમરાન્સે ઉતારી
પાડેલ તેને તમે તમારી જાતનું ચીઠ્ઠા
આતાપણું માનતા બાજો છો. એવા
પ્રસંગે અવશ્યજો મોકામાંથી કાઢવા તેને
તમે તમારા રંગની અને તમારી નીતિની
સરકાષ મણો છો એમ કે? હા, બલે
તમે તેમ ધારો. નહીં તો તમારી કામનું
ઉતરતાપણું પુરવાર કરવાને “વાઇટ લીગ”
ની તમારે જરૂર પડી છે એ કેમ પડે?

મહત્ત્વ, જરા સમજો, જરા ગોરા
બાજો, અને જેને તમે ઉતરતા મણો છો
તેમની ચલતી કરવાને પ્રયાસ કરો. નબળી
જાતોને છુટ, ઇન્સાફ, અને હક ન આપ
નારાઓની એવી દસા થઈ છે એ તમારે
યાદ રાખવાનું છે. રોમ મહારાજ્ય સ્થાપી
કલકુ હતું તે કા મુજબને આધારે તેનો
તમે વિચાર કરજો. અને અભારે એ
મહારાજ્યનું નામ નિશાન પણ નથી
રહ્યું એ ખ્યાનમાં લેજો. નબળા વગેરે
પર તમે છુંદનારા ફરમા ઉમરાવોની કીર્તિ
ક્યાં માલી મધ છે તેનો તમે ખ્યાલ
કરજો. જો તમારે તાલે દાખલો જોઇતો
હોય તો ચીનના માંચુઓના દાખલો લેજો,
કે જેમને પ્રજાને દાખી રાખવાથી આખરે
રાજસત્તા ઓડવાંતો વખત આવ્યો છે.
માટે આ લોકોને સરખાપણું સેતાં કેમ
અટકાવવા તેનો વિચાર કરવાને બદલે
કેવી રીતે તેમને આસ્તે આસ્તે સરખા
પણાપર મદાવવા તેનો વિચાર કરજો.
નહીં તો તમારું પોતાનું નિકંદન નીકળી
જાય એવે વખત આવશે.

હવે સ સારીક બાબતોના સરખાપણું
ની વાત લઇએ. દક્ષિણ આફ્રિકાના
સવાલો પર વિચાર કરનાર સહીયો મોટા
વિચારવાળા પુરુષ એડમંડ મેરેટે કહ્યું છે કે
આપણને જોઇએ તો રંગના કારણે
“સુદી જાતના” કહેએ, પણ “ચીઠ્ઠાલી
જાતના” ન કહેશો. ગોરાઓએ સમજ
વાનું છે કે જેમ આપણને નેટીવો મમતા
નથી, તેમ નેટીવોને આપણે ગોરાઓ
મમતા નથી. જેવા મંધાતા નેટીવો
આપણને બાજો છે, તેવાજ મંધાતા નેટીવો
ને ગોરાઓ બાજો છે. માટે ચીઠ્ઠાલી
પણનો દાવો છોડી. માત્ર જુદાપણને
દાવો કરજો. તો ત્રેનો અને દ્રમોપર
નેટીવો અને ગોરા જુદા રહે તેની નેટીવો
ના પાકતા નથી.

તમે રાત દિવસ ગોરાના ચીઠ્ઠાલી
પણની જુમ ઉઠાવીને બેઠા છો તે શું
જતાવે છે? તે જતાવે છે કે તમારું
ચીઠ્ઠાલીપણું ગુમાઇ જવા જોઈ છે.
આપણે સુધરેલા બધે હોઇએ, પણ શું
આપણી નીતિ ચીઠ્ઠાલી છે? તો કલ
રડ પ્રજા ક્યાંથી ઉત્પન્ન થઈ? વાઇટ
લીગવાળાઓ ખરી રીતે ચીઠ્ઠાલી રહ્યા
નથી. કેમકે તમે નેટીવથી ડોરો છે
તેથીજ તમારે તમારી લીગ સ્થાપવી પડી
છે. તે માટે નેટીવો તમારા પ્રત્યે હશે
તમારા મેમ્બરોની તપસીલમાં કું જો
શું તો એક પણ માણસ એવો નહ
મળેલો કે જે કે અબ્દુ રહેમાનની સા

હોયે રહી શકે. હું ડા. બબ્બુ રહેમાન નું નામ આપું છું, કેમકે તેનાથી મદદતા મીંગલ કેટલાક કલરડ લોક છે. જે પોતાનું કલરડપણું છુપાવે છે, તે તેમની તેમના નામ બહાર પાડી તેમની લામણી દુઃખા વવા હું માનતો નથી.

અહરથો, હુંકમાં એટલું જ કહેવાનું કે તમારી "વાઇટ લીમ" તે જીવવાની નથી. તે જાણી છે તે જોડા વખતનેજ માટે તમારી નેધિ તે કોઇક દિવસ આખા સમહરથાનમાં રાખવાને કામ લાગશે તે સિવાય તો તમારું નામ કામ કલિકાકમાં રહેવાનું નથી.

વિશેષ શું કહેવું? અહરથો મને મારા લેખ માટે સરસ વિષય પૂરો પાડવા માટે તમારો આભારી મર્યો છું (વેએર).

કલરડ લોકોની અવિતિ

પ્રીટોરીઆ મ્યુનીસીપાલીટીએ કલરડ લોકોપર અટકાયતો મુકવા માટે ફેટલીક સત્તા લેવા ધારી છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તા. ૧૬ મીએ પ્રીટોરીઆમાં કલરડ લોકોની એક મીટીંગ મળી હતી. તે વખતે કલરડ સવાલ સંબંધમાં જણાવ્યા એલા વિચારો મીટીંગના નીચેના હુક દેવાલથી જણાવ્યા આવશે :—

ચેરમેન મી. એ. હીલરે પોતાનાં બાપ હુમાં જણાવ્યું કે :

મ્યુનીસીપલ ડરાફ્ટ એડીનન્સની કેટ લીક કલમો સામે પોકાર ઉઠાવવા આપણે અહીં એકઠા થયા છીએ. તે કલમોનો હેતુ ૫૦ વરસ પહેલાંની ગુલામી સ્થિતિ માં આપણને ધકેલવાનો છે. (સરમના પોકાર). એક કલમ આપણને પમથી ૫૨ માલવાની બંધી કરે છે. ૫૦ થી ૨૩ લોકોની બધારે લારે તપાસ કરવા વિષેની પણ એક કલમ છે. કેટલાક મોરા લોકો એવું સખજતા જણાવે છે કે હરક ફેલાવનારા કાળા લોકો જ છે. શું આપણે મોરા લોકોનું હમણાં વેતર કરવાને જન્મેલા છીએ? યુનિયનનો કાયદો કલરડ લોકોને કમરવાજ થયો હોય એવું જોવામાં આવે છે. એવી અન્યાયી અને બુદ્ધમી કલમોની સામે મમા વિદ્યા માલે તેમ નથીજ.

મી. વાન રીબીકે કહ્યું કે આ પિકકા રવા બાપક કલમો સામે એમેર પોકાર ઉઠેલો જોવામાં આવે છે. તેની તેમ કાળા લોકોને ચમકી મારવાની છે. જોકે આ કલમ થકી હશે તેનું મુકજ ચરકા

મયુ' હોવું જોઈએ, અને નહીં તે સ્વ સાથે કુશ્વ હોવો જોઈએ. તેવા માણસ ના કામને આપણે જરૂર કરવું ન જોઈએ. મ્યુનીસીપાલીટી આપણને લોકોનું માં રહેવાની ફરજ પાડે છે. આપણને તે મીલકત ખરીદવા દેવા નથી બંધતી. જુની ડચ સરકારના વખતમાં નેટીવ ખાતાના લોકોદરે મી. જોહાન રીબીકે આપણી તરફથી કરી આપણને જમીન ખરીદવા દેવાની હિમાયત કરી હતી. પણ આજે તેજ લોકો જમીન જોલે છે. એ બતાવે છે કે તેઓની નીચી પણ સ્થિતિ બદલાવાની સાથે બદલાતી જાય છે. જમીન ખરીદવા દેવા સામેની કલમ થી કા અબ્બુ રહેમાને કહ્યું તેમ

કાળા લોકોનું નિકાલ કાઢવાનું પેશવી

કર કરવામાં આવી છે. એડીનન્સમાં મોરા અને કાળા માટે જુદા રેલ માફીના ડબ્બાઓ રાખવાનું કહેવામાં આવેલું છે, પણ કલરડ લોકોને માટે અલગ ડબ્બા રાખવાની કલમોસીલને ફરજ પાડવામાં આવી નથી. નેટીવોને નામાં ચિન્હ વેચવા માટે તે બીજામાં સખ કરમાવવા માં આવી છે. પણ તેમાં નેટીવોનું જ નામ શા માટે આપવામાં આવ્યું છે? આ સભા કલરડ માણસોની છે. નેટીવ લોકોને તેઓનાં પોતાનાં મકાનો છે. છતાં નેટીવ જોઈએ તપાસવાની કલમ સામે ખ્રિસ્તી પ્રજા તરીકે આપણે વધેલો ઉકા વધે જોઈએ. નોકરી કરનારી નેટીવ જોઈએ તપાસવામાં આવે તો તેઓને કામે રાખનાર મોરી કલમોનું પણ તપાસવામાં આવે લારેજ હુમલું મયુ' મણુવ. મરડા ફેલાવાને પ્રસંગે મ્યુની સીપાલીટી કાઠતરી તપાસ ચલાવે તે બદલ બર છે પણ તે કલરડ લોકોનેજ તપાસવા એમ શા માટે? વધુ કલરડ પેશ ન કરવા એવી કમર પાસે પીડીકવ મોરાએ નથી મેકમતા એ જવાબની વાત છે. મોરા કાળાને અલગ અલગ રાખવાનો જમાનો હવે ચાલ્યો મર્યો છે.

કાળા લોકોની મજુરીપર રેકોને આધાર

જ્યાં સુધી રહ્યો હોય ત્યાં સુધી તે બનવું મુશ્કેલ છે. એ કાળા લોકો કલમ કરવાની ના પાડે તો મોરા મુદીકામો ઉરત હેલા બેસી જાય. લારનાદ મી. વાનરીબીકે હરાવ રજુ કર્યો કે : "આફ્રિકા પોલી ટીકલ મોરમેનાઇસેનનુ આકર તમે મળેલી કલરડ લોકોની આ મીટીંગ મલા ફેલાવવારી તા. ૧૬ મીના મેમોરીયલ એ

ટના માલ આજમાં પ્રમદ થએલ જુની સીપલ ડરાફ્ટ એડીનન્સની સામે સખ વધેલો લેવ છે કેમકે તેની કલમો તેઓને કિલ્લપત પહેલાંનારી છે, તથા તેઓને ધરખાર છોડી નવા જવાની ફરજ પાડનારી છે અને આ સભા બીલની ખરાબ કલમો રક કરાવવા એડમીનીસ્ટર પાસે ડેપુટેશન મોકલવાનો હરાવ કરે છે."

મી. વીલમ્સે તેને ટેકા આપ્યો હતો. બાદ તે હરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો. રેવ. મી. બરન્સે હરાવને વધુ ટેકા આપતાં કહ્યું હતું કે લો. સેલમોરને કલરડ લોકોને કમરવાની રીત સામે ચેત વધુ આપી હતી. પણ કાળા મોરાને અલગ રાખવાની લામણી વધતી જાય છે તે બેતા કલરડ લોકોનું નામ નમુક કરવાની કાનત જોવામાં આવે છે. અરથી મોરા લોકો કાળાથી અલગ રજા હોત તો ઠીક હતું. પણ હવે ધણી વરસો સુધી સાથે સાથે રજા પછી અલગ રહેવાની વાત કરી કલમ તેમ નથી. મોરા ન હોય એવા લોકોને પાલમિટમાં બેસવા દેવામાં આવે નહીં એવો કાયદો ધાવામાં આવેલો છે તેની રૂચે હસુ ખ્રિસ્ત જમીન ઉપર ઉતરીને આવે તોપણ તેને પાલમિટમાં બેસવા દેવામાં આવે નહીં. વેએર.

ડરખનમાં મરકો

તા. ૧૬ થી ૨૨ સુધીમાં પ્લેમનો એક નવી કેસ થયો નહોતો.

તા. ૨૮ મીના જાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે ડરખન અને પરામાં હાકડનો ધધે કરતો એક હોદી રડકીલ ખાતે જાહેર રસ્તા ઉપર મરકીથી મરજુ પામેલ માલુમ પડ્યો હતો. આ માણસની તોષ માં પોલીસ હતી, અને એમ માનવાને કારણે છે કે પોઇટપર જે બાગમાં ખરાબ હવા ફેલાયેલ જણાવે છે તે લાગ મર્યા આ માણસને હરક લાગ પડે. હોવું જોઈએ.

પ્લેમ સંબંધી કારાઓ ન પાળવા માટે પાલમ બીટના એક હોદી દુકાનદારપર કેસમાં કામ ચાલતાં તેને પા ૨ ના કંડ ની સખ બધ હતી, જો કે આગેથી યુન્દાનો ઉન્કાર કર્યો હતો. બીજા એક હોદી વેપારીની પણ એ જુન્દા ચટિ પા. ૨ નો કંડ કરવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૨૭ મીએ એ વધુ હોદીએને મરકી રાખવાના વાંક માટે ડરખન બાકે કારદમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. દરેકને પા. ૨ ના કંડની સખ અક હતી

મી. બેનેટનું લડાઈ સંબંધી ભાષણ

અણુવા લાયક હેવાલ

અમે અઠવાડીએ યુધવારે રાત્રે ડરબન માં મી. બેનેટનું ભાષણ સાંભળવા મળેલી મીટીંગનું વરણન અમે અમારા મધ્ય અંકમાં આપી ચકા છીએ. મી. બેનેટ આપેલા ભાષણનો સાર નીચે મુજબ છે:-

ત્રીપોલીમાં હાખલ થવાનો મુખ્ય રસ્તો જે તેનાં બંદરોનો કહેવાય તે બંધ છે. તેની દક્ષિણે રેતાળ પ્રદેશ હોવાથી રસ્તો નથી, અમારે પુરવે અને પશ્ચિમે જે રસ્તા છે. પુરવેનો રસ્તો તે મહાપ્રતમાં યઇને જવાનો. અને પશ્ચિમનો તે ટુનિસ યઇ ને. મી. બેનેટ પોતે ટુનિસવાળે રસ્તે થી હાખલ થયા તે વખતે તેમને માલુમ પડ્યું કે તુરકી લશ્કરમાં ખોરાકની ખાતર તમી હતી. ટુનિસ મારગથી આટો આગાત કરતાં ફરે-ઓ તુરકોને અટકાયત કરતા હતા. આ સમય તુરકી માટે બહુ જમનો હતો. માથુસો મુખ્યા મરતા હતા. ફરે-ઓ તેમના બંદરનો લાલ છટા લીને આપે તો તુરકોને પશુ તેણે તે આપવો જોઇએ એવી મામણી થયા કરતી હતી. અને આખરે આટાની મુલોમી લાઈલાં ૧૨૪૦ લઈને ફરે-ઓએ આવવા દીધાં, અને તે બાદ તુરકો હીમ તમાં આવી ગયા. મી. બેનેટ જણાવ્યું કે ખોરાકની અટકાયત એ બહુ ગેરમન શારીની વાત હતી. કેમકે ત્રીપોલીની અંદર માત્ર લડનારા લોકો જ નથી, પણ લડનારાઓ ઉપરાંત ઓરતો, બચ્ચાં, જમ્મક વયના વિગેરે લખાં માથુસો છે, ને તેમની ખોરાકની અભવેલી તો કોઈ રીતે ફરે-ઓથી અટકાયત થઇ શકે નહીં.

નિર્દોષની કતલની બાબતપર આવતાં મી. બેનેટ કહ્યું કે મધ્ય દિવસ સુધી જે સામે મળે તેની કતલ કરવાનો છટાલી અન લશ્કરને હુકમ કરી દેવામાં આવ્યો હતો. અને તેનો લાલ લખ આ હેવાન લડવણ્યોએ બાળકો, ઓરતો તથા વૃદ્ધ પુરુષો કે જેઓના સામે લડવાનો આરોપ લાગ્યેજ સુધી લકાય તેમની કતલ કરી સાધારણ રીતે કોઈ રાજ ડીલેબ-ધી વચ રનાં મચકોપર તોપનો મારો ચલાવે નહીં છતાં સુધરેલી પ્રજાના એ કાયદોનો પણ છટાલીએ અંક કર્યો છે. આ વખતે મી. બેનેટ છટાલીઅન તોપોની નાલાયકી બંદર કરવાની તક લીધી. તેમણે જણા

વ્યું કે ક્યારા નામના મચકમાં ફું પ દિવસ હતો. આ મામલે ડીલેબ-ધી નથી છતાં છટાલીઅનોએ તેનાપર તોપ નો મારો ચલાવ્યો. તેમણે ૮૦૦ લેલ ખાલી કર્યા. તેમાં તેમણે ફું પડ્યાં તથા બચ્ચાંઓ પડતાં હતાં એવી નિશા બોલે પણ તોપના મારામાંથી મુક્ત કરી નહોતી. છતાં તેમણે ખુલાલીની લાલણી સાથે બંદરે કર્યું કે છટાલીઅનોની તે પો એવી ખરાબ છે કે એક વખત એક મહાન ઉપર તેમણે ૬૦ લેલ છોડ્યા તે બધા ખાલી ગયા, અને તેની અંદર બેઠા બેઠા તુરકી સારજ-ટો અને આરબો ખુલ મીળજથી મપાં મારતા હતા.

મી. બેનેટ ત્રીપોલીમાં હાખલ થયા તે વખતે એક તુરકી સેનાધિપતિ (કમાન્ડર) ફતી બેને મળેલા. તે વખતે ફતીબેએ નિરાશામાં કહ્યું કે "અમે ડુનિઆથી છુટા પડી ગયા છીએ," જેના જવાબ માં મી. બેનેટ કહ્યું કે ત્રીપોલીમાં હાખલ થવાની નજરથી જલો તેમ હોય, પણ ખરી રીતે આખી ડુનિઆની દિલ સોજ તમારા તરફ છે. મી. બેનેટ ઉમે ર્યું કે આ વખત તુરકી માટે ખારીક હતો ખરો, પણ હવે તેમ નથી. જે બે દરવાજોથી ત્રીપોલીમાં હાખલ થવાય છે એ બે દરવાજાપર ચેકી પહેરાવાળા તરીકે સામાવળાઓએ આરબોનેજ રાખ્યા છે આ આરબો તુરકીના દુલ મનના નોકર છતાં તેમની દિલસોજ તુરકી તરફ જ. તેઓ ત્રીપોલીમાં હાખલ થવા માગનારને છુટથી હાખલ થવા દીધે છે. તે ઉપરાંત તેમના પાસેથી ખોરાક, ફરે-ઓ વિગેરે લડાઇનાં સાધન પણ તુરકી લશ્કર માટે પુરતાં પહોંચી શક્યાં છે. આ તકે આરબો અને તુરકો એક બીજાને પિકકારે છે એ વાતનો મી. બેનેટ બાર કઇને છન્કર કર્યો, અને જણાવ્યું કે આરબો કહે છે કે તુરકી નીચે તેઓ જેવા સુખી છે તેવા સુખી તે ઓ કહી હતા નહીં જે આરબો લડાઇ માં સામેલ થયા નથી હોતા તેઓ બીજી રીતે તુરકીના લાલમાં ઉપયોગી સેવા બજાવે છે. છટાલીઅનોનો પોતાનો માલ અજવા તેઓએ લડાઇમાં મેળવેલો માલ આરબો જુજ હીમતે ખરીદી લીધે છે, અને પછી સરતે હામે વેચે છે. આવી રીતે એક આરબ શી. ૧ ના ૭૦ ના લીસાએ બાંકુની કારતુસો વેચતો હતો. એક આરબને છટાલીઅન વાવડો એક તકે મળી આવ્યો. આરબોએ તેની બારે હીમત આપવા માંડી, પણ આ માથુસ

તે છટાલીઅને વાવડાની હીમત સમજ તો હતો. તેણે એ વાવડાનો પોતાની ઓરત માટે લે-લો બનાવ્યો, અને આ પ્રમાણે મચકર છટાલીનો વાવડો આરબ બાલુનો પહેરવેલ થઇ પડ્યો.

લડવણ્યાઓની સખ્યા વિશે આવતાં ભાષણકારે કહ્યું કે આંકડાઓ કું નહીં કહું પણ કું છમ્મું કું કે ત્રીપોલીના મેદાનમાં વધારે તુરકો હોય. છતાં કહેવું જોઇએ કે તુરકી લશ્કર પાસે આરબો પુરતા છે. અને તેઓ બહાદુર છે. કુર કુરના ભાવમાંથી તેઓ લડાઇના મેદાનપર આવે છે. તેમને અહીં કવાયતની જરૂર પડતી નથી તેમની હીમત અજબ છે. તેથી તેમની નાની સખ્યા છતાં છટાલી અનોને તેઓએ લખી વાર હાજ્યા ન. કોઇ કોઇ વાર જુજ આરબો એવી કુને હતી કામ લીધે છે કે છટાલીઅનોની મોટી સખ્યા તેમની પાસેથી સસલાની પેઠે નાસે છે. આ આરબો એવા બહા દુર છે કે તેવી બહાદુરી માટે બિટીલ સોલ્જરને વિકટોરીઆ ફેસનો માનીતો આંદ મળ્યા વચર રહે નહીં. એક હાખ લામાં ૬૦ આરબોએ ૮૦૦ છટાલીઅનો ને તોપો છોડીને નાસતા કરેલા. બીજી એક વખત ૮૦૦ માથુસોની એક દુકડી છટાલીઅનોની મોટી દુકડીપર મરણીઆ યઇને કુદી પડેલ, અને પરિણામે છટાલી અનોને નાસવું પડેલ. અહીં મી. બેનેટ ઉમેર્યું કે એટલું કહેવું જોઇએ કે છટાલીઅન લશ્કર આવું નમાણું છે, પણ તેમના ઓરીસરો સારા છે. બાકી લશ્કરના માથુસો તો આરબ લડવણ્યા એથી ત્રાસે છે. કોઇ વખત બીકના માર્ગ "મા, અને બચાવ" એવી ચીસો પાડતા તેઓ લાગે છે, અને તેવે વખતે આરબો તેમને બચાવી લીધે છે.

[અધુરું]

એડીસન નામના એક શોધકે એવી શોધ કરી છે કે જેથી લાવખમાં ચોપડી એ કામળમાં છપાવાને બદલે પોલાક, તાંજી કે નીકલનાં પતરાંપર છપાશે. તેણે નીકલના કેટલાક પત્રાં બનાવ્યાં છે અને તે કામળથી પાતળાં છતાં બહુ મજબૂત હોય એવું જણાવવામાં આવે છે. પુરા તન કાળમાં શેમના લોહા અમેમર, લાકડાં અને કેટલીક પાતુઓપર લખતા, મુનાનીઓ કાથીદાંત, પત્થર, સીસું, કાચું વગેરે વાપરતા. હવે આજે પાતુના પત્રો પર લખવાનો જમાનો આવવાનો લાગે છે.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી

દરખાસ્ત

સેક્રેટરી શ્રી. ઓશમાન બહમદ લખે છે :—

તા. ૧૬ મીએ રેડક્રેસન્ટ દાવુદ મહમદ, દાવુદ સીદાત ઇમોમોવાળા, ઇસ્માઈલ મહમદ હસે (માહામ્મદકરવાળા) મુનશી મોમરાદીઆ, મહમદ ઇબ્રાહીમ, પારસી ફસ્તમજી, હસમ કાસમ કુવાડીઆ, ઇસ્માઈલ હાફેજ મુસા, તથા ઓશમાન બહમદ એફેન્દી એટલાનું જાણીતું એક ડેપ્યુટેશન રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીના રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના રેડ ક્રેસન્ટ મધ્ય-રેડક્રેસન્ટ મી. મુસા ફુસેન દુલ્લાને ત્યાં સહિનો ઉતારે હતો, અને બીજા દહાડે (રવીવારે) મોહુદ કરીદનું ખાણું લઈ તેજ દહાડે રેડક્રેસન્ટ મહેશીલે ઇસ્લામની મોટી મીટીંગ બરાબ હતી. રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના ચેરમેન મી. દાવુદ મહમદના હસ્તાક્ષર મી. ઓશમાન બહમદે ત્રીપો લીની લઝમતું અને ઇટાલીઅનોની ખાતરી વરતવું કરું જ્ઞાન કર્યું. બાદ ૬૩ ચાલુ થતાં મી. એમ. ડી. સીદાતે પા. ૫૨-૧૦-૦ ભરી ફાલો બર થઈ, તે બીજી પક્ષ રકમો બરાબ. રેડક્રેસન્ટ, ટયુનેલા, ડરનક, રોમાટ વિગેરે ઠેકાણે મળી એક હર પા. ૨૭૫ થયા છે. મોડા દહાડામાં સોસાયટી પા. ૬૦૦ નો વધુ લઈતો મોકલશે.

પહેલો

ફોનસ્ટાનડીનોપલ ખાતેથી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી તરફનો નીચેનો પહેલોનો કાગળ ચેરમેનના નામથી મળ્યો છે:—

“માનવતા સંજ્ઞા, — મારે જાહેર કરવાનું કે આપણા પરાંપકારી ખાતાને જોડાન્સપરમ મુકામના ફોનસલ જનરલ ઓશમાનસમે તરફથી ઓટોમન એક મારફત સખી મહમ્મદ પાસેથી લખાવેલા પા. ૩,૪૭૭ તરફથી મળ્યા છે; જેમાં પા. ૧,૬૫૦ તમારી તરફથી મોકલવામાં આવેલા.

ફોનસલ તરફથી તાર વડે અમને ઉપર ના ખપર આપવામાં આવેલા, અને તે વખતે તેની પહેલો અમે તારફારા સ્વી કારેલી છે.

હાલની લઝમતના પ્રકારે આપણા ખારા દેક પ્રત્યેની તમારી સેવા આપ નારી દિલસોજીથી અને આપણા માનનીય (ફાપાલીઓ) પ્રત્યેની તમારી લાગણી તથા

મદદથી બધું ખુશાલી અને સંતોષ રેલા મળેલ છે, જેને માટે ખાલત આભાર, માન અને મુબારકબાદી જાહેર કરીએ છીએ.

શ્રી. મહમદ, જનરલ ઇન્સપેક્ટર કુનુની અવલ. તા. ૧૬, ૧૩૨૭.”

ઇટાલી—તુરકી લઝમત

(દર)

સામેલ નામના ડાપુના મવરનર કોપાસીક એફેન્દીનું એક મીક મુન કર્યું છે.

[સામેલનો ડાપુ ઇજીપ્તન સમુદ્રમાં એશીઆ માહનરની નજીકમાં આવેલ છે. બા ડાપુ અમાલ રોમને કબજે હતો. હાલ તે તુરકીના કબજામાં છે. જે કે ઓટોમન સલ્તનતની અંદર સામેલ મધ્યમ છે પણ ત્યાંના રાજ કરાખાર (બરીટન, ફરાન્સ, અને રશિઆની જામીન મીરીઆ તથા) ઓછો વતો સ્વતંત્ર રીતે ચાલે છે. રશાનીક છાપામાં જણાવવા માં આવે છે કે ત્યાંના મવરનર મીક હતો. મવરનરને મદદ કરવા એક નેરીવ કાફીસીલ છે. તુરકી સરકારને સામેલ તરફથી ખંડણી આપવામાં આવે છે.]

તુરકીના પરદેશખાતાના પ્રધાન મી. આસીમ એએ એક ઇન્ટરવ્યુ ઇસ્લામ જણાવ્યું હતું કે તુરકીના બાકન પ્રતિ ના સંબંધ વિષે કોઈ જાતની ચિંતા રાખવા તુરકીને કારણ નથી.

ઇટાલી સાથેની લઝમત સંબંધમાં મી. આસીમ એએ કહ્યું કે ટરીપોલીને ઇટાલીએ ખાલસા કરવાની વાત કબુલ રાખવાની જરૂર ન પડે તોજ તુરકી સુલેક સંબંધમાં મસલત મલાવવા તકમાર થાય.

તા. ૨૮મીએ જણાવવામાં આવે છે કે રશિઆન અખરપત્રીઓ તરફથી રોમ ખાતે મળેલા ખબરોથી એવું ધારવામાં આવે છે કે મુરેશી તુરકી અને એશીઆઈ તુરકીના કીન્સાપર ઇટાલીઅન કાફના એકદમ હમ્મો કરશે.

ફોનિકના હોદ્દો વેપારી મી. દાવુદ મહમદનો લામ્બેન્સ, લામ્બેન્સ જમલદારે નવો ન કરી આપવાથી ખોરડ પાસે બપોલ લખ જવામાં આવી હતી, જેમાં અરબદર તરફની ફલીએ સાંજની ખેરડે હોદ્દોના લામ્બા મુકામે આપ્યો હતો.

રેડક્રેસન્ટ મહેશીલે ઇસ્લામ

રેડક્રેસન્ટ મહેશીલે ઇસ્લામના સેક્રેટરી લખે છે કે:—રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના દરખાસ્તી અને આવેલા આજેવાનોના માનમાં મહેશીલની એક ખાસ મીટીંગ તા. ૧૭ મી માર્ચના રોજ મોલાવવામાં આવી હતી મી. સીદાતે પ્રમુખની ખુરસી લીધા બાદ મી. ઓશમાન બહમદ એફેન્દીએ મહેશીલ સંબંધમાં લખણ કર્યું, અને તેની સ્થાપના માટે મુબારકબાદી આપી. મી. દાવુદ મહમદે રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે લખણ કર્યું, અને તેનો ખરડો ચાલુ કરતાં કપડાળખે રકમો બર વામાં આવી. તે બાદ મી. દાવુદ મહમદ સી. ૫ આપી મહેશીલના પહેલા વરખના મેબર થયા, તથા સી. ૩૦ મહેશીલને બેટ આપી. મી. ફસ્તમજીએ કીતાબે તથા ચેરમેન માટે એક ખુરસી બેટ આપી. મી. ઓશમાને એક ફરેસન્ટ છાપુ તથા ૬ નકલા બેટ આપ્યા. તે ઉપરાંત મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ પોર્ટફ વાળા તરફથી બીની ૫. મી. ઇસ્માઈલ હાફેજ મુસા તરફથી બીની ૫. મી. હાજી દાવજી સીદાત ‘ઇમોમો’ તરફથી બીની ૪, મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ વાંકડ તરફથી મહેશીલના ફોલમાં બીજાવવા માટે ૧ રોલો કપડું, મી. કાસમજી અમજી તરફથી બીની ૧, તથા મી. હાજી હસમ કુવાડીઆ તરફથી શી. ૨૫ જે પ્રમાણે બેટો મળી હતી, જે બધી આભાર સાથે સ્વીકારી મીટીંગ ખરખાસ્ત થઈ હતી.

મહેશીલની મીટીંગના છેલ્લા રીપોર્ટ માં ‘ફોલમાં મુનો મારી આપવા’ લખ્યું છે ત્યાં ‘મની’ લખેલું.

અમરેનીથી એક લખનાર જણાવે છે કે—આ ફોલોનીના એક પુરાણ વતની મી. લીવનાયક મહારાજ મોડા દહાડાની ખીમારીમાં ગુજરી જતાં તેમના અંતિમ સંસ્કાર વખતે હાજર થએલાઓ આમળ ખરમ, વજીઅમ, દેકસેવા, તથા ફાળ વિગેરે સંબંધી જાળતપર રા. અખારામ મહારાજે વિવેચન કર્યું હતું. ફાળ માટે તેજ વખતે પા. ૪-૪-૬ રોકડા થયા હતા, જે ઇ. એ. મારફત પોર ખંડર મારફતના સેક્રેટરી મી. જોવીંજી કાલાલાઈ વડીલને સુમત કરવા ૫૪૫ રૂબા મી. મરીખ પડિને સંપવામાં આવ્યા હતા.

સત્યાગ્રહી મી. સોરાબજીનો અનુભવ

નશનલ કોંગ્રેસની મુલાકાત

મી. સોરાબજી પોતાની હિંદની સફર દરમ્યાન ખાસ કરીને કોંગ્રેસની પોતાની મુલાકાત વખતે જે અનુભવ મળ્યો તે વિષે નીચે મુજબ લખે છે :—

સાહેબ,—કેટલાક મિત્રોના કહેવાથી છેલ્લી કોંગ્રેસની મુલાકાત વખતે મને થયેલો અનુભવ ટુંકમાં જણાવવાની રજા લઉં છું. મારી છાંદમીનો તે અમુક્ય માં અમુક્ય અનુભવ છે. જેમ જેમ હું આપણા આગેવાનોને મળતો ગયો તેમ તેમ આપણી સત્યાગ્રહની લડતના મહાન પશ્ચાત્તુ અને મોરચાનું અને વધારેને વધારે જ્ઞાન થતું ગયું. દરસવાલની સત્યાગ્રહની લડત એ હિંદુસ્તાનમાં મોટામાં મોટા માણસોની જોળખાણ કરાવવાનું એક ઉત્તમ સાધન થઈ પડેલ છે. એક સત્યાગ્રહી પોતે ગમે તે કામ ધંધો કરતો હોય છતાં માતૃભૂમિના આગેવાનોમાં હેતુ ભર્યા આપણાર પામ્યા લેવા સહે નહીં. હું આવો અનુભવ મેળવવાને ભાગ્યશાળી થયો હતો. હું જોનારેણ મી. જોશી, ઉદાર દિલનાં દેશભક્ત મી. રતન વાતા અને બીજા આગેવાનોના દરજ્જા કરવા શક્તિમાન થયો હતો. તેઓ બધા આપણી લડતની તમામ હકીકત જણાવવાને અત્યંત આતુર હતા.

બંગાળમાં હું તદ્દન અજ્ઞાત હતો. છતાં ત્યાંના આગેવાનોએ અને પોતાના ધરના માણસ જેમ લેખ્યો હતો. માન વંતા મી. સલામત બોઝ, જેમ એ. બી. એલ., જેઓ બંગાળના એક આગેવાન છે, અને જેઓ કોંગ્રેસ કમીટીના સેક્રેટરી છે, તેઓને ત્યાં અને ઉત્તરવાતું મળ્યું હતું. મી. જોશીને વિષે થોડું ન કહું તો હું મારી દરજ્જા સુક્યો મણાઉં. તેઓ એક અત્યંતશાંત પણ સમરથ આગેવાન અને કામકરનારા છે. તેઓ કમાણી ભરેલી વકીલાત છોડી બહેર કામમાં પોતાનો બધો વખત રોકે છે. કાંઈ પણ કામ અત્યંત કઠણ અથવા તો પોતાના મોશાઈ ઉત્તરવું હોય એમ તેઓ માનતા નથી. ખરેખર, મી. પોલાકને બંગાળમાં સફળી ઉત્તમ મદદ કરનારા તેઓ છે.

મી. પોલાકના સંબંધમાં એટલું જ કહીશ કે તેમણે જે કામ કર્યું છે તેવું કાંઈ કરી શકત નહીં. હિંદુસ્તાનના બધા

બહેર માણસોમાં તેઓ સફળી મણીતા અને માનીતા છે.

ઈંગ્લેન્ડ એપિનિમનના વાંચનારાઓ એ જણાવે તે રાજ્ય ધરો કે બંગાળના બામણના સવાલ સિવાય બીજા એક સવાલે આપણા સવાલ નેટલું ખાત ખેંચેલ નહીં, અને છેલ્લા ઉત્પન્ન કરેલ નહીં.

આપણા આ વસવાટના મુલકની હાલ મારીઓ બહેર કરવા સત્યાગ્રહની લડત સિવાય બીજું એક સાદું પગલું આપણને માટે નહોતું એવી મને ખાતી થાય છે.

મી. સોરાબજી સાપુરજી
અડાબનીઆ.”

હિંદમાં ગીરમીટીઆની ભરતી માં થતો જુલમ

હિંદી દક્ષિણ આફ્રિકા ગીરમીટીઆ આવવાનું બંધ થયેલ છતાં, બીજા કેટલાક કોલોનીઓમાં ગીરમીટીઆ મજૂરો મોકલવાનું હિંદી સરકારે હજુ ચાલુ રહેવા દીધું છે. તે મજૂરોની ભરતી કરતી વખતે કેટલું બંધર માલે છે અને કેટલો જુલમ થાય છે તેનો એક હેવાલ ‘વેકટેશર સમાચાર’ નામના હિંદી છાપ ઉપરથી ટુંકમાં જામે નીચે આપી એ છીએ :—

હિંદુસ્તાનમાં જ્યાં જ્યાં ગીરમીટીઆની ભરતી કરવામાં આત્મ છે ત્યાં ત્યાં એક સરકારી અમલદાર રાખવામાં આવેલ છે, કે જેની પાસે ગીરમીટીમાં જોડાનાર દરેક સ્ત્રી પુરુષને ખર્ચ કરવામાં આવે છે. અમલદાર આ બધા માણસોને પુછી વાકેફમાર થાય છે કે તે માણસ રાજ્યપુરીથી જાય છે કે કોલોની જળમાં ફસાઈને. તે મુજબ કાનપુરમાં તેવા એક ખાતાપર દેખરેખ રાખનાર અમલદાર પાસે જગરાણી અને સુખરાણી નામની બે જવાન સ્ત્રીઓને ઉભી કરવામાં આવી હતી. અમલદારે તેને સવાલ પુછતાં બન્નેએ જણાવ્યું હતું કે પોતે લખનૌથી આવેલ છે, અને ત્યાં વેશ્યાનો ધંધો કરી મુજરો કરતી હતી.

અમલદાર જણાવે છે કે આ બન્ને બાળાઓની વાત કાંઈક તેને મજા નહીં થઈ શકે. કેમકે તેઓના બોલવા ઉપરથી તે કાંઈ સારા ધરની કન્યાઓ હોય પુ’ જણાવું હતું, અને તેઓની ઉંમર તમા મહેરા ઉપરથી વેશ્યાનો ધંધો કરતી હોય તે અસંભવિત જણાયું. આમ શક જવાથી તપાસ કરતાં માણસ પડ્યું હતું

કે આ બન્ને કન્યાઓ કાંઈ બાળદાર ધરની હતી અને લખનૌથી કાનપુર તેઓ ના કાંઈ સમાને મળવા આવી હતી. કાનપુર તેઓ અમાઉ હી આવેલી નહીં. સાંજને ટાણે ગાડીમાંથી ઉતરતાં તેઓએ એક એકઠા ભાડે કર્ષો અને તેને અમુક મહોલ્લામાં ગાડી લઈ જવા કહ્યું. પણ એકઠાવાળાએ કહેલે કેકણે તેઓને લઈ જવાને બદલે ધણો વખત સુધી ગાડી અવળી જગ્યાએ ફેરવી છેવટે ભરતી કરવાની જગ્યાએ આ બે જણીઓને ઉતારી અને ત્યાંના સરદારને હવાલે કરી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે મજૂર ગાડી વાન તેઓની સાથે ખરાબ રીતે વરતેલો. કુલી ડેપોમાં સોંપાતાજ તે બન્ને જણીને પુરી દેવામાં આવી કહેવાય છે, એ તેઓની ઉપર ધણો જુલમ શુભર્ષિતું બહેર થયું છે. મજૂર છોડીઓએ અમલદાર આગળ જે હકીકત કહેલી તે તે સરદારના શીખવવાથી અને તેના કરથી કહેલી એવું પુરવાર થયું છે.

આ છોડીઓ જે સમાને મળવા આવી હતી તેની કૌશ કરી તેની જુલાની લેવા માં આવી હતી, અને તે ઉપરથી તે છોડીઓને કુલી ડેપોમાં ફેરવથી લઈ જવામાં આવેલ તે વાતને પુરાવો મળ્યો હતો.

આ કેસ ત્યાંના છલ્લા માજીસ્ટ્રેટને સોંપવામાં આવેલો છે.

ડરબન હિંદુ રમસાન

પાણીનો સવાલ ટાઉન કાઉન્સીલમાં

ડરબન હિંદુ રમસાનને પાણી પુર પાડવા સંબંધી બાબત તા. ૨૫ મીની ટાઉન કાઉન્સીલની મીટીંગમાં રજુ થઈ હતી. અરજ ઉપરથી જણાવવામાં આવ્યું કે આ રમસાનમાં સરાસરી દર વરસે ૪૮ માણસને કલનક્રિયા કરવામાં આવે છે. અને દરેક મરણ પ્રસંગે આશરે ૨૪૦ મેલન પાણીની જરૂર પડે છે. બરો મુન્શીનીવરે જણાવ્યું કે થતતા માણસ નાખવાનું ખર્ચ મા. ૫૦ થી ૬૦ જેટલું થશે. કમીટીએ બહામણ કરી કે આ નળ નાખવાની માગણી કમિશનર સામવી, અને નળ સાથે ૨૫ ચોટર મોકલવો કે જેથી દરસાલ ૧૫,૦૦૦ મેલન કરતાં વધારે પાણી વાપરવામાં આવ્યું હોય તે વધારા માટે અરજદાર પાસેથી લેતી શી લેવામાં આવે. આ શી વાસ્તે જેમણી જામીનગીરીની ટાઉન જેઝર સાથે મોકલવું થવી એમણે એવું પણ કહેવામાં આવ્યું હતું.

કુલાળ ફંડ

- પા. શી. પે.
- ૨૮૬ • ■ અમારી સ્વીકારાએલા
ટોંગાદમાં મી. એ. એ.
નાંધી હસ્થુ યએલા ઉપ
રાણાની નીચેની રકમો
(કુલ પા. ૧૭-૦-૦)
અમારી જોડાન્સપરમની
જોડીસે મળી છે.
- ૨ ૬ ઇસમાઇલ તારમાઇ
 - ૫ ૫ • એ. એ. માંધીની કુ.
 - ૧ ૧ • જી. પી માંધી
 - ૧૦ • મણીલાલ વાલજી
 - ૧૦ ૬ બાબુ અરજુનસીંગ
 - ૨ ૬ સોની રામજી પ્રેમજી
 - ૭ ૬ અમીલા સુમાર
 - ૨ ૬ અમલ સાંધા
 - ૧૦ • સોની વલ્લભજી હરખમંદ
 - ૧૦ • જોર્જી નીજ
 - ૧૫ • આરખી આમદ
 - ૨ • કલકતીઆ કમરુ
 - ૧૦ • સોની દાના જોર્જી
 - ૧ • સોની વાલજી મેધજી
 - ૧ • સાની વલ્લભદાસ કાંચડ
 - ૧ • સોની ધેલા ત્રીકમ
 - ૧ • હર હેમરાજ મુળજી
 - ૧ • સોની કાનજી બજજી
 - ૧ • નરસી આશુદ
 - ૫ • હરખન્સો છેકરો મહન
 - ૧૦ • કલકતીયા ખરત ગુલસી
 - ૨ ૬ વીરસી મહારાજ
 - ૭ ૬ મહારસી નરસીમા
 - ૧૫ • જીવા માધવજી
 - ૪ ૫ ૬ મી. છીયા પરજી પસન
બાવાળા તરફથી નીચે
મુજબ મળ્યા છે:—
 - ૧ • • છીયા પરજી
 - ૧ • • મહમા જીવજી
 - ૧૦ • હકીર વલ્લભ
 - ૫ • કલકતીયા
જોભારીરામ
 - ૨ ૬ • સવાહીન
 - ૨ ૬ • રામલાલ
 - ૨ ૧ • માંધી
 - ૩ • • હેન્કાર
 - ૩ • • સુખનંદન
 - ૧ • • મંમળ
 - ૫ • • સાંધુદર
 - નામ
 - ૨ ૬ • કાલી
 - ૨ ૬ • મેવા

- ૨ ૬ • કલકતી
- ૨ ૬ • સાલીક
- ૧ ૦ • અબ્દુર

૪ ૫ ૬ કુલ

૧૫ ૫ • હરખનના ધોળી પંચપતી
મેકરસ હીરા કુલજ, નારા
જી મોરાર, જમા અમથા,
લાલા નરસજ, જોપાળ
વનમાળી, દમાગમ પરસો
તમ, તથા મહન નારાજી
તરફથી મળી છે.

૩૧૮ ૫ ૬ કુલ

ટરાંસવાલના હોંદી સંબંધો

વિલાયતમાં બહાર પડેલ પત્રવહેવાર

(૨૮૨)

ટરાંસવાલના હોંદીને લગતી સોનેરી
અને ટાઉનશીપ કાયદાઓની બાબત
સંબંધી પત્ર વહેવાર લંડનમાં પ્રસિદ્ધ
થયો છે. તેમાં છેલ્લો કામળ મુનિયનના
પ્રધાનો તરફનો છે, જેમાં જણાવવામાં
આવે છે કે હોંદીઓના અમુક જુના હોં
માં વચ્ચે પડવાનો ધરાહો નથી, પણ
એલીઆટીકોના નવા હક મેળવવાના પ્રય
ત્નની સામે થયા વગર છુટકો નથી. જે
કહેરોમાં એલીઆટીકોને બીજકુલ હક
નહોતા તેમાં ધસારો કરી કામલ થવાનો
એલીઆટીકો આગેવાનો એકત્ર થઈ મળ
તા કરતા બાંધે છે. અને તેથી જોરી
કોમ એટલી ઉશ્કેરાઈ મઠ છે કે પ્રધાનો
ને ટાઉનશીપ કાયદા તથા કામ લેવાની
અને પટાઓ (ટાઇટલ-ડીડ) માંની
કરતો અમલમાં મુકવાની જરૂર પડશે.

મમા અંકમાં 'મનને મેલ' રૂપી એ
માલન પ્રસિદ્ધ થએલું તે પુરં પાકનાર
જણાવે છે કે 'નાથ હેસે મળેલ અંધ'
એ રાહ તેની સાથે જણાવેલ છતાં તે
તેની સ્વતંત્ર હળમાં વધારે ચરસ રીતે
મવાય છે. વધુમાં જણાવવામાં આવે છે
કે 'અમે અસ્થા અલમ નવ કહીએ' એ
લીટીને બદલે 'અને અસ્થા અલમ એક
લખએ' એમ જોઇએ.

ડેલાઓઆએથી મેમજી બાકુ જુમા
જણાવે છે કે અમે ઇટાલીઓએ એકાદ
મે મુસલમાનોપર હુમલો કરવાના કામના
અન્યા છે.

મીસીસ બ્રસાતનો કેસ

આ કેસ સંબંધમાં ડરબનની અંજુ
મન ઇસ્લામને મુકી પ્રધાન તરફથી
નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો છે:—

"સાહેબ,—ઇલાહીમ જસાતની ઝોરત
ફાતીમાના કેસ સંબંધમાં તા. ૧૧ મીનો
તમારો તાર મળ્યો છે. જવાબમાં લખ
વાનું કે કેસની બધી વીજતોનો સંભાળ
પુરવડે વિચાર કર્યા પછી પ્રધાન બેદ
સાથે જણાવે છે કે તે આ બાબતમાં
વચ્ચે પડવા અશક્ત છે."

અમને જણાવવામાં આવે છે કે ૬૫૦
ના જવાબ સંબંધમાં ડરબનની અંજુમન
લંડન તથા હીંદુસ્તાન ખાતે જમ્મો કરવા
ધારે છે.

સ્ટામરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

કેનઝર—તા. ૧૬ મી એપ્રિલે મુંબઇ
જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૬ મી મે એ મુંબઇ જવા
ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોરા—તા. ૧૮મી એપ્રિલે મુંબઇ
જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમજુખી—તા. ૩૦ મી માર્ચે મુંબઇ
જવા ઉપડશે.

અમજુખી—તા. ૮ મી એપ્રિલે કલકત્તાથી
આવી તા. ૧૦ મી એપ્રિલે કલકત્તા
જવા ઉપડશે.

અમજુખી—તા. ૨૮ મી એ કલકત્તાથી
આવી ૩૦ મી એપ્રિલે કલકત્તા
જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફરીકન લાઇન]

કોમેરિક—તા. ૧૭ મીએ દક્ષિણ અને પુર
વ આફ્રિકાના બંદરો માટે કાલેઓ
થી ઉપડી છે.

અમલાજી ડીવીઝનની કોરટને ડરબન
કોરટ સાથે બેળવી દેવામાં આવનાર હોવા
થી એ કોરટના કુલાપીઆ (ઈટરપ્રીટર)
મી. વી. આર. આર મુડબેની કેપરડીન
ખાતે બદલી કરવામાં આવી છે. આ
જુના અને અનુભવી કુલાપીઆની બદલી
કરવાથી હોંદીઓને અમલજી પડશે અને
તેથી તે બદલીની સામે હોંદીઓએ પોકાર
ઉઠાવવાની જરૂર છે એવો એક કામળ
સ્થાનિક અપામાં પ્રચલ થયો છે.

સ્ટેઝર

એકબીબના લાઇસેન્સની સામે
મતા હોવી!

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૨૬-૩-૧૨

અત્રે તા. ૨૦ મીને દિવસે ઝેન્ડેલ વાળા મી. રામચરણે અત્રેના વેપારી મી. હસમ હાસીમ એન્ડ સન્સવાળાઓને ઝેન્ડેલની પોતાની દુકાન આપેલી, અને તેની ટરાંસફરની અરજી કરેલી. તેમાં ઝેન્ડેલના બીજા હોદી વેપારીઓ વિરુદ્ધ મએલા તે સંબંધીનો કસ હતો. વિરુદ્ધ બાબુમાં ઝેન્ડેલના મેસરસ હાસરતખાન એન્ડ સન્સ, જુલા હસાક મુલ્લા અને હરમાઇલ આમચ મુલ્લા હતા.

વિરુદ્ધ પક્ષની એ દલીલ હતી કે તે દુકાન રાખનાર વેપારીને એક સ્ટેઝર માં અને બીજા ઝેન્ડેલમાં એક એ દુકાનો છે. તેમ છતાં ત્યાં ત્રીજી દુકાન રાખવાનો તેનો એવો હેતુ છે કે સસ્તું વેચી ત્યાં રહેનારા વેપારીઓને નુકસાન પહોંચાડવું.

જિવટમાં મી. રામચરણ અને તેના આકલ વચ્ચે અમુક દુકાન માટે મતભેદ થવાથી અત્રે તેમાં લાઇસેન્સની બદલી ન થાય એ હકીકત લાઇસેન્સ અલદાર ને હાવતી હોવાથી તે ટરાંસફરની અરજી ના કબુલ મધ.

આ પરીણામ સારું નથી આમ આપણી કામનાજ માણસો વિરુદ્ધ પડે તો જિવટ કામને નુકસાન છે.

બીજું અત્રેના વેપારી મી. હુસેન કહોદીઆએ પોતાની સાંદીની ખુલાશીમાં પા. ૨-૨-૦ એકરીલે હસ્તામ સ્ટેઝર, પા. ૬-૦-૦ સ્ટેઝર મસ્જીદ, પા. ૧ એક સ્ટેઝર મદરેસા, પા. ૧ એક ટેંચાટની સુસ્તી મસ્જીદ, ૦-૧૦-૦ ટેંચાટના સુરી સાહેબના મદરેસામાં, તથા -૧૦-૦ ટેંચાટના સુરી સાહેબની મસ્જીદમાં આપેલ છે. તેમની સાંદીના જલસામાં ટેંચાટ નામથી તથા સ્ટેઝરથી પણ મદરેસો કામર થયા હતા.

મીનમાં ફેટલીક સફરજોટ બાબુઓ નીકળે આવી છે, જેમણે નાનકીન ખાતે તા. ૨૨ મીએ કારે તોફાન મચાવી મુશ્કેલ હતું.

કેટલાંક બોધ વચનો

(“જૈન” ઉપરથી)

દેખીતું દુખ ધણી વખતે સુખ જેવું થઈ પડે છે.

સંસારમાં સારાની સાથે નરસુ, ને સુખની સાથે દુખ જોડાયેલું જ હોય છે. સોનું અને ધરણીથી મોટા થવાનો ડોળ હલકા માણસોજ કરે છે. મહાન પુરુષો સાદો ને મરીબ માણસનો વેશ ઝાલે છે.

વખતની ગોચ કીમત સમજવા માટે દરેક માણસે પોતાના અંતઃકરણમાં જાણી રાખવું જોઈએ કે દરેક દિવસ વરસનો એક જીતમજ દિવસ છે.

જ્ઞાન આત્માનું રૂપ છે, પ્રેમ આત્માનો સુમધ છે. જ્ઞાન સ્વર્ગનો પ્રકાશ છે, પ્રેમ સ્વર્ગની નિસરણી છે. જ્ઞાન માર્ગ દેખાડનાર છે, પ્રેમ માર્ગ છે. જ્ઞાન અન્ન છે, પ્રેમ રસ છે. જ્ઞાન પાકા છે, પ્રેમ ફૂલ છે.

જે પોતાને માટે કંઈ રાખવા ઇચ્છે છે તે સુખજ મેળવે છે. જે પોતાને માટે કંઈ પણ રાખવા ઇચ્છતા નથી તે અનંત જ્ઞ મેળવે છે. જે મોટો ગુરુ થવા ઇચ્છે છે, તે નાનો ને હલકો થાય છે. જે નાનો રહેવા ઇચ્છતા છતાં મોટા કામો કરે છે તે સહેજે મોટો થાય છે. ત્યાગનો આવો મહીમા છે.

મૃત્યુ કાર્તિનું જીવન છે, દુખીના દુખ ને મટાડનાર પણ તેજ છે. તે મૃત્યુ મંચેના સથળા જીવો મુસાફર છે, ને તે રસ્તો દરેક માટે ખુલ્લો છે. મૃત્યુ, જન્મવું, જીવવું એ માત્ર બાસ છે. તો પછી મૃત્યુથી રક્ત અને જન્મથી હાલ્ય કાં થાય ?

વિજળીના પડવાથી પકાડનાં શિખર પણ ફાટી જાય છે. પણ તમે તેવાં સંકટરૂપી વીજળીવડે પ્રેમથી જોડાએલાં બે આત્મા જુદા પડતા નથી.

પ્રેમનો માર્ગ કાંટાથી બરેલો છે. તે કુલથી જપાએલો નથી. ગુલાબ ભેનાં કાંડા વાગે પણ ખરા. એ માર્ગ મખ મલના જેવો સુવાંજો નથી. જે સર્વ પ્રકારનાં કષ્ટ સહન કરવામાં તથા પ્રિય જનની પ્રત્યાગમાં પોતાની ઇચ્છા સમાવી દેવા તૈયાર નથી, તે પ્રેમી તરીકે ગણવા યોગ્ય નથી.

વખતનો સદુપયોગ કરતાં સીખો તમને દુખ ક્યાં છે તે સોધતાં પણ ન જડે. પરંતુ જ્યાં સુધી વખત દુરપયોગમાં માળસો ત્યાં સુધી દીનતા, દુખ, ક્ષતા, જડતા, ચિત્તની ચંચળતા, કલેશ તમારી આસપાસ બધુંબધું કરશે.

પુસ્તક એક જીવનો નાહ છે. પુસ્તક એક સુહિતું વાજીત છે. તેને જે કાન દે છે તેનાથી સંજળાય છે. તેથીજ આપણે પ્રાચીનકાળના મહાન જોની સત્તાને માનીએ છીએ. પુસ્તકમાં કાંઈ અમરપણાનો અંશ રહેલો છે. મનુષ્ય પ્રવતનાં અમર કામો પુસ્તકો વિશેષ અમર છે. કાળે કરી દેવળનાં ખડેર થઈ જાય છે, તલખી અને બાવલાંઓ નાશ પામે છે, પુસ્તકો જીવતાં રહે છે. મહાન વિદ્યાનો નાશ વખત કરી શકતો નથી.

તારા તારાની તરફ ખેંચાઈને જુએ તેમ એક આત્મા બીજા આત્માની તરફ ખેંચાય છે, એક પ્રાણ બીજા પ્રાણ તરફ દોડે છે, તેજ પ્રેમ છે. પ્રાણ સા પ્રાણનું ગુલાવું, હૃદયની સાથે હૃદયનું જોડાવું, આત્માનું આત્મામાં બળાવું આમ બેળાવું એજ પ્રેમ છે. પોતાની જુલો પારકામાં મળવું એજ પ્રેમ છે.

ટક અને યુવાન સર્વ કાંઈ વખતને બહુ કિમતી ગણે છે પણ તેનો તેજો દેવી રીતે ખર્ચ કરે છે એ તેઓ લેકા પણ વિચારતા નથી. અમુલ્ય વખત ચાલ્યો જાય છે. આવી સોના જેવી ત હરી હરીને આવવાની નથી. મરો વખત બાળો રૂપીયા ખરચતાં પણ કાંઈ પાછો મળવાનો નથી આવાં આવાં ડહાપનાં વચનો બોલનાર બધા છે, ત્યાં વખતને ખરો કિમતી ગણી તે વખતમાં કિત સાધી ભેનાર સોમાં એક પણ ભાગ ન હશે.

તમે વખતને અમુલ્ય માનતા હો તેને બર્ષ માળવામાં મચ્યા રહે. વખત ન સદુપયોગ કરવો એના જેવું એક પ્રુદય નથી, અને વખતનો દુરપયોગ કરવો એના જેવું એક બીજું પાપ નથી. વખતનો સદુપયોગ કરવાયા બધેર આત્માની ઉન્નતિ અને વિકાસ થાય છે ત્યારે તેનો દુરપયોગ કરવાથી આત્માનો નાશ થતો જાય છે. વખતના સદુપયોગથી આત્માની નિકટ જવાય છે ત્યારે દુરપયોગથી તેનાથી દુર થવાય છે. દુઃકામાં વખતનો ઉપયોગ મનુષ્યને પરમહાત્મા સતતીત અને આનંદના લક્ષણ ધારણ કરાવે છે.

અભણ પણ કેળવાએલા સ્પેનીશ ખેડુતા

હેરી ફરેક નામનો વિદ્વાન લેખક સ્પેન સંબંધી તેના એક પુસ્તકમાં લખે છે કે :—

સુધરેલી મધ્યાત્મી દુનિયામાં સ્પેન (જે યુરોપમાં ફ્રાન્સની દક્ષિણે અને પોર્ટુગલને લગતું આવેલ છે) સૌથી વધારે અભણ મુલક છે, જ્યાં તે સૌથી વધારે કેળવાએલા મુલકોમાંનો એક છે. અભણત આઢી “કેળવાએલા” નો અર્થ “મનજની આર દીવાલોની બંદર નિરૂપણની બહોળા માહિતી ભરેલી હોય તે” એવો નથી થતો. રાજે રાજ જેની સાથે કામ છે એવી જમીન વિષે સ્પેન ના ખેડુતને જે સંપૂર્ણ જ્ઞાન અને ખરી માહિતી છે તેવી ખીજ કાષ્ટ માણસને નહિ હોય. અને આ ખેડુતો તેજ ત્યાં ના મજુરો અને હોર ઠાંકનારાઓ છે. આ અભણ લોકો સરળ, જુદસા ભરેલી, અને વ્યાકરણના કોપ વચરની શુદ્ધ ભાષા બોલે છે. તે દરેકના ઉડાણમાં ખર ડહાપણ સમાએલું હોય છે. તેમના અભણપણને લીધે રમાલીઆ જાપાઓનો દુરમંથ ભરેલો કચરો તેઓ વાંચી શકતા નથી એ ખર છે, જ્યાં તેના સાટામાં તેમને એ લાગ છે કે તેઓની બોલી પુષ્કળ જાણે વડે પુષ્ટ છે તથા જુદસા વડે છટાભર છે, અને આ ગુણો વડે તેઓ “ચડીઆતા” મધ્યાત્મી મુલકોના ખેડુતો કરતાં ઘણે દરજ્જે ચડીઆતા લાગે છે. જેમને વિષે આ વાત કરવા થાં આવે છે તેઓ સ્પેનના સાધારણ રીતે કહેવાતા ચડીઆતા લોકો નથી, પણ ઉતરતા લોકો છે. અને આ લોકો તે સ્પેનની પ્રજામાં ખરી અકલ્પના નમુના રૂપ છે, અને આવા મુલકના આચારરૂપ છે. સ્પેનનો જે ચડીઆતો વચર કહેવાય છે તેમાં કાષ્ટ અભણ સાચુસો નથી, અને તે છતાં પૃથ્વી ઉપર આ વચરના જેવા કેળવણી વચરના અને અજ્ઞાન ખીજ કાષ્ટ લોકો દરી નહિ.

સ્પેન સિવાયના યુરોપના બધા મુલકોમાં મજુરવચરમાં જે ઓછી અભણતા હોય કે તેણે સ્પેનના મજુરવચરમાં ખીજકુલ નથી. આ લોકો દરેક માણસને પોતાના સરખા માને છે એટલું જ નહિ; પણ આખી દુનિયાએ આજ પ્રમાણે લેખવું જોઈએ એમ મણે છે; અને પોતાનું સરખાપણ પુરવાર કરવા વચરે ઉડતાઈ કે તોરતાપણનો આજરો બેલાની કહી જરૂર ધારતાં નથી.

નિશો કરવાનું તેઓ અભણતા નથી. તેઓ એક નિશો કરે છે તે ખુસ્તી હવા નો, સુરચના પ્રકાશનો, અને તેની નાની પીણના વાણનો. ખીજ કાષ્ટ પણ ખરીદીના મુલકના કરતાં સ્પેનમાં ઓછું જાકટાપણું છે.

આરબની પેઠે મહેનતુ સ્પેનીશ ખેડુત આજા પાતળાં ખોરાક ઉપર જીવે છે, અને જ્યાં સરીર તે કઢાવર છે. અમે તે વખતે, અમે તેવે ઠેકાણે નિકા કરવામાં તેને દરકત આવતી નથી. સરીર માટે હમેશાં તે બેપરવા હોય છે.

વિલાયતમાં કલસાની કડતાલ

(દરના તારે ઉપરથી)

વિલાયતની કાલસાની કડતાલ પુર જોસ થી હજુ ચાલુ રહી છે, જે કે થોડા વખતમાં તેનો અંત આવશે. વો સંભવ કેટલીક તરફથી જણાવવામાં આવે છે. કામદારોના વચરો વધારવા માટે સરકારે પાલમિટમાં એક ખીલ દાખલ કર્યું છે. તે ઉપરાંત ખીજ કારે પ્રયાસો કડતાલનો અંત આણવા માટે ઘણ રહ્યા છે. ઉદ્યોગ કુનરો બહુ નબળી સ્થિતિમાં આવી પડેલ છે. કેટલાક ધધા સાવ બંધ થઈ ગયા છે. એવી મજુરતરી ઘણ છે કે જેમાંડના ૨૦ લાખ કામદારો રોજ વચરના ઘણ પાયા છે, તથા ૫૦ લાખ મજુસો જુનમરતની જખીપર આવી ગયા છે.

વિલાયતમાં બરમીગકામ ખાતે ૨ રતલ જેટલી કાક નામની કાલસાની જુકી બજતણ તરીકે વાપરવા મેળવવા માટે ૬,૦૦૦ માણસો કારપોરેશનની ઓફીસે કારખંધ મોકવાઈ ગયા હતા, અને ૫ કલાક સુધી તેમને રાદ એવી પડી હતી. અસંખ્ય “મરીખ માણસોને ખોરાક અને બજતણ પુર પાડવા માટે લોરડ કરીશુ અને એવા નામીયા માણસોની અગેવાની નીચે કામ લેાષ રહ્યું છે કેટલેક ઠેકાણે હજારો નિજાળીઆઓને, તમા અનેક અનાથોને ખાવાનું પુર પાડવાનું જહેર ખાતાંઓ તરફથી માથે લેવામાં આવ્યું છે.

આ કપાનક કડતાલની અસર આખા યુરોપમાં પણ વધતી ચાલી છે. ફ્રાન્સ અને જરમની વચરની સ્ટીમરોનો વહે વાર ઓછો થયો છે. પોર્ટુગલમાં કડતાલની નોહીના ફરમાં ૪૦ ટકા વધારો

થયો છે. ડેનમારકમાં કેટલાક કારખાનાં બંધ પડ્યાં છે તેની રાજધાનીનાં સહેર ને વીજળા પુરી પાડવાનું બંધ થાય એવો ભય છે.

તા. ૨૬ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કડતાલથી વિલાયતનાં લોકોમાં સંકટ વધતું જાય છે. મરીખ લોકોની સ્થિતી દિવસે દિવસે કશાજનક બનતી જાય છે. ઇસ્કરટન નામના ગાયનો દાખલો આપવામાં આવે છે તેમાં ૨૫ હજારની વચરીયાંથી ત્રીજા કામના લોકો જાન વચર જાહેર બીખ વડે નળે છે. આ લોકોને માટે સખાવતી મદદરોએ રસોઈ કાઢેલ છે. જ્યાંથી લાકનજખ એકવાઈ મએલા હજારોનાં ટોળાને રાજડી વહેતી આપવામાં આવે છે. આવુ આ એકજ મામમાં નથી. પણ કાલસાનાં મથકોવાળા કામોમાં ઘણે ઠેકાણે ઘણ પડ્યું છે. વિરોધ દખાવનાક એ જણાવવામાં આવે છે કે સાધારણ રીતે જેઓ આખરકાર વચરના મધ્યાત્મી તેમને પણ ખોરાક માટે કારોમાં મોકવાઈ જવું પડેલ છે. નાનાં બાળકો જુખને લીને રસ્તામાં બેલાન થઈ પડી જતાં માણસ પડ્યાં છે. કેટલાકે ખોરાક મેળવવા પોતાનાં કપડાં વિજેરે વેચી કાઢ્યાં છે, ને હવે ધરતી નકાર નીકળી શકે તેમ નથી.

કડતાલનો અંત આણવા માટે મજુરો તથા ખાણના માલીકોને સમજવવા સર કાર એકઠ માયાકુટ કરી રહેલ છે. પણ એકે પક્ષ જરા નમતો જણાતો નથી. સર કાર નિરાશમાં આ કબજર મામલાનો અંત આવે એવી ધા જુધી એક ખીલ પારલામેટમાં દાખલ કર્યું છે, અને તેને એકાએક પાસ કરવાને કારે આમદ કરવામાં આવે છે. જ્યાં મજુરોને માટે તે ખીજ સતોષકારક સ્થિતિ પેદા કરે એ વિષે મજુર વચરના મેખરોએ કાક બતાવ્યો છે, અને તેઓ ખીલની સામે થવા ધારે છે.

તા. ૨૬ માએ જડનમાં કાલસાનાં કાવમાં દર દને સી ૫ નો વધારો ઘણ મયો હતો. તે દિવસે કારખાનાં બંધ થવાથી ધધા વચરના ઘણ પડેલાઓની સંખ્યામાં ૩૭,૦૦૦ નો વધારો થયો હતો. કડતાલને પરિણામે જુખમરાથી કેટલાક મરણો થયા છે.

તા. ૨૩ માએ જડનમાં ચાંદીની પાટ નો આવ અઉલના ૨૬૬૬ જેની લેખે હતો.

હિંદનાં અસલી કામી બંધારણ

(તમા અઠ્યા ચાલુ)

હાથનો ફુનર તો દિવસે દિવસે નાચુક થતો જોવામાં આવે છે. આગળના વખત માં ફુનરી માણસ અમુક કામ કરી પોતાને હાથે બનાવેલી વસ્તુ જોઈ કાંઈ જાતને અપુરવ આપે મેળવતો. આજે તેની જગ્યાએ કામ કરનાર લોકોના યુવામના પશુ યુવામ બન્યા છે. અરે! જેકુતો કે જે આગળના વખતમાં આપ હાથની જુમી અને પોતાના ફરજોનું બાંધવું રહેઠાણ, ખેતરની મમતા અને કુદરતી આંખીની લેહમાંજ કુખના હાડકા વીસારી દેતા, તેવા જેકુતો પશુ આજે કામના વિભાજ કરવાની યોજનાને લીધે અદ્રશ્ય થવા લાગ્યા છે. આજકાલ તો તેને જેકુત મરીને જોનાં (આ અમેરિકામાં હજારો વીધાનું એક ખેતર છે. તેમાં ખેડવા, વાવવા, લખવા, કાટકવા વીજેરનું સધળું કામ સંચાની મદદથી અને ઉપર બતાવ્યું તેમ થોડી મુદત માટે હજારો રખડતા મજૂરોને જોવાની કરાવવામાં આવે છે) જેવા ખેતરમાં બાકુતી નોકર તરીકે થોડી મુદત કામ કરવાનું રહેલું, અને પછી શીઆઓ બેસે એટલે પાછું ઘેર બેસવાનું રહેલું જેકુત મરીને તે ભામટો બને છે અને જે ખેતરમાં એક વખત તેણે લખણ કરી હોય તેનાં આખી છાંદગીમાં ફરીને ફરજન કરવા પામતો નથી. માણસ આ હજાએ પહેલ્યા છતાં અરથ કાઢીઓ હજી કહે છે કે વિભાજ થોડી કામ કરવાના ધોરણથી થોડાં વરસ માં તો ખેતીમાં લખણ સુધારો થઈ શકશે!

આપણા દેશમાં ચંચેલી તાણુની પમાડનારી શોધોનાં પરીણામેથી અંજાઈ જઈ, ખાસ કરી છાંદગીમાં, આપણા અરથજાઓએ અને રાજદારીઓને તો વિભાજ પાડી કામ કરવાના ધોરણ વિષે તો એથી પણ કાંઈક નવ નવાં સ્વપ્નાં આવવા લાગ્યાં છે. તેનાં તો એવું માને છે કે સવળા માણસોના કામ પાડી પ્રજા કીવ કારખાનાં બને બનાવી દેવાં અને તેમાં દરેક માણસ પોતાનું ખાસ કામ કર્યા કરે. કામલા તરીકે હંમરી અને કશીઆ કારખાનાવાળા મુલકને માટે કામદાને માન જોણું આપે છે. તેઓને અનાજ ઉતારે; આટલ ફુની નાની બજારો લે છે. તેને જોઈ તે કાપડ, લોહાનો સામાન કરે એવો હોય છે; તેના કહેર અને કાસસો પુરો પાડે; બેલજીઅમ જે કારખાનામાં ટોળે મળી રહે છે. કુદરત તું કાપડ પૂરું પાડે; વીજેર, વીજેર. ની ખુબી નીહાળવાની તા તેમણે કારખાની

પ્રજામાંથી પણ પાછા કામ પાડવા અને અમુક કામના લોકો આ વસ્તુ બનાવે અને બીજા કાંઈ બીજી વસ્તુ બનાવે. આ પદ્ધતિ મુજબ થોડો વખત થયાં કામ કરવાનું કરે તો થઈ ચુક્યું છે અને વધુમાં એમજ ચાલ્યા કરશે. માણસો આમજ બન કમાવા છે અને કમાશે. કારણ કે તેઓ એમ સમજે છે કે જે થોડાં લખણ માણસો મોટો નફો મેળવે તે ઉપર પ્રજાની શુદ્ધાતીની મજૂરી યામ છે. અને વધારેમાં વધારે નફો તો મેળવવા કે જે કેટલાક માણસો અમુક કામનાં હજારો રાખી કહે એવી સ્થિતિમાં હોય. માણસો કહેજોને માટે આવી જાતના પ્રજારા કણસ રાખી શકશે કે નહીં. અથવા તો કાંઈ પ્રજાથી, થોડા એક કામદારોની મારફત, અમુક લખણા હજારો રાખી શકાય કે નહીં તે સવાલ કાઢીને ઉઠેલો પશુ નહતો. પરંતુ આજે આ પ્રયોગ કીક દેખાયો. "ટલે થયું. કાલની શી પરવા છે! કાલનું કાલે થઈ રહેશે."

ઉવટમાં હવે આ વિવેચન પૂરું કરતાં પહેલાં હું તમને એક વધુ વાત કહેવા માણુ છું: તમારા રીત રીવાજનો તમે બરાબર સલાખ પુરવઠ અબ્યાસ કર્યો ન હોય ત્યાં સુધી તેને વખોડો નહીં; અને જ્યાં સુધી કાંઈ એક પરદેશી રીવાજ એક તમારા પોતાના કલાને માટેનો છે એટલુંજ નહીં, પરંતુ આખા જન મંડળના કામના કલાને માટેનો છે એવી ખાત્રી થાય નહીં ત્યાં સુધી તેનો અગીકાર કરો નહીં. "લેટરસ એફ જોન આઇનામેન" ના લખનાર લેવેસ કીક-સને પણ આજ વિચારો બતાવ્યા છે. આ પ્રસ્તુતમાં એક ચીનો આજ પ્રસંગ ઉપર એક ગોરાને નીચેના ચબ્દ માં પુછે છે:

"અમે તમારા જેવા ન થઈએ? અને અમે તે વાત બરાબર મણીએ એમ તમે માને છો? તમે શું ખાટી ચવા છો? હા, અરે. તમારા લોકો અમારા કરતાં કેટલીક બાબતમાં વધારે સારી રીતે તકવાર થવા છે. પણ તે બાબતો તો છાંદગીને ઓછી ઉપયોગી છે; તેઓ ખાવ છે વધુ, પીએ છે વધુ, હાથે છે વધુ. આટલામાં તેમનું ચડીવાતાપણ આવી રહ્યું. તેઓ ઉત્સાહી ખાદા હોય છે, કામદાને માન જોણું આપે છે, તેઓને અનાજ ઉતારે; આટલ ફુની નાની બજારો લે છે. તેને જોઈ તે કાપડ, લોહાનો સામાન કરે એવો હોય છે; તેના કહેર અને કાસસો પુરો પાડે; બેલજીઅમ જે કારખાનામાં ટોળે મળી રહે છે. કુદરત તું કાપડ પૂરું પાડે; વીજેર, વીજેર. ની ખુબી નીહાળવાની તા તેમણે કારખાની

આપેલી હોય છે અને કટકો બનીને (ખેતીને માટે) પણ તેમના નશીબમાં હોતી નથી."

ચીના અને હિંદીઓના કામી રીત માં લખણ મળતા પશુ આવે છે અને ઉપરની હકીકત આપણને કબ્બે કબ્બે લાગુ પડે એવી છે

આચાર અને વિચારમાં સર્વાંગે સ્વદેશી હોય એ જ રીત કીક કામમાં કામલ થઈ શકે. કેમ પણ કામમાં ઉપયોગ અથવા શુભારને માટે જે કાંઈ વસ્તુ જોઈએ તે પણ સ્વદેશી જોઈએ. આપણી મામડાની વસ્તીમાં વધારે સતો પ, વધારે સપ, અને વધારે સુખ છે તેવું કાણુજ એ કે લાંબા લોકો તદન સાદા હોય છે. તેઓને મોટાઈ આવવા કાતીનો લોભ હોતો નથી, અને તેઓ કામ પણ જાતનાં બાકાતર પણ કરતા નથી. દહીંઓ અસહનના વખતથી જોને સાદી છાંદગી મણતા આવ્યા છે તેને તેઓ બરાબર વળગી રહ્યા છે. આ પશુ અહસ સારમાં, તેમજ બીજી સવળા જગ્યાએ જેમ જેમ આપણે આ આશય ને વધારે ખીલવશું અને તેને વળગી રહેશું તેમ તેમ આપણે જાગરમાં વધારે ને વધારે સુખી થશું.

[સંપૂર્ણ]

ચીના લોકોની તારીફ

ચીનાઓના શુભો વિષે 'વેસ્ટમીનીસ્ટર' પત્રમાં સર રોબર્ટના જોશોનો ઉતારો આવવામાં આવ્યો છે તેમાં કહેલું છે કે તેઓ નિરવવાન, કામદાને માન આપનારા, શુદ્ધમાન, કરકસરીયા અને ઉદ્યોગી હોય છે. તેઓની વિવેક શુધિ ખૂબ પરિક હોય છે સત્યતા વિષે તેઓને એટલી દૃઢ અધ્યા હોય છે સત્યના ટેકા માટે જોર જુલમ પાપરવાન વતન પણ તેઓ તિરસ્કારે છે. તેઓ કદાર અને કમવાન હોય છે પોતાપ ચંચેલા ઉપકારને તેઓ કહી જુલતા નથી અને તેના બદલે બાંધેજ નિરાશ થાય છે. નાધારણ સમજાકાતનો કે તાણે તેઓને કશી વારસો મળે; કે જેવું જોવામાં આવે છે. 'માતા પિતાને મુજબનાવ રાખો' એ ફરમાન આમાં જેટલું પળાય છે તેટલું બીજી કય નહિ પળાવું હોય. વિદ્યાને તેઓ પુરો પાડે. ડો. જોનસન (હાઈલ કીકનેરી) મુળા કારી જનમ્યા તે પહેલાં વર થયાં ચીનાઈ બાપાની કીકનેરી અનેક વાર છપાઈ ચુકી હતી.

હિંદુસ્તાનના અખરો

(હિંદી જાણા ઉપરથી)

લીમડીના ના. હાકારે કાઠીઆવાડની તમામ હાકારકુલો વચ્ચે હાકારકુલો ગેય રમવા માટે "લીલ લીલ" ની ભેટ આપી છે.

વડોદરાના ના. મામકવાડના પ્રીન્સ બપ સામરાવ ન્યેયરકથી હિંદુસ્તાન આવતને રવાના થયા છે. તેમણે હાલવરડા બુનિ વર્સિટીમાં બેચલરની ડીગ્રી મારેતો અભ્યાસ કર્યો છે.

મુંબઈના હાકારો પોતાની સાતિની ઉન્નતિ માટે સખાઓ ભરી તથા ગાંડો રથાપી લીલચાલ કરવા લાગ્યા છે. આ કામ માટેના ફંડમાં એકજ મીટીંગમાં રૂ. ૧૦૦૦ ઉપરાંત ભરાઈ ગયા હતા.

હરથી ખાતે તા. ૧૬ થી બનેવારીએ ના. આનાખાને લાંબી સમરત મુસલ માન કોય તરફથી એક માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું, અને તેમાં ના. આનાખાને ખાસ કરી મુરૂમ બુનિવર્સિટી સંબંધમાં, હિંદુસ્તાનના રાજદારી ફરફારે સંબંધમાં, અને મુસલમાનોના દિલ રિષે ખીજાં સામાન્ય કામોમાં જે આગેવાની ભરેલો બાગ હમેશાં લીધો છે, અને તેને પાર ઉતારવામાં જે મહેનત લીધેલી છે તેની કદર કરવામાં આવી હતી.

આવતા ધરદરના તહેવારોમાં મદ્રાસ મહાકામાં કોનજીવરમ ખાતે પડીતેની એક પરિષદ મળવાની છે, જેમાં હિંદુ શક્તિના તેમજ ધરમના રીત રીવાજો માટે વાર્તાવાદ મલાવવામાં આવનાર છે. પરિષદના કાર્યક્રમ માટે નીચલા વિષયો પસંદ કરવામાં આવ્યા છે :—સંસ્કૃત ભાષાનું શિક્ષણ, પરદેશમંદ, અને ભગ્ન કરવા ભાષકની ઉમર. પરિષદનું પ્રમુખ સ્થાન ના. બ. એમ. રામાચારીપર ભેરી.

કલકત્તાનું સ્ટેટમેન્ટ પત્ર જણાવે છે કે નવા બંગાળની કારોબારી કાઉન્સિલના હિંદી સભાસદ તરીકેની પોતાની નિમણૂક મી. સમશુલ હુડાએ અને ખીહાર, છાટા નામપુર અને ઝોરીસાના નવા પ્રાંતની કારોબારી કાઉન્સિલના હિંદી સભાસદ તરીકેની પોતાની નિમણૂક કરમંજીના મહારાજાએ સ્વીકારી છે.

આ વખતની કોમિસનું ખાસ બહુલ્ય એ જણાવવામાં આવે છે કે તેમાં મુસલ માન ડેલીમેટો તથા સામળનારાઓની કાજરી આમલી કાલોની સરખામણીમાં વિશેષ હતી. એલ-ઈડિઆ મોસ્લીમ કોમિશન વખત પ્રેસિડેન્ટ મી. અબ્દુલ અલીજ બારીસ્ટર-એટ-લો (પેશાવરવાળા) છેલ્લી કોમિસમાં પહેલી વખત સામેલ થયેલ.

બંગાળના કામકામ ફરફારમાં નેશનાલ લીસ્ટોના એક મખ્મરશય તરીકે મળ્યા એલ સીલ્હેટ નામના પ્રાંતને બંગાળથી બહે પાડી આસામમાં સામેલ કરી દેવામાં બંગાળીઓની લાગણી બહુ દુખાવેલી જણાવવામાં આવે છે.

હરીદ્વરની કોનજીવરમમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કમર નખીત નામના બંગાળી ઉપર પોતાની હીકરીનું ખુન કરવાને પેલીસે આરોપ મુક્યો હતો. આરોપીએ રાજી ખુશીથી ખુન કરી લેવાનું એવું જણાવવામાં આવ્યું. મરનારનાં ઘરેલું વિષે પછી કોરટમાં રજુ કરવામાં આવેલ. તે કોરટ નીચલા કોરટના માજીસ્ટ્રેટે એકસર કરેલો કે આરોપીપર ચુન્હો કણલ કરાવતાં જખર વરતી વખતમાં આવી નહેતી. અને છતાં જે ઝોરતના ખુન માટે કેસ ચાલતો હતો. તેજ ઝોરતને ત્રીજે દિવસે કોરટમાં જવતી ખદી કરવામાં આવી હતી.

કલકત્તાની એક પેલીએર મુનમાં કામળ બનાવવાનું એક કારખાનું ખોલ્યું છે જે ખાંબુમયી કામળો બનાવશે. આ સાહસ જે સરકાર તરફથી મદદ મળનાર કહેવાય છે.

કલકત્તાનું "નોયક" પત્ર જણાવે છે કે ખાલુ પાલ એક બંગાળી રાજકુ પત્ર લેવા પ્રયાસ કરે છે.

એકજ બંગાળના મવરનર તરીકે નીમ એલ લોરડ કારમીયલે મદ્રાસના મવરનર તરીકેની પોતાની ટુંક કારખીરીમાં બહુ લોક મિયત મેળવલ જણાવવામાં આવે છે. તેમણે પોતાના ખાનમી સેક્રેટરી તરીકે એક હિંદીવાનની પસંદગી કરી એ અમલવા હોદ્દાપર નીમેલ. આ નીમ શુકુન પત્ર મળ્યું અસાધારણ મહત્વનું હતું.

એલ-ઈડિઆ મોસ્લીમ કોનજીવરમની મેઈકો કલકત્તા ખાતે થોડા વખતમાં ભરવાનો વિચાર કરવામાં આવે છે. ના. આનાખાને તેનું પ્રમુખપદ ભેરી.

અહરેશ હિંદુસ્તાનમાં જણાય છે. તેને હિંદીમાં એલ કરી કાલિન કાલોની મળુ વળી સુચનાની તરફથી હિંદી પ્રધાન છે આ રવાલ આમની સભામાં રજુ થનાર છે ખમનિ કાલિન કાલોની બનાવવામાં આવશે તે સંબંધમાં 'રમુન ગેઝેટ' જણાવે છે કે હિંદી લીનેરીને બર્મી તરફ રી રૂ. ૪,૭૫,૮૩,૦૦૦ નો ફાળો મચે વરસે મળ્યો હતો જેથી બર્મી ખોવાનું હિંદી સરકારને પરવડવાનું નથી.

એલ રાવ મહાદુર પડીત સુદરભાલ સી આલ ઇ. એ હિંદુ બુનિવરસીટીની સેક્રેટરીશીપ સ્વીકારી છે. આથી આ લીલચાલને એક બળવાન માણસની મોટી મદદ મળી જણાય છે.

'હિંદી બેન મીરર' જણાવે છે કે સર સમજા અમદે મુસલમાન ઊકારાઓ માટે અલીગઢ કોલેજ રથાપી ત્યારથી મુસલમાન સી ફળવણીનું કામ પછી હિંસાદુરવક કામળ બધુ જલ્ય છે. સર લખવદના મહુમ હીકરા મી. મહમદ કે જે પા હિંદુસ્તાનના પહેલા મુસલમાન અડજ હતો. તેમની વિધવા બાલુએ તેમાં હુખ્ય જાગ લીધો છે. મુસલમાન કન્યા એને માટે એક કાળને પાયો નાખવાની ક્રિયા વખતે કાલમાં અલીમદ ખાતે એક અસાધારણ મેળાવડો થયો હતો.

નવાળ વિહાર ઉલ મુલ્કે અલીમદની મહોમેડન કોલેજના ફરફારેને ખખર આપી છે કે કોલેજના સેક્રેટરી તરીકેના તેમના હોદ્દાની સુદત પુરી થતી હોવાથી તેઓ સેક્રેટરીના હોદ્દા ઉપરથી હારથત થશે. મહોમેડન પત્રો નવાળ ઉલ મુલ્કે ને જેવી બરજ કરે છે કે મહોમેડન બુનિવર્સિટીને ચારટર મળે ત્યાં સુધી સેક્રેટરીના હોદ્દા ઉપર તેમણે ચાલુ રહેવું.

લાહોરના મહોમેડનોની એક ખહેર સભા કરમમીઆ કોલેજમાં મળી હતી. તેમાં એલ. મી. જોખલેના ફરજીઆત માથમિક કેમવણીવાળા બીલને સર્વાનુમતે ટંકા આપવાનો ફરાવ થયો હતો.

મવરમેટ એજેન્ટોનો નોટાસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન
વિગ્રહે સંબંધી

મુલ્યનસપરમ, બુધીપારક, નં. ૨૦૮ માં
બીમજી નારાયણના નામથી રજીસ્ટર થયે
લો રોજગાર તા. ૨૯ ફેબ્રુઆરીથી છોડી
દેવામાં આવ્યો છે.

મેથેસ્ટરમ, પોટજીટર ઓટ. રટેડ
નં. ૪૬ માં હામાનદાસ રેલુમલના
નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા.
૫ મી મારચથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

ફોરસપરમ, મેઇનઝીટ અને કાલિન
રોડપર રટેડ નં. ૮૮ માં મહમદ હાદ
જીના નામથી ચાલતો રોજગાર તા. ૩૧
મી મારચથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

વેશ્વરના ફાનદાર મહમદ સુલેમાને
તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે,
જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા.
૨૮ મી મારચે ડરબન માજીસ્ટ્રેટની
કોર્ટમાં બરાવાની હતી.

સીડનકામના હોદી મજુર દેવીસીંમ
ની પીશ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા
તા. ૬ મી મેએ ૧૦ વાગે ડરબન સરપીટ
કોર્ટને અરજ કરવામાં આવ્યો.

બારબરટન, ઈડિયન લોકેશન, રટેડ
નં. ૬૨ માં શીખ મંજીના નામથી
રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૧૨ મી
મારચથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

પ્રીટોરીયા, એશીઅ ટીક બ્રાન્ડ, રટેડ
નં. ૩૨૮ માં મહમદ ઇસાના નામથી
રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૨૨ મી
મારચથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

હાલકસોરપ, કીબરલી સ્ટ્રીટ, રટેડ
નં. ૧૨૮ માં હાદીમ મહમદના નામ
થી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૧૮
મી મારચથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

એલાન્સપરમ, ૩૨ પ્રેસીડેન્ટ ઓટમાં
દેસાઇ, દેસાઇ અને પટેલ નામથી
ફર્મની ફેરીતો રોજગાર કરતા વસનજી
કસનજી દેસાઇ, બાલુલાઇ કુવરજી દેસા
ઇ, અને રામા ગોવિંદ પટેલની બાબતો

વાળી નાદાર પીશ્કતના સંબંધમાં પ્રસી
વિશ્વમ થોમસ હોલ જાહેર કરે છે કે
વહેંચણીના આંકડા તા. ૨૩ મી થી ૩૦
મારચ સુધી એલાન્સપરમમાં આ. રે.
મજીસ્ટ્રેટની ઓફીસે ખુલ્લા રહેશે, અને
ત્યાર બાદ તા. ૧ લી થી ૧૫ મી માર્ચ
સુધી પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોર્ટના માર્કેટ
ની ઓફીસે ખુલ્લા રહેશે.

કેપટાઉન, બીટનમાયલીટ પદ ના
જનરલડીલર મહમદ રેશામની પીશ્કત
નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ મી
એપ્રિલે કેપની પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટને
અરજ કરવામાં આવ્યો છે.

ડરબનના સોની અપા અરમુગા પથરે
તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે
જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૪
મી એપ્રિલે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ
બરાવો

હાઇસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૩ મી એપ્રિલે કોમેરીકમાં આવવા
સંભવ છે.

તા. ૮ મી એપ્રિલે અમદાવાદમાં આવ
વા વકી છે.

તા. ૧૦ મીએ અમદાવાદમાં જવા બંધ
થશે.

તા. ૧૫ મીના અરસામાં કેનઝલરમાં
આવી પહોંચશે.

તા. ૧૬ મી એ કેનઝલરમાં જવા
બંધ થશે.

તા. ૧૬ મી એ પાલમકોટમાં આવી
પહોંચશે.

તા. ૧૮ મી એ પાલમકોટમાં જવા
બંધ થશે.

તાબુ ઉમદા ફ્રેટ

અને જીરખલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી
જગ્યાએ રાખેલી તાબીદથી મોકલું છું. જો
કર મોકલી ખાતરી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: "HAIDRI"

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૨૮—૩—૧૨

શી. રે. શી. રે

કુલ હારમનસ ૧૪૫૫૮૬ ૨૦ ૦ થી ૨૦ ૦

આવક માંગ ૧૫૨૫૫૫ ૨૨ ૦ ૨૨ ૬

બીમડીના ૨૭ ૦ ૨૭ ૬

એફ. એફ. ડી. આર. ૧૯ ૧ ૨ ૦

એફ. ડી. આર. ૧૯ ૦ ૧૯ ૬

કુંડાના ૨૧ ૩ ૨ ૬

દેલી તુવેર ફાળ ૧૮ ૬ ૧૮ ૭

કાનપુરી તુવેર ફાળ ૧૯ ૬ ૨૦ ૦

અમુરની ૧૯ ૬ ૨૦ ૦

અમની ૩૧ ૬ ૩૨ ૦

અમની ૩૨ ૦ ૩૨ ૬

અમુ અમુના ૨૦ ૦ ૨૧ ૬

ફાળ ૨૪ ૦ ૨૪ ૬

વટાણા નાતાલના ૧૮ ૦ ૧૮ ૬

મકાઈ ૧૨ ૦ ૧૨ ૬

બીનીસ ૩૦ ૦ ૩૦ ૬

જુવાર (કાદર કોરન) ૧૮ ૬ ૧૯ ૦

કડવું તેલ ૧૦૫૫૫ ૩ ૧૦ ૪ ૦

એરડીયું ૩ ૧ ૩ ૨

એફ ૩ ૬ ૪ ૦

નાળીએર ૪ ૩ ૪ ૬

બાંક સફેદ નાતાલની ૧૯ ૦ ૧૯ ૬

બીજી ૧૮ ૦ ૧૮ ૬

તીરકુળ નાતાલ ૧૪ ૦ ૧૪ ૬

આરો હાલિસ હોલ્ડ ૧૧ ૬ ૧૨ ૦

આરો (અંબીસો મીલ) ૧૧ ૦ ૧૧ ૩

બદાલી સોપારી ૧૨૫ ૦ ૮

અરના ૧૧ ૦ ૭

બી પેટી, ડીનના પૌંડ ૮-૧૭-૬ ૬-—

ચોરબાદર ૬-૧૫-૦ ૧૦-૦-૦

પાસારીન કોરન ૦ ૬ ૬ ૦ ૬ ૬

વાલ્ટ રોજ ૮ ૦ ૮ ૬

માલન ૧૩ ૩ ૧૩ ૬

નાળીએર ૧૩ ૦ ૧૪ ૦

ફળી ૧૦ ૦ ૧૦ ૬

મકાઈ સોપ ૧૩ ૬ ૧૪ ૦

જાણ સીસક રોજ ૧૫ ૬ ૧૬ ૦

જાણ સનવાઈ ૧૦-એસ ૩૪ ૦ ૩૪ ૬

જાણ કાચમ્ ૫૦૬૫૫

બોક્સની કોમિટ ૧૨ ૬ ૧૨ ૬

જાણકરેશીલ(બા. ૬૦) ૧૨ ૦ ૧૨ ૬

નેકટર ટી ૧ ૮ ૧ ૬

માળીસ લાલન ૩ ૧ ૩ ૬

સોપારી સેવરેધની ૧૦ ૦ ૧ ૦

નીડલ પોર્ટ સીમારેટ ૨૦ ૬ ૨૦ ૬

નીમક (લીવરપુલ) ૪ ૬ ૪ ૬

પસ્તા એફની ૪ ૬ ૪ ૬

નીમક(બરબની કાદ) ૪ ૬ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાણી જાણી શેડયુસ તથા ફરેડી કમ્પેક્ટન હેડ નેહરેકભરવની વાણેકમાં રેક
આપવામાં આવે છે. પર્સનલ ટ્રાન્સકેન્સ વાણે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

જે. એ. ૧૯૮૮,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Also at the head Office for S.A.:— And at:—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
111 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

જાણી જાણી શેડયુસ તથા ફરેડી કમ્પેક્ટન હેડ નેહરેકભરવની વાણેકમાં રેક
આપવામાં આવે છે. પર્સનલ ટ્રાન્સકેન્સ વાણે છે

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત હેશ બાઈઓને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજી ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બાઈઓને સ્ટીમરમાં આવવાને વાસ્તે દરરોજ અને તાજે માલ જોરડરથી મોકલાવીશું. ફરીમાંના જોરડરે પણ સહાયથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બહેલી, આવળી ધાળી, બરફી, શેર, બદામી દહલો, ધાળી પુરી, પેડા, બજીયાં, મગજ, પુરી, રેવડી, મમરા (દામના બનાવેલા), મેસુન, કરીના બાફ, અમ્રતાપાક, તથેલી મસાલાદાર મળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL

Zerust Box 77

TRANSVAAL.

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN-

Steenbokfontein

BURG

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારો હાંદુ યુનાઈટેડ

વેડોંગ કું.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હાંદુસ્થાનની જોસરી બચાવ-ધ મંજાવી
સરતે કાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરક
ચાવલ—ચોખ્ખું મધીયાણું—એક વખત
મંજાવી ખાત્રી કરો.

મે. ના. ૧ પ્રીયારક સ્પીડ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બ્રહ્મનેરબરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg.

Parron, etc

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTANNAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

FORMAJAY IDOLGY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kahanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
L. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINE RIVER

Ebrahim Osman
Box 9.

PETERSBURG

MENTA & KRANDERLA Bros.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khuashal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPERLONKIN**(Transvaal.)**

Keshavji Gips. Pafola

STANDERTON

Amod & Ismail, Bo 44

THORNHILL JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar.
General Dealer, 'Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawat General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel : Address : 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 18th APRIL and
DELAGOA BAY about the 20th APRIL

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર “પાલમકોટા”

કપલી જનરલમેર વખણાએલ લાઇનની જંગલર અને કાપ માલની જામ મોટ જાએમી તા. ૧૮ મી એપ્રિલના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ કાઝીબાર અને મોમ્બાસા જાદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની જામબોટમાં કેક પાસે જશે. આઝ કંપલા હાલકાએમ પછી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. દેશી ખલાસી છે. એશીમરો સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કાંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોકા પોતાના બાળબચ્ચને કાંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ જાલામજ છે કે આવી ફેક સુલતની સુલાકનીના અમુલ્ય તક સુમાવશે નહીં.

ફરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીફરન ટીફી ની સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ઘુરત રૂબીન ની ટીફીટ કલાવીં બેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર મજ છે.

કેવે પછીથી કપલી લાઇનની જામબોટ જાએમી હજુ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચવે તરયા ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાફુલ, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ અથવા ફોન ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેાહેસન એજાનેરબરગ, અને ડેલાગોઆએ માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈલ સફુરની કંપની. અગર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

Commercial Rd., Durban

આંગલીઆ એન્ડ કું.,

કામરશીયલ રોડ, દરબ :

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધસાનો વિગત

પા. યી. રૂ.

અમારું કસ્ટોમર

૩૦૦૫ ૧૪ ૩

કરબન

બહારી હદના વેરલમની મરજી

માંથી વસુલ કીધા. ૩ ૧૫ ૮

એમ. એમ. પારક ૫ ૦ ૦

પચર અને આર. બી. ચેડી ૨૫ ૦ ૦

વીલીયમ પામરસન ૧૦ ૧૦ ૦

જોરજોરોસનમાં બહારી હદને

કલાડે વસુલ કરેલા ૩ ૦ ૦

કાસમ હસિય આગજી ૩ ૫ ૦

સુલેમાન વાંકડ ૦ ૧૦ ૦

કાસમ હસિય આગજી ૨ ૦ ૦

જેમ્સ મેકેનટોચ ૧૦ ૧૦ ૦

અમટાલી મહોમેડન કમ્યુનીટી ૧૬ ૦ ૩

એમ. એ. મોટાલા (સાદીની

ખુલાલીમાં ૨ ૦ ૦

કોલવરક મેયર ૫ ૦ ૦

એમ. એમ. યોમસન કું. ૫ ૫ ૦

સ્ત્રેનેક ગુની કું. ૨૫ ૦ ૦

અનજીમન હસાતુલ હસલામ ૧૬ ૨ ૬

એચ. પહાન ૫ ૦ ૦

હંબરાહીમ કમરહીન ૧ ૧ ૦

કાજી કાસમ મહોમદી ૩ ૩ ૦

સુલા હંબરાહીમ નાજીઆ ૧ ૦ ૦

એ. ઇ. વેલ્ડસી ૩ ૩ ૦

એ. આર. ટેક ૫ ૫ ૦

કાસમ બારબર ૧ ૦ ૦

કમ્પલેક્ષ બિલાયતની કું. પની ૫ ૫ ૦

કેન્ટોનીય એન્ડ ફોર્ડ ૨ ૨ ૦

સી. જી. મોતાલા ૧૦ ૧૦ ૦

જેમ્સ ડીક ૨ ૨ ૦

રોબ ફુસેન ૦ ૧૦ ૦

વીલીયમ મારકસ ૧૦ ૧૦ ૦

આર. પેટીજન ૨ ૦ ૦

એચ. એમ. એચ (બેંકુદા) ૦ ૧૦ ૦

વેલીજન બહારી હદ કલેકશન ૨ ૩ ૦

સુલાબ ફીફ ૧ ૦ ૦

એસ. એચ. અહમદ ૦ ૧૦ ૦

એક હોસ્ટ ૧ ૦ ૦

રોબ હમામ ફુસેન ૧ ૧૦ ૦

રોબ મોહીદીન ૦ ૫ ૦

એ. ડી. બસાએ વસુલ કીધા ૧ ૫ ૨

હ. ઇ. પારક ૧૫ ૦ ૦

કરવાબો

૩૨૧૪ ૧૦ ૧૦

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE		
	One	Two		Three	One	Two		Three	Four		Six	Twelve
		£ s. d.	£ s. d.			£ s. d.	£ s. d.					
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	1 1 0	1 15 0	One...
Two...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	2 2 0	3 10 0	Two...
Three...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	3 0 0	5 0 0	Three...
Four...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	3 10 0	5 12 6	Four...
Five...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 9 6	2 0 0	3 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	4 7 6	6 15 0	Five...
Six...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	5 5 0	7 15 0	Six...
Eight...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight...
Ten...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of $\frac{1}{4}$ %; above 3 inches a rebate of 5% for every month had; and 10% duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quarterly rates:—extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C. Mahomed Surtie Merchant, Box 87	DURBAN	INHAMBANE E.A.
BEIRA Gordhandas Khetsey, General Merchant Tel. Add.: "Khetsey" Box 110 Damodar Anandji General Merchant Tel. Add. "Ladoa." Box 42	A. S. FERNANDEZ, High Class Tailor, 120 Grey-street Abdul Qadir and Son Box 126, 139 Grey Street Tel. Add.: 'Tobacco' Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine-street. IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. Mahomed Ebrahim Commission Agent, Point. J. B. Mehta 157 Grey-street P. O. Box 530 G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field-street N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey-street R. M. Moodlay 154 Queen-st S. Peerbhoy Butler 474 West-street P. V. Sanghaves & S'n 208 Grey Street M. A. Simon, Jeweller, 1 Grey-Street A. G. TIPPIN Watch Repairer 120 Grey-street. ISMAIL JEEWA Fruiterer Box 471 K. R. MODY & DESAI Stand 59 & 61 Indian Market Yusuf Suleman Vaid Telegraphic & Cable Add 'Vaid' Corner Grey and Pine Streets The Union Tin Factory Bond Street	Manjee Mandan & Co. Box 37 Tel. Add.: "Manjee." Parekh & Co., P. O Box 38 Kan Dava & Co P. O. Box 46
BEACONSFIELD R.R. Naidoo General Dealer, 38 Main Rd.	GRAHAMSTOWN C.C.	INGOGO D. M. Seedat, General Dealer
BELLAIR D. A. Babenia. Fruit Supplier in South Africa	Mohambhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106	JOHANNESBURG Amod Moosajee & Co., 27 Market-street. Box 2941 A. F. CAMAY & Co. Box 3504, 2 Kort-street. KRUSALSHAI BRULABHAI BHAGAT Co. 58 Indian Market Stall President-street M. S. Coovadia, 45 Market-street Box 270 M. P. FANCY, Box 6031. Mahomed Ebrahim Kunkay 182 Market St Corner Polly St A. MAHOMED HUSMAN & Co., Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp. Box 40 Masters Cash Coy. General Fruit and Produce Sup- plies, Market and Commission Agents, 212 Market-st. Box 5477 Tel. and Cable Add.: 'oblige' Navasari Hindu United Trading Company, 1, Pritchard-street. J. E. Tavaris, 224 Market St. Goolam Sahab, 17th-street & Kaffir-street, Vrededorp, Box 3456. C. Karnadodin 4 Pritchard St.,
BUTHA BUTHE Tayob Adam	V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss" Wholesale Produce & Fruit Exporter & Commission Agent S. N. Samy, Wholesale Forwarding & Commission Agent. Box 110. M. J. Naidoo, General Dealer. Central Cafe, Forwarding & Commission Agent New-street N. S. Samy. Wholesale Produce & Fruit Merchant, Forwarding & Commission Agent V. Rangasamy, Wholesale Produce and Fruit Dealer, Forwarding and Commission Agent, Box 56	KIMBERLEY V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy' 87 Jones-street Kara Lala Desai General Dealer, 14, Long-street K. Kalidas, (K. K. Patel) General Dealer Box 372, 4 Sydney-st T. Vedia Pillay Box 514
CAPETOWN Ohhaganlal Bhawanidass Gheewala Handaria, 21 Roger-street Importer. ISRAHIM NORODIEN, 24 Frere-street, (Woodstock). M. M. Patel Hanover-st.	V. Rangasamy, Wholesale Produce and Fruit Dealer, Forwarding and Commission Agent, Box 56	KINGWILLIAMSTOWN Charles Maude Rice & Dhol Specialities 67 & 69, Buffalo Road
DARNALL Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.		
DURBAN E. ARROBAKER AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street. M. O. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Phana Parshotam, 155 Victoria St. Dada Osman, Box 88, 139 Queen Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field-street B Ebrahim Ismil & Co. 118, Commercial Road		

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTANNAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

FORMAJAY IDOLAY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Ireshand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kahanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINE RIVER

Ebrahim Osman
Box 9.

Pietersburg

MENTA & KRANDEKA Bros.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street, Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE

Vasanji Farmanand & Bros
Box 33, Tel. Add.: 'Vassanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Kenyon & Van Zyl Sts

RUETENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Sulman'

SALISBURY

Bhimjee B. Naik, Box 59
Khuashal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS**(Transvaal.)**

Keshavji Gipa. Defoels

STANDERTON

Amod & Ismail, Bo 44.

THORNHILL JUNCTION

Esoop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hosoon Amod Vankar.
General Dealer, 'Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Ohbita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantasing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawat General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 446 "BHABHA" 'phone No 22, P.O. Box 22.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A I.

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433, Corner Kaffir & 16th Streets
VERDER, JOHANNESBURG
Box 4100 TEL. ADD.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પુરાણલાલ જુલાલાલ ભગતની &
અનરલ સ્ટોર અરબાદ
મરના ડેસ, ટાટ, પાટલુન, સમીસ,
દેડ, કેપ, કુનાલ, ભીંગાન. રેમી
શાલ વગેરે પરચુરલ માલ મળશે.
આલે, જુમી અને ખાતી કરો.
બેગ મહત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ ના. ૫૮
પેસિફિક સીટ, બેલ-સમરમ. કો. ૩૨૪૮

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'J. O.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA : s. d.
Yearly ... 17 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about April 8th Carisbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about April 4th Braemar Castle

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about April 12th Cawdor Castle F235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LAWRENCE MARQUE

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

શ્રીમ. પી. ફેનસી.

ફેનસી અને સીરલ અરબાદ.
ઈડીયન મારકેટ જુલાલાલ ભગતની
શી મંગાવી સસ્તે તમે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ શી પોરબંદર તમા હસ્ત
કુસરસ આવલ-ચોખુ-મીઠીઆલુ-અવા
બંધ મળવામાં કરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEDORF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર પુલ્લેશ્વર શી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "POREBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા મેલા

ડેલાઓઆએ, બેરા, હાંડીબાર માઆસા વર્ષ

સ્ટી. અમરુખી ટન ૫૦૦૦ તા. ૩૦ મારચ

આ કંપનીની આમલોટમાં હરેક વરખા પાલેજર માટે ધુરેપુરી સમવા છે તેમજ બધાસી ઇડીઅન છે, અને ઓપીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઇપણ વાતે બરા પક્કુ ખુશ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

આ કંપનીની આમલોટ હરે મહિને મુંબઇ સારે જાય છે. માટે આ કંપનીની ખુશાહીને ખરો લાભ નહીં યુક્તા દેશ જનારાઓએ તકમાર રાખ રહેજું.

સરકુ આમલોટ મુંબઇ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સજની જાણ માટે અતરે જાપાયા નિમાવજું તેથી સજ કાઢેજો તે બગર ખરમે આમલોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત ત્રીએને સરનામે મળે જરશે.

દરબસે ત્રીએ કોઈએ મોર કલકતા સ્વીમ નીચે મુજબ જાતી છે.

સ્ટી. અમરુખી છીલ ૧૦

ઉપરનાં કાલકાં કાલકાં.

જાન્યુઆરી ૮, ૧૯૦૦ ૧૦૦૦ મુબમુબમી

બી. કથોરિયા ઉપરખાસની મુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મેમરીઅલ રોડ ૬૦ મ

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

કિંગ્સ સોન્સ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyam Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandrayen 4 Jambhai 5 Ameer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

ખબારી પત્રો મુબમી, હીંદુસ્તાની, અરબીક, ટામીલ, અને ઇન્ડીયન માધનના ધણીય રમુજ અને જાનપદ માટે એવા રેકૉર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાના છે. દામ સજથી સસ્તામાં સસ્તું છે. એક જાર ખરીદ કરી ખાતરી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી કોપવા છે. ચાપનો પણ પક્કા કરેલ છે. રેકૉર્ડમાં પ્રખ્યાત ગાનારાનાં ગાયનો ખાસ ઉતારેલા છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૬૫૩ મેલસી અને હરેક બતના પરચુરક માલની દુકાન

સાંચ: WINDGERTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W. Longlands Delport's Hope Kalkfontein

P. Y Sanghavel & Son

Commercial Brokers & Commission Agents P. O. Box 675, 208 Grey St., DURBAN

જુબ કમીસનથી હરેક બતના ખરોસરી કાપડ વગેરે માલ ફાવેલો કાવ તેવી રીતે જરીથી યાદી આપીએ છીએ. અને અમલોટ મારફતે બધાસી વેચના બધે માલ (મહાજી ઇન્ડીયન વમાક વગેરે) મેલબાપી સારો કાવ ઉપજાવી વેચી આપીએ છીએ. વધારે ખુશાસા માટે ઉપરને સ્કીરનામે કાવજખ મળેજો.

ધી યુનાઇટેડ હાઉ એસોસીએ શન-કેપટાઉન

ઉપલા એસોસીએશન મારફતે હીંદુસ્તાન માં મુખારો વધારો કરવા માટે ઈ. સ. ૧૯૧૧ ના સંપ્રેમજર માસમાં નોવેમ્બર ૬૪ પર્ષી બસ કરવામાં નક્કી :-

જમા આપેલી કલપાઓ	૨૬	૧	૦
મીઠાભાઈ દેવભાઈ કાંડના	૦	૦	૬
કમ્પાભાઈ રમુજી ૫૧૨૫૫૫૫	૦	૭	૧
લક્ષ્મણભાઈ ભોવી વડવાડ	૦	૭	૬
જામનર કામલભાઈ કાંડના	૦	૭	૬
ખાસનર રામજી ખુશાલ	૦	૭	૬
સ્વજી લાલા કાંડીલા	૦	૫	૬
દાદાભાઈ દીલ મટવાડના	૦	૫	૬
ખરસીભાઈ ડેમુર વલસાડના	૦	૫	૬
કાંડનાઈ રામાભાઈ વાંલ	૦	૫	૩
કાંડનાઈ જાવા	૦	૫	૩
ખરજીભાઈ ઇવજી	૦	૫	૩
જેઠાભાઈ જાણી કાંડના	૦	૫	૩
જાણીભાઈ હરી કાંડીલા	૦	૫	૩
કાંડનાઈ કમલભાઈ કાંડના	૦	૫	૩
મુનામજી લક્ષ્મણ દેસાઈ	૦	૫	૦
દાદાભાઈ લક્ષ્મણ દેસાઈ	૦	૫	૦
લક્ષ્મણ સવરવજી દેસાઈ	૦	૫	૦
અમેલાલ મુનામજી દેસાઈ	૦	૫	૦
ભીમભાઈ કામલભાઈ દેસાઈ	૦	૫	૦
ઇવજીભાઈ મોહનજી કોઠક	૦	૫	૦
નરાયણમ મીઠાભાઈ	૦	૫	૦
કીરપાસમ મીઠાભાઈ	૦	૫	૦

અમલોટ

૫૨ ૫ ૦

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Direct to Bombay in 18 days

S.S. Kanzler leaving Durban 16 April Delagoa Bay 11 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

૧૮ દિવસે મુંબઈ જશે

સ્ટી. કેન્ઝલર

અહીંથી તા. ૧૬મીના ઉપર દેશજોવાળી તા. ૧૮ એપ્રિલના ઉપર ઉત્તરમથિન બેર અને માટે જોવા મળે મુંબઈ ૧૮ દિવસે જશે. બાકીનાં સારા જનારાઓ આ વાહનથી નહીં મળુર હાઈની બિટા કુદરતી, ડાઈમંડર આવનાર ડાઈમંડર, બનાર અને ડાઈમંડર પહેલનાર છે. મુંબઈ પહેલે કે તુરત અહીં જનારો ખબર મળે છે. તે કુલાહ, મોવર, ભારતીયવાળા અને હવેનાર હોય છે. ફરદ, સેન્ડ, અને તેની મિટિ મોરલી તથા જમર મોરલી વાળા મળે છે. ખલાસીઓ દેશ અને કપડાને તથા મોહીસરો આવક હોય છે. હાહાની તે, મોસોને અઘાલી જમા, વીજળીની જલી ચમ્પી, કુલખપાલુ બજાર જોઈને વધેનો પુરા જાહેરસ્વ હોય છે. મતલબ કે સ્પીમર, ખાસ પાસે જોઈને મોટા હોવાથી હવેરકની સમજ છે.

વધુ ખબર માટે લખો. વા પુછે નીચે સરનામે, તથા એકાન્તિસ્તમ, પ્રિટિરીજ અને ઈન્સ્ટીટ્યુટ એક્ટને.

OSMAN AHMED,

SHAIK RASOOL,

ABA MAHOMED,

137 Grey St, Durban.

c/o Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg, Box 2347 J.B.

Box 195 Delagoa Bay.

માંડી વિલાયતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોત્રી લોકોને વેચવી પેસાય તેમ આપશું. કાવ માટે લખો. હાથેથી થશે.

નાતાલ લીફ તમાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ જોટલી જોઈએ તેટલી મળશે. અને મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

લીફ ઇસ્માઈલ સાથે માલ. હાથપે મળશે. મંગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Zorbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St DUBAN

ઉસ્તામી આઈઓને ખુશ ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં દરકોષ ફેઝ ટોપીઓ ફુફી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહેાંચી છે. બહારના મોરાર ઉપર પુરવ્વા ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

184 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

484, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉંચા ફેઝની દરકોષ ટોપીઓ,

સચલી અને સારી.

ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક વીજ જથ્થામાં, સસ્તા કાવે મળશે બહારના મોરાર ઉપર તુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત બજારમાંથી લેશે.

Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાજાં નાસ્તો, જવનાં મેં તથા કુક વાવવાના તથા ખાવાના બાકી ખાવ મરદ બીનીસ વગેરે હથેલ મળે છે. લખો વા મળે

Stands 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi
Internation's Printing Press, Phoenix Natal

No. 14—Vol. X.

SATURDAY, APRIL 6TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

THE PASSIVE RESISTANCE FUNDS

A PUBLIC LETTER TO MR RATAN TATA OF BOMBAY

IN connection with the receipts and expenditure of the Passive Resistance Funds received from India and elsewhere, Mr. Gandhi has addressed the following public letter to Ratan Tata Esq., of Bombay:—

I am ashamed to have to own that I am only now able to fulfil the promise I made you and to myself in my letter acknowledging your second generous contribution of 25,000 Rs. towards the expenses of the great Passive Resistance struggle, that I should write a public letter to you, in which I intended to incorporate an account of receipts and expenditure. The reason for this long delay is that my time has been fully occupied with one thing or another arising out of the struggle which I could not very well postpone, and I did not care to address the letter without giving a financial statement. However, with the zealous assistance of Mr. Sorabjee Shapurjee, the stalwart passive resister, I have just finished the account, of which I give you herewith a full summary.

You will see, on the expenditure side, "Farm Capital Account." This represents the expense of erecting dwellings on Mr. Kallenbach's farm. The bulk, if not the whole of it, is returnable by Mr. Kallenbach, in terms of the grant of the use of his farm to passive resisters, on its being vacated. The item for INDIAN OPINION has been explained in the previous account rendered in my public letter to the Honourable Mr. Gokhale. The item "Relief" includes all disbursements made to indigent families of passive resisters, and all other help given to them or their families. All the other items speak for themselves. As to the receipt column, all I need remark upon is that the funds received from Rangoon and London were entirely ear-marked for relief purposes, and certain items from India were so ear-marked by Mr. Petit. All these

instructions have been strictly followed. There are some items in the receipt column included under the heading "Local" which are not, strictly speaking, contributions, but which are either refunds or receipts for disbursements specially made. It also includes boarding-expenses paid by the parents of the boys attending the farm school.

But for the willing assistance rendered free of charge by many a volunteer, the timely assistance of Mr. Kallenbach, and, above all, the readiness with which passive resisters' families fell in with the idea of going to the farm, the expenses would have been much greater.

Before quitting this subject of accounts, I would like to add also that the expenditure shown in the account takes no note of hundreds of pounds raised locally and disbursed by local committees, nor of private collections of which our countrymen will probably never know anything. The financial sacrifice made by the community during the struggle which has extended over a period of four years has been very considerable, and it has been my agreeable experience to notice that those who have continuously gone to gaol for the sake of their and their country's honour have been also the men who have cheerfully spent most in aid of the struggle.

You will observe that there is already a deficit, and I am obliged to fall back upon such resources as are available to me to meet it. It commenced nearly three months ago. Happily, two timely remittances were received from Mr. Petit lately. If no assistance is received from India, and it is not possible to raise subscriptions here, it will be a matter for consideration where the pruning-knife should be applied. Most of the passive resisters' families have withdrawn from the farm, and their husbands or bread-winners have found

for themselves means of earning a livelihood, but they all understand that, in the event of a revival of the struggle, they are to return to the farm.

Though the Union Parliament is still sitting, and the Immigration Bill, designed to give effect to the terms set forth in the correspondence that passed last year between General Smuts and myself, has been read a first time, it is difficult to say whether the struggle will be entirely closed this year. The Bill itself is open to certain objections from the passive resistance stand-point, as it is also from a general stand-point. In my opinion, it does not entirely carry out the agreement, but I have great hope that, so far as objections in terms of the agreement are concerned, the Bill will be amended. If it is not in any vital particular, the struggle will most assuredly be revived. But there is also some ground for the fear that the Bill may not be passed during the current session at all, in which case the farm will, in all probability, have to be continued. As you know, the struggle has centred round the racial bar in the Transvaal Immigration legislation, and we have consistently opposed it from the very commencement. So long as the Transvaal persists in treating Asiatics as prohibited immigrants because they are Asiatics, so long will the struggle continue. Once that bar is removed, and details, into which I need not go, are settled in accordance with the written undertaking, passive resisters will have achieved their purpose. How many and who will actually be able to enter the Transvaal or the Union, as the case may be, is a matter on which passive resisters, as such, have not laid any stress. The number of entrants and the manner of entry will largely depend upon the general behaviour of the community here and the demand made by India.

Perhaps the most substantial result of the struggle is the establishment of a school at the farm, which is being conducted by me, assisted until recently by Messrs. Medh and Desai, two staunch passive resisters, and assisted at present by a cousin of mine. The pupils number twenty-five, and the desire is not to admit more than fifty. No day-scholars are accepted, and all must remain on the farm. The parents of most of the boys pay £1 10s. per month for their sons' board. The amounts so received are credited in the passive resistance account. No school fees are charged. Manual training is combined with mental, but the greatest stress is laid on character-building. No corporal punishment is inflicted, but every endeavour is made to draw out the best that is in the boys by an appeal to their hearts and their reason. They are allowed to take the greatest freedom with their teachers. Indeed, the establishment is not a school but a family, of which all the pupils are persuaded, by example and precept, to consider themselves a part. For three hours in the morning, the boys perform some kind of manual labour, preferably agricultural, of the simplest type. They do their own washing, and are taught to be perfectly self-reliant in everything. There is, too, attached to the school a sandal-making class, as also a sewing-class, the latter under the supervision of Mrs. Vogl, who so successfully organised the Indian Bazaar, held under the auspices of the Indian Women's Association last year. I need hardly mention that Mrs. Vogl's work is a labour of love. No paid servants are kept on the farm in connection either with the school or the kitchen. Mrs. Gandhi and Mrs. Sodha, assisted by two or three of the pupils, who are changed every week, attend the whole of the cooking. Non-smoking, non-drinking and vegetarianism are obligatory on the farm. Mental training is given for three and a half hours at least, consisting of the vernaculars of the respective scholars, English, Arithmetic, and so much of history and geography as may arise from the lessons in English or in the Vernacular. The medium of instruction is chiefly the Vernaculars, which are Gujarati, Hindi and Tamil. The Tamil tuition, I am sorry to say, is of a very elementary character, there being no good Tamil teacher available. One hour in the evening is devoted to giving the scholars some idea of their respective religions, and, to that end, lessons are read from the Mahomedan, Hindu and Zoroastrian Scriptures. Readings from the last have been recently suspended, as two Parsee lads who were at the school have just left it. The classification according to religion is the date of writing this is sixteen Hindus and nine Mahomedans, and the classification according to race is eighteen Gujaratis, six Tamils and

one from North India. All the boys attend throughout the hour when the respective readings are given. An attempt is made to inculcate in them the spirit that they are first Indians and everything else after that, and that, while they must remain absolutely true to their own faiths, they should regard with equal respect those of their fellow-pupils. The life on the farm is reduced to the utmost simplicity.

The school is in the nature of an experiment. Though, therefore, it may be too sanguine to expect the boys to remain, when they grow up, agriculturists and simple livers, it

may not be too much to hope that they will carry into their daily dealings, when they enter upon the battle of life, some of the lessons they are now learning.

The question will be asked how the school is to be continued. It is my desire, so long as I am in South Africa, to continue to devote myself to this work, and not to revert to legal practice, which has been entirely suspended for some time. I should still take my share in what may be called purely political work, which here really is that of making a desperate attempt to earn one's livelihood with honour and dignity.

ACCOUNT

RECEIPTS.	£	s.	d.	EXPENDITURE	£	s.	d.
Subscriptions from India including Rs. 50,000 from Mr. Ratan Tata	6723	9	3	Relief for Passive Resisters and their families	2335	1	3
Rangoon	972	0	0	London Committee	1490	6	2
Zanzibar	59	3	6	INDIAN OPINION	1200	0	0
Mozambique	50	0	0	Salaries	530	1	3
Mombasa	18	12	10	Travelling Expenses including freight	482	6	11
Delagoa Bay	11	12	0	Rent, etc.	353	19	1
Tamarkan	7	17	4	Legal Expenses—Cape Town, Natal, Transvaal	371	1	3
Navisha	3	6	8	Telegrams	121	18	6
Chinde	15	0	0	Cables	191	9	1
Chaichai	4	9	0	Newspapers	154	12	10
Blantyre	1	1	0	Stamps	63	12	1
London	159	19	4	Stationery	39	13	11
Local, including the whole of S. Africa, and boarding fees of scholars and relays	459	10	1	Exchange on drafts and cheques	31	10	9
To Balance	43	1	3	Farm Capital—erection buildings, material, etc.	492	11	11
	£8509	13	0	Farm Expenses Upkeep	659	8	0
					£8509	13	0

The Tuberculosis Commission

Disease Among Natives

Capetown, March 28.—At the Tuberculosis Commission to-day a member of the Legislative Assembly said that in 1875 there was very little of the disease among kaffirs, though it prevailed among mission kaffirs who adopted European habits and clothing. Missionaries who were infected had come to this country for the benefit of the climate. He concluded that it was contact with infection which caused the disease among the kaffirs, as there were no cases of the disease among the servants in the early days.

Bad State of Municipal Locations

Capetown, March 30 (Reuter).—Dr. Thornton, medical officer of health for the Cape Province, giving evidence before the Tuberculosis Commission to-day, dealt with missions and locations. He attributed the comparative

immunity of the Kuruman Mission (though the disease, he believed, was on the increase) to the conditions of life, which approximated to those in the native kraal. Witness believed that the disease was much less prevalent among missions composed entirely of natives than those where there were coloured people, and it was more prevalent among missions in the Eastern than in the Western Province. Lovedale was immune owing to the most stringent control. Municipal locations were very bad. With some exceptions the huts rarely passed any kind of inspection, and very few municipalities gave anything in return for the revenue from the locations. Until the locations were put on a proper footing, tuberculosis would continue to spread. He advocated that the revenue derived from locations should be spent on putting them in a sanitary condition until that work was completed. Dealing with the administration, he pointed out that preventive measures fell to local authorities and the care of hopeless cases to the State; but the whole problem was so

involved with pauper relief that he thought it should be taken as one, and come under the Provincial authorities.

Immunity of the Jews

Cape town, April 3 (Reuter).—Before the Tuberculosis Commission this morning Dr. Abdurahman gave evidence, stating that the disease was more prevalent among coloured people than ever before.

Mr. Reid, president of the Architects' Association, stated that the lack of improvement in houses was due to the machinations of the slum landlord.

The Rev. A. P. Bender, head of the Jewish community, stated that the Jews as a people were practically immune from the disease, owing to their hygienic habits of living and the great care taken of their children.

Germiston Location

A Petition to the Mayor

A petition of the Indian Standholders and residents of the Germiston Location, signed by 208 persons, has been addressed to the Mayor and Municipal Council of Germiston, as under:—

(1) Your Petitioners have been notified that they are to remove from the location hitherto occupied by them, to a new location which is at present being surveyed and planned.

(2) Your Petitioners have inspected the site of the said new location and respectfully submit that the same is unsuitable for the following reasons:

(a) It is distant from Germiston where most of your Petitioners either work or have their business duties, fully an hour's direct walk, i.e., quite as far again from the town as the present location. As a consequence, the gravest hardships are likely to arise in cases where residents of the said new location may require to communicate with the town in urgent circumstances, e.g., for the purpose of obtaining medical assistance, especially at night time.

(b) It is distinctly dangerous to health, at least one third of it being situate on the late and present sanitary depositing site, the poisoned air from which would daily and hourly be breathed by its inhabitants, young and old. The farthest point of the site of the said new location from the present depositing site, is sufficiently near the latter to make residence there unendurable, but we are reliably informed that the stands now being laid out are within 300 to 500 feet from the said depositing site, and your Petitioners submit that inspection

will readily satisfy your Worship and the Members of your Council of the impossibility of human beings residing there.

(c) Your Petitioners further understand that arrangements have been made for depositing the contents of the Germiston slop tanks near the said depositing site which, with the wind blowing from that direction, must necessarily constitute an additional danger to health.

(3) Your Petitioners have taken medical advice as to the suitability of the said new location from the point of view of its fitness for human habitation, and attach hereto the certificate of Dr. McNab to which you are respectfully referred.

Wherefore your Petitioners respectfully submit that another site should be selected less inconvenient in the matter of distance from the town of Germiston and free from the dangers above mentioned.

And for this act of justice and mercy your Petitioners will as in duty bound for ever pray, etc., etc.

Dated at Germiston, this 29th day of March, 1912.

From the Editor's Chair

LOCATIONS AND DISEASE

In his evidence before the Tuberculosis Commission, the other day, Dr. Thornton, Medical Officer of Health for the Cape Province, is reported to have said: "Municipal locations were very bad. With some exceptions, the huts rarely passed any kind of inspection, and very few Municipalities gave anything in return for the revenue from the locations." Other evidence given before the Commission goes to prove that the "civilising" policy of the more "enlightened" nations has meant death and destruction to the native people of this country. Before the adoption by them of European habits and customs, tuberculosis was practically unknown amongst the natives. One mission station is specially mentioned as being comparatively immune from the disease, owing to the conditions of life approximating to those in the native kraal. All this is a serious indictment of the system under which a simple-living, pastoral people is brought from its natural surroundings into the crowded and unhealthy conditions prevailing in towns and locations. It shows, so far as the health of the people is concerned, that they suffer severely for the doubtful privilege of becoming acquainted with modern life. We will not for the moment discuss the wider and much more important question of morals, except to say

that we believe that the effect upon the people of congregating in crowded areas is the worst possible.

Anyone who has visited a location, whether native or Indian, must be impressed with the utter homelessness of such places. The shameful neglect of the roadways, the utter absence of proper drainage, and the wretched condition of the buildings, all show at once that this is a location—a place where coloured people are condemned to spend their days as outcasts. It is whispered that it is "dangerous" to go there alone at night; avoid it as you would a plague-spot. The dust-carts and scavengers of the Municipality give it a wide berth and share in the general antipathy towards such unholy places. Rents and rates are regularly collected, but the money goes into the coffers of the Municipality. If a new location is to be laid out, it is considered economical to utilise ground recently used as a dumping-ground for night-soil and dead horses. Is there any wonder that locations are hot-beds of tuberculosis and other dangerous diseases?

We understand that the Johannesburg Town Council has decided to "tackle" the question of a native location, and that they are going to make a "big effort" to solve the question of housing the natives. This is how they propose to do it: All the people who are at present living where they please are to be rounded up into a huge compound, where they will be compelled to live, whether they like it or not. A fence is to be erected around the location, and the "inmates" (suggestive term) are to enter through the gateway, which will be under police guard. At a certain hour the gates will be closed, and opened again in time to allow the natives to get to work for their European masters. A well-known Johannesburg citizen gave it as his opinion that the scheme would be a great success, not only from a public health point of view, but also from a police point of view. Now, as for the public health point of view, we are quite certain that the public referred to is the white public and not the public which is to receive the special advantage of living in this municipal compound; and we think that Dr. Thornton will agree with us. And what, pray, is the "police point of view"? We think we can guess, but, as there can be no certainty about it, we will content ourselves by merely suggesting that, by segregating all the blacks, it will then be an easy matter to keep a watchful eye upon the white criminal class which is known to congregate in the cities. But to return to our main point, we would ask all fair-minded and far-seeing people not to ignore the warning contained in the evidence given before the Tuberculosis Commission, that, to increase locations, is to multiply disease and death.

Status of Indians in the Empire

The *Madras Standard*, early in January, devoted a leading article to the above question from which we take the following:—

Mr. Polak, the South African delegate, made a suggestion at the last Congress of a special session of that body with a view to determine the position and status of India in the British Empire. The subject is of such vital importance and of such wide scope—the question of the position of Indians in South Africa being merely a part of it—that it surely deserved that a special session of the Congress should be devoted to it. It is neither a merely academic question nor a purely sentimental one as grave practical issues depend upon it. It has been urged in season and out of season and not without good grounds that the British Empire is founded on the principles of liberty, equality in the rights of citizenship and righteousness. It is therefore doubly incumbent on those who set store by such principles to see that they are not consciously or unconsciously replaced by other ideals. In the British Dominions beyond the Seas these principles have been ignored or deliberately set aside in the case of the coloured races even when they are, and at times it would appear because they are, British subjects. The Imperial Conference has discussed such subjects as defence and trade with a view to secure common action. A need is felt for material unity in the Empire and the consequent co-ordinated joint action. But it is far more important that a unity of moral ideals should prevail in the Empire that the ideals of liberty, equality of rights, and righteousness should obtain currency and be acted upon throughout the Empire. They have been hard won by the British race through centuries of struggle in their island home, and the emigrants to the overseas dominions have inherited them. Nothing is easier than to slide away from these ideals: nothing more important than that they should be preserved. But the action of the Colonists in the different Dominions makes it plain that they have not only slid from them but have well nigh repudiated them so far as the coloured races are concerned. It is a sorry story which has neither rhyme nor reason in it. If it were solely a question of colour we should expect that British coloured subjects would be at least placed on a par with coloured foreigners. But what, as a matter of fact, did Canada do? She gave the Chinese and the Japanese a more privileged position in her territory than British Indians—a topsy-turvy, perverse procedure. She has made some amends, however, just now, rather late in the day, and

has graciously permitted Indians, as Mr. Polak observed with biting sarcasm, to have their wives and families with them. Nor is the treatment accorded to British coloured subjects the same in the different colonies, and the differential treatment cannot be explained on varying needs or on any rational principle whatsoever. It is obviously impossible to allow this state of things to continue not only because they run counter to the implied principles of action in every British State but because they run counter to the express declarations of the Sovereign to Indians.

Dr. Gool on Tuberculosis

Dr. A. H. Gool, of Cape Town, contributes the following article to the *A. P. O.* :—

It is difficult to realise the wonderful and latent enemy that has dogged the footsteps of man, from remote ages in his striving for civilisation. Tuberculosis, our ancient foe, outbids the vainest of human inventions, gunpowder, in its power of ruthless destruction and in its countless victims. In South Africa one European in every ten dies from Tuberculosis, whilst amongst the Coloured people one in every five succumbs to it. Whole tribes amongst the Red Indians in America have been destroyed by it.

It has taken mankind over 2,500 years to complete the chain of isolating the cause of this disease. Hippocrates, the father of modern medicine, who thrived in the great days of ancient Greece, described the peculiar wasting of the sufferer. Later, Galen, the great Roman physician, noticed its contagiousness. It was left to the physicians of the 19th century to lead up to that remarkable achievement of Koch, the German pathologist, who isolated the tubercle bacillus, the cause of tuberculosis. This minute vegetative organism, when enlarged a thousand times, measures only from 3 to 5 millimeters in length. It attacks all tissues, but shows a special disposition to assail the lungs in adults, which is commonly known as consumption, and the bones, especially in children. The hunchback has to thank the tubercle bacillus for his hump. It has no race prejudice, attacking both White and Coloured, showing a marked favour for the latter, as I have already mentioned. Nor does it discriminate man from the rest of the animal kingdom. Fowls, fishes, cattle, monkeys, parrots, earthworms, all suffer from this universal scourge. Not only can man give this disease to his pets, but he himself can be infected from them. Where he uses these animals to supply him with food, for example, beef

and cow's milk, there the danger is great.

There are two main ways how an individual may become infected with tuberculosis. He may inhale the dust of dried spit which contains the deadly bacillus, thus setting up diseases in the lungs. From these primary places the bacilli may swarm into the blood, either causing rapid death (a condition commonly known as "galloping consumption"), or infecting some distant organ as the membranes of the brain, the kidneys, and the liver.

The other important path of infection is the elementary canal (stomach and intestines) by means of infected food.

Now comes the greatest question of all! How can the disease be combated. How shall we fight against this unseen but powerful enemy who deals death from the dark? In order to stamp out this virulent disease, the State, and every individual, must combine in the attack. The State must ensure that the food of inhabitants does not contain tubercle bacilli by rigidly inspecting all dairies and slaughter houses. Legislation must be promulgated, against spitting in public places, and housing bills must be introduced, and hospitals and sanatoria must be built for the treatment and isolation of the sufferers from this disease.

From the individual, as is always the case, most of the work must come. From the scientific aspect there is absolutely no doubt that fresh air and light are the great destroyers of these bacilli. So the most important thing to learn, and learn thoroughly, is "Let there be light." Open wide the windows night and day, and let air and sunshine penetrate into the darkest corners of the home. Choose those occupations which call you to work in the open air, and, if possible, away in the country "far from the maddening crowd." Of great importance is the question of nutrition. Let all food be wholesome and simply cooked, and do away as far as possible with stimulants such as alcohol. In order to render milk perfectly harmless, it should be heated by placing the can containing the milk in boiling water for twenty minutes. (The milk itself must not boil, otherwise all the anti-scorbutic properties are destroyed.) I need hardly add that all sputa from consumptives should be burnt, and all dust from their rooms must be mopped away with a good antiseptic like Lysol.

Now I will try to give the latest scientific aspect as regards whether tuberculosis is hereditary or not. The children of consumptives do not inherit consumption, but a tendency to it. They are good breeding ground for the bacilli, and if they are not taken away from the atmosphere of their home, which is bound to contain these bacilli, then they succumb to consumption or some other form of tuberculosis. It will be seen from this short account of this vast subject

that the fight is against ignorance and poverty. It is therefore essential that the wages ■ the labourer should be raised ■ ensure better social conditions. ■ has therefore seemed to me a useless procedure to notify consumptives if they cannot all be removed to a sanatorium, if they cannot be supplied with better food, better housing and better clothes.

The rich cannot long be indifferent to the suffering of the poor, for both rich and poor are always elbowing each other, to-day the tubercle attacks the maid, to-morrow the mistress, and in this case humanitarianism goes hand in hand with the finding of science.

"The Great Illusion"

How the Colonies are Governed

In that remarkable and widely-read book of Norman Angell's, "The Great Illusion," there is a chapter on "How the Colonies are Governed," in which the writer maintains that Britain does not own her colonies. The statement in regard ■ the Indian position could not be more clearly set forth than in the following portion of the chapter referred ■ :-

Now it will not be forgotten that, at a time when we were quarrelling with Paul Kruger, one of the liveliest of our grievances was the treatment of British Indians. Having conquered Kruger, now "owning" his country, do we ourselves act as we were trying to compel Paul Kruger as a foreign ruler to act? We do not. We (or rather the responsible Government of the Colony, with whom we dare not interfere, although we were ready enough to make representations to Kruger) simply and purely enforce his own regulations. Moreover, the Australian Colonies and British Columbia have since taken the view with reference to British Indians which President Kruger took, and which view we made almost a *casus belli*. Yet in the case of our Colonies we do absolutely nothing. So the process ■ this: The Government of a foreign territory does something which we ask it to cease doing. The refusal ■ the foreign Government constitutes a *casus belli*. We fight, we conquer, and the territory in question becomes one of our Colonies, and we allow the Government of that Colony ■ continue doing the very thing which constituted, in the case of a foreign nation, a *casus belli*. What did we undertake the war of conquest for? Do we not arrive, therefore, at the absurdity I have already indicated—that we are in a worse position to enforce our views in our own territory—that is to say, in our Colonies—than in foreign territory. Would we submit tamely if a foreign Government should exercise permanently gross oppression on an important section of our citi-

zens? Certainly we should not. But when the Government exercising that oppression happens to be the Government of our own Colonies we do nothing, and a great British authority lays it down that, even more when the Colonial Government is wrong than when it is right, must we do nothing, and that, though wrong, the Colonial Government cannot be amenable to force.

Imperial Naturalisation

Will not Affect the Rights of British Indians

The Editor of *United Empire* deals editorially with the subject of Imperial Naturalisation as follows:—

The inclusion in the King's Speech of a promise by the Imperial Government to introduce a Bill during the present Session that will secure a uniform law of naturalisation throughout the Empire, was not unexpected, as the subject had been discussed at length at the Imperial Conference last year. Whether the Bill will have much chance of passing in a Session that will be crowded with the consideration of measures of first-class importance remains to be seen; the Bill itself raises a good many intricate and rather controversial questions, and some ■ the difficult points that converge upon this topic have already been touched upon in *United Empire*. The main provisions of the Bill are understood to be that naturalisation of aliens as British subjects—the word "citizen" finds no place in English law—shall be conditional on five years' continuous residence within territory under the King's allegiance, on good character, and on an adequate knowledge of the English language recognised in any Dominion as on an equality with English. (This last provision would cover Dutch in South Africa, French in Canada and probably in Mauritius and Seychelles.) ■ addition, the applicant for naturalisation must also take the Oath of Allegiance. The new law will therefore cover substantially the same ground as the present law of naturalisation in the United Kingdom, which is, however, notoriously been rather loosely administered at times, although nothing approaching the methods in vogue in the United States have ever been admitted. The law will, of course, become operative in each of the Dominions only after their Legislature have adopted it.

Difficulties Ahead

This is a step in the right direction, but the Bill is bound to raise, incidentally, the parallel case of the rights of British subjects of non-European race in self-governing Dominions. On this awkward and

extremely thorny question the Bill only touches incidentally, conferring the right to be called a British subject on everybody born with the King's allegiance, or who, at birth, was the child of a British subject on the paternal side, or was born on a British ship wherever situate at the time of birth. This provision settles the status of a British subject, but not his rights or privileges. A Chinaman born at Hong Kong or Wei-hai-wai, ■ Indian born at Bombay or Fiji, the son of an English father and a German mother born at New York, or the daughter of a French father and an Italian mother born on a British vessel in mid-ocean—all these are *ipso facto* British subjects. But their legal status still varies in different places within the same allegiance. The Chinaman will not be admitted in Australia or the Indians in South Africa, any more than the Englishmen without a certain sum of money will be admitted to Canada. The new law will do nothing to alter this anomalous condition of affairs; nor is it perhaps possible to do so in the present state of public opinion.

Native Passive Resisters

English Clergyman's Action Criticised

A new phase of the threatened passive resistance movement here (says the *Transvaal Leader's* Potchefstroom correspondent) is that the natives resident in the location have appealed to the Supreme Court in connection with the recent Magisterial judgment enforcing the taking out of location permits by all females over the age of 14, resident therein. At the Council meeting, very strong comments were made on the action of the Rev. F. J. Sharman, English Church Mission priest, who has been taking an active part in the agitation against the manner in which the location regulations are being enforced.

Professor Duyenage said that the public should know that they intended to stand by their superintendent, in spite of Mr. Sharman's action in stirring up the natives and endeavouring to arouse public feeling against the Council.

Mr. Gericke said that the Council would not tolerate interference by any minister of religion, who should assist the Council rather than stir up the natives to resist the by-laws.

Mr. Scorgie (chairman of the Health Committee) alleged that Mr. Sharman had admitted that he had advised the natives not to pay their taxes, and to resist the section compelling residential permits to be carried, although, pending the result of the appeal, he had promised to assist the Council.

at the "European" window, and was merely asked to obtain his requirements at the other window, owing to there being a number of Europeans requiring attention at the same time. I have been unable to obtain corroboration of the "ruler" incident, but such action has been taken as will, I trust, obviate a repetition of complaints of this nature."

Race Differentiation

Referring to the debate in the House of Lords recently, the *Jewish Chronicle* says:—

In the course of this discussion the Earl of Selborne laid down that "the principle to be considered was that it was not a sound basis that all subjects of the King must have the same rights in all parts of the Empire, but rather that the particular and special interest of each part of the Empire ought to be the first consideration of the whole of the Empire." With great respect, we are unable to follow the noble lord in this theory. We think that the principle he enumerated is a derogation from the high standard of British Imperialism. It sets up different degrees of Imperial citizenship, if we may use that expression, and allows one section of the Empire to hold another at an arm's length—perhaps on grounds of trade, perhaps on grounds of prejudice and jealousy, which, according to the Marquis of Crewe, are operating in the present instance.

If members of the same Empire, owing allegiance to the same Sovereign, are not to be given equal rights and opportunities within that Sovereign's dominions, then where is equality to be sought, and is not the lustre of the *Pax Britannica* painfully dimmed? For our part, we hold the differentiation between races to be thoroughly bad and vicious, from top to bottom. It opens prospects of infinite cruelty, wrong and injustice; it is alien to the whole spirit of British institutions; and it ought never to be admitted as a governing principle in the administration of the British Empire, where it would make for Imperial disruption rather than for the union which all so ardently desire.

"Manchester Guardian"

From the debate in the House of Lords last week (says the *Manchester Guardian*) on the treatment of British Indians in South Africa it is clear that, in spite of the nominal "settlement" that was to come in May and the hopeful speeches that were made at the Imperial Conference, the matter is still in a tangled and unsatisfactory state. The history of the question is not a creditable one, and it is well remembered in India. The "ill-treatment of our Indian fellow-

subjects" was one of the justifications put forward by Lord Lansdowne for armed intervention in South Africa, but after the war no effort was made to secure better conditions for them, and the thing continued to be something of an Imperial scandal until there came the Union of South Africa and General Botha's Ministry made an attempt to grapple with it. No one would wish to deny the right of a self-governing dominion to decide who shall become its citizens, and the policy of a "white South Africa" need inflict no injustice if care be taken to safeguard the rights of those who have entered the country before that policy is determined upon and explained. A conscientious attempt to do this was made in the "settlement" of May, 1911, which was welcomed by the Indian leaders, and it seemed that under its encouragement would be given to the Indians already in South Africa to become loyal South Africans. The questions asked by Lord Amphill, however, make it more than doubtful whether that settlement has been faithfully observed. His suggestion that the Portuguese authorities at Lourenco Marques prevent the entry of Indian children on their way to join their parents, and that they do this with the connivance of the Transvaal authorities although the Transvaal law safeguards the right of Indians to bring in their children, is particularly disquieting. The progress of Indian subjects in South Africa is a matter on which India is very well informed, and in which the Indian people are deeply interested. It would be disastrous if the good feeling born of the King's visit to India were to be in any way lessened by the failure of the South African Government to fulfil their pledges.

Chinese in Australia

Public opinion in the Commonwealth, rightly or wrongly, would never tolerate any influx of Asiatic peoples, however industrious and capable, either into the tropical or sub-tropical zones of Australia (says *United Empire*). The census figures bear evidence to the success of the national policy of exclusion, for the Chinese have actually decreased from 38,077 in 1891 to 25,772 in 1911, of whom only 2,398 are females. The moral aspect of the presence of a race without its womenfolk nowhere affects the policy of the Dominions, the main thing being to prevent the natural increase of an alien people. Where economic interests are concerned, sentimental and even religious feelings are generally thrown overboard. For good or ill Australia is pledged to develop the Northern Territory without Asiatic help, and in pursuing the high ideal of a White Australia her people and statesmen believe that this end justifies the means.

The Free State and Asiatic Immigration

In the Haristh notes of the *Natal Mercury* the following paragraph appears:—

On the question of Asiatic immigration into this Province—doubts in respect to which were raised by the language of the Bill now before Parliament—a reassuring letter has been received from the Acting Secretary for the Interior. That official writes from Capetown to the Secretary of the Chamber of Commerce: "The Minister of the Interior desires me to say that he fears your Chamber has misapprehended the purpose of the dictation test as regards Asiatics desiring to enter the O.F.S. The object of the draft Bill is not to use the dictation test as a means of permitting the entry of Asiatics into the O.F.S., but to use it to exclude them, so that, under the provisions of the draft Bill, the territory of the Free State will be actually better protected against the entry of Asiatics than it is under the provisions of Chapter 33 of the Free State Law Book. As you are aware, the existing law makes it possible for Asiatics to enter the Free State and to reside there for a considerable period before making application for permission to reside there permanently, whereas under the proposed new law it will be possible to bar their entry on the borders of the Province."

The Defence Bill

A Protest Meeting

At a meeting, held in the Trades Hall, Johannesburg, to protest against the compulsory clauses of the Defence Bill, Mr. Wm. Hosken, who accepted the chair, said that the British people revolted against compulsion—things had not come to that during the Napoleonic war. Compulsion was an outrage on public liberty. He had served as a Volunteer, but he would protest against any compulsion to serve. No man had the right to possess arbitrary powers over another. Under the Bill, men who were on strike could be called out to do their work under military law. The Bill meant the abrogation of family and civic life, and the rights and liberties of the whole community. Mr. Ritch said that when the Bill was passed, people would be conscripts, and he dreaded to think in what direction their energies would be directed. It was clap-trap to assume that every man would not do his utmost to repel an invader; so what was the need of the miserable measure? He would sooner go to gaol than serve under the Bill.

Mr. Hosken read a letter from General Smuts's secretary, which said the clause in relation to Cadets would be modified, but that there was no hope of any modification of the cardinal principles of the Bill.

The Rev. J. J. Doke also spoke against the Bill.

The Labour Shortage

The question of augmenting the Rand labour supply, and of obtaining a substitute for Indian labour for Natal from the Nyasaland Protectorate, may now, we think, be finally abandoned (says the *Natal Mercury*). Mr. Burton, in the debate on Mr. Creswell's white labour motion, said that the Union Government were seriously considering the final stoppage of labour from Nyasaland owing to the high death-rate, and although some of Mr. Burton's figures have been shown to be based on misleading percentages, and an improvement has taken place in the mortality rate, there is every probability that no more labour will be obtained from Nyasaland. The Rhodesian farmers have been in the habit of getting a portion of their labour from the same quarter, and although the question of an abnormal death-rate has not arisen, the Nyasaland Administration have been prohibiting recruiting. The Rhodesian farmers addressed a protest to Lord Gladstone, and the question was raised at the recent meeting of the Chartered Company, but the Imperial Government have now intimated that they agree with the steps taken by the Nyasaland Government to restrict the emigration of natives from the territory under their jurisdiction. The reason given is simply that the local demand for labour is as great as the supply, and that, owing to the rapid development of the Protectorate, a shortage is anticipated. There is the further reason that emigration is subversive to domestic and tribal ties. Only a few thousand of the natives employed on the Rand came from Nyasaland, so that the stoppage will not in itself be of any great moment, or be so much felt as in Rhodesia, but it is not only in Nyasaland that the demand for the local labour supply is increasing. In the Mozambique Provinces it is growing at a great rate, and is bound to seriously affect the Rand labour supply before long. It is affected now, of course, and the mines are about 70,000 short of their full complement. Our coal mines in Natal are all feeling the shortage keenly, and as we cannot look to Nyasaland to provide a substitute for the Indian, the coast plantations, and many of the farmers up-country as well, will be feeling the pinch as much as any one else. It is a problem that threatens to become more acute than ever it has been, (says our contemporary)

and our politicians are doing nothing to solve it, although they are talking a lot.

Asiatic Bazaars

An Important Case

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A case of very considerable importance has been decided by the Boksburg Magistrate. An Indian, named Mr. R. Harry, was charged with a breach of the Bazaar Regulations in that he traded and resided in the Bazaar without the Boksburg Town Council's permission. This precious Bazaar is the new location of Boksburg to which some Indians have foolishly and selfishly gone. No one knew anything of the regulations, which were, no doubt, published in a corner of the *Government Gazette*, which nobody reads. Mr. R. Harry pleaded that he was a sub-tenant, that he held a licence to trade, and that he did not need any permission from the Council either to trade or reside. The Magistrate has decided in favour of the Municipality. And now there is a flutter in the location dove-cote. If the Indian residents of the location have any self-respect, they will certainly ignore these degrading Regulations. But, probably, the case will go to the Supreme Court. The Regulations are, without doubt, restrictive of the liberty of the subject. If they cannot be— as they are not—compelled to reside in Bazaars, surely they cannot be subjected to the humiliating restrictions above mentioned. It may be worth while mentioning here that the Municipal Councils of the Transvaal seriously contemplate fencing Native Locations, regulating egress and ingress, and fixing hours of closing and opening the gates. Then, indeed, would locations be proper prisons. Let Indians beware for the Councils are anxious, so far as they are allowed, to class Indians with the Natives.

Factory Life in India

The following is an extract from a letter addressed to Mr. Polak by a friend serving in one of the cotton-mills of Central India:—

"In this letter I give you some information which I have been able to get about the treatment of the operatives. . . . Their condition is said to be much better here than in other mills. The working hours are from sunrise to sunset. Nowadays they are from 6.30 in the morning to 6.10 in the Evening. These hours, of course, depend on the length of the day. For men there is only one recess of half-an-hour at noon, and for women there is a recess of half an-hour at 9 a.m., three quarters of an hour at noon, and 15 minutes at

3 p.m. In summer, when the days are longest, the operatives are expected to work most, when, in fact, they can work least. Sunday is observed as a holiday but the operatives are paid for a holiday only if they are present on the preceding and succeeding days. If any workman is absent with leave, he loses only the wages for the days that he is absent, but if he absents himself without leave, he loses double the wages of those days on which he has been absent. On the night preceding a holiday, the mill works all night, if there is any need, and the same workmen who have worked during the day work at night also. Night wages are double of day wages. You will be astonished to learn that the amount of work done does not vary with the number of working hours. Whether it be day or night, a long day or a short day, the amount of work done is the same. In my opinion, the number of working hours should by legislation be reduced to nine and not to twelve, as is provided by the new Factory Act, which will come into force in another few months. I think it is impossible for one to continue to work for 12 or 13 hours a day."

[The moral is obvious. If the life in a factory, said to be well managed, is so hard, how much more so would it be in many factories that are not well managed.—Ed. I. O.]

Mr. E. M. Issy, of Madagascar, accompanied by Messrs. Ismail Gora, Ismail Haffji, Kotwal, Amud Omar, and Hoosen Dawud, visited Phoenix settlement on Tuesday last and appeared to thoroughly enjoy themselves.

The following bulletin relative to the course of plague in Natal for the week ended midnight, 29th March, 1912, appears in the *Union Gazette*:—

Remaining under treatment last week, three natives, one Indian. One Indian found dead on 26th. Total cases to date, twenty-four, including eleven found dead. Total deaths, nineteen. Discharged cured, one. Remaining under treatment, four.

Contents

	Page.
The Passive Resistance Funds	115
The Tuberculosis Commission	116
Germiston Location	117
From the Editor's Chair	117
Status of Indians in the Empire	118
Dr. Cool on Tuberculosis	118
"The Great Illusion"	119
Imperial Naturalisation	119
Native Passive Resistors	119
Education in India	120
Union Parliament	120
The White League	120
Transvaal Notes	121
Race Differentiation	121
Chinese in Australia	121
The Free State and Asiatic Immigration	121
The Defence Bill	121
The Labour Shortage	122
Asiatic Bazaars	123
Factory Life in India	123

બહેર ખબર

સાંકે આફ્રિકાની વેપારી જુમિ ઉપર આને રૂઠ વરસે વર્ષાં બેઠાં બહુવા ઘાવક બનાવ બનેા છે તે એ કે પાસ્ટીનનો વેપાર રસામણી સમી કરનાર એક વેપારી પહેલેનું હાથક વડું છે. આને વરસે વર્ષાં ભલે બનારથી એ ફ્રાન્સ આફ્રિકાની બનારમાં આવવા લાગ્યું ત્યારથી એના વેપાર રૂઠ એક પહેલેના હાથમાં છે. કે એક વરસ કો વેપારના રૂઠને પ્રભુ રીતે નહીં હાથથી રીતે વાપરશે કે. એ પ્રમાણ એક ખીણ વેપારી પહેલેનું 'ઉત્કલ' અને 'ધણ' મલ જુલીથી ભરી જડું એ વેપારી વરસે આસિરવાદ સાન વધ પડશે. આ પહેલે નો માલ અસલ પહેલેના માલથી એક વધી આસી નહીં તે પશુ તેના રાં ડાઈ પશુ રીતે ઉત્કલ નવીન અને તેમના પાતાનો માલ ખરેખર વેપારીને હાથે તેજ રીતે કાંઈ મલ હુવાઈ વરસ અવવા હુવાઈ વરસ બનારમાં વધુ મળવા મળે છે.

અને અમારા હાંદી બિને કે એમાં આ તેજો અપ છે. અને અમુક હરીને એ આસિરવાદમાં કે અમાં વિશ્વની ભલી અવવા કાંઈ બીજી રીતે તેના હરીક વરીક નથી, તેમને વિનિતિ હરીકે હાથે તેમ એ વેપારને તેજો બિરદાવે રૂઠ હાથે અવવા જુલીએક હાથે આપ . હાથે હાથ ૧૫૦ હરીતા તેજ વધુ છે. અને જુનિયેક હાથે તેજ ૧૨૫ હરીતા તેજ વધુ છે.

ખરેખર આ તેજની હરીકથી તેમ અમુક જુલી હરીક, એ વેપારીના હાથથી હાથે રહેવા હરી. તે વેપારે સામી હરીતા વરસમાં ફેરિએ રૂઠ ૫ થી ૧૦૦ રૂઠ રૂઠની મેલમાં પડે. કે એ રૂઠ આને વરસે વધી મેટા વર્ક બરી.

આ તેજની હરીકથી બીજા હાથે તેજ સામે અરખાવવાં બહુવ 'રૂઠ' છે. હાથે હાથે તેજ બિલે સુધી સાથે કરવામાં આવે

કે કે તેમાં નહીં બને એવો સામ બરા વધુ રાખવામાં આવ્યો નથી. એવો સામ હાથે કે, સીન તેજમાં તથા બીજા હાથે તેજમાં મેટા હાથે આવે છે. કે એથી તેજ બનાવર બહુ નથી અને જુમારો વધુ હાથે છે. અને તે તેજ હુવડું હોવાના સળબથી વધારે બને છે

આ નવી વેપારી પહેલે સંચામાં પુરવ તાં વધીવ વંચી બનાવે વરેકવાર તેજ બન વે છે. અને અમારા અમલક વધારેને અપ પડવેથી. આસા કે કે રેકાક હુવડું વેકાઈ બિરદાવવાપરશે.

ઉપરે અમે મોટા તથા નાના વેપારી વરસે વિનિતિ હરીકે બિને કે આ બહેર ખબર એવોના વાંચવામાં આવે તેમને આપના હરીક મેટા બિને અમલક અને અમને આસા કે કે પાસ્ટીનનો પ્રમાણે ખર નહીં મરકલ છે એવું અમે બતાવી આપશું. અને નહીં એ માલ જુકાલના હરીકાત સાથે રાખવા એવું માલ છે.

ટેક્સાસનું તેજ જુલસો નહીં

પ્રધુ વિનિત તથા જુલાસા મારે બિને:

મેક્સિકો એકાન વાક એક કેડા.

પી. એ. બેકલ ૨, લોરે કેમારકલ અવવા

હાથે જુલ વેપારીને મેટા પુરમાપક એક રૂઠને મવવાથી જુલાસો થશે.

નદીવાદ હાંદુ બનાવવામાં મ નીએ બિને કે કે:—આ બનાવ આજમાં બનાવો અને અપ-મેની સંખ્યામાં મેટા વધારો થવાથી બનાવોને રહેવા વિનેરે માટે વધુ અમલક પડે છે. એથી આજ રસના અપ રચનામાં વધારાનું મકાન બાંધવાની હાથે છે. આ નવ મકાનની હાથે વેપારીમાં બનાવ, અપ-મે વિનેરેનો સમાલ કરવામાં આવશે. મકાન ને સમતી હાથે મોરડી બાંધતાં સમકામ પાંચમે. રૂપીઆને ખરચ થાય છે, તથાપિ કોમ હાથે મરકલ એકી હાથે રૂ. ૨૫૦ આપશે તે કે મરકલના તામની એક મોરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાકા તાં તખ્તી ચોટી તે સખી હાથાનું નામ અમર કરવામાં આવશે આ મકા નને બાંધતાં ચાર હાથે રૂપીઆ સુધી ખરચ થાય તેમ છે પરંતુ કોમ મોમત સખી મરકલ તથા હાથે રૂપીઆ સામકા હાન આપશે તે એ આપું મકાન એ હાથાના નામમાં બધાથી અને કુતાઈ મલ રૂ. ૨૫૦ મકાન કાલમમાં વધુ અમળ પડતા રચનામાં ચોડાળ સમકામ બધાનાર હોવાથી હાથેલ સમકામને આ ઉત્તમ તકનો હાથ લેવા મુકા નહીં એવી આસા છે વધુ વિનિત માટે હાથે મંત્રી, હાંદુ બનાવ આજ, તુડીઆદ.

P. O. Box 832. Telephone No. 1758. Telegrams: "Johannes" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN:
JUST OPENED at 154 Market St., JOHANNESBURG
London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ જુલ અને જુલ વેપારી

મેટા, હાંદી અને જુલ વેપારીને હાથેથી વર્ક પડે તેથી બવનો નવી નવી વરેક નો માલ હાથેલ એ વિલાવથી વરવારે અવવા બે છે. અમર હાથે કરતાં આ માલ આજે ૨૫ હા કરતો પડશે.
જુલ મામના બિરદાવે હાથે હાથે આન બાંધવામાં આવે છે.

હાંદુ જુલમાં મકાન હાથે પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાંકે આફ્રિકા આવે જુલ અને સરવું આપું. અમે અમારા હાંધા અનુભવ પછી હરેક વેપારીની અવ માટે ખબર આપીએ છીએ કે અમારા કરમાનામાં હરેક રકમની સ્ટીલ ટંકા (કેપીન તથા કાફર બરના હાથે) તથા હરેક રકમના અપ-મે બનાવવામાં આવે છે. એ બધો માલ હાથેલ પાવરની મશીનરીથી બનાવે હોવાને લીધે બહુ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા અવ છે. બહાર મામના બોરડો પર પુરવ બનાવ હાંદુ સારો પેકીંગ કરી મેકલવામાં આવે છે. વધુ જુલાસા માટે હરેક બનાવ વેપારીની જુલાને અમારો માલ બેસે, ના રચનામાં અવી ખાત્રી કરશે. પાછલ હરીક માટે બિને:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2538, 77 Minsar Street, Newtown

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શનિવાર, તારીખ ૬ ડી એપ્રિલ ૧૯૧૨.

નં. ૧૪.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૬ ડી એપ્રિલથી, તા. ૧૨ થી
એપ્રિલ સુધી, ૫૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ-ચેત્ર વદ ૫ થી ચેત્ર વદ ૧૦ સુધી.
સંવત ૧૯૧૮.

સુસલમાન-તા. ૧૭ રબીઉલઆખરથી
તા. ૨૩ રબીઉલઆખર સુધી ૧૩૩૦થી

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. શ.	સુસલમાન સુસલિત
શનિ.	૬ વદ	૫	૧૭ ૨૭ ૬ ૧૩	૫ ૪૭
રવી.	૭	૬	૧૮ ૨૮ ૬ ૧૪	૫ ૪૬
સોમ.	૮	૭	૧૯ ૨૯ ૬ ૧૫	૫ ૪૫
મંગળ.	૯	૮	૨૦ ૩૦ ૬ ૧૬	૫ ૪૪
બુધ.	૧૦	૯	૨૧ ૧ ૬ ૧૭	૫ ૪૩
ગુરુ.	૧૧	૧૦	૨૨ ૨ ૬ ૧૮	૫ ૪૨
શુક્ર.	૧૨	૧૧	૨૩ ૩ ૬ ૧૯	૫ ૪૧

અનુક્રમિકા

યુરોપી રાજ્યોનો ટોંગ	૧૦૮
યુનિયન પારલામેન્ટમાં વેપારી કાયદો.	૧૧૬
મી. રતન લાલાપર મી. કાંબીનો કાયદો	૨૦૦
જર્મનીમાં રાજ્યો	૨૦૨
એલિસબેથ ખબરપત્ર	૨૦૨
માઈસલનરમાં હિંદીપર ખાડ	૨૦૩
નવરમેટ ગેલ્લમાંથી નેદીએ	૨૦૩
ડીફેન્સ બીલ સામે વાંધો	૨૦૪
ટરાંચવાલમાં ફુલાળું ઉપરાણું	૨૦૪
ટરાંચવાલના હિંદીની હિમાયતમાં	૨૦૫
મી. પોલકની લડત	૨૦૬
કોટાવાસીઓની મીટિંગ	૨૦૬
વીસમી સદીની શુભાશી	૨૦૭
હાલાલીનો અલકાર	૨૦૮
મી. બેનેટનું બાપજી	૨૦૮
હાલાલી-પુરણી લડાઈ	૨૦૯
કેટલાંક ભેલ વખતે	૨૧૦
હિંદુત્વના ખરો	૨૧૦
રશિયન મુસાફર અને હિંદુત્વનો અલકાર	૨૧૨
ભારત માતનું સ્વતંત્રતા	૨૧૩
હિંદુત્વનાની કપાલ	૨૧૩
નબળા શાવ	૨૧૩

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૬ ડી એપ્રિલ ૧૯૧૨

યુરોપી રાજ્યોનો ટોંગ

યુરોપના ખ્રિસ્તી રાજ્યોનો પક્ષકાર હર એક એ આઠવાડીનાંપર એક બહુવતો હતો કે ફ્રાન્સ, રશિયા, જર્મની વિગેરે રાજ્યો હતાં તો પુરણી વચ્ચે સલાહ કરાવી લેવાઈને અંત આજુબા હોતો હતો. આ હોતોની પશ્ચિમમાં આપણે શું જોઈએ છીએ? કાંઈ નહીં. ઉલટાનું જોયું પોતાની પાછી દીલમાંથી કાંઈક વધારે બળ હોતો જોઈએ જોઈએ. આ આઠવાડીએ આપણે સાંભળીએ છીએ કે હાલાલીએ અરબસ્તાનના કીનારા ઉપર મેક મથકોપર હુદાઈ દલોડા કર્યા છે. મયે આઠવાડીએ બહુવતમાં આજુબા હવે કે હાલાલીનો ઈરાદો ખુદ પુરણીના કીનારાપર નહોતો જોઈએ જોઈએ. આનો શું અર્થ છે? આનો અર્થ એ છે કે હાલાલી પોતાની મનવારોના સહી આતા બધાને લાંબે હજુ જેવું ને તેવું હોતું રહ્યું છે. ટ્રીપોલીમાં એક જામ ઉપર તરુ મહાર કીનારા જતાં તેમાંથી કીનારાથી નજીકમાં કરતાં જામળાજી સહુ નથી તેથી તેની શુદ્ધ ડેકાએ આવી જવાની નથી. અમવા તો ટ્રીપોલીમાં આરબોને સરખા લાવવાની આજી ફોજ નવરથી તેણે ટ્રીપોલી લેવા ખીજી રીત સાધી લાંબે છે. તેથી તે એક મમળાનું જાણ છે કે મનવારોના અલે જ્યાં ત્યાં પુરણી ને તે સત્તાવરી એટલે પુરણી તેને ટ્રીપોલી સોંપી દેશે, અને યુરોપી રાજ્યોની તેને તે સોંપાવવામાં મદદ મળશે, પુરણી ટ્રીપોલી આપી દીધે એ વાત આપણે માની શકતા નથી, પણ યુરોપી રાજ્યો તેને કેમ જાણે મદદ કરવા માગતાં હોય એવો તેમની સુપરકીડોનો અર્થ થવા જાય છે. નહીં તો આખી જુદાઈ રાજ્યોની હાલાલી બેધક રીતે કેમ આજી લેવાવી જાય છે? યુરોપી રાજ્યો ને આખીપણીને જાતે સુલેહ કરાવવા આજુબા હોવાનો કાવો છે કે તેઓ કેમ મુખા બેસી રહી શકે?

તેમણે હાલાલીને શું નથી કહેવું? એમણે કે ટ્રીપોલીની બાળતમાં તેને પુરણી સામે લકાર હતી તો ત્રીપોલીપર લકાર પણ જાય તેણે આજી પકડી ધરે છે, પણ તેથી બહાર વધવામાં હાલાલીપણીને લે જાયર પણ કાવો કરી શકાય નથી. આમ નિષ્પક્ષપાત યુરોપી રાજ્યોએ તાબા તોળ હાલાલીને એક બહાર કરી દેવું ધરે છે. તેને બદલે તેઓ મુખા બેસી જોયા કરે છે. તેમની સલાહ કરાવવાની હોતોની વાતો જ્યાં મહા ખરેખર તેમની એ વાતો અત્યારે તો આવી હોય જ લાંબે છે. તેથી હેતરાઈ કાઢ પણ મુસલમાન પુરણીને પોતાનાથી બનતી દરેક મદદ આપવાના પ્રયાસમાં જરા પણ દીલ પકવાના નથી. તેમજ કામ પણ ધર્મના લોક ખ્રિસ્તી રાજ્યોના ટોંગથી તેમની કાનત વિશે શુભાશી આપવાના નથી.

યુનિયન પારલામેન્ટમાં વેપારી કાયદો

યોરક કાંબીએવના એવર તરફથી એવું પીટીસન પકવામાં આજુબા હવે કે ૧૯૦૬ ના જનરલ કોમર્સ કાયદામાં સુધારો કરવો આ પીટીસનપર વિચાર કરવાને સરકારને સુચવવાં યોરક કાંબીએ એવના એવર સર જ. એલડને કહ્યું કે ૧૯૦૬ના વેપારી કાયદામાં લાંબાસેન્કો હપર, અને આજી કરીને એકીઆડીક કાયદાઓ ઉપર મુરતો કામ મળતો નથી.

મી. જેવરે પણ તે કમલાની કામે પોતાને વાંધો હોવાનું જાણવું, પણ તેમણે હોતો કે તેમણે વાંધો તે કમલા કમળ વધુ પડતો કમળ છે તેને વીધે છે. કામલાને વધારે હાલ કરવાની જરૂર છે, નહીં કે કામલામાં વધારે અલકારો કામળ કરવાની. એ કામલા કરી શકાવી ખીજી કામલા હોય એવું સુચવાય છે અને તેથી તે વધારી કાવવા કામળ છે. તેમણે માતાના પ્રધાન મી. કોર્સે જુલા કોર્સે કે આ બાબત કામલામાં એ બીજી કામળ કરવાને તેમણે કરાશે છે

તેમાં કાપડો-સાંત્રી કાપડોમાં પડવાની સત્તા જુદા જુદા પ્રાંતોની પ્રેમી-શ્રી વલ કાંઈ-શીએને આપવામાં આવનાર છે.

મો. રતન તાતાપર મો. માંધી નો કામળ

મી. માંધીએ માનવંતા મી. રતન તાતા ઉપર લખેલ કામળનો તરજુમો નીચે મુજબ છે:—

ટ્રેન્સલેશન ફારમ, લોર્ડી સ્ટેશન ટ્રાંસલાશન, તા. ૧-૪-૧૯૧૨.

વહાલો મી. તાતા,

સત્યામહત્વી લડતના અરમ માટે આપના તરફથી મળેલા રૂ. ૨૫,૦૦ ની બીજી ઉદાર રકમની પહેાંચ સ્વીકારતાં મારા કામળમાં મેં આપને તથા મને પોતાને એક બંધેર કામળ લખવાને વચન આપ્યું હતું. તે કામળમાં પછાતની આવકમવનો દિસાળ લખાઈ કરવાનો મારો ફરદો હતો. આ વચન પાળવાનું મારા અપારે જ્ઞાતિમાન માંજે હું તેથી કુ-કરમાઈ હતું. આ લાંબી દીલ ચતા હું કારણે એ છે કે મારો બધો વખત લડતમાંથી જીવી ચતી એક કે બીજી બાળત વડે સાવ પેશાએલો હોય છે. આ કમ મુશ્કેલી રાખવાનું મારાથી બની શકે નહિ; અને દિસાળનું સરવસ્ય આપના વચરનો કામળ લખવાનું તે મને દીલ લાગ્યું નહિ. છતાં બાહોશ સલામતી મી. સોરાબજી શાપુરજીની ખતીલી મદદથી મેં હમણાં દિસાળનું કામ પૂરું કર્યું છે, અને દિસાળનો તારીખો આ સાથે આપને મોકલું છું.

દિસાળમાં અરમની બાજુએ “ફારમ કેપીટલ એકાઉન્ટ”ની રકમ આપ બેઠો. આ અરમ મી. કેલનબેકના ફારમ ઉપર રહેલાંના બધા બાંધવામાં મ્યુ છે. તે મ્યુ નહિ તો તેનો મુખ્ય બાગ, સલામતીઓના ઉપયોગને માટે મી. કેલનબેકે ફારમ વાપરવા આપ્યું તેની કરતોની રજો બધારે ફારમ ખાલી કરવામાં આવે, સારે તે મી. કેલનબેકના તરફથી પાછો આપવામાં આવે તેમ છે. “ક્રિડિઅન ઓર્ગાનિઝન” પેટે લખેલી રકમ વિશે બોન. મી. મોખે પરના અમાઈના મારા બંધેર કામળમાં આપેલા દિસાળમાં સમજ પાડેલી છે. “સત્યામહત્વી કુટુંબોને મદદ” એ રકમમાં મરીબ સલામતી કુટુંબોને મુશ્કેલી અરમ તથા સત્યામહત્વી તથા

તેમના કુટુંબોને આપેલી બીજી બધી મદદનો સમાવેશ થાય છે બીજી રકમો વિશે મારે કાંઈ ઉમેરવાપણું રહ્યું નથી. આવક બાજુ સંબંધમાં મારે જે કહેવાનું છે તે એજ કે રમુન તથા લડતની આપેલી રકમો મારા કુટુંબોને મદદ આપવાના કામ માટેજ વાપરવાની હતી, તેમજ દિવસની અમુક રકમો પણ મી. પીટીટ તરફથી તેવા કામ માટે અલગ રખાવવામાં આવી હતી. આ બધી મુશ્કેલીઓને બંધોબર રીતે પાળવામાં આવી છે. આવક બાજુએ “સ્થાનીક” એવા નામ સાથે કેટલીક રકમોનો સમાવેશ કર્યો છે જેને ખરી રીતે “મદદ” કહી શકાતી નથી. તેમાં પાછી મળેલી રકમો અથવા અસ અપાએલી મદદની રકમોનો સમાવેશ થાય છે. તે ઉપરાંત તેમાં ફારમપરની નીલાબમાં બચતો છેકરઓના માખાપોએ છેકરઓના અરમ પેટે કરેલી રકમોનો પણ સમાવેશ થાય છે.

પણ એક વેલડીવરેને પોતાની ખુશી મી પછસા લીધા વચર કરેલી મદદ, મી. કેલનબેકે વખતસર ખુરી પાડે. ફારમની સહાયતા, અને તે બધા ઉપરાંત સત્યામહત્વીઓના કુટુંબો ફારમપર આવવાના વિચારને ખુશીથી અનુકુળ થતાં તે બે ન બન્યું હોત તો અરમ આપી બહુ વધારે થાત.

આ દિસાળની બાળતને કું છોકું તે પહેલાં કું એ પણ ઉમેરવા છાપ્યું છું કે દિસાળમાં બતાવેલા આકાઓની અંદર અને ઉપરાંતેલી અને સ્થાનીક કમીટી મારફત વહેંચી અપાએલી સેંકડો પાઉન્ડની મદદનો સમાવેશ થયો નથી. તેમજ ખાનગી રીતે અપાએલી મદદનો પણ સમાવેશ થયો નથી, કે જે રકમો વિશે આપ તુ દેલી બાંધઓને કદાચ કાંઈ કિવસ પણ કાંઈ બંધુવામાં આવશે નહિ. માર વચર ઉપરાંત આપેલી આ લડતમાં કામે આપેલો પછસા સંબંધી આપબોમ બહુ મોટો છે; અને મેં ખુશાલી તથા અચંબા સાથે બેઠું છે કે જેઓ પોતાની તથા પોતાના દેશની સંબંધિત રાસતે ફરી કરીને જેલ મયા છે તેમજ લડતની મદદ માટે પોતાનો પછસા પણ ખુશી સાથે અરમ્યો છે.

આપ બેઠો કે અલારજ દિસાળમાં ઘટત જેવામાં આવે છે, અને તેને પહેાંચી વળવા જે મારમ મારે માટે ખુલ્લો હોય તેનો આશરો લેવાની મારે બહુ પડી છે. તે કિર્મિત કમબમ મજ

મહીના પહેલાં ફર મધ છે સારે બાગે લોડા વખતમાં મી. પીટીટ તરફથી એ રકમો વખતસર પહેાંચો. જે કિંદ મી મદદ નહોં મળે તો, — બને અદિ તો વધુ ઉપરાંત કરવાનું સંભવીત નથી, તો કાપકપની છરી કપે ઠેકાણે લખાડી એ વિચારના જેવું મધ પડશે. ધણા ખરાં સલામતી કુટુંબો ફારમ પરથી પોતાના કામપર મયા છે, અને તેમના ધણીઓને અથવા તેમના દેડી કાનાનારો બોને પોતાનાં મુશ્કેલીના સાધન મળી આવેલ છે. પણ તેઓ મધા સમજેલ છે કે જે ફરી લડત ઉપડે તો તેમજ ફારમપર આવવાનું છે.

મુનિમન પારલામેન્ટની બેઠકો લાલ આલુ છે, અને જનરલ રમટસ અને મારી વચ્ચે મધ સાલ ધણેલા પત્ર વહેવારમાં બતાવેલી કરતોને અનલમાં મુકવાની યોજના વાળું બીજ પહેલાં વાર વચાપું છે. છતાં લડતનો આ સાલ સાવ જાત આવશે એમ કહેવાનું મુશ્કેલ છે. બીજમાં સત્યામહત્વીઓની દ્રષ્ટીથી, તેમજ સામાન્ય દ્રષ્ટીથી કેટલાક વાંધા લેવા જેવું છે. મારા અભિપ્રાય પ્રમાણે, મળેલી સમમુતિની બધી કરતો તેમાં પળાતી નથી, પણ મને મોટી આશા છે કે સમમુતિની કરતો તળેના વાંધા તો બીલમાંથી દુર કરવામાં આવશે. જે કાલ મુદ્દાની વાતમાં તે દુર નહીં કરવામાં આવે તો એ તદ્દન મોક્સ વાત છે કે લડત ફરીથી ઉપાડવા માં આવશે. પણ બીજ આ વખતની બેઠકમાં બીલકલ પાસ ન થાય એમ માનવાને પણ કારણ છે, અને તે સ્થિતિ માં ફારમને આલુ રાખવું પડશે એવા દરેક સંભવ છે. આપ બંધો છે તેમ લડતનું અર્થાપનું તે ટ્રાંસલાશન કમિશન કાપડામાં સમાએલો કામો બેઠ છે, અને ઠેક જરૂઆતથી એક સરખી રીતે બમે તેની સાથે ચતા બાળ્યા છીએ. બધાં સુધી એસીઆટીકોને, એસીઆટીકો હોવાના કારણસર પ્રોહીબીટડ કમિશન મજબુતી કઠ ટ્રાંસલાશ આલુ રાખશે, ત્યાં સુધી લડત પણ ચાલુ રહેશે એક વખત તે બેઠ દુર થાય, અને તેને લગતી વાગતોને (જે વિમલેનું વિવેચન બને કરવાનું હું જરૂરી ગણતો નથી) અખીતવાર સમમુતિ પ્રમાણે નીકલ કરવામાં આવે, એટલે સત્યામહત્વીઓનો ધારેલો હડ સિલ મશે. ટ્રાંસલાશમાં, અથવા મુનાબનની વાત હોય તો મુનિમનમાં, કેટલા અને કાંઈ કામલ થશે એ કોઈ

429

ખાતર છે કે જેની કપર સત્યાગ્રહીઓએ સત્યાગ્રહી તરીકે કાંઈ કાર નથી મુક્યો. દાખલ થનારાઓની સંખ્યા, અને દાખલ થવાની રીતનો આધાર મોટે ભાગે અને ની કેમની વરતણું છે પણ અને હીંદુ ને માનવી કરે તે માનવીની ઉપર રહેશે.

કદાચ લાંબા સમયથી વધારે ઉપરોક્તી ફળ તે દારમમાં સ્થપાએલી નિકાળ છે. ખતાર સુધી ને અડમ સત્યાગ્રહી એસરસ મેદ અને હેસાઇની મદદથી, અને હવે મારા એક ભત્રીજાની મદદથી હું તે નિકાળ મલાવું છું. નિકાળીઓની સંખ્યા રૂપની છે તેમાં પંચાસ વધારેને દાખલ કરવાનો છંદો નથી. માત્ર દિવસના બહુવાજ આવે એમ કાંઈ વિચારીએને દાખલ કરવામાં આવતા નથી. દરેક દારમ ઉપર રહેવું જોઈએ. બહુઅર ઓકરાનાં માન્ય તેમના કરજના મુજરાન ખરમ માટે માસિક પા. ૧-૧૦-૦ આવે છે. આવી રીતે બરેલી રકમેનો સત્યાગ્રહની લડતના દિસાળમાં સમાવેશ કરવામાં આવે છે. નિકાળીઓ પાસેથી બહુતરની ફી કાંઈ નવામાં આવતી નથી. મગજની ફેળવણીની સાથે અમમહેનતની ફેળવણી સામેલ રાખવામાં આવે છે, પણ સહી વધારે કાર તે ઓકરાઓના વરતન ધડવાની આખતપર મુક્યમાં આવે છે. સરીર શિક્ષા બીલકુલ કરવામાં આવતી નથી, પણ ઓકરાઓના હૃદય અને બુધ્ધી ને અસર કરી તેમનાં દરેક સારા તરનો ખાલી નીકળે તે માટે દરેક પ્રયત્ન થાય છે. ઓકરાઓ પોતાના શિક્ષકો સાથે પુરતી છુટ લીએ છે. ખર્ચ કહીએ તો આ ખાતું તે એક નિકાળ નથી, પણ એક કુટુંબ છે, અને તેમાંના દરેક વિચારીએને કહીને તથા કરી ખતાવીને, શીખવવામાં આવે છે કે તેઓ મધા કુટુંબીઓ છે. સવારમાં ત્રણ કલાક ઓકરાઓ કોષક તરફની અંગ મહેનત કરે છે, અને તેમાં ખાસ કરીને સાદામાં સાદી ખતલું ખેતીનું કામ કરાવવામાં આવે છે. તેઓ ખતેજ પોતાના કપડાં ધુવે છે, અને દરેક આખતમાં તેમને સંપુરણ રીતે સ્વામી (પોતાના સિવાય બીજા કોઈનાપર આધાર ન રાખવો પડે એવા) બનાવવામાં આવે છે. વળી નિકાળની સાથે એક અંગલ બનાવવાનો તથા એક શીવજનો વરમ રાખવામાં આવે છે. શીવજનો વરમ મીસીસ વોનલની હેમરેખ નીચે ચાલે છે, તે પોતાના ઉલ્લાસમાં કાંઈ લીધા વગર

કામ કરે છે. હીંદી ઓરતેનું બજાર ભરવાની બ્યવસ્થાને કાર પણ તેમજેજ ઉલ્લાસે. દારમ ઉપર નિકાળ કે રસોડા સંખ્યામાં પચાસદાર નોકરો બીલકુલ રાખવામાં આવતા નથી. મીસીસ ગ્રાંધી અને મીસીસ સોહા જે ત્રણ વિચારીઓ (જેમને દર અઠવાડીએ વારાફરતી બેઠા બાવવામાં આવે છે) ની મદદથી રસોડાનું બધું કામ કરે છે. બીટી ન પીવી, ફેરી પીચાં ન પીવી, અને વેજીટેરીઅન રહેવું એટલી રેક દારમ ઉપર પાળવીજ પડે છે. મનસીક ફેળવણી રોજ ઓછામાં ઓછા સાડા ત્રણ કલાક આપવામાં આવે છે; તેમાં બહુતારાઓની માતૃભાષા ઉપરાંત અંગ્રેજી, ગણિત તથા પાઠો માં આવે એટલું કૃતિદાસ જુગોળનું, શિક્ષણ આપાય છે. શિક્ષણ આપવાની કામ વિષયોની માતૃભાષા એટલે કે મુજરાતી, હીંદી, અને તામીલ છે. હું કહેવાને દીલગીર છું કે તામીલ શિક્ષણ બહુ પ્રાથમીક છે, કેમકે સારા તામીલ શિક્ષક કોષ મળતો નથી. દર

સાંજે એક કલાક વિચારીએને તેમના પોતીકા ધરમ વિશે શિક્ષણ આપવામાં આવે છે, અને આ હેતુથી મુક્યમાંની, હીંદુ અને કોરોનાસ્ત્રીઅન ધરમદુસ્તકો માંથી પાઠો વાંચવામાં આવે છે. એવા માંડું વાંચન હમણાં પછું મુક્યમેલ છે, જેને નિકાળમાં બહુતારા જે પારથી વિચારીઓ હમણાંજ મદદથી નમા છે. ધરમ પ્રમાણે મહુના કરતાં વિચારીઓમાં ૧૬ હીંદુ અને ૬ મુસલમાન છે, અને ખત પ્રમાણે મહુના ૧૮ મુજરાતી, ૬ તામીલ, અને એક ઉપર હીંદુસ્તાન તરફનો છે. પ્રત્યેક ધરમના વાંચન વખતે મધા વિચારી ૧ બુધ્ધિ વખત ખ્યાન આપે છે. વિચારીઓ સહી પહેલાં હીંદી છે, અને પછી બીલું બધું; અને તેમજે પોતપોતાના ધરમમાં મુસ્લ રહેવું જોઈએ, સારે સાથે પોતાના સાથે વિચારીઓના ધરમ પ્રત્યે સરખા માનની લગણીથી જોવું જોઈએ, એ રહસ્ય તેમને મળે ઉતારવાને પ્રયત્ન કરવા માં આવે છે. દારમ ઉપરની છાંદગી

હિસાબ

ખા. સી. રે.	ખા. સી. રે.
૬૭૨૩ ૬ ૩ હીંદી મહેલી મદદ, જે માં મી. રતનતાતા તરફ ની રા. ૫૦,૦૦૦ ની રકમનો સમાવેશ થાય છે.	૨૪૪૫ ૧ ૩ સત્યાગ્રહી કુટુંબો અને સત્યાગ્રહીઓને મદદ.
૬૭૨ ૦ ૦ રંડુન.	૧૪૬૦ ૧ ૨ લંડન કમીટી.
૫૬ ૩ ૧ અંગ્રેજી.	૧૨૦૦ ૦ ૦ ઈંગ્લિઅન એઈપાનિઅન.
૫૦ ૦ ૦ મોહાબીક.	૫૨૦ ૧ ૩ પચારો.
૧૮ ૧૨ ૧૦ મોન્યાઆ.	૪૮૨ ૬ ૧૧ મુલાકારી ખરમ, માલનાં દરેકટ, વિગેરે.
૧૧ ૧૨ ૦ ડેલાએબીએ.	૩૫૩ ૧૬ ૧ બાકાં વિગેરે.
૭ ૧૭ ૪ તામીલ.	૩૭૧ ૧ ૩ કેપટાલિન, નાલ્યાલ, અને દરજિવાલમાં વધીકનીથી.
૨ ૬ ૮ નવીસા.	૧૨૧ ૧૮ ૬ તારો.
૦ ૧૫ ૦ જીંદી.	૧૬૧ ૬ ૧ કમલો.
૦ ૪ ૬ આક્રમાઈ.	૧૫૪ ૧૨ ૧૦ વર્તમાનપત્રો.
૧ ૧ ૦ બેનેનટાપર.	૧૫ ૧૨ ૧ રેડેન્ક.
૧૫૬ ૧૬ ૪ લંડન.	૩૬ ૧૩ ૧૧ પરમુરણ રેકનરી.
૪૫૬ ૧૦ ૧ સ્થાનીક. જેમાં શિક્ષક આદિકાનાં ઉપરાણનો તથા નીકાળીઓના મુજરાન ખરમની રકમ નો વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે.	૩૧ ૧ ૬ ક્રાફ્ટ અનેએકના વટાવ.
૪૭ ૧ ૩ માઈ (વચી).	૫૬૨ ૧૧ ૧૧ ફાર્મ કેપીટલ-પરોનું બાંધ કામ તથા બીજાવસ્તુઓના
૮૫૦૬ ૧૩ ૦	૧૫૬ ૮ ૦ ફાર્મ મુજરાન ખર્ચ.
	૮૫૦૬ ૧૩ ૦

અન્યત્ર સાદાજ ભરેલી રાજધાની આવે છે. નિકાળ એ એક અખતરાશ છે. તે હાકરામાં મીઠા ચાખ ત્યારે ખેડૂત મધ રહે અને સાદી છંદગી માળનારા ચાખ, એવી વધી રાખતી તે તે એ કે વધુ પડ્યું છે. છતાં તેઓ સંસારના મેદાનમાં જીતે ત્યારે અત્યારે મેળવાયું કેટલું કે શિક્ષણ તેઓની રાજની રહેણી કરણીમાં અમલમાં મુકે એવી આજ્ઞા રાખવી તે વધુ પડ્યું અશક્ય નહીં.

એવો સવાલ સહેલે આ નિકાળ ચાલશે કેવી રીતે? હું બધા સુધી દક્ષીણ આફ્રીકામાં છું ત્યાં સુધી આ કામમાં મારો વખત માળવાની મારી હજી છે, અને નહિ કે ફરીથી અંશાત કરવાની, કે જે કેટલોક વખત થયાં મેં સાવ ઊંડી દાષિય છે. છતાં જો અમેનું રાજ દારી કામ મજાબ તેમાં તે મારે મારો હિસ્સો બળવવો જોઈએ, અને આ રાજદારી કામ તે પોતાનું મુજરાન માત્ર જ અરતયા સાથે મેળવવાને છવતોડ પ્રમાણ કરવો જોઈ છે.

બી. કું. છું, આપનો સાચો એમ. કે. માધી."

જરમીસ્ટનનો મામલો

હાંદીઓની હાલ

મિથરપર પીટીશન

૨૦૮ હાંદીઓની સહી સાથે નીચેનું પીટીશન જરમીસ્ટન લોકેશનના હાંદી સ્ટેડ હાઉસને અને રહીશ તરફથી લાં ના મેયર અને ટાઉન કાઉન્સિલપર મોકલવામાં આવ્યું છે.

(૧) તમારા અરજદારને એવી નેહાઈ મળી છે કે જ લોકેશનમાં આવે સુધી તેઓ રહે છે તે લોકેશનમાંથી બીજા નવા લોકેશનમાં જવું. આ લોકેશનની હાલ માપણી થાય છે, અને તેની મેળના સમય છે.

(૨) તમારા અરજદારને નવા લોકેશનની જગ્યા જોઈ છે, અને એ માન પુરવઠા મળ્યા છે કે નીચેનાં કારણસર જો જગ્યા તેમને માટે નાકાયક છે.

(૩) અરજદારને ધર્મી રાજ્યનાર જરમીસ્ટનમાં છે, અને નવું લોકેશન તે જરમીસ્ટનથી દુર છે. આવીને જર્મી બરાબર એક કલાક થાય લેટલું

દુર છે. એટલે કે હાલનું લોકેશન કહેરથી જેટલું દુર છે તેથી અમલું દુર આ નવું લોકેશન છે. તેના પરિણામે ઉતાવળના મામલામાં નવા લોકેશનથી કહેર સાથે અગત્યનું કામકાજ હોય, હાખવા તરીકે રાત્રે કાકતરી મઠ ફની બરૂર હોય, ત્યારે રહીશને કારે મુશીબત ભોગવવી પડે તેમ છે.

(૪) નંદુરસ્ટી માટે તે તદ્દન પુકે સાનકારક છે. તેનો આજ્ઞામાં જોઈ ત્રીજો કામ તે મેલું નાખવાની જગ્યામાં આવેલ છે. તેની એરી હવા ફર રાજ તેના વતનીઓને સ્વાસ્થમાં લેવી પડે તેમ છે. લોકેશનને સાથે વધારે દુર આવેલો છે કે પલુ આ ઉકરડાની જગ્યાથી જલુ દુર નથી, અને ત્યાં રહેવું તે અસહ્ય વાત છે. પલુ અમને કાજાપાત્ર રીતે ખખર પ્રાપ્ત છે કે આ ઉકરડાની જગ્યાથી ૩ શીટ માંડીને ૫૦૦ શીટ જેટલામાંજ સ્ટેડ બાંધવાની મેળના થાય છે. તમારા પીટીશનરો રજુઆત કરે છે કે આ જગ્યા જાતે જોવાથી, તે માલુસી માટે રહેવા માટે નાકાયક છે એ વાત ની મેયર અને કાઉન્સિલના મેમ્બરે ને તુરત ખાતરી થઈ.

(૫) અરજદારને વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે જરમીસ્ટનની મળ મુવની ટાંકાને આ ઉકરડાની જગ્યાની નજીકમાં ખાલી કરાવવાની જાહેરવલુ થાય છે. ત્યાંથી આવતી હવાને લીધે લોકેશનની તંદુરસ્તી વધુ જોખમમાં રહે જો રેખીતું છે.

(૬) નવું લોકેશન માલુસોના રહે કાલુ માટે કેવું કાયક છે તેની તપાસ કરાવવા અરજદારને કાકતરી સલાહ લીધી છે, અને ડો. મેકનેમે જે સરદારી કેટ આવ્યું છે તે આ સાથે બીજું છે. તેથી અરજદાર માનપુરવઠા વિન વિન કરે છે કે જરમીસ્ટન કહેરથી દુર ન હોય, અને ઉપર કહેલા બધાને બધાં સંબંધ ન હોય એવી બીજી કોઈ જગ્યા પસંદ કરવામાં આવતી.

અને તેને માટે જામે આજાર માનવું વિચર."

સરકારી પ્લેગ કમીટીએ રવાનક ડાખા માં જાહેર કર્યું છે કે સેલીસપરી ટાપુ પરથી મરડોનો એક હાઈ સામે થય પાછો ફર્યો છે. તે સિવાય મરડો સંખ્યામાં વધુ બનાવ માલુ અહવાદીઓમાં જનસ નથી.

લોકેશનસપરમ

(અમારે ખાસ પ્રતિનીધિ તરફથી)

રેલવેની હાલમારી

એસોસીએશનને રેલવેના બનરસ મેને બર તરફથી નીચે મુજબ કાગળ મળ્યો છે:—

"સાહેબ, એનોની રેલેશનના આજ સામે મી. હજારીમ કાલવાણી ફરીવાર વિષેના તા ૧ થી ચારમતા અપના કામ બના બવાબમાં વિશેષ જણાવવાનું કે તે બાબતમાં તપાસ કરવામાં આવી છે, અને તે પરથી માલુમ પડ્યું છે કે મી. કાલવાણે મારાંને ટીકીટ લેવાની બજાએ થી ટીકીટની માગણી કરી હતી. તે બજાએ મારા ટીકીટ ખરીદનારાઓની બહુ બીડ હોવાથી તેમને બીજા પારીએ થી ટીકીટ લેવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. આંકણી ઉમામવાની વાતનો પુરાવો મળ્યો નથી, છતાં એવી ફરીવાર ફરીવાર થયા ન પાડે તેવા પગલાં લીધેલાં છે."

અખતરનો અજાર કેસ

એકસપરમના નવા લોકેશનમાં હાંદીએ જમ હાથે કરી દુઃખ બેઠેલી થીયું છે. મી. રજુહાડ ફરીની ઉપર અમા માંસમાં કેસ આવ્યો તેમાં એમ જણાવ્યું છે કે તેનાથી સ્ટેડમાં કમરાપટીની રજા વિના રહેવાય કે વેપાર થાય નહીં. તે બીજા હાંદીના બાહુત તરીકે ત્યાં રહે છે ને વેષ: કરે છે. તેની પાસે વેપાર કરવાનો પરવાનો પલુ છે. માહુરનેરે મુકાદો મી. રજુહાડ ફરીની સામે આપ્યો છે. હવે કામમાં ખજાજાટ હાંદી નીકળેલો છે લોકેશન થી કરે છે તે જોવાનું છે.

એમ જણાય છે કે કમરાપટીના ધારા જરકાપદેસર છે. તેમ હોય તા ન હોય પણ તેની સામે અપીલ કરવાની બરૂર છે ને અપીલ કરતાં હાર થાય તો લોકેશનને કમરાપટીને તે ધારા રદ કરવા અરજી કરવી ને ધારા રદ ન થાય તો સહુએ વગર પરવાનગીએ રહેવું અથવા વેપાર કરવો. તેવું કરવાની હાંખત ન હોય તેલુ લોકેશન ઊંડી રેખું જોઈએ.

હાલની સ્થિતિએ તો લોકેશનમાં કેદ થવા બરાબર છે ને સરકારનો વિચાર પલુ એમ છે. તે એ કે લોકેશનને ઘેરી લેવા, એકજ કરવાળેથી જવા આવવાની પરવાનગી આપવી ને અમુક વાગ્યા પછી લોકેશન બહાર ન જઈ શકે ને બહારના બહાર ન આવી શકે એ

અંદોષસ્ત કરવો. બેઠકસભરમાં લોકેશન માં દરવાજા નથી ખોલેલું બાકી છે. સુપરીન્ટેન્ડન્ટની પરવાનગી વિના કોઈ અંદર જઈ ન શકે એ કાંઈ થોડી કરમ ની વાત નથી. હોદીને પોતાના માનની પરવા નથી તોજ બામ કંઈ છે.

બેઠકસભરમાં હોદોપર ધાડ

નવા લોકેશન સંબંધમાં

એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૩૧-૩-૧૨

નવ લોકેશનમાં વેપાર કરવા તેમજ વડા કરવા સંબંધી શ્રી. રજુછેડ કરી ના ઉપર જે કેસ મુનીસીપાલિટીએ કર્યો હતો તે કેસ ચાલુ થયો (તા. ૩૦ મી માર્ચ અને રોજ) ખલાસ થયો છે. શ્રી. રજુછેડ કરીને લોકેશનમાં વેપાર કરવા તેમજ રહેવા માટે ૧૦/ના કાગળી અથવા જે દિવસની સજા છે, અને સાત દિવસમાં ફરિયાદ ખાલી કરી નવા લોકેશનમાંથી નીકળી જવા ફરિયાદ થયો છે. અને હવે પછી કોઈ પણ હોદી નવા લોકેશનમાં પોતાના સ્ટાન્ડ વિના રહી તેમજ વેપાર કરી શકશે નહીં. અને લોકેશનના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટના હાથમાં મુકેલું તેનો આધાર રહેશે. આ સાત દિવસની મુદત વિત્યા બાદ કોઈ પણ કાકુતોને મુનીસીપાલિટીની પરવાનગી લેવા જવું પડશે. ઉપલા ચુકાદાથી એક પણ જણાય છે કે અને લોકેશનનો સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ કામ કોઈ હોદી બાદ પછાર મામથી રાત વાસો રહેવા આવશે તો જે પ્રમાણે કાફર લોકેશન પેનીની એક રાત માટે પાસ લેવી પડે છે તેવીજ તેમને લેવી પડશે. અને ત્યારે તો કાફર અને હોદીઓમાં જરા પણ ફરક રહેશે નહીં.

કહો કે કાફરને તો એક જગ્યાએ પણ એટલે તેમને માટે નીમેલી અમુક જગ્યા એ રહેવા દીધે છે, પરંતુ હોદીઓને તો નહીં ટાઉનમાં અને નહીં લોકેશનમાં, કે ને દેહરાડો હોદીઓને માટેજ પાસ કરી નીમેલ હોય છે. ત્યારે હવે રહેવું ક્યાં ?

આ ઉપલી બાબતો ઉપર દરેક મામ ના નવા લોકેશનવાળા હોદી બાકીઓએ અમુક વિચાર કરવાનો છે. અને સંપ્રત સલાહથી કામ લેવાની જરૂર છે. એનાની માં પણ એજ પ્રમાણે છે. ત્યાં પણ કોઈને પર કાઢે અપાય નહીં. શ્રી. રજુ

છેડ કરીના કેસ પામે અનેના નવા લોકેશનવાળા દરેક હોદી તથા મુસલમાન બાકીઓએ કેસ ઉપલી કોર્ટમાં લડવાનો હવાઈ થયો છે. અને નવા લોકેશનવાળા બાકીઓ હાલ સંપ્રત સલાહ અને હોમલ વાત થયા છે, અને અપીલ કરવા માટે જોઈતા ખર્ચના પદસા માટે ઉપરાજી મુકેલું છે. દરેક હોદી તથા મુસલમાન સ્ટેડ હોલારોએ આ વખતે મુકેલું કારી મદદ કરી છે. ઉપરાજી મામ નવા લોકેશનમાંથી લમલમ સો પાંચેક જેટલું મુકેલું છે. તેમજ ચીના બાકીઓ કે જેઓ લોકેશનમાં વેપાર કરે છે તેઓ પણ સામેલ રહ્યા છે. એનાની વિગેરે વાળા બાકીઓ પણ એજ પ્રમાણે સંપ્રત સલાહથી વરતે તો પારખામ સારું આવશે. બેઠકસભરમાં બાકીઓ જેવટ સુધી લડવાની હોમલ રાખે છે. અને ઉપલી કોર્ટથી પણ કારજ ચલે તો સલામત તો છેજ. બાકી કાફરનાથી પણ કલકી સ્થિતી ભોગવવી એનાથી તો ખરું એ હજાર કરજો બહેતર કહેવાય.

સ્ટોમરોની આવબાવ

[વર્ગન કામ]

કેનકાર—તા. ૧૬ મી એપ્રિલે મુનખ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૬ મી એપ્રિલે મુનખ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ હીરેક કામ]

અમલાલી—તા. ૨૬ મી માર્ચે કલકત્તા થી નાતાલ માટે ઉપડી હતી.

—તા. ૩૦ મી એપ્રિલે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમરસોલી—તા. ૧૫ મી એપ્રિલના અર સામાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

[અરિટીશ હિંમત કામ]

પાલમકોટા—તા. ૧૮મી એપ્રિલે મુનખ જવા ઉપડશે.

[હિંમત અધરીકન કામ]

કેમેરીક—એકાદ દિવસમાં અને આવી પહોંચવા પડી.

અરવાપત્રીઓને જવાબ

“આર. એચ.”—તમારા બીજા કામ માં મુલો છે તેવું પરિણામ, તમે કરવા લાગે છે. તેવા હિંમતી નહીં આવે. અ. ઇ. એ.

મવરમેંટ મેમેટમાંથી મેટાસો

નામથી, રૂબે રજુછેડના વિગેરે સંબંધી

ફરિયાદના, બેઠકસભરમાં એક. એક. મહારાજના નામથી રજુછેડ અનેકે રજુ માર તા. ૧ થી માર્ચથી કોડી દેવામાં આવ્યો છે.

કેપની પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટર જજેર કરે છે કે કોઈ જેનુદીનની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહે ચણીના આંકડા તા. ૨૧ મી માર્ચે પાસ થયા છે, અને લેજુદારોને તેમના હિસ્સા ભરી દેવા પ્રસ્ટીજોને હરમાવવામાં આવ્યું છે.

સોલ્ટરીવર, બોવર મેમન રોડ ન રટ ના ફુલમજાર દાદા વરીફની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ મી એપ્રિલે કેપની સુપ્રીમ કોર્ટને અરજી કરવામાં આવશે.

નાતાલ અમરેની હીલીંગન, એન પુતી ના અળદુલ મંધુએ તેન લેજુદારો સામે લમલુની કરી છે, જે સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૪ થી એપ્રિલે ડરબન માસ્ટ્રેટ આમળ બરાવાની હતી.

નાતાલ, બીલેરના શીવલાલ પારસીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૭ મી એપ્રિલે મારિસબરમાં પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટને અરજી કરવામાં આવશે.

પ્રીયરીઆ, હિંમત બજારમાં કોઈ તરીકે શબ્દમાર લેવાવતા બાલુ કલાનજી તી મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૭ મી એપ્રિલે દર્શિવાસની પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટને અરજી કરવામાં આવ નાર છે.

બેઠકસભરમાં વેપારી ધરમાલમ ધરપ મેલીમજી મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૭ મી એપ્રિલે દર્શિવાસની પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટને અરજી કરવામાં આવશે.

મેટાસોના “હોદી પ્રકલ” તા. ૧૦-૨-૧૨ ના આંકડા જણાવે છે કે મી. મુનીમજાર પનાવંક પંચોલીના ફુલ મુદતની બીમારી લેવાથી અમરનક મુનખી થયું છે.

ડીફિન્સ બીલ સામે વાંધો

બેન્ડા-સુબરમના ગોરાગોની સલાહ

ડીફિન્સબીલની સામે વાંધો બહેર કરવાને બેન્ડા-સુબરમના ગોરાગોની એક સલાહ મી. વિશ્વમ હોસ્તેનના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૨૭ મી માર્ચે મળી હતી. બાહરે ત્રીસે ગોરાગો હાજર હતા.

મી. હોસ્તેને

કર્મમાં બધાનું કે મુનીયન સ્વપાયા પછી ઉભા થયેલા સવાલોમાં અમલમાં આવેલા આ પહેલો સવાલ છે. બધા માણસો એમ ખારી મેળા છે કે આ બીલ તેઓના નસીબમાં મોટી મુશ્કેલી છે, અને તેથી તેની સામે ચલાવી તેઓએ કંઈ જમણા લીધા નથી. ખતા કેટલાક ઉભા થયેલા છે એ ઉપરથી ભેદ કહાય છે કે તે બીલની સામે વાંધો લેનારા બધા છે. એ રીતિરમરક ચરમના સુધારાવાળા પહે પછ તેની સામે વાંધો ઉઠાવ્યો છે. ૨૪ માર્ચની નીચેના માણસો ઉપર તેથી બહુ હાથમારી બાવી પડે એવું છે.

લશ્કરી અમલદારોના હાથ નીચે બધાની આંખોને કેટલા વખત સુધી રહેવું તેની હક વાંધવામાં આવી નથી. કામ કરતા માણસોને લશ્કરી નોકરી કામ બોલાવી લેવામાં આવશે તેઓને શું પમાર અપાશે તે પણ નક્કી કરવામાં આવ્યું નથી. બહુભાવી માણસોને ફોજમાં બોલાવા માટે બોલાવી લેવામાં આવે ત્યારે વેધાર ઉદ્યોગની સી દક્ષા પ્રિટીક પ્રભુ હરજીયા તપણને કહી જાંખી કહતી નથી. તેથી લીધનના કાષ્ટાવધા બધાનામાં પણ એવી (હરજીયાતપણું કામ કરવાની) જરૂર પડી નથી. આ દેશમાં બધા પ્રિટીક કામવાની હકયાતી દરમીયાન કોઈ દુસ્મન થઈ આવે એવો અભવ નથી ત્યાં હરજીયાતપણું કામ કરવું તે પ્રબળી સ્વતંત્રતાપર કારી મા કરવા જેવું છે. મેં જેતે (મી. હોસ્તેન કહે છે) મારી અરજી થી વેલંટીયર તરીકે લશ્કરી નોકરી કરી છે, પણ એવી હરજીયાત સામે કું વાંધો લીધા વિના રહું નહીં. એક માણસ ઉપર બીજા માણસને આપણુદી સત્તા બોમવવાનો અમલવાર નથી. આ બીલનીજોએ ને બોધાએ કામની હકયાત પાડી કોમ તેઓને લશ્કરી કામકામને કામ ઉપર ચડવાની હરજ પાડી કહાય છે. આ બીલથી કુટુંબી અને સાંસારીક જીવન બીજા બીજા પડે તેમ છે. કું મી. કેર

કારીના વિચારોને તકન મળતો આવ્યું

કું કે એ બે દેશ વચ્ચે કામ બહેર ચામ તો બધા દેશના મજૂર લોકોએ હકયાત પાડી કામ કરતા અટકવું. લડવા નો અભવ શું કોમ છે? સલામતી એક અમલ આવ્યો કે: "કોલતદાર માણસો ની એકદમ સત્તા મળવાની દાનત."

(ગોપીટલીસ્મ) મી. હોસ્તેને કહ્યું કે એમ છે તો તે કામ તરવારથી લડાય તે નકામી છે. કેમકે તલવાર તો સદા 'ગોપીટલીસ્મ' નામ પછમાં જાય છે. આ બોલી વહેવરાવનાર અને કંમલીયત ફોલા વનાર કામવારને એક કારે મુખી ફેવું ભેદાએ. અને મોટા સવાલોને નિવેડો સુલેધથી કરતા ડીફિન્સ બીલ અને એવા લશ્કરી કાનુનોનીજ સામે લડવું પડે છે.

રેસડ એન્ડ કાલેને પણ તે બીલ સામે પોતાનો વાંધો બહેર કર્યો બાદ મી. ડોસેએ કહ્યું કે રીપબ્લીક રાજ્યના વખતમાં અહીં ૧૬ થી તે ૬૦ વરસ સુધી હરજીયાત લશ્કરી નોકરી કરવાનો રીવાજ હતો. હવે આજે પ્રિટીક વાવ દા તમે એમ કરવાની સામે ચામ તે માણસ ન કહેવાય.

મી. હોસ્તેને જવાબ આપ્યો કે રીપબ્લીકના વખતમાં હરજીયાતપણું કું તે માત્ર અધ્યધાર્મા બનાવને પ્રસંગે હતું.

મી. રીચે કહ્યું કે ડીફિન્સ બીલ પાસ થશે એટલે માણસો લશ્કરી ટીપમાં નોંધાશે. તેઓની કક્ષિતનો ઉપયોગ કેવી રીતે થશે એનો ખ્યાલ કરતાં અને અમ ઉપજો છે. કુમલો કરનારને કાંડી કાલવાને દરેક માણસ પોતાથી બનવું નહીં કરે એમ પ્રભી લેવું એ કમાઈ બરેકું છે. આ બીલને લરજો થવા કરતા કું તો તેની સળ ઉઠાવી જેમમાં જવાવું પસંદ કરીશ.

રેવ. જે. જે. ડોઝ પણ બીલની વિરુદ્ધ બોલ્યા હતા.

ત્યાર બાદ હરજીયાતપણાની સામે વાંધો બતાવનારો કરાવ પમાર થશે હતા જેમાં તથ્ય મતે વિરુદ્ધ પડ્યા હતા.

મયા અંકમાં ૧૬૧ મે પાને એક ફકરા માં પા. ૪-૪-૬ ની રકમ ચોરબંદર મજૂરશબ્દ ખાતા માટે મોકલવાને ઉપરા વાંચેલી જણાવવામાં આવી હતી તે રકમ અમને મળી છે, અને અમને મળેલી સુચના સુજમ અમે તે પરબારી મતી એરકરથી ચોરબંદર મજૂરશબ્દ ખાતાના સેક્રેટરી મી. ચેવોઈજ કાકમાબાઈ વધીએને મોકલી આપી છે.

દરાંસવાલમાં ફુકાળનું ઉપરાણું

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

પીટરસબરમ

પા. સી. પે.

- ૦ ૧૦ ૦ તાર મહમદ તમમળ
- ૦ ૧ ૦ હાસમ મોલીની કુ.
- ૦ ૧ ૦ અમળ મહમદની કુ.
- ૦ ૨ ૬ છ. એસ. વલી
- ૦ ૨ ૦ અબ્દુલા સુલેમાન
- ૦ ૫ ૦ હાસમ મહમદ કાળા
- ૦ ૨ ૦ કાલીમ મહમદની કુ.
- ૦ ૨ ૬ લુસળ હાજી નુરમહમદ
- ૦ ૫ ૦ રવજી ખુસાલ
- ૦ ૨ ૦ અબ્દુલ લતીફની કુ.
- ૦ ૫ ૦ એ. ટી. જે. મહમદની કુ.
- ૦ ૫ ૦ ફેલવજી બવાન
- ૦ ૧ ૩ આદમ હાસમ
- ૦ ૫ ૦ ખાનમહમદ તમમળ
- ૦ ૧ ૩ હાસમ પીરમહમદ
- ૦ ૧ ૩ એસમાન મહમદ
- ૦ ૧ ૩ અમળ સાલેમહમદ
- ૦ ૧ ૩ અબ્દુલમની હાસમ
- ૦ ૧ ૦ એક હોદી
- ૦ ૧ ૩ અબ્દુલકરીમ મહમદ
- ૦ ૧ ૩ હાજી મની ખાવા
- ૦ ૫ ૦ એક હોદી
- ૦ ૧ ૦ અબ્દુલકરીમ મલુઅળ
- ૦ ૨ ૦ મોલીરામ
- ૦ ૧ ૩ નુરમહમદ તદા
- ૦ ૧ ૩ હાસમ તારમહમદ
- ૦ ૨ ૬ મુનલી કુલામ રસુલી
- ૦ ૫ ૦ મુનીલાલ

નીલીસ્મ

- ૦ ૫ ૦ કાલવીબા
- ૦ ૫ ૦ રાવત
- ૦ ૨ ૬ કથરાદા
- ૦ ૧ ૦ મુસા હાસમ
- ૦ ૨ ૬ કોઈજી અહમદ સુલેમાન
- ૦ ૧ ૦ એસ. એફ. હીન
- ૦ ૫ ૦ એમ. એસ. ભેલીની કુ.
- ૦ ૨ ૬ બમા બમા
- ૦ ૧૦ ૦ રાવત (વિરમખાય)

બેન્ડા-સુબરમથી લાખપુરવાસી લખે છે કે:—બેન્ડા-સુબરમ મુદાલિન કમીટીના મરજીમાં આજે ચાર માસથી પેશ કમામ તથા બાંજી નથી, જેવા કરી મરજીકની અંદર સાફસાફ રખાવું નથી. આ સ્થિતિ ઉપર અખનાર તરફીઓ ખાન બેંચે છે.

દરસવાસના હિંદીઓની હિમાયતમાં

‘અમેરિકન માર્શિયન’ ની ટીકા

દરસવાસના હિંદીઓની સ્થિતિ સંબંધમાં વિલાયતનું ‘અમેરિકન માર્શિયન’ નીચે મુજબ ટીકા કરે છે :—

મયા ફેબ્રુઆરી માસમાં ઉમરાવની સભામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓની સ્થિતિ સંબંધમાં જે ચર્ચા થઇ હતી તે ઉપરથી મોખ્ખું જણાઇ રહે છે કે મયા મે માસમાં નામનું સેટલમેન્ટ થયું હતું તે ખતર, તથા ઇન્ડીયન કોનફેડરેન્સમાં જે આજ્ઞા અર્પા આપણો થયાં હતાં તે ખતર, તે બાબત હજી સુધી અરેલી અને અસંતોષકારક સ્થિતિમાં છે. તે સવાલનો ઇતિહાસ જોના આપે એવે નથી, અને હિંદુસ્તાનમાં તે સારી રીતે જાણેલો છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ભણત કરવાના કારણે લોરડ લેન્ડાઉને બતાવેલાં તેમાં “આપણા હિંદી પ્રબલભાષીઓની પબ્લિક્સી” એ એક કારણ આપવામાં આવ્યું હતું, પણ ભણત પછી તેઓની સ્થિતિ સુધારવા કંઈ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો નહોતો, અને તે સવાલને મુનિષન સંપ્રદાય ત્યાં સુધી નામેલી પમાડે એવી સ્થિતિએ પહેંચવા દેવામાં આવ્યો હતો. સ્વરાજ્ય ભોગવતાં સંસ્થાનોને તે ઝોના મુલકમાં કોણ રહેશે અને કોણ નહીં રહે એ ચુકર કરવાના હકની કોઇ ના પાડે નહીં, અને દક્ષિણ આફ્રિકાને મેરડોને મુલક બનાવવાની રાજનીતિથી પણ અન્યાય ગુજરવો જોઇએ નહીં. એવી રાજનીતિ જાહેર કર્યા પહેલાં જે હિંદીઓ ત્યાં પ્રબલ થઇ મયા ફેબ્રુઆરીના હકને જો બજવવામાં આવે તો તેવી રાજનીતિથી પણ અન્યાય ગુજરવો જોઇએ નહીં. ૧૯૧૧ ના મે માસમાં મેક્સેલે સેટલમેન્ટ જે હિંદી આગેવાનોએ સ્વીકાર્યું હતું તેમાં સ્થાયી હિંદીઓના હક બજવવાનો પ્રયત્ન થયો હોય એવું કામ્યું હતું, અને તે પછી હિંદીઓને દક્ષિણ આફ્રિકાની વહાવાર પ્રબલ ચલાવું હતેનન આપવામાં આવે એવું દેખાયું હતું, પણ લોરડ લેન્ડાઉને પુછેલા સવાલોથી એ સેટલમેન્ટ વહાવાર રીતે ખાજવામાં આવ્યું હોય એ બહુ સંદેહની વાત છે. હિંદુસ્તાનથી ડેલાનેઆમેને રસ્તે થઇ દરસવાસમાં જતા ઇંગ્લીશ હિંદીઓને પોરમુઝીક સરકાર અટકાવત

કરે છે અને દરસવાસની સરકાર સમીર હિંદીઓના રક્ષણ વિશેના કામગીરી હમ બાતી છતાં તે બાબતમાં બાંધ આઠા કાન કરે છે એવા લોરડ લેન્ડાઉનેના આરોપો આજ મેએની ઉપનન કરે એવા છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓની સ્થિતિ સંબંધી હિંદુસ્તાનના ભોકો સારી રીતે વાંચી રહે છે, અને તેઓ તેમાં બહુ કાળજી ધરાવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર પોતે આપેલાં વચનો પાલે નહીં તેથી હિંદુસ્તાનમાં સહેનકાહે આપેલી મુલાકાતની સારી અસર કંઈ પણ દરને ઝોલી થાય તે બહુ હાનીકારક કહેવાય.

મી. પોલાકની લડત

પા. ડ ના કર વિષે

મી. પોલાકનો નીચે મુજબનો કામજ હિંદી જાપામાં અન્યતઃ પામેલો જોવામાં આવે છે :—

લોરડ લેન્ડાઉને ઉમરાવની સભામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓ સંબંધી કામગીરી રબ કરવાની માગણી કરી હતી તે વિષય ઉપર બોલતાં લોરડ કરકને કોલોનીના હિંદી સવાલ રૂપી સહેનકાહતનાં ‘વહેતાં ગુમરા’ વિષે કહ્યું હતું તે કેમ કહ્યું હતું તે જણાવવાની અને રબ આપણી.

નાતલમાં ગીરમીટીયા બોલાવવામાં આવતા તે જુદા થતા મયા તેમ તેઓની વસ્તિ બહુ વધવા લાગી તેથી ૧૮૬૫ માં નાતલના લોકોએ પોલર કરવા માંડ્યો, અને પરિણામે ગીરમીટીયાઓને તેઓની મુક્ત પુરી થતાં હિંદુસ્તાનમાં મોકલી દેવામાં આવે એવી કરત હિંદુસ્તાનની સરકારને કમુલ કાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો. હિંદી સરકારે એ કે ગીરમીટીયાને દરજ્જાત પાછા મોકલવામાં આવે એ કરતને સ્વીકારી નહીં, પણ ગીરમીટીયાથી મુક્ત થયે જે હિંદીઓ નાતાલમાં રહેવા આવે તેની ઉપર વાર્ષિક રૂ. ૪૫ નો કર નાખવાની તે વખતની નાતાલની સરકારને ધરવાનમી આપી. તે કર ઓછો પાસેથી વસુલ કરવામાં આવે એવી વકરી કહી સમજામાં આવી ન હતી, પણ પાછળથી ઓછો પાસેથી પણ કર તક કમલ એવું છે એમ જણાયાથી કમનસીબ મનુરોના બોલામાં વધારો કરવામાં આવ્યો હતો.

પણ એટલું જ બહુ નહોતું. કેટલાંક વરસ પછી તે કામગીરી અમલ બમુક ઉમરાવના હોદરાએ ઉપર પણ કરવામાં આવ્યો હતો. આજે સ્થિતિ એ છે કે ૧૬ વરસ અને તેથી ઉપરના દરેક પુરુષ ને તથા ૧૩ વરસ અને તેથી ઉપરની દરેક સ્ત્રીને દર વરસે રૂ. ૪૫ નો કર આપવામાં આવે છે.

આ કરની અસર કોમ ઉપર કાલકાલક સ્વેલી છે. એક તરફથી આ ભોકોની વધતી જતી કામગીરીયતને થીંધે સંખ્યા બધી ઓછોતે અવિરત છાંડી ગુજરવાની ફરજ પડે છે, અને બધાએક કિસ્સામાં મરડોને પોતાનાં કુટુંબને તક દેવાની ફરજ પડે છે અથવા તો આ કર ભરવા સાથે તથા તેઓનાં બાળબચ્ચાંનું પોષણ કરવા સાથે તેઓને અનીતિના રસ્તા લેવા પડે છે; અને બીજી તરફથી પોલરના મુલક તરફથી કાલમાં એવું જાહેર થયેલું જણવામાં આવેલું છે કે ભરીને સ્વતંત્ર રહી કહે એવા હિંદીઓ માંથી માત્ર ૭૦૦ દહા તે લાલ લઈ કહેલા છે. ભારે ગાહીના ૬૪ માંથી અરધા ન ચાલતાં દેક પાછા ફરે છે અને અરધા ફરી ગુલામીની દલામાં જોડાયા છે. મુનિષન સરકારને તે કર નામુદ કરવાની વિનંતિ કરવામાં આવી છે, પણ કમચી મયા નવે બરમાજ મી. કારકારે આમની સભામાં જાહેર કર્યું હતું કે નાતાલમાં ગીરમીટીયા મોકલવાનું બંધ થવા છતાં તે કામગીરી જેના કરડા અમલ વિષે પુરાવો મોકલુદ છતાં છનકાર કરવામાં આવે છે, તેને રદ કરવાનું કમાણું પમણું કરવા મુનિષન સરકારે ના પાડી છે. અને વિશેષમાં કોલોનીયલ પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે તે કામગીરી પડી સરકાર અને હિંદી સરકારની સંમતિથી પાલ કરવામાં આવ્યો હતો. દક્ષિણ આફ્રિકાના વલ્લ મુખ્ય જાપાઓ એ આ કામગીરીને પ્રિસ્તા રાખ્યને કલંક રૂપ ગણી સખત રીતે વખેલી કહેલ છે. માલસોની નીતિ અને સ્વતંત્રતા ઉપર આ કર એ અનર્થ મુજબે છે તેને વખે કરવામાં કોઈ હિંદીએ પણ તે જાપાઓના જેટલી સખત લાચ વાપરી નથી. હું આજ રાખું છું કે સાહેબ, તમે તથા જેઓએ તરફથી તમે કહ્યારો બતાવે છે તેઓ આ કર નામુદ કરાવી દીવની અને સહેનકાહતની નામના જળવવા પોતાથી બચાવું કરેલો.

કોરવાસોએનો એક મોટોમ

કરબનથી તા. ૧ લીએ મી. એ. ડી. વાહેર લખે છે કે :—

કોરવાસોમાં વંશપર-પરાયી વપરાતા કબરસ્તાનમાં મુઝર્ફા હાનાવવાને તા. માય કવારે કરેલા મનાઇ કુલમ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાનાં ઘટનાં પચસાં લેવા કોરવાના મુલ લખાણોની એક મોટીમ તા. ૩૦ મીએ રાત્રે ૮ વાગે મી. આબેદના હોલમાં મળી હતી. મી. હાવુડ મહમદને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યા પછી મી. એ. ડી. વાહેરે કહ્યું કે ના. માયકવાડ સરકાર પાસે આ આપણી કાઠીથી બાદશાહી કબરસ્તાન નહીં ખસેડવાની હાથ મેળવવાને સારૂ બમતું કરવાની જરૂર છે. ચેરમેન જણાવ્યું કે આપણા ઉપર ક'ઈ પલ્લુ મુલી ખત આવે તો હાથ મારવાનો આપણને હક છે. તેથી મને ઉમેર છે કે આપણું કરવાનાં મુલલખાણોની ધાર્મિક લામણી તરફ કક્ષા રાખીને આપણું મહારાજા આવાં પચસાં બરાતાં અટકાવશે. બીજા બેલ નરીએ તરફથી કબરસ્તાનને લગતી કેટલીક બાબતોના મુલલખા મળ્યા પછી મી. હમમહમદ શિરાએ કેવલ તેમજ અરજી ના. મહારાજા ઉપર મોકલવાને એક કમીટી નીમવાની જણાવતા કરી, અને સમજાવે તરફથી ટોચ મળ્યા પછી મેલ રજા હાવુડ મહમદ, હાજી સુલેમાન કમ રાહા, વીએરે પાંચ લાહેઓ મુ'હાલા. મી. સામેર એમ. વાહેર (મોજબટાઉન) વાળા એ જણાવ્યું કે કોરવાસો કબરસ્તાન કલ બાધી તાન આલામડું છે. એથી મેમને અડમણ નથીજ. ને કે કુરેતબાદી સહેરો જેવું તો અહીં નથીજ, છતાં ત્યાં ની સરકારે ત્યાંના છબલામીઓની મામણી એ કહ્યું રાખેલી છે. ઉલટમાં તેઓ એ જુસ્માદાર કબ્રોમાં ઉપલાં અમે કર વાને નાણાંની જરૂર ખતાવી. તુરતજ અંત ઉલટથી સારી રકમ તેજ વખતે બરામ હતી. અને વહુને સારૂ કમીટીને સોંપાયું છે.

તુરજીમાં કોરવાસોની પાસે ખાતે કાર કર અને સીમન નામના બે કોનારકીરો ની ધરપકડ કરવામાં આવી છે. તેમની પાસેથી કલેક્ટર દારૂ મેળવે તથા ૮ મોળ હાથ મળ્યા છે. તેઓ બમનેરીબન જણવા મેસીએનીબન કમીટીના માણસો દેખ એમ જાનવામાં આવે છે.

પરચુરણ

સાડામારકરવાળા મી. ઇ. એમ. કુલે ને શીનીકસની મુલાકાત કરાવવા માટે મી. હલે ઉપરાંત મેલેરલ છમમહમદ ચેરમે, છમમહમદ હાફીજ, કોલવાળી, અહમદ ઉમર, તથા હુસેન હાવુડ એ મહમદોની બનેલી એક પાર્ટી મંજૂરવારે શીનીકસની મુલાકાતે આવી હતી તેઓ પ્રેસમાં, હાજી બેરેરીમાં વિએરે ટેકાએ રવાં હતા, અને જે જે જોયું તે માટે સતોષ ખતાવતા હતા. જાંબના તેઓ કરબન પાછા જવાને ઉપડી મળ્યા હતા.

મી. બેનેટનો પરચુરણ સ્થાનીક ડાપા માં પ્રગટ થયો હતો તેનો એક છટાવી અને જવાબ વાળ્યો હતો, અને મી. બેનેટે કહેલી પીનાને ખોટી વખાવી હતી. આ છટાવીબનને મી. બેનેટે વળતો જવાબ આપી તેની બધી ફલીસોના સરસ રીતે રદીએ બાર્યો છે, અને મી. બેનેટ પોતાનાં પરચુરણમાં જે જે કહ્યું હતું એ બરજ એ એમ ખતાવી આપ્યું છે.

કોરવાસો સિપન બોલકલાવાળા મી. મહમુદ કર કે, દવે લખે છે કે કોરવાસોમાં અને કેટલાક બાહ્યોએ મળી કુલાળ માટે ઉપરાણું કર્યું છે, જેમાં આજ સુધી પા. ૪-૬-૧૭ મળ્યા છે, અને હજુ ઉપરાણું માલુ છે. ઉપરાંત રકમમાંથી પા. ૪ કાઠીઆવાડમાં બાબુવડ અને રોક પ્રેમચંદ કબરાણીના નામથી મોકલેલ છે, અને તેની અવસ્થા કરવા તેમને સુચવેલ છે. આ પા. ૪ તથા ૧ શીલાબિ મનીઓરકરે પરચુરણ કરતાં મી. ૫/૬ બેલેન્સ છે.

કરબનથી પોસ્ટ મહોમેદન સોસાયટી સેક્રેટરી લખે છે કે :—તા. ૩૧-૩-૧૨ રવીયારે, મેલેરલ મહોમેદન સેક્રેટરીની મામણીક મોટીમ મી. હમમહમદ આદમજી હુલમાન મુખ્યમણ નીચે મળી હતી, મી. સહમદ અલીએ પ્રુકમું કે હમમહમદ મહમદોના બચ્ચાઓને કુદરતી હાજત માટે પલ્લુ ફૂર જવું પડે છે, અને રસ્તા માં કમ માડી આજતી હોવાથી ખતાં બચ્ચાઓને આપણા બેમવા પડે છે, તેજું કારણુ રુ' છે? જવાબમાં મી. નહુ કાલમે પ્રુલાસો કર્યો કે આજ દીવસ સુધી જે મંડાલ બચ્ચાઓના ઉપરોજમાં લેવાયું તે હાલમાં ઉલ્લા એક અડવા ડીઆથી આફરીકન બોટીમ કબીની ટરોથી હાકનાર એક મોરખે (આ બેરે

છટાવીબન છે) બંધ કરી આવી પોતાના કબજામાં રાખેલ છે આ બાબત તેને કાંઈ પુછવામાં આવેલ નથી. મી. સહમદ અલીએ કહ્યું કે ને તેને પુછવા પછી સતોષકરક મુલલખો મળે તો ઠીક છે, નહીં તો આ બાબત કોમિસના ચેરમેન મી. હાવુડ મહમદને ખબર દેવા કે જેથી મહમદોના બચ્ચાઓને રાહત મળે.

ડીનલીમેનર (યાકસર.જ પાસે) થી મી. હમમહમદ આદમ બેચીઆત લખે છે કે : પાનોલી મામમાં મહેશીલ બિલી છે તેમાં દરેક પાનોલીન ગાંઠાએ મહમદ કરવી પડે છે. મહેશીલના રીપોર્ટ ઉપરથી માલુમ પડે છે કે જોછએ તેથી મહમદ સફરી માણસો કરતા નથી. દરેક છમમહમદ બાહ્યોની દરજ છે કે આ બરીબ મહેશીલને મહમદ કરવી. હકત મી. મહમદ હમમહમદ હાફીજ એક વરસને માટે મહેશીલને 'ઇડીબન ઓપિનિબન' બેટ મોકલ્યું છે. મી. હમમહમદ બકડા બરચ વાળા મી. ૧૦, મી. હમમહમદ આદમ બેચીઆત મી. ૫, મી. મહમદ હાફીજ મી. ૫, મી. હમમહમદ મુલલા મી. ૨/૬ કુલ પા. ૧-૨-૬ ની રકમ આજારા તરફ વી બરવામાં આવી છે.

સુરવારે મુનિબન પલમિદમાં સર બોલક રમારે એકે લવાલ પુછ્યો હતો કે કયા કયા બીલ હાથમાં લેવા સરકારને વિચાર છે? જવાબમાં મુખ્ય પ્રધાને જણાવ્યું કે નોટીસપર છે તે બીલો ઉપરાંત પબ્લીક સરવીસ બીલ, લેડ બેંક બીલ, કમીશન બીલ તથા પોલીસ બીલ વિએરે હાથમાં લેવાનાં છે.

મજુરોના બોલામાં બોલ કરવામાં સંબંધમાં એક બીલ વિલાયતની પારલામેન્ટે હાજરનેક અંત બાબુવા પાસ કર્યું છે. ઉમરાવની સલામાં એ બીલ જતાં લોરડ બેન્સલડને જણાવ્યું હતું કે આ બીલથી બધા મામલાએ ફરીથી બનતા બાકસો નહીં. મજુરોના આજવાનોના હાથમાં એટલી સત્તા રહે છે કે જેથી દેશને ખબમાંથી અને જુખમરાની સળએ પહોંચાડવા અને મળતી નામેશી કરવા તેઓ મુખત્યાર છે. બીલને ઉમરાવની સલાએ પલ્લ પાછ કર્યું છે, એથી તે કાયદો થઇ અમલમાં આવ્યું છે, આ બીલ કહ્યું રાખી કેલકાક માણસો કલ તાલ ઉઠી કામપર આવ્યા જાગ્યા છે. છતાં હજુ કામપર ન ચકવાનો વિચાર કરાવનારોઓની કંખ્યા મોટી છે.

વીસમો સહીની ગુલામી

ગીરમીટીયા મજબૂરોપર ચોમર
ગુજરાતો કેર

(વિલાયતમાં ફરિયાદો આપવાના દોડોનો ના હિમાયતી તરીકે આરમ્બીકન પોટર આપણને જણીતા છે. વિલાયતની લીમ એક જીનરના તેઓ જીનરરી સેક્રેટરી છે. કેટલાક વખત ઉપર ને. સ્વીચ આને એલ. એફ. એસ. સોસાયટીના વાર્ષિક મેળાવડા વખતે તેમણે જે આપણ આપ્યું હતું તે ચોપડીના આકારમાં છપાઈ બહાર પડેલ છે. અમે તેમાંથી કેટલાક બાબતો જાણી આપીએ છીએ:—

ખ્રિસ્તી રાજ્યો તેની તાબાની પરમર્થો પ્રભાની સાથે કામ લેવામાં ખ્રિસ્તી ધર્મ ના મુખ્ય ફરમાનો તોડતા હોવાથી પાદરીઓના કામને મંજૂર અન્યથો આવે છે. તાબાની પ્રભાઓ નામના અને ખરા ખ્રિસ્તી ધર્મ વચ્ચેનો એક સમજાઈ શકે એવી બાબતો વધી રાખી શકાય. વળી જે ધર્મ પોતાનાજ લોકોમાં અને રાજ દારીઓમાં પોતાના ફરમાનોની છાપ પાડી શકેલ નથી, તે ધર્મ પરાધ કોમનું બહુ કરી દેવ તેથી આસ્થા તેઓમાં બાબતો પેલા થઈ શકે. ખ્રિસ્તી ધર્મ ઉચ્ચાડમાં બહુ રાજદારી વડે ધરાવતો હોવાથી ખ્રિસ્તની ઉપર બહુ મોટી હુલ્લ રહેલી છે. પણ ખ્રિસ્તી રાજ્યો બીજા પ્રભાને પોતાના ધર્મનો ઓછ કરી પોતેજ તેના ફરમાનોનો ભંગ કરે છે, અને જે લોકોને ખ્રિસ્તી ધર્મમાં વરલાવવામાં આવે છે તેઓ સ્વભાવિક રીતે સવાલ કરે છે કે "તમે કહો છો તેણે આમની મતાવે." આવા સવાલનો જવાબ આપણી પાસે છે ખરાઈ.

સુધરેલાં રાજ્યો જુદા જુદા દેશોની અંદર હાલમાં જે સીતમ ગુજારી રહ્યા છે તેનો વિચાર કરવાની જાગે મારી તમેને વિનંતી છે. કેટલાક ક્રિસ્તીઓ એવા છે કે જેમાં ખ્રિસ્તી રાજ્ય ખુદ જુલમમાં વધ પડેલ છે. જ્યારે કેટલાક ક્રિસ્તીઓમાં હસ્તોની રૂપે તેઓ વચ્ચેમાં પડી શકે એમ હોવા છતાં પોતાની સલા નો ઉપયોગ કરેલ નથી.

કેંગોની અંદર ગુજરાત જે વિશે, બુનાઈડેટ રેટેલ પોતાની પ્રભા ઉપર તમા પોતાના તાબાના મુલકની પ્રભા ઉપર, જે કેર કરે છે તે વિશે અને કેંગો પોતાના મુલકમાં તેમજ તેની બહાર જે વસ્તુક વચ્ચે રહેલ છે તે વિશે આપણે વિચાર

કરીએ. જે વિચાર કરતાં આપણને બહુસો જે તેમાં કંઈક મોટી ખામી છે, અને તે આમી દુર કરવાની ખ્રિસ્તી પ્રભા તરીકેની આપણી દુરજ છે.

કેટલાક નામકિત માણસો વસ્તી હાલમાં અને મલેશા કામગીરી જે ઉદ્યોગો તેઓએ બતાવેલા છે તે વાજબી છે એમ આપને લાગ્યા વિના નહીં રહે. એક માણ કેલોનીઅસ મવરનર લખે છે કે: "વહીવટો અને તેની પ્રભાના ક્ષતિ હાલ ઉપરથી જે કંઈ ઓછ લેવાનો હોય તે તે જે જે ધર્મથી આપીપણ અલગ રાખી શકાય નહીં. આપણા રાજદારી બંધારણની સ્થિતિ ઉલટી છે તેથીજ હું રાજ્યતંત્રમાં હવે બાંધ લેવા નો નથી." બીજે એક માણ કેલોની અલ મવરનર લખે છે કે "માણસ માતના અવિધ્યનો ખ્યાલ કરીને કામ લેવાનું બંધ થયું છે." એક નામકિત વિદ્વાન વાહી બહુલે છે કે 'ખ્રિસ્તી પ્રભા કહેવા વાને આપણને બહુ હક નથી.'

કેંગોમાં જે તાલકામક બનાવો બનેલા છે તેણે વસ્તુનું કુંઠમાં કરવું મુશ્કેલ છે. હેનરી સ્ટેન્લીએ ૧૮૮૪ માં કેંગોના પ્રદેશ ને બોળી કાઢ્યો ત્યારે તેણે બહુલું હતું કે જ્યાં કે કેંગો માણસની વસ્તી છે, અને વેપારવજીય માટે આગુરતા ધરાવ નારી પ્રભા છે. પણ જ્યાં વસ્તતા તાલકા થી અને કસાઈપણથી હવે માંડ વસ્તીનો એવો જાગ હાથાત રહેલો છે.

'નાઇન્ટીન સેન્ટુરી' ના વચ્ચે નવે અંદર જાણના બંધમાં મી. હ. ડી મોરશ કહે છે કે ૧૮૮૪ માં બર્મીન ડેનરેન્ક વખતે બ્રિટીશ એલ્યુમિનેએ હાનરી આપેલી તે માત્ર વેપારની સ્વતંત્રતા અને નેટીવના હોઠે ભજવવાની ખાતરજ. તેણે પરિણામ શું આવેલું તે આપણે જાણીએ છીએ. ૧૮૬૨ માં કીંગ પોલોપોલે હાલમાં એક હેરા વડે કેંગોમાંથી વેપાર બંધ કર્યો, ત્યારે બ્રિટીશ રાજદારીઓએ આજબી કરમ્મી ઉંચી નહીં કરેલી. આપણે જે પણ જાણીએ છીએ કે કેંગો રેટેલર સત્તા મલાવનાર રાજ્યકર્તાને તદ્દ નામાની કરતો મુજબ વસ્તવાની ફરજ પડવાનું પાલનથી અપાયું થયું હતું ત્યારે પણ બ્રિટીશ રાજદારીઓએ જાંબ આપા કાન કરમ્મ કતા. ૧૮૮૪ માં કીંગ લીઓ પોલેડે ઉચ્ચાડની અને વેપારની સંમતીથી કેંગોને અંગને લીધો અને ત્યાંના નેટીવો ના જમીનની માલિકીના હોને કંઈ કુડ જાણી નહીં આપવાનો કારણ જતાં બેલા વસ્તમાં તે લોકોમાં બધી જાણ ત્યાંના

નેટીવો પાસેથી ખાલસા કરી લેવામાં આવી હતી. ૧૮૬૬ માં મી. થીન્કરલેને આમની સલામાં બહેર કરવું હતું કે કેંગોની બ્રિટીશ રાજ્યતને ચીંથવામાં આવતાં કુલ કામો નહીં કરવાના થાંક માટે ત્યાંના અમલદારો તેઓને માણસ વડે જાર મારે છે અને બોળથી દાર કરે છે. તે જાળ-ધર્મ કાંઈ કરવામાં આણું નથી. ૧૮૮૪ માં ત્યાં એક બ્રિટીશ વેપારીનું ખુન થયું હતું, અને ખુન કર નારને ઉમે દરમળે ગડાવશમાં આવ્યો હતો. કાન્ટરબરીના આરમ્બીકને તે વિશે કહ્યું હતું કે "મહા જુલમ થયો છે, અને આપણે કેટલેક માંડે જવાબદાર છીએ." આમની સલાના ૧૯૨ સલા સહોએ એવો અંચાલ ઉઠાવ્યો હતો કે "જોગ્ય પ્રભાનાં સ્વમાન, કાંતિ અને તકનામાની હસ્તોનો ભંગ થાય છે, અને માણસ જમાનામાં ક્યાંય ન થયો હોય એવો જુલમ વેપારીઓના હાથને અરથે કરવામાં આવે છે."

મુરુષ, સી અને બાબતને હાનરેલી અખ્યામાં દાર કરવામાં આવે છે. બરકરી દુકાનીઓને કારણે વહેંચી આપવામાં આવે છે, અને બરકરી કારણે અવજી માં જાય, પમ અમતના માણસ અમલદારો બાબત રજુ કરવાનું તેઓને ફરમાન કર વામાં આવે છે. કેંગોના કેર કમીશન દારા સાબીત થવા છતાં ત્યાંના એક એક જીવન હેડેદારને મવરનર જનરલની પછી એ અલવવામાં આવ્યો હતો, અને તેણે ત્યાંના સોજા પાસે જનરલનીથી કામ લેવાની કદી નહીં બહુલામાં આવેલી રીત રીતી કાઢી હતી. તે રીત એ હતી કે રજર લાવવા મોકલેલા માણસો બહુક બહુ લાંબા સમય પાછા આવે અને ક્યાંય નહીં જાય તેટલા માટે તેના કુટુંબ કમીશને બહુતા તરીકે કમળમાં રાખ વામાં આવતા, અને પુરતું રજર એકદુર્ તરીકે કમીશની મારની બીજામાં તે માણસ નહીં જાય એ તેની સી બાબતો અને વરડાં અન્યથા એક સાથે કાંઈક વડે નાંધી સમજમાં આવતા. વચ્ચે વખત તેઓને ખવાયીવતું પણ આપ વામાં આવે નહીં, અને ક્યારેક આપમાં આવે તે નહીં જેટલું. આ રીતે કમીશ માણસોને જુએ મારી નાખવામાં આવે છે.

[અંકુર]

ગાંધીના ના. ૧ ડી એપ્રિલે રંગુન અને અલકા જાય હાલકો.

મહાલીનો અઠંગાર

(અખબાર : મી. ઇ. ન. પદીઆર)

પુરુષી મહાલી લગ્નપદ્ધતિ પરિણામ તરફ આજે જેટલી આતુરતા પ્રસલામી સાહેબો ને હશે તેટલીજ આતુરતા યુરોપીયન લોકોને હોય તો તે સ્વભાવીક ગણાય. યુરોપના રાજ્યોએ ચાલુ જમાનામાં કરેલ સુધારાનો ફાયદો અને રાજ્ય અમલ ચલાવવાના બતાવેલ વિગ્નીત ચિતાર પ્રન્સાઈ થી એકદમ અલગ અને નિર્મિતી તલન ન્ધારે છે.

મનુષ્યરૂપ ધારણ કરનાર મોખ્ખીરીતે સમજી શકે છે કે યુરોપનાં એકંદર રાજ્યકરતાઓની નજરમાં પુરુષી સહત નત શું સમાવેલ કરી રહેલ છે. બલકે કેટલાક ઉતાવળા અને ઉજાજળા રાજ્ય કરતાઓ કહી પણ ચુક્યા છે કે પુરુષી રાજ્ય મોખા એક ખીમાર રાજ્ય ગણાય. પરંતુ વાતો કરનારા અને વિચારનારાઓ તવારીખો તપાસવા જ્યો તો જણાઈ આવશે કે અરબ અને પુરુષી લોકોની બહાદુરી ને બાહોશી ખાસ કુદરતના તરફથી બહાસ થએલ એક ન્યામત છે. અડતી પાટીના અકરમાં અખીરથી ફકીર આવેલા છે, અને આવવાને પણ મધા એલા છે. પરંતુ નિતી, ન્યાય, અને સહતાના સેવક લોકો હમેલા ક્રાંતિમાજ સુતેલા છે, કે જ્યારે મહાલી છલાદી મમરૂનીના સોહાગરો પુરુષી અરબ લોકોની બખરોમાં મુકાબલે શું મેળવે છે અને ફરીકાષમાં કોણ કહે છે તેજ જોવા તપાસવાનું બાકી છે.

તેડુ તવારીખોમાં રાવણે શું મેળવ્યું તે જોવા અગાઉ અગાજલ જેવા આગેક શીરકતાની ગરૂરીએ શું હાથ બનાવ્યા એજ જોનાર વાંચનારને રાશી અને ગનીમત ગણાશે.

બખાન જેવા એક જરા જેવડા રાજ્યે બખવાન પણ અ-ધકારમાં બ-ધ બનેલ રૂશીયાને બતાવેલા ફાય ફુનીયાની આખો અખબલ આજે મેળવ્યું છે, કે જે ઉપરથી મહાલી અથવા બીજા પણ કેટલાક અબી માનરૂપી મહીરામાં મસ્ત બનેલા યુરોપી રાજ્યોને સોચ કરવા બેસકે જરૂર રહેલ છે.

કેશુ બલ્લુવું હવું અથવા કોણ કહેવું હવું કે ત્રીપોલી લગ્નપદ્ધતિ પુરુષી સરકાર પાસે લાખે સોહાગરો અને લાખો વોલ ન્દીયરો હાજર થશે! બલકે કરોડો પદ સાની મદદ પુરુષી સરકારને ચલી શકશે! પરંતુ કુદરત કહેલી હતી, બલકે આજે

પણ કુદરત અવાજ આપી રહેલ છે, કે આખી ફુનીયામાં જેના મોહામાંથી દીન ફાર જબ્દ ઉચરે છે તે તમામ પુરુષી સહ તનતના સાચા સીપાઇઓજ સમજવા.

ચીનખપાન એશીઆમાં છે, પરંતુ યુરોપના સાથે છેલ્લા ફાયકાના ફક્તરોમાં નોંધાઈ રજીસ્ટર થએલા છે. એટલે કે એક ટીકીટવાલો અથવા વગર ટીકીટ વાલો કામલ વખતે મુખ પણ ચાય, પણ રજીસ્ટર થએલ કામલ જેરવલે યા મુખ ચતોજ નથી, તેમ ચીનખપાન યુરોપીયન લોકોની જખાન ઉપરથી વીસરાય તેમ નથી, કે જ્યારે દોડુસ્તાનમાં અમારા વસ નારા સખળા લાઇઓ પોત પોતાના ધર્મે કંઈ પ્રત્યક્ષિકની ખેટી બડાઇઓમાંથી હજુ સુધી પરવાર્ધિજ નથી, અને ધારવા મુજબ માથા અબીમાનમાંથી મુકત થશે પણ નહીં.

ફકીશુ આફરીકા તરફ નજર નાખતાં કેટલાક નજવાં કારણોમાં નહીં ઉતરતાં એકંદર મુકાબળી બાખતોમાં તપાસતાં મુસલમાન દોડુ પારસી સખળા એકસંપ અને મહોબત ઉલશતથી કામ કરી રહેલા છે. છતાં પણ અમુક આજેવાનમાં મત બેઠ અથવા તો મનની મુનસરી આમ ઝમઝમતા વિચારોને આકરો ખાખનરા મુખ્ય માલુસોના અજે લમકા પણ ચાય છે. અને જ્યારે ઝમઝમોમાં મુલ જોશુ તો ફરેક પોત પોતાની મતલબ અને પોતાની વાતના આકલ હોય છે. ચાલુ વખતમાં મુસલમાન વેપારી લોકોએ બેસા ડેલ ખરો અને મજબુત હાખસો ઇસલામી આલમથી જુલાય તેમ નથી, બલકે બીજા મુસલમાન મહસ્થો પણ ફકીશુ અફરીકાના દીનકારોની પુરુષી તરફની ખરી લામણીવાળા કામ તરફ નજર કરે તો નવાઈ પણ નથી. કે જે ફકીકત નીએ બખુવેલી છે.

મેસર્સ એસ. જુમર એન્ડ સન્સ લીમીટેડ ડરખન. ૪૫૨-૧૦-૦
 = રેન્ડલ બ્રધર્સ એન્ડ કા સન, ડરખન. ૪૫૨-૧૦-૦
 " જે. ડબલ્યુ. જેમર એન્ડ કુંપની. જે.બર્ન. ૪૫૨-૧૦-૦
 = ડબલ્યુ. જી. બ્રાઉન એન્ડ કુંપની. ડરખન. ૪૫૨-૧૦-૦
 " પેન. બ્રધર્સ લીમીટેડ જેહાન્નપરમ. ૪૫૨-૧૦-૦
 વિજેરે વિજેરે.
 કપર મુજબ એકંદર પદર યુરોપીયન લગ્નપતિ મોટા વેપારીઓએ મુસલમાન વેપારીઓની માગણીથી પુરુષી રેડ કરે

સ'ટ ફડમાં લગ્નલગ પોડ ૮૦૦-૦-૦ ઉપરાંત મદદ આપેલ છે, કે જે ફાયલો આખી ફુનીયાના તમામ મુસલમાનો અને યુરોપીયન લોકો માટે ઉપયોગી, હોંમતી, અને અમત્વનો છે.

"ઇનસાઈ" એ એક બખર અથવા રખડતો જબ્દ નથી. પરંતુ આ વાકમ ઉપર અમલ કરનાર સીવાય બીજા તે સમજવા શકતીવાન પણ નથી. "ઇનસાઈ" માલદાર અથવા મીસકીન તરફ લામવમ રાખતોજ નથી. બહાદુર અથવા બીકશુ તરફ પણ તે બેપરવા છે. પણ મુદે જ્યાં ઇનસાન્નત ત્યાંજ ઇનસાઈનું રહેકાણુ હોય છે. જાજ કાલમાં મહાલી સરકારે ઇન સાઈ સાથે કરેલ કુલમનાઇ ઉપરથી બખી શકશુ કે હવે ઇનસાઈ કયા મુલક માં મળી શકશે! છતાં પણ નાહિમેક નહીં મતાં ઇનસાઈ ફર નથી, પણ ફરેક ઇનસાતની આખો અંદર વસે છે. મમર જોખખવો અને અમલ કરવો એજ કહ્યુ સવાલ છે.

લગાઇયો ચલાના ફીરકા વાંચનારા સમજી પણ શક્યા - કે ચાલુ ત્રીપોલીની લગાઇ નહીં, પરંતુ અઠંગારી અને અ-ધ મહાલીને આખો આખનાર અરબ અને પુરુષી કાકટરો દવા કરે છે. આટલુંજ નહીં પણ નીતિ ન્યાય નહીં પણ, દમા બાજુ છુટારામાં અપનાર મહાલીને કલર વટ શીખવવાના પાઠ બખાવનાર માસ તરો અને તે પણ પુરુષી અરબ તઇમાર છે.

મટકતા વિચારોનો બાન જુલેલ મહાલી હવે ખોટા અખરો અને તે પણ પોતાની પુરી પડતી છતાં ફુનીઆને દેખાડવા તલન ઉલરી અખરો ફટરથી આઠેર કર વાના ધધાને મહાલી આજે પોતાની લગાઇ સમજે છે.

ચીનમાં પ્રખલતાકે રીપબલીક સભ્ય થવા વિષે ધણા અખરા સવાલો સામા આવે છે. કારણ ચીનમાં પણ દોડુ સ્તાનથી વિરોધ લુલ લુલ ધરમની લુડી લુડી કામ વસે છે. બલકે મ મોલીબા, મંચુરીઆ વિજેરે પાંચ સંસ્થાનોમાં ચીન વેઆએલ હવું. છતાં સ્વરાજ્ય અને તે પણ સ્વતંત્ર બનાવવા ચીનનાં તમામ લોકો તન મન અને ધનથી તઇમાર થયા એ અલખત એકસંપ અને એક બીજા જોને પોતાનાં સચા લાઇ મુજબ સમજી કાંઇપણ બીનબાવ વગર ફળીમખી સચા કુટ-બથી સરસ નિકટ સ-બ-ધ રાખી નિલાવેલ ફરે ત્યારેજ મોતયા મામાં નાંખવા સખળી કોજ તઇમાર થઇ ફરે.

હવે બાબાજીમાં સમજ પાડવા સ્વીકાર નહીં થારતાં દુકર્મ બાબવા રગ્ન હવે હું કે આજ કાલનાં મુરોખી રાજ્યો તરફથી ઉપજતા જીવમી વાહાણાં વીએરી નાંખવામાં હાંદુસ્તાનના હાંદુ, મુસલમાન, પારસી વિગેરે સખળી કામે સામે રહી એક ખીજા એકને અરસપરસ પુરતી મદદ આપતા રહે તો અવખ માની સહાય કે હાંદુ પશુ ઉપકારથી ઉદયુ અર.

બાબનાર છેલ્લા મનમુખા ઉપરે માંગી લીએ છે કે, પ્રથમ ફરજી પુરતી રેડ કરેસાં હાંદુમાં પુરતી તન મન પનથી મદદ, બીજી ફરજી છટાલી અંદર અનેક કોષપશુ માલ તદન બેપકોટ, અને ત્રીજી ફરજી એકવત્તા સહીત અરસપરસ સહાયતા.

મો. બેનેટનું લઝાઈ સંબંધી આપણ

(મયા અઠ્ઠમી ચાલુ)

પુરતી લશ્કર વિષે વધુ વિગતો આપતાં મો. બેનેટ જણાવ્યું કે અમારું એક વખત એવો હતો કે જે વખતે પુરતી લશ્કરી બંધારણ આપી શકેલું હતું. માણસોને ન મળતો સારો ખોરાક, ન મળતાં રીતસર કપડાં, કે ન મળતો પુરતો પગાર. જે ૧૮૬૮ની સાલમાં પુરતીની દક્ષિણે આવેલા કીટના ટાપુમાં હતો તે વખતે મિ. જાલેજી અને જોએજી કે પુરતી લશ્કરનાં માણસો બહુદુર છે, પણ પહચા નથી. આ ખરાબ સમય ચાલ્યો ગયો છે. હવે પુરતી લશ્કરને પુરતો ખોરાક અને કપડાં વિગેરે મળે છે. આજે એવું કહેવાય છે કે પુરતી લશ્કર તે દુનિયામાં સહિથી સરસ અને પોષાકોષુ લશ્કર છે. આ ઉપરથી ત્રીપોલીના અરબોના ખોરાક ની વાત પર આવી ચડતાં બાપજીકારે કહ્યું કે આરબો સવારે આ જેવું નિદેશ પીજી પીએ છે, અને તે ઉપરાંત બે વખતે તેમને પુરતું ખાણુ મળે છે એક અનુ કાવી જરમને કહ્યું છે કે આરબ લડ વધવા વધુ પડતું ખાપ છે, પણ (બાપજી કારે ઉમેર્યું કે) તે સારું છે, તેમણે છટાલીના લશ્કરની સાંખ્યાપર આવતાં જણાવ્યું કે છટાલીએ ૧,૨૦,૦૦૦ તુ લશ્કર હાલ ત્રીપોલીમાં ઉતારી દીધું છે, જેમાંથી ૭૦,૦૦૦ ત્રીપોલી સહેરમાં રખ, ૧૦૦ બેનમાલી ખાતે, અને ૨૫,૦૦૦ કીનારાના ખીજા મુખકોનાં મળીને છે. આની સામે અરબવાતાં આરબોની સંખ્યા

નાની છે. તેમની દુકડીઓ મધ્ય પ્રદેશ માંથી લઝાઈના પ્રદેશમાં આવે છે, અમુક વખત લડે છે, ને પાછા ધેર જાય છે, કેમકે (બાપજીકારે ખુશી થતાં ઉમેર્યું કે) તેમને બાળખમાં હોય છે, અને તેઓ તેમને ખડુ ચાહે છે. બામ વારા ફરતી આરબોની દુકડીઓની આવળ થયા કરે છે. છટાલીઓ તેમની બારે મોટી સંખ્યા છતાં રજુ માલકથી આમળ વધી શક્યા નથી. પુરતોની તોપો છતાં જોવી ખીના છટાલીઓએ છાપામાં બહાર પાડેલ તે ખોટી છે. હકીકત એમ છે કે લઝાઈ ના મેદાનમાં રેતીનાં રજુ જેવું છે. જેથી એક તોપને ખેંચવાને ૧૬ વેલ્ડાએ જોએ છે. આવી મુશીબતના કારણસર પુરતી લશ્કરે પોતાની ૧૩ તોપો છોડી દેવાનું પસંદ કર્યું હતું. છતાં તેઓએ છોડતાં પહેલાં ડકાપશુ વાપર્યું હતું, અને તોપને કાજાં પાડી ખોટી કરી નાખવાની પુરતી સાંભળ લીધી હતી.

લઝાઈ સંબંધમાં છુટક બનાવો પર વિવેચન કરતાં બાપજીકારે કહ્યું કે આ લઝાઈથી એક સરસ પરીણામ એ આવ્યું છે કે હામ હામના કસલામીઓ એક થઇ ગયા છે. લઝાઈ શરૂ થઇ તે અરબોમાં અરબસ્તાનના વચન પ્રાંતમાં આરબો અને પુરતો લડતા હતા તેમની લઝાઈ સમવાવા ત્રીપોલીમાંથી પુરતી લશ્કરને મોકલવામાં આવેલ. (આ લશ્કરે ત્રીપોલી છોડેલ એ છટાલો-પુરતી લઝાઈના બારામાં તુકાનકરક નીવડેલ છે, છતાં એટલું સારું થયેલ કે એ લશ્કર અરબસ્તાન જતી વખતે હાજોએ ત્રીપોલીમાં રાખી મૂકેલ આટલી રાત વચ્ચે ઉમેરી ચમન ની લઝાઈ વિષે બાપજીકારે કહ્યું કે) જોવી છટાલો-પુરતી લઝાઈ શરૂ થઇ કે વચવના આરબો લડતા બંધ પડ્યા, અને પુરતોએ કહ્યું કે અસારે આપણે જાણએ છીએ. આપણે લડવું હશે ને આ (છટાલીની) લઝાઈ પુરી થયા પછી લડશું હાલ તો ત્રીપોલી માટે જોએલો તો એક સાખ માણસ લડવા તકપાર છે. આ બનાવલું વરજીન પુરું કરતાં બાપજીકારે મુસા એ નામના પુરતી સેનાપતિની ઓળખાણ આપી અને તે અરબો લડવમયો છે એ જણાવ્યું. સીદીઅલીના નામથી ઓળખાતી જમાની લઝાઈમાં મુસાબેન માણસો એ સરસ કામ બજાવેલો. લાંબા કીનારા ઉપર છટાલીઓએ આઠ દિવસ સુધી તોપનો મારો ચલાવ્યો, અને તે પછીજ તેમનામાં કીનારા ઉતરવાની દીનત આવી. પણ ઉતર્યા પછી એક નાની આરબ

પાટી તેમના બેવમાં આવી તેથી પાછા તેઓ મનવાર પર ફાટી ગયા. એવા તેઓ બહાદુર છે! બીજો દિવસ બે મનવારો લખને આવ્યા અને ૧૫૦ જેટલા માણસો સાથે ઉતર્યા. તેમની તોપની હઠ ઓળખી ૩૦ જેટલા આરબો તેમના આવવાની સાથે જોતાં માટીની ઠેકરીઓ પાછળ ખટકી રહ્યા હતા. છટાલીઓ "બપ" કર આરબો" ક્યાંક છુપાઇ તો નથી રહ્યા, એવી ખીજીથી નજર ફેરવતા ફેરવતા આમળ વધતા હતા. આરબો તેમના માત્ર પાંચમા આમળા છતાં તેમના પર ધસી જવા તકપાપડ થઇ રહ્યા હતા. જેવા છટાલીઓના નજીક આવ્યા કે તેઓ મરણીઆ થઇને પુડી પડ્યા, અને પહેલા જ બહારે છટાલીઓના દુકડીના વડાને ઘાયલ કર્યો, અને ખીજા બહારે તેને હાર કર્યો. આથી છટાલીઓનો એવા ખીજા કે ૧૫૦ માણસો સસલાની પેઠે નાહા, અને પોતાનાં હાથમાર વગેરે પાછળ મુકી ગયા આ બનાવ પછી તેમણે આ મથકપર ફરીથી ઉતરવાને આજ સુધી કોશીશ કરી નથી.

[અધૂરું.]

છટાલો-પુરતી લઝાઈ

(ફટર)

અરબસ્તાન ખાતે આવેલા પેરીમના ટાપુથી ફટરને અબરપત્રી તા. ૨ જી એપ્રિલે જણાવે છે કે લોહીઆ અને કામ રાત ૧૧ બંદરોને તા. ૧ થી એપ્રિલથી બંધ કરી દેવાનું છટાલીઓનો જાહેર વરણ છે.

લોહીઆ એ અરબસ્તાનમાં વચન નામ ના પુરતી પ્રાંતવુ રાતા સમુદ્રપર આવેલું બંદર છે. મોખ્ખા બંદરથી ઉત્તર અંતે પશ્ચિમ દિશામાં તરફ ૧૦૦ માઈલ અંતરે તે આવેલું છે. ત્યાંની વસ્તિ ૧૦,૦૦૦ માણસની છે. લાં કાર મોટા વેપાર આવે છે.

કામરાન એ રાત્ર સમુદ્રપર અરબજ તાનના કીનારાની બાજુએ એક નાનો ટાપુ છે તેને વિસ્તાર ૧૨૦ ચોરસ માપતો છે, અને ત્યાં મોઝાએક માળી ઓની વસ્તિ છે. ૧૮૫૮ માં બ્રિટને આ ટાપુ ખાસ ન કર્યો હતો, અને હાલ તે એક મુઠાં મુઠી પ્રજના જગાણોમાં અમલતું મથક છે.

કામરાન અને અરબસ્તાન વચ્ચેના કામરાન છટાલીઓનો તોડી નાખ્યા છે. તેમણે પુરતો નામની એક નાની ખીટીક સ્ટીમરને કબજે કરી છે, અને તેને મોટા વેપાર આવે છે.

કેટલાંક બોધ વચનો

(“જૈન” ઉપરથી)

હરમાળપણુ જો વિનયની પવિત્ર મુલ્ય તુ એક અંશ છે.

તમારે મન જ્યારે શોકથી વ્યાકુળ હોય ત્યારે કોઈ પણ અગત્યની વાતોનો નિશ્ચય કરશો નહીં.

માણસો જેટલા અત્યારના દુઃખથી અભરતા નથી તેટલા ભવિષ્યમાં કેમ થશે તે વિચારથી અઘરાય છે.

શબ્દ કરીને માંદગીની દવા કરવા માટે પ્રથમ મળ શુદ્ધિ કરવા જુલામ આપવો પડે છે, તેમ વિષમાદિ સુખભોજનો જીવ લેણ તાવ અટાકાવ વૈરાગ્ય રૂપી જુલામ આપવાની અગત્ય છે.

બાળકનું મન તિરમળી દરપણના જેવું છે, કે જેમાં તેની પાસે કુદો તેવું પ્રતિ જિંબ પડે, તેથી જે પિતામાતા અમરના કુદો પોતાનાં ઉદારાંઓને આરિતવાન કરવા બાહે, તેણે સરવથી પહેલાં પોતાનું આરિત અને આસપાસનાં આરિત વિશુદ્ધ કરવાં જોઈએ.

પ્રસિદ્ધ ક્રાંતિચિંતે કહ્યું છે, કે “મારામાં અસાધારણ શુદ્ધિની કક્ષિત નથી, પણ મન નથી, કદવને હરણુ કરે એવી બોલ વાની કક્ષિત નથી. તથાપિ જન મહાજ જે મારા ઉપર વિશ્વાસ રાખે છે અને મારા હજાર પ્રમાણે મન કરે છે તેનું માત્ર એક કારણ તે સંસ્કૃતિપણું છે.

કુલિઆર વિદ્યાર્થી પરીક્ષાનો સમય પાસે આવતાં જ્ય પામતો નથી પણ પ્રસન્નતા અનુભવે છે. તે એમ જાણીને કે હવે આપણે અલ્પ સમયમાં ઉપકા વરમમાં પાતુ આવશે. તેમ તમે પણ ઉત્સાહ, ધૈર્ય અને સાહ્યાર પ્રકટાવો.

આત્માનું સેવન એટલે વિષયોનું સેવન એટલે શું? સામાન્ય વિવિધ વિષયોનું વિચાર માત્રાં તથા એકમ ચિત્તથી આત્માનું જ્ઞાન કરવું એ આત્માનું સેવન છે, અને તેજ પ્રમાણે આત્માના વિચાર તજીને વિષયોનું જ રમદણ અને જ્ઞાન કરવું એ વિષયનું સેવન છે.

એમ જ્યાં અમલનાં દેવલયોમાં જ્યાં દીપક નથી હોતા તે દેવાલય જીર્ણ અને કલ્પના મધ મયેશુ કહેવાય છે, તેમ તમારા કદવરૂપી દેવાલયમાં “દુઃ પ્રકાશ સ્વરૂપ હુ” એ વિચારરૂપી દીવ્ય દીપક જ્ઞાતિ જ્યાં સુધી કળકળતી નથી ત્યાં સુધી તે દેવાલય પરમાત્માને પ્રકટ થવા યોગ્ય દેવાલય નથી.

આપણા મહિના પણ લોકો એવા છે કે પરમેશ્વરના, માળાપના, ધર્મના, બાળમર્યા વિગેરેના સોમન આવા મુક્તા નથી. આવીજ અત્યંતી ઘીજી ધણીક અવિચારી રીતીઓ દાખલ થઈ જવાથી જોવો જોઈએ તેવો હતતાર મેસતો નથી.

અનેક મનુષ્યો પોતાને કોઈ દુઃખ પ્રાપ્ત થતું જ્યથી વ્યાકુળ થાય છે. પણ તમારે તેમ થવાની જરૂર નથી. કારણ પુરુષજ અતરંગ નામ સાક્ષી બાજે શુદ્ધ પુરુષ તો આનંદજ પામે. લલરો કોઈ પુદ્ગલ કરનાર તને ન જાણાય તો તેના કાથ મળવો નેવીજ રીતે તમારા પ્રાપ્ત સાધનનો ઉપયોગ કરવાનો, તમારા કદવ અળની પરીક્ષા કરવાનો, અને તમને પ્રકાશમય પ્રદેશમાં પ્રવેશવાનો આ સમય જાણી આધિક આનંદ પામે.

એમ થોડા ઉપર ચઢનાર મનુષ્ય એક પેઝામાં પગ ધાલે છે એટલે સામી બાજુ એ ઉભેલો મનુષ્ય પેલા ચઢનાર મનુષ્ય નો કાથ પકડી તત્કાળ તેને ચઢાવી દેશે, તેમ તમે પણ જ્યાં શુદ્ધ વિચારના પેઝા ઉપર ઢલતાથી પગ સ્થાપ્યો કે તત્કાળ પ્રકાશમય પ્રદેશમાં રહેનારા મનુષ્યો તમને કાથ આપી પ્રકાશમય પ્રદેશ રૂપી અજ ઉપર ચઢાવી દેશે.

આસ્તિકતા બધા હરમનું સુખ છે. પરમાત્મ પર વિશ્વાસ કરવો જોઈએ, વળી ધર્મશરતા ઉપર વિશ્વાસ રાખવાની જોડે કેટલાક સાધનાં જ નવ્ય પાળવાં જોઈએ. પરમાત્માનો ભય રાખવો ને ભક્તિ કરવી. પ્રાણી માત્રને પોતાના જેવા સમજવા. પારકા વસ્તુનો ભોગ કરવા નહીં બાચાર ઉપર દયા કરવી. આ બધાં અને એવા બીજા કેટલાંક કરતોય હરમની આજર સમાવશાં છે.

આ દુઃખીત સામાન્યથી પુરુષોને મુક્ત કરવાનું એક સાધન એ છે કે પરમાત્મા પર ખરી શ્રદ્ધા રાખવી. તેમ કરવાથી મનુષ્યોનાં અંતઃકરણ શુદ્ધ થાય છે. અતઃકરણ શુદ્ધ થવાથી તેજ હૃદયમાં શુદ્ધ જ્ઞાન વાસ કરે છે, અને તેવા મનુષ્યો નો કામાદિ વાસનાઓનો નાશ કરે છે. તે નાશ થવાથી પવિત્ર કીર્તિવાણા અમ વાન વિષે મનુષ્યની અચળ કક્ષિત થાય છે. જ્યારે હૃદ ભક્તિ થાય છે, ત્યારે કામ, કરોધ, લોભ, મોહ, મદ અને માસર વિગેરેથી મન પરણવ પામતું નથી, અને સત્વગુણમાં રહી પ્રસન્ન થાય છે.

હાંદુસ્તાનના અબરો

(હાંદી જામ ઉપરથી)

મોરબી હાઇસ્કુલમાં નીતિ અને ધર્મ તં શિક્ષણ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.

હાંદી રાજ્યમાં પ્રાથમિક કેળવણી એમ મુદત છે, તેમ ત્યાં ના હાઈર સાહેબે હાંદી કેળવણી પણ મુદત કરેલી છે, જેથી ત્યાં એક વખત હાઇસ્કુલ ન હોતી તેને બદલે કાલ હાઇસ્કુલમાં ૪૫૦ વિદ્યાર્થીઓ થઈ ગયા છે.

આવનગરના આજેવાન બોલ અહસ્થ મી. અલાહીન દેવજીભાઈ આવનગર ખાતે ૬૫ વરસની વયે મરણ પામ્યા છે. મર નર અંતરને હસલ મતા મુરબી તમા બોલ કામના જુદા જુદા દોના દરેડી વીગેરે હતા.

રાજકોટના રા. બા. બીમજી મોરારજી ના પુત્રોએ મજકોટ રોડની સ્કુલમાં પ્રાથમિક કેળવણીને ઉત્તેજન આપવા માટે રૂ. ૮૦૦૦ અને રાજકોટ સીતાલ રોડના, ગોંડળ, જેતપુર, આવનગર, પોર બદર, મોરબી, હાંદી, જામનગર વીગેરે સ્થાનોએ મળીને રૂ. ૭૦૦૦ પ્રાથમિક કેળવણી સાથે સંકલરશીપો આપવાને આપેલ છે. સ્થાનિકવાસી જેન મોરડીજ તથા રાજકોટના દશશ્રીમાળી અને જેન મોરડીજ વીગેરે સાથે પણ વાર્ષિક મદદ આપવામાં આવશે.

ગુજરાતના એક અધ્યુક્તા વિદવાન રા. રમણજીભાઈ મહીપતરામે રાવ બહાદુરનો હસક વ સ્વીકારવાનું પસંદ કર્યું છે, અને તે માટે તેમને અનેક માનવાન આપી અમદાવાદી પ્રજા સરકારી હલકાઓ માટેની પોતાની શીદામીરી જાહેર કરી રહી છે.

સરકારી મદદ મેળવી લેડન મએલા આદરણવાળા ડો. પરશોતમદાસ તુલસી દાસ પટેલ એલ. એમ. એન્ડ એસે. ત્યાં ની એલ. આર. સી. પી. અને એમ. આર. સી. એસ. ની પરીક્ષા પસાર કરી છે અને હવે તેઓ લાંડનની એમ. ડી. ની પરીક્ષામાં બેઠનાર છે.

હોમોની પાસે દર કારતકી પુનમે બીલ લોકોને મેળા બદાય છે. તે પર

માણે આ વેળા ભારતી એજન્ડાના મહા
રાજ્ય વીચ નાચના પ્રમાણથી અમદવાદ
તથા વડોદરાના જન સંઘ વચેરે તરફ
થી ઉપદેશકો આવેલા. તેમનાં નવા-વાનો
વચેરેથી ૧૫ થી ૨૦ હજાર માણસોએ
સોમક લીધા છે. —જીવ લીધા બીજા
કુલ કરવી નહીં, મરણ પાછળ દહાડો ન
કરતાં હાલ જીવ ખરચ કરી આવેલાને
જમાવવા આ પુરોશોએ ઉપદેશ ન દેતાં
હાલો પહેરવેક પહેરવો. હાલ—માં
વાપરવા નહીં છુપા વચેરેને માનવ
નહીં વચેરે. આ હરાવો બીજોના આમે
વાનોએ કણલ કરી સરવેને કણવાળા છે.

વડોદરાના મરદુમ ડાકર એમ. એમ.
ગીમીની મોતાની રૂ. ૧ લાખ અને ૧૦
હજારની મીલકતમાંથી. પ્રાણેશ પારસી
યુવાનોને જાપાન, યુરોપ તથા અમેરીકા
માં સ્વયં-સતી, વેપારી, અને ઉદ્યોગની
કેળવણી લેવા કે તાતા રીચર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુ
ટમાં મોકલવા અને મદદ આપવા યોજના
કરવામાં આવી છે.

વેપાર ધંધા માટે વડોદરામાં સલાહ
કાર મંડળ એમળર એફ કેમરસના
ધોરણ ઉપર બતાવી તે ચલાવવા સંબંધી
જરૂરી તજવીજ જલદીથી કરવા વડોદરા
ની સરકારે કુશળ કાર્ય છે.

મુખ્યવાળા મારવાડી મહારાજ રા. સા.
માનાજી રાજુજીએ રૂ. ૫૦ હજારને ખર્ચે
ફેબ્રુઆરીના નાસીક રોડ પર "હીપ એ.
રજ હીડુ સેનેટોરિયમ" બનાવ્યું છે. આ
સેનેટોરિયમ સર નારાયણ રજેશ ચાવર
કરે પ્રુજેક્ટ મેલ્યુ હાવું.

"જનન" પત્ર વળાણે કરે છે કે
આકામી જનન ફોન્ડર-સ કરાવાનાં કાંઈ
ચિન્હ જણાતાં નથી.

કમ્પી હસા જોડવાળ જનન એરડીંગ
ને સર વસનજી ત્રીકમજીએ રૂ. ૫૦૦૦
ની રકમ આપવાનું જાહેર કર્યું છે.

મુખ્યવાળા હીડુ તથા કરવામાં મોએનાં
આજેવાન જને મોએને જાહેર બાબતોમાં
એકત્ર કરવાની શુભ ઠાણેશ કરી રહ્યા
■ અને કેવી રીતે એકત્ર થવું તે વાસે
મહત્વત ચલાવવામાં આવે છે. જે તે
અમલમાં મુકારો તે: મહેમોડન કામના
વધુ કેળવાયલા તથા આજેવાન મહારથી
કેમિસમાં હાજર થશે. —"હીડી પ્રજાક"

આવતા ઇસ્ટરના તેજવારમાં અલાહ
બાદ ખાતે ત્રીજી વીકલનમરા નામક પરી
ષદ કરવાનો હસ્ત કરવામાં આવ્યો છે
અને પ્રમુખ તરીકે રા. ખા. સાલકાકર
ઉપીવાક કરને ખરચ કરવામાં આવી છે.
રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ તરીકે પડીત
બહીનાથજી દેસાસરી રીડાવરક સુપ્રીનટે
ડન્ટ હાલ રહેત અને ઉપપ્રમુખ તરીકે
રાવ બહાદુર ડ. પડીત સુંદરલાલ અને
પડીત કમ્પુરામજી પંચાને નીમવામાં
આવ્યા છે.

મદરાસની શાળાઓમાં ધાર્મિક અને
નીતીને લમણ સીક્ષણ આપવા વિશે
વિચાર અસાધી તેજિપર રીપોર્ટ કરવાને
મદરાસની સરકારે એક કમીટી નીમી છે.

મહા સાલની સીઆ મુસલમાન ફોન્ડ
રસની એકઠા વખતે બનારસના મહારાજ
હાજર રહ્યા હતા. ફોન્ડર-સે તેમનું
ભારે સન્માન કર્યું હતું. ના. મહા
રાજાએ સીઆ કામનાં વખાણ કર્યાં
હતાં.

આજિધ અને રાહીજખડ રેલવેના મુર
દાબાદ રેલવેનનો ટીકીટ કોલેક્ટર એક
જીવાન જોરો ઇન્કર છે તેણે પદાણ ખાવ
રમીને પેદમાં લાત મારી હતી જેથી તેમ
મરણ નીપળ્યું હતું. આરોપીએ લાત
મારવાનો એકરાર કર્યો હતો છતાં તે
એક વચસની જેમની સાતમાં છુટી ગયો
હતો.

વેપાર એકલાશ કરનારા અમેરીકન
વરદો સામે હાલ અમેરીકામાં મોટો
પ્રુજેક્ટ ચાલે છે અને એ વસરોડા કામ
કાજ બંધ કરાવવા માટે ત્યાંની સરકાર
તરફથી એ વસરોડાના કારોબારીઓ સામે
કામ ચલાવવામાં આવે છે. તે પ્રસંગે
"મદરાસ મેલ" પત્રના જણાવવા મુજબ
જાણવું અમલનું થઈ પડશે કે હીડુરતા
નમાં અમેરીકન લક્ષપતીઓ અમેરીકાના
જેવાંજ વસરોડા રચાવવાની કીલચાલ રે
છે. સરખાતમાં ખાંડ અને જુદનો
વેપાર એકલાશ કરનારાં વસરોડા રચાવવા
નો તેઓનો ઇગરો કહેવાય છે. આથી
"મદરાસ મેલ" સરકારને મજબૂત આગ
રહ કરે છે કે જેવાં વસરોડાના અટકાવ
માટે કાલેદો વાવો, અને જલુડે દુપતી
માં આવીને વેપાર ધંધામાં મોટી અલજ
કરે તે પછી તેઓ સામે પચકા કરવાને

નહીં અત્યારથીજ એવાં વસરોડોને કહતી
માં આવતાં અટકાવવાના ઇલાએ લેવા.

જાણનાર "સંજીવની" પત્ર જણાવે
છે કે શ્રી. તીલકને દીલ્લી હરખાર વખતે
જોડવા માટે ચોકક્ષ કરતે સરકારે
માગણી કરી હતી. તે સરત એવી હતી
કે શ્રી તીલકે એવી કણુજાન આપવી કે
તેઓ હવે પછી કદી પણ હીંદી રાજ્યદારી
જરફરણીમાં જામ લેશે નહીં. શ્રી.
તીલકે સરકારની આ માગણી કણુજ
રાખવા ના પાડી હતી, અને તેથી તેઓ
નો છુટકારો થઈ ગયો નથી.

ફાનાંડ એઓ વેલ્ક કોલેજના વાર
સાંક ઉત્પાદ વખતે પ્રીનસીપાલ શ્રી. હંજ
રાજે રૂડ માટે અપીલ કરતાં રૂપીઆ
તીલક હજાર કરાયા હતા, સગાજનાએ
મુળ વીલામ તરફથી અપીલ ચર્તા રૂપીયા
ચાળીશ હજાર રોકા કરાયા હતા અને
પણ મદરસો તરફથી રૂપીઆ સાંક હજાર
રની જમીન આપવામાં આવી હતી.

જોડીઆ પ્રતિમાં એક્ટેનન્ટ અવરનરને
મદદ કરનારી કારોબારી કાઉન્સિલ નીમવા
માટે આરે પોકાર ઉઠવા છતાં લાંબા લેજ.
નવનર સર જોન હજુએટે તેની સામે
મેરઝો ડાકાવાર આ સુચનાનો અજાલ
કરો નથી. જનાં જન સર જોન વડુ
એટ પોતાના હે. હાપરવા હારમત ચાલ છે
તે વખતે ફલાક પ્રુજામતખેર તાજુકકારો
તેમની માદમીરી કાયમ રાખવા કીલચાલ
કરી રહ્યા છે.

જાહોરજ એક જાણ હીમાયત કરે છે
કે બીજી જાતિઓ માટે પોતાનો ખાસ
તરફનો પોકાક મુકરર થએલ મજબૂબ છે.
પણ હીડુને માટે કાંઈ પોકાક તેમની
જાતિ સુચવે એવો મુકરર રહ્યો નથી.
તેવાં પોકાક રાખવાની ઉપરના પત્રે જોજ
થી હિમાયત કરી છે.

હીંદી સરકાર જરમએડ ન રાખવાનો
કાર્ય કરતી હોવા છતાં, રહપતના કરો
માંથી પળખમાં આવેલા ધરમજાળ
નામના મચક ખાતે એક ખિસ્તી દેવજ
ખાંધવાને તેણે પાંચમાં મદદ કરી છે.

ખીનેરીક—તા ૧૫મી એપ્રિલ ૧૯૧૨ના
ખાતેથી ચાલ કરવા માલકો.

શિવજી મુસાફર અને ખેડૂતનો સંવાદ

[ટોલરેટોના એક ઉપરથી]

શિવજીના એક ગામડાના ખેડૂતનાં કુટુંબમાં આવી એક મુસાફર એક પાંકડા પર ચોપડી વાંચતો બેઠો છે. કુટુંબના માલિક એક ખેડૂત પોતાના કામ પરથી આવે છે, અને તાણ કરવા બેસે છે. સાથે મુસાફરને પણ ખાવા બોલાવે છે. મુસાફર ખાવાની ના પાડે છે. ખેડૂત બોલે છે, તમારું કામ તમારું મુસાફર પાસે આવીને બેસે છે અને પુછે છે :—

“કેમ સાહ, ક્યાંથી પધારો છો?”

મુસાફર (પોતાની ચોપડી એક બાજુ મુકે છે અને ચરમા ઉતારી) આવતી કાલ સુધીમાં કોઈ ગાડી નથી, રેલ્વેન ઉપર અત્યંત બીડ છે, જેથી મેં આપની આગળની રાત આપનેજ ત્યાં સુધી રહેવા પીનતી કરી, અને તેણીને કા પાડી છે.

ખેડૂત—બહુ સારી વાત, આપ જુલો થી રહો.

મુસાફર—આપનો આશર મનુ' છું. કેમ, આપની છાંદમી આપ કેમ મુન્નરો છો?

ખેડૂત—છાંદમી! કામ છાંદમી તો બહુ જ ખરાબ છે.

મુસાફર—કેમ સાહ, એમ કેમ કહો છો?

ખેડૂત—કરજી કે મારી પાસે ગુજરાન નાં સાધન નથી. અમારી છાંદમી એટલી બધી ખરાબ છે કે એનાથી વધુ ખરાબ બીજી ક્યાંય તમને જોવામાં આવશે નહીં. તમે જુઓ છો કે અમે એકંદરે નવ જણાં છીએ. દરેકને ખાવાનું તો જોઈએજ, અને મારી પાસે ધણું થોડું જનાજ છે. તમારો થોડા ઉપર બધાને રહેવાનું છે. મરજી હોવા ન હો, પરંતુ પચારને માટે કામ કરવા તો જુલું પડે. વળી કામ ન હોય અને શ્રીધવા જાડ્યે તો પચાર થોડોજ મળે છે. શ્રીમંતો અમારી સાથે મરજીમાં આવે તેમ વરતે છે. માલુસોમાં જુલો થતી જાય, પરંતુ જમીન કંઈ વધે છે? જાડાં કર, છાંદા કર, જમીન કર, પુલ પર ચાલવાનો કર, અને પોલીસ કર!! એવા અનેક કરો પડેલા છે. વળી જમીનદારો તો રહીજ નવા. તેઓ તો અમારી થીક ઉપર થીકે છે.

મુસાફર—કું તો ધારતો હતો કે કમજી ખેડૂતોને સારું છે.

ખેડૂત—હા સાહ, એટલું બધું સારું કે કોઈ કોઈવાર દિવસના દિવસ કમજીના જાય છે!

મુસાફર—આમ અપરાધ થવાનું કારણ કું તો એમ ધારતો હતો કે તેઓ (ખેડૂતો) પોતાનો અત્યંત પછસો ઉડાવી દે છે.

ખેડૂત—ક્યા પછસા ઉડાવી હઈએ? કેટલી આશ્ચર્યજનક વાત આપ કરો છો! અહીં લોકો જુલ્યથી મરવાની અણી પર છે અને આપ પછસા ઉડારવાની વાત કરો છો!

મુસાફર—ત્યારે એમ કેમ! હાપાએ માં તો વાત આવે છે કે મધે વરસે અત્યંત પછસો ખેડૂતોએ દારૂ પીવામાં વાપર્યો.

ખેડૂત—શું અમે એકલા પીએ છીએ? જરા પાધરીએને તો જુઓ! શું પાંચમાં પહેલે નંબર તેમનો નથી આવતો? અને સાધારણ બીજા લોકો તેમની પાછળ હોય છે.

મુસાફર—પરંતુ એમની સખ્યા તો નાનીજ છે. વધુ જાગ તો ખેડૂતજ પીનારા હોય છે.

ખેડૂત—તેઓ શું થયું? શું અમારે બીજકુલ પીવુંજ નહીં?

મુસાફર—ના, કું એમ કહેવું માગું છું કે એકજ વરસમાં ખેડૂત અત્યંત પછસો વાપરી શકે છે, તો તેમની રિચતી ખરાબ તો નજ હોવી જોઈએ, આ કું કંઈ મરકરી નથી કરતો.

ખેડૂત—પરંતુ પીધા સિવાય તો કેમજ આવે? એ રીવાજ કાંઈ અમે પાડ્યો નથી. દેવળમાં મીજબાની હોય, લગ્ન પ્રસન્ન હોય, જા. માદમીરીનાં ખાણાં હોય, તેમાં આપણી મરજી હોય થા ન હોય પણ પીધા સિવાય ચાલેજ નહીં. એ એક રીવાજ છે.

મુસાફર—પરંતુ કેટલાક લોકો છે, જે બીજકુલ પીતાજ નથી અને છતાં તેઓ છડી શકે છે. પીવામાં કંઈ પણ સારું તો છેજ નહીં.

ખેડૂત—એ તો ખરું છે. એમાં ફક્ત કુષ્ટતાજ છે.

મુસાફર—જો એમજ હોય તો તો પછી પીવુંજ ન જોઈએ.

ખેડૂત—પીવું કે ન પીવું મમે તે હો, પરંતુ અમારી પાસે તો જીવવાનાં કંઈ સાધન નથી. અમારી પાસે પુરતી જમીન નથી, એ પુરતી જમીન અમારી પાસે

હોય તો જેમ નેમ પણ છવી શકીએ. પરંતુ જમીનજ ન મળે એટલે શું કરવું?

મુસાફર—શું જમીનજ મળતી નથી? જ્યાં જોશો ત્યાં જમીન તો પુરતી છે.

ખેડૂત—જમીન તો જોઈએ એટલી છે, પણ તે અમારી નથી.

મુસાફર—તમારી નથી! ત્યારે પોની છ?

ખેડૂત—કોની! એક મોટા પેટવાળે પીકાય એનો ધણી છે તેની પાસે ૫૦૦૦ એકર છે. તેને જાળવવામાં નથી. છતાં તે કતોષ પામતો નથી. અમારે અમારી પાસે મરધાને રાખવાની પણ જમીન નથી કે જેમાં તે રહે. હવે તો અમે દોર પણ રાખી નહીં શકીશું. કારણ કે અમારી પાસે ધાસ નથી અને એકાદ થોડું જમગ વાછરડું તેના ખેતરમાં જવું તો અમારે કંઈ કરવું પડે છે. અમારી પાસે જે છેલ્લી પાંચ રકી હોય તે આપી દેવી પડે છે.

મુસાફર—આ બધી જમીન તેને કા માટે જોઈએ?

ખેડૂત—તેને કા માટે જોઈએ! કારણ કે તે ખેડે છે, પાક ઉતારે છે, વેચે છે અને પછસા પેદા થાય તે એકમાં મુકે છે.

મુસાફર—પણ તે જમીન કેવી રીતે વિસ્તારથી બેઠી શકે અને પાક ઉતારી શકે?

ખેડૂત—તમે તો કામ બચ્ચાંની માફક વાત કરો છો. તેની પાસે પછસા શું કામ છે? તે મજુરો પાસે પછસા આપી કામ કરાવે છે. એકવાનું, બહુવાનું, વિચેરે સરવ કામ એ મજુરો કરે છે.

મુસાફર—કું ધારું છું કે એ મજુરો તે તમારા ખેડૂતોમાંનાજ છે.

ખેડૂત—હા, કેટલાક આ કામમાંના છે અને કેટલાક દુરથી આવે છે.

મુસાફર—મમે તેમ હો, પરંતુ તેઓ ખેડૂત તો ખરાને?

ખેડૂત—અલગત તેઓ ખેડૂતજ તો. અમારાજ જેવા. ખેડૂત સીવાય બીજો જમીનદાર કોણ કામ કરે.

મુસાફર—જો ખેડૂતો તેને ત્યાં કામ કરવા ન જાય તો?

[અધૂરું.]

શિવજી—એવીજ બેસતાં મુસાફરો હતા.

ભારત માતનું સ્તુતિ ગાન

મહાત્મા આતેની કોમિસની બીજા દિવસની મેઠકની કહ્યાતમાં તીએની કાલિત પુર્ણ કવિતા મવાઇ હતી :-

અતીત-ગૌરવ-વાર્ધાન મમ વાણિ !
માઠ આજિ હિન્દુસ્થાન
મહાસભા-ઉન્માદિનિ મમ વાણિ !
માઠ આજિ હિન્દુસ્થાન !
કર વિક્રમ-વિજય યજ્ઞ :-
સૌરભપૂરિત સેધ નામગાન !
વજ્ર, વિહાર, અયોધ્યા,
બેંગલ, માન્દાજ, મારાઠ,
મુલ્ગર, નેપાલ, પંજાવ, રાજપુતાન !
હિન્દુ, પાર્સિ, જૈન, ઇસ્લામ,
શિખ, મુસલમાન !
માઓ સકલ કષ્ટે,
સકલ કામે " નમો હિન્દુસ્થાન ! "
જય જય હિન્દુસ્થાન !
જય જય જય હિન્દુસ્થાન !
જય જય જય જય હિન્દુસ્થાન !
નમો હિન્દુસ્થાન !

મેઠ-રિપુવિનાશિનિ મમ વાણિ !
માઠ આજિ એકપમાન !
મહાબલ-બિધાવિનિ મમ વાણિ !
માઠ આજિ એકમ માન !
મિથાઓ દુઃખે, સૌખ્યે, સખ્યે,
લક્ષ્યે, કાય મનઃ પ્રાપ્ત્યે !
બહમ, બિહાર, અયોધ્યા,
બેંગલ માન્દાજ, મારાઠ,
મુલ્ગર, નેપાલ, પંજાવ, રાજપુતાન !
હિન્દુ, પાર્સિ, જૈન, ઇસ્લામ,
શિખ, મુસલમાન !
માઓ સકલ કષ્ટે, સકલ કામે
" નમો હિન્દુસ્થાન ! "
જય જય હિન્દુસ્થાન !
જય જય જય હિન્દુસ્થાન !
જય જય જય જય હિન્દુસ્થાન !
નમો હિન્દુસ્થાન !
સકલ મન-ઉત્સાહિનિ મમ વાણિ !
માઠ આજિ નૂતન તાન
મહાભારત સન્મહાનિ મમ વાણિ !
માઠ આજિ નૂતન તાન !
મીઠાઓ રૂઝ-નિયાન ! ધર્મ-બિધાણ !
માનવો એત.યે પ્રાણ
બહમ, બિહાર, અયોધ્યા,
બેંગલ, માન્દાજ, મારાઠ,
મુલ્ગર, નેપાલ, પંજાવ, રાજપુતાન !
હિન્દુ, પાર્સિ, જૈન, ઇસ્લામ,
શિખ, મુસલમાન !
માઓ સકલ કષ્ટે સકલ કામે

" નમો હિન્દુસ્થાન " !
જય જય હિન્દુસ્થાન !
જય જય જય હિન્દુસ્થાન !
જય જય જય જય હિન્દુસ્થાન !
નમો હિન્દુસ્થાન !

હિન્દુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૩ જી એ અમરુતીમાં આવી પહોંચી હતી.
એક દિવસમાં કોમરીકમાં આવવા સંભવ છે.
તા. ૧૫ મીના અમરુતીમાં રેનજરમાં આવી પહોંચશે.
તા. ૧૬ મી એ રેનજરમાં જવા બંધ થશે.
તા. ૧૬ મી એ પાલમકોટમાં આવી પહોંચશે.
તા. ૧૮ મી એ પાલમકોટમાં જવા બંધ થશે.

૧૮ દહાડે મુંબઈ

રૂટી. સોમાલી કરબનથી તા. ૨૦મી ફેબ્રુઆરીના રૂબરી તા. ૨મી માર્ચે મુંબઈ પુઝી છે. રૂટી. કેન્સર અહીંથી તા. ૧૬મી એપ્રિલે અને રેલાગોઆબિથી તા. ૧૮મી એપ્રિલે રૂબરી હવાન બિરા માટે જોવા થઈ ૧૮ દહાડે મુંબઈ જશે. જન્મવાર વિગેરે જન્મ નહીં કરશે. વધાર માટે જુઓ બહેર બહેર.

તાનું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈ પેકિંગ, અને સારો માલ બધો જન્માએ રોકડેથી તાજીથી મોકલું છું. જોઈ કર મોકલો ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :-

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: "HAIDRI"

રોમાટમાં એક મેસોનીઅલ હોટીલમાં છે કે અને તમે એક માસ થયાં એક બાઈ બરેરી સ્થપાય છે, તે મુલતી રહેલી જુલ્લાની નદી, તે દેશમાં તે કંપર બન આપશે

રોકડ મુબર આવ

તા. ૪-૪-૧૨

તા. ૫ થી ૬ થી

દુધ કારમનસ ૧૨આલિસ ૨૦	૦	૨૦	૦
ચાવલ માળ ૧ મસ્તાની ૨૨	૦	૨૨	૦
બીમડીના	૨૭	૦	૨૭
એફ. એફ. ડી. આર	૧૬	૧	૨
એફ. ડી. આર	૧૬	૦	૧૬
કુંડાના	૨૧	૩	૨
દેશી તુવેર ફાળ	૧૮	૧	૧૮
કાનપુરી તુવેર ફાળ	૧૬	૧	૨૦
મસૂરની	૧૬	૧	૨૦
મગની	૩૧	૧	૩૨
મગની	૩૨	૦	૩૨
મગ્ગા મુંબઈના	૨૦	૦	૨૧
મગ્ગા ફાળ	૨૪	૦	૨૪
વટાણા નાતાલના	૧૮	૦	૧૮
મકાઈ	૧૨	૦	૧૨
બીનીસ	૩૦	૦	૩૦
જુવાર (કાદર કોરન)	૧૮	૧	૧૮
કાણુ તેલ ૧૦પાલન	૩	૬	૧૦
એરડીનું	૩	૦	૩
મીઠું	૩	૬	૪
નાળીએરનું	૪	૩	૪
આંક સફેદ નાનાતની ૧૮	૧	૧૬	૦
બીજી	૧૮	૦	૧૮
તીરકુળ નાતાલ	૧૩	૧	૧૪
આટો કાઉસ હોલ્ડ	૧૧	૧	૧૧
આટો (અંગ્રીસો મીઠા)	૧૧	૦	૧૧
મગ્ગા સોપારી ફરતલ	જા	૦	૦
મગ્ગા	૧૧	૦	૧૧
મી પેટી, જડીનના પોડ ૬-૬-૦	૬-૪-૦	૬-૪-૦	૬-૪-૦
ચોરખાદર	૬-૧૦-૦	૬-૧૪-૦	૬-૧૪-૦
પારાશીન કરોન	૦	૧	૦
પાઈટ રોસ	૭	૬	૮
માલન	૧૩	૩	૧૩
નાળીએર	૧૩	૦	૧૪
હાથી	૧૦	૦	૧૦
મગ્ગા સોપ	૧૩	૬	૧૪
કાણુ સીકર રોન	૧૪	૬	૧૬
કાણુ સનમાઈ ૧૦	૩૪	૦	૩૪
કાણુ કમળ ૫૦	૩૪	૦	૩૪
બેલ્કની કોમલ	૧૨	૧	૧૨
કાણુ રોસરીશ(ના. ૧૦)	૧૨	૦	૧૨
તેકટર ડી	૧	૮	૧
માનીસ બાબન	૩	૧	૩
સોપારી સેવરેશની	૧	૦	૧
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦	૧	૨૦
નીચક (ધાવરપુલ)	૪	૬	૪
મસૂર કોમ્પી	૪	૬	૪
નીચક(ધાવરપુલ)	૪	૬	૪

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણી પ્રાથમિક તથા ફરી કમીશન હેઠળ વેચાણના સર્વ કાર્યોમાં સર્વ સુવિધાઓ આપવામાં આવે છે. ખસેડા તરફથી કુલવવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.

8. 988,

Tel. Address: TOMASELLI

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

DURBAN,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

59 Field Street,

DURBAN.

Also at the head Office in S.A.— Add 517—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

R. M. Moodley**GENERAL COMMISSION AGENT**

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

આપણી પ્રાથમિક તથા ફરી કમીશન હેઠળ વેચાણના સર્વ કાર્યોમાં સર્વ સુવિધાઓ આપવામાં આવે છે. ખસેડા તરફથી કુલવવામાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત દેશબાહ્યોને વારંતે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજી ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બાહ્યોને રટીમરમાં આવેલા વારંતે દહાણ અને તાજાં માલ જોડાઈને મોકલાવીશું. કાનૂનીય ઓરડા પછી સહાયથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બેલેની, માવાની ઘાળી, બરફી, શેવ, બદામી ફલ્લો, ઘણી પુરી, પેશ, બજામાં, મગજ, પુરી, રેવડી, મમરા (દાધના બનાવેલા) મેસુન, કરીના બાફે, અમીષાક તથા મસાલાદાર દળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

Dis. RUSTEN-

BURG

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હાફુ યુનાઈટેડ

ટ્રેડિંગ કંપ.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હાફુ યુનાઈટેડ કંપનીની મોકરી બધામાં જ મોકાવી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પોરન ફરનું તથા કલકત્તાનું—સરકાર ચલણ—મોખુ, કાપીયાણું—એક વખત મોકાવી ખાત્રી કરો.

સ. ના. ૧ પ્રીયારક સ્ટ્રીટ

ટેલિફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેરખરમ.

૨ એ. 'Gaekwad', મે. મોકાસ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey Street, DURBAN.

Media & Khandaria Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken.

Tel. add. "KHANDARIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien**IMPORTER AND****GENERAL DEALER.****WOODSTOCK, Near Cape Town**

BRANCHES (સર):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg.

Parow, etc

Head Office: 24 Frase St., Woodstock

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 18th APRIL and
DELAGOA BAY about the 20th APRIL

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે

સ્ટીમર "પાલમકોટા"

ઉપલી જમનાદેશ વામણાએ લાઇનની મંજૂર અને કામ ચાલતી જામ
મેટ અનેથી તા. ૧૮ મો એપ્રિલના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત દેલાગોઆએ કાઢીનાર અને
મોમ્બાસા પહોંચી શકી મુંબઈ જશે.

મળકુર લાઇનની જામનાદેશ પાસે જશે ત્યાં ઉપલા ફાલકાઓમાં
મળી શકી સમયકે તેમજ વીજળીની મંત્રીઓ છે. દેશી ખલાસી છે,
ઓશીયો સાથે અને હીન્દુસ્તાની વાત જાણનારી છે.

કુન્દીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે સોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
કુન્દીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને જમારી ખાસ
સલામત છે કે જમારી કુલ મુલતની મુસાફરીના અજુદગ તકે મુખ્યત્વે
નહી.

ફરક તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વચ્ચે એ રાઈવાળી કે વચ્ચેની રીટરન ટીકો
ટીકો સમયકે કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ઘરેલું કેવીન
ની ટીકોટ કરાવી લેવી. સ્ટીમરો દરમિયાન આવે છે અને ટાઇમકેર વાંક છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની જામનાદેશ પાસે જશે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તરફથી ખબર મળે છે, જે કાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. આર્થર, નો ૬૬ પ્રિન્સિપલ સ્ટ્રીટ
અથવા સંકે ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડેસન બિલ્ડિંગ, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હસ્તમર્ક સફરની
કુપનો. અગર જમારે ત્યાં જાવે મળવા અથવા મળવાની કહેવો

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આમલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

જામનાદેશ પાસે, ફરક

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.
GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Office

Houses Shops, etc. To Let
124 & 125 FIELD STREET, DURBAN.

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પહોંચાનો વિખત

	પા. સી. રૂ.
આવક કુલ	૩૨૧૪ ૧૦ ૧૦
કુલ ખર્ચ	
એ. એમ. વીનગ્રામ	૧૫ ૦ ૦
મુનીઅન ટીન ફેક્ટરી	૨૫ ૦ ૦
દબલ્યુ. એમ. હામરડા	૫૨ ૧૦ ૦
આર્થ. ડ. સ્પીન	૧૫ ૦ ૦
મુલ્લા કાસમ (નુજરમની)	૧ ૦ ૦
એમ. ડ. વાંકર	૨ ૧૦ ૦
એમ. એ. કાંઈ	૫ ૫ ૦
કુલ ખર્ચ	૩૦૩૮ ૧૫ ૧૦

જાહેર ખબર

હીંદીભાઈઓને તાર તથા જામનાદેશ મળી
ઓરડર, રીસીડ વચ્ચે કરવાની અગ્રેષ્ઠ તથા
મુજરાતીમાં સમજ આપનાર મોજદી. મુખ્યત્વે
વધારા સાથે બીજી આવક, વિખત રૂ. ૬.
નીચેના સંસ્થાઓ મળે : એ. ડ. પટેલ;
મિલ્લ ૧૦૦, પોસ્ટલ ટ્રસ્ટ.

હમીદીયા હસ્તમર્ક સોસાયટી
હસ્તે થયેલા રેડ કરેસન્ટ ફંડના
ઉપરાધાની વિખત

	પા. સી. રૂ.
આવક કુલ	૧૨૫૨ ૧૦ ૬
એ. એમ. કાલ્લીઆ	૨ ૧૦ ૦
મોસીસ કાલ્લીઆ	૧ ૬ ૦
મોસીસ મરીયમ એમ. ડી. માલ ૨ ૨ ૦	
આમોલ કાલ્લીઆ	૩ ૩ ૦
મોસીસ કાર્ડ. મા આમોલ મુલ્લાઈ ૨ ૨ ૦	
આવક એ. કરેલીઆ ૧ ૧ ૦	
મોમીન એ. કુવાડીઆ ૧ ૧૦ ૦	
શાલીઆ એમ. વીજળ ૨ ૨ ૦	
સુલ્ક એ. કુવાડીઆ ૧ ૧ ૦	
આમોલ એમ. કુવાડીઆ ૧ ૧ ૦	
આવક આર્થ. મેમી ૦ ૧૦ ૦	
મહમદ અહમદ કુવાડીઆ ૦ ૭ ૧	
ઈબ્રાહીમ મહમદ જ. મારીઆ ૦ ૭ ૬	
મુલ્લા અહમદ સ્થાનપાલ ૧ ૧ ૦	
કુલ ખર્ચ	૧૨૦૨ ૧૧ ૩

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

ABRAHAM NOSHODIEN,
■ Frere-street, (Woodstock)

M. M. Patel
Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABORAKER AMOD & BROS.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Elrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

R. Elrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDES, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Caadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: "Tobacco"

HOONON CA-SIM & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANERAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street

R. M. Moodlay
154 Queen-st

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

P. V. Sanghavo & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TIRNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'

Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Does, Box 110 Tel. "Does"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALSHAI BRULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
plier s, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navusari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavari,
224 Market St.

Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

C. Kamal-odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Dessi
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedin Pillay

Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
87 & 89 Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Fox '98,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Mooesa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co. Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dangarahi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

BOMMASAY IDOLAY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 328.
VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BHAMMA, General Merchant
Box 35.
L. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHEAST

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RATTIEP

Ebrahim Osman
Box 9.

Pieterseburg

WENTA & KHANDEMA BROS.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street, Box 531.
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Str.

RUSTENBURG

ISMAIL SOLIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Soliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS**(Transvaal)**

Keshavji Gize. **Befoda**

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

Eseop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Bhaseen Amod Vankar
General Dealer. 'Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Chaman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.G.

Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Easook
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box ■
M. E. Nagdes & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel: Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 28, P.O. Box 28.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A.I.

એમ. લીચનસ્ટીન
સોલિસિટર, નેશરી અને કનવેન્સર
બોક્સ 1189 ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સંનાયુ: "મર્ક"
અલેક્ઝાન્ડર બીકીંગ્સ, પ્રીકેરીયા.

પુરુષોત્તમજી સુલાભાઈ ભગતની કુ.
અનરલ સ્ટીલ મર્ચન્ટ
મરના ટેલ, કોટ, પાટલુન, સમીન,
કેટ, કેન્સ, કુવાલ, હીરબાન. રેકબી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે
આવે, ભુજો અને ખાતી કરો.
બેબુ મહત્ત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીટ, બેકાન્સબરમ. એ. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	£	s.	d.
Yearly ...	17	0	0
Half-Yearly ...	8	6	0
Quarterly ...	4	6	0

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about April 8th Carisbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about April 18th Dunluce Castle 8114 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

about April 15th Cawdor Castle 6235 tons
For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET.

P.O. Box 3504. Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1391
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 322, LOURENCO MARCHES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

ફેનસી અને ફેનસી મર્ચન્ટ.

ઈન્ડિયન મેકરી જમાવવા હીફુસ્ટાન
થી મંગાવી સરવે કામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ થી પેરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ માવલ-બોખુ મધીઆજી-જમા
વવા અનુમાનેશ કરી ભુજો.

STAND 512, 17th Street VREDEBORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરબંદરનું ખુશખોશર ની.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "FORHANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુલ્લું ખબર
સસતા મેલા

ડેલાઓઆમે, બેશ, હાંડીવાર મોખ્યાસા સહ

આ કંપનીની આગમીટમાં ફરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમયા છે તેમજ નલાસી ઉડીઅન છે, અને એવીસરે વીળ કામદારો વગેરે વરમ સ્વભાવન જમતાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે બરા પણુ મુજબ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમીટ દર મહીને મુખત્ર સાદ જાય છે. માટે આ કુલ હાલની મુખાફરીના ખરા કાલ નહીં મુકતા ફેલ જનારાઓએ તકમાર ચક રહેજો.

સદરજ આગમીટ મુખત્ર પહેલિથી તેજ કીવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સજની જાણુ માટે ખતરે જાપામાં ન'આવશુ' તેવી સહ કહેવી ને જમર ખરમે આગમીટ પહેલિથી જવાની ખબર પડશે. રજુ લખત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરખતે હીંચે મોલેનો મોર કલમકલ સ્વીઅ નીચે મુજબ જાતી છે.

સ્ટી. અમરુકી પગીલ ૧૦

ઉપરનાં કલમકલ સ્વીઅ.

જલે વલે મુખત્રી લા 3,000 10૦ સમયપાળનીઈ

સ્ટી. અમરુકી પગીલ ૧૦

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મોસર્ગીઅલ રોડ અમન

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

અમરુકી પગીલ ૧૦

વેસ્ટ સ્ટીટ, અમન.

King & Sons,
West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Prilchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandnarayan 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

અમારી પાસે મુજરાલી, હીંદુસ્તાની, અરેબીક, ટામીલ, અને ઉગ્ધીક ગાયનન મળુજ રમુજ અને આનંદ આપે એવા રેકડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાન છે. કામ સજીવી સસ્તામાં સરતુ છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી કોપના છે. અખતો પણુ મળુ સુરસ છે. રેકડોમાં પ્રખ્યાત સંગીતકારો વાળનો ખાસ ઉતારેલા છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૬૫૫ મોલરી અને દરેક જાતના પરચુરસ

માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W. Longlands
Delpoor's Hope
Kalkfontein

ધી યુનાઇટેડ હોંડુ એસોસીએશન-કેપટાઉન

કેપટા એસોસીએશન મારફતે હીંદુસ્તાન માં મુખારો વખારો કરવા માટે ઈ. સ. ૧૯૧૧ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં બાબેલ ફાંદ પડીને મહા કરનારનાં નામો:—

મમા અકનો સુરવાલો	૪૪	૧	૦
કુંવરજી દેવા સ્ટેલનજી	૦	૪	૦
જુલજીભાઈ દરી	૦	૪	૦
માખવલાઈ બાબુ તોરીના	૦	૪	૦
મોસુરજીભાઈ બુધીઆ ઉમરના	૦	૪	૦
દાહયાભાઈ વલ્લભ બારબર પેરાના	૦	૪	૦
નજુભાઈ મોર્નિઈ બાસમર	૦	૪	૦
કુલબલાઈ મોખાળ	૦	૪	૦
બાલાભાઈ મોવન	૦	૪	૦
હવાભાઈ દેવા	૦	૪	૦
પુરોહિતમલાઈ પરજી પટેલ	૦	૪	૧
વલ્લભભાઈ બાબુભાઈ દેસાઈ	૦	૪	૩
પ્રેમાલાલ જીખા	૦	૪	૦
બાલાભાઈ દરી બારબર	૦	૪	૦
નાચરભાઈ બાબા હસનનાં	૦	૩	૧
રમુજીભાઈ વલ્લભ પટેલ	૦	૩	૧
બાબુભાઈ નાચર	૦	૩	૦
હીરાભાઈ ફોરીયા પટેલ	૦	૩	૩
રામભાઈ મોસારજી દેસાઈ	૦	૩	૧
જમ્નાભાઈ બુલાલજી દેસાઈ	૦	૨	૧
ખંડુભાઈ કુલાબજી દેસાઈ	૦	૨	૧
મીલકલાલ વાલા પટેલ	૦	૨	૧
દરીભાઈ મોસાર પટેલ	૦	૨	૧
સીતાભાઈ મોસાઈ પટેલ	૦	૨	૧
જીખાભાઈ મોખન પટેલ	૦	૨	૧
જમ્નાભાઈ કુલબ પટેલ	૦	૨	૧
જમ્નાભાઈ જીખા પટેલ	૦	૨	૧
મોખાળભાઈ પરહીસમ મહંદના	૦	૨	૧
નાચરભાઈ દાહ ડેલોરેના	૦	૨	૧
દીઆર અમ દેવામના	૦	૨	૧
નાજુભાઈ જુદર નજારીના	૦	૨	૧
રામાભાઈ મહન અમના	૦	૨	૧
સોમા વીરજી અમના	૦	૨	૧
જેશમ મોસાર અમના	૦	૨	૧
મોખન અમ અમના	૦	૨	૧
અમ્ના અમ અમના	૦	૨	૧

સરવાલો

૪૮ ૧ ૦૦

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Direct to Bombay in 18 days

S.S. Kanzler leaving Durban 16 April Delagoa Bay 11 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

૧૮ દહાડે મુંબઈ જશે

સ્ટી. કેન્સલર

અહીંથી તા. ૧૬મીના ઉપર દેશીઓનેથી તા. ૧૮ મેથીલના ઉપર ઈનડિયાન લાઇન અને મોટી મોટા થઈ મુંબઈ ૧૮ દહાડે જશે. આજનાં સાથે જનારાઓ આ તક ગ્રહણ નહીં

મળજીર લાઈનની મોટી કાર્ગીલર, કાર્ગીલર આવનાર ટોચમસર બનાર અને કાર્ગીલર પહેલિયાર છે. મુંબઈ પહેલિયાર કે તુરત જઈ કોલમથી ખબર મળે છે. કે કુલાહા, મોલર જારીઓવાળા અને હવેલાર હોય છે. ફરેડ, લેન્ડ, અને રેકની મોટી મોટા તથા વગર મોટાની વાળે મળે છે. જનારાઓ દેશી અને કપડાને તથા મોટીસરો માયાજી હોય છે. લાકડાની રેક, મોટીને અઘાલી જવા, બીજાની બીજી પાણી, કુલવગર અને જોઈને વગેરેનો ખુશ ખબરવત હોય છે. મવલન કે સ્ટીમર, ખાસ માટે જરોને મોટી દેશીની હરવાહની, સમજા છે.

જુલુ ખબર માટે લખો તા પુલો નીચે સરનામે, તથા મોટાનીરવર, પ્રિન્સિપ અને કોલમની મેલ રહે.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,

137 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195 Delagoa Bay. Fordaburg, Box 2347 J.B.

માંડી વિશાલથી પાટની વેપારીઓ તેમ મોની લોકાને વેચવી પેસાય તેમ આવડું. સાવ માટે લખો. હાથદો મરો.
નતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ જોટલી જોઈએ તે લી મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.
લી શરબતરવું સાથે માલ. ફીલાવતે મળશે. મજાવી ખાંતરી કરો.
For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to :—
Saléh Mahomed A. Carim,
195 Grey St. DURBAN

પરલામો આપ્યોને ખુશ ખબર

ફરનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!
હાલ અમારે ત્યાં દરહીલ ફેડ ટોપીઓ ફેડી ફીલાવો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના ઓરડર ઉપર પુરવઠા ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

184 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOORAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉપર ફેડની દરહીલ ટોપીઓ,

સચલી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક મીજ જથ્થામાં, સરતા આવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર તુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો. Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban

M. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Head Office: 422, Corner Raffles & Fish Streets,
SINGAPORE, SINGAPORE

Box 4100 Tel. Add.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLOMB, INDIA.

K. R. MODI & DESAI

તાજાં નાનકેર, જથ્થામાં તથા હાલ વાવવાના તથા ખાવાના માલુ પાલ મટર જોનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. લખો તા મળે

Stands 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Natal

No. 15—Vol. X.

SATURDAY, APRIL 13TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE "WHITE LEAGUE" CONGRESS

"MAINTAINING THE STATUS OF THE WHITE RACES"

THE congress organised by the recently appointed White League Committee with the object of furthering the movement was held at Wright's Restaurant this evening, (writes the *Rand Daily Mail's* Pretoria correspondent, on the 2nd instant) when Mr. F. P. Van de Venter presided over a gathering of about 75 persons, among whom were Messrs. E. W. Hunt, M.P.C., I. Van Alphen, Fred Hopley, G. Rissik, J. W. Greif, Field-cornet Van Gass, Commandant Opperman, General Erasmus, and Mr. John Weston (the aviator).

It will be remembered that the organisation was brought into existence by the recent prosecution and fining of Field-cornet Wolmarans for throwing a Kaffir out of the train.

The Chairman opened by appealing to the meeting to be reasonable and moderate in discussing what was a life's question to the white races—Boer and Briton—of South Africa. They had deemed it necessary to make an effort to put a stop to an undesirable state of affairs. They did not desire the blacks to be made slaves, but they were determined that the blacks would not be placed on an equal footing with the whites. (Applause.) Their political leaders had often been approached, but the circumstances were becoming worse every day. (Hear hear.) He appealed to those present to join in the committee's efforts to maintain the status of the white races. They had no objection that the black men should have their rights, but not at the expense of the white men. (Hear hear.) Recently a highly placed railway official had said he could not see why the white should object to sit beside a coloured man. He could not understand how a man who could say such a thing was allowed to mix with Europeans. He could not understand the Government attitude with regard to the native question.

He was sure Mr. Sauer was often ridden by a nightmare in the form of a pitch-black nigger. (Laughter.) He regretted very much they had been obliged to commence such a movement, but it was their duty.

Mr. Van Alphen spoke of the wise example of some people who would not permit blacks to do too much housework, least of all to allow them to take in early morning coffee the girl members of the family. (Applause.) They had to say to the blacks "thus far and no further." He moved that the object of the Society be so altered as to read:

"That the objects of the Society will be to prevent both socially and politically any equality between white and coloured people and to maintain the status of the white races throughout the whole of South Africa."

The Policy of Drift

Mr. Hopley said the natives should be allowed to locate themselves and make laws for themselves. He warned them against the policy of drift, which had proved so disastrous in the Cape Peninsula. (Applause.) Councillor Treu, Johannesburg, said he thought that all their difficulties had disappeared with the advent of Union, but it seemed that the mamba of the Transvaal, and the men who had grown up in this country were succumbing to the influence and might drag the people down to the Cape. (Laughter and applause.) Continuing, he said it was becoming clearer each day that the native was not being taxed enough, and the natives were increasing faster than the whites.

Mr. Moodie, Standerton, said the trouble was that they spoke too much and did too little. He suggested that they notify the Government that after the expiration of three months, if nothing were done, that the members of the League had pledged themselves to sing out every coloured per-

son who forced his company on white passengers. (Applause.)

Advocate Wolmarans said the only racial question in the country was that of the black versus white and he hoped that the gentlemen and the newspapers who yelled racialism between Boer and Briton so much would now yell as much about the racialism between white and black. The establishment of the league would be down in history.

An English-speaking Natalian named D. M. Kennedy said that the whites in the Cape were no longer masters in their homes and every politician grovelled at the feet of the blanket vote. He invited them to send a deputation to Durban to help them to fight the Native Affairs Association there, and to prevent the extension of the franchise. (Applause.)

Mr. Van Alphen's motion was then put and carried unanimously amid applause.

The remaining clauses of the constitution were put and agreed to.

Mr. Kennedy suggested that a clause be inserted to the effect that no aspirant for political honour be supported unless he subscribed to the objects of the League.

Mr. Chas. Short, of Johannesburg, said he intended organising a meeting next week at the Scotia Hall.

White League Nonsense

Mr. F. Tilbury, hon. secretary and acting treasurer of the White League of Natal, who addressed to us a typical lucubration on the so-called native peril yesterday (says the *Cape Argus* of March 26), made *inter alia* this extraordinary statement: "At the present session of the Union Parliament a motion was put: 'That all women of European descent be granted the franchise.' To this a certain well-known gentleman, representing native territory, put forward the amendment: 'That "of European descent"

be deleted.' That we consider an insult to the white women of South Africa. But it is also an indication of the reckless legislation which may occur in the near future, unless every white voter in this country combines and so strengthens the hands of not only one, but every legislator representing them in this country." As a matter of fact, no such motion has been put in Parliament this session; and consequently there has been no such amendment as that which Mr. Tilbury attributes to a "well-known gentleman" easily identifiable as Mr. Theo. Schreiner. Therefore, what "we the White League" consider "an insult to the white women of South Africa" is a mere figment of the imagination, and no better reason than this can be shown for the existence of the White League it had better be dissolved at once. Nothing but mischief will be occasioned by the native question being exploited by the class of people who seem constitutionally incapable of getting hold of the right end of the stick.

The Nathalia Case

The following was sent on the 6th March last by the London All-India Moslem League to the Colonial Secretary:—

I am directed by the Committee of the London All-India Moslem League to invite the attention of the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies to the case of Nathalia, who desirous of entering Natal to join his father, has, owing to the Immigration Officer not being satisfied with the documents proving his relationship with his father, been deported from India for the third time.

The Committee are informed that the third time Nathalia attempted to enter Natal, he appealed to the Supreme Court against the Immigration Officer's decision, and that Mr. Justice Broome, the presiding judge, said he regretted that the Court was powerless, and added that he thought that ordinary justice would have dictated permission for the boy to land.

The Committee feel very strongly the inadequacy of a law that gives a Court of Law no power to reverse the decision of the Immigration Officer even when it felt that the said Officer had not sufficiently considered the evidence placed before him and that the lad was being harshly, not to say cruelly, dealt with under the Law as it stood. The Committee, therefore, respectfully beg the Right Honourable the Secretary of State to make representations to the Union Government to prevent the recurrence of a similar hardship in the future and to request them to reconsider their decision in regard to the said Nathalia.

Slavery and Indentured Labour

The Venerable Archdeacon Potter, M.A., Hon. Secretary of the League of Honour has favoured us with a copy of his booklet, entitled "Great Britain, Slavery, and Indentured Labour, in the 20th Century"—Part II. It is the substance of an address delivered at Norwich in September last. The matter it contains makes painful reading, and is a serious indictment of the methods adopted by so-called Christian nations in their dealings with the coloured races. Instances are given of cruel injustice in the Congo, East Africa, Rhodesia, South Africa, Australia, the United States, and South America. After such a catalogue of crimes, no wonder that Archdeacon Potter is led to exclaim: "I think I have said enough to bear out the contention that the cruelty and barbarity of civilised and Christian States, or States allowed to exist by a civilised and Christian State, is such as to militate against Missionary work in non-Christian lands." The price of the booklet is 6d. net, and the publishers are Messrs. Robert Banks & Son, Racquet Court, Fleet Street, London, E.C.

Indian Press on the South African Questions

The £3 Tax

Whilst there is a lull in the South African Indian question, inasmuch as the Federated Government have not yet produced the Bill which is to set everything right, we, (says *Times of India*), hope that the Government of India will look into one question affecting the situation in Natal. Since 1901 Indians who do not re-indenture, or return to India, have been subject to an annual tax of three pounds a head. We are informed that it was not meant to apply to women, but, it having been discovered that the wording of the law permitted such application, women have been made to pay the tax. A year or so ago the law was extended to the children of those subject to it, and it is said that the net effect of these regulations has been to bring about the impoverishment and demoralisation of a considerable section of the Indian community. The average wage of an adult male hardly exceeds a pound or twenty-five shillings a month whilst for a female it would be about half this sum, and in evidence given by the Natal Planter's Organisation it was shown that of those whose indentures were expiring only six per cent. could afford to pay the price of freedom, the alternatives before them

being re-indenturing or compulsory expropriation to India. It is true that in 1910 an amendment to the Law was passed, giving Magistrates power to exempt women who are too old, ill, or indigent to pay the tax, and that in some cases exemptions have been made. But that does not reduce the injustice and inequality of the tax, or its arbitrary and unfair incidence, and we hope the Government of India will press these points on the Imperial authorities.

The Transvaal Debate in the Lords

No one, we feel certain, says *Indian Daily News*, will be inclined to take exception to the persistence with which Lord Amptbill has been calling the attention of the British people to that skeleton in the Imperial cupboard, the Transvaal's attitude towards India. Time after time the question has only been raised in Parliament to be put off, pending its final settlement at the hands of three different parties, which only ensured the continuance of a truly lamentable and discreditable state of affairs. The result could not have been more judiciously summed up than was done by Lord Amptbill when he said that "it was pitifully disappointing that the matter should be allowed to remain where it stood." And be it borne in mind that it has stood for a sufficiently long time as a source of legitimate "bitterness" and "resentment." We are prepared to accept Lord Selborne's contention that it will not be a "sound basis" to hold that the subjects of the King had equal rights everywhere in the Empire; but in such a case every part of the Empire should be at liberty to frame retaliatory regulations to safeguard its own interest. Otherwise Lord Selborne's "sound basis" will only mean that one part of the Empire can with impunity heap up humiliations and disabilities on British subjects from another part and yet claim every conceivable privilege and right in the latter country. Such a situation has lasted long enough and every responsible politician may be certain that it will not be tolerated any longer. What India has a right to claim and has already claimed is that it is open to her to meet the South African legislation not only by prohibiting the immigration of labour from India where the demand for labour is hourly expanding, but by imposing corresponding disabilities in India on the inhabitants of the Transvaal. The moment this claim vested with the authority of law as the claim of the Transvaal to protect its own interests has been conceded, the responsibility of His Majesty's Ministers would cease and the safety and peace of the Empire within would be ensured on an intelligible and equitable basis of corresponding rights and privileges. Lord Crewe wants specific instances of ill-treatment and detention of

Indians at Mozambique with a view to aid the Transvaal authorities, but Lord Crewe knows perfectly well that the part played by Mozambique is only subsidiary to the provisions of the statute book of the Transvaal but for which Mozambique will know how to treat British subjects within her borders.

Mahomedan Marriages

The South Africa British Indian Committee has addressed the following to the Imperial Government on this vexed question:—

Adverting to my Committee's previous representations of the 2nd and August 1911, on the subject of the admission into the Transvaal of the wives of lawfully resident Mahomedan Indians, I am directed to enclose for the consideration of the Secretary of State, a cutting from the Transvaal Leader on the 15th February received by my Committee reporting Mr. Justice Wessel's judgment in the case of *Fatima v. Rex* in the Transvaal Supreme Court.

My Committee ventures to again remind the Secretary of State that polygamy amongst the Mahomedans is a recognised institution, and has the religious sanction, and my Committee would respectfully urge that if the law now in force admits of such an interpretation as this, it should be amended at the earliest possible opportunity, and that meanwhile its operation in this respect should be suspended.

An "Opposition" of Colour

Discussing the Natives and the Defence Bill, the *Transvaal Leader* says, in a leading article:—

The more serious question is, however, that of the place of the out-numbering masses of the natives in our defence problem. It is doubtful whether we could reckon on anything better than their sullen neutrality in presence of a white invasion, but if the yellow men were our invaders they would too probably be a menace to us rather than a succour. In this Province, if a man claims the vote or wants to buy a piece of ground or to ride on the tramcars, or even to exercise his calling as a certificated skilled workman, there is one deciding test: Has he colour? Any observable tinge bars him absolutely. Whether for the preservation of our race purity the test needs to be so strictly applied, or whether it needs to be applied at all, are questions apart; but the meantime result of enforcing it has been to obliterate by comparison all other dividing lines in the country and to unite together a great party

of colour who are far more an "opposition" to the governing race than the Unionists are to the Nationalists. No wonder General Smuts feels diffident about putting weapons into the hands of such an opposition. But the less we dare arm them on our side, the more certainly are they to be regarded as a potential armament for our enemies.

From the Editor's Chair

THE INDIAN CIVIL SERVICE AND THE COLONIES

THOSE who have followed with some degree of closeness the trend of current events in India will realise the significance of the question put by the Hon. Mr. Gokhale in the Imperial Legislative Council, Calcutta, on February 26th last, asking for a return of members of the Indian Civil Service who originate from each of the four Dominions. It is in these Dominions that has arisen the problem of racial ill-treatment that has for so many years exercised to the utmost the statesmanship of His Majesty's Ministers, and as to which they are almost as far as ever from finding a solution. Meanwhile, feeling in India has become from year to year more sensitive and acute, until to-day we hear openly urged the demand for retaliation, not, we believe, with a desire to injure the colonists, but with the object of stating the Indian case in an emphatic and unmistakable manner, and for the purpose of giving expression to the growing sentiment of national self-respect. This demand was put forward with the utmost deliberation at the last session of the Indian National Congress, and we shall expect to see it made, before very long, in the Legislative Council itself, in one form or another. It is a pity, but it seems to be inevitable, that such a demand should be made, for it clearly shows the impossibility of the present situation, and it demonstrates beyond question how precarious are the relations subsisting amongst the component parts of the British Empire. Time was when membership of the Empire implied the acceptance of the burden of Imperial responsibility, but in these days of the "new Imperialism," real responsibility is thrown to the winds and the cry is heard that the twice-born white race shall dominate and prevail. Of course, it can only be, in the nature of things, that this blindness to moral obligation, on the part of individuals and communities, will carry its own nemesis. History shows how effect inevitably follows cause, and how the oppressor invariably disappears, unregretted by those who survive. Some such future

will undoubtedly be provided for those who are riding for a fall in the Colonies, and the apparently simple request of Mr. Gokhale is pregnant with many a consequence as yet unforeseen.

Imperial Legislative Council

Calcutta, February 26.

Origin of I.C.S. Men

Sir REGINALD CRADDOCK, in reply to Mr. Gokhale's question as to return showing what members of Indian Civil Service are of South African, Canadian, Australian or New Zealand origin said: The existing records in the possession of Government do not furnish the information asked for. The facts will, however, be ascertained and communicated to the Hon'ble Member.

February 27.

Indian Labourers in Natal

Mr. EMBROVEN, replied to Mr. Gokhale's questions re Indian labourers in Natal, which were as follows:—

(a) Have the Government received any representations regarding the incidence of the annual licence of £3, demand in Natal, since 1901, under Natal Act 17 of 1895, of all Indians—males, upwards of 16 years and females upwards of 13 years—who upon the expiry of their indentures, elect not to return to India or to re-indenture?

(b) Has the attention of the Government been drawn to the opinion expressed by certain Natal planters, as also by members of the Natal legislature in January 1910, that this tax has driven large numbers of Indian women in Natal to a life of shame, while many men have been compelled on its account either to take to crime or to desert their families?

(c) Have the Government noticed the evidence given by certain Natal planters before the Union Commission on Commerce and Industries in 1911, to the effect that in consequence of the imposition of this tax, not more than 4 per cent. of the Indians, whose contracts were then expiring, could afford to remain free, the rest being forced to leave the Colony or to re-indenture?

(d) Will the Government be pleased to state what steps, if any, have been taken by them to procure relief in this matter?

Mr. Embroven said:—

(a) The answer to this question is in the affirmative.

(b) The Government of India have not seen the opinions referred to in this question but a reference to them has been made in one of the representations received by them.

(c) Government have not yet received copies of the evidence taken

before the Union Commission. They have, however, seen un-official statements to the effect indicated in the question.

(d) Correspondence is still in progress on this matter between the Secretary of State and the Government of India.

Indians in Canada

Mr. ENTHOVEN, replying to Mr. Sachchidananda Sinha's question re the disabilities ■ Indians in Canada, said :—

"No further information has been received from the Secretary of State since the reply on the same subject which was given to the Hon. Member on the 22nd September last."

Resolution on Indentured Labour

Calcutta, March 4.

The Imperial Legislative Council began at 11 this morning. There was a fair attendance. The Hon'ble Mr. Gokhale in moving the resolution for the prohibition of indentured labour began by recalling the fact that two years ago the Council adopted a resolution recommending that the Governor General in Council should obtain powers to prohibit the recruitment of indentured labour in India for Natal. The Government who accepted that recommendation gave effect to it by carrying through the Council the necessary empowering legislation, and on the 1st July last year the new law was put into operation against Natal.

Mr. Gokhale now invited the Council to ■ a step further and recommend the abolition of the system of indentured labour altogether. It was time that the resolution of 2 years ago was adopted principally as a measure of retaliation rendered necessary by the continued indignities and ill-treatment to which their countrymen were subjected in South Africa. But Mr. Gokhale's own view expressed in the Council even then was that apart from the question of retaliation, indentured labour should be stopped because it was wrong in itself. It was unnecessary to describe at any length to the Council what the system of indentured labour really was. The principal features were roughly six. Those who were recruited under that system bound themselves first to go to a distant and unknown land of which they had no idea, ■ the language, life, customs and wages of which they were totally ignorant, and where they had no friends or relations. Secondly they bound themselves to work there for any employer to whom they might be allotted whom they did not know personally and who did not know them and in whose choice they had no voice. Thirdly they bound themselves to live during the period ■ indenture on the estates of their masters unable to absent themselves or even to go on sport visits without a special permit and compelled to do

such tasks, as might be assigned to them, however irksome they might be. Fourthly they bound themselves to belong to their masters for a period, generally five years, during which they had no power ■ withdraw voluntarily from the contract. Fifthly they bound themselves to work for fixed wages during the time which was invariably lower, and in many cases very much lower than that paid to free labour around them. And Sixthly and lastly, and that was the worst feature of the system they were placed under a special law never explained to them before they entered into the agreement which threw a criminal liability on them for the most ordinary breaches of the contract in place of the civil liability usually attaching to such breaches. Thus under that law they were liable to imprisonment with hard labour, not only for deception, but for negligence, carelessness and would the Council believe it, even for an impertinent word or gesture to the employer or his overseers.

Those were the main features of the system and when in addition they remember that the victims of the system were generally simple, ignorant, illiterate resourceless people belonging to the poorest classes of this country, and that they were induced to enter into the contract, or rather entrapped into doing so by the unscrupulous representatives of wily professional recruiters who were paid so much a head for the labour they supplied, and whose interest in the persons recruited ended with handing them over to emigration agents and receiving their money they could not hesitate to regard the system as a monstrous system, iniquitous in itself, based on fraud and maintained by force. Nor could they demur to the statement that a system so wholly opposed to modern sentiments of justice and humanity was a grave blot on the civilisation of any country that tolerated it.

If the Council glanced briefly at the origin and history of the system they would be struck by their facts. First that indentured labour was brought into existence by the Sander-son Committee and other authorities to take the place of slave-labour when slavery was abolished. Secondly even the emancipated Negroes scorned to come under that system under which, however, the free people of India were placed. And thirdly the Government had a very uneasy conscience in the matter as was clearly shown by numerous enquiries ordered from time to time into the working of the system, its repeated suspensions owing to serious abuses and its resumption under pressure from planters. Mr. Gokhale drew the special attention of the Council to a debate in Parliament that took place more than seventy years ago in the course ■ which Lord Brougham and other great Englishmen denounced in strong terms the system of indenture, a debate which was followed by the

suspension of the system and an inquiry into its nature. After referring briefly to several other inquiries the speaker proceeded to consider in greater detail the main objections to the system. The first was necessarily its utter iniquity. The stream was poisoned at the source. The lying representations of professional recruiters for whom no one had a good word to say alone succeeded in enticing the poor creatures who entered into the agreements out of the country. Again the penal nature of the contract which was its worst feature was carefully kept from the emigrants when they signed their agreements. Mr. Gokhale deemed it necessary to complain strongly about this, because if the fact of penal liability was sufficiently known in the districts where the recruitment took place the profession of the recruiter would be gone. To dignify such transaction by the name of contract was ■ misuse the English language. In several legislative enactments passed in this country such as the Deccan Agriculturists' Relief Act, the Government assumed and very properly assumed that a so-called contract between two parties very unequally matched had to be carefully looked into before it was enforced. That same principle should apply to contracts of indenture. It was urged by the apologists of the system that safeguards were provided against abuses in that there were Protectors of Immigrants in the different colonies and that there were the Magistrates to give the labourers the protection of law against the employers. Those safeguards however were largely illusory as the Protectors and the Magistrates were officers of the Colonial Governments, belonging to the same class as the planters themselves and generally one in sympathies and interests with them. Then they had ■ remember that the system during this 75 years of its existence had to its discredit a vast and terrible amount of suffering. The imprisonments with hard labour for trivial causes, the physical violence endured by many without any chance of redress, the bitterness of finding themselves entrapped, the home-sickness destroying all interest in life, the heavy preventable mortality on the estates, the larger number of suicides, and the unutterable tragedy and pathos of men and women, knowing that the vast sea rolled between them and their native place, starting actually to walk back to their country imagining in their simplicity and ignorance that some land-route could be found, and either seized and forcibly taken back fleeing, or else devoured by wild beasts, or perishing of hunger and cold, all that constituted a sum of human misery appalling to contemplate and bearing witness against the system for all time. It was true that things were somewhat better now, but that could not obliterate the past, and moreover there were limits beyond which,

owing to its inherent character, the system could not be improved. Further as Lord Curzon pointed out in the Council in 1901 a system under which such things could occur even in exceptional cases was a system that stood condemned and could not be justified. The next objection to the system was the frightful amount of immorality inseparable from it. As the Government of India itself had admitted the sex problem was in some respects the most difficult problem connected with the system. Lord Sanderson's Committee which had dealt with most phases of indenture had carefully avoided making any suggestion as to how the sex-evil could be reduced, for the simple reason that there could be no remedy for it as long as the system lasted. Under the law every hundred male emigrants must be accompanied by about forty female emigrants and as many respectable women could not be persuaded to go those long distances the number was made up by including in it women of admittedly loose morals, with results which might better be imagined than described. The last objection that Mr. Gokhale urged against the system was the national degradation involved in it. Wherever that system prevailed the Indian, no matter what his position, was a mere coolie. It was bad enough that serious disabilities were attached to their position in their own country but they certainly had a right to ask that that additional brand should not be put upon their brow before the rest of the civilized world. Turning to the arguments in favour of the system Mr. Gokhale said that they were three in number. First that without such indentured immigration the sugar and other industries in some of the Colonies would perish. Secondly, that owing to such emigration a number of Indians were able to remit considerable sums of money to India. And thirdly, that some of the emigrants after attaining freedom settled in the Colonies, prospered and attained a status which they could not have attained in this country. Of those arguments Mr. Gokhale dismissed the first as not concerning them at all. As regards remittances made to India the amount was really very small. Lastly even if it was true that a certain number of Indians settled in the Colonies and prospered after completing the indenture the fact that they had to go through a period of indenture with its attendant degradation and misery alone sufficed to show that the advantages as accrued were too dearly purchased. Mr. Gokhale next proceeded to describe briefly the extent to which the system at present existed. After referring to the Colonies where it once flourished and had now ceased he pointed out that indentured labour now went to the three British Colonies, namely, British Guiana, Trinidad and Jamaica, and one Dutch Colony "Suriname." In the West Indies to one Crown

colony, Fiji in Australia and to certain districts of the Upper Assam Valley. There was also a small supply of labour to the Straits Settlements. Of these the Government itself, Mr. Gokhale understood, had decided to discontinue the system in Assam from July of the next year and he strongly urged that the same course should be adopted in regard to the Colonies mentioned by him. In addition to that there was the question of reindenture in Natal and Mauritius for which indentured recruitment had been stopped, and in Fiji for which it was still allowed to continue. Unless reindenture was stopped large numbers, by being driven continuously to recontract themselves owing to sheer helplessness, would be doomed to what was semi-slavery for the greater part of their lives. In particular Mr. Gokhale drew the attention of the Council to the License Tax which was exacted annually in Natal from every male above 16 and every female above 13, who had completed their indentures since 1901. Mr. Gokhale deemed it his duty to denounce the tax as a diabolical device either to keep the indentured population in a state of perpetual servitude or else drive it out of the Colony. In conclusion Mr. Gokhale appealed to the Government to realise the full measure of its responsibility in the matter. The Government no doubt had done a great deal from time to time to soften the horrors and mitigate the hardships of the system but there was no question that the only way really to improve the system was to improve it out of existence. The conscience of the people of India was working up to the iniquities of indentured labour and the degradation involved in it and he asked the Government not to make the mistake of ignoring what was due to their national self-respect. The call also was the call of humanity and he was confident that a people that had spent millions and millions in emancipating the slave all over the world, not long tolerate the continuance of a system which condemned their own fellow-subjects to a life, if not of actual slavery, in any case one bordering on semi-slavery.

Hon'ble Sir Vithaldas Thackersey said :—

I rise to support this resolution. The Hon'ble Mr. Gokhale and those who have followed him have clearly described the hardships entailed upon the labourers who have been recruited under the penal contract. Only two days ago, the Home Member in opposing the Hon. Mr. Basu's Marriage Bill argued that one of the principles on which the Government of India would be bound to act, would be that a particular practice was an outrage upon humanity. Sir, I maintain that this practice of converting a free man into a practical slave even for a limited number of years, is an outrage upon humanity, and on the principle behind which the Home

Member took his shelter only 2 days ago, would perfectly justify the Government to accept this resolution.

Apart from this, may I ask why this practice is allowed at all; and why legal sanction has been given to it? Would our labourers starve if this practice is abolished? I say emphatically, "No." Without being charged with vanity, Sir, I claim to know something about Indian labour all over India. In my capacity as a member of the Factory Commission, I had an opportunity along with my colleagues to tour over all important centres of India in order to know first hand the condition of labour and we were at work at this special mission for over 7 months. We went to workmen's homes, saw their habits, knew their ideas, and their work. The result of our investigation has been recorded in the report of the Factory Commission. What did we find? Not starving, dying, servile workmen but healthy, independent, and well-paid labourers. With your permission, Sir, I will quote a few sentences from the report of the Factory Commission :—

"The position of the operative has been greatly strengthened by the fact that the supply of Factory labour undoubtedly is, and has been, inadequate; and there is, and has been, the keenest competition among employers to secure a full labour supply. These two main causes—the independence of the Indian labourer, owing to the fact that he possesses other congenial means of earning a livelihood and the deficient labour supply—govern the whole situation. We have also been impressed with the fact that employers are generally disposed to concede promptly all reasonable demands made by their workers; and even where the demands made are unreasonable, to treat them as proposals which it is desirable to accede to, if possible. Great nervousness is frequently displayed by employer of labour as to the effect even of trivial changes on the workers; numerous expedients are adopted to conciliate them, and the attitude of the employers throughout appears to be based upon the knowledge that the operatives are in fact the masters of the situation."

Well, Sir, this is the position of our Indian labour, and in spite of this position, the Government last year, felt itself justified to interfere, and fixed the maximum hours of work for these freemen, on grounds of humanity; although it was quite open for these freemen to leave the work whenever they pleased. Then why should the same Government allow this kind of recruitment under penal contract.

It has been said that unless, penal contract is allowed the labourers may not be employed by the Colonies. My reply is—So much the better. In India we can find work for all of them and for more. Then it has been said the indentured labourers are better paid? Are we to allow to barter the

freedom of our men and women for a few coppers? It was English Nation which spent millions and millions of pounds to exterminate slavery. Again India is going to sacrifice between 7 and 10 crores of rupees every year, an amount if capitalised at only 3½ per cent per annum would mean about 300 crores of rupees, to save the Chinese, a foreign nation from the harm which the use of opium may do them. Can India not afford, if need be, to provide for our people to prevent them from becoming temporary slaves? Then again, Sir, to us it is also a question of dignity. I understood from the Hon. Mr. Fremantle, that, even in China, there is no such thing as the recruitment of labour under penal contract. Are we therefore to be the only country in this globe against which the whole of the world can point its finger saying, "Here is the only country on this earth under the administration of the most free people, where temporary slavery is permitted." To even think of such a charge, makes us hang down our heads with shame.

Sir, it is an irony of fate that we should have even the occasion to appeal for the abolition of this penal contract to a Nation which I have already said spent millions in the old days, and which even to-day, in order to maintain that freedom, is prepared even to risk the prosperity, the heavy loss, the great hardships, even the very defence of the vast Empire, rather than dictate by law, the Coal Miners of Great Britain to be reasonable.

I hope the Government would accept the Resolution.

Mr. Fremantle said he was a member of the Sanderson Commission appointed to enquire into this subject and in the course of that inquiry he visited a large number of labour recruiting districts and took the evidence of a large number of witnesses. He reviewed the work of the Commission and the evidence taken by it and said the Commission came to the conclusion that the system had not oppressed or inflicted any hardship upon the emigrants who were generally found to be prosperous. He had questioned large numbers of returned emigrants and found that none of them had gone out without knowing the penal nature of the contract to which Mr. Gokhale had referred. They all had friends or relatives who had been to the Colonies and knew the conditions of life and work.

Mr. Gokhale.—It is not in the agreement.

Mr. Fremantle.—It is not in the agreement, certainly, but they know perfectly well the nature of the contract. He referred to the work done by the protectors of emigrants and to the fact that during the last few years the quantity of land held by Indians had increased from 6,600 acres to 42,000 acres. Similar

conditions prevail in other colonies and the immigrants certainly were very well off.

The Hon. Mr. Shafi said Mr. Fremantle had referred to the Protector of Emigrants but it had been shown that they were very often protectors of the interests of the planters rather than protectors of emigrants. The Mahomedan community were unanimously in favour of the resolution.

Sir Gangadhar Chitnavis also supported and said the system of indentured labour was antiquated and was not required.

Mr. Subba Rao appealed to the Government not to run counter to the sentiments of the people.

Mr. Mazarul Haque also supported the resolution. He appealed to all the Englishmen in India to help them to save their honour. The people of India felt that they were disgraced by the system.

Mr. Mudholkar said no reply had been given to the specific charges made by Mr. Gokhale. Indentured labour was little removed from slavery. He asked the Council not to make India a recruiting ground for the Colonies.

Mr. Abdul Majid also supported.

Pandit Madan Mohan Malaviya said Mr. Gokhale had shown that the social aspect was an abomination, and that the contract which was said to be a fair one was anything but fair. The system was inherently bad. They let loose a number of recruiters armed with licences to get hold of persons to go to a different country, and in nine cases out of ten it was impossible for the people to get out of their clutches. It was a matter of the greatest reproach to them all that any one, man or woman, among those whom Lord Morley had called fellow-subjects of the King should be subjected to indignities which had been proved had been heaped upon Indians in many of these Colonies.

Malik Umar Hyat Khan supported the resolution and asked, how if indenture was undesirable as regards Natal, it was desirable elsewhere. The speaker emphasised the absolute unanimity of Indian opinion on the matter and continued: When cent per cent of the population are agreed the Government should be on our side, or else, you won't be our Government. (Loud laughter).

The Hon'ble Mr. Clark in reply to the debate said: Mr. Gokhale had argued his case with a vigour and eloquence which they were accustomed to get from him in his Council. With much that Mr. Gokhale has said he was in sympathy although he disagreed with him, but Mr. Gokhale would be the first to admit he had not approached this question with an unbiased mind. The three points on which Mr. Gokhale urged the present system should be condemned was, first, that it was practical slavery, secondly, it was a system under which Negroes would not work and, thirdly, that there had been so many inquiries

about the system that the Imperial Government was uneasy about it. Mr. Clark said he would deal with the last point first. It was the custom of the Government to hold an enquiry before they took any action and Mr. Gokhale could place any construction on it he pleased. The second was a very extraordinary statement. Every one knew that the reason why Indian labour was required in the Colonies was because when the Negro was emancipated he refused to work at all. Hence the Indian went to these Colonies to take the place of the Negroes who would not work. What degradation was it to an Indian labourer to do agricultural work in a Colony, the same kind of work he had in his own country? Hon'ble members had laid too much stress on the sentimental aspect of the question. He did not use that term in an offensive sense. They both wished to see the rights of Indian labourers duly safeguarded and also that they should have full freedom of action. The question was how far the indentured system answered those requirements. There was undoubtedly a strong feeling against indentured labour and they should consider what were the advantages and drawbacks of it. The resolution fell into two parts. It dealt with indentured labour in India and the immigration to the Colonies. In India the indentured system survived in four or five districts in North Assam and there it was moribund and under sentence of death. The condition of coolies in Assam was good; they were well looked after and lodged, supplied with good water and were able to earn money above their pay. But the primary reason for the abolition of the indentured labour in Assam was the malpractices that prevail.

Turning to what was under the circumstances the most crucial question of indentured emigration for British Colonies Mr. Clark said they should have an idea as to what the scope of that emigration was. The colonies included British Guiana, Fiji, Jamaica, Trinidad and Mauritius. As regards the Straits Settlement the greater part of that immigration had been free and the system was practically dead there. In the Malay States where the greatest mortality occurred it had been stopped. In Ceylon it was practically free. As regards British Guiana there was a small number of unemployed Indians and emigration was practically dead there. With regard to other free Colonies in the West Indies there was a flow of emigration and they must consider the principal obligations imposed upon the employers and on the coolies respectively by the Emigration law of the different Colonies themselves. The coolie had to serve an indenture of five years, live on the plantation and if he left it without a pass from his employer was liable to arrest without a warrant. If the coolie exceeded his leave or deserted

he was liable to imprisonment or fine or both—similarly he was also liable to imprisonment or fine for refusing to go to hospital, refusing to work or inciting others not to work. Nobody was allowed to recruit unless he held a certificate from the Protector of Emigrants at one of the ports at which the coolie went while the recruiter had to give the coolie a printed form or a true copy of what the actual terms were. The question was whether the coolie knew about the penal provisions which as a matter of fact were not mentioned in the contract. That was a point on which he proposed to have an enquiry made. There was a great deal of force in the fact that the coolie ought not only to know the actual conditions and actual requirements of work but also the express terms of the penalties in case he infringed his contract.

The coolie in India was generally tied down in some form or other while the coolie going to Ceylon was also bound down by a small debt. The assumption was after all that when a man entered into a contract he meant to carry out that contract. Mr. Gokhale's assumption was that the coolie did not know of the penal conditions and that when he got to the Colony and found them out he wanted to get back. That was not a fair way of looking at it. It was not a great hardship that when a coolie came to the Colonies and refused to work that he should be punished. With regard to the obligations laid on the employer the coolie was recruited under a certain form of contract before a registering officer who was required to take him apart and see him privately in order to make sure he really understood the terms of the contract. The coolie was then taken to the depot, examined by a doctor to see whether he was healthy or there was anything wrong about him. If the doctor was satisfied the coolie was placed on boardship, looked after in every way and when he reached the Colony he came under the colonial law. The laws of some of the Colonies had been approved by the Government of India. When the coolie arrived at the colony a small charge was made for his food, four annas a day. When he got ill he got free medical attendance. The coolies' maximum hours of work were fixed at seven hours in the field and ten hours in the factory. Protectors of Emigrants were appointed to inspect coolies, to receive complaints, to call witnesses and, if necessary, to bring action in the Court against the employer. There were also Medical Inspectors who inspected the coolie lines and saw that they were sanitary and comfortable. Now it might be said that these provisions were very well but what guarantee had they that they worked properly? He agreed that Mr. Gokhale's question on that point was extremely pertinent and that the whole system depended on its answer. If the provisions

did not work properly and the coolie was not properly safeguarded the provisions should go. Fortunately they had the answer at hand in the shape of the report of the impartial committee appointed in 1908 to consider the matter. That committee was of opinion that notwithstanding some unfortunate occurrence the system worked beneficially for the whole body of emigrants, but steps should be taken by the Government of India to popularise the recruiting so as to enable more emigrants to come out. The committee also found that whatever abuses might have existed in the past no such charge could be brought against this system now, that the restrictions imposed on the coolies were not excessive and that to all practical purposes a coolie was a free man.

As regards the health of the coolies, Mr. Gokhale said that during the last seventy-five years there had been considerable mortality among the coolies. In British Guinea the death-rate among the indentured coolies was twenty six per thousand, in Trinidad it was 14.20 per thousand and in Fiji it was 7.43 per thousand. At the same time it was perfectly true that this system did depend upon safeguards. He was not surprised that Mr. Gokhale and other speakers had indicated certain points which were of importance. As regards Protectors of Immigrants and Magistrates Mr. Gokhale condemned these officers and said they did not really carry out duties as efficiently as they ought to. Complaints about this were almost entirely from Trinidad. As regards the Protectors, the committee found that no doubt this was a matter which required watching while with regard to Magistrates the committee found that in one instance the Magistrate took a somewhat too strict view of his duties. A more serious matter was the large number of prosecution that occurred under the Act. The committee were of opinion that this was a very unsatisfactory way of dealing with labour difficulties and made several suggestions and recommendations which had been considered by the Government of India who were now in correspondence with the Secretary of State on the subject. He could not disclose these communications but he thought he might say that the Government of India were generally speaking in agreement with the great majority of the recommendations made. One was as to the question of re-indentures. That stood on an entirely different footing from the present indentured system. There was no reason to suppose that the colonial Governments did not wish to do the best they could for the colonists under their charge. The Colonial Governments had a very strong reason to carry out these recommendations because their economic policy depended very largely on it and they knew that if the Government of India did not

think the policy satisfactory the flow of emigration would stop at once. The Government of India had no special interest in the Colonies but at the same time the Colonies were part of the British Empire and they were not desirous to harm them and put an end to a system which was beneficial to them unless very good cause was shown for so acting. During the last three years the flow of emigration to the Colonies was some 3,000 a year and considering the enormous population of India that was not very much.

Another point taken by Mr. Gokhale was that it was not easy to find enough respectable women in proportion to the number of emigrants and that to make up the deficiency women of an undesirable character were taken. He could not help thinking that Mr. Gokhale based his view on the language used in the Government of India despatch of 1877. Since then, however, great care had been taken to secure that the proper type of women went out. So far from there being any deterioration in the labourers who went to these Colonies it induced an independence of spirit and improvement in their physique and morale, while they also made considerable profits by going. Mr. Clark gave figures showing the money brought by emigrants from the Colonies and remarked that it was scarcely possible these people would have done as well if they had remained in India.

If Government accepted the resolution they would have to do their best to stop all emigration for labour outside India. No case had been made out for such hardship as that course would involve. It would be far wiser to retain the policy which the Government of India had held in the past, the policy of neutrality. At present the Government of India saw no reason to depart from that policy. He held no brief for that indentured labourer but he could not admit the contention that it was inconsistent in allowing the system to continue for the British Colonies and in prohibiting it in Assam. The two situations were entirely different.

Further it had been said the present system tended to slavery. That statement rested in misconception. There was nothing essential between the two. Indentured labour rested on a free contract which had been explained to the coolie while the symbol of slavery was force. Hon. members knew the source from which these coolies were drawn. Indentured labour opened out to the more adventurous spirits a new life in a new land where they might hope to attain a state which they could never hope to attain in their own country. He opposed the resolution.

Mr. Gokhale replying criticised the speeches made by Messrs. Fremantle and Clark, and said that indentured labour affected their national self-respect. He blotted that non-official members would bring forward this

resolution over and over again till the practice was withdrawn.

The motion was negatived by a majority of 11 votes, 33 voting against and 22 for the resolution.

Vrededorp Township

The following item appears in the supplementary list of business to be brought forward at the meeting of the Imperial Council on the 7th March:

Mr. Gokhale will draw attention to a notification issued upon the Indian residents of the Township of Vrededorp in the Transvaal asking them to remove from the Township.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

At the second annual general meeting of the Crimson Leagues the election of Officers resulted as follows:—*Patron*: Mr. P. N. Pillay. *Vice-Patrons*: Messrs. P. Morgan, E. M. David, R. Pillay. *President*: Mr. Geo. M. Maurice. *Vice-Presidents*: Messrs. V. N. Naidoo, P. V. Pillay, V. Padayachee, Valoo Padayachee, M. K. Daisy, Peter Pillay, C. M. Phillips, F. B. Ernest, Kanda Pillay, Lingum Pillay, Kollappa Pillay, Peerubhai, Ramasamy Chetty, M. M. Padayachee, R. Permal, T. K. Doss, U. Padayachee. *Delegates to the T.I.F.A.*: Messrs. Frank B. Ernest and A. M. Jacob. *Captain*: P. S. Dalton. *Vice-Captain*: A. B. Moses. *Committees*: Messrs. Frank B. Ernest, A. M. Jacob, A. James, P. S. Dalton, E. A. Moses, V. V. Naidoo, and A. V. Chetty. *Hon. Secretary*: A. V. Chetty. *Hon. Treasurer*: V. V. Naidoo.

Last Monday was a fête day at Tolstoy Farm, some 150 holiday-makers wending their way thither in quest of a day's enjoyment. The Clerk of the Weather smiled benignly upon their enterprise, and everything went off with éclat. Amongst the visitors, were Mr. and Mrs. Rogers and Miss Judd, who were in charge of the choir of Rev. Phillips' Church, Mr. and Mrs. Ritch and daughters, Mr. and Mrs. P. K. Naidoo, Mr. and Mrs. Jeevanjee Tavarua, Mrs. Moonlight, Mrs. Morgan, Miss Bush, Miss Schlesin and Messrs. Rungasamy Pillay, Gordon, Quinn, Morarji, Bhikhabhai, Isaac, D. Morgan and W. Ernest. Jeevan Kanji, Nogama, Kalidas Desai, Vallabh Ragha, Vallabh Naran, Naran Ganesh, Naran Makan, Lalla Bhikha, Lalla Naran, and Dulabh Bhikha. Moosa Essackji, Ismail M. Dhaled, B. P. Ebrahim, and A. A. Karodia. In the afternoon, sports were arranged by Mr. Kallenbach for the Farm boys, there being several open events in which the visitors also partook. The distribution of the prizes by Mrs. Ritch ended a very happy day. Amongst those who

contributed towards the prizes were Messrs. Cachalia, Thambi Naidoo, Tavarua, Isaac, Gordon, Bhaga Dulabh, Narsi Khushal, Purbhoo Ratanji, Nanabhai Dayal, Vannali Bhana, Trikuni Bhana, Nabhoo Nagar, Lala Devji, Bhana Ratanji, Daji Fakir, and R. D. Thakar.

An Immigration Case in Capetown

Giving judgment in the Provincial Court last Thursday in regard to an application by two Indians, of Kokania, for permission for their alleged sons to land, the Judge President, in refusing the application, commented on the unsatisfactory nature of the evidence, and said that these people should be taught a lesson. He suggested the formation of an organisation in India, under control of the Government, for the purpose of giving full information as to the conditions on which Indian immigrants were allowed to land in South Africa.—*Reuter*.

Items of Interest

The Colonial-born Indian Association held a reception, on the 30th ultimo, in honour of Mr. S. R. Pather, lately returned from England, where he has qualified as a barrister. Mr. Nayanah was in the chair, and paid a tribute to the parents of Mr. Pather who had made great sacrifices on behalf of their son's education. Mr. Pather, in returning thanks for the reception, appealed to his hearers to unite together for the common good. India was closely watching over the Indians in the Dominions as exemplified by her generous response to the appeal of the Transvaal Passive Resisters, and Indians abroad should not forget their duty by their motherland in return. Mr. Pather said that the future of the Indians in the Union was gloomy, and he appealed to all to shew firmness, decision and unanimity in the conduct of public affairs. Mr. Pather was the recipient of a handsome set of law books as a gift from the Colonial-born Indian Association.

A Hindoo clergyman, says the London correspondent of *Leader*, has been appointed Coadjutor Bishop of Madras. This is the first time in the history of the Anglican Church in India that such an appointment has been made. It has naturally led to a good deal of discussion in the English and the Indian press, and in both countries has brought to the front the numerous questions that arise from a coloured man being placed in high office in a community of Europeans.

Two Japanese steamers called at the port last week, each conveying some 1,500 Japanese agricultural labourers under indenture, en route to the coffee plantations of San Pauls, Brazil.

The following appears in the report on the work of the Tuberculosis Bureau, sent by Dr. Adams to the Durban Town Council:—

Only one case has been sent by the Indian Health Committee for examination. I fear the appointing of this Committee has not fulfilled our expectations, as they have brought to light only one case of tuberculosis since their inauguration, while I have found numerous cases in other ways.

We have received from *The Theosophist* Office, Adyar, Madras a small booklet of 100 pages entitled "a Study of Theosophy", by M. M. Desai. The chapters deal with such subjects as the Origin of Man, Reincarnation, Karma, Thought Power, Universal Brotherhood, etc. The price of the booklet is 12 annas.

To "indenture" labour (says the *Indian Daily News*), is to cripple and maim it out of all recognition and to stamp it with the virtual seal of slavery for the period of the indenture. It is a system that will not be tolerated in the interests of innumerable concerns which employ labour in India, on a large or small scale and the fact that it is recognised on account of the distance of labour is not a mitigating or a justifiable circumstance, but is, on the other hand, clearly an aggravating one.

Civilisation and Coal

Our civilisation
Is built upon coal,
Let us chant in rotation.
Our civilisation
(That chunk of damnation
Without any soul)
Our civilisation
Is built upon coal.

In a very few years
It will float upon oil,
So give three hearty cheers?
In a very few years
We shall mop up our tears
And have done with our toil.
In a very few years
It will float upon oil.

From the *Eye-Witness*.

Contents

	Page.
The "White League" Congress	123
The Nathalia Case	124
Slavery and Indentured Labour	124
Indian Press on the South African Questions	124
Mahomedan Marriages	125
An "Opposition" of Colour	125
From the Editor's Chair	125
Imperial Legislative Council	125
Transvaal Notes	130
Items of Interest	130

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 18th APRIL and
DELAGOA BAY about the 20th APRIL

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા"

ઉપલી જગત્તેર વખતુએક લાઇનની મંજૂર અને હવે ચાલતી જાત
બોટ જાણી તા. ૧૮ મી એપ્રિલના રોજ ઉપડશે. તે હકત ડેલાગોઆને ઝાંઝીબાર અને
મોમ્બાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની જાગ્યોટમાં ડેક પાસે જશે પણ ઉપલા ફાઇનલોમાં
મણી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. ડેલી ખલાસી છે.
મોસીમશ સારા અને હીંદુસ્તાની વાત બોલનારા છે.

મંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
મંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને આશીર્વાદ
જાણાવ્યું છે કે આવી હક મુલતની મુલાકાતીઓ અત્યુચ્ચ તક મુલાકાતી
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે બોરાકીવાળી કે વમરની રીટરન ટીકી
ટની સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત ડેલીન
ની ટીકીટ કઢાવી લેવી. સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર પણ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની જાગ્યોટ બેઠેથી હવે માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એચ. સાફુલ, નં. ૨૮ પ્રિન્સિપલ ઓફિસ
અથવા રોડ ૬૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, ડેલાગો બેચાનેસરમ, અને ડેલાગોઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ પ્રિન્સિપલ સફુરની
કુખી. અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આમલીઆ એન્ડ કો.,
Commercial Rd., Durban

દેવરમીચી રોડ, અમર

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

P. V. Sanghaya & Son

Commercial Brokers & Commission Agents

P. O. Box 675, 208 Grey St., DURBAN

જાણી મોસીમશી દરેક બંદરો નેરોથી
મુંબઈ વધારે માલ હાથરો વાવ તેવી રીતે
ખરીદી ચડાવી આપીએ છીએ. અને અમારા
માફક બદારથી વેચવા માટે માલ (ખાસ
બીનીસ તમાકુ વધારે) મોકલવાથી કારણ
વાવ ઉપજાવી વેચી આપીએ છીએ. વધારે
મુલાકાત માટે ઉપરને સ્કોરનામે અમલદાર
લખના મહેરબાની કરવી.

નોંધરી બેઠેથી છે

નાતાલ તેમજ દરેકવાલમાં રહેવાનો હવે
મસાવનાર, ઉચિત રજા તથા મુલને સારી
વસ્તુથી વેચી બજારનાર, માલ ચલાવ ફાઇનલ
નાસુ લખી બજાર અને ૧૨થી ૧૫ વચ્ચેનો
વેચારી અનુભવવાળો મહેરબાની નોંધરી માથે
છે. પમાર વિષે મુલાકાત સાર લખા:
E.M.J., c/o C. B. Mall, Gillits, Natal.

નડોઆદ હીંદુ અનાયાશમ

નડોઆદ હીંદુ અનાયાશમને નેરોથી
જાતેથી મલેકા દાનની વિગત:—

મજનલાઈ નાસુલાઈ	૫૧ ૦ ૦
મજીલાઈ મેલીલાઈ મારફત વેચ	
રેક્ટરનેથી	૭૭ ૨ ૭
રેક્ટરને સોમલાઈ મારફત	
મંબીવેતી રેક્ટરનેથી	૨૪ ૦ ૦
મજુરલાઈ વચલાઈ	૨૫ ૦ ૦
રેક્ટરલાઈ વચલાઈ	૧૫ ૦ ૦
કવેરલાઈ નાલાલાઈ	૧૫ ૦ ૦
રેક્ટર હજુલાઈ મેલીલાઈ	૧૫ ૦ ૦
મવેરલાઈ નાલાલાઈ	૧૫ ૦ ૦
પરજુલાઈ હજુલાઈ મારફત	
હજુ રેક્ટરનેથી	૧૧ ૦ ૦
રેક્ટર સોમલાઈ અલાલાઈ	૧૦ ૦ ૦
દવારકાંડા મુલતલાઈ	૧૦ ૦ ૦
મજનલાઈ હીંદુવરલાઈ	૧૦ ૦ ૦
કચવરલાઈ મેલીલાઈ	૧૦ ૦ ૦
કાળીલાઈ સોમલાઈ	૧૦ ૦ ૦
મજુરલાઈ મુવેરલાઈ	૧૦ ૦ ૦
પરસોલમ કવેરલાઈ	૧૦ ૦ ૦
મજુરલાઈ મારફતલાઈ	૧૫ ૦ ૦
મજીલાઈ રેક્ટરલાઈ	૧૫ ૦ ૦

કચરનો

૪૪૪ ૨ ૧

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શનિવાર, સનિવાર, તારીખ ૧૩ મી એપ્રિલ ૧૯૧૨.

નંબર ૧૫.

અઠવાડોક પંચાંગ.

શ્રીકૃષ્ણ—તા. ૧૩ મી એપ્રિલથી, તા. ૧૯ મી એપ્રિલ સુધી, મ= સ= ૧૯૧૨.

હિંદુ—ચેત્ર વદ ૧૧ થી વૈશાખ સુદ ૨ સુધી. સ=વત ૧૯૧૮.

સુસજ્જમાન—તા= ૨૩ રબીહિલ્લાખરથી તા. ૨૯ રબીહિલ્લાખર સુધી ૧૩૩૦હી.

વાર.	શ્રી તા.	હિંદુ તીથી	મુ. પા. તા. રા.	સુર્યદય ક. મી.	સુચરિત ક. મી.
શનિ.	૧૩	૧૬	૧૧	૨૩	૪૬ ૧૮ ૫ ૩૬
રબી.	૧૪	"	૧૨	૨૪	૫૬ ૧૮ ૫ ૩૮
સોમ.	૧૫	"	૧૩	૨૫	૬૬ ૧૮ ૫ ૪૦
મંગળ.	૧૬	"	૧૪	૨૬	૭૬ ૧૮ ૫ ૪૨
બુધ.	૧૭	"	૧૫	૨૭	૮૬ ૧૮ ૫ ૪૪
ગુરુ.	૧૮	"	૧૬	૨૮	૯૬ ૧૮ ૫ ૪૬
શુક્ર.	૧૯	"	૧૭	૨૯	૧૦૬ ૧૮ ૫ ૪૮

અઠક્રમચિહ્ન.

સત્યાગ્રહી ફાળો ...	૨૧૫
મી. સાચાવનો કેસ ...	૨૧૫
વિલાયતની મોરલેમ લીમની લડત ...	૨૧૫
વિલાયતની કમીટીની લડત ...	૨૧૬
હિંદની વડી પારા સલામતી ...	૨૧૬
અમરમેઠ મેજિસ્ટ્રેટની નોટીસ ...	૨૧૬
એલાન્સબરગમાં સરકારી હાંસી વિસ્ફોટ ...	૨૧૭
એલાન્સબરગ અગરપત્ર ...	૨૧૭
ઠાંસપાલમાં દુકાનનું કબજાનું ...	૨૧૭
વીસમી સદીની સુલામી ...	૨૧૮
સ્ટેન્ડરમાં દુકાન ફટકો ...	૨૧૮
કાલા લેામમાં કાવતું ફટકો ...	૨૧૯
એલાના હાંસીમાં કાલો ...	૨૧૯
મી. એનેટનું કાવતું ...	૨૨૦
કાલા-તુરની લડાઈ ...	૨૨૦
લડાઈ અને ચડતી પહોળો જિયમ ...	૨૨૦
પરચુરનું અગર ...	૨૨૨
મુનાઈડેડ હિંદુ એસેમ્બલીએક્સ ...	૨૨૩
કેલોલો બોમ્બ વચનો ...	૨૨૩
હિંદની બહેર હિંદુઓ ...	૨૨૪
હિંદુસ્તાનના અગર ...	૨૨૪
શ્રીમંત મુસલમાન અને એનુલો સંપાદ ...	૨૨૬
વિલાયતની એપેલેટની લડત ...	૨૨૬
માલની મુ'પક ...	૨૨૭
અગર કાવ ...	૨૨૮

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનિવાર, તા. ૧૩ એપ્રિલ ૧૯૧૨

સત્યાગ્રહી ફાળો

આ ફાળામાં જે નાણાં હિંદુસ્તાનથી આવ્યા હતા તે પુરાં થઇ ગયાં ને તેની ઉપરાંત ખર્ચ થયું છે એ દરેક વાંચકે જોયું હશે. હવે ખર્ચ કેમ ચલાવવો એ વિચારવાની વાત થઇ પડી છે એમ મી. અધીયે સુચવ્યું છે. આજ સગી વિલાયતની કમીટી સત્યાગ્રહી ફાળામાંથી ગાલી. હવે તે કમીટીને રાખવીજ એમ નિશ્ચય આપણે કરીએ તો તેનું ખર્ચ ફાળે ઉપાડવું પાડે. તે કમીટીએ કેવાં કિમતી કામો કર્યાં કરે છે તે સફ વાંચનાર જોઇ શકે છે. તે કમીટીને નીલાવવી જોઇએ એમ દરેકને લાગી આવવું જોઇએ.

મી. સાચાવનો કેસ

મી. સાચાવ વપર મોક્ષબર્જમાં જે કેસ છે તેમાં બચાવ કરવા જેવું છે એમ અમે જોઇ શક્યા છીએ. જે બચાવ મી. સાચાવે આપ્યો છે તે બરાબર કરે તો ટાઉનશીપ એક્ટ ભડી બધા જેવું થાય છે. મી. સાચાવના કેસમાં મી. સાચાવનો લલ છે તેના કરતાં કામનો વિશિષ્ટ છે એમ અમે માનીએ છીએ. મી. સાચાવ તો સ્ટોર ઉપાડી ગાલતા થાય ને સરકારને મળી જમીનનો બચાવ કરી શકે. પણ જે ટાઉનશીપના કાવદાનો અર્થ મી. સાચાવના કેસમાં આપણા પક્ષ માં મળી શકતો હોય તો કામ જોઈ ખર્ચે મોટો લાભ મેળવી શકે છે. આમ સમજી મી. સાચાવના કેસનો બચાવ કામે કરવો હશે છે.

અમારા એલાન્સબરગ પ્રિન્સિપલ તરફથી મુકરવારે તારીખ બચાવવામાં આવે છે કે :—લડન કમીટી રાખવાના સલાહ સંબંધમાં, તથા મી. સાચાવના કેસ સંબંધમાં, વિચાર કરવા તા. ૨૨ મીએ સાંજે ૭ વાગે વિ. ક. એસેમ્બલીએ સનિવારની કમીટીને હોલમાં મળશે.

વિલાયતની મોરલેમ લીમની લડત

નાચલીયા કેસ વિષે લખાણ

એક હિંદીના મોરલેમ લીમની લડતની કાખા તરફથી તેના સેક્રેટરી મી. એમ. કાસીમ હુસેને નાચલીયા કેસ સંબંધમાં કોલોનીયલ પ્રધાનને તા. ૬ મી એપ્રિલે નીચેનું લખાણ કરવું છે :—

“સારેબ,—નાચલીયા કેસ સંબંધમાં ના. કોલોનીયલ પ્રધાનનું ખ્યાન બે મવા લડન એક હિંદીના મોરલેમ લીમની કમીટી તરફથી મને દરમાન થયું છે. તે તેના બાપની પાસે બધા નાતાલ માં હાખલ થવા માગતાં સમયે વિષેના કામગીરીઓમાંથી કમીટીને અમલદારને સંતોષ નહિ થવાથી તેને ત્રીજવાર હિંદુસ્તાન દેશપાર કરવાનો કુકમ કરવામાં આવેલ છે.

કમીટીને ખબર થયા છે કે નાતાલમાં ત્રીજી વખત હાખલ થવાના પ્રયત્નમાં નાચલીયાએ કમીટીને અમલદારના મુકાદા સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં બપીલ કરી હતી, અને મુખ્ય બચાવિક મી. બજરી જ બજમે દિલગીરી સાથે બચાવું હતું કે કોર્ટ તે બાબતમાં કાલા વિનાની છે; અને તેમણે કોર્ટમાં હતું કે સલામતું ન્યાયશુદ્ધિ તે છેકસને કીરવા દેવાનું વાજબી થયું એમ મેરે પાર છે.

કમીટીને મક્કમપણે લાગે છે કે કમીટી એક અમલદાર તેની પાસે લખવામાં આવેલા પુરાવાપર સંતોષ કારક રીતે ખ્યાન આપે નહીં એવું જણાયું હતું તેના મુકાદાપર બંધુક મુકવાની બદલત ને કાલા ન હોય એ કાવદાની બધું ખામી મજબૂત; અને તે મુખ્ય કાવદા બધાની રૂએ મજબૂર છેકરા તરફ કાલગી રીતે નહિ તો અખતારથી અમલ ચલાવવામાં આવેલ છે. તેથી અમલમાં બધાની હાકમી ન મુજરવા પામે અને નાચલીયા કેસના મુકાદાનો ફરી વિચાર કરવામાં આવે એવી રજુઆત સુપ્રીમ કોર્ટને કરવા અમીટી ના. કોલોનીયલ પ્રધાનને માન મુરબક અરજ કરે છે.”

વિલાયતની કમિટીની લડત

મુસલમાન રાજીઓ સંબંધી સમાચાર

વિલાયતની કમિટી તરફથી તેના સેક્રેટરીએ મુસલમાન રાજીઓ સંબંધી નીચે કું જમાણું વડી સરકાર પર મોકલેલ છે:—

“આદેશ,—દરસવાલમાં કાપડેસર રહેતા હોદી મુસલમાનોની ઓરતોને ઢાંખલ થવા દેવાની બાબતમાં મારી કમીટીની બધા ઓમરદની તા. ૨ જીની રજુઆત વિશે વિશ્લેષ જમાણું કે મળે તા. ૧૫ મી ફેબ્રુવારીના ‘દરસવાલ લોકર’ માંથી સાથેની કાપડી કોલોનીયલ પ્રધાનના ખ્યાલ માટે મોકલવાનું મને હરમાન થયું છે. તેમ દરસવાલની સુગ્રીમ કોરટમાં આવેલા ફાતીમા વિ. રેકસના કેસમાં મી. જસ્ટીસ પેસલેએ આપેલા ચુકાદાનો રીપોર્ટ છે.

મારી કમિટી કોલોનીયલ પ્રધાનને ફરી પાઠ આપવા માગે છે કે મુસલમાનોમાં એકથી વધુ ઓરતો કરવાની માલી આવેલી રજમ છે, અને તેઓના ધરમમાં તેવી જુદ છે. તેથી મારી કમિટી માનપુરવક આગ્રહ કરે છે કે કાપડામાં તેઓને વિશે જુદ ન હોય તે તેવો સુધારો કરવાની મને તેટલી વહેલી તક ભેવામાં આવશે, અને દરમિયાન આ કેસમાં તેનો અમલ મુલતવી રાખવામાં આવશે.”

હોદનો વડી ધારા સભામાં

જાહેરતા, ફેબ્રુવારી તા. ૨૬
સરકારી નોકરીમાં કોલોનીયલો
કેટલા છે?

માનવતા મી. ગ્રામલેએ સવાલ પુછ્યો કે હિંદી આફ્રિકા, કેનેડા તથા ન્યુઝીલેન્ડ ના કેટલા લોકો હોદુસ્તાનમાં મળે છે સરકારી નોકરી પર છે તેનો આંકડો બહાર કરવામાં આવશે?

સર રેજનાલ્ડ કહેડેકે જવાબમાં જણાવ્યું કે આનો આંકડો તમાર નથી, પણ તે બનાવીને માનવતા સભાસદને રજુ કરવામાં આવશે.

જાહેરતા, ફેબ્રુવારી તા. ૨૭
નાતાલના હોદી ઝીરમીટીયા વિષે
મી. ગ્રામલેએ નીચે મુજબ સવાલો કર્યા હતા:—

(ક) નાતાલમાં ૧૯૦૧ થી ૧૯૦૫ ના ૧૭ મા કાપડાની રૂબે ઝીરમીટીયા મુકત થયેલા હોદીઓ કેટલો ફરી ઝીરમીટમાં

ન જોડાવા છુટતા હોય તેમજ હોદુસ્તાન પશ્ચ ન જવા મામતા હોય તેઓ બધા પાસેથી—૧૬ વરસની ઉપરના મરદ અને ૧૩ વરસની ઉપરની સ્ત્રી પાસેથી પા. ૩ નો વાર્ષિક કર વસુલ કરવામાં આવે છે એવી રજુઆત સરકારને મળી છે?

(ખ) નાતાલના કેટલાક પેલોટરોએ તથા ત્યાંની ધારા સભાના કેટલાક મેમ્બરોએ ૧૯૧૦ ના બનેવારીમાં એવો અભિપ્રાય જણાવ્યો હતો કે આ કરને લીધે નાતાલની ધણી હોદી ઓગોને સરમ બરેલી જાંઠીમાં ધસડાવું પડ્યું છે, તથા ધણી પુરવેને ચુન્કાઓ કરવાની અસવા તો પોતાના કુદ્દાને તણ દેવાની ફરજ પડી છે, એ તરફ સરકારનું બાન ખેંચાયું છે?

(ગ) આ કરના અમલમાં આવે એવા હોદીઓમાંથી માત્ર ૭૫ ટકા નાતાલમાં રહેવા પામેલા છે, અને બાકીનામાંથી અરધા લાયકારીથી હોદુસ્તાન આવ્યા આવ્યા છે, અને અરધા ફરી ઝીરમીટમાં જોડાયા છે, એવી હકીકતની જુગાની ૧૯૧૧ ના વેપાર હિસોબના કમિશન સમક્ષ કેટલાક નાતાલના પેલોટરોએ આપેલી તે ઉપર સરકારનું લક્ષ પડ્યું છે?

(ધ) ઉપલી બાબતોમાં સરકારે કંઈ પગલાં લીધાં છે કે નહીં તે સરકાર જણાવશે?

ઉપલા સવાલોના જવાબ મી. એન્ગેલે નીચે મુજબ આપ્યા હતા:—

(ક) આ સવાલનો જવાબ હા છે.

(ખ) તમે જણાવ્યો છો તેવા અભિપ્રાયો સરકારના ભેવામાં નથી આવ્યા, પણ તેને કચેલી એક રજુઆતમાં એવો અભિપ્રાય જણાવવામાં આવેલો છે ખરો.

(ગ) કમિશન આમજી અપાએલી જુગાનીઓની નકલ સરકારને કહી મળી નથી. છતાં સવાલમાં જણાવેલી હકીકતોવાળા ખબર બીજી રીતે સરકારને મળેલ છે.

(ધ) આ સંબંધમાં હોદી સરકાર અને વડી સરકાર વચ્ચે કહી પત્ર બ્યવહાર આપ્યા કરે છે.

કેનેડાના હોદીઓ વિષે

કેનેડાના હોદીઓની હાલમાં વિષેના મી. સમ્પીદાનંદસીંહના સવાલનો જવાબ આપતાં મી. એન્ગેલેને કહ્યું હતું કે:—

માનવતા સભાસદને મળે તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરને દિવસ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હતો ત્યાર બાદ વડી સરકાર તરફ લી વધુ ખબર મળ્યા નથી.

મવરમેટ એજેટમાંથી નાટોસો

નાટોસો, ફર્મ રજીસ્ટરેસન
વિષે સંબંધી

દરસવાલ, કુરપ-બખરમ ડીરમીટ, ડાઉન્ટન કારમ નં. ૨૪૭૩ ૧૨ એમ. એ. લતીફના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રાજ ખાર તા. ૧૫ મી એપ્રિલથી હોદી દેવામાં આવનાર છે.

મીડલબરમના બનરલ ડીલર અહમદ મહમદ વાડીની નાકાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મીડલબરમના રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસે રજુ થયા છે, બર્ના તે તા. ૬ જી એપ્રિલથી તા. ૧૨ મી એપ્રિલ સુધી ખુલ્લા રહેવાના હતા. ત્યારબાદ તે તા. ૧૫ મી એપ્રિલ થી તા. ૨૬ મી એપ્રિલ સુધી પ્રીટોરીએ સુગ્રીમ કોરટના માસ્ટરની ઓફીસે ખુલા રહેશે.

નાટલ, સીડનહામ પાસે કલેર એરટેટ ના મરકુમ હોદી રામતલાલની મીલકત તે ના દીકરા ખતીને સેપિવામાં આવી છે, જેણે મરકુમનાં ફેર્લ બગવાનું માથે લીધું છે.

મરકુમ અમલદુલ રહેમાન ભુરફ ઉરફ અમલદુલ રહેમાન વલદ આલા ભુરફના લેજુદારોએ તા. ૪ થી એપ્રિલથી ૨૧ દિવસની અંકર પોતાના હાવા કારોબારી મી. એલ. ડબલ્યુ. રીમની ઓફીસે રજુ કરવા.

વેરલમના કુશનદાર અહમદ સુભેમાને તેના લેજુદારો સાથે સમજુતિ કરી છે, જે સંબંધમાં લેજુદારોની ૨ જી મીટીંગ તા. ૧૧ મીએ ડરખન માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાવાની હતી. ત્રીજી મીટીંગ તેજ કેશણે ૧૮ મી ને સુરવારે ૧૦ વાગે બરાશે.

‘મુજરાતી પત્ર’ તા. ૧૮ મી ફેબ્રુવારીના બાંકમાં તાલના પા. ૩ ના કર ને સખ્ત રીતે વખોડી કાઢે છે, અને કોલોનીમાં હોદીઓને નાગેશી આપનારી આવી રાજ્યનીતિથી હોદીના મોભાને કર ક્ષત પહોંચતી હોવાથી વડી સરકાર તથા હોદી સરકાર ને તે વિષે પુરત પગલાં લેવાની અરજ કરે છે.

એકાન્સપરમમાં સરકારી હાંદી નિશાળ

મી. હબીબ મોટલુ લખે છે કે :—
સરવે હાંદી બાઇઓને વીન'લી કરવામાં આવે છે કે નીચલી બાળન ઉપર મહેર બાની કરીને ખ્યાન આપવું. કેટલાક મહીનાની મહેનતના પરીણામમાં આપણા હાંદીબાઇઓને માટે સુખરાતી તથા અંચ રેશ નીશાળ, સરકાર તરફથી મેળવવાની લક્ષ્ય બધી મોકલવલુ મધ મુકી છે. નીચલા કામજ ઉપરથી જોઇ સહારો કે છેલ્લી પરવાનગી તા. ૨૬ મીની પ્રેવીન સીવલ કલેસીબની મીટીંગમાં મળનાર છે. જે મળવાથી પુરત નીશાળનું કામ શરૂ કરવામાં આવશે.

“એકાન્સપરમ
તા. ૬ એપ્રિલ ૧૯૧૨

મી. હબીબ મોટલુ જોય,

હાંદી બાઇઓની નીશાળ ઉભી થવની છે તેના સંબંધમાં મારે જણાવવાનું કે તા. ૨૬ મી એપ્રિલે પ્રેવીનસીવલ કાઉન્સિલની કારોબાર કરનારી મીટીંગ મળનાર છે તેમાં જે નીશાળને લગતા કાવાલ ઉપર વીચાર કરવામાં આવશે.

લી. સેવક

જોય, થોમપસન.

“એકાન્સપરમ અને રેન્ડ
સ્કુલોના ઇન્સ્પેક્ટર”

મહાનની મોકલવલુ મી. ઇસપ મહમદ મુશુની જામીનગીરી સાથે નકહી મધ મધ છે. સ્કુલના અંગરેજ ટીચર તથા ગુજરાતી ટીચરની પલુ મોકલવલુ નકહી મધ મધ છે.

આપણા હાંદીબાઇઓને જણાવવાની ખાસ જરૂર છે કે મારકેટ સ્ટીટમાં જે કલરડ નીશાળ છે તે નીશાળમાં પોતાના બચ્ચાઓને મોકલવાથી દૂર રહેવું. જે આપણી હાંદી નીશાળ સીવાય બીજી નીશાળમાં બાઇઓને મોકલવામાં આવે તે કલર આપણા કામમાં હરકત મળી શકે તો તેની જોખમકારી આપણા હાંદી બાઇઓ ઉપર રહે માટે થોડા દિવસ થોળવું. ઉમેદ છે કે તા. ૨૬ મી એપ્રિલની મીટીંગમાં ખુલાસો થઈ જશે. જે એમ જનરી તો નીશાળનું કામ પુરત શરૂ કરવામાં આવશે.

એવી ખબર મળેલી છે કે મારકેટ સ્કુલનો ટીચર મી. હબેચર આપણા હાંદી બાઇઓની સામે કામ લે છે ને પોતાની સ્કુલમાં હાંદી બાઇઓને કામજ કરવા

ની મજબુત લાલામલુ કરે છે. પણ ખ્યાનમાં રાખવાનું છે કે જે જે કલરડ સ્કુલમાં હાંદી બાઇઓને જમ તો કરકાર ને કલર જણાવું મળે કે હાંદી માળાપો પોતાના બાઇઓને કલરડ થોળેની નીચા જમાં મોકલવાને રાજ છે તો એવા કામ થી આપણી હાંદી નીશાળને હરકત આવે. આપણી એસેસીએટનના નામ દાર ચેરમેન મી. કાજલીઆ પલુ આપણી હાંદી નીશાળના બારમાં થોળેને પુરતી સમજ આવે છે એ મધુ માન બરેલુ છે. જે ઉપરથી જોવાનું છે કે બપોરે આપણા અંગેવાને આપણી નીશાળને માટે પોતાનો વખત સુમાવી કાઢે કર, તેવામાં આપણા હાંદીબાઇઓ અબલુપલુ કલરડ સ્કુલમાં બાઇઓને મોકલે તો શુભ આપણી મળાવ, અને તે આપણા તકદીરની વાત સમજવી.

ઉમેદ છે કે તા. ૨૬ મીની મીટીંગનું પરીણામ જાહેર આવે ત્યાં સુધી પોતાનાં બચ્ચાને સંભાળવા.”

એકાન્સપરમ

(અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ તરફથી)

ફરમખર ફમલ મમલ

સોમવારનો દિવસ ફારમપર ખ્યાન'નો દિવસ હતો. ૧૫૦ જેટલા મીળવાને ફારમપર કંતરી પકવા હતા, જેમાં મી. અને મીસીસ રોજરસ, મીસ જક, મી. અને મીસીસ રીમ તથા તેમની કીકરીઓ, મી. અને મીસીસ મી. કે. નાઇક, મી. અને મીસીસ જીવલુજી તલકીયા, મીસીસ મુનલાઇટ, મીસીસ મોરમન, મીસ શુક, મીસ રહેલીન, તથા મેસરસ રંગા સામી પીલે, મોરડન, સુખામ કવીન, મોરારજી, બીખાલાઇ, આઇઝક, ડી. મોરમન, જીવલુ કાનજી, નોનામા, કાલીદાસ દેસાઇ, વલક રથા, વલક નારાણ, નારાણ મલે ક, નારાણ મકન, લાલા બીખા, લાલા નારાણ, દુલક બીખા તથા મી. કમલુ. અરનેસ્ટ વીચેરે વીચેરે હતા. બપોર પછી ફારમના વિલાઈઓ માટે મી. કેલનેક તરફથી રમત મમતની મોકલવલુ કરવામાં આવી હતી. કેટલીક રમતોમાં મીળવાનોએ પણ ભાગ લીધો હતો. પછી મીસીસ રીમના હાથે ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવ્યાં હતાં. ઇનામો પુર્યા પાડવા માટે મેસરસ કાજલીઆ, મ'લી નાઇક, તલકીયા, આઇઝક, મોર

ડન, લાલા દુલક, નરસી ખુલાલ, પરજી રતનજી, નાનાલાઇ દલાળ, વનમાળી લાલા, ત્રીકમ લાલા, નયુ નામર, લાલા દેવજી, લાલા રતનજી, દાજી હરીર, આર. ડી. ઇકર, મુલા ઇલાકજી, જરમા જલ એમ. ધાલેડ, મી. પી. ઇલાલીમ, અને જે.એ. કોટીઆ તરફથી મદદ કરવામાં આવી હતી.

ટ્રાંસવાલમાં દુકાળનું ઉધરાણું

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

ફર્કાંદરકન

ખાતે દુકાળ માટે મળેલા ઉધરાણાની તપ સીલ નીચે મુજબ છે :—

પા. શી. પે.

- ૧ ૧ ૦ કાજી હયા કાજી સુમાર
- ૦ ૧૫ ૦ અમોદ એન્ડ ઇસ્માઇલ
- ૦ ૫ ૦ આઇ. એ. બાલા
- ૦ ૪ ૦ એમ. સી. દેસાઇ
- ૧ ૦ ૦ સોમાલાઇ પટેલ
- ૦ ૪ ૦ ફરીમ આમોદ
- ૦ ૨ ૦ કાસમ મહમદ ફરયા
- ૦ ૦ ૦ ઇસ્માઇલ કાજી સુમા
- ૦ ૧ ૦ મહમદ અમલ
- ૦ ૪ ૦ અલી મહમદ તલમલ
- ૦ ૧૦ ૦ વલકા જમવાન
- ૦ ૫ ૦ જીવલુ પ્રેમા
- ૦ ૭ ૬ મુલા
- ૦ ૨ ૬ રજીએડ કેલવ
- ૦ ૨ ૬ સુભેમાન ખાન
- ૦ ૬ ૬ મહમદ વાલી
- ૦ ૨ ૦ ઇલાલીમ ફુરેન કરોલીઆ
- ૦ ૨ ૬ અબ્દુલ રહેમાન
- ૦ ૧ ૦ અહમદ ઇસ્માઇલ જીવા
- ૦ ૧ ૬ મહમદ મુલા કાજી
- ૦ ૧ ૦ ઇસ્માઇલ આમોદ ટીમેલ
- ૦ ૫ ૦ ઇલાલીમ સુભેમાન
- ૦ ૦ ૬ ઇલાલીમ મહમદ
- ૦ ૪ ૦ મહમદ કાજી અબ્દુલ
- ૦ ૪ ૦ એ. કે. ઉમર
- ૦ ૧ ૦ એક હાંદી
- ૦ ૧ ૦ ઇસ્માઇલ મહમદ દેસાઇ
- ૦ ૨ ૦ ઇસપ સુભેમાન શરંગ
- ૦ ૨ ૦ ઇસ્માઇલ મોતારા
- ૦ ૧ ૦ ઇસપ મુમલીઆ
- ૦ ૨ ૬ કાસમ દાદા મોકર
- ૦ ૧ ૦ ઇસ્માઇલ અલી
- ૦ ૧૦ ૦ ફરેલકા ઇસ્માઇલ
- ૦ ૨ ૬ ઇસ્માઇલ શરંગ

- ૧ • મહામહા જીભોલ
- ૫ • પરાગ દુલભ
- ૨ • હરસન નારજી
- ૫ • ગોપાલ દુલભ
- ૧ • દુલભ જીવજી
- ૨ • પરજી હાજી
- ૧ • રથા બાવા
- ૨ • પરજી હરખા

૭ ૧૭ ૬

વીસમો સદીની શુભાશી

ગીરમીડીયા મજુરીપર એમેર
જુલરો હેર

(અમારું અધ્યયન માટે)

સો. પ્રીટલ મોરીસે ૧૯૦૪ માં કહ્યું હતું કે ગર્ભીન એકદમ જે જે રાત્રીએ એ સહી આપી હતી તેમાંના હરેકને (જ્યાં તેમાંથી એક હતું) કેમિ નદી ના ગુપ્ત આગળ થોડીક મનવારો મોકલી તે ત્યાંના ગામને જાત આપવાનો કહ્યો હતો. પણ જ્યાંએ કેમિની હાલતની ખબર હોવા છતાં તેની મનવારો કેમિ નદીના ગુપ્ત આગળ થઈને દક્ષિણ આફ્રિકામાં જઈ જવાવવા થઈ હતી, પણ કેમિમાં તે રખરનો અલગ વેપાર થાય તેજ રહ્યો. અને દક્ષિણ આફ્રિકા વિશે આપણે જાણે છું સાંજાણીએ છીએ કે જાણે એમ કહેવામાં આવે છે કે મોપર ના અમલ કરતાં જિલ્લાઓ અમલ ના નથી, કેમિના રખરના વેપાર વિશે કહેવામાં આવ્યું છે કે એક કંપનીએ હરેક હજાર પાઉન્ડની મુદીપર ૮૦ હજાર પાઉન્ડની કમાણી ૭ વરસમાં કરી છે. બેલજીયમમાં નવી નવી મહેલાઓ અણવવામાં આવી, અને રખરના નકામાથી અહીં લાખ પાઉન્ડ ત્યાંની રાજીને ભેટ કરવામાં આવ્યા કેમિની હીંટાએ નામની જમાની વસ્ત્રી પાંચ હજારની હતી તે માત્ર સોની રહી. જીમ્સરીમાં સાત હજાર માણસો હતા તેને ઠેકાણે માત્ર મસો રહ્યા અને હરેકમાં ૪૦ હજારને ઠેકાણે પચાસજ રહ્યા. કાલમાંમાં ૬૦ હજાર હતા તેને ઠેકાણે માણસો નામ ન રહ્યું. કેમિ નદી જીપરના પ્રદેશમાં ૬ લાખને પાંચ હજારની વસ્તી હતી તે માત્ર પચાસ હજારની રહી.

એક બ્રિટીશ કોનસલને ત્યાં તપાસ કરવા મોકલવામાં આવેલ તેનો રીપોર્ટ

૧૯૧૧ ના ડીસેમ્બરમાં બહાર પડ્યો હતો, તેમાં કેટલોક સુધારો કરવામાં આવ્યાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું, છતાં હાલના રીપોર્ટમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે રખર નો કસ કહી લેવામાં આવ્યો છે અને ત્યાંના લોકો એટલા સુસાઈ ગયા છે કે તેઓને ઠેકાણે આવતાં વરસો જશે. માણસોને મહિનામાં પચીસ પચીસ દિવસ સુધી જમણમાં રખર કાઢવા મોકલવામાં આવે છે, અને સુસાઈને એટલા જ્યોલા લોકોને વધુ નીચોવવામાં આવે છે. આમ સુધરેલી પ્રજા જે દેશને શુભાશી મળી પિકકારી કાઢે છે તેવી હજી પુરે જોશમાં ચાલુ છે.

વળી ત્યાંના લોકો પાસેથી રખર કાઢવાના બીજા નીચ રસ્તાઓ પણ શોધાયા છે. કેમિના કુલ પરમજીમાં મુરોપની અંદર ૪ સીલીઓમાં વેચાતી નાની નાની સોહાને વેચી તેના બદલામાં પા ૧૮૦ ની કિંમત નેટલું રખર કાઢવામાં આવેલ છે. બ્રિટીશ દક્ષિણ આફ્રિકામાં નેટલું બરફર રાખવામાં આવ્યું છે તેના કરતાં વસ્તીના પ્રમાણમાં ૭ ગણ વધારે બરફર કેમિમાં રાખવામાં આવ્યું છે. અને જાને કહીએ છીએ આપણે કિમિયાનીડી (બોસ્તીપજી)। મુરોપી રાખરની કચા નીચે આવી હાલત છે. ઉગાડની તેમાં આવેવાની છે ૧૮૮૪ માં જ્યાં રાત્રીએ કેમિના લોકોનું રક્ષણ કરવાનું જુહાના કસમ બાંને પણ લીધું હતું.

કહાય એમ કહેવામાં આવે કે ઉગાડ કિંમત લીઓપોલ્ડની વચ્ચેમાં પડેલો જમીન લગભગ જાને એમ હતું. પણ મોપર લોકોની વચ્ચેમાં પડતાં એવું જ પરિણામ નીપજીએ એમ ક્યાં પારવામાં નહોતું આવ્યું. મોપરો સાથેની લગભગ વાજબી હતી કે ગેરવાજબી તે કહેવાની અંગે જરૂર નથી, પણ ઉગાડને લગભગ ખચાવ વિનાનું રાખીને એ લાખનું બરફર દક્ષિણ આફ્રિકામાં મોકલવામાં આવ્યું હતું તે ખુલ્લે ખુલ્લી રીતે બચાવ કર્યું. વળી કેમિના સંબંધમાં જરમનીનું નામ બદલામ કરવામાં આવ્યું હતું પણ તેની લાખણી અને સ્વારથ આપણી બાજુમાં જ હતો. ખુદ બેલજીયમની પાલમિટમાં કેમિને છોડી દેવાની તરફેણમાં ૬૦ સભા સહોતો મત હતો, અને તેઓની વિરુદ્ધમાં ૮૩ મત હતા; એટલે કે માત્ર ૨૩ નીચ મેનેરીડી હતી. તેથી જો કેમિ સંબંધમાં પચાસ લેવામાં આવ્યા હોત તો બેલજીયમમાંથી જ કારી મહત્ત મળત;

વળી બેલજીયમ સંકટમાં આવે ત્યારે ને ની કુમક કરવા વિષેની સંધી છે તેની રૂબે પક્ષ કેમિની શુભાશી રહ કરનાનું દવાણ કરી કહાયું હોત. કેમિ વિશે પચાસ નહોં લેવામાં તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે બીજા રાત્રીએ પણ કેમિમાં ચાલતી રીતનું અનુકરણ કર્યું. હરેક કેમિમાં એજ રીત કાબલ થઈ. તેમાં વળી પરરાત્રીઓનો વેપારજ સંકટર બંધ કરવામાં આવ્યો હતો. અને કંપનીઓને પટા આપી આજ સુધી ન જણવામાં આવેલ હોય એવી કાતકી રીતે તે ગામ ને ઈસ્લાં અગીવાર વરસ થયા નીચોવવા માં આવે છે.

'કોન્ટેમ્પોરેરી' ના ૧૯૧૧ ડીસેમ્બર ના અંકમાં મા. મોરેલના લેખપરથી એવું જણવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૦૫ માં હરેક કેમિમાં પણ માણસોને હટકા મારવાનો, ઓઝોપર બજારકાર કરવાનો અને ગામડાંએ બાળવાનો જ્ઞાન કસ કેમિ નેકલોજ બારે હતો. એળી બાજી ના બેલમાં માણસોનો નિકાન તરીકે ઊપ યોગ મતો હતો. એરોતોને અને બચ્ચાં ઓને બહાના તરીકે રાખી પ્રુથોને રખર લાવવા કાઢવામાં આવતા હતા. એક અમલદાર પટ એરોતો અને ૧૦ બાળકો ને બહાનામાં રાખી તેના મરદોને રખર કાઢવા મોકલ્યા હતા. પણ હકતામાં તે માંની પુર એરોતો અને ૨ બાળકો જુખ મરાથી અને ઓઝોયાં પુર અત્યંત સાંકડી જગ્યાના ગુંજાટથી મરજી પામ્યાં હતા. ૧૮૦૮ માં એક અમેરીકન બાઇ એ લખ્યું હતું કે હરેક કેમિમાં વેપાર નાક પામ્યો છે અને ગામડાંએ ઉજા થઈ ગયા છે. ૧૯૧૧ માં હરેકની કેમિ લીએ જાહેર કર્યું હતું કે ત્યાંની હરેક પટા કંપનીઓએ લોકો પાસે જખરવસ્ત્રી થી મજુરી કરાવવાની. શુભાશીથી કાંઈક હેર હોય એવી રીત કાબલ કરી છે

[અધૂરું]

મી. રતનજી પચ્છરના માનમાં કોલોની અલ મોરન ઈડીઅન એસોસીએશન તરફ થી એક મેળાવકો કરખન યુનિઅન થીએ દરમાં કરવામાં આવ્યો હતો કેજવણી વિશે સમવાનુસાર લાપણો થયા પછી મી. પચ્છરે બધા હીંટીઓને એકત્ર થઈ કામી ઉન્નાત મટે કામ કરવાની જરૂર જતાવી હતી. મી. પચ્છરને કાપડા સંબંધી કેક લીક મોપરીઓ ભેટ આપવામાં આવ્યા બાદ લગભગ બિજારજન થઈ હતી.

કાળા લોકોમાં ક્ષયનું દર્દ

તેનાં કારણો: ખ્રિસ્તી સુધારો તથા લોકોને.

મુનીશન સરકારે નીચેલા કથનને કુલ લોકોમાં (ક્ષયના દર્દ સંબંધમાં તપાસ કરનાર) કમીશન બાબત મુનીશન પાસે મેંટના એક મેંબરે મુનીશની અપવાદો એવું જણાવ્યું હતું કે:—

૧૮૭૫ની સાલમાં નેટીવોમાં આ દર્દ જાણેજ ક્યાંય જોવામાં આવ્યું. ફક્ત મોરોઓની રીતભાત અને મોરોઓનાં કપડાં પહેરતાં થીઓને, પાહરીઓના મથકમાં રહેનારા નેટીવોમાં તે ક્યાંક ક્યાંક માત્ર મળ્યું. ક્ષયના દર્દમાં સ્વકાએ જા પાહરીઓ હવાના ફેરફાર સાથે આ મુલકમાં આવ્યા હતા, તેમણે તેમના સહવાસમાં આવેલામાં, અને તેમના મોર ફક્ત બીજાઓમાં, જે દરનેજ એક ફેલાવો જોવો જોઈએ. નહીંતો અજાણના વખતના કારણોમાં આ દર્દનો એક પણ દેશ હતો નહીં.

કેપ માંતના વડા કાફરી અમલદાર છે. મોરનદને પોતાની જુવાનીમાં કારણો ને ખ્રિસ્તી બનાવનારાં મીક્ષનોના તથા લોકોનેના સંબંધમાં વિવેચન કર્યું હતું. તેમણે જણાવ્યું કે મીક્ષનોમાં જે દર્દનું જોર વધતું જાય છે. જે મીક્ષનો, માં કાફરી લોકો વધારે છે ત્યાં દર્દનો ફેલાવો વધારે છે. તેમજ વેસ્ટરન ગ્રીવી ન્હા કરતાં મસ્કેન ગ્રીવીન્સમાં જે દર્દ વિશેષ જોવામાં આવ્યું છે.

તેમણે આગળ કહ્યું હતું જણાવ્યું કે મુનીશીપલ લોકોનેના જુદા અરામ છે. ત્યાંના કુલકોઓની કાએજ કાંઈ દેખરેખ રખાય છે. વળી મુનીશીપાલીટીઓને લોકોનેમાંથી જે કર વેરના પદ્ધતિ મળે છે તેનો વડલો લોકોનેને જવલેજ આપવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી લોકોનેને ને સારા પાયા ઉપર મુકવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ક્ષયનું દર્દ વધતું જ જવાતું.

૩. અમલદાર રહેમાં પોતાની જુવાની માં જણાવ્યું હતું કે અમારું કાંઈ પણ વખત કરતાં આજે કમરડાં લોકોમાં ક્ષયનું દર્દ વધારે ફેલાયેલું છે.

કપટાલિનના આરકાઉટેક્ટ મન્સ્ટીરયુલન ના મધ્યે જણાવ્યું હતું કે ધરેમાં જોઈએ તેવા સુધારા નથી થતા તેનું કારણ એ છે કે જમીનદારો પદસાત લોકોને જોઈતો ખર્ચ કરતા નથી.

અમલદાર મોરના વડા પેલા એ. પી.

મેન્ડરે જણાવ્યું હતું કે જ્યુ લોકોની રહેણી સુધારતામણી છે. તથા તેઓ જોઈરતે જોઈવામાં જુદા જાણ રાખે છે. જેથી કરીને જ્યુલક કામ ને દર્દ થી કમલન મુકત કે એક જાણી કમલ છે.

કેનેડાના હીંદીઓની ક્ષય

ત્યાંના જાપાની હિમાયત

કેનેડાના રહીશ હીંદીઓ તેઓનાં બાળ બચ્ચાને હીંદુસ્તાનથી મોકાવી નહીં કહે એવી ત્યાંના કમીશન કમલની સખ્તાઈ હોવાથી તેની કામે ત્યાંના હીંદીઓ પશ્ચ વખત થમાં પોકાર કરી રહ્યા છે, પણ હજી તેનો કાંઈ નીવેડો આવ્યો નથી. હવે તો ત્યાંના ફેટલાક જાપાનો પણ તેઓની હિમાયત કરી રહ્યા છે. 'વિક્ટોરીયા ટાઇમ્સ' ના અધિપતિ મી. વોલ્ટર કમલ્યુ. જેરે 'કેનેડીયન કુરીયર' માં એક ખાસ કામળ લખેલ છે, અને તેમાં હીંદી ઓ કે જે ખિટીક મળ છે તેના તરફ ફવો અન્યાય થાય છે તેનો ચિતાર લાં ના મોરા લોકોને આપવામાં આવ્યો છે. 'કેનેડીયન કુરીયર' માં તે કામળને ખાસ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે અને તે કામળ તરફ વચિતારાઓનું ખ્યાન પણ ખેતવામાં આવ્યું છે.

'વિક્ટોરીયા ટાઇમ્સ' નો અધિપતિ તેના કામળના અતમાં લખે છે કે: "આપણે ચીના લોકોને તેઓ કાયા વેરે આવે એટલે તેઓની જોરતોને કાવવા દમ્મએ છીએ. કાકુકાર ચીનાઓને જ જોરતો હોવાતુ જારી જાણમાં છે. તેમ ને કાંઈ કાંઈ કહેતું નથી. પણ ચીના ઓને એટલી જોરતો હોવા જતાં પણ તે ઓ મોરા કે જેઓ કામલની ફવે એક જોરત પરજનારા કહેવાય છે તેના કરતાં કિતરતા નથી. જાપાનીઓ પોતાની જોરત અથવા મથે તે જાપાની અને કાવી કહે છે. તેને કાંઈ ના કહેતું નથી. સીખ લોકો જેઓ ધર સચારી જુલિ વાળા હોય છે તેઓ પોતાની એકલી એક જોરતને—એકથી વધુ નહીં—અને છોક રાને કાવી આ મુલકમાં ધર માંડવા માને છે. હીંદીઓને ને સરખી તક આપી હોય અને જિવ્વકાપાતપણે તેની કામે વરતવામાં આવતું હોય તો ચીનઓની જગ્યા લેવ એવ છે. જ્યારે તેઓનાં કામે કા માટે સખ્તાઈ કરવામાં આવે

છે? તેનું કારણ એટલું જ જોવામાં આવે છે કે તેઓ સામેની સખ્તાઈ ઓછી કરવા જતાં કમીશન કમલને જરા ટીકો કરવો પડે, અને જેમર પણ ને સહન કરી કહતો નથી. તેઓને જે કાસ્ટી છે કે હીંદી જુદાઓને કાવવા દેવાથી 'સફેત કેનેડા' નહીં રહી કહે. પણ આવી ખાસ્તીના કલાજ લેવા જતાં તેઓ કામળી પશ્ચાને જાટાંકાર પણ વિચાર કરતા નથી. તેથી તેઓની ખાલુખાલુ જુદી કમીલી દેખાય તે તો કીક પણ કહેનલા હતની કામળી પણ જુદી મથ મજેલી જોવામાં આવે છે. ફેટલાક જાપાનો સીખ લોકોને કુખ્યા, મોર, જુલકી, કાર ટીકા વગેરે વિશેષજો કમલની વચ્ચે છે તેઓએ કમલનું જોઈએ કે મોરા કરતાં નપાવડ તો તેઓ નથીજ."

ફેટેમરમાં કુકાળ ફડ

તા. ૬ મીએ મી. ઇ. સી. પટેલ કમલ્યુ જોઈલા કુકાળ ફડનો આકાંડો નીચે મુજબ હતો:

- પા. સી. પે.
- ૧૧ ૦ ૩ આગળ જણાવેલી રકમ.
- ૧ ૦ ૦ કીવરણ અને બીજા હીંદી ઓ.
- ૦ ૧૦ ૦ જમનસીંગ.
- ૦ ૨ ૦ ને હીંદીઓ.
- ૦ ૫ ૦ કાજી કારકીડીન (વધુના.)

પર ૧૭ ૩ ૩૫.

એકાન્સગરમની ટાઉન કાઉન્સીલે નેટીવો ને લોકોનેમાં રાખવાની કાયા જોવલું એક બીજા થકું છે. આ બીજા વડે ટાઉન કાઉન્સીલને જોરકન સ્થાપવાની અને લોકોનેમાં રહેવા જવા નેટીવોને દરજ પાકવાની કાયા મળશે. લોકોનેને દરવાજા રાખવામાં આવશે જે જાણુક વખતે ખુલ્લા કરવામાં આવશે, અને ખાજા અમુક વખતે જાંધ કરી દેવામાં આવશે. આવી રીતે નેટીવોને પુરા ફેરી બનાવવા જેવી કાયા લેવામાં આવનાર છે. કેવલેકા નેટીવોમાં આ સંબંધ માં ફેટલોક ખજાજાદ મથ રહ્યો છે. તે ઉપરાંત ઉપર કહેલા બીજામાં જોઈલા કીક માટે તથા કમલ લોકોને માટે પણ લોકોને સ્થાપવાની જોજના રાખવામાં આવી છે.

મો. બેનેટનું લડાઈ સંબંધી ભાષણ

(મથા અંકથી ચાલુ)

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી તરફથી ત્રીપોલી માં કરવામાં આવતાં કામની બાબત વિશે બોલતાં મી. બેનેટ કહ્યું કે હું આ સોસાયટીની એક પાર્ટી સાથેજ ત્રીપોલી માં કામજલ થયો હતો. એ સોસાયટીનો વડો અબ્દુલ હરીમ કરીને છે. પ્રથમ તેમની પાસે ત્રીપોલીમાં ફવાજો વિગેરેની કામગીરી આપી હતી, જે કે તે ખોટા કાલ દુર થઈ છે. પણ ત્રીપોલીમાં ઇસ્લામી લડવખાઓની બાબતમાં એવું માલુમ પડ્યું છે કે તેમના થા જલદીથી સારા થઈ જાય છે. આનું કારણ એ છે કે તેઓ દારૂ પીતા નથી. ખ્રિસ્તી રાજ્યનાં લોકોમાં લડવખાઓ દારૂ પીએ છે, અને તેથી તેમના થા જલદી સારા નથી થતા. ઇસ્લામીઓની સહનશીલ પણ જાણ્યું છે. એક આરખને ૭ ગોળીઓ લાગેલી હતી. તેથી સ્થિતિમાં તે પગે ચાલીને ૧૧ માઇલ જેટલે દુર આવ્યો. અહીં આવી તેણે ડાકતર પાસે આ ગોળીઓ દર્શાવી. તે વખતે તેણે કલેરોસારમ લેવા ના પાડી હતી, જાન્યવળીની વાત છે કે આ માણસના ધાવમાંથી બધી ગોળીઓ કાઢી લેવામાં આવી લાંબીમાં તેણે એક પણ આંસુ પાડ્યું નહોતું. આ માણસ તે એકજ દાખલો ન હતો. સામાન્ય રીતે બધા આરખો તેવા છે. તેઓ ગોળીઓ કલાવતી વખતે કલેરોસારમ લેવા ના પાડે છે.

ત્રીપોલીના લોકોમાં નાતાલના દિવસો માં થોડા વખત દાલેશા હતો. તે વખતે હું અમીરની આતે રહેલો. તે વખતે ત્યાં ૧૪ કેસ કલેરોસારમ થયા હતા. તે વખતે ત્યાંના લોકોર માટે મામલો જમ કર હતો. પણ અરે વખત સાધી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ત્રીપોલીમાં સરસ કામ કરે છે, અને તેને મદદ કરેલા પછસા ઉત્તમ રીતે ખરવાઈ એમાં સક નથી.

આવજના અંત પર આવતાં મી. બેનેટ કહ્યું કે લડાઈનું અવિષ્ય હું નથી જાણતો. તે કહેવું એ જોખમ ભરેલું છે. તોપણ એટલું તો હું કહું છું કે જ્યાં સુધી ત્રીપોલીમાં આરખો પાસે એક પણ કાર તુલ છે ત્યાં સુધી તેઓ લડવા બંધ પડવાના નથી. તેઓ દુનિયાને દેખાડી કે તેઓ છતાલીને તેની મરજી મુજબ ત્રીપોલી પહોંચી લેવા દેવાના નથી. તુરકીને છતાલી

સાથે કદી આજે સલાહ માપ તોપણ આ આરખો કદી લડાઈ છોડવાના નથી, અને તેમની સ્વતંત્રતા માટેની લડત તે છતિ હાસ લખાઈ ત્યારે મનુષ્ય જાનિને ઠોસા આપનારી એક બદાહુરી ભરેલી લડાઈ તરીકે કામચ રહી જશે.

[સંપૂર્ણ.]

ઇટાલી-તુરકી લડાઈ

(રૂટર)

ત્રીપોલીમાં સીરેનકાના કીનારા ઉપર આવેલ તખરક નામના મથક તરફના તુરકી લશ્કરનો વડો એમમ પાશા લડાઈ ના મેદાનમાંથી દાલ છછપ્તમાં કારો ખાતે પહોંચેલ છે. તેમણે જણાવ્યું કે ત્રીપોલીમાં તુરકી લશ્કરની સંખ્યા ૬૫ હજારની છે, અને તે ઉપરાંત તેમને બે લાખ આરખની મદદ છે. એક વરસ સુધી છતાલી સામે ટકી રહેવાને પુરતા સાધનો તેમની પાસે છે. થોડા વખતપર તુરકીએ બેન્ગાલી ખાતેના છતાલીજન હવાઇ વહાણપર બહારો ક્યાં દતા, અને તેથી વહાણ જમીનપર આવી પડ્યું હતું.

લડાઈના કામદારી બંધીમાં આવતાં માલની એક કીક રીટીમરને એક છતાલી અત રીટીમરે કબજે કરી છે, અને તેને તખરકને બંદરે લઇ જવામાં આવનાર છે.

તા. ૧૧ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે-ઇટાલી-તુરકી લડાઈનો અંત આણવા માટે તુરકીપર કેવી તરફનો વિનંતીપત્ર લખવો તે માટે યુરોપી રાજ્યો એકમત થયાં છે. તેમના કામગીરી જણાવવામાં આવે છે કે યુરોપના સામાન્ય લાભો માટે સુલેહ પસારવાની બહુ જરૂર છે. યુરોપી રાજ્યો વચ્ચે પડવા ખુશી હોવાથી કમ કરતોએ તુરકી સરકાર લડાઈનો અંત આણવા તકવાર છે તે જણાવવા આ કામગીરી સુચવવામાં આવે છે.

તા. ૧૧ મીએ જણાવવામાં આવે છે કે છતાલીથી કેટલુંક વધારાનું લશ્કર ત્રીપોલી ખાતે ઉતારવામાં આવ્યું છે.

લંડન ખાતે મસજીદ બાંધવા માટેનાં ફંડમાં બોપાલનાં બેગમે રૂ. એક લાખ પાંચ હજાર એવી શરતે આપ્યા છે કે, મસજીદની સાથે ઇસ્લામી વીદ્યાપીઠોને રહેવા માટેનું મકાન બાંધવું.

ઇટાલી-તુરકી લડાઈ અને ચડતી પડતીનો નિયમ

[અખબાર-મી. હળીજ મોટલું]

આજકાલ દુનિયામાં કેવી ઉલ્લસાહ થઈ રહી છે, તે આપણી નજરે પડે છે. એક જમાનો એવો હતો કે આખી દુનિયામાં મુસલમાન લોકોનો ડોકો વામતો હતો, અને જે જમાને મુસલમાન લોકો મદાઈ કરતા હતા, તે જમાને ખુદ પાકની મહેરબાનીથી રહેલ મેળવતા હતા, અને મુસલમાન સામે સામા લોકો હળીજાર ઉપાડતાં કરતા હતા. તેનું કારણ એજ હતું કે તે વખતે મુસલમાન લોકોમાં સંપ તથા ઇસ્લામની બેરબર ખુબી હતી. પણ વલ્લે વખત થયાં મુસલમાન લોકો ઉપલી જે બે બાબતો છે તેને છોડી એક ઓર આરામમાં પડી ગયા, અને જેમ જેમ પછસાવાળા થતા ગયા તેમ તેમ એકને બદલે વધારે ઓરતો કરવા લાગ્યા, અને ઇસ્લામને તો એક બાજુપર મુકી દીધો. તેથી જે રાજની હતી તે ખુબઈ, તે ઇસ્લામમાં અધારાનો પડકો કર થયો. તે કેવો કે આજે એક નાનું સરખું છતાલી જે બકરીના જેવું જણાય તેણે કોરે બરબર સામે લડાઈનો મોઠો કયો.

હવે એક બાબત ઉપર ખ્યાન દઇ બેઠાએ છીએ તો એમજ માલુમ પડે છે કે દુશ્મનના હાથથી હાથે માપ તો એજ છે કે આજે છતાલીના આ નીચ દુશ્મના થી મુસલમાન કોમને મોટો હાથે થયો છે. કારણ કે આજે જે નીકામાં મુસલમાન કોમ સુતી હતી તેને જમાકનાર છતાલી છે. હજુ પણ તુરકીના રાજ ઉપર ખુદ પાકની મોટી મહેરબાની છે, જેનો પુરાવો એજ છે કે આખી દુનિયામાંના મુસલમાન લોકો આજે જામી ઉઠેલા છે, અને કે અવાજે ખલીફુલ મુખમેનીને મદદ આપવાને તકવાર છે. જેથી હું તો સંપૂર્ણ એક રાખું છું કે તુરકીની ચડતી છતાલીના જામવાથી થઈ, અને રહેલ થશે. તુરકીનો એ તારો હવે પાછો ચમક્યો છે. કારણ કે જે કુસંપ મુસલમાન લોકોમાં હતો તેને બદલે આજે જાપ થતો જાય છે, અને જે ઇસ્લામની ખામીઓ માલુમ પડે છે તે પર પણ આજે આખી જમાનમાં મુસલમાન લોકોનું ખ્યાન બે-ચાલુ છે.

એક વખતે એવું હતું કે હાઈડ્રાન “મારડન ઓફ મોડ” કહેવાતું. તે આજે સુખે મરણ થયું છે, અને યુરોપ જુએ મરણ હતું તે આજે પછસા વિગેરેની

બનર હાથમાં રાખે છે. મુશ્કેલીમાં જેર જેર પીગાના, માળવાળ, નાચ રંગ, અને ઉપર ભૂતી વીરકીના આશીર્વાદને રોજ રોજ વધતું જાય છે, અને કબરડાં લોકોને અણુમતો બતાવે છે, એજ તેના પડવાની નિશાની છે. યુરોપે ખુદાની કુદરતમાં હાથ નાખ્યો છે. કારણ કે કબરડાં માં કાળા મા ધોળા એ સરવે ખુદાની અખણુકાત છે.

કરબનમાં કુકાળનું ઉધરાણું

સેક્રેટરી મી. એચ. આઇ. જોશી ઉપરના ઉધરાણાનો નીચેનો આંકડો મોકલે છે :—

પા. સી. પે.

૩ ૧૩ ૬ સેક્રેટરી પાસે અમારોના ખાલી રહેલા (તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ના અંકમાં જણાવ્યા મુજબ.)

- ૧ ૧ ૦ રાંધકલાલ દેસાઇ
- ૧ ૧ ૦ એસ. ડી. મુડલી
- ૦ ૧૦ ૬ શ્રીરા મોરાર મતવાડકર.
- ૦ ૧ ૦ રામજી બીખા
- ૦ ૫ ૦ જોગમ પરામ
- ૦ ૫ ૦ પરજી નરોતમ દરજી.
- ૦ ૨ ૦ સુખા મોરાર.

૭ ૮ ૦ કુલ આજે સેક્રેટરી પાસે છે.

સેક્રેટરી જોશીને છે કે બાકીના જે અકસ્માતે રહેલા લખાવેલ છે તેઓ જલદીથી આપી દેવા મહેરબાની કરશે, કે જેથી એક કામગીરી રકમ દેશમાં તર તર મોકલી દેવાન.

પાનેલી ખાતેથી તા. ૬-૩-૧૨ ના કામગીરીમાં ત્યાંની અજીમને પછરાએ પ્રસ્તાવના સેક્રેટરી મી. પ્રસન્ન કાશમજી પેલીઆ લખે છે કે :—રમીજીલઅબ્બ ના મુખારક ખાસમાં તા. ૧લીથી ૧૨ મી સુધી દરરોજ મોહુદે નજવીની મીળલસ મેંબરો તરફથી કરવામાં આવી હતી. તા. ૨-૩-૧૨ ની રાત્રીએ ઇસ્લામનો પવિત્ર દિવસ હોવાથી બધાજ ઉત્કાહથી મોટા જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. તે જલસામાં નાતાલથી મી. મહમદ હખા હીમ હાફેજ તરફથી અજીમનપર આવેલો કામગીરી વાંચી સંજગાવવામાં આવ્યા બાદ જાણા વિચરજન થઇ હતી.

બ્રિટીશ રાજ્યમાં હાંદોનો મોબો

એસી ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસમાં મી. પોલાકે જે મુચના કરી હતી કે બ્રિટીશ રાજ્યમાં હાંદુસ્તાનનો દરજ્જો મુકરર કરવા કોંગ્રેસની એક ખાસ સભા બોલાવવી જોઈએ, તેને ટેકા આપતાં 'મદ્રાસ સ્ટાન્ડર્ડ' કહે છે કે :—

"એ સવાલ એટલો તો મોટો અને અગત્યનો છે કે તેનો નિર્ણય કરવાને કોંગ્રેસની ખાસ સભા બોલાવવી અગત્ય ની છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓની હાડમારીનો કવાલ તેના પેટામાં આવી જાય છે. તે કાંઈ વાતશીખને કે ઉભરા બતાવવાનો વિષય નથી પણ જેના ઉપર હાંદીની સ્થિતિનો આધાર હોય એવો વિષય છે. જ્યારે ત્યારે અને જ્યાં ત્યાં એમ કહેવામાં આવ્યું છે અને સ્વીકારવામાં પણ આવ્યું છે કે બ્રિટીશ રાજ્ય નો પાશ્વે સ્વતંત્રતા અને સરખાપણના મુદ્દા ઉપર રચાયેલો છે એઓ આ મુદ્દાઓનાં બધામાં પ્રકટા હોય. તેઓની ખાસ દરજ્જા છે કે તે મુદ્દાઓને બ્રિટીશ કોલોનીઓમાં જડમુળથી ઉખેડીને તેની જગ્યાએ બીજા મુદ્દાઓને સ્થાન આપવા માં ન આવે એમ કાળજી રાખવી. હમ પીરીયલ કોનફરન્સે કહેનકાહતના બચાવ અને તેના વેપારના સવાલોને અરમ્મ તે ઠીક, પણ તે પહેલાં કહેનકાહતની એકત્રતાનો વિચાર કરવો એ વધારે જરૂરી મજાવું જોઈએ. કહેનકાહતની અંદર કામ કરવામાં એકત્રતાની ખામી તો છે જ. પણ તેમાં વિચારમાં જુદાપણ છે તે વધારે બધાર છે. સ્વતંત્રતા અને સર્વને સમાન કહ એ વિચારોનો આખી કહેનકાહતમાં સરખો અમલ થાય ત્યારે જ તે કે કહેનકાહત તરીકે જોળખી શકાય. પણ હકીકત તો ઉલટીજ છે. કેનેડામાં પરરાજ્યના જાપાનીઓ અને ચીનાઓ કરતાં એકજ રાજ્યની પ્રજા મજાતા હાંદીઓની હલકી દલા છે. મી. પોલાકે તીખી નીકા બરલા હાંદોમાં રજૂ તેમ કેનેડાની સરકારે ત્યાંના હાંદીઓને નેઓનાં બાળવખ્યાને હાંદુસ્તાનથી બોલાવવાની પરવાનગી આપી (!) એ પણ મહેરબાનીજ કરી છે ! મી. પોલાકે એસી કોંગ્રેસમાં બાવલ કરતાં કહ્યું હતું કે હાંદુસ્તાનને કહેનકાહોએ આપેલા વચ નોને ઉલ્લાવવાનો જે ભારે અને પાપી પ્રવલ થાય છે તેને હાંદુસ્તાને કાઢી કાઢવો જોઈએ છીએ. એ કહેનકાહતમાં કામ અગત્યત કાઢ પણ મુક્યું છે; અને

દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓએ ઉઠાવેલ થડો તેને મોકલ રૂપ આપ્યું છે, વગેરે."

કેપમાં ઇમીગ્રેશન કેસ

૨ ઉકરશઓની અટકમત

તા. ૧૧ મી એ કેપટાઉનથી રૂદર જણાવે છે કે આજ રોજ કેપટાઉન ના બે હાંદીનો કેસ પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટમાં સંજગવામાં આવ્યો હતો. અરજ કારોએ તેમના બે દીકરાને હાથબ કરવા માન્યું કરી હતી. તે અરજ કાઢી નાખતાં વડા જડને જણાવ્યું કે પુરાવો અસંતોષકારક છે. આ લોકોને કિખા મજુ મલે એવું કવા જરૂર છે એમ કહી તેમણે સુચવ્યું કે હાંદુસ્તાનમાં સરકારના હાથ નીચે એક ખાતું નીમાવું જોઈએ, જે ખાતું દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાંદીઓને કેવી કરતે ઉતરવા દેવામાં આવે છે તે સખ-ધી માંછીની લોકોમાં પુરી પાડે.

સ્ટોમરોની આવખવ

[જર્મન લાઇન]

કેનકાહર—તા. ૧૬ મી એપ્રિલે મુખજ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૬ મી મે એ મુખજ જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોરા—તા. ૧૮મી એપ્રિલે મુખજ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલામી—તા. ૨૦ મી એપ્રિલે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમોના—તા. ૬ ડી મેએ મુખજ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન બાધ્દરીકન લાઇન]

દીનેરીક—એપ્રિલ મેસતાં કલકત્તાથી ઉપડવાની હતી.

મીનેરીક—તા. ૧૫ મી એપ્રિલથી કલકત્તા ખાતે માલ કરવા માંડશે.

સ્ટેમરથી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૩૦ મી મારચના અંકમાં 'સ્ટેમરના અજરમાં' મી. કુસેન કોલોઆની કાઢી' એમ લખેલ છે ત્યાં 'મી. મુસા કરો દિશા' જોઈએ.

પરચુરણ ખખરો

પ્રમલાડના રજીસ્ટ્રાર જનરલ તરફના ત્રીમાસીક રીપોર્ટ ઉપરથી માલમ પડે છે કે ઉમલાડ અને વેલસની વસતીમાં જે કુદરતી વધારો થયો તેમણે તે થયો નથી પણ તેમાં ખ્યાન બેઝામ તેવો ઘટાડો થવા પામ્યો. વધારો માત્ર ૮૧૬૪૫ નો થયો છે જે આમલકા મજૂ વરસના રીપોર્ટ સાથે સરખાવતાં ૪૦ હજાર જેટલો ઓછો છે.

ફારેસલામતું 'મુસ્લિમ આફ્રિકન રીવ્યુ' નામનું જાણુ જણુવે છે કે જરમની તાબાના પુરવ આફ્રિકામાં હીરાની ખાણો નીકળે તેવા પ્રદેશની બહુ મોટી પાંચે શોધ થઈ છે. પ્રથમ તે શોધ અમાઉ ક્વીનર હીમાં રહેનાર કોષ જરમને કરી છે. તે એક મોટી કંપની કાઢવા માંડે છે અને ત્યાંના હીરાઓએ તેમાં જોડાતી યુરીનો મોટો ભાગ પુરો પાડવાનું કહ્યું છે. જરમન જાપામાં આ વિષે પોષક ઉદ્યોગ છે કે જરમન તોલુકામાં આવેલી જમીન ની હીરાની ખાણો બિહીક મળના કાચ માં જતી અટકાવવી જોઈએ.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે દિલ્લી દરવારના દેખાવોની સીનેમેટોગ્રાફ માટે પાંચેલી કેટલીક છબીઓ વિલાયતની નાદ કલાળાઓમાં સૌથી પહેલી પહોંચાડવાને કેટલાક વેપારી સહસ્રીકા તરફથી ખાસ સ્ટીમરો અને ખાસ રેલ્વે રોકવામાં આવી હતી. જે રાતે તે વિલાયતમાં પહોંચે તે જ રાત્રે તે દેખાડી કલાવ એવી ઓઢવણો કરી નાખવામાં આવી હતી.

"સાંજ વરતમાન" નો લંડનનો ખખરપત્રો જણાવે છે કે મી. કે. એસ. જસવાલા જેઓ થોડા વખતની વાલ ઉપર એક કેપ્ટુરેક લઈ હોવામાં આવેલી કતલ અટકાવવાના સંજ્ઞમાં ઘટતાં પગલાં લેતા માટે ઉમલાડ મળા હતા તેમણે હાલ મી. કેપ્ટર જમણેજી તારા ચંદ, બી. એ. ની મદદથી એક મહત્ત્વ લંડનમાં સ્થાપી છે તેની કમીટીના સભાસદો તરીકે ધણીક આગેવાન બાનુ એ અને મહત્ત્વો જોડાયા છે. સુખ્ય કામ કરનારોમાં મીસીસ કેકરવલ અને મીસ સીયડે છે. જેઓ જીવલેલા કામ માટે તેમજ વળી પારકા દેશોનાં ધેરખાક તરીકે જાણીતાં છે. બી. જસવાલા

જેમણે આ સવાલનો ઉલ્લાં ૨૦ વરસ થતાં અમાસ કરવો ચાહુ રાખ્યો છે તેમણે એક ધણું જ અસરકારક બાવણું કાઢ્યું હતું અને ઉમલાડના લોકોમાં આ બાબતને લગતી કાળજી બી રાખ્યું હતું. મી. જસવાલા અને મી. તંગ ચંદ તથા મી. અલીમહમદ બીમજી આ બાબતમાં મચિરદર ખાતે બાવણો બાવ વાના હતા.

ટોકીયો એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે જાપાનના નકિકા સહન્યમાં વધારો કરવાની બાબતમાં જાંતા વહીવટ ખાતા તરફથી એવું જાહેર કરવામાં આવેલું હતું કે તે દેશ હીવાળું કાઢવા ની બજારીપર છે. દેખાતી રીતે રશિયા સાથેની લડાઈમાં આ એક પરિણામ છે, અને છતાં લડાઈને "કોલેમ્બ" કહેવા માં આવે છે.

કલકત્તાનું 'કેપીટલ' પત્ર કહે છે કે "—" મોસમોને લેખળા અને આખરે પહાં પડે એવા આવલ ગમે છે. તેમ જ બનર તેને એવા આવલ પુષા પાડે છે અને તેથી તે સંતોષ પામે છે. પણ આવલને એટલા બધા સાફ કરવાથી તેની ઉપરનો સરસ પોષણકારક પદાર્થ નીકળી જાય છે. જ્યારે સુધરેલા મોસમે તેની શરૂ થાય નથી. ફક્ત આવલની ઉપરનો આખ ને મ મમે એવો જુરો રંગ જાર કાપ એટલીજ તેને કમજોર છે. જાપાનીઓ સાફ કર્યા વિનાના આવલ આવ છે એક જાજ નહીં પણ તે ખાઈને લોકોમાં જીતે છે. બહુ "સાવન્ટીરીક" થયું—અપા જીપીયુ થયું—તે ધણી વખત પોસાણ નથી. અને બીજા દેશના રીત રીવાજો અગાનતા અને સુખાધિ ભરેલા છે એમ માની લેવું તે બરોબર નથી."

લંડનની લોકલ ગવર્નમેન્ટ મોરકના રીપોર્ટમાં કા. એ. જે. એ. કાઉન્ટમ જણાવે છે કે :—બાજકાને માટે દીનલુ કુષ પાપરલુ ગુકસાનકારક છે. આ કુષ તમપાર કરતી વખતે તેમાંથી સંચાવકે મલાઈ કઢી લીધેલા હોવાથી પોષણકારક તત્વ તેમાંથી ઓછું થયું થયું હોય છે. વળી તેમાં મીનીનો બામ પ્રમાણ કરતાં વધારે હોવાથી તે પણ ગુકસાનકારક છે. આ કુષ આપવાથી બાજકની જીખ ધીમે ધીમે થરતી જાય છે, અને જ્યારે તે તવાઈ જાય છે. સંપૂર્ણ મલાઈવાળા મોજા કુષનાં દીન આવે છે તે વાપરનાં

વધારે સારાં છે. તાજાં કુષ કરતાં દીન નાં કુષમાં કરક ઉપન્ય કરનાર જંતુઓ હોવાનો સંભવ નથી એ બરોબર છતાં દીન ઉમલાડ પછી તેમાં કાનીકારક જંતુ એ મળતાં વાર નથી લાગતી. એટલે દીનના કુષને પણ જંતુઓથી સહીસલા મન રાખવ માં બહુ સલામ રાખવાની છે."

લંડન ઇન્સ્ટીટ્યુશનની મોરકે તેના માલીકાને એક સરકમુલ મોકલી આપી પુરવની બાબતો માટેની એક યાજા સ્થાપવાની અને તે માટે બિહીક સરકારની મંજૂરી મેળવવા માટેની એક યોજના રજૂ કરી છે.

શીલાડેકરીમાના દુરેક સુમન નામના મોરકે કાયથી જડેલાં એક મોટાં મોઢાં વડે સુરમનાં ફિરજોને એવી તેથી પેદા થતી અગ્ની વડે વરાળમાં અલાવીને દેખાડી આપ્યું છે કે મોલસાની અગ્ની વડે ચાલતાં વરાળમાં કરતાં કાચની કીક મતવાળું વાત્ર જરૂરે ખરમે અને વધારે સહીસલામતીથી કામે લગાડી શકાય છે.

હોલી સ્ટ્રીઓને કેળવણી માટે વિલાયત આવવાનું ઉત્તેજન આપવા સ્કોલર સીપો સ્થાપવા તથા બીજી તરફની મદદ કરવા વિલાયતમાં વસતી કેટલીક હોલી બાનુઓ તરફથી એક સરમા લંડનમાં સ્થાપવામાં આવી છે. તે સરમા તરફથી કાંઈ કાળીદાસના "કુમર સંભવ" નો ખેલ લખવવામાં આવનાર છે. બધાં પાત્રો સ્ત્રી સોજ છે. જોલની આવક ઉપરની ફળવણીની યોજના માટે લાપરવામાં આવનાર છે.

કરકલાવમાં ખાણો પર કામ કરતા નેટીવ મજૂરોમાં મરજલુ બહુ જારે પ્રમાણ જોવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત એ ભોજો પાસેથી નાનાં મુન્દાઓ માટે દડના કુષમાં સરકાર મોટી રકમ વસુલ કરે છે. તે ઉપરાંત દડમાંથી વધુ પમસા આવે એવી પાસની અને બીજી રીતો નેટીવો સામે સરકાર લામલ કરતી જાય છે. નેટીવ લોકોને બામ દરેક રીતે જીવવાની રીત જોઈ નેટીવ વાજીવ "પ્રલાંકા લાસે" બજારો કરે છે, અને સમજુ માણસોને કાંઈ વિચાર કરી જોવા જાય છે.

યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસિએશન

કેપટાઇન, તા. ૫-૪-૧૨.

જોઇટ સેક્રેટરી હવે છે કે:—એસોસિએશનની એક મીટીંગ તા. ૬૦ એપ્રિલે હોમ ક્લિફવાળા એસોસિએશનના હોલમાં મળી હતી, જેમાં પ્રેસીડન્ટ, વાઇસ પ્રેસીડન્ટ, જોઇન્ટ સેક્રેટરીઓ, જો. ટ્રેઝરર, ઉપરાંત મેમ્બરસ લક્ષ્મીભાઈ, ડાહ્યાભાઈ પટેલ, હીંદા બા, જીવજી કાદમા. પર જુહાપ જીવજી, રામજી પીયાનમર, મકન મજુ પીયાનમર, દુલભ હાસિજી, મીઠલ રથા પટેલ, મીઠન વાલા પટેલ, ફરીર કપ્યાણ, ભાણુ જીવજી, દુલભ ભીખા, રજીંદા ખુશાબ, ભાણુ લાલા, બીખુભાઈ બોર્નીજી, નીમજીભાઈ, આમે લાલ દેસાઈ, રથનાથજી લલુભાઈ દેસાઈ વીઝેર વીઝેર મહરથો હાજર હતા. સર આતમ પ્રેસીડન્ટ મી. જોશીએ જણાવ્યું કે આપણા એસોસિએશનના મેમ્બરો મેમ્બરસ રામજી મીઠલ, મકન મજુ, દુલભ હાસિજી, મીઠલ રથા પટેલ, અને મીઠલ વાલા પટેલ, એ ભાઈઓ દેસાજી છે તેમના માનમાં ટી પાર્ટી આપવા આ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે. તેમણે દેસાજીના મહરથોની સફળતા આવી. જો. સેક્રેટરી, જો. ટ્રેઝરર, મી. લલુભાઈ, મી. બીખુભાઈ મ. કમન લાલ વીરજી વીઝેરે પછી ક્રમવાનુસાર વિવેચન કર્યાં. વધુમાં જોઇન્ટ સેક્રેટરી અને ટ્રેઝરરે જણાવ્યું કે જનાર ભાઈઓ દેસાજી સ્વદેશ શક્તિ મી. ગોખલે તેમ ખીજા ભાઈઓને મળી આપણી ઉપર પડતી વિપતિની, ચોખ્ખી ખીજા જણાવી તેમના મનને આપણા દુઃખમાં મદદ કરવાને ચોખ્ખો, તથા પાછા આવી જેવી રીતે અસાર સુધી આપણી એસોસિએશનને તન મન ધનથી મદદ કરી છે તેવીજ રીતે ફરીથી કરવું હવે એમને શક્તિ આપે સ્વદેશ જનાર ભાઈઓને ટી પાર્ટી આપવામાં આવે પછી પ્રેસીડન્ટ મી. જોશીએ તેમને કુલ ના તોર આપ્યા. જવાબમાં દેસાજીનાર ભાઈ એએ આભાર માન્યા પછી મી. રામજી મીઠલ પીયાનમર એસોસિએશનના હાલમાં શી. ૧૦/ મી. મકન મજુ પીયાનમર શી. ૪. મી. દુલભ હાસિજી શી. ૨/૬ મી. મીઠલ રથા પટેલ શી. ૨/૬ તથા મી. મીઠલ વાલા પટેલ શી. ૨. જો. જીવજી, જે બાક સલા વિચરવન મહા સી

કેટલાંક બોધ વચનો

(“જોન” ઉપરથી)

અન્ય એ સરીરનો આકાર છે. વિચાર એ મનનો આકાર છે.

માત્ર ધરમને ખાતર નહીં, પણ ધરમ કરવાથી મરીમોને આશ્રય મળે છે એમ સમજી ધરમ અને કૃપા કરવી એજ ખરો ધરમ છે.

અમીદાન’દી, નિષ્પાપ-હૃદયવાળાં અને પ્રદુસ્ક્રિયામય બાળકો કેટલાં સુખી છે? તેઓને જોઈને આપણે પણ કેટલાં બાનંદ પામીએ છીએ? કારણ એ છે કે તેઓનું હૃદય નિઃશય છે.

મારિતશીળ માણસ નિરધન હોવા છતાં પણ ધરમ રાખવો રાખ્યો છે. મારિત વચરનો માણસ રાખ્યો હોવા છતાં પણ ધરમ આચરનો બીખારી છે.

સુખને લાગવાને અને દુખને હજવાને સરવથી જીવમ જાન છે. આ જાન તે જુગેળ, ઇતિહાસ કે મજિતના વિષયનું નથી. પણ વસ્તુઓના ખરા સ્વરૂપનું જાન છે.

મતિહીન દુરગજ મનુષ્યો, એક જીવ્ય કાર્યની કલ્પનાને માની એસી રહે છે અને તેનાથી આમજીવું પમજી કરવાની વાટ મરજી પરવતે જોવા કરે છે. હીંમત તથા પ્રયત્ન એ બે સંદો તેમની સ્મરજી શક્તિમાં પછી ઉતરવા હોતા નથી.

ક્રમ અને અધિકાર જુદી રીતે મેળ બો હોય, મરીમોને નીચેથી તેમની જાત રહી કાળાવીને તે બેમાં કૃપા હોય, તે કેટલા દિવસ તેવા ક્રમ અને અધિકાર બોજવી શકાય?

જો અન્ય મનુષ્ય આપણામાં કરોધ કલ્પન કરી શકે અને તે કરોધને વશ થઈ આપણે વર્તીએ તો આપણે ભલે આપણા કુસ્મનને સીર સોંપીએ છીએ અને અન્ય મનુષ્યના તાબેદાર થઈએ છીએ; કારણ તેની કુસ્મનજીવ આપણે વરતન કરીએ છીએ.

જો તમારે મધુર બોજનમાં કોર નાંખવું હોય, હાડા ચાલ રસમાં કાઢવું હોય નાંખવું હોય, યુના માટે ચિંતાચણીને અંજનમાં નાંખવો હોય, એક સોખાડના ખીજા માટે વઢાણને તોડવું હોય, કમ કાડવા માટે રત્ન ફેંકવું હોય, તથા જુવજીવન આજમાં કમજો ફેંકવો હોય,

તો આ મનુષ્ય કેટલાં બાળકનો વાલ થવા દેશે. કારણ કે મારવાડ દેશમાં કલ્પવૃક્ષ મળતુંજ નથી તો બની બાળક તમારા દેશમાં વાલ કરી મારવાડ દેસાજીનાર ત્યાં ઉદયોગ રૂપી કલ્પવૃક્ષ કર્યા થીજ થશે!

જીઠ બોજનારને ધણું દુખ છે. તેનું મન દુખની ખાણ છે, અને તેનો મારમ લણો વધી તથા રિધનકારક છે. તે કુચ્છેલા કમમાં જલદીથી ફેલેમંદ થવાને માટે પહેલાં એક અસત લેવાય પડે છે. પછી તે કૃષ્ણ હાંકવા માટે નાના પ્રકારનાં ખરામ તથા કુટિલતા બીજા વિષયનો આશ્રય લે છે. આવી રીતે તે ધીરે ધીરે પોતાની જાનમાં એટલો ક્ષાણ જાય છે કે તેમાંથી તે છુટી શકતો નથી. બધારે તેની ખરામ મતલબ જાહેર થઈ જાય છે, ત્યારે બધા માણસો તેના ઉપર અવિશ્વાસ કરવાને આરંભ કરે છે, અને ચિન્તાવાદિ, નીચ, કુટિલ તથા સ્વારથી એવા વચનોથી તેને ધિક્કારે છે.

મનુષ્યોને મન જુદું આદિ સાધનો ઉપર કારણોને માટે આપેલાં છે. જેને સદુપયોગ કરતાં કોઈ પણ દુખ આપણને સ્પર્શી શકવા સમરથ નથી. આપણા આતમામાં રહેલી અનંત શક્તિઓને આપણે અન્યના આશયો દીન થઈને કળાવી દીધી છે તે સરવનો સ્વતંત્ર થવા વિશ્વાસ થવા મારિ છે, અને આપણે આપણાં સાધનો વડે અને આપણા અમ વડે સુખ મેળવવાનોજ આજ સુધી પ્રયત્ન કર્યો નથી. એટલેજ આપણે અસમ સ્વ થઈ રહ્યા છીએ. જે કહે “આપણે સરવ કરતાં સમરથ છીએ” એ નિશ્ચયને આપણે જાગૃત કર્યો કે તેજ કહેણીજ અતિજુજા અને શાંકાના મોટા મોટા કુમરો અદ્રશ્ય થવા મારિ છે. કદ નિશ્ચય આમદ અને ટેક સરવ કરવા સમરથ છે.

હાલનાં ટપાલ

તા. ૧૪ મીના અરજામાં કનકજીમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૬ મી. એ કનકજીમાં જવા બાંધ થશે.

તા. ૧૬ મી. એ પાલમકોટામાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૮ મી. એ પાલમકોટામાં જવા બાંધ થશે.

તા. ૩૦ મી. એ અમલગીમાં જવા બાંધ થશે.

હિંદની બહેર હીસ્યાલ

સ્ત્રી કેળવણી પર ભોપાળનાં બેઝમ

હિંદની મુસાફરીએથી પાછા ફર્યાબાદ ભોપાળનાં ના. બેગમે ભોપાળની બાનુઓ ની કલમમાં પોતાની મુસાફરીના હેવાલ વિષે આપણુ કર્યું હતું. જેમાં તેઓએ હિંદ સાડની કેળવણી વિષે પણ વર્ણન કર્યું હતું. પશ્ચિમ તરફની ખરી મોટાઇ તેમની કેળવણીમાં છે. કલમની બાનુઓ ને ઉદદેશીને તેમણે કહ્યું કે "તમારે પણ તમારી બહેનોની કેળવણીને સવાલ એ તમારી જીવનનો મુખ્ય હેતુ બનાવવો જોઇએ તમારે મરીઓને મદદ કરવી જોઇએ, અને સહીશી સરસ તમે જે કરી ચકરી ન તમારી જાતને સહીશી સારી કેળવણી આપવાનું છે. સામાન્ય બકલકથી ઉલટી કીયાઓ પાછળ તમારાં નાણાં મુખાવવા કરતાં તમારે જોઈરીઓ ની કાળાઓ, બાનુઓની કલમો, વરત માનપત્રો અને ચોપાનીયાઓ જે હીંદી સીઓને મદદ કરવા માટે પ્રકટ કરતાં હોય તેને મદદ કરવા તમારો હાથ લાગાવવો જોઇએ. એટલું યાદ રાખજો કે આપણી એક પ્રભુ પણ સારી કેળવણી લેશે તો આપણા દેશનું બહાણ અચાનકતા અને મરીબાઇની ખાડા આગળથી પસાર થઇ જશે." પોતાની કસ્ટોમી બહેનોને ઉદદેશીને તેઓએ કહ્યું કે "આપણા પેશ્વરના મહાન શબ્દો છે કે—'જે પવિત્ર છે તે સ્વીકારો અને જે પવિત્ર નથી તેને તજી દો.' તે પ્રમાણે આપણું વરતન રાખવું જોઇએ. આપણી કામના ઇતિહાસ ઉપર નજર કરતાં જણાશે કે મહોમ્મદન બાનુઓએ જીતકાળમાં પોતાના ધરમના ફરમાનોને માન આપી કેવી નામના મેળવી હતી. અને તેઓએ આપેલા કિશ્કણથી કેવા જાણીતા નિદાનો અને જાણીતા નરો પેદા થયા હતા— 'ગુજરાતી પંચ.'

હોળીના તહેવારને સારા પાયાપર મુકવા

હોળીના તહેવારમાં થતા બિજલસ અને મલીચ ભાષાના ઉપયોગને તથા બીજા અનાચારનો અટકાવ કરવા અને તેને બદલે એ તહેવારને ધાર્મિક બાજન દારતન વડે પવિત્રતાથી ઉજવવાની રીત દાખલ કરવા મુખ્યમાં એક વરસ થયાં હીલચાલ થાય છે. આવી જ હીલચાલ આ વરસ મોટા પાયા ઉપર ઉપાડવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં 'આર્ય

પ્રકાશ' જણાવે છે કે મુખ્યમાં આ વરસે પણ મથા વરસની માફક જ હોરના જુદા જુદા મુખ્ય જતાઓમાં, નવી રીતથી હોલીકા ઉત્સવ ઉજવવાની મોઢવણ કરવામાં આવી હતી. ગાંધીની વાડીમાં, કાલકાદેવી રોડ પર, જુલેશ્વર વિભાગમાં સાયબરેરી પાસે, પાંચરાયોળમાં કાંટ વિભાગમાં પીપલસ રીડીંગ રૂમમાં, ખીરગામ વિભાગમાં આર્ય સમાજ મંદીરમાં અને માંડવી ખાતે એમ જુદા જુદા ગુજરાતી જતાઓમાં સ્ત્રીવારની રાત્રે વધિક નિધિ પ્રમાણે હોલીકા યજ્ઞ કરવામાં આવ્યો હતો, જેની કીયા પાડીતો એ કરાવી હતી. સરવ દારમ હોલિકા સંમેલન બનરસ કમિટીની આજેવાની હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું. જાનિવારે રાત્રે આરંભમાં યજ્ઞ તથા બાજન થવા પછી પ્રત્યેક સ્થળે જુદા જુદા વક્તાઓના બ્યાખ્યાનો કરવામાં આવ્યાં હતાં. જો. ખી. જોહાનદાસ કદાનદાસ પારેખ વિગેરેએ આ ઉત્સવ જોવા માટે તથા છુટક છુટક બ્યાખ્યાનો આપવા માટે, મોટરમાં બેસીને પ્રત્યેક વિભાગની મુલાકાતો લીધી હતી. કેટલેક ઠેકાણે નીજાન બાજના, કેટલેક ઠેકાણે હાથ ચાલકીના તો કેટલેક ઠેકાણે મેજીક લેન્ડરનના પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા હતા. અને એવી જુદી જુદી રમતોમાં લોકો પ્રેરાતાં અચાન વરસ પણ તોજાન મરતીથી બચ્ચો હતો. સરકારે પણ હોળી કરવા ના પરવાના માગ્યા હતા, અને રસ્તામાં બીજલસ બોલનાર કે તોજાન કરનારને પોલીસ પકડી ચકરી એવું બહેર કરવામાં આવ્યું હતું. સરવજ સાંતિ પ્રસરી અનિર્મિત થવી અટકી હતી. અમદાવાદ વડોદરા વિગેરે ઠેકાણે પણ હોળીના તહેવારને પવિત્ર રીતે ઉજવવાનાં પગલાંઓ લેવામાં હતાં.

'મરકમુરી' નો મારિત્તબરમનો ખબર પત્રી હિંદીની હાસી કરાવવા લાગે છે કે "મરીબમાહ" નામનો હિંદી તહેવાર અત્રે હાલ ઉજવાયો હતો, જે વખતે બળતા અમારા પરથી કેટલાક હિંદી છોકરાઓ આશ્વા મથા હતા. તેઓ તે વખતે મેજાન રિયતિમાં આવી પડ્યા હતા, અને તેથી આ અનાવ ઉપર કેટલીક ટીકા યજ્ઞ હતી. પાછળથી જાનનાર ઉગ્રેર છે કે મેજાન દહાની વાત ખરી નથી, પણ હિંદી ખાતર મેજાનપણાનો દેખાવ કરવામાં આવે છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી બાપા ઉપરથી)

ના. માયકવાડ એક લાલેલી હિંદી બાપુ ને હિંદી કેળવણી અરથે અમેરીકા મોકલવાનો ઇરાદો રાખતા કહેવાય છે.

વડોદરામાં વિશ્વવિદ્યાલય માટેનું એક ઉદ્દેશ્યમક બોલવાની ચોખ્ખા મહારાણી સીમનાબાઇએ હમણાં હાથ ધરી છે. આ ઉદ્દેશ્યમક માટે રૂ. ૫૦ હજારવર્તા જુદા જુદા મહત્ત્વો તરફથી રૂ. ૨૫૦૦૦ તુરત ભરાઇ મથા હતા. ઉદ્દેશ્યમકમાં મુખ્યત્વે કરીને ભરત, સુ.ચણ, સીવણ, રાંધણ કામ વીગેરે સીખવવામાં આવશે. એ ઉપરાંત ટોપીઓ બનાવવી, જિંત્ર કાઢવાં, ધર લણનારવું, ટાઇપરાઇટીંગ, સંખીત, નરસીમ, હાઇજન આદિ કળા એ પણ શીખવવામાં આવશે. આ ઉદ્દેશ્યમકમાં વિશેષ એ છે કે વિશ્વવિદ્યાલયે આ કળા સીખવીને બેસી નહીં રહેતાં તેઓ તેમાંથી પોતાનું પોષણ મેળવી શકે એવા પ્રકારનાં જરૂરી સાધનો તેમને પુરાં પાડવા માટેની બચસ્થા કરવામાં આવશે.

ના. હહેનજાહની હિંદીની સફરની યાદ ખીરી જળવી રાખવા માટે મુખ્યમાં એપ્રિલો બંદરપર એક મહાન બાંધવા પાછળ રૂ. ૮ લાખની રકમ ખરચવા કરાવ થયો છે.

હિંદી, મરાઠી, ગુજરાતી, તથા અંગ્રેજી માં ચારે વેદના સંસ્કૃતમાંથી તરજુમાઓ બહાર પાડવા માટે મુખ્યમાં (જળ, કાલબાદેવી રોડ) "સહિત મોષ" નામનું એક માસીક બહાર પાડવાની ચોખ્ખા પગલર થઇ છે.

માચેરાન ખાતે વહેરા કામ માટે એક સેનીટેરીઅમ બાંધવામાં આવ્યું છે, જે જુલુ મુકવાની કીયા વહેરાઓના વડા મુલ્લાજી સાહેબના હાથે થનાર હતી.

ગુજરાત તથા કાઠીયાવાડમાં દુકાળનું સંકટ ચાલે છે તેના સંકટ નીવારણ માટે વાડીયા ચેરીટી અને સેટરલ ફ્રેન્ડીન રીલીફ ફંડ કમિટી તરફથી કામ બાજ વવા માટે સેવાસહન સોસાયટીની પુનાની જાખાના ૪ ચેલંડીયરો તરીકે ચીસીય

રમાબાઈ રાનાડે, મીસીસ અનુપરબા
બાઈ આપે, મીસીસ સીતાબાઈ કુમરે
અને મીસીસ વસુનાબાઈ બટ સેક્રેટરી
બહાર પડ્યા છે. પાલણપુર એજન્સીના
ચોવીદીક એજેટ મુળમની સેન્ટરલ
ફેમીન ફાઉન્ડેશન બનરલ સેક્રેટરી એમ
તારનો સહયોગ મોકલી જણાવ્યું હતું કે
૫૦૦ કુટુંબો લામચારીમાં આવી પહેલાં
છે અને તેમને મદદ કરવાની જરૂર છે.
આ ઉપરથી ઉપલી ૪ બાનુ વેલ્ડીયરો
પાલણપુર જવાને ઉપરી મંજૂર છે, જેમને
હસ્તકલા કામ તરત લાભ લખપતરામે પોતા
ના હસ્તકલા કુશળ કૃતિઓથી રૂ. ૫૦૦૦ની
આપેલી રકમ વિધવાઓ, મરાસીયા અથ
વા રજપૂત સ્ત્રીઓ તથા નાવારસ બાળ
કોના રક્ષણ માટે સોંપવામાં આવી છે.

ફેવલાઈ આટે લાંબા યુરુગળને પહેલો
વારસીક ઉત્સવ મોટી ધામધુમ સાથે
ઉજવવામાં હતો. ઉત્સવ વખતે યુરુગળને
રૂ. ૧૨,૦૦૦ જેટલી રકમ દાનમાં મળી
હતી. યુરુગળને સારા પાયા ઉપર મુકવા
માટે રૂ. ૫ થી ૭ લાખ જેટલી કુલ
રકમની જરૂર જણાવવામાં આવે છે.

શ્રીમતી રમાબાઈ રાનાડે મુળમના
"દામરસ ઓફ ઇન્ડીયા" પત્રમાં એવો
પત્ર પ્રસિદ્ધ કરે છે કે સ્ત્રીઓને સ્વતંત્ર
વધક શીખવવાની એક કોમેન્સ મુળમ
માં સ્થાપીને ના. સહેનલાહની પધરાવણી
રૂ. ૨૨૨૨૨ જળવી રાખવું.

ઇશ્વર સોની નામની એક મરાઠી
કોમની ફાઉન્ડેશન યોજા વખતપર મુળમ
આટે મળી હતી, જે વખતે સ્ત્રી ક્ષણ
નો ફેલાવો કરવા, બાળલગ્ન બંધ કરવા
અને સ્ત્રી મરણાદિ પસંદગી થતા ખર્ચો
જોખ કરવાના હરવો પસાર કરવામાં
આવ્યા હતા. તેમજ પ્રાથમિક અને બીજી
દરજીક શિક્ષણના ફેલાવા બાબત હરવ
કરવામાં આવ્યો હતો.

મહાત્માની કારોબારી મહિસીલમાં મી.
કુન્ડાસામી આચરના મરણથી બાકી પડે
લી જગાપર મદાસ સરકારે એક પ્રબલ
પક્ષી મેંબરની નીમણૂક કરવાને બદલે
પોતાના એડવોકેટ બનરલનો હોદ્દો એમ
વનારની નીમણૂક કરી છે.

અંગ્રેજી રાજ્ય "નેશનલ એન્સમ"
(અંગ્રેજી) નિકાલોમાં વિદ્યાર્થીઓને શીખ
વવા, તથા નિકાલોમાં "રાજાને માન

આપો" અને એવી બીજી કહેવતો મોટા
અક્ષરે લુદે લુદે ઠેકથે મોકલા અને એ
રીતે નાળોને બચાવણી વધારીમાં
મળીશું કરવા મદાસ સરકાર માંના કેવ
વણીઆતા એટલે મસલત ચલાવી રહેલ છે.

દિલ્લી આટે મુસલમાન ઉદ્ધરીઓની
ફેવલાઈ સંબંધમાં બંનેલી એક મીટીંગ
માં ના. બોચાળના એમમ કુરખા સહીત
તખ્તાપર હાજર થયા હતા, અને સમાવું
મુખ્યપદ લીધું હતું. મુસલમાન આરતે
આવી રીતે બહેરમાં બહાર આવવાનો
આ દાખલો આજ બાનુ એવનારો મધ્ય
માં છે. કેટલીક પડેનદીન બાનુએ પણ
પડા પાછળ રહી બાપલુ કાલિજવા
હાજર થઇ હતી.

અખનોના બચ્ચીતા ઇસ્લામી નર મીરમાં
સાથે અલીએને પાસેનીયરમાં અંબાલુ
પત્ર બપી હોંદની જનતી કાળે હોંદ
મુસલમાનોને એક થઇ હોંદી નેશનલ
કોમિસમાં જોડવા અપીલ કરી છે. જે
અપીલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે
આવી કોમિસની નેમ બીટીક તાજ હેઠળ
હોંદ માટે સ્વરાજ્ય મેળવવાનીજ હોવી
જોઇએ. અંબાળના કેટલાક ઇસ્લામી
આગેવાન અને એ. મી. અલી ઇમામ
પણ ઇસ્લામીઓને નેશનલ કોમિસમાં
હોંદુઓ સાથે જોડાવવા જોવાની આજ્ઞા
રાખે છે એમ એ બેબક વધુમાં જણા
વે છે.

અલ્લાખાદના પ્રસિદ્ધ વધીલ મોલીલાલ
નેહર જેઓ કાશ્મીરી બાણલુ છે તેમની
સ્ત્રીએ મ્યુનિસીપલ કોર્પોરેશનમાં મેંબર
થવા ઉમેદવારી કરી છે. એ બાઈ એક
માસિક પત્રિકા 'અધરમ' નામની કાઢે
છે. એમનું નામ શ્રીમતી કમલા નેહર
છે. મ્યુનિસીપલ મુંટણીમાં હોંદી બાનુએ
ઉમેદવારી કરવાનો આ પહેલોજ દાખલો
ચલાવ છે.

અલ્લાખાદની કાષીરહના વડા જરટીક
મી કરામત દુસેને કયા ફેવલાઈના ફેલા
વા માટે રૂપિયા એક લાખ એવી હબર
ની રકમ કાઢી છે.

અંબાળના બામલા રૂઢ ચવાથી જે
બુલાલી બંબાળીઓએ બહેર કરી હતી
તે બંબાળીની મુનીવરસીદીના વિજામ
કુવાનુ લાંબી સરકારે હાથવાળી કોના
ઉપમાં ફરવાઇ થઇ છે. સરકારે હાથ

છે કે લાકા આટે એક બાલ મુનીવર
સીટી સ્થાપવામાં આવશે, તથા પુરવ
બંબાળા માટે એક બાલ ફેવલાઈ આતા
નો અમલદાર નીમણી. આ મોબનાથી
અંબાળી બાલ વહેંચાઇ બંધ પેલા બાલા
એ થવા પામશે, અને તે ઉપરાંત બાલ
લાના જેવી કે તેથી પણ જુરી અચર
થશે. બંબાળી બાલામાં આ વિશે બંબરે
પોઠાર થઇ રહ્યો છે.

પુરવ અંબાળના બચ્ચીતા બંબીરદાર
એનરેબલ મી. ચોધરી મહમદ ઇસ્માઇલે
અંબાળની સરકાર ઉપર એક પત્ર લખી
પોતાની વાર્ષિક રૂ. ૫૪૦૦૦ની આવક
વાળી સમગ્રી બંબીર મુસલમાનોને મદતી
ફેવલાઈ આપવા માટે વધ કરવાને
સોંપવામાં જણાવ્યું છે એ આવકમાંથી
દર વરસે રૂ. ૧૨૦૦૦ તેમને જાહેરી
મુધી ગુજરાન માટે મળે અને તે પછી
અમુક રકમનો દરમાયો તેમની બચ્ચીયાળી
ને મળે એવી મોઢવણુ રાખી છે. એ
સંખાવતનો ઉપયોગ જોખમાં જોખ ૨૦
મુસલમાન વિદ્યાર્થીઓને મુરોપ મદતી
ફેવલાઈ માટે મોકલવાને કરવામાં
આરશે.

અંબાળમાં ઇસ્લામી ધરમનો પ્રચાર
કરવા માટે પંબબના મુસલમાનોનું એક
ડેપુટેશન મોકલવું એવો હરવ લાહોરના
મુસલમાનોની એ સલાહો થયો છે.

એન. મી. બાસુનું લગ્નના લાલમાં
સુધારો કરાવવા સંબંધી બીજી વડી બારા
સમાધિથી જોખા મતના કારણકાર નીક
ળી ગયું છે.

ફેવલાઈ માટે જે પચાસ લાખ રૂપિયા
દર વરસે આવક દીલ્લી દરબાર પ્રમુખે
બહેર થયું છે તેમથી રૂ. ૩૦ લાખ
પ્રાથમીક ફેવલાઈ માટે, પાંચ લાખ સ્ત્રી
ફેવલાઈ માટે, પાંચ લાખ મોઢીએ સાર,
બે લાખ અઉદ્યોગીક ફેવલાઈ માટે,
અને ૪ લાખ મેરાઓની લુજ નિકાલો
માટે વાપરવા હરમું છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે મુળમ
માં મ. મહેતાને લાં તેમની દીકરીના લગ્ન
ના મેળાવા વખતે મી. પોલાક તથા
પોલાક પોતાના બાળક સાથે હોંદી પહેર
વેલમાં હાજર થયા હતા.

રશિયન મુસાફર અને ખેડૂત વચ્ચેનો સંવાદ

(ટેલિગ્રાફના લેખ ઉપરથી)

(આ વાંચકી માટે)

ખેડૂત—ભાગ્ય શા ન ભાગ્ય, તે જમીન
અમારી પાસે ન આવવા દે. જો જમીન
ખેડવા સીવાયની પડી રહે તો પણ તે ન
છોડે. ખીડના કુતરાનીપેટે તે ધાણ પોતે
આણે પણ નહીં અને આવા દેશે પણ
નહીં.

મુસાફર—પરંતુ એટલી બધી જમીન
પર જો દેખરેખ કેમ રાખી શકે? હમ
ભાગ્ય એ વધુ માલિકના પદ સુધી જમીન
હશે.

ખેડૂત—તે દેખરેખ રાખનારા માણસો
ને પગલ આપી રાખે.

મુસાફર—અને કું ધારું છું કે તે
દેખરેખ રાખનારા માણસો પણ તમારા
ખેડૂતોમાંનાજ હશે.

ખેડૂત—આરે જમીન કાણ હેમણ શકે?

મુસાફર—આરે તો કિંમત મધુ? કે ખેડૂત
લેખ જો થીમલની જમીન પર કાચ કરે
અને દેખરેખ તેને આર. રાખી આપે.

ખેડૂત—એમ ન કરે તો ખેડૂતો બીજું
શું કરે?

મુસાફર—ખેડૂતે ફક્ત એટલું જ કરવું
જુ? કે ઉમરાવોની જમીનની દેખરેખ રાખ
નારા, તેમજ તેના મજૂરો ન બનવું.
જમીન ભારેજ છુટી થઈ શકશે, જમીન
જો દેખરેખી ભૂમિ છે અને મનુષ્યો જો
પરખાયાનાજ છે. જેને ખેડવા બોધતી
હોય તે જમીન ખેડે, તેમાં વાવે, અને
પાક ઉતારે.

ખેડૂત—એટલે તમે એમ કહો છો કે
અમારે હડતાલ પાઠવી બોધવો. પરંતુ
મહા મિત્ર હડતાલને પહેલી વખત તેની
પાસે લશ્કર છે. તે એકદમ લશ્કરને
છોડી મુકે અને સોલજરો બંધુક છોડી
એક બેલે ખાલસા કરી મુકે. ખાલસાને
પકડી લેવા.

મુસાફર—પરંતુ સોલજરો જો પણ
તમારામાંના ખરા કે કાંઈ બીજા? તે
જોજો પોતાના જમીનના બાકીએ શું
કામ મારવા બોધવો?

ખેડૂત—તેઓ બીજાના શું કરે? તેમ
ને સોમન ખવરાવી પછી નોકરીમાં સંખ્યા
હોય છે.

મુસાફર—સોમન! સોમન વળી કેવા?!

ખેડૂત—શું તમે જાણતા નથી? તમે

શું જાણવા નથી?

મુસાફર—સોમન એટલે સોમન આવા
કેમ કે બીજા?!

ખેડૂત—તેઓ માણસ હાથમાં લઈ
સોમન આવે છે કે પોતાના દેશને માટે
પાણી આપવો પડે તે પણ આપવો.

મુસાફર—કું ધારું છું કે એમ કહી
પણ કરવું ન બોધવો.

ખેડૂત—શું ન કરવું બોધવો?

મુસાફર—સોમન આવે તે

ખેડૂત—તે ન આવે બોધવો, આરે
કામદો કરજ શું કામ પાડે છે?

મુસાફર—ના, જો કાંઈ કામદો નથી.
છલુ ખિસ્તના કાવડામાં તો એ વિષે
ચોખ્ખી ના પાડેલી છે. તેણે કહ્યું છે કે

“સોમન બીજાકુલ આણી નહીં.”

ખેડૂત—માલો, ત્યારે પાઠરીઓ એમ
કહે છે તેનું શું?

મુસાફર—ખાલસા કહી વાંચી બતાવે
છે. “કું તમને કહું છું કે સોમન
ખાલસા આવે નહીં.” એટલે મુસાફર
કામદા પ્રમાણે આપણે સોમન આવવા
ન બોધવો.

ખેડૂત—જો સોમન લેવાનું ન હોય તો
સોલજરો હેમણ ન શકે.

મુસાફર—હીક ત્યારે. હવે સોલજરો
શું કામના છે?

ખેડૂત—પણ ધારો કે કાંઈ બીજો આર
આવી આપણા ગરબર હસ્યો કરે તો
પછી શું કરવું?

મુસાફર—જો એ આરો ટાંટો કરે તો
તે બન્નેને લડી લેવા દો.

ખેડૂત—આર, એ તો કેમ સંભવી
શકે?

મુસાફર—એ તો તમને ચોખ્ખું છે.
જો માણસ હમણે અને છે તેને તમે
અમે એટલું કહેશો પરંતુ તે મનુષ્ય વધ
કહી પણ કરશે નહીં.

ખેડૂત—ત્યારે પાઠરીઓ દેખાયામાં શું
કામ વાંચે છે? “હડત જાહેર મહા છે.
લશ્કર લેવાર રાખો. બીજેર.”

મુસાફર—એ કું કાંઈ બોધવો નથી.
પરંતુ છલુની જમીન આ છે કે તારે
બીજાકુલ વધ કરવો નહીં.” તમે જુઓ

છો કે એક માણસે બીજાને માણસ લેવો
એ વિષે ચોખ્ખી મનાઈ છે.

ખેડૂત—એ તો ધર સંસારની બાબત
માં. પરંતુ હડતાલમાં તો ચાલેજ નહીં,
ત્યાં તો દુશ્મનને મારવાના છે.

મુસાફર—છલુના સીલણ મુજબ દુશ્મન
મને એવું લાગે છે નહીં. આપણે

દરેક બધુને ચકાવું એમ ફરમાવું છે.

ખેડૂત—હીક બોધવો. વાંચો તો ખરા.
મુસાફર (ખાલસા ઉપાડી વાંચે છે)

—એવું ફરમાવવામાં આવે છે કે “તારે
વધ કરવો નહીં. વળી પ્રાચીન સમયનું
સીલણ તમે સચિત્તપૂર્વક છે તારે તારા
પાડોશીને ચકાવો, અને દુશ્મનને ધીરાર
વો, પરંતુ કું (છલુ) કહું છું કે તમે
તમારા દુશ્મનને પણ ચકાવો શીલો.”

ખેડૂત—હીક, પરંતુ કર વિષે શું?

આપણે કર પણ આપવો ન બોધવો?

મુસાફર—જો તો તમને હીક લાગે તેમ
કરવાનું. તમારા પોતાનાજ છોકરાં જુએ
મરતાં હોય, તો પ્રથમ તેમને ખવડાવવું
એ શું તમારી ફરજ નથી?

ખેડૂત—આરે તમે એમ ધારો છો કે
સોલજરની કાંઈ જાણ નથી?

[અંતર.]

દરેક બધુને ચકાવું એમ ફરમાવું છે.

ખેડૂત—હીક બોધવો. વાંચો તો ખરા.

મુસાફર (ખાલસા ઉપાડી વાંચે છે)

—એવું ફરમાવવામાં આવે છે કે “તારે
વધ કરવો નહીં. વળી પ્રાચીન સમયનું
સીલણ તમે સચિત્તપૂર્વક છે તારે તારા
પાડોશીને ચકાવો, અને દુશ્મનને ધીરાર
વો, પરંતુ કું (છલુ) કહું છું કે તમે
તમારા દુશ્મનને પણ ચકાવો શીલો.”

ખેડૂત—હીક, પરંતુ કર વિષે શું?

આપણે કર પણ આપવો ન બોધવો?

મુસાફર—જો તો તમને હીક લાગે તેમ
કરવાનું. તમારા પોતાનાજ છોકરાં જુએ
મરતાં હોય, તો પ્રથમ તેમને ખવડાવવું
એ શું તમારી ફરજ નથી?

ખેડૂત—આરે તમે એમ ધારો છો કે
સોલજરની કાંઈ જાણ નથી?

[અંતર.]

વિશ્વાયતની ઓરતોની લડત

સરકારે ઓરતોને વોટ આપવા
સંબંધી એક બીલ આમની સભામાં
કાબલ થયું હતું, પણ ૧૪ વધુ મતે તે
નીકળી ગયું છે.

ઓરતોના વોટની બાબતમાં પારલા
મેંદનો એક દિવસ શુભાવવા માટે
‘ટાઇમ્સ’ પત્રે મી. એલકવીચને કપડો
આપેલ છે.

ઓરતોએ બીલ નીકળી જવા વખતે
પારલામેંટમાં ધાંધલ મચાવી મુકવાનો
રસ્તો આ વખતે લીધો નથી, પણ બીજી
રીતે પોતાની લડત માટે પમલાં લેવા
નિશ્ચય કરેલ છે. તેમની એક મીટીંગમાં
પા. ૧૦,૫૦૦ની રકમ એકઠી થઈ હતી.

મધુ ઓરતોએ ફરકે પા. ૧૦૦૦ની રકમ
આપી હતી.

સરકારે ઓરતો પર કુમલો કરનારાઓ
- રીતસર સજા થતી નથી એવો અજા
માં પોકાર ઉઠ્યો છે.

મીસીસ પેન્ડરેટ તથા મી. અને
મીસીસ પેથીક લેફેન્સ ઉપર બારીઓ
ભાંગવાના મુન્દા માટે બગતનો કેસ
માલનાર છે.

તુરકી પારલામેંટની હાલ મુદ્દણી થઈ
રહી છે, જેમાં વિરુદ્ધ પક્ષના ખિસ્તી
વરને તુરકીની મુનિયન અને પ્રેમીસ પાર્ટી
ની સામે આપણી ચલાવવાનો આરોપ
મુક્યો છે.

પરચુરણ

તા. ૪ મીએ જાનગાં ચાંદીની પાટનો જાવ બાઈસ. ૧૨૭૬ પેની લેખે હતો.

નદીઆદ લીંદુ જનાવામને નાણેશી ના દીંદીએ તરફથી ર. ૪૦૦ જેટલી રકમની મદદ પહોંચાડવામાં આવી છે.

‘દરજવાલ લીંડર’ માં એક બબરમાં જણાવવામાં આવે છે કે મદાસના ખીસપ ના હોદાપર એક મોરારી સાથે એક દીંદી પાકરીની નીમણુક કરવામાં આવી છે.

પુરખીમાં પકડાએલા એ જોનારકીરોમાં ના એકને છોડી મુકવામાં આવ્યો છે. તેમની પાસેથી મળી આવેલા બોમ્બ ફક્ત આટલે હતા એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

મી. મણીલાલ ડેક્ટર અને મીસીસ મણીલાલ ડેક્ટર જેઓ તા. ૨૯ મી માર્ચે સ્ટીમર અમલાગીમાં કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકા આવવા માટે ઉપડેલાં છે તેઓ તા. ૨૦ મીના અરસામાં ડરબન આવી પહોંચવા વધી છે.

ડરબનમાં મી. મોર્વીડ જાણીનો પ્રેક્ટિસ મુજબ મુજરી જતાં સ્થાનમાં પા. ૧-૧૦-૬ ની રકમ પોરબંદર પાંજરા પોળને માટે ઉધરાવાયલી તે અમને મળેલી છે. સુચના મુજબ આ રકમ અમે પોરબંદર રા. મોર્વીડજી કાઢવામાં વધીને મોકલી આપી છે.

કલરડ વાજાંત “એ. પી. એ.” ઉપર થી જણાય છે કે લણીએક કલરડ લોક નાં મથકે ખાતે કલરડ લોકનાં મંદિરો છે, જેઓ અઠવાડિક મીટીંગો બંદે છે, અને પોતાની કામની ચડતી વિશે ચર્ચા કરે છે. તેમના તરફથી હવે ઓરતોનાં મંડિરો પણ સ્થાપવાં લાગ્યાં છે.

કલરડ લોકનું વાજાંત “એ. પી. એ.” જણાવે છે કે પોરટ પછીલાએમનાં દેશને ના કલરડ કામદારોએ કડતાલ પાટી તે વખતે તેમણે પોતાની કામના અંજવાનો ની સલાહ લીધી નહોતી. છતાં કડ તાલની બબર પડતાં ત્યાંના કલરડ મંદિરો ના હોદદારોએ કેપટાઉનના પોતાના મંડિરો ના મધુમ ૩૧. અબદુ રહેમાનને, તથા મારવામેંદન કેઠલાક મેંજરને વારે કરી

વહેર કર્યાં. ડૉ. અબદુ રહેમાનને કડતાલ પાટવાનું પચણ કડાપણ બંધેલું ન લાગ્યું છતાં માણસો કડતાલ તે પાટી મુકવા હતા. “એ. પી. એ.” જણાવે છે કે આ પચણથી રજવેના ક મદારો પોતાની મેકરી યુધાવી બેસે તેમ હતા, છતાં કલરડ મંડિરના હોદદારોની સીવરથી બધા માણસો પોત પોતાના કામપર પાછા દાખલ થઈ ગયા છે.

ડરબનથી મી. એ. ડી વાહેદ લખે છે કે કોરવાસીઓની મીટીંગમાં થયેલા ઠરાવ મુજબ મધુમ મી. દાવુદ મદમદે નીચે મુજબ, પ્રોટેસ્ટનો કેળવ ના. ગાયક વાડ પર વડોદરા ખાતે કર્યો છે:— “કોર કબરસ્તાનનો અમુક જામ બંધ કરાવવા ઠરાવું છે તેની સામે કોરના મુકલમાનોની માસ મીટીંગ માનપુરવક પક્ષ મળજીવ રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને આજ્ઞા રાખે છે કે કબરસ્તાનની મુકલ સ્થિતિમાં કાંઈ ફેરફાર કરવામાં ન આવવો જોઈએ. આ બાબતમાં અમે બધું લાગણી ઉત્કેષાઈ રહી છે.”

એએમએલથી મી. દાવુદ સુબેમાન મકુ, તથા બરોડરસહોદથી મી. અહમદ પ્રખાલીમ લાખી લખે છે કે દીનશીમેનર થી મી. એએઆતે પાનેલી ખાતે મહેરીલ સ્થપાઈ એવું જાણ્યું, પણ આ મહેરીલ ની સ્થાપના વિશે જાણમાં કાંઈ બહેર કરવામાં આવ્યું નથી, એ તેથી તે કપારે અને તેવી તરફથી સ્થપાઈ અને તેના કેળવ હોદદાર છે તે વિશેષ કાંઈ પાનેલી વાસીઓ આ તરફ કાંઈ બહુતા નથી. અને નથી બહુતા તેઓ મલ તો ક્યાંથી જ કરી કોઈ એટલે સહી માણસો મદદ નથી કરતા એ આરોપ પણ ખોટો છે.

પ્રોટેસ્ટમાં નેટીવોના પાસ સંબંધ માં એક સલામકનો દીસો બન્યો છે. ત્યાં ૧૪ વરસ ઉપરની ઉમરની નેટીવ ઓરતોએ મોફસનની પરમીટો રાખવાની રીત દાખલ કરવામાં આવી છે. તે સંબંધમાં એક મોર પાંજરીએ નેટીવોને સલાહ આપી છે કે તેમણે કોઈ અરજી ન બંધ કરવું, અને એ રીતે સલામકથી પરમીટના ધારથી સામે થવું. નેટીવોએ આ પાસના કામદારો સંત કર્યાં છે. તે જાણમાં કોરટમાં કેસ ચાલતાં માજી રહેને નેટીવ વિરુદ્ધ મુકાબે લાગ્યો દેલો. તેની સામે મુખીમ કોરટમાં આવીલ લુ

જવામાં આવી છે. આ બાબતમાં લાંબી કાઉંસીલમાં બંદે ચર્ચા થઈ હતી.

રોમર મહેરીલે હસ્તાક્ષરના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૮ મીએ મહેરીલની મીટીંગ મળી હતી મી. અહમદ જીખા ની હસ્તાક્ષરથી મદરેસાનાં અમ્મીલુ. હમતેહાન લેવાનો ઠરાવ થયો. કાર પછી મી. જસાતના કેસ બાબતમાં મોખ પચણ લેવા અને ટેકા દેવા ડરબનની બાંલુમન, તથા જોહાન-સબરમની કમીટીના જનાશીક સોસાયટીને કામગીરી લખવાનો ઠરાવ કરી સલા નિશરબન થઈ હતી.

બરમીસ્ટનમાં સ્થાપવા ધારેલા નવ લોકેહન સંબંધમાં બોક્સબરમના જાપ, માં દાઉન કલારકનો એક કામલ પ્રસિદ્ધ થયો એ તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે કેટલાક દીંદી નવા લોકેહન માટે રહેઠો ની માગણી પણ કરી રહ્યા છે.

હંદીઅમેન

(એક બબરપત્રી તરફથી)

તા. ૪-૪-૧૨

ડેલાએઆએથી ના. ક ને દિવસે બંને કાંઈ કમીસનર આવેલ, તા. ૨ ને દિવસે તેઓએ સુસીરપર બોમ્બ કુ. ની મુલાકાત લીધેલ ને બીજે દીન બંને આવેલ. ખાનમી સફર હોવાથી કાંઈ ધામધુમ કરવામાં આવેલ નહીં સંખ્યા તેઓએ કહેલ્યા અને કાળામોક બંને જોલખાના ની મુલાકાત લીધેલ.

પોરટુગીસસરવાળાઓ કહે છે કે એકાદ માસ ઉપરમાં ગાળી સરવે પોલીસ યાજી ની મુલાકાત લઈ પાછા કહેરમાં આવેલ.

તા. ૩૧ માર્ચને દિવસે અમુક કાફર ચીફને બોલાવી બેઠક ચીનીને બહોળે બંને ગીતી “હંપોસુ” વેરા બરવા સન્તા વાળાએ માગણી કરેલ જેની કાળા માણસોએ કા પાટી તેથી તા. ૧ એપ્રીલ ના બોલાવી બેઠક મુખી મરીબ માણસો ને અનાલ આવવામાં આવેલ.

સ્ટીમરને પાણી આપવા કાર અહીંના મુલ ઉપર બે દાખીઓ રહેતી હતી તે બંને વખત થયાં કાફી સેવામાં આવેલ હોવાથી સ્ટીમરને અમુક પડતી. પણ કાળમાં બોમ્બ ક વાળાએ પાણીના નળ તેમના કામમાં મુકેલ હોવાથી કોઈપણ પાણી સ્ટીમરને આપે છે. આ વરસમાં વરસાદ બધું કમતી પડવાથી દરેક ખેડા કીની સ્ત્રી મેળી થતી જાય છે.

માડીનો કુંપડો

(ધીરાનું પદ)

કુંખિયાનો વિચારોને માડી તારી કુંપડી,
રજુ વગડાને જાણે, આંધળીઆની લાકડી.
—રજુ.

કુંખનિકુંજે લચી વલસરી,
નિર્ઝેરીયા સંતાવ;
વિમલ કમલદલ પલ પખીડા,
ખાડાલીલાને માથ;
રડીયાળી એ વાડીરે, સોહવતી જે કુંપડી,
આને ખાવા ધાતીરે, નિર્જન રજુમાં
કુંપડી.—કુંખિયા.

ધર્મ કર્મ રસકલ લુટાણું,
ધર ધરવખરી હીર,
જીતી સંતતી સત્ત્વ કુંટાણું,
એ માયા તુજ આર;
લુટાણી એ માડીરે, ખાલી તારી કુંપડી,
ખાલી તોલે મારીરે, માડી તારી કુંપડી.
—કુંખિયા.

ધન રૂપી એતર સુઠનીઆ,
દવ પ્રેમો આવાસ,
રાત્રી વિજીની આંખડી રેખી,
પખીડાં પામે માસ;
તેને સ્કોડે સ્કાતીરે, માડી તારી કુંપડી,
પોપણીઆંધીપાતીરે, આંધી જાડી
રાખડી.—કુંખિયા.

વન વીંદ્યા સીમાએ સમજા,
અવલ પડ્યા તુજ આજ,
કામ કરીને હાથૂત કરીને,
રજુવગડે દે માર;
આંજે લેવા ધાતીરે, તેને માતા રાંકડી,
હીપી જાણે જાતીરે, માડી તારી કુંપડી.
—કુંખિયા.

મધુ કણુ કાળે વનવન રીંગે,
તુજ આજીડાં પાંખ,
મધુ સુખ કુંખનાં લાકડાં લેવા,
કરતી તુજપર આંખ;
આંજે તું સમરતીરે, માતા મારી કુંખળી,
પ્રજાનો પદ કામવતીરે, માડી તારી
કુંપડી.—કુંખિયા.

તુજ જીવન અમ તુજ સર્વસ્વ,
તુજ સુધાનો સાર,
ચિંતમતી વસલતા રેવી,
તું સર લોકાનું દાર;

નદનવન શી બહાલીરે, અમને તારી કુંપડી,
અમલમિ પદ પાળીરે, સજુમારીશું
કુંપડી.—કુંખિયા.

—“સંજીવન” જરી” માંથી.

તાબું ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેકિંગ, અને સાથે માલ બધી
જગ્યાએ રોકાડેથી લાકડેથી મોકલું છું. જો
ફ્રુટ મોકલવી જાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIDRI"

બાહુરે ખખર

હાઈદરાબાદમાં તાર તથા સરનામા મની
જોડાડ, રસીદ વગેરે કરવાની અંગે તથા
જુલસાતીમાં સમજ આપનાર માપડી. સુધારા
વખારા સાથે બીજી આવૃત્તિ, કિંમત રૂ. ૧.
નીચે સરનામિથી મળશે: જી. ઇ. પટેલ,
બોક્સ ૧૦૭, પોસ્ટોફિસ.

મોંઝી કનવિલ વિના ફોર્મલિટી નથી
સુંદરી સુખોષ

જાણ સ્ત્રીઓની ફેવનથી અને કનવિલ વચ્ચે
મોંઝી વાલ છે; તેથી મોંઝીને પોતાના કુંખ
ની સ્ત્રીઓ સાથે લેવા લાગ્યા છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજન અને મોંઝીમાંથી વાસ્તા
જો અને વિદ્યુત કળાનું સરળ કાળામાં લાભ
મળે એવાં કાળાઓથી બરખુર આ માસીક
હીંદુ જુલસાતન અને પાસ્ટી વગેરે સમજી
જુલસાતી વાંચતી જામમાં જો સરખો આવ
કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
કન્કાંડ વગેરે દેશોમાં જ્યાં સાદસીક જુલ
સાતી જાણીએ ત્યાં જ. ત્યાં ‘જુલસાત સુખોષ’
ની માગણી વાલ છે.

જાણકું કાળાઓ રૂ. ૧-૬-૦

સરખો મનોરંજન નીચે સરનામે કરશે:
જુલસાત સુખોષ’ મોંઝી, અમદાવાદ.

જસમાની ગરખો

જોમાંક આવાડીમાં ઉપર ધ. જો.
માં કપાળેલ હાંતલાંબીક કાળ
જોમાનીઆ આકારે કપાળ બહાર
જાણું છે.

કોમલ: પેની ૧

રખાલ ખરખ: અરબી પેની

જાણે: હિંદુસ્તાનલ પ્રીટીઅ પ્રેસ

ફીનીક્સ, નાતાલ,

રોકડ ખખર જાવ

તા. ૪-૪-૧૨

શી. પે. શી. પે.

કુલ કારમનસ ૧૪માર્ચ ૨૦	થી ૨૦	૦
ચાવલ માંજ ૧ મસ્તાની ૨૨	૦	૨૨ ૬
બીમડીના	૨૭	૦ ૨૭ ૩
જે. એ. ડી. આર.	૨૦	૦ ૨ ૬
જે. ડી. આર.	૧૬	૦ ૧૬ ૬
ફાંડા	૨૧	૦ ૨ ૬
ફેલી તુવેર દાજ	૧૮	૬ ૧૮ ૭
કાનપુરી તુવેર દાજ	૧૬	૬ ૨૦ ૦
મસુરની	૧૬	૬ ૨૦ ૦
મગની	૩૧	૬ ૩૨ ૦
અડદની	૩૨	૦ ૩૨ ૧
ચણા મુંખળા	૨૦	૦ ૨૧ ૬
દાજ	૨૪	૦ ૨૪ ૬
વટાણા નાતાલના	૧૮	૦ ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૨	૦ ૧૨ ૬
બીનીસ	૩૦	૦ ૩૦ ૬
જુવાર (કાંદર કોરન)	૧૮	૬ ૧૮ ૦
કડવું તેલ ૧માલન	૩૬	૦ ૩ ૧૦
ઝેરડીનું	૩	૦ ૩ ૨
મીઠું	૩૬	૦ ૪ ૦
નાળીએરનું	૪૩	૦ ૪ ૬
ખાંડ સહેદ નાતાલની	૧૮	૦ ૧૮ ૬
પીણું	૧૭	૦ ૧૭ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૧૩	૬ ૧૪ ૦
આટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૧	૬ ૧૧ ૬
આટો (અ’બીએ મીલ)	૧૧	૦ ૧૧ ૩
મકાસી સોપારી ૧૨તલ	૭૫	૦ ૮
મરચા	૬૫	૦ ૬૫ ૦
શી પેટી, જટીનના પૈડ	૬-૦-૦	૬-૪-૦
પોરબંદર	૬-૧૦-૦	૬-૧૪-૦
પારાશીન કરોલ	૬ ૬ ૬	૦ ૬ ૬
વાઈટ રોસ	૭ ૬	૦ ૮ ૦
માલન	૧૩ ૩	૦ ૧૩ ૬
નાળીએર	૧૩ ૦	૦ ૧૪ ૦
ફેલી	૧૦ ૦	૦ ૧૦ ૬
મધમંડ સોપ	૧૩ ૬	૦ ૧૪ ૦
સાણ સીક રોલ	૧૪ ૬	૦ ૧૬ ૦
સાણ સનલાઈટ ૧૦ જોસ ૩૪ ૦	૦ ૩૪ ૬	
સાણ કાચમ્ ૫૦ કુકબના		
બોક્સની કોમલ	૧૨ ૬	૦ ૧૨ ૬
સાણકોસરીલ(ખા. ૧૦)	૧૨ ૦	૦ ૧૨ ૩
નેકટર ડી	૧ ૮	૦ ૧ ૬
માચીસ બાખન	૩ ૧	૦ ૩ ૬
સોપારી સેવરેખની	૧૦	૦ ૧ ૦
નીડલ પોર્ટ સીમારેટ	૨૦ ૬	૦ ૨૦ ૬
નીચક (લીવરપુલ)		
મસ્તા એકની	૪ ૬	૦ ૪ ૦
નીચક(જરમની સાર)	૪ ૬	૦ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતના ફળપ્રદુષ્ક તથા ફરસા હાથેના હઈ એકાનેકનસબની વાણીકારી થઈ
આપવામાં આવે છે. જોકે તરત જુલવામાં આવે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.:— And at:—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

63 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

બધી જાતના ફળપ્રદુષ્ક તથા ફરસા હાથેના હઈ એકાનેકનસબની વાણીકારી થઈ
આપવામાં આવે છે. જોકે તરત જુલવામાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત દેશબાઈએને વારસે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજી ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બાઈએને રટીયરમાં આવેલા વારસે દેશી અને તાજી માલ જોરદારથી
ચોકલાવીશુ. કત્રીમાંના જોરદાર પક્ષ સહાયથી પેક કરી મોકલાવીશુ.

ધીની બહેની, માવાની ધાળી, જરફી, શેવ, બદામી દહલો, ધાળી પુરી, પેસા,
બજીયાં, મગજ, પુરી, રેવડી, મમરા (હાથના બનાવેલા), મેસુજ, કરીના બાફ,
અમતપાક તથા મસાલાદાર ઘણા વગેરે.

M. M. PATEL

129, Hanover St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add: 'SULIMAN'

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

Dis. RUSTEN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હાંદુ યુનાઈટેડ

વેડાંજ કું.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હાંદુસ્થાનની જોશરી બચાવ-ધ મંજાવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરણદરજી તથા કસતીજી—સરક
અવજ—ચોખ્ખું ચંધીયાજી—એક વખત
મંજાવી ખાત્રી કરો.

કો. નં. ૧ પ્રીયારક રટીડ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેસ્પરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

Mohia & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spokenkam,

Tel. add. 'KHANDERIA.' Box 180

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (સર):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg

Parow, etc

Head Office: 24 Freetown St., Woodstock

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE		
	One	Two		Three	One	Two		Three	Four		Six	Twelve
		£ s. d.	£ s. d.			£ s. d.	£ s. d.					
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES	
One... ..	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	1 15 0	One... ..	
Two... ..	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	3 10 0	Two... ..	
Three... ..	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	5 0 0	Three... ..	
Four... ..	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	5 12 6	Four... ..	
Five... ..	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	6 15 0	Five... ..	
Six... ..	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	7 15 0	Six... ..	
Eight... ..	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	10 0 0	Eight... ..	
Ten... ..	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	11 0 0	Ten... ..	
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	13 0 0	One Column	
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	18 0 0	Half Page	
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	32 10 0	Full	

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for every month half day duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our rates:—5% extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

तुलसीदासजीकृत रामायण सार.

आजकाल हिंदी प्रजाता पुत्री परेष्ठ मान बहु करे के. परेष्ठमां पोतामा कर्महुं मान रामायुं ए बचाने कहीन के. कहीन हिंदुमे विवेके ५.३३न के. जो लखनारनो एके मत के के साधारण हिंदु बचतुं गइस रामायुं ए बचा हिंदुहुंज नहीं एन बचा हिंदीहुं काम के.

साधारण हिंदु कर्म सर्व कोहिने मान्य मान एवी के. तेहुं रहस्य नीतिमां लयाएहुं के. ए विचारो बचा कर्म करा अने सुरक्षा के एम कही जराब केमके नीतिभी भऊन एवी कर्म होवाएहुं नहीं.

जमे तेम होब एन साधारण हिंदु कर्महुं कप तादक रामायनमां जोरि लकाव के. मूल रामायन संस्कृतमां के. ते थोडाज बांधे के. तेना तरजुम दुनापानी कभी भाषामां पढ़ी के. हिंदुस्तानमां कभी प्राकृत भाषामां के. जा बचा तरजुमाने तपासीये तो तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायनने कोई कभी कहे तेम नहीं. तुलसीदासजीहुं रामायन कर्म जोतां तरजुमी नहीं बचाव. तुलसीदासजीभी धाकी एवी अनम्य हती के तेने तरजुमो करवाने नरके पोतामाज बदलतो नाचा के. मर्यादा छोडीये हिंदुस्तानमां एक एन मान नहीं होब के क्वां तुलसीदासजीमां रामायन कर्म हिंदु केक अजाबभी नीकके. एहुं रामायन ते परेष्ठमां (कही देकन एम) बचा मानहो पूर बांधतर नहीं. बांधकानी अवकाश नहीं लखती. आना पुस्तकोने हुंका कपमां रहम बाक्या होय तो हिंदी प्रजाने कल्याणकारक कई एके एवा हेतुभी तुलसीदासजीहुं रामायन तेवा कपम रहार फलवानो हराही राखी के. तेमांभी प्रथम कांड तुरतमांज प्रजाम आगळ रजु करीये लीये.

हिंदी लीपी तथा कथा जालपी ए ररेक हिंदीनी करव के. ते भाषाहुं कप जालबा रामायन जेहुं बीजुं पुस्तक भाषियन हने.

कीमत १ धीकीन.

रीस्ट १ केवी.

इंदरनेशनल मीटिंग कस, फीनीक्स, नावाक

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Bandaria, 21 Roger-street
Importer.
ERRAHIM NOBODIEN,
■ Frere-street, (Woodstock).
M. M. Patel
Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABUBAKKAR AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Candir and Son
Box 128, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'
Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 Queen-st
S. Pearbhoy Butler
474 West-street
P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEKWA
Fruiterer Box 471
K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market
Yusuf Saleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kas Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHEVALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANOR,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier s, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarie,
224 Market St.
Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3458.
C. Kamalodin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhall Specialities
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Pox 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co. Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMMAJOY IDOLGY. Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.

Noor Mahomad & Rawji,
Box 320.

VRASDAS & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHASSA, General Merchant
Box 35.

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman
Box 9.

PIETERSBURG

WENTA & KHANDERIA Bros.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickandas Bros.,
Main Street. Box 531.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V. M. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 242

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59.
Khuabai Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKES

(TRANSVAAL)

Keshavji Gien R-foda

STANDHURTON

Amod & Ismail, Box 44.

THORNTONVILLE JUNCTION

Esop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar
General Dealer. 'Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMHINGA

Dada D-roan

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munavar Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawat General Merchant
Box 25

M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel: Address: 'V. SAMY
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA." Phone 1028, P.O. Box 26.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codex A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. સીયનરટીન
સોલિસિટર, નેશની અને કનવેન્શનર
ઓફસ ૧૧૭૭ ટેલિફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સુનામુ: "મીસી"
અલેક્સાન્ડર મીસ્ટીસ, પ્રીસીડીઆલ
પુરાણવાપ્ત સુલાવાપ્ત ભગતની કુ.
અનરલ સીસલ અરવંદ
મરદના કેસ, મેટ, પાટલુન, અમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
ફાલ વગેરે પરચુરલ માલ મળશે
આપો, લુઓ અને ખાતી કરો.
એવુ મશીન બે.
ઈટીયન મારકેટ, સ્ટોલ ના. ૫૮
પેસિફિક બીટ, બેકાન્થમરમ. બે. ૪૨૪૬

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about April 8th Carisbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about April 18th Dunluce Castle 8114 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about April 15th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 373, LOURENCO MARQUEZ

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

ફાન્સીબલ અને સીસલ અરવંદ.
ઈટીયન પ્રીસીડી બચાવપે હીફુસલ
બી મંગાવી સરતે હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ કરી પેરન'રટુ તથા રકબત
કુ-સરસ માવલ-ચોપુ: વધીયાણા-અથા
બંધ અલખાએક કરી લુઓ.
STAND 513, 17th Street VREDEDOEP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરન'રટુ પુલબેદાર બે.

108 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને શુદ્ધ ખબર
સંસતી નેહા

ડેલાઓઆએ, બેરા, કાંઠીઆર યાઓઆ કઈ

સ્ટીમર ઓએના દન ૫૫૦૦ તા. ૬૬ી મે

આ કંપનીની આમોદમાં ફરક વરના પાસેજર માટે મુરુરી સવધ છે તેમજ ખબારી ઉડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વધેર નરમ સ્વભાવન સમતાવાળા તેમજ માચાણ છે તેથી પાસેજરોને કાષપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નથી એ ખાતરી રાખો.

આ કંપનીની આમોદ ૬૨ મહીને મુખ્યત્વે સાર જાય છે. માટે આ કુલ દતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતા ફેલ જનારાઓએ તકમાર સ્થર રહેવું.

સરકુ આમોદ મુખ્યત્વે પહેલેથી તેજ દીવશે અતરે તાર મારફતે ખબર મલકે તે ઉપરથી સહની બધુ માટે અતરે જાપામાં નિમાવણ તેથી સહ કાઢેજ ને જમર ખરચે આમોદ પહેલેથી જવાની ખબર પડતી. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકે.

જરખમલે હીમે કોઠંઠો મોર કઠકતા સ્વીકર મીમે મુખ્ય જાતી છે.

સ્ટીમર જમજાતી યુગીલ ૩૦

ઉદાહરણે અલગાકાં અંબલે.

જાલે જાલે અંબલેજી લગ ૩,૦૦૦ ૩૦૦ અલગાકાં અંબલે

મી. અમરકાંતે કાંઠાઓઆતી ફાં.

૧૧૪. ૧૧૬, ૧૧૮ માર્ચીઅલ રોક ૪:૦૦

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

જામરકાં કાંઠા ઓએ જામર
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King & Sons,
West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail. Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosem 3 Pandit Chandanayen 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaz Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sonab 12 Suratben.

અમારી પાસે મુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરબીક, ટામીલ, અને ઉગ્ગીલ માવનન મલુખ રમુજ અને આનંદ આપે એવા રેકૉર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાન છે. કામ સહીથી સરતામાં સરતું છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી કોલના છે. માવનો પણ મલુખ સરસ છે. રેકૉર્ડમાં પ્રખ્યાત જનારાની માવનો ખાસ ઉતારેલા છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchants

૬૫૩ મોસરી અને ફરક બતનું પાકુરજી
માવની કુશન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

ધી યુનાઇટેડ હાંડુ એસોસીએ શાન-કેપટાઉન

ઉપલા એસોસીએશન મારફતે હિંદુસ્તાનમાં માં મુખારો વધારો કરવા મહે ઈ. સ. ૧૦૬૧ ના કપ્ટેઅન માસમાં મોલેલ ફક પડતી મલક કરનારનાં નામો :-

મલા અંકનો સરવાળો	૪૮	૧	૨૦
એમુલાઈ બીમબાઈ ફેસાઈ	૦	૨	૬
રવજલાઈ બાબુ સામારિરના	૦	૨	૬
ફેવાલાઈ કીડા	૦	૨	૬
મકનલાઈ બાબુ	૦	૨	૬
ફીરલાઈ કીડીઆ	૦	૨	૬
બાબુલાઈ ગોવન	૦	૨	૬
લાલાલાઈ ગોવન બારબર	૦	૨	૬
ફીરલાઈ રધા બારબર	૦	૨	૬
નકુબાઈ રધા બારબર	૦	૨	૬
બીખાલાઈ કવણુ રેલનણુલ	૦	૨	૬
બાબનલાઈ બલુ પટેલ	૦	૨	૬
હાદવાલાઈ મોંડાલાઈ	૦	૨	૬
મહુલાઈ સોલકી	૦	૨	૬
ફેવાલાઈ ગોવંદ પટેલ	૦	૨	૬
ફેવાલાઈ રધા પટેલ	૦	૨	૬
મીલલાઈ રધા પટેલ	૦	૨	૬
મકાલાઈ બેચી પટેલ	૦	૨	૬
રધાલાઈ માવન પટેલ	૦	૨	૬
મુખલાઈ બલ પટેલ	૦	૨	૬
જમલાઈ લાલા પટેલ	૦	૨	૬
મકાલાઈ કવણુ પટેલ	૦	૨	૬
ફીનારલાઈ માવન પટેલ	૦	૨	૬
પુલખાલાઈ મોસાર પટેલ	૦	૨	૬
હાદવાલાઈ કાસા પટેલ	૦	૨	૬
મીલલાઈ પવણ	૦	૨	૬
હાદવાઈ હરી કરાંચીના	૦	૨	૬
બાબાલાઈ કાસ	૦	૨	૬
કવણુલાઈ કીડા	૦	૨	૬
કાનકલાઈ નાના	૦	૨	૬
રતનક કવણુ	૦	૨	૬
મુખા કાલા	૦	૨	૬
રવજલાઈ ખુલાલ બારબર	૦	૨	૬
રધાલાઈ માવન બારબર	૦	૨	૬
બીખાલાઈ બાબુ બારબર	૦	૨	૬
જમલાઈ પટેલબ બારબર	૦	૨	૬

P.O. Box 33

Telephone No. ■

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Direct to Bombay in 18 days

S.S. Kanzler leaving Durban 16 April Delagoa Bay 18 April

જરમન ઉપર આફ્રિકા લાઈન

દેશ જનારાઓને પુરા ખબર

૧૮ દહાડે મુંબઈ જશે

સ્ટી. કેન્ઝલર

અહીં તા. ૧૬મીના રવિવારે ઉપર ઉલ્લેખિત થયેલી ડી.સી. કેન્ઝલરના રવિવારે ઉતરવાના બેરો અને માટે મોઝા વર્ક મુંબઈ ૧૮ દહાડે જશે. ભાવનગરનાં સાથે જનારાઓ આ તક મુજબી તરીકે

મજૂર લાઈનની બેરો કાશ્મીર, કાશ્મીર આવનાર કાશ્મીર જનાર અને, કાશ્મીર પહેલાંના છે. મુંબઈ પહેલાં છે તુરત અહીં ઉતરવાની ખબર મળે છે. કે. કુશાલા, મોતર, મોતરનાં જાણીતાનાં અને હવેનાં હોય છે. ફરેટ, સેન્ડ, અને કેન્ડી કીટો મોરારી તથા જનાર મોરારી વાળી મળે છે. ખાસીઓ દેશી અને હપવાને તથા મોરારીનાં માથાં હોય છે. કાશ્મીરનાં કે. મોરારીને અવાદી જના, વીજળીની બી પાણી, કુશળનાં બજાર હોય છે. મોરારીને પુરા જનારનાં હોય છે. મતલબ કે સીમર, પાણી પાસે જનારને મલિક હોવાની હવેનાં સમજ છે.

જો જનાર મલિક હોયે તા પુરા નીચે સરનામે, તથા એકાદીરનાં, પ્રિંટીંગ અને ટીપગ્રાફીનાં બેરો.

OSMAN AHMED,

SHAIK RASOOL,

ABA MAHOMED,

137 Grey St, Durban.

c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J.B.

Box 195 Delagoa Bay.

માંડી વિશ્વવત્સી પાટની વેપારીઓ તેમ જોની લોકોને વેચવી પેસાય તેમ આપશું. આવ માટે લખો. કાશ્મીર વરો.

નતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ જોટલી જોટલી તેની મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

જો સરનામું સારો માલ. કીશ્મીરે મળશે. મનાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Zolbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN

ધસ્તામી ભાઈઓને પુરા ખબર

રશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો!! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકોસ ફેન ટોપીઓ ફુકી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારનાં જોરાર ઉપર પુરતું ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amad & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હંમે ફેક્ટરી ટરકોસ ટોપીઓ,

સજાતી અને શારી.

ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક મીલ જથ્થામાં, સસ્તા આવે મળશે બહારનાં જોરાર ઉપર તુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો, જો. Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban

M. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS, WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 433. Corner Kaffir & High Streets, TRINIDAD, JOHANNESBURG

Box 4140 TEL. ADD.: "FAJANDAR." HEAD OFFICE: VARANASI, INDIA.

K. R. MODI & DESAI

તાજાં નાઈલેસ, જથ્થામાં તથા હાલ વાવવાના તથા ખાવાના માટે ખાલ મર નીનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. લખો તા મળે

Stands 59, 60, Indian Market

P. O. Box 518, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix Natal

No. 16—Vol. X.

SATURDAY, APRIL 20TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

INDIGNANT INDIAN PRESS

AT THE FATE OF HONOURABLE MR. GOKHALE'S RESOLUTION

THE exchanges by last mail from India contain strong and lengthy comments on the Debate in the Viceroy's Legislative Council on Mr. Gokhale's resolution about the indenture system. We give the following this week:—

The Indian Social Reformer

It is hardly likely that the Government of India will fail to realize the significance of the voting on the resolution moved by the Hon. Mr. Gokhale in the Viceroy's Legislative Council to put a stop to the system of indentured labour. The Government majority was not more than eleven and the non-official minority was the largest yet recorded on a proposition not accepted by the Government. In the debate, Hindu and Mahomedan members vied with one another in expressing their detestation of the system which was separated from slavery by a very thin partition. . . . Even if an officer of the Government of India were invariably appointed to the office of Protector, and even if—an extreme and almost impossible supposition—that officer were an Indian himself, many of the evils inherent in the indentured system would continue unabated. The officer will find himself in a position of utter impotence as he will be thwarted at every turn by the planters and will not be often able to secure the support of the Colonial Governments in his endeavours to uphold the law in the spirit as well as in the letter. The experience of Sir Henry Cotton when he endeavoured to cope with the abuse of the system in India itself, ought to be a warning against accepting any such specious concession as a remedy for the evils of the system.

The answer to the indictment of the indentured system, from the Government side, was extremely dis-

appointing. It is, we think, a pity that there should have been any attempt at an answer. The Honourable Mr. Clarke enlarged at such length and with so much eloquence on the blessings enjoyed by the indentured labourers that it might almost seem that the Honourable Member, had he not been condemned by an unkind fate to be a member of the Government of India, would himself have preferred to be an indentured labourer. When a man entered into a contract, said Mr. Clarke, he must carry out that contract. But there are certain kinds of contract, into which men are not allowed to enter in countries which have the good fortune to have a civilised government such as ours. It was not a great hardship, said the Honourable Member, that when a coolie came to the colonies and refused to work that he should be punished. This is an argument which might with equal force be employed to justify slave labour. The Honourable Member's former chief, Mr. Lloyd George, if he happens to read this plea for indentured labour of his late lieutenant, will have sore reason to reflect on the part which environment plays in the moulding of a man's character and opinions. For all practical purposes, Mr. Clarke remarked, the indentured labourer was a free man. What these practical purposes were, he did not care to explain. The Member for Commerce is naturally much impressed by the fact that the indentured men sent home their savings. Is not the Honourable Member guilty of a fallacy when he asks us to regard the sums of money remitted to this country as a sufficient compensation for the degradation which the system complained of involves?

We have little doubt after the debate in the Council that the system is doomed. It is now only a question of time.

The Amrit Bazar Patrika

No one can read the powerful speech of the Hon'ble Mr. Gokhale without being wholly carried away by it. The trained and fervid eloquence of the mover was, however, not necessary to discredit a system which stands self-condemned. Yet Mr. Gokhale has done a great service to suffering humanity by graphically describing and throwing a lurid light on all the ugly points in the system. The Hon'ble Mr. Clarke in reply practically admitted the unassailable position occupied by the mover of the resolution; yet he could not see his way to accept it. This shows how liberal-minded Englishmen have now and then to do violence to their own convictions for the sake of the policy of the Government.

There was a time when the indentured system prevailed in Bengal with regard to the recruitment of coolies for the tea gardens in Assam. And what was the result? Frightful oppressions on the unfortunate labourers. And Mr. Clarke had the fairness to admit it, and do more. He also acknowledged that not only "the prime reason for the abolition of the indentured labour in Assam was the mal-practices that prevailed," but, since free immigration was introduced, "the condition of coolies in Assam was good." Now, when such was the case in India before the very eyes of the Government of India, one can imagine the horrible lot of the immigrants in British Colonies under a system of virtual slavery, which are beyond the jurisdiction of the Indian authorities, and where the employers can treat with impunity the helpless coolies more inhumanly than the planters of Carolina treated their slaves, and that under the cloak of law.

And, when it is remembered, that the victims of the system are simple children of nature, quite powerless

to cope with the gross misrepresentations of unscrupulous and wily recruiters, one is bound to condemn the system.

The Hon. Mr. Clarke had to admit that the penal provisions were not mentioned in the contract—and what a confession! All the same he urged that indentured labour rested on a free contract which had been explained to the coolie. Free contract forsooth! As for explaining its terms, would it be possible for any human being, specially for ignorant and illiterate coolies to leave their home and hearth for an unknown country beyond the wide expanse of the sea, if they were told that they would be treated as criminals and punished severely with rigorous imprisonment should they only show some carelessness and negligence in their work or use one disrespectful word to their master—disrespectful according to the latter?

The so-called free contract alluded to by Mr. Clarke reminds us of the agreement into which the indigo planters of Bengal entered with the ryots before the sixties of the last century. The planters advanced some money to the ryots on condition that the latter would sow indigo and give them in return a few specified bundles of indigo plants per rupee. There was no penal clause attached to the contract; its terms were simple and clearly explained to the cultivators. Yet, in due course, the position of the indigo ryots became as bad as that of the Carolina slave.

Indeed, the ryots could never pay back the small advances they received from the planters; on the other hand, if they took ten rupees, the amount doubled and trebled in ten years, though they had brought to the factory more bundles of indigo plants in the first year than what were contracted for. In this way though they were originally free men and entered into a free contract, they became the perpetual slaves of the planters, who gradually possessed their cattle and ousted them from their fields, and grew the plants themselves. And at last the down-trodden ryots, goaded to desperation, turned back and revolted, threw off the indigo thralldom, and compelled the planters to leave this country, bag and baggage, after having ruined a most important industry for ever.

The fact is, the dwarf must always go to the wall when he enters into a contract with a selfish and grasping giant, however fair and reasonable its terms may be. It may be urged that if the indentured coolies in the Colonies were really oppressed with cruelty they would show signs of mutiny like the Bengal ryots. But the latter were in certain favourable circumstances which are wanting in the case of their confreres in Mauritius and other places. They were in their own native soil; they were five millions in number; and at least some of the governing authorities

were in full sympathy with them. But the indentured coolies in the Colonies have really got the sea and the devil between them. They cannot move one step to free themselves from their grasping masters without endangering their liberty and lives.

A system with brutalising and de-humanising tendency should never be tolerated for a moment by a civilized Government. And is there any doubt that both the employers and the coolies run the risk of being brutalised and de-humanised under the existing indentured system?

Indian Land-Holders in the Transvaal

Supreme Court Judgment

On the 10th instant, before the Judge President of the Transvaal Provincial Division and Justices Wessels and Curlewis, the following judgment was delivered in the matter of *The Mining Commissioner of Boksburg v. L. W. Ritch* :—

Judgment was delivered in this matter, in which the Mining Commissioner of Boksburg appealed against an order of Mr. Justice Ward, in the Witwatersrand Local Division, directing him to register a transfer tendered by the respondent of one-half of a certain lot marked Q₂ on the general plan, filed in his office, of the farm Klippoortje, in the district of Germiston.

The Judge President, in giving judgment, said the land in question formed portion of the farm Klippoortje, which was proclaimed as a goldfield in 1887. Afterwards, it being found that there were no gold-bearing reefs on the farm, the owner applied for and was granted, permission to give out pieces of land for plantations and gardens, under sec. 60 of the Gold Law of 1892. A portion of the land as dealt with was leased to one Van Wijk, who cut it up into lots, of which the lot now registered in the respondent's name formed one. The respondent was desirous of sub-dividing the lot into two portions and transferring one of them to one Spalding; but the Mining Commissioner refused to permit this to be done, on the ground that sec. 60 did not contemplate the sub-division of land which had been given out under the section for agricultural purposes, and also on the ground that the person to whom it was really intended to transfer was an Asiatic and was not entitled to hold fixed property. His Lordship then considered the terms of the Gold Laws of 1891 and 1892, and came to the conclusion that there was nothing in the law to prevent sub-division; and the Court could not merely because the legislature had made no provision of the transfer for such sub-divided portions, infer

that it intended that the land should not be sub-divided. Next it was contended that the rights granted under section 60 were not real, but personal and were therefore not registerable. But they were leases for 99 years, and in *Farrelly's Trustees v. Smith* (1904, T.S., 957) the Court had laid down that such a lease, being a lease *in longum tempus*, was an alienation partaking of the nature of immovable property and creating rights in the nature of real rights. The right in the present case must therefore be considered to be in the nature of a real right, and as such to be registerable. As to the contention that the respondent was not entitled to demand that transfer should be passed to Spalding, because he really intended to transfer to an Asiatic, that was not a position of which the Court could take cognisance. The person registered in the Deeds Office as the owner, and no one else, was the true owner. Moreover the respondent (applicant in the Court below) did not set up any such case, but merely that he had sold five morgen, of which he wished to pass transfer to Spalding, and it was not for the Court to go out of its way to ascertain whether there existed some other collateral agreement which might possibly be illegal. There remained the final question whether, if the owner of a plot of land laid out in gardens or plantations under section 60 of the Gold Law wished to sub-divide it and give transfer of the sub-divided portion to a purchaser, the consent of the local authority was required under section 14 of the Registration of Deeds and Titles Act, 1909. It was clear that this was not such a "new division" as was contemplated by the *proviso* to the section, which must refer to a fresh division of land which had already been once sub-divided; the present case was therefore covered by section 13, and not by section 14. The appeal must be dismissed with costs.

Sir John Wessels and Mr. Justice Wessels delivered concurring judgments.—*Rand Daily Mail*.

Durban Crematorium

Mr. M. M. Diwan, Secretary of the Hindu Smashan Fund, Durban has received the following letter from the Durban Town Clerk :—

Adverting to my letter of 23rd ultimo, and yours of 1st instant, advising the quantity of water required in connection with cremations at your crematorium, Umgeni Lagoon.

I have to inform you that the Corporation is prepared to extend the water mains in order to supply your requirements, subject to a meter being fixed and your fund paying for all water consumed over and above 15,000 gallons per annum. Will you please see the Town Treasurer and arrange with him as to guarantee for such payments?

"On the Brink of Hell"

Hand to Mouth Civilisation

Under the above heading Mr. W. T. Stead writes an article in the *Review of Reviews*, in which he gives a lucid description of the situation in England caused by the coal strike. He says, Great Britain stands to-day (March 1st) on the very edge of Hell. One million coal-miners, representing the whole body of workmen engaged in coal-mining, have struck work: If they refuse to go back to work unless their demands are conceded, and if those demands are not conceded, the country will be plunged into civil war. Not civil war of the ordinary kind, in which two armed forces appeal to the arbitrament of arms as to which shall rule, but civil war in which the sole arbiter will be starvation—starvation endured not by the combatants alone or even in chief, but the starvation of a nation. Starvation is a far more cruel arbiter than war. War has its laws; starvation knows no law. War confines the combat as far as possible to the armed forces of disciplined combatants. Starvation wreaks its worst tortures upon non-combatants, upon women, and most of all on infants. There is a certain chivalry in war. There are many noble qualities evoked on the battlefield. In the arena in which Famine sits as judge there are no such compensating advantages, for if man be deprived of food for a certain number of days he is converted first into a savage, then into a wild beast. And it is now being realised for the first time that in our highly complex hand-to-mouth civilisation, in this modern society of ours, which is as delicate as the works of a watch, it is in the power of a single determined trade union to convert a whole nation of civilised men into an anarchic multitude of wild beasts ravening for prey. Since the world began there has never been a nation of forty millions that lived so absolutely from hand to mouth as the British nation. Down to the middle of last century the country was to a large extent self-supporting the nation also was organised, so to speak, in water-tight compartments. Railways were still in their infancy. Each district was compelled to rely more or less on its own resources. A hundred years ago each household laid in stores of food to supply its needs till the grass grew again in the fields. To-day all this is changed. The country cannot feed itself. Two-thirds of its food come from overseas. No one lays in stores of food. Everyone lives from hand to mouth, relying with implicit faith upon the continuous smooth working of the vast system of railways, steamships and banks. And the power which kept the whole system going with the regularity of the

planets was coal. Without coal it is impossible to do anything. In old times the villagers drew their water from the village well. To-day there are at least twenty millions of persons in Great Britain who would die of thirst if the pumping-engines at the city waterworks could not be kept going. Our cities would be in darkness without coal. The sewage of London could not be disposed of without coal. Our manufacturing industries would be paralysed. Outside the purely agricultural districts everyone would be reduced, without coal, to absolute lack of food and drink, light and warmth. And to-day because a million miners refuse to go to work excepting on their own terms, this immeasurable disaster is threatening the whole nation.

From the Editor's Chair

THE GERMISTON LOCATION

DR. MACNAB'S report on the proposed new site for an Asiatic Bazaar at Germiston has produced its desired effect. It has drawn from the Town Clerk a reply, addressed to the *East Rand Express*, which has reproduced the report in question and our remarks thereon. The Town Clerk naïvely says, in his reply, that his letter "is in no way intended to be a reply to the serious allegations made in the report prepared by Dr. Macnab." The Town Clerk, in the course of his letter, three times mentions that Dr. Arnold, the Medical Officer of Health for the Union, has been invited to report upon the sanitary condition of the site, and he winds up by saying that "the health of the Council's tenants and generally the public health of the white community of Germiston is just as precious to the Public Health Committee of the Council of the Municipality of Germiston as it is to that particular section of the Asiatic community who commissioned the services of Dr. Macnab." It would have been more to the point if the Town Clerk had been able to say, in so many words, that Dr. Macnab's statements were untrue or unfounded. We shall certainly be interested to know what Dr. Arnold has to say. Meanwhile, Dr. Macnab's report stands unchallenged and, from the Town Clerk's own statement, we now learn that, if the Germiston Municipality can secure the indispensable permission from the Minister for Native Affairs and the Minister for the Interior to use the condemned site for dumping down its Natives and Asiatics, it would not hesitate to do so. We are glad, however, to find that the site has yet to be so approved. Dr. Macnab's report, therefore, has been received in proper time.

The other part of the Town Clerk's letter shows that it is in the nature of a special pleading which, if anything, still more justifies Asiatic opposition.

There is, however, a portion of the letter of which the Germiston Indians had better take note. The Town Clerk says that "the Public Health Committee is daily in receipt of applications from Asiatics for sites with trading privileges in the new location, and this, notwithstanding the strong report of Dr. Macnab appearing in *INDIAN OPINION* and which report, it is presumed, has been widely circulated amongst the Asiatic community." We do not know how many Indians have applied, but we hope that the majority of them are self-respecting enough and careful enough of their own health not to rush into the arms of the Municipality for the best stands on the proposed site.

THE LATE MR. RAMSAY COLLINS

The death of Mr. Ramsay Collins is a loss to South Africa, as it is a loss to us specially. Mr. Ramsay Collins was one of the few South African statesmen who held very liberal views on the Indian question. His paper was always open to ventilate Indian grievances, and not unfrequently he gave them his influential support. As a member of the Durban Corporation, he often took up the cudgels on our behalf. We tender to the family of the deceased our condolences.

Imperial Legislative Council

Calcutta March, 7.

Vrededorp Township

Mr. W. H. CLARK, replying to Mr. Gokhale's question as to the removal of Indian residents from the township of Vrededorp, said:—(a) "Government are aware that a Notification has been issued to Indian residents of the township of Vrededorp in the Transvaal, under the Vrededorp Township Act, 1907, calling upon them to remove from the township by 18th of this year.

(b) The reply to the first part of the question is in the affirmative. The Government of India have received representations containing statements to the effect mentioned in the second part of the question.

(c) In view of the fact that the Notification has been legally issued under the Act of 1907, and after the period prescribed by that Act has been allowed to elapse, no action is at present contemplated, but Government will continue to give careful attention to any developments in the situation."

Germiston Location

The Town Clerk on Dr. Macnab's Report

The *East Rand Express* of the 6th instant reproduces the report of Dr. Macnab on the Germiston Location site from *INDIAN OPINION* and our editorial comments thereon. The report, it seems, was handed by the Editor to the Town Clerk, who, on behalf of the Public Health Committee, wrote the following letter to the *Express* in reply:—

The attention of the Public Health Committee of my Council has been drawn to an article appearing in last Saturday's issue of *INDIAN OPINION*, and which article the Committee understands will be reprinted in the current issue of the *Express*.

The article referred to purports to give, apparently verbatim, a report from Dr. Macnab of Germiston, on the possible or probable health conditions of the area which the Council has recently acquired for purposes of a location for Natives and a bazaar for Asiatics.

In view of the serious statements contained in the report prepared by Dr. Macnab (assuming the report is correctly printed) the Public Health Committee feel that the earliest possible opportunity should be taken to place before the public the policy which the Public Health Committee has under consideration, and which will in due course be placed in full detail before the Council.

In the first place, it has to be noted that Dr. Macnab has reported upon the suitability, from the point of view of health, of the proposed area for a location and an Asiatic Bazaar at the behest, presumably, of a section of the Asiatic community whose trading interests would be much better served by the retention of the present site both for Asiatics and Natives than the site now contemplated; and further, the Committee wish to state that while Dr. Macnab is perfectly at liberty to inspect and report upon the possible health conditions of the new site, the members of the Committee would have appreciated the courtesy of an intimation either to the Town Clerk or the Medical Officer of Health of his intention; the Public Health Committee would have been only too pleased to offer every possible assistance to Dr. Macnab, or any medical practitioner, in order that a reliable report could be obtained, as such a report would have been of great value to the Committee and, naturally, the Committee would have welcomed any suggestions or recommendations which would have as their ultimate object the improvement of the health conditions of the area upon which the Council's present tenants may be called upon to take up their residence; more especially as the possible neglect of ordinary health precautions might lead to

plagues or epidemics amongst Natives and Asiatics with serious menace to the public health of the white residents of Germiston and suburbs as is so confidently predicted in Dr. Macnab's report. It may be remarked in passing that the Public Health Committee is daily in receipt of applications from Asiatics for sites with "trading privileges" in the new location, and this, notwithstanding the strong report from Dr. A. Macnab appearing in *INDIAN OPINION* and which report, it is presumed, has been widely circulated amongst the Asiatic Community.

Now Sir, the Public Health Committee wish to make it perfectly clear that they are as desirous and are as anxious as any person that the very best possible health conditions should prevail in the new location; and with this end in view Dr. Arnold, the Medical Officer of Health for the Union, has been invited to inspect and report upon the whole area. The position really is that a location cannot be established without the consent of the Minister for Native Affairs; that consent has been applied for, but before it is granted the suitability of the area, especially from the point of view of public health, must be satisfactory to the Minister; what the Council so far has obtained is the formal approval of the Executive Council of a grant of claim surface for the purpose of establishing a Native location and Asiatic bazaar, but the actual and legal constitution of the area for these purposes cannot be accomplished without the consent of the Minister for Native Affairs, and the Minister for the Interior, and this consent will certainly not be granted unless the suitability and health conditions of the site applied for are satisfactory. The lay-out of the location is being planned strictly in accordance with both the Public Health and Building Bye-laws, and no stand will be permitted to be occupied which is likely in any way to be danger to the health of the residents of the location; steps are being taken to render the area (which is a very small portion indeed of the total area of the location) covered by the depositing site being made absolutely innocuous, and this will have been accomplished years before stands anywhere near the depositing site are permitted to be occupied.

The Public Health Committee have been perfectly frank both to the Council, the general public of Germiston, and to the Natives and Asiatics themselves as to their intentions; as has already been stated the Medical Officer of Health for the Union has been invited by the Public Health Committee to inspect and report upon the new area; this report, when received will be published for general information and any recommendations which the Medical Officer of Health for the Union may make will most certainly be carried out in every detail.

This letter is in no way intended to be a reply to the serious allegations made in the report prepared by Dr. Macnab. It should, however, be stated that the Public Health Committee are acting upon the expert advice of Dr. Moller, the Medical Officer of Health, who has reported fully to the Committee on the whole matter. However, to make assurance doubly sure, this advice is being supplemented by a report from the highest authority, namely, Dr. Arnold, the M. O. H. for the Union. The public may therefore rest assured that there is absolutely no cause for alarm. This letter is simply an assurance to the public of an obvious fact; that the health of the Council's tenants and generally the public health of the white community of Germiston is just as precious to the Public Health Committee of the Council of the Municipality of Germiston as it is that particular section of the Asiatic community who commissioned the services of Dr. Macnab.

All-India Moslem League

And South Africa

The fifth session of the All-India Moslem League was held, in Calcutta, on the 3rd and 4th March, the Hon. Nawab Sir Khajeh Salimollah Bahadur, G.C.S.I., G.C.I.E., of Dacca, presiding. In the course of his address, the Nawab of Dacca said:—

Gentlemen, I feel it my bounden duty to raise an emphatic protest against the unjust treatment of Indians, and the serious disabilities imposed on them, in British South Africa. The perpetuation of the grievances of our countrymen in that land, in spite of the most vigorous condemnations both in this country and in England, is a marvel to those who have learnt to pin their faith on the sense of justice of the British people for the redress of real grievances. Nearly five years ago I put a series of questions in the Imperial Council with a view to ascertain how far the Government of India was regardful of the rights and privileges of the Natives of India in the Transvaal. The replies, as I noted then, were satisfactory. I am well aware that both the Governments here and at home are very sympathetic, and there is a tendency towards the redress of grievances. But in spite of all that has been done, a bare enumeration of the existing disabilities of the Indians in the Transvaal would be shocking to the feelings of their fellow-countrymen in India. They are still denied all freedom in the acquirement of land in that country; they are not given facilities and comforts in the matter of travelling in the railways; they are

debarred from nomination to the Magisterial offices, however influential and respectable they may be; while suffering terms of imprisonment, little or no consideration is paid to their religious scruples, although these are often as dear to them as life itself. These and a thousand other grievances make the life of our countrymen most miserable in the Transvaal and other parts of South Africa, and must necessarily be humiliating to them and galling to their feelings. I repeat what I said five years ago on the same subject from my seat in the Imperial Council, that I challenge the right of the British Colonial Governments to put the stain of inferiority on British Indian subjects or place them on a lower status than that bestowed on the commonest of foreigners. I understand that the Committee of the London Branch of the All-India Moslem League has recently addressed His Majesty's Government on the imperative necessity of redressing these real grievances. I need hardly say that these grievances weigh heavily on the hearts of all Indians, irrespective of caste and creed, and that any action taken towards the amelioration of the condition of our countrymen in South Africa would be hailed with immense satisfaction and joy by all the communities in the Indian Empire.

The Resolution

Mr. Mahomed Ali moved a resolution to the effect that the League placed on record its deep appreciation of the gallant fight that the Indian settlers in East and South Africa, Mauritius, Australasia and British North America were maintaining under depressing circumstances for their inalienable rights as British citizens, protested against their unrighteous treatment at the hands of their fellow subjects in those British colonies and earnestly appealed the Imperial Government to assert its undoubted supremacy in matters of Imperial importance and secure for the Indian subjects of the Crown the full rights and privileges of British citizenship by the removal of racial distinction within the Empire.

Mr. Zahur Ahmed of Lucknow Seconded.

Mr. Polak being asked to address the meeting was received with prolonged cheers, and his speech, in which he gave a survey of the present situation in South Africa, was followed with almost painful interest.

Mr. Haji Noor Mahomed Zakaria of Calcutta and the Hon. Mr. A. M. Jeevanjee of East Africa supported.

The resolution was then carried unanimously.

Indentured Labour

The Hon. Khan Bahadur Mian Muhammad Shafi moved the following resolution: "That whilst thanking the Government of India for prohibiting recruitment of Indian indentured

labour for Natal the League most respectfully urges the Government to take steps to put an end to the system of recruiting Indian labour under contract of indenture, whether for service in India or abroad.

The Hon. Mr. Rafuddin Ahmed seconded.

The resolution was carried.

London Committee

The Nathalia Case

The following letter was sent by the Assist. Hon. Sec. of the Committee to the Colonial Office on the 6th March:—

In continuation of my Committee's letter of the 19th January last, in regard to the decision of the Supreme Court against the lad Nathalia, who tried to join his father, I am directed by my Committee to forward, for the information of the Secretary of State a cutting from *INDIAN OPINION*, which reached my Committee this mail.

I am desired to ask whether His Majesty's Government has received any reply from Ministers in South Africa in regard to your representation.

In reply to the above, the Permanent Under Secretary of the Colonies wrote, under date the 20th March, as follows:—

"I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 6th instant with regard to the case of the Indian youth Nathalia and in reply to refer you to the letter from this department of the 5th ultimo on the subject."

On the 1st ultimo the Assistant Hon. Secretary of the Committee again addressed the Secretary of State as follows:—

"I am directed by my Committee to acknowledge the receipt of your letter of the 20th instant in regard to the case of the Indian youth Nathalia."

"I am to express my Committee's gratification at the assurance that a recurrence of such a case is precluded by the terms of the new Immigration Bill now before the Union Parliament, but my Committee feels that some action should be taken to allow the said Nathalia to remain in South Africa, and my Committee ventures to hope that the Secretary of State will make representation to Ministers in South Africa towards this end."

Treatment of Indian Passengers

On the 19th March the Assistant Hon. Secretary of the Committee wrote as follows to the Colonial Office:—

"Adverting to my Committee's letter of the 30th November, 1911, on the subject of the treatment meted out to an Indian passenger by the

railway authorities, I am desired to forward for the consideration of the Secretary of State, copy of a letter sent by the chairman of the British Indian Association to the General Manager of the South African Railways.

"My Committee ventures to remind the Secretary of State that frequent representations have been made in regard to the harsh administration of the railway regulation and it would appear from Mr. Ismail Bawa's complaint, that this same spirit of harshness still exists.

"My Committee would feel grateful if His Majesty's Government would institute inquiries and if the allegations made are testified, to request the Union of South Africa to take such a step as will avoid a recurrence of such an administration of the railway regulation in the future."

The Late Mr. Ramsay Collins

The Indian Community has heard with great sorrow the news of the death of Mr. Ramsay Collins, editor-in-chief of the *Natal Mercury*. His funeral took place last Sunday afternoon. On behalf of the Indian Community Mr. Dawad Mahomed and other representative Indians paid their last tributes of respect at the graveside.

At a special meeting of the Natal Indian Congress held on the 16th April 1912 at premises No. 110, Field Street, Durban, the following resolutions were passed, the audience standing: "That this meeting of the Natal Indian Congress is stricken with sorrow at the death of Mr. H. Ramsay Collins the Champion of the oppressed within the Union of South Africa, and desires to place on record its conviction that the coloured people in general and Indians in particular have suffered a loss which cannot be replaced; that this meeting further desires to convey to the near and dear ones of the deceased its deep and sincere sympathy at this hour of trial and tribulation."

Imperial Parliament

London, April 17th.—At question time in the House of Commons today, Mr. A. MacCallum Scott, Liberal member for Glasgow, asked Mr. Lewis Harcourt, Colonial Secretary, to use his influence to mitigate the laws affecting Indians in South Africa.

Mr. Harcourt replied that he had had frequent correspondence with the Union on Indian matters, and he hoped that the Immigration Bill now before the Union Parliament would do something to remove the causes of grievances.—*Reuter*.

Transvaal Debate in the Lords

Press Comments.

From the debate in the House of Lords on Monday on the treatment of British Indians in South Africa it is clear (says the *Manchester Guardian*) that, in spite of the nominal "settlement" that was come to in May and the hopeful speeches that were made at the Imperial Conference, the matter is still in a tangled and unsatisfactory state. The history of the question is not a creditable one, and it is well remembered in India. The "ill-treatment of our Indian fellow-subject" was one of the justifications put forward by Lord Lansdowne for armed intervention in South Africa, but after the war no effort was made to secure better conditions for them, and the thing continued to be something of an Imperial scandal until there came the Union of South Africa and General Botha's Ministry made an attempt to grapple with it. No one would wish to deny the right of a self-governing dominion to decide who shall become its citizens, and the policy of a "white South Africa" need inflict no injustice if care be taken to safeguard the rights of those who have entered the country before that policy is determined upon and explained. A conscientious attempt to do this was made in the "settlement" in May, 1911, which was welcomed by the Indian leaders, and it seemed that under it encouragement would be given to the Indians already in South Africa to become loyal South Africans. The questions asked by Lord Ampthill in Monday's debate, however, make it more than doubtful whether that settlement has been faithfully observed. His suggestion that the Portuguese authorities at Lourenco Marques prevent the entry of Indian children on their way to join their parents, and that they do this with the connivance of the Transvaal authorities although Transvaal law safeguards the right of Indians to bring in their children, is particularly disquieting. The progress of Indian subject in South Africa is a matter on which India is very well informed, and in which the Indian people are deeply interested. It would be disastrous if the good feeling born of the King's visit to India were to be in any way lessened by the failure of the South African Government to fulfil their pledges with regard to Indian subjects.

The *Comrade*, a very influential Mahomedan organ of Calcutta says, every fresh discussion in Parliament about the status of Indians in South Africa only serves to emphasise the almost hopeless nature of the fight that valiant champions like Lord Ampthill are still carrying on for the sake of justice and humanity and for

the ultimate benefit of the Empire. Once or twice every year, when some one happens to call the attention of His Majesty's Government to the scandal and enormity of the treatment meted out to His Majesty's Indian subjects in South Africa, confessions of helplessness and impotent regrets are skilfully mixed up with halting apologies, and one realises only then how even a problem of Imperial magnitude, big with fateful consequences, can be trifled with in the Mother of Parliaments and politely hustled out of hearing. It is, indeed, passing strange that the Colonial Office should not even be in constant touch with all that is happening to the Indians. We do not know for what cosmic purpose the Colonial Office exists if it can obtain no "official information" about a number of His Majesty's loyal Indian subjects, silently enduring humiliation in an integral part of the Empire and bearing all the hardships of a deliberately harsh and repressive legislation. With such an amazing confession of ignorance, it is rather amusing to hear Lord Emmott talking in the same breath in vague generalities about the general situation. It is almost irrelevant to say that "the relations of the communities in South Africa had improved and would continue to improve," when nothing has been done to relax the rigour and stringency of the laws that have been imposed upon the Indian settlers. Lord Selbourne had the courage of the partisan and discoursed on the difficulties of the situation from the South African standpoint. He considered the problem to be a question of divergent types of civilisation. The restriction imposed on Indian immigration were inspired by the instinct of self-preservation on the part of the European who would otherwise be wiped out of existence. "It was not a sound basis to say," said Lord Selbourne, "that all the King's subjects had the same rights in all parts of the Empire. It was a truer basis that the special interests of each part should have the first consideration." This theory of Imperialism is not a new one. In fact it is the old doctrine of self-sufficiency in disguise. The only difficulty about it is that it cannot hold together an empire, if by empire we mean an association of self-governing states bound together by some mutual privileges and mutual obligation. However, let us for argument's sake accept Lord Selbourne's definition of the duties and privileges of the Imperial citizenship, and see if it could also be applied from the Indian's standpoint. If the South African patriot is absolutely within his right in legislating on the basis of colour and race, and not only excluding Indians from the Colonies but humiliating them in the most brutal fashion, then, surely the Indian Government ought to be able to send all colonials out of India, be they traders, settlers or servants of the

State. We hope the law of retaliation will do its work more quickly and surely than all the goodwill that may be invoked in the name of the Empire. But will the Empire survive a conflict of colour, a silent but grim strife of race fiercely asserting themselves, with their ugliest passions of pride, hate, and hunger roused to the utmost? It is for Lord Selbourne to answer. If the Empire is at all a thing worth preserving, mutual tolerance and comprehension must find a place in all schemes of Imperialism. Surely it will not be preserved through the glorification of the little Africanism that loves to skulk behind racial ditches and embankments raised by colour.

Famine in India

Increasing Distress

The distress of the famine in the Bombay Presidency as described by the *Amrita Bazar Patrika* makes a very painful reading. It says the famine in Kathiawar, Gujarat and Cutch is steadily increasing. The Government of India apparently are quite unaware of the real situation in regard to this grave calamity that has overtaken a crore of men, women and children, not to speak of myriads of the bovine race. At least the Hon'ble Finance Minister refers to it in a very perfunctory way in his budget speech. "The only seriously distressed areas" says Sir Fleetwood Wilson, "were Gujarat and Kathiawar, in parts of which famine has been declared and relief in the middle of last month were roughly 30,000." Beyond these colourless words no other mention of the famine is to be found in the statement of the Finance Minister. In the meantime an alarming telegram comes from the Committee of the Bombay Central Famine Fund to the effect that "it is difficult to exaggerate the degree of distress that is being experienced by cattle in Gujarat, Kathiawar and Cutch." This has been greatly aggravated by the shortage of railway wagoons. The sting of human distress also is a matter of deep solicitude, says the Committee. It is wide-spread in Panch Mahals where alone, among a population of 300,000 nearly 70,000 are on relief works and the number is steadily increasing. And Panch Mahals is only one of the seven or eight districts which are, more or less, under the grip of a regular famine.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	318	5	9
Mr. Jivan Valabb			6
	£318	14	3

Colonial-born Indians' Petition

The following petition was sent by the Colonial-born Indian Association to the Licensing Officer for the Province of Natal. The signatories of the petition are Messrs. K. R. Nayanah (President), R. N. Moodley, L. Gabriel, S. Emmally, S. Lutchman Panday (Vice-Presidents); and A. Christopher, (Honorary Secretary):—

1. Your Petitioners are the principal officials of the above Association which has for its primary object the advancement of the claims of Colonial-born Indians and that of their ascendants and descendants as being the claims of that section of the resident Indian population which has contributed most to the material prosperity of this Province and therefore entitled to its first consideration.

2. That at a meeting of Your Petitioners' Association held at Durban on the eighth day of March 1912, Your Petitioners were deputed to address you in the matter of granting trading licences to Colonial-born Indians within the Province.

3. Your Petitioners desire in consequence to bring to your knowledge that they view with increasing alarm the steady refusal on the part of the authorities to grant trading facilities to Colonial-born Indians thus closing to them one of the recognised avenues of livelihood.

4. Your Petitioners in pressing forward the claims of Colonial-born Indians in this connection do so on the merits of the case and actuated by absolute fairness to all others concerned both in law and equity.

5. Of all Indians resident in the Province the Colonial-born Indians, Your Petitioners would venture most respectfully to submit, have the first claims in equity and fair dealing, to an avenue of livelihood in that being born in the Province and knowing no home outside it, the question of the source of their livelihood is to them clearly a matter of life and death.

6. Your Petitioners are grieved to say that this serious fact is not realised by the authorities, the result being that Colonial-born Indians are thrown into the general body of Indians and saddled with burdens, in the creation and development of which they have played no part, and for the appearance of which they are not responsible.

7. Your Petitioners are assured that if the distinctive character of Colonial-born Indians is appreciated by the authorities and their case considered upon its absolute merits a most serious phase of the Indian problem will solve of itself and pave the way for the future solution of the Indian question in a manner honourable and acceptable to all.

8. Your Petitioners would lay stress on the fact that the Colonial-born Indians are here by the express invitation of the Natal Government in contradistinction to Indians who are in the Province to-day as self-elected settlers and that being so it cannot but be clear to the authorities that the population that is here by its own deliberate act, and to which it has accorded permanent residential rights must as a matter of course be provided for first before the claims of temporary residents or of those who have a home outside the Province can be entertained.

9. Your Petitioners would draw your attention to the fact that this view of the Colonial-born case, and the only honest view of the case was, and is, held by well-known Colonists, and the Press as the most equitable solution of a phase of the Indian problem and the same was clearly enunciated and emphasised by a deputation from your Petitioners Association before the Durban Town Council.

10. Your Petitioners would draw your attention to the fact that with the cessation of Indentured Indian Immigrants into the Province, the near future will see the entire Indian population as Colonial-born Indians, and any present attempt therefore to solve the Colonial-born aspect of the question of the future.

11. Your Petitioners would observe in support of the Colonial-born case that a majority of Colonial-born Indians are educated in English and generally live in European fashion which means the expenditure of almost their whole income, but being bred and born in an English Colony they cannot help being imbued with European ideas.

12. Your Petitioners pray that you may be pleased to see the justice of their claims and to give their representations the consideration they deserve.

And for this act of justice Your Petitioners will always pray.

Dated at Durban, Natal, this 20th day of March 1912.

[We publish the foregoing crude document at the express wish of the senders. To dignify a letter addressed to a departmental official as a "petition" is hardly self-respecting. People petition Governors, Ministers and such like, but not their under-officials. We question whether the Licensing Officer has the authority, even if he has the wish, to grant relief. Only the Minister responsible for the Department can grant the relief sought. If the manner of presenting the complaint of our Colonial-born friends is so open to objection, the subject-matter itself is doubly so. It hardly becomes them to seek for special privileges. It is one thing for the Government to specially consider as they ought to the claims of Colonial-born Indians. It is quite a different thing for the latter to ask for special consideration.

Are the Colonial-born children of Indian parents born in India to claim rights higher than the latter? We do hope that those who are responsible for the unfortunate "petition" will reconsider their views. We refuse to believe that they represent the feeling of the majority of the Colonial-born Indians.—Ed. I.O.]

Labour Problem

We take the following from the speech of the chairman of the Natal Manufacturers' Association which was held at Maritzburg during this week: The stoppage of Indian immigration made the subject more acute. It has been suggested that the Chinese might again be secured for the mines, so as to release the natives there employed for the purpose of agriculture and industries. Whether any scheme for importing labour is feasible or not, we must in the meantime do all we can to organise native labour.

Whatever happens, manufacturers with all other employers, will have to face the fact that henceforth they will have to pay higher wages for their unskilled labour. Indians, both reindentured and free, have already secured large advances, and natives are sharing in this general rise. If this extra expense in labour can be partially balanced as suggested in the report of your committee, by greater efficiency and economy, so much the better.

But South Africa does not stand alone in this movement for increased wages. The awful coal strike in Great Britain (now mercifully ended), and the labour unrest in America, Germany and elsewhere, are evidences enough that there is a world-wide demand for higher wages—a fair day's pay for a fair day's work is a righteous claim, it may vary in amount according to circumstances, but if masters and men cannot mutually arrange matters without recourse to the brutal alternatives of strikes and lock-outs, the nations must clamour for Government interference, of which we have recently beheld premonitory symptoms in Acts and Old Age Pensions, and Government Insurances are being promoted. But the wages of the worker must first of all be fair. The time of sweating and grinding of the poor surely ought to be at an end. Is it not humiliating to think that many of the clothes we wear, and the goods we use, have been partly produced on the starvation pittance of the helpless poor? May the industries of South Africa ever be preserved from adopting any of such old world cruelties. Let right dealings between master and man ever be our motto and desire. Altruism as yet only to be in its elementary stages in the world. Give it fair play and it will soon become the great healer of differences.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

On Wednesday last, Mr. A. H. West, accompanied by Mrs. West and daughter, Mrs. Pywell and Miss West, arrived in Johannesburg, on a brief holiday, which is being spent at Tolstoy Farm; and Johannesburg Passive Resisters had the opportunity of welcoming for the first time friends whom they had so long known by name as great workers in the cause. The party was garlanded in approved fashion by Mr. V. A. Chettiar, on behalf of the Tamil Benefit Society, and bouquets were presented by Messrs. Cachalia, and Thambi Naidoo. Others at the Station to receive the visitors were Messrs. Imam A. K. Bawazeer, Leung Quinn, M. E. Nagdee, Sorabji, Sodha, P. K. Naidoo, Packirysamy Naidoo, Bhikhabhai Patel, Morarjee, Aref, Suprayah Padiachy, Subramania Padiachy, S. Coopooosamy, N. S. Pillay and Miss Schlesin. It was felt that, though behind the scene, the work done by Mr. and Miss West in the interests of passive resistance in particular and the Indian cause in general was as valuable as that of any other workers.

Rev. Canon Digby Berry and Mrs. Berry, well-known as friends of Passive Resisters, left on Thursday last for Australia, on a four months' holiday, and were accorded a hearty send-off by a number of friends.

An Appeal Dismissed

In the Natal Division of the Supreme Court on the 16th instant the following appeal was heard:—

Mr. Cowley brought in appeal the matter of S. H. Kharwa, a retired merchant of Durban, v. the Minister of the Interior. This was a review of the decision of the Durban Chief Magistrate, who, on January 26th, tried a claim by the appellant for £100, and upheld an objection raised by the Crown that the summons had not been properly served. Service had been made in Durban, and the Government claimed that it should only be made in Pretoria.

Mr. Cowley pointed out that the Sheriff of this Court could not serve a summons in Pretoria, and if the Government would not give effect to the Crown Suits Act of 1910, that Act became a dead letter. In effect the Supreme Court of the Province was ignored.

The Court found that the Magistrate was correct in his decision. The summons had not been served upon the Minister at his place of abode or at his place of business, and it had not been served personally on the defendant. These matters as between counsel and the Crown were

matters which would be remedied if the measure before the Senate were enacted. The Judges also had under consideration the framing of a special rule with regard to service upon the Crown by special process. If these measures came into operation, they would at any rate obviate to some extent the grievances which counsel held towards the Crown.

The appeal was dismissed with costs.—*Natal Mercury*.

The Spirit of Mankind

O Spirit of Mankind untamed and untamable,
Destined to conquer the numberless years,
Crouching 'neath sufferings untold and unnamable;

Bearing your burden through oceans of tears:
Crushed yet not broken, slain and yet deathless,

Passing the sacred flame o'er land and sea;
Snatched from the hand of the faint and the breathless,
Spirit of Mankind abide thou with me!

O Spirit of Mankind, I gasp and I languish,
I'm weary, I stumble, O hold up my soul!
They blind me, they rock me, they burn—
O the anguish!

A myriad times tortured and yet not the goal,
My brothers I've so loved and fought for hate me;

I'm Socrates poisoned—my love is denied;
I'm blind fighting Milton—'stead love see they bait me;

I'm Lincoln, the slave friend, I'm Jew crucified.

O leave us not, Spirit, for on must the struggle,
Till every man's bosom be kindled with fire,
Till every man's heart hate the tyrants that juggle,

With man's precious freedom for purposes dire!

Abide thou great Spirit, so often held blamable,
Yet ever glorified, splendid to see.

O Spirit of Mankind untamed and untamable,
Leave us not, leave us not, till man is free!

"JEWISH CHRONICLE."

A "Naturalised British Subject"

Mr. S. Wolffsohn of British Honduras writes a letter to *United Empire* in the course of which he says:

"I am a German by birth, and arrived in this Colony in 1875, having resided here ever since. I married here, and all my interests are in this Colony, where I am a land and property owner in no mean extent. In 1901 I became naturalised; my paper reads that 'It has pleased the Governor in Council to issue this certificate of Naturalisation,' and I was then under the impression that I am a 'naturalised British Subject,' but I was undeceived in 1903, when I obtained a passport to go to the Republic of Spanish Honduras on business. This passport, which I enclose but which you need not return, reads that I am a British Colonial subject *Whilst within the limits of British Honduras*, so that, having sworn allegiance to the

British Crown, I am a subject of no country as soon as I am outside the limits of this Colony.

"When you take into consideration that since 1902, whenever there was a temporary vacancy and I was available at the time, I have acted as unofficial member of Legislative Council, that I am a Justice of the Peace for the Colony, a Visiting Justice of the Belize Prison, a member of the Board of Education, and that I have even held a commission as a magistrate for the lower Court, I think you will agree with me that my position is a unique one."

Sir Liege Hulett and the Indians

The special correspondent of *South Africa* discussing the progress of Natal writes from East London:—

"I had some conversation about the stoppage of Indian indenture labour in the Colony with Sir Liege Hulett. He said there were about 25,000 or 30,000 indentured Indians at work on the sugar and tea estates. When their indentures expire, they are bound either to return to India, re-indenture, or pay some £2 or £3 for the privilege of remaining in the country. Sir Liege thinks that most of the coolies will either re-indenture or pay to remain in the Province. He had an interesting thing to tell me about the free Indians in Natal. He says there are about 70,000 men, women, and children, and that their births are 1,200 ■ 1,500 more than their deaths per annum. It is only a question of calculation, therefore, how rapidly this Indian population must grow. Many of the men, sons of former indentured labourers, took to clerkships and similar occupations, but I am glad to hear that it is considered not the thing now to employ coolie clerks either in mercantile establishments or on the railways. If this spirit of ostracism should increase, it can only be a question of time when the Indian will want to go back on the land and do the work that his father did before him."

It is published in the *Natal Provincial Gazette* that the Indians in Cato Manor and Umbilo District have erected a substantial school at Stella Hill that could accommodate over 160 pupils, and it is observed that "this example of self-help is worthy of imitation in other localities."

That is the strong comment that the *Star* has to make apropos the treatment of Indians in Canada. "The Occident sends missionaries to preach the Ten Commandments to the people of India. Surely, it is time that they were practised in this Christian Canada."

Items of Interest

The *Leader's* correspondent in London sends the following account of the scandalous condition prevailing in liberty loving America: A painful sensation has been caused in America by the disclosure, contained in census figures, that 2,000,000 children under fifteen, and 250,000 under eleven years of age, are employed in factories. Mr. Taft, the President of the Republic, is hoping to deal with this scandal by establishing a Bureau for the Protection of Children. On the other hand, the employers hope by a stiff fight to circumvent any legislation that will strike at their interests. The terrible conditions of child labour in American factories were recently brought to the attention of the people of England in a series of vividly descriptive articles written by Mr. John Foster Fraser, who stated that they were a disgrace to a civilised and free country such as America claimed to be. Mr. Fraser fiercely attacked the employers, and quoted census figures to establish his statements. The employers were furious, and laughed at Mr. Fraser's assertions, which, however, have undoubtedly played a large part in moving President Taft to his present action.

An Indian named Hanumanthappa, employed by the South African Railways, is said (states the *African Chronicle*) to have met with a fatal accident while engaged in shunting operations at South Coast Junction, and it is stated to be a pure accident. We refrain from making any comments on this case until the usual magisterial enquiry has taken place, but it may not be amiss to point out that hundreds of similar accidents have taken place, and we are not aware of one case in which the wife, children or other dependents of the deceased were awarded compensation or any remuneration for the loss they sustained owing to the untimely death of their bread-winners.

The following bulletin relative to the course of plague in Natal is published in the Union of South Africa *Government Gazette* (16th April): Remaining under treatment last week: two Natives, one Indian. One fresh case discovered (Indian male) who died before admission, 6th April. Total cases 25, including 12 deaths before admission. Total deaths 20. Discharged cured, 2; remaining under treatment 3.

The Bombay correspondent of *Capital* says, the Parsees love giving out of their abundance; we see all they give to public charities and philanthropies, but it is only their intimates who know the extent of their private benevolence. I could tell you of many a broken European,

who has not only been saved from absolute ruin by the generosity of some Parsee friend, but given a new start to regain a once proud position. Mr. Ratan Tata has just come forward with an offer to contribute £1,000 a year for ten years to the cost of instituting measures for the eradication of tuberculosis. It is a humane gift and timely, for the fell scourge plays havoc in the labour of our industries, the cotton operative being peculiarly susceptible.

We are glad to note that Mr. Harold Cox has been appointed Editor of the *Edinburgh Review*. Mr. Cox is a member of the South Africa British Indian Committee in London, and many of our readers will no doubt remember the brilliant speeches he had delivered from time to time in the House of Commons in championing the cause of the Indians in South Africa.

Our readers will, no doubt, recognise the following story told by Mr. Maurice Evans in his book on "Black and White in South East Africa": "In a certain South African town, which I will not indicate further, [Durban.—Ed. I. O.] a petition was sent to the corporation by the painters of the town, protesting against the custom allowing natives to paint the electric tram posts. A report was called for, and sent in. This report pointed out, that although the painting of the lower portion of the poles was simple, unskilled work, merely daubing the paint on a plain surface, the upper portion was more intricate, and involved a certain amount of danger to the workmen from the electric current. It was decided to allow the black man to continue to undertake the somewhat dangerous, but more skilled, work at the top of the poles, at the low rate of pay, the white operator to have the safe and unskilled work at the bottom, at skilled labour prices." Mr. Evans exclaims, "Could irony go further?"

Men will persist in preaching humanity but practicing inhumanity as long as they regard self-preservation not only as the first law of nature but the only law of conduct in the commercial world. As long as they fear that unless they sacrifice friendship on the altar of business they will make shipwreck of their careers and go down into the maelstrom of financial ruin, so long will they behave toward each other as bitter enemies and hateful adversaries. As long as they fear the loss of political prestige or their treasures of gold more than the loss of reputation, honour and character; as long as the mad lust for wealth instead of the holy passion for right—our—governs their conduct; as long as they put an over-emphasis on things and an under-emphasis on morals, so long will enmity and injustice, tyranny and

oppression, discord and conflict instead of sympathy and helpfulness prevail in the affairs of men.—*The Sentinel*.

We have received the first number of the *Wealth of India*, a monthly journal published by Messrs. G. A. Vaidya Raman & Co. of Madras. It is a magazine of information and instruction dealing with topics of material interest. It contains thirty-two pages of reading matter and is a digest of facts, figures and information on questions relating to industrial, commercial and economic progress. The special article in the issue is by the Editor himself on "The Rise in the Cost of Living."

Ethical religion roots in the thought that man cannot and does not live for self alone. His self belongs to all other men. Through his strength others become stronger. His weakness increases the burden of weakness laid on all. The happenings of life then sound one appeal "Become strong in Thyself." What God sends cannot work against Thy Godliness. What man has, is never his own. He cannot be measured by its quantity. What he is, counts ultimately. Life is dependent upon quality. Service is limited by opportunity only as far as extensive reach and range are involved. Service intently rendered rises superior to fortune and misfortune.—*Reform Advocate*.

The preservative quality of salt on the waste tissues of the body, preventing their elimination, results in the retention of these salted tissues to form the groundwork of many painful diseases. Common salt, when excreted from the body by any channel, is always in an unaltered state, thus showing it to be unaffected by the process of digestion. But such salt, in the course of its journey through the body, has worked, great havoc, it has weakened the structure, making membranes tough that were once elastic.—*London Magazine*.

Contents

	Page.
Indignant Indian Press	131
Indian Land-Holders in the Transvaal	132
Durban Crematorium	132
"In the Brink of Hell"	133
From the Editor's Chair	133
Imperial Legislative Council	133
Germiston Location	134
All-India Moslem League	134
London Committee	135
The Late Mr. Ramsay Collins	135
Imperial Parliament	135
Transvaal Debate in the Lords	136
Famine in India	136
Indian Famine Fund	136
Colonial-born Indians' Petition	137
Labour Problem	137
Transvaal Notes	138
An Appeal Dismissed	138
The Spirit of Mankind	138
A "Normalised British Subject"	138
Sir Lieke Hollett and the Indians	138
Items of Interest	139

બહેર ખબર

સાથે આફ્રિકાની વેપારી ક્ષમિ ઉપર આજે કાલ વરસ થયાં એક બહુવા લાલક બનાવ બન્યો છે તે એ કે પાશ્ચીનનો વેપાર વિકાસથી સાથે કરનાર એક વેપારી પહેલીનું હાથક વડું છે. આજે વરસો થયાં બલકે વેપારથી એ દક્ષિણ આફ્રિકાની જાલરમાં આવવા લાગ્યું ત્યારથી એનો વેપાર ફલ એક પહેલીના હાથમાં છે. કે જેને વરસ છે પેલાના કરનારે ઘણી રીતે નહીં બાબતી રીતે વાપર્યો છે. એ ધંધામાં એક બીજા વેપારી પહેલીનું ઉત્પાદન અને ધણી મળ કુલીથી ભરી જાય છે વેપારી વરસને આફ્રિકામાં સમાન થઈ પડ્યો. આ પહેલી નો માલ જલક પહેલીના માલથી એકે થઈ આવ્યો નહીં ત્યાં પણ તેના રાંડે પછી રીતે ઉત્પાદન નથી અને તેનો પેલાનો માલ ખરીદ્ય વેપારીને હાથે તેની રીતે કાંઈ પણ કુશાલ વરસ આવવા કાંઈ વરસ બનારમાં થઈ રવા માયું છે.

અમે અમારા હાંદી વિશે કે એમાં આં તેનો પણ છે, અને જાણુ છીએ કે આં મામલામાં કે જ્યાં વિલંબની બની અમવા કાંઈ બીજા ફાલની તેના હરીફ હરીફ નથી, એમાં વિલંબ હરીફે હાંદી કે તેનો એ પેલાનો તેનો આપણ ફલ હાથે અમવા કુલીકરના કાપનો આપ , કાપ કાપ ૧૫૦ કીમીના તેલ વાળું છે. અને કુલીકરના કાપડું તેલ ૧૨૫ કીમીના તેલ વાળું છે.

ખરીદ્ય આ તેની કોલીકરો તમે અમવા કુલી થઈ, એ વેપારીનો બંદરથી દૂર રહેતા હશે. તે વેપારને સામી કંપનીના વજનમાં પેલીને સ્વલ ૫ થી રનો ફલ ફલેની નોલીમાં પડશે. કે એ ફલ આજે વરસે થયો મિટો થઈ જશે.

આ તેની કોલીકરો નીલ સાધારણ તેલ સામે કાપવામાં અમવા કંઈ છે. કાપક કાપડું તેલ એકે કુલી સાથે કરવામાં આવે

છે તેમાં નહીં અને એના લાભ જરા પણ રાખવામાં આવ્યા નથી. એના લાભ ક્યાં ફેરો જીન તેમાં તથા બીજા હાથમાં તેમાં મિટો આવે આવે છે. કે જેથી તેલ બરાબર જલક નથી અને કુશાલો થયો થાય છે. અને તે તેલ હાથમાં ફેલાવા સમયથી વધારે અને છે.

આ નવી વેપારી પહેલી સંધામાં પુરુષ ના ધણી કંઈ બલકાં વરેકવાર તેલ બન, કે છે. અને અમારા માલકોં ધરાઈને પણ પડવેથી. આજા છે કે દેશમાં કુલીકરોની કોલીકર વાપરશે.

કહે અમે મિટો તથા નાના વેપારી વરસને વિલંબ હરીફે જાએ કે આ બહેર ખબર એમાંના વાંચવા આવે તેમાં એ લાવના હીરક મટે જાએને કાપડું અને અમને આજા છે કે પાશ્ચીનનો ધંધો ખરીદ્ય નહીં કાપક છે એવું અમે બતાવી આપડું. અને નહીં એ માલ કુશાલના બંદરીવાત માલ રાખવા એવો માલ છે.

ટેક્સાસનું તેલ કુલીકરો નહીં
વધુ વિલંબ તથા કુશાલો મટે થયો :
એક્સરસ એલન વાઈ એન્ડ કો.,
પી. એ. બી. બી. ૨, લેફ્ટેનન્ટ રોડ
અમવા
હિંદીયન કુલી વેપારીઓને મટે કુશાલ
એન્ડ રાજકો મલવાની કુશાલો થશે.

નદીમાં હાંદી અનાયામક

મંત્રેઓ લખે છે કે :—આ અનાયામકમાં અનાયો અને અપંગોની સંખ્યામાં મોટો વધારો થવાથી અનાયોને રહેવા વિશેર માટે ધણી અમવા પડે છે. જેથી આજ રમના મંત્ર રથમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની તીચેની કોરડીઓમાં અનાય, અપંગો વિશેરનો સમાસ કરવામાં આવશે. મકાન ને લગતી દરેક કોરડી બાંધતાં લગભગ પાંચસો રૂપીઆનો ખરચ થાય છે, તથા પે કાંઈ કાંઈ મહત્ત્વ એથી વધતે રા. ૨૫૦ આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક કોરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાકાણી તખ્તી મોટી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકા નને બાંધતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખરચ થાય તેમ છે પરંતુ કાંઈકોમંત સખી મહત્ત્વ તથા હજાર રૂપીઆ સામકા દાન આપશે તો એ આખું મકાન એ કાતાના નામથી બાંધી અને કુશાલ થઈ શકે. આ મકાન આજમાં ધણી આજળ પડતા રથમાં મોટાજ સમયમ. બાંધનાર હોવાથી દાનકાલ સમયનો આ કાલ તકનો લાભ લેવા સુકશે નહીં એવી આજા છે. વધુ વિલંબ માટે લખો :— મંત્રી, હાંદી અનાય આજમ, નદીઆદ.

TAMIL BOOKS FOR SALE

સમગ્ર હિંદીય કોલીકરોનાં કોલીકરો	૦ ૬ ૦
અપીકરના કોલીકરો	૦ ૧૦ ૦
કોલીકરોનાં કોલીકરો કામીનું કુશાલ	૦ ૧૦ ૦
કુલીકરોનાં કોલીકરો [કોલીકરોનાં કાપડું]	૦ ૫ ૦
સમગ્રકરનાં કાપડું (કોલીકરોનાં કોલીકરોનાં કાપડું)	૦ ૨ ૬
કામીનું કુશાલ (કોલીકરો)	૧ ૦ ૦
કોલીકરોનાં કોલીકરોનાં કાપડું	૦ ૬ ૦

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

કેંક મુક્તમાં મકાન ફેલે પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે આફ્રિકા માટે કુલી અને સસ્તું આવું. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે અમર આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્લીશ કોકો (કેપીન તથા કાફર જરના કાપકની) તથા દરેક રકમના ચણુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધી માલ કોલીકરો પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા જાય છે. બહાર અમના કોરડો પડ પુરતું બનાવ કાંઈ સારી પેઈમ્સ હરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ કુશાલો માટે દરેક અમાના વેપારીની કુશાલે અમારો માલ એકો, યા રૂપમાં આવી ખાતી કરશે. પાછા હીરક મટે લખો :

Proprietor: M. AHMED, Bond Street. DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Mizaar Street, Newtown

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફીનીશ, સનીવાર, તારીખ ૨૦ મી એપ્રિલ ૧૯૧૨.

નંબર ૧૬.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૦ મી એપ્રિલથી, તા. ૨૬

મી એપ્રિલ સુધી, ધૃ. સં. ૧૯૧૨.

હિંદુ—વૈશાક સુદ ૩ થી વૈશાક સુદ ૧૦

સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુસજ્જમાન—તા. ૨ જમાદીઅવલથી

તા. ૮ જમાદીઅવલ સુધી ૧૩૩૦થી.

ચર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુવૈદ્ય ક. મી.	સુચીત ક. મી.
સની.	૨૦	સુદ ૩	૨૧૧૬૨૩	૫૩૨	
રવી.	૨૧	" ૪	૩૧૨૬૨૩	૫૩૧	
સોમ.	૨૨	" ૫	૪૧૩૬૨૩	૫૩૦	
મંગળ.	૨૩	" ૬	૫૧૪૬૨૪	૫૨૯	
બુધ.	૨૪	" ૭	૬૧૫૬૨૪	૫૨૮	
ગુરુ.	૨૫	" ૮	૭૧૬૬૨૪	૫૨૭	
શુક્ર.	૨૬	" ૯	૮૧૭૬૨૪	૫૨૬	

અનુક્રમણિકા.

ફેબ્રુઆરી સંબંધી વિચારો	૨૨૬
જમીનરેલ રેલવે	૨૩૦
મરુમ મી. રામકે કાળી	૨૩૦
વિદ્યાવતી કમીટીની કલ્પ	૨૩૦
ઈન્ડિયનનાવાએ કુદરત પા. ૧૦૦	૨૩૧
એકાન્તજન ખબરપત્ર	૨૩૧
ખબરમેંડ પ્રેક્ષકાંથી નેપ્રીસે	૨૩૧
બીરમીડ સહકાર બંધ કરવા	૨૩૨
દરબાની મારફેટ	૨૩૪
દરબા હિંદુ રમણ	૨૩૪
રશિયની આવલખ	૨૩૪
એક વાંદર રશિયનો નાસ	૨૩૫
આયરલેન્ડની પ્રતિષ્ઠા દીક્ષા	૨૩૫
કરાઈ-પુરણી કલ્પ	૨૩૬
યુનીયનમાં નેપ્રીસે બંધિય	૨૩૬
હિંદુસ્તાનની રમણ	૨૩૬
મરુમપત્રીઓને જવાબ	૨૩૬
પરજુલ ખબરો	૨૩૭
વિદ્યુત સંદીની સુધારો	૨૩૮
દરબાલમાં કુલપત્ર જમણ	૨૩૮
કુલપત્ર ફેડ	૨૩૮
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૨૩૭
ફેબ્રુઆરી સુધાર અને એકલો સંવાદ	૨૩૭
ખબરો બંધ	૨૩૭

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૨૦ એપ્રિલ ૧૯૧૨.

ફેબ્રુઆરી સંબંધી વિચારો

એક તરફથી ફેબ્રુઆરીની જરૂર કાલ માં વધારે ને વધારે સમજાતી જતી માણુમ પડે છે, ત્યારે બીજી તરફથી જરૂર ફેબ્રુઆરીને કહેવી તે વિષે માણુસો વધારે એટલામાં પડતા જાય છે. આ સંબંધમાં અમારા છેલ્લા શ્રેણિક અઠવાડીયાં પહેલાના અંકમાં આપવામાં આવેલા ફેબ્રુઆરી સંબંધી લેખો એટલા સમજવા લાયક છે કે તે લેખોના મુદ્દા તરફી કાલવાલું અને તે ઉપર અત્રે થોડો વિચાર કરવા તું કીક લાગે છે. પહેલાં તો ફેબ્રુઆરી થોડો ફેબ્રુઆરીનો અર્થ મનજને ખીલવી ને મોઢો કરવો, અને ફેબ્રુઆરી લેનારને જેમ અને તેમ વધારે અઠકલખાળ જના વધે એવોજ કરે છે તે વાત સમજો. આમ માનનારાઓ આવી ફેબ્રુઆરીથી કુલ ફાવેલો માય છે તેનો વિચારજ કરતા નથી, અને નહીં તો તે વિચારી સમજવાની તેમનામાં શક્તિ નથી. તેમને હર બરદ રેપેન્સર કહે છે, અને તેમાં અમે મળતા આવીએ છીએ, કે નીતિની ફેબ્રુઆરી વચરની એકલી મનજની ફેબ્રુઆરી, એકલી અઠકલખી ખીલવણી, તેલાલકર્તા નહીં, પણ કાલીકર્તા છે. જે મનજની ફેબ્રુઆરીનો ફાવેલો ઉદ્ધવનો હોય તો પ્રથમ નીતિની, અને નીતિને માટે ધર્મનાં તત્ત્વોની, ફેબ્રુઆરી અપાવી જોઈએ. અને એ તો સારીપેઠે 'જાણીતું' છે કે આજ કાલનાં સરકારી ફેબ્રુઆરીનાં રથોએ તે નીતિ અને ધર્મની ફેબ્રુઆરી માટે બરાબર પથ મોઝ નથી. માટે તે રથોને નીતિ અને ધર્મનાં મથકો બનાવવા, સદા સુલેખથી કુલ ખીલવવાના આગે બનાવવા, દરેક ફેબ્રુઆરીના હિતેશ્વરો આસપાસમાં રાખવા જોઈએ. પણ એથી વધારે જરૂરી તે છે કે નીતિ અને ધર્મનાં તત્ત્વોનાં અનુકરણ કરવા લાગે દરેક દેશી ઓકરાની આગળ ધરતી અંદર એવામાં આવતાં હોવાં જોઈએ. એટલે

કે માણસો અને વાલીઓએ ધરતે પોતાનાં બાળકો માટેની એક પહેલા દરબાની નિશાળ મણવી જોઈએ, અને પોતાને બાળકોનાં સાચાં મહેતાજ સમજવાં જોઈએ. ખરી રીતે આ વાત કહેવાની જરૂર પણ ન હોવી જોઈએ. પણ જમાનાના દોષિત વાતાવરણની અંદરને લઈને, અથવા તો પોતાની મેદરસરીને લઈને, બધાં માણસો આ વાત જુદી જમ છે, અને ઓકરાઓ નીતિના પાઠો મોષ્ટીમાં શીખે તેથી કુલ 'આચરણ' ધરમાં મળે એવામાં આવે છે. આવી સ્થિતિમાં બાળકોને બોલીનેજ શીખવવામાં આવેલા પાઠો નક્કા જાય છે, અને એ પાઠ ન શીખવવામાં આવતા હોય તો બાળકો માણાપનાં અને આસપાસવાળાનાં ખામી વાળાં આચરણોનેજ એવા પાઠો બરાબર મણી લીએ છે, અને તેમનું વરતન તે પ્રમાણે થાય છે. એટલે પોતાનાં ઓકરાની ફેબ્રુઆરી સંબંધી કાળજી ધરાવનાર દરેક માણસે રેપેન્સર કહેલી સદા સુલેખના શિક્ષણની પહેલી જરૂર સમજવાની છે. ત્યારબાદ મી. સાઈરન ફેબ્રુઆરી કહેલાં વચરો તેમજે 'ખ્યાનમાં રાખવાનાં' છે. અને આ વાત આ મુદ્દકમાં આજ કરીને લાગુ પડે છે. મી. ફેબ્રુઆરી લેખમાં કહ્યું તેમ જો હિંદુસ્તાનમાંજ નિશાળોની અંદર પરબાપમાં શિક્ષણ અપાય છે, તો આ દેશમાં તેમ વધારે અને છે, અને તેથી વધારે તુલ્યાન છે. અહીં ઓકરાઓ માતૃભાષામાં અચાનજ રહે અથવા તે સાવ અધુરીજ જાણે એવા બધાએક સંજોગો મળેલા છે. તેના બધા સમજ સાવચેત રહેવાલું છે. કેમકે મી. ફેબ્રુઆરી કહ્યું તેમ "તેને (માતૃભાષાના જ્ઞાન વિનાના) અંદર માતૃભાષાના સાક્ષિ ત્વના અંદર બંધ છે; માતૃભાષામાં ખળના તરીકે સંધરેલાં સુરસાં અથવા નારાં શિક્ષિતોની કલ્પતે તેને મળતી નથી. અને એવાં શિક્ષિતો તે જાહીનાં બળ આપનારાં સાધન છે, કુખમાં શિક્ષાસૂચ છે, અને મુક્ષિતમાં સચાકાર છે. આ તુલ્યાની એવી કાર છે કે પરદેશી અપાત જતી મેષ પણ વસ્તુવડે તેનો બદલો વળી કાઢતો નથી... માતૃભાષાના જ્ઞાનની ખામીને લીધે ધરમ પણ

મુખાવવો પડે છે, અને ધરમની સાથે સાલમલણ પછી જતી રહે છે." અને ઉપર કહ્યું તેમ આ વાત આ મુજબમાં ખાસ વધારે લાગુ પડે છે. કેમકે અહીં માનુષાણ વિષે અજ્ઞાન રહેવા ઉપરાંત, દેશની નીતિ રીતિ તથા કેટલાક શુભ રીવાજો અને ભેદભાવક હિંતકથાઓ જેનાં કુળ ધરમની અંદર હોય છે, તે સંબંધમાં પણ બાળકોને અજ્ઞાનપણામાં ઉછરવાનું હોય છે. જેઓ અંગ્રેજી બોલવાની હોશમાં ધરની અંદર માનુષાણના કબ્જોની જગ્યાએ અંગ્રેજી કબ્જોનો વખર પ્રયોજીને ઉપયોગ કરે છે, અને કેટલીક વાર તો કાફરી કબ્જો પણ વાપરે છે તેઓ એ દેખીતી નિર્દોષિ દેવમાં સમાએલ જોખમ મી. ફેરપસનાં વચનો વાંચ્યા પછી સમજ્યા વગર રહેશે નહીં.

જરમીસ્ટન લોકેશન

જરમીસ્ટનમાં કાઢવા પારેલા નવા ભેદે કનની જગ્યા સંબંધમાં કે. મેકનેલને રીપોર્ટ પ્રસિદ્ધ થવાથી પારેલી અસર થઈ છે. આવા ખરાબ ટેકાણામાં હોદી નહીં બળે તો, જેમ લાંબી અમુનીસીયા લીટી ચમકી છે, એ તથા ખરી કાફરી કાત છુપાવવા તથા દુનિયાની આંખમાં કુળ નાખવા તેણે કાલીક કરી છે. ત્યાં ના ટાઉન કલારકે "ધરત રાંડ એકસ પ્રેક્ષ" માં એક કામળ લખ્યો છે, જેમાં જરમીસ્ટનની કાઉન્સિલને હોદી લોકેશન બધા માટે ગેરાએના જેટલીજ કાળજી છે એવો દાવો કર્યો છે, અને કે. મેક નેલના રીપોર્ટને વખોડેલ છે. આમ છતાં એ રીપોર્ટમાં શું ખોટું છે એ તે બતાવી શકેલ નથી, તેમ કે. આરનેલ્ડ નો રીપોર્ટ પોતે લેવા માગે છે એમ કહ્યું છે, પણ તે રજૂ કર્યો નથી. જરમીસ્ટનના ટાઉન કલારકના કામળથી વજુમાં એ બજાવ છે કે લોકેશનની જગ્યા ખાસ થવા માટે મુશ્કેલી પ્રધાન તથા નેદીવ ખાતાના પ્રધાનની મજુરી પણ કહ્યું હવે મળવાની છે. હોદીઓએ ખાસ ખાનમાં લેવા જેવી વાત એ છે કે હોદી ઓ રહેડો માટે અરજી કરવા લાગ્યા છે એમ તે કહે છે. તેમાં કેટલી સમાધ એ તે અમે બજાવતા નથી, પણ એ કાંઈ તેમ કરતા હોય તો તેમણે સમજાવવાનું છે કે તેઓ પોતાને માટે તથા આખી કોમ નું માટે પાપમાલીની બળબ હાથે કરી રહ્યા છે.

મરહુમ મી રામજી કોલોન્સ

"મરહુમી"ના મુખ્ય અધિપતિ મી. રામજી કોલોન્સના મરણના સમાચારથી હોદી કોમ દિલ્હીની યમા વગર રહેશે નહીં. મરહુમ દક્ષિણ આફ્રિકાના એક ઉદાર વિચારના રાજદારી હતા, અને તેમનું વગદાર હાથુ કમેર્સા ઉદાર મજ નીતિની દિશાવત કરનાર તરીકે બજાવેલું છે. મી. રામજી કોલોન્સના મરણથી હોદી કોમને તેમજ બીજા કલરક લોકેશને એક સરસ મિત્રની ખોટ પડી છે તેમનું હાથુ હોદીની હાકમારીઓ બહોર કરવાને કમેર્સા સહાયજીત થએલું છે, અને તેમણે પોતાનો કોમતી ટેકા હોદીઓને તેમની બહતમાં વાર વાર આપ્યો છે. ડરબન કોર્પોરેશનના એક મેમ્બર તરીકે તે છે બજાવેલ હોદીની વતી બહત પડી હતી. તેમના કુટુંબ પ્રત્યે અમે હોદી કોમવતી દિલ્હીજી બતાવીએ છીએ.

વિલાયતનો કમિટીની લડત

નાથલીઆ કેસ વિષે લખાણ

વિલાયતની કમિટીના આ. ઓ. સેક્રેટરીએ કોલોનીયલ પ્રધાન ઉપર તા. ૬ હી મારચે નીચેનો કામળ લખ્યો હતો :—
"સાહેબ, —નાથલીઆ કેસ વિષે સુપરીમ કોર્ટના હસવની બાબતના મધ તા. ૧૬ મી જાનેવારીના કમિટીના કામળ સંબંધમાં વિશેષ બજાવવાનું કે છેલ્લી તપાલમાં મળેલ 'ઇડિઅન ઓપિનિઅન' ની કાપલી પ્રધાનની બજા માટે કમિટી ના ફરમાનથી મોકલવાની રજા લઈ છું. મારે એ પણ પુછવાનું છે કે ના. વડી સરકારે કરેલી રજાઓનો દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રધાનો તરફથી કંઈ બવાબ મળ્યો છે કે નહીં."

પ્રધાન તરફથી બવાબ

ઉપલા કામળનો બવાબ પ્રધાન તરફથી તા. ૨૦ મીએ નીચે મુજબ મળ્યો હતો :—

"સાહેબ, —હોદી બાળક નાથલીઆના કેસ સંબંધમાં તા. ૬ હી મારચના આપના કામળની પહેલિ સ્વીકારવામાં આવે છે, અને બવાબમાં આ ખાતા તરફથી તા. ૫ મી ફેબ્રુવારીએ લખાએલા કામળ તરફ આપનું ખાન બેચવામાં આવે છે."

પણ લખાણ

કમિટી તરફથી સેક્રેટરીએ તા. ૨૧

મીએ નીચે મુજબ વિશેષ લખાણ કર્યું હતું :—

"સાહેબ, —નાથલીઆ કેસ સંબંધમાં તા. ૨૦ મીના કામળની પહેલિ મારી કમિટી વતી હું સ્વીકારું છું."

મારે બજાવવાનું કે દુનિયાન પાલા મેંટમાં નવું કમીએશન બીજા રજુ થવું છે તેની રૂચે આવેલો કિસ્સો ફરી બનવા નહીં પામે-જેવી ખાતરી મારી કમિટીને લાગે છે કે મજબૂર નાથલીઆને દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહેવા દેવા માટે કંઈ પગલાં લેવામાં બેઠાએ. અને મારી કમિટી આજ્ઞા રાખે છે કે કોલોનીયલ પ્રધાન એ જ બતાવી રજાઆત દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રધાનને કરશે."

રેલવેની તકલીફ વિષે

રેલવેની તકલીફ સંબંધમાં કમિટીના સેક્રેટરીએ કોલોનીયલ પ્રધાન ઉપર તા. ૧૬ મી મારચે નીચે મુજબ લખાણ કર્યું હતું :—

"સાહેબ, —હોદી રેલવેજીને રેલવે બમલદારો તરફથી મળતી તકલીફના સંબંધમાં મધ તા. ૩૦ મી નવેમ્બરે મારી કમિટી તરફથી લખાએલા કામળની બાબતમાં ટરંકવાલની બિટીસ ઈડિઅન એસોસિએશન તરફથી દક્ષિણ આફ્રિકા રેલવેના જનરલ મેનેજરને મોકલવામાં આવેલા કામળની નકલ પ્રધાનના ખ્યાલ માટે બીડવાની રજા લઈ છું."

મારી કમિટી પ્રધાનને યાદ આપવા માગે છે કે રેલવેના પારાઓના કરકા અમલ વિષે વારંવાર હરિયાદ કરવામાં આવી છે, છતાં મી. પ્રેમાલ બાવાની ફરીયાદ ઉપરથી બજાવ છે કે તે કરકા અમલ હજી હાથમાં છે.

વડી સરકાર આ બાબતમાં તપાસ ચલાવીને, એ આશોષે ખરા હરે તે બલિબધમાં રેલવે પારાનો એવો અમલ ન થાય તેમ દુનિયાન સરકારને બજાવશે તો મારી કમિટી આજ્ઞારી થશે."

"મરહુમી"નો મારિઅલરમનો ખબર પત્રી બજાવે છે કે સુપ્રીમ કોર્ટની છેલ્લી કેટલીક બેઠકોમાં અરધો અરધ કેસ હોદી તકરારોના હતા. તે મોટે ભાગે ઇમીએશન સંબંધી બાબતોના હતા, છતાં બીજી બાબતોના પણ આ કેસોમાં સમાવેલ થાય છે, અને તે બાબતો તે આ ભોક્ષા અંદર અંદરના કજબાઓની છે. મારે પગારદાર અમલદારોનો વખત એવી તક રાંધેલી તપાસ કરવામાં બજા છે. તેમણે તે કેસો આ પ્રતિના વહીવટને મારી કમાણી કરાવે છે એમાં કંઈ થયું નથી.

ઇમોશન ખાતાએ હુટલા

પા. ૧૦૦

સુપ્રીમ કોર્ટમાં કેસ

ડરબનના મી. એસ. એચ. ખારવા
વિ. સુપ્રીમ પ્રધાનવાળા કેસની અપીલ
અંગતવારે નાતાલની પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટ
માં સંભળાઈ હતી. આ કેસ પા.
૧૦૦ ઇમોશન ખાતાને જમીનગીરી
તરીકે અપવામાં આવેલા તે તેણે પચાવી
પાંચે હોવાથી તે પાછા મેળવવા માટે
અહાલવામાં આવ્યો છે. જે છોકરાને
છેતરવા સંબંધમાં જમીનગીરી આપવા
માં આવેલી તે છોકરા રીતસર પાછો
જએલ હોવાથી ઇમોશન અમલદાર
જમીનગીરીના પા. ૧૦૦ પાછા આપવા
ને બંધાએલ હોય, છતાં તેણે તે પચાવી
પાંચે હુટલાવાળી છે. આ પછલા તેની
પાસેથી મેળવવા તા. ૨૬ મી જાનેવારીએ
ડરબન ચીફ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં કેસ
આલેલો. તે વખતે સરકારી વકીલે કાય
દારી બારીકી રજુ કરી એવો બચાવ
કર્ષે કે સમન્સ સુપ્રીમ પ્રધાનપર પ્રીટારી
એ મોકલાએલ નથી, માટે તે રીતસર
નથી, અને તેથી કેસ નીકળી જવો જોઈ
એ. મેજિસ્ટ્રેટે આ હવીલ કથુલ રાખી
હોંદી વિરુદ્ધ ચુકાદો આપેલો. તેની સામે
અંગતવારે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ સંભ
ળાઈ તેમાં નીચલી કોર્ટને ચુકાદો
ખલાલ રાખવામાં આવ્યો છે. સુપ્રીમ
કોર્ટે એવી દીકા કરી હતી કે સમન્સ
સુપ્રીમ પ્રધાનપર મોકલાયું નથી. આ
વાંધો એવો છે કે સેનેટ પાસે જે બીલ
હાલ છે તે પાસ થશે તો દુર થશે. તે
ઉપરાંત બીજા પક્ષ દ્વારાઓની જરૂર
ખતાવવામાં આવી. તે પાસ આવ તોજ
સરકાર સામે અરજદાર તરફથી ખતાવવા
માં આવેલ છે એવી હાકમારી કાંઈક
દરબરે ઓછી થશે. ખાદ અરજ સામે
અપીલ નીકળી મહ. અને આ પ્રમાણે
પ્રળના પછલા હુટલામાં સરકારને કોર્ટે,
કાયદાની આમીનું કારણ ખતાવી, સહા
યતા આપી છે.

અરબીના ઉદર મળી આવ્યા હતા
એવું એક મહાન તેના એવા માલીક
પોતાના તાખાના નેદીવ અને હોંદી નેક
શેને સુવાડવા વાપરવા માટે તેને કોર્ટ
માં ખડો કરવામાં આવતાં પાછો ક ના
કંઈક સળ મહ હતી.

એક્સપરમ

(અમારા ખાલ પ્રતિનિધિ તરફથી)

અંગતવાર

મયા હુલવારે રીતીકથી મી. વેસ્ટ
તેમના કુટુંબ સામે ચોલા કિલસની સહર
માટે એક્સપરમ આવી પહેલિતાં તેમને
માન આપવા મેસરસ કાછલીયા, વી. એ.
મેટીઆર, અખી નામક, ઇમામ સાહેબ,
સુઅમ કવીન, એમ. ઇ. નમદી, સેરા
મજ, સોદા, પી. કે. નામક, પકીરીઆમી
નામક, બીઆલાઇ પટેલ, મોરારજી દેસાઇ,
મીસ રહેલીન વિગેરે રેકૉનપર હાજર
થયા હતાં. તેઓ મી. વેસ્ટ તથા મીસ
વેસ્ટને લડતમાં પડા પછવાડે રહી કામ
કરનાર તરીકે બધા વખત નામથી જોળ
ખવા છતાં જાતે જોળખતાં ન હતાં અને
તેથી તેમની મુલાકાતથી સુધી થયાં
હતાં તામીલ મેનીશીટ સોસાયટી વતી
મી. વી. એ. મેટીઆરે તેમને હારતોરા
આપી માન આપ્યું હતું. મી. કાછલીયા
તથા મી. અખી નામકે તેમને કુલના
તોરા ભેટ આપ્યા હતા.

વેવર'ક કેનન ડીમળી બેરી

અને મીસીસ બેરી જેમનાં નામ સલા
મદીયોના મિત્ર તરીકે બધીતાં છે તેઓ
ગુરવારે ૪ માસની સહર માટે આરજેલી
આ બવા ઉપહતાં બધા હોંદીઓએ તેમને
વળાવવા બજાને માન આપ્યું હતું.

વડો પારલામેન્ટમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી

(૬૮૨)

તા. ૧૭ મીએ આમની સભામાં મી.
એ. મેકકેલમ રહેતે હાલોની ખાતાના
પ્રધાનને સલાહ પુછતાં એવું બધાણું કે
દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદીને લગતા કાયદા
ઓની અસર ઓછી કરવા તમારી વજ
વાપરશે?

બવાળમાં મી. હારોલ્ડે કહ્યું કે મુનિ
યનની સામે હોંદી ખાખતમાં મારે બહોળા
પચવકેવાર થએલ છે; અને મને આશા
છે કે જે ઇમોશન બીલ હમણાં મુનિ
યન પાલિમેન્ટની આગળ છે તે વડે આ
હાકમારીઓની લાજણી ઓછી કરવા કાંઈક
થઈ શકે એમ છે.

મવરમેંટ એજેન્ટમાં નોંધીએ

નાહારી, કર્મ રજીસ્ટરેશન
વિગેરે સંબંધી

અમારું કેપટાઈનમાં રહેતા ઇસ્માઇલ
અબદુલાની મીલકત તા. ૨૬ મી મારએ
ફરજખાત બપોતીમાં લેવામાં આવી છે.
તે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા.
૧૨ મીએ તથા ૨ જી તા. ૧૬ મી
એપ્રિલે કેપટાઈન સુપ્રીમ કોર્ટના માર્કટર
આમળ મળવાની હતી.

અમારું કેપટાઈનમાં રહેતા અબાલ
અમાલુદીનની મીલકત તા. ૨૬ મી મારએ
ફરજખાત બપોતીમાં લેવામાં આવી છે.
તે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા.
૧૨ તથા ૧૬ મી એપ્રિલે કેપટાઈન,
સુપ્રીમ કોર્ટના માર્કટર આમળ બરાવાની
હતી.

અમારું કેપટાઈનમાં રહેતા બોકુમલ
મુળમંદની મીલકત તા. ૨૬ મી મારએ
ફરજખાત બપોતીમાં લેવામાં આવી છે.
તે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા.
૧૨ મી તથા ૧૬ મી એપ્રિલે કેપટાઈન સુપ્રી
મ કોર્ટના માર્કટર આમળ બરાવાની
હતી.

નાતાલ સાથેય કોર્ટ બંધકાનના ઇચ્છાક
મહમદની મીલકત તા. ૧ મી એપ્રિલે
બપોતીમાં લેવામાં આવી છે જે સંબંધ
માં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૮ મી
એપ્રિલે હોવીક ખાતે મળનાર હતી.

બોમ્બેઈ અરફ નં. ૧૨૭ પર અહ
મદ ઇસ્માઇલ મુબાના નામથી રજીસ્ટર
થએલો રોજમાર તા. ૧ મી એપ્રિલથી
છોડી હેવામાં આવ્યો છે.

કીરીઆના અને બોમ્બેઈમાં એકા
લાલ અને કુલાબાઇ નામથી રોજમાર
કરતા છોટાલાલ વાગીદાલ અને કુલા
બાઇ કુલાબાઇની નાદાર મીલકત સંબંધ
માં ચર્ચી વિમ્બય મોમલ કોલ બહેર
કરે છે કે લેણદારોની મીટીંગ મીટીંગ તા.
૨ જી મેએ એક્સપરમના સીપીલ
ડીવીડનના આસીસ્ટન્ટ રેસીડન્ટ મેજિસ્ટ્રેટ
આમળ મળશે.

ડરબનના બધીતા કહેરી અર કેવીક
કોર્ટના ખાતુ સુબરી જતાં, મરકુમની
પાવસ્ટમાં હોંદી કામ વતી મેસરસ
દાવુદ મહમદ, પારસી રસતમજ, ઇચ્છા
ઇચ મોરા, ઇસે, હુસેન દાવુદ, કોટવાલ,
અને એ. એચ. મુશા એ મેસરસોએ કાય
લીલે હોય.

ગીરમીટ સદંતર બંધ કરવા

હિંદની વડી ધારા સભામાં ચરમા

માનવંતા મી. ગોખલેની ભેરાવર લડત

કલકત્તા, તા. ૪ માર્ચ

માનવંતા મી. ગોખલેએ ગીરમીટના મોકલવાનું તદ્દન બંધ કરવાનો ઠરાવ રજૂ કરતાં કહ્યું કે એ વરસ પહેલાં નાતાલમાં ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ કરવાની મવરનર બનરસ અને કાઉન્સિલને સલા આપનારો ઠરાવ આ કાઉન્સિલે સ્વીકાર્યો હતો. આરબાદ બુલામની પહેલી તારીખે હિંદી સરકારે એક કાયદો પસાર કરી તે ઠરાવને અમલમાં મુક્યો હતો. હવે એક પગલું આગળ ભરીને ગીરમીટ ની રીત તદ્દન બંધ કરવા હું સરકારનું આન ખેતુ છું. હિંદી આફ્રિકામાં હિંદીઓને નામેથી ભરેલી રીતે રાખવામાં આવતા હતા અને તેઓને બીજી રીતે સતાવવામાં આવતા હતા તેથી તેને અસહ્ય વાળવા એ વરસ પહેલાં એવો ઠરાવ મહત્વ કરવાની જરૂર હતી. એ કે તે વખતે પણ મારા તરફથી તો ગીરમીટ ની રીત ખોટી હોવા ખાતરજ તેને બંધ કરવી એવો વિચાર બજાવવામાં આવ્યો હતો. ગીરમીટની રીત ખરેખરી રીતે શું છે એ વિષે અભારે વિવેચન કરવું બીન જરૂરી છે. તેમાં વાંધા ભરેલી મુખ્ય છ બાબતો છે. પહેલી તો એ કે બંધખુખીમાં દાખલ થનાર હિંદીને અનુક્રમ અને બહુ દુર દેશમાં જવું પડે છે કે જ્યાંના રીત રીવાજ વિષે કે ભાષા વિષે તે બીજાકુલ વાકેફ નથી હોતા. બીજી એ કે ત્યાં જઈ તેઓને અમે તેવા અને અનુક્રમ પછીને પનારે પડવું પડે છે અને તેની પસંદગી કરવાનો તેને કાંઈ હક નથી હોતો. ત્રીજી એ કે ગીરમીટ ની મુદત દરમિયાન તેઓ તેના રોઠની રજા સિવાય ક્યાંય ફરવા ફરવા બંધ ન કરે અને તેઓને સોપાએલું કામ અમે તેવું તાસદાવક હોય છતાં પણ તેઓને કરવું પડે છે. ચોથી હાથમારી એ છે કે પાંચ વરસની મુદત માટે સાધારણ રીતે તેઓ બંધાએલા હોય છે. તે દર આન પોતાની મુનસફી પર તેઓ મોકલ

થઈ શકતા નથી. પાંચમી એ છે કે તેઓને પગાર સ્વતંત્ર મંજૂર કરતાં બહુ હલકો આપવામાં આવે છે. અને છઠી અને છેલ્લી, એ કે ખરાબમાં ખરાબ, કાઠ મારી એ છે કે જે નામેથી ભરેલી થરતો થી તેઓને ગીરમીટમાં બેઠાવું પડે છે તે થરતો તેઓને બીજાકુલ સમજાવવામાં આવતી નથી. એ થરતો વડે એક નજીવા વાક માટે પણ તેઓ ફાજલારી કાલકાના અમલમાં આવી પડે છે કે જેમાં સાધારણ રીતે હિવાની કાલકાનો અમલ થવો જોઈએ. આ પ્રમાણે હાથમારી વાક માટે તો કાંઈ પણ બેદરકારીના વાક માટે અને કાઉન્સિલ માનદો કે જરા સરખી બેઠાઈથી માટે પણ તેઓને સખત બેઠાની સજા કરવામાં આવે છે.

ગીરમીટમાં કેમ ફસાય છે ?

એ તો તેની નજરે દેખાય એવી મુખ્ય બધીઓ છે. આની સાથે એકલું પણ કાઠ કરવાનું છે કે તેમાં ફસાઈ પડનાર આ દેશના મરીબ બીચારા અજ્ઞાન અને અભણ ભોંકા હોય છે, તમા તેઓ પ્રપંચી અને કાવત્રાખાજ કરતી કરનારાઓ જેને દર મજૂર કાંઈ બચુક રકમ મળે છે, અને જેને સ્વાસ્થ્ય મજૂરને ડેપોમાં સોપી દલાલીના પછસા લઈ લેવા જેટલો જ હોય છે, તેવા લોકોના પગમાં સપડાઈ ગીર મીટના ભોગ થઈ પડે છે. આ બધું કાઠ કરીએ છીએ ત્યારે તે રીવાજને

રાક્ષસી રીવાજ

કહેતાં જરાએ અચકાઈ શકતા નથી. તે તદ્દન ઝેરપ્રત્યાહાર ભરેલો છે. કાઠમાંથી તે પેલા થયેલ અને જનરદસ્તીથી તેને નિભાવી રાખવામાં આવે છે. ન્યાય અને માનવદયાના કાલકા વિચારોથી એટલી બધી લેલકી રીત જે દેશમાં ચાલુ હોય તે દેશના સુધારાને તે કલંક રૂપ છે, તેમાં ના પાડી શકાય તેમ નથી.

બુલામીની અવજામાં ગીરમીટ

તે રીવાજની શરૂઆત કેમ થઈ તેના

ઈતિહાસ તરફ કાઉન્સિલ જરા નજર કરે તો તે ચોક્કસ વિચાર રહે નહીં. સેન્ડર સન કામદી તરફથી તમા બીજા વળન દાર પ્રત્યે તરફથી કહેવામાં આવ્યું હતું તે મુજબ ગીરમીટનો આ રીવાજ ગુલામી નામુદ થવાથી તેની જગ્યાએ દાખલ કરવામાં આવેલ વળી ગુલામીમાંથી છુટા થયેલા સીદીઓ પણ ગીરમીટમાં દાખલ થવાનું બિહારે છે ત્યારે સ્વતંત્ર હિંદીઓ ને તેમાં કલ્યાણવામાં આવે છે. વિશેષ માં ખુદ સરકારનું દિલ પણ તે બાબત માં બેધક નથી રહેલ, કેમકે તે સવાલ માં વારંવાર તપાસ કરવામાં આવી છે. ગીરમીટ તથા થતા કરને લીધે તથા પ્લાંટરોના દબાવણથી બંધ થયેલ વિશ્વગોમાં ગીરમીટ પાછી કરે થવાને લીધે સરકારે કેમકે કાઠમંદ રહી છે. આજથી ૭૦ વરસ પહેલાં વડી પાર્લામેન્ટમાં જે ચર્ચા થઈ હતી તે ઉપર હું આન બેચીક. તેમાં લોરડ બરોહામ અને બીજા મહાન અંગ્રેજોએ ગીરમીટના રીવાજને સખત રીતે વખોટી નાખ્યો હતો; અને તે ચર્ચા ને પરિણામે તે રીવાજ મુળતથી રાખી તે વિષે તપાસ ચલાવવામાં આવી હતી, તેવી તપાસ બધીએક વાર થઈ ગયેલી છે, અને તેમાં બધી આમીઓ ભેલામાં આવી છે. પહેલાં ખાસ આમી તો એ છે કે તે તદ્દન અન્યાય ભરેલો રીવાજ છે.

હરનાં મુખમાંજ હેર

મળેલું છે. પ્રપંચી ભરતી કરનારાઓના બચાવમાં કાંઈ એક પણ કારણ શબ્દ કહેવા તક્યાર નથી તેની બુદ્ધિ વાતોચીજ પ્રથમ તો મરીબ બીચારા મામદીઆ દુર દેશ જવાને ભોળવાઈ ગય છે. વળી ગીરમીટની થરતો કે જેમાં તેને ચોર હાથારની હારમાં મુકવામાં આવે છે તેથી તેને દસ્તાવેજમાં સહી કરતાં સુધીમાં બધી જોઈને અનુક્રમો રાખવામાં આવે છે. આ વાત અત્યંત ખરાબ કહેવાય. કેમકે જે જે થરતોથી ભોંકાને પુરેપુરી રીતે વાકેફ કરવામાં આવ્યા હોય તો ભરતી કરનારાઓનો ધંધોજ આજી કહે નહીં. આવા ધંધાને ક'ગાકટનું નામ આપવું તે હજોજ બાધાનો ખોટો ઉપ યોગ કરવા જેવું છે. આ દેશમાં પસાર થયેલા કેટલાક કાલકાઓમાં, દાખલા તરીકે કમ્પન્ય એમીકલ્સરીસ્ટ રીલીફ એક્ટ માં સરકારે એવું માનેલું, અને તે વાળબી રીતે માનેલું કે આ ક'ગાકટ સમાન સ્થિતિવાળાની વચ્ચે નહીં થતો હોવાથી યુરોપીય સંભાળથી તપાસ કર્યા

બાદ તેને અમલમાં મુકવે, ગીરમીટના કાગડમાં પણ એજ મુદો બાકી પડે. જોઈએ, તે રીવાજની તરફથી કરનારા એ તરફથી એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે ગીરમીટીયાનું રક્ષણ કરવા કોલોનીઓમાં પ્રોટેક્ટરો નીમવામાં આવ્યા છે અને માછલેટોને પણ કાપકા વડે તે લોકોનું રક્ષણ કરવાની સત્તા હોય છે. પણ આ

રક્ષણ નામનું જ હોય છે

કેમકે પ્રોટેક્ટરો અને માછલેટો કોલોનીયલ સરકારનાજ માણસો હોય છે; અને તે પ્લેન્ટેશની જાતનાજ હોવાથી તેઓની સામર્થ્ય અને લાભ પ્લેન્ટેશની તરફ જ દોરાય છે. વળી છેલ્લાં ૭૫ વરસમાં તે રીવાજ ચાલુ છે તે દરમિયાન તેના જુદાજ વિષે આપણે ધણું સાંભળ્યું છે. નજીવા કારણસર સખત એલની સળ ભોમવવી, માર સહન કરવા, કે જેની ફરીયાદ પણ કરવાની તક મળે નહીં, જ્યારે ત્યારે હજા હટકાના ભોમ થઇ પડ્યું. લાંબા વખતની માર્ગમાં સડમા કરવું. આવી તેઓની દલા છે. તેઓ માં નરજની સંખ્યા ઘણી છે. આપવાનું પ્રમાણ પણ મોટું હોય છે કેટલાક બીયારા પોતે દુર ફરીઆપર આવી પડ્યા છે તેનું બાન જુદી જર્મનીન મારજે પોતાના દેશ તરફ ભાગી છુટવાના પ્રયાસમાં થોડેક જર્મી કાંતો પકડીને પાછા ધસાડાઈ આવે છે અને કાંતો રાત્રી પશુઓન બાજુ જને છે, અને તેમાંથી પણ છુટે તો જુગ તરસથી માણ તળે છે. આ લોકોની દયાજનક દલાનું વરણન કરવું અશક્ય છે. આ બધી ત્રાસ દાયક સ્થિતિ તે ગીરમીટની રીતનું પરિણામ છે. કમણાં કાંઇક સુધારો કરવા માં આવ્યો છે એ ખરું છે, પણ તેથી કાંઇ, જે થયું છે તે જુલાય તેમ નથી. વળી તે રીતજ એવી છે કે તેમાં અમુક દલથી વધારે સુધારો અશક્ય ન હોય. લો. કરજને ૧૯૦૧ માં કહ્યું હતું કે જે રીવાજ તલે આવી સ્થિતિ થવા પામે તે પોતેજ વિધારને પાત્ર છે, અને તેનો જવાબ થઇ શકે નહીં. તેમાં જનીલિનો જે વધારો થાય છે તે તો ત્રાસદાયકજ છે. મુદ્દા હીંદી સરકારેજ કણલ કરવું હવું કે જે રીવાજમાં સી પુરૂષનો સવાલ કેટલેક દરજ્જે બહુ મુશ્કેલ છે. લોરડ સેડરજનની કમીટીએ ગીરમીટની બધી બાબતોમાં તપાસ કરી હતી છતાં સી પુરૂષના સવાલની મુશીબત દુર કરવા વિષે કંઇ પણ સુચના કરવાનું મોકલ રાખ્યું હતું.

તેનું કારણ એટલું જ કે જ્યાં સુધી તે રીત ચાલુ છે ત્યાં સુધી તેનો કલાજન નથી. હાલના કમદા પ્રમાણે ૧૦૦ પુરૂષ હીંદ ૪૦ સીઓ હોવાની દરજ્જા છે. અને ગીરમીટમાં જોડાનારી સીઓ આખરદાર કુટુંબની તો હોયજ નહીં એટલે કલકા વરસની સીઓનોજ તેમાં સમાવેશ થાય છે. તેનું પરિણામ વરજીવવા કરતાં વિચારી લેવું જ બહેતર છે. છેલ્લો વધો જે છે તે રીવાજ હીંદી પ્રજાને નામેથી પહોંચાડનાર છે.

જ્યાં જ્યાં તે મજુરો જાય તે ત્યાં હીંદીઓ મથે તે દરજ્જાના હોય તે પણ કુલીજ લેખાય છે. હીંદીઓ ને તેઓના દેશમાં જગીર હાડમારીઓ છે તે તો ખરાજ વાત છેજ. પણ જ્યારે બહારના મુલકોમાં પણ તેઓને નામેથી આપવાનો પ્રયત્ન થાય ત્યારે તો તેમ નહીં થવા દેવાની માગણી કરવાનો સંપુરણ હક છે. તે રીવાજ જળવી રાખવાની તરફથી કરવાવાળાઓ તજ્જ દલીલ કરે છે. એક એ કે કોલોનીઓના ચીની વગેરેના ઉદ્યોગો પાલમાલ થઇ જાય. બીજી એ કે હીંદી મજુરો બહાર જવા થી તેઓ ઘણો પછાસો હીંદમાં મોકલવા શક્તિમાન થાય છે; ત્રીજી એ કે કેટલાક હીંદીઓ ગીરમીટમાંથી છુટવા બાદ આબાદ થઇ એવી સ્થિતિ ભોમવે છે કે જે સ્થિતિ તેઓ હીંદુસ્તાનમાં કદી પામી શકે નહીં. આમાંથી પહેલી દલીલ તો સાવ નાખી દેવા જેવી છે. કેમકે હીંદને તેમાં લેવા દેવા નથી. હીંદુસ્તાનમાં તેઓ પછાસા મોકલે છે તે ખરેખર જોતાં બહુ નાની રકમ કહેવાય. બાકી તેઓ ગીરમીટ બાદ કોલોનીમાં આબાદ થઇ સારી હાલત ભોમવતા હોય તો તે સ્થિતિ પંચ વરસની નામેથી અને કામથીજ ભોમ વ્યા પછી બહુ મોથે મુલે મળી કહેવાય.

હાલ શું સ્થિતિ છે?

નાતાલ અને મેરીશીપસમાં તે રીત પુર જોરથી ચાલ્યા બાદ હાલમાં બંધ કરવામાં આવી છે અને હવે ખાસ કરી તજ્જ બિટીશ કોલોનીમાં તે ચાલુ છે. બિટીશ મીયાના, ગીનીયાડ અને જામેકા માં તથા એક ડચ કોલોની 'સુરીનામ' માં. વળી વેસ્ટ ઇન્ડીઝના ટાપુઓમાં, ફોજમાં, આસામના થોડા ભાગમાં તથા સ્ટેટસ સેટલમેન્ટમાં પણ તે રીત ચાલુ છે. આમાંથી આસામની જાદર તો આવતા બુલાઇ માસમાં તે રીત બંધ કરવાનું સરકારે ઠરાવ્યું છે એવી બહુ થઇ છે, બાકીના કુલોના સંખ્યામાં પણ

એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો એવો જ સરકારને આમલ કરે જુ. **શી-ઇન્ડિયન પણ બંધ થવું જોઈએ**
નાતાલ અને મેરીશીપસમાં જ્યાં ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ થયેલું છે ત્યાં, તથા ફોજમાં ફરી ગીરમીટમાં ભેડવાની છુટ છે તે પણ બંધ થવી જોઈએ. કેમકે તેથી થણા લોકો સાચારીએ વારં વાર ગીરમીટમાં જોડાઇ તેઓની ધણી ખરી છાંદગી બરધી મુલાખીમાં પચાર કરે એવી હાલત છે.

નાતાલનો પા. ૩નો કર
નાતાલમાં ૧૯૦૧ની સાલથી ગીરમીટમાંથી છુટનારા હીંદીઓને—૧૧ વરસની ઉપરના પુરૂષને અને ૧૬ વરસની ઉપરની સ્ત્રીને સ્વતંત્ર રહેવા માટે ૬૨ વરસે પા. ૩નો કર આપવો પડે છે તે તરફ ખાસ કરીને કાઉન્સિલનું ધ્યાન ખેંચવા માગ્યું જુ. ગીરમીટીઓને હમેશને માટે મુલાખીમાં રાખવા અને તેમ ન અને તો તેઓને દેશમાંથી બગાડી મુકવા સાફ જા એક અતિ દુષ્ટ તદ્દખીર રચવામાં આવી છે. આ બાબતમાં સરકારને પોતાની સંપુરણ જવાબદારી સમજવાની જરૂર કરે જુ. આ રીવાજની હાડમારી બોલો કરવાને તથા તેનો ત્રાસ નરમ કરવાને સરકારે વખતો વખત થમલાં લીધાં છે, પણ એમાં તો કંઈજ શક નથી કે તેમાં પુરૂષો સુધારો તો તેને સમુજાની નાણુક કરવાથીજ થાય તેમ છે. ગીરમીટીઓ પર ગુજરતા અન્યાયથી તથા તેમાં રહેલી નામેશીથી હીંદી પ્રજાના જાતકરણ વલો વાય છે, અને તેઓનાં પ્રબળીય સ્વાભિમાનની જાવજણના નહીં કરવાની સરકાર ને જુ. જરૂર કરે જુ. વળી આમાં

માનવ દલાનો સવાલ
સમાવે છે; અને અને કારણો ૫ કે જે સરકારે દુનિઆમાંથી મુલાખી મુકત કરવા લાખે અને કરેડો રૂપીયા ખરચ્યા છે, તે પોતાની પ્રજાના અમુક ભાગને સંપુરણ નહીં તો બરધી મુલાખીમાં નાખનારો રીવાજ નહીં સંખી લેવ. **જોન. મી. જોખલેએ ઉપરના કબજોમાં** પોતાનો ઠરાવ રજુ કર્યો. તેને ટેકા આપનારાં ભાષણો થયા પછી હીંદી સરકાર પતી વેચાર ઉદ્યોગ ખાતાના સેક્રેટરી મી. હથારકે તેનો જવાબ આપનારું ભાષણ કર્યું; અને તે બાદ થોડ લેવાતાં ૧૨ જોડા થતે ઠરાવ નીકળી ગયો હતો. એક તરફ ૩૩ સરકાર પક્ષના મેમ્બરો હતા, તથા બીજી તરફ બધા (૨૨) પ્રજા પક્ષના હીંદુ-મુસલમાન મેમ્બરો હતા.

ઉપર મુચવેલા બીજા બાબતો અને હવે પછીના અંગેમાં આવતા અંકશુ.

ડરબનની મારકેટ

ડરબનની નવી ઇડિઅન મારકેટથી થતી અસાધારણ કમાણીથી લેખક, તા. ૧ થી મેથી અથવા તે પછી થોડા દિવસ માં, ડરબન બરો મારકેટમાં પણ છુટક વેચાણ કરવા દેવાની રીત અખતર તરીકે કાબજ કરવાનો દાહિન કાઉન્સિલે ઠરાવ કર્યો છે. આ ચોખ્ખા મુજબ બરો મારકેટના પાછલા કામમાં એક નવો વિભાગ ખોલવામાં આવશે, અને ત્યાં ૪૪૬ ફુટના મપના ૨૦ ટેન્સો એક વાશે. ગ્રેડયુસ લઇ આવનારા મોરા તથા હોદી રોજની શી. ૧ ની રી કરીને એ ટેન્સો બાડે લઇ જાય અને (કાલ ની લીલાંછી વેચવાની રીતને બદલે) સ્વતંત્ર રીતે વેચાણ કરી શકશે. ૧૦ વાચા બાદ તેમણે સ્વતંત્ર વેચાણ બંધ કરવું પડશે, અને તેમની મરજી હશે તો તેમનો બાકી રહેલો માલ એકઠાનીવર આવી લીલાઈ કરી દેશે. કાલ વરસાદ ની રદ મએલ હોવાથી આ કામ ખુલ્લો જ રાખવામાં આવશે, અને જો આ અખતરે ફેલેમંડ માલુમ પડશે તો ખુલ્લા કામને છાપરા વિજેરેથી સરસ સિદ્ધિમાં મુકવાનું અરજ કારપોરેશન કરશે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે કાલની માત્ર લીલાંછી વેચાણ કરવા ની રીતથી વેચનારા તેમજ ખરીદનારાને અકચર પડે છે એટલું જ નહીં, પણ અપારે હોદી મારકેટ અસાધારણ આપાદ થતી જાય છે, અને પછા ગેરાઓ પણ ત્યાં ખરીદવા જવા કામ્યા છે, ત્યારે બરો મારકેટ મ્યુનીસીપાલિટીને માથે પડે છે, અને ગેરાઓ લીલાંછી રીતને લીધે ત્યાં ખરીદવા જઇ શકતા નથી. વળી ગેરા ઓ ઇડિઅન મારકેટમાં જઇ હોદીઓ સાથે ભલે છે એ એટલું માત્ર તેને પણ આ અખતરાનું એક કારણ જણાવવામાં આવે છે.

ઉપરની બીના પ્રસિદ્ધ થવાની સાથે ઇડિઅન મારકેટની આપાદી મુચવનારી અને તેની સ્થાપનાનો હેવાલ આપનારી કેટલીક બીના પણ સ્થાનિક છાપામાં પ્રસિદ્ધ થઇ છે. તેમાં હોદી મુસલમાન મહોમ્મદે લખાયા કારપોરેશનને પોતાની મારકેટ સ્થાપવાની તક મળી મઇ એ વિષે વિવેચન કર્યા પછી જણાવવામાં

આવે છે કે ઇડિઅન મારકેટ તે ડરબન કારપોરેશન માટે એક ફેલેમંડ સાહસ થઇ પડ્યું છે. કાલ મારકેટની સરકારી આરકે હર મહીને પા. ૨૫૦ નેટલી થાય છે, જે એવી રકમ છે કે મારકેટ ચલાવવાનું અરજ બાદ જતાં 'સારા નફો' તેમાંથી થવા વચર રહે નહીં. મારકેટ માસ્તર મગરૂરી સાથે જણાવે છે કે માર કેટ શરૂ થતી વખતે ચાલેલા બોમ્બેડનો અંત આવ્યા પછી બધો અખતર તેનું અરજ મારકેટ છાપાડે છે.

સ્થાનિક છાપામાં એ પણ કહેવામાં આવેલ છે કે એકંદર રીતે મારકેટમાં આવતા હોદીઓએ, "ખાસ કરીને તેઓ કલ્યાણના સૌખીન છે એ જોતાં" વહુજ ઓછી, અચળે માત્ર એટલી ઓછી, તક લીધે આપી છે. જતાં સ્ટોલ-હોલ્ડરે સમજે છે કે તેઓ માત્ર એક એક દિવસનાજ બહુતો છે, અને તેઓ વાંધા ભરેલા માલુમ પડે તો તેમને એકદમ ખસેડી શકાય છે. એટલે તે ન જણે છે કે તેમના રોજમારનો બધો આધાર તેમની સારી વસ્તુક ઉપર છે. અને આ વાત સ્ટોલ હોલ્ડરે ઉપરાંતના નાના નાના વેચનારા સામે પણ કાઝ પડે છે.

[સ્થાનિક છાપામાં પ્રસિદ્ધ થએલી ઉપરની બીનાથી દેખાશે કે મારકેટને વસાવતી વખતે કારપોરેશનને કાવ હાવા કરવા પડેલ તે સાવ જુ જરામાં આબુ છે. તે વખતે હોદી ગ્રેડયુસ વેચ નારાઓને સારી રીતે રાખવા, જે જે કહેવાએલું તેનો ઉપરનામાં છસાશે સરખો નથી. તેને બદલે મારકેટમાંના માથુસોના રોજમારનો બધો આધાર તેમની સારી વસ્તુક ઉપર છે, અને નહોં તો તેજ મહીએ તેમને રળ આપી શકાય તે માદ આપવામાં આવ્યું છે. વળી મારકેટની વધતી આબહીથી, મરીજ હોદી પાસેથી લેવાતા આકમ હશે ઓછા કરવાનો વિચાર દાહિન કાઉન્સિલ કરતી નથી, પણ તેમનો કેટલોક રોજમાર બરો મારકેટમાં જાય, અને ગેરાઓને કાલ માત્ર એવાં પડ્યાં તે એ છે. તે ઉપરાંત મારકેટ શરૂ થતી વખતે તેની આવકનો અમુક હિસ્સો હોદીના લાકાને વારસે વાપરવાની હોદી એકતોતી મામણીને આનમાં રાખ વાનું પણ સાવ માંડીજ વાળ્યું છે હોદી કોમે મારકેટ સંબંધમાં અહર અહરન. કુસ-પથી પછસાની. તથા મારકેટમાં રોજ માર કરનારાની સ્વતંત્રતાની કેવી ખુવારી કરી છે તેનો ખ્યાલ 'મરકુરી' ના લખાણ થી સહેજે આવી શકે છે. —અ. ઇ. એ.]

ડરબન હોદી રમશાન

સેક્રેટરી શી. હીવાનને નીચે મુજબ લખાણ દાહિન કલારક તરફથી મળ્યું હતું :—

"અમએની લાગુતપરના રમશાનપર ફક્ત હીમા સંબંધમાં કેટલા પાણીની જરૂર છે તે વિષેના મારા કામળ સંબંધ માં વિશેષ જણાવવાનું કે મીટર મોઠવ વાની અને હર સાલ ૧૫,૦૦૦ મેલન ઉપરાંત જે પાણી વપરાય તેની ફી ભર વાની કરતે તમારે જોઇનું પાણી પુર પાડવા નવો નાખવા કારપોરેશન તકમાર છે તો દાહિન ટરેકરરને મળવા અને તેવી ફોને લમતી જમીનમીરી પુરી પાડવા તમે મહેરબાની કરશો?"

ઉપરના લખાણ સંબંધમાં સેક્રેટરી અમને લખી જણાવે છે કે :—

સદરજુ કામળ મળ્યા પછી દાહિન ટરેકરરને મળી મેરેન્ડીનો બહોળસ્ત કરી દીધો છે. તેમજ મરો છછનીવરને મળી મીટરની ડીપોઝીટ રકમ પણ આપી દીધી છે. હવે ફક્ત તેઓ તરફથી નળ આવ વાનીજ ખોદી છે. રમશાનસુમીમાં બાથ રમ બાંધવાનું તથા તેમાં પાંચપ મોઠવ વાનું કામ ચાલે છે.

સ્ટોમરોનો આવખવ

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૧૬ મી મે એ મુજબ જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોલ—તા. ૨૧ મી એ સવારના ઉપડશે. ઉતારાઓ કનીવારે સાંજન મડી જશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમસ્લોટી—તા. ૧૫ મીએ કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમલગ્રી—તા. ૩૦ મી એપ્રિલે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમોના—તા. ૬ ઠી મેએ મુન્બ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિઅન આફ્રીકન લાઇન]

ટીમેરીક—તા. ૧૬ મી એપ્રિલે કલકત્તાથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરા માટે ઉપડી છે.

મીનેરીક—થોડા દિવસમાં કલકત્તાથી ઉપડવા વધી છે.

એક મંજવર સ્ટીમરનો નાશ

૧૫૦૦ માણસનાં મરણ

આયન્સની હીકમતોની નિષ્ફળતા

(૧૮૨ ઉપરથી)

ટીટનીક નામની એક મંજવર સ્ટીમર ઇંગ્લાંડથી ઉપડી ન્યુયોર્ક જતાં તા. ૧૫ મીએ આટલાંટીક મહાસાગરમાં અચાનક ડુબીને અને અચાનક થોડા કલાકમાં ડુબી નાશ પામી છે.

તેના ઉપર અલાસીઓ તથા ઉતાડીઓ મળી ૨૩૫૮ માનવી હતાં, જેમાંથી માત્ર ૮૬૮ સિવાયનાં બધાં સ્ટીમરની સાથે ડુબીને મરણને શરૂ થયાં છે. બચેલાં માંનાં બધાં ખરાં બહાર ઓકરાં છે. ન્યુ યોર્ક પહોંચેલા એક તારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે પહેલાં અને બીજા વરમના ઉતાડીઓ સિવાય બીજાઓની તા બીજા કુલ ખમરજ લેવામાં નથી. સ્ટીમર જેખમાયાના ખખર ચર્તાજ ઉપર ઉપર દોરડાં વચ્ચે તાર કરવાના મંત્રથી કહેલો એ મોકલવામાં આવ્યા, અને બધીક સ્ટીમરો તેની સહાયતા માટે દોડી. પણ પહેલી પહોંચનાર સ્ટીમર આશરે માર કલાકે આવી, કે જે વખતે ટીટનીકનું નામ નિશાન રહ્યું નહોતું. માત્ર તેના જે મહાવાઓ ઉતારી કાઢવા હતા તે અને તેમાંના માણસોજ જેવામાં આવ્યાં હતાં.

આ સ્ટીમર દુનિયામાં સૌથી મોટી અને સુદર મહાક હતી. તેને "તરડું કહેર" એવું નામ અપાયેલું, અને આ તેની પહેલીજ મુસાફરી સ્ટી જીએ જે કહી જુડાઈ નથી, તેને કહી જુડાઈ કાઢાય તોપણ ટીટનીક ન કહે એવું માનવામાં આવતું હતું. એટલે કે ટીટનીકને એવી તરેહની બનાવવામાં આવી હતી કે તે કહી જુડેજ નહોતું એવું કારણમાં આવ્યું હતું. મોડાજ વખતપર તે સંપૂર્ણ રીતે પુરી બચેલી જાહેર થઈ હતી. તેના ઉપર વિશ્વવિદ્ય તરેહનાં સુખ સાધનો પુરાં માડવામાં આવ્યાં હતાં, અને તેની આ પહેલીજ સફરમાં હજારો સામાન્ય માણસો ઉપરાંત બહુએકનામીયા માણસો તેનાપર મુસાફરી કરતા હતા. જેમાં એક રીજી એફ રીઝીકના અધિપતિ બસા મી. ડબ્લ્યુ. ટી. રેડ પથ હતા.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે આવી સ્ટીમર કહી કહેજ નહોતું એવી આવતા

ના લીધે બધા માણસો છેલ્લાં મીનીટ સુધી ગાજતમાં રહ્યા હોવા એકએ, અથવા તો તેની એક હિચ (પાણીની કપાટીથી) ને લીધે તેના જગી મહાના એકે ઉતારવાનું મુશ્કેલ પડ્યું હોવું એકએ. નહીં તો અકસ્માત થયા પછી માર કલાકની મુદત સ્ટીમરને ડુબતાં જાગી તેટલી વારમાં માણસોના મોટા ભાગને મહાવાઓપર ઉતારી કાઢાવે એકએ હતો તે ઉપરના દોરડા વચ્ચેના તાર કરનારે તેનાં માળાપને એવો સંદેશ મોકલ્યો હતો કે "એક સ્ટીમરને અકસ્માત થયો છે, તોપણ તે આવળ વધે છે, કેમકે તે કહી ન કે એવી સ્ટીમર છે." તેના હજારો ઉતાડીઓ મુશ્કેલના જુદા જુદા મુલકના તેમજ અમેરિકાના લોકો હતા જે બધે દેશો સ્ટીમર ડુબવાના સમાચારથી શોક ફેલાયો છે, તેમજ દુનિયાના બીજા ભાગો પણ તરફથી મોટી, કહી ન કહે એવી માતેલી સ્ટીમર ડુબવાના બનાવથી અચકી ઉઠ્યા છે. મુશ્કેલના બધાં બંદરોપર વાવટાઓ અરથી કાઢીએ લટકાવવામાં આવ્યા હતા. તેનો પા. ૧૦,૦૦૦,૦૦૦નો વીમો ઉતાર નારાઓએ કહી પથ નહોતું કારણ કે વીમો ઉનાર્થી પછી માત્ર એક પખવાડી આંની મુદતમાં તેનો નાશ થશે. એકંદરે તે સ્ટીમર પાછળ પા. ૧૧ લાખ ઉપરાંત ખર્ચ થયું હતું. તેટલી મોટી રમતો વામો ઉતારે એવી કુપનીઓ ન હોવાથી વીમાની રકમ ૧૦ લાખનીજ રાખવામાં આવી હતી. તેના ઉપરના માલમાં જમ ભજ પા. ૧૦ લાખની કીમતના હીરાઓ જ હતા. એક અમેરિકાના પાસે પા. ૧,૨૦,૦૦૦ની કીમતનાં મોટી અને કવેરાત હતું. બીજો પણ કરોડોની કીમતનો માલ તેનાપર હતો, જે બધા સાથે તે મહા સાગરને તળીએ પહોંચી છે.

તેની વધારેમાં વધારે લાંબા ૮૫૨ ફીટ, પહેલાં ૬૨ ફીટ, અને જ્યાં ૧૨૭ ફીટ હતી. તેના પર એકંદરે ૧૬ ડેક અથવા છત્તક હતાં. પાણીની કપાટી તળેથી સીઅલો કરવાનાં, તથા દોરડાં વચ્ચેના દેશોએ મોકલવાનાં સાધનો હતાં. તેનું એકંદરે વજન ૩૫,૦૦૦ ટા. મહાનું. આવી રાહસી સ્ટીમર, જે કહી ન જુડે એવી કારણમાં આવતી હતી, તે જુડી જવાથી આવડાં વાળે. બનાવવાનાં વિચારો જળરો કહેલો આસે એવો સંભવ જણાવવામાં આવે છે. કેમકે ટીટનીકની એકની એકની નજીની

બીજી એક સ્ટીમર પણ લાખો પાઉંગના ખર્ચે બનાવ્યા પછી પહેલીજ સફરમાં એકાદ વરસપર નાશ પામી હતી. છતાં દુનીયાનાં વહાણોની તવારીખમાં ટીટનીક નો નાશ તે માનવી અને વૈજ્ઞાની ખુશી માટે સૌથી પહેલે નંબર આવે છે.

આયરલેંડનાં પ્રબળીય હિલચાલ

ટીટનીકી કેલેજની હીટોરીકલ સોષાલ્ટી સન્ડે ડે. ડબ્લ્યુ. હામડે ઇંગ્લાંડ અને આયરલેંડનાં સંબંધ વિશે લખ્યું આવ્યું હતું તેમાંથી કેટલેક ભાગ અહીં આપીએ છીએ. તેમાં આયરલેંડને વિશે જે કહેવામાં આવ્યું છે તે હિંદુસ્તાનને તેથી વધારે લાગુ પડે છે.

આયરલેંડની પ્રબળીય હિલચાલ ઇંગ્લાંડ પ્રત્યેના તેના તિરસ્કારને લીધે નથી હોતી થઈ, પણ આયરલેંડ પ્રત્યેની મક્કિતને લીધે થઈ થઈ છે. તે હિલચાલ કરનારોની હલીસ સાદી ને સીધી છે. અને એવી હોય તોજ તે જનસામાજના હિલમાં હતરે. તે હલીસ એ છે કે : આયરીશ લોકોએ ઇચ્છેલ દબાવવામાં અંગ્રેજોની હરીફાઈ કરવી તે મોટી મુશ્કેલ છે. અમુક વસ્તુ સારી છે એટલા માટે તે મહાક કરવી એ વિનાશકારક થેલજ છે. અમુક રીત રીવાજ, તથા દબાવવા અંગ્રેજોને વજ પરપરાથી ઉતરતા આવતાં હોવાથી તેઓને મહાક આવતાં હોય પણ આયરીશ પ્રજા તેને મહાક કરવા જતાં તે અંગ્રેજ બની શકતી નથીજ અને તેની સાથે આયરીશપણમાંથી પણ જરૂર થાય છે. કહેનકાલના જુદા જુદા ભાગની પ્રજાઓ એકજ તરેહની અને તેના કરતાં સહુ પોત પોતાની આસીપતમાં પરિપક્વ અને તેમાંજ કહેનકાલનું જોર સમાયેલું છે.

પાનીલી અંગ્રજોને ઇસ્લામના સેકરેટરી મી. હસપજી કાસમજી એણીયા પાનેલીયા લખે છે કે અંગ્રજોની એક મીટીંગ તા. ૮-૩-૧૨ ના થઈ હતી, તે વખતે મી. મહમદ હસનજીએ શ. ૫ અને મી. અસ્માક મહમદ હાદીયાએ શ. ૨ અંગ્રજોને એક અંગ્રજી હતા.

છટાલી—તુરકી લડાઈ

(૬૮૨)

રોમના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે છટાલીઅન સરકારે ત્રીપોલીમાં મકામેલ નામનું નવું મથક છૂટી લીધું છે. ગુરુવારે તેણે છુટીમીસ નામનું મથક કબજે કર્યું છે.

ત્રીપોલીમાંના છટાલીઅન સરકારના વડા જનરલ કેનીવાએ જણાવ્યું છે કે મકામેલ છુટાવાથી ખંડુકાની છુટી રીતે આવજાવ થતી તે બંધ કરી શકાશે, અને છુટીમીસનું થાણું છુટાવાથી ટ્યુનીસના આખા મારગ ઉપર છટાલીને હાથ મળે છે.

યુરોપી રાજ્યોએ તુરકી સરકારપર સલાહ સંબંધમાં પોતે કરવા ધારેલું લખાણ મોકલી દીધું છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે તેમણે છટાલીની સરતો જાણી છે, અને હવે તુરકીની સરતો જાણવાની તેમની મરજી છે. તેના જવાબ આપવા માટે મી. આર્તીમ એએ મુદત માગી છે. જવાબ નકારમાં આવશે એવો દરેક સંભવ છે કેમકે છટાલી જે માનવ્યુ હરે છે તે ઉપર તુરકી સલાહ કરવા ના પાડે છે.

છટાલીઅન કાફલો તુરકી તરફ ?

તા. ૧૮ મીએ માઈટ પેલીઅન પાસે આવેલ કામેરાઆતેના 'ટાઇમ્સ' ના અખર પત્રી ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે મીસના હીપકલપના રકાબગસ ટાપુની પક ખેંચી ઉતરમાં જતાં છટાલીઅન મનવાનો મઠ કાલે જોવામાં આવી હતી.

તેજ દિવસે પાછળથી કોન્સ્ટાનટીનોપલ ખાતેથી પારીસમાં પ્રમટ થએલા સંદેશા ઉપરથી, જણાવવામાં આવે છે કે છટાલી અન કાફલો ડારડનલ્સની સામુદ્રીમાં હાજલ થયો છે, અને તેનું એક પહાણુ કુખી મયુ છે.

[ડારડનલ્સની પુરી જુઓળ અમે અમાલિ આપી મના છીએ. આ સામુદ્રીની લખાણ લગભગ ૪૦ માઇલ, અને પહોળાઈ ૧ થી ૪ માઇલ જેટલી છે. ડારડનલ્સમાંથી મારમોરાના સમુદ્રમાં હાજલ થવાય છે, જે સમુદ્રની લખાણ ૧૭૫ માઇલ છે, અને તેને બીજે છેડે તુરકીની રાજધાની કોન્સ્ટાનટીનોપલ આવેલ છે.—અ. ઇ. એ.]

પરચુરણ

બેલા દિવસ ઉપર એલીઆઇ તુરકીમાં મેહરવતરક એ તુરકી બોરો ને છટાલી

અનોએ કુખાડી હતી તે બનાવ નજરે જોનાર એક લેખક લડનના મારીકમાં લખે છે કે તુરકી બોરો ઘણી નાનકડી હતી, છતાં ઘણી સરસ રીતે છટાલીઅનો ની સામે મોરચો માડ્યો હતો. એક તુરકી બોર લગભગ કુખવાની અધીપર હતી તોપણ ૧૦ તુરકીએ તે બોરને છેડવા ના પાડી અને તે હસે જણાવે છેલ્લી બડી સુધી તોપની પાસે ઉભી કુખતી બોરમાંથી તોપનો મારો ચાલુ રાખ્યો હતો. મારીકનો લખનાર ઉમેરે છે કે તુરકી બહાદુર અને ઝડુની લડવમ્બા છે એમ તવારીખ જણાવે છે તેનો આ એક પુરાવો છે.

ડરબનથી એક લખનાર જણાવે છે કે નામદાર તુરકી સહનતન તરફથી સાક્ષિય આફ્રિકાના કોનસલ જનરલ મી. જોહા નેસમેએ વેસ્ટ આફ્રિકાની મસજીદને એક તુરકી વાવટો ૧૨૬૫૭૬૬ શીટનો બેટ આપ્યો છે. જે દર જુમાના ઉડાવવા માં આવશે. નામદાર કોનસલના કહેવાથી તા. ૫ શુક્રવારે નમાજ બાદ તે વાવટો બેટ આપવા પહેલાં મી. ફુસેન દાઉદે તે તોફાને પકડી કુવા માગી હતી કે હે ખુશ વુ આ નીશાનને જુલદ રાખજો અને જે બહાદુર તુરકી અને અરબો એ નીશાનની સુલ્હંદગી માટે ત્રીપોલીમાં બડી રહ્યા છે તેને વુ કહેવું આપજો.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

પાલમકોટામાં જવા આજરોજ બંધ થવા વહી હતી.

એક દિવસમાં અમલાગીમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૨૦ મી એ અમલાગીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૬ ઠી મે એ અમોનામાં જવા બંધ થશે.

અરબાપત્રીએને જવાબ

મી. હરમનજી જવા—મુજતબી રહ્યું.

"કામીએદીત મન્મદી"—તમે મોકલેલ બીનામાં કાંઈ હાવવા લાખક નથી.

"એ. સી. એચ. સી."—તમે જે કહેવા માંગો છો તે તમારા નામ સાથે કહી શકાશે.

અ. ઇ. એ.

યુનિયનમાં નેટીવોનું ભવિષ્ય

ગોરી પ્રબળને એક નેટીવના બે બોલ

'નાતાલ મરકયુરી' માં તા. ૧૨ મી એપ્રિલે મી. કવાઝીકેવેકનામના એક નેટીવ નો કામળ પ્રમટ થયો છે તેમાં તે નીચે પ્રમાણે વિચારો બતાવે છે:—

દક્ષિણ આફ્રિકાનું યુનિયન થવા પછી નેટીવોનો સલાહ યુનિયન પારલામેન્ટના સલાસદેનું ખ્યાન મુખ્યત્વે રોકી રહેલ છે. નાતાલ નેટીવ પ્રસ્ટ બીલ અને નેટીવ અમેન્ડમેન્ટ બીલ એ તેનાં ફળ છે. નેટીવ રફોર્ટસ બીલ પારલામેન્ટમાં તો ઠીક પણ બહાર ફારમરો તેમ નેટીવો માં પણ અને ખાસ કરીને નાતાલની અંદર તે ખુબ અરચાઈ રહેલ છે. નાતાલમાં થોડાક ફારમરો સિવાય બધાએ તે બીલને પસંદગી બતાવી છે. તે બીલ ડહાપણુ બરેલુ અને ન્યાય બરેલુ છે એમ મણી શું તેઓ (ગોરાઓ) પસંદગી બતાવે છે? નહીં. અકર્તાતીયાગોરાઓનાં પેટ વધુ ફરવા સારું નેટીવોને ગુલામી માં લખી રાખવાનું તે બીલથી બને છે એટલા માટે તેઓ તેની પસંદગી બતાવે છે. તે બીલનો હેતુ જો કે ટરંસવાલની ખાણોને મ પુરો પુરા પાડવાનો છે, છતાં તે વહે ગોરા ફારમરોનું પણ રક્ષણ થશે. પણ સરખંટલ કલોલની રૂપે મરીબ નેટીવોને ગુલામી જેવી દશામ સપડાવવાની તકનીક કરવામાં આવી છે. આ દશામના આધારે આ ગરીબ લોકોને વરસો સુધી એક પણ પેનીની આજ્ઞા સિવાય ફારમરોનું કામ કરવું કરવું પડે એવું છે.

બીલ પ્રતિને બોને ટરંસવાલને મલુરેથી બરપુર કરવામાં આવે છે. રફોર્ટ બીલ પાસ થાય તો તરતજ ટરંસવાલનાં નેટીવ લોકોને બરાએલા છે તે વધુ ગારાશે. આ લોકોમાં સુધરાઇ કાપડા મુજબ અમુકજ સંખ્યા રાખી શકાશે. ત્યાર બાકીના ક્યાં રહેશે? શું તેઓ જમીનના પેટમાં ખાણોની અંદર પોતનાં બહારાં છોડરાં સહીત રહેશે અને કામ કરશે? આથી વિરોધ ઘાતકીપણુ શું હશે? દક્ષિણ આફ્રિકા માં નેટીવોનો ફેસલો આમજ થશે શું? ટરંસવાલમાં નેટીવોનો હદ કરતાં વધારે બરાવો થાય તો રોમ, નીતિનો બનાડો, વગેરે ફારલોઓ ટરંસવાલ તેઓની રમ જાન જીમિ થઈ પડે. તેઓની સંખ્યા વધારે થઈ પડવાથી કામની હરીશકમ

શોભા બહુ દુઃખી થઈ પડશે, અને પરિણામે તેઓ પોતાનું અને પોતાના કુટુંબનું જીવન ધોધધુ કરવા પુરવું કમાઈ નહીં શકે. આમાં તેઓનાં બાળકોને કેળવણી આપવાની વાત તો હતીજ ક્યાં! નેટીવો પાસે ખેતરી તો રહેશેજ નહીં એટલે તેમાંથી પણ થોડો ધણો યુગરો મળવાનું બધું થશે.

નેટીવો સ્વભાવે ખેતીપર યુગરો કરનારી પ્રજા છે. એટલે તેઓને પોતાની થોડી જમીન ન હોય અને માથેનાં દુધ ન મળતાં હોય તો તે કદી સંતોષથી રહી શકતા નથી. સ્થાન મ્યુનીસીપાલિટીના કામમાં રહેવાનું તેઓ પસંદ કરતા નથી. રકનોટરસ બીલથી તેઓની કુદરતી ટેવ પ્રમાણે રહેવા દેવાની બંધી થશે, એટલુંજ નહીં પણ વાહાઓમાં પણ તેઓ પુરાય તેમ તેઓની છાંટી પસાર થશે. પછી, 'કમ્પાઇન્ડ'નું ખર્ચ રૂપ તો ત્યારે જ ભેગામાં આવશે. દક્ષિણ આફ્રિકાની આબાદીને અને સુધારણે આથી સખ્ત બીજો કયો જખમ લાગશે? જો તે બીલ પાસ થયું તો દક્ષિણ આફ્રિકાનું ભવિષ્ય હોનારત બરેણું છે. આમાંથી જો તેને બચાવવું હોય તો રકનોટરસ બીલના નામ નેજા દારી મુકવું જોઈએ.

પરચુરણ

તા. ૧૨ મીએ કમ્પાઇન્ડ માંદીની પાટ તો આવ આજિસના રકનોટરસે પેની લેખે હતો.

યુનિયન પાલમિટના બિટીસ અથવા યુનિયનીસ્ટ પક્ષના વડા સર રટાર જેમી સન પોતાના પક્ષના વડા તરીકેના હોદ્દા પરથી પોતાની તબીબતના કારણસર કાર મત મંચ વિલાયત ગયા છે, અને તેમની જગ્યાએ સર થોમસ સ્મારટ જો પક્ષના વડા તરીકે મુકાયા છે.

આધરશાહને સ્વરાજ આપવાનું બીલ આમની સભામાં કાબલ થયું છે.

આબાદી અને સુધારણો કાવે કરતાં જખાન પોતાની પ્રજાના મરીખ લોકોને પરદેશ મજુરી માટે મોકલવું ભેગામાં આવે છે. તેવાં ૧૫૦૦ માણસોવાળી બે સ્ટીમર થોડા દિવસપર આઝીઝ જવા ને માટે કરમનના બારામાં આવેલી હતી.

કરમન ટુવનરકપુલેસીસ છુરોવાળા ડો. એડમ્સે ટાઉન કાઉન્સીલ પાસે રજુ કરેલા રીપોર્ટ કરમનના જખાનું હુકુ કે ઇડિયન હેલ્થ કમીટી ને નીમાઇ હતી તેના તરફથી માત્ર એકજ દેસ તપાસ માટે મારી પાસે મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેથી એમ જખાન છે કે એ કમીટી નીમવાથી રાખવામાં આવેલી આજા પાર પડી નથી. કેમકે બીજી રીતે સખ્ખાબંધ કેસો અને મળી આવેલ છે, ત્યારે તે કમીટીએ પોતાની સ્થાપના ના દિવસથી જખ સુધી માત્ર એકજ કેસપર જખાન બેચેલ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના મોરા બેરીસ્ટરો કાળા બેરીસ્ટરોને વડીલાત કરતા બરકા વવા ને પ્રવતન કરી રહ્યા છે તે ઉપર ટીકા કરતાં મદ્રાસનું 'ઇડિયન પેટ્રીઅટ' કહે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના અંગ્રેજોને બોમરો કરતાં વધારે છુદી હોવી જોઈએ. બોમરો એસિયાટીકોને કાઢી કાઢના માગે છે. આ બાબતમાં અંગ્રેજો બોમરોને સુધારવાને જદેએ જો તેઓમાં ભળી જશે તો તેઓ પોતાનેજ નુકસાન કરશે, કેમકે બોમરો કાળા ધોળા વચ્ચેના બેદને મળી જતા રાખી તેઓના મુલકમાંથી પિટીસ પણ નાશુદ કરતાં જખ છે.

કેસમટી મદરેસાના સેક્રેટરી તા. ૧૬ મીએ લખે છે કે :—આ ખાતાની મીટીંગ તા. ૬-૪-૧૨ ની રાત્રે ટાઝ વાગે વેસ્ટ સ્ટીટ નાં. ૫૦૪ વાળા પ્લેસમાં બરવામાં આવી હતી. મેરમેન બરરના કામથી કાજર ન હોવાથી મેરમેનની જગ્યા મી. ઇસમાઇલ આદમ તુલકાએ લીધી બાત સેક્રેટરીએ આમકા મહીનાની મીટીંગ જુલ વાંચી સંભળાવી, જે પાસ મંચ. બાદ કાજર રહેલા મદરેસાએ મુલક સીખ વાના કાપડા વિશે, મીટીંગનું કામ બરા બર વખતો વખત કરવા વિષે કાપણુ ક્યાં. બાદ મેંબરોએ મસીક શી આપી અને ૧૦:૧૫ વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત મંચ.

સમરસેટ સ્ટાર્ડ (૬૫) થી એક જખનાર જખુવે :—તારીખ ૩૧ મી મારચે મી. કુસેનખાનને ત્યાં ૧૩ કરેકાંટ સોસાયટી માટે ઉપરાણા સાર ખતેના તથા સમરસેટ વેસ્ટના મુસલ માન બાઇબોની મીટીંગ બરવામાં આવી હતી. મી. યુલામ વાસીન પ્રમુખ હતા. પ્રમુખ ઉપરાંત મેમ્બરસ યુનસી મલેક કમખાત, કુસેનખાન, બાઇમડ મલખજી

રી વિજેરેએ કામ બારામાં (વેચન કરવું), અને ઉપરાણામાં બરવા બલામલુ કરી. સારી બેવી રકમ મીટીંગમાં બરામ મંચ. બાદ ના. સુલતાનના હંક માં કુવા યુગરી, તથા આ કળ (વેચેર લખ સભા વિસંગળન મંચ હતી. થોડીક હીંદી મોરતોએ પણ ઉપરાણામાં પછલા બર્મા હતા. કુલ પા. ૧૩-૫-૧૧ ની રકમ મંચ હતી, જેની એક બાબરોજ મી. મોસમાન અહમદ એજેંદી ઉપર તપાસમાં મોકલી દીધી છે.

યુનિયન પાલમિટના નાતાલના એક મેબરે પોલ ટેકસ સંબંધમાં પુછેલા સવાલના જવાબમાં તેલુરી ખાતાનું પ્રધાન મી. હલે જેવી મતલબનો જવાબ આપ્યો હતો કે બધા પ્રતિભા કર વેરા એકસરખા અને ત્યાં સુધીને માટે, એટલે કે ૧૯૧૨ ની સાલ માટેજ, નાતાલમાં પોલ ટેકસ નથી ઉપરાવાયો. ૧૯૧૨ ના ડીસેમ્બર પછી તે કર ઉપરા વવા કે નહીં તે માટે સરકારે વધુ વચાર કરવો પડશે 'મરક્યુરી'ને ખબરપત્રી છુપેર છે કે આ અબખામલો. ફરીથી કાબલ કરવાની સલા સરકારને કામમ રહેલી જખાય છે.

કરમનના એક હીંદી વેપારીને થએલો નીચેનો અનુભવ બીજા હીંદીએ માટે થોડો સેવા લાગક છે. મજુર વેપારીને ત્યાં એક નેટીવ નોકર હતો તે માંદગીનું કારણ બતાવી તેમને ત્યાંથી રજા લઇ માલ્યો મજેલો. પાછળથી પોલીસે આવી તેમને જખુલ્યું કે પોતાના નેટીવ કે બીજા નોકરને સીતળા નીકળવાની ખબર જતાવાળાએને આપવી જોઈએ એવો કાયદો છે. આ હીંદી વેપારી તથા તેના બીજા નોકરોને સીતળા કાઢવાની બર બર પડી હતી

મરક્યુરીના મુખ્ય અધિપતિ મી. રામકે કોલીન્સ તા. ૧૩ મીએ સવારે ૬૨ વરસની ઉંમરે યુગરી ગયા છે. તેમની પાવરસ્ટમાં હીંદી કામવતી મી. કાનુદ મલ મલ વિજેરે આવેલાન મદરેસાએ ભાગ લીધો હતો. મરક્યુરીના કાસપર ચકાવ વામાં આવેલ પુલના કારોમાં બે "હીંદી કામ" તથા "નાતાલ ઇડિયન કોમિશન" તરફ થી હતા. નાતાલ ઇડિયન કોમિશન નીચે મુજબ કરાવ પાસ થયેલો :—
"આજ રીકામાં જુલમતળે અચલાતા કામ લોમ ના કિમલતી મી. રામકે કોલીન્સ સર જુલ નાતાલ ઇડિયન કોમિશન બારે રોક માં પડી છે તે નોંધ લીએ છે કે મી. રામકે કોલીન્સના મરક્યુરી કબરડ સોકે ને, અને ખાસ કરીને હીંદી લોકોને એવી ખિટ પડી છે કે જે પુરાક કાઠે નહીં આ મીટીંગ મરક્યુરીના સમાવદામાં તરક અંતકરજુની વિલેલેક બધાવે છે."

વીસમાં સદીની બુલામી

ગીરમોટીયા મજુરોપર ચોરસ
મુજરોતો દેર

(મયા અડધી ચાલુ)

પણ ખોટીજ તાળાના મુલકોનો વિચાર કરીએ તો ભાં બુલમ સામે પગલાં નહીં લેવાનો બુલાસો મળે એ વિષે સંદેહ રહે છે. હજી હમણાં પુરવ આફ્રિકામાં એક અંગ્રેજ દારમર-એક અંગ્રેજ ઉમરાવના હિસ્સાએ- 'ચેટુ' ચોરવાના વહેમ ઉપરથી એક નેડીવને મારી નાખ્યાનું આપણે સંભળ્યું છે. બુરુડીએ તેને નિરપરાધી ઠગવ્યો અને વડી સરકારે આ મહસ્તરને તે દેશમાંથી હટવાર કરવાનો નક્કન વાળખી રીતે- કુદમ કાઢ્યો. પણ વિશ્વાસતાના મુખ્ય ગણાતા ડાપાએ જેવાકે 'દામરસ', 'મોર્નીંગ પોસ્ટ', અને 'માર્કીઅન' જે ધાર્મિક હિલચાલનું આગેવાન ગણાય છે, તેણે સરકારનાં પગલાંને વખોડી તે મહસ્તરનો જવાબ ક્યો દતો, અને ન છાને એવાં લખાણો ક્યો દતો.

આ દેશ ઉપર 'નેશન' પત્રે એવી ટીકા કરી હતી કે: 'બીજા વરમને વિનંતી કરવાની છે તે પાદરીઓ છે. પાદરીઓને કહેવાનું એ છે કે કાળા લોકોના મુલકમાં ચોરી પ્રજનો સ્વારમ જાળવવામાં તેઓને માથે બહુ મોટી જવાબદારી રહેલી છે. ધરમની ખાતરજ નહીં પણ આપણની ખાતર તેઓને જોવાની ફરજ છે કે સીદી લોકોને ન્યાય આપવામાં આવે છે કે નહીં. કાળા લોકોને ધરમ નો ઉપદેશ આપતાં પહેલાં તેઓએ ચોરા લોકોનેજ ઉપદેશ આપવાનો છે. અને કાળા લોકો તરફથી સરકારની વચમાં પડવા તેઓએ પોતાનું કુદર જાળ વાપરવાનું છે.' બીજા એક અંગ્રેજાન ડાપા એ ટીકા કરી હતી કે પુરવ આફ્રિકાની બુરુડી કરતાં વડી સરકારની ફરજ વધારે મોટી છે. પુરવ આફ્રિકામાં ચોરને જોતાં જ તેનીપર જોળી ચલાવવામાં આવે અને તેને પવાએલાં કરણની માફક પડયો પડયો મરવા દેવામાં આવે તેથીજ સુલેક કાલિ જાળવી શકાય એ વાત વડી સરકારને જોઈ ઉતરી જાય તેમ નથી. સહેન કાદતના કોડો માણસો તેના અદલ હન્સાડીપણાપર કારોસે રાખી રહ્યા છે.

રોડેશીયામાં એક ચોરી છોકરીએ નેડોવ નોકરની ખદાનત હોવા વધે પોતાના જાપને ફરીયાદ કરવાથી તેણે ચુરસે

યજ તે નેડીવને જોળાથી કાર ક્યો, અને તેનો દેસ ચાલતાં તે ચોરા નિરપરાધી કરી છુટી ગયો તે દાખલો પણ રેવ. પોદર દાંક્યો.

તેમણે કહ્યું કે ઇંગ્લાંડ પોતાની તાળાની પ્રજા (જેની સંખ્યા ત્રીસ કરોડથી વધારે છે) તરફની જવાબદારી જાળવતું નથી. દરસવાલ રીપબ્લીકના કાળા લોકોની હાડમારી કુર કરવાના બદનાથી આપણે બેચરો સામે સડમમાં ઉતર્યા. છતાં હમણાં ભાંના હોદીઓ સાથે કેવી રીતે વરતવામાં આવે છે તે ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે ઇંગ્લાંડ પોતાની જવાબદારી તરફ કેટલું બેદરકાર છે. હમણાં જ હોદી તરકારને નાતાલમાં વધુ ગીરમોટીયા મોકલવાનું બંધ કરવાની ફરજ પડી હતી. નાતાલમાં હોદી મજુરો પર જે માતકી પણ મુજરવામાં આવે છે તેને પરિણામે એ પમણું લેવાનું છે. નાતાલમાં તે લોકોની અદર તેઓના દેશ કરતાં મહિમણા વધુ આપવાત લાય છે ગીરમોટીયા નાતાલમાં આવી પહેાંચે છે ત્યારે તેઓને માણમ પડે છે કે પોતે બુલામીમાં આવી પડ્યા છે. પાંચ વરસની ગીરમોટીયા પુરી થયે કાંતો તેને ફરી ગીરમોટીયા મોકલવાનું પડે છે અને કાલિ હોદીસ્તાન ચાલ્યા જવું પડે છે. જેઓ નાતાલમાં સ્વતંત્ર રહેવા માગે તેઓને પા. ૩ નો વાર્ષિક કર ભરવો પડે છે. તે સી અને પુરવ જાને લાગુ પડે છે. આ કર એટલો તો ભાર છે કે સીઓને તે કર ભરતાં અતીતિના રસ્તામાં જીતરવું પડે છે.

દરાંસવાલની ખાણમાં ચીનાઓની બુલામી વિષે આપણે બહુ સંભળ્યું છે. પણ હાલમાં ભાં દર હજાર નેડીવ દીઠ ૬૫ થી ૧૦૦ મરણ નીપળે છે. ઇંગ્લાંડમાં દર હજાર દીઠ ૮ મરણની સરેરાશ આવે છે.

ભારતમાં તેમણે ઉતર આમેલીયા, મુનાઇટ્સ સ્ટેટ્સ, મેક્સિકો, દક્ષિણ અમેરિકા વીચે રથો ચોરાઓના અમલતો ભાંના નેડીવો ઉપર જે બુલમ મુજરે છે તેનું વરણન કર્યું હજી. તેમણે છેવટ કહ્યું કે ખ્રિસ્તી ધરમ તીચે આ સડો મજુરોવાનું કારણ 'ખ્રિસ્તી લોકોનું બેદરકારીપણું' અથવા અજ્ઞાનપણું છે, પણ મુખ્યત્વે કરીને તેનું કારણ ખ્રિસ્તી રાજ્યોના સ્વાર્થી રાજ્યનીનિજ છે. કોઇ પણ રાજ્ય આ અધમ ક્રિયાતમાં સુધારો કરવાને કહી પડમચલમાં પડવાને રાજ નથી. રાજ્યકર્તાઓની આવી હામલ થઈ

પડી છે તે વખતે તેઓની પાસેથી ખ્રિસ્તી ધરમના ફરમાનોનો અમલ કરાવવો તે ખ્રિસ્તી ધરમને માનનારા લોકોની ફરજ છે. આ ફરજ અદા કરવાને 'લીજ ઓફ ઓનર' ની ક્યાપના થઈ છે, વીચેરે.

[અપુરવું.]

દરાંસવાલમાં કુકાળનું ઉમરાણું

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

ચોચેસ્કરમ

માં કુકાળના ઉમરાણાપેટે તીચે મુજબ રકમો મળી છે :—

પા. શી. રે.

- ૧ ૦ ૦ એસ. ડી. બેળાત
- ૦ ૨ ૬ અબ્દુલ મની
- ૦ ૨ ૬ અલી મહમદ તમચન
- ૦ ૨ ૬ ઓસમાન અલી
- ૦ ૨ ૬ એ. હાસમ તમચનની કુલ
- ૦ ૧૦ ૦ હમમનદાસ
- ૦ ૧ ૩ કરીમ સુલેમાન
- ૦ ૧ ૦ એક હોદી
- ૦ ૧ ૩ એક હોદી
- ૦ ૨ ૬ અબ્દુલ મની હાજી સાલેમદમદ
- ૦ ૧ ૬ મુસા
- ૦ ૨ ૬ હજરાલીમ
- ૦ ૧ ૦ હજરાલીમ હાજી અબ્દુલ
- ૦ ૧ ૦ એક હોદી
- ૦ ૧ ૦ ખાન મહમદ જાન મહમદ
- ૦ ૧ ૬ હાસમ મહમદ
- ૦ ૧ ૦ અબ્દુલા અબ્દુલ
- ૦ ૧ ૦ હજરાલીમ મહમદ
- ૦ ૧ ૩ ઓસમાન
- ૦ ૧ ૦ અબ્દુલા મુસા
- ૦ ૧ ૦ સુલેમાન અલી
- ૦ ૧ ૦ એક હોદી

૩ ૧ ૨ કુલ.

કુકાળ ફંડ

પા. શી. રે.

- ૩૧૮ ૫ ૬ અમાઉ રવીકરાએલા
- ૦ ૫ ૦ છવણ વલ્લભ
- ૦ ૩ ૬ પ્રમાદ

૩૧૮ ૧૪ ૩ કુલ

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હોદી જાણ કરવા)

પોરબંદર રાજ્યની નિશાળોમાં ૨. ૨૫ અને તેવાં બીજાં પચાસનાં દરબારી નોકરો અને કેળવણી ખાતાના સંબંધી નોકરોનાં છેલ્લાંઓને માત્રી રાખવાનો એડમીનીસ્ટ્રેટર હાલ પ્રવૃત્ત કર્યો છે.

વલ્લભ રટેદના કારખાની તરીકે પ્રથમ વાર પ્રાંતના ૩. આ. મી. પાનાચંદ જેમલની નીમણૂક થઈ છે.

અમનમરમાં વહેરા કામની મોટી જમરની બાનુઓની કેળવણી માટે એક મદરેસો ખોલવાથી સરકારમાં ૪૦ બાનુઓ દાખલ થઈ છે. પ્રત્યેક દાખલ થનાર બાનુને જીમ્ની કોમિટના રેકમી રેગ્લોમાં મનામ તરીકે આપવામાં આવેલ હતા. બાનુઓને ધાર્મિક શિક્ષણ આપવા માટે એ બાલોજી બાનુ કોલેજની નીમણૂક કરવામાં આવેલ છે. સરકાર મદરેસામાં અભ્યાસ કરનાર બાનુઓને વિવિધ પ્રકારનાં શિક્ષણ જેવાં કે ભરતકામ, સીવવાનું અને ચુમવાનું કામ શીખવવાને એક કક્કાસ ખોલી આપવામાં આવનાર છે.

તા. ૧૭મી માર્ચનું 'મુજરાતી' જણાવે છે કે કાઠિયાવાડમાંથી જતા માલ અને પેશીઓ સાથેના સામાન પર વીરમગામ ખાતે લેવાતી જકાત થોડા વખતમાં નીકળી જવા વધી છે. એમ કહેવાય છે કે કાઠિયાવાડનાં બંદરો ધરાવનારાં રાજ સ્થાનો અને ના. સરકાર વચ્ચે કસ્ટમને લગતાં જીલ્લા ધક્કા સલામનો ફાલો કાઢમાં કરવામાં આવ્યો છે.

ખીજડીમાં અમરેલી રેલવેનું બંધ કામ તડપથી ચાલે છે. અમરેલી સુધી બાલાર્ટ વેન આવવાનું કરી શકે છે. આ લાઇન ખાલિ સુધી થઈ જવા મંજૂરી મળી છે.

અમદાવાદવાળા સર બીનુભાઈ માલવ બાઈ અમદાવાદમાં એક મોટી પબ્લીક લાઇબ્રેરી તથા એક બહેર હોલ સ્થાપવા ૨. ૧૧ લાખની સખાવત આપવાનું બહેર થયું છે.

અમદાવાદ ખાતે 'વાળેદ દિતવરધક સલા' સ્થપાઈ છે. આ સલાની બેઠક

માણજીવનદાસ એન. કાકટરના પ્રમુખ પક્ષ હેઠળ થઈ હતી. જે વખતે વાળેદ સાલિની ઉન્નતિને લગતી કેટલીક ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

તા. ૭મી માર્ચનું 'મુજરાતી' જણાવે છે કે ૭ દીવસની માંદગી બોમ્બે રાફેરનાં નમણીતા મોલવી હાથીનું મરુમ થઈ ગયે રાત્રે મરણ પામ્યા છે. ૧૦૦૦ માણસો તેઓની પાલકરતી હીલા માં સામેલ થયાં હતાં, જે સંબંધી દુકાનો બંધ રહી હતી.

'પારસી' પત્ર જણાવે છે કે માયક વાડની કુંવરી છોડી રાજ્યનું જ્વાલીનર ના મહારાજ સમક્ષ મએલ સમપણુ પુટી જનાર છે, અને એ વાત થોડા વખતમાં સત્તાવાર રીતે બહાર પડશે.

ના. માયકવાડના સંસ્કૃતી મોટારાજપુત્ર જયસીંહરાવ માયકવાડ અમેરીકાથી બી. એ. ની પરિક્ષા પાસ કરી વડોદરા પાછા આવી પહોંચ્યા છે. નાના કુંવર શીવજી રાવ થોડા દિવસમાં બી. એ. નો અભ્યાસ પુરો કરવા વિલાપત ઊપડી જનાર હતા.

મુ'બઇની અનજીમને હસલામના અમલક હેઠળ મુ'બઇના મુસલમાનોની એક બહેર સલા તા. ૧૨મી માર્ચે અનજીમના હોલમાં મી. કાઝી કમીટીની પ્રમુખ પક્ષ નીચે મળી હતી. જે વખતે એવો હાલ સરવાનુમતે પસાર થયો હતો કે— મુ'બઇના મહેમોડનોની આ સલા એવી આજ્ઞા દેખાડે છે કે ઇસ્લામીઓના પવિત્ર કહેરાનાં જેઠાક તથા ચેમોના પાર્શ્વ દાખલ થવાના દરવાજા જેવાં છે તે ઉપર તોપોનો આરો મલાવતાં અથવા તેઓ ઉપર મેરો પાલતાં છટાલીની સરકારને અટકાવવા માટે ના. બિટીક સરકારે રાજદારી લાગવડ મલાવીને અથવા બીજી રીતે પોતાનો મત માણુ રાખશે.

હસલામી અને હોંદુ એ એક કામે વચે મુલેદસ'પ અને બીવતાની લાગણી વધે તે હેતુથી હોંદુ મહેમોડને એસેસી એલન સ્થાપવાની સુચના નવાબ શીરાજ હાલ મરુમામે કરી છે. નવાબ સાહેબ સુચના કરતાં લખે છે કે, હાલમાં જ્યારે એક નવાબ એકમ થઈ ગય છે, ત્યારે આ બંધ પછી સમય છે કે આપણા આંખે વાનોએ પોતાનાં માથાં એકમેક સામે નેડવા, કે જેથી એક કામે વચે સ'પ

ફેલાવી શકાય અને તેઓ વચે બેઠાવની જુદી જુદી લાગણીઓ દુર કરવાનું મને. આ ઉપરેક માટે તેઓ એવી સુચના કરે છે, કે હોંદુ અને મરુમામી સલામતોની એમી એક કમીટી કલકત્તા ખાતે ઉભી કરવી અને નવાબ હસલામાં કેટલાક જુલ્લાઓમાં તેની લાખાઓ સ્થાપવી. આવી કમીટીના ઉદ્દેશો નીચે મુજબ હોવા જોઈએ: (૧) બીજી કામે વચે સલા થાલી માટે થતાં પગલાં કરવા; (૨) તેઓ વચેથી અવિશ્વાસની લાગણીનાં બંધાં કારણો દુર કરવાને અને તેટલાં વહેવાર પગલાં કરવા; અને (૩) તેઓ વચે એકબીજાને આગળ વધવાની બંધી લાગણીઓ અને મૈત્રીલાવ બંધેમધ બીજાવવો.

કરોડો રૂપીઆનું પાણી કરવાના લાઇન રૂપે મએલ દિલ્લી દરબારના દિવસને દર સાલ નિશાળોમાં બહેર તહેવાર તરીકે પાળવાનું હરમું છે.

'ઉડુ પ્રકાશ' સુચના કરે છે કે દિલ્લી ખાતે એક પહેલા દરબારનું પ્રમુખથી રાજા'ક અંગ્રેજી પત્ર સ્થાપવાની જરૂર છે.

મુ'બઇના બારમાં મોટીઓ નજીક બંધિયામાં આવતી બોમ્બે હારબર બંધ રેલવેમાં ટાંક બંદરથી બેરીંગ દર રેલેન સુધી લગભગ બે માસની રેલવે બંધિયા માટે હોંદી વજરે બહાલી આપી છે. આ રેલવે મુ'બઇની વીજળીક ડ્રામવે માફક મલાવવામાં આવશે.

હિંદના જુલ જુલ લાગેતાં હોંદુ નવે સરથી પાડવા ચર્ચા થઈ રહી છે. મી. તીલકનું કેસરી અને મરાઠા પત્ર બલા મળુ કરે છે, કે સેનલ પ્રિવીન્સ અને બીસેરની મરાઠી લાવા બોલતી પ્રજાને મુ'બઇ હસલામાં બેઠી દઇ મુ'બઇ હસલા માંથી સંધિને બહુ પાડી પાળવને હરતક કરવું જોઈએ.

રાજા સરતાનસીંહજી અને પ્રો. શાહ જેવો એક બીજો મહારી નીલાનખાળ પ્રશિક્ષિયાં આવેલ છે. તે હાલ માણુક ની બે આંખ પર બે હાથિયા મુકે છે અને એકજ કામે એક કમાનમાંથી બે બાણુ છોડે છે. તેથી એક રૂપીઆ જીદી જાય છે, પણ પેલા માણુસની આંખને જરાએ હાન થતી નથી! એવાજ બીજા પક્ષ આશ્ચર્યજનક એવો તે કરે છે.

રશિયન મુસાફર અને ખેડૂત વચ્ચેનો સંવાદ

(ટેલિગ્રાફના લેખ ઉપરથી)

(મધ્ય અંકથી માણુ)

ખેડૂત—હારે તમે એમજ ધારો છો કે સોલ્જરની કાંઈ જરૂર નથી ?

મુસાફર—તેઓ શું બધું કરે છે ? બાળો અને બાળો માણસને તમારામાંથી તેઓ એકઠા કરે છે. અને તે તેમનાજ હાથ ખાતર. આ માણસોને અવગવવું કપડાં આપવાં એ મશ્કરીની વાત નથી. આ લાખો સોલ્જરો તમારી પાસેથી જમીન લઈ લેવામાંજ શ્રીમંતોને ઉપવાગી છે. અને તેઓ સમય આવે તમારા પર જ બંદુક તારે છે.

ખેડૂત—(હડા નીખાસ મુકે છે અને ડાકું ધુણાવે છે)—એ તદ્દન ખરું છે એ દરેક જણ એકી વખતે સામટા ના પાડે તો તો કીક પછી એકઠા બે જણ એમ કરવા જાય તો તેના ભોમ મળ્યા. બીજાઓ ડરીને એકી રહે ને પછી તે વાત પછી કાંઈ રહી જાય.

મુસાફર—એમ છતાં હજી એવા માણસો પડેલા છે કે જેઓ જમરના કામ માટે માન આપે છે અને લશ્કરમાં નોકરી કરવા ચોખ્ખા ના પાડે છે. તેઓ કહે છે કે હવે ખિસ્તના કામદા પ્રમાણે હું ખુની ધવાની હિંમત કરી શકુંજ નહીં. તમારી મરજીમાં આવે તે મને કશું પરંતુ હાથમાં બંદુક પકડવા સારું ના પાડું છું.

ખેડૂત—કીક, અને પછી બાથ છે શું ?

મુસાફર—તેઓને કેદખાનામાં રાખે છે તે બીજાના મરીન, તથા કે આર વરસ કેદખાનામાં સડે છે. પરંતુ મેં સાંભળ્યું છે કે જાં તેમને એટલું બધું કુખ નથી. કારણ કે સત્તાવાળા પોતેજ તેને માન આપે છે. અને કેદખાનીની તો તપીવત ખરાબ છે એમ કહી છોડી પછી મુકે છે ! અને કેદખાન તો એવા મજા છુટ માણસને બાંધી બેઠાને નાબાંધક મણી નોકરીમાં લેતા નથી. કારણ કે સત્તાવાળાને ધારતી રહે છે કે રખેને એ બીજા માણસને શીખવે કે સોલ્જર તરીકે કામ કરવું એ હવેરની કામદા વીરુદ્ધ છે. અને તેથી ડોહી મુકે છે.

ખેડૂત—ખરેખર !

મુસાફર—હા, કેદા કેદખાન એમ બને છે કે તેઓ તેને જવા દે છે અને કેદા વાર કેદખાનામાં મરી પછી રહે છે. છતાં સોલ્જર થામ તેમાં પછી મરી તો ખરાને, અને વળી કેદા વાર લડાઈમાં હાથ ખુવે અથવા પથ પછી ખુવે.

ખેડૂત—હા, તમે ખરેખર બહુ ખરી વાત કહો છો. તમે કહો છો તેમ નજ બની શકે તો સારી વાત છે.

મુસાફર—હા માટે ન બની શકે !

ખેડૂત—તે એટલાજ માટે.

મુસાફર—પછી તે શું ?

ખેડૂત—સત્તાવાળાએ તેમને સત્તા આપેલી હોય છે.

મુસાફર—તેમની પાસે સત્તા એટલાજ માટે છે કે તમે તેને તાબે થાઓ છો. સત્તાવાળાને બીજાકુલ તાબે ન થાઓ અને તેમની પાસે સત્તાજ ન રહેશે.

ખેડૂત—(પોતાનું માથું હલાવે છે) તમે વીચીર વાત કરો છો. સત્તા સીવાય તો કેમજ ચાલી શકે ? કેદપછી જાતની સત્તા (સરકાર) સીવાય અથવા વડું એ તો તદ્દન અશક્ય છે.

મુસાફર—પછી તમે સત્તા (સરકાર) કેને મણો છો ? પોલીસને કે પેદા કર નાર હવેરને ? તમે કેને તાબે રહેશો ? પોલીસને કે હવેરને ?

ખેડૂત—એ તો વખરે કહેવજ સમજાય એમ છે કે હવેર કરતાં તો કેદા મોટું નથી. હવેરની આગમાંજ રહેવું એ તો મુખ્ય અને પ્રથમ વાત છે.

મુસાફર—એ તમે હવેરની પ્રમાણે જ રહેવું એમ માનતા હો તો તેનેજ તાબે મળું એમજ. અને હવેરની પ્રમાણે પ્રમાણેજ તમે રહો તો જમીનપરથી કેદા પછી માણસને કાઢી ન મુકે. પછી તમે પોલીસ પછી ન થશો, મામના મુખીપછી ન થશો, હિંમતવાન પછી ન થશો, અને સર્વ કરતાં સોલ્જર તો નજ થશો. તમે મનુષ્ય વધ કરવા વચન નજ આપશો.

ખેડૂત—પરંતુ પેલા મોટા પાદરીએ તું શું ? આ સત્તામાં હવેરની પ્રમાણે પ્રમાણે કરવા નથી ચાલતો એ તો તેમજ નોવાતું છે. હારે ખરે રસ્તા શું હોવો એમજ તે તેઓ જા માટે શીખવતા નથી !

મુસાફર—તે વીધે કું કંઈ જાણતો નથી. તેમને તેમના રસ્તા પ્રમાણે ચાલવા દે અને આપણે આપણા રસ્તા પ્રમાણે ચાલીએ.

ખેડૂત—તેઓ ખરેખર મોટા પીલાઓ છે.

મુસાફર—બીજાઓને એમ કહેવું એ વાજબી નથી. આપણે આપણી ધુલ પ્રથમ ચાદ કરવી જોઈએ.

ખેડૂત—એ પછી બરાબર છે, બાકી ! (હાથો વખત સુધી થોભે છે પછી માથું ધુણાવી હસે છે) એ તો પરીણામ એમ નીકળે છે કે આપણે બધા જો એકી વખતે એમ કરીએ તો તુરંતજ જમીન આપણા હાથમાં આવે, અને પછી કર પછી બરવાના ન હોય.

મુસાફર—મારા દેશત, ના, કું એમ કહેવા નથી માનતો. મારું કહેવું એમ નથી કે આપણે હવેરની પ્રમાણે ચાલી એ તો જમીન આપણી પાસે આવશે અને કર પછી બરવા ન પડશે. મારું ખરું કહેવું એમ છે કે આપણી છાંદગી કુશ્તતાથી બરેલી છે, અને તે એટલાજ માટે કે આપણે કુશ્ત કર્તવ્યો કરીએ છીએ. આપણે હવેરની પ્રમાણેજ રહેવાનું શરૂ કરીએ તો આપણી છાંદગી કેવી થશે તે કું કહી શકતો નથી. પછી, તે વીધે હવેરજ બધું છે. પરંતુ એટલું તો ખાતરી કું કું કે કુશ્તતાથી બરેલી છાંદગી તો નજ થશે. આપણે નીશા કરીએ છીએ, એક બીજા સાથે લડીએ છીએ, કામદા કારે લડીએ છીએ, મનુષ્યોનો તીરસ્કાર કરીએ છીએ. આપણે હવેરની કામદાને માન નથી આપતા પછી બીજાના દોષ જોઈએ છીએ. વળી આપણને કેદા પૈસા ધીરે તો તેને સાફ મમે તે કરવા તેવાર થઈ જઈએ છીએ, સોલ્જરો થઈએ છીએ. બીજાનો નાક કરવા મહમાર થઈએ છીએ, અને આપણાજ બાકીને આપણે મારી નાંખવા તેવાર રહીએ છીએ. આપણે સેતાનની માફક રહીએ છીએ અને છતાં બીજા વીધે કરીવાદ કરીએ છીએ.

ખેડૂત—બાકી, ખરેખર એમજ છે. પરંતુ તમે કહો છો તેમ કરવું એ બહુ મુશ્કેલ છે. એટલું બધું મુશ્કેલ કે આપણે સહન ન કરી શકીએ.

મુસાફર—પરંતુ આપણે આપણા આત્માની ખાતર એ સહન કરવું જોઈએ.

ખેડૂત—એ તદ્દન વાજબી છે. આપણે ખોટી રીતે રહીએ છીએ, કારણ કે આપણે હવેરને ધુલોએ છીએ.

મુસાફર—હા, એમજ છે. એટલાજ

માટે છ'દમી ફુટતાથી બરપુર છે. બળ
વાખોડોના કાપણો ભો. તેઓ કહે છે કે
આપણે ફલાજાને મારી નાખીએ, પેલા
શીમત લોકોનાં કાટલાં કાઢીએ, અને
પછી આપણે સુખી છ'દમી જોઈશું.
એમ તેઓ મારી નાંખે છે, અને એમ
કરતા ચાલ્યા જાય છે. તેમને એથી
ફાયદો તો ક'ઈજ થતો નથી. સરકાર
વીધે પણ આપુજ છે. તેઓ કહે છે
અમને થોડા સમય બાપો અને અમે
ફાંસીએ ચઢાવીશું, ઠેકાણાનાં પુરી મારી
નાંખશું. એ પ્રમાણે હજાર બે હજારને
ઠેકાણે પાડીશું એટલે છ'દમી સુખી થશે.
પરંતુ એમ કરવાથી તો ઉંઘડું મરાજ
અને વધુ મરાજ થવું જાય છે.

ખેડુત—બરાબર છે બાપ ! આપણા
હાથે ધન્યાદ કરી લઈ શીશું કરવાથી
તે સાદું કેમજ થઈ શકે ? એ તો કંઈ
વરી કાપણ પ્રમાણેજ થવું જોઈએ.

મુસાફર—તમે મરાજર કહો છો.
જોઈએ તો ઇસ્વરની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલો,
મા તો સેતાનના રસ્તાપર ચાલો, બેમાથી
એક કરો. સેતાનની આજ્ઞા પ્રમાણે
ચાલવું હોય તો જાઓ, નીશો કરો, લડા
લડી કરો, અને ઇસ્વરના કાપણને માન
ન આપો, પરંતુ ચાલુસના કાપણને તાબે
થાઓ. એમ કરશો એટલે છ'દમી ફુટ
થશે. બે ઇસ્વરઆજ્ઞા પ્રમાણેજ ચાલવું
હોય તો તેનેજ તાબે થાઓ. કોઈને
શુદ્ધો નહીં, કોઈને સંકાર ન કરો, અને
કોઈને કુપીત પણ ન કરો, અને કોઈનો
તીરસ્કાર પણ ન કરો. ફુટ કર્તવ્યમાં
ન મરો. તોજ તમે ફુટ છ'દમીથી
જાઓ.

ખેડુત—(નીચાના નાંખે છે)—બાપ
તમે બરેબર ધણીજ સરસ વાત કરી.
ફક્ત આપણને આપણા કિલ્લાકેએ મોડું
જ શીખવ્યું છે. જરે આપણને જાણ
વીશેષ શ્રીમદ્વાજાં જાણું હોય તો
આપણે આપણી નજર આમળ લુડુંજ
જોઈએ પરંતુ લોકો કહેરમાંથી આવે છે
તેઓ હાવે તેમ બાંધાઈ કરે છે અને તે
માં ક'ઈજ હેવું નથી. બાપ તમારો
આજ્ઞાર માલુ' છું. તમારા સન્દે પણ
જ સારા છે. તમે હવે ચાલ્યા હશે.
આપણે હવે સુખ જઈએ. મારી સ્ત્રીએ
આપણે સાર સગડી પાતે પગારીઓ કરી
રાખી છે.

બંને સુખ જાય છે.

[અંતરજ.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલ્ફેરબલ

સફાઈની પેકિંગ, અને સારા માલ વળી
જાઓ રોકડેથી વાપરીથી મેળવું છું. બિર
દર મેળવી પાવી કર્યો.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

જાહેર ખબર

હીંદીવાઈએને વાર તમા સરનામા મળી
એલાર, રસીદ વગેરે કપાની અધિક તથા
જુલ્યાતીમાં સમજ આપનાર ચાપડી. સુમાર
વધારા સાથે બીજા આવૃત્તિ, કિંમત ૧/૬.
નીચેને સરનામેથી મળશે: એ. ડ. પટેલ,
બિલ્ડર ૨૦૬, પોસ્ટોફિસ.

જાની ઉનાતિ વિના રોકાવતિ નથી સુંદરી સુખોધ

માલ સ્ત્રીએની કેવલથી અને ઉનાતિ બરે
મકક વાવ છે; તેથી મદરમે સેતાનના કુલ
ની સ્ત્રીએ સાર હેવા લાખક છે.

અપુરજ મનેતજક અને ચાપણથી વાસતા
એ અને વિરવા કપાત' સરજ લખાનાં કાન
મમે એનાં લખાણેથી બરપુર જા માણી
હીંદુ જુલ્યાતન અને પાસથી વગેરે લખક
જુલ્યાતી વાંચતી કામમાં એક સરજો આવ
માર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
કપાત' વગેરે રોકામાં જ્યાં સાલસીક જુલ
છતી બ'કુમે તથા છે. ત્યાં 'જુલ્યાત સુખોધ'
ની મતલબી વાત છે.

જરૂરજ લખાણ ૨-૨-૦૦

સમયે પચ્ચપચાર નીચેને સરનામે સરેજ
સુંદરી સુખોધ' મ'સીર, અજાણ્યા.

જસમાની મરખી

ચાલક અકવાવીમાં ઉપર ધ. જો.
માં ક'ઈએલ હિંદીવાઈક કામ
જાપાનીઆ આકારે ક'ઈઈ બહાર
પડ્યું છે.

કિંમત: પેની ૧

કપાલ ખરખ: અફવી પેની

જાઓ: હિંદુસ્તાનના પ્રિંસિપ પ્રિસ

હિનીસ, નાતાલ,

રોકડ પખાવ આવ

૧૮તા. —૪—૧૨

શી, પે. શી, પે.

ફુલ કારમનસ ૧૦માઈસ ૨૦	૦ થી ૨૦	૦
ચાવલ માળ ૧ બરતાની ૨૨	૦	૨૨ ૬
બીમડીના	૨૭ ૦	૨૭ ૩
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦	૧૬ ૬
ફાંડાના	૨૧ ૩	૨૧ ૬
ફેશી તુવેર લાજ	૧૮ ૬	૧૮ ૦
કાનપુરી તુવેર લાજ	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મચલી	૩૧ ૬	૩૨ ૦
ખાદાની	૩૨ ૦	૩૨ ૬
ચણા મુંગળના	૨૦ ૦	૨૧ ૬
દાળ	૨૪ ૦	૨૪ ૬
વડાણા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૨ ૦	૧૨ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦	૩૦ ૬
લુવાર (કાદર કેરન)	૧૮ ૬	૧૮ ૦
કાવું તેલ ૧માલન	૩ ૬	૩ ૧૦
એરડીવું	૩ ૦	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮ ૦	૧૮ ૬
પીઠા	આરે ૧૭ ૦	૧૭ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
ખાટો હાઉસ હોલ	૧૨ ૦	૧૨ ૬
ખાટો (અંબીએ મીલ)	૧૧ ૦	૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	જા	૮
મરચા	૬૧	૭
શી પેટી, ટટીનના પૈડ	૬-૦-૦	૬-૪-૦
પોરબાર	૬-૧૦-૦	૬-૧૪-૦
પરારીન કોન	૦ ૬ ૬	૦ ૬ ૬
વાઈક રેલ	૭ ૬	૮ ૦
માલન	૧૩ ૩	૧૩ ૬
નાળીએર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
ફળી	૧૦ ૦	૧૦ ૬
કામડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
ચાણ સીક રોન	૧૪ ૬	૧૬ ૦
જાણ સનલાઈટ ૧૦ મીસ ૩૪	૦	૩૪ ૬
જાણ પ્રાચ્ય પંડુકાના		
મેકસની કીવત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
જાણ રોસરીલ (ખ. ૬૦)	૧૨ ૦	૧૨ ૩
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માવીસ લાલન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરેલી	૧૦	૧ ૦
નિલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
જસત એકની	૪ ૬	૪ ૦
નીમક (બરબીકાઈ)	૪ ૬	૪ ૬

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

મનસવાજનો ખુની કાપડો.	0
જેલનાં કબ્બ ખીજી આજીતિ	1
મારો જેલનો અનુભવ.	0
" ૨ જો. "	0
" ૩ જો. "	0
રામાયણ સાર, બાલકાંઠા	1
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું બાપણું.	0
એક સત્યવીરની કથા	0
સલામતનો છનામો નીખમ	0
સવેદિય	0
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું બાપણું	0
સુધારાના સવાડા	0
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	0
એક હીંદુએ ટોલસ્ટોયનો કામળ.	0
બસમાની યરખી	0
સત્ય વિના ખીજી કશું નથી	0
જીવન ફેરી	0
કુરુખરાજ	0
Indian Home Rule	0
Ethics of Passive Resistance	0
Bhagavad Gita	1
The Story of the Ramayana	0
A Book-and its Misnomer	0
An Indian Patriot in S.A. by Rev J. J. Doke (postage 4d.)	2
The Indians of South Africa by H. S. L. Polak	1
M. K. Gandhi by Dr. P. J. Mehta	0
Hindu Social Ideals	0
દેખાલ ખરમ દરેક મોપડી માટે ૧ પેની	
જુદા. કોઈ પણ કોલોનીના સ્ટાપ સ્વીકારવા માં આવશે.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ, ડરબન

કપલા ફંડમાં આજુબીમાં આવેલું મુજબ
કપલા ફંડ પા. ૩૧૧૬-૧૭-૧૦ થયું તેવું
નામવાર લીસ્ટ તથા હીસાબ મહેરબાન
કેનસલ જનરલ સાહેબને કેનસલનીનોપલ
મેલકવા સાર આપી દીધા છે
રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી તરફથી દરેક તબીબ
કારનારના નામની યુગ બદલાર પાડવામાં
આવનાર છે, માટે જે જે સાહેબોએ ફંડમાં
નાણું ઉપરાધ્યા હોય તેઓએ નાણું કાર
નારની નામવાર લીસ્ટ અને તાકીદે મેલકવી
આપવા મહેરબાની કરવી, કે નથી તે કેન
સલનીનોપલ જલદી જવાના કરવામાં આવે.
ત્રેઝરર એ. એચ. મુસા,
પી. એ. બોક્સ ૧૮૬

અહેર ખબર

રંગીન ફોટોગ્રાફ! રંગીન ફોટોગ્રાફ!

હુમણાંજ આવેલ છે

અનજામને હસકામ તેમજ તમારી પોતા
ની બેઠકને સજાગરવા લાયક ફોટોગ્રાફ
નંદનામાં તુરતી હટાવી વખેની હટાવેના
ફોટોગ્રાફ, The Battle of Benghazi નો
ફોટોગ્રાફ, જનરલ મહમદ સવરી પાયા લાઈ
ખાતાની પ્રકાશનો ફોટોગ્રાફ, હરદમજીબ ખાતે
નામદાર સુલતાન પોતાના બહાદુર લશ્કરને
તપાસે છે તેનો ફોટોગ્રાફ, ત્રીપોલીનો નકશો,
નામદાર સહેનશાહ કીમ બેરન અને હજીપ
ના મેલીવ, પોરટ સહયદ ખાતે વખેલા મેળા
વડાનો ફોટોગ્રાફ, એ સિવાય તરફ તરફના
ફોટોગ્રાફ આવેલ છે. કીમત નકલ
૧ની શી. ૧/- અરબા હાલ કૃપા ખરીદનાર
ને શી. ૬/-ના હાલ લેજે. મળવાનું ફોટોગ્રાફ:

A. C. H. Cassim,

Banhoe Rd., Stellenbosch,
Cape Province.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated.

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot

in South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each.

International Printing Press

PHOENIX, NATAL.

A Book—and Its Misnomer

BY H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

આર્ય પ્રકાશ

હીંદુ સંસ્કૃતિની સાંસ્કૃતિક તેમજ પારમિ
ક વ્યક્તિના વિચાર કરનાર પુનરાવી બાપા
માં આ એક "આર્ય પ્રકાશ"નું પ્રગટ
થાય છે. પરદેશમાં પોતાના કુટુંબને ધરમની
શીક્ષા મળતી રહે તે સાર "આર્ય પ્રકાશ"
નું જ નિયંત્રણ લેવાનું.

વરસનું લગભગ ફક્ત શી. ૧/- પૈસાએ
સારું વર્ણ સાંસ્કૃતિક ઉપદેશવાળું પુસ્તક
બેટ. લેખો

મેનેજર,

આર્ય પ્રકાશ,

વીરમામ, કુંભાઈ.

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણી પ્રાથમિક વસ્તુ ફરેલી હોય તેના ઉપર જોડાયેલા સરકારી માર્કેટમાં તેમજ
આપણા આપે છે. પાછલા વર્ષના કુલ વપરાશ આપે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

1912, 20

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

also at the Head Office for S.A.— Add add—

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

53 Field Street,

DURBAN.

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

R. M. Moodley**GENERAL COMMISSION AGENT**

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

અહીં અત્યંત પ્રાથમિક વસ્તુ ફરેલી હોય તેના ઉપર જોડાયેલા સરકારી માર્કેટમાં તેમજ આપણા આપે છે. પાછલા વર્ષના કુલ વપરાશ આપે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત હેથર્નાઈએને વાસ્તે**પધારો!****પધારો!****પધારો!**

અને તાજા ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી સામગ્રીને સ્વીકારીને આવાને વાસ્તે ટકાઈ અને તાજા માલ ઓરડરમાં મોકલાવીશું. કાનીયાના ઓરડરો પણ સફાઈથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બજેલી, માવાની માળી, બરફો, શેવ, બલમી ફલ્સો, ઘાળા પુરી, પેડા, ભાજીયા, મગજ, પુરી, રેવડી, મમરા (હાથના બનાવેલા), મેસુન, કીના ચાકુ, અખતપાક, તથા બીજા અમીઠાવાર રાજ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add: 'ISMAIL'

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL,

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

Dis. RUSTEN-

BURG

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારા હાંદુ યુનાઈટેડ**વેડિંગ કું.**

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હાંદુસ્થાનની ઓરડી બજાવનાર મનાવી
સરતે કાવે વેચવામાં આવે છે અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા ફલ્સોનું—સરકાર
ચલ—ચોખુ મધીયાણું - એક વખત
મનાવી ખાત્રી કરો.

દે. ના ૧ પ્રીમારક સ્વીટ

ટેલિફોન ના. ૧૨૮૬, બહાનેસ્પરમ.

ટે એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey Street, DURBAN.

Mehra & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add, "KHANDERIA," Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien**IMPORTER AND****GENERAL DEALER,****WOODSTOCK, Near Cape Town****BRANCHES (22):**

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Farrow, etc

Head Office: 26 Farrow St., Cape Town

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One ...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	2 4 0	2 10 0	2 2 0	3 10 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five ...
Six ...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six ...
Eight ...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight ...
Ten ...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten ...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quarterly rates:—extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 20th APRIL and
DELAGOA BAY about the 22nd APRIL.

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા"

હવેથી જાન્યુઆરી વખતેથી લાકનની જંગલ-ગાંધી અને કાપ ચાલતી જામ
મોટા અનેથી તા. ૧૮ થી એપ્રિલના રોજ હપડો. તે કલકત્તા ડેલાગોઆએ કાઢીમાર અને
મોમ્બાસા ખાતે કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાકનની જામમોટા કે પાસે જશે સારું હપડા શાકભાજીમાં
પણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખાસતી છે.
એપ્રિલના સારા અને હીંદુસ્તાની વાત બજારના છે.

મંડીના બનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોમાં
મંડીના સુખ અને ખાસમથા મોકલવા માંગતા હોય તેઓને આશીર્વાદ આપી
લાકનમાં છે કે આથી કલકત્તાની મુશ્કેલીના અનુભવ તક મુંબઈથી
નહી.

ફરક તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વારંતે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી પુરત ફોની
ની ટીકીટ કલકત્તા બેવી. રદીયરો દાખલસર આવે છે અને દાખલસર રહ છે.

હવે પછીથી હવેથી લાકનની જામમોટા - જેથી દો માસે હપડો. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મો. એચ. કાલુલ, નં. ૨૮ પ્રેસિડેન્સ રોડ
અથવા રોડ ૧૦૬, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નમેન્ટ, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મિસ્ટર પ્રેમચંદ્ર સહુની
ફોનો. ખબર આપે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મિસ્ટર એમ. સી
આંગલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN.
Telephone No. 535

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

નોંધરી નોંધો છે

નાતાલ તેમજ દરેકવારમાં રહેવાના હક
પ્રશનનાર, ઉચિત રૂપે તથા કુદરે સારી
વસ્ત્રોથી વેચી બજારના, જાલ મલાવ ઉપરેલ
નામુ હાથી બજારના અને રૂપી ૧૫ વરસનો
વેપારી અનુભવવાળો કોરોવાસી નોંધરી માટે
છે. પગાર વિષે પુલાઓ સારુ હશે:
E.M.J., c/o C. E. Mall, Gillis, Natal.

Q. Mahomed Hussain & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL.

Shop No. 232, Corner Esplanade & High Street,
TRINIDAD, PORT-OF-SPAIN.

Box 4449 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

નડોઆદ હીંદુ અનાયાત્રમ

નડોઆદ હીંદુ અનાયાત્રમને નેરોળી
ખાતેથી મળેલાં ફાનની વિષય :-

	રૂ. આ. પા.
જયા આકનો સરવાળો	૩૩૪ ૨ ૬
પરચોતમ સવલ મારફત	
દેખાલા પાસથી	૮ ૦ ૦
ધરમાદા ખાતાના વધારાના આ	
ફંડમાં આપ્યા તે	૮ ૦ ૦
અવેરનાઈ મુનીલાલ મારફત	
હાથી રીમર સ્ટેશનેથી	૭ ૮ ૦
બાલુ મિતલીધર	૫ ૦ ૦
સોમાલાઈ મીલાલાઈ	૫ ૦ ૦
ઝીંદાર	૫ ૦ ૦
પરમાર	૫ ૦ ૦
હરે કાનઈ બાલુચળી કા.	૫ ૪ ૦
મીરની લાલઈ વિદ્યારામ	૫ ૪ ૦
દેસાઈ લલુભાઈ મોતીલાઈ માર	
ફત લલુ સ્ટેશનેથી	૫ ૦ ૦
બાલુલાલ મોતીલાઈ	૫ ૦ ૦
મોહનલાલ પ્રાણદાસ	૩ ૦ ૦
હરે બાલુચળી રાજ	૩ ૪ ૦
હાકીર	૩ ૦ ૦
અનંગલાલ વગણીલાઈ	૨ ૦ ૦
પ્રેમા	૨ ૦ ૦
લડ બદલકર	૨ ૦ ૦
હરે નરસીલાઈ હંસરજ	૨ ૦ ૦
મિથલ લાલાની કાં	૨ ૪ ૦
હરે મનઈ મુંદરઈ	૨ ૦ ૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, B x 87

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, ■ Roger-street
Importer.
ERABHIM NODODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).
M. M. Patel
Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ASOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street
Bhans Parahotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Elrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
R Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Caadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'
Hossein Ca-sim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANEHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 Queen-st
S. Peerbhoy Butler
474 West-street
P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIRNIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471
K. R. MOOY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Pond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KURALESHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier s, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarie,
224 Market St.
Goolam Sabab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.
O. Kamatrodin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay
Box 515

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
87 3 88, Buffalo Road

KLEERSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co. Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

BORMAGY IDOLY. Box 332
Madhavjee Jettha & Co.
Box 140.

Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.

VEAJDAS & LALOABAI Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.

L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHEND

Dervje Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINT BENTON

Abraham Osman
Box 9.

PIETERSBURG

MERTA & KRANDERLA Bros.,
Box 180, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 631.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(TRANSVAAL)

Keshavji Gijr. Refrains

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar
General Dealer, 'Phone No. 1

UTTENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Esnack
P. O. Box 8

WARMBATHS

M. M. Rawat General Merchant
Box 25
M. E. Nagdes & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel. Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." Phone No 22. P.O. Box 11.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "મી. સી."
અલેક્ઝાન્ડ્રા બીલ્ડિંગ્સ, પ્રીકોરીઆ.

ખુશાલસાઇ જીલાલાઇ ભગતની કું.
જનરલ સ્ટોક મરચાંદા
મરદના રેમ, મેટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, ફેચ, કુવાલ, કોરબાન, રેકમી
શાલ વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો
બેલુ મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીલ્ડિંગ, બોક્સ-સમરમ. બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA: s. d.
Yearly ... 17 6
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about April 8th Carlsbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about May 2nd Guildford Castle 7995 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about April 20th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
4 KORT STREET.

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUEZ.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

ફોક્સસેલ અને સિટલ મરચાંદા
પ્રિન્સિપલ ઓસરી જવાબદાર હિંદુસ્તાન
બી મંજાવી સસ્તે દામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ બી પોરબંદર તથા કલકત્તા
જુ-સરસ આવલ-મોખુ મંખીઆલુ-નવા
બંધ અજમાવેશ કરી જુઓ.
STAND 518, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર ખુશોદાર બી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "PORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને શુદ્ધ ખબર
સસતા મેલા

ડેલાઓઆમે, બેરા, ડાંકીબાર ધોઆઆ રઈ
સ્ટીમર અમેના ટન ૫૫૦૦ તા. ૧૬ી મે

આ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઉડીખન છે, અને ઓફીસરો ખીબ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન કમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને મોઢપણ વાતે બરાબર શુદ્ધ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુગમ સાર બન્ય છે, માટે આ કુદ હતાની મુઆરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતા દેક જનારાઓએ તાબાર રઈ રહેજું.

સરકુ આગમોટ મુગમ પહેલિથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સજની બધુ માટે ખતરે ખપામાં નેખાવશું તેથી સજ કહેજી જે વગર ખરમે આગમોટ પહેલિ જવાની ખબર પડશે.
પુ વિખત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

સરવજે હીંબે કોઈથી બીર કલકતા સ્વીમ નીચે મુજબ મળી છે.
સ્ટી. અમડાલી રમીક ૨-

ગુલ્લાલ કલકલ કલિલ.

સંગ સંગ અમંગલુ L 3,000 30- સપડામરીઈ

બી. અમડાલી અમંગલુની કું.

૧૧૨, ૧૧૧, ૧૧૮ મેમર્સીબલ રૈસ અમન

Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

અમરક હીંબ એન્ડ સન્સ
વેસ્ટ સ્ટીટ, અમન.
King & Sons,
West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.
Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoesen 3 Pandit Chaudharayen 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

અમારી પાસે મુજરાતી, હીંદુસ્તાની, અરેબીક, ટામીલ, અને ઉગ્લીક માવનન બહુજ રચુક અને બાનંદ બાપે એવા રઈ તથા હોનોઆમ, આગોજીન વેચવાન છે. હામ સજથી સસ્તામાં સરતું છે. એક વર ખરીદ કરી ખાતરી કરો. હોનોઆમ ખાસ નવી શોધના છે. બાપનો પણ બધું સરક છે. રઈરઈમાં પ્રખ્યાત અનારાની માવનો ખાસ ઉતારેઈ છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૪ મોસરી અને દરેક બતના પસુરક
માલની કુશન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

ધી યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએ
શન-કેપટાઉન

૪૫૪ મોસરીએકન મારફતે હીંદુસ્તાન માં મુખારે વખારો કરના મર્ચેં. સ. ૧૯૧૧ ના કપિઅર માસમાં બીજેક કુંદ પડીને મદદ કરનારનાં નામો :-

નવા બાંનેા સરનામે	૫૨	૨	૪
બીરધરભાઈ ત્રીકમ સ્ટેલનમુક	૦	૨	૦
કુવરભાઈ વલ્લભ	૦	૨	૦
હાઇભાઈ મુરા	૦	૨	૦
ટેકાઆ મુકરીઆ વજરીઆ	૦	૧	૧
પરબુભાઈ દેવજી ભારનર	૦	૧	૧
રમનાથ નાના નવસારીના	૦	૧	૧
વલ્લભભાઈ કાલા પટેલ	૦	૧	૦
નરસઈભાઈ કલા પટેલ	૦	૧	૦
મોકનભાઈ કાલા પટેલ	૦	૧	૦
મિમાલાઈ કાલા પટેલ	૦	૧	૦
ભામજી મકન	૦	૧	૦
એરામ કુલક	૦	૧	૦
બીનાભાઈ કાલા ભારનર	૦	૧	૦
કનાભાઈ કાલા સ્ટેલનમુક	૦	૧	૦
વલ્લભભાઈ મોપાર	૦	૧	૦
એરામ મોપાર મોર સીક	૦	૧	૦
રવજી કલકલ	૦	૨	૧
કીશી કલકલ	૦	૨	૦

સરવજે ૫૨ ૮ ૧૦

આ રૂઢમાં મુકેક રકમ એજે એજે હજ વમુક આપી નથી તેખને બિનંલિ કરવામાં આરે છે કે પોતે લખેલી રકમ વમુક કરી આપી બાજારી કરો.

ક. કુલાનભાઈ રજુ-વલ્લભ દેસાઈ
મેમર

મોસાર દેસા

બુના સરોંસાપાત્ર વેપારી
કેકસેલ અને રીટક મોસરી બહારી મવરે
૧૦૪ હાનોમર સીટ, કેપટાઉન.

"INDIAN OPINION"
Subscription Rates.
NATAL: Yearly ... ૨ ૬
Half-Yearly ... ૧ ૬

P.O. Box 33

Telephone No. ■

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

S.S. Somali leaving Durban 16 May Delagoa Bay 18 May

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૬મીના રવિવાર દેશોમાંથી તા. ૧૮ એપ્રિલના રવિવાર ઉત્તરપૂર્વ દિશામાં જઈને અને પછી મોખા થઈ મુખ્ય ૧૮ કલાકે જશે. બાલુઆ સાથે જનારાઓ આ વડે મુખ્ય નહીં મળજી શકે. આથી પહેલાં, રાઈમિસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને રાઈમસર રહેવાનાર છે. મુખ્ય પહેલાં કે તુરંત અહીં રોકાઈ જાય અને છે. કે કેકાલા, મોતર, બારીમાંથી અને હવેનાર હોય છે. ફરક, સેન્ડ, અને રેની કીટા. મોરારી તથા મર મોરારી વાળી મળે છે. મોરારીમાં રેની અને કપડાને તથા મોરારીમાં મળે છે. બાલુઆની રે, મોરારીને મળેલી જ્યાં, વીજળીની બતી પાછી, મુખ્યમાં બજાર કીટાને મળેલો ખુશ ખબર હોય છે. મતલબ કે રેની, મોરારી પાસે જરૂરને મળેલ હોવાથી હવેનારની સમજ છે.

જુલુ ખબર મટે જશે. આ ખુશ નીચે સરનામો, તથા મોરારીને મળે, પ્રિસીડેન્સ અને કીટાની મળે.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED.
137 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195 Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

આંધ્રી વિદ્યાર્થી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેશાય તેમ આપશું. આવ માટે લખો. કાપડો જશે.
નાનામાં કીટા તથા મુખ્ય અમારે ત્યાંથી મોટા જ્યાંમાં તેમ જેટલી જોઈએ તેવી મળશે. અને મોટા જ્યાંમાં ખરીદીએ છીએ.
કીટાના જરૂર સારો માલ. કીટાને મળેલો મળેલો ખાતરી કરે.
For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—
Saleh Mahomed A. Carim,
195 Grey St. DURBAN

ધરતીમાં બાઈઓને ખુશ ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!
કાલ અમારે ત્યાં દરરોજ ફેશ ટોપીઓ ફેશ દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના ઓરડા ઉપર પુરતું ખાન આપવામાં આવશે.
આવો અને ખાતરી કરો, અથવા જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOUBAKER"
E. Aboobaker Amod & Brother,
434, West Street, DURBAN,
Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ફેશ ફેશની દરરોજ ટોપીઓ,
સાંતી અને સારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO
નાતાલના તંબાકુ.

ફેશ ટોપી જ્યાંમાં, સરતા આવે મળે બહારના ઓરડા ઉપર પુરતું ખાન આપવા માં આવશે. જેક વખત અજમાવી જોશો. જાઓ. Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

માસ્ટર્સ કેશ કંપની
જનરલ ફરક, રેસીડેન્સ, અને પ્રિસીડેન્સ સંબંધિત, માર્કેટ અને કમીસન એજન્ટસ.
૨૧૨, માર્કેટ સ્ટ્રીટ, પી. ઓ. બોક્સ ૫૪૦૦
ટેલીગ્રાફ અને ફેશ એજન્ટ "એન્ડ્રીયસ"
"OMEGA". મોરારીને મળેલ

K. R. MODI & DESAI
તાજાં નાનાં ફેશ, જ્યાંમાં તથા ફેશ વાવવાના તથા ખાવાના બાજુ ખાવ મર જોનીસ વગેરે ફેશ મળે છે. લખો આ મળે.
Stands 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Photocopy Works,

No. 17—Vol. X.

SATURDAY, APRIL 27TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

GOLD LAW AND TOWNSHIPS ACTS

CORRESPONDENCE RELATING TO THE POSITION OF BRITISH INDIANS

THE official White Paper, containing the correspondence between the Union and Imperial Governments relating to the position of British Indians under the Gold Law and Townships Amendment Acts, 1908, of the Transvaal, has been published in London and was presented to both Houses of Parliament last month.

The following is an extract from the Report on Act 35 of 1908 (The Gold Law):—

Before concluding this report, which, owing to the importance and difficulties of the subject, has exceeded the usual length, the position of coloured persons under the Act calls for some explanation, especially as the special disabilities and restrictions put upon these persons by the Act has necessitated its reservation for the special consideration of His Majesty.

In every previous mineral law of the Transvaal the right to acquire mining title or privileges incidental thereto has specially been withheld from persons who do not belong entirely to European races, and, certainly, public sentiment in this Colony would not tolerate a departure from the practice of withholding such a right from coloured persons. The Act, therefore, throughout specifically provides for the issue of prospecting permits, prospecting and diggers' licences, stand licences, and other privileges to white persons only; but no right or privilege which a coloured person has at the present time is taken away by the new Act. Where, however, the existing law is not particularly clear on any matter regarding the disabilities of coloured persons under it, and the obvious intention was to impose such disabilities, the new Act endeavours to

remove all possibility of controversy. The native owner and occupier of land can therefore dispose of his mineral rights, but will not be able to obtain a mining title, while, under Section twenty-four, the native chief and tribe occupying a native reserve or location will retain all the rights which he has to-day under Article forty-nine of Law No. 15 of 1898. These rights do not consist of a share in the minerals on his land but of compensation for the share he would obtain if he were a white person.

Section one hundred and thirty-one, which, before the Bill was introduced into Parliament, formed the subject of questions in the English House of Commons and of despatches from the Secretary of State to the Governor, has been amended in Committee so as to safeguard any rights which a coloured person may at the present time have of occupying land in mining areas. But as a matter of sound policy and sanitary legislation, the power to regulate the residence of coloured persons in the populous mining areas of the Witwatersrand is most essential. By the legislation passed under the Crown Colony Administration the residence of such persons inside municipalities is confined to the bazaars and locations set apart by the Town Councils: the coloured mine employees have always as a matter of convenience been housed in special quarters provided by their employers. But there are parts of the Witwatersrand which are not within municipalities, and it is important in the interests of public health, morality, and good order that unauthorised and unsupervised congregations of coloured persons—many of them idlers and loafers—should not be allowed to exist so as to be a danger and a nuisance to the community.

No other provisions of the Act call for special explanation. I am, of opinion that in regard to it His

Majesty should be pleased not to exercise his powers of disallowance.

JACOB DE VILLIERS,
Attorney-General.

Attorney-General's Office,
Pretoria, 3rd October, 1908.

The Secretary of State sent the following telegram to the Deputy Governor of the Transvaal on the 11th December, 1908:—

11th December. No. 2. Your despatch 26th October. I am glad to note assurance of Attorney-General that no right or privilege which a coloured person has at present is taken away by new Gold Law but I do not clearly understand effect on position of coloured persons, including Asiatics, of Sections 130 and 131. I am aware that Section 133 of the Gold Law of 1898 enacts that no coloured person may be a licence-holder or in any way be connected with the working of the diggings. But as is shown by the existence of the vested rights saved by Section 131 (3), the operation of any existing disabilities under the Law of 1898 or any other legislation has not in practice been universal, and the new law may deprive those coloured persons who have not actually acquired vested rights on gold fields of power to acquire rights which were open to them before. I should be glad if you would explain whether and how far this is really so.—CREWE.

The Deputy Governor of the Transvaal replied on the 17th December, 1908:—

17th December. No. 1. Your telegram of 11th December, No. 2. Under Article 133 of Law 15 of 1898 coloured persons were prevented from directly holding certain rights. What the exact extent of this disability was has been a matter of question. The Government has always

maintained that the giving of sub-leases of stands and mining stands to coloured persons [was illegal but the matter has never been tested in the Courts. Section 130 clears up the position and, in the view of the Government, carries out the spirit of Article 133 of the Gold Law. But the saving clause in section 131, sub-section 3, was added to protect those who might have acquired a right of the kind specified above in case the view of the Government were not upheld by the Courts.—METHUEN.

The Secretary of State telegraphed to the Governor of the Transvaal on the 28th December, 1908:—

28th December. No. 1. Your despatch 26th October. His Majesty will not be advised to exercise his power of disallowance with respect to Act 35 of 1908. In conveying to you this intimation I note with satisfaction the new provision in Section 130 (3) safeguarding any rights which coloured persons may at the present time have of occupying land in mining areas, and also the assurance of the Attorney-General that no right or privilege which a coloured person has at the present time is taken away by the new Act.

I further note that by the use of the words "other places" in 131 (1) the powers vested in the Mining Commissioner under that sub-section enable him in the future to exempt coloured persons, including Asiatics, who are of a superior class from being required to live in bazaars, locations, or compounds. I understand that the far-reaching effect of Section 131 upon present Asiatic residents, against which representations of Chairman of British Indian Association were directed in Memorial enclosed in my despatch of 29th May, has been practically obviated by the safeguarding amendment in sub-section (3).—CREWE.

The Assistant Hon. Secretary of the South Africa British Indian Committee addressed the following letter, dated the 5th May, 1911, to Colonial Office:—

I am desired by my Committee to forward, for the kind consideration of the Secretary of State, extract from a letter received by me from Mr. M. K. Gandhi, Honorary Secretary of the British Indian Association.

I am to add that the monthly notice served on Indian occupants of stands on proclaimed gold-bearing areas had not expired when the letter referred to was sent me, and thus the Indian community have not come into conflict with the authorities, but if the authorities take the steps they threaten to do, this will operate very harshly on those Indians affected by this law.

Mr. Gandhi's letter is dated the 5th April, 1911, and the extract reads as follows:—

"There is another matter which is likely to cause the greatest distress in the Transvaal, if not ruin to hundreds of Indians; the Gold Law of 1908 (Transvaal) Section 130 provides that no right under it can be held by or sub-let to an Asiatic or coloured person. It has been discovered that many townships are affected by this law. Klerksdorp Indians have received notices to vacate premises occupied by them. The notices have been served by the owners, who in turn have been notified by the Government that they are committing a breach of the law by allowing Asiatics to occupy stands registered in their names. There is a Supreme Court case which says that Asiatics who have leases cannot be disturbed during the period of their leases, if these leases were entered into prior to the passing of the law. This will not protect existing rights, for very few have long leases. Monthly tenants will therefore be ruined. The legal opinion has been sent to you; it shows that, if the law is carried out, the whole Asiatic population of the mining districts in the Transvaal will be cleared out. Johannesburg is included in this plan, and Johannesburg contains the largest Indian population. I am sure that when the Imperial Government sanctioned this legislation they could not have contemplated such an untoward and disastrous result."

The Union Government sent the following minute to the Governor-General, on the 16th June, 1911:—

With reference to His Excellency the Governor-General's minute, of the 12th instant, No. 15/139, transmitting a telegram from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, asking for Ministers' observations on the petition of the British Indian Association, copy of which was enclosed in His Excellency's minute of 8th May, and on the question raised by the South Africa British Indian Committee in their letter of the 5th May, on the subject of the effect of Section 130 of the Transvaal Gold Law, Ministers desire to state that they do not think that it is necessary to review the situation which has arisen under Law No. 3, of 1885, and subsequent laws dealing with the rights of Asiatics to own or otherwise hold property outside locations and bazaars.

The grievance to which attention is particularly drawn in the enclosures to the Governor-General's minute refer to certain police action which has been taken at Klerksdorp under Section 130 of the Precious and Base Metals Act of 1908. The reference by the British Indian Association to the Townships Amendment Act, 1908, is not understood by Ministers, as no provision such as is alleged to exist is contained in that Act.

With regard to the Section of the Precious and Base Metals Act referred to, Ministers wish to point out that

that law deals primarily and almost entirely with mineral and mining rights, from which coloured people have always been excluded under the provisions of the Mining Laws of the Transvaal. No doubt the language of Section 130 is wide enough to cover all rights conferred under the Act of 1908 as well as under previous Gold Law; but there is no intention of interfering with the business or rights of carrying on business which Indians have acquired and exercised previous to the enactment of Act 35 of 1908. Ministers are informed that the stands at Klerksdorp in reference to which action has been taken were clandestinely acquired for business purposes by Indians subsequent to the passing of the Act, and in contravention of the Section referred to. They understand that action has been taken at the instance of the local trading community, which is profoundly exercised over the rapid ousting of white traders by the Indians. Ministers are, however, causing further enquiries to be made in order to avoid as far as possible any harsh application of the provisions of Section 130 of the law in question.

J. C. SMUTS.

The Governor-General wrote as under to the Secretary of State, on the 23rd October, 1911:—

With reference to the position of British Indians under the Transvaal Townships Amendment Act of 1908 and the Transvaal Gold Law, I have the honour to transmit herewith a copy of a minute in which, after referring to the assurance contained in their Minute No. 714 of the 16th June, a copy of which accompanied my despatch of the 19th June, Ministers state that, in view of a recent decision by the court, there is now no restriction imposed by the Gold Law on the letting to Asiatics of stands laid out under the mining laws prior to 1908.

2. The decision mentioned by my Ministers is, I understand, that delivered in the appeal case of *Tamblin versus Rex* in the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court of South Africa on the 28th August.

3. In this case the accused had been convicted of contravening Section 130 of Act No. 35 of 1908, and sentenced to a fine of £3 or ten days' imprisonment. Prior to the coming into force of that Act, the appellant had leased a mining stand to coloured persons, being Asiatics, and, the lease expiring in January, 1909, he thereupon renewed the lease to the same coloured persons. The court held that the lessees were protected by Section 77 of the Act, which created an exception to Section 130. The appeal against the conviction was accordingly allowed.

4. I enclose a press report of this decision, which is one of considerable importance to the coloured community in the Transvaal.

GLADSTONE.

Ministers' Minute to Governor-General, dated the 21st October, 1911, reads:—

In reply to his Excellency the Governor-General's Minute, No. 15/171, dated the 7th September, forwarding copy of a telegram from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, dated the 6th idem, asking for a full statement as to the administration and application of the legislation of 1908 with regard to the position and rights of British Indians, Ministers have the honour to refer his Excellency to their Minute No. 714, dated the 16th June last, wherein the assurance was given that there is no intention of interfering with the business, or rights in carrying on business, which Indians have acquired and exercised prior to the enactment of Act 35/1908, and to state that the court has now amplified that assurance by construing Section 130 in a narrower sense than Ministers thought possible, and that, in accordance with this recent decision, there is now no restriction imposed by the Act mentioned on the letting to Asiatics of any stands which have been laid out under the Mining Laws prior to 1908.

LOUIS BORNA.

The correspondence closes with the following minute from the Union Ministers to the Governor-General, dated the 2nd December, 1911:—

With reference to His Excellency the Governor-General's Minute No. 15/170, of the 1st September, on the subject of the position of British Indians under the Transvaal Townships Amendment Act of 1908 and the Transvaal Gold Law, Ministers have the honour to state that the Courts by their recent judgment in the Tamblin case seem now to have finally interpreted the meaning and scope of Section 130 of Act (Transvaal), No. 35 of 1908, so far as it affects the right of occupation of stands by coloured persons under lease from white holders on proclaimed areas outside townships.

With regard to the position of such persons in townships within mining areas it is, as His Excellency will be aware, one of the conditions attaching to freehold grants in stand townships and private townships that the land shall not be occupied by coloured persons. Ministers, however, desire to repeat the assurance they have already given that they do not propose to interfere with vested rights in such townships which were acquired by individuals prior to the date of such grants; but it is impossible for them to allow attempts in the direction of the acquisition of new rights to be made without taking action. In this connection they desire to add that the leaders of the Asiatic community appear to be making an organised attempt to invade townships where Asiatics had no rights before, and public opinion amongst the European community is, consequently, becoming

greatly exercised; so much so that Ministers will, in all probability, be compelled to take action under the Townships Act to enforce the conditions contained in the title deeds.

S. W. SAUER.

From the Editor's Chair

COLOUR BAR IN SPORT

THE handsome contribution of our Chinese friends to the Olympic Games Fund collected in Johannesburg has evoked from the *Sporting Star* Editorial Department sympathetic paragraphs deploring the exclusion from the Wanderers Ground of coloured people and Asiatics, and, especially, the Chinese, who, although they need not have, contributed so handsomely to the Olympic Games Fund. We give the paragraphs for the edification of Indian sporting readers. We fear that, whilst the paragraphs are written with a very good motive and in a friendly spirit, the suggestion of setting apart an enclosure for one class of Asiatics, and setting apart a portion of the general Stands for "respectable and decent" Asiatics is impossible of acceptance. Asiatics, if we knew their mind, will decline to have anything to do with class distinction even in this matter of a sporting ground. Our readers may recall what happened at the time of the Durban Coronation celebrations over the tactless action of the Mayor of Durban in wanting to rope off an enclosure for respectable Indians to a limited number. We cannot help feeling that, if the Wanderers' Committee takes up the suggestion made by the writer of the paragraphs, it will simply add insult to injury. Before the British occupation, Asiatics had no difficulties in attending the Wanderers' Sports on equal terms with Europeans, and they had no difficulty in holding their own sports there, but everything changed after the British occupation, and the Sports Committee of the Wanderers adopted the unsportsmanlike attitude of closing the Wanderers ground entirely to Asiatics. If it is now to be reopened, we hope that it will be done in no grudging spirit. We do not know that any distinctions are drawn between high-class and other Europeans as to admittance to different parts of ground. In our opinion, any person who is dressed in a cleanly manner is as respectable as any other, in such matter. To act otherwise is simply snobbish, and calculated to give rise to complaints, discord and bickerings.

At the Heart of the Empire

London, Feb. 16th, 1912.

"The First Workman of the Empire."

"The Indian official, we may hope, will be a little more inclined to unbend than he was before the King set him so magnificent an example, and reciprocally the Indian has learnt to feel more kindly towards the Englishman because he knows that the Englishman's King is his friend." I take this sentence from the current issue of the "Spectator"—a weekly which is usually severely critical of Indian aspirations,—as a typical comment on the value of the royal visit to India. It is an open secret that it was the personal determination of the King and Queen which made the visit possible; among relatives and Ministers there was a strong disposition to dissuade the royal travellers owing to the ordinary and extraordinary risks of so long a journey. There was the fear that although the loyalty of the mass of Indians was undoubted, the risk of the action of a fanatic was very great. The two most closely concerned, however, would have none of these forebodings; they were courageous and confident; they have their reward to-day. The confidence has evoked a true response; a Bombay journal hailed them as "conquerors of hearts" a staid London weekly urges the Indian official to unbend and follow the King's example. I give one more quotation as a summing up of the result of the visit. Canon Alexander, preaching in St. Paul's cathedral the day before Their Majesties' arrival in London, said, "If, as we believe, the problem of the near future lies in the softening of international and racial antagonisms, and the development of humanity in a world-wide brotherhood, what the King has done in bringing together East and West is a closer understanding of each other may before long be seen to have a deeper meaning than we can discern to-day." Called to fulfil a position which he did not choose—his life-long desire has been to be a sailor—King George is "sticking to his task" in a way which would win approval for any duty devotedly done, and a name which fits him well has been given by a London newspaper "The First Workman of the Empire."

Parliament at Work

There is always the outward show as well as the serious work in connection with the State Opening of Parliament. This week we have had the usual gathering of as great crowds to see the quaint old coach, almost as quaint as some of the vehicles which were in

use in India for the Durbar or in Calcutta for the Pageant. We are getting very utilitarian in these days, and people are asking when a motor will displace the old coach, with its big glass panels, its gilded decorations, and its weird ornamentation of sea monsters? The day will, no doubt, come, but at present the swaying coach, which seems to have come straight out of a fairy tale, and its cream ponies, together with all the trappings and attendants, make a bright spot of colour on a February day in London's grey streets. The serious business of the session begins immediately after the pomp and ceremony, and momentous issues are before Parliament. The great measures will be fought out at Westminster: Home Rule for Ireland and the Disestablishment of the State Church in Wales. To these has been added another that was hardly asked for, a Manhood Suffrage Bill, which has aroused the indignation of the women since, in spite of all their work and devoted effort, the Government refuses to recognise them as citizens, and leaves their fate to the uncertain issue of an "if." "If" the House of Commons passes an amendment in favour of the enfranchisement of all, or some, women, the Government will incorporate it in the Bill. This has "queered the pitch" entirely, since it cuts the ground from beneath the Conciliation Bill which had united the Suffrage Societies, and only gives women a chance of inclusion tacked on to the tail of all men. It complicates the issue and women suffrage cannot be dealt with simply on its own merits. With regard to Home Rule for Ireland, some indication of the coming battle may be gauged by the determined, to free speech not hesitating to resort to unashamed militancy, to Mr. Winston Churchill's visit to Belfast to speak on behalf of Home Rule, in company with Mr. Redmond and Mr. Devlin. The Ulster Protestants, or some of them, are intensely antagonistic to any change; they are in a minority; but they are powerful, and they will fight every line of legislation. In Wales, the opposition comes chiefly from the Church which fears to be dispossessed of her treasures; and with the women roused to indignation by what they regard as betrayal and faithlessness, not to mention the imminent stoppage of coal supplies through the deadlock between miners and owners on the question of a minimum wage, the outlook for the Government is none too rosy. The opposition, however, have no outstanding leader, and there are both extremists and moderates in the rank and file. Prophecy is not satisfactory but all the signs point to a session of desperate and determined effort on both sides.

The O. and O. Club

A bold effort is being made in London to establish a Club which

shall be open to all races and nationalities, irrespective of creed or geographical boundary, or colour. It may be regarded as an outgrowth of the Universal Races Congress of last summer, and Mr. G. Spiller, the indefatigable organiser of that Congress, is working heart and soul in this new movement. A preliminary meeting has been held to consider the broad outlines of the scheme, and the names of Lord Weardale, Sir William Geary, Sir Richard Stapley, and other prominent people give substantial support to the venture. Next week three performances are to be given of "The Light of Asia", showing the life of the Buddha and his great renunciation. Mrs. Brown Potter, who is interesting herself practically in the scheme, is giving her services, also Miss Viola Tree, and there will be twenty Indian performers. Mrs. Brown Potter was present at the preliminary meeting, which gave the little band of organisers courage to go forward and form a representative committee of nationalities, including an Indian and to report in due course; and she added considerably to the interest of the evening by reciting in dramatic fashion a poem by Mr. Harold Johnson, the secretary of the Moral Education League, entitled "The Travail of the Nations." I quote one verse:

The Moslem from the Koran hears the truth that he must learn;
The Hindu in the Vedas sees the way his feet should turn;
In Moses and the Prophets the Jew may find his soul;
The Christian in the Gospel shares the Life which is the Whole;
And all may read the selfsame speech,
No matter what the scroll.

China and Persia

China, practically unhindered, seems to be working out her own salvation in a way which causes astonishment throughout the world. The age-long rule of the Manchu dynasty is at an end, and the last few days have seen the proclamation of the edicts announcing a Chinese republic, with Yuan Shi-Ki as the first President. So tremendous a change is almost incredible; the apparently impossible has become reality. The first steps will be exceedingly difficult and there is much need for restraint. In Dr. Sun-Yat-Sen, who has been the moving spirit behind all the great events and during the long years of preparation, the Chinese have a man of whom they may well be proud, a man who has given evidence in the most forceful way possible that personal aggrandisement does not enter into his reform scheme but simply the assured progress of his nation. Once again the East is amazing the West, and all friends of progress can only pray that the leaders of this gigantic revolution may have wisdom to

guide it aright. The out-look in Persia has been exceedingly dark for some time; it seemed as though the Bear and the Lion, as "Punch" portrayed them, were squeezing the Persian cat to death. The American Treasurer as had to give up the excellent work he was doing got Persian finances established on a fair basis, and Russia is still threatening, having already invaded Persian territory and instituted the not unusual field court martials, with summary executions, carried out on a number of Persians whose only crime seems to have been defence of their country; some of them were religious leaders. There has been a great outcry in England against complicity in the crushing of Persia, and recent indications show that the authorities in Russia and in Great Britain are recognising that the pledge of the Anglo-Russian Convention—to preserve the integrity of Persia—must be maintained. There is as yet only a glimmer of light, but it is hoped that it will grow into the fulness of Persian freedom. Sir Edward Grey, recently the recipient of the exceedingly high honour of the Garter, will have to stand to his pledges to Persia, otherwise a strong section in the House of Commons and the Nation will give him no peace. It is gratifying to know that definite steps are now being taken, not only by the Anglo-German Friendship Society and private individuals, but also by the Governments, to overcome the strained relations which have been existing for some time between Great Britain and Germany. The growth of the power of the working man is to be welcomed in the weight that it can throw in the scales against war.

In the Magazines

India has been figuring largely in every section of the Press recently, but it is interesting to find that Indians in the Colonies have also found a place. The "Empire Magazine", for instance, is publishing a series of illustrated articles on "Indians in the Empire" by an anonymous "Imperialist" whose identity is easily guessed. The February issue deals with the question generally and the difficulties of Indians in attempting to land in Australia, Canada, or South Africa; the illustrations, however, are entirely South African, and include—Mrs. Sodha, with her baby; two pictures of the Indian Service Bearer Corps during the Boer war, Mr. Gandhi, and Mr. Polak. The Passive Resistance movement also was well to the fore two or three weeks ago in one of the woman suffrage papers, the "Vote," in a leading article written by the Editor Mrs. Despard on "The Ethics of Resistance." Mrs. Despard is one of the noble women in public life: the sister of General French, she has much of the warrior spirit

in her, the spirit that fights courageously against wrong and oppression and does not hesitate to "suffer hardens" for a righteous cause. She is also the saint, with her aims ever set on the uplifting of life to a higher level, and especially the standing of man and women side by side, equal, unfettered, in the working out of the new world wherein dwelleth righteousness. Mrs. Despard told her readers the broad facts of the great struggle successfully waged by Indians against injustice in South Africa, and impressed upon them the power of passive resistance. She is following the course of events in the Transvaal and in Natal, with deep interest, and hopes soon to hear of the final victory of satisfactory legislation, not simply as regards immigration but other conditions of life.

OBSERVER.

Colour Bar

Anomalous Position

Grievances which want Redressing

(By RECORDER)

The Olympic fund totalled £1,677 last Thursday, and a number of amounts, which are regarded as certainties have yet to be collected. Among a long list of subscribers, the Transvaal Chinese United Club and the Contonese Club figured prominently, the former for £15 7s. 6d., and the latter for £5 5s. In a covering letter Mr. Martin Easton, secretary of the Contonese Club wrote: "I am directed by the chairman and committee of the above club to draw your attention to the fact that Chinese residents of the Transvaal are debarred from admission to any of the sports grounds or places of amusement in the Transvaal. In these circumstances, the member of my club are not prepared to increase their subscription while suffering under such disabilities. In other circumstances the subscriptions collected from them would have been large."

The Chinese Acting Consul also wrote, saying that he was in sympathy with the remarks made in the letter. The opinion was expressed by the meeting, that the time had arrived when the disabilities under which the Chinese citizens here suffered in respect to sport must be alleviated.

The Chairman stated that at the Turf Club meetings provision was made for other than Europeans.

It was decided, after discussion, to send to the different sporting bodies a copy of the letter of Mr. Easton, and asking them favourably to consider the matter.

In the circumstances detailed, and which unfortunately are but too true, it was certainly a most commendable act of the Chinese to subscribe so handsomely to the fund. No one could have taken it amiss had they held aloof. By their sportsmanlike attitude they have gained the sympathy and respect of the Olympic Committee, and as this consists, to a considerable extent, of gentlemen who possess great influence with controlling and sports promoting bodies, the Chinese may rest assured that their grievances will be investigated, and, it is to be hoped, redressed.

The question of the admission of Asiatics and Cape coloured people has been before the Wanderers Club on more than one occasion, but up to the present the members have decided that only persons of European descent shall be admitted to the grounds. Shortly after the war a general meeting of members of the Wanderers Club was held to consider the advisability of reserving a portion of the spectators' arena for the use of coloured persons and Asiatics. A separate entrance was provided and this reserved portion was marked out at a considerable distance from that in use by the general public. But no, the meeting would not have the proposed innovation and Lord Milner, who had interested himself considerably on behalf of the coloured people, was very disappointed. But the time is coming when this decision will have to be reversed, and respectable citizens of all nationalities, all classes and colours be at least permitted to witness entertainment which they are willing to pay for. There is no desire on their part to intrude on the white man's preserves.

Among the Chinese and British Indians resident on the Rand are many highly educated and refined gentlemen; set them apart in a pen, as it were, with low class Cape coloured folk, Indian coolies, and African aboriginals would be, not merely an insult, but a sad reflection on our own intelligence. These people can behave themselves at a foot-ball match or athletic sports meeting far better than many a "joong," who by virtue of his colour is permitted to annoy all within earshot of his offensiveness. There is no reason why a certain portion of the stands should not be set apart for these gentlemen, quite refined, and law-abiding as they are. For the lower class there could be a stand and portion of ground reserved with a separate entrance thereto. Promoters would derive revenue, those hitherto debarred would enjoy the sports, a nasty feeling of resentment, which is bound to grow greater if the present course is persisted in, would be removed, and, above all, we white people would have the satisfaction of knowing that we had dealt fairly with our fellow creatures.

At last Thursday's meeting it was mentioned that at the Military Tournament held each year on the Wanderers ground the same question continually arose and the Wanderers Committee regularly refused to admit the coloured man or Asiatic. Here is a sight which British Indians would flock to see, a display of arms by men of our race. The British officer in India meets the native officer on the polo ground, but Johannesburg refuses to sit in the same field with the Indians, even though separated by a corrugated iron fence. We will recount with feelings of pride the doings of Indian regiments and individual Indian soldiers in time of war, tell tales of loyalty and devotion to duty, and refuse in the same breath, the relations of these very men the right to stand in an open space some two hundred yards away from us! What an anomaly!—The Sporting Star.

A School for Indian Children in Johannesburg

On the 12 instant, the Secretary of the Witwatersrand Central School Board has sent the following letter to Abdool Rahman Esq. Ventersdorp, in connection with the proposed school for Indian Children:

Referring to your letter of the 2nd inst., I beg to inform you that my Board have done all in their power in connection with this matter, that is, they have sent forward to the Education Department a recommendation for the opening of the school. The matter is now awaiting the decision of the Administrator in Executive Council. You are mistaken in supposing that the Newtown School is closed.

The following is sent on to His Excellency, the Administrator in Council, Pretoria:—

In reply to an inquiry which I made regarding the opening of a School for Indian children exclusively at Johannesburg, the Secretary of the Witwatersrand Central School Board wrote to me on the 14th idem as follows:—

"The School Committee has recommended the opening of an Indian School. The matter is now awaiting the decision of the Administrator in Executive Council."

This matter was first brought to the notice of the School Board by the Chairman of the British Indian Association Johannesburg.

Considering the number of Indian children growing up all over the country without getting a chance of even an elementary education, it is imperative that we should look to Your Excellency for support.

I am aware that there exists a school for Coloured children in

Johannesburg, which some of the Indian children were attending, but I am now informed that almost all the children have left this school. The objection, as I understand, was that the Indian children complained that they were mixed up with all kinds of Native children. This caused the withdrawal of the children by their parents. Apart from any other consideration, it is most undesirable that an Indian child should have intercourse of any kind with aboriginals, and it is certainly demoralised for both.

I can assure Your Excellency that directly the Hon. the Executive gives its sanction for such a school, Indian children will certainly patronise it from all over the country.

I trust that Your Excellency will give this my application your most earnest and valuable consideration, and thank Your Excellency in anticipation of an early reply.

Mr. Gokhale's Resolution on Indentured Labour

Further Press Comments

"The Leader"

The *Leader* of Allahabad says:—In the Imperial Legislative Council on Monday the Hon. Mr. Gokhale moved his resolution against the indentured labour system in one of his magnificent speeches marked by eloquence of a high order and, what is more important, the ripest wisdom. The origin and history of the system, the extent of its prevalence, the abuses which disfigure it, the practical as well as sentimental reasons for which its abolition is desirable, the feebleness of the arguments in its favour, and the utter absence of any necessity for it from the Indian point of view—the whole of this ground has been covered by his masterly speech which must have made a profound impression on those who heard it delivered. It would be no exaggeration to say that the case against the system of indentured labour as made out by Mr. Gokhale was simply overwhelming and could hardly be met by the Hon. Mr. Clark who apparently rose to defend the untenable system only because he had to do so. After Mr. Gokhale's own speech and the support extended to his motion by speaker after speaker from the non-official side, not one of whom had a good word to say for indentured labour, it was a difficult task which the Member for Commerce had to perform, aided though he was by the solitary voice of the Hon. Mr. Fremantle. In the end the officials could only muster 33 against the non-official 22, a majority which was very small indeed in view of the composition of the Council. The impression

left on our mind by the debate and the voting is that indentured labour is doomed. The Hon. Mr. Gokhale is not the man to leave the question where it is. He will be at it till victory has been achieved, and the righteousness of the cause as well as the skill of its advocate must ensure success in the end. Nor do we suppose that the Government of India themselves will irrevocably stand committed to the support of indentured emigration.

Reading between the lines of Mr. Clark's official deliverance we can make out without much difficulty that it is the interests of the colonies which have stood in the way of the Government of India. Now it is true, as the Hon. Mr. Clark said, that the colonies are a part of the same empire to which our country belongs, but the obligations imposed by this fact are reciprocal and not merely one-sided. If the governments and people of the colonies cared to remember that India is not a foreign land peopled by aliens who have no claims on the Empire but a member of the empire as much as they themselves are, and that our common Sovereign and the Imperial Parliament are under pledges of equal treatment of themselves and the people of India, there would be a corresponding obligation on the Government and the people of this country to pay regard to their interest, in the determination of questions in which they are interested to some extent. As a matter of fact, however, what do we find? The dominion governments have not cared and do not profess to care a pin for the interest or the sentiment of India and the Indian people. They do not care a pin for the circumstance that India and their dominions are part of the same empire owing allegiance to the same Sovereign and governed ultimately by the same Imperial Parliament and Government. They do not care at all for the plight of words of that Sovereign and that Parliament. They do not pay the least heed to the embarrassment they have been causing to his Majesty's Government by their selfish policy based on racial preference and racial antipathy, and they care not at all how by their sins of omission and commission they are making the problem of Indian Government difficult and complicated by creating and deepening discontent which the Government must admit to be legitimate but which they have it not in their power to allay. The dominion governments have imposed galling restrictions on the immigration of Indians into their territories while they subject those already settled there to a treatment which can only be characterised as scandalous in many instances. When such are the situation, it is indeed idle for anybody to expect that the educated and self-respecting people of India should make allowance for the colonial standpoint in the determination of a question

vitaly affecting their national honour and status. And if Mr. Clark had had a full knowledge of the soreness caused in India by the anti-Indian policy of the colonial government, he would probably have felt that he would not be strengthening his argument by putting forward the colonial standpoint at all.

We are fully aware why the indenture system at all came into existence. If no colonial industries had stood in need of India's labour, it would not have occurred to the Government of India to introduce such a system. The Member for Commerce said that when the negroes declined to labour after their emancipation from a state of slavery, Indian labourers were supplied to take their place, and then asked what was there degrading in the men engaging themselves in agricultural labour—just the same work they were doing at home. We think we can furnish an answer to this. Why were no white labourers employed if there was nothing degrading about the conditions of the work? Secondly, do Indian labourers engaged in agriculture in India work under a system of indenture? We are aware of the only possible answers to these questions. While we thoroughly agree with the view of Sir Vithaldas Thackersey that enough employment be found in the country itself for all available Indian labourers, we should still not object to their migrating to other lands as free men if they chose to do so, if they thought—be it rightly, be it wrongly—they would thereby better their lot in life; although even then we should insist on their being treated in those lands in a becoming manner. What we object to is the element of force and compulsion, the degrading conditions, in one word the indenture. Perhaps it would be said in reply that nobody was compelled to emigrate as an indentured labourer, that it was all a matter of free contract into which one could enter or not enter according as he chose. This we submit is merely talking in the air. What sort of freedom of contract it is was well exposed by Mr. Gokhale in his masterly speech. The Government in dealing with land questions in India have acted more than once on the assumption that the Indian peasants are too ignorant and too helpless to be left free to contract as they please. If this should be so in India itself, it stands to reason much more that they require protection even as against themselves in dealing with the class of emigration recruiters who, as a rule, are more wily and unscrupulous than simple and straightforward and who, as has been brought to light so often, do not hesitate to rely on misrepresentations to lure their intended victims. When we say the men require protection we may be told no doubt that there are protectors of emigrants. These protectors, however, represent the employers more than the men and the amount of pro-

tection given by them to the latter is precious little. If the indentured labourers lead happy and contented lives under their alien masters, will anybody explain why there are so many suicides among them? Arguments can be multiplied against the indenture system, but there is not much necessity for us to do that after Mr. Gokhale's exposure.

The indentured labour system is a negation of human freedom and human dignity. It is oppressive to the individual men and subversive of the honour and self-respect of their race and their country. It is not an economic necessity, it is not morally defensible. The point of view of the colonial employers need not and ought not to weigh with us. The system stands self-condemned. The whole people of India object to its continuance with one voice. The Government of India, if we may judge from Mr. Clark's speech, are not enamoured of it and are hard put to it to defend it. All this points to but one conclusion, the system ought to go, it must go, it will go. But if this is to be in the near future, our countrymen must speak out against it not once or twice but persistently till success has been achieved.

"Indian Daily News"

There was another interesting debate in the Viceroy's Legislative Council yesterday (4th March), this time on Mr. Gokhale's motion urging that the Government of India should now take the necessary steps to prohibit the recruitment of Indian labourers under contract of indenture, whether for employment at home or in any British Colony. Mr. Gokhale was in great form, and his speech was in every way worthy of the very high position he occupies in the Council. He spoke with fine feeling; had the facts and figures under complete mastery; and held his audience from the first to last. Two years ago the Government took powers to prevent the recruitments of indentured labour for Natal; it was now invited to go a step further, and abolish indenture altogether. Why? Because the system was wrong in itself, and had led to frightful abuses. Indians were indentured to serve in distant lands, with the language, and social and political conditions of which they were entirely unfamiliar; to serve an unknown employer for a fixed term, on a low wage. As if to complete the iniquity of the whole thing, the labourer was to be subject to a special law, which imposed on him criminal liability for breaches of civil law—for negligence, for an impatient word or an impertinent gesture. The victims were simple, ignorant, illiterate, resourceless coolies who were entrapped into a so-called fair contract by unscrupulous recruiting agents. How foul this fair contract was Mr. Gokhale proceeded to show and what he said in support of

this portion of the argument was practically unanswered and it is unanswerable.

Now for a glance at the origin of this system of indenture. It is uncontestedly true that it took the place of slavery. The emancipated negro scorned to come under it, for the wage offered was low, and rather than accept this low wage and become a willing victim to a system which has come to be based on force and maintained by fraud, he emigrated. Having rapidly sketched the history of Parliamentary action and the course of Colonial policy on the subject, Mr. Gokhale proceeded to inveigh in strong, but none too strong terms, on the iniquity of the system. The stream was poisoned at its very source. Was there a fair contract between the ignorant coolie and the professional recruiter? Was the nature of the penal liability he incurred under the contract explained to the coolie? That is the crux of the whole problem. Not only was there no mention in the agreements of the penal liability the coolies incurred, but the Government ought to know both the fact of the omission and the reason for the omission. The Government constantly intervened to protect the tenant in India against himself, when he entered into bargains unfavourable to himself. And this is as regards civil liability; how much stronger is the case for its intervention when these ignorant men practically sold themselves into slavery? Mr. Gokhale made these points with overwhelming force. He concluded a singularly powerful oration with a reference to the unutterably tragic and pathetic results of a system which has driven men to self-destruction and women to live a life of shame. He scorned the idea of the interest of any Colony being protected at the expense of the self-respect of India. In bringing his speech to a close he asked for a declaration of policy as to the future of recruitment of indentured labour for Assam. If, as Sir Charles Bayley forecasted the other day, the system is to be stopped in Assam,—within the Indian Empire where the conditions were subject to the direct control of the Government—then the bottom was knocked off the whole of the Colonial case. He appealed to Government to stand by and support Indian sentiment in the matter, for this was a matter of serious importance touching as it did national self-respect.

The subsequent speeches were notable for four reasons—(1) the unanimous support Mr. Gokhale received from the non-official members, Hindu and Moslem; (2) the very feeble defence of the policy of non-possumus which, much to the Council's surprise, the Government adopted; (3) the admission made in more or less hesitating terms by Messrs. Clark and Freemantle that the coolies were not made aware of the time of recruit-

ment of the penal liability they incurred; and (4) the announcement of Mr. Clark that the recruitment of indentured labour for Assam would cease from July 1st, 1913. Mr. Clark made a long speech in defence of the system of indentured labour in the style and with specious arguments that Mr. Lloyd George would have demolished had they been urged in defence of "Chinese slavery" in the Transvaal. And yet if Chinese slavery had shown results half as bad as Indian indentured labour has admittedly produced, Mr. Ballour and his gang would not have been simply thrown out of office. It only remains to dwell on the outstanding feature of the debate,—the record non-official vote in favour of the motion—22. This maximum has never yet been reached in the Council. Mr. Dadabhai's motion on the Cotton Excise question and Sir D. V. Thackersey's motion on the Railway Rates each had 20 votes for. The 22 votes recorded in favour of Mr. Gokhale's motion show how the Council feels on this matter, and how the country feels, too!

Correspondence

Indian Famine Fund

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—May I be allowed to express what I feel about the famine in India, which is causing such terrible suffering at the present time? This is a matter which should not be neglected or given a second place. And yet it is clear to me that many of my countrymen—especially merchants and traders—in South Africa are not giving it a place in their minds at all. I have seen our leading men, with great devotion to a good cause, making strenuous efforts to raise funds, and it does great credit to them. I am glad that they have been so successful. I understand, also that there is a movement on foot to collect a large sum of money for educational purposes; and, provided that the scheme is wisely carried out, nothing could be better. Such sacrifice of personal wealth shows that we have the communal spirit very strong in us. But, in the pursuit of these noble aims, are we going to forget the sufferings of our brethren and their cattle in India? If, say, a Hundred Pounds be freely offered for the benefit of our community here, cannot even Five Pounds be spared for those who are actually starving for food? I do not wish to blame anyone; I only plead for those who are helpless. A hundred sovereigns may be spared out of our abundance for our communal or religious work. Let us deny ourselves of some everyday luxury so that we can send even a small amount for the famine-stricken mass in the Motherland. This would,

in the eyes of God, be the greater gift.

I enclose herewith, on behalf of my sons and myself a second instalment of three guineas for your fund.

Yours, etc.,

PARSEE RUSTOMJEE.

Durban,
22nd April.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	318	14	3
Mr. Parsee Rustomjee (Durban) second instalment	3	3	0
Mr. Naran Parsotam (Mayville)	5	0	0
	£326	17	3

The Late Mr. Ramsay Collins

Mr. G. C. Collins has sent the following letter to Mr. Dawūd Mahomed, president, Natal Indian Congress:—On behalf of Mrs. Ramsay Collins and family I wish to assure you how specially touched we have been by the kind messages and expressions of sympathy extended to us by the whole Indian community of Durban of all creeds and denominations. Also by the many tokens of respect and tributes of appreciation for the sympathetic interest which Mr. Collins always felt and took in the welfare of the Indians in South Africa. Will you please convey to the various Indian Associations our very warm thanks.

Before proceeding with its business on Friday last, the Colonial-born Indian Association passed the following resolutions: its members standing as a mark of respect:—

"That this Association tenders its sympathy to Sir David Hunter in his sad bereavement by the death of Lady Hunter."

"That this Association takes this opportunity to place on record its sense of the loss to Colonial-born Indians and others by the death of Mr. H. Ramsay Collins, late Editor-in-chief of the *Natal Mercury*, and begs to offer its sympathy to his relict and children."

To Correspondents

'ADVOCATE JUSTICIA'—Though the facts are probably as you state them no useful purpose can be served by ventilating the matter in public.—Ed. I.O.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

The Health Committee recommended that application be made to the Mining Commissioner for portion of ground adjoining the Florida Cemetery for the purpose of a cemetery for coloured persons.

Mr. Lockie strongly opposed the recommendation, saying it would be most objectionable to the people of Florida to have a coloured cemetery adjoining the white cemetery.

Mr. Oliver agreed with Mr. Lockie. The matter was referred back to the Health Committee.

At Tuesday's meeting of the Town Council, the General Purposes Committee was to bring forward the following recommendation: "That the position of affairs with regard to the control of Asiatics, natives, and coloured persons within the Johannesburg municipal area and on its borders again represented to the Government, and that the Government be urged to take the necessary step without delay to prevent, as far as possible, permanent settlement within and in the vicinity of towns, of bodies of Asiatics, natives and coloured persons, unless such settlements are under proper regulation and control."

Natal Farmers

Feeling the Pinch

The annual meeting of the Natal Agricultural Union was opened at Maritzburg last Tuesday. The President delivering his address made the following reference to the stoppage of Indian labour:—"Just at the time that cheap and plentiful labour is most essential to us the rates of wages for our natives have been nearly doubled by the stopping of the 'isibalo' labour, and our supply from India cut off. Let us hope a different sort of 'help' will soon be forthcoming."

In another place the chairman says: The position is a serious one, and promises to rapidly become more so. With the stopping of Indian labour the scarcity and rising cost of native labour, and this most unfair competition from Mozambique, together with the fact that the output now is so close to the South African demand, the sugar growers have an anxious time before them."

At the annual meeting of the Lower Tugela Planters Association held at Stanger last week, the Chairman advertising to the labour question read the following from the annual report:

"The present shortness in the supply of labour is seriously hampering the tea industry, and, unless some-

thing is done in the near future to enable the tea planters to obtain a permanent and reliable supply of suitable labour, this industry must decline. As is well known throughout the South African Union, the scarcity of labour threatens the existence of not only the tea, but of many other industries. With the continual depletion of the supply of Indian labour that is going on, and the increasing expansion of the mining and agricultural industries, the importation of Chinese or other suitable labour will soon become imperative. Unless our labour supply is very considerably augmented from sources outside our own borders, all progress throughout South Africa will soon be arrested.

Indians for German S. W. Africa.

Luderitzbucht, April 23.—The Chamber of Mines has decided to import a thousand Indians for the diamond field, owing to the shortage of local labour.—Reuter.

WELCOMED GUESTS. Mr. and Mrs. Manilal Maganlal Doctor arrived by s.s. *Umhass* last Monday and were received by Messrs. Dawūd Mahomed, Parsee Rustomjee I. M. Issay, Hoosen Dawūd, J. B. Metha, Kotwal, Lachman Panday, Garceb Panday and other friends at the Point. A telegram of warm welcome from the Kimberly Indian Political Association was received for which Mr. Doctor has requested us to thank the Association through our columns.

RAILWAY TRAVELLING. Since the Pretoria case of a Native attempting to travel in the same railway compartment as a white man, the railway administration (says the Pretoria correspondent of the "Star") has had under consideration the provision of separate accommodation for natives on train, and, with this end in view, is about to bring into use a mass of at present obsolete rolling stock, which has not yet been destroyed. The intention is to attach one of these carriages marked off in first, second, and third class compartments immediately behind the engine and to insist on its exclusive use by coloured persons. It is thought that thereby the present anomalous position will be overcome to the satisfaction of the general public.

Contents

	Page.
Gold Law and Townships acts	141
From the Editor's Chair	143
At the Heart of the Empire	143
Colour Bar	145
A School for Indian Children in Johannesburg	145
Mr. Gokhale's Resolution on Indentured Labour	146
Correspondence	147
Indian Famine Fund	148
The Late Mr. Ramsay Collins	148
To Correspondents	148
Transvaal Notes	148
Natal Farmers	148

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શીનીવાર, સનીવાર, વારીય ૨૭ મી એપ્રિલ ૧૯૧૨.

અંક ૧૭.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૭ મી એપ્રિલથી, તા. ૩

જુલે સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ—વૈશાક સુદ ૧૧ થી વૈશાક વદ ૨

સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુસાહિબાન—તા. ૬ જામાદીઅવલથી

તા. ૧૫ જામાદીઅવલ સુધી ૧૩૩૦થી

વાર	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રા.	સુવર્ણ સુ. પા. ક. મી. ક. મી.
શનિ.	૨૭	સુદ ૧૧	૬/૧૮/૧૨૬	૫ ૨૫
રવિ.	૨૮	" ૧૨	૧૦/૧૮/૧૨૭	૫ ૨૫
સોમ.	૨૯	" ૧૩	૧૧/૨૦/૧૨૭	૫ ૨૪
મંગળ	૩૦	" ૧૪	૧૨/૨૧/૧૨૮	૫ ૨૩
બુધ.	૧	" ૧૫	૧૩/૨૨/૧૨૮	૫ ૨૨
ગુરુ.	૨	વદ ૧	૧૪/૨૩/૧૨૮	૫ ૨૧
શુક્ર.	૩	" ૨	૧૫/૨૪/૧૩૦	૫ ૨૧

અનુક્રમણિકા.

સર્વશક્તિમાન હીરતારની રચના	...	૨૪૩
મી. મણીલાલ ડાહર	...	૨૪૩
વિદ્યાવતીની કમીની કલત	...	૨૪૪
વિદ્યાવતીની મેસ્ટરેમ લીઝ	...	૨૪૪
રશિઅન સત્તાવાળાઓની હેવાનીયત	...	૨૪૪
ગોલ્ડ-સાઈન મેસ્ટરેમ લીઝમાં	...	૨૪૫
મી. ગોપાલના હાથપર ચરખા	...	૨૪૬
મનમોહર એજેન્સીમાં નોટીસો	...	૨૪૭
એજેન્સીઓનાં હાથે નિયાળ	...	૨૪૮
હાસ્યવાદમાં જમીનની માલિકી	...	૨૪૮
સંજીવની કોષ	...	૨૪૮
પહેલિય	...	૨૪૮
અવધીઅન	...	૨૪૯
ડેલાગોઆમિ હોદ્દાવા મરમેલિયક સભા	...	૨૪૯
દિનિકાવાળી હોનારત	...	૨૪૯
લક્ષ્મીના કપડોની પુણ્ય પોશાક	...	૨૪૯
કાલો-પુણ્ય કાલ	...	૨૪૯
કુશાળમાં મદિ અસ્ત	...	૨૪૯
હિંદુસ્તાનમાં કારખાનાંની છંદવી	...	૨૪૯
પરચુરણ	...	૨૪૯
નાતાલના કારખાની મજૂરી મદિ છુમ	...	૨૪૯
હિંદુસ્તાનના ખજાનો	...	૨૪૯
હિંદની બહેન કીલ્યાણ	...	૨૪૯
હિંદુસ્તાનની કપાલ	...	૨૪૯
બલ્લર શાવ	...	૨૪૯

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૨૭ એપ્રિલ ૧૯૧૨.

સર્વશક્તિમાન હીરતારની રચના.

માનવી પોતાના અભિમાન અને અજ્ઞાન પશુને લીધે મમતા અને કુન્નવી બાળ તોમાં એટલે મરુત્ત રહે છે કે પોતે પોતાનેજ સરવ જામનો કરતાકરતા અને છે, અને હીરતારની મરુત્ત વગર મરુત્ત મરુત્ત નથી એ વાત જાવ વિસરી જાય છે. તેથી જમતાના બનાવનારને ન જુઝવા, અને તેની મરુત્ત વગર એક રજ જેટલું કામ કરવા માણસ શક્તિમાન નથી એ વાત સમજાવવા, ભકતોએ અને સંતજનોએ માણસોને હમેશાં બોધ દીધો છે. કાંઈક આવોજ બોધ દીટેનીક જેવી હોનારતથી પણ માણસને મળવો જોઈએ. માણસો ના મમને. મજબુતમાં મજબુત બનાવેલા કામને પલકવારમાં ફેરી નાખવાનાં મનાવથી માણસને જમરના સર્વેપરી પશુનું જ્ઞાન મરુત્ત જોઈએ. વળી કયાં કાંઈ કરવાનાં છે અને કયાં નથી કરવાનાં તે વિષે પણ જાણી પુણ્ય એતવણી આ જવાર નવાર મળ્યા કરે તેથી પડે લેવાવો જોઈએ. આ બનાવમાં આથી પણ વિશેષ શીખાનુ યુરોપ અમેરીકાના જડવાદી લોકો માટે સમાચેષ છે. તેઓ જાતેજ અને જ-સાનના બળની એટલી પુણ કરે છે કે જમરની સત્તા એવી વાતને તેઓ ખીલકુલ માનતા નથી. તેમને તેમની છુદ્ધિ અને તેમની શક્તિ નું એટલું અભિમાન છે કે મગર જન ને રમ્યુ તે બહુએ તેઓ કરવા લાગે મલુ છે. પોતાની શોધો અને કીકમતોના અજવાળાથી તેઓ એટલા અજાણ જાય છે કે દેખીતી આફતો સામે તેઓ અભિમોહીની પરમે જાય છે, અને સાવચેતીનાં મમતાની તેઓ જરા પણ કરકાર કરતા નથી. જે એટલી હોનારત બનવા પામી છે તેમાં આવી અમમતાને પશુજ સંજ પડતો એ કહવાની જાણેજ જરૂર છે. હવે હીરતારને તે માટે તેમને સમજે પહેલાંકે છે. હવે તેમને જાણ છે

કે "સજુર, માનવી, તારા અરુપ બળનો અહંકાર તું કયાં સુધી આગળ લઇ જવા માગે છે?" જમનથીને કુદિતની આવી એતવણીથી પણ યુરોપી લોકોની શુદ્ધિ પુરી દેખણી આવે એવો અમમ નથી. જમરની હમ્મતોને હુરેહમ્મત હમરની સત્તાને સમજે એ કપાવી બને? તેથીજ, સમુદ્રપર કાણુ મેળવાવો છે એવી માન્યતા સમતરીતે પડતી પડવાના ૨૪ હલાકતી અંદર, હવાપર કાણુ મેળવવાની ઉમેદથી જરમની જેવી આ પ્રબલુ બળ કામે લગાડવા તમ્મારી શવાની વાત બહાર આવી છે!

મી. મણીલાલ ડાહર

મી. મણીલાલ ડાહર જેઓ નવેબર માં મોરીશીઅસથી આવે આવી ડેક્સિને સમય સાધી દુકાં ખુલ્લ માટે દેશ મથા હતા તેઓ હાલ ત્યાંથી પોતાના કુટુંબ સાથે પાછા ફર્યા છે. સોમવારે સર્વિસ અમલાથી આવી પહોંચતાં તેઓ બાંદર પર ઉતર્યા, જે વખતે તેમને લેવાને મેસરજ પાસે ફરતમજ, હાલુદ મહમદ, આઇ. ઇસે, જે. બી. મહેતા, ફરીન હાજી, જરીબ પાડે, લજમન પાડે વિગેરે મહરજો હાજર હતા. મી. મણીલાલ ડેક્સિમાં કામ લેવા ઉપરાંત મી.ગોપાલના હાથની દીબેટરમિતા પૂર્વેક જ્ઞાન આપતા રહ્યા હતા, અને પોતાના તરફથી ગ્રીડ મીટને લગતી દેલીક હકીકતો તથા હિપોટી વિગેરે પુરા પાડવા શક્તિમાન થયા હતા.

મી. મણીલાલને આવકારના કેટલાક સંદેશા સળા હતા. હીંપરલી ઇન્ડિઅન પોલીટીકલ એસોસીએશન તરફથી આવકારનો લથા દોહમાં બળવેલી સેવા માટે મુનારકબાદીનો તાર હતો. તે માટે મી. મણીલાલ 'ઇ. એલ.' દ્વારા અભ્યાર પાતે છે.

અમે મી. મણીલાલ ડાહરને જ્યાં મુલાકાત કુટુંબ સાથે આવી પહેલિયાની તકે આવકાર આપીએ છીએ, તેમના જેવા બહુબળી અને રવેશઅભિમાની હિંદીની કાજરી અનેની કામને જરૂર ઉપયોગી થઇ પડશે.

વિલાયતનો કમિટીની હકત

પા. ૩ ના કર વિષે

વિલાયતની કમિટીના આ. એ. સેકરેટરીએ કોલોનીયલ પ્રધાન ઉપર ના. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરીએ નીચેનો કામળ મળ્યો હતો:—

“સાહેબ,—નાતાલમાં ગ્રીમીટમાંથી નિકળેલા હોદ્દાએ ઉપરના પા. ૩ ના કર વિષે અમારી આવેલા પત્રવ્યવહારના વધારામાં પ્રોટેક્ટરના ૧૯૧૦ ની સાલના વારસીક રીપોર્ટમાં જણાવેલી ફેટલીક હકીકતો ઉપર હું આપનું ધ્યાન ખેંચવા ની રજા લઉં છું.”

તે જણાવે છે કે તે કરના અમલ તથા આવનારી બધી કીઓમાં આખા પ્રાંતના નોખા નોખા વિભાગમાં મળીને કુલ માત્ર ૪૮૫ કીઓને મુક્ત કરવામાં આવી છે. આમાંની ૩૮૧ તો એક જ માહિતીના કાચથી મુક્ત થયેલી છે, બારે બાકીની ૫૦ તે પ્રાંતના એક બીજા માહિતી તરફથી મુક્ત થયેલી. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ૧૯૧૦ તો ૧૬ મે કાપડો લગભગ આવ નિષ્ફળ થયો છે.

આની સામે પ્રોટેક્ટર બીજા કાંઈક બહાર પાડે છે કે ૩,૪૩૮ પુરૂષે અને ૨,૬૬૭ કીઓએ ૧૯૧૦ ની આખરી સુધીમાં કર ભર્યો નહીં હતો. એ વાદ રાખવું એટલે કે કીઓની કુલ સંખ્યા આધારથી રીતે પુરૂષો કરતાં એક તુલી પાંચથી વધુ નહીં હોય. એ ઉપરથી એટલું દુરત એક જાણ છે કે પુરૂષોમાં કર ભરી નહીં સકનારાઓનું પ્રમાણ મોટું તો હોજ પશુ તેમાંએ વળી આ કીઓની આંદર તે પ્રમાણ તેથી વધુ અસાધ્ય છે.

એવી સ્થિતિ જોતાં, અને બારે ૧૮૬૫ તો ૧૭ મે કાપડો પાસ કરવામાં આવ્યો ત્યારે હરખાતમાં કીઓની કિંમતે કર નાખવાનું કદી પારવામાં આવ્યું નહીં હતું તે જોતાં મારી કમીટીના વલી તે કાપડો નાણું કરવાની અસમ્મતાનો વહી સરકારને બામદ કરવાની હું રજા લઉં છું.”

મીસીસ જગાત સંખ્યા

આ બાબતમાં કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી કમીટીને તા. ૨૫ મી માર્ચે નીચે મુજબ જવાબ પાઠવામાં આવ્યો છે:—

“સાહેબ,—કાતીમા વિ. ૧૬૨૫ના કેસ વિષેના તા. ૧૪ મના તમારા કામળની પહેલે સ્વીકારવા રજા લઉં છું.”

મી. હારકોર્ટને જણાવવામાં આવેલ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કાપડાઓમાં અમવા તો છુતકાળની ફેલીમાં એક કરતાં વધુ ઓરત પરણવાનો રિવાજ કદી સ્વીકારવામાં આવ્યો નથી.”

રેલવેની તકલીફ વિષે

તા. ૨૬ મી માર્ચનો નીચે મુજબ જવાબ કમિટીને મળેલો છે:—

“સાહેબ,—કામીટીપુરેટથી પ્રીયોરીયા સુધી ટરેનમાં મુસાફરી કરનાર હોદ્દા, મી. ઇસ્માઇલ બાવાની ફરીયાદ સંબંધમાં તા. ૧૬ મીના આપના કામળની પહેલે સ્વીકારવા રજા લઉં છું.”

તે ફરીયાદ ટરંસવાલમાં ચોખ્ખે સ્થળે પહેલાં પાડવામાં આવી જણાતી હોવાથી તે બાબતમાં કંઈ પગલાં લેવાનું મી. હારકોર્ટ દુરસ્ત ધારતા નથી.”

નાથલીયા કેસ વિષે

આ કેસ વિષે કમિટીએ કરેલા વધુ લખાણના સંબંધમાં તા. ૨૭ મી એ બે જવાબ કમીટીપર પાઠવામાં આવ્યો છે. તેમાં માત્ર કમીટીના કામળની પહેલાં અજ સ્વીકારવામાં આવી છે.

વિલાયતની મોસ્લેમ લીગની હકત

નાથલીયા કેસ વિષે જવાબ

તા. ૨૦ મી માર્ચનો લખેલો નીચેનો આખી રાખેલો જવાબ કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી મોસ્લેમ લીગને મળ્યો છે:—

“સાહેબ,—નાથલીયા નામના હોદ્દા ઉકારને નાતાલના ઇમીગ્રેશન અમલદારે હાખલ નહીં થવા દીધાથી હુલા થયેલા કેસમાં નાતાલથી કોરટે વચ્ચે નહીં પડી શકવા વિષે તા. ૫ મીના તમારા કામળની પહેલાં સ્વીકારવાની રજા લઉં છું.”

જવાબમાં જણાવવાનું કે અદાલતના મુકાદમાં વચ્ચે પડવા મી. હારકોર્ટ અશક્ત છે. તમને ખબર હશે કે નાથલીયાને હાખલ થવાની અટકાયત કરનાર નાતાલના ઇમીગ્રેશન બીલને બદલે એક બીલ દક્ષિણ આફ્રિકાની યુનિયન ધારણા મેંટ સમક્ષરણ થયું છે.”

ફરિશ્ચન સ-તાવાળાઓની હેવાનીયત

સેંકડો નિરપરાધી માણસોની

હતલ

ખાણમાં હુલ્લાસ પાડવા માટે

સ્થાનિક જાપામાં પ્રસિદ્ધ થયેલ તારે થી જણાય છે કે ફ્રિશ્ચામાં લીનો નામ ના મથકની ખાણોપર કામ કરનારા માણસોએ હુલ્લાસ પાડવાથી ફ્રિશ્ચાના સેતાની સત્તાવાળાઓએ રાંકડી રકબત સામે હથિયારબંધ લશ્કરને મોકલી દીધું હતું. હુલ્લાસીયાના આગેવાનો યુવકોદીથી ખાણ તરફ જતા હતા. તેવામાં ક્યાંકથી પથરા હોવાનો બનાવ બનવાથી હુલ્લાસીયાને એક સામટા ગોળી બહારથી કાર કરવામાં આવી.

૧૦૭ માણસ તેજ સ્થળે મુઠ્ઠા થઇને જમીનપર પડ્યા, તથા ૨૬૪ માણસો ધાયલ થયા. જેમાંથી પાછળથી ૮૪ માણસો મરણ પામ્યા છે રક્ષણ કરવાનો કાવો કરતી સરકાર નિર્દોષ માણસોની લશ્કર છે એનો આ કરતાં બીજો વધારે અજબુત પુરાવો કયો હોય શકે?

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે ફ્રિશ્ચામાં હુલ્લાસનું જોર વધતું ચાલ્યું છે. સ-તાવાળાઓ લોકોની માસ મીટીંગો ને વિખેરી નાખે છે. થોડેસવાર પોલીસો રસ્તાઓપર મોકલી પહેરા કરે છે.

કોંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે મી. કાવુડ મહ મહને મરહુમ મી. રામકે કોલીન્સના ફરજ તરફથી નીચેનો કામળ મળ્યો છે. “ડરબનની આખી હોદ્દા કેમ તરફથી ને માવાળુ અને દિલસોજી બરેલા સંદેશો આ બંને મોકલવામાં આવ્યા છે તે માટે મીસીસ રામકે કોલીન્સ અને કુટુંબ ને જોઈ ખાસ જાણી લાગણીની કુ તમોને ખાતરી આપું છું. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓના બધા માટે મી કોલીન્સ ને દિલસોજી બરેલી કાળજી બરાવતા તે માટે તારીફ અને માનનાં ચિન્હ બેવામાં આવે છે તેથી અમે ખુશી થઈ છીએ. જુદા જુદા હોદ્દા મંડળોને બમારા ઉપા આધારની કામણી બહેર કરવા આપ મહેરબાની કરશો.”

એલ-ઇડિયા મોસ્લેમ લીગમાં

દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓનો
સવાલ

મી. પોલાકની હાજરી

એલ-ઇડિયા મોસ્લેમ લીગની પાંચમી બેઠક કલ તા ખાતે તા. ૨૭ તથા ૪ થી માર્ચે ડાકાના નવાબ સર ખાને સલી મુલ્લા બહાદુરના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમણે પ્રમુખપદથી ચોતાનાં બાબત્તે દરમીયાન જણાવ્યું કે—

૨૭મીએ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીઓ સાથે જે અન્યાય ભરેલી વસ્તુઓ મલા વવામાં આવે છે, અને તેઓના પર જે મંબીર કાઢમારી પાડવામાં આવે છે તેની સામે સખ્ત વાંધો જાહેર કરવાની મારી દરજ્જા છે આપણા દેશી બાઇઓની કાઢ મારી સામે આ દેશમાં તથા ઉગ્રાકામાં સખત ચરમા થમ છતાં ને કલ્લ જારી રહેલ છે જે બ્રિટીશ નવાબ ઉપર પ્રકાશ મનારાઓને માટે બહુ અમન્યાની વાત છે. દરંસવાલમાં વાસો કરનારા હિંદીઓના કલ્લ માટે હિંદી સરકારને કેટલીક લામણી છે જે જાણવા માટે પાંચ પરસ પહેલાં વડી ધારા સભામાં જે કેટલાક સવાલો પુછવા હતા. આ સવાલના જવાબો તે વખતે જણાવ્યા મુજબ સ તો પ કારક હતા. કુ સારી રીતે જાણું છું કે અહીંની તેમજ વિજાપતની સરકાર બહુ દિલસોજ છે અને તે કાઢમારીઓ દુર કરવા તરફ તેઓનું વલણ છે પણ જે બહુ દેશી જતા દરંસવાલના હિંદી

ઓની કાઢમારીની સાવ સાદી હકીકત પણ તેઓના અહીંના દેશીબાઇઓને તાસ હાથ લાગ્યા વિના રહે તેવી નથી. કલ્લ પણ તેઓને જમીન ખરીદવાને કલ્લ નથી. રેલવેની મુસાફરીમાં પણ તેઓને બીજા પાસે જરો જેટલી સમવડ આપવા માં આવતી નથી તેઓ મને તેટલા આખરવાર અને પાલોક હોય છતાં માલ રમેટ વગેરેના હોદાઓ તેઓને માટે બંધ છે; જેમની અંદર તેઓની ધરમની લામણીની બીલકુલ દરકાર કરવામાં આવતી નથી. હિંદીઓને આ લામણીઓ છંદગી સમાન પહાલી હોય છે. આ અને આવી બીજા અસખ્ત કાઢમારીઓથી આપણા દરંસવાલના અને દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા હિંદી બાઇઓની સ્થિતિ અત્યંત કોઈડી

બની રહે છે. અને તેથી તેઓની લામણી અત્યંત દુખાતી રહે છે. વડી ધારાસભા માં મારી જગ્યા ઉપરથી આજ સવાલ પર પાંચ વરસ પહેલાં જે જે કહ્યું હતું તે કુ હરીથી કહું છું કે બ્રિટીશ હિંદી પ્રજાને કલકાપણનું કલ્લ આપવાને તથા સાધારણમાં સાધારણ પરમજના માણસોને જે રીતે રાખવામાં આવે તેથી ઉતરતે દરજ્જા રાખવાને કાલ પણ બ્રિટીશ કોલોનીની સરકારને અખત્યર નથી. મારા જાણવામાં આવ્યું છે કે એલ-ઇડિયા મોસ્લેમ લીગની કાંડનની સાખાએ આ કાઢમારીઓ દુર કરવાની અખત્યતા વિષે વડી સરકારને કાલમાં જાણાવ્યું કર્યું છે. આ કાઢમારીઓ અહીં ના મને તે નાત જતના હિંદીઓના અંતઃકરણમાં એક સરખી અસર કરી રહેલ છે જે જણાવવાની બાગેજ જરૂર હોય. એટલે દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા દેશી બાઇઓની સ્થિતિ સુધારવાના કાલ પણ પમલા લેવામાં આવશે તેને હિંદી રાજ્યની બધી કામો બહુ સંતોષથી અને કરવથી વધાવી ભેરો

કોલોનીના હિંદીઓની તારીફનો

કરણ

ખાદ મી. મહમદ અલીને કરાવ રજુ કર્યો કે: "પુરુષ અને દક્ષિણ આફ્રિકા, મેરીશીયસ, આસ્ટ્રેલીયા તથા બ્રિટીશ ઉત્તર અમેરિકામાં વાસો કરનારા હિંદીઓ વિરોધી સંજોગો વચ્ચે પણ બ્રિટીશ સહેરીપણાના કલ્લને માટે બહાદુરીથી કડે છે તેઓની તરફ આ લીગ ચોતાની જાડી લામણી જાહેર કરે છે, અને મુકીબર કોલોનીરટો તેઓની સામે ચેરવાજબી રીતે વરતે છે તેની સામે લીગ ચોકારે છે. જે નજી આ લીગ વડી સરકારને

જરજ કરે છે કે સહેનકાકતને અમલની બાબતમાં તે ચોતાની સર્વેપરી સત્તાને અમલ કરશે, અને સહેનકાકતમાંથી કોમીએ દુર કરી હિંદી પ્રજાને બ્રિટીશ સહેરીના સંપુરણ કલ્લ ખપાવશે."

સખનજીવાળા મી. મહુર મહમદ, કલ્લ કતાવાળા મી. હાજી નુરમહમદ સહેરીયા તથા ઇસ્ટ આફ્રિકાવાળા જોન. મી. જે. એમ. છવણુએ આ કરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે સરવાળામંતે પસાર થયો હતો.

મી. પોલાકનું બાબત્તે

મી. પોલાકને બેઠવાનું આમંત્રણ મળતાં તેમણે કહ્યું કે રજીસ્ટ્રેશન કાપડો રક કરવાને ચાર વરસ કાલે તેઓને બારે

મુશીબતોની વચ્ચે કાપડું પાડ્યું હતું તેમાં એવા કેટલાક ફિસ્કા નવા છે કે જેમાં હિંદીઓને જેલમાં જંગલી માણસો ની માફક રાખવામાં આવેલા છે. અત્યંત દુઃખ વેઠવા બાદ તેઓ કાપડો તાલુક કરાવતા સહીયાન થયા, છતાં તેથી સ્થિતિમાં કંઈ સુધારો થયો નહીં, કેમકે જે મળ્યું તે અત્યંત દુખાવથી મેલસકું છે. ઉમરાવની સલામાં મળેલી ચરમાના સંબંધમાં મી. પોલાકે કહ્યું કે લોરડ સેલમોરને આત્મસંરક્ષણની દલીલ કરી પણ તેમાં આત્મસંરક્ષણનો સવાલજ નથી. દરંસવાલમાં હિંદીઓની સંખ્યા બહુ મોટી હોત તો એ વાત કલ્લ વાત, પણ જેમ નહીં હોવાથી એ કુખ અને બીડીકને નહીં જાળતા કાપડાની જરૂર ન હતી. પછી લોરડ સેલમોરનની દલીલ ઉમરાવોને કહ્યું સમજાવનારી હતી એવું જતાવવા તેમણે કેટલાક દાખલાઓ આપ્યા; અને ઉવટમાં હિંદુ અને મુસલમાનોને કોલોનીઓમાં એક્સિઆટીકની આબજ જાણવાની બાબત પર તેમણે બાર મુક્યો.

ઝીરમીટ તકન જાહેર કરવાનો કરાવ

જોન ખાન બહાદુર મીયાં મહમદ કાશીએ નીચેનો કરાવ રજુ કર્યો:—

"નાતાલમાં ઝીરમીટીયા મજુરો મોક લવાનું બંધ કરવા માટે હિંદી સરકારને ઉપકાર માનવા સાથે આ લીગ ખાન પુરવઠા આપેલ કરે છે કે હિંદુસ્તાન જમ્મર તો બકારના કાલ પણ મુલક માટે ઝીરમીટ તકન મજુરોની ભરતી કરવાની રીત નો અટકાવ કરવા સરકાર પમલા ભેરો."

જોન. મી. રશીફદીન અકબરે એ કરાવને ટેકો આપ્યાબાદ તે સરવાળામંતે પસાર થયો હતો.

જોહાન્નપુરમ હાઉસ હાજીસીબની મીટીંગ માં જનરલ પરપણીય કમીટી તરફથી નીચેનો કરાવ લાવવામાં આવનાર હતોઃ જોહાન્નપુરમની મુનીસીપલ સરકાર અને તેની બાબુના લગાઓના એક્સિઆટીક, નેદીવ, તથા કમરડ સ્ટીકપરના બંદો બસતની બાબતમાં હરીથી સરકારને રજુ બાત કરવી, અને એવી માગણી કરવી કે એક્સિઆટીક, નેદીવ અને કમરડ લોકના લગાઓપર મહત્તો બંદોબસત અને કાજ ન હોય તો એ ભોકોનો કાપડો વલ્લ વાટ સહેરમાં કે સહેરની નજીકમાં મલો અટકાવવાને વગર કીલે બનતાં પમલા લેવાં.

મી. ગોખલેના ઠરાવ પર વધુ ચર્ચા

હાં દ ની વ ડી ધા રા સ બા માં

હાંદુ—મુસલમાન સભાસદો એકમત

જોન. સર વિઠ્ઠલદાસ ઠાકરશીવું

આપણું

સર વીઠ્ઠલદાસ બેલા કે જોનરેખલ મી. ગોખલેના ઠરાવને કુ. ટેકા આપવા ઉભો થઈ છું. મી. ગોખલે અને તેમની પછીના બીજા આપણકતાઓએ કુષ્ટ ઠંડરાકટમાં દાખલ થનારા મજુરોની હાડ મારીતું સ્પષ્ટ રીતે વરણન કર્યું છે. જેજ દિવસ અમારી મુશ્કેલી ખાતાના સભા સરે જોન. મી. આસુના લખ સંબંધી બીજા સામે દલીલ કરતાં કહ્યું હતું કે અમુક દિવસ માણસનું નિષ્કાર કરનારો નથી જોજ મુશ્કેલી હાંદી સરકારને જોવાનો છે. સાહેબ, મારે કહેવાનું કે સ્વતંત્ર માણસોને અમુક વરસો સુધી ખરી રીતે ગુલામીમાં નાખવાની આરીત થી માણસ જાત પર ધાતકીપણું ચુરે છે, અને જે મુશ્કેલી મુશ્કેલી ખાતાના સભાસદે માત્ર જેજ દિવસ અગાઉ પોતાનો બચાવ કર્યો હતો તેજ મુશ્કેલી રૂમે આ સવાલ સ્વીકારવાનું સરકારને તદ્દન બાજમ કહેવાશે.

તે વાત અલગ રાખી બીજું કુ. મુશ્કેલીની રજા લઈ છું કે તે દિવાળને બીજાકુલ દાખલ થવાજ કેમ દીધો, તેને કાપડેસર પરવાનગી કેમજ આપાઈ? આ આ રીત નાણુક કરવામાં આવે તો શું આપણા મજુરો જુએ મરશે? કુ. બાર હમને કહીક કે, નહીંજ. સાહેબ, આખા હાંદુસ્તાનના મજુરોના સવાલ વિષે કુ. કાપડ વાંકેદાર હોવાનો દાવો કરે છું. ફેક્ટરી કમિશનના સભાસદ તરીકે મજુરોના સવાલનો જાતી અનુભવ લેવા મેં મારા બીજા સાથીઓ સાથે હાંદુસ્તાનના બધા મુખ્ય મથકોની મુલાકાત કરી હતી અને તે આજ કામમાં અમે સાત મહીના સુધી શોકાયા હતા. અમે મજુરોનાં રહે કાણમાં જઈ તેઓની રીતકાતથી વાંકેદાર થયા, તેઓના વિચારો જાણ્યા અને તેઓ કુ. કામ જોયું. અમે કરેલી તપાસની

નોંધ ફેક્ટરી કમિશનના રિપોર્ટમાં આપા એલી છે. અમે તે તપાસ હરમિયાન શું જોયું હતું? જુએ રીવાતા, મરી જતા, ગુલામીની સ્થિતિમાં કામ કરતા મજુરો નહીં પણ તંદુરસ્ત, સ્વતંત્ર, અને સારા પમાર મામતા મજુરો અમારા જોવામાં આવ્યા હતા. સાહેબ, આપની રજા લઈ કુ. ફેક્ટરી કમિશનના રિપોર્ટમાંથી થેડાં વાંકેદારી કહી સંબળાવીશ :—

હાંદુમાં મજુરોની અછત

“કામદારોની સંખ્યા પુરતી નહીં હોવાથી તેઓની સ્થિતિ બહુ અજસ્રત થઈ પડી હતી; અને મજુરો મેળવનારા જોની અંદર તીક્ષ્ણ દરીદ્રાઈ થાશે છે. એટલે કામની મજુરોની સ્થિતિમાં મુખ્ય બે બાબતો જોવામાં આવે છે; એક તો તેની સ્વતંત્રતા અને બીજી તેની અછત. જોયું પણ જોવામાં આવેલું છે કે કામ દારો ભોધનારા કામદારોની માથણીઓને બને તેટલી પુરી પાડે છે. કુ.કામાં તેઓ એમજ સમજીને વરતે છે કે કામદારોની ઉપરજ પોતાનાં કામનો બધો આધાર છે.”

વાર, સાહેબ, આપણા હાંદી મજુરોની આવી સ્થિતિ છે. અને આમ છતાં મેં વરસે માનવ દલાનું કારણ આપી મજુરોના વધુમાં વધુ કસાકો ઠરાવીને આ સ્વતંત્ર માણસોની વચ્ચમાં આવવાનું સરકારે વાજબી ધારણું. જો કે આ માણસો કામ મેં લારે છોડવાને તદ્દન સ્વતંત્ર હતા તેજ સરકાર ગુન્હેગારની પકતીમાં મુકે એવા કંટરાકટ તમે કરતી કરવાની શા માટે છુટ મુકે છે?

થોડા પછી સાહેબ સ્વતંત્રતાનું સાદું?

કદાચ એમ કહેવામાં આવશે કે એવી કરતો ન કરવામાં આવે તો કોલોનીઓ મજુરો મગાવેજ નહીં. મારે જવાબ એ છે કે, તેમ થાય તો વધારે સાડું. હાંદુસ્તાનમાં જે બધા અને બીજા વધુ

આવે તેને પણ કામ મળે તેમ છે. વળી એમ કહેતામાં આવેલ છે કે મી. મીટીપ્લોને સારા પમાર આપવામાં આવે છે. શું થોડી પેનીઓની ખાતર આપણાં બી પુરોનો સ્વતંત્રતાનું સાદું કરશું? ગુલામી નાણુક કરવા બાબો પાઉંકનો ખરજ કરનાર અંગ્રેજ પ્રજા હતી. વળી પારકી પ્રજા ગણતા ચીનાઓને અરીજીની બહીમાંથી મુક્ત કરવા હાંદુસ્તાન દર વરસે ૭ થી ૧૦ કરોડ રૂપિયાનો ભોજ આપવા તકમાર છે. કામ દંડા લેખે આદેશ વાંકેદાર આવજ પેડા કરવા આજરે ૩૦ અબજ રૂપિયાની મુદી જોઈએ. એટલે ૭ થી ૧૦ કરોડ રૂપિયાનો ભોજ દર વરસે અપાય તે

૩૦ અબજની મુદીનો ભોજ

આખા જોયું થયું! હાંદુસ્તાન આટલો ભોજ આપવા તકમાર છે લારે પોતાના લોકોને અમુક વરસોની ગુલામીમાંથી બચાવવાનું તેને પોતાનાં કાંકે નહીં? એ થી વિશેષ, સાહેબ, તે સવલમાં અમારા મેલાનો સવાલ સમાયો છે. જોન મી. ક્રીમેન્ડલના કહેવાથી સમજવામાં આવે છે કે ચીનમાં પણ એવી ગુન્હેગારની દલામાં મુકનારી કરતોથી મજુરોની કરતી કરવામાં આવતી નથી. લારે આખી દુનિયામાં શું આ એકજ દેશ છે કે જોના તરફ અંગ્રેજી ચીધીને કહેવામાં આવે કે “દુનિયાના પડ ઉપર આ ક જ દેશમાં એક અલગ સ્વતંત્ર પ્રજાના કારનાર તમે માણસોને અમુક મુક્ત સુધી ગુલામ બનાવવાની છુટ છે.” આવા આરોપનો વિચારજ આપણને કરમથી માણું નીચું કરવાની ફરજ પાડે છે.

સાહેબ, મેં અમારું કહ્યું તેમ જે પ્રજાએ એક વખત બાંધો પાઉંક પ્રજાની સ્વતંત્રતા માટે ખરજેલા, અને જે આજે પણ પોતાની પ્રજાની સ્વતંત્રતા જાળવવા ખાતર મેં તે કુઃખ, મેં તે ભોજ. સદન કરવા તકમાર છે—જે આજે પણ કાલસાની ખાણમાં કામ કરનારા મજુરોપર રાજ્યના એઅમે પણ જામર ફરતી કરવા તકમાર નથી—તે પ્રજાને આ ગુલામી બરેલી રીત નાણુક કરવાને ખરજ પણ કરવી પડે એ હિરમતની વાત છે.

કુ. ક્રીમેન્ડ સચું છું કે સરકાર આ ઠરાવ સ્વીકારશે.

મી. ક્રીમેન્ડલને રદીયો

મી. ક્રીમેન્ડલે કહ્યું કે પોતે સે કરસન કમિટીના સભાસદ હતા, અને તેની તપાસ હરમિયાન મજુરોની કરતી કરવા

માં આવે છે એવા હતાઓમાં ફરીને પોતે ધણી જુવાનીઓ લીધી હતી. તે કમિટીના કામનું અને પોતે લાંબી જુવાનીઓનું તારણ કરી તેમણે જણાવ્યું કે આ રિવાજથી ગીરમીટીયાઓ ઉપર સીતમ ચુકરવાને બદલે તેઓ આબાદ થયેલા છે. ગીરમીટીયાથી પાછા ફરેલા ધણી માણસોને પોતે સવાલો કર્યા હતા, અને મી. જોખલે કહે છે તેમ ચુકે મારની હાલતમાં કુદનારી કરતો જણવા વિના કોઈ કામલ થયેલ હોય એમ જોવા માં આવેલ નથી જેઓ કોલોનીઓમાં જાય છે તેઓના સમાવહાલમાંથી કોઈ ગીરમીટીયા જઈ આવેલું હોય છે, અને તેની મારફત તેઓ ત્યાંના કામથી તથા રહેણીયા વાંકે થાય છે. (વિએરે.)

મી. જોખલેએ ખુલાસો કર્યો કે એક્રીમેટ માં એ કરતો વિષે કંઈ કહેવામાં આવતું નથી.

મી. ક્રીમેટલે

જણાવ્યું કે એક્રીમેટમાં કંઈ કહેવામાં આવતું નથી એ બરાબર, પણ તેઓ કંટરાક્ટની વિગતથી વાંકે હોય છે. તેમણે પ્રોટેક્ટરના કામનું બ્યાન કર્યું અને પછી જણાવ્યું કે છેલ્લાં કેટલાંક વરસો કરમિયાન હોંદીઓના તાબાની જમીનનો વિસ્તાર ૬,૬૦૦ એકરમાંથી ૪૨,૦૦૦ એકર થયે છે. બીજાં કોલોનીઓમાં પણ આવી સ્થિતિ છે, અને ઇમીગ્રેશન બરખાત બહુ સુખી હોય છે.

જોન. મી. શાદી

કહે કે મી. ક્રીમેટલે પ્રોટેક્ટરના કામ બાબત કહ્યું પણ એવું બતાવવામાં આવ્યું છે કે તેઓ ઇમીગ્રેશન પ્રોટેક્ટરોને બદલે પ્લેન્ટેશન સ્વારથના પ્રોટેક્ટરોનું કામ બજાવતા હોય છે. આખી મુસલમાન કામ એ ઠરાવની તરફેણમાં એકમત છે.

સર ગંગાધર ચીત્તવીસે

તે ઠરાવને ટેકા આપ્યો અને કહ્યું કે ગીરમીટીની રીત બહુ પુરાણી છે અને હવે તે બીનજરૂરી છે.

મી. સુબારાવે

સરકારને ખબર કરી કે ભોક્ષામણીની સામે થયું સરકારને ધટે નહીં.

મી. મહાદેવ હડે

ઠરાવને ટેકા આપ્યો, અને હોંદીઓને તેઓની આબરુ રક્ષણ કરવામાં મદદ કરવાની ફરજ અંગ્રેજોને પડતી હતી. તેમણે કહ્યું કે હોંદીસ્તાનના ભોક્ષા એક માને છે કે એ રિવાજથી આખા દેશને કમળ થાશે છે.

મી. મધોલકરે

કહ્યું કે મી. જોખલેના ખાસ આરોપો નો બીજાકુલ રહીઓ અપાએલો નથી. ગીરમીટીની રીત યુવામીથી કંઈક ઉતરે એવી છે. કોલોનીઓ માટે ભરતી કરવા હોંદીસ્તાનનું જોન બંધ કરવા તેમણે કાંઈ સીલને અરજ કરી.

મી. અબ્દુલ મજીદ

પણ મી. જોખલેના ઠરાવને ટેકા આપ્યો.

મંડિત મહાન મોહન માલવ્યા

જોખલા કે મી. જોખલેએ જણાવ્યું તે મુજબ તે રિવાજની અસર સામાજિક સ્થિતિ ઉપર બહુ ખરાબ થાય છે, અને કંટરાક્ટને વાજબી જણાવવામાં આવે છે પણ તેમાં વાજબીપણાનું તો નામજ નથી તે રિવાજ જાતેજ ખરાબ છે. તેની ફરે સંખ્યાબંધ એજંડા લાઇસેન્સ લઇને જ્યાં ત્યાં માણસોને પોતાના શિકાર બનાવવા શકિતવાન થાય છે અને તેના સપાટામાં આવેલા ૧૦ મંથી બાએ જ એકાદ જણ છટકી બંધ સકતો હશે જે લોકોને લોન મેરલીએ પોતાના પ્રભુ બાઇઓ ગવણ તેઓમાંથી એક પણ આ કે એક પણ પુરુષને ધણાખરા કોલોનીઓમાં અપાય છે એવી નામોશી આપવા માં આવે તે. આખરે બધાને નીચું જોવાવનારી બીના છે.

જોન. મલેક ઉમર હુસાઇન

આ ઠરાવને ટેકા આપ્યો અને સવાલ કર્યો કે જો નાતાલમાં ગીરમીટીયા મોકલવા એ હમ્મજાનેજ નથી તો બીજા કોલોનીઓમાં મોકલવા એ હમ્મજાનેજ શી રીતે હોઈ શકે? તેમણે આ સવાલ પર હોંદીઓની જાણપુરણ એકતતા હોવાનું જણાવ્યું, અને કહ્યું કે જ્યારે પ્રજામાંથી સોયે સો ટકા તે ઠરાવની તરફેણમાં છે ત્યારે સરકારે પણ તેના મતમાં મળતા થયું એમ એ નહીં તો તમે અમારી સરકાર છો. (વુ) રહ્યું નહીં (હસાહસ) [અધુરું.]

કોલોનિસ્ટાઇનના એક ખબરમાં જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાં નેટીવોને રાત્રે હરવા હરવાના સંખ્યામાં "કરકુડુ" જેમું લેશન-સ" નામના ધારાઓ પાસ થયા છે, અને તા ૧ થી મેથી તેમાં સખત રીતે અમલ થશે. આ ધારાઓથી નેટાંવ લોકોને રાત્રે દા થી સવારના ૪ સુધી પરમીટ વચ્ચે રહેવાનો પર રહેવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

મવરમેટ એજેક્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષે સંબંધી

કેપટાઇન પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર તા. ૧૬ મીના બખામાં જાહેર કરે છે કે બાવા મહમમની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના બાકા પાસ થયા છે, અને લેજલેશને તેમના હિસ્સા કરી દેવા તરફીઓને કુકમ થશે છે.

ડરબનના વેપારી મુસા હાજી કાશમ ના બામીદાર જુસુબ હાજી કાશમની નાવારસ મીલકત સંબંધમાં કારોબારી કાશમ જુસુબ તા. ૧૬ મીના એજેક્ટમાં જાહેર કરે છે કે મરહુમના લેજલેશને પોતાના હાવા તા. ૩૧ મી મે સુધીમાં કારોબારીને, પી. એ. મોકલ ૧૮, ડરબન, એ કીરનામે, રજુ કરવા, અને લેજલેશને પોતાનાં દેવાં તેજ દેશને તેજ તારીખ સુધીમાં કરવાં.

સુધરેલા અમેરિકામાં અધેર

લંડનથી 'દરિયાવાલ લીડર' નો ખબર પડી એક ખાસ સંદેશમાં સુધરેલા અમેરિકામાં ચુકરતી સ્થિતિ સંબંધી નીચેની બીના મોકલે છે:—

અમેરિકાની વસ્તીની ચક્રતરી ઉપરથી એક માણસ પડ્યું છે કે ૧૧ વરસથી એકાં હિમરનાં ૨,૫૦,૦૦૦ છેકરાઓ, અને ૧૫ વરસથી એકાં હિમરનાં ૨૦,૦૦,૦૦૦ છેકરાઓ ત્યાંનાં કારખાનાં એમાં કામ કરે છે. આ કમીકત બહાર આવવાથી ત્યાંનાં બેઝો ચમકી હૂંફા છે. મુનાઇડેડ રહેલના પ્રમુખ મી. ડેહટે આ બજાર ચલો બદલાવવા બાબતેનાં રજુ કરનારી સંસ્થા સ્થાપવાનો નિયાર કરાવ્યો છે. બીજી તરફથી કારખાનાં વાળાઓ પોતાના લાભને વુકલાન પહોંચવું હોવાથી મી. ડેહટના પગલાંની સામે બનતી હડત લેનાર છે. જોન ફરેકર નામના લેખક ઉર્જાકમાં ઉપરની બીના પ્રસિદ્ધ કરી છે, અને એવી સ્થિતિને સુધારાપર કલક સમાન જણાવી વ્યોદી કાઢી છે.

જોડાનસવરમાં હીંદો નિશાળ માટે ફિલયાલ

વીટવોટરસ રેડની સેક્ટરલ સ્કુલ મોરડા પર વેટરસકેરપવાળા મી. અબ્દુલ ગહે આને હીંદી નિશાળ સંબંધમાં તા. ૨ જીએ કામળ લખેલા તેના જવાબમાં મોરડાના સેક્ટરરી તા. ૧૨ મીના કામળમાં તેમને લખે છે કે :—

"સાહેબ—તમારા તા. ૨ જીના કામળ વિષે જણાવવાનું કે આ બાબતમાં મોરડે તેનાથી બની શકે તેટલું કર્યું છે, એટલે કે સ્કુલ શરૂ કરવા વિષે કેળવણી ખાતાને તેણે બહામણ કરી છે. હવે દરજીવાલના એડમીનીસ્ટ્રેટર અને તેની કારોબારી કમિટીના નિરુપ્ત ઉપર તે વાત લટકી રહી છે. ન્યુટાઈન સ્કુલ બંધ થઈ એમ ધારવામાં તમે શુભ કરો છો."

એડમીનીસ્ટ્રેટરશ્રી સંબોધ

ઉપરના કામળ ઉપરથી મી. અબ્દુલ રહેમાને દરજીવાલના એડમીનીસ્ટ્રેટરશ્રી પ્રિન્સિપાલ ખાતે તા. ૧૫ મીએ નીચે મુજબ કામળ લખ્યો છે :—

"નામદાર સાહેબ—જોડાનસવરમાં માત્ર હીંદી છોકરાઓ માટે જ નિશાળ ખોલવાની બાબતમાં મેં કયેલી તપાસના જવાબમાં વીટવોટરસ રેડની સેક્ટરલ સ્કુલ મોરડાના સેક્ટરરી તા. ૧૨ મીએ લખે છે કે : "સ્કુલ કમિટીએ નિશાળ ખોલવાની બહામણ કરી છે.....અને એડમીનીસ્ટ્રેટર તથા તેની સલાહકાર મંડળીના નિરુપ્તનીજ રાહ જોવાની રહી છે."

પ્રથમ જોડાનસવરની કમિટી ઇડિ અને એસોસિએટનના પ્રમુખે આ બાબત પર સ્કુલ મોરડાનું ખ્યાન ખેંચ્યું હતું.

હીંદી છોકરાઓ વધતા જાય છે, અને તેઓને પ્રથમિક કેળવણી મળવાની પણ તક નથી તે બેતાં આપ નામદારની સંમતિની આશા અમે રાખીએ.

મારા ખ્યાનમાં છે કે જોડાનસવરમાં ક્યારેક છોકરાઓ માટે એક નિશાળ હાલ છે, અને કેટલાક હીંદી છોકરા તેમાં જાય છે. પણ હવે અને ખબર થયા છે કે હીંદી છોકરાઓએ તે નિશાળ તજી દીધી છે. મારા સમજવા પ્રમાણે વર્ષા એ હતો કે હીંદી છોકરાઓને જાત જાતના નેટીવ છોકરાઓમાં બળવું ઠીક ન લાગ્યું. આવા કારણથી હીંદી માળાપોએ પોતાના છોકરાઓને નિશાળથી છોડાવી લીધા. હીંદી છોકરાઓને મહે તે જમણી જાતે

સાથે જોળવવા એ તદ્દત અમેચ રહેવાય, અને તેમાં બન્નેને તુકાન સાથે એ ચોકસ વાત છે.

હું આપ નામદારને ખાતરી આપી શકું છું કે આવી નિશાળની પરવાનગી મળશે કે તરત જ આ વિભાગના હીંદી છોકરાઓ તેને હ-તેજન આપશે.

હું કારોસો રાખું છું કે મારી આ અરજને આપ અલ્પ ત કાળજીપુરવક ખ્યાન આપશો તુરંત જ જવાબ માટે આપનો આભારી થઈશું."

દરજીવાલમાં જમીનની માલેકી ના હક સંબંધી કેસ

મુખ્યમ કોરટનો ચુકાદો

જોડાનસવરના માધનીય કમીશનર વિ. એલ. ડબ્લ્યુ. રીઝવાળા કેસમાં વીટવોટરસ રેડની કોરટનો ચુકાદો માધનીય કમીશનરની વિરુદ્ધ પડવાથી તેની સામે દરજીવાલની પ્રતીક મુખ્યમ કોરટમાં અપીલ લઈ જવામાં આવી હતી. ત્યાં પણ માધનીય કમીશનરની વિરુદ્ધ પરિણામ આજુ છે ચુકાદો આપતાં વડા જજને જણાવ્યું હતું કે જે જમીનના દરજીવાલ સંબંધમાં અપીલ થઈ છે તે (જરમીસ્ટન ડીસ્ટ્રીક્ટમાં) કમીશનર કોરટ મનો કામ છે ૧૮૮૭ માં આ બાબતે સેનેરી સરકાર તરીકે જાહેર કરવામાં આવેલ પાછળથી ત્યાં સોલુ નીકળી એમ માલુમ ન પડવાથી તે જમીનના દુકાડાઓ ખેતી અને બગીચાઓ માટે હવે હવા માલીક રળ જોળવી. એવી રીતે જમીનનો એક કામ વાન વીજક નામના માણસને લીસમાં આપવામાં આવ્યો. તેણે તેના દુકાડા કરી નાખ્યા. તેમણે એક દુકાડો તે આ અપીલના પ્રતિવાદી ધણીને છે. તે ધણી તે દુકાડાને પેટા વિભાગ કરીને એક કામ સ્પેલડીંગ નામના માણસને આપવા માગે છે આમ કરવા દેવા માધનીય કમીશનર ના પાડે છે. તે કહે છે કે પ્રથમ જમીન ખેતી ને માટે આપવામાં આવી હતી, અને તે ના આવી રીતે પેટા વિભાગે કરી શકાય એમ કાયદામાં ધારવામાં નહીં આવેલું. વળી તે એમ કહે છે કે જે માણસને પેટા વિભાગ ખરી રીતે દરજીવાલ કરવા નો ઇરાદો છે તે એક એસીઆટીક છે, અને એસીઆટીક તે સ્થાવર મિલકત ધરા

વવા કહ્યાર જણાવે નથી. (ના. જજને ૧૮૮૧ તથા ૧૮૮૨ ના સેનેરી કાયદાની કલમો પર વિચાર કરીને કહ્યું કે) આવા પેટા વિભાગે કરવામાં માલીકને અટકાવી શકાય એવું કંઈ કાયદામાં કહેલું નથી. આવા પેટા વિભાગના દરજીવાલ કરી આપવા માટે કાયદામાં કંઈ રીત ન બતાવે હોય તેટલાજ સાર કોરટ એમ કહેવા લાયક નથી કે જમીનના પેટા વિભાગ ન થઈ શકે એવો કાયદાનો ઇરાદો છે. વળી (કમીશનર વતી) એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ૬૦ મી કલમ તબી આપાએલા હક ખરા કહેવાય નહીં. તે માત્ર માણસની જાત માટે (પરસનલ) છે અને રજીસ્ટર કરવા લાયક નથી. પણ (કોરટે અભિપ્રાય આપ્યો કે) તે હક વરસના લીસ છે, અને ૧૯૦૮ માં માલેલા "ફેરી ટસ્ટીઓ વિ રમીય" વાળા કેસના મુકાદા મુજબ લીસ તે ખરા લીસ છે, અને તે વડે સ્થાવર મિલકતની સેવ દેવ કરી શકાય છે, અને ખરા હક પેટા સાથ છે. માટે આ કેસમાં વધારામાં પડેલા હકને ખરા હક મણવો જોઈએ, અને તેથી તે હક રજીસ્ટર કરવા લાયક છે. અરજદાર જમ નવું દરજીવાલ એસીઆટીકને કરી દેવ માગે છે તેથી સ્પેલડીંગને તે દરજીવાલ નહીં આપી શકાય એવી દલીલ કરવામાં આવી છે, પણ કોરટ તેવી સ્થિતિને ખ્યાલમાં લેઈ શકતી નથી. જે માણસ નું નામ ડીડલ એસીસમાં રજીસ્ટર થયેલું છે તેજ ખરા માલીક રહેશે, અને નહીં કે બીજો કંઈ પણ વળી પ્રતિવાદીએ (જેણે નીચલી કોરટમાં અરજ કરેલી) આવેલ કેસ રજુ કર્યો નથી. તેણે માત્ર એટલું જ કહ્યું છે કે તેણે લેવાલ કરેલ પાંચ મોરચન જેટલી જમીનનું સ્પેલડીંગ પર દરજીવાલ કરી આપવું. આ હકીકત જણવા પછી, સ્પેલડીંગે બીજા કાદને તે જમીન આપવા કજીલત કરી હોય કે ન હોય તે બાબતમાં કિતરવનું કોરટનું કામ નથી. હવે કેટલે દરજીવાલ જમીનના પેટા વિભાગે કરી શકાય એજ સવાલ બાકી રહે છે, પણ તે સંબંધી કલમ પણ આ કેસમાં લાગુ પાડી નથી. માટે માધનીય કમીશનરની અપીલ ખરમ સાથે કાલી નાખવામાં આવે છે.

સર જન વેસ્ટસ તથા મી. જરડીશ વેસ્ટસે પણ ઉપરના ચુકાદામાં મળતા પછી પતાવ્યું.

પહેલું

મુખ્યના "સર" જાહેર્ય વરમક મીન મંડળ" નામના ગણીતા જાહેરા આતા તરફથી (દે. દાથી ખીલ્ડોન, કાલના દેવી રોડ) જાહેર્ય અવલોકનારને નીચેનાં પુસ્તકો હાઈસ્ટીનાની ઉચ્ચી દપાલમાં મોકલ્યા છે, જેની પહેલું આજાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ. તેમનાં અવલોકન અવકાશ એવા રાખી તેમનાં નામ ની તપસીએ, અંદર છાપેલી કીમત સાથે (દપાલ ખરચ બહુ) અને અહીં આપીએ છીએ :—

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા

(ગુજરાતી અરથ સહીત)

૨. આ પા.

સોનેરી પાકુ પુકું	૦	૬	૦
ઝોછી સોનેરી	૦	૪	૦
રેશમી પુકું	૦	૪	૦
સુતરાઈ પુકું	૦	૩	૦
જાણી પુકું	૦	૩	૦
કાચળી પુકું	૦	૨	૦
	૦	૧	૦

સ્વરમની સુદરીએ, સોનેરી ૧ ૮ ૦

વિવિધ પ્રશ્નનાના અંકો

૧ લો, ૨ લો આર્ય જરમનીતિ અને માણાક્ય નીતિ સાર, પાકું પુકું કીમત આના ૧૦.

૩ લો. અભ્યાસિત દરમજ પાકું પુકું કીમત આના ૫.

૪ લો, ૫ લો, ૬ લો સ્વામી રામતીરજી નું જીવન ચરિત્ર તથા સુપરેસ પાકું પુકું કીમત આના ૫.

૭ લો. બ્રહ્મ લેખ સંમદ, પાકું પુકું કીમત આના ૪.

૮ લો. જાજારમાં સુખ ક્યાં છે? પાકું પુકું કીમત આના ૬.

૯ લો. નવા મુઝની વાતો, પાકું પુકું કીમત આના ૫.

૧૦ લો. ૧૧ લો. મોગીની અથવા સર સ્વતીના જીવન સુવાસ, પાકું પુકું કીમત આના ૧૦.

૧૨ લો. અક્ષર માણા, કીમત આના ૫

૧૩ લો. ૧૪ લો. નવસહિતા કીમત આના ૧૦.

૧૫ લો. ૧૬ લો. કાશીરો પ્રવાસ અને કાશીનો સંવાદ, કીમત આના ૧૦.

ચરિત્રમાળાના અંકો

પુસ્તક ૧-૨ શીલુદ ચરિત્ર પાકું પુકું કીમત આના ૧૦.

અવલોકન

"સુદરી સુખોદનો કો નેજનનો સચિત્ર અંક : સ્ત્રી લેખનો" : બંગાળી આદિ હાઈની (વરોધ ખીલેલી બાપનાં પોતાનાં વરમનાં માસીકમાં ગુજરાતી બાપાણુ આ પ્રથમપરે આવડું સ્ત્રી માસીક બહુ સ્થાન મેળવે એ કદાચ ન કહી શકાય તોપણ, તે દરેક રીતે સારી સ્થિતિપર આવડું જણાય છે, તથા અવલોકન તથા જેને બંધ બંધાર પાડવા શક્તિમાન જાહેર છે તે ગણી સ્ત્રીઓ માં કેળવણી આ વાંચનનો ફાવો જાતો એવા આદનારાઓને આનંદ થવા વરમ રહેશે નહીં વિશેષ એ છે કે આ પુસ્તક તરફ આજનાં બધાં લેખો સ્ત્રીઓને આજને અને તેમ આકર્ષક અને ઉપયોગી બનાવવા પ્રયત્ન કરીએ હોય એમ વરમ અચકાને કહી શકાય છે. તેમાં મોડાંએક મિત્રો અને કેટલીએક ચકતા ઉતરતા પ્રકારની કવિતાઓ ઉપરાંત સંખ્યાબંધ પદ્ય લેખો સમાવવામાં આવેલ છે તેમાં ના કેટલાક ઇતિહાસીક અને નિબંધરૂપ લેખો તેનાં લખનારને શોભા આપે એવા છે, અને સ્ત્રીઓ ઉપરાંત સાધારણ માનવાળા દરેક પુરુષોએ પણ વાંચવા લાયક છે. જાત ગુજરાતી સ્ત્રીઓના આસ વિષયપર પણ કેટલુંક ખ્યાન અપાએલું જેવામાં આવે છે. બંગાળી આદમી વાળળી પ્રસન્ન ક્યાં પછી એક એ દોષ બતાવ્યા વરમ અમે રહી શકતાં લખી. આમાંના એક તે અમરકારીક દવાઓની બહેરબાજી દાખલ થઈ છે તે છે. આ દોષ સ્ત્રીઓ માટે નીકળતા પત્રમાં દોષ તેને અમારા મત પ્રમાણે જેટલું વધારી એ તેટલું ઓછું છે. આ પ્રકારની બહેરબાજીમાં સાધારણ રીતે સાધનો અંક મોડાંજ દોષ છે. તેવું અહિં કારક કર્તા લલભાવનાર, દવાઓનાં પરાક્રમ સંબંધી વાંચન તંત્રીઓએ જાતે પરીક્ષા કરી ખાતરી ન મેળવી હોય તો કાંઈ પણ વાંચક આજગ મુકવું તે અનિષ્ટ છે, સ્ત્રીઓ આજગ મુકવું તે વિશેષ અનિષ્ટ છે ખીજો દોષ તે રજાઓએક ના વિશાળ વિષયની માત્ર એકજ દ્રષ્ટિ રજુ કરવામાં આવી છે તે છે. એકાંતિ હાસીક જાત સંબંધી કેટલાક અન્ય ના વિચારોની મેરકજરીમાં માત્ર એકજ દ્રષ્ટિથી રજુ કરવા આતવિપ્રસ બાલેખન ન જામે અનર્થકરક મેખાએ છીએ. પણ આ બંને દોષો તે બહુ સામાન્ય થઈ

પડેલ છે, અને તેમાં મુખ્ય કારણ મહત્ત્વ અમેથી ઉભરી પુષ્કાળ છે. જેમાં એ બંને વાતને બાજુએ મુકીને, બીજા દરેક રીતે ઉપયોગી એવા આ અંકને અને માસીકને ઉત્તેજન આપવા વાંચકોને બંને બલામજુ કરીએ છીએ. આ ખાસ અંક ની કીમત રા. ૦૫ છે. કે અમકાવાદ, સુદર સુખોદ જોરીક.

ડેલાએઆમે લોહાયા પરમ ઉત્તેજક સભા

સેક્રેટરી લખે છે કે :—ઉપલી સભા ના માજી સેક્રેટરી મી. માધવજી ત્રીકમ જી સ્ટીમર પાલમકોટમાં પોતાના વતન (જાણવડ) જતા હોવાથી તેમના માનમાં તા. ૧૬ થી એપ્રિલે મી. નરસીક જીજાભાઈ કુ. ના મકાનમાં સભાની બેઠક થઈ હતી. સરખાતમાં મી. ખારશી દેવચંદ રતનાકરે સ્થિત ગયા પછી મી.ટી.એ. બોલાવવાનું કારણ જણાવી મી. કરસનદાસ કરીભાઈને પ્રમુખસ્થાન લેવા દરખાસ્ત રજુ કરી જેને મી. જોવરધનદાસ કુરજી તથા મી. નરસીક જીજાભાઈ તરફથી ટેકા મળતાં મી. કરસનદાસે જુરસી ભીધી. ત્યાર પછી મી. જોવરધનદાસ કુરજીએ જણાવ્યું કે—મી. માધવજી ત્રીકમજી આ સભાના સેક્રેટરીના હોદા દરમિયાન સારી સેવા બજાવેલી છે. પરમરૂપ તેમને હરીયાપારની મુસાફરી નિરવીધને પુરી કરાવી સ્વદેશ પહોંચાડે, એ વીચરે મતબબનું વિવેચન થવા પછી મી. જા. દે. રતનાકરે માનવત્ર વાંચી સંજગાવી પુરોના કાર સાથે મી. માધવજી ત્રીકમજીને આપ્યું જેનો મહત્તા જાહેરમાં મોખ્ય સત્કાર કરતાં તેમણે પા. ૧-૧-૦ ની રકમ આ મકાને બેટ આપી. ત્યાર પછી નવા સેક્રેટરી નીમવા માટે મી. જોવરધનદાસ કુરજી તરફથી દરખાસ્ત રજુ થઈ જેને પરીણામે વોટસ લેવાતાં બહુમતે મી. નરસીક જીજાભાઈને પસંદ કરવામાં આવ્યા, જેનો તેમણે આજાર સાથે સ્વીકાર દીધો. માસીક ટકસ અમુક કારણથી લેવાનો બંધ થયેલ તે પણ ચાલુ રાખવા કસાય પકારે કરવામાં આવ્યો, ત્યાર પછી પુલખાન થઈ જતા પોસ્ટરબન કરવામાં આવી હતી.

દીટેનીકવાળી હોનારતનું વર્ણન

કરંજીસીક હેવાલ

(રટરના તાર ઉપરથી)

નામ પામેલી દીટેનીકનાં બંધેલા હતા રૂઝો ન્યુયોર્ક પહોંચ્યા છે, અને તેમના મારફત, દીટેનીકને અત રૂઝી રીતે આવેલા તે અખંધી લંબાણ હેવાલો જાણાવેલા દ્વારા પ્રસિદ્ધ થયા છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે તા. ૧૪ મીની રાત્રે ૧૧ ઉપર ૪૦ મીનીટના શુભારે આ વિનાશકારક અકસ્માત થયો હતો. તે વખતે સમુદ્ર તલન જાત હતો. રાત્રીએ ચંદ્રમા નહોતો, પણ તારાઓ પ્રકાશી રહ્યા હતા. રટીમરના બહેળા ઉતાર્યા માંથી કોઈ સુષ્પ મવા હતા, કોઈ રમત મમત કરતા હતા, અને કોઈ બીજી રીતે આ વિચળ એકાગ્રરામના સાધનોથી ભરેલા મહેલમાં ગ્રહે સુદે માળે પોતાનો વખત પસાર કરતા હતા. રટીમર એટલી જંગી હતી, અને એવી મજબૂત મનાતી હતી કે બધા પોતાની સહીસલામતી વિષે તલન બેપરવા રહેતા હતા. તેવામાં ઉપર કહેલી તરીકે રાતના ૧૧-૪૦ ના અમલે રટીમરના ડોલપર રહેતા ચોક્કાદારોએ પા માછલ છેડે બધાનું ચિન્હ દેખાતાં એકદમ રટીમરના સત્તાવાળાઓને ચેતવણી આપી, પણ તેનો અમલ મનજીન રૂમમાં થાય તે પહેલાં તો મજબૂત થવનો હતો તે થઈ ચુક્યો. રટીમરને બે નાના આંચકાઓ સિવાય કોઈ વિશેષ અસર, દેખાતી રીતે, થયેલી જણાઈ નહીં કોઈ કોઈ માણસ આંચકાનું કારણ તપાસવા કે ઉપર આવેલ, પણ સમુદ્રની શાંતિ અને ધાંધલની ગેરહાજરી એક "કાંઈ નથી" અણી પાછા પોતપોતાને ઠેકણે બેઠેલા. બાકીના ૧ નાના આંચકાને મજબૂત કરવા વિના પોતાની મમતમાં અથવા પોતાની ઉદમમાં, જેમના તેમજ મશગુલ રહ્યા હતા. પણ પરિણામ કમનશીમે જાણાવેલ હતું. આ વાત કેપ્ટન અને થોડા અમલદારોનેજ માલુમ પડી હતી. ૮૦ ફીટ ઉંચા અને ૪૦૦ ફીટની લંબાઈ ના રાક્ષસી પહાડે રટીમરને મોખરેના બાજમાં એક પડખેથી કેટલીક લંબાઈમાં ઘસીને ફાડી નાખી હતી, અને સહેર જેવી જમી રટીમરમાં તળેના ફાલકાઓમાં પાણીનો ધોધબધ કરાવેલ થવા લાગ્યો હતો. કુલુવારમાં કેપ્ટને ઉતારાઓને કે

ઉપર આવવા, અને બચાવનાં બોમાં (રખરખા બેસ્ટ જે આદત સમયે કરીને તરત) રાખવા કમરે બાંધવામાં આવે છે) બાંધી લેવા હુકમ કર્યો. બીજી તરફથી મજબૂતો ઉતારવા માંડ્યા, હજુ પણ રટીમરને કોઈ અકસ્માત થયો છે એમ જ્ઞાન પ્રાણીઓ માનવા ના પાડતાં હતાં. છતાં બધરાં અને છોકરોને મજબૂતો ઉતારવાનો હુકમ અમલમાં આવ્યો તેમ તેમ માણસોને જાન આવતું મનુ. આમ એક પછી એક એકાદ ડગલ જેટલા મજબૂત અને ૭૫૦ જેટલાં માણસો ઉતાર્યા. તે દરમ્યાન ધણીએક કરંજીજનક લાલો પીતી. અંજો ધણીએથી વિખુદી પડી. કેટલીક બેટાઓ અને બીજા સમજાઈથી તરછેડાઈ. પટલીક પોતાના બરથારોને વળગીજ રહી, અને મોતનો તીરસ્કાર કર્યો. વખત ભરાઈ ગયો હતો. મજબૂત પણ ખલાસ થવા હતા (રટીમર કહી શુડે નહીં એવી છે એમ અણી ઉતાર્યો ના પ્રમાણમાં બહુ થોડા મજબૂત લેવાયા હતા) જેથી માણસોને ઉતારવાનું કામ બંધ થયું. કેટલાક મજબૂતો જવા માટે મરણીયા થઈને કુદકા મારી ભર દરીએ પડ્યા. તેમાંથી કેટલાક બાગ્યાણી મજબૂતોમાં જમા મેળવી સહાય અને કેટલાક ડગમાર પાણીમાં ડુંધાઈ નાશ પામ્યા. બાકીના માણસો એકલા થઈ દીમત જળવી, જાતપણે મોતને એટલા તકમાર થયા, અને એડલાં "ઓ સ્થિર, હવે નજીક, તારી આવશે" એવી બંદગી કરવા માંડી. દરમ્યાન રટીમરમાં પાણી નો બોબો વધી ગયો હતો. તેથી મથાળા નો બામ નાચો નમવા માંડ્યો, પુછડનો ભાગ ઉંચો ચડવા લાગ્યો. જેઓ મજબૂતોમાંથી તારાઓવાળી ચળકતાં રાત્રે રટીમરને જોઈ રહ્યા હતા તેઓને રટીમરના હીરાની લાંબી હારને લંબી વળતી એક તારે દીટેનીકના મોતના શોકજનક ધડી આવી પહોંચી એવી ખબર થઈ. રટીમરના માણસોએ "ઓ સ્થિર નજીક તારી, અમે આવીએ" એ અને ગીજા મંજન આવતું હેલો ધડી સુધી ચાલુ રાખ્યું હતું અને એ જીવ લેજુ ધડી આવતાં પણ વિલંબ થયો નહીં. નાકભર લંબી કુખડી મજબૂત મારે એવી રીતે રટીમર સમુદ્રમાં પેડી. બહાદુર કપ્તાન જે ધીરજ ધરી ગયો વખત વ્યવસ્થા ચલાવતો હતો તેના પર જોનાં આવ્યાં. પોતે પડ્યો, છતાં ઉભો થયો, અને બીજા ને પ્રજ્ઞાવારના દીમત હા લીધી, ને પછી પાણીમાં સ્થાન થયો. અને મોતીક

વારમાં હીરાન-તીની આખી હાર સુઝાઈ મજ ને તેની સાથે રટીમર મરકાવ થઈ મહાસાગરના પેટમાં પેડી. તેના ઉપરના હબ્બર ઉપરાંત માણસો—કમનશીજ નિરાધાર પ્રાણીઓ—સમુદ્રના ડગમાર પાણીની સપાટીમાં આવ્યા, અને એક બીજા મણી મરજના, માનવીની જાતી ફાડી નાખે એવી બેલજા બરેલી કોડીઆરી, મદદ વાસ્તે ફાટી તીકળી પણ મદદ મળવાનું અસંભવિત હતું. કોનારો ૪૦૦ માછલ જેટલા દુર હતો. નીચે મહા સાગરનું તળીઉં બે માઈલની ઉંડાઈએ હતું. પાણી ડગમાર, આપોઆપ બરફ જેવું હતું. બીઆર જીવેને મદદ કપાથી મળે? આ પ્રમાણે બરાબર ૧,૬૩૫ માનવી કુલુવારમાં ફાટી દુનિયાં તજી અઠાળ મોતને સરજુ થયાં! બે કે પાછળવા માલમ પડ્યું છે તે પ્રમાણે માણસોની મદદ માટે નિરાશા બરેલી જીમો લમલમ એક કલાક સુધી સંજાળવા કરી હતી! તેમની અસહ્ય કોડી વરીએ એટલુંજ કામ કર્યું, કે જે માણસો બાગ્યાણાં જોડે મજબૂતોમાં ઉતરી સહાય દતા. તેમજ નહદર એ ચીસ લાંબળી બારમાર વીંધાઈ મનુ. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે બચાવક મોતમાં કેટલી મદદ વાસ્તેની કોડીઆરીનો નાદ એવો નહદરજેક અને બાવાનક હતો કે સાંભળી સહવા માનવી અચકત છે. આવી કલામાં એકાદ ડગલ મજબૂત મદદ ની શક જોતાં કાળ માળતા હતા તેમની વાસે કપડાં વિગેરે સાધનો જુલજુ હતાં. કોડી એવી પડતી હતી કે કેટલાક અધ મુવા થઈ ગયા હતા, અને કોઈકનાં મરણ પણ થયાં છે. રાત્રીના બાર વાગે રટીમરને અકસ્માત નડ્યો, જેવી તારે કરેલા તેથી મદદમાં એક રટીમર—નામે કાર પેચીઆ—ફેડરી આવતી હતી. આર વાગ્યાનું સુમારે તે આવી તો દીટેનીકનું તો નામ વિચારન હતું નહીં. કલાક તે તે વખતે બે માઈલની ઉંડાઈએ સમુદ્ર ને તળીએ પહોંચી હતો. માત્ર થોડા મજબૂતો જોવામાં આવ્યા, જેમાંના માણસોને કમરે રસીઓ બાંધીને ઉપર બેચી લાધાં છોકરાં તથા કમતાકાદ હતાં તેવાને કાયળાઓની અંદર નાખી ફેરડાં બાંધી ચડાવી દીધાં. આમ બરાબર ૭૪૫ માણસો મોતના મોખાથી કેકણાસર આવ્યા, જ્યાં તેમને વાસ્તે આરામ આપવા દરેક સમય તકમાર કરવામાં આવી હતી. આ માણસોમાં ૭ બીનાઓનો પણ જમાવેલ થાય છે, તેઓ

ના બચાવની વાત એવી છે કે જ્યારે મહાત્માએ કલ્યાણ ત્યાં તેની બેઠકના પાટીમાં નીચે આઠ ચીનાઓ ભરાઈ બેઠા હતા. તેઓ બચાવ આવી પહોંચ્યા તે બધા વખત તેજ જગાએ જ પાસ રહ્યા. જે વખતે ઉપરના માણસો કાર પેથીઆમાં ચડ્યા તે વખતે તેઓ બહાર પડ્યા. પણ તેમને માલુમ પડ્યું કે તેઓમાંના બે તો પેતાને ઠેકાણે કચરાખ નેજ, મુજે મ્હોડે મરણ પામેલા હતા. બીજે દુઃખદાયક હેવાલ તે નાના માપા પર બમેલા યોદ્ધાઓ માણસોનો છે. સ્ટીમર કુખતી વખતે પાણી પર તરી આવેલા એક નાના તરાપા ઉપર ફેટલાક માણસો ચઢી ગયા હતા. તરાપાને ઉંચે વળી જતો અટકાવવાને માટે તેમને જરા પણ હાથપાયા વગર એક બીજાને લગાવેલ ઉભા રહેવું પડ્યું હતું. તેમાં નો એક માણસ ઠાઠથી મરણ પામતાં તરાપાની બાજુએ તરતા આવતા બીજા એક માણસ વાસ્તે જગા કરવામાં આવી હતી. આ માણસોનો પણ કારપેચીઆ માં ચડેલા માણસોમાં સમાવેશ થાય છે તેઓ બધા તા. ૧૯ માંએ ન્યુયોર્ક પહોંચ્યા છે. માંદગીને લીધે લગભગ ૫૫૦ જેટલા માણસોને હસ્પીતાલમાં જવું પડ્યું છે.

બધા માણસો કેપટન તથા બીજા પ્રીસ્ટર વિજેરની હાંમત અને બહા દુરીનાં કારે વખાણ કરે છે. સ્ટીમર પરના બધા માણસો હાંમતથી મોતને ભેટ્યા હતા એમ તેઓ જણાવે છે. તેઓએ એ પણ જાહેર કર્યું છે કે હાલની ઉતાડેઓની સ્ટીમરોપર બચાવ માટે પુરેપુરા મહવાઓ નથી હોતા તે એકદમ પુરા પાડવાનો સવાલ ઉપાડી લેવાની જરૂર છે; તેમજ તેવા મહવાઓ આજીતને વખત ચલાવવા માટે પુરતા માણસો તથા પુરતા અમલદારો પણ દરેક સ્ટીમરપર રાખવાને ખાસ કાયદાઓ ચલાવી જરૂર છે. આ વાતનું હકાપણ હોનારત બન્ધા પછી દરેક ઠેકાણે આવેલું જોવામાં આવે છે. જાપાઓમાં તેમજ બીજે ઠેકાણે એ વાત ઉપાડી લેવામાં આવી છે. તે ઉપરાંત મોટી સ્ટીમરો પર દરેકે દરેક ઉતાડે માટે પુરતા ચામ એટલા મહવાઓ રખાવવાને પગલાં લેવાય છે. ઇંગ્લાંડની તેમજ યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકાર ટીટેનીકની હોનારત સંબંધમાં ખારીક તપાસ કરવા કમીસનો નીમનાર છે. 'વાઇટ સ્ટાર' વાળી કંપનીએ એક જહીઝને અકસ્માતવાળી જગ્યાએ ડુકાઈ

ઓની કોષ માટે મોકલી છે, જેને હટ કાઢ મુઠાં દાખ ટાપ્પાં કહેવાય છે. જાના મી. સ્ટેક બચેલાઓમાં માલુમ પડેલ નથી, જેથી તેઓ પણ ટીટેનીક પરનાં અનેક અભાગી માનવી સાથે મરણ પામેલ જણાય છે. પળવારમાં હળવે માનવીનાં અકાળ અને દુઃખદાયક મરણ છ કારણે પણ પડેલી ટીટેનીકની કહાણી થી સરવત્ર રોડ છવાયો છે. માણસો જે બહાદુરી અને હાંમત છેલ્લી જહી ડુધી ખતાવી રહ્યા હતા તેની યાદગીરી કાયમ રાખવાને સુચના થઈ છે. આજીતનો એક પણ પડેલ માટે, તમા મુલેલાં પર આધાર રાખનારાઓ માટે એક રૂંડ ચડ્યું છે, જેમાં ૫૫. ૨ લાખ જેટલી રકમ ભરાઈ છે.

લગાઈના ઉપયોગોપણનું પોષણ

'ધ મેટ ઇન્ડુસ્ટ્રી' (મોટી જુલ) એ નામથી નોરમન એન્ગલ નામના એક અગ્રિય વિદ્વાને હાલમાં પુસ્તક બહાર પાડ્યું છે. તેમાં તેણે જેટલીક સરળ અને વ્યવહારીક દલીલોથી લગાઈ હમેશાં તુલસાનકારક છે એમ સ્પષ્ટ કર્યું છે. લગાઈને ધરમથી વિરુદ્ધ મણીને અને માણસને હેવાન બનાવનારી મણીને વખોડ નારા લેખો તથા પુસ્તકો મોઢેવું આ નથી. પશ્ચિમની પ્રજા એના જોવા લેખો વાંચીને ક'ટાળી મધ જણી, આર્થિક સ્થિતિ નો વિચાર કરતાં પણ તે તુલસાનકારક છે એવું એ પુસ્તકમાં બતાવવામાં આવ્યું છે; અને સ્વભાવિક રીતે એ દલીલ પશ્ચિમની પ્રજાને કમ્પક મને ઉતરતી આવી છે. આ એ પછી દુક મુદ્દામાં પણ ફેલાવે પામી મુજી છે, અને લગભગ દરેક વજ નકાર જાપામાં તેનાં અવલોકનો લેવા એલાં છે.

એ એ પછીમાં 'કોલોનીઓપર કેવી રીતે રાજ્ય ચલાવવું' એ પ્રકરણમાં બીટનની કોલોનીયલ રાજ્યનીતિ વિષે જેટલુંક કહેવામાં આવ્યું છે, ટર્કિયાના હોદી સવાલમાં વડી સરકારે જે વજણ બતાવ્યું છે તે વિષે મંચકર્તા લખે છે કે—

એ જુલો કયાય તેમ નથી કે પોલ કુમર સાથે કણથો કરવામાં આવણું ઠાવકમાં કાવડુ બહાનું હોદીને ત્યાં પજવવામાં આવતા એ હતું. કચરને છતી લીધી અને તે દેશ તામે કપો તે પછી પોલ કચર જે એક સ્વતંત્ર રાજ્ય હતો તેને જે કુલજ પરતવાની આવણું ફરજ પાડ્યા

હતા તે મુજબ આવણું પોતે વરતીએ છીને કે? નહીંજ. પોલ કચરનાજ કણથોનો આવણું બોખે બોખે બોખે બોખે કરીએ છીએ. કહીએ છીએ કે તે સ્વરાજ્ય ભેગવવું કોલોની હેવાથી તેની વચ્ચે નથી પડી શકતા; ને કે તેજ પ્રજાના વતી કચરને રજુઆતો કરે વાને આવણું સદા તથયાર રહેતાં પણ તે નાટક ટર્કિયાનાજ નથી અટકવું. આસ્ટ્રેલીયા ટાલ બીઆ વચેરે બીટીસ સંસ્થાનોએ પણ હોદીઓ પ્રત્યે કચરની રાજ્યનીતી કારણ કરી છે, કે જે રાજ્ય નીતિને આવણું એક વખત લગાઈતું મુખ્ય કારણ મણી હતી. આવણું પોતા નાજ કોલોનીમાં આવણું કમ્પક નથી કરી શકતાં! એટલે હકીકત આમ છે: પર રાજ્યને આવણું અમુક પોરણ રાખ વાલું કહીએ તો તેને તે રાખવું પડે ન રાખે તો લગાઈ કરીએ. લગાઈ કરીને તે મુલક છતી લઈએ એટલે તેને આવણું કોલોની બનાવી દઈએ અને પછી તેને મમે તેમ વરતવાની છુટ આપીએ. એટલે એવી બેવકુફી ભરેલી સ્થિતિ ઉભી થાય છે કે પારમાં રાજ્યમાં આવણું વિચારોનો અમલ કરી શકીએ, પણ આવણું પોતાનાં કોલોનીઓમાં તેને અમલ કરવો મુશ્કેલ થઈ પડે.

આમ કહી મંચકારે એવું પુરવાર કરવા માગ્યું છે કે પરરાજ્યને છતીને કોલોનીઓ બનાવવામાં આવે કે કહ લાભ સમાવેશો નથી; એટલે પરરાજ્યને છત વાને લગાઈઓ કરવી તે પછલા તથા બનની જુવારી માત્ર છે

ચરમાપણોનો જવાબ

"કા. બે." (ક્રાઈસ્ટાઉન)—તમે મોલેલ અબરમાં કાંઈ જાપવા કાયક નથી.

"ઓ. એ. કે."—તમે મોલેલી બીના અજના અકમાં કાંઈક વધારે વિચત સાધે બીજો.

"મા. ઇ. મુ."—અમાણો કમળની એજ બાજુએ લખાવાં બેઠાં, અને જખનારનું પુરું શીરનામું જાપવા માટે નહીં તો અમારી બજા માટે જખનુ બેઠાં એ એ નવમપર તમારું ખાન બેચીએ છીએ.

"મા. ડી. એચ. બટ"—એ નામ નો કમળ અમારે શીરનામે આવેલો છે. જે માલીકે પોતાનું શીરનામું પુરું પાડી ને બે માપી લેવા—અ. કા. બે.

છટાલી—પુરકો લડાઈ

અરકનસસમાં દારૂની તરતી ખાણો

છટાલીઅન કાફલાનું પાણું ફરવું

(રૂટર)

તા. ૧૬ મી એ ફોનસ્ટાનનીનોપલના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે છટાલીઅન મનવારોએ ડારકનસની સામુદાયનીપરના કીસ્તાઓપર તોપના ૧૮૦ મોળાઓ ફેંક્યા હતા. તથા કીસ્તાઓને સહેજસાજ ધગ્ગ મધ હતી તોપના મારાનો વળતો જવાબ ઓરહેનીહના કીસ્તામાંથી આવવામાં આવ્યો હતો. તે ના બહારોડે એક છટાલીઅન વહાણને નુકસાન થયું, તથા આમ લાગવાથી તે પાણું ફરવું. ત્યારબાદ છટાલીઅનો સમુદ્રમાં આવ્યા મથા હતા.

અરકનસમાં આવવા પહેલાં છટાલીઅનોએ છટાલીઅન સમુદ્રમાં સામોસ, મોટી લીની, તથા રોડકના ટાપુઓપર તોપનો મારો ચલાવ્યો હતો.

કાફલામાં એકંદરે ૩૬ મનવારો હતી.

જે વખતે છટાલીઅન કાફલાએ તોપ નો મારો ચલાવ્યો હતો તેજ વખતે પુરકી પાલમેટની બેટકો કાઢ મધ હતી, અને ના. સુલતાને પોતાના જાપણમાં જણાવ્યું હતું કે "અમે સુલેહને ચાહી એ છીએ, પણ તે એવીજ કરતે હોમ કહે કે પુરકીના પોતીકા મુલકોપરના રક જળવાઈ રહે"

પુરકીએ જાહેર કર્યું છે કે છટાલીઅન કાફલો અરકનસમાં હાજર થવાથી દારૂજોળાની તરતી ખાણોને તેણે છોડી મુકી છે, અને તેથી અરકનસમાં મુસા ફરી કરવાનું વહાણો માટે અસંભવન થયું છે.

ખાણો તરતી મુકવાથી અરકનસ રસ્તે જતી આવતી વેપારી સ્ટીમરો અટકી પડશે એવું જણાવી બ્રિટીશ પાર્લામેન્ટમાં સવાલ પુછ્યો હતો.

અરકનસ જાંબ થવાથી લાડનમાં તથા બાસ્કી એક્સમેન્સમાં ચીંતા ફેલાઈ છે કાળા સમુદ્રમાં સ્ટીમરોની હીલચાલ એક દમ અટકી પડી છે. બોસ્ટનની પેલી બાજુએ ૧૫૦ જેટલી સ્ટીમરો અરકનસ નો મારગ બંધ થવાથી રાહ જોતી મધ પડી છે.

તા. ૧૬ મીએ રોમન તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે છટાલીઅન કાફ

લાને અરકનસપર હુમલો કરવા અશ્વતો તે તે જાળો કરવા લાઇ જવામાં નહોતો આવ્યો, પણ પુરકી કાફલાને બહાર આવી લડાઈમાં ઉતરવાને લાલચાવવા માટે લાઇ જવામાં આવ્યો હતો. એ કલાક તોપનો મારો ચલાવી તે પાછો ફર્યો હતો. તેટલામાં તેણે કેટલાક કેપલનાં દોરડાં તોડી નાખ્યાં હતાં.

તા. ૨૦ મીએ સેન્ટપીટરસપરમના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે અરકનસની સામુદાયની સજામાં પ્રગલ્ભો વચ્ચે કરતો અલેક્ષ હતા તે બંધ કરવા માં આવેલ : તેની સામે રજિઆ પ્રોટેસ્ટ કરશે.

રૂટરને જણાવવામાં આવ્યું છે કે છટાલીઅન કાફલાએ તેનું કામ જળવી લીધું છે અને હવે તે પાછો ફરશે. છટાલીઅન છાપાએ કહે છે કે અરકનસ બંધ કરી દેવાની પુરકીને ફરજ પડવા માટે એ મજબૂર થવામાં આવ્યું હતું.

તા. ૨૦ મીએ બ્રિટીશ પાર્લામેન્ટમાં પરદેશ ખાતાના મદદનીશ પ્રધાને જાહેર કર્યું હતું કે અરકનસની સામુદાયનીને છટાલીઅન કાફલાએ બંધ કરી નથી. એ ખાતરમાં બ્રિટને પુરકી સામે મતવહેવાર ચલાવ્યો છે, અને એવી આશા બતાવી છે કે વહાણવહીઓને નુકસાની ન થાય એટલા માટે એ સામુદાયનીને પુરત ખુલ્લી કરવામાં આવશે સરકાર માને છે કે આ બાબતની અગત્યતા પુરકીના ખ્યાલ બહાર નથી.

તા. ૨૩ મીએ લાડનથી રૂટર જણાવે છે પુરકી સરકારે કાલે અરકનસના મારમને, દારૂજોળાની ખાણો પાછી ખેંચી લઇ, ખુલ્લો મુકવાનો વિચાર કર્યો હતો. પણ કાલેજાંબીના વડાએ છટાલીઅન મનવારોની હાજરીને લીધે તે જોખમ દારી પોતાને માથે ન લીધી.

દરમ્યાન કેટલાક અનાજથી ભરેલાં વહાણો બાલ્કનની સામુદાયનીના મુખ આગળ અટકી પડ્યાં છે, અને ભાં અસાધારણ દેખાવ મધ રહ્યો છે.

છટાલીઅનોએ છટાલીઅન સમુદ્રમાં રહે મથેલીઆનો ટાપુ કબજે કર્યો છે, અને તેને પોતાનું મથક બનાવ્યું છે, બધીથી તે હલ્લાઓ લઇ જઇ કાઢશે તથા લડાઈ ની બંધીમાં આવતા માલનો વેપાર અટકાવશે.

અનવરનેનું મરણ?

કેશવ રામ ખાતે એવો તાર મળેલો છે કે મેઇસ્ટ ખાતે અનવર એનું, લડાઈ માં અલેક્ષ જખમને પરિણામે, મરણ

થયું છે. લડાઈનો અંત આવે ત્યાંસુધી પુરકો અનવરનેના મરણની વાત છુપાવવા માગે છે. તેથી તેમણે એવું જાહેર કર્યું છે કે અનવરનેને ના. સુલતાને કેન સ્ટાનટીનોપલ પાછા બોલાવી મારાની પદવી આપી છે. અનવરનેનો હોદ્દો અગ્રીક એએ કુક મુદતને માટે લીધો છે. મુખ્ય વડાનો હોદ્દો સેવા માટે અમુખ સળરીએ આવી પહોંચે ત્યાં સુધી અગ્રીક એ એ હોદ્દાપર રહેશે.

યુરોપી રાજ્યોએ સલાહ કરાવવા સંખ્યામાં લખેલા કામળોનો પુરકીએ નમ્ર ભાવમાં જવાબ આપ્યો છે. તેમાં યુરોપી રાજ્યો વચ્ચે પડવાના કહેણ માટે આભાર માન્યો છે, અને જણાવ્યું છે કે પુરકીની તેના તામાના મુલકોપરની માર્શીકી જળવાઈ રહેવાની, અને છટાલીએ ત્રીપોલી ખાલી કરી દેવાની કરતે એ કહેણ કમ્પ્લેક્ષ રાખવા પુરકી તકવાર છે. તે સિવાય ખીજી કોઇ રીતે નીવેડા કરવા નું અસંભવિત છે, કેમકે તેથી પુરકી સંબંધનતમાં અળભળાટ મથા વચર રહે નહીં. જવાબની આખરે કહ્યું કે ત્રીપોલીમાં છટાલીને વેપાર હિલચાલને લખતા લાભદાયક હોય આવવા પુરકી સરકાર તકવાર છે.

રજિઆ તરફથી પુરકીને એવું જણાવ્યું મળ્યું છે કે અરકનસ બંધ થવામાં અમ સમાચોલો છે, અને તેથી તે પુરત ખુલ્લી મુકાવી જોઇએ.

પુરકી પ્રધાને દારૂજોળાની તરતી ખાણો પાછી ખેંચી લેવા આવતી કાલે ફરાવ કરશે એવું માનવામાં આવે છે.

પરમુરણ

કેપટાઇનથી સુરતી મહોએડન મહેરીશે એખલાસ તરફથી રે. કરેસંટ સોસાયટી માટે ફોનસ્ટાનટીનોપલ ખાતે મોકલવામાં આવેલી રકમની પહોંચ છુપીરીપણ ઓટો મન ફોનસ્ટાનટી તરફથી મી. એન. વીલર ની સહી સથે મી. એમ. હલીમને મળી છે.

પીકેટપરમથી મી. કરીર જન મહમદ લખે છે કે માર્ક માલમસળરી ખાતે જવાનું થતાં મી. મીકા અરમાલ તરફથી રી ૧૦, તથા મી. અહમદ અસવાહ તરફથી પા. ૨ કુલ પા. ૨-૧૦-૦ ની રકમ રેડ કરેસંટ સોસાયટીના ફંડ માટે મને મળી હતી, જે આજરોજ જોહાન્સ બરમ ખાતે ફોનસલ ઉપર મોકલી દેવા માં આવી.

બાસુટો લેડમાં તીઆરીઆનીથી મી. આજમ રમ્પલ લખે છે કે :—મી. ઇ.

એન મહમદની દુકાન પર આવેલા એ મુસલમાનોએ છટાલીની બનાવટની મુજબ ટોપીઓ પહેરેલી. તેમને છટાલી ટુરકી ડું ફુસ્તન છે એ વાત મુસલમાનો આવતાં જ ને બધા ટોપીઓ ફાટી નાખતા હતા. પણ પાછળથી તે લીલાઈ કરવા હરુ. તેમથી શી. ૨૧ તથા ૨/૬ ઉપબંધ, ને પાછળથી તે ખરીદ નાશોએ તે ટોપીઓ ફાટી નાખી. ઉપ ૨ની રકમ ઉપરાંત પા. ૮-૧૮-૬ ની રકમ હાજર થયેલા મુસલમાનોએ ૨૬ ફેસ્ટ સોસાયટી ફંડમાં ખરી હતી, જે ટુરકી કાનસલ પર મોકલી દેવાને માટે અહીંની ૨૬ ફેસ્ટ સોસાયટીના એર મેન મી. તખવળ તુર મામદને મોકલી આપવામાં આવી છે.

હરનની ૨૬ ફેસ્ટ સોસાયટી તરફ થી તા. ૨૫મીએ અમને જાવવામાં આવે છે કે ટ્રાંસવાલ તેમ જો તરફથી ટેલીગ્રાફ અને ટેલીફોનથી અખર પુછવા માં આવે છે કે જાપાઓમાં ને રામથી અખર જાહેર થઇ છે કે ટુરકીના બહા દુર અને પ્રખ્યાત જનવર જે સહીદ થયા છે—આ વાત શું સાચી છે? એથી હર નનની ૨૬ ફેસ્ટ સોસાયટીએ ખરી હકીકત મેળવવા માટે ઇસ્તમ્બુલ તાર ફોઈ છે, એવો ત્યાંથી ખરી હકીકતનો તાર મળશે કે તરત સરવ જમામાં અખર કરી દેવામાં આવશે.

જાપવા જતી વખતે હરનની ૨૬ ફેસ્ટ સોસાયટી તરફથી અમને નીચેનો તાર મળ્યો છે:—

“અનવરનેતુ મરહુ થયાની છટાલી એ બહાર પાડેલી વાત ખોટી છે એવો સલાવાર કેવલ કાનસલનીનોપક્ષથી મળ્યો છે.”

પોએસ્ટરમથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—અને તા. ૩૧ મી માર્ચના રોજ મોહુદ કરીફુ “ખાલુ” થયું હતું, જેમાં અત્રેના તથા બહાર મામના ૧૫૦ જેટલા માણસોએ બાજ લીધે હતો. મોહુદ કરીફના ઉધરાણાની આવક બચકનો દિસાળ પોએસ્ટરમની મસજીદના હરવાળ ઉપર રાખેલ છે. મસજીદ માટે દાંચવા ની બનીઓ મમાવી છે તે આવેથી મસજીદમાં દાંચવામાં આવશે.

દુકાળીઆ માટે એક અરજ

મે. ઇ. જો. ના અધિપતિ સાહેબ,

દુકાળથી આપણા દેશના બાઇઓ અત્યારે જે આફતમાં આવી પડ્યા છે તે વિષે મેં બોલ કર્યા વગર હું રહી શકતો નથી. આ એવી બાબત છે કે તેને આપણે સહુથી પહેલી બચતની તકની જોઈએ. જતાં હું મોટા અફસોસ સાથે જોઉં છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના મારા પણા એક બાઇઓ ખાસ કરીને માલદાર વેપારીઓ અને દુકાનદારો દુકાળની બાબતને વિસરી જતા જણાય છે. હું જોઉં છું કે આપણા આગેવાનોએ એક ઉધરાણાનું કામ માથે લઇ તેને ખંતથી પાર ઉતાર્યું છે. તે માટે તેમને હું સાબરથી આપું છું. વળી નાતાલમાં કેટલાક બાઇઓ કેળવણી માટે બીજી એક બચત ઉધરાણું કરી રહ્યા છે, અને તેમાં પછી સરસ રકમો બરાબ છે. બે આ બોલ નાને હકાપણથી હાથમાં લેવામાં આવશે તો તે લાભદાયી નીવડશે એમાં સંક નથી હું આ દાખલાઓથી એ બતાવવા માં છું કે આપણે એક કામની દાલ દિલમાં રખાએ તો મદદ કરવાને આપણને ઓછીવતી તાકાદ છે. જતાં બે આપણે જ-મણિમાં દુકાળીઆં બાઇઓ અને પ્રાણીઓને બચાવવા કાંઈ ન કરીએ તો આપણી ઉદારતા અને ખીર્જ સારા કામી ને કાંઈપણ લાગે છે. અને લાગે છે કે ખીર્જ સારા કામો વારતે આપણે સો પાઈઝ કહીએ ત્યાં દુકાળ વારતે વધુ નહીં તે ૧૦ પાઈઝ તો કાઢવાનું જોઈએ. ‘દુકા’ માં મારા કહેવાની મતલબ એ છે કે દુકાળીઆં વારતે કાંઈ નહીં તો હોંડ પણુ દરેક દરેક માણસે આપવાની ફરજ છે. થોડી એક તકલીફ ઉઠાવીને પણ દુકાળ વારતે આપણામાંના પણા જીવ પાઈઝ સહેજે બચાવી શકે છે, અને બાવી સમાવતજ ખુદાને જા કામ આવશે.

મારે વખત હાલ અમાઠનાથી લેવન જુદી તરફનો છે એ બજીવું છે. તો પણ સાથે ઝીની તજની અડના એક દુકાળ ફંડમાં મારા તરફના બીજા કરતા તરીકે બીજું છું તે સ્વીકારી આજારી કરશે.

શી. પારસી ફસ્તમજીજીવજીજી
હરન, તા. ૨૨-૪-૧૨.

દુકાળ ફંડ

પા. શી. ૨.

૩૧૮ ૧૪ ૩ અમારો સ્વીકારાએલા

૩ ૩ ૦ મી. પારસી ફસ્તમજીજી તરફથી બીજા કરતા તરીકે મળ્યા.

૫ ૦ ૦ મી. પુનારજી પરસોતમ (મેવીય).

૩૨૬ ૧૭ ૩ કુલ

યુનાઇટેડ પાટોદાર સોસાયટી

બેલાન્સઅર, તા. ૨૩-૪-૧૨.
સેક્રેટરી મી. બી.આ.આ.મ હરનજી પટેલ લખે છે કે:—

શી યુનાઇટેડ પાટોદાર સોસાયટીએ સુરત સહેરમાં સ્થપાએલા “યુવક મંડળ પાટોદાર મોરડીય હાઉસ” માટે ને ઉમ રાજુ ડીજી હવું તેના પા. ૧૬૦-૦-૦ રૂપીઆ ૨૮૫૦-૦-૦ નો એક બોલ બાદ રીકા લીમીટેડનો ડરાફ્ટ સેક્રેટરી યુવક મંડળ પાટોદાર મોરડીય હાઉસ” ઉપર તા. ૧૬-૪-૧૯૧૨ ના રોજ રવાના કરી દેવામાં આવ્યો છે. હવે જે થોડી રકમ ઉધરાવવાની બાકી છે તે હાથમાં આવેથી સુરત રવાના કરી દેવામાં આવશે. માટે ને મદદરોએ હાથ લખાવ્યો છે, તેઓએ જેમ બને એમ જલદી પક્ષા આપવા મહેરબાની કરવી, કે બાકી રકમ જલદી રવાના કરી શકાય.

હરનથી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૨૦-૪-૧૨ ને વાર જનીના રોજ મોરડીય જાંઠકનમાં મી. હાફેજ મહમદ મુસાજી નરાના હરજાદ મી. ઇસમાઇલની સાદી મી. અહમદ મુસાજી નરાની છોકરી ખુદેર્લા બીબી સાથે થઇ હતી, જે વખતે મેસરસ ઇસમાઇલ સખાત, સુલેમાન ફુસેન ખારવા, મહમદ જીવા, સામેર વાહેદ, ફુસેન વાહેદ, ઇસમાઇલ સીમજી વિગેરે લગભગ ૨૦૦ માણસો હાજર થયા હતા. નીકાહ રાતના થયા બાદ થી સપ્ત થક પુરા ઇસમાઇલના કાકાજીની બાંચ તરફથી મી. મહમદ મુસાજી નરાને માન પત્ર તથા નવસાહને એક મેડલ આપ્યો હતો. મી. હાફેજ મહમદ મુસાજી નરા એ થી કાકાજીપુરા ઇસમાઇલના કાકાજી રીને પા. ૩ બેઠ કર્યા હતા.

પરચુરણ ખખરપત્રો

પોસ્ટ મહોમેડન સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૫-૫-૧૨ ને રવી વારે બે વાગે પોસ્ટ મહરેસાના ખખર પત્રો મળ્યાં. મહાનમાં સેવાઈ, અને ચાર વાગે મીટીંગ બરાસો, એવી સોસાયટીના સરવે મેમ્બરો ને વખતસર હાજર થવા વીનંતી કરવામાં આવે છે.

સ્ટેશન મહેશીએ ખસલામના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૧૮ મીએ મળેલી મહેશીલી મીટીંગમાં રહેરવાળા મરદુમ મોલવી સાહેબ હાજર હસમાઇલના કુટુંબ પર દિલસોજીનો કામળ લખવા કરાવ થયો હતો. તે બાદ મહેશીલ વારતે જોષતા હા.પા તથા કીતાબો મંજાવવાની ફરખાસ્ત પાસ કરી સલા વિસરજન થઇ હતી.

હીના મહરેસાના સેક્રેટરી લખે છે કે: મહરેસાની માસ મીટીંગ તા. ૭-૪-૧૨ ના રોજ કરખન વેરહ ખીટ, નં. ૫૦૪ વાળા મહાનમાં મળી હતી. મીનીટ છુક તથા આવક જાવકનો હિસાબ પાસ થયા બાદ મહરેસાને કોતેજન દેવાની જરૂર વિશે બાપલો થયા. ફરેક મેમ્બરે માસીક શી આખા પછી સલા વિસરજન થઇ હતી.

હીરેકથી મી. ખજુ લલીલ લખે છે કે:—અત્રેના મજમૂતા વેપારી મી. હાજ કાસમ મુસા બે મહીનાપર મહીના મુન વરથી આવ્યા હતા તેઓ પાછા તા. ૧૫ મીએ પ્રીએ મહીના મુનવર જવા નિગમ થતાં તેમના માનમાં મી. હિમર રાજન તરફથી એક જલસો કરી બ્યાહત આવ થામાં આવી હતી, તથા સમમાનુસાર બાપલો થયાં હતાં. મી. હાજ કાસમ મુસાના મેનેજર મુસા હાજ અખદુલા પલ સાથે દેક જવાના હોવાથી તેમના સંગ થમાં પલ બાપલુ થયાં હતાં. અનેની કુખા ઇચ્છી મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

ફસ્તખખરમથી એક લખનાર જલુલે છે કે:—અત્રેના મેમ્બરસ હસમાઇલ મુબે માનની કુખનીના બાબીદાર મી. હસમાઇલ હસમાઇલ બાબાત મકકા શરીફ હજરજાને જવાના હોવાથી તેમના માનમાં

તા. ૧૫ મીની રાત્રે એક ખાજાનો જલસો થયો હતો. સરવે બાપલોએ મી. હસમાઇલ બાબાતને સહજ સફર ઇચ્છી હતી. તેજ દિવસે રહેરવાળા મોલવી હાજર હસમાઇલ મુબરી જવા ના સમાચાર બાપાદવારા મળવાથી તેમ ના હકમાં ફુવા મુબરવામાં આવી હતી. બીજો દિવસે મી. બાબાત ડેલાનોઆએ જવા રવાના થતાં ધણુ બાપલો તેમને વળાવવા રહેજાને મથા હતા.

હિંદુસ્તાનમાં કારખાનાંની છંદમી

મજુરોના હવાલો

મખ્મ હિંદુસ્તાનમાં એક કોલનમીલની અંદર કામ કરનારા મીત્રે મી. પોલાકપર લખેલા કામળમાંથી નીચેનો કામ અમે અહીં આપીએ છીએ:—

“કામ કરનારાઓને અહીં કેવી રીતે રાખવામાં આવે છે તેનો ચોટા ખ્યાલ હું તમને આપીશ. બીજી મીલો કરતાં અહીંના કામ કરનારાઓની સ્થિતિ વધારે સારી હોવાય છે. કામ કરવાનો વખત સુરજ હજે ત્યાંથી આવમે ત્યાં સુધી છે. હાલમાં જવારના ૬-૨૦ થી જાજના ૬-૧૦ સુધી છે. બાલજત કામ કરવાના વખતનો આધાર દિવસની લખાઈ ઉપર છે. મુરખોને બપોરે માત્ર એરખાજ હલાક ની છુટી મળે છે. અીએને સવારે ૬ વાગ્યે અરથા હલાકની, બપોરે પોણા હલાકની અને ત્રણ વાગ્યે પા હલાકની રખ મળે છે. લીનાળામાં દિવસો બધું લાંબા હોય છે કારે તેઓની પાસેથી વધારેમાં વધારે કામ લેવરાવાય છે. જે કે ખરી રીતે તેઓ તે દિવસેમાં બોજા માં બોજુ કામ કરી ક્રેકે એમ હોય છે. રવિવારે છુટી પળાય છે. જતાં કાઠી ચાએએ જે આખો કાને કામ કરમ્ હોય, અને તે પછીના કાતામાં પલ કામ કરવાના હોય તેજ રવિવારનું કાઠીમું તેઓને મુકવવામાં આવે છે. રજાથી મેરફાજર રહેનારનું એકજ દિવસ નું રાજ કપાય છે, પલ રજા વખરે મેરફાજર રહેનારનાં મમલું રાજ કપાય છે. જાહેર તહેવારને આગલે દિવસે મીલ રાત ફકાડો વાલે છે અને જે મજુરો દિવસ ના કામ કરતા હોય છે તેજ રાતના કામ કરે છે. જે કે રાતના વખત માટે

બમણી રાજ મળે છે તમે જણીને અચખો પરમસો કે કામનું પ્રમાણ કામ કરવાના વધુ બોજા હલાકે ઉપર નથી આધાર રાખતું. રાત હોય કે દિવસ હોય, લાંબો દિવસ હોય કે કુટો દિવસ હોય પલ કામનો એટલુજ જીતરે છે. મારા મત પ્રમાણે કામ કરવાના કલાકે નવ રહેવા જોષએ અને નવા ફેકટરી બીલ મુજબ બાર થવાના છે તેટલા નહીંજ. દિવસના ૧૨ થી ૧૪ કલાક કામ કર્યાં કરવું એ મને તો અસંભવિત લાગે છે.”

[જે ઉપર વચ્ચેથી કામદારોની સ્થિતિ સરખામણીમાં પછી સારી મળાય છે, તો બીજી મીલોમાં (જ્યાં કામદારોની સ્થિતિ જીતરતી મળાય છે) તે કેટલી ખરાબ હશે તે સહેજે કળી કહારી. કારખાનાંઓ અને મીલો જેને દેશમાં આબાદી લાવનાર મજુરોમાં આવે છે તે ખરી રીતે આબાદીના આધારજ મજુર વરખનો પાલુ વળવાનું કામ બળ વે છે એ ઉપરના લખાણથી દેખાઇ આવ્યા વખર રહેલું નથી.—ખ. ઇ. જો.]

પરચુરણ

કરખનના કોલોનીઅલ બોરન ઇન્ડિઅન એસોસીએશને મી. રામજે કોલી-સના મરજુ માટે દિલમીરીનો કરાવ પસાર કરી ઘટતે ઠેકાણે મોકલ્યો હતો.

મેરાકકોમાં ફક ખાતે નેટીવ લોકોએ ફરેખ સરકાર સામે બળવો કરવાથી બારે કતલો થઇ છે.

ફેલેવર કામ કરતા ૮ હીંદીએ તા. ૧૦ મીએ કામ છોડી પ્રેટેકટર પાસે ફરીયાદ કરવા જતા હતા તેમને કામ છોડવા માટે કરખનમાં ફારટ બાગળ ખડ કરવામાં આવ્યા હતા. એક બોશ ઉપરી તેને અસજ દુઃખ દેતો હતો એવી તેમની ફરીયાદ હતી. ફરિયાદ કરવા તેમણે એક પ્રતિનીધિને મોકલ્યો જેમણે કહ્યું એવું જણવી તેમને ક્ષી. ૧૦ નો ૬૩ અરવા જયવા ૧૦ દિવસની સખત મજુરીની જેલમાં જવા ફરમાવવામાં આવ્યું હતું. બીજા એક હીંદીને માલીકને ત્યાં કામે મડવા ન જવા માટે ફારટમાં ખડો વામાં અવતાં શી. ૧૦ નો ૬૩ અથવા ૧૦ દિવસની જેલની સજા થઇ હતી.

જરમનીએ હવાઇ વહાણનો કાર્યો કરવાને પદ્ધતિ એકઠા કરવા પ્રયત્નને અપીલ કરી છે.

મહત્તા લાઇસેન્સ વચ્ચે ફળ વિશેષે ચીનની ફેરી કરવા માટે એક હોદીને તા. ૨૫ મીએ ડરબન ખરો કારટમાં ખડો કરવામાં આવતા રી. પ ના દંડની સજા થઇ હતી.

જરમન વેસ્ટ આફ્રિકામાં આવેલ લુડરી ક્ષુતથી રૂઢર જણાવે છે કે અત્રેના ખાણો વાળાના મંડળે ૧૦૦૦ હોદીઓને હીરાની ખાણો માટે ગીરમીટીઆ મજુરો તરીકે મોકલાવવાનો કરાવ કર્યો છે. [જેના ભોજ મળ્યા હશે તેજ એ મુલકમાં જશે અમલ તે તરફ લેખીટાએ ખાતે અમેલા હોદી મજુરોની એક મોટી સંખ્યા ખરાબ પાણી, ખરાબ ખોરાક, ખરાબ કાપા, અને ઉપરીઓની લુલમી વરતણકને લીધે તરફદી તરફદીને મરણ પામેલ. — અ. ઇ. ઓ.]

ડરબનમાં ફળ વિશેષે ચીનની ફેરીનો ધધા કરતા ધણાએક હોદીઓ લાઇસેન્સ વચ્ચે રેલાતો ધધો ચલાવે છે એવી ખીના સ્થાનિક ડાખામાં પ્રસિદ્ધ થઇ છે આલુ સાલથીજ તેમના પર લાઇસેન્સ નાખવામાં આવેલ હોવાથી અલણુ ફેરી થાને લાઇસેન્સ લેવાનો કાલો થયો છે એ વાતની ખબર ન હોય એ કણલ કરવામાં આવે છે. ખરો લાઇસેન્સીમ અમલદારે જણાવ્યું છે કે આજ સુધી ૧૨૦૦ માણસોએ હોદીના લાઇસેન્સ કઠા વ્યા છે, ને યાકીના થોડા વખતમાં કઠાવી લીએ એવો સંભવ છે. લાઇસેન્સના પટાઓ બાલેકેટ ઉપર કે બીજે કેકાએ ધુરત જેખાઇ આવે એવી રીતે ચોડવાની જરૂર ડાખામાં સુચવવામાં આવી છે.

બોસમહોદયી મી. અલમદ મહમદ વાણીઆ જણાવે છે કે:—મારે હોદીનો લાઇસેન્સ નેમતો હોવાથી તપાસ કરી તો પોલીસની ઓળખાણુ સરટીરીકેટ મેળવવાની જરૂર પડતાવવામાં આવી તેથી પોલીસ સ્ટેશન પર ડું મયો તો મને કેટલાક સવાલ પુછ્યા. તેમાં માસ પુર નામ કામ ઉપરાંત, “અમારે ટરાંસવાલમાં કયે કેકાએ રહેતા હતા,” “કંઈ સાલમાં દાખલ થયા,” “કયે રસ્તે આવ્યા,” કહી કાંઈ બાબત માટે જોઈ મયેલ છે.” “તમને કોઈ બે માણસ ઓળખે છે?”

“તેઓ સરટીરીકેટ આપશે કે તમે સારા માણસ છો?” આવા આવા ધણાએક સવાલો પુછ્યા, ને તે પછી ૧૮ અંતિમાં લીધાં, ને જણાવ્યું કે હકદાર છો કે કેમ એ વિષે તપાસ કરી જવાબ આપવામાં આવશે પોલીસના આવા સવાલો અને આ વરતણક શું વાજબી અને મુપદેસર છે? [ફેરીના લાઇસેન્સ સાર પોલીસને સવાલો પુછવાનો હક છે. — અ. ઇ. ઓ.]

ડીનલીમેનરથી મેસરેસ હરમાસલ આદમ નેગીઆત તથા મહમદ હુસાલીમ હોદીજ લખે છે કે તા. ૧૫ મીના અંકમાં પાનોલી મહેરીલે સંખધમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા કામળ ના જવાબમાં લખવાનું કે આ મહેરીલ આસરે ૪ માસ થયાં સ્થપાઈ છે. તેનું નામ “અલુમને પછરાએ ઇસલામ” રાખ્યું છે. તેના પ્રમુખ મોલવી મહમદ કાલાહીઆ અને તેના સેક્રેટરી મી. હમ્મણ કામમણ એણીઆ છે. ઉપરની બાબતના સંખધમાં બરોડસહુકથી મી. મહમદ હુસાલીમ લાખી લખે છે કે: પાનોલી ખાતે અંબમન રસપાવાની ખીના પહાર આવી છે, પણ તે ક્યારે સ્થપાઈ અને કેવી રીતે તેના પુરો હેવાલ ડાખામાં જહાર પડેલો નેમતો.

એક મેરાની સાથે કેટલાક હોદી મજુરો ની ટુકડી એક ટરેલીમાં ખેસી રેલવેના રસ્તા પરથી પસાર થતી હતી. તેવામાં એક મુન્જન સાથે અધકાઇ પડવાથી એક હોદીનું મરણ નીપળ્યું હતું. તે માટે ઉપરી મેરાને ડરબનથી કારટમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેણે જણાવ્યું કે ઇન જીનને આવડું નેમ પધા માણસો ઉતરી ગયા, પણ મરનાર ન ઉતર્યો. આ વાત સાચી તરીકે કણલ રાખી માણસને મેરા ને નિર્દોષ કરાવી છોડી મુક્યો હતો.

ડરબનથી તા. ૨૪ મીએ નાતાલીઆ મીસ્ક કુંપનીને એક રોરહોલર લખે છે કે:—નાતાલીઆ મીસ્ક કુંપનીના કમરેક ટરોને લખવાની કું રજા થઈ છું કે નાતાલીઆ મીસ્ક કુંપની મણીજ સુલતથી બંધ થઇ ગઇ છે, અને હજુ સુધી તેના પદસાનો કંઈ પણ નીકાલ આવેલો મયે નહીં તો કાપરેકટરોનો શું વિચાર છે, તે કાંઈ સમજાવું નથી. કાપરેકટરોનો વિચાર કુંપનીને ફેરી ચાલુ કરવાનો છે કે શું? માલદાર મોતો પછાસા સખી મુકે તેથી ખાલી મરીજ આદમીઓ સતાવાય છે. તેના કરતાં રોરહોલરોને તેમના

પદસા આપી દેવા નેમતો. આ ઉપરથી એ કુંપનીના કરતા કારવતા વિચાર કરી એ પછાસા જલદીથી રોરહોલરોને વહેચી આપશે એવી આશા છે.

મરહીના ઉંદર મરેલા હતા એવા મહાનમાં એક હોદી નોકરને સુવાલમાં માટે રાઇટ નામના મેરાને તા. ૨૪ મીએ ડરબન ખરો કારટમાં ખડો કરવામાં આવતાં, પા. ૨ ના દંડની સજા થઇ હતી.

નાતાલમાં પ્યેમની રિશિત જણાવનારો નીચેનો રહેલો તા. ૧૬ મીના સરકારી એજેટમાં પ્રસિદ્ધ થયેલો હતો:—એકંદરે ૨૫ કેસ બાજ સુધીમાં થયા છે, જેમાં થી ૨૦ મરણ થયાં છે. તથા બે હોદી સાબ થઇ પાછા ગયા છે, અને કહણ સારવાર તળે છે.

નાતાલના કારમરોનો મજુરો માટે બુમ

નાતાલ એઝીકસ્યરલ યુનિયનની વાર સીક અથા ગયા હતામાં મારિસબરમ ખાતે બરાઇ હતી તેમાં પ્રમુખે બાજલુ કરતાં મીરમીટીઆ હોદીઓ આવતા બંધ થયા તે સંખધમાં જણાવ્યું હતું કે: સસ્તી મજુરીની ખરેખરી જરૂર પડે તેજ તાકે નેટીવોને કામે લગાડવાની ‘મસીખાલો’ (ગીરમીટ નવી) ની રીત બંધ થવાથી નેટીવ મજુરોના દર બમણા થઇ ગયા છે, અને હોદી ગીરમીટીયા તો પણ આવે એમ નથીજ. કોઇ બીજી રીતે મજુરો સંખધી મહદ મયે એવી આશા હજી દહી રહી છે. રોરહીનાં વાવેતરવાળા એ બહુ ચિંતામાં પડ્યા છે.

ભોવર કુલેલા પ્યેંદરસ એસોસીએશન સ્ટેમર ખાતે ગયા હતામાં બરાએલી તેમાં પણ તેના પ્રમુખે મજુરીના સવાલ ની બાબતમાં વારસીક રીપોરટમાંથી નીચે ની કહીકત વાંચી હતી:—

હાલની મજુરોની અછતથી બાના શેઠ મોમને સખત તુકશાન પહોંચે છે. એ જાણુને માટે આ સમવલતા દુર નહીં થાય તો ચાનો ઉદ્યોગ બહુ ઓછો થઈ જશે. બીજા ઉદ્યોગોને પણ ધકા લાગ્યા વિના રહે તેમ નથી. એક તરફથી હોદી મજુરોમાં પટાડો થતો જાય છે ત્યારે બીજી તરફથી ખાણો વચેરે ઉદ્યોગો વધતા જાય છે, તેમાં નેટીવ મજુરો જેવાતા જાય છે. ચીન અથવા તો બીજા દેશથી ગીરમીટીઆઓનો બંદો ખસ્ત કરવા વિના રિશિત સુધરે તેમ નથીજ.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી જાણકારી)

વહવાણ ખાતે રા. ૩૦ લાખના ખર્ચે ઉચ્ચ કરવામાં આવેલું નવું "વહવાણ જંકશન સ્ટેશન" ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું છે.

રાજકોટ ખાતે એક યુનિવર્સિટીની આયોજનાર તામ્ર મણિકયાજી કદાનજી કવિએ કિવસરીને દિવસે "મહા સતી પારવતી" એ વિષય પર એકો સમક્ષ આપણું આપ્યું હતું.

રાજકોટ ખાતે શ્રી લાખાજીરાજ રોલર ફોર મીક્સ ટુ. લીમીટેડ બોરડાના ડાયરેક્ટરોની મીટિંગ તા. ૪ થી મારચે બરવામાં આવી હતી. આ મીટિંગમાં મીલના ચારી સંખ્યાના હોદ્દા ભરાઈ જવાયા તે કામ જેમ અને તેમ તાકીદે કરી આપવાનું કરાવવામાં આવ્યું હતું.

જુદા જુદા રાજ્યોમાં રામાયણની કથા વાળું "યુનિવર્સિટી સંગીત રામાયણ" રાજકોટ ખાતે છપાઈ બહાર પડ્યું છે.

કચ્છી હજાઓસવાળ જમન મહાજન ના પ્રમુખ સર વસનજી ત્રીકમજીએ જામનગરના જનાથમથને રૂ. ૨૫૦૦ની મદદ કરી છે.

જાવનગર રાજ્યની હસા કુંડલા જામન તખ્તાર થવાથી તેની તપાસ અવરમેદ ઇન્સ્પેક્ટરે લીધી હતી અને એ જામન મધ તા. ૧૬ મી મારચે જાહેર વહેવાર અરથે મુખ્યના ના. અવરનરના કામથી ખુલી મુકવામાં આવેલ હતી. કુંડલાથી મહુવા જાય એ જામનને જાવવા માટે તેની સરવે કરવામાં આવનાર છે.

પાટડી દરબાર મી સુરજમલજી જોરા વરસીહજીએ સમગ્ર પાટીદાર કોમના આગેવાનોને પોતાને સાં આમંત્રણ કરી એકઠા કર્યા હતા, જેમાં તે કોમના ૬૦૦૦ આગેવાનોએ ભાગ લીધો હતો. પહેલે દિવસે પાટડી દરબાર, વિરમગામ વાળા દેસાઈ રાવસીંહજી અને રા. સ્વામી નારાયણ વગેરેએ પાટીદાર કોમમાં લગ્ન પદ્ધતિ સુધારવા તથા ફેળવણી દેડની પદ્ધતિના સંબંધમાં વિવેચનો કર્યા હતાં. બીજે દિવસે પણ એજ અરથા મધ હતી.

ત્રીજે રોજ "હડવા પાટીદાર દિવસ" મહા મંડળ "ની સ્થાપના કરી વિદ્યા વૈદિક માટે રૂ. ૬૬ કરચું હતું, જેમાં પાટડી દરબારે રૂ. ૧૫,૦૦૦ અને વીરમગામ વાળા દેસાઈ રાવસીંહજીએ રૂ. ૩૦૦૦ ભર્યા હતા, તે તથા બીજી રકમો મળી રૂ. ૬૦ હજાર લગભગ ભરાયા હતા.

મુખ્ય સરકારે પરદેશ જતા હાજીઓ માટે કરાચીનું બાર ખુલ્લું મુકવાની યોજના કરી છે અને તે ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવે છે. અત્યાર સુધી એકલા મુખ્યના બારમાંથી તમામ હિંદુ સ્તાનના હાજીઓ જતા, પણ સરકારના આ પગલાંથી જેમ ઉતર હિંદુસ્તાનના હાજીઓને સમગ્ર મધ છે તેમ મુખ્યની ઉપરનો અરથો અરથ હરોરો એકો થશે.

મુખ્યમાં કોલાખા ખાતે બંધર આજ થી હળવો રૂ. ની માંસડીઓ બળી નાશ પામવાથી રૂ. ૫૦ લાખનું નુકસાન થયું છે.

મુખ્ય ખાતે ધનાદ્યોના મોજસોખ માટે સહેનજાકની રધરામણી વખતે જે પ્રદરજન ખુલ્લું મુકાયું હતું, તેમાં રૂ. ૧૧ લાખ જેટલી ખોટ મધ છે, જેથી આ બાર ખરીબ કર બરનારાને માથે પડશે.

બંગાળના હિંદુઓના ફેળવણી કાન ફરન્સે ફેળવણીના દેસાવા માટે સધળી હિંદુ કોમોએ એકજ મધ સરકારને આમલ કરવા તથા સધળા જીલ્લાઓમાં એક બીજને મદદ કરવા આખા મંડળીઓ સ્થાપવા કરાવ્યું છે.

કલકત્તાની સ્વદેશી એસોસિએશનના સેક્રેટરી તરીકે મોલવી લીલાકાંત કુસને એક અરજી નામદાર વાલસરોય લોરડા કરડીંગ ઉપર કાલ મોકલી છે, જેમાં દિલ્લી દરબારની ખુલાવીમાં ફેરીઓને છોડવામાં આવ્યા છે તેમાં દેસાઈ, તીલક, સીદાજમ પીસે, બીરેકુમાર, થોસ વિગેરે નહીં છુટેલ હોવાથી તેમને હવે ઊડી દેવા અરજ કરવામાં આવી છે.

મોરલેમ યુનીવર્સિટી દેડમાં ના બોજાળનાં બેમમે રૂ. ૧ લા ના કાળા ઉપરાંત વારસીક રૂ. ૧ લાખ ૭૫ હજાર ની મદદ આપવાનું જાહેર કર્યું છે.

મુખ્યના વાડીઆ દેડના તરસીઓએ મોરલેમ યુનીવર્સિટી દેડમાં રૂ. ૨૫૦૦૦ ની મદદ આપી છે. જનામદ રોડ તરફ થી આ દેડમાં રૂ. ૧ લાખ મળવાની વડી છે.

૧૯૧૨-૧૩ માં હોદ્દા રેલ્વે પાછળ રૂ. ૧૭૧૬ કરોડ અને નહેરો પાછળ રૂ. ૨૧૩ લાખ ખર્ચવાની હોદ્દી પ્રધાને પરવાનગી આપી છે.

બીહાર પ્રેવીન્ટિવ કોન્ટ્રોલની મોટી અસાધારણ સભાએ બીહારને બંગાળથી છુટા પાડવા માટે સરકારનો અસાર માન્યો છે, અને ઇલાહાબદી હાઇ કોર્ટ અને યુનીવર્સિટીની વધુમાં માંગણી કરી છે. એક વધુ માંગણી એવી છે કે ધારા સભામાં ૫૦ સભાસભોમાં ૨૮ પ્રજાકીય સભાસભો રાખવા.

ભારત આ મહામંડળની બીજી વાર્ષિક સભા બરુકાપાદ ખાતે પ્રગાપમદના રાણી ના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સભા માં હોદ્દી બાલુઓની સ્થિતિ અને બાળ લગ્નના બેરહાસદ ઉપર નિબંધો વચાવા હતા.

દરબારના ના. મહારાજાએ એક નવી બેંક ઉભી કરવાની દિલચાલ ઉપાડી લીધી છે, આ બેંકને દરબારા બેંકનું નામ આપવામાં આવનાર છે. આ બેંક ના ચેરમેન તરીકે જુદ મહારાજા પોતે રહેશે. બેંકની આપણ રૂ. ૧૦ લાખ જેટલી તકલી કરવામાં આવી છે અને તેને દરેક રૂ. ૫૦ ના શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે.

મથુરાના મુગીયમના કયુરેટર પંડિત રાધાકૃષ્ણ મથુરા નજીક મતગામ આગળ શોધખોળ માટે એક ટેકરીનું ખોદ કામ કરાવતા હતા તે વખતે મહાન ઇન્ડો સીટીયન રાજ્ય કનિસ્ટન્ટ આખા કલ્લુ એક બાવણું મળી આવ્યું છે. આ રાજ્ય ૧૬૦૦ વરન ઉપર આખા ઉત્તર હોદ્દ ઉપર રાજ્ય બોમવી મયો હતો. હોદવા પ્રાચીન ઇતીહાસમાં તેમનું નામ જણીતું છે. આ બાવણાં ઉપર તેમનું નામ સ્પષ્ટ અમલી બાકી અસરોમાં લખાએલું બંધ વાઇ રહેલું છે.

પંજાબમાં મીરપુર અને તેની બાજુએ ઉપરા ઉપર ધાડો પડવા જાગી છે, જેથી બારે બેરબરોબસત મધ રહેયો છે, અને લોકના જન માલ હુમેલાં બેખમમાં રહેવા જાગ્યા છે.

હીંદની ગહેર હીલચાલ

દુકાળનું સંકેત

પંચમહાલ હીંદીકરમાં ગયા જાનેવારી માસમાં સંકેત નીવારણના કાર્યોને જે વધારો થયો હતો, તે બાબે પંચમહાલના કલેક્ટરે જણાવ્યું છે કે ગહેર આંધ્રમાં ઉપર કામે લાગેલાઓની સંખ્યા વધી હતી. મહીનાની આખરીએ ૧૭ ગહેર આંધ્રમાં અને ૧૮ મામડાના આંધ્રમાં હતાં, અને બંધા સંકેત વધુ ફેલાવું જવું હતું તેવાં અમેમાં બીજા નવાં આંધ્રમાં ખોલવામાં આવનાર હતાં નીવારણના કુલ ૧૭ આંધ્રમાં ઉપર ૩૧૭૭૧ દુકાળીઓમાં કામે લાગેલાં હતાં. દુકાળીઓની સંકેત નીવારણના કામે મેળવવા માટેની સંખ્યા વધતી જાય છે. ધણીકા કોલેજ છતાં દુકાળીઓમાં કામ કરે છે ત્યાં આવીને રહેતા નથી. માત્ર જે વધુ આંધ્રમાં ઉપર છેડાક કુટુંબો રહે છે. મામડાનાં ૧૮ આંધ્રમાં મહીનાની આખરીએ આશુ હતાં, અને ૬૨૬૫ દુકાળીઓ કામ પર લાગેલાં હતાં. જાન તરીકે મહદ મેળવનારાઓની સંખ્યા ૧૮૭૫૮ ની હતી. અઠવાડિયામાં જે પખત એ રીતે અનાજ વહેંચવામાં આવે છે. સર હદનાં મામોમાંથી લુટહાટ કરનારી ટોળી એ આગલે મહીને ઉતરી પડી હતી અને મામના વધુ બીલો સામા ચતાં મારવા ગયા હતાં. આવી લુટહાટ ફરીને ન ગય તેને માટે પોલીસ પેન્સિયન મુકામાં આવી છે. મોષરાના પેટલાક રજાનીક વેપારીઓએ ૮૦ લાખ રતલ માસ ખરીદ્યું છે અને એણે આવે વેચનાર છે. ધાસચારાનો પાક વધારવાને તમાવીની મુદત મહદ વહેંચવા વધારવા માં આવી છે. વહાડીય તરતના તરતી એ જ્યાં ચારે બીલકુલ નથી ત્યાં કલેલ તાલુકામાં દોરને અવાડવા માટેનું ખાસ રસોડું ઉઘાડનાર છે. ધાસચારો લાવવા માટે રેલવે કંપની તરફથી પુરતાં માડાં મળી શકતાં નથી તે માટે કમીશનરે બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. કંપનીનું ખાન એન્યું છે.

તા. ૬મી મારચને દીને પુરાં અમમાં અઠવાડીયામાં સંકેત નીવારણ કામે ઉપર આશરો લેતાં દુકાળીઓની સંખ્યા પંચ મહાલ ખાતે ૪૦૭૫૨ અને કાઠી ચવાડમાં ૩૪૦૦ હતી. પંચ મહાલમાં મુદત મહદ લેતાં દુકાળીઓની સંખ્યા ૪૬,૭૪૭ હતી. ખેડાના અજમાયશી

કામ ઉપર મહદ મેળવનારાઓની સંખ્યા ૧,૪૮૮ અને પુના તથા સોલાપુર ખાતે મુદત મહદ મેળવનારાઓની સંખ્યા ૧૬૪૭ હતી. કાઠીઆવાડ, પાલનપુર અને રેવા કાંઠાનાં દેશી રાજ્યોમાં સંકેતનીચ રજુ કામે ઉપર આશરો લેનારાઓની સંખ્યા ૫૪૭૫ અને મુદત મહદ મેળવનારાઓની સંખ્યા ૨૮૬૬ હતી.

મુજરાત કાઠીઆવાડ અને મજાકાના પેટલાક કામેમાં પડેલા દુઃખાળી મહદ માટે મુખ્યમાં જે સેત્રલ રીલીફ ફંડ ખોલવામાં આવ્યું છે. તેમાં અ.સ.રે ૨૮૭ હજારની રકમ ભરાય ચુકી છે. પણ એમેઝ ફરી વળેલા સંકેતના પ્રમાણમાં હજુ એથી બેવડા ફડતી જરૂર પારવામાં આવે છે કેમકે મુદત અને સરતા દર ના ચારા માટે ધણી જામેએથી ખાંમદ એર માંજણી થઈ રહી છે.

અમૃતલકાર પત્રિકા લખે છે કે :— કાઠીયવાડ, મુજરાત અને કચ્છમાં દુકાળ તો ગાસ વધતો આવ્યો છે. લાખો આ પુરૂષો અને બાળકો તથા કુરોડો દોરે જે મંબીર કાલત. આવી પડ્યા છે તેની હીંદી સરકાર કાંઈ ખાંપર હોય એમ નથી જણાવ્યું. સરકારી કા.પણમાં દુકાળ વિશે કાંઈ કહેવામાં આવ્યું ન હતું દર મિયાન એમે સેત્રલ ફેમાન ફડ કમિટી તરફથી એકાવનારા ખાંપરે મળ્યા છે. મુજરાત, કાઠીઆવાડ અને કચ્છમાં દોરે ની દશાનું વરણન મમે તેડલું ફરીએ તો પણ આંતરયોગિક માય તેમ નથી રહેને ના કપાઓની અમરડયા એ મુશીમતમાં ધણી વધારો થયો છે. મજામેતાં દુઃખ એમાં જાય તેવાં નથી. પંચમહાલમાં રિશ્તિ અત્યંત ખરાબ છે ત્યાં ૩ લાખ માણસમાંથી ૭૦ હજાર માણસોને રીવંક વરકનો આશરો લેવો પડ્યો છે. આ સંખ્યામાં દિવસે દિવસે વધારો થતો જાય છે. આના બીજા સાઠ મહાલો છે કે જ્યાં દુકાળની અસર એછી નથી. વગેરે.

ગુરુકુળની શિક્ષણ પદ્ધતિ

દેવ તાંત્રી ગુરુકુળ સ્વપયને એક વરસ પુરૂ થતાં એ પ્રસંગ દેવલાલી ખાતે મોટી મામકુમથી ઉજવવામાં આવ્યો હતો. ૮ નવા વિદ્યાર્થીઓને દાખલ કરતા અરજીઓ આવી હતી, પણ ગુરુકુળ પાસે ખરચની પુરતી જોગવાઈ ન હોવાના માત્ર ૧૦૦૪ નવ વિદ્યાર્થીઓ ને દાખલ કરી શકવા હતા.

ગુરુકુળ ચલવનારી વિદ્યાર્થીઓ મંત્રી

એ વારસીક રીપોર્ટ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે :

હાલની શિક્ષણ પદ્ધતિ અનેક રીતે ખામીઓથી ભરેલી છે. હાલની શાળાઓમાં ધણી ગિરમો એવા શીખવવામાં આવે છે કે જે શાળાની બહાર નિકળ્યા પછી વિદ્યાર્થીઓના સ્મરણ બહાર નીકળી જાય છે. વળી કેટલાક વિષયો તો તેમને જીવનમાં ફેવળ નીરૂપાયેલી થઈ પડે છે. તેમને ફેવળ પોપટીયા જ્ઞાન આપવામાં આવે છે એટલું જ નહીં, પરંતુ તેમને હાલના શિક્ષણક્રમમાંથી ધાર્મિક નૈતિક શિક્ષણ મળી શકતું નથી. હાલની શાળાઓ તથા કોલેજો એવા સ્થાન પર આવેલી હોય છે કે જ્યાં ખુશી હવાનો અભાવ હોય છે. તેમજ હાલમાં વિદ્યાર્થીઓને માત્ર પાંચજ કલાક નિશાળમાં રહી બાકી તો સમય મનુષ્યાકારીવાળા તથા વિષયો પાતાવરણમાં ગળાયે પડે છે. શિક્ષકો જેમને લાગુતમાં અથવા આચાર્યનું પદ આપવામાં આવેલું છે, તેઓ પણ ધણી લાગે સ્વાર્થી હોય છે. ગુરુ શિક્ષક વચ્ચેનો જે સંબંધ પુરવમાં પિતાપુત્રવત મળ્યો તે હાલમાં નહીં સરખો છે. હાલની શિક્ષણ પદ્ધતિમાં બાળકોને પ્રતિ બેક વા અલ્પચરણ પાળન સંબંધી કાષ્ઠપણ પ્રકારને ખાસ નિયમ નહીં હોવા તથા વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તથા માનસિક દશાપર ધણી મોટી અસર થાય છે. આવી અનેક કારણોને લીધે પ્રાચીન બ્રહ્મ ચર્ચાએ તથા પ્રાચીન શિક્ષણ પદ્ધતિનો પુનરુદ્ધાર કરી તેમાં હાલના પશ્ચિમના વિજ્ઞાનસંદિનું મિશ્રણ કરવા માટે ગુરુકુળ એવી સરચાઓ કરદાર, મજુરાં, જવાલાપુર, આદિ સ્થળે સ્થપાએલી છે, અને તેવીજ એક સંસ્થા અને દેવલાલી માં પણ ત્યાં વરસમાં અત્રેની આરથ પ્રતિનીધિ સલાએ નીમેલી આરથ વિદ્યા સલાએ સ્થાપન કરી છે.

પ્રારંભમાં આ ગુરુકુળને ૨૫ વરસની વય સુધી ગુરુકુળમાં રહે ત્યાંસુધી તેમનું લગન ન કરવામાં આવે એવી સરતવાળી કા બાળ બ્રહ્મચારીઓ વિતા પરિષમે પ્રાપ્ત થયા હતા. આ બ્રહ્મચારીઓમાં ના ધણી ખરા આરંભમાં ધણી દુખળા કંઈક અનારોગ્ય તથા તોફાની હતા. તેઓ એકજ વરસના ગુરુકુળના સહાચારે લીધે શારીરિક અને માનસિક દશામાં એટલા સુધરી ગયા છે કે તેમના એક એન તો તેમનાં માળાપો બોળખી રજુ શક્યાં ન હોતાં. બ્રહ્મચારીઓ પ્રાતઃકાળમાં સુષો ૨૫ પુરવે વેઠે છે. અને નિશ્ચિત રીતે

હાં પાણીએ કડકલી દાઢમાં પણ વિના સંકોચે સ્નાન કરે છે. વળી સવારમાં સંધ્યા અગ્નિહોત્રથી પરવારી મગદળ બેઠક આદિ હસરતો પણ તેમને નિયમિત રીતે હકિત પ્રમાણે કરાવવામાં આવે છે; તેમજ તે પછી દુધ આપવામાં આવે છે. ત્યારબાદ શિક્ષણનો સમય રાખેલો છે. બોજન પછી અભ્યાસ અને તે પછી પાછી શાળા અને વચ્ચે દુધ. ફળ ફળાદિ અપાય છે. સાંપકાલે, પાછી કિકેટ આદિ રમત મમતો પછી સંધ્યા અગ્નિહોત્ર અને બોજન દુધપાન વિગેરે થાય છે. આવી રીતે બહુ કામ નિયમિત અને શિક્ષક રક્ષકની કેપરેખ નીચે કરવામાં આવે છે. શિક્ષક તરીકે ગ્રેજન્ડ શિક્ષકો, તથા રક્ષક તરીકે લામણીવાળા આર્ય પુરોહીતો યોજના કરવામાં આવી છે. વળી વાનપ્રસ્થ મ. જ્યેષ્ઠાલાલજી, વયોવ્રજ માદર પ્રાણજીવનદાસજી તથા અનુભવી પ્રીત્વીપાત્ર મ. પી. એન. ડોક દર જેવાની સેવાએ યુરુજે પ્રાપ્ત કરી છે.

સ્ત્રીઓની આવમવ

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૧૬ મી મે એ મુળજી જવા ઉપડશે.

કેનકલર—તા. ૧૬ મી જુને મુળજી જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પંડુઆ—તા. ૧૭ મી મેએ મુળજી જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલાગી—તા. ૩૦ મી એપ્રિલે રગુન રસ્તે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમોના—તા. ૧૦ મી મેએ મુળજી જવા ઉપડશે.

અમરસેડી—તા. ૨૧ મી એ ફાલગુની ઉલામીઆએ અને ડરબન માટે ઉપડી છે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

ટીમેરીક—તા. ૨૦ મી એ ફાલગુની દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપડી છે.

મીનરીક—હાલ કલકત્તામાં દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે માલ બારે છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ તા. ૧૦ મી મેએ અમોનામાં જવા બંધ થશે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૮ મીને રવિવારે સવારે ૬ વાગે કલેન કેમીરનમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૩૦ મી ને મંગળવારે સવારે ૬ વાગે અમલાગીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૬ ડી મેના અરસામાં અમરસેડીમાં આવવા બંધી છે.

તા. ૮ મી મેના અરસામાં ટીમેરીકમાં આવવા સંભવ છે.

કેટોમેનર અને અમીલો ડીસ્ક્રીક્ટમાં રેલ્વા હીઝ ઉપર ત્યાંના હીંદીઓએ એક નિશાળનું સાદું મકાન બંધાવવાથી નાતાલ ના કેળવણી ખાતા તરફથી પ્રાંતીક ગેજેટ માં એ બબરે દાખલ કરી દીધા કરવામાં આવી છે કે બીજે ટેકાએ આ દાખલો અનુકરણ કરવા લાયક છે.

તરબાર છે! ધી કરેસંડ તરબાર છે!

એપ્રિલનો અંત ડરબન રેલ કરેસંડ સેલ્સા થઈ તથા ૪૫૦૦૦ હનની ફુનીયામાં મોટામાં મોટી રકમર દુબી મઈ તેના ફેદા તેમજ નિશાળની કલમથી લખાયલા લખાણો અને તરબાર ઇલાલીની લકાઈ વગેરે માલતો બી બરપુર છે. ડી. ૧/- વધુ મહેલો: એસમાન અલમદ, મોહક ૭૮૪, ડરબન, જલદી મંગારો આ અંક પાછળથી મળશે નહીં.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેશ્ટેબલ

સફાઈની પેડીંગ, અને સારો માલ બધી અભ્યાસે રોકડેથી તાજીદથી મોકલું જ. બ્યાર હર મોકલો ખાતરી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

બાહુર ખબર

હીંદીભાઈઓને હાલ તથા સરનામા મળી બીરડર, રસીદ વગેરે કરવાની અંગેજી તથા જુજરાતીમાં સમજ આપનાર ચોપડી. સુધાસ વધારા સાથે બીજી આવૃત્તિ, કિંમત ૧/૬. નીચેને સરનામેથી મળશે: એ. ઇ. પટેલ, મિલકત ૨૦૦૬ પિથેલવાડ.

રેલ્સ બંધર આવ

તા. ૨૫—૪—૧૨

શી. પે. શી. પે.

દુધ હારમનસ ૧૪માર્ચ ૨૦	૦ થી ૨૦	૦
આવલ માંગ ૧ બરનાની ૨૨	૦	૨૨ ૬
બીમડીના	૨૭ ૦	૨૭ ૩
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦	૧૬ ૬
ફુડાના	૨૩ ૬	૨૪ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૮ ૬	૧૬ ૦
કાનપુરી તુવેર દાળ	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મગની	૩૧ ૬	૩૨ ૦
અડકની	૩૨ ૦	૩૨ ૬
અબ્બા મુળજન	૨૦ ૦	૨૧ ૬
દાળ	૨૪ ૦	૨૪ ૬
વટાબા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૨ ૦	૧૨ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦	૩૦ ૬
લુવાર (કાફર કોરન)	૧૮ ૬	૧૬ ૦
કાનુ તેલ રમાલન	૩ ૬	૧ ૨૦
એરડીનું	૩ ૦	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
આંક સહેદ નાતાલની	૧૮ ૦	૧૮ ૬
પીણ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
આરો કાફિસ દોલક	૧૨ ૦	૧૨ ૬
આરો (અંબીલો મીઠા)	૧૧ ૦	૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨૦૪	૭૫	૮
મરચાં	૬૫	૭
શી પેડી, ૪ડીનના પેડી	૬-૦-૦	૬-૪-૦
પોરબંદર	૬-૧૦-૦	૬-૧૫-૦
પારાશીન કરોન	૦ ૬ ૬	૦ ૬ ૬
વાઈટ રોસ	૭ ૬	૮ ૦
ગાડન	૧૩ ૩	૧૩ ૬
નાળીએર	૧૫ ૬	૧૬ ૦
ફળી	૧૦ ૦	૧૦ ૬
કાકમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
આયુ સીફ રોન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
આયુ સનલાઈટ ૧૦ બોલ ૪૪	૦	૪૪ ૦
આયુ ટાપમ્ ૫૦ ડુકકાના		
બોલસની કીમન	૧૨ ૬	૧૨ ૬
આયુ રોસરીમ (મા. ૬૦)	૧૨ ૦	૧૨ ૦
નેક્ટર ડી	૧ ૬	૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૬	૩ ૬
સોપારી રોવેલની	૧૦ ૦	૧૦ ૦
નીડલ પોઈટ સીમરેટ	૨૦ ૦	૨૦ ૦
નીમક (લીવરપુલ)		
બસ્તા એકની	૧ ૬	૧ ૬
નીમક/બરનાની નાટ	૦ ૧	૦ ૧

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will leave DURBAN about the 17th MAY and
DELAGOA BAY about the 18th MAY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પન્ડુઆ"

ઉપલી જગ્યાએ વખણાવેલ લાઇનની જગ્યાએ અને કાંઈ ચાલની આગ
મોટા જાહેરાત તા. ૧૭ મી મેના રોજ ઉપડશે. તે દરમિયાન દેલાગોઆએ કોમ્પાનીનાર અને
મોખાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગળોટમાં કેક પાસે જશે સારું ઉપલા ફાલગુણોમાં
પણી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેલી ખાસી છે.
જોશીમરો સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કુન્ડીઆ જગ્યાએ તેમજ ખાસ કરીને જે ભોલો પોતાના બાળકોમાં
કુન્ડીઆ મુખ અને આરામથી મોકલવા માંજતા હોય તેઓને આજારી ખાસ
અલામત છે કે આવી કંઈ જુદાની સુસાદરીનો અમુક તક મુખાવશે
નહી.

હરેક તબ્કા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે જોરાડીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સમય કરી આવવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી પ્રત દેખીન
ની ટીકીટ હાવી લેવી. રહીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર જાય છે.

કહે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ અનેકી દુ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તરવી ખગર મળે છે, જે આપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખગર માટે મી. એમ. કાફુલ, ના. ૨૮ પ્રિન્સિપલ કોર્પો
અથવા રાંડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડેકાન બેલુનેસમર, અને દેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેજિસ્ટર હરમાઈસ સફરની
કુપની. ખગર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા જનબંધાર કરવું.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આંમલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

P. V. Sanghatee & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
P. O. Box 675, 208 Grey St., DURBAN

જાણીતાની રીતે જાતેના મરોહી
કાંઈક વગર માલ ફાલો વામ તેવી રીતે
ખરીદી વડાવી આપીએ જાએ. અને અમારા
મારફત બહારથી વેચવા માટે માલ (મકાઈ
બીનીસ તમાકુ વગેરે) મોકલવાથી સારો
લાવ ઉપજાવી વેચી આપીએ જાએ. વધારે
પ્રકારના માર્કેટિંગ સીસ્ટમને કામચલાવ
કરવા મહેરબાની કરી.

A. Mahomed Hussain & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 411, Corner Kaffir & 14th Street,
FREDERICKSBURG, JOHANNESBURG

Box 4140 TEL. ADD.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLOA, INDIA.

નડોઆદ હીંદુ અનાયાત્રમ

નડીઆદ, હીંદુ અનાયાત્રમને મેરોબી
ખાતેથી મળેલા દાનની વિગત :-

	રૂ. આ. પા.
જમા અંગનો સરવાળો	૪૧૬ ૧૦ ૧
સા. મેરોબી દેવલ	૨ ૦ ૦
હકર શામલ મુખલ	૨ ૦ ૦
પા. વામલબાઈ છલબાઈ	૨ ૦ ૦
પા. બાવરબાઈ	૨ ૦ ૦
બાલુ હકર સીંહ	૨ ૦ ૦
ડીસોડ	૨ ૦ ૦
પા. મોરબનબાઈ	૨ ૦ ૦
સા. મોહનલાલ કાંચનલ	૧ ૪ ૦
કોહલી મધુરદાસ ખીમલ	૧ ૦ ૦
પા. લલુભાઈ મધુરભાઈ	૧ ૦ ૦
પા. દેહાલભાઈ મહેરબાઈ	૧ ૦ ૦
હકર જમ લલ માધવલ	૧ ૪ ૦
માસ્તર નાલચંદ મોલીબંદ	૧ ૦ ૦
સા. શમલલ દેખાલ	૧ ૦ ૦
સા. મણીલાલ પરશુદાસ	૦ ૮ ૦
સા. બી. કાવલ	૧ ૦ ૦

દેલાગોઆએ રોક. કરવા

ફાલ સરવાળો

૪૨૧ ૧૦ ૧

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheowala
Randeris, 21 Roger-street
Importer.
Ebrahim Nooridin,
24 Frere-street, (Woodstock)
M. M. Patel
Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BAO,
Box 441, 434 West Street
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhaus Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Elrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
R. Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'
Hossein Oa-sim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 Queen-st
S. Peerbhoy Butler
474 West-street
P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPNIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEWEL
Fruiterer Box 471
K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Pond Street

GRAHAMSTOWN C.C

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Dava & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHUSALSHAI BHULABHAI BHAGAT 'O.
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANOT,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier s, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Market St.
Goolam Sahob,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.
C. Kamat odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street
Kars Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialties
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Post '98,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hussan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HEMADJI IDOLGI, Box 332
Madhavjee Jetba & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALCHAND Box 92
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BEARNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

NORTHERN

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman
Box 9.

Pietersburg

WENTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Parry,
General Merchant,
65 Adderley Street.

PRETORIA

Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbander Trading Co Box 23

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKENS

(TRANSVAAL.)

Keshavji Giza Pefoola

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar
General Dealer. Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Easack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawat General Merchant
Box 25
M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel : Address : 'V. SAMY
37, Jones St. KIMBERLEY

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

આપણે જાણીએ છીએ કે આજેના દિવસે જો કોઈ ખેડૂતને પોતાના પાકો વેચવા માટે જોઈએ તો તેને અમારા પાસે આવવું જોઈએ. અમારા પાસેથી તેને સૌથી વધુ મૂલ્ય મળી શકે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,

18988,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

85 Field Street,

DURBAN.

Almost the head Office for S.A.— And all—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

R. M. Moodley**GENERAL COMMISSION AGENT**

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference : National Bank Ltd., Durban.

આપણે જાણીએ છીએ કે આજેના દિવસે જો કોઈ ખેડૂતને પોતાના પાકો વેચવા માટે જોઈએ તો તેને અમારા પાસે આવવું જોઈએ. અમારા પાસેથી તેને સૌથી વધુ મૂલ્ય મળી શકે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add : 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફક્ત દેશબાઈઓને વાસ્તે**પ્રધારો!****પ્રધારો!****પ્રધારો!**

અને તમારું ઉચ્ચ ધીની બનાવેલી શીઠાઈની ખાતરી કરો.

સ્વદેશી બાજીઓને સ્ટીમરમાં આવેલા વાસ્તે ટકાવ અને તાજા માલ જોરડરથી મોકલાવીશું. કમીમાંના જોરડરો પણ સહાયથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બજેલી, માવાની બાળી, બરફી, શેવ, બહામી દહાવો, બાળી પુરી, પેડા, રાજીયા, મચ્છ, પુરી, રેન્ડી, મચ્છ (હાથના બનાવેલા), મેસુન, કરીના બાફ, અમીતપાક, તથા બીજા મસાલાદાર ફાળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL,

TRANSVAAL

Dis. RUSTEN-

BURG

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હીંદુ યુનાઈટેડ**ત્રેડિંગ કંપી.**

મેનેજર : જી. કે. પટેલ

હીંદુસ્થાનની શ્રેષ્ઠ સારી જથ્થાબંધ મંગાવી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરકારી ચલણ—મેટ્રોપોલીટન મંજૂરી—એક વખત મંગાવી ખાતરી કરો.

જી. વા. ૧ મી. પાસે રહેલી

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, બ્રહ્મચરિયરમ.

ટી. એ. 'Gaekwad', પેલ બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spokenes,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ebrahim Norodien**IMPORTER AND****GENERAL DEALER,****WOODSTOCK, Near Cape Town****BRANCHES (as):**

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parrow, etc

Head Office: 24 Frers St., edstkeo

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA," phone No. 26, P.O. Box 26,

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. L. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "માર્સ"
અલેક્ઝાન્ડ્રા બીચીન્સ, પ્રીટોરીયા.
ખુશાલબાઈ જુલાલબાઈ ભગતની કુ.
જનરલ સ્ટોક્સ મર્ચન્ટસ
મરહતા રેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, રૂચ, કુવાલ, ધીરબાન, રેકબી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
બાવે, લુઓ અને બાવી કરો.
નેલુ મદત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોક્સ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીટ, બેલાન્સમરમ: બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA: m d.
Yearly ... 37 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about May 6th Gascon 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about May 2nd Guildford Castle 7995 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

about May 10th Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

-AND-

GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL.

એમ. પી. ફેન્સી.

ફોક્સેલ અને ફીટલ મર્ચન્ટ.
ઈડીયન ગ્રોસરી બજારમાં શ્રીકૃષ્ણ
બી મંચાવી સરો દામે વેચવામાં આવે
છે. આમાં બી પોરબંદરનું તમા કમલ
કુસરમ ચાવલ-ચોખ્ખું વધીઆણું-બજા
બંધ અલખાબેલ કરી લુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEDOFF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર ખુશાલબાઈ બી.

100 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 38 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 95

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East

Africa Line

S.S. Somali leaving Durban 16th May Delagoa Bay 18th May

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઈન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

રટી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૬મીના રૂપડી ડેલાગોબાઈથી તા. ૧૮ એપ્રિલના રૂપડી ઈનડામ્બિન બેર અને માટે જોઆ થઈ મુ'બલ ૧૮ રૂપડી જશે. બાલબમાં સાથે જનારાઓ આ તક સુકની નહીં મજકુર લાઈનની બેરો કુકાઈર, ડાઈમસર આવનાર રાઈમસર બનાવ અને ડાઈમસર રહેબનાર છે. મુ'બલ પહેલે ૩ દુરત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. રેક કુકાઈ, મોતરકુ બાઈબોવાના અને હવાઈર હોય છે. ફરેક, સેકન્ડ, અને રેકની કીકટા મોશાઈ તથા વનર મોશાઈ વાળી મજકુર છે. ખલાસીઓ રેકી અને કપતાને તથા મોફીસરી માથાકુ હોય છે. લાકડાની રેક, મોશાઈને અલાઈ જના, વીજળીની બતી પાણી, કુકનખાલુ બજાર કીકીન વમેરેનો પુરો બદોબસ્ટ હોય છે. મતલબ ૩ સ્ટીમર, ખાસ પાસે જરોને મારેક હોવાથી હરતરકની સજવડ છે.

વધુ ખબર મટે લખો. આ પુરો નીચે સરનામે, તથા બેલાનીસબરમ, પ્રિટોરીયા અને ઈન્વરલીના એજન્ટને.

OSMAN AHMED,

SHAIK RASOOL,

ABA MAHOMED,

137 Grey St, Durban.

c/o Park Rd. ■ Park Lane,

Box 195, Delagoa Bay.

Fordsburg. Box 2347 J.B.

માંડી વિલાયતી ખાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસાય તેમ આપશુ. આવ માટે લખો. ફામદો થશે.

નાતાલ કીકુ લખાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ નેટલી નેમ્કો તેલી મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

શ્રી પારમ્પરજી સારો માલ. કીકાયતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St DURBAN

ધસ્લામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

રેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં દરકોશ ફ્રેમ ટોપીઓ કુ કી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના ઓરડર ઉપર પુરતુ ખ્યાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, બચવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOObAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હંથા ફેક્ટરી દરમીક ટોપીઓ,

સક્ષતી અને સારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક જીવ જથ્થામાં, સસ્તા ભાવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર પુરતુ ખ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો.

Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban

માસ્ટસ કેશ કંપેનો

જનરલ ફરેક, વેલ્ડેબલ, અને પ્રાકૃતિક સખાવરસ, માર્કેટ અને કમીસન એજન્ટસ. ૨૧૨, માર્કેટ સ્ટ્રીટ, પી. એ. બોક્સ ૫૪૦૦ ટેલીગ્રાફ અને રેલવે એડ્રેસ "બોન્ડાઈલ" "ORANGE". બેલાનેસબરમ

K. R. MODI & DESAI

વર્ણા નાણીયર, જથ્થામાં તથા પૂર્ણ વાવવાના તથા ખાવાના આકુ ખ્યાલ મદદ બીનીસ વમેરે હમેશ મળે છે. લખો આ મળો

Stands 59, and 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press. Phoebe Natal

No. 18—Vol. X.

SATURDAY, MAY 4TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

BOKSBURG NORTH ASIATICS

RATEPAYERS' ACTION HEARD IN THE SUPREME COURT

THE Boksburg North Asiatic case came before Mr. Justice Bristow at the Supreme Court (Witwatersrand Local Division), on Monday, Mr. Advocate Krause, K.C., with him Mr. Advocate Blackwell instructed by Mr. Percy Bredell, appearing for the plaintiff, and Mr. Advocate Van Hoytema, instructed by Mr. L. W. Ritch, for the defendant.

Francis Plumkett Alexander sued Thomas Johns and Elizabeth Johns as owners in undivided shares of Lot 547, Boksburg North, also Amod Mahomed (an Indian), as unlawful occupier of the foregoing Lot. The plaintiff claimed from the first two defendants: (a) £100 loss sustained through depreciation in value of plaintiff's Lot No. 507, Boksburg North by reason of their breach of Condition 5 of their Deed of Transfer in that they did permit an Indian trader (the third defendant) to reside and carry on business on their Lot in direct opposition to this restriction, which excludes from the township all Asiatics and other coloured persons; (b) Damages in £150 for loss in rentals taken over a period of 10 years; and (c) Damages in £500 under a cession from Henderson's Transvaal Estates Coy. against all three defendants for general depreciation of values in the township; (d) Together with a perpetual interdict restraining the defendants from suffering or allowing the occupation of the Lot in question by Asiatics or other coloured persons.

Dr. Krause introduced the case by calling attention to the fact that Boksburg North was sold under the condition that no Asiatics or coloured people be allowed to trade or reside thereon.

Mr. Wm. Pott, general manager of the Henderson's Estates, and Henderson's Transvaal Estates, Ltd., stated the Company was owner of Boksburg North and Boksburg North Extension. The township was laid out

in 1905. He chiefly developed the scheme and the conditions of sale. The sale was largely advertised and Messrs. Henrey and Webb were the auctioneers. The advertisement appeared in the *East Rand Express* on 16th September and 7th October. In that advertisement it was stated that no coloured persons whatsoever would be allowed to purchase or live in the township. Similar advertisement appeared in the *Leader and Daily Mail*. A dodger was distributed at the time of sale emphasising the fact that it was a white man's township. In the Deed of Lease the same condition appeared. Purchasers had to sign the Deed of Sale to which the conditions were attached. The public sale took place on October 7th, and since then there were private sales. The clause applied to every stand. The conditions were read out to the public at the sale, but he could not recall to mind the exact details. The company ceded to Mr. Alexander its rights of action.

Mr. R. J. C. Walker, local manager of the Boksburg North Township, and representative of the company, said that he had occupied that position since March, 1910, and had been connected with the company since May, 1896. He was present at the sale in 1905 and gave receipts. He saw the advertisements and also the dodger which was scattered about. The Deed of Sale was signed by the purchasers. All the sales were leasehold in the first instance. The plaintiff was a leaseholder, but Johns had taken out the freehold. All leases issued had the coloured clause and so did the transfer deeds to freehold. He did not know Mahomet but knew Mr. Johns. It was first brought to his notice that an Indian was occupying Mr. Johns' stand in November. He caused a letter to be written to Mr. and Mrs. Johns by Messrs. Malherbe and Rigg. The letter stated that they understood that Mr. and

Mrs. Johns intended to let the stand to coloured people, and warned them that the conditions prohibited any such lease. Mr. Johns called at his office and wanted to know what was going to happen to him. He told him that he must know what would happen if he let coolies. He said that he was perfectly aware of that, but he had let to a white man. Stands had depreciated in value of late, and while he could not exactly state that it was due to the Asiatic invasion there was no doubt he had something to do with it. He estimated the depreciation might be put at £395 on seven stands. There were 194 leasehold stands in the township and to freehold them the company charged £50. Boksburg North Extension was sold on the same restrictions.

Cross-examined, witness said he was aware the company could vary the conditions. The condition as to coloured people had never been altered. He was aware two Indians had occupied a stand in the extension. The auctioneer read out from the conditions of lease. He did not check him. He never told Johns that as far as the company was concerned they did not mind. His company had not let stands to coolies just outside the township.

Mr. A. A. Webb, partner in the late firm of Messrs. Henrey and Webb, auctioneers, stated that the sale was well advertised. The conditions of sale were read by him at the sale—every word. For sometime afterwards he lived in Boksburg North, and was part owner of the hotel.

Evidence of publication of the advertisement in the Johannesburg papers was then led.

Mr. J. King, estate agent, of Boksburg North, said he was owner of Stand 509 in Boksburg North. There was a depreciation in the value of stands throughout the township. He put it at 16 or 17 per cent. The rental value of Stand 507 was £4 10s.

per month before the Asiatics came there, and it was now £3 5s., with a difficulty of getting tenants.

Cross-examined: He knew of two cases and one he had heard of. Two were in the township and one in the extension. Mahomet commenced business about six months ago. Stand had depreciated in value before Mahomet started. He did not suggest that local gold mines had closed down because Mahomet came there. The depression commenced about a year ago. The fact that a coolie resided on a stand would keep white people away from the neighbourhood.

Further-examined: The depreciation in rent on the house on Mr. Alexander's stand adjoining the coolie's shop was about 30 per cent. The selling value of stands in the neighbourhood of the Indian had depreciated by 33 per cent.

By His Lordship: He did not think the injury would continue if the Indians were removed.

Mr. S. A. Stirton, Superintendent of the Boksburg Municipal Location, said he knew Ahmed Mahomed, who had occupied a trading site in the location since February, 1910. After he came back from England about August of last year he asked witness if he could assist him to get a stand in Boksburg. He told witness he had obtained a stand in Boksburg North. Witness told him that was against the regulations and he asked witness to transfer his stand in the location to a friend in Johannesburg. Mahomed's stand in the location was not yet transferred.

Mr. James Watt stated that he was at the sale of Boksburg North. He had never been approached by Indians to let stands in Boksburg North during the time he was manager of the Boksburg North Estate.

Mr. R. Marshall said he was the owner of Lot 300 in Boksburg North. His occupation was that of Municipal Sanitary Inspector. He knew all parties in the case, and also knew Stands 563, Boksburg North Extension, and 547, Boksburg North. During October, 1911, while inspecting the shop, Stand 563, and occupied by Sheikh Omar, one of the Indians present, viz., Ahmed Mahomed, spoke to him re possibility of hiring premises on Stand 547. He mentioned to Mahomed that in his opinion such could not be the case as this township was for white people and that he knew the trouble the owner (Potgieter) of this Stand (563) had got into through letting this place to Sheikh Omar. Ahmed Mahomed then stated that he was going to get the shop through a white man, and on being questioned said that the white man's name was Lintine, of Johannesburg.

At this stage copies of leases between Johns and Lintine and Lintine and Ahmed Mahomed were handed in.

Proceeding witness said he knew Mrs. Johns. He spoke to her sometimes. About December, while visit-

ing the house in the course of his duties, the subject of conversation was re the Indians on Stand 547, and she said that the shop had been let to Mr. Lintine. This shop had been empty for three months and Mr. Lintine had offered £12 10s. The last tenant paid £4. It was not true that Mrs. Johns and the witness were on unfriendly terms.

Cross-examined: The conversation in Mrs. Johns' house took place in December. He did not think Mrs. Johns was pleased at the coolie being in the shop.

Mr. T. W. Gaudin, Town Valuer of Boksburg for the last seven or eight years, said that Boksburg North was included in the Boksburg Municipality. He was at the original sale and heard the conditions read out. The conditions as to coloured people was especially emphasised. He had valued Stand 507 in May. The selling value of stands in Boksburg North would depreciate owing to Indians coming into the township, and if more came values would suffer severely. The market for a stand in the neighbourhood of a stand occupied by Indians would suffer.

Mr. Walter Brooke, Stand 760, Boksburg North, said he bought the stand because he thought it was a good thing to live in a township with no coloured people near. His house was worth £800. He paid £71 for his stand and would not have bought it if he was not certain that Asiatics would be kept out of the township.

Mr. Alexander, owner 507, Boksburg North, said he bought the stand in November, 1908. He bought it from his brother who had bought it from someone else. He would not have bought the stand but that he knew coloured people were barred. In November of last year he got £4 10s. a month, but directly the tenant found that an Asiatic had gone on to the next stand he gave notice to leave. Six or seven people would have taken the house but for the Indian. Eventually he got £3 5s. after the house had been empty for a number of months. Last October he was offered £275 for the property, £175 for the building and £100 for the stand. He did not think he would get more than £175 now. He wrote to Mr. and Mrs. Johns, also to the Asiatic through his solicitor in January, saying that the Indians were unlawfully occupying the lot and asking them to remove.

For the defence, Mr. Johns, called by Advocate Van Hoytema, stated that he was the owner of Lot 547 in conjunction with his wife. They purchased it in freehold from a man named Mark Harrison. He gave a lease of the property to a man named Lintine. He let the property to Lintine without knowing he was going to sub-let to an Indian. There were about 200 houses unlet in the township. The depression started when the mines were closed down. He worked on the Comet and was a

miner. As far as he knew the fact that he let the stand, or rather that Lintine let the stand to an Indian, had not affected the township. The house next to the shop let to the Indian was let. There was no objection on the part of the tenant to an Indian living next door. The house was previously empty for three months.

His Lordship: When did it become vacant?

Witness: About three months ago.

His Lordship: Why did it become vacant?

Witness: The tenant was a brick-layer and removed to Cleveland on striking a contract.

His Lordship: Was there any difference in the rent?

Witness: It is £3 10s.; £5 5s. before with the back rooms of the shop.

Proceeding witness said he negotiated with Mr. Alexander for the purchase of his property, and could have had it for £250. It might not have been Mr. Alexander but his brother.

Cross-examined: Witness said he knew according to the deed of transfer he could not sub-let to any Indian or coloured person. He knew nothing of any trouble with Potgieter over Sheikh Omar. He was aware of rate-payers holding meetings against Indians in the township. He took Counsel's opinion on the question of whether he could let to an Indian. He was told he could not let to an Indian, but could to a white man. That was in September of last year. He shared the expense of getting an opinion with the Indians. He got £11 a month previously by letting one shop to Ginsberg and Stern, and the other to a mission party, the price being £5 10s. each. He had received no rent from Lintine for the last three months. He would be very pleased to know where Lintine was?

Have you applied to Ahmed Mahomed for the rent?

Witness: No.

Proceeding witness said that Lintine drafted the lease and brought it out to him. When he saw the shop was occupied by Asiatics he wrote to Lintine. Ahmed Mahomed and himself employed the same solicitor, Mr. Ritch.

Re-examined: He had no idea Mr. Lintine was going to sub-let to an Indian. He took Counsel's opinion to find out if he could sub-let to Indians. Witness approached the Indian to leave the stand.

Advocate Van Hoytema stated that he had no more witnesses to call.

Advocate Krause, in the course of an address to the Court, urged that even if Lintine had sub-leased to an Indian without the knowledge of Johns, Lintine had broken his lease by paying no rent for three months. Despite that defendant had taken no steps against Lintine nor against the Indian. He was therefore liable to pay damages and to an interdict.

Advocate Van Hoytema having addressed the Court, judgment was reserved.—*East Rand Express*.

Joh'burg Municipality

Wants Powers to Control the Movements of Asiatics

The following has been presented to the Municipality by its General Purposes Committee:—

We have received the following letter from the South African Estates and Finance Corporation, Limited:—

"We are desired by our Board to forward to you the enclosed printed hand-bill, which purports to advertise for sale plots in the above township, which said plots are for the use of natives and coloured people, and for such people only.

"Our directors are aware that this native township is situated beyond the Municipal boundaries, and believe that the township has been approved of by the Township Board, yet they are of opinion that if such a township is allowed to be occupied in the near vicinity of our northern suburbs, there will inevitably take place a very serious decline in all land values in that vicinity, quite apart from many other objections which might be urged. This being the case, our Board suggests that the matter becomes one of public and general importance, and one which might reasonably be taken up by the Municipal Council, with a view to taking steps against the carrying out of such an iniquitous scheme."

The following is a quotation from the advertisement of Alexandra Township:—

"This beautiful township is now offered for sale, freehold, to natives and coloured persons only. Alexandra Township is situated on the main road to Pretoria, and is about 2½ miles from the tramway.

"Alexandra Township is outside the Johannesburg Municipality, and is, therefore, free from Municipal taxes and building restrictions. You buy your plot freehold, and can build as you like. No monthly stand licences, and no assessment or other rates to pay! Buy your own plot, where you can make a permanent home, and where you can be independent, and from where you cannot be 'shifted.' You have already been 'shifted' from one location to another! If you own an Alexandra plot there is no law or power to 'shift' you. Do not lose this magnificent chance of securing a freehold plot in the township, which (a) is situated on the main road to Pretoria; (b) is near the Johannesburg Municipal boundary; (c) is north of and thus in the best part of Johannesburg; (d) is near the tram, and to which you may reasonably expect the tram will be eventually extended."

We consider that the establishment of freehold townships for Asiatics, natives and coloured persons on the borders of this community presents a very grave danger. This Municipal Council has no power to take any action with regard to this matter. We are, however, of opinion that representations should be made to the Government urging that legislation should be passed as soon as possible, giving Local Authorities or some other authority power to prevent, regulate and control the permanent settling of Asiatics, natives and coloured persons in the vicinity of large white communities such as Johannesburg.

The clauses dealing with Asiatics, natives and coloured persons as set out in the Draft Municipal Ordinance, published in the *Provincial Gazette Extraordinary* of the 19th February, 1912, even if passed by the Provincial Council, would not enable a Municipality to deal with a situation such as is presented by the establishment of Alexandra Township. We are strongly of opinion that the powers of the Authorities, whether local or governmental, with regard to these matters ought to be considerably strengthened without delay.

From the Editor's Chair

GERMISTON LOCATION AGAIN

THE *East Rand Express* continues to give prominence to the controversy regarding the proposed new site for an Asiatic Bazaar. It has now printed Dr. Moller's reply to Dr. McNab's severe indictment. Dr. Moller who is the Medical Officer for the Germiston Municipality and who evidently considers that he must uphold the action of his employers gives away the whole case when he kindly states "That portion of ground which has been recently used as a depositing site for night-soil, I immediately condemn as unfit for human habitation." This is a condescension for which we suppose we have to be thankful to Dr. Moller. For it is evident that but for his condemnation, the Municipality might even have expected its Asiatics and natives to build upon the depositing site where the deposits are hardly dry.

We do not propose to go into the technical part of Dr. Moller's report. His admissions are quite enough for Indians to condemn the site. Dr. Moller admits that 'an odour does exist' at the site. It would be interesting to know whether Dr. Moller himself would have his residence at the site. It is worthy of note that various Municipalities consider that the healthiest sites for Asiatic Bazaars are to be found near depositing sites. Asiatics think otherwise.

Proposed Indian Bazaar at Germiston

Town Council Discussion

The usual meeting of the Germiston Town Council was held in the Council Chamber on the 18th April (says the *Transvaal Leader*), the Mayor (Mr. T. A. White, M.P.C.), presiding. The other councillors present were Messrs. C. Brammer, M.E.C., J. A. Coetzee, F. Linton Jones, H. Henderson, J. McMenamin, H. McAlister, F. G. A. Roberts, F. G. Naeser, Chas. Raath, L. Tait, W. Greenall, A. W. Young and Dr. J. W. Hall, with the Town Clerk (Mr. J. Mackay).

The Public Health Committee reported the receipt of a petition from the Indian standholders and residents of the Municipal Location, objecting to the site of the new location on the grounds that it was "distinctly dangerous to health" and too far from the town, where the majority of the petitioners either worked or had business duties.

The committee submitted copy of a report by Dr. Scott McNab, condemning the site, and of a report by the District Surgeon (Dr. Carl Moller), stating that the ground is "suitable and fit for human habitation, provided no building be allowed on the depositing site, and also provided that a belt of neutral ground—not to be used for building purposes—be left for a number of years between the nearest building and what has been the depositing site." The portion of ground recently used as a depositing site for night soil be condemned as unfit for human habitation. After allowing a belt of at least 200 yards between the depositing site and what he recommended should be nearest habitation, he considered that there would be sufficient ground available for about 630 stands, i.e., 130 for an Asiatic bazaar, and 500 for a native location. Long before the stands in question were disposed of, he considered that the whole area would be fit for occupation.

The Public Health Committee recommended that their action in communicating with the local press, in which the report of Dr. McNab was published, and in communicating with the Provincial Secretary with a view to obtaining a report from the Medical Officer of Health for the Union, be approved.

Mr. Brammer asked if it was the intention of the Public Health Committee to publish the report of the Medical Officer of Health.

Mr. McMenamin, chairman of the committee, said it was the desire of the committee that the report should be included in the minutes of the Council.

The Mayor pointed out that if that were done, it would be necessary to include Dr. McNab's report and the

petition, so as to have a complete record.

Dr. Hall moved, seconded by Mr. Henderson, that the reports of Drs. McNab and Moller and the petition be included in the official minutes, which motion was adopted, as was the recommendation of the public Health Committee.

The committee further recommended that, subject to the approval of the Administrator, and pending a tariff being framed in terms of the location regulations when applied, the Council approve of a stand rent of 15s. a month for the occupation by natives of stands in the new location.

The recommendation was carried by ten votes to three.

A Letter from the Town Clerk

The Town Clerk of Germiston has sent the following letter ■ L. W. Ritch Esqr., on the 26th ultimo:—

Dear Sir,—Adverting to your letter of the 29th March with the accompanying Petition and Report from Dr. Macnab, I beg to advise you that the Petition and Report were placed before the open Council at its last meeting.

The Petition including Dr. Macnab's Report has been forwarded to the Honourable the Administrator with a request that the Medical Officer of Health for the Union should report upon the whole question. We are also asking that a copy of Dr. Arnold's report be supplied to the Council with a view to publication for general information when received.

While there is no desire to enter into the various matters dealt with in the Petition, it does seem necessary to refer to three points:

Par. 1. No Asiatic has received notification to remove from the old to the new site.

Par. 2 (a) The statement of the extra distance to be travelled is grossly exaggerated.

Par. 2 (b) Medical Attendance. There will be telephone connection in the area as in the old.

The M.O.H.'s Report

The Medical Officer of Health to the Germiston Municipality (Dr. Mollay), has presented the following report on the new site for the location and Asiatic Bazaar:—

Pursuant to instructions, I beg to report upon the suitability of the proposed site for a Native Location and Asiatic Bazaar.

The site is situated south-east of the present Location and comprises 1,128 stands 50 by 50. Through the north-eastern corner of this Location runs a belt of ground from east to west, which has been used as a depositing site. The eastern portion of this belt has been used quite recently.

From an examination of the site, I am satisfied that the ground is suitable and fit for human habitation, provided no building be allowed on the depositing site, and also provided a belt of neutral ground (the ground not to be used for building purposes) be left for a number of years between the nearest building and what has been the depositing site.

The following conditions ensure healthy habitations:—

- (1) A site dry and not malarious, and an aspect which gives light.
- (2) A pure supply of water and proper removal of dirty water.
- (3) A system of immediate and perfect night soil removal.
- (4) A system of ventilation which carries away all respiratory impurities.
- (5) A condition of house construction which ensures perfect dryness of foundation, walls and roof.

That portion of ground which has been recently used as a depositing site for night soil, I immediately condemn as unfit for human habitation.

The remaining portion which was last used four years ago, I do not advise for building purposes at present, seeing there is a considerable quantity of other ground available.

I have calculated that after allowing a belt of at least 200 yards between these depositing sites, and what I would recommend should be the nearest habitation—in case of the new site at any rate—there will be sufficient ground available for about 630 stands or about 130 for an Asiatic Bazaar, and about 500 for a Native Location; and long before these stands are disposed off, the whole area will be fit for occupation.

The night soil which has been well mixed and covered with earth, which, above everything is the best for disintegration and oxidation of organic matter, so much so, that "the use of all disinfecting and deodorizing powders in earth closets should be prohibited," and only fine earth allowed, as chemicals either inhibit or destroy the nitrifying organisms in the earth.

In connection with the night-soil, which has been deposited at this site, and the bearing it may have on the health of the individuals who are to live 200 yards away, attention is drawn to the Model Bye-Laws suggested by the Local Government Board in England in connection with the terms of Section 44 Public Health Act, 1875. For the deposit of night-soil the Bye-Laws allow that "No load of filth must be deposited for more than 24 hours within 100 yards of any street, dwelling, public building or place of business. Night-soil deposited for agricultural purposes upon land within 100 yards of a street, dwelling, etc., and not deodorized, must at once be dug or ploughed into the ground." The inference from the above is plain,

that there is no reasonable ground for supposing that any danger exists to any members of the public. The ground also is quite, non-malarious and not water-logged.

If, therefore, the following precautions be observed in laying out the Location, I am of opinion and feel convinced that no harm can possibly result to anyone:—

- (1) No building to be on the depositing site.
- (2) Buildings to be kept 200 yards away from the depositing site that has been recently used, and, unless other contrary reasons exist, also 200 yards from the old depositing site.
- (3) The depositing of night-soil to be discontinued at the present Knights Central site.

The report of Dr. S. E. Macnab, as published in INDIAN OPINION has been brought to my notice, and straightaway I wish to say, that it is an exaggeration of facts, and a misrepresentation of biological actions, which is apt easily to alarm the public, as coming from a gentleman who practices medicine, but is nevertheless a report, which, whether intended or not, has certainly given extreme satisfaction to a particular section of the Indian population for whom this new ground may be, but not necessarily, intended.

Stress is laid upon the fact that the Asiatic Bazaar will lie over 128 stands situated on a recent depositing site. The only piece of ground that I have recommended for occupation is one situated 200 yards from the depositing site, and as has been shown in the beginning of this report, one which will be free of danger.

Slop-water will be deposited on the reverse side of the hill on which the location will be situated and the method of treatment will be one of downward filtration; and as the ground will be kept ploughed, the same nitrifying process which destroys and renders innocuous faecal matter which has been dug into the ground will deal satisfactorily with the slop-water.

The removal of the slop-water depositing site to this area will further mean an increase of nearly 50 per cent. in the efficiency of the present slop-water plant.

That an odour does exist at a depositing site is without doubt, if one goes there when the work is in progress or when some trenches have been overfilled, but it is remedied as easily as caused.

With regard to dangerous effluvia which are going to cause wide-spread plague and disease, as is so confidently predicted, I feel that if this were to be accepted, we must admit, first that earth has no action in destroying and rendering innocuous organic and faecal matter; and, secondly, that the dangerous gases, which have been produced have managed to insinuate themselves with a special affinity for this particular

area of the ground 200 yards away from a depositing site and has further also acted contrary to laws of nature when the character of the ground is considered.

It must be remembered that any house may and almost certainly will be rendered unhealthy unless perfect dryness of foundation and walls (by means of damp proof courses and floor ventilation) is ensured.

Roof construction must also be such, ■ to keep out the damp.

With regard to anthrax I wish to state that the Public Health Department does not know of any animal dead from anthrax, that has yet been buried at the depositing site in question, but does know of a certain number of mules, which, having died of anthrax, have been buried in lime at a different site and covered with 6 inches of chloride of lime and 6 feet of earth.

With regard to infectivity there is much more danger of healthy animals becoming infected from a field upon which anthrax infected animals have grazed, and where blood and secretions have been dropped, than there is from carcasses which have been buried.

I quote the following from "Hygiene and Public Health," by B. Arthur Whitelegge, C.B., M.D., D.Sc. Lond., F.R.C.P., D.P.H., and George Newman, M.D., D.P.H., F.R.S.E. both prominent men in the Public Health World:—

"A field may become infected with anthrax, and healthy animals, turned into it after the lapse of months, or even years, may acquire the disease. The infection is probably imparted to the superficial layers of the soil by the blood or secretions of affected animals, in which the resistant spores form.

Pasteur suggested that the spores from buried carcasses are brought to the surface by earth worms, but Klein has found that spores are not formed under such conditions, and that within 2 weeks all bacilli and all infectivity have been destroyed by putrefaction, if the carcass is buried intact."

In closing, I wish to draw your attention to a letter by Dr. S. E. Macnab, in which he states that this department was informed of his intended visit to the site of the new location. The Chief Sanitary Inspector knows that Dr. Macnab did call at the office after he had been to the site.—*East Rand Express*.

London Committee

The following replies, dated the 25th, 26th and 27th March respectively, have been received by the South Africa British Indian Committee, London, from the Colonial Office:—

Mahomedan Marriages

I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 14th instant, respecting the case of *Fatima v. Rer*. Mr. Harcourt understands that neither under the laws of South Africa nor under the practice of the past have polygamous marriages been recognised.

Railway Travelling

I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 19th instant with regard to the complaint of Mr. Ismail Bawa an Indian, while travelling on the railway from Kematiopoort to Pretoria.

As the complaint appears to have been already brought ■ the notice of the proper authorities in the Transvaal, Mr. Harcourt sees no reason for taking any action in the matter.

The Nathalia Case

I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 21st instant with further reference to the case of the Indian youth Nathalia.

The £3 Tax

The following was addressed to the Colonial Office on the 10th February by the Secretary of the Committee:—

Sir,—I have the honour, in continuation of previous correspondence on the subject of the £3 annual tax in Natal on ex-indentured Indians, to draw your attention to certain statements made in the last annual report (1910) of the Protector of Indian Immigrants.

1. He shows that, of all the women subject to this tax, no more than 485 were exempt throughout all the magisterial districts of the Province, of whom as many as 381 were exempted by one magistrate and 50 by another. It is plain that Act 19 of 1910 has been almost a total failure.

3. As against this, the Protector estimates that 3,438 men and 2,693 women had not paid the tax, at the end of 1910. It should be borne in mind that the total number of women would ordinarily be not much more than one-third of the number of the men, and it will be at once seen that, besides the heavy incidence upon the men, the proportion of women seeking refuge from the tax, either by return to India, re-indenture or concealment, is extraordinarily high.

4. In the circumstances, and having special regard to the fact that it was never originally intended when Act 17 of 1895 was passed, that women should be liable to the tax, I have the honour, on behalf of my Committee, once more to press upon His Majesty's Government the urgent need of procuring the repeal of the tax.

Natal Farmers Discuss

The Question of Coloured Passengers

At the annual conference of the Natal Agricultural Union the following discussion took place on this subject:—

Mr. D. C. Dick brought forward a resolution of urgency, which read as follows:—"That this conference urges upon the Government the urgent necessity for social and hygienic reasons of discontinuing the present system obtaining on the South African railways, under which coloured persons travel in the same railway carriages as one used by Europeans, and also use the same bedding as is supplied to Europeans.

"And that the Government as soon as possible set aside permanently for use exclusively by coloured persons, railway compartments and bedding."

In speaking to the motion, Mr. Dick said he was sure that everyone in the room felt strongly about this question. It was within their recollection that there was a law suit recently in which a coloured person demanded damages and recovered them. It was pitiable that such conditions should continue. It was most unpleasant for white persons to have coloured people in the same compartment with them. For health reasons it was an evil practice to have bedding used by coloured passengers served out the next day to Europeans. He was, he said, able to furnish specific cases where this had occurred.

Mr. C. E. Hancock seconded.

The chairman said that the matter had been brought up by the South African Agricultural Union, and Mr. Sauer has been approached. The Minister for Railways said he was in sympathy with the matter, and was doing his best to overcome the trouble. He had ordered carriages from Europe, which were to be used by coloured people only. He (Mr. Mitchell) did not, however, think that any harm would be done by passing the resolution.

Mr. Jas. King strongly supported the resolution, and in his opinion, it should be worded very strongly before being sent to Government.

Mr. A. B. Townsend also supported. Mr. B. B. Evans complained of Militiamen, travelling to camp, having been entrained in coloured people's compartments.

Indian Famine Fund

£ s. d.

Amount previously acknowledged 326 17 3
Mr. N. B. Naik P.M. Burg 10 7

£327 7 9

The third instalment of £100 has been sent to India.

Mr. D. C. Dick replied, stating that the resolution was so important that it should be urged upon the Government to deal with at once.

The resolution was then put and carried unanimously.—*Natal Advertiser*.

Mahomedan Wives

On the 24th ultimo in the Magistrates' Court, Johannesburg H. H. Jordan gave an important judgment in the case of an Indian woman who was charged with a contravention of the Immigration Restrictions Act. Mr. Harold Austin prosecuted, and Mr. E. de Villiers (Messrs. Holmeyer and Burger) appeared for the accused, who pleaded not guilty.

In giving judgment, the Magistrate said: The accused is charged with contravening section 5 of Act 15 of 1907, in that she being a prohibited immigrant as defined by sub-section 2 of the said Act (and not falling under any of the exceptions of section 2 or any other section of the said Act was unable, when asked by an Immigration Officer, to write out and sign in the character of one European language an application for permission to enter the Province or any other document required by the said Immigration Officer. The defence set up that the accused is exempt as she is the wife of Hassan Mahomed, who is not a prohibited immigrant, and as Hassan Mahomed produces his registration certificate there is no question on the point of the alleged husband not being a prohibited immigrant. It appears to me the one point I have to decide is whether she is the wife of Hassan Mahomed according to the laws of this Province. In the case of *Mashin Ebrahim v Mahomed Essop*, 1905 (T.L.P. 59), the Chief Justice of the late Transvaal Colony laid it down that polygamous marriages are not valid in this country; and in his judgment he says: It is quite certain that if this marriage were a polygamous one it would not be recognised in this country, no matter whether it were recognised as valid in other countries or not. With us marriage is the union of one man with one woman to the exclusion, whilst it lasts, of all others; and no union would be regarded as a marriage in this country even though it were called, and might be recognised, as a marriage elsewhere, if it was allowable for the parties to legally marry a second during its existence. There are also the cases of *Natana v Rex*, 1907, T.S., p. 407; *Rex v. Mboko*, 1910, T.S., p. 445; and *Kaba v. Mboko*, 1910, T.S., p. 964, in which the law on native polygamous marriages was gone into. Now in this case Hassan Mahomed states he married the accused in December 1895, in the district of Surat, India, according to Mahomedan rites; and he also, when asked by me, admitted that when he married the accused he could

still legally marry according to Mahomedan rites, three more wives. Moreover, he married, as his second, wife, the woman Issa according to Mahomedan rites, in 1905, whom he alleges, he has divorced. This makes it clear that his marriage to the accused is a polygamous one, and, therefore, according to the authorities I have quoted, cannot be recognised as a marriage in this Province, and the accused is not entitled to claim that she comes under the exception set up by the defence, namely, that she is the wife of a person not a prohibited immigrant. For these reasons I find the accused guilty and order her to be detained in custody pending an order of removal under the hand of the Minister of Interior.

An appeal in the case was noted.—*Star*.

Imperial Parliament

The Nathalia Case.

London, April 30. (Reuter)—In the House of Commons last night, Mr. Lewis Harcourt, Secretary of State for the Colonies, replying to Mr. Philip Morell, Liberal member for Burnley, said that he was in communication with the Union Government in reference to the case of Nathalia.

Indentured Indians.

London, April 30. (Reuter)—In the House of Commons to-day, the Hon. S. Montagu announced that Germany had not yet made any proposals for the importation of Indian labourers for Damaraland. Unless such a request was received it would be premature to discuss details but speaking generally, the Earl of Crewe was not disposed to encourage any scheme of indentured emigration from India to places outside the British Empire. Indentured emigration to Damaraland was not lawful, and could not be lawful unless the Governor-General of India in Council was satisfied that the Government of the country had made such laws and provisions as he thought were sufficient for the protection of emigrants. In any event, no steps could be taken without an Anglo-German convention making full provision for the emigrants' welfare.

Townships Amendments Acts

In the House of Commons on the 26th March, Mr. O'GRADY asked the Secretary of State for Colonies if he was aware that legal action had been taken by the Government of the Union of South Africa against Ahmed Moosa Bhyat, a British-Indian trader of the Transvaal, under the Townships Amendment Acts of 1908 and 1909 of that province, to deprive him of the virtual ownership of certain freehold property situated in the township

of Boksburg, purchased by him and registered in the name of Lewis Walter Ritch, in respect of which no compensation would be granted; and, if so, what steps had been taken by his Majesty's Government to procure relief.

Mr. HARCOURT: A case is pending on this matter in the South African Courts, and I must await its result before I can answer questions in relation to it.

Mr. O'GRADY: Has the right hon. gentleman ever considered the effect of this upon our fellow-subjects in South Africa?

Mr. HARCOURT: I do not like to express an opinion on the law in relation to a case which is now being considered.

Indian Labour in Trinidad

In the House of Commons on the 27th March, Mr. Pointer asked the Secretary of State for the Colonies whether he had received the protest of the Trinidad Working Men's Association against the introduction of 2,300 indentured labourers during next session; whether his attention had been drawn to the speech of Dr. Lawrence in the Trinidad Legislative Council upon the subject of East Indian immigration; and whether he proposed to take any action in the matter.

Mr. Harcourt: I have not received the protest referred to, and at the request of the Colonial Government I have now authorised the introduction of the 2,300 labourers during the next session. My hon. friend has furnished me with a newspaper report of Dr. Lawrence's speech in the Legislative Council of Trinidad. The incidence of the cost of this labour which is referred to in the speech is now under the consideration of the Colonial Government.

Mr. Pointer also asked the Secretary of State for the Colonies to state the number of first offenders imprisoned without the option of a fine by Mr. Blackwood Wright during his magistracy at the Port of Spain, Trinidad; the number of persons under the age of 18 years imprisoned by him without the option of a fine, and for what offence; the number of persons wrongfully imprisoned by him, and released by order of the Governor, in cases not admitting an appeal under the existing law; the number of convictions quashed by the court of appeal as compared with other magistrates of the Colony; and the amount or costs paid by the Government in respect of such quashed convictions?

Mr. Harcourt: I have no statistics at my disposal which would enable me to answer this question.

To Correspondents

G. S.—Crowded out—S.S. L.O.

Lord Selborne and British Indians

Mr. S. A. Sittampalam, L.R.C.S. and P. (Edinburgh) etc. of 57, Croftdown-road, London, N.W., has written the following letter to the *Daily News* :—

Sir—The Earl Selborne, in his speech yesterday in the House of Lords on the position of Indians in the Transvaal, is reported to have said : "It was not a sound basis of argument, to say that all the subjects of the King had the same rights in all parts of the Empire." When I read this I turned to the report of a speech which the noble lord delivered in Dumfries on 1st November, 1899. Here is a short extract from it : "Was it or was it not our duty to see that our dusky fellow-subjects in India who went to the Transvaal where they had a perfect right to go should be treated as the Queen in our name had promised they should be treated? Was the British Government going to see that the British subject, wherever he went all over the world, whether he were white or black, was to have rights which his Queen had secured for him?"

Lord Selborne ignores the fact that white men who are not subjects of the King get justice in the self-governing colonies which denied to the British Indians, and that while Australia is doing all it can (it has in some measure succeeded) to prevent the employment of British Indians on British merchant ships, German and French steamers employ them, although the latter owe no allegiance to these two Continental Powers . . .

The following letter from Mr. J. K. Tarachand (Barrister-at-law) of Nairobi appears in *India* of the 5th ultimo :—

"With reference to the recent debate in the House of Lords on Indian Immigration to the Colonies on a question raised by Lord Amthill I shall thank you to allow me to draw attention to an obvious flaw in the argument of Lord Selborne.

The lord is reported as saying : "If the Chinaman was to push out the English trader from Bond Street, would the English public remain neutral? If the Indian Government gave up the fertile lands of India to Englishmen only, would the Indian public remain neutral?" I quite agree that they would not. But England is the home of Englishmen and India of the Indians. On the other hand, it cannot be denied that South Africa is peopled, in addition to the natives, by other nationalities drawn from different parts of Europe and Asia.

Can it be asserted that all those who are domiciled there are not true South Africans? What moral justification can there be for the European section of the population to arrogate

to themselves the plume and leave the sawdust to the Indian South African? To all unprejudiced and unselfish minds none whatever.

I sincerely hope that the attempt made by a certain section of Europeans in British East Africa to introduce the unrighteous and immoral legislation of South Africa into the colony will never be countenanced by the powers that be."

A Hawker's Licence Appeal

In the Natal Provincial Division of the Supreme Court, last Wednesday, the following licencing appeal was heard before Mr. Justice Carter :

Mr. Pitcher appeared for an Indian of Winterton, who appealed from the decision of the Licensing Board for the Bergville Division. There was no appearance on the other side.

In the Lower Court the appellant applied for a renewal of his hawker's licence, which was refused, and it was submitted on his behalf that the only irregularity that could be proved against him originated in a mistake made by a magistrate's clerk in the Bergville Division.

The appeal was upheld, and the decision of the Licensing Board was set aside. The court ordered that a hawker's licence be issued to the appellant, upon payment of the usual fees.—*Natal Mercury*.

The Titanic Tragedy

(By H. DAWOOD)

Scarcely had the so called civilized world finished its exultation for science in its production of the largest vessel of boat when the terrible news flashed across the four corners of the globe that Titanic—the floating town—which the ingenuity of man had ever been able to design had sunk together with the bulk of its precious human cargo. The world is staggered.

The Goddess of Science sends a heart-rending moan over the waves of the Atlantic. It was that loveable child of Dombey who used to ask, dear Floy, "What are the wild waves saying." Let us also ponder for a moment and ask, "what message do the ever rolling waves of the Atlantic convey to us?" "Man, you can never outdo Nature with all your boasted triumph of civilization and science." "Probably" is the emphatic answer of the waves. There never was a period in the history of mankind which needed to be reminded more of this eternal fact than it is to-day. The tendency of the modern thought is to disregard Nature and its Creator. This has grown to such an extent that part of the European press even dared to

declare that Titanic was unsinkable! A mere iceberg has sent the largest liner to the bottom of the ocean. One touch of Nature has undone man's boasted work. Just when man imagines that he is all powerful he gets unpleasant reminders like this latest accident. Precious lives will not have been wasted if we will but remember the Tragedy of the Titanic. But shall we?

Indian Sports Grounds

Mr. J. Royeppen has received the following letter from the Durban Town Council, dated 16th ultimo :—

Dear Sir,—Adverting to previous correspondence regarding proposals submitted by you on behalf of the Indian community for the provision of Indian sports ground I have pleasure in informing you that, at yesterday's meeting of the Town Council the following resolutions were passed on the subject :—

(a) That the Borough Engineer be asked to report on suitable sites available for equipment as an Indian sports ground, such area to include sufficient space for four cricket and football grounds, a cycle track, and running track; (b) that the Borough Engineer be asked to submit an estimate of the cost of levelling the whole of such area, fencing with galvanised iron one ground for matches, and fencing with wire fences the other three grounds; erecting dressing-room accommodation and sanitary conveniences with a small pavilion above; (c) that upon receipt of this estimate representatives of the Indian community be invited to confer with this committee regarding a financial contribution towards expense involved in equipping and maintaining the ground for sports purposes.

Colour Bar in Sports

How it can be Removed

The following letter is addressed to the Editor, *Sporting Star*, Johannesburg, by Mr. M. K. Gandhi :—

You have been good enough to invite my opinion on the suggestion made by "Recorder" in your issue of the 20th instant as to some provision being made for the admission of Asiatics to the Wanderers Ground. I offer my opinion not without some hesitation, for I feel that Recorder's suggestion is not practicable, to say the least of it. I recognise the purity of his motives, but, if I may venture to deal with his suggestion on its merits, I must say that the proposed division between higher—and lower-class Asiatics is, or should be, totally unacceptable, if only because it is impossible to make such distinctions in matters such as those to which

"Recorder" refers. I hardly think that it is character or education that counts in determining the question of admission to a sporting-ground. I should not suppose that any such distinction is made in respect of Europeans. All that can be reasonably expected is that those who apply for admission be suitably and cleanly dressed. Nor will the suggestion that a portion of certain stands be set aside for Asiatics meet with general favour. It is one thing to put us on our honour, and expect us to occupy certain parts only; it is quite another to say that we may go to certain parts, and to no other. I am not blind to the unfortunate prejudice that exists in South Africa against Asiatics and coloured people, but I do feel that, as long as that prejudice is allowed to influence the deliberations of a Sporting Committee, so long it is better that we do not have any right of entry at all, than that such right should be recognised in a limited and niggardly spirit.

The Nathalia Case

The following stereotyped letter has been received by the Honorary Secretary of the London All-India Moslem League from the Colonial Office:—

I am directed by Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 5th instant relative to the inability of the Natal Courts to interfere in the case of the Indian youth Nathalia who had been refused permission to land by the Immigration Officer.

In reply I am to state that Mr. Harcourt is unable to question the decision of the Court of Law. As you are not doubt aware a Bill superseding the Natal Immigration Law under which Nathalia appears to have been refused admission is now before the Parliament of the Union of South Africa.

The Duties of a School-master

We take the following part from a letter addressed by a correspondent to the *Punjabee*:—

"What is a School-master? What profession can be nobler than that of a School-master? He is the true benefactor of his country, if he chooses to be so. Boys and girls in the very plastic season of life are put under his tutelage and he can mould their unexercised minds into whatever shape he desires. He can make them wise or foolish, the greatest scoundrel or the noblest specimen of human being whom nature calls her own. 'Child is the father of man' and the students are what their masters make them.

Theirs is the labourious, exhausting and responsible profession. There is much truth in what a great reformer says, "Let our school-masters and tutors be known for shrewdness, thoroughgoing completeness, contempt of compromise and moral backbone and India needs no other reformers."

Their most important function is not only to give instruction in the three R's grammar but also to help the young soul, add energy, inspire hope to blow the coal into useful fire and to redeem failure by new thoughts and by high hopes. It is a divine task and only a master of divine nature can do."

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

At a recent meeting of the Pretoria Town Council, the Medical Officer of Health submitted a list of Indians and other Asiatics residing in the Cape location, and enquired whether these persons had any right to reside or trade in such location.

The Finance Committee recommended that all Asiatics residing or carrying on business in the Cape location be served with notices to quit such location within a period of one month.

The recommendation was adopted, says the *Transvaal Leader*.

On Sunday last, a meeting was held at the Location School Room, Germiston, Mr. Lalbahadursing presiding, to discuss the question of the new site allotted by the beneficent municipality of that Borough for a location for Indians and Natives. There was a good attendance, and Messrs Cachalia, Gandhi, Ritch, Thambi Naidoo, Sorabjee, and Lugunberthy spoke, explaining the reports of Drs. MacNab and Moller. At the conclusion of the meeting, all adjourned to examine in loco the charms animadverted upon in the reports.

Items of Interest

The following bulletin relative to the course of plague in Natal is published in the *Union Gazette*, 30 April: Remaining under treatment last week, two natives, one Indian. No fresh cases discovered. One native discharged cured. Transferred from Plague Hospital free of plague infection for recuperation in Government Hospital, Durban, one Indian female and one native male. Total cases twenty-seven, including fourteen deaths before admission. Total deaths, twenty-two. Discharged cured, five. Remaining under treatment, none.

The Phoenix Library has been presented by Mr. N. B. Naik of Maritzburg, with a copy of Song Celestial by Edwin Arnold. A very useful present in the shape of an office clock has been received from Mr. Hoosan Dawood.

Natal Indian Football Association. At the annual meeting of this Association held recently at Maritzburg the following have been elected as officials for the ensuing season. Patron M. K. Gandhi Esq., (re-elected), President A. H. Peters Esq., (re-elected), Hony. Secy. and Treasurer Mr. S. R. Naidoo (re-elected) Hony. Auditor, Mr. S. Emmamally. The Hony. Life Vice Presidents of the Association are Messrs R. Bughwan (Durban) R. N. Moodley (Maritzburg) and V. S. Pillay, (Ladysmith)?

Mr. W. T. STEAD.—A special meeting of the Natal Indian Congress met last Saturday to offer its deep sympathy and profound sorrow to Mrs. Stead and family at the unexpected and untimely death of Mr. W. T. Stead in whom the world in general and the British Indian Community of South Africa in particular, have lost a champion who was ever willing to stand for truth and justice. The Anjuman Islam, Durban, has also passed a resolution to the same effect.

ST. MARY'S BAJANA SABHA.—The first annual general meeting of the above was held at the Sabha's Room, Brook Street, Durban, on Sunday last the 21st inst. There were practically all the members (active and Honorary) present. The annual report and balance sheet was submitted by the Secretary which was satisfactory both financially and numerically, and was adopted, after which the following were unanimously elected officials etc. for the ensuing year. Patron: The Revd. Father Maingot O.M.I. President: Mr. A. G. Ireland, Vice-President: Mr. Lazarus Sigamoney, Hon. Secretary: Mr. J. Sampson, Tutors: Messrs. M. A. Aaron and V. Dorasamy Joseph. Committee: Messrs. M. S. Manikam, A. S. Tharavethy, A. Daniel, R. C. Alfred, A. Marriam, M. S. Aleck, F. Gabriel, Vincent, and D. Francis. The meeting terminated with a vote of thanks to the Chairman.

Contents

	Page.
Boksburg North Asiatics ...	149
Johannesburg Municipality ...	151
From the Editor's Chair ...	151
Proposed Indian Bazaar at Germiston ...	155
Indian Famine Fund ...	153
London Committee ...	153
Natal Farmers Discuss ...	153
Mahomedan Wives ...	154
Imperial Parliament ...	154
To Correspondents ...	154
Lord Selborne and British Indians ...	155
A hawker's Licence Appeal ...	155
The Titanic Tragedy ...	155
Indian Sports Grounds ...	155
Colour Bar in Sports ...	155
The Nathalia Case ...	156
The Duties of a School-master ...	156
Transvaal Notes ...	156

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will leave DURBAN about the 17th MAY and
DELAGOA BAY about the 18th MAY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પન્ડુઆ"

કંપની જમનાદેવ વખણાએ લાઇનની જંગલર અને કડપ માલની આમ
મોટ અનેથી તા. ૧૭ મી મેના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ જાણીઆર અને
મોઆસા જાહેર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આમનોટમાં કેક પાસે જશે માફ કંપના ફાલકાઓમાં
પણી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બનીઓ છે. દેથી ખલાસી છે.
જોશીમશે સારા અને હીંદુસ્તાની ચાલ ભણનારા છે.

કંપનીના જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
કંપનીના સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને આમની ખાસ
સલામત છે કે આમની કુક મુકતની મુલાકાતોના અમુલ્ય તક મુલાકાતો
નહી.

ફરેસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે ખોરાકવાળા કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સમવડ કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરબાની કરી ટુરેટ કંપની
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. રટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જા છે.

હવે પછીથી કંપની લાઇનની આમનોટ જેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલુજી, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્સ રોડ
અથવા રોડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેસન બેહુનેગરમાં, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેજસ્ટ્રેટ મુસ્માઈક સફરની
ફાળો. અગર અમારે ત્યાં બંને મળવું અમારા પત્રબ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

Commercial Rd., Durban

આમલીઆ એન્ડ કું.,

કમરલીવલ રોડ, રહેમન

P.O. Box 99 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

House Shops &c. To Let

124, & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Shop No. 433. Corner Kaffir & 1/2th Streets,
FRIEDBERG, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VARANASI, INDIA.

પોતાના હક ફરજ તથા જવાબદારીથી વાકેફ
મળુ હોય, જે કોઈ કાયદાની મેળવ કરાવ
લેવી હોય અને વખત તથા ખાસાનો જમાવ
કરવો હોય તો આ પુસ્તક કે જેમાં ફેલ
દારી, ટીવાની, મહેસુલી કાયદાઓ, અરજીઓ
તથા ફરતાવેલેના નમુના આપ્યા છે તે ખરીદો.
કપાય છે! બીજી આવૃત્તિ કપાય છે!

ધર વકીલ

અમવા

ફરેક માથુસ અને વકીલ

આફ્રિકાના માહરો માટે ક્રિમત: અમલથી
નાબુ મોકલનારને, રૂ. ૫; પુસ્તક પ્રક્રિયા
થવા પાની રૂ. ૭; ટપાલ ખર્ચ સાથે.

તકમાર કરનાર:

મોર્વીલ્ડ મોપાળલ રેસાઇ

મીલ મામલતદાર, મુ. કતારગામ, ઇ. મુશ.

ફરેક જામાં રાખવા કાયદ

(૧૦૦) કાયદાનો સંગ્રહ

રાજકરતાએ કાયદાથી મું હક વધે
આપ્યા છે, તથા વખતે માફ છે થી ફરજ
તથા જવાબદારી નાખી છે, અને તે જ
રિતે બદા કરવાની છે; કાયદો એટલે મું;
કાયદા સા માટે એકલે; વિચરે બાળતેમું
જાન મેલવવાનું આજના વખતમાં ખાસ
જરૂર છે અને જે જરૂરીઆવ આ બધ
કાયદાપત્રોની પુસ્તક પુરી પાડે છે.

એકલે છે

૧૨૬ ઈંગ્લીશવિપની મસીદમાં ફેલ ઈમામ,
વધુ વિવત માટે નીચેને સંચનામે લખો:—
યાકુબ સાલેહ અલીપારવાળા
૨૬ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, પો.ઈ.એચ

મી મુનશ્વિટ હીંદુ એઆસીએસન તરફથી
બહાર પાડવામાં આવેલ સમજાન ફંદમાં
નીચે મુજબ એકલે:

તા. ૨૭ માર્ચના અંક ૧ જાણવવામાં કરવા
બાઈની ૧૦/૧ એકલે અને ૨૭ તા. ૧ના
અંકમાં સાક્ષાત્ નામજની ૭/૩ તથા સાક્ષા
આક બાજાબાઈની ૨/૬ એકલે.

જાહેર અખબર

સાથે જ આફ્રિકાની વેપારી કુખિ ઉપર આજે હજુ વરસે થયાં એક અલગવા લાવક ભાગ બન્યા છે તે એ કે પાશ્ચીનનો વેપાર રસાઈ સારે હસાર એક વેપારી પહેલીનું હાથલ પડ્યું છે. આજે વરસો થયાં બહારથી એ કિશિયુ આફ્રિકાની બહારમાં આવવા લાગ્યું ત્યારથી એનો વેપાર હજુ એક પહેલીના હાથમાં છે, કે જેને વરસે હજુ પેલાના હસારને પછી રીતે નહીં જાણતી રીતે વાપરે છે. એ પછામાં એક બીજી વેપારી પહેલીનું ઉત્પાદન અને પછાન મળી પછીથી નથી જડું એ વેપારી વરસે આફ્રિકાના સમાન થઈ પડે છે. આ પહેલીનો માલ અસલ પહેલીના માલથી એકે થઈ આવે નહીં તો પછા તેના રાંડે પછા રીતે જાણતો નથી અને તેઓ પેલાનો માલ ખરેખર વેપારીને જાણે તેની રીતે કાંઈ પછા હજુ પછા વરસે અલગ હાથે વરસે જાણમાં પછા હજુ મળે છે.

અને અમારા હીંદી બિચો કે જેઓમાં આ તેઓના ખર્ચ છે, અને અમુક હીંદી એ રાજામાં કે જ્યાં વિજયની મળી અલગ થઈ જઈ રાજાની તેના હરીફ તરીકે નથી, તેઓને વિનંતિ કરીને જઈને તેઓ એ પેલાનો તેઓને જોડાર હજુ હાથલ અલગ કુખીએસ હાથલે આપે. હાથલ હાથ ૧૫૦ હીંદીના તેલ પછા છે. અને કુખીએસ હાથલું તેલ ૧૨૫ હીંદીના તેલ પછા છે.

ખરેખર આ તેઓની કોઈકીયી વધે પછાન પછા છે. એ વેપારીઓ બંદરથી દૂર રહેવા હશે. તે હોકાને સામી કંપનીના વજનમાં પેલીને સ્વલ પ થી રવો ફરક રહેતો નેત્રીમાં પડે છે. કે એ ફરક આજે વરસે થયો મોટો થઈ જશે.

આ તેઓની કોઈકીયી બીજા સાધારણ તેલ સામે કરખાવવાં પછીનું હશે છે. હાથલ હાથલું તેલ એકે કુખી કાફ કરખામાં આવે

કે કે તેમાં નહીં બલે એવો ભાગ જરા પછા સાખમાં આપ્યો નથી. એવો ભાગ કાપાં કેરો સીન તેલમાં તથા બીજા હલકાં તેલમાં મેટો કાપે આવે છે. કે જેથી તેલ બસબસ અલગ નથી અને ખુમારો થયો થાય છે. અને તે તેલ હલકું હોવાના સમજથી વધારે બલે છે.

આ નવી વેપારી પહેલી સાંચામાં પુરવ ના પછીનું જેવી બલનાં વરેહવાર તેલ બનાવે છે. અને અમારા ખાલવંત વરસેને ખર્ચ પડેથી. આજા છે કે તેલમાં કુખીએસ હાથલું વાપરે.

ઉપરે અમે મોટા તથા નાના વેપારી વરસેને વિનંતિ કરીને જાણે કે આ જાહેર ખબર જેઓના વાંચવામાં આવે તેઓએ જાણના લીરક મટિ જાણેને જાણું અને અમને આજા છે કે પાશ્ચીનનો પછા ખર્ચ નહીં જાણલ છે જેવું અમે જાણી આપશું. અને નહીં એ માલ કુખના બરીયાત માલ સાખવા જેવો માલ છે.

ટેક્સાસનું તેલ કુલરો નહીં
વધુ વિગત તથા ખુલાસા ને જાણો :
મેક્સિકન એલન વાલ્ડ એન્ડ કો.
પો. બો. બોક્સ ૨, લોરેડોમારકસ
અલગવા
હિંદીના કુલ વેપારીઓને મટે દુરખામ
એન્ડ રવલને મળવાથી ખુલાસો થશે.

નહીંવાલ હીંદુ અનાયામક
મંત્રીઓ લખે છે કે :— આ અનાયામકમાં અનાયો અને અપ-એની સંખ્યામાં મોટો વધારો થવાથી અનાયોને રહેવા વિગેરે માટે વધુ અમલ પડે છે. જેથી આજ રમતા મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મહાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મહાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાય, અપ-એ વિગેરેનો સમાજ કરવામાં આવશે. મહાન ને લગતી દરેક ઓરડી બાંધતાં લગભગ પાંચસો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથાપિ કોઈ દાતા મહરજ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦ આપશે તો તે મહરજના નામની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાછાવતી તખ્તી ચોટી તે સખી દાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મહ નને બાંધતાં આર હજાર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ થાય તેમ છે. પરંતુ કોઈકોમંત સખી મહરજ તથા હજાર રૂપીઆ સામદા દાન આપશે તો એ આપુ મહાન એ કાતાના નામથી બાંધવી અમે કૃતાર્થ થઈ શું. આ મહાન આશ્રમમાં વધુજ આજળ પડતા સ્થળમાં મોડાજ સમયમ. બાંધનાર હોવાથી દાનકીલ સજ્જનો આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં એવી આજા છે. વધુ વિગત માટે લખો : મંત્રી, હીંદુ અનાય આશ્રમ, નહીંઆલ.

ફકત હેથબાઈએને વાસ્તે

પધારો ! પધારો ! પધારો !

અને તાણ ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી કાષ્ટએને સ્ટીમરમાં આવેને વાસ્તે ટકાઈ અને તાણે માલ ઓરડરજ મોકલાવીશું. કાત્રીમાંના ઓરડરો પછુ સહાયથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બલેબી, માવાની લાળી, બરફો, શેવ, બદામી હલવો, લાળી પુરી, પેડા, લાજ્યાં, મમજ, પુરી, રેવડી, મમરા (હાથના બનાવેલા), મેસુન, કરીના લાજુ, અમતપાક, તમેલી મસાલાદાર ફાળ, વગેરે.

M. M. PATEL
119, Hanover St. CAPETOWN

ફકત મુદતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

જાણે આફ્રિકા ખાતે જુવું અને સસ્તું ખાતું. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે અમર આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટ્રેક (કેબીન તથા કાફર બરના લાવકની) તથા દરેક રકમના ચપ્પુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધો માલ કલેક્ટીવ ખાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સહાયદાર અને ટકાઈ તથાખર થાય છે. બહાર અમના ઓરડરો પર પુરવું બાન હજુ સારો પેકીંગ કરી મોકલાવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક અમાના વેપારીની કુકાને અમારો માલ જોડો, યા રજૂમાં બાવી ખાત્રી કરશે. પાછલ લીરક માટે લખો :

Proprietor : M. AHMED, Bond Street DURBAN.
Johannesburg Add : MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 5532, 77 Minaar Street, Newtown

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું. દિનિકત, સનીવાર, તારીખ ૪ થી મે ૧૯૧૨. અંક ૧૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૪ થી મે થી, તા. ૧૦
 મી મે સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૨.
 હિંદુ—વૈશાક વદ ૩ થી વૈશાક વદ ૬
 સુધી, સંવત ૧૯૬૮.
 સુસલમાન—તા. ૧૬ જમાદીઅવલથી
 તા. ૨૨ જમાદીઅવલ સુધી ૧૩૩૦હી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુવંદન ક. મી.	સુવંદન ક. મી.
સની.	૪	વદ ૩	૧૬ ૨૫ ૬ ૩૧	૫ ૧૬	
રવી.	૫	" ૪	૧૭ ૨૬ ૬ ૩૧	૫ ૧૬	
સોમ.	૬	" ૫	૧૮ ૨૭ ૬ ૩૨	૫ ૧૮	
મંગળ	૭	" ૬	૧૯ ૨૮ ૬ ૩૨	૫ ૧૭	
બુધ.	૮	" ૭	૨૦ ૨૯ ૬ ૩૩	૫ ૧૬	
ગુરુ.	૯	" ૮	૨૧ ૩૦ ૬ ૩૩	૫ ૧૫	
શુક્ર.	૧૦	" ૯	૨૨ ૧ ૬ ૩૪	૫ ૧૫	

અવકાશવિહાર.

આન. મી. ગ્રામલેના ઠરાવપર ચરચા ૨૫૦	
જરમીસ્ટન લોકેશન સંબંધી ...	૨૫૦
જિસાબાદીએ વધુ સત્તાવાળા ...	૨૬૦
દરિયાવાહમાં જોડાતોની અવકાશવિહાર	
વધુ રેલ ...	૨૬૦
જરમીસ્ટનમાં નવું લોકેશન સ્થાપવા	
સંબંધી ...	૨૬૧
પ્રિટોરીયાના "જેપ લોકેશન" માંથી	
કાઢવા ...	૨૬૧
ચવરમેંડ એજેન્ટમાંથી નોટીસો ...	૨૬૧
મી. ગ્રામલેના ઠરાવ વિષે સરકારનો	
જવાબ ...	૨૬૨
વહી પારલામેન્ટમાં બીરબીરનો સવાલ ૨૬૭	
મી. બાબાતના રેલ વિષે સવાલ જવાબ ૨૭૭	
નાયબીઆ રેલ વિષે ...	૨૭૭
મશ્હુમ મી. ડબલ્યુ. ડી. સ્ટેડ ...	૨૭૭
રમતના મેદાનમાં રમણેદ ...	૨૭૮
આંસવાલમાં દુકાનનું ઉપચાર ...	૨૭૮
દુકાન ફંડ ...	૨૭૯
મી. પોલાકની હાલ ...	૨૭૯
ગુનાઈટ પાટીદાર સોસાયટી ...	૨૭૯
હોદ્દા મહેશીએ સંબંધી ચરચા ...	૨૭૯
પશુરમ ...	૨૭૯
હિંદુસ્તાનના જાહેરાત ...	૨૭૯
અન્ય અન્ય ...	૨૭૯

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૪ થી મે ૧૯૧૨.

જોન. મી. ગ્રામલેના ઠરાવપર ચરચા

અને બીરમીટમાં આવેલા હિંદી મજુરો ના દુઃખની કહાણી જેમણે સાંભળી છે તે બધાએ બીરમીટ સદતર બંધ કરવા સંબંધી મી. ગ્રામલેના ઠરાવપરની ચર્ચા ખ્યાન પુરવઠ વાંચી હશે. તેમણે કર્મ સાથે જોડાઈ હશે કે આ જુરી રીત સાવ બંધ થવાની બાબતમાં હિંદીના દરેક કામના માણસો તદ્દન એકમત છે. જે બાબતો અમે આપી ગયા છીએ તેથી પુરતી રીતે દેખાઈ આવ્યું છે કે બધા સમજી હિંદીઓ બીરમીટને ગ્રામખી ગુલામી બરાબર મજા છે, અને પોતાના હિંદી બાંધજોને એવી ગુલામીમાં પરદેશ મોકલવામાં આવે તે કામને પસંદ પડે તેમ નથી. હિંદી ધારાસભાના બધા હિંદી મેંબરોએ આ રીવાજને સખ્ત રીતે વખોડી કાઢ્યો, અને તે એકદમ બંધ કરવા હિંદી સરકારને મજબુત રીતે આમંત્ર કર્યો. પ્રજાએ એકમતે કરેલી આ માગણીને હિંદી સરકારે સ્વીકારી નથી એ મોટા અપસોસની વાત છે. હિંદી રાજકર્તાઓનું પરદેશીપણું આ કરતાં ખીણ કાંઈ રીતે વધારે દેખાઈ આવે નહીં. જોન. મી. મલેક ઉચર હકુવાત ખાને ચોખ્ખું કહ્યું હતું કે હિંદી પ્રજા સોજો સો ટકા જે ઠરાવને ટોળા આવે છે તેને તમે (રાજકર્તાઓ) સ્વીકારો નહીં તો તમે અમારી સરકારને ગણાઓ નહીં છતાં હિંદી સરકારે આ અત્યંત અમલ નો ઠરાવ કાઢી નાખ્યો છે. તે પછી હિંદી પ્રજામાં અસંતોષિ હોય, અથવા હિંદી લોકો અંગ્રેજ સરકાર પ્રત્યે અવિશ્વાસની નજરથી જુએ તો તેમાં કોનો દોષ? કોલોનીઓના મોરાઓના ભલાની ખાતર હિંદીનાં રાંક માણસોનો બેચ અપાય અને હિંદી સરકાર વચર અકળાએ તે જોયા કરે એટલું જ નહીં, પણ એનો બચાવ

કરે અને ઉત્તેજન આવે તે પછી હિંદીનો પ્રશ્નનાર હિંદીવાનોના ભલાની દ્રષ્ટીથી જણાવવામાં આવે છે એવી રાજકર્તાઓની વાતો લોકોપર શું અસર કરી શકે? અમે ચોક્કસ માનીએ છીએ કે આ ઠરાવ સ્વીકાર્યો હોત તો રાજકર્તાના પોતાનાજ હકમાં બહેતર હતું. તેમણે તેની અવગણના કરવાથી હિંદી પ્રજા તે બાબતને પડતી મુશ્કેલી શકે તેમ નથી. પરમુલકમાં નિરદય પરમજના લોકોના હાથે પોતાના બરીબ બાંધજોને રીવાતા અપવા પછી, તે નિરદય, અમાનુષી, રીત નો ખત આવવા વચર હિંદી પ્રજા સજી વાર સુમે મેસી શકતી નથી. આ જરૂરી ઠરાવ લાવવા માટે હિંદીઓ જોન. મી. ગ્રામલેનો ફરી ફરીને આભાર માનશે, અને હજુજો કે હિંદી ધારાસભાના પ્રજા પછી મેંબરો આ ઠરાવને ફરીથી હિંદી સરકાર આગળ લાવી પાસ કરાવવા વહેલા શકિતમાન થાય.

સંતોષની વાત છે કે મી. પોલાક જેમણે આ રીતની બદલી હિંદીના લોકો ને બાંધુકાર કરવામાં મોટો ભાગ બજાવ્યો છે તેમણે પોતાના બાંધજોમાં બીરમીટ વિષે અવાજ ઉઠાવવાનું આજુ રાખ્યું છે.

જરમીસ્ટન લોકેશન સંબંધી

જરમીસ્ટનમાં સ્થાપવા ધારેલા નવા લોકેશન સંબંધમાં લાંબી હિંદી કોમેન્ટાર પાડેલ છે. મેકનેબનો રીપોર્ટ તથા તેમણે કરેલી જરજી જરમીસ્ટનનાં સત્તાવાળાઓનું અસરકારક રીતે ખ્યાન ખેંચી રહી છે. મ્યુનીસીપાલિટીએ કો. મેકનેબના રીપોર્ટના જવાબમાં પોતાના તંદુરસ્તી ખતાના અમલદાર કો. મેકર નો રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે. કો. મેકર એમ સમજતા લાગે છે કે તેમને મ્યુનીસીપાલિટીના કમને ટોળા આવેલો બેંકજો, અને તેથી એ જગ્યા માણસોના વસવાટ માટે તદ્દન ના લાયક છે એમ તેઓ કહી શક્યા નથી. છતાં તેમણે એટલું તો કહ્યું કર્યું પાડ્યું છે કે

“જે જગ્યા પર અભાર મુખી મેલું” નામ વામાં આવેલ છે એ જાગને માણસના વસવાટ માટે ના લાભક મણી એકદમ વખોડી કાઢવો જોઈએ.” આ કબ્જે મુનીસીપાલિટીના કાકતરના પોતાનાજ છે, અને તેટલું તેના તરફથી જાણ્યા પછી તેના રીપોર્ટ વિષે હોદ્દાઓને વિશેષ જાણવાનું રહેતું નથી. કાકતરે ખુદ મેલું જ્યાં પડેલ છે તે જાગને વખોડી બાકી ના જાગની જમીનને બચાવ કર્યો છે. પણ જે જમીનની પાસે મળમુત નખાયા કર્યું છે ત્યાં રહેવા બધા ખુવાર થવા તકમાર થાય એવા થોડાજ હોદ્દા હશે. જે ડોક્ટર મોલરને પોતાને એવી જગ્યા આજળ રહેવા જવાનું હોય તો કહી તે પસંદ કરશે કે નહીં. ડૉ. મોલરે વિશેષમાં એ પણ કહ્યું કર્યું છે કે આખી જગ્યા પર દુરમંથ માલમ પડે છે. આવે છેકાણે ન જવા જરૂરી નહીં જાણ્યા હોદ્દાઓને એક રહી મકકમ રહેતું ઘટશે. તેમની અરજીને ટાલિન કહારે જવાબ આપ્યો છે કે કોઈ હોદ્દાને લુપ્ત લોકેશન હોદ્દા નવા લોકેશનમાં જવાની નોટીસ આપવામાં આવી નથી. અરજી એડમીની સ્ટ્રેટર પર મોકલાઈ છે.

એશોઆટીકને વધુ સત્તાવવા

એશોઆટીકને મુનીસીપાલિટીની પેરવીઓ

એશોઆટીક મુનીસીપાલિટીની જન રજ પરપત્રીક કમીટીને “સાચી આર્થિક જન એસ્ટેટ અને હાઇનાન્સ કોર્પોરેશન તરફથી” નીચે મુજબ લખાણ મળ્યું હતું :-

અમારી ભોરડ તરફથી જાપેલુ હેન્ડ બીજ આપના પર મોકલવાને સુચના થયેલી છે. તે હેન્ડબીજમાં માત્ર કલરડ અને નેટીવ લોકોનાજ ઉપયોગ માટે જમીનના દુકાનઓના વેચાણ કરવાના છે એવું જાહેર કરેલું છે.

અમારા કાચેકરો જણાવે છે કે આ નેટીવ ટાલિનશીપ એશોઆટીકની મુનીસીપલ સરકારની બહાર આવેલ છે. તેને ટાલિનશીપ ભોરડની મંજૂરી મળેલી હોવી જોઈએ. કાચેકરો માને છે કે જે આ નેટીવ ટાલિનશીપને કહેરની નબળીકમાં કહેરનાં પરાંઓની પાસે થવા કેવામાં આવશે તો તે પાડોશમાંની બધી જમીનો ની કીમતમાં જરૂર ઘટાડો થઈ જશે;

અને તે ઉપરાંત તેની સાથે બીજા વાંધા એ છે તે લુદા. આવી સ્થિતિ હોવાથી અમારી ભોરડ સુચવે છે કે આ બાબત સામાન્ય અમત્યતા કરેલી થઈ પડે છે. તેવી બાબતને મુનીસીપાલિટીએ પોતાના હાથમાં લેવી જોઈએ, કે જેથી આવી દુઃખદાયક યોજનાનો અમલ અટકાવવાનાં પગલાં લેવાય.”

ઉપરના લખાણમાં જે નેટીવ ટાલિનશીપની જાહેરખબર વિષે કહેવામાં આવ્યું તે જાહેરખબરમાંનો અમત્યનો જામ નીચે મુજબ છે.

“આ (આલેક્ઝાંડરા) સુન્દર ટાલિનશીપ હાલ ફક્ત નેટીવો અને કલરડ લોકોને ફ્રીહોલ્ડ વેચાણથી આપવામાં આવનાર છે. આ ટાલિનશીપ પ્રીટોરીઆના મુખ્ય રસ્તા પર આવેલ છે, અને ટ્રામવેથી આશરે ૨૫ માઇલ દુર છે.

આલેક્ઝાંડરા ટાલિનશીપ એશોઆટીક મુનીસીપાલિટીથી બહાર છે, અને તેથી મુનીસીપલ કર વેરાઓ તથા બાંધકામની અટાપતો તેને લાગુ પડતી નથી. તમે તમારો દુકાન ફ્રીહોલ્ડ ખરીદી બધ તે ઉપર આદો તેવું મકાન બાંધી શકો છો. સ્ટેડની માસીક લાઇસેન્સ શી તમારે કરવાની નહીં, તેમ કરવેરાઓ પણ કરવા ના નહીં, તમે તમારી પોતાની જમીન ખરીદી, કે જ્યાં તમે તમારાં જથ્થાનાં કરો બાંધી શકશો, સ્વતંત્ર રહી શકશો, અને તમને ત્યાંથી કોઈ ખર્ચકાર નહીં. અભાર રહેલાં તમને એક લોકેશનમાંથી બીજા લોકેશનમાં ખસેડવામાં આવેલ છે. જે તમે આલેક્ઝાંડરા ટાલિનશીપમાં જમીન ખરીદી તો તમને ત્યાંથી ખસેડવાને કોઈ કાચકો નથી, કે કોઈને સત્તા પણ નથી. તો આ ટાલિનશીપમાં ફ્રીહોલ્ડ દુકાન ખરીદવાની તક મુખ્યત્વે નહીં.”

ઉપરના લખાણ પર ટીકા કરતાં જન રજ પરપત્રીક કમીટીએ મુનીસીપાલિટીને જણાવ્યું છે કે :-

ભોરડ લોકોની સરકાર એશોઆટીક, નેટીવ, અને કલરડ લોકોની ફ્રીહોલ્ડ ટાલિનશીપ હોય તે બધું મંજૂર થાય કહે વાય. તે બાબતમાં કોઈ પણ પગલાં લેવા મુનીસીપલ કાઉન્સિલને સત્તા નથી. છતાં અમારો બાંધકામ છે કે દુરત નવો કાચકો બંધવાને સરકારને રજુઆત કરવી. તેવા કાચકો પડે એશોઆટીક જેવાં મોટાં ભોરડ કહેરની પાડોશમાં એશોઆટીક નેટીવ, અને કલરડ લોકોનો જથ્થાનો વસવાટ થવા સાબાંધમાં મુનીસીપાલિટીએ ને કાણુ અને બવરજાની ઘટલી સત્તા મળવી જોઈએ.

કરાઈટ મુનીસીપલ એશોઆટીક એશોઆટીક, નેટીવો અને કલરડ લોકોને લગતી જે કલમો છે તે (તે બીજા પ્રાંતીક કાઉન્સિલમાં પાસ થાય તેપછી) આવેલ કાંડરા ટાલિનશીપ જેવી બાબતને હાથમાં લેવા કામ લાગશે નહીં. અમારો મજબુત બાંધકામ છે કે સત્તાવાળાઓને આ બાબતમાં અધિકાર હોય તેને બધું વધુ મજબુતી મળવાની જરૂર છે

ટ્રાંસવાલમાં એરતની અટકાયત નો બીજો કેસ

તા. ૨૪ મીએ એશોઆટીકના માણ સ્ટ્રેટની કોર્ટમાં એક હોદ્દા એરત પર એરકાપદે ટ્રાંસવાલમાં લખાણ થવાના આરોપસર કેસ ચાલ્યો હતો, જેનો મુકાદ્દો નીચે મુજબ છે :-

આરોપી બાઇને ૧૯૦૭ ના કાયદા પ્રમાણે પ્રીકીબીટ્સ ઇમીગ્રેન્ટ મણી આરોપ મુકવામાં આવેલ છે. તેની પાસે ટ્રાંસવાલમાં લખાણ થવાને કોઈ જાતની પરમીટ ન હતી, તેમજ તે કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરી શકે તેમ ન હતી. બચાવમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હાસીમ મકમલ કે જે પ્રીકીબીટ્સ ઇમીગ્રેન્ટ નથી તેની આરોપી બાઇ એરત થાય છે. હાસીમ મકમલનું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ રજુ કરવામાં આવ્યું છે, અને તે પે તે, પ્રીકીબીટ્સ ઇમીગ્રેન્ટ નથી એમાં શક નથી. મારી પાસે મુદ્દાની વાત એ છે કે આરોપી બાઇ આ પ્રાંત ના કાયદા પ્રમાણે હાસીમની એરત છે કે નહીં. ૧૯૦૫ માં ચાલેલા કેસમાં ટ્રાંસવાલના માણ મીફ જરૂરી નિરજુથ કરેલો છે કે એક કરતાં વધુ બીએક સાથે કરવાના રીવાજ મુજબ થએલાં (પોલીએમસ) થએ તો આ પ્રાંતમાં કાચકો સર નથી. મુકાદ્દામાં તેમજ વધુમાં જણાવ્યું છે કે આ લગ્ન જે ‘પોલીએમસ’ હોય તો બીજા મુલકમાં તે કમ્પલ રખાવું હોય તેપછી, આ મુલકમાં તે કમ્પલ રાખી શકાય નહીં. આપણા વિચાર પ્રમાણે લગ્નના અરથ એક ધણી એક એરત સાથે (અને વધુ સાથે નહીં) જોડાય, અને તેમ રહે, એ છે. એ લગ્ન કાયમ હોય ત્યાં સુધી બેમાંથી એક રીજા સાથે સાદી કર તે આ મુલકના કાયદા પ્રમાણે એરકાપદે છે. હવે આ કેસમાં હાસીમ કહે છે કે તેની સાદી આરોપી સાથે ૧૮૯૫ માં સુરત જાણમાં મુલક

માન રીવાજ પ્રમાણે થઈ હતી. તે વધુ માં, પુછાયલા સવાલના જવાબમાં, કહે છે કે જ્યારે તે આરોપીને પરપૂરો ભાર તેને બીજી પક્ષ તરફ આંચોને પરપૂરો મુસલમાન કાયદા પ્રમાણે અધિકાર હતો. વળી હસા નામની સ્ત્રીને તે બીજી ઓરત તરીકે મુસલમાન રીવાજ પ્રમાણે ૧૯૦૫ માં પરપૂરો, અને તેનાથી તેણે છુટાછેડા કરેલા છે એમ તે કહે છે. તેથી ચોખ્ખું થાય છે કે આરોપી બાકી સાથેની તેની કાદી તે "પોલીસેસ" છે, અને તેથી તેને આ પ્રાંતના કાયદા પ્રમાણે કબજા કરી કાયમ નહીં. તેથી આરોપી, પ્રેસીડીન્ટ કમીશન ન હોય એવાની સ્ત્રી છે એ બચાવ દર્શાવેલો નથી. આ કારણસર આરોપીને મુન્દેગર દરખાસ્તમાં આવે છે, અને મુન્દેગર પ્રધાનની મંજૂરી મળતાં તેને હકપાર કરવી એવો હુકમ કરવામાં આવે છે.

કેસની અપીલ ચનાર છે.

જરમોસ્ટનમાં નવું લોકેશન સ્થાપવા સંબંધી

ટાઉન કાઉન્સિલમાં ચર્ચા

જરમોસ્ટન ટાઉન કાઉન્સિલની તા. ૧૮ મીની મીટીંગમાં કરવા ધારેલા નવા લોકેશન સંબંધમાં નીચે મુજબ ચર્ચા થઈ હતી :-

પબ્લીક હેલ્થ કમીટી તરફથી જણાવવામાં આવ્યું કે મ્યુનીસીપલ લોકેશનમાં રહેનારા તથા સ્ટેડ ધરાવનારા હોદ્દાઓ તરફથી એક પીટીશન આવેલ છે, જેમાં નવા લોકેશનની જમીનને તાંદુરસ્તી માટે ચોખ્ખી રીતે અવકાશ મળીને, તથા કહે રથી દુર હોવાના કારણસર વાંધા લીધો છે. એ જમીનને વખોડી કાઢનારે ડો. સ્કોટ મેકનેમ તરફનો રીપોર્ટ કમીટીએ રજુ કર્યો, તેમજ ડીપ્રીક્ટ સરજન ડો. કારલ મોલર તરફનો રીપોર્ટ રજુ કર્યો. ડીપ્રીક્ટ સરજને પોતાના રીપોર્ટમાં એવું જણાવ્યું હતું કે જે જમીન પર મેલુ નામવામાં આવેલ છે ત્યાંથી થોડી એક જમીન કેટલાક વરસો સુધી પડાર મુકવામાં આવે એ કારણે નવી જમીન ને માલુસનો વસવાટ કરવા બાયક કહી કાયમ. જે જમીનને આજ સુધી મેલુ નામવા માટે વાપરવામાં આવી હતી તે જમીનને માલુસના વસવાટના માટે ના બાયક મળી વખોડી કાઢવામાં આવી હતી.

જનરલ ૨૦૦ વાર જેટલી જમીન પડાર મુકવામાં આવે તો એકીઆટીઝ બજાર માટે ૧૩૦ સ્ટેડ, અને નેટીવ લોકેશન માટે ૫૦૦ સ્ટેડ મળી કુલ ૬૩૦ સ્ટેડ માટે પુરતી જમીન છે એમ જણાવવામાં આવ્યું.

હોદ્દાઓ પીટીશન તથા કાઉન્સિલ તરફના જુદા જુદા રીપોર્ટનો ટાઉન કાઉન્સિલની મીનીટમાં સમાવેશ કરવા ઠરાવ થયો.

સારનાથ કમીટીએ એવી બહામણ કરી કે નવા લોકેશનની જમીન માટે દરમિયાન વાલના એડમીનીસ્ટ્રેટરી મંજૂરી મેળવવી, તથા સ્ટેડ માટે શીના ફર નક્કી ન થાય ત્યાં સુધી નેટીવો પાસેથી સ્ટેડ નું ખાસીક લી. ૧૫ નું બાકુ લેવું.

આ બહામણ ૪ વિશ્વ ૧૦ મતે પાસ થઈ હતી.

હોદ્દાઓની મીટીંગ

(અમારા અખરપત્રી તરફથી)

અગ્રેની ક્યાળુ મ્યુનીસીપાલિટીએ હોદ્દા અને નેટીવો માટે લોકેશન સ્થાપવા ને નવી જમીન ખતાવી છે તે સવાલની ચર્ચા કરવા જરમોસ્ટનના હોદ્દાઓની એક મીટીંગ રવિવારે લોકેશનવાળી નિજાળના મકાનમાં મળી હતી. ધણા હોદ્દાઓ હાજર હતા. બાકુ બાલમકાદુરસીએ સલામું પ્રમુખ સ્થાન અપ્પા પછી સાંપણે થયાં. મેસરસ કાજલીઆ, માંધી, રીચ, ચંબી નાઇડુ, સોરાબજી બચનવરધી વિગેરેએ બધી હાજરી કરી, તથા ડો. મેકનેમ તથા ડો. મોલરના રીપોર્ટ વાંચી સંભળાયા. છેવટે ડોક્ટરેના રીપોર્ટમાં જણાવેલી સ્થિતિ સંબંધમાં બંને બંને તથા કરવાનો ઠરાવ કરી મીટીંગ અરખાસ્ત થઈ હતી.

સ્થાનિક છાપામાં એક ગોરો લખે છે કે થોડા દિવસપર તેનું કરમનના સ્ટેશને જવાનું થતાં રંચમેદના અન્નાપનો વિચિત્ર દાખલો તેના જોવામાં આવેલો. કેપના ગ્રીભ વરમના કબાઓને "રીકરડ" નું પાટીઈ મારી બીભ વરમમાં મુલાકાતી કર નાર હોદ્દા અને કલર લોકો માટે રાખવામાં આવેલ, અને બીભ વરમના પછસા કરનારા ગરીબ હોદ્દાઓની એક મોટી સંખ્યાને તેમાં પુરવડામાં આવેલ જમ નારે ઉમેર્યું છે કે બાવો હાલકો જમના એકકમ નંધ કરવાની જરૂર છે.

પ્રિટોરીઆના "કેપ લોકેશન" માંથી કાઢવા

ટાઉન કાઉન્સિલનો ઠરાવ

પ્રિટોરીઆ ટાઉન કાઉન્સિલની વેબ દિવસપર મળેલી મીટીંગમાં તાંદુરસ્તી આતાના અમલદાર તરફથી એક તપસીલ રજુ કરવામાં આવી હતી. તેમાં તેણે "કેપ લોકેશન" માં રહેતા હોદ્દા તથા બીભ એકીઆટીઝના નામો પુરાં પાડ્યાં હતાં, અને ભલવા મામુલ હવે કે આ લોકેશને એ લોકેશનમાં રહેવાનો હક છે. કાપના-સ કમીટીએ બહામણ કરી કે "કેપ લોકેશન" માં રહેતા અમલદાર વેપાર કરતા ધણા એકીઆટીઝને મહીના એક ની મુદતની અંદર એ લોકેશન છોડી દેવા નોટીસ આપવી.

આ બહામણ સર્વાનુમતે કબજા કરવા માં આવી હતી.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૧૬ મી મે એ મુખ્ય જવા ઉપકરે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમોના—તા. ૧૨મી મેએ મુખ્ય જવા ઉપકરે.

અમસોટી—તા. ૨૧ મી એએએ કાલંબો થી ડેલાઓબાને અને કરમન માટે ઉપકરે છે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

ટીમેરીક—તા. ૨૦ મી એએએ કાલંબોથી ડક્કિય અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપકરે છે.

એનેરીક—તા. ૫ મીએ કલકતાથી ડક્કિય અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપકરવાની વહી છે.

આરિસનરમ ખાતે નાતાલ મેન્સુરેક અરસ એસોસીએશન મળેલી તેમાં મજુરોના વધતા જતા ભાવ માટે ચીંતા જતાવવામાં આવી હતી. ચર્ચા વહી જતાવવામાં આવી હતી કે વધુ પચારો મળવાથી કામ પક્ષ વધુ મળવાનો સંભવ રહે છે. ચીના લોકોને કાવવામાં આવે એવી પક્ષ મુજબ થઈ હતી.

મી. ગોખલેના ઠરાવ વિષે સરકારનો જવાબ

તે નો અ પા એ લો વ જ તો ર હી જો

હીં દ ની વ ડા ધા રા સ લા માં

એન. મી. કલારકનું જાપણ

મી. ગોખલેના ઠરાવ પર આવેલી ડીએટ નો હીંદી સરકારવતી જવાબ આપતાં હીંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના સેક્રેટરી એન. મી. કલારકે નીચે મુજબ જાપણ કર્યું હતું:

મી. ગોખલેએ તેમનો મુદ્દો ગુસ્સા ભરેલી રીતે તથા અસરકારક રીતે રજૂ કર્યો છે. તેમણે જે કહ્યું તેમાંની બધી બાબતો હરફે ફરફ સાચી છે. છતાં કું તેમને મળતો અંત કહતો નથી. મી. ગોખલે પોતે જ કહ્યું કરશે કે આ સવાલનો તેમણે નિષ્પક્ષપાતપણે વિચાર કરેલ નથી. મી. ગોખલેએ ગીરમીટની રીતને વખોડી કાઢી તેના ત્રણ મુખ્ય મુદ્દા એ છે કે: (૧) તે ખરી રીતે જોતાં ગુલામીના જેવી જ છે; (૨) તે જેવી રીત છે કે જેમાં ગુલામીમાંથી મુક્ત થએલા સીદીઓ પશુ જોડાવાને મુકે નહીં; (૩) તે રીત વિષે એટલી બધીવાર તપાસ કરાવવામાં આવી છે કે સરકાર તે બાબત માં હમેશાં સંકળિત રહેલ છે એવું જાણીતું રહે છે. છેલ્લા મુદ્દાને ખુલાસો પહેલો કરીશ. કોઈ પણ બાબતમાં કંઈ પણ કરવા પહેલાં તપાસ કરવી એ સરકારનો રીવાજ છે. મી. ગોખલે તેને અરથ મને તેમ કરી કહે છે. બીજો મુદ્દો બહુ વિચિત્ર છે. મહુરો કોઈ જાણે છે કે હીંદી મહુરોની કોલોનીઓમાં જરૂર પડી તેનું કારણ એજ કે ગુલામીમાંથી મુક્ત થએલા ગીરમીટીયાઓ કામ કરવાની તક ના પાડતા. હીંદીઓ જે કામ પોતાના હેઠળ કરતા હોય તેજ કામ, એટલે કે ખેતીનું કામ, કોલોનીઓમાં તેઓ કરે તેમાં શું નામેથી સમાઈ હશે? માનવતા સભાસદોએ તે સવાલથી ઉભી થતી જામણી ઉપરજ બહુ બાર મુક્યો છે. હીંદી મહુરોના હક જળવાય અને તેઓને સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા મળે એ

જેવાને આપણે બધા મુજબાતુર છીએ. સવાલ એ છે કે ગીરમીટની રીત તે મુજબા કંટાળેકર અને પરીપૂરણ કરી કહે છે. ગીરમીટની રીત સામે સખ્ત લાગણી છે તેમાં તો શક નથી. તેથી તેના કાયદા અને ગેર કાયદા તપાસવા થઈ છે. આ ઠરાવમાં જે બાબતો સમાવેલી છે. હિંદુસ્તાનની બહાર ગીરમીટની રીત ચાલે છે તે તથા કોલોનીમાં ગીરમીટીયા મોકલવામાં આવે છે તે. હિંદુસ્તાનમાં ઉત્તર આસામના ચાર પાંચ પરમ જામાજ તેની હકમાતી છે, અને તે પશુ હવે નાબુદ થવાની છે. આસામમાં કુલી એની સ્થિતિ સારી છે. તેઓની સંખ્યા સારી લેવામાં આવે છે આવાપીવા રહેવાની પણ તેઓને સારી સમવડ આપવામાં આવે છે, અને પગાર ઉપરાંત તેઓ પૈસા પેદા કરી કહે છે. આ ગીરમીટીયા મોકલવાનું બંધ કરવાનું મુજબ કારણ તો આ ચાલતો કુરાચાર છે.

જે બ્રીટીશ કોલોનીઓના સંબંધમાં ગીરમીટનો સગાલ બહુ દુઃખદાયક કહેવા માં આવ્યો છે તે બ્રીટીશ ગીયાના, શીશુ, બમેકા, અને ટીનીકાડ છે. સ્ટ્રેટસ સેટલમેંટના સંબંધમાં કમીએક્સન કહેવામાં આવેલ છે. અને ત્યાં ગીરમીટની રીત નહીં જેવી છે. મલાયાના ટાપુઓ માં મરજુની સંખ્યા બધા દેશો કરતાં વધારે થવાથી ત્યાં મહુરો મોકલવાનું બંધ કરવામાં આવ્યું છે. સીલોનમાં મહુરો સ્વતંત્ર છે બ્રીટીશ ગીયાનામાં કામે નહીં લાગેલા હીંદીઓની થોડીક સંખ્યા છે, અને ત્યાં નવા કમીએક્સનનું નામ નથી. આ કુલીઓને પાંચ વરસ સુધી ગીરમીટમાં નોકરી કરવાની હોય છે. તેઓનું રહવાનું ખેતર ઉપરજ હોય છે. જે રજા વિના તેઓ ક્યાંય જાય તો વારંટ વિના તેને પકડી કાયદા છે. અને જે રજાથી વધારે મેં જાણ્યું રહે અમલ,

ક્યાંય જઈથી જાય તો તેને જેલની અથવા હાંડની અને બધીવાર બંનેની સજા થાય છે. ઇસ્પીતાલમાં જવાની ના પાડે, કામ કરવાની ના પાડે અથવા બીજાને કામ ન કરવાનું સમજાવે તેને માટે પણ એટલીજ સજા થાય. પ્રોટેક્ટર એફ કમીએક્સના સરટીફિકેટ વિના કોલોની ભરતી કરવામાં આવતી નથી, અને ભરતી કરનારા એજન્ટો ગીરમીટની જરૂરોવાળું એક જાપેક્ષ કારમ તેઓને પુર પાડે છે. સજાની કલમો જે ખરી રીતે કંત્રાકટમાં જણાવવામાં આવતી નથી તેથી તેઓ વાકેફ હોય છે કે નહીં એ સવાલ છે. આ બાબતમાં કું તપાસ કરવા માગું છું. સજાની કલમો ભરતી માં લખેલ થનારે જાણવી જોઈએ એ વાત બહુ વજનદાર છે.

એ માની લેવું જોઈએ કે જ્યારે માણસ કંટારાકટ કરે છે ત્યારે તે તે અમલમાં મુકવા બંધાય છે. મી. ગોખલે એમ માની લેય છે કે કુલી સજાની કલમો જાણતો નહીં હોવાથી કોલોનીઓ માં જઈ તેથી વાકેફ થાય છે ત્યારે પાછો ફરવાનું મન કરે છે. આમ માની લેવું તે વાજબી નથી. કુલી કોલોનીમાં જમને કામ કરવાની ના પાડે એટલે તેને સજા થાય તે જ્યારે હાડમારી કહેવાય નહીં. તેને ભરતીમાં લખેલ કરવા પહેલાં રજા આરની પાસે ખડો કરવામાં આવે છે અને કંત્રાકટની જરૂરો તે સમજેલ છે કે નહીં તે તેને ખાનગીમાં પુછવામાં આવે છે. પછી કુલીને કેપોમાં લઈ જવામાં આવે છે. અને ત્યાં ઘાતર તેની તંદુરસ્તીની તપાસ કરે છે. જે ઘાતરને સંતોષ થાય છે તો તેને રાખી તેની બરાબર સંખ્યા લેવાય છે. કોલોનીમાં પહેલિતા તે કોલોનીના કાયદા તથા આવે છે, અને તેની તેને સમજ પાડવામાં આવે છે. કેટલીક કોલોનીઓના કાયદા હીંદી સરકારની સંમતિ પામેલા હોય છે. કુલીના કામના કલાકો એ પ્રમાણે મુકરર થય છે કે ખેતરની બહાર કામ કરવાનું હોય ત્યારે ૭ કલાક અને કારખાનામાં કામ કરવાનું હોય ત્યારે ૧૦ કલાક તેની પાસેથી કામ લેવું. કુલીઓના સંબંધમાં તપાસ કરતા રહેવા પ્રોટેક્ટરોની નીમજૂક કરવામાં આવી છે, જેઓ તેઓની ફરી વાક સાંભળે છે, સાક્ષીઓની જુખાનીઓ લે છે, અને જરૂર પડે તો ફરીવાર કુલીઓના રોકની સામે કોર્ટમાં કામ ચલાવે છે. ત્યાં તેઓને માટે ઘાતરની અમલદારોની નીમજૂક કરવામાં આવે

છે જેઓ તેઓની તાદુરસ્તી માટે તથા સુખાકારી માટે દેખરેખ રાખે છે. હાલ એવો સવાલ ડાહ્યામાં આવેલો કે આ બધે જ દેખરેખ બરાબર છે, પણ તે અમલમાં મુકાય છે કે નહીં તેની ખાતરી શું? હું કહીશ કે જુ' કે એ બાબતમાં મી. જોખલેનો સવાલ તબક્કા મુદ્દાસર હતો. એ સવાલના જવાબપર તે રિવાજના સારા નરસાપણનો આધાર છે અને તે બાદદેખરેખનો બરાબર અમલ મતો ન હોય અને કુલીઓની સહીસલામતી ન જળવાતી હોય તો તે બાદદેખરેખ નહામે છે. સારા નહીંને તે સવાલપર વિચાર ચલાવવા ૧૯૦૮ માં બેઠેલી નિબંધપાત કમિટીના રિપોર્ટમાં તેનો જવાબ અપાઈ રહે છે. તે કમીટી એવા આશય ઉપર આવી હતી કે કેટલાક કમનશીબ બનાવે બનેલા હોવા છતાં તે રીત પરદેશ જના રાજ્યોને સરવાળે ફાયદાકારક નીવડી છે. એ કે વધુ હોદીઓ બહાર નીકળે એવું કરવા તે રીતને વધારે લોકપ્રીય કરવાનાં પગલાં હોદી સરકારે લેવાં જોઈએ. કમીટીએ એમ પણ જણાવેલ છે કે જુલકાળમાં એ રીત વિષે બહુ ઝેરબચ આ ચાલી હતી, છતાં હાલમાં તેને વિષે એવું કંઈ કહેવાય એમ છે નહીં. કુલી ઉપર બપતો મુકવામાં આવે છે તે વધુ પડતો નથી, અને ખરી રીતે તે સ્વતંત્ર માણસજ છે.

કુલીઓની તાદુરસ્તીના સંબંધમાં મી. જોખલેએ કહ્યું કે છેલ્લાં ૭૫ વરસ દરમિયાન તેઓમાં મરજીત પ્રમાણ અસાધારણ રહ્યું છે. પણ ખીટીશ ગીયાના માં દર હજારે ૨૬ મરણ થાય છે, ટરીનીડાડમાં ૧૫, અને શીજમાં ૮ થાય છે. આની સાથે એટલું તો કહી શકાય જ નોંધ્યું કે પુરેપુરી સાવચેતી રખાય તો જ એ રિવાજ ચાલુ રહી શકે. મી. જોખલેએ પ્રોટેક્ટો અને માજીસ્ટ્રેટો પોતાની ફરજ બજાવતા નથી એવો દોષ મુક્યો છે એ સંબંધમાં જણાવવાનું કે આવી ફરીયાદો ઘણે ભાગે ટ્રાનીડાડ વિશે જ થયેલી છે. પ્રોટેક્ટોના સંબંધ માં તો કમીટીએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ ની ઉપર દેખરેખ રાખવાની જરૂર છે. પણ માજીસ્ટ્રેટો વિષે તે જણાવે છે કે એક કિસ્સો એવો રહ્યું થયો હતો કે માજીસ્ટ્રેટ પોતાની ફરજનો હુકમ કરતાં વધારે ખ્યાલ રાખતો જોવામાં આવેલ. હાલમાં ઘણા મી. ખીટીશોને સંબંધ પહોંચાડવામાં આવે છે એ એક વધારે બાબત વાત છે. તે વિષે કમીટીએ જ

જાણ્યું હતું કે મજુરો સંબંધી મુશ્કેલોતો નો નિવેડો આવી રીત થાય એ બહુ અસંતોષકારક વાત કહેવાય. આ ઉપરથી તેણે કેટલીક સુચનાઓ તથા બહામણો કરેલી છે, અને તે ઉપર હોદી સરકાર હાલ વિચાર ચલાવે છે, તેમ તે વિષે હોદી પ્રધાન સાથે પત્રવ્યવહાર પણ ચાલુ છે. તે પત્રવ્યવહાર હું બહાર પાડી શકતો નથી, પણ એટલું જણાવી શકું છું કે કમીટીની ઘણી બહામણો સાથે હોદી સરકાર મળતી થયેલ છે. તેમાંની એક રી-ઇન્ડેન્ચર વિષે છે. રી-ઇન્ડેન્ચર ની રીત તે હાલની ઇન્ડેન્ચરની રીત કરતાં તદ્દન જુદીજ તરેહની છે. કોલોનીઓની સરકારો પોતાની કુકુમત તથા આવેલા લોકો માટે બંધન કરતી નથી એમ માનવાનું કાંઈ કારણ નથી. તેઓને કમીટીની બહામણો અમલમાં મુકવામાં ઘણો સ્વારસ સમાજેલો છે. કેમકે ત્યાંની આર્થિક સ્થિતિ સાથે તે સંબંધ ધરાવે છે. તેઓ સમજે છે કે જો હોદી સરકારને તેઓની બચસ્થા અસંતોષ બરેલી લાગે તો મજુરો આવતા એકદમ બંધ થઈ જાય. હોદી સરકારને કોલોનીમાં કંઈ ખાસ સ્વારસ નથી, પણ તે સાથે એટલું જોવાનું છે કે કોલોનીઓ આખી શહેનશાહતના આગ છે, અને તેઓને લાભદાયક નિવેડેલી રીતની સાથે જ્યાં સુધી બહુ મજબૂત કરણ આપી શકાય નહીં જ્યાં સુધી તે બંધ કરી તેઓને તુકશાન પહોંચાડવાને તે રાજી નથી. છેલ્લાં ત્રણ વરસ દરમિયાન ખીટીશોની જાવક દર વરસે ૩,૦૦૦ ની છે. હોદીસ્તાનની આટલી મોટી પ્રજાના પ્રમાણમાં તે સંખ્યા કંઈ વધારે નહીં કહેવાય.

મી. જોખલે વધુ વધી એ બતાવે છે કે ખીટીશોઓની ભરતી કરવામાં મજબૂત દાર આંખોની પુરતી સંખ્યા મેળવવી મુશ્કેલ હોવાથી પછી જમે તેવી આંખોની ભરતી કરી આખી પુરવામાં આવે છે. મી. જોખલેએ આ વિચાર ૧૮૭૭ની સાલના હોદી સરકારના તુમારમાં વધારા એવી ભાષા ઉપરથી બાંધ્યો છે એમ મારાથી કહ્યા વિના રહેવાનું નથી. પણ તે પછી યોગ્ય આંખોની ભરતી કરવાને ઘણી સંખ્યા લેવામાં આવે છે કોલોનીઓમાં જનારા હોદીઓમાં બનાડો થવાને બદલે તેઓમાં સ્વતંત્રતાનો જુસ્સો પેદા થાય છે એટલું જ નહીં પણ તેઓના બાંધમાં અને નીતિમાં પણ સુધા થાય છે, અને તેઓ ઘણો નફો કરે છે.

૬૧૦ની સાલમાં ટ્રીનીડાડથી આવેલ કુલીઓ પા. ૧,૦૦૦ આવેલા હતા, જમે કાથી ૨,૩૪૪ થાયા હતા. ખીટીશોગીયાનાથી ૬,૨૫૨ આવ્યા હતા. જો એ લોકો ધેર રહ્યા હોત તો તેવી કમાણી તેઓ બાંધેજ કરી શકત.

જો હોદી સરકાર આ દરાવ સ્વીકારે તો હોદીસ્તાનની બહાર મજુરો જતા અટકાવવાની તેને બહુ સંખ્યા રાખવી જોઈએ. જો એ રસ્તો લેવામાં આવે તો પછી તે લોકો ઉપર શું હાડમારી મુજરે તેની વાત તો લાવવામાં આવેલી નથી. આ સવાલમાં હોદીસ્તાનની સરકારે તદ્દ સ્થ રહેવાની રાજ્યનીતિ જુલકાળમાં બતાવેલી છે તેજ જળવી રાખવી તે બહુ ડહાપણ બરેલું છે. હાલમાં તે નીતિ પડતી મુકવાનું કંઈ કારણ જોવામાં નથી આવતું. ઇન્ડેન્ચર લેખરની વડી લાત કરવા હું નથી જોઈ થયો, પણ આશય માટે ખીટીશો મોકલવાનું બંધ કરવામાં આવે, અને બીજાં કોલોનીઓમાં મોકલવાની છુટ મુકવામાં આવે તેમાં કદાપણ છે એવું તો હું નથી સ્વીકારી શકતો. તે બંને સ્થિતિ તદ્દન જુદીજ છે.

વળી એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે આ રીત મુલામી સરખી છે. એ વાત જુલ બરેલી છે. તે બંનેમાં કંઈ સરખાપણ નથી. ખીટીશ એ એક સ્વતંત્ર કક્ષાકદ છે કે જે કુલીને સમજાવવામાં આવે છે, બપારે મુલામી તો જબરદસ્તીનું જ રૂપ છે. આ કુલીઓને ક્યા સ્થાનોમાંથી મેળવવામાં આવે છે તે માનવતા સલાસદો બજાવતા હશે. જે વિકાસમાં બહુ ગરીબી તે જુખમરો છે ત્યાંથી ઘણે ભાગે મજુરો ની ભરતી કરવામાં આવે છે. ખીટીશની રીતથી સાહસીક લોકોને નવું મેદાન અને નવી જાંદગી મળે છે કે જ્યાં તેઓ પોતાના દેશમાં કદી જાણ ન રાખી શકે એવી સ્થિતિએ ચડવા શક્તિવાન થાય છે. હું આ દરાવની વિરુદ્ધ બંધ છું.

મી. જોખલેનો પ્રત્યુત્તર
 જોન. મી. જોખલેએ વિરુદ્ધ બાંધ્યો તે નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો હતો :—
 સાહેબ, કાઉન્સિલે આ દરાવની વિરુદ્ધ બે બાંધ્યો સાંભળ્યાં; એક જોન. મી. ફ્રીમંટલનું અને બીજું જોન. મી. ક્રાયા રહ્યું. મી. ફ્રીમંટલે જે કહ્યું તેનો ઉત્તર હું પહેલો વાળીશ. તેમણે કહ્યું મારું એવી ફરીયાદ કરી (જેમાં જોન. મી. ક્રાયાએ પાલખીમાં બાંધ્યો મુરી) કે

મે સેકરસન કમિટીના રિપોર્ટની વધારે જ્યાં તે બહુ અચૂંપો પમાડનારી વાત છે. છરી હાકોતો જ કહી. સાહેબ, એ વાત સાચી છે કે મેં તેમાંથી ઉપરછરી જ બાળતો કહી બતાવી છે. હું આપને તેનું કારણ કહું? તેનું કારણ એજ હતું કે તે કમિટીની કેટલીક બહામણો થી હું નાઉમેદ થયો છું. હું માનુ છું કે જે મુદ્દાથી કમિટીએ તે સવાલને તપાસ્યો તે મુદ્દો જ હોય બરેલી હતો. કોમોનીયલ પ્રધાનના શેરા ઉપરથી એક સલામ છે કે તે કમિટીને નીચેની બાબત પર વિચાર કરવાનો હતો : 'કાઉન કોમોનીઓમાં, અને તેમાં જે કોમોની માં હોંદી મજૂરોને ઉત્તેજન આપવું બહુ ઉપયોગી થઈ પડે, લાંબા હોંદી એનો સામાન્ય સવાલ.'

એટલે જે મુદ્દાથી તે સવાલનો વિચાર કરવાનું કમિટીને આમન થયેલ તે હોંદીસ્તાનથી ગીરમીટીયાઓ મોકલવા હોવા કે નહીં, એ ન હતો પણ ક્રાઉન કોમોનીમાં હોંદી ગીરમીટીયાને ઉત્તેજન કેવી રીતે આપવું એ હતો. કોમોનીયલ પ્રધાને એમ માની જ લીધું કે ક્રાઉન કોમોની માટે હોંદી ગીરમીટીયાની જરૂર જ હતી અને તેથી તેને ઉત્તેજન કેમ આપાય એજ વિચાર કરવાની અત્યંતતા હતી. કમિટીએ પણ આ માન્યતા સ્વીકારી બહુને જ કામ કર કરવું. એમ હોવા થી ગીરમીટીની વિરુદ્ધની જે વાત હતી તે ની સામે નજર ધણે બાજે રહી જ નહીં, અને તેને ટેકા આપનારી જે જે બીના હતી તે ખુલ્લી રીતે બહાર લાવવામાં આવી. એમ હોવા છતાં રિપોર્ટમાં જે હાકોતો બહાર પડી છે તે ઉપરથી એક સલામ છે કે જે ગીરમીટી નાણુક કરવાની બહામણ કરવાનું કમિટીના અખત્યારમાં હોત તો તે તેમ ખુલ્લી થત. રીપોર્ટની લીટીએનો આવરણ એવાથી તેમ જ છે એમ લાગ્યા વિના રહે નહીં. પણ મજૂરોને ગીરમીટી તથા કોમોનીમાં મોકલવાનું બની શકે એના આત્મા સવાથી, અને તે વિના કોમોનીની આબાદીને ધકે પહોંચે એવું માની લીધાથી કમિટીએ જે બહામણો કરી હતી તેથી બીજી તે કરી શકે નહીં. સાહેબ, માનવંતા સભાસદે કાર્ટસીલના બહુભુત કહ્યું કે, જે કે જાળની કમીએ એમીમેટમાં બહુવેલી નથી હોતી, અથવા તો અમાઉથી સમ લવવામાં નથી આવતી છતાં ગીરમીટીમાં એકાનારા કુલીઓ સમજે છે કે તેઓ કોમોનીમાં શું કરવા જાય છે એના અસહન કુખમાંથી આ નમો નીક

કાર્ટસીલના રાજ્યપદના સભાસદ તરીકે મારા હરાજની વિરુદ્ધ બોલનાર મી. ક્રીમેટલના કમ્પોની સામે સેકરસન કમિટીના મેંબર તરીકે બોલનાર મી. ક્રીમેટલના કમ્પો ટાંકવાની રજા લઈ છું. કમિટી નો રિપોર્ટ જેમાં માનવંતા સભાસદે સહી કરી છે તે જણાવે છે કે :—

‘કમિટીની સન્મુખ જુવાની આપનાર ધણા કોમોનીયલ કાલીઓ પાસે થી અમે સાંભળ્યું છે કે એકત વરમ માંથી મેળવાયલા હોંદી મજૂરો સરસ ‘સેકર’ અને છે, અને તેમાંના ધણાખરા સેકરડીનાં કે બીજાં એતરોમાં વસી જાય છે, અમર પોતાની માલે ધની જમીનમાં વસવાટ કરે છે. છતાં હોંદીસ્તાનથી નીકળનારાઓનો મોટો ભાગ તેઓની નવી છાંદગીની કરતો થી પુરો વાકેફ હોય અથવા તો નવા ફેશમાં વસવાટ કરવાના હરાદથી જ તે ધરથી નીકળતો હોય એ સકવાળી વાત છે. તેઓ બહાર નીકળે છે તે નું કારણ એ કે જે તેઓની સ્થિતિ સારી નથી હોતી અને નવી છાંદગી ની તેઓને ઇચ્છા થાય છે. તેઓએ કદાચ પોતાનાં સમજો સામે કે નાત વાળાઓ સામે ટોટા કરેલો હોય છે, અથવા તો કામની શોધમાં ધરથી નીકળ્યા બાદ કામ ક્યાંય શોધી શક્યા નથી હોતા. ધણાઓની બરતી તેઓ નાં પોતાનાં ગામમાંથી ચલેલી નથી હોતી. બરતી કરનારા એજટો બળ શમાં અથવા તો રસ્તાઓમાં ટેલતા હોય છે, અને ત્યાંથી ઉપર જણાવ્યા એવા સહકતા લોકોને તેઓ પંખમાં લઈ ડેપોમાં જવાને લલચાવે છે, અને પછી સમજાવેથી (જે અલખત થયે બાજે ખોટી બાજાઓ આપનારી હોય છે) તથા તેની અત્યંતની જરૂરી થાતો પુરી પાડવાથી પરદેશ જવીનું તેની પાસેથી કબજા કરાવે છે. બરતીમાં લાખલ થનારા પુરુષો ધણે બાજે છડાજ હોય છે, અને ખરેખર, ધણા ક્રીસ્ટાઓમાં તો તે દેશ છોડી ચાલ્યો થયો હોય છે એવી ખચર પણ તે વરસો બાદ કાગળપત્ર લખવા કર કરે છે ત્યાં સુધી તેઓના સર્ગવહાલને પડતી નથી. દુકાળ અથવા તો તંગી ના સમય સિવાય અમુક એક જ જગ્યા માં બાવા એમીતા માણુસો ધણા થોડા મળી જાય છે. છતાં બરતી કરનારા એજટોની જગ્યા બહુ વિચાર

માં પથરાયેલી હોય છે, આ દીલ્લી, રજપુતાના, કુદેલખાંડ બંન્નાં વસ્તી બાકી છે. એટલું જ નહીં પણ બંન્નાં એતી માટે તથા ઉદ્યોગ માટે મજૂરો ની તાણુ છે, તેવે સ્થળે પણ તેને ચિકાર મળે છે એવું આપણે સાંભળી એ છીએ. કલકત્તા વિષે પણ એમ જ કે બંન્નાંથી દર વરસે એક હજાર જેટલા હોંદીઓની બરતી થાય છે. કાનપુર વિષે તો વળી એથી પણ ખરાબ વાત છે, કે બંન્નાંની એંબર એક કમરસે મજૂરોની અછત વિષે વારંવાર પોકાર કરેલ છે, તથા કોલી નીઓમાં જવા માટે મજૂરોને ઉત્તેજન આપવાની રીતને વખોડી કાઢેલ છે.’

સાહેબ, તે બતાવે છે કે આ ગરીબ લોકો તેઓની નવી છાંદગીથી કેટલા વાકેફ હોય છે, અને તે કંટાકટને કેટલો સ્વતંત્ર કંટાકટ કહી સલામ તેમ છે. વળી સાહેબ, મારા માનવંતા મિત્ર જણાવે છે કે કુતકાળમાં મમે તે ગેરબ વસ્તી હશે, પણ કાલમાં કાંઈ પણ ગંભીર ગેરબવસ્તી નથી. મી રીટજ પેટ્રીક નામના એક સાક્ષી કે જેમને વિષે મી. ક્રીમેટલ પોતેજ પોતાના બયાવમાં બોલ્યા હતા, તેમણે કમિટીને કહેલી કહી હત કે કાર્ટસીલ પાસે રજુ કરીશ. મી. રીટજ પેટ્રીક જે ગંભીર ક્રિસ્ટાઓ વિષે જણાવે છે, અને તે બંન્ને સ્પષ્ટ બતાવી આપે છે કે કોમોનીઓમાં ગીરમીટીયાઓ ની કાડમારી વિષે હજી પણ કેવી લાગણી પ્રસરેલી છે. બંન્ને કેસો કોરટની આમજ લાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમાં આરોપ પુરવાર થયો હતો. મી રીટજ પેટ્રીક નીચે પ્રમાણે કહે છે :—

‘હું કામાં કહીશ એ છે કે ટ્રોની ડાડમાં હર્મિટલ એરેટના ચાર એવ રસીયરોએ કેટલાક ગીરમીટીયાઓને (જેમાં એક સ્ત્રી પણ હતી) સખત માર માર્યો હતો તેમાંના એક ગીરમીટીયાએ ફરીયાદ કરી અને ફરેક આવરસીયરોના દસ દસ લિબીંમ દંડ થયો હતો.’

‘ઉપર જણાવેલી રજાને એક ધા પેટપર લાગેલો હતો. તે વખતે તે ગરબવતી હોવાથી તરતજ ગરબપાત થયો હતો, અને તેથીની છાંદગી બંન્નાં આવી પડી હતી.’

‘કમીટીએ અમલદાર બાવા ગંભીર કુખમાં માટે તે આવરસીયર ઉપર કુખ લાગે અને સખત માર મારવાને,

આરોપ મુઠ્ઠી સંતોષ પામ્યો હતો, અને માણસોને તહેમતદારનો પા. ર. રૂ. ૩૦૦ અને પા. ર. નુકસાની પાલક તેની પાસેથી અપાવ્યા હતા.

‘બીજા બે ગીરમીટીયાને માર મારવા માગતાં તહેમતો ઇન્સ્પેક્ટરે પાછાં બેંચી લીધાં હતાં, અને રક્તી સંપ્ટેન્સરે માર મળુરોને આવરસીયર પર કુમ્મો કરવા ઇસુરવાન ઇરાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓનો રૂ. ૩ કરવામાં નહીં આવતાં તથા તથા માસની સખ્ત સળ કરવામાં આવી હતી.’

આટલું જણાવ્યા પછી, સાહેબ, આ રિવાજમાં હજી બહો રહેલી છે કે નહીં તે કહેવાનું કાઉંસીલની ઉપરજી રાખીશ.

વળી, સાહેબ, માનવતા સલાસદ કહે છે કે ગુલામીપણું હાંદુસ્તાનમાં પણ હજી માત છે. જો છે તો સરકારે તેનો ઉપાય તરતજ કરવો જોઈએ છે. આ દેશમાં ગુલામીપણું જોઈ દાખલો મારી જાય માં નથી. છતાં એવું કંઈ હોય તો તે નો અટકાવ એકદમ બંધ થાય. છતાં મી. ફ્રીમેંટલ જોને ગુલામીપણું કહે છે અને જો ગુલામીપણું ગીરમીટીની રીતમાં રહેલું છે તેની વચ્ચેનો તફાવત આપણે જોવો જોઈએ. માનવતા સલાસદ હાંદુસ્તાનમાં ગુલામીપણું હોવાનું જણાવે છે તેમાં ખાનગી રીતે લોકોને પકડીને જામ માં લેવાનો હક છે અથવા કે? જરા બેદરકારી માટે, જુલમુક માટે કે ઉદ્ધત્ત માટે સખ્ત જોજની સળ કરવાનો નેમાં હક છે અથવા કે? ગીરમીટીની રીત સામે વધી ઉદ્ધવવામાં મારો મુળ મુદ્દો એજ છે. માનવતા સલાસદ કાઉંસીલને કહે છે કે નોન-ગોરીશીયલ—મળ પછી—સલાસદો આ બાબત આટલી બધી ધાધલ શા માટે કરે છે તે પોતે સમજી શકતા નથી. તેમણે એજ સખ્તો કહ્યા નહીં હતા. પણ તેમના કહેવાનો બાવા રથ એજ હતો. ગુલામી બંધ કરવાની દરખાસ્ત મેંએલી ત્યારે પણ એના જોમજ મોલવામાં આવ્યું હતું. પ્લેટરો સાથે મિત્રતા ધરાવનારા આમનીજાના મેંજ શોએ ગુલામી રદ કરવાના ઇરાવ સામે દલીલ કરી હતી કે ગુલામો સંતોષમાં રહેતા છતાં ગુલામી રદ કરવા માંનનારા એ તેઓની જાતિનો શા માટે બંન કરે છે તે સમજાવું નથી માનવતા સલાસદે કહ્યું કે કોલોનીના હાંદીઓ મારા ઇરાવ માટે મારા બજાર માનનાર નથી જ. સાહેબ, મી. ફ્રીમેંટલ મારા ઇરા કામે કામે એઓને અજાણ્ય મેળવો

શકતા હોય તો તેથી હું ખુશીજ છું. ગુલામી કાયમ રાખવાની ચીંતા કરનારા લોકો પાસેથી ગુલામીના હિમાયતીઓ જે આવરની આજ્ઞા રાખતા હતા, તેવો આજાર મી. ફ્રીમેંટલ બંધ મેળવે. અને ગુલામી રદ કરવાને ઇચ્છનારાઓને જે અવજલ બોરી લેવો પડ્યો હતો, તેવા અવજલનો બાંચી બંધે હું માઉં.

મી. ફ્રીમેંટલની એક બીજી ટીકાપર મારે ખ્યાલ આવ્યું જોઈએ. કોલોનીઓ માં ગીરમીટીયાઓની છંદગી સંતોષકારક છે તેના પુરવા તરીકે મી. ફ્રીમેંટલે કહ્યું હતું કે મધે વરસે જગજ ગીરમીટીયાઓ પાછા આતિને ફરી ગીરમીટમાં જોડાયા હતા. પણ કેટલ પાછા ફરેલા ગીરમીટીયાઓમાંથી જગજ ફરી જોડાયા પાછા ફરેલા ગીરમીટીયાઓમાંથી કેટલાક લોકો ફરી ગીરમીટમાં દાખલ થાય છે એ વિષે રિપોર્ટમાં ખુલાસો અપવામાં આવ્યો છે કે તે લોકો કોલોનીમાં ધણાં વરસ આવ્યા પછી હાંદુસ્તાનની રહેણી કરણીમાં તેઓ ને જોડાવું નથી, અને કેટલોક સમય આમ તેમ બટકી ખરમી ખુટે એટલે કંઈ કરવાનું નહીં સુઝવાથી કોલોનીમાં જવાનું સાહસ કરે છે. પણ પ્રોટેક્ટરો અને પ્લેટરો તેઓને પસંદ કરતા નથી. કમિટી પાસે કમાન્ડર કુમ્મસે જેલુગની આપી હતી તે ઉપરથી પાછા આવતા ગીરમીટીયા પ્રત્યેનાં તેઓનાં વલણનો ખુલાસો મળી રહે છે. તાલુખી પમાડ નારી વાત એ છે કે મારા માનવતામિત્ર મી. ફ્રીમેંટલેજ કમાન્ડર કુમ્મસને સવાલો કરી એવી હકીકત મેળવી હતી કે પ્રોટેક્ટરો અને પ્લેટરો પાછા ફરેલા ગીરમીટીયાને ઇચ્છતા નથી; કમકે તેઓને વધે એવી ખાસ્તી રાખવામાં આવે છે કે તે એ બધા રીત રિવાજથી વાકેફ હોય મુસાફરીમાં નવા ગીરમીટીયાઓના કાન બંબેરે છે. મી. ફ્રીમેંટલે તે વિષેનો પોતાનો ખ્યાલ નીચેના શબ્દોમાં જણાવ્યો હતો.

‘જો તમે જુના માણસોને પાછા આવવાનું ઉત્તેજન ન આપો તો એવો અરથ થાય છે કે અહીંની સ્થિતિથી અનુભવા હોય એવા લોકોને રાખવા નું તમે વધાર પસંદ કરો છો.’ એ ઉપરથી હું અનુભવી પામું છું કે જગજ જુના ગીરમીટીયાઓ પાછા મવા તેથી તેઓની સ્થિતિ સંતોષકારક એમ મી. ફ્રીમેંટલ પોતે આપણને જણાવે છે.

હવે, સાહેબ, હું મોઝ કાઢું.

એન. મી. કલાર્કને પ્રત્યુત્તર આપવા રળ લખ્યું. એમીમેંટમાં સળ ની કલમો કેમ નથી અપવામાં આવતી એ વિષે તપાસ કરવા માનવતા સલાસદે વચન આપ્યું તે માટે હું આજારી થયો છું. હું આજ્ઞા રાખું છું કે તપાસ સંતોષકારક રીતે થશે અને અવિધ્યમાં એમીમેંટની અંદર તે હકીકત ખુલ્લી રીતે જણાવવામાં આવશે. માનવતા સલાસદને અચાંખે થાય છે કે ગુલામીમાં થી મુકત થયેલા સીદીઓ ગીરમીટમાં દાખલ થવાનું ધિક્કારે છે, અને તેથી તે રીતમાં કંઈક ગુલામીપણું છે એવી વાત તે હું જગજ પણ વચન કેમ આપી શકું! હવે, સાહેબ, સેડરસન કમિટીના રિપોર્ટ નો ત્રીજો ભાગ વાંચનાર કોઈ પણ મેંક કહશે કે ગુલામીમાંથી મુકત થયેલા સીદીઓનો તે રિવાજ વધે શું અભિગ્રામ છે. જામેકામાં આવા સીદીઓની વસ્તી પુષ્કળ છે, પણ ગીરમીટીયા હાંદીઓને જો પમાર આપવામાં આવે છે તે કરતાં તેઓ મોટા પમાર માં છે; અને પ્લેટરો પોતાનો નહીં જોજો થાય તેથી વધુ પમાર આપવા તકમાર નથી. પછી પરિણામ શું આવે છે? સીદીઓને પરદેશ જવું પડે. જામેકાનું બેપ્રીસ્ટ યુનિયન એક રજુઆત દરમિયાન જણાવે છે કે કામ નહીં મળવાથી ત્યાંના સીદીઓને પરદેશ નીકળવાની ફરજ પડે છે. તેઓ ને જોઈતા પમાર મળતા નથી. જો પમાર તેઓને આપવામાં આવે છે તે તેઓને સંતોષકારક લાગતો નથી, અને તેથી જો દેશમાં તેઓ જન્મ્યા, અને જ્યાં તેઓએ છંદગી પમાર કરી ત્યાંથી દુર દેશ નીકળવાની તેઓને ફરજ પડે છે. આ ઉપરથી કાઉંસીલને સમજાશે કે ગીરમીટની રીત સારી છે એમ ગુલામીમાંથી મુકત થયેલા સીદીઓ માનતા નથી. ને થી હું એમ કહેવામાં તથા વાજબી છું કે સ્વતંત્ર માણસોને તો શું પણ ગુલામીમાંથી મુકત થયેલા માણસોને માટે પણ આ રિવાજ અણુજાજતો છે, અને એટલેથીજ તે રિવાજ પુરતી રીતે વધે કવા લાયક કરે છે.

વળી, સાહેબ, માનવતા સલાસદે કહ્યું કે ગીરમીટીયાઓ પોતાને દેશથી નીકળે ત્યારે કોલોનીઓની અંદરની સ્થિતિથી કામ અનુભવા કરી, પણ ત્યાં પહોંચતાં તો તેઓને જુલમ સમજવવામાં આવે છે. તેઓ પોતાના વતનથી હજારો માણસ દુર જાય ત્યાર પછી ત્યાંની સ્થિતિ સમજવવામાં આવે તેમાં શું મજા? ગીરમીટ

નીકળે ત્યારેજ એ સમજાવવામાં આવે
તો હજી કંઈક વગે.

જોન. મી. કલારક

જોના કે માનવતા સભાસદની ગેરસમજ
થઈ છે. મેં કહ્યું હતું કે રજીસ્ટર કરતી
વખતે તેઓને યરતો સમજાવવામાં આવે
છે.

જોન. મી. જોખલે

મેં માનવતા સભાસદને એવું જોણતા
સાબળા કે કોલોનીમાં પહોંચતાં તેઓને
સ્થિતિ સમજાવવામાં આવે છે. જમે
તેમ હોય છતાં સળ વિષેની કલમે અહીં
નથી સમજાવવામાં આવતી, અને તે
મરી મુખ્ય દલીલ છે. વળી માનવતા
સભાસદે આપણને કહ્યું કે ગીરમીટીયા
મળુરો સંબંધી કોલોનીઓના કાયદાઓને
હીંદી સરકારની સંમતિ મળેલી હોય છે.

જોન. મી. કલારક

માનવતા સભાસદની વચ્ચે બોલવા માટે
હું દિલગીર છું. કોલોનીઓના કાયદામાં
હીંદી સરકારની મંજૂરી મેળવાતી નથી.
મારું કહેવું એમ હતું કે કાયદા અને
તેનો અમલ વાંધા ભરેલો આપણને
માલુમ પડે તો મળુરો મોકલવાનું
આપણે બંધ કરી શકીએ છીએ.

જોન. મી. જોખલે

માનવતા સભાસદે કહ્યું તે સ્પષ્ટ રીતે
સાબળી ન શક્યો માટે દિલગીર છું. તે
મના બોલવાની મારાપર ને અસર થયેલી
તે મેં જણાવી છે. છતાં હું એક દાખલો
આપીશ કે જે ઉપરથી કોલોનીઓમાં ને
કાયદા પસાર થાય છે તેને ધણી વખત
હીંદી સરકારની સંમતિ કેવી રીતે મળેલી
હોય છે તે જોઈ શકાય. નાતાલમાં ને
કાયદાવડે ગીરમીટીયા છુટેલા હીંદીઓ
ઉપર પા. ૩ નો હર નાખવામાં આવેલો
છે તે ૧૮૬૫ માં હીંદી સરકારની સંમતિ
તેથી પસાર થયો હતો. અને ખાત્રી છે
કે એ સંમતિ જણી જોઈને નહીં આપ
વામાં આવી હોય. તે વખતે વેપાર ઉદ
યોગ્યું જુદું ખાતું નહીં હતું, અને
સાધારણ રીતે કાંઈ એક તબાના સેક્ટરી
એ કહ્યું હતું કે તે કાયદામાં વાંધા
ભરેલું કંઈ જોવામાં નથી આવતું, એટલે
હીંદી સરકારે તેને સંમતિ આપી દીધી
હતી. આવી રીતે કાયદાઓને સંમતિ
અપાય છે, અને તેના અમલ ઉપર પણ
એવીજ રીતે છેટથી નજર રાખવામાં
આવે છે. માનવતા સભાસદે એમ પણ
કહ્યું કે 'ફરીયાદો સાંભળવા બાબત એક
એવી કલમ છે કે જેની રૂપે પ્રેટેક્ટર
રીમીડી સાંભળવા પછી જજમાં જાય

છે. કમિટીર કુમ્મસ કહે છે કે તે વ
માં ત્રણ વાર એસ્ટેટની મુલાકાત લેય
છે. અને તે શું કરે છે? તે જવાબો
હોય છે તે પહેલાં મેનેજરને ખબર આપે
છે, અને જ્યારે તે લાંબા વય છે ત્યારે
મેનેજર તેની સાથે નીકળે છે આવી
સ્થિતિમાં પ્રેટેક્ટરને ફરિયાદ કરવા કેટ
લાક લોકોની હીમત થાય? મેનેજરને
આમળથી ખબર મળવાથી તે ચોખ્ખા બંદો
બંદ કરી રાખે છે. સાહેબ, એ બધી
રીત પરાણે મન મનાવવા જેવી છે, અને
આપણે તેની ઉપર બહુ વજન રાખી
શકતા નથી.

જોન. સર વીઠ્ઠલરાવ ઠાકરશીએ દલીલ
કરી કે હિંદુસ્તાનને પોતાના બધા મળુરો
ની જરૂર છે, અને કોલોનીઓમાં તેઓને
મોકલી દેવાનું પોસાય તેમ નથી, તેના
જવાબમાં જોન મી. કલારક કહે છે કે
કોલોનીમાં મળુરો જવાથી હિંદુસ્તાનને
કંઈ એટલી ખેટ જણાય નહીં પણ જો
મળુરોની અંદર પ્રહારો થાય છે તે બહુ
થોડા છે તો ગીરમીટીયાઓ તરફથી
હિંદુસ્તાનને જે નાણાનો ફાયદો થાય છે
તે તદ્દન નજીવો છે. એટલે આ સવાલના
સંબંધમાં એ બંને બાબતોનો વિચાર
આપણે એક કોરે મુકીએ.

માનવતા સભાસદ માને છે કે કોલો
નીઓ સહેનશાહતના કામ છે, અને જો
કે તેઓના સ્વાસ્થ સાથે આપણને લેવા
દેવા નથી, છતાં સહેનશાહતનો અમલ
કરતાં એ બાબત ધ્યાનમાંથી કાઢી શકાય
તેમ નથી. શું સ્વરાજ્ય યોગ્યતા સંસ્થા
નો એવો વિચાર કરે છે ખરા? તેઓએ
આપણને માટે શું કર્યું છે, અને એવા
કયા આભારની નીચે આપણે આવી મયા
છીએ કે જેથી તેઓના સ્વાસ્થની ખાતર
મુલામીને લગભગ પહોંચે એવી જરૂરોને
આપણે તાબે થઈએ? વળી જો હિંદુસ્તા
નના લોકો અને સંસ્થાને બંને સહેનશા
હતના તાબામાં છે તો મુલામીમાંથી
મુક્ત થએલા સીદીઓ પણ તેનાજ
તાબામાં છે. પણ તેઓની શી દશા
થાય છે? રોડરસન કમીટીના રીપોર્ટના
દાંચલમાં આ લોકોને પોતાની જન્મ
ભુમિમાંથી કાચરીએ બહાર નીકળવાની
જે હકીકત કહેલી છે તે હકલબેદ છે.

એલે માનવતા સભાસદ આ રિવાજ
ને મુલામીની દશા સાથે હું સરખામણી
કરું છું તે સામે તપ્તિ લેય છે. એ
દશા યોગ્યપણે મુલામી નથી તે બરોબર
છે. પણ મુલામીને અને તેને મોકલ

છે. તે કંટ્રીકટ સ્વતંત્ર કંટ્રીકટ
નથી. મુલામીમાં ખાનગી રીતે માણસોને
જપતામાં લેવાની છુટ હતી તેવીજ આમાં
છે. વળી મળુર પાંચ વરસની બંધણીમાં
બંધાય છે, અને તે વખત દરમિયાન તે
છુટો થવા માગે તો મન શકતો નથી.
નજીવા વાંકે માટે તેમજ આકરી સળગ્યો
કરવામાં આવે છે. ઉપરથી સમજાશે
કે તે યોગ્યપણે મુલામી નથી છતાં ખરી
રીતે જોતાં મુલામીને અને ગીરમીટીની
રીતને છેડું નથી.

એક વેળુ વધારે, સાહેબ, અને હું
મારું બોલવું પૂરું કરીશ. એ ખુલ્લું
જોવામાં આવે છે કે સરકાર આ કરાવ
સ્વીકારવાની નથી. એમ હોવાથી કરાવ
ઉડી જશે પણ સાહેબ, તેથી તે સવાલ
સવાલનો અંત નહીં આવે. હાઉસીએ
ખાત્રી રાખતી કે આ કરાવ જ્યાં સુધી
પાર નહીં પડે ત્યાં સુધી વારંવાર રજુ
કરવામાં આવશે. તેમાં અમારા પ્રત્યક્ષ
સ્વાભિમાનનો સવાલ સમાયો છે, અને
તેથી સરકાર તે કરાવ જેમ વહેલો
સ્વીકારે તેમ બંને પક્ષના હકમાં
સારું છે.

મી. જોખલેના ઉપરના બાધણથી અર્થ
બંધ થયું, અને અમારું જણાવ્યા પ્રમાણે
૨૨ મત વિરુદ્ધ ૩૩ મતે દરખાસ્ત નીક
ળી મંજૂર. હીંદી સરકારના મેંજરો અને
જોરોએ તે વિરુદ્ધ પક્ષમાં હતા ત્યારે
બધા હીંદી મેંજરો કરાવની તરફેણમાં
હતા તેમના નામો નીચે મુજબ છે:—

તરફેણમાં: માનવતા સભાસદો; મી.
સુખા રાવ, કુરુમના રાજ, મી. જોખલે,
મી. મધોલકર, સર મંજાધર રાવ ચીત્ત
વીસ, મી. દાદાભાઈ, મી. શાંરી, મી.
ખાન ગુસ્ફીદાર અલીખાન, મી. મતીક
ઉમર હજીખાનખાન, મી. મહમદ ગ્રીયા,
મી. ભરમી, સર વીઠ્ઠલરાવ ડી. ઠાકરશી,
પંડીત મદનમોહન માલબા, નવાબ અબ
દુલ મજીદ, પ્રતાપમહના રાજ, મહમુદ
બાહના રાજ, મેલથી રામશુભ કુદા,
દીક્ષપતીઆના રાજ, બરહવાનના મહા
રાજાધિરાજ બહાદુર, મી. શુપેન્દ્રનાથ
બાસુ, મી. સચીદા દસોહ તથા બા
હક.

નાતાલના જોરા મોકુતોની કોનકરન્સમાં
એવો કરાવ થયો હતો કે કલરડ એકો
અને જોરા લોકોને એકજ દયામાં લેવે
ની મુસાફરી કરવાનો, તથા તેમણે એજ
બીજાનાં વાપરવાનો રિવાજ અંત પડવો
જોઈએ.

વડો પારલામેન્ટમાં બીરબીટનો સવાલ

જરમન સાઉથ-વેસ્ટ આફ્રિકામાં હીંદી બીરબીટની મજૂરી બોલાવવાના ઇરાદા સંબંધી જે અગર મયા અઠ્ઠમાં રૂઠર હારા પ્રસિદ્ધ થયા હતા તે ઉપરથી વડી પારલામેન્ટમાં એક સવાલ પુછાયો હતો.

મદદનીશ હીંદી પ્રધાન મી. મેન્ટેગુએ જવાબમાં એવો ખુલાસો કર્યો હતો કે હમારા લેડમાં હીંદી મજૂરીને બોલાવવા ની હજુ સુધી જરમનીએ માન્યતા કરી નથી. એ માન્યતા સંબંધી લખાણ મળે નહીં તે પહેલાં તે વિષે ચર્ચા કરવી તે કવખતની છે. છતાં સામાન્ય રીતે બોલતાં કહી શકાય છે કે બ્રિટીશ શહેનશાહતની બહાર બીરબીટના મજૂરી મોકલવાની કોઈ ચોખ્ખાને ઉત્તેજન આપવા હીંદી પ્રધાન ખુશી નથી. હમારા લેડમાં હીંદી મજૂરીને મોકલવા એ કાયદેસર નથી. અને તે દેશમાં મજૂરીના રક્ષણ વસ્તે કાયદાઓ છે એવો સતોષ હીંદી સરકાર ને ન થાય ત્યાં સુધી તે કાયદેસર કરી શકાતું નથી. મને તેમ પણ, જ્યાંસુધી ઈંગ્લાંડ અને જરમની મળીને મજૂરીને વાસ્તે મોઝ્ય બંદોબસ્ત ન કરે ત્યાં સુધી કંઈ પગલાં લેવામાં આવશે નહીં.

[હીંદી મજૂરીના સંરક્ષણ માટે આ મુલકમાં પુરતી સાવચેતીઓ રાખેલી મળ્યા છે, અને છતાં મજૂરીને કેવી દુઃખદાયક છંદગી યુગ્મરથી પકે છે એ સારી પેઠે બહીત છે. તેથી કોઈ પણ ઠેકાણે મજૂરીને મોકલતા પહેલાં સાવ ચેતીના પગલાંઓ લેવાની વાત હીંદી પ્રધાન કહે છે તે ખાલી જમાવનારીજ છે.—મ. ઇ. ઓ.]

ચીનની ઉચ્ચપાયાલ વખતે નવા પક્ષના ધવ.એલા સિપાહીઓને ત્યાંની શીડરલ રેડક્રોસ સોસાયટી ચીનની સરકારને મોંઘી દે છે, અને ત્યાં તેઓને દેહાત હડ ની સભા ફરવામાં આવે છે એવું જાહેર થતાં પ્રકટરી થયાં કરનાર માંજ યુ ચન નામની એક ચીની બાબુએ નવા પક્ષ તરફથી એક ખાસ રેડ ક્રોસ સોસાયટી ઉભી કરીને બારે સેવા બગાડી હતી. અંગ્રેજ પ્રજામાં તેવાં કામને માટે ખ્યાતી પામેલ મરહુમ ફોરેન્સ નાઇટીંગેલના નામ ઉપરથી તેણીને ચીનની ફોરેન્સ નાઇટીંગેલના નામથી ઓળખવામાં આવે છે.

મી. બાયાતના કેસ વિષે સવાલ જવાબ

તા. ૨૬ મી મારચના "ઈડિઆ" ઉપર થી જણાય છે કે વડી પારલામેન્ટમાં ઉપર ના અગત્યના કેસ સંબંધમાં નીચે મુજબ સવાલ જવાબ થયા હતા :—

મી. ઓ'ગ્રીએ કોલોનીઆતાના પ્રધાન ને પુછ્યું કે ટાંસવાલમાં આમદ મુસા બાયાત નામના હીંદી સામે મુનિશન સર કારે જે સુકદમો માંડ્યો છે તેની વડી સરકારને ખબર છે? મજબૂર આમદ મુસા બાયાત મોકલુઅરમ ટાંસવાલમાં જમીન ધરાવે છે, જે તેણે ખરીદેલી છે અને મી. રીચના નામપર રજીસ્ટર થયેલી છે. આ જમીન કાંઈપણ નુકસાની આપ્યા વગર મુનિશન સરકાર છીનવી લેવા માગે છે. આ કેસની વડી સરકારને જે ખબર હોય તે તેમાં રાહત આપવા તે કાંઈ પગલાં લેવા ધારે છે?

જવાબમાં મી. હારકોરટે જણાવ્યું કે આ બાબતમાં એક કેસ દક્ષિણ આફ્રિકા ની કોર્ટમાં ચાલી રહ્યો છે, અને તેનું પરિણામ આવે ત્યાંસુધી સવાલનો જવાબ હું આપી શકતો નથી.

મી. ઓ'ગ્રી—આવા મુકદ્દમાની અસર આપણા પુરવના કામગીર પર શું થાય તેનો આપે વિચાર કર્યો છે?

મી. હારકોરટ—જે કેસપર હાલ વિચાર કરવામાં આવે છે તે કેસને સમતા કાયદા વિષે અસારે અભિપ્રાય જાહેર કરવાનું દુરસ્ત ધારતો નથી.

જરમન જોઈ ધ ઇસ્ટ આફ્રિકન સોસાયટી' નામના લંડન ખાતે પ્રગટ થતા માસીકમાં બ્રિટીશ પુરવ આફ્રિકા વિષેના હેવાલવાળો એક લેખ પ્રગટ થયો છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે બામ કોલોનીઅલ એડીસના અમલ તળે એક કાલિન કોલોની તરીકે મળ્યા છે, અને તેનો વિસ્તાર બ્રિટીશ ટાપુઓ કરતાં બમણો છે, તેની વસ્તી બસોઃ મોરા તથા ૨૫,૦૦૦ જેટલા હીંદીઓ અને લાંના નેદીવોની બનેલી છે. તે લેખ જણાવે છે કે હીંદી વેપારીઓ અંગ્રેજ કંપનીઓ ના ઇમલ થવા અગાઉ ધણ વખત પહેલાં આવી વસેલા અને તેઓ તે દેશના અદર ના બામમાં પણ દુર દુર જઈ પહોંચેલા. તેઓ પોતાની રહેણી કરણીની હાથ લાં ના જંગલી બેકોમાં ફેલાવવા કક્ષિતમાન થયા છે.

નાથલોઆ કેસ વિષે

વડી પારલામેન્ટમાં સવાલ

તા. ૩૦ મી એ રૂઠર લંડનથી જણાવે છે કે—

મી. શીલીપ મોરલે નાથલોઆ કેસમાં પુછેલા સવાલના જવાબમાં કોલોની આતાના પ્રધાન મી. હારકોરટે એવો જવા બ આપ્યો હતો કે જે કેસ બાબતમાં મુનિશન સરકાર સાથે પત્રવહેવાર ચલાવ વામાં આવે છે.

એલ ઈડિયા મોરલેમ લીજે આ કેસ સંબંધમાં મોકલેલ લખાણ પણ ઉપરના તારની નીચે આપવામાં આવ્યું છે.

મરહુમ મી. ડબલ્યુ. ટી. રેડડ

નાતાલ ઈડિયન કોમેસની ખાસ મીટીંગમાં તા. ૨૭ મીએ નીચે મુજબ હરાવ પાસ કરવામાં આવ્યો હતો :—

"મી. ડબલ્યુ. ટી. રેડડના મરણથી આવી પડેલી આઘતમાં મીસીસ રેડડ અને કુટુંબ તરફ નાતાલ ઈડિયન કોમ રેસની આ મીટીંગ હીંદી દિલસોજી અને અતઃકરણની લાગણી બતાવે છે. મી. રેડડના મરણથી દુનિઆએ અને ખાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકાની હીંદી કોમેન્યાસ અને સત્તના પક્ષમાં હમેશા ઉભા રહે નારા એક બાહોશ હીરાને ગુમાવ્યો છે."

ડરબન અંગ્લુમન ઇસ્લામની તા. ૨૭ મીએ મળેલી ખાસ મીટીંગમાં નીચે મુજબ હરાવ પમાર કરવામાં આવ્યો હતો :—

"મી. ડબલ્યુ. ટી. રેડડના અકાળ મરણ માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી મુસ લખાનોની પ્રતિનિધિત્વ અંગ્લુમન ઇસ્લામ મની આ મીટીંગ મીસીસ રેડડ તથા તેમ ના કુટુંબ તરફ હીંદી દિલસોજી બતાવે છે. મરહુમે બાબની હિમાયતને પોતાની છંદગીને ઉમદા હેતુ બનાવેલ હતો, અને તેમની આ નેમ ઇટાસો-પુરકી લડાઇ સંબંધમાં એટલી બધી બહાદુરી બરેલી રીતે જોવામાં આવી હતી ખરેખર તેમના મરણથી દુનિઆના મુલકમથી કમ રાખેલા બધા માણસોએ એક સાથે મિત્ર ગુમાવ્યો છે."

પ્રકાશ—તા. ૧૭ મી એએ મુખ્ય જવાબ ઉપર છે.

રમતના મેદાનમાં રંગ ભેદ

જોહાન્સબર્ગના રમતગમત સંબંધી "ઓલીમ્પિક ફ્રંડ" માં એક ફ્રંડ પા. ૧,૬૨૨ ની રકમમાં ટરાંસવાલ આંખનીઝ યુનાઇટેડ કલબ તરફથી પા. ૧૫-૭-૬ ની અને ફેન્ટોનીઝ કલબ તરફથી પા. ૫-૫-૦ ની સારી રકમો ભરાવાના બનાવે રમતના મેદાનમાં રંગભેદના સવાલ પર ફેટલુક બાન એવું છે. જોહાન્સબર્ગ "સ્પોર્ટ્સ સ્ટાર" પત્રના લેખકે આ વાતને ઉપાડી લામ ખાસ અમલના આધી છે, અને તેના હાથમાં તે સંબંધમાં ફેટલુક દિલ્લોશ બેલુ" લખાણ પ્રગટ થયું છે. લખનાર જણાવે છે કે ચીનાઓએ ભરેલી રકમ બીજાઓએ ભરેલી રકમોની સરખામણીમાં ખાસ બાન એવું છે. વળી વિશેષમાં ફેન્ટોનીઝ કલબના સેક્રેટરી મી. માર્ટીન એસ્ટને જણાવે છે કે અમારી કલબના મેંબરોને તમારા મેદાનમાં થતી રમત ગમતો વખતે હાજલ થવાને હક નથી તે બેતાં અમે વધારે રકમ ભરી શક્યા નથી. જો તેવી હાડમારી ન હોત તો અમારી રકમ વધારે મોટી હોત. આ લખાણના ટેકામાં ચીનાઇ કાનફલે પશુ એક કામળ લખ્યો છે. તેમાં તેણે એવો વિચાર જણાવ્યો છે કે રમતો સંબંધમાં ચીનાઓની તકલીફો દુર કરવાનો વખત હવે આવી શક્યો છે. જોહાન્સબર્ગની ટરાંઝ કલબે ઉપરનો મી. એસ્ટનેનો કામળ જોગ્યોની કલબે ઉપર વિચાર કરવાને મારે મોકલી દીધો છે. 'સ્પોર્ટ્સ સ્ટાર' નો લખનાર ટીકા કરે છે કે ફ્રંડ માં ચીનાઓએ ભરેલી સરસ રકમ ખરે ખર વખાણને પાત્ર છે. તેમની હાડમારી આમાં તપાસ કરવાનો ઓલીમ્પિક કમીટીનો વિચાર છે. રમતના મેદાનમાં જોના રાઓની જમાનો ફેટલોક લામ એશીયા ટીકા અને કલરડ લોકોને માટે રાખવાની બાબત વેનડરસે કલબ આગળ પહોં વખત થઈ છે લોરડ મીલનરના બાનમાં પશુ એ બાબત હતી, પણ જોરાઓના વિશ્વગમતને લીધે તેમને નિરાશ થવું પડેલ. જામલી કાદરો અથવા ફૂલીઓની સાથે સુધરેલા હોદી અથવા કલરડ લોકોને એકસરખા મણવા તે અપમાન ભરેલું જ મણાય. એ લોકો પુટબોલ ના મેચ વખતે કે એવજ બીજા પ્રસંગે પશુએક જોરાઓ કરતાં સારી રીતે વર્તવા જાય છે, આ સુધરેલા પરમ માટે

સ્ટેડનો અમુક લામ ખાસ અલમ રાખવામાં કમિશનરકત આવે એવું નથી. કલકા લોકો વારંતે એક બીજાને લામ કહી શકાય. આવા લામોને પતરાની કે બીજી જાતની દીવાલ અથવા વાડ કરી શકાય કે જેથી જોરાઓને તેમની સાથે લગવાની બીક રહે નહીં. જો આમ કરવામાં આવે તો રમતની મોટવણુ કરનારાઓને પૈસાની વધારે આવક થાય. તેમજ આ લોકોની ખીજવાટની લાગણી પણ દુર થાય. હોંદુસ્તાનમાં તો બિટીક એશીસરો રમતના મેદાનમાં હોંદીઓ સાથે છુટથી બળે છે. બોયરવોર વખતે લકાઇના મેદાનમાં હોંદી પલટણો અને લડવજવાઓએ લખવેલા લામનાં આપણે વખાણ કરીએ છીએ અને મગર પશુ મગજે છીએ. તો આપણે આજ જાતના લોકોને રમતગમતના મેદાન પર આપણાથી સેકડો વાર, ખુલ્લા મેદાનમાં, દુર ઉભા રહેવાના હકની કેમ ના પાડી શકીએ? તેનાથી વિશેષ વિચિત્ર વાત કહી શકેવાય?

મી. ગાંધીનો અભિપ્રાય

'સ્પોર્ટ્સ સ્ટાર' ના અધિપતિએ ઉપરની બાબત સંબંધમાં મી. ગાંધીનો અભિપ્રાય પુછાવનાં, મી. ગાંધીએ એ હાથપર લખ્યું છે કે—

હું મારો અભિપ્રાય કાંઈક અચકાયા વગર આપી શકતો નથી. તમારા લખનારની સુચના વિશે બીજા કાંઈ ન કહેતાં એટલું જ કહેવું બસ થશે કે તે અમલમાં મુકી શકાય એવી નથી. તેનો વિચાર શુદ્ધ દિલનો છે, પણ એશીયાટીક ના સુધરેલા અને વગર સુધલા એવા બેદ પાડવામાં આવે તે કમુલ ન થાય એવી વાત છે. રમતના મેદાન પર હાજલ કરતાં કાંઈ કેળવણી અથવા ચાલચલણનો વિચાર કરવામાં નહીંજ આવતો હોય. વળી જોરાઓમાં સુધરેલા અને વગર સુધરેલા એવા એવા બેદ પાડવામાં આવતા હોય એમ હું જાણતો નથી માણસોને હાજલ કરતાં થતો પહેર વેશ ને દેખાવ છે કે નહીં એ જોવામાં આવી શકે. બીજું અમુક સ્ટેડનો એશીયાટીકને વારંત વાડ ગાંધીને અલમ રાખવામાં આવે એ સુચના પણ બાંહેધ મણાને પસંદ પડશે. અમે અમારી મુનસપીથી અમુક લામજ વાપરીએ એ એક વાત છે, અને અમને અમુકજ લામમાં જવું અને બીજામાં નહીં એમ કરવા શક્યમાં અમે એ તબત શકી

વાત છે. આમ કહું છું ત્યારે એશીયા ટીકા અને કલરડ લોકો સાથે આ મુલક માં જે કમનસીબ રંગભેદની લાગણી છે તે હું જુલી જાતો નથી. પણ મને એટલું તો લાગે છે કે જ્યાં સુધી સ્પોર્ટ ટીમ કમીટી એવા રંગભેદથી દોરાય છે ત્યાં સુધી કંજુમપણાથી થોડોક હક આપવામાં આવે તે કરતાં બીજાકુલ હક નજર સ્વીકારાતો હોય એ વધારે સારું છે.

ટરાંસવાલમાં ફુકાળનું ઉધરાણું

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

વોલકુરડ, હેડલબરગ, તથા ક્યારસ ડોરપમાં ફુકાળ બારામાં થયેલ ઉધરાણાની તપસીલ નીચે મુજબ છે—

વોલકુરડ

૧	૧	૦	અહમદ મુસા બકાત
૦	૧	૦	બાર. એસ. મહમદ
૦	૫	૦	ઇ. એન. એ. મુસ્લા
૦	૫	૦	ઇસ્માઇલ અહમદ ઉમર
૦	૧	૦	ગુલામ આદમ બાકાત
૦	૫	૦	સહયદ અમીરુદીન
હેડલબરગ			
૧	૫	૦	અહમદ સુલેમાનની કુ.
૦	૧	૦	રજુકેડ છીમા
૦	૧	૦	અહમદ બકાત
૦	૫	૦	પીતામ્બર હરી
૦	૨	૬	અહમદ ઇસ્માઇલ સાલે
૦	૫	૦	એ કમરુદીનની કુ.
૦	૧	૦	જીવણ મીકા
૦	૨	૬	જાંતુ પરશોતમ
૦	૧	૦	ઇસાપ બાકાત
૦	૨	૬	આઇ. ઇ. ટીએલ
૦	૨	૦	સુલેમાન અલી
ક્યારસડોરપ			
૫	૦	૦	અહમદ ઇસ્માઇલની કુ.
૧	૭	૬	મી. પટેલ
૧	૦	૦	એમ. ઇ. તેલી
૦	૫	૦	મહમદ જીવા
૦	૫	૦	બકાત
૦	૨	૦	અહમદ ઇમાદીમ
૦	૧	૦	ઇમાદીમ આદમ

૧૨ ૭ ૦ કુલ

કેનડલર—તા. ૨૬ મી જુને મુંબઇ જવા ઉપર છે.

કુશળ ફંડ

પા. શ્રી. પે

૩૨૬ ૧૭ ૩ અગાઉ સ્વીકૃતિઓ

• ૧૦ ૬ મી. એન. બી. નામક
(મેરિસમરમ)

૩૨૭ ૭ ૬ કુશ

ઉપરની રકમમાંથી પા. ૧૦૦ નો ત્રીજો હપ્તો અમે દેશ મોકલી આપ્યો છે. અગાઉ મોકલેલા પાઉંડ સો સો ના બે અને આ ત્રીજો હપ્તો મળીને એકંદર પા. ૩૦૦ ઉપરની પા. ૩૨૭-૭-૬ની રકમમાંથી મોકલી દેવાએલ છે.

મી. પેલાકની હાલત

મદરાસ ઇલાકામાં સફર અને સાપણો

મારમ માસમાં મી. પેલાકે મદરાસ ઇલાકાના પુરવ હીનારા ઉપર સાપણો આપવાની સફર નીકળવાને નીચે મુજબ યોજના કરી હતી :-

તા. ૭ મીએ બરહમપુર, ૮ મીએ વીજયનગર, ૯ મીએ વીજયપટ્ટમ, ૧૦ મીએ રાજમહેન્દ્રી, ૧૧ મીએ કોકના, ૧૨ મીએ એલોર, ૧૩ મીએ મલ્લીપટલુ, તા. ૧૪ મીએ બેલ્લામ, તથા ૧૫ મીએ મંદુર.

એવું જણાય છે કે આ દરેક ડેમમાં મી. પેલાકને ભારે આવકાર મળ્યો હતો. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસનારા હિંદીઓ તરફ ચલાવવામાં આવતી વસ્તુઓને વખોડી કાઢવાના, તથા રાકેત માટે સરકારને આમલ કરવાના કારણે પાસ થવા હતા તે ઉપરાંત ગીરમીટની રૂઢી ને વખોડી કાઢવા તથા તે બંધ કરવાના કારણે પણ પાસ કરાવવામાં આવ્યા હતા.

હિંદી સરકારના જખાણ

તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીએ મી. પેલાકે હિંદી સરકાર પર નીચે મુજબ જખાણ મોકલ્યું હતું :-

વેપાર કલેજના સેક્રેટરીએમ, સાહેબ,

મારા અગાઉના પત્રવહેવાર સંબંધમાં નીચેની વધુ હકીકત જણાવવા રજા થઈ

છે. એ કે દરજવાલના ૧૮૮૫ ના અવધ,

પ્રમાણે કાંઈ હિંદી પોતાના નામથી સ્થાવર મીલકતનો માલિક થઈ શકતો નથી, છતાં અમુક રીતથી તેઓ જમીનની માલિકી મેળવી શકે છે, અને આ વાત ભાંતી ફાર્ટોએ કમુલ રાખેલ છે. તે રીત એવી છે કે હિંદીઓએ ખરીદેલી સ્થાવર મીલકત મોરમોના નામ પર રજીસ્ટર કરાવવામાં આવે છે. તેથી હિંદીઓ સ્થવર મીલકત પોતાના નામ પર ન ધરાવતા છતાં, જમીનના ખરા માલિક હોઈ શકે છે.

પણ આ હક પણ તેમની પાસેથી લઈ લેવા માટે ૧૯૦૮ અને ૧૯૦૬ ના ટાઉનશીપસ એમેન્ડમેન્ટ કાયદાઓમાં લીસહોલ્ડને ફીફ્થાઈ કરવાની યોજના કરવામાં આવી. કાઉન આંદની એક કરત એવી હતી કે કોઈ કમરક માલિક મોરમના ઘર કામના નોકર સિવાય બાંકી સ્થિતિમાં આવી જમીન પર રહી ન શકે. છતાં બે કમરક માલિક તેવી જમીન પર રહે તો જમીનનો પટો રદ થાય. એ યોજના દેખાઈ આવે છે કે આ પગલું, હિંદીઓએ અગાઉ બોલવેલો હક—જમીનના ખરા (એ કે પોતાના નામ સાથે નહીં) ધણી હોવાનો—લઈ લેવા માટે હતું.

સાથે બીરેલા લખાણથી આપને માલુમ પડશે કે હિંદી કામના એક જાણીતા અને આગેવાન મહત્ત્વે અમુક કોલોનિઝ જ-ન ખરીદી છે, અને મી. રીચના નામ પર રજીસ્ટર કરી છે, જે જમીન લઈ લેવા બુનિયત સરકાર પગલાંઓ લઈ રહી છે. મી. બાવાતને કાંઈ વૃક્ષાંતી આપવાને પણ કહેવામાં આવ્યું નથી.

હું આકા રાખું છું કે હિંદી સરકાર આ કેસ ઉપર બરોબર ધ્યાન આપશે, કે જેથી મી. બાવાત એક જ ઉપર નહીં પણ આખી દરજવાલની હિંદી કામ ઉપર મળીને અન્યાય મુજરતો અટકાવી શકાય.

“યુનાઇટેડ એગ્રાવર” જણાવે છે કે આસ્ટ્રેલીઆના લોકો કોઈ રીતે એ મુલકમાં એક્સિઆટીકોનો વધારો થાય તે સહન કરે તેમ નથી. આ સંબંધમાં ત્યાંની સરકારે એવી રાજનીતિ ચલાવી છે કે જેથી આસ્ટ્રેલીઆમાં ૧૮૬૧ ની સાલમાં ૩૮,૦૭૭ એક્સિઆટીકો હતા, તેમાં એક્સિઆટીકો ૨૦ વરસમાં કાંઈ વધારો તો નથી થયો, પણ પડાડો થયો છે. કેમકે ૧૮૬૧ માં ૩૮,૦૭૭ ની સંખ્યા ધીરે ૧૯૧૧ માં ૨૫,૭૭૨ ની થઈ છે. આમાં મોરમના પ્રમાણ ૧૦ ટકા કરતાં પણ ઓછું છે.

યુનાઇટેડ પાટોદાર સોસાયટી

એલા-સમરમ, તા. ૨૬-૪-૧૨

સેક્રેટરી મી. બી.આ.આઇ કરકનજી બંને છે કે:-

આ સોસાયટીની બહેર ધના રા. જીવજીભાઈ પ્રેમજીના પ્રમુખપણા નીચે રજીવાર તા. ૨૮-૪-૧૨ ને રાજ રા. વલ્લભભાઈ નારણભાઈના હોદ્દામાં મળી હતી.

સરખાતમાં સેક્રેટરીએ મધ મીટીંગનો હેવાલ અને સુરત મોરડીંગ હાઉસ ફંડનો હિસાબ રજુ કર્યો હતો, અને તે કમુલ રાખવામાં આવ્યો હતો.

બાદ બેઈટ સેક્રેટરી રા. નારણભાઈ મલ્લેજીભાઈ સ્વદેશ જતા હોવાથી તેમના હોદ્દાનું રાજનાયું સ્વીકારવામાં આવ્યું અને નવા બેઈટ સેક્રેટરીના હોદ્દા માટે રા. લાલભાઈ બી.આ.આઇને સર્વાનુમતે ચૂંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા.

રા. નારણભાઈ મલ્લેજી સોસાયટી પ્રત્યે બળવેલી સેવા અને સુરત મોરડીંગનું ફંડ બેળું કરવામાં કરેલી મહેનત માટે બુદ્ધ બુદ્ધ બોલનારાઓએ વખાણ કરવાં હતાં, મુખ્યારકનાદી આપી હતી, અને તેમની કાર સફળ થઈ હતી. સ્વદેશમાં પણ માતિ હીતનાં કાર્યો કરવા બલામજી કરવામાં આવી હતી. જવાબમાં રા. નારણભાઈએ સરવ બોલનારાઓને ઉપકાર માન્યો હતો, અને પોતે દેશમાં રહીને પણ માતિ હીતના કાર્યોમાં જનવું કરવા જણાવ્યું હતું.

રા. મોરારજી ડાહ્યાભાઈ દેસાઈએ પણ રા. નારણભાઈના મળતાવડા સ્વભાવ અને કારમ કુશળતાનાં વખાણ કરવાં હતાં.

સલામતી રા. બાર. એમ. સોદાખાસ આમંજણથી હાજર થયા હતા, અને ધરમ વિષય ઉપર અસરકારક બાખ્યાન આપ્યું હતું. ફરીથી ઉપલાજી વિષય ઉપર બાંકી બાખ્યાન આપવા અગ્રજી જણાવી હતી.

ઉવટે દારમોનીયમ સાથે પરમખાસની મુશરરુતિ ગવાયા પછી મેળાવડો વિચર જન થયો હતો.

દરજવાલના મી. પુરેશમસ નામના મોવર મહત્ત્વ બીજા કેટલાક સાથીએ સાથે પુરવ આફ્રિકા મળેલ તેમજ પાછા આવતાં જાપાને આપેલા હેવાલમાં જણાવ્યું હતું કે ત્યાંના હિંદીઓ તથા સરકારી અમલદારોએ તેમના તરફ માયાળુ વસ્તુઓ બતાવી હતી.

કઠોર મહેશીલે સંબંધી ચરચા

મે. ઈ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

કઠોર મહેશીલે રોનકુલ ઇસલામની મીટીની ત્રણ વરસ ઉપર સ્થાપના થઈ તે વખતે મોટી રકમ વસુલ લેવાની ટ્રસ્ટીઓને સોંપાએલી. તેમજ બાકી રહેલા સાહેબો પાસે ભરાવશે એમ ધારી ને વમદાર મહસ્તોને નીમવામાં આવેલા. છતાં કમલાગ્યે તેઓએ આ કામી ખાતા તરફ લક્ષ્ય આપેલું જણાવું નથી. જેને લઈને હવે વરસો પછી તે સાહેબોને જણાવવાનું જે આ ખાતાને હવે લઈ જવાનો બોલે કામે તમારા ઉપર મુકયો છે. જે કે અલીમદ કાબેજના સ્થાપકે પોતાનું કામ કર્યા પછી સુધારો વધારો કરવાનું ટ્રસ્ટીઓને સોંપ્યું હતું, તે તે બાહ્ય નરોએ તે ખાતાને જમ જાહેર કર્યું છે. હવે આપણા નરોમાં તે તે જોઈ તે કર્યા, પણ મીટીંગ બોલાવવામાં નારાજ, વખતસર હાજર મવામાં બેઠર કારી, અને નામનકા થાય એવીજ ચીંતા રહી છે.

વળી મહેશીલે ઝીનકુલ ઇસલામના ફાજમાં કઠોરના હિસાબર મહસ્તોએ સારી રકમો આપેલી છે. મગર મતભેદને લઈ ને એ ફાજો અટકેલો છે. જે ખરેખર હિસાબીનું કારણ છે. જેથી લખનાર સુચવે છે કે તમે જાણત મહત્તે આ બેઠર કામ આગળ વધારશો તે કામના બાબતો નો લાભ સમવાશે.

લી. ઇસ્માઇલ મહમદ હસે.

દરબન, તા. ૩૦-૪-૧૨.

ડરબનથી અમને લખી જણાવવામાં આવે છે કે તામાતાવ (માકામસકર) ની મસ્જીદના ફાજાની અર્થા ડરબનમાં ચલી સાંભળવામાં આવે છે, તે તેલું જણાવ વાળું જે મજહૂર મસ્જીદના બાંધ કામ સાર ત્યાંના મી. ઇસ્માઇલ મહમદ હસે એ પોતીકા પા. ૨૦૦ ખરચેલા હતા, તે અહીં ચલેલા ફાજામાં પા. ૧૭૬-૫-૬ આવેલા તે ઉપલા ફેવામાં મજદે કરેલા છે. એનો હિસાબ મસ્જીદમાં ખુલ્લો મુકવામાં આવ્યો હતો. તેથી જે કાંઈને ખુલાસો બેઠરો હોય તે ત્યાંથી મંચાવે, અથવા ડરબનમાં મી. હસે આવેલા છે, તેમનાથી પુછી લીએ, કે તે પછી કાંઈને અર્થા કરવાપણું રહે નહીં.

મવરમેટ એજેટમાંથી નોટીસો

નાહારી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિગેરે સંબંધી

ફીપુરટના જનરલ ડીલર રહીમ તુર લાઇની નાહાર મીલકતના સંબંધમાં તસ્વી વિસ્ત્રમ થોમસ હોલ તરફથી તા. ૨૫મી એપ્રિલે લેખકારોની મીટીંગ મળવાનું જાહેર થયું હતું.

મરફુમ પાવકાઇ નારાયણસામી પથ્થર સોનીએ તેના લેખકારો સાથે સમજુતી કરી છે જે સંબંધમાં લેખકારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી મેએ ચૌરદ ઇલીઅમેથની કોરટમાં મળશે.

ચરફસટાજીનના દુકાનદાર મહમદ સુલે માનની નાહાર મીલકત સંબંધમાં લેખકારોની મીટીંગ તા. ૨૭એ ડરબન માજી રજેટની કોરટમાં ભરાવાની હતી.

પીટરસખરમમાં અરફ નં. ૨૫૬ પર અમુખ સાહે મહમદના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૩૦મી એપ્રિલથી છોડી ફેવામાં આવનાર હતો.

પીટરસખરમમાં અરફ નં. ૨૫૭ પર હાસીમ સુસા અને ફા. ના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર ૩૦મી એપ્રિલથી છોડી ફેવામાં આવનાર હતો.

શૈ-ડીબોલ (ફેપ) ના જનરલ ડીલર અબ્દુલા મહમદની મીલકત તા. ૧૭મી એપ્રિલથી મુલતી જપ્તીમાં લેવાઇ હતી.

અમેરિકામાં ટીનમાં બંધ કરેલાં ખોરાક ને વિષે દિવસે દિવસે બહુ ચોક્કસનારી હકીકતો બહાર પડતી જાય છે. જામવાળી કેક, ચોકલેટવાળી કેક, કેટલીક જાનના સુરખ્યા વગેરે તકવાર વેચાતી ચીજોને રસાયણ પ્રયોગથી તપાસતાં માલુમ પડ્યું છે કે તે પછી ચીજોમાં ડામરમાંથી પેદા કરેલા રંગનો ઉપયોગ બહુ કરવામાં આવેલો હોય છે. રાસપમેરીનો મુરખો તપાસતાં તે હલકા એપલનો બનાવેલો હતો. ડામરમાંથી કાઢેલા રંગને તેમાં એવી રીતે મેળવવામાં આવેલ કે તે એપલનો હોય એવું પારખી શકાય નહીં. કેકમાં ચોકલેટ વગેરે ચીજોનાં પણ હોય છે તે પણ કાંઈ ડામરના રંગવાળી કાંઈ ખીજીજ વસ્તુ હોય છે. કાઢેલી અને ગુલશાનકારક ચીજોને જોશીને મુદર અને ફાપકારક ખતાવવી એ નવા સુધારાની ખુબી છે.

છટાલો—તુરકો લડાઈ

ઢરડનલ્સ સંબંધમાં તુરકીનું વલણ

(ફટર)

કોનસ્ટાનટીનોપલથી ફટરનો ખબર પતી જણાવે છે કે તુરકી સરકારે પર દેલી રાજ્યોના એલચીઓને મરકનલ્સ સંબંધમાં એવો જવાબ આપ્યો છે કે જે સામુદ્રધુનીપર છટાલી ફરીથી હલ્લો ન કરે એવું નહીં હોવાથી ડારડનલ્સની સામુદ્રધુની ખુલ્લી મુકવાની અરજ સ્વીકારવા તુરકી સરકાર અચકત છે. જે યુરોપી રાજ્યો એ સામુદ્રધુનીની સહી સલામતી વિષે જામીનગીરી આપે તેજ એ અરજ સ્વીકારી શકાય. રાજદવારી પુરૂષો આ સ્થિતિને મંજીરતા બરેલી ગણે છે.

તુરકી સરકારે ડારડનલ્સ સંબંધી ફક્કિયાના લખાણનો જવાબ આપ્યો છે જેમાં પોતાને જે સામુદ્રધુની બંધ કરવાનો, થયેલાં તકનામાંથી હક છે એ જણાવ્યું છે, અને ઉમેર્યું છે કે તે સ્થળની સહીસલામતી જોખમમાં છે કે કેમ તેનો નિરજુબ કરવાનો અધિકાર એકલા તુરકીનેજ છે.

એલીઆઈ તુરકીના કુખ્ય કહેર રમર નાની પાસેના અખાતમાં ફાજોજાની તરતી સુરંચ સાથે આજ્ઞાવાથી એક સ્ત્રી મર બાંગીને ફુખી મઠ છે અને ૧૪૦ માણસોનાં મરજુ થયાં છે.

આસ્ત્રીઆ-ફંગરીની સરકારે ડારડનલ્સ ખુલ્લી મુકવા માટે તુરકી સરકાર પાસે રજુઆત કરી છે.

તા. ૧ લીએ વિલાયતની પાલમિંટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ડારડનલ્સ બંધ થવાથી વેપારની ગુલશાનીનું બિટીલ સરકારને બહુ લાગી આવે છે. પરંતુ ખાતાના પ્રધાને તે બાબતમાં રજુઆતો કરી છે. છતાં લડાઈના વખતમાં એક ખીજી મુલકના વેપારને ગુલશાન માય તે સાવ અટકાવી શકાય એવું નથી.

કોનસ્ટાનટીનોપલના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ડારડનલ્સના કીનારા પર આવેલ કુમકલેહના કીલ્લાપર છટાલી અનોએ ચલાવેલા તોપના મારથી ૩૦૦ તુરકોના મરજુ થયાં હતાં.

તા. ૨૭એ કોનસ્ટાનટીનોપલના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી સરકારે ડારડનલ્સ ખુલ્લી મુકવાનો હરાવ કર્યો છે. છતાં તેમણે ઉમેર્યું છે.

જરૂર જણાશે તો ફરીથી ડારડનસ બંધ કરવા તેઓ મુખ્યભાર છે.

ડારડનસમાં એક નાની સ્ટીમર તરતાં બોલાની તપાસ કરતી હતી તેવામાં કાર જોવાની સુરંગ સાથે અથડાઇ પડવાથી લાંગીને તેના ચુરેચુરા થઇ ગયા છે. તે તે ઉપરના ૪ અમલદાર, ૧૨ લડવઘવા, તથા ખલાસીઓ કુખી મરણ પામ્યા છે. આ અકસ્માતથી ટુરકીમાં કારે લાગણી ફેલાઇ છે અને મુસોલાના વારસો માટે ફંડ એકઠું કરવામાં આવે છે.

પરચુરણ

લખનઉ ખાતે ૬,૦૦૦ મુસલમાનોની એક માસ મીટીંગ મળી હતી, જેમાં ધરાન ઉપર રૂશિયાની ચડાઇને વ ખોડી કાઢવામાં આવી હતી, અને લોન્ડન તથા લોન્ડો લેમીગટનની ધરાનની કિમ્મત માટે તેઓને આશ્ચર્ય માનવામાં આવ્યો હતો.

એવું મહાર પાડવામાં આવ્યું હતું કે ઇટાલીઅનોએ કેટલાક જુએ મરતાં આર બોને અનાજ વહેંચી આપી ઉદારતાની છાપ દુનિયાપર મેલાડવાની કોશીસ કરી હતી. તે સંબંધમાં 'અલ-લીવા' પત્ર જણાવે છે કે તે ખીના ભૂંડી છે, અને કોઈ પણ આરબોને અનાજની મદદ તે એએ દીધી નથી. ખરી હકીકત એટલી જ છે કે કેટલાક આરબો ઇટાલીઅનો સાથે મળી ગયા હતા તેઓ વચ્ચે અનાજનો કેટલોક જથ્થો ઉદાર હાથે વેંચવા માં આવ્યો હતો.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૬ હાડી મેના અરસામાં અમલો દીમાં આવવા વધી છે.

તા. ૮ મી મેના અરસામાં દીમેરીકમાં આવવા સંખ્ય છે.

તા. ૧૨ મીએ બમોનામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૫ મીએ સોમાલીમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૬ મીએ સોમાલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૬ મીએ પંડુઆમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૭ મીએ પંડુઆમાં જવા બંધ થશે.

પરચુરણ

તા. ૨૬ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પદ નો આવ બાઈસના ૨૮ પેની લેખે હતો.

એડીઆઇ ટુરકીમાં દમારકસ ખાતે આવ લાનવાથી ૨૦ લાખ ટુરકી પાઉંડ ની નુકસાની થઇ છે.

દીટેનીકની હોનારતમાં મરણ પામેલાં માંથી ૩૦૦ જેટલાની લાશો હાથ લાગી છે, અને તેમને ઉગ્રાંક લાવવામાં આવેલ છે.

એક અમેરીકન જોરતે દીટેનીકમાં પોતાના ધણીનું મરણ નીપજવા માટે વાઇટ સ્ટાર લાઇન પાસેથી નુકસાની મેલવવાને કાવો માંડ્યો છે.

દીમેર નામના પોરદુગીક પ્રમણમાં તેડીવોએ બળવો જમાડવાથી તેમની સામે મોઝાંબીકના ૬૦૦ તેડીવોનું એક લશ્કર મોકલી દેવામાં આવ્યું છે.

દીટેનીકની આહતમાં સપડાએલાં અને તે ઉપર મરણ પામેલાંનાં સર્ગ વહાલાંની મદદ માટે યએલા ફંડની રકમ પા. ૩ લાખ જેટલી થવા આવી છે.

ડરબનની તામીલ કોમ તરફથી તામીલ કોમના લાભ બળવવા સાર એક એસો સીએલન સ્થપાયું છે. તેમાં મી. આર. મી. એડી ચેરમેન, મી. મહાલીય પડી આચી વેન્નર, અને મી. જી. એમ. લેક રજ સેક્રેટરી છે.

મી. સમ્પદ મહમદ બલીના નામનો, નેબોરથી નંખાએલો સ્ટુડન્ટ યથેલ કામળ અમારા ચીરનામપર આવેલો છે જે ધણીને તે મટતી રીતે સહી કરી અંખાવી લેવા સુચવવામાં આવે છે.

ડરબનથી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૨૭-૪-૧૨ ના રોજે ડરબન મેમ્બર મસ્જીદમાં મી. અહમદ મુસા જીનરા (ચીરનવીલવાલા) ના દુરબંદ મી. ઇબ્રા હીમની સાદી મી. કાદેજ મુસા જીનરા ની છોડરી મરણખીખી સામે થઈ હતી, જે વખતે મેસરસ એમ. એસ. રહિરી, એ. એચ. મુસા, એ. એમ. હીખ, હસ માઇલ જોરા, એસ. એચ. ખારવા વિગેરે હાજર ૩૦૦ ચાલુસ હતા. નીકાલ

થવા પછી મી. સમ્પદપુરા ઇસલામીબ લાઇબ્રેરીની બાંધ તરફથી મી. અહમદ મુસા જીનરાને એક એડ્રેસ અને નવસાહને મેડલ, અને વંચ મુસલીમ સોસાયટી તરફથી નવસાહને એક મેડલ બેટ કર્યો હતો. આ મી. અહમદ મુસા જીનરાએ મી. સમ્પદપુરા ઇસલામીબ લાઇબ્રેરીને પા. ૪ અને વંચ મુસલીમ લીમ સોસાયટીને રી. ૧૦ બેટ આપી હતી.

આરિસજનમ પાસેના પેનડ્રીય સ્ટેશન પાસે રેલવેએ એક હોંદી બી અને એક પુરવને કચરી નાખીને મરણ નીપજાવ્યાં હતાં. સ્થાનિક કાપાનો ખગરપત્રી એવું જણાવે છે કે બી આપવાત કરવા જતી, અને પુરવ તેને બચાવવા જતો હતો તેવામાં બંને રેલવે તથા કચરાઈ મુખાં.

સ્ટેન્ડર મહેરીલે ઇસલામના સેક્રેટરી લખી જણાવે છે કે:—મહેરીલની મીટીંગ તા. ૨૮ મીએ મળી હતી, જે વખતે સોસાયટી તરફથી લખવામાં આવેલા કેટલાક કામળો વાંચી સંબળાવવામાં આવ્યા હતા, તથા બીજા અમુક કામળ લખવાને કરાવ મથો હતો.

દીટેનીકના બમેલા માણસોએ એવી જુખાની આપી છે કે સ્ટીમર કુખવા પછી જીંદગી માટે કંઠા પાછળમાં તરફડીમાં મારતા માણસોના અવાજ લગભગ ૧ થી ૧૫ કલાક સુધી કેટલાક મહવાઓમાં સંબળાયો હતા, પણ મહવા ઉંધા વળી જવાની બીકે તરફડતા માણસોની નજીક તે લઇ જવામાં આવ્યા નહોતા. ૬૦ માણસો સમાય એવા મહવાઓમાં માત્ર ૪૦ માણસો જ હતાં, એમ કમ્પુલ કરવામાં આવ્યું છે. દીટેનીકના મોઝા પહેરા રાખનાર અમલદારે એવી જુખાની આપી હતી કે બે તેની પાસે "અરચલાઇક" અથવા ટુરકીન હોત તો બચતી ચેતવતી વહેલી મળત, અને કદાચ સ્ટીમર બચત. પણ તે સાધન માટે તેણે કરેલી મામણી ને મહુકારવામાં આવી નહોતી.

અરચપત્રોએને જવાબ

"ઓ. મા."—(ઇસ્ટ લંડન) તમે સુચવેલી ખીના જાપામાં કામલ કરવા લાવતી નથી.

"સી. કા. કા. કા."—તમે જે બાળત વિશે લખો છો તેને લગતા ખગરો અમારા મથા અંકમાં છપાઇ ગયા છે.

અ. ઇ. જો.

કેટલાંક બોધ વ્યવસ્થા

(“જોન” ઉપરથી)

જીવન મુદ્દામાં આત્મસંયમ તે અબેદ બખતરની પેટ મોહાની રક્ષા કરે છે.

ચમત્કાર વધક તેજ છે કે જે આરોગ્ય ની સામાન્ય બાબતોમાં પોતાનાં દરદી એનેજ વધક બનાવે છે.

આપણે જે જે કાર્ય પુરુષ ઉત્સાહ અને અંતઃક્રમ પુરવક અને પ્રાપ્તિસાધ તેની સ્વરૂપ યોજનામાં કરીશું તે દરેક કાર્ય માટે વસ્તુમાનકાળ યોગ્ય પ્રસંગ છે.

ફળ પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયાસમાં માણસો એ બીજા ધર્મેને છોડી નહીં દેવા જેમ એ. ફળ મેળવવામાં અન્ય પ્રાણીઓને કે મનુષ્ય બાકીઓને દુઃખ થાય એવા પ્રયાસોથી દુર રહેવું જેમ.

આત્મબળમાં દૃઢ બદા રાખનાર આજે સરવે મુદ્દા ખર્ચો નામે તોપણ કાલે તેને જે જેમને તે સ્વતઃ આવી મળે છે. જીવનમાં અનિષ્ટની ચિંતાને લીધે સંયમ કરી રાખવો એ એક રીતે અનિષ્ટને આમ ત્રણ પત્રીકા મોકલવા જેવું છે.

કુદરતી નીચમ એવો છે કે જુના જીવમને એક કપાટે મારી કાઢવા કરતાં ધીરજ અને ટાંકે પેટ સુનીતિની રીતો કામલ કરી તેનાં ફળ ધીરજથી દેવાવા દેવાં. ધણી જાણ વખત સુધી બંધ રહેલા ઓરડામાંના કચરાને ધીરજથી કાઢી કાઢવાથી ઓરડો સાફ થશે પણ માર મુક કપટથી કાઢતાં કચળા ધુળ અને કચરો તમારી આંખ, મોં, અને નાકમાં જમ તમને મુંઝળાવી વેદના કરશે.

કાંસીની રાણીમાં અને રાત્રે મેડેથી નીચે ઉતરવામાં કે જાપરે નળીયું ખખડે કે ઉદરકાનો ચું ચું અવાજ થાય તો “એ સાંમથો છો કે” કહી પોતાના પતિને જાગ્રત કરનાર દુરબળ નારીમાં શો બેદ! બેદ એજ કે કાંસીની રાણીમાં તીર ત્વના વિચાર હતા, અને પેલી સ્ત્રીમાં દુરબળતાના વિચાર હતા. વિચાર બળ ની મોહી વધતી સામગ્રી શીવાય બીજા સધળાં સાધન કરમાંજ હતા. વિચારને ફેરવો, વિચારને ફેળવો, વિચારને શુદ્ધ કરો, અને તમને જ્ઞાન થશે કે ત્રિજીવન નાં રાજ્યની કુંચીનો કુંમરો તો તમારી હેઠમાં છે.

જો પૃથ્વીમાં ગરિમાઈ, દુઃખ, વિપતિ વગેરે નહોત તો મનુષ્યનાં ચરિત્ર તથા શુભ હોવાની શી વસ્તુથી ખબર પડત? મનુષ્યકનો પથરો ન હોત તો લોખંડ કેમ વસ્તુથી ખેચાત? વિપદ, દુઃખ, ગરિમાઈ ન હોત તો મનુષ્યની શક્તિ-સદગુણની કસોટી શી રીતે મળત? સમુદ્ર બ્યારે કાંત હોય છે ત્યારે અતિ નાની નાની હોડી લઇને સામાન્ય માણસો પણ તેના ઉપર જવાને હિમત કરે છે, પરંતુ જે ખરેખર તોફાનમાં પોતાની હોડી ચલાવવાને સમર્થ થાય છે તેજ ખરેખરો નિપુણ ખારવો છે.

બાળક જન્મે છે એટલે તે નવી દુનિ આના દરવાજા આગળ આવે છે, અને જ્યારથી ક્વાસોસ્વાસની ક્રિયા તે કરવા માંડે છે, ત્યારથી તેની કેળવણીનો આરંભ થાય છે. ત્યાર પછી ધીમે ધીમે તે કેળવણીમાં વધતું જાય છે. અને કેક વખતમાં તો જેવા જેવા સહવાસમાં આવે છે તે પ્રમાણે તેના મન ઉપર છાપ પડે છે. આ પડેલા સંસ્કાર એટલા તો સ્વબળ હોય છે કે તે ધણી પ્રવાસે પણ જીસાતા નથી. આ ઉપરથી સમજાય છે કે મનુષ્યના આવી જીવનનો આધાર મોટા ભાગે આ સંસ્કારો ઉપર રહે છે.

કરીર અને મનની વચ્ચે ધણેજ સુક્રમ પડતું ધાટો સંબંધ છે. જેમ કરીરની અંતર મન ઉપર તત્કાલ થાય છે તેમ મનની અંતર પણ કરીર ઉપર તત્કાલ થાય છે. આ અંતર કદાચ પ્રત્યક્ષ ન થાય તેથી અંતર થતી નથી એમ માનવું જીલ ભરેલું છે. જમવાની તીક્ષ્ણ શક્તિ થક હોય તે વખતે વઢાલા નાં મરજી સમાચાર મળે તો તેજ વખતે શ્વિ નાક પામશે અને અનાજ ખાઈ કાઢી નહીં. માટે મનને શુદ્ધ સત્વમાં રમાડો ને તેને તેવા સહવાસમાં મોડું કરો.

જન મનુષ્યનું વિશેષ કષ્ટાણુ સાધન કયું છે? દવાખાનું કે કસરતશાળા? દવાખાનાની પ્રતિષ્ઠા કરનાર ધર્મિકો આખેજ જાણતા હશે કે તેની સ્થાપના અનેક નીચેગીઓને રોગો બતાવવામાં ઉત્તેજક છે. દવાખાનાનો ઉપયોગ જેજ નહીં એમ કહેવાનું તાત્પર્ય નથી. ઉપયોગ છે. પણ કાલ જેટલા દવાખાના છે તે સંખ્યા એક પરિચ કરતવ્ય છે, તે એ કે પ્રત્યેક દવાખાનાની બરાબર સામે એક કસરતશાળાની સ્થાપના કરવી.

દરેક કસરતશાળાનું સંદર નામ પાડવું, અને સોનેરી બક્ષરે મુખ્ય દરવાજા આગળ પાટીયા ઉપર કેતરવું કે “જહીં નહીં તો તહીં” અરથાત કસરતશાળામાં નહીં આવો તો ઇસ્પીતાલમાં જવું પડશે.

હાંદુસ્તાનના બખરો

(હાંદી છાપા ઉપરથી)

વહવાણની માહીએ કાકાર શ્રી જશવંત સીંહજીન ખેસાડવાની કીયા તા. ૨૧ મી માર્ચ મેજર હેનકોકના હાથે કરવામાં આવી હતી.

મુખ્યમંત્રીના ના મવરનર તેમની કાઠીયા વાડની સફર દરમ્યાન જાણે મથા હતા, અને ત્યાં સ્થપાયેલી “ન્યુ શાલીમા બેગમ હોસ્પિટલ” ને ખુલ્લી મુકવાની કીયા તેમ ને હાથે કરવામાં આવી હતી.

ફુલાજ હાંદની મદદ માટે, તથા ના. ચાયકવાડનાં મહારાણી મીમનાબાઈ સાહેબના આમમથી મોકાળ વખતમાં કરેલ મનાર “વિધવા ઉદ્ધોગમદ” ના બાલ માટે, વડોદરા કોલેજમાં એક કોનસરટ થયો હતો. જે વખતે ના. ચાયકવાડે ર. ૨ હજાર અને ના. મહારાણીએ ર. ૧ હજાર ભર્યા હતા. ર. ૮૦ ની ટીકીટો ખપી હતી. ઉધરાણીથી બીજા ર. ૧૮૦૦ ને આજરે ભેગા થયા હતા.

વડોદરાના કલાલવનમાં કારીગરોને કારીગીરો સિક્ષણ આપવાને રાત્રી વરમ બે વરસ વધુ રાખવા મંજુર થયું છે.

નવસારી ખાતે ધી ઈડીયન કોનસીડ ઓઇલ મીલ ખુલ્લી મુકવામાં આવી છે.

સર કાપુરજી બરબેરજી બર્યાએ ર. ૫૦ હજારના ખરચે એક જાહેર ઇનસ્ટીટ્યુટ બંધવ ખાતે બંધાવી આપ્યું છે.

બર્યાના જુના અને જાણીતા કવિ ધીરજરામ નરબેરામ પુરાણી ૬૫ વરસ ની ઉમ્મરે બર્યા ખાતે મુજરી મથા છે. મરનારની કેટલાક કવિતાઓ નવી પાંચન માળામાં નજરે પડે છે.

એન. સર હખાઈએ કાજીઓને વધુ સમય આપવા માટે અને મુસાફરીનાદર

વાળી રહેવા માટે કલકત્તા, ચીતાગેજ અને મદ્રાસનાં બારાં ખુલ્લાં મુકામ માટે સરકારે મહેરબાની કરવી એવો ઠરાવ મુખ્ય ઇલાકાની ધારાસભામાં રજુ કર્યો હતો. આ ઠરાવનો જવાબ વાળતાં એ. મી. મલ્લિકે જણાવ્યું હતું કે આવો ઠરાવ વડી ધારાસભામાં રજુ થવો જોઈ એ. કંગ્રેસી બારાં બેઠવામાં આવ્યું છે અને તેથી સ્પીકરના હરમાં સુધારો થવા વચર રહેશે નહીં.

દિલ્લી દરબાર વખતે મહેર મએલી કેળવણીની મદદની રકમમાંથી મુખ્ય ઇલાકાને રૂ. ૧૫ લાખનો ફીસો મળ્યો છે, જેમાંથી ગોરાઓ અને મુરેઝીયનોનાં ઊકાનાં માટે રૂ. ૪૦,૦૦૦ ની રકમ ખાસ અલગ મુખ્ય સરકારે કાઢી આપી છે.

હીંદુ ધર્મની રીતિમાં "સુધારો" કાવવા એક ગોરી બાંધ હીંદુમાં કેટલીક કાલીક કરી રહી છે. તેણે એક લીમ મુખ્યમાં સ્થાપી છે અને તેની શાખાઓ મદ્રાસ, કલકત્તા વિગેરે સહેરામાં નાખવા માં આવી છે.

વેપારી કેળવણી માટે મુખ્યમાં એક સરકારી કોમર્સિયલ કોલેજ સ્થાપવાની યોજના નક્કી થઇ છે. આ કોલેજ માટે મુરેઝીય તથા ગોરાઓને વેપારી બાઇનરુ ક્લસસ આપવા માટે બેલાવવા માં આવશે. આ કોલેજના નિભાવ માટે અંગ્રેજાન વેપારી મંડળે પાસે સરકાર તરફથી રૂબા મંતવમાં આવ્યા હતા, અને મુખ્યની મીલ ઓનરસ એસોસિએશન, ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ, દેશી વેપારી ઓની ચેમ્બર વિગેરે મંડળોએ રૂ. ૧ લાખ અને તેથી વધુ રકમના વાર્ષિક ફાળા આપવાની કબુલાત આપી છે.

મદ્રાસ જન મહિલા પરિષદ બેલ મામ ખાતે મીસીસ સુબલક્ષ્મી હરખમદના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. ગાસીસ સુસાઇનાબાઇ લેનમંડેએ ઓએને આવ કાર આપ્યો હતો. પ્રમુખે પોતાના આપણના જનન મામમાં બી કેળવણીના ફેલાવા માટે વિવેચન કર્યું હતું, અને હમેશાં રમ અને સીતનું મ ન કરવા આમદ કર્યો હતો. આગળજ વધારી કાઢવાના અને જનન વિવાએને શિક્ષણ આપવા માટે રૂ. ૫૫ લાખની ફી કેળવણીના ઠરાવ વખતે નાણાની મદદ મામ

વામાં આવતાં સારી રકમ બરાબ હતી.

માઇસોરના મરકુમ દિવાન સર પી. એન. કુમ્મુમતિના પેનશનની રૂ. ૩૫ લાખની રકમ હાલમાં માઇસોરની સર કારે તેમની વિધવાને આપી છે જેમણે તે રકમ મરકુમ કેળવણીને ઉત્તેજન આપવા વાપરવાનું જાહેર કર્યું છે.

વડી પાલિમેટમાં મી. લોહડે પુણેલા સવાલના જવાબમાં હીંદી પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે ૧૯૧૦ પછી હીંદુમાં દિલ્લી અને સીમલામાં વાપરલેસ ટેલીગ્રાફ રેલ્વેનો તકમાર થયાં છે. કલકત્તા અને અલ્હાબા ખાતેનાં મથક લગભગ પુરાં થવાં આવ્યાં છે. મુખ્ય, કંગ્રેસી, બાહોર અને નામપુર ખાતે મથકો બાંધવાનાં પગલાં બરવામાં આવ્યાં છે.

દિલ્લી દરબારમાં ના સહેનસાહેબનેર કુટુંબી બક્ષીસોમાંની એક બક્ષીસ એવી હતી કે સમશુલ એલમાં અને મહામહે પાધ્યાયને ખીતાબ ધરાવનારાઓને અમુક રકમનું વાર્ષિક પેનશન આપવામાં આવશે. તેની રૂએ હાલ ના. હીંદી સર કારે મહેર કર્યું છે. તે ખીતાબ ધરાવનારાઓને તેમ જ હવે પછી જેઓ ને એ ખીતાબ મળ્યો હશે તેમને દર વરસે તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરના રોજ રૂ. ૧૦૦ નું વાર્ષિક પેનશન આપવામાં આવશે. પરીણામ એ આવશે કે આગ વિદ્યાર્થી હમેશાં પોતાની વય અને અસર સ્વતંત્ર વિચારને ઉત્તેજન આપવા માં વાપરવાને જાહેર સરકાર પક્ષની હિમાયતમાં વાપર્યાં કરશે.

ના. વાઇસરાયે જાંગાના લોક મવર નર સાથે કલકત્તા ખાતે વિધાર્થીઓ માટે નાં કેલક કોલેજોને બેલાં હતાં તે નામદારે જમવાના, સુવાના અને બીજાં એવડા તપાસ્યા હતા અને કોલેજોની સામન્ય ગોઠવણી સંતોષ પામેલા હતા. ના. વાઇસરાયે વિધાર્થીઓ સાથે છુટા વાતચીત કરી હતી. આર કોલેજોની લાઇવરીને ફરકને રૂ. ૧૦૦ ની માટ લેહ. મવરનેર આપી હતી.

સહેનસાહે પ્રત્યેના હીંદુના પ્રેમની નીચાની જાળવવાનું કારણ આપીને હીંદી દરબાર વખતે વપરાએલા ના. સહેનસાહે ના તાજબી કીમતના રૂ. ૬ લાખ હીંદી તેલુરીમાંથી—એટલે કે મરીખડા કર બાર

નારાઓના ખીસામાંથી—આપવાનું કર્યું છે.

ગોરખીવાળા કુમારશી હરખમલ જે કાઠીવાલની ગીરાસીયા એસોસિએશનના ચાલક છે તેમણે હાલમાં આખા હીંદુના રાજ્ય મદારબાએ અને નગીરદારો એમ એક પત્ર લખી એવી સુચના કરી છે કે ના. સહેનસાહેની જા. દેશની મુલાકાતની માગીરીમાં એક "એલ હીંદીયા નગીર દાર એસોસિએશન" નામનું મંડળ સ્થાપવું. આ મંડળે કરવાનાં અમલનાં કાર્યોમાં કુમારશી હરખમલએ જે મુખ્ય જણાવ્યાં છે : (૧) નગીરદારોના ઊંચ રાએને કેળવણી આપવી (૨) હાનીકાગઠ સંસારી રીવાજોમાં સુધારો કરવો.

લડનમાં મદનલાલ ધોમરાને કાથે માર્યા મએલા લો. મોરલીની કાઉંસીલ ના સલાસદ સર કરજન વાઇલીની યાદ ગીરી માટે અવગેરમાં કેલકુલ અરમ કરીને એક સ્થાન બેલો કરવામાં આવ્યો છે, જે ખુલ્લો મુકવાની કીયા રજપુતાના મવરનરના એવડે કરી હતી. ગ્વાલીયર ના મદારાજ સર માધવરાવ સાંધીયા, તથા સર પ્રતાપસિંહ વિગેરે આ પ્રસંગે હાજર રહ્યા હતા.

મી. લાલજીંદર લક્ષ્મીદાસે હીંદી લલક કરતાં સેનાધીપતી જોગી હાલમાં એક અરજી કુટુંબી તેમાં જામેરીક તથા મુરેઝીમાં બુદે બુદે કેલણે મએલી વેજેટરીયનો ની કારીરીક ફરકના કાખલા દીકાને છેવટે એવી આપીલ કરી છે કે એક અજમાયસ કાખલ હીંદી સરકારના સેલ જરોની એક રજીમેન્ટ વેજેટરીયન બોરાક લિપર વેન કરવા તથા બે તે પ્રયોગથી સેલજરોની તાકુરસીમાં તેમજ ખરમની બાગતમાં ફાવશે માલમ પડે તો આખા સરકારને માટે વેજેટરીયન બોરાક કાખલ કરવો.

હીંદીઅન ઓપિનિયન લાઇબ્રેરીને મારી ત્સખરમના મી. એન. બી નાયક તરફથી સર એડવીન આર્નોલ્ડ કૃત 'સોમ સીમે સ્વીયલ'—(અનવતમીનાનો અંગ્રેજી તર જુમો) તથા મી. કુસેન દાવુદ તરફથી એક ઉપયોગી પ્રદીપ્ત બેટ મળેલ છે, જે આબાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ.

આરબ જોન ઓફ આર્ક

ત્રીપોલીના મેદાનમાં આરબો જે મહા દુરી જતાવી રહ્યા છે તે વિવેની ધણી ખરી હકીકતથી તો દુનિયા કદાચ સહાને માટે અધારમાં રહેશે. કેમકે તેને નબરે જોઈને તેનો યશ્ન આનાર બાગેજ મળી આવે છે. જે આરબો મરણીયા મધ હડે છે તેઓ પુરવના ખવાસના હોષ મરીજ જાહે છે. કીર્તીની તેઓને કશી પરવા હોતી નથી. તેઓની શુરવીરતાનો એક હેવાલ જાપા ઉપરથી અહીં આપીએ છીએ:

સોળમાં સમકામાં કાંસને અગ્નિજ્વેલે લગમગ જતી લીધું હજુ, એવે વખતે 'જોન ઓફ આર્ક' નામની ફ્રેંચ કુમારી કાએ ફ્રેંચ સરકારને હાંમત આપી હતી, અને વાવરો પોતાના હાથમાં લઈ તે સરકારની મોખરે યજ્ઞ હતી. અગ્નિને કીલ્લેખ-ધીમાંથી તીરનો વરસાદ વરસાવતા હતા તેની સામે આ બાળા સરકાર સાથે ધસી મઠ હતી અને કિલ્લાપર નિમરણી મંડી મડી જમને ફ્રેંચનો વાવરો રાખ્યો હતો. યુરોપના ઇતિહાસમાં વીરબાળા તરીકે જોન ઓફ આર્ક મશ્હુર છે. ત્રીપોલીની લડાઈમાં આવી એક આરબ જોન ઓફ આર્ક નીકળી આવ્યાનું માહુમ પડ્યું છે.

યોડા વખત પહેલાં મરમરેજની લાગમ મધ ત્યારે તોપના મારાની સામે છટાલી અનેને બેટવા ધસી જતી આરબ દુકડીને મોખરે એક આરબ દુકડી હતી. આરબો એ ધસારો કર્યો તે પહેલાં તેઓના પડાવમાં છટાલીબન તોપોના મોળાની એકાદ કરચ વડે તે આરબ સ્ત્રી ધવાધ હતી. તે સ્ત્રી પોતાનો ધવાએલો અને લોહીથી વહેતો હાથ હથો કરી પડાવમાં ધુમવા લાગી અને આરબોને પોતાની માફક જખમોની દરકાર નહીં કરતાં છટાલીબન તોપોની સામે ધસી જઈ બેહસ્ત નશીન થવા ઉત્કરતી હતી. તુરકી અમલદારો અને આરબ સીપાહીઓ તેની બહાદુરીનાં વખાણ કરતા હતા. પણ તેને વખાણ જોઈતાં નહોતાં. તેને એક બંદુક જોઈતી હતી. તુરકી અમલદારો ના તંબુમાં જઈ તેણીએ તે માગી, અને તે તેને મળી કે તરતજ હવાને ચીરી નાખનારી કમવા મરજના તેણીએ કરી. આસપાસના તંબુઓમાંથી તેના અવાજમાં બીજી મરજના ધમ, અને પળમાં તે પાંચ મધપ્રકારમાં આપીયા ઉભરાવા

તેમ શુરા આરબ લડવખયાઓથી ઉભરાવા લાગ્યો. છટાલીબનો મરમરેજની પડોશ માં ખામ્મો ખોદી તેના આશરો તળે તોપનો મારો ચલાવતા હતા. ૩૦૦ આરબની એક દુકડી તોપોના અને એક સીમ નામની સંચા વડે ચાલતી બંદુક ના મારાની સામે ધસી મધ. પેલી જખ માએલા હાથવાળી આરબ વીરબાળા મોખરે હતી. તેણી પોતાના એક હાથમાં એલીવ કાડને એક દડ રાખી તેને ફેરવતી જતી હતી, અને બીજો ધવાએલો લોહીથી વહેતો હાથ હથો કરી આરબોને ધાલાને તેની દરકાર નહીં કરતાં પુર જોરથી આમળ વધવા ધસી જતી હતી. છટાલી અનેની કાખી બાલુએ બીજી એક ૧૫૦ યુનંદા આરબ ઘોડેસ્વારોની દુકડી ધસી મધ હતી. છટાલીબનો કાથર યજ્ઞ મોખરો ની ખામ્મ છોડી પાછળની બીજી ખામ્મમાં હકવા, પછી ત્રીજી ખામ્મમાં, અને અંતે પાછળના નાળાએરીના વનમાં લોપ મધ મયા. આરબોને પહેલી ખામ્મમાં બાર મુકાં અને કેટલીક ખાલી કારતુસો મેવા માં આવી. બીજી ખામ્મમાંથી બંદુકો, બરેલી કારતુસો. ફારની બેટલો અને રોટીનો જથ્થો અને બીજો કેટલોક સામાન મળી આવ્યો હતો.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટબલ

સફાઈની પેઈંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાજીદથી મોકલું ક. જોર ૧૨ મોકલી ખાતી કર્યો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

બોમહોદથી મી. ડાબુડ અસમાધસ તા ૧૫ મીએ લખે છે કે :—લશ્મ પાસે આવેલ માંમરોજવાળા મી. હસપજી સાલેજ પટેલ, જેઓ આ દેશમાં કરબનમાં તથા કલારકસડોરપમાં ધણીએક વેપારીઓને ખણીતા હતા તેઓ આજરે ૩૫ વરસની ઉંમરે દેશમાં યુગરી જવાના બેદકારક સમયાર મળવાથી અત્રેના તેમના જોળ ખીતમાં વિલમ્બીરી દેખાઈ હતી.

રોકડ બખર બાવ

તા. ૩૦—૪—૧૨

શી. પે શી. પે

કુલ હારમનસ ૧૪આઉસ ૨૦	થી ૨૦	૦
ચાવલ માંજ ૧ મરતાની ૨૨	૦	૨૨
બીમડીના	૨૭	૨૭
એફ. એફ. ડી. આર	૨૦	૨
એફ. ડી. આર	૧૯	૧૯
કુડાના	૨૩	૨૪
દેશી તુવેર ફાળ	૧૮	૧૮
કાનપુરી તુવેર ફાળ	૧૯	૨૦
મસૂરની	૧૯	૨૦
મમની	૩૧	૩૨
અડાની	૩૨	૩૨
ચણા મુંગમના	૨૦	૨૧
ફાળ	૨૪	૨૪
વટાળા નાતામના	૧૮	૧૮
મકાઈ	૧૨	૧૨
બીનીશ	૩૦	૩૦
જુવાર (કાફર કોરન)	૧૮	૧૮
કાવુ તેલ ૧ મપાલન	૩૬	૧૨
એરડીનું	૩	૩
મીઠું	૩	૪
નાળીએરનું	૪	૪
ખાંડ સફેદ નાતામની	૧૮	૧૮
ખીજી	૧૭	૧૭
તીરકુળ નાતામ	૧૩	૧૪
આટો હાલિસ હોલ્ડ	૧૨	૧૨
આટો (અંગ્રી મો મીઠા)	૧૧	૧૧
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૭૫	૮
મરચાં	૬૫	૭
શી પેટી, ટીનના પેડ	૬-૮-૦	૬-૫-૦
પોરબાદર	૬-૧૦-૦	૬-૧૫-૦
પારાશીન ફોરન	૦	૬
વાઈટ રોસ	૭	૮
માલન	૧૩	૧૩
નાળીએર	૧૫	૧૬
ફલી	૧૦	૧૦
અમમંડ સોપ	૧૩	૧૪
આપુ સીકંક રોન	૧૫	૧૬
સાજુ સનલાઇટ ૧૦ ઓક્ ૩૪	૦	૩૪
સાજુ ડાયમંડ ૫૦ડુકાના		
બોક્સની કોમન	૧૨	૧૨
સાજુરોસશીવ (મા. ૬૦)	૧૨	૧૨
નેકટર ટી	૧૮	૧૮
માચીસ લાવન	૩	૩
સોપારી સેવરેધની	૧૦	૧૦
નીડલ પોઈન્ટ સીમારેટ	૨૦	૨૦
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એકની	૪	૪
લીમક (જરમની કાઢ)	૪	૪

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

மேலே கூறிய விஷயங்கள் எல்லாம் உத்தமமாகவும் விலைகளும் மிகவும் சிறந்தவையாகவும் கிடைக்கக்கூடியவை.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI.

Johannesburg

R. M. Moodley**GENERAL COMMISSION AGENT**

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

மேலே கூறிய விஷயங்கள் எல்லாம் உத்தமமாகவும் விலைகளும் மிகவும் சிறந்தவையாகவும் கிடைக்கக்கூடியவை.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

BOOKS FOR SALE

M. K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co.	0	0	6
BHAGAVAT GITA OR THE LORD'S SONG, With the Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant	0	0	6
LIGHT OF ASIA OR THE GREAT RENUNCIATION (Mahabhinish-karman) being the Life and Teaching of Gautama Prince of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold	0	2	6
ORIENTAL POEMS	0	2	6
THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope	0	6	0
INDIAN LORE	0	6	0
STARS OF THE DESERT	0	6	0
MAHA BHARATA The Epic of Ancient India	0	2	6

Latest Volumes in WISDOM of the EAST SERIES

TAOIST TEACHING	0	2	6
ANCIENT JEWISH PROVERBS	0	2	6
LEGENDS OF INDIAN BUDHISM	0	2	6
THE PATH OF LIGHT	0	2	6
THE BUSTAN OF SADI	0	2	6
PERSIAN TALES OF WONDER (for the children)	0	2	6
ARABIAN TALES OF WONDER	0	2	6
சமஸ்தான இஸ்லாமிய கவிதைகள்	0	4	0
அபிதான கோஷம்	0	10	0
இஸ்லாமிய இம்மலிக் தமிழ் அகாதி	0	10	0
ஆரியர் சத்திய வேதம் [இந்து கல்பவிதி]	0	8	0
சமஸ்தான உரை (இஸ்லாமிய கல்பவிதி)	0	2	6
தமிழ் அகாதி (பெரித)	1	0	0
திருமுதல் பரிமேலழகர் உரைகள்	0	6	0

Postage extra

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL

Dis. RUSTEN-

BURG

Box 18 LICHTENBURG.

नवसारी हॉट्ट मुनाहरेड

वेडॉय कुं.

मेनेवर: छ. ३. ५२६

हॉट्टस्थानकी शिकारी व्यवसाय मन्त्राली सरते आवे वेद्यवार्ता आवे छे. अने भाषा की पोरन'इरतुं तथा कलकतातुं—सरक व्यवस—योधु' मन्धीनारु—जेक वपत मन्त्राली मन्त्री करे।

डॉ. ना. १ प्रीथारक स्त्रीक

देवीशान ना. ५२८६, मकानेदरमरम.

२. जे. 'Gaekwad', पो. मोहस. ५२५०.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.**Ebrahim Norodien****IMPORTER AND****GENERAL DEALER,****WOODSTOCK, Near Cape Town****BRANCHES (22):**

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg.

Parson, etc

1904 Office: 24 Prater St. 00000000

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

SELLAIR

E. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
ERRAHIM NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)
M. M. Patel
119 Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMORAKES AMOD & Bros.,
Box 441, 434 West Street
M. C. Anglis & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parahotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Caadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'
Hoosen Ca-sim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANEHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 Queen-st
S. Peerbhoy Butler
474 West-street
P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIRNIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471
K. R. MOPY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHUSALSHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly III
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarra,
224 Market St.
Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.
C. Kama'odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedin Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo Road.

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Fox 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moose Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTARHAI & DADOO
Box 33.

Haseed Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.

Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.

VRAJDAE & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHAMRA, General Merchant
Box 35.

I. A. Gajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Abraham Osman
Box 9.

PIETERSBURG

META & KHANIKHIA BROS.,
Box 160. Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street, Box 531.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELOWDEN

(Transvaal.)

Keshavji Gign. Retrola

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Boosen Amod Vankar
General Dealer Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Datta Chinnai

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Haseen Esaack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawal General Merchant
Box 25

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.

Tel : Address : 'V. SAMY
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR

Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 22, P.O. Box 24.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A. B. C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનસ્ટીન
સોલિસિટર, નેટર્સ અને ઇન્વેસ્ટમેન્ટ
બ્રોકર્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "ભાર્ડ"
અલેક્ઝાન્ડ્રા બીલ્ડિંગ્સ, પ્રીટેરીયા.

પુરાણલાલ સુલાલાલ ભગતની કુ.
અનરલ સ્ટોક એજન્ટ
અરુના હેસ, હેટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, ફેસ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
ફાબ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપે, સુખો અને ખાતી કરો.
એવું મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, રોડાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ હોટ, બેકાન્સનરમ બો. ૩૨૪૬

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	1.	2.	3.
Yearly ...	17	0	
Half-Yearly ...	8	6	
Quarterly ...	4	6	

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about May 6th Gascon 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about May 16th Dover Castle 8260 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about May 10th Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
* KORT STREET.

P.O. Box 2504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1391
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P. O. Box, 312, LAURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

ફાબ્રિકેટ અને ફીટલ મરચાં.

ઈડીયન મેકરી બચાવે હીફુસન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેંચવામાં આવે
છે. આસ થી પોરબન્ડર તથા કલકત
તુ-સરસ આવક-ચોખુ મંબીઆમ-બચા
વેંચ અમમાએક કરી સુખો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબન્ડર પ્રમોટર થી.

108 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 28 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

S.S. Somali leaving Durban 16th May Delagoa Bay 18th May

જરમન ઉપર આફ્રિકા લાઈન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૬મીના રૂપથી ઉપાસવાલેથી તા. ૧૮ મેના રૂપથી ઉપાસવાલેન બેરો અને માટે જોના વર્ષ મુબક ૧૮ રૂપાટે જશે. જાણનાં સાથે જનારાઓ આ તક મુજબી નહીં મળુર, લાઈનની મેટા સફાઈદાર, હાઈમિસર આવનાર રાખમસર બનાર અને હાઈમસર પહેલનાર છે. કુબર્ક પહેલે છે તુરત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. રૂપ કુલાહ, મોતરફ જારીમિયાલા અને હવણાર હોય છે. ફરેટ, સેલ્ડ, અને રેકની મેટા મિયાણા તથા વંચર મિયાણા વાળી મળુ કહે છે. ખલાસીઓ રેલવે અને કપતાને તથા મોહિસર માવમુ હોય છે. લાહડાની રેક, મોસ્તોને અલાદી જગા, વીજળીની બલી પાણી, કુલમવાલ બલ્કી કોષ્ટીન વગેરેના ખુશ જાણવતે હોય છે. મતલબ છે સ્કીમર, જાણ પાસે જોઈને મારેલ હોવાથી હરવરકની સમજા છે.

વધુ ખબર મળે જશે તા ખુબ નીચે સરનાથે, તથા એકાલીરબરક, પ્રોટરીબ અને મેનરલીના બેલ'ડને.

OSMAN AHMED,

SHAIK RASOOL,

ABA MAHOMED,

137 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay. Fordsburg, Box 347 J.B.

માંકી વિલાયતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસાય તેમ આવશ્યક. જાવ મારે લખો. હાથરો થશે.

નાતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જગ્યામાં તેમ નેટલી બેંકોએ તે લી મળશે. અને મોટા જગ્યામાં ખરીદીએ છીએ.

શી મેહમુદરુ સાથે માલ. કીહાવતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Zorbandar Ghee write to—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St DURBAN

ધસ્લામી શાફ્ટોને ખુશ ખબર

ફેસનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં દરકોશ ફેઝ ટોપીઓ ફુફી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી અવી પહેવાંથી છે. બહારના મોરદર ઉપર પુરત ખ્યાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

ઉચ્ચ ફેઝની દરકોશ ટોપીઓ, શરતી અને શારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલેના તંબાકુ.

ફેરકનીજ જગ્યાપદ, સરતા બાવે મળશે બહારના મોરદર ઉપર તુરત ખ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત બજામાંની જોશે. લખો. Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St, Durban

માસ્ટરસ કેશ કંપની

જનરલ ફરક, વેલડેબલ, અને પ્રાદ્યુક સખાવરક, મારકેટ અને કમીસન બેલ'ડસ. રૂપર, મારકેટ સ્વીટ, પી. એ. મોલક પચ્ચ રૂપીઆ અને રેબલ બેલ'ડસ "બોન્ડાઈલ" "OBLIGE". એકાલીરબરક

K. R. MODI & DESAI

તાંત્રી નાણાંધેર, જગ્યાપદ તથા કુલક વાવવાના તથા ખાવાના માલ ખ્યાન મદર બીનીસ વગેરે હોય મળે છે. લખો તા મળે

Stands 59, and 60, Indian Market

P. O. Box 510, DURBAN.

No. 19—VOL. X.

SATURDAY, MAY 11TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

The FRAUD of 'CONTRACT' LABOUR

AN EXAMINATION OF THE SYSTEM OF INDENTURE

MR. MANILAL M. DOCTOR, M.A., LL.B., Bar-at Law, who is now amongst us, contributed an article on this subject to the March number of the *Indian Review* from which we take the following extracts:

"Except when he is really at his wit's end, either on account of family dissensions, or perhaps absence of means of living, he will not go"—LORD SANDERSON.

The system of labour designated by the expression [Indentured or Contract labour] cannot be described otherwise than by calling it *forced labour*. Men may call white black, and bitter sweet; but the senses cannot be deceived. The word *contract* connotes liberty or choice and the word *indenture* refers to the duplicate agreement of two persons to one and the same thing—there must be a meeting of minds, say the jurists, to constitute a true *contract*.

Now in the case of our ignorant villagers—men and women—boys and girls—do they possess the education, intelligence or even information to understand the terms of service in foreign countries, granted that recruiters were truthful and honestly anxious to explain the real conditions? It is, however, officially admitted that the recruiters as a class are the worst off-scourings of our cities and that "those who tell the most lies get the greatest number of coolies."

Thus, there is, and can be, from the nature of things, no *meeting of minds* between the ignorant villagers and the coolie recruiters. How then can there be any *contract* or agreement between the Emigration Agents in Calcutta or Madras and the coolies? No—but it is said that the contract is between the ignorant village boy or girl of the District of Arrah, for example, and the highly-educated

and wily planter-lawyer in a distant colony like Fiji or Trinidad whose legally equipped mind meets across thousands of miles of sea and land, the mind of our ignorant and over-confident villagers, who are recruited to work for the former. And even then the coolies do not *contract* to serve a certain estate or master until after they reach their destination. So that, really speaking, thousands of raw boys and girls are induced, threatened, overawed, kidnapped, abducted or forced to *contract* to work for the undefined and unknown planting communities in foreign countries, about whose history, geography, climate, people, Government and other conditions even our political leaders have no information at all. The Protector (?) of Immigrants from Mauritius told Lord Sanderson's Departmental Committee, unblushingly, that he charged different prices for different *contract* labourers according to their age, health, strength and size. It is a fatal coincidence that the colony which has the honour of inventing this system of indentured Indian labour should, through the mouth of its Protector, "let the cat out of the bag" and enable us to prove that the system is nothing but slavery, pure and simple, gilded as *contract labour* to satisfy the forms of modern civilization. If *contract labour* were *contract labour* in reality, as it is in name, it could never have been so cheap and welcome to the colonists in lieu of slavery, in reality and name, which was officially abolished. The majority of British Imperialists and capitalists (who have invested their money in colonial industries) seem to swallow and even conceal the evils and immorality of sending thousands of men with a complement of 33 women for every hundred of these men to distant lands, where it is considered *justice* to send people to *gaol* for absence from work, non-completion of hard tasks, refusal to be

treated at the hospitals on plantations, insubordinate language, etc. For these real or supposed crimes the prisons of Mauritius treat 40 per cent of their inmates to free board, residence and medical care, during the slack season (after crop time) when the planters do not really want the men for work and can save themselves the expense of their maintenance by simply transferring them to the care of the Prisons Department. These men, as a rule, are so anemic that, as the Superintendent of Mauritius Prisons says, they have to be given special food and medical care during the incarceration. Mr. Bateson, an ex-Magistrate of Mauritius, says: "the position of indentured coolies when charged in the courts is hopeless—justice they get only by accident—they are deterred from giving evidence themselves and . . . unable to procure evidence . . . The coolie is absolutely defenceless."

I WAS A MACHINE FOR SENDING MEN TO PRISON for the convenience of the employers." Again the same honest Englishman says "Their plight is equally unhappy when they bring a charge for assault. Witnesses from the estates will not come forward "from fear," indeed it is practically impossible to substantiate a charge against an employer—the hand of every man is against the complainant and the police are quite as corrupt as in India." What stand can a poor, nervous, illiterate, ill-led, ill-clad, ill-treated and timid Indian make before the courts of a European colony, where the magistrates and lawyers are as a rule cousins, nephews, brothers or sons of planters and, therefore, incapable, being only human beings, of doing or obtaining justice to or for a homeless and defenceless stranger, who neither understands the language nor the procedure of the courts before which he may stand charged or prefer a complaint? It

is said there are the Protectors of Indian Immigrants—their *masbap*. . . . But they all ■ a class belong to the category of official parasites who do just enough work for the planters and the labourers to keep the system going, following the line of least resistance and smothering the complaints of Indian labourers against their employers by branding them "frivolous" unless the grievance be too enormous or loud to be screened under official platitudes and cant. . . .

As regards magistrates before whom contracts of service are passed, they never take the trouble of (nor have they time to do more) mentioning more than the period of indenture and the amount of wages—many do not do this even and some do not see the faces of labourers, who are supposed to indenture and sign their contracts in their presence. False personation is not unknown to planters besides the ordinary tricks of giving the men drinks, *bakhshis*, advances of money, promises of land, etc. Inducements, threats, and persecution are seasonably used a few days before the expiry of the first indenture to get the man to consent to a renewal of his contract. The law says, no second contract can be passed whilst the first is in existence. But the planters of Mauritius dodge round this provision by terminating the first contract a few days or months before its stipulated period (which can be done by mutual consent) and getting the man to re-indenture, whilst the discharge certificate of the first indenture is in preparation with the clerk of the Court or in the hand-bag of the planter himself, or ■ any rate, under his control. If the man consents to renew his contract the discharge certificate is torn up in the presence of the magistrate—but if he refuses, it is not handed over to him and the employer insists that the unexpired period of the original contract must be served, ■ the man wants his discharge. But when that period has run out the man is put off, with various excuses, such as his having to make good "lost days" or days of absence during the expired contract and thus the man is detained from day to day indefinitely, mentally and morally tortured, given too hard tasks, ill-treated and coaxed by turns, with a view to get him to continue to serve the estate on the old conditions. The clerks of Courts dealing with contracts are as a rule the proteges of planters and help the latter in putting off their labourers under various pretexts—and the magistrates connive at this, if not actually support the injustice. Prosecutions under the labour laws for habitual idleness, disobedience of orders, non-completion of tasks, insubordination, etc., are undertaken in order to obtain re-indentures—such cases being liable to be withdrawn at the mercy of the planters—and even criminal prosecutions under the Penal Code have sometimes the same object in view

Imperial Parliament

Indentured Indians

London, May 7th (Reuter)—In the House of Commons, this afternoon, Sir W. P. Byles (Liberal member for Salford) asked whether there was any official information regarding the recruiting of Indian labourers for Damaraland, and, if so, what were the conditions?

Sir Edward Grey (Secretary of State for Foreign Affairs) said he had heard that the Government of Damaraland had granted permission ■ the local Chamber of Mines to import Indians for employment in the mines. He referred Sir W. P. Byles to the Hon. E. S. Montague's answer given in the House on April 30th, regarding the conditions on which the Government of India would allow indentured emigration.

Hon. Mr. Gokhale's Resolution on Indentured Labour

Further Press Comments

"Wednesday Review"

By a small majority Mr. Gokhale's motion asking the Government to prohibit indentured labour into the British Colonies was negatived at the Viceroy's Legislative Council. The smallness of the majority ■ a moral victory to the supporters of Mr. Gokhale, and with steady persistence, he will be able ■ accomplish his object. The Member of Commerce and Industry pleaded hard for the Colonies and asked his colleagues to remember that they formed part of the British Empire. Is not the same advice needed by the Colonies a thousand fold? We cannot understand what the Hon. Mr. Clark meant when he said that the Government of India were not desirous to do harm and to put an end to a system which has proved beneficial to the Colonies. We don't quarrel with him for his solicitude for the Colonies. But at the same time he must remember, as Mr. Gokhale pointed out, that indentured labour affected the national self-respect of the Indians. It is this aspect of the question which the Government of India are bound ■ consider more than any other. They should not be a party to anything which detracts from the self-respect of the people of India, ■ their solicitude for the welfare of the Colonies.

"The Statesman"

Mr. Gokhale was able ■ make out a strong case for the resolution which he moved in the Legislative Council on Monday (4th March), calling upon

the Government of India to prohibit the recruitment of Indian labourers under indenture contracts for employment in India or in any British Colony. To his vigorous attack on the system the Government offered only a half-hearted reply. The reason for this perfunctory defence of indentured labour is obvious. The Government were in an embarrassing position because they are pursuing an inconsistent policy. On the one hand, they have decided to abolish indentured labour in Assam from the 1st July 1913, yet, on the other hand, they announce their determination to sanction the recruiting of indentured labour for Trinidad and Fiji. Mr. Clark, no doubt, contended that there is no inconsistency, but he will find it hard to convince the average man of the accuracy of this statement. It is true, as he says, that the two situations are entirely different; but, so far as they differ, they furnish good cause for retaining indentured labour in Assam rather than in distant Colonies. In the case of Assam the Government of India have a direct interest in its welfare, and the fact that the tea industry is hampered by a scarcity of labour may well be a matter of concern to Government. As to the demand for labourers there can be no question. According to the official return there are some districts where only three coolies can be had for every four acres of tea, and one coolie for every acre is probably the average. It is not denied that the coolies working on the tea estates are well off. Mr. Clark himself affirms that they are well looked after and lodged, they are supplied with good water, and they are able to earn more than their nominal pay. In Assam the labourers are under the charge of magistrates and other officers of the Indian Government, and their welfare can be carefully safeguarded. They are not cut off from their relatives and homes. Train and steamer facilities are such that in a day or two at most they can return to their villages ■ they are discontented. Nevertheless, so far as the tea districts of Assam are concerned, the Government are resolved that indentured labour shall cease at an early date. Moreover, the planters are being urged to give up the services of licensed recruiters and to rely on the labour which they can secure by means of garden sardars. But, while the Government assume this rigid attitude towards ■ deserving industry in India itself, they insist that labourers shall be recruited for Colonies which can only be reached by a long sea voyage, in which the coolies are strangers in a strange land, and where their welfare depends on such protection as they receive from the officials of a Colonial Government. In spite of Mr. Clark's protestations, most people will be at a loss to reconcile such contradictory proceedings. It cannot be alleged that coolies are better off in Trinidad or Fiji than

they are in Assam. Mr. Gokhale may have painted too dark a picture of the lot of the Indians in British Colonies. He has not been careful enough to distinguish between the early abuses of the indentured labour system and the conditions which now obtain. But, in spite of many improvements and of the care now taken to protect the Indian immigrant, it is unlikely that there will be no cases of hardship and oppression when helpless strangers, who cannot speak the language of the country, are bound to serve for a term of years under a penalty of imprisonment for disobedience or the wildest form of insubordination. The probabilities, therefore, are greatly in favour of Assam, where the coolie is at least in his own country and among his own countrymen. If it is argued that Indian labourers are indispensable to the prosperity of industries in British Guiana and elsewhere, it may fairly be urged that the British Colonies have a population which could do manual work if they were so disposed, whereas Assam is so sparsely populated that the tea gardens cannot obtain a local supply of labour. Nor can the important difference between the results of emigration from India and migration in India be overlooked. Not seldom the coolies who come back from the Colonies return enfeebled in health, and savings amounting to a few hundred rupees represent the sole gain of their exile. On the other hand, the labourers brought up by the tea gardens help to people the solitudes of Assam and bring its waste lands under cultivation. In the year 1910-11, for example, the area settled with ex-garden coolies increased from 181,796 acres to 191,599 acres, and it can readily be seen that this annual addition of 10,000 acres to the cultivated area means both increased prosperity for Assam and a larger revenue for the Government of India. Yet the Government, merely on the ground that indentured labour ought not to continue, are abolishing a system which has helped to people Assam, while they sanction its existence for the benefit of distant Colonies by whose prosperity India gains nothing. Nor is this all. The Government are anxious, as has been stated, to abolish the licensed contractors who provide part of the labour for Assam, and to substitute recruiting by coolies sent from the gardens. There is much to be said for these changes. But with what consistency can they be advocated by a Government which perpetuates the supply of indentured labour for British Colonies, though they know perfectly well that the Colonies must employ professional recruiters? The recruiter who resorts to malpractices in recruiting for Assam does not change his nature when he is securing coolies for Trinidad. If he is a scoundrel when he is working for a tea garden he is equally a scoundrel when he is

enticing coolies to a Colonial sugar plantation. The Government have, in short, adopted a policy which is indefensible when considered from the standpoint of Indian interests, and which can be explained only by the supposition that they have to obey the behests of Downing Street.

From the Editor's Chair

WHAT IS A WIFE?

MR. JORDAN, the Johannesburg Magistrate, has presented us with a clear-cut issue. In the case of an Indian wife who entered the Transvaal together with her husband, he has decided that she is a prohibited immigrant, as her marriage cannot be recognised by the Courts of South Africa by reason of her husband having married more than one wife. Mr. Jordan has gone further than Sir John Wessels. The latter left us in a state of suspense. Under the learned Judge's decision in Mrs. Jussars's case, it was just possible that one wife of a Mahomedan who had married more than one wife could come. But Mr. Jordan lays it down clearly that, if a man was married to more than one wife whilst the first wife was alive, all the wives become prohibited immigrants. Indeed, we consider Mr. Jordan's judgment to be more honest, if it is also more drastic. If this magisterial decision is allowed to stand unchallenged, the position of Indians with more wives than one will become most precarious. Those concerned are bound to obtain the decision of the highest tribunal of justice. Indeed, the matter cannot even rest with the Supreme Court. In the event of an adverse decision by that august body, the community will have to seek a clear declaration from the Imperial Government as to their attitude. The question is one of honour, and it will have to be thrashed out sooner or later. Mr. Jordan's decision challenges us to have it settled sooner.

London, May 8th.—The Reichstag has passed a resolution urging the introduction of a Bill to validate the marriages of whites and natives in all German Protectorates.—Reuter.

Our Supplement

We are sure our readers will be glad to possess the supplement which we are, by the courtesy of the Johannesburg *Star*, able to issue with this number. The supplement gives impressions of Mr. Hermann Kallenbach, the owner of Tolstoy Farm, in two positions, as he was seen walking from his Farm by a *Star* representative. When accosted by the reporter, Mr. Kallenbach refused to give his name, and simply said he was a Tolstoyan, and was walking with Mr. Gandhi for the pleasure of it. But, in spite of his desire to avoid publicity, he could not escape the camera man. Mr. Kallenbach has been walking this distance once a week, now for some time. On the 18th ultimo, he felt like trying his powers, and walked fairly fast. He was seen by several people, who took him for a competitor in some racing event. They evidently informed the *Star*—hence the encounter with the pressman. Mr. Kallenbach performed the walk on this occasion in four hours and forty-five minutes, the distance covered being over twenty miles. These walks have been undertaken as a measure of discipline. They are usually begun at 3 a.m.—at times, earlier.

Mr. Kallenbach thinks that he could not have performed such marches years ago, although he is an athlete. He attributes his ability today to a vegetarian diet and a simple mode of life. He has been a vegetarian now for over six years, and has avoided salt condiments, vegetables and pulses for over nine months. He is a teetotaler, and abstains from even tea, coffee and cocoa. His food consists of milk, unleavened wholemeal bread, butter, fruit, nuts and any simple preparation of wheat, rice, barley or sago, and he restricts himself to two meals a day. He considers that he has never enjoyed better health, or felt stronger, than he does now.

Tolstoy Farm Scholars

Mr. Kallenbach's splendid example was infectious. Fifteen boys of the Farm School walked with Mr. Kallenbach and Mr. Gandhi on the 15th ultimo. The party started at 3 a.m., and reached Johannesburg about 9 a.m. The age of the boys ranged from 10 to 16. None of the boys could possibly have performed such a march a few months ago, but it is felt that the open-air life and the manual work on the farm have given them the strength which has enabled them to accomplish what is for them undoubtedly a very creditable feat. These walks are given them in order that they may gain powers of endurance and glean a knowledge of Nature at first hand, and that they may learn that walking is the prince of exercises, as it undoubtedly is the most natural.

The Women and Children of India

By Flora Annie Steel

Author of "India Through the Ages,"
"Tales from the Punjab," "On the Face
of the Water," &c.

[FROM "THE QUEEN"]

It is a hopeless task to make the average Englishman understand that the position of womanhood in the East is in reality more independent, more honourable than it is in England; yet there can be no question that it is so. The fact is undubitable that sex in India is not nearly such a disqualification as it is in Europe. The cause of female infanticide, for instance, and the undoubted disappointment at the birth of a female child is not so much due to any contempt of the sex as to a recognition of its greater claims. A girl has a right to marriage, and marriage is hard to compass in the clan, unless artificial means are taken to reduce the proportionate supply of brides.

But deep down in the heart of every Hindu—and they make up two-thirds of the total population of India—lies an almost passionate devotion to the Great Mother of all. Their very mythology proves this. Every god is bi-sexual; the Sakta and Sakti unite to form the perfect whole. Again, the relative positions of Hindu husband and wife shows how strong a hold they have on the truth that sex is ephemeral, that both man and woman are working upwards to a future when there shall be no male or female, no marrying or giving in marriage. For life to the husband is incomplete without the wife. He cannot even say his prayers purely without her; the tie between them is indissoluble; together they make the perfect human being. This fundamental belief is fostered by the fact that for one prayer which is put up to a god in India, there are about 1,000 to a goddess. All the local deities are female. Sitala is the most petitioned goddess of smallpox. Not a village is without her shrine; scarcely a mother in India, no matter of what sect or faith, but does not bring her offerings. And Sitala or Mahadevi, Kali, Durga, Bhawani, all names of the one dread goddess of Destruction, are at the heart of every worshipper, male or female in India. This being so, we begin to understand the widespread cult of motherhood as the great fundamental, unalterable fact lying at the bottom of all human effort, which is, *in fact*, the religion of India. That it is overlaid with much that gives colour to the general Western estimate of the Eastern woman's position is true; but it is there all the same, and the Eastern woman knows it. It gives her more conspicuous dignity than is to be compared by her Western sister, who

has behind her the ever-present consciousness of being classed with children and idiots.

Even in the matter of seclusion, the ideas of the average English person are absolutely at fault. Two-thirds of the total population of India is agricultural, and all agricultural women help in the work of the fields. They are free, therefore, to come and go. A village woman, or rather a group of village women, since there is safety in numbers, will think no shame to pause in their homeward way to address the English magistrate, who, in camp hard by, is taking a stroll after office is over; ay! and to tackle him, too, on local affairs, and tell him he should consult the women as well as the men, since half the welfare of the township depends on them.

Doubtless in the crowded, sunless alleys of a town, especially among the poorer and gentler community, the Indian woman's lot is less favourable. But it must not be forgotten that the urban population numbers as yet but one-tenth of the total. Whether, as a high official lately remarked in Parliament, this is a matter for regret, since the "forces of civilisation cannot be brought to bear so well on a sparsely-populated district as on a crowded town," is a difficult question. Certain is it that the lot of the townswoman is far harder than that of her sister in the villages. So far, indeed, as womanhood is concerned, one may speak of the submerged tenth of the towns. It is from the ranks of these that most Englishwomen and Englishmen derive their estimate of the women of India; but despite the fact that a recent book says naively, "So far I have given instances of the life of ladies of high rank, but they are typical of all," nothing could well be more misleading. No one who has been inside a wide village courtyard where the buxom village women sit spinning and suckling their babies, while sons and brothers, fathers and grandfathers—aye! even a cousin or two, pass in and out, can help smiling at the picture drawn by those who firmly believe that because a woman does not choose her husband, her life must be a barren wilderness.

I was once received by five generations of women. They had all their sons on show, and a goodly regiment they were, from tall stalwart men of sixty-five to a six months' old baby. How many there were I cannot tell; but the courtyard seemed full of them and great-great-grandmother—she was a widow—ordered them about, and they obeyed! So the Indian woman is not always a slave.

There is one point on which the Indian woman certainly has the pull over her European sister; she is never subjected, even in the streets, to coarse words or familiarities; no one calls her Polly, or passes remarks on her looks or her dress. That would be an unpardonable offence. She is "mother" even if she be young, to

all men. Of course, she has often a hard time of it, but she has not, as a rule, so many children, and nobody—not even if they are poor—does their washing at home! Even the outcasts employ a washerman. Then behind all their trials, behind the drudgery, even the dreariness of life, lies the knowledge that India worships the women, that the common proverb of daily life says, "A man owes one life to his father, ten to his religious teacher, but a thousand to his mother." And nearly every woman is a mother.

Indians in British East Africa

Mr. A. M. Jeevanjee has published in India a pamphlet on the grievances of British Indians in the Crown Colony of British East Africa, in the course of which he says:—

Our case is much stronger than of our countrymen in South Africa who are struggling so hard for justice. In the words of the Commissioner of Lands, "the Indians have been in East Africa for many generations—they came long before the Europeans. They have constructed the Uganda Railway, which is such an important factor in the development of the country. All the trading wealth is in the hands of the Indians." The country of East Africa, considering its climatic condition, is not suited for an exclusive European Colony. The country is not a self-governing member of the Empire, but a Crown Colony, whose policy is laid down and guided by the Imperial Government in England. One can imagine the difficulties of the Home Government in enforcing a certain policy upon a self-governing Colony. But here the matter rests entirely with the Colonial Office and the Imperial Government. Last, but not the least, the Indians are British subjects.

The white settlers in British East Africa (who number nearly 2,000 against 25,000 Indians) are, mainly speaking, immigrants from other African Colonies. They have learnt there to regard Indians as "undesirables." They are thoroughly imbued with the spirit of the racial superiority of the white. It is thus quite in the nature of things that they should look upon their Indian fellow subjects as an intolerable evil. They want Indian labourers to work for them in their fields, but they are quite impatient of the presence of Indian traders and other professional men who compete with them most successfully. As matters stand now it is a hopeless task to argue and convince these white settlers of the justice of our claims. We therefore appeal to the conscience and the sense of justice not of the interested white Africans but of the British people and the Imperial Government.

Correspondence

The Colonial Born "Petition"

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—The footnote by you to the above Petition published in INDIAN OPINION last week suggests to me how easy it is "to wink a reputation down," and as your remarks—which are incorrect—if allowed to go unchallenged might, except by those who know the true social and political position of Indians, be taken as correct, please permit me space to make a reply.

To call a Petition crude, and not say in what respects it is so, is surely not "Cricket." As you say, the Petition is published "at the express wish of the senders," it would have been as well for you, in fairness to the senders, to have added that most of the reports, petitions and the like, published in your column, are also published at the wish of those who send them, and that, though you refused to publish the Petition without making adverse comments, the senders were not averse to your doings so because, I may add, they felt they were expressing the views of Colonial-born Indians, which they insist they do. If you still persist in saying that you refuse to believe they represent the feeling of the majority of Colonial-born Indians, the senders are prepared to afford you an opportunity to prove your statement, instead of your sheltering under generalisations.

The Licensing Officer may be a Departmental Officer, but is he not an authority in whom is vested by law the sole discretionary power, either to grant, or refuse, applications for new licences, renewals or transfers of existing licences, and even the Supreme Court, as you know, has not the right to interfere with his decisions except on questions of mere procedure. I thought one could petition a person or body which is in a position to grant relief.

If it be admitted, as you do, that the claims of Colonial-born Indians, ought to be specially considered, why should one entitled to make the claims, not advance them? Is it wrong to ask for that to which one is entitled?

I am, etc

K. R. NAYANAH.

[When the whole petition appears to us to be crude, we do not consider it worth while to say more. We would gladly have refrained from any comment on the petition, but we were as jealous of the reputation of our Colonial-born Indian friends as the senders. We still remain unconvinced that a departmental officer, no matter what discretionary powers he has, ought to be addressed by means of petitions. A police sergeant has absolute discretionary powers of arrest in certain cases, but we would

hardly consider it a dignified procedure on the part of those affected by the sergeant's actions to send him a petition. If the "petition" represents the opinion of all or the majority of Colonial-born Indians, which we still doubt, we shall indeed feel sorry. There are, undoubtedly, rights which we may accept if given to us, but which we dare not advance. The separate rights claimed by our Colonial-born friends, in our opinion, fall under the category of such rights.—Ed. I. O.]

Indian Sports Grounds

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—Some evil disposed persons, it would appear, are giving out among our people that the proposed generous and handsome grant by the Durban Town Council of Recreation Grounds for the Indian Sportsmen of the borough is the first step in the direction of eventually depriving the Indian community of its ordinary rights in the existing public institutions within the municipality. To show how untrue and malicious the news is, I beg to quote from my letter to the Town Council in the connection. Arguing the case for the Indian Sportsmen and referring to the contentions of a deputation that had beforehand awaited upon the Town Council, the letter proceeds:—"Our claim then was that, in view of so important a section of the community as the Indian being wholly deprived of participation in the benefits of the town's public institutions, and in the numerous other attractions provided ostensibly for all but in practice for Europeans only, the recreation grounds now in use by the Indian Sporting bodies should be converted into a place of public resort and amusement for Indians. This request carried with it the condition precedent that the common rights of the Indian community at the existing public institutions shall not be affected by our acceptance of any grounds for and as a special place of resort and amusement for the Indians. The principle underlying the reservation will be readily appreciated and need not be commented on here. The quotation Sir, ought to silence for ever the wilful disseminators of untruth. And now to show that we claimed the same privileges that were accorded the European sportsmen I quote from the same letter." As to what is meant by a public place of resort and amusement, it was shown that the Indian community would require the same facilities as were accorded to the Europeans at Lord's, that is to say, a reclamation of the grounds, proper turfing, draining, fencing, the enclosure to contain a cycling track, the playing grounds, and a pavilion with the necessary conveniences. The response of the Town Council is an unexpected and pleasant surprise for they are not only willing to grant

us the same facilities as are accorded to the Europeans, but they have actually gone one step better and included a running track, and an extra football and cricket ground in the scheme to which we laid no claim whatsoever. The cost to the Corporation cannot be less than £2,000

I am etc,

J. ROYPPEN.

Registration Cases

The following cases were heard in the Supreme Court of South Africa, for the Transvaal Provincial Division, on the 23rd April, before Mr. Justice Curlewis in Chambers:—*Jaffa Khan, Shakh Abdulla, Mamiir Khan and Nathoo v. Registrar of Asiatics.*

Application for an order suspending a certain order of deportation made by the A. R. M., Johannesburg, and calling upon the Registrar of Asiatics to receive and consider the applicants' application for registration, and also asking for leave to appeal from the Magistrate's decision. The circumstances of the case were that the applicants, who were Asiatics and not resident in the Transvaal, entered the Transvaal and proceeded to Johannesburg. They were arrested and ordered to be deported. They then applied to the Registrar of Asiatics for registration. The Registrar refused to consider the application, holding that the application should have been made from Delagoa Bay.

Mr. De Korte for the applicants; Mr. C. W. de Villiers for the Crown.

In giving judgment, the learned Judge said that an important question in this matter would be whether the Court had jurisdiction to hear the present application. But in the view which his Lordship took of the facts of the present case it was unnecessary to go into that matter, and he would assume that this Court had jurisdiction. Before leave to appeal would be granted the Court must be satisfied that there was some possibility of success. In the present case Mr. De Villiers had urged that the Magistrate, Mr. Jordan, had acted wrongly in giving the applicants leave to apply under section 8 of the Asiatic Immigration Act. This he could not do, because that section only applied to Asiatics resident in the Transvaal at the time the application for registration was made. The applicants are not resident in the Transvaal. The applicants are not prejudiced by the present refusal to allow the application, because they will be deported and can then make an application for registration from outside this country. The application to stay the order of deportation and the application for leave to appeal would therefore be refused with costs.—*Transvaal Leader.*

The Tuberculosis Commission

Mr. Chamney's Evidence

At a recent sitting of the Tuberculosis Commission in Johannesburg, Mr. Montfort Chamney, Chief Immigration Officer for the Transvaal and Registrar of Asiatics, was the first witness. He referred to the system of permits necessary for entrance to the Transvaal, which was in vogue during the war. At present there was no restriction on the movements of Europeans, with the exception of those coming through Komati Poort. In this case they appeared before the Union agent at Lourenco Marques. If the person was a Britisher and a respectable person he or she was allowed to proceed, but if they were aliens or British of a low type, witness would be informed and asked for his ruling. He then made enquiries, and if these were satisfactory the agent was instructed to issue a passport, which the immigrant had to give up at Komati Poort, after which he was a free man. The passport was different from a permit, for the latter had to be retained. Restriction was a difficult matter, for some Britishers were as bad as aliens; but instructions had been issued that no interference should take place with really respectable people. They judged largely by appearance. At Komati Poort immigration officers boarded the trains and examined the passengers. A very large number of Greeks arrived at Komati Poort, but it was extremely difficult to exclude them. According to the witness, they were always educated and usually possessed a fair sum of money. He had only once seen a Greek woman who could not pass the education test. Mr. Chamney expressed the opinion that a large number of Greeks were undesirable immigrants, and in support of this he said he considered they were bad offenders against the gold and liquor laws of the country. Their business was chiefly that of cafe proprietors, and these were not always desirable places. With the possible exception of the Syrians, the witness considered the Greeks were the worst class of immigrant.

Under the New Law

People evaded the immigration laws by crossing the fords and dodging the immigration officers. Practically speaking, it was now impossible to stop a person who could pass a test in a European language. Under the proposed new law, larger powers would be given to the officers, because they could choose the test, in the case of a person whom they wished to exclude; they could impose a test, say, in Norwegian. Efforts had been made to secure the assistance of the Portuguese Government in the way of restricting the issue of tickets,

but no help was being rendered. There was practically no assistance rendered by the railway authorities, but the agent was sometimes informed if there were a large train-load of Asiatics. As many as 80 or 90 such people had been stopped on one train. The really practical idea was to examine Asiatics before they landed. There was no medical examination at Komati Poort, but at Delagoa Bay a medical officer boarded every steamer. He had been informed that the work was carefully done, but he would mention that during 1911 no person was restricted on this ground. Sometimes he was informed by the police that an undesirable person would attempt to land, and, said the witness, "there is a large amount of spite in human nature, and I get a lot of information through anonymous letters." Replying to further questions, Mr. Chamney said he regarded a medical examination at Komati Poort as very desirable. In mentioning the new Immigration Bill, the witness said that he would advocate the inclusion of a continuous journey clause, which would render it necessary for every immigrant to South Africa to enter at a Union port. It would be a good thing if the Governments of foreign ports would co-operate with the Union Government, otherwise while the front door was closely guarded, the back door in the shape of Delagoa Bay was wide open. A certain number of Indians came in to the Transvaal via Rhodesia.

Dr. Porter: Do you think it practicable to enforce a medical examination, especially with regard to tuberculosis, of people coming into the Transvaal through Komati Poort?—I gather it would take a considerable time.

I suggest that it is very desirable?—I agree that it is.—*Transvaal Leader.*

The Colour Line in Cape Town

If the Draft Ordinance to unify Cape Town and the suburbs is adopted by various Councils, and passed by the Cape Provincial Council, then for the first time in the history of Cape Town Municipal Government (says A.P.O.) will a colour line be established.

Section 174, sub-Section 50, Clause (b) of the Ordinance empowers the Unified Council to set apart portions of the sea, rivers, lakes and the like for the exclusive use of Europeans, facilities being afforded persons other than Europeans.

Again sub-Section 61 reads: The Council may make regulations for establishing, maintaining and regulating public libraries, museums, art galleries, botanical gardens, parks, statues, drinking fountains, and public places of recreation; also public baths and wash-houses, with power

to differentiate between European and other persons.

By Section 227, the Council is further empowered to make, establish, and provide gardens, parks, recreation and athletic grounds, refreshment rooms and other conveniences for the use of the inhabitants of the Municipality or any section thereof.

Up to the present, neither in our Municipal Act nor in our Regulations and By-laws is there to be found a single word of colour. Every place controlled by the Council is open to coloured persons. Fortunately, and to the great credit of the coloured people, they have been sufficiently tactful not to intrude where they would be unwelcome.

It would be better for Europeans to drop the discriminating clauses than to accentuate the racial feeling which is daily growing in virulence.

Mr. Polak in India

Mr. Polak addressed on the 29th February the following to the Government of India, in the Department of Commerce and Industry, Calcutta:—

Further to my previous correspondence on this subject, I have the honour to furnish the Government of India with the following additional information.

1. Although, under Law 3, 1885 (Transvaal), no British Indian is permitted to become the nominal owner of fixed property, nevertheless the Courts have recognised the validity of arrangements whereby certain Europeans have taken registration in their names of fixed property purchased by certain Indians, which the latter are the virtual, though not the nominal, owners.

2. In order that even this privilege might be taken from them, the Townships Amendment Acts of 1908 and 1909 (Transvaal), provided for the conversion of leaseholds into freeholds; but one of the conditions of the Crown Grant was that no coloured person should reside upon such properties, except as domestic servants, on penalty of cancellation of the grant without compensation. This was clearly a measure taken to withdraw from the Indian community a right previously enjoyed by it—namely, that of virtual, though not legal, ownership of fixed property.

3. The enclosed document, which speaks for itself, shows that steps are now being taken by the South African Union Government to deprive Mr. Bhyat, a leading and respected member of the Indian community, of certain freehold property purchased by him and registered in the name of Mr. L. W. Ritch, Barr-at-Law. No compensation will be granted to Mr. Bhyat.

4. I venture to hope that the Government of India will carefully watch this case, with a view to the preven-

tion of what will amount to a grave injustice inflicted not only upon Mr. Bhat, but upon the entire Transvaal Indian community.

During the month of March Mr. Polak made a tour along the East Coast of Madras, the programme for which was as follows:—Berhampore March 7, Vizianagaram 8, Vizagapatam 9, Rajahmundry 10, Cocanada 11, Ellore 12, Masulipatam 13, Bezwada 14, and Guentur 15. At each of these places, Mr. Polak met with a most cordial reception, and resolutions were passed condemning the treatment of South African Indians and calling upon the Government for redress; and condemning the system of indentured recruitment and requiring its abolition.

A School for Nearly-White Children

At the ordinary meeting of the Witwatersrand Central School Board, held on the 3rd instant, Mr. J. J. Ware moved: "That the Administrator be requested to erect immediately a school for the better class of coloured children. Mr. Ware commented upon the objection to the admission of alleged coloured children into the schools of the Rand. The Education Act laid it down that no coloured person should be allowed into a school for whites. They had had several cases a few weeks ago in which children of St. Helena parentage had been admitted. On the other hand it was a shame that better class coloured children should have to go amongst ordinary kaffirs and the lowest class of Indians and Cape children. It was also a shame that better class children should have been admitted to white schools on a matter of sentiment.

The difficulty was that, very often, that had to deal with cases where there was a touch of colour while the children were almost white, and they did not want to push them down into the pit it were.

Archdeacon Seaton said it often happened that there were nearly white children and nearly black children in one family.

The Rev. Theron concurred, and said that the subject was one of extreme difficulty.

Dr. Baumann suggested that there should be no hard and fast definition but there should be a school for children of good class who were adversely affected by the present regulations.

Finally it was decided to pass the resolution with the addition that the admission of children to the proposed school should be in the hands of the Board. It was agreed that every child should be examined by the Board.—*Rand Daily Mail*.

Boksburg Bazaar

Successful Appeal Against Municipality

In the Transvaal Division of the Supreme Court on the 6th instant, before Mr. Justice Mason and Mr. Justice Curlew, the appeal of *Horry v Boksburg Municipality* was heard.

Appellant was charged with contravening section 5 of the Asiatic Bazaar Regulations published under section 10 of Ordinance 17, 1905, in that he between 14th and 18th February, 1912, at lot 510, Asiatic Bazaar, did (a) reside on the said stand; and (b) trade on the said stand without in either case being in possession of a lease or right to reside or trade on the said lot; he was found guilty and sentenced to a fine of 5s. or one day's imprisonment.

Mr. Gregorowski for the appellant; Mr. De Wet for the respondent.

The Court held that section 5 did not contain a prohibition, and therefore allowed the appeal. The conviction and sentence was set aside. The Court refused costs as the proceeding was not unfounded and vexatious.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Tuesday.

Mr. and Mrs. West and Mrs. Pywell, who recently came over ■ Tolstoy Farm, Lawley, for a well-earned rest, have now returned to Phoenix. They were seen off ■ Lawley by Mr. Kallenbach, Mr. and Mrs. Gandhi, Mr. Sorabji, and all the school-boys. Opportunity was taken of their presence to induce Mrs. Pywell to present prizes, which were left over from the Easter holidays, to the boys who recently walked from the farm to Johannesburg. Miss West is remaining at the farm to assist Mr. Gandhi in conducting the School. Miss West's work will be a labour of love.

I note that, as from the 1st instant, the Johannesburg Municipality has been pleased to class dogs with Asiatics and other coloured people as unfit passengers for its sacrosanct tram-cars. Asiatics will, therefore, no longer have this as a ground of complaint!

The annual meeting of the Transvaal Indian Football Association was held on the 15th ultimo when the Chairman submitted a satisfactory report. The financial position was sound and there was a credit balance in the bank of £53. It was decided to send a letter of sympathy to Sir Thomas Price on the death of his wife. The annual election of officers followed. The Chairman announced

that Mr. V. Gopal Naidoo of Pretoria had presented a trophy for the League Competition.

During the recent Naachmaal of the Dutch Church in Wakkerstroom, says the *Leader*, the kerkraad, in full session, held a meeting to discuss the proposal for union with the Church of the Cape Colony. The matter was thoroughly discussed, and the result was that four voted for and sixteen against union. The chief reason for the adverse decision was the fact that, in the Cape Synod, there are two coloured churches.

The Congo and Chinese Labour

Belgium's Limited Power

A correspondent to the *African World* writes:—

The Brussels correspondent of the *African World* announces that the Belgian Government has decided to try the import of Chinese labour into the Katanga district of the Congo, and that the necessary precautions will be taken ■ prevent the Chinese from staying when their contracts expire.

I do not know whether the Belgian democracy will view this proposal as we viewed Chinese labour on the Rand, but the relations between Asiatics and Africans are already fraught with immense difficulties, and the Chinese Republic will probably be more powerful and more careful for the rights of her subjects than was the old Empire.

The Chinese Government may—by merely declaring its adhesion to the General Act of 1885, regarding the Congo—place her subjects on a level with those of the other signatories, including Belgium.

And, apart from that adherence, that Act gives all foreigners the right to engage in all sorts of transport, coasting trade by sea and river, and in boat traffic, as if they were subjects; further, they are to enjoy protection of their persons and property and the right of acquiring and transferring movable and immovable possessions; they are to enjoy in the exercise of their professions the same treatment and the same rights as if they were subjects.

Belgium, therefore, has no power to make or enforce such Acts as has regulated Chinese labour in South Africa.

Nor could Belgium accord special privileges to the Chinese in consideration of their waiving these rights, for by so doing the Congo State will *ipso facto* accord the same privilege to British Indians.

The Chinese could, in fact, acquire the same status as Europeans, and this situation should be faced now—not after they have arrived.

Travelling Accommodation for Indians

Third-class Carriages for Second-class Passengers

Mr. Robert G. Fredericks writes as follows to the *Natal Mercury* :—

Allow me a space in your widely-circulated paper to give vent to what is a scandalous, shameful, and monstrous piece of injustice. I happened to take a walk to the Central Station at Durban last Sunday just about the time when the 6 p.m. train was to leave for up-country. To say I was surprised is putting it mildly. I was altogether thunderstruck to find a "Cape" third-class saloon labelled "second," and reserved for people whose only sin is that they are dark of colour. The carriage I refer to is not even one that is used on the main lines in the Cape, but on branch lines such as the North and South Coast lines, it being inferior to the ones used on the main line. And what was worse still, only the rear portion was labelled "second," the front portion being left with its original letters—I suppose for those who are blessed with a white skin. Unluckily, I was unable to ascertain this on account of there not being any of the latter travelling third. However, all the poor Indians who happened to have taken second-class tickets were packed in this new and easy-made second-class carriage, and only divided from her twin sister third by a lavatory. I absolutely fail to see the reason why these people were put in this carriage, as there were at the least about half-dozen empty second-class compartments. We are all aware that the Natal third-class carriages are a disgrace to a civilised community. These people pay for second because they have a little self-respect, and it is the duty of the authorities that be to see that they have sufficient accommodation for the more enlightened of the darker races who travel second. I hope this will catch the eyes of the authorities responsible for the above, and that they will not again abuse their power by a repetition of same.

The Education Test in Immigration

From the *South African Jewish Chronicle* we take the following excerpt from the remarks of Mr. Joseph Jacobs, the editor of the *American Hebrew*, on the education test in immigration laws :—

Restrictionists, when they are hard put to it, always resort to the literacy test as a clinching argument in favour of their main scheme. It seems so plausible. Here we are spending millions to teach our children the

"Three R's" but yet we sometimes admit foreigners who have not got one. It seems at first sight that the mere fact of admitting a person who cannot read or write his own language is lowering the intellectual standard of the nation. Besides all this, the literacy test is one that can be mechanically applied, and there is nothing your Restrictionist loves better than a mechanical hard and fast rule which, as he says, cannot be "evaded."

But at the root of the argument against admitting who cannot read or write, there is an assumption which itself has never been definitely tested. It is assumed that a person who has the most elementary acquisition of alphabetic reading and composition is a superior being to the man or woman who cannot read or write. Now, this assumption has never really been adequately tested, and there are many circumstances which lead one to doubt its validity. Many of us have come across illiterates who have shown an originality of character, a keenness of observation, a power of utilising their own minds, which seems in some way to be lost by the ordinary outcome of the elementary schools of to-day. It might almost seem in this respect that a little learning is a dangerous thing, and at best only opens the mind to that slushy, invertebrate, inaccurate, miscellaneous collection of disconnected and useless misinformation which our pedagogues have by investigation found to exist among the pupils of elementary schools.

Items of Interest

Owing to the existence of some cases of smallpox in Durban, the Health Department decided, on Monday last, to vaccinate in a certain area of the town. Dr. Murison called Mr. Rustonjee, Mr. Dawad Mahomed and other leaders together and discussed the matter with them, the result being that the leaders present volunteered to be vaccinated in order to set an example to others. Mr. Rustonjee is actively engaged in assisting the doctors in their work, and several hundred Indians have been vaccinated.

Captain Stuart, of the Intelligence Department during the late Zulu campaign, is publishing a history of that campaign and is offering special terms to the members of any corps that took part in the campaign. The names must be sent by members through the heads of their corps. Any members of the Indian Volunteer Stretcher-bearer Corps may send their names and addresses to Mr. Gandhi, if they wish to buy the work. The cost to members will be 7s. 6d. or less if one fourth or more members subscribe. The cost to the public will be 11s. The offer is open up

to the 31st instant. The payment is to be made on delivery.

We are informed that a branch of the South African Malay Association has been formed in Johannesburg. The objects of the Association are to work for Moslem interests generally. Already it has been moving to secure a separate ward for Mahomedans in the Johannesburg Hospital, and, to this end, a collection was made in Johannesburg on the 21st and 22nd ultimo, when £11 13s. 2½d. was realised. Such a collection is to take place at intervals of four months. Another aim of the Association is to establish a school for Mahomedan children, at which Arabic and English shall be taught. A meeting of the Association was held on the 28th ultimo, when a vote of thanks was passed to Mr. Habib Motan for the good work done by him. The following have been elected office-holders: Mr. Hajee Badrudin, President; Mr. Omar Kamaar, Vice-President; Mr. Tayob Jappie, Chairman; Mr. H. L. Abrahams, Vice-Chairman; Mr. M. Ishmael, Treasurer; Mr. A. B. Domingo, Secretary; Mr. M. Solymann, Assistant Secretary; Messrs. H. S. Fataar, M. Relall, G. Kamaar, H. A. Fataar, G. Sasman, A. M. Tayob, H. A. Domingo, A. Samodin, S. Homan, Committee.

The coloured people of Kaysna recently petitioned the Court to restrict the sale of liquor to the hours between 9 a.m. and 4 p.m.; hitherto the hours were 7 a.m. to 5 p.m. The Court, however, thought it would be extremely hard on the coloured drinker to close the canteen at 2 p.m., seeing that most labourers were not paid before 4 p.m. on Saturday. So it decided that the hours of sale shall be from 9 a.m. to 4 p.m.—A.P.O.

On the 4th instant in the Borough Police Court, before Mr. B. Hodson, Apoo, an Indian, was charged with failing to produce a leave pass from his master, he being an indentured Indian immigrant. Accused pleaded guilty, (says the *Natal Advertiser*) stating that he had forgotten it. He was fined 10s. or seven days' hard labour.

Contents

	Page.
The Fraud of "Contract" Labour...	157
Imperial Parliament...	158
Hon. Mr. Gokhale's Resolution on Indentured Labour...	158
From the Editor's Chair...	159
Our Supplement...	159
The Women and Children of India...	160
Indians in British East Africa...	160
Correspondence...	161
Registration Cases...	161
The Tuberculosis Commission...	162
The Colour Line in Capetown...	162
Mr. Polak in India...	162
A School for Nearly White Children...	163
Gokhale's Bazaar...	163
Transvaal Notes...	163
The Congo and Chinese Labour...	163
Travelling Accommodation for Indians...	164
The Education Test in Immigration...	164

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને સુધા મળવર
સમૃદ્ધિ નોહા

હાંતીજાર અને મોખ્યાસા ચર્ક ઝુંબક જશે

સ્ટામર અમોના દન ૫૫૦૦ તા. ૧૨મી મે

આ કંપનીની આગમીટમાં ફરક વરમના પાસેજર માટે પૂરપૂરી સવવા છે તેમજ બધાથી ઊંચીજન છે, અને ઓપીસરો પીળા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સહનતાવાળા તેમજ આચારુ છે તેથી પાસેજરોને શાંતપણ વાતે જગ પછ મુગ્ધ પડે નહીં એ ખાતરી રાખેલા.

જ્યાં કંપનીની વ્યાખ્યાન દરે ચીજોને સુખાધ સાર આવે છે. માટે જ્યાં કંપની
કલતની સુસાધરીનો ખરો જ્ઞાન નહીં મુક્તિ હેઠળ જનારજોએ તમારે યાદ રહેવું.

સદરજી આમળોટ કુળમાં પહેલિથી તેજ રીવમે અતરે તાર આરજીતે નવ
મળશે તે ઉપરથી સજીની જાણુ માટે અતરે અપાખા નંઆવણું તેથી સજી અવરમે
ને જનર ખરમે આમળોટ પહેલિ જવાની ખબર પડશે,
વજી વખત નીચેને સરનામે સળા અડશે.

हरामसँ लीके कीर्तियों कीर सकलता स्तब्ध कीके मुखज आली है

स्टी. भावलोटी ३०० टन. में १५

செட்டிபாடி அடநகர் வுடன்

கொலம்பு, மதிராஸ், மார்க்கெட் கங்கத்தாவுக்கு செல்துவிந்தது
என் என் அம்ஸ்லோடி டன் 3,000 15௨ ரூபாய்

જાનો, કુળનારાણીનું ઉત્થાપનની ક્રિ.

●●●●●

वेस्ट कोस्ट, हरमन.

**King & Sons,
West Street, Durban.**

Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125

C. KAMALOODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records
■ Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.
* Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoozen 3 Pandit Chandnarayen 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaz Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

ખભારી પાસે મુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરેબીક, તામીલ, અને સંસ્કૃતિ ગ્રંથનન
 બહુજી રમુજી અને જ્ઞાનક જાણે એવા રેઢાં તથા હોનોમાદન, આમોહાન વેચવાન
 છે. હાલ સહીસી સરતામાં સરતાં છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતરી કરો. હોનોમાદ
 ખાસત નવી શોધના છે. આવનો પણ બહુ સરલ છે. રેકરડોમાં પ્રખ્યાત આનારાન
 આવનો ખાસ કિંતારેલો છે.

वांगवा लायक पुस्तके।

	શ્રી. રે.
અન્નસવાલનો ખુની કાપડો.	૦ ૧
જેલનાં મળ્ય બીજી આશુતિ	૧ ૦
મારે જેલનો અનુભવ.	૦ ૩
" ૨ જો. "	૦ ૧
" ૩ જો. "	૦ ૩
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	૧ ૦
સુસ્તફા કામેલ પાસાનું કાવ્ય.	૦ ૧
એક સત્યવીરની કથા	૦ ૧
સલામકનો પનામો નીળ'પ	૦ ૩
કવેદિય	૦ ૩
સુસ્તફા કામેલ પાસાનું કાવ્ય	૦ ૧
સુધારાના કાવાડા	૦ ૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦ ૧
એક હિંદુમત્તે ટોલરેન્સનો કાવ્ય.	૦ ૧
બસમાની અરજી	૦ ૧
સત્ય વિના બીજું કશું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૪
ગુરુઅરજી	૦ ૧
	s, d.
Indian Home Rule	૦ 6
Ethics of Passive	
Resistance	૦ 3
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the	
Ramayana	૦ 6
A Book-and its Misnomer	૦ 6
An Indian Patriot in	
S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d.)	2 6
The Indians of South	
Africa by H. S. L.	
Polak	1 6
M. K. Gandhi by Dr.	
P. J. Mehta	૦ 6
Hindu Social Ideals	૦ 6

४ पाठ परम इरेक योपली माटे १ येनी
 ५५५. कोस पञ्च कोलोनीना रटाप, स्वीकारवा
 यां व्यापरी.

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

કુદરતના મહાન કૃતિ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

જોઈએ જાણીએ આતે જુનું અને સસ્તું માલ. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીને જણાવે માટે અમર અ. પીએ જીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટુકો (કેપીન તથા કાફર જરના સાપકની) તથા દરેક રકમના ચક્રોના બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ કબેકરીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા સસ્તું છે. બહાર મામલો જોરજોરથી પુરુષ માનવજીવ હાલ જેમના રૂબરૂ મેકલવમાં આવે છે. વધુ મુલકના માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની દુકાને અમારો માલ બેસે, યા રૂબરૂમાં આવી આવશે ફરમા. પાછલ સીટ માટે લખો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOUD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

કુદરત દેશબાહ્યેને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજી ઉમદા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બહુજોને સ્ટીમરમાં આવેને વાસ્તે ટકાવ અને તાજો માલ જોગદારશી

મોડલવીશુ, કાઠીયાના જોગદારશી પણ સફાઈથી પકડી મોકલાવીશુ.

ધીની બેસેલી, માવાની ધાળી, બગી, રોવ, બદામી દલબે, ધાળી પુરી, પેડ,

બજામાં, મગજ, પુરી, રેવડી, મંથરા (દામના બનાવેલા), મેસુજ, ઠીના લાફ,

અમલપાક તથા મસાલાકાર ઢાળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

સુરતો મહોમ્મદન એસ્ટેટ કંપનીનો હિસાબ

તા. ૧-૬-૧૧ થી તા. ૩૦-૪-૧૨ સુધીના

૩૦-૧-૧૩-૧૧	જુની સંધ્યાથી ૧૯૦૬-૦૭	૧૧-૧-૧૧-૧૧	જુલાઈ અર્ધમાં નીચો
	પર્યાય મળીને		બ્યાન, ગડા બંધામણી
૨૦-૨-૧૧	બરફત અંદાજે મોલાં પાસે	૨૫-૨-૧૧	સ્ટેડ લાઈસેન્સના
	થી મળીને	૧૦-૩-૦	ફલેક્સન માલ પના
૩૨-૩-૦-૧૧	કાઠીયાના પાસેથી માલ	૨૬-૩-૦-૧૧	એક લાઈસેન્સ માલના તથા
	મામલો કીસાના		માલ સાલના માલના
૧૫-૪-૧૧-૧૧	સરવાળો	૪૦-૪-૦-૧૧	મિલવાળાને કુલ
		૭૬-૪-૦-૧૧	માલ મેકમાં
		૧૫-૪-૧૧-૧૧	સરવાળો

ઉપરજણમાં જુની ૩૦-૧-૧૧-૧૧ તથા જુલાઈ માસમાં ૧-૬-૧૧ થી ૧-૭-૧૧ થી. ઉપર મુજબ સિવાય મુનીસીપાલિટીમાંથી સ્ટેડ લાઈસેન્સ તથા વેલ્યુએશનના તથા બીજા પુરુષ અરજનાં સ્ટેડમેન્ટ મળ્યાં નથી, જેથી અરજા આતે કવારી આપવામાં આવ્યા નથી તે જોઈને તેના પર્યાય આપવામાં આવશે.

મહોમ્મદન એસ્ટેટના ચેરમેનશ્રી એન,

આ એસ્ટેટના કામકાજને માટે તા. ૨૬મી મે ૧૯૧૨ના રોજ સદર એસ્ટેટમાં મીટિંગ બોલાવનાર વર્ગથી મળશે. તે વખતે સરને સાહેબો હાજર રહેશે. કેમકે બીજા તેમ બીજા જરૂરી કામકાજ તે વખતે થશે. તેમ ચેરમેનશ્રી સિવાયના બીજા રાખવા વિચાર હોય તેવજ સાહેબને મીટિંગમાં હાજર રહેવા હુક છે.

Mahomed Essop Guttero

મહમ્મદ હસમ ગટ્ટરો

ટકાઉ અને સારો

ફરંટ કેસીઝ

ફરંટની નવી સીઝન આહુ થઈ

બા. બા. બા. અને અ. પી. ફરંટની

પેકીંગ કેસીઝ અમારે ત્યાં હમીશાં તથા

રહે છે. જોરજોર આપવાથી ખાસ માપની તથા

બનાવી આપશું.

સરતા

ઈ. સુલેમાન કાદરશી,
સી. મીલ, ૧૦૬ કપીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

નોટીસ

નાટાલીયા મીલ કાં. લીમિટેડના ચેરમેનશ્રીએ આ નોટીસથી જાણ આપવામાં આવે છે કે ચેરમેનશ્રીએ નોટીસમાં કાં. નીને જાહેર છે. એમાંથી પ્રકાશની બાદ બતાવવામાં રહેલા ખાસ વેચી દેવાને તા. ૩-૫-૧૨ ના રીવસથી સર કર્યું છે. જેથી આજ તા. ૧૧મી મે, ૧૯૧૨થી માલ એકની મુદતમાં ડરબનવાળાં થી ફરંટ કાઢવાની કાં. ની જોડીસથી લઈ લવા, અથવા તે મંજૂરી દેવા,

બી. મી. બા. કુવાલીયા,

ઈ. એમ. પારખ

Liquidators Natalia Milk Co., Ltd.,
in Liquidation.

ડરબન, તા. ૧૧-૫-૧૨

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		૬	૦
Yearly	...	15	૦
Half-Yearly	...	7	૬
Quarterly	...	4	૬

ઈન્દિઅન ઓપિનિઅન.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੧੦ ਮੁ'.

ਸਿਨੀਕਿਲ, ਅਨੀਵਾਰ, ਯਾਹੀਅ ੧੧ ਅੰ ੧੬੧੨.

47 15

અઠવાડોક પંચાંગ.

अभिज्ञा—ता. ११ भी मे भी, ता. १७

ਸ੍ਰੀ ਮੇ ਸੁਖੀ, ੪੦ ਏ. ੧੯੧੨.

हिंदु-वेशाक पद १- श्री ॐ सुद १
सुधी, स.वत १८५८.

सुसलमान-ता० २३ अभाडीकणवसुधी
ता. २६ अभाडीकणवसुधी १९३०की

वार.	मी. ता.	ही. ता.	मी. ता.	पा. ता.	सुवर्ण क. मी.	सुवर्ण क. मी.
अ.मी.	११	१०	२३	२५	२४	५ १४
द.पी.	१२	११	२४	३६	३५	५ १३
सो.म.	१३	१२	२५	४१	३५	५ १२
म.म.म.	१४	१३	२६	५६	३६	५ १२
सु.म.	१५	१४	२७	६६	३६	५ ११
सु.म.	१६	१५	२८	७६	३७	५ १०
सु.म.	१७	१६	२९	८६	३७	५ १०

2000-2001

શ્રાંસવાલમાં બોરોતોની અઠકાશિય	...	૨૭૫
અમારં આ વંચતનું ચિત્ર	...	૨૭૬
વિશાલતાના છાપામાં દ. આ. ના હીંદી રજ	...	૨૭૭
ફેલેવેલો અર્થમાં વિચાર...	...	૨૭૮
પુરવ આફ્રિકાના હીંદીની હાલમાંની	...	૨૭૯
મેહાનજીવનરત્ન ખજર પત્ર	...	૨૮૦
ફરજનમાં રમવાના મેહાન સંબંધી	...	૨૮૧
બોન. મી. જોખલેની કદ	...	૨૮૨
પહોંચ અને અવલોકન	...	૨૮૩
રૂઝીમરોમાં જાણકારી એવવાઈએ	...	૨૮૪
પરજીરજી	...	૨૮૫
સુરતરવાનમાં સી જીવજી	...	૨૮૬
ઉઠાએ-પુરજી જાદાઈ	...	૨૮૭
પરજીરજી ખજરો	...	૨૮૮
મેહાનજી બોન વચન	...	૨૮૯
હીંદની ભહેર હીજાવાલ	...	૨૯૦
હીંદુસ્તાનના ખજરો	...	૨૯૧
અવરમેહ રહેરમાંની મેહીસો	...	૨૯૨
હીંદુસ્તાનની રજાઈ	...	૨૯૩
ખજર ખજ	...	૨૯૪

કુટિયાન એપિનિયાન

સનિવાર, તા. ૧૧ મી મે ૧૯૧૨.

દરાંસવાલમાં ઓરતોનો
અટકાયત

એક કરતાં વધુ ઓરત પરચુનાર દરજાના વાલવાણી હોદ્દાની સ્થિતિ મીસીસ હાસમના કેસમાં જોવાનું સ્પષ્ટ થયું છે. માજીસ્ટ્રેટ મી. જોરડને આપેલા ચુકાદાથી પુરી કહોદી થાય છે. મીસીસ જસાતના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલો ચુકાદો આ ચુકાદાના નિર્ણયો બાકરો નહોતો. તેમાં, એક કરતાં વધુ ઓરત કરનાર હોદ્દાની એક ઓરત તો હાખલ થઈ શકે એવો અર્થ કરવા અવકાશ હતો. મી. જોરડનના ચુકાદાથી આ અવકાશ રહ્યો નથી. તે કહે છે કે એક કરતાં વધારે ઓરતને પરચેલ હોય તેની એક પક્ષ કાંદી દરજાવાલમાં કાપદા સરની કહેવાય નહીં, અને તેથી તેવા સજાની એક પક્ષ ઓરત દરજાવાલમાં હાખલ ન થઈ શકે. આ ચુકાદો જુદા બાકરો પડે તેમ છે એ જતાવવાપણું રહેલું નથી. તેને ઉલટની કોર્ટ સુધી તો લઈ જવામાં આવેલું; પણ તેમાં કોઈ વિશેષ નથી. પુરી હકત વિવાદા વચ્ચે આ બાબતનો નીકાલ થવાનો નથી. હાખલ થવા અને કરવા બાકનારે જમે તે કુખે એ વિચારમાં મુકામ રહેલું એમ એ. તે કોર્ટ કે કાપદાની અન્યાયી અટકાવવાથી કોઈ અટકવાનું નથી. વળી આ બાબતમાં કસ્ટોમી વર્મની કાનૂનનો જોખમ ધારક થાય છે. કેમ તે સદન કરી શકે? મીનીસ જસાતને દેશ નીકાલ કરવાનો કુલમ તેમતાપર લકડતો રહે છે, નેટલામાં બીજી બાબતે આવે તેવો કુલમ આવી પડ્યો છે.

३८३—ता. १० मीथी ४८३३३ मीथी
 ३८४—ता. १० मीथी ४८३३३ मीथी
 ३८५—ता. १० मीथी ४८३३३ मीथी

अभाउं आ वणतनुं चित्र

મી. કેલનએ કેટલોક વખત થયાં હર
મહાવીએ એકવાર ટોચરટોચ ફારમથી
જોહાન્સબરગ સુધી ચાલીને જવા બાંધ્યા
છે. તેઓ એક વખત ફારમથી નીકળ
તાં હતાં તે વખતે "કટાર" પડતાં "મિત્ર
નીધિએ તેમને જોયા. તેણે ખબર પૂછ્યા
હારે મી. કેલનએ કે. જાહેરમાં ન આવવા
પોતાનું નામ જણાવવાને બદલે પોતે એક
"ડેક્સ્ટ્રોપાન" (ડેક્સ્ટ્રોપાના વિચારને
અનુસરીને ચાલનાર જાહનો આશ્રય) છે
એટલું જ જણાવ્યું, અને તંદુરસ્તી તથા
ખોજની ખાતર ચાલીને જવાનું પસંદ
કરે છે એવું કહ્યું. જાણવાળાએ તે
વખતે તેમની છબી લઈ લીધી. બીજી
છબી તેઓ જોહાન્સબરગ પહોંચ્યા તે
વખતે લીધી. તે બંને એક સાથે "કટાર"
પતમાં પ્રસિદ્ધ થઈ હતી, અને તે ઉપર
થી જ્યારે તે આજના જાંક સાથે આપી
એ છીએ ફારમથી જોહાન્સબરગ વરસે
૨૦ મહાલ કરતાં ઓછાં વિસ્તૃત છે.
મહા. તા. ૧૮ મી. મી. કેલનએ જીવી
છબી લેવામાં તે દિવસે મી. કેલનએ તેટલું
જાણ કબાકમાં ચાલ્યા હતા. તેમનો પ્રતિ
અજ્ઞાત હોવા છતાં વરસે પહેલાં તેઓ
આટલું ન ચાલી શકતા. આવી શક્તિ,
પોતે મહાલ કરેલી જાહી તહેણી અને
સાદા ખોરાકથી આવી છે. એટલાં ૧ વરસ
થયાં તેઓ વેજેટરીઅન છે, અને હાલ
નવ માસ થયાં ત્રીમહ, તરબારી તથા
કઠોળ (હાળ વિગેરે) પણ તેઓ ખેલા
નથી. આ, કાશી, અને કાઠિયાવડ તેમણે
કેટલોક વખત થયાં બંધ કરેલ છે. દુધ
ફળ, રાટી, બાત, મેવો, લી એજ
તેમનો હમેશનો ખોરાક છે. તેને લીધે
આજે તેઓ જેવી તંદુરસ્તી અને તાકાત
ધરાવે છે તેવી આશ્ચર્ય કરી તેમણે ફારમથી
નથી. તેમના વખાણવા બાબતે ફારમના
તો જેવ

કાર્યના વિધાનશિખર

પશુ લાગે છે. તા. ૧૨૫ મી ઝે. મી.
મીઠી તથા મી. કેકનએક લાગે પ્રતિનિહા
ગાંઝાએ બેલા-સમશ્વ જવાને કાપડા
કતા ફરમથી તેઓ પસંદીએ મધુ વાગે

નીકળ્યા હતા, અને હ વાને બેહાનસ બરમ પહોંચ્યા હતા. છોકરાઓની ઉંમર ૧૦ થી ૧૬ વરસની છે. થોડા મહિના પર છોકરાઓ આવી મળ્યા, કદી ન કરી શક્યા હોત. પણ હારમપર ખુલ્લી હવા માં એ સાદી છાંદસી માળવામાં આવે છે, અને અંગ મહેનત કરવામાં આવે છે તેવી આદત્ત આશવા થોડા બળવાન તેઓ થઈ શક્યા છે. કુદરત સંબંધી જ્ઞાન જલ્દી અવસોહનથી મેળવવાના તથા સહન શક્તિને ખીલવવાના હેતુથી છોકરાઓને આમ અત્યાર તવાર આશવાનો મહા વરો પાઠવામાં આવે છે. આશવું તે કુદરતી કસરત છે, અને તેથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ કસરત તેજ છે.

વિભાગતના છાપામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદી

લોડ સેલમેનને જણાવ

ઉપરાવની સભામાં લોડ એમ્પટીસે દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદી સંબંધમાં ઉચી કરેલી છેલ્લી ચર્ચા વખતે લોડ સેલમેનને એ વજન વગરની દલીલો કરી હતી તેના જવાબમાં વિભાગતના છાપામાં બે બાબતો લખાયા પ્રતિષ્ઠા થયા છે. મી. એચ. એ. સીતામપત્રમ એલ આર સી. એસ. અને મી. તરફનો 'હેલી ન્યુસ' પત્રમાં નીચેનો કામળ પ્રતિષ્ઠા થયો હતો :—

“લોડ સેલમેનને પોતાના બાપણમાં કહ્યું હતું કે “રાજાની બધી પ્રજાને રાજાના બધા બાળમાં એક રખા હોવા જોઈએ એ બદલાવ નથી.” તે સાહેબના આ જબ્બો વાંચીને ૧૮૬૬ માં તેમણે કરેલા બાપણ વખતના જબ્બો મેં તપાસી જોયા તો આશ્ચર્ય પાડ્યું કે તે વખતે તેઓ નીચે મુજબ જોડ્યા હતા :—
આપણા કાળા રંગના પ્રજા બાહ જો એમો ડાંસવાલમાં આવેલા છે (બધા આવવા તેમને સંપૂર્ણ હક છે) તેમને આપણા નામથી કપીન વિક્ટોરીયાએ આપેલા વચનો પ્રમાણે રાખવા જોઈએ કે નહીં ?” બિટીશ પ્રજાના લોકો કુનિ આમાં બધા જ સાં તેમને (પછી તે જોયા કાળા હોય કે ગેસ હોય) રાણી તરફથી આપણેલા હોવા મળે છે કે નહીં તે બેવાળું બિટીશ સરકારનું કામ નથી ?”
લોડ સેલમેનને બધી જુઓને જુઓ જાવ

છે કે ગેસ લોકો કે એ રાજાની પ્રજા નથી તેમને કોલોનીઓમાં ન્યાય મળે છે. પણ હાંદીઓને નથી મળતો. આસ્ટ્રેલીયામાં ગેસો બિટીશ સ્ટીમરોપર હાંદીઓને રાખવા સામે વાંધો લીધો છે અને તેમાં તેઓ કેટલેક ફરતો હાવી પણ શક્યા છે. ત્યારે જરૂરન અને હરેન્સ સ્ટીમરવાળાઓ એજ હાંદીઓને પોતાની સ્ટીમરોપર રખે છે, એ કે હાંદીઓ તેમની પ્રજાના લોકો નથી.”

મી. કે. એ. તારાચંદ બેરીસ્ટર-એટ-લોએ ‘ઈન્ડિયા’ પત્રમાં નીચે મુજબ કામળ લખ્યો છે :—

“લોડ સેલમેનને પોતાના બાપણમાં જણાવ્યું હતું કે લંડનના લોડ સ્ટીટ જેવા આમમાંથી મીના વેપારીઓ અંગ્રેજ વેપારીઓને હાંદી કાઢે તો અંગ્રેજ પ્રજા મુપહાસીથી બેસી રહે કે ? એ હાંદી સરકાર હાંદીની ફળદ્રુપ જમીન અંગ્રેજોને આપી દીધી તો હાંદી પ્રજા મુંઝી બેસી રહે કે ?” હું કહ્યું હતું કે તે ૧ ન બેસી રહે પણ તેણે કારણ એ છે કે હજારો તે અંગ્રેજોની જન્મ ભુમિ છે, અને હાંદી હાંદીઓની જન્મ ભુમિ છે. બીજી તરફથી જોઈએ તો દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેમ નથી. એ મુજબ માં લાંબા નેટીવો ઉપરાંત મુરોપ અને એશીયાની જતોના થયા લોકો વસે છે. શું એમ કહી શકાય છે કે લોકો લા વસેલા છે તેઓ બધા એક સરખી રીતે સાઉથ આફ્રિકા નથી ? લાંબસી રહેલા ગેસો લોકોને શું હક છે કે બધા કહાંપી માથ મેલો પોતાને માટે રાખી હાતરા રહે તે ત્યાંના હાંદીઓને આપે છે ? નિષ્પક્ષપાત માણસો તુરત કહેશે કે તેમ ને તેમ કરવાને ખીલકુલ હક નથી.

અને આજા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના જેવા કમદાએ પુરવ આફ્રિકામાં પણ હાંદીઓ સામે ધડવાને કાલીસ જમુકણ તરફથી થઈ રહી છે તેને સન્તાવાળાઓ તરફથી ખીલકુલ રોકા મળશે નહીં.”

લોડ-સપરમમાં કમકારમાં એશીયા દીકાને તથા કસર લોકોને મેસવાતી મનાઈ હતી, પણ કુતરાઓને છૂટ હતી. હવે કુતરાઓને પણ એશીયાદીકાના વરમમાં મુકવાની મ્યુનીસીપાલીટીએ મહેરબાની કરી છે. તેથી તા. ૧ થીયી કુતરાઓ લોડ-સપરમની ડ્રામકારમાં મુસાફરી કરી શકશે નહીં.

રેલ્વેનો અધમ વિચાર

પ્રીટોરીયામાં એક નેટીવપર કુમલો કરવા માટે ગેસોને કોરટમાં સળ કરવા માં આવી હતી એ કેસન પરિણામમાં રેલ્વેના સન્તાવાળાઓએ એક નવીન વિચાર અમલમાં મુકવાનો વિચાર કર્યો છે. ‘સ્ટાર’ પત્રનો પ્રીટોરીયાનો ખબર પત્રી જણાવે છે કે નેટીવોને વારં વારે વરસનાં ખાનાંઓવાળા ખાસ ડબ્બા અમલ રાખવાને રેલ્વેવાળા તબવીબ કરે છે. આ હેતુથી આજ સુધી જે જુના અને વપરાશમાંથી નીકળી ગયેલા ડબ્બાઓ પડ્યા હતા, અને જેનો નાશ કરવાને ધારવામાં આવ્યું હતું તેને ફરીથી ઉપયોગમાં લાખવા કરવામાં આવશે. તેવા ડબ્બાનાં ખાનાં ઉપર ૧ લો, ૨ જો, ૩ જો એમ વરસનાં નામ ચોટી કસરક અને નેટીવ લોકોને વારં વારં અમલ રાખવામાં આવશે. તેને હમેશાં છન્ડનની મહેલમ જોડવામાં આવશે, અને માન કસરક લોક વાસ્તેજ તે વપરાશે. લખનારે ઉમેર્યું છે કે આ મોઢવણી કાઢતી હદ બી સ્થિતિ મટશે, અને લોકોને સંતોષ થશે.

“લોકોને સંતોષ થશે” એમ રેલ્વેને બદલે “ગેસોને સંતોષ થશે” એમ લખનારે કહ્યું હતું તો વિરોધ કીક હતું.

બેહાનસબરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મી. વેસ્ટ અને તેમણે કુદુંજ જેલોડા દિવસપર ગાંધીની મુલાકાતે આવેલ તેઓ હવે શીનીકસ જ્યા પાછા ફરેલ છે. એ અને વળાવવા લોલી સ્ટેકને મી કેલેને એક, મી. માંધી મીસીસ. માંધી તથા બધા નિકાળના વિદ્યાર્થીઓ સ્ટેકનપર મથા હતા. કસ્ટરના તહેવારો વખતનાં ધના મેમાંથી કેટલાક ગાંધી રહેલા તે હારમ થી બેહાનસબરમ સુધી ચાલીને બનારા વિદ્યાર્થીઓને મીસીસ પાસવજના કાંઈ વહેંચી આપવાની તક મેવામાં આવી હતી. મી. વેસ્ટનાં બહેન મીસ વેસ્ટ તે જો શીનીકસ પાછા ન ફરતાં મી માંધી ને નિકાળના કામમાં મદદ કરવાને માટે રાઈપર રીકાએલ છે. તેમણે સેવા કરવાની ઉમેદથી જ એ કામ સ્વીકાર્યું છે.

પુર્વ આફ્રિકાના હોંદીની હાડમારીઓ

બ્રિટીશ પ્રેસ્ટ આફ્રિકામાં વસતા હોંદીઓની હાડમારીઓ સંબંધમાં મેમ્બરસાવાળા મી. એ. એમ. જીવલુજીએ હાલમાં એક પ્રસ્તાવ જાહેર પાડ્યું છે. ૧૯૨૦ ની અલમાં તેઓ વિચારવત જવા તે વખતે ત્યાંના 'ટેલી ફાનીકલ' માં તેમણે પુરવ આફ્રિકાના હોંદીની સ્થિતિ વિષે એક લેખ લખ્યો હતો. તેમાં તેમણે જતાવ્યું હતું કે જમીનના સરસ કુદડાઓ વેચાણ માટે ખુબ્યા મુકાય છે ત્યારે "માન જોરોએ માટે" તે છે એમ ખુબી રીતે જાહેર કરવામાં આવે છે. નામરોળીમાં અમુક મારકેટ વિષે રહેલું જવાની હોંદીઓને બંધી કરવામાં આવી છે. રહેણેની મુસાફરીમાં જોરોએ જેટલી થી બધાં જતા હોંદીઓને જોરોએના જેટલી સમવડતાઓ પુરી પાડવામાં આવતી નથી. આ સ્થિતિ જાહેર કરવા માટે પુરવ આફ્રિકાના જોરો જાપાયાળાઓએ મી. જીવલુજી સામે બારે મુસ્સે જતાવ્યો હતો, અને ત્યાંની ખાસજામાં તેમને કેટલાક સવાલો પુછવામાં આવ્યા હતા. આ વિષે જણી જાણતો તેમણે પોતાના આ પ્રસ્તાવમાં વર્ણન કર્યું છે. તેઓ કહે છે કે હોંદીઓને જોરોએનાથી છતરતી રીતે ન રાખવા જોઈએ, અને પોતાની આબાદી કરવા તેમને જોરોએના જેટલીજ તક મળવી જોઈએ એવા વિશેષ પુરવ આફ્રિકાના હોંદીઓ મામતા નથી. "હંમેશા આફ્રિકામાં અમારા દેશી જાતોએ હંમેશા મેળવવા બારે પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે તેમના કરતાં અમારો પુરવ આફ્રિકાના હોંદીઓનો કેસ વધારે મજબૂત છે. અહીંના કમીજનરના કબજોમાં કબીએ તો 'હોંદીઓ પુરવ આફ્રિકામાં વંચવર પરાથી છે. તેઓ જોરાની પહેલાં લાંબા વખતપર આજ્ઞા મુકાઈ રહેવે કે જે આ મુલકની ખીલવધી માટે આદર્શી અમલની મહ પડી છે તે તેમણે (હોંદીઓએ) જ બંધી છે અને બંધી વેપારી મુદી પણ હોંદીઓનીજ છે." પ્રેસ્ટ આફ્રિકાની વાત એવી છે કે જોરાઓના ખાસ ઉપયોગ માટે આ મુલક માફકસરનો મહાકૌત નહીં. આ મુલકનો રાજકારોખાર સ્વરાજથી આલતો નથી, આ કામ "કાઉન કોલોની" છે, અને જવો વધીવડ ઉંઘાંથી વડી સરકાર દેર છે એ પ્રમાણે કામ છે. સ્વરાજ એવ

વતા કોલોનીમાં અમુક રાજનીતિ અમલમાં મુકાવવામાં વડી સરકારને હરકત આવે એ સમજ સ્પષ્ટ એવી વાત છે, પણ આ મુલકના વધીવડ સંબંધમાં તો બંધી હકુમત વડી સરકાર અને કોલોની અસ જોરીસના હાથમાં છે. વળી હોંદીઓ તે બ્રિટીશ પ્રજાના લોકો છે. હોંદીની સંખ્યા ૨૫,૦૦૦ ની છે, ત્યારે જોરાઓની ૨૦૦૦ ની છે. જોરાઓ મુખ્યત્વે કરીને આફ્રિકાના બીજા કોલોનીઓમાંથી અહીં આવ્યા હોય છે. પોતે બીજા જાતોથી ચઢીઆતા છે એવો વિચાર તેમ જામાં ફર રીતે થઈ જોરો છે. એટલે તેઓ પોતાના હોંદી પ્રજાજાઓને, ન જવાબી સ્થાન એવા સહા બરાબર મળે એ કુદરતી છે. તેમનાં ખેતરોમાં કામ કરવા માટે હોંદી મુકારો તેઓ માને છે, પણ જે હોંદી વેપારીઓ અને બીજા ધંધાદારીઓ તેમની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે તે તેમને બીલકુલ ગમતા નથી. સ્થિતિ એવી છે કે અમારી માન્યતાઓમાં વાજબીપણું આ જોરા રહીસાને સમાન વળે એ નિરર્થકાન્નક કામ છે. તેથી બ્રિટીશ પ્રજા, તથા વડી સરકારને અમે તે હંમેશા અપાવવા અને અપીલ કરીએ છીએ."

રંગબેદ સંબંધી એક વિચિત્ર ચુકાદો

જરમીસ્ટનમાં રંગ અને જાતિ બેદને લખતો એક વિચિત્ર ચુકાદો તા. ૧ થીએ આપવામાં આવ્યો હતો. એક દુરક અને એક પોરટુગીઝ જેમ જે આરોપીઓને દેખાવમાં હરકત લાગવા જતાં પોતાના કબજામાં હાથ રાખવા માટે જોરોમાં અડ કરવામાં આવ્યા હતા. દુરકી બારે પીને માછરજેટ કુદેમાર ફાવતાં જણાવ્યું કે આરોપી દેખાવમાં રંગવાળો બાને છે, અને દુરક તે એક એશીઆટીક જ મજાબ દુરકી મુરોપમાં આવેલ છે જતાં દુરકી લોકો ત્યાં હમેશા હતા નહીં, પણ મુલક છતી લેવાયાં હતા. તેથી મુરોપી આલકાના લોકોને હાથ રાખવાનો હક છે તે દુરકી આરોપીને મળતો નથી.

બીજો આરોપી જે પોરટુગીઝ જાતનો હતો તેને માછરજેટ નિર્દોષ ફાવતાં જણાવ્યું કે તે દેખાવમાં હરકત લાગે છે, પણ જવો પોરટુગીઝ છે, અને તેથી તેને મુરોપી આલકાનો મજબૂત હોંદી મુલકમાં આવે છે.

હરખનમાં રમતના મેદાન સંબંધી

હરખનમાં હોંદી બેલાડીઓ માટે એક સમવડતા બરેલું રમત મમતવું મેદાન બાંધી આપવા કોલોનીઅલ હોંદી બેલાડીઓનાં મંડલોવતી મી. એમ. રોમખને ટાઉન કાઉન્સીલપર કરેલા લખાણનો તેમને નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો છે.

"તમારા પત્ર વહેવાર સંબંધમાં મને જણાવવાને ખુબી ઉપજે છે કે નીચે મુજબ ફરવો ટાઉન કાઉન્સીલની તા. ૨૫ મીની મીટીંગમાં પાસ થવા છે:—

(૧) હોંદીઓ માટે રમતનાં મેદાન પુરાં પાડી શકે એવી થોડા જમીન ભેદ તે સંબંધમાં રીપોર્ટ કરવા બરો હનજી નીચરને સુમવવું. આ જમીનમાં આર કીફ્ટ અને ફુટબોલ માઈડ, એક સાઈકલ ટ્રેક, તથા એક રનીંગ ટ્રેકનો સમાવેશ થવો જોઈએ.

(૨) જાવી જમીનને સપાટ કરવાનો, એક કામને મેચો રમવા માટે પતરવતી વાડ બાંધી લેવાનો, બીજા તથા મેદાનોને તાર વડે વાડ કરી લેવાનો તથા કપડાં બદલાવવાના રૂમો અને કુદરતી કાબલની સમવડેવાળા જાપરાં સહીતનો નાનો પેલીલીખન બાંધવાનો ખરચો કું આવસે તેનો બરો હનજીનીચરે રીપોર્ટ કરવો.

(૩) આ રીપોર્ટ મળતાં હોંદી કામના પ્રતિનીધીઓને આ કમીટીને મળવાં આમંત્રણ કરવું, અને જાવી રીતે પુરા પાડવામાં આવનાર રમતના મેદાનને થોડા સ્થિતિમાં મુકવાના અને પાછળથી નીજાવવાના ખરચ વિષે વિચાર કરવા બેલાવવા.

હરખન જંલુમને કુવલુલ હરખાનના સેક્રેટરી લખે છે કે:—આ જંલુમનની મીટીંગ તા. ૨૮ મી એપ્રિલે જે સ્ટ્રીટમાં મી. મહમદ આબેદના માળ ઉપર મળી હતી. તેમાં માછર સેક્રેટરી મી. લુલે માન મહમદ ચોખીએ પોતાનું રાજવાજું આપ્યું જે પાસ થયું, ભારખાદ નવા સેક્રેટરી તરીકે મી. કરીમખાં મહમદખાં ની ચુંટણી કરવા દરખાસ્ત થઈ, જે સર્વાનુમતે પાસ થઈ હતી. ખાદ મારિ તસવરમ ખાતે આ જંલુમનની કાબા (મેમ) બેલાવા મી. રહીમખાં કાલેખાં પર કામળ લખવામાં આવ્યો. ઉપરેકદ હીક ચર્ચા કરી મીટીંગ બરાબર થઈ હતી.

ગોરખાલ મી. જી. કે. ગોખલે ની બેરબર હાલત

ગીરમીટના રીવાજ નાણુક કરવા

મરણસલામ ઉઠાવેલી મરણાને શબને શબ હેવાલ

હિંદુસ્તાનમાંથી પ્રવેશી ગીરમીટની મરણસલામ તદ્દન બંધ કરવા ગોખાલે મી. કે. ગોખલેએ પ્રા. ૪ થી માર્ચે હિંદુસ્તાનની પારાક્રમમાં દરેક રજુ કરતો ને મરણસલામ બંધ કરી તેના કાંઈ હેવાલ બંધ કરી આ લોકો, જે તે મરણસલામ રીવાજ આપણા હાથમાં આવી ગયા છે. ગીરમીટની તવારીખમાં આ મરણસલામ પાઠમાર રહી જાય એવી હોવાથી અને તેના પ્રેર તરફથી આપણા મોખ પારીએ છીએ. પાછળથી તે પ્રસ્તાવને બહાર પાડવામાં આવે.

ગોખાલ મી. ગોખલેનું અવધાન

સાહેબ, ગીરમીટના કાંઈકથી હિંદુ મજુરોની જરૂરી કરવાનું અટકાવવાને હિંદુ સરકારે મોખ મરણસલામ તેમ જ નર નરજાને તેના સલામકારને આ કાંઈકથી જાણામણ કરે એવી હાલત રજુ કરે છે. બિટીક કોલોનીઓમાં તે પ્રવેશ હિંદુસ્તાનના પશુ શાપ સામેમાં તેના મજુરો મોકલવાનું બંધ થવું જોઈએ.

માનવતા સલામકારને બંધ કરે છે. બે વરસ આગળ મુવરનર નરજા અને તેની કાંઈકથીને નાતાલમાં ગીરમીટની મરણસલામ બંધ કરવાની સુતા આપવાને દરેક કાંઈકથીને પસાર કરે હોતો. સરકારે તે હાલત સ્વીકારી હતો, અને તે સુખ્ય કાંઈકથીને એક કાંઈકથી પસાર કરી તા. ૧ થી જુલાઈએ નાતાલની સામે તે નવા કાંઈકથીને અમલ કરવામાં આવેલો હતો. હવે એક પત્રમાં આજેની ગીરમીટની રીત તદ્દન અટકાવવા આજે કું માંડપુરનું કાંઈકથીને બાળ એમું છે. કાંઈકથી આજેના આપણા દેશી સામ્રાજ્યને નાજીલી બરેલી રીતે રાખવામાં આવતા હતા, તેથી તેનો અલો વાળવા આતંત્ર્ય મુખ્યત્વે કરીને બે વરસ પહેલાં આ પત્રમાં બરવામાં આવ્યું હતું એ બંધ છે; જો કે તે વખતે પશુ મારા તરફથી તે ગીરમીટની રીત બોલી હોવા આતંત્ર્ય ન તેને અટકાવવા એવો વિચાર બહાવવામાં આવ્યો હતો. ગીરમીટની રીત બરેલી રીતે છે એ વિષે આજે

વિષયન કરવું બીજાની ધારે છે. તેમાં પાંચ બરેલી મુખ્ય છે બાળતો છે. પહેલી તે એ કે આ રીવાજ મુખ્ય બંધણીમાં સામલ થનાર હોઈને અજાણ વધા અને બહુ દુર દેશમાં જવું પડે છે, કે જ્યાં તેઓનાં કાંઈકથી સહેલર હોતાં નથી અને અને જ્યાંના રીત રીવાજ વિષે કે બાળા વિષે તે બીજાના વાંકે નથી હોતા; બીજી એ કે જ્યાં જ્યાં પછી તેઓને અજાણ વધા અને અને તે બંધણીને બનારે પડવું પડે છે, અને તેની પસંદગી કરવાનો તેને કંઈ પશુ હક હોતો નથી; ત્રીજી એ કે તેને તેના બંધણીની જમીન પર રહેવા બંધાયું પડે છે, જ્યાંથી સેહની રજા મિટી સિવાય ક્યાંય તેનાથી જમીન કાઢવું નથી, અને તેને સેંપવામાં આવેલું કામ અને તેનું તાલકાવક હોય તો પશુ તે કરવું પડે છે; ચોથી કાંઈકથી એ કે આ બંધણી અમુક મુદત સુધી એકલે સાધારણ રીતે પાંચ વરસ સુધી ચાલે છે તે કાંઈકથીને પોતાની મુનસરી પર બંધણી માંથી તેઓ છુટી થતા નથી, અને તેઓની કાંઈકથી અને તેની અસલ હોવા છતાં તેમાંથી બંધી થતા નથી; પાંચમી એ કે બંધણીની મુદત સુધી તેઓને બીજા સ્વતંત્ર મજુરો કરતાં ઘણા હલકા પગારથી કામ કરવું પડે છે; તથા છઠી અને છેલ્લી, એ કે મારા મત પ્રમાણે સહુથી ખરાબમાં ખરાબ કાંઈકથી, એ કે તેઓને ખૂબ કાંઈકથી આધારે લઈ જવામાં આવે છે, કે ને તેઓને બંધણીમાં લીધા અગાઉ કદી સમજાવવામાં આવતો નથી. આ કાંઈકથી તેઓ વાંચી ન શકે એવી બાળામાં લખાએલો હોય છે, અને બહુજ નજીવા વાંકે માટે જ્યાં દિવાની કાંઈકથી અમલ થવો જોઈએ જ્યાં આ કાંઈકથી રહે ફોજદારી કાંઈકથીને અમલ થાય છે આ પ્રમાણે આ કાંઈકથી મુખ્ય કાંઈકથી કે હુમ્મ્યાનના વાંકે માટે તો આ પશુ બેરબર મારે, અને કાંઈકથી માનસે કે જરા સંખી બેરબર મારે પશુ તેઓને બંધે અને કાંઈકથી પશુ પશુ માસની સખત જોઈ ની સખત કરવામાં આવે છે.

ગીરમીટમાં કેમ ફરસાય છે?

આ તો, સાહેબ, તેની નજરે દેખાય એવી મુખ્ય બંધણી છે. આની સામે એકલું બાંધ કરવાનું છે કે તેમાં ફરસાય પડનાર આ દેશના મરીબ બિચારા અજાણ અને અજાણ સોંકા હોય છે, અને તેઓ પ્રખ્યાત તથા કાંઈકથી બરેલી કરનારા આ જોને દર મજુર હોઈ અમુક રકમ

મળે છે, અને જોના સ્વાસ્થ્ય મજુરને કેવોમાં સોંપી દલાલીના પશુ લઈ લેવા બેરબર હોય છે. તેના લોકોના પંખમાં સપાઈ ગીરમીટના બોમ મલ પડે છે. આ બંધુ બાંધ કરીએ છીએ છારે તે રીવાજને

રાજસ્થાની રીવાજ

કહેતાં જરાએ અમલવાપણું રહેતું નથી. તે તદ્દન બેરબરસાદ બરેલો છે. કાંઈકથી માંથી તે પેલા જોઈએ છે, અને જમર દરતીથી તેને નિભાવી ચખવામાં આવે છે. આજ અને માનવકાના કાલના વિચારથી તે રીવાજ એકલો બંધી ઉલટો છે કે ને દેશમાં તે ચાલુ હોય તે દેશના સુધારાને તે કાંઈકથી છે તેમાં ના પાડી ચકાવ તેમ નથી.

ગુલામીની અવધાનમાં ગીરમીટ

આ રીવાજની સરખાત કેમ થઈ તેના ઇતિહાસ તરફ કાંઈકથી જરા નજર કરી તો તે તેની તથા બાળતોથી ચોંકાવ વિચારેલી નહીં. તે તથા બાળતો આ રીવાજની અમલતા બતાવવાને પુરતી છે. પહેલી બાળત એ છે કે ગીરમીટના આ રીવાજ ગુલામી નાણુક જવાથી તેની જગ્યાએ સામલ થઈએ છે. આવાત કરકાસ કમલ કરે છે. મારી પાસે કોંઈકથી કમીટીને રિપોર્ટ છે તેમાં તે વાત પ્રથમ જ બહાવવામાં આવી છે. બીજી બાળત એ છે કે ગુલામીમાંથી છુટા થઈએ સીદીએ પશુ ગીરમીટમાં સામલ થવાનું ચિંતકારે છે, છારે સ્વતંત્ર હોઈએને તેમાં લલચાવવામાં આવે છે. ત્રીજી બાળત એ છે કે સરકારનું કિલ તે વિષે કદી બેધક રહ્યું નથી. સરકારમાં હોઈની અંતે વિચારવતની બંને સરકારનો સમાવેશ થાય છે. ગીરમીટની રીતમાં વારંવાર તપાસ કરવામાં આવેલ છે. તથા તેમાં જુલમ થતો જણાતાં તેને બંધ કરવામાં આવેલ છે અને વળી બેરબર તરફથી દલાલ થતાં તેને નારાજ સાથે સર કરવી પડેલ છે. પહેલી, અને કેટલીક રીતે જોતાં બહુ અમલની તપાસ તે રીવાજની સરખાત માંજ હોઈએની પાલમિટ તરફથી થઈએલી હતી. કું કહી ગયો તે મુખ્ય તે રીવાજ અને ૧૮૩૪ ના અરસામાં ગુલામી નાણુક થવા પછી તરતજ સર થયો હતો. ૧૮૩૭ માં પાલમિટનું બાળ તે તરફ બેંચાયું, અને તે વિષે ચર્ચા થતાં કોરક પ્રોહામ, મી. બકસ્ટન અને બીજા મુદ્દાન અંગેએ એ તેને સખત કાંઈકથી વખોડી કાઢ્યો હતો. તેનું પરીણામ એ આવ્યું કે તે રીવાજ એકલમ અટકાવવામાં આવે.

અને તે વિષે તપાસ કરે. ચર
મુદરોની એક અમીટી નીમાઈ હતી.
જેણે કલકત્તામાં તે આખા સવાલ વિષે
તપસ ચલાવી હતી. તેમાંના ત્રણ સભા
સદાએ જે રીવાજને તદ્દન વખોડી કાઢ્યો
હતો, અને તેઓએ વિશેષ આગ્રહ કર્યો
હતો કે તેને ફરી ચાલુ કરવો નોંધાવે
નહી. માત્ર એકજ સભાસદે તે રીવાજ
ને ફરી અમુક મર્યાદાની તરફથી માત્ર
આપ્યો હતો. એ કે તેમાં કેટલીક સાવ
ચેતી રાખવાની તેણે સૂચના કરેલી હતી.
તે સવાલ પાછો પાર્લામેન્ટ આગળ આવ્યો,
પણ પાર્લામેન્ટ ગીરમીટ નાહુક કરવાની
મદાબરત મહેનતથી તદ્દન થાકી અથેલી
હોવાથી અને વળા પડે દરેને જે વુકસાની
હતી હતી તેના ગેદણાં મંજૂરની સાંભળી
ને કંટાળી જવથી આખરે તેણે આ
સવાલમાં એવું વિચિત્ર પગલું લીધું કે
ત્રણ મેંબરોના રીપોર્ટ મુજબ અમલ
કરવાને બદલે એકજ મેંબરના રીપોર્ટ
મુજબ અમલ કરે. જ્યારે પાર્લામેન્ટે તે
પગલું લીધું ત્યારે માત્ર ૧૫૦ સભાસદો
નીજ તેમાં હાજરી હતી. એટલે કે બહુ
થોડી હાજરીમાં તે કામ કાઢેલામાં
આવું હતું. પરંતુ એ ૧૮૪૨ ની સાલ
માં તે રીવાજ પાછો શરૂ થયો. એમ
છતાં સરકારનું નકલ તો હમેશાં તે વિષે
મુજબજામાં રહેલું છે કેમકે સારવાર
તે રીવાજ વિષે પ્રશ્નિએ વાર તપાસ ચલા
વવામાં આવેલી છે, અને તેની રૂએ ૧૮
શરૂ વખત માટે તેને અટકાવવામાં આવેલ
છે, અને પાછો પ્લેટફોર્મની વચ્ચે કમ
નથીએ તેને ફરી ચાલુ કરવામાં આવેલ
છે. ફ્રેંચ હાઉસીએ તેના કામલા આપીલ.
મેરીટીઅસમાં ૧૮૩૪ માં તે રીવાજ શરૂ
થયો, અને ૧૮૩૭ માં પાર્લામેન્ટમાં ચર્ચા
કાઢા વિષે ફ્રેંચ હાઉસીએ તેને પરીણામે
તે બંધ થયો ત્યાર બદ ૧૮૪૨ માં
પાર્લામેન્ટ પાછો તેની તરફેણ કરવાથી તે
શરૂ થયો. પણ ફરી તે રીવાજ ૧૮૪૪
માં બંધ થયો અને ૧૮૪૬ માં વળી
પાછો શરૂ થયો, જે આખરે ત્રણ વરસે
બંધ થયો. આમ મેરીટીઅસમાં તો
ગીરમીટીમાં એકવવાનું છેવટે અટકાવ
વામાં આવ્યું. ધિતીજ. ગીવાનામાં આમની
સભા વચ્ચે ૫૩૪થી ૧૮૩૮ ની સાલમાં
તે રીવાજ અટકાવવામાં આવ્યો, અને
૧૮૪૪ માં તે પાછો શરૂ થયો, જે ૧૮૪૮
માં પાછો બંધ પડ્યો, અને ૧૮૫૮ માં
ફરી શરૂ થયો. ટીનીડામાં ૧૮૪૪ માં એટલે
પાર્લામેન્ટે તરફેણમાં વસણ જતાવડ ત્યાર

બાદ તે ચાલુ થયો, અને ૧૮૪૮ માં તેને
અટકાવવામાં આવ્યો હતો. જે ફરી
૧૮૫૧ માં પાછો શરૂ થયો હતો. અમેરિકા
માં તે રીવાજ ૧૮૪૫ માં શરૂ થયો,
૧૮૪૮ માં અટકાવવામાં આવ્યો, ૧૮૬૦
માં પાછો શરૂ થયો, ૧૮૬૩ માં ફરી બંધ
થયો, વળી ૧૮૬૬ માં ચાલુ થયો, ૧૮૭૬
માં અટકાયો અને ૧૮૭૮ માં પાછો ચાલુ
થયો. તે કાલોનીમાં અમુક અમુક વખતે
ગીરમીટીઆઓની જરૂર નહીં હોવાથી
કેટલીક વખત બંધ થયેલ અને પાછો
શરૂ થયેલ તેની અણતરી ફ્રેંચ કરતો નથી.
નાતલમાં તે રીવાજ ૧૮૬૦ માં શરૂ થયો.
૧૮૬૬ માં તે બંધ થયો અને ૧૮૭૨ માં
તે પાછો શરૂ થયો. આસામમાં, જ્યાં
૧૮૫૬ માં તે રીવાજ શરૂ થયો હતો.
ત્યાં પણ ૧૮૬૧, ૧૮૬૮, ૧૮૮૧ અને
૧૮૮૫ ની સાલમાં એમ ચાર વખત
તપાસ થઈ હતી. ૧૯૦૬ માં ચામેલી
તપાસ વિષે ફ્રેંચ હાઉસીએ તેની
તપાસ તેની બહી જાણવા આગર
નહી થયેલી હવે, સાહેબ, આ હકી
કતા રાષ્ટ્ર રીતે બતાવી આપે છે કે સર
કાર શરૂથીજ જે જાતના વિચારો વચ્ચે
મેંબરો ખાતી રહેલ છે. એક વિચાર
જેવા પ્લેટફોર્મના સ્વાસ્થ્ય તરફની કુદરતી
સિલસોજનો, અને બીજો વિચાર માનવ
દાતાના મુશ્કેલી રાજ્ય ચલાવવાની જે હાલ
ની રાજ્યની ખાસીયત છે તેનો.
જનનાં મુશ્કેલીએ હેર બાજુ છે
અહીં સુધી તો તે સવાલની ઉપર
ઉપરની વડીલો મેં કહી. હવે તે સામે
ના મુજબ વધારે વધારે વિગતથી કહું
છું, અને પછી તે રીવાજની તરફેણ કર
નારાઓની દલીલ વિષે જે બોલ કહીશ.
ઉપર દર્શાવેલો તેની મુજબ ખાતી
પામ છે. પહેલી ખાતી તો રાજાવિષ
રિતે તેમાં અસમાનતા રહેલી છે તે છે.
સાહેબ, આ મરી પ્લેટફોર્મને જે એમીટ
વડે ગીરમીટમાં લેવામાં આવે છે તેને
"રાજાજી કંટાકટ" એવું કાવડ નામ
આપવું તે હિંમતી બાપાને એટલે હિંમત
કરવા જેવું છે. કેમકે જરાના મુશ્કેલીએ
હેર બાજુ છે. બરતી કરવાનો ધર્મ
જલ મેંડેલા એવો છે. જેઓ આ મરીન
વિચારો લોકોને લોકોને છે અને દુશ્વારે
છે, તેઓને વિશે એક પલ સાથે દરર
કહેનાર કોઈ નથી એ ખ્યાનમાં લેવા
જેવું છે. બરતી કરનારાઓ ખસુસ કરી
ને જાણત અમકાંક વરમના લોકો હોય
છે; અને જે કાલોનીઓ માટે તેઓ
મજુરો કોઈ કર છે તે રચે તેઓમાં

ના કામચેણ કોઈ જાણ આવેલા હોય છે.
તેઓને માથા દીઠ, અમુક રકમ આપવા
માં આવે એટલે મેં તેમ કરીને એટલા
બને તેટલા માણસોને તેઓ પોતાની જાણ
માં દુશ્વાર છે. મજુર અને કૌશ વચ્ચે
તે બપાવ તર કંટાકટ છે એવી દલીલ
આપી વહી સરકાર તરફથી રહે છે!
સાહેબ, જે કંટાકટમાં બને પહેલા વચ્ચે
બીલકુલ સરખાપણ ન હોય તેને વચ્ચે
કંટાકટ કેમજ કહેવાય? એક પક્ષ જ્યારે
તદ્દન મરીન અને નિરાધાર સ્થિતિનો હોય
છે, અને બીજો પક્ષ ગેરસર કેમકે
જ્યારે કંટાકટનો મુશ્કેલી બરતો કામ
સામા પહેલે નહીં જાણવા દેવાને સાવ
ચેત રહે છે, ત્યારે તે કંટાકટને વાજગી
કંટાકટ કેમજ કહી શકાય? કામલા
તરીકે તેમાં જાણ વિષેની કલમે લાગુ પડે
છે તે જુઓ. મજુરોને ગીરમીટમાં જોડતી
વખતે જે કરતો સમાજવામાં આવે છે,
તેમાં જે કામલા તમે તેઓને રહેવું પડે
છે તેની સમજાણી કલમેને સમાવેશ
યોગ્ય નથીજ, આ સળધમાં સેડરસન
કમિટીના રીપોર્ટના ત્રિજ બાગમાં જુદા
જુદા કાલોનીઓના એમીટના નમૂનાઓ
આપવામાં આવેલા છે તે કાઉસીસ ગેરો.
મજુરો પરદેશ જવાને કણલાત આપે તે
પહેલાં આ એકજ બાબત જે તેઓને
સમજાવવામાં આવે કે તેઓની પાસે
કંટાકટ મુજબ કામ લેવામાં સાધારણ
જિતની કાપકાનો આશરો નહીં લેતાં ખસ
જનાવેલા કાજદારી કાપકાનો આશરો લેવા
માં આવે છે. જેની રૂએ તેને નજીવા
વધ માટે સખત મજુરીની સળ કરી
કામ છે, તો પછી આવા અજાન અને
લાચાર લોકોમાંથી પણ પરદેશ જરાને
ફેટલાક કણુ થાય છે ને ફ્રેંચ જાણવા
માર્ગ છું. એટલા માટેજ ફ્રેંચ હાઉસી
ફ્રેંચ અજાન મુશ્કેલીએ હેર મજુર છે;
એટલે કે તે કંટાકટ સરખી સ્થિતિમાં
પક્ષ વચ્ચેનો નથી, અને તેની અમલમાં
અમલની કરતો એક પક્ષથી તદ્દન જાની
રાખીને તેમાં હેર ઉમેરવામાં આવે છે.
સાહેબ, આ દેશમાં બેકુ લોકોના ખાલ
ચક્ષુ માટે સરકારે અવાર નવાર કામલા
ઓ બડ્યા છે. કામલા તરીકે મુજબ
કલાકમાં કામજુ એમીટયરીસ્ટસ રીલીફ
એકટ. પંજાબમાં કેટલીક વખત પહેલાં
એવો કાવડો ધાપી હતો કે જેથી ખુકતો
ને જમીન કલ વિનાની મનાવના અટકાવ
વામાં આવ્યા હતા. આ કાવડોએને
મુશ હેવ એ છે કે અજાન અને તુરો
ધાર લોકો તપા પદકાકાર અને અલેલા

મણેલા ભોમની વચ્ચે સરખાપણું નહીં હોવાથી તેઓની વચ્ચે કોઈક કંટાળાને વાળથી કંટાળે મળ્યાન નહીં એવું સ્પષ્ટ કરવામાં આવે. તેથી કું કું છું કે આ રીવાજ તબ્બાન મેરઘનસાર કરેલો છે. ક્યાં તે રીવાજની તરફથી કરનારાઓ એમ કહે છે કે મજુરોને અન્યાય તથા સુધીનતોમાંથી બચાવવાને કેટલીક સલામતી રાખવામાં આવી છે. આમાંની બે સલામતી ઉપર ખાસ ધ્યાન મુકવામાં આવ્યો છે. એક એ છે કે દરેક કાલો નીચા પ્રોટેક્ટર ઓફ હાઈમીસ્ટના હોદ્દા થી એક અમલદાર નીચવામાં આવે છે, કે એવું ખાસ કામ ગીરમીટીયા મજુરો ની સંભાળ રાખવાનું હોય છે. બીજી સલામતી એ કે પ્લેટફોર્મના જુલમની સામે ગીરમીટીયાઓને માજીસ્ટ્રેટો તરફ થી કાયદાનું રક્ષણ મળે છે.

રક્ષણ નહિમળું જ હોય છે.

સાહેબ, આ સલામતી કાળ પર કાવડી કાઢે છે પણ અમલમાં તે જીલ્લી ખાલુમ પડે છે. પ્રોટેક્ટરો અને માજીસ્ટ્રેટો કાલોનીઅલ સરકારનાજ માણસો હોય છે. વળી તેઓ પ્લેટફોર્મની જાતના જ હોય છે એટલે તેઓની કાવણી અને સ્વારથ પ્લેટફોર્મ તરફ જ દોરાય છે. મજુરોની સાથેના સંબંધ તો માત્ર તેઓ ની નોકરી એટલેજ હોય છે. આમ હોવાથી દર રેલથી આવતા ગરીબ અને બચ્ચાન ભોમને રક્ષણ આપવાની ખાતર એ ભોમના સહવાસમાં રહેવાનું હોય અને બંધગી ગુળરવાની હોય તેઓને નારાજ કરવાનું તેઓ (પ્રોટેક્ટરો અને માજીસ્ટ્રેટો) પસંદ કરે એ સાધારણ જન સ્વભાવથી વિરુદ્ધ છે. સાહેબ, આ બાબતમાં કાઉન્સિલને બે કાઢ રહેતો હોય તો સેંડરસન કમિટીના રિપોર્ટના બીજા ભાગમાં જે જુલાનીઓ કાવણમાં આવી છે તે બાંહે કાઉન્સિલ તપાસે. તેમાંથી કમાન્ડર કુચ્ચ નામના એક પ્રોટેક્ટરની જુલાની તરફ કું ખ્યાન ખેંચું છું. મી કીલ નામનો એક સાક્ષી જે એક વેળા પ્રોટેક્ટર હતો, તેની જુલાની વાંચવાની પછી કું કાઉન્સિલને વિનાંત કરું છું. અને એકે મોરીસીયસના એક માજીસ્ટ્રેટ, મી. બેટસન નામના એક મહત્વની જુલાની વાંચવાની પછી કું તમને કલા મધ્ય કરું છું. કમાન્ડર કુચ્ચ વેરેટ ઈડીકમાં આવેલ ટ્રીનીડાડમાં પ્રોટેક્ટર હતા, અને મી. કીલ રેટસ સેટલમેંટ માં પ્રોટેક્ટર હતા. આ તથા સાક્ષીઓ માં કમાન્ડર કુચ્ચ પ્લેટફોર્મો મિત્ર હોય

એવું ખુબી રીતે જોવામાં આવે છે. ને કંઈ પણ સંકેત રાખ્યા વિના કહે છે કે પોતે મજુરોના પ્રોટેક્ટર નામનોજ છે, પણ ખરી રીતે તો જે કામને માટે મજુરોને કાવણમાં આવ્યા હોય છે, તે કામ તેઓ બરાબર કરે છે કે નહીં તેની દેખરેખ રાખનારજ છે. આ મહત્વની ઉલટપાલટ તપાસ પરથી એવું જાણવામાં આવ્યું કે તે પોતે પણ પ્લેટફોર્મ છે, અને એમ હોવાથી તેની દિલસોજી કોના તરફ હોય તે દરોહ સહજમાં સમજી શકાય. અલખત તેણે બોલતાં સંભાળ રાખી છે કે પોતે ગીરમીટીયા મજુરોને કાંપે કામ કેશ નથી. પણ એટલું દેખીતું છે કે સાંના પ્લેટફોર્મ તરફ તે દિલસોજી છે. તે મહત્વ પ્લેટફોર્મ વિષે વાત કહેવાની હોય ત્યાં 'અમે' કહી બોલે છે. જે કુલીઓ કામ નહીં કરી શકવાની ફરીઆદ કરે છે તેને પોતે જવી રીતે ફેંસેલો આપે છે એ સમજવતાં તે કહે છે કે 'અમે તેઓને બોલાવી મંચાવીએ છીએ, અને કહીએ છીએ કે કાલોનીમાં તમોને અમારું કામ કરવાને માટે કાવણમાં આવ્યો છે, જો તે કામ કરવું ન મનગ્રું હોય તો જેલમાં વગર પછસે સરકારનું કામ કરવું પડશે. પછી અમે તે બે વાતમાંથી તેઓને મમે તે પસંદ કરવા રમ્યે છીએ.' આ સાક્ષીની આખી જુલાની પ્લેટફોર્મના સ્વારથ સાથેની તેની સંપૂર્ણ એકતા અને મજુરોના સ્વારથ પ્રત્યેની તેની દુશ્મનાવટ બતાવી આપે છે. તેને પ્રોટેક્ટર ઓફ હાઈમીસ્ટનું નામ આપવું એ તો દોષ છે. બીજા એક પ્રોટેક્ટર મી. કીલ વિષે મે કહ્યું ને તો રળી તબ્બા જીલ્લા તરફનો નમુનો છે. એવા પ્રોટેક્ટર બાએજ મળી આવે છે. અંગ્રેજના નામને દીપાવનાર તે નમુનો છે. જે કામના ભોંકા સાથે તેને પનારો પડ્યો હતો તેની સાથે સમાજક આ બીજા બ્યવહારથી પોતાની જાંઘી બડામેલી છે એવું જાણ્યા છતાં તે મજુરોના સ્વારથનું રક્ષણ કરવા બે ઘડક ઉભો રહ્યો, અને તેવા પ્લેટફોર્મની ગળીર ઇતરાજનો ભોમ બન્યો. પરિણામ કું આવ્યું કે પોતાની નોકરીની મુદત પુરી થતાં પહેલાં તેને ત્યાંથી ખસેડવામાં આવેલ. રેટસ સેટલમેંટમાં ગીરમીટીયા ભોમની અંદર મરજીની સંખ્યા બદલ કારે હોવાનું ખાલુમ પડવાથી તેણે પ્લેટફોર્મ તે તરફ ખ્યાન ખેંચ્યું, અને ગીરમીટીયાઓની તંદુરસ્તીને કામના ધારાએ ને સખ્તાઈથી અમલમાં મુકાવવા તેણે અમલ કર્યો. પ્લેટફોર્મો બચાવ એ

હતો કે તેની નોકરીની મુદત પુરી નહીં થવા છતાં તેને તે બચાવેથી ખસેડી બીજાની નીમણુંક કરવી. પણ તે માણસ જેવાવર હતો અને આવી વરતણક ક્ષતિ થી સદન કરે તેસે નહતો તેથી કાલોની એ તેની નોકરીની બાકીની મુદતના પચાર ના પા રૂ. ૫૦૦ તેને આપ્યા ત્યારે છુટકા થયો. તેને તેની બાકીની મુદતનો પુરે પુરો પચાર મુકવવામાં આવ્યો હતો, કેમકે તે મજુરોનું રક્ષણ કરે તેવી જે ખોટ ખમવી પડે તેનાં કરતાં આ ન્યાની ખોટ હતી. જે ગીળ સાક્ષી તરફ કું કાઉન્સિલનું ખ્યાન ખેંચું છું તે મોરીસીયસના માજીસ્ટ્રેટ મી. બેટસન છે. આ ગરીબ પ્રાણીઓને અલંત નજીવા વાંકા માટે —અરે એમદમ દરજ અથવા તો માળા માટે કેટલી સખ્ત સજા ભોમવવી પડે છે તે કું કહી મમે છું. મી. બેટસને આ સંબંધમાં સખ્ત સખ્તો કહેલા છે. અને મળેલા થોડા વખતમાં કાઉન્સિલની સમક્ષ આ અમલની જુલાની વાંચવાનું બસંકા પિત છે. પણ મી. બેટસનની બે તથા રજુઆતો ખાસ ખ્યાનમાં લેવાની માનવંતા સલાસદોને મારી વિનંતિ છે. એક સ્થળે તે કહે છે કે :—'આ રીવાજની અસર એ કામ છે કે કું ગીરમીટીયાઓ ને જેલમાં મોકલવાને માત્ર સંભાળેવો મધ રકુ છું.' બીજે સ્થળે ને કહે છે કે :—'જુલાને પોતાની તરફેણમાં સાક્ષીઓ કાગર કરવાની બીલકુલ તકજ મળતી નથી; બીજા કુત્રીઓ સાક્ષી આપતાં ડરે છે; જેની વિરુદ્ધ જુલાની આપવા તેઓને બોલાવવામાં આવે છે, તેનાજ કામની નીચે તેઓને પાછુ કામ કરવાનું હોય છે.' તે બજાવે છે કે કોઈ કુલી પોતાનાં કરીરપર મા ની નિજાની કામને બાંહેલ હોય છે તોપણ તેને ટેકા આપનારી જુલાનીની આંખીને લીધે કુમલો કરનારને સુન્દેગર કરાવવાનું ખરી રીતે અસંકારિત મધ પડે છે. વળી તે કહે છે કે 'આ ભોમને અલંત નજીવા વાંકા માટે કાલકરી નાખીને ટાળાખંડ જેલમાં લઈ જતા એવા એ કાલોજ દુઃખકારક દેખાવ છે.' વાર, કું આ જુલાની વિષે વધુ કહેવા નથી માગતો, પણ જેઓ તે વાંચે તે જાણશે કે કાલોનીના માજીસ્ટ્રેટોને મજુરોના રક્ષક મજુરોનાઓના વાતોને ઈટલું વજન આપવું. મજુરોની સલામતી વિષેના બોમનારી કમીક્ત આ પ્રમાણે છે. આ રીવાજ/ઉલ્લાં ઉપ વરસ થયાં બહુ છે તે દરમિયાન તેમાં કારે અને કામકર જુલમો થયા છે એ મારે

ગીએ વધી છે. સાહેબ, આ બાબતમાં મનને કાનૂની રાખીને બોલવું મુશ્કેલ છે. એ બાબતનો વિચાર કરતાં કાનૂની કાનૂની નહીં પણ પીમળા વિના રહે નહીં. નજીક વાંકા માટે આ લોકોને બોમ્બેની પકડી સખ્ત સખ્ત વિષે કું અને નથી બોલવા માગતો; જોર બુદ્ધિ સખ્ત સખ્ત થયા હોય અને સાબીત થયા વગરના રહ્યા હોય એવા કિસ્સાઓ વિષે પણ કું નથી બોલવા માગતો; કુર દેહને કિનારે ઉતરતાં આ હજારો લોકોને બ્યારે સમજાય છે કે તેઓ ભેટરાયા છે, હાથા છે, અને હવે બચવાનો એક આદેશ નથી, ત્યારે જે કડવાઈ તેઓના દિલમાં પેદા થાય છે, તેનું બચાવ કું અને કરવા નથી માગતો; પોતાના દેશ તરફ અભાવ ઉત્પન્ન થઈને છંદગીને મુશ્કેલી નાખનારી જે દેશા ઉભી થાય છે તે વિષે પણ કું કહેવાની કમ્પા રાખતો નથી ગીરમીટ ના રીવાજના જે કે આ: બધા મંજીર દેખો છે, છતાં તેમાં વધારે મંજીર દેખે તે કોલોનીમાં ગીરમીટીવાની અંદર મરજી ની અસાધારણ સંખ્યા બોવામાં આવે છે એ છે. મરજીની આટલી સંખ્યાને લીધે કાંઈ ગમે વરમેજ શીડરેડ મેલે રેટરેકમાં ગીરમીટીવાઓ મોકલવાનું બંધ થયું હતું, અને આસામના ગીરમીટીયા મજુરોવાળા બામમાં આજે પણ એટલી જારે સંખ્યાનાં મરજી નીપજે છે એમ કહી શકવામાં આવ્યું છે. વળી એમાં આપણાના સંખ્યાબંધ કિસ્સાઓ અને છે એ બધું બચાવવા વાત છે. મરીન નિર્દોષ માથામાં પોતાને હાથેજ મરજીન કરણ થવાનું પસંદ કરે છે! કેટલાક બિચારા કુર દરિયાકાંઠે આવી પડ્યા છે તેનું જાન બુદ્ધી બધું જવાનું મારગે પોતાના દેશ તરફ જાગી છુટવાના પ્રયાસ માં થોડે જ જતાં કાંતો પકડાઈને પાછા ધસડાઈ આવે છે, અને કાંતો રાત્રી પણ એના બધા બને છે, અને તેમાંથી પણ કદાચ સહીસલામત રહે છે તે જુઓ તરસથી ટળવળીને પ્રણ તળે છે. આ લખાણ કંઈક વરજીન કરવું અશક્ય છે. સાહેબ માણસ જાતની ત્રાસદાયક રિવાજનો અહીં અંશે અવી રહે છે તેનો વિચાર કરતાં મરજીની ઉપર છે. ગીરમીટીની રીત સામેના પુરાવા તરીકે આ વાત હમેશને માં મેળુદ રહી જતી. હમણાં કંઈક સુધારો કરવામાં આવ્યો છે એ ખરું, પણ તે રીવાજ જાતેજ મેં ઉપર વરજીઓ તેવો દેવર્થા નેમાં વધારે સુધારો થઈ શકે નથી. જોરડા કરાને

આ કંઈકીલની અંદર ૧૯૦૧ માં કહ્યું હતું કે:—આવા કોઈક કાનૂની ગંત્યા હોય તો પણ તે રીવાજ તમે એવા કાનૂની બને છે, એટલીજ હકીકત તેને અધિક મજી કાનૂની બસ છે.

અનીતિથી ભરપૂર રીવાજ

સાહેબ, એ રીવાજ સામેના મારોએકો વધી એ છે કે તે અનીતિથી ભરપૂર છે. આ વાત સહુ માંડ કહી શકે છે. હોદી સરકાર અને સેકરસન કમિટીએ પણ તે કહી શકી છે. સેકરસન કમિટીએ જો કે ગીરમીટના સવાલની બધી બાબતો તપાસી છે, છતાં તેની અંદર ચોક્કાવ નારી અનીતિ સમાજ છે તેનો ઉદ્ધાવ બતાવવાની તેણે દરકાર કરી નથી. તેના કામદાની રૂબે રૂ ૧૦૦ પુરુષ મજુરોની સાથે ૪૦ સ્ત્રીઓ હોવાની ફરજ રાખવા માં આવી છે. હવે, આટલે કુર દેશ જવા આબરુદાર ધરની સ્ત્રીઓ તો થોડી જ બકાર આવે. આપણે પુરુષ વરગ પણ ખરી રીતે તપાસ નથી હોતો તો સ્ત્રીઓ કપાથીજ હોય! એટલે કામદામાં કહેલી સંખ્યા જેમ તેમ પુરી કરવા એજરો માહત રીતે અનીતિવાન સ્ત્રીઓ નો પણ તેમાં સમાવેશ કરે છે. હોદી સરકારે હોદી પ્રધાન ઉપરના તુમરોમાં પણ આ વાત સ્વીકારી છે. કોલોનીમાં પછી તેનું જે પરિણામ આવે છે તે વરજી રવા કરતાં વિચારી લેવું જ બહેનર છે સાહેબ, એ રીવાજમાં અર્થીજ આ વાત દેવક બગાડે રહેલો છે. કેનેડાના પહેલા એજટ જનરલ મા. જેન્કીન્સે ૧૮૭૦ માં કહ્યું હતું, તેમ સ્ત્રીઓની ભરતી કંઈ ખાસ કામ સારું કરવામાં આવતી નથી, અને તેની સાથે એ પણ મોઢકસ કે તેઓ ને કંઈ કોલોને સારું થઈ જવામાં આવતી નથી. વળી તેઓ કહે છે કે આ બગાડો ગીરમીટમાં જોડાએકાં સી પુરુષોમાં થાય છે એટલુંજ નહીં, પણ પ્લેટરો અને તેની વતી દેવરેખ રાખ નારા બસબદારો પણ તેમાં બને છે. આ તદ્દન ત્રાસદાયક મામલો છે.

તે રીવાજ હોદી પ્રજાને નામોશી

પહેલાંકાનાર છે

એ રીવાજ સામે યાગ એસી વધી એ છે કે પ્રજાથીજ કમિટીએ જોતાં તે આખી હોદી કામને નામોશી આપનાર છે. જ્યાં જ્યાં તે રીવાજ ચાલુ છે, ત્યાં ત્યાં હોદીઓ મરે તે દરજ્જાના હોય તો પણ કુલીજ બેમાય છે. સાહેબ આ દેશમાં અમારા દરજ્જાને કીચપત કમાડ નારી મજી મુલીજતો દરજ્જાત છે, તેમાં

વળી ફિનિયાની સુધરેલી પ્રજાઓની નજર: આગળ અમને હમણા પાંદીને સામારે વધારો કરવામાં આવે છે? અને ખાતો છે કે સરકાર જો જરા સરખો વિચાર કરશે તે આ બાબતમાં અમારી લામણી સમજી શકશે અને પછી તે રીવાજ જેમ બને તેમ નાખી કવાની નેને જરૂર જણાય વિના રહેશે નહીં

ગીરમીટના હિમાયતીઓને એકુદા

બચાવ

હવે કું એ: કાંઈ ગીરમીટના હિમાયતીઓ સાધારણ રીતે શું દલીલ કરે છે તે વિષે બોલીશ. કુંકમાં તેઓની દલીલ પણ છે. પહેલી એ કે ગીરમીટીયા મજુરો વિના કોલોનીઓના સ્ત્રીની વગેરે સ્ત્રીઓને કોલોનીમાં નાક પામે; બીજી એ કે હોદી મજુરો બકાર બધને પછલા મોકલતા હોવાથી કેટલોક પછસો દેશમાં આવે છે; અને ત્રીજી એ છે કે કેટલાક હોદીઓ ગીરમીટમાંથી છુટવા પાડ કોલોનીમાં જાસો કરે છે, અને ત્યાં તેઓ આપણ થઈ એવી રિવાજ બોલે છે કે જે આ દેશમાં તેઓ કદી પામી શકે નહીં. હવે સાહેબ, આમાં પહેલી દલીલ તો સાર નાખી દેવા જેવી છે. કેમકે તેમાં હોદીઓને કંઈ બેવાદેવા નથી, તેમજ હોદી સરકાર કે જેનું કામ હોદીઓને સ્વાસ્થ્ય સંભાળવાનું છે, તેને પણ કંઈ બેવાદેવા નથી. જો પ્લેટરો આ કુદર રીવાજની સહાયતા વિના સ્ત્રીની વગેરેના ઉદ્યોગો ચાલુ રાખી શકે નહીં, તો તે વહેલા નાક પામે તેમ સારું. ગીરમીટીયા આ આ દેશમાં પછસો મોકલે છે, અથવા તો પાછા આવતાં તેઓની બધે કંઈ રકમ આવે છે, એ દલીલ સંબંધમાં કહેવાનું કે પાંચ પાંચ વરસ ગીરમીટમાં રહીને તેટલી રકમ બચાવે તે મજુરો થોડી કંવાય. હાલુસ્તાનમાં જે રકમ આવે છે તેની માત્રા કોઈ સરેરાશ કમીએ તે ૨. ૧૫૦ થાય છે. કોલોની કાનૂનીમાં તે રકમ કદાચ ૨ ૨૦૦ ની થતી હશે, પણ સરેરાશ તે ૨. ૧૫૦ જ આવે છે હવે પાંચ વરસમાં ૨. ૧૫૦ બચે, તો વરસ ના ૨ ૩૦ થવા, એટલે કે મહીનાના ૨. ૨૦ થા. આ બધું કહેવાય નહીં. કુંકમાં મીલની અંદર કામ કરવાવાળા તેવી વધારે બચાવી શકે છે. વળી જેઓ કંઈ થયા શકતા નથી તેનું શું? અમર તો જેઓની તંદુરસ્તી અને જોમ બાંધી પડે છે, કોલોનીમાં જાંજ ૨૦ લાખ કરે છે અને કાંતો નીચોગાને પાછા દેશમાં નાખીજાઈ થઈ ચાલ્યા આવે છે તેનું શું!

જેઓ કોલોનીમાં વસી નબ છે, અને આપણે જાણ છે તેવાઓની સંખ્યા બહુ ઓછી હોય છે. અને વળી તેઓને મેં કહ્યું તેવી નામોસી ભરેલી અને દુઃખ દાયક સ્થિતિમાંથી પસાર થવું પડે છે. આ બધા વિચાર કરતાં એટલું કહી શકાય કે જેવી સુધારાની દ્રષ્ટિમાં ગીરમીટ પુરી કર્યા બાદ ચોક્કસ આપણે જાણ શકીએ છીએ તે તે આજેની મેથિ મુલે મળેલી કહેવાય.

હાલ શું સ્થિતિ છે ?

હવે, સાહેબ, હાલની સ્થિતિમાં તેની ખરાબી કેટલે સુધી પહોંચી છે, તેનું વર્ણન કરીશ. જે કોલોનીઓની અંદર હાલ ગીરમીટમાં મોકલવાનું બંધ થયું છે તે વિષે હું બોલીશ નહીં. ચાર ફરેસ કોલોનીમાં અને એક ઈંગ્લીશ કોલોનીમાં તે નહીં પોસાવાને લીધે બંધ થયેલ છે, અને ત્રીજા એક કોલોનીમાં બદલો વાળવાના હસકાથી બંધ થયેલ છે. પણ બ્રિટીશ ગીલાના, ટ્રીનીડાડ અને જમ્બેકા, જે વેસ્ટ ઈન્ડીઝનાં ત્રણ બ્રિટીશ કોલોનીઓમાં એ રીતે હજી ચાલુ છે સુરી નામ ના ડચ, કોલોનીમાં પણ એ રીતે હજી ચાલુ છે, પણ આપણા ધારાને અનુસરી ને તે વિષે હું કંઈ કહી શકતો નથી. આસ્ટ્રેલિયાની અંદર આવેલા શીશ નામ ના હાલિન કોલોનીમાં, સ્ટેટસ સેટલમેન્ટ માં અને આસામની ખીચુના કુપલા ભાગમાં આવેલા ચાર પાંચ પરમણામાં પણ તે રીતે હજી ચાલુ છે. બુદા બુદા કોલોનીઓમાં ગીરમીટમાંથી નવક નીચે મુજબ છે:—શીશમાં ૨,૦૦૦, જમ્બેકામાં ૬૦૦, ટ્રીનીડાડમાં ૭૫૦, અને બ્રિટીશ ગીલાનામાં આશરે ૨,૨૦૦. આસામમાં બધા મળીને ૮,૦૦,૦૦૦ મળુરો છે તેમાં ૨૦,૦૦૦ ગીરમીટમાં છે. હવે આસામને વિષે પહેલી વાત કરું અને આ સંબંધમાં એન. મી. ક્યારેક ખાસ મારી નજરને માટે આજ દિવસ સુધીની ખાસ ખબરો પુરી પાડવાની તરદી લીધી છે તેને માટે હું તેમનો અગ્રે ઉપકાર માનું છું. મારા સમજવામાં આવ્યું છે કે આવતા વરસથી આસામમાં તે રીવાજ સાવ બંધ થવાનો છે. એન. સર ચાર્લસ બેલીએ પુરવ ખંતીઓની અંદર કાપણ કરતાં એક દિવસ કહ્યું હતું કે આવતા બુદાઈ ની પહેલી તારીખથી આસામમાં તે રીવાજ તદન બંધ થનાર છે. ધણું કરીને વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના પ્રધાન તે સંબંધ માં આજે આપણને કંઈ કહેશે. આસામ

માં આવતે વરસે ગીરમીટ બંધ થવાની હોવાથી તેને વિષે હું કંઈ કહેવા નથી માનતો. એ કે મારે એટલું તો ખત્તાવી આવ્યું છે કે ૧૯૦૬ માં જે કમીટી નીમવામાં આવી હતી તેણે પાંચ વરસમાં આસામની અંદર તે રીવાજને બંધ કરવા બહામણ કરી હતી. તેઓએ વહેલી બંધ કરવાનું કહ્યું હોત, પણ પોસ્ટરોને અમ વડમાં મુકવાનું નહીં હમજવાથી પાંચ વરસની મુદતની બહામણ કરી હતી. તે મુજબ ૧૯૧૧ માં બંધ થવી જોઈતી હતી. તેને બે વરસ વધુ સામાટે લંબાવવામાં આવી એ કું નજીવા માગ્યું છે. છતાં સરખમણમાં એ ન્હાની વાત છે. પણ સાહેબ, આસામ, જે સરકારની નજર સામે છે ત્યાં ગીરમીટ બંધ કરવાનો સર કારે કરાવ કર્યો, તો ફર રહેલા કોલોની એ, જ્યાં ખીલકુલ દેખરેખ સખી શકાય નહીં, ત્યાં તે સમાટે ચાલુ રહવા દેવામાં આવે એ હું નથી સમજી શકતો. સર કાર આસામની અંદર ગીરમીટ બંધ કરવાનો વિચાર કરે છે તે જોતાં તે તદન નામુદ કરવાના હિમામતીઓની સ્થિતિ વધારે મજબુત થાય છે.

રી-ઇન્ડેન્સર પણ બંધ થવું જોઈએ

સર પછી, સાહેબ, ત્રણ કોલોનીઓમાં રી-ઇન્ડેન્સરનો સવાલ પણ રહેલો છે. નાતાલમાં જ્યાં ગીરમીટમાં મોકલવાનું બંધ થયેલ છે. મોગીલીયસમાં જ્યાં આર્થિક કારણોને લીધે તેની મેથ બંધ થયેલ છે, અને શીશમાં જ્યાં હજી તે ચાલુ છે, ત્યાં ગીરમીટ પુરી કરી રહેલા મળુરોને પાછા ગીરમીટમાં લેવાની છુટ છે. ગીરમીટના રિવાજનો આ સ્વથા અધમમાં અધમ ભાગ છે, કેમકે તેથી પાંચ વરસને માટેજ બંધાયેલા મળુરોને ફરી વારંવાર ગીરમીટમાં લઇને સહાને માટે સુધારાની સ્થિતિમાં રાખી શકાય છે. અને નાતાલની અંદર હાલમાં આ અલંત મંજીર સવાલ ચર્ચ પડ્યો છે.

નાતાલને પા. ૩ નો ફર

ત્યાંની સરકારે ગીરમીટમાંથી છુટીને સ્વતંત્ર રહેવા અમતા મળુરો પર પા. ૩ નો વાર્ષિક વેરો નાખ્યો છે. ૧૯૦૬ ની સાલથી જેઓ છુટા થયા છે, તેઓ બધા ને-૧૬ વરસની ઉંમરના મરદને અને ૧૩ વરસની ઉંમરની સ્ત્રીઓને પા. ૩ નો ફર ભરવો પડે છે. હવે તેનો અમલ કેવો થાય છે તે બુદા એક પુરવ, સી અને ૪ ઊંડરો-૧૩ અને ૧૫ વરસની બે ઊંડરો, અને ૧૩ વરસની નીચેના બે ઊંડરોનો નો હાખનો લાકડો આવા

કુટુંબમાં ચાર બજીનો ફર ભરવો પડે. મા, બાપ અને બે ઊંડરોનો મળીને પા. ૧૨ થાય, એટલે કે ૬૨ મહીનાનો પા. ૧ થયો. પુરવ સરેરાશ મહીનાની ૨૫ શીલીંગ કમાઈ શકે અને આ તથા ઊંડરોનો મળીને કદાચ બીજી ૧૫ શીલીંગ કમાઈ શકે, એટલે આખા કુટુંબની માસીક કમાણી પા. ૨ ની થાય. આમાં થી પા. ૧ તો કરને કાઢી દેવો પડે. પછી બીજા ફર હોય તે, વરનું બાકું, એ બધું તો બુદું. આ બધા ખર્ચ આદ કર્યા પછી જ મંજીમ માટે જોરાજી તથા લુગડાંલતાં સર કેટલુંક મચે તે કંઈસીસ પોતેજ વિચારી જોશે. પછી આ કરને લીધે કુટુંબો સુધામ મળ્યાં હોય- જે નાતાલના કેટલાક મુખ્ય માણસોએ કહી શકાય છે- અને પુરવોને યુદ્ધ કરવાની તથા સ્ત્રીઓને ચરમ ભરેલી જીંદગી સુભરવાની ફરજ પડી હોય તે તેમાં નવાઈ ખરી? સાહેબ, ગીરમીટની એને ફરી ગીરમીટમાં જોડાવાની ફરજ પાડવા, અને તેમ ન જને તો તેઓને દેશમાંથી બગાડી મુકવા શાહ આ એક અતિ કુદ્દ તદખીર રચવામાં આવી છે. તેથી રી-ઇન્ડેન્સરનો આ દુઃખદાયક રિવાજ સંકરે જેમ જને તેમ પુરત બંધ કરવાની જરૂર છે. મારે જણાવવું જોઈએ કે સેંડરસન કમિટીએ રી-ઇન્ડેન્સર બંધ કરવાની સખત રીતે બહામણ કરી છે.

હાલ સરકારની જવાબદારી

એક વાત વધારે કહીને, સાહેબ, હું મારું બોલવું પુરું કરીશ. સાહેબ, આ સલામમાં સરકારની પર બહુ જવાબદારી રહેલી છે. સરકારે વારંવાર એવું વચન બંધુ છે કે પોતે આ બાબતમાં તદ રથ છે, ગીરમીટને હિતેજન આપતી નથી, અને અમુક કરતે જે કાંઈ પરદેશ જવા હમજતા હોય તેને અટકાવી શકતી નથી. સરકારે અહીંના બેઝીઓના સંબંધમાં મે અમલ કલા તેવા કાપડા ધડી જે વચન બંધુ છે, તેની સાથે ઉપરનું વચન સરખાવવાની ફર કંઈકાલે વિનંતી કરું છું અને લાગે છે કે સરકાર આવી રીતે પોતાની જવાબદારીમાંથી છુટી બજ શકતી નથી. પહેલાં તો, ભરતી કરવાના જાંદોને ડીસ્ટ્રીક્ટ માજીસ્ટ્રેટો તરફથી લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવે છે, તેજ સરકારની ઉંડર જવાબદારી નામે છે; મને આ લોકોને લાઇસેન્સ આપવાથી તેઓ જે જે વાનો કહી માણસોની ભરતી કરે છે તેને માટે સરકાર પોતે કેટલેક રચને જોગવાઈને બને છે. વળી માજી

રહેલો કે જેની સંખ્યા આ ભોજન એકી મેંટ કરાવવામાં આવે છે તેઓ પણ સરકારના નોકરો હોય છે, તો જી અને છેલ્લી વાત એ છે કે બધા એકીમેટમાં ફોજદારી સળાની કલમેને આટલાં વરસો સુધી ભણી જોઇને બાદ રાખવામાં આવેલી છે છતાં સરકારે તેનો ઉપયોગ કરવાને કંઈ પણ પમલાં હજી સુધી લીધાં નથી. માનવતા સમાજદ બનારે જવાબ આપવા ઉભા થાય, ત્યારે હું જાણવા માગું છું કે આમ કેમ બન્યું છે, અને તે વિશે પમલાં ન લેવા માટે સરકારની પાસે શું ખુલાસો છે? જો તે રિવાજમાં ફોજદારી કાયદાનો આકરો ન લેવો પડતો હોય, તો હું તે સામેના પશ્ચાત્તર વાંધા ખુશીથી પાછા ખેંચી લઉં જો તે કંટા હટમાંથી ફોજદારી કલમે તથે તાજુદ કરવાને તકપાર હો તો બાકીનો સવાલ સરખામણીમાં બહુ આધારણુ થઈ જાય છે; અને તેમ થાય તો પછી તે પર માત લેવાનું હું ક્યાણુ કરું નહીં. પણ મારા સમજવા પ્રમાણે, ફોજદારી કલમે ઉપર તો તે રિવાજનો મુખ્ય આધાર છે, તેના વિના તે રિવાજ આલી કહેજ નહીં. આમ ફોજદારી કલમે વિના આલી કહે તેમ નથીજ, ત્યારે હું પુછું છું કે મળુરને ગીરમીટમાં દાખલ કરતી વખતે તે કલમે સમજાવવામાં આવે એવાં પમલાં આટલાં વરસ થયાં સરકારે શા માટે લીધાં નહીં? આહેન, ખરેખર આ સવાલ અત્યંત બારે છે, કેમકે સરકાર જ ન તેમ કહે, છતાં આ દેશની અંદર દરેક જણ ખરી રીતે એમ માને છે કે સરકારે જો પહોં ન આપ્યું હેત તો તે રિવાજ આટલો લખિ વખત સુધી ટકી કલમે ન હોત; આજે બધા દેશમાં હીંદુસ્તાન એકજ ગીરમીટીયા મળુરો પુરા પાડે છે. આવી નામોથી માટે એકલા હીંદુસ્તાનનેજ કેમ પસંદ કરવામાં આવે છે? લાંબા વખત સુધી કમનથીએ સુષ રહેલું અમારા ભોજનું હવે હવે જામૂલ થયું છે, અને આ સવાલની મંજીરતા જોઇ કલમ છે. અને તે પોતાની વાત સિદ્ધ કરે ત્યાં સુધી સુષે રહેનાર નથી એ સદ વિનાની વાત છે. જો બાવના, એટલે કે અમારી સ્વા વિમાનની બાવન અમને વહાલી છે, તેની તરફ આંખ આપ કાન કરવાની જુલમાં સરકાર નહીં પડે એમ હું વિનંતિ મૂકું છું. આ દેશના અંદર અંદરનું કારો બારમાં સરકાર અને પ્રજા વચ્ચે પલો મતભેદ છે એમાં કશું નથી, પણ આ બાવનો તો જુદીજ તરફની છે. દેશની

બહારના બવલામાં લીધી સરકારે દરેક પ્રસંગે અમારી બહારજ ઉધું રહેવું જોઇએ. અમારા ભોજનું, અમારી આખ રજા અને અમારા પ્રજાકીય રવાનિમાનનું રક્ષણ કરવા સરકારે ઉધું રહેવુંજ જોઇ એ. જો તે ઉધી ન રહે તો અમારે કોની બાકા રાખવી? અને કાને છે કે આહેન, આ રીત લાંબા વખત સુધી નહીં રહી, પણ હવે તો તેના દિવસ મલ્યાઇ સુકયા છે અસામમાં તેનો દુરત માં અંત આવનાર છે, અને કોલોનીઓ માં પણ તે વડુ વખત આજનાર નથી. અને મને કારણે છે કે જે પ્રજાએ મુશ્કોની સાકો તોડવા કરોડો પૈસા ખર્ચ્યા છે, તે તેના પ્રજા બાઇઓને એપ્પી. મુલાની નહીં તો સમજમ તેના જેવીજ કલામાં લાંબો વખત સુધી સડયા કરવા નહીં દેવ. આહેન હું મારા ન મયા જોળખાએલા દગલની દરખાસ્ત રજુ કરવા રબ્બ જઈ છું.

સ્કામરેની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૧૬ મીએ મુબઇ જવા ઉપડશે.

દત્તકજર—તા. ૭ મીએ મુબઇ પહોંચી હતી.

દેનમજર—તા. ૧૬ મી જુને મુબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમેના—તા. ૧૩ મીએ મુબઇ જવા ઉપડશે.

અમસ્લોટી—તા. ૧૫ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[અરિયા હિંદિયા લાઇન]

પંડુઆ—તા. ૫ માએ જ મનારથી ઉપડી છે. તા. ૧૪ મી અથવા ૧૫ મીએ કરવન આવી પહોંચશે.

પંડુઆ—તા. ૧૭ મીએ મુબઇ જવા ઉપડશે.

[હિંદિયન આફરીકન લાઇન]

ડીમેરીક—આજ કલ આવી પહોંચવા પડી છે.

ડીમેરીક—યોમ દિવસમાં કલકત્તાથી ઉપડવાની હતી.

તા. ૩ જીએ લંડનમાં ચાંદીની પાદનો આવ બાઉસના ૨૮ રૌ પેની લેએ હતો.

કરવન હીંદુ નેશન

મે. ઈ. એક ના અધિષ્ઠિત સાહેબ,

કરવનની સમજાન જુમીને નમુનેકાર બનાવવાને જો કરવામાં આવે છે તે આખા સાલિય અધિકના દીંદુ ને ધડા લેવા લાવક થઈ પડેલ છે. કાલમાં લાં જાન લાઇ જવા માટે સુંદર માડી, બાજરમ, બોરિને એકાવાની સમવડ ફક્તકિવાને લમતી મુખ્ય બીએ, સાચી પાણીનો પંપ, એ ખરેખર એકતી સમવડ પુરી પાડેલી છે. હવે આવા સ્થગમ મુખ્ય જરૂર એક લાઇબ્રેરીની બજાવ છે, અને તેમાં ફક્ત ધરમનાં ઉપયોગી પુસ્તકો રાખવાં એ વધારે લાજ કારક માનું છું. કારણે ફક્ત કિપ પુરી થતાં બાકારે કાર કલાક લાગે તો તેટલો સમય સારી ચરચામાં પસાર થવાને લાઇબ્રેરી એ એક ઉત્તમ સાધન છે. તેને માટે આ કમના ખંતીલા અને યથાયોગ્ય સમવડ કરવાવાળા સેક્રેટરી મી. દીનાન સમવડ કરે તો સાલિય બાકિમાં વસતા સમજનો તરફથી અલ્લ મને એવી ઉમેર રહે છે.

હાલ તરતને માટે પુનઃપાદ મદદમાં બી નથુનમજી પિરાયત વહસ્થ પ્રતિપક્ષની ટીકાવાળી મીતાજી તથા શ્રી સુમેલ કપલતા અને ઉપદેશ મંધાવલીના રસ ખંકતું પુસ્તક એક લાઇબ્રેરીમાં રાખવા માટે મોકલી આપું છું. ન આજ રાખું છું કે મોગ્ય અલ્લ તરફથી આમવ મળશે.

લી. અનારામ મહારાજ.

નાતાલની પંડલી મુબઇ લાઇન વખતે 'પનટેલીયન-ક. ડીપાર્ટમેંટ' ના વડા તરીકે કામ કરનાર, કેપ્ટન રડુબરટ તરફથી એ લાઇન સંબંધી એક પુસ્તક બહાર પડનાર છે. લાઇનની કોઇ કોરમાં કામ લેનાર માટે તે પુસ્તકની કૌમત ૭/૬ રાખવામાં આવી છે. અમુક કાર ના મોલા બાવના કે તેથી વધારે મેંબમે આલક થાય તો કૌમત તેથી પણ એકાજી થઈ શકે એવું જાણવામાં આવે છે. આલક થવા ક્યારનાર કોઈએ પેનાલી કોરના વડા તરીકે, મી. માધી પાસે પોતા ના નામ નોંધાવવાં. બીજા ખરીદનારા એ માટે પુસ્તકની કૌમત ૧૧/- નાખવામાં આવી છે. માલકોએ ૩૩ થા મે સુધીમાં નામો નોંધાવવાં જોઇએ. પછલા પુસ્તક આજનાવાલ લેવામાં આવશે.

અવલોકન

અમને "અનવિલ હિતેશુ અને સંસાર સુધારે" નામના માસિકના ઠીસે બર, અનુચારી, ફેમિલી અને માર્ગ ના અંગે અને અનાવલ પરિવર્તનો હેવાલ અવલોકન કરવા મોકલવામાં આવેલ છે. આ અંગે એનાં વાંચના લાવક લાગે છે. ખેતી, ઉત્તમ ચરિત્ર, કેમી ઉન્નતિ આપણી આધુનિક સ્થિતિ અને ઉપાયે વિચરે ઉપયોગી વિષયો પર લેખો એવામાં આવે છે પાંચમના હેવાલથી જણાય છે કે તેમાં સમાજક સુધારા સંબંધી કેટલાક દરાવો પસાર થયા હતા. પાસ કરેલા દરાવોને અમલમાં મુકાવવા આવે વાનેએ દરેક પ્રયત્ન કરવો છટશે પરિવર્તના પ્રમુખે કેળવણી વિષે ખોલતાં એ જીવનની જે વ્યાખ્યા આપી હતી તે અહીં આપવા લાવક છે : "કેળવણી એટલે હકત લખવા વાંચવા તથા હિસાબ મણવા શીખવું અમર બી એ ની કીમી સંપાદન કરવા જે જ્ઞાન મેળવવું પડે છે તે જ્ઞાન મેળવવું એટલું જ નહીં, પરંતુ દરેક પુરુષ અમર બી આ કુનીઆમાં રહી પોતાના તથા બીજા સરવના સુખ સાથે સંબંધી ઉત્તમ રીતે લાભકાતવર્ણ થાય એવાં કાર્યો કરવાં એવું નામ કેળવણી"

પહેલું

મુખ્યના "લક્ષ્ય" સાદિલ મિત્ર મંડળ "તરફથી ચરિત્ર માળાના ૭ થી ૮ અંગે" બનેલું "આરતનાં બી રત્નો" નામનું પુસ્તક અમને છેલ્લી દપાલમાં મળ્યું છે. જે અમે આજાર સાર્વે સ્વીકારીએ છીએ. તેની કીમત રૂ. ૧-૪-૦ છે. આમાં સ્વીકારવામાં આવેલાં પુસ્તકો વિષે હજીવામાં આજુ તેમ આ પુસ્તકનું અવલોકન પણ અમે અવકાશ આપવા પારીએ છીએ.

આ મંડળના સેક્રેટરી તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે : ચરિત્રમાળાના ચાર્પીક મંડળને બાર માસમાં થઇને જીવન ચરિત્રોનાં ૧૫૦૦ પૃથ્થાં ૧૨ ઉત્તમ પુસ્તકો માર રૂ. ૨ નું લવાજમ કરવા થી મળી રહે છે. પાસ પ્રકાશનાં પુસ્તકો માટે જન જમ રૂ. ૩ અને પોસ્ટેજ માટે સેવામાં આવ્યું છે.

(વિવિધ મંચમાળાના પુસ્તકોની પહેલું

અમે ના. ૨૭ એપ્રિલના અંગમાં સ્વીકારી તેને માટે પણ વારસીક લવાજમ રાખવા માં આવેલ છે. તેમાં માર વરમ પાડેલા છે. પહેલાં વરમના પુસ્તકોનું લવાજમ આંકિત માટે રૂ. ૧૩-૮-૦ બીજા વરમ માટે રૂ. ૭-૮-૦ ત્રીજા માટે રૂ. ૩-૧-૨-૦ અને ચોથા માટે રૂ. ૧-૧-૪-૦ રાખવા માં આવેલ છે.

સ્વીકારમાં આવવાનાં એમવાધ્યે

દીટેનીકવાળી લેનારતની એક તાજા ણીક અસર એ પણ છે કે કામ કામ વહાણવડી આત્વાણાઓ સ્વીકારમાં આવવાની એમવાધ્યે પુરી પાડવાનાં ચિત્ત કરવા મંડાય છે, અને અવારનવાર ફર આની મુસાફરી કરનારી આલમ એલેમ વાધઓની મંચણી કરવા લાગી છે. દીટેનીકના બંધેલા ઉતારઓની કમીટીએ આમલપુરવક જાહેર કર્યું છે કે દરેક સ્વીકારમાં તે ઉપરનાં માણસોનાં વચાવ પુસ્તા મહવા. તેના મહવામાં અઠરમાત વેળા માણસોને ઉતારનારા અમલદારો, અને ઉતારનાં પછી તેમને લાવનારાઓ ની પુસ્તા સંખ્યા રખાવી જોઇએ. આ વાતનો ઉદ્દેશમાં સંજનાઓનો પડ્યો તે એક જમી સ્વીકારના આગીઆઓએ (કાચ-મેન) પુસ્તા મહવાઓ ન હોવાનાં કારણસર કામ કરવા ના પાડી હડતાલ પાડી એ છે. ન પછી ફરીપાછ નોકરી કરનારા અંગેઓના મંડળોએ આ વાત ઉપાડી લીધી છે. તેમણે એવી મામણી કરી છે કે તેમના મંડળના પ્રતિનીધિઓ દરેક સ્વીકારનાં વચાવનાં સાધનો કેવી સ્થિતિમાં છે તેની તપાસ કરવા કલિત માન થવા જોઇએ. તેમને તેવી કુટ ન આપવામાં આવે તો ફરીવાર નોકરી કર નાર. લેવા કામપગ નહીં ચડે એવો ચિત્તાર તેમણે જણાવ્યો છે ઉપર સુચવાએલા હડતાલ પાડનારાઓએ એટલે સુધી બારી કાઢ વાપરી છે કે સ્વીકારપર મહવાઓ તો હેવા, પણ ને વચાવજિતાર કરવા જેવી સ્થિતિમાં છે કે નહીં તેની પણ તેમને ખાતરી મળવી જોઇએ. આ પોકાર એવી તરફનો છે કે તેની સામે કાંઈ કહી શકાયું નથી. સ્થાનીક કાપાયા જણાય છે કે આ વચાવની એમવાધ્યે ની આવતે આ મુલકમ : પણ આન એમ્યું કે સ્વીકારવાળા પણ પોતે તેવી એમવાધ્યે સંપુરણપણે રાખે છે

એવી મુસાફરી કરવા ધારતા ઉતારઓને ખાતરી કરી આવે છે. આ અંગેમાં કાપાના પ્રતિનીધિઓ ડરબનના બંદરમાં ની કેટલીક વિલાયતની સ્વીકારોની મુલાકાત જાહેર કર્યું છે કે દરેક સ્વીકારમાં સ્વીકારપરનાં દરેક માણસને સમાજ થવા પુસ્તા વચાવના મહવાઓ છે તે ઉપરત મહવાની અંદર થક, પુસ્તા હલેલાં, બમે તાજા પાણીનાં બરેલ પીપા, તથા મોસાફી તરીકે સો સો રતલ બીસીટને જમી : રાખવામાં આવે છે. મુસાફરીની દર મળજની અજમાતમાં આ બીજો બરબર લેવાલ છે કે નહીં તેની ખાતરી કરવામાં આવે છે એકંદર એવી તકમારી કરેલી હોય છે કે જો કમ નથીએ અઠરમાન થવા પામે તો વચાવ કરવામાં કાંઈ વિલંબ કે હરકત થાય નહીં

દીકુસ્તાનની મુસાફરી કરતી, અને પાસ કરીને હોંકી મુસાફરોની લાવજવથી બહેલા થવો મલાવતી સ્વીકારમાં પણ ઉપરનાને મળતી દરેક લાવએતીઓ અને સાધનો : રાખવામાં આવે છે કે નહીં તે બીના બદાર આવેલ નથી ; છતાં એવો સવાલ પણ હોંકીઓને થાય એ સ્વભાવ રિક છે. 'મરકુરી' માં એક લખનારે એ પણ સવાલ ઉઠાવ્યો છે કે દીટેની સ્વીકારપર પણ, બીજા મુલકોની સ્વીકારો ની પેટે દરેક વચરના તરનાં સંચાકા હોવાં જોઇએ. ને કહે છે કે નામ પામેલાં દીટેનીકનાં જે ૭૦૦ જેટલાં ઉતારઓ બધી સહમાં તે દરેક વચર પુસ્તા સંદેશઓ મોકલાઈ ગયા તેવું જણ હતું. તેથી પુરોષી સ્વીકારોપર આ સાધનો બધે લખજ થયાં છે લખજ ન થયાં હોય ત્યાં મુસાફરી કરનારાઓ તેની મામણી કરે છે, અને જોએ એ મામણી ને માન આપે તેમને તેઓ બીજાકુલ જ-તેજન આપતા નથી.

મોરોકોમાં પુરોષી રાખ્યો એવી રીતે કાચ નાખી રહ્યાં છે કે ત્યાંના મુલતાનને ત્યાંના માદી ઉડવાનું બહેતર લાગ્યું છે. તેણે જાહેર કર્યું છે કે પરદેશીઓની માલમેલ સામે મોરોકોનું રક્ષણ કરનાર તરીકે મારે માદી ઉડવી એજ રસ્તે છે. તેણે વિશેષમાં જાહેર કર્યું છે કે ફરંચ બોકોએ મારા કાચમાંથી બધી ચન્ત બીનવી લીધી છે.

પોર્ટ મહોમેડન સોસાયટી

પોર્ટ (ડરબન) મહોમેડન સોસાયટીના સેક્રેટરી થયે છે કે :—

તા. ૫-૫-૧૨ ને મેજ બા સોસાયટીની સ્થાપનાને મે વરસ પુરા થવાથી કરો બારીઓની નવેસર ચુટકી કરવામાં આવી. મેરમેન મી. હસમાઇલ આદમ છુટલા, સેક્રેટરી મી. મેજ હમામ, અને ટ્રેઝરર મી. નસુ કાસમ તથા કમીટી મેંબરોમાં મી. કરીમખા, મી. સહયદ અલી, મી. ફુસેન ફકીર મહમદ, મી. જુસુબ જુમા વીઝેર ચુટાવાબાદ મોલવી જનાબ બશીર સાહેબે મદદેસાનાં બચ્ચાં જોડું ઇમતેહાન હમ મદદેસાના ટ્રસ્ટીઓ તરફથી બચ્ચાંઓની લાવકાત મુજબ જોકે રાઓને વ્યક્તિ મંજૂરકા અને બાળાઓને વ્યક્તિ દાવની તથા મીલકત વગેરે છનામો આપી રાજી કર્યાં, અને દીની હલમ ઉપર વાવેચન કરી મદદેસાના ઉસ્તાદે બચ્ચાંઓને સારી તાલીમ આપવા માટે પોતા નો સંતોષ બતાવ્યો. મી. હસમાઇલ આદમ છુટલાએ પોતાને ફરીથી મેરમેનની પુરવઠા આપવા માટે સોસાયટીના મેંબરોના ઉપકાર આની મદદેસા તરફથી એક કમીટી સાથે મોલવી બશીર સાહેબ ને ઇનાયત કરી. ઉપર કેટલાક નવા મેંબર થયા તેનો તથા હાજરીનનો ઉપકાર આની ફાતેહા પદી સંજના સાત વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે મયા નવેંબર પછી તે તા. ૫-૫-૧૯૧૨ સુધી અરબો નાદ કરતાં પોર્ટ મદદેસા ના પછસાની બેબેન્સ ટ્રેઝરર પાસે પા. ૬-૧૪-૩ હતી, જે સોસાયટીની વારસીક મીટીંગમાં રજુ કરેલ. મીટીંગ બરખાસ્ત થયા પછી મદદેસાના ઉસ્તાદને મયા મહીનાનો પમાર તથા બીજું પરચુ રજુ બરચ થયેલ તે મુકબ્લા. સારે હવે ટ્રેઝરર પાસે મદદેસાના પછસાની કુલ ફૂલ પા. ૭-૧૨-૫ પોર્ટ સાત અને બાર સીલિંગ ને પાંચ પેની જમા છે

પોર્ટ ઇલીકામેથ વેક બરચ સમાના સેક્રેટરી થયે છે કે :—સમાની મીટીંગ તા. ૨૮-૪-૧૨ ના રોજ મી. મેપાળદાસ ત્રીમહાસના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મી. રજુછાહાસે સમાજના ફક નિયમો વિષે સમજ પાડી હતી. હાજર મુજબ કરીને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

રાણાવાવ ઇન્વન્ટુસ ઇસ્લામ

આ ખાતાનો ૧લી જુલાઇ સને ૧૯૧૦ થી તા. ૩૧ મી ડીસેંબર સને ૧૯૧૧ સુધીનો વરસ ૧૧ નો રીપોર્ટ પ્રસિધ્ધ થયો છે, જેની એક નકલ અમને મળી છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે હોદ્દારો માં મી. હાજી હસમાઇલ હાજી આમદ મેનેજીંગ બોરડના પ્રમુખ, મી. હાજી હમર હાજી તાર મહમદ ઉપપ્રમુખ, મી. હાજી અબ્દુલ મની હાજી બારબી સેક્રેટરી, મી. આમદ હાસમ મુઝા જોઈટ સેક્રેટરી, મી. અજુનકર હાજી કાસમ ટ્રેઝરર, તથા મેસરસ જોહામણ મીર્જા હાસમ મીર્જા અને મહમદ હસમાઇલ મુઝા જોઈટરો એ પ્રમાણે નીમજુદો ૧૯૧૨ની સાલથી થયેલી છે. આ ખાતાની વારસીક બનરસ મીટીંગ મઇ તા. ૧૬ મી જાનેવારીએ મી. અલી મહમદ અમીકાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જેમાં ઉપરની નીમજુદો સર્વાનુમતે પાસ થઇ હતી રીપોર્ટતબેની મુકતમાં જમા બાલુએ કુલ રૂ. ૨૨૭૮-૭-૧૦૧ હતા, જેમાં રૂ. ૫૪-૧૦-૦ બક્ષીસ તરીકે, રૂ. ૨૧૮-૪-૦ મેંબરોના લવાજમના, રૂ. ૩૪ નવા હાખલ થનારા ૩૪ મેંબરોની રીના, તથા રૂ. ૨૦૦ હાખર મેંબર રીના એ વિગેરે રકમો સમાવેલી છે. બરચ બાલુએ રૂ. ૭૦-૬-૦ જાપાની લવાજમો, રૂ. ૬૪-૧-૫ માનપત આપવામાં અરચ્યા તે, રૂ. ૧૩૪-૦-૬ મહોરમ કરીદમાં ફક મીજલસો પદાવી તેલ અરચ એ વિગેરે રકમો છે જે જમામાં થી નાદ જતાં રૂ. ૧૨૨૦-૧૨-૫ ની સીલિંગ બાકી રહે છે. તેમાંના રૂ. ૧૦૩૨-૪-૦ પ્રીટીરીઆ ખાતાના એજન્ટ મી. અલી મહમદ અમીકા પાસે, રૂ. ૬૬-૮-૭૧ સેક્રેટરી મી. હમર હાજીકીમ મુઝા પાસે, રૂ. ૨૨-૬-૪ ટ્રેઝરર મી. અજુનકર હાજી કાસમ પાસે, અને રૂ. ૬૬-૮-૫૧ મેંબરો પાસે ઉપલબ્ધ છે.

સ્થાનીક જાપાના મારિસબરમના ખજ રખજ ઉપરથી જણાય છે કે મોકાસ રોડ ખાતે રેલવેપર મીટીંગમાં કામ કરતા એક હીંદીને માઇ, કોરજુસર કામ ઉઘવા ની બરૂર પડી હતી. તે માટે તેને જેલ માં જવું પડેલ. જેલમાંથી નીકળીને તે મજુસને કામપર ચડવા કરતાં આખમલ કરી એ મોકરીમાંથી જુલવાની બરૂર જણાઇ હતી.

પરચુરણ

બોમ્બેહાનતીન, કેપટાઇન ડરબન, હસ્ટ લંડન, બેલાન્સબરમ, હીંબરલી, મારિસબરમ, પોર્ટ ઇલીકામેથ, તથા પ્રીટીરીઆ જેટલાં સહેજે વચ્ચે "નાઇટ ટેલીગ્રામ" નામની સસ્તા ફરની તારે મોકલવાની યોજના મુનિયનના પોર્ટ ખાતા તરફથી પડવામાં આવી છે.

તા. ૭ મીને મંચળવારે ડરબન ટાઇન કાઉન્સિલની મીટીંગમાં એક સવાસના જવાબમાં મેપરે જણાવ્યું હતું કે નવું બહવડીયાં થયાં છે એમનો એક કેસ થયો નથી, અને થોડા દિવસ પછી એ રોમ નો મેપ નાણક થયો છે એમ જાહેર કરી સકારો.

ડરબનમાં હીંદીમાં અમુક ટેકાણે સીતળાના કેસો થવાથી તે લનામાં સીતળા કાઢવાનો તંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારે વિચાર કર્યો કે. મ્યુરીસને મી. રસ્તમ છ, મી. ફાવુક મહમદ તથા બીજા આગેવાનોને બોલાવ્યા અને સીતળા કાઢવા બાબત ચર્ચા કરી. પરિણામે હીંદીઓમાં હાખલો બેસાડવા માટે હાજર થયેલા આગેવાનોએ સીતળા કાઢવા, ડાકતરના કામમાં બીજા પશુ મદદ કરવા મી. રસ તથા વિગેરેમાં માથે લીધું. એવું જણાવવામાં આવે છે કે નવું દિવસમાં ૫૦૦ થી ૭૦૦ જેટલા હીંદીઓએ સીતળા કાઢી વેલ છે.

તા. ૬ મીએ મી. ફુસેન ફાવુક બને છે કે અહીંના ટુર્ફો કાનસલ બનરસ લીઝ એક્સેક્વેનસી ઓફાનેસમે કુલ મુકતમાં થોડા વખત સાફ કોન્ટેનન્ટીનોપલ જનાર છે. પશુ તે નામદાર ભય તે આગળ દુરકાની નામદાર સરકાર તરફથી. તેઓને ડરબાન થયું છે કે સાઉથ આફ્રિકામાં ફરી મુસલમાનોની હાલતથી વાજે થવું. જે પછી તે બધી હમીકત નામદાર દુરકા સરકાર અને નામદાર સુલતનુલ મોજા કામ આગળ રજુ કરવામાં આવશે. આને ના. ઓફાનેસમે કેપટાઇન માટે ઉપકે છે. લાંમઇ હીંબરલી, બાસુલેડ વીગેરે જમાએ જશે. તેઓના તબે જુદી જુદી જમાએ જવા મી. ઓસમાન અહમદ અફેન્દીને ડરબન ની રેક હરેસંટ સોલા પુટીએ ન.આ છે. અને તે સાહેબ પશુ આવતાં યુવારે કેપટાઇન માટે ઉપકે અને સા નામદાર ઓફાનીએ બે સાથે થઇ જશે.

તુર્કસ્તાનમાં રેત્રા કે નવણો

મીસ ૮. એસ. સ્ટીવન્સ કીને એક અંગ્રેજ બાલુ 'કોન્ટેમ્પ્ટીરી રીલુ' માં એક લેખ પ્રગટિત કર્યો છે કે :-

તુર્કી રેત્રાના પ્રમુખ અદમદ રીસા મેના બહેન સેલમા રીસા હાનુમ ત્યાંની અંગ્રેજીની કૌશલ્યથી માટે અંગ્રેજો મહેનત કરી રહેલ છે. મીસ સ્ટીવન્સની મુલાકાત વેળા આ બાબતે જણાવ્યું હતું કે કાંઈની જાણાઓમાં બાપણેવડે શિક્ષણ આપવાનું જે ધોરણ ચાલે છે તેના ધોરણ મુજબ તુર્કસ્તાનમાં અંગ્રેજોને શિક્ષણ આપશે. શરીફાઓનું ધોરણ પણ કાંઈ ના જેવું જ રાખવામાં આવશે. નવું પ્રાથમિક શિક્ષણ તુર્કી બાપામાંજ આપશે. મોત રસાયણ સ્વરૂપ અને એવા વિષયો જ્યાં જ્યાં પરદેશી બાલુ ઉત્પત્તિની માર હાલ શિક્ષણ આપવું જરૂર તેમાં જરૂર દેશી બાપાદારી કાંઈ લેવાશે. બીજી બાજુ શિક્ષણ સરકારને અરજ પરદેશની પ્રશાસનાઓમાં પસાર થઈ આવેલી તુર્કી સ્ત્રીઓની માસતબ અંગ્રેજો.

બાલુ રીસા હાનુમને મીસ સ્ટીવન્સે પૂછ્યું હતું કે તુર્કી બાપાઓની કૌશલ્ય સ્વિષે તો સમજાવું પણ તેઓની સમાજિક સ્થિતિમાં કંઈ ફેરફાર થવાનો કે? આ માં જણાવ્યાં તેણીએ બરાબર એક સહિત કસ્ટપ બતાવીને કહ્યું હતું કે "અમારી પછીની પ્રજાની સુમેદની ખાતર અમારે અમારી મુશ્કેલીને બોલ આપવો પડશે અમારા દેશની ખાતર આ બોલ અમારે આપવો જોઈએ. સ્ત્રીઓની સ્વતંત્રતા નો દંદાડો આવશે. તે તેની પ્રેમજી બીવશે. મેલ તો સંજુરી રાખ્યા સિવાય બાંધે કંઈ અમારે કરવાનું નથી. અમારે અમારી પ્રજાને સાચીત કરી આપવું પડશે કે સ્ત્રીઓ સ્વતંત્ર થવાથી તેની ધાર્મિક અને ધર સંસારિક સંસાર કાંઈ નાશુદ થતી નથી. કેવળાચેલી તુર્કી સ્ત્રી તુર્કી પ્રજાની મુશ્કેલ રહેવાને બદલે તેને મીલતી તરીકેનું પોષણ આપવાનું વધારે લાભક છે એમ અમારે દેખાડી આપવું પડશે. સ્ત્રીઓની સ્વતંત્રતા તથા મોજા વિષે કુરાને સરીખમાં પણ કહેલું છે, અને પ્રવિત્ર ફરમાનોથી જ અંગ્રેજોને બહવામાં આવ્યું છે તેથી વિશેષ અમારે માનવાનું નથી. પણ અમારી જુની સ્ત્રીઓ નાશુદ થવાને વખત બેઠો. તે નાશુદ તો થશે જ, વગેરે."

મુલાકાત—તુર્કી લડાઈ

વધુ હુલ્લેહ હલ્લા

(૧૯૨)

તા. ૩ જાએ જણાવવામાં આવે છે કે મુલાકાતોને ટ્રીપોલીના કીનારાપર આવેલું લેગાસું બંદર સર કર્યું છે, અને તેમાંના તુર્કોને નસાડ્યા છે. ૧૯૨ ફેબ્રેરી છે કે ૩૦૦ ની સંખ્યામાં તુર્કો મર્યાદા હતા. તારે મુલાકાતોનાં જુવ માણસોની પુરતી સંખ્યા હતી.

તા. ૪ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે મુલાકાતોને ટ્રીપોલીના માધનેરના કીનારાથી ૧૨ માઇલ દુર આવેલ રોડકો નો ટાપુ છતી થીયો છે. તેઓની સામે થવાનું તુર્કોએ પકડ કર્યું નહોતું.

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે ટ્રીપોલીન લશ્કર ટાપુ ઉપર ઉતર્યું છે. તુર્કો તેમની સામે થવા નહિતા શેથમાંથી બચાવવા પુલ્કાલી ફેલાઈ છે. તુર્કો નો મોજો મુલાકાતો માટે આ પક્ષે લેવાયું છે, અને જ્યારે તુર્કો ટ્રીપોલી મધિ લશ્કર પાછું ખેંચી લેશે તારે રોડકોનો ટાપુ છોડી દેવામાં આવશે એવું શેથના જાણમાં કહેવાયું છે.

[રોડકોનો ટાપુ ટ્રીપોલીના તુર્કોના ટ્રીપોલીના માધનેર નામના પ્રિંટની દક્ષિણ પશ્ચિમ દિશાએ ૧૨ માઇલના અંતરે આવેલ છે. તેની વધારેમાં વધારે લગભગ ૬૬ માઇલ અને પહોળાઈ ૨૧ માઇલ છે. તેમાં પરવતની એક હાર આવેલી છે. સાંચી વસિત ૧૮૪૩ માં ૩૪,૦૦૦ ની હતી. પાછળથી તે થતી ચાલી છે. ૧૮૬૦ માં તે ૨૮,૦૦૦ પર આવી હતી, જેમાં ૭,૦૦૦ તુર્કો અને ૨૫૦૦ જુવ સિવાયના બધા ગ્રીક લોકો છે. આ ટાપુ પ્રાચીન - વખતમાં 'મુરાતીઓ' શેથનો, વિમેરના હાથને આવી ગયા છે. હોર બાંધ તે ગ્રીક લોકોના કબજામાં હતો. જે સહમત ખ્રિસ્તી ધરમ શેથમાં ખ્રિસ્તીઓને બીજા ધરમવાળા સાથે લડાઈમાં થઈ તે સંજોગમાં ખ્રિસ્તી રાજ્યો પુરતીથી લશ્કર લઈ આવતા તે વખતે રોડકોનો ટાપુપર પડાવ નાખતાં. ઇ. સ. ૧૪૮૦ માં તથા ૧૫૨૨ માં તુર્કોએ તે ટાપુપર ઘેરા લીધા, અને માણસોની હોરે તુર્કોની અમ્યા પછી તે કબજા કરેલ. તારથી બીજા સુધી તે તુર્કોને કબજે છે. લાલુ માર બંડીએ હાલમાં પડ્યું છે. વેચાર કાંઈ નથી.

સાંચી મુખ્ય નિઠાસ વાળીની છે. ૦. મી. ૧૫.૬૨૨ મી. પણ તેનું ખેડાણ થતું નથી. સુધી જમીન પડતર વહે છે. જમીનમાં નારંગી, અંજીર, વીજેરે ફોલ પાકી શકે છે. ટાપુના મુખ્ય કહેરનું નામ પણ રોડકો છે. તેની બાસપાસ કોટ આવેલો છે. લાં ઉભાં ફરવામાં આવેલાં પુરાણ વખતનાં ફરમાન આવેલાં આજપણ જોવામાં આવે છે.]

તુર્કી સરકારે જાહેર કર્યું છે કે રોડકોનો ટાપુ મુલાકાતોને છતી લેવા થી લડાઈના પરિણામને કાંઈ અસર થતી નથી.

તા. ૫ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે મુલાકાતો રોડકોનો ટાપુપર ઉતર્યા પછી તુર્કી લશ્કર કહેર છોડી પાછળનું કુમરાઓપર આવ્યું થયું હતું.

મુલાકાતો ઉતર્યા તે વખતે કપાઝપી થઈ હતી, જેમાં પાંચ મુલાકાતો માર્યા ગયા હતા. તુર્કો થયા માર્યા ગયા હતા, અને ૫૦ ને કેડ કરવામાં આવ્યા હતા. તા. ૬ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે રોડકોના કહેરમાં હામલ થતા પહેલ મુલાકાતોને તુર્કો સામે લડાઈ કરવી પડી હતી. અવરનરની કસ્ટે મવા કહેવા માં આવ્યું તારે તેણે જણાવ્યું કે સામે થવાનાં તેની પાસે સાધન નથી તેથી તે લડી લકશે નહીં, અને માણસોને મુલાકાતોની સામે થતાં ખટકાવવા પોતે અસક્ત છે, પાછળથી તુર્કી લડાઈમાં જો કુમરાપર આવ્યા ગયા હતા, જ્યાં તેમનાપર હારગોળો હોવામાં આવ્યા હતા.

મુલાકાતોના વાવડો કહેર ઉપર ચક્ર વવામાં આવ્યા છે. કહેરના લોકોએ મુલાકાતોને ઠીક આવકાર આપ્યો. હવે એવા અબર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે. તુર્કીમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા અબર ઉપર રથી તા. ૭ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે રોડકોમાં મુલાકાતોને ઉતર્યા તે વખતે તુર્કો સામે થવા હતા, પણ તેમને ઉવડે કુમરાઓમાં ભરાવાની જરૂર પડી હતી. લાં તેમની પાસે પુરકા હારગોળો અને ખોરાકો છે. તેમની સંખ્યા ૩૦૦૦ ની છે. સાંચી તેઓ "મેરીલા" નામથી કહેવાતી હળ ઉપર લડાઈ ચલાવશે. એટલે કે જ્યારે જ્યારે બાજુ હાવે તારે તેઓ કુમરાઓપર ચડી આવશે, અને તેમને જ પ વગવા દેશે નહીં.

તા. ૮ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે રોડકોનો ટાપુમાંથી કેટલાક તુર્કો અને સાંચી વધી મજબૂતોમાં ખેસી નાસી છુટતા હતા તેવામાં મુલાકાતોને તેમને અપતામાં પડ્યા છે.

પરચુરણ ખમરો

કાંચના વડા પ્રધાને જાહેર કર્યું છે કે હિંદમાંના ફરેમ સરકારનો હિંદી સરકારને સોંપી દેવાનો ફરેમ સરકારનો વિચાર છે એવી વાત બહાર પડી હતી તે તદ્દન ખોટી છે.

કાંચના નજીક ખાતાના પ્રધાને એવો કુશળ કર્યો છે કે એ ખાતાની હકુમત તબેની સાઇબ્રેરીઓમાંથી ટોલરેશનના પ્રસ્તુતોને ખાતલ કરવા.

'હિંદિયા' માં પ્રસિદ્ધ થયેલા એક ફેમલ ઉપરથી જણાય છે કે વિગ્રામતમાં હાલ ૧૭૦૦ જેટલા હિંદી વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે. જેમાંના ૧૦૦૦ જેટલા ૧ રહેઠાણ લાંબામાં છે.

ચીનની કશિએ આવેલા હોમકેન ખાતે મરુમ સર મોદીની બાંધણી સનાવત માં એક કુનીવરસીટી સ્થપાઈ છે, જે હાલમાં ત્યાંના મવરનરના હાથે પ્રુલ્લી મુકાઈ છે.

મોઝાસાના "હિંદી પ્રકાશ" ઉપર થી જણાય છે કે ત્યાંની સરકાર તરફથી પોલ ટેકત નાખવાની તબવીબ કરવામાં આવી રહી છે. આજસમાં પડી રહી હિંદીઓ આવો કર પોતાને માથે વહેરી ન લે એટલા માટે જાણુ સોજાને પગલાં લેવા આમંત્ર કરે છે.

પુરવ આફ્રિકાના હિંદીયુ વાજીંગ "હિંદિયન વોઇસ" જણાવે છે કે એક હિંદીએ કંપાલા ખાતે એક કોલન છનમી મીલ સ્થાપવા દરેક તકવારી કરી હતી, પણ ત્યાંના સનાવાજાના પક્ષપાતીપણને લીધે હિંદીઓને આ કામ માટે જોઇતી પરવાનગી મળી શકી નહીં.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે દીવા હિંદીઓ હવેથી બહુનની જનરો. એ બહુન કીરમજી રંગડું અંદર વિજ્ઞાન શાકનીવાળું રહેશે, અને તે વિજ્ઞાન શાકનીના તારના બળથીજ રિચર રખાશે. દીવાદાંડી બાંધવાનો ખર્ચ આથી એટલો ઓછો, તથા તેમાં માથુસ શાકવાની જરૂર નહીં રહે.

સીલોન ખાતે ત્યાંની એક તબીબ આવેવાન મી. અરુણાચલમની ત્યાંની કારે

મારી કાઉન્સિલમાં નીમણૂક કરવામાં આવી છે, ફેશની આવી નીમણૂકનો બનાવ સીલોનમાં પહેલોજ છે, ને તેથી ખાસ જાણવા લાયક ગણાય છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના પ્રમુખ મી. રોકેટ એક બાંધણીમાં જણાવ્યું હતું કે લોકો કહે છે કે કમીઝથી તરીકે પરદેશીઓને કામલ કરવા એ સારું નથી, પણ કહી કતમાં છુટ જોમરવા માટે એવા કમીઝ ટોલ સહુથી વધારે લાયક હોય છે.

જાપાન પાંચમથી ટોપ બાગતમાં પાછળ રહેવા માંગતું નથી. હવાઇ વડાએ બનાવવાને જે પવન પુરોપમાં કામલ થયો છે તેનો પડેથી જાપાનમાં પણ પુરું જોરથી પડે છે. ત્યાં હવાઇ વડાએ બનાવવાની કુન્નરની ખીલવણી માટે પહેર સાખની સાંપણ સાથે એક કંપની હાલમાં ઉભી થઈ છે.

હિંદની મુસાફરી કરનાર એક વિદ્વાન અંગ્રેજો વિગ્રામતમાં એક બાંધણી કરવાન જણાવ્યું હતું કે હિંદી સ્ત્રીઓનો પહેર વેશ તે કુનિઆની બધી જાતિની સ્ત્રીઓ ના કરતાં વધારે મનોહર છે. પશ્ચિમના મુલકોમાં ટેટલીક જોરતોનો પહેરવેશ તે એકદમ કદમો અને બેવકુરી કારેલો થઈ પડ્યો છે એવું તેમણે જણાવ્યું હતું.

અમેરીકાનો બનાદવ મી. કરનેગી કહે છે કે હોલત મુજીને મરી જવું એ માણસ જાત સાથે મુન્દો છે. તેથી તે પોતાની ફેશનોના માનવજાતના કલ્પણ માટે છુટે હાથે ઉપયોગ કરે છે. તેણે બોડા વખત પર ૫૦ લાખ પાઉન્ડની રકમ કિર્વા કામ માટે કહી છે. આમ કુમીમાં તેણે સાઇબ્રેરીઓ સ્થાપવા માટે ૧ કરોડ ૫ લાખ પાઉન્ડ બરમા છે. અને એકંદરે ૪ કોડ ૪૧ લાખ ઉપરતિની રકમ સેમી વતી કામોમાં વાપરી છે.

'હિંદિયન રીવ્યુ' નો નવેમ્બર હિંસે મરના બેક ઉપરથી મેથમાં એવું છે કે હિંદુસ્તાન અને કેનેડા વચ્ચે સીધી સ્ટી મરની બાઇન બલાવવા અંગત લાભ તેમ છે. 'અધીવર' પત્ર એ ઉપર દીકા કરતાં જણાવે છે કે આ કાલસ લાંબા કારક નીવડે એવો સંબંધ છે. કેનેડાને પછો માથે હિંદુસ્તાનની બજારમાં તેથી

આવી કાલસ અને તેથી અરસપરસ વેપારનો સંબંધ જોડાશે, વગેરે.

અમેરિકામાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ખાતે કાળા લોકો પ્રત્યે જોવા લોકોનો અભાવ દુર થયો નથી, છતાં સરકારી ખાતામાં રંગબેરંગને માથે આપવામાં આવતો નથી. ત્યાંના હમણી જોડાના આવેવાન છુટ દી વોર્શિંગટન સાથે માજી પ્રેસીડેન્ટ રજ વેલ્ડે બાજુ લીધું હતું આ વાત જાણીતી છે. હાલમાં એમ. ક્યુમ્બસ નામના ખાલોક હમણીને આસિસ્ટન્ટ એટર્ની જન રહની જગ્યાએ નીમવામાં આવેલ છે.

પ્રસિદ્ધ ફારસી કવિ ઉમ્મર અહમદ ની ફવાઇઝો ફારસી બાષામાં તેા ઉંચું સ્થાન જોમવે છે. પણ પરબાષાઓમાં પણ તેની કદર દિવસે દિવસે વધતી જાય છે. લગભગ દરેક મુરેખી બાષા ઓમાં તેના તરજુમ થયેલા છે. અંગ રેજી બાષામાં તેના ઘણાં કાપાંતરે થયાં છે. તેમાં શીટકં છંદાદકૃત કાપાંતરે સહુથી વખણાય છે. એ કાપાંતરની હાલમાં મીજી સમિત આર્જન્ટ નીંકળી છે. કલકત્તાના મયંકુર ચિત્રકાર બાણુ અવનોદિનાય કાકુરના હાથથી તે રિજો આવેખાયેલાં છે. ગિત સાથે તેને બંગલી ફોન્ટ લાલ સાંકીથી જાણવામાં આવી છે.

વિજામતમાં વાંચન સંબંધમાં એવી બહી જોવામાં આવી છે કે માત્ર શાસકે વિષમના બનાવેનાં તાલુક વરજાનવડે ઉજ કેરણી કરનારાં મનને જાનીતિમે મારમે પ્રેરનારાં, જમી મમજમે જમ્યાની માખ મળ્યાં જમ્યાલો ઉજરતા વર્ગોમાં વિરોધ વંચાય છે. માટે આવી જાતના વાંચન માં દોષો બતાવવા, અને એવાં સંબંધિમે સાઇબ્રેરીઓઆદિ જાહેર રમજામાંથી દુર કરવાની ઝાજા અને પરેશકારી પુરવો દાલીક કરે છે.

'હિંદિયામાં બાંધવાસને ફેશવો કરવા માટે "કુનીવરસલ અધરકુ" નામની સરકારના ફેટલાક આવેવાનો તરફથી એરપરેન્ટો કાપામાં એક માસીક કાલવા માં આવનાર છે, જે બજારેરીઓમાં પ્રમંદ કરવાનું બોડા વખતમાં સર થશે.

'વેલ્ડેસડોરપના મી. અંગદુલ રહેમાને હિંદી નિજાળ બાબત કરેલા બખાણનો એડમીનીસ્ટર તરફથી એવો જવાબ મળ્યો છે કે એ બાબતપર કારોબારી કમીટી વિચાર કરી રહી છે.

કેટલાંક બોધ વચનો

('જેન' ઉપરથી)

સત્યની અદ્વિતીય કલિત અને અપુરવ મહિમા છે. સત્યનિષ્ઠા સારા ચારિત્રનો મુળ પાયો છે, સંસાર સમર ઉતરવાની આમનોટ છે, અને વેપારનું જીવન છે.

મન મહત્વવાળું ન થાય તો મન સંપત્તિ એક પ્રકારની અપવિત્ર દગીરતા છે. મતભેદ કે મન સંપત્તિ દેવાથી માણસો સારા પતા નથી; સારા થવામાં બીજા ગુણની જરૂર પડે છે.

જો આ સંસારમાં સુખરૂપ જીવન માળવાની ઉમેદ ધરાવતા હો તો પ્રથમ બીજાઓને તેમની જાડમાં સુખરૂપ માથે તેવું કરી આપવાનો સતત પ્રયાસ કરો.

બાળકને સ્વભાવથી સત્ય પ્રિય હોય છે. ક્રિષ્ના કાને કહેવું તે તે ગળણું નથી. પણ જેમ જેમ બાળક મેડું થતું જાય છે તેમ તેમ સ્વાસ્થ્ય વિગેરેમાં પોતાને વીંટાળી મુકે છે, અને આરોગ્ય તેમનું નિરમળ ચરિત્ર બચાવવાનો અર્થ જાય છે.

બ્યારે સંસારમાં સમગ્રું અનુકુળ થવા કરતું હોય છે, બ્યારે હસતું મુખ રાખતું એ તો બધા કરી શકે છે. પરંતુ બ્યારે બધું પ્રતિકુળ થવા કરતું હોય ત્યારે જ મનુષ્ય હસતું મુખ રાખી શકે તેને ધન્ય છે.

પરમાત્મા, મહાત્માઓનાં અમુલ્ય વચનોની કંઈપણ કંઈમત આપણે સમજતાં હોઈએ તો આપણું ધરની, આપણું કંઈ બની અને આપણા દેહની ઉન્નતી તથા આત્માની જવામાં વિશ્વંજ આ માટે થયો જોઈએ. પણ આપણે ધરમના અને જીવનના અંગ સત્યને સમજી શક્યા નથી.

જન્મ જીવનની સિદ્ધિ કરવી છે કે પશ્ચાત્ત મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત કરવું છે? પાપ ક્ષીણી બની પુનઃજાગી થવું છે? જો 'હા' એમ તમારું અંતઃકરણ કહેવું હોય તો સત્વર જન્મલે જાઓ, આજસ પ્રમાણે છે. અને કંઈમત તથા મહાના સાચા મારગને મહત્વ કરો. મનુષ્યનું મહત્વ કંઈમત અને મહામાં છે.

સમગ્રું અનુપમ રત્ન છે. સંસારિક કાષ્ટપણ વસ્તુની સાથે એની ઉપમા થતી નથી. સુરમ્ય હવેલી, મનોહર પુષ્પોદ્યાન ક્ષતિય પેશાક, પવનના પ્રતિષેધી શેડા, બરફના જેવા મહેલ હાથી વગેરે પછલા

અમર્યાદા મળી શકે છે; પણ નિરમળ કદચુલ-પવિત્ર તથા ઉન્નત જીવન પદસો ખરમે પણ મળવું મુશ્કેલ છે એ પણ સાચું કરતાં કંઈમતી વસ્તુ છે, પદસો એ ને સ્પર્શ પણ કરી શકતો નથી.

કાષ્ટપણ પ્રકારની ચીંતન મનમાં દાખલ થાય તો તેથી કરીરને બાધાર અવશ્ય અનિયમિત થઈ જાય છે, અને શૈમનું બીજું રોપાય છે. આ પ્રમાણે મનની સમગ્રી નિરંકુશ પ્રતિભા-કામ, ક્રોધ, મદ, મોહ, મરસર વિગેરેની માઠી અસર થવા વચર રહેતી નથી. એનાથી ઉત્પન્ન કે જે મનની સત્વગુણી વૃત્તિઓ તેથી આરોગ્યની પ્રતિષ્ઠા થાય છે.

દલાક માણસોનું એવું માનવું હોય છે કે આપણે જ્યાં સુધી બવદાનમાં રહ્યા છીએ ત્યાં સુધી પરમાર્થ સાધી શકાતો નથી. પરમાર્થ સાધવા ધર તજી જવું જવું જોઈએ, અથવા તો સન્વાસી થવું જોઈએ. જ્યાં સુધી આ સંસારના રમણમાં રમીપમીને રહેવાનું હોય છે ત્યાં સુધી પરમાર્થ શેષ પણ સધાતો નથી. પરંતુ મહત્વપ્રમથા અનેક પ્રકારની પ્રતિ કુશલતા હોય છે, તો પણ જેને પરમાર્થ સાધવાની ઉત્કૃષ્ટ ઇચ્છા છે તે તો સંસારી છતાં પણ પરમાર્થને સાધી શકે છે.

તંદુરસ્તી એ કુદરતી નિયમ છે અને રોગ એ અપવાદ છે. કુદરતને અનુકુળ રીતે વર્તી તેના નિયમે પાળીએ તો તંદુરસ્ત રહેવાય, અને તેના કાયદો તોડીએ તો તરતમાં નહીં તો કાંઈક દિવસ પણ તેની શીક્ષા તો અમવાનીજ. તેથી રોગ એ તંદુરસ્તતા નિયમનું ઉલ્લંઘન (જાંગ) કરવાની શિક્ષા છે.

કાકતરનું વિશેષ ચીંતન એ રોગનું જ વિશેષ ચીંતન છે. અને કાકતર સાહેબ પધારે છે તે પોતાના પ્રિયજન રોગને લીધા વીન્ય કરી પધારતાં નથી. જેમ માણસનું નસાબ એ કમલાં આમળનું આમળ ચામે છે તેમ દરદ પણ કાકતરો કરતાં એ કમલાં આમળને આમળ જ હોય છે.

જળથી લાકડું બન્યું છે, અને લાકડા નાં આગ્રિતને જળ છુડાડતું નથી, પણ શક્તિ તરફ જ રાખે છે. તેમ શુદ્ધ વિચાર આ જગતમાં કહેલાં તરતાંજ રહે છે, અને તેનો આશ્રય લેનારો કદાપા છુડતો નથી. સમુદ્ર અને તેવા મોટા જળ ને ઝીલવા સમર્થ છે, પણ એક પથ્થરનાં નાની કંકરી તે ઝીલી શકતો નથી.

હિંદની બહેન હોત્યાલ

શ્રી. રતન તાતાની સખાવત

ના. કહેનલાહની હિંદની મુલાકાતની પાઠ ગીરી ગમ્મવા માટે ની જુદી જુદી ચોળનાઓ મુળમમાં ઘડાઈ છે તેમાં એક ચોળનાનો વધારો જણાઈતા પારસી સખી મહત્વ શ્રી. રતન તાતાની સખાવતથી થશે છે. શ્રી. તાતાએ મુળમના તંદુરસ્તી આ તાના વડા જોએ એક પત્ર લખીને ક્ષમના દરદ સામે નિમિત્ત લગત બલા વવા સાથે દસ વરસ સુધી દર વરસે પંદર હજાર રૂપિયા આપવાની માંગણી કરી છે જે માંગણીનો ના. ગવરનરે સ્વીકાર કર્યો છે. ક્ષમનું દરદ આજ કાલ એકલા મુળમમાંજ નહીં પણ આજા પલાકમાં જણકે સમસ્ત હિંદુસ્તાનમાં પોતાનાં મુળ વધારે ને વધારે હડાં નાંખતું જતું જોવામાં આવે છે. આ દરદ વધારે પગલાર થતું જાય છે તેવું કંઈ એકજ કારણ નથી. કેટલેક બંધે અજ્ઞાન, કેટલેક બંધે નાણુક બાધિનાં કરીર, કેટલેક બંધે આંખોને બંધનમાં રાખવાનો રીવાજ એ વીગેરે બધાં કારણોથી આ દરદ વધારે પ્રસાર પામતું જાય છે અને તેટલા માટે તે દરદ અટકાવવાને તેમજ તેના બોલ ઘટ પડતાં હિંદીઓને અકાળ મરણ માંથી બચાવવાને વખતસર જોવાયો લેવા માં આવવા જોઈએ. આ રોગથી ખીલતા કાષ્ઠોને હવા ઉપરાંત ચોખ્ખી હવા, અને તાં તંદુરસ્તી પાછી મેળવવા માટે વધારે ઉપયોગી થઈ પડે છે અને તેથી કેટલાંક સેનેટોરીયોમાં મુળમની આસપાસ સારી હવાવાળાં સ્થાનોએ હોંડુ તથા પારસી હદાર મહત્વથી સ્થાપીને લોક સંવા મળાવી છે, આ સેનીટોરીયોનો લભ લેવા માટે બધાં હિંદીઓ દોડી જાય છે અને હાલમાં એ અનુભવ સાધારણ થઈ પડ્યો છે કે જગજગતી તંત્રીને લાંબે કેટલાંકને નિરાશ થવું પડે છે. આ બીના વધારે આરોગ્યજીવનો અથવા સેનેટોરીય મોલીં આવશ્યકતા પુરવાર કરે છે. મુળમમાં દર વરસે જનસંખ્યા ૫૦૦૦ મરણ ક્ષમના દરદથી થાય છે તે જોતાં તે માટે તું ખાસ ખાણું મુળમને માટે લાંબા વખત અમાઉ સ્થાપવાની જરૂર હતી.— 'મનુષ્ય'.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાણીપરથી)

ગોંડલના મુસલમાનોએ મળીને એક કુમુખખાનું રચાવ્યું છે, જે લાંબા પાટથી કુમાર બોજાજીના હાથે ખુલ્લું મુકાયું છે.

વાંકાનેર ખાતે મરણીના ઉદ્દેશે ફેટલીક જગ્યાએ મરના હોવાની ખબર મુજબ એક પત્ર પ્રગટ કરે છે.

જામનગર ખાતેની શ્રી અનંદીય બ્રાહ્મણ માતિમાં "શ્રી અનંદીય મહાવા સુબેચ્છક બંધુ સમાજ" એ નામનું એક મંડળ રચાયવામાં આવ્યું છે. આ મંડળીની નેમ જાનના મરીત તથા નીરાધાર બાળકોને જીવવધીને લગતું ઉત્તેજન આપવાની છે. ધરમતું શિક્ષણ આપવાની ગૌરવ પદ્ધતિ એ મંડળે કરી છે.

"જમન" પત્ર જણાવે છે કે કહી આવાડમાં માણસો માટેના ખોરાકની તંગી તો હજુ હદ કુદાવી આગળ મુક નથી, પણ પાસ ચરાની અને પાણીની તંગી વિશેષ છે વાંકાનેરના મહાજનને રૂ. ૧૫૦૦ અમદાવાદ ખાતેથી મળ્યા છે.

તા. ૪ થી મારચે લીબડીમાં મુજબના પ્રસિદ્ધ કમ્પી શેઠ ભેતશી જે પી. તરફ થી લીબડીના ના. કાંચર સાહેબના હાથે સરતા અનાજની ડુકાન ખુલ્લી મુકવા એક મોટો મેત.વડો થયો હતો બના ને ભાવ રૂ. એક તથા બાર આના રાખવા ઠરાવ થયો છે આ પ્રકારે દરેક વરમના બરીય લોકો છુટયાં લાભ લે તે હેતુથી મુખ્ય મહસ્તીયા આ ડુકાનમાંથી ના. કાંચર સાહેબના હાથે અનાજ ખરીદ કરવામાં આવ્યું હતું ના. કાંચર સાહેબે આ ડુકાનને લાભ લેવા દેટો ફેરવ્યો છે, અને આ ડુકાન માટે આવત બના ખપરની સ્ટેટ જગત માફ કરવામાં આવી છે, તથા ડુકાનના બંદોબસ્ત માટે મોટી પહેરો પુરો પાડવામાં આવ્યો છે.

ના. માયકવાડ સ કાર તરફથી હેઠ વિચેર ઉત્ત. તા. વચ્ચના વિચારોમાં માટે વહોદર મા એક મોટી જ દાહસ ચલાવવા માં આવે છે, જેની ના. માયકવાડે મારચ

માસમાં મુલાકાત લીધી હતી, અને વિચારોમાં મોટા વહેંચી બાપી હતી.

તા. ૬ થી મારચને દિવસ બરોડા સ્ટેડમાં ના. માયકવાડની ૫૦ થી વરસ માં માટે ઉત્સવ કરી ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

મુજબના મવરનર સર જોરજ કલારક ના હોદ્દાની મુક્ત પુરી થતી હોવાથી તેમની જગ્યાએ કલકત્તાના લોકપ્રીય વડા જડજ સર લોરેન્સ જેમ્સ-સની નીમજ્જી જવાની વાત બહાર આવી છે

સુરતમાં સદમુખી અને શ્રીમાન બાઇ જોના હાથે ચલાવવામાં આવતી "વનિતા વિધામ" નામની સ્ત્રી જીવવધીને ફેલાવો કરનારી સંસ્થાની કાખા મુજબમાં રચાયેલા માટે એક વિધવા બાળકો પચાસ હજારની રકમની મદદ આપી છે.

ભાટીયા કેમના આગેવાન શેઠ રતનજી મુળજીએ રૂ. ૧ લાખ ૫૬ હજારને ખરચે મુજબમાં કોટમાં એક મકાન ખરીદ્યું છે. આ મકાનમાં મરીત બાટીયાઓનાં ૮૦ કુટુંબોનો સમાવેશ થઈ શકે તેવા સ્વસ્તા બાડાની આસપોસ આધવામાં આવનાર છે.

મં.જી વિચારોમાં સરકાર પ્રત્યે નથી એવાર-ન. પ્રવાસમાં કમકતાની સીટી મહેજમાં હોટેલ નાખતા માટે સરકાર તરફથી ખરબા લાખની મદદ આપવામાં આવી છે

હાંદી ધારાસભાની કલક-તા ખાતેની મેટ્રો ખલાસ થઈ છે, અને દિલ્લી દવ થી પાલ તખ્ત ચમોલ હોવાથી આ મેટ્રો જેલ્લી વળતરી હતી વાલસરાને સીમલા જવા ઉપરને માટે કલક-તા મેટ્રો છે. તેમના ઉપરવના દિવસે એક એક પાત્રોલ્લું થઈ નાપી કલક-તાના સરકારી મહેલપર લીજળી પડી હતી, અને સરકારી વાવટાના મુરમુર થઈ ગયા હતા.

હાંદાના જાર એસોસીએશના હેઠમાં તા. ૨૬ થી ગતેરારી ના બાળુ આનંદ ચંદ્રાજના પ્રમુખપદથી નીચે મળેલી એક સભાની સંકુળ થી. પોલાં હાંદુજી

આફ્રિકાના હાંદીઓની હાકમારી એ વિષે વાપણ કરવાં હતું.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓ ઉપર મોરા એ જે વાસ વર્તવે જે તે સામે પ્રોટેક્શન હેર કરવાને બંમાળના માધ્યમેનસીમ ખાતે એક મોટી હાંદી સભા થી. પોલાં ની બાજેરાની હેઠળ મળી હતી. શ્રી. પોલાં આ સભામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓની મારે હાકમારીનું ખતી ફાડ નાર મીચ રળુ કીધું હતું. જેવટે દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓ માટે લલત ચલાવવા એક કમીતી નીમાઈ હતી અને હાંદી સરકાર ને દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાંદીઓપર પાડતી હાકમારી દુર કરવા માટે મ-જુલ હાથે પચલાં કવાની અપીલનો કાન પસાર થયો હતો.

જામન વિચારોમાં માટે દીલ્લીમાં કલક-તાવાળા બાળુ જુવેલીદહએ એક નવું ગુરુકુળ ખોલ્યું છે જેની સાથે દિલ્લા-નું જમન અનાયાચમ જેડી દેવામાં આવ્યું છે.

કલક-તા ખાતે દાઉન હોલમાં, સિદ્ધર નિવેદિતના સમારક માટે એક જાહેર સભા કે. રાજપીકારી પોલાના પ્રમુખ પચ્છા નાચે મળી હતી આ મીટીંગમાં એ. બી. જી. કે. બાખરે, એ પડિત મદનમોહન માલવીયા, એ સર વીઠલ દાસ કંકરસી, આ બાળુ જુવેલીદહએ બસુ, બાળુ સરેન્દ્રનાથ બેનરજી, બાળુ રામાનંદ ચંદરજી, મીસીસ જે. સી બોલ અને દલદાક મુરખીયન મહરબો હાજર હતા રૂ. ૩૦૦૦ નાટીમાં એ રૂંડ નાટે બરાબા હતા. વધુ માટે કમીતી નીમાઈ છે.

રોજીંદુ પત્ર હદવા માટે બીકાર અને આરીસા નુ. પેપરસ લીપાટડ નામના એક નવી કંપની તથા લાખ રૂપીઆની થાપણથી ઉભી કરવામાં આવી છે.

"આરમ પ્રનાસ" જણાવે છે કે હાંદી માં જુદી જુદી તાતો વચ્ચે વધુ કમ્પા થી લગ્નો થતાં જાય છે. આનો તાળો દાખલો આવતાં તે જગ્યાએ કે પ્રસિદ્ધ બંમાળી સુધારક રાગ રામ મોહનરાયની પછીનાં લગ્ન સમયરના મીઠ મેડીકલ એરીસર જે નક પંજળી છે તે સાથે થયા જ. લગ્ન વગાળ કદલાક નાપીના આજુસે હાજર થયા હતા.

અવરમેંટ મેજેસ્ટ્રાંસી નોટાસો

નાહારી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન
વિષેસે સંબંધી

પોરટુગીઝામેયના મરકુમ સીનસામી
એવોના નામકુની મીલકત સંબંધમાં કારો
ખારી વતી ડી. એમ. બાઉન અને કુ.
બજાવે છે કે લેણદારોએ પોતાના હાવા
તા. ૩૦ મી એપ્રિલથી ૬ અઠવાડિયાની
મુદતની અંદર રજુ કરવા, અને લેણદારો
એ પોતાના દેર્શ તેજ મુદતમાં કરવા.

પોરટુગીઝામેય, વેલી રોડ ૧ પર
હસન મહમદ નામથી કેમકે પ્રાપરામદર
અને રોબેર્ટોનીસ્ટ તરીકે રોજગાર કરતા
મહમદ હસન એવની મીલકત નાહાર
તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૩ મી મે એ
મેજેસ્ટ્રાટાઇન ખાતે પ્રતીક સુપ્રીમ ફોર્ટ
માં અરજ કરવામાં આવશે.

બીલેરના કુશનદાર સીવસાલ ધારથી
અને કુ. ની નાહાર મીલકત સંબંધમાં
લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ મી મે એ
ડરખાન માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાવાની
હતી.

સ.ઉવ ફોર્ટ બેંકસન અને કલેરનુડ
ના કુશનદાર હમ્મક મહમદની નાહાર
મીલકતના સંબંધમાં લેણદારોની મે
મીટીંગ તા. ૬ મી એ ડરખાન માજીસ્ટ્રે
ટ આમળ બરાવાની હતી. ત્રીજી મીટીંગ
તા. ૨૩ મી મે એ બરાશે.

જુલપ-સખરમ, હારમ જુલપતજીઝામ ૧
૧૪૩ પર મની મહમદના નામથી રજી
સ્ટરે યએલો રોજગાર તા. ૧૫ મી મે
થી કોટી દેવામાં આવનાર છે.

હસારક-ડોરખના કુશનદાર મહમદ
સુલેમાનની નાહાર મીલકત સંબંધમાં
ફરદી આર. એમ. ક્રોડમેન જાહેર કરે
છે કે વહેંચણીના આંકડા હસારકકોરપ
રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટની ફોર્ટમાં રજુ થયા
છે. જ્યાં તે તા. ૧૨ મી સુધી તપાસણી
માટે ખુલ્લા રહેશે. સાર આદ તે પ્રીટે
રીએ જશે, જ્યાં તા. ૧૫ મી મે થી
તા. ૩૦ મી મે સુધી ખુલ્લા રહેશે.

મહમદ હસન અલીની નાહાર મીલકત
ના સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬

મી એ બેન્ક-સખરમ. સીવીલ ડીવીઝન
ના આસીસ્ટન્ટ રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ
બરાવાની હતી.

રેસીડેન્ટ (૩૫) ના જનરલ ડીસર
અવધુલા મહમદની નાહાર મીલકત સંબંધમાં
લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭ મી
મે એ ફોર્ટાઇન સુપ્રીમ ફોર્ટમાં આર.ડર
આમળ બરાશે.

જુલપરના જનરલ ડીસર અલી હમ્મક
હીમની મીલકત નાહાર તરીકે જાહેર કરવા
તા. ૧૭ મી મે એ સુપ્રીમ ફોર્ટમાં
અરજ કરવામાં આવશે.

હાઈસ્ટ્રાનનાં ટપાલ

એકાદ હીરસમાં હીમેરીકમાં આવ વા
સ અવ છે.

તા. ૧૩ મી એ જામેના જવા બંધ
થશે.

તા. ૧૫ મી એ અમરસોદીમાં જવા
બંધ થશે.

તા. ૧૫ મી એ સોમાલીમાં આવી પહોં
ચશે.

તા. ૧૬ મી એ સોમાલીમાં જવા બંધ
થશે.

તા. ૧૬ મી એ પાંડુઆમાં આવી પહોં
ચશે.

તા. ૭ મી એ પાંડુઆમાં જવા બંધ
થશે.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેજેટબલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી
જગ્યાએ રોકડથી તાબીયથી મેલફુ હા. જોર
મા મેલબી ખતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

હાંડનના મિલપે એક ધરમ સંમેલન
વેળા લાંબી પ્રજામાં પ્રખેતપતીના યતા
જતા હતાજા વિષે બહુ ધારણી જણવી
હતી. અને તેથી માતા રિતાની ઉમદા
ફરેટનું જાન બોધદાર પ્રખેતે આપવની
જરૂર જણાવી હતી.

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૬-૫-૧૨.

હી. પે. શી. પે

કુલ હારમનસ ૧૪માઈ ૨૦ ૦ થી ૨૦ ૦	
ચાવલ માં ૧ ૫૨૫૫ની ૨૨ ૦ .. ૨૨ ૬	
બીમડીના .. ૨૭ ૦ .. ૨૭ ૩	
એફ. એફ. ડી. આર. .. ૨૦ ૦ .. ૨ ૬	
એફ. ડી. આર. .. ૧૬ ૦ .. ૧૬ ૬	
ફાંડના .. ૨૩ ૬ .. ૨૪ ૧	
ટેલી વુવેર ફાળ .. ૧૮ ૬ .. ૧૬ ૫	
કાનપુરી વુવેર ફાળ .. ૧૬ ૬ .. ૨૦ ૦	
મસુરડી .. ૧૬ ૬ .. ૨૦ ૦	
મગની .. ૩૧ ૬ .. ૩૨ ૦	
આડની .. ૩૨ ૦ .. ૩૨ ૧	
ચખા મુંબઈના .. ૨૦ ૦ .. ૨૦ ૬	
.. ફાળ .. ૨૪ ૦ .. ૨૪ ૬	
વઢાખા નાતાલના .. ૧૮ ૦ .. ૧૮ ૧	
મકાઈ .. ૧૨ ૦ .. ૧૨ ૬	
બીનીસ .. ૩૦ ૦ .. ૩૦ ૦	
જુવાર (હાર ફોરન) ૧૮ ૬ .. ૧૬ ૦	
કડવું તેલ ૧ ૫૫૫ન ૩ ૬ .. ૧ ૬	
જેરડીનું .. ૩ ૦ .. ૩ ૨	
ખીંડું .. ૩ ૬ .. ૩ ૬	
નાળીયેરનું .. ૪ ૩ .. ૪ ૩	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૧૮ ૦ .. ૧૮ ૬	
ખીજા .. જારે ૧૭ ૦ .. ૧૭ ૬	
તીરકુળ નાતાલ ૧૭ ૬ .. ૧૪ ૫	
આટો હાફિસ હોલ્ડ ૧૨ ૦ .. ૧૨ ૬	
આટો (અંબીયો મીઠા) ૧૧ ૦ .. ૧૧ ૦	
મદાસી સોપારી ૧૨૫૫ ૭૫ .. ૮	
મરચાં ૬૫ .. ૬	
મી પેટી, ડીનના પીડ ૬-૦-૦, ૬-૦-૦	
પોરબંદર .. ૬-૧૦-૦, ૬-૧૫-૦	
પારાશીન ફોરન ૬ ૬ .. ૦ ૬ ૬	
.. વાઈટ ગેસ ૭ ૬ .. ૮ ૦	
.. માંચન ૧૪ ૩ .. ૧૩ ૬	
નાળીયેર ૧૫ ૬ .. ૧૬ ૦	
ફલી ૧૦ ૦ .. ૧૦ ૬	
મહમંડ સોપ ૧૩ ૬ .. ૧૪ ૦	
આણુ સીફક રેન ૧૫ ૬ .. ૧૬ ૦	
આણુ સનલાઈટ ૧૦ એસ ૩૪ ૦ .. ૩૪ ૬	
આણુ ડાવમ્ મેંડુકાના	
બોહસતી કોમન ૧૨ ૬ .. ૧૨ ૧	
આણુકરોસરીશ(આ. ૬૦) ૧૨ ૦ .. ૧૨ ૩	
નેકટર ટી ૧ ૮ .. ૧ ૬	
માચીસ લાખન ૩ ૧ .. ૩ ૩	
સોપારી સેરરેશની ૧૦ .. ૧ ૦	
નીડલ પોઈટ સીમારેટ ૨૦ ૬ .. ૨૦ ૬	
નીચક (લીવરપુલ)	
ખરતા એકની ૪ ૬ .. ૫ ૦	
જીભક(અવધની હાઈ) ૪ ૬ .. ૪ ૬	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box ■

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo,
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

EBRAHIM NOBODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

M. M. Patel
110 Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhama Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismit & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'

Hoosen Cassim & Co.,
Box ■ 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street

R. M. Moodlay

154 Queen-st
S. Peerbhoy Butler
474 West-street

P. V. Senghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPSIN Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JESWA
Fruiterer Box 471

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Street
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Does, Box 110 Tel. "Does"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 50

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5177
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavari,
224 Market St.

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

O. Kamal-odin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140,
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALOHANT Box 99
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27.

Morebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(Transvaal)

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

PIET RETIEF

Ebrahim Osman
Box 9.

PISTERSBURG

WENTA & KRANDERL Bros.,
Box 160, Market Street.

PORT ELISABETH

Nichandus Bros.,
Main Street. Box 531.
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. B. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmansand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAY, SULMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Sulman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(Transvaal)

Keshavji Gica. Retrola

STANDERTON

Amod & Ismail, Bo 44,

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar
General Dealer Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Obhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMKINGA

De/ta 11/11/11

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker.
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Ewack
P. O. Box 8

WARMBATHS

A. M. Rawal General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.

Tel: Address: 'V. SAMY
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add. "BHABHA." Phone No 25, P.O. Box 25.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. L. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 3 Edition & A 1.

એમ. લીચનસ્ટીન
સોલિસિટર, નેશનલ બેંક ઓફ સાઉથ આફ્રિકા
જાહેસ ૧૧૪૭ રેલીફ નં. ૮૫૪
ટેલી. સંનામ: "મોર્સ"
અમેરિકાના બીરોડિંગ, પ્રીટરીંગ
પુસ્તાકાલય બુલાલાલ બજતની ક.
અમરક સિદ્ધિ મરચાંદા
મરદના કેસ, મેટ, પાટલુન, સમીન,
કેટ, કેસ, કુવાલ, હીરમાન, રેકમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આગે, લુગે અને ખાતી કરો.
બેનુ મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
પેસિફિક બીટ, બેલા-સમરમ. નં. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. G.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA: 1. d.
Yearly ... 17 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about May 13th Gascon 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about May 16th Dover Castle 8260 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about May 13th Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 2504, Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 312, LOURENCO MARQUEZ.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KULS RIVER STATION, E.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
KULS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL.

એમ. પી. ફેન્સી.

ફોલ્ડેસ અને સીલ મરચાંદા.
ઈડીયન પ્રાસરી જથ્થામાં હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ બી પોરબંદર તથા કલકત્તા
પુસ્તક માવલ-એનુ મંથીનાલ-જવા
બધે અજમાએ કરી લુગે.
STAND 518, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર પ્રમોશર બી

100 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 58 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 35

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will leave DURBAN about the 17th MAY and
DELAGOA BAY about the 18th MAY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર “પન્ડુઆ”

ઉપલી જગત્તેર વખણાએલ લાઇનની જાનવર અને હડપ ચાલની વ્યાખ્યા
મોટ જાણેલી તા. ૧૭ મી મેના રોજ ઉપરશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ લાગીનાર અને
મોમ્બાસા જઈર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની વ્યાખ્યાએલ તે પાસે જશે સારું ઉપલા ફાલગુણીએ
પણી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની ભંડોળો છે. દેલી ખલાસી છે.
ઓરીસા સારા અને હીન્દુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને ને જેમ પોતાના જાળજીઓને
કંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને ખાસ ખાસ
જલામણ છે કે આથી કે જે હુસ્તાની મુજાહીનો આજુબાજુ તક મુજાહી
નહી.

ફરક તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વારંતે બોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન રીટી
કની સમય છે જાણવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી પ્રત્યે કેવીન
ની રીટીટ કલાવી મેલી. સ્ટીમરો દાખલસર આવે છે અને દાખલસર જાય છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની વ્યાખ્યાએલ અનેથી જ માસે ઉપરશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તબીબી ખબર મળે છે, ને જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાફર, ના રૂટ પ્રેમીટર રૂટી
ખબર માર્ક ૧૦૪, ૧૦મી રૂટી, લોકેસન બોલ્ડનેજમરમ, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈસ સફરની
કુખી. જગર ખમારે ત્યાં જાવે મળણ ખબર પત્રખબર કરશે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંગલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

ડેલાગોઆએ રૂટ, હરમાન

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,

WHOLESALE AND RETAIL,

100 & 102, Corner Kaffir & 10th Street

TRINIDAD, JAMAICA

BOX 420 TEL. ADD.: "PAJANDAR"

HEAD OFFICE: VANDER COLOM, INDIA.

પોતાની હક ફરજ તથા જવાબદારીથી વાહેર
કર્તુ હોય, મેર જોઈ કાવદાની થોડા સમય
જેમ હોય અને વખત તથા પદસાને જાણ
કરવે હોય તો આ પુસ્તક કે જેમાં ફોલ
દારી, હીવાની, મહેસુલી કાવદાઓ, અગ્નિ
તથા દરવાજોના નમુના આપ્યા છે તે ખરીદો.
છપાય છે! બીજી આવૃત્તિ છપાય છે!

ધર વકીલ

અમવા

ફરક માણસ અને વકીલ

આફરિકાના માદેરા માટે કીમત : અમાઘી
નાણા મોકલનારને, રૂ. ૫; પુસ્તક પ્રતિખ
વધા પછી રૂ. ૭; દવાલ ખરજ સારું.

તબક્કર કરનાર :

મોર્વોલ્ડ મોપાળલ દેસાઈ

માલ મામલતદાર, મુ. હાલકામ, ક. મુસ્લ.

ફરક કુટુંબમાં રાખવા લાયક

(૧૦૦) કાવદાનો સમય

જાળકરતાએ સમયાથી મું હક વધેને
આપ્યા છે, તથા તમારે ખાવે જોઈ ફરજ
તથા જવાબદારી નાખી છે, અને તે કેવી
રીતે આ કાવદા છે : મરણો જોઈ છે ;
કામદા કા મહે જોઈએ; વિચે વાળતેલ
જાન મેળવવાનું આવના વખતમાં ખાસ
જરૂર છે અને જો જરૂરીયાત આ ખબ
કોઈપણથી પુસ્તક ખરી પાડે છે.

P. V. Sanghate & Son

Commercial Brokers & Commission Agents

P. O. Box 675, 205 Grey St., DURBAN

હવે મીસનથી ફરક ભરવો વધેજો

કાવદ વધેર માલ કાવદો થાય તેવી રીતે

ખરીદી ચલાવી આપીએ જીએ. અને અમારા

મારફત પદારથી વેચવા માટે માલ (મકા

બીનીય તમાકુ વધેર) મોકલવાથી સારું

જાન હપ્તની વેચ આપીએ જીએ. વધારે

ખુલાસા માટે જરૂરને સ્થિતિએ કાવદવજ

જાવવા મહેરબાની કરશે.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

S.S. Somali leaving Durban 16th May Delagoa Bay 18th May

જનરલ મેન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૬મીના રવિયે દેશોવાલિયો તા. ૧૮ મેના રવિયે ઈન્ડિયાન લેવિંગ અને મહી મેના રવિયે ૧૮ મહીને જશે. જાણનાં સાથે જનારાઓ આ તક કુકળી નહીં

મજાનું લાઈનની વિદેશી કાર્ગોવાર, કાર્ગોવાર આવનાર રાજમસર ખનાર અને કાર્ગોવાર પહેલનાર છે. કુલર્ડ પહેલે દેશોવાર અહીં જેલથી ખબર મળે છે. તે કુલર્ડ, મેલર, જારીવાલા અને કુલર્ડર દેશ છે. કાર્ગો, સેકન્ડ, અને રેલની વિદેશી મેલર તથા મેલર મેલરો વાળી મજા સહે છે. ખજાણીઓ દેશી અને રૂપિયાને તથા મેલરો માયાકુ દેશ છે. લાઈનની રેલ, મેલરોને અલાદી જમા, વીજળીની ખજાણી, કુલર્ડમાલુ અને કાર્ગોના વજરોનો ખુશ ખબરોવાર દેશ છે. મતલબ કે રૂપિયા, મજા પાસે જશેને મેલર દેશોવાર હરતરકની સમજા છે

ખુશ ખબર મળે કમી તા ખુબ નીચે સરવાળે, તથા મેલરોવાર, કાર્ગોવાર અને રૂપિયાને મેલરોને.

OSMAN AHMED,

SHAIK RASOOL,

ABA MAHOMED,

137 Grey St, Durban.

c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay. Fordeburg. Box 2347 J.B.

માંડી વિદેશી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસાવ તેમ આવશ્ય. આવ માટે લખો. કાપડો મળે.

ખાતાની છીકુ તથાકુ અમારે ત્યાંથી મેટા જમામાં તેમ જોટલી લોકોને તે લી મળશે. અમે મેટા જમામાં ખરીદીએ છીએ.

શી મેલરોવાર સાથે માલ. કીકાવતે મળશે. મજાની ખાતરી કરો

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St DURBAN

ઈસ્લામી સાધુઓને ખુશ ખબર

ફરનેબલ ટોબીઓ

વાંચો!! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં દરરોજ ફેન ટોબીઓ ફેન લીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહેલી છે. બહારના મોરડર કંપર પુરત ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

184 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add., 'ABOBAKER

Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

કંપા ફેનની દરરોજ ટોબીઓ,

જાણતી અને જારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતલેના તંબાકુ.

ફેનની જમાનાં, સસ્તા આવે મળશે બહારના મોરડર કંપર પુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો. Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban.

માસ્ટર કેશ કંપની

જનરલ ફેન, વેલોમન, અને પ્રાચીન સંસ્કારણ, મારકેટ અને કમોડિટી મેલરો. ૨૧૨, મારકેટ સ્ટ્રીટ, પી. એ. બોક્સ પૂજાકુ ટેલીગ્રાફ અને ફેનલ મેલરો "ઓબ્લીગે" "OBLIGE". મેલરોવાર

મોરાર દલા

લુના કરોંસાપાત્ર વેપારી

દેશોવાર અને રીટલ મેલરો અહીંથી મળશે

૧૦૪ હાનેવર સ્ટ્રીટ, મેલરોવાર

No. 20—VOL. X.

SATURDAY, MAY 18TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

INDIAN EDUCATION IN JOHANNESBURG

GOVERNMENT REFUSES TO ESTABLISH A SEPARATE SCHOOL

THE Indians of Johannesburg and district are still without a proper school for their children, and it would appear that the Government is at all anxious that they shall enjoy the right of having their sons and daughters educated under fair conditions. In our issue of the 27th ultimo appeared correspondence on this very important matter, and now Mr. Habib Motan, of Johannesburg, has addressed the following letter, dated the 9th instant, to the Director of Education, Pretoria:—

We have been informed that the proposed Indian School has been before the Executive Council, and has again been referred back for further information.

We are surprised and perplexed about this as we feel ample reasons have been given for the great need of such a school; to briefly recapitulate them, they are:—

(a) We are just as much entitled to have our children educated as the White, Coloured or Kaffir population, all of whom have had schools granted them by the Government.

(b) As some of our Indian children are by force of circumstances receiving their education in Coloured Schools, we are not asking the Government to concede any new principle, but as our numbers are large enough to fill a good-sized school, such as the present proposed building, we feel we are justified in asking for our children to be educated by themselves, under one roof.

(c) We would also remind you that after the war a school was provided by the Government, but as our numbers then did not amount to a great many, a new building was never erected after the old one was destroyed, when Newtown area was burnt out after the plague outbreak.

(d) The building that was passed by the Rand Central School Board we can more than fill with children

who are not receiving any education at Government expense.

(e) Pending the opening of a Government School (which was definitely promised us six months ago through the Acting Secretary of the School Board) we have three private schools going.

(f) We are committed to a twelve month's rent of the proposed building, as the School Board demanded that we must do that, plus giving a Bank guarantee before they would recommend the school.

(g) Whilst our children were in coloured schools, they were continually being offended by the Christian children particularly by having fat put under their noses. We spoke to one Principal, Mr. Nye, and he did what he could, but he could not be everywhere at play-time.

We also wish to draw your attention that your decision will have more than local bearing, for if a school is granted (as we still believe it will be) it will be greatly appreciated throughout India, where we would respectfully remind you, our King gave such a large donation towards education, and where European children receive their education out of the pocket of the Indian tax-payer, and that done ungrudgingly.

The Secretary of the Witwatersrand School Board writes as under, on the 9th instant, to Mr. Habib Motan:—

I am directed to inform you that the Executive Committee of the Provincial Council are not prepared to sanction the establishment of an Indian School.

A deputation of influential Indians desire you to grant them an opportunity of waiting upon you to lay any further information you may require before you, to tender any explanation you may desire; though we are thoroughly mystified why such a rea-

sonable request as ours should encounter the opposition of any person or body of persons, especially as we have made financial concessions that no other section of the community has done.

We trust, Sir, that at the next meeting of the Provincial Council Executive Committee, our school will be sanctioned and at the latest we may have our school taken over by the Government at the beginning of next school term.

P.S.—A copy of this letter has been sent to the Administrator of the Transvaal.

On the 14th instant the Director of Education wrote to Mr. Habib Motan as follows:—

With reference to your letter of the 9th instant, I have the honour to inform you that you will shortly receive official information through the School Board to the effect that, though the Executive Committee of the Province are not prepared to establish a separate school for Indians, they would favourably consider a grant in aid of such a school if it were established independently.

On the same date, the Secretary of the School Board wrote to Mr. Habib Motan as under:—

In continuance of my letter of the 9th instant, I am directed to inform you that the following is a copy of the resolution of the Executive Committee, dated the 30th April. From this resolution you will observe that the Executive Committee are prepared to consider a proposal to subsidise such a school if it were established.

"Resolved that the establishment of a school for Indian children only cannot be sanctioned on the ground that it would mean the establishment of a sectarian school, but that if an Indian school were started, the Executive Committee would be prepared

to consider the question of subsidising such school."

Public Meeting to be held

A public meeting of British Indians will be held at the Hamidia Islamic Society's Hall on Friday next the 24th instant, at 2 p.m. sharp to consider the correspondent regarding the proposed Indian School at Johannesburg and to consider the establishment of an independent Indian School.

Cape British Indian Union

Indian Traders' Disabilities

A mass meeting of the Cape British Indian Union was held on the 14th ultimo, in the National Theatre, William-street, when Mr. J. M. H. Gool, the president of the Union, occupied the chair. Amongst those on the platform were: Mr. Moosa Noor Mahomed (Stellenbosch), Mr. Adam H. G. Mahomed (adviser), Mr. S. Ismail and Mr. P. Joshi (joint treasurers), Mr. A. I. Gabru and Mr. H. B. Godbole (joint auditors), Mr. S. M. Rahim and Mr. Goolabbhay (joint secretaries), Dr. Gool and Mr. S. Chetty (late secretaries), also Messrs. Abdool Gani, Adah Abdulla, Mohamed Abas, (Kokanies), Abdool Vahed, M. Halim, E. Vapa (Surties), C. Chetty (Madras), Mervan Singh (Sikh), C. B. Ghivalla, D. Patel (Hindoos), Abdul Kader, Molvee Badionaman (Bengalis), Hadji Habib (Maiman), Abdool Gani, Khan, Gool, M. Ismail (Afghans), and others.

The hall was packed to its utmost limit, and during the reading of the many telegrams of congratulation received, much enthusiasm was displayed. The telegrams received were from Kimberley, Vryburg, De Doorns, Aliwal North, Wellington, Somerset Strand, Windsorton, and Durban, and all were couched in similar congratulatory terms on the union elections of March 24, 1912, and heartily supporting the movement.

The following societies in Cape Town also signified their support, namely: The United Hindoo Association, Anjuman Islam, the Meezan of Afghan, Hubibia Moslem Society, Surattee Mahfle D. Khlas, Kanemia Anjuman Islam, and Mr. Moosa Noor Mohamed, on behalf of Porterville, Piquetberg, Paarl, and Stellenbosch Indian Societies.

The Chairman, in opening the meeting, said that it gave him great pleasure to see the hall so well filled with the representatives of

all the different sections of the Indian community of the Cape—Hindus, Afghans, Surties, Kokanies, and others. He then referred to the suggestion that had been made in Parliament to the effect that the issue and renewal of trading licences should be in future in the power of the Administrator or Magistrate, and not controlled by the Municipal Councils. This he thought, would be a move in the right direction.

The Freedom to Work

It seemed to him that some legal knowledge should be possessed by those charged with the onerous duty of deciding whether citizens should be allowed to earn their living in the direction of trading. The requirements demanded by those seeking to earn a living by trading should be laid down by statute, and it was fitting that a Magistrate should decide whether those requirements were fulfilled before a licence was issued to the applicant. He therefore hoped that the resolutions concerning the question would be adopted by that representative gathering.

The following resolution was then proposed by Mr. S. Ismail: "That this mass meeting of the Cape British Indian Union confirms the appointment of its executive, consisting of 40 members, and authorises and empowers the executive to perform all acts and duties connected with the said Union."

The mover said that the chief fact to be borne in mind was that the 40 members of the Executive had been selected from every caste, none excluded.

Being thus so thoroughly representative, it was not only safe, but expedient, that such a resolution should be passed, in order that the best interests of all Indians could be dealt with by the Executive in a business-like manner.

The resolution was seconded by J. N. Mahomed and supported by Mr. Godbole, and carried unanimously.

Municipal Councils and Indians

Mr. J. H. Joshi then addressed the meeting, pointing out that the membership of a Municipal Council was continually changing, and that very frequently Councils were composed of men who had little knowledge as to law to read a Statute. They were frequently swayed by prejudice based on self-interest. Numbers of them were themselves traders and took a narrow personal view of any matter that was brought before them if it affected their own business. The consequence was that applicants who were not the same creed or country as these Councillors frequently suffered injustice. But the narrow view of their duty reacted prejudicially on the poorer and middle class of the citizens, who found that their business transac-

tions with Indian shopkeepers were carried out with honesty and integrity, and that the rate of profit demanded by Indian traders was not so great as to enhance the prices of their goods to such an extent as to make it impossible for them to live comfortably and well. He was strongly of opinion that it was therefore unwise to impose the duty of issuing trading licences and renewing the same on a body of men whose knowledge of law might be small, while their self-interest was so strong as to make it practically impossible for them to give a decision free from mental bias. He trusted, therefore, that the Union legislature would adopt the proposal of conferring the duty of issuing licences on the magistrates, and he moved:

"That this meeting resolves to petition Parliament to remove the grievances under which the Indian traders suffer owing to the present working of the General Dealers' Act, as administered by the Municipal Councils, and instructs its executive to forward said petition to the proper quarter."

The resolution was seconded by Mr. A. Abdullah, and carried unanimously.

A vote of thanks to the Chairman concluded the proceedings.—*Cape Times*.

Coloured People in Rhodesia

A Movement to Drive them from the Towns

At the last meeting of the Gwelo Sanitary Board (says the *Transvaal Leader*), a discussion arose as to the advisability of allowing coloured people to live in the town.

Mr. Fleming pointed out the unsanitary condition of a stand near the reading-room, where a Cape boy and his wife resided. Other instances were also mentioned.

The general opinion of the Board was that all coloured people should live in the location. The secretary was therefore instructed to look into the matter and find out if the Board could not compel all coloured people to live out of town.

Mr. Danziger suggested that the Board should take some action to limit the number of coloured people who could purchase town property. He said that there was a law in the Transvaal disqualifying coloured people from owning town property, and he considered it highly necessary that such a law should be introduced into this country.

The Board considered that there should be a limit placed on such sales and that in future Europeans only should be the owners of town property.

The Indian Press

On Mr. Gokhale's Resolution

"The Mahratta"

The Hon. Mr. Clarke thought that a sufficient case had not been made out to discontinue the system of indentured labour, which had been beneficial to the colonies. Is not all the misery, suffering and national degradation a sufficient cause to do away with this nefarious system altogether? The colonies have been benefited by it, true. But is not India adversely affected? Why should not the interests of India predominate with the Government? What Mr. Gokhale asked was the abolition of the indenture system, and not a closure of every outlet to Indian labour to proceed outside India. Mr. Clarke need not entertain any fears on this account, lest the scope left to the Indian labourer would be withdrawn, so long as the Colonies have not ruled that no Indians are to be admitted except through the indenture system. The Government member virtually admitted the force of Mr. Gokhale's contentions, but still felt inclined to oppose the resolution. He said Government were in favour of retaining the attitude of neutrality towards the Colonies and so could not take up the question of prohibiting Indian indentured labour. We fail to understand how the stoppage of this system injures neutrality. Indians will not be debarred from emigrating to the Colonies, neither will the Colonies be disabled from seeking labour from India. The only change will be that instead of being recruited by law as to-day to serve a fixed period of years with all the misery and tribulation attendant on the indenture system, the Indian labourer will be able to go out on free conditions and seek work to his choice. In place of the present semi-slavery, there will be free labour. We shall be only on the way of giving equal conditions of free choice to Indian labour in the Colonies, just as the Colony-man gets here in India. Wherein is the neutrality affected? If the claims of humanity, the cries of all the suffering of the past few years, the heavy preventible mortality and suicides, the tragedy and pathos of men and women seeking to run away for their lives, and above all the national honour and self-respect of the country, are not deemed a sufficient cause to put an end to this vicious system, what better reason can the Government of India find? Lately in the House of Lords in the discussion on the position of Indians in South Africa, the Secretary of State for the Colonies stated, that though all the countries were under the same British Empire, the interests of a particular country should predominate in matters which affect that country. We have only to ask, is the Government of India following this principle in keep-

ing up the system of indentured labour, even in the face of the unanimous disapproval with which the Indian people view it?

From the Editor's Chair

THE JOHANNESBURG SCHOOL

So the Executive of the Provincial Council has decided not to give the Indian community a separate school for the education of Indian children. In the absence of any valid reason why such a school should not have been sanctioned, we are constrained to ascribe the refusal to anti-Asiatic prejudice on the part of the Executive. The School Board had recommended the establishment of the school. There was ample precedent for granting the Indian request. The promoters had guaranteed the rent of the school and guaranteed a large attendance too. In our opinion the fact that the coloured schools of Johannesburg did not provide any facility for teaching the children their vernaculars was sufficient justification for granting the Indian demand. The state could make little use of Indian youths who did not know their own vernaculars. But we know that the self-styled state does but want the Indian population, whom it regards as an evil, to be got rid of at the first opportunity.

However, we must frankly confess that we do not mind this decision—we rather welcome it; we are now put upon our mettle. A community that jealously guards its youth will not allow them to be neglected because an outside body refuses to help it. The English speaking section of the Free State population answered General Hertzog's intention to starve the English Education of their children by opening private schools or finding other facilities for educating their children in a manner they considered best. We have no real schools of our own in Johannesburg where a good education may be given to our children. We hold that it is the duty of the promoters not to sit still but to open the school and manage it without the help of the state. Indeed, if a strong board of management can be formed, we feel sure that the school will better supply our wants by reason of the absence of state interference.

[At the time of going to press, we have received further correspondence from Johannesburg which somewhat alters the case. But we consider that our present argument still holds good.]

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

We have now received the official report of the debate on the Hon. Mr. G. K. Gokhale's resolution on the indenture question, as reported in the *Gazette of India*. We give the report in full—

The Council met at Government House, Calcutta, on Monday, the 4th March 1912.

There were present: The Hon'ble Sir Guy Fleetwood Wilson, G.C.I.E., K.C.S.I., K.C.M.G., Vice-President, presiding, and 35 Members, of whom 49 were Additional Members.

THE HON'BLE G. K. GOKHALE: "Sir, I rise to move that this Council recommends to the Governor General in Council that the Government of India should now take the necessary steps to prohibit the recruitment of Indian labourers under contract of indenture, whether for employment at home or in any British Colony."

"Hon'ble Members will remember that two years ago this Council adopted a Resolution recommending that the Governor General should obtain powers to prohibit the recruitment of indentured labour in this country for the Colony of Natal. The Government, who accepted that recommendation, gave effect to it by carrying through this Council the necessary empowering legislation, and the new law was put into operation on the 1st July last against Natal. I respectfully invite the Council to-day to go a step further and recommend that the system of indentured labour should now be abolished altogether. It is true that the Resolution of two years ago was adopted by this Council principally as a measure of retaliation rendered necessary by the continued indignities and ill-treatment to which our countrymen were subjected in South Africa; but my own view, expressed even then in this Council, was that, apart from the question of retaliation, the system should be abolished because it was wrong in itself. I do not think it necessary to describe to this Council at any length what this system really is. Its principal features may roughly be stated to be six in number. Under this system, those who are recruited bind themselves, first, to go to a distant and unknown land, the language, usages and customs of which they do not know, and where they have no friends or relatives. Secondly, they bind themselves to work there for any employer to whom they may be allotted, whom they do not know and who does not know them, and in whose choice they have no voice. Thirdly, they bind themselves to live there on the estate of the employer, must not go anywhere without a special permit and must do whatever tasks are assigned

ed to them, no matter however irksome those tasks may be. Fourthly, the binding is for a certain fixed period, usually five years, during which time they cannot voluntarily withdraw from the contract and have no means of escaping from its hardships, however intolerable. Fifthly, they bind themselves to work during the period for a fixed wage, which invariably is lower, and in some cases very much lower, than the wage paid to free labour around them. And sixthly, and lastly, and this is my mind is the worst feature of the system, they are placed under a special law, never explained to them before they left the country, which is in a language which they do not understand, and which imposes on them a criminal liability for the most trivial breaches of the contract, in place of the civil liability which usually attaches to such breaches. Thus they are liable under this law to imprisonment with hard labour, which may extend to two and in some cases to three months, not only for fraud, not only for deception, but for negligence, for carelessness and—will the Council believe it?—for even an impertinent word or gesture to the manager or his overseers. These, Sir, are the principal features of the system, and when it is remembered that the victims of the system—I can call them by no other name—are generally simple, ignorant, illiterate, resourceless people belonging to the poorest classes of this country and that they are induced to enter—or it would be more correct to say are entrapped into entering—into these agreements by the unscrupulous representations of wily professional recruiters, who are paid so much per head for the labour they supply and whose interest in them ceases the moment they are handed to the emigration agents, no fair-minded man will, I think, hesitate to say that the system is a monstrous system, iniquitous in itself, based on fraud and maintained by force, nor will he, I think, demur to the statement that a system so wholly opposed to modern sentiments of justice and humanity is a grave blot on the civilization of any country that tolerates it. Let the Council glance briefly at the origin and the history of the system, and it will at once be struck by three facts which in themselves are a sufficient condemnation of the system. The first is, that this system of indentured labour came into existence to take the place of slave labour after the abolition of slavery. This is a fact admitted by everybody, and Lord Sanderson's Committee, whose report I have before me, put it in the very forefront of its report. The second fact is that it is a system under which even the negro, only just then emancipated, scorned to come, but under which the free people of this country were placed. And thirdly what strikes one is that the conscience of Government—and by Government I mean both the Government of India and

the Imperial Government—has been very uneasy throughout about this question, as may be seen from various inquiries ordered from time to time into the working of the system, its repeated suspension for abuses, and its reluctant resumption under pressure from planters. The first, and in some respects the most important, inquiry that was held due to the action that the Parliament in England took at the very start in this matter. As I have already mentioned, the system came into existence about the year 1834, after the abolition of slavery. In 1837 the matter attracted the attention of Parliament, and in the debate on the question that followed the system was denounced in strong terms by Lord Brougham and Mr. Buxton, and other great Englishmen of that time. The result was that the system was discontinued at once and an inquiry was ordered into its nature and working. A Committee of four gentlemen was appointed, who sat in Calcutta and considered the whole subject. The Committee, after a very careful investigation, submitted a majority and a minority report. Three members out of four condemned the system altogether, and urged that it should not be allowed to come into existence again. Only one member expressed himself in favour of reviving the system under certain safeguards which he suggested. The matter went back to Parliament; but the Parliament, already exhausted by the great effort that it had made in connection with the abolition of slavery and wearied by the constant wail of planters in regard to the ruin that was threatening them, ultimately followed in this case a somewhat extraordinary procedure and adopted the minority report of one member, as against the majority report of three members. And this was done in a very thin House, only about 150 members being present. As a result of this vote, the system was allowed to be revived in the year 1842. The conscience of the Government, however, has continued trouble, and there have been, since then, numerous other inquiries into the working of the system, resulting in its temporary suspension, followed unfortunately by its resumption again owing to the influence of the planters. I will give the Council a few instances. In Mauritius the system was introduced in 1834, was suspended in 1837 on account of the debate in Parliament, to which I have already referred, and resumed in 1842, after that vote in the House of Commons. It was, however, suspended again in 1844, was resumed in 1849, and was finally stopped last year; at any rate, there is no more any indentured immigration into Mauritius. In British Guiana, the system was suspended in 1831 under the action of the House of Commons, it was resumed in 1834, was suspended again in 1848, and was resumed in 1858. In Trinidad, where it began in 1844,

that is, after the Parliamentary action I have spoken of, it was suspended in 1848 and was resumed in 1851. In Jamaica it began in 1845, was suspended in 1848, resumed in 1860, suspended again in 1863, resumed in 1869, suspended in 1878. I am omitting the later suspensions and resumptions which were due to indentured labour not being temporarily required by the Colony. In Natal, the system began in 1860, it was suspended in 1872. Even in Assam, where the system was introduced in 1859, there were inquiries held in 1861, 1868, 1881, and 1895. I have not included in this list the last inquiry of 1906, because it was not undertaken to inquire into the abuse of the system. Now, Sir, these facts clearly show that the Government has been torn throughout between two sets of considerations—one, a natural feeling of sympathy for the material interests of the white planters, and the other a regard for the humanitarian standards of administration which characterise all modern Governments.

"I have so far dealt with facts connected with this question that lie on the surface. I will now deal in greater detail with the principal objections to the system, and I will then say a word about the arguments used in its favour by its supporters. The principal objections to the system are roughly five. The first is naturally its utter iniquity. Sir, whatever view one may take of the agreements into which these poor people are made to enter under the system, to dignify them by the name of fair contract, is to misuse the English language. For the stream is poisoned at its very source. It is significant that nobody has a good word to say for the professional recruiters who entrap and entice away these poor people. The recruiters are admittedly men who are generally ignorant and unscrupulous, and who, with the exception of perhaps a very few, have never been in the Colonies for which they recruit, and who, being paid so much per head, try by hook or by crook to get into their meshes as many persons as they can. The Government of India stand aside on the plea that it is a fair contract between the emigrant and his future employer! Sir, how can a contract be called a fair contract, the two parties to which are most unequally matched? How can it be a fair contract when one party to it is absolutely in a state of ignorance and helplessness, and the other party—the powerful party—takes care that it shall not know how much of it is undertaking to abide by. Take, for instance, the penal nature of the contract. The terms that are explained to the emigrants, when they enter into indenture, never include a statement of the penal nature of the law under which they have to live. Here, in volume III of the Sanderson Committee's report the Council will find the agreements for the different Colonies reproduced. There is not a

word here about the penal liabilities thrown on the poor creatures by the special laws under which they must live in the several Colonies. If this single fact is explained to them before they agree to emigrate, namely, that they would be placed in the Colonies not under the ordinary civil law for the enforcement of the contract but under a special penal law rendering them liable to imprisonment with hard labour even for trivial faults, I should like to see how many even of such ignorant, resourceless people agree to go to these distant places. I say, therefore, that the stream is poisoned at the source; that it is not a fair contract; that it is a contract between two parties that are absolutely unequally matched, a contract vitiated by the fact that most important facts in connection with it are kept from the knowledge of one party.

"In this country, Sir, the Government have from time to time enacted laws for the special protection of the peasantry. In the Bombay Presidency, for instance, we have the Dekkhan Agriculturists' Relief Act. In the Punjab some time ago legislation was passed restricting the right of the agriculturist to alienate land. The theory that underlies such legislation is that persons who are ignorant and resourceless, do not stand on terms of equality with those who are well to do and who possess knowledge, and that a contract between two such parties is not necessarily a fair contract. The State, therefore, has a right to look into such contracts carefully, to go behind them, so to say, for the purpose, and then decide how far they should be enforced. If this is the case where only civil liability attaches to contracts, how much more should that be the case where penal liability is thrown on one party—and that the weaker party—under the contract? I therefore say that this system is altogether iniquitous. The apologists of the system, however, urge that there are safeguards provided, to prevent hardship and injustice to the emigrants when they go to their respective colonies; two such safeguards are specially mentioned; one is that in every colony there is an officer known as the Protector of Immigrants, specially to look after the interests of indentured immigrants. And secondly, there are the Magistrates to give the protection of the law to the immigrants against any cruelty that may be practised on them by their employers. Sir, these safeguards look all right on paper; in actual practice, however, both are found to be more or less illusory. These men—the Protectors and the Magistrates—are officers of the Colonial Governments. They belong to the same class to which the planters belong. They are generally one in sympathies and in interests with the planters; and it is not in ordinary human nature that they should care to displease those with whom they have to live, with whom they have to mix socially,

—and all this for granting protection to the poor, ignorant people from a distant land, in whom their interest is purely official. Sir, if the Council has any doubt in the matter, let it turn to the evidence that is contained in the second volume of the Sanderson Committee's Report. I invite the Council to go through the evidence of a Protector named Commander Coombes; I must also ask you to read the evidence of another witness who had once been a Protector, named Mr. Hill; and I lastly ask you to go through the evidence of a Magistrate from Mauritius, a gentleman named Mr. Bateson. Commander Coombes was Protector of Immigrants in Trinidad in the West Indies; Mr. Hill was a Protector in the Straits Settlements, that is, on this side nearer home; and Mr. Bateson was a Magistrate in Mauritius. Of the three witnesses, Commander Coombes is frankly a friend of the planters; he makes no secret of the fact that he is there nominally as a Protector of the immigrants, but really to see that they do the work for which they are taken to the colony. It comes out in the cross-examination of this gentleman that he is himself a planter, and one can easily see where his sympathies must be on account of his position as a planter. Of course he takes care to say that he himself does not employ indentured labour, but he is obviously very much alive to the difficulties of the planters in that place. This gentleman uses the word 'we' when he has occasion to speak of the planters. Thus in explaining how he deals with coolies, who complain that they cannot do the work, he says: 'We send for them, and we tell them that they have been brought to this colony for doing their work; and if they do not choose to do so, they will have to do work for Government for nothing in jail; and it is left for them to choose either the one or the other!' The whole evidence of this witness shows an attitude of complete identification with the interests of the planters and of hostility to the interests of the immigrants, and it is an irony that he should have the title of Protector of Immigrants. The other Protector I have mentioned, Mr. Hill, is of another type altogether—a very rare type, but a type that does honour to the English name. In spite of the fact that socially and in other ways his life was bound up with that of the community in whose midst he was placed, he stood up boldly in defence of the interests of the immigrants and thereby incurred the serious displeasure of the planters. And what was the result? He was removed from his office before his term had expired. He found that the mortality among the indentured population in the Straits Settlements in his time was very high, and he drew the attention of the planters to that and insisted on their carrying out strictly the terms of the ordinances concerning the health of indentured labourers. The answer of

the planters was to remove him from his office, and to appoint another in his place, even before the expiry of the time for which his appointment was made. And because he was a strong man, who would not take such treatment lying down, the Colony had to pay him £2,500, being his salary for the unexpired period for which he should have held office. They paid him the full salary for the unexpired period, because they thought that that was a smaller evil to them than his being there to protect the interests of the immigrants. The third witness, to whose evidence I call the attention of the Council, is a Magistrate from Mauritius—Mr. Bateson. I have already told you how these poor creatures are liable to be punished with hard labour for the most trivial faults—even for an impertinent word or for an impertinent gesture. Mr. Bateson speaks out strongly against this. It is impossible for me with the limited time at my disposal to read to the Council any portions of this important evidence, but I must ask Hon'ble Members to mark specially two or three of Mr. Bateson's statements. In one place, he says, 'the system resolved itself into this—that I was merely a machine for sending people to prison.' In another place he says, 'there is absolutely no chance of the coolie being able to produce any evidence in his own favour; the other coolies are afraid to give evidence; they have to work under the very employer against whom they may be called upon to give evidence.' He says that even if a coolie came before him with marks of physical violence on his body, it was practically impossible to convict the person charged with assault for want of corroborative evidence. Then he says, 'it was a most painful sight to see people handcuffed and marched to prison in batches for the most trivial faults.' Well, I do not wish to dwell at greater length on this evidence; but those who will go through it will know what value to attach to the statement that the presence of the Magistrate in these Colonies is a safeguard to the coolie against ill-treatment. So much then about the illusory nature of the safeguards. My third objection to this system is the vast and terrible amount of suffering that it has caused during the 75 years that it has been in existence. Sir, it is difficult to speak in terms of due restraint on this point. Even the hardest heart must melt to think of this phase of the question. I will not speak now of the imprisonments with hard labour endured for trivial faults; I will not speak of personal violence which in some cases has been proved and very many cases could not be proved, though alleged. I will not speak of the bitterness engendered in the minds of thousands when they realised that they had been deceived, that they had been entrapped, and that there was no escape for them. I will not speak of the

homesick feeling, destroying their interest in life. These are all serious matters that could be charged against the system. But more serious even than these is the heavy mortality that has prevailed in the past in all colonies under the system, a mortality which has been examined from time to time by Commissions of Inquiry and which has been established beyond doubt—a mortality for which indentured emigration was prohibited to Federated Malay States only last year, and which even to-day is admitted to exist in certain districts of Assam amongst the statute labourers. Then the numerous suicides which have resulted from the system—poor, innocent people preferring death with their own hands to life under it—are a ghastly feature of the system. And, Sir, last, but not least, the unutterable tragedy and pathos of men and women at a distance of thousands of miles from their homes, knowing full well that the vast sea rolled between them and their native country, starting actually to *wash* back to their country, imagining in their simplicity and ignorance that there must be a land route somewhere, and either caught on their way and forcibly taken back to the life from which they were fleeing or else devoured by wild beasts or perishing of hunger and cold; all this, Sir, constituted a sum total of human misery which is appalling to contemplate, and which will be a standing witness against the system for all time. It is true that things are somewhat better now, but they cannot be very much better under a system which has inherent characteristics such as those that I have described. Moreover, as Lord Curzon said in this Council in 1901, 'even if such cases have occurred only in a few instances, the very fact that such cases can occur under the system constitutes a severe condemnation of the system.'

"Sir, my fourth objection to the system is the frightful immorality that is inseparable from it. This is a fact which has been admitted by everybody, among others by the Government of India and by the Sanderson Committee. The Committee, who deal with all other phases of the indenture question, carefully avoid making any recommendation as to how the frightful immorality involved in the system may be remedied. Under the law, every hundred male indentured labourers must be accompanied by 40 females. Now very few respectable women can be got these long distance; our men themselves do not really care to go, much less do the women. The statutory number, therefore, is made up by the recruiters, and, as admitted by the Government of India in one of their despatches to the Secretary of State, by including in it women of admittedly loose morals, with result in the colonies which one had better leave to the imagination of the Council than describe. Sir this frightful immorality has characterized the system from the very first. As

Mr. Jenkins, who was afterwards first Agent General, of Canada, said in 1870, 'the women are not recruited for any special work, and they certainly are not taken there for ornamental purposes.' He also speaks of the immoral relations existing not only between many of these women and the men for whom they are taken from this country, but also between them and some of the planters themselves and their overseers. It is a shocking affair altogether, a considerable part of the population in some of these colonies being practically illegitimate in its origin.

"My last objection to the system is that it is degrading to the people of India from a national point of view. I do not think I need really say much on this aspect of the question. Wherever the system exists, there the Indians are only known as coolies, no matter what their position may be. Now, Sir, there are disabilities enough in all conscience attaching to our position in this country. And I ask, why must this additional brand be put upon our brow before the rest of the civilized world? I am sure, if only the Government will exercise a little imagination and realize our feeling in the matter, it will see the necessity of abolishing the system as soon as possible.

(To be continued)

An Alleged Scandal

How a late Government Servant was Buried

An affair which appears to have all the elements of a scandal (says the city correspondent of the *Natal Mercury*) has been reported to the chief constable by one of his staff, who relates the manner in which it is alleged the bodies of the Indian and his wife, who were killed on the line recently, have been disposed of. The statement made is to the effect that the bodies were removed to a position near the main line, between Bisley and Pentrich, tied in sacks, and hurried hastily without the intervention of a European, either in the arrangements for the burial or at the actual interment. The man, who lost his life in an heroic attempt to save his wife from death by a passing train, had been in the Government service for a long term of years, and it is felt that a better recognition of his services might have been made than a burial of this kind alleged, seeing that the provision of a decent coffin and the cost of removal to the Town Hill Cemetery, where other Indians are buried, would have cost only a few pounds. The sanitary authorities object to the burial from a health point of view, quite apart from the sentiment in the matter, but they are powerless, in view of the fact that the land adjoining the railway line is outside

the borough jurisdiction. It is further alleged that the bodies have been buried in very shallow graves by the Indians who took charge of the funeral, and may at any time be desecrated by the depredations of prowling dogs or other animals. These allegations call for investigation, and they recall similar cases of several years ago, when coloured people were buried by the railway authorities in the Edendale Valley. At that time exception was taken to the practice, and the authorities promised that such burials should not be permitted in the future. This is the first case since, and whatever other complexion may be put upon it, it scarcely seems a fitting reward to a man, coloured though he be, for long and faithful service to the Government.

Krugersdorp Bazaar

The following notice appears in the *Transvaal Government Gazette*—

His Excellency the Governor-General-in-Council is pleased, under the provisions of Section 147 of the South Africa Act, 1909, and Section 10 (1) of the Municipal Amending Ordinance No. 17 of 1905 (Transvaal), to set apart, maintain, and carry on as an Asiatic Bazaar the site on the Farm Paardeplaats (or Paardekraal) No. 73, District Krugersdorp, as shown on Diagram S. G. No. A382/12.

His Excellency has further been pleased to permit the said Council, in terms of Section 2 (1) and 20 (3) of the Ordinance aforesaid, to close the Bazaar transferred to the said Council under Crown Grant No. 183/10, and situate on the farm Paardeplaats (or Paardekraal) No. 73, District Krugersdorp, as shown on Diagram S. G. No. 1321/08.

A Registration Case

In the Supreme Court (Transvaal Division) on the 15th instant, before Sir John Wessels and Sir Wm. Smith, the case of *K. Subho v. Rex* was heard.

Mr. Barclay Lloyd, for the Crown, stated that in this matter a report had been received from the Registrar of Asiatics to the effect that he was satisfied the appellant was the son of a duly registered Asiatic and was entitled to entry into the Province. Under the circumstances it was considered advisable to obtain a free pardon from H. E. the Governor-General in respect of his conviction as a prohibited immigrant. In view of the report the Crown would not press the conviction. The appeal was thereupon allowed and the conviction quashed.—*Rand Daily Mail.*

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	327	7	9
Mr. Amershi Gokaldas	1	0	0
Mr. Dunganahi Moratji	0	15	0
Mr. Kalianji Sunderji	0	10	0
Mr. Manji Bhavan	0	10	0
Mr. C. G. Trivedi	0	10	0
Mr. Kalianji Kalidas	0	5	0
Mr. M. M. Ghelani	0	5	0
	£331	2	9

In Honour of Departing Friends

Under the auspices of the Indian Education Institute a very pleasing function took place, on the 4th inst. The hall of the Institute was very tastefully arranged for the occasion, and was packed to its utmost capacity by the leading Indians of the community. Mr. Parsee Rustomjee was voted to the chair. The first part of the programme consisted of a recital by the boys and club singing. The items of a musical programme were nicely rendered by the Misses Paul.

Mr. Paul, speaking on behalf of the Institute, said that the members of the Institute would be failing in their duty if they did not mark the departure of their esteemed friends in a popular form. The speaker referred in glowing terms to the services rendered by Mr. Ismail Gora to the Institute. His temporary absence from the colony would be a loss to the Institute, but he hoped that the other members would rise to the occasion and take his place.

Touching upon the departure of Mr. Hoosen Dawad, the son of the respected leader of the community, Mr. Paul said that they were proud to have him in their midst—a young man, so well educated, with refined qualities, and a career that not only his father, but also the Indian community, might be proud of. He wished him a pleasant voyage and a speedy return. The guests were then each presented with beautiful bouquets of roses, by the Chairman. An address was read and presented by a pupil to Mr. Ismail Gora, on behalf of the Institute.

The Chairman and Messrs. Abdool Kader, Dada Osman, Ismail Moosa, J. L. Roberts, Dawad Mahomed and others spoke and wished the departing friends a happy voyage and speedy return.

Mr. Ismail Gora, Mr. Issey and Mr. Hoosen Dawad suitably replied.

Mr. Ismail Gora took the opportunity of presenting the Institute with three guineas, Mr. Issey giving

a football, Mr. Hoosen Dawad a carpet and one guinea, and Mr. Rustomjee a complete cricket set.

Refreshments were served at the close.

Anjuman Islam

Under the auspices of the Anjuman Bsha-a-Tul Islam, a farewell reception was accorded to Mr. Ismail Gora, Chairman of the Anjuman Islam, Durban, on the eve of his visit to India, also to Mr. Hoosen Dawad, who accompanies Mr. Gora to India, and also to Messrs. A. M. Lokhat, Suliman Essak, and I. M. Issey, who are paying a visit to their motherland.

The reception was held at May Street, Durban, on Sunday last, under a spacious tent, tastefully decorated. Moulvie Syed Abdool Kadir, President of the Society, presided over an assembly of about five hundred. Amongst those present were Messrs. Dawad Mahomed, Osman Ahmed Effendi, Parsee Rustomjee, Dada Osman, M. C. Anglia, Moulvie Mahomed Basheer, and Moulvie Moonshee Mahomed Ismail Seepye, of Maritzburg, and many others.

The proceedings commenced with the recitation of chapters from the Holy Koran by the children attending the school which has been recently opened by the Society, then a lecture on Unity and Education was delivered by Moulvie Moonshee Mahomed Ismail Seepye followed by Moolana Osman Ahmed Effendi who delivered a lecture on the Holy Faith of Islam. Speeches were also delivered by Messrs. Dawad Mahomed Moulvie Mahomed Basheer, Abdool Karim and others, congratulating the Anjuman on having opened a school in their locality for the teaching of the Holy faith of Islam, and wishing the gentlemen, in whose honour the reception was held, a pleasant voyage and a speedy return.

These gentlemen were then garlanded by the president of the Society, who in the course of his remarks wished them *bon voyage* and God-speed. Mr. Ismail Gora, in responding, said that he hoped that the officials and members of the Society would continue to carry on the good work and, on behalf of himself, Mr. H. Dawad, and Mr. I. M. Issey, had much pleasure in donating five guineas in aid of the Society's funds. Mr. Sullivan gave one guinea, and Mr. A. M. Lokhat £1 12s. 6d.

The following gentlemen also gave donations:—Mr. Abdool Hack one guinea, Mr. Parsee Rustomjee one guinea, Mr. M. S. Randarao one guinea, Mr. Hoosen Amod one guinea, Mr. A. H. Moosa one guinea, Mr. C. A. Bassa half-a-guinea, Mr. Karim Buckra half-a-guinea and The East India Trading Co. half-a-guinea.

Mr. Hoosen Dawad who, in the course of his remarks, said that it was the desire of his father that after his visit to India, he should proceed to Arabia and pay homage at the

shrine of the Holy Prophet, before going to London to complete his studies, recited a chapter from the Holy Koran.

Mr. S. Emmamally, one of the Secretaries of the Society, acknowledged the donations on behalf of the Society and thanked the company for their presence.

Prayers were then offered by Mr. Osman Ahmed Effendi for the success of the Ottoman arms, the assembly standing, and the proceedings terminated with a vote of thanks to the Chairman and the lecturers.

To Correspondents

"CAMERON."—Your friend should claim a refund of a portion of the first-class fare, paid by him. The station-master, too, should be asked to give his reasons for refusing to allow an Indian passenger to take his seat in a first-class carriage. You should address your claims and complaint to the General Manager. If you will send your name, your letter can be printed.

M. Z. AKMAL.—Your letter is purely an advertisement.

It is proposed to form a branch of the White League for the town and district of Ermelo. The movement is likely to be cordially supported by all classes of residents in the district, says a Rand paper.

General Hertzog, speaking on the black peril debate, uttered the following apt sentiments:—The Europeans did not act honestly to the natives. No public man through his department had so much to do with the natives as he, and, honestly speaking, he felt day after day that they were hypocrites concerning the natives, and pretended to a great many things and were insincere. (Hear, hear.) They could not go on insincere lines, and if they did they would have to pay as surely as they had to pay for their sins. As long as these things happened as they happened to-day, the odium of the whole business and all the attacks would be levelled at his Department in the first place. He would do and was doing what he could with the best assistance in the world, of the police, but naturally they could not do everything, and there were other matters that had to be rectified.

Contents

	Page
Indian Education in Johannesburg	165
Cape British Indian Union	166
Coloured People in Rhodesia	166
The Indian Press	167
From the Editor's Chair	167
The Debate on Indentured Labour	167
An Alleged Scandal	170
Erugersdorp Bazaar	170
A Registration Cam	170
Indian Famine Fund	171
Honour of Departing Friends	171
To Correspondents	171

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One...
Two...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two...
Three...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three...
Four...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four...
Five...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five...
Six...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six...
Eight...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight...
Ten...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 3 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for every month but 1½% duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our rates:—extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

કુટ મુદતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જ આફ્રિકા ખાતે જુદા અને સસ્તું ખાતુ. અમે અમારા હાંપા ખાતુજન પછી ફરેક પેપારીની જાણ માટે ખબર આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં ફરેક રકમની સ્ટીલ ટ્રેકો (કેબીન તથા કાફર બગના બાવકની) તથા ફરેક રકમના ચાલુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધે માલ પહેલેથી પાવરની મશીનરીથી બનાવે છેવાને લીધે બહુજ સફાઈવાર અને ટકાઉ તથા ચાલુ છે. બહાર જામના ઓરકરે પર પુરતું ખ્યાન હવે સારો પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે ફરેક જગ્યાના પેપારીની કુકાને અમારો માલ જોશો, યા રૂબરૂમાં આવી ખાતરી કરશો. પાછલ લીફે માટે કૃપા.

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2533, 77 Minsar Street, Newtown

ફેક્ટ ડેપાર્ટમેન્ટને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાલ ઉમડા ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાતરી કરો.

સ્વદેશી સાધનોને સ્ટીમરમાં ખાવાને વાસ્તે ટકાઉ અને તાજા માલ ઓરકરે મોકલાવીશું. કમીમાંના ઓરકરે પણ સફાઈથી પેક કરી મોકલાવીશું.

ધીની બહેલી, માવાની ધાળી, બરફો, સેવ, જાદામી દલો, ધાળી પુરી, પેકા, બજામાં, મગજ, પુરી, રેવડી, મમરા (હાથના બનાવેલા), મેસુમ, કીના લાકુ, અખતપાક, તલેલી મસાલાદાર ડાળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

તકાવર છે!

તકાવર છે!!

દક્ષિણ આફ્રિકા ફરશન

બર બેઠા ગંગા!

વહેલો તે પહેલો!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીઓની રહેલી કચ્છી સાથે મી. માંધીના જીવન ચરિત્રવાળું સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળ પર મેઠ મોકલવા કાયદે ૧૫૦ પાનાનું સ્થૂળ પ્રસ્તુત. કીમત ૧/૬ દુનિયાના ઠોઠ પણ લાભમાં તા. ૩૦ જુન અને ૧૯૧૨ સુધીમાં માફક વનારને પોસ્ટેજ માફ. મળવાનાં ઉપાધા: લવજીવ રમુ ટાલ રેકાર્ડ, મોકલ ૧૫૨૬, કેપટાઉન; ઇ. ડી. હંસરાજ ની કું., ૧૦૦ ચે સ્ટ્રીટ ડરબન; લક્ષ્મીલાલ કુલાવલાલ, મોકલ ૩૫૫૩, બેંકોનીસ્ટ્રીટ.

ટકાઉ અને સારો

ફરેટ કેસીઝ

ફરેટની નવી સીઝન ચાલુ થઈ ગા, ગા, ગા અને આપની ફરેટની પેકીંગ કેસીઝ અમારે ત્યાં હમેશાં તકાવર રહે છે.

ઓરકર આપવાથી ખાસ માખની તકાવર બનાવી આપશું.

સસ્તા

માલ

ઈ. સુલેમાન અધરસ,

સે. મીલ, ૧૦૬ કપીન સ્ટ્રીટ, ડરબન

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		૩.	૬.
Yearly	૧૫	૦
Half-Yearly	૭	૬
Quarterly	૪	૦

નોટાસ

તાજાલીઆ મીલ કું. લીમિટેડના ક્ષેત્ર હોલ્ડરને આ નોટીસથી ખબર આપવામાં આવે છે કે ચેર હોલ્ડરશ્રીએ તે પછીના કંપનીને બરેલા છે, એમાંથી નુકસાની બાદ બતાં બાજીના રહેલા પાછા વેચી દેવાને તા. ૩-૫-૧૨ ના દીવસથી શરૂ કર્યું છે જેથી બાજ તા. ૧૨મી મે, ૧૯૧૨થી ખાસ બેંકની મુદતમાં ડરબનવાળા મી. હુસેન ખાસમની કું. ની એપ્રીસથી લઈ જવા, અથવા તે મંજૂરી દેવા.

લી. મે. ડી. કુવાલીઆ,

ઈ. એમ. પારખ

Liquidators Natalia Milk Co., Ltd. in Liquidation.

ડરબન, તા. ૨૧-૫-૧૨

સાચાં તોલાં અને તાજવાં

તમને ખસંદ પડે તેવાં તોલાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે ખરેખર બનાવનારાઓની પાસેથી જ ખરીદો, તેઓ સાચાં અને બરાબર તાજવાની ખાતરી આપે છે.

સસ્તા તાજવાંથી ખરું જોખ થઈ શકતું નથી. અને તેથી તે વાપરનારાઓને હાથે ખરા જોખ કરતાં વધારે આલ્યું જાય છે. ખાતરી વગરના કોઈ પણ કાંદા બધે વેચાતા નથી. કીમત મુજબ:

કમ્પલ્યુ. અને ટી. એવરો (સા. આ.) લીમિટેડ, તાજવાં બનાવનાર અને મુદારનાર ૨૧૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ ડરબન.

The Indians of South Africa

Belots within the Empire and how they are treated,

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from The International Printing Press, PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦૩.

શુક્રવાર, તારીખ ૧૮ મી મે ૧૯૧૨.

નં. ૨૦.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૧૮ મી મે થી, તા. ૨૪ મી મે સુધી, ૪૦ થી ૧૯૧૨.

હીંદુ—જેઠ સુદ ૨ થી જેઠ સુદ ૮ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

મુસલમાન—તા. ૩૦ જમાદીઅવલથી તા. ૬ જમાદીઅખાઅર સુધી ૧૩૩૦હી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હીંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુવેદન ક. મી.	સુધોસ્ત ક. મી.
શુક્ર.	૧૮	જેઠ ૨	૩૦	૬૬ ૩૮	૫ ૧૦
રવિ.	૧૯	" ૩	૧/૧૦ ૬ ૩૮	૫ ૬	
સોમ.	૨૦	" ૪	૨/૧૧ ૧ ૪૦	૫ ૬	
મંગળ.	૨૧	" ૫	૩/૧૨ ૬ ૪૦	૫ ૮	
બુધ.	૨૨	" ૬	૪/૧૩ ૬ ૪૧	૫ ૮	
ગુરુ.	૨૩	" ૭	૫/૧૪ ૬ ૪૨	૫ ૭	
શુક્ર.	૨૪	" ૮	૬/૧૫ ૬ ૪૩	૫ ૭	

અવકાશવિજ્ઞા.

જેઠાન્સબરમની નીશાળ...	૧૯૧
જેઠાન્સબરમ જાનરખત...	૧૯૧
જેઠાન્સબરમનાં નીશાળની કીલ્લાવાલ...	૧૯૧
જોશીનીઆ હીંદીની દલા...	૨૬૨
જે. જી. ઇ. કુલિયન...	૨૬૩
મનરમેંઠ ગેઝેટમાંથી નોંધીસે...	૨૬૩
એન. મી. ગેઝેટની કાઢ...	૨૬૪
કરબન દુકાન ફંદ...	૨૬૬
હીંદીની દુકાન ફંદ...	૨૬૬
કાંચનાં દુકાન ફંદ...	૨૬૬
કાંચનાં ફંદ...	૩૦૦
કરબન હીંદુ રમકાન...	૩૦૦
દીવા મકરકાની મીઠી...	૩૦૦
પાણી...	૩૦૧
રશીમરની આબર...	૩૦૧
હીંદુસ્તાની રમકા...	૩૦૧
પરતી કાનસલનો કાનસલ...	૩૦૨
કાંચનાં-પરતી કાનસલ...	૩૦૨
કાંચનાં ગામ વચન...	૩૦૩
હીંદુસ્તાની મનર...	૩૦૬
કરબનનાં વિદાયનીની મેળાવડા...	૩૦૬
મનર...	૩૦૬

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શુક્રવાર, તા. ૧૮ મી મે ૧૯૧૨.

જેઠાન્સબરમની નીશાળ

આ નીશાળની કિલ્લાવાલ અને કાનસલ પુરવઠા જેતા આબા છીએ. હવે સ્થાનીક ધારાસભાની કારભાર મંડળીએ તે નીશાળ સ્થાપવાની ના પાડી છે. કાનસલ કિલ્લાવાલ જારી છે. પણ આકા પોલીસ સમીપ છે. આમ ના પાડવાનું અને તે આપણી સામેનો દેવ છે. બીજું કારણ હતું તે કારભાર મંડળી જણાવત.

જેઠાન્સબરમના કોનવલ્સી મંડળે આ નીશાળ સ્થાપવાની મંજૂરી આપી. તે વખતથી આપણે તે માનતા આબા કે હવે તે નીશાળ ઉપડશે. આડાની નામીનથીરી અપાઈ. અને બીજી નીશાળ ની પાસેથી નથી લેવામાં આવતી એવી કારણે આપણી પાસેથી માનવામાં આવી તે આપણે કમીલ કરી. એટલે આપણે બધાએ માની લીધું કે હવે નીશાળ ઉપડશે. કોનવલ્સી મંડળે મંજૂરી આપ્યા પછી ધારા સભાની કારભાર મંડળી ના પાડે એ કંઈ ઓછી કરમની વાત ન ગણાય.

આમ જતાં જામે કમીલ કરીએ છીએ કે કારભાર મંડળીના કારણે જામે નારાજ કે નારાજીવાલ થતા નથી. આપણે જુ' પાણી આપણે જણાવ છે. હવે કોનવલ્સી પાણી નોંધાનો વખત આવે છે. અને કોનવલ્સી કે કારભાર કોનવલ્સી આપે તેજ આપણા ઓછા કોનવલ્સી જીએ તે કોનવલ્સી જાણી એટલું નહીં પણ એવી દલામાં મળેલી કોનવલ્સી તે કલા કરમની જામે માનવા નથી. આપણે સાકસથી આપણે કોનવલ્સી જારી કોનવલ્સી મળાવ.

કરમની પાસે માનવથી કાલે થઈ, પણ જે કરમ આપણને દેશમાંથી કાઢી મુકવા માગે છે તે કરમ આપણને કમ વધી આપે એમ કેમ માનવા આપે તેવું તેમાં તેને સ્પષ્ટ સ્થાવ તેવું

કોનવલ્સી આપે. આપે જનરલ કોનવલ્સી કોનવલ્સી લેતા ઓછાએને કો ૨૨૮માં કરમ પાડી આપે કોનવલ્સી આપણે પુરત માનથી નીશાળા ખોલી અથવા તે પોતાનાં બચ્ચાને સારી બીજા મોકલવું કરી. જુ' આપણું હીંદી આપણે નહીં કરે! જેઠાન્સબરમ કોનવલ્સી સારી કોનવલ્સી અપાવ એવી સમજા હીંદી કોમે કરવી થટે છે. અને આપે કોમ તેવું કરી કાલે આરંભ કરકાર સમજા કે તેણે મદદ નહીં કરવામાં સમજા કમી કરી છે. આવી નીશાળ મળાવ વામાં આપણી પોતાની કારભાર મંડળી કરસ જેમજેમ. તેમાં પીઠ ને પ્રમાણીક માલસો હોવા જેમજે. તે કામના દરેક કામના આપણે હોવા જેમજે. તેવા માલસો આ કામ કરવા તકવાર ન થાય તે નીશાળ નહીં થઈ પાડે અથવા પડી માંગશે.

ઉપરનું બધામાં પછી કરકાર તરફથી છેવટનું લખાણ મળ્યું છે તેમાં જણાવ વામાં આપણું છે કે હીંદીએ સ્વતંત્ર નીશાળ સ્થાપશે તે કરકાર તેને માંડ આપવા વિચાર કરશે.

જેઠાન્સબરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ-તરફથી)

હીંદીની મહેર સલા કમીડીઆ કરવા મીઠ સોસાયટીના હોલમાં શુક્રવારે તા. ૨૪મીએ જે વાગે બસશે. તે સભામાં જેઠાન્સબરમનાં હીંદી નીશાળ સ્થાપવા માનવ જે પત્ર વ્યવહાર કરકાર સમી માલેશે છે તેનો વિચાર કરવામાં આવશે, અને સ્વતંત્ર નીશાળ સ્થાપવાનો વિચાર પણ તેજ સભામાં કરવામાં આવશે. આ સભામાં સહુ હીંદી હાજર રહેશે એવી ઉમેદ રાખવામાં આવે છે.

અરથાપત્રીએને જણાવ

"જી. ડી. એમ."—નિરપામે મુશ્કેલી.
"જી. ડી. એમ."—તમારા કારણથી તમારે રહેશે તેવું કરશે નહીં. —જી. ડી. એ

એક્સ-સપરમમાં નિશાળની હીલચાલ

તે સંબંધી મત વહેવાર

વીટવેટરકરેડ સ્કુલ બોરડ તરફથી
મી. હમીય મોટલુને નીચે મુજબ લખાણ
મળ્યું છે:—

“દરજવાલની પ્રાંતીક કઠિસીલની
કારોબારી કમીટી હીંદી નિશાળની સ્થાપના
ખંભુર કરવાને તકવાર નથી એવું તમને
જણાવવા મને હરમાવવામાં આવ્યું છે.”

આ સંબંધમાં દરજવાલના કેળવણી
ખાતાના વડાપર મી. હમીય મોટલુની
સહી સાથે નીચે મુજબ લખાણ કરવામાં
આવ્યું છે:—

“સાહેબ અમને ખબર મળ્યા છે કે
સ્થાપવા પારેલી હીંદી નિશાળની બાબત
ને કારોબારી કઠિસીલ આગળ આવેલી
છે, તે બાબત ફરીથી વધુ હકીકત માટે
પાછી મોકલવામાં આવી છે.

આ વાત જાણીને અમને અત્યંત
માથ છે, અને અમે મુકવણમાં આવી
પડ્યા છીએ. કેમકે હીંદી નિશાળની
સ્થાપના માટે પુરતા કારણો આપવામાં
આવેલ છે. તે નીચે મુજબ છે:—

(૧) મોસા, કલરક અને નેટીવોનાં
છોકરાઓ માટે સરકારે નિશાળ સ્થાપી
છે, તે હીંદી છોકરાઓ માટે પણ સ્થાપા
વી જોઈએ. હીંદી છોકરાઓને કેળવણી
માટે માગણી કરવાનો સંપુરણ હક છે.

(૨) કેટલાંક હીંદી છોકરાઓ અમાલે
કલરક નિશાળમાં કેળવણી લીએ છે.
એટલે હીંદી છોકરાં માટે કેળવણીની
માગણી કરતાં અમે કોઈ નવો મુદ્દો
સરકાર પાસે સ્વીકારવતા નથી, પણ
અમારાં છોકરાંની સંખ્યા એટલી બધી
છે કે એક આખી નિશાળ બરાબ. તેથી
તેમને અલગ નિશાળમાં કેળવણી મળવી
જોઈએ એ અમારી માગણી વાજબી છે.

(૩) એ પણ માદ આપવું જોઈએ કે
કાઠા પછી એક નિશાળ હીંદી છોકરાં
માટે સ્થાપવામાં આવી હતી. પણ સંખ્યા
તે વખતે બહુ મોટી નહોતી. અને તેથી,
પ્લેગ પછી ન્યુટાઈનવાળો જનો બળી
નાશ થયો તેની સાથે એ નિશાળ નાશ
પામી, અને તે પછી નવું મકાન બંધાવું
નહી.

(૪) એ મકાન કેળવણી ખાતાની
બોરડે પાસે કર્યું છે તે મકાનને જારીએ
તે કરતાં વધારે છોકરાં જામવા માથ તેમ

છે. આ છોકરાને કાલ સરકાર તરફથી
બીલકુલ કેળવણી મળતી નથી.

(૫) સરકારી નિશાળ બાંધી આપવા
ને જ મહીના થયાં બોરડના સેક્રેટરી
તરફથી અમને વચન આપવામાં આવ્યું
હતું. સરકાર નિશાળ બોલે તેની રાહ
જોતાં આજે વધુ ખાનગી નિશાળો મલા
વવામાં આવે છે.

(૬) નિશાળના મકાન માટે બાર
માસનું કાડું આપવાને અમે બંધનમાં
મુકાયા છીએ. કેમકે તેથી જમીનગીરી
ની સ્કુલ બોરડે માગણી કરી હતી. તે
ઉપરાંત એકની જમીનગીરીની પણ
બોરડે માગણી કરી હતી, અને ત્યાર
બાદ તે બોરડે નિશાળ સ્થાપવાની બલા
મથુ કરી હતી.

વળી અમે તમારું ધ્યાન એવીએ
છીએ કે તમારા નિરજુમની બસર માથ
અહીંજ થશે એવું નથી. કેમકે એ
નિશાળ સ્થાપવામાં આવે (અમે પારીએ
છીએ કે તે સ્થાપવા કરાવ હજુ પણ
કરવામાં આવશે) તો આખા હીંદીમાં તેની
સારી અસર થશે. ત્યાં હમણાં જ ના.
સહેનસાહે હીંદી છોકરાંની કેળવણી માટે
મોટી રકમ આપવાનું બહેર કર્યું છે.
વળી હીંદીમાં હીંદી તેમજ મોસાં છોકરાંને
એક છરખી રીતે હીંદી કર જરનારાઓને
અરચે કેળવણી મળે છે એ પણ આપને
માદ આપીએ છીએ. મોસાં છોકરાંને હીંદી
કર જરનારાઓના પેસાથી કેળવણી મળે
છે તેમાં કોઈ નારાજ પણ થતું નથી.

આગેવાન હીંદીઓનું એક ડેપુટેશન
આ બાબતમાં આપની મુલાકાત લેવા
ધારે છે. આપને કાંઈ ખુલાસો અથવા
વધુ માહિતી જોઈએ તો તે પુરી પાડવા
ડેપુટેશન તકવાર થશે. આ ડેપુ
ટેશનની જરૂર એ છે કે અમારી કેમ
પેસા સંબંધી કેટલીક સમવડતાઓ કરવા
તકવાર થએલ છતાં (બીજી કોઈ કોમ
તેમ કરતી નથી) અમારી માગણીની
સામે કોઈ પણ માંજુસ માથ તે અમારા
થી બીલકુલ ન સમજાય એવી વાત છે.

સાહેબ, અમે જાહેરો રાખીએ છીએ
કે પ્રાંતીક કઠિસીલની કારોબારી કમીટી
ની હવે પછીની બેઠકમાં અમારી નિશાળ
સ્થાપવાને મંજૂરી મળશે, અને મોડામાં
મોડા નિશાળોની હવેની દરમતી સરખાત
થી અમારી નિશાળ સરકાર પોતાની
હકુમતમાં લીએ એવી બેઠવણુ થઈ
જશે.

આ લખાણની નકલ દરજવાલના એક
મીનિસ્ટરપર મોકલવામાં આવી છે.”

આ સંબંધમાં એકલા કાગળો તા. ૧૪
મીના લખેલા સ્કુલ બોરડ તરફથી તેમજ
દરજવાલ પ્રાંતના કેળવણી ખાતાના વડા
તરફથી મળ્યા છે. તેમાં જણાવા
વામાં આવ્યું છે કે હીંદીઓ માટે અલગ
નીશાળ સરકાર સ્થાપી શકતી નથી, પણ
એ હીંદીઓ તરફથી સ્વતંત્ર રીતે નિશાળ
સ્થાપવામાં આવશે તો સરકાર તેને માદ
આપવાનો વિચાર કરશે.

મોરમોટીયા હીંદીનો દશા

મોડા દિવસપર મારિસપરમ ખાતે
મોજાપસ રોડના સ્ટેશન આગળ એક હીંદી
ઓરતને રેલ્વે તથા કમરોડ બવામથી
બચાવવા જતાં એક હીંદી મરદ તથા
ઓરત એમ બે ગીરમીટીઆનાં મરજુ
થએલ. આ હીંદી રેલ્વેનો બહુ જુનો
નોકર હતો. છતાં તે માણસને ફરનાવવા
સંબંધમાં રેલ્વેવાળાઓ તરફથી અત્યંત
કંજુસાઇ અને કેવાનીયત બતાવવામાં
આવી. તેણે તેનાં કોઈ માથાકને બને
કાલ ફરનાવવાને કુકમ કર્યો. જેથી
બનેને અંદેક લાખમાં બાંધી જરા જરા
જમીન મોઢીવે તેમનાપર માટી વાળી
દેવામાં આવી. ઘેર કરતાં પણ ખરાબ
રીતે માનવીને ફરનાવવાના આ બનાવપર
મારિસપરમની પોલીસનું ધ્યાન ખેંચાયું
છે. પુરતી ઉઘાડ વચર ફરનાવવું તે એક
ગુન્હો રેલ્વેવાળાઓ કર્યો છે. ને બીજો
ગુન્હો તે, માણસને જાજીર કોરીન વાપર
વાને બદલે જુની લાખમાં બાંધી મલાવી
લેવાની નિરદશ અને કંજુસાઇ વપરાઇ
તે છે.

ડા. પ્રાણજીવનદાસ બે. મહેતા તરફથી
મી. માંધીના જીવન ચરિત્રનું પાઠા પુસ્તકનું
પુસ્તક મુલખના “મુજરાતી” પ્રેસમાં
સુદર આકારે પ્રસિદ્ધ થઈ બહાર પડ્યું
છે. તેમાં રેવ. ડોકના પુસ્તકનો પુરો
તરજુમો સહેલી મુજરાતી ભાષામાં આપેલો
છે. તે ઉપરાંત મી. માંધીના જીવનના
બહોળા અવવાસ ઉપરથી તેમના વિચારો
નું રસીક તારજુ લખી પ્રસ્તાવનારૂપે
આપવામાં આવ્યું છે આ પુસ્તકની એક
નકલ અમને દેશની એકલી ટપાલમાં
મળી છે. વધુ નકલો પુરતમાં આવી
પહોંચવા શક્ય છે. બે આવી મળેથી
ખરીદ કરવા માગનારાઓ માટે હીંમત
સાથે બહેર કરવામાં આવશે.

કેપ (કે. ઇ. યુનિયન

જનરલ ડીલરસ કાયદા સંબંધી
હિસા

તા. ૧૫ મી એપ્રિલના 'કેપ ટાઇમ્સ' ઉપરથી જાણવા છે કે કેપ એ. ઇ. યુનિયનની એક મીટિંગ તા. ૧૪ મી એપ્રિલે વિશ્વમ મીટિંગમાં મળી હતી. હાજર મહેમાનોમાં મેજસ્ટ્રેટ એ. એમ. એમ. યુજ (યુનિયનના પ્રમુખ), યુસા ગુરમહ મદ (સ્ટેલન બોલવાળા) આદ્ય એમ. ઇ. મહમદ (યુનિયનના સલાહકાર) એમ. હરમાઇલ અને પી. બેસી (બેસ્ટ ટ્રેડર) એ. આદ્ય. મળે અને એમ. બી. મેડબોલે (બેસ્ટ એડીટર), એમ. એમ. રહીમ અને યુલાનબાઇ (બેસ્ટ સેક્રટરીઓ) ડો. યુજ અને એમ. કાસમ અલી (માજી સેક્રટરીઓ) તથા અનુકૂળ મળી, આદ્ય અનુકૂળ, મહમદ અબાસ, હસે વ., અલી હરમાઇલ, હાજી હસમ, અબદુલ વાહેદ, એમ. હલીમ, ઇ. વાપા, સી. મેટી, માસનહામ, સી. બી. વાળા, ડી. પટેલ, અબદુલ કાદર, મોલવી બાહી એસમાન, હાજી હબીબ, અબદુલ મની, ખાન, યુજ, એમ. હસરા હલ, વીજેરે વીજેરે મુખ્ય હતા. હેલ મેજિસ્ટ્રેટી ચીફર બરાઇ મયો હતો, મી. એ. એમ. એમ. યુજે પ્રમુખની ખુરશી હીધા બાદ કોબરલી, વરાઇબરમ, ડી. કુરનસ, અલીવાહનોરમ, વેલોન્ટન, સમર સેટ સ્ટેડ, વીનડરસરદન, હરબન વીજેરે ટેકાણેથી મીટિંગને ટેકા દેનારા, તથા તા. ૨૪ મી માર્ચે થયેલી મુંટબીને મંજુર કરનારા, તારો બાબા હતા તે વંચાયા. મીટિંગમાં કેપટાઇનની મુનાઇટેડ કોર્ફ એસોસીએશન, અંબુમન હરમાઇ, મીઝાન એમ. અહમદ, હમીનીયા મુસ્લીમ સોસાયટી, સુરતી મહેરીલે એખલાસ, તથા કાનગીઆ અંબુમન હરમાઇ, એ મંડળના પ્રતિનિધિઓ હાજર હતા. પોરટર વીજ, પીકેટબરમ, પારલ, તથા સ્ટેલન બોલના પ્રતિનિધિ તરીકે મી. યુસા ગુર મહમદ હતા. મેરમેને પેતાના બાપજીમાં નથી કામના ટેકા મટે ખુલાશી બતાવી ને કહ્યું કે પાલમિંટમાં એવી સુચના થઇ છે કે વેપારી લાઇસેન્સ કાઢી આપવાના અને વરસે વરસે નવા કરી આપવાની સત્તા મ્યુનીસીપાલિટીના કાયદામાં ન હોવી જોઇએ, પણ એમીનીસ્ટ્રેટર અથવા માજીસ્ટ્રેટના કાયદામાં હોવી જોઇએ.

મેજિસ્ટ્રેટ એમ. એમ. એમ. વેપારવહે મુજબના મેજવવાની કાને છુટ્ટ હોવી જોઇએ અને કાને નહીં, એ એવી એખ મહારી બરેલી બાબત છે કે તેનો નિરણય કરવાનું કામ કામવાનું કાન કરાવનાર એ માજીસ્ટ્રેટને કહેવાય તેના કાયદામાં હોવું જોઇએ.

બાદ મી. એમ. હરમાઇલે નીચેનો ઠરાવ રજુ કર્યો: બા મંડળની કાશબારી કાનીટી માટે ન નામો સુચવવામાં આવ્યા છે તેને બા મીટિંગ પાસ કરે છે, અને યુનિયનને કમર્સ બધાં કરમો અને બધી ફરમો બાબતવા તેમને સત્તા આપે છે.

મી. એ. એમ. મહમદ તથા મી. મેડબોલે તરફથી ટેકા મળ્યા બાદ તે ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો.

મી. બેસીએ પેતાના બાપજીમાં જણાવ્યું કે મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના મેંબરોને લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા હોવા છે પણ તેમને પછી વાર કાયદાનું કાન હોવું નથી. વળી તેઓ દર મુંટબીએ બદલાય છે. તેથી લાઇસેન્સ માટે અરજ કરનારા મરીન માલસોને છબ ખમવી પડે છે. બાદ તેમણે નીચેનો ઠરાવ રજુ કર્યો:

“જનરલ ડીલરસ કાયદાનો અમલ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના કાયદામાં મુકવામાં આવ્યાથી હીંદી વેપારીઓને કાડમારીઓ એખવવી પડે છે. તે કુર કરવા માટે પાલમિંટને અરજ કરવા બા મીટિંગ ઠરાવ કરે છે, અને યુનિયનની કાશબારી કાનીટીને અરજની પટતી અવસ્થા કરવા સત્તા આપે છે.”

મી. એ. અબદુલાએ ટેકા આપ્યા બાદ ઠરાવ સર્વમુતમે પસાર થયો, અને મેરમેનને આબાર માની મીટિંગ બર આસ્ત થઇ.

પાલમિંટમાં અરજી કામગીરી અંબુમન કેપ એ. ઇ. યુનિયન તરફથી પીટીકન તા. ૧૪ મી એ. મા. આલેક કાડરે રજુ કર્યું હતું. સરકારે તે ઉપર વિચાર કરવો પડે છે એવી તેમણે દર આસ્ત કરી.

મી. હાલિક (અમલગી ડીવીઝનના મેંબર) મી. આલેકાડરની દરઆસ્ત વિરલ થયા. તેમણે કહ્યું કે મોરાઓની રિમિત નબળી કરવાની જરૂર નથી.

મી. મેજસ્ટ્રેટ દરઆસ્તને ટેકા આપતાં કહ્યું કે હીંદીઓ સામે ટકી રહેવા મોરા એને ઉત્તેજન આપવું જોઇએ એ બરબર છે. હતાં દરઆસ્તમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા મ્યુનીસીપાલિટીઓના કાયદામાંથી કાઢવાની

કામમાં આપવાથી એ અરજ વધારે સરકાર.

બાદ દરઆસ્ત પાસ થઇ હતી.

મવરમેંટ મેજિસ્ટ્રેટનો નોટાસો

બાદલી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષેરે સંબંધી

પીટરસબરમના સકુર તખતે તેનો કોઠરનો રોજબાર તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી એડી હીધો છે.

કેપટાઇનના મહમદ રોજબારની મીટિંગ તા. ૩૧ મી એપ્રિલથી મુલતી બપોરમાં લેવામાં આવી છે.

કેપટાઇનના મહમદ સહયદની નાહર મીટિંગના સંબંધમાં વહેંચણીના આકામ કેપટાઇનની સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, બનાં તે તા. ૧૦ મી મેથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

અરમેથોના જનરલ મરમંટ હરમાઇલ મુસા છનની મીટિંગ નાહર તરીકે બહેર કરવા તા. ૨૦ મી જુને પ્રીટીરીબા ખાતે સુપ્રીમ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

હરબનના ખાટલી સેખ સુલેમાન રાજી બીએ તેના સેલુકારો સામે સમજુતિ કરી છે, એ સંબંધમાં સેલુકારોની મીટિંગ તા. ૧૫ મી મેએ હરબન માજીસ્ટ્રેટ અમલ કરાવાની હતી.

બોલકબરમ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં મેનેનીના વેપારી બાજી સાલેજ મમતની મીટિંગ નાહર તરીકે બહેર કરવા તા. ૪ મી જુને પ્રીટીરીબા ખાતે સુપ્રીમ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે, તેના હિસાબ એપ્રિલ તા. ૧૪ મી મેથી ૧૪ દિવસ સુધી મેનેની ના રેસીડંટ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં ખુલ્લા રહેશે.

વડી પાલમિંટમાં અરમીસનના લોકે કાન બાબત તા. ૧૧ મીએ સવાલ પુખત્યો હતો, અને વચ્ચે પડવા કોલેનીબલ પ્રધાનને અમલ કરવામાં આવ્યો હતો. બપોરમાં કાદ આપવાનું કામ યુનિયન સરકારનું છે એવું જાણી વચ્ચે પડવા ની ના પાડવામાં આવી છે.—દરક.

બી. એ. કે. જોખલે નો એરાવર હાલ

ગીરગીરના રીવાજ નાણુક કરવા

ધારાસભામાં ઉદ્ઘોષી ચરમાનો
સને શબ્દ હેવાલ

(મથા અઢધી ચાલુ)

બી. એ. સર વિદ્યુત્તમ કાકરડીયું
જાણવું

સાહેબ,—મારા મિત્ર બી. એ. જોખલે એના હરાવને હું ટેકા આપવા ઉભો થાઉં છું. હજી મથા હરતામાંજ મુશ્કેલી ખાતા ત્યાં જાણાકરે બી. એ. આશુના રજા કરેલા બીજાની સામે હાથીય કરતાં કહ્યું હતું કે હોદી સરકારને કંઈપણ પગલું ચરતા પહેલાં એક તો એજ મુદ્દો જોવા ને છે કે બમુક રિવાજ માણસ બની પર જુલમ કરનાર છે કે નહીં. હું કહું છું કે, સાહેબ, માનવતા બી. એ. જોખલે એટલી બધી આભેદન રીતે ને હું વરજન કરી મથા તેવો બા ગીરગીર નો રિવાજ માણસ બનતપર સ્તીતમ મુળ રનાર છે. પણ એ ચાત બલમ રાખી હું પુછવા રજા થઈ છું કે એ રિવાજને પરવાનગીજ કેમ આપાઈ? સરકાર આ રીત નાણુક કરે તો મું આપણા મજુરો જુએ મરણ? હું કહું છું કે 'નહીજ'. આખા હોદ્દાના મજુરોના સવાલવિષે કંઈક વાકેફવાર હોવાનો હાલો કહું છું. ફેક્ટરી કમીશનના સલાહકર તરીકે મજુરો ના સવાલનો જાતિ અનુભવ લેવા મેં મારા બીજા સહીઓના સંજર્માં હોદ્દા સ્તાનના બધા મુખ્ય મથકોની મુલાકાત કરી હતી, અને તેઓની રીતબાતથી, તે બીજા વિચારથી, રહેણીથી અને કામથી વાકેફ થયો હતો અને આજ આ જ બાબતમાં સાત મહિના સુધી બમુકમ કમેલ છ સાત કલાક કામ કર્યું હતું. અમેને મું માણસ પાસું હતું. જુએ રીવાજ, ારી જતા, મુલામીની સ્થિતિમાં કામ કરતા મજુરો નહીં પણ સ્વતંત્ર, તંદુરસ્ત, અને સારો પગાર પામતા મજુરો અમારા જોવામાં આવ્યા હતા. ફેક્ટરી કમિશનનો અધિકાર ૧૯૦૮ માં બહાર પડેલા રીપોર્ટમાં જાણવામાં આવેલ છે. સાહેબ, તેમાંથી થોડી થોડીઓ, વાંચવાની હું રજા થઈ છું. તે રીપોર્ટના ૨૯ થા પાનાપર કમિશન હેલ છે કે :—

હોદ્દામાં મજુરોની અછત

“કામદારોની સંખ્યા પુરતી નહીં હોવાથી તેઓની સ્થિતિ બહુ મજબુત મથ પડી છે. અને મજુરો એવવના રાંની અંદર તોફાન કરીહાલ ચાલે છે. એટલે મજુરોની હાલની સ્થિતિ બાવી મુખ્ય બે બાબતોમાં રહેલી જોવામાં આવે છે. એક તો કમાલ આવતાં થઈ પુરતી સાબનો હોવાને લીધે તેઓની સ્વતંત્રતા, અને બીજી તેઓની અછત.”

તેજ રીપોર્ટમાં આજળ ચાલતાં કહે વામાં આવ્યું છે કે :—

‘એવું પણ જોવામાં આવેલું છે કે મજુરોના ધણીઓ તેઓના માનથી અને તેટલી પુરી પાડે છે. મજુરોમાં બરાક પણ બળભળાટ ચાલે છે તો તેઓ ચીંતામાં પડી જાય છે, અને તેઓને રાજી રાખવા દરેક તબવીબ કરવામાં આવે છે. હુંકામાં તેઓ બિચાર સમજીને વરતે છે કે મજુરો ની ઉપરજ પોતાના કામનો બધો આધાર છે.”

સાત મહિના સુધી સખ્ત કામ કર્યા પછી ઉપર મુજબનો થોડકસ અધિકાર્ય કમિટીએ જતાનો છે. વાહ, સાહેબ, આપણા હોદી મજુરોની આવી સ્થિતિ છે. અને આજ છતાં મેં વરસે માનવ દલાતું કારણ આપી મજુરોના વધુમાં વધુ કલાકો હરાવીને આ સ્વતંત્ર માણસો ની વચ્ચમાં આવવાતું સરકારે વાજબી પારસું. આપણે અહીં વાહ રાખવું જોઈએ છીએ કે આ માણસો ઉપરનો કાપદો લમે તે બગાડે પણ સ્વતંત્ર હતા, સ્વ તંત્ર રીતે કામ કરનારા હતા, અને કાર ખાનાતું કામ તેઓને માફ ન આવે કે કીક ન લામે એમ હોય તે ને કામ છોડીને તેઓ મને લાં જત કહે એવી છુટ કરાવતા હતા. તો પછી મજુરોને પરદેશ મોકલવાની આ રીત, ને હરાવ રજુ કરનારમાં વરજન મુજબ, અને આપણે બધી હડીકતો બધીએ છીએ ને મુજબ, અરેખરી મુલામી છે એમ સમ જવા છતાં આ ચારે ચલાવવા દેવામાં આવે છે? આ હરાવ રજુ કરનાર તરેથી કહેવામાં આવ્યું છે કે બે આ કંટાકમાં ફેજદારી કમરનો સમાવેશ કર વામાં આવે નહીં તો કોલોનીઓ મજુરો ને મંચાવેજ નહીં, અને તેથી તેઓ કામ વિનાના રહે. મારો જવાબ એ છે કે એમ ચાલ તો હોદ્દાનાના અને ખુદ મજુરોના કકમાં ચાર છે. એ બધાને

અને બીજા વધુ કોવ તેને પણ હોદ્દાના નમાં કામ મળે તેમ છે. વળી એમ કહે વામાં આવેલ છે કે ગીરગીરના આશુ પગાર આપવામાં આવે છે. તેઓને રાજ ની સીલીમ એટલે એક મહિનાના ર. ૨૨ મળે છે. (બી. એ. જોખલે કહે છે કે સરેરાસ તેઓને મહિનાના ર. ૧૨ મળે છે.) હવે ફેક્ટરી કમિશનના રીપોર્ટ માં ૨૨ મે પાને કહેવામાં આવ્યું છે કે બીજામાં સાધારણ કામદારોને રા. ૭ થી ૧૮ સુધી પગાર મળે છે, કાંતવાવાળાઓ ને ૨૫ થી ૩૫ સુધી મળે છે અને વધુના વાળાઓને ૧૮ થી ૩૫ સુધી મળે છે, કોલોનીઓમાં જતા ગીરગીરનાઓને બ્યારે સરેરાસ રા. ૧૨ નો પગાર મળે છે ત્યારે અહીંના હોદી કામદારોને બીજો માં ઉપર મુજબ પગાર મળે છે, પણ, સાહેબ, ગીરગીરનાઓને વધારે સાગે પગાર આપવામાં આવે છે એમ કદાચ આપણે માની લઇએ, તોપણ શું થોડી પેનીઓની ખાતર આપણા બી પુરવોની સ્વતંત્રતાનું આપણે સાદું કરશું? બી. એ. જોખલે કહી મથા કે મુલામી નાણુક કરવા માંજો પાઉંકને ખરબ કરનાર બાંજો પ્રજા હતી. હવે, પારકી પ્રજા બચાતા બીનાઓને અરીજુની બીમાંથી મુકત કરવા હોદ્દાનાના દર વરસે ૭ થી ૧૦ હોઠ રૂપિયાનો ભોજ આપવા તકમાર છે. કા ટક લેએ આપણું વાર્ષિક બાજ પેદા કરવા બાજરે ૩ બમુજ રૂપિયાની મુદી જોઇએ. એટલે ૭ થી ૧૦ હોઠ રૂપિયાનો ભોજ દર વરસે આપાય તે તજ અરજબની મુદીનો ભોજ

આખા જેવું થયું. બે હોદ્દાનાને પારકી પ્રજા માટે આટલી બધી મોટી રકમનો ભોજ આપવાતું પેરાઇ થકે તો ખચ્ચીત કોલોનીઓમાં જેને જવાની બર પડતી હોય એવા મજુરોને ધેરભેડે એરાક આપવાતું તેને પેરાઇ સકડું જ જોઇએ. વળી બી. એ. જોખલે કહી મથા તેમ આ કોલોને સખ્ત કામ કરવું પડે છે તેનોજ તે સવાલ નથી, પણ આપણા મોમાનો સવાલ પણ તેમાં સમાયો છે. બ્યારે દુનિયાની બધી પ્રજાઓ હોદ્દાના તરફ આંખથી ચીંધીને કહે કે દુનિયાના પડ ઉપર આ એકજ એવો દેશ છે કે જેમાં મુલામીને મળતી દલા ચલાવવા દેવામાં આવે છે, ત્યારે અમારું લોહી ઉકળ્યા વિના રહે નહીં.

સાહેબ, કહેલે એટલુંજ કહેવાતું કે મેં આજે કહ્યું તેમ ને પ્રજાએ એક વખત લાખો પાઉંક પ્રજાની સ્વતંત્રતા

માટે ખરબેલા, અને એ આજે પણ પોતાની પ્રજાની સ્વતંત્રતા જાળવવા ખાતર મને તે દુઃખ, મને તે બોલ સહન કરવા તૃપ્તિ મળે છે—એ આજે પણ હોય જાની ખાલેમાં કામ કરનારા મજુરો પર શબ્દના ભેખને પણ જાળવવું જરૂરી કરવા તૃપ્તિ મળે છે—તે પ્રજાને આ કુલાખીના જેવી રીત નાણુક કરવાને અરજ પણ કરવી પડે એ કિસ્મતની વાત છે. સાહેબ, હું 'ધાર્' છું કે હોદી સગરે આ દરાવ સ્વીકારી ગીરમીટનો રિવાજ નાણુક કરવાનો વખત હવે જરૂર મળે છે.

ગોવિંદભાઈ મી. દીનેશભાઈ આપણું

સાહેબ, એક ખાસ કામને માટે આ કાઉન્સિલમાં મારી નીમણુંક કરવામાં આવી છે, અને કોમિયોપરેટીવ હોટીલોના મદી એક્ટ પસાર થતાં તે પુરું થાય છે. એટલે આજની મર્યામાં હું કામ કરી તે માટે મારે કંઈ મોઝ કારણ આપવું જોઈએ. આ કારણ એ છે કે કાઉન્સિલોની અને પ્રોટેક્ટરેટના છાત્રોના સવાલ પર વિચાર કરવા તથા વરણ અમલો એ કમિશન બેઠું હતું, તેના હું એક સલાહકાર હતો. દરિયાપારના કમિશન સવાલમાં હું આ કમિટી બેઠી સારથી જ કાળજી કરાવું છું એમ નથી. તેમજ તે કમિટી સંપૂર્ણ થવાની સાથે તે વિષેની મારી દરકર પુરા થઈ હોય એવું પણ નથી. ૧૯૦૫ માં મજુરોની જાળવણી વિષે તપાસ કરવાનું ખાસ અને મોપવામાં આવ્યું હતું, અને મારી તપાસ કરી થાન મંજાળા અને બેઠીના પ્રતિની સંખ્યાબંધ છાત્રોના ડેપોની મેં મુલાકાત લીધી હતી. સારવાર કોમિયોપરેટીવ સોસાયટીઓના રજીસ્ટર તરીકે મુલાકાત કરતાં આવી ડેપોની મુલાકાત મેંવાની દરેક તક મેં સાધી છે, અને કોલોનીઓમાં પહેલીવાર જવાને એકલા યાત્રી તેમ જ આજે જ આવીને ફરી જવા માટે તૃપ્તિ મળે છે. એવા કુલાખીની સાથે મેં વાતો કરી છે. ગોવિંદ મી. ગોખલેએ ૧૯૦૬ માં બેઠેલાં કમિશન વિષે ગદ્ય છપર ટપકે વાત કરી છે. હું 'ધાર્' છું કે તે કમિટીએ ખાસ કરીને ગીરમીટના સવાલમાં મહુ સંજાળપૂર્વક તપાસ ચલાવી છે એટલું તો અમલનું જોઈએ છે. તે કમિટીમાં સર જોન્સ લાડુરા નામના હોડીસ્તાનના એક માણ મેજેસ્ટ્રેટ મજર નર, તથા સર જોન્સ રોડ રોજરહસન નામના એક લાંબરલ પહેના સજાસદ હતા, જેઓ ગીરમીટના રિવાજની તરફથી

માં ખીલકુલ વલણ નહીં ધરાવતા હતા. આ કમિટીએ ૭૨ દિવસ કામ કર્યું, અને તેમાં ૮૭ સાક્ષીઓની જુગાનીઓ લીધી. ગીરમીટના વિદેશીઓને કંઈપણ કહેવું હોય તે કહેવાની દરેક તક આપવામાં આવી હતી. ટ્રીનીડાડની વર્ગિય મેન્સ એસોસિએશનના મેરમેન મી. રીચાર્ડસ, લાંબી ધારાસભાના સભાસદ મી. સી. પી. ડેવીડ, વડી ધારાસભાના મજુરપક્ષના સભાસદ મી. સમર મેલ, અને બ્રિટીશ ગીરમીટની પીપલ્સ એસોસિએશનના પ્રતિનિધિએ એવો મત મતા બોલે હતા કે વેસ્ટ ઇન્ડીઝની અંદર ત્યાંના વતનીઓની સાથે દરીયાઈ જીવો ચલાવવા કારણસર હોદી મજુરો મોકલવાનું બંધ થવું જોઈએ. આ સિવાય મી. ગીરમીટના રિવાજ વિરુદ્ધ કમિટીની સંખ્યા એક પણ જુગાની મજુર થઈ ન હતી. જલદાની તેની તરફથી કરનારી ધણી જુગાનીઓ રજુ થઈ હતી. આમાં પ્લેટરો, જેઓ સ્વચાલિક રીતે એકતરફી નજરના હોય, તેઓની જુગાનીઓનો સમાવેશ કરી નથી. જેટલાક નામગીર માણ મજરના, જેવાકે પ્રો. સ્ટેનમોર અને સર આરથસ બ્રસ, તથા જમજાના કાજના જવરનાર સર સીડની ઓલીવર પણ જુગાનીઓ આપવામાં હતા. તે ઉપરાંત કેટલાક સ્વતંત્ર મજુરોએ પણ જુગાનીઓ આપી હતી. ગોવિંદ મી. ગોખલે કહે છે કે કમિશન કામદા મુજબ ન્યાય કરે તારા માણરેટો પ્લેટરોની તરફથી કરનારા નીવડે છે. તેમ કહાય હોય, અને ન પણ હોય કમિટીના સંખ્યા હાજર યામ્બોએને તો આ આરોપ લાગુ નથી પડતો એ એકકક્ષ વાત છે. એક કાખલો માનવંતા મી. ગોખલે આપે છે તે મોરી થીપસના એક માણરેટ મી. બેટસન વિષે છે. કમિટીના રિપોર્ટના કદ મા પારીઆમાં તે વિષે વિચાર જણાવવામાં આવેલો છે; અને તેમાં મજુર માણરેટ પોતાની દરજ્જો મોઝ બધે કપો નથી એમ કમિટીનો અભિપ્રાય બેવામાં આવે છે માણરેટો અને કાઉન્સિલોના સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ ઉપરાંત કેટલાક પાધરીઓએ પણ જુગાનીઓ આપી હતી, આ સાક્ષીઓ એક તરફી સાબેજ હોઈ શકે. તેમાંના બધા જાણીતા માણસ હતા. તેમાં સ. રૂપરથ મોહન પણ હતા. ૬ જેઓને વેસ્ટ ઇન્ડીઝમાં થીજા તાવના મરજમાં તપાસ કરના કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેઓએ જાં ગીરમીટના હોદીઓની કાજલ વિષે

પણ ખાસ તપાસ કરી હતી. મી. એલીન આરથેડ કરીને જામેરીકાના એક ભેખ, કે એમણે તે સવાલની રાજ દારી, સંસારીક અને આર્થિક માળતો વિષેના વિચારમાં પોતાનો જોયો વખત માળ્યો છે, તેમણે પણ જુગાનીઓ આપી હતી આ બધા મજુરોએ ગીરમીટની તરફથી મત મતાબોલે હતા. રિપોર્ટમાં કહેવું છે કે 'આ રિવાજ હોદીઓને ખરાખરીમાં ઉતારવાને બદલે ખરી રીતે તેઓમાં સ્વતંત્રતાનો ખંડુર પેદા કરનાર તીવડેલ છે.' રિપોર્ટમાં વળી એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે ધણી ખરી જુગાનીઓમાં તો એમજ બતાવવામાં આવ્યું છે કે મજુરોને માટે સરસ બંદોબસ્ત રાખવામાં આવે છે, અને તેમાંના ધણા ખરા ગીરમીટ પુરી થયે સ્વતંત્ર થઈ આજાદી બોલે છે.

ગોવિંદ મી. ગોખલે કહે છે કે પ્રોટેક્ટરો પ્લેટરોની જાળવણી હોવાથી અને કોઈ કિસ્સામાં તે પોતે પણ પ્લેટરો હોવાથી ગીરમીટના મજુરોને તેની પાસેથી મોઝ મહુ મળતી નથી. દરે, મારા ધારવા પ્રમાણે, આ સવાલનો જેણે અજાસ કર્યો હતો તે જણાવ કરશે કે જે કોલોનીઓમાં ગીરમીટનાઓની મોટી સંખ્યા છે—જેવા કે ટ્રીનીડાડ, બ્રિટીશ મીયાના અને શીજ—તેમાં તેઓના સવાલ માટે કામદાનો તથા કારોબારનો સંપૂર્ણ બંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો છે. દરેક કોલોનીમાં પ્રોટેક્ટર અથવા તો એન્ડ જનરલ નીમવામાં આવ્યા છે, અને તેને મહુ કરવા કાજતરી અમલદારની તપાસ પેક્ટરોની નીમણુંક કરવામાં આવેલી હોય છે. બ્રિટીશ મીયાનામાં એવા ૪ કન્સપેક્ટરો, ટ્રીનીડાડમાં ૩ અને શીજની અંદર ૫ નીમેલા છે. હવે પ્રોટેક્ટરોની અને તેના કાચ નીમેના માણસોની ખાસ દરજ્જો ગીરમીટમાં હોય અથવા તે ન હોય એવા મજુરોની સંજાળ રાખવાની છે. તે દરજ્જો રહે તેઓ વારવાર ફરતા રહે છે અને મજુરોને મોઝ રીતે રાખવામાં આવે છે કે નહીં, તેઓને રહેવાની કમલ જરાજર હોય છે કે નહીં, પચાર નિમમસર મળે છે કે નહીં એ તપાસતા રહે છે. જે કોઈ મજુર દરિયાઈ કરવા માટે પોતાના માણસની હા ની બહાર જવા માગતો હોય તેને માટે કાપડામાં ખાસ કમલ રાખવામાં આવેલી છે. માણસોના સ્વચાલ જુદી જુદી તરેહના હોય છે; અને તેથી ધણા બધા માણસો જુગાની દરીયાઈ સાંજમતો રાખ

જમલદાર વધારે દિલસોજી હોય અને
કામ ચોડે હોય. પણ એટલું તો તકન
ચોક્કસ છે કે કામની સ્થિતિમાં તે રિવા
જની અંદર એવો કામ બતાડે નથી કે
જેનો ઇલાજ ન લઈ શકાય. સાહેબ,
માથુસ ભત્રીજો કામ પણ સંસ્મારે પુ
રુ નથી. અને ગીરમીટનો રિવાજ તે
માં અપવાદ રૂપે છે એવું કહેવાને કું
તકનાર નથી. એક તેમાં આમીઓ છે.
પણ ખરી આમીઓ કમિટીએ બતાવી
છે, અને સરકાર કાલ તેનાપર વિચાર
જણાવે છે. એ આમીઓ ખુદ મજુર
લોકોને વંચીર નથી લામતી એ વાત કલ
કતાના પ્રેક્ટિકલના રિપોર્ટ ઉપરથી જોઈ
શકાય છે. તેમાં જણાવેલું છે કે વધુ
નહીં તો ૪૭૫ કુલીઓ ફરી વાર ગીર
મીટમાં ભેંધાયા છે. માનવંતા સભાસદે
જરતી કરનારા એજેન્ટની ઠાણલું વર
જન કરવું અને જણાવ્યું કે કંટ્રાક્ટની
જરતોથી મજુરો વાકેફ નહીં હોવાથી તે
કંટ્રાક્ટ વાજબી ગણાય નહીં હવે
જરતી કરવાના જે લતાથી કું વાકેફ છું,
એટલે કે મેંડા અને કમિટીનાથી જરતી
સુધીના તથા મેરખપુરથી જનાર સુધી
ના લતાના લોકો વિષે તો કું કહી શકું
કું કે તેઓ કોલોનીના કામની જરતોથી
સારી રીતે વાકેફ હોય છે. કું જરમાં
કહી મને તેમ મેં લાંના ધણા લોકો
જાણે વાત કરી છે, અને કોલોનીના કામ
ની કાલત જલ્દયા વિના એક પણ લાં
જતો હોય એમ કું જણતો નથી. જે
જે માથુસો લાં જાય છે તેઓના કામ
સમા સંબંધીઓ લાં જઈ આવેલા હોય
છે, અને તેઓ કામની જરતોથી સંપૂર્ણ
વાકેફાર હોય છે.

જોન. મી. ગ્રામલે : " કંટ્રાક્ટ
કોલોની ફાજદારી કયમો સુધા ? "

જોન. મી. ક્રીમેન્ટલ : " અલ
ખત, કંટ્રાક્ટની ફાજદારી કલમો વિષે
પણ તેઓ કંટ્રાક્ટ જણે છે. તેનાથી તે
એવું કંઈ કું થયું નથી. "

જોન. મી. ગ્રામલે : " એમી
મેંટા તે નથી હોતી. "

જોન. મી. ક્રીમેન્ટલ : કું ખાત્રી
થી કું કું કે તેઓ જે જરતોથી જાય
છે તે જરતોથી સંપૂર્ણ રીતે વાકેફ હોય
છે. કું બધા લોકો વિષે નથી કહેતો
પણ ઉપર જણાવ્યા તે જામના લોકો
વિષે કું કું. પણ કમિટી તેના રિપો
ર્ટના પારીખા નાં. ૧૦૦ માં કહે છે કે
બધા રિવાજોની માફક આ રિવાજોનો
અભિપ્રાય પણ તેના પશ્ચિમ ઉપરથી

આમી શકાય. તે મુજબ મારે કહેવું
જોઈએ કે આમાં સંદેહ રાખવાનું કારણ
બહુ થોડું છે. તે રિપોર્ટમાં બતાવેલા
આકાશ્યો ઉપરથી કંટ્રાક્ટ કમિટી
સાબીત થાય છે કે કમિટીની ગીઆનામાં
હોદ્દોઓની કુલ મીલકતની માત્રા હીઠ
સરેરાસ કાલીએ તો ૫૮ ૨ ની થાય ;
દીનીડામાં ૧૪ વરસની અંદર હોદ્દોઓ
એ સરકાર પાસેથી બધી મળી ૭૦,૦૦૦
એકર જમીન ખરીદી લીધેલી છે ; શીજી
ની અંદર ૧૮૬૮ થી ૧૯૦૮ સુધીમાં
હોદ્દોઓના તાબાની જમીન, લીઝની
અથવા તો જનમ ખરીદની મળીને
૬,૬૦૦ એકરમાંથી ૪૬,૦૦૦ એકર થયું ;
એટલે દરેક સ્વતંત્ર પુરુષ, સ્ત્રી અને
છોકરા હીઠ ૧૭ એકર જમીન થયું. અને
મને લાગે છે કે કોલોનીની અંદરના
હોદ્દોઓને આ બાબતમાં મત આપવાનો
હક છે. આ દરમિયાને રજુ કરનાર માન
વંતા સભાસદે આ લોકોનો અભિપ્રાય
જણાવે છે કે નહીં તે કું નથી જણાવેલો.
મી. ક્રીસ્ટીય એડવરડ, મદમક કુસેન અને
મી. જ્યોર્જ શીટલ પેટ્રીક નામના જે
જુવાન હોદ્દો કમિટીમાં કમિટી આજળ
જુવાનીઓ આપી હતી તે પર કું ખ્યાન
એવું કું. દરમિયાન રજુ કરનાર માનવંતા
સભાસદે આપણને વર્ણવી બતાવ્યો એવા
અધમ રિવાજ તથા કોલોનીમાં મજેલા
ગીરમીટના મજુરોના તેઓ બન્ને દર
જે હતા. તેઓ કોલોનીમાં જન્મ્યા
હતા અને લાંજ કેવળથી પામ્યા હતા,
અને તે વખતે ગારીસ્ટર થવા ઈચ્છામાં
આવેલા હતા. આ બન્ને કમિટીએ
ગીરમીટની રીતમાં તેઓને લાગી તેવી
આમીઓ બતાવી, છતાં ગીરમીટના મંજા
વવાનું આજુ રાખવાની તરફથી તેઓએ
જાર રખેને પોતાનો મત બતાવ્યો હતો.
મી. કુસેને ગીરમીટના કુલી વિષે કહ્યું
હવું કે ' કું થાઈ કું કે તેઓને બહુ
સારી રીતે રાખવામાં આવે છે. ' થજી
ખરા કુલીઓ ગીરમીટ પુરી કર્યા બાદ
સુધી સ્થિતિમાં હોય છે કે નહીં એવા
સવાલના જવાબમાં તેમણે કહ્યું હવું કે
' ખુદ કોલોનીની આબાદીજ તેને પુરાવે
છે. ' અને મી. શીટલ પેટ્રીક કે જેને હોદ્દો
કામ તરફથી કમિટી પાસે જુવાની
આપવા ખાસ નીમવામાં આવ્યા હતા,
તેમણે જોખમી રીતે કહ્યું કે ' જે કામ
ની વતી કું બોલું કું તે કમિટીન
આજુ રાખવાની તરફથી છે. ' વળી
કમિટીપર તેમણે મોઢલેલી રજુઆતમાં
તેઓએ કહ્યું હવું કે : ' હોદ્દોઓ ગીર

મીટ પુરી કર્યા બાદ કોલોનીમાં વસવાટ
કરવાને લાગે નીવડ્યા છે. એકતરફી
કોલોનીને વધારવામાં તેઓએ વજીફ
બરેલી મદદ કરી છે. સરકાર પાસેથી
જમીન ખરીદીને તેઓએ ખેતરો વસા
વ્યા છે. તેઓ શેરડીનાં અને શાકભાજી
નાં વાવેતર કરે છે, અને શાકભાજી માટે
લોકોનો આધાર તેઓપરજ હોય છે.
જુલિની જરૂર પડે એવા ધંધામાં પણ
તેઓ પાવરધા થાય છે, અને સ્થાનિક
રેલવે બોર્ડમાં, તથા મ્યુનીસિપાલિટીમાં
તેઓ નોકરી મેળવી શકે છે. તેઓ
અને તેઓના વંશજો વેપારી, કુશનદાર
કંટ્રાક્ટર, શિક્ષક વગેરે બને છે. તેઓ
બધા વફાદાર અને સ્વદેસલિખાની હોય
છે અને કોલોનીમાં એક અમલનો બામ
લગવે છે. "

હવે, કું કું કું કે દરમિયાન રજુ કર
નાર માનવંતા સભાસદે કોલોનીના હોદ્દો
ઓનું વર્ણન કર્યું કે તેઓ ' સદા કુલી
જ રહે છે, ' તેમાં અને આ વાતમાં કંઈ
જ મળતાપણું નથી. જોન. સર પીકેશ
દાસ કાકરશીએ તેમના જાણજમા જણા
વ્યું કે અહીં મીલોમાં અને કારખાનાઓ
માં કુલીઓને કમાઈ ખાવાની આવી
લિજમ તક છે તો પછી તેઓને પરદેસ
સવાવવામાં મદદ કરવાની કંઈ જરૂર ન
હોઈ શકે. હોદ્દો મજુરોના સવાલ વિષે
તેઓનો અભિપ્રાય અનુભવ સિદ્ધ હોવા
નો તેઓ દાવો કરે છે તેમ કદાચ કું
પણ તેવો દાવો કરી શકીશ. જે માન
વંતા સભાસદ મેં બહાર પાડેલ ૧૯૦૫
નો રિપોર્ટ વાંચ્યો તો ખેતીનું કામ કર
નારા મજુરો મીલોમાં અને કારખાનામાં
કામ કરવાનું પસંદ શા માટે નથી
કરતા તેનાં કારણો તેઓ જોઈ શકશે.
બીજી તરફથી એ મજુરો બમે તેટલે દુર
દેસ પણ ખેતીનું કામ મેળવવા બહુ
રાજી હોય છે. આ કારણોથીના દરેક
સભાસદો જણે છે કે ખેતીના મજુરો
અને બીજા મજુરોની રાજીમાં થજો તફા
વત હોય છે. અથવા પ્રાંતમાં આવેલ
મેંડાનું ૧૯૦૫ ની સાતનું મેમેરીયર
મારી પાસે છે. તેમાં લાંના ખેતીની
અંદર કામ કરનારા મજુરોની રાજી વિષે
નીચે મુજબ કહેલું છે. મારે એટલું
કહી દેવું જોઈએ કે મને વરસે ૩૪૬૦
માથુસો એટલે કે કલકતાને અંદરથી મહેલા
ગીરમીટનાનો ખીજો બામ મેંડા અને
તેની નજીકના ખાસ્તી પરગણામાંથી
મળેલ છે. મેમેરીયરમાં કહેલું છે કે :
' મજુરોને કાંચે દર મહિને રાશ રૂપિય

રોકા તથા તે ઉપરાંત શિવાજીમાં એક કમળી અને હાથપૂની વેળા લાંબા બે મજા જેટલો દાણો મળે છે, અને તેમ નહીં તો રાજના જ થી ૫ કાચા રતલ જેટલો દાણો મળે છે. 'સેવક' તરીકે મજુરી રાખવાનો રિવાજ પણ જોડામાં જાણીતો છે. કોળી, ચમાર કે લુનીયાની હાથકી મજુરી કોળીને 'સેવક' કહેવામાં આવે છે. આ લોકો વિવાહ કે એવા પ્રસંગે કરેલાં કરજ પુરવા અમુક રકમ માટે અમુક સુધી જમીનદારોની સુલામી કરવા બંધાય છે અને તે સુધત્ત દરમિયાન દાણો કે કંઈ તેને આપવામાં આવે તે તેને ખાતે મહાવવામાં આવે છે.

હજી મયા આવાલીયામાંજ 'સ્ટેટસમેન' ની અંદર મારા પાંચવામાં આવ્યું કે ગીરગીની આજપાસ એક જાતના મજુરો ૨૦ કે ૪૦ રૂપિયાના કરજ પુરવા આશરે મેશની સુલામી કરવા પોતાની જાતને વેચે છે. વળી એ દશા વંચપરંપરા જાણે છે કેમકે આપણું દેશ પુરવાનું છોકરાઓ માથે લે છે. વાર, આ દેશના મરીજ મજુરો અને તેનીપર આધાર રાખી રહેલા ખીન જ કોડ અને ૬૦ લાખ જેટલા પ્રાણીઓ કેવાં દશમાં આવી પડે તેનો આપરથી ખ્યાલ આવી શકશે; અને જે વર્ષના લોકો આવા દશમાં એટલે કે છંદગી સુધીની સુલામીમાં આવી પડે એવી હાલતમાં હોય તેઓ ૫ વરસની ગીરગીટમાં બંધાઈને પછી સ્વતંત્ર છંદગી ભોગવવાના સંજોગોને બાગ્યે જ જતા કરે. હું ધારું છું કે આ લોકોને આવા જમીનદાર ખનવાની તથા શહેનશાહતાના આજરદાર શહેરી ખનવાની નાશરણી કાપી નાખવાનો જોન. મી. જોખલે ને પ્રયાસ કરી રહ્યા છે, તેને માટે તે લોકો પોતે તેઓનો આજાર માનવાના નયા.

જોન. મી. મહમદ શાહીજી

આપણું

સાહેબ, જોન. મી. ક્રીમેંટલે દમણ ને આપણું કરજું તે મેં જુદું ગારીઠ ખાન દહને સાંભળેલ છે, અને નારે કજીલ કરજુ જેમ્સ કે એટલું જારીઠ ખાન આપવા છતાં જોન. મી. જોખલે એ લાંબીલું વલણ ખરું નથી એમ સમજાવવાને માનવંતા સલાસદ શકિતમાન થયા નથી. ગીરગીટીઆઓ કંટાકટમાં કંઈ રીતે હામલ થાય છે તેનું આમેજુન વર્ણન જોન. મી. જોખલે કરી ગયા છે. આજ તરફથી નેમજી કુલીઆના અમલજી

પણાનું વર્ણન કરજું અને બીજી તરફથી તેઓને હાથપનારા એક ટોના કાવજાનું વર્ણન કરજું. કુલીઓના અજ્ઞાનપણાને લાભ લઈને કંટાકટની કેટલીક તલન અમલની હરતોથી તેઓને અધારમાં રાખવામાં આવે છે એમ તેઓ જણાવે છે. જોન. મી. ક્રીમેંટલે આ આરોપનો ઇનકાર કરી શક્યા નથી. એટલું જ નહીં પણ કંટાકટની અંદરનો ફાજદારી કસમેવાલો જામ તેઓયા ડાને રાખવામાં આવે છે એમ તેમણે ખરું જોતાં કજીલ કરજું છે. એટલે હરાવ રજુ કરનાર માનવંતા સલાસદની મુજબ ફરી ધાનેા ખુલાસો આપજીને મળ્યો જ નથી. વળી કોલીનીમાં મયા પછી પણ મજુરો ને જે છંદગી ભોગવવી પડે છે, એક નજીવા વાંક માટે પણ તેઓને જે બારે સભ થાય છે તે વિષે પણ જોન. મી. ક્રીમેંટલે કંઈ રહીશે આપેલો નથી. ગીરગીટીઆઓ સાથે કામ લેનારા અમલદારોના પ્રતિનિધિ મજુરી સલામ એવા પણ મહત્ત્વોએ કચિલત પાસે આપેલી જે જુગાનીઓમાંથી જોન. મી. જોખલેએ પોતાની વાતના પુરાવા બતાવ્યા છે, તેની વિરુદ્ધ કંઈ પણ કહેવાનું જોન. મી. ક્રીમેંટલેને મળેલું નથી. પણ તેમણે કેટલીક એવી સાધારણ દા.કતો જણાવી કે જે જુગાનીઓથી પુરવાર થઈ શકે નહીં. જોન. મી. ક્રીમેંટલે જણાવે છે કે કુલીઓનું રક્ષણ કરવા પ્રોટેક્ટરો અને જન્સ પેટરો નીમવામાં આવે છે. વાર, આવા રક્ષકો નામવાની જરૂર પડે છે એ જ બતાવે છે કે જે રિવાજમાં એવું કંઈક છે કે જેની સામે રક્ષણની જરૂર છે જોન. મી. જોખલેના કહેવા મુજબ એક જુગાનીપરથી તો એમજ જણાય છે કે પ્રોટેક્ટરો મુકેલ સિતિમાં કામ કરતા મજુરોના રક્ષક થવાને બદલે પોંટવાના સ્વાર્થનું જ રક્ષણ કરનારા બને છે.....સાહેબ, જોન. મી. આસુના મેરેજ ખીલનો વિચાર કરતાં જોન. મુજી નજાતદે કહ્યું હતું કે કોઈ પણ કાચો પસાર કરતી વેળા સરકાર બે બાબતો જોવાને બંધાએલા છે એક તો એ કે તે બીજામાં લોકોની સર્વાંગમાં છે કે નહીં, અને બીજી એકે આલુ સિય તિમાં લોકો પીડા પામે છે કે નહીં. વાર, બીજી બાબત રિયે તો જોન સર વીહલદાસ બોલી મયા કે ગીરગીટના રિવાજથી માણસ જાત ઉપર સીતમ જુરે છે. પહેલાં જાતવત વિષે કહેવાનું કે જોન. મી. જોખલેએ ખાતે તેમના

બાપજી દરમિયાન જે મામણી કરી છે, તેમાં સમસ્ત હોદી પ્રજા સંમત છે.

હજી મયા કમેજ અનેના ટાઉનહોલની અંદર જોન-ઈડિઆ મોસ્ટેમ લીમની સલામાં ગીરગીટના રિવાજને બંધ કરવા નો સરકારને આમદ કરનારો હરાવ સર્વાંગ મુમતે પસાર થયો હતો. એટલે મુરુજ માન કોમે તો લીમના વારધિક મેળાવડામાં સર્વાંગમતે હરાવ પસાર કરીને જોન. મી. જોખલેના પમલાને ટેકા આપ્યો છે. હોડુ કોમના આબપ્રાપ વિષે કહેવાનું કે નેજાલ કેચિનની ઉભી સલામાં તે હરાવ પસાર થયો છે એટલું જ નહીં પણ બહોં હાજર રહેલા હોડુ પ્રતિનિધિ પણ તેમાં તલન સંમત છે એમ કું માનું છું. તેથી કું કું કું કે માનવંતા મુજી પ્રધાને કોઈ પણ કાચો પાસ કરવામાં જે બે હરતોની જરૂર બતાવી તે જન્ને આ હામલામાં મેળુલ છે, એટલે જોન. મી. જોખલેએ જે હરાવ રજુ કર્યો છે તેને સરકારે સ્વીકાર્યો જોઈએ. હું તે હરાવને અંતઃકરજુપૂર્વક ટેકા આપું છું.

જોન. સર ગંગાધર રાવ ચીલન વીસનું આપણું

મારા મિત્ર જોન. મી. જોખલેએ રજુ કરેલા હરાવને ટેકા દેતાં હું ખુશી થાઉં છું. હોદીઓના સંતોષકારક સિર્વાત અને હાથિય આક્રિયામાં તેમને જે રીતે રાખવામાં આવે છે તે વાતને બાજુએ મુકતાં પણ આ હરાવ માનવંતા સલા સદો કજીલ કરે એવું તેમાં થઈ છે. ગીરગીટીઆ મજુરીની રીતપર અને બીજા કુલ બાહસો નથી. કોનકાકટ તલે કામ કરનારા માણસોથી સ્વતંત્ર રીતે કામ કરનારા કામદારો કમેજા વધારે હાથકાકટ હોય છે. માલીકના બાલની દ્રષ્ટીથી જોઈ એ તો પણ ગીરગીટીઆ મજુરી ન જરૂરજોન છે. જે પુરાણી રીત છે, જન્ને હાલના સુધરેલા જમના માટે તે જરૂર નયા હોઈમાં મજુરોની બાબત થતી જમ છે, અને મજુરોના દરમાયા વધતા જાય છે એવા જોન. સર વિહલ દાસ કાકરશીના મતને હું અજતો બાજુ છું. જમલપુરમાં ૧૯૦૫ માં પ્રેવીન્શી વલ કોનકરનના પ્રમુખ તરીકે મેં એને મળતાજ વિચારો જણાવ્યા હતા, અને સાર પછી મજુરીની જે સિતિ જોવામાં આવી છે તેથી એ વિચારો વિશેષ દઢ થયા છે.

જોન. મી. મુખા રાવનું આપણું જોન. મી. ક્રીમેંટલે ને આપણું કરજું

છે અને આ સવાલ તરફ તેણે જે વધુ
જતાવ્યું છે તે જોઈને હું અચ્ચે પાડું
છું. ગીરમીટીના મજુરો, ખાસ કરીને
દીનીશમાં, જે સ્થિતિમાં રહે છે તેનું
તેમણે કંઈક ઝળકતા શબ્દોમાં વર્ણન
કર્યું છે. જે રીતે મજુરોની ભરતી
કરવામાં આવે છે, અને જે રીતે કાલો
નીઓમાં તેમને રાખવામાં આવે છે તેમાં
કંઈ પણ ફરિયાદ કરવા જેવું નથી એમ
તેઓ કહે છે. મજુર લોકોને અધમ
દરાએ પહોંચાડે એવું કંઈ પણ નથી
થવું એમ તેઓ કહે છે. તેઓ કહે છે કે
જે લોકોને જે રીત તથા રહેવાનું છે તેમ
ના તરફથી કંઈ પણ ફરિયાદ થતી નથી.
મારે કહેવું જોઈએ કે આ બાબત જે
અમલનો વિચાર કરવાનો છે તે તેઓ
જુલો જાય છે. તેમણે જે કહ્યું છે તે
મધુને આપણે સ્વીકારી લઈએ. ઓન.
મી. જોખલેએ જે કહ્યું છે તે ખરું
નથી એમ પણ તેમના કહેવા પ્રમાણે
આપણે માનીએ. છતાં પણ સવાલ રહે
છે કે આ ગીરમીટીની રીતથી દેશપર થી
અસર થાય છે? બીજી પ્રશ્નઓની મજા
તીમાં હોંડવાને કહ્યું પાડે એવી તેની
અસર થાય છે કે નહીં? જે કોઈના
મજુરોને જોવાને છે તે લોકોનું વલણ
હીંદ પ્રત્યે એકદર રીતે કેવું છે? અને
કામે છે કે ઓન. મી. દીમેંદરને કણ
કરવું પડશે કે આ રીવાજને કાંઈ સુધ
રથી દુનિયાની નજર આગળ હીંદ કહ્યું
પડ્યું છે. તેથી, સાહેબ, આ સવાલ
બાબતમાં મુખ્ય વિચાર કરવાનો છે તે
આ છે: આ રીતથી જમારી પ્રજાકીય
કીર્તિને, અમારા પ્રજાકીય આત્માજિમા
નને, સહેનશાહતાના કામ તરીકેની
જમારી પ્રજાકીય હકીકતની સુધાને
મંજીર અસર થાય છે કે નહીં? સાહેબ, હું કહું છું કે કાર્લસીલે અને
સરકારે જે સવાલ બાબતમાં લેવાનો છે
તે આ છે. ઓન. મી. દીમેંદરને કહ્યું
એવું આપણે ૧૦ વર્ષ ઉપર કરવામાં
આવ્યું હોત તો કાંઈએ તેની સામે
અવાજ ઉઠાવ્યા વગર તે ચાલ્યું ગયું
હોત. પણ તે વખતની સ્થિતિ કાલ
બદલી ગઈ છે. અમારું પ્રજાકીય હૃદય
તે પછી મહુ જામલિમાં આવ્યું છે.
અમને કામે છે કે, સાહેબ, અમે બહુ
લઘન કર્યું છે. આ સ્થિતિ માટે અમે
કોઈને વાંક કાઢવા માગતા નથી. અમાર
અમે માલવા દીધું છે. બીજી મુદ્દેથી
પ્રશ્નઓની પેઠે અમારા મોઝો બળવાના
જોઈએ એવો અમે આમલ નથી કર્યો.

પણ વખત બદલ્યો છે, અને હવે અમે
પુછીએ છીએ કે દુનિયાના બીજા મુલ
કામાંથી હીંદને આ નામોસી માટે શા
સાર પસંદ કરવામાં આવે છે? સાહેબ,
અમે આમલ કરીએ છીએ કે આ રીવાજ
એકદમ બંધ થવો જોઈએ હીંદીઓમાં
મહુ અને ઉત્તમ રીતે કેળવાયેલાને,
કામના તરીકે નાતાલમાં, કુલીની પેઠે
મજુરમાં આવે છે તે વિષે અમે બધા
જાણતા થઈ ગયા છીએ, શા માટે એમ
બને છે? સાદું કારણ એ છે કે હિંદીઓ
આફ્રિકા, હીંદની સાથે કુલી મજુરોના
રૂપમાં સંબંધમાં આવેલ છે, અને તે
હીંદને મજુરોની ભરતી કરવાના એક
વિશાળ સ્રોત તરીકે જોવામાં છે, અને
તેથી હીંદમાંથી અમે તે માણસ સાં જાય
તેને, કુદરતી રીતે, એક કુલી મજુરમાં
આવે છે, અને એક કુલીથી તે જરાપણ
વિશેષ હોય એમ તેના તરફ વરતવામાં
આવ્યું નથી.....આ ગીરમીટ અમારો
કામલ કરવામાં આવી, અને કમીએસન
કાપડો સરકારના દફતરપર ચડ્યો એજ
હીંદને માટે મોટું કમનસીબ કામ થયું
છે. છતાં, જે બની મધુ છે તે માટે
અસર થઈ કરવાની જરૂર નથી. જે
મોટી છબ મધુ મુખ છે તે હવે આપણે
દુર કરવાની જરૂર છે.....સરકાર જે
તેમ નહીં કરે તો તેના કામથી હીંદી
પ્રજાને હીંદી નિરાશ જણાશે. મી.
જોખલેએ કહ્યું છે તેમ આ રીત વહેલા
મોડે બંધ તો કરવીજ પડશે. તો લોક
લાગણીનો વિચાર કરી શા માટે તે
અસર બંધ કરવાની તક ન લેવી? એ
રીતના યુક્તિયોગ બતાવવાની જરૂર હું
જોતો નથી. અમુક કાલોની કુષ અને
મધથી ઉભરાય છે એવી વાતોથી હગીને
લોકોને ભરતી કરનારાઓએ પરદેશ
ચડાવી દીધા છે એવા કેટલાક કામલા
હું જાણું છું. હું એટલુંજ કહીશ કે
આ રીતજ અધમ છે. તેમાં સંડોવાયેલા
માણસોની નીતિનો તે અટકાવ કરે છે,
અને કોઈ એક ઉદ્યોગ બંધા સાર મજુ
રીનો બચાવીયારી ઉપયોગ ન થવો જોઈ
એ. આ બધી બાબતો બાબુએ રાખી
એ તો પણ આપણી વાસે મુખ્ય મુદ્દો
એ છે કે આ રિવાજ આપણા પ્રજાકીય
સ્વાધિમાન, પ્રજાકીય કીર્તિ અને પ્રજા
કીય હકીકતોની જડને છેદી નાખતાર છે.
હું હીંદી સરકારને વિનંતિ કરું છું કે
આવી બાબતમાં તેમણે સમસ્ત પ્રજાની
લાગણી વિરૂદ્ધ નહીં આચરવું જોઈએ.
સાહેબ, આ સવાલમાં બધા વચેના લોકો

એકમત છે, અને હું કહેવાની રજા લઉં
છું કે સરકારે પણ તેઓના મતમાં
સામેલ થઈ ગીરમીટ વિષેને કાયદો
કરવો જોઈએ. એથી વિશેષ કહેવા
માગતો નથી. ઓન. મી. જોખલેએ
રજુ કરેલા કરાવને હું અંતઃકરણપૂર્વક
ટેકા આપું છું.

ઓન. મી. મજરફ હકનું આપણ
સાહેબ, ૧૯૧૦ માં જ્યારે લોન મંડિત
આ કાર્લસીલના પ્રમુખરવાને હતા, ત્યારે
ગીરમીટના રિવાજ વિષે મારો અભિપ્રાય
જણાવવાનો મને પ્રસંગ મળ્યો હતો.
મેં તે વેળા કહ્યું હતું કે:—

‘ગીરમીટનો રિવાજ જાતેજ કુદ
છે. તેમાં મજુરોને રાખનાર પણ
જેવો બની જાય છે, તેમ મજુરો
પોતે પણ અધમ બનતા જાય છે.
કાયદેસર કદાકટના નામ નીચે ગ્રાહ
મીતું ખરબમાં ખરાબ રૂપ તેથી
ચાલુ રહે છે. તેના કુળમાજ બગાડો
છે. બચકારમાં મનુષ્યને છાજે નહીં
તેવો છે, તેના પરિણામ બહુ હાની
કારક છે અને તેથી વગર કીલે તે
નાશુદ થવો જોઈએ.

આખેવરસ પહેલાંના મારા વિચારો હતા.
સાહેબ, મનુષ્યની સ્વતંત્રતાના ઉંચા મુદ્દા
થી હું તે રિવાજને હોથ બંધેલા ગણું છું.
પ્રુદાએ માણસને સ્વતંત્ર પેદા કરેલ છે.
પણ તે પ્રુદા તરફથી મળેલા હકને માણ
સના બનાવેલા કાયદા વડે છીનવી લેવા
માં આવે છે. મજુરીમાં માણસની
સાધારણ સ્વતંત્રતાનો જંગ થવો જોઈએ
જ નહીં. મારા માનવતા મિત્ર મી.
કારી કાર્લસીલને જણાવી ગયા કે આ
આ બાબતમાં હોંડવાને લોકો એકમત
છે. મહા કાલેજ સુલભમાનોના મહા
મંડળ, ઓલ-ઈન્ડિયા મેરલેમ લીગમાં
મી. જોખલેના કરાવને ટેકા આપ્યો
કરાવ પસાર થયો હતો તે વિષે પણ તે
ઓ કહી ગયા છે. હું માણું છું કે
મારા હીંદુ સાપ્ત્યો પણ એકમત છે.
તો પછી આ કરાવ સંસ્કારવામાં સરકાર
ને શું આડે આવે? તમે બિંદીસ
સરકારના સલાહદો અમારી આપર અને
અમારા મોઝાના બુધ્ધેકાર છે. તમોને
તમા હોંડવાની અંદર રહેતા સર્વ
અંતરોને હું અરજ કરું છું કે આ
બાબતમાં તમારે અમને મદદ કરવી થટે
છે, અને બીજી પ્રશ્નઓની નજર આગળ
હીંદની બાબત સાચવવાની સહેનત કરવી
થટે છે. હોંડવાના લોકોને આ બાબ
તમાં બહુ કામી આવેલું.....સાહેબ

કર્મીસીલ જમને મહા કરવા જિન. મી. ગોખલેને, આ કરવ સ્વીકારશે એમ કુ' માણું છું.

જિન. મી. મધોલકરનું બાળક

સાહેબ, હીંદુસ્તાની ગીરમીટની અંદર મળુરોને પગેલા યાગવાની રીત નામોસી કરેલા છે, અને માણસાઈથી વિરુદ્ધ છે એવી લાગણી આ દેશમાં સામાન્ય છે એમ બતાવવા કું મોઢાએ કહ્યો કહીક. સાહેબ, કરતી કરવાની રીત વિષે તમા સંસ્થાનોમાં હીંદીઓની સ્થિતિ વિષે જિન. મી. ગોખલેને જે આવેદન વર્ણવ કર્યું તે પછી તેની પુનરોક્તિ કરવા કું નથી કહ્યુંતો. અનુભવનો કાવો ધરાવ નારા એક જાનવંતા મહત્ત્વ તરફથી આપણને કહેવામાં આવે છે (જેકે ૧૯૦૮ ની સેંકરસન કમિટીના તેઓ સલાહદ દતા.) કે તે રિવાજ નાણુદ કરવાની કાલામચ્છ આપવા જેવું કમિટી ને લાગ્યું નથી. સાહેબ, સાક્ષીઓએ જે કાઠમારી વિષે જણાવ્યું તેવું કમ નહીં હોય એમ કહીલને ખાતર આપણે માની લઈએ (જે કે મારે કહેવું જોઈએ કે જિન. મી. ગોખલેના જુદા મોઢાકા આરોપોને જવાબ એકબી રીતે આપા શેવ નથી.) એટલે કે લણાખરા કિસ્સામાં એવી કાઠમારી અરેખરી રીતે છેવ નહીં એમ આપણે માની લઈએ, તો પણ જમે એ વધિા કમ સકીએ છીએ કે હીંદુસ્તાનને લગભગ યુગમી જેવા રિવાજ તમે મળુરોની કરતી કર વાણું છેવ નહીં બનાવવું જોઈએ.

સાહેબ, ગીરમીટનો રિવાજ પદી કાઠવાનો છેવ એવ છે કે તમાં રતનંજ મળુરો કામ કરવાનું મજદ નથી કરતા ત્યાં મમે તેમ કરી મળુરો પુરા પાડવા. ખોટીક ગીપાના, કીનીડાડ, અને ખીજ કોઠોનીઓ વિષે કહેવામાં આવ્યું તે મુજબ ત્યાં લગભગનારા સંજોએ હેવ તો આ ગીરમીટની રીતની બીલકુલ જરૂર જ્યાં કરી રહી? બજાર મુકી છે એને મળુરોનો ખપ હેવ તે કાલે ત્યાં જાય અને જે જવા માગ્યા હોય તેને કાલે કામ જાય પણ તેમાં સરકારી કામ કાઓની મજદની જરૂર કા માટે હોવી જોઈએ! અને હીંદુસ્તાનનેજ કા માટે તેવું છેવ બનાવવું જોઈએ! આ બાબ તમાં જમારો અભિપ્રાય નહીં લેવામાં આવે! જમારી લાગણી નહીં તપાસવા માં આવે! આ કવાલ વિષે આખા દેશમાં જનુ કી લાગણી ફેલાઈ રહેલી છે. સરકાર જે બાબતપર કામ આજશે

અને હીંદીઓની લાગણી તમા જાતિ અભિમાનને જમામ કરનારા રીતજાને માણુ નહીં રહેવા દેશે એવી કું આજીજ કરું છું.

[અધુરું.

ડરખાનમાં ફુકાળ ફંડ

સેક્રટરી મી. એચ. બાઇ. જોડી લખે છે કે:—

આ ફંડનો ઉદ્દેશો આકેડા નીચે મુજબ છે:—

- ક ૮ • સેક્રટરી પાસે જમાવના બાકી (તા. ૧૩ એપ્રીલના અંકમાં જણાવ્યા મુજબ)
- ૫ • • સાધ્વા પરસીતમ
- ૧ ૧ • રામા કવચ પટેલ
- ૧ ૧ • આર. મી. રોડ (કોમિટવાળા)
- ૧૦ • નારાયણ વલ્લભ
- ૭ • દવાળ બીખા દરજી
- ૭ • કીબા સોમા
- ૫ • કાસજી રથા
- ૫ • મુલાલ સુખા મીશી

૧૩ ૫ ૩ કુલ સેક્રટરી પાસે આવ્યા.

ઉપર જણાવેલ પા. ૧૬-૫-૩ માંથી કરાહટ, દખાલ અગમ, રજીસ્ટ્રેશન વિગેરે ના કુલ ખર્ચ કાઢતાં બાકી રહેલા પા. ૧૬-૨-૬ નો કરાહટ મુજબ "સુખરાતી" પત્રના અધિપતી ર. હમ્મલકામ સુર્ધરામ દેસાઇના ઉપર અતરેની કમીટીના એરમેન મી ફુલકભલાલ અમુલાલ દેસાઇના કુલમ થી અને મી. કાકરલી સંબવીના કહેવાથી તેમજ અન્ય અદરથોની સુચનાથી મોકલી અવવામાં આવેલા છે. આ દવે પછી અતરેનું ફંડ ઉપલા અદરથોના કહેવાથી, બંધ કરવામાં આવ્યું છે અને કોઇ મહત્ત્વને ફુકાળ ફંડમાં કોઇ પણ આવવું હોય તો "કોમિટ આપીનીયન" મારફતે, પાતો જ્યાં તેમનું હીલ મ્હાલ તેમની મારફતે મોકલાવવા મહેદવાની કરશે.

ઉપરના હીસામયી ડરખાનના ફુકાળ ફંડ વિશેનો ચુકતે હીસાબ બહાર પદી જાય છે.

તા. ૧૦ મી એ સંડનમાં કમિટીની પાટ નો જાવ આઉકના વર્કફેરે પેલી સેમે હતો.

કીબરલી ફુકાળ ફંડ

મી. કે. કાળીદાસ પટેલ લખે છે કે:—

- પા. સી. પે.
- ૪૧ • ૬ આમળ કબુલેલા.
- ૨ • બાણુ તેમજજાન (ફરીયા)
- ૧૦ • મેવન રતન
- ૨ • હરમાઇલ પઠાણ
- ૧ • • દામીલભાઇએમાં ઉપરાણું.

૫૨ ૧૫ ૩
૪૦ • • અમારી અપનાવર મોકલેલા.
૧૨ ૧૫ ૩ કામ ઉપર.

ઉપર મુજબ પા. ૧૨-૧૫-૩ ફુકાળ ફંડના તથા ૦-૨-૬ આમળ કબુલેલા નહીંઆવ હીંદુ નીરામીત ફંડના મારી પાસે છે. જે સામ્યોએ વળુ ફુકાળ ફંડનાં બાણુ આપ્યાં નથી તેમને ખાસ પીનંતી કે ઉપરું ફંડ તા. ૩૧-૫-૧૨ ના મેજ બંધ કરી ચુકતે હીસાબ મોકલી દેવા ઇરાદો છે. તો તે તારીખ પહેલાં આપી દેવા કૃપા કરવી.

ટરાંસવાલમાં ફુકાળનું ઉવરાણું

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)
કરુમરસડોરથ

- ૨ ૧ • ગેટાભાઇ અને કાદુ
- ૧૦ • હમ્મલાલ અને પટેલ
- ૨ • એ. પટેલ
- ૧ • • પરામ પેમા
- ૫ • ઇ. બાઇ. પટેલ
- ૫ • બલેક ઉકા
- ૫ • કાસમ જમાલ
- ૨ • બગુ રામા
- ૨ • કુલા ૧૫૨
- ૨ • પરણુ લાલા
- ૧ • સુલેમાન કુસેન
- ૧ • હરમાઇલ કાસમ
- ૧ • હરમાઇલ રાવન
- ૨ • મંજા નાના
- ૧ • હરમાઇલ આકુજી
- ૨ • રામજીની સેક્રટરી
- ૧ • કાલા બીખા
- ૧ • નરસઇ બીખા
- ૨ • હમ્મ એમ લખાત
- ૫ • કસેન આમોદ દાડીઆ
- ૩ • કીતા કીના

૪ ૧૬ ૬

પરચુરણ

દ્રાવિણ હિંદુઓનું યુદ્ધભાષા એસોસીએશનની વાર્ષિક મીટિંગ તા. ૧૫ મી એપ્રિલે મળી હતી, જે વખતે મહા સાલ નો રીપોર્ટ પણ થયા પછી નવા હોટેલોની ચુકવણી કરવામાં આવી હતી. એસોસીએશનના નામે પા. ૫૩ ની રકમ બેંકમાં જમા છે.

રેવરેન્ડ મહેશીએ પ્રસ્થાવના સેક્રેટરી થયે છે કે— તા. ૧૨ મી એ મહેશીની મીટિંગ મળી હતી, જે વખતે તા. ૨૪ મી ને બુથેરાતના મહેશીનાં બચ્ચાં એલું મહેશીનાં બેવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

“શામાં તોજાં અને ગાળવાં” તથા “દક્ષિણ આફ્રિકા દરજન” એવાં મથાળાં તથા બીજાં બચ્ચાંએ પ્રસિદ્ધ થયે છે. બહેર ખબરો તરફ ધ્યાનપૂર્વક જાણે એમીએ છીએ.

નાતાલીયા મીલક કુ. ની નુકસાનીયા જાણ જતાં રહેલા પદસામાંથી શેર હોલ રોને તેમને હિસ્સો આપવાનું કર થયું છે. આ સંબંધમાં વિશેષ ખુલાસો બીજા બચ્ચાંએ પ્રસિદ્ધ થયેલી બહેર ખબરથી થશે.

ગોડસાવરના દીંદી હરી વિ. મ્યુની સીપાલીટીવાળા કેસમાં દીંદીની સુમોન ફોરટમાં જીત થઈ છે. મજૂર કેસમાં દીંદીપર એવો આરોપ હતો કે તે એકી આદીક બચ્ચાંમાં બચ્ચાં રેડેડપર રહેતો હતો, અને તેને મજૂર રેડેડપર રહેવા કે વેપાર કરવા હક કે લીધ નહોતું. નીચલી ફોરટમાં દીંદીને ગ્રુન્ડેમાર ઠરાવી શી. ૫—નો દંડ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ અપીલ થતાં સુપ્રીમ ફોરટે નીચલી ફોરટનો ચુકાદો ફેરવી દીંદીના લાભમાં કરી આપ્યો છે.

ડરબનથી મી. મહમદ પ્રસ્થાવના પટેલ થયે છે કે— બહેરેશ્વર તાલુકામાં ગામ દેશમદી ખાતે બચ્ચાંઓને કમમ સીમ પણ વાસ્તે મહેરોસો ખોલવા સંબંધમાં બચ્ચાંએ એક કમળ બચ્ચો હતો. તેનો બચ્ચાં મળ્યો છે કે તા. ૨૬-૩-૧૨ થી મહેરોસો ચાલુ થયો છે. તેમાં ૧૫ એકરા ને ૧૫ એકરીઓ મળી ૩૦ ની સંખ્યા દાખલ થયેલ છે. અને આજા છે કે વધુ સંખ્યા હવે પછી દાખલ થશે.

જરો. હાલમાં ને લીલાંકો રાખેલ છે, જેમાંથી એક એકરીઓને પદવવા માટે બી કિલ્લ છે. મહેરોસાની બવરયા માટે મેસરસ ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રી, મસ્તામલ આદમજી પટેલ, ઉપાધીપ સુલેમાનજી, અદમજી પ્રસ્થાવના, અદમજી આદમ, તથા આદમજી ઇલાહ એ ૬ માણસોની એક કમીટી નીમી છે. આરા મામલાસીઓ તથા બીજા મુસલમાન બાઇઓએ આ મહેરોસાને મદદ કરવી પડે છે.

કેટલાક બહાદુરીયાં થતાં ડરબનમાં એકે મરહુમો કેસ ન થવાથી મહેરોસે એ રોમમાંથી મુક્ત થયેલ તરીકે બહેર કરવામાં આવ્યું છે.

“મરહુમો” નો ચારિત્ર્યગરબનો ખબર પત્રી બચ્ચાંને છે કે નવા સીમરેટ સો સંબંધી પહેલો કેસ તા. ૭ મી એ બચે આવ્યો હતો. આરોપી એક “બારબ” વેપારી હતો. તેના રેકોર્ડમાં સીલ તોડેલા સીમરેટનાં પછીટ માલુમ પડ્યાં હતાં. બચાવમાં તેણે એવું બચ્ચાંવું કે કુપ કાઢી લેવા તેના કાફર નોકરે તે તોડેલાં બીજાને ચેતવણી આપવા ખાતર કેસ લાવવામાં આવ્યો છે એવું પોલીસે બચ્ચાં વવાથી માલુમેટ શી. ૧૦/૬૩ની (લખ નાર કહે છે) હકાદી સળમાં આરોપીને છોડી મુક્યો હતો.

પોરટબ્લીકમેથ વેદ ધરમ સભાના સેક્રેટરી થયે છે કે તા. ૫ મીએ સભાની માસીક મીટિંગ સભાના હોલમાં એકદીપ ચેરમેન મી. ગોર્વિંજી છીના બાઇના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. આસીક શી સેવાયા નાદ સમવાનુષાર બાપજો થયાં હતાં. બાર નાદ સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતિના જીવન ચરિત્રમાંથી મી. મહનજી ગોર્વિંજીએ વાંચી સંભળાવ્યું હતું. છેવટે પ્રમુખ સ્તુતિ તથા આરતી કરી સભા વીસરજન થઈ હતી.

માધ્યામથી મી. માધવજી ઝીજીભાઈ કુ. તરફથી બચેલ એક બચ્ચાં મળ્યું છે. જે ઉપરથી બચ્ચાં છે કે કાઠીઆવાડ માં ગામ લાલપુર ખાતે પાંજરાપોળા માટે તથા કુમળ સંકટ નિવારણ સાર એક ઉપરાણ કરવામાં આવેલ છે. આ સંબંધમાં લાંબી પાંજરાપોળના સેક્રેટરી મી. વીલ્હાસ મુળજી પારખે એક કમળ બચ્ચો પદસામાં મદદ માગી છે. બીજા એક કમળમાં કુમળ ૬૩ કમીટીવતી મદદ માટે મહેર કરવામાં આવી છે.

માધ્યામ ખાતે ઉપરાણ કરવામાં આવતાં એકંદર પા. ૬૭-૧૨-૦ની રકમ થયેલ છે જેમાંથી પા. ૨૬-૦-૦ની રકમ દેશ મોહલાઈ મુકી હોય એવું બચ્ચાં છે. બીજાઓ આ ફંડને મદદ કરશે એવી આશા મી. માધવજી ઝીજીભાઈ કુ. ના કમળમાં લતાવવામાં આવી છે. મદદ કરવા માહનારાઓ લાલપુર પાંજરાપોળના સેક્રેટરી મી. વીલ્હાસપર, અથવા માધ્યામ ખાતેના મી. માધવજી ઝીજીભાઈની કુ. મારફત પૈસા મોકલી શકશે. મોહલા નારને સેક્રેટરી તરફથી પહેલ મળશે.

ડરબનવાળા રેવ. સુખમનીયમ તરફનો એક ઇન્ટરવ્યુ ગાન્યુઆરીના ‘ઈન્ડિયન રીવ્યુ’ માં પ્રસિદ્ધ થયો છે, જેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના દીંદીઓની અસહ્ય હાલતોમાં એકરકારક રીતે વરણન કરેલું છે.

કેપટાઈન ખાતે સાઉથ આફ્રિકન મસાલ એસોસીએશન નામનું એક મંડળ છે. એક ખબરપત્રી તરફથી બચ્ચાંવવામાં આવે છે કે આ મંડળની એક સાખા મોડા વખતપર બેન્ડનસખરમાં સ્થાપવા માં આવી છે. મી. હાજી બદરુદ્દીન પ્રેસી ડંટ, મી. ઉમર કમાર વાઇસપ્રેસીડંટ, મી. તાઇયબ એપી ચેરમેન, મી. એચ. જી. અબ્દુલ્લા વાઇસ ચેરમેન, મી. પ્રેમાવલ ટ્રેઝરર, મી. જી. બી. ડોર્મીઓ સેક્રેટરી, મી. સોલીમન માહીક સેક્રેટરી એ પ્રમાણે તેના હોદ્દાધાર છે. બેન્ડનસ અસર હોસ્પિટલમાં મુસલમાનો માટે એક વેરડ અલગ સ્થાપવા માટે આ મંડળે કેટલીક કમીટી કરી છે. આ કમ માટે તેના તરફથી એક ઉપરાણ કરવામાં આવ્યું હતું તેમાં પા. ૧૧-૧૩-૨૫ ની રકમ થઈ હતી. ફરે ચાર ચાર મહીને બચ્ચાં ઉપરાણ કરવાનો સુરાદો છે. તે ઉપરાંત મુસલમાન છોકરાઓ માટે એક નિશાન સ્થાપવાનો આ મંડળનો વિચાર છે.

કોલુસ્તાનનો ટપાલ

એકદ ને દિવસમાં અમરસોદીમાં ગયા નંધ થશે.

તા. ૧૦ મી જુનના ખબરમાં મીને રીકમાં આવવા થઈ છે.

તા. ૧૫ મી જુને કેનકલરમાં આવશે.

તા. ૧૬ મી જુને કેનકલરમાં જવા નંધ થશે.

તુરકી કોનસલને બંદરબંધ

લગાઈ સંબંધમાં વિચારો

તુરકી કોનસલ બંદરબંધ ના. ઓઠાનીસ બેની ડરબનની હાજરીની તક લઈ તેમનો એક બંદરબંધ લઈ 'મરકુરી' માં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો. તેનો સાર નીચે મુજબ છે :-

ના. સુલતાનની ખિસ્તી પ્રબળે તુરકી લશ્કરમાં રાખવામાં આવે છે. એવો સવાલ પુછવામાં આવતાં કોનસલે જણાવ્યું કે તુરકીમાં રમખાંડોની નવી રાજ્યવ્યવસ્થા તથા મધ્યને સરખા હક છે. ખિસ્તીને બેને મુસલમાનોને લાભ આપવામાં નથી આવેલો. આના પ્રસારમાં કોનસલે પોતાનો જ હાથલો આપ્યો, અને હજુ કે હજુ એક આરમીનીઅન ખિસ્તી હું. બે કે આ મુલકમાં ખિસ્તી ધરમની તુરકી પ્રબળ ની વસ્તી બેલીજ છે, સારે મુસલમાનો પછા છે, છતાં મને ખિસ્તીને કોનસલ તરીકે પસંદ કરવામાં આવેલ છે. એટલું ખરું કે અહીં ને મુસલમાનો છે તેઓ માર્ગ પછાપર તુરકી મળતા નથી, છતાં ના. સુલતાનને તેઓ પોતાના ધરમના વડા તરીકે માને છે.

લગાઈ સંબંધમાં તેમણે સાર રહ્યો હતો કે ઇટાલી એકલું કદી ડ્રીપોલી કબજે કરી શકવાનું નથી. હાથલા તરીકે બે કે ફરેસ લોકોએ અલગથી જાણીને વરસો થવા આવ્યા છે, છતાં તેઓનો એ મુલકના કેટલાક ભાગનો કબજો માત્ર નામતોજ મળ્યો છે. જ્યાં સુધી ઇટાલીને બધાં યુરોપી રાજ્યોનો રેકા ડ્રીપોલી રાખવામાં મળે નહીં, જાણુધી તુરકી ડ્રીપોલી પરનો હાથો છોડશે નહીં. અને યુરોપી રાજ્યો ઇટાલીને ડ્રીપોલી રાખવામાં રેકા આપે એ કદી મનવાજેજ નથી. ડ્રીપોલી તુરકી સલ્તનતનો એક ભાગ મળ્યા છે, એટલું જ નહીં પણ લાંબુ કાલ સુધી તે પછુ નામદાર સુલતાનની છે. એટલે કે તુરકી રાજના ખીજ કેટલાક ભાગ ને તુરકી તાજાના મળ્યા છે, છતાં જાંના રાજવહીવટમાં તુરકી સરકારનો હાથ નથી એવું ડ્રીપોલીમાં નથી.

વળી લગાઈ એ કાલના વખતમાં માત્ર પછાતોજ સવાલ થઈ પડ્યો છે, અને તેમાં તુરકીને ગુજરાન નથી. કેમકે, તુરકી બે કે તેની વેલ્ફેરનો વિચાર કરતાં પછાત નથી, છતાં આ લગાઈમાં તેને ને ખરેખર આપ છે તે ઇટાલીને મતા

જાવી ખરેખર આમળ કાંઈ દિશાનમાં નથી. ઇટાલીને શરૂઆતના ભાગમાં લગાઈનું ખરેખર "રીકરવ રૂડો" માંથી મળી શક્યું હતું, પણ હવે તેનાં બધાં સાધન ખલાસ થવા આવ્યાં છે. ઇટાલી અને કાર્લો ડાર્ડનસ્કમાં હાથલા થયે, અને જાંની કોલેજમાંથી પછુ તેઓ મારો ચલાવ્યો તેવું કદાચ પછુ ઉપરની સ્થિતિ માં સમાવેશું છે. તેણે એમ ધારણું હતું કે ડાર્ડનસ્કમાં ઇટાલીઅન કાર્લો જવાથી તુરકી પ્રબળ મહારાટમાં પડશે, અને એકદમ સલાહ કરવા માગ્યું કરશે. આ તેની ઉમેદ હોત તક છે. ઓઠાનીસને ખાતરી આપી કે કદી તુરકી સરકાર સલાહ કરવાનો વિચાર કરે તો પછુ તુરકી લોકમત કદી ડ્રીપોલી છોડવા દીએ તેમ નથી. ઇટાલીઅનો કહે છે કે તેની પાલમિટો કાવદો પદી ડ્રીપોલી ખાલસા કરેલ હોવાથી હવે ઇટાલીથી પાછા ફરવું તેમ નથી—આ વાતનો પ્રુવાસો કરતાં જણાવવામાં આવ્યું કે એકલું તેમનાથી પાછું ફરવું તેમ નથી. કેમકે અમાણે પછુ આખીસીનીઆની અલગ વખતે તેમણે પરજીલકને ખાલસા કરવાનો કાવદો લડ્યો હતો, પણ તેમનો એ કાવદો અચલમાં આવ્યા વગરનો છલો રહ્યો હતો. એટલે કે હવે ફરી થી ને તેમનો કાવદો નકમો પડ્યો રહે તો તેમાં તેની (ઇટાલીની) યુરી નામોશી છે. અહીં ના. ઓઠાનીસને એ વખતનો હાથલો આપીને જણાવ્યું કે લગાઈની શરૂઆતમાં તુરકી તાજાના આ પ્રાંતમાં બે આરબ સરદારો વચ્ચે લગાઈ ચાલતી હતી, પણ ઇટાલીના હસ્તાનું સાંકળતાં તેમણે તુરકી હાથ મીલાવ્યા, અને તુરકીને મદદ કરવા તત્પર થઈ ગયા.

છાપાનો લખનાર જણાવે છે કે ઓઠાનીસને એ ખુશી સાથે કશું કર્યું કે જરૂર હોય તો લડત ચલાવવા તુરકી તત્પર છે, નહીં તો તુરકી સલાહને બધારે ચાહે છે. કેમકે લગાઈનાં વિધો વગર બે ૨૦ વરસ અખંડ રીતે તુરકી ને પોતાના મુલકની ખીજવધી કરવાની તક મળે તો તેટલી જુદતામાં તે કીક ધન થાન પ્રબળ થઈ શકે છે.

લખનાર ઉમેરે છે કે તુરકીની ખાંદર ખાનેની સ્થિતિની મર્યા બહુ બાધુવા લાયક થઈ પડત, પણ તે સવાલ ખેલવા કોનસલે બહાર રહ્યો ના પાડી, ને કારણુ આ પોતે તુરકી સરકારના એક હોદ્દેદાર હોવાને લે નજર ચાંચી શકે એમ જણાવ્યું.

ઉપરનાં જણાવવામાં આવેલું કે ૨૮ લાક છાપાનાં બે તેમને "ના જોડા નીસલે" કહીને ઓળખાવેલ ને બોલું છે. ઓઠાનીસ બેમાં 'બે' એ તેમનો મલકાળ છે, અને તેનો ખરેખર 'એજર' ના અંગ્રેજી હોવાને મળતો છે, પણ અંગ્રેજીમાં ભ્યારે એ મલકાળ નામની આમળ મુકાય છે સારે તુરકીમાં તે નામની પાછળ મુકાય છે. બાદ બંદરબંધ પુરો થયો હતો.

ઇટાલી-તુરકી લગાઈ

પછુ હલ્લા

અનવર બેનો સંકેતો

(૨૨૨)

તા. ૧૩મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ઇટાલીઅનોએ મજબૂત સમુદ્ર માં કેકસો, રકરપેન્ડો, પીસકોપીઆ, તથા નીસીરોના ટાપુઓ જીતી લીધા છે, અને તેને કબજો હાથ રાખવા માટે લશ્કર મોકલવામાં આવે છે

[મજબૂત સમુદ્ર તુરકીની દક્ષિણે આવેલ છે. તેની પુરવ દિશાએ એલીઆ માઇનોર, અને પશ્ચિમે ગ્રીસ છે. આ સમુદ્રમાંથી પસાર થવા પછી ડાર્ડનસ્કની સામુદ્રધુની પર પહોંચાય છે. ઉપર કહેલા ચારે ટાપુ એલીઆમાઇનોરની દક્ષિણ-પશ્ચિમે આવેલા છે. કેકસોનો વિસ્તાર ૧૧૦ ચોરસ માઇલનો છે. જાંની વસ્તિ ૧૦,૦૦૦ ની છે, જેમાંના બધાખરા ગ્રીક છે. રકરપેન્ડોનો ટાપુ રોડક અને કીટની વચ્ચે છે. તેનો વિસ્તાર ૧૫૦ ચોરસ માઇલનો છે, વસ્તિ ૮,૦૦૦ ની છે, જેમાં ના બધાખરા ગ્રીક લોકો છે. પીસકોપીઆ રોડક અને કેકસની વચ્ચે આવેલ છે. તેમાં ૪,૦૦૦ માણસો વસે છે, જેઓ બધાખરા ગ્રીક છે. નીસીરો કેકસના ટાપુથી ૧૨ માઇલ દુર છે. તેમાં એક પહાડ છે. વિસ્તાર ૧૪ માઇલનો છે.]

તા. ૧૮મીએ પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે કેલીસમો, લીરો, અને પાદ મોસના ટાપુઓ પણ ઇટાલીઅનોએ જીતી લીધા છે, અને તુરકી અમલદારોને કબજે કરી ઇટાલીઅન મનવારો પર બપતામાં રાખવામાં આવ્યા છે.

ડ્રીપોલીમાં તખાફ ખાતે ઇટાલીઅનો આરબોને મળા હાથવા કકિતમાન થયા

હતા. ૧૦૦ આરબનાં અને ૬ ઇટાલી
અનેનાં હાથમાં મરણ થયાં છે.

ફરીજો ધધારે કાંત હોય તેવે વખતે
કારકુનસભાથી હાડની તરતી સુરજો
અસેડવશમાં આવશે એવું જણાવી એ
કામ મુળતરી રાખવામાં આવ્યું છે. આથી
વેપારીઓમાં ખુબ ખીંતા ફેલાઈ છે. યુરોપ
નાં રાજદૂતરી મંડળોમાં જણાવવામાં આવે
છે કે આસમેનીઓમાં ભગવો અમેલ
હોવાથી લાં ઉતાવળે ઘસેર પહેલાં
વાના કામમાં ટુરકી રોકાયેલ છે.

જીતાએલા ટાપુઓના રાજકારોબાર માટે
ઇટાલીઓને મોટા પાયા ઉપર તકવારી
કરી રહ્યા છે. રોડ્ઝ, સ્ટેપેલીઆ,
અને ખીન્ડીરી વચ્ચે આવળવ કરનારી
સ્ટીમરોને કાબલ કરવા તેઓ માગે છે.
ધણા ઇટાલીઓને પેલીસ અને ખીન્ડ
અમલદારો જીતાએલા ટાપુઓપર જવા
નીકળી ચુક્યા છે.

અનવર બેનો સંદેશ

કેનસ્ટનટીનોપલ ખાતે ટ્રીપોલીયા
અનવર બે તરફથી તારનો સંદેશ મળ્યો
છે કે ટ્રીપોલીયા ટુરકો ઉપર સુધી ઇટા
લીઓને સામે લડવાના નિશ્ચય પર છે.
આ સંદેશ ટુરકી પાલમિરેટમાં વાંચવામાં
આવ્યો તે વખતે સભાસદોએ તેને ખુબ લી
ના પોકારોથી વધાવી લીધો હતો.

લંડનના 'ટેલી ફોનિક્સ' ને અનવરપત્રી
એ ટ્રીપોલીયા ટુરકી લશ્કર સામે રહેતો
હતો તે કુસ્ના ખાતેની એક હાથમાં
મરણ પામ્યો છે.

કારકુનસભાથી. હાડની તરતી સુરજો
ફરે કરવાનું કામ સંતોષકારક રીતે
આમળ ચાલે છે. તા. ૧૪ મીએ તે પુર
થશે એન તા. ૧૭ મના સંદેશમાં જણા
વવામાં આવે છે.

મી. રામવજી દેવજી પારેખ લખે છે
કે—રોમમાં સોની વલભજી અધરસને
લાં સલનારામજીની પુત્ર તથા ભગ્ન
હીરતન સાર એક મેળાવડે તા. ૨૭ મી
એપ્રિલે થયો હતો. તે વખતે પછા પ્રદેશો
કાબર થયા હતાં. શીનાજીમાં ભેટ
મોકલવા માટે ૧-૧૨-૦૦ ની રકમ થઈ
હતી.

ઇટાલિય બોધ વચ્ચેના

(“જેન” હિપરથી)

ફરેક માણસે યાદ રાખવું જોઈએ કે
ફારોઈસિયની સાલસાને વલ થઈ અનેક
પ્રકારની તુકવાનકારક ઓળે ખાખા રવી
એ જીદમાંને કુટી કરવાનો શરતો છે.

આપણે જો શુદ્ધ કરતવ્ય બનવીએ
અને ફરજ સમજીને વર્તીએ તો આ
દુનિયામાં કોઈક કે કંઈકાને સ્થાન મળી
કોઈ નહીં. પણ આપણે સહ એ
પ્રમાણે વરતતા નથી. આપણે કામનાં
ફળને તો આપણી દ્રષ્ટિ આગળજ રાખીએ
છીએ, અને ધણીવાર તો આપણા સ્વાસ્થ્ય
માટે ખીન્ડોને ફગવાનાં પ્રયત્નો પણ
કરીએ છીએ.

શ્રીમતી બધા સુખી છે. પછી, માનવી,
માલક, પ્રઉદ બધા શ્રેયના બીખારી છે.
જેમ યરમ ધરતી પાછીને માટે આગુર
હોય છે, તેમ કવો શ્રીમતી તરસથી
આકુળ છે. જેમ તરસ્યા મુઝો ઝરાની
શીધમાં આવે તરફ જીભ પકાર કાઢીને
રોહતા ફરે છે, તેમ પ્રેમનો તરસ્યો જીવ
પ્રેમના પ્રવાહને શોધતો ચોતરફ ફરે છે.

આત્માનાં સ્પુરણો શુદ્ધ તથા સલ
હોય એ અને પ્રવલ કરનારને અવશ્ય તે
સિદ્ધ લક્ષણાં અનુભવાય છે. આથી જો
એ વિચારે સ્પુરે તેને હથી ન કાઢે.
પ્રપ્ત રિશતિ કરતાં હંમી રિશતિ મેળવ
વાનો વિચાર આવે તો તેને હથી ન કાઢે.
તમારામાં કોઈએ હંમી સ્પુરણની અવશ્ય
તા કરવાથી તમે પાપ કરો છો.

આ વિશ્વ વિશાલમાં સિદ્ધિ કાઢવા
છે. કરમ, કોઈ, સુખ, દુઃખ, જય
હલાદ સમર્થાં સિદ્ધકર્તા કામ કરે છે,
અને તે પ્રત્યેક બિન્ન બિન્ન સ્વરૂપ
ધારણ કરીને આવે છે. કોઈ પ્રસન્નતા
થી કેધે ભરાઈ સિદ્ધિ આપે છે. પણ
પ્રત્યેક કંઈને કંઈ કિતકર સીખામણ
આપી તો જાય છે.

પ્રવાસથી પરજોની જોલાદ અને ખેતી
વાડીના પાકમાં સુધારો થઈ કહે છે.
પ્રવાસથી આવો બળદો અને પોડાની ટેવો
સુધારી કલાલ છે, અને પ્રવાસથી ખારી
જમીનને ફળદ્રુપ બનાવી તેમાં ઉત્તમ
ફળો અને ઉત્તમ ફળોને ઉછેરવામાં આવે
છે. આ જમી પાતો પ્રવાસ અમલ
આપે છે, કોઈ અવશ્યતા એમાં મન, મે

કુટેવોને સુધારવામાં પોતાની હાથગા પ્રમ
મનની કલિતને વરતન કરતી કંપી એ
જસાબ કે અલકમ શી રીતે કોઈ કહે!

ફળદ્રુપી સંપતિ વધારવા હાથગા
મણીએ જેમ નકામાં ખરચો નહોં કરવા
એ વાત જરૂરની છે, તેમ કારિરીક
સંપતિ વધારવા હાથગા માણસે જી
અરવનું પાલન કરવું ખાસ જરૂરનું છે.
અરમ કરવામાં કાંઈ નીચમ ન હોય તો
અમે તેટલી સંપતિ હોય છતાં ખલાસ
થઈ જતાં જેમ વાર કાચલી નથી
તેમ અમલદારના નીચમેણું ઉત્સાહન
માણસને કાંઈ કામ તો તેની અસલની
કરીર સંપત્તી ચમે તેવી કારી હોય તો
પણ તેને કામ ચતા વિશ્વમ કાચતો
નથી.

માણસો પોતાના ધંધા ઉદ્યોગ માટે
તનતોડ માથાદોડ કરે છે, અને તે કા
માટે? ઉત્તર એજ કે પૈસો પેદા કરવા
માટે, અને તે પૈસો પોતાના વારસાને
માટે પોતાની જોલાદને કાર મુઝી જવા
માટે. પણ પોતાની જોલાદ એ ક્યોનો
કે વહલવતો ઉપયોગ કરવા માટે કામક
ધરી કે નહીં, પોતાની જોલાદ ઉત્તમરીતે
આકલી રહે તેને માટે કેવી સંપત્તી મુઝી
જવી અને તે માટે કેવી સંપતિ તકવાર
કરવી, તે માટે જરા પણ કાળજી રાખતા
નથી.

માણસો પોતાં કુતરો અને બીલાડાં
પાળે છે, એટલુંજ નહીં પણ તે પરજો
ની ઉત્તમ જાત અને ઉત્તમ ફરેમની
પસંદગી કરીને તેમને તેવા બનાવવાનો
પ્રયાસ કરે છે. પછાપાપાન લોહી જામ
જમીયા અને જંગલા માટે નકલા તક
વાર કરી રોનકાર જામ બનાવે છે,
ઉત્તમ સાહીયો એકઠા કરે છે અને
સાશ કરીમરને રોકે છે, એકલુંજ નહીં
પણ જામના એક કલામાં કે તેની વાઝ
માં જરા વાંક હોય અથવા જંગલાની
એક ખારીમાં જરા ખામી હોય તો કોઈ
સાહેબનું બેલું ખરી બમ છે, મન
નારાજ થઈ જાય છે, તથા મીન્દજ
જતો રહે છે. પરંતુ પોતાના એક પુત્રને
પુખ્ત કાળી થઈ, બીલો જીલ્લક થઈ
રહ્યો, ત્રીલો અલસો ખારલાન કાને
લીધે થયો, હાકરી હંમી થઈ થઈ મોખડી
થું કરવા રહી તેને માટે તો કોઈસાહેબ
વિચાર કરવાને પણ તરદી બેલા નથી!
આ કું એકું તેવું અમલમ?

હાંદુસ્તાનના ખવરો

(હાંદી જાપા હિપરયા)

હાંદીના કાકાર સાહેબ તેઓના પાટવી કુમાર સાથે તા. ૬ ડી એપ્રિલની મેલ રેલીઅરમાં ઈન્ડિયા હિપરી ગયા છે. તેઓ નામદાર પાટવી કુમારના અભ્યાસ માટેની લ્હાં જોડવણ કરવા ધારે છે.

અમનમર દારકા રેલવે લાઇન બાંધવા માટેના ખરચની જોગવાઈ સંબંધે વિચાર ચલાવવામાં આવે છે, અને તે છેવટ નક્કી થવા અગાઉ તે લાઇનનું કામ હાથ ધરી કાઢાય તેમ નથી. અમનમરથી નેચી ખંદર જમી રેલીમ દ્વારા નાખવા સંબંધી વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

‘અમન’ પત્ર જણાવે છે કે વહવાણુ સ્ટેટના હીવાનપદ માટે રા. બા. લાધા ભાઇ, મી. ડમરી, મી. દના વગેરેનાં નામો સરકાર સમક્ષ પસંદગી માટે રજુ થયાં છે.

વહવાણુ સ્ટેટ માટે રજારી કરવામાં જેવાં નિરાધાર માણસોનાં હોરોને નિભાવવાનું કાંઈ પણ સાધન નહીં હોવાથી લ્હાં નિરાધાર માણસોનાં હોરોને મદદ કરનાર મંડળ ચોમાણું આવતાં સુધીમાં રખડતાં હોરોને નિભાવ કરવા માટે રચવામાં છે. તેના પ્રમુખ ચોરા મનમલાલ વીઠલ છે અને સેક્રેટરીઓ મી. ખીરધરલાલ કુંજા ભાઇ બી. એ. તથા મી. સુખલાલ છવ રાજ સાહ બી. એ. છે. તેઓ આ કાર્ય માટે રૂ. પંચ હજારના ફંડની જરૂર જણાવી તેમાં મદદ આપવાની લેહિએ અરજ કરે છે.

કચ્છ મંડળી માટે ભાટીઆ બાળા અમ મુળજવાળા સેક હંસરાજ ટોપણે બોલ્યું છે, અને તેના નિભાવ માટે રજીસ્ટ્રાર મુલાને લાખની પોતાની મીલકત સુપ્રત કરી છે. આ ફંડમાંથી નવહીક માળિસ પમાસ ભાટીઆ અને બીજા હાંદુ કામના વિદ્યાર્થીઓને ફેજવણી આપવાની સજવલતા કરી આપવામાં આવશે.

વડોદરા રાજમાં અમરેલી પ્રાંતનાં સુબા તરીકે ય. મણીભાઇ ત્રીકમરામ નીમાયા છે. ય. ગોવીંદભાઇ કાથીભાઇ કરી પ્રાંતના સુબા નીમયા છે.

મુળજમાં હમણાં સુધી અગ્રેજી, પારસી અને હાંદુ ટીમો વચ્ચે ડ્રાએન્સલર કોર્ટ મેચ રમાતી હતી. તેમાં આ વરસે એક મહોમેડન ટીમ ઉતારવામાં આવનાર હોવાથી આવતી તા. ૯મી સપ્ટેમ્બરથી તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર સુધી ક્વાડરેન્સલર મેચો રમાશે.

સી. જમનાલાલ નગીનદાસ સંકલ્પએ ઉધાડેલા દુકાળ ફંડમાં તા. ૩૧ મી માર્ચ સુધીમાં રૂ. ૪૦૦૦-૧૨-૬ એકઠા થયા હતા. તેઓ દુકાળ ફંડમાં મદદ મેળવવા માટે ભારે પ્રયાસ કરી રહ્યાં છે.

મુળજના મરદુમ મી. જમસેદજી નસરવાનજી તાતાનું ‘અવણુ’ કચ્છેન્ડ રોડ અને વોડબી રોડના સંમત આગળ ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા તા. ગવરનર સર જ્યોતજી કસારે કરી હતી. તે વખતે તે નામ દારે કબ્જું હવું કે હાંદિ તેમના જેવો સાહ સિંક નર હજી સુધી પેલ કયોઈ નથી.

મુળજમાં ભાના ગવરનરના પ્રમુખપણા નીચે દુકાળ સંબંધમાં જમી મીટીંગ મળી હતી. તેમાં મુજરાત હાટીઆવાડ માટે લેહિ કુખે દળવળતા હતા ભારે મુળજમાં રાજ્યાભિષેકને આનંદલેસવ લેહિ પાળી રહ્યા હતા, તે બીતાને વખોડવામાં આવી હતી. દુકાળ માટે ફંડ કરી સેન્ટ્રલ રીલીફ કમીટીને સહાયતા આપવાનો ફરાવ થયો હતો. માનવંતા હાલભાઇ નવરોજીએ મીટીંગમાં હાજર ન થઇ શકવા માટે દિલગીરી ખતાવી મીટીંગના કામને ટેકા દેનારો કામજી લખ્યો હતો.

બંજાળના કામલા રફ કરવા માટે ખુલાશી જાહેર કરવા અને નવા ગવરનર ભોરડ કારમાઇકલને માન આપવા માટે સ્ટેરીઓની એક જાહેર સભા મળી હતી. જાણુ સુરેન્દ્રનાથ સભાના પ્રમુખસ્થાને ખીરાભ્યા હતા. પ્રમુખે કામલા રફ કરવા માટે ખુલાશી જાહેર કરી હતી.

૨૧૮ વરસની જુની એક પીરની કબર ફલકતા ખાતે ખોદ કામ કરતાં હાલ કામ ચાલી છે.

બંજાળના રાંચી જિલ્લામાં સળ છન્ક પેકટર અને બીજા આરેક કોન્ટેનરલને એક રમખાણવાળા મુકદમામાં લાંચ લેવા માટે અપરાધી ઠરાવી મેજસ્ટ્રેટે તે દરેક

ને એક વરસની સખ્ત ફેદની સળ ફરમાવી હતી જોડા જિલ્લાના સળ છન્કપેકટર અને વણુ કોન્ટેનરલોને વણુ માણસોને રીખાવવાના મુન્દા માટે પહેલા આરોપીને ૬ માસની અને બાકીના દરેક ને ૭ માસની ફેદની સળ થઈ છે.

જોન. મી. જોખલેએ કાખલ કરેલું ફરજીઆત ફેજવણી સંબંધી બીલ હાંદ ની ધારા સભામાંથી સરકાર પસંદી વિરૂદ્ધતાને લેધે નીકળી ગયું છે.

એવું જણાય છે કે જોન. મી. જોખલે પોતાની તબીબના સુધારા માટે અને બીજા કામે માટે તા. ૪થી મેએ મેલ આગમોદમાં છજીપ્ત મારરતે ઈન્ડિયા જવા મુળજથી રવાના થવાના હતા.

મીતાજેન્ઝ ખાતે બંજાળની સંસાર સુધારક કોન્ટ્રેન્સ મળી હતી. મી. સુરેન્દ્ર નાથ બેનરજી પ્રમુખપદે ખીરાભ્યા હતા. તેઓએ પોતાના ભાણજીમાં જણાવ્યું હતું કે સંસાર સુધારક કોન્ટ્રેન્સ અને રાજ્ય કીમ કોન્ટ્રેન્સ બંને એકબીજાના આધારે છે, અને રાજ્યદારી હમારત સામાજિક પાંચા હિપરયાજી રહી શકે છે. સંસારીક મુરોલીઓ દુર કરવાથીજ પ્રજાકીય જીનલી થઇ શકે છે. તેઓએ બાળકગ્ન વખોડી કાઢ્યાં હતાં, અને સ્ત્રી ફેજવણી માટે તથા મરીબ લેહિએ આગળ વધારવા માટે આગ્રહ બતાવ્યો હતો. કોન્ટ્રેન્સ પર છુવા લાખક છોહરીઓની છિમરની હદ સોળ વરસ સુધી વધારવાના તથા પુનરજન્ન અને મરીબોના સંકટ નીવારણ માટે બલામણુ કરવાના ફરાવો કર્યા હતા.

પંજાબના હાંદુઓ તરફથી લાલા અજ પતરામની આમેવાતી તથા એક ફેજવણી કોન્ટ્રેન્સ મળનાર છે.

વાવબ પ્રતિભા હોટી મર્ડન નામના પ્રમણા ખાન પર લાંબા ટીસ્ટીકટ (ગેરા) અખલદારની બહાવતથી ગંબીર આરોપ મુકાયો હતો. તે માટે ખાનને મુળજની કોરટમાં ખાડ કરવામાં આવેલ, પણ ફેસ ખોટો હોવાથી પટી બાંઓ, અને આરોપીને નિર્દોષ ઠરાવી છોટી મુકવામાં આવેલ. તેમને પોતાના વતન પાછા ફરતાં ૧૨૦૦૦ હાંદુ સુસલખાનોએ સ્ટેશનપર મળી માન આપ્યું હતું.

કરબનમાં (વહાયગેરીના મેળાવડા)

મી. ઇસ્માઇલ ગેરા, મી. ઇસ્માઇલ મહમદ હસે તથા મી. હુસેન દાવુદ હોંદુસ્તાન જવા ઉપડી જવાના હોવાથી તેમના માનમાં મદ તા. ૪ થીએ કરબન ઉડી જન એલ્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તરફથી એક મેળાવડો ઇન્સ્ટીટ્યુટના હોલમાં કરવામાં આવ્યો હતો. સ્વર્ણનુમતે મી. પારસી રસ્તમજીને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું. બાદ હોકરાઓએ કવિનાઓ તથા ગાયન ગાઇ જતાબા, તથા મગફળવતી કમરત કરી દેખાડી. સ્પરબાદ મી. પેલે ભાષણ કર્યું, તેમાં મી. ઇસ્માઇલ ગેરા નાં કેળવણી માટેના ઉત્સાહનાં વખાણ કર્યા, તથા મજબૂર ઇન્સ્ટીટ્યુટને તેમણે જે સહાયતા આપેલ તેનું વર્ણન કર્યું. મી. હસે તથા મી. હુસેનના પ્રશ્નોની તેમણે તારીફ કરી. પછી તેમને પુછના તોરા બેટ આપ્યા. વિદ્યાર્થીઓ વતી મી. ઇસમાઇલ ગેરાને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું. મી. રસ્તમજી, મી. દાવુદ મહમદ, મી. હાદા એકમાત્ર વિજેરેએ સમવાતુસાર ભાષણ કર્યા. મી. ઇસ્માઇલ ગેરાએ આભાર માની ૩ મીની ઇન્સ્ટીટ્યુટની કારોબારી કમીટીને નીચાળ માટે ઉપયોગ માં લેવા બેઠા આપી. મી. હસે એક પુરસ્કાર; મી. હુસેન એક મીની તથા એક ચેતરંજી, અને મી. રસ્તમજીએ એક ક્રીકેટનો સ્ટ બેટ આપવાનું જાહેર કર્યા બાદ આપણી હમ મેળાવડો બરખાસ્ત થયો હતો.

બીએ મેળાવડો

ધી મહેમોડન માર્ટીક રીડીંગ સેલ્સ બટીના સેક્ટરી હાથે છે કે મેસરસ ઇસમાઇલ ગેરા, હુસેન દાવુદ, સુલેમાન ઇબ્રાહીમ ઇસાક, ઇસ્માઇલ હસે, મહમદ મામુજી સોખાત, એ સાહેબો મુલક જનાર હોવાથી તેમના માનમાં આ સેલ્સ બટી તરફથી એક જલસો મી. પારસી રસ્તમજીના મકાનમાં કરવામાં આવ્યો હતો. મી. ઇસ્માઇલ અહમદ હાફેજ ચેર મેન નીમાવા હતો. ૨૫૦ જેટલા મહ સ્થો હાજર હતા. દેશ જનારા મહસ્થોને મુબારકબાદી આપવા ઉપરાંત કસ્ટોમર ના કમરસ્તાન બાબત ફેટલીક ચર્ચા થઇ હતી. મી. ઇસ્માઇલ ગેરાને અહીંની પેટ મુલકમાં પશુ કેમી કામોમાં કામ લેવાને જવામજી કરવામાં આવી હતી, જે બાર

માં મી. ઇસ્માઇલ ગેરાએ પોતાથી બનવું કરવા માલે લીધું હતું. મી. હુસેન દાવુદે પશુ કેમી કામમાં બનતો કામ લેવાની ઉમેદ બતાવી. મી. હુસેન હોંદુસ્તાનથી ઇજીપ્ત તથા ટુરકી તરફ જવાના છે એ પશુ જાહેર થયું હતું. દેશ જનારા સાહેબોએ સોસાયટીનો આભાર માનીને એક સારી રકમ બેટ આપી બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

ઉપરના દેશ જનારા મહસ્થોના માન માં ત્રીજો એક જલસો અંબુમન પ્રસાએ પ્રમુખપદ તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો. મી. હુસેન દાવુદ અને મી. હસે તરફથી પા. ૫-૫-૦, મી. સુલેમાન તરફથી પા. ૧-૧-૦, મી. એ. એમ. સોખાત પા. ૧-૧-૦, મી. અમદુલ હક પા. ૧-૧-૦, મી. રસ્તમજી પા. ૧-૧-૦, મી. એમ. એસ. રાહેરી પા. ૧-૧-૦, મી. હુસેન દાવુદ પા. ૧-૧-૦, મી. એ. એમ. મુસા પા. ૧-૧-૦, મી. સી. એ. બસા થી. ૧૦/૬, તથા ઇસ્ટ ઇડીઆ ટ્રેડીંગ કા. થી. ૧૦/૬ એ પ્રમાણે રકમો સોસાયટીને બેટ આપવામાં આવી હતી. ટુરકીના હકમાં દુવા અબ્દુલ પછી સભા વિસરજન થઇ હતી.

દેશ જનારાઓની પાર્ટી સ્ટીમર અમેના માં ગુફારે સરારે ઉપડી ગયેલ છે. મી. હુસેન પોતાને મળેલા સફળ સફર હમ્મ નાન કહેલાએ માટે હાપાદારા આભાર માને છે.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેજીટેબલ

હાફાઈ પેર્સી, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી તાબીથી મોકલું જ. ગેરા હર મોકલી ખાવી કરેલો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIDRI"

"હાઈદ્રા" પત્ર જણાવે છે કે એન. મી. ગોખલે જુન બેસર્ત બંડનમાં આવી પહોંચી. તેમનો વિચર જુન અને જુલાઈ ઉમદામાં અજવાનો છે.

રોકડ બજાર ભાવ

૧૬તા. —૫—૧૨

શી. ચે. શી. ચે.

દુધ હારમનલ ૧૪માઈસ ૨૦	૦ થી ૨૦	૦
આવલ માલ ૧૫માઈસ ૨૨	૦	૨૨
બીમડીના	૨૭	૨૭
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦	૨૦
એફ. ડી. આર.	૧૬	૧૬
ફાંડાના	૨૩	૨૪
દેશી ટુવેર હાળ	૧૮	૧૬
કાનપુરી ટુવેર હાળ	૧૬	૨૦
મજુરની	૧૬	૨૦
મચની	૩૧	૩૨
અડની	૩૨	૩૨
અબ્દુ મુબીનના	૨૦	૨૧
,, હાળ	૨૪	૨૪
વડાબુ નાનાબના	૧૮	૧૮
મકાઈ	૧૨	૧૨
બીનીશ	૨૨	૨૪
જુવાર (કાફર કોરન)	૨૦	૨૦
કાવું તેલ ૧૫માઈસ	૩૬	૩૬
એરડીનું	૩	૩
મીઠું	૩૬	૪૧
નાબીએરનું	૪૩	૪૬
ખાંડ સફેદ નાનાતની	૧૮	૧૮
ખીચી	,,	ખારે ૧૭
તીરકુળનાતાલ	૧૩	૧૪
ખાટો હાટેલ હોલ	૧૨	૧૨
ખાટો (અંબીલો મીઠ)	૧૧	૧૧
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	જા	૧
અરચા	૬	૬
શી પેટી, જટીનના પોંડ	૬-૧-૦	૬-૧-૦
એરબાદર	૬-૧-૦	૬-૧-૦
પારાશીન કરેન	૦	૬ ૬
,, વાઈડ રોસ	૭ ૩	૭ ૬
,, માવન	૧૩ ૩	૧૩ ૬
નાબીએર	૨૨	૨૪
ફલી	૬	૬
મખમલ સોપ	૧૧	૧૪
આમુ સીક રેન	૧૫	૧૬
આમુ સનલાઈટ ૧૦ મોઈસ	૩૪	૩૪
આમુ ટાપુ ૫૦ ફુટમાના		
બેકસની કાંત	૧૨	૧૨
આમુ રોસરી (ખા. ૬૦)	૧૨	૧૨
નેકટર ડી	૧૮	૧૬
આમીસ લાવન	૩ ૧	૩ ૬
સોપારી સેવરેઈની	૧૬, ૩	૧૦
નીચ પોઈટ સીવારેટ	૨૦	૧૬
નીચક (લીવરપુલ)		
ખરતા એકની	૪ ૬	૪ ૬
લીચક (જામ-ની જામ)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

மேலே உள்ள விவரங்கள் தவிர கீழ்க்கண்டவற்றை மிகவும் உயர்வாகவும் விரைவில் விற்பனை செய்து கொடுக்கிறோம்.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Johannesburg.

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

R. M. Moodley**GENERAL COMMISSION AGENT**

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

மேலே உள்ள விவரங்கள் தவிர கீழ்க்கண்டவற்றை மிகவும் உயர்வாகவும் விரைவில் விற்பனை செய்து கொடுக்கிறோம்.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

BOOKS FOR SALE

M. K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co.	0 0 6
BHAGAVAD GITA OR THE LORD'S SONG, With the Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant	0 0 6
LIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-karman) being the Life and Teaching of Gautama Prince of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold	0 2 6
ORIENTAL POEMS	0 2 6
THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope	0 6 0
INDIAN LOVE	0 6 0
STARS OF THE DESERT	0 6 0
MAHA BHARATA The Epic of Ancient India	0 2 6
Latest Volumes in WISDOM of the EAST SERIES	
TAOIST TEACHING	0 2 6
ANCIENT JEWISH PROVERBS	0 2 6
LEGENDS OF INDIAN BUDHISM	0 2 6
THE PATH OF LIGHT	0 2 6
THE BUSTAN OF SADI	0 2 6
PERSIAN TALES OF WONDER (for the children)	0 2 6
ARABIAN TALES OF WONDER	0 2 6
சமஸ்தான இந்திய சரித்திரம்	0 4 0
அபிமான மொழி	0 10 0
இந்தியில் இந்தியில் தமிழ் அகாதி	0 10 0
சுரிதர் சந்திர வேதம் [இந்திய கல்வி]	0 5 0
சமஸ்தான இந்திய (இந்தியில் மொழி மொழிப்படி)	0 2 6
தமிழ் அகாதி (மொழி)	1 0 0
நிருத்தம் பரிசேஷம்	0 6 0

Postage extra

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

நவசாரி டீலி முனாசுரீ

நெட்ஜி கி.

நெட்ஜி: டி. கி. பதே

டீலிமுனாசுரீ மிகவும் உயர்வாகவும் விரைவில் விற்பனை செய்து கொடுக்கிறோம்.

கி. ந. 1 மீதியாக கி.

டீலிமுனாசுரீ: 1226, மிகவும் உயர்வாகவும்.

2 கி. 'Gackwad', மிகவும் உயர்வாகவும்.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey Street, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Speikpen,

Tel. add. "KHANDERIA," Box 160

PIETERSBURG.**Ebrahim Norodien****IMPORTER AND****GENERAL DEALER,****WOODSTOCK, Near Cape Town****BRANCHES (as):**

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg

Parron, etc

New Office: 24 Ferry St., Woodstock

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will leave DURBAN about the 17th MAY and

DELAGOA BAY about the 18th MAY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પન્ડુઆ"

કુપણી જગત્તેર વખણાએલ બાઇનની મંજુર કરે કડમ માણની જામ મોત અંગેથી તા. ૧૭ મી મેના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત દેશગોઆએ જાણીપાર અને મોઆસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજુર બાઇનની આગેવાનમાં કેક પામે જંગ કાર ઉપજા ફાલકાઓમાં પછી સારી સમજા છે તેમજ લીજળીની ખતીઓ છે, દેશી ખજાનો છે. જોઈએશે સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

મુંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોકો પોતાના બાબતખ્યાને પ્રતીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માગતા હોય તેઓને આમાં ખાસ બહામણ છે કે આવી ફેક મુજબની મુસાફરીનાં અમુક તક સુધાવશે નહીં.

ફરેટ તથા સેન્ટ્રલ ફાલકાના પાસે જરૂર વાસ્તે મોશાફાવાળી જે વખતની રીટરન ટીકો તની સમજા કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરબાની કરી ફરેટ કેમ્પની ટીકીટ બદલી મેવા. સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર જાય છે.

હવે પછીથી કુપણી બાઇનની આગેવાન અંગેથી ૨૦ માસે ઉપડશે, સ્ટીમર વખત પહોંચવ તારથી ખબર મળે છે, જે હાથમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વખતે ખબર માટે મો. એમ. સાફુલ, નં. ૧૮ પ્રેમોરિટ કોલે અથવા કોલે ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેફ્ટનન્ટ એક્ઝાન્સેનસર, અને રેલાયન્સમાં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ પ્રેમોરિટ સફુરની ફાળો, અમર ખબરે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંમલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

ફાલકાવાળા રોડ, કુપણ

P.O. Box 97 Tel. Add. "MIANKHAN."

Telephone No. 555

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

House & Shop. No. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

L. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Unit No. 135, Corner Esplanade & Hill Street,

TRADING, MALAYSIAN

Box 444 Tel. Add. "FAJANDAR"

HEAD OFFICE: VANDER GELDER, SINGAPORE.

પોતાના હાથ ફરત તથા જવાબદારીથી વાંકે
વડા હોય, મેકાં કાવદાનો મેલ્ય સલાહ
લેવી હોય અને વખત તથા ખજાનો જાણ
કરવો હોય તો આ પુસ્તક કે જેમાં ફાલ
દારી, રીવાજો, મહેસુલી કાવદાઓ, અરજીઓ
તથા સ્વામિજીનાં નમુના આપ્યા છે તે ખરીદો.
હાથમાં છે! ખીજી આવૃત્તિ હાથમાં છે!

ધર વકીલ

અથવા

દરેકે માણસ અને વકીલ

આફ્રિકાના માફકો મારે લીમતઃ અમલકી
નાણા મોકલનારને, જે પુસ્તક પ્રસિધ્ધ
થવા પછી કે જે હાથમાં ખરચ સારું.

તકાલ કરનાર:

ગ્રાન્ડેસ્ટ ગ્રામાલ્ય કેસાઇ

માલ માલકતવાર, મુ. કવારવાન, છ. ફરેટ.

દરેકે કુલુંબમાં રાખવા લામક

(૧૦૦) કાવદાનો સમજ

રાજકરવાળે કાવદાથી હું હા તથા
આપ્યા છે, તથા વખતે માથે જી થી ફરે
તથા જવાબદારી નાખી છે, અને તે ફેલી
રીતે જાણ કરવાની છે; કાવદો એટલે હું!
કાવદા સા મારે જોઈએ; વિચરે બાબતે
જાણ મેળવવાનું આજના વખતમાં ખાસ
ખરચ છે અને જે જાણીઆત આ બધા
કારણથી પુસ્તક પુરી પાર છે.

East Indian Trading
Co.,

General Merchants & Direct Importer

of all kinds of

Clothing, Soft Goods, etc. etc.

પાંચમ દરજ્જા ખુશખોશર મી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 55 Tel. Add. "FORBANDAR"

Telephone No. 55

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtis
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

R.B. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganial Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
ERABHIM NARODIK,
24 Frere-street, (Woodstock).
M. M. Patel
119 Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER Anon & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Ismail & Co.,
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Caadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: "Tobacco"
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 Queen-st
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIRNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Framerer. Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add "Vaid"
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohansbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seadat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHUSALEHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANOT,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "oblige"
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Market St.
Goodam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.
C. Kamaleodin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedja Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 108,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Mooesa Amod Weja & Co.,
Box 222,
CHOTASHAI & DADOO
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VALJAS & LALOCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kallanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umhass Road

MIDDLEBURG**(TRANSVAAL)**

A. E. BARNES, General Merchant
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET REEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

Pietersburg

MENZA & KHANDHIA Bros.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhshi V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4, Tel. Add.: 'Saliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS**(Transvaal.)**

Keshavji Giza. Refrains

STANDERTON

Amod & Ismail, Bo 44,

THORNEVILLE JUNCTION

Esoop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vanker
General Dealer. 'Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Chhite Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Raguath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25,
M. R. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY**Wholesale & Retail
Fruiterer****GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel: Address: 'V. SAMY'
37, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
D U R B A N.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 450 "BHABHA" Phone No 24, P.O. Box 35.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીમનસ્ટીન
મોલીસીયર, નાટી અને કનવેન્સર
મોલસ ૧૧૪૭ ટેલિફોન નં. ૮૪૪
ટેલી. સંનાયુ: "માર્સ"
અલેક્સાન્ડર બીલ્ડીંગ્સ, પ્રિન્સિપાલ.
ખુશાલબાઈ શુભાલબાઈ અમતની કુ.
જનરલ સ્ટોર્સ અરબિક
મલના ટેલ, પેટ, પાટશુલ, જમીન,
ફેટ, ફેસ, કુવાલ, ધીરમાન, રેલવે
માલ વગેરે પરસ્પરક માલ મળશે
આમે, સુખે અને આતી રહે
બેનુ મહત્ત મે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પેસિફિક બીલ્ડ, બેલ્કાન-સમરમ. નં. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'L O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA;	2	2
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about June 3rd Galka 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about May 30th Gloucester Castle 8002 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "GAMAY"
Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 372, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE
South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 7d. each.
International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

तुलसीदासजीकृत रायण सार.

आजकाल हिंदी प्रजाता पुनो परदेस मयन गहु करे के. परदेसमां जोताना कर्महुं यान राखहुं ए बचाने कटीन के. परंतु हिंदुने विवेके कटीन के. जो लखनारनो एषो मत के के साकल्ले हिंदु बचनु रहस्य जाबहुं ए बचा हिंदुहुं नही पन बचा हिंदीहुं काय के.

साधारण हिंदु कर्म करे कीरिने मान्य कय एही के. तेहुं रहस्य नीतिमां समाएलुं के. ए बिचारे बचा कर्म कय कीरिने कय के एम कही कय के केनके नीतिमां अलग एही कर्म होवापहुं नवी.

बने तेम होव पन साधारण हिंदु कर्महुं कय तारक रामायणमां जोर कयाय के. मूळ रामायण संस्कृतमां के. ते बीबाज पांचे के. तेम तरजुम तुगायानी धनी भाषामां कही के. हिंदुस्तानी कही प्राकृत भाषामां के. भा बचा तरजुमने तमासीने ती तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणने कोई अही कय तेम नवी. तुलसीदासजीहुं रामायण कय जोता तरजुमो नही बचाव. तुलसीदासजीमां भाकि एही अनन्य इती के तेम तरजुमो करवाने बहते पीतानाज बहवारो गामा के. बहस कोसीने हिंदुस्तानीनो एक प्रम भाव नही होव के कदां तुलसीदासजीना रामायण कोई हिंदु केक बजानो नीकले. एहुं रामायण ते परदेसमां (कसी देसमां कय) बचा भाषतो पूर बचता नवी. बचवानी अवकाश नही मळती. अथवा पुस्तकोने हुका बहसो बहार पावता होवती हिंदी प्रजाके कल्याणकारक कई अथ एवा हेतुपी तुलसीदासजीहुं रामायण तेम प्रम बहार पाववानी इच्छो रखी के. केनांनो प्रम लोख पुस्तकोन अथ आयक रहु करिने कीरे.

हिंदी सीपी तथा भाषा जालपी ए इरेक हिंदीमां प्रम के ते मयल्लुं कय मान्य रामायण जेहुं सीहुं पुस्तक समीक हुके.

सीमल १ सीपीमां.

पेस्टेन १ पेपी.

इंटरनेशनल सीपीम बह, सीपीमिच, सदाक

No. 21—VOL. X.

SATURDAY, MAY 25TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

EDUCATION IN NATAL PROVINCE

FACTS AND FIGURES FROM THE SUPERINTENDENT'S REPORT

THE Superintendent of Education for Natal has issued his report for the latter portion of the year 1910 and the whole of 1911.

Among the statistics we find that there are 562 schools under Government inspection—303 European Schools, 198 Native Schools, 36 Indian Schools, and 25 Schools for Coloured Children—with an average enrolment of 36,321 (18,844 boys and 17,377 girls), consisting of 15,968 Europeans (8,574 boys and 7,304 girls), 15,286 Natives (6,402 boys and 8,884 girls), 3,658 Indians (3,192 boys and 466 girls), and 1,309 Coloured Children (676 boys and 633 girls).

The Government Schools consist of 2 High Schools, 1 Preparatory School, 54 Primary Schools, 2 Art Schools, 5 Indian Schools and 2 Schools for Coloured Children. Maritzburg has 1 High School, the Preparatory School, and 4 Primary Schools, and Durban 1 High School and 11 Primary Schools. Of the remaining Primary Schools, 1 is at Bellair, 1 at Greenwood Park and 37 are country schools established in the chief centres of population. Maritzburg has 1 Art, 1 Indian, and 1 School for Coloured Children, while Durban has the other Art, the other School for Coloured Children, and the remaining 4 Indian Schools.

The revenue derived from the Government Schools for the year amounted to £19,367 7s.—£18,719 15s. 1d. from Europeans, £464 9s. 8d. from Indians, and £183 2s. 3d. from Coloured Children.

The average cost to the Government, exclusive of administration, buildings, furniture, rent charges and the cost of stationery supplied by

the Department of the Interior, for educating each child, calculated on the average enrolment, is, for European Schools, £5 12s. 2½d., Indian Schools £1 14s. 5d., Coloured Schools £3 7s. 2½d., and Native Schools £0 15s. 5d.

Referring to Act 31, 1910, which provides for the registration for pension purposes of teachers employed in Government Aided Schools, the Superintendent of Education says:—

The object of the Act is to provide for Europeans who have attained the age of 60 years and who have followed the exclusive calling of a teacher for a period of not less than twenty years in one or more Government Aided or private schools, a pension of not less than £100 per annum for Head Teachers and of not less than £50 per annum for Assistant Teachers. In cases where, on account of ill-health, earlier retirement is necessary, pensions are also allowed, provided that the period of twenty years has been completed and the necessary medical certificate is produced.

The work in Schools for Coloured Children, says the report, continues to improve and several have been graded excellent. More funds are necessary to further the teaching of carpentry and domestic science. The metamorphosed Albert Street School will be a more fitting habitation for the large Durban Coloured School population, and the addition of a kitchen and laundry to the Maritzburg School should stimulate the study of cookery and domestic work. Under the new regime the Umzimkulwana Day and Boarding School is a very active institution.

The Indian Schools have made much progress during the last few years.

An Indian School in Depot Road will be erected during the current financial year, and a Mixed School in the Toll Gate district is on the tapis.

The following is the summary of expenditure on Education during last year:—

	£	s.	d.
Administration and Inspection	3,810	11	8
Training of Teachers	3,783	3	0
Secondary Education	15,473	14	1
Primary Education	90,193	11	3
Technical Education	9,065	0	11
Native Education	11,778	15	7
Indian Education	6,761	17	3
Education of Coloured Children	4,581	0	8
Expenses of Advisory Boards	23	13	10
	£150,471	8	3

Education Grants

According to a Notice in the *Gazette*, the regulation regarding the payment of grants to schools for coloured children has been amended to read as follows:—

"Grants for fixed schools attended by coloured children, and for assistants employed therein, shall be paid on the basis of the scale authorised for European Primary Schools."

Education of Coloured People

The Education Commission appointed by the Government of Cape Colony in 1910 has issued its report. (says the *Transvaal Leader*). The members of the Commission were Mr. H. E. S. Fremantle, M.L.A. (chairman), Mr. J. W. Jagger, M.L.A., the Rev. D. J. Pieteraar, the Rev. P. W. H. Kettlewell, and Mr. A. C. A. van Rooy, M.P.C.

Dr. Muir, in his evidence, said:—The coloured people are not receiving their rights in the matter of education, and the Commission agrees that their educational condition is unsatisfactory, especially in towns, where illiteracy is hardly compatible with self-respect. Hitherto almost the whole burden has been laid on the Churches, which are increasingly unable to support it, and at the same time there is a good deal of over-

lapping. The Commission urges that School Boards in town should take up the question seriously as soon as possible, and, if necessary, make attendance compulsory; also that the curriculum should be amended. The report expresses the hope that the churches will combine to establish a training school for coloured teachers with the aid of money remaining from the old Slave Compensation and Bible School Commission Funds. It is also suggested that a special certificate should be issued for coloured teachers.

The Need for Manual Training

THE MINISTER OF EDUCATION, in opening the conference on Technical, Industrial and Commercial Education, held at Pretoria, said:—

The remedies which have been suggested in England to get away from the purely bookish side of the education system are two-fold. One is the introduction of manual training into ordinary primary and secondary schools, not so much as a subject of instruction but as a new method of imparting knowledge; the other suggested remedy is the establishment of trades schools—schools will take the place of the apprenticeship system. The introduction of machinery and the specialization of certain industries have rendered the apprenticeship system unsuitable and it has now been supplanted by the establishment of the trade schools.

In South Africa we have the same general idea of making ordinary school education more practical. But in addition there are two special reasons for demanding it in South Africa. With a certain class of people manual labour is regarded as derogatory to the dignity of the white man. Now, if children leave our schools with that idea, instead of it having been driven out of them when they leave, we shall never succeed in making of South Africa what we ought to make of it. The idea in the past has been too much in the way of an opinion that labour is for the black man and that the white man is to look on. If that continues we shall gradually be training the native to do skilled as well as unskilled work and the white man will suffer. Again we have comparatively few industries in South Africa, and if we do not train our people to take their share in the initiation and development of industries, again I say we shall not succeed in making of South Africa what we ought to make of it. I therefore think that the desire to have more industrial and technical education introduced into our education system in South Africa is very well founded.

The question of industrial education in South Africa has distinctly two sides. There is the social side, in regard to the raising of that part of the population which is gradually sinking and going back—the poor whites,

who had to be taken out of their old environment in order to make useful citizens of them. There is the town side. We have a growing number of children in large centres, Johannesburg, Capetown, and elsewhere, with a bookish education, afraid to work and thinking that manual labour is "Kafir's work". The result is that for these men there is no room in South Africa, and South Africa is bound to suffer unless we seriously set ourselves to solve the problem.

Indians of South Africa

Mr. Polak on the Present Position

The March number of *The Indian Review* opens with the following article on the Indians of South Africa, from the pen of Mr. H. S. L. Polak:—

From the day that the Imperial Government was induced to swallow, with its eyes fast shut and its mouth wide open, the fateful Transvaal Law 3 of 1885, to the present day, its attitude has been one of casting pledges to the winds, weak yielding to loud-voiced and unjust demands, and subordinating principle to the dictates of political expediency. Nor is there any reason to suppose that that attitude is likely to undergo any material change in the near future. As a Government, the Imperial authorities will incline rather to the Colonial than to the India Office. It is realised that it is safer, in dealing with such high spirited "Imperialists" as the British public, to kow-tow to Colonial prejudice, even if insult has to be heaped upon the people of India, and until Indians make up their minds that this state of things must cease, they may rest satisfied that it will continue indefinitely.

South Africa is now a single Union of Provinces, far more powerful for evil than ever before, when they were separate states, with often conflicting policies. All the old separate streams of envy, malice, chicane and enmity are now being diverted into one swift-flowing channel. Greater powers than have been granted any other British dominion have been conferred upon the Union, without the exacting of any corresponding guarantee of good faith in regard to Imperial obligations. Self-government has been given, and interpreted to mean, not only the right of misgovernment by those capable of self-defence by the abolition of an objectionable régime, but even of those of whose interests the Imperial Government is the self-constituted guardian, who have no voice in the control of the administration, who are a weak, hated, and despised minority. And this, too, is the interpretation that the Imperial authorities put upon their own functions—that they may not even legitimately offer a protest when any old-standing legis-

lation, discriminating against Indians because of their race, is re-enacted. The South Africa Act provides that all racial matters must be left in the hands of the Union, and not the Provincial Government. The Provinces are constantly endeavouring to arm themselves with powers to be wielded against the Indian inhabitants; the Union Government does not greatly trouble about this, rejoicing rather at the opportunity of inflicting vicarious punishment; whilst the Imperial Government is being constantly, deliberately, and, in some cases, willingly blinded to the real tendencies of these attempts. The Act arms the Imperial Government with the power to refuse assent to unjust legislation. Does any sane person, with recent Colonial history before him, and after digesting the speeches delivered at the last Imperial Conference, indicative of the insolent contempt with which Imperial Ministers are regarded by Colonial Cabinets, really suppose for one moment that that Government would have the courage to refuse assent to any measure sent up by a substantial majority of the South African Parliament—a majority that is assured wherever Indian affairs are to the fore? Let not the Imperial authorities take unction to their souls for whatever improvement has fallen to the lot of South African Indians. Had they not been goaded on to plead hesitantly for redress, by the deliberately assumed sufferings of those Indians, the growing indignation of the people of India, and the constant hammering of Lord Amptill's Committee, they would never have lifted a finger. The Colonial Office has done nothing of good-will, but because it has been compelled, by outside pressure, to take action. The Colonial Office—that is the real rock of offence—and the Indian people ought to focus all their attention upon this fact. The Colonial Office, with the memory of the American War of Independence, represents the jingo spirit that rules the Empire to-day. It cannot be expected, in the circumstances, to speak to, but rather for, the Colonies, which probably accounts for the inability of the Government of India to accept Mr. Gokhale's recent resolution on indentured labour. And until the Colonial Office is made to realise the danger of betraying an Imperial trust, the situation is bound to get worse. Since Lord Crewe has gone to the India Office, his points of view appear to have changed greatly. Why was the change of voice needed? The principles involved remain the same. The facts at issue are approximately the same. But the point of view has changed. The new point of view is that it is an Imperial danger of the most tremendous significance for twelve millions of selfish, reckless, passionate, uncultured white colonists to conduct Imperial affairs in such a manner as to arouse the fierce resentment and fanatical hatred of the three hundred and fifty millions of the col-

oured subjects of the Crown. With its white—or so-called white—population of a million and a quarter, South Africa may yet wreck a great and mighty Empire; and if it does, that Empire will have deserved destruction, for it will have been a party to it.

(To be Continued.)

Ownership of Land

By Coloured People

The Coloured question was recently quite unexpectedly, brought into prominence in the House of Assembly during the discussion on the Land Settlement Bill (says the *A. P. O.*) In the Free State, as is well known, no Native is permitted to hold land in his own name. That is prohibited by the Free State Act. And some Free State members were much concerned lest the present Bill should repeal this Act, and so give to Natives and Coloured people the right to ownership of land. Even in spite of the assurance the Minister of Lands, the Free Staters were not satisfied that Coloured people would not be allowed to become landed proprietors.

Messrs. Keyter and C. L. Botha took a very prominent part in the debate. The former especially directed attention to the case of Coloured people, who, he said, in the Free State, could not purchase landed property, while under the present Bill they would be entitled to possess land. He, therefore, proposed a proviso to the following effect: "That chapters 33 and 34 of the O. R. C. Ordinance of 1906 be not interlined with." He said that, notwithstanding what the Minister of Lands had said, he thought that his proviso would give some additional safeguard.

Mr. Alexander and Sir Henry Juta pointed out that there was no necessity for the proviso, as the chapters referred to by Mr. Keyter would not be repealed.

Mr. Theo. Schreiner objected to the laws of the country being changed to the detriment of the Coloured people, who had already acquired rights in the Cape Colony.

After further discussion Mr. Keyter withdrew his amendment.

On Clause 2, Mr. Fichardt, another Free Stater, moved that lessees should be persons of "European descent." This, of course, would mean that even in the Cape Colony no Coloured person would have the right to acquire land under the Bill.

Dr. Haggard then raised the point what was meant by "European descent." He would like to know how far they would have to go back, and where they would have to begin. In Natal, he pointed out, the Natives of Mauritius and St. Helena were

included in the list of Europeans, and he hoped that the Committee would not do such a ridiculous thing as to adopt the amendment.

Objections, of course, were raised to this clause by Messrs. Theo. Schreiner and Alexander, who had to concede that the Free State might keep its own law, but demanded that there could be no extension of that law over the whole Union.

The amendment of Mr. Fichardt was ultimately withdrawn.

From the Editor's Chair

INDIAN EDUCATION IN NATAL

"THE Indian schools have made much progress during the last few years," says the Minister of Education for the Natal Province, in his Annual Report. And that is all he has to say about the education of Indian children. He is, evidently, satisfied at the present condition of affairs where considerably more than £100,000 is spent annually on the education of European children and only a paltry £6,761 on Indian education. Anyone not aware of the position which Indians hold in South Africa, would naturally ask the reason for such a wide difference between the educational facilities offered to Europeans and Indians. The population of Indians exceeds that of Europeans. Is it not the duty of the Government to educate its people, to whatever race they may belong? What of the thousands of Indians brought here to exploit the agricultural resources of the Province? Surely there is a heavy responsibility resting upon those in authority. Then, again, we notice that the cost of educating a European is £5 12s. 2d. and an Indian £1 14s. 5d. So even the education which a few Indian children receive is given in a niggardly manner, and under conditions which would not be tolerated for Europeans. Out of a total of 570 Indian pupils attending Government schools in Durban and Pietermaritzburg, only 25 are girls. This is due, largely, to the refusal of the Government to separate the sexes in the schools. At one time there was a fair number of girls attending the Higher-Grade Indian School, but the parents withdrew their children and now there are only three attending that school. The reason for the parents' action may be described as

sentimental, but sentiment carries weight with many people, and the authorities have no right to disregard those sentiments and ride rough-shod over them.

But we are not disposed to blame the Superintendent of Education for the lack of educational facilities for Indians, nor is it of any use blaming the Government. The Indian community itself is negligent in these matters. After all, we get very largely what we deserve. The Natives already are receiving nearly double the amount of public money that Indians receive for education, and they are showing, by their present activity, that they intend to demand their fair share of Government assistance in educating their children. But the Natives do not depend solely on the Government. They have already a great many very fine institutions in different parts of the country, built up by missionaries and by their own energies, and these are increasing in number and usefulness.

The Government spent, last year, £9,000 on technical education for Europeans. This is provided because there is the demand for it. Even Europeans do not get anything without demanding it. A new technical institute has just been erected in Durban at a cost of £28,000. This is the result of strenuous efforts on the part of several European gentlemen who have worked away for years, sacrificing both time and money in their determination to give to their children an institution wherein they may receive instruction in scientific, artistic and practical work. One may well ask whether such institutions are not open to all. In theory, it is true, they belong to the whole of the people, but we know that, in practice, no Indian would be allowed to take a course of study there. This is, undoubtedly, a great shame, but we must not lose sight of the fact that we have not demanded technical education for our children as Europeans have. When we are prepared to make a united demand for a school wherein our children may receive manual training and scientific instruction, we may reasonably hope to get it. We would gladly see our Indian youths eager to receive a practical training in some useful profession. But manual work is not in favour. We may well apply to ourselves the words of the Minister of Education, spoken at the Pretoria Conference:—"We have a growing number of children . . . with a bookish education, afraid to work, and thinking that manual labour is 'kafir's work.' The result is that for these men there is no room in South Africa, and South Africa is bound to suffer unless we seriously set ourselves to solve the problem."

Correspondence

Unfair Treatment on the [Railway

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—Last week a certain Indian gentleman, for the sake of comfort and convenience, travelled first-class from Stanger to Durban. After enjoying a few days there, he decided to take the train which leaves Durban at 7-15 a.m. The Station-master accompanied him to a first-class compartment, and, finding a few Europeans seated in one, he would not give the Indian passenger a seat, but sent him to a second-class compartment. What do you think of this injustice? Is it not a shocking disgrace? Allow me further to say that I received the information that he travelled with comfort, but, at his destination, he expected something which he did not obtain—fair play; in other words, a refund of the difference of the cost of a first and second-class ticket. The Station-masters will never dream of seating a second-class passenger in a first-class compartment for want of accommodation. There is a great weakness in some of the Station-masters in giving way to prejudice. If the Station-master had allowed the Indian passenger to take a seat in the compartment in which the Europeans were, I am positive that those gentleman would have raised no objection or questioned the justice of the act. His taking a first-class ticket clearly shows that this Indian gentleman was a well-dressed and respectable man. Otherwise the guard and the Station-master at Stanger would not have allowed him to travel first-class. I observed that there were about three seats vacant. There was also a compartment in the Somekele carriage in which was only one European. Could not the Station-master have had the courtesy to give this gentleman a seat in it? The Indian passenger could have refused to take his seat in the second-class compartment, but, being a man of self-respect, he refrained from causing a scene. Do you not think it is just and right that the balance should be refunded? If the Station-masters think that none but the whites are worthy of seats in first-class compartments in which Europeans are, then let me make this recommendation to the Manager of the South African Railways, that special first-class carriages be attached to every train to accommodate gentlemen such as the one I am referring to. Every man, when he pays his fare, is entitled to his seat; therefore I strongly urge that Station-masters in such cases should place prejudice aside and do their duty.

Yours, etc.,

deoham,
17th May.

CAMERON.

[The Station-master was wrong in not providing a seat for which the Indian passenger had paid. Unfortunately, the prejudice amongst many Europeans is so strong against travelling with Indians that it is useless to insist on forcing one's company where it is resented. But it was the Station-master's duty to provide a separate compartment or find one whose occupants did not object to the company of a respectable Indian. In regard to the refund, the Station-master at Stanger was not the person to appeal to for a refund: the proper course is to address a letter to the General Manager of the Railways, stating the facts, and claiming a refund.—Ed. I.O.]

Indian Sports Ground

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—Absent Mr. J. Royeppen's remarks, appearing in your issue of the 17th instant, you will observe that, in his letter to the Corporation, the "playing grounds," apart from the cycling track, are not specified. It is presumable, from the information supplied by one of the members of the Recreation Committee by certain members of the Durban Indian United Sports Association (among whom I am informed was Mr. Royeppen) that the number of football and cricket grounds and the cinder path, in addition to the other present requirements of Indian sportsmen, were recommended by the Recreation Committee; therefore the Council is not giving us anything more than we have asked for, and yet the terms of the grant are to be known. And after all, the Council's instruction to the Borough Engineer is in the nature of a tentative measure, and it is, all things considered, too early in the day to sing the praises of the Corporation in this matter.

Yours etc,

TILAK.

"The White League"

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—The more I think of the "White League" the more I am inclined to exclaim: "Have Britons come to this!" There was a time when the whole world believed that, to be a British subject, was to enjoy all the benefits that belong to Britons, and each subject was protected as no other subject of any other nation was. But is it true that Britons, instead of protecting the weak and the oppressed, the poor and the humble, the low and the meek, are wanting protection themselves, and have, therefore, formed a "White League" against those who were, in the good old days, protected by them? Broad-minded persons will be able to see how Europeans are making a laughing-stock of themselves. Mr. Stent, in his "Open Letter" which you reproduced a few weeks

ago, stated the position splendidly. Have we no more Stents who will guide Englishmen aright and prevent them from digging their own graves, or, rather, proving their inferiority? Mr. Stent is a far-seeing man and thinks imperially when he says: "Instead of vainly protesting that you will have no equality in politics, consider how best we may gradually admit these people to the rights of citizenship and avoid the holocaust that must some day overtake us if we do not handle this question upon reasonable and just lines."

All the white leagues in the world will never accomplish the selfish ends of the promoters. Indians have a weapon which is invincible, if only used rightly and fearlessly. There is nothing that will right wrongs so effectively as passive resistance. We have nothing to fear from the "White League."

Yours, etc.,

SHRI RAMKIJAL.

The Cure of Tuberculosis Open-Air Life

In giving evidence before the Tuberculosis Commission, Dr. C. F. K. Murray, President of the Medical Council, said, in 1874, when he commenced practice, he met with very little tuberculosis. In fact it was a rare disease, especially amongst white people who were born out here. Of late years the disease had increased among all classes, particularly the brown classes.

Continuing, he said he hoped that expensive sanatoria would not be established for the treatment of the disease. His idea was that a system of out-door life on farms should be commenced. For the coloured people and Kaffirs, Nature had provided everything in this country, and he thought the way to combat the disease lay in the direction of locating these people on the land.

Witness went on to mention a farm scheme, such as existed at Gail, in Belgium, where patients lived in detached buildings with a central establishment for serious cases. In such a way they would be both isolating and treating the disease. He did not think early cases should be compulsorily segregated; but where the patient was a public danger he certainly thought compulsion should be resorted to.

By Dr. Te Water: He thought if a proper system of shelters, or isolation, was adopted, friends of the consumptive would not be willing to harbour him, especially when it became known that he was wanted by reason of his being a positive danger to the public.

Witness could foresee that a vast amount of money would require to be spent on the disease in some way or

other, and he thought a system which approximated most closely to natural conditions, such as that of open life out on farms, would be a better way of spending money than building expensive sanatoria.

Dr. Muir, Superintendent of Education for the Cape Province, said that he thought teachers should be instructed in hygiene. The subject was about to be introduced into the syllabus. The difficulty, however, was to get a small text book that would be sufficiently clear and simple. The subject had already been introduced into the standard Kafir reader. The difficulty was to get teachers to put into practice what they know. A teacher would be talking of the advantages of fresh air, and yet at the time would have the doors and windows closed. He thought for the present they should be content with training the children rather than teaching them the law of hygiene. He thought open air teaching was a fad, although he was agreeable, where circumstances permitted, for children to take their lessons out of doors.

Dr. Abduraham's Evidence

The first witness called at the final sitting of the Tuberculosis Commission, prior to leaving for Johannesburg, was Dr. Abdurahman, who said his experience certainly led him to think that consumption was on the increase amongst the Malay coloured classes.

By the Chairman: It was impossible to state what constituted a Malay at the Cape. They had pure Dane, English, German, and French blood in their veins. There were a few Javans at Kalk Bay, who still retained their characteristics.

By Dr. Te Water: He knew pretty well all the coloured people in Cape Town, and could tell the disease was on the increase. He attributed its spread to the bad times through which the coloured classes were passing. Until within a few years ago they were the skilled workmen, but now they had been pushed out, and were compelled to work for 6d. or 4s. per day, where once they earned 15s. Consequently, instead of a family living in a house, they had now to occupy a single room. They had also physically degenerated owing to altered modes of life. It had been their custom to holiday on Mondays, which, with Sunday and Saturday, they used to spend in the open air at Camps Bay or on the Cape Flats. There was not five per cent. of men employed in trades which a few years ago they dominated. Like the Dutchman, they could not compete with the workman from overseas.

By Mr. Jameson: Their degeneration was corollary of their poverty.

By Dr. Te Water: There were only two trades left to them in which they could compete, namely, as tailors and fishermen. He met with a number

of cases in the former class where the disease generally ran a rapid course. Malays had been forced out of the laundry business by Chinamen, who were better organisers.

The Debate on Indentured Labour

(Continued) from page 170

"I will now turn for a moment to the arguments which are usually adduced in favour of this system. Briefly they are three. First of all it is said that without this system of indentured labour, the sugar and other industries in many of the colonies will cease to exist; the second argument is that, under the system of indenture, a certain number of Indians make remittances to this country and thus a certain amount of money is received here; and thirdly, that a number of these men, after completing their indenture, settle down in the colonies, become prosperous and attain a status which they could never attain in this country. Now, Sir, so far as the first argument is concerned, I may brush it aside at once; it does not concern us nor does it concern the Government of India, who are here to promote *our* interests. If the planters cannot carry on their sugar or other industries without a continuance of this pernicious system, the sooner those industries cease to exist, the better. As regards the remittances made, or the amounts brought to this country by returned emigrants, considering that these people have been for five years under indenture, the savings are really very small. The average savings brought to India are about Rs 150 per head; in a few cases, the amount may be higher, Rs 200 or so, but the average is about Rs 150. Now Rs 150, saved in five years, means only Rs 30 a year or Rs 8 a month. This is not very much after all. The mill-hands in Bombay, for instance, can save much more than that. Again, what about those who save nothing, are broken down in health and spirit, and either perish in the colonies or else are sent back to this country, mere wrecks of their former selves? Finally as regards those who settled down in the Colonies and prosper in the first place, the number of such persons is very small; and secondly, even they have to go through a system with which are associated all the degradation and misery of which I have spoken. When these things are considered, it must be admitted that even if a few persons prosper under that system after the completion of their indenture, the price that has to be paid for such prosperity is far too great.

"Sir, I will now briefly refer to the extent of this evil, as it exists at the present moment. I will not deal with the case of those colonies where

indentured labour once flourished but has now been stopped. In four French colonies and one English colony, it has been stopped on account of abuses; in one English colony it has been discontinued for economic reasons, and in another it has been prohibited as a measure of retaliation. But the system still prevails in three British colonies in the West Indies, namely, British Guiana, Trinidad and Jamaica, and in one Dutch colony named Surinam, about which, however, under our rules I am precluded from saying anything. Then it exists in Fiji, a Crown colony in Australasia; there is also a small supply of indentured labour in the Straits Settlements; and last, there are four or five districts in the Upper Valley of Assam where the system is still in force. The annual supply to the different colonies comes to a little less than 2,000 in the case of Fiji; about 600 to Jamaica; nearly 3,000 to Trinidad; and about 2,500 to British Guiana. In Assam the whole labour force is about 800,000, of which the indentured labourers are now only about 20,000. Now taking Assam first,—and here I would like to express my obligations to the Hon'ble Mr. Clark for his courtesy in having a note on the subject specially drawn up for me in his office, giving me up-to-date information on the subject—I understand that the Government have decided to stop the system of indenture altogether there from next year. The hon'ble Sir Charles Bayley stated the other day in one of his speeches in East Bengal that, from July 1st of next year, this system would cease to exist in Assam. Probably the Hon'ble Member in charge of the Department of Commerce and Industry will also make a statement on the subject to-day. As the system will be discontinued from next year in Assam, I do not wish to say anything more about that here. I would, however, like to point out that the Committee, appointed in 1906, recommended the complete stoppage of indentured labour in Assam, in the course of five years. They would have liked to stop it earlier, but they did not want to inconvenience the planters, and therefore they suggested an interval of five years. According to that, the system should have been discontinued in 1911. And I should like to know why it has been allowed to go on for two years more. That is, however, comparatively a small matter. But, Sir, if the Government has decided to stop the system in Assam, where its working can be watched under its own eyes, I cannot see why it should be allowed to continue in the case of distant colonies, where there can be no such supervision. The position of those who urge the abolition of the system becomes now all the stronger on account of the Government contemplating its abolition in Assam.

"Then, Sir, there is the question of re-indenture in three colonies—in Natal, to which indentured emigration

has now been prohibited, in Mauritius, where it has stopped of itself owing to economic causes, and in Fiji, where it is still allowed to continue. This re-indenture is one of the most vicious parts of the system, because though a man may indenture himself at the start only for five years, by means of repeated re-indenture he could be kept in a state of perpetual servitude. And this has become a most serious question now in Natal. There the Government of the colony imposes an annual £3 tax on all ex-indentured labourers who want to settle there as free persons. All those who have been emancipated since 1901—males above 16, and females above 13—have to pay this £3 tax. Now see how it works in practice. Take a family of husband and wife and four children—two daughter of 13 and 15, and two boys below 13. The family must pay the tax for four persons—father, mother and the two daughter—or £12 a year, that is £1 a month. The man can earn an average wage of about 25 shilling a month, and the wife and the two girls may earn among them about 15 shillings extra, that is, which means a total income of 40 shillings or £2 a month for the family. Of this, half or £1 has to be paid as licence-tax. Then there are other taxes; and there is house-rent. The Council may judge how much can remain after deducting these expenses for food and clothing for six persons. Is it any wonder that this tax has broken up homes—as has been admitted by prominent Natal men—that it has driven men to crime and women to a life of shame? Sir, there is no doubt whatever that the tax is nothing less than a diabolical device to drive the poor Indians either into re-indenture or else out of the colony. It is, therefore, a matter of the utmost importance that the Government should take the earliest possible steps to bring this miserable system of re-indenture to an end. I may mention that the Sanderson Committee has strongly recommended the stoppage of re-indenture.

"One word more, Sir, and I will bring my remarks to a close. Sir, this is a question which really throws a great responsibility upon the Government. I am aware that the Government of India have from time to time taken up the position that they maintain an attitude of neutrality in this matter, that they do not themselves encourage indentured emigration, but that if people choose to accept certain terms and go, it is not for them to interfere. I would only ask the Council to contrast this attitude with the attitude which the Government have adopted in regard to the peasantry of the country, in legislating on lines to which I have already referred. I do not think that the Government can absolve themselves from their responsibility in this matter. In the first place, the recruiters are granted licences to recruit by District Magistrates. That,

in itself, imposes a responsibility upon the Government, because, by granting licences to these persons, the Government make themelves to a certain extent responsible for the representations by which these men secure recruits. Then the Magistrates, before whom the poor emigrants are taken and made to enter into agreements, are the servants of Government. The third and last point is that, though the fact about the penal nature of the contract has been carefully kept out of all agreements all these years, the Government have so far taken no steps whatever to remedy this. I would like to know from the Hon'ble Member, when he rises to reply, why this has happened, and how the Government explain their inaction in the matter. If a penal liability is not necessary to the system, I shall gladly withdraw the greater part of my objection to the system. If you are prepared to abolish the penal nature of the contract under which these labourers have to work, the rest would be comparatively a very simple question, and I shall not press this motion to a division; as I understand it, penal provisions are the very essence of the system; without them the system cannot be worked. If penal liability is thus indispensable, I ask why the Government have not taken steps all these years to see to it that this nature of the contract is explained to the emigrants before they enter into their agreements? Sir, this is really a most serious question, for whatever the Government may say, as a matter of fact, everybody in the country believes that without the countenance of Government, the system could not have gone on so long. India is the only country which supplies indentured labour at the present moment. Why should India be marked out for this degradation. The conscience of our people, unfortunately asleep too long, is now waking up to the enormity of this question, and I have no doubt that it will not rest till it has asserted itself. And I ask the Government not to make the mistake of ignoring a sentiment that is dear to us, namely, the sentiment of our self-respect. We have no doubt plenty of differences between the Government and the people in regard to the internal administration of this country; but those are matters which stand on a different footing. Outside the country, the Government of India must stand up for us on every occasion; must stand up for our dignity, for our honour, for our national pride. If they will not do this, to whom else can we turn? I feel, Sir, that though this system has been allowed to exist so long, yet its days are really numbered. It will soon cease in Assam, and then it cannot last very much longer in the case of the colonies. And I am confident that a people who have spent millions upon millions in emancipating slaves, will not long permit their own fellow-subject to be condemned to a life which, if not one of actual slavery,

is at any rate not far removed from it. Sir, I beg to move the Resolution which stands in my name."

THE HON'BLE SRI VITHALDAS D. THACKERSEY: "Mr. President, I rise to support the motion moved by my friend the Hon'ble Mr. Gokhale. Only last week the Hon'ble House Member, in opposing the Bill brought forward by the Hon'ble Mr. Basu, argued that one of the principles on which the Government would act would be that any such practice was an outrage upon humanity. I maintain, Sir, that this practice of indentured labour, so graphically described by the Mover, is an outrage upon humanity. Apart from this question, may I ask why this practice is permitted? Would our labourers starve if Government stopped this practice? I say, no. Without being charged with vanity, I may claim to know something about Indian labour. I was a member of the Factory Commission in 1908, and in that capacity I went round along with my colleagues throughout India to see for ourselves at first hand the conditions of labour, their habits, their ideas, and about their home life and their work. We were at work on this special mission practically every day for six or seven hours for seven months; and what did we see? Instead of starving, exhausted, servile workmen, we saw independent, healthy, well-paid workmen. The result of the deliberations of the Factory Commission are recorded in the report issued in 1908, and with your permission, Sir, I will read a few lines from the same. On page 19 the Commission says:—

"The position of the operative has been greatly strengthened by the fact that the supply of factory labour undoubtedly is, and has been, inadequate, and there is, and has been, the keenest competition among employers to secure a full labour supply. These two main causes—the independence of the Indian labourer, owing to the fact that he possesses other and congenial means of earning a livelihood, and the deficient labour supply—govern the whole situation."

"Then further it goes on to say—

"We have also been impressed with the fact that employers are greatly disposed to concede promptly all reasonable demands made by their workers, and, even where the demands are unreasonable, to treat them as proposals which it is desirable to accede to, if possible. Great nervousness is frequently displayed by employers of labour as to the effect even of trivial changes of the workers; numerous expedients are adopted to conciliate them, and the attitude of the employers throughout appears to be based on the knowledge that the operatives are in fact the masters of the situation."

"This is the deliberate opinion of the Commission, expressed after due inquiry and seven months of hard work. Well, Sir, this is the position of our Indian labour, and in spite of that

the Government of India felt itself justified to interfere, and in this Council brought forward the Bill and carried it through, legalising a maximum of twelve hours for these workmen; and we have to remember that these workmen are free men, free agents, and if the work in the factory was not congenial to them or they find it distasteful, they were quite at liberty to leave the work and go away elsewhere. Then, why should we allow this recruitment, which, according to the description of the Mover, and according to all the facts that we know, is nothing more, nothing less, than practical slavery? It has been said and mentioned also by the Mover of this Resolution that if the penal contract was not allowed, the labourers would not get the work and the colonies would not employ them. My reply is so much the better for India and for the labourers themselves. India can provide work for all these labourers that are going there, and for more than that. Then he said that they are better paid. They are getting a shilling a day or Rs. 22 a month (Mr. Gokhale tells me the average is Rs. 12 a month). The Factory Commission says on page 27—"That ordinary hands in card and frame departments earn from 7 to 18 rupees, head spinners from Rs. 25 to Rs. 35, mill-hands up to Rs. 16, and weavers from Rs. 18 to Rs. 35 a month." These are the wages at present paid in India against an average wage of Rs. 12 in the colonies to these indentured labourers. But Sir, even if we grant that these people are slightly better paid, are we to allow people to barter the freedom of our men and women for a few coppers? It has been already said by the Hon'ble Mr. Gokhale that it was the English nation that spent millions and millions of pounds sterling to eradicate slavery. Now, India is going to sacrifice about 7 to 10 crores of rupees every year out of the opium-revenue, in order to save a foreign nation, the Chinese, from the harm that the use of opium does them. This amount, if capitalised at only 3½ per cent. per annum, would mean about 300 crores of rupees for us. If India can afford to sacrifice such a large amount for the foreign nation, certainly, it need be, it can provide food for the few that are going to our colonies. Then Mr. Gokhale has also said that it is not only the question of hard work to these labourers, but it is a question of dignity to us. When we find nations all over the world pointing out a finger to India as the only country in the world where this practical slavery of their men is tolerated, it boils our blood, if I may be permitted to use the sentence.

"Sir, I would only mention this in conclusion, that it is an irony of fate that we in this Council should have any occasion to approach the Government of India, and through the Government of India the British nation, to abolish this practical slavery."

nation which has, as I have said, spent millions and millions in the past, and a nation that to-day is willing to risk the prosperity, the great hardship to the poor, and the very defence of the country, rather than interfere with the freedom of the coal miners by legalizing them to work and be reasonable. Sir, I think the time has come when the Government of India might accept this proposition, and do away with the practice."

(To be Continued.)

The Indian Press

On Mr. Gokhale's Resolution

"Jam-e-Jamshed"

The Imperial Legislative Council of India will not be said to have correctly gauged or faithfully echoed Indian public opinion when, in spite of the very strong case made out by the Hon'ble Mr. Gokhale against the indenture system of emigration, it rejected his proposition to abolish that system. It is undoubtedly desirable that, before committing themselves to so grave a step the country and its Government should think carefully of the consequences it would involve. It would not be timidity but cautious and provident statesmanship not to be carried away in such matters by the gust of popular passion or prejudice. But even after all is said that could be said in favour of this system, from the Indian point of view, it stands so hopelessly condemned that no useful purpose could now be possibly served by permitting it to exist any longer. It militates against the country's material interests, and far more than that against what any self-respecting country, however poor it may be, is bound to cherish more than material interests, the self-respect of its children. Peace between the outlying portions of the British Empire is undoubtedly desirable, but, as long as there is no inclination on the part of the white colonies to respect Indian claims, there is really no reason why India should go about abjectly seeking for a recognition which, out of racial and colour prejudice, is not likely to be extended to her.

For reasons of their own the Colonists are not inclined to receive Indians without the most humiliating restrictions, and, for reasons over which, probably, to a certain extent, they have no control, they would clearly not be able for a long time to look with respect on the natural and the political and civic rights of the Indians. They look down upon them not only as beings in a lower scale of civilisation but as creatures expressly designed by Providence to be the brewers of war and drawers of water for the whites, to be their slaves, in short, till the crack of

doom. It may be a mere conceit, but it is there. There is no hope of curing it by any amount of palliative legislation, calculated to soothe the ruffled spirits of the Indians. Races constantly thrown together under conditions such as are now found to prevail in South Africa and elsewhere would never be reconciled for a long time to come; and since the White Colonists do really hold that there could be no room for the Indians within their territories, it is merely prolonging the torture of the Indians—both who go and serve in the Colonies and of their kith and kin at home—to hesitate to cut the gordian knot once for all and to save them the sorrow and suffering which the Indenture System undoubtedly entails. Government are only exposing themselves to reflections and insinuations they do not deserve when they refuse to endorse Indian public opinion on this most momentous question, and speak frankly, they are doing worse when they take upon themselves to defend this vicious and cruel system by such paltry arguments as the Hon'ble Mr. Clarke employed the other day in replying to Mr. Gokhale's proposition. To prolong this system is not only to keep a festering sore open between India and the Colonies but to weaken the Imperial tie, binding India and England together. India knows too well the consequences of the step she proposes her Government to adopt. She has counted the cost well enough, and since she insists upon its adoption after doing this there is no reason why her Government should hesitate. Public honour and justice alike demand it, and the Indian people have the right to demand that no extraneous considerations on the part of her Government will be permitted to stand much longer between them and a measure which, they are all united in thinking, is called for as much in their material interests as of their self-respect.

"If the Western world had any sense of shame about its dealings with the East, to-day's news from Peking would arouse a deep sense of humiliation," says the *Pall Mall*. The *Daily Mail* puts the situation nakedly when it says "there is keen competition among the banks to lend China money 'now that in her financial embarrassment she is prepared to pay high rates.' Yesterday, it seems, one group stole a march on the others and signed a contract for a loan of a million pounds. The rest of the vultures now hovering around stricken Peking are therefore in a state of excitement and dismay, and are appealing to their Governments to intervene. The struggle to profit by the misery and chaos into which China is plunged is far more revolting than the excesses of the mutinous Chinese troops."

Transvaal Notes

Johannesburg, Wednesday.

On Sunday last, the platform at Park Station was thronged with friends, among them a number of ladies, who had gathered to welcome Mr. and Mrs. Manilal Doctor on their arrival from Natal. On Monday, Mr. and Mrs. Manilal proceeded to Tolstoy Farm. While in Johannesburg, they were the guests of Mr. R. M. Sodha.

The "Standards" and "Moonlighters" met in the last of the first round of the League Cup, on the 16th instant, at the Village Main Reef Ground, Johannesburg, when the "Standards" won by three goals to nil.

Mr. Emmanuel Peters desires to thank all friends for their kind inquiries during his recent illness.

India and Indentured Labour

Provincial Conferences

At the sixth United Provinces Provincial Conference, held at Cawnpore, on the 5th April, under the presidency of the Hon. Mr. S. Sinha, the following resolutions were unanimously passed:—

That this Conference strongly urges the total prohibition of indentured labour at as early a date as possible.

[Proposed by Mr. Gauri Shankar (Ajmer) and seconded by Pandit Iqbal Narain Masaldan (Lucknow).]

(a) That this Conference, anticipating the forth-coming legislation of the provisional settlement recently arrived at, cordially congratulates Mr. Gandhi and the Transvaal Indian community upon the repeal of the anti-Asiatic legislation of the province regarding registration and immigration, and expresses its high admiration of the intense patriotism, courage, and self-sacrifice with which they, Mahomedan and Hindu, Zoroastrian and Christian, have suffered persecution in the interests of their countrymen during their peaceful and selfless struggle for elementary civil rights against overwhelming odds;

(b) whilst appreciating the endeavours that have been made from time to time to secure the redress of the grievances of the Indians of South Africa and other British colonies, this Conference urges that in view of the avowed inability of his Majesty's Government to adopt a firm and decisive attitude in this matter, the Government of India should take such retaliatory measures as may be calculated to protect Indian self-

respect and the interests of Indian residents in those parts of the empire and thus remove a great source of discontent amongst the people of this country;

(c) this Conference protests against the declarations of responsible statesmen in favour of allowing the self-governing colonies in the British Empire to monopolise vast undeveloped territories for exclusive white settlements, and deems it its duty to point out that the policy of shutting the door in these territories against, and denying the rights of full British citizenship to all Asiatic subjects of the British Crown, while preaching and enforcing the opposite policy of the open door in Asia, is fraught with grave mischief to the Empire and is as unwise as it is unrighteous;

(d) whilst thanking the Government of India for the prohibition of the recruitment of indentured Indian labour for South Africa, this Conference is strongly of opinion that, in the highest national interests, the system of indentured labour is undesirable and should be abolished, and respectfully urges the Government to prohibit the further recruitment of Indian labour under contract indenture, whether for service at home or abroad.

At the United Bengal Provincial Social Conference, held during the Easter recess, at Chittagong, a resolution was passed condemning the system of indentured labour.

Imperial Parliament

Germiston Location

London, May 16—At question time in the House of Commons to-day, Mr. J. O'Grady, Labour member for East Leeds, drew attention to the Indians' complaints at Germiston, and asked the Imperial Government to make immediate representations to the Union.

Mr. Lewis Harcourt (Colonial Secretary): My attention has been drawn to the newspaper reports of the insanitary condition of the new location at Germiston. These reports include a statement by Dr. Macnab. I have, however, no official information on the subject. The condition of affairs indicated in the questions, if accurately described, evidently demands immediate attention, but if the sufferers fail to get adequate redress from the local authorities, their proper course is to appeal to the Union Government, who will, I do not doubt, take such action as they properly can in the circumstances.

Mr. O'Grady pressed Mr. Harcourt to make representations to the Union.

Mr. Harcourt said he was not willing, except as a last resort, to

interfere with the local administration of the self-governing Colonies, but he would watch proceedings.—Reuter.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	331	2	9
Mr. G. D. Lalla	1	0	0
	£332	2	9

Items of Interest

There have been no fresh cases of plague for several weeks, and the port has now a "clean bill of health."

At Maritzburg, on the 5th instant, the marriage of Mr. T. V. Pather (Interpreter, Immigration Restriction Department) of Durban, and Miss Govindammal, daughter of Mr. Sooboo-raju of Maritzburg, was celebrated.

Abhyudaya (Allahabad) prints a letter from one Gajadhar Singh of Fatehbur to the effect that this son, Mahabir Singh, 15 years old, who came to Allahabad, had been decoyed by the emigration people and sent to Trinidad. The father of the boy says that he is 65 years old and the boy was the sole support of his family and has been tempted by the coolie depot men. The boy is a minor. The father appeals to the Government to take steps for the restoration of his son.

A remarkable sign of the times and a natural sequence to the Universal Races Congress of last summer is the proposed establishment in London of "A Universal Club" whose members, irrespective of colour or creed, will belong to all nations. Mr. G. Spiller, the organising Secretary of the last Races Congress will, it is said, place his proved ability at its service, and men like Lord Weardale and Sir William Grey, Sir Richard Stapley and Professor Bickerton are interested in the object.—*Central Hindu College Magazine*.

Contents

	Page
Education in Natal Province	173
Indians of South Africa	174
Ownership of Land	175
From the Editor's Chair	175
Correspondence	176
The Cure of Tuberculosis	176
The Debate on Indentured Labour	177
The Indian Press	179
Transvaal Notes	180
India and Indentured Labour	180
Imperial Parliament	180
Indian Famine Fund	180
Items of Interest	180

तुलसीदासजीकृत रामायण सार.

भारतका हिंदी प्रजाता पुनी परदेस मल्ल बहु करे के. परदेसमां भोताना बर्महुं मान रामहुं ए बचाने करीम के. परदेस हिंदुने पिछे करीम के. जो ठकनारनो एको मल्ल के के साधारण हिंदु बलहुं रहल जायहुं ए बचा हिंदुहुं नही एन बचा हिंदीहुं काम के.

साधारण हिंदु बर्म बर्म बोरिने मल्ल मान एयो के. तेहुं रहल नीतिमं समाएहुं के. ए बिचारे बचा बर्म करत बने सरका के एन कही बकाब केमके नीतिमी भल्लन एयो बर्म होवापहुं नही.

मने तेम हीम एन साधारण हिंदु बर्महुं एन तल्लक रामायणमां जीरं सकाय के. एक रामायण संस्कृतमां के. ते बीबाज बांभे के. तेम तरजुम पुनाबानी छपी भाषामां बर्मो के. हिंदुस्तानमी बची प्राकृत भाषामां के. आ बचा तरजुमाने तपासीये ती तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणने कोई बची बके तेम नही. तुलसीदासजीहुं रामायण कई जोतां तरजुमो नही गवाय. तुलसीदासजीमी भाकि एयो अनम्य हती के तेम तरजुमो करवाने बड़ते पीतानाम बदमारी माया के. मदास छोकीये हिंदुस्तानमी एक एन मान नही होय के बचां तुलसीदासजीमां रामायणन कोई हिंदु केन बजावो नीकमे. एहुं रामायण ते परदेसमां (कही देहमां एन) बचा मायतो पूर बांभता नही. बांभवली अनकाय नही मज्जी. भाषा पुस्तकोने हुंका बचमां बहार पकदा होय ती हिंदी प्रजाये काबानकारक कई एके एवा हेतुवी तुलसीदासजीहुं रामायण ठेवा एन बहार काबवानो इरादी रखी के. तेमानी प्रकम कांठ तुलसीदास जान मानल रहु करीये छीये.

हिंदी कीरी तथा बाक बाकची ए दरेक हिंदीमी फरज के. ते भाषाहुं एन काबवा गवायन जेहुं बीहुं पुस्तक मानेन हवे.

कॉमल १ छीजीम.

पोस्टेन १ फेरी.

इंटरनेशनल बीटीम क्लब, फीनिक्स, नारकाड.

કુદરત મુકતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતા આટે લુગુ અને સરતુ ખાતુ. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે અમારે જાણીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટુકડા (કેપીન તથા કાફર જરના લાવકની) તથા દરેક રકમના અગ્રુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ઇલેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તકવાર થાય છે. બહાર માંખના ઝોરડો પર પુરતુ ફેબાન હજુ સારી પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક બજાના વેપારીની કુદાને અમારો માલ જોશો, આ રૂબરૂમાં આવી ખાત્રી કરશો. પાછલ લીસ્ટ માટે લખો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minzar Street, Newtown

કુદરત દેશબાઈએને વાસ્તે

પધારો!

પધારો!

પધારો!

અને તાજી ઉમર ધીની બનાવેલી મીઠાઈની ખાત્રી કરો.

સ્વદેશી બાઈએને સ્ટીમરમાં આવેને વાસ્તે ટકાઉ અને તાજા માલ ઝોરડરથી મોકલાવીશુ. કાત્રીમાંના ઝોરડરો પણ સફાઈથી પેક કરી મોકલાવીશુ.

ધીની બહેની, માવાની બાળી, બરફી, રોવ, બહામી ફલ્લો, બાળી પુરી, પેડા, બાજીયાં, મચળ, પુરી, રેવડી, મમરા (તાજના બનાવેલા), મેસુળ, કીના લાકુ, અમીટપાક, તમેથી મસાલાદાર ફાળ, વગેરે.

M. M. PATEL

119, Hanover St. CAPETOWN

તકવાર છે!

તકવાર છે!!

દક્ષિણ આફ્રિકા ફરશન

બર બેઠા ચંપા!

વહેલો તે પહેલો!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં દ્વિતીયી રહેલી કરવી સાથે મી. બાંધીના ઇબન અરિરવાળુ. સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળ પર લેડ મોકલવા લાવક ૧૫૦ પાનાતુ રમુછ પુસ્તક. કીમત ૧/૬ દુનિયાના કોઈ પણ ભાગમાં તા. ૩૦ જુન સુધે ૧૯૧૨ સુધીમાં આલક બનાવને પોસ્ટેલ માફ. મળવાનાં ફેલાવા: ઇબન અરિરવાળુ ૧૫૦ પાના, બેલક ૧૫૦, કોપર ૧૫૦; ઇ. ક. ફરશન ની કુ. ૧૦૦ એ સ્ટ્રીટ ડરબન; લક્ષ્મીભાઈ મુલાબભાઈ, ચાલક ૩૫૫૩, બેલકનીસનરવ.

ટકાઉ અને સારો

ફરેટ કેસીઝ

ફરેટની નવી સીઝન આલુ થઈ ના, ના, ના અને આખી ફરેટની પેકીંગ કેસીઝ અમારે ત્યાં હમેશાં તકવાર રહે છે.

ઝોરડર આપવાથી ખાસ માપની તકવાર બનાવી આપશું.

સરતા માવ

ઈ. મુલેમાન અમરસ, સો મીલ, ૧૦૬ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન

આરમ પ્રકાશ

હીંદુ બાઈએના સાંસારિક તેમજ ધાર્મિક અદ્યતીનો વિચાર કરનાર જુલસતી ભાષા માં આ બે "આરમ પ્રકાશ" પ્રવટ થાય છે. પરોક્ષમાં પેલાના કુદરતને ધરમની સંજ્ઞા મળતી રહે તે સાર "આરમ પ્રકાશ" બહુ વાંચવું બેઈએ.

વરસતું બનાવનમ ફરેટ સી. ૬/- પોસ્ટેલ સાથે. વધુ સાંસારિક ઉપદેશવાળું પુસ્તક બેટ. લખો

મનેજર,

આરમ પ્રકાશ,

મીરનામ, મુંબઈ

જસમાની મરખો

કીમત: પેનો ૧

અપાલ અરમ: અરથી પેનો લખો: ઇન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ

હીનીકસ, નાતાલ,

સાચાં તોલાં અને તાજવાં

તમને પસંદ પડે તેવાં તોલાં અને તાજવાં તમારે બોધ્યે તો તે ખરેખર બનાવનારાઓની પાસેથી જ ખરીદો. તેઓ સાચાં અને બરાબર તાજવાની ખાત્રી આપે છે.

સસ્તા તાજવાંથી ખરું બોખ થઈ શકતું નથી. અને તેથી તે વાપરનારાઓને હાથે ખરા બોખ કરતાં વધારે આલુ જાય છે. ખાત્રી વગરના કોઈ પણ કાંટા અથવા વેચ તા નથી. કીમત માટે પુછો:

ડબ્લ્યુ. અને ટી. એવરો સા. આ.) લીમીટેડ, તાજવાં બનાવનાર અને મુદારનાર ૨૧૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ ડરબન.

The Indians of South Africa

Helots within the Empire and how they are treated,

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from The International Printing Press, PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શનિવાર, તારીખ ૨૫ મી મે ૧૯૧૨.

નંબર ૨૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૫ મી મે બી. તા. ૩૧
મે સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ—જેઠ સુદ ૬ થી જેઠ સુદ ૧૫
સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

મુસલમાન—તા. ૭ જમાદીઅખરથી
તા. ૧૭ જમાદીઅખર સુધી ૧૩૩૦હી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુર્યદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
શનિ.	૨૫	જેઠ ૬	૭:૧૬:૧૪	૫	૭
રવિ.	૨૬	" ૭	૮:૧૭:૧૪	૫	૭
સોમ.	૨૭	" ૮	૯:૧૮:૧૪	૫	૬
મંગળ	૨૮	" ૯	૧૦:૧૯:૧૪	૫	૬
બુધ.	૨૯	" ૧૦	૧૧:૨૧:૧૪	૫	૬
ગુરુ.	૩૦	" ૧૧	૧૨:૨૨:૧૪	૫	૫
શુક્ર.	૩૧	" ૧૨	૧૩:૨૩:૧૪	૫	૫

અન્યકથાઓ.

પુસ્તક આફ્રિકાના હિંદીઓ ...	૩૦૦
હિંદમાં પોલીસની રીતો ...	૩૦૦
ઈન્ડિઅન કાવ્યકાવ્યોની પરીક્ષાઓ.	
અન્ય ...	૩૦૮
હિંદ સ્વરાજ સંબંધી ...	૩૦૮
હાઈકોર્ટના આદેશોના અંગ્રેજી ...	૩૦૮
વકી પારલામેન્ટમાં ચર્ચા ...	૩૦૮
બરીલીસ પુસ્તક આફ્રિકા ...	૩૦૬
રોડેશીઆમાં રંગની સુધ ...	૩૦૬
પારલામેન્ટના ચર્ચાની રીતો ...	૩૦૬
બોન. મી. ગ્રામરની ગેરવર વડત ...	૩૧૦
વડાઈ સંબંધી ખરી માહિતી ...	૩૧૫
સ્વીમરની ગાળવણ ...	૩૧૫
કોલો—ટુરમી વડાઈ ...	૩૧૫
સરકાર ...	૩૧૬
હિંદુસ્તાનના ખજાનો ...	૩૧૭
કેલેન્ડર ગ્રામ વચનો ...	૩૧૮
કેલેન્ડર ...	૩૧૮
વચનો ...	૩૧૮
પહેલો ...	૩૧૮
અન્યકથાઓ ...	૩૧૮

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૫ મી મે ૧૯૧૨

પુસ્તક આફ્રિકાના હિંદીઓ

પુસ્તક આફ્રિકાના પક્ષ હિંદીવાનો પર તકલીફ પડે એ કુખ્યાવક વાત છે. એ કાગળમાં પ્રથમ વસવા જઈ તેને વેપાર ઉદ્યોગ માટે પુરબો મુકનાર હિંદીઓ છે. સાદસો ખેડી, છાંભીનાં અને બીજાં જોખમો વડે તેને આગાદી માં લાવનાર હિંદીઓજ છે. ત્યાં અસલી સીદી વતનીઓ સિવાય અખ્ય વસ્તિ પણ હિંદીનીજ છે. તેથી એ મુલક હિંદીના વતન બરાબર ગણાય છે, અને તે એવું છે. છતાં આજ ઠેકાણે હિંદીઓ મહત્તિયા જેવા ગણાય, અને તેમને હાડમારોઓની ફરિયાદ દોષ એ જેટલું તાલુકા થવા જેવું છે, તેટલુંજ ખેડ કરાવનાર છે. ત્યાં મોટાં આખ્યા તે હિંદી પછી. તેઓ આગાદી બોલવે છે તે હિંદીને લીધે. અને રાજકર્તા થઈ રહી રહે છે તે પણ હિંદીઓએ વેપાર ઉદ્યોગથી એ દેશને રક્ષક લાગે. મનાવ્યો છે તેથી. છતાં આ બધું જુલો જઈ મુશ્કેલ મોરચો આજે પોતાની સત્તાને હિંદીઓને સતાવવામાં લેવાય છે એ મું' મું' મેડુ' જેર પ્રન્સારી કહેવાય? અજાણ સહી કાંઈ એ મુલકમાં છુટકી હાથ મળે થઈ રહ્યું. હવે હિંદીઓ ને ત્યાં ઉતરતાં એકી વધતી અડચણ પડવા લાગી છે. વેપાર વજીરમાં કાંઈ પણ સાદસીક માલુસને પોતાની રાજ કમાવાની છુટ હતી. ત્યારે હવે વેપાર પર કારે કિંમતના પરવાના નાખી વેપારીઓને ઘેરી લેવાની તજવીજ થઈ રહી છે. બધા કારોમાં વધારે અન્યાયી કર તે માથા વેરાનો (રિબટેન્સ) મળાવ. કેમકે તેમાં લક્ષ્યપૂર્વક અને મરીન માલુસ બનેલો તોલ એકજ કાંઈ થાય છે. તેવા કરમાં મુખ્ય કાર તો નાની રાજ કમાનાર માથેજ આવી પડે. દોલતમંદ એ વેલાજ દોષ. મરીન

પક્ષ દોષ. આજે જેર પ્રન્સારી કર નાખવા પણ ત્યાંની સરકાર તકવાર થઈ છે. તે અમારા લાંતા કામગીરીની કદંબો કાલત સુચવે છે, અને તેથી અમે દીલ ગીર મધ્યે છીએ. તેમણે આજ મુખી બહેર કામ તરફ આન આપવા અને પોતાની સ્થિતિ સુધારવા તરફ બધું મેડુ' લક્ષ આપુ' છે એમ કહવા વગર માલે તેમ નથી. હવે તેમને એકાએક અવધુ' પડશે, અને બીજાં કામ કરતાં થઈ જવું પડશે. ત્યાંની ધારા સલામાં પોતાનો એક પ્રતિનિધિ મોકલવા તેમને હક મળ્યો હતો. તેમાં વધારા કરાવી વધુ પ્રતિનિધિઓ મોકલવાનો હક મેળવવા તેમને જરૂર હતી. તેને બદલે એક પ્રતિનિધિનો હક પણ તેઓ મુખાવી બેઠેલા લાંબે છે. મી. જીવજીજીની ધારા સલામાં થયેલી નીમણૂકની મુદત વરસ ઉપરાંત વખત થઈ પલાસ થઈ છે. છતાં તેમની જગા કેમ દબુ નથી પુરવા માં આવી? તેમની ફરીથી નીમણૂક માં આટે નથી કરાવાઈ? આમાં અમે ત્યાંના કામગીરીનો દોષ બોલ્યો છીએ. તો પણ, હવે તેઓ વધુ વખત આજણ માં નહીં પડી રહે એવી આજી રાખીશું.

હિંદમાં પોલીસની રીતો

હિંદીઓને મરણે મુન્દો કમ્બલ કરાવવા માટે રીગવાની રીત હિંદમાં બહુજ આજળ વધેલી જેવામાં આવે છે. તા. ૨૩ મીએ કલકત્તાથી ફરર બહુવે છે કે હિંદીઓ ખાસે મુન્દા કમ્બાવવા માટે તેમને રીબી રીબીને કુખ્ય જેવાના આરોપકાર કલ કતા પોલીસના એ કોનસ્ટેબલોને કાઢ મારે તકસીરવાન કરાવેલ છે. આ મુન્દા માં કોનસ્ટેબલ આપવા માટે એક ત્રીજો કોનસ્ટેબલ તથા એક મોરો પ્રન્સેક્ટર પણ તકસીરવાન કરેલ છે. આ બેને ૬ માસની જેલની સજા થઈ છે એમ ફરર બહુવે છે. ખરી રીતે એમ કહેવું બોલ્યો કે તેઓ બપુંદર મુન્દા માટે પોલી જ સળમાં છુટકી મળા છે. કલકત્તામાં આ બીના બહાર આવવા થી મલકલ થઈ રહેલ બહુવેમાં આવે છે.

કુમરસોડરમાં એશીઆટીક મહાસભાનો સ્થાપના

કુમરસોડરમાં એશીઆટીક સંઘ
માં નીચે મુજબ બીના પ્રસિદ્ધ થયે છે :

કુમરસોડરમાં એશીઆટીક મહાસભાનો સ્થાપના

કુમરસોડરમાં એશીઆટીક સંઘ
માં નીચે મુજબ બીના પ્રસિદ્ધ થયે છે :

(૧) કુમરસોડરમાં ડીસ્ટ્રીક્ટમાં કારમ
પાર્ટી પ્લેટસ નં. ૭૬ પર એશીઆટીક
મહાસભા સ્થાપના અને ચલાવવાની ના.
મવરનરે મંજૂરી આપી છે.

(૨) કુમરસોડરમાં ટાઉન કાઉન્સિલને
કરાઉન માંડ તળે ટરાસફર થયેલ મહાસભા
ખંધ કરવાની મંજૂરી કાઉન્સિલને ના.
મવરનર તરફથી પરવાનગી આપવામાં
આવી છે.

વડી પારલામેન્ટમાં ચરમા

જરમીરનના લોકેશન સંબંધી

જરમીરનના નવા લોકેશન સંબંધમાં
વડી પારલામેન્ટમાં ચર્ચા થઈ ચકાસી ગઈ તા. ૧૦
મીએ ફરે નીચે મુજબ સાર મોકલ્યો
હતો :—

મી. જો. ગ્રેડીએ સવાલો પુછવાની વખતે
કહ્યું કે જરમીરનના લોકેશન સંબંધમાં
હીંદીઓને કેટલીક ફરિયાદ છે. તે વડી
સરકાર તે બાબત મુનિયન સરકાર પાસે
રજુઆતો કરશે?

જવાબમાં કોલોની આતાના પ્રધાન મી.
હાર્કોરે જણાવ્યું કે નવું લોકેશન જાંદો
જગ્યા પર છે એ વિષે જાણમાં પ્રસિદ્ધ
થયેલા હેવાલ પર મારું જ્ઞાન ખેંચાયું
છે. આ હેવાલમાં ડો. મેકનેમે કેરલા
રીપોર્ટનો સમાવેશ થાય છે. જ્યાં મને
એ બાબતમાં કંઈ સત્તાવાર ખબર મળ્યા
નથી. સવાલમાં હસારે છે ને સ્થિતિ
ની વાત ખરી હોય તો તે પર તુરત જ્ઞાન,
મળવું જોઈએ. તેની તમે ભોગ થઈ
પડેલાઓને એ સ્થાનિક સત્તાવાળાઓ
પાસેથી જાણ ન થઈ તો તેમને ફરીયાદ
કરવાનું ઠેકાણું તે મુનિયન સરકાર છે.
મુનિયન સરકાર જોઈતાં પગલાં લીધે
એ વિષે અને શું નથી.

મી. જો. ગ્રેડીએ આગ્રહ કર્યો કે વડી
સરકારે મુનિયન સરકાર આગળ રજુ
આતો કરવી જોઈએ.

મા. હાર્કોરે કહ્યું કે સ્વરાજ્ય ભોગ
વતા મુલકના કારોબારમાં, હેવટની જરૂર
પડે તે સિવાય વચ્ચે પડવા કું હમજોતો
નથી. જ્યાં શું અને છે તે કું નજરમાં
રાખીશ.

જે કમલગ બાબતવાળું છે. મારા અક્ષર
જ્ઞાનજ મળવાથી મનમાં કચરા જેવી.
દમ વગરની, અને પરસ્પર નિષ્પ્રયોગી
ખબરોનો સંગ્રહ મનમાં એકઠો થઈ
શકે છે એટલું જ જણ થયે છે.

“હીંદી સ્વરાજ” સંબંધી

જાણવાલાયક ટીકાઓ

હીંદીની વડી પારલામેન્ટમાં મી. મેકમે
એ કરેલી માગણી ઉપરથી જાણના
કાયદા તળે બંધી થયેલી હોય એવાં
પુસ્તકો, વસ્તુમાનપત્રો વિગેરેની એક તપ
સીલ પુરી પાડવામાં આવી હતી. આ
પ્રસંગને જોઈને એક લેખ દરમ્યાન લંકન
નું “ઈન્ડિયા” પત્ર લખે છે કે :—

મદ્રાસ, બંગાળ, બ્રિટીશ પ્રાંતો અને
પંજાબ સિવાય બીજા બધા પ્રાંતોની
સરકારે મી. મેક. કે. માંધીના “ઈન્ડિયન
હોમરસ” ના પુસ્તકનો અટકાવ કર્યો છે.
તેમજ મી. મેકરનેસ (જે લોકો વખત પહેલાં
પારલામેન્ટના મેમ્બર હતા, અને હાલ વિલા
પતની એક કાઉંટી કોર્ટમાં જડજી તરીકે
નીમણા છે તે) ના પેલીસ સંબંધી પુસ્તકો
નો પણ અટકાવ થયો છે. આવા મહત્વના
પુસ્તકોને બાંધી વિવિધ રીતે અટકાવવા
માં આવે તે કરતાં વધારે એવકુશી કરેલા
ગોટાળો બીજા કોઈ કહેવાયાં મી. મેકર
નેસ અને મી. માંધી જેવાનાં પુસ્તકમાં
જ્યારે અમુક પ્રમાણની સરકારને કમિય
અવકર લાગ્યું નથી (ફુનિયામાં બીજા
ક્યાંય લાગ્યું નથી તે જુદી વાત છે)
ત્યારે અમુક પ્રમાણની સરકારોએ એ
મહત્વને “પીપુરી” કરાવ્યા છે તે હડ
હડતો જમ્ય છે, અને આ અવિશ્વાસમાં
આખેજ હાથ આમરાથી જુદા પડશે.

ડરબનની વેપારી એવરની કમીટીએ
એવો વિચાર બતાવ્યો છે કે હીંદી (પાલમ)
ચાવલની સાથો જુદા જુદા વજનનાં વે
આતી હોવાથી તેના મુલ્યાંકનમાં સોયો જેર
ઉપરોક્ત થાય છે. તેથી તે રૂંત બંધ
કરી બીજા જાતના ચાવલની જેટલા આ
જાતના ચાવલની સાથો પણ ૧૦૦ રતલ
ની રાખવી જોઈએ. આ વિચાર કમીટીએ
એવરની આગળ જ્ઞાનમાં લેવા માટે રજુ
કર્તા છે.

કુમરસોડરમાં એશીઆટીક સંઘ
માં નીચે મુજબ બીના પ્રસિદ્ધ થયે છે :

અટકાયત કરનારાઓને જ્યારે કોઈ
રસ્તો મુજબ નથી હોતો તેઓ કેળવણી
ની પરીક્ષાને આશરો લીધે છે, અને
પોતાના વિચારોનો અમલ કરવા માટે
એકના એક સાધન તરીકે તે રજુ કરે
છે. દેખીતી રીતે હાલ વલુદવાળી લાગે
છે. કેમકે આપણાં હોટલોને લખતાં
વાંચતાં લીખવાને આપણે લખી પાઉં
ખરબીએ છીએ, ત્યારે જેમને લખતાં
કે વાંચતાં નથી આવડતું એવા પરદેશી
લોકોને તો મોટી સંખ્યામાં દાખલ કરીએ
છીએ. દેખાવમાં એક જાણે છે કે હાલ
વાંચી ન જાણનારને દાખલ કરવો તે
મજાની શુદ્ધિ-કલિતો દરમ્યાન જીતારી
પાડવા બરોબર છે. પણ આ કેળવણી
ની પરીક્ષા તે મારા સંમારજ્ય છે એ
વાત અટકાયત કરનારાઓ સમજતા નથી.
વળી લખી વાંચી ન જાણનારને દાખલ
ન કરવા એ વિચારની તળે જે માન્યતા
રહેલી છે તે માન્યતા ખરી છે કે ખોટી
એની કસોટી કદી થઈ નથી. એવું
માની લેવામાં આવે છે કે લખવા વાંચવા
નું જુજ જ્ઞાન ધરાવનાર માણસ તે
અજણ માણસ કરતાં હમેશાં ચડીઆતો
છે હવે આ માન્યતાની કદી પુરતી
કસોટી કરવામાં આવી હતી? એ માન્યતા
ખરી નથી એવો શક થઈ જવા પુરતાં
કરશે. આપણાંમાંનાં બધા એવા
અજણ માણસોને મળ્યા હોયશું કે જેઓ
અજણ જતાં ખાસ લાભકાતવાળા હોય છે.
તેવા કેટલાક અજણ માણસોની બારીક
અવલોકન કલિત તેમજ સ્વતંત્ર વિચાર
કલિત માણસ પડેલ છે. આજકાલની
પ્રાથમિક નિશાળોથી એક કે બીજા કારણ
જરૂર આ મુજબ ને આ લાભકાત આવી
જાય છે. આ બાબતમાં “અધુરો પડે
છલકાય.” અથવા “અધુરું જ્ઞાન તે બધ
નું મુજ છે” એ કહેવતમાં કહ્યું છે એવું

ખરીદીના પુરવ આફરોહા

ત્યાંના હિંદીઓની હાલમારોએ

ખરીદીના પુરવ આફરોહા પ્રોટેક્ટોરેટના હિંદીઓએ જાના અવરનરપર મોકલવા નીચે મુજબની અરજી તૈયાર કરી છે :

“નેટીવ સિવાયના અંગ્રેજો લોકોપર વિચાર પુરવઠ તપાસ કર્યા વગર જે માથાવેરાનો કર નાખવામાં આવનાર છે તેની સામે અમે નીચેના કારણોસર વાંધો જાહેર કરીએ :

પ્રથમ તો અમારે કહેવું જોઈએ કે અમે ના, સહેનસાહની અત્યંત વફાદાર પ્રજા છીએ. રાજકારોબારના અરજનો કાર ઉપાડવા અમારી ના નથી. જુલ કાળમાં આ દુરજ અમે અને અમારા બાપદાદાઓએ જાળવી છે. આ મુલકને ખુશ્ખો મુલકના અને તેની ખીલવણી કરવાના કામમાં અમે અને અમારા બાપદાદાઓએ પોતાનો હિસ્સો ઉઠાવ્યો છે. જનિત્વમાં આ જોખમદારી ન ઉઠાવવી એવી અમારી ઇચ્છા નથી. છતાં આ કરની સામે અમે વાંધો ઉઠાવીએ છીએ, તેનું કારણ એ કે તે કર વાજબી નથી. અમારી કેમને માટે તે બેઅરજ્ય થઇ પડશે. અમારી કેમનો મોટો ભાગ મજુરો અને કારીગરોનો છે. તેઓ આ કાર ઉપાડી કહે તેમ નથી.

આ મુલકમાં મોટા કરના હિંદીની વસ્તિ ૧૦ મહી છે. તેથી કરોનો મજુર ખરો બોલે તો અમારા બોકનેજ માથે આવશે, જે કે અમારા બોકને ખીજી કોમની સાથે સરખા હક અને જુદ મળતાં નથી.

નેટીવ સિવાયની પ્રજામાં દોલત એક સરખી રીતે વહેંચાવણી હોય તો આ કર અન્યાય કરેલા ન નીવડે પણ સ્થિતિ આવી નથી. પ્રોટેક્ટોરેટમાં વસતા હિંદીઓનો મોટો ભાગ ગરીબ મજુરો અને કારીગરોનો છે, અને તેમની આ જુલકમાં અમારે મજુ જરર છે. આરે મોટાઓમાં મોડાજ માથુસો ગરીબ વરગ ના છે.

આ કર જે સરકારમાં થાય પડશે તે સરકારની બહુ નજીકમાં પરજાજનો મુલક છે. તેવા પરજાજના બોકોની સાથે હરીદામાં ઉતરવાનું આ કરને લાંબે ખરીદીના પ્રોટેક્ટોરેટના બોકોને મુશ્કેલ પડશે.

છતાં જો સરકાર આ કર નાખવાજ માનતી હોય તે અમે નીચતા પુરવઠ

અરજ કરીએ છીએ કે માસીક રા. ૫૦ થી ઓછી આવક વાળાને આ કરમાંથી મુક્ત રાખવા, તેમજ કીનારાપર આવેલ પરદેશી ગામની પ્રજાપર આ કર ન હોવાથી, આ રાજના કીનારાની સરકારમાં રહેતા બોકોને આ કર થાય ન પાડવો.

આ કરની સામે વાંધો બેવાનું અમારે વિશેષ એ કારણ છે કે જો કે આ મુલકમાં નેટીવ સિવાયના બોકોનો મોટો ભાગ હિંદીઓનો અનેસો છે. છતાં સ્થાનીક ધારાસભામાં હાલ અમારો એક પ્રતિનિધિ નથી. અમારેજ આ કરને મજુરોનો બોલે ઉઠાવવો પડે તેમ છે, છતાં જો કરનો કાવદો પાસ કરવાની અરજમાં અમારો અમારા પ્રતિનિધિધારા, હાલ નથી એ મેર ઇન્સાફ કરેલું, અને ખરીદીના ન્યાયના ધોરણથી વિરૂદ્ધ છે.

માટે અમે નમ્રતાપુરવઠ અરજ કરીએ છીએ કે આ કરનો કાવદો પાસ થાય તે પહેલાં અમારી સંખ્યાના પ્રમાણમાં અમારા પ્રતિનિધિઓ ધારા સભામાં નીમવાનો અમને હક આપશો, કે જેથી અમારા લાલ જળવાય, અને અમારા વિચારોપર ઘણા દેવામાં આવે.”

રોડેશીઆમાં રંમના સુખ

કચ્છરડ સોડોને અલગ કાઢવા

એલોની બોરડનો વિચાર

‘દરાંસવાલ લીડર’માં પ્રસિદ્ધ મજેલા એલોના ખગર ઉપરથી જણાય છે કે રોડેશીઆમાં પશુ રંમની સુખ દિવસે દિવસે વધતી જાય છે એલોની સેન્ટીટરી બોરડની ઉભી મીટીમાં કચ્છરડ બોકોને સહેરમાં વસવા દેવા કે નહીં તે વિષે મર્મ થઇ હતી. મી. ફેલેમીય નામના મેંબરે જણાવ્યું કે મોરાઓના સ્થળો પાસે રહેતા મંદા કચ્છરડ બોકોના મજુરોએ દાખલા બેવામાં આવે છે. બોરડે એવો મત જતાઓ કે બધા કચ્છરડ બોકોએ બોકેસનમાં રહેવું જોઈએ. કચ્છરડ બોકો ને સહેરની બહાર રહેવા બધાને દુરજ પાડી સહાય એમ છે કે નહીં તે સવાલ માં તપાસ કરવાનું સેન્ટીટરીને મુમવવામાં આવ્યું. મી. ડેનઝીમરે જણાવ્યું કે કચ્છરડમાં અમુક સંખ્યામાંજ કચ્છરડ બોકો મીલકત જરાવી કો એવી હક નાખવાનું પગલું બોરડે લેવું જોઈએ. દરમિયાન

માં એવો કાવદો છે કે કચ્છરડ બોકો સહેર માં સ્થાવર મીલકત ખરીદી કો નહીં. એવોજ કાવદો રોડેશીઆમાં પણ ચલે જોઈએ.

ધારકા હોકરાને અડવી દીધી !

ગીરમીટમાં કીનીકા ખાતે

કચ્છવજાના બાપનો પોકાર

અન્કાબાદ ખાતે હિંદી ભાષામાં પ્રગટ થતા “અમુદય” પત્રમાં એક મોકાવ નારી મીના બહાર આવી છે. કવેપુરના એક દુરમજ હિંદીના કુમળા કચ્છરડને પાપી ગીરમીટની ભરતી કરનારાઓએ ગીરમીટની જળમાં ફસાવી હજારો માથે દુર કીનીકાના કપડામાં મુલામી કરવા મોકલો દીધો છે। ઉકરાના કુખીઆરા બાપનું નામ જાળવરશીક છે. તે ૧૫ વરસનો છુદે માથુસ છે. તેના આખા કુટુંબની આંખ આ એકના એક ઉકરા ઉપર કરતી. તેને બદમાશો છેતરી બધ મવા છે. ઉકરાની ઉપર મંડ પંદર વરસની છે. તેનું નામ મહાવીરશીન છે. તેના બાપે જાપામાં કામજ લખી પોતાનું દુઃખ માથું છે, અને સરકાર પાસે માગણી કરી છે કે તેનો ઉકરો તેને પાછો મેળવી આપવો જાઈએ ભરતી કરવાના નામ તમે મુલામો પકા વાનું કામ કરવાની રજા આપનાર હિંદી ની સરકારજ છે, અને તેથી આવ્યા બર્બર ક્રિસ્ટાની જોખમદારી તેમની છે. આ રાક્ષસી રીત તમે બીજા કેટલાં નિરોહક બાળકોના આમ ભેગ અપાતા હશે !

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૬ઠી જુનના અરજામાં અમુદયી માં આવવા સંભવ છે.

તા. ૮મી જુને અમુદયીમાં જવા નીકળે.

તા. ૧૦મી જુનના અરજામાં મીને રીકમાં આવવા સંભવ છે.

તા. ૧૫મી જુને કનઝકરમાં આવશે

તા. ૧૬મી જુને કનઝકરમાં જવા નીકળે.

જોનરેબલ મી. જી. કે. જોખલે નો બેરાવર લડત

ગીરમીટનો રીવાજ નાબૂદ કરવા

ધારાસભામાં ઉદ્ઘોષી બરમાનો
શબ્દ શબ્દ હેવાલ

(ગયા અઠવાળી માણુ)

જોન. મી. અમરુલ મહાદેવ
બાપજી

સાહેબ, જોન. મી. જોખલેએ રજુ કરેલા ઠરાવને હું અંતઃકરણ પુરવક ટેકા આપું છું. તેમ કરવાને મારું કારણ એવું છે કે તે રિવાજ માણુ નહીં રહેવા જોઈએ એવી અહીંના સોજાની સામાન્ય લાગણી છે. જોન. મી. સારી જાણની ગયા તેમ હજી મધ ઠાલેજ આલ-ઉડ્યા મોરસેમ લીંગની વાર્ષિક લઘામાં જોવો ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો કે આ દેશમાંથી ગીરમીટનો રિવાજ નાબૂદ કરવો.

જોન. પંડીત મદન મોહન
માણવીયાણું બાપજી

સાહેબ, જોન. મી. જોખલેના ઠરાવને હું ટેકા આપું છું. ગીરમીટની તરફેણ કરનારી જોન. મી. ક્રીમેન્ટલની ટીકાથી મી. જોખલેના મુદ્દાઓનું વખત લગભર પસંદ આપું છું નથી. અને કામે છે કે માનવતા સભાસદો જે અમલની બાબતો પર ધ્યાન ખેંચ્યું છે તે વિચારવા લાયક છે. હું આશા રાખું છું કે સરકાર પણ તે માનવતા સભામાં રાખી તેપર પોતાનો વિચાર બાંધશે. તે સવાલની મુખ્ય બે બાબતો છે. એક તેમાં માણસાણો સવાલ સમાવેલ છે એ અને બીજી પ્રજાકીય. જોન. મી. જોખલે તે રિવાજની સ્વભાવિક બધી વિષે કહી ગયા તે ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે તે રિવાજ લગભગ મુકાબીલ છે. જે કંટાળેલાં સહી કરવા મજબૂરને લગભગવામાં આવે છે તેમાં વાળખીપણાનું તામજ નથી. ગીરમીટીયા જોને કંટાળેલી ફોજદારી કસમો નથી લગભગવામાં આવતી એજ કહીકત તે રિવાજને દોષ કહેવો કરાવવા બસ છે. જોન. મી. ક્રીમેન્ટલ મી. જોખલેને જવાબ આપતાં કહે છે કે કાલોનીથી પાછા ફરે આ મજબૂરો નવા જનારા લોકોને ફોજદારી

કલમેથી વાકેફ કરે છે. પણ એવો કંઈ પણ પુરાવો નથી. સ્વભાવિક રીતે બધા લોકો આવી કહીકતથી અણીતા થતા હોય એવું સંભવજીવ નથી એટલે મી. ક્રીમેન્ટલનો જવાબ તે જવાબજીવ ન કહેવાય. એ રીવાજ જતેજ ખરાબ છે. તેની રૂપે સંખ્યાબંધ એજટા લાઇસેન્સ લઇને લાં લાં મને તે રીતે માણસોને પોતાના કિઠાર બનાવવા સહિતવાન થાય છે કાંઈ પણ જખ્ખ તેના પંજમાં આવ્યો કે તરતજ તેને ડેપોમાં બંધ જગામાં આવે છે. લાં તે બધો વખત એજટોની નજર તળે રહે છે. અને લાંથી તાથી છુટવાનું તેને અત્યંત મુશ્કેલ થઈ પડે છે. ડેપોમાં ફસાઈ ગયેલા આવા લોકોને છોડવાનો મારે વધુ વખત પ્રયત્ન પડ્યો છે. અલ્લાપાદમાં જે વખત આવે ફસાઈ પડેલા માણસોને છોડવાના પ્રયત્નમાં હું તબ નિષ્ફળ નીવડ્યો હતો. એક વખત તો ડેપોમાં રજૂ બિરુદ લામલ થવાનો મારી પર આરોપ મુકવામાં આવે એટલે સુધી વાત પહોંચી હતી. જો કે તે વખતે એક પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તથા માણસોને મારી સાથે રાખવાની જે સંભાળ લીધી હતી. બીજી વખત કેટલાક માણસોને જોઈર માણસોને કુકમ મેળવી ડેપોમાં મેકસ્યા હતા. પણ તેમાંથી હું કાંઈ કહ્યો નહોતો કેમકે તે રીતનો અમલજી એવી તરફનો આવે છે કે ડેપોમાં કસો માણસ ગીરમીટમાં નોંધાવા નારાજ છે તેને પતોજી બહાર. માણસ ને મળી શકે નહીં. ડેપોમાં કસાઈ લામલ થઈ કસાઈ લોપજી એક માણસને મારો. અને કાંઈ બીજેજી માણસ તમારી આજળા કાજર કરવામાં આવે. અને ખરે માણસ કસો છે તે જાણવાની થઈ વખત એકે સાધન આપણી પાસે હોતાં નથી. ડેપોમાંથી માણસો છુટી નથી શકતા તેનું બીજું પણ કારણ જ. લોકોને કાંઈ મુશ્કેલીમાંથી છુટા થવા અમુક પદસા આપવામાં આવે છે, અને જો તેઓ મુકાબીને પાછળથી છુટા થવા માટે છે તો પેલા પાછા માગવામાં આવે છે, જે તેઓ આપી શકે તેમ નહીં હોવાથી છુટી શકતા નથી. એક વખત કલકત્તાના એક મારવાડી સદરમે અમુક મજબૂરો ફસાઈ પડ્યાના ખબર સાંભળી ફરક જમ્મુ દીક ■ ૧૦ આપવાનું કહ્યું કરી તેઓને છોડવાની માગણી કરી, પણ તેની છમ્મકા પાર પડી શકી નહીં. બધા તા. ૮ મી ડીસેમ્બરના 'વેકેટેક

સમાચાર' ઉપરથી માણુમ પડે છે કે એક વખત લખનઉમાં કાનપોરે ગયેલી આજરદાર ફોજોની જે જુવાન બાઇઓ એ એક માડીવાનને અમુક જગ્યાએ તેઓને લઈ જવા પડ્યું. આ માડીવાન કાંઈ એજટોના માણસ હશે તેથી તે બાઇઓને રખડારી રખડાવી આખરે કેપોમાં લઈ ગયો. લાં તેઓને ગેરકાયદે જાપતામાં રાખવામાં આવી અને તેઓની સાથે વધુ ખરાબ વસ્તુકં મલાવવામાં આવી. તેઓએ રીવાજ રીવાજને ગીરમીટ માં નોંધાવાની કહ્યુંલાત આપી લાં મારે માણસો પાસે તેઓને લઈ જવામાં આવી. તેમાંની એક પાસે પોતે વેશ્યા છે એવું કહ્યું કરાવવામાં આવ્યું હતું. પણ માણસોને તેઓનો ડોળ તથા દેખાવ જોઈ શકે પડ્યો તેથી તપાસ ચલાવી અને પરિણામે તે બાઇઓ જુવાન જણાઈ, જેથી તેમને મુક્ત કરી માડીવાન તથા એજટપર કેસ મંડિયામાં આવે. આવે એજટ કેસ લામમાં આવે અને તેમાં કાવતરું માણુમ પડ્યું, તે ઉપરથી તેવા પ્રજા કીસાએ અધારામાં રહેતા હોવા જોઈએ એક સમજાય છે. એ જતાવી આવે છે કે તે રીવાજ જતેજ ખરાબ છે, અને જે ઉપરથી એટલું પણ જોઈ શકાય છે કે સરકારના ટેકા વિના એ રીત નથી શકેજી નહીં. સરકારનો ટેકા ન હોય તો એજટોની કસ માડીજી કમાંથી લોકો અલગત મજબૂરોના રક્ષણ માટે સરકારે એટલી કાળજી રાખી છે કે રજીસ્ટર, જે બધે બાંને માણસોને લોક છે તેના પાસે તેને કાળજી કર્યા વિના અને એજામેન્ટની કરતોયા તેને વારફ કર્યા વિના તેને ગીરમીટમાં લામલ કરી શકાય નહીં, પણ આપણે જોઈએ છે કે કાવડાની જેમ પાર પડી શકી નથી અને કસાઈ તે જાર પડે તો પણ કાલોની જોમાં મજબૂરોની સારી સંભાળ રહેશે કે નહીં તેની ખાતરી ને કાવડાથી મળી શકતી નથીજી. ઇમ્પ્રેસન બીલ (વષે ૧૮૮૮ માં બેજતાં જોન. મી. ઇમ્પ્રેસે કદમું હતું કે—

"મજબૂરોની બરતી થાય લાંથી તે તેઓ કાલોનીમાં પહોંચે લાં સુધી તેઓની સંભાળ રાખવાને કાવડા પુરવક કંઈ વાળખી પગલાં લેવામાં આવે છે. તે પછી તેઓને કાંઈ આપણે કાવડો કંઈ કરી શકતા નથી. કાલોનીની સરકાર પર વગ ચલાવીને આપણે કંઈ કરી શકીએ એટલુંજ થઈ ગયું છે."

આ ઉપરથી આપણે જોઈએ તો જાણીએ છીએ કે કોલોનીય પહેલેથી પછી મળુરોને તેઓ મારે આજ બનેલા લોના કાયદાઓને કારણે શક્ય રહેવા પડે છે આ તેઓના કા કાલ યામ છે તેવું વરણન કરાવે રજુ કરનાર માનવતા સભા સદે આમેદુળ કહી બતાવ્યું છે. એ કંટાળાકારી ફેજદારી કલમોનો આશરો લેવામાં આવ્યો છે એ તો ખોટું છે, પણ વળી એ કલમો મળુરોને કરતી કરતી વખતે સમજાવવામાં આવતી નથી. અત્યંત ધુરી વાત છે. આવી કરતો કારેલી રીતે સરકાર તરફથી મુદલ મોં મળવું નહીં જોઈએ.

એ સિવાય બીજો પ્રબળીય સવાલ તેમાં રહેલો છે. સાહેબ, જે લોકોને સોરક મોરલીએ પોતાના પ્રબળ ભાષ મચ્યા છે, તેમાંના એક પણ સ્ત્રી કે પુરુષને મુદલોમાં દસમાં મુદલોમાં આવે અને કોલોનીયોમાં આપણે જે એવી ફીજપત તેઓને આપવામાં આવે તે આપણને બધાને તીસું નવવાવનારી બીના છે. ફીજી લોકોની આગર અતર ફીજી સરકારને લાગ્યું છે કે જે કાયદા આ આવી નાગેશી આપનાર હોય તેઓ ને નાણુદ કરવા જોઈ. મા. ફીજીલે જે કંઈ કહ્યું તે ઉપરથી પણ આવા કાયદાને એક સ્ત્રી પણ સાંખી લેવો એ વાળખી હોય એવું કરવું નથી. જોઈ. મી. જોઈલેએ ગીરમીટની સામે જે જે કાયદાઓ રાંક્યા છે તે ફરી ફરી બતાવીને હું કાઉન્સિલનો વખત રોકવા માગતો નથી. એ ઉપરથી આપણે જોઈ કહીએ છીએ કે ગીરમીટ બધા સુધી ચાલુ રહેશે ત્યાં સુધી તેની અંદર જે બાદી રહી છે, તેનો ઉપાય આપણે કરા કરવા નથી. એટલે એ તેમાં સુધારો થમ કહે એમ નથી, તો તેનો અંત આણવો એજ બહેતર છે. અને તે પણ તુરતજાન.

જોઈ. મી. ફીજીલે પરદેશ જનારા ફીજીઓના કાયદાઓ વિષે આપણને જણાવી ગયા. જો મળુરો પરદેશ જમને ફીજીપણું મુમાવી બેસતા હોય તે આખી દુનયા પણ શું કામની? નીતિ રીતિમાં તેઓ અલેખતી પામે છે અને તેઓનું પ્રબળીયતર પણ નાશ પામી જાય છે. એટલે વસ્તુતાએ તે સ્વતંત્રતા ખોલ બેસીને જાંદગી પરમંત મુમામ લેવા બની રહે છે ... જો સરકાર એ રીવાજને અદા આવતી બધ માય તો તે કલેજ અદા પડશે. અને કયે વરસેનાતાલમાં ગીરમીટીમાં મોકલ

વાનું અટકાવી સરકારે પોતાની દુરજ બળવી હતી તેમ હવે પણ બળવશે એવી આશા રાખું છું. મારા માનવતા વિષે જે હરાવ રજુ કર્યો છે તેને સરકાર પુરા દિલથી સ્વીકારી લેશે એવો હું બરોડો રાખું છું.

જોઈ. મલીક ઉમર હુદયાતખાન
ભાષણ

સાહેબ, જાણે ઉજું મળું પડે એમ હોવાથી હું ઉભો થાઉં છું. આ હરાવ લોકમતે માન્ય કરેલો છે અને તેથી તે તરફ દિલસોજીની જરૂર છે. હું માનું છું કે હરાવ રજુ કરનાર માનવતા સભા સદે તથા બીજાઓએ મુદલો નકુ રખે કરેલો છે. તે વિષે વધુ ફીજીમાં ઉતરવું નહાયું છે. હું ધારું છું કે મળુરો માટે ફીજીસ્તાનમાં જોઈએ તેવું હોય છે, અને મળુરોની અછત જણાવા લાગી છે. માણસો સહેલાઈથી કામ કરી શકે તેમ છે મળુરો ખોટા ખ્યાલથી પરદેશ જાય છે એમ મને લાગે છે તેઓને અમુક પગાર મળશે એમ કહેવામાં આવે છે, સારે તે દેસના ચલણને ખ્યાલ તેઓને હોતોજ નથી. એક કોલોનીમાં ગીરમીટીયા મોકલવાનું સરકારે અજોખ માન્યું તો બીજા કોલોનીમાં પણ તેઓને મવા દેવા એ અજોખ છે એમ તેને કા માટે નથી લામતું? કમરે હોય તો ગીરમીટના રીવાજની અંદર રહેલો છે બ્યારે પરદેશમાં ફીજીઓને સારી રીતે રાખવામાં ન આવતા હોય, સારે તેમને જરા દેવા એજ નહાયું છે. સાહેબ, એક બીજા વાત હું કહેવા માનું છું. હું ધારું છું કે ફીજીઓ એકે એક દસ મી. જોઈલેની તરફેણમાં છે. એમ હોવાથી સરકારે પણ અમારા પક્ષમાં જળવું જોઈએ; નહીં તો તે અમારી સરકારજ નહીં કહેવાય. એક વાત મારે કહેવાની છે: તમે અમેને બહોં આવવા દોષા છે, અમારે કાઉન્સિલમાં અમુક અમુક રીત મુજબ આવવું એવા મારા આ હાવામાં વ્યાખ્યા છે. કનિ તે મારા નાજાયક છે, અને હાં અમે પોતે નાજાયક છીએ અને અમારા પોતાના લોકોમાં અમેલા દોષને અને મરનાર દોષને તેઓને અમે કંઈક સમજીએ છીએ. અમે એમ કહીએ છીએ કે ચાલુ રીવાજ તમે મળુરોને કા મેળવવી બહુજ મુશ્કેલ પડે છે. હું જોઈ. મી. જોઈલેને દેશ બતાવું છું.

જોઈ. મી. હુસેનનાથ ખામુદ
ભાષણ

સાહેબ, મારા મિત્ર જોઈ. મી. જોઈલે એ જે હરાવ રજુ કર્યો છે તેમાં અમલ થવા હું ઉભો થાઉં છું.... ... હમી જિલન કાયદાનો અમલ દેવા મકારનો કયો છે તેનો ઉપરછરો તપાસ કરતાં પણ એમ જણાશે કે કંઈ પણ ફીજ વિવા તે કાયદો ફતરેથી નાણુદ કયો જોઈએ.

આ સંબંધમાં એક માનવત તરફ સરકારનું ધ્યાન ખેંચવા હું ઇચ્છું છું. ૧૯૦૬ માં આસામ લેબર કમીશન કાયદા વિષે તપાસ કરવા એક કમીશન બેઠું હતું, અને તેણે એવી ભલાખજ કરી હતી કે પાંચ વરસની મુદતમાં તે કાયદો પાછો ખેંચી લેવો. પાંચ વરસ પુરા થઈ ગયાં છે, અને હવે સરકાર તે કાયદો ક્યારે પાછો ખેંચી લેશે તે જણવા લોકો ચીંતાતુર છે.

જોઈ. મી. કલારકનું ભાષણ

સાહેબ, હરાવ રજુ કરનાર માનવતા સભાસદે બહુજ રખેતાથી કહ્યું કે પોતાના દેશીકામમાં માટે કાંઈ પણ પ્રકાર ની ગીરમીટની સામે તેઓને નેતીક, સામાજિક અને રાજદારી કારણોને લીધે વાધો છે તેમણે પોતાની ફીજીઓ જિવા જુરસા અને છટાથી કરી છે કે જોઈ. આ કાઉન્સિલને કહેશું અનુભવ કયેલો છે. તેમણે કહી તેમાંની ધણી માનવોમાં એ કે હું મળતો મતો નથી છતાં દિલ સોજ તો છું. પણ હું ધારું છું કે તેઓ એટલું તો કણુલ કરશે કે આ સવાલ પર તેમણે નિષ્પક્ષપાતપણે વિચાર નથી કરેલ. (અલખત મારે તે વિષે કંઈ તકરાર કરવાની નથી) તેઓ એટલું પણ કણુલ કરશે કે તેઓએ તદન સમ દર્શાવેલા આ સવાલ કાઉન્સિલ આજળ રજુ કર્યો નથી. ૧૯૦૮ તી કમીટી જે હરાવ પર આવી હતી તે વિષે કંઈ પણ જોડવાની જરૂર તેમણે ધારી નથી જણાતી. તે કમીટી બહુ અમલની અને નિષ્પક્ષપાત હતી. તેણે તે રીવાજ માણુ રાખનારી તરફેણમાં મત આપ્યો હતો. મારે કહેવું જોઈએ કે માનવતા સભા સદે ગીરમીટ પર સખ્ત તહેમલો મુકતાં આ બાબતને પડતી મુશી તે મને વિચિત લાગે છે. આ સવાલ વિષેના તેમના વલ ધનો એક બીજો દાખલો આપું છું. ગીરમીટના ઈતકાસમાં તેમણે વધુ મુદા જણાવ્યા અને તે ઉપરથી આ રીવાજ

બોલી નાખવા જેવો તેમને લાગે છે. પહેલાં એ કે આ રીવાજ ગુલામીની અવશ્યતા માં દાખલ થયો છે; બીજો એ કે તે રીવાજમાં સીદીઓ પશુ કામ કરવા ના પાડે છે; અને ત્રીજો એ કે તે વિષે વારંવાર તપાસો ચાલેલી હોવાથી સરકાર નું દિલ સંકાલીત દેખાત આવે છે. હવે ત્રીજા બુદ્ધિ વિષે— હું છેલ્લી આખતથી ખુલાસો આપવાનું શરૂ કરીશ— કહેવાનું કે કોઈ પણ આખતમાં પગલું લેતાં પહેલાં તેમાં તપાસ કરવી એ સરકારનો રીવાજ છે. માનવતા સલાહ આપેલો અમે તેવો અરજ કરે તેની ચર્ચામાં ઉતરવું નહીં છું. બીજો બુદ્ધિ બહુ વિચિત્ર છે. ખતીબ કરોશ જાણે છે કે હોંદી મલુદોની જરૂર કોલોનીમાં પડી તેનું કારણ એ કે સીદીઓને ગુલામીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા તે વખતે કોઈ પણ કારતે કામ કરવાની તેઓ ના પાડતા હતા. અને તેથી ગીરમીટનો રીવાજ કે જેની તે વખતે હાથપાટી ન હતી, તેની તથા તેઓ કામ કરવા સાથે વધેલા લેતા હતા એમ કહેવું તે એક અસંત વિચિત્ર તરફ અને તો લાગે છે. બીજા બુદ્ધિના ખુલાસામાં પહેલાં બુદ્ધિનો સમાવેશ થઈ જાય છે. સીદીઓ કામ કરતા નહીં હતા તેની જગ્યા લેવા હોંદીઓ કોલોનીમાં ગયા. એ ખરું છે કે તે કામ પહેલાં ગુલામો કરતા હતા. પણ તેથી હોંદીસ્તાનમાં ખેતીનું કામ કરનારા હોંદીઓને કોલોનીઓમાં તેનું તેજ કામ કરવામાં કા માટે નામોશી કોઈ કહેઈ ગુલામી નાશ થવા પહેલાં ગુલામો તે કામ કરતા હતા તેટલાજ માટે શું? આ એ વાતને કંઈ લાગવું વળગતું હોય એમ હું તો એક કહીશ નથી. જાણજી કરનારા બીજા માનવતા સલાહને બહુ જુસ્સાથી બોલ્યા છે, પણ મારે કહેવું પડે છે કે તેઓએ માત્ર લાગણીના જવાબ ઉપરજ આર મુક્યો છે. એમ કહીને હું માનવતા સલાહને માફ કરાવવા નથી માનતો. તેનું કરવાનો મારો હસાદો કહી હોવા નહીં. આપણે બધાય એવું જોવા માગીએ છીએ કે હોંદી મલુદોના હાથ રક્ષણ થાય અને તેની સાથે તેને સારી તક મેળવવાની પણ સંપૂર્ણ છૂટ રહે. આટલું સમજ્યા પછી એજ જોવાનું રહ્યું કે ગીરમીટની રીત આ હુમ્મત કેટલે દરજ્જે પરિપૂરક કરી શકે છે. હું એમ તથા કહેવા માનતો કે તેની સામેના બીજા વાંધા—

જે લાગણી રહેલી છે તે— ને અજુતરી માં લેવા નહીં. પણ, અરેખર, મુખ્ય અગત્યની વાત તો એજ છે કે તે રીવાજ કામ કરનારાઓને પોતાને બવદારીક રીતે કાપદોસ્તી છે કે જુલમકર્તા છે. અને ખાસ કરીને આ બવદારીક નજર થીજ તે સવાલ વિષે હવે હું બોલવા માગું છું.

આ કરાવના એ વિભાગ પડે છે. એક હોંદીજ અંદર ચાલતી ગીરમીટનો સવાલ અને બીજો કોલોનીઓમાં ચાલતી ગીરમીટનો સવાલ. હોંદીસ્તાનમાં માત્ર આસામના ચાર પાંચ પરમજીઓમાંજ તેની હાથપાટી છે. અને લાં પશુ, માનવતા સલાહ કહી ગયા તેમ તે અન્ય પચારીએ છે. આ ચાનો ઉદયોજ ઉભો થયો ત્યારથી તે શરૂ થયેલ છે. તે વખતે આસામ બહુ જાણમાં આવેલ દેશ નહોતો, અને લાં જવું બહુ મુશીબત સરેલું હતું. તે દેશ જેમ જેમ ખીલતો ગયો, અને તેની સામેને બવદાર જેમ જેમ વધતો ગયો, તેમ તેમ ફોજદારી કલમેનો અમલ કરવાની જરૂર ઓછી ને ઓછી જણાતી ગઈ. કેટલાક વિભાગમાં, દાખલા તરીકે સુરમાની ખીજમાં તેનો ચાલ ૧૯૦૬ સુધીમાં લગભગ બંધ પડી ગયો હતો. એટલે કે એ દેશ જેટલાજ કુલીઓ ગીરમીટમાં જોડાતા હતા, બ્યારે ૧૮૮૭ના જેટલા સ્વતંત્ર રહેતા હતા. ૧૯૦૬ ની સાલમાં હોંદી સરકારે આસામના ગીરમીટના સવાલ વિષે તપાસ કરવા એક કમીટીની નીમણુંક કરી હતી. તેણે મલુદો મેળવવાની વધતી જતી મુશીબતપર ખ્યાલ ખેંચ્યું હતું, અને ઉદયોજની અગત્યતાને ખ્યાલ કરીને કોઈ પણ પગલું લેતાં પહેલાં એક મજબૂત કમીટી વડે તપાસ ચલાવવાનો વિચાર તેણે કરાવ્યો હતો. ૧૯૦૬ માં કમીટીએ પોતાનો રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો, અને સરકારે તે ઉપરથી ૧૯૦૮માં એવો ફાવ જાહેર કર્યો કે સુરમાની ખીજમાંથી કાપદો પાછો ખેંચી લીધો તેમ જાણપુત્રાની ખીજમાંથી ખેંચી લેવો તે લાંના ઉદયોજો તરફ હિંસા કરવું નહીં ગણાય, અને તેથી એ વરસ બાદ તે સવાલ દરી કાપ લેવામાં આવ્યો; કરમીયાન પાછળથી જીબી થતી સ્થિતિમાં શું ઉપાયો લેવા તેનો આગળથી વિચાર કરવા ઉદયોજના ધણીઓને સલાહ આપવામાં આવે છે. પછી પશુ કારણોને લીધે સરકારને એ વરસ બાદ તેનો વિચાર કરવાનું મુલતવી રાખવું પડ્યું હતું, અને આખરે મને

વરસે સરકારે ઇનિયન ટી એસોસીએશન ને જાહેર કર્યું હતું કે ૧૯૧૭ ના જુલાઈથી યજ્ઞપુત્રાની ખીજમાંથી તે કાપદો પાછો ખેંચી લેવામાં આવશે. બ્યારે આ કરાવના અમલ થશે ત્યારે હોંદીસ્તાનની અંદરના વિભાગમાં ગીરમીટની મલુદોનો અંત આવશે.

તે રીવાજ બંધ થવાનો છે એટલે તેના કાપદો મેરફાવદા તપાસવાની જાગ્યે જ જરૂર રહેશે, છતાં આ કરાવ સંબંધ માં એક એ આખતોપર આર મુલવાની જરૂર છે. ગીરમીટની બહારથી લોકમત તેની બહુ વિશ્વ જવાબીજ ૧૯૦૬ની કમીટી નીમણુંક હતી એ નિશ્ચય વાત છે, અને ફોજદારી કલમેનો તેમાં અમલ થતો હોવાથી લોકમત તેથી વિશ્વ થયો છે એ પણ શક વિનાની વાત છે. છતાં એટલું તો એકલસ કે લોકમતના વિરોધ નું કારણ મુખ્ય તે એજ નહીં હતું. કમીટીના પોતાના કલ્પદોમાં કહીએ તો ૧૮૮૨ના ૧ લા કાપદા તથા સ્વતંત્ર મલુદોમાં જે બહી ચાલતી હતી તેને લીધે મુખ્યત્વે કરીને તો લોકમત વિશ્વ થયો હતો. આમ જોતાં લોકમતનું વિરોધી પક્ષ એ કંઈ સારા માદાની પરીક્ષા નહીં કહેવાય. ૧૯૦૧ ના કાપદા પહેલાં મલુદોની બરતી કરવાના લતાઓમાં બચાડે બહુ મંજીર હતો એ વાત ખરી છે ૧૯૦૨ માં શરૂ ચારલસ રીવાજે કાઉન્સિલમાં બાપજી કર્યું હતું તેમાં તેણે કહ્યું હતું કે 'આ રીવાજના પરીક્ષાએ પરવાના વિનાના ટોળાખંધ એજટો ચોમેર નીકળી પડે છે, અને તેઓ ખાસ કરીને અંદરના વિભાગોમાંથી અજાન સીઓને કે પુરોને પોતાની કમીટી અરથે છેતરીને હાથ લે, અને ખરું કહીએ તો એટલેના ગુલામ બનાવવા તેઓને વેચી મારે છે.' પણ ૧૯૦૨ ના કાપદાથી વરતી કરવાના લતાપર વધારે જાણતો મંજી કમીટી છે, અને પંચિજીએ આસામમાં ગીરમીટના મલુદોની સામેનો વધો ધીમે ધીમે ઓછો થતો જાય છે. અલખત કમીટીએ એમ પણ કહ્યું છે કે ફોજદારી કલમેનો અમલથી બરતી કરવામાં વધારે નડતર થઈ છે... એ વાદ રાખવાનું છે કે કમીટીવાળી મલુદોમાં એ કાપદા સમાવ્યા છે. એક તો મલુદો રાખનારને અમુક કરતો થી બંધખીમાં આવેલા મલુદો મળવાના ખાત્રા મળે છે, અને બીજો એ કે મલુદોને પોતાને એકલસ પમાર, મારો અમલ વગેરે અપમાનો સલામતી રહે છે.

કમીટીએ કોઈકદમાં ફરીને એવું જાહેર કર્યું હતું કે કુલીઓની સ્થિતિ સારી છે, તેઓની સંખ્યા ઠીક રાખવામાં આવે છે, તેઓને રહેવાની તથા પાણીની સારી સમવડ આપવામાં આવે છે; દુકામાં એવી સરતો નહીં હતી કે જે સાધારણ તાકાતનો માણસ પાળી ન શકે. કેમકે તેમાં હાલ કરતાં વધારે કામ નહીં કરાવવા છતાં પચાસ ઉપરાંત વધુ શેઠ કમાવાની મજૂરીને ધણીવાર તક આપવામાં આવે છે.

૧૯૦૮ નો હરાવ બહાર પડ્યો ત્યારથી ફોજદારી કલમોવાળા કંટાકટ રદ કરવાના વિચારમાં સરકાર કદી ઢીલી થઈ નથી.

પણ આ હરાવ પર આવવામાં મુખ્ય કારણ એ મળેલું છે કે બવહારની બંદર સુખમતા સ્વાર્થ કાયદાનો અમલ કામ મજૂરોના રક્ષણ માટે બીન જરૂરી છે, અને સ્વતંત્ર મજૂરો આખરે વધારે હાથ ધરક નીવડશે એમ તે માને છે—એને કમીટીએ એ મતને ટેકા આપ્યો છે. એક વાતની તો અને ખાતરી જ થઈ ગઈ છે, અને તે એ કે જ્યાં સુધી આપણાથી સ્વતંત્ર મજૂરો પુરા પાડવાનું નહીં બને, ત્યાં સુધી ચાના કિરોગોને માટે મજૂરો મેળવવાની સુધી બતનો અંત આવવાનોજ નથી સ્વતંત્ર મજૂરોની કારતી કરવાને હજી વખત લાગશે, અને તેમાં પહેલું અગત્યનું પગલું તો એજ છે કે ફોજદારી કલમવાળી સરતો નાબૂદ કરવી. તેજ પગલું હવે કરાવવામાં છે.

હાલની સ્થિતિમાં વધારે બારીક સવાલ કહેવાય તે તરફ હવે કું વળું છું તે બ્રીટીશ કોલોનીઓમાં કામે લગાડવા માટે મજૂરોની કારતી કરવા અંગેની છે. પહેલાં તો કોલોનીમાં ખીરમીટીયા મજૂરો મોકલવાની શું તેમ છે તે વિષે ચોખ્ખું કરીએ. હાલમાં ટ્રાનીસ, શીજ, બમેકા, મેરીશીપસ અને બ્રીટીશ ગીયાતામાં મજૂરો મોકલવામાં આવે છે. સીલોન અને સ્ટ્રેટસ સેલસમેંટ જુદી સ્થિતિમાં છે, અને તે કાયદા તથા આવતા નથી. આ બાબમાં દક્ષિણ ઈન્ડિયાનાથી ધણી વખત થતાં સ્વતંત્ર મજૂરોએ જવાનું માલુમ પાડેલું છે, અને તેથી ત્યાંના મજૂરો નો ધણીપરો કામ સ્વતંત્ર છે. એન. બી. મોખેએ આપણને જણાવી મવા તેમ સ્ટ્રેટસ સેલસમેંટમાં થોડા ધણી ખીરમીટીયાઓ જાય છે, અને કેટલાક રોમવાળા લતાઓમાં મજૂરોની ખેડ કરવા અને અંગ્રજી પણ બનેલી છે. કું એ વાત

કણુલ કરે છું. છતાં તેના પર બહુ વજન મુકી કહ્યો નથી, કેમકે ખીરમીટીયા રીવાજ ત્યાં લગભગ નાબૂદ થવા મરખો છે ત્યાંની સરકારે તે સવાલ કાયદામાં લીધેલો છે, અને તેઓએ તે બધું કરના અખર એ કે અમેને નથી મળ્યા, છતાં તેમ તુરત ચનાર છે એમ સાધારણ રીતે માનવામાં આવે છે. મહાત્મા સ્ટેટસમાં મજૂરોની સંખ્યા બહુ થવાથી ત્યાં તે તરત અટકાવવામાં આવેલ છે. છતાં ત્યાં ૮૦ ટકા જેટલા મજૂરો ફરી સ્વતંત્ર રીતે કંટાકટમાં એડાવા એ એતાં ત્યાં પણ તેઓને કુલામીની સહાય એવું કંઈ નથી લાગતું એ દેખાતું રહે છે

હવે એ કોલોનીઓની ટીપ કું ઉપર આપી મયે તે સમયમાં વિશેષ કહેવાનું કે મેરીશીપસમાં પણ ખીરમીટીયા મોકલવાનું બંધ થયેલ છે કોલોનીમાં મંદી ચાલતી હોવાથી મજૂરોની માંગ લાંબી બંધ પડી છે, એટલે આપણે માત્ર ચારજ કોલોનીએ વિષે વિચાર કરવાનો છે. ટ્રાનીસ, શીજ, બમેકા અને બ્રીટીશ ગીયાતા. નાનાલ ખાતે મજૂરો મોકલવાનું તો મથા જુલાઈથીજ બંધ થયું છે, તેમાં બહુ કાળજી ધરાવનાર માનવતા સહાયતાને તે વિષે યાદી આપવાની લાગ્યેજ જરૂર હોય.

કું એમ થકું છું, સાહેબ, કે ખીરમીટીયાને કુલી ખરી લાગણી તો મજૂરોને કંટાકટની સરતો સ્પષ્ટ રીતે નહીં સમજાવવામાં આવતી હોવાને લીધે જ ઉભી થયેલી છે. માત્ર પ્લેટરોના લાભમાંજ એ કંટાકટ હોવાનું ધારવામાં આવે છે એ વાસ્તવિક નથીજ. પ્લેટર ને લાભ તો છેજ. તે દુર દેખાયા ધણી અગત્ય કરી મજૂરોની બહાવણા દેખાઈ કુલીઓને લાવે છે, અને ખીરમીટીયા રીત ને આધારે તેને એટલી સહાયતી મળે છે કે વધારે સારા પચારથી કે વધારે સારા સંજોગથી લકમાં અને તે બાંને ક્યાં આપ્યો જાય નહીં. મજૂરને પણ થોડો લાભ નથી. હમણા આમલ મુજબ કારતી વેળા, કુસાદરી હામિયાન, કોલોનીમાં પહેલે લારે, અને ખીરમીટીયા હોય તે વખતમાં તેને રક્ષણ મળે છે કેમકે કાંઈ કોલોનીથી પાછા વળતાં તેઓને તોલીના પૈસા મળે છે અથવા તો બીજી રીતે જોઈતી મદદ મળે છે. પણ કું સામાન્ય સ્થિતિનું વચ્ચન કરવું બંધ રાખી ૧૯૦૮ના ઈન્ડિયન મીમિસ્ટ્રી કાયદાથી તથા કોલોનીયલ પ્રોપર્ટી કાયદાથી કંટાકટમાં ઉતરનાર બને પછી પર કું

શું હરને રહેલી છે તેનું કું વચ્ચન કાઉન્સિલ સમક્ષ કરીશ. તે ઉપરથી માનવતા સહાયતા પોતાના ખ્યાલ બાંધી કહ્યો. પહેલાં તો કુલીઓ પર કું હરને રહેલી છે તે વિષે કહું. તે પાંચ વચ્ચ કામ કરવાને બંધાય છે. તેને તેના બાંધીની જમીન પર રહેવું પડે છે અને એ પાંચ વિના મેરદાનર રહે છે તો વોરંટ વિના તેને પકડી કહાય. આમ મેરદાનર રહે લારે તે હંડને પાંચ ફર છે એ તે અમુક દિવસો સુધી રળ વિના મેરદાનર રહે છે તો તેને નાણી છુટેલો મહવામાં આવે. અને હંડ બચવા તો કદની સળ થાય તે માટે હોય અને ક્યારેક કાયદામાં જવાની ના પાડે તો, કામ કરવાની ના પાડે, અગત્ય તરે, નુકસાન પહેલાં. બીજા કાંઈ મજૂરને કામ નહીં કરવાનું સમજાવે તો તે માટે પણ તેને કામ થાય. નિમમનો બંધ કરે તેને માટે પણ તે સળપાત્ર બને છે. હવે કંટાકટની સરતોથી તથા કાયદાથી તેને કું સહાયતી મળે છે તે તરફ વળું છું. કારતી કરનાર એજરો મજૂરોને સમજાવતી વખતે પ્રોટેક્ટર પાસેથી સત્તાવાર રીતે મળેલી એગ્રીમેંટની ખરી નકલ તેઓની પાસે રજુ કરે છે. કુલી ફોજદારી કલમોથી વાકેફ હોય છે કે નહીં એ વાત પર એન. બી. મોખેએ ધણીજ બાર મુક્યો છે કેમકે કુલી કંટાકટ મુજબ વરતે નહીં. અથવા તો મેં ઉપર જણાવ્યા એવા કાંઈ વાકમાં આવે તો તેને હંડ અથવા એક બોમવવી પડે છે એ વાત એગ્રીમેંટમાં જણાવવા વિષે કાયદાનું હરમાન નથી એ ખરું છે તે વાત સ્પષ્ટ કરવામાં આવીજ નથી. એ બાબતમાં કું તપાસ કરવા પાઈ છું. એ વાંધો બહુ વજન ધાર છે એમ કું સ્વીકારું છું. પણ તે સંબંધી એક મે વાત કાઉન્સિલ સમક્ષ લાવવા માગું છું. પહેલાં તો એ કે ધણીપર લોકો તે સ્થિતિથી સંપૂર્ણ વાકેફ હોય એમ માનવાને મારા કારણ છે. ધણી ઈન્ડિયાનામાં કુલીઓ સાધારણ રીતે એક કે બીજા પ્રકારે બંધણીમાં રહેતા હોય છે. સીલોન બનારા કુલીઓ પણ એજા દેવાના કારથી ક્યાંક હોય છે 'કંપાની' નામથી બાળખાતા લોકો તેઓને પત્રસા ધીરી બતી કરે છે, અને કોલોનીમાં મથા પછી જ્યાં સુધી રેવું પુરું થાય નહીં ત્યાં સુધી તેઓ ખરી રીતે સ્વતંત્ર હોતા નથી. તે ઉપર યાં એમ કહાય છે કે કુલી નંપારે બંધુ પીમાં કામલ મળે છે કારે તે કામલ

છે કે જે પોતે કામ નહીં કરે તો તેને કંઈક શ્રમ કરવું પડે. તે ઉપરાંત બીજી એક વાત મારે કહેવાની છે. આપણે એમ માની લેવું જોઈએ કે માણસ ત્યારે કંટાળે છે જ્યારે તે પ્રમાણે વરતવા નું તે કશું કરી લેય છે. જોન મી. જોખલે એવું માની લેય છે કે કુલી કંટાળે સમજતો નથી અને તેથી કાલે નીમાં પહેંચતા તે તેણે પ્રત્યે છે. અને આમ થાય ત્યારે તેને સળ ભોગ વળી પડે એ બુદ્ધિમંદ કહેવાય. હું ધારું કે આવી માન્યતા બીજા કુલ વાળખી નથી. બહુ સંજાળ પુરવઠા સમજાવેલી સરતોવાળા કંટાળેમાં કુલી સહી કરે. ત્યારે સારી રીતે કામ કરવાનું છે એવું પોતે સમજેલો હોય છે એમ માનવું તે વાળખીજી કહેવાશે. અને જો તે કંટાળે મુજબ વરતે નહીં તો પછી સળ પામે તેમાં તેને અસંખ્ય પામવાનું હોયજ નહીં હૈંદુસ્તાનના હૈંદુદારી કાલમાં આના જેવીજ કલમો અલારે પણ છે.

દરેક એમીમેંટ રજીસ્ટરની સંમુખજી કરવામાં આવે છે. રજીસ્ટર એજન્ટની મેરફાજીમાં મજુરોને સવાસો પુછે છે. અને તેઓ જવાને ખુશી છે. લાયક છે, તથા કંટાળેની સરતો સમજે છે કે ક્યાલુથી કે શુભથી જવાને તખવાર માય છે તે તે જાણી લે છે. મજુરોને ખોટ પર ચડાવવામાં આવે છે તે પહેલાં તેઓને ડેપોમાં થોડા દહાડા રાખવામાં આવે છે, અને તેઓની શારીરિક લાયકાત વિષે લાંબા કરવામાં આવે છે. જો પ્રોટેક્ટર ને એમ ખબર પડે કે અમુક મજુર કમતાકાત છે, અથવા તે અમુક માણસ ની જરતીમાં કંઈ ગડગડ જાણેલી છે તો જરતી કરનારને ખરેખર તેને રજીસ્ટર કરવાની જગ્યાએ પાછો મોકલી દેવામાં આવે છે. તે પછી મુસાફરી દરમિયાન ઇમી ગ્રેજન કાલદાની રૂયે મજુરોની સહીસલામતી તથા સુખાકારી માટે બહુ સંજાળ રાખવામાં આવે છે. ગીરમીડાઓને લઇ જનારી રેલીમરેમાં સરસામાન તથા ખોરાકની ધારાસર સગવડો રાખવામાં આવેલી હોય છે. તે દરેકમાં ચેન્ડ લાયકાતવાળો દાકતરી અમલદાર રાખવામાં આવે છે. રીમર કીનારો છોડે છે ન પહેલાં તે જોઈએ તેટલી મજબુત છે કે નહીં, ખોરાક, દવા, અને બીજી સગવડો તો તેમાં થોડા અદ્યસ્ત છે કે નહીં એ વિષે સરકારી અમલદાર તપાસ કરી લે છે. કાલેનીમાં પહેંચ્યા પછી તેઓ કાલેની મજુરોની કલમોથી થતા કાલદાને કાલેની મીરમીડના કાલદા તથા આવે છે; તોલ કરવો પડે છે. આ બહુ કાળજી ખુલાસો થયેલા માટે કાપી લાગે.

અને એટલું વાદ રાખવાનું છે કે ત્યાં સુધી કાલેનીઓના કાલદા ગવરનર જન રલ અને તેના સલાહકારોને સંતોષકારક નથી લાગતા, ત્યાં સુધી હૈંદુસ્તાનથી તે સ્થળે મજુરો લઇ જવા દેવામાં આવતા નથી. કાલેનીમાં પહેંચ્યા વાદ કેટલાક દહાડા સુધી તો તેઓને કાલદામાં રૂમમાં જા મુજબ ભડું આપવામાં આવે છે, જેની કીમત ચાર આનાથી વધુ નથી થતી. રહેવાની સગવડ, દવા, દાકતરી દેખ રેખ, ઇસ્પીતાલની સગવડ, માંદગી દર મિયાન આપવામાં આવતી ખોરાક, એ બધું મજુરોને વચર ખરેખર પુરું પાડવા માં આવે છે. કામ કરવાના વખત કાલદાથી મુકરર કરવામાં આવેલ છે, અને તે ખેતરમાં કામ કરતી વેળા કલાક અને કારખાનામાં ૧૦ કલાક એ પ્રમાણે છે, જે, મારે કહેવું જોઈએ કે આ દેશના કારખાનામાં કામ કરવાના વખત કરતાં બહુ થોડો કહેવાય. પગાર પણ આજમાં જોઈએ કેટલો આપવો જોઈએ એ મુકરર કરવામાં આવેલું છે. ગીરમીડાઓનું રક્ષણ કરવા પ્રોટેક્ટરો ની નીમણૂક કરવામાં આવી છે, અને તેઓને પ્લેટફોર્મની મુસાફાત લેવાની મજુરોને મળવાની તથા તેઓની ફરીયાદ સંભળવા વગેરેની સત્તા આપવામાં આવી છે. કાંઈ પણ ગીરમીડાઓ મુકરલીમાં હોય તો તેની ગીરમીડ તોડી નાખવાની કે કામ પ્લેટફોર્મ કંટાળે વિરુદ્ધ વરતતો હોય તો તેની સામે ગીરમીડાની વતી કામ સલાવવાની પણ તેને સત્તા હોય છે. એરેટો વારંસર તપાસતા રહેવા પ્રોટેક્ટરને મદદ કરવા મનસેક્ટરોની નીમણૂક પણ કરવામાં આવે છે. મજુરોની તંદુરસ્તી જોવા તથા તેઓનાં રહેઠાણની સ્વચ્છતા તપાસવા દાકતરી અમલદારો પણ ફરતા રહે છે. છેલ્લે જો ગીરમીડાઓ મુદત પુરી થયે સરકારને ખરેખર પોતાને દેશ પાછા જવાને હક જતો કરે છે, અને ત્યાં વસવાનું પસંદ કરે છે તેને સરકાર તરફથી જમીનના ટુકડા પણ આપવામાં આવે છે જેઓ ત્યાં રહેવાનું પસંદ ન કરતા હોય એવાને પ્રિન્સ ઓવાના, ડ્રીનીડા અને ગમેકમાં નોકરીના પદમાં મળે છે, અને શીજમાં બધો ખર્ચ મળે છે.

હું ધારું છું કે, સાહેબ, જો આ બાબતનો આપણે વાળખી રીતે વિચાર કરીએ તો કાલદારી કલમોની સામે જે ઉપર જાણવેલી કલમોથી થતા કાલદાને ઉપર જાણવેલી કલમોથી થતા કાલદાને ઉપર જાણવેલી કલમોથી થતા કાલદાને

જરેલી સહીસલામતીવાળા કંટાળેની હક પાતી ન હોય તો શું અને તેના વિચાર કાઉસીલ ધરીકાર કરી જોશે. જોન મી. ક્રીમેંટલે વરખુલેલા વિભાગના કુલીઓ કંઈ સાદુ કરવામાં અતુર નથી હોતા. તેઓને તેઓના દેશમાંથી લલચાવાને બહાર લઇ જવા સહેલ છે. મુસાફરી દરમિયાન બધી સગવડની સલામતી તેઓ ને મળે નહીં ઉત્કટાનું અનુભવ દેશમાં જઈને ખાવા રહેવાની સગવડ શોધવાનું તેને કારે થઇ પડે તે તેના ધણીની સંપુરણ સત્તા નીચે આવી પડે. અને કદાચ તેને કાઢી મુકે તો મને તેવા શેઠા પગારે પણ તેને કામ કરવું પડે અથવા તો બુખે મરવું પડે આવા દહાડાં તે કંઈ પછસા કાઝવેજ અચ્ચારી સહે, અને તેથી પોતાને દેશ પાછા આવવાની તક તેને મળવી અસંભવિત થઇ પડે.

આ રીવાજની કીટા કરનારોએ એમ કહેશે કે કાલદાની સહીસલામતી કીલજ છે, પણ નો અમલ બરાબર થાય છે કે નહીં તેની ખત્રા શું? મી. જોખલેએ બીજી બાબતમાં આ વાત પર પણ બાર મુકેલો છે. તે સલાહ બહુજ મુદાસર છે, અને તેના જવાબ પર તે રીવાજના સારા નરસાપણનો આધાર છે. સારે નશીમે આપણી પાસે જગજ દેવાને પુરતાં સંધને છે. કેમકે ૧૯૦૬ના માર્ચ માં ઇન્ડિયાની અંદર નીમણૂકી કનીડીએ તે આજો સવાલ હાથમાં તપાસેલો છે. તે કમિટીના નિષ્પક્ષપાતીયજા માટે કાંઈ શંકા કરી શકે તેમ નવા નોકરીપરથી ફરામત થયેલા એક નામકિત અંગ્રેજ સીવીલીયનના હાથમાં તેનું પ્રમુખપદ હતું. લોરડ સેન્ડરવટ, સર જેમ્સ લાફલે, અને જોન મી. ક્રીમેંટલ, જેઓ આ સવાલ પર આજે બોલ્યા હતા, તેઓ કીલ તરફથી તેમાં પ્રતિનિધિઓ હતા. વળી પાર્લામેંટના લીપરલ પક્ષના બે લજા સદે. પણ તેમાં હતા. જેમાંના એક સર જ્યેરેલ રોડટ ગવર્નરસન હતા કે જેઓ ગીરમીડની તરફથી કદી નહીં કરે એવા ખ્યાલ માટે જાણીતા હતા.

[અધુરું.]

અરસાપણોએ જવાબ

“લ. કા.”—તમે મોકલેલી બીનામાં કાંઈ જાહેર ઉપયોગનું નથી.

“તજ. સુ.”—તમારે એ બાબતમાં કાંઈ શંકા હોય તો તે બાબતે મોકલવાથી

સકાલ સંખ્યાનો ખરી માહિતી

દેરેલી મળેલો કામળ

અનુવાચે કહીદ યથા એવા ખેડા
ખલરો મુદ્દલીએનેએ ફેલાવવામાં ખરી
હીકત શું છે તે સંબંધમાં તપાસ કરવા
મારિત્સપરમના મી. એન. જે. રોએ
મહારાજના બલન- વા પત્રના અધિપતિ
અલી કામીલ એ પર એક કાગળ લખ્યો
હતો. તેના બવાબમાં ફેરિશી મળેલા
કાગળનો સૂચ્ય કાગ અમે નીચે આપીએ
છીએ :-

“તમેને આવા ખોટા ખબરો મળે છે તેમાં નવાબ નથી તે ખબરો છટાલીખનો તરફથી ફેલાવવામાં આવેલા હોય છે. એ ખબર ખોટા હોય છે એ વાતની હું ખાતરી આપું છું. જે માન દુરદોષ અને ખાસોને લે છે તે માન માટે છટાલીખનો કાવો કરે એ તાલુકાની વાત છે. તા. ૨૫-૪-૧૨ના તમારા અપમાનકારી સિવદા ખબર મંગલ થયા હતા ત્યારે અમારે અર્દા નીચે મુજબ ખબર મળ્યા હતા. 'દુરકીના લડમ ખાતા તરફથી જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે આરબ અને દુરકોએ એ છટાલીખન કુઠડીઓને ફરાવી છે, અને તેમની પુઠે પડી તેમની ટેનશીસ સુધી (અર્થાત્ માટે કુપાઇ રહેવા કરી મુકેલી ખાસો) નસાડેલ છે. છટાલીખનોમાં આશ્વસેની બારે ખુવારી થઇ છે.'”

તુરકીની કીલનો પુરાવો સહેલાઈથી મળી શકે છે. છતાંથીજન લગ્નર પછી નમાસ્તું છે. તેમની પાસે પુષ્કળ દારૂ ભેંજો છે. અને મનવારોતું બધા પશુ તેમની પુકે છે, છતાં તેઓ તેમની મનવારોની તોપે નેટલે પહેંચી શકે છે. તેઓ આમજ વધી શક્યા નથી. એટલે કે તેઓ હીનારાથી થોડેજ દુર જઈ શક્યા છે. આમ છતાંથીજનોને કાંનાગપરના પડાવપર પડ્યાં રહેવાને જ માસ વીતી ગયા છે.

અમે દ્રીપોલીયા નજીક છીએ. ત્યાં
કેરોના ઘુઝી એકઠી ખાતાને વારંવાર
લડાઇ સંબંધી ખરી માહિતી મળતી
રહે છે. અમને છેલ્લા નીચેના અબરો
મળેલા છે:—

“એમીશની ઠણ તારીખે જાપણના
સરકારીઓ એનમાંથી અને ફોજાતપર
ચઢી ગયા હતા. અને ઇટાલીઓપર
બંદુકને સખત આદેશ અલાવેલો હતો.
આમે ઇટાલીઓને પણ તેલેજી-ફેબ્રિક

કર્ષો હતો. તેમને તેમના કાઠુવાની તોપી
ની મદદ લેવા જતાં આપણા સમયકાળના
આગ્રે તેમની પુરી હાલ કરી હતી.

૭ વાગે એક દુરંદી પલટન દુરંદો
 સાથે ફરીથી ધડી મઠ હતી, અને તેમને
 નાસવાની દરજ્જા પાડી હતી. એક પછી
 એક તથા ઇંદાલીઅન મુઝકો છતી લેવામાં
 છે. દુરંદોના ૧૫૦ માણસ મરણ
 પામ્યા છે, જેમાંનાં ૭ અમલદારો છે.
 છતાંનાર લશ્કરે ધડી દાદોળો દામ
 કર્યો છે”

ચાર દિવસ પહેલાં જીવે એક તાર
અળે. હવે તેમાં અજ્ઞાનવામાં આવે છે
કે છેલ્લી એક લક્ષણમાં દુઃખનના અસ્ત
નું ૨૦૦૦ માણસો અરણ્ય પાયા છે
અને ૧૫૦૦ માણસ અર્ધ છે.

જ્યારે અહીં પુરની જનરલ એકમ
પાડા છે. તેઓ દીપાલીમાં જાતે લડવા
માં રોકાઈ જતા જાય કાયસર તેઓ
અહીં આવેલ છે. તેમણે પુરની છતો
લખંધી બંધા પબ્લિક ખરા છે એ
ચોક્કસ કર્યું છે.

अविभक्तं मंकीरं स्वप्नो यश तेन
अयशः यशे अक्षयता रक्षितुं.

स्टोभरोनी आवृत्तय

[ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖେ]

કેનકલર — તા. ૧૬ મી જુને મુંબઈ જવા
૧૫૬ મી.

સોમાલી—તા. ૧-મી જુલાઈએ મુંબઈ
જવા ઉપકરે.

[**भाषाभाषी प्रियेकद सभल**]

અમકુચી તા. ૩૧ મા મેઅ કલકતાથી
ઉપડશે.

अभ्युदय—ता. ४ भी सुने दक्षिणा जया
विपरीत

અમરકાંઠી —તા. રૂપમી જુને કચ્છપાથી
૧૫૫૬.

[ଭୂମିତୀରା ଚିନ୍ତିତା ଉପମା]

પેન્ટાગોન—તા. ૧૨ મી જુને ડરબન ખાલી
તા. ૧૪ મી જુને મુંબઈ જવા

ॐ नमः शिवाय ॥

[ઉપિચ્છન્ન આશ્વરીકિન સંપન્ન]

ઉપડશે.

દાક્ષિણ્ય અને પુણ્ય વ્યાક્રિહાના જાહેરો
અને વિગતો છે

પ્રત્યક્ષ—ગુરુકો લડાઈ

(६४२)

રોહતાના ઠાપુની સામે જાવેલા આર
એરિસ નામના મુઠક ખાતેના પેરેકલ
જને ઠારખાનાનો એક ઇલાજીખત મળ
વારે નાશ કર્યો છે.

તા. ૧૭મીના તારખાં જન્મ્યાવખામાં
ખાલે જે કે રોડના ટાપુમાં કુમરામાં
ભરુએલ તુરખી લશ્કરપર છટાબોચન
લશ્કર હલેલે લાઇ મધુ દવે, ખતે તોપ
ના આરા સામે તુરખી લશ્કરને લશ્કર
મવાની જરૂર પડી હતી.

તા. ૧૮મીએ ધરનનસ પુત્રી મુકાબ છે, અને રીમરે હવે એ સામુદાયની માલિકી બધ છે.

તા. ૧૮મીના તારખાં બજાવવામાં આવે છે કે છઠ્ઠાદીખનેજો રોડઝ ખાતેના ગ્રામી લશ્કરને કરાવીને ર૨૦૦ને કેદ કર્યાં છે. તેમાંના ૩૮ અમલદારો છે. ૪૦૦૦ બંદુકો તથા ૪ તોપો પણ તેઓ કબજે કરવા સકિતમાન થયા છે.

તા. ૨૨ મીએ જણાવવામાં આવે છે કે
એકીઆ આપનરના કાનારા પાસે આવેલ.
કાસનો તુરતી ટાપુ બંદાવીઅન કાહવાએ
કબજે કર્યો છે.

દુરકી પ્રધાનોએ ખાસ મીટીંગ બરી
 કરાવે છે. જે દુરકી સંસતનતમાં
 કેપ પશુ ઠેકાણે વસતા ઇલાકીઓને
 ૧૫ દિવસની મુદતમાં હુકમ કરવા.
 આ હુકમમાંથી મજૂર વરગ, બાજાર
 માણસો, અને વિધવાઓને બાદ રાખવા
 માં આવશે.

મુજબન સમુદ્ધમા જીતાએલા દાપુના
લોકોને મુદ.લીમન વડાએ જાણવું છે કે
કેવે આ દાપુઓ પર તુરંદા ફરીથી આવશે
નહિ અને કદી આવશે તો સુધી
સ્થિતિમાં આવશે.

શક્તિમાતા પારીસ ખાતેના બેઠાવીએ
શક્તિમાતા બે પારી એન્ડર આમળ કાચબા
કરતાં જણાવ્યું હતું કે ફરેન્સ અને શક્તિ
અન સરકાર છટાસી-પુરથી લકાઇને ખાતે
આશુવા બનવું કરે છે, અને આ બાબત
માં કોર્પોરેશની તેમને સંબંધિ છે

મારીત્સપરમથી એક ખબરપત્રી
 બજાવે છે કે હરમન પંચમિસન રીસ્ટરીક
 સન ટીપાર્ટમેન્ટ વાળા મુન્દરપીટર મી.
 ટી. વી. પથરતી સાહી, ત્વ. પત્રી એ
 બત્રેના મી. સુભુ રાજુ ઠી દીક્તી મીસ.
 મેલીશામલ સાથે ખામખામથી વધ કતી

પરચુરણ

તા. ૧૮મીએ લંડનમાં યાદીની પાટ નો ભાર આઉસના ૨૮૬ પેની લેખે હતો.

જેસ્ટફોર્ટથી મી. હબ્સાઈમ અલમ્બ ઉમરજી, બોલાણના મદદેસા માટે બનવું કરવા સરવ બોલાણવાસીઓને બલામણ કરે છે.

મોરારજીમાં ફરેય લોકો વિદ્વ લોક લાગણી વધતી જાય છે. એક પ્રાંતના લોકોએ પોતાની મુખ્યભારીયા એક સુખ તાન નીમા તેને પોતાના ઉપરી તરીકે બહેર કરેલ છે.

હોદીઓ કે જેમને આ મુલકમાં જાતભેદના કારણથી રમતના મેદાનમાં પ્રાપ્ત થવાની મનાઇ થાય છે તેજ હોદીના એક જાતભાષ પ્રીન્સ રજુજીત ચીફ (જે હમણાં વિધાયત મયા છે) ઉચ્ચાડના એક કીફેટના મેદાનમાં ફેખાવેતાં જોનારા હમણે લોકોએ તેમને તાળીઓથી વધાવી લીધા હતા એવું રૂઝના એક સંકેદા ઉપરથી જણાય છે.

વીન્ટરટનના એક હોદી હોઠરવું બાઇ સેન્ટ લાઇસેન્સીય અમલદાર અટકાવું હને, અને નીચલી કોર્ટે તેમાં ટેકા આપ્યો હતો. તા. ૩૦ મીએ આ કેસની અપીલ સુપ્રીમ કોર્ટમાં જતાં ચુકાદો હોદીના લાભમાં મળ્યો છે તેણે કાંઈ પણ કસર નહીં કરેલ એવું કોર્ટમાં જતાવી આપવામાં આવ્યું હતું.

યુનીયન પ્રધાન મંડળના તેજુરી ખાતાના વડા મી. હમે પોતાના હેઠાં રાજનામું આપવાથી ફક્ત આફરીકાનાં રાજદારી મંડળમાં ચરમા યથ રહો છે. પારલામેન્ટની આ વખતની બેઠકા પુરી થાય ત્યાં સુધી એ હોદાતું કામ જનરલ રમટસ કરશે.

મી. હમના રાજનામથી યુનિયન પ્રધાન મંડળમાં ભારે પાંચલ યથ રહી કહેવાય છે. મી. હમની જમાએ નવી નીમણુક સંબંધમાં વાંધો પડે છે, તેથી કેટલીક અફવા ફેલાઇ છે. એક અફવા એવી છે કે જનરલ મોયા રાજનામું આપશે, અને મી. મેરીમેન મુખ્ય પ્રધાન થશે એવા સંભવ છે. એવો પણ અફવા

પ્રસિદ્ધ થવા પામી છે કે આવતા અઠરો ખરમાં યુનિયન પારલામેન્ટની ફરીથી સુટણી થશે. બીજી તરફથી આ અફવા જોખર વજન આપવા ના પાડવામાં આવે છે. પારલામેન્ટની હાલની બેઠકા ચાલુ છે ત્યાં સુધી તો પ્રધાનમંડળમાં નવી નીમણુક કર્યા વગર જામ ચલાવી લેવામાં આવશે. આલુ બેઠકા કર્યા સુધી લંબાવવી છે તે બાબત વિચાર ચલાવવામાં આવે છે. ચાલુ બેઠકાને અંત આણવા માટે કેટલાંક ખીલો પડતાં મુકવાં પડશે એવી વધી છે.

પુરાની અખાતમાં જુલામર ખાતેથી ખખર ચલ્યા છે કે એક જાતનાં પુરાની જોની દુકડીએ બંદર અખાસપર હલ્લો કર્યો છે. તેમને કળજે કરવા માટે ખરીદીલ સરકારે ત્યાંની મનવારો પરનું કેટલુક ચરકર ઉતારી દીધું છે.

સુરત હોદુ એસોસીએશનના સેક્રેટરી લખે છે કે:—“તા. ૬મી જુન ૧૯૧૨ ના રોજ રવીવાર બપોરે બે વાગે સુરત હોદુ એસોસીએશનની જનરલ મીટીંગ પ્રેસરટી નામે કરવા જાહેરના હરાવ માટે તથા કારભારી મંડળની વારસીક સુટણી થવાની છે, તે માટે મળવાની છે. તો ઉપર હરાવેલા વખતે સુરત જીલ્લાના સરવે હોદુ લાઇઓએ ૧૨૭ વોકેટરીઆ રફીટ ધરમસાળા વાળા મહાનપર કાબર થવા વિનંતિ છે.”

કેપ્ટાઇન અને તેનાં પરાંમિતે એકત્ર કરવાને લમણું એક ડરાફ્ટ જોરડીનન્સ હમણાં વડાયુ છે “એ. પી. એ.” જણાવે છે કે જો એ જોરડીનન્સ પાસ થાય તો કેપ્ટાઇનમાં પહેલીવાર રંજભેદ લખલ થશે. કેમકે તેમાં કેટલીક એવી કલમો છે કે જેથી જોરાઓના આસ ઉપયોગ વાસ્તે લાઇબ્રેરીઓ, મ્યુઝીયમો, પારક, એવાં બહેર ખાતાં સ્થાપવાની સત્તા મળશે.

‘ફય મરકુરી’ માં એક અખરમાં જણાવવામાં આવે છે કે કોંગ વિધ્યમસ ટાઇનની ટાઇન કાઉસીલને એ વિભાગના પારલામેન્ટના મેમ્બર મી. જી. વીટેકર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે કે એશીઆ ટીકાને “કરકુ” (રાત્રે બહાર નીકળવાની અટકાયત કરવા સંબંધી) ધારા ચાલુ નહીં પાડવા એવી ચરતે લોકેશન સંબંધી નવા પાસ ચરકારે પાસ કરવા

કરકુ છે. ‘કરકુ’ એથી ખારીકને લાગુ ન પાડવા કાઉસીલે કમુલ કરકુ છે, અને તેથી નવા ધારાઓ યોગ્ય વખતમાં પાસ થવા જોઇએ. આ ધારાની રૂએ સ્થાવર મીલકત તથા બીજી લાવકાત ધરાવતા હોય એવા કલરડ લોકો નવા એસીઆટીકા સિવાયના બધા કલરડ લોકોને લોકેશનમાં કાઢવામાં આવશે. રાત્રે તેઓ ક વાગ્યા પછી સહેરમાં રહી ચકરો નહીં.

કેટલ મહેલીલ રોનકુલ ઇસ્લામની નાતાલ કમીટીના સેક્રેટરી મી. એ. ડી. વાહેદ લખે છે કે:—મહેલીલના એક ટરસ્ટી મી. ઇસ્માઇલ મોરા દેલ જતા હોવાથી તેમને માનપત્ર આપવા આ કમીટી તરફથી તા. ૮મીએ એક જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. માનપત્ર તથા પુલના તોરા તેમને આપવામાં આવ્યા પછી કોરેના બંધ કરાવેલ કમરસ્તાન સંચાલમાં સ્થાનિક સરકાર પાસે ઉપ્રુટે જન લાઇ જઇ તથા નાજી રીતે બનવું કરવા બલામણ કરવામાં આવી. આવીજ બલામણ મેસરલ ઇસે, ફુસેન હાઉદ, એ. એમ. લોખાત, સુભેમાન ઇલાક વિનેરે દેલ જનારા બીજા સાહેબોને પણ કરવામાં આવી. છેવટે તે ચરવેને સફળ સફર છુટી જલસો બરખાસ્ત થયો હતો.

યુનીયન સરકારે નીમેલા ટકુબર કમુ લેત્સીસ કમીશને તેનો પહેલો રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે તેમાં કાવના ફરકથી પીડાતા ફરદીઓને યુનીયનમાં લખલ ચર્તા અટકાવવા માટે ઘટતી કલમો કમીશન ખીલમાં નાખવા સુચવ્યું છે. કમી અને જણાવ્યું છે કે ઉત્તરજો ફક્ત આફ્રિકા માટે ઉપડે તેજ વખતે તેઓ કાવના ફરકથી પીડાય છે કે નહીં તેની તપાસ થવી જોઇએ. તેમજ યુનીયનના બંદરે ઉતરે ત્યારે પણ તેમની ડાહતરી પરીક્ષા થવી જોઇએ.

ફકાળ ફંડ

ખા. લી. પે.

૩૩૧ ૦ ૬ અમાડે કમુત્રા મેસા

૧ ૦ ૦ ખા. જી. ડી. યાલા

૩૩૨ ૨ ૬ ૬૭

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાણ ઉપરથી)

વહવાણના ના. હાકોર જલ્લતકીકર ની તા. ૫ મી એપ્રિલે જન્મ્યા હોવાથી તે પ્રસંગે કચેરીમાં વહવાણની પ્રજા તરફથી તે નામદારને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું, જેના જવાબમાં ના. હાકોરે પ્રજા પ્રતિ મમતા દર્શાવી હતી, અને સ્થાવર મિલકતના વેચાણપર દરબાર તરફથી લેવાતા ટકા માફ કરવામાં આવ્યા હતા, અને હાલકુલમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાં મારીનું પ્રમાણ વધારીને સેંકડે ૨૦ ટકા જેટલું કરવામાં આવ્યું હતું.

પાલણપુરના માઠીવારસ નવાબખાન તાલેલ મહમદખાનજીને હાંદી સરકારે લેફ્ટેનન્ટના ઓનરરી હોદ્દાનું માન આપ્યું છે.

અધિરી ખાતે એક બજાર ખુલ્લું મુકવાની કિમ્ત કરવા માટે મુંબઈના ના. મવરનરે ત્યાં મથા હતા, જે પ્રસંગે તેમણે વરસોવા ખાતે વચોટુલ દેલકાકન દાદા બાઈ નવરોજીની મુલાકાત લીધી હતી.

સુરતમાં ટ્રામવે બાંધવાના ધરાદારી વચેદરા ટ્રામવેવાળા ખા. જા. કરમાલી જુલસે સુરતમાં ફવી સરતોએ પેતે ટ્રામવે બાંધ કરવા માંગે છે, તે સંબંધી ખરડે જાતી મુનીસીપાલીટી ઉપર મોકલ્યો છે.

મુંબઈ હાઇકોર્ટના જજ જર નારા વજુ વજેક મંદાવરકરને ૬૦ વરસની ઉંમરે પહોંચવાના કારણસર પોતાના હોદ્દાપરથી કારમત થવું પડ્યું છેવળી બીના બહાર આવી છે.

લંડન જઈ ટેલર અને કદર રકુલ જોશ આરટસ અને કલેઈ એકેડેમીમાં યુરોપીઅન હાઇ મુજબ ફરજીના ધંધાનું શિક્ષણ મેળવી પાછા ફરેલા માધસેર વાળા મી. એસ. એસ. રાવે હાલમાં મુંબઈમાં ફરજીનું કામ શીખવવા માટેની એક શાળા ઉઘાડી છે. તેઓ ખાલીકા રેલરોન ઇન્સ્ટીટ્યુટના કામદાર એમ્પર નીમાયા છે.

ધરાનનો બાઈ કરી જવાની ઉંમર અને શિક્ષાની રાજનીતિને વખેલી કાઠવા

માટે કમકતાના મુકલમાન તથા હાંદુઓની એક પ્રોટેક્ટ મીટીંગ તા. ૨૮ મીએ મળી હતી. સર્વાનુમતે ડે. રાસ બિકારી વેસ તે પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું.

હાંદી સરકાર હાંદમાં ખાંદો ઉદ્યોગ ખીલવવા પાછળ વ્યાપક પરચેરી ખાન આપે છે. મી. ડી. દુલ્લ નામના ખાંદ ના ઉદ્યોગના અનુભવીએ આ વરસની શીયાળાની રજુમાં સંયુક્ત પ્રાંત ખાતે હાંદી સેવા બજારી છે. મહત્ત્વ ખાતે ખાંડના ઉદ્યોગના ઇન્જનેરની નીમણૂકનો સવાલ નામદારે હાંદી સરકારે કામ ધર્મે છે. મી. કોવેન્ડ્રી, ખેતીવાડીખાતાના જન રજા ઇન્સપેક્ટર ખાસ બંગાળના પ્રવાસે નીકળ્યા હતા તે તેમણે ખાંડના કુન્નર ઉદ્યોગનો અસરકારક હાથકાંઈ રીપોર્ટ રજુ કર્યો છે.

મહિલતી ખાતે ઉત્તર બંગાળની કાકિ લ પરિષદની મેટક મળી હતી, જે વખતે બાણુ કલીધર રોય વજીસ, રાજકાલી પ્રમુખસ્થાને બીતાબ્યા હતા. પ્રમુખે બ્રિટીશ એસોસીએશન માફક લેબોરેટરી અને એસોસીએશન સ્થાપવાની કીમ્મત લીધી હતી. બંગાળી ભાષાનાં કેટલાક પેપરો વંચાળ્યા બાદ કરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આસામ માટે એક રીસરચ સોસાયટી સ્થાપવી.

મેસરસ તાતા એન્ડ સનસે સ્થાપેલાં કાલીમાટી ખાતેનાં લોખંડનાં સંભવર કારખાનાં કલ્કત્તા મુક્યાં છે. હાલમાં ૬૦ હજાર ટન જેટલી અર્થવેલ તકત્તર થાય છે. તા. ૧૫ મી માર્ચે રેલના પાટાનો પહેલો જખેલો તકત્તર કર્યો હતો, જે સરકારી અનુભવીએ તપાસી ચંલુર કર્યો હતો. આ કારખાનામાં બનતા રેલ ના પાટા હાંદી રેલવે બાઇનોમાં વપરાશે. દર આઠ કલાકે ૨૦ હજાર ટન જેટલા રેલના પાટા તકત્તર થાય છે.

નવા હાંદીઅન કલિલીલ એક્ટની રજો એવું કર્યું છે કે હાંદી પાયસલામાં એક જ માનતને અમતો કરાવ એક વખતે રક મતા અથવા પચાર મતા તે સંબંધી બીએ એવે કરાવ એક વરસની મુદત સુધી લાવી કમલે નહીં.

ધરમાની ધરમાના સ્થાપનારવું એક જીવન ચરિત્ર મજાક રજુ છે, જેના

લેખકને જોષાળનાં જેમમે માસીક રૂ. ૨૦૦ ની રકમની મદદ આપી છે.

મોસ્કોમ મુનીવરસીટી હંડમાં ના નીકામ તરફથી લખાવવામાં આવેલી રૂ. ૫ લાખની રકમ હાલમાં કરી દેવામાં આવી છે. તે ઉપરાંત તે નામદાર તરફથી વારસીક રૂ. ૩૬,૦૦૦ ની રકમની મદદ આપવામાં આવશે.

નીકામ રાજવાળા મી. સહારજમ તરફથી રૂ. ૧ લાખની મદદ ઇસ્લામી મુનીવરસીટી હંડમાં આપવામાં આવી છે.

મરહુમ સર અસલાહ કાકના વારસ નવાબ મુકામુદીન તરફથી રૂ. ૧૫ લાખ આ હંડમાં આપવામાં આવ્યા છે.

આજ સુધીમાં મહોમ્મદન મુનીવરસીટી હંડના રૂ. ૨૬ લાખ વસુલ થઈ ચુક્યા છે. આરટર મેળવવા માટે જોજામાં જોજી જે રકમ વસુલ કરવાની સરત સરકાર તરફથી કરવામાં આવી છે તે પહોંચી વળવા માટે ફક્ત એક લાખ વજુ વસુલ આપવાના બાકી રહ્યા છે.

હાંદુસ્તાનના નવા પાવતખત કહેર હાલમાં એક મહોમ્મદન કોલેજ સ્થાપવા ની જરૂર મી. બતાઉલ્લાહે બહેર કરી છે. તેમણે જાહાદાર સુમના બહાર પાડી છે કે જે બે હજાર દીનમુરત મુકલમાનો પાંચસો પાંચસોની રકમ કાઢી આપે તો હજી કહેલાકથી ૧૦ લાખ રૂપિયાની રકમ એક તડકે ભેગી થઈ શકે. પોટે રૂ. ૫૦૦ ની રકમ આપવા ખુશી મતાવી છે.

૧૯૧૦-૧૧ માં કલકત્તા, અલ્હાબાદ, હાલ્દી અને સીમલામાં વીપરલેસ ટેલી ગ્રામીનાં મથકો ઉઘાડે કરવામાં રૂ. ૪૬ હજારનું ખર્ચ કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૧૨માં તે કામ ચાલુ છે. અને મુંબઈ, કર્ણાટી, નામપુર અને ભાદોર ખાતે એવાં મથકો ઉઘાડે કરવામાં આવે છે. તેનું ખર્ચ રૂ. ૬૦,૬૦,૦૦૦ જેટલું થશે. ૧૯૧૨-૧૩ માં આ કામ પાછળ રૂ. ૨ લાખ ખર્ચવામાં આવશે. કલકત્તા, મુંબઈ અને કર્ણાટી ખાતેનાં મથકો એવાં બંગાળ બનાવવામાં આવશે કે બહુ દુર ના બારકોસા સાથે લાંબી સંદેશ મલાવી શકાશે. આ કુલમન સામે કામે લગાડવાને રેલના મંખ ભાગનાં મથકો માટે આમ પ્રજાને પહોંચી પહોંચામાં આવે છે તે બહાર પાઠવામાં આવ્યું નથી.

કેટલાંક બોધ વચનો

(“જેન” ઉપરથી)

જે માણસો સુખી તથા આરામ્ય રહેવા માંગતા હોય તેણે પ્રથમ ખાણી પીણી સંબંધિની કુદરેથી કુર રહેવું. કારણ કે જરીરતુ ખંધારણ એક નાણુક સંચા જેવું છે.

કેટલાંક મનુષ્યો અણુક માણસ બનકીત કરે છે અને અણુક માણસ આડે રસ્તે ચાલે છે તેનીજ શીકર સદા કરે છે. અને આમને સુધારવાના ઉપાયોના ચીંતન માં નિત્ય રહેતા જેવામાં આવે છે. પણ અન્ય કરતાં પોતાનામાં કેટલા મોટા હોય છે, તે પ્રતિ લેક પણ દ્રષ્ટ કરતા નથી. સામાની આખમાંની એક કીણી રજ તેમને જુએ છે, પણ પોતાની આખમાંનું મોટું તણુપણું તેમને જુઅતું નથી.

જેમ એક પુરા કારમણા કવારામાંથી બીજા કવારામાં પાણી લઇ જવાની છુટ્ટા વાણી એક સમાન અથવા નીચા હોવાવ વાળી જમીન ઉપર પોતાના હાથ વતે પાણી લઇ જતો નથી, પરંતુ વચ્ચે આવતા બંધનેનેજ કુર કરે છે. અને પાણી પોતાની મેજેજ બીજા કવારા માં વહી જાય છે, તેમ પરોપકારી પ્રુષ્ઠો તમને સહમારે લઇ જવાને માટે તમારી અંતર કૃતિ શુક કરી રસ્તો સાફ કરવાજ મથન કરે છે.

વિચાર વડે કરીને મનુષ્ય જેવી રીતે એક એન્જનના, એક યંત્રના, એક વહાણ ના, અને એક માણીના ઉપર યથેચ્છ અંકુશ સ્થાપી શકે છે તેવીજ રીતે તે પોતાના ઉપર પણ સ્થાપી શકે છે, અને તે અંકુશ વડે પોતાનું જીવન જેવી રીતે ચલાવવું ધારે છે તેવી રીતે ચલાવે છે. એક વિષયી જુઓ અને એક બહુમચારી જુઓ, બંનેના જીવનમાં કેવો મોટો એક છે? એ એક શી રીતે યથો અને દુઃખી રહેયો છે? વિચારે કરીનેજ. વિષયી વિષય સંબંધી વિચાર તજતો નથી જેથી તે પોતાની રિચતિને ફેરવી શકતો નથી. બહુમચારી પોતાના બહુમચર્ચ સંબંધી વિચાર મુઠી રેતો નથી, જેથી તે પોતાના પદથી ખસતો નથી. જાની પોતાના જ્ઞાનના વિચાર મુકતો નથી તેથી તે જાની કહેવાયો. યોગી યોગના વિચાર નથી તજતો તેથી તે યોગી કહેવાયો. પામર પામરતાના વિચાર નથી જોડતો

તેથી તે પામર કહેવાયો. પ્રત્યેક એક વાળી સ્થાંતિનું કારણ વિચારજ છે.

કોય દરજન એ નિંદા છે. નિંદા કર નાર જેની નિંદા કરે છે તેનું પાપ જુએ છે, અને તે પાપ પોતાને ફિર લે છે.

તત્વદર્શી મહા પુરુષોને એવો અનુભવ છે કે જીવના આ લોકનાં સુખ સાધનને સ્વારખ કહે છે, પા લઉકીક સુખ મેળવ વાનાં પુરુષારથને પરમાથ્ય કહે છે, બીજા જીવને આ લોકનાં સુખ સાધન કરાવીને પોતાને સુખી સમજવાનો અધિકાર જ્યારે સાધકને થાય છે ત્યારે તેનું નામ પરોપ કર કહે છે.

રાજ્યથી માંડીને રંક સુધી સર્વ મનુષ્યોએ પોતપોતાનું કામ કરવાનું છે. મ જુરે, સોપેણું કામ ખંતથી અને પ્રમાણી કપણે કરવું તે મજુરનું કરતબ્બ છે. કાર કુને પોતાના કૈકનું સોપેણું કામ પ્રમાણી કપણે કરવું એ કારકુનનું કામ છે. આ વી રીતે દરેકે પોતાની દરજનોજ વિચાર કરવાનો છે. અને તે કામબદલ જે મહેન તાણું, ખમાર, શી કે કળ મળવાનું હોય તેનો તેણે વિચાર કરવાનો નથી.

સંતાનો સારા અને સુખી થાય એવી છુટ્ટા માખાપીમાં સ્વભાવીક હોય છે, અને તેની સાથે યોગ્ય પ્રયાસ કરવામાં આવે તો તે છુટ્ટા પાર પડી શકે છે. માણસોએ છુટ્ટાથી અને પ્રયાસથી રહેવે, તાર અને ટેલીફોન જેવાં મહાકારત કામો મહાન શીધો સાથે કર્યા છે, તેથી માણસોની છુટ્ટાથી અને પ્રયાસથીજ વિકટ જંગલો, ઉંચા પરવતો ને ઉંડા મહાસાગરો વીંધીને રેફને અને સ્ટીમરો વડે પૃથ્વી ઉપરનાં કુરનાં છુટ્ટા છુટ્ટા દેશો અને ખડો સંધાઇ ગયાં છે અને તેમની વચ્ચે સીધો અને સરલ રસ્તો ચાલતો થયો છે. આ સરવ વાતો કાણુ નથી બાણુ? જે પ્રયાસથી આવા મહાકારત અને અદ્ભુત કાર્યો પાર પડેલાં છે તો આપણાં ભાવી સંતાનોને આપણી છુટ્ટા પ્રમાણે પેદા કરી શકીએ કે નહિ? તેમને ઉચ્ચ જનાવવાનાં પ્રયાસ કરીએ તો તેમ સા માટે નાંક અને.

શીખ લોશો તરફથી પોતાની કામની કેળવણી માટે સીઆલકોટ ખાતે એક કેળવણીની કેનફરન્સ મળી હતી. કેળવણીનો ફેલાવો કરવાના ફંડમાં રૂ. ૧ લાખની રકમ તે વખતે ગરાઇ હતી.

કેલાગોઆમે

(એક અવરપત્રી તરફથી)

તા. ૫-૫-૧૨

જાણવાવાને હીલગીરી ઉપજો છે કે સાફ પ્રજુદાસ વીરચંદ પોતાના વતન દીવ માં વરસ પડની ઉમરે તા. ૨૭મી એપ્રીલના રોજ સ્વસ્થવાસ થવાનો તાર અંગેના સાફ વરજકાસ એન્ડ લાલચ દને તા. ૩૦ એપ્રીલના રોજ મળ્યો છે. આ સમાચાર મળતાં હોદી ભાઇજોમાં ધણીજ જમમીની ફેલાઇ રહી હતી, અને સ્વસ્થ વાસીના માનમાં કેટલાક વેપારીઓએ કુકાનો ખંધ ગમી હતી.

મરકુમ આજથી લગભગ ૪૩ વરસ ઉપર ધણી વિદ્યમણાઓ બોમબી સાથા રજુ રિચતિમાં અંગે આવલ હતા. પોતે જાતે સાફસીક અને સ્વતંત્ર વિચારના હોવાથી પોતાનો સ્વતંત્ર વેપાર કરવા લાગ્યા. લગભગ તેર વરસ સુધી ધમ ધોકાર વેપાર ચલાવ્યો, અને તે દ્વારા પુષ્કળ દ્રવ્ય ઉપારજન કરી બહોળી સ્થા વર મીક્કત વસાવી તેમના વસવાટ પર મીયાન મરકુમ સ્વદેશી અને વીદેશી વેપારીઓમાં એક અંગ્રેજર વેપારી તરીકે ગણાતા હતા, અને વેપારી મંડળમાં સારી જામવજ અને માન મરતબો ધરાવતા હતા.

મરકુમ અને ૧૮૮૨ માં પોતાનો ધધો રોજમાર બંધ કરી દીવ ખાજા ફર્મા હતા અને મુંબઇમાં એક જનરલ પેકી યોધી હતી. તેઓ સ્વભાવે પરોપકારી હતા, દરેક કારવજનીક કામમાં ખંત અને ઉત્સાહથી ભાગ લેતા. તેમના હાથે અનેક જાહેર અને છુપી સખાવતો લઇ છે. તેમની આ પરોપકારી જૃતિની કફર કરી દીવની પોરદુમીક સરકારે તેમને યોગ્ય ભેરોનેટને માનવતો. એતાળ એનથિલ કરેલ હતો. પરમાત્મા મરકુમના આત્માને શાંતી અર્પે.

મો. અને મીસીસ મણીલાલ દાહતર જનીવારે કરમનથી ઉપડી રવીવારે સાંજરે જોહાન્સબરમ જઇ પહોંચ્યા છે. તેમને લેવાને હોદીઓ અને ગેરા મીત્રો મળી ૧૫૦ ઉપરાંત માણસો પારક રટેસને હાજર થએલા હતાં. મો. રતનશી સોદાને લાં તેમનો ઉતારો હતો અને સોમવારે તેઓ ટોલસટો દારમપર મયા હતા.

અવરમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી, ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન
વિષે સંબંધી

જોડકાનરમ, ન્યુ લેડેસન સ્ટેડ નં. ૨૧૩૫૨ આમદ મહમદના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૧૫ મી એપ્રિલ થી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

બેનોનીના વેપારી આકુજી રાલેજી માવતની મીઠકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૪ થી જીને પ્રીટરીઆ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે. તે સંબંધમાં હિસાબ ચોપડા તા. ૧૪ મી મેથી ૧૪ દિવસ સુધી બેનોની રેસાડેંટ માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં ખુલ્લા રહેશે.

કેપટાઉનના રોજામ મહમદની નાદાર મીઠકતના સંબંધમાં લેજુદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૨૩ મીએ સ્થાનીક સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ટર આમળ બરાવાની હતી. બીજી મીટીંગ તા. ૩૦ મીએ બરાશે.

અમારે કેપટાઉનમાં રહેતા લોકુમલ મુળચંદની નાદાર મીઠકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી જી. ડબ્લ્યુ. સ્ટેડલર જાહેર કરે છે કે લેજુદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૭ મી જીને કેપટાઉન સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ટર આમળ મળશે. લેજુદારોએ પોતાનાં દેવાં ટ્રસ્ટીને બરાવા.

અમારે કેપટાઉનમાં રહેતા અબાસ અમાલુદીનની મિઠકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી જી. ડબ્લ્યુ. સ્ટેડલર જાહેર કરે છે કે લેજુદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૭ મી જીને કેપટાઉન સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ટર આમળ બરાશે. લેજુદારોએ પોતાનાં દેવાં ટ્રસ્ટીને બરાવા.

બેલમહેશ અને દીશીઆનાના જનરલ ટીલર આઇ. ઇ. બેલીમની નાદાર મિઠકત સંબંધમાં લેજુદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૨૩ મીએ બેલમહેશના રેસાડેંટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાવાની હતી. બીજી મીટીંગ તા. ૩૦ મીએ તેજ ઠેકાણે બરાશે.

મી. પુરપોતમ કેલવ મહવાલ નામના બી. એ. કમ્પેન્ડ અને કમ્પ વિચારો ધરાવતા મહત્ત્વ મયે અઠવાડીએ દેહમાં આવેલી પંજુઆ સ્કીમરમાં ડરબન કિલ્લા છે.

પહોંચ

નીચેના પુસ્તકો અમને અવસોકન અરથે મળ્યાં છે, જેની પહોંચ અમે આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ :

દક્ષીણ બાહરીકા ઇસ્કન — કર્તા લક્ષુ બાઇ મુલાબબાઇ દેસાઇ વેરમાકર. ડી. ડી. ૧/૬.

સ્વામી વિવેકાનંદના પત્રો. — “સસ્તુ સાહિત્ય વરધક મિત્ર મંડળ” તરફથી પ્રગટ થતી વિવિધ અરમાણાનું પુસ્તક ૧૭-૧૮. કૌમલ કાનુ પુકુ શા. ૦-૫-૦, પાકુ પુકુ ૦-૧૦-૦, સોનેરી પુકુ ૦-૧૫-૦.

નવા મુમની વાતો. — સસ્તુ સાહિત્ય વરધક મિત્ર મંડળ તરફથી પ્રગટ થતી વિવિધ અરમાણાનું પુસ્તક ૧૮. કૌમલ કાનુ પુકુ શા. ૦-૨-૬, પાકુ પુકુ ૦-૫-૦, સોનેરી પુકુ ૦-૧૦-૦

માંસાદારની વિશ્લેષ અને વનસ્પતિ અદારના પદમાં વાઘડીય સિદ્ધિ. — પ્રગટ કર્તા શ્રી જીવલક્ષ ગાન પ્રસારક ફંડ, મુંબઇ.

છપર નવરપત્ર વરધન. — કર્તા અમલવાલ સુદરજી પદીઆર. પ્રગટ કર્તા સસ્તુ સાહિત્ય વરધક મિત્ર મંડળ.

એમ. કે. માંધી: — તેમનું જીવન ચરિત્ર. (અંગ્રેજી) — પ્રગટ કર્તા મી. જી. એ. નાટેસન. કૌમલ શા. ૦-૪-૦

અચનતગીતા: — મીસીસ બીસેંટના અંગ્રેજી તરજુમા સાથે. — પ્રગટ કર્તા મી. જી. એ. નાટેસન. કૌમલ શા. ૦-૨-૦

અહેર ખબર

મી. રકુદીન જાહેર કરે છે કે પોતે થોડા મહિના ઉપર દેશ મથા કતા બાંધી પાછા સ્વીકાર પંજુઆમાં ડરબન બાંધી પહોંચ્યા છે. તેમણે પોતાનો કમીશન એજેન્ટનો ધંધો શરૂ કર્યો છે.

તાલુ ઉમદા ફરેક

અને વેલ્ટેબલ

અદાલતી પરીત, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકેલી તાલુકાથી મેલુકુ જ. આ ૪૨ મેલુકુ બાંધી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :

Isma'il Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add.: "HAIDAI"

રોકડ ખબર આવ

તા. ૨૩-૫-૧૨

શ્રી. જે. શા. પે

કુલ હારમનક ૧૪ બાઈક ૨૦	૦	૫	૨૦	૦
આવલ માંડ ૧ બસાની ૨૨	૬	૨૩	૦	૦
બીચડીના	૨૭	૦	૨૭	૦
એ. એ. ડી. આર.	૨૧	૦	૨૧	૬
એ. ડી. આર.	૧૬	૬	૨૦	૦
કુડાના	૨૩	૬	૨૪	૦
દેશી ટુવેર કાળ	૨૦	૦	૨૦	૬
કાનપુરી ટુવેર કાળ	૨૧	૬	૨૨	૦
ચકુરની	૨૦	૦	૨૦	૬
મચની	૩૧	૬	૩૨	૦
આડની	૩૨	૦	૩૨	૬
અબા મુંબાના	૨૦	૦	૨૧	૬
દાળ	૨૪	૦	૨૪	૬
વટાબુ નાતાલના	૧૮	૦	૧૮	૬
મકાઈ	૧૨	૦	૧૨	૬
બીનીશ	૨૨	૬	૨૫	૦
જુવાર (કાફર કોરન)	૨૦	૬	૨૦	૦
કાપુ તેલ ૧૦ પાલન	૬	૬	૩	૧૦
ઝોરડીનું	૩	૦	૩	૨
ખેડુ	૩	૬	૪	૦
નાળિયેરનું	૪	૩	૪	૬
આડ સફેદ નાતાલની	૧૮	૦	૧૮	૬
પીચ	૧૭	૦	૧૭	૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૩	૬	૧૪	૦
આટો હાલિસ કોલ્ડ	૧૨	૬	૧૩	૦
આટો (અંબીલો મીઠા)	૧૫	૬	૧૫	૦
મદાસી સોપારી ૧૨ તલ	૫	૬	૫	૬
મરમા	૬	૬	૬	૬
શી પેટી, ૪ ટીનના પૌડ	૬-૦-૦	૬-૫-૦		
પોરબંદર	૬-૧૦-૦	૬-૧૫-૦		
પાસાશીન કોરન	૦	૬	૫	૬
વાલ્ક રેલ	૭	૩	૭	૬
નાળન	૧૩	૩	૧૩	૬
નાળિયેર	૨૨	૬	૨૫	૦
ફલી	૬	૦	૬	૬
કાકામંડ સોપ	૧૩	૬	૧૪	૦
સાબુ સીક રોન	૧૫	૬	૧૬	૦
સાબુ સનબાઈ ૧૦ જોલ ૩૪	૦	૩૪	૬	
સાબુ કાચમ્ ૫૦ ટુકડાના				
બેલસની કૌમલ	૧૨	૦	૧૨	૩
સાબુ કોરોલીન (ના. ૬૦)	૧૨	૦	૧૨	૦
નેકટર ટી	૧	૬		
આંબીલ માવન	૩	૬		
સોપારી સેવરેશની	૬	૬		
નીલ પોર્ડ સીમારેક	૨૦	૬	૧૬	૬
નીલ (લીવર પુલ)				
નસ્ટા એડની	૪	૬	૪	૬
નીલ (બરફની કાફ)	૪	૬	૪	૬

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

52 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

નડીયાદ હિંદુ અનાથાશ્રમ

મન્ત્રેઓ લખે છે કે :—આ અનાથાશ્રમમાં અનાથો અને અપંગોની સંખ્યામાં મોટા વધારો થવાથી અનાથોને રહેવા વિગેરે માટે ધણી અગવડ પડે છે. જેથી આશ્રમના મુખ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાથ, અપંગો વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. મકાન ને લગતી દરેક ઓરડી બાંધતાં લગભગ પાંચસો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથાપિ કોઈ દાતા મહત્ત્વ એકી વખતે ૨૫૦ આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાછાણની તખ્તી ચોટી તે સખી દાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ થાય તેમ છે પરંતુ કોઈ સમિતિ સખી મહત્ત્વ વધુ હજાર રૂપીઆ સામદા દાન આપશે તો એ આખું મકાન એ દાતાના નામથી બાંધવી અને ફૂલાર્થે થઈ શકે. આ મકાન આશ્રમમાં ધણી આમળ પડતા સ્થળમાં મોડાજ સમયમ. બંધાનાર હોવાથી દાનદાતા સંખ્યાનો આ ઉચ્ચ તકનો લાભ લેવા સુકસે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો :— મંત્રી, હિંદુ અનાથ આશ્રમ, નડીયાદ.

આની ઉન્નતિ વિના રહ્યાનિત નથી સુંદરી સુબોધ

આજ સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ અને ઉન્નતિ અરથે પ્રકટ થાય છે; તેથી અહરે પોતાના કુળની સ્ત્રીઓ સાથે રેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને મોખલાઈ વાળા એ અને વિચાર લખાણ સરખાવામાં હાલ મને એવાં લખાણોની અગત્ય આ માસીક હિંદુ સુસભ્યતા અને પાસ્ટી વગેરે સખી કુળકર્તા બાંધતી કામમાં એ સરખો આવકાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા, ઉન્નતિ વગેરે દેશોમાં આ સાહસીક કુળકર્તા બાંધતો વધુ છે. આ 'સુંદરી સુબોધ' એ માન્યતા થાય છે.

વરણસી, ઉપરાંત ૨. ૧-૬-૦

લખો પત્રવ્યવહાર નીચેના સરનામે લખો :—
સુંદરી સુબોધ' મંત્રી, અમદાવાદ.

A Book—and Its Misnomer

BY H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix.

મુરખરાજ

અને

તેના બે બાઈઓ.

સુભાષચંદ્ર

ગ્રેસ્ટેયની વારતાપરથી.

સુભાષચંદ્ર

ઉત્તરેશનક પ્રીતિય પ્રેસ,

કોલકાતા-પ્રાચીન.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinker
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

Apply to :—

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERRY

The Bhagavad Gita or

THE LORD'S SONG

With the Text in Devanagari
and an English Translation

by Mrs. Annie Besant

Price 6d. post free

'I. O.' Subscription

Natal : Yearly ... 15/-

Half-Yearly ... 7/6

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

மேலும் விவரம் தர உதவி. கம்பென் வதி வேலாங்குளத்தின் மாலைமேல் வேலாங்குளம் அருகே. பதிலுக்கு கருவியைக் கொடுக்கிறோம்.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank ■ South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Phone 1088,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

R. M. Moodley**GENERAL COMMISSION AGENT**

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

மேலும் விவரம் தர உதவி. கம்பென் வதி வேலாங்குளத்தின் மாலைமேல் வேலாங்குளம் அருகே. பதிலுக்கு கருவியைக் கொடுக்கிறோம்.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

BOOKS FOR SALE

M. K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co.	0 0 6
BHAGAVAD GITA or THE LORD'S SONG, With the Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant	0 0 6
LIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-karman) being the Life and Teaching of Gautama Prince of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold	0 2 6
ORIENTAL POEMS	0 2 6
THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope	0 6 0
INDIAN LOVE " "	0 6 0
STARS OF THE DESERT " "	0 6 0
MAHA BHARATA The Epic of Ancient India	0 2 6

Latest Volumes in WISDOM of the EAST SERIES

TAOIST TEACHING	0 2 6
ANCIENT JEWISH PROVERBS	0 2 6
LEGENDS OF INDIAN BUDDHISM	0 2 6
THE PATH OF LIGHT	0 2 6
THE BUSTAN OF SADI	0 2 6
PERSIAN TALES OF WONDER (for the children)	0 2 6
ARABIAN TALES OF WONDER " "	0 2 6
THE CIVILIZATION OF CHINA by Prof. H. A. Giles LL.D.	0 3 6
MAHOMMEDANISM by Prof. D. S. Margoliouth	0 7 6
தமிழ் இலக்கிய சரித்திரம் (தமிழ் இலக்கியம்)	0 6 0
தமிழ் இலக்கியம்	0 10 0
இலக்கியம் இலக்கியம் தமிழ் இலக்கியம்	0 10 0
தமிழ் இலக்கியம் (இந்திய இலக்கியம்)	0 6 0
தமிழ் இலக்கியம் (இந்திய இலக்கியம்)	0 2 6
தமிழ் இலக்கியம் (இந்திய இலக்கியம்)	1 0 0
தமிழ் இலக்கியம் (இந்திய இலக்கியம்)	0 6 0

Postage extra

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULIMAN"

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL

TRANSVAAL

Dis. RUSTEN-

BURG

Box ■ LICHTENBURG.

தயாராகி உதவி யுண்டிடு

வேலி கி.

மேலும்: 0. 1. 126

உதவியாளர் இவ்வாறு அறிவிக்கிறார். அனைத்து வகையான வேலைகளும் செய்து கொடுக்கிறார். மேலும் வேலைகளை செய்து கொடுக்கிறார். மேலும் வேலைகளை செய்து கொடுக்கிறார்.

0. 1. 126

தெலி கி. 126, அனைத்து வகையான.

0. 1. 'Gaekwad', தெலி கி. 126.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey Street, DURBAN.

Media & Khandaria Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and ■ Spelonk,

Tel. add. "KHANDERIA," Box 160

PIETERSBURG.**Ebrahim Norodien****IMPORTER AND****GENERAL DEALER.****WOODSTOCK, Near Cape Town****BRANCHES (22):**

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont / Wynberg.

Parow, etc

Head Office: 30 Freetown St., Cape Town

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 15th JUNE and
DELAGOA BAY about the 16th JUNE

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા."

જીપલી જનરલ્સ વખતે જીપલી લાઇનની મંજૂર અને કામ ચાલતી આમ જોડા અગ્રેથી તા. ૧૫ મી જુનના રોજ કડકો. તે કડક ડેલાગોઆને કાંઠીવાર અને જોડાના અંતર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગેવાની ડેક પાસે જશે સારું જીપલી રાખાઓમાં પ્રધી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ; બે. દેશી ખસાસી બે. જોડીમરો સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોકા પોતાના આગળવ્યવસ્થા કંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ ભલામણ છે કે આવી કડક મુદતની મુસાફરીના અમુલ્ય તક મુખાવશે નહીં.

દરેક તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે જોડાવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટની સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી પુરત રૂબીનની ટિકીટ કદાવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર રજા છે.

હવે પછીથી જીપલી લાઇનની આગેવાની અગ્રેથી ૬૨ માસે કિપડો. સ્ટીમર વખત પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મો. એમ. સાહુજી, ના ૨૮ પ્રસીડેડ કાંડે અથવા રૂબી ૧૦૪, ૨૦૫ સીટ, સોફ્ટવેલ બિલ્ડિંગ, બરમ, અને ડેલાગોઆને માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈસ સુરેની કુખો. અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંગલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

H. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets
TREMURP, JOHANNESBURG

Box 4140 TEL. ADD.: "PAJANDAR."
HEAD OFFICE: VALJOOR COLABA, INDIA.

પોતાના કડક દરજ્જા તથા જવાબદારીથી વાંકે
મજૂર હોય, ધર જોડાં કાયદાની ચેલ્જ સમઢ
લેવી હોય અને વખત તથા પદસાને બચાવ
કરવો હોય તે આ પુસ્તક કે જેમાં ફાજ
દારી, દીવાની, મહેસુલી કાયદાઓ, અગરજો
વધારાવાળાના નમુના આપ્યા છે તે ખરીદો.
છપાય છે! બીજી આવૃત્તિ છપાય છે!

ધર વકીલ

અથવા

દરેક માણસ અને વકીલ

આફ્રિકાના માહો મારે કીમત : અમારથી
નાણા મોકલનારને, રૂ. ૫; પુસ્તક પ્રતિબદ્ધ
થવા પછી રૂ. ૭ ટપાલ ખર્ચ સહ.

તપાસ કરનાર :

ગેર્વોલ્ડ ગોપાળજી દેસાઈ

માલ મામલતદાર, મુ. ક્તારગામ, જ. સુરત.

દરેક કુટુંબમાં રાખવા લાયક

(૧૦૦) કાયદાનો સંગ્રહ

રાજકરતાએ કાયદાથી મું પુક તમેને
આપ્યા છે, તથા વમાને માલે રજી સી ફરજો
તથા જવાબદારી નાખી છે, અને તે કેવી
રીતે અદા કરવાની છે; કાયદો એટલે શું;
કાયદા શા માટે બેઠેલો; વિજે બાબતોનું
જ્ઞાન મેળવવાનું આજના વખતમાં ખાસ
જરૂરનું છે અને જે જરૂરીઆત આ બધા
હોશિયારો પુસ્તક પુરી પાડે છે.

East Indian Trading
Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

સુરત દરજ્જા ખુલ્લાદાર માં.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "PORANDAR"
Telephone 56

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One ...	0 3 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 5 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 8	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 8	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 3 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five ...
Six ...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six ...
Eight ...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight ...
Ten ...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	17 0 0	Ten ...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 24%; above 3 inches a rebate of 5% for every month having been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—extra 5% for 6 inches and upward 50% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Lados." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babania
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
EMRAHIM NODODIN,
24 Frere-street, (Woodstock).
M. M. Patel
119 Hanover-st.

DARNALL

Narayan Maharnj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKKE AMON & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhama Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
WEST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Enn him Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Ismit & Co.
118, Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qasdir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
J. B. Mabla
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan. Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
15 4 een-st
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPNIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 50

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parakh & Co., P. O Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 48

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Inogogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHOUSALEHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St Corner Polly St
A. MAHOMED HUSMAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier s, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'ohlige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Market St.
Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3458.
O. Kamaloodin
4 Pritchard St.,

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moses Amod Waje & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hewson Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY. Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALORAMJI Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kabanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umias Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANWA, General Merchant
Box 35.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET BASTIEN

Ebrahim Osman
Box 9.

PIETERSBURG

WETA & KHANDARIA BROS.,
Box 180, Market Street.

PORT ELIZABETH

Nickandae Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbander Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULLMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Sullman.'

SALISBURY

Bhimjee B. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEM

(Transvaal.)

Keshavji Gera Reforls.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer, Phone No. 1

UITENHAGE C.O.

Obhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMKINGA

Dada Chaman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Tel : Address : **V. SAMY**
87, Jones St., **KIMBERLEY**

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." Phone No 28. P.O. Box 28.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનસ્ટીન
સોલિસિટર, નેટરરી અને કનવેન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલિફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "સાર્સ"
અમેરિકાના બીલીંગ્સ, પ્રીટરીયા.
પુરાણભાઈ જુલાભાઈ ભગતની ક.
અનરલ સિટીંગ મરચાંદા
મરના કેસ, મેટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, ટેપ્સ, કુવાલ, હીરમાન, રેકમી
આદિ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, જુઓ અને આવી કરો.
એલુ મફત છે.
કુલીન મારકેટ, રેડીસ ના. ૫૬
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેક-સનરન. બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about June 3rd Gaika 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about May 30th Gloucester Castle 8002 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about June 7th Cluny Castle

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P. O. Box 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION"

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHENIX, NATAL
Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE
South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 1d. each
International Printing Press
PHENIX, NA

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુબ ખબર
સસતા મેલા

અંગ્રીજીયાર અને મોખ્યાસા ચર્ચ મુબર્ક બચે

સ્ટામર અમ્હોટી ટન ૩૦૦૦ તા. ૨૦મી મે

આ કંપનીની આમલોટમાં ફરક વરમના પાસેબર માટે મુરેપુરી સમય છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને મોશીસરો બીજા કમદારો વમેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેબરોને કામપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આમલોટ દર મહીને મુબર્ક સાથે જાય છે. માટે આ કુકુ જાતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તખ્તાર વખ રહેજો.

સદરકુ આમલોટ મુબર્ક પહેલેથી તેજ દીવસે બતરે તાર ખારજતે અખર મળશે તે ઉપરથી સહની બધુ માટે બતરે ડાખામાં નાખાવશું તેથી સફ કાકેબે ને જમર ખરમે આમલોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરમને લીધે લોકોની ચીર વજાજતા સ્તીમર નીચે મુજબ આવી છે.
સ્ટી. મમફુલી ૩૧૦૦ ટન. જુન ૮

ગ્રામ્સ, મિડિગ્રામ, માસેકમાકે કલેક્ટરબુકુ ગ્રેસીકલેપુટા

ગલે જલે અમ્બુલી લગ ૩,૩૦૦ ઈંગ્લેન્ડ ૮૦

બી. કમલુદીન મુસાબકની ફાં.

અમરકુ કીંમ એન્ડ સન્સ
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.
King & Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મેમસીઅલ રોડ દરબન
Telegraphic Address: Kathorian.
P.O. Box 125.

C. KAMALOODIN

No. 4, Pritchard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; also Beka Records in Gujarati, Hindi, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singers' Names: ૧ Pyara Sahib, ૨ Mahomed Hossan ૩ Pandit Chandnarayan ૪ Janakibai ૫ Ameer Jan ૬ Mumtaz Jan ૭ Master Mohan ૮ Himatram ૯ Kashi or Muradali ૧૦ Cassim ૧૧ Sorab ૧૨ Surabhen.

અમારી પાસે મુબરાલી, હીંદુસ્તાની, અરેબીક, ટામીલ, અને ઇંગ્લીશ માનનન ધણુજ રમુછ અને જાન-દ આપે એવા રેકર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, ગ્રામોફોન વેચવાન છે. હામ સહીયો સસ્તામાં સરતું છે. એક વાર ખરીદ કરી ખાતી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી શોધના છે. માથનો પણ ધણું સરમ છે. રેકર્ડમાં પ્રખ્યાત ગાનારાનાં ગાયનો ખાસ ઉતારેલાં છે.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શી. ચે.
મુન્શવાલનો ખુની કાવો.	૦ ૧
જેઘનાં કાવ્ય બીજી બાજતિ	૧ ૦
મારો જેઘનો અનુભવ.	૦ ૩
” ૨ જો. ”	૦ ૬
” ૩ જો. ”	૦ ૩
રામાયણ સાર. બાલકાંક	૧ ૦
મુસ્લિમ કામેલ પાશાનું કાવલ.	૦ ૧
એક સત્યવીરની કથા.	૦ ૧
સલામકનો છનામી નીચંધ	૦ ૩
સર્વેદ્ય	૦ ૬
મુસ્લિમ કામેલ પાશાનું કાવલ	૦ ૬
મુશારાબા અવધા	૦ ૩
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦ ૬
એક હીંદુમને ટોલસ્ટોયનો કામળ.	૦ ૧
જસમાની મરખી	૦ ૧
સત્ય વિના બીજું કશું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૪
મુરખરાબ	૦ ૬
	s. d.
Indian Home Rule	૦ ૬
Ethics of Passive	
Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the	
Ramayana	૦ ૬
A Book-and its Misnomer	૦ ૬
An Indian Patriot in	
S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d.)	૨ ૬
The Indians of South	
Africa by H. S. L.	
Polak	૧ ૬
M. K. Gandhi by Dr.	
P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
હપાલ ખરમ ફરક એપ્રીલ માટે ૧ જેનરી	
જુદ: મેઘ પણ કોલેનીના સ્ટીપ સ્વીકારવા	
માં આવશે.	
International Printing Press,	
Phoenix, Natal.	

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

S.S. Kanzler leaving Durban 16th June Delagoa Bay 18th June

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

દેશ બનારાઓને ખુશ ખબર

સ્વી. કે.કે.કે.

અહીંથી તા. ૧૬મીના રવિવારે ઉઠાવે જાવેથી તા. ૧૮ જુનના રવિવારે ઉઠાવે જાવેથી બેર
અને મહેરોવાઈ થઈ કુલક કાઢે જશે. નાવલખાં સાથે બનારાઓ આ તક કુલકી નહીં
મલકુર કાઢેની બેરો કાઢેજાર, ટાઈમર આખાર ટાઈમર બનાર અને
ઠાઈમર પહેરનાર છે. મુલક પહેરે કે તુરત અહીં કેબલથી ખબર મળે છે. કે
કુલકા, મોવર બારીઓવાળા અને હવેજાર હોય છે. ફરક, સેકન્ડ, અને ટેકની
કીર્ટી બારીઓ તથા વર બારીઓ વાળા મળે છે. બનારાઓ દેશી અને કપતાને
તથા બોહીસરો માથાકુ હોય છે. કાઢાની કેક, બોરેતેને જલારી જમા, વીજળીની બતી
પાણી, મુલકવાળુ બજારી કીર્ટીન વગેરેનો ખુશ બનારાઓ હોય છે. મલકા કે સ્વીમર,
પાસ પાસે જરોને મલકા હોવાથી હરવરકની સમજા છે.

વધુ ખબર મળે જશે. આ ખુશ બનારાઓ સરનામે, તથા બેરોવાઈસર, પ્રિટોરીયા
અને હોલસ્ટીના બેરોવાઈસર.

OSMAN AHMED,

SHAIK RASOOL,

ABA MAHOMED,

117 Grey St, Durban.

c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Portsburg, Box 2347 J.B.

આંદો વિલાયતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકાન વેચવી પોસાય
તેમ આપશું. આવ માટે લખો. હાથેય થશે.

નાતાલ લીફ તથા અમારે ત્યાંથી મોટા બજારમાં તેમ જેટલી જોઈએ
તેટલી મળશે. અમે મોટા બજારમાં ખરીદીએ છીએ.

બી શામ્મ'હરુ' સાથે માલ. કીર્ટીયતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN

ધસ્તામી બાધઓને ખુશ ખબર

ફરનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીસ ફેન ટોપીઓ
કુલકી હીવાલો તથા બજાર રંગ વાળી આવી
પહેની છે. બજારના બોરડર ઉપર પ્રસ્તુ
ખાન આપવામાં આવશે

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા બજો.

Sun Brand Tobacco Works

184 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434. West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

હંથા ફેનની ટરકીસ ટોપીઓ,

મલકી અને કારી, ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફરકની બજારમાં, સરતા ભાવે મળશે
બજારના બોરડર ઉપર તુરત ખાન આપવા
માં આવશે. બેક વખત બજારમાં બેસો
બજો. Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

માસ્ટરસ કેશ કંપની

બજાર ફરક, વેલેટલ, અને પ્રોડ્યુસ
સંખ્યામરક, મારકેટ અને કમીસન બેન્ડસ.
૨૧૨, મારકેટ સ્ટ્રીટ, પી. બો. માસ્ટરસ ફરક
ટોપીઓ અને ફેલસ બેન્ડસ "બોન્ડાઈલ"
"OBLIGE". બેરોવાઈસર

મોરાર દલા

જુના બરોસાપાત્ર વેપારી

દોલસેબ અને રીટલ શેસરી અહીંથી મળશે

૧૦૪ હાનોવર સ્ટ્રીટ, મેમ્બરન

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Noida

No. 22—Vol. X.

SATURDAY, JUNE 1ST, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Press Trustees

AN AUTOCRATIC LICENSING OFFICER

UNSUCCESSFUL ATTEMPT TO RUIN AN INDIAN STOREKEEPER

ON the 22nd ultimo, before Mr. Justice Hathorn, in the Durban Circuit Court, Mr. Leon Renaud, on behalf of an Indian, Mr. Narotan Jeena, of Amanzimtoti, brought under review the decision of the Licensing Board of the Umlazi Division, in upholding the decision of the Licensing Officer for the Province of Natal, in refusing to renew the retail licence of the applicant in respect of premises situated at Amanzimtoti which was so refused "without prejudice to an application for transfer to other premises should licensee choose to make one."

Mr. J. H. Nicolson appeared on behalf of the objector, T. Robinson, a neighbouring European storekeeper.

The Licensing Officer, in his reasons for his decision, stated that in June, 1909, applicant was notified that his licence would not be renewed in 1910. Nevertheless, in November, 1909, he made application for one, but was refused. Subsequently the Licensing Officer reconsidered the matter, and granted the licence on the understanding that no renewal would be granted on the 31st December, 1910, for the Amanzimtoti premises, but that applicant was advised to transfer his store elsewhere, when the matter would be favourably considered. The applicant gave no personal attention to the store, being a fruit hawker in Maritzburg, and his books were not kept in English, in terms of the Act 18 of 1897. Appellant had further acknowledged that he sold fermented grain (intombo) to the natives, but had no malt licence to enable him to do so, and was therefore carrying on an illegal trade. Apart from this, the application was opposed by J. T. Bhulose, a native minister, who urged that the appellant's presence on the Adams Mission Station was injurious and demoralising to the natives, and in their interests undesirable.

Mr. Renaud, on behalf of the applicant, urged the following grounds of appeal: That the Licensing Board wrongly confirmed the refusal of the Licensing Officer to grant removal of the said licence; that the Licensing Officer was wrong in holding that appellant had not kept proper books, and that he had failed to comply with the requirements of Section 7 of Act 18 of 1897, as the said books were kept in Gujarati, and subsequently written up in English; that the objections to the issue of the licence were trivial and the evidence not sufficient to support the objector's case and justify interference with the vested rights of appellant; that the Licensing Officer was biased and not a fit and proper person to sit as judge between the objector and the appellant, because he had previously to the hearing decided to refuse the application which he then pretended to hear impartially; and that in consequence the Licensing Officer was not competent and was prejudiced and could not give an impartial hearing to and judgment on the said application. Mr. Renaud further urged that no objection had been made to the appellant's present premises, which were quite suitable.

Mr. Nicolson upheld the reasons stated by the Licensing Officer, that the appellant in selling malt was carrying on an illegal trade. He further urged there was no need for a second store, especially in view of the native pastor's objection to the selling of malt at the Adams Mission Station.

His Lordship, in the course of a lengthy judgment, said that when the Licensing Officer refused the licence he endorsed upon it a notification that it was refused without prejudice to an application for transfer to other premises should the licensee choose to make one. Further, on the 2nd March, 1910, the Licensing Officer wrote that the licence

would be renewed for the year 1910, but no licence would be issued him for his present premises after December 31, 1910. Having made those statements, he could not, in his Lordship's opinion, give that impartial consideration to the case which it required. In his finding, the Licensing Officer said that, apart from notice given and accepted, the application for renewal was opposed by the native clergyman Bhulose, whose evidence was to the effect that the appellant's presence on Adams Mission Station was injurious and demoralising to the natives and in their interests most undesirable. Until it was supported by the record and the evidence, he was not to say that there was not good reason for refusing the licence, but, after reading the evidence of the clergyman, he could see that he was a teetotaler, who objected to anyone who sold malt or anything of the kind. On this ground alone it could not be maintained that the man was a person whose presence was injurious to the people. The licence had been held for a number of years, and the only other ground of objection was that as to the books. That ground had not been raised by the objector, and could not, according to the section, be raised by him. In his Lordship's opinion, it was only the Licensing Officer who could raise that objection. It amounted to this that when the man was called upon by the Licensing Officer to show that he could comply with Section 7 of the Act of 1897, he had to prove that to the satisfaction of the Officer, and the best proof of it was the books, and no one who had seen the books kept by this man could say that he did not comply with the requirements of the law. As regards the non-keeping of books in English, His Lordship was satisfied that ground had also failed. Although the Licensing Officer in his reasons said the man

was not a proper person to hold a licence, that was not consistent with his statement in refusing it shortly before, when he said he was favourably disposed to consider an application elsewhere. Taking everything into consideration, his Lordship said he came to the conclusion that the appeal must be sustained. There would accordingly be an order for the granting of the licence for 1911, because he understood that though that licence was by effluxion of time no longer required for that year, the fact of the Court granting the licence for 1911 would help him to obtain his licence for 1912, which was still in abeyance. Costs at all stages were also allowed the appellant.—*Natal Advertiser*.

Segregated Travelling

Separate Carriages for Coloured People

As a result of the insistent clamours of the Transvaal whites, the Union Government has decided to attach to each train one of the number of obsolete carriages which have been scrapped some years ago (says the *A. P. O.*) In these Natives will be obliged to travel. Presumably many of the Coloured people will find themselves also huddled into those compartments; for it is stated that it is the intention to attach one of these carriages, marked off in first, second and third-class compartments, immediately behind the engine, and insist on its exclusive use by Coloured persons.

The separating of whites from blacks will by no means be an easy task. For instance, when Mr. Hartog, Treasurer of the A. P. O., and Mr. Carlse, an Executive officer [two Coloured men], journeyed to Pretoria from Johannesburg, the conductor, on finding them in a compartment "reserved" for Coloured people politely reminded them that they were travelling in a compartment for Coloureds only, and that they had better move to the adjoining compartment for whites.

So we may expect to hear of husband and wife, as well as parents and children, having to part company on board the train. Whether the officials will strictly enforce the regulations in the case of the piebald Ministry is extremely doubtful. Probably the difficulty will be overcome by reserving special compartments for Coloured members of the Botha Cabinet.

The news that the scrap heaps will be rummaged for something to convey Coloured passengers in over their own railways is just one more proof of the extreme anxiety of the Union Government to give to Coloured men the honour of paying for the ease and comfort of the white race.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	33	2	9
Verulam Community	8	7	9
Veda Dharma Sabha, Cradock, collected from Europeans	£17	14s	8d.
Indians	£14	14s.	od.
Kingwilliamstown Indians	3	18	8
	£376	17	1

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

Mrs. Manilal Doctor, who has studied up to the Cambridge Local Senior Examination, has already commenced to assist in conducting the school at Tolstoy Farm.

Sunday last saw the departure of Mr. Isaac on a business trip to Europe. There were many friends at the Station to bid him Godspeed, among them being Messrs. Cachalia, Quinn, Thambi Naidoo, Sorabjee, P. K. Naidoo, Sodha, Bhikubhai Patel, N. S. Pillay, Mrs. P. K. Naidoo and Miss Schlesin. Mr. Cachalia presented Mr. Isaac with a bouquet, and briefly thanked him for the services he had rendered to the community. Mr. Thambi Naidoo performed a similar office on behalf of the Tamil Benefit Society.

The meeting advertised in *INDIAN OPINION* last week in connection with the proposed school in Johannesburg was well attended, Mr. Cachalia presiding. After some discussion, it was decided to collect funds for establishing a school at least temporarily, thus throwing upon the Government the onus of continuing it. Subscriptions were promised there and then. Mr. Manilal Doctor was also present, and spoke briefly on the subject-matter.

Mr. Hirabhai Valabh has kindly sent a bag of flour for use at Tolstoy Farm.

The Krugersdorp White League has lost little time in entering upon its campaign against Colour, and the account of its extraordinary activity contained in the following report forwarded to the *Rand Daily Mail* by its Krugersdorp Correspondent must surely gladden every anti-Asiatic heart:—

In his quarterly report the Secretary to the Chamber of Commerce states: "The White League sub-committee

has been dealing with the occupation of certain premises by Coloured persons, and hopes to report considerable progress at an early meeting. Attention has been drawn to the assistance given by certain Johannesburg laundries coolies competing with white men on the West Rand, and a strong protest has been sent to the Laundry Association and another Chamber of Commerce interested. Many local inhabitants have been reported as dealing with Asiatics, and circulars calling attention to the unpatriotic nature of such conduct has been forwarded. There is evidence that a healthier opinion on this subject is growing, and those who persist in supporting this class of trader will find that indirectly they are undermining their own and their children's best interests and forfeiting the respect and esteem of their fellow-countrymen.

Correspondence

South African Indian Football

The Editor *INDIAN OPINION*.

Sir,—In view of the Sam China Cup Tournament being a matter which affects footballers throughout South Africa, and as your journal circulates among them, the conduct of the Tournament and the constitution of the South African Indian Football Association can most advantageously be discussed in your columns; I therefore trust you will permit me space.

To better understand the present position of the S. A. I. F. Association one has to carry one's mind back to 1906 when the first memorable Passive Resistance meeting was held in the Empire Theatre, Johannesburg. It was in this year that the Tournament for the Sam China Cup took place, the Competitors being Natal, Transvaal and Griqualand West.

The Council of the S. A. I. F. Association of which Dr. Godfrey was the President and Mr. Frank Ernest the Secretary, met to consider a protest from Natal which was upheld by it on the ground of the Transvaal having played a man—Mr. Jackson—who was a member of a disqualified Club—the Hindu Pretorians—and ordered the match to be replayed, the Executive being instructed to make the necessary arrangements for the replay. The Executive who were Dr. Godfrey and Messrs. D. and F. Ernest, came together the following day, but, from an unfortunate mistaken sense of their powers as Executives, Messrs. Ernest endeavoured to carry a resolution between them setting at naught the Council's decision. The result that Dr. Godfrey, after repeatedly, in his capacity as Chair-

man, overruling their motion, was constrained to dissolve the meeting of the Executive.

A report of the alleged result of the Tournament whereby the Transvaal was credited with being the victors, on the information supplied by some of the officials who were holding offices both in the S. A. I. F. Association and the Transvaal Association, was published in the *Rand Daily Mail*. Natal contradicted the report, so did Dr. Godfrey, but the Executive, for reasons best known to itself, suspended Natal and Dr. Godfrey until such time as they apologised for being the authors of the contradictions. Natal, the following year, paid its subscription to the S. A. I. F. Association, but received no consideration whatsoever. In 1908, Natal applied for a copy of the Minutes of the meeting at which it was alleged to have been suspended and it received the extraordinary, not to say original, reply from the Secretary of the S. A. I. F. Association.—Mr. Frank Ernest— which, in effect, was: Apologise and you will get what you want. Natal has had every obstacle placed in its way of moving to have the suspension quashed by the whole Council and the matters in dispute being referred to arbitration. The lapse of six years since the suspension has been in the nature of Natal having been suspended for six years, and even assuming that the contradictions were a just cause for suspension, now that the Tournament has been hung up for six years, it is devoutly to be hoped that the gentlemen in possession of the property of the S. A. I. F. Association will take up a reasonable attitude and be sportsmen before being partisan. Natal has made a move to bring about the settlement of the dispute. Will the Transvaal rise superior to the occasion, and the officials remember the far-reaching and beneficial results of a Tournament—such as the bringing together of Indians from all parts of the Union, and the better understanding between them—which would but prepare the way for South African Indians acting as one body.

Yours etc,
INDO JUNIUS.

Without a Pass

In the Magistrates' Court, Durban, last week, an Indian was charged with wandering from his master's premises without a pass. Accused pleaded guilty. Mr. Gabriel appeared on his behalf, and pointed out that the facts in connection with this case were rather peculiar. The accused had been under a misapprehension as to the time his indenture yet endured, and when he left, had thought it terminated on that day. His master had arrested him later, personally, and had then

tied him up in his house, whence he had been rescued by the police. The accused was bringing a charge of assault against his master, so it was affirmed, and the matter was going to the Protector. Mr. Hodson found the prisoner guilty of the charge and passed a sentence of 10s. or seven days' hard labour.—*Natal Advertiser*.

From the Editor's Chair

"AN UNFORTUNATE CASE"

UNDER the above sub-heading, the following report of a case brought before Mr. J. Y. Gibson, in the First Criminal Court, Durban, appears in the *Natal Advertiser*—

Jadubansi, an Indian woman, was charged with refusing to return to her lawful employer, she being an indentured servant. The accused pleaded guilty. It was stated that the circumstances of this case were that the woman had served continuous sentences amounting to six months, for a steadfast refusal to return to her employer. She had been working on an estate at Stanger, and, in some accident, her baby had been burnt. She had come to Durban to make a complaint to the Protector and had since refused on every occasion to comply with her indenture. Argument arose as to whether continual successive punishment could be awarded for the same offence, and it was pointed out by Mr. Gibson that a section governing such cases provided that each successive refusal to comply with an order of the Court was separately punishable. His Worship said that it seemed an unfortunate thing that a woman could thus be punished time after time for a matter wherein she had shown a particular aversion from some especial place of employment. It was stated that the woman was willing to work elsewhere, if she could get a transfer, and Mr. Gibson adjourned the case for a week, Jadubansi meanwhile being sent to the Protector to see what could be arranged.

We have something to add to the above report, as we have been brought into close touch with the woman concerned who, early in April, came to Phoenix and related her story in detail. In the first place, the woman had not been working on an estate at Stanger, but was indentured to a farmer down the South Coast whose name it is not necessary to mention for the moment. We learn from the report that Jadubansi's child had been burnt. It was not only burnt, but

burnt so severely that it died; and the woman accuses her employer of deliberately refusing to attend to the wounds, after having first put on bandages, with the result that they stank. The woman's duties in her master's house kept her away from the child from 5 a.m. to 7 p.m., with the exception of two short intervals for breakfast and dinner. Consequently the child had to be left alone. After a fortnight's terrible sufferings, the child was sent to the hospital where it died a few days afterwards. After the death of her child, Jadubansi tells of great hardships, including the refusal of her employer to give her food for three days, forcing her to grind mealies in a hand-mill, ill-treatment by kicking, and the withholding of wages. The total wages received in the course of a year, she states, was nine shillings.

We took Jadubansi to the Protector of Indian Immigrants, laid the information before him, and left her in his charge, pending inquiries into her grievances. The matter was referred to the employer who flatly denied that he neglected the child, and accused the mother of neglect. The doctor at the hospital reported the death of the child, but did not consider its condition to be so bad as to warrant special mention.

We have these conflicting statements and we lay them before the public for them to judge which is the more likely: that a mother, whose child gets accidentally burnt, should wilfully neglect it, and refuse to nurse it, or that the employer should seek to shield himself from the consequences of a serious charge. And what is the position of the doctors in such matters? They are employed by the Indian Immigration Trust Board, which consists of planters and farmers, and one can easily imagine that the doctors are not over-anxious to report cases which reflect upon employers. So we must not place much importance on the non-report of the bad condition of the child. It is a crying scandal that these medical men are not under the control of the Government. We are very much afraid that many a gruesome tragedy lies hidden because of this. And what of the employer? Jadubansi states that, in one room which is a part of the stable, four Indians—two men and two women—and four natives had to cook their food together. Of the Indians, two were married and the others not. But they all had to sleep in the same room. Some months before, Inspector Waller, of the Protector's Department, visited the place and saw these conditions. He ordered the employer to make alterations, which instructions, evidently, were not carried out. Thus we see that the employer is not a man who is careful over the welfare of his Indians; and that is putting it very mildly.

Well, to continue the story, the Protector tried to persuade the employer to transfer the woman elsewhere as it was clear that, for some reason,

she did not wish to remain with him. But the employer refused, and it seems that it was not possible for the Protector to carry his protection any further, and the officers of the law arrested Jadubansi and she was sent to prison for desertion. After serving a month in prison and again refusing to return to her employer, the latter seems to have given up all hope of getting her to return and so he has given his consent to her being shipped back to India where she wished to go and from whence, she alleges, she was forcibly brought against her will, a recruiting agent in India having deceived her.

■ Half of this woman's story be true, it is indeed "an unfortunate case." It must be considered unfortunate, too, by supporters of the indenture system, that such cases are brought to light. Even one such case condemns the whole system, because it shows what horrible things are possible in the outlying districts. We have to thank the Magistrate, Mr. Gibson, for having prevented the further punishment of this poor woman.

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued) from page 179

THE HON'BLE MR. FREMANTLE:—

"Sir, I have been appointed to this Council for a special purpose which, with the passing of the Co-operative Credit Societies Act, has now been fulfilled; so I feel that some justification is due for my intervening in the debate to-day. That justification is that I was a member of the Committee which sat, less than three years ago now, to consider the case of the subject of emigration to the Crown Colonies and Protectorates. My interest in the subject of over-seas emigration did not begin with the constitution of that Committee, nor did it end with its dissolution. In the year 1905, I was on special duty inquiring into scarcity of labour, and in the course of that inquiry visited a large number of emigration depôts in Bengal and the United Provinces. In subsequent years, during the course of my tours as Registrar of Co-operative Societies, I have seized every opportunity which availed itself of visiting those depôts again, and I have talked ■ the coolies assembled there, both those who were going to the colonies for the first time and those who had been there before. The Hon'ble Mr. Gokhale made a very passing allusion to the Committee which sat in 1909. I think it should be known that that Committee made very careful inquiries into this particular system of indentures. Among its members were Sir James

LaTouche, who is well known as being one of the most sympathetic Lieutenant-Governors who has ever ruled an Indian Province, and Sir George Scott Robertson, a Liberal Member of Parliament, who was not the least inclined, when that Committee began its sittings, to regard the system of indentures in a favourable light. The Committee sat for 71 days, and examined 83 witnesses. Every opportunity was given to the opponents of indentured labour to come forward and say what they had to say. Government went so far as to pay the expenses of Mr. Richards, the Chairman of the Workingmen's Association of Trinidad, to go over to England to give evidence on the Committee. The view put forward by these gentlemen was that Indian emigration should be discouraged on the ground of the competition with native West Indian labour. The Hon'ble Mr. C. P. David, a Member of the Legislative Council ■ Trinidad, and Mr. Summerbell, a Labour Member of the Imperial Parliament, also put forward a similar view. There was also an Association called the People's Association of British Guiana, which put forward the same view. With these exceptions, no voice was raised before the Committee against this system of indentured emigration. On the other hand, there was a very large body of opinion in its favour. I do not mention the planters and employers of labour, who are naturally prejudiced in such questions. There were, however, many Governors of Provinces of established reputation, some of them men who had retired and given the greater part of their subsequent career to writing on public questions, such as Lord Stanmore, formerly Sir Arthur Gordon, and Sir Charles Bruce, and there were also Sir John Anderson, and Sir Sidney Olivier, the present Governor of Jamaica. Besides these gentlemen, there were many independent witnesses. The Hon'ble Mr. Gokhale says that the Magistrates who deal with offences against the Immigration Law are prejudiced in the planters' favour. That may be or may not be. Sometimes they are and sometimes they are not. The description certainly does not apply to some of those who appeared before the Committee. One example the Hon'ble Mover has himself given. As regards that example, it is that of Mr. Bateson, a Magistrate from Mauritius: it was discussed I may say by the Committee in paragraph 99 of their report and the Committee were of opinion ■ that he did not take a proper view of his duties, or else he would have been able to do very much more good, as no doubt he wanted to do, to the Indian indentured coolie. Besides these independent witnesses such as Magistrates and doctors, there were also several missionaries who gave evidence, and they could not be considered ■ be prejudiced. There were also some well-known men. One was Sir Rupert

Boyce, who was specially sent out by the Colonial Office to the West Indies to inquire into the prevalence of yellow fever, and he made special inquiries, while there, into the condition of the Indian indentured labourer. There was also a gentleman named Mr. Alleyne Ireland, an American publicist who had spent the greater part of his life in inquiries into political, social and economic questions of that character. All these gentlemen were in favour of the system. The report concerning this says, 'there is a general concurrence of opinion that the system as actually worked, so far from exercising any depressing or debasing influence on the Indian, has in fact encouraged the growth of independence of character; and it says also that the general effect of the bulk of the evidence was to show the excellence of the arrangements made for the immigrants and the prosperity ■ which the majority attained after they had become free citizens.

"The Hon'ble Mover has stated that indentured coolies do not get adequate help from the Inspectors of Immigrants, and that the latter were men recruited from the same class as the planters, and in fact in some cases have regarded themselves as planters. Now I think anyone who has studied the subject will admit that in those colonies which have a large number of indentured labourers, such as Trinidad, British Guiana and Fiji—these are the only three which have now a large number—the legal and administrative arrangements made for the benefit of the immigrants are very complete. In each colony there is a Protector of Immigrants, or an Agent-General who is assisted by medical men and also by a staff which consists of 4 Inspectors in British Guiana, 3 in Trinidad and 2 in Fiji, where communications are very difficult. Now it ■ the sole duty of the Protector and this considerable staff ■ look after the immigrant population, whether indentured or unindentured; and it is in pursuance of those duties that they are constantly visiting the plantations to see that the immigrants are properly housed and treated and get the wages to which they are entitled. There is also a special provision in the law for a man who wants to leave the estate to make a complaint. Temperaments vary, and some officials are more sympathetic than others when it comes to the point of inquiry into grievances which may be more or less sentimental, but it is quite certain that under the present system no serious abuse can remain unredressed. Sir, no human institution is perfect, and I am not concerned to state that the indenture system is any exception to this rule. No doubt there are defects in it. Several of these defects have in fact been pointed out by the Committee, and they are at present under the consideration of the Colonial Government ■ concerned. That they are not considered very serious by the people

most concerned can perhaps be indicated by the fact which I saw stated in the report of the Protector of Emigrants, Calcutta, that last year no less than 475 coolies who had already been to the colonies re-indentured themselves to serve a further term. The Hon'ble Member drew a picture for us which depicted the artifices of the recruiters and stated that it was not a fair contract because the conditions were not known to the people recruited. Now for the recruiting district with which I am well acquainted, and which extends from Gonda and Fyzabad to Basti and Gorakhpur and Benares, I can say that the people there are very well acquainted with the conditions of service in the colonies. As I stated at the beginning of my remarks, I have spoken to a large number of them, and I have never found one who has gone to the colonies without knowing the conditions prevailing there. Each man goes because his own people or relations have been there and knows perfectly well the conditions under which they work."

THE HON'BLE MR. GOKHALE: "Including the penal nature of the contract?"

THE HON'BLE MR. FREMANTLE: "Of course, they know something about the penal nature of the contract: it has not done them any damage."

THE HON'BLE MR. GOKHALE: "It is not in the agreement."

THE HON'BLE FREMANTLE: "They know perfectly well, I maintain, the conditions under which they are going. I do not say that for all the would-be emigrants recruited, but it is true for that very large number of them which comes from the main recruiting districts such as those which I have stated. But surely, as the Committee state in paragraph 100 of their report, the system must, like other systems, be judged by its results. I submit there is very little room for doubt. The statistics we find in the report will prove certain facts, such as that Indians in British Guiana own property averaging £2 per head for each man, woman and child in the community; that in Trinidad in 14 years 70,000 acres of Crown lands have been bought by the Indians; that in Fiji between the year 1898 and 1908 the land held by Indians, whether on leasehold or freehold terms, increased from 6,600 to 46,000 acres. 46,000 acres would be 17 acres per head for every man, woman and child in the free community of Fiji. And I think Indians now in the colonies have some right to be heard on the subject. I do not know how far the Hon'ble Mover has consulted them, but two gentlemen gave evidence before the Committee—two young Indians—their names were Mr. Francis Edward Muhammad Hussain and Mr. George Fitzpatrick. They were themselves the sons of indentured immigrants who had gone to the colonies under this degrading system which the Hon'ble Mover has painted to us. They were

born and educated in the colonies and had come to England at that time for the purpose of being called to the Bar. These two gentlemen, although they pointed out certain defects, as they appeared to them, in the system of indentures, were emphatic in their approval of the continuance of emigration of Indians. Mr. Hussain, for instance, says of the indentured coolie, 'I think they are very well treated,' and when asked whether the mass of the coolies, after having served their indenture, are prosperous, he replied, 'The prosperity of the colony itself is evidence of that.' And Mr. Fitzpatrick, who was specially appointed as the representative of the Indian community to give evidence before the Committee, said clearly that the community he represents is in favour of the continuance of emigration. He further stated in his memorial which he submitted to the Committee as follows: 'The East Indians, after their term of indenture, have proved themselves to be desirable colonists. As agriculturists, they have aided materially in the development of the colonies; they have purchased Crown lands, and have successfully opened up the country; they undertake cane-farming, kitchen-gardening, and on them the colony is largely dependent for vegetables, &c. They become skilled labourers and are employed by the local road boards, municipalities, railways, etc. They and their descendants become proprietors, merchants, shopkeepers, contractors, teachers, etc., all of whom are most loyal and patriotic, thus forming an important factor in the colony.'

"Now, I submit, this hardly fits in with the Hon'ble the Mover's description of the Indian in the colonies as 'always a coolie.' The Hon'ble Sir Vithaldas Thackersey has stated in his remarks that there can be no necessity for helping coolies to go to the colonies when they have such excellent opportunities in the mills and factories. Well, he claimed to be of some authority on the subject of the Indian labour-supply. I think, perhaps, I may claim the same. And if the Hon'ble Member will read the report which I issued in 1905, he will perhaps see some reason why agriculturists do not desire to go and work in those mills and factories. On the other hand, they are very glad to get agricultural labour even though it may take them some considerable distance from their home. The wages of agricultural and non-agricultural labour, as every Member of this Council knows, are very different. I have here the Gazetteer of Gonda in Oudh, which was published in the year 1905, and this is what it says about agricultural wages in that district. I may say that this district and the adjoining district of Basti sent to the colonies last year 3,490 men, that is to say, one-third of the total number that went to the colonies from the port of Calcutta. The Gazetteer says,

'the labourer receives either a cash wage of two and a half rupees a month, though the constant complaint of the landlords is that the rate is rising to two annas per diem, with a blanket in winter and perhaps two local maunds of grain at harvest, or else a grain wage of four or five kachcha seers of coarse grain daily. The system of *shewak* labour, so common in the adjoining district of Bahraich, is still well known in Gonda. The *Shewak* is a member of the lower castes such as Koris, Chamars or Lunnias, who for a fixed sum of money, almost invariably required for marriage expenses, binds himself in serfdom to the zamindar until the loan be repaid—a contingency which hardly ever occurs in actual experience. The consideration varies with the necessities of the borrower but rarely exceeds one hundred or is less than twenty rupees. A man in this position receives the ploughman's customary share in the produce, supplemented by contributions from his master, which are converted at the market rate and added to the principal.'

"Only last week I read in the *Statesman* about a class of serf-tenants in the vicinity of Giridih who in return for a loan of from Rs. 20 to Rs. 40 practically sell themselves into perpetual servitude. It is said, indeed, that the position becomes hereditary, the son taking over the burden of his father's debt. Well, that is some indication of the position to which these poor labourers, with their dependants numbering some 46 millions in this Indian Empire, may fall, and I think that a class of men who are exposed to such economic conditions and who are liable to fall into a state of lifelong hopeless servitude will hardly object to a five years' indentureship and to a free life to come; and I think that they will not thank the Hon'ble Mr. Gokhale for the attempt which he is now making to cut away the ladder to becoming proprietors of land and self-respecting citizens of the Empire."

(To be Continued.)

London Committee

The Assistant Hon. Secretary of the S. A. British Indian Committee wrote to the Colonial Office as follows, on the 29th April, regarding the Germiston Location:—

"I am desired by my Committee to hand you for the kind consideration of the Secretary of State for the Colonies copy of a petition addressed to the Mayor and Municipal Council of Germiston in regard to the new location that has been selected for British Indians residents in Germiston, together with a copy of Mr. McNab's report of the proposed site."

Cape Trading Licences

A Petition to Parliament

The following petition of J. M. H. Gool, S. R. Rahim and G. Desai, in their capacities as president and joint hon. secretaries respectively of the Cape British Indian Union, was recently presented in the House of Assembly by Mr. H. L. Currey:—"That inasmuch as legislation is proposed to be introduced into your honourable House of Assembly affecting the issue of trading licences, the undersigned residents of the Cape Peninsula will be considerably influenced in their occupations thereby. The practice hitherto prevailing whereby the issue of trading licences was in the hands of Municipal Councils has not, in the humble opinion of your petitioners, worked to the public advantage, as the issue of a licence was frequently made dependent on the applicant's country of origin, or his creed or colour, or in many cases upon the self-interest of the members of the Council, many of whom are themselves merely traders without any knowledge of the statutes they are called on to administer, and without the necessary ability to enable them to interpret and apply the conditions of the law.

This petition further respectfully sheweth that your humble petitioners have, in many cases, suffered grievous personal wrong owing to the many biased decisions that have been arrived at by Municipal Councils concerning the issue of trading licences, and that many ratepayers have been made to suffer grievously thereby. Your petitioners respectfully maintain that the members of the Indian community who engage in trading operations endeavour to conduct their business on lines of honesty and integrity, and that, by their industry and application to business, they are in a position to supply large numbers of the middle and poorer classes of the community with the goods they require and at prices that meet with their ability to purchase such goods.

The conditions of the country, your petitioners humbly assert, make it desirable that in future the issue of trading licences be assigned as a duty to the civil Magistrates, who will be possessed of the necessary legal knowledge to enable them to interpret and apply the statutory requirements which the applicants must fulfil, and who will be free from that personal bias and self-interest which must in numerous instances sway the deliberations of the councillors, however unconsciously it may be.

Your petitioners have also humbly to request that the practice of abolishing the licences of those general dealers who had the misfortune of being unable to renew the same successively every year through one cause or another and had to close their busi-

ness places for a short period, shall be stopped and the applications for the renewal of such licences granted.

Wherefore your petitioners pray that your honourable House will be pleased to take their representations into favourable consideration and incorporate the suggested transfer of duty of issuing trading licences to Civil Magistrates.

Indians of South Africa

Mr. Polak on the Present Position

(Continued from page 175)

What is happening to-day in South Africa? What is the present state of the 150,000 Indians there? What are their prospects? Well, they are being robbed, maligned, demoralised, and ruined as fast as it is possible for these things to be done. The Transvaal Gold Law deprives them of the right of residence and trade outside of locations in mining areas. This implies a complete reversal of the Imperial Government's policy, announced in 1904, by Mr. Lyttelton, after the Supreme Court decision that the then existing law did not compel Indians to trade and reside in locations. The Imperial authorities were warned, in 1908, of the probable effects of this measure but they preferred to believe the diplomatic prevarications of the Transvaal Government, that no rights were being taken away. Yet, if and when the law is rigorously enforced, practically the entire Indian community will be segregated, and, in effect, expelled from the country, for rights which were previously personal and transmissible have become local and non-transmissible.

The Transvaal Townships Amendment Acts, apparently quite innocuous, have taken away the right of a European to hold fixed property in trust for an Indian virtual owner. Couched in general terms, they provided for the conversion of leasehold into freehold title, and conferred upon the Governor the power to settle the conditions upon which the Crown grants were to be made. One of the conditions, not inserted in the law itself, is to the effect that the grantee is forbidden to permit coloured persons to reside on or occupy the property, except as domestic servants, on penalty of its confiscation without compensation. Mr. Amod Moosa Bhyat, one of the leading Indian traders of the Transvaal, last year bought a certain freehold property in the town of Boksburg, and had it registered in the name of Mr. Ritch. The facts were known to all, and Mr. Bhyat, commenced trade on his own premises. But Boksburg is a "white" township, and the "white" inhabi-

tants found Mr. Bhyat's dusky presence undesirable. They did not wish a brown man, and an Asiatic at that, to compete with them under any conditions, and they have induced the Government to serve a notice upon Mr. Ritch, requiring him to deliver up the title-deeds for confiscation, without compensation to Mr. Bhyat, who thus finds himself faced with costly legal proceedings, on the one hand, and ruin, on the other. Thus, the Imperial Government has now to realise that it has granted power to its subordinate administration to rob the thrifty Indians who have invested their savings in the country where made. And it should be understood that all this is being done, not directly under the provisions of a law that comes before Parliament for discussion, and before the Colonial Secretary for scrutiny, but by means of regulations that Parliament does not see and of which the Colonial Office is carefully left in entire ignorance.

The Indian residents of the Township of Vrededorp, a suburb of Johannesburg, were given notice to leave their homes and businesses there, on the 8th ult., with merely nominal compensation. Readers of these columns will remember Lord Selborne's recent appeal, in the House of Lords, for sympathy with those who were fighting for the preservation of their racial welfare—the white community. It was Lord Selborne who, as the *Rand Daily Mail* says, "freed" the township of Indians when the Colony was under Crown government. Says the paper:—

At the time the Vrededorp Stands Ordinance was under discussion in the Legislative Council the fear was expressed that the Imperial Government might decline to approve of such drastic legislation.

The then Governor of the Transvaal, Lord Selborne, however, came to the rescue, and, in a despatch to the Secretary of State for the Colonies, dated October 29, 1906, he said:—

"Under the law of the Transvaal no Asiatic can acquire title to land, and as, under the terms of the tenure granted in Vrededorp by the Government of the late Republic, the owner of the stand is required to occupy his property, the occupation of a stand by an Asiatic would clearly be a violation of these terms. The restriction, therefore, which is embodied in the present Ordinance merely perpetuates the legal conditions which were found in existence in Vrededorp when the country was annexed to the British dominions. But there are strong reasons for retaining this restriction on its own merits. The arrangement whereby a community of poor whites was placed in close juxtaposition with the Malay quarters and native locations was not in itself a happy one, but it would be much less so if these different elements of population were massed together. The practice of allowing Europeans, Asiatic and native families to live side by side in mixed

communities is fraught with many evils, and is, I am satisfied, injurious to the social wellbeing of all the three. The policy of the Government, which aims at keeping the quarters in which the various races reside apart from one another, has my approval, and it is in pursuance of this policy that white persons are prohibited from residing in the bazzars assigned to Asiatics and native locations. It would have been impossible for the Government of the Transvaal to sustain this wholesome regulation, and at the same time to insist on throwing open for Asiatic occupation a township specially designed by the late Government as a workman's quarter for poor whites of Dutch nationality. The difficulty of such a course would have been all the greater seeing that the occupation by Asiatics of this quarter is not at present lawful, and that the whites themselves are not allowed to reside in the Malay and native quarters immediately adjacent. The poor whites resident in Vrededorp, who are for the most part Dutch, are strongly in favour of the provision maintaining this prohibition."

The fact of the matter was that *all* permanent residence in Vrededorp was illegal, but Lord Selborne, as a sop to the Boers, who were the "poor whites" resident there unlawfully, granted fixity of tenure in them at the expense of the Indians, who were dispossessed. The sum of £20,000 at least is at stake, beside the future of a number of families who, by reason of the Gold Law and Townships Acts, will have the greatest difficulty in finding a place, outside of a location, where they can earn an honest livelihood.

To be Continued

"Barbaric Splendour"

The London correspondent of the *Transvaal Leader* thus writes on the *Titanic* tragedy, heading his paragraph "Barbaric Splendour":—

The luxury of these great liners is being sharply criticised. The *Titanic* was barbaric in her splendour. Her fittings were as extravagant as the furnishing of Versailles Palace in the days of Louis XV. She had a racquet court, swimming bath, sun-parlour, and a host of other luxuries which seem utterly superfluous when the voyage from shore to shore took only one week. Her best suite of rooms cost £760 for the voyage. Col. Astor had it for the maiden voyage; but in the final calamity he went down, while an old woman in the steerage, who had paid £9, was saved. The luxury of Atlantic travel has reached a debilitating standard. It provokes criticism from the people whose criticism we are most anxious just now not to challenge—from the working classes of both England and America. The motor-car is said to have done more—by flaunting the luxury of the rich

in the eyes of the poor—to stir up the prevailing social unrest than all the demagogues in both countries. The descriptions of these floating Atlantic palaces are only fanning the industrial discontent.

Passive Resistance in New Zealand

The Defence Act

Referring to the work of the New Zealand Parliament, the Wellington correspondent of the *Natal Mercury* says:—

The Government majority, until recently, was large enough to carry any proposal Ministers desired, and the Government was high and mighty, often insulting opponents, and imputing to them mean and unworthy motives. Facts such as these explain more than one crude and unworkable Act now adorning the New Zealand Statute Books. As brusque and indignant members of the Opposition frequently declared: "Let them pass their Bills; let them try in their own juice." Now, the Defence Act has been discovered to belong to the old category. Already the Government is speaking about having it amended. It is all because a number of youths and young men refused to register, refused to pay fines, and went to gaol. And, further, because their fathers and mothers, "their sisters, their cousins, and their aunts," various peace societies, and other non-militant bodies are all up in arms—in an entirely figurative sense—against the Government, that the Government has decided that the Act shall not be administered in its entirety. The malcontents have votes, and a New Zealand Government at the present time cannot afford to play ducks and drakes with even a relatively small section of voters. Hence it has come to pass that when youths elect to go to prison, the Cabinet promptly meets and solemnly remits the sentence. Here is the latest case taken to-day from the *Wellington Evening Post*:—"Christ-church, this day.—Information was received from Wellington to-day that Cabinet had decided once again to commute the sentence of the boys who were in Lyttelton Gaol for refusing to pay fines inflicted in connection with breaches of the Defence Act. The boys were to be released at once. The incident is arousing a great deal of comment, and the anti-militarists are making full use of their advantage. They ask why the law should be defended by those in authority if its operation has to be checked constantly by special orders of the Cabinet. It is stated locally that the Government is devising an amendment of the Defence Act that will make imprisonment unnecessary, while at the same time preserving the principle of universal service."

Ministers Explain.

When the Prime Minister—Mr. Mackenzie—was seen on the subject, he at once showed how widely an Act of parliament here may depart from the intentions of the Ministers who framed it, and passed it. He said: "Neither the previous Cabinet nor the present Cabinet believed that it was ever intended to put our lads into a common gaol, there to be clothed with garments and to have their fingerprints taken like common criminals. The provisions under the Act were thought to have been sufficient to ensure obedience to its provisions, viz., depriving those refusing to register of the right to vote, and depriving them also of their right to enter the Civil Service. That, however, does not appear to have been sufficient in some cases, and Cabinet is considering the propriety of modifying the Act in some form next session." Mr. Myers, our new Minister of Defence, when seen, was almost grotesque. "The Government," he boldly declared, "is determined to see that the law is vindicated. Yes, it is quite true that the Government has remitted sentences passed, and will remit other similar sentences passed on those who refuse to pay fines inflicted for breaches of the Act." How the law is to be vindicated while the Government persistently frees the youngsters from prison seems to be a conundrum of the first water—"something," as Lord Dundreary would say, "which no tellah can understand." However such is the present position of the Government with regard to the Defence Act.

The King Williamstown Town Council received somewhat of a shock at last Monday's meeting when an intimation was read from Mr. G. Whitaker, M.L.A., that the Government had consented to the new location regulations, provided Asiatics were exempted from the "curfew." The Council agreed to make such exemption, and it may now reasonably be expected (says the *Cape Mercury*) that the regulations will be promulgated at an early date. The position is that the Council will have the power to compel all coloured people of whatever nationality to reside in locations, excepting those possessing property and other qualifications, and to compel all such people to be out of town after 9 p.m. with the exception of Asiatics.

Contents

	Page
An Autocratic Licensing Office	181
Segregated Travelling	182
Indian Famine Fund	183
Correspondence	184
Without a Pen	185
From the Editor's Chair	186
The Debate on Indentured System	187
London Committee	188
Cape Trading Licences	189
Indians of South Africa	190
"Barbaric Splendour"	191
Passive Resistance in New Zealand	192

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One...
Two...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two...
Three...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three...
Four...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four...
Five...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five...
Six...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six...
Eight...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 8 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight...
Ten...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—7/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for every month business is duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

કુલ પુસ્તકો મહાન ફોટો ગ્રામર

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જોડાયેલ ખાતે લુપ્ત અને સરવુ ખાતુ. અમે અમારા લાંબા અનુભવ અને દરેક રેજીસ્ટ્રીની અમુ માટે અમર આ પીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રાશની સ્વીકૃતિ ફોટો (સ્પીન તથા કસ્ટર બરના લાવકની) તથા દરેક રાશના મ'જુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ અમે માત્ર ઇલેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તકવાલ થાય છે. અમારે માનના ઓરડા પર પુરવું જ્યાં હવે સારી રેજીસ્ટ્રી મોઢલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની કુલને અમારો માલ જોઈએ, મા રૂબરૂમાં આવી ખાતી કરવા પાછા લીધે માટે અમે

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2534, 77 Minaar Street, Newtown

સાચાં તેણાં અને

તાજવાં

તમને પસંદ પડે તેવાં તેણાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે અરેબર બનાવનારાઓની પાસેથી જ ખરીદો. તેઓ સાચાં અને બરાબર તાજવાની ખાતી આપે છે.

સરસ તાજવાંથી અરુ જોખ થઈ શકતું નથી. અને તેથી તે વાપરનારાઓને હાથે ખરા જોખ કરતાં વધારે આલ્સુ' બચે છે. ખાતી વખતના કોઈ પણ કાંઠા અમે વેચવા નથી. કિંમત માટે પુછો:

કુબલ્યુ. અને ટી. એવરો સા. આ.) લીમીટેડ,

તાજવાં બનાવનાર અને સુધારનાર
૨૧૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ ડરબન.

The Indians of South Africa

Belots within the Empire and how they are treated,

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

આર્ય પ્રકાશ

હીંદુ બાઈબોના સંસ્કારિક તેમજ પાશ્વિક અને પશ્ચિમી વિચાર કરનાર કુલપતી થાય માં આ એક "આર્ય પ્રકાશ"નું પ્રકાશન છે. પરંતુમાં પોતાના કુલને પરંતુની સ્વિકૃતિ મળી છે તે સાર "આર્ય પ્રકાશ"નું વર્ણન જોઈએ.

વરસું કલાત્મક કૃતિ સી. ૬/- પોસ્ટલ સાથે. નવું સંસ્કારિક વર્ણનના હું પુસ્તક મોકલ. હવે.

પેનેલર,

આર્ય પ્રકાશ,
ગોરખામ, કુલર્ક

જસુમાની મરખી

પોતાં બાઈબોના ઉપર જ. આ માં કાષ્ટોક્ષ હિંદુઓના કાષ્ટોક્ષ જાણીએ આકારે કાષ્ટોક્ષ બહાર પાડે છે.

કિંમત: પેની ૧

કાષ્ટોક્ષ ખરચ: અરુ પેની
કાષ્ટોક્ષ: હિંદુઓના પર્વોત્સવ પ્રમ
હિંદુઓ, નાતાલ,

ટકાઉ અને સારો

ફરક કેરીક

ફરકની નવી સીડન થાકુ થઈ ના, ના, ના અને આપી ફરકની રેજીસ્ટ્રી અમારે ત્યાં હવેમાં તકવાર રહે છે.

ઓરડર બાઈબોના ખાસ માપની તકવાર બનાવી આપશું.

સરના

બાપ

ઈ. સુલેમાન કાશરક,

સી. એલ. ૨૦૬ સ્પીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

નડીયાદ હીંદુ અનાથાશ્રમ

મ'જેઓ લખે છે કે:—આ અનાથાશ્રમમાં અનાથો અને અપ'જેઓની સંખ્યામાં મોટો વધારો થવાથી અનાથોને રહેવા વિગેરે માટે પસું અમલક પડે છે. એથી આશ રમના મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાથ, અપ'જે વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. મકાન ને લગતી દરેક ઓરડી બાંધતાં લગભગ પાંચસો રૂપીઆનો ખરચ થાય છે, તથાપિ કોઈ કાતા મદદરૂબ જોઈ વખતેશ. ૨૫૦ આપશે તો તે મદદરૂબના નામની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરક પાકાણની તખ્તી ચોટી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં આર. હબર રૂપીઆ સુધી ખરચ થાય તેમ છે. પરંતુ કોઈકીમત સખી મદદરૂબ તથા હબર રૂપીઆ સામકા દાન આપશે તો એ આપું મકાન એ કાતાના નામથી બધાવી અમે કુતાર્થ થઈ શું. આ મકાન બાંધમમાં પશુજા આમલ પક્ષતા સ્થળમાં પોશાજ સમય. બ'જાનાર દેવધી દાનકીલ સંબંધે આ ઉચ્ચ તકનો લાભ લેવા મુકી નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો:— મંત્રી, હીંદુ અનાથ આશ્રમ, નડીયાદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		2.	4.
Yearly	...	15	0
Half-Yearly	...	7	6
Quarterly	...	4	0

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફ્રીડમ, સપ્તવાર, વારીય ૧ લી જુન ૧૯૧૨.

અંક ૨૨.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૧ લી જુન થી, તા. ૭ જુન સુધી, ૧૯૧૨.

હિંદુ—જેઠ વદ ૨ થી જેઠ વદ ૭ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુસાહમાન—તા. ૧૪ જામાદીયામાસથી તા. ૨૦ જામાદીયામાસ સુધી ૧૯૩૦ બી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	જુ. પા. તા. રો.	સુર્યદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
કની.	૧	૧૬	૨	૧૪૨૪	૬૪૭
રની.	૨	"	૨	૧૪૨૫	૬૪૭
સોમ.	૩	"	૩	૧૬૨૬	૬૪૮
મંગળ.	૪	"	૪	૧૭૨૭	૬૪૮
બુધ.	૫	"	૫	૧૮૨૮	૬૪૯
ગુરુ.	૬	"	૬	૧૯૨૯	૬૪૯
શુક્ર.	૭	"	૭	૨૦૩૦	૬૫૦

અવકાશિકા.

નાતાલમાં કેળવણી	૩૨૧
મી. પેલાકની લડત	૩૨૨
હિંદી પોલીસો સામે અણબત...	૩૨૩
લોકાનુસાર અણબત...	૩૨૪
નાતાલમાં કેળવણી	૩૨૫
બોન. મી. ગ્રામલેની ગેરવર લડત...	૩૨૬
લોકાનુસાર	૩૨૭
ફેબ્રુઆરી પીડીસન...	૩૨૮
યુનાઈટેડ હિંદુ એસોસિએશન...	૩૨૯
એક ગીરમીડીયા ગોરવની લડાણી...	૩૩૦
એ ગણમાં નીચાણ સ્થાપના બાબત	૩૩૧
ડરબન	૩૩૨
પરગુરુ	૩૩૩
સ્વીમરની આજીવન	૩૩૪
હિંદુસ્તાની ટપાલ	૩૩૫
હિંદુસ્તાની અગર	૩૩૬
શકના દર શંખથી	૩૩૭
અવરોધ એકેડમાંથી મોટીક	૩૩૮
અવરોધ	૩૩૯

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સપ્તવાર, તા. ૧ લી જુન ૧૯૧૨

નાતાલમાં કેળવણી

હિંદી ઉદ્યોગોની કેળવણીનો વિચાર આખી કામની નજરથી જુજ પ્રસંગે કરવામાં આવે છે. આ પ્રસંગમાં નો એક તે કેળવણી ખાતાનો સરકારી રીપોર્ટ મહાર પડવાની વખતે મળે છે તે છે. આ રીપોર્ટમાંથી કેટલોક ખાસ કરીને હિંદીને લગતા—સાર અને ખીજી જગ્યાએ આપ્યો છે. તે વાંચનાર ને ઘરત માલુમ પડશે કે કેળવણીની બાબતમાં હિંદી કામ કેવી અવધ દેવા જોઈએ છે એના લોકોની સાથે હિંદી એ સરકારના કરવેરામાં એક સરખો જોખો લેવા છે. થંધા ઉદ્યોગનો મુખ્ય આધાર જે મજૂરી કહેવાય તે જ્યાં હિંદી કામના એક લાવથી પુરી પાડવામાં આવે છે, અને તેથી આ પ્રાંત તેની જુદી જુદી પેઢાઓ માટે હિંદી કામ ને મોટે ભાગે આધારી છે. આ ઉપ કારના બદલામાં, કેળવણી જેવી કારિગરી પ્રવૃત્તિ ઉપયોગની બાબતમાં જોઈએ તે, સરકાર હિંદી કામને કાંઈક આપતી નથી. આ બીના જેટલી હિંદીઓને વિશ્વ ખીર મળે જેવી છે તેટલી સરકારને માટે નામોલી બનેલી છે. પ્રાંતની એક ની તથા હિંદીની વસ્તિ લગભગ એક કરખી મજૂર—હિંદી વસ્તી મોટીક વધારે છે—સારે સરકાર તરફથી નિશ્ચ વાતા કેળવણી લેવાની રચના જોઈએ તો ૩.૬, અને ૩.૬ ના પ્રમાણમાં છે; એટલે કે એક એકના કરતાં માત્ર આઠ કે નવમા કામની નિશ્ચ હિંદી માટે છે. નિશ્ચ પુરી પાડવામાં આવે ચોખ્ખો અન્યાય છે એટલું જ નહીં, પણ જે જુજ નિશ્ચ પુરી પાડે છે તેમાં ઉદ્યોગો માટે સરા સરી અરજ પણ એક એક કરતાં જુદાં જોઈએ—અન્ય નીચા બાગલું—અપાવ છે. એક દર વારસીક પા. ૧,૫૦,૦૦૦ જે અરજ થાય છે. તેમાં હિંદી કામની

કેળવણી પાછળ પા. ૬૫૫ લગરની નમાલી રકમ ખર્ચાય છે. સારે એવા લોકોની કેળવણી પાછળ સવાલાખ ઉપરાંત રકમ વધવાય છે; જે હ-સાધીપણોના કામે કરતા રાજકર્તાઓમાં હ-સાધનો કાઠિ સરખો રકમો લેવા તો કેળવણી સંજોગો આ તેમનું મેકડ ગેરહ-સાધીપણું તેમને દેખાઈ આવ્યા વગર નજર રહેવું જોઈએ. રીપોર્ટની બીજી ખાસ ખ્યાન એકનારી બાબત તે હિંદી વિદ્યાર્થીઓની નજી સંખ્યાની છે. એક એકનાં ૩૬,૨૨૧ ઉદ્યોગોને કેળવણીનો લાભ મળે છે, સારે હિંદીનાં માત્ર ૩,૬૫૮ ઉદ્યોગો તે લાભ લીએ છે. ને તેમાં હિંદી ઉદ્યોગોની સંખ્યા તો એકલી જોઈ છે કે હિંદીઓ આ જગતને અલગ અને અલગ રાખનાર જગલી જેવા છે એવા એક એકને કુલેલો આરોપ અરજ લેવા એક વાંચનારને લાસ થાય. એક આ રિયલિટી એક કારણ સરકાર જોઈતી નિશ્ચ પુરી પાડતી નથી, અને ઉદ્યોગો અને ઉદ્યોગોને માટે અલગ જોડવા જોઈએ તે આપતી નથી એ છે. હતાં હિંદી એક એકનાં ઉદ્યોગો અને ઉદ્યોગોને નિશ્ચ મુકવાની જોઈતી કામજી નથી એ પણ એક કારણ છે, અને તે એકે સાર મુકવા જેવું નથી. એ એકને કેળવણી માટે પુરતી દરકાર લેવા તો એક ની એકે એક નિશ્ચ સ્થાપી કહે છે, તેમજ માટે તો સરકાર પાસેથી પણ જોઈતા લાખનો એક જોઈ છે.

ડરબનની સરકારી એક કમીટી વતી હાથમાં લેકર કરવામાં આવ્યું છે કે એકેકને મરજીમાંથી મુક્ત જાહેર કરવામાં આવ્યું તે પહેલાં કેટલાંક અધવારીમાં પર જે મહાનમાંથી એકેક મરજીને ઉદર માલુમ પડેલ તે મહાનની માલુમ મહાન પર રહેતા એક હિંદી તા. ૨૫ મીએ મરજીમાં મરજી મળે છે. સાર પછી તેજ મહાનમાં રહેતા એક જગનારી મરજી પણ મરજીના દરકાર પીડાતો માલુમ પડેલ છે. તેને સેધીસમરીના દાખ પર લઈ જવામાં આવ્યો છે.

મો. પોલાકની લડત

હિંદી ભાષામાં કમળ

દક્ષિણ આફ્રિકાની સ્થિતિનો ખિતાર

મયા માર્ચ માસના 'હિંદીવન રીવ્યુ' ના અંકમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓ સંબંધમાં શ્રી. એમ. એસ. એલ. પોલાક ના હાથથી લખાયેલો લેખ પ્રથમ પાનેથી જ શરૂ થાય છે. તેનો તરજુમો અમે નીચે આપીએ છીએ :—

આરથી વડી સરકારને આખો અત્યંત ખીંચીને તથા મોડું ખુબ ફાટીને ડ્રાંસ વાલની સરકારનો ૧૮૮૫નો ૩ એ કાયદો મોઢા કરવાનું સમજવવામાં આવ્યું. આરથી તે આજ દિવસ સુધી વચનોને કવામાં ફેંકી રેવાનું, તથા ખરાડા પાડીને કરવામાં આવતી જેરવાળી મંત્રિશીઓ ને નળાણથી તાલે થવાનું અને રાજ દારી મુક્તિઓની ખાતર પોતાની ફરજોને જતી કરવાનું તેજી ચાલુ રાખ્યું છે. વળી નજીકના કાવિષ્વમાં તે વલ્લભમાં કંઈ વલ્લુદ કરેલો ફેરફાર થાય એમ માનવાને કંઈ કશું નથી. કેમકે સરકાર—વડી સરકાર—હિંદી પ્રધાન કરતાં કોલોનીઓ ના પ્રધાન તરફ વધારે વલ્લુદ ધરાવતી રહેશે. એમ જોવામાં આવ્યું છે કે બિટીક પ્રભ મંદિના આવા તેજી બુસ્સા વાળા 'મુખપીરીએલીસ્ટો' ની સાથે કામ લેતાં હિંદી પ્રજાપર અપમાનના ઝોલ વળે તે જતાં કોલોનીઓના દુરાચરને નમતું આપવું એ વડી સરકારને સહી સહાયત આપ્યું છે, અને જ્યાં સુધી આ સ્થિતિ બદલની જોઈએ એમ હિંદીઓ નિશ્ચય નહીં કરે ત્યાં સુધી તે ચાલુજ રહેશે એવી તેઓએ આજી રાખવી.

દક્ષિણ આફ્રિકા હવે જુદા જુદા પ્રતિ એકબીને એક રાજ્ય બન્યું છે, અને અમલ જુદા જુદા રાજો હતા તે મટી જવાથી હવે જુદામ કરવાને તે વધારે જોરાવર બનેલું છે. ખર્ચા, જેર, પ્રપંચ અને દુરમનાખના જુદા જુદા ઝરા એકજ મળીને હવે એક વહેનવાળું નાળું બન્યું છે. કોઈ પણ બિટીક વિભાજને આપ વામાં આવી હશે તેના કરતાં વધારે સત્તા મુનિયન સરકારને આપવામાં આવી છે. પણ તેના પ્રમાણમાં કહેનકાહત પ્રત્યે એકબીને તેટલી વહાદારીની જાળીનખીરી મેળવવામાં આવી નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાને સ્વરાજ્ય મળ્યું છે તેનો અરથ એટલેજ

કે આતમરક્ષણ કરી શકે એવા કેટલાક જોરા તો શું પણ વડી સરકાર જે ભોંકે ના હકની રક્ષક કહેવાય છે, તથા જેઓ ને રાજ્ય કારભારમાં ખીલકુલ આજ નથી અને જેઓ નળાણને અને તિરસ્કારમેલા તેમ સંખ્યામાં મોડા છે, તેઓ પર જેર વાળળી અમલ કરવાની તેને સત્તા મળી છે, અને વડી સરકાર પોતાની ફરજોને અરથ કરે છે તે પણ આ છે. હિંદીઓ ની સામે તેઓ, હિંદી છે તેટલા શાહ કામીએક બતાવનારા જુના કાયદાઓ ફરી તાળ કરવામાં આવે ત્યારે તેની સામે કાયદેસર વાંધો પણ તે ઉઠાવે નહીં. સાઉથ આફ્રિકા એક્ટમાં ફરમાવવામાં આવ્યું છે કે કોમી એકવાળી બાબતો મુનિયન સરકારના હાથમાં રહેવી જોઈએ અને પ્રાંતિક સરકારના હાથમાં નહીં. પણ પ્રાંતિક સરકારો હિંદીઓની સામે વાપરવાની સત્તા મેળવવા હમેશ મથી રહી છે. મુનિયન સરકાર તે વિષેની બહુ પ્રીકર કરતી નથી, પણ સળ કરવાની તક મળવાથી ઉભટાની રાજી થાય છે. આમ આવે છે ત્યારે વડી સરકાર તો ભણી જોઈને અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં તો રાજી ખુલીથી એ વલ્લુદના ખરા કાવ તરફ આંખ મીંચે છે. કાયદાથી વડી સરકારને અન્યાય કરેલા કાયદાઓને ના મંજુર કરવાની સત્તા છે. કોલોનીઓના હાથનો ઇતિહાસ જાણવા પછી અને છેલ્લી કોનફરન્સમાં વડી સરકારના પ્રધાનો તરફ કોલોનીઓ અધિકારીઓના ઉદ્ગતાઇ મુકત તિરસ્કાર બતાવનારાં કાપણો વિચાર્યા પછી કોઈ પણ સમજી માલુસ એક પણ કાંઈ માની શકશે ખરા કે દક્ષિણ આફ્રિકાની પાસામેટમાં વધુ મતે પસાર થયેલા કાયદો—જ્યાં હિંદીઓ સામેની વાત હોય ત્યાં વધુ મતની ખાતીજ સમજવી—ના મંજુર કરવાની વડી સરકાર હીંમત ધરી શકે? દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓના નથીએ કંઈ સુધારો થવા પામ્યો હોય તો વડી સરકારે પોતાના હિંસમાં સંતોષ ખાટવા જેવું નથી. ત્યાંના હિંદીઓની સ્વેચ્છાથી દુઃખ ઉઠાવવાની રીતથી, હોંદુ સ્તાનના લોકોના વધતા જતા બુસ્સાયા, અને લોરડ એકમીલની કમીટીના રાજ ના મુખકારાથી હિંદીઓની હિંમત કર વાની વડી સરકારને જોડવળી ન થઇ હોત તો તેનું થવાનું પણ ફરકડું હોત નહીં કોલોનીઓ આતાએ અંદરના ઉમળકાથી કંઈ કરવું નથી, પણ બહારથી થએલા દળાણને લીધે તેને પગમાં લેવા પડ્યાં છે. કોલોનીઓ આતાએ તથા હોંદુસ્તાનના

લોકોએ આ વાત ખ્યાનમાં રાખવાની છે. આજે કહેનકાહતમાં અમલ ચલાવતી કોલોનીઓ આથીસ અમેરીકાની લડાઇ વખતના ધોક્ષપથીપણાનો ખ્યાલ આપે છે. તેથી હાલના સંજોગો વચ્ચે કોલોની ને તે કાઇ કહે એવી આજા રાખી કાપ નહીં પણ તેની હિંમત કરે એવી આજા રાખી કાપ ખરી. શ્રી. જોખલેનો કરાવ સ્વીકારવાનું હિંદી સરકારનું અશકત પક્ષ એ તેનો પુરાવો છે. અને જ્યાં સુધી કોલોનીઓ આજુ કહેનકાહતની જવાબદારી તરફ જોવા થવાનું જોખમ નહીં સમજી શકે ત્યાં સુધી સ્થિતિ વધારે ને વધારે ખરાબ થતી જવાની. લોરડ ફરીબુની હિંદી ખાતામાં બદલી થઇ ત્યાર થી તેના વિચાર બહુ બદલી ગયેલા થાએ છે. વિચારો બદલવામાં હોવાની બદલીની શી જરૂર હોય? મુદ્દાઓ તો એકના એકજ છે, અને તેમાંથી ઉભા થતા સવાલો પણ લગભગ એકના એકજ છે, પણ માત્ર કમીમાંજ ફેર થયો છે. નવી ફ્લ્ટી એ છે કે માત્ર એ ફોરડ સ્વાર્થસ, ખાનિચારી, જાનુની અને અજુસુધરેલા જોરા કોલોનીસ્ટો કહેનકાહતને લગતા સવાલોમાં એવી રીતે વરતે છે કે જ્યાં રાજ્યની અંદરના કપ ફોરડ જેટલા કાળા લોકોની અંદર અત્યંત મુસ્સો અને તિર સ્કાર ઉત્પન્ન કરે તે આખી સસ્તનતને અતિશય બચકર વાત છે. દક્ષિણ આફ્રિકા તેની સવા ફોરડ જોરી—અથવા જોરી મજાતી—વસ્તીથી મકાન અને જોરાવર સસ્તાનત તોડી નાખે એવું દેખાય છે; અને જો તેમ તે કરી શકે તો તે સસ્ત નત એજ લાગની છે, કેમકે તેનો પણ તેની અંદર કાચ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં આજે શું ચાલે છે? ત્યાંના ૧,૫૦,૦૦૦ હિંદીઓની દલા આજે કેવા છે? તેઓનું અવિષ્વ જેવું જોવામાં આવે છે? તેઓને જેવી રીતે બની શકે તેવી રીતે હુંદવામાં આવે છે, તેઓની પર ખાર રાખવામાં આવે છે, નીતજી કરવામાં આવે છે અને પાપ આલાંખ પહોંચાડાય છે. ડ્રાંસવાસને સાનેરી કાયદો લોકોનાની બહાર ખણી વાળા વિભાજમાં તેઓને રહેવાના કે વેપાર કરવાના કંઈ છીનવી લેય છે. હિંદીઓને લોકોનામાંજ વેપાર કરવાની અને રહેવા ની ફરજ તે વખતના કાયદા પાડી શકતા નથી એવા સુપ્રીમ કોરટના મુકાદા ઉપર યા ૧૯૦૪ માં શ્રી. લીટલટને વડી સર કાર તરફથી જે રાજ્યનીતિ બહાર પાડી હતી તેનું તેથી સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘન થાય

છે. તે કાવદા વડે વવાની અસર વિશે ૧૯૦૮ માં વડી સરકારને ચેતવવામાં આવી હતી. પણ કંઈ દહ લઈ લેવામાં આવતા નથી એવું સમજાવનારા કુનેહ બરેલા કબ્જે પર બરેસો રાખવાનું પસંદ કર્યું. પણ જ્યારે તે કાવદાનો સખ્ત અમલ કરવામાં આવશે ત્યારે ખરી રીતે આખી હોદી કામ લુદી પડી જશે અને દેશમાં થી બાળી નીકળવાની તેને ફરજ પડશે, કેમકે જે દહ પહેલાં એક ખીજાનાં નાથ પર થઈ શકતા હતા તે હવે થાય તેમ નથી. [અધુરું]

હોદી ધોળીઓ સામે અદાવત ખુર્સદારખાની વાઈડ લીમની મહાવળ

કરમચડોરખાની વાઈડ લીમને કાંઈ વખત યુમાબાં વમર કાળા લોહા સામેની તેની લડત આઠરી હોય છે. લાંની વેપારી જેવરના ત્રીમાસીક રીપોર્ટ ઉપ રથી જણાવ છે કે વાઈડ લીમની કમીરી એ એથીઆટીકોને લમતી કેટલીક બાબત ઉપર તેનું ધ્યાન એમનું છે. અમુક મકાનોમાં કમરડ લોહા રહે છે તે ન રહેવા બોધએ એવું જણાવ્યું છે, અને આ બાબતમાં એક મીટીંગ વડે થતાં પમલા લેવાએ એવી આજ્ઞા બતાવવામાં આવી છે. "રફ ડેલી મેલ" માં પ્રસિદ્ધ થએલા રીપોર્ટથી જણાય છે કે વેપારી જેવરના સેક્ટરીએ પોતાના રીપો રટમાં વેસ્ટ રેડના હોદીઓ સામે ગોરા જોને ઉસ્કેર્લા છે. એથીઆટીક ધોળી જોને તેણે "ખુલી" ધોળી કહીને જોળ આબ્યા છે. તેમની કમુશ કાંઈ તેને મળી શકી નથી, તેથી ગોરા ધોળીખાના વાળાઓ હોદી ધોળીજોને ઉતેજન આપે છે એટલી હકીકત કહેવ છે, અને તેમ ન કરવા સુચવ્યું છે. કરમચડોરખાના પળા ગોરાઓ હોદી ધોળીજોને કામ આપે છે તેથી તેમ ન કરવા એ લોકો માં સંસ્કૃતિરો ફેલાવવામાં આબ્યા છે. તે ઉપરાંત જણાવ્યું છે કે આ બાબતમાં ગોરાઓના વિચાર ધીમે ધીમે સુધરતા જાય છે, અને જેઓ પોતાના વિચાર નહીં ફેરવે તેમને આખરે માલુમ પડશે કે આ વરમના (હોદી) ધોળાદારીજોને ઉતેજન આપવાથી તેઓ તેમનું પોતાનું જ અને પોતાનાં ઊકારાઓનું ધુરું કરે છે, અને પોતાના લોકોમાં પોતાની સાજ આપણ ખુવે છે.

એલાન્સખરમ

(આચારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

અમારું જાહેર કરવામાં આવ્યા પ્રમાણે નિજાળ સ્થાપવાની બાબત સંબંધી મીટીંગ તા. ૨૪મીએ મળી હતી. કીક સંખ્યા માં માળસો કાજર હતા. મી. કાઠલીઆ ને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યા પછી નિજાળની બાબત ઉપર કેટલીક ચર્ચા ચાલી. ઉવટે એવો ફગવ થયો હતો કે કામચલાઉ નિજાળ સ્થાપવો માટે ઉપ રાજ્ય કરવું, અને કાલ તો—ઉવટે સર કાર ચાલુ રાખવાનું માથે લીએ તો લાં સુધી—કામ તરફથી તે ચલાવવી મીટીંગ ની અંદરજ ફગવ કેટલીક રકમો બરાબ હતી. મી. મણીલાલ ડાકટર જેઓ મીટીંગમાં કાજર થએલ તેમણે નિજાળની બાબતપર કુંક વિવેચન કર્યું હતું.

મી. આઈડાક

તા. ૨૬ માંએ કામચર મુરોપ જવ માટે ઉપડયા હતા. તેમને વળાવવા રટે કનપર મેસરસ કાઠલીઆ, ક્યુઅંજ કવીન, મંબી નાઇડુ, સોરાખજી, પી કે. નાઇડુ, સોહા, જીપુભાઇ પટેલ, એન. એસ. પીએ, મીસીસ પી કે. નાઇડુ, મીસ રસે શીન વિગેરે પ્રજા મિત્રો કાજર થયેલાં. મી. કાઠલીઆએ મી. આઈડાકને કુલનો તોરો આપી સમજાવવાર કાવજ કર્યું, અને હોદી કામની તેમણે બમવેલી સેવા આ માટે આજાર માન્યો. તામીલ ભેની થીટ સોસાયટીવતી મા. મંબી નાઇડુએ ઉપર પ્રમાણે કર્યું હતું.

ટોલસુદાસ ફાલે

પરની નિજાળમાં મીસીસ મણીલાલ ડાક ટરે બાળકોને લજવવાના કામમાં વામ લેવા માંડયો છે. તેમણે કેમીજની લેકલ સીનીયર પરીક્ષા સુધીનો અભ્યાસ કરેલો છે. મી. હરીલાલ વલ્લભ તરફથી ખાંટા ની એક સાખ હારમ માટે બેટ આપવામાં આવી છે.

યુનિયન પાલમિટમાં ચાલુ બેઠકો દર અબન કરવાના કામકુળનો ખ્યાલ આપતાં જનરલ બોલાએ કેટલાંક મીટીંગ પાસ કરુ વાનાં છે એવું જણાવ્યું હતું, અને તે પછી એકાદ કમન જેટલાં મીટીંગ પેલાબાં હતાં. આ તપસીમાં મુખ્યચેન મીટીંગ ને પછુ ચલાવેલ થયેલો બોલમાં આવે છે.

નાતાલમાં કેળવણી

સરકારી વધનો રીપોર્ટ

નાતાલના કેળવણી ખાતાના વધ તરફ થી ૧૯૧૦ ના ઉત્ક્રા ભાગનો તથા ૧૯૧૧ ની સાલનો રીપોર્ટ કાલમાં બહાર પડ્યો છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે કુલ ૫૧૨ નિજાળો સરકારની હકુમત નીચે અલગ દેખરેખ નીચે માથે છે. તેમાંની ૩૦૩ ગોરાઓ માટે, ૧૬૮ નેટીવો માટે, ૩૬ હોદીઓ માટે અને ૨૫ કલરડ ઊકારાઓ માટે છે. ઉપરની નિજાળોમાં બહુવા જતાં ઊકારાઓની સરાસરી સંખ્યા નોંધએ તો ૧૫,૬૮૮ (૮૫૭૪ ઊકારા અને ૭૦૯૪ ઊકારી) ગોરા, ૧૫,૨૮૬ (૬૪૦૨ ઊકારા અને ૮૮૮૪ ઊકારીઓ) નેટીવ, ૩૬૫૮ (૩૧૬૨ ઊકારા અને ૪૪૯ ઊકારીઓ) હોદી અને ૧૩૦૬ (૬૭૬ ઊકારા અને ૬૩૦ ઊકારીઓ) કલરડ એ પ્રમાણે છે.

સરકારી નિજાળોમાંથી શીના ૬૫માં સરકારને મળા વરસમાં પા. ૧૬,૭૧૭-૧૦-૦ ની આરક થઈ હતી. તેમાં પા. ૧૮૭૧૬-૧૫-૧ ગોરાઓની નિજાળોમાંથી, પા. ૪૬૪-૬-૮ હોદીઓની નિજાળોમાં થી, અને પા. ૧૮૩-૨-૩ કલરડ નિજાળો માંથી, એ પ્રમાણે વસુલ થયા હતા.

મકાનો, ફરનીયર, લાડા, દેખરેખ વિગેરે સંબંધી ખરચ ઉપરાંત સરકારે દર ગોરાં ઊકારાં કીક પા. ૫-૧૨-૨૬, હોદી ઊકારાં કીક પા. ૧-૧૪-૫, કલરડ ઊકારાં કીક પા. ૩-૭-૨૬ અને નેટીવ ઊકારાં કીક પા. ૦-૧૫-૫૬ ખરચ કર્યું હતું. શિક્ષકોના પેન્શન સંબંધ માં કેળવણી ખાતાનો વડો જણાવે છે કે પેન્શન સંબંધી કાવદામાં ગોરા શિક્ષકોને માટે મહોબસત થયેલો છે.

કલરડ નિજાળોનું કામ દિવસે દિવસે સુધરતું જાય છે, અને હોદી નિજાળો ઉત્ક્રાં મોડાં વરસોમાં આમળ વધી છે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે, અને કે કહ રીતે અને કેટલે ફરજો તે તો બીજકુલ બોલમાં આવતું નથી. ચાલુ વરસમાં કેમી રીડપર એક નિજાળ બાંધવામાં આવનાર છે, તેમજ ટેલમેટ રીડપર એક મીટીંગ સ્કુલ સ્થપશે ન પણ રીપોર્ટમાં કામચ કરેલું છે.

તા. ૧૪મીએ કાંડનમાં ચાંદીની પા નો કાવ અપાઈનાં ૨૬ પેની લેયે હતો

જોનરોપણ મો. જી. કે. જોખલે ની એરાવર લડત

ગીરમીટનો રીવાજ નાબૂદ કરવા

ધારાસભામાં ઉપવેદી ચરમાનો
શબ્દ શબ્દ હેવાલ

(ગયા અઠવાડિયા માં)

જોન. મી. સુખારાવ : કોઈ હોદી
સભાસદ હતા ખરા?

જોન. મી. કલારક : હોદી સભા
સદ એકે નહીં હતા. કમિટીનો રીપોર્ટ
એક મત હતો. જોન. મી. ક્રીમેન્ટ
ને તેના એક સભાસદ હતા, તેઓએ
મારા ધારવા પ્રમાણે કાઉન્સિલને સાબીત
કરી આપ્યું છે કે કમિટીની તપાસ કેટલી
હીંમત અને વિસ્તારવાળી હતી. એ કે
કમિટીએ કોલોનીઓની અંદર જઈ તપાસ
કરી નહોતો, પણ જુદા જુદા મતના
પ્રતિનિધિઓને સરકારને ખરેખરે બહુ દુર
દુર ભાગેમાંથી જુગાની આપવા બોલાવ
વામાં આવ્યા હતા. કમિટીનો મત તેના
પોતાના જ સભ્યોમાં નીચે પ્રમાણે છે :
'એટલું બેધડક કહી શકાય કે અગાઉ
અવારનવાર કમનવીય બનાવો બનેલા
તે છતાં કોલોનીના અને ધણાખરા મજુરો
ના હકમાં તે રીવાજ લાગુ કરવા નીવડેલ
છે, અને હાલમાં તેમ વિશેષ કરીને છે.'
ધણાખરા મજુરો આખાદી પામે છે
એમ તેને એટલે સુધી લાગ્યું કે હોદી
સરકાર કે જે આજ સુધી મજુરો પર
દેશ ચલાવવામાં તટસ્થ રહી છે, તેને
તેમાં વચ્ચે પડીને પરદેશ ગીરમીટમાં
જવાના સવાલને લોકપ્રીય કરવા વિષેની
લાલાચથી કરવાનું તેણે પ્રયત્ન કર્યું. ગીર
મીટની રીત ગુલામીના જેવી છે એવા
ખરોડનો કમીટીએ વચર અચકાએ ઇન
કાર કરેલો છે. સચ્ચી ઉત્તમ અને
આધારભૂત જુગાનીઓ તપાસીને તે એવા
કરાવ પર આવેલી છે કે જુલકાળમાં તે
રીવાજમાં અમે તેવી બહો સમાજેલી હશે
છતાં હાલની સ્થિતિમાં તેમજ છેલ્લાં વીસ
કે ત્રીસ વરસની સ્થિતિમાં તેની પર આવે
આરોપ ટકી શકે તેમ નથી.

તેઓને એવો મત છે કે ગીરમીટના
જો પરની સખ્તાઇ બપવારમાં એટલી
બધી સખ્ત નથી. તેમણે જણાવ્યું છે
કે પાસ વિના બહાર નીકળનાર કુછીને
પકડવામાં આવે તે વધારે પડતું અને
ખીન બરી છે, છતાં સરવાળે તે રીતનો

ઉપયોગ ખરાબ નથી એવામાં આવતો
એમ પણ તેમણે કહ્યું હતું. તેઓ કહે
છે કે મજુરોને બળે વાર સમજાવવામાં
આવેલી કંટાળટની કરતો સિવાયની
બાળોમાં તેઓ તદ્દન સ્વતંત્ર હોય છે,
એટલું જ નહીં પણ તેઓના કોણમાં આજ
નીએલા સરકારી અમલદારોથી સંજોગ
પુરવઠ રક્ષણ થાય છે. અલબત્ત આ
સરકારી અમલદારોના વલણ અને નીતિ
ઉપર ઘણો આધાર રહે છે. પણ કમિટી
એ કહ્યું છે તે સુબળ તે રીવાજનો તોડ
તેના પરિણામ પરથી બાંધી શકાય, અને
તેની પાસે રબુ મએલો જુગાનીમાં એવો
સામાન્ય અભિપ્રાય એવામાં આવ્યો છે
કે તે રીવાજથી ગીરમીટનાની નીતિમાં
બગાડો થવાને બદલે તેનામાં સ્વતંત્રતાનો
અંકુર પેદા થાય છે. કલકત્તાના એટલે
કે ઓફ ઇન્ડિયન સરજન મેજર
કમીન્ટ કોલોનીઓમાં તપાસ કરવા નીક
ળતાં બધારે પ્રિટીશ ગીયાનામાં આવ્યા
હતા, તે વખતે તેણે કહેલા સંજોગો તે
સમયના સાંના મવરનર સર ચારલ્સ જુલે
કમિટી આગળ આપેલી જુગાનીમાં ટાંક્યા
છે તે અસરકારક છે. તે નીચે સુબળ
છે :—

હોદી કુછીને ઓળખનાર કોઈ
પણ માણસ તેઓની હોંફતાનની
અંદરની સ્થિતિ અને કોલોનીઓની
અંદરના તેના પરિવારની સ્થિતિનો
તકાવત જોતાં અચ્ચે પામ્યા વિના
રહેજ નહીં. હવાનો ફેરફાર, ચડીયાતો
ખોરાક, સુખચેન, વધારે જવાબદારી
વાળા કામકાજ, મુસાફરીનો અનુભવ,
જાતિભેદના બંધનમાંથી છુટાપણું કે
અમે તે કારણ હોય પણ તેઓમાં તથા
વત દેખીતો છે. કોલોનીમાં જન્મેલા
હોદીઓ વધારે ઉંચા સુધારાને મહત્ત્વ
કરે છે, અને દેખાવમાં, રીતભાતમાં
અને જુદામાં તેઓ તેના માળાપોથી
એટલા તો ચડીયાતા હોય છે કે તેઓ
એક જ કુળના હશે એમ માનવું મુશ્કેલ
મર્મ પડે છે. છોકરાઓ અને જુવા
નીઓ વધારે મજબુત, વધારે દેખા
વડા, અને હરકાષ કામ તેઓને ચીંધ
વામાં આવે તે હોંફતાનની અંદરના
તેઓના વડવાઓને છક કરી નાખે
એવી ચતુરાઈથી દરેક કાણે કરવા
તકવાર હોય એવા દેખાય છે. અને
બાળકોમાં તથા રત્નીઓમાં હોંફ
સ્તાનની અંદર જાહેરમાં બાએજ
માણસ પડે એવી સુંદરતા અને છટા
રહેલી હોય છે. વળી ઉચ્ચ કુળમાં

ઉચ્ચ રીતીથી છછરેલા હોવાનો દેખાવ
ધણી સીએમાં એવામાં આવે છે.
કામ કરવાની ફરજ ન પડે એવા
માણસોની દીકરીઓ ચિંતામાંથી તથા
મજુરીમાંથી મુક્ત રહી-જેણે તેઓની
માતાઓને જુવાનીએ પહેંચતાં પહેલા
જ પ્રુખ્ત ઉમરની કરી દીધી હોય
છે-સુખી અને સ્વતંત્ર છાંડી
એમરે છે.

એવ પ્રમાણે એક બીજો સાક્ષી કેવ.
જે. માર્ટન, જે ટ્રીનીડાડમાં ૪૧ વરસ
રહેલ છે-હું 'ધાર' હું કે પાદરી આ
બાબતમાં નિષ્પક્ષપાત રહેનાર માણસ
મણાય- તેમને એવું માણસ પડ્યું હતું
કે એ રિવાજમાં બવરથા સારી ચાલે
છે, અને તેથી દેશથી આવનારા હોદીઓ
માં સ્વતંત્રતા જાગૃત થાય છે. આવી
જુગાનીઓ જોતાં એમ કહી શકાય નહીં
કે તે રીવાજ ગીરમીટના હોદીઓનાં
હરીર તથા મનને હલકી દશામાં લાવી
મુકે છે. હારીરક અધીંગતીના સંબંધમાં
જોન. મી. જોખલેએ છેલ્લાં ૭૫ વરસ
સુધી ગીરમીટની રીત માણુ હતી તે
દરમિયાન ગીરમીટનાઓમાં જે મરજુની
સંખ્યા એવામાં આવી છે તે પર બ્યાન
જેમ્સ છે એ માનવંત સભાસદોને ચાહ
કરી. તેમણે બહુ જુના વખતની વાત
કરી છે, પણ હું 'ધાર' હું કે હાલની
સ્થિતિનું બ્યાન તેમણે કરવું બેધડક હતું.
આ દેશના તથા કોલોનીઓના મરજુના
આંકડા મારી પાસે હાજર છે. પ્રિટીશ
ગીયાનામાં છેલ્લાં ૬ વરસ થમાં ગીરમી
ટનાઓમાં મરજુની સંખ્યા હળવે ૨૭
જેટલી છે. ટ્રીનીડાડની અંદર તેજ અરસા
માં હળવે ૧૪ થી ૨૦ જેટલી છે. શીજી
માં ૧૯૦૬ ની સાલમાં હળવે માત્ર ૮
જેટલી હતી. જામેકામાં હળવે ૨૩
જેટલી હતી. એટલે વધુમાં વધુ ૨૬ ની
અને ઓછામાં ઓછી ૮ ની સંખ્યા
એવામાં આવી હતી.

જોન. મી. જોખલે : જામેકામાં
પ્રિટીશ ગીયાના કરતાં મોટી સંખ્યા છે.
એટલે કે સાં ૩૩ ની છે. સામાન્ય પ્રજા
ના પ્રમાણ કરતાં તે સંખ્યા વધારે
મોટી છે.

જોન. મી. કલારક : ગીરમીટના
ઓમાં મરજુની સંખ્યા ૨૩ ની છે.

જોન. મી. જોખલે : જામેકામાં
હોદી વસ્તીની અંદર તેનો કુલ આંકડો
વધારે મોટો છે.

જોન. મી. કલારક : હું સામાન્ય
પ્રજાની વાત કરતો નથી. કોલોનીન

હોદ્દોએ અને અહીંના હોદ્દોએ વચ્ચે સરખામણી કરવા હું માનું છું. મારે કહેવાનું એ છે કે ગીરમીટીયામાં મરણ પ્રમાણ બોડીયા પ્રાંત કે બળથી કુલીઓ મોટા પ્રમાણમાં જન્મ છે લાંબા કરતાં ઓછું હોય છે. એ પ્રતિમાં ૧૬૦૦ની સાલમાં મરણ પ્રમાણ હજાર ૭૭ નું હતું અને ૧૬૧૦ માં ૫૨ નું હતું. એટલું તો ખરું છે કે તે રીવાજને સંસ્કર અમલ થાય છે તે તેની અંદર ગામવામાં આવતી ધણી સાવચેતીને લીધે. છતાં એવી કેટલીક બારીઓ તેમાં છે કે જેમાંથી કેટલીક જાદી પણ પત્ન પેસારો કરી શકે. જોન. મી. જોખલે અને બીજા બાળક કર્તાઓએ કમીટી પાસે રજુ થએલી જુગાનીઓમાંની કેટલીક બાળતોપર ખાત 'એચ્યુ' છે, તેથી અમલોની પામવા જેવું નથી. આમાં પ્રોટેક્ટર અને માસ્ટરટેડેનો સવાલ પહેલો છે. મી. જોખલે એમ કહે છે કે અમલ દારો તેઓની ફરજ યોગ્ય રીતે બજાવતા નથી. તેઓ એવી પણ વિશેષ આમલ વધી શકે છે કે કેટલાક અમલદારો મજુરો કરતાં પ્લેટફોર્મો પણ વધારે રાખે છે. બાવી જ બીર ફરીયાદ કમીટી સમક્ષ માત્ર ટ્રીનીડાડના સંબંધમાંજ રજુ થઇ હતી. ટ્રીનીડાડની ધારા સલાના એક સલાસદ, જોન. મી. સી. પી. ડેવીડે કમીટી આમળ જુગાની આપતાં કહ્યું હતું કે પ્રોટેક્ટર હોદ્દોએ પ્રત્યે ફિલસોજ ન હતો; તે એસ્ટેટથી દુર સહેરની અંદર રહે છે, અને તેથી જેવી રખાવી જેમને એવી દેખાયેમ રાખી શકતી નથી. ટ્રીનીડાડની હોદ્દો ઠામના પ્રતિનિધિ મી. શીએપેટ્ટી પણ એવીજ તરફની જુગાની આપી હતી. બીજી તરફથી મી. હમ્ફ્રી નામના એક માસ્ટરટેડ, જે ૨૫ વરસ થયાં લાં રહેલ તેણે તદ્દન ઉલટી જ જુગાની આપી હતી. તેણે કહ્યું હતું કે પ્રોટેક્ટરો હોદ્દોએમાં બહુ લોક પ્રીય હોય છે, અને લોકો અને તેવી નાની ફરીયાદ માટે પણ તેની પાસે જતાં અવગતા નથી. કમીટી પોતે એવા નિરજુપપર આવી હતી કે જો કે મી. શીએપેટ્ટી તેની જુગાનીમાં બતાવેલા વિચારો વળગાર નથી છતાં તે ખાત આપવા જેવી બાળતો છે એમાં તો કશું નથી. મેરીશીયસના માસ્ટરટેડ મી. મેટલને આ સંબંધમાં જે કહ્યું છે તે વિશે જોન. મી. જોખલેની એક બીજી ફરીયાદ છે. પણ મી. મેટલનનું કહેવું એ હતું કે કોઇ કુલી જ્યારે તેના માલિક

સામે ફરીયાદ બાવે છે ત્યારે પોતે કુલી બતમાં આવી પડે છે, કેમકે કુલી પોતાનો ફેસ ફોરટમાં બેઠાવર રીતે રજુ કરી શકતો નથી, અને તેને કોઇ પણ રીતે મદદગાર થવાની સલા પણ પોતાને હોતી નથી. કમીટીએ આ જુગાનીપર ટીકા કરતાં કહ્યું હતું કે મી. મેટલને પોતાની ફરજ વિશે બહુ સહિષ્ણુ મત બાંખો છે, અને કુલીને મદદ કરવાને તેઓ વધારે પ્રયત્ન કરી શક્યા હોત. હું કહું છું કે બધામ આ મતને મળતા રહે. આ માત્ર એજ જુગાનીઓ છે કે જેમાં મીર મીટની આમી જેમ કહાય. તેથી હું એમ કહી નથી શકતો કે તેમાં બહુજ આમીઓ હોય. તેમ છતાં હું કમીટીના હરાવ સાથે સંમત થઈ છું કે તેમાં બહુ સાવધ રહેવાની જરૂર છે.

મારા મત પ્રમાણે સહિષ્ણુ વધારે મંજીર વાત એ છે કે ગીરમીટીના કાયદા તથા મજા હોદ્દોને સબજે પર્ફોર્મવામાં આવે છે. બ્રિટીશ ગીયાનામાં ૧૬૦૭-૦૮ ની અંદર ગીરમીટીયાઓની સામે તેના માલિકોએ કુલ મળી ૭,૮૩૫ ફરીયાદો રજુ કરી હતી, અને ગીરમીટીયા લોકોની વાસ્ત લાં જેમને તો માત્ર ૬,૭૮૪ જેટલી છે. એટલે કે ગીરમીટીયાઓની સંખ્યાના પ્રમાણમાં ૪૦ ટકા જેટલી ફરીયાદો થઇ હતી, અને તેમાંથી ૨૧ ટકા જેટલી પુરવાર થઇ હતી. ટ્રીનીડાડ માં ૧૬૦૭-૦૮ માં ૧૧,૫૦૧ ગીરમીટીયાની વસ્તીમાં ૧,૮૬૬ ફરીયાદો એટલે ૧૭ ટકા જેટલી ફરીયાદો થઇ હતી. શીજમાં ૨૬૧ ફરીયાદો થઇ હતી અને તેમાંથી ૬૦ ટકા પુરવાર થઇ હતી. મેરીશીયસમાં સ્થિતિ વધારે સારી છે; પણ લાંબી મી. મુર મેકેલીની સહર વખતે ૫૨,૨૪૭ ગીરમીટીયાઓની વસ્તીમાં ૪,૧૦૧, એટલે ૬ ટકા જેટલી ફરીયાદો રજુ થઇ હતી. અને તે પછી થતાં થતાં તેનું પ્રમાણ ૬ ટકા જેટલું રહ્યું છે.

વાર, આ આંકડાઓ અસંતોષ થાય જાય એવા છે એમાં કશું નથી. હું કહું છું કે કમીટીએ મજુર કોલોનીઓમાં તપાસ કરવાની બલામણ કરી છે તે બધી સહિષ્ણુ કાંઈ રાશી થશે. આટલી બધી ફરીયાદો થવાનાં કારણોમાં એક તો એ છે કે ભારતી કરવામાં સંભળ થામવા છતાં ખેતીનાં કામને સાવક ન હોય એવા કેટલાક લોકો કામચલાુ થઇ જાય છે, અને એવા લોકો બજારરતી સીવાય કામખર ચલાવ નથી. આ લોકોને વાર

વાર ફોરટની સમક્ષ લાવવા પડતા હોવાથી ફરીયાદોના આંકડા આટલા બધા વધી પડે છે. ભારતી કરવાની જગ્યા મુકરર કરવા વિષેની કમીટીની સુચનામાં અસવાલનો નિવેદો રહેલો જાય છે. હોદ્દો મજુર નીચેતર કામ કરવાનું પસંદ કરનારો નથી તેથી પણ ફરીયાદોમાં વધારો થતો હોય તે બનવા એમ છે. સારી બવરસા વાળી એસ્ટેટમાં મજુરો સામે ફોરટનો આકારો નથી લેવો પડતો એવી જુગાનીઓની સામાન્ય અજરથી તપાસ કરવાની સુચનાને વધારે રોકા થશે છે. તપાસ થાય તે બહુ ઇચ્છ્યા એમ છે એમ હું કહું છું. કોલોનીઓની સરકારે પણ તપાસ કરશે એવી હું આશા રાખું છું. અને એસ્ટેટના હપરીઓ મજુરો પાસેથી પુરેપુરું કામ લેવાના લોકમાં આવા અસંતોષકારક ઇલાજ નહોં લેવ એવી વચ્ચે રાખવામાં આવે છે. કોલોનીઓના કાયદાઓની આમી વિશે તથા ભારતી કરવાની બવરસા વિશે કમીટીએ કેટલીક બલામણો કરી છે. તે બલામણ હોદ્દો સરકારે ખાતમાં લીધી છે, અને હોદ્દો પ્રધાન સાથે તે વિશે થત બવરસા આવે છે. તે વિશે કાલમાં ખાત કંઈ કશી શકતો નથી, છતાં એટલું તો કહી શકું છું કે હોદ્દો સરકાર તેમાંની ધણી ખરી બલામણો સાથે સંમત છે. એક અલંત અમલનો સવાલ જોન. મી. જોખલેએ રી-ઇન્ડેન્સર (ફરી મીર મીટમાં જોડાવું) વિશે કહ્યું તે છે. હવે રી-ઇન્ડેન્સર તે ઇન્ડેન્સર કરતાં જુદીજ બાળત છે એમાં કશું નથી. ગીરમીટીની રીતની અમલ છે તે એટલા મારે કે તેથી દુર દેશથી મજુરોને મંજાવનાર ધણીને કરેલા ખરચનો બહોલો મળે છે, તેમજ મજુરને પરદેશ જતાં કામની તમા રહેવા કરવાની એમવાઇ વિશે ખાતી રહે છે. રી-ઇન્ડેન્સર વિશે આ દલીલો બંધ બેસતી નથી. કુતો જ્યારે પહેલી મીરમીટ પુરી કરી રહે છે ત્યારે નોબી વચેરના તેને માટે કરવામાં આવેલ ખરચ ના બોલનાથી તે મુકલ થાય છે. વળી ત્યાર પછી તે ફરી કામ પડ્યો હોવાના સંભવને લીધે તેને ખાત રક્ષણની જરૂર રહેતી નથી. આ બાળતમાં પણ હોદ્દો પ્રધાન સાથે પત્રબવરસા થાય છે અને કાલ તેને વાસ્તે પોતે કંઈ એકાકષ ખખર આપી શકે તેમ નથી. કમીટીએ બલા મણ કરી છે કે જે જે કોલોનીઓમાં આ રીવાજ આણ છે ત્યાં રી-ઇન્ડેન્સરની મુકલ ખાર માલમી વધુ ન હોવી એમને.

તથા થોડા વખતમાં તે રીવાજ તદ્દન નાશુક કરવો જોઈએ. આ બાબતમાં બેઠક બહુ વિચારવા જોઈ છે.

સાહેબ, કમીટીની ભલામણના મુખ્ય મુદ્દાઓ વિષે હું કહી મર્યાદા. કોલોનીઓની સરકારને હિંદી ગીરમીટીયાઓનું બની શકે તેટલું રક્ષણ કરવાની કાળજી નહીં રાખવાનું કંઈ કારણ નથી. તેથી ઉલટું તેઓનું રક્ષણ કરવાનું તેઓને મજબૂત કારણ છે; કેમકે ગીરમીટીયા તેઓને ભાલાકર્તા છે, અને વળી જે કોલોનીઓમાં તેઓને સારી રીતે રાખવામાં આવતા નથી ત્યાં તેઓને મોકલવા બંધ કરવાની હિંદી સરકારને સત્તા છે. તેથી હું 'ધાર' હું કે બધારે સેંટરલન કમીટીનો રીપોર્ટ કોલોનીયલ સરકારના બળવામાં આવશે ત્યારે તેના ઠરાવને અમલમાં મુકવાને તેઓ બંધ કરશે એ વિષે થોડીજ શંકા રહે છે. એ કે જે રીવાજની ખામી એક સુધારણી એ બહુ બદલવું છે છતાં હું એમ તો નથી ધારી શકતો કે જે ખામીઓ તે રીવાજને કુદ મળી શકવા પુરતી હોય. એન. મી. ગોખલેએ કહ્યું કે કોલોનીઓના ભાગ બળવવાની હિંદી સરકારની ખાસ દરજ્જા નથી, એ અમલત ખર્ચ છે, પણ કોલોનીઓ સહેનશાહના અંગ હોવાથી આપણા લોકોનો ભાગ બળવવાનાં મજબૂત કારણો ન હોય ત્યાં સુધી તેઓને નુકસાન કરવાનું આપણે ક્યારેય ન જોઈએ મારે કહેવું જોઈએ, સાહેબ, કે એવાં કંઈ કારણો રજૂ કરવા માં આવી નથી. આપણી પાસે એક મજબૂત અને નિષ્પક્ષપાત કમીટીનો રીપોર્ટ છે કે જે તે રીવાજ માલુ રાખવા ની ભલામણ કરે છે. તે રીવાજને લાંબી હિંદુસ્તાનમાં મહુરો ઝોજા ચવાથી હિંદુ ને તેની તાજી ભોગવવી પડે છે, એ સર પીઠલદાસ કાકરશીનું કહેવું ખરું છે; પણ તે ઘટાડો એટલો નજીવો છે કે તે હિંદીજાત બહુ થોડું વળન આપી શકાય છે. છેલ્લાં ત્રણ વરસની અંદર જે કોલોનીઓમાં ગીરમીટીયા જન્મ છે ત્યાં સરેરાશ આશરે ૬૬૦૦ ગીરમીટીયાઓ મર્યાદા છે. હિંદુસ્તાનની બહુ મોટી વસ્તી નો ખ્યાલ કરતાં આ પ્રમાણ બહુ નજીવું છે.

એન. મી. ગોખલે તે રીવાજની અંદર ના કીઓના મુકેલ સવાલ વિષે પણ થોડી મર્યાદા છે. કાયદામાં કહેલી છે તેટલી કીઓ મેળવવામાં હમણાં મુકેલી પડે છે, અને જે કીઓ મળે છે તે કાયદા મુજબ એમ વરસની હોતી નથી એ

વાત ખરીજ છે. જુગનીઓ પરથી જોવામાં આવ્યું છે કે એસ્ટેટની અંદર કાં તો કીઓ કરતાં માણસોની સંખ્યા વધી હોવાથી અને કાંતો કીઓ સારી ચાલતી નહીં હોવાથી વારંવાર તકરારો ઉભી થવા કરે છે. છતાં મને લાગે છે કે માનવંત સભાસદની ટીકામાં ૧૮૭૭ની સાલના હિંદી સરકારના ગુમારની ધણી ડાંચા જોવામાં આવે છે. જે ગુમારને આજે ૩૫ વરસો થયાં. તે પછી ધણી સુધારો થયો છે, અને વધારે સારા વરસની કીઓ મેળવવાની સંભાળ રાખવામાં આવે છે. તેમજ ધણીને કોઠીને બનારી કીઓને અટકાવવા રજીસ્ટ્રેશનની વેળાએ ખાસ કાળજી રાખવામાં આવે છે.

વાર, સાહેબ, કુલીઓ કોલોનીમાં જવા થી શારીરિક અને માનસિક ઉત્તરિને પામે છે, અને સ્વતંત્રતાનો અંકુર તેમાં પેદા થાય છે એવું બતાવનારી જુગનીઓ વિષે હું કહી મર્યાદા. તેઓ ત્યાં બંધ નહીં પણ બારે કરે છે. ૧૯૧૦ માં ટ્રીનીડાદી પાછા વળેલા કુલીઓ પા. ૧,૦૦૦, બ્રેઝિલ પા. ૨,૩૪૪, મેરી શીપસથી પા. ૪,૦૬૬. અને બ્રીટીશ ગીયાનાથી પા. ૬,૨૫૨ આવેલા છે. તેજ વખતમાં ટ્રીનીડાદમાં રહેનારા લોકોએ પા. ૩,૬૬૦, શીપમાં રહેનારા લોકોએ પા. ૩,૫૩૫, બ્રેઝિલમાં રહેનારા લોકોએ પા. ૩૬૦, મેરીશીપમાં રહેનારા લોકોએ પા. ૬૬૦, અને બ્રીટીશ ગીયાનામાં રહેનારા લોકોએ પા. ૨,૨૬૬ મોકલ્યા હતા. એ તે લોકો ધીર રજા હોત તે એવું કરી શકવાનો ભાગ્યેજ સંભવ હતો, અને જે માનવંત સભાસદનો ઠરાવ સ્વીકારવામાં આવે તો કુલીને આ દેશથી દુર આવી રહેલાં કોલોનીઓમાં જવાનું કેવી રીતે બની શકશે તે હું જોઈ શકતો નથી. કંટાકટની સરતો હું કાઉંસીલને સમજાવી મર્યાદા, અને કુલીઓ સ્વતંત્ર રીતે દુર અને પરાણ દેશમાં જન્મ તો તેઓને કેવી વહકી રાખવી પડે એનો ખ્યાલ પણ હું આપી મર્યાદા. થોડા દીવસ સિપરજ કોલોન ખાતેના નામદાર સહેનશાહના એકથી તરફથી એવો તાર મળ્યો હતો કે કેટલાક કુલીઓ પાનામાની નહેરમાં કામ મેળવવાની ખાતર આવ્યા હતા તેઓ લટકી પડ્યા છે. જે માનવંત સભાસદનો ઠરાવ આપણે કયુલ કરીએ તો હરિમાધાર બનારા મહુરોને આપણાથી અને ત્યાં સુધી અટકાવ્યા વિના આપણને ચાલેજ નહીં. મારે કહેવું જોઈએ કે પ્રગળી

સ્વતંત્રતામાં આટલી સખ્તાઈથી વચ્ચે પડવાની હોમાવત કરનાર કોઈએ કંઈ કહ્યું નથી, અને તેથી તે સવાલની અંદર સરકારે આજ સુધી જે તટસ્થ પણ્ જાળવ્યું છે તે કાયમ રાખવું એમાં જ વધારે ડહાપણ છે. ૧૮૭૭ માં ભોરડ લીટલટનના અમલ વખતે હિંદી પ્રધાન ભોરડ સેલીસપરીયર જે ગુમાર મોકલવા માં આવ્યો હતો તેમાં તે નીતિવં બહુ બર વરણન કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં એમ કહેવામાં આવ્યું હતું કે હિંદુસ્તાન માં વસ્તી ધણી છે, અને તેમાં વધારો થતો રહેવાનો સંભવ છે એ ખાસ ખ્યાલ માં રાખીને ગીરમીટીયા પરદેશ જત લોકોને વધારે હિતજન આપવાનું હિંદી સરકારને માટે ડહાપણ ભરેલું મહુરો. હિંદી સરકાર માને છે કે આજ સુધી ચલાવવામાં આવેલાં વલણને બદલવું તે બલંત મેરસરરતે મહાવ. આવી બાબત માં કોલોની વચ્ચે પડવાથી મું ભાગણી ઉત્પન થાય તેનો તથા એક તરફથી કોલોનીઓ તરફની જોખમદારી અને બીજી તરફથી પરદેશ જનારાઓ તરફની જોખમદારી બેઠોરી લેવાથી મું અંચવળે ઉભી થાય, તેનો ખ્યાલ કરીને આ બાબતમાં કંઈ પમણું લેવાનું સરકારે ધારણું નથી. એટલે જ ને પણ વચ્ચે પોગ સાડું થાય તે જોતા રહેવાનું સરકારે ધારણું, કે જોથી સ્વતંત્ર રીતે થએલા કંટાકટમાં નબળા અને અસાન લોકોનું રક્ષણ થાય તથા તેઓનીયર કુખ ન પાડવામાં આવે એવી સંભાળ રાખી શકાય.

આ પેરણમાંથી વળવાનું હિંદી સરકારને કંઈ કારણ જોવામાં આવતું નથી. આ રીવાજ કેમ બંધ ન કરવો જોઈએ તેનાં કારણ કાઉંસીલને બતાવવાની સાથે તેના કાયદા મેરસરરતે અને તેટલા નિષ્પક્ષ પાતપણે સરખાવવાનો મેં પ્રયત્ન કર્યો છે. આસામની અંદર ગીરમીટીયા બંધ કરવામાં અને બીજાં કોલોનીઓમાં તે માણસ રાખવામાં કંઈ કંટાપણું હોય એવું પણ કયુલ કરી શકાય તેમ નથી. એક કિસ્સામાં કુલીઓ પોતાના ઘરથી ચારે દુર હિંદી સરકારની હદમાં અને હિંદી કાયદાના અમલ તમે કામ કરવા જાય છે, ત્યારે બીજા કિસ્સામાં તેઓને પોતાના દેશમાંથી અગમવા અને દુર દેશમાં કંઈ જવામાં આવે છે. વળી ગીરમીટીયાની રીતમાં કુલામીનો રંગ હોવાનો ખ્યાલ પ્રસરીશે જોવામાં આવે છે. એ ખ્યાલ તદ્દન મેરસરરતે બંધાએલો છે, કેમકે

બને રીત મુળથી જ ભુલો છે. ગીરમીટ ના રીવાજ તમે કોઇ પણ મજુર પોતાની મરજીથી કંઠાકટમાં દાખલ થાય છે, અને તેની કસતો તેને વારંવાર સમજાવવામાં આવેલી હોય છે, બ્યારે મુલામી ની રીતમાં તો કોઈને જાણરહસીથી જાણમાં લેવામાં આવે છે. અને કોઇ ગીરમીટીએ તેના કામદાનો કામ કરે સારે તેને સજા થાય તેમાં તથા એક મુલામી કે જે તેના કમીના દોરની મજુર તરીકાં હોય છે તેને સજા થાય તેમાં ખીલકુલ સરખાપણું નથી. હું જાણું છું કે આ કસત રજુ કરવામાં જોન. મી. જોખસેનો હેતુ એ છે કે તે રીવાજ પોતાના દેશીજાતિઓને કાલકર્તા નથી એમ તેઓ માને છે, અને જેઓએ તેમનું કામજી સંભાળ્યું હશે, તેઓને તેમના નિરજીવના સંપુરણ પ્રમાણિકપણા વિષે કંઈ નહીંજ રહી હોય. છતાં મારે કહેવું જોઈએ કે તેઓ જીલ્લ કરે છે. ક્યાં ક્યાં લતાઓમાંથી આ મજુરો મેળવવામાં આવે છે તે માનવતા સજા સહે જાણે છે, તેઓ મજુરોને કંઠાથી જતથી અત્યંત ખીલાતા લતાઓમાંથી આવે છે. અને જોન. મી. ક્રીમેટલે વરજીવન કરવું તે પ્રમાણે લલન પ્રસંગે કરેલાં કરજી શીટાડવાને બોલા રૂપિયા સાદે છાંદગીકર પોતાને વેચી નાખનાર લોકો વાળા લતાઓમાંથી પણ કેટલાક નીકળી આવતા હોય છે. મારા મત પ્રમાણે સાહેબ, આજનાં એક પણ કિરણ વિતાના કંઠાજમણનાં બંધન જેવું કમકમાટી ઉપજાવનાર એક બંધન નથી. ગીરમીટ ની રીત કોઈ નહીં તો વધારે સાદસિકે માણસોને પરદેશમાં નંદીય જાજમાવવ ની તક આપે છે. અને કદાચ પોતાના દેશની અંદરનાં સંજોગોમાં સ્વર્ગે પણ કદી ન જોઈ હોય એવી જગ્યાદી કરેલા સ્થાનમાં વસવાટ કરવાની, જમવા તો કરકસરીયા સ્વભાવવાળાને જે પૈસા સાથે પોતાને દેશ છાડા કરવાની, અને તેમ પણ નહીં તો મોટી નજર અને નવા જનુલવ સહીત પાછા પોતાને દેશ આવવાની તેઓને તક આપે છે. સાહેબ મુલામીના જમલ આજાજની ખીલમાં તેઓની પાસેથી આ તક કંઈથી લેવાનું મન હું કરું નહીં.

સરકાર આ કસતની સામે મુજબ જોઈએ.

મી. જોખસેનો પ્રત્યુત્તર
જોન. મી. જોખસેને વિરુદ્ધ આપણો નો નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો હતો :- સાહેબ, કઈસીએ આ કસતની વિરુદ્ધ બે આપણો સંજોગમાં; એક જોન. મી. ક્રીમેટલે અને બીજું જોન. મી. ક્યા રહ્યું. મી. ક્રીમેટલે જે કહ્યું તેનો ઉત્તર હું પહેલો વાળ્યો. તેમણે કહ્યું માંજ એવી દરીયાઈ કરી (જેમાં જોન. મી. ક્યારેક પાછળથી દાખલી પુરી) કે મેં સેડરસન કમિટીના રિપોર્ટની ઉપર કરી કહીકવોજ કહી. સાહેબ, એ વાત સાચી છે કે મેં તેમાંથી ઉપરકરીજ બાળતો કહી બતાવી છે. હું આપને તેનું કારણ કહું? તેનું કારણ એજ હતું કે તે કમિટીની કેટલીક સલામતો થી હું નાજીસ થયો છું. હું માનું છું કે જે મુદ્દાથી કમિટીએ તે સલામતે તપાસ્યો તે મુદ્દાજી કોષ કરેલો હતો. કોલોનીયલ પ્રધાનના ટેરા ઉપરથી એક કલામ છે કે તે કમિટીને નીચેની બાબત પર વિચાર કરવાનો હતો : 'કઈન કોલોનીઓમાં, અને તેમાં જે કોલોની માં કોઈ મજુરોને ઉત્તેજન આપવું જલુ ઉપયોગી થઈ પડે, લાં બતા કોઈ જોનો સામાન્ય સવાલ.' એટલે જે મુદ્દાથી તે સલામતો વિચાર કરવાનું કમિટીને આમજી થયેલ તે કઈદુસ્તાનથી ગીરમીટીયાઓ મોકલવા દેવા કે નહીં, એ ન હતો, પણ કસતન કોલોનીમાં કોઈ ગીરમીટીયાને ઉત્તેજન કેવી રીતે આપવું એ હતો. કોલોનીયલ પ્રધાને એમજ માની લીધું કે કસતન કોલોની માટે કોઈ ગીરમીટીયાની જરૂર ન હતી અને તેથી તેને ઉત્તેજન કેમ જમાવ એજ વિચાર કરવાની જમલતા હતી. કમિટીએ પણ આ માન્યતા સ્વી કરી લઇનેજ કામ કર કર્યું. એમ હોવા થી ગીરમીટીની વિરુદ્ધની જે વાત હતી તે ની સામે નજર મૂકે બાજે રહીજ નહીં, અને તેને ટોંચા આપનારી જે જે જીન. હતી તે ખુલ્લી રીતે બહાર લાવવામાં આવી. એજ હોવા છતાં રિપોર્ટમાં જે કહીકવો બહાર પડી છે તે ઉપરથી એક કલામ છે કે જે ગીરમીટ નાજીકરવાની સલામત કરવાનું કમિટીના જમલતારમાં હોત તો તે તેમ ખુલ્લી કરત. રીપો રટની લીટીએનો બાબતજ એવાથી તેમ જ છે એજ લાગ્યા વિનું રહે નહીં. પણ મજુરોને ગીરમીટ નીચે કોલોનીમાં મોકલવાનું જાની કહે એવજ માની લવાયી, અને તે રવાના કોલોનીની આજાદીને-પર

પહેલે એવું માની લીધાથી કમિટીએ જે સલામતો કરી હતી તેમાં બીજી તે કરી કહે નહીં. સાહેબ, માનવતા સજાસહે કઈસીજ નજીબુ હતું કે, જે કે સજની કસમે એકીમેટમાં જમાવેલી નથી હોતી, જમજ તો જમાવેલી સજ જમવામાં નથી આવતી છતાં ગીરમીટમાં જોડનારા કુલીઓ સમજે છે કે તેઓ કોલોનીમાં છું કરવા જાય છે. જોન. સલામતના મુખમાંથી આ વચનો નીકળ્યાં તે જલુ જમજો પમાડનારી વાત છે. કઈસીકના રાજ્યપદના સજાસદ તરીકે મારા કસતની વિરુદ્ધ બોલનાર મી. ક્રીમેટલના કમિટીની સામે સેડરસન કમિટીના મેંજર તરીકે બોલનાર મી. ક્રીમેટલના સજો દાખવાની રજા લઈ છું. કમિટી તો રિપોર્ટ જેમાં માનવતા સજાસહે સહી કરી છે તે જમાવે છે કે :-

કમિટીની સંખ્યા જુનાની આપ નારે મજા કોલોનીયલ કાઢીએ પાસે થી જમે સંજોગ છે કે ખેડત વરજ માંથી મેજવાવજા કોઈ મજુરો સરજ 'સેડર' બને છે, અને તેમાંના મજુરોના ટેરાદીનાં કે ખીજાં બેતરોમાં વસી જાય છે, જમજ પોતાની માથે કોની જમીનમાં વસવાટ કરે છે. છતાં કઈદુસ્તાનથી નીકળનારાઓને મોટો કામ નજોની નવી છાંદગીની કરતો થી પુરો વાકેફ હોય જમવા તો નવા દેશમાં વસવાટ કરવાના દરાદાથીજ તે બરથી નીકળતો હોય એ સજાજી વાત છે. તેઓ બહાર નીકળે છે તે નું કારણ એ કે તેર તેઓની સ્થિત સારી નથી હોતી અને નવી છાંદગી ની તેઓને ઇચ્છા થાય છે. તેઓએ કલામ પોતાનાં સમજો સાથે કે નાત વાળાઓ સાથે દોડા કરેલો હોય છે, જમવા તો કામની સૌખમાં બરથી નીકળ્યા બાદ કામ જમાવ સૌથી સજા નથી હોતા. મજુરોની બરતી તેઓ નાં પોતાનાં મામમાંથી મજેલી નથી હોતી. બરતી કરનારા એજોજ જમજ રામાં જમવા તો રસ્તાઓમાં ટેલતા હોય છે, અને ત્યાંથી ઉપર જમાવજા એવા કાલકર્તા કોઈને તેઓ પંજમાં લઈ ડેપોમાં જવાને લલવાયે છે, અને પછી સમજવજથી (જે જમજત મજે સામે મોટી આજાજો આપનારી હોય છે) તથા તેની જમલતની જરૂરી વાતો પુરી પાડવાથી પરદેશ જમાવું તેની પાસેથી કહ્યજ કરાવે છે. બર તીમાં જમાવ મનારા પુરો મજે બાજે

છાજ હોય છે, અને ખરેખર, ધણી કીસ્સાઓમાં તો તે દેહ છોડી ચાલ્યો. મોઢો હોય છે એવી અબર પશુ તે વરસો નાદ કાઝળપત જાખવા કરે કરે છે ત્યાં સુધી તેઓના સર્ગવહલાને પડતી નથી. દુકાળ અથવા તો તંગી ના સમય સિવાય અમુક એકજ જગ્યા માં બાવા એકાંતે માણસો ધણી મોડા મળી જાય છે, છતાં કારતી કર નારા એવોટોની જાળ બહુ વિસ્તાર માં પથરાયેલી હોય છે, એ દીલ્લી, રબુતાના, સુદેશનું જ્યાં વસ્તી ખાણી છે, એટલું જ નહીં પણ જ્યાં ખેતી માટે તથા ઉદ્યોગ માટે મજૂરો ની તાંબુ છે, તેવે સમયે પણ તેને કિશોર મને છે એવું આપણે સાંભળી એ છીએ. કલકત્તા વિષે પણ એમ જ છે કે જ્યાંથી દર વરસે એક હજાર જેટલા હિંદીઓની કારતી થાય છે. કાનપુર વિષે તો વળી એથી પણ ખરાબ વાત છે, કે જ્યાંની જેબર એક કામરસે મજૂરોની અછત વિષે વારંવાર પોકાર કરેલ છે, તથા કાંઈ નીચામાં જવા માટે મજૂરોને ઉતે જન આપવાની રીતને વખોડી કાઢેલ છે.

સાહેબ, તે બતાવે છે કે આ મરીન લોકો તેઓની નવી જીંદગીથી કેટલા વાકેફ હોય છે, અને તે કંટાળેને કેટલો સ્વતંત્ર કંટાળે કહી શકાય તેમ છે.

વળી, સાહેબ, મારા માનવંતા મિત્ર જણાવે છે કે છુતકાળમાં મને તે જેરબ વસ્ત્રા હતા, પણ કાલમાં કાંઈ પણ અંગીર જેરબવસ્ત્રા નથી. મી. શીટ્ઝ પેટ્રીક નામના એક કાણી કે જેમને વિષે મી. ફ્રીમેંટલ પોતેજ પોતાના જમાવમાં બોલ્યા હતા, તેમણે કમિટીને કહેલી હતી કે હું કાઉન્સિલ પાસે રજુ કરીશ. મી. શીટ્ઝ પેટ્રીક એ અંગીર કિસ્સાઓ વિષે જણાવે છે, અને તે બંને સ્પષ્ટ બતાવી આપે છે કે કાલોનીઓમાં ગીરમીટીયાઓ ની હાકમારી વિષે હજી પણ કેવી લામણી પ્રસરેલી છે. બંને કેસો કોરટની આગળ લાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમાં આરોપ પુરવાર થયો હતો. મી. શીટ્ઝ પેટ્રીક નીચે પ્રમાણે કહે છે :—

‘કુકામાં હકીકત એ છે કે : ફોની ડાઝમાં હમિટિજ એસ્ટેટના ચાર એવ રસીયરોએ કેટલાક ગીરમીટીયાઓને (જેમાં એક સ્ત્રી પણ હતી) સખ્ત માર માર્યો હતો. તેમાંના એક ગીર

મીટીયાએ ફરીવાર કરી અને ફરેક એવરસીયરનો દસ દસ શિક્ષાગ દંડ મર્યો હતો.’

‘ઉપર જણાવેલી રજોને એક ધા પેટપર લાગેલો હતો. તે વખતે તે ગરબવતી હોવાથી તરતજ ગરબપાત થયો હતો, અને તેથીની જીંદગી કમ માં આવી પડી હતી.’

‘મી. ફ્રીમેંટલ અમલદાર બાવા અંગીર યુન્હા માટે તે એવરસીયર ઉપર હુમ લાનો અને સખ્ત માર મારવાનો આરોપ મુકી સંતોષ પામ્યો હતો, અને માજીસ્ટ્રેટે તહોમતદારનો પા. ર દંડ કર્યો અને પા. ૪ મુકસાની બદલ તેની પાસેથી અપાવ્યા હતા.’

‘બીજા બે ગીરમીટીયાને માર મારવા બાબતનાં તહોમતો હમ્પેક્ટરે પાછાં જેમી લીધાં હતાં, અને રહમી સપ્ટેમ્બરે ચાર મજૂરોને એવરસીયર પર હુમલો કરવા કસુરવાન કરાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓને દંડ કરવામાં નહીં આવતાં પણ વધુ માસની સખ્ત સજા કરવામાં આવી હતી.’

આટલું જણાવ્યા પછી, સાહેબ, આ રિવાજમાં હજી બહી રહેલી છે કે નહીં તે કહેવાનું કાઉન્સિલની ઉપરજ રાખીશ.

વળી, સાહેબ, માનવંતા સલાહકર છે કે ગુલામીપણું હિંદુસ્તાનમાં પણ હજી થાય છે. બે છે તો સરકારે તેને ઉપાય તરતજ કરવો જોઈએ છે. આ દેશમાં ગુલામીપણું એક દાખલો મારી જાય માં નથી. છતાં એવું કંઈ હોય તો તે નો અટકાવ એકદમ બલે થાય. છતાં મી. ફ્રીમેંટલ જેને ગુલામીપણું કહે છે અને જે ગુલામીપણું ગીરમીટીની રીતમાં રહેલું છે તેની વચ્ચેનો તફાવત આપણે જોવો જોઈએ. માનવંતા સલાહકર હિંદુ સ્તાનમાં ગુલામીપણું હોવાનું જણાવે છે તેમાં ખાનગી રીતે લોકોને પકડીને કમ જ્યાં લેવાનો હક છે ખરો કે ? જરા બેદરકારી માટે, જુલમુક માટે કે ઉદ્ધતા માટે સખ્ત જોલની સજા કરવાનો તેમાં હક છે ખરો કે ? ગીરમીટીની રીત સામે વાંધો ઉઠાવવામાં મારો મુળ મુકો એવ છે. માનવંતા સલાહકર કાઉન્સિલને કહે છે કે નોન-એશીયીયલ—મળ પક્ષી—સલાહકરો આ બાબત આટલી બધી ધાંધલ માટે કરે છે તે પોતે સમજી શકતા નથી. તેમણે એજ કન્ડો કલા નહીં હતા. પણ તેમના કહેવાનો ભાવા રથ એજ હતો. ગુલામી બંધ કરવાની દરખાસ્ત થયેલી હારે પણ એના જોમજ

બોલવામાં આવ્યું હતું. પ્લેટરો સાથે મિત્રતા ધરાવનારા ખાનગી સલાહકરો મેં જ રોએ ગુલામી રદ કરવાના કરાવ સામે દલીલ કરી હતી કે ગુલામો સંતોષમાં રહેતા છતાં ગુલામી રદ કરવા માંનનારા એ તેઓની કાર્તિનો સા માટે બંધ કરે છે તે સમજવું નથી. માનવંતા સલાહકર કહ્યું કે કાલોનીના હિંદીઓ મારા કરાવ માટે મારો આભાર માનનાર નથી જ. સાહેબ, મી. ફ્રીમેંટલ મારા કરાવની સામે ઘણું તેઓનો આભાર મેળવી શકતા હોય તો તેથી હું ખુશીજ છું. ગુલામી કાયમ રાખવાની ચીંતા કરનારા લોકો પાસેથી ગુલામીના દિમાગતીઓ એ આકારની આદા રાખતા હતા, તેવો આભાર મી. ફ્રીમેંટલ બલે મેળવે. અને ગુલામી રદ કરવાને હમ્પનારાઓને જે અવજન બહારી લેવો પડ્યો હતો, તેવા અવજનનો ભાગી બલે હું માઉ !

મી. ફ્રીમેંટલની એક બીજી ટીકાપર મારે ખાન આપણું જોઈએ. કાલોનીઓ માં ગીરમીટીયાઓની જીંદગી સંતોષકારક છે તેના પુરાવા તરીકે મી. ફ્રીમેંટલે કહ્યું હતું કે મને વરસે જીવ ગીરમીટીયાઓ પાછા આવેને ફરી ગીરમીટીયાં જોડાયા હતા. પણ કેટલા પાછા ફરેલા ગીરમીટીયાઓમાંથી જીવ ગીરમીટીયાઓમાંથી કેટલાક લોકો ફરી ગીરમીટીયાં દાખલ થાય છે એ વિષે રિપોર્ટમાં જુલાસો આપવામાં આવ્યો છે કે તે લોકો કાલોનીમાં ધણી વરસ માળ્યા પછી હિંદુસ્તાનની રહેણી કરણીમાં તેઓ ને મોકલું નથી, અને કેટલોક સમય આમ તેમ બટકી ખરચી ખુટે એટલે કંઈ કરવાનું નહીં સુઝવાથી કાલોનીમાં જવાનું સાહસ કરે છે. પણ પ્રોટેક્ટરો અને પ્લેટરો તેઓને પસંદ કરતા નથી. કમિટી પાસે કમાન્ડર કુન્ડો જે બુલાની આપી હતી તે ઉપરથી પાછા આવતા ગીરમીટીયા પ્રત્યેનાં તેઓનાં વલણનો જુલાસો મળી રહે છે. તાલુખી પમાડ નારી વાત એ છે કે મારા માનવંતામિત્ર મી. ફ્રીમેંટલેજ કમાન્ડર કુન્ડોને સવાલો કરી એવી હકીકત મેળવી હતી કે પ્રોટેક્ટરો અને પ્લેટરો પાછા ફરેલા ગીરમીટીયાને મુજતા નથી ; કેમકે તેઓને વિષે એવી ધારતી રાખવામાં આવે છે કે તે એ બધા રીત રિવાજથી વાકેફ હોય મુસાદરીમાં નવા ગીરમીટીયાઓના કાન લાંબે છે. મી. ફ્રીમેંટલે તે વિષેનો પોતાનો ખ્યાલ નીચેના કન્ડોમાં જણાવ્યો હતો.

‘જો તમે જુના માણસોને પાછા આવવાનું ઉત્તેજન ન આપો તો એવો અરથ થાય છે કે અહીંની સ્થિતિથી અનુભવા હોય એવા ભેદોને રાખવા નું તમે વધારે ધન્ય હો.’

એ ઉપરથી હું અનુભવી પાત્રું છું કે ૧૯૦૫ જુના ગીરગીટીયાઓ પાછા ગયા તેથી તેઓની સ્થિતિ સતોષકારક છે એમ મી. કીમેન્ટલ પોતે આપણને જણાવે છે।

હવે, સાહેબ, હું થોડા સપ્તેમાં

એન. મી. કલાર્કને પ્રત્યુત્તર

આપવા રજા લઉં છું. એકીમેન્ટમાં સભ્ય ની કક્ષાએ કેમ નથી આપવામાં આવતી એ વિષે તપાસ કરવા માનવંતા સભાસદે વચન આપ્યું તે માટે હું આભારી થયો છું. હું આજ રાત્રી છું કે તપાસ સતોષકારક રીતે થશે અને અવિષ્કૃત એકીમેન્ટની અંદર તે કમીકૃત પુસ્તી રીતે જણાવવામાં આવશે. માનવંતા સભાસદને અચોત્ત થાય છે કે ગુલામીમાં થી મુક્ત થયેલા સીદીઓ ગીરગીટમાં દાખલ થયાનું બિહાર છે, અને તેથી તે રીતમાં કંઈક ગુલામીપણું છે એવી વાત ને હું જરાપણુ વળન કેમ આપી શકું! હવે, સાહેબ, સેંડરસન કમિટીના રિપોર્ટ ને ત્રીજો ભાગ વાંચનાર કોઈ પણ જોઈ શકશે કે ગુલામીમાંથી મુક્ત થયેલા સીદી એનો તે રિવાજ ભરે શું અભિપ્રાય છે. જાહેરમાં આવા સીદીઓની વસ્તી યુષ્ક હજ છે, પણ ગીરગીટમાં હોઈએને જે પમાર આપવામાં આવે છે તે કરતાં તેઓ મોટા પમાર માને છે; અને પ્લેટફોર્મ પોતાનો નોંધા એવો થાય તેથી વધુ પમાર આપવા તકવાર નથી. પછી પરિણામ શું આવે છે? સીદીઓને પરદેશ જવું પડે છે. જાહેરમાં જે પીરસ્ટ મુનિ થન એક રજુઆત દરમિયાન જણાવે છે કે કામ નહીં મળવાથી લાંબા સીદીઓને પરદેશ નીકળવાની ફરજ પડે છે. તેઓ ને જોડતા પમાર મળતા નથી. જે પમાર તેઓને આપવામાં આવે છે તે તેઓને સતોષકારક લાગતો નથી, અને તે થી જે દેશમાં તેઓ જન્મ્યા, અને જ્યાં તેઓએ છંદગી પમાર કરી ત્યાંથી દુર દેશ નીકળવાની તેઓને ફરજ પડે છે. આ ઉપરથી કમિટીને સમજાશે કે ગીર ગીટની રીત સારી છે એમ ગુલામીમાંથી મુક્ત થયેલા સીદીઓ માનતા નથી. તે થી હું એમ કહેવામાં તકન વાળતી છું કે સ્વતંત્ર માણસોને તો શું પણ ગુલામીમાંથી મુક્ત થયેલા માણસોને માટે

પણ આ રિવાજ અણુઅણુ છે, અને એટલેથી જ તે રિવાજ પુરતી રીતે વધે એવા લાગે છે.

વળી, સાહેબ, માનવંતા સભાસદે કહ્યું કે ગીરગીટમાં પોતાને કેટલી નીકળે ત્યારે કોલોનીઓની અંદરની સ્થિતિથી કદાચ અનુભવા હશે, પણ ત્યાં પહેલેથી તો તેઓને બહુ સમજાવવામાં આવે છે. તેઓ પોતાના વતનથી દુનિયા માંથી દુર ભાગ ત્યાર પછી ત્યાંની સ્થિતિ અમ જાણવામાં આવે તેમાં શું વળ્યું? જેથી નીકળે ત્યારે જ એ સમજાવવામાં આવે તો કદાચ કંઈક વધે.

એન. મી. કલાર્ક

એવો કે માનવંતા સભાસદની ગેરસમજ થઈ છે. મેં કહ્યું હતું કે રજીસ્ટર કરતી વખતે તેઓને કરતો સમજાવવામાં આવે છે.

એન. મી. ગ્રાન્થે

મેં માનવંતા સભાસદને એવું બોલતા સાંભળ્યા કે કોલોનીમાં પહેલેથી તેઓને સ્થિતિ સમજાવવામાં આવે છે. અને તેમ હોવા છતાં સભ્ય વિષેની કક્ષાએ અહીં નથી સમજાવવામાં આવતી, અને તે મારી મુખ્ય દલીલ છે. વળી માનવંતા સભાસદે આપણને કહ્યું કે ગીરગીટમાં મળુરો સંબંધી કોલોનીઓના કાયદાઓને હોદી સરકારની સંમતિ મળેલી હોય છે.

એન. મી. કલાર્ક

માનવંતા સભાસદની વચ્ચે બોલવા માટે હું દિલગીર છું. કોલોનીઓના કાયદામાં હોદી સરકારની મંજૂરી મેળવાતી નથી. મારું કહેવું એમ હતું કે કાયદા અને તેના અમલ વાંધા ભરેલા આપણને માણસ પડે તો મળુરો મોકલવાનું આપણે નંધ કરી શકીએ છીએ.

એન. મી. ગ્રાન્થે

માનવંતા સભાસદે કહ્યું તે સ્પષ્ટ રીતે સાંભળી ન શક્યો માટે દિલગીર છું. તે મના બોલવાની મારાપર જે અસર થયેલી તે મેં જણાવી છે. છતાં હું એક દાખલો આપીશ કે જે ઉપરથી કોલોનીઓમાં જે કાયદા પમાર થાય છે તેને ઘણી વખત હોદી સરકારની સંમતિ કેવી રીતે મળેલી હોય છે તે જોઈ શકાય. નાતાલમાં જે કાયદા પડે ગીરગીટમાંથી છુટેલા હોદીઓ ઉપર પા. ૩ તો કર નાખવામાં આવેલો છે તે ૧૮૬૫ માં હોદી સરકારની સંમતિથી પમાર થયો હતો. અને આજી છે કે એ સંમતિ બહુ જોડે નહીં આપવામાં આવી હોય. તે વખતે વેપાર ઉદ્યોગનું બહુ નાણું નહીં હતું, અને

સાધારણ રીતે કોઈ એક તાબાના સેક્ટરી જે કદાચ હશે કે તે કાયદામાં વાંધા ભરેલું કંઈ જોવામાં નથી આવતું, એટલે હોદી સરકારે તેને સંમતિ આપી દીધી હશે. આવી રીતે કાયદાઓને સંમતિ અપાય છે, અને તેના અમલ ઉપર પણ એવીજ રીતે ઉદેશી નજર રાખવામાં આવે છે. માનવંતા સભાસદે એમ પણ કહ્યું કે ‘હરીયાદો સાંભળવા બાબત એક એવી કક્ષા છે કે જેની ફરે પ્રોટેક્ટર હરીયાદો સાંભળવા પછી જમાવે ભાય છે. કમિટી કુચ્છ કહે છે કે તે વરસ માં ત્રણ વાર એસ્ટેટોની મુલાકાત લેય છે, અને તે શું કરે છે? તે જવાનો હોય છે તે પહેલાં મેનેજરને અવગર આપે છે, અને અધારે તે લાંબા ભાય છે ત્યારે મેનેજર તેની સાથે નીકળે છે. આવી સ્થિતિમાં પ્રોટેક્ટરને હરિયાદ કરવા કેટલાક કોલોની હોંધત થાય? મેનેજરને આજગથી અવગર મળવાથી તે થોડા બંદો બસત કરી રાખે છે. સાહેબ, એ બધી રીત પચાણે મન મનાવવા જેવી છે, અને આપણે તેની ઉપર બહુ વળન રાખી શકતા નથી.

એન. સર વીક્ટર દાસ કાકરમીએ દલીલ કરી કે હોદીસ્તાનને પોતાના બધા મળુરો ની જરૂર છે, અને કોલોનીઓમાં તેઓને મોકલી દેવાનું પોતાય તેમ નથી, તેના જવાબમાં એન. મી. કલાર્ક કહે છે કે કોલોનીમાં મળુરો જવાથી હોદીસ્તાનને કંઈ એટલી ખોટ જણાય નહીં. પણ જો મળુરોની અંદર ઘટાડો થાય છે તે બહુ મોટો છે તો ગીરગીટમાં તરફથી હોદીસ્તાનને જે નાણાનો ફાયદો થાય છે તે તકન નજીક છે. એટલે જા સવાલના સંબંધમાં એ બંને માનવંતાનો વિચાર આપણે એક કારે મુખીએ.

માનવંતા સભાસદ માને છે કે કોલોનીઓ કહેનકાલના કામ છે, અને એ કે તેઓના સ્વાસ્થ્ય સાથે આપણને લેવા દેવા નથી, છતાં કહેનકાલનો અમલ કરતાં એ બાબત માનમાંથી કાઢી કક્ષય તેમ નથી. શું સ્વસ્થ બોલવતાં સંસ્થા નો એવો વિચાર કરે છે ખરાં? તેઓએ આપણને માટે શું કર્યું છે, અને એવા કયા આભારની નીચે આપણે આવી ગયા છીએ કે જેથી તેઓના સ્વાસ્થ્યની ખાતર ગુલામીને લગભગ પહેલેથી જેવી કરતોને આપણે તાલે થયું? વળી જો હોદીસ્તાનના થોડા અને સંસ્થાનો બંને કહેનકાલના તાબામાં છે તો ગુલામીમાંથી મુક્ત થયેલા સીદીઓ પણ તેના

તાળામાં છે. પણ તેઓની છી દક્ષા થાય છે? રોડરસન કમીટીના રીપોર્ટના ટીપ્પણમાં આ લોકોને પોતાની જન્મ જીમિમાંથી કાઢવાની બહાર નીકળવાની ને કમીટી કહેલી છે તે કહેવલેલ છે.

એકે માનવતા સલાહ આ દિવાળ ને સુલાખીની દક્ષા સાથે હું સરખામણી કરું છું તે સામે વાંધો થાય છે. એ દક્ષા જોખમી સુલાખી નથી તે બરોબર છે. પણ સુલાખીને અને તેને લોકોને છેલ્લું છે. તે કંટાળા સ્વતંત્ર કંટાળા નથી. સુલાખીમાં ખાનગી રીતે માણસોને જપતામાં લેવાની છુટ હતી તેવીજ આમાં છે. વળી મળુર પાંચ વરસની ગેરજીમાં બંધાય છે, અને તે વખત દરમિયાન તે છુટો થવા માગે તો મુશ્કેલી પડે નથી. નજીવા વાંક માટે તેમાં આકરી સજાઓ કરવામાં આવે છે. એ ઉપરથી સમજશે કે તે જોખમી સુલાખી નથી છતાં ખરી રીતે જોતાં સુલાખીને અને ગીરમીટની રીતને છેલ્લું નથી.

એક વેળુ વધારે, સાહેબ, અને હું માફ બોલવું પૂરું કરીશ. એ ખુલ્લું જોવામાં આવે છે કે સરકાર આ દરાવ સ્વીકારવાની નથી. એમ કહેવાથી દરાવ ઉઠી જશે. પણ સાહેબ, તેથી તે સવાલ જવાબનો અંત નહીં આવે. કહોસીએ ખાત્રી રાખવી કે આ દરાવ જ્યાં સુધી પાર નહીં પડે ત્યાં સુધી વારંવાર રજુ કરવામાં આવશે. તેમાં અમારું પ્રબલકીય સ્વાધિકારનો જવાબ સમાયે છે, અને તેથી સરકાર તે દરાવ જેમ વહેંચે સ્વીકારે તેમ જાને પક્ષના હકમાં જાર છે.

મી. જોનસને ઉપરના કાષણથી અર્થ બંધ થયું, અને અગાઉ જણાવ્યા પ્રમાણે ૨૨ મત વિરુદ્ધ ૩૭ મતે દરખાસ્ત નીકળી મળી. હોદી સરકારના મેંબરો અને ગેરમીટો કે વિરુદ્ધ પક્ષમાં હતા. ત્યારે બધા હોદી મેંબરો દરાવની તરફેણમાં હતા. તેમનાં નામો નીચે સુચવ્યા છે:—

તરફેણમાં માનવતા સલાહદો; મી. સુના રાવ, કુશમના રામ, મી. જોખમે, મી. મધોલકર, સર મંમોદર રાવ મીતલ વીર, મી. દાદાભાઈ, મી. કાંઈ, મી. ખાન કુશીકર અલીખાન, મી. મધીક ઉમર હકીમખાન, મી. મહમદ કીશ્વા, મી. ભરમી, સર વીરભાઈ, ડી. દાકરસી, પંડીત મહનમોહન માલબા, નવાબ અમ કુશ મજીદ, પ્રતાપમહાના રામ, મહમુદા ખાદના રામ, મોલવી સમરુલ કુશ, હીમપતીખાનારામ, બરદવાનના મહા

રામધિરાજ બહાદુર, મી. જુવેન્દનાથ માસુ, મી. સમીદાનદસીદ તથા મી. હક.

બોક્સબરમ

(એક બબરપત્રી તરફથી)

તા. ૧૩-૫-૧૨

બોક્સબરમના નવા લોકેશનમાં તા. ૬ મીએ એક બસુ હીબાર નામના ફેરી વાળાને કાફર લોકેશનમાં ફેરી દરવાજેલ સાં લોકેશન સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટે પકડ્યો હતો, અને તેને તા. ૧૦ મીએ મેજસ્ટ્રેટ સામે ખડો કર્યો હતો. સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટે પોતાની જુલાનીમાં એવું જણાવ્યું કે નેદીવ લોકેશનમાં વેપાર કરવા કે ખાલી દરવા આવવું નહીં, એમ આરોપીને બે ત્રણ વખત કહેવામાં આવેલું પણ તેણે માન્યું નહીં. માજસ્ટ્રેટે આરોપીને પા. ૩ ના હંડની અથવા ૨૧ દિવસની જેલની સજા ફરમાવી. આર પાંચ જણાને આવી રીતે કુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. મજકુર હોદીએ બચાવમાં એવું જણાવેલું કે તે નવા લોકેશનમાં રહે છે, તથા મ્યુનિસીપાલીટીના લાઇસેન્સ પરાવે છે. લોકેશન મ્યુનિસીપાલીટીની હકુમત તથા છે, અને એ લોકેશનના વેપારની મનાઈ કરવામાં આવે તો તેની પોતાનીજ હકુમતનો અના દર થવા બરોબર છે. આ બચાવને માજસ્ટ્રેટે ઠાંક ખ્યાલમાં લીધા વચર સજા ફરમાવી હતી. આ બનાવથી બધા હોદી કામઝો પધો રોજબર ઊઠી એકા છે. આમ રોજી વચરના થય બેસેલાએ માં એક જુદા માણસ છે. આવેળ ધારો એનોની મ્યુનિસીપાલીટીએ પણ થડેલ છે ત્યાં પણ ફેરીવાળાઓને દરવાની મના થયેલી છે. સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટની ખુશીમાં આવે તેનેજ દરવા દેશે એવું અતુખાન થાય છે તા. ૧૧ મીએ મજકુર લોકેશનમાં એક મોરો ફરદીની ફેરી દરવા આવ્યો હતો તે આખા લોકેશનમાં પોતાની માડી લઇ ફેરી મયો તે સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટની વળથી હોવું જોઇએ. આમ જો હમેકાં મયો તો ભવિષ્યમાં હોદી કામઝોવું થું થશે? માઇનોમાં વેચવા જાય તે સોનેરી કાપડો લાગુ પડે, મ્યુનિસીપાલીટીમાં જાય તો ૨૦ મીનીટ સંજ થી બાય-જો લાગુ પડે, ટાઉનમાં કુશન રાખવા બાય તો ટાઉન એક્ટ લાગુ કરે, અને નેદીવ લોકેશનમાં જાય તો પકડીને કારંટમાં ખડા કરે. ત્યારે હોદીઓએ કરવું થું?

મી. ફરીર સાલેજી હરમાઇલ લહેર આ બાબતમાં કેટલીક મહેનત કરી રહ્યા છે, અને સુપ્રીમ કોર્ટ આમજ બવા તજ વીજ કરવામાં આવે છે. એક્સબરમ વાળા મી. લાલ બહાદુરસીએ આ કામ માટે પા પની રકમ આપવા કહ્યું છે, અને બીજાઓએ પણ તેમજ મદદ આપવા તકવાર થવાની જરૂર છે. એ આ ધારો કાપમ રહેશે, અથવા તેનો બરમ થશે છે એવો કામમ રહેશે તો તો એમજ સમજવાવું કે કોઇ નેદીવ લોકેશનમાં ખાલી દરવા જશે, અથવા લિધરાણીએ જશે તો તેને પણ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ અટકાવત કરશે. બોક્સબરમની મ્યુનિસીપાલીટીએ મી. ફરીર ઉપર ને કેસ કર્યો હતો, તે કેસની અપીલ ફરી મેએ પ્રીટોરીઆની સુપ્રીમ કોર્ટમાં જતાં મુકાદો મી. ફરીના લાલ માં આવ્યો છે, તેથી અહીંના હોદી ખુશી થયા છે. આવણે એક કેસમાંથી મુકત ન થયે ત્યાં નો મ્યુનિસીપાલીટી બીજો કેસ તકવાર કરી રહે છે વારંવાર પક્ષના ખરમી કારંટે થડવું તેનાથી આપણે પાસે ને વચર પક્ષનાવું હતીઆર છે તેનો ઉપયોગ કરવો વધારે સરસ થયું છે. સલામકના રીવાજ અપણે લડવું એ મિથ્યા છે.

નવું ઇમીગ્રેશન બીલ

પારલામેન્ટમાં બીજું વાંચન

તા. ૩૦ મીએ મ્યુનિસિપલ પારલામેન્ટમાં જનરલ સમટસે ઇમીગ્રેશન બીલને બીજા વાંચન માટે રજુ કરવું હતું. તેમજ પોતાના કાંધણમાં જણાવ્યું કે કેળવણીની પરીક્ષા વડે અમુક મુકરર સંખ્યામાં નવા એશીઆટીકને દાખલ થવા દેવામાં આવશે. ડોમીસાઇલ થયેલા ને પાછા આવવા સંબંધમાં તમા ડોમી સાઇલ થયેલાનાં બહારાં ઉકારને દાખલ કરવા સંબંધમાં બીલમાં સુધાર કરવા માં આવશે એવું જણાવ્યું. કોરંટને અપીલ કરવાનો હક, તેમજ નાતાલ અને કેમના પ્રતિમાં કાણેલાને સહેલાઈથી આવવા જવાના હક મળવા વિષે પણ હસારો કરવામાં આવ્યો હતો. જનરલ સમટસે કરેલ કાંચુ કાપણ છાપવા જતી વખતેજ અમારા કામમાં આવવાથી તેનો પુરો તરફુઓ આવવાવું આવતા અંકજર મુકતવી રાખવાની જરૂર પડી છે.

કેપ યુનિયનનું પીટીશન

વેપારી કાયદા સંબંધમાં

પેલા વખત પર કેપ યુનિયન પીટીશન યુનિયને કરાવેલી વેપારી કાયદા સંબંધમાં ને પીટીશન યુનિયન પાર્લામેન્ટ આગળ મોકલવા કરાવે છે તેનો નારીને નીચે યુનિયન છે :—

“વેપારી કાયદા સંબંધમાં કાયદાના સંબંધમાં બીજા પાર્લામેન્ટમાં રજુ થનાર છે, તે તે બાબતમાં અરજદારને લાભનું વળમળું હોવાથી તેઓ રજુઆત કરવા માગે છે. બાજુ સુધી કાયદા સંબંધમાં કાલી આપવાની સત્તા મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલોના હાથમાં રહી છે તેથી લોકોનું હિત સમવાયું નથી એવો અરજદારોનો નમ્ર મત છે. કેમકે આ કાઉન્સિલોએ કાયદા સંબંધમાં કાલી આપતાં, અરજદાર કયા દેશનો છે, કયા ધરમનો છે, અથવા કયા રંગનો છે એ બાબત પર ભાર મુકે છે; અને કેટલીક વાર તે કાઉન્સિલના મેમ્બરો પોતે વેપારી હોય પોતાનો સ્વાસ્થ્ય સધાય તેમજ વરલા છે તેમને કાયદાનું જ્ઞાન પણ હોય” નથી. પક્ષપાતી મેમ્બરોના સુકાદાથી ધણા માણસો ને ભારે નુકસાની થઈ છે, અને ધણા કર જરનારાઓ છળ પામ્યા છે. અરજદારો માનપુરવક જણાવે છે કે ને હીંદીઓ વેપારમાં હાથ લાગે છે તેઓ પ્રમાણિક પક્ષ અને ચોખવટથી વરતતા આવ્યા છે, અને તેઓ પોતાની ખાત અને મહે નવપણાને લીધે મરીબ લોકોને જોડતી વસ્તુઓ રીતસર હાથે પુરી પાડવાનું કામ જાળવે છે.

અરજદારો જણાવે છે કે આ સુધક ની સિદ્ધાંત જોતાં વેપારી કાયદા સંબંધમાં આપવાની સત્તા માજીસ્ટ્રેટના હાથમાં મુકાવી જોઈએ. તેઓ કાયદાનું જ્ઞાન મરાવનારા હોવાથી, અને વેપારમાં તેમનો આપસવાર ન સમાએલ હોવાથી કાઉન્સિલોની પેઠે તેમના સુકાદા પક્ષપાતી નીવડે નહીં.

અરજદારો વધુમાં માનપુરવક જણાવે છે કે જનરલ ડીકરોના કાયદા સંબંધમાં સાલ તાલ કરાવવાની જ ન કાયદામાં હોવાથી એક કે બીજા કારણસર કોઈ વેપારી કોઈ કાલ પોતાનો કાયદા સંબંધ તાલ ન કરાવી શકે, એટલે પણ તેને કાયદા સંબંધ મળવામાં આવ્યું પડે છે; આ રીવાજ ખંધ થવા જોઈએ, અને કાયદા સંબંધ તાલ કરી આપવાની અરજદારોને કાલી સ્વીકારવી જોઈએ.

માટે અરજદારો વિનંતિ કરે છે કે અમારી અરજ બાબતમાં એવામાં આવશે, અને વેપારી કાયદા સંબંધમાં કાલી આપવાનું કામ સીધી માજીસ્ટ્રેટના હાથમાં સોંપશે.”

કેપરનું પીટીશન યુનિયનના ચેરમેન મી. જી. એમ. એમ. સુલની તથા સેક્રેટરીઓ મેસરસ એસ. એમ. રહીમ, અને ડ. દેસાઈની સહી સાથે મી. એલ. એમ. હરીએ યુનિયન પાર્લામેન્ટમાં રજુ કર્યું હતું.

યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસિએશન

કેપટાઉન, તા. ૨૨-૫-૧૨

સેક્રેટરી મી. એમ. બી. મેડોએ લખે છે કે :—મંડળની મીટીંગ તા. ૧૬ ના રોજ એસપેલીંગ રજીસ્ટ્રારના પોતાના હાથમાં મળી હતી. તમામ હોદ્દાદારો ઉપરાંત મેસરસ મણીલાલ પ્રેમજી વલી, કાલાલપ પટેલ, નાવા રામજી, મેસરસ કાલ જમા, રજીસ્ટ્રારના યુક્તાલ, રજીસ્ટ્રારના લલુ પટેલ, જનરલ કાલ જમા વગેરે હાજર હતા. પ્રમુખ મી. જોશીની મેન્દાજીને સાથે વાકત પ્રેસીડેન્ટ મી. જગનલાલ સીવાળાએ પુરસ્કાર લઈ મીટીંગનું કામ ખત્ત કરતાં જણાવ્યું કે આજી જોશીના સેક્રેટરી મી. મણીલાલ વલીની જગ્યાએ નવા જોડીયા સેક્રેટરી નીમવા, તેમજ આપણા મંડળમાં જોડીદારો નીમાએલ નથી તો તે નીમવું પડે છે. આજ સુધીનું કામ હાથમાં લેતાં મી. હરીમજી કલ્યાણજી વધુ મતે જોડી સેક્રેટરી ચુંટાયા, અને મેસરસ કાલજીના જીવજી પટેલ, બીજાના જોડીદાર દેસાઈ, બીજાના જમાજી, તથા કાલાલપ જીવજી એ ચાર સર્વિસમે જોડીદાર નીમાવા તાર તાલ મંડળ સંબંધી નિમમીત કામકાજ, તથા પ્રસંગાનુસાર ચર્ચા કરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

પાનેલીથી અંજુમને રીસાએ હરમામ ના સેક્રેટરી મી. પ્રસજી કાસમજી મેણીઆ લખે છે કે તા. ૨૧-૩-૧૨ ના રોજ અંજુમન તરફથી એક મેળાવડો થયો હતો, જે વખતે મી. પીરોજીના અર દેસરે અંજુમનને રૂ. ૧૫ ની એક આવી હતી.

એક મીરમીટીઆ મોરતની કલણી

જુલુવંદી નામની કલણાએ મીરમીટ માં હસાએલી એક પાંખની બાબત જોઈ નારી કલણી અમારી તબીબા આવી છે. મીરમીટના અસહ્ય દુઃખને લીધે કેટલીક વાર જોઈ શકેલાં કયાં પછી અને માલીકે તેને રાખવા હરી હરીને ના પાડવા થી એક માસ પર આ અસહ્ય અન્ય મોરત કોઈ આકરો કોઈતી અમકરિ તરફથી પગે ચાલીને ડરખન આવી હતી. એક દવાજુ હીંદી તેની કલણી બહાર પાડવા માટે અમારી પાસે આવેલ. તે વખતે જણાવ્યું કે તે ચાલે જોરદ લાઇન તરફ રહેવાં કુર આવેલા બાબમાં એક મોરતને આં મીરમીટમાં હતી. તેને તેના એકના એક પાંચ જ વરસના હીં રાને એકસો મુઠી કામે જુવું પડ્યું. એક દિવસે કોઈને અગિયથી મંજીર રીતે દાખી મયો. છતાં તેની સારવાર માટે તેની માને છુટી મળી નહીં. માલીકે એક વાર કોઈના કાપર કપડું સીવી લેવાવ્યું, અને તે કોઈવાની સખત મનાઈ કરી. પા. રીતસર રોજ સાદ ન વચાયાં તેના અંદર કીડા પડ્યા, અને કુખીઆરી મની નબ્બ આવળા અંત રેડનાથી બાળક રીવાવા લાગ્યું. બાળક એ હરી હરીને પોતાનો એકનો એક દીકરો મરણ પામ્યો એવું અક્ષિ ભરી આંખે જણાવી તેની સારવાર કંપા કહ્યું, પણ તે પર કોઈ બાબત આવવામાં આવ્યું નહીં. છેલ્લી થડીએ જોઈરાને ડરખીતજમાં લઈ જવામાં આવ્યો. આં તે મરણ પામ્યો, અને અક્ષિ પચની રાંધવા બાળ પોતાના એકના એક વહાલા બાળકરથી અમુલ્ય મુડી મુકાયા ભેડી. તે અમુલ્ય હોય તેમ તેના માલીકે તેના પર વિશેષ દુઃખ પડ્યું. તેને તેનાથી ન થઈ એવું આજ કામ સોંપવામાં આવ્યું. ને તે ન કરવા માટે કાતોવડે અને બીજી રીતે માર મારવામાં આવતો. તેને તેના પમાર પણ ન મળતો. ગરસ એક સુધી મીરમીટ કરી તે બદલ તેને આવ થી. હ/- ની રકમજ મળી હતી. આવા દુઃખમાંથી બચવા નિરાધાર મોરત ને કોઈ ઇલાજ રહ્યો નહીં ત્યારે તેણે કામ કરવું બંધ કર્યું. એક પછી એક કેટલીક વાર તેને જોઈમાં મોકલવામાં આવી, પણ અમર આપવાની તેણે નાજ પાડી. કારણે તેને જોઈમાં ન મોકલતાં

માલીકને ત્યાં મોકલવાની ત્યારે માર્ગ કે પક્ષ તેણીને પાછી રાખી નહીં. આખરે આ સાધન વગરની બાઇ રખડતી રખડતી પોતાનું દુઃખ સહનનારને શોધતી ડરખન આવી હતી. તેની હવાબનક કહાણી સંભળીને દુઃખી હોયે અમે તે પ્રોટેક્ટર આગળ રજુ કરી, અને તે બાઇ ની ઇચ્છા પ્રમાણે બીજા માલીકને ત્યાં તેની બહારી કરાવવા અથવા તેને ફેર પાછા મોકલવા માગણી કરી. પ્રોટેક્ટરે આ પ્રમાણે કરી આપવા વચન આપેલું. પણ, પાછળથી અપસોસ સાથે માલુમ પડ્યું છે કે એ અમલદાર રીવાજ પ્રમાણે તે ગીરમીટીઆ બાઇને રક્ષક નહોતો. તેને માલીકે ન માની કહાય એવી વાત બહુવી કે બાઇએ પોતે પોતાના ઊકારાની સંભાળ નહીં લીધેલી તે તેથી તેનો ઊકારો મરણ પામેલો. હસ્તીતાલના ડાકતરોએ પણ એક સાચા બાઇને બહેને તેના પછસાદાર માલીકને પક્ષ કર્યા, ને તેથી માલીક ગંભીર આરોપમાંથી મુક્ત થયો. પ્રોટેક્ટર આગળથી જુવંશી, બીજા કાંઈ રક્ષકની ગેરહાજરીમાં, મોલીસના હાથમાં સેવાપાત્ર. માલીકને ત્યાં તેનાથી બધું કહાય તેમ નહોતું એથી કારટે તેને એક માલની સળ કરી, અને ફરીથી એ મુક્ત પુરી થતાં વધુ સળ માટે મોઢા દિવસપર ડરખન કીમીનલ કારટમાં માલ્ટ્રેટ મી. મીલસન આગળ ખડી કરવામાં આવી. કારટને તેની કહાણીથી માલુમ પડ્યું કે લમલમ અરથી ડાકન વખત જે જેલમાં બધા આવી હતી તેને વધુ વખત જેલમાં મોકલવાનું નિરચક હતું. જે માલીકે ન કર્યું, જે પ્રોટેક્ટરે ન કર્યું, કે બીજા કાંઈ રક્ષકથી જે ન મંજૂર થયું, તે તે બાઇએ પોતાના જાતિભળથી મેળવ્યું છે જેલમાં મોકલીને કંટાળનારી કારટે તેને હિંદુસ્તાન પાછી મોકલવા કુકમ કર્યો છે. આમ જે જુમિમાંથી એકાદ વરસપર એક સાચા અળવાને ફાસલાવાને લાવવામાં આવી હતી, ત્યાં આખરે તે જાણે; અને ગીરમીટની સુભાષીમાં ખારા પુત્રશ્ચી હોયત સુભાવવાનું ફળ ભોગવી માંડ પુટકો! આ દશા તે સુધારી કેમ નહીં? આવી દશા કરાવવા માટે જે અમલદાર સરકારને માળાપ લેવો કેમ કહેશે? કેટલા વખત સુધી કહેશે?

જેહાન્સબરગમાં તા. ૫ મીની સાંજે ૮૧ ના અમલે ધરતીકંપનો નાનો અંતરિક્ષ બહુપો હતો.

જેહાન્સબરગમાં નિશાળ સ્થાપવા બાબત

મે. ઈ. જો. ના અધિપતિ સાહેબ,

જલ બાળે બાઈયાં નવ મહીના થયાં આપણા કેટલાક મહસ્થોએ નિશાળની બાબત પુર ઉત્સાહથી કપાડી લીધી છે. તેમને તેમની મહેનત માટે ખરેખરી સુભારકબાદી થટે છે. હું અહીંયા મોડાક મારા અનુભવથી કહી શકું છું કે જે આપણા હોદી બાઇઓનાં ઊકારાઓ અહીં ની કલરડ ગવરમેન્ટ સ્કૂલમાં જાય છે, તેઓ ત્યાં થું શીખે છે? ત્યાં જવાથી તેઓને કાંઈ ફાયદા થયા છે? હું દીમ તથી કહું છું કે આપણા ઊકારા જેઓ તે નિશાળમાં જાય છે તેઓ ત્યાં કાંઈ જીખતા નથી. તેનું કારણ ત્યાં અંગ્રેજી સિવાય કાંઈ પણ બીજી ભાષા શીખવવામાં આવતી નથી. કહો કે હવે આપણા ઊકારાઓ કે જેઓ નાદાન હોય છે તેઓ થું અંગ્રેજી પુરું સમજે છે? હું ખાર છું ત્યાં સુધી તેઓ કાંઈ સમજતા નથી. જ્યારે માર્સ્ટર કાંઈ સમજાવે તો તેને કાંઈ પણ અરથ સમજી શકતા નથી. તેથી શીખવાને બદલે તેઓ વખત ગુબરી પેર આવે છે. ત્યારે તેઓનાં માળાપ પોતે જુલમાં રહે છે. જેથી તે તું પરીણામ થઈ ગંભીર આવવા સંભવ રહે છે.

બીજું જ્યારે સ્કૂલ ઉધડે છે ત્યારે બધા ઊકારાઓને અરથી કસાક ખીસ્તી ધરમનું જ્ઞાન આપવામાં આવે છે. માસ તરો કાંઈ જાણતા નથી કે આ ઊકારો મહોમેડન છે કે હિંદુ છે. પણ બધા સાથે તેઓને પણ ખીસ્તી ધરમની થું ખુબી છે તેના સવાલો કહી તેના પાછા ઉતર પુછે છે, તથા ધરમને લખતા બીજા પણ સવાલો પુછે છે. પછી ખીસ્તી રીવાજ પ્રમાણે બંદગી કરાવી નિશાળનું કામ ચાલુ કરે છે. અને તે માં કેવી રીતે શીક્ષણ અપાય છે તે હું ઉપર કહી ગયો છું. હવે મને કાંઈપણ કહેશે કે આપણાં નાદાન ઊકારાના મગજ પર બીજા ધરમની અસર ન થાય? અને તેનું પરીણામ કેવું ગંભીર આવે એ તેઓના માળાપોએ પીચારવું જોઈએ ત્રીજા આ બાબત તો ફરેક જાણે છે કે આ દેશમાં કલરડ (આફ્રીકનર) નાં ઊકારાઓ કેવાં હોય છે. આપણા ધરકાઓની કહેવત છે કે “સોખતે અસર અને ઘુખમે તાસીર”, તેમ સોખતથી

આપણા ઊકારાઓ બચે છે. ને હું હીમતથી કહી શકું છું કે જેટલું તેઓ પાંચ દશકમાં સારું શીખે છે તેટલું જ અરાબ તેઓ પાંચ મીનીટમાં નહારા ઊકારાઓની સોખતથી શીખે છે.

જેટલે કે ઊકારાઓને આવી નિશાળે મોકલવાથી તેઓ અમલ અને અજાનબ રહે છે. તે ખુદાનો સુનો કર્યા બરાબર છે કારણ કે આપણા ઊકારાં જે અંગ્રેજી શીખી અંગ્રેજી વાંચે તો મને કહેશે કે તેઓમાં તેઓના ધરમનું કાંઈ પણ જનુન હોય? હું નહીં ધારતો. તેઓ ધરમનાં પુસ્તકો વાંચવામાં થયા જ પાછા હોય છે. આવા પરીણામથી તેઓ પોતાના ધરમપર પુરેપુરો ઇતિવાર બેસાડી શકતા નથી.

હું કાંઈ એમ નથી કહેતો કે આપણા ઊકારાને અંગ્રેજી નજી શીખવવું. અંમ રજી શીખવવું, પણ તે સુબરાતી તથા બીજા હિંદીની ભાષા જાણનાર શિક્ષકના જ હાથતલે. તે સિવાય આપણાં ઊકારાઓ માંથી એક પણ સારા નર થાય એવી આશા રાખવી તે કુંપડીમાં સુષ્ટ હવેલી નું સ્વપ્ન જેવા બરાબર છે.

આ વિષય બંધ કરતા પહેલાં જણાવવાનું કે જે માળાપો પોતાનાં ઊકારાને આવી નિશાળમાં મોકલતાં હોય તેઓ તે મને આપણી નિશાળ સ્થાપાય ત્યાં સુધી ઉઠાડી લેશે, અને મારણી નિશાળ જોસ બંધ ચલાવાય એવાં પચમાં લેશે, કે જે થી અંગ્રેની સરકાર જેણે આપણને પુરતી મદદ આપવાને ના પાડી છે, અને કહ્યું છે કે “તમે ચલાવશો તો પછી અમે માંડ આપીશું” તે તેને હાથમાં લેવા વગર છુટકો ન થાય.

નિશાળ ચલાવવી કે નહીં તે સધમાં ઊકારાઓના માળાપોના હાથમાં છે. અને ફરીથી વિનંતી કરું છું કે સધનાઓએ પોતાનાં ઊકારાઓને ઉઠાડી લેવાં.

જે મહસ્થોએ આમાં પુરજોસથી ભાગ લીધો છે તેઓને ફરીથી સુભારકબાદી તથા ફતેહ ઇમ્શું છું.

લી. “અનુભવી.”

જે'બર્ગ, તા. ૨૫-૫-૧૨.

વિશ્વવતની સાઉથ આફ્રિકા પ્રિટીક કમિટીએ જરમીરન લોહલન સંબંધમાં તા. ૨૬ મ. એપ્રિલે વડી સરકારપર લખાણ કર્યું હતું અને તેની સાથે કે. મેકનેલ ના રીપોર્ટની નકલ મોકલી આપી હતી.

હરખન

મી એકમાત્ર અહમદ એફેન્ડી લખે છે કે:— તા. ૨૮ મીને મંજૂરવારે સવારે ૭ વાગે સેલીસબરીના ટાપુપર પ્લેમની ઇસ્તીલામાં એક જંગમારી મુસલમાન નામે અબદુલ્લા પ્લેમથી મરણ થયું છે. મા. પારસી રૂતમજી મારફત મે. હરનાડીસને મળવાથી મી. એકમાત્ર અહમદ અને ઇસાવતુલ ઇસ્લામ તરફથી મી. હમામ અલીએ મળી લાસને દફના વવાનો બંદોબસ્ત કર્યો હતો. તે ઉપર પા. ૧૦-૧૭-૮ નું અરજ થયું છે, જે અરજ ગુરખા હંડમાંથી મી. અબદુલ રબ્બક તથા મી. જમાલ કાસમ તરફથી મળેલ છે. તેઓ સાહેબને તથા મી. હમામ અલીને મળકુર કામમાં મદદ કરવા સાર રબ્બ આપવા માટે મી. જી એચ. મીઆખાનની કુ. ને ખુદા અજર આપે. અરજની વિગત : કદન કપુર વિગેરે શી. ૧૩/૬, રીક્ષા ને ક્રામ ૩/૮, સેલીસબરી ટાપુમાં મળુરને મધ્યત ઉપાડી મોઢમાં લાવવા તથા પાણી વિગેરે મદદ સાદ ૮/-, કદનના દીનના પાકમને મોઢર કરવા ૫/-, મધ્યતનું પાકસ તથા ૪ માથુસને ટાપુપર લઇ જવા અને લાથી મધ્યત તથા ૪ માથુસને પાછા લાવવા મોટવાળાને પા. ૧-૭-૬, કપર સાદ ૧૫/-, કદનની પેટી પોષ્ટ લઇ જવા અને લાથી મધ્યતને કોમેલા કચ સ્તાનમાં લઇ જવાનું બાકું પા. ૧-૧, નવકાવવાવાળાને શી. ૧૫/-, કદનની પેટી દીન સાથે ઇકતરના કુકમ મુજબ પા. ૫-૧૦-૦, કુલે પા. ૧૦-૧૭-૮.

ઉપર કહેલ ગુરખા હંડ તરફ મુસલમાન લાઇઓનું ખાન ખેડવામાં આવે છે. આને એકજ મરણ થયું છે; જે વધારે થાય તો પછી મધ્યતની હવાઈ થશે. તો આજળવા બંદોબસ્ત કરવા તે સાર છે. મળકુર ગુરખા હંડની બાકસો મસ્જદ માં રાખેલ છે, ને તેમાં પેની પેની પડે છે તેની થોડી રકમ ભેગી થઇ હતી તો આ કામ થઇ શક્યું છે. તો માલદાર સાહેબો જરૂર આ બાબતપર ધ્યાન આપશે મળકુર હંડનો ફિસાબ મી. કાસમ જમાલ પાસે છે, ને જેને જોવા હોય તે જોઇ શકે છે.

દુકાળ ફંડ

પા. શી. ૫

- ૩૩૨ ૨ ૬ અમારો કપુલભોલા.
૩૨ ૮ ૮ હેડાકની વેદ ધરમ સભા
મે પા. ૧૭-૧૪-૮ ગેરા
જોમાંથી, અને પા. ૧૪
શી. ૧૮ હીદીમાંથી ઉપ
સારી મોકલ્યા.
નીચેની તપસીલ વેરલમ
થી મળી છે.
- ૩ ૩ ૦ બાણુ તાલેવંતસીંહ.
 - ૧ ૧૦ ૦ મેતા રાધવજી રમનાથ.
 - ૧ ૦ ૦ હેમરાજ ખીમજી.
 - ૧ ૦ ૦ જમણ.
 - ૦ ૧૦ ૦ નખી માલતર.
 - ૦ ૧૦ ૦ કીસનદત મહારાજ.
 - ૦ ૨ ૬ એચ. ધરસ.
 - ૦ ૨ ૬ અહમદ મેતર
 - ૦ ૨ ૦ મહમદ હાસસ.
 - ૦ ૨ ૦ રામખીસન.
 - ૦ ૨ ૦ રામચરણ મહારાજ.
 - ૦ ૨ ૦ કુપરવામી.
 - ૦ ૧ ૦ રામનાથ.

૩૩૨ ૧૮ ૫ કુલ.

ઉપરની પા. ૮-૭-૦ ની એક ખીડતાં વેરલમથી બધું તાલેવંતસીંહ તથા મી. રાધવજી રમનાથ લખે છે કે હવે ફંડનાં થોડાં નાણાં બાકી છે, જે વસલ થયેથી ઘુગત મોકલી આપશું.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

કેનકલર—તા. ૧૬મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૬મી જુલાઇએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરુતી—તા. ૩૧મી મેએ કલકત્તાથી નાતાલ ચડે ઉપડવાની હતી.

અમરુતી—તા. ૨૫મી જુને કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડશે.

અમરુતી—તા. ૨૬ મા જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[બરિડીશ કંપિયા લાઇન]

પેન્ડોરા—તા. ૧૨ મા જુને તરબન આવી

તા. ૧૫ મા જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

પરચુરણ

હીંમ વિલ્મચરિતનમાં ચમોલા દુકાળ ના ઉપરાણા (પા. ૩-૧૮-૬) ની તપસીલ અમને જાપવા જતી વખતે મળી છે, જે આવતા અંકમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

જોહાન્સબરગમાં નિકાલ સ્થાપવા સંબંધી ૧૪ વહેવાર ને તા. ૧૮ મી મે ના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો તેમાં સર કાર ૧૨ મોકલેલા અખાલુખાની એક કલમ નો તરજુમે અહરમાત સરત મુકથી આપવાનો રહી ગયો હતો, જેથી અમે તે હવે આપીએ છીએ: " (કલમ ૭) અમારો હોદ્દાર અધારે કલરડ નિકાલમાં અલુતાં સારે ખિસ્તી હોદ્દારોએ તેમનાં ૫૨ માંસ ફેફાને અને ખીજી રીતે તેમને વારંવાર પચાવેલ. એ બાબતમાં અમે પ્રીન્સીપાલ મી. નાઇને વાત કરી હતી, અને તેણે તેનાવી થયું તે કર્યું હતું. પણ તે રમત વખતે દરેક ઠેકાણે ફેખરેખ રાખે એ બની શક્યું નહીં."

હંડનની ઝોડીના કામદારોએ ફરીથી હડતાલ પાડી છે, અને તેથી બંદર સાથે સંબંધ રાખતી રેલવે બંધ પડી છે, અને કેટલીક રેડીયર કંપનીનો વહેવાર પણ બંધ પડ્યો છે. વેપાર રોજમાર ને પણ કેટલીક અમેલ પહોંચી છે.

રોડેલીઆમાં મજૂરી વેરાને સમો ૭૦ ફાવેલે કાલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને જેના સામે મોરા ખેડુતો સલામદથી લડવા હતા તે ફાવેલે પાછો ખેડો લેવાને વિચાર લાંબા એડમીનીસ્ટ્રેટરે બહેર કર્યો છે.

દાંડુસ્તકનનાં ટપાલ

તા. ૧૦ મી જુને માનેરીકમાં આવવા નો સંલવ છે.

તા. ૧૨ મી જુને પેન્ડોરામાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૫ મી જુને પેન્ડોરામાં જવા નંબ થશે.

તા. ૧૫ મી જુને કેનકલરમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

તા. ૧૬ મી જુને કેનકલરમાં જવા નંબ થશે.

તા. ૨૬ મી જુને અમરુતીમાં જવા વડી છે.

આ અફવાડીઆમાં ઇરાબો-ગુરૂની લાઇન સંબંધમાં હા. અમરો ડાપામાં પ્રસિદ્ધ થયું નથી.

હાઈડ્રોજનના ખબરો

(હાઈડ્રોજનના ઉપરથી)

મેડલ સ્ટેટના બેકુતો બેકો ગામ
વરસની વીધેથી હાલ કરી કહે તેમને
આડ આવી અને નહીં કરી કહે તેમને
જ આવી મજૂ કરવાને લાંબા કાળ
સાહેબે કરાવ્યું છે.

જમનનગરના જામ સાહેબે કીસ્તી દર
ખારની યાદગીરી ૧૫૫ રાખવાને પોતાના
સ્ટેટમાં પ્રાથમિક શળવણી તા. ૧ થી
ખારમણી મહત્ત કરી છે. તેની ખુલાસીમાં
જામ ખંભાણીઆની પ્રગતિ તરફથી માન
પત્ર એનાયત કરવા એક ગવર્નર સાહેબ
પ્રાથમિક કોળવણી મહત્ત કરવા માટે તથા
દર વરસે ગવર્નમાં જ્યાં જ્યાં જરૂર હોય
તાં વધુ શાળાઓ ખોલવાને રૂ. ૨૦૦૦
ની વધુ મદદ આપવાનું ફરમાવ્યું તેમાટે
એક માનપત્ર સાંદીના કાસ્ટેટમાં મુકી
એનાયત કરવું એવું કર્યું હતું.

પાલખપુર એજન્સીનાં કેટલાંક ગામો
માં ફાજાનીવારજી માટે મહેલાં મીસીસ
રાનાદે વીચેરેએ પડેનથી નીરાધાર બી
ઓની મુલાકાત હાલ તેમના પાણજી માટે
કારી રકમો આપી હતી.

‘પ્રગતિ’ જગ્યાએ છે કે કાઠીઆ
વાડની બી. જી. બે. પી. રેલવે જુદાં
જુદાં કાઠીઆવાડી રાજ્યો વચ્ચે વહેંચાઈ
થવા પછી ઉતાહ્યોની મુકેલીમાં મોટો
વધારો થવા પામ્યો છે. જાવનનર, જામ
નગર, જુનાગઢ, મોંડલ અને પોરબંદરના
રાજ્યોએ પોતપોતાની રેલવેને પોતે
જુદો જુદો વહીવટ ચલાવવાનું માથે
લીધું હોવાથી તે રેલવે લાઇનપર પાંચ
જુદી જુદી સત્તાઓ અમલ ચલાવવા
લાગી છે. આથી ખરબ અને અમલ
માં વધારો થયો છે, અને તે ખરબને
પહોંચી વળવા માટે તેણે આડાના દરમાં
વધારો કર્યો છે.

માથેરાન ખાતે બંધવણું વેરા કોમન
સેનીટરીયમ ખુલ્લું મુકવાની કોમ વેરા
કોમના વડા મુસ્લાઈ સાહેબ કુટુંબી
રાજકુને લીધે જઈ નહીં કાલવાથી, મુળ
જના આપાલ સેન તથા બાકાઈ હાઈડ્રોજન

કાઠીરીના દાથે મેળાવડા રૂબરૂ કરવામાં
આવી છે. એ સેનીટરીયમ માટે હાલ
નવા ઓરડા જુદા જુદા મહત્તોની સખા
વતથી બંધાય છે પણ કોમની જરૂરી
યાત જોતાં ૨૫ ઓરડા અને એક મસ
જીની જરૂરીયાત દર્શાવવામાં આવી છે.
મી. મુસ્લાઈ જીવાઈ બંધાવવામાં
જણુ બંધાવું ફરતીયર બંધીસ આપ્યું
છે, અને રોડ બંધાવવા મુક્ત મોટાભાઈ
એ સેનીટરીયમમાં પાણીની મોકલવું કર
વાને રૂ. ૧૦૨૭, તથા સેનીટરીયમને
લાલ લેવા જવાનાં રૂ. ૬૫૦ના કામમાં
વાપરવાના રૂ. ૬૩માં મી. દશનબલી અખ
ફુલખલી સ્ટેશનરીવાળાએ રૂ. ૧૦૦૧ ની
રકમ આપવાનું જાહેર કર્યું છે.

પ્રાંતજીની જુમા મસ્જીદના કાચેરે,
એ મોસલીક ઉમર રૂ. ૫૦૦
ની રકમ દીપેલીના પુરકી મસ્જીદના
નાવારસની મદદ માટે મોકલી આપવાને
કરાવ કર્યો છે.

સમીન રાજમાં જાજ મુખી અંગ્રેજ
કોળવણી લેવાનાં સાધનો નહોતાં તે
દાખલ કરવા માટે લાંબા નવાખનો
આજાર માનવા માટે નવાખનદા નસી
સ્થાપનાના પ્રમુખપણા નીચે એક મેળા
વડો થયો હતો.

જામ જાસર રેલવે ઉપર મદમદ
પરા સ્ટેશન ઉઘાડવાની મજેલી અરજ
સ્વીકારવામાં આવી છે.

દેશી રાજ્યો ઉત્તાંડ વધુ સંખ્યામાં
કોળવણી લેવા માટે જવાને તાજે દાખલો
કોલ્હાપુરના રાજ તરફથી ઉત્તેજો પુરો
પડ્યો છે. લાંબા મહારાજાએ હમણાં
પોતાના બે પુત્રોને કોળવણી માટે વિલા
મત મોકલ્યા છે.

“જમન” પર જગ્યાએ છે કે હાલ
માં જમને વધુ સંખ્યામાં પુરોપ ખાતે
જામ છે. તેના પુરાવામાં તે કહે છે કે
હાલમાં કેટલેક વખત થયાં વિલામતના
દર મેલમાં એકાદ જમન પુરોપ માટે
જનાર હોય છે. એકાદ બે જમન
ખાનુઓ પણ અખ્યાલ માટે ઉત્તાંડ જવા
ના દાખલા આ પત્રે આપ્યા છે, અને તે
માટે તેણે પોતાની ખુલાસી ખતાવી છે.

જમનેના પ્રવીન મજાતા સમેત શીખ
રોડ કુમર હમેશ માટે રૂ. ૨૪૬૦૦૦ ની

રકમે પ્રસિદ્ધ શ્રી આણંદજી કમ્પાઉન્ડની
પેઠી તરફથી પટે લેવાનો કરાવ થયો છે.

સરકારી મદદ મેળવનારાં પત્રો તરીકે
હાલમાં નખપના “જમન” ને રૂ.
૧૫૦૦૦, “મેંજાલ સમાચાર” ને રૂ.
૬૨૫૦૦ અને બિજામતને રૂ. ૩૨,૦૦૦
ની એ પ્રમાણે રકમો પ્રખના કરનારના
ઓના પત્રસામીથી હાઈડ્રોજન સરકાર દરમલ
આપે છે.

દીંદમાં ઉત્તાંડ ૧ વરસમાં ખીસ્તી
વસ્તી ૨૬,૨૭,૨૫૧ ઉપરથી વધીને
૩૮,૭૫,૧૬૬ ની ગ. છે. જેમાં ૩૫ લાખ
૭૫ ૦૦ દેશી ખીસ્તીઓ છે.

બોપાળનાં નામદાર બેચમે પોતાના કેટ
લાક રનેલીઓ ઉપર પત્ર લખ્યા છે, જે
ઉપરથી જગ્યાએ છે કે નામદાર રાણી
મેરીની કીસ્તી ખાનેની પધરામણીની થાક
ખીરી જાળવી રાખવા કીસ્તી ખાતે એક
કમ્પાઉન્ડ સ્થાપવાને તેમને વીધાર છે.

રાજકુમારોને ચડતા દરજ્જાની કેળ
વણી આપવા માટેની એક મુનીવર્સિટી
સ્થાપવાને સવાલ થોડા વખતની વાતપર
બોપાળનાં ના. બેચમ સાહેબે ઉઠાવ્યો છે
અને તેના સંબંધમાં ઉદાર, અખમેર
અને રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજના
બચસ્થાપકો વીચાર ચલવતા જણાવવા
માં આવે છે. એવી યોજના પ્રવચમાં
આવી છે કે ઉરાડુ ખાને રાજકુમારોના
એ ચડતા અખ્યાલ માટેની એક કોલેજ
સ્થાપવી અને તે માટે નજીક ર.
અઘાવીક લાખનું રૂ. ૬૦૦ કરવું.
આ રૂ. ૬૦૦ બાબમાંથી એ કોલેજને
ખરબ નીલાવશે અને રાજકુમારોના
અખ્યાલ માટે ઉગ્રાકથી નજીક મુરોષીવન
પ્રોફેસરને બોલાવવા. આ યોજનાના
સંબંધમાં લામતા વળમતા રાજકુમારોના
અબીમાય પુઠવામાં આવેલ અને તેઓ
એકમત થવા પછી એ યોજનાને મદદ
રૂપમાં ખહાર પાડવામાં આવશે.

હાઈડ્રોજન શાવામાં સરકારી રાજ
નીતિને રોકા મળે એવું સાંદ્રસ પ્રગટ
કરનારને સરકાર તરફથી ઉત્તેજનરૂપે
મદદ આપવામાં આવે છે. આખું સાંદ્ર
સ પંજળી બાવામાં પ્રસિદ્ધ કરનારને
પંજળની સરકારે હાલ કેટલી મદદ
આપી છે.

શ્રવણ દરદ સંબંધી

મહાત્મા જાનકીલાલ લોકોની સ્થિતિ

શ્રવણ દરદ સંબંધી તપાસ કરવા મુનિપલ સરકારે નીચેના કમીશન બાબત જુલાની આપતાં કે. જાનકીલાલ રહેવાને જાણવું હતું કે :—

મારા અનુભવ ઉપરથી હું કહું છું કે મહાત્મા જાનકીલાલ લોકોમાં આ દરદ વધુમાં વધુ છે. કેપ્ટનિનમાં બધા કલરડ લોકોને હું સારીપેટે જોળવું છું અને તેથી કહી શકું છું કે તેમનામાં દરદનો ફેલાવો થતો જાય છે. તે ફેલાવણું કારણ એ છે કે કલરડ લોકો હાલ તંત્રીના વખતમાંથી પસાર થાય છે. આજથી થોડા વરસોપર તેઓ કારીગરો તરીકે કામ મેળવતા હતા એ સંધાઓમાંથી તેમને હાલ કાલવામાં આવ્યા છે. આથી તેમને રોજના શી. ૧૫/- મળતા તેને બહોળા તેમને શી. ૪/૬ થી ૪/- જેટલું જ મળે છે. તેથી એક કુટુંબને રહેવાને આગળ એક આખું મકાન રાખવાનું પરવારું, તેને બહોળા હવે તેમને માત્ર એક ઓરડો જ મળે છે. રહેણી બહોળા મજૂર હોવાથી તેમની કારીરીક તાકાત પણ ધી ધી છે. આથી તેઓ કેપસ એ અને કેપ ફેલેટસ ખાતે ખુલી કામમાં તહેવારો પાળવાને જતા. જે સંધામાં તેઓ મુખ્ય મજૂરો તે સંધામાં આગળ, હાલના મેસારો નીચેના જાત પણ નહીં હતા. પરમુલકથી આવેલા સંધાકારીઓની કામે જેમ કમ લોકો હરીફાઈ કરી શકતા નથી, તેમ કલરડ લોકો પણ કરી શકતા નથી. આવી કથા તે તેમની મરીનામણું પસિલામ છે. તેમને માટે અસારે બેજ સંધા એવા છે કે જેમાં તેઓ હરીફાઈ કરી શકે. તે દરજ્જો અને માહિતો. દરજ્જોમાં કમ ના પણ હાખલા મેં જોયા છે. મહાત્મ લોકોને મીનાઓને લીધે છે. બીના સંધો છે. એવો પડ્યો છે, કેમકે કામ સંબંધી જવરવાની આપતમાં તેમની આવડત વધારે છે.

પોતાનાં અગ્રણીને મરણ સામાન વાપરીને તમા બીજી રીતે દુઃખદેવાના આરોપ સર એક દીકને કરવાનું બરો અને દીકરીકે કારતમાં બેઠા કરવામાં આવતાં શી. ૧૦ ના હાની સળ મળે હતી.

મવરમેટ મેજેસ્ટ્રાટ નોટીસો

નાદારી, હર્ષ રજીસ્ટ્રેશન વિશેષ સંબંધી

પ્રોટેસ્ટોના એલીમાટીક મહાર, સ્ટેડ નં. ૪૪૧ માં અપદુલા ખાનના નામથી રજીસ્ટર કમિશ્નરે રોજમાર તા. ૧૫ મી મેથી એકી દેવામાં આવનાર હતો.

ઝીરસ્ટ ડીક્રીકેટમાં ડેમજનરી ખાતે આઈ. મહમદ અને કા. નામથી રોજમાર કરતા ઇસ્માઈલ ઇસમની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેણદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૩૦ મી મેએ ઝીરસ્ટ રેસીડેન્ટ મેજિસ્ટ્રેટ બાબત બરાવાની હતી. બીજી મીટીંગ તેજ ઠેકાણે તા. ૭ મી જુને બરાશે.

મેનોનીના વેપારી આકુલ સાલેજ માલતની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેણદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૩૦ મી મેએ મેનોનીના રેસીડેન્ટ મેજિસ્ટ્રેટ બાબત બરાવાની હતી. બીજી મીટીંગ તા. ૭ મી જુને તેજ ઠેકાણે બરાશે.

અરમેલોના જનરલ ડીસર ઇસ્માઈલ મુસ જીનની મીલકત નાદાર તરીકે નહેર કરવા તા. ૨૦ મી જુને પ્રોટેસ્ટોના સુપ્રામ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

મુનિપલ પાલમેન્ટમાં પાસ કરવાના બીલોનો જનરલ બોલાએ પાલમેન્ટમાં જોખવા આપ્યો હતો તેથી માનવામાં આવે છે કે પાલમેન્ટની બેઠકને આખા જુન માસ ઉપરત જુલાની અધરમ સુધી રાહ રાખવામાં આવશે.

તાજું ઉમદા ફ્રેટ

અને રજીસ્ટ્રેશન

સફાઈની પેમ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકેટથી વાળેલી થોડા જ. જોર ૪૨ મિલથી ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P.O. Box 471, Durban.
Tel. 1466. "MAIDRI"

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૨૩-૫-૧૨

શી. પે. શી. પે.

ફૂલ કારમન ૧૪માઈસ ૨૦	૦ થી ૨૦	૦
આવલ માંબ ૧ બસતાની ૨૨	૬	૨૩
બીમદીના	૨૭	૨૭
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧	૨૧
એફ. ડી. આર.	૧૬	૨૦
ફાંડાના	૨૩	૨૪
ફેલી ટુવેર દાળ	૨૦	૨૦
કાનપુરી ટુવેર દાળ	૨૧	૨૨
મજૂરની	૨૦	૨૦
મગની	૩૧	૩૨
આડની	૩૨	૩૨
ચણા મુળના	૨૦	૨૧
ફાંડા	૨૪	૨૪
વડાલા નાતામના	૧૮	૧૮
મકાઈ	૧૨	૧૨
બીનીશ	૨૨	૨૪
જુવાર (કારર કોરનો)	૨૦	૨૦
કડવું તેલ ૧૩માઈસ	૩૬	૩૭
એરડીનું	૩૦	૩૨
મીઠું	૩૬	૪૦
નાબીએરનું	૪૩	૪૬
આડ સડેડ નાતામની	૧૮	૧૮
પીજી	આરે ૧૭	૧૭
લીરકુળ નાતાલ	૧૩	૧૪
આટો કાઉસ હોલ્ડ	૧૨	૧૩
આટો (અંબીએ મીલ)	નથી	
અદાસી સોપારી ૧૨તલ	જા	૮
મરચા	૬	૬
શી પેટી, રડીનના પેડ	૬-૦-૦	૬-૫-૦
પોરબંદર	૬-૧૦-૦	૬-૧૫-૦
પારારીન કોરોન	૦	૬
વાઈડ રોજ	૭	૭
મામન	૧૩	૧૩
નાબીએર	૨૨	૨૫
ફેલી	૬	૬
કાંઈમડ સોપ	૧૩	૧૪
આજુ સીક કોરોન	૧૫	૧૬
આજુ સનલાઈટ ૧૦ જોઈસ	૩૪	૩૪
આજુ ટાપમ ૫૦ દુકાના		
બોક્સની કોમલ	૧૨	૧૨
આજુકોરોસીલ (ખા. ૬૦)	૧૨	૧૨
નેકટર ટી	૧૮	૧૮
માચીસ બામન	૩	૩
સોપારી સેવરેમની	૬	૧૦
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦	૧૬
નીડલ (લીવરફુલ)		
પરતા એકની	૪	૪
નીડલ (લીવરફુલ)	૪	૪

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 15th JUNE and
DELAGOA BAY about the 16th JUNE
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા"

ઉપલી વખતેથી વખતોવખત લાઇનની મંતવર અને હાલ ચાલતી જામ માટે જાણીતા તા. ૧૫ થી જુનના રોજ ઉપરોક્ત. તે ફક્ત ડેલાગોઆમાં જાણીતી અને મોખાસા નામ કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની જાણીતીમાં કે પાસેજરો સાથે ઉપલા હાલકોમાં બધી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. રેલી ખાસી છે. જોશીસે સાથે અને ફીડરતાની વાત બજાનારા છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા મુખ અને ખાસથી મોહલના માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ લાભમય છે કે આવી ફક્ત જુલની જુલારીનો અમુક તક મુખવશે નહીં.

ફરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વસતી રીટરન ટીકી દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી ધુરત રીતે ની ટીકીટ કાઢવી એવી. રેલીજે દાખલર આવે છે અને દાખલર થઈ છે.

હવે ખાલી ઉપલી લાઇનની જાણીતી જાણીતી ૬૭ માસે ઉપરોક્ત. સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચે તાલી અગર મને છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખાસ માટે બી. એમ. કાલુજી, ના. ૨૮ પ્રીસીડેન્સી સ્ટ્રીટ અથવા ક્રોડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડેસન એજન્સીઓ, અને ડેલાગોઆમાં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમણી સુરની ફાઈ. અગર અમારે ત્યાં જાણે મળતું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી. આંગલીયા એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

મેસરસીસ સેડ, મુંબઈ

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 555

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 413. Corner Kaffir & High Streets,
FRIEDBERG, JOHANNESBURG

Box 570 Tel. Add.: "TAJANDAR,"
HEAD OFFICE: VANDER COLENA, INDIA.

સાંભળો ઉત્તર વિના રહેવાનું નથી
મુંબઈ મુખે

ખાસ રેલીઓની ઉપરથી અને ઉત્તર વિના
પ્રગટ થાય છે; તેથી મહેરબાની પોતાના કુલ
ની રેલીઓ સાથે લેવા હાલ છે.

સામાજિક મહેરબાની અને મોહલના વાસ્તે
જો અને વિદવા લોકો અને લાભમાં પ્રગટ
અને મેમાં હાલકોની વાસ્તે આ માસી
ફીડર હાલકો અને પાસી વડે સગવડ
ફીડરની નાંખતી રીતમાં જો સરખા આલ
અર પાસુ મ. ફીડરતાની ઉપરથી આલ
ઉપરથી વડે રેલીઓ નાં સહીસ કુલ
સાંભળો મના છે. ત્યાં 'મુંબઈ મુખે'
ની ખાસી થાય છે.

વધારે ખાસ માટે ૧-૬-૭

સાંભળો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરખાને કરવો:
મુંબઈ મુખે' મહીર, અમદાવાદ.

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું પ્રુકોલેટર બી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 55 Tel. Add.: "PORBANDAR"
Telephone 35

'L. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly	17	0
Half-Yearly	8	6
Quarterly	4	6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા મેલા

હાંડીખાર અને મોઝાસા ર્ધ મુલક જશે

સ્ટીમર આન્ડ્રોહો ટન ૩૦૦૦ તા. ૨૦મી મે

આ કંપનીની આમલોટમાં દરેક વરખા પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી સીઝન છે, અને ઓછીકિશ બીજા કાસદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સંભતાવાળા તેમજ માયાજી છે તેથી પાસેજરોને કાઠપણ વાતે બસ થયું મુલક પાસે નથી જે ખાતરી સમરો.

આ કંપનીની આમલોટ દર મહીને મુલક ચાર જગ છે. માટે આ કુકે પુલતની મુસાફરીનો ખરો કાલ નહીં મુલકા દેશ જનારાઓએ તખ્તાર વપ રહેકું.

સદરકુ આમલોટ મુલક પહેલિથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારકેતે ૨૦મર મળશે તે ઉપરથી સહની બાજુ માટે અતરે બાપામાં નોઆવશ્ય તેથી સજ કાહેબે ને વખર ખરચે આમલોટ પહેલિ જવાની ખબર પડશે.

વધુ ખગત નીચેને સરનામે સળી શકશે.

દરખતે હીંચે કોઈનો જોર કાકલતા સ્ટીમર નીચે મુજબ માતી છે.

સ્ટી. કમફુલી ૨૩૨૦ ટન. મુન ૮

ફ્રીડોમ ઓફ ટ્રેડિંગ એજન્સી.

કેમ્બ્રિજ, ૧૦જીસ્ટ્રાલ, ૧૦જીસ્ટ્રાલ કંઈકેકામકે કંઈકેકામકે કંઈકેકામકે

કંઈકે કંઈકે કંઈકે ૩,૩૦૦ કંઈકે ૩૨

બી. મુસાફરી ઓફિસની મુ.

કેમ્બ્રિજ ઓફ ટ્રેડિંગ એજન્સી

૧૧૨, ૧૧૧, ૧૧૦ કામકોઈકામકે દેશ કંઈકે

વેસ્ટ સ્ટીટ, ૧૨૧૦.

Telegraphic Address: Kathorian.

King & Sons,

P.O. Box 125.

West Street, Durban.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the Head Office for E.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Cornhill House,

59 Field Street,

CAPETOWN

Commercial St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શી. રૂ.
કાન્થવાલ્લભે પુત્રી કામરો.	૦ ૧
બેકના કામ બીજી આજ્ઞા	૧ ૦
મારો બેકનો અનુભવ.	૦ ૩
„ ૨ જો „	૦ ૬
„ ૩ જો „	૦ ૩
રામાયણ સાર. જાકાર્ડ	૧ ૦
મુસ્તાફા કામેલ પાકાલુ' કામલ.	૦ ૧
એક સત્યવીરની કથા.	૦ ૧
સત્યામહનો હનામો નીમક	૦ ૩
સર્વોદય	૦ ૬
કુતવશ કામેલ પાકાલુ' કામલ	૦ ૬
મુશ્કરાના કવચ	૦ ૩
નીતિ થર્મે અથવા થર્મે નીતિ.	૦ ૬
એક હીંદુમથે દેશરટેલનો કામલ.	૦ ૧
બસમાની ગરબી	૦ ૧
સત્ય વિના બીજી કથા' નથી	૦ ૩
કુવન દોરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૬
Indian Home Rule	૦ ૬
Ethics of Passive	
Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the	
Ramayana	૦ ૬
A Book-and its Misnomer	૦ ૬
An Indian Patriot in	
S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d.)	૨ ૬
The Indians of South	
Africa by H. S. L.	
Polak	૧ ૬
M. K. Gandhi by Dr.	
P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
દેશીય ખરચ દરેક મોપડી માટે ૧ પેની	
જુદ. કેમ પણ કોલેનિતા કદાચ સ્વીકારવા	
માં આવશે.	

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohaganlal Bhawanidas Gheswala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
EBRAHIM NORODIN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMORAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Iamili & Co.
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: "Tobacco"
Hossein Cassim & Co.,
Box 88, 271 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 een-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIFNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer. Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kau Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Mosejee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHAIRABHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarin,
224 Market St.
Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3458.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vadia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 292,

CHOTARWAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dangerahi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJET IDOLAY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.

VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merabank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umless Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAHMA, General Merchant
Box 35.
I. A. Orjee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETTIP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tiekandae Bros.,
Main Street. Box 631.
I. A. Parry,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vamanji Parmanand & Bros
Box 33. Tel. Add.: 'Vamanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

BUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee B. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPERLOHRE

(TRANSVAAL)

Keshavji Giza. Bafolla

THORNTONVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hosoon Amod Vankar.
General Dealer. Phone No. 1

UMBINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwanting
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 225
M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે બાઈઓ.

પ્રગત્યોચની વારતાપરથી.

ફારસીમાં પ્રસિદ્ધ છે,

ફોન-૫૦૦૫.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

*Highly spoken of by Eminent Thinker
and Patriots.*

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

Apply to:—

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERRY

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAK
A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies"

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Postal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgoni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 29. P.O. Box 26.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. સીયનરેડીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેન્સર
ઓફસ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "મીડી"
અલેક્સાન્ડ્રા બીચીંગ, પ્રીમીરીયમ.

ખુલાશાવા બુલાશાવા લખતની હ.
જનરલ ઈમ્પોર્ટર અને એજન્ટ
મરના ફેબ, ફેટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, ફેબ, કુવાલ, કીરબાન, ફેબી
ફાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપે, લુઓ અને ખાતી કરે.
લેવુ મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, નોટરી-સનરમ. ઓ. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
or
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about July 1st Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about June 13th Durham Castle 8217 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about June 7th Cluny Castle

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJQY IDOLQY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 314, LOUVERNO MARQUE.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION'

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI
AND THE
South African Indian Problem
HINDU SOCIAL IDEALS
Price 6d. each
with Postage 7d. each
International Printing Press
PHOENIX, NA

तुलसीदासजीकृत रामायण सार.

भाष्यकार हिंदी प्रजाता पुनोः परदेस मल्ल बहु करे छे. परदेसना पोताना धर्महुं मान रोखहुं ए बनावे कोहीनहुं छे. परंतु हिंदुने बिदेसे फटीन छे. सो ठकनासनी एवो मत छे के साधारण हिंदु केन्द्र रहल बाबहुं ए बवा हिंदुहुं नही एन बवा हिंदीहुं काल छे.

साधारण हिंदु धर्म दुई कोहीन मान्य बाब एले छे. हेतु रहल नीतिन सफल छे. ए बिचारे बवा धर्म बरा बने करका छे एन बही बकाय केमके नीतिनी अरुन एवो धर्म होवापहुं नवी.

मये तेम होय एन साधारण हिंदु कर्महुं एन साहस रामायणना ओरें सहाय छे. सुक रामायण संस्कृतना छे. ते बीबाज बाबे छे. तेना तरजुम बुनायानी बनी भाषायां बनी छे. हिंदुस्तानी बनी प्राकृत भाषायां छे. आ बवा तरजुमाने तपासीये ती तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणने कोह अही कर्म तेम नवी. तुलसीदासजीहुं रामायण कई जोतां तरजुमां नही बनाव. तुलसीदासजीनी भाके एवी अनम्य हती के तेमे तरजुमी करवाने पदके पोतानाज बबारी बवा छे. म्नास कोहीने हिंदुस्तानी एक एन मान बही होय के ज्वां तुलसीदासजीना रामायण कोह हिंदु केक अमानवी नीतिके. एहुं रामायण ते परदेसना (बनी देखना एन) बवा बाबही पूर बांचता नवी. बांचनानी अनकार नही बज्जतो. आपा पुस्तकीने हुका बज्जना बहार बाबदा होय ती हिंदी प्रजाता कल्याणकारक बई एन एवा हेतुकी तुलसीदासजीहुं रामायण तेना एन बहार पावनाओ हामी राखी छे. तेनाओ प्रमद काय दुरतमीन जल बाबक रहु परीये कीये.

हिंदी कीकी तथा काला जगवी ए रीथ हिंदीनी करय छे. ते बाबहुं एन आपना रामायण जेहुं कीहुं पुस्तक मानिक्य इहे.

परिमल १ बीबीन.

सेप्टेज १ ऐन.

इदरनेकनक बीबीन मल, बीबीनल, बाबक

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

S.S. Kanzler leaving Durban 16th June Delagoa Bay 18th June

જરમન ઉપર આફ્રિકા લાઈન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. કે.કે.કે.

અહીંથી જા. ૧૧મીના રવિવારે દેલાગોયાબેઈ તા. ૧૮ જુનના રવિવારે ઉત્તરદક્ષિણ ભર અને મહે ગોના મર્ટ મુખ્ય હાઈડે જશે. જાણનાં સાથે જનારાઓ આ વાહનથી નહીં મજૂર લાઈનની વિદિત સુરક્ષિત, સુવિધાવાળા જાવનાર ટાઈમસર જનાર અને ટાઈમસર પહેલનાર છે. મુખ્ય પહેલે છે તુરત અહીં ફેબ્રુઆરી મળે છે. ૩૬ કુલાહ, ચાલાર વારીઓવાળા અને હવાઈર હોય છે. ફ્રેટ, સેકન્ડ અને ટ્રીની મીન્ટો ચોસાઈ તથા જમર ચોસાઈ વાળી મળે છે. જહાસીઓ દેશી અને ૪૫વાને તથા ચોસાઈ માસિક હોય છે. લાઈડાની ટેક, ચોસાઈને અલાઈ જવા, વીજળીની ભરી પાણી, કુલમવાળુ બલ્ક હોયને પુરો જાણવત હોય છે. મતલબ કે સ્ટીમર, જાણ પાસે જશેને મરિજ દેલાઈથી હાવરહની સમજ છે.

જુન જમર મરિ જશે આ પુરો નીચે સરનામે, તથા બેલાઈસિયસ, પ્રિટોરીયા અને લીવરહીના બેજ'ડને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
137 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Ferdiburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B-Ltd., Durban.

બધી ભવનાં પ્રિયુષ્ક તથા ફરત ડરબનમાં રેલવાને મરિ જશે લઈએ બીએ બહારના માલ મરિ સરસ બજારમાં ની આપવાની ખાત્રી આપીએ બીએ. ખરસ તરવજ મુજબનાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ઉસ્તામી સાધુઓને ખુશ ખબર

રેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીય ફેડ ટોપીઓ કુકી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહેલી છે. બહારના બોરડર ઉપર પુરુષ ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા જો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add: 'ABOUBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

ઉચ્ચ ફેબ્રી ટરકીય ટોપીઓ,

સચ્ચતી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલની તંબાકુ.

ફરક મીજ જમાવે, સસ્તા આવે મળશે બહારના બોરડર ઉપર તુરત ખાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. બીએ. Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban

માસ્ટરસ ડેશ કંપની

જનરલ ફરક, વેલરેબલ, અને પ્રિયુષ્ક સંખ્યાવરસ, માર્કેટ અને કમીસન બેજ'ડસ, ૨૧૨, માર્કેટ સ્ટ્રીટ, પી. બી. માસ્ટરસ પુરુષ ટોપીઓ અને ફેબ્રી બોરડર "બાન્કાઈલ" "ORLIGE". બેલાઈસિયસ

મોરાર દલા

જુના ભરોસાવાળ વેપારી

ફેબ્રીસેબ અને રીટલ ચોસરી અહીંથી મળશે

૧૦૪ હાનોવર સ્ટ્રીટ, ફેપ્રાઈન

No. 23—VOL. X.

SATURDAY, JUNE 8TH. 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

IMMIGRANTS' RESTRICTION BILL

DEBATE IN THE UNION PARLIAMENT ON THE SECOND READING

IN the House of Assembly on the 30th ultimo, the MINISTER of the INTERIOR moved the second reading of the Immigrants' Restriction Bill, and stated that the Tuberculosis Commission had been instructed to report first on such questions as might be of importance in regard to the Bill. The report, he thought, was a valuable one, and parts of the recommendations would probably be adopted by the House before the Bill became law. Although the Bill was not of the most urgent importance from a purely South African point of view, yet it was important and urgent from the wider point of view. The questions that received solution in the measure were of great Imperial importance. The Bill intended to put in force and embody in legislation an understanding come to as far back as 1910 with the British Government regarding Asiatics and the immigration of Asiatics, especially Indians, to South Africa. The Minister added that this was not merely a Bill dealing with white immigration to South Africa, but dealt also with the somewhat different and more complicated subject of Asiatic immigration to South Africa. The Asiatic population and especially the Indian population, of South Africa had taken up an attitude, to which they were supported by the India Office and the British Government, whereby they claimed, as regarded the laws of South Africa, that there should be no differentiation between them and the whites. They did not object to differential administrative action or difference applied in practice to them; but they objected to and opposed most strenuously any legislative stigma being put on them, so far as the statutes of this country were concerned. In this attitude they were supported by the British Government, and it was now, as

members knew, after a great deal of trouble and negotiation on the part of the present Government, that they had acceded to that position, and they had recognised that in the legislation of the country there should be no difference, but the difference would be confined to the administration of the laws which they might pass. The difficulty in working the Immigration Law in this country was considerable, because whilst, on one hand, they were most anxious to foster the immigration of white people, they were equally anxious to keep Asiatics out (Hear, Hear). They had therefore to pass a law applying in the same terms to all sections, but aiming at bringing certain people in and keeping others out. It looked almost like a Chinese puzzle. After a great deal of consideration, they had decided to adopt the suggestion of the Colonial Office, supported by the Government of India, to apply the Australian educational test. This apparently was a very stiff test, but it admitted of being applied with rigour in one case and laxity in another, so that whites might be engaged to come to the country, whilst Asiatics would be kept out. That Australian test, as adopted in the Bill, was the principal provision of the Bill, and that was also likely to give rise to the most discussion. It apparently placed enormous powers in the hands of the Government, yet he was prepared to state, on the part of the Government, that in the administration of this law there was not the slightest intention of making it more difficult for white people to come into the country than it was to-day. The intention was rather the other way. In the past there had been too great a tendency under their existing legislation to lay stress on purely educational qualifications. (Hear, hear.) A man who wanted to come to this country, and was physically

fit and otherwise might be a good citizen, was asked to test his knowledge in some European language. Some of these languages did not concern them in this country in the least. A man who had a very high knowledge of Yiddish did not impress him, and the same applied to Russian and many other languages. What they did want in this country was a certain type of character and physical fitness, and they should not look too much to immigrants' literary attainments or educational qualifications in languages of little use in this country. As for the rest, the Immigration Department would be carried on the same as under existing laws. He was perfectly prepared to state, as he now did, that no test would be applied to white people more difficult in future than was applied in the past. So far as the Indian and Asiatic populations were concerned, he was going to carry out the arrangement with the British Government, and that was that they would permit a small number of educated and professional Asiatics to enter South Africa yearly, but, of course, in limited numbers, but they certainly would provide for others in such a manner that there would not be any influx into this country of Asiatics.

MR. JAGGER: Has the British Government seen this Bill?

THE MINISTER of the INTERIOR: "I do not wish to say anything to influence this House. They have seen the Bill, and they are most anxious it should be put on the Statute Book, although they have raised one point in regard to domiciled people which is not in the Bill, but which I want to bring forward as an amendment. The Government of India have also seen the Bill, and agreed to it, and their desire is that it should appear on the Statute Book as soon as possible. Proceeding, Mr. Smuts said the Bill

contained the usual provisions as to what were prohibited immigrants and what were not. In this regard he wished to say that, in accordance with the report of the Tuberculosis Commission, they would now have to add another paragraph to this section, by which it would be provided that persons infected with tuberculosis might be permitted into this country under certain conditions. Opinions differed as to whether they should allow people suffering from tuberculosis into this country, but it would, however, be a considerable hardship to close the door to these people without respect to the degree of tuberculosis from which they were suffering, and the Commission had come to the conclusion that these people might be allowed in under certain conditions, and provided they conformed to certain regulations discussed in the Commission's report. That part of their report he would like to adopt. (Hear, hear.) They should fight the scourge tuberculosis in this country, for it was rapidly becoming one of the most dangerous diseases in the country. They should make a commencement ■ their seaboards, so that they should not be further infected with this disease. (Hear, hear.) He agreed they should not entirely close their doors, but he also thought that if the recommendations provided for were accepted it would be possible to prevent any further infection from abroad. Exceptions were also provided in the Bill—that was to say, certain classes of people would be free to come into this country, and would not fall under the provisions of this Bill at all. The provisions of the Bill of last year in this respect had been somewhat extended, so that now all South Africans would be able to come in from abroad with their wives and children. Some difference of opinion had arisen with the Chamber of Mines in the Transvaal as to one of the paragraphs. Provision was made in Clause 5 that the following persons would not be prohibited immigrants, namely, any person who entered the Union in accordance with any law or convention with a neighbouring Government. This provided for the exemption of all those native labourers from the East Coast of Africa. The convention referred to here was the Mozambique Convention. The Chamber of Mines had raised several difficulties, and had pointed out that natives coming from Basutoland might technically under this section be prohibited immigrants. Natives coming from Nyasaland, they pointed out, might also be prohibited immigrants. He thought there was not much force in these objections. With regard ■ natives from Basutoland, the provisions of the recruiting law of last year dealt with them. The Chamber also pointed to the case of the Nyasaland natives. Of course, natives from Basutoland were not

prohibited immigrants, as natives who came here in accordance with any other law were exempted, but if there was any doubt he was prepared to meet the Chamber of Mines. As regard the Nyasaland natives, his information was to the effect that they were not recruited in Nyasaland. The usually went into Portuguese territory from where they were recruited by the agents ■ the Witwatersrand Native Labour Association, so that they fell under the Mozambique Convention. He, therefore, thought no amendment would be required in regard to these objections. Another important point under this Bill was with regard to the movements of Asiatics in South Africa. It would in future be possible to prevent wholesale immigration into the Union, but the difficult question in regard ■ inter-provincial movements still remained, and this was one of the points which the British Government had impressed upon them. There was practically no immigration of Asiatics allowed into the Transvaal or Free State, but under the laws of the Cape and Natal Provinces it was possible for Indians and Asiatics to comply with the Education test and enter these Provinces, not only from abroad, but from other Provinces. The Natal Indian who wished to go to the Cape need only pass a low test under the Cape law, and similarly the Transvaal or Cape Asiatic who wished to go to Natal, could do so if he passed a test under the Natal law. There was no law in the Cape or Natal as regarded immigration of Asiatics, and therefore, hon. members would understand the difficulty, as Asiatics could not at present go to the Transvaal or Free State. Now the British Government had asked them in the application of this Bill not to make the position of Asiatics worse than it was. Although they did restrict, under the Bill, the inter-provincial movements of Asiatics, they had asked so far as the Cape and Natal were concerned not to go further in actual administration than the law allowed to be done. As regards the position in the Transvaal, added the Minister, "we have a free hand, and we can debar their entrance from other parts of the Union to this Province." Whilst it was intended to enforce their law in the interior Provinces, they were prepared to make its administration not more drastic than hitherto under the existing law. The question arose, what would be the actual position in a Province like the Free State if this Bill became law? The position there would be that this limited number of Asiatics who would be admitted annually into the Union under this Act, if they were educated or professional people; and if, also, they were in limited numbers as the Union Government might agree to let in. These people would be admitted into the Union, and it would be free for

them to settle if they desired in any Province of the Union, even in the Free State, but the provisions of the existing law in the Free State made it impossible for them to exercise certain trades and professions or to hold ground. All these prohibitions would remain in force, and the disabilities imposed there would remain, even if they chose to ■ there. If Clause 18 did not appear quite satisfactory, he was prepared to embody an amendment to make it still more explicit that these people, although they could go anywhere in the Union, even in the Free State, should be debarred from exercising any of those rights they were at present debarred from by existing laws in the Free State. The net result in the Free State would be that the position would be safer from the white point of view, because the present Free State law was certainly of the most lax character. The present law of the Free State provided that an Asiatic might come into the Free State, but within two months of his arrival must apply for permission to remain there. If he got permission ■ remained, but the door was opened. The Asiatic came first to the Free State, and after two months got permission. That was a most unfortunate provision, for if people were to be prevented from entering the Province it was best to prevent them at the border. Once in the Province, it was very difficult to remove them. The result would be that the position in the Free State would be safer. Continuing, the Minister said that a deal of dissatisfaction arose from time to time with regard to the administration of the Immigration Department. Officers of the Department were able and painstaking, but they were also human beings and no doubt sometimes did make mistakes, which produced a certain amount of public commotion. Their decisions created some criticism which he thought avoidable, and he proposed, therefore, ■ appoint advisory Boards at certain points. It was impossible to appoint a Board at every port of entry into the Union by rail, as well as by sea, but he thought that at Capetown and Durban they should have Boards which could consider cases where the Immigration Officer was about to prohibit a man from entering the country. These Boards would be so constituted as ■ provide for fair and impartial consideration to appeals. Some amendment ■ would be necessary to the Bill, such as that a man domiciled in South Africa should have leave to appeal to the law Courts. He moved the second reading of the Bill. (Cheers.)

Mr. ALEXANDER (Capetown Castle) spoke strongly in favour of appeal Boards, and contended that the advisory Boards got up under the Bill would be mere dummies.

The debate was adjourned till

Monday, and the House resumed in Committee of Supply on the Estimates before the suspension at 6 o'clock.

MR. ALEXANDER (Capetown Castle) in resuming the adjourned debate on the Immigration Bill, on Monday, contended that Free State members were by no means satisfied with what the Minister had put in the Bill. They had strongly relied on the terms of the Free State Act to protect the influx of Asiatics. Something had been put in the Bill now, but it would not satisfy either the Free Staters or those in charge of the passive resistance movement. If the statutory differentiation in favour of the Free State were to remain it would not contribute to the settlement of the Indian question, while if it were taken away it would not satisfy the hon. members from the Free State. Mr. Alexander contended that the dictation test prescribed in the Bill was not the same as in the Australian Act, as the Minister said it was. In the Australian Act of 1905 the language to be used in the dictation tests had to be approved by Parliament. It should be laid down that Yiddish was a European language within the meaning of the Bill. It was a language of thousands of people in South Africa, and was recognised by a special clause in the Transvaal Act of 1907. He had to point out that matters of immigration were dealt with by the Central Parliament of Australia, and the immigrant, having landed in Australia, could move all over Australia. On the Bill now before the House, however, Provincial orders still obtained, so that if a man from the Transvaal wanted to do important business in Capetown, it was quite possible, at the discretion of the Immigration Officer, that he could be stopped at the border and told he could not proceed further unless he passed a dictation test. He did not see how it could be worked unless with a system of passports the same as in Russia. With the automatic provision remaining in the Act, Mr. Alexander further contended that appeal was worth nothing. The difficulty with regard to this particular Bill no doubt was that the public of South Africa were not satisfied that the Immigration Department was so administered that they could entrust it with more powers. What was wanted was the real consolidation of the existing Provincial Acts, leaving it so that anyone who wanted to come into the country could do so, provided he could read in characters of the European language that would satisfy the European section of the community, the Imperial Government, and also those Indians who were already here. He wanted to see the Bill converted from a mad measure of autocracy into a reasonable and sane piece of democratic legislation.

Mr. GROBLER (Edenburg) objected to the Bill as leaving it too wide open for Asiatic immigration. What

he wanted was to get labourers and domestic servants, but the Bill provided for educated Asiatics, and this was exactly the class they did not want. The Free State would be overrun by Asiatics, and the same would happen as was happening in the Cape. Capetown would not remain the legislative capital very much longer, because the members of Parliament would object to spending half of the year in the midst of an Asiatic population.

Mr. MEYLER (Weenen) said they had a decidedly different method of checking the influx of Asiatics in Natal than was proposed in the Bill now under discussion. They were now going to have people restricted in what he might call a back-door manner. He contended that the Natal Immigration test was far better than the one proposed under this Bill. Under the Bill, white men could be kept out just as much as Indians or any other person deemed undesirable. The Minister might tell them that it was not intended to keep out white people, but this Government would not always have the handling of this law, and it might be they would get a Government in power who might abuse the powers of exclusion the Minister proposed to take. The test of illiteracy was far too stringent. When they came to the provision, in so far as the interchange of people between the various Colonies was concerned, they had really a most extraordinary state of things. Natal had been induced to come into the Union, but now it was found that, instead of South Africa being one country, which was what was held out to Natal in pre-Union days, there was to be a ring fence round Natal, and no native or Indian would be allowed to leave the province for other parts of the Union, even though they might be required for labour. The supposition was that they found the coloured population in Natal increasing at too rapid a rate, and they would not be able to spread them over the Union, but must keep them strictly within their boundaries. This principle they could not possibly agree to. Mr. Meyler went on to speak of the position of the whites under the Bill. They talked a lot in this country about wanting immigration, but when they came to facts they found people usually wanted the same type as those amongst whom they lived, which was rather difficult. America, he pointed out, had taken 48 millions of people in during 90 years. It was absolutely necessary that South Africa should take people in and not close their doors and here at this stage of the Union they were introducing a Bill to restrict immigrants. From Southern and Eastern Europe America took to-day more than 70 per cent. of its immigrants. We should probably say this was not the class wanted in South Africa, but the industries of the United States had been built up by a population of this sort. The industrial development of America

would have been delayed but for the influx of labour such as he had mentioned. The black would encroach still more on the white man's domain unless we got still more of the working class amongst the South African population. We could not expect the people of Western and Northern Europe, who did not go to America, to come out here, because they were not offered the inducement of a free farm, as in Canada, in this country. Mr. Meyler added that they must get people wherever they could find them—men who would turn their hands to labour, and who did not want to live as gentlemen, and simply rely on the black labour to do the work. Able-bodied men should not be prevented from coming to this country, for they had something to give, and as a class they should not be feared. They should follow up the true spirit of union, and not attempt to put a ring fence round Natal, thus preventing those born and domiciled there from moving into any other part of the Union.—Reuter

Coloured People as Tenants

Restrictive Clause in Township Lease

In the Witwatersrand Division of the Supreme Court on the 30th ultimo, Mr. Justice Ward read the judgment of Mr. Justice Bristowe in the action of *Francis Purnell Alexander v. Thomas and Elizabeth Johns and Ahmed Mahomed*, which was for ejectment, and centred upon a restrictive clause in a township lease. The action was heard on April 22. The plaintiff claimed as against the first two defendants £150 as damages, and as against all three defendants an interdict restraining the occupation of Lot 547, Boksburg North, by Indians. The township of Boksburg North was offered for sale by auction in leasehold lots on October 7, 1905, the vendors being the predecessors in title of Hendersoo's Transvaal Estates (Rhodesia), Ltd. The leases granted to purchasers were for 90 years from October 1, 1905, at a monthly rent of 5s. Clause 8 in each lease prohibited the lessee to transfer, give, suffer, or allow the occupation in part or whole of the said building lot or any of the buildings thereon to any Arab, Malay, Chinaman, coolie, Indian, or other coloured person, or to allow such person to be located on the stand unless he was in the bona fide employ of the lessee or his tenants and was engaged in carrying out the duties for which he was employed by the lessee or his tenants. Clause 19 granted each lessee the option to purchase the freehold, the lesser understanding, if the option were exercised,

to pass freehold subject to the above restrictions. Clause 20 reserved to the lessor the right at any time, by agreement in writing, to cancel or modify any of the restrictions. The plaintiff was the owner of Lot 507, and Lot 547, which lay back to back with Lot 507, was owned in freehold by the first and second defendants, they having purchased the freehold. Clause 5 of the transfer deed was in identical terms with Clause 11 of the lease. On Lot 547 were erected two shops and a house. On November 13, 1911, Mr. and Mrs. Johns let the shops to one Lintine for two years, at the monthly rent of £12, with an option of renewal and the right to sub-let on condition that no liquor was sold or immorality allowed on the premises. The restriction about letting to coloured persons was omitted. On the same date, Lintine granted a sub-lease for the same terms and at the same rent to the third defendant, an Indian, who proceeded to open a store on the premises. On November 21 the plaintiff warned Johns that no breach of Clause 5 of the transfer deed would be permitted, which he replied that the breach had been committed by Lintine. The plaintiff subsequently obtained a cession of the company's right of action. The plaintiff claimed an interdict on two grounds—(1) that the predecessors in title of the plaintiff and of the first and second defendants purchased from a common vendor; and (2) that the plaintiff had acquired the company's right of action.

His Lordship, after detailing the English cases on the subject, came to the conclusion that if the English precedents were to be followed, the plaintiff had a personal right of action against any co-purchaser or any successor in title—a co-purchaser who committed a breach of the condition in question, and he held, further, that the supposed distinction between the English and the Roman-Dutch systems of law, vanished. After dealing with the Roman-Dutch law, he held that the restriction in the present case was a servitude, and that the purchasers of the different lots, and their successors in title became mutually bound to observe it. The plaintiff had therefore, a personal right, without relying on the cession from the company, to prevent any of the lots from being let or occupied by coloured persons. His Lordship was satisfied on the evidence that Amod, when he took his sub-lease from Lintine, had been informed of the existence of the restriction, but whether he had or not, he must be taken to have known of it, because it was registered against the title. The interdict asked for would therefore be granted against him. The other defendants stood on a different footing. The under-lease to Amod was not granted by Johns, but by Lintine. It was urged that Lintine was only a blind, but he came to the conclusion that he should not be justified in holding that there was collusion on the

part of Johns. It was suggested that even if Johns did not know of the intention to under-let to Amod; still he committed a breach of Clause 5 of the transfer deed because, by omitting the restrictive covenant from the lease, he put it in Lintine's power to under-let to a coloured person. But the answer to this was that Lintine knew of the restriction just as much as if it had been in the lease, because it was registered against the title. The action against Johns and his wife would therefore be dismissed, with costs. Amod would have to pay the plaintiff's costs, except in so far (if at all) as they had been increased by making the first and second defendants parties to the action.—*Transvaal Leader*.

Indians of South Africa

Mr. Polak on the Present Position

(Continued from page 187)

The Draft Municipal Ordinance threatens respectable Indians with the loss of their occupation in many branches of industry, but its passage is delayed because it contains provisions in conflict with the safeguards of the South Africa Act.

Indian railway passengers are threatened with murder if they dare to avail themselves of the accommodation to which they are still, in law, entitled.

The Orange Free State has no modern Indian history; its shame lies in the past, but it is a shame that cannot be blotted out. The Cape Colony, which, of yore, was liberal and friendly, is gradually becoming tainted with the anti-Asiatic venom that is poisoning the springs of life for the Indians of South Africa.

Natal still taxes the chastity of its ex-indentured Indian women and the honesty and marital fidelity of the men, so that, to-day, only six labourers out of every hundred, at the expiry of their indentures, can afford the dubious privilege of their freedom. The Licensing laws rob even the colonial-born Indian of his right to earn his livelihood as a store-keeper.

That is the present tale of woe. What of the future? The new Immigrants' Restriction Bill is now before the Union Parliament. It ostensibly provides for the solution of the passive resistance difficulties. It repeals the offensive Registration Act of 1907 and apparently removes the racial bar from the statute-book, so far as immigration is concerned, though whether it really does this depends upon the interpretation given to the relevant clauses by the lawyers who are now being consulted by the Transvaal Indian community. The point at issue is a highly technical one, and is not suited to discussion here. But almost as important is the fact that,

in spite of the declarations of the Imperial Government, that, in arriving at a settlement of the Transvaal trouble, it would not countenance any diminution of the rights of Indians resident in the other Provinces, subtle attempts are made in the Bill to annul those rights. The right of appeal to the courts seems to have been largely taken away. The statutory definition of domicile, in Natal, protecting the resident Indians, disappears. The definition of domicile and the relation of wife to husband and father to son are left to the determination of arbitrary officials who, on the one hand, have it laid down for them by a judge of the Transvaal Supreme Court, that a Mahomedan Indian is intitled to bring any woman into the Province and call her his wife, to the exclusion of his first wife, married to him according to the law of the Province, as Transvaal law does not recognise the Mahomedan law of marriage; and, on the other, are convicted of contempt of court or are described by a Provincial Judge-President as being unwilling to be convinced by the best legal evidence that an Indian boy is the son of his father. The Bill contains a number of minor defects, but those enumerated will give some idea of its nature and intention.

It is easy to understand, however, that Lord Selborne, in raising the phantom of self-preservation, has confused the real issue, which has never been whether or not there be unrestricted Indian immigration into South Africa, but the two-fold one of the method of immigration restriction—whether on racial or cultural lines—and of the treatment to be accorded to the resident Indian population.

There is no doubt that a sustained attempt will be made to "freeze" Indians out of South Africa. That it will fail goes without saying. The South African Indians have already shown their mettle, and will no doubt continue to do so. It takes two to drive a bargain, and the Indians of South Africa have been no parties to this nefarious transaction. The future lies very dark indeed before them. But it is by no means a hopeless one. They will continue the struggle against injustice by every legitimate means in their power. They refuse to admit defeat or to leave the country, which, of course, is the same thing. And they look to India to put forth the effort that will make the struggle against such heavy odds a less difficult one. Trouble that is shared is much easier to bear, and if the South African Indians can be assured that India's heart beats with theirs, they will be even prouder to take part in a fight for the national honour that will help to create the new India. Though no endeavour should be spared to prevent the impending calamity, if the worst happens, India will have no cause to be ashamed of the labours of her colonists in South Africa. Gold is refined by fire,

and the spirit of men by suffering. But the best way to help is undoubtedly to convince the Imperial Government of the need to put a little backbone into the Colonial Office, so that at least an attempt may be made to redeem the errors of the past. India has much to forgive.

The Use of Firearms

All Transfers to Asiatics Refused

The Union Government seems to have taken up the attitude that Asiatics are not fit and proper persons to possess and use firearms. We have seen two letters, addressed by the Acting Chief Native Commissioner to a firm of Durban solicitors, relating to an application by an Indian to have his gun licence transferred to his son-in-law. This was refused. On further enquiry, the solicitors were informed that the Indian's character was not questioned, but it was the policy of the Government to refuse all applications by Indians for permission to possess firearms, whether applications were for new guns or for transfers.

The Act of 1905 gives full discretion, to give or to refuse gun licences to Natives and Asiatics, to the Secretary for Native Affairs. The Government, it would now appear, have taken away the discretionary powers of this official, and we are to understand that no Asiatic, in whatever part of the country he may reside, may transfer his gun licence to another Asiatic or secure a new licence.

The Asiatic Population

According to the Census Returns

A Blue-book, just issued by the Union Government, gives the details of the Census taken on the 7th May, 1911. In the whole of the Union there are 5,973,394 persons of all races. Out of this total, 1,276,242 are Europeans, 149,791 Indians, and 1,905 Chinese. The Europeans form 21.37 per cent. of the total population, Indians 2.51 per cent. and Chinese 0.03 per cent. There are 6,606 Indians and 823 Chinese in the Cape Province. In Natal there is a total Indian population of 133,031, and the number of Chinese is 172. In the Transvaal there are 10,048 Indians and 910 Chinese. The Orange Free State contains only 106 Indians and no Chinese. In the Cape Pro-

vince 22.71 per cent. of the total population are Europeans, 0.26 Indians and 0.03 Chinese. In Natal 8.22 per cent. are Europeans, 11.14 Indians, and 0.02 Chinese. The European population of the Transvaal stands at 24.94 per cent., whilst the Indian population is only 0.60 and the Chinese 0.06. In the Orange Free State 33.17 per cent. are Europeans and 0.02 per cent. Indians.

From the Editor's Chair

WAKE UP!

We print in another column a leading article from the *Ilanga lase Natal*. It is headed "Wake Up, Bantu!" The writer of the article evidently believes that there is great need for the cry. Attention is called to the fact that all South Africa is pushing along the path of progress. The Bantu alone stands still. The writer reminds the Native that "Every civilization in the world has been evolved, not out of books, but out of things. Every civilization in the world has been built up, bit by bit, by the need for food and the need for things. The path of progress does not lie in buying a white loaf of bread and eating it, but out of learning to grow the corn and grinding it; not in wearing clothes but in weaving them; not in living in a square house but in building it. Agriculture! Production! Let those be your watch-words."

The above sentences ring with sincerity; they glow with enthusiasm. The writer has realised that the Native people of this country are looking away from the land to the town and the city. They vainly think that that is the path of progress which leads away from the old home and their fields of corn, to the crowded places where they must jostle each other in the struggle for existence, and where, alas! they learn all kinds of evil. We sincerely trust that the true friends of the Natives, who thus bid them not to forsake the path on which their fathers trod, may succeed in infusing into the minds of at least those Natives who are at present in the schools, that the welfare of their people depends on their re-

maining on or returning to the land.

And what place have Indians in the future of South Africa, if they also do not cultivate the land and turn their attention to useful occupations? They who till the soil are the true possessors of it. By taking possession of the land and becoming producers of food for man and beast, the Indians of this country will establish themselves in a way which is impossible otherwise. A people which lives solely by buying and selling for gain and in other unproductive modes of life cannot ever become a true nation. We may need a certain number of such people, but the mass of the people—the backbone of the nation—must be agriculturists. At present, our free Indian farmers are composed of men and women who have managed, by much sacrifice and hard work, to secure a small plot of ground which they cultivate. Natal owes much to these people. They are invariably ex-indentured people and are agriculturists because they can be nothing else. Their children, so long as they remain "uneducated," follow in the footsteps of their fathers. But let those children go to school in the town and their outlook changes entirely. They no longer look with favour on the humble occupation of their parents. They must become shopkeepers, clerks or even professional men.

This is a serious position and needs to be faced. What is the conclusion we must come to: that the present educational system is a failure? If education consists in training a child in such a way that it cannot possibly look to agriculture as a means of livelihood, it is indeed a failure. Then what is to be done? First of all, we must change our ideas of education. We must give up the notion that the worker on the land is a man beneath us. It is not a degraded but a noble occupation. Our children should be taught to regard the work of agriculture as honourable. They should be encouraged to look up to a man who tills the soil to produce food for us. If we could only change our attitude towards manual work, the solution would be easy. Having once become convinced that agriculture and useful

trades are ideal occupations for our children, we shall have no difficulty in deciding what kind of schools we need for them. We think there is just as much need for the Indian as the Bantu to "wake up" and realise what his position is to be in the future of South Africa.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday,

Most of the Tolstoy Farm School boys walked to Veresiging on Saturday last and returned on foot on Monday. The distance covered was nearly 30 miles each time. Mr. Aswat provided a royal treat for them which they enjoyed greatly.

The *Union Gazette* of the 21st ultimo contains a list of the names of all Unrehabilitated Insolvents in the Transvaal whose estates have been placed under sequestration from the 1st June, 1908, to the 31st March, 1912. Out of the 8,255 names in the list, 120 are Indian.

Bombay Social Conference

And Indentured Labour

The Social Conference, of Bombay, the Central Provinces, and the Berars, was held at the Framji Cowasji Institute, Bombay, on the 6th April, under the Presidency of Dr. Sir Ramkrishna Gopal Bhandarkar, M.A., PH.D., LL.D., K.C.I.E. Amongst those present were Sir Narayan Chandavarkar, Hon. Mr. Gokhale K. Parakk, Hon. Mr. Lalubhai Samaldas, Mr. K. Natarajan, Editor of the *Indian Social Reformer*, and Mr. and Mrs. H. S. L. Polak. The following resolution, moved by Mr. K. Natarajan, seconded by Mr. B. V. Vidwan, and supported by Messrs. H. S. L. Polak and N. P. Patadkar was carried unanimously:—

That this Conference is strongly of opinion that the continued recruitment of labour in this country under contract of indenture is opposed to the social welfare of the Indian people and respectfully urges the Government of India to terminate the system at an early date; and that a copy of this resolution be sent to the Government of India.

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued from page 185)

THE HON'BLE MR. MUHAMMAD SHAKI: "Sir I have listened with the closest attention to the speech which has just been delivered by the Hon'ble Mr. Fremantle, and I confess that, in spite of the close attention which I have been able to give to it, the Hon'ble gentleman has failed to convince me that the position taken up by the Hon'ble Mr. Gokhale is not the correct one. The Hon'ble Mr. Gokhale gave a graphic description of the circumstances under which these contracts of indentured labour are entered into. He described the ignorance of the coolies, on the one hand, and all the tricks played by those who have the task of engaging these coolies, on the other. He pointed out that undue advantage is taken of the ignorance of the coolies, and some of the facts most material to the validity of the contract are kept concealed from them. The Hon'ble Mr. Fremantle did not deny the facts as alleged by Mr. Gokhale. In fact, as I understood him, he admitted that the penal laws under which these coolies have, after their emigration to and settlement in these colonies, live are actually concealed from them at the time these contracts are entered into. Well, as I have understood Mr. Gokhale's position, the main complaint of the Hon'ble Member was that in concluding these agreements, this, the most vital portion of the whole affair, was actually concealed from these coolies; and the Hon'ble Mr. Fremantle has not been able to deny that. Therefore, it seems to me that the most serious portion of the indictment brought forward by the Hon'ble Mr. Gokhale, so far as this aspect of the question is concerned, remains absolutely unanswered. Then the Hon'ble Mr. Gokhale described in detail the results which these coolies have to face upon their arrival in these colonies, the sort of life they live, and the kind of punishments which are meted out to them upon the most trifling defaults, and even for what is said to be impertinent gesture on their part they receive imprisonment in jail. The Hon'ble Mr. Fremantle in his reply to the Hon'ble Mr. Gokhale has again left that portion of the indictment absolutely unanswered. The Hon'ble Mr. Gokhale referred to the evidence which had been given by three gentlemen, each one of them representative, as I understand, of the class of persons who had to deal with these coolies in the colonies, and justified his statements upon the authority of the evidence given by these witnesses before the Commission. The Hon'ble

Mr. Fremantle did not controvert the facts which were stated by these witnesses, and indulged in what I cannot help regarding as general statements not corroborated by any evidence upon which one could lay one's hands. The Hon'ble Mr. Fremantle pointed out that there were Protectors and Inspectors who looked after the interests of these coolies. Well, in my mind, in the first instance, the very necessity of appointing these Protectors shows that there is something against which protection is needed. That is to say, there are causes and circumstances existing in these colonies which necessitated the appointment of these Protectors in order to prevent the coolies who go to the colonies from being maltreated. But the point of the Hon'ble Mr. Gokhale was that the evidence of one of these Protectors showed that they were Protectors rather of the interests of the planters than of those of the coolies who had to work under these hard circumstances. Well, Sir, the evidence of that Protector, some portions of which were read out by the Hon'ble Mr. Gokhale, remains uncontroverted, and the Hon'ble Mr. Fremantle in his speech has not referred to anything which can take away from the weight of that evidence and render the statements put forward by that witness and by the Hon'ble Mr. Gokhale false to-day as statements not worthy of consideration—aye special consideration—of this Council.

"Sir, when discussing the provisions of the Hon'ble Mr. Basu's Special Marriage Bill, the other day, the Hon'ble the Home Member pointed out that the Government of India does not feel itself justified in undertaking legislation unless two conditions exist—one that there is, on the part of the Indian people in the country, an almost unanimous demand for undertaking that legislation, and the other is that the circumstances resulting from a given state of things constitute an outrage upon humanity. Well, the second argument has already been referred to by the Hon'ble Sir Vitthaladas Thackersey. So far as the first condition precedent to undertaking legislation referred to by the Hon'ble the Home Member is concerned, I need only mention that so far as the Indian people in this country are concerned, there is a complete unanimity of opinion in support of the demand which has been made by the Hon'ble Mr. Gokhale in his speech to-day.

"Only yesterday at the All-India Moslem League, held in the local Town Hall, a Resolution was unanimously adopted urging upon the Government the necessity of stopping indentured labour. So far as the Muhammadan community is concerned, therefore, the fact that the Resolution was unanimously adopted by the League at its anniversary is, in itself, conclusive evidence of the fact that the Muhammadan community demands that the recommendation

put forward by the Hon'ble Mr. Gokhale in his Resolution moved to-day should be accepted by Government. And, so far as the Hindu community is concerned, not only has the National Congress adopted this Resolution, but the Hindu representatives present here in Council are, I believe, absolutely unanimous in this demand. Therefore, I submit that the two conditions laid down by the Hon'ble the Home Member in reference to legislation of this kind being there, the Government of India ought to accept the recommendation which has been put forward by the Hon'ble Mr. Gokhale in his Resolution to-day, and I have great pleasure in giving my hearty support to that Resolution."

THE HON'BLE SIR GANGADHAR RAO CHITRAVIS: "I have great pleasure in supporting the Resolution my friend the Hon'ble Mr. Gokhale has moved. It has much to commend it to the acceptance of Hon'ble Members apart from any point which the unsatisfactory condition of Indian settlers and the treatment which they receive in South Africa may give to the appeal. I do not believe in indentured labour; the free workman is a far more productive agent than any one working under contractual conditions. Even from the employer's point of view, the present system of indenture is undesirable. It is antiquated, and is not required in a world remarkable for its progressive arrangements for inter-communication. I endorse the opinion expressed by the Hon'ble Sir Vithaldas Thackersey about the increasing dearth of labour and the rise in wages in India. I expressed some such views on the subject at Jabalpur in 1905 when presiding over the Provincial Conference there, and the subsequent labour conditions in India have only confirmed those views."

THE HON'BLE MR. SUBBA RAO: "I may be permitted to express my surprise at the speech delivered by the Hon'ble Mr. Fremantle and the attitude which he has taken towards this question. He has described in rather glowing colours the conditions under which indentured labourers, specially in Trinidad, live. He says that there is practically no cause of complaint with regard to the way in which labour is recruited and the way in which labourers are treated in the colonies, and he wants us to believe that there is no debasing influence upon the people concerned, and that there is no complaint coming from the parties who are chiefly subject to this system. I may say at once that he has lost sight of one important consideration in this matter. We may concede all that he has stated; we may even hold with him that what the Hon'ble Mr. Gokhale has described is not correct. The question still remains: how does this indentured system affect the country at large? Has it a debasing and degrading influence upon India in the

estimation of the outside nations? What is the attitude of those people who receive these coolies towards India as a whole? I think the Hon'ble Mr. Fremantle must admit that on account of this system India has fallen in the estimation of the civilised world. Therefore, Sir, the important question that centres around this Resolution is this: whether the present system does not vitally affect our national honour, our national self-respect, in fact, our national existence as an integral part of the British Empire. I submit, Sir, that this is the question which the Council has to take into consideration and the Government has to consider. A speech like that of the Hon'ble Mr. Fremantle's, if delivered some ten years ago, might have passed unchallenged. Much water has flowed since then under the bridges. There has been rude awakening of our national consciousness. We feel, Sir, that we have taken things lying down. We do not blame any one for this state of things. We have allowed things to go on in this way; we have not asserted our dignity to be treated like other civilised nations. But times have changed, and we now ask why India, alone among all the countries of the world, should be subjected to this indignity. We urge, Sir, that the system of indentured labour should be abolished at once. We are all familiar, how in Natal, for instance, the best and most cultured of Indians are treated as coolies. Why is that? The simple reason is that South Africa has come into contact with India in the shape of coolie labour, and she only knows India as a vast recruiting ground of menial labour, therefore whoever goes from India is naturally looked down on as a coolie, and no better than a coolie. Similarly, women who first went to Burma from the East Coast happened to be women of ill-fame, and were called Cingha women from the place whence they came. Even now women of ill-fame, no matter from what part of the East Coast they come, are still called Cingha women. That name has stuck to these people and it has come down to this day. Therefore, Sir, we cannot be too careful as to the way in which we open out relations with other countries. It is a great misfortune to India that this indentured system should ever have been introduced at all and the Emigration Act should have been placed on the Statute-book. Well, there is no use of regrets for what has taken place. We have now to repair a great wrong done to India. Two years ago the Government of India, by accepting the Resolution moved by the Hon'ble Mr. Gokhale regarding the prohibition of immigration to Natal, has earned the thanks of the public. By amending the Emigration Act, they took the first step to repair a great wrong done to India, and I venture to submit that they would be going the right thing by going a step further, by prohibiting

altogether the emigration of indentured labour to different parts of the world. If any other course be adopted in this matter, I venture to say, Sir, that the action of the Government would be viewed by the Indian public with deep disappointment. No doubt, as the Hon'ble Mr. Gokhale says, it is a question of time when this system would be abolished. I submit that the Government of India would do well to take time by the forelock, by paying heed to the popular sentiment and by coming forward at once to prohibit this kind of emigration. I don't care to discuss the merits or demerits of the present system. I know several cases where people were inveigled by recruiters to a foreign country by describing it as a land flowing with milk and honey. I shall only say this. The system is vicious in itself, stunting the moral growth of the people concerned, and labour should not be prostituted to promote the industries of a few. Leaving all these questions aside, we have got this broad fact, that this question strikes at the root of our national self-respect, our national honour, and national existence. I appeal to the Government of India that in a matter of this kind they should not run counter to the sentiment of the people at large. On this question, Sir, all classes of people are unanimous, and I submit that the Government should be with them in repealing the Emigration Act. I do not wish to say more. I heartily support the Resolution moved by the Hon'ble Mr. Gokhale."

(To be continued)

The Proposed School in Johannesburg

Mr. Habib Motar has addressed the following letter, dated the 24th ultimo, to the Director of Education, Pretoria:—

"In reply to your communication No. E4833 of 14 May, 1912, I beg to inform you that we have held a mass meeting of Indians to consider the position of the proposed school for Indians, and I am instructed to write for the following information:—

"1. Why the Provincial Council refuse us, we being British subjects, our school on sectarian grounds, when the Germans and Jews who are not British subjects have their separate schools.

"2. To what extent the Government are prepared to subsidise the school which is arranged to be held in the building passed by the Board, until the time the Executive Council will reconsider the matter and the Executive Department will take up the full control.

"3. If we may expect the necessary school furniture to be supplied by the Board."

Mr. Motan has received the following reply, dated 1st June:—

"With reference to your letter of the 24th May, I have the honour to reply—

"1. That the Government will be prepared to make a grant of from £20 to £40 per annum on behalf of each approved Indian teacher employed, the amount of the grant to depend on the teacher's qualifications; and a grant of £70 per annum on behalf of each qualified European teacher.

"2. With reference to the supply of school furniture you should apply to the School Board."

Registration Cases

In the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court, on the 3rd instant, before the Hon. Justices Smith, Mason, and Bristowe, the case of *Amod Ismail v. Minister of Justice* was heard.

This was an appeal from a judgment of Mr. Justice Mason. The argument was heard on May 28, before Justices Bristowe, Curlew, and Ward. Mr. Gregorowski appeared for the appellant; and Mr. C. W. de Villiers for the respondent.

Mr. Justice Bristowe to-day delivered the following judgment of the Court:—This is an appeal from an order of Justice Mason refusing to suspend or cancel a deportation order, or to order a certificate of registration to be issued to him, or to compel the Registrar of Asiatics to entertain his application for registration. Petitioner entered the Transvaal with his father on June 15, 1907, and was a minor resident in this Province, thus falling under section 4 (2) (b) of Act 2, 1907, and section 3 (c) of Act 36, 1908. It is admitted that when he applied for registration on or about November 3, 1911, he was over 17 years of age. Mahomed Hassan's case (decided in December, 1911) decides that a minor Asiatic falling under section 4 (2) (b) of Act 2, 1907, is not lawfully resident here after he has attained the age of 16 years and one month without availing himself of the right of applying for a certificate given to him by that section. But it is said that section 5 (2) and section 8 (4) of Act 2, 1907, are both repealed by the Act of 1908. As regards section 5 (2) it is immaterial to decide whether it is repealed or not, because that sub-section would not enable one to hold that a person like the appellant, admittedly over 17 years of age, is lawfully resident. Section 8 (4) is continuous with section 8 (3), and both these, I think, are repealed by section 7 of Act 36, 1908. That section provides for the arrest of any Asiatic who fails to pro-

duce a certificate, and (except in the case mentioned in section 8) for his deportation unless he can satisfy the Magistrate that he has a certificate or that his time for application has not expired. There is no exception of minors who have attained 16, and that was in fact decided by Justice Wessels in the Hassan case. That is not inconsistent with the Chutabhai case, which only decided that the rights of minors were preserved from repeal. It was also contended that applicant was entitled to registration under the Act of 1908, because no time is limited for the registration of minors falling within section 3 (c). The regulations under the statute, however, prescribe that all minors resident in the country at the commencement of the Act must apply for registration within one month after attaining 16 years. (His Lordship then dealt with the regulations, and came to the conclusion that they were compulsory and not directory and *infra vires*. His Lordship further stated that in his opinion—apart from the regulation—the limit of one month after 16 years was to be collected from the statute itself.) Even if the regulation was *ultra vires*, and even if section 3 (c) of the Act of 1908 is regarded as an independent enactment creating new rights, I still think that the appellant cannot succeed. It seems to me that the section would then have to be construed as requiring a person falling within it to obtain registration within a reasonable time. What would be a reasonable time would probably depend on the circumstances of each case. But in the present case the appellant has waited more than a year, and I think that that exceeds the limit of what can be considered reasonable.

The appeal must accordingly be dismissed with costs.

The case of *E. M. Essey v. Rex* was an appeal from a conviction by the A.R.M., Volksrust. Accused was charged with and convicted of entering the Transvaal, being a prohibited immigrant, and sentenced to a fine of £10 or six weeks' imprisonment.

Mr. Gregorowski for the appellant; Mr. Van Heerden for the Crown.

Mr. Justice Smith, in the course of his judgment, said:—Accused is an Asiatic under 16 years of age, and entered the Transvaal with a man who says he is the father of the accused. The whole question is whether, upon the evidence the Magistrate ought to have held that this man is *prima facie* the father of the appellant. (His Lordship then dealt with the evidence, and came to the conclusion that the Magistrate should have found the parentage had been *prima facie* established.) The appeal was accordingly allowed and the conviction and sentence set aside. —*Transvaal Leader*.

The Plague

The *Natal Mercury* is informed by the secretary to the Plague Committee that on the 25th ultimo an Indian boy died suddenly of plague at premises closely adjoining the place where the last plague rat was found, some weeks before the port was declared clean under the Venice Convention. Subsequently a Zanzibari native, who was an inmate of the same premises, was found to be suffering from bubonic plague. He was removed to Salisbury Island, but died a day after admission. Every precaution is being taken, and the medical advisers have been given a free hand to take all steps necessary for the promptest eradication of any source of infection.

The Loss of the "Titanic"

A well-known writer thus remarks, in a private letter to a friend, on the *Titanic* tragedy:—"At present, every mind is full of the *Titanic* tragedy. I confess that to me the true tragedy is not in the death roll for all have to die and can die but once—but in the brutal and insensate luxury of the doomed ship: which had a skating rink, a fish pond, a riding school, a golf course, a ball room, etc., in addition to all the usual 'unnecessaries' of a big steamer. It is said that the number of life-boats was curtailed that the promenade might be the finer, which is a new illustration of what I always say, that luxury is in diminishing the real comforts and securities of life. I know I have never been involuntarily hungry in my life, save once, when I was in an Earl's great mansion and a banquet was in preparation and, meanwhile, not a crust of bread was to be got."

The same writer further remarks in another letter:—"The *Titanic* horror seems to grow as 'evidence' comes out. One feels the story thrilling with the same spirit set forth in the ancient parable of Babel, and the history of Nebuchadnezzar. Wonderful book the Bible! And oh! the lies of the newspapers! At first it was said that no women and children were drowned, and now it comes out, officially, that one hundred and fifty-three of these went down, and all the fifty-three children were of the third class, and eighty-one of the women. We shall, I think, never know the truth of those last hours. If there had been anything like good discipline, and a right number of boats, four hours should have sufficed for the saving of every living creature. The collision was at 11 p.m., the sinking at 2.30 a.m."

There were 'suites' on that steamer for which £850 were charged for that one passage. They were praised as 'concealing the fact that their inmates were at sea'. What does one go to sea for? No, give me a *sailing* vessel (if one can take time, as we could, when we went). One never sees the true mystery and glory of the deep from any great 'liner' and yet those by which I have travelled have been the most modest of their kind."

Wake Up Bantu!

An Earnest Appeal to the Natives not to Forsake the Land

All the nations in South Africa are pushing on ever farther and farther along the path of material progress. Great cities are springing up in our midst. Railways are uniting all parts of the country together. Ports, roads, bridges, are extended and constructed every day. All is energy, development, progress. The Bantu alone stand still. Wake up, Bantu, wake up!

Thus commences a leading article in the *Ilango last Natal*, the Native paper conducted by the Rev. John L. Dube, the President of the S. A. Native Congress.

It is true, says the writer, that, in all this wonderful development, you have had your very large share, but only in the form of unskilled labour. It is true that you have been engaged in farming the land, but here again you have used only the most antiquated and clumsy methods. It is true that you now have schools, but you fail to see what road to pursue when school days are over. You ask for still higher schools and for colleges, but, if the whole Bantu race were to sit in school, their land, their beautiful land, would fall in ruin! Every civilization in the world has been evolved not out of books, but out of things. Every civilization in the world has been built up, bit by bit, by the need for food and the need for things. The path of progress does not lie in buying a white loaf of bread and eating it, but out of learning to grow the corn and grinding it; not in wearing clothes but in weaving them; not in living in a square house but in building it. Agriculture! Production! Let those be your watch-words. Not by herding into cities and mines, there to depend on the false glitter and excitement of city-life and to pick up its vices can we serve and save our land, but in living the sane and wholesome life of the country, there to grow our food and labour with our hands to satisfy the

decent necessities of life. The Bantu cannot hope to sit on the top of Western civilization and escape the toilsome ladder by which that civilization has been reached. While he sits in his schools, or while he goes off to his unskilled labour in the cities, his land, his beautiful untilled land, will slip away from him. If he lays up his one talent in a napkin, it will be taken from him and given to him that hath ten talents. Even if an Agricultural College, no Technical Institute, as yet is established to make the path easy, still, go back to the country; use your reading for improvement, your writing for asking information. Learn from books, learn from others, learn by the use of your eyes. Tillage, carpentering, weaving, house building, water-storing—these are the paths of civilization in this as in every other land. Make your beautiful country blossom as the rose, and so earn the gratitude and admiration of the best of the white race as well as the salvation of your own. And work out your salvation in your own way. In dress, in food, in home, in customs evolve in ways suited to the simple, beautiful country life you hope to lead. Let the name "Zulu" still stand for what is manly, strong and pure. Do not be led away by false lights, but follow the best of modern cries, "Back to the Land!" Not there ■ stagnate in the old morass from which you are hoping to escape, but to a new life ■ eager toil and hope, in pushing ever upward and onward. Wake up, Bantu, wake up!

With God's help, and with our own honest endeavours, we will succeed. "Each for all and ■ for each"; let that be our motto.

Britain's Food Supply

A striking little shilling volume on "Our National Food Supply," by Mr. James Lumden, Editor of the *Leeds Mercury* has just been published (says *M. A. B.*). It is generally admitted that our dependence on foreign nations for our food supply is undesirable, but many people believe that it is a regrettable necessity. Mr. Lumden disproves the necessity, and shows that the disastrous consequences which invariably follow wasteful ways in nations as well as in individual lives, are rapidly coming to maturity. Increase of population and wealth in other countries is forcing up the prices and diminishing the available supplies of good food. A high standard of agriculture and the cultivation of every rood of cultivable English soil is needed, and more needed in England than in any other country, not only to prevent the possibility of famine but to furnish for our highly-developed manufactures that natural home

market of independent primary producers, for lack of which British manufacturers are deprived of the most profitable and most stable of all possible markets and are rendered over-dependent upon the remote barbarous and semi-barbarous regions of the earth.

Items of Interest

A number of Indians appeared before Mr. Kirkman, in the Borough Court on Wednesday afternoon, charged with having failed to pay their annual tax of £3. Orders were made in each case for payment of the amount by monthly instalments.

Walking is a good means of exercise when taken properly, but the ordinary listless, relaxed walk, which so many indulge in, is scarcely any exercise at all. Brisk, energetic walking, with the head erect and the chest raised, putting into it the energy which the body has, is (says the *Family Doctor*) an exercise which calls into play the majority, if not quite all, of the blood vitalised ■ the extremities, and gives a healthful glow to the skin.

An Indian took to crying bitterly in court on the 31st ult., says the *Natal Mercury*, when he was found guilty of being without a pass. The Prosecutor showed that accused was trying to evade work by shamming a broken arm, and the man endeavoured to support this idea even in court by taking off his coat and showing the Magistrate what he termed a broken arm. It seemed healthy enough for stonebreaking, and 14 days' hard labour was passed. It transpired that the man, rather than work out his indenture period of three months, had been in gaol for more than six months doing far harder work.

Contents

	Page
Immigrants' Restriction Bill	189
Coloured People as Tenants	192
Indians of South Africa	192
The Use of Firearms	193
The Asiatic Population	193
From the Editor's Chair	193
Transvaal Notes	194
Bombay Social Conference	194
The Debate on Indentured Labour	194
The Proposed School in Johannesburg	195
Registration Cases	196
The Plague	196
The Loss of the "Titanic"	196
Wake Up Bantu!	197
Britain's Food Supply	197
Items of Interest	197

કુલ મુદતમાં મહાન ફેરફાર પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતા ખાતે જુનું અને સસ્તું ખાતું. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે અમર જાણીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ કુલ (ટેપીન તથા કોલર બરના લાવકની) તથા દરેક રકમના અખુએ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ઇલેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુ જ સફાઈવાર અને ટકાઉ તકવાર થાય છે. બહાર મામના ઝોરડો પર પુરતું ખાન હજી સારી પેકેજ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાશા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની ડુકાને અમારો માલ જોડો, આ રૂબરૂમાં આવી ખાત્રી કરશે. પાછલ લીસ્ટ માટે અમે

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194. Tel: 2532, 77 Misaar Street, Newtown

સાચાં તેણાં અને તાજવાં

તમને પસંદ પડે તેવાં તેણાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે અદેખર અનાવનાશબ્દોની પાસેથી જ ખરીદો. તેઓ સાચાં અને જરા જર તાજવાની ખાત્રી આપે છે.

સસ્તા તાજવાંથી ખર્ચ જોખમી થઈ શકતું નથી. અને તેથી તે વાપરનાશબ્દોને હાથે જરા જોખમ કરતાં વધારે શાસ્ત્રીય બાબ છે. ખાત્રી વગરના કોઈ પણ કાંટા અમે વેચતા નથી. હિંમત માટે પુછો:

ડબલ્યુ. અને ટી. એવરો સા. આ.) લીમીટેડ,

તાજવાં બનાવનાર અને મુદ્રાવનાર
૨૧૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ કર્ણાટ.

The Indians of South Africa

Helots within the Empire and how they are treated.

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

આર્ય પ્રકાશ

હિંદુ આઈએની સંસ્થાનિક તેમજ પાસનિક સંસ્થાનો વિચાર કરનાર ગુજરાતી માણસો આ એક "આર્ય પ્રકાશ"નું પ્રબલ કાવ છે. પરદેશમાં પોતાના કુલને પદમની યોજના મળતી રહે તે માટે "આર્ય પ્રકાશ" જરૂર પાંચવું જોઈએ.

પરસ્તુ લવાલમ ફક્ત રૂ. ૧/- પાસરેલ સાથે. વધુ સંસ્થાનિક સંપર્કવાળું પુસ્તક મેલ કરો.

મનેજર,

આર્ય પ્રકાશ,
બીરબામ, કુલર્ડ

જસમાની ગરબી

આમાં આપણીમાં ઉપર ક. જો. માં ઉપાલેલ ઇતિહાસીક કાવ્ય શાખાનીઆ આપણે ઉપાલ અહાર પડ્યું છે.

હિંમત: પેની ૧

રજાલ ખરબ: અરબી પેની

લખો: ઇંદરેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ
ફીનીક્સ, નાતાલ,

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade: Stock about £350; Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં ડુકાન વેચવાની છે.

હોવિક અને નેટીવો સાથે આ ડુકાન સારો વેપાર કરે છે. રોકેટ આશરે પા. ૩૫૦. માલક સાહસી-જ છે.

અમે: મોરબ ૬૧૪, કર્ણાટ.

નડીયાદ હિંદુ અનાથાશ્રમ

મનેજો લખે છે કે:—આ અનાથાશ્રમમાં અનાથો અને અપંગોની સંખ્યામાં મોટો વધારો થવાથી અનાથોને રહેવા વિગેરે માટે બહુ અમલક પડે છે. જેથી આશરમના મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની ઝોરડીઓમાં અનાથ, અપંગો વિગેરેનો સમાવ કરવામાં આવશે. મકાન ને લગતી દરેક ઝોરડી બાંધતાં લગભગ પાંચસો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથાપિ કોઈ દાતા મહત્ત્વ ઝેડી વખતે ફા. ૨૫૦ આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક ઝોરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાહાણની તખ્તી મોઢી તે સખી દાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ થાય તેમ છે. પરંતુ કોઈ જોઈતું સખી મહત્ત્વ વધુ હજાર રૂપીઆ સામલ દાન આપશે તો એ આખું મકાન એ દાતાના નામથી બધાવી અને કુતાર્થ થઈ શકે. આ મકાન આશ્રમમાં બહુજાન આમલ પડતા સ્થળમાં થોડાજ સમયમાં બાંધનાર હોવાથી દાનદાલ સંબંધી આ ઉપર તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો:— મંત્રી, હિંદુ અનાથ આશ્રમ, નડીયાદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	6

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રસ્તક ૧૦ થી.

શનિવાર, તારીખ ૮ થી જુન ૧૯૧૨.

અંક ૨૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શનિવાર—તા. ૮ થી જુનથી, તા. ૧૪
જુન સુધી, કા. સં. ૧૯૧૨.

હિંદુ—જેઠ વદ ૮ થી જેઠ વદ ૧૪
સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુસંસ્ક્રમાન—તા. ૨૧ જામાદીયાખરથી
તા. ૨૭ જામાદીયાખર સુધી ૧૯૩૦ થી

વાર.	ખા. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. તા.	સુ. સં.	સુ. કા.	સુ. કા.	સુ. કા.
શનિ.	૮	૧૬	૮	૨૧	૨૦	૧૫	૫ ૪
રવિ.	૯	૧૭	૯	૨૨	૨૧	૧૬	૫ ૪
સોમ.	૧૦	૧૮	૧૦	૨૩	૨૨	૧૭	૫ ૪
મંગળ.	૧૧	૧૯	૧૧	૨૪	૨૩	૧૮	૫ ૪
બુધ.	૧૨	૨૦	૧૨	૨૫	૨૪	૧૯	૫ ૪
ગુરુ.	૧૩	૨૧	૧૩	૨૬	૨૫	૨૦	૫ ૪
શુક્ર.	૧૪	૨૨	૧૪	૨૭	૨૬	૨૧	૫ ૪

અસુક્રમણિકા.

રોતાનનું રાજ્ય ...	૩૩૭
મી. પોલાકની લઈવ ...	૩૩૮
મી. ગોપલેના ઠરાવની બરમાળ ...	૩૩૯
હિંદી કાપો ...	૩૪૦
મદ્રાસની સા. આ. લીમ ...	૩૪૧
હિંદીએસન બીલ: બીનું વાંચન ...	૩૪૨
બેદાન-સમરમર્મ નિરાશ ...	૩૪૩
રેલવેમાં રમજેદ ...	૩૪૪
હિંદી વેપારીના પુરમો ...	૩૪૫
રેલીમરોની આબાદ ...	૩૪૬
બોક્સબગમો એક અમલોને કેસ ...	૩૪૭
કુશાલ દુક ...	૩૪૮
ખતના લેણી ચોરાઓની અમલો ...	૩૪૯
ગુરુ સંજોની બહુવાળોનું હજીવ ...	૩૫૦
મી. પોલાકના મેદાનમાં આજનું કોલરીએ ...	૩૫૧
ની બહાદુરી ...	૩૫૨
હાલો-ગુરુની લાઈ ...	૩૫૩
ઈસ્તબૂલમાં આજ ...	૩૫૪
કરવન ઈસાવત્સવ ઇસ્લામ ...	૩૫૫
અવરમેન્ટ બેઝેટમાંથી બેઝીલ ...	૩૫૬
પરજીવ ...	૩૫૭
હિંદુસ્તાનની કપાલ ...	૩૫૮
હિંદુસ્તાનના અબરો ...	૩૫૯
શબના દરમિયાન સંજો ...	૩૬૦
પાલકોના ...	૩૬૧

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૮ થી જુન ૧૯૧૨

રોતાનનું રાજ્ય

આપણે જ્યાં આધુનીક સુધારો લાગી રહ્યો છે ત્યાં વસીએ છીએ. તે સુધારા ના ઝાંડા આપણને જડવા વિના ન જ રહે. જ્યાં સુધી આવા મુલકમાં રહીએ છીએ ત્યાં જ્યાં આપણે સુધારાથી વસા તમામ પાપથી છુટા રહી કે મુક્ત થઈ જાય. એમ છતાં આપણી છુટની આપણે હવે બાંધી રાખીએ છીએ. ધણીક વસ્તુઓ ન જ્યાં વિના ચાલે તે ન કરવી એવો નિશ્ચય કરી રાખીએ છીએ.

અમેરીકા ને સુધારાનું મયક મણાવ ત્યાં જોરતો પોતાના રાજ્યમાં કેટલા પૈસા ગુમાવે છે તે સંબંધી બાંકડા આપણા હાથમાં આવેલા છે. મીસીસિપી ટરક કરીને એક જડળની જોરત છે. તેણીનું ખર્ચ પુરું નહીં પડી શકવાથી ધણી ધણિયાણી નોખાં થયાં. અદાલત માં પુરાવો આપતાં જડળ ટરકની જોરતે આમ જુલાની આવી :—

“કુ” જડળ હવેમાં રહીને ખરચ કરનારી છે. મારા ખરચમાં નીચેની રકમોનો સમાવેશ થાય છે : પા. ૧૨૦ સન્ટ અને બીજા સુધી પદાર્થો, પા. ૬૦ મેરોપર જાંટવાનો પાઉડર, પા. ૪૦ એક કારખાનાવાળા ના, પા. ૭૦ વાળ કાપનાર અને સુધારનારના, અને પા. ૫૫ પરચુરસ સુધી પદાર્થો. કુલ વારસીક ખરચ પાઉડ ૪૭૫.” મીસીસિપી ટરકે વધુમાં ઉમેર્યું કે “મીસીસિપી ધણી બાંકડા નાં બીજા મારા કરતાં જડ બારે છે. કુ” પાઉડરમાં હવે આજે પા. ૧-૧૦-૦૦ બેપેચ ખરચું છે તારે તેઓ સેંકડો પાઉડ ખરચે છે.” તેણીએ બાર દહ ને બહાણું કેમકે ખરચતાં પોતે જડળ કરકસર કરે છે, અને તેઓ ક્યાં પાછળ મારીક પા. ૧૦ થી વધારે કહી ખરચતી નથી, બધા વરસ ક્યાંકે

જોડા પાછળ ૩૫ અને ટોપીએ પાછળ પા. ૨૪૦ કરતાં વધારે કહી ખરચતી નથી. “મારો સિદ્ધાંત છે કે આવક કરતાં ૧૦ ટકા ખરચ જોઈએ રાખવો, અને તેમ કરતાં સોસાયટીમાં કહી જોખું ઠીક થાવે, અથવા શરમ બાતના સુધી પદાર્થો વગર કહી ચલાવી લેવું પડે તેવું શીકર નહીં. આ સિદ્ધાંત મહત્ત્વ કરવા બીજા સુધ રેલી બાંકડાને જલુ કું બલાવવા કરે છે.”

આ બાંકડાને જિલ્લે એક કહેવાય છે કે એ સંભાળપૂર્વક પૈસા ખરચનારી છે. એમ છતાં જો એટલા પૈસા ખરચે તો બીજા બાંકડા તેની સ્થિતિની કેટલા વધારે ખરચતી હશે તેને વિચાર આપણે સહેજે કરી શકીએ.

અદલત જડળ આપનારના ખરચાજ આવો સહેલો. આ સુધારાની રીતમાં મહત્ત્વ. જો જડળને અને તેમની જોરતો વિચારપૂર્વક સાદાકર્મ ન રહી શકે તે પછી જોતો ધણી પૈસા કમાવાનો પડ્યો તેમની કેટલી દુર્લભા હશે !

આવો સુધારો આપણે પકડે કરીએ ! એ નાપસંદ કરીએ તો શું તેઓ જુનિ મામાં મહી મથા છે એમ માનશું ? અમેરીકાના અને યુરોપના લોકો મહેલા છે એમ માની આપણે તેઓની નકલ કરવા જાણીએ છીએ, અને તે માની એ છીએ કે નમ્ર દલામાં રહેનારો હજારોનો સુધારો તે આ રીતની સુધારા કરતાં હજાર કરને મહી જાય છે. આધુનિક સુધારામાં કાપાલેલા એક પોતાની બાલાઈ અને અકલ્પને મેરજીવ ચોરસ કરે છે.

આપણે જો સચ્છ શકીએ તે આપણને આ સુધારાથી દૂર રહેવું પડે છે, ને આપણી રહેણી કરણીમાં પડતા ફરજાર કરવા પડે છે.

વિચારમાં, રહેણીમાં, કરણીમાં સાદાક રાખીએ તો આપણને ખોટામાંથી નમી જવાનો વખત રહે છે. આપણા સુધારામાં ધણી રોલો રહેલા છે. પછી તે કોપવાળો સુધારો રોતાનનો નથી. અને રીતના અને યુરોપના સુધારાનો પાલ તો મહા જ્યાંકે રીતના છે.

મો. પોલાકની લડત

હિંદી ભાષામાં કાગળ

હિંદી આંદોલનની સ્થિતિનો વિતાર

(મયા અંકથી ચાલુ)

કાંસવાલનો ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ દેખીતો એ રીતે લાગે છે, પણ તેથી હિંદીઓની વતી ગોરાઓને પોતાના નામ પર જમીન લેવાની અટકાયત થઈ છે. તે કાયદા વડે લીધેલા વાળી જમીનને ફીફોલ્ડ કરી દેવાની છુટ લેવામાં આવી છે, અને તેમ કરતી વેળા તેની સરકાર મુકરર કરવાની સત્તા મવરનરને સોંપવામાં આવી છે. ખુદ કાયદામાં નથી જણાવેલો એવી એક કસ્ટ છે કે તેથી સરકાર પાસેથી જમીન મેળવનાર વ્યક્તિને ધરના કમકામ કરનારા નોકરો સિવાય કોઈ પણ કામ માણસને તે પર રાખી શકાય નહીં, અને જો રાજે તો કમ પણ બદલો આપ્યા વિના તેની જમીન ખાલસા કરવામાં આવે. કાંસવાલનો એક આજે થાન હિંદી વેપારી મી. આમદ મુસા બાબાને બોક્સવરમ કહેરમાં ફીફોલ્ડ મણાતે એક જમીનનો કુકડો ખરીદ્યો અને મી. રીચના નામ પર તેને રજીસ્ટર કરાવ્યો. આ વાત સહુ જાણે છે. મી. બાબાને ખબર તેના પોતાના મકાનમાં વેપાર કરીને પણ બોક્સવરમ તો 'ગોર' કહેર છે, અને તેથી તેના 'ગોરા' રહેવાસીઓને કાળા માણસની દાળરીયા મુશ મળી. કોઈ જુરી ચામડીના માણસને એટલે કે એક્સિવાટીકને કોઈ પણ કરતે તેઓની સાથે હરીફાઈમાં કતરવા દેવાનું તેઓને મન્યું નહીં, અને તેથી જમીનના ખત મી. બાબાતને સોંપી દેવાની મી. રીચને નોટીસ આપવા તેઓએ સરકારને કમનવન્યું એટલે મી. બાબાત પાસેથી તે ખત કંઈ પણ બદલો આપ્યા વિના ખત કરી શકાય. પરિણામે એક તરફ મી. તેઓ અરમના જગરા આડમાં કિતરે અને બીજી તરફથી પામમાલ થાય. આ પ્રમણે વડી સરકારને હવે સમજાયું કે તેણે પોતાના તાબાની સરકારને એવી હકુમત સોંપી છે કે જેથી ગરહસરીયા હિંદીઓ તે કેશમાંથી મુદી બહાર કરી બાંધ તેને ગાંધા માંડે તો તે છુટી થઈ શકાય. વળી એ સમજવાનું છે કે આ બધું કરવામાં આવે છે તે પારલામેન્ટમાં

થી પસાર થનાર અને સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન પાસેથી મંજૂરી પામનાર કાયદાની રૂએ નહીં, પણ કાયદા તથા યનાવવામાં આવેલા ધારાઓ કે જે પારલામેન્ટની નજરે જ વડી શકતા નથી, અને જેનાથી કોલોનીયલ ખાતાને અંગણ પુરવઠા તરફ અગમ્યમાં રાખવામાં આવે છે, તેની રૂએ એ કરવામાં આવે છે.

એકાનસબરમના વરીડીકોરપ પર્સમાં રહેનારા હિંદીઓને માત્ર નામનો બદલો આપી પોતાના ધરવાર અને વેપાર વચ્ચે છોડી નીકળી જવા મયા ફેપર વારીની તા. ૮ માર્ચે નોટીસ આપવામાં આવી હતી. ગોરા બોકોને તેઓની કામ ટું રક્ષણ કરવાની લડતમાં ફીલમોજી કિતપન કરવા માટે ગોરા સેલમોને હાથ માં કિમરાવની સગાની અંદર કરેલી દિમાયત આ બાબના ('સ્ટીપન રીચના') વાંચનારઓને યાદ હતી. 'રાંડ ડેલી મેલ' કહે છે તે મુજબ તે સંસ્થાન વડી સર કાગના તાબા નીચે હતું ત્યારે હિંદીઓને ટાઉનશીપમાંથી દાંડી કાઢનાર તે ગોરા સેલમોરનજી હતા. તે પછે કહ્યું હતું કે: 'વરીડીકોરપ સ્ટેડ ઓર્ડીનન્સ કિપર બપારે સેલમોરનજીવ કલેસીલમાં ચર્ચામાં આવી હતી, ત્યારે એવી ધક્કા સમજામાં આવતી હતી કે આ સમ્પત કાયદાને વડી સરકાર મંજૂરી નહીં આપે. પણ તે વખતના મવરનર ગોરા સેલમોરન તેઓની બહાર આવ્યા અને ૧૯૦૬ ના બક્ટોમરની તા. ૨૬ માંએ સંસ્થાનખાતાના પ્રધાન પર તેમણે કહ્યું કે:—

'કાંસવાલના કાયદાની રૂએ કોઈ પણ હિંદીને જમીનની માલીકી ધરાવવાનો હક નથી, અને જુની સરકારે વરીડીકોરપનાં આવેલા પટાની કરતો મુજબ ત્યાંના સ્ટેડમાં તેના માલીકીજી રહી કહે એવી કરજ રાખવામાં આવી છે, અને તેથી જો એક્સિવાટીક એ સ્ટેડમાં રહે તો આ કરતોને ખુલ્લી રીતે બંધ થાય એટલે આ ઓર્ડીનન્સની અંદર જે અટકાયતો મુકવામાં આવી છે તેથી વરીડીકોરપ કિલ્લો હકુમત તથા આવું ત્યારે તેની જે રિયાંત હતી તેજ કાયમ રહે છે. પણ તે અટકાયતોને તેથી અલગ વિચાર કરીએ તો પણ તે અમલમાં મુકવાને મંજૂર હોય. ગોરામાં આવે છે. પુરવઠા નેમોને જે છે તે બેમવવા મરીખ ગોરાઓને મલાય તથા નેટીવ જતાં તેઓના ખુન થવાનો તેઓને બધા લોકોનાં રહેઠાણની નજર વસવાની જરૂર રહ છે.

પડે તે બહીક કહેવાય, પણ બપારે તેમાં કાલ કંઈ જાણવા જોય નથી. હાં જે ત્યારે તે બહુજ બે.કું કહેવાય. ગોરા, કરમ બરેલુ છે તે છુટ કાગને વિષે છે.

નેટીવો અને એક્સિવાટીકો સાથે સાથે સેગ બેગ થમને રહે તેમાં બહુ બધ સમ.વેલો છે, અને અને ખાતી છે કે તે કરેક કમ ની સમાજીક સ્થિતિને કાળી કરી છે. જુરી જુરી કોમોના લતાને એક બીજીથી અલગ રાખવાનાં બધાની સરકારનાં વલણ ને મારી પસંદગી છે, અને તેજ વલણને અનુસરીને એક્સિવાટીક અને નેટીવ બોફે કનમાં ગોરાઓને વસવાની જ છે. આ લાભકારક ધારો નીચા રાખવો અને તેની સાથે જુની સરકારે કમ કામ ના મરીખ ગોરાઓને રહેવા માટે ખાસ મુકરર કરેલી જગ્યામાં એક્સિવાટીકોને વસવા દેવાનો આશય કર્યો, એ અસંભવિત વાત છે. આવું પચણું બહુ જુરી બત બરેલુ લેવાનું વધાર કારણ તો એ છે કે અસરેજ નાં એક્સિવાટીકોને ને સ્થળે વસવાનું ગેરકાયદે છે તેવાજ રીતે ખુદ ગોરાઓને મલાય કે નેટીવ લોકોકનમાં રહેવાની અટકાયત છે. વરીડીકોરપનાં જે વાલી મરીખ ગોરાઓ, જેઓ મણે બાંને કમ કામના હોય છે, તેઓ આવી અટકાયત કાયમ કરનારી કલમની તરફથી મંજૂર રીતે મત ધરાવે છે.

ખરી કહીએ - એ કે વરીડીકોરપ માં જાયુકને: વસવાટ બધાને મારે ગેર કાયદે છે, પણ લોન્ડ સેલમોરને જેઓને 'મરીખ ગોરા' કહી વરણ્યા એવા તે વખતે હાં ગેરકાયદે રહેતા બેવરોને રાજ રાખવા હિંદીઓને ત્યાંથી કાઢી મુકી તે ઓને જાયુકનો પટો કરી આપ્યો. આમાં હિંદીઓને બોલામાં બાંધી પા. ૨૦.૦૦૦ ની નુકસાનોમાં કિતરવું પડે તેમ છે, અને તે કિતરવું અખ્યાનમાં કુદું બેલું બાંધ્યું મુંયાઈ જાય ને જુદું; કેમકે સોનેરી કાયદા અને ટાઉનશીપ કાયદાને પ્રતાપે લોકોકનની ગહાર ક્યાંય પ્રમાણિક રજી કમાન ખાવાની તેઓને અસંભવિત મુશ્કેલી પડેલી.

ડરાહટ મુનીસીપાલ ઓર્ડીનન્સથી જુદો જુદો ધર્મ કરનારા આખરકાર હિંદીઓને નુકસાન પહોંચે એવો ભય રહે છે, પણ તે પાસ થવામાં હરકત આવી છે, કેમકે તેની ફરવીક કલમો સાથેય આફરીકા એકટની કલમોથી વિરુદ્ધ જાય છે. રેલવેની મુસાફરીમાં આવે પણ કાયદા પુરવઠા નેમોને જે છે તે બેમવવા મરીખ ગોરાઓને મલાય તથા નેટીવ જતાં તેઓના ખુન થવાનો તેઓને બધા લોકોનાં રહેઠાણની નજર વસવાની જરૂર રહ છે. ગોરાં ફી સ્ટેડમાં હિંદીઓને વિશે કાલ કંઈ જાણવા જોય નથી. હાં જે ત્યારે તે બહુજ બે.કું કહેવાય. ગોરા, કરમ બરેલુ છે તે છુટ કાગને વિષે છે.

જાતાં તે પદી = જુ સાવ તેમ છે. કપનુ સંસ્થાન જે જુના વખતના હોદીઓ તરફ ઉદારતા અને મીઠાઈ જતાવણુ રહ્યું છે. તેને ધીમે ધીમે જોડવાટીકની કુશળતાઓ વ. વાતો જાય છે, અને તે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓના છાત્રના સ્વરૂપે એર ઉમેરતું જાય છે.

નાતાલ, ગીરમીટમાંથી હરાવન અને હોદી આંખોની પવિત્રતા, અને પુરોધાનુ તેઓના કુટુંબ પ્રત્યેક વફાદારીપણું હજી પણ સહસી રહ્યું છે. પરિણામે આને ગીરમીટ પુરી કરનાર હર સો માણસોમાં માત્ર જ જુલુ સ્વતંત્રતાને સંદેહ કરેલો છે. જો મેનવાને સંક્રિતમાન માન છે. લાઇ સેન્સના કાચકા એવી તરફના છે કે કોલોનીયાલ જીવેલા હોદીઓના પક્ષ કુશળ કરીને રાહી કમાઇ આવાના છે છું તાઇ લેવાય છે.

[અંતર]

જોન. મી. ગોખલેના ઠરાવની ચરચાપર હોદી છાપાની ટીકા

‘ઇન્ડિયન સોશીયલ રીફોર્મર’

ગીરમીટને રીવાજ બંધ કરવા હોદી સ્તાનની વહી, ધાર સહાર્માં જોન. મી. ગોખલેએ રજુ કરેલા ઠરાવપર મત લેવાયા, તેનું મહત્ત્વ હોદી સરકાર એવા વિના રહે એ જાણવે જનવા જોય છે. સરકારના પક્ષમાં ૧૨ વધુ મત હતા અને સરકારની સામેના પક્ષમાં જાણ સુધીમાં કદી નહીં નોવાએલી સંખ્યા એકત્ર થઇ હતી. મર્મ આલવી હતી હાથે, જે દલાને ગુલમીની હારમાજ મુકતમાં આવી હતી, તેની તરફ ધિક્કાર બનાવવામાં હોદી અને સુસજ્જમાન તથા નહો એક મીઠાઈ સરકાર બતાવવાનો પ્રયત્ન કરતા હતા... .. પ્રોટેક્ટ દરની જુલુએ હોદી સરકાર તરફથી કોઇ અમલદારની નીમણુંક કરવામાં આવે, અને વિશેષમાં તે જાતે કાન્ય હોદી હોય—જે સમજામ અસંભવિત વાત મણુ—તો પણ ગીરમીટની રીતમાં જે સ્વભાવિક સડો છે તે કદી ઓછા ચવાતોજ નથી. તે અમુકદાર તરફ લાઇતાજ સિધ્ધિમાં આવી પડશે. કેમકે ખેડેરો વારંવાર તેની સામે મથા વિદ્યા રહે નહીં, તેમજ કાંઈના હેતુઓને તથા તેના સંબંધે. અમલ કરવાના પ્રય

ત્નમાં કોલોનીયોની સરકારો તરફથી પણ તેને ટેકા મળે નહીં. ખુદ હોદીસ્તાનમાં તે રીતનો સડો અટકાવવાનો પ્રયત્ન કરતાં સર હેનરી રોલનને જે અનુભવ થયો હતો તે ઉપરથી ગીરમીટના સડાનો કલ્યાણ બતાવનારાઓને મોડો મળવો જોઈએ...

ગીરમીટના રીવાજની સામે મુકવામાં આવેલા ઠરાવનો જવાબ સરકાર પક્ષ તરફથી આપ્યો તે અત્યંત નાહિયેદી કરેલો હતો. જવાબ આપવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો એજ એક કારક હોય છે. જોન મી. ક્રારે ગીરમીટીયા મજૂરોના સુખનું એવી જટાથી અને એટલા જાળાથી રચીન કર્યું હતું કે હોદી સરકારના સલાસદ થવાનું કમનસીમે જો તેમને કપાઈ ન મોટું હોત, તો તેઓ જાનેજ ગીરમીટીયા મજૂર બનવાનું પસંદ કરત મી. ક્રારે કહ્યું કે જ્યારે કોઇ માણસ કંડાકટમાં જોડાય ત્યારે તેણે તે કંડાકટ પુરો કરવો જોઈએ. પણ એવા કેટલાક કંડાકટ છે કે જેમાં મુધરેલી સરકારના અમલ તથા માણસોને કામલ થતા અટકાવવામાં આવે. કુલી કોલોનીયાલ જીવેલા કામ કરવાની ના પાડે તો તેને સજા કરવામાં આવે એ કંઈ બારે હાડમરી કહેવાય નહીં એમ માન વંત સલાસદ આપણને જણાવે. ગુલામીને મળવી ઠરાવવા જે હલીસો વાપરવામાં આવે એવીજ આ હલીસ છે. માનવતા સલાસદના અમાફિના મુખી મી. લેન્ડ્રા જ્યારેજને તેમના કિબના આવા વિચારો વચિતમાં આવે, તો માણસના પરતન અને વિચાર ફેરવવામાં સંજોગો જે કાન્ય જાણે છે તે તરફ તેમને ખેંચેલા વિના રહે નહીં. મી. ક્રારે કહ્યું કે જાધી તરફથી જોતાં વાસ્તવીક રીતે ગીરમીટીયા મજૂર એક સ્વતંત્ર માણસ કહેવાય. કે કઇ તરફથી જોતાં, એ જણાવવાની તો તેમણે ફરકારજ કરી નહીં. ગીરમીટીયા લેન્ડ્રા પક્ષના બુલવાઈને તેઓને દેવ મોઢે છે એ તેઓને મન પડુ મોટી પાત લાગી છે. ગીરમીટની રીતમાં જે નામોલી કમાએના છે તેને નહો આવી રીતે મોકલાતા પક્ષસાથી વળી રહે છે એવું આપણને સમજાવતા માનવતા સલાસદને સરમ થઇ નહીં? કાઉન્સિલમાં તે ઠરાવપર જે ચર્ચા ચાલી તે ઉપરથી જામને તો જાતન થઇ નથી રહેતો કે તે રીતને કાળ અરી રહેતો છે. હવે તેને સંદીજ વાર છે.

જોહાન્સબર્ગમાં નિશાળ

વધુ પડવહેવાર

તા. ૨૪ મીએ મી. હબીબ મેદજુની સહી સાથે ક્રાઇસ્ટલ સરકારના કેળવણી ખાતાના વડાપર નીચે મુજબ લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ, આપના તા. ૧૪ મી મેના લખાણના અર્થમાં જણાવવાનું કે જામે હોદીઓએ નિશાળ સ્થાપવાની જાન્યતરો વિચાર કરવા એક માત્ર મીટિંગ કરી હતી. તે વખતે આપને લખી નીચેની માહિતી મંગાવવા અને ફરમાવવામાં આવ્યું હતું :—

(૧) અમારે વાસ્તે અલગ નિશાળ સ્થાપવાને કાઉન્સિલ આ માટે ના પાડે છે કે જામે (જિટીક પ્રજાના લોકો)એ, લારે જરમનો અને ધણુ જુલુ લોકો જિટીક પ્રજા નથી. છતાં તેમને વાસ્તે અલગ નિશાળો પુરી પાડવામાં આવેલી છે.

(૨) કેળવણી ખાતાની બેરડે પાસ કરેલા મકાનમાં જે નિશાળ સ્થાપવા પડી છે તે નિશાળ, કાઉન્સિલ આ જાળ તનો કરી વિચાર કરીને પોતાની કુશલ તથા લીએ લાં સુધી કેટલી મહત્ત્વ આપવા સરકાર તકમાર છે ?

(૩) નિશાળને અમલ દરનીચરે જોય એ તે રકુલ બેરડે તરફથી મળી શકશે કે કેમ ?

જવાબમાં તા. ૧ થી જુને સરકાર તરફથી નીચે મુજબ લખાણ મળ્યું છે :—

“તમારા તા. ૨૪ મી મેના લખાણના જવાબમાં જણાવવાનું કે (૧) સરમ રની મંજુરીથી રોકવામાં આવેલા ફરક હોદી કિલક માટે તેની બાપજાતના પ્રમાણમાં પા. ૨૦ થી ૪૦ ની રકમ, અને પરીક્ષા પાસ કરેલ હોય એવા ફરક ગોરા કિલક માટે વારસીક પા. ૭૦ ની રકમ આપવા સરકાર તકમાર થશે. (૨) નિશાળ માટે જોઈતા દરનીચર અર્થમાં તમારે રકુલ બેરડેને અરજ કરવી.”

રીનીકસની તાહજેરીને મી. કે. જી. પટેલ (કોબર-૧) તરફથી મી. પ. અને પોરટ હાઈમાએલ વેડ વરમ સલા તરફથી મી. ૧૦ મલિક છે જે આજાર સામે રવીકારીએ હોય.

ઇમીગ્રેશન બીલ: બીજું વાંચન

જનરલ રમટસનું બાપણ

તેમણે કરવા ધારેલા સુધારાઓ

તા. ૩૦ મી મેએ સાંજે મુદ્દતી પ્રધાન તરીકે જનરલ રમટસે ઇમીગ્રેશન બીલનું બીજું વાંચન પાસ કરવાની દરખાસ્ત કરી. તેમ કરતાં તેમણે જણાવ્યું કે આ બીલ સંબંધમાં ટ્રમ્પરક્યુલેસીસ કમીશનને જે સુચનાઓ અમલની જામતી હોય તે કરવા સુચવવામાં આવ્યું હતું. કમીશનનો રીપોર્ટ હામતી છે. તેણે કરેલી જાણમણનો કેટલોક ભાગ સહા કમીશન રાજે એવા લાગે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની નજરથી જોતાં જો કે આ બીલ સહી વધારે અમલનું નથી, છતાં વિશાળ રીતે જોઈએ તો તે અમલનું અને વહેંચું પાસ કરવા જેવું છે. બીલમાં જે સવાલો ઉઠાવવામાં આવેલા છે તે સહેનસાહતની નજરથી બહુ ઉપયોગના છે. એશિયા દીકા અને એશિયાટીક ઇમીગ્રેશન સંબંધમાં, ખાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી જો સંબંધમાં, બ્રિટીશ સરકારની સાથે ૧૯૧૦ માં થયેલી સમજુતી

અમલમાં મુદ્દતી કમદારપ કરવાને આ બીલથી ધારણા રાખવામાં આવી છે. આ બીલ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જોરાઓની આવજવની બ્યવસ્થા કરવા માટેજ નથી, પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશિયાટીકની આવજવના કાંઈક પ્રત્યક્ષ કારણ સવાલ નો નીકાલ લાવવા માટે પણ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની એશિયાટીક અને ખાસ કરીને હોંદી વસ્તીએ એવું વલણ લીધું હતું કે જેમાં તેમને વડી સરકાર તથા હોંદી પ્રધાન તરફથી ટેકા મળ્યો છે. તેઓ એવો કાવો કરે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કાયદાઓની અંદર જોરાઓની અને તેમની વચ્ચે બેઠ ન પાડવો જોઈએ. કારોબારી રીતે એટલે કે કાયદાના અમલમાં તકાવત પાડવામાં આવે તેની સામે તેને વધી નથી. પણ આ મુલકના કાયદાઓની અંદર તેમના પર કાંઈક મુકવામાં આવે તેની સામે તેઓ વધી ઉઠાવે છે અને સખત રીતે બેઠે છે. આ વલણમાં બ્રિટીશ સરકારે તેને ટેકા આપ્યો છે. આ બાબતમાં સલાસદો સારી પેઠે જણે છે તેમ સરકારને બહુ માથાકુદ પડી છે,

બહુ પત્રવહેવાર થાયો છે, અને સાર આપ્યો

નમતું મુકવામાં આવ્યું છે.

આપણે કમીશન રાખ્યું છે કે દેશના કાયદાઓમાં કેમ કેમ બેઠ નહીં હોવા જોઈએ, પણ જે કાયદાઓ પાસ કરીએ તેના અમલમાં બેઠ પાડી સકીએ. આ દેશમાં ઇમીગ્રેશન કાયદાનો અમલ કરવાનું કામ મુશીબતો કારણ છે. કેમકે, એક તરફથી આપણે જોરા બોહાના ઇમીગ્રેશનને ઉતે નન દેવા આગુર છીએ, સારે બીજી તરફથી એશિયાટીકને ખાતલ રાખવા આગુર છીએ. તેથી આપણે એવો કાયદો પાસ કરવાનો છે કે જેના સહો બધાને એક સરખી રીતે લાગુ પડે, પણ અમલમાં અમુક લોકોને કાબલ કરે અને બીજાની અટકાવત કરે. આ એક ચીનકાઈ જાણું છોડવા જેવી વાત થઈ. બહુ વિચાર કરીને સરકારે એવો વિચાર કર્યો છે કે વડી સરકારના કોલોની ખાતાએ જે સુચના કરી છે, અને જેને હોંદી સરકારે ટેકા આપ્યો છે તે કમીશન રાખવી, અને આરોગીઓની કેળવણીની પરીક્ષા કાબલ કરવી. દેખીતી રીતે આ બહુ અધરી પરીક્ષા છે. પણ તે એવી પરીક્ષા છે કે એક કાબલામાં સખતાઈથી અને બીજા કાબલામાં નરમાસથી લાગુ પાડી સકાય. એટલે કે જોરાઓને આવવા દેવાય અને એશિયાટીકને ખાતલ રખાય તે આરોગીઓની પરીક્ષા એ બીલની મુખ્ય કલમ છે, અને તે ઉપર

સારે તકરાર ચાલવાનો સંબંધ

છે. દેખીતી રીતે સરકારના કાયદામાં બેઠ સત્તા મુકાય છે; છતાં સરકાર વતી કહેવાને કું તકરાર કું કે આ કાયદાનો અમલ જોરાઓને કાબલ કરવાને આજ ના કરતાં વધારે સખત કરવાનો બીલ કુલ ધરાહો નથી. ધરાહો ઉલટાનો અમલ નરમ કરવાનો છે. જુલકાળમાં કાલના કાયદાની રૂએ માત્ર કેળવણી સંબંધી લાયકાત ઉપર વજુ પડતો સાર દેવામાં આવતો. એક માણસ આ મુલકમાં આવવા માંડતો હોય, અને સરીરે તેમજ

બીજી રીતે લાયક હોય છતાં તેને મુરોપ ની કોઈ બાબતમાં પરીક્ષા આપવી પડતી. આમાંની કેટલીક લાખા સાથે આ મુલકમાં તેમને બીલકુલ લેવા દેવા નથી. એક માણસને અમુક લાખાં ઉમું રાન હોય તેથી તેની લાયકાત મને કાંઈ જણાતી નથી. રૂઝિઅન અને બીજી બહુ બાબતોના સંબંધમાં આમજ છે. આ મુલકમાં આપણને જોઈએ છે તે એ છે કે કાબલ થવા માનનારની ચાલચલણ સારી હોવી જોઈએ. તે સીવાય બીજી બાબતમાં ઇમીગ્રેશન ખાતામાં કામ

હાલના કાયદાઓની માફકજ

ચલાવવામાં આવશે.

કું કહેવાને તદ્દન તકરાર કું કે અમારું લેવાએલી હતી તેથી વધારે કહણ પરીક્ષા જોરાઓના એકમણ કાબલામાં લેવામાં આવશે નહીં. હોંદી અને એશિયાટીક વસિતની બાબતમાં જે કરવાનું છે તે એ છે કે બ્રિટીશ સરકાર સાથે થયેલી સમજુતી અમલમાં મુકવી, એટલે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં કેળવણી અને પ્રોફેશનલ (વહીવટ, ડાકટરી વિગેરે) એશિયાટીકની એક નાની સંખ્યાને વરસે વરસે આવવા દેવી. આ નાની સંખ્યાને મુકરર કરવામાં આવશે, અને બીજાઓના સંબંધમાં એવી બ્યવસ્થા કરવામાં આવશે કે જેથી આ મુલકમાં એશિયાટીકનો બીલકુલ ધસારો થવા પામે નહીં.

મી. જેમરે સવાલ પુછ્યો કે બ્રિટીશ સરકારે આ બીલ જોઈું છે?

મુદ્દતી પ્રધાને જણાવ્યું કે આ બાબતમાં સલાને અસર કરે એવું કાંઈ કું કહેવા માનતો નથી. વડી સરકારે બીલ જોઈું છે, અને તે કાયદાના ફરતર પર મુકાએલું જેવા બહુ ઉતેજાર છે. તેમણે

ડામીસાઇલ થયેલા લોકોના

સંબંધમાં

એક વધી ઉઠાવ્યો છે, જે સુધારા તરીકે કાબલ કરવાનો મારો ધરાહો છે. હોંદી સ્તાનની સરકારે પણ આ બીલ જોઈું છે, કમીશન રાખ્યું છે, અને તે દુરત બંદીના કાયદાઓમાં કાબલ થાય એવી ધમ્મજા ખતાવી છે. આમજ ચાલતાં જનરલ રમટસે કહ્યું કે બીલમાં, કાને પ્રોહીટીડ ઇમીગ્રેટ કહેવા અને કાને નહીં એ સંબંધી કલમો આવે છે. આ સંબંધમાં કહેવા તું કે ટ્રમ્પરક્યુલેસીસ કમીશનને કરેલી સુચના પ્રમાણે એક પેટા કલમ કાબલ કરવામાં આવશે. તેના પડે કમ રોમના ફરદયા પીડાતા ઇમીગ્રેટો અમુક રિસિતમાં જ ઉતરી સકશે. એ ફરદયાને કાબલ

મથા દેવા કે નહીં એ વિષે આ મુલકમાં મતફેર છે, પણ દરદનો હુમલો કેવો છે તેનો વિચાર રાખ્યા વગરજ બધાને અટકાવવા એ તો તકલીફ ભરેલું મથ પડે તેથી કમીસને એવો નિરણય કર્યો છે કે આવા લોકો અમુક સ્થિતિમાં, અને અમુક ધારા પામે તોજ આવી શકે. કમીસનની સુચનાઓનો આ ભાગ હું હાખલ કરવા માગું છું. આ મુલકમાંથી આ દરદને આપણે હાજી કાઢવા માગીએ છીએ. તેથી આપણા બંદરો પર આ કામની આપણે સરખાત કરી શકીએ છીએ. બીલમાં કેટલાક અપવાદો પણ હાખલ કરવામાં આવ્યા છે; એટલે કે અમુક વરમના લોકોને આ મુલકમાં આવવાની છુટી રહેશે, અને તેઓ આ બીલની કશો તો બીલકુલ નહીં આવે આ સંબંધમાં મથ વરસની કશોમાં કાંઈક વધારો કરવામાં આવ્યો છે, એટલે હવે

બધા સાઉથ આફ્રિકાને

પોતાના બધરાં છોકરાં સાથે બહારથી હાખલ થવા સક્તિમાન થશે. મળુરોને હાખલ કરવાના સંબંધમાં એક પારીમાહ સંબંધમાં ખાણેવાળાએ થોડો મત ફેર બતાવ્યો હતો. તેથી પછી કશમમાં એવો ઉમેરો કરવામાં આવ્યો છે કે પાડોશની સરકાર સાથે થએલી સમજુતી પ્રમાણે આવનાર પ્રેસીડીન્ટ કમીમંટ નહીં મળ્યા. (અહીં બસુટોલેન્ડમાંથી આવનાર નેટીવ અથવા ન્યાસા લેન્ડમાંથી આવનાર મળુર કેમ પ્રેસીડીન્ટ કમીમંટ મળતા અટકાશે એ સમજ પાડવામાં આવી.) આ બીલ તબે બીજો અમલનો મુદ્દો તે

દક્ષિણ આફ્રિકાના એકબીજા

પ્રાંતમાં

એશીઆટીકની આવગળ સંબંધી છે. અવિષ્કર્ષમાં મુનિયનમાં મોટા પાયા ઉપર આવતાં આ લોકોને અટકાવી શકાશે. છતાં એક બીજા પ્રતિ વચ્ચે આવગળવનો અધરો સવાલ રહેલો છે, અને આ એક સવાલ વિષે પણ વડી સરકારે ભાર હક ને મને હાથ છે. ડ્રાંસવાલ અને ફી રેટમાં એશીઆટીકને લગભગ બીલકુલ આવવા દેવામાં આવતા નથી. પણ કેપ અને નાતાલના કાયદા તબે એશીઆટીક ને બીજા પ્રાંતમાંથી અથવા દેશપારથી ફેળવણીની પરીક્ષા આપીને હાખલ થવાનું સંભવિત છે. નાતાલના હોદ્દા જેઓ કેપમાં જવા માગે છે તેમણે કેપના કાયદા તબે માત્ર સહેલી પરીક્ષા પસાર કરવી

પડે છે, અને તેવીજ રીતે ડ્રાંસવાલ અને કેપના હોદ્દા નાતાલમાં જવા માગે તો નાતાલના કાયદા તબે તેવીજ પરીક્ષા પાસ કરીને હાખલ થઈ શકે છે. કેપ અથવા નાતાલમાં એશીઆટીકના ઇમીગ્રેશન સંબંધમાં આજસુધી કામદો હતો નહીં, ત્યારે ડ્રાંસવાલ અને ફી રેટમાં એશીઆટીકને હાખલ થવાની મંજી છે, નથી માનવંત સમાસદો મુકેલી સમજી શકશે. બ્રિટીશ સરકારે માગણી કરી છે કે આ બીલના અમલથી એશીઆટીકની સ્થિતિ હાલના કરતાં વિશેષ ખરાબ કરવી નહીં,

ડ્રાંસવાલમાં અમારો હાથ છુટો છે, અને મુનિયનના બીજા પ્રાંતમાંથી આ પ્રાંતમાં હાખલ થતાં તેમને ડ્રાંસવાલમાં અમે અટકાવી શકીએ છીએ. આ કાયદાને બંદરના પ્રતિ માટે પણ સાચું પાડવામાં આવનાર છે, છતાં તેનો અમલ, હાલના કાયદા તબે જે સ્થિતિ છે તે કરતાં વધારે ખરાબ સ્થિતિ ઉભી થાય એવો કરવામાં આવનાર નથી. સવાલ એ છેલ્લો થાય છે કે બે બીલ પાસ થાય તો

ફી રેટ કેવો પ્રાંતમાં શું સ્થિતિ થશે?

સ્થિતિ એ થશે કે આ કાયદા તબે અમુક સરકારે મુકરર કરેલી સંખ્યામાં એશીઆટીકને બે તેઓ ફેળવાએલા કે વડીલ ડાક્ટર હશે તો દર સાલ મુનિયનમાં હાખલ થવા દેવામાં આવશે. આ લોકોને મુનિયનમાં હાખલ થવા દેવામાં આવશે, અને તેઓ મુનિયનના કેષ પ્રાંતમાં જવા માહતા હશે તો ફી રેટમાં પણ વસવા તેમને છુટી મળશે; છતાં ફી રેટના હાલના કાયદાથી તેમને જમીન ધરાવતા કે વેપાર શોખાર વિગેરે બધા કરવાની મંજી છે, તે બધી કાયમ રહેશે, અને તેથી ફેળવાએલ એશીઆટીક લાંબા માગશે તો તેમને તે બાગ પડશે. બે રેટની કલમ સંપૂર્ણ રીતે સંતોષકારક નહીં લાગે તો, એવો સુધારો હાખલ કરવા હું તકવાર છું, કે જેથી આ લોકો મુનિયનમાં મથે લાં, ફી રેટમાં પણ જઈ શકે, છતાં ફી રેટમાં હાલના કાયદા તબે તેઓ જે હક નથી લેખવી શકતા તે ન લેખવી શકે એ વધુ સ્પષ્ટ થાય. એટલે

ફી રેટમાં એકંદર પરીણામ

એ આવશે કે યોરાઓની નજર બેતાં સ્થિતિ વધારે સહીસલામત થશે. કેમકે ફી રેટનો હાલનો કાયદો તો ખરેખર બહુ તરબ છે. તેમાં એવું કશું છે કે

એશીઆટીક ફી રેટમાં આવી શકે, પણ બે મહીના થતાં તેણે લાં વસવાટ કરવાને રળ મેળવવી નેમ્મ. બે રળ મથે તો રહી શકે. આમ કરવાને તો ખુલ્લો રહે છે. એશીઆટીક ફી રેટ માં આવે છે અને બે માસ પછી તેને રળ મથે છે. આ બહુ કમનસીબ વાત કહેવાય. કેમકે બે લોકોને કેષ પ્રાંતમાં હાખલ થતાં અટકાવવા હોય તો દરવાજો ધીજ અટકાવવા એ સરસ રસ્તો છે, બે એક વખત તેઓ પ્રાંતમાં આવ્યા તો પછી તેમને ખસેડવાનું મુકેલ છે. એટલે નવા બીલથી ફી રેટની સ્થિતિ વધારે સહીસલામત થશે.

કારોબાર

ની બાબત પર આવતાં મુકી પ્રધાને બજાબુ કે આ બાબતમાં વારંવાર અસંતોષ ઉભો થયો છે, આ ખાતાના અમલદારો કાબેલ બને મહેનતુ છે, પણ તેઓ માણુસ છે, અને તેથી બેશક કેષ કાંઈવાર સુલ કરે છે. તેથી લોકોમાં કાંઈક ખબલગાટ થવા પામે છે. અમલ દારોના મુકાદાથી જે દીકાઓ થાય છે તે દીકા થવા વારો ન આવે એવું ફી શકાય છે, અને તેથી અમુક અમુક મથકો આવે સલાહકાર બેડો રથાપવા મેં વિચાર કર્યો છે. રેલવે રસ્તે તથા ફરીયા રસ્તે મુનિયનમાં હાખલ થવાના બધા મથકોએ બોરડ રથાપવાનું અસંભવિત છે, પણ કેપટાઉન અને ડરબનમાં બોરડ રથાપી શકાય, કે જેની પાસે ઇમીગ્રેશન અમલ દારથી હાખલ થતાં અટકાવાએલો માણુસ પોતાનો કેસ ફરીથી વિચાર કરવા લાઇ જઈ શકે. આ બેડો એવી બનાવવામાં આવશે કે જેથી અપીલોનો ઇન્સાફથી અને નિષ્પક્ષપાત રીતે નિરણય થાય. બીલમાં થોડાક સુધારા કરવાની જરૂર પડશે. જેવા કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં ડેબી સાઇલ થએલા માણુસને કોરટમાં અપીલ લઈ જવાનો હક મથે. બાક તેમણે બીજું વાંચન પાસ કરવા દરખાસ્ત કરી.

બી. આલેક્ઝાંડરનું લાગણ્ય

બનરલ સમટસની દરખાસ્તપર બાંધણુ કરતાં કેપટાઉન કેસલ વિભાગના મેંબર બી. આલેક્ઝાંડરે પોતાના લાંબા બાંધણુ દરમ્યાન બજાબુ કે પ્રધાને બીલમાં જે મુકેલ છે તેથી ફી રેટના મેંબરોને કાંઈ સંતોષ થયો નથી. એશીઆટીક ધસારા મામે ફી રેટના લુના કાયદાથી રજા થાય છે એવો ફી રેટના મેંબરોને ભરસો હતો. બીલમાં કમણું કાંઈક હાખલ કરવામાં આવ્યું છે પણ તેથી ફી

સ્ટેટવાળાઓને અથવા સલામતીની કડત ના આવેવાનોને સંતોષ થાય નહીં. ફી સ્ટેટની ખાતર કમલાની અંદર તદ્દા વત રાખવામાં આવે તો ફીદી સલામતુ સમાધાન થશે નહીં, અને જો તે તદ્દાવત દુર કરવામાં આવે તો ફી સ્ટેટના મેંબરોને સંતોષ થશે નહીં. બીજાની અંદર ને

કેળવણીની પરીક્ષા

દાખલ કરવામાં આવી છે તે આસ્ટેલીયન કાયદાને મળતી છે એમ પ્રધાને કહ્યું તે બરાબર નથી. આસ્ટેલીયન કાયદામાં એવું છે કે પરીક્ષા માટે ને બાષા પસંદ કરવાની હોય તે પાર્લામેન્ટમાં પાસ થવી જોઈએ. બ્યુટાન બાષાને પુરોષી બાષા માં સમાવેશ થાય છે, એવો આપણા કાયદાનો અરથ થાય એમ કરવું જોઈએ. દક્ષિણ આફ્રિકાના કમરો લોકોની તે બાષા છે, અને ફ્રાન્સવાલના ૧૬૦૭ના કાયદામાં તે સ્પષ્ટીકરણેથી છે; આસ્ટેલીયનમાં ઇમીગ્રેશનની બાબતો લાંબી મુખ્ય પાર્લામેન્ટના હાથમાં છે, અને લાં એક વખત ઇમીગ્રેશન પહેલે જોરે તેને આખા આસ્ટેલીયનમાં ફરવાની છુટ છે. છતાં ને બીજા આ સલા પાસે આવ્યું છે તેમાં તો પ્રાંતિક હક કાયમ રહે છે, જેથી એક માણસ ફ્રાન્સવાલમાંથી અમલ ના કાયમર કેપટાઈન આવવા માટે તો ઇમીગ્રેશન અમલદાર પોતાની મુનસીફી તેને અટકાવી શકે છે, અને કહી શકે છે કે કેળવણીની પરીક્ષા જો તે માણસ નહીં પાસ કરે તો તેને કેપટાઈન નહીં જવા દેવામાં આવે. જો

ફ્રાન્સવાલની પેટે

પાર્લામેન્ટની રીત દાખલ કરવી ન હોય તો આવા કાયદાનો કેવી રીતે અમલ કરાશે એ કું સમજી શકતો નથી. જ્યાં સુધી કાયદાની અંદર આપણુદ સલા આપનારી કલમ છે ત્યાં સુધી અપીલના કલની કાંઈજ હિમત નથી. આ બીજાના સંબંધમાં મુશ્કેલત એ છે કે ઇમીગ્રેશન ખાતાને વધારે સલા આપી શકાય એવો ભરોશો દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોને બીજાકુલ પડતો નથી. અહીંના આપણને ને અંદર છે તે એ કે કલના પ્રાંતિક કાયદા એને એક કરવા, અને એવાં એકવચ્ચ કરવી કે જેમાં, જો કાંઈપણ માણસ આ મુલકમાં આવવા માટે તો અહીંના મેરસ લોકો, વડી સરકાર, અને આ મુલકમાં વસી રહેલા ફીદી લોકો પસંદ કરે એવાં બાષા વાંચી શકવાથી તે દાખલ થઈ શકે. આ બીજા આપણુદથી માંડું, અને છે. તેમાંથી તેને બદલાવી પ્રાંત

કીય ઇન-સારી કાયદાના રૂપમાં આવવાની અંદર છે.

મી. પ્રાન્સલરે

(એડવોકેટ-જનરલના મેંબરે) પોતાના કાયદામાં બ્યુટાનું કે બીજામાં એસીઆટીકોને દાખલ થવા માટે દરવાજો બંધ વધારે ખુલ્લો રહે છે. મલુશો અને નોકર ચાકરો આવી શકે એટલું કું મારું છું, પણ બીજામાં કેળવણીએ એસીઆટીકોને દાખલ કરવાની વાત છે, અને ને વચને આપણે આવવા દેવા નથી માનતા તે બાબ છે. ફી સ્ટેટ પર એસીઆટીકો ફરી વળશે, અને જેમ કેપમાં થાય છે તેમ ફી સ્ટેટ માં થશે. કેપટાઈન અલારે કાયદા કડયા માટે મુનિયનની રાજધાની છે તે સ્થિતિ બંધ વધારે વખત મી શકશે નહીં, કેમકે એસીઆટીકો પરિતપી વચ્ચે અરધું વચસ ગાળવાની સામે પાર્લામેન્ટના મેંબરો વાંચી લેશે.

મી. મેકલેરે

(વીનન ટીવીકનના મેંબરે) બ્યુટાનું કે નાતાલમાં એસીઆટીકોને બરાબો થતો અટકાવવાને આ નીલમાં ને મારમ અટકાવ વામાં આવ્યો છે તે કડતો વધારે સારો મારમ ખચીત મળે શકે તો છે. હવે તો આપણે લોકોને "પાછલે દરવાજોની" રીત વડે અટકાવવા માગીએ છીએ. બીજામાં ને કેળવણીની પરીક્ષા લેવામાં આવી છે તે કરતાં નાતાલના કાયદાની કેળવણીની પરીક્ષા વધારે સારી છે. બીજા તથા ફીદીઓની પેટે મેરસોને અટકાવી શકાશે મુશ્કે પ્રધાન આપણને કહેશે કે એમને અટકાવવાનો હરાહો નથી, છતાં આ સંકાર બધા વખતને માટે કાયમ રહેવાની નથી, અને તેથી આમળ જતાં એવી સરકાર આવે કે ને મુશ્કે પ્રધાને લેવા વધેથી સલાઓને મેર ઉપયોગ કરે. કેળવણીની પરીક્ષા અતિ કઠણ છે. એક બીજા પ્રાંત વચ્ચેનો આવજવનો સલાલ વિચારીએ તો

બહુ વિચિત્ર સ્થિતિ

એમાં આવે છે નાતાલને પ્રથમ મુનિ યનમાં દાખલ થવાને બલઆવવામાં આવ્યું હતું, પણ હવે માલમ પડે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા પ્રાંતો એક મુલક થવાને બદલે નાતાલની આસપાસ તો વાડ બાંધી લેવામાં આવનાર છે, અને નાતાલમાં ફીદીઓ કે નેટીને, તેઓ મલુરી માટે જવા મામતા હોય તોપણ, મુનિયનના બીજા પ્રાંતમાં જવા દેવામાં આવનાર નથી. મુનિયન પહેલાં નાતાલને ને સમ અવવામાં આવ્યું હતું તેથી આ ઉલટી

વાત છે. એવું વારવામાં આવે છે કે નાતાલમાં કલરડ લોકોની વસ્તિ બહુ કપાટામાં વધતી જાય છે. તેને મુનિ યનના બીજા ભાગોની અંદર વેરાઈ જવા દેવામાં આવશે નહીં, અને તેમને સખત રીતે નાતાલની દરબાજો એંધી રાખવામાં આવશે એવું લાગે છે. આ મુદ્દો એવો છે કે નાતાલ કલુલ કરી શકે નહીં. બીજા તથા મેરસોની રીત સ્થિતિ થશે એ વિશે બહુવિધતા મી. મેકલેરે કહ્યું કે આ મુલક માં મેરસો લોકોને બોલાવવાની આપણે બહુ વાતો કરીએ છીએ, પણ કહીશતમાં ને જેવા લોકોમાં વસતા હોય તે તેવા લોકોની માગણી કરે છે. અમેરિકામાં છેલ્લાં ૬૦ વચસમાં ૨૮૦ લાખ માણસો દાખલ થયાં હતાં. દક્ષિણ આફ્રિકાએ પણ જોઈના લોકો પ્રથમ લાખ લીધા થઈ પોતાના દરવાજા બંધ કરવા જોઈએ. તેને બદલે આપણે અલારેજ પ્રમીટોને અટકાવવાનું બંધ દાખલ કરીએ છીએ. એ વધુ કાયદાને આપણે અહીં નહીં દાખલ કરીએ તો કાળા લોકો મેરસો લેવામાં વધુ ને વધુ હુસતા જશે. આપણે જ્યાં મળે લાંબી એવા લોકોને દાખલ કરવા જોઈએ કે જેઓ સકમકરની પેટે રહેવાને બદલે જતે મલુરી કરવા તકવાર હોય. મુનિયનનો ખરો મુદ્દો આપણે કમેલાં સાચવવા જોઈએ, અને નાતાલને વાડ બાંધી લાઇ જેઓ લાંબા જન્મેલા છે અને વસેલા છે તેઓ મુનિયનના બીજા ભાગોમાં ન બસ શકે એવું ન કરવું જોઈએ.

સાર બાદ તા. ૧૨ મી ને મુખવારખર ચર્ચા મુળતવી રહી હતી.

તા. ૫ માં ને મુખવારે મુનિયનના અરથ ના આંકડાઓ પાસ કરવાની ચર્ચા વખતે "ઇમીગ્રેશન અને એસીઆટીકો કારોવાર" પેટે પા. ૧૫, ૧૭૧ ની રકમ પાસ કરવા ની તકે જનરલ રમટસે એવો ખુલાસો કર્યો હતો કે ઇમીગ્રેશન ખાતું બહુ લોકો ને અટકાવવા માટે છે એવાં કાપ મી. આલેક્ઝાંડરના કાયદામાં એવામાં આવી છે તે કું દુર કાવવા માગું છું. ને ઇમીગ્રેશન આ મુલકમાં આવકારદાયક છે, અને જેઓને કું હિમતી આપણુદપ વચ્ચું છું તેવા ઇમીગ્રેશન સામે દરવાજો બંધ કરવાનો બીજાકુલ હરાહો નથી.

મેરસોમાં પરદેશી દરમ રાજકર્તાઓ સામે લાંબા ઇસ્લામી વતનીઓ તરફથી દીની લાઇઝ બંધ કરવામાં આવી રહી છે.

મહાસત્તો સાઉથ આફ્રિકન લીગ

'મહાસત્તો ૨૮/૬/૧૨' જણાવે છે કે મહાસત્તો ની સાઉથ આફ્રિકન લીગની એક સભા મહાસત્તો ખાતે મેસરસ ઇ. એ. નાટેસન અને કંપનીના મહાનમાં ગઈ છે. ૨૧ મી માર્ચે મળી હતી. લીગના મેમ્બર્સ એન. ડીવાન બહાદુર એમ. બાદી નારાયણીયા પ્રમુખ રહ્યાને હતા.

પહેલું કામ એ મળું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓ ઉપરાંત બીજાં હોદ્દાઓ સંસ્થાનેના હોદ્દાઓ સંસ્થાનમાં પણ લીગમાં કામ કરી શકાય એવો લીગના બંધારણમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો.

સાર બાદ લીગની સરખાતથી એટલે કે ૧૯૦૬ ના અક્ટોબરની તા. ૨૫ મી થી તે ૧૯૧૨ ના માર્ચની તા. ૧૧ સુધીનો કિલાબ રજુ કરવામાં આવ્યો. લવાબમાં તથા કાળાની મળીને જમા રકમ રૂ. ૧૮,૪૫૨-૩-૧૧ હતી. તે ઉપરાંત બેંક તરફથી બાબત રૂ. ૧૪૫-૧૪-૧૧, તથા છુટક છુટક ભરાએલા રૂ. ૧૫-૨-૪ એમ બે રકમો પણ જમા હતી, એ કુલ મળી રૂ. ૧૮,૭૪૮ નો સરવાળો જમા બાબત હતો. આમાંથી રૂ. ૮૦૦૨ દક્ષિણ આફ્રિકામાં મી. સીધીને મોકલવા માં આવ્યા હતા, રૂ. ૩૫૫૬-૧૦-૧૦ બેંકમાં સીધા છે, અને બાકીના મહાસત્તો ફેરફારીએ રહેલા સારે આવકા સ્થાવર કરવામાં વપરાયેલા. કિલાબ હોદ્દા બેંકવાળા મી. બીનવાસ સરીચર અને સેંટ્રલ ગવર્નમેન્ટ બેંકવાળા મી. રાધેન્દ્ર રાવ તરફથી તપાસાયેલો હતો. આ કિલાબ સભામાં સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો. બાદ એવી ફરમાણ લાવવા માં આવી હતી કે આ લીગે ફરમાણ કામનો હેવાલ મી. ઇ. એ. નાટેસને તપાસ કરવો અને કમીટીમાં તે પાસ થવા પછી તેને રીપોર્ટમાં દાખલ કરી બહેરની બાબત માટે બહાર પાડવો. આ ફરમાણ પછી મંજૂર થઈ હતી.

આ પછી મી. પોલકે કાપલું કર્યું હતું. તેમણે જણાવ્યું કે મીરેસીટ સંસ્થામાં મી. એમ્બેએ પારા સભામાં હાથ રજુ કર્યો હતો તે સભામાં બહુને લીગે ના સંસ્થામાં પ્રુખ કામમાં બાકી જવાની જરૂર છે; અને તેમાં પણ મીરેસીટીયાઓ ની ખરી સ્થિતિ બાબત કામ જવાબદાર માણસને તપાસ કરવા મોકલવાની ખાસ જરૂર છે. આ ઉપરથી કમીટીના માણસ ડીવાન મી. એન. પદ્મભરાય રાવની ફર

માલખી. અને પ્રોફેસર ડી. પી. રામ નાયના દેશથી સર્વાનુમતે મંજૂર થયું છે:—મી. ઇ. એ. નાટેસન પોતાની સમગ્ર ઉદ્યોગ સાઉથ આફ્રિકન લીગની વતી સ્થિત અને બહારેલાં ફરી જાના મીરેસીટીયાઓની સ્થિતિ વિશે તપાસ કરે અને તેના હેવાલ લીગ પાસે રજુ કરે એવી તેમને વિનંતિ કરવી. મી. નાટેસને કમીટીમાં ફરમાન સ્વીકારતાં કહ્યું કે પોતે પોતાને જ ખરે સ્થિત અને બહારેલાં તપાસ કરવા જશે.

હોદ્દો વેપારીના ફરમનો

'નાતલ ટાઇમ્સ' માં તેના પ્રેસિડેન્ટના અમરપત્રીએ એક મોસ વેપારીના બહાર કામ ફરમાના એન્ટની સાથે પોતાને જોડી વાતચીત ઉપરથી હોદ્દો વેપારીને નુકસાન કરનારી કેટલીક કમીટી બહાર પાડી છે. તે જણાવે છે કે સરકાર અસીઆટીકને લાઇસેન્સ તથા આપતી, અને તેમ કરવા સરસ કરણ છે. છતાં એસીઆટીક સરકારના આ ધરાયેને બીજી રીતે પાછો પાડે છે, કેમકે મોસાઓ ના નામપર લાઇસેન્સ અપાય છે, અને મોસાઓ એસીઆટીકને કુશળતા મેનેજર નીમી કુલ સત્તા આપે છે. એટલી બધી સત્તા આપે છે કે કુશળનો માલિક મેનેજર છે કે મોસા છે એ પણ અમર પડે નહીં. આવી રીતે ને મોસાઓ ફરે છે તેઓ ખરી રીતે હોદ્દોને લાઇસેન્સ મળવા માટે પોતાના નામ પછાડા લઈને વેચે છે. આવા કેટલાક નામો, અને તે સમગ્રી બાંજી વીતતો પણ 'ટાઇમ્સ' ના અમરપત્રીને જણાવવામાં આવી હતી એમ તે કહે છે; એ કે એ નામો તે કાપામાં કાપવામાં આવેલાં નથી.

કન્યામનેનથી એક અમરપત્રી લખે છે કે આ કહેરની ઉત્તરે સુચર કું આવવા ની વડી છે. રમર કું ના સંજ્ઞા કામ આવી જાય છે. દક્ષિણ વિભાગમાં રહેલું કામ કમપત્રી માલે છે. નેટીવ લોકોએ પાસ રાખીને એક બીજા કામ માં આવવવા કરવા સંસ્થા પારે મારત કમપત્રી જનમાં લાલ પાડવામાં આવ્યો છે, અને મે માલથી વહેરમાં દાખલ થયો છે. આ પારે હોદ્દોને લાલ પડે તે માટે એવવા રહેતી નહીં છે.

રેલવેમાં રમબેદ

કલકત્તા લોકો માટે લુહા લુહા

કેપટલિન ખાતે પ્રસિદ્ધ થયું કલકત્તા લોકોમાં વાજાન 'એ. પી. એ.' જણાવે છે કે:— ટ્રાંસવાલના મોસાઓના કમીટીના પોસ્ટરને પરિણામે કેટલાક વરસ પહેલાં અનેક અને વપરાશમાંથી નીકળી જાયે એવો જોડ કમો ફરે માડીમાં રાખવાનો મુનીબન સરકારે હાથ કર્યો છે નેટીવોને આમાં બેસવાની ફરજ પાડવામાં આવશે. પણ કરીને પણ કલકત્તા લોકોને પણ તેમાં બેસવામાં આવશે. કેમકે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે પહેલા, બીજા અને ત્રીજા વરસની ઉપર કાપ મારેલા આવા જોડ કમો ફરે માડીમાં એનજીનની પાછળ જોડી માત્ર કલકત્તા લોકોના જ ઉપયોગને માટે તે રાખવામાં આવશે.

વેળા કાળાને અલગ કરવાનું કામ ફરમીજ સહેલું નથી. કામલા તરીકે 'એ. પી. એ.' ના ફેબ્રુઆરી. ફરેમ અને કમીટીના એક સભાસદ મા. કારલ (એને કલકત્તા માલસો) મોહનનગરથી પ્રોટેસ્ટોરિએ જતા હતા. સારે તેમને 'રીકવર' કામમાં બેઠેને કંડકારે રતાથી કમ્યું કે તેઓ ખાસ કલકત્તા લોકોના કામમાં બેઠા છે, અને પાસેના મોસા લોકોના કામમાં તેઓ બેસે તો વધારે ઠીક.

એક મુજબ કમીટી અને કમીટીના પીને આવા અને બાજુ બાજુને એક બીજા થી અલગ પડવાનું આવશે સંજ્ઞાએ એ પણ બતાવ્યું એમ છે. પમરમી પ્રધાન મંડળના સંસ્થામાં રેલવેના અમલદારે આ પારે ફરે રીતે કાલ પાડે કે નહીં તે અલંકર કલકત્તા વાત છે. મોસા કેપીનેટના કલકત્તા સભાસદોને માટે પાસ કામ મોકલીને કલકત્તા એ મુશ્કેલીને પહેલી વળવામાં આવશે. મોસા કામની સુખ કાલિને માટે કાળા લોકોને ફરે બરવાનું માન અટવવા મુનીબન સરકાર કેટલી બધી ચિંતાતુર છે, તે વિશે કમીટી હાથ થી એક વધુ પુરાવા પુરે પડે છે.

મરફુ મા. રહેડના મરજુ માટે ફિલ મીરી જણાવવા કમીટીમાં વસતા હોદ્દો મોની એક મીટીંગ તા. ૨૭ મી એપ્રિલે કરાઈ હતી.

બોક્સવરમ નોરથના એક અમલ્યનો કેસ

સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો

બોક્સવરમ નોરથના એક નંબર ૫૪૭ માં તેના બોક્સ જોન્સ અને ઇલી એન્ડ જોન્સ નામના માલીકાએ આમદ મદમદ નામના હોદ્દાને ઝેરલાલેસર રીતે રાખવાથી, ક્રીમીસ આલેક્ઝાન્ડર નામના ૫૦૭ લોટવાળા ગોરાએ ૫૪૭ લોટના માલીકા તથા હોદ્દા ઉપર કોર્ટમાં કાન ચલાવ્યું હતું. તેણે નીચે પ્રમાણે કાવે કર્યો હતો : આ ટાઉનશીપમાંથી એવી આદીકા અને કલરક લોકોને કાવડાથી બાતલ રાખવામાં આવ્યા છે જતાં ૫૪૭ લોટના માલીકા પોતાના મકાનમાં એવી આદીકાને રાખીને જમીનના ક્રાસફરની કસતનો કાંચ કર્યો, અને હરિયાદીની જમીન (૫૦૭ લોટ) ની કીમત ૫૮૧ મહ, જેથી પા. ૧૦૦ ની નુકસાની ૫૪૭ લોટના માલીકાએ ફરીવારને આપવી ; (૨) ૧૦ વરસની મુદતના કાગામાં થયેલી પા. ૧૫૦ ની નુકસાની કસવી ; (૩) કહેરમાં જમીનની સામાન્ય રીતે ૫૮૧ મહથી કીમત માટે ત્રણ આરોપીઓએ પા. ૫૦૦ કરવા ; (૪) ૫૪૭ લોટમાં એલીઆદીકા બચવા કલરક લોકોને કોષ દિવસ ન રાખવા માટે આરોપી ગોરાએ ને કુકમ કરવો.

કેસ તા. ૨૨ મી એપ્રિલે ચાલ્યો હતો, અને તેના ચુકાદો તા. ૩૦ મી મે એ બચાવે છે. કેસ દરમ્યાન બચાવવામાં આવ્યું હતું કે બોક્સવરમ નોરથના ટાઉનશીપનું વેચાણ ૧૬૦૫ ના અક્ટોબર માસમાં લીલાઈથી થયું હતું. તેના લીસ ૬૦ વરસના થયા છે, અને તેમાં એવી કસત છે કે લેનાર ઇચ્છીએ આરખ, મલાખ, ચીનો, કુલી, હોદ્દા કે બીજા કશ કર માણસને તેમાં રાખવો નહીં, તથા તેમને તે જમીન ક્રાસફર કરી આપવી નહીં. ઉપર મણાવેલી બાતના ભેટા તે જમીનપર ગોરાના ધરના નોકર માકર તરીકે રહી શકે એટલે કસતમાં અપવાદ છે. આ કસતોનો પ્રતિવાદીએ કાંચ કર્યો હતો એવું બતાવનારી કેટલીક સુબાનીઓ રજુ કરવામાં આવી હતી.

ચુકાદો આપતાં ના. ૪૩૭ બચાવ્યું કે આ કેસમાં જમીનના વેચાણની જે કસત પકારે બાવવામાં આવી છે તે ચુકાદો જેવી છે; જતાં વેચાણ વખતે

તે કણક કરાએલ હોવાથી જમીન રાખનારાઓ અને તેના વારસો તે પાળવાને બંધાએલા છે. તેથી કલરક લોકોને રાખતાં પ્રતિવાદીને અટકાવત કરવા વાદી ને હક છે. તેથી કલરક લોકોને તે જમીનપર ન રાખવામાં ને કુકમનામું મામલામાં આવેલ છે તે કરી આપવામાં આવશે. આમદને કાડે રાખનાર જોન્સ અને ઇલીએન્ડ નથી. તેમણે લીન ટાઉન નામના ગોરાને કાડે રાખેલ, અને લીનટાઉન તે આમદને કાડે આપેલ. લીનટાઉન પણ કલરકને ન રાખવાની વેચાણની અસલ કસત પાળવા બંધાએલ છે. જતાં તેના કામ માટે જોન્સ અને ઇલીએન્ડ પાસેથી, મામલામાં આવેલી નુકસાની અપાવાસો નહીં. તેથી નુકસાની સંબંધી કાવો કાદી નાખવામાં આવ્યો. સારખાદ કેસના ખરચમાંથી ગોરાપર કેસ ચલાવવાયા જે ખરચ થયું હોય તે બાદ કરી બાકીનું ખરચ ત્રીજા આરોપી આમદ મદમદે આપવું એવો ફરાવ આપવામાં આવ્યો હતો.

કુકાળી હંડ

પા. છી. પે.

૩૭૨ ૧૮ ૫ અગાઉ સ્વીકારાયેલા કીચ વિલ્ડસ્ટાઈનમાં મી. ડાહા પરજુ કહ્યું ચએલ પા. ૩-૧૮-૩ ના ઉપ રાજાની ટીપ નીચે મુજબ છે :—

૧	૦	૦	ડાહા પરજુ
૦	૧૦	૦	જેરામ ગોવીંડ, બોલવક
૦	૫	૦	કડુ કુમા, આણંદ
૦	૫	૦	એમ. સપલ
૦	૫	૦	કે. આર. પટેલ
૦	૫	૦	પરાય પરજુ મેત્વી
૦	૫	૦	આરકસ મોડ
૦	૫	૦	મીઠલ રામજી મેત્વી
૦	૨	૬	મોરાર જેરામ કુકવાદી
૦	૨	૬	અહમદ મમુજી, બોલવક
૦	૨	૦	એચર પરજુ
૦	૨	૬	જીવજી પરજુ, વજલપોર
૦	૨	૦	જોનસન
૦	૨	૦	મહમદ બાખર
૦	૨	૬	એક હોદી
૦	૧	૩	મે દયાળુ મહમદ
૦	૦	૦	

૩૭૬ ૧૬ ૮ કુલ

ધનના લોભી ગોરાઓની અધમતા

ફસાએલાઓને વધુ ફસાવનાર

ચીન આજે પાંચસા સંબંધી મુંઝવણ બોમવે છે, અને તેનો લાભ કેટલાક વિલાયતના બેંકવાળાઓ મહુ બચાવજાતી રીતે લઇ રહેલા બેંકવામાં આવે છે. વિલાયતના 'ડેલી મેલ' માં ઉપાડી રીતે ગહેર થયું હતું કે ચીનને અલારે નાણાં સંબંધી એવી મુશીબત છે કે બાજના બારે ફરો આપવા તે તકપાર ચએલ છે, અને તેથી તેને પાંચસાની ધીરધાર કરી કમાણી કરવાની તક લેવા મુશીબતી બેંકમાં ફરી હાથ ચાલી રહી છે. આ ઉપર ટીકા કરતાં "પેલ મેલ એગ્રે" વાળી કહ્યું છે કે પુરવ સાથેના વહેવારની રીતબાતથી દુનિયાને એ કાંઈ પણ કરમ ઉપજે એમ હોય તો તે કરમ બાજે (ચીનને લુટવાની રીતથી) ઉપજવી જોઈએ. મહાકાલેજ એક પેદીએ લાખો પાઈડની રકમની સોન એ મુલકના નામ પર ચડાવી છે, અને હવે બીજા બેંકવાળાઓ ફસાએલા પેઈંગ કહેરની આસપાસ મુખ્ય મીથડની પેઈંગ હોડા હોડા કરી રહ્યા છે, અને પોતાના કાળ માટે પોતાની કસ કસોને વચ્ચે પડવા ખરબ કરે છે. ચીનમાં લક્ષ્મીમાં કેલક દુકાદીઓએ ફરો મચાવી બારે બનાચાર ફરેલ એ બનાવ કમકમાટી ઉપજાવે એવોજ હતો; પણ આ તંગી અને આકતના કીચમાં છુટાએલા ચીનનો ઝેરલાલ લેવા બેંકવાળા જે રીતે તલથી રહ્યા છે તે બનાવ ધણી વધારે કમકમાટી ઉપજાવે એવો છે.

વીરીનીગીમથી મી. વીલ્ડસ્ટાઈન મનજી કામે છે કે તા. ૧ લીએ રોલકટોય દરમપરના બચાખરા વિલાઈઓ તથા બીજા સાહેબોની એક પાર્ટી ચાલીને અને આવી પહોંચી હતી. લોલીથી તે એ સવારના પોણા સાતના મુથારે નીકળી અહીં સાંજના ૪ થી ૫ સુધીમાં પહોંચેલ. વીરીનીગીમ અને લોલી વચ્ચે ૩૦ માઇલનું છેડું છે. પાર્ટીના ઉતારો મી. અસ્વાતને લાં હતો, જ્યાં તેમની અચ્છી તરેહથી બરહાસ કરવામાં આવી હતી. વિલાઈઓ વિજેરની દુકાદી પાછી પણ ચાલીનેજ ચએલ.

તુરકી સંબંધો કેટલોક બહુવા એમ હકીકત

એકાન્તપરચના 'સંડે પોસ્ટમાં' થોડા વખત ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલા એક લેખ ઉપરથી જણાય છે કે તુરકી સરકારે કોન સ્ટાટીનોપલ તથા એલિસાઇ તુરકીમાં રેલવે, તાર, પાણીના નાંધકામો વગેરે સુધા શાની યોજનાઓ કેટલેક ઠેકણે હાથમ કરવાની શરૂઆત કરી હોય છે, અને એકે લગભગ એવી આશય તેને માથે આવી પડેલ છે છતાં તે યોજનાઓ પડતી મુક વામાં આવી નથી. હાલમાં તથા એક દેશ આતે વિજ્ઞાન દ્વારા નાંધવામાં આવી છે. જે સંલેખમાં તથા કોનસ્ટાંટીનોપલના વહાલનાં પરાંઓમાં દ્વારા નાંધવામાં આવેલ એક અમેરીકન કંપનીએ માથે લીધું છે. તેવી જ રીતે તુરકી સરકારની ના મથકમાં ટેલીફોનીની યોજના પણ હાથમ મધ છે. તુરકી પારલામેન્ટની છેલ્લી એક બેઠક વખતે ૧૫૦૦ માઇલ માં રેલવેના રસ્તાઓ નાંધવાના નક્કી રજુ થયા હતા. જે તે યોજના માથે લેવાશે તો તુરકી સજાતનતના ઠેક દુરના પ્રુવુઓમાં પણ આવવવ કરવાની વ્યવસ્થા થશે. રેલવે પ્રોગ્રામ સંબંધમાં વિશેષમાં જણાવવામાં આવે છે કે હીજલ રેલવેને સંબાળીને મહીના મહકા વચ્ચેના રજુ સોસરી પહેલાંવા સત્તાવાળાઓએ નિશ્ચય કર્યો છે. આ લાઇન હાલમાંથી નીકળી લગભગ ચેરાન કાચમાં થઇને ૮૨ માઇલના અંતરે મહીના પહોંચે છે. આ લાઇનના એક મુખ્ય સ્ટેશનથી દુનિયાના ઠોક પણ કાચમાં તાર કરી લગભગ છે. એક નવી લાઇન બનાવવા તરફ નાંધવાની પરવાનગી કેટલાંક વરસો અર્ધ જરમનીને અપાઇ ચક છે. આ લાઇન નાંધાશે ત્યારે કોલીસના મથક સુધી પહોંચશે, કે જે મથક આજે જ અલેપો અને હીજલવાળી લાઇન સાથે જોડાયેલું છે. વળી એક દુરસની સામુદ્રીની પર મુલ નાંધીને એલિસાઇ તુરકી અને મુડોળી તુરકીને જોડવાની સુચના પણ થઇ છે. 'સંડે પોસ્ટ' નેલખનાર ઉમેરે છે કે અમારે આ બધાં નાંધકામો થશે ત્યારે તુર્કી સજાતનતની રાજધાનીનું સહેર કોનસ્ટાંટીનોપલ હાલમાં મહીના અને મહકા તથા આખા મુરોપ સાથે રેલવેથી જોડાયેલું થશે.

તા. ૩૨ મી મેએ લંડનમાં ચાલીની પાકો આવ આઈસના ૨૮૬૬ ચેની લેવે હવે.

ટીપોલીના મેદાનમાં આરબ છોકરીઓની બહુદુરી

ઉપરના મથાળાથી લંડનના કપાઓમાં પ્રસિદ્ધ થયેલી કેટલીક હકીકતો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—
“ટીપોલીમાં છટાલીઓના સકુળ વધારે હઠકા દુરમનોમાં લાંબા આરબ છોકરાઓ અને આરબ છોકરીઓ છે. છોકરીઓ નખાઓને શુર આરવાનું કામ કરે છે, અને તેથી તેમને અમારી આહુ નામ આપવામાં આવ્યું છે. ટીપોલીના મેદાનમાં આજે ૮૦ વરસની ઉમરના છોકરાઓ, તેમજ ૮ વરસના બાળકો પણ આરબ લશ્કરમાં લગભગ તરીકે કામ લીએ છે. તેમની હાંમત બહુ વખાણવાળી છે. ધણી સહેલ દાહીવાળા છોકરાઓએ લગભગ સંબંધી પોતાના અનુભવ વડે અને કાચ તરફના તેમની બેવરવાઇપણ વડે જુવાનોને સરમીદ બનાવ્યા છે. પરકાઓનું સખત જીવન તે વારંવાર જુવાનોની હાંમત અને બળ કરતાં વધારે નોસદાર હાંમતાર થઇ પડેલ છે. દરેક છોકરાઓ પાસે એક એક બંદુક છે, (અરધા લિપાડા છોકરાઓની આખી રેશમેટો લાં છે) પોતાના બદન કરતાં વધારે મોટી બંદુક વડે જુસ્સાદાર રીતે લડતાં આ છોકરાઓને જોવા એ ખરેખર અજબ દેખાવ છે.
અમારીઆહ નામની અરબ છોકરીઓની ઉમર ૧૩ અને ૧૮ વચ્ચે હોય છે. તેમના કામ ઉપરથી તેમનું નામ પડ્યું છે. તેઓ હાંમત દારનારને હોંધમાં લાવે છે, હમમતાને દદ કરે છે, અને શુરને જુસ્સો મડાવી વધારે શુર વીર બનાવે છે. જનર આફ્રિકાના કેટલાક પ્રતિમાં લગભગ શુરતન મડાવવા માટે છોકરીઓને ખાસ કામપર રાખવાની આ રીત અમારોના વખતથી ચાલી આવેલી છે. અમારીઆહો બીજું પણ કામ લગભગ મેદાનમાં કરે છે. લગભગ ના મોખરાવાળાઓ માટે તેમને તરફ લાગે હોય ત્યારે આ છોકરીઓ પાણી લઇ જાય છે. બચાએકાને કોળીમાં નાંધી છુટ્ટીતામાં લઇ જવાના કામમાં પણ મદદ કરે છે. મરવા પડેલાને દુક મનના હાથમાં પડતાં બટકાની યોગ્ય ઠેકણે લઇ જાય છે.

સહામીસ—જુનની અવરમમાં રહકતા ખાતે માલ કારવા મહી.

છટાલી—તુરકી લગાઇ

(૨૬૨)

છટાલીના મુખ્ય પ્રધાન સીઓર મીઓ લીટીએ લંડનના 'ટેલી કોન્સ્ટાંટ' ના અર્થ નીધને લગાઇ સંબંધમાં જણાવ્યું છે કે લગાઇ લાંબો વખત માલકી એમ કું ધારતો નથી. તુરકી તુરત કરણે નહીં આવે તો અજબુથી કરતાં વધારે સખત રીતે છટાલી મારશે.

ધરતીપુલમાં આમ

૧૦૦૦ ચરનો નાક

૧૫,૦૦૦ માણસો ધરખાર વિનાશ

(૨૬૨)

તા. ૪ થી ના કોનસ્ટાંટીનોપલના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે તા. ૩ જીએ સવારે ધરતીપુલમાં આમ કાચવાથી પોણા માઇલ લાંબી એક આખી મલી બળી મધ છે. કુલ ૧૦૦૦ ધર, ૪ મસ્જદ અને ૧૦ નિશાનોનો નાક મથો છે. ૧૫,૦૦૦ માણસો ધરખાર વગરનાં થઇ પડ્યાં છે; અને કેટલાંકનેના જન મથા છે. એક મહાન બંધાવું હતું તેમાં આજની શરૂઆત થઇ હતી, અને બારે પવન ને લીધે, તથા કારવાને પુરવું પાણી ન મળવાથી, બહુ વિસ્તારમાં તે ફેલાઇ ગઇ હતી.

પોરદ છટાલીએથી વેદ ધરમ સભા ના સેક્રેટરી થયે છે કે સભાની મીટીંગ તા. ૧૬-૫-૧૨ ના રોજ આકરીય ચેર મેન મી. જોર્જીજી હીખાલાઇના પ્રમુખ પછા હેડળ મળી હતી કેટલોક પત્ર વહેવાર વચ્ચે અને સભાને લગતું કામ કાજ થયું ત્યારનાં મેકાન્સટાઇનથી મી. મોહનભાઇ આવેલ તેમણે ધરમના વિષય પર વિવેચન કર્યું, ને સભા વિચારબન થઇ. તા. ૨૧ મીએ સભાની મીટીંગ કારાઇ હતી, જે વખતે મી. મોહનભાઇ ના હાથથી હવનકીવા કરાવવામાં આવી હતી. હવનના ઉપરોએ વિષે મી. મોહનભાઇએ કાપણ કર્યું, તથા મી. રજુ છેડ મરખડે કેટલુંક વાંચી સંજાવ્યું, જે પછી ધરમ સ્તુતિ કરી સભા વિચર જન થઇ હતી.

કેરટમાં પોકેપોક રડયો!

બીરમીટીનું કુખ ન સહેવાવાથી

ફરી ફરીને બેલમાં મોકલ્યો!

સ્થાનીક જાણના મારીત્સપરમના અમરપત્ર ઉપરથી જણાય છે કે એક બીરમીટીના હીંદીને પાસ ન હોવા માટે કેરટમાં ખડે કરવામાં આવ્યો હતો. તેણે જણાવ્યું કે તેના હાથ ખડી ગયો હતો, ને તેથી પોતે કામ કરવા અસક્ત હતો. સરકારી વજાએ ખીચારના પર હેમ કરવાને આરોપ મુક્યો, આરે તે ફરીરપરથી કપડું ઉતારી પોતાનો કામ બતાવવા લાગ્યો. અને પોકેપોક રડવા લાગ્યો. તેનો હાથ ખડી તો કામ જુએ તેમ નહોતું. ફુનિયાના અરે માછરોડેને બતાવવા માટે કાટ કિતારવા ની બરર હોય નહીં. મારિત્સપરમના માછરોડે કાટ પેટ તેને ૧૪ દિવસની બેલની સજા કરી, અને ઉપરાંતમાં અંત્ય મજૂરી કરવા પણ કહ્યું. એટલે જોઈવમાર ન કરવામાં આવ્યો કે આ માણસને પણ માસની બીરમીટ પુરી કરવાની હતી, પણ તે કરવાનું બને તેમ ન હોવાથી એના ૬ મહીના અથા તે બેલમાં ગયા કરતો હતો! શેનો કર છે કે બાઈલો વિચાર કરવામાં આવે?

મવરમેટ એરેટમાંથી નાહીસો

નાહારી, ફર્મે રજીસ્ટરેશન વિષે સંબંધી

નાતાલ, અમરેની હીંદીઝન, વીએફન દીનેના હાલકાઈની ખીનવારક મીઠકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મારિત્સ અરમ ખાતે સુપ્રીમ કેરટના માસ્તર આગળ રજૂ થયા છે, અ્યા તે ૨૮ મી મેથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

પ્રીટીરીઆ અને વીટએકના હીંદી વેપારી આમદ હાલકાઈ મુશ્કાની નાહાર મીઠકતના સંબંધમાં વધારાની વહેંચણી ના આંકડા પ્રીટીરીએ સુપ્રીમ કેરટના માસ્તરની એડીસે રજૂ થયા છે, અ્યા તે તા. ૧ થી જુનથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ડરબન ઇસાયતુલ ઇસ્લામ

સેક્ટરી બજારે છે કે:—આ મંડળની માસીક મીટીંગ તા. ૧ થીએ મળી હતી. રાપોરટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મંડળ તરફથી ચલાવવામાં આવતી નિકાળતું કામ આગળ વધતું જાય છે. નિશાળ તા. ૧ થી મેએ ૨૦ ડોકરોંસામે સર થઇ તે સંખ્યા વધીને હાલ ૫૦ ઉપર મહ છે. મંડળને પા. ૧-૧૬-૦ ની રકમ મી. એમ. તબમુને ઉધરાવેલી, પા. ૨-૧-૦ બ્લેકબરનના મી. અબદુલા મીઆને હાં મોજુદ વખતે ઉધરાવેલી વિષે રકમો મળી છે. તે ઉપરાંત મી. એ. ઇ. તબમુની કુલ તરફથી એક ડોકર પાડીએ અને એક પેટી પાડીપર લખાતાં વતરણાં, મી. એ. એચ. મુસા તરફથી પા. ૧-૧-૦ ની કોમતની ચોપડી એ, અમરેની રાડવાળા મી. મલિયાબક્ષ તરફથી અરબી વાચનમાળાની ચોપડીએ વિષે મદદ મળી હતી. માસીક સવા અમ મેંમરો પાસેથી ઉધરાવાય છે, અને સાલામદીનું કામ એક દર રીતે સ્પરશ્ય પુરવક આગળ વધે છે.

સેલીસપરી ટાપુપર મરજુ પામેલા અમરારીને હનાવવા સંબંધમાં મંડળ ના સેક્ટરી મી. એસ. હમામલીએ કામ લીધી હતો તે ખાતલ વિષે અમ કરવામાં આવ્યું હતું, અને તે કામમાં સહાયતા આપનારએનો આભાર માન્યો હતો.

હલોવો ક્યુમર એરેટમાં કામ કરનારા ૧૧ બીરમીટીયા હીંદીએ ઉપર એક સામે કામ છેડી તેઓના માલીકપર ફરી વાટે નીકળવાનો આરોપ મુકવામાં આવ્યો હતો. આરોપીએએ બુન્હો કજુલ કર્યો, અને કહ્યું કે તેઓ બીજી બીરમટમાં બેઠાએલા છે અને દર માસે ૩૦ સીલીંગ નો પગાર આપવાનું તેઓને વચન મળ્યું છે, પણ માત્ર ૧૨/૬ જ તેઓને આપવા માં આવી છે. તેઓએ કહ્યું કે તેઓ નીકળાસે આવા પુરાવાના કામગીરી કરતા અને તે બેલના અધિકારીના કામમાં હતા. જન્યામાધિસે તેઓને જણાવ્યું કે આમ કરવાથી તેઓ બુન્હામાં આવ્યા છે, અને ખરી રીત એ હતી કે તેઓએ એક માણસને મોકલી ફરીવાર રજૂ કરવી હતી. ફરીમાહીઓએ કામપર પાછા જવાની મરજી બતાવવાયા તેઓને એત વધી આવી છુટા કરવામાં આવ્યા હતા.

સ્ટામરેની આવબવ

[અર્બન લાઇન]

કેનકલર—તા. ૧૬ મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

સેઆલી—તા. ૧૬ મી જુલાઈએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

વેન્ડકોટા—તા. ૧૨ મી જુને ડરબન આવી તા. ૧૫ મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ હીરેકલ લાઇન]

અમવોલોસી—તા. ૨૬ મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

અમરલોટી—તા. ૨૫ મી જુને કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડશે.

અમકુમી—આજકાલ કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડરાની હતી

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

મીનેરીક—તા. ૧૬ મી મેએ કલકત્તાથી ઉપડી છે. તા. ૧૧ મી જુનના અરસામાં ડરબન આવી પહોંચવા રહી છે.

કાટંગા—તા. ૧૦ જુને કલકત્તાથી ઉપડશે.

હાંડુસ્તાનના ટપાલ

તા. ૧૨ મી જુને વેન્ડકોટામાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૫ મી જુને વેન્ડકોટામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૫ મી જુને કેનકલરમાં આવી પહોંચવા વહી છે.

તા. ૧૬ મી જુને કેનકલરમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૬ મી જુને અમવોલોસીમાં જવા બંધ થશે.

ડરબનના ક્રેવીલ વિભાગ તરફથી ફુનિયન પાલમિંટના મેંમર તરીકે ખીરાજતા મી. એ. ઇ. મેડને પોતાની તંદુરસ્તીના કોરજસર પોતાની મેંમરશીપનું રાજનામું આપવાથી ક્રેવીલ વિભાગ માટે નવો મેંમર પસંદ કરવા થોડા વખતમાં મુટણી થનાર છે. ફુનિયનીસ્ટ ઉમેદવાર તરીકે મી. એલેક્સ્ટર મીનેકર બહાર પડેલ છે. મેંમર પણ તરફથી મી. એમડેલને બહાર પાડવામાં આવેલ છે.

પરચુરણ

હીસ્તનના તાર ઉપરથી તા પ મીએ જણાવવામાં આવે છે કે પોરબાજના પ્રધાનમંડળે રાજીનામું આપ્યું છે, અને શામ વખતમાં નવું પ્રધાનમંડળ ચૂંટાશે.

દીલ્લીના મહામાર્ગ ઉતરી ગયેલાં માણસોને બચાવી લેનારી સ્ત્રીઓ કારણે ધ્યાનમાં લેવાતાં આશર માનવા, અને તેને ૧૦૦૦ ટાલરની કીમતનો મેડલ બેટ આપવા બ્રિટીશની પાર્લામેન્ટે ઠરાવ કર્યો છે.

તા. ૬ દીએ ગીરમીડીયા દોહીઓની એક સંખ્યાને પા. ક નો કર ન ભરવા માટે ડરબન ખરો કોર્ટમાં ખડી કરવામાં આવેલ. માસીક હકતાઓપડે કર ભરવાની કબજીલત તેમની પાસે કરાવવામાં આવી હતી.

ડરબનને મરફીમાંથી મુક્ત થયેલ બહેર કરવા પહેલાં જે મહાનગર કોલેજા જે કોલેજા યોજેલા તેના બાલુના મહાનગર હાલમાં એક મોરારને મરફીનું દરદ લાગુ પડ્યું છે, અને તેને મેલીસબરી ટાપુરર સારવાર માટે લઈ જવામાં આવેલ છે.

કેપ્ટાઈનવાળા મી. પી. એ. જોશી, કેડેકના મી. નામકુ, કીંગરલીના મી. ખુલાલભાઈ કે. પટેલ, જોહાનસબરના મી. મોરારજી દેસાઈ, પોરબાજીએચના મી. રણછોડ મરખા, તથા ડરબનથી મી. મણીભાઈ નીકાલાઈ અને મી. રતનમ પંથકર મંજળવારે જે કુકડીમાં શીનીકસનાં મુલાકાત આપ્યા હતા. પ્રેસ, લાઇબ્રેરી, બજારો વગેરે ઠેકાણે ફરી, બહુ જોમ શાજા કર્યા હતા.

ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં એક દોહીને પાસ વિના રખડવાના વહિસર હાલમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. આરોપીએ કુલો કબુલ કર્યા હતા. તેના વડીલે એવો બચાવ કર્યો કે આરોપીએ કામ કોડકુ ને દિવસ તેના ગીરપટ પુરો થયે હતી એવો અને કમલ હતો તેના પછીએ જાતે તેને પકડી પાંધી રાખ્યો હતો. બચાવી પોલીસ પાસેથી તેને કોડક વગરનાં આવ્યો હતો. આરોપી તેના પછીપર કમલનો આરોપ રજૂ કર્યો હતો, અને તે કમલ પ્રોટેક્ટર પાસે જવાનો

હતો. આ બચાવ હતાં બચાવિતો આરોપીને તકસીરવાન કરાવી શી. ૧૦ ના દંડની અમલ તો દિવસની સખત મજૂરીની સજા કરી હતી.

રેલવે મહેરીલે મુસ્લામના બેઠક સેક્ટરી લખે છે કે—મહેરીલની મીટીંગ તા. ૨૬ મીએ મળી હતી. સેક્ટરી બદલવાની દરખાસ્ત વધુ નવે રદ થયે હતી. મહેરીલના હોલમાં મીટીંગના રાખવાનો ઠરાવ કરી સજા વિસરજન થયે હતી.

એક ખખરમાં જણાવવામાં આવે છે કે જપાનીઓની વસ્તીમાં કપડાંબદલ વધારો થયે રહ્યો છે તે વધારાના પ્રમાણમાં જપાનીની પેઢાક વધતી જતી નથી આ સિવાયને લીધે જપાની સરકાર પોતાના રાજ્યને વિસ્તાર વધારવા માગશે એવું પશ્ચિમીય કહેવાય છે.

મજીસ્ટ્રેટના મવરનર લો. કીચનરે એવો રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે કે જ. મુલક મધ્યમાં આવળ વધતો જાય છે, અને લેનામાં કાર્તિ ફેલાવા જાતી છે. આને અરથ લાંબા મરફુમ મુસ્લિમ કોલેજ પાસાએ રવાયેલી પાટનિ પોતાની રાજ્ય મેળવવાની કોલકાલમાં લો. કીચનરની રાજનીતિના પ્રતાપથી નવમ પડવાની જરૂર પડી છે એવા થતા જાય છે.

તા. ૫ મી જુને સુરત હોંડુ એસોસીએશનના સેક્ટરી લખે છે કે—તા. ૪ જુનને સોપાનાના રોજ સાંજના ૬મ વાગ્યે એસોસીએશનના કમીટી મીટીંગ મળી હતી આજનું કામ ટ્રાંસવાલ કેપ કોલોની વીચેરે જ. એ. એ. આવેલ હોંડુ આસોસીએશને મી. બાહ્યા પંસોતમ મારફત દીવાદોં આપવામાં આવી હતી તે કમીટીવાદોં મેળવકો વીસરજન થવા પુરવે ટ્રાંસવાલના આસોસીએશને તેઓની સમતી પૂછાવેલ તા. ૬ મીની જનરલ મીટીંગમાં જુઆત કરવાને તેમજ અલગત વચાપ સુરત હોંડુ એસોસીએશનની જનરલ મીટીંગ તા. ૨૭ મી જુન ૧૯૧૨ ના રોજ સુધી મુલતવી રહી છે. એટલે સરવ સુરત હોંડુઆસોસીએશન તા. ૨૭ જુન ૧૯૧૨ ના બપોરના બે વાગ્યે ધરમસાગીના મહાનમાં હાજર થતા વિનિત કરવામાં આવે છે.

બ્રિટીશ પ્રેસ અફિસ પ્રોટેક્ટોરેટમાં પ્રિન્ટિંગ અફિસના જેવો વેપારી લાગેલો નવો કાપડે લાંબી સરકાર કાળ કરવા

માગે છે. તેથી એ કામના અધીતા વેપારીઓના એક ડેમુસ્ટ્રેશને નરમરના બીહ સેક્ટરીના મુલાકાત તરીકે હતી. તેણે જણાવ્યું કે કાપડો દોહી તેમ જ મોરારને એકમરખી રીતે લાગે તેનામાં આવનાર ન. માણસો, મોપકા ન રાજે, અને માલ પ. રીના પદસા ખાતા કર તેની સામે તે બપોરેથી થયે પડશે. ડેમુસ્ટ્રેશને જણાવ્યું કે કાપડમાં મોરાર કાળાનો બેડ નહીં રોય જતાં કમલમાં તે મોરારને નહીં લાગુ પડે, અને માલ દોહીઓજ તેના બોય થયે પડશે એવી ધારની દોહી વેપારીઓને લાગે છે.

દીવા મદરેસા (ડરબન) ના સેક્ટરી લખે છે કે—તા. ૨-૬-૧૨ ના રોજ આ ખાતાની મીટીંગ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ નં. ૫૦૫ વાળા મહાનમાં મળી હતી. આમલી મીટીંગની મીનિટ પાલ થયા પછી સેક્ટરીએ દીવા ખાતેના મદરેસાના કિલકને

પમાર વધારવાની વાત રજૂ કરી મદરેસામાં બચાવિઓની સખત વધતી થયે તેનો વિચાર કરી કેટલીક ચર્ચા થયા પછી દરખાસ્ત મજૂર થય. બાદ સેક્ટરીએ આ મંજીના ધારઓ રાંચી નં. ૫૦૫ના તેમાંથી એક કલમ રદ કરી બીજા પામ ર્ચા. ના. મદમદ ચોથીઆએ મજૂર મદરેસાને શી. ૧૦ બહીન આપી જે રવાજવામાં આવ્યા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થયે હતી.

એસ. કે. સિંહ નામના વિલાવતની મેંટપેક્સ ફેબ્રેજના દોહી વિલાવતે તેના લાયે દર્ગીકમમાં લેનનર બધા અંગ્રેજ વિલાવતેઓમાંથી કુદવની, અને દોહરના કરતોમાં પહેલો નંબર મેળવી મનાઓ છતી લીધાં હતાં.

વિલાવતમાં બધામ કરતા પી. એ. એ. નેય નામના દોહી વિલાવતે તેની વિલાવત ના બધા મેળ વિલાવતે આ મુકક પાછ ના સરતમાં પહેલો નંબર મેળવ્યો હતો. ને તેના વિલાવતની ઉંચાંડની બીજા વિલાવતના દરીશ સામે કનામ માટે કરવામાં આવનાર બહેર અખાડામાં ઉતરનાર હતો.

ડરબન, આરિમખર, તથા લેડીરમીય એટલાં મચકો ખાતે રેલવે લાખાના ગીર મીટીંગનાં મરજી થવા ત્યારે તેમના કાન ફાટ કરવા માટે રેલવેના જનરલ મેનેજરે લાખામાં બહેર કરીને તા. ૨૧ મી જુન સુધીમાં ટેન્ડરો આપ્યાં છે.

હાંદુસ્તાનના અખબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

મોરબીના હાંદારે રાજના દસ રૂપિયા ના માસીક પમારદારને સલામજો, અને બીજાને દોઢરૂપો અને તેથી વધુ એ પ્રમાણે પમાર વધારી દસ વારસીક રૂ. ૨૫૦૦૦ નો અરજમાં વધારો કરવાનું જાહેર થયું છે.

એમ કહેવામાં આવે છે કે કમ્પના ના. રાવે મુબંબ સિધ કનેકશન રેલવે માટે હાંદી સરકારને લખપત કહેર નેમ્બ ડું હતું તે હાલ મોપી હોયું છે, અને તેના બદલામાં ના. સરકારે પોતાના દસ તકતું અંબર કહેર ના. રાવને સોંપ્યું છે.

પુરવ આફ્રિકામાં કામીગારી ખાતે ૩ હાર મહરજો રૂ. ૧૨૦૦ ની હિમતના મેરો નાંચાદ હાંદુ અનાથમને મદદ કામલ મોકલ્યા છે.

વીરજદમાં પાટીદાર કામમાં પહેલા સોલીસીટર થવા માટે મી. કંકરભાઈ નેરાભાઈ આમીનના માનમાં એક દબ હપ્તા બરેલો જાહેર મેળાવડો મી. હીરા ભાઈ ગીરધરભાઈના પ્રમુખપણા નીચે કરવામાં આવ્યો હતો. મી. આમીને મામ માં જાહેર ઉપસોચના કામમાં વાપરવા માટે રૂ. ૧૦૧ ની રકમ તે વખતે આપી હતી.

મુંબરામપુર સ્ટેટના રાજના જન્મ દિવસે પુરવોનો મેળાવડો રાજના પ્રમુખપણા નીચે થયો હતો ત્યારે સીઓનો મેળાવડો તેમનાં રાણીમીના પ્રમુખપણાતળે થયો હતો. દેશી રાજમાં રાણીને જાહેરમાં મોડાજી ભામ આપવામાં આવતો હોવા થી આ બનાવ જાણવા લાયક છે.

'હિંદુસ્તાન પેટ્રીઅટ' જણાવે છે કે વડોદરા રાજમાં હિંદુ વરજના લોકોમાં બાળકોની સંખ્યા ઘટતી જાય છે. ૧૯૧૦ ની સાલમાં બાળકોની કાંઈકાં થી માછી મેળવવાને ૧૭,૩૩૬ અરજીઓ થઈ હતી, ત્યારે ૧૯૧૧ ની સાલમાં ૧,૬૦૪ અરજીઓ થઈ હતી.

મહેસાણા પાટણ રેલવે લાઇનના અંતે પહેલની કોઈકી સુધી અને

ખાલીપુરથી ખાખળ સુધી નવી રેલે નાંધવાને હાંદી પ્રધાને મંજૂરી આપી છે.

અમસિદ્ધ મુજરાતી પ્રાચીન કાવ્યોની જપામણી માટે ના. મામકવાડ મહારાજ એ રૂ. ૫ હજાર મંજૂર કર્યા છે. ના. મહારાજની આમલી રૂ. ૧૬ હજારની માંદમાંથી મી. હરમોવીદાસ કાંતાવાળાએ કાવ્યમાળાનાં જે ૩૫ પુસ્તકો જાહેર પાડ્યાં છે તેના વધારામાં જ આ નવી માંદ મળ્યાથી.

વડોદરા રાજમાંથી દિવરના આરોપ તળે દેશવટે ભોમવતા શ્રીકૃત નરસિંહજીઈ કલવરભાઈ પટેલ બીજા એક શ્રીકૃત કેસમાં સડોવાએલા, જેમાં તેમને ખેડી કાશીના કારણસર મુંબઈની કોરટે મે માસની કેદની સજા કરી છે.

સુરત જાલ્લામાં જરૂર જણાય ત્યાં ૧૫ નવી આમ્મશાળાઓ ખોલવા ના. સર કારે પરવાનગી આપી છે.

સુરતના જાણીતા વકીલ મી. ગુલાબ દાસ દવારકાદાસ મહેતાના મરજુના અંબર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

તા. ૪ થી મેએ જોન. મી. જોખલે ઉગ્તક જવાને મુંબઈથી ઉપડ્યા હતા, તેમણે જાપાને આપેલા ઉદરબુદ્ધ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે ઉગ્તકથી નવેંબરમાં તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકા જશે, અને હીસેં બરમાં લાંથી હાંદ પાછા ફરશે.

મુંબઈ સહેરનો બેકબેનો દરીઓ પુરવાની યોજના વિષે જા. વખતથી ચર્ચા ચાલતી હતી તે યોજના અમલમાં મેલવાનું આખરે છેવટનું તકકી થયું છે, અને તેનું કામ ચાલવું થયું છે. એક બેના દરીયામાં ચાલેલા પશુ હાલમાં આવ્યા છે. આ પ્રમાણે લગભગ ૩ કોડના અરજની એક મોટી યોજના હાલ હાથ લેવામાં આવી છે. તે કામ પાર પાડવાનું સરકારે પોતાના હાથમાં રાખ્યું છે. મહાનો બાધવા માટે પ્રાંતને મોરસ વાર દીઠ રૂ. ૨૫ ના ભાવે જમીન પુરી પાડવાની સરકાર આજી રાખે છે.

મુંબઈના મરહુમ પ્રસિદ્ધ ધનાઢ્ય પ્રેમ ચંદ રામચંદ રૂ. ૨ લાખની રકમ કાંઈ પશુ કરતો જમર કલકતા મુનીવરસીટીને આપેલી તેની પીબનમાં તેમની પાકીરી

કાવમ રાખવા લાંબા મુનીવરસીટી હોલ માં મરહુમની હબી જરૂસ આશુતોષ મુકરજીના હાથે પુસ્તી મુકવામાં આવી હતી. મરહુમે કુલ ૬૦ લાખની સંખ્યા વતો કરી છે એવું તે વખતે જણાવવા માં આવ્યું હતું.

નવું હીલ્લી તકવાર થયા પછી કલકતાના સરકારી મહેલમાંની જુની તોપો, હબીઓ અને બીજો સામાન ત્યાં લઈ જવામાં આવનાર છે. આથી બંગાળી બો બહુ ગુસ્સે થયા છે. કલકતાના "નાયક" પત્રે રીસમાં લખ્યું છે કે દરેક દરેક ચીજ લઈ જઈ કલકતા કહી હાંદ ની રાજધાની હતું જ નહીં એવું કરવું, અને વિરોધમાં અસરે કલકતા બંગાળા પ્રાંતની રાજધાની છે તે પશુ બંધ કરી લેવાને બંગાળાની રાજધાની બનાવવું.

કલકતાની મારવાડી એસોસીએશન અને મારવાડી જેંબર બોહ કોમરસે બંગાળાના ના. અવરનરને એક અરજ કરી આગ્રહ કર્યો છે કે બંગાળાની નવી મારાસલામાં એક એલાવડો પ્રતિનિધિ મોકલી આપવાનો હક મારવાડી કોમને આપવો.

"ઉગ્તકમેન" પત્ર જણાવે છે કે હીલ્લીમાં રીસરમ ઇન્સ્ટીટ્યુટ નીકળનાર છે.

બોપળા રાજવના સુખ્ય પ્રધાન સહ ૫૬ નાસીરહીન જેઓ કલકતા હાંદ કોરટવાળા જરૂસ સરકુદીનના ભાઈ થાય છે, તથા મી. જલી કમમના પીવાઈ થાય છે તેમના મરજુના અંબર જાહેર થયા છે.

સમવદ મહમદ રસીદ રેજા નામના એક વિદ્વાન હજીપશીઅન હાલમાં હાંદ ની સફરે નીકળેલ છે. તેમના સંબંધ માં જણાવવામાં આવે છે કે તેઓ ઉચી કેળવણી પામેલા છે, અને રાજદવારી આત્રેવાન તરીકે હજીપતમાં મસફૂર છે. તેમણે પોતાની જાંઘી દેલસેવા માટે અર પશુ કરી છે. લખનઉ ખાતે અરબી કાપાના લવપોની કોનફરન્સ ભરાનાર છે ત્યાં તેઓ જનાર છે.

અમલોલી-રંગુનથી કાંઈકે થકને નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

ક્ષયના દરદ સંબંધમાં

આ બાબતમાં તપાસ કરવા કુનિયન સરકાર તરફથી નીમાએલા કમીશન બાજળ મેડીકલ કોલેજના પ્રેસીડેન્ટ ડૉ. મરેએ એવી જુલાની આપી હતી કે:-

અમારે ૧૮૭૪ માં મેં દાકતરી પદો સ્વ કાર્યે લાગે ક્ષયના દરદ આ મુલકમાં મારા જોવામાં બહુ થોડું જ આવતું. ખરું કહીએ તો, આસ કરીને અહીં જન્મેલા જોવામાં, તે દરદ જવલેજ દેખાતું. હાલના વરસોમાં બધા વરસમાં, અને તેમાં મેડીવ અને કલરડ લોકમાં તે દરદ વધુ છે. ક્ષયના દરદીઓની સારવાર માટે ખરબાજ સેનેટરીયમો નહોત્યા બાધવામાં આવે એવી હું આજ રાજી પૂ. ખેતરોપર ખુલ્લી હવામાં છંદમી ગુળરામ એવી રહેણી દાખલ થવી જોઈએ. કલરડ લોકો અને કાફરો માટે આ દેશમાં કુદરતે બધી ચીજો પુરી પાડેલી છે. અને લાગે છે કે આ દરદ સામે લડવાને રસ્તો એ છે કે દરદીઓને ખેતરોમાં વસાવવા. આવી એક યોજના ખેલજાય માં નામજ આતે છે. લાં દરદીઓ એક બીજાથી અલગ બાધેલાં મકાનોમાં રહે છે. મંજીર કેસોની સારવાર માટે એક સામાન્ય મકાન છે. અલગ રાખવાની રીતથી એક ન ફેલાય તેમજ દરદનો ઉપચાર પણ થાય. દરદના કુમલાની સારવાર માટે જોય તે વખતે દરદીઓને ફરજિયાત અલગ રાખવાનું જરૂરી નથી પણ જ્યાં દરદી બીજાને એક બાજુ પાડ નાર નીવડે એમ જગ્યાએ કે દુરત તેને ફરજિયાત અલગ રાખવો જોઈએ. જો દરદીઓના રહેઠાણની યોગ્ય યોજના હોય તો લોકો દરદીને પોતાની સાથે રાખવા માં ખુલ્લી હોય નહીં. તેનું ખાસ કારણ એ છે કે ક્ષયનો દરદી તે બીજા લોકો માટે હાથ સમાન છે. આ વાત જે લોકો ન જાણતા હોય તેમને તે જણાવવી જોઈએ. આ દરદ માટે એક કે બીજી રીતે મોટી રકમનું ખર્ચ કરવું પડે તેમ છે. તો આ ખર્ચ એવા રીતે થવું જોઈએ કે જેથી કુદરતી રીતે ખુલ્લી હવામાં છંદમી ગુળરામ એવી રહેણી દાખલ થાય. મોટા સેનેટરીયમો પાછળ નહોતું ખર્ચ કરવા કરતાં આમ પદ્ધતિ વાપરવા તે વધારે સારું છે.

શિક્ષકોની ફરજ

કેપ પ્રાંતના કેળવણી આતાના રા. મુ. જગજીવં કે શિક્ષકોને સારી રીતે

અને બીજી સ્વચ્છતા તથા તંદુરસ્તીના નિયમો સંબંધી શિક્ષણ બાબતું જોઈએ. શિક્ષકોના અભ્યાસમાં આ વિષય હાલમાં દાખલ કરવામાં આવનાર છે. મુશ્કેલીત એ છે કે મહત્તી ચોપડી મળી નથી મળતી. મેડીવ વાંચનમાળાની ચોપડીઓમાં એ વિષય અભ્યાસ પહેલાં દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. પોતાના જ્ઞાન પ્રમાણે વરતન કરે એવા શિક્ષકો મળતા નથી. શિક્ષક હવાના કલકાઓની નિકાળમાં વાતો કરે, પણ મેર તો તેના બારણાં અને બારીઓ બંધ રાખે એવા હોય છે.

તાજું ઉમદા ફરુટ

અને વેલ્ડેબલ

શ્રીમતી પેર્સિ, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોડેથી તાજીથી મેલજું જ. જોર કર મેલજી ખાલી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :-

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

તમાકુના બેસનથી થતી ખરાબી વિશે ક્રીસ્ટો એક ડા. ફેરા કરીને લખે છે કે:- તેથી બહેરાપણ પ્રાપ્ત થાય છે. થોડું થવું બહેરાપણ જોવામાં હોય તેને તો તમાકુની અસર દુરત થાય છે. જરાતરા બહેરાપણ પોતામાં હોવાની માણસને સાધારણ રીતે ખબર હોતી નથી પણ આજનાં ટેલિફોનના જમાનામાં તે ખબર હલ પડી રહે છે. જેમ બંદુકથી નિશાન તાકનારને તેની જમણી જાંખમાં કંઈ ખામી હોય તો જણાવ આવે છે, તેમ ટેલિફોનનું જુવણું કાને મુકનારને તેના કપા કાનમાં ખોડ છે તે તરત નજરે પડી આવે છે. આજ બહેરાપણ થવા માણસમાં હોય છે, અને તેની ખાસ ખબર પડતી નથી. આજ લોકો તમાકુ ના બેસનથી કામે કરી સાવ બહેરા થાય છે. શિક્ષકોમાં તેની અસર ખાસ કરી ને થાય છે. તમાકુ આવનાર તથા મુકનારને પણ તેવીજ અસર થાય છે જેમ જણવામાં આવ્યું છે.

શિક્ષક બજાર ભાવ

તા. ૨૩-૫-૧૨

શ્રી. જે. શ્રી. જે.

કુલ હારમનજ ૧૪૫૫૮૬૨૦	૦	ધી ૨૦	૦
ચાવલ મિલ ૧ અસ્તાની ૨૨	૬	.. ૨૩	૦
બીમડીના	૨૭	૦	.. ૨૭
જે. એ. ડી. આર.	૨૧	૦	.. ૨૧
જે. ડી. આર.	૧૯	૬	.. ૨૦
કુંડાના	૨૩	૬	.. ૨૪
દેશી તુવેર કાળ	૨૦	૦	.. ૨૦
કાનપુરી તુવેર કાળ	૨૧	૬	.. ૨૨
મસૂરની	૨૦	૦	.. ૨૦
ચવંડી	૩૨	૬	.. ૩૨
આડની	૩૨	૦	.. ૩૨
મજા મુખાના	૨૦	૦	.. ૨૧
.. કાળ	૨૪	૦	.. ૨૪
વડાજી નાતાલના	૧૮	૦	.. ૧૮
મકાઈ	૧૨	૦	.. ૧૨
બીલીજ	૨૨	૬	.. ૨૩
જુવાર (કાફર કોરનો)	૨૦	૬	.. ૨૦
કડવું તેલ ૧૦૫૫૫	૩	૬	.. ૩
એરીડનું	૩	૦	.. ૩
ખી	૩	૬	.. ૪
નાળાંએરનું	૪	૩	.. ૪
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮	૦	.. ૧૮
ખીજા ૧૭	૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૪	૬	.. ૧૪
આટો કાફર કોરડ	૧૨	૬	.. ૧૩
આટો (અંબીલો ખીલ)
જલસી સોપારી ૧૨૫૫
મરના	૬
બીવેટી, કટીનના પેડ	૬-૦-૦	.. ૬-૫-૦	..
પોરબંદર	૬-૧૦-૦	.. ૬-૧૫-૦	..
પારાડીન કોરડ	૦	૬	.. ૦
.. વાઈડ રોસ	૭	૩	.. ૭
.. માલન	૧૩	૩	.. ૧૩
નાળાંએર	૨૨	૬	.. ૨૫
ફળી	૬	૦	.. ૬
કાફર મંડ સોય	૧૩	૬	.. ૧૪
સાણુ સીલક રોડન	૧૫	૬	.. ૧૬
સાણુ સનલાઇટ ૧૦	૦	૩	.. ૦
સાણુ કાપખ ૫૦	૬	૬	.. ૬
ખોડસની કમિત	૧૨	૦	.. ૧૨
સાણુકોરડીસ(આ. ૬૦)	૧૨	૦	.. ૧૨
નેકરડી	૧	૮	.. ૧
માન્ડીસ સાવન	૩	૧	.. ૩
સોપારી એવરેથની	૬
નીડલ પોર્સ્ટ સીયારેટ	૨૦	૬	.. ૨૦
નીચક (બીવરપુલ)
મજા એકની	૪	૬	.. ૪
નીચક(બીવરપુલ)

A. Tomaselli & Sons.

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

மேலும் பல்விதமான பழங்களையும் காய்கறிகளையும் மாட்டினால் வங்க
அபிமானம் காப்பே. உங்கள் நலனுக்கு உதவுவதில் நாங்கள் உறுதியாகிறோம்.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Johannesburg.

Tel. Address: TOMASELLI.

Johannesburg

BOOKS FOR SALE

M. K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co. 0 0 6

BHAGAVAD GITA or THE LORD'S SONG, With the Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant 0 0 6

LIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-karmana) being the Life and Teaching of Gautama Prince of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold 0 2 6

ORIENTAL POEMS " " " 0 2 6

THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope 0 6 0

INDIAN LOVE " " 0 6 0

STARS OF THE DESERT " " 0 6 0

MAHA BHARATA The Epic of Ancient India 0 2 6

Latest Volumes in WISDOM of the EAST SERIES

TAOIST TEACHING 0 2 6

ANCIENT JEWISH PROVERBS 0 2 6

LEGENDS OF INDIAN BUDHISM 0 2 6

THE PATH OF LIGHT 0 2 6

THE BUSTAN OF SADI 0 2 6

PERSIAN TALES OF WONDER (for the children) 0 2 6

ARABIAN TALES OF WONDER " 0 2 6

THE CIVILIZATION OF CHINA by Prof. H. A. Giles LL.D. 0 1 6

MAHOMMEDANISM by Prof. D. S. Margoliouth 0 1 6

தமிழ் இந்திய சரித்திரம் பற்றிய நூல் 0 4 0

அபிமானம் காப்பே 0 10 0

இந்தியில் இந்தியில் தமிழ் அகாதி 0 10 0

ஆரியர் சரித்திரம் [இந்த நூலில்] 0 5 0

அகாதி பற்றி (இந்தியில்) 0 2 6

தமிழ் அகாதி (பெரித) 1 0 0

திருத்தந்தை பரிமேலழகர் உரைகள் 0 6 0

Postage extra

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL.

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dia. RUSTEN-

Steenbokfontein

BURG

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

நவனார் லீடு யுனாட்டிசு

நெட்ஜி கி.

மெனார்: ஜ. 3. 426

ஹிஸ்டோரி ஆஃபர் காமாண்ட் மஹாபி
சுரே லாவே வெய்லாமி அவே டி. அநே ஆக
பி போர்ட் ஹெட் நபா கலகதா—சுரே
யவக—யோபு' உபாபா—சுரே வயல
மஹாபி ஆஃபர் கி.

மெ. நா 1 மிஷாரு கமிச

டெவிலிஸ் நா. 1226, மஹாநேசும.

3. மெ. 'Gaekwad', போ. மெக்ச. 4240.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

மோகனதாசு கர்மயாட் காங்கிரஸ்

செவ்வாய் 30 தே அக்டோபர் கலெக்டர்
மீ. காங்கிரஸ் லவன் கர்மயாட்
சுயசக்தி தரகமே

ம. பி. கெ. மெதானி கலெக்டர்
16 பானாநி மெதானி சாஃ
சுரே பாசா புலாமி
மஹாநேசும.

கிமத் 1/3, போர்ட் சாஃ.
மெதானி கிமத் சாஃ மெதானி
சுரே தே 426 மெதானி அவேலாமி
அவேலாமி.

நாமினே சிவநாமி கலெக்டர்

ஹிஸ்டோரி ஆஃபர் காமாண்ட்

ஹிஸ்டோரி ஆஃபர் காமாண்ட்

तुलसीदासजीकृत रामायण सार.

भारतकृत हिंदी प्रजाता पुत्रीपरिवेष्टन वन कहे के. परदेसवां पतिताम धर्महुं मान राखतुं ए रचना कहीन के. परंतु हिंदुने भिन्नमे कहीन के. आं ठकनारनो एको मत के के साधारण हिंदु वनतु रहस्य मानतु ए वना हिंदुहंज नहीं एन वना हिंदीहुं कान के.

साधारण हिंदु धर्म सर्व कोहिने मान्य बाय एको के. तेहुं रहस्य नीतिन समस्तहुं के. ए बिचारे वना धर्म करा अनै सरका के एम कही उहाव केमके नीतिनी अलग एको धर्म होवापतुं नवी.

बने तेम होय एन साधारण हिंदु धर्महुं कय तारक रामायणमा जोर सकाय के. मूळ रामायण संस्कृतमा के. ते पोटाना बाणे के. तेन तरजुम दुनावानी बनी भाषामा थपे के. हिंदुस्ताननी बनी प्राकृत भाषामा के. आ वना तरजुमाने तपासीवे तो तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणन कोई अभी कहे तेम नवी. तुलसीदासजीहुं रामायण कइ जोता तरजुमी नहीं गनाव. तुलसीदासजीनी भाषा एवी अनन्य इती के तेने तरजुमी करवाने बहते पोटानाज बहारी गावा के. मराठ छोधीने हिंदुस्ताननी एक एन भाव नहीं होय के कहां तुलसीदासजीना रामायणन कोई हिंदु केक अजापवी नीकले. एहुं रामायण ते परदेसमा (बकी देसमा वन) वना मानतो पूर बांचता नवी. बांचवानी भवकाल नवी मकली. भावा पुस्तकोने हुका वपका बहार पाववा होय तो हिंदी प्रजाने कल्याणकारक बर पके एका हेतुवी तुलसीदासजीहुं रामायण तेका एन बहा पाववानो इरादी राखी के. तेमानी प्रबल कांठ दुरतमांज जान मागत रतु करीये कीये.

हिंदी कीपी तथा भाषा भाषवी ए परेक हिंदीनी करज के. ते भाषाहुं कय जानवा गमावत अहुं बीतुं पुस्तक मातेबन इके.

कीमत १ कीकीन.

पीस्टेज १ पेनी.

इंदरनेकनक बीटीन दल, कीनीरल, नावाक

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PANTAKOTA

Will leave DURBAN about the 15th JUNE and
DELAGOA BAY about the 16th JUNE
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા"

કપડી જમણદેર વખણાએક સાધનની મંજવર અને કાપ માલની જામ
મોટ અંગેથી તા. ૧૫ મી જુનના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત દેલાગોઆને હાંતીબાર અને
મોઆસાં બાદર કરી મુંબઈ જશે.

મળકુર સાધનની જામબોટમાં કેક પાસે જશે સાર ઉપલા શાલકાઓમાં
ધણી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
ગોશીમશે સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કુન્ડીઆ જનરાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના જાળવવાને
કુન્ડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
સલામત છે કે આવી કંઈક મુશ્કેલી મુશ્કેલીનો અસુવ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે જાસ્તે ખોરાકીવાળી કે પગરની રીટરન ટીકી
દની સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરવાની કરી દુરત કેપીન
ની ટીકીટ કાઢવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર છે.

હવે પછીથી કપડી સાધનની જામબોટ અંગેથી માત્ર ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. ચાકુલ, ના. ૨૮ પ્રેસીડેન્સ સ્ટ્રીટ
અથવા રંગ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડેશન બેંકનાં મંજર, અને ડેલાગોઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસ્ટર્ન સુકરની
કુખી. અગર અમારે ત્યાં જલે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આંગલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432, Corner Kaffir & 14th Streets,
TRADERS, JOHANNESBURG

Box 4149 Tel. Add.: "FAJANDAR."
Head Office: VANDER COLABA, INDIA.

આની ઉત્તિ વિના રોચાનતિ નથી
મુંદરી મુખોધ

ખાસ સ્ટીમોની મેનકુરી અને ઉત્તિ અંગે
કાક વાત છે; તેથી મહેરવે પોતાના કુખ
ની સ્ટીમો સમ લેવા લાગ્યા છે.

સપુરક મહેરવજ અને મેનકુરી વાસ્તા
ઓ અને વિલકા જવાતુ કરત જાણમાં જાન
અને એવાં જાણોથી બરપુર આ માસી
હીંદુ મુસલમાન અને પાસી વગેરે સમગ્ર
જુલસાથી વાંચતી રામમાં એક સરખો જાન
મળ પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
કુખમાં વગેરે રોચામાં જ્યાં સમસીક જુલ
શાદી બપુઓ ગયા છે ત્યાં 'મુંદરી મુખોધ'
ની માનકુરી વાત છે.

પરકુલ જાણજામ ર. ૧-૮-૦

સમગ્ર પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:
મુંદરી મુખોધ' મંદીર, અમદાવાદ.

East Indian Trading
Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોપલ-દરજુ મુખોધાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly	...	17 0
Half-Yearly	...	8 6
Quarterly	...	4 6

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One ...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 2 0	1 15 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 3 0	3 10 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 20 0	1 12 6	2 2 0	3 15 0	4 10 0	7 12 6	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 12 6	2 0 0	3 15 0	4 4 0	5 5 0	9 15 0	Five ...
Six ...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 17 6	2 2 6	3 3 0	4 4 0	5 5 0	9 15 0	Six ...
Eight ...	0 13 0	1 3 6	1 10 0	1 25 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight ...
Ten ...	0 15 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 3 0	12 0 0	Ten ...
One Column	1 0 0	2 10 0	3 0 0	3 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	3 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 20 0	14 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	23 10 0	32 10 0	Full ...

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 25%; above 3 inches a rebate of 5% for every month beyond the first month's duty deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—extra 5% for 6 inches and upward 20% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BELLAIR

G. A. Babenia,
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

ERRASIM NOBODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMOCHAKEE AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhann Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Omdan,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tseb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Qasdir and Son
Box 126, 139 Grey Street

Tel. Add. "Tabacco"

Hossein Cassim & Co.,
Box 88, 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street

R. M. Moodlay
154 een-street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TONNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 108

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Namy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Dava & Co.
P. O. Box 48

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 11 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
plier s, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Market St.

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3458.

KIMBERLEY

Kara Lal Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kaldas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 11 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholl Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co. Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Motarjee
P. O. Box 7

LOUBENCO MARQUEE

HORMAJY IDOLGI, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.

VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Morebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETING

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street, Box 531,
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhair V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Str.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Soliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khanahai Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(TRANSVAAL)

Keshavji Giga. Bafols

THORNTON JUNCTION

Esoop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoocon Amod Vankar,
General Dealer, Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Raguath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Jonbert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25

M. K. Nagdeo & Co.
General Merchants
P.O. Box 5, Phone No.

मुरभराज

अने

तेना ये सार्धयो.

मुरभराज

गेलरोयनी वारतापरची.

मुरभराज

मुरभराज मीन देव.

मुरभराज

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinker
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 2 Year 2 0 0

Apply to —

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERRY

A Book—and Its

Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME

Post Free, 7d.

L. P. Press, Pondich.

Subscription

Natal: Yearly ... 25/-

Half-Yearly ... 12/6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands ■
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgant Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add. "BHABHA" Phone No. 22, P.O. Box 14.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. & N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 3 Edition & A 1.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
ઓફિસ ૧૧૪૭ રેલીફન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "આર્સ"
બ્લોકબ્રાન્સ નીલ્ડિજ, પ્રીટરીબા.

જુસાસલાઇ જુસાસાઇ લખતની કુ.
અનરલ સ્ટોક ટ્રેડિંગ
અરબા કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરખાન, રેકબી
હાથ વગેરે અસ્થુરખુ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
એવું મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ કોર્ટ, બેકાન્સનરમ. બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
OR
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Port Amelia, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles, Gibraltar and England.

about July 1st Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about June 13th Durham Castle 8217 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about June 7th Cluny Castle

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants

JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 2604. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1291

JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 122, LOURENÇO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY."
KUILS RIVER STATION

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW

M. K. GANDHI

AND THE
South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each.
with Postage 7d. each
International Printing Press
PHOENIX, NATAL

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનસામોને ખુશ ખબર
સસતા મેલો

હાંસીયાર અને મેલમાસા ચર્ચ મુબર્ક બચે

સ્ટામર અન્વેલોહો ટન ૪૫૦૦ તા. ૨૬મી જુન

આ કંપનીની આમલોટમાં હરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સવવા છે તેમજ પાસામી ઇડીખન છે, અને ઓશીસરો બીજા કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમતાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઇપણ વાતે બરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આમલોટ દર મહીને મુબર્ક ચાર બચે છે. માટે આ કુદરતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેશ જનસામોને તથાપર થક રહેયું. સરકાર આમલોટ મુબર્ક પહેલેથી તેજ દ્રિવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની બધુ માટે અતરે જાપામાં નોંધાવયું તેથી સહી આદેશો ને જર ખરચે આમલોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવનતે ઠીકે કોઈકો બોર કલકત્તા સ્વીચ નીચે મુજબ માલી છે.

સી- ચમકુલી ૧૧૦૦ ટન. જુન ૮

ઉપરનાં કલકત્તાં અગિયાર.

વેલમંત્ર, મિત્રમંત્ર, માર્કેટમાર્કે કલકત્તાં અગિયાર ઉપરનાં પાસાં
વલં વલં અગિયાર ૮ ૩,૩૦૦ ટન ૮૦.

બી. જનસામોને ચર્ચમામલોટની મું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મેસીંગલ રોડ હરમન

Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

ચિત્રાચર્ચ મેસીંગલ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, હરમન.

King & Sons,
West Street, Durban.

તથાપર છે!

તથાપર છે!!

દક્ષિણ આફ્રિકા હરમન

ચર બેઠા અંગા!

વહેલો તે પહેલો!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોશીયારી રહેવી જણી સામે મી. સંધીના જીવન ચરિત્રમાળા. સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળ પર સેક મેલમાસા લાયક ૧૫૦ પાસાં પુસ્તક. કીમત ૧/૬ દુનિયાના કોઈ પણ જાગમાં વા. ૩૦ જુન અને ૧૯૧૨ મુબર્કમાં માલક વનારને પોસ્ટેજ માફ. મલમાસાં દેશમા: જીવનમાળા રજાઈ, મિલસ ૧૫૫૧, ૧૫૫૨, ૧૫૫૩; ઇ. ડી. હરમાલ ની મું., ૧૦૦ મે સ્વીટ હરમન; વલકુલાઈ કુલામલાઈ, બીસ ૩૫૫૩, બેહાલીસમરન.

આઈ પેપર ઉપર જાપેલા મુંદર ફોટોમાલ

માનવવા દાદાઈ નવરોહ

મી. એમ. એચ. નાહર

ઈડિયન સ્વેચર બેસ ફોર

આપાનીસતાનના અમીર

મી. અમીરવીન કુશોર

મેસરસ એમ. કે. સંધી અને એચ. બી. બહી

મી. સોરાબજી સાહુપુરજી અમલનીમા

મી. હમર હાઈ આમલ હરેરી

કીમત: સ્વીટ ૧ મે. પોસ્ટેજ ૦૫ પે. ૬.

મી. હમામ અમલુર હાલ મામાલી

સેડરમાળા બહાદુરી

મી. પેહાઈ

સેન્ટ્રલ કારકુલ

કુબર્કમાં ટ્રાંસવાલના દેશપારીમા

મદાસમાં ટ્રાંસવાલના દેશપારીમા

મરહુમ મી. અમલપન

મી. મેલમાલ

વાંચવા લાયક પુસ્તકો.

કાન્થવાલનો ખુની કામલો. ૦ ૬

જેલના કાલ્ય બીજી અમલતિ ૧ ૦

મારો જેલનો અનુભવ. ૦ ૩

" ૨ જો. " ૦ ૬

" ૩ જો. " ૦ ૩

રામાયણ ચર. બાલકાઈ ૧ ૦

કુસ્તકા કામેલ પાસાં બાપલ. ૦ ૬

એક સત્તવીરની કથા. ૦ ૬

કલામકનો કનામો નીચપે ૦ ૩

કર્વેડવ ૦ ૬

કુસ્તકા કામેલ પાસાં બાપલ ૦ ૬

સુધારના બવામ ૦ ૩

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ. ૦ ૬

એક હીંદુઅને ટેલકસ્ટોપનો કાલ્ય. ૦ ૧

જસમાની બરબી ૦ ૧

જલ વિના બીજી કથા નહી ૦ ૩

જીવન દોરી ૦ ૪

મુરખરાજ ૦ ૬

Indian Home Rule ૦ ૬

Ethics of Passive ૦ ૬

Resistance ૦ ૩

Bhagavad Gita ૧ ૦

The Story of the ૦ ૬

Ramayana ૦ ૬

A Book-and its Misnomer ૦ ૬

An Indian Patriot in ૦ ૬

S.A. by Rev J. J. ૦ ૬

Doke (postage 4d.) ૦ ૬

The Indians of South ૦ ૬

Africa by H. S. L. ૦ ૬

Polak ૦ ૬

M. K. Gandhi by Dr. ૦ ૬

P. J. Mehta ૦ ૬

Hindu Social Ideals ૦ ૬

દવાલ ખરચ દરેક મોપદી માટે ૧ પેની

જુદા. કોઈ પણ કોલોનીના સ્ટાપ સ્વીકારવ

માં આવશે.

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. Kanzler leaving Durban 16th June Delagoa Bay 18th June

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઈન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. કેંઝલર

મહાશી તા. ૧૬મી જુનના રોજ ડેલગોબાયેથી તા. ૧૮ જુનના રોજ ઉરડા કોસ્ટ વર્ક યુનિટ જશે. બાકીના સાથે જનારાઓ આ વખતે સુધી નહીં.

મજૂર લાઈનની વિદેશી કાર્યદાર, કાર્યદાર આવનાર કાર્યદાર જનાર અને કાર્યદાર પહેલિયાર કે. યુનિટ પહેલિયાર કે. યુનિટ જનારોની ખબર મળે છે. કે. યુનિટ, મોવર, બારીઓવાળા અને હવાદાર હોય છે. ફરડ, સેન્ટ, અને કે. યુનિટ વિદેશી મોરારી તથા વગર મોરારી વાળી મળી શકે છે. ખવારીઓ ફેરી અને કપતાને તથા મોરારીઓ માથાક હોય છે. લાઈનની કે. યુનિટને અત્યારે જના. વીજળીની ખતી પાછી. કુલખાતે બજાર કોઈપણ વર્ગેનો પુરો બંદોબસ્ત હોય છે. મલબે કે સ્કીમર, તા. પાસે જરૂરે મલિય હોવાથી હાલની સમય છે.

વધુ ખબર માટે કોઈ તા. પુછા નીચે સરનામે, તથા બેંકની સરનામે, પ્રીટ રીખ અને કોઈપણના એજન્ટને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED
117 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B... Ltd., Durban.

બધી જાતનાં ફાલફળ તથા ફરડાં જનારમાં સેવકોને માટે અને લઈએ જીએ. બહારના માલ માટે સરસ બજારમાં, વી. આપણી ખાત્રી આપીએ છીએ. પછી ઉરડા કુલખાતે આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ધરલામી સાધુઓને ખુશ ખબર

ફરનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

કાલ અમારે ત્યાં ટરકેલ ફેમ ટોપીઓ તુ હી દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના આરડર ક્ષેત્ર પુરુષ ખ્યાન આપવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અથવા જો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Gray Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Gray Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: 'ABOUBAKER'

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉંચા ફેમની ટરકાલ ટોપીઓ.

જાસતી અને, સારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના લંબાડુ.

ફરડાંની જવાબમાં સરનામાને મળશે બહારના બજારને વેપર તુરન ખ્યાન આપર. માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશે.

અમે: Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban

મારડરસ કેશ કેપનો

જનાર ફરડ, વેલ્ડેબલ, અને પ્રાથમિક સંખ્યાવરસ, મારકેટ અને કમોડીન બેન્ડસ રાર, મારકેટ સ્પીટ, પી. બો. બોલસ વગર ટેલીગ્રાફ અને ફેલ બેન્ડસ "બોન્ડાઈલ" "OBLIGE". બેંકને સરનામા

બોરાર ફેલા

જુના કારેંસાખત વેપારી

ફેલસેલ અને રીટ વેલેસરી મહાશી મળશે

104 દાનોવર સ્ટ્રીટ, કપટાન.

No. 24—VOL. X.

SATURDAY, JUNE 15TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Three Annas

A MASS MEETING AT MADRAS

INAUGURATED BY THE INDIAN SOUTH AFRICAN LEAGUE

A PUBLIC Meeting was held on the 16th March, at the Y.M.C.A. Auditorium, Madras, under the auspices of the Indian South African League, with the Hon'ble Dewan Bahadur M. Audinarayaniah in the chair. Among those present were the following:—
Mr. H. S. L. Polak, Rev. Mr. J. Eitman, Mr. V. S. Srinivasa Sastry, Mr. C. P. Ramaswamy Iyer, Mr. Yakub Hussain, Mr. R. N. Gopala Pillai, Mr. P. N. Raman Pillai, Mr. N. Pattabhiram Rao, Mr. Vithvasagar Pandya, Rev. M. Subramaniam, Mr. C. H. Brack, Mr. T. V. Muthukrishna Iyer and Mr. G. A. Natesan.

The Chairman, in opening the proceedings, said that they all knew the circumstances under which the South African League came into existence. Since this League was formed, the indenture recruitment to South Africa had been the subject of consideration by the Government of India, and they promised legislation. Their countrymen had emigrated not only to one place but to several colonies, either as indentured or unindentured coolies, and, wherever they went, they were faced with difficulties, that were no less troublesome than what they experienced in South Africa. Now the question was assuming a magnitude and urgency which would not permit of its being postponed for consideration as to what remedial measures should be taken by them. The points on which stress had to be laid, representations made, and remedial measures adopted, would be spoken to by the various speakers. He was told that, since the League came into existence, there had been, in one or two respects, some amelioration of the position of Indians in South Africa; as, for instance, indentured labour to South Africa had been stopped by a statute of the Government of India. They were next promised a modification of the legislation which would remove the

ignominious racial bar imposed on their countrymen when they went to South Africa, but, at the same time, they found that the position of those who still remained in South Africa was being made quite intolerable to them.

The Resolutions

In the absence of the Hon'ble Mr. L. A. Govindaraghava Iyer, Mr. Natesan moved the following Resolutions:—

"This meeting of the citizens of Madras regards with increasing anxiety the continued ill-treatment of the Indians resident in the various provinces of the Union of South Africa, and strongly urges the Government of India to take definite steps to remove an Imperial scandal."

"This meeting urges the Government to watch carefully the progress of the Immigrants' Restriction Bill, now before the South African Union Parliament, in order to ensure that the provisional settlement of last May is fully carried out by the Union Government, and that, in so doing, the resident Indian population is deprived of no rights that it to-day actually or potentially possesses."

"This meeting whilst highly appreciating the Government's prohibition of indentured recruitment for Natal, deeply regrets the rejection of the Hon'ble Mr. Gokhale's resolution recommending the entire stoppage of the system."

"This meeting is emphatically of opinion that the system of indentured recruitment is opposed to the best interests of the Indian people, and requests the Government, by terminating the system, to take early steps to give effect to the strong feeling on the subject aroused throughout the country, as evidenced by the unanimity of the Indian National Congress, the All India Socia- and Industrial Conferences, the All-India Moslem League, and the Non-Official

Indian Members of the Imperial Legislative Council."

In doing so he began by reading the letter addressed to him by the Lord Bishop of Madras, which was as follows:—

"I am very sorry that I cannot be present at the meeting held by the South African League to hear Mr. Polak speak on the position of Indians in South Africa, as I am leaving Madras this evening for Bombay. I gather from what I have read on the subject that there is still need of continued effort and watchfulness to secure justice and fair treatment for our Indian brethren settled in South Africa. I hope, too, that something will be said on the subject of indentured labour in other parts of the Empire. I have had some experience of the system in Assam. It was worked there under the most favourable conditions possible and under every possible safeguard, but even there the vices inherent in the system itself gave rise to intolerable abuses. In distant colonies the conditions are far less favourable for indentured labour from India and the safeguards cannot be as effective. I cannot understand how men, who condemned indentured Chinese labour in the Transvaal as slavery, can possibly uphold Indian indentured labour in British Guiana and the West Indies."

Mr. Natesan said, that as regards the exact position of the Indians in South Africa, they would be glad to hear Mr. Polak, and he would therefore not trouble them with that portion of the case. He would first refer to the Bill which was now before the Union Parliament and which was not approved by their friends in South Africa, for, while it attempted to give privileges on one hand, it took away certain greater privileges which they were enjoying hitherto on the other. A great fight was now going on there, and the position of the Indians was as bad as it could be. Under the

law a Mahomedan who had two wives was not allowed to take them. The Transvaal Judges were ignorant of the basic law applicable to the Mahomedans. Even if this Bill were passed, it touched only the fringe of the great question. It was, therefore, their bounden duty to make every effort to eradicate the evils under which their countrymen were labouring in South Africa. It was a matter for regret that the Hon'ble Mr. Gokhale's resolution regarding this question should be thrown out by the Indian Government. What he (the speaker) would now point out was that the whole system of indentured labour was vicious. For the last 75 years this system had been going on, and for a breach of civil contract, the offender was criminally punished. He would also point out that just as they transferred their horses or any cattle, so their employees were transferred from one master to another.

Rev. Mr. Subramaniam seconded the Resolution. He said that he went to South Africa about four years ago, and returned only four months ago. He understood the people there very well and he knew their sufferings also personally. He then narrated some of the difficulties which the Indians labour under in South Africa.

Rev. Mr. Bittman then spoke in support of the resolutions. He said that it was their bounden duty to see that they worked together to remove the sufferings of South African Indians. They hoped to get relief one day. They must all undergo a great sacrifice, like the Hon'ble Mr. Gokhale. It was men like him that were wanted and he (the speaker) in conclusion, hoped that, ere long, these disabilities of which they had heard that evening would be removed.

He said it was their duty to support their friends in the Imperial Legislative Council, who would certainly take up this matter again, and the resolution which they passed that evening would greatly strengthen their hands.

Mr. P. N. Raman Pillai also supported the Resolutions.

Mr. Polak's Speech

Mr. H. S. L. Polak spoke in support of the Resolutions, explaining the present situation in South Africa. He began by saying that, on the last occasion when he had the honour of addressing a meeting in Madras, he was on the point of leaving India for South Africa. He was then accompanied by a number of their fellow-countrymen and his friends who had been deported to India with the secret aid of a foreign Government and left on the shores of this country starving whilst their wives in the Transvaal had also been left to starve. Not daunted with this, they determined to go back and face the worst, if necessary to be driven back; and so they returned to the Transvaal with him. Many of them were mere boys, some had been born in South

Africa and had never been there before and knew nothing of India before they came there to share their generous hospitality. They went back with him (the speaker) and a considerable number of them were allowed to land in Durban, it being proved that they had either been born there or domiciled. But some of those that claimed domiciliary rights were not allowed to land. They were sent from port to port. Even those that claimed colonial birth were refused admission. Then they went to Port Elizabeth where they were rejected. They went to Cape Town. Those that claimed colonial birth or domiciliary rights were allowed to land, but even there they had to make an application to the Court. The remainder were not allowed to land. They were kept there exposed to the inclemency of the weather and were starting for India. They again on their way made an attempt to enter Durban and there orders were got from the Supreme Court in Natal for their landing pending their application to the Court, as to why they should not return to the Transvaal. They would all be ashamed to learn that the Immigration authorities of Natal deliberately disobeyed the orders of Court and sent them to India. Fortunately, as the steamer went to Delagoa Bay, they were able to get a transshipment to another steamer. There another man had to be added to the list of martyrs, one Narayansamy, who had been in very good health, but died on the way owing to exposure to the inclemency of the weather, and he was buried at sea. Had the Immigration Officer not disobeyed the orders of Court, Narayansamy would have lived to-day. These were some of the things that their community had had to suffer. The Union Government had been threatened with legal proceedings if these people were not allowed to return to the Transvaal, and they were landed. That was a confession of lawlessness on the part of the Government. Those that went to the Transvaal were sent to gaol, not for committing any crime, but for not producing Registration Certificates. At the beginning of January, the Government of India issued a proclamation that from July last year, no further indentured labourers would be sent to South Africa. The statement was made on the ground that it could not be assured that labourers would get fair treatment in South Africa. They would all have rejoiced if the Government of India accepted Mr. Gokhale's Resolution. He agreed with Mr. Sastry that the deathknell of this damnable system was already rung. He would condemn it on religious, moral, economic, social and national grounds. Upon every possible ground the system of indentured labour stood condemned, and they all must remember that both the Hon'ble Mr. Clarke and the

Hon'ble Mr. Freemantle, in the course of their apologies for the system, had to admit that after 75 years of its existence, still enquiries were necessary to be made in some of the Colonies, and that the labourers were ignorant that they were entering into a penal contract, any breach of which would send them to gaol. Mr. Freemantle did not make any comment in his report upon this and did not make any recommendation that the people should be informed that the contracts that they entered into were of a penal nature. It was beyond all question self-condemned in the eyes of all righteous men. They must strengthen the hands of Mr. Gokhale and the Government of India who, he was sure, in their heart of hearts, condemned the system as strongly as they did in spite of the fact that they had to appear as official apologists. At every meeting where he (the speaker) had the privilege of attending, resolutions were passed condemning the system. At every place people realised the enormities of the system. In that Presidency there was not a single centre of importance that had not entered its strongest protest against this inhuman system, and strengthened the hands of those who had power to deal with the matter.

The Triumph of Passive Resistance

The speaker then went on to say that, shortly after the new year, and after the announcement on the part of the Government of India, the Union Government of South Africa began to realise the necessity of meeting the wishes of the Passive Resisters. The Imperial Government sent a despatch urging them to put an end to the intolerable position but laying down one condition that no rights already enjoyed by the Indians in the Transvaal or in the Colonies should be taken away. In England public feeling was against the unfair treatment of Indians. In these circumstances, the Union Government came to the conclusion that it was hopeless to break down the opposition of the Passive Resisters and thought it advantageous to introduce legislation to settle the dispute. This was introduced with the object of removing the racial bar in regard to immigration and also with the object of repealing the hateful Registration Act of 1907. Difficulties then arose and it became impossible for them to carry the measure through, and, as a consequence, a provisional settlement was entered into. The Union authorities then entered into a written agreement—for they had many unwritten agreements which had never been given effect to—undertaking to introduce a measure to repeal the Registration Act and to remove the racial bar from the statute book which they had sworn never to remove. This was a magnificent tribute to the power of the Passive Resisters. It

was a splendid victory gained by moral and spiritual forces. As a concrete instance he might refer to the Natal Poll Tax imposed on all males above 15 years of age, whether they be Europeans, Natives, or Indians. This tax was extremely unpopular amongst the European community. They, therefore, applied that the tax should not be levied on them. The Union Government, being naturally prejudiced, decided to exempt Europeans from paying the tax. The Indian community then protested and sent a telegram to the authorities, accepting the tax so long as it was imposed on all men alike, and were prepared to accept the burden with others, but that inasmuch as Europeans were exempted, they should also be treated likewise, and that, if they proceeded to levy the tax upon them, they would not pay it. Within twenty-four hours after the telegram was sent, the Government changed its mind and decided to exempt all alike. This was a tribute to the power of spiritual force, which could not be overcome. He (the speaker) would not have them believe that, because the particular Transvaal trouble was over, all other troubles in South Africa were at an end. To begin with, they should be quite sure that the Bill before the Union Parliament would remove the racial bar and would not take away the rights that were being enjoyed actually or potentially. He very much feared that the rights enjoyed at present were actually taken away by the new Bill, and, unless these things were remedied, the Passive Resisters would continue to agitate, not only in the Transvaal, but in other parts of South Africa. Whereas the existing law of Natal provided for the domiciliary rights of the Natal Indians, the new Bill took away those rights. At the present day an Indian of the Transvaal could go from Natal to Cape Colony by passing an elementary education test, but the new Bill made a man have to pass any arbitrary education test. At the present day, a Colonial-born Indian was able to go to Cape Colony and reside without passing any test. This was taken away by the new Bill. The definition of domicile and the relation of husband and wife were entirely in the hands of an arbitrary official, who had been more than once condemned for disobeying the orders of Court. These they must guard against. Mr. Gandhi informed him by cable that it was still uncertain as to when the Bill would be passed and whether their amendments would be accepted or not. In these circumstances he (the speaker) would not ask them to be too enthusiastic. Even if the Bill were passed, it did not follow that they were at the end of their troubles. They had only touched the fringe of the question. They had hitherto dealt with the question of the method of Immigration Restriction and no

as to the treatment of those who had already been there.

Indians in Natal

For example, Indians in Natal had to get a licence before beginning to trade. Even Colonial-born Indians had been refused new licences and there was no right of appeal given to the Supreme Court. Very much the same things occurred in Cape Colony. The only case where a right of appeal existed was where the licensing officer refused to re-issue an existing licence. Thus they would all see the intolerance of the community in which they lived. On all sides attempts were being made to drive them out of the country.

As regards the indenture Poll Tax, they must imagine how difficult it would be for a lad of 16 and a girl of 13 to pay annually a tax of Rs. 45 per head. It was practically impossible for them to pay. As a result, people deserted their families and many of them were driven back to India. Did they not consider it shameful to them so long as that tax was maintained? They, (the South African Indians) looked to them for a repeal of that provision. So long as the tax was imposed, they were being demoralised.

The Ownership of Land

No Indian was allowed his own property in the Transvaal, and means were taken to register the properties in the names of friendly Europeans. Both Mr. Ritch and himself were nominally rich landed proprietors, but they were poor men, and the properties registered in their names were not theirs. (Laughter.) In the years 1908-09 certain Townships Amendment Acts were passed, giving the privilege of exchanging leasehold for freehold titles, and imposing certain conditions which had never been put before the Imperial Government for scrutiny. One of the prominent Passive Resisters wanted to open a business in the town of Boksborg in the Transvaal. He had a property registered in the name of Mr. Ritch and erected a substantial building. This aroused the ire of the Union Government so much that they served a notice on Mr. Ritch to cancel the ownership of the property on penalty of its being confiscated without payment of any compensation. This was done with a view to prevent a coloured person from residing there. This right of holding property in trust for Indians, which had been recognised by the Courts, was actually taken away. One of the causes that led to the war in South Africa was the refusal to allow Indians to trade except in locations. But, after the war the new British Government of the Transvaal, being entirely oblivious of the idea of British fair play, attempted to pass legislation overruling the Supreme Court, and, had it not been for Sir Charles Dillke, the Bill would have been passed.

The Imperial authorities said they would not tolerate any legislation that would take away the rights declared by the Supreme Court, but in 1908 the Gold Law was passed which enacted that Indians resident or occupying premises on any gold-fields of the Transvaal would have to leave their places and reside and trade in locations. This meant their ruin because there was no trade to be carried on there, nor could they go to any other part of South Africa by reason of the Immigration Laws of the other provinces. They had an extraordinarily difficult position before them to fight. All racial legislation had to be undertaken by the Union Government and not by the Provincial authorities, but the latter were endeavouring to get from the Government extended powers. These were the things they had to face. Throughout South Africa there was an agitation against the Indian community. They must continue to hold meetings and pass resolutions and strengthen the hands of the Indian authorities. The Indians in South Africa had to put their hands into their pockets which were almost empty, and had suffered consequently not only for their material interests, but also for maintaining the Indian national honour and its welfare. It was for them to realise this responsibility and find a speedy remedy. They were not Indians of South Africa but Indians of India. If they (the Indians in the Transvaal) suffered, they must think that the suffering was theirs. If they remembered these things, the appeal of their fellow-countrymen would not have fallen on deaf ears. In conclusion he (the speaker) said they could go on agitating until they succeeded. The resolutions were put to the meeting and accepted unanimously.

The Chairman then made a few concluding remarks, pointing out the necessity of agitating the question, and contributing largely towards the fund in order that the movement might be successful.

Mr. T. V. Muthukrishna Iyer then proposed that the Secretaries be authorised to communicate the above resolutions to the proper authorities, and the proposal was accepted.

Mr. N. Battabhirama Rao then proposed a hearty vote of thanks to the Chairman and to Mr. Polak, after which the proceedings were brought to a close.

On Saturday morning an accident occurred at the Bluff, which resulted in the death of an indentured Indian in the employ of the South African Railways. It seems it was the man's duty to turn the points during shunting operations, and, after turning a point, he attempted to board the moving train, but, missing his footing, he fell between the trucks, with the result that the wheels passed over his neck, severing the head from the body.

Press Comments on the Immigration Bill

"Natal Mercury"

It is devoutly ■ be desired (says the *Natal Mercury*) that the leaders of that party dominant in Union politics would pay half as much attention to devising means for admitting more Europeans into the country as they are devoting to the problem of keeping Asiatics out. The real position and needs of South Africa in regard ■ population do not appear to have been intelligently considered when the Government's main contribution to the solution of the population question is the Immigration Restriction Bill, at present being debated in the Assembly. The expressed intention of the Bill is to bar our ports to the entrance of Asiatics and other aliens who cannot pass an education test, but the clause providing for this test is so worded that it might, at the pleasure of the officials administering the law, be made operative so as to exclude such classes of new settlers as other British Dominions would gladly welcome, and as this country would be the better for receiving. In the Australian law, the dictation test for immigrants has to be approved by a vote of Parliament; in our proposed law, the test may be prescribed in any language, at the caprice of the Immigration Officer, and he might deliberately select a language with which he knew a perfectly desirable immigrant was unfamiliar. Indeed, according to the contention ■ Mr. Alexander, the member for Capetown Castle Division, the Bill might be worked so as to require that a man from the Transvaal who wanted to do important business in Capetown should have ■ pass a dictation test on the Provincial border. Such a legislative project is thus obnoxious from more than one point of view. As regards immigration from overseas, it would place in the hands of Government officials an arbitrary power that they might not possess, and as regards facilities for passing from one Province of South Africa to another, it opens the way to inter-Provincial discriminations and disputes which are wholly at variance with the conception of this being a really united country. The Bill would be a blot upon our Statute Book, it passed without drastic amendment—without being converted, as Mr. Alexander expresses it, from a mad measure of autocracy into a reasonable and sane piece of democratic legislation.

The case of the Asiatic

The explanation of the crudeness and potential injustices which stand out so plainly in connection with the Immigration Restriction Bill is the nervous dread of some portions of the Union, and notably the Free State, that their doors are not bolted tightly enough against the Asiatic. At all hazards, the Asiatic must be taboo, even if for the purpose of striking at him it is necessary to pass a legislative enormity which would also strike at will against the European. The interior Provinces are in the habit of pointing the finger of scorn at Natal on account of its large Indian population. Natal can plead that the Asiatic when first introduced was a necessary and most valuable addition to our labour supply, just as the Chinese were to the Transvaal gold mines. Perhaps an error was committed in not making earlier provision for restriction of the supply and more effective provision for repatriation; but public opinion in Natal is perfectly conscious of the importance of dealing with the Asiatic question so as to permit of the European holding his own. The arrest of Asiatic immigration is only a partial remedy for the existing situation, and a still more urgent remedial policy is ■ add to the European population by attracting immigrants. Free State opinion, as reflected in the *Friend*, is that Natal should be ringed round as an Asiatic preserve, and it is not content with the Government's proposal that a severely limited number of Asiatics should be permitted ■ settle in the interior Provinces. The Indian demand that British-born subjects in India should have the right to migrate to other parts ■ the Empire is a question that we need not discuss; but if Asiatics who have acquired full citizen rights in Natal are ■ be absolutely shut out from all recognition in other parts of the Union, it is not unnatural that they, and many Europeans as well, should ask what Union means. In accepting Union, Natal has had to put up with many unpleasant consequences, and it is not unreasonable that we should expect our neighbours in the other Provinces to take some of the inconveniences as well as the advantages of Union. We do not quarrel with the Free State for wishing to maintain the general European complexion of its population, but the attitude taken up by the *Friend* is too arrogant to be reconcilable with the Union spirit.

"The Friend"

The following is the summary of the article above referred to:—

The *Friend*, dealing with the Immigrants' Restriction Bill, declares that it marks the second stage in the solution of the Asiatic problem, the first of which was taken by the Indian Government when it stopped the immigration of indentured Indians to Natal, whose short-sighted and selfish policy in the past, argues the *Friend*, has been really responsible for our present difficulties.

The third and most difficult phase of the problem is the keeping of the Asiatics now in South Africa confined to the Provinces where they are at present domiciled. "This," remarks the *Friend*, "is an aspect of the problem which most vitally affects the Free State, and is a portion of the new measure which does not appear to us to be quite watertight."

The paper goes on to examine the history of the passive resistance movement, and the singular skill of the Indians in evading or fighting the immigration laws of the Transvaal and Natal. It quotes the instance of a Durban officer when he was obliged to insist on unveiling Mohamedan women owing to the smuggling in of Indian youths. The *Friend* regards this as illustrating the need for strengthening the present measure against the movements of Asiatics in the interior, especially the maintenance of the present Free State barrier, which does not confer the right of domicile, whereas the new measure does, therefore weakening the position of the Free State.

The *Friend* takes Mr. Smuts to task for allowing even a limited number of cultured Indians the right to settle anywhere, and says that the Free State will never consent to this. It holds up Natal as an example of Asiatic fecundity, where in 50 years they have multiplied over 600 per cent., and points out that the matter is not one ■ party, that the whole Province is united to a man on the question of total exclusion, and concludes: "The Bill must ■ amended so that the limited number of Asiatics admitted annually to the Union may go anywhere they please, but they shall not be permitted to settle in the Free State. By insisting on this provision we are not embarrassing the Government, for they are not called upon by their agreement with the Imperial authorities to grant Asiatics any more rights than they possess at present. Asiatics have not the right of domicile in the Free State; therefore, they cannot expect or demand it. Further, we are not making the position of the Asiatics in the country any worse than it is, for they are not allowed unrestricted entry to the Free State at present."

From the Editor's Chair

SHAMEFUL!

THE case of an Indian, named Appulsamy, charged with attempted poisoning, a report of which appears in another column, furnishes one of the worst illustrations of callous persecution that we have met with. Fortunately, both Judge and jury saw the hollowness of the charge and acquitted the Indian. The complainant, a Dutch farmer named Boshoff, had the audacity to say, before the Court, that, although he suspected Appulsamy of poisoning his child who had died, he had since given him some sheep dip to take care of, as there was the probability that he was doing the Indian an injustice, and, moreover, he thought it was best to trust him. Now this piece of clumsy reasoning is really too transparently stupid and wicked for anyone to swallow. Does Mr. Boshoff wish the public to believe that, if he suspected a man of poisoning his child, he would deliberately place it within the power of that same man to poison the rest of his family, including himself? And is it at all likely that a man who would cowardly thrash his victim to within an inch of his life, for no apparent reason, would be troubled with qualms of conscience that he was doing him an injustice by merely suspecting him? We simply don't believe it.

The accused was charged with putting Cooper's Sheep Dip into ground coffee. This he denied doing, and he said that none had been entrusted to his care. Just imagine! Here is a man who is supposed to be desirous of poisoning the family—of course, without their knowledge—and, to do this, he is said to have poured liquid, the odour of which is almost overpowering at close quarters, into dry ground coffee. To bring such a suggestion before a Judge and jury was an insult to their intelligence.

All this is bad enough, but when the Attorney-General gets up and brings forward the fact, that the accused had been unmercifully thrashed, as an argument against the prisoner, we are dumbstruck. "He thought

the jury would know that, at times, it was a coolie's nature to become morose and seek vengeance for his outraged feelings, on someone or other." We deny that it is any more the "nature" of a coolie to become morose and seek vengeance than it is for an employer to beat an unfortunate Indian almost to death. But, of course, the Attorney-General was there to prove that this undefended man was guilty, and he asked the jury to say that the prisoner intended to murder the family. Parenthetically we would remark that we have always understood that, when a person, accused of such a charge as attempted murder, is not able to engage a solicitor, the Crown takes upon itself the responsibility of appointing an advocate to plead for him. Why was not this done in this case? The fact that the accused was undefended makes his acquittal all the more justified.

To express our candid opinion, we believe that the charge was trumped up. We say this on the strength of the evidence reported. It is, in our opinion, much more probable that this brutal employer, rather than his persecuted coolie, put the poison into the coffee, for reasons which are only too obvious.

The attention of the Protector is being called to this case, and we think that it is his duty to prosecute the employer for ill-treating the Indian, if it is at all possible for him to do so, the man not being indentured, and, on conviction, to transfer any Indians under his charge to another employer or allow them to find a better one.

The Proposed School in Johannesburg

Mr. Habib Molai, of Johannesburg, has addressed the following letter, dated the 11th instant, to the Director of Education, Pretoria:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 1st instant. The whole Indian community regrets exceedingly the meagreness of the grant promised by the Government, and also the invidious distinction drawn between Indian teachers and European teachers. As the School Board recommended the opening of the School, and as it had fully investigated the matter before sending the recommendation, Indian parents were not prepared for a reply

such as you have sent. I can only say that the agitation for the establishment of a School for Indian children will be continued until the Government realises its duty towards the community, which takes as great a share in paying taxes as any other community within the Union.

"I would once more venture to draw the attention of the Government to the fact that the question of a sectarian school does not arise in connection with the matter. A separate Indian school is a necessity because, at ordinary schools for coloured children, the teaching of Indian languages is not at all possible."

Charged with Attempted Poisoning

Shameful Treatment of an Indian Labourer

The *Natal Advertiser* of the 6th instant reports the following case:—

Appulsamy, the Indian, who had to answer the charge of attempting to poison a Dutch family, was discharged by the Supreme Court, yesterday, after a long and exhaustive inquiry. Mr. Justice Carter was on the bench, and the jury returned a verdict of "not guilty" although the Crown had also entered a charge, in the event of the first failing, of administering poison with intent to do some grievous bodily harm to the four persons concerned.

The Attorney-General (Mr. J. W. F. Bird) prosecuted, and the prisoner was undefended.

Prisoner was employed by Mr. G. J. Boshoff, on the "Yorkshire Wolds" farm, in the Division of Estcourt, and the prosecution alleged that he put a quantity of Cooper's Sheep Dip into ground coffee, which was intended for the family's consumption. The adulterated coffee was detected by Miss Boshoff, who went to fetch it from the dairy where the accused had slept. The poison had been given into the charge of the accused, after the death, a few days previously, of the little 5½ years old daughter of Mr. and Mrs. Boshoff. The medical testimony as regards the child's death (which was only referred to in the case, and was not material to the present charge) was that it had been caused by arsenic poisoning. Cooper's Dip, it was proved by a Government analyst, contained arsenic and sulphur, and that there were 16 grains of arsenic in the coffee—enough to kill. Prisoner had been accused, by the Boshoffs, of being the cause of the child's death, but he had denied it, saying "I have never given her anything except a glass of milk." Mr. Boshoff had also acknowledged, in response to a query from the

Judge, that, although he suspected Appulsamy of having poisoned the dead child, yet he had given him the Cooper's Dip to take care of, as there was the probability that he was doing the coolie an injustice, and, moreover, he thought it was best to trust him.

The Prisoner's Story

When the hearing was resumed yesterday, the prisoner, who had no witnesses, elected to give evidence. He said that he worked three months for the Boshoffs, and was never paid a penny in wages, although it had been originally agreed that he should be a monthly servant, and should be paid accordingly. He recited the incidents detailed by previous witnesses relative to his illness, and subsequent absence at a native kraal, where one Labola gave him food and shelter. One morning his master came to the kraal, and, despite the advice of the natives who advised him to run off, he faced Boshoff, who was mounted and armed with a sjambok. Boshoff beat him unmercifully with the sjambok, and eventually he (prisoner) ran out of the kraal towards the farm. Boshoff galloped behind him all the way, still belabouring him. On arrival at the farm he was seized by Boshoff, and the latter's son, tied up, and placed face downwards on the floor. Then the life was nearly thrashed out of him with sjamboks. Coming to the day when he was accused of putting the poison in the coffee, prisoner said that he had been sent out to dig potatoes, and was returning when the whole of the Boshoff family, and the servants, turned out and watched him approach the farm. In the kitchen he was accused of having doctored the coffee. This he denied, but he was seized by Boshoff and his son, tied hand and foot with long reeds, and fastened to the central pole in a hut that was inhabited with poultry. This was fairly early in the morning, and he was not released until late in the afternoon—and then only after Boshoff had examined his hands and clothing. He went about his work as usual, but the next day the mounted police came and arrested him.

In answering the Judge, prisoner said he had never seen sheep dip nor had any been entrusted to his care. "They would not," Appulsamy added, "trust an ignorant native like me with poison."

The Judge: If you have never heard of sheep dip, how do you know it is poisonous?

Prisoner: It is medicine, or, at least, it looks like medicine, and that means it is poison.

Have you ever taken any?—No.

The prisoner was escorted to the jury box, where he showed marks on his arms and legs which he alleged had been inflicted by the thrashings.

The Judge also examined the

Referring to a statement made by a witness for the prosecution, that the prisoner had been engaged at 5s. per month, the accused said he was to be paid £3 per month. He argued that 5s. monthly was a ridiculous wage, and he could never have agreed to it, as he had 15s. a month to pay off to the Government on his licence. He thought the family had "faked" up the whole charge against him because they owed him money. There was no trace of poison in the dairy when he arose on the morning of the alleged offence.

Attorney-General's Address

The Attorney-General, in his address to the jury, said that, had the scars exhibited by the prisoner been inflicted by the Boshoff's sjamboks, the thrashing had been undoubtedly severe, and were such as would have caused the Indian to harbour feelings of vengeance. He thought the jury would know that, at times, it was a coolie's nature to become morose and seek vengeance for his outraged feelings, on someone or other. How did the Cooper's sheep dip get into the coffee? Prisoner, according to a witness, had said that the "Inkos Pesulu" did it. It might be that the crime had been committed so clumsily, the poison being freely spilled, as to almost ask for detection. But he (the Attorney-General) asked the jury to believe that the prisoner had made a slip that was often done by even the most experienced criminals—the slip that led to detection. Did the prisoner know, either, minutely the amount of poison that was required to poison the whole family? Probably not; but neither did he know how far he could safely go, and only do them an injury without killing. He asked the jury to say that the prisoner intended to murder the family.

The Judge, in his summing up, said that the way of poisoners, no matter what their colour or nationality, was that of secrecy. It might be that the explanation as to why the mixture in the coffee was so easily seen was one that would tell against the prisoner. It might have been that the accused was actually engaged in doctoring the coffee when he was interrupted by footsteps approaching the dairy, and this had caused him to beat a hurried retreat. But had the accused had a keen or subtle mind he would not have shouted from the witness-box that he had grievances against the Boshoffs. It was not consistent for anyone to think that the accused had put the poison into the coffee merely to frighten the Boshoffs, because he had strenuously denied having either seen or handled the poison. The question was, how did the mixture get into the coffee; for what purpose was it there, and who put it there?

After an absence of half-an-hour the jury returned to Court, and gave their findings as already stated:

The foreman stated that the jury's verdict was unanimous on both counts.

The Judge, in discharging the prisoner—who looked pitifully thin and ill—said he quite agreed with the jury's findings.

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued from page 195)

THE HON'BLE MR. MAZHARUL HAQUE: "Sir, in 1910, when Lord Minto was presiding over the deliberations of this Council, I had the honour to lay my views about indentured labour. Then I said:

"The whole system of indentured labour is vicious in principle; it brutalises the employer; it demoralises the employed. It perpetrates the worst form of slavery in the guise of legal contract; it is bad in its inception, inhuman in its working and mischievous in its results, and ought to be done away with without any further delay."

"Two years ago these were my views. I hold these views now and abide by them. Sir, I condemn indentured labour on the higher ground of the freedom of man. God created man free, and this divine right has been taken away by human laws. Labour should be free as man should be free in conscience and in action. My Hon'ble friend, Mr. Shah, has brought to the notice of this Council the fact that the people of India are unanimous on this subject. He has reminded it that only yesterday the great organisation of the Muhammadans of India, the All-India Moslem League, passed unanimously a Resolution in favour of the Hon'ble Mr. Gokhale's Resolution. I believe my Hindu brethren are also unanimous. Then what is in the way of the Government which prevents them from accepting this Resolution? Sir, we are helpless in the matter. You, the members of the British Government, are the trustees of our good name, of our dignity and of our honour; and I appeal to you, all Englishmen in India, to come and help us in this matter and try to save our honour in the eyes of the nations. The people of India feel very keenly about it. They think that they are disgraced in the eyes of other countries inasmuch as India is the only country, as the Hon'ble Mr. Gokhale has reminded this Council, which supplies indentured labour. It is certainly nothing else but a very bad form of slavery. Sir, I invite the Council to help us and accept the Resolution of the Hon'ble Mr. Gokhale."

THE HON'BLE MR. MUDHOLKAR: "Sir, I will speak a few words only to show that the sentiment is general in this country, that the system of the recruitment of indentured labourers in India is degrading and against the principal dictates of humanity. Sir, I do not wish to repeat, after the very graphic description which my friend the Hon'ble Mr. Gokhale has given, the circumstances in which such labour is recruited and the state of things which exists in the countries to which these indentured labourers are sent. I do not wish to say anything on that aspect of the question. We are indeed told by a gentleman—by an Hon'ble Member who occupied a position of authority (because he was a member of the Sanderson Committee of 1908)—that the Committee considered that there was nothing in the system which demanded its removal. Sir, assuming, for the sake of argument, that there were none of the hardships which have been pointed out by witnesses—and in regard to them I might remark parenthetically that no decisive reply has been given to the very specific charges which Mr. Gokhale has brought—I say, assuming that in the majority of cases there was no real hardship, still we Indians have a right to protest against India being made a recruiting ground for a system which is not far removed from slavery.

"Sir, the indenture system of labour has been devised for the purpose of supplying labour for places where free labour scorns to come or where free labour has not sufficient attractions. If the prospects which are afforded in British Guiana, in Trinidad and elsewhere are so alluring as they are stated to be, where is there any necessity at all of having this system of indentured labour? There is the market open; let them go and recruit their labourers in the open market and take them wherever they like. Why should the authority of Government be utilised for the purpose of supplying these plantations with the labour which they require? And above all why should India be the one unfortunate country where this kind of system is to be allowed? Have we no voice in the matter whatsoever? Are our feelings not to be consulted? Are our sentiments to receive no recognition from Government? This is a matter in which there is a very deep feeling entertained in the country. It may be that at the time when that inquiry was made, this feeling which is now springing up all over the country amongst all classes of the people, amongst Muhammadans and Hindus alike, had not received that articulate form which it has now received; but it is there. And I would implore Government to pay heed to it and not to allow the system to go on, which is justly considered as an outrage upon Indian sentiment and Indian self-respect."

THE HON'BLE MR. ABDUL MAJID:

"Sir, I beg to give my hearty support to the Resolution moved by the Hon'ble Mr. Gokhale. My reasons are that the general sentiment in this country is that this indentured labour should not be allowed to continue. Only yesterday, as the Hon. Mr. Shaif has reminded this Council, an unanimous Resolution was passed at the Annual Session of the All India Muslim League, that this indentured labour system should be abolished in this country altogether."

THE HON'BLE PANDIT MADAN MOHAN MALAVIYA: "Sir, I beg to support the motion which has been brought forward by the Hon'ble Mr. Gokhale. The criticisms which have been offered by the Hon'ble Mr. Fremantle, tending to favour the system, do not touch the points that have been raised by Mr. Gokhale, and I think that it is desirable that the important aspects to which attention has been drawn by the Hon'ble Member should be borne in mind. I hope that the Government will bear them in mind and decide the question upon them. There are two aspects of the question which deserve consideration. There is the human aspect and there is the national aspect. As regards the human aspect, the inherent evils of the system which the Hon'ble Mr. Gokhale has drawn attention show that the system is not far removed from slavery; that the contract or agreement into which the emigrant is led to enter is anything but fair. Other considerations apart, the fact that the emigrant is not informed of the special penal laws to which he becomes subject by entering into a contract of indenture, entirely condemns it as an unfair transaction. The Hon'ble Mr. Fremantle said in answer to Mr. Gokhale that the coolies who return from the colonies to India must have told their fellows who were going out for the first time what these penal laws were. There is nothing to show that this is done. And by the very nature of things, such information cannot reach the great bulk of those who are induced to go out. Besides, that is no answer to the charge that the penal clauses have been kept back from the people. I do not agree with the opinion that these clauses have been actively concealed. I think if it was brought to the notice of the Magistrates who registered the emigrants, that it was unfair to the emigrants to keep back such important information from them, they would probably have drawn the attention of the would-be emigrants to those clauses. Probably attention was not drawn to it. But it is undeniable that the penal clauses have not been explained to the persons who have been most vitally affected by them. And the labourers who indentured under the system have been placed in a very unfortunate position, in a position of pitiable helplessness. The object of the Government in passing the Emi-

gration Act was, as was explained by the Hon'ble Mr. Ilbert in 1883, that those who wished to take Indian labourers outside India to employ them should not be hampered by unnecessary restrictions or impeded by unreasonable prejudices, and to protect the emigrants against being entrapped or deluded into unfair bargains or carelessly or oppressively dealt with after they have left their homes. The first of these objects has been more than fully secured under the Act. Since the system was introduced, it has brought into existence the recruiter. He receives a licence from the District Magistrate to go about the country to induce persons to indenture. It is his profession, his business, to get hold of as many persons, men and women, as he can, by fair means or foul, and he gets hold of them oftener by foul means than fair. As the system prevails, once a man is caught hold of by the recruiter, he is taken to the depot. In that depot he is kept supplied with food and other necessities of life until he is taken before the Magistrate in that place. But he is during all the time under the control of the recruiter and his agents. It is extremely difficult for him to get out of that control even when he wishes to do so. I have on more than one occasion tried to rescue some of these unfortunate persons who had been taken to these depots. Twice in Allahabad, I attempted, either directly or through some of my friends, to render some assistance to the coolies who had been taken to the depot and who were not able to come out of it when they wanted to do so. I was foiled in the attempt. On one occasion I was nearly charged with having trespassed into the depot, though I had taken care to have a sub-inspector of police and an Honorary Magistrate with me. On another occasion I had secured a writ from the Joint Magistrate for some persons to go into the depot; but I was even then baffled in my attempt, because the system is so practised and kept up that it is impossible for a man who is an outsider to find out where the person, who is unwilling to go, is. Even when you can gain admission into a depot, you ask for a certain person, and a certain person is brought before you who is said to be that person. You have often no means to find out whether the right person has been brought before you or not. Then there is another reason why persons who are taken to the depot find it extremely difficult to come out of it. They are given some money by the recruiter to meet their expenses, and if they want to get out they are required to refund the money. They are seldom in a position to do so while they are shut up in the depot. The other day in Calcutta, a Marwari gentleman having heard that some of those who were going to be shipped to a certain colony were in such an unfortunate plight, offered to pay Rs 10

each for every person who was not willing to go and who wished to purchase his release. But he was not able to get the necessary assistance, and he had to bear the sorrow of seeing, or at least believing, that a number of his brothers and sisters had to go out of their country against their wishes. Further, these recruiters often practise a great deal of fraud. It appears from the *Venkatashwar Samachar* of Bombay of the 9th ultimo that, in December last, two young ladies of respectable families who went from Lucknow to Cawnpore to see a relation, got into a conveyance and asked the driver to take them to a certain place which they named. The driver, who was evidently in the employ of the recruiting agents there, took them about for the whole day and, in the evening, put them into the emigration depot, where they were kept in wrongful restraint, subjected to much ill-treatment, and, after they had been thus sufficiently prepared to say what they had been tutored, they were presented before the Magistrate to be registered as indentured labourers. One of these ladies was made to say that she was a prostitute. Her appearance and demeanour roused the suspicions of the Magistrate, who started an inquiry with the result that the driver and the recruiting agent are under trial and the ladies have been rescued and restored to their freedom. But for one such case in which the fraud is detected there may be, probably are, many in which it is successfully carried out. I submit, therefore that the system is inherently bad. If you let loose a number of recruiters armed with licences from District Magistrates to get hold of persons by persuasion to go to distant countries, and supported with the sections of the Emigration Act which provide a great deal of support to these recruiters, it must, in nine cases out of ten, be very difficult for those who have been inveigled by them and caught in their control. It is obvious that the system would not be in existence but for the support of Government. Without such support the recruiter would not be free to get hold of many persons; and to put them in the emigration depot and to constrain their will. For the protection of the emigrant, the Government has no doubt provided that he or she shall not enter into an agreement without being brought before a registering officer, often a Magistrate, and until he or she shall have been asked whether he or she was going out with a knowledge of the nature of the agreement and with a free will or otherwise. But we have seen that this object is not fully secured under the Act. But, even if it were, the law does not provide beyond it to ensure that the emigrant shall be fairly dealt with in the colonies. In speaking on the Emigration Bill in 1883, the Hon'ble Mr. Ilbert said:—

Thus every reasonable precaution is taken which our law can

enforce that the emigrant should be properly treated from the time when he leaves the place where he is recruited to the time when he lands in the colony for which he is bound. Further than this our law cannot follow him, and after this point we can only provide indirectly for his welfare by such influence as we bring to bear on the Government of the country in which he has established himself.

"It is clear from this that whatever protection is provided by the Government for the emigrants is provided from the time when they start from the place of their recruitment until they land in the country for which they have embarked. After that they are left at the mercy of the special laws which prevail in that country, and my friend the Hon'ble Mover of the Resolution has graphically depicted the conditions to which they are subject under those laws. I submit therefore that the human aspect of the case requires that the contract which is entered into under such conditions—conditions which are intrinsically and inherently bad in the one place in not letting the penal nature of the laws be known to those who will be subjected to them under the indenture for labour, and secondly in admitting of such penal clauses to be put in force against any human being—such a system of contract should be put an end to, and as long as these penal clauses exist in the system, no contract which has been entered into under the Indian Emigration Act which subjects any emigrant, man or woman, to these clauses, ought to receive the smallest countenance from the Government of India.

"Then there is the national aspect. I submit, Sir, that it is a matter of the greatest reproach to us all, Europeans as well as Indians, that our fellow-subjects, those whom Lord Morley described as 'our equal fellow-subjects,' should be subjected to such inhuman penal clauses which reduce them to the condition of serfs. It is a matter of deep shame and pain that any one of them, man or woman, should be subjected to those indignities and cruelties which, it has been proved, have been heaped upon Indians in many of these colonies. The honour of the Indian people and of the Indian Government demands that a law which permits or helps such indignities to be heaped on Indians should be at once abolished. Nothing that has been said by the Hon'ble Mr. Fremantle would justify the continuance of such a law for one moment. I will not take up the time of the Council by repeating all the charges that the Hon'ble Mr. Gokhale has brought against the system. These prove that the system cannot, while it lasts, be separated from the evils to which he has drawn attention; and as it cannot be mended, the best thing is that it should be ended, and that without delay.

"The Hon'ble Mr. Fremantle referred to certain advantages which he says have resulted to Indians who have gone to foreign lands. What would the whole world avail the emigrant if he lost his soul by going to those lands? He is subjected to moral degradation; he is subjected to national degradation; he is utterly demoralised, placed under conditions in which he has to live a life of sin and shame; whilst he ceases to be a free man and virtually becomes a slave—a slave of the worst type? That he can save Rs. 30 a year or so under such a system is not a consideration worth urging in support of it. Let him starve, if he must, in his own country, a free man, but not be subjected to these servile restraints and inhuman indignities to save a petty sum of Rs. 30 a year. India can yet afford employment for all her sons and daughters; they will certainly not starve if they are not induced or inveigled to migrate out of the country. The evil lies in the system being what it is, and the remedy lies in its total abolition. The point of complaint that has been raised is that, without the aid of Government, the system cannot last for one moment. If it was left to Indians—coolies—to contract freely according to their own choice to go to foreign lands, the evil would soon be remedied. The system would fall to pieces to-morrow if the Government withdrew its own aid and assistance, and as it is owing to the Government that it is enabled to exist, it is the duty of the Government to do all that it can to eradicate its evils. But as the evils cannot be eradicated, the best thing is to abolish the system. The Government was pleased to recognise this duty last year in stopping indentured labour to Natal. It has recognised it in deciding to abolish the system of indentured labour in Assam. I hope that the motion which has been brought forward by my Hon'ble friend will commend itself to the Government and receive its whole-hearted support, and that the evil system will be abolished before many days are passed."

(To be Continued.)

Contents

	Page
A Mass Meeting at Madras	199
Press Comments on the Immigration Bill	203
From the Editor's Chair	203
The Proposed School in Johannesburg	203
Charged With Attempted Poisoning	203
The Debate on Indentured Labour	204

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES										INCHES
One...	£ 2 0	£ 3 0	£ 4 0	£ 5 0	£ 8 6	£ 12 0	£ 15 0	£ 22 0	£ 42 0	One...
Two...	£ 4 0	£ 6 0	£ 8 0	£ 9 9	£ 17 0	£ 24 0	£ 32 0	£ 48 0	£ 96 0	Two...
Three...	£ 6 0	£ 9 0	£ 12 0	£ 14 6	£ 25 6	£ 36 0	£ 48 0	£ 72 0	£ 144 0	Three...
Four...	£ 8 0	£ 12 0	£ 16 0	£ 19 0	£ 32 0	£ 48 0	£ 64 0	£ 96 0	£ 192 0	Four...
Five...	£ 10 0	£ 15 0	£ 20 0	£ 24 0	£ 40 0	£ 60 0	£ 80 0	£ 120 0	£ 240 0	Five...
Six...	£ 11 6	£ 17 6	£ 23 6	£ 27 6	£ 46 0	£ 69 0	£ 92 0	£ 138 0	£ 276 0	Six...
Eight...	£ 15 0	£ 22 6	£ 30 0	£ 36 0	£ 60 0	£ 90 0	£ 120 0	£ 180 0	£ 360 0	Eight...
Ten...	£ 18 6	£ 27 6	£ 36 0	£ 43 6	£ 72 0	£ 108 0	£ 144 0	£ 216 0	£ 432 0	Ten...
One Column	£ 0 0	£ 1 10 0	£ 2 0 0	£ 2 7 6	£ 4 0 0	£ 6 0 0	£ 8 0 0	£ 12 0 0	£ 24 0 0	One Column
Half Page	£ 1 7 6	£ 2 8 6	£ 3 15 0	£ 3 5 0	£ 5 15 0	£ 7 10 0	£ 9 10 0	£ 13 10 0	£ 26 10 0	Half Page
Full ..	£ 2 10 0	£ 4 0 0	£ 5 10 0	£ 6 0 0	£ 11 0 0	£ 15 0 0	£ 20 0 0	£ 30 0 0	£ 60 0 0	Full ..

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 25% above 3 inches a rebate of 5% for every month's advertisement.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

દુકાન મુકતમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતા આજે જુદા અને સરવુ ખાતુ. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે ખબર આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટુકડા (ટેબીલ તથા કાફર જમના લાપકની) તથા દરેક રકમના મંજુઓ બનાવવામાં આવે છે. જે બધો માલ ઇલેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે અત્યુચ્ચ સ્થાપકાર અને દરેક તકમાર થાય છે. બહાર મામતા એવાકરો પર પુરવું ખાતુ દરેક સાફ પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક બજાના વેપારીની દુકાને અમારો માલ જોડો, આ રૂબરૂમાં આવી ખાતી કરશે. પાછલ લીસ્ટ માટે લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHQOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Main Street, Newmarket

સાચાં તેલાં અને તાજવાં

તમને પશું પડે તેલાં તેલાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે ખરેખર બનાવવામાં આવી પાસેથી જ ખરીદો. તેઓ સાચાં અને બરાબર તાજવાની ખાતરી આપે છે.

સરવુ તાજવાંથી ખૂબ જોય થઈ શકે તથા. અને તેથી તે વાપરનારાઓને હાથે ખરા જોખ કરતાં વધારે આફતુ જાય છે, ખાતરી વગરના કેમ પણ કાંઈ અમે વેચતા નથી. કૈંમત માટે પુછો:

ડબલ્યુ. અને ટી. એવરો (સા. આ.) લીમીટેડ,

તાજવાં બનાવનાર અને સુધારનાર
૨૧૩ વેસ્ટ ફરીટ રોડ.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા
શુભસતી આપાંતર સાથે
સોનેરી પુકું અને શ્રી ભગવાનની
છબી સહીત
કિંમત રૂ. ૧/- આજ સાથે

શુભરાતો કાવ્યદોહન ભાગ ૧ લો
કિંમત ૨/૬, પોસ્ટેજ ૬ પેની.

લખો:
ઈંદરનેશનલ પ્રીંટિંગ પ્રેસ, ફીનીકસ.

આરથ પ્રકાશ

હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રી સાંસારિક તેમજ પારમીક ચલતીને વિષયક ૧૧નાં ૧૦ ગુણગતી ભાષ્યમાં આ એક "આરથ પ્રકાશ"નું પ્રગટ થાય છે. પરંતુમાં પોતાના કુટુંબને ખરબતી રક્ષા મળતી રહે ૩ સાથે "આરથ પ્રકાશ" નર રાંચકું જોઈએ.

વરસુ લવાન્ય કાવ શી. ૬/- પોસ્ટેજ સાથે. વધુ સાંસારિક ઉપદેશવાળું પુસ્તક છે. લખો:

એન.જી.

આરથ પ્રકાશ,
ગીરગામ, જાલંદર

જસમાની ઝરખી

ધોળાંક અધવાસીમાં ઉપર ધ. આ. માં કપાળીલ હિંદુસીક કાવ્ય કાપાનીઆ આકારે કપાળ બહાર પડ્યું છે.

કિંમત: પેની ૧

અમલ ખરખ: અરધી પેની

લખો: ઈંદરનેશનલ પ્રીંટિંગ પ્રેસ
ફીનીકસ, નાતાલ,

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade; Stock about £350; Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવોકમાં દુકાન વેચવાની છે.

હિંદી અને મેડીયો સાથે આ દુકાન સારો વેપાર કરે છે. રેડીક આકારે પા. ૩૫૦. માલ્ટ લાઇસેન્સ છે.

લખો: એકસ ૯૧૪, ડરબન.

નડીયાદ હિંદુ અનાથાશ્રમ

મંત્રેઓ લખે છે કે:—આ અનાથાશ્રમમાં અનાથો અને અપંગોની સંખ્યામાં મોટો વધારો થવાથી અનાથોને રહેણા વિગેરે માટે પ્રવૃત્તિ અગત્ય પડે છે. જેથી આશ રમના મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાથ, અપંગો વિગેરેનો સહાસ કરવામાં આવશે. મકાન ને લગતી દરેક ઓરડી બાંધતાં જનભવ પચીશો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથાપિ કોમ હાતા મહરજ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦ આપશે તો તે મદરચના નામની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાહાણની તખ્તી મોટી તે સખી ફતાવુ તામ અખર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ થાય તેમ છે પરંતુ પ્રાકૃતિક સખી મદરચ વધુ હજાર રૂપીઆ સામટા હાન આપશે તો એ આખું મકાન એ હાતાના નામથી બાંધવી અમે કૃતાઈ થઈ શું. આ મકાન આશ્રમમાં પ્રજાજ આગળ પડતા સ્થળમાં થેલાજ અમલમ. અધનાર હોવાથી હાનશાંત સનજનો આ હિંમત તકનો સાબ લેવા ચુકે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો: મંત્રી. હિંદુ અનાથ આશ્રમ, નડીઆદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રસ્તુત ૧૦ થું.

દિનીકસ, ચનીવાર, તારીખ ૧૫ મી જુન ૧૯૧૨.

અંક ૧૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખોસ્તી—તા. ૧૫ મી જુનથી, તા. ૨૧ જુન સુધી, ૫૦ સં ૧૯૧૨.

હીંદુ—જેઠ ૧૬ ૩૦ થી અધિક અષાઢ સુદી ૭ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

મુસલમાન—તા. ૨૮ જામાદીઅલઅકરથી તા. ૫ રજબ સુધી ૧૩૩૦ હી.

વાર.	ખી. તા.	હીંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુર્યક્રમ ક. મી.	ચંદ્રસ્થિત ક. મી.
રવિ.	૧૫	૧૬	૩૦	૨૮	૭૧
સોમ.	૧૬	૧૭	૧	૨૯	૮૧
મંગળ.	૧૭	૧૮	૨	૩૦	૯૧
બુધ.	૧૮	૧૯	૩	૩૧	૧૦૧
ગુરુ.	૧૯	૨૦	૪	૧	૧૧૧
શુક્ર.	૨૦	૨૧	૫	૨	૧૨૧

અઠવાડીક

"પાછા જમીનપર અચો" ...	૩૫૧
બીરમોટીયાના કુઝની કહાણી ...	૩૫૧
અવલોકન ...	૩૫૧
હોદીના નામને બટા લખાડનારો ...	૩૫૨
હમીએશન બીલની ચરચાપર હાથો ...	૩૫૩
મી. પોલાકની લટત ...	૩૫૪
રહીમશાની આવલવ ...	૩૫૪
મદ્રાસમાં પ્રોટેસ્ટ મીશન ...	૩૫૪
મુંબઈની સોશીઅલ કોનફરન્સમાં ...	૩૫૭
"ભયત. ચા બાન્ડ" ...	૩૫૭
મી. મોખલેના ઠાણપર હાથો ...	૩૫૮
કલરક સોફાપર કટાક્ષ ...	૩૫૯
વચરમેંઠ એલેક્ટ્રીક મોટોરો ...	૩૫૯
બિના અપરાધે રૂસાવવા ...	૩૬૦
દારૂસાલના રજીસ્ટ્રેશન કેસો ...	૩૬૧
હીંદુસ્તાનની રજા ...	૩૬૧
એલાન્સમનમાં નિશાળ ...	૩૬૨
કોલોનિયલ કાઠ ...	૩૬૨
રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ...	૩૬૨
દેશમાં દુકાળ ફાટી વ્યવસ્થા ...	૩૬૩
પરજીરણ ...	૩૬૩
હીંદુસ્તાનના ખજાનો ...	૩૬૪
સારીદીક કેંગવર્ણની જરૂર ...	૩૬૪
દરજન હીંદુ રમવાળ ...	૩૬૪
ખાલસાવા ...	૩૬૪

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

ચનીવાર, તા. ૧૫ મી જુન ૧૯૧૨

"પાછા જમીનપર અચો"

બાન્ડુ લોકને તેમના દિનેશુઓએ કરેલી પીઝગાવનારી વિનંતી આ સમયે હાંસિએને લાગુ પડે છે એ વાતની કામ ના પાડશે? નેટીવ લોક આજસુધી જંગલી અવસ્થામાં સમજાતા હતા. હીંદી એ પૃથ્વીના સૌથી પુરાણા સુધારાવાળા મણાવ છે. છતાં એ બોધ જંગલી કાદરાં એને ઉદ્દેશીને કરેલો છે તે પવિત્ર ભરત શુભિનાં કરજાંને પણ લાગુ પડે એ કેટલું નીચું બેવડાવનારું છે? બાન્ડુને ખેતરની રમણીય લીલા કોરી શહેરની ધાંધલ અને ધમાલના અનાચારમાં પડવું મને છે. બાજકાલના હીંદીનું પંથ તેમજ છે. બંને કાચના ચગકાટને મણિ માની મોહાક જવા લાગ્યા છે. બાકી સાચું જવાહીર તો ખેતરમાં ફાટેલું છે. તે વિચરી જનકર હીંદી અનેક પ્રકારના સંતાપ સહે છે. દુરમંથનાં મરદખી મીચ કહેરો હોવાં તે જમીનને વિચરી જમવું ફળ છે. તેથીજ મરકા કાચ આદિ છુવ લેણુ દરદો, ચોરી દુહતા વિચેરે અધરમ અને અન્યાયો કામ કામ થતા. જોવામાં આવે છે. લંબુરી વચર છાંદગી દકાવવા નાં કુખ્ય સાધનો પેશ થતાં નથી. તેથી જેમણે અંગમહેનત તણ છે તેઓ કાં તો ગુજરાનનાં સાધનની શીકરમાં હમેશાં રહે છે, અને નહીં તો પાપ કરેલી રીતે તે મેળવે છે. મેળવીને પણ તેઓ ખરી રીતે તે બોગવી શકતા નથી. આ એટલું બધું સાધારણ થઈ પડવું છે કે અંગ મહેનત રજરની રોજમાં પાપ સમાજનું છે એજ માણસો બાલતા નથી; તે જણાવવામાં આવે તો કેવી રીતે સમાજનું છે એ સમજી શકતા નથી. એજવામાં બે.એન નારાએ, બી.આ.પરસેરાનું કામ કરનારા ની મહેનતનું ફળ ખાવ છે; ભાગ્યે જ મહેનત કરનારો પોતે ખેતાની મહેનત ના ફળ વચર જુએ મરે છે અને હાલે ફર

છે. એટલે કે રાક રહે છે, રા ખાવ છે. આમ અધરમ અને પાપ કામ અને કામ સમાજનું છે તે સહેલાઈથી દેખાઈ શકે તેમ છે. પશ્ચિમના સુધારાને શુરો કસ વચાલું, આ પાપ એક કુખ્ય કારણ છે. તેવા સુધારાને પહોંચવાના મારગપરથી દુનિયાની કુલથી નાનકડી અતિરૂપ અહીંના અધ-સુધરેલા, ખરું કહીએ તો બચડેલા, નેટીવાને અપાએલો બોધ દીમતી છે. "જમીનપર અચો" નો બોધ એવો છે કે સહીને લાગુ પડે છે. હાલની નિશાળોમાં ઉછરેલી પ્રજાને કલ્પવૃક્ષીને નામે એ કિશણુ મળે છે, અને તેમાંથી અરિષ્ટમાં એ એલાક થવાની છે, તેની કાપના કરનારને ઉચ્ચ ના કચનનું સત્ત બરાબર સમજાઈ, માટે હીંદીઓ! જાગો, અને સાવધ થાઓ!

બીરમોટીયાના કુઝની કહાણી

સામા દિવસપર હાંપેલી જુલુશીની કહાણીના વાંચનારે એવી આશા રાખી હશે કે આ હીરસો હાલ બન્યો છે, એ થી હવે કેટલોક વખત એવા વધુ બનાવ નહીં બનવા પામે. અને તેવા કુઝનાયક હેવાલ સાંભળવાથી મુકન રહેવાશે. બીર મોટીની રીત ચાલુ છે આં સુધી આવી આશા ફોકટની છે. દર અઠવાડીએ એક કે બીજી તરફના જુલુશના હીરસા બનતા જોવામાં આવે છે. આ વખતે 'નાતાલ એડવરટાઇઝર'માંથી આપેલો આપણસામી નો કેસ ખાસ ખ્યાત ખેંગલ જોવો છે. એક કુડબના જુન તો કે.દીસા જેને કાવ કર આરોપ મુજી નિર્દોષ માણસને બેદર પીડનામાં આવ્યો છે. હરિયાદી મોરાએ અને તેની સાથે સામેલ થઈ સરકારી વજાલે આરોપીને અપરાધી કરાવી સજા એ પહોંચાડવા ખુબ મહેનત લીધી, પણ જડજ તેમજ જુરશોએ એકમને આપણ સામીને નિર્દોષ કરવો છે. કેસની ખાસ અગત્યના જગતે મુશ્કા કરવાનું લીધેલા સવાલોમાં છે. 'એર બાલુ' કમ્પી, કાલો બેગબુ, કા માટે બેગબુ! આ

સવાલોનો જવાબ અર્થકર છે. તે આપ વાનું જરૂરનું કામ નહોતું. પણ જુના નીમણી તે જવાબ શોધી કાઢતાં મુશ્કેલી પડતી નથી. આરોપીને મુન્હેવાર કરાવવા સરકારી વકીલની મજબુતમાં મજબુત દલીલ એજ છે કે આરોપીને ફરિયાદીએ ખુદ મારેલો હતો, અને તેથી વેર લેવા આનું કામ તે કંઈ એ. કુદરતી છે. હવે બીજી બાજુએ જોઈએ તો આરોપી ફરિયાદીનો કેટલક માનના કમાવા પેટે લેજીમર છે. તેને બહુ માર માર્યો છે પણ પોતાનો દરમિયાન આવી આવી જવા પડી નથી, ને એ રીતે ફરિયાદીને દેવામાં થી મુક્ત કરવા તે ના પાડે છે. પોતાની એક છોકરીના મરણ માટે ફરિયાદીને આરોપીપર ચક્ર ગયો છે. છતાં તેને જેર સોંપવાનું ફરિયાદીએ થોડા વિચારનું હતું એમ તે કહે છે. આરોપીએ જેર ને કહી હાથ લમાડ્યો નથી, કે નજરે જોયું નથી. આવી જુનાની પડી છે. આમાં કંઈ વાત માનવા જેવી છે? ફરિયાદી તથા તેના કુટુંબને આરોપીએ જેર દેવા કેથીક કરી હોય એ? કે આરોપીને ફાગવવા ફરિયાદીએ ખોટું તહોમત મુકયું હોય એ? અમારી દૃઢ માન્યતા છે કે ફરિયાદી જોરાએ જાતે જેર ભેગવી એક નિર્દોષ નેકરને ફાગવવા પ્રયત્ન કર્યો છે. કરજમાંથી મુક્ત થવા આરોપીએ આખો બનાવટી કેસ રચ્યો છે. એ મોંઝાવનારા આપસમાંની કાળો સિવાય બીજેથી ન. જડને પુછેલા સવાલોનો જવાબ મળી શકે તેમ નથી.

આ કંપવતરી બીનાપર શી દીકાની જરૂર હોય? એક સરકારી વકીલ જે બમાવ વમરના મજુરનું રક્ષણ કરવા અરથે ફારટમાં હોવાની વકી રાખવામાં આવે તે, તેને તાજાની કે જેરવાજબી દલીલ વડે, સળપાત કરાવવા મથે બથી તો નિર્દયતાની અવધિજ થાય છે. જડજ આરોપીને તહન નિર્દોષ કરાવવા શકિત માન ચએલ છે. હવે તેને પહેલા માર માટે (જે બીનાને સરકારી વકીલે પોતાની દલીલ તરીકે વાપરી કબુલ રાખી છે) તથા જુઠા કેસ વડે અને પીડા કરવા માટે ફરિયાદી જોરા સામે પ્રોટેક્ટરે મટતાં પમલાં લેવાં. જોઈએ? અને તેને સરકારી વકીલે પ્રમાણીકપણે સંપૂર્ણ રીતે ન આપવો પડે? આ સવાલો હીંદીના મનમાં અવશ્ય થશે.

અવલોકન

“આર્ય ધરમ નીતિ અને આજી કય નીતિ સાર” (વિવિધ અંશમાં)

મજકો ૧ તમ ૨) :—પ્રથમ વિવિધ અંશમાં વિષે મોડી સમજ પાડવાની જરૂર છે. આ અંશમાં આજીના મુજરાતી સાહિત્યનો ફેલાવો કરવાના ઉપદા હેતુથી પ્રથમ આર્ય તરીકે સરવું સાહિત્યરસક મંડળ તરફથી હાથમાં લેવામાં આવી છે. તેમાં દર માસે આજીને ૧૨૫ પૃષ્ઠનું એક પુસ્તક પૂરું પાડવાનો છરાદો છે. જ્યાં પુસ્તકનું કદ મોટું હોય ત્યાં પાનાની અથતરી કરી એ કે ત્રણ માસના મજકા એકજ પુસ્તક ના આકારમાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે. એકંદરે વરસ દહાડે ૧૫-૨૦ પૃષ્ઠ જેટલું વાંચન પૂરું પડાય છે. અરીખમાં અરીખ સ્થિતિનો વાંચક તેનો લાભ લાભ રહે તે માટે મોઝા વરમનાં પુસ્તકનું લવાજમ વજમનો માત્ર ૩. ૧૫ છે, જે કરતાં સસ્તી હપામ બીજી જવલેજ હોય શકે. સારી સ્થિતિના માહકો પુસ્તકને સાગ આકારમાં જોશ માને તેને પહોંચી વળવા પુસ્તકોની બાંધણીમાં વરમ રાખવામાં આવ્યા છે. ઉપર કહ્યું તે હમકમાં હલકા વરમનાં પુસ્તકનાં પુઠાં કામળનાં અને સારી સીલાણવાળાં હોય છે. તેથી ચલતા બીજા વરમનાં પુઠાં કપડાંનાં હોય છે. તેનું લવાજમ વર સીક ૩ ૩ ૦. બીજા વરમનાં પુસ્તક નાં પુઠાં સોનેરી અક્ષરવાળાં હોય છે જે માટે લવાજમ ૩ ૬. અને પહેલા વરમ નાં ખાસ સુશોભિત રીતે બાંધેલાં પુસ્તકો માટે વરસનું લવાજમ ૩. ૧૨ છે. (આક્રાને માટે દેહના કરતા વધારાનું તપાલ અરથ ઉમેરવાનું છે.) આવી યોજના કરી વાંચનનો ફેલાવો કરનારાઓ સાહિત્ય ની તેજાજ મુજરાતી અલમની સેવા બજાવે છે એમ સહ કેમને લાગશે. પણ તેમની કૃતેહનો આધાર માહકો ઉપર છે. પુસ્તકો સંખ્યામાં માહકો મળતાં રહે તોજ આ યોજના લાંબો વખત આગી શકે, અને તેવા તેને ફરેક વાંચનરલાસી સમજને ઉત્તેજન આપવાની જરૂર છે. વરસમાં લગભગ ૭-૮ પુસ્તકો મળે એવી યોજનાને ઉત્તેજન આપેલું ફાલ રીતે અલેએ જવાનું તો નથીજ.

અવલોકન તળેનું પુસ્તક જે આ યોજના ના પહેલા એ અંક અથવા મજકા રૂપે છે, તેના નામથી સુચાય છે તેમ હીંદીનાં પ્રાચીન ધરમનાં અને નીતિનાં

પુસ્તકો જેવા કે રામચણ. મદાભારત, મનુસ્મૃતિ, દિતે.પરશ, પુરાણો વિગેરેમથી કીમતી બોધ વચનો વીણી વીણીને વરમ પાડી, થોડા અથાળા તળે, તેમાં સમકવામાં આવ્યાં છે. પ્રથમ આ પુસ્તક વિદ્યાન બંજાળીઓએ બંજાળી બાષામાં પ્રસિદ્ધ કરેલ. તેની ઉપયોગીતા જોઈ મરકુમ મુજર સાહિત્ય સેનક નારાયણ હેમચંદ બંજાળીમાંથી તરજુમો કરી તે મુજરાતી માં હપવેલું. પ્રતાવતાથી જણાય છે કે આનું પુસ્તક પ્રમટકર્તાની ખામીને લાંબે દાહમાં મળતું બધું થયું હતું. તેથી તેને અંશમાંના પાંચ પુસ્તક તરીકે પ્રમટ કરવાની તક લેવામાં આવી છે, જે થોડાજ છે. સાધારણ નીતિ, સંયમ, સાધુતા અને મહત્વ, અરસના અને બીચિના ધર્મો, દંપત વરમ, તેજ અને ક્ષમા, ઉલમ અને ખંત, પશુતા, રાજનીતિ, આચાર, વિવિધ વચન એ પ્રમાણે કેટલાંક પ્રકરણોનાં અથાળાં છે, જે ઉપરથી અંશમાં જેવા વિષયો લમાએલા છે, તેનો વાંચક કાંઈક જવાલ મળશે. રાંત્ર દિવસની રહેણી કરણીમાં ડમલે ડમલે નીતિ જાંબ લાય એવા આ “સુધાગ” ના જમાનામાં થોડા નીતિ વચનોનો સમજ પુરવક પાઠ લાય તો લાભ થવા વમર રહે નહીં, અને તેવા કામ માટે આ પુસ્તક કામનું યથ પડે એવું છે. વાંચન માળાના વારસીક માલક ન હોય તેમના માટે પુસ્તકની કીમત ૧ રો વરમ ૩. ૨-૮-૦, ૨ રો વરમ ૩. ૧-૪-૦, ત્રીનો વરમ ૩. ૦-૧૦-૦, ને ચોથો વરમ ૩. ૦-૫-૦ એ પ્રમાણે છે. કે હાથી બીલ ડીમ, કાલપાદેવી દાડ, સરવું સાહિત્ય વરસક ફરવાલમ, મુંબઇ.

હીંદીના નામને બટો લમાડનાર

“હીંદી જુગારીની ધરપકડ,” “મેંકર ની બાજી” એવાં મથાળાઓ તળે હીંદીના નામને હલકું પાડનારો નીચેનો દહરો કેપટાઉનથી રટરહારા સ્થાનિક છાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો :—

તા. ૮ મીએ પેલીસે એક હીંદી જુગાર ખાતા ઉપર દરોડો પાડ્યો હતો. ત્યાં રજ હીંદીઓ “મેંકર” ની બાજી રમતા હતા. તેમને પોલીસે પકડીને ફારટમાં ખડા કર્યા હતા. જુગારખનું રાખનારે પા. ૧૦૦ ના ફંડની બથવા ત્રણ માસની કેડ ની સળ થઇ છે. ફરેક જુગારીનો પા. ૨-૧૦-૦ નો ફંડ થયો છે.

તા. ૬ ડી જુને લંડનનાં માંદીની પાટ નો આવ આઉસના ૨૮ પેની લેખે હતો.

ધમીએશન ખાલની ચરચાપર છાપાનો દીકાઓ

ફી રેટનેના છાપે

ધમીએશન ખાલના ખીજા ગમન વખતે
ચલેલા ડેટલાંક આપણેપર દીકા કરતાં
'ફરેડ' થવ જાય છે કે:-

નાતાલમાં ગીરમીટીઆ મલુરી આવતી
બધ થક તે વખતે એશીઆટીક સવાલ
નું એક પમથીઈ પુર્ણ થયું હતું, અને
હવે ધમીએશન ખાલથી એ સવાલના
ખીજા પમથીયા ઉપર જવાયું છે. મલુરી
બધ થવાનું કારણ નાતાલની જુલકાળની
દુક જીવિની રાજનીતિજ હતી, અને તેને
પરિણામેજ હાલની મુશીબતો નડે છે.
આ સવાલનું ત્રીજું પમથીઈ તે એ
એકોને, તેઓ ને પ્રાંતમાં છે તેમાંજ
રાખવા કારણમાં આવ્યું છે એ છે. આ
મુદ્દા સાથે ફી રેટને બહુ સંબંધ છે.
સલામતની લડત વિષે વિવેચન કરીને
'ફરેડ' કહે છે કે દીંદી છેકરાઓને
ઝોરતના વેકમાં મુલાકાી દેનામાં આવતા
હોવાથી મુસલમાન ઝોરતોના જુરખા
છિતારવાની ધમીએશન અમલદારને જરૂર
પડી હતી આ ખીજા અંદરના પ્રાંતોમાં,
અને બસ કરીને ફી રેટમાં, એશીઆ
ટીકાની આવજમવપર વધારે સખત ગ્રપ
તો સખનારે કમદો હોવાથી જરૂર બત:
વે છે. બસ કરીને હાલમાં ફી રેટમાં
ને રીતની અટકાવત છે તે કાયમ રાખ
વાની જરૂર છે હાલના કાયદાથી ફી
રેટમાં ડેમીસાઇલનો હક નથી. લારે
નવા કાયદાથી તે હક મળે છે. અને
તેથી ફી રેટની સ્થિતિ નવા કાયદાતમે
નખણી થાય છે.

એક મહત્તર સંખ્યામાં પણ દીંદીઓને
મને લાં વસવાની છુટ આપવા માટે
જનરલ રમટસને કમ્પા આપતાં 'ફરેડ'
થવ છે કે આ વાત ફી રેટ કદી
કમ્પા કરશે નહીં. નાતાલને તે એશીઆ
ટીકાના રચાનકપ ગણે છે, કેમકે લાં ૫૦
વરસમાં એશીઆટીકાની વસ્તીમાં ૧૦૦
કલા નેટલો વધારો થયો છે. તે કહે છે
કે આ એક ખીજા પક્ષની બાબત નથી.
એશીઆટીકાને સાવ બાતલ રાખવાના
વિચારમાં પ્રાંતનો દરેક દરેક માલુસ
એકમત છે. એવટે તે કામે છે કે ખીજા
ને એવી રીતે સુધા-વું એકએ કે એશી
આટીકાની ને મુકરર સંખ્યાને જરૂર વરસે
કાયમ કરવામાં અને તે પુનિવનમાં મને
લાં વચે, પણ તેઓને ફી રેટમાં વધ

વાની છુટી તો નજ મળવી જોઈએ
આવી માત્રથીથી સરકાર મુશીબતમાં
આવી પડે એમ પણ નથી. રમટે વડી
સરકાર સાથે યોગેલી સમજુતિ પ્રમાણે
એશીઆટીકાને હાલના કરતાં વધારે દહ
આપવાને સરકાર અંધાએલી નથી એશી
આટીકાને ફી રેટમાં વસવાનો હક નથી;
તેઓ તે મળવાની વધી રાખી કહે નહીં
તેમ તેની માગણી કરી કહે નહીં. વળી
આમાં એશીઆટીકાની સિમાંત હાલ છે
તેથી અરાબ આપણે કરતા નથી, રમટે
હાલ તેમને વમર અટકાયતે ફી રેટમાં
આવવા દેવામાં આવત નથી.

'અરુકમુરી'

પુનિવનમાં રાજસત્તા એમવનારા પક્ષ
ના આવેવાનો એશીઆટીકાને ન આવવા
દેવાની યોજનાઓ વિચારવામાં નેટલો
વખત માટે છે તેથી અરધો વખત પણ
તેઓ ઝોરાઓને કાયમ કરવાની યોજના
ઓ વિચારવામાં માટે તો બહુ ઠીક થાય.
સરકારે હાલ ને ખીજા પાસમિંટ આગળ
રખ કર્યું ન તેથી દેખામ આવે છે કે
આ મુલકમાં ઝોરી વસ્તિ. વધારવાના
સવાલનો સરકારે અતુરાધથી વિચાર કર્યો
નથી બીલને દેખીને ઇરાદો એ છે કે
એશીઆટીકા અને ખીજા પરદેશીઓ
નેમો દેખવણીની પરીક્ષા પમાર ન કરી
શકે તેને આપણાં બંદરે છિતારતાં અટકા
વવા. છતાં આમ કરવા માટે ને કલમ
કડવામાં આવી છે તે બંધી છે કે કાયદા
નો અમલ કરનાર મલુસ પોતાની મરજી
પ્રમાણે. આ મુલકને કાયદે-કર્તા થક પડે,
અને ખીજા ખીટીક મુલકમાં આવકાર
દાવક થક પડે છે, એવા વરચના ઝોરા
ઓને પણ અટકાવી કહે. આરેટલીઅન
કાયદામાં ફળવણીની પરીક્ષા થક બાધમાં
દેવી તે પાસમિંટ નકમી કરે છે; લારે
આપણા કાયદામાં ધમીએશન અમલદાર
પોતાના તુરંગ પ્રમાણે મને તે બાધમાં
પરીક્ષા લક સકશે, અને એક સંપુરણ
રીતે છુટવાએજ ધમીએશન ને બાધથી
અજાણ્યો જણાય તેજ બાધમાં તેની
પરીક્ષા લેવાનો હક એમવરી. મી. અલે
કલાંકરે કહ્યું તેમ લાંસવાલમાંથી એક
માલુસ ફેપમાં જવા માટે તો તેને બટ
કાવી સકશે. આણું ખીજ એક કરતાં
વધારે રીતે રખેડી કાઢવા કાયદ છે.
દેખાવરથી આવનાતઓના સંખ્યામાં અમ
લદારને એવી સત્તા આપવામાં આવનાર
છે કે ને તેને ન મળવી જાઈએ. અને
એક ખીજા પ્રાંતમાં આવજમ સંખ્યામાં

એવા તફાવતો અને એક ઉભા કરવામાં
આવે છે કે આ મુલકને પુનિવન કહેવા
નું તદ્દન અસંભવિત થાય. આ ખીજાને
મે મી. અલેકાંકરે કહ્યું તેમ વેકલા
કારેલી આપખુદીના રચરખમાંથી રીતસર
ડહાપણ કરેલા કાયદાના રખમાં નહી
વવામાં નહીં આવે તો તે આપણી કામદા
પોયામાં કાયરપ મજાશે

આ ખીજ સંખ્યામાં ને કહંમપણું
અને ને ઝોરા-કાપીપણું પુલ્લી રીતે
દેખામ આવે છે તે પુનિવનના અમલ
પ્રાંતો એશીઆટીકાને એકદર અજાણ્યે
છે તે છે. આમ કરીને ફી રેટ તરફથી
એવો બધ બતાવવામાં આવે છે કે તેના
દરવાજા એશીઆટીકાની સામે કમ્પુ પુરતી
અજાણ્ય રીતે બધ નથી કરવામાં આવ્યા.
મને તે જોખમે એશીઆટીકાને તો અટ
કાયવેજ. પછી તેને માનવા બતાં ઝોરા
ઓનેજ માર પડે એવો કાયદો થાય તેની
પણ કિકર નહીં. કીનારાથી ફરના પ્રાંતો
ને નાતાલ પ્રત્યે, તેના મોટી લીંદી વરતી
ના કારણસર, તિરસ્કા-થી આંમળી ચીંધ
વાની ટેવ છે નાતાલ દીંદી થક છે કે
જેવી રીતે ટરાંસવાલની સોનાની ખાણોને
ખીજાની અરૂર હતી તેવી રીતે મુલકને
મલુરી પુરી પાડા એશીઆટીક અરૂરી
અને કીમતી થક પડ્યો છે. નાતાલમાં
મલુરોને કાયમ કરવામાં આવ્યા તે
વખતે પુરા જખતો રાખવાનું તથા મુદત
પુરી થએ તેમને પાછા મોકલવાનું ન
બન્યું એ કદાચ જુલ મજાશે, છતાં,
ઝોરાઓને કારકત ન આવે એવી સ્થિતી
એ એશીઆટીક સવાલને રાખવાને નાતા
લના લોકા પુરા સારથ છે હાલની
સ્થિતી સુધારવા માટે એશીઆટીક ધમી
એશન અટકાવવું એ અમુરો ઉપાય છે.
તે અમુરાપણું એણું કરવા ઝોરાઓની
અખ્યામાં વધારો કરવાનો છલાજ લેવા
વે જોઈએ. 'ફરેડ' થવે જણાવ્યા
પ્રમાણે ફી રેટનેના મત એવો છે કે
નાતાલને એશીઆટીકાના એકલા અમલ
તરફિ વાડ બાંધીને ઘેરી લેવું. અખત
રીતે મુકરર કરેલી સંખ્યાજ અંદરના
પ્રાંતોમાં વચી કહે નેટલાથી પણ દીંદી
વાલ અને ફી રેટને લાંતોચ હતો નથી.
દીંદમાં જનમેલી ખિટીક પ્રળને ખિટીક
સહેનસાહતના ખીજા બાજોમાં વસવા
જવાનો હક હોવો જોઈએ એવી દીંદી
માગણીના સવાલપર આપણે ચર્ચા કરવા
ની જરૂર નથી. પણ ને એશીઆટીકા
અટીઆ વચી રહવા છે, અને પુરા
કારેલીના હકો એમવે છે તેમને પુનિવન

ના બીજા બાજેમાં કાંઈ પણ મર્યાદા મળે ન લેવાય તે તેઓ, તેમજ ધણી ગેરજોડા, વાજબી રીતે પુછીને કે મુનીયન ને બરેક સુ' છે કે મુનીયન કણુલ રાખ તા નાતાને ધણી કડવાં પરિણામે સહન કર્યાં છે, અને મુનીયનના બીજા પ્રાંતો પણ મુનીયનના કાબેની સામે મુનીયનની થોડી એક અગવડતાઓમાં પણ બાજી હાર અને તો ખોટું નહીં કહેવાય. ફી રેટ પોતાની મુખ્ય વસ્તી ગેરરી સખવા કમ્પે તેની અમે ના પાડતા નથી, પણ 'ફરેડ' પત્રે જે વધુ બતાવ્યું છે તે એકલું ઉદાહરણ બરેક છે કે આખા મુલકની એકત્રતાના વિચારે તે વલખ આખા દહી કહે નહીં.

મો. પોલાકની લડત

હીંદી ભાષામાં અગત્ય

હક્ષિણ આફ્રિકાની સ્થિતિનો ચિતાર

(મયા અગ્રથી મળ્યું)

આતો અસારના દુઃખની કહાણી છે. પણ અવિખતું મું? નવું મગીએયન બીજા હાથમાં મુનીયન પાસમિંટમાં રજુ થઈ ગયું છે. જેનીતી રીતે સલામતની લડતનો નિવેડો લાવવા તે રજુ થયું છે. તેથી ૧૯૦૭ નો વાંધા ભરેલો રજીસ્ટ્રેશન કાયદો નાબૂદ થાય છે, અને જેનીતી રીતે રંગબેદ પણ દફતરથી દુર થાય છે જે કે ખરી રીતે તેમ થાય છે કે નહીં તે સાંના વધીલોની સલામ હીંદીઓએ માગી છે તે મળે ખરે પડે. જે વાત વાંધા ભરેલી છે તેમાં અસંત મુંબવાડો સમાવેલો છે, અને અહીં તેની ચર્ચા કરવી જરૂરની નથી. પણ તેમાં એક અગત્યની વાત એ છે કે ટ્રાંસવાલની મુદ્દાવતનો કડવો કરતાં બીજા પ્રાંતોની અંદર વસતા હીંદીઓના હક ઓછા કરવામાં આવશે તે વડી સરકાર નહીં સાંખી શકે એવી ચેતવણી વડી સરકાર તરફથી આપવામાં આવ્યા છતાં તેઓના હકો લઈ લેવા તે બીજામાં બારીક માર્ગે સખવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. કારણમાં અપીલ કરવાનો હક પણ આમે લઈ લેવામાં આવ્યો હોય એવું દેખાય છે. નાતાલમાં રહેતા હીંદીઓનું રક્ષણ કરનારી કેમી કાઉન્સિલી હાલ કમીષન લઈ જાય છે.

ટોમીસામલની બાજ્યા સ્વીકારવાની મુન સરી આપણુક અમલદારોના હાથમાં સોંપવામાં આવે છે, અને તેની સાથે ધણી ધણીવાણીનો તથા બાપ દિકરાનો સંબંધ સંગ્રહવાનું પણ તેની ઉપરજ રાખવામાં આવ્યું છે. આ અમલદારોને વળી એક તરફથી ટ્રાંસવાલની વડી અદાલતના મુકદ્દમો એવો ટેકો મળ્યો છે કે સાંના મુસલમાન રહીશ એક કમીને પોતાની જોરત તરીકે ટ્રાંસવાલમાં લાવે એટલે તેની પહેલી પરજોતર જોરત જે બદાર રહી અહીં હોય તો પાછળથી તેને કહી દાખલ થવા દેવામાં આવે નહીં, કેમકે ટ્રાંસવાલનો કાયદો મુસલમાની લગ્નના કાયદાનો સ્વીકાર કરતો નથી; અને બીજી તરફથી એજ હોદાના અમલદારોને કોરટના અનાદર માટે તકસીરવાન ઠરાવવામાં આવે છે. અથવા તો બાપ દિકરાના સંબંધ વિષે બની શકે તેટલો સારા, અને કાયદેસર પુરાવાઓ મળવા છતાં તે સંબંધને નહીં સ્વીકારવાની ઠ-જાવળા મળવામાં આવે છે, જે અભિપ્રાય મુખ્ય ન્યાયાધિશો ભરી અદાલતમાં જાહેર કરે છે. બીજી સંખ્યા બંધ ઝીણી ખામાઓ એ બીજામાં છે, પણ ઉપર આપેલા દાખલાઓ તેની ધારણા અને વલખનો કંઈક ખ્યાલ આપી શકશે.

લોરડ સેલ્યોરને આત્મ રક્ષણની વાત ઉપાડીને ખરો મુદ્દો ચોળી નાખ્યો છે એ સહજ સમજાય તેમ છે. હક્ષિણ આફ્રિકામાં નીંદીઓની આવક અત્યંત અંકુશ રાખના કે ન રાખવો એ ખરો મુદ્દો નથીજ, પણ કેમકેલના કારણસર હમમેલિયનપર મળતો મુકાય છે એ, અને રથાનક હીંદી પ્રજા સાથે યોગ્ય રીતે વરતવામાં નથી લાવતું એ, એમ જે બેવડો મુદ્દો છે તેજ ખરો મુદ્દો છે.

હક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓને કમરી નાખવાનો પ્રયત્ન ભરી રહેશે એમાં તો શકન નથી. હીંદીઓએ તેઓનું ખમીર બતાવી દીધું છે, અને એશક હજી પણ બતાવશે. કાલ પણ જાતનું સાદું કરવા માં જે પક્ષની સમર્થ હોવાની જરૂર છે, અને આ પિકકારવા બેઠા સાદું કરવામાં હીંદીઓનો પક્ષ કહી પણ સમત થાય તેમ નથી. અન્યાયની સામે પુરા કાયદે સર રસ્તાઓથી તેઓ લડવાનું ભરી રાખશે. તેઓ દાર ખાવાની અથવા તે દેશ છોડી જવાની નાપાડે છે. પણ આપા અસાધારણ બળ કામેની લડતમાં તેઓને કોમી મુદ્દોથી વડે દેશમાં પડે કોડુલા.

નથી મદદની તેઓ આસા રાખે છે. મુશીબતોમાં સહાય મળે છે ત્યારે તે ઉડાવવી રહેલી પડે છે, અને જે હક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓને ખાતી થાય કે હીંદ પણ તેઓની સાથેજ છે, તો જે રાષ્ટ્રીય માન હીંદને નથી જનમ આપવા માં મદદાર નાખી, તેને માટે લડવા તેઓ વધારે મમરૂં બનશે. આવનારી આફતને અટકાવવા કંઈ પણ બાંકી નહીં રાખવામાં આવે, છતાં પુરામાં પુરૂં થવા પામશે તોપણ હક્ષિણ આફ્રિકામાં સાંના હીંદીઓએ કરેલી મહેનત વિષે હીંદુસ્તાનને શરમાવાનું રહેશે નહીંજ. સાંનું નાખી શુદ્ધ બને છે, અને માણસ નો આત્મા આફતો ઉઠાવવાથી શુદ્ધ બને છે. પણ મદદ કરવાની સજીવી સરસ રીત અલખત એજ છે કે કોલોનીયલ ખાતામાં જરા કાંટો હોવાની જરૂર વિષે વડી સરકારને ખાતી કરવી, કે જેથી વિશેષ નહીં તો ભુતકાળમાં થયેલી ભુલો સુધારવાનો પ્રયત્નજ કરવામાં આવે. હીંદુસ્તાનની પાસે માફ કરવાનું વધું થઈ ગયું છે.

[અપુરણ]

સ્ટોમરોની આવંબવ

[જર્મન લાઇન]

કેનડસર—તા. ૧૭મી અથવા ૧૮ મીએ આવી તા. ૧૯ મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૫મી જુલાઈએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[અરિટીશ ઇન્ડિયન લાઇન]

પાલમકેરા—તા. ૪થી જુલાઈએ આવી તા. ૬ હી જુલાઈએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ હીરેકટ લાઇન]

અમવોલોસી—તા. ૨૬ મી જુને મુંબઇ જવા ઉપડશે.

અમરનાદી—તા. ૨૫મી જુને કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડશે.

અમકુડી—તા. ૬મી જુને કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમોના—તા. ૫ મી એ મુંબઇ પહેંચી હતી.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

સલામીસ—જુનની ૧૫ મી થી કલકત્તા ખાતે માલ ભરવાનું શરૂ અને કુલાઈ બેઠતાં લાંબા ઉપડશે.

મદ્રાસમાં પ્રોટેસ્ટ માર્શીંગ

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીની હાડમારીઓ

શ્રી. પોલાકનું ભાષણ

મદ્રાસ ખાતે ભાંતી ઈડિઅન સાઉથ આફ્રિકન લીગના આશરતમે એક મહેર માર્શીંગ, દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીની હાડમારીઓ સંબંધમાં વિચાર કરવા તા. ૨૭-૩-૧૨ ના રોજ મળી હતી. લીગના ચેરમેન દીવન બહાદુર એમ. આદી નારાયણીઆને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. હાજર યજ્ઞેશ્વરોમાં મેસરસ જે. બી. ટેમન, શ્રીનીવાસ સ્વામીઅર, સી. પી. રામસામી પીટે, યાદુજી દસન, આર. એન. ગોપાલ પીટે, પી. એન. રમણ પીટે, વિદ્યાસાગર પંડ્યા, સી. એચ. શેઠ, ટી. વી. મુથુ કૃષ્ણ આપર, જી. એ. નાટેસન તથા એચ. એસ. એલ. પોલાક વિગેરે વિગેરે મુખ્ય હતા.

પ્રમુખે પોતાના ભાષણમાં લીગની ક્વી રીતે રચાયા હતા તે વિષે, ગીરમીટ વિષે, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની હાડમારીઓ વિષે વિવેચન કર્યું. આ સવાલ જે અપભ્રંશ થયે છે તે ઉપર બાર મુખીને બનવું કામ કરવા તેમણે બહામણ કરી.

શ્રી. એલ. એ. મોર્ગેન રાજ્ય આપર હાજર ન થઈ શકતાથી તેમની ચેરમન રીમાં શ્રી. જી. એ. નાટેસને નીચેના ઠરાવ રજુ કર્યો:—

ઠરાવ

“(૧) દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં વસતા લોકોપર પાસાં દુઃખેને લીધે હોંદી પ્રજાની મોટા વધતી જાય છે એવું મદ્રાસના જહેરીઓની આ મીટીંગ મહેર કરે છે, અને હોંદી સરકારને અમદ કરે છે કે સ્ટેનશાલિતને પુકસાન કરનારો આ મજબૂત અટકાવવાને દુરત પદમાં લેવામાં જોઈએ.

“(૨) હાલમાં હુનિયન પાર્લામેન્ટ આગળ પડેલું બીલ કેવી રીતે આગળ વધે છે તે ઉપર બારીક નજર રાખવા આ મીટીંગ હોંદી સરકારને આમદ કરે છે તેમાં હોંદી સરકારે એ પ્લાન રાખવાનું છે કે ગંધ સાથે મે માસમાં કરેલી સામાજીકીનો ખરાબ અમલ થવે જોઈએ, અને રહીશ હોંદીઓને જે હા આજે જોખવે છે અથવા જોખવવા હેતુર છે તે બંધ ન લેવામાં જોઈએ.

“(૩) હોંદી સરકારે નાતાલને નીરમી ટીઆ આપવાનું બંધ કર્યાથી આ મીટીંગ તેની બહુ તારીફ કરે છે, છતાં ગીરમીટ સદતર બંધ કરવાનું એન. મી. ગોખલે નું બીલ તેણે કાઢી નાંખ્યું તેથી મીટીંગ ને બારે જોડ થાય છે.

“(૪) આ મીટીંગનો દ્રઢ મત છે કે ગીરમીટની રીત તે હોંદી પ્રજાના દિલથી વિરુદ્ધ છે; તેથી તે સરકારને વિનંતી કરે છે કે ઈડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ, એલ ઈડિઆ સોસીઅલ કોનફરન્સ, એલ ઈડિઆ ઇનડસ્ટ્રીઅલ કોનફરન્સ, એલ ઈડિઆ મેરચેન્ટ લીગ તથા હોંદી ધારા સલામત પ્રજાકીય મેંબરોદવારા સમગ્ર પ્રજાની બતાવી અપાએલી સખત કામ છીનો વિચાર કરીને એ રીત બંધ કરવાની પદમાં દુરત લેવા જોઈએ.”

લોડ બીશપનો કાગળ

ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં શ્રી. નાટેસને મદ્રાસના લોડ બીશપ તરફનો નીચેનો કાગળ વાંચી સંભળાવ્યો:—

‘આજે મારે મુખ્ય જવા ઉપડવાનું હોવાથી મીટીંગમાં હાજર નહીં થઈ શક્યા માટે હું દિલગીર થઈ છું. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની સ્થિતિપર શ્રી પોલાકને બોલતાં સંભળવા હું માનતો હતો. આ બાબતમાં જે મેં વાંચ્યું છે તેથી હું એક શુદ્ધ હું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા હોંદી બાહ્યોને ન્યાયી રીતે અને વાળખીપણથી રખાવવા માટે ખંતથી આપણા પ્રયત્ન કરી રાખ્યા પછી રાજના બીજા ભાગમાં પણ ગીરમીટ વિષે કાંઈક કહેવામાં આવશે એવી હું આશા રાખું છું. આશામની રીતને મને કાંઈક અનુભવ છે. હાં એ રીતને માટે ધણીજ સમવડો હતો. છતાં હાં પણ આ રીવાજની અંદર કુદરતી રીતેજ સમાએલી ખરાબીઓ દેખાઈ આવ્યા વગર રહી નહોતી. દુરના મુલક માં ગીરમીટ માટે બોલી સમવડો છે, અને તેને માટે નહીસલામતીઓ રાખવા માં આવી છે તે બોલી કામ લાગે છે. ટ્રાંસવાલમાં જેમણે ચીનાઇ ગીરમીટીઆ મજુરીને રખોડી કાઢી તેઓ વેસ્ટ ઇન્ડીઅમાં અને ટામીયા મીઆનામાં એ રીવાજને કેવી રીતે ટેકા આપી શકે એ હું સમજી શકતો નથી.”

શ્રી. નાટેસને

પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાની હાલની સ્થિતિનો ચિતાર આપવા શ્રી. પોલાક ભંતે હાજર છે માટે એ બોલ્યા વિષયમાં હું ઉતરીશ નહીં.

પણ જે નવી હાડમારીઓ આજે પ્લાન એવું છે તે વિષેજ હું બોલીશ. તે મુસલમાન ઓરતો દાખલ થવા સંબંધી છે. એક મુસલમાનને જે ઓરતો હોય તો તે દાખલ થવા દેવામાં આવતી નથી. મુસલમાની ધરમના આજે મુખ્ય કાયદા સંબંધમાં ટ્રાંસવાલના બહાને અટાન લાગે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી પાંતો બધાં દુખો નાશુદ થાય તો સુધી હોંદીવાસીઓએ પોતાથી બનતી દરેક મદદ કરવી જોઈએ એવું તેમણે જણાવ્યું, તથા ગીરમીટનો ઠરાવ હોંદી સરકારે કાઢી નાખવા માટે મોટો જોડ દર્શાવ્યો.

રેવ. મુબરમનીયમ

જેઓ થોડા વખતપર નાતાલમાં હતા તેમણે પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાને લાંબા મોડાઓના અંધ રમને લીધે ખ્રિસ્તી મુલક કાઢી ચકાસી નહીં. ગીરમીટીઆના દુઃખોનું વરણન કરતાં કહ્યું કે આ પુરપૂરે અમલ કરી જુદા જુદા એસ્ટેટપર સોંપવામાં આવે છે, કેટલીકવાર મલુદોને ચાણખતી મારવા માં આવે છે, ફરિયાદ કરવા જતાં તેમને કેદ મળે છે, અને બીજાં ધણાં દુઃખ પડે છે. એક ગીરમીટીઆને પોતાની સ્ત્રી અને દીકરાનાં ખુન કરવા માટે ફાંસીમાં ચડાવવાનો હતો તે વખતે પાદરી તરીકે તેમનું જવાનું થયું. તેમણે પુછેલા સવાલોથી તે માણસે જણાવ્યું કે તેની ઓરત માંદગીથી પીડાતી હતી. તેથી સારવાર કરવાને તેના માલિકે રજા આપી નહીં તેથી તેને બારે દુઃખ થયું. તેથી તેણે તેની ઓરતને કહ્યું કે તે આપણા કંઈક. ઓરતે જણાવ્યું કે પ્રથમ પોતા નો અને છેકરાનો જીવ લઈને છુટકા કરવો તે તે પછીજ તેણે આપણાત કરવો. આ પ્રમાણે તે માણસને ખુન કરવાની જરૂર પડી હતી. ગીરમીટના દુઃખોના બીજા ધણાંએક દુપ્રભા છે. હોંદ જેવા પાવન દેશની ઓરતોની નીતિમાં આ બમડો થાય છે એ થોડા ખેદની વાત નથી. લાંબા હોંદીઓમાં અધરમ, ને અનીતિ, વધવાં જાય છે, અને બલિ અભિમાન અને દેશભિમાન થતે છે.

રેવ. શ્રી. બ્રીડમેન

જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીની સ્થિતિ ખરાબ છે એ ખરુંજ છે. હાં માં તેમની સ્થિતિ વખતે ખરાબ થઈ છે. દિલગીરીની વાત છે કે હોંદી સરકાર અંધતા વડી સરકાર આ બાબત પ્લાનમાં લીધી નથી. હોંદીમાં રાજકીયી અમલ

માં મિલ્ટી હોઈ કેમ આજ સુધી થોડા ભાગ લીધા છે. મને આશા છે કે અવિષ્ણમાં આ સ્થિતિમાં સુધારો થશે. તેમ કરવા માટે આપણે બધાએ જોન. મી. ગ્રામલેની પેટ આપણે આપવા તકનાર રહેવું જોઈએ.

મી. બીનીવાલ સાબીઅર તથા મી. મી. જીન. રમણ પીલેએ પણ ઉપરના કારણને ટેકા આપનારા આપણુ ક્યો.

મી. પોલકે

પોતાના આપણમાં પોતે મદરાસની છેલ્લી મીટીંગમાં કરેલા આપણુ પછીની સ્થિતિ થી આજ સુધીની બધી કડીકત દુનમાં કહી સંભળાવી. તેમની સાથે આવેલા દેશપ્રાર્થીઓને કવનથી પેરદ છલીકાએ જાણી કેપટાઉન, ને લાંથી પાછા કવન અને ડેલાઓએ કુમાવેલ તેનું વરણન કર્યું. ધર્મીશક્ત આતાએ સુપ્રીમ કોર ટના કુકમનો અનાદાર કરેલ તથા પરિણામે નારણસામીનો ભોગ અપાએલ તે કહ્યું. તે બાદ મીરમીટના સવાલ ઉપર આવતાં તેમણે કહ્યું કે મીરમીટમાં કુદામી જેવી સ્થિતિ ભોગવવાની છે એ વાતથી ભેડાને વાદે કરવામાં આવે તો કદાચ સી જમ નહીં. મી. ગ્રામલેનો કારવ સ્વીકાર્યો હોત તો આપણે સહુ ખુશી થાત. તે નીકળી બવાથી આપણુ ને શોક થયો છે, છતાં એ

જુરા રીવાજ

ના હકમાં ગણાઈ ચુક્ય છે એમાં કશું નથી. ધાર્મિક, નર્મીતક, આરંભિક, સમાજિક, તેમજ પ્રબળીય એ દરેક કારણસર એ રીત વખોડી કાઢવા લાગ્ય છે. જોન. મી. ક્રીમેટલ અને જોન. મી. ક્લારકને પણ એ તો કણુલ કરવું પડ્યું છે કે મીરમીટની રીત ઉપ વરસ સુધી માલ્યા છતાં સરકારને તપાસ કરાવતા રહેવું પડ્યું છે. વળી મજુરો કંટ્રાક્ટમાં ભીરે છે તે વખતે તેની ગુલામી ભરેલી સરતોથી તેઓ અનજલ હોય છે એ પણ કણુલ કરવામાં આવ્યું છે. દરેક નીતિવાન માણસની નજરમાં એ રીત પોતાની મેલેજ જુરી હરી ચુકી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોઈઓ આજા રાખે છે કે તે રીતનો વહેલો અંત આવશે. વહેલા મોડે તે નાણુલ થો અવાનીજ છે. છતાં જોન. મી. ગ્રામલેના અને હોઈ સરકારના હાથ મજબુત કરવા તમારે બનવું કરવું જોઈએ. હોઈ સરકારે જેમની રીતે તેનો બચાવ કર્યો છે છતાં સરકારના બધા મેંબરો પોતાના અંતઃ કરણના હાથમાં તે તેને વખોડેજ છે.

જે જે મીટીંગમાં હું હાજર થયો છું તે તે મીટીંગમાં આ રીવાજને વખોડી કાઢનારા દરારો પણ થયા હતા, મદરાસ પ્રલકામાં એવું એક પણ અનુભવ મળ્યું નથી કે જ્યાં આ બાબતમાં મજબુત પ્રોટેસ્ટ ન કરવામાં આવ્યો હોય. પછી તેમણે

સત્યાગ્રહની લક્ષણ

ના સવાલપર આવતાં ધર્મીશક્ત બીલ કેવી રીતે દાખલ થયું, તે સરકારને કેવી રીતે સમાધાની કરવાની જરૂર પડી એ કહ્યું. આ પ્રસંગે સત્યાગ્રહની લક્ષણને સત્તાવાળાઓએ કેમ નમવું પડ્યું છે તે ની તેમણે સમજ પાડી. નાતાલના પોલ ટેકસમાંથી માત્ર જોરાનેજ મુક્ત કરવાનું બીલ દાખલ થતું હતું ત્યારે હોઈ એ સત્યાગ્રહ ધારણ કરવાની ધમકી આપવાથી ૨૪ કલાકમાં બધી બાબતો લોકને એ કરમથી મુક્ત કરવાનું બીલ દાખલ થયું, તે વાતનો ભોધ પોતાના સાંભળનારાઓ (જેમણે સત્યાગ્રહના કથિબારને હોઈની રાજદવારી કીલચાલમાં કહી વાપરી જાણ્યું નથી) ને આપવાની મી. પોલકે તક લીધી, ને કહ્યું કે આટલી છતથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બધાં દુઃખો દુર થઈ છે એમ સમજવાનું નથી. પછી તેમણે ધર્મીશક્તની જે આમીઓ હતી તે બતાવતાં કહ્યું કે કાપદામાંથી કોમીએદ સાવ નાણુલ થયો જોઈએ, તથા જુદા જુદા કોલોનીમાં હાલ હોઈઓ જે હક ભોગવે છે તે જોઈ ન થવા જોઈએ. કેપ ને નાતાલમાં બધા આવવાના હક, સીઓના હક, ડોકરાઓના હક, ડોમીસાઇલની બ્યાન્મા (વેજેરે) વિષે તેમણે પ્રકારો કર્યો, અને છેવટે કહ્યું કે બીલમાં જોઈતા સુધારા દાખલ કરવામાં આવશે કે કેમ તેની ખબર નથી. કહી બીલ જોઈએ તેમ પણ થાય તોપણ બધા સવાલનો નીવેડો થયો નથી. બીલથી દાખલ થવા ની રીતના સવાલનોજ નીવેડો થશે, અને

બીજા સવાલો

જે નીકાલ લાવનાનો બાકી રહેશે. હોઈ એને નાતાલમાં વેપારના લાઇસેન્સ મળતા નથી. કોલોનીમાં જન્મેલાઓને પણ લાઇસેન્સ મળતા નથી ને તેની સાથે સુપ્રીમ કોરટને અધીલ કરી સકાતી નથી. કેપમાં પણ સમજામ નાતાલના જેવુંજ છે. બધી તરફથી તેમને હાકી કાઢવાને પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે. સારવાદ તેમણે મીરમીટીવાપરનો પા. ૭ નો કર દૂર કરાવવા આમંદ કર્યો. ટ્રાંસવાલમાં

જમીનની માલીકીના હક નથી ને તેથી કાંઈ જોરા મિત્રોના નામપર તે ૨૭૨૬૨ કરાવવામાં આવે છે. તેથી મી. રીચ અને હું નામના મોટા મીલકતદારો છીએ; એ કે ખરી રીતે અમે તેવા નથીજ, કેમકે અમારા નામપર નોંધાએલી મીલકત અમારી નથી. (હસાહસ). ૧૯૦૭-૮ માં ટ્રાંસવાલ સરકારે ટાઉન શીપનો કાયદો પાસ કર્યો છે, તેમાં જમીનના લીસ હોલ્ડ પટા બદલાવીને ડ્રીહોલ્ડ કરી આપવાનો પ્રયત્ન હતો, છતાં તેમ કરવાની જરૂરતો એવી રાખી છે કે જેથી હોઈઓના હકો માર્યા જાય છે. આ જરૂરતો વડી સરકાર કહી તપાસી શકેલ નથી. એક આજેવાન સત્યાગ્રહીએ ટ્રાંસવાલના એક મામમાં વેપાર કરવાના ઇરાદાથી મી. રીચના નામથી જમીન ખરીદી, અને સાદું મકાન બાંધ્યું. તેથી સરકારને એટલો મુસ્સો લાગ્યો કે મી. રીચ ને એ જમીનનો હક, કાંઈ પણ ગુકચાની આખ્યા વગર ૨૬ કરાવવાની નોટીસ આપી છે. બેબર લડાઇનું એક કારણ એ હતું કે હોઈઓને લોકલન સિવાય બીજો

વેપાર

કરવા દેવામાં ન આવતો. તે સંબંધમાં સુપ્રીમ કોરટના ચુકાદાથી છુટ રહેલી હતી તે નાણુલ કરવા ટ્રાંસવાલમાં બેબર પછી જે બ્રિટીશ સરકાર આવી તેણે, બ્રિટીશ મનસારીપણુને વિચારે પાડી, આ હક લઇ લેવા કાયદો બડ્યો. મરફુમ મી. ચારલ્સ કીફ વચ્ચે પડ્યા ન હોત તો આ કાયદો પાસ થઈ જત. વડી સરકારે કહ્યું કે સુપ્રીમ કોરટે જે હક રહેવા દીધેલ છે તે હક લઇ લીએ એવો કાયદો તે પસાર કરશે નહીં. એટલે ટ્રાંસવાલ સરકારે તેના સોનેરી કાયદામાં હોઈ વિરુદ્ધ એક કલમ દાખલ કરી. તે એવી છે કે સોનેરી સરકારની અંદર હોઈ રહી શકશે નહીં. અને રહેતા હશે તેમણે રહેવા તેમજ વેપાર કરવા લોડેશનમાં જવું પડશે. આ તેમની પાપમાલીની વાત આવી, કેમકે લોકલને માં વેપાર નથી, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા પ્રાંતોમાં ત્યાંના પ્રાંતીક ધર્મીશક્ત કાયદાને લીધે તેઓ બધા શરે તેમ નથી. એટલે બહુ કંઠજ દલાની સાથે તેઓને લડવાનું છે. કોમી તકાવતવાળા કાયદા કરવા યુનિયન સરકારનેજ સત્તા છે, છતાં પ્રાંતીક સરકારે તે સત્તા પોતાના હાથમાં લેવા તબવીજ કરી રહી છે.

શ્રીમ. મી. ગોખલેના ડરાવનો ચર્યાપર હોદી છાપાની ટીકા

‘અમૃતબઝાર પત્રિકા’

“શ્રીમ. મી. ગોખલેનું” ગેરાવરજીવન
જાણીને કાઢને પછી તેની અંતરજીવન
ચર્ચા વિના રહે નહીં. તે રીત જાતેજ એવી
ખરાબ છે, કે તેને વ્યવસ્થાને કારણે રજુ
કરનાર સભાજીને જે હાથથી ભરેલી અને
કાચાએથી વજાતવતા વાપરી તેની જરૂર
હોય નહીં. છતાં મી. ગોખલેએ તે
રીવાજના ખરાબ મુદ્દાઓને આંખેબુજ
રીતે વર્ણવીને અને તેને સ્પષ્ટ રીતે
જાહેરમાં મુદ્રિત દુઃખી મનુષ્યોની આંખે
સેવા બતાવી છે. તેમની ઉમદાવારી નહીં
સહાય એવી હલીલોને શ્રીમ. મી. કચારકે
અરી રીતે કહ્યું કરી લીધી છે એમજ
હી સહાય; અને છતાં તે સ્વીકારી
લેવાનું તેમનાથી બની નહીં કહ્યું. એ
ખતારી આપે છે કે સરકારની રાજ્ય
નીતિને ખાતર ઉપર દિશના અગ્રિઓને
પણ આવરનવર પોતાના અંતઃકરણના
દુરમાનેથી કેટલું બધું વિરુદ્ધ અચરણ
પડે છે.

એક વખત આશામય બાના બેતરી
કાઠે ગીરમીટીયા કુલીઓની ભરતી કર
વાનું બંગાળમાં આજુનું હતું. તેનું
પરિણામ શું આવ્યું? કમનસીબ મનુષ્યો
પર અસંત જીવન થયો. તે વખતે મી.
કચારકે તે સ્વીકારી લેવાની અને તેથી
વિરોધ કરી બતાવવાની ભલમનસાહ
ખતારી હતી. આ સમયમાં શ્રી.મીટીયા
મોકલવાનું બંધ થયું તે તેની બહીને
ખાતર, એટલુંજ તેમણે કહ્યું કર્યું
નહીં હતું, પણ સ્વતંત્ર રીતે મજૂરોના
જવા દેવાની રીત હાજર કમિશી આજ્ઞામ
ના કુલીઓની રચિત સારી રહેવા લાગી
એ પણ તેમણે સ્વીકાર્યું. ને હોદ્દા
સ્થાનની અંદર સરકારની નજરે તમે
આવી રિખતિ હતી. તે દુર આવેલાં
બિરોજ કેલોનીઓમાં જ્યાં સરકારની કુક
મત પહોંચી શકે નહીં. અને જ્યાં પોંચે
જમજગ મુલામીની રિખતિમાં રહેતા મજૂરો
સાથે, કેરોલીનામાં દુઃખી મતા મુલામો
કરતાં પણ વધારે નિરવજતાથી વરતે—
અને તે પણ વળી કમદાના આજ્ઞા તમે
ત્યાં તેઓની રિખતિ કેટલો સમજ કરી—
તે કરોડ સમજા કરો.

આપણે વિચારીએ કે તે રીવાજ
ના બેમ મજ પડનાર મનુષ્યો સાથે સહાય
અને સહાય છે, અને કુલમજા નહીં

કચારકે ભરતી કરનારઓની અસંત
જીવી વાતો સાથે તરન નિરપાય હોય છે.
ત્યારે તે રીવાજને ધિક્કારી કાઢવા વિના
સ્વીકાર્ય તેમ નથી.....

શ્રીમ. મી. કચારકેને કહ્યું કર્યું
પરમું હતું કે ફોજદારી કલમો કંટાક
માં જાણવામાં આવતી નહોતી—અને
આ કમુત્રાત કેરી? આમ છતાં તેમણે
કહે રાખ્યું કે ગીરમીટીની રીત સ્વતંત્ર
કંટાક પર નબેલી છે અને તે કંટાક
ની સરતો કુલીઓને સમજાવવામાં આવે
છે. કંટાક સ્વતંત્ર તો ખરો! સરતો
સમજાવવામાં આવે છે તે વિશે વિચાર
કરી જોતાં તે સમજાવે કે એ માણસોને
કહેવામાં આવે કે એક જરૂરપણ બેદરકારી
માટે તેઓને યુદ્ધમાર્ગે મારવામાં આવશે,
અને સખત રીતે સખત કરવામાં આવશે,
તો ધરતો મુલો છોડીને વિશાળ સમુદ્રની
પર કામ માણસ, અને તેમાં એ અંકાન
અને અબજ માણસ જ્યાં એ સંબંધે
ખરું?

મી. કચારકે સ્વતંત્ર કંટાકે અને
કહે, તે બંગાળમાં મળી ઉપાડનારો
બીનદારો કેટલાંક વરસ પહેલાં જ્યાં
એકા પાસે જે એકાએક સખાવી લેતા
તેની ઘડી આપે છે. આ બીનદારો
એકાએક પછલાની બાજુક રકમ ધોરતા
અને તેમાં બદલામાં એવી સરત કરતા કે
એકાએક પોતાની બીનદારો મળી ઉપા
ડવા અને દર રૂપીયા દીઠ અમુક રૂપા
ઓ તેમાં બદલામાં આવતા. આ કંટાક
માં ફોજદારી કલમોને બીલકુલ સમા
વેશ કરવામાં આવ્યો નહીં હોતો. તેની
સરતો સાદી હતી અને એકાએક તે
સ્પષ્ટ સમજાવવામાં આવતી હતી છતાં
કેટલાંક વખત પછી મળી ઉપાડનાર
એકાએક દર કેરોલીનાના મુલામ કરતાં
વધારે ખરાબ બની હતી.

એકાએક તેઓને ધીરવામાં વધારે
નાની રકમ જોડી કાઢતા નહીં. પણ
દસ રૂપિયાની રકમ તેઓએ લીધી હોય
તો દસ વરસમાં તે બમણી કે ત્રણણી
બની જતી. અને કે પહેલે વરતે કંટા
કેટલાં જાણવા કરતાં વધારે રેશઓ
તેઓએ ધમોલામાં પહોંચાડ્યા હતા.
આજ એકાએક પ્રથમ જો કે સ્વતંત્ર હતો.
અને સ્વતંત્ર કંટાકેમાં જોડાયા હતા
છતાં પોંચેના તેઓ સહાના મુલામ
જેવા બની ગયા, અને પોંચેના ધીમે
ધીમે તેઓની માલમતાના ધણી થય
એવી બેતરીમાંથી તેમને હોદ્દા કાઢી
જતાં બજાર કાઢવાનું જોઈ કરી દીધું

અને આખરે અમદાએના એકાએક મરણીયા
મજ સાથે થયા અને પોંચેના જાવનાને
તરછોડી નાખી સરવજ્ય બંધને ચાલતો
યવાની તેઓ ફરજ પાડી, અને એક
અમદાના ઉદ્યોગને સહાને માટે મુળધણી
કરી નાખ્યો.

કંટાક એ ને કે મમે તેવી વાજબી
સરતોમાં કંટાક હોય તો પણ મરીમ
લોહા જ્યારે આપ અતંત્રથી અને
એકાએક કરનારા સહાયોને પનાર પડે
છે, ત્યારે તેઓને બીનદારો સખ મળું
પડે છે. કંટાક એક કહેલામાં આવશે
કે ગીરમીટીયા કુલીઓ પર બંગાળમાં
એકાએક બધા જીવન અને માલકીપણું
થઈ હોય તો તેઓ બંગાળના એકાએક
ની પોંચે બજારો કરવાની બિરોલીઓ
બતાવે. પણ બંગાળના એકાએક જે
સંજોગો હતા તે મોરીલીવન વગેરે
કાલોનીઓના ગીરમીટીયાઓને નથી એ
લોકો તો જીવ પોતાની જન્મજીમિમાં હતા.
તેઓની સંખ્યા ૫૦ લાખની હતી, અને
કંટા નહીં તો યોડાજી સરકારી જમજ
કાલે તેઓની તરફ દિશીજી મળવતા
હતા. પણ કાલોનીઓ ગીરમીટીયાઓ તો
એક તરફ એવાન અને બીજી તરફ સમુદ્ર
ની વચ્ચેમાં હતા. તેઓ સ્વતંત્રતા
અથવા તે મુદ્દા છોડીને જોખમમાં
નાખ્યા વિના તેઓના લોહી ધણીઓના
કબજામાં એક કમલુ પણ ચસી શકે
નહીં..... માન્યતાનું ફરજ કરી
લેનારી અને પશુપણ પેદા કરનારી રીત
ને મુદ્દેથી સરકારે અક કાલુ પછાસખી
તેવી નહીં બેતરી. ગીરમીટીયા રીવાજને
પ્રતાપે મજૂરી કરનાર અને મજૂરોને
રાખનાર બને માણસ મરી પણ બન
રાખું જોખમ બેડે છે એમાં કંટા છે
ખરો?”

‘સસ્ત બેડતાર’

“નામદાર વાજસરાયની ધારાસભામાં
એક બીજી દરખાસ્ત રોક મજ છે, પણ
તે નામદાર સરકાર ઉપર અસર કર્યા
વિના રડ મજ નથી. શ્રીમ. મી.
ગોખલેની તે દરખાસ્ત હતી. ને કે
આપણી ધારા સભામાં વધારો અને
મુદ્દારો થયો છે તોપણ જ્યાં મુળી સર
કાર પક્ષની બહુમત છે ત્યાં મુળી સર
કાર વિરુદ્ધની કાંઈ પણ દરખાસ્ત જોઈ
દેડે પણ પચાર થઈ સકનાર નથી,
તેના હાલની દરખાસ્ત ઉપરથી તમે
હામલો મલે છે.

હોદ્દા સરકાર આ બાજુમાં બંધ
પરના મામલો નથી. મી. કચારકેને

અપણા મજુરો ઉપર પડતી મુશ્કેલીનો
શુભામગીરી જેવી લાગતી નથી. મુજબના
મીલોમાં કામ કરતા મજુરોને જો સંસ્થાનો
ખાતેના મજુરો સાથે સરખાવીએ તો
મીલ મજુરોની સ્થિતિ ધણી સારી હશે
વાળ. તોપણ મેંજુ આર વરસ ઉપર
અત્રેના એક સ્થાનિક પત્રે ફરીબાદનો
પોસ્ટર ઉઠાવી આ મીલ મજુરોને 'મુજબ
ના શુભામો'ની ઉપમા આપી હતી. એ
પછી વડી સરકારે વચ્ચે પડવાનું કામ
પણ બરેલું ધારણું, અને મજુરોની વખત
મુદતર કરી આપનારો ધારો ધડો
દોમતમંદો સામે મરીમોની દિશાવત કર
વાની અમારી સકાની રાજનીતિને વળગી
રહીને તે વખતે અમે મીલ મજુરોનો પક્ષ
તપ્પો હતો ખરો, તોપણ તેમની સ્થિતિ
શુભામગીરી જેવી હોવાની અમે સંક ના
પાડી હતી. પણ જ્યારે મીલમજુરોની
સારી સ્થિતિ છતાં વડી સરકારે માલ
માલિકો સામે કાપડો ધડો છે ત્યારે તે
વાતની માલ આપીને સર વીઠલદાસ
સંસ્થાનો ખાતેના મજુરોની કંમળ
સ્થિતિ તરફ વડી સરકારનું ધ્યાન ખેંચીને
તેમના તરફથી સરકારને વચ્ચે પડવાની
માંગણી કરે એ કેરળ સ્વભાવિક છે.
છતાં છપ વરસથી ચાલતી આવેલી કરાર
થી મજુરો મેળવવાની આ જુલમી રીતની
વચ્ચે નહીં પડવાની પોતાની રાજનીતિને
વળગી રહેવાનું વડી સરકારે કહાપણ
બરેલું વિચારણું છે.

સહથી વધારે ટચોટ જોનરેબલ મી.
મલિકઉમર હાલખાનના આપણમાં
જણાવો. તેમણે સરકાર પાસેથી જણાવ
માણ્યું કે જે રહી નાતાલની આખતમાં
નાવસંક જણાવ છે તેજ રહી ખીલ
સંસ્થાનોની આખતમાં કેવી રીતે ચલાવી
લેવા જોઈ હે.ક કહે? એજ પ્રશ્નમાં
સલાહકર બોલ્યા કે "જ્યારે વસ્તીના એક
સો ટકા એકમત છે ત્યારે સરકારે
અમારી આજુમાં રહેલું જોઈએ, અમર
નહીં તો તમે અમારી સરકાર મજુરોનો
નહીં." પણ નહીં. મી. ક્રીમેટકના
કહેવા મુજબ આપણા મજુરોના કાર્યમાં
કેમમાં થોડાંક વરસ ઉપર ૧૬૦૦ એકર
જમીન હતી તેને નહિલે કાલ તેઓ
૪૨,૦૦૦ એકર જેટલો જમીનના માલિક
બનેલા છે. પણ થોડાંક મજુરો સંસ્થાનો
ખાતે વસીને થોડીક જમીનના ધણી ધવા
પામ્યા હોય તેથી એજ નહીં કંતુ કે
ખીલ મજુરો ઉપર કાકરના નહીં પડતી
લેવા કં. અને અખત મેલો સમયથી

તેઓ જે કીલ નહીં થતા હોય, અને
ખેતર તથા કારખાનાની મધ્યમ મહેનત
થી તેમને એકડું નહીં પડતું હોય.
વળે આ એક વાત જુની જવી જોઈતી
નથી કે આ મજુરોમાંના કેલકાક માત
જર બન્ય હોય તેજ છતાં તેઓ કાલ્યા
ને "કુશી" ને કનિષ્ઠ નામેજ જોળખ
વામાં આવે છે. સંસ્થાનોના જમીયા
વાળાઓ કે ત્યાંની કરકારના ન્યાયનો એ
પણ એક નમુનોજ !

કલરડ લોડિપર નવા કટાક્ષ

આખા મુનીયનમાં જમીનના હક
હક લેવાનો પ્રયાસ

'એ. પી. એ.' જણાવે છે કે મુની
યન પાર્લામેન્ટમાં હાલ લેંડ સેટલમેન્ટ
બીલની ચર્ચા ચખતે કલરડ લોડિનો સવા
લ અણધાર્યો ઉપડી આવ્યો હતો. એ
વાત જાણીતી છે કે ફી સેટલમાં ત્યાંના
કાપડાની રમે કાંઈ નેટીવ પોતાના નામ
પર જમીન ધરાવી શકતો નથી. પણ
કેલકાક ફી સેટલવાળા નવા લેંડ સેટલ
મેન્ટ બીલથી નેટીવોને ફી સેટલમાં હક
મળી જશે તો! એવી ધસ્તીથી 'એ.
તાંતજુ બળીયુ' કરવા મથતા હતા. પણ
મી આલોકકાંદર, સર હેનરી બ્યુટા અને
મી કરામતુદ્દીન વાધાથી તેઓનું કાંઈ
આશુ નહીં. અહીં મુધી તો ફી સેટલ
વાળા હકમાં હતા, પણ જ્યારે તેમાંના
એક 'ઝેરી ઓલાદના' સંપ્રસનેજ જમીન
પરે મલે એવી કલમ ઉમેરવાની ફરજ પડ
કરી, ત્યારે તો મેંજુ રહી નહીં. ડા.
હેમરે કહ્યું: ઝેરી ઓલાદના કેને મજુરો,
અને કેટલી પેટીનો દિકાળ રાખવો!
નાતાલમાં મેરીમીલસ અને લેંડ હેવી
તાના વતનીઓને ઝેરી ઓલાદના મજુરો
માં આવે છે છેલ્લે ડા. હેમરે જણાવ્યું
કે આવા હાંસીકરક સુધારા નહીં કરવા
નાં આવે એવા પોતે આજ્ઞા પામે છે
મેસરસ કરામતર અને આલોકકાંદરે પણ
વાંધે લીધોજ હતો, અને તેઓએ એજ
પણ જણાવ્યું હતું કે ફી સેટલવાળાઓ
પોતાના પ્રાંતના કાપડાઓ બલે રાખી
મેલે પણ તેને મુનીયનમાં દાખલ નહીંજ
કરવા દેવામાં આવે. પરિણામે ફીસેટલવાળા
ને નેની ફરમાજત પાછો ખેંચી મેવા
પડી હતી.

મવરમેંટ મેજેટમાંથી નાટીસો

નાટારી, ૧૫ રજીસ્ટરેશન
વિમેરે સંવંધી

પોસ્ટરવીલ (૧૫) ના મરકુમ હાંજ
કાકાકીમ મુસાની મીલત સંબંધમાં લેજ
દારોની મીટીંગ ત. ૨૬ મી જુને પીકેટ
નરના માહરજેટ આખળ બારો.

મીલકબરમ ડીરટોકેટ, ફારમ વાલકરા
નક નં. ૨૪ ઉપર હયાકીમ આમદ
નાનાબાઈના નામથી રજીસ્ટર થએલો
રોજગાર તા. ૨૦ મી જુનથી ડા. ૨૧
માં આવનાર છે.

ફસ્ટનબરમ, આફનવીમ, નં. ૨૭૬
ઉપર હયાકીમ મહમદના નામથી રજીસ્ટ
ર થએલો રોજગાર તા. ૧ થી જુનથી
ડા. ૨૧ માં આવનાર હતો.

અર નં ૧૨૬ ઉપર ઓલમાન જુર
મહમદના નામથી રજીસ્ટર થએલો જન
રલ કીલરનો રોજગાર તા. ૧૦ મી જુન
થી બંધ થશે, અને માલ તેના લેજદારો
ને સોંપવામાં આવશે.

પીટરસબરમના અણખકર જુલબની
મીલકત તા. ૩૦ મી મે એ મુદતી જમી
માં લેવામાં આવી છે.

પોસ્ટરવીલમાં મેંજુના મરકુમ સોની પાવ
અહ નારાણજુ સામી પડીઆચીના મીલકત
સંબંધમાં કારોબારી ડાખ્યુ. મોલન.
બાઈન જાહેર કરે છે કે લેજદારોએ તા.
૩ જુનથી ૬ અકવાડીઆમાં પોતાના
કાવા તેની પાસે નોંધાવવા, અને લેજદારો
એ તેજ મુદતમાં તેજ ઠેકાણે પોતાના
દેવાં કરવા.

મીલાદના ફરદર મહમદ કાહેવની
મીલકત માદાર તરીકે જાહેર કયા તા.
૧૫ મી જુનમાં ઉગમ સરકારે મેરક
ને બારેજ કરવામાં આવશે.

મુનીયરસલ રેસીક કેમિકના એક ફજ
તરીકે કંડનમાં એક મુનીયરસલ કલમ
સ્થપનામાં આવી છે. તેમાં ફુનિઆની
કાંઈ પણ જાત અને ધરમના માણસો
દાખલ થશે, અને જુહી જુહી જાતના
લેજામાં વરસપરસ કાલખરનો દેવાયો
કેવ મેવાન કરવામાં આવશે.

વમર અથરાધે ફસાવવા

એક ગરીબ ગીરમીટીયાને

સરકારી વકીલનો પાપી પ્રયાસ

આપણામાં નામના હીંદીને એક કમ કુટુંબને જેર હાલે મારી નાખવાની કાશીના કંવાના આરોપસર મારિસપરમ ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. હરિયાદી વતી સરકારી વકીલ જાજર મએલ, સારે હીંદીનો બમાવ કરવા કામ નહોતું. જુમાનીઓ લેવાયા પછી અને તે ઉપર વિમાર કર્યા પછી જુરીએ હીંદી આરોપીને નિર્દોષ ઠરાવ્યો. અને માજરદેટ જુરીના આભાગ સાથે મળતા થઇ તેને છોડી મુક્યો. પુનને આરોપ સાબીત ન થાય તો જેર હાલે મજકુર કુટુંબના શરીરને ધબક કરવાનો આરોપ સરકારી વકીલે મુક્યો હતો તે પણ કોર્ટે નહીં નાખ્યો.

કેસની હકીકત નીચે મુજબ છે:—
એસ્ટ જોરટ દીવીકનમાં “મેરકલાપર શીકડ” નામના કારમ ઉપર જ એક. બોસોદ નામના મેરાને લાં આપણમાં ગીરમીટમાં હતો. તેના ઉપર એવો આરોપ હતો કે કુપરસ શીપડીપ નામનું ઢોરને સાફ કરવાના કામમાં વપરાતું ચોકુંક મવાહી જેર તેણે મેરાને પીવાની કાશીની બંદર મેળવ્યું હતું. માલીક મેરાની છોકરીને તે વાતને જાક પડ્યો તેથી ખબર પડી. પોતાની પા વરસની એક છોકરીના મરણ પછી મેરાએ ઉપરનું જેર આરોપીને સોંપ્યું હતું. મરનાર બાળક સંબંધમાં પછી વિમતો નહોતી રજુ કરવામાં આવે પણ તેનું મરણ એરથી મએલું એટલીજ વાત હરિયાદી તરફથી કહેવામાં આવી હતી. કુપરસ શીપ ડીપમાં જેર હોય છે, અને કાશીમાં જેર મેળવેલું હતું. એટલે પુરાવો સરકારી રસાયણ ખાતાના અમલદારે આપ્યો. મેરાની મજકુર છોકરીને જેર દેવાના આગેપનો એખમે ઇન્કાર કર્યો હતો. જડને પ્રુએલા એક સવાલના બવાબમાં હરીઆદી મેરાએ કહ્યું હતું કે જો કે તેને, પોતાની છોકરીને જેર દીધું હતું એવો આરોપી માથે શક મએલો છતાં તેણે તેને જેર સોંપેલું. તેના કારણમાં તેણે કહ્યું કે પોતે આરોપીને અન્યાય કરતો હોય એવો સમવ હતો, તથા તેના પર કારણે મુકાયું તેને એવો અમેલું.

આરોપીની કહાણી

આરોપીના તરફથી કામ કાશીએ ન હોતા. તેણે પોતાની તરફથી પુરાવો આપતાં કહ્યું કે મેં મજા માસ સુધી બોસોદને લાં કામ કર્યું છે, છતાં મને એક પેની મરખી મળી નથી. હરઆત માં એવી ચરત થએલી કે મને માસીક તેમજ મળીને માસીક પમાર આપવામાં આવશે. હું માફો હતો અને નેટીવો સાથે રહેતો હતો સારે એક સવારે મેરાની માણક લઇ મને શોધતો આવ્યો. નેટીવોએ મને નાશી જવા કહ્યું, પણ મેં તેમ કર્યું નહીં. બોસોદે મને નિરજ રીતે મળ્યું વતી માર માથે, અને હું ભામતો ભામતો કારમપર પહોંચ્યો. બોસોદ મને મારતો મારતો લાં આવ્યો. પહોંચ્યા પછી મને બોસોદે પકડ્યો અને તેના છોકરાએ બાંધ્યો, અને મને જમીન પર ઉઠેા સુવાડ્યો. સારે માણખના માર્યા, મારો જીવ નીકળી જવામાં વાર નહોતી રહી. જે દિવસે કાશીમાં જેર નાખવાનું મારા પર તહોમત મુકવામાં આવ્યું તે દિવસે મને પટેાં મોદવા બહાર મોકલવામાં આવ્યો હતો. બ્યારે હું આવતો હતો સારે બોસોદનું આપું કુટુંબ મારી વાર એક રજું હતું, અને મેકરો બહાર નીકળી કારમ તરફ આવતો મને જોતા હતા. કીચનમાં પહોંચ્યો સારે કાશીમાં જેર બેળવવાનું મારા પર તહોમત મુક્યું. મેં એ વાતની કામ પણ ખબર ન હોવાનું કહ્યું. પણ બોસોદ અને તેના છોકરાએ મને પકડ્યો, લાંબા ધાસવળી મારા કાય પમ બાંધ્યા, અને મર્યાં રાખવાના કુપડામાં એક ચાંકલાની સાથે મને સીકડી બાંધી. આ પખતે સવાર હતી. સાંજે મને ડાડ્યો. તે પહેલાં મારા કાય અને કપડાં તેણે તપાસ્યાં હતાં. હું રીવાજ મુજબ મારે કામે લાગ્યો, પણ બીજો દિવસે ઘોડેસ્વાર પોલીસે આવી અને જપતામાં લીધો.

જડળના સવાલમાં આરોપીએ કહ્યું કે મે શીપ ડીપ કહી બેધું નથી, તેમ કામ દિવસ મારા કબજામાં તે સોંપવામાં આવ્યું નથી. આપણમાં એક ઉમરનું કે “મારા જેવા અજાન હીંદીને જેર સોંપવા એટલો કડસો તેઓ કર નેવા નથી.”

જડળ—જો તે શીપ ડીપ વિષે સાંજ ક્યું નથી, તો તે જેર હોવાની કેવી રીતે ખબર પડી ?
આરોપી—તે હવા છે, અથવા હવા જેવું લાગે છે, અને તેથી તેમાં જેર હોય છે.

સ.—તે કહી જેર વાપર્યું છે ?

જ.—ના,

આરોપીને જુરીની બેઠક આગળ બસ જવામાં આવ્યો. લાં તેણે પોતાના શરીર પરનાં માફાં જુરોને દેખાડ્યાં અને કહ્યું કે બોસોદના મારથી તે માફાં પડેલાં હતાં. જડને પણ તે તપાસ્યાં.

મેરા તરફના કાશીએ કહેલું કે આરોપીને શી. પ ના દરમાયાથી નોકર રાખવામાં આવ્યો હતો. તેના બવાબમાં તેણે કહ્યું કે પા ક ના દરમાયાથી કુ રહ્યો છું. શી. પ એ હમયાલાયક દર માથે છે. હું તે કહી કહ્યું કરી કહું નહીં, કેમકે માસીક શી. ૧૫ તો મારે સરકારને ગીરમીટના લાકસેન્સ પેટ બર વાના હોય છે. હું ધારું છું કે એ કુટુંબ મારે દેવાહાર હોવાથી તેણે આખો બનાવટી કેસ મારી સાથે રહી કાઢ્યો છે જે સવારે જેર પકડાયું એમ કહેવામાં આવ્યું છે તે સારે મારા રહેઠાણ માં એનું નામ લેવાન નહોતું.

સરકારી વકીલનું બાપણ

સરકારી વકીલે પોતાના બાપણમાં જન્મ્યું કે આરોપીએ તેના શરીરપર મારના આક્રમો બતાવ્યાં તે બે બોસોદના માણખથી પડેલાં હોય, તો માર બહુ સખત પડેલ હોવો બેઠક; અને તે એવો સખત માર કહેવાય કે આરોપીમાં જેરની લાગણી ઉત્પન્ન થાય એ કુદરતી છે. કાશીમાં જેર કયાંથી મળી મયુ ? બનવા બેઠક છે જેરને વધુ પડતું નાખી આ કામ તેણે એટલી કડંગી રીતે કર્યું ને તેથી જેરની હાજરી ધરત પકડાઇ આવી. મારે આરોપીએ તેને પકડાવી નાખે એવી જીલ કરી છે એમ માનવા સરકારી વકીલે જુરીને બલામણ કરી, કે મેરા કુટુંબને મારી નાખવાનો આરોપી નો ઇરાદો હતો એવો જુરીએ આભાગ આપવો એવી માગણી કરી.

સુકારો

કેસ જુરીને સમજાવતાં જડને કહ્યું કે કેદીઓ મને તે રંગના અથવા જાતના હોય છતાં તેમની રીત એવી હોય કે મુન્હો છુપાવવો. કાશીમાં જેર સહેલાઇથી પકડાઇ જતું હતું તે બેળધી સરકારી વકીલનો પુલાસો કદાચ આરોપીની વિરુદ્ધ જાય. કે કાશીમાં જેર મેળવતો હતો સારે હરિયાદીની છોકરીના પમલાં સાંભળી તેણે તે કામ પડતું મુક્યું, અને લાંબી તે નાસેલા એ ખર્ હોય. પણ જો આરોપી મરુર કે કપટી મનનો હોય તો આખીના પાંચસમાંથી જીલ ન

ખાસત કે મારે એવોજ સામે ફરિયાદો કરવાની છે. તેણે એવાને બીવડાવવા માટે જરૂર કોશિશો નાખેલું એ કોઈ રીતે સમજાઈ ન ઉતરે તેવી વાત છે. આરોપીને જાર હમને હન્દાર કર્યો છે કે તેણે એવને દાખ લમડો નથી કે દીકરું નથી. સવાલ એ છે કે કોશિશો જરૂર બાબતે કર્યાં? શું હેતુથી તે મેળ વાડું? કાણે તે મેળબુ?!

જુરીએ અરથી ક્લાક એકાંતમાં જઈને બંને આરોપીઓ આરોપીને એકમતે નિર્દોષ ઠરાવ્યો.

આરોપીને નિર્દોષ ઠરાવી છોડી મુકતાં જોડેને કહ્યું કે હું જુરીના મતને તદ્દન મળતો આપું છું.

સ્થાનિક છાપનો લખનાર કહે છે કે આરોપી હવા ઉપર એવો દુખી અને મોઢો દેખાતો હતો.

ટ્રાંસવાલમાં રજીસ્ટ્રેશન કેસ

ટ્રાંસવાલની પ્રતિષ્ઠિત સુપ્રીમ કોર્ટમાં મહ તા. ૩ જીએ એન. જરડીસ સ્પીકર, મેસન અને પ્રોસ્ટોલેએ ન્યાય ખાતાના પ્રધાન વિરુદ્ધ આમદ કરમાણની અપીલ સાંભળી હતી.

અરજદારના વકીલ મી. પ્રેમેશવસ્વી હતા અને પ્રતિવાદી તરફથી મી. સી.વી. ટીવીલીયરસ હાજર થયા હતા. અપીલ જરડીસ મેસનના મુકાદા સામે હતી.

મી. જરડીસ પ્રતિરોધે નીચે મુજબ હાલ આપ્યો હતો :—જરડીસ મેસને ટીપેરેટશનનો કુલમ ૨૬ કરવા, અને અરજદારને રજીસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ કાઢી આપવામાં આવે બચવા તો તેની અરજ સાંભળવામાં આવે એવો કુલમ કરવા ન પાડી, તેની સામે અપીલ કરવામાં આવી છે. અરજદાર ૧૯૦૭ની તા. ૧૫ મી જુને તેના આપની સાથે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયો, અને ૧૯૦૭ના ૨ જી કાયદાની કલમ ૪ (૨, બી) ની રૂબે, તથા ૧૯૦૮ના ૩૬ મા કાયદાની કલમ ૩ (સી) ની રૂબે સગીર તરીકે આ મુલક માં રહેલો. તેણે જ્યારે ૧૯૧૧ની તા. ૩ જી નવેમ્બરે રજીસ્ટ્રેશન માટે અરજ કરી, ત્યારે તેની ઉમ્મર ૧૭ વરસથી વધુ હતી એમ કબજા કરવામાં આવ્યું છે. મહમદ હસનવાળા કેસમાં (૧૯૧૧ના ડીસેમ્બરમાં મુકાલેથી) એમ કહ્યું હતું કે ૧૯૦૭ના ૨ જી કાયદાની કલમ ૪ (૨, બી) ના અમલ તથા આવનાર

સગીર એસિયાટીક ૧૬ વરસ અને એક માસની ઉમરનો થતાં પહેલાં તે કાયદામાં અપાએલી કુલ મુજબ સર્ટિફિકેટ માટે અરજ કરવાનો લાભ એવ નહીં તો તે કાયદેસર રહીશ મજાબ નહીં. પણ એમ કહેવામાં આવેલું છે કે ૧૯૦૭ના ૮ મા કાયદાની ૫ (૨) કલમ તથા ૮ (૪) કલમ ૧૯૦૮ના કાયદાથી ૨૬ થઈ નધા. ૫ (૨) કલમ ૨૬ થઈ હોવા કે ન થઈ હોવા તે સરખું છે. કેમકે અરજદારની માહક પુરવાર રીતે ૧૭ વરસ કન્તાં વધારે ઉમરનો કબજા કાયદેસર રહીત છે કે નહીં તે તે વડે મુકરર મદ સદે વેમ નથી. કલમ ૮ (૪) કલમ ૮ (૬) ની સાથે સંબંધ ધરાવે છે. અને હું પાર્ટ છું કે આ જન્મે ૧૯૦૮ના ૩૬ મા કાયદાની ૭ મી કલમથી ૨૬ થાય છે. તે કલમથી રજીસ્ટ્રેશન નહીં રજુ કરી સગીર એસિયાટીકને પકડવાની અને (૮ મી કલમમાં ખતાવેલ છે તે સિવાય ના કેસમાં) પોતાની પાસે સર્ટિફિકેટ છે બચવા તો સર્ટિફિકેટ માટે અરજ કરવા ની પોતાને હજી મુલક છે એવી માજી રજીસ્ટ્રેશન ખાતો નહીં કરી સગીરને દેશ નિકાલ કરવાની સન્તા મળે છે. ૧૬ વરસની ઉમરે પહેલેથી સગીરનો તેમાં અપવાદ નથી, અને હકીકતમાં તેજ મુકાદો જરડીસ વેલ્સને હસન કેસમાં આપેલો. તે કેસ અને છોટાલાકા કેસ કે જેમાં સગીરના હક ૨૬ નથી થયા એટલુંજ હાલવામાં આવ્યું હતું તે એક બીજાથી વિરોધી નથી. એમ પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર ૧૯૦૮ના કાયદા મુજબ રજીસ્ટ્રેશન માટે કલકારે છે. કેમકે કલમ ૩ (સી) ના અમલ તથા આવનાર સગીર માટે રજીસ્ટ્રેશન કરવાની મુલક બાંધવામાં આવી નથી પણ તે કાયદાને આધારે બનેલા ધારામાં કહ્યું છે કે તે કાયદાનો અમલ કરવાય તે વખતે તે કેસની અદરના બધા સગીર એસિયાટીકને ૧૬ વરસે પહેલેઆપવા એક માસની અંદર રજીસ્ટ્રેશન માટે અરજ કરવી. (પછી તા. ન્યાયાધિકસ ધારાઓ વિષે બોલ્યા અને એવો નિરણય ખતાવ્યો કે તે હરજવા અને સુચક નથી; વળી તે ધારાઓને અલગ રાખી એ તો પણ તે કાયદામાંથી ૧૬ વરસ ની ઉમર પછી એક માસની મુલતની ૬૬ સમજી શકાય છે.) ધારાઓ કાયદા મુજબ ન હોય, અને ૧૯૦૮ના કાયદાની કલમ ૩ (સી) એ સ્વતંત્ર અને નવા હક આપનારી કલમ હોવા તો પણ

અરજદાર હાવી નહીં કરે એમ હું પાર્ટ છું. અને સામે છે કે તે કલમનો અરથ પછી એમજ કરવો પડે કે તેના અમલ તથા આવનાર કબજે વાજબી મુલતમાં રજીસ્ટ્રેશન કરવી એવું. વાજબી મુલક કોને કહેવી તેનો આધાર દરેક કેસની હકીકત પર રહે છે. પણ આ કેસમાં અરજદારે એક વરસ કરતાં વધારે મુલત લીધી છે, આ હું પાર્ટ છું કે તેવાજબી મુલતની ૬૬ બોળાં જાય છે. તેથી અપીલ ખરબ સાથે કાઢી નાખવામાં આવે છે.

બીજી અપીલ મ. એમ. પ્રસેની વેલ્સ સરસ્ટ માજીસ્ટ્રેટના મુકાદા સામે હતી. તે મુકાદામાં અરજદારને ટ્રાંસવાલમાં જરૂર કાયદે દાખલ થવા માટે પા. ૧૦ ના ૬૬ ની અથવા દોઢ માસની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

અરજદારના વકીલ મી. પ્રેમેશવસ્વી હતા. અને સરકાર તરફથી મી. વાન કીર ડેન હાજર હતા.

મી. જરડીસ સ્પીકરે હાલ આપ્યો કે :—આરોપી ૧૬ વરસની અંદરનો એસિયાટીક છે, અને તે તેના કહેવા પર માણે પોતાના આપની સાથે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયો છે. સવાલ એવ છે કે પુરાવા ઉપરથી તે કબજા અરજદારનો આવ છે કે નહીં તે માજીસ્ટ્રેટ મુકરર કરવું જોઈતું હતું. બાદ પુરાવા તપાસી ન્યાયાધિકસ એ હાલપર આખ્યા કે માજી રજીસ્ટ્રેશન કબજા તેનો આવ છે એમ સ્વીકારવું જોઈતું હતું. પરિણામે કલમ ૨૬ કરી અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

હાંદુસ્તાનના ટપાલ

તા. ૧૭ મી એ સવારે પેન્ડાકોમાં જઈ બંધ થવા વધી હતી

તા. ૧૭ મીએ દેનકાલરમાં આવવા વધી છે.

તા. ૧૬ મીએ દેનકાલરમાં બંધ બંધ થયે.

તા. ૨૬ મી જુને અસલોમોસીમાં બંધ બંધ થયે.

તા. ૫ મી જુલાઈએ અમરુતીમાં આવી પહોંચ્યો.

બેહા-સાગરમાં નિશાળ

પરુ પત્રવહિવાર

તા. ૧૧ મી જુને મી. સ્પીકર મોટલ
ની સહી સાથે નીચે મુજબ લખાણ
ટ્રાંસવાલ પ્રાંતના કેળવણી ખાતાના વડા
કેપર મોટલવામાં આવ્યું છે.

“આપના તા. ૧ લીના કાગળની
પ્રતિમા માનપુરવક સ્વીકારે” છું. આપે
જે પ્રાંત આપના વચન આપ્યું તે વચ્ચે
ઓછી હોવાથી, તથા તેમાં હોંદી અને
ગોરા સિદ્ધાંત વચ્ચે અદ્યતન ભરેલા બેઠ
પાઠશાળી આપી હોંદી કામને કારે બેઠ
કમે છે. નિશાળ ખોલવાની રકમ ભારે
જ લગભગ કરવાથી. સતે બલાસભ
પ્રદેશ આ બાબતમાં તેણે પુરી તપાસ
કરેલ હોવાથી, તમે મોકલેલા છે તેણે
જવાબની હોંદી માલુમોએ વડી નોકરી
જ રાખી. હોંદી કામ કુળીપતની બીજી
દરેક કામ કોટલેજ હોંદી કરે સરવામાં
લીએ છે, તેથી હોંદી કામ તરફની દરજ
સરકાર સ્વીકારે નહીં લાં સુધી હોંદી
છોકરાઓ માટે નીશાળ સ્થાપવાને અમારી
લગત ચાલુ રાખવામાં આવશે એટલું જ
હું આપને જણાવી રહું છું.

દ્વિતીય સરકારનું ખાન એવવા હું
દોષિત કરું છું કે આ બાબતમાં ગોમી
નિશાળોને સવાલ ઉભો નથી થતો. એક
હોંદી નીશાળની જરૂર છે, કેમકે કચરડ
છોકરાઓ માટેની સાધારણ નીશાળમાં
હોંદીઓની બાવામિતું વિશ્લેષણ અપાતું
નથી.”

માન્ય ટાઉન કોલોમ્બન સોસાયટીના
સેક્રટરી મી. એ. ઇ. મુલા લખે છે કે—
મી. મહમદ સુલેમાન આરેફેલે દેશ જવા
ના હોવાથી તેમના માનમાં સોસાયટીની
મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. મી.
કરીમોદદીને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું
હતું. દેશ જનાર મહમદને સોસાયટી
તરફથી મેડલ તથા બીજા સાહેબો તરફ
થી જુદી જુદી બેટા આપવામાં આવ્યા
પછી પ્રધાન ટાઉનમાં એક હોંદી નિશાળ
સ્થાપવા કાબર મહમદની સહીઓ લેવા
માં આવી હતી તથા યદ્યદેકાણે એક
ડેપુટેશન મોકલવા કરાવ કરવામાં આવ્યો
હતો. મી. મહમદ સામેર તરફથી ટી
પાર્ટી આપવામાં આવી, અને મી. મહ
મદ સુલેમાન આરેફેલે સોસાયટીને
એક મીતી બેઠ પ્રમુખી બે બાદ સભા
વચરવન થઈ હતી.

પટાલી—તુરકી લઘાઈ

(૨૨૨)

તા. ૬ મીએ ૧૯૧૨ જાણ્યું છે કે
લખો વખત નવરા મેસરી રદવા પછી
પટાલીઓને ટ્રોપોલીમાં આમળ વધવા
ને વિચાર કર્યો છે. ૧૪ પાવલ દુકડી,
એક થોડેસવાર દુકડી, તથા તોપો સાથે
તેઓ બહાર પડ્યા હતા, અને અનુર
ઓએનીસ નામનો બાગ છતી લીધો
છે. પછી અનુની લાઇસ ધમકતી, અને
કુંચરાની ટેમ્પરથી તુરકોપર સંપીનવડે
પછી જવા બાદ તેમને કરાવનામાં
આવ્યા હતા.

તા. ૧૦ મીએ ટ્રોપોલીથી પટાલીઓન
લરકેના વડા જનરલ કેનીવાએ રોમ
ખાતે એસે સહેલા મોકલ્યો હતો કે
જેકરી લાઇસ બાપો દિવસ ચાલી હતી.
પટાલીઓનેમાં ૩૧ મુવા હતા, તથા ૨૧૩
ધવાવા હતા. તુરકોની ટ્રેન્ચીસ છતી
લેવામાં આવી હતી. તેમાં તેમનાં વધાં
એક મુઠ્ઠા પડેલાં હતાં. તેમનાં ૧૦૦૦
આલુસો મુઠ્ઠામાં હોવાં એકબે એવો અડ
સરે થયે છે. તેમના ધવાઓની
જંખ્યા બહુ બારે છે. અનુરની એક
સીસ ટ્રોપોલીના બેનકરાથી ૧૦ માઇલ
દુર છે.

અનુરની ટેમ્પરથી સંજીનો વડે
પટાલીઓને તુરકોને પાછા હાવતા ભારે
તુરકોની એક દુકડીએ મરમરેના પટાલી
પત્ર મધ્યકપર હસો કર્યો હતો, પણ
(૨૨૨ જાણ્યું છે કે) પાવલ અને
તોપોની મદદ વડે આ હલકામાં પણ
તુરકોને મુશ્કેલ હાવવામાં આવ્યા હતા.
અનુર ખાતેની લઘાઈમાં સતીવારે
તુરકોમાં ૧૦૦૦ માલુસ મસખાં હતાં
એકું રોમ ખાતે બરધા ખાતેની ખખરો
થી પ્રગટ થયું છે.

તા. ૧૩ મીએ જાણવામાં આવે છે
કે આ બે તુરકો અને આરઓએ હોમ્સ
ખાતે પટાલીઓને કેપર અચાનક કુમસો
કર્યો હતો. મધ્ય પટાલીઓને એક
મધ તેમના પર સામે હલકે કર્યો, ને
તેમના બે કામ પાડી નાખ્યા, તેમાંથી
એકને નાજવાની જરૂર પડી, અને બીજા
કામને ફેરી લઇને પટાલીઓને સદંતર
નાક કર્યો. એકબેમાં તેમનાં ૪૨૧
મુઠ્ઠાં પ્રમાણે હતાં. બીજે પણ તેમનાં
મુઠ્ઠાં પડેલાં જોવામાં આવ્યાં હતાં. પટા
લીઓનેનાં ધવાઓ તથા ધરાઓની
સંખ્યા ૧૦૦ ની અંકર જાણવામાં
આવે છે.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી

અનુરથી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના
ચેરમેન મી. દાવુદ મહમદ તથા સેક્રટરી
મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ તા. ૧૩ મીએ લખે
છે કે—

ઉપલા હંકમાં વધારે કરશે, બને
જ્યાંસુધી બને લાંબુથી ઉત્તેજન દેવું એ
આપણી દરજ છે. જાણે બીજા કોમો
તરફીપર છે. જેમો અપમ એક કે આવા
કઠણ વખતમાં તે લોકો પોતાના જાળ
તરફ દિલોગનીથી રીકા થઇ જાય છે,
ભારે આપણે વધારીમાં રહીએ છીએ.
કાલમાં તુરકી સરકારના આક્રમ ખાતે
ના કોનસલ જનરલ ના. સોલાલીસ બે
સુલતાનુલ મુબ્તઝઝ તરફથી દરેક જમાની
મુલાકાત લેશે, જેમની સાથે મી. એક
માન બહમદ એફેન્દી રહેશે. ઉમેદ છે
કે કોનસલ સાહેબને દરેક મુસલમાન
વધારી લઇ પુરતી મદદ આપી ના.
અલીફ તુલ મોએલીને આપણી લાગણી
ખતાવી આપશે. મી. કોલકાલ બહમદ
એફેન્દી સહ બાલે જવાના થયા છે. તેઓ
લેડીસપીઝ, અલીવાલ મેમ્બર, કમ્પલેટન.
ઈમિ વિલમઅટાલિન, જેમ્સ પલીઓએ
થઇ કેપટાઉન જશે. ઉમેદ છે કે દરેક
બાઈ જેમને પુરતી મદદ આપશે.

પોર્ટ મહોમ્મદન સોસાયટીના સેક્રટરી
લખે છે કે :—સોસાયટીની મીટીંગ તા.
૬-૬-૧૨ ના રોજ મી. ઇસ્માઇલ આદ
મજ દુટલાના પ્રમુખપણા નીચે મળી
હતી. મેંબરસીપ સંબંધી કેટલીક અ
વ્યવસ્થા દુર કરવાને લગતો કરાવ સેક્રેટ
રીની દરખાસ્તથી પાસ થયો. કાબર
મેંબરો પાસેથી માસીફ રી લેવાવા પછી
આપણી સહ આ મીટીંગ દરખાસ્ત થઇ
હતી.

પોરઠ પલીઓએ વેદ મરમ સલાના
સેક્રટરી લખે છે કે :—તા ૨ જુના રોજ
સલાની મીટીંગ અઠર્ફિય ચેરમેન મી.
તોવાંદજી છીઆબાબા પ્રમુખપણા નીચે
મળી હતી. સલાના હોલમાં દર રિવ
વારે હવન કરીયા કરવાને કરાવ થયા
પછી મી. ગઝનજીએ મહર્ષી કમ્પલેટના
જીવન યતિનમાંથી વાંચન કર્યું. ભાર
ખાદ હરમરસ્તુતિ કરી સભા વિચરવન
થઇ હતી.

કેશમાં દુકાનનાં નાણાંની અવરખા

મહત્વ : એ ને લેખના આદ્ય સ્ત્રી. એના
અંગે જાણવું મહેતાએ દુકાન ફેરવી
અવરખા કરાવી છે. તેમણે લખ્યો છે
તેમાંથી નીચેના આગળ આગળ લખ્યો
છે. —

બોલાઈથી વોલીયા આજુબરુ કુમરને
પ્રદેશ છે. તેમાં કાંઈ મુશ્કેલી રહેતી.
અને હાલ તમા તારનાં ભેગાં તેનાં
સાધન ન હોય ત્યાં કાંઈ અગર
જાણી શકાય ન હશે.

બોલાઈ તમા પછી લાંબી રિયતનો લખાઈ
સાધના પછી એમ લખ્યું કે બોલાઈ
તમા નીચાના રહેતી હોય કસતા માલ
ની દુકાન બોલાઈની જરૂર છે. તે હોય
થી બને છે. કસતા માલની દુકાન
બોલાઈ તેમાં ૩. ૫ હજાર આપવાને હજુ
જાત આપી, તે સીવાય લાંબા મરીન
ભરવાડ રખારીઓ ને પછાત ન આપી
કે તેના હેતુ તેને માટે લાંબા મરીન
માલુ કરી. લખાઈ કરતાં એમ માલુમ
પડ્યું કે બોલાઈમાં કાણીયાઓમાં ધરમના
અમલારી પદાર્થની ફેટલીક રહેતો અમલારી
પડી છે. મારી સાથે એક મોનજી માવજી
નામના મહત્વ ને માથેની સેવામાં પોતા
મે ફેટલોક વખત કાટે છે તેને કાથે કસ
અથવા તેની કોશીયથી વાણીયાઓને
એકલા કરી અને સમજાવી પદાર્થની
રકમો એકલી કરવાનું નહીં કર્યું, અને
તેમાં ૩. ૫૦૦ ની રકમ આપી આપી
પદાર્થની રકમ આપીને જાણુ હજારથી
પાંચસો કરવાનો અંક છે. એ રકમ
માંથી હરદોજ મરીન ભરવાડ રખારીઓ
ની માથેને પાસ નીચવાનું નહીં કર્યું
છે. લાંબી વોલીયા લખ આજુબરુ તમા
આજુબરુમાં ચોરીયા ચાણુદાર, ચોરીયા
ચાણુની જાણીના મેનજર. આજુબરુના
કાઠીના કામદારો અને મહાજનને એકલા
કરી પ્રથમ સરતા માલની દુકાન બોલાઈ
નો લીચાર થયો. પણ એ જાણતમાં
પદાર્થ માલિતી મેળવતાં એમ માલુમ
પડ્યું કે તે તરફના કુમરમાં જનાવરોને
હજુ હજુ પાસ મળી શકે છે. પણ તે
માલિતી તેનું રક્ષણ પણ શકે તેમ નથી.
એ બોલાઈ લખો તેને રેકા હોય તો જના
વરો નથી શકે. બોલાઈ કુમરના
પાસ રેવાના આગે છે અને તે મુશ્કેલીના
માલના કામદારમાં પાસ સરતા મેળવ છે
પણ એકા પાસે હરે પદાર્થની જોગવાઈ
નથી. એ તેને જાણી જાણી શકે રાહથી

હજુમાં આગે તો તેના કીસારાઓને
એક જાણી મળે છે પોતાના કામદારમાં
જાણુદાર લખી શકે તે તેના તરફથી
હજુ મહત્વ મળે, અને પદાર્થ જાણુદાર
જનાવરમાંથી રાહ કુમરમાં જનાવરના કી
કુમરના પાસ કીસારાથી તેને બોલાઈ પાસ
અને આજુ આપવાથી તેના જનાવરો
નથી જાણ. એ રીતે હજુકાન સમજાવા
થી એના નિરક્ષણ હોય આપ્યા કે ભર
વાડોના જનાવરોના પ્રમાણમાં તેને રાહ
રકમ આપવી એટલે કોની પાસે પાસ
પાસ હોય તેને પાસ રૂપીયા આપવા.
એ રીતે નહીં કરી વોલીયાથી મેં રૂપીયા
મંગાવ્યા અને આજુબરુના ભરવાડો
આજુરા આપવાના હારકથી એક વખત
એક વખત વોલીયા મેળવે તેને ફરી
બોલાઈવા. તે લેખને જનાવરના પ્રમાણ
માં રૂપીયા અમલદારો જાતે મહાજનની
વીદ્યમાને સહીઓ લખ આપ્યા. આ રકમ
મહત્વ નથી એમ એ લેખની માન્યતા
છે. મહત્વ લેવાને એ લેખ જાણી નથી.
તેના ધરમ ગુરુ લખા જાવવાન સાથે હતા.
તેથી ફેટલાક સોકા ને પોતાનું ચલાવી
શકે તેના હતા તેજી રૂપીયા લીધા નહીં.
ને લેખો પોતાનું ચલાવી શકે તેવી
રિયતમાં નહોતાં તેઓએ પોતાનાં દોરોની
અંખ્યાના પ્રમાણમાં રૂપીયા લીધા.

આજુબરુથી બોલાઈના કુમરને જાણ
બોલાઈ કહેવાય છે તે જાણમાં રાજકોટ,
જામનગર, જાણુદાર, ચોરીયા, મહત્વ,
વિજેરની હજુમત છે. તે હરેક હજુમત
ના આજુરે પચીસ માથના ભરવાડે હજુ
મુશ્કેલી અને તેને મહત્વ આપી છે. માથે
આજુરે માથેકુ હજુરની અંખ્યામાં ફેર
પણ રજીય માથેના માથેકોએ મહત્વ
મેળવી છે. એટલે એ જાણમાં ૩. ૨૬૭૫
ને આજુરે મુશ્કેલી પડ્યા છે.

એક આજુબરુ જાણમાં સાતસો માલુમ
ની વસ્તી છે. તે જાણના લેખોમાં કુમર
લી હોય નીચાવ હોવાથી હરેક વરણ
વણીયા જાણુદાર, પાંચી, મેગી, કુમર
સુધાતને લાંબા માથે એકો જોવામાં આપી.
એ જાણમાં લખાઈ ને હજુર જનાવરો
છે. એમ આજુરના કહેવાથી જાણુદારમાં
આજુ. તેમાં લખા મરીપોને વરસાદના
વખત સુધી દોરો નીચારવાના મુશ્કેલી
છે. એમ કામદારો અને મહાજનને હજુ.
તેને ફેટલી પાસ કરી હોય એ તેનો
નિજાવ પણ શકે તેના કીસારાં લેખોએ
હજુ કે કુમરમાંથી જાણની કીસારામાં
રેવાના આગે છે તે પછીથી કુમર અને
પાસે હજુકા પ્રમાણ. એ ૨. ૫૦૦ ની

મહત્વ મળે તે માથના મરીન માથેના
દોરો વરસાદ થતાં અંખીમાં રક્ષણ થતા
ને સંભવ છે. એ રીતે જાણુદારી તે
લેખને ૨. ૫૦૦ માથે આપવાનું હજુકા કર્યું.
વોલીયા જાણની આજુબરુ પચીસેક
માથ છે, અને લાંબા મરીન, ભરવાડ અને
આજુરો માથેને પાસ છે. તે જાણમાં
સાથે આજુરે ૧૬૦૦ છે. તેના માથેકો
ને તે રીતે મહત્વ કરવાની જોગવાઈ કરી
અને આ તરફ આપ્યા છો.

હજુ મળ્યા જાણમાં મુશ્કેલીઓ છે તે
જાણમાં આજુથી કાંઈ જાણી શકાયો ને
કરવા શકીય કરી.

પરચુરખ

પરચુર મરીનમાં ફેરે આજુરા માર
હત મોહલવામાં આવેલા પદાર્થની (૩.
૬૪-૬-૦ ની) પદોચ એ જાણના સેક
દરી થી. એવોજી અહવાજા તરફથી
એકલી દપાલમાં અમને મળેલી છે.

' હાંડિયા ' પત્ર જાણુવે છે કે ટીટની
જનાણી જોનાવરથી આજુતમાં આવી પડે
લાંબી મહત્વ માટે ચાલેલા ફેરમાં નાખાના
મહારાજાને પા. ૨૦૦ ની રકમ ભરી છે.

બોલીયા હજુર આજુદારમાં બોલીયાની
વસ્તી ૨૫,૭૬૬ ની છે. અને જાણુઓની
૨,૦૦૦ ની છે, એનું જાણુવામાં
આવે છે.

સ્વચ્છતા અને જોખમી હવા તરફ
સી જાણુવવા માટે ખાસ જરૂરી છે એ
જાણનો લેખોમાં લેખો કરવા માટે
જાણુઓ આપવાનું કામ રિલાયન્ટની એક
હલને માથે લીધું છે. તેના તરફથી
આ પ્રકારનું કામ કરવા માટે એક બહ
વાડીયું મુકર કરવામાં આવ્યું છે, અને
તેને " હેથ વીક " એવા નામવડે ફેટ
લીધે જાણુવામાં આપી છે.

બોલીયા જરૂર મુશ્કેલીને મહત્વ કરેકે
તરીકે એનું કામદાર પત્ર એક જાણુમાં
જાણુદારથી કલેમક હસ્તીકાને એકલામાં
તમાજ વીકા-કીસારા જાણુવું છે કે
બોલીયા જરૂર જાણુને અટકાવવાને
પોતાની જાણ અમરને નહીં તે કુમરમાં
મુશ્કેલીમાં આ લખાઈને રેકા આપનારા
એકે કરી પણ જાણુને જાણી, અને
કેકે કામદારો જાણ આપ્યા પ્રમાણે પણ
જાણુને મુશ્કેલી તેમને જાણુની જાણ

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાપા સંપરથી)

ખંડિશીની પીરની માદીવાળા જનાબ પીરમદા મોટામીયા સાહેબ મુબ્તહી સેજસસેદીવ કાઉન્સિલ માટે આ વખતે ઉમેદવારી કરવા બહાર પડનાર છે.

તા. ૧૬ એપ્રિલે જામ રજાજતસીક વિલાયત જવા ઉપડવાયા તેમને સફળ સફર ઇન્જવા અને માનપત્ર આપવા માટે જામનગર ખાતે એક મેળાવડો થયો હતો. પ્રજા તરફ મમતા બતાવતાં જામ સાહેબે જણાવ્યું કે તેઓ ૮ માસ વિલાયત રહેશે, અને તેમની એર હાજરીમાં બધો કારકાર દીવાન સાહેબ કુલ મુખત્વારીથી ચલાવશે.

ખાતર ખાતે તા. ૧૩ મી એપ્રિલે વલ્લભાચાર્યની જગતિ વધુવ્યવેએ મોટી ધામધુમ સાથે ઉજવી હતી. તે પ્રસંગે કેટલાક વિદ્વાનોએ પ્રુષ્ટ મારમના સિદ્ધિ વિષે વાવણી કરી હતી.

કુમસ ખાતે એક હાંદુ માસએ એક હાંદુ સેનીટરીયમ બંધાવ્યું છે. હાલમાં તે ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા સચીનના નવાબ સાહેબના હાથે ચલે છે.

દિલ્લી હરનારવાળા જનાબ પછી રાજક વાડી રાજમાં જાપાના કામદા સંબંધમાં આરે સખતાઈથી કામ લેવાનું જોવામાં આવે છે. તેમણે હમણાં કેટલીક મોપદીને શીતુરી કરાવી બંધ કરી છે, જેમાં ટોલ રોકેબના કામગીરી મોપદીને સમાવેશ થાય છે.

દેહાકત તીલકને છેલ્લી સળ થઇ તે વખતે તેમનાપર આલેલા સુકરદમાનો રસીક હેવાલ આપનાર "કેસરી" ના અધિપતિ મી કેલકર તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ પુસ્તક સરકારે રાજદરોહી કરાવી હાલમાં બંધ કર્યું છે. આ પુસ્તકથી શીયુત તીલકની અમાધ છુદ્ધ, સકિત, અને વિદ્વાનોને બંધો ખ્યાલ મળે છે.

મુબ્તહા ખાતે મોરા ઊદારાએને અખાતી જોગવણીમાં સુધારો કરવા તથા તે સારા પાયા ઉપર મુકવાના સંબંધમાં વિચાર ચલાવવા માટે એક મીટિંગ ના. મવરનર

સર જ્યોત્સના સ્થાપના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. ના. મવરનરે વાવણુ કરતાં હાંદમાં અંગ્રેજોના ઊદારા માટે જોગવણી ફરજિયાત બનાવવાની કીમાયત કરી હતી, જે કે હાંદી ઊદારાઓની જોગવણી ફરજિયાત કરવા સંબંધમાં તેમની સરકારે વિચાર મત આપ્યો છે.

ધારાસર મુબ્તહી હાઇ કોર્ટમાં એક કરતા વધારે હાંદી જડળો હોવા જોઇએ છતાં મુબ્તહા સરકારે આજસુધી તેમ કરવાના અખાત કયાંથી મુબ્તહી પ્રેસીડેન્સ એસેસીએચને મુબ્તહા સરકાર પાસે માગણી કરી છે કે એ પ્રલાકાતી હાઇ કોર્ટમાં વધુ હાંદી જડળો નીમવા. મદ્રાસ તથા કલકત્તા ખાતે એ કે વધારે હાંદી જડળો હાઇ કોર્ટના બેંચ પર છે, ત્યારે મુબ્તહા તે બાબતમાં એ બંનેથી પાછળ રહેલ છે.

સુરતની કોંગ્રેસના બંગાળ પછી મુબ્તહા પ્રલાકાત પ્રતીક કોનફરન્સ બરાબ આજસુધી બંધ રહ્યું છે તે ફરીથી આ સાલ ચાલુ કરવાનો બોમ્બે પ્રેસીડેન્સી એસેસીએચને ઠરાવ કર્યો છે.

મુબ્તહી મુનીસીપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ તરીકે આ સાલ માટે જોન. મી. મનમોહનદાસ રામજીની ચુંટણી થઇ છે.

મદ્રાસમાં એક મહોમેડન કન્યાશાળા સ્થાપવાની દિલચાલ મદ્રાસના બાગેવાન મહોમેડનોએ ઉપાડી લીધી છે.

અંગ્રેજ સરકારે હાંદપરનો પોતાનો કબજો મેળવવાની રાજનીતિમાં કેટલા એક દેશી રાજાઓને કાબા પાશ્વિએ અચવા કેદમાં મોકલવાનાં પગલાં લીધેલાં છે. આપો એક રાજા બરમાનો "ધીબો" છે. ધીબોના કુટુંબનો એક રાજવંશી ૧૨ વરસ થયાં અલ્લાખાદ ખાતે કેદ બોગવતો હતો તેને હાલમાં છુટો કરવા માં આવેલ છે, અને તેને પોતાના પતનના મુલકમાં જવાને રજા મળી છે.

કોદારમાં ખાતે એક પોલીસ કોનરટે બસે એક આરોગીને સુન્દો કલુક કરાવવા માટે એવો સખત માર મારેલો કે તેની અસરથી આરોગીનું મરણ નીપજ્યું છે. આવી રીતે ખુન કરનાર ઇન્સપેક્ટર

વરસ એકની કેદ અને અમુક રકમના હાંદી સજામાં છુટી મળે છે.

કલકત્તાના કેપીટલ પત્રમાં એવા ખબર પ્રસિદ્ધ થવા હતા કે જોન. મી. જોખલે એકાએક ઈંગ્લેન્ડ જવા ઉપડી ગયા છે તેનું કારણ એવું જણાવવામાં આવે છે કે હાંદી પ્રધાન લોરડ કરીધુએ તેમને એકદમ બોલાવ્યા છે. કહે છે કે સર ફલીટવુડ વીલસન બીમારી અખબ પોતા ના હોમવું રાજનામું દેહાની મુક્ત પુરી થતાં પહેલાં આપે તે હાંદી સરકારના તેજુરીખાતાના સેક્ટરી તરીકે તેમની નીમણુંક કરવામાં આવનાર છે. મી. જોખલેને આ બાબતમાં પુછવામાં આવતાં તે ખોટી છે એમ જણાવ્યું હતું.

હાઇ કોર્ટ પ્લીડરોને બારીસ્ટરોની પંક્તી ઉપર મેલવાનો અને બારીસ્ટરોના જોવાબ હોલો બક્ષવાનો એક અમલનો સુધારો કલકત્તાની હાઇકોર્ટના ચીફ બરટીસ સર લોરેન્સ જેનકીનસ દાખલ કરવા માગે છે. હાઇકોર્ટની બોરીજ નક્ક સાઇકમાં કલ્યાણી લડવા પાછળનો ખરવ આજકાલ અતીકમ વધી પડવાથી જે સાઇકમાં પ્લીડરોને વહીલાત કરવાની છુટ બક્ષીને તેમાં બારીસ્ટરોની માફક વહીલાત કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવનાર છે. આ સુધારો દાખલ કરવાની નેમ એ છે કે વક્ષીએને દાખલ કરવાથી ધારાના કીમામતીઓ વચેની કરી રાઇમાં વધારો થશે અને એ રીતે તેઓ ની પ્રીમાં મટાડો થવા પામશે.

મી. રેડકના મરજુથી હાંદને પડેલી ખોટની લામણી બહેર કરવાને કલકત્તા ખાતે બાબુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના પ્રમુખ પક્ષા નીચે એક મીટિંગ મળી હતી, અને ચર્ચા કરાવે પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

સહાનનપુર ખાતે એક હાંદુ વજુએ પડેનશીન બાબતોની એક કલમ સ્થાપી છે. આ કલમને મોરી બાબુઓ સાથે પણ સંબંધ છે, જેથી કલમના આસરે તમે હાંદી પડેનશીન બાબતોને મોરી બાબતોના સમાજમાં લાવવામાં આવે છે.

'લીડર' પત્ર જણાવે છે કે બીહાર ખાતે મળનારી કોંગ્રેસની રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ તરીકે જોન. મી. મવરનર હાંદી નીમણુંક થશે એવી વહી છે.

શારીરિક કેળવણીનો અર્થ

પ્રાચીનથી આતે કાલમાં કળા કુન્નર અને વેપારની કેળવણીનું કોનકરસ બરખુ હવું તેમાં કાવચુ કરતા કેળવણીના અભિકારી નીચે સુચન્ય બોલ્યા હતા:—

"માન પુસ્તક જ્ઞાનની કેળવણીમાંથી કોકરસિતે દુર રાખવા વિલાયતમાં એ કપાય બતાવવામાં આવેલા છે. એક તો એ કે પ્રાથમિક અને તેની ઉપરની નિશાળોમાં શારીરિક કેળવણીના કમ કામલ કરવો; અને બીજો એ કે ઔદ્યોગિક નિશાળોની સ્થાપના કરવી. ઉમેદવારીથી ઉદ્યોગનું શિક્ષણ સેવામાં આવવું તે નિશાળોમાંથી મળે એવા એ સુચના છે.

"દક્ષિણ આફ્રિકામાં પણ (નિશાળની કેળવણીને વધારે બવહારીક બનાવવા સામાન્ય રીતે એવ વિચાર રાખવામાં આવે છે. પણ અહીં કેળવણી વધારે બવહારીક બનાવવાના બીજા બે આશ કરણો છે. કેટલાક લોકોમાં એવી માન્યતા છે કે અંત મહેનતનું કામ જોરા લોકોના મરતજાને નુકસાનકર્તા છે. હવે જો કોકરસિતો એ ખ્યાલ મનજમથી કાઢી નાખવાને બદલે તેમાં બરીને નિશાળમાંથી નીકળે, તો દક્ષિણ આફ્રિકાને આપણે એવો દેસ બનાવવા માગીએ છીએ તેવા બનાવવામાં કહી હોતેકમંદ નહીં થયે. મજુરીનું કામ કાળા લોકો માટે છે, અને જોરાએનું કામ તો દેખરેખ રાખ વાલું છે એવો ખ્યાલ માણસોનાં મનજ માં બંધાય રહ્યો છે. જો એ ખ્યાલ બરી રહેશે તો ધીમે ધીમે નેદીવ લોકો વધુ કેળવાતા જશે, અને જોરા લોકોને સહન કરવું પડશે દક્ષિણ આફ્રિકા માં થોડાક ઉદ્યોગો ચાલે એવું છે, અને જો તેમાં પણ આપણે આપણા લોકોને પાવરધા નહીં કરીએ તો મારે ફરીથી કહેવાનું કે દક્ષિણ આફ્રિકાને આપણે કામક મુલક નહીં બનાવી શકીએ તેથી હું ધારું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કેળવણી કમમાં કળા કુન્નર અને વેપારના શિક્ષણ નો વધારે કમાવેક કરવાની ઇચ્છા બહુ પાયાવાળી છે.

"દક્ષિણ આફ્રિકામાં ઔદ્યોગિક કેળવણીના સવાલને બે બાજુઓ છે. જરીમ જોરાએના સંબંધમાં સામાજિક બાજુ વિચારવાની છે. આ લોકોન તેઓના જુના સંજોગમાંથી ઉપાડીને ઉદ્યોગી સહેરીઓ બનાવવાની અર્થ છે. બાજુ બાજુ સહેરમાં રહેનારા જોરાએ વિધેની છે. જોકાનરજર, કેપટાઉન અને બીજાં

મોટાં સહેરોમાં કોકરસિતો વધારે ને વધારે પ્રમાણમાં ચોપડીકું જ્ઞાન મેળવતા થય નવા છે તેઓ મહેનતનું કામ કરતાં બીજે છે, અને તે કામ જોરાએનું હોય એમ માને છે. પરિણામ એ આવશે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં એ લોકોને જગ્યા નહીં રહે, અને જ્યાં સુધી એ સવાલ કોલ વાને આપણે સંબીગ રીતે નહીં લાગી જાય એ ત્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાને નુક સાન લોમબેલ જુદો છે."

ડરબન હોલુ સ્મશાન ફંડ

સેક્ટરી બી. એમ. એમ. દીવાન (બોક્સ પલક) લખે છે કે:—

સરકુ ફંડને કીજરલીવાળા બી. કે. કે. પટેલ તરફથી રૂ. ૧૦ રોકડી તથા સ્મશાનજુમીની લાઇબ્રેરી સારૂ મી. જાર. થી બટ તરફથી રામાયણ ૧ ગુજરાતી દીકરાનું, અને ઉત્તરનેકનક પ્રીટીંગ પ્રેસ તરફથી તેઓએ પ્રમટ કરેલી તમામ ચોપડીઓ બક્ષીસ તરીકે મળી છે, જે આજાર સાથે સ્વીકારે છું. અન્ય મહ સ્થોને આમલપુરવક વિનતી કરું છું કે આ ઉપયોગી સ્થળને લાઇબ્રેરીની જોટ પુરવા થોડા મદદ આપી આમારી કરશે.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

અને વેચરેબલ

સફળી પેશી, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી લાજીલી થોડું જ. જોરા કર થોડી ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

તા. ૮ મીએ ડરબનમાં બંદ. ઉપર પોષ્ટકમેનનું કામ કરતો એક વીંદી સર બરી નોકરી કરતાં બહરમાલથી કચરાઇ ને મરજુ પામ્યો હતો. તેના ઉપરથી ગાદી ફાળી ગયેલી માથું પડ્યું જુલ મહ મધું હતું.

રોકડ બખર બાવ

તા. ૧૩-૬-૧૨

બી. પે. બી. પે.

દુધ કારમનક ૧૪માઈ ૨૦	બી ૨૦	બી ૨૦
આવલ માંખ ૧ બરતાની ૨૨	૧	૨૩
બીમડીના	૨૭	૨૭
જે. એ. ડી. જાર	૨૧	૨૧
જે. ડી. જાર	૧૬	૧૦
ફાંડા	૨૩	૨૪
દેથી વુવેર કાજ	૨૦	૨૦
કાનપુરી વુવેર કાજ	૨૧	૨૨
મજુરી	૨૦	૨૦
મજુરી	૩૧	૩૨
મજુરી	૩૨	૩૨
મજુરી	૨૦	૨૧
મજુરી	૨૪	૨૪
વડાજી નાતાલના	૧૮	૧૮
મજાઇ	૧૨	૧૨
બીનીશ	૨૨	૨૪
જુવાર (કારમન)	૨૦	૨૦
કડવું તેલ ૧માલન	૩૬	૩૧
જેરડીનું	૩૦	૩૨
મીઠું	૩૬	૪૦
નાજીએરનું	૪૩	૪૬
બાંક સફેદ નાતાલની	૧૮	૧૮
પીળા	૧૭	૧૭
તીરકુળ નાતાલ	૧૩	૧૪
આરો કાઉસ લોલક	૧૨	૧૩
આરો (અંબીલો મીલ)	૧૪	
સદાલી સોપારી ૧૨તલ	૭૫	૮
મરવા	૬	૬
બી પેટી, કટીનના પેડ	૬-૦-૦	૬-૪-૦
ચોરળ'દર	૬-૧૦-૦	૬-૧૪-૦
પારસીન કોન	૬	૬
વાજા રોલ	૭	૭
માલન	૧૩	૧૩
નાજીએર	૨૨	૨૪
દેથી	૬	૬
કામંડ સોલ	૧૩	૧૪
આપુ સીકર રોલ	૧૪	૧૬
કાજુ સનકાપટ ૧૦ મીંસ ૪૪	૦	૪૪
કાજુ કામંડ ૫૦ કુકબના		
બોક્સની કીપત	૧૨	૧૨
આજુકોસીલી (પા. ૬૦)	૧૨	૧૨
નેકટર ડી	૧૮	૧૯
માનીક લાવન	૪	૪
સોપારી સેવેરની	૬	૬
નીકલ પોર્સ્ટ સીમારેક	૨૦	૧૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બરતા એકની	૪	૪
નીકલ (બરમાની કાજ)	૪	૬

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

આથી અગાળી પ્રિદ્યુક પણ ફરોડા કમીશન થઈ બેકાનેસબાગની મારકેટમાં થઈ
આપવામાં આવે છે. ખાસ કરી વસ્તુ મુકાબામાં આવે છે.

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sqr.,
 Tel. Address : TOMASELLI, Johannesburg

M. K. GANDHI,	Published by G. A. Nateson & Co.	o	o	6
BRHAGAVAD GITA OR THE LORD'S SONG, With the	Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant	■	o	6
LIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhoish-	karmana) being the Life and Teaching of Gautama Prince			
of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold		o	2	6
ORIENTAL POEMS	" " "	o	2	6
THE GARDEN OF KAMA	by Lawrence Hope	o	6	o
INDIAN LOVE	" "	o	6	■
STARS OF THE DESERT	" "	o	6	o
MAHA BHARATA The Epic of Ancient India		o	2	6

Latest Volumes In WISDOM of the EAST SERIES

TAOIST TEACHING	0	1	■
ANCIENT JEWISH PROVERBS	0	2	6
LEGENDS OF INDIAN BUDHISM	0	2	6
THE PATH OF LIGHT	0	2	6
THE BUSTAN OF SADI	0	2	6
PERSIAN TALES OF WONDER (for the children)	■	2	6
ARABIAN TALES OF WONDER	0	2	6
THE CIVILIZATION OF CHINA by Prof. H. A. Giles LL.D.	0	1	■
MAHOMMEDANISM by Prof. D. S. Margoliouth	0	1	6

சங்கரா இம்மிய சரித்திரசாசனம்	0	4	0
அபிதான கோசம்	0	10	0
இம்மிக்ஷ இம்மிக்ஷ தமிழ் அகாதி	0	10	0
ஆரிய சத்திய வேதம் [இந்து கையிஸ்]	0	5	0
காலபாசர் உரை (இம்மிக்ஷ மொழி பெயர்ப்புடன்)	0	2	8
தமிழ் அகாதி (பெரிது)	1	0	0
திருகுதன் பரிமேலசுவர் உரைப்புடன்	0	6	0

Postage extra**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SUZUKAN."

RUSTENBURG.

Dunede, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein

NATAL;
TRANSVAAL,
Dis. RUSTEN-
BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

नवसारी बौद्ध मुनास्ट्री
त्रेसिंग कुं.

મેનેજર : શ્રી. કે. પટેલ

હોદ્દુસ્થાનની ઝોહરી જ્યાં બધા મંત્રાવી
સસ્તે લાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરક
મ વલ—ચોખ્ખું મંધોયાણું—એક વખત
મંત્રાવી ખાત્રી કરે.

[illegible]

टिप्पणियाँ ना. १२८६, गण्डानेत्तरम.

૨ એ. 'Gaekwad', પેલ બોલક. ૫૨૫૦.

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

રેવરંડ ડૉક્ટર અંગ્રેજીમાં લખેલ
મી. ગાંધીના જીવન ચરિત્રનો
અનુવાદી તરણભો

૬. પી. જે. મેતાની લખેલી
૨૯ પાનાની પ્રસ્તાવના સાથે
મુંદર પાકાં પુઠામાં
બહાર પડેલ છે.

ક્રીમિત ૧/૩, પોરબેજ સાથે,
ગોરબેજ ક્રીમિત સાથે મોક્ષાગ્નિલા
હશે તે પર જ ધ્યાન આપવામાં
આવશે.

તીચેને કીરનામે લખે :

ઈન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ

શ્રીનિકેશ્વર નાભિભક્ષ

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTA

Will leave DURBAN about the 6th JULY and
DELAGOA BAY about the 7th JULY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર “પાલમકોટા”

કપલી જમણદેર વખણાએલ લાકનની મંજવર અને કડપ માલની આમ
બોટ અનેથી તા. ૬ ડી સુવાના રોજ ઉપડશે. તે દરમિયાન ઉત્તરોચ્ચ અને
મોખાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજબૂર લાકનની આમબોટમાં કેક માસે જશે. આર કપલા ફાલકાઓમાં
પણી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બ-તીઓ છે. દેશી ખસાસી છે.
બોરીમોસા સાસ અને હીંદુસ્તાની વાત બજારનાર છે.

કપલીના જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને ને ભોજો પોતાના બાળબચ્ચાને
કપલીના સુખ અને આરામથી મોકલવા માંનતા હોય તેઓને ખાસ કરી ખાસ
સલામત છે કે કપલી દેશ સુસ્તાની સુસાધનીના અમુક તક સુખાવશે
નહી.

દરરૂઠ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે બોરાહીવાળી કે વમરની રીટરન ટીકી
ટની સમવડ કરી બાપવામાં આવશે; તે મહેરજાની કરી ગુરત રેખીન
ની ટીકીટ કહાવી લેવી. સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર રહી છે.

હવે પછીથી કપલી લાકનની આમબોટ અનેથી ૬૨ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, ને ડાખમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે બો. ડી. સુ. સુ. ના ૨૮ પ્રેસીડેન્સી કોર્ટ
અથવા રોડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડિસના બેઠાનેખરમ, અને ડેલાગોઆમાં
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને પ્રેસરસ પ્રેસરસ સુસ્તાની
કપલી. અમર બમારે ત્યાં બંને મળુ અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને પ્રેસરસ બો. સી

Commercial Rd., Durban

આંગલીના બોર્ડ કાં,

સુસ્તાની કો, સુસ્તાની

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 555

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let
134 & 136 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hassan & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL.

Stand No. 432. Corner Kaffir & 11th Streets
TRADING, MIANKHAN

Box 410 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VARANASI, INDIA.

સુસ્તાની વિના રોજાની નથી
સુસ્તાની સુખોધ

ખાસ સુસ્તાની કેવળી અને સુસ્તાની બરશે
પ્રકટ વાવ છે; તેથી મહેરજો પોતાના કુલ
ની સુસ્તાની સાથે લેવા વાવ છે.

સુસ્તાની મનોવજ અને બોખદારી વાસ્તા
જો અને વિદ્યા કળાનું સુસ્તાની બાપમાં જાન
મશે બિના લખાણીથી બરપુર આ માસી
હીંદુ સુસ્તાની અને પારસી વમેરે સુખ
સુસ્તાની વાંચતી કામમાં જો સુસ્તાની બાપ
માર પામુ છે. હીંદુસ્તાની ઉપરાંત બાફીશ
ઉપરાંત વમેરે રોજામાં નવાં સુસ્તાની સુખ
સાવી બ-તીઓ મવા જ. ત્યાં 'સુસ્તાની સુખોધ'
ની માનવી વાવ છે.

વસ્તુકો લખાણ ૧-૮-૦

સુસ્તાની પત્રવ્યવહાર નીચેને સુસ્તાની કરશે:
સુસ્તાની સુખોધ' મ કીર, અમરજાવાક.

East Indian Trading
Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

વોરન દરમું પ્રુસેસર થી.

108 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "PORBANDAR"
Telephone No. 55

"I. O." Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly	17	0
Half-Yearly	8	6
Quarterly	4	6

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtis
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Ghewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
EMERSON NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 329 Pine Street.
Bhans Parahotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Ismit & Co.
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add. "Toha co"
Hossein Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 een-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIFNIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Namy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O Box 38
Kan Dava & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kart-street.
KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier s, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'ohlige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street
J. E. Tavaris,
224 Market St.
Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephones: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTARBHAI & DADOO
Box 35.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N Sany
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJET IDOLAY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.

Noor Mahomad & Rawji
Box 329.

VAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Iruchand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merabank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANVAAL)

A. E. BHASSA, General Merchant
Box 35.

I. A. Gajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETROP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE

Vasanti Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanti'

RICHMOND

Forbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Kewenau & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULAMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: "Holloman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELOKHEN

(TRANVAAL)

Keshavji Giga, Radeville

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar
General Dealer. Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lela Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munnavee Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawar, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

मुरभराज

अने

तेना ये भाईयो.

मुरभराज

दोस्तदोयनी वारतापरयो.

मुरभराज

दोस्तदोयनी वारतापरयो.

मुरभराज

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinker
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

ppry to —

The Manager "BALA BHARATA"

PONDICHERY

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAR

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." Phone No. 22. P.O. Box 22.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનસ્ટીન
સાલીસીટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
ખાસ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "સાર્લ"
અલેક્ઝાન્ડરા બીલ્ડિંગ્સ, પ્રીટોરીયા.

પુરાણભાઈ જુલાલાઈ ભગતની કુ.
અમરકા રિલિજ સરનામું
મરદના કેસ, મેડ, પાટણ, અમીસ,
કેડ, કેપ્સ, કુવાલ, હીરનાન, રેકમી
માલ વગેરે પરચુરલ માલ મળશે.
આવે, સુખી અને ખાતી કરો.
નોવું મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસીડેન્ટ બીડ, બેલ્ક-સમરમ. નં. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
OR
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Port Amelia, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about July 1st Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about June 27th Braemar Castle 6280 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS
about June 5th Alnwick Castle

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 372, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL
Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE
South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 7d. each
International Printing Press
PHOENIX, NATAL

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા નેહા

સાંજીવાર અને માગ્યાસા થઈ મુંબઈ જશે

સ્ટીમર અમ્બેલોઈ ટન ૪૫૦૦ તા. ૨૬મી જુન

આ કંપનીની આગમીમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સવગ્ન છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વચાવન સંસ્થાવાળા તેમજ માયાજી છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમીમાં દરેક મહીને મુંબઈ સાફ જાય છે. માટે આ કંપનીની મુસાફરીનો ખર્ચ સાધ નહીં મુકતા જનારાઓએ તકાવાર ચક્ર રહેવું.

સરકાર આગમીમાં મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાતે જમર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાણ્યું માટે અતરે જાપામાં નાંખાવશું તેથી સહ કાલેજે ને જમર ખરચે આગમીમાં પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

રજૂ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરવચ્છે હીંચે કોઈકો મીર કલકત્તા સ્ટીવર જીંચે મુજબ જાતી જે.

સ્ટી. સમજાઈ ૨૦૦૦ ટન. જુલાઈ ૧

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ કોમર્સ ઓફ ઇન્ડિયા.

ગ્રેટ બ્રિટન, મલિયાકાં, કારેકેકાકાં કલકત્તાકાં ગ્રેટ બ્રિટન, મલિયાકાં, કારેકેકાકાં

ગ્રેટ બ્રિટન, મલિયાકાં, કારેકેકાકાં ૨,૦૦૦ ટન. જુલાઈ ૧

બી. ઉપરાધીય ઈન્ડિયાની કં.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ રોમર્સીયાલ રોડ કલકત્તા

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

કલકત્તા હીંચે કોઈકો મીર

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

King & Sons,

West Street, Durban.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

52 Field Street,

DURBAN.

Also at the head Office for E.A.— And also—

Reuter's Building,

21, George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Jerns. House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શી. રે.
અન્ધવાદનો ખુની કાવરો.	૦ ૬
જેકના કાવ્ય બીજા આશુતિ	૧ ૦
મારો જીવનો અનુભવ.	૦ ૪
“ ૨ જો. ”	૦ ૬
“ ૩ જો. ”	૦ ૩
રામાયણ સાર. વાચકો	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું આપણું.	૦ ૬
એક સત્યવીરની કથા.	૦ ૬
સલામતનો કનામો નીચે	૦ ૪
સર્વેશ્વર	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું આપણું	૦ ૬
મુખારાના અભ્યાસ	૦ ૪
નીતિ થર્મે અથવા થર્મે નીતિ.	૦ ૬
એક હીંદુમત્તે ટોલરેન્સનો કાવળ.	૦ ૬
જસમાની ગરબી	૦ ૬
સત્ય વિના બીજું કશું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૬
	s. d.
Indian Home Rule	૦ ૬
Ethics of Passive	
Resistance	૦ ૬
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the	
Ramayana	■ ■
A Book-and its Misnomer	૦ ૬
An Indian Patriot in	
S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d)	૨ ૬
The Indians of South	
Africa by H. S. L.	
Palak	૧ ૬
M. K. Gandhi by Dr.	
P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
ટપાલ ખર્ચ દરેક પોષ્ટલી માટે ૧ પેની	
જુદું. કોઈ પણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવા	
માં આવશે.	

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

Telephone No. 98

KRUGERSDORP.

ਦੀ. ਤੇਂਡਲਰ

54, QUEEN ST., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Metal

No. 27—VOL. X.

SATURDAY, JUNE 22ND, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Three pence

THE TUBERCULOSIS COMMISSION

EVIDENCE BY THE HEALTH OFFICER AND THE PROTECTOR

AT the first sitting of the Tuberculosis Commission in Durban, on the 7th instant, Dr. L. T. Haydon, M.B., C.M., D.P.H., Assistant Union Medical Officer of Health, stationed in Natal, gave evidence.

Witness said he had had previous experience in South Africa, Australia, and India, and at present his duties were concerned with the entry into Natal of immigrants. No systematic or detailed examination of Europeans was made except in bad cases of phthisis. Detailed examination was made of Indians, but witness did not think figures could be given except as regards bad cases. The Immigration Officer dealt with the landing of immigrants as to whether they were likely to be a burden on the State. Witness said no very severe cases of phthisis were landed. In a shipful of immigrants only the open or obvious cases would be detected; it would not be possible to detect incipient cases. From a cursory examination one could only detect it by colour and emaciation.

In reply to Dr. Turner, witness said more cases would be expected among first-class steamship passengers than among third-class because more first class passengers were able to come here for health reasons.

Indian Immigrants [indentured] were carefully examined on leaving India as well as on arrival at Durban, and very few cases of phthisis were allowed to land. On landing immigrants they were taken to a depot on the Bluff and examined by three medical officers of the Indian Immigration Department, all physical tests being applied to the chest, etc. They were not examined for bacillus, but for hookworm, of which latter about 90 per cent. were discovered before measures were adopted on departure as well. As to the destination of the Indians, some went to the Natal coal

mines, but most of them to sugar estates and farmers.

He had seen a good number of cases of tuberculosis among Indians in the gaol hospital, most of which he thought were rabid cases, mostly of phthisis of the lungs. As to segregation, witness had had a special open-air cage erected in the Point gaol.

Dr. Turner: You have a higher death-rate in Natal in 1911 after treating them for some years. Can you find out whether the increase of tuberculosis was amongst Indians who had been in Natal some years or amongst the more recent arrivals?

Witness replied that statistics could be obtained. The great bulk of cases died after being here five years.

In reply to Dr. To Water, witness expressed the opinion that most of these contracted the disease after coming to Natal.

On the Estates

In the course of subsequent evidence, Dr. Haydon said there was no doubt of the fact that the biggest death-rate took place on estates where Indians were overworked and not properly looked after, working from daylight until dark, and getting insufficient time to cook their meals, and living a distance away from their work. So much so that one estate was refused any more indentured labour until the death-rate was reduced to a reasonable figure. Within six months their death-rate was stopped altogether, and they got more Indians. Witness gave some statistics regarding pneumonia showing that the bulk of the cases amongst Indians and natives took place in August and September, the beginning of spring. That was the time in Durban when they had most dust.

Questioned as to the time when Indians had the most hard work, witness said it was in the cane-cutting season, about the present time of the year.

The Protector's Evidence

On the resumption of the Commission on the 11th instant, Mr. J. A. Polkinghorne, Protector of Indian Immigrants, gave evidence as to the system of Indian immigration in vogue up to July last year. The number of indentured Indians in the country was 43,388, and free Indians 69,304. There had been a decrease in the number of indentured Indians to the extent of 10 per cent. since July, 1911. There had only been a decrease of 250 during the five months. A large number were re-indenturing, as they realised if they once returned to India they would never get back to Natal. A considerable number of the free Indians are now indenturing. From 300 to 400 had been repatriated this year so far, and about the same number were returning to India next month. The wages paid for the imported indentured labour was 10s. per head per month, with annual increments of 1s. per month. The minimum scale of rations was 7 lbs. meal, and 6 lbs. rice weekly, and 4 lbs. dhol, 1 lb. ghee or vegetable oil and 1 1/2 lbs. salt per month. Women got half the wage, and the same quantity of food. Forty per cent. of women used to accompany the men from India. This was done for moral reasons principally, but it was found that this proportion of women was not enough. The percentage of women to men now amounted to about 60 per cent. Many Indians married after they came to this country. When the Indian was sent back to India the authorities always tried to get him to take his wife and children with him, but this was not always possible. They could not force him, and often it might be impossible—if a woman, for instance, ran away from her husband.

Witness also spoke to the medical examinations made by the Immigration Department after the landing of

the Indians here. The master to whom the Indian was indentured was responsible for him for five years, and had to provide medical attendance.

With regard to Indians arriving here, the health was fairly good, although there might be an epidemic on board, such as measles or pneumonia. Witness had known of boats arriving with cases of phthisis on board. Two doctors examined the arrivals in the compound of the Bluff, as to their physical fitness for work. Those who were not fit to work were sent to hospital and when fit to work were sent out. If not fit they were returned to India. The examination occupied some five or six afternoons at the rate of about 50 per afternoon.

The Chairman: What provision is made for the health of these people on the estates?—An Indian medical officer is appointed in each circle, and the circle is fixed according to the requirements of the case. The employer contributes so much towards this. All the deaths are reported to me by the Indian Medical Officer and I register them. I watch these returns very closely, and report to the Minister of the Interior if there appears any unusual mortality amongst these indentured Indians. The District Health Officer took notice of the housing and sanitary conditions, and reported on these if faulty. Ankylosomiasis was the chief complaint on the estates, but on the mines it was phthisis. The percentage of deaths from phthisis, in 1910, was 3.83 per 1,000 among indentured Indians, and considerably less among free Indians.

The witness put in several statistical returns of Indian mortality, on which he was questioned by individual members of the Commission, and further examination was deferred until the Commission had had an opportunity of going into them.

Replying to Dr. Porter, the witness said he had control over all the Indians who came here under indenture. When they went on their own account he had nothing to do with them. The railway was a large employer of indentured labour, and paid them on the same scale as other indentured labour, housing and feeding them, and supplying medical attendance free. There were about 2,500 in Durban, and another 1,000 more or less elsewhere in the Province.

Bad Condition of Railway Barracks

Where do they house them?—They have a barracks beyond Greyville, and another at the Point. They are not modern structures.

Do they satisfy you as the Protector of Immigrants?—No, they do not. Witness added representations had been made again and again and the Government had never done anything, although £5,000 had been set aside for the purpose.

Would that be sufficient to remedy matters?—Nothing like it. It was

proposed to pull down the present barracks and erect brick buildings. Witness particularly objected to the back-to-back buildings, which were practically "sealed up." He did not think the latrine accommodation was unsatisfactory. He knew of no special cases of tubercular or other illness in the back-to-back railway shelters. He was aware, however, that the death rate had increased within the last couple of years in those barracks. The floors were earthen for the most part. A few might be of wood. A white man was in charge. These barracks were not under the control of the municipality.

Hon. R. Jameson: It would be a good thing for the community if they were.

Witness further said they had been trying for years to get the Government to rebuild them.

Sickness on the Estates

At a subsequent sitting of the Commission, Mr. J. A. Polkinghorne, Protector of Indian Immigrants, was recalled in order to be questioned on various details elicited during the Commission's visit to the sugar plantations, as to the conditions of work on the estates and mills. In time past, witness said, there was no doubt, a large amount of sickness on the estates was due to overwork. In one estate the death rate in successive years was 39 per 1,000, and when work was reduced owing to his representations, it fell to 16.6, and had been kept down since.

Questioned in regard to the arduousness of the work performed on the estates, witness said the hardest work was in the mill, the boiler-men and so on. In the fields the hardest work, in his opinion, was not the cane cutting, but the cane carrying and loading into trucks. Many women were good cane cutters. The extent of the task performed by each cutter was dependent on the extent of the crop; on some estates you would get 40 tons to the acre, and in others perhaps only 20 tons, and then again good cane was much easier to cut than bad. In his opinion, the sickness was much greater among the mill hands than the field workers, owing to the sudden transitions they had from extreme heat to cold, and so on. This was only his opinion, however, and he had no statistics. From September on to the first rains was the worst time for sickness, and he had noticed in a dry season sickness was not so great as in a wet season. Cases of malaria were prevalent, and the presence of phthisis was due probably to some men brought down from the mines, who infected the others. Witness was also questioned in regard to the presence of hookworm, and the treatment of this on arrival.

The Barracks

Reverting to investigations made on the sugar estates, the chairman

referred to the ground surrounding some of the Indian barracks visited, which was in a filthy condition, with slop water and refuse lying about, and asked if there was no way of improving it? By improving the drainage. There was a sanitary inspector supposed to look after this.

Is there any regulation as to the preparation of the site before establishing barracks?—No.

Don't you think that some rules should exist with regard to keeping sites clean and levelling them for drainage?—Yes, certainly. Witness added that he was not concerned with this unless sickness resulted. He went on to say that under the contracts he was only bound to give them wholesome, suitable, and comfortable accommodation, and that he could only take action in the event of the sanitary inspector reporting to him otherwise. The local health officer had a sanitary inspector attached to his department, who was supposed to visit and inspect the barracks.

What regulations have you in regard to accommodation?—So far as buildings are concerned, the Health Department lays down certain rules, and no one is allowed to put up a building except on plans approved of by the Health officer. Witness said that he looked to the health officer to apprise him of anything wrong on any estate to which he could take objection. On the other hand, witness said that if he noticed anything which he thought had escaped the health officer's notice, he (the Protector) would similarly apprise him. The health officer had a sanitary inspector under him. Continuing, the witness said some estates were more healthy than others, and this was attributable in some cases to differences in the way of accommodation. In the past some of the accommodation was very bad. A great difficulty at one time was in the matter of ventilation. Indians objected to ventilation, and if you left a hole for ventilation purposes within reach, they would promptly stop it up. So arrangements were made in later buildings to have the ventilation high up where they could not get at it. Speaking of the mines, witness said the health conditions at the mines were worse than at the estates. He attributed that partly to the malaria, which was of a different kind than on the estates, pneumonia was very prevalent, and some phthisis. In the summer months there was very little sickness; it being about now and went on to the commencement of the rains. Witness was asked to obtain statistics of the sickness on the mines for several years back if possible. Pneumonia and influenza, he said, were very prevalent. The Indians indentured quite as freely on the mines as on the plantations. Their wages were 40s. to 50s. a month, and they had bigger rations, in addition to extras in the shape of mutton vegetables, and potatoes. With regard to

hours of labour, the mine Indians worked ten hours a day for five days a week. In the event of any rush for coal they might do overtime on Saturday afternoon or Sunday. If they worked on Saturday afternoon they got a day's pay. Since immigration was stopped the Indians were much better off than they were before in the shape of wages. They were beginning to realise their value, and to ask for bigger wages, and the employers found that to get them ■ re-indenture they had to ■ very well treated, as the masters were not now in the position of being able to import others ■ fill their place.

The Drink Evil

Dr. Turner: Has the amount of alcohol consumed by these coolies anything to do with the amount of sickness among them?—Undoubtedly it has. They get drunk and lie about. On the estates in the neighbourhood of which there were no facilities for obtaining liquor, the health of the Indians was much better. Their principal drink was rum. Witness also said that there were cases of opium smoking. When a man gave way to that he was never afterwards of any good. He was always in a sort of dazed condition. When they were discovered they were usually shipped back to India. Witness said most of the men who came over here without their women were unable to cook their own food, as they had been accustomed to leave this always to the women. This was a difficulty they soon got over by learning to do their own cooking. An hour was usually allowed for a mid-day meal, and some estates allowed two hours for food in the course of the day. With regard to fuel, there was a regulation that employers must see that their men could get firewood within a mile. If it was not obtainable within a mile, the employer had to see that it was placed there. The railway and Corporation Indians were supplied with a certain amount of fuel. The witness thought a good deal of sickness was due to Indians leaving warm rooms to go on duty early in the morning insufficiently clad, when the cold cut into them like a knife and gave rise to stomachic and other troubles. Several employers supplied the Indians with warm clothing, in the shape of jerseys, etc. but the difficulty they had was in getting them to wear these.

Salisbury, June 19. (Reuter).—At the request of the British South Africa Company, the Secretary of State for the Colonies has disallowed the Labour Tax Ordinance.

[This tax was the cause of a passive resistance movement amongst European farmers in Rhodesia. A large number of them refused to pay it and were prosecuted. The solicitor for the defence said that passive resistance was a perfectly legitimate method of

The Case of Balcomb's Indians

The Fines Reduced

We are informed that the Government, after making investigations into the case of the prosecution of 52 indentured Indians employed by Mr. Balcomb, of Kearsney, for refusing to work on Sunday and for "leaving in a body" to complain, has remitted half the fines. These men were fined £1 each, the fines being paid by the employer and, of course, deducted from their wages.

We also learn that Mr. Balcomb was prosecuted, at the instance of the Protector, for employing his men in unnecessary work on Sunday. He was found guilty, cautioned and discharged.

From the Editor's Chair

THE HEALTH OF INDENTURED INDIANS

THE evidence of the Protector of Indian Immigrants, given before the Tuberculosis Commission, brings to mind once again the fact that, in matters of health, ■ in some other matters, he is powerless ■ protect the people under his charge. The Protector is a Government servant, independent of the Immigration Trust Board and is therefore in a position to act independently without interference by its members. Not so the sanitary inspectors and medical officers, appointed to look after the conditions of the barracks and the health of the occupants. They are employed by the Trust Board, and, therefore, are under the thumb of the employers. We maintain that it is impossible for these officers to do their duty under such conditions. In answer to questions by the Tuberculosis Commission, regarding the ground surrounding some of the Indian barracks, which was in a filthy condition, with slop water and refuse lying about, Mr. Polkinghorne said that there was a sanitary inspector who was supposed to look after these things. Of course, we can quite understand that a sanitary inspector, at any time, is looked upon by employers as a troublesome nuisance. His fault findings mean increased expenses and less profits. The consequence is, in many cases, that the much-needed improvements are not even suggested by these officers because they know that it will only bring a hornet's nest about their ears. Naturally, they will let matters slide rather than create trouble for themselves and make their position untenable. So far back as 1908, the

attention to this matter. He said that, in his opinion, the high death-rate among indentured Indians working in the coast districts of Natal was due in no small measure to this state of affairs, and as a kind of protest against the scandal, he asked for no reports from the medical officers.

The Immigration Trust Board consists of seven members elected by employers of indentured Indians, with the Protector and one other member nominated by the Government. Referring to the constitution of the Board, the Protector said, in his report: "In no other Colony, introducing Indian immigrants, is there any such Board of Employers, and I am strongly of opinion that such a constituted Board should not in any way have any power to deal with, or in any way influence, the treatment of the indentured Indians in the Colony." We quite agree with Mr. Polkinghorne, and we think that he might have brought this matter a little more forcibly to the notice of the Tuberculosis Commission.

MRS. VOGL'S BAZAAR

Mrs. Vogl, whose name and work our readers have now become thoroughly acquainted with, has ■ insatiable ambition. As will be seen from Miss Schlesin's letter to the ladies in India, Mrs. Vogl is organising, under the auspices of the Indian Women's Association, another Bazaar on a larger scale than before. The last Bazaar was successful, both financially and socially. But Mrs. Vogl thinks that the funds should be considerably augmented if the Nagappen memorial is to be worthy of the cause to which the lamented lad gave his life. She thinks, too, that the educational work of the Association will receive greater encouragement if Bazaars are held periodically. We are sure that the ladies in India will return a liberal response to Miss Schlesin's appeal, and we hope that those, both here and in England, who are at all interested in Indians in this sub-continent, will take note of the appeal and help the great movement inaugurated by Mrs. Vogl.

Passive Resistance at Oudtshoorn

Before proceeding with the sales on the produce market at Oudtshoorn the other day, Mr. P. J. Truter intimated to the buyers that one condition of the lease of the market from the Kerkeraad was that coloured persons and Europeans attending the sales should be separated, and asked that all coloured people stand on the opposite side of the tables to the Europeans. The Natives and Asiatics struck at this innovation and left the market in a body, refusing to bid on account of the discrimination.—*Kend*

Mahomedan Wives

The South Africa British Indian Committee, London, has addressed the following, dated the 6th May, 1912, to the Imperial Government:—

I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 15th March, in reply to my Committee's letter of the 14th idem, respecting the cause of *Fatima vs. Rex*.

2. My Committee are greatly surprised to learn therefrom that the Secretary of State has been advised that neither under the laws of South Africa, nor under the practice of the past, have polygamous marriages been recognised."

3. Without desiring unduly to emphasise the fact that polygamous marriages amongst South African natives have always been recognised by law and by custom, my Committee desire to remind you that, amongst the Cape Malays, who have lived in South Africa for many generations, the Mahomedan law of marriage is followed, and that the practice of polygamy, permitted by the law of Islam, has, amongst them been recognised in practice, if the law itself has not taken cognisance of it.

4. My Committee are advised that, so far from its being correct that polygamous marriages have not by custom been recognised in South Africa, it is a fact that quite a number of Indian Moslems, registered under the Registration laws of the Transvaal, are possessed of registration certificates upon which are officially endorsed the names of plural wives married to them according to the rites of Islam.

5. My Committee are further advised that never before has any action been taken by the Transvaal authorities similar to that taken against Mrs. Jussat, and they are of opinion that this action has now been taken, not so much from the point of view of the ethics of polygamy as in pursuance of the scarcely veiled policy of the Union administration to place the utmost difficulties in the way of the re-union of divided families, in order to promote the exodus from South Africa of such of His Majesty's Indian subjects as are already lawfully resident or domiciled in the Union.

6. Mrs. Jussat's case is one claiming special consideration in view of the fact that she is the first wife of her husband, and therefore, if there be any preference to be given, she has a prior right of entry into the Transvaal.

7. Apart, however, from the peculiar circumstances of this particular case, my Committee are not prepared to accept the dictum of the Transvaal judge, to whose learning they nevertheless pay a respectful tribute, that polygamous marriages, permitted by the law of Islam, and customary amongst certain classes of His Majesty's Indian subjects, are of such a

character as to involve moral condemnation or material disability. The Indian Moslems will, in my Committee's opinion, be justly incensed ■ such a condemnation, whilst Indians generally will claim that a wife, lawfully married according to religious custom is entitled to demand to be allowed to join her husband, wherever, in the British Empire, he may be residents.

8. The obligation resting upon the South African Government in such cases appear to my Committee to be beyond dispute, and they strongly feel that any other view thereof would be most injurious to Imperial interests and highly detrimental to morality.

9. I am accordingly directed once more to urge upon His Majesty's Government the need of inducing the Union authorities to take such steps as may be necessary to place these marital rights beyond dispute.

Our London Letter

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT

May, 1912.

The Titan on the "Titanic."

Practically for a month one word, and so much that is appalling and arresting resulting from it, has dominated us: *Titanic*. The loss of the monster ship—the unsinkable—with fifteen hundred lives, has startled the nation, and the world, and now we are busy trying to find out what was wrong and why. As the moving story is being unfolded at the moment by survivors before a court of enquiry in London, the horror grows of the awful sacrifice of life on the altar of the tyrants Speed and Rivalry. The pathetic call for help, calling, calling until further messages even by the wonderful wireless were impossible; the glowing lights of the ship showing that down below men were at work, knowing that death was drawing nearer every moment but sticking to their duty to make things easier for others able to get away; the courage, the self-sacrifice,—all this, and much more, leaves us enriched by ennobling memories though our hearts are stricken with grief. Among the passengers there was one name almost on every lip: Stead. As one walked along the street, or travelled by train, or bus, as one opened the rapidly succeeding editions of papers containing lists of survivors, one heard and sought that one name dominating the rest: W. T. Stead. Its power was that, not of a millionaire but of a good man. He was the modern Crusader; afire with zeal for that righteousness which uplifteth a nation as well as an individual. William Thomas Stead gave his life, as he had lived it, for others. There never

could have been the least question in his mind as to what to do: helping others, heedless of his own danger; inspiring, encouraging, calming till there came the fatal plunge. And so he passed. Here is the last message received after he had left Southampton on the *Titanic*; it was posted at Cherbourg. He gloried in the great ship, in her possibilities, in her power; she seemed to him the triumph of man's invention, and keen journalist as he was, he revelled in the new experience; others waited to read his vivid description of the leviathan and the voyage. Yes, but there was something more. He was bound for New York to speak on the question of Peace at a great gathering organised by the "Men and Religion Forward Movement," which has been doing fine work during the last few months in the United States by getting business men to bring religion into their daily life and to apply to religious work the same energy that they give to building up fortunes. Mr. Stead had also the idea of going to California, but expected to be back in London during the month of May. Here, however, is the extract, which opens the door of his heart and shows the mainspring of all he said or thought or did:

"I am going to America to deliver one speech. But I feel as if that was but the asses which Saul went forth to seek when he was crowned King of Israel. What else I am to do I do not know. Something is awaiting me, some important work the nature of which will be disclosed to me in good time. But what it is, whether journalistic, spiritual, social, or political, I know not. I await my marching orders, being assured that He who has called me will make known His good will and pleasure in due season."

So far back ■ 1877 he wrote: "I see clearly that the moral sense of the nation is the measure of its power, and all that lowers its morality saps its empire. I must be a preacher of righteousness if I would do my country any service." And again: "To be face ■ face with facts, that is the real thing, with real, live human facts. He who is face to face with real facts is not far from the secret of God." Lord Fisher, Admiral of the Fleet, writing of him says: "He feared God, and he feared none else. He was indeed a human *Dread-Nought*." Lord Esher, recalling the joy of his friendship with Mr. Stead, remarks: "I once said to General Gordon, 'You appear to me to be always walking with God.' He replied, 'Some of us do. Look at Stead.'" And now that walk is closer with God; with us remains the inspiration of example. That is why he was a "Titan"; that is why his name is beloved the wide world over. A poetess (Miss S. Gertrude Ford) has summed up the wonderful affection he inspired in these words:

His was the heart of gold
whose argosy
No ship on all the sea of life
could match.
Whose wealth all shared; whose
door, to each man free,
Was ever on the latch.

Kindness that knew no end or
bound; the power
Thundering its way to thrones;
the gentleness
That stooped to lift one wayside
flower,
One fainting life ■ bless;

Great heart, intrepid soul, majestic
brain—
To these, to-day, is many a
tribute penned.
My wreath is woven of love and
wet with pain.
I mourn the man, my friend,

Tributes and a Record

The May number of the *Review of Reviews* contains a remarkable series of tributes paid to the memory of this great Englishman by many and varied people, among whom I mention but a few: Earl Grey, Viscount Milner, Sir Vesey Strong, ex-Lord Mayor of London, Admiral Lord Fisher, Dr. Clifford, who gave a moving address at the beautiful memorial service at Westminster Chapel—a service which, in spite of deep personal sorrow, struck the note of gratitude for such a life and ended with, not the "Dead March," but the "Hallelujah Chorus," and among journalists—Dr. E. J. Dillon, J. L. Garvin, J. A. Spender, H. W. Massingham, and *The Times*. I quote only one sentence; it is from the tribute of a fellow journalist, Mr. Massingham: "He did his best work when he had no thought save how best to serve some woman in distress, some class ground down, some people misunderstood; if he was a great journalist, it was because he was first of all a brave and disinterested man." Dr. Clifford, in his address, called attention to the fact that Mr. Stead not only edited his paper, the *Pall Mall Gazette*, from prison—although sentenced as a criminal he was soon removed to the first division—but that his Christmas greeting from Holloway bore these words from the book of Psalms: "God, even my God, has anointed me with the oil of gladness above my fellows." Mr. Stead gloried in his imprisonment for the cause of righteousness, and once a year, on the anniversary of his sentence, wore prison clothes in his office. If he had done nothing else, his nation must and will honour him for the courage with which he laid bare the terrible facts of the traffic in woman's lives and compelled Parliament to act; there is a strong movement to-day to commemorate his life by combining once again to wring from the nation's representatives and the Government, busy with other affairs,

another and more searching law dealing with this awful traffic.

Interesting as is the current number of the *Review of Reviews*, the forthcoming one promises even greater interest. In it is to appear Mr. Stead's autobiography, not written for publication, but in which he deals with his own life in the way to which he has accustomed us in his character sketches of others. It contains these words: "I have endeavoured to set down the truth and to let you see the mischief that I have done and the good that I have tried to do." The MS. was not even read by Mr. Stead after dictation, unless he corrected it, as was his intention, on board the *Titanic*. Yet his words, living though they may be, can hardly convey to those who did not know his magnetic personality, the joy which overflowed from him and wreathed sad faces with smiles, the loving heart that beat in sympathy with all woes, and the strong hand that was never too busy or too weary to help. A great Englishman truly; one of whom the world is proud; by whose presence it is lifted heavenwards.

OBSERVER.

A School for Pinetown

A well attended meeting of Indians resident in Pinetown, Natal, convened by Mr. A. D. Pillay, was held last Saturday, with Mr. H. M. Vahed in the chair.

The convenor said that, although there was a large Indian population resident in the district, there was no school provided until a few months ago. As it would be impossible to continue the school without a Government grant, in addition to the support the residents themselves would give, it was necessary to form a Committee with a European grantee, ■ control and manage the school.

After some discussion, rules were passed and an Indian School Committee was formed, consisting of Mr. A. H. Vahed, Chairman, Mr. A. D. Pillay, Secretary, Mr. H. M. Vahed, Treasurer, and Messrs. Coopooosamy Naidoo, A. E. Mulla, and Venkatasamy Govendan, Committee. Messrs. V. N. Naidoo, Mahomed Saber, and J. M. Lazarus, were elected Vice-Presidents.

A petition, addressed to the Education Department, pointing out the necessity of a school for Indians, and asking for a grant, was submitted to the meeting, and the Secretary was authorised to forward the same ■ the Superintendent of Education, Province of Natal.

Since the meeting was held, a prominent Indian resident of Pinetown has offered, rent free, the use of an acre of ground as a site for the school.

Dr. Willred has kindly consented to act as the Grantee and Official Manager of the School.

Immigrants' Restriction Bill

The Adjourned Debate

On Friday, the 14th instant, in the House of Assembly, the adjourned debate on the motion for the second reading of the Immigrants' Restriction Bill was resumed by

Mr. SAMPSON (Commissioner-street), who said he was absolutely at a loss to see why the coloured man from Asia would be injurious to this country, and not the Central African. The Bill fell short in the way of encouraging desirable immigrants, and previous restrictions under this head were now made even more onerous. As for the dictation test, the hon. member thought that only a European language should be used. The Asiatics, Mr. Sampson went on, had entailed upon the country a considerable expenditure for keeping them out; but they always found a loophole. It was time to lay down definitely that only in very exceptional circumstances should they be allowed to come into the country.

If they looked at the matter from the point of view of the workman alone, they would be in favour of the Asiatic coming in, as he sold cheaper than anyone else; but they wanted ■ look at the matter from the point of view of South Africa as a whole. At the same time, however, they asked the Minister to disallow the other disadvantage—the contract labourer.

Exclusion of Asiatics

Mr. WESSELS (Bechuanaland), after remarking that every country should have the right to say who should be excluded and who should not, said that it would be better to have a clause in the Bill saying once for all that they were going to exclude Asiatics. That would be more honest and better than beating about the bush. Dutch and English were united in thinking that Asiatic immigration was undesirable, and that it was a great mistake that Asiatics had ever been admitted to South Africa. There were, of course, the difficulties of the Imperial Government; but, after all, they in the Union had to work out their own destiny, and the Imperial Government should understand what the opinion of the people was on this matter. The hon. member, in criticising the details of the Bill, said they must afford facilities ■ Asiatics already here to move about the country. He was absolutely against an Appeal Board.

Mr. NATHAN (Von Brandis) said one wondered how many languages the Immigration Officer himself knew, and how many languages he would be able to dictate to intending immigrants. If the proposed clause had been promulgated 50 years or so ago, he (the member) and some of their leading citizens to-day would not

have been in the country. He thought the law as at present existing in the Transvaal was sufficiently stringent. That was a dictation test of 59 words in a European language. He hoped, if an amendment were moved to place things as they were at present in the Transvaal, the Minister would find this was sufficient to keep everybody out whom it was desirable to debar. He thought they in South Africa should throw their doors rather more widely open.

A Free Stater's View

MR. FICHARDT (Ladybrand) cordially corroborated the remarks of the hon. member for Bechuanaland. In the old days the Free State, in all its weakness, was able to restrict Asiatics, and surely the Union, in its strength, could do the same. There was now much more chance for the Union to carry out a policy free from outside interference than under the old regime. He was quite willing to abide by laws affecting the general welfare of the Empire, but where their interests in South Africa clashed with Imperial requirements, then, he said, they must consider the interests of South Africa first. He favoured an absolutely prohibitive clause. If they permitted the coloured Asiatic to enter this country, and let him by his ability and thrift establish himself as their serious rival, then they were going to increase the prejudice of their people against the coloured people more and more. (Hear, hear.) Therefore, their policy should be the absolute prohibition of any coloured people from entering South Africa. He favoured the introduction of any European people who might be useful to decrease the preponderance of the coloured people over the white. Mr. Fichardt proceeded to argue that it was a distinct discouragement to white labourers to have Asiatics brought in competition with them. He wanted a bar against all Asiatic newcomers, skilled or unskilled, educated or uneducated. They would be told that such a law would be vetoed by the Imperial Government. If it was, then let them pass it again, and let the people of the United Kingdom understand that that was the attitude of the people of South Africa.

A Coming Amendment

When the Bill reached the Committee stage he intended to move its amendment on the lines of certain of the clauses in the Free State Act, and when he did so he hoped to have the support of members of that House, especially Free Staters. Referring to the exemptions in Clause 5, Mr. Fichardt remarked that any number of His Majesty's regular naval or military forces were not to be prohibited immigrants for the purposes of the Act. As he understood that men on the Reserve were still in the Regular Forces, there must be many Asiatics in India on the Reserve who could come to this country in num-

bers under the Act. Then in the same clause provisions would allow the servants of the Embassies to remain in the country apparently, and they might have those belonging to the Chinese Office taking advantage of this. Why admit a certain number of educated Asiatics, as the Bill provided? Mr. Fichardt enquired. The idea was that they should administer to those of their fellow-countrymen already here. Why not shut these out from the Free State? There were 120 Asiatics in that Province, and it was 120 too many, and the sooner they were shut out the better. He would like it if it were possible for every Asiatic, under some reasonable scheme of compensation, to be deported from the country. It would cost far less now than such a solution of the problem would ten years hence. If the question lay between offending the people of India, or offending and handicapping the people of South Africa, he said then their first duty was to the people of this country.

DR. HAGGAR (Roodepoort) expressed the view that the Bill contained portions which were a distinct advance in dealing with the question of immigration, but some points were open to criticism. However, he thought a workable measure might be made of it. He understood the Government's policy was primarily to give people in this country the first chance. He hoped and believed this was sincere on the Government's part so far as sentiment was concerned, but he wanted to see that sentiment put into practice.

Progress was reported, and the House resumed in Committee of Supply on the Estimates, and the sitting was suspended at six o'clock.—*Reuter.*

Johannesburg Indian School

Mr. Habib Motan, writing to the Secretary of the Rand Central School Board, on the 5th instant, says:—

"Will the Board receive a deputation at the earliest possible moment upon the subject of the proposed Indian School?"

"Our business is the rejection of the Board's recommendation by the Provincial Council, and certain proposals since received from the Director of Education."

The Secretary replied, under date the 7th instant, as under:—

"Referring to your letter of the 5th instant, I beg to inform you that my Board have already resolved to make further representations to the Administrator in connection with his decision as to this matter, and you will be duly informed of the result, and your proposal of a deputation considered."

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued from page 206)

THE HON'BLE MALIK UMAR HAYAT KHAN: "Sir, I only get up as I have to get up to-day. This is a Resolution for a popular cause and it does require sympathetic treatment. I think that the case has been clearly put by the Hon'ble Mover and others. It is useless to advance another set of arguments. I think there is sufficient field in India for labour and the dearth of it has begun to be felt. Men can get work easily. I think ignorant people go with a wrong idea. The first thing is that when they are told they will get such and such a sum for their wages, they do not know the respective value of money in this and that country. Secondly, they do not know the respective cost of living in the two countries. When Government has admitted that indentured labour was undesirable in one colony, why should they not have admitted that it would be wrong in others, as it is the principle of indentured labour which is to be condemned? When the people abroad cannot treat Indians properly, I think there is no use in letting them go there. Sir, there is another thing that I want to say. I think cent. per cent. of Indians are all on the side of Mr. Gokhale, and when we are cent. per cent. on one side and it is our Government, the Government must be on our side, because otherwise it will not be our Government. I support Mr. Gokhale."

THE HON'BLE MR. BHUPENDRA-NATH BASU: "Sir, I rise only to associate myself with the Resolution that my friend the Hon'ble Mr. Gokhale has proposed. It is needless for me to go into the history of the legislation which he has brought up for discussion. Even a cursory examination of the way in which that legislation has been worked will show that without any delay it should be removed from the Statute-book."

"There is only one matter in this connection to which I wish to draw the attention of Government. There was a Committee which sat in 1906 about the Assam Labour Emigration Act and which recommended that in five years' time that Act should be withdrawn from the Assam Valley Districts. That five years' time has now expired and the public is anxious to know when the Government will announce the date on which operation of that Act will cease in the Assam Valley."

THE HON'BLE MR. CLARK: "Sir, the Hon'ble Member who has moved this Resolution has made it abundantly clear that on moral, social and political grounds alike, he objects to indentured emigration in any

form for his countrymen, and he has argued his case with a vigour and eloquence which we have learnt to expect from him in this Council. With much that he has said, I am if not in agreement, at any rate in sympathy, but I think he will admit that he does not approach this question with an unbiassed mind (with which of course I have no quarrel), and also that he has not put it before Council from an entirely unprejudiced point of view. I hope I am not misrepresenting anything he stated, but I am almost sure that he did not think it necessary even to mention the conclusions arrived at by the Committee in 1908. That was a very important Committee, an impartial one, and they found in favour of continuing the system. I must say I think it is curious that the Hon'ble Member should have omitted this point in his strong indictment. I will give one more example of the attitude with which he has approached the subject. He has mentioned three points in the history of indentured emigration on which he considers that this system should be condemned. First, that the system takes the place of slave labour; secondly, that the system was one under which the negro would not work; and, thirdly, that the fact that there had been so many inquiries shows that the conscience of the Imperial and the Indian Governments is uneasy about it. As to the third—I will take them in inverse order—it is the custom of Government to inquire before they take any action, and if the Hon'ble Member chooses to place this interpretation upon their inquiries, it is not of much use my arguing the matter with him. But the second is a very extraordinary statement. Surely every one knows that the reason why Indian labour was required for the Colonies was that as soon as the negro was emancipated, he refused to work at all under any conditions, and therefore to say that he objects to work under the indentured system, which was not then in force, seems to me a most extraordinary piece of logic. What I have said in the second case explains the first. The Indians came to these Colonies to take the place of the negro who would not work. It is true that previously the work had been done by slaves, but what degradation is it to the Indian who has been doing agricultural work in India to do the same kind of work in the colonies? Is it merely because the man who did it before was a slave before the system of slavery was abolished? I fail to see any connection between the two. The other Hon'ble Members who have dealt with this question, have spoken with great force, but I venture to think that they have laid too much stress on what for want of a better term I can only describe as the sentimental aspect of the question. I hope Hon'ble Members will not think that I am using that term in any offensive or unsympathetic sense. Nothing could be further from my

intentions. We are on common ground in wishing to see the rights of the Indian labourer duly safe-guarded and also, I take it, in wishing to see full freedom of opportunity given him; and the rest should be mainly a question of fact whether or not the system of indenture is such as to fulfil these requirements. I do not mean to say that the other aspect of the case—the undoubted feeling which exists against indentured labour in itself—can be disregarded; but surely the point of prime importance is the practical issue of how the system affects those who are employed under it—what the drawbacks of it are and what advantages it confers; and it is from this practical standpoint especially that I propose now to deal with the question.

"The Resolution falls into two parts, dealing with indentured labour in India and with indentured emigration to the colonies. I think it will be convenient if I dispose of the Indian question first, because that is relatively a small matter. In India the indenture system only survives in four or five districts in Northern Assam, and there, as the Hon'ble Member has told us, it is moribund. It only survives in these districts and is there under sentence of death. It dates back from the early days of the tea industry, when Assam was a little known country and very difficult of access. As the country developed and communications became more easy, it became less and less necessary to use the penal provisions, and in some districts, in the Surma Valley, for instance, they had practically fallen into desuetude by 1906. Only two per cent. of the coolies there were recruited under indenture and 98 per cent. were recruited otherwise than under indenture. In the same Resolution in which the Government of India announced their determination to withdraw the labour district provisions of the Act from the Surma Valley, they announced the appointment of a Committee to consider the whole question of recruitment of labour for the tea gardens in Assam. They called attention to the increasing difficulty in securing an adequate supply, and expressed their view that having regard to the importance of the interests involved, the matter required investigation by a strong Committee before further action could be taken. The Committee reported in 1906, and in 1908 the Government of India announced in a Resolution based on the report, that, while they did not consider that it would be fair to the industry in the Brahmaputra Valley to withdraw at once the labour district provisions of the Act which had already been withdrawn from the Surma Valley, they proposed to take up the question again in two years, and in the meantime they advised the tea industry to consider how best they could adapt themselves to the changed situation, which would then be created. Various causes contributed

to delay the question being dealt with until last year when Government informed the Indian Tea Association that they proposed to withdraw the provisions from the districts of the Brahmaputra Valley as from 1st July 1913. When this withdrawal has been carried into effect, indentured labour will have ceased to exist within the limits of the Indian Empire.

"As the system will so soon have come to an end, it is hardly necessary for me to examine its merits and demerits at length, but there are one or two points which it is of importance to emphasise in connection with the present Resolution. The marked unpopularity of employment in Assam which led directly to the appointment of the 1906 Committee is undoubted, and it is equally beyond question that the penal clauses were a contributory cause to that unpopularity; but they certainly were not the only or even the main cause. The Committee, to quote their own words, 'placed in the forefront of the reason for the unpopularity of Assam, the strong resentment which exists among all classes of the people against the malpractices of the free emigration system which existed under Act I., 1882.' In a case like this the grounds of unpopularity are no bad index of where abuse really lies. Undoubtedly malpractices in the recruiting districts before the Act of 1901 were very serious. Sir Charles Rivaz in his speech in Council in 1901 stated that the consequence of this system was 'that a horde of unlicensed and uncontrolled labour purveyors and recruiters sprang into existence who, under the guise of assisting free emigration, made large illicit gains by inducing, under false pretences, ignorant men and women, chiefly from the backward districts of Bengal and the Central Provinces, to allow themselves to be conveyed to Assam, and by practically selling these people to the planters for the purpose of being placed under labour contracts in that Province. It is only since the Act of 1901 came into force that the recruiting areas have been restricted and placed under better supervision, with the result that the objection to Assam labour has been gradually, if slowly, dying out. No doubt, as the Committee also say, the penal contract has been a further bar to recruitment. Reports of the compulsory powers vested in the planters before the abolition of the right of private arrest added to the suspicion with which Assam was regarded; but the primary cause was beyond question the malpractices in the recruiting districts. It has to be remembered—a point which I shall have to insist upon later—that there are two sides to the labour contract; it helps the employer by binding down the labourer to work on certain terms, and it protects the labourer by ensuring him regular work at fixed wages and by enforcing on the employer the provision of the necessary safeguards for the labourer's health and material welfare. It is

only fair to the planters to say that the Committee found, after touring the districts, that the material condition of the coolie was good and that his welfare was well looked after; that he was provided with good lodgings, good water, and that the conditions of labour were not such as a man of ordinary strength could not well comply with, while they gave him an opportunity at certain times of the year of earning money, without excessive additional labour, over and above his pay.

"The Government of India, since the Resolution of 1908 was issued, have never wavered in their view that the time has come when the penal contract should go. But what has primarily influenced them in arriving at this decision is that, with the improvement of communications, they consider—and the Committee supported this view—that this portion of the Act is no longer required for the protection of the labourers, and they hold strongly that free labour will eventually benefit the industry. Of one thing I am convinced, and that is that the tea industry will never have done for good with its troubles in regard to the supply of labour, until we have managed to secure free labour and free recruitment. Free recruitment must be a matter of some time, especially as the industry has not yet made up its mind that it can do without the contract; but at least the first necessary step is the removal of that penal contract, and that is now about to be done. Labour under penal provisions has become an anachronism in districts within the limits of India itself, under the direct control of the Indian Government, and now no more difficult of access than many other outlying parts of the country.

(To be Continued.)

The Indian Women's Bazaar

Miss Sonja Schlein, Hon. Secretary of the Transvaal Indian Women's Association, has addressed the following letter, dated the 14th instant, to the leading ladies of India:—

"The liberal response made by you and your Association and other public bodies in India to our appeal in connection with the Bazaar organised here last year by Mrs. Vogl, under the auspices of my Association, prompts me to approach you again.

"It is the intention to hold another Bazaar towards the end of 1913, when we desire to place before the public, specimens chiefly of Indian hand-work. The Sewing Class and several volunteer helpers are already busily engaged in preparing for the Exhibition, their work consisting largely of such useful articles as shirts, hosiery, neck-ties, pillow-slips, etc. Might we rely on India solely to supply us

with fancy goods? Of course, we shall welcome anything that you may send; but drawn-thread work, embroidered table-cloths, sadis, polkas and such articles as are typically Indian were the greatest attractions last time, and any assistance you could render us would be warmly appreciated.

"The funds realised will be added to the balance left from the last Bazaar, and utilised for the purposes then mentioned.

"As it is very unlikely that I shall be able to reach all the Associations in India who may be willing to help, may I ask you kindly to publish this letter in the local press on your side? And I shall hope that those who may not have received a personal letter will kindly take this as addressed to them also.

"I would add that goods should be in the hands of my Association not later than the 30th August, 1913."

Imperial Parliament Germiston Location Site

In the House of Commons, on the 7th May, Mr. MORRELL asked the Secretary of State for the Colonies whether his attention had been called to the action taken by the Municipality of Germiston, in South Africa, in giving to a village of Indians established near the town a month's notice to quit the site which they now occupied, in order to move them to a new location; whether he was aware that part of the site offered to them by the municipality had been used until recently as a dumping ground for night soil and a cemetery for dead horses; that a dumping ground for slop water was quite near it; that the stench pervading the atmosphere was intolerable, and that the site was in every way unsuitable for the dwellings of human beings; and what steps he proposed to take to see that the rights of this Indian community were respected.

Mr. HARCOURT: I have no official information on the subject, but, according to the Press, the Germiston municipal location was held by the municipality on lease from a mining company, one condition of the lease being that the lessees should have no trading rights in the location, the lessors reserving to themselves four stands for trading purposes. A number of Indian traders recently having obtained trading licences the municipality determined to give notice to all holders of stands that, unless they agreed to an endorsement that the stands were for residential purposes only, they would be given notice to quit. Some of the Indians have, I am informed, petitioned the Germiston Council against the new location.

Mr. MORRELL: As this matter involves great hardship, will the right hon. gentleman communicate with

the South African Government on the matter?

Mr. HARCOURT: I am afraid that I cannot add anything to the information which I have given. I have given all the information which I possess.

Mr. MOORE: Does a strong supremacy of this Parliament apply there?
—India.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

On Sunday last, at the invitation of the Socialist Party, Mr. Ritch delivered a lecture, at the Vaudette Theatre, taking as his subject "Rights and Duties."

In the course of his address, the lecturer distinguished between power and right, calling attention to the frequent confusion of thought in respect of them. He traced the development of the idea of rights from the days of primitive savagery, when might was the sole arbiter, up to the period of Roman jurisprudence, where the idea of right was approximated to that of justice, yet showing how our modern civilisation still bore the marked influence of the old savage tradition, that might is right.

Coloured Passengers

Pretoria, June 12 (Reuter).—At a meeting of dairy farmers, convened by the Transvaal Agricultural Union to-day, the Chairman announced that the General Manager of Railways, in response to the representations of the Union, had notified that it is decided to set apart separate coaches for first and second-class coloured passengers on the local trains running on the Reel and to Pretoria. Also to and from the Cape Province, on the trains running to and from Natal, and Lourenco Marques, first-class and second-class compartments and separate lavatory accommodation would be provided for coloured passengers. The assurance is given that everything possible is being done by the Railway Administration to bring about and expedite the desired segregation as soon as possible.

Contents

	Page
The Tuberculosis Commission	207
The Case of Balcomb's Indians	209
From the Editor's Chair	209
Passive Resistance in Oudstroom	209
Mahomedan Wives	210
Our London Letter	210
A School for Pinetown	211
Immigrants' Restriction Bill	211
Johannesburg Indian School	212
The Debate on Indentured Labour	212
The Indian Women's Bazaar	214
Imperial Parliament	214
Transvaal Notes	214
Coloured Passengers	214

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTA

Will leave DURBAN about the 11th JULY and
DELAGOA BAY about the 12th JULY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે

સ્ટીમર "પાલમકોટા"

જપણી જળનહેરે વખણાએલ સાહનની મંગલવર જને કડપ માલની જામ બોટ આવેથી તા. ૬ ઠી બુલાઇના રોજ જપણે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ જાંઝીબાર અને મોમ્બાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજકુર સાહનની આમબોટમાં કેક પાસે જરો સાડ હપલા ફાલકાઓમાં થયેલી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. દેશી ખલાસી છે. જોશીમરો સારા અને હિંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

ફ્રાન્સીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના જાળવખાને ફ્રાન્સીઆ મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ બલામણ છે કે આથી ટુંક મુકતની મુલાકાતોના અમુક વક મુખવરો નહીં.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી દુરત કેપીનની ટીકીટ કલાવી લેવી. રટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જઇ છે.

હવે પછીથી જપણી સાહનની આમબોટ અગ્રેથી ૬૨ માસે ઉપજશે. સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે ડાખામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એચ. સાહુજી, ના. ૨૮ પ્રિન્સિપલ રોડ, અમવા રાઉં ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટીટ, લોકેસન એજાનેમન્ટ, અને ડેલાગોઆએ માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈસ સુકુરની કુજશે. ખબર અમારે ત્યાં આવે મળજી અમવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંગલીઆ એન્ડ કું.

Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

M. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Shop No. 432. Corner Rattray & 14th Streets,
VEREBORF, JOHANNESBURG

Box 410 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી
હસ્તે થયેલા રેડ ક્રેસન્ટ ફંડના
ઉપચાલનારી વિગત

	પા. રૂ. પૈ.
આમળ છુલેલા	૧૨૨ ૧૧ ૬
મી. ઇ. ઇ. દાદાભાઈ	૧ ૦ ૦
મીસીસ મરીયમ દાદાભાઈ	૧ ૧ ૦
મીસીસ રમુલખાન બેમ. દાદાભાઈ	૬ ૧૦ ૬
મીસ અમાઇ સાહુજી	૧ ૧ ૦
મી. મોહમદ સાહુજી	૬ ૨ ૦
અમિત તમક સમાજ કું.	૩૨ ૬૪ ૬
મી. મોહમદ પલીભાઈ	૬ ૨ ૦
મીસીસ ફાદીમા ડાલબાઈ	૨ ૧ ૦
મીસીસ ફાદીમા બકબાઈ	૬ ૧ ૦
મી. ફાલસાઈના બખાબી	૨ ૧ ૦
કુલ સરવાલો	૬૩૬ ૧૨ ૬

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પૌરબંદરનું ખુલ્લોદાર મી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add: "FORBANDER"
"Miankhan" 86

'L. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	£	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

ફેક્ટરી મુલતમા મહાન ફેક્ટરી પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતી આવી જુનું અને સસ્તું ખાતું. અમે આમારા હાંબા અનુભવ પછી ફેક્ટરી વેપારીની જાણ માટે ખબર આપીએ છીએ કે આમારા કારખાનામાં ફેક્ટરી રકમની રટીલ ફેક્ટરી (ફેબ્રીક તથા ફેક્ટરી બરના કાચકની) તથા ફેક્ટરી રકમના અનુભવો બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ક્રેકેટીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુ જ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા ચાલુ છે. બહાર મામના કોરડા પર પુરતું ખ્યાન હજી સારી પેકેજ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે ફેક્ટરી બનાવના વેપારીની દુકાને આમારો માલ જોશો, યા રૂબરૂમાં આવી ખાતી કરશો. પાછલ લીસે માટે લખો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

સાચાં તોલાં અને તાજવાં

તમને પસંદ પડે તેવાં તોલાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે ખરેખર બનાવનારાઓની પાસેથી જ ખરીદો. તેઓ સાચાં અને ખરા ખર તાજવાની ખાતી આપે છે.

સસ્તા તાજવાંથી ખરું જોખમ ઘણું થઈ શકે છે. અને તેથી તે વાપરનારાઓને હાથે ખરા જોખમ કરતાં વધારે ચાલુ જાય છે. ખાતી વખતેના કોઈ પણ કાંડા અમે વેચતા નથી. ફીમલ માટે પુછો:

ડબલ્યુ. અને ટી. એવરો (સા. આ.) લીમીટેડ,

તાજવાં બનાવનાર અને મુદારનાર
૨૧૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ દરબન.

શ્રીમદ ભગવદ ગીતા
મુજરાતી ભાષાંતર સાથે
સોનેરી પુસ્તક અને શ્રી ભગવાનની
છબી સહીત
કિંમત રી. ૧/- રૂપાલ સાથે

મુજરાતી કાવ્યદોહન ભાગ ૧ લો.
કિંમત ૨/૬, પોસ્ટેજ ૬ પેની.

લખો:
ઈન્ડિયન ઓપિનિયન પ્રીસિંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ.

આરમ પ્રકાશ

હિંદુ લાઈબ્રેરી સાંસ્કારિક તેમજ ધાર્મિક ક્રમોના વિચાર કરનાર મુજરાતી ભાષામાં આ એક "આરમ પ્રકાશ" પ્રગટ થાય છે. પરંતુમાં પેલાના ફેક્ટરીને પરંતુમાં જોઈ મળતી છે તે સારું "આરમ પ્રકાશ" ખરું વાંચનું જોઈએ.

પરંતુમાં લેવાનું ફેક્ટરી રી. ૧/- પોસ્ટેજ સાથે. વધુ સાંસ્કારિક વપરેલવાળું પુસ્તક જોઈ લખો

લેખક,

આરમ પ્રકાશ,
ચીરમાન, મુંબઈ

જસમાની ગરબી

ચોક્કસ અકવાલીમાં ઉપર ક. જો. માં ઉપાચારીક પત્રિકાઓ કાળે જાણવાની આ આકારે ઉપાચારીક બહાર પડ્યું છે.

કોમિટ: પેની ૧

રૂપાલ ખરબ: અરબી પેની
લખો: ઈન્ડિયન ઓપિનિયન પ્રેસ
ફીનીક્સ, નાતાલ.

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade: Stock about £350: Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં દુકાન વેચવાની છે.

હોવિક અને નેટીવો સાથે આ દુકાન સારો વેપાર કરે છે. રોક આકારે પા. ૩૫૦. માલ્ટ લાઇસેન્સ છે.

લખો: બોક્સ ૯૧૪, દરબન.

નડીયાદ હિંદુ અનાથાશ્રમ

મંત્રેઓ લખે છે કે:—આ અનાથાશ્રમમાં અનાથો અને અપંગોની સંખ્યામાં મોટે વધારો થવાથી અનાથોને રહેવા વિગેરે માટે બધી અમલક પડે છે. જેથી આશરના મંત્રે સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની કોરડીઓમાં અનાથ, અપંગો વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. મકાનને લગતી ફેક્ટરી કોરડી બાંધતાં લગભગ પાંચસો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથા પિ કોઈ દાતા મહત્તમ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦ આપશે તો તે મહત્તમના નામની એક કોરડી બાંધી તેના ઉપર આરમ પાછાણની તખ્તી ચોટી તે સખી દાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ થાય તેમ છે. પરંતુ કોઈ સખી ત સખી મહત્તમ તથા હજાર રૂપીઆ સામદા દાન આપશે તો એ આખું મકાન એ દાતાના નામથી બાંધાવી અમે ફૂલાર્થે થઈ શકીએ. આ મકાન આશ્રમમાં બહુજાન આમળ પડતા સ્થળમાં ચોક્કસ સમયમાં બાંધનાર હોવાથી જાનશીલ સંજ્ઞાનો આ હિતમ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો:—મંત્રી, હિંદુ અનાથ આશ્રમ, નડીયાદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	8	0
Quarterly ...	4	0

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦૪.

ફ્રીડેસ, સનીવાર, તારીખ ૨૨ મી જુન ૧૯૧૨.

અંક ૨૫.

આઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૨ મી જુનથી, તા. ૨૮ જુન સુધી, ક્રમ સં ૧૯૧૨

હિંદુ—અધિક અષાઢ સુદી ૮ થી અધિક અષાઢ સુદી ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુસક્ષ્માન—તા. ૬ રજબથી તા. ૧૨ રજબ સુધી ૧૩૩૦ હીજરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુર્યદય ક. મી. ઠ. મી.	સુમસ્તિ
સની.	૨૨	સુદ ૮	૬ ૧૪ ૬ ૫૪	૫ ૬	
રવી.	૨૩	" ૯	૭ ૧૫ ૬ ૫૪	૫ ૬	
સોમ.	૨૪	" ૧૦	૮ ૧૬ ૬ ૫૪	૫ ૭	
મંગળ	૨૫	" ૧૧	૯ ૧૭ ૬ ૫૪	૫ ૭	
બુધ.	૨૬	" ૧૨	૧૦ ૧૮ ૬ ૫૪	૫ ૭	
ગુરુ.	૨૭	" ૧૩	૧૧ ૧૯ ૬ ૫૪	૫ ૭	
શુક્ર.	૨૮	" ૧૪	૧૨ ૨૦ ૬ ૫૪	૫ ૭	

અનુક્રમણિકા

મોસીસ વોમલની બીજી બજાર	...	૩૬૭
નવું બીજા : બીજું વાંચન	...	૩૬૭
કોમિશન બીજી વચવાપર હાથાની	...	૩૬૮
દીકાઓ	...	૩૬૮
અવરમિંડ એકેડમીની નેમીસો	...	૩૬૮
હિંદુસ્તાની ટપાલ	...	૩૬૮
એકાન્સબરમાં નિસાળ	...	૩૬૯
સ્વીમરોની આવનવ	...	૩૬૯
કોમિશનમાં બીજું બજાર લાવવાની	...	૩૬૯
ચોજના	...	૩૬૯
અવરમિંડ	...	૩૬૯
બીરમીડીઆ વિષે નેમરકારીનો વધુ	...	૩૬૯
પુરાવો	...	૩૬૯
મી. પેલાકની લલ	...	૩૬૯
મારી મુસાફરીની નેમિં	...	૩૬૯
મી. જોખલેના હાથપર હાથ	...	૩૬૯
મીરમીડ નિરૂદ્ધ કરાવ	...	૩૬૯
મીરમીડીઆ મનુરીની લખકરવા	...	૩૬૯
મળા પાણીએ મોહકાતા નેમીઓની દલા	...	૩૬૯
પરચુરુ	...	૩૬૯
કોમિશન તીજકના વિચારો	...	૩૬૯
દિલોનુરુદ્ધી લલક	...	૩૬૯
હિંદી નેમર હીલવાલ	...	૩૬૯
હિંદુસ્તાનના અવરો	...	૩૬૯
કોર	...	૩૬૯
અવરમિંડ	...	૩૬૯

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૨૨ મી જુન ૧૯૧૨

મોસીસ વોમલની બીજી બજાર

મોસીસ વોમલના નામથી અમારા વાંચકો વાંચે છે. તે બધી બાબ જોઈ નસબરમાં હોદી અંગ્રીમાં સરસ કામ કરી રહી છે. તેણીએ મને વરસે જે ગુજરી બરી હતી તે દરેક રીતે સરસ થયેલી. ફરી તેવીજ ગુજરી બરવાતો તેનો ઇરાદો છે. તેથી મોસ રસેસીને હોદી ની બાબએ હિંદુ એક વિનંતી પત્ર લખ્યો છે. મોસીસ વોમલ માને છે કે મરકુમ નામાપનની માહીતી સાથે જે રકમ ખરવાવી જોઈએ તેટલી મદદ ગુજરીમાંથી નથી થયેલી. જે લગતમાં મરકુમ નામાપને પોતાની છંદગીને જોગ આપ્યો તેના મદદને લાખક કામ કરવા વિશેષ પદસાની જરૂર છે. વળી મોસીસ વોમલ જેમ પણ માને છે કે હોદી બાબએના મંડળના કામને લિતેજન આપવા સાથે પણ આવી ગુજરી વખતો વખત બરાબી જોઈએ. ગુજરીને સાથે જે મંડળની બાબએ કામ કરતી આવે થીજ મદદ મળે છે. આ વેળા પછી હિંદુ યોગી સામાન બનાવવો એવી ખાસી છે. અમને ખાત્રિ છે કે મોસીસ વોમલના સાહસને હોદીની ઉત્કર બાબએ સંપુરણ લિતેજન આપશે. અને અમે લિતેજ રાખી એ હોદી કે હિંદુ અંગ્રીમાં પણ હોદી બાબએ અને બીજા પુરી મદદ કરશે.

દેશમાં વરસાદના સમાચાર

તા. ૧૫ મી એ મુંબઈની રહેના વાસમાં જણાવવામાં આવે છે કે ચોમાસા તો પહેલો વરસાદ પડી ચુક્યો છે.

નવું બીજા : બીજું વાંચન

વધુ બાપલો

તા. ૧૪ મી ને શુકરવારે કમિશન બીજા ના બીજા વાંચનની ચર્ચા મુનિવન પાલો મેંટમાં હાથમાં લેવામાં આવી હતી.

મી. કોમ્પસને

(કમિશનર સ્ટ્રીટ તરફના મેંટર) પોતા ના બાપલમાં જણાવ્યું કે એસીઆમાંથી આવનાર કલરડ લોકને નુકસાનકારક મજૂ વામાં આવે છે, અને મુખ્ય આફ્રિકામાં થી આવનારા કલરડ લોકને આ માટે તે વા મજૂવામાં નથી આવતા એ કુંસમજી શકતો નથી. હિંદુ અંગ્રીમાં આવવા માગતા હોય એવા જોરાએને તેમની લાખ કાતની વિલાપતમાં જોઈને જનરલ તરફ થી પરમીટ મળે એમ મનુ જોઈએ.

મી. લેસલ્સે

(બીચુએના લેંકના મેંટર) કહ્યું કે પોતાની સરકારમાં અવવતાં કાને અટકાવવા એ કહેવા દરેક મુશ્કેલી છે. તે થી બાપલો એસીઆમાંથી આવતા અટકાવવા માગીએ છીએ એ ખુલ્લે ખુલ્લી રીતે કલમ નાખીને કહી દેવું જોઈએ. પ્રમાણીક રીત એ છે. આ બાબતમાં બહો નો લોકમત મું છે એ વડી સરકારને સમજવવું જોઈએ.

મી. ફીચરડે

(લેડીએના મેંટર) જણાવ્યું કે બીજા મુએના લેંકના મેંટર ને કહ્યું તેને કે અંતઃકરકુપુરવક મળતો આવું છું. આ બીજાની કલમોથી મને બારે નિરાશા લિત પન્ન થઇ છે તેને હોદી સરકારની મંજૂરી મળે છે એ સમજાવું, પણ તે તો તે બીજાની સામે મવાતું સરસ કરેલું પ્રે પાડે છે. હું ફી સ્ટેટના મેંટરને અરજ કરું છું કે તમારે મદદ આપવ રહેવાતું છે. કેમકે જેવો ખસારો એસીઆ દીકા ફી સ્ટેટમાં કરવા માગે તેવો તેજી, ફરી કો જે આ બીજામાં કરવામાં આવ્યું છે. આ બીજા અમારે લાખા છતાં પાછળથી તેજ બાબતને બીજા વખતે હાથમાં લેવાતું બાકી રહેવાતું તો હિંદુ અંગ્રીમાં લાખ માગે મનુ બીજા

દાખલ કરી કહાય ત્યાં સુધી રાહ ભેળવી એ વધારે સારું છે. અમારેના વખતમાં નબળું છતાં ફી રેટેટ એશીઆટીકને અટકાવવા સક્તિમાન હતું. તે હવે યુનિયન થવા પછી તે વધારે સક્તિમાન થવું જોઈએ. અમારે ખીબ વચ્ચે પડવા આવતા તેઓ હવે જોઈએ વચ્ચે પડી શકે. આખા રાજ્યના હિત માટે જો કાયદાઓ હોય તે પાળવા હું ખુશી છું, પણ જ્યાં વડી સરકારનું હિત અને દક્ષિણ આફ્રિકાનું હિત એક ખીબાની સામે જવું હોય ત્યાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિતને હું પહેલું મથવા માશું છું. આ ખીબ દક્ષિણ આફ્રિકાના હિત માટે લડાયું છે એમ આખી પાર્લામેન્ટમાંથી કોણ કહી શકશે? જો ખીબ એશીઆટીક અથવા ખીબ કલરડ લોકને દક્ષિણ આફ્રિકામાં લાવે, અને અહીંના મામલો વિશેષ જંબીર બનાવે, તે ખીબ આ કુલકના અવા માટે છે એમ કેમ કહી શકાય? અમુક પ્રતિષ્ઠામાં જવા આવવા સંબંધી કલમ થોડા એક ફી રેટેટના મેમ્બરને ગમી છે, પણ હું તેમને

ચેતવણી (૧)

આપું છું કે પ્રતિ વચ્ચેના એટલી આપણને બીલકુલ રક્ષણ મળવું નથી. તમને માલુમ પડશે કે એશીઆટીકને જે બહાર નહીં રાખવામાં આવે તો તમારા કાયદા છતાં તેઓ ફી રેટેટમાં જમીન ધરાવી શકશે, અને વેપાર કરી શકશે. નાતાલમાં એશીઆટીકની વસિતમાં ૧૦૦ ટકા તો વધારે થયો છે એવા મને ખબર મળ્યા છે. કોઈ પણ એશીઆટીકને આ કુલકમાં આવતા કરવામાં આવે તે હું બંધ કરાવવા માશું છું. ફી રેટેટનો કાયદો ભલે નબળો હોય, છતાં અત્યુભવમાં તે તેવો માલુમ પડ્યો નથી, અને ખીબ કોલોનીઓને પણ જે ફી રેટેટના જેવો કાયદો હોય તો તેઓ ફી રેટેટની પેઠે સુખી સ્થિતિમાં આવે. અને ત્યાં સુધી તો કાલની સ્થિતિને ફી રેટેટકાવી રાખવા માગે છે. જે દક્ષિણ આફ્રિકાના ખીબાઓને એશીઆટીકની ભરી દેશે, તો પછી તેમને ફી રેટેટમાંથી ખાતલ રાખવાનો બહુ થોડો સંભવ રહેશે. ભલે થોડો વખત તમે અટકાવી શકો, પણ આખરે એશીઆટીક પોતાને ગમે તેટલી સંખ્યામાં આવશે. એશીયાટીક ફી રેટેટની ખાબતમાં, ફી રેટેટ આ ખીબથી કાલના કરતાં વધારે સારી સ્થિતિમાં મુકાશે એવી કોઈ જામીનગીરી નથી. જો તમે

ફેળવાએલ એશીઆટીક

ને આ કુલકમાં દાખલ થવા દેશો, અને તેની કલકસર અને આવકતપરે મંજૂર કરી દે તરીકે જામવા દેશો તો આ કુલકમાં કલરડ લોક સામેની ફી રેટેટ દિવસે દિવસે વધતી જશે. (સાંભળો, સાંભળો ના અવાજો) કલરડ લોકની સરખામણીમાં એશીઆટીકના વધારવાને ગમે તે એશીઆટીકના આવવા દેવા જોઈએ એશીઆટીક એક જંબીર સવાલ રૂપે લઈ પડવા છે એ વાતની જગ્યાએ સહુને ખબર પડશે સારે આ સવાલ સામે જંબીરના જેવો લડવું પડશે. તે વખતે આપણે ન્યાય પુરવઠ વરતી સડીશું નહીં, અને આપણું ને કુલકમાં કાયદાઓ પડવા પડશે, અને છતાં તેથી પણ વધારે લેવું પાર પડશે નહીં. આ જવાબ તરફ હાલકની દ્રષ્ટીથી જોઈશું તો માલુમ પડશે કે આ કાલો નીમાં કલરડ લોકની આવડત અને સંખ્યા વડેજ આપણી હાર થતી છે. માટે અને તેમ એશીઆટીકને વધારે દાખલ કરો. એશીઆટીકને નેટીવોને કાંઈક એળખે છે, અને તેથી તેમના પ્રત્યે ગેરવચ્ચે કરવા માગતા નથી. પણ એશીઆટીક (કલરડ લોકને લીધે) જે લાંબાજાળ બનશે તો તેઓ નેટીવો તરફ પણ વાજબી રીતે વરતવા સક્તિમાન થશે નહીં, એશીઆટીક સંખ્યા વધારવાથી જ આ સવાલને નીવેડો આવી શકશે. આપણે એશીઆટીકને બહાર રાખવા માગીએ છીએ તે તદ્દન તેમના તરફ વિઠાવે લીધે નહીં પણ તેમની

બીકને લીધે.

આ કુલકમાં જેટલા એશીઆટીક દાખલ થાય તેટલા એશીઆટીક દાખલ થાય એટલું જ નહીં, પણ દાખલ થઈ મુકેલા એશીઆટીકથી પણ એશીઆટીક જેટલા દાખલ થવા હોય તેટલા એશીઆટીકને જુએ મરવું પડે. મજુર કે કરીમર, ફેળવાએલ કે વચર ફેળવાએલ એમ બધા વચરના નવા આવનાર એશીઆટીકનો તદ્દન અટકાવ થવો જોઈએ. આવો કાયદો થાય તો વડી સરકાર તે નામંજુર કરે એમ કહેવામાં આવશે; પણ વડી સરકાર નામંજુર કરતી હોય તો ભલે કરે. આપણે તે ફી રેટેટ પાસ કરવો અને કહેવું કે દક્ષિણ આફ્રિકાનું વલણ તો એ લોકને ખાતલ રાખવાનું છે. વારો કે આપણે આપણાં

બંદરોપર પોલીસ સુકીએ

અને એશીઆટીકને ઉતરતા અટકાવીએ, તો શું વડી સરકાર આપણા સામે બલ

કર મોકલશે? હું આજી રાખું છું કે યુનિયનને અટકાવવા માટે આપણે જેવું પાણી બતાવ્યું હતું તેવું પાણી આ લોકને અટકાવવામાં પણ બતાવશું. સાર ખાસ ફેળવાએલની પરીક્ષાના વિષયપર આવતાં આપણું કરનારે તેવી પરીક્ષાને દમાબાજ બરેલી કહી વખોટી કાઢી. ફી રેટેટની કાલની સ્થિતિ કાયમ નહીં રહી શકે તે જખાવીને કહ્યું કે એશીઆટીક ને જે એક વખત દાખલ થવા દેવામાં આવશે તો તેઓ મરજી મુજબ કરશે. રીઝર્વ ફેરસીસ નામનાં લશ્કરને આવવા દેવામાં આવનાર છે તેવી હાલમાંથી તેવા લશ્કર સાથે એશીઆટીક આવી જશે એવો તેમણે બધ બતાવ્યો. ખીલમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે અમુક સંખ્યામાં એશીઆટીકને શા માટે દાખલ કરવા? તેઓ તેમના ગતિલાઈઓને હાથ લાગે, એવા હેતુ જખવવામાં આવે છે, તો પછી તેમને ફી રેટેટમાં શા માટે દાખલ થવા દેવા? ફી રેટેટમાં તો માત્ર ૧૨૦ એશીઆટીક છે, અને તેટલા પણ અમ ને વધુ પડતા લાગે છે, અને તેથી તેમ ને જેમ વહેલા બહાર કઢાય તેમ વધારે સારું. દક્ષિણ એ જમલાં લીધાં છે તે બધુરાં છે, ને તેથી તેની સામે સલામત ની કાલ લગી મજેલી, ને તેથી ભારે મુશ્કેલ પડેલી. જે આપણે

નેટીવ સવાલને

વધારે મુશ્કેલ બરેલો ન કરવો હોય તો ફેળવાએલ તેમજ વચર ફેળવાએલ એશીઆટીકને બહાર રાખવા જોઈએ. હું તો, જે બની શકે તો, દરેક એશીઆટીકને વાજબી તુકસાની આપીને આ દેશની હદ બહાર મોકલું. દર વચર પછી આ સવાલના નીવેડા માટે જોઈએ ખરમ થશે તે કરતાં હાલ તેમને તુકસાની આપવાનું ખરમ જોઈએ થશે. એક તરફ હાલના લોકને કુખાવવાનો, અને બીજા તરફ દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો ને કુખાવવાનો અથવા તો તેમની કુલક તિને અટકાવવાનો સવાલ સમાયો હોય તો હું તો આ દેશના લોક તરફથી જરૂર નો બિચાર કરીશ.

મી. હેગર

(રૂડીપોર્ટ) જખાવ્યું કે મારી સમજ પ્રમાણે અહીંના લોકોને પહેલી તક આપવી એવી સરકારની રાજનિતિ છે. સરકારની લાગણી આવી છે એ ખરું છે, પણ તે લાગણીને અમલમાં મુકવી જોઈએ.

મી. નીચલીંગ

(બુધ્ધર વેસ્ટ) પોતાના બાપજીમાં હવે ના ફરદીએને અટકાવવાનું કહ્યા પછી આ ચર્ચા મુલતવી રાખી ખોલું કામ હાથમાં લેવામાં આવ્યું હતું.

ધર્મશ્રેણી બીલની ચરચા પર જાપાની ટીકાઓ

એડમીન પ્રાંતોમાં આવજવનો સનાલ

ઉપરની 'આવજવ' યુનિયન પાર્લામેન્ટ માં મી. મેકલરે જે ટીકાઓ કરી હતી તેના જવાબમાં 'ગ્રેડ ડેવી મેલ' એક લેખ દરમ્યાન લખે છે કે :-

એશિયાટીક વસ્તિના સંબંધમાં નાતાલના વિચાર વિચિત્ર રીતે જુદા પડતા એવામાં આવે છે કેમકે વાર એવાં બાપજી વાંચીએ છીએ કે એ પ્રાંત ને પુરતા અજુર મળી શકતા નથી, અને ગીરમીટીઆ લાવવાનું બધું થવાથી કેટલાક ઉદ્યોગોને બહુ નુકસાન થવા લાગ્યું છે. છતાં મી. મેકલરે યુનિયન પાર્લામેન્ટમાં એવું જણાવ્યું હતું કે એશિયાટીકને નાતાલની ચરદા બદલ (યુનિયન ના બીજા પ્રાંતોમાં જતા) જે અટકાવતો છે તે તપાસ કરેલી છે. નાતાલ બપરે પોતાનો કારખાને બંદ કરેલું હતું, ત્યારે તેણે મને મેમ કરીને તરસ દહાડે હજારો ના હિસાબે કસરક સોકાને અપાત કર્યા હવે તે પોતાના ઉપરનો બાર યુનિયનની હવેલ નથી દેવાની મગણી વાજવી રીતે ન કરી શકે. વળી ડીનારાપરનાં ખેતરોમાંથી વધુ હાંદીઓ માટે એટલી જુએ આવે છે કે જેઓ કામ કરવા માગતા લેખ તેઓ બધા ત્યાં ખપી જવા લેખે. મને તેમ પણ નાતાલમાંથી 'દાર' જનારા માટે જે અટકાયત છે તે કદી નાખવામાં આવે તેની સામે ટ્રાંસ વાલ મજબુત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરશે. નાતાલના દોહીડું પુર અહીં થકી આવે જવડી આ પ્રાંતની બીલજુલ હમજા નથી. નાત તે પોતાને માટે જે બીજાનું બનાવું ઉપર લેણે જાતેજ હવે સુધું પડશે. તેણે એવાશિયાટીકને કામલ કર્યા તેમની અંજા ગોરાઓથા પણ બાજે વધારે થાય એટલાં મોટી લાલ મહા છે. તેથી હાંમલાલ આ કી રહેમાં જોડા હજાર એશિયાટીકને કામલ થવા હા નાતાલમાં

ગોરાઓની સ્થિતિ સુધારવાની વાતને અમે કબુલ કરી શકતા નથી. નાતાલે ગોરાઓની સંખ્યા વધારવા માટે તમા માણસો ને વાસ્તે ખારગ કરવાનો પ્રવાસ કરવો જોઈએ. જે પ્રાંતો કુલીઓને માગતા નથી તે પ્રાંતોમાં પોતાના કુલીઓને ટીકાસ કરવાનો તેનો વિચાર વાજવી નથી.'

અવરમેંટ એડમાંથી નોટીસો

નાદારી, ધર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષે સંબંધી

એડમિનિસ્ટ્રેશન, પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, રેડેન્ડ નં. ૫૬ ઉપર જુલાલ જુલાના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૨૧ મી જુનથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

રેડેન્ડનના બાગીઆ કુશનકાર હયા હીય સુલેમાન લાહલા અને મહમદ હયા હીય જસાતની મીસ્કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૯/૫ જુલાઈએ પ્રીટો રીઆ ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટને ચરજ કરવામાં આવશે. તે સંબંધમાં લીલાલ અને એપકા તા. ૧૭ મી જુનથી ૧૪ દિવસ સુધી રેડેન્ડન રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં તથા પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોર્ટમાં ખુલ્લા રહેવાના હતા.

એડમિસ્ટ્રેશનના ફરદાર સામી નામન ની નાદાર મીસ્કત સંબંધમાં ટ્રસ્ટી બી. એવરેટ મીલ જાહેર કરે છે કે સેલુદારો ની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૦ મી જુલાઈએ એડમિસ્ટ્રેશન, આલબનીના રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

અલીવાલ નોરઘના મહમદ સુરતીની નાદાર મીસ્કતના સંબંધમાં ૧૦ મી વહેં ચણીના આંકમ અલીવાલ નોરઘના માજીસ્ટ્રેટ આમળ તા. ૨૧ મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેવાના હતા, અને તા. ૨૫ મી જુનથી ૧૪ દિવસ સુધી કેપટાઈન સુપ્રીમ કોર્ટના માજીસ્ટ્રેટ આમળ ખુલ્લા રહેશે.

રાંદીખોલ (કપ) આલબીબન રોડના મહમદ અબ્દુલાની નાદાર મીસ્કતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી બી. એવરેટ જાહેર કરે છે કે સેલુદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૬

મી જુલાઈએ કેપટાઈનમાં નાદારીને લગતી કોર્ટમાં બરાશે. સેલુદારોએ પોતાનાં દેવાં ટ્રસ્ટીને (૧૬ વેલ્થ સ્ટ્રીટ, ૫ ટાઈન) તા. ૩૦ મી જુન સુધીમાં ભરવાં.

કેપટાઈન, બીબનમાઝ સ્ટ્રીટ ૫૬ ઉપર ના જનરલ ડીલર મહમદ રાસકોમની નાદાર મીસ્કતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી બી. એવરેટ જાહેર કરે છે કે સેલુદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૨ મી જુલાઈએ કેપટાઈનમાં નાદારીને લગતી કોર્ટમાં બરાશે. સેલુદારોએ પોતાનાં દેવાં ટ્રસ્ટીને (૧૬, વેલ્થ સ્ટ્રીટ, કેપટાઈન) તા. ૩૦ મી જુન સુધીમાં ભરવાં.

આમદ કુમારલના નામથી તથા પોતાના નામથી એટાવામાં રોજગાર કરતા આમદ દાદેજીની મીસ્કત તા. ૬ મી જુનથી મુલતી જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

પુરસેરદરના જનરલ ડીલર અલી હયા હીમની નાદાર મીસ્કતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી એ. બી. સેબીઅરસ, અને એ. ઇ. બોલ જાહેર કરે છે કે સેલુદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૫ મી જુને પુરસેરદરના માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે. સેલુદારોએ પોતાનાં દેવાં તા. ૩૦ મી જુન સુધીમાં ટ્રસ્ટીઓને ભરવાં.

હાંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૨૭ મી એ અમલોલોલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૪ થી જુલાઈએ પાલમકોડમાં આવી પહોંચશે.

તેજ અરસામાં અમલાલીમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૮ મી ના અરસામાં અમલાલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મીએ કાટંગમાં આવવા સંભવ છે.

તા. ૧૧ મીએ પાલમકોડમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૫ મીએ પ્રેસીડેન્ટમાં આવશે.

તા. ૧૬ મીએ પ્રેસીડેન્ટમાં જવા બંધ થશે.

જેહાનસખરમમાં નિશાળનો હોલચાલ

વધુ પત્ર વહેવાર

તા. ૫મી જુને મી. હમીદ મોટલુની સહી સાથે નીચે મુજબ કાગળ રેડ સેન્ટ્રલ સ્કુલ બોરડાના સેક્રેટરી પર મોકલવામાં આવ્યો હતો :—

“જે હોદી નિશાળ સ્થાપવા ધારવામાં આવ્યું છે તેના સંબંધમાં બનતી ઉતાવળે અમારા ડેપુટીએનને મળવાની તક આપશો.”

અમારી નિશાળ માટે બોરડે જે બહા મળ્યો હતો અને સરકારે તે નાકમુલ હતો તે સંબંધમાં, તથા પાછળથી ફેગવણી ખાતાના વડાએ જે હરખાસ્ત કરી છે તે સંબંધમાં વાતચીત કરવાનો અમારો વિચાર છે.”

ઉપરના બખાણના જવાબમાં સ્કુલ બોરડાના સેક્રેટરી મી. એલ. મેકમીનીસ તરફથી નીચે મુજબ બખાણ મળ્યું છે :—

“તમારા તા. ૫મીના કાગળના જવાબમાં અમારો જોડીની સ્ટેટર પર વધુ રજુઆતો મોકલવાનો મારી બોરડે અસાર પહેલની વિચાર કર્યો છે; તેના પરિણામથી તમને વખતસર વહેંચનાર કરવામાં આવશે, તેમજ ડેપુટીએનની માગણી પર પણ વિચાર કરવામાં આવશે.

“ટ્રાંસવાલ લીડર” માં કાગળ

“ટ્રાંસવાલ લીડર” માં “એ. ઇ. પી.”

એવા ઉપનામ સાથે એક કાગળ પ્રસિદ્ધ થયો છે. તેમાં જેહાનસખરમમાં હોદી નિશાળ સ્થાપવાની હોલચાલ વિષે વિગત વાર રીતે લખવામાં આવ્યું છે. લખનાર જણાવે છે કે પ્રથમ પોલિટેક્નિકમાં ૧૯૧૧ ના બનેવારીમાં મી. પારસી પટેલે આ હોલચાલ ઉભી કરી, અને એક હોદી નિશાળ સ્થાપવી જોઈએ એવી ફેગવણી ખાતાને માગણી કરી. પછલા નથી એવું જણાવી સરકારે આ માગણી કાઢી નાખી. તેમજે ફરીથી અરજ કરી. તેથી પોએ સ્ટેટમની સ્કુલ બોરડા આગળ તે વાત મુકવામાં આવી. સાર નાદ અકટોબરમાં મી. હમીદ મોટલુએ નિશાળ સ્થાપવાનો સવાલ જેહાનસખરમમાં ઉપાડ્યો. સ્કુલ બોરડે મંજૂરી આપી, અને મકાનની ચેરિટી માગી, જે મી. મુએ આપી. પાછળથી આ વાત ટ્રાંસવાલની કારે

વારી કાઉન્સિલમાં ચર્ચાઈ અને તેણે નિશાળ સ્થાપવાની ના પાડી, પણ માઈ આપવા વિચાર કર્યો એમ કહ્યું. હોદીઓએ મીટીંગ બરી હોદી નિશાળ સ્થાપવાના નીચેના કારણ બતાવ્યા. (૧) જ્યુધ્ધ, જરમન, ડચ, તથા અંગ્રેજ ઉકરાઓને સરકારે મોજ ફેગવણી આપે છે તો હોદીને શા માટે નહીં? (૨) હોદીઓ બિટીક છે, અને તેથી જરમન કરતાં વધારે હકદાર છે. બિટીક લશ્કરના અરમનો બાર હોદીઓ ઉપાડે છે. જરમનો નથી ઉકાવતા. (૩) હોદીમાં દરેક ગોરાં ઉકરાં માટે હોદીને અરમે ફેગવણી આપાય છે. અહીં હોદીને શામાટે ન આપવી જોઈએ? (૪) હોદીના ગોરાંઓ ધનવાન છતાં પોતાનાં ઉકરાંની ફેગવણીનું અરમ હોદી સરકાર પાસેથી લીએ છે, તો અહીં હોદીઓ પોતાનાં ઉકરાંને ફેગવણી આપવા સરકારને કેમ ન કહી શકે? (૫) ફેગવણીનો કાયદો કહે છે કે જ્યાં સરકારી સંખ્યા ૨૫થી ઓછી ન થાય એમ હોય ત્યાં ફેગવણી ખાતાની નિશાળ પ્રધાન સ્થાપી શકશે. કલરક ઉકરાંની ફેગવણી માટે જરૂર જણાય તે પ્રમાણે નિશાળો તેઓ સ્થાપી શકશે. ઉકરાંઓની માત્ર બાપમાં સરકારી નિશાળોની અંદર ફેગવણી આપવી જોઈએ, અને જ્યાં સુધી ફેગવણી આગળ વધારવા માટે જરૂરી જણાય ત્યાં સુધી એજ બાપમાં શિક્ષણ આપવાનું ચાલુ રાખવું. કોષ પણ નિશાળનો અથવા ફેગવણી ખાતાનો અરમો કોલોનીના કાયદાથી મંજૂર થયો જોઈએ. (૬) નાતાલ માં અને કેપમાં ૨૦ નિશાળોના મળી આવતા હોય ત્યાં ફેગવણીની સગવડ પુરી પાડવાનું સરકાર માથે લીએ છે. અહીં તેમ શામાટે ન બનવું જોઈએ? (૭) નેટીવ ઉકરાંઓને સગવડતા આપાય છે તો હોદીને પણ તે મળવી જોઈએ. (૮) હોદીમાં દરેક બાળક નિશાળે ભાય છે. (૯) યુનિયન સરકારે બધાં ઉકરાંને એક સરખી રીતે ફેગવણી આપવી જોઈએ, અને હોદીઓની કાડમારી દુર થવી જોઈએ. (૧૦) હોદીઓ પછાત હોવાના કારણે સર વાંક કાઢવામાં આવે છે, છતાં તેમની મહત્તી અને સુધારાનાં બારણાંને બંધ કરાય છે! (૧૧) અહીંની નિશાળોમાં અંગ્રેજ, ડચ, જરમન, જ્યુધ્ધ વિગેરે બાપાઓ વપરાય છે એમાં ના પાડી શકાય નહીં, ત્યારે હોદી ઉકરાંઓની નિશાળમાં હોદીની અને અંગ્રેજ બાપા થી બવવામાં શું વાધો હોય? હોદી ઉકરાંને હોદીની બાપામાંજ શિક્ષણ

આપવું જોઈએ. (૧૨) ફેગવણીની બાબતમાં રાજદવારી તકાવતો આડે ન આવવા જોઈએ. નિશાળની બાબત રાજદવારીથી તદ્દન અલગ છે. (૧૩) હોદી વાસ્તે એક પણ નિશાળ નથી નીભાવવામાં આવતી એ યુનિયન સરકાર માટે મમર થવા જેવું છે? (૧૪) યુનિયન સરકાર એકીઆટીક પરમીટ ખાતાને નામુલ ન કરી શકે? સરકારની તેમજીને તે નકામા બોળાવ છે. ૧૯૦૮ પછી પરમીટો કાઢવામાં આવતી નથી. આ ખાતાને કાઢી નાખી બચેલો પૈસો ફેગવણીના કામમાં વપરાવો જોઈએ.

નાતાલમાં દરેક વરસની ફેગવણી પાછળ થતા અરમના અંકિડા પુરા પાડીને લખ નાર જણાવે છે કે બીજા કોલોનીઓ પોતાના પ્રજા બાપાઓ પ્રત્યેની ફરજ બજાવે છે તે પછી સુધરેલી સરકાર કાર તરીકે ટ્રાંસવાલ સરકારે તે ફરજ શામાટે ન બજાવવી?

આ હોલચાલને મી. માંધીએ ટેકા આપ્યો છે, અને મી. પટેલ તથા મી. હમીદ મોટલુ સરકારને સમજાવવા કોલેજીક કરી રહ્યા છે.

સ્ટોમરોની આવખવ

[જર્મન લાઇન]

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૬મી જુલાઈએ મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ લીડર લાઇન]

અમલોલોસી—તા. ૨૭મી જુને મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમલાલી—તા. ૬મી જુલાઈએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમરોલી—તા. ૨૫મી જુને કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડશે.

અમલાલી—તા. ૫મી જુલાઈએ ડરબન આવી પહોંચશે.

અમરોલી—તા. ૧૩મી જો મુંબઈ પહોંચી છે.

[અરિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમોરો—તા. ૧૧મી જુલાઈએ મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

સલામીસ—કાલ કલકત્તા ખાતે માલ બર છે. જુલાઈ બેસતાં લાંબી ઉપડશે.

કાલો—તા. ૧૨મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

ટ્રાંસવાલમાં બીલુ' બજાર બર વાની યોજના

હાંદુસ્તાનની બાનુએને વિનંતિ પત્ર

ટ્રાંસવાલના ઈન્ડિયન વીમેન્સ એસોસિએશનના એનરરી સેક્રેટરી મીસ રહેલીને જોડાન્સબરમાં બીલુ' બજાર બરવાની યોજના સંબંધમાં હાંદુસ્તાનની બાનુએને સંબોધીને નીચેના વિનંતિ પત્ર લખ્યો છે:—

"વહાલી બાનુએ,—મારી એસોસિએશનની ટેબલ નીચે મીસીસ લોગજના પ્રવાસથી મને વરસે જ્યાં જે બજાર ભરવામાં આવ્યું હતું તે સંબંધમાં, જામારી વિનંતિને ધ્યાનમાં લઈને હાંદુસ્તાનથી આપે, આપના મંડળોએ અને બીજા બહેર સંસ્થાઓએ અમોને ઉદાર દિલથી મદદ આપી હતી તે જોતાં આપને ફરી વિનંતિ કરવાનું મન થઈ ગયું છે.

૧૯૧૩ ની બાબરીમાં બીલુ' બજાર ભરવાનો ધરાહો રાખવામાં આવ્યો છે અને તે વખતે મુશ્કેલી કરીને હાંદી દાયકામાં નમુનાઓ બહેરમાં મુકવાનો વિચાર રાખવામાં આવ્યો છે. સીવલ્સ વરસ અને બીજા સ્વેચ્છાથી મદદ કરનારાઓ પ્રદરશન માટે સીમે બનાવવાના કામમાં લાગી ગયેલ છે તેઓ ધણે સામે પહેરણ, મોજા, નેકટાઇ, એશીકાં ના મહેલ અને એવાં કામમાં રોકાયેલાં છે. ખાસ કરીને દિલ્હી (ફેન્સી) સીમે માટે અને હાંદુસ્તાન પર ભરેલી રાખીએ? અલગત તમે જે કંઈ મોકલો તે જામે સ્વીકારશું; પણ હોરાનું ગુંથણ, ભરત ભરેલાં ટેબલ કલેશ, સાડી, પોલકા અને હાંદીઓમાં વધારા એવી બીજા બહુસો મને વખતે અલંત ધ્યાન ખેંચનારી થઈ પડી હતી. કાંઈ પણ રીતે તમે મદદ કરી શકશો તે અમને અંતઃકરણપુરવક આવકારદાયક થઈ પડશે.

તેમાંથી ઉપજશે તે નાણાં મળ્યા વખત ના બજાર હંડમાં ઉમેરવામાં આવશે, અને તે વખતે બહુવેલાં કામમાં તેને ઉપયોગ થશે.

મદદ કરવાને બાહુર હોય એવાં હાંદુસ્તાનનાં બધાં મંડળોને આરી વિનંતિ પહેંચી શકે એવો સંભવ થોડો હોવાથી તમારી તરફના સ્થાનિક ઉપાયોમાં આ કામજળ ઉપાવવાની કૃપા કરશો અને

જેઓને મારો કામજળ ન મળ્યો હોય તેઓ આ કામજળ સ્વીકારી લેવા મહેર બાની કરશે એવી હું આશા રાખું છું.

વિશેષમાં જણાવવાનું કે બધી સામાન્ય મરી એસોસિએશનના દાયકામાં ૧૯૧૩ ની ૧. ૩૦ મી આગસ્ટ સુધીમાં મળી જવે જોઈએ."

અવલોકન

"અબળાહિત દરપણ"—આ પુસ્તકમાં આપેલી પ્રસ્તાવીક નોંધથી જણાય છે કે મુબમ, ગીરમાના મી. કરશનદાસ જે. ચીતલીઆએ "અહિત વરધક" નામની એક સંસ્થાની યોજના તથા સ્થાપના કરી છે. તેનો ઉદ્દેશ વચ્ચન તથા બાપલોવડે સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ કરવાનો છે. મી. કરશનદાસ તરફથી આ ઉદ્દેશની સાધનાના પ્રયાસમાં "સુંદરી સુબોધ" માસિકમાં "આપણી અબળાઓની આધુનિક શૈલ્યનીય રિયતિ અને તેમની ઉન્નતિના અવહારીક (અમલમાં આણી શકાય એવા) ઉપાયો" એ વિષય પર એક ઇન મી નિર્ગંધ માનવામાં આવ્યો હતો. ત્રણ પ્રસિદ્ધ મુરબર વિદ્વાનોએ આવેલા નિર્ગંધોની પરીક્ષા લઈ ધોરાજી કન્યાશાળાનાં મુખ્ય શિક્ષક મીસીસ જી. કે. ઉપાધ્યાયના લેખને ઉત્તમ ઠરાવ્યો હતો. આ બાબનો લેખ ઇનામ માટે લાલક જણાયો એટલુંજ નહીં, પણ જાણીને એક ઉપયોગી પુસ્તક તરીકે સાહિત્યમાં મુકવાને લાયક પણ તે માલુમ પડ્યો. પ્રથમ આવૃત્તિ મી. કરશનદાસ ચીતલીયા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલી. તેમની પરવાનગીથી સરદાર સાહિત્ય ફાઉન્ડેશન મંડળે પોતાની વિવિધ મંથમાળાના ત્રીજા મહુલા તરીકે અવલોકન તથા પુસ્તકને પ્રગટ કર્યું છે. રા. મણીશંકર રતનજી બટે પુસ્તકની પ્રસ્તાવના લખી છે. તેઓ કહે છે કે "અબળાહિત દરપણ" એ એક એવું જ્ઞાન દરપણ છે કે જેમાં "આપણી અબળાઓની શૈલ્યનીય રિયતિ" માન્ય નહીં, પણ સાથે સાથે તેમની ઉન્નતિ કરવાના ઉપાયો સુદાં નજરે પડે છે." ગુજરાતી સ્ત્રીઓની રિયતિનું કુમારીકા તરીકે, પત્ની તરીકે, અને વિધવા તરીકે એવા ત્રણ વિભાગ કરી લેખક બાહ્ય બોધદાયક ચિત્ર રજુ કર્યું છે. તે કહે છે તેમ "અર્વાચીન સમયમાં હાંદુ સંસારમાં—કુટુંબમાં થયું કરીને બાળી

કાઓ જન્મે છે સારથીજ તેમની અલગ મહુલા કરવામાં આવે છે. પુત્ર જન્મની વધામણી મહુલા છે, આનંદ ઉત્સવ થાય છે, સાકરો વહેંચાય છે, ખેરીઆત ધર્મ દો કરવામાં આવે છે" સારે પુત્રી જન્મ વખતે તેમાં કંઈ આનંદ થાય છે. ઉલટાનાં અધાન માણસો દિલ્હીરી દર્શાવે છે, તે રખતથી તે દીકરીની કુમારીકા, ગૃહણી, અથવા વિધવા એવી ત્રણ અવસ્થામાં તેના પ્રત્યે, સ્ત્રી હોવાના કારણ સર, જે આચરણ રાખવામાં આવે છે તેમાં સુધારો કરવાનો જોછોવતો આવકાય છે એમાં કાંઈથી ના પાડી શકાય નહીં જેમને ઉપરની બાબતમાં કંઈ હોય તેમને આ પુસ્તક વાંચ્યા પછી એ વાતની ખાતરી થવા વખતે રહેશે નહીં. સ્ત્રીઓની દશા સંબંધી ખ્યાલ હોય છતાં જેઓ તેમાં સુધારો કરવા પ્રયત્ન ન કરતા હોય તેમને આ પુસ્તક વાંચવાની થોડી જરૂર નથી. જેઓ એવા પ્રયત્ન કરતા હોય તેમને પણ આ પુસ્તક ઉપયોગી અને આવકાર દાયક મલુમ પડશે. લખી વાંચી જણનારી સ્ત્રીઓને તેમાંથી ઉપયોગી બોધ મળી શકશે, તેમજ જીવનને ઉચ્ચ તર બનાવવાની પ્રેરણા થશે. વિવિધ મંથમાળાના માલક ન હોય તેમને માટે પુસ્તકની કૌમત સાડું પુકું ૦-૨-૫, પાકું પુકું ૦-૫-૦ હંથા કામજળ અને સાનેરી પુકું ૦-૧૦-૦ એ પ્રમાણે (દપાલ ખરબ આફિકાનું વધારે) રાખવામાં આવી છે.

કેસમડી મદરેસાના સેક્રેટરી લખે છે કે:— આ ખાતાની મીટીંગ તા. ૨ જુન ને રવિવારે વેસ્ટ સીટ નં ૫૦૪ થાળા મહાનમાં મળી હતી. સેક્રેટરીએ મહા મીટીંગની માનીટો તથા પદસાનો દિશાબ વાંચી સંબળાવતાં તે પાસ થયા બાદ કેસમડી મદરેસો ચાલુ થયો તે બાબતમાં હાંદુસ્તાનથી બે કામજળ આવેલા તે ચેરમેને વાંચી સંબળાવ્યા. તેમાં ઊકરાં સ્ત્રીઓની સંખ્યા વધીને ૪૫ ની થવા વિશે જણાવ્યું હતું. ઊકરાંઓને ઉરડુ, અરબી લખતાં વાંચતાં સ્ત્રીમળય છે. બાદ મદરેસાને ઉત્તેજન દેવા બાપલો કર્યાં. મી. દાવજી અલમહે સી. ૧૧/૬ મદરેસાને બક્ષીસ આપી. બીજા મેંબરોએ ખાસીક શી આખ્યા પછી સભા વિલરજન થઈ હતી.

ગીરમીટીયા વિષે બેઠકદારીનો વધુ પુરાવો

રૂઢિપર કચ્છલોસીસ કમિટી પાસે અપાએલી જીભાની

મુનિયનની બંદર ક્ષયના દરદના હેલાવા વિષે તથા તેના ઉપાયો વિષે તપાસ કરવા મયરનર બનરસના ફરમાનથી એક કમિટી રૂઢિ હાલ બેઠું છે. તેણે ડરબનમાં જીભાની લેવાનું કહ્યું હતું ત્યારે મુનિયન ના નાતાલ ખાતેના મેડીકલ ઓફીસર ડૉ. હેડને એક આખો દિવસ પોતાની જીભાની આપતા રાહ્યો હતો. તેમાં નાતાલની બંદર ગીરમીટીયા હોદ્દાઓ વિષે કેટલી બેઠકદારી બતાવવામાં આવે છે તેનો ઠીક ચિતાર જોવામાં આવે છે, અને એ જીભાનીનો સાર અહીં આપીએ છીએ:—

૧. હેડને કહ્યું કે પોતે દક્ષિણ આફ્રિકા, આસ્ટ્રેલિયા અને હોલ્સ્ટાનનો અનુભવ મેળવેલો છે. હાલમાં મારી ફરજ નાતાલમાં હામલ થતા ઇન્ડિયનને તપાસવાની છે. ક્ષયથી મેરાયેલા હોદ્દા સિવાય બીજા કોઈ મેરાયેલાની બારીક તપાસ કરવામાં આવતી નથી. ઉતાર દેશને બોલરૂપ થઈ પડતી કે નહીં એટલું ઇન્ડિયન અમલદાર તપાસે છે. ક્ષયથી બહુ મેરાયેલા હોદ્દાઓને ઉતરવા દેવામાં આવતા નથી. ઉતારોએથી મેરાયેલી રડીમર હોય તેમાં બહુ દેખીતો હોદ્દા હોય એવું જોવામાં આવે. દરદની જોતામાં સરખાત થતી હોય એવાને બેળી કાઢવા બહુ પુરોષ છે. ઉપર ઉપરથી તપાસ કરવામાં આવે તેમાં સ્તરીતા રંગ અને કંચથી જાણી લેવાય તેનેજ પારખી કાઢાય.

હોદ્દા ઉતારોનો સંબંધ

હોલ્સ્ટાનથી આવતા તથા કરબનથી ચડતા હોદ્દાઓને સંભાળપૂરવક તપાસવામાં આવે છે, અને ખાસીવાળા ક્ષયના હોદ્દાઓને જીવ કિસ્સામાં ઉતરવા દીધા છે. હોદ્દાઓ ભરે છે કે તરત તેઓને રૂપોમાં લઈ જવામાં આવે છે, અને ત્યાંથી ૩૦ તરફ તેઓની શારીરિક તપાસ કરે છે. બેસીલસ નામના જંતુઓ વિષે તપાસ કરવામાં આવતી નથી. પણ કુક વરમ નામના જંતુઓ વિષે તપાસ ચલાવવામાં આવે છે, અને આશરે ૬૦ દહાકેટલા તે જંતુથી પોડાતા માણસ પડ્યા છે. આ હોદ્દાઓમાંથી કેટલાકને નાતાલ

ની મેલસાની ખાણમાં અને બીજાને રોરડી ઉપડનારાઓને ત્યાં કામ કરવા મોકલવામાં આવે છે.

જેલની મરપીતાલોમાં ક્ષયવાળા હોદ્દાઓની ઠીક સંખ્યા જોવામાં આવી છે. તેમાંના મધ્યાખરા હોદ્દાઓ અસંત વેરા એલા જોવામાં આવેલા. આવા હોદ્દાઓને એલાહેડ રાખવા માટે પોસ્ટની જેલમાં એક ખુલ્લું પાંખરું બાંધવામાં આવેલું છે.

૨. ડરનરે સવાલ કર્યો: કેટલાક વરસો સુધી માવજત કરવા છતાં ૧૯૧૧ની સાલમાં તમારા વિજ્ઞાનમાં મરજીની સંખ્યા ઘટી જોવામાં આવે છે. નાતાલમાં હોદ્દાઓની બંદર ક્ષયના હોદ્દાઓ જોવામાં આવે છે તે કેટલાક વરસો સુધી નાતાલમાં રહેનાર હોદ્દાઓમાં કે નવા આવનારા હોદ્દાઓમાં એ તમે કહી શકશો?

શાક્ષીએ જવાબ આપ્યો: તેના બાંધકાઓ યોધી સહાય તેમ છે. મધ્યાખરા મરજી તો પાંચ પાંચ વરસ બહી રહી મેરાયેલાઓમાં જોવામાં આવ્યા છે. ૩. ડરનરના વધુ સવાલના જવાબમાં શાક્ષીએ કહ્યું કે મધ્યાખરા હોદ્દાઓ નાતાલમાં આવ્યા પછીજ દરદમાં અપડાય છે.

૪. હેડને ત્યાર પછી જણાવ્યું કે વધુમાં વધુ મરજી તો એસ્ટેટની બંદરજ થાય છે કે જ્યાં હોદ્દાઓની પાસે કદ ઉપરાંત કામ કરાવવામાં આવે છે અને તેઓની જોષએ તેવી દેખરેખ રાખવામાં આવતી નથી; ■ ઉપરથી તે આવશ્યક સુધી કામ કરાવવામાં આવે છે, રાંધી ખાવાને પણ પુરતો વખત તેઓને છોડવામાં આવતા નથી, અને કામ કરવાની જગ્યાએથી થોડું દૂર તેઓનાં વહેઠાણ રાખવામાં આવે છે. તેઓને એટલી બધી ખરાબ દલામાં રાખવામાં આવતા હોવાથી એક ખેડરને તેના હોદ્દાઓમાં મરજીની સંખ્યા ઓછી ન થાય ત્યાં સુધી બીર મીડિયાઓ આપવાની મના કરવામાં આવી હતી, જે બાદ ૬ માસમાંજ મરજીની સંખ્યા ઘટી પડી હતી, અને તેને તે પછી ગીરમીટીયાઓ મળવા લાગ્યા હતા. દેશમાંના સોળના હોદ્દાઓના આકાશઆપી શાક્ષીએ જણાવ્યું કે હોદ્દાઓ અને નેડીવેમાં આ દરદના મધ્યાખરા કિસ્સા આગરક અને સપ્ટેમ્બર માસમાં એટલે કે વસંત રૂપની સરખાતમાં થાય છે.

હોદ્દાઓને કયા વખતમાં સહચી વધારે કામ કાવું પડે છે તેના જવાબમાં શાક્ષીએ કહ્યું હતું કે રોરડી કાપાય છે તે વખતમાં એટલે કે વરસના આ વખતમાં, આ પછી શાક્ષીએ ક્ષયના રોગને કામી

દેવાના ઉપાયો સૂચવ્યા હતા. તેમાં ૪૫ મરજીલોસીસ ખાતાની બવરચાનો સમાવેશ થતો હતો. આમાંથી ૩૫ મરજીલોસીસ ખાતાની બવરચાનો સમાવેશ થતો હતો. આમાંથી ૩૫ મરજીલોસીસ ખાતાની બવરચાનો સમાવેશ થતો હતો. આમાંથી ૩૫ મરજીલોસીસ ખાતાની બવરચાનો સમાવેશ થતો હતો.

મો. પોલાકની લડત

મુસલમાન ઓરતો સંબંધમાં હોદ્દા સરકારપર લખાણ

મો. પોલાકે મઠ તા. ૧૬ મી એપ્રિલે હોદ્દા સરકારપર નીચેનું લખાણ લખ્યું હતું:—

“સાહેબ,—ટાંસવાલના કલદાર રહીશ ઇબ્રાહીમ જસાતની ઓરત હાલીમાંની અપીલ ટાંસવાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટે રદ કરી તેની દલીલતવાળી, મઠ તા. ૧૪ ફેબ્રુઆરીના ‘ઈન્ડિયન ઓપિનિયન’ની કાપલી (એ. નીલાની કરેલી) હું આ સાથે બીકું છું, અને તે તરફ આપણે ધ્યાન વિચવા રજા લઈ છું.”

તેજ જાપામાંથી બાંધપતિના મેખ વાળી બે કાપલીઓ (બી. સી. નીલાની કરેલી) પણ, એક તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરીની તથા એક તા. ૬ માર્ચની, આ સાથે બીકવાની રજા લઈ છું. તેદક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓનો અભિપ્રાય બતાવે છે.

મીસીસ જસાતને દેશપારનો કુકમ કહેલો તે પાછો જેવવાની અરજ કર તારો જે પત્રવ્યવહાર થિ. પ્ર. એસીસિ એશને મુનિયનના પ્રધાન સાથે ચલાવેલો, તે વિષેની એક કાપલી પણ (ડી. નીલાની કરેલી) તેજ જાપાના તા. ૬ મી માર્ચના અંકમાંથી આ સાથે બીકું છું.

ન્યાયાધિશે સારાશમાં નીચે મુજબ કરાવ્યું હતું:—કરસામના કાપડા મુજબ ચયેલા મુસલમાન લગ્નો સાલિષ આફ્રિકન કાપડાની નગરે બીતકુલ લગ્નજ નથી; મુસલમાન હોદ્દા મરજીથીક કાપડા મુજબ જેને ખરી ઓરત ન મળી શકાય એવી કાંઈ એક કમીને પણ પોતાની ઓરતનું નામ આપી દેય, અને ટાંસવાલના ઇન્ડિયન કાપડા (૧૯૦૭ નો ૨૫ મો કાપડો) મુજબ ટાંસવાલની અદાલત તેને તેની ઓરત તરીકે સ્વીકારી લેમ; અને આમ તે ઓરત કાપડા થઈ જાય પછી તેને કીધે તે કુલમમાન હોદ્દાની બેઠકી કોથ

તેથી ખરી જોરતોના ત્યાં હાખલ થવા ના હક માર્યા બધા.

આ કેસનો ચુકાદો આપતાં જસ્ટીસ વેલ્સલ આદમ ઇસ્માઇલજીના કેસ વિષે જોડવા હતા, કે જેમાં તેમણે એવો ચુકાદો આપ્યો હતો કે બહુ જોરતો પરજીવાના રીવાજવાળા કોઇ પણ રહીશ હોદ્દાની એક સિવાય બધી જોરતોને ઇમ્પ્રિસન હાથકા મુજબ ચઢી આવવાની અટકાયત છે. આ કેસમાં તેમણે એવો ચુકાદો આપ્યો છે કે બીજી બધવા તે પછીની પરજીવી જોરતના હાખલ થવાથી પહેલી પરજીવી જોરતનો હક જતો રહે છે.

જે માનવંત ન્યાયાધિકારો આ અભિપ્રાય સાચો કરે તો ઇસ્માઇલના કાલકા મુજબ બહુ લગ્નો કરનારા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓ પર બારે જુલમ મુજબ, અને આખી હોદ્દા કામને તુકસાન થાય. વળી કહેનસાહતની વધારા હોદ્દા પ્રજાના લાખો લોકો જે ધરમ પામે છે તેવા એક મહાન ધરમપર બહુ મંજીર કલંક લાગે.

આદમ ઇસ્માઇલજીની અપીલ ૨૬ મઠ ત્યાર બાદ મુકદ્દર ખાતાના પ્રધાને મયા જુલાઇની તા. ૧૦ મીએ એવી લેખીત ખાત્રી આપી હતી કે અદાલતના ચુકાદાને પરિણામે ખાસ મુશીબત ઉભી થતી હશે તેવા કિસ્સામાં રાહત આપવામાં આવશે. પણ આ સાથે બીડેલી કાપલી પરથી જોઇ ચકાશી કે મીસીસ જસાતને ફેરફાર કરવાનો હુકમ થયો છે તેમણે તેને જવાબવાની ના પાડવામાં આવી છે.

યુનિયન સરકારના વલજીના જવાબમાં એવું કહેવામાં આવેલું જણાય છે કે બહુ લગ્નનો રિવાજ દક્ષિણ આફ્રિકાની અદાલતમાં અથવા તો તે દેશની રૂઢીઓમાં મન્ય થયેલો નથી.

દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવોમાં બહુ લગ્નનો રિવાજ આજુ છે, અને તેઓનાં લગ્ન ત્યાંની અદાલત મંજૂર રખે છે એ ઉપરથી દેખીતું છે કે ઉપલી કલીલ ખોટી છે.

વળી એથી અલગ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં કેટલાક જમાનાની કારકીર્દીવાળી મલાય ની કામ કે જે ઇસ્લામી ધરમ પામે છે, તેમાં પણ ઇસ્લામી વીધી પ્રમાણે બહુ લગ્ન થાય છે, અને આ લગ્નો કોરટથી નહીં તો લાંબા વખતથી આવી આવતી રૂઢીથી માન્ય થયેલાં છે એ ચોક્કસ છે.

વિરોધમાં ૧૯૦૮ માં ક્રાંસવાલની હોદ્દા કામ બપોરે ચરકાવાત રજીસ્ટર કલાવતી હતી, ત્યારે અખાલ્લખ હોદ્દાઓ પોતાને

એક કરતાં વધારે જોરતો હોવાનું જાહેર કરેલું, અને આ લોકોની ઓગોનાં નામ સતાવાર રીતે તેઓનાં રજીસ્ટ્રેશન ચર્ચીરી કેટલાં નોંધી લેવામાં આવ્યાં હતાં, અને આ ચર્ચીરીકેટને પાછળથી કાપદેસર કરવામાં આવ્યાં હતાં.

મી. જસ્ટીસ વેલ્સલનો ચુકાદો દેખીતી રીતે તો થોડા માણસનેજ લાયક પડે છે, પણ તેથી એક અમર મુકદ્દર રહી જાય છે કે બિટીશ સહેનસાહતના એક કામમાં થયેલાં કાપદેસર લગ્ન બીજા કામમાં ઝેરકાપડે જણાય છે, અને 'સહેનસાહતની' પ્રજાના મોટા કામના લોકોને તથા પાર ખીજ કામણીને તેથી તુકસાન થાય છે. આ મુકદ્દર એવો છે કે જેનો નિરણુ એક ન્યાયાધિકાર આપેલા મતથી થઇ શકે નહીં, કેમકે તે મને તેવી સારી લામણીથી ચુકાદો આપે છતાં પોતાની સામાજિક અને ધર્મિક અસરોની છાપ તેના દિલ માંથી જુસાઇ શકતી નથી.

આમ હોવાથી મીસીસ જસાત કે જે ના લગ્ન જાંબમાં શંકા નથી તેવા હાખલામાં રક્ષણ આપવાની યુનિયન સરકારે કેમ ના પાડી તે સમજી શકાતું નથી, અને આવા દેવેલીલાપણા માટે પ્રજામાં થયેલા દેશમાં કાપદાના રક્ષણ વિના અમુક બહુ જોરતોવાળા કુટુંબોની સલામતી અને નીતિને આધાર એક પ્રધાનની ઉપર રાખવામાં આવે તો હોદ્દા કામ જે ધાસ્તી બતાવતી આવી છે તે વાજબી છે એવું દેખાયા વિના નહીં રહે.

વડી અદાલતના ચુકાદાથી તથા યુનિયન સરકારે રક્ષણ આપવાની ના પાડવાથી હોદ્દા કામને સખ્ત બા વાગ્યો છે, અને તેથી જે કામને હું પ્રતિનિધિ છું તેને મંજીર તુકસાન થઈ અટકાવવાહોદ્દા સરકાર વચ્ચે પડી કાલકામાં ફેરફાર કરાવશે એવી વિનંતિ કરવાની અને જરૂર પડે છે."

મયા કનીવારે સંજોરે વરીડીકોરપમાં એક મકાનમાં આમ લાગી હતી, જેમાં બળી જવાથી એક હોદ્દાનું મરણ થયું છે. 'દરસિવાલ લીડર' માં જણાવવામાં આવે છે કે તે મરનારનું નામ કલાણ હતું એમ જણાયું છે. આમ લાગી તે દિવસે ચાર વાગે તે માણસ એવામાં આવ્યો હતો. સુતારનું કામ તે કરતો, કરીર બળીને તલન બહુ થઇ જવાથી મરનારને ઓગળી લાગ્યો તેમ નહોતું. તેની સાથે બીજા બહુ હોદ્દા રહેતા હતા.

પાઇનટાઉનમાં હોદ્દા નિશાળ માટે પ્રયાસ

પાઇનટાઉનથી તા. ૧૮મી જુનના એક બખર પત્રીજણાવે છે કે:— મી. એ. ડી. પીલેના પ્રયત્નથી ત્યાંના અને પડોસના હોદ્દાઓની એક સભા મી. એમ. એમ. વાહોદના પ્રમુખ પક્ષ નીચે મને કનીવારે મળી હતી. મી. પીલેએ મીટીંગ મળવાનું કારણ સમજાવતાં કહ્યું હતું કે આ વિભાગમાં હોદ્દાઓની વરતી થયી મોટી છે. છતાં કેટલાક મહીના થયા એક નિશાળ શરૂ કરવામાં આવી છે. તે કિવાય હોદ્દા જાળકોને બહુવાનું કંઈ સાધન નહોતું; અને જે નિશાળ હાથ છે તે હાથમાં મળે છે તે મહદ ઉપરાંત બીજા મહદ મળ્યા વિના નબી કહે તેમ નથી. જેથી બહારથી મહદ મેળવવા એક જોરા 'ગ્રેડી'ને નિશાળની કેમરખ સોપી એક કમીટી નીમવાની જરૂર છે.

કેટલીક ચરમા બાદ ધારાઓ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા, અને પછી એક ક્લિંદી રુલ કમીટી સ્થાપવામાં આવી હતી. જેમાં મી. એમ. એમ. વાહોદ પ્રમુખ મી. એ. ડી. પીલે સેક્રેટરી, મી. એસ. એમ. વાહોદ ટ્રેઝરર, મેસરસ વી. એન. નાથક મહમદ સખેર, અને જે એમ લેઝરસ ઉપપ્રમુખ અને મેસરસ કુમુસ્વામી નાથક એ. ઇ. મુલ્લા, અને વેંકટરામી ચોવીંદન કમીટીના સભાસદો નીમાયા હતા. એક હોદ્દા નિશાળની જરૂર બતાવનારી, અને સરકારે તેમાં મહદ આપવાની જરૂર બતાવનારી અરજી ઘડી રચુ કરવામાં આવી હતી. જે નાતાલના કેળવણી ખાતા પર મોકલી આપવાનું મંજૂર થયું હતું. પાઇનટાઉનના એક આગેવાન હોદ્દા મુકદ્દરે નિશાળને માટે એક એકર જમીન આપવાનું કમુલ્લું હતું. ડા. વીલ્હેર નાથકે માંદ મળે તો તેની જવાબદારી લેવાનું તથા નિશાળનાં બંધારણક કવાનું કમુલ કર્યું હતું.

ન્યુક્લીમાં કુરજીઆત બકરી નોકરી અમુક મુલત સુધી કરવાનો કાપદે હતો તેની સામે કેટલાક માણસો સલામકથી લડ્યા અને કાપદાને સરજી ન થતાં જેલ થયા તેથી લાંબી સરકારે કાપદામાં ફેરફાર કરવાનું માંદે લીધું છે, અને અમુક પ્રમાણે કલામકના કલિવારની કમતોને એક વધુ કાપદો મળ્યો છે.

મારી મુસાફરીની નોંધ

(લખનાર:—શ્રી હુસેન દાઉદ)

દરિયા પરથી, તા., ૨૪ પ. ૧૨.

આકાશ અગણિત તારાઓથી ઝગઝગી રહ્યું છે અંદરના કિરણથી દરિયાનું પાણી હોયેરી બની ગયું છે. દરિયા ધણે યાંત છે. નાનાં મોટાં સ્ટીમર સાથે રમે છે. અને સફેદ શીશુમાં છુટી પવિત્ર કુદરતના મહાન પશુઓ મધુર રાગ નાતાં પાછાં પાણીમાં મંથી જાય છે. અને એનો રાગ ધણે આરો હાથે છે. ઇનસાન, વાં આ બધા આગળ કેટલો નાનો લાગે છે? છતાં એ બધું તને ખુશી કરવાને બનાવ્યું છે. એ ચીજો ઉપર તને સરહારી આપી છે. તો પણ વાં તે ચીજોના મહાન અને પવિત્ર પેદા કરનારને કેમ જુલો આ એ દિવસની છંદગીમાં બટકતો ફરે છે?

તા. ૧૬ એપ્રિલના બાઇએની અરસ પરસ સલામો વચે સ્ટીમર ડરબનથી ચાલુ થયું. આને રવીવારે બેરા આવી પહોંચી તે દિવસ તો સ્ટીમર પરજ કાઢ્યો. અને બીજે દિવસે શ્રી. હસમાઇલ મોરા (ડરબન ની અંજુમન ઇસ્લામના માજી ચેરમેન) શ્રી. અબ્દુલ તમ્બળ, શ્રી. હસે, શ્રી. હસાક, શ્રી. લોખાત વીજેરે બેરાની સેલ કરવાને નીકળ્યા અને ઉતારો ત્યાંના પ્રખ્યાત શેઠ તપમ્બળ શુકરને સાં દતો. જે સાહેબે મને કુશથી વધાવ્યો અને ઉપડતી વખતે પણ કુશની ખોટલ આપી. એ કંપનીના શેઠ હાજી મુસાએ ત્યાંના વસતા બાઇએની મુલાકાત કરાવી. મરજી અને યતીમખાનું બતાવ્યું, જેમાં જમજમ રંગ ઉપર છોકરા એને રાખવામાં આવે છે. આ વખાણુવા કાપક કામ માટે ખાસ કરી શ્રી. તમ્બળ શુકરની કંપનીને તેમ બીજા બાઇએને મુજારકમાંથી આપું છું અને બીજા મોમે એની નકલ કરે એ હમ્મકું છું. પછી શ્રી. હાજી મુસા પોતાના "આજના ટાઉન"માં જઈ ગયા. (આ એક સામનીજ લેકેશન શ્રી. તમ્બળ શુકરે બાંધ્યું છે. એમાં તેઓ ચીનાઓનેજ વસાવે છે જે કોઇનું બેરા જવું થાય તેઓએ એ બેવું.) બેરામાં થોડા માઠીના રસ્તા નથી. આખા શહેરમાં ખાટા નખાયા છે, અને તેના ઉપર જે બે માણસો બેસે એવી ધકાગાડી લઈ સીદી ફોડે છે. કેટલાક સાહેબો પોતાની ખાસ ધકાગાડીઓ પણ રાખે છે અને વરસ ફોડે કરે બારે છે. વરતી અંગ્રેજ, ગ્રીક, હતાલીબન, ફરેચ વીજેરેની છે. બેરાન

પોરદુગીઝ ખરેખર મહરય છે અને હોદી એને બધા હક આપ્યા છે. હાલ રકમનો રંગ બેદ નથી એટલુંજ નહિ પણ છટા-લીબન તુરખી લગાવના લશ્કરના કારતુન બારીમાં બતાવતા તે પોરદુગીઝ સરકારે અટકાવ્યા. કેમકે મુસલમાનોની લામણી દુખો આ વખતે જે અંગ્રેજ વાવટા તમે જેઓ પેદા થયા છે છતાં અંગ્રેજ કોલોની એમાં રંગબેદ સખી હોદીઓ પર દુખનો વરસાદ વરસાવે છે તેનો અને પોરદુગીઝ સરકારની રહયત ન હોવા છતાં જે પુરી છુટ આપણને બોમવયામાં આવે છે તેનો જખરો વીચાર થયો. તેમ વળી અંગ્રેજના વાવટા તમે બીજાં રાજો કરતાં સરવધી વધારે મુસલમાન છે અને જેઓએ છટા લીબન જુલમનો ખાંત લાવવા સેંકડો અપીલો કરી છતાં અંગ્રેજ સરકાર નથી હવી ત્યારે પોરદુગીઝ સરકારની લામણીનો વીચાર થયો.

સાંજનું શ્રી. તમ્બળ શુકરને ત્યાં જમી સ્ટીમર ઉપર પાછા આવી લાખ્યા. આવતી કાલે પુઠાનું ચાણું હશે તો જખખાર પહોંચી જશું. હવેના કામગીમાં જખખાર ની ચીમત લખીશ.

એન. મી. જોખલેના ઠરાવની ચરચાપર હોંદી છાપાની ટીકા

“અદલ્લાખાદ લીડર”

— વડી ધારાસભામાં એન. મી. જોખલે એ ગીરમીટના રીવાજ સામેનો ઠરાવ ઉત્તમ અને અલંત ડહાપણ બરેલી વક તુલતા સાથે રજુ કર્યો હતો. તે બાહોશ ગ્રામણીની અંદર ગીરમીટની શરખાત, તેની હકમાતી, તેની ખદી, તે રીવાજ બંધ કરવાના બચકારીક તેમજ કાલ્પ નીક કારણો, તેની તરફેણ કરનારાઓની હલીલતું નખળાપણું, તે રીવાજનું તદન બીન જરૂરીપણું એ બધા મુદ્દાઓ સમા ઇ ગયા હતા. તેથી એ બાંધણુ સાંભળ નારાઓના મનપર ધણી અસર થયા વિના રહી નહીં હશે. શ્રી જોખલેએ ગીરમીટના રીવાજ વિરુદ્ધનો કેસ બહુ બેશવર રીતે રજુ કર્યો હતો, અને એન. મી. કહારક કે જે માત્ર માથે આવી પડવારીજ તેની સામે થયા ઉભા થએલા, તેમનાથી તેની સામે મેરથો માંડી ચકાય નહીં તેવે તે કેસ હતો, એમ કહેવામાં અતીથયોક્તી નહીં કહેવાય. શ્રી. જોખલે

એ પોતાનું બાંધણુ પુરું કર્યું, અને એક પછી એક પ્રબળપણના સલાસો તેને ટેકા દેતા બાબ્યા, જેમાંના એકના મુખમાંથી પણ ગીરમીટની તરફેણમાં સારો હરફ નીકળ્યો નહોતો, તે પછી વેપાર ખાતાના સલાસદત્ત કામ, એન. મી. કીમેન્ટલ જેવા એકાદની મદદ છતાં પણ બહુ મુશ્કેલ થઈ પડ્યું હતું. આખ રે સરકારી પક્ષ ૨૨ વિરુદ્ધ માત્ર ૩૭ મત એકઠા કરી શક્યો હતો, કે જે વધુ મત કાઢીસીલતું બંધારણુ જોતાં ખરે ખર બહુ થોડો મજામ. એ અચાની છાપ બચારા પર તો એવીજ થઈ છે કે ગીર મીટના રિવાજનું આવી બન્યું છે. એન. મી. જોખલે તે વાતને એટલેથી પડતી મુકે એવું માણસ નથી. ફતેહ મળશે ત્યાં સુધી તેઓ તેમની પાછળ મંડવા રહેશે, અને સવાલનું ખરાપણું, તથા હીમાયત કરવાની તેમની ચાતુરી અંતે તેમને ફતેહ અપાવ્યા વિના રહેશે નહીં.

શ્રી. કહારકના બાંધણુનો સાર તપાસી એ તો બહુ મુશ્કેલી વિના જોઈ જાય છે કે સંસ્થાનોના સ્વારથજ હોદી સરકારની આડે આવેલ છે. એન. મી. કહારકે કહ્યું કે સંસ્થાનો પણ આ દેશ જેના પેટામાં છે તેજ સંસ્થાનતના રિવાજ છે, એ ખરું, પણ તેને લીધે જે જવાબદારી ઉભી થાય છે તે અરસપરસ છે, અને એક તરફી નહીંજ. જે સંસ્થાનોની સર કારો તથા પ્રબળો એટલું માદ રાખે કે હોંદુસ્તાન વિદેશીઓથી બરેલો મુલક નથી, અને જહેનશાહતમાં હંધ પણ લાગે નહીં ધરાવનાર પરદેશી રાજ્ય નથી, પણ પોતે છે તેટલેજ દરબને જહેનશાહતનો એક વિભાગ છે, અને જહેનશાહ તથા વડી પાલમિંટ તેઓને તથા હોંદુસ્તાનના લોકોને એક સરખી રીતે રાખવાને એક સરખા વચનથી બંધા એમાં છે, તો આ દેશના લોકો તથા સરકાર પણ એવીજ જવાબદારી સમજે, અને પોતાના દેશના સવાલોનો નિરણુપ કરતાં સંસ્થાનોના લાભ તરફ બનતી નજર રાખે પણ ખરી રીતે જોતાં સ્થિતી શું છે? સંસ્થાનો હોંદુસ્તાનના લોકોની લામણીની ઝાંટાબાર દરકાર કરતા નથી; હોંદુસ્તાન તથા પોતે એકજ જહેનશાહને ધરણે હોંધને એકજ સંસ્થાનતના વિભાગ છે તેની તેઓ બીલકુલ દરકાર કરતા નથી; જહેનશાહ અને પાલ્મ મેંટનાં વચનો વ્યા જાય છે તેની પણ તેને પરવા નથી; પોતાની આપમતલબથી

અને કેમકે તથા કેમ કંઠાસ હોય છે એવી રાજનીતિથી તેઓ વડી સરકાર ને કેવી મુશ્કેલીમાં નાખે છે તેની પણ તેઓને ઠરકાર નથી; અને પોતાનાં ગમે તેવાં આચરણથી હિંદુસ્તાનમાં અર્થાત્ ઉત્પન્ન કરી હિંદી સરકારની મુશ્કેલી કેટલી વધારે છે તેનીએ તેઓને કશી ઠરકાર નથી. સંસ્થાનોની સરકારે હિંદી લોકોની આખાતપર બહુ ઝેરીલી બટકા થતો મુશી છે. અને જેઓ લાં છે તેઓ ને ધણી આખતમાં હીલુપત લગાડે તેવી રીતે રાખવામાં આવે છે. જ્યારે આવી સ્થિતિ છે, ત્યારે હિંદુસ્તાનના કેળવાએલા અને સ્વમાનની ખેવનાવાળા લોકો પોતાની પ્રજાકીય આપદ અને મોહાને અલસ પહોંચાડે એવા સવાલનો નીરણુપ કરતાં સંસ્થાનોના સ્વારથની અધુતરી કરે એવી આજ્ઞા રાખવી નહીં છે. અને સંસ્થાનોની સરકારે હિંદી વિદ્વાની રાજનીતિથી હિંદુસ્તાનમાં જે કડવાસ ઉત્પન્ન કરી છે તેવું મી. કલારકને પુરેપુરું જ્ઞાન હોત તે તેને લાગ્યા વિના રહેત નહીં કે સંસ્થાનોના સ્વારથની વાઠ કરીને તે પોતાની હાલીએને મજબુત બનાવી શકનાર નથી.

ગીરમીટની રીતની હાથપાતી કેમ મધ્ય તે અમે સારી રીતે જાણીએ છીએ. સંસ્થાનોના ઉદ્યોગોને હિંદી મજુરોની જરૂર ન હોત તો હિંદી સરકાર એવી રીત કામચલાઉ કરત નહીં. વેપાર ખાતાના કલારકે કહ્યું કે સીદીઓએ ગુલામી માંથી છુટતાં કાંઈ પણ કામ કરવાની ના પાડવાથી તેની અવશ્યતા હિંદી મજુરો પુરા પાડવામાં આવ્યા હતા. અને જે કામ તેઓ કરે છે તેજ, એટલે ખેતીનું કામ તેઓ લાં કરે તેમાં નામોશી કરેલું શું હોય? જાનો જવાબ અમે હાથે છીએ. જે કામ કરવાની શરૂતો નામોશી કરેલી નહીં હતી તે જોરા મજુરોને લાં કેમ મોકલવામાં ન આવ્યા? વળી હિંદુસ્તાનમાં ખેતી કરનારાઓ ગીરમીટમાં જોડાય છે? એટલા મળી સહે તેટલા હિંદી મજુરોનો આ દેશમાં અપ છે એ સર વીકલ્સાસ કાકરશીની હાલીએને અમે સંપૂર્ણ રીતે મળતા આવીએ છીએ, છતાં હિંદી મજુરો સ્વતંત્ર રીતે જે પરદેશ જતા હોય તે અમેને કંઈ વાધો નથી; જે કે તો પણ તેઓની સાથે જાજતી રીતે વરતવામાં આવે એવો આશ્રય આપણે કરવોજ જોઈએ. અમારો વાધો માત્ર જળરહતી, દરજીઆતપણું, નામોશી કરેલી કરતો, ફંકામાં કહીએ

તો ગીરમીટ સામેજ છે. કદાચ કાંઈ કહેશે કે દરજી કાંઈને પાડવામાં આવતી નથી, અને ફક્ત સ્વતંત્ર રીતે કંટાકટમાં જેની ખુશી હોય તે જોડાય એટલીજ વાત છે. આ વાત જુલુ બરેલી છે. કંટાકટમાં કેટલી સ્વતંત્રતા છે તે મી. મોખલેએ પોતાનાં આલોક સાપણમાં સારી રીતે સમજાવી દીધું છે. હિંદુસ્તાનમાં જમાબંધીનો વિચાર કરતાં સરકાર ધણીવાર જણાવી ચુકેલ છે અને તે પ્રમાણે વર્તી પણ ચુકેલ છે કે હિંદી ખેડુતો એટલા બધા અજ્ઞાન અને નિરાધાર છે કે ગમે તેમ કંટાકટમાં કામચલાઉ થવાની તેઓને છુટ હોવી ન જોઈએ. જે ખુદ હિંદુસ્તાનમાંજ એમ હોવાની જરૂર છે, તે પરદેશ જવામાં અને તેમાં પુર વાર કડવામાં આવ્યું છે તે પ્રમાણે હુમ્મલો અને હુમ્મલો એજટોના પંજમાં સપડાવું પડે છે તેમાં તેઓને ધણું વધારે રક્ષણ મળવાની જરૂર છે. રક્ષણની જરૂર છે એમ કહીએ છીએ ત્યારે અમેને કદાચ કહેવામાં આવશે કે તેટલા સારા પ્રોટેક્ટરો નીમવામાં આવ્યા છે. પણ આ પ્રોટેક્ટરો તો મજુરો કરતાં 'પોટેરોનું' પ્રતિનિધીપણું બનવે છે, અને તેથી મજુરોને તેઓની પાસેથી નજીકજ રક્ષણ મળે છે. જે ગીરમીટના મજુરો પરદેશી ધણીઓની નીચે સુપી અને સંતોષી જીંદગી ગુજરતા હોય તો તેઓમાં એટલા બધા આપધાત કેમ બને છે એ કાંઈ સમજાવશે? ગીરમીટની સામે ધણીએ હાલીએ લાવી કદાચ તેમ છે, પણ મી. મોખલેની સમજાવટ પછી તેની જરૂર બહુ રહેતી નથી.

ગીરમીટની રીત માણસની સ્વતંત્રતા નો તથા મોહાનો બંધ કરે છે. તેથી માણસની જાત ઉપર જુલમ થાય છે, અને તેની કેમની અને દેશની આબજને તથા સ્વમાનને બટો લાગે છે. આર્થિક નજરે તે ખીન જરૂરી છે, અને નહતીક દ્રષ્ટીએ તેનો બમાવ ન થઈ શકે તેવી છે. તે રીવાજ સ્વતંત્રતા છે. હિંદુસ્તાનના સમગ્ર લોકો એક અવાજે તે સાંખી લેવા ના પાડે છે. હિંદુસ્તાનની સરકાર મધ્ય. મી. કલારકના સાપણપરથી સમજાવ છે કે, તેમાં મોહાજ અમેલ નથી, અને પરાણે તેનો બમાવ તેને કરવો પડ્યો છે. આ બધાનો એકજ સાર નીકળે છે કે તે રીવાજ બંધ થવો જોઈએ, અને તે બંધ થશેજ. પણ જે તે દુરતમાં બંધ કરાવવાનો હોય તે

આપણા લોકોએ એક કે બે વખતજ નહીં પણ ફરેક મથે નહીં લાં સુધી વારંવાર તેની સામે મોહણું પડે.

ગીરમીટ વિરુદ્ધ ઠરાવ

અધ્યક્ષાંતની પ્રાંતીક કોનફરન્સમાં

કાનપુર ખાતે સંયુક્ત પ્રતિનિધી દ્વી પ્રાંતીક કોનફરન્સ યોજા. મી. એસ. જીંદ ના પ્રમુખપણા નીચે મધ્ય તા. ૫ મી એપ્રિલે મળી હતી, અને તેમાં નીચેના ઠરાવો સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા—

"આ કોનફરન્સ ગીરમીટની રીત જેમ બને તેમ દુરત નાશુદ કરવા દ્વ આશ્રય કરે છે." આ ઠરાવ અબમેરના મી. મહેરીજાંકરની દરખાસ્તથી અને જામનજીવાળા પંડીત છકમાલ નારાણ મસલકનના ટેકાથી પસાર થયો હતો.

આ સંપરત મી. ગાંધીને તથા ટ્રાંસ વાલની હિંદી કોમને તેઓના સ્વદેશાભિમાન, બહાદુરી અને આત્મબોધ માટે મુખ્યારક્ષાદી આપનારો, દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખ્રીડીક હિંદીઓના હકનું રક્ષણ કરવા વડી સરકાર અલગત નીવડવાથી હિંદી લોકોના સ્વમાનનું રક્ષણ કરવા દક્ષિણ આફ્રિકાની સામે બહોળા વાળવાનાં પગલાં લેવાનો હિંદી સરકારને આશ્રય કરનારો, ખ્રીડીક સહેનજાહતની અંદર નહીં વસેલા વિશાળ ક્ષેત્રોનો એક દુશ્મી કાણુ સ્વરાજ્ય બોમવતા સંસ્થાનોને સોંપવાની રાજનીતિને પરિણામે હિંદી પ્રજાને લાંથી ખાતલ કરવાનું ધોરણ રાખવામાં આવે છે તેની સામે વાધો દર્શાવનારો; અને એટલે દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ કરવા માટે હિંદી સરકારનો આભાર માનનારો તથા પ્રજાના લાભની ખાતર બાળિયમાં હિંદુસ્તાનની અંદર કે બહાર ક્યાંય પણ ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ કરવા વિશે દ્વ મત બતાવનારો, એમ ઠરાવો સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા.

સંયુક્ત બંધાણની પ્રાંતીક

કોનફરન્સમાં

કસ્ટરના તહેવારોમાં ચીતાચોગ ખાતે સંયુક્ત બંધાણની પ્રાંતીક કોનફરન્સ બરાક હતી તેમાં પણ ગીરમીટના રીવાજ ને વખોડી કાઢનારો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ગીરમીટીયા મજુરીની અયકરના

ગીરમીટ કે ગુલામી ?

ગીરમીટીયા મજુરીમાં થતા અસહ્ય શુલ્કમને મેરીશીઅસના પોતાના જાતિ અનુભવથી ખદાર પાડનારો, તથા કેન ટ્રાક્ટ અને ગીરમીટને નામે ગુલામીની રીત માલે છે એમ સ્પષ્ટ રીતે બતાવી આપનારો, એક લેખ મી. મણીલાલ ડોક્ટર ની કલમથી મારચના 'ઈન્ડિયન રીવ્યુ' માં પ્રસિદ્ધ થયો છે, જેની મતલબ અમે નીચે આપીએ છીએ:—

કોલોનીઓને ગીરમીટની રીત લાલ દાયક છે કે નહીં તે સંબંધમાં તપાસ કરવા વડી સરકારે નીમેલા કમીસનના પ્રમુખ હોર્ડ સેનડરસને કહ્યું છે કે "કુટુંબમાં કંઠાસથી અથવા ગુજરાનના સાધનની ખામીથી તે (ગીરમીટીયા) લાંબલાજ માલ નહીં ભાં મુખી તે વતન છોડી જશે નહીં."

ગીરમીટીયા અથવા કોન્ટ્રાક્ટ મજુરી એ ખોટું નામ છે. તેથી જાતની મજુરીને માટે "ફરેશ્માત મજુરી" સિવાય બીજું એક નામ ચાલી શકશે નહીં. માણસો ધોળાને કાળું કહે, અને કડવાને મીઠું કહે તે સભે: પણ તેથી જોવાની અને સ્વાદની છંદીઓને કળી શકાશે નહીં. 'કોન્ટ્રાક્ટ' એલમાં માણસની કુદ અથવા મુન્સફીનો અરથ છે, ત્યારે 'ફ્રેન્ડ-શર' એક બાબત સંબંધમાં એ માણસોએ અરસપરસ સમજુતીથી કરેલી કબુલતની વાત છે; એટલે કે કાયદા કાનૂનીઓએ કરેલા અરથ પ્રમાણે, મન મળતાં હોય ત્યારે જ ખરો 'કોન્ટ્રાક્ટ' થઈ શકે.

પરદેશની ખરી રિયલ સમજાવવામાં કરતી કરનારાઓ સંચાલ અને પ્રમાણિકણ વચ્ચે એ કબુલ રાખીએ, તોપણ આપણા અજ્ઞાન મામડીઆઓમાં-પુરૂષો અને બીબોમાં, છોકરા અને છોકરીઓમાં-પરદેશમાં કરવાની નોકરીની શરતો સમજવા નેટલી કેળવણી, છાત્ર, કે માહિતી છે ખરી કે સત્તાવાર રીતે એ તો કબુલ કરવામાં આવ્યું છે કે કરતી કરનારાઓને વરત તે આપણાં કહેરોના ખરાબમાં ખરાબ બદમાશોનો બનેલો છે; "કેમ્પી કાનું જુદું બોલે તેઓ ગાઝા મજુરી મેળવી શકે છે." અને બધા માણસ લોકોને છે કે સરકારી અમલદારો પોતાના અમા મનને છતાં કડવા

સભને ખદાર પડતાં અટકાવી ન શકે ત્યારેજ તેઓ તે કબુલ કરે છે.

એટલે આ વસ્તુ રિયલિટી જેતાં અજ્ઞાન મામડીઆઓ અને મજુરની કરતી કરનારાઓનાં મન મળતાં હોય અથવા મળી શકે, એ તદન અસંભવિત છે. તો પછી કલકત્તા કે મદ્રાસના ઇમીગ્રેશન એજન્ટો (જેઓ કરતી કરનારાને પેતાનાં માણસો તરીકે રાખે છે.) અને મજુરો વચ્ચે કોન્ટ્રાક્ટ અથવા કબુલત થઈ એમ કેમ કહેવાય? પણ નહીં—આ કોન્ટ્રાક્ટ તો અજ્ઞાન મામડીઆ, લાખલા તરીકે આશંકા ડીસ્ટ્રીક્ટના, છોકરા કે છોકરીને શીશુ કે ટ્રીનીટાડ જેવા કુરુના કોલોનીના કરામી પ્લેન્ટર જેકે થએલો મણાય છે. શું તેનું જીજ્ઞેસુ મન, તેને માટે ગીરમીટમાં આવનાર અજ્ઞાન અને વિશ્વાસુ મામડીઆના મનને, ફરીઆ અને જમીન માર્ગે દળરો માંદગના અંતરે જાદુથી મળી શકે છે? અને મન મળતું હોય તોપણ, મજુરોને અમુક મુકરર એસ્ટેટ અથવા મુકરર માલીકને સેપિવાનું નકશી કર્યા પછી લઈ જવામાં આવતા નથી, પણ તેમને પરમુલકમાં પહેંચ્યા પછી જ એક કે બીજા માલીકને લઈ વહેંચી આપવામાં આવે છે. એટલે ખરું કહીએ તો, પરમુલકમાં અમલવા, અને પ્લેન્ટરોના નામથી ઓળખાતા પરદેશીઓ માટે કામ કરવાને દળરો કાગી વધના છોકરાઓ અને છોકરીઓને લલચાવીને, ધમકાવીને, દબાવીને, ઉપાડી કાઢી અથવા નસાડી જઈને ફરજ પાડવામાં આવે છે. વળી આ પરદેશ એવું છે કે જ્યાંના ઇતિહાસ, ભુગોળ, હવાપાણી, ભોજન, રાજકારણ, અને બીજી રિયલિટી વિશે આપણા રાજદારી આગેવાનોને પણ કાંઈએ માહિતગારી નથી. મેરીશીઅસના ગીરમીટીઆના પ્રોટેક્ટર (જેનો અરથ રક્ષક એવો થાય છે) હોર્ડ સેનડરસની કમીટીને નકલથી જણાવેલું કે "જુલા-જુલા 'કોન્ટ્રાક્ટ'ના મજુરો માટે તેમની ઉમર, તાંદુરસ્તિ, તાકાત, અને કદના પ્રમાણમાં કું જુલા જુલા બાવ કરાવતો." જે કોલોનીઓ આ ગીરમીટની રીતની શોધ કરી છે તે જ કોલોનીના પ્રોટેક્ટરને મોટેથી આમ ગીરમીટના પ્રખંબને ઉપાડે પાડી નાખવામાં આવે એ તેના ભોમનીજ વત છે. હાલના સુધારાની રીતને માફક-સરની થવા માટે "કોન્ટ્રાક્ટ લેવર" એવા દોળ અથવા લેવલ શબ્દો તથા ચાલતી રીત એખ્ખી ગુલામીજ લઈ અને બીજા કાંઈજ નહીં, એ મેરીશીઅસના પ્રોટેક્ટરના

ઉપલા ભોલે આપણને સાબીત કરી આપ્યું છે. કોન્ટ્રાક્ટ લેવર, નામ પ્રમાણે, ખરી રીતે કોન્ટ્રાક્ટ લેવર હોય તો ખરી ગુલામી કરતાં કોલોનીઓને તે સોંધી અને આવકાર દાયક થઈ શકે નહીં, કે જે ગુલામીને સત્તાવાર રીતે અંત કરવામાં આવી છે. જે રીત તથા સો માણસો, કામ ચલાવી લેવા માટે કામ આરંભે, પરદેશમાં પુરી પાડવામાં આવે છે, અને જે રીત તથા કામપર લાગર ન થઈ શકવા માટે, મોટા ઉપક્રામો પુરાં ન કરી શકવા માટે, ઇસ્પીતાલની સારવાર માટે જવા કબુલ ન રાખવા માટે, અથવા તોછડી લાપા વાપરવા માટે કેદની સજા થાય છે તે રીતની અનીનિ અને ખરાબી સામે મણાંખરા પિટીસ આપણુદારો આખ આડા કાન કરે છે. કેમકે કોલોનીઓના ઉદ્યોગોમાં તેમની પોતાની મુડી શકાયેલી હોય છે. ઉપર મણાંખરા એવા ખરા કે ખોટા વાંક માટે, ગુન્હો એવું નામ આપી, મેરીશીઅસની જેલોના રહેવાસીઓમાંના ૪૦ ટકાને કેદ કરેલા હોય છે, અને ત્યાં તેમને ખોરાકી રહેઠાણ, દવા વિગેરે મફત પુરાં પાડવામાં આવે છે. આપું ક્યારે અને હોં જ્યારે પાક ઉતરી ગયા હોય, અને કામ અલાસ થવા આવ્યું હોય ત્યારે જ્યારે પ્લેન્ટરોને પોતાના કામ વાસ્તે માણસોનો ખપ ન હોય, અને તેમને પોતાની આમળથી જેલખાનામાં બદલી કરવાથી તેમનું ખરબ પ્લેન્ટરોને ખચે એમ હોય ત્યારે જ. આ માણસો જેલમાં પહેંચે ત્યારે એવા કમતાકાત થઈ મએલા હોય છે કે તેમને તેમની જોલની પ્રુદન દરમીયાન ખાસ ખોરાક અને ખાસ કાકતરી સારવાર નીચે મુકવાની જરૂર પડે છે. આ વાત પ્રુદ મેરીશીઅસની જેલના વડાએ કહી છે.

(અમુર.)

કેદલાક વખતપરે કરજનીના બાલકમ નામના ગોરાના માણસોએ રવવારે કામ કરવા ના પાડવાથી તેમનો ફરકનો પા. ૧ લેખે હંડ થએલો તે કેસમાં સરકારે તપાસ ચલાવીને હંડની સજાને અરથી કરી છે. આ સંબંધમાં વિશેષ એવા ખખર મળ્યા છે કે રવીવારે ગીરવાળી રીતે પોતાનાં માણસો પાસેથી કામ લેવા માટે પ્રોટેક્ટરે બાલકમપર કેસ માંડ્યો. આશંખી ગુન્હેમાર હશે છતાં પ્રોટેક્ટરે તેને ચેતવણી આપી છોડી દુકલો છે.

કાળે પાણીએ મોકલાતા કેદાઓની કથા

કમકમાડી ઉપજવનારો હોવાથી

જરમાની રક્ષિણે આદિમાનના કાણુ
ઓમાં ને રાજદારી કેદીઓને જન્મ
દેશ નીકાલ અથવા લાંબી મુદત માટે
દેશનીકાલ કરવામાં આવે છે, અને
જેમને કાળે પાણીએ મોકલેલા કેદીઓ
તરીકે ધણીક વાર ઓળખાવવામાં આવે
છે, તે કેદીઓના લાં થતા હાલ વિશે
એક હેવાલ તા. ૨૭મી એપ્રિલના
અમાલીમાં પ્રસિદ્ધ થયેલો. અમે તે નીચે
આપીએ છીએ:—

પહેલાં બે વરસ તેઓ (રાજદારી
કેદીઓ) જેલમાં હોય છે. લાં તેમણે
ધણીક તરેહનાં કામ કરવાનાં છે. તેમાં
નું સહિથી અધરું કામ ધાણીમાં તેલ
કાઢવાનું છે. આ કામ હાથે અથવા પંચે
મધ શકે એવી બે જાતની ધાણી હોય
છે. પગેથી ધાણીમાં તેલ કાઢવાનું કામ
એવી રીતે થાય છે કે ચાર માણસોને
ધાણીની સાથે બાંધવામાં આવે છે. જેવી
રીતે મંચ બાગની આસપાસ બળદ ફરે
છે તેમ તેમણે બેગકારે ફરવું પડે છે.
ધાણી ફેરવીને રાજનું ૩૦ રતલ તેલ
તેમણે કાઢવું પડે છે. હાથની ધાણીમાં
એક હાથે હોય છે. તે હાથે આખો
દિવસ બેગ ફેરવીને ૬૦ રતલ તેલ આ
રીતે પશુ કાઢવું એકએ.

બીજું કામ નાળીએરની ડાહનો છુકા
કરવડું છે. કેદીને આકરે અધમણ
વજનનો બારે લાકડાનો કટકો તથા ૪
રતલ વજનની એક લાકડાની મેચરી
આપવામાં આવે છે. પછી નાળીએરનાં
છાલાં લાકડાં ઉપર મુકીને મેચરી ચાલી
કરવાની. આ રીતે કરવાથી નાળીએરનાં
છાલામાંથી એક જાતની કીણી રજ
ખરતી જાય છે, અને છાલામાં માત્ર
તંત્રણું જેવો ભાગ એટલે કાંચો જુદો
પડે છે. આવી રીતે રાજ દોહથી બે
રતલ જેટલાં નાળીએરનાં છાલાંને કચરી
ને તેણે સાફ કરવાનાં હોય છે.

જેલમાં ને કામો મળે છે તેમાં દોરડાં
વધુવડું કામ સરખામણીમાં સહિથી
સહેલું ગણાય છે. અહારે તથા રતલ
જેટલો નાળીએરનો કાંચો કેદીને અપાય
છે, અને તેણે તેમાંથી નમુનો આપેલ
હોય તે પ્રમાણે વધીને દોરડાં બનાવવાં
પડે છે. જ્યાં યાના રાખખાન નામનાં

એક જાતનાં છોડવા થાય છે. આ છોડનાં
૮૦ કે ૬૦ પાંદડાં કેદીને આપવામાં આવે
છે, અને તેમાંથી તેણે છુદીને ૪ રતલ
સફેદ મીઠુ કાઢવું પડે છે. આ પાંદડાંની
લંબાઈ ૧ યી ૨ કુમીટ અને જડાઈ
૨ ઇંચ થાય છે. તેના રસનો એક છટિ
પશુ ચામડીને ખડે તો લાં એકદમ મળ
આવવા મડિ છે, અને આખરે તે ઉપર
ધારું પડે છે.

પ્રથમ સરખામણીમાં રાજદારી કેદી
ઓની રિયતિ ઠીક હતી. તેઓ દોરડાં
બનાવતા અથવા નાળીએરનાં છાલાં કચ
રતા. પશુ ચી. કેનહામ આવતાં તેમને
(રાજદારી કેદીઓને) તેલ કાઢવા મોકલ
વામાં આવ્યા. સારથી તેમને તેલ કાઢ
વાનું અથવા કચરવાનું કામ કરવું
પડ્યું છે.

એ કામ ઓછું થાય તો સજા કર
વાનો એવો ખારો છે કે પહેલી વખત
સાત દિવસ હાથકડી નાખવામાં આવે છે.
બીજીવાર કામ ઓછું થાય તો ચાર
દિવસ હાથ કડી અને ખોરાકમાં મંજી.
તે પછી કામ ઓછું થાય તો એક કે બે
માસ બેડીઓ પહેરાવવામાં આવે છે.
તે પછી દર દિવસ બેડી સાથે લોહનો
સળીઓ નાખવામાં આવે છે, અને તે
છતાં પશુ ઓછું કામ થાય તો ૭ માસ
સુધી બેડીઓ પહેરાવીને એકાંત કેદમાં
પુરવામાં આવે છે. મંજીનો ખોરાક ઉપર
કહ્યો તેમ જુએ મારવા માટે છે. એક
બેર ધાણીમાં ૬ અઠસ્ર આપલને છકાળી
ને ને ધાણી અથવા રાજ કરવામાં આવે
છે તેને મંજી કહે છે. ઉપર ચળીઆ
ની વાત કહી તે બેડી અકરી જાતની
છે. તેમાં બે પક્ષી બેડીઓને એક લોહ
ના સળીઓથી એડેલ હોય છે.

આ બધી સજાઓ બધા (એકસિવાય)
ચંબળી રાજદારી કેદીઓને કરવામાં
આવી હતી. છતાં તેઓ ઉપર કહેલી
મજુરી કરવાને સરજ થયા નહીં. અલ
ખત તેઓ રાજદારી કેદીઓ હતા તેથી
તેમને માણખ ચારી સહાય એમ નહોતું.
તેથી તેમને વાસ્તે એક નવી શોધ કરી તે
લામલામક ચાર દિવસ સુધી મંજીના
ખોરાક ઉપર રાખવાની હતી. પ્રથમ
નંદમોપાળને તે સજા થઈ. પછી ઉચ્છ
રકરને, અને સાર પછી હોતીલાલને.
પશુ આટલાથી કાંઈ થયું નહીં. તેથી
જેલના સચાવણાઓને પાછા ફરવું પડ્યું.
તેમણે આ બધા જણને દોરડાં બનાવવા
સિવાય બીજું કામ ન આપ્યું.

એક બહારનું કામ વધારે અમાનક

છે. તેવાં કામોમાંનું એક એ છે કે
બેટાં આડ કાપવાં અને તેને સારી સારી
ને દમલા કરવા; બીજું એ કે માટીના
બારે પીડા બાંધને બહોળી તરીકે દેહવું
અને કારીમશને તે આપવા; ફરશજની
૬૨૦૦ સેપે ઉઠે મુકવી; અથવા ૪૦
વાર લાંબા અને ૪ વાર પહોળા ચાનાં
ખેતરના ટુકડાઓમાં કોણજીવની બાલ
મારવું; આવાં કામ કરેક જાતની કટુતા
એટલે કે મળતા તાપમાં તેમજ બારે
દાદમાં કરવાં. વળી તે ઉપરાંત આખી
રાત ઝાંસથી, નીચાંજવાળી જમીનમાંની
જળોથી, અને એક જાતની ઠેરી માખણી
વેદના બોગવવાની હોય છે.

ઉપરનો હેવાલ જાણીને તે ઉપર ઠીકા
કરતાં “બંગાળી” પત્ર લખે છે કે આખા
દેશને આ બીના વાંચી જુડી વેદના અને
ચુસ્કાની લાગણી પેદા થશે. ને રાજ
દારી ચુનહાઓ માટે તેઓ સજા બોગવે
છે તે માટે તેમના તરફ કાંઈ દિલસોજી
ખતાવડું નથી. તેમની વરતણુક કહી
વખોડે છે. છતાં તેમણે પાપી કામ કરવું
નથી. તેઓ જુલથી અવળે રસ્તે દોરણ
ખએલા જુવાનો છે, અને ચારી રીતે
રાખવામાં આવે તો હજુ તેઓ ઉમરી
શકે. દુનિઆનો ઇતિહાસ બતાવે છે કે
અગ્રજી રાજદારી કેદીઓ હતા એક
માણસો દેશની સેવામાં નામના થાયા
છે. ૧૮૪૮ માં સર નવન ઝી એક
બલવાખોર હતો. પાછળથી તે આટ્ટે
લીઆન રાજમાં સુખ્ય પ્રધાન થયો. અહીં
મનના કેદીની રિયતિમાં તપાસ કરવા
સરકારને અરજ કરવામાં આવે છે એ
“બંગાળી”એ ઉમેરવું છે.

આન. મી. એપ્રિલે તા. ૧૬ મી ને
રવીવારે વિશાલત પહેંચ્યા છે. મંચળવારે
જાંતની ક્ષિત્રિક કમીટીની મીટીંગ મળી
હતી, જે વખતે તેમને અંક:કરણુ પ્રેરણ
આવકાર આપ્યો હતો.

જેનેસમાં વધી રહેલા બે આવેલા
દેશને બોરવો અને બચાઓ સાથે
જેનેસ ઉતરવાં અટકાવીને તેમના ધણીથી
વએડી હોંદ પાછી મોકલી દેવા જેનેડાના
ધમ્મજેહન ખાતએ બારે પ્રવાસ કર્યો
હતો, જેમાં આખરે તેને નિષ્ફળતા મળી
છે. ચેતાના ધણી હકદાર રહીશ હોવાનક
કારણસર બાઇએવલી બારે અત ભેવામાં
આવી હતી, ને તેમાં આખરે તેમનાં
સફળતા થઈ છે.

વિભાગની પારલામેન્ટમાં સવાલો

જર્મીસ્ટન લોકેશન વિષે

તા. ૭ મી મે.

શ્રી. મોરેલે સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન ને પૂછ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જર્મીસ્ટન નજીક આવેલ એક હીંદી ગામડાંને ત્યાંથી ખસી નવાં લોકેશનમાં જવાની એક માસની નોટીસ લાંબી મ્યુનીસીપાલિટીએ આપી છે એ તરફ તેઓએ જવાનું બેંચાણું છે કે નહીં? તેમને ખબર છે કે નહીં કે તે લોકોને અમુક ભાગ હજી હમણાજ સુધી મેલું નાખવાની, મરેલા પ્રાણીઓને ઠાંવવાની અને મંદુ પાણી પાલી કરવાની જગ્યા તરીકે વાપરવામાં આવતો હોવાથી તે માણસને વસવાને માટે નાલાયક લોકો છે? હીંદીઓના હક ને માન આપવામાં આવે છે કે નહીં તેની સંભાળ લેવા તેમણે શું પગલાં લેવાં પારકું છે?

શ્રી. હાર્ટેલે જવાબ આપ્યો કે મને સત્તાવાર ખબર નથી મળ્યા, પણ હાપા ઉપરથી જાણી શકાયું છે કે જર્મીસ્ટન લોકેશન ત્યાંની મ્યુનીસીપાલિટીએ માંડ નીચ કંપની પાસેથી લીઝમાં રાખ્યું છે, જે લીઝની એક કરત એ છે કે લોકેશનની અંદર વેપાર કરવાના હક મ્યુનીસીપાલિટીએ રાખવા નહીં, અને કંપની પોતાને માટે વેપાર કરવા તરફેડા બાંધી શકે. આ પછી હાલમાં સંખ્યાબંધ હીંદી વેપારીઓએ ત્યાં વેપાર કરવાના પરવાના મેળવ્યા છે, અને તેથી તેઓ માત્ર રહેવાનેજ માટે રેડેડા વાપરવાની કજીલાત ન આપે તો મ્યુનીસીપાલિટીએ તેઓને નોટીસ આપવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. મને ખબર થયા છે કે કેટલાક હીંદીઓએ નવાં લોકેશન વિરુદ્ધ જર્મીસ્ટન કોર્ટસીલ ને અરજી કરી છે.

શ્રી. મોરેલે હરી પૂછ્યું કે આ બાબતમાં બહુ હાડમારી પડે એવું હોવાથી હોલોનીઅલ પ્રધાન દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારને કંઈ લખ્યું કે નહીં?

શ્રી. હાર્ટેલે જવાબ આપ્યો કે મારી પાસે જે ખબર હતી તે મેં આપી દીધી છે, અને તેથી વિશેષ મારે કંઈ કહેવાનું નથી.

શ્રી. મોરેલે સવાલ કર્યો : આ પાસાં મેંટનું સર્વોપરીપણું આ સ્થાને લાગુ પડે છે ખરું કે ?

પરચુરાય

તા. ૧૪ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટ નો આવ આઉસના ૨૮૧૬ પેની લેખે હતો.

કરમચરડોરપથી મી. એમ. એ. બાબા લખે છે કે :— દરસવાલમાં વસતા બોલ વઠવાસીઓને નમનતાથી અરજી કરવા ની કે મજબૂર મહેરીલે સમકુલ ઇસ્લામ ના મકાનમાં મુબારક રમખાન શરીફમાં કુરાન શરીફનો ખતમ પડવામાં આવે છે માટે તે સંબંધી ઉધરાણું કરવાની જરૂર છે.

ડરબન હીંદુ સમજાન ફૂડના સેક્રેટરી લખે છે કે સમજાન ફૂડને સમરસેટ ઇસ્ટથી મી. કેસવલાલ મજબૂર તરફથી શી. ૧૨/૬ તા. ૧ લી જાનેવારીથી તા. ૩૦ મી જુન સુધીની માસિક શી તરીકે, તથા પા. ૧-૦-૦ પોતાના જન્મ દિવસ ની ખુશાલીમાં સમજાન લાઇબ્રેરી માટે, જે મળી કુલ પા. ૧-૧૨-૬ મળેલ છે, તે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

પાનેલીથી અંલુમને પૈરાએ ઇસ્લામ ના સેક્રેટરી મી. ઇસપણ કાસમજી ચેણી આ લખે છે કે :— આ અંલુમનેને જેમણે મદદ મોકલી છે તેમનો આભાર માનીએ છીએ. 'ઇ. એ.' ના તા. ૧૩ મી એપ્રિલના અંકમાં આ અંલુમનની સ્થા. ૫ના વિષે પાનેલીવાસીઓને ખબર પડી તથા એવું જણાવવામાં આવ્યું તે વાત ખરાબર છે. તે માટે ઇરમજર ચાહી અંલુમનવતી મદદ માટે આ લખાણથી પાનેલી વાસીઓને અરજી કરવામાં આવે છે.

વીરીનીર્મિયા મી. વીકલકાસ મનજી લખે છે કે :—આપણે દુનીયામાં બહુ દાખ લા નેહએ છીએ કે સંપથી ને કરવા પારીએ તે થક શકે છે. તાજે દાખલો જુઓ. મીના લોકેશન મીનમાં સંપ કર્યો, ને કુંક વખતમાંજ સ્વતંત્ર રાજ્ય કરી એકા છે. તેમજ આ વીરીનીર્મિયામાં હીંદીઓની આશરે નવ ફુકાને છે. બધા સંપથી રહે છે. આહી એક મોરો લીમ નેટ તથા બ્રેડ વીગેરે બતાવે છે. તેની પાસેથી બધા લોકો લેતા હતા. એક વખત મજબૂર માણસે આપણા હીંદી

સામે વીકલ આપણું કર્યું, કે હીંદીને આ માયમાં કાપ બાબતના હક નહીં મળવા દેના વીગેરે. આ ખબર આપણા બાબત એએ સંલગ્ન લાગે તેની પાસેથી લીમ નેટ બ્રેડ વીગેરે લેવાનું બંધ કર્યું. લગભગ ૭ સાત માસ થયા કે તે માણસ પાછો કાલાવાલા કરવા મંડ્યો, કે મારાથી જુલ થક. હવે કાંઈ દીવસ તેવું બોલીશ નહીં છેવટ તેણે બધા હીંદીને મી. અસ વાતને લાં મયે રવીવારે એકઠા કર્યા. આપણા લોકેશન તેની પાસે મારી પત્ર લખાવવા કહ્યું, તથા પા. ૧૭-૧૦-૦ રેડ કરેસંટ સોસાયટીમાં દેવા કહ્યું. તે તેવણે કહ્યું કર્યું છે. આ ઉપરથી દાખલો લેવાનો કે જે સંપ હોય તો આપણે સુધી થકએ.

સ્ટેમર અંલુમન ઇસ્લામના સેક્રેટરી લખે છે કે :— તા. ૨૪ મી મેના રોજ મહેરીલના તરફથી મદરેસાનાં ઓફરેઓ તું ઇમતેહાન લેવામાં આવેલ. છેવટે ઓફરેઓ તથા ઓફરેઓને બહીસો વહેંચી આપવામાં આવેલ. જે બાદ શેરશી લક સજા બરખાસ્ત કરવા માં આવી હતી. અંલુમનની બીજી મીટિંગ તા. ૬ મી ને રવિવારે મળી હતી. ઇસતંજુલમાં આમ જાનેલ તે બાબતમાં ફિલમીરી બતાવવામાં આવી. અને તે વિષે વિશેષ વિચાર કરવાનું મુલ તવી રાખી સજા વિસરજન થક હતી.

ડરબનથી એક લખનાર જણાવે છે કે :— મધ તા. ૮ મીને રોજ ડરબન, મે સ્ટ્રીટના રહેવાસી મી. ઇસપ મહાલીમ ની શાદી અમજેતી રોડ અને એડરીમન રોડના ખુજાપર રહેતા મી. હાજી અબ દુલાની બેટી મરીમ બીબી સાથે થક હતી. તે પ્રસંગે આશરે ૩૦૦ માણસ હાજર હતા. નવસાહેને હાજરીનો તરફથી મુબારકબાદી દેવામાં આવી હતી. બાદ નવસાહે તરફથી મી. એસ. ઇમામ અલી એ સફુનો આભાર માન્યો હતો અને અંલુમન ઇસાએદુલ ઇસ્લામને પા. ૧-૧૦-૦ની બેટ આપી હતી. મી. ઇસ માઇસ જીવાએ શાદીની ખુશાલીમાં અંલુ મન તરફથી ચાલતી મદરેસાને શી. ૧૦/ની બેટ આપી હતી. કન્યાના બાપ હાજી અબદુલા તરફથી શી. ૫ અંલુમનને આપવામાં આવી હતી. બાદ હાજરીનો ખાણું લક ખુશાલી સાથે વિસરજન થકા હતી.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

(અખબાર બાઇ ઠાટવાલ)

પ્રસ્તાવના

લોકમાન્ય તીલક હિંદના દરેક જાતના કારખાસ સાથે ગાંઠો સંબંધ ધરાવે છે. એમનો ઉદ્દેશ્ય આર છે તથા તેમણે પોતાની જીંદગીમાં ધણું જોયું છે, ધણું જોયું છે. એમનું નામ ન સંભળ્યું હોય એવો હિંદી માણસ બાળ્યે જ જન્મ્યો છે. એમના ધાર્મિક, સામાજિક તથા રાજકીય વિચારો જે તેવજે ભેખન અને બાળ્યજીવન વારંવાર પ્રગટ કર્યા છે, તેનું હું કે વર્ણન મુજરાતી ભાષામાં વાચકોની સામે રજુ કરવાની હિતચાચી આ લેખ આરંભ્યો છે. માન્યવંત માણસોના મતો, તથા વિચારો હમેશ મહત્વના હોય છે.

“માણસનું જીવિત ધણે ભાગે એ પ્રકારનું હોય છે :—શારીરિક અને માનસિક ; અથવા તો બાહ્યજીવિત અને અંતરજીવિત. એમાં સાધારણ માણસો બહુ કરી પહેલાને જ વધારે ધ્યાન આપે છે, તો પછી ખરી રીતે માનસિક જીવન એ જ માણસના જીવિતનો મુખ્ય ભાગ છે. અને જેઓ પોતાને માણસ કહેવડાવે છે તેવા લોકોમાં તો પહેલું માન આજ માનસિક જીવિતને આપવું ધટીત છે.” લો. તીલકે પોતાની આખી જીંદગી લખવામાં અને વિચાર કરવામાં ગાળી છે. અને તેવજીના વિચારોથી સામાન્ય જનસમાજ ઉપર જે અસર થઈ છે અને તે વડે જે પરિણામો આપ્યા છે તે બીજાં કોઈ કરતાં વધારે સરસ અને વિચારવા જેવાં છે. એથી જ તેવજીના વિચારો અને મતો અહીં પ્રકાશિત કર્યા છે.

ધણું મોટા માણસોના વિચારોમાં કાંઈ કરી ફેરફાર થાય છે. તેવી સ્થિતિમાં કયા વિચારો મહત્ત્વ કરવા ને કયા ન કરવા એ ઠરાવ કરવો મુશ્કેલ પડે છે. વળી કેટલાક મહાન પુરુષો પોતાના વિચારથી વિરુદ્ધ વસ્તુન કરે છે. ત્યારે વધારે મુશ્કેલી પડે છે. પણ લો. તીલકના વિચારોની એક જ ધારા હમેશાં વહેલી છે ને તેમની રહેણી તે તેમના વિચારને જ તીજ રહેલી છે. આથી તેમના વિચારો હિંદને બહુ કિમતી ધણ પડ્યા છે.

લો. તીલકે ઇ. સ. ૧૮૦૦થી તે ૧૮૦૮ સુધી પોતાના ભેખોમાં તથા બાળ્યોમાં જે વિચારો, જીવનના જે જે અંગે અહીં

આપીએ છીએ. કારણ આ બધાં વર્ષો તેમના જીવનમાં અસંત દિવસમાંથી ગરેલા છે.

અમરા વાંચકો જાણતા હશે કે લો. તીલકની ઉપર પહેલો મુકદ્દમો ઇ. સ. ૧૮૬૭ માં થયો હતો અને તેમાં જુએલી શિક્ષા બોમ્બી પોતે ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં કરીને કેસરીના અધિપતીના સ્થાનપર વિરાજ્યા. વળી ઇ. સ. ૧૮૭૮ માં તેમની ઉપર મુકદ્દમો ચાલ્યો અને તેમાં થયેલો જ વરસનો તુરંગવાસ તે મહાત્મા હાલ બ્રહ્મદેશમાં ગાંધીના તુરંગમાં જોડાયે છે. આવતી જુલાઈ ૨૨ ની તારીખે આ તુરંગવાસના ચાર વરસ પુરાં થશે. તેજ દહાડો આ મહાત્માનો જન્મ દિવસ છે.

પહેલું શું ? સામાજિક કે રાજકીય ?

હિંદની ઉન્નતિ કદ રીતે થશે ? આ સવાલનો જવાબ જુદા જુદા લોકો જુદી જુદી રીતે આપે છે. એક કહે છે સામાજિક સુધારો કરવાથી થશે ; તો બીજા કહે છે ધાર્મિક સુધારાથી ; તો વળી ત્રીજા કહે રાજકીય સુધારો પહેલો હોવો જોઈએ ; તો ચોથા કહેશે ના બાઇ પહેલાં તો ઉદ્યોગ વૃદ્ધિ થવી જોઈ. આ રીતે અનેક લોક અનેક માર્ગ દેખાડતા જાય છે. અને આ જુદા જુદા રસ્તા વિષે આજ પચીસ ત્રીસ વરસ અર્થાં પછી ચાલી રહી છે. આપણા આગેવાનો માં આ વિષે જાંઘી વાદ પણ જામ્યો છે. લો. તીલકનું મત છે કે “આ સુધારો પહેલો અને બીજો પછી એમ કહેવામાં કંઈ માલ નથી. કારણે પરસ્પર સંબંધ ધરાવે છે. અને એક બીજાથી એવા પ્રકારે બંધાયેલા હોય છે કે પહેલાં શું અને પાછળ શું એવો ભેદ કરવો મુશ્કેલ છે” એટલે તેવજી કહે છે કે સુધારો ચારે બાજુથી હોવો જોઈએ. તોપણ દેશકાલ સ્થિતિની તરફ ધ્યાન આપતાં હિંદને માટે રાજકીય સુધારાનો સવાલ જ આજ મહત્ત્વ ધરાવે છે અને તે બાજુમાં હિંદમાંના બધા લોકોનું એક મત થવું જરૂરનું છે. અને એ જ બાજુ તમાં હિંદવાસીઓનો એકમત થવાનો વિશેષ સંભવ છે. સામાજિક અને ધાર્મિક બાજુમાં જોયું તો જુદાં જુદાં સમાજોની જુદી જુદી ચાલ રીત હોય છે ; અને જુદા જુદા ધરમના લોકોમાં જુદા જુદા ખ્યાલ, નાના પ્રકારના પંથ અને તરેક તરેકના આચાર હોય છે. એવી સ્થિતિમાં પોત પોતાની ચાલ રીતમાં મોજ સુધારો કરી, સ્વધરમનું અભિમાન

જાળવી પારકી કોમની તરફ તથા પારકા ધરમને વિષે ઉદારતા દેખાડી સરવ હિંદીનું એક જ કરવું શક્ય છે ; તેમ કરવું હિતજીવન છે અને જરૂરનું છે. પણ તેને અશ્વત્થ વખત લાગશે, કારણ આ બાજુમાં મોજ અને સારી રજાવણી હજી લોકોને મળેલી નથી. પણ તે પહેલાં રાજકીય દુરદસ્તાથી ખરે ખરે શું આશું એ જે ચીંતા હિંદમાં ફેલાઈ રહી છે, તેથી હિંદુ કે મુસલમાન, પારસી કે ખ્રિસ્ત એવો ભેદ જ રહેવો નથી. સધળા એક જ દોરીથી દોરાયલા છે એવી સ્થિતિ માં રાજકીય ઉન્નતિને સાફ સરવ લોકોનું એક જ તુરત થવામાં કાંઈ પછી જાત નો વધારો નથી. ઉદ્યોગનો વધારો, ખેતીમાં સુધારો વિગેરે બાજુનો રાજકીય ઉન્નતિથી જુદા છે એમ નથી. કારણ આપણી પાસે પ્રજા, કૌશલ્ય તથા હિંમત હોય છે છતાં ઈંગ્લેન્ડ સરકારનું ધોરણ ઈંગ્લેન્ડ વેપારીઓની ચડતી કરવી એ તરફ વધારે હોવાથી આપણા વેપારને ધટિત ઉન્નતિ જ મળતું નથી. એટલું જ નહીં પણ દિવસે દિવસે આપણા ધંધાની પાછળ કાપડા કાતુનેનો દાખ વધતો થવાથી તેના કાડકા ભાંજતા થયા છે. ખેતી મોટા કરોથી ને અજીવરતા સુધારાથી કુખી છે અને ખેડુતોની કંગાલીયત સર કરી રાજકીય ધોરણનું પરિણામ છે એ વાત જ જાહેર છે. રાજકીય દુરદસ્તા વધતી જાય તો બીજી તરફથી માણુ ઉચું કરવાની આજ્ઞા રાખવી પોટી છે. હિંદની હર એક બીજાલો સંબંધ રાજકીય સવાલ સાથે રહેવો છે. અને તે સંબંધ દર તથા નિકટ થતો જાય છે ; માટે રાજકીય ઉન્નતિ વિષે મહત્વાકાંક્ષા સરવ લોકોમાં ઉત્પન્ન થવી જોઈએ. અને જેમ જેમ એ મહત્વાકાંક્ષા દર થતી જશે તેમ તેમ હિંદની ઉન્નતિને કાળ પાસે આવતો જશે, એવી લો. તીલકની માન્યતા છે. અને ધણી વરસથી તેવજી આજ મતનું પ્રતિપાદન પોતાના ભેખોમાં તથા બાળ્યોમાં કરતા આજાય છે. આ મતના ફેલાવાને સારજ તેવજે આજ સુધીની પોતાની જીંદગી ગાળી છે. [અધૂરું.

રાડેશીઆમાં મજુરી સંબંધમાં કર નાખવા માટે જે કાયદો ધડાયો હતો તેની સામે સલામતથી મોરા ખેડુતોએ ઝડપ લેવાથી કાલોની ખાતાના પ્રધાને તે કાયદો નામંજુર કર્યાનું જતાવાર રીતે જાહેર થયું છે.

હિંદની ગહેર હીલચાલ

ધારાસભામાં હિંદી મેંબરની કસોટી કરા

એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે હિંદની વડી ધારાસભાની કલકત્તા ખાતે યજ્ઞેલી છેલ્લી મેંબરમાં હિંદના પ્રજાપક્ષી મેંબરો તરફથી જે જે બીજા રજુ થયાં હતાં તેમાંનું એકે સરકારે કમુલ રાખ્યું નથી. આ સંબંધમાં એવી દીક્ષા થઈ છે કે હિંદના લોકોને પ્રતિનીધિઓ નીમવાનો હક આપીને પ્રજાને ખરી નવાજેલ કરવાનો સરકારનો ઇરાદો હોય તો ધારાસભામાં પ્રજાપક્ષી મેંબરોની સંખ્યા વધારે હોવી જોઈએ. હાલની સ્થિતિમાં તો સરકારી મેંબરોની સંખ્યા જુદી મોટી છે, અને પ્રજાપક્ષી મેંબરો એકમતે ઠેકા આપે એવાં બીજા પક્ષ કંઈપણ સન્માન પામ્યા વગર રહી શકે નથી.

એક કેળવણી કેન્ટ્રલ-સ

પંજાબના હિંદુઓની કેળવણીની કેન્ટ્રલ-સ તા. ૫ મી એપ્રિલે બાહોર ખાતે મળી હતી. કેન્ટ્રલ-સના ઉદ્દેશ્ય કુનરની કેળવણી, પ્રાથમિક કેળવણી, કન્યા કેળવણી, તથા હિતરતા મજાતા વરગની કેળવણી એવા ચાર વિભાગ પાડી જુદા જુદા પ્રમુખોત્તમે બેઠકો કરવાની નવી પદ્ધતિ મહત્વ કરવામાં આવી હતી. સાલા લગભગતર જેમણે મુખ્ય ભાગ લીધો હતો તેમણે પોતાના બાપજીમાં જણાવ્યું હતું કે જે સરકાર નીચાલો ન બાંધી આપે તો ખુશી હવામાં બહાવવું. જે લોકો ફરજિયાત અને આખા દિવસની કેળવણી સામે વધી લીએ તો બંને કલાક મલાવવાની ખાસ અલગ નીચાલો કાઢવી. પણ મને તેમ કરીને કેળવણી આગળ વધારવી. જે લોકો પ્રવાસ કરે તો મી. એપ્રિલેનું બીજા પાસ થયા વગર રહે નહીં. લોકોમાં જળ હોય તે સરકારની દરેક મદદ મેળવી શકે.

હિંદની પાણી પેલીસ

શિવમાં કલકત્તા ખાતે એક બાઇ પાસે પરાણે ગુન્હો કમુલ કરાવવા માટે પોલીસ ખાતાના અમલદારે તેના ઉપર જુલમ કર્યો હતો, અને તેથી બાઇના કરીરને મંજીર જળ થઈ હતી. પાછળથી પોલીસ ખાતાના સબ-ઇન્સપેક્ટર, જમાદાર, અને જે માણસોપર બાઇને ગુન્હો કમુલ કરાવવા ઇલાજ કરવા માટે કામ મલાવવામાં આવ્યું હતું. કારણે જ માણસોને ગુન્હોમાર કરાવ્યા છે, અને રૂંક

અને એકની જુદી જુદી સજાઓ કરી છે. પોલીસના જુલમના આ કેસને 'પાયોનીયર' અને 'ટાઇમ્સ' જેવાં પત્રોએ મંજીર જણાવ્યા છે.

બીજો એક પોલીસ ટેસ કુરવ બંજાળામાં માણસને ખાતે બંધો હતો. બારેથી પોલીસપર અત્યંત બેવાના મુલ આરોપ હતો. ત્યારે તે ગુન્હોમાર કરેલ છે, ને તેથી તેને હ માસની કેદની સજા થઈ છે.

ત્રીજો ટેસ કલકત્તા ખાતે બંધો છે. એરીના સહ ઉપરથી એક બંજાળીને ૫૩ ૬વામાં બંધો હતો. ગુન્હો કમુલ કરી વવા માટે પોલીસે તેને તથા બીજા કલકત્તા તેના બનીને જુલમ માર મારેલ. નેતરથી સોડીના લીસોટા તેના કરીરપર પડી રહ્યા હતા. તે ઉપરાંત કોરડા પતી બાંધીને તેને લટકાવવામાં આવ્યો હતો. માણસોને આ માર દેખાઈ આવ્યો. તેણે કાતરડું સરડીરીકેટ મગાવ્યું. તે નો મત પણ મારનો પુરાવો આપતો હતો. તેથી પોલીસના માણસો ઉપર આરોપીને ગુન્હો કમુલ કરાવવા સાથે જુલમ ગુન્હોમારની તકસીર માટે કામ મલાવવામાં આવે છે.

પોલીસની ત્રાસદાયક હેવાનીયત

અમરીતસરથી જુધીઆના રેલેસને ૧૪ વરસની વયની એક છોકરી પોતાની માં સાથે હરદવાર જવાને ઉતરી હતી. તેણી ના પૈટમાં દુઃખાવો મવાથી રહતી હતી તે તરફ પોલીસની નજર ખેંચાતાં તેણી એ છોકરીની મા ઉપર પારછી છોકરીને નસાડી જવાના સહ ઉપરથી છોકરીને માણસો જુધીઆની લેવા માટે લઈ ગયા. ત્યારે તેણી ઉપર ૬ પોલીસમેનોએ બળા તાર ગુળચે. ધણે વખત થઈ જવાથી છોકરીની મા માણસના હરવાળ આગળ જતાં છોકરી ઉપર સીતમ ગુન્હોએ જણાવ્યો. માણસો પૃથ્વીપર હરતા આ હેવાનો, જેઓ વિલેપમાં પોલીસ હતા, તેમને તપાસ માટે જપતામાં લેવામાં આવ્યા છે.

બંજાળાની એક નમુનેદાર સંસ્થા

'પ્રજા બંધ' લખે છે કે સ્વદેશી હીલચાલનું ખરેખર ખીલેલું સ્વરૂપ માત્ર બંજાળામાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જે હીલ આલને પુનરજન્મ આપવાનું માત્ર પણ બંજાળાને જ હરે છે. હિંદના બીજા પ્રાંતો કરતાં જે પ્રાંતમાં સ્વદેશી હીલ આલને સાથે પેલણ મળ્યું હોવાથી ઉદ્યોગ કુનર વગેરેમાં બંજાળા કારી

રીતે આગળ વધી શક્યું છે. સાવન્ય અને કુનર ઉદ્યોગની કેળવણી પાછળ બંજાળી જમીનદારોએ લાખો રૂપીઆ કાઢી આપ્યા છે અને હજી પણ તેઓ હર વરસે તે પાછળ વધુ ખર્ચ કરે જાય છે. આ સમયે કામ કરવા માટે તેઓ એ આઠ વરસથી એક એસોસીએશન સ્થાપી છે, જેની કાઉન્સીલની વારસીક સભામાં રજુ થએલા વારસીક રીપોર્ટ ઉપરથી માલુમ પડે છે કે ઉદ્યોગ કુનરની કેળવણીના ફેલાવા માટે અસાર સુધી માં ૪૮ ડીસ્ટ્રીક્ટ કમિટીઓ સ્થાપવામાં આવી છે. આ મંડળીએ દેવધર ખાતે ૪૫૦૦૦ વીધાં જમીન ઉપર એક નાનું સંસ્થાન ખેલુતો માટે વસાવ્યું છે અને તેનો વહીવટ પરસ્પર સહાયકારી મંડળીઓના ધોરણપર ચલાવવામાં આવનાર છે. ૩૦૦ ખેલુતોને લાં વસાવીને તેઓ માટે ૩૦૦ મકાનો એકએક ખેતર સાથે બાંધી આપવામાં આવનાર છે. તે ઉપરાંત તેઓના છોકરાઓ માટે એક કોલેજ અને ટેકનીકલ સ્કુલ તથા છોકરીઓ માટે હાઇસ્કૂલ અને હસ્તીતાલ પણ ખોલવામાં આવનાર છે. આ મંડળી તરફથી રેકોર્ડ કરાશે આપીને પરદેશ ખાતે કુનર સીખવા મોકલેલાઓમાંથી ૮૦ વીધાંમાં જો જુદા જુદા કુનરો સીખીને આ ટેકમાં પાછા ફર્યા છે, અને તેઓએ પોતાના કુનરોને લગતું કામ શરૂ પણ કર્યું છે. હાલ પણ કુનર ઉદ્યોગ સીખવવા માટે વીધાંમાં જોઈએ, અમેરીકા, ફ્રાંસ, જર્મની, સ્વીડન અને જાપાન ખાતે મોકલવાનું માલુમ રાખવામાં આવ્યું છે.

છટાલો—ગુરકો લડાઈ

(૨૬૨)

તા. ૧૭ મીના તારમાં બંડનથી ૨૬૨ જણાવે કે ટીપોહીથી ૬૦ માઇલ દુર આવેલા જુધીઆ નામના મથક ખાતે છટા લીઓનેએ મદાઈ કરવા વધુ માણસો હિતામાં છે.

તા. ૧૬ મીએ કેનરટાનડીનોપક્ષથી જણાવવામાં આવે છે કે મહાકાળે ૧૦૦૦ છટાલીઓનો લાંથી ઉપડ્યા હતા. તે વખતે કાંઈ જાતની ધાંધલ થઈ નહોતી. કેનરટાનડીનોપક્ષમાંથી કુલ ૧૦,૦૦૦ છટા લીઓનેએ આ પ્રસંગે કાઢી મુકવામાં આવ્યા છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી જાણ ઉપરથી)

મી. આપુલાઈ જાદવરામ મળમુદાર ખેરીર-એટ-સો રૂ.૪૦૦ ના પમારથી જમનગરના સરનાયાધીશ નીમાયા છે.

અમદાવાદના પ્રસિદ્ધ માજી સેસ-સ જડજી મી. દવારામ ગીકુમલે સંધિમાં પ્રાંતીય કામેમાં વાપરવા માટે રૂ. ૭૭૦૦૦ ની રકમ સોંપ સરકારને હસ્તક સોંપી છે.

કુલાળ નિવારણ ફંડને મદદ કરવા માટે અમદાવાદ ખાતે તાંત્રી લેડીઝ કલ્ચરની બાનુઓ તરફથી ફેટલાક સંજ્ઞાનોની સહાયતા લઈ એક ખેલ કરી રૂ. ૧૪૦૦ની રકમ ઉઘી કરવામાં આવી હતી. આ ખેલમાં ફેટલાક આખરદાર ગુજરાતી કુટુંબના સ્ત્રી પુરુષોએ પાઠ લીધા હતા.

પાટડી ખાતે પાટીદાર કોમના આશરે ૧૦૦૦ જાખસો દરબાર સો સુરજમલજીના આમંત્રણથી ભેગા થયા હતા, અને તા. ૧૨ થી તા. ૧૪ મી એપ્રિલ સુધીના મેળાવડામાં દરબાર, વીરમજામવાળા દેસાઈ સચ્ચીંદ્રજી વીમેરેએ લગ્ન પદ્ધતિ સુધારા તથા કેળવણી ફંડ વીશે વાવેચનો કર્યા પછી કડવા પટીદાર કીતવરધક મહામંડળ ની રચાપના થઈ, અને વિદ્યાવૃદ્ધિ માટે ફંડ ઉઘું થતાં દરબારે રૂ. ૧૫૦૦૦, રાવસીંદ્રજીએ રૂ. ૭૦૦૦, સુરતવાળા મી. હરજીવનદાસ જોશી સીતવાળાએ રૂ. ૧૫૦૧, મી. મન્જારામ હમજારાએ રૂ. ૧૦૦૧, મી. કેશવલાલ કલ્યાણલાલએ રૂ. ૧૦૦૧, અમદાવાદના પટેલ મી. મમલજી નથુ-જીએ રૂ. ૨૦૦૧, મી. જીવાલાલ દોશીદાસે રૂ. ૧૦૦૧, મી. મન્જારામ કાળીદાસે રૂ. ૧૦૦૧, પાટડીના દેસાઈ ચંદ્રસીંદ્રજી જોશીવરસીંદ્રજીએ રૂ. ૧૭૫, તથા બીજી રકમો મળી રૂ. ૬૦૦૦૦ની રકમ ખરાબ હતી.

ગુજરાતમિત્રમાં જણાવવામાં આવે છે કે વડોદરાના સર સુખા મે. ટેકચંદ સાહેબ પોતાનો હોદ્દા છોડી પોતાના વતનમાં રહેવા પંજાબ ગયા છે. મે વેણીકર સાહેબની સરસુખા તરીકે નીમણુંક થઈ છે.

હરદરના તહેવારોમાં ગુજરાતી સાહીત્ય પરિષદની બેઠકા વડોદરા ખાતે રા. રજુભાઈ

જામ ઉદયરામના પ્રમુખપદ તથા બરાબ હતી, અને ગુજરાતી જાણ અને સાહીત્ય સંબંધમાં વિદ્વાત બરેલા નિમંષી વાંચવામાં આવ્યા હતા, કેટલીક બાબતની ચર્ચા થઈ હતી, તથા દરબારે વિશેષ અમલનું કામ બજાવવામાં આવ્યું હતું.

સીંધમાં ઇસ્લામીઓમાં વિધાનો ફેલાવો કરવા મોહમ્મદન જમીનદારો પાસેથી એક ખાસ કર લેવાને લગતું બીજા મુંબઈ ઇલાકાની ધારા સભામાં જાખલ થયું છે.

મુંબઈના સેન્ટ્રલ રીલીફ ફંડમાં તા. ૧૨ મી મે સુધીમાં રૂ. ૨,૬૧,૬૦૦ ની રકમ થઈ હતી.

મદ્રાસ ખાતે બધા વરમના લોકના પ્રતિનિધિરૂપ મજાતી લાંતી મહાજન સભાના પ્રમુખ તરીકે આલુ સાલના જોન. નયામ સંપર્ક મદ્રાસને મુદ્તવામાં આવ્યા છે.

૭ વરસની ઉંમરના એક છોકરાએ સલામ ન કરવાથી મદ્રાસ ઇલાકાના એક માજીસ્ટ્રેટ પોતાનું અપમાન યોગ્ય ગણી છોકરાને રૂ. ૫ના દંડની સજા કરી હતી. માજીસ્ટ્રેટને આ વિચિત્ર દુકમ હાથેરેટ રદ કર્યો છે. હિંદમાં જોરાઓની હિંદી પ્રત્યેની વરતાણુંકના એક દાખલા તરીકે આ કેસે કેટલુંક ખાન જોગ્યું છે.

અલીપટ ખાતે કાલમાં મળેલી કમીટીમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે જંગલના ના. નવાબે વાર્ષિક રૂ. ૧૨૦૦ ની મરાન્ટ આપી છે. મુનિવરસીટીના ફંડમાં કુલ રૂ. ૨૪,૮૮,૪૦૨ વસૂલ થયા છે જે બ્યાજ સાથે રૂ. ૨૮,૦૦,૧૨૫ થયા છે. ફંડ માટે નીમાએલી કમીટીનું ખરચ અત્યાર સુધી રૂ. ૪૪,૪૭૬ તું થયું છે.

કલકત્તામાં છોડી દીલ્હીને હિંદની રાજ માની બનાવવાથી બંગાળીઓ ઉત્કેષાએલા છે. તેમને વધુ ઉત્કેષારી બીના હાલ બહાર પડી છે. દારૂજલગિ ખાતેથી એવી વાત બહાર થઈ છે કે બંગાળીની સરકાર અને મવરનરનું મચક કલકત્તાથી દરસાલ તથા માસ હાકા ખાતે રાખવામાં આવશે.

કલકત્તા ખાતે નીકળતું "કામરેક" નામનું મુસલમાન લોકમતનું વાજનું હવેથી દીલ્હી ખાતે કાઢવામાં આવનાર છે.

સમસ્ત મુસલમાન કોમના વાજનું તરી દીલ્હી ખાતે "હમદરદ" નામનું રોજનું ઉરડુ પત્ર કાઢવાનો વિચાર મહાવવામાં આવે છે.

અમદાવાદના નામચીન એન્સો-લીડીઅન રોજનું વાજનું "પાયોનીઅર"ને દીલ્હીમાં લઈ જવામાં આવનાર છે. અમદાવાદના 'લીડર' પત્રને પણ દીલ્હી ખાતે લઈ જવા વિચાર કરવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત કોન્ગ્રેસનું એક ખાસ રોજનું જાણું દીલ્હી ખાતે કાઢવાની સુચના કેટલેક ઠોકણે થઈ છે.

કામળ બનાવવા માટે એક કંપની જમનઉ ખાતે રૂ. ૪ લાખની શાપલુથી કાઢવામાં આવી છે.

લાહોરનું "ટ્રીબ્યુન" બખે છે કે હિંદી સરકારની દરોજારી કાઢીસીલમાં એક હિંદીની નીમણુંક કરવા જેવું પમલું લેવાયું છે, છતાં હિંદી સરકારના ચક્કરી ખાતામાં હિંદી બોને ચલતા હોદ્દા આપવામાં આવતા નથી તે અજુગાજનું છે.

ભારત સ્ત્રી મહામંડળનો ચોથા વરસનો વાર્ષિક દિવસ લાહોર ખાતે જનરલ સેક્રેટરી મીસીસ સરલાદેવી જોષીની મકાનમાં ધામધુથી ઉજવવામાં આવ્યો હતો. આ મેલાવડા પ્રત્યે દિલસોજ બતાવનારા પત્રો વાંચસરાખનાં બાનુ તથા પંજાબના મવરનરના બાનુ તરફથી મળ્યા હતા.

એલા-સમરમના જોરાઓના સોલીઆ લીરટ પક્ષની એક મીટીંગ આમળ "હક અને ફરજ" એ વિષય ઉપર મી. રીચે મવા રવીવારે એક જાપણુ આપ્યું હતું. તે દરમ્યાન તેમણે જણાવ્યું હતું કે માણસો હણીવાર બળ અને હક વચ્ચેના તફાવત ધુણી જાય છે. ભોદા (જોરા) જંગલી હાલતમાં હતા તે વખતે મધુ કામ બળવડેજ લેવાયું અને બળ એજ હક એમ મધુનું. તે વખતથી હક સંબંધી ખ્યાલોમાં કવી રીતે સમજ બતાં ફેરફાર થતા મવા એ તેમણે બતાવ્યું, અને રોમન કામદાના વખતથી હકનો અરથ ન્યાયને મળતો થવા લાગ્યો. છતાં જંગલી ભોદાના વખતમાં હતું તેમજ હાલના સુધારાના વખતમાં પણ હકની કાથે માણસો બળનો ખ્યાલ ધરાવી રહ્યા છે એવું તેમણે જણાવ્યું હતું.

કોઠાર

વેપારસંસ્કરણથી "ઇ. મો. બી." લખી જણાવે છે કે દેશના ઉદ્ધવા મેલમાં એવી ખુબ ખબર મળી છે કે મે. માલકવાડ સરકાર તરફથી કોઠાર કસ્ટોમ હાઉસમાં માર્ચ ૧૯૧૧ના વર્ષના તા. ૧૦-૧૦-૧૯૦૬ ના ઠરાવ મુજબ બધી થએલ તે ઠરાવ મે. માલકવાડ સરકારના લોકાલિય સર સુખા મે. ડેકન્ટ સાહેબે મુસલમાનોના લાભમાં ફેરવી નાખ્યો છે. એટલે કે સરકાર ઠરાવ ફેરવી મુસલમાનોને યોગ્ય ન્યાય આપી ઉપકાર કર્યો છે, જે ઠરાવ ની વીગત નીચે મુજબ છે:—

"મે. કોઠાર તા. કામરેજ મામની બેઠાના સેક્રેટરી કસ્ટોમ હાઉસ અરજી આવેલી તે ઉપરથી કામની તપાસ થઇ. એવે કામરેજ વિભાગના સુખા સાહેબના રીપોર્ટ નીચે સર સુખા સાહેબ ઓશીસથી થએલા ઠરાવની વાંચ.

મી. માટે સાથે આ કામ સંબંધે બધે તપાસીત કરી છે અને આ કસ્ટોમની જગ્યા જોઇ છે. મુસલમાન લોકોની જમાતનું કહેવું બાનમાં લેવા જેવું છે એમ મને લાગે છે. અને કામ રેજ વહીવટકારના દીપણા નં. ૮૩ તારીખ ૧૭-૧૦-૧૯૦૬ ના દીપણા માં સ. નં. ૧૩૧, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૩૫ અને ૭૦૧ સંબંધે આ ઓશીસથી જે ઠરાવ થયો છે તે કુ ફેરવું છું. સ. નં. ૧૩૧, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૩૪ કસ્ટોમ માટે રાખ્યા સ. નં. ૧૩૫, ૧૩૭ કસ્ટોમ માટે રાખવા પ્રથમ કરાવેલું છે તે કાયમ છે. સ. નં. ૧૨૪, ૭૦૧ કસ્ટોમ તરીકે વપરાતા નથી. એ એ નંબરો માંથી કેટલીક જમીન દરગાહ માટે રાખવી, અને બાકીની પહોતમાં કાઢવી. દરગાહ માટે કેટલી જમીન રાખવી તે સુખાએ ઠરાવવું. તા. ૨૨-૪-૧૨.

(સહી) ડેકન્ટ

સ. સુખા.

સરકાર ઠરાવ જોતાં આપણે જોઇ જાય છે કે કોઠારના મુસલમાનોએ જે લંડન આવેલું તે મહાકુપાણુ ખુદા એ દુર કીધું છે. જે બદલ આપણે તે પવિત્ર ખુદાના મુકર કરીને તે આપણ માથાણુ માલકવાડ સરકાર અને ખાસ કરી બાનમાં મે. ડેકન્ટ સરકારના સાહેબને આપણે પ્રાર્થના કરીએ. તેમ માલક

જે સાહેબોએ આ કામી કાર્યમાં ખંતથી કાશીયા કરેલી છે, જેમાં ખાસ કરી કસ્ટોમની મુસાજી અહમદ કુ વાળા મી. અહમદ સાહેબ, મુસાજી હસન કુ વાળા મી. ઇ. મો. બોખાત, કોઠાર કસ્ટોમ કમીટી, તથા મે. રા. હસમામની નાતાલ કમિટીઓને, કોઠારના મુસલમાનોએ, બધે આભારાણુના લાગતાવળગતાઓએ આપણી આપવી ધટે છે. એવે મારી અદ્ય સુધી મુજબ મારા કોઠાર નિવાસી મુસલમાનોએ તેમાં ખાસ કરી મી. અહમદ સાહેબ, મી. હસમામ સાહેબ, મી. ઇ. મો. બોખાત, મી. હસમામ સાહેબ, તથા કોઠારની એક મહેરીશોના સુકાનીઓ અને કસ્ટોમની મે. રા. હસમામની કમીટીને મારી સલાહ એ છે કે મહેરબાન સરકારે બધે આપણને વાળખી હાક આપી સંતોષ્યા છે, તેવા વખતનો લાભ લઇ આપણે આપણા ઉવટના મુકામને ફરતી પાછી દીવાલને ફેરા કરી તે જગ્યાનો બહોલસ્ત કરી લેવો જોઇએ. વહાલા લોકોએ, આપણા વહીવટો કે જેઓ ઉવટની નિંદ્રાને વસ છે, અને આપણે પણ તે નિંદ્રાને એક દિવસ આધિન થવાનું છે, તેવા મુકામ પર અને આપણા મુજરેલાઓની પાંડોપર કોઠાર વિગેરે ફરી અપવિત્ર કરે એ આપણે થી નહીં સહન થાવ તેવું છે. જેથી સરકાર ઉપામ કરવા બોધા આપણી મોટી ફરજ છે. એટલે કે તે બદલનો તાલકા લોક ફોગો ઉભો કરી દીવાલ બાંધવાનું કામ પણ ચાલુ કરી દીએ તો બનવા અશક મને લાગે છે કે કંઈ પણ મુસલમાની વગર મોટો ફોગો થઇ જશે. એવે પાક ખુદા પાસે કુવા ગુનર્ છું કે હમણાં જે ઠરાવ આપણા લાભમાં ફેરવાયેલો છે તે ઉવટનોજ કામ થશે.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેચાડબલ

સફાઈની પેકિંગ, અને સારા માલ ખાલી જગ્યાએ ફેરવેલી તાજીદથી મેકઅપ્ડ જી. એવે હવે મેલકા બાવી કર્યો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 477, Durban.

Tel. 808. "K22081"

રોકડ બગર આવ

તા. ૧૩-૧-૧૨

શી. રે. મી. રે.

દુધ કારમનસ ૧૪આઉસ ૨૦	૦	૦	૦
આવલ માંજ ૧ બસ્તાની ૨૨	૧	૦	૦
બીમડીના	૨૭	૦	૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧	૦	૦
એફ. ડી. આર.	૧૬	૬	૦
કુડાના	૨૩	૬	૦
દેશી ટુવેર દાળ	૨૦	૦	૦
કાનપુરી ટુવેર દાળ	૨૧	૬	૦
મજૂરની	૨૦	૦	૦
જમની	૩૧	૬	૦
અડાની	૩૨	૦	૦
અણા મુંબના	૨૦	૦	૦
દાળ	૨૪	૦	૦
વહાણા નાતાલના	૧૮	૦	૦
મકાઈ	૧૨	૦	૦
બીનીસ	૨૨	૬	૦
જુવાર (કાફર કોરન)	૨૦	૬	૦
કાવું તેલ ૧ ગાલન	૩૬	૦	૦
એરલીનું	૩૦	૦	૦
મીઠું	૩૬	૦	૦
નાળીએરનું	૪૩	૦	૦
બાકિ સફેદ નાતાલની	૧૮	૦	૦
બીજી	૧૭	૦	૦
તીરકુગનાતાલ	૧૩	૬	૦
આટો ફાઉસ હોલ્ડ	૧૨	૬	૦
આટો (અંબીલો મીલ)	૧૨	૬	૦
મદામી સોપારી ૧૨૦૦	૭૦	૦	૦
મરચાં	૬	૦	૦
બી પેટી, જટીનના પીડ	૬-૦-૦	૦	૦
ચોરખદર	૬-૧૦-૦	૦	૦
પારાશીન કોરન	૦	૬	૦
વાઈટ રોસ	૭	૩	૦
ગાલન	૧૩	૩	૦
નાળીએર	૨૨	૬	૦
ફળી	૬	૦	૦
કામચંડ સોપ	૧૩	૬	૦
આખુ સીફ્ટ રોન	૧૪	૬	૦
આખુ સતલાઈટ ૧૦	૩૪	૦	૦
સાણુ ટામર ૫૦ ટુકડાના	૧૨	૦	૦
બોક્સની કોમલ	૧૨	૦	૦
આખુ કોસરીસ (પા. ૬૦)	૧૨	૦	૦
નેકટર ટી	૧	૬	૦
માચીસ લાખન	૩	૧	૦
સોપારી સેવરેલી	૬	૦	૦
નીલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦	૧	૦
નીમક (લીવરપુલ)	૪	૧	૦
પસ્તા એકની	૪	૧	૦
લીમક (વેસ્ટી બાઈ)	૪	૧	૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

EMRAHIM NOZODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Mahanji, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhama Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismi & Co.,
118, Commercial Road

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Cawlar and Son
Box 126, 130 Grey Street

Tel. Add.: "Tobacco"

Hossein Cassim & Co.,
Box 88, 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street

R. M. Moodlay
154 sen-street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TIRNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer. Box 471

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

Kan Dava & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3514, 2 Kort-street.
Khusalabhai Bhulabhai Bhagat Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANGY,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier s. Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5177
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavarin,
224 Market St.

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 108,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 38.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co. Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dangarsbi Morarjee
P. O. Box 7

LOUBENCO MARQUES

HORMAIGY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALCHAND Box 92
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Iruchand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umhas Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETDER

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tiakmdas Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Forbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL, SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Solimal"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKKE

(TRANSVAAL)

Keehavji Giga. Batoola

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar
General Dealer. 'Phone No. 1

UMBINGA

Dada Osman.

VEBULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
11 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

भुरभराज

२५/१

तेना ये भाईयो.

ॐ

टेलस्टोयनी वारतापरयो.

ॐ

ॐ नरेश्वर महाराज महाराज महाराज
श्रीनारायण-महाराज.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinker
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 1 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

pay to :-

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERY

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAK
A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cigarettes
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 448 "BHABHA" Phone No 20, P.O. Box 20,

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીમનસ્ટીન
સોલોસીટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૧૫૪
ટેલી. સરનામું: "મોર્સ"
અમેરિકન પબ્લિક, પ્રોટેસ્ટન્ટ
જુદાઈવાદી સુલતાન અમલની કુ
અમલ સરનામું
મરનાં કેસ, ડેટ, પાટનું, સંધીસ,
ફેટ, ફેસ, કુવાલ, કોરેશન, ફેસ
માથ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, જુઓ અને ખાતરી કરો.
બેલુ માર્ક ઓ.
ઈંગ્લીશ મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ કોર્ટ, બેલ્કા-સમરમ. બો. ૩૨૪૮

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
or
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Port Amelia, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

about July 1st Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about June 27th Braemar Castle 6280 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about July 5th Alnwick Castle

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
* KORT STREET,

P.O. Box 3504, Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL
Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI
AND THE
South African Indian Problem
HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 7d. each
International Printing Press
PHOENIX, NA

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુલ્લું અખર
સસતા નેહા

ગાંધીબાર અને શિમ્બોસા થઈ મુંબઈ જશે

સ્ટામર અન્વેલોઝો ટન ૪૫૦૦ તા. ૨૭મી જુન

આ કંપનીની આગેવાઈમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે પુરેપુરી સંવલ છે જેનું ખલાસી છડીઅન છે, અને આગેવાઈમાં ખીલ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાંઈપણ વાંતે જતા પછી મુંબઈ પહોંચે નહીં એ આતરી રાખે.

આ કંપનીની આગેવાઈ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંપની હુદતની મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુંબઈ દેશ જનારાઓએ તખ્તાર થઈ રહેશે.

સદરજુ આગેવાઈ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારજો તે ખરે મળશે તે ઉપરથી સહની જાણુ માટે અતરે જાપામાં નાંખાવજુ તેથી સહ જાહેજ ને જમર ખરજે આગેવાઈ પહોંચી જવાની ખખર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરખર્ચે હીંચે કોઈકો જીર કલકત્તા સ્વીચર જીથે મુજબ જાણી છે.

સ્ટીક અમલોઝી ૨૦૦૦ ટન. જુલા ૧

ગ્રાન્ટલેન્ડ કોલારકેન્ડ કમિશન,

કેલકત્તા, બ્રિટિશ ઇન્ડિયા; માર્કેટલાઈઝે કલકત્તામાંથી કેલકત્તામાંથી

કલકત્તામાંથી મુંબઈમાંથી લાઈઝ ૨,૦૦૦ કુલકત્તામાંથી ૧૦.

શ્રી. કમલકાંતે કમલકાંતની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ દરખા

Telegraphic Address: Kathorian;

P.O. Box 125.

કેલકત્તા કોમિશન કમલકાંત

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરખા.

King & Sons,

West Street, Durban.

તથાતર છે!

તથાતર છે!!

દક્ષિણ આફ્રિકા દરશન

જર બેઠા મંગલ!

વહેણા તે વહેણા!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોઈકોએ રહેણી કચ્છી સહી મી. પાંચીના જવન મરિતવા. સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળે પર લેડ વેલકાના લાવક ૧૫૦ પાનાનું સુલ પુસ્તક. કોમલ ૬/૬ ફિલિપમાં કોઈ પછી લાવખાં તા. કા જુન સને ૧૯૧૨ મુખીમાં માલક વનારને પોસ્ટલ માફ. મલખામાં કોલકા: કપલકાંત રજુતાલ કોલકાંત; કોલકાંત ૧૯૧૧, ૧૯૧૨; જી. ડી. કોલકાંત ની કુ., ૧૯૦૬ મે રજીડ કપલકાંત; કોલકાંત મુલાવલાઈ, કોલકાંત ૧૯૧૩, કોલકાંત સખલ.

આઈ પેચર ઉપર જાપેલા મુંદર ફોટોગ્રાફ

માનવતા લાલકાંત નવરોડ

મી. કોમ. કોમ. નામર

કોલકાંત સ્વેચ્છ મિત્ર કોર

આપાનીસ્વાનના અખીર

મી. અમીરદીન ફાઈફ

મિત્રસ કોમ. ક. પાંચી અને કોમ. આ. અલી

મી. સોરાવલ સાલકુલ આપાનીસ્વા

મી. કમર હાઈ આપાંતે જોરી

મી. કમલ અમલકાંત કોર આપાનીસ્વા

સ્વેચ્છના બહાદુર

મી. પેલાક

સેન્ટ્રલ કોલકાંત

મુંબઈમાં નાંખવાના કોલકાંત

મુંબઈમાં વહિવાલના કોલકાંત

વરખુમ મી. નામર

મી. કોલકાંત

કોમલ: કોલકાંત ૧ મી. વાંચક કા. કોમ.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

કોલકાંત મુની કોલકાંત.	શ્રી. ર.
કોલકાંત કોલકાંત ખીલ આપાંત	૦ ૧
મારો કોલકાંત અમલકાંત.	૦ ૩
૨ મી. ૨	૦ ૧
૩ મી. ૩	૦ ૩
સમાવલ સાર; કોલકાંત	૧ ૦
મુસ્તફા કોલકાંત પાલાનું આપાંત.	૦ ૧
કોલકાંત સ્વેચ્છના કોલકાંત.	૦ ૧
સલમકોલકાંત કોલકાંત નીમ'ધ	૦ ૩
સર્વેકમ	૦ ૬
મુસ્તફા કોલકાંત પાલાનું આપાંત	૦ ૧
કોલકાંત કોલકાંત	૦ ૩
નીમિત્ત મર્મ અમલકાંત મર્મ નીમિત્ત.	૦ ૧
કોલકાંત કોલકાંત કોલકાંત કોલકાંત.	૦ ૧
કોલકાંત કોલકાંત	૦ ૧
સલમ વિના ખીલકાંત કમું નહી	૦ ૩
જવન કોરી	૦ ૪
મુસ્તફા	૦ ૧
s. d.	
Indian Home Rule	૦ ૬
Ethics of Passive Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the Ramayana	૦ ૩
A Book-and its Misnomers	૦ ૬
An Indian Patriot in S.A. by Rev J. J. Doke (postage 4d.)	૨ ૬
The Indians of South Africa by H. S. L. Polak	૧ ૬
M. K. Gandhi by Dr. P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
કોલકાંત અમલકાંત કોલકાંત માટે ૧ મી. મુંબઈ: કોલકાંત કોલકાંતમાં સ્ટાંપ સ્વીચ્છના માં આપાંત.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

Via East Coast to Bombay

S.S. President leaving Durban 16th July Delagoa Bay 18th July

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સી. પ્રેસીડેન્ટ

અહીંથી તા. ૧૬મી જુલાઈના રૂપડી દેવામાં આવેલી તા. ૧૮ જુલાઈના રૂપડી ઈસ્ટ કોસ્ટ જઈ મુન્બઈ જશે. બાકીનાં સાથે જનારાઓ આ તક સુકવી નહીં.

મજૂર કાર્મની બિટા કાર્મનર, ટાઈમર આવનાર ટાઈમર જનાર અને ટાઈમર પદેખનાર છે. મુન્બઈ પહેલે કે તુરત અહીં ફેબ્રુઆરી ખબર મળે છે. ટેક કુલાહ, ચીતરફ બારીમાવાલા અને હવાફાર હોય છે. ફરફટ, સેકન્ડ, અને ટેકની ટીકટો બિટાની તથા મજૂર ચીતરફની સાથે મળી જાય છે. ખબારીઓ દેશી અને ફરફટને તથા બિટાસરો માવાલુ હોય છે. લાકડાની ટેક, બોસ્ટોને અલાલી જગા, વીજળીની બતી પાણી, તુલનાવાલુ બજાર કીચીન વગેરેનો ખુશ ખબરોલત હોય છે. મતલબ કે રફીમર, ખાસ પાસેજરોને મલિક હોવાથી ફરફટની સગવડ છે.

ખુશ ખબર મળે જાય તા પુરે નીચલે સરવાળે, તથા બેહાલીસગર, પ્રિટીરીઅ અને કીમરનીના બેજ'ડને.

OSMAN AHMED, 137 Grey St, Durban.
SHAIK RASOOL, c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J.B.
ABA MAHOMED, Box 195, Delagoa Bay.

R M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B Ltd., Durban.

અહીં જતનાં પ્રોડ્યુસ તથા ફરફટ જરૂરના માલ માટે સરસ બજારમાં વરવળ સુકવવામાં આવે છે. ડરબનમાં વેચવાને માટે અને લઈને જાયે વી આપવાની ખાત્રી આપીએ છીએ. ખબર 154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: "NAARTJES" Phone No 1829, Box 47

ધસ્લામી બાઈઓને ખુશ ખબર

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરફીસ ફેઝ ટોપીઓ ટુ'કી દીવાલો તથા અધાર રંગ વાળી આવી પ્રહોંથી છે. બહારના ઓરડર ઉપર ખુશ ખબર આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અમવા જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 447. Tel. Add: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

જેવા ફેશની ટરફીસ ટોપીઓ, અમલી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલની તંબાકુ.

ફરફટની જગ્યાએ, સરસા જાવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર તુરત ખ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અમવાવી જોશો.

જાઓ, Abdul Caadir & Son Box 126, 139 Grey St. Durban

માસ્ટરસ ફેશ કંપની

જનરલ ફરફટ, વેલ્ડેબલ, અને પ્રોડ્યુસ સુખાચરસ, માર્કેટ અને કમીસન બેજ'ડસ. ૨૧૨, માર્કેટ સ્ટ્રીટ, પી. એ. બોક્સ ૫૪૭૭ ટેલીગ્રાફ અને ફેબલ બેજ'ડસ "બોન્સાઈન્ડ" "OBLOE". બેહાનિસગર

મોરાર હલા

જુના બરોંસાપાત્ર વેપારી

ફેબલ અને રીટલ મોલરી અહીંથી મળશે

૧૦૪ હાનિવર સ્ટ્રીટ, કપરાહન

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix Natal

No. 26—Vol. X.

SATURDAY, JUNE 29th. 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE "INVASION" OF BOKSBURG

GOVERNMENT TAKES ACTION AGAINST MR. RITCH AND MR. BHYAT

THE long-deferred action against Amod Bhyat, the Asiatic store-keeper, of Commissioner Street, Boksburg and Mr. L. W. Ritch was begun at the Supreme Court, Pretoria, on Thursday, before Sir William Smith, Mr. Justice Mason, and Mr. Justice Bristowe (says the *East Rand Express* of the 8th instant).

The plea of the plaintiffs was to the following effect:—

The plaintiff is James Barry Munnik Hertzog, in his capacity as Minister of Justice in the Government of the Union of South Africa and as such representing herein the said Government. The first defendant is Lewis Walter Ritch, gentleman, of 21-4, Court Chambers, Rissik Street, Johannesburg. The second defendant is Amod Moosa Bhyat, of Boksburg, a coloured person, now residing unlawfully on the stands hereinafter referred to. The first defendant is the registered owner of certain stands No. 526 (formerly No. 1218), No. 527 (formerly No. 1219), and No. 528 (formerly No. 1220) in the township of Boksburg under and by virtue of certain deed of grant No. G. 114/1911. It is a condition of the said deed that the registered owner shall not, under penalty of cancellation of the deed, dispose of the said stands or any portion thereof to a coloured person, and it is a further condition that no coloured person, other than the domestic servants of the registered owner, shall reside on, or occupy the said stands as will more fully appear from the terms of the said deed, to which the plaintiff craves leave to refer. In or about the month of October, 1911, the first defendant, in collusion with the second defendant, wrongfully, fraudulently and in breach of the conditions of the said deed, disposed of the said stands to the second defendant, who, contrary to the conditions of the deed, has been and still is unlawfully occupying the said stands in the township of Boksburg either by

himself or through his agents and servants. By virtue of the preceding premises the plaintiff is entitled to claim, as against the first defendant cancellation of the deed of grant and, as against the first and second defendants, possession of the stands in question. In spite of due demand the first defendant has refused and still refuses to cancel the said deed and the first and second defendants have refused and still refuse to deliver up possession of the stands. The plaintiff has suffered damages in the sum of £100. Wherefore the plaintiff claims: (1) A declaration that the plaintiff is entitled to the ownership of the said stands in the township of Boksburg. (2) Cancellation of the deed of grant. (3) An order upon the first defendant to deliver up possession of the aforesaid stands. (4) An order for the ejectment of the second defendant from the said stands. (5) Damages against the first and second defendants in the sum of £100. (6) Cost of suit.

The defendants filed a joint plea denying the allegation made to the effect that "(a) Bhyat, a coloured person, now resides unlawfully on the stands." "(b) Mr. Ritch collusively and fraudulently disposed of the stands to Bhyat who unlawfully occupies same." "(c) Plaintiff is entitled to possession of the land and damage." In an alternative plea the defendants raised the following defence. They said that Ritch originally acquired the stands under leasehold title, which contained none of the conditions against coloured persons occupying the land. The deed of grant having been issued under Act 34 of 1908 and based (as to the conditions referred to) on Regulation framed by the Government under powers of Section 62 (2) of the said Act, published in the *Gazette*, 11 June, 1909, they contend that the said Regulation (and the conditions based thereon) are void of effect, inoperative and unconstitutional

and cannot be enforced against the defendants; as they impose upon persons not of European descent, disabilities or restrictions to which persons of European birth or descent are not alone subject and which under Section 39 (4) of the Letters Patent (Transvaal), 6th December, 1908, could not be imposed unless the instructions of His Majesty had been previously obtained or a clause inserted, suspending the operation of the law, until the signification in the Colony, of His Majesty's pleasure, all which requirements they said had not been observed.

Mr. De Wet, with Mr. Barry, appeared for the plaintiffs, and Mr. Gregorowski and Mr. Van Hoytema for the defendants.

Mr. De Wet notified that he would not press the claim for damages.

The defendants would not admit that Bhyat was a coloured person.

In reply to Mr. Gregorowski, Mr. Justice Mason stated, as to the question of whether the King's Assent to the law had been obtained or not, the Court would have to decide the further question as to whether they were to presume the Governor had special instructions or not. That could be disposed of, he imagined, by a telegram to the Governor.

Mr. Gregorowski stated that if he could not get the information from the Governor they would have to take the evidence of Lord Selborne.

The Court said that Mr. Gregorowski would have to get the consent of the Court to that after proving that the information could not be obtained elsewhere.

Mr. Gregorowski said they fully intended taking the case to the highest resort.

The Evidence

Mr. Clifford Parfitt, chief sanitary inspector of Boksburg, was the first witness called for the plaintiffs. He stated that he knew the stands 526,

327, and 328, Boksburg. They were occupied by Mr. Amod Bhyat. He was an Indian, and he identified him in Court. Three Indian assistants, his wife, and three children also resided on the property.

Mr. Gregorowski stated that he had no questions to ask.

Mr. M. Chamney, Registrar of Asiatics for the Transvaal, said that he knew Mr. Amod Moosa Bhyat, and identified him as the Indian in Court. He was registered in his office as an Indian, born in Bombay. His application for registration was in 1908. He was asked to produce his sons, but failed to do so at that time. Bhyat was first registered in the Transvaal before the war, and had since been registered again. The certificate was called "an Asiatic certificate." Bhyat applied for and received a permit as an Asiatic under the Peace Preservation Ordinance of 1903. It contained his signature.

Mr. William Hills, editor of the *East Rand Express*, gave evidence as to the publication of a letter from Mr. L. W. Ritch, in which he admitted ownership of the stand, and also that numbers of Mr. Bhyat's countrymen were the equitable owners of fixed property registered in his name.

The President: Do you base your claim on coloured persons being allowed to reside there?

Mr. De Wet: and with Bhyat being in possession.

Mr. Justice Mason: It is your desire to have this question properly settled?

Mr. De Wet: Yes.

Mr. Gregorowski said that he did not propose to call any evidence then, but might call witnesses as to the value of the building later on. He would ask for leave to subpoena the Governor-General or the Secretary to his Excellency, and if that was not satisfactory would it be admissible to take the evidence of Lord Selborne?

The President: Surely there must be someone in possession of these records?

Mr. Gregorowski: We have tried to find out, but have been unable to.

Mr. De Wet: I think the proper official would be the Imperial Secretary to the Governor.

The President thought the difficulty might be got over by the Court securing the information as to whether the King had assented to the regulations.

Mr. De Wet said that if there was a postponement he would ask for costs.

The Court stated they would agree to ascertain if the Governor received the Royal Assent for Act 34 of 1908 or the regulations of 11th June, 1909.

The further hearing of this matter was continued on the 14th instant. No further evidence was called, and arguments were proceeded with. Judgment was reserved.

Durban Corporation Barracks

Sanitary Committee's Report

At the meeting of the Durban Town Council, held on the 6th instant, the Sanitary Committee reported having inspected the Indian Barracks known as the "Magazine Barracks," off Depot Road, where most of the Corporation's Indian labourers and their families are housed, under the supervision of the Sanitary Department. The Inspector of Nuisances submitted an exhaustive report regarding these barracks, and certain improvements considered necessary. As a result of the inspection the Committee were of opinion that the barracks compared favourably in the matter of health with any other part of the borough. It was found that some of the Indians had cultivated small patches of ground adjacent to the barracks, and were growing their own vegetables. In November, 1910, the Council authorised the removal of a wood-and-iron building from Mitchell Park stables, and its re-erection at the barracks for use by the Indians as a hall or meeting-place. In June, 1911, the Council, on the advice of the Inspector of Nuisances, authorised the use of this building during the daytime as a children's room and creche, a Committee of management having been appointed by the Indians. The Committee were pleased to note that the Indians had obtained the services of a teacher, and there are now 70 children attending a school in the hall, where they are taught subjects up to what may be regarded as equivalent to Standard III. The Committee recommended that the following improvements be carried out at the earliest possible date: (a) The provision of storm water channels and drainage, and the hardening of the roads and lanes intersecting the barracks; (b) that latrines and wash-houses be provided for the new blocks of buildings recently erected; (c) that the Borough Electrical Engineer be instructed to provide adequate lighting along the roads and lanes of the barracks; (d) that the rubbish receptacles be over-hauled, or where necessary renewed, and that additional receptacles be provided; (e) that the Borough Engineer, the Medical Officer of Health, and the Inspector of Nuisances be asked to confer, with the object of submitting a plan, with an estimate of cost, for providing additional barrack accommodation, to relieve a certain amount of overcrowding now existing, these additions to include the provision of further kitchen accommodation and the concreting of the floors of those kitchens which at present have earthen floors only.

The report was adopted by the Council.

The Tuberculosis Commission

Dr. Murison's Evidence

On Tuesday last, Dr. Murison, Medical Officer of Health, Durban, gave evidence before the Tuberculosis Commission. The *Natal Mercury* reports as follows:—

In connection with tuberculosis Indians, his department had great difficulty. They were dealt with as Europeans, and consequently lived in houses and in various parts of the town. It was not necessary to speak of their lying, but it was difficult to find out much of their private life owing to their habits. There were many clever people among them who often acted as doctors, and then there were Indian doctors qualified in English schools of medicine. But the latter did not afford him much assistance in his work of discovering cases of disease among their compatriots. In his opinion, Indians should be put in locations as well as natives.

In conclusion, Dr. Murison condemned the unrestricted practice of allowing natives to use tuberculosis meat, and said that if he had his way he would destroy every bit of the flesh of all animals affected by tuberculosis.

The Protector

On Wednesday, Mr. J. A. Polkinghorne, Protector of Indian Immigrants, gave further evidence to that which he gave at an earlier sitting of the Commission. He said that out of 58 deaths recently reported for Durban Borough and County, 23 were Colonial-born persons, and tuberculosis had been the cause of seven deaths. Every morning hundreds and hundreds of Indians came into the Borough of Durban to work; they preferred to live outside the municipal boundary, as their movements in town were restricted. Though he considered that there was an increase in the actual number of deaths from tuberculosis, he did not think it was due to any increasing mode of notification of the disease. The cost of funerals in Durban was expensive, and it was quite possible that many sufferers were taken outside the borough to die.

Dr. Nicol

Dr. B. Alexander Nicol, recently medical officer for the Indian Immigration Trust Board, gave evidence as to his experience of the housing of Indians in barracks, which he considered was a bad system. Improvement was necessary, and he suggested the removal of the present buildings, which he described as ramshackle, and the erection of new buildings. After giving particulars of the housing, Dr. Nicol said that his experience went to show that the indentured Indians were not too hard worked.

and the regulation rations were not bad. In fact, great improvements had been made in the treatment of these Indians some years before immigration was stopped. Proceeding to deal with conditions of work in reference to indentured Indians on sugar estates, the witness said that they had only to work nine hours, though an Indian might have to walk three miles to reach the scene of his work, and the three miles back as well, so that, on returning to his house, he might be too tired to cook his food. In the busy crushing seasons there was rather a pressure of work, and the Indians often had to turn out for work just before dawn. He noticed that where there was overwork there was also predisposition to tuberculosis. The witness stated later that, when he first took office in 1905, he was struck by the heavy death-rate from phthisis among Indians employed at coal mines, and he concluded that it was due to bad living and bad housing. The houses were insanitary and badly ventilated. Witness then quoted from a report he had sent to the Board dealing with the manner in which Indians were housed at the coal mines. He went on to say that, now that Indian immigration had been stopped, he thought that more repatriation of Indians suffering from phthisis would be resorted to, in which way the numbers of these sufferers would be gradually reduced. The present diet of rations lacked somewhat in fruit and fat, but he could not say that conducted to tuberculosis. The diet was very liberal when compared with the food these Indians received in India.

Dr. Nanji

In the afternoon Dr. Nanji gave evidence, and at the outset remarked that he wished to refer to a statement Dr. Murison was reported to have made the previous day in giving evidence before the Commission. Dr. Murison, in speaking of the Indians, was reported to have said: "There were many clever people among them who often acted as doctors, and then there were Indian doctors qualified in English schools in medicine. But the latter did not afford him much assistance in his work of discovering cases of disease among their compatriots." Dr. Nanji said he wished to correct Dr. Murison's statement. He (Dr. Nanji) was the only Indian doctor, qualified in an English school of medicine, who was practising in Durban. Invariably, when Dr. Nanji, he had drawn Dr. Murison's attention to cases that came under his notice. He also had drawn attention to an outbreak of pneumonia, and it was through him that the house concerned was shut up and that pneumonia was made a notifiable disease. A few weeks back he had also drawn the attention of Dr. Murison to a case of plague.

In the course of his evidence, Dr.

Nanji gave particulars of his experience of tuberculosis, particularly in reference to Indians, pointing out that in his experience there were fewer cases among the women than among males. He agreed with others that the Durban climate was unsuitable for the treatment of tuberculosis patients. With regard to treatment, he was of opinion that complete isolation of the sufferers was desirable, but he was of opinion that it was impossible. He was afraid the people, white people as well, would not tolerate it.

Asked by Dr. To Water as to what he would recommend for combating the disease, Dr. Nanji said he thought the first step should be the stopping of suffering people coming into the country. He recommended the teaching of hygiene to children in the schools, and the benefits of fresh air and healthy exercises. He considered, further, that the Municipality had a duty to perform in seeing to the sanitary housing of the poor, a question that was intimately involved with the stamping out of the disease.

From the Editor's Chair

THE RAILWAY BARRACKS

We have taken the opportunity of inspecting the barracks occupied by the indentured Indians and Natives employed by the South African Railways at Durban. They are situated on the Eastern Vlei, the piece of swampy ground between the railway and the sea. Here about 1,750 Indians and a good number of Natives are housed. The oldest of the buildings have stood there for as many as thirty years, and present a wretched appearance. They are made of wood and iron, in blocks of twenty four rooms, each room measuring not more than 12 feet by 12 feet. The floors are bare earth and the walls and roof unlined. There is a door and a small wooden shutter in the front of each room. The only ventilation, when they are closed, is by means of the corrugations in the iron roof. As these rooms are on the back-to-back principle, there is no ventilation either from the back or the sides. These rooms are each occupied by a family of Indians. In a few cases where there is a family of six or eight persons, two rooms may be given, but that is not general. A fair-sized family of four or five persons has to sleep in these single rooms. Across a passage about 6 feet wide are the kitchens. These are about 6 feet by 10 feet and very low.

There are also some blocks of single rooms with shutters at the back. These rooms are of more recent construction, the walls are higher and the size of rooms a few inches larger. But again there is no system of ventilation when the door and shutters are closed. We were told by the caretaker that the Indians complained of the rooms being cold at night, and he took that to mean that there was sufficient ventilation for them. Apart from the buildings, the general upkeep of the location is fairly good. Between each block of rooms is an open drain to carry off the waste water. There are shower baths, latrines connected with the drainage system and a place for washing clothes.

The natives are better housed than the Indians, the buildings being high and fitted with ventilators.

We understand that the Government have set aside five or six thousand pounds for the purpose of re-building these barracks in brick. Asked by the Tuberculosis Commission whether this amount would be sufficient to remedy matters, the Protector said: "Nothing like it," and added that they had been trying for years to get the Government to rebuild them. To build barracks in brick to accommodate the Indian population, counting one room for a family, would cost not less than £15,000. But if the married quarters are to consist of two rooms as they are in the new Corporation barracks (and we are given to understand that the new railway barracks are to be, if anything, superior to the Corporation's new buildings), the cost will be not less than £20,000. The figures we quote are not guesswork, but they are based on the actual cost of the new buildings at the Corporation barracks. Is the Government serious in setting aside such a small sum for re-building these barracks? A start of the work can be made on that amount, it is true.

These barracks, although they are in the borough of Durban, are not under the control of the Municipality. The Hon. Mr. Jameson, who is a member of the Tuberculosis Commission and a Town Councillor, said it would be a good thing for the community if they were. Is it not strange that the Government can keep such wretched places year after year, condemned by the Protector and the Health Department? No private employer would be allowed to do so. In the event of an epidemic breaking out, the Corporation would have to deal with it and bear the expense. There would also be the risk of infection outside. A private owner would long ago have been ordered to pull down and re-build these shanties, but because the Government are the owners, they are allowed to take their own time. Even now there is no certainty that the work will be commenced within a reasonable period.

Mahomedan Wives

Representation to the Government of India

Mr. H. S. L. Polak writes to the Secretary to the Government of India in the Department of Commerce and Industry, Simla, under date the 19th April last, as follows:—

I have the honour to direct your attention to the enclosed cutting (marked A), from INDIAN OPINION, of February 24th last, recording the dismissal, by the Transvaal Division of the Supreme Court of South Africa, of the appeal of Fatima, wife of Ebrahim Jussat, a lawfully resident Indian of the Transvaal.

2. I also enclose two editorial notes from the same journal, of February 24th and March 9th, respectively, (marked B and C) giving the South African Indian viewpoint on this subject.

3. I enclose further, a cutting from the same journal of the 9th ultimo, reproducing correspondence that has passed between the Union Minister of the Interior and the British Indian Association (cutting marked D), relating to a request for the withdrawal of the order made for Mrs. Jussat's deportation from the Province.

4. The learned judge has declared, in effect, that Mahomedan marriages, celebrated according to the tenets of Islam, are not, in the eye of South African law, marriages at all; that a Mahomedan Indian may elect to name any woman as his wife, though, according to Islamic law, she may not be his lawful wife; that such a woman will be regarded, by the Transvaal Courts, as his wife, for the purposes of the Immigration Law (Act 15 of 1907); and that she may exclude from entry into the Transvaal any or all of the lawfully married wives of a Mahomedan Indian, whether she be lawfully married to him or not.

5. In the case of Adam Ismailjee, to which Mr. Justice Wessels referred, in the judgment under consideration, he held that the Immigration Law restricted the immigration into the Province of more than one wife of a resident Indian polygamously married. In the present case, he has decided that a second or other subsequent wife may exclude the first wife of such an Indian.

6. Should the learned judge's view be correct, grave hardship will be inflicted upon those Indians in South Africa who have contracted polygamous marriages according to the law of Islam, an injury will be done to the entire Indian community, whilst a very serious slur will be cast upon one of the great religions professed by millions of His Majesty's loyal Indian subjects.

7. After the rejection of the appeal of Adam Ismailjee, in a written undertaking, dated July 10th last,

the Minister of the Interior gave the assurance that relief would be granted in cases of proved hardship resulting from the Court's judgment. It will be seen, however, from enclosure D herein that he has declined to protect Mrs. Jussat from the order of deportation made against her.

8. I understand that it is urged, in defence of the Union Government's attitude, that polygamy has been recognised neither by the South African Courts nor by the custom of the country.

9. That this contention is incorrect is evident from the fact that South African native polygamous marriages, contracted according to native law and usage, are recognised by the Courts as valid.

10. Apart, however, from this, the Malay community, with a South African history covering several generations, and which professes the Islamic faith, has always solemnised marriages, some of which are polygamous, according to the rites of Islam, and such marriages have invariably been recognised, if not by the Courts, certainly by long-existent custom.

11. Moreover, when voluntary re-registration was effected by the Transvaal Indian community, in 1908, a certain number of Indian residents declared themselves to be possessed of plural wives, and the names of these were officially endorsed upon the certificates of registration that were afterwards legalised by Act 36 of 1908.

12. The judgment of Mr. Justice Wessels, whilst directly affecting comparatively few persons, embodies the dangerous doctrine that, in one part of the British Empire, marriages lawfully contracted in another part will not be recognised as valid, and raises an important principle closely touching the interests and religious beliefs of large numbers of His Majesty's subjects, a principle that cannot be settled by the *obiter dicta* of a judge who, with the best intentions, may well be prejudiced by social or religious preconceptions.

13. The South African European population is adequately protected against impersonation owing to the absence of marriage certificates testifying to the marriage (a question never seriously raised during the entire history of Indians in South Africa), by the existing law, which provides for the punishment of prohibited immigrants and those aiding or abetting them, and the hypothetical occurrence of such cases ought not to be allowed to militate against the just and equitable treatment of lawfully resident Indians.

14. It is, therefore, difficult to understand why the Union Government have refused to grant protection in such instances as that of Mrs. Jussat, the validity of whose marriage is not in dispute; and it would appear that the fears of the Indian community, at leading such important

matter as the integrity of a polygamous family and the maintenance of domestic morality—the protection of a Minister unfortified by the law—a notoriously prejudice-ridden country, have been amply justified by the action taken by the Union Government in this case.

15. The Supreme Court's decision, and the refusal of relief by the Union authorities have greatly shocked and alarmed the South African Indian community, and I have therefore to request the Government of India to intervene to secure an alteration of the law, and so prevent the perpetration of a grave wrong against those whom I have the honour to represent.

Capetown and Colour

Mr. Alexander Champions the Cause

The Capetown City Council was busy on the 11th instant, considering and amending the draft Unification Ordinance, says the *Transvaal Leader*.

On the motion of Mr. Alexander, the clause "setting apart portions of the sea, rivers, lakes and the like for the exclusive use of Europeans" was deleted.

Another clause read as follows: "For establishing maintaining and regulating public libraries, museums, art galleries, botanical gardens, parks, statues, drinking fountains, and public places for recreation, also public baths and wash-houses, with power to differentiate between European and other persons."

Mr. Alexander moved the omission of the last nine words. The Council, he said, had always been able to deal with such matters without any special power, and if the clause was adopted as printed it would only lead to a lot of opposition being offered to unification.

Mr. Purcell seconded, but Mr. Van der Byl considered that the vast majority of the most respectable coloured people would be prepared to accept the clause.

Mr. Alexander maintained that it would be offensive to differentiate by Act of Parliament. They should not proclaim in a statute that there was an inequality between two classes. It was true there was nothing in the way of injustice, but the coloured people took the strongest possible objection to be differentiated by Act of Parliament. Let them solve the difficulty by common sense as they had done for years past.

Dr. Forsyth pointed out the possibility of the whole colour vote being given against unification if the clause were adopted. Besides, why should the authorities wish to gratify the spite of certain individuals against coloured people?

Mr. Van der Byl replied that the question of spite did not enter.

Mr. Baxter supported the amendment. He viewed the clause as it stood as a gratuitous introduction of the colour question.

The motion of Mr. Alexander was then carried.

A Registration Case

At the Magistrate's Court, Johannesburg, on the 18th instant, before Major Dixon, A.R.M., an Indian named Tulei Jata, represented by Mr. Baines, appealed against the decision of Mr. Chamney, Registrar of Asiatics, refusing him a certificate of registration.

The appellant deposed that he came to the Transvaal four years before the war with his father. He was then about 13 or 14 years of age, and he had lived in the location at Johannesburg. His father was a jeweller travelling between Natal and Johannesburg, and appellant always accompanied him. When the war broke out witness left for Natal, where he remained four years, and then went to India. He returned in 1910, and joined the passive resisters, and was arrested once or twice. Subsequently he made an application for registration from Mr. Chamney, and that was refused. He produced a pass which he took out in 1898, and for which he paid £3, and he also produced the visiting pass which he took out when he went to Natal at the out-break of the war, and the registration which he afterwards obtained in Natal. He claimed to be entitled to registration, because he was in the Transvaal more than three years before the war.

In reply to Mr. Chamney, appellant said he made his present application for registration in 1911, and he was not aware that he was two years late in making his application in accord with the Asiatic Law of 1908.

Mr. Baines argued that a certain licence was granted passive resisters in the matter of time in connection with the law of 1908, and when the appellant applied for registration he was told by Mr. Gandhi that he would have to appeal.

Major Dixon said he had only to administer the law, and could not consider any arrangement between the Minister and Mr. Gandhi.

Mr. Baines asked for the consideration of the case on its merits.

Mr. Chamney said he could not extend any consideration in the matter, as there were other applications of a similar nature.

Major Dixon said he could only dismiss the appeal, and he ordered the deportation of the appellant from the Transvaal.

On the application of Mr. Baines, time was granted, as the appellant had to dispose of his business.—*Transvaal Leader.*

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued from page 214)

THE HON'BLE MR. CLARK Continued:

"I turn now to what is in the circumstances the more crucial question, that of the recruitment of Indian labour for employment under indenture in British colonies. First of all, let me be clear as to exactly what the scope of contract emigration to the colonies is. Emigration under a contract indenture can only take place under the Emigration Act of 1908 to certain specified colonies. These are now Trinidad, Fiji, Jamaica, Mauritius and British Guiana. Ceylon and the Straits Settlements are in a different position and are not affected by the Act. From time immemorial, there has been a regular flow of free labour, chiefly from the districts from the south of India, to those colonies, and the greater part of that emigration has been free. As the Hon'ble Mr. Gokhale told us, there has been some indentured emigration to the Straits Settlements, and there has been in certain cases regrettable mortality on unhealthy estates. I quite admit that, but I do not attach very much importance to it because the system there is practically dead. The Government of that colony has taken up the question, and although we have not heard definitely that they have put an end to it, it is generally understood that they are very soon going to do so. In the Malay States, where great mortality had occurred, they actually stopped it altogether. That the coolie even in the Malay States does not feel the weight of his chain very heavily, is shown by the fact that 80 per cent. of the indentured coolies in Perak offered themselves for service under the free contract when they were released.

"Returning to the list of colonies which I have mentioned, recruitment has also stopped for Mauritius, where owing to the depression through which the colony has been passing, there is no longer any demand for labour, and the Government of India have under consideration the desirability of prohibiting it to that colony altogether. Thus we have only to take into consideration emigration to the four colonies of Trinidad, Fiji, Jamaica and British Guiana. Indentured labour for Natal, I need hardly remind the Hon'ble Member who took so deep an interest in the matter, was put an end to from July of last year.

"I cannot help thinking, Sir, that some of the feeling which has grown up against indentured labour is owing to the nature of the contract not being clearly understood. It is very far from being, as is sometimes supposed, a contract solely in the inter-

ests of the employer. The interest of the employer in the matter is, of course, clear. He has brought the coolie a great distance over sea at considerable expense to a country where the *hypothetical* labour is scarce; and the indenture system guarantees that on his arrival the coolie will have work and will not be tempted away by the offer of better wages or pleasanter conditions elsewhere. The advantage to the labourer is no less real. The system now in force secures him protection in recruitment; on the voyage; on his arrival in the colony and during the term of his indenture; it secures him, according to the colony concerned, either his passage home or substantial assistance towards it. But I will avoid generalities, and in order to make the matter clear will put briefly before Council the obligations and rights imposed respectively on the two parties by the contract of indenture and by the operation of the Indian Emigration Act of 1908 and the Colonial Immigration Laws; and Hon'ble Members can then judge for themselves. I should explain that there are slight differences in the requirements in the various colonies, but these are not sufficiently substantial to affect my argument. First of all, as to the obligations upon the coolie. The coolie is bound to his employer for a period of five years. He is to reside on the plantation, and if absent without a pass, is liable to arrest, and can be arrested without warrant; he is liable to a fine for such absence. If he is absent without leave for a certain number of days, he is considered to be a deserter and may be fined or imprisoned; he is liable to punishment if he refuses to go to hospital when ill and also for refusing to perform his work, or hindering, molesting or persuading any other emigrant from doing his work; and he is also punishable with a fine or imprisonment for offences against discipline. I turn now to what is done for him by the requirements of the contract and of the law. In the first place, his recruitment is hedged in with safeguards. No person is entitled to recruit labour unless he is licensed by the Protector of Emigrants appointed by the Indian Government at each port from which emigration is lawful. The terms which the recruiter is authorised to offer are submitted to the Protector, who countersigns a written or printed copy, and the recruiter is permitted to give only a true copy of this statement to the persons he invites to emigrate. The Hon'ble Mr. Gokhale laid very great stress on the question whether the coolie knows about penal provisions. It is perfectly true there is no requirement in the Act that the terms of the contract are to contain the fact that if he does not carry out his contract or commits the other offences I have mentioned, then he is to incur imprisonment or fine. That is so; it is not made clear in the contract.

It is a point on which I propose to have inquiry made. I think there is a great deal of force in the contention that he ought to know exactly what he is in for, not only the actual requirements of work, and so on, but that he should know the exact terms of the penalties. But there are one or two considerations which I should like to bring before the Council. In the first place, there is good reason to suppose that most of them know perfectly well what is going to happen. Then the coolie, it must be remembered, in India, is generally tied down in some form or another. The coolie going to Ceylon is bound down by a loan more or less of debt. He is recruited by a person called the "kangani," who advances him money, and when he arrives in the colony he is not really free until he has paid off his debt. The coolie, therefore, when he engages himself to do work, expects, as a rule, that something will happen to him if he does not do it. Then I should like to point out another thing. The assumption is that when a man enters into a contract, he means to carry out the contract. The Hon'ble Mr. Gokhale's assumption is that he does not understand the contract properly, and when he gets to the colonies he will wish to break it, and then it is very hard on him that he should suffer a penalty for breaking it. I do not think that is a fair way of looking at it at all. The coolie has signed a contract of which the terms have been most carefully explained to him, and it is only reasonable to suppose he has understood that he has to work well, and that he means to carry out his contract; and if he refuses, he at any rate is not likely to be surprised at finding himself punished. There are clauses in the Indian Penal Code which provide for something not unsimilar at the present moment.

"Every agreement to emigrate must be executed in the presence of a registering officer. The registering officer is required to examine the intending emigrant apart from the recruiter, in order to ascertain whether he is willing and competent to emigrate and understands the terms of the contract, or whether he has been induced to execute the agreement by any coercion or undue influence or mistake. Before embarkation the emigrants are kept in a depot in which they are examined as to their physical fitness to undertake a voyage. If the Protector finds that any emigrant is physically unfit or that any irregularity has occurred in his recruitment or in his treatment, he may return him to the place of registration at the expense of the recruiter. The next step is the voyage to the colony. The Emigration Act and the rules framed under it make elaborate provision for the safety, comfort and proper treatment of emigrants during the voyage. Emigrant ships have to be equipped and provisioned according to the scales laid down in the rules, and

every such vessel has to provide a duly qualified medical officer. The ships cannot sail without an examination by Government officials as to their seaworthiness and the quality and quantity of food, medicines, accommodation and equipment. When the emigrant arrives in the colony of his destination, he is provided for by the law in force in that colony for the regulation of indentured immigration, and it should be remembered that emigration is permitted to no country from India, unless the Governor General in Council is satisfied that that country has made such laws and other provisions as are sufficient for the protection of immigrants during their stay therein. For a certain period after arrival rations are supplied on a scale and at a cost prescribed by the law—a cost which does not exceed 4 annas a day in the case of a male adult. Suitable dwellings, medicines, medical attendance, hospital accommodation and proper diet during sickness have all to be provided for the immigrant free of cost. The hours of work are laid down in the immigration laws and do not exceed 7 hours in the field and 10 hours in the factories, which is, I may point out, a very low figure compared with factory labour in this country, and a minimum wage is prescribed. Protectors of immigrants are appointed who are empowered to visit plantations, to require the production of emigrants, to enquire into complaints made by the labourers, and so on. The Protector may cancel the indentures of immigrants if they are ill-used, or for any breach of contract on the part of the employer, or may institute an action in a Court on behalf of any labourer. Inspectors are also appointed to visit the estates at regular intervals to assist the Protector, and Medical Inspectors also go round to inquire into the labourers' state of health, the sanitation of the plantation, etc. Lastly, grants of land are made to emigrants who resign their right to repatriation and wish to settle in the colonies. If they do not wish to settle they receive from British Guiana, Trinidad and Jamaica assistance towards their passage back to India and from Fiji a free return.

"I think, Sir, that if we are to consider this matter fairly, we ought to set against the penal provisions the advantages conferred by the various provisions which I have just enumerated. Let Council consider for a moment what would happen if there were no contract hedged in as this contract has been with the most meticulous safeguards. The coolie from a district such as the Hon'ble Mr. Fremantle has described to Council, is not likely to be a skilful bargainer, and on the other hand may well be exposed without much difficulty from his native land. He would have no security for any proper provision on the voyage. On landing he would find himself in a strange country

where he would find difficulty in securing food and dwelling. He would be at the mercy of his employer, and if he were turned off, there would be no alternative for him but to work at any wage, however small, or to starve. It is scarcely possible that he would be able to save money, and his chances, therefore, of ever returning to his native land would be infinitesimal.

"The critics will no doubt say that these provisions are all very well, but what guarantee have we that they work properly in practice—one of the points which Mr. Gokhale took up and pressed with some vigour? The question is most pertinent, and I fully agree that the justification of the entire system depends upon the answer. Fortunately we have the necessary material ready at our hand, for the whole problem of indentured emigration to British colonies has been recently reviewed by a Committee appointed in England in March of 1909. No one can question the impartiality of the Committee. It was presided over by a distinguished ex-Civilian of the English Service. There were representatives of India in Lord Sandhurst, Sir James La Touche and the Hon'ble Mr. Fremantle, who has spoken on the subject to-day. The Colonial Office was represented, and there were also on the Committee two Members of Parliament, one of whom, Sir George Scott-Robertson, is a strong Liberal, who, if he had any bias in the matter at all, would certainly not be disposed in favour of indentured labour in any form."

(To be continued)

Witness Refuses to Take Oath

A very interesting point was raised on the 19th instant, before Mr. J. V. Gibson, in the First Criminal Court, during the hearing of a charge of theft against a native named Fane, (say the *Natal Mercury*).

One of the witnesses called to give evidence, a European, refused to take the oath, on religious grounds. The Magistrate stated he could not accept evidence not on oath or affirmation.

Sergt. Margetts, for the prosecution, pointed out that the Act governing the matter of oaths provided that any person who conscientiously objected to take the usual form of oath, on account of religious scruples might put in any form he pleased, provided some form of substantial affirmation were observed.

The matter ended by the case being adjourned for a week. The name of the recalcitrant witness was not disclosed.

The Poll-Tax in East Africa

British Indians Object

A petition to the Acting Governor of British East Africa Protectorate, from the Indian community, gives the following grounds and reasons why the proposed poll-tax should not be imposed indiscriminately upon all the non-native population in the Protectorate:—

"In the first place we would state that His Most Gracious Majesty King George rules over no subjects more dutiful, more faithful or more law-abiding than your humble petitioners, and that we fully recognise that it is a duty incumbent upon us to bear a fair share in the cost of the administration of the Government of this Protectorate. In times past we and our fathers before us have done our duty in opening up and developing the country and thus it is not now our desire to shirk responsibility in the future.

"Our humble submission to Your Excellency is therefore not on the ground, that there should be no taxation of British Indians, but rather because we believe the present proposal to be neither fair nor reasonable and that it would press with undue severity upon our community, the greater number of whom being labourers and artisans, would be utterly unable to bear such a burden.

"Your Excellency needs not to be informed that the British Indian community is at least ten times more numerous than the European population combined, so that consequently our fellow-countrymen would have to pay a greatly heavier percentage of the proposed tax and this although denied equal rights and privileges as enjoyed by other communities.

"If wealth were equally distributed among all the members of the non-native population this might not be inequitable but it is unnecessary to argue that such is not the case for it is a fact well-known to Your Excellency, that the large majority of British Indians in the Protectorate are drawn from the poorest classes consisting of labourers and artisans, a class of the greatest importance at this time to the country, while on the other hand among the European population few are to be found belonging to this class.

"A further reason why we consider this proposed tax will press unfairly upon and to the detriment of the British Indians at Mombasa and within the area subject to Treaty rights with His Highness the Sultan of Zanzibar, is, that within this area subjects of foreign powers, already our formidable competitors, will be exempt from this tax, and thus be given an advantage over us.

"If therefore the Government is resolved on the imposition of a poll

tax, we humbly pray that at least all residents within the coast area be exempt, in the same manner as the subjects of foreign powers, and further that all persons whose income does not exceed Rs 50 per month be released from paying this tax, for we cannot regard as satisfactory, that the remission of the tax should be in the discretion of the collecting officer.

"We would further respectfully urge upon Your Excellency another important reason why at the present time we object to the imposition of this tax.

"Although the British Indians form such a very great majority of the non-native population and although their existence is of such importance to the Protectorate yet there is no Indian member at present upon the Legislative Council by which this tax is proposed and passed.

"We humbly submit that it is inequitable and not consonant with the principles of British justice that we who shall have to pay practically the whole of the proposed tax should not be allowed a proportionate voice in the passing of the measure, or an opportunity given to us of discussing or amending the proposal.

"Your Petitioners therefore humbly pray that before the proposed poll tax be finally made law, the privilege be accorded to us of having representatives adequate in proportion to our population upon the Legislative Council that thus our views may be properly advanced and considered."

Indians in Canada

Prof. Teja Singh, Rev. L. W. Hall, Mr. Raja Singh and Dr. Sunder Singh, recently waited on the Canadian Minister of the Interior and presented a memorial which is printed in the *Aryan* of Victoria B.C. We take the following from it:—

"The restriction that most presses, and needs very immediate redress, is the prohibition by regulations that make it impossible for the wives and children of the Hindustanese residing in Canada joining them. The compulsory separation of families is punitive and in itself penal, and can only lawfully be applied to criminals by any civilized nation. It is contrary to every human instinct and jeopardizes the existence of the family life, which is the very foundation of the British Empire as a whole. The regulation presses (contrary to all preconceived ideas of British justice and fair play) hardest on the weaker of the two parties concerned, namely, the mother and the child. There are no good political, economic or racial reasons why this regulation should not be abolished. But, on the other hand, there are many cogent and weighty reasons, moral, economic and imperial, why it should be. There is not a mother in Canada looking into the eyes of her child, who would not

sanction its repeal. It is well to consider, from an imperial standpoint, the reflex action of this regulation on the Sikh communities of India, who are so closely united by the bonds of their religion, whether it fosters loyalty or otherwise. Any and all of the unfavourable actions of the Orient may bring their wives; is it too much to expect or ask, that a British subject may also? For the honour and welfare of the Empire we hope not.

"The next immigration regulation which we ask you to consider, with a view to modification or repeal, is the continuous journey restriction. First, because no law or restriction has any force which is impossible to observe. Continuous journey, as now defined, is impossible. No other country asks its own subjects to do that, which, from the very nature of the case, they cannot."

Questions in Parliament

In the House of Commons, on the 30th April (says *India*), Mr. KING asked the Secretary of State for the Colonies whether the wives and families of Sikhs, settled in British Columbia, were now allowed to join their husbands; and whether the promise to this effect, given on January 21st, 1912, by the Hon. Mr. R. Rogers, Canadian Minister of the Interior, was now being acted upon.

Mr. HARCOURT: I have no information as to the alleged promise by Mr. Rogers or as to its being acted upon.

Indians and the Franchise

Mr. KING asked the Secretary of State for the Colonies whether his attention had been called to the case of Houssein Rahim, a British subject of Hindu descent, who for over two years had carried on business as a real estate agent in Vancouver; whether Houssein Rahim had been arrested and held to bail for 10,000 dollars for having voted at a recent election; and whether, in view of the indignation occasioned by such proceedings among our fellow subjects of the Hindu race, he would make enquiries and, if necessary, urge representations upon the British Columbia Government.

Mr. HARCOURT: My attention has not been called to the case referred to, but the law of British Columbia disqualifies Hindus from being placed on the register for voting. Sir Wilfrid Laurier at the Imperial Conference last year explained that Indians had not and could not hope to obtain the right of voting.

Mr. KING asked the Secretary of State for the Colonies whether, while men of Syrian, Galician, Armenian, Polish, and Chinese descent might become registered voters in the Province of Ontario, men of Hindu origin, however wealthy, respected, and long-settled in the Colony, were debarred from voting; and whether, with a view of allaying mutual sus-

picion in different parts of the British Empire and removing any sense of injustice, he would communicate with the Government of Ontario on this matter.

Mr. HARCOURT: I am not aware that Hindus are disqualified from becoming voters in Ontario.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	376	16	8
Collected by Mr. V. Lawrence:—			
Mr. D. Kalanjee 2s. 6d.,			
Mr. G. R. Desai 2s. 6d.,			
Mr. Peter 2s. 6d., Mr. D. Joshua 5s.			
Mr. C. Mahomed 2s. 6d., Mr. A. A. Simon 5s.,			
Mr. A. S. Fernandez 5s., Mr. M. B. Lazarus 1s.,			
Mr. L. Sigamoney 2s. 6d., Mr. C. C. S. Ebrahim 2s. 6d.			
and Mr. Abdul Kader 1s.			

1 12 0
£378 8

Immigrants' Restriction Bill

The Adjourned Debate

On the adjourned debate on the second reading of the Immigrants' Restriction Bill, on the 22nd instant, Mr. SMUTS intimated that Government were very anxious, if possible, that the measure should be passed this session.

Mr. T. L. SCHREINER (Tembuland), continuing the debate, said he could not bring himself to vote for the tremendous powers which the Bill gave to Government, and thought the Free State did right to keep the Asiatic out. It would have been better if the whole country had done that. The principal of excluding Asiatics was all right, but the means taken in the Bill were so arbitrary, so tyrannical, that he found it impossible to vote for the second reading.

Mr. J. G. KEYTER (Ficksburg) said he stated last year, and now repeated, that if the House allowed Asiatics to enter the Orange Free State and settle therein, it would do so in direct opposition to the will of the people. He wished it to be known that he voted for the second reading on the distinct understanding that Clause 25, as to the issue of permits at the Minister's discretion, should be so amended as to prevent

his friend taking away with one hand that which he had given with the other. Sub-section 2 of the 28th clause required amendment, and if the Minister did not introduce this, he (Mr. Keyter), in the committee stage, would propose an amendment so as to safeguard the Free State.

Dr. J. HEWAT (Woodstock) advocated that the testing of immigrants should be carried out at the port of embarkation.

Mr. J. SREYL (Bloemfontein District) said he would oppose every attempt made to introduce Asiatics, not only into the O.F.S., but South Africa because he held that they were absolutely undesirable, no matter whether they were educated or not.

Mr. J. X. MERRIMAN (Victoria West) protested against the delay which occurred in dealing with the Bill. He also complained that the title "Immigrants' Restriction Bill" was rather unfortunate.

Mr. H. C. BECKER and Mr. P. G. KUHN joined in the protest at the delay.

Sir B. BERRY (Queenstown) agreed with Mr. Merriman as to the unfortunate title of the Bill. They were trying to reverse the hands of the clock.

Sir Henry JUTA (Capetown Harbour) sounded a note of warning with reference to the dictation test, which, in the course of time, might be exercised against people to whom the Legislature never intended it should apply.

Mr. A. FAWCUS (Umlati) observed that the Bill was a great deal too arbitrary, and betrayed a great deal of that Oriental despotism of which the Minister of the Interior was such a delightful exponent.

The sitting was suspended and, after lunch, the debate was adjourned.—Reuter.

On the 24th instant Parliament was prorogued until Monday, the 23rd September, and the Immigrants' Restriction Bill, amongst others, was shelved.

From the Press Gallery

The special correspondent of the *Transvaal Leader* gives his impressions of the debate on the Immigration Bill in the following paragraphs:—

General Smuts had been hovering in the offing, and he sailed badly in with his Immigrants' Restriction Bill. This measure was put on the paper four months ago, but each time its author has attempted to get it accepted he has had a truly awful experience. Possibly he thought that to day, with a third of the members absent and the rest dog-tired, there was a chance of shoving it through, but he had the worst time of any to-day. First Mr. Schreiner considered it necessary to criticise the Bill at some length. Mr. Schreiner confessed to having at one time had an ideal of the British

Empire similar to that which the Romans had of theirs—an ideal which, however, had been shattered for good when the terms of Peace of Vereeniging were allowed by the Imperial authority to place one section of British subjects, the coloured races, under the dominance of another, the Europeans. But he refuses to relinquish altogether his ideas as to the liberties of those born under the flag, still less his sense of right and justice. This being so, he cannot for a moment agree to the way in which General Smuts proposes to apply the education test in a differential manner so as to keep the Asiatic out. He admits that the Asiatic should be kept out, and that it would be a good thing if none had ever been allowed in, but he considers that it should be done in an honest and straightforward manner and not in the way of "chicanery," which was being adopted. He pointed out how extremely dangerous it was to place the power demanded in the hands of any Government, for, though the measure has been designed to exclude Asiatics, its provisions can be applied to people of any race, and could be used by a Minister who so chose to keep out even Europeans of a desirable class.

Mr. Schreiner made his speech in the face of difficulties. Twice the number of those present fell below quorum level, and when this happened the second time, Mr. Merriman said something audible about "the boy stood on the burning deck, whence all but he had fled." Mr. Van Niekerk appeared to imagine that Mr. Schreiner ought not to talk because he (Mr. Van Niekerk) wanted to get away to Boshof, and after jumping about like a cat on hot bricks for two or three minutes, he rushed from the House, followed by a roar of laughter.

After Mr. Schreiner came the deluge. No less a person than Mr. Vosloo, of Somerset East, was right up against the Bill. He was astounded at the way in which General Smuts persisted in going on with it after the reception it had had; and when Mr. Vosloo is astounded at anything a Nationalist Minister does—well, it must be something very astounding indeed.

Mr. Goldenhuys, of Vrededorp, made a few remarks, and was proceeding to repeat them when Mr. Speaker, who has as much right to want to get home as anyone else, reminded him in sonorous Afrikaans: "Jij het oldie dinge al gezeg." Mr. Keyter, who once before gave the Ministry a bad half-hour, laid it down unequivocally that if the Bill were passed it would be in direct opposition to the will of the people of the Free State. Member after member, mostly on the Nationalist side, got up and hammered at the unfortunate General, even Mr. Merriman scoffing openly at the idea of letting the Bill lie about for four months and then coming and telling them it was urgent and had to be passed. When Sir Bisset Berry and

Sir Henry Juta had dealt with it in the best legal style, General Smuts looked as though he would not be able to eat his lunch. Whether he did or not, when Mr. Madeley, in the early afternoon, moved the adjournment of the debate till Monday, General Smuts agreed with him quickly, which virtually means that the Bill has been scrapped, like so many others produced this session, some of them also "extremely urgent."

The question is a serious one, however, and the revolt of the Government back benches is not in this case the hopeful evidence of the progress of thought it would be had it taken place, let us say, in support of a more stringent stock disease law. The problem of excluding Asiatics and undesirable immigrants from other parts of the world has to be grappled with, and at the same time the Union must live up to its Imperial obligations. Where General Smuts has failed has been in not having brought on his Bill when it was first tabled. Then the thing might have been thrashed out, and it is even possible that a Select Committee might have been able to improve at least a little on the solution of the puzzle put forward by the Minister of all the Talents.

The Colour Bar in a London Hospital

Non-European Students Barred

For years, says the *London correspondent of the Transvaal Leader*, the London hospitals have opened their doors to coloured students, who have been treated exactly the same as the Englishman, and, in the later stage of their student days—namely, when they rise to the rank of dressers and so on, have attended European women and children.

Numerous protests have been made that the coloured student was not desirable, but until recently, despite the strong remarks of European doctors who have had long experience in India and in other parts of the Empire, where the colour question arises, no action has been taken.

Now, however, the board of one of the leading London hospitals has decided that in future coloured persons shall not be enrolled as students, and it is hoped that other hospitals will follow suit.

There is certain to be a good deal of opposition to the decision on the part of negrophiles and others, and some of those who favour the admission of coloured students are already arguing that if the policy of the hospital referred to is extended, it will merely have the effect of driving

Indian and other coloured youths to Continental centres to obtain their medical training. They state that thus wilfully to drive from England hundreds of young men during their most impressionable years is neither good Imperialism nor common sense.

The Departure of Mr. Dawad Mahomed

Mr. Dawad Mahomed, accompanied by Messrs. M. C. Coovadia, D. M. Seedat and M. A. Moolia, intends to sail by the s.s. *Gascon*, en route for Mecca, on Monday next.

On Sunday evening the Natal Indian Congress will give a public farewell reception to the departing pilgrims.

The Indian Educational Institute, after the breaking-up ceremony on Sunday afternoon, which takes place at 2-30, will take the opportunity of wishing godspeed to Mr. Dawad and friends.

Messrs. M. P. Fancy, Imam Abdul Kadir Bawazeer and others of Johannesburg, have journeyed to Durban to give the party a hearty send-off.

Foreign Missions

From a Liberal Christian Standpoint

A writer in the *Christian Commonwealth*, dealing with the question of foreign mission, says:—

The old conception of non-Christian races as heathen must go by the board. Hindus, Mohammedans, Buddhists, the followers of Confucius, are not heathen in the sense of being ignorant barbarians, nor necessarily heathen in any sense, any more than Christians. There are doubtless Hindu heathen just as there are Christian heathen, but that is another matter. We must cease to approach the cultured people of the East as we would barbarians, if we would have Christianity appeal to them at all strongly.

Then the idea of destroying non-Christian religions and putting Christianity in their places must be abandoned. The mission of Christianity is not to destroy the religious aspirations of the people of any country, but rather to fulfil them. Christian missionaries should not go forth with the idea of plucking a few brands from the burning, but of building an empire for Christ out of all the kingdoms of the world. These were really the "marching orders" that Christ gave to his first disciples.

The Boshoff Case

In reply to our request for an investigation into the treatment accorded by Mr. Boshoff of Estcourt to his Indian employee, the Protector of Indian Immigrants writes, under date the 22nd instant, as follows:—

"I am in receipt of yours of the 14th instant, with reference to the charge against Appalsamy in connection with the death of one of the children of Mr. G. F. Boshoff.

"I have made enquiries and find that Appalsamy made no complaint of having been assaulted by Mr. Boshoff."

Items of Interest

Mr. Due Toit, member of Parliament for Middelburg, in a recent speech in the house, referred to the question of natives travelling in the same coaches as whites. This was so prevalent, the member said, that they felt like getting hold of the natives and throwing them in front of the train, for which the Minister would be responsible. This was greeted with laughter.

The Administrator of the Transvaal, Mr. Rissik, interviewed on the matter of Native locations or compounds in Johannesburg, said that, under no consideration whatsoever would compulsion be allowed. He also added that there was not the slightest hope of legislation being passed giving such powers to the Municipal authorities.

It is understood (says the *Rand Daily Mail*) that the police intend to suggest, at the next meeting of the Entertainment Licencing Court, that they be granted power to prohibit white female artists from appearing before coloured people; and further, make it illegal for any proprietor to allow his hall to be attended by white and coloured people will, under police suggestion, require to be approved by a municipal official.

Contents

	Page
The "Invasion" of Boksburg	215
Durban Corporation Barracks	216
The Tuberculosis Commission	216
From the Editor's Chair	217
Mahomedan Wives	218
Capetown and Colour	218
A Registration Case	219
The Debate on Indentured Labour	219
Witness Refuses to Take Oath	220
The Poll-Tax in East Africa	221
Indians in Canada	221
Indian Famine Fund	222
Immigrants' Restriction Bill	222
The Colour Bar in a London Hospital	223
The Departure of Mr. Dawad Mahomed	223
Foreign Missions	223
The Boshoff Case	223
Items of Interest	223

દુકાન મુકતમાં મહાન ફેરફાર પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતા અને સુખ અને સરસ માણસ. અમે અમારા બાળા અનુભવ પછી ફેરફાર વેપારીની જાણ માટે અમારે જાણીએ છીએ કે અમારા ફેરફારનામાં ફેરફાર રકમની રકમ ફેરફાર (ફેબ્રુઆરી તથા ફેરફાર અનુભવ વાણી) તથા ફેરફાર રકમના મંજૂરો બનાવવામાં આવે છે. જો માલ હોમીકીક પાવરની મશીનરીની બનાવે છે તે જાણ સહાયકાર અને ફેરફાર તથા ફેરફાર માલ છે. બધાર માલના બોરડો પર પુરતું જાણ ફેરફાર સારો પેરોઈ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ જુલાઈ માટે ફેરફાર જાણના વેપારીની ફેરફાર અમારો માલ જોઈએ, આ ફેરફારમાં જાણી જાણી કરીએ. પાછલ ફેરફાર માટે જાણ

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

સાચાં તોલાં અને તાજવાં

તમને પસંદ પડે તેવાં તોલાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે ખરેખર બનાવનારાઓની પાસેથી જ ખરીદો. તેઓ સાચાં અને ખરા ખર તાજવાની ખાત્રી આપે છે.

સસ્તા તાજવાંથી ખરું જોખમ શક્ય નથી. અને તેથી તે વાપરનારાઓને હાથે ખરા જોખમ કરતાં વધારે જાણ્યું જાય છે. ખાત્રી વગરના ફેરફાર પછી કાંઈ અમે વેચતા નથી. કિંમત માટે પુછો:

કબલુ. અને ટી. એવરો (સા. આ.) લીમીટેડ, તાજવાં બનાવનાર અને મુદારનાર ૨૧૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ ડરબન.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા જુજરાતી ભાષાંતર સાથે સોનેરી પુસ્તક અને શ્રી ભગવાનની છબી સહીત કિંમત રૂ. ૧/- કપાલ સાથે જુજરાતી કાવ્યકોશન ભાગ ૧ લેા કિંમત રૂ. ૬, પાસ્ટેજ ૯ પેની. લખો: ઈસ્ટનેશનલ પ્રીઈંગ પ્રેસ, ફીનીકસ.

આર્ય પ્રકાશ

હિંદુ સાહિત્યની સાંસારિક તેમજ ધાર્મિક ઇતિહાસનો વિષય કરનારું જુજરાતી ભાષામાં આ એક "આર્ય પ્રકાશ"નું પ્રથમ પાલ છે. પરંતુમાં પોતાના દુકાનને ધરમની યોજના મળતી રહે તે સારું "આર્ય પ્રકાશ" નીચે નાંચું જોઈએ.

વરસનું લગભગ ફક્ત રૂ. ૬/- પાસ્ટેજ સાથે. વળી સાંસારિક ઉપદેશવાળું પુસ્તક છે. લખો:

મનેજર,

આર્ય પ્રકાશ, ઓરમાલ, મુંબઈ

જસમાની મરખી

પોતાના અકવાલીમાં ઉપર જાણી માં છપાવેલ હિંદુસ્તાની કાવ્ય જાપાનીઆ આકાશે છપાઈ જાણ્યું છે.

કિંમત: પેની ૧

કપાલ ખરબ: અરથી પેની લખો: ઈસ્ટનેશનલ પ્રીઈંગ પ્રેસ ફીનીકસ, નાતાલ.

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade; Stock about £350; Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં દુકાન વેચવાની છે.

હોવિક અને નેશીવો સાથે આ દુકાન સારો વેપાર કરે છે. રજાક આશરે પા. ૩૫૦. માલદ લાખસેન્સ છે.

લખો: બોક્સ ૯૧૪, ડરબન.

નડીયાદ હિંદુ અનાયાશમ

મંત્રેઓ લખે છે કે:—આ અનાયાશમમાં અનાયો અને અપ-જોની સંખ્યામાં મોટો વધારો થવાથી અનાયોને રહેવા વિગેરે માટે ધણી અનવડ પડે છે. જોથી આશરમના મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મહાન બંધિવાની જરૂર છે. આ નવા મહાનની નીચેની જોરડીઓમાં અનાય, અપ-જો વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. મહાન ને લગતી ફેરફાર જોરડી બંધિતા લગભગ પાંચસો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથા પિ કોઈ કાંઈ મદદસ્થ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦ આપશે તો તે મદદસ્થના નામની એક જોરડી બંધી તેના ઉપર આરસ પાછાણની તખ્તી ચોટી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મહાનને બંધિતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સખી ખર્ચ થાય તેમ છે. પરંતુ કોઈ કિંમત સખી મદદસ્થ તથા હજાર રૂપીઆ સમાવેશ જાન આપશે તો એ જાણું મહાન એ કાતાના નામથી બંધાવી બંધે કુતાર્થ થઈ શકે. આ મહાન આશરમાં ધણીજ આશર પડતા સ્થળમાં પોતાજ સમયમ. મંધાનાર હોવાથી કાનગાલ સંજ્ઞાનો આ કુતાર્થ તકનો લાભ લેવા સુકશે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો: મંત્રી, હિંદુ અનાય આશરમ, નડીયાદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૨૯ મી જુન ૧૯૧૨.

અંક ૨૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૯ મી જુનથી, તા. ૫
જુલાઈ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—અધિક ગ્રમ ૬ સુધી ૧૫ થી અધિક
અષાઢ વડ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.
સુસલામાસ—તા. ૧૩ રજબથી તા. ૧૯
રજબ સુધી ૧૩૩૦ ફીજરી.

ચાર.	ખ્રી.	હિંદુ	મુ. પા.	સુર્યદય	સુમસ્તિ
તા.	તીથી.	તા.	રો.	ક. મી.	ક. મી.
જાની.	૨૯	સુક	૧૫	૧૩.૨૧.૬	૫૫ ૫ ૮
રવી.	૩૦	"	૧	૧૪.૨૨.૬	૫૫ ૫ ૯
સોમ.	૧	"	૨	૧૫.૨૩.૬	૫૫ ૫ ૯
મંગળ	૨	"	૩	૧૬.૨૪.૬	૫૫ ૫ ૯
બુધ.	૩	"	૪	૧૭.૨૫.૬	૫૫ ૫ ૧૦
ગુરુ.	૪	"	૫	૧૮.૨૬.૬	૫૫ ૫ ૧૦
શુક્ર.	૫	"	૬	૧૯.૨૭.૬	૫૫ ૫ ૧૦

અનુક્રમણિકા

હાલક એમ્પટીલની કમીટી	૩૮૩
આપલસામીનો કીસ્સો	૩૮૩
મી. પોલાકની લડત	૩૮૩
નડું ખીલ	૩૮૫
બરબરેટ ગેલેક્સી મેલીસો	૩૮૫
મી. ગોખલેના દરબાર છાપો	૩૮૬
દુકાન ફંડ	૩૮૭
ટેલાગોઆગેમાં ગરદા ફંડ	૩૮૭
વિભાગતની કમીટીની લડત	૩૮૮
હજી મકાન જાતરી પાર્ટી	૩૮૮
કેપના ઉતાડોની અગવડતા	૩૮૮
શ્રોતમાન્ય તીલકના વિચારો	૩૮૯
સ્ટેન્ડર	૩૮૯
પ્રેડિક્ટરની જુગાની	૩૯૦
બીરમીટીઆ મલુરીની જાહેરતા	૩૯૧
હિસાબ-નુસ્ખી લઘાઈ	૩૯૨
લઘાઈ સંબંધી ગજબ	૩૯૨
કેપ બિ. ઇ. સુનીયન	૩૯૨
સ્ટીમરોની આપલણ	૩૯૨
પરચુરણ	૩૯૩
હોલની બહેર ફીલમાલ	૩૯૪
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૩૯૫
સુરત હિંદુ એસોસિએશન	૩૯૪
મોકલમગમ	૩૯૬
બલ્લવલાલ	૩૯૭

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર, તા. ૨૯ મી જુન ૧૯૧૨

લોર્ડ એમ્પટીલની કમીટી

વિધાયતમાં જે આપણી કમીટી છે તેનો
અને જેહાન્સબરગમાં જે સાર્વજનિક કામ
ચાલ છે તેનો ખર્ચ ઉઠાવવાને સાર પેસે ન
હોવાથી હાલ ટ્રાંસવાલમાં ઉપરાજી શરૂ
થયું. ■ ઉપરાજીનું કામ મી. સોરામજી
એ ખર્ચ જોતાં માથે ઉઠાવી લીધું છે.
તેની સાથે મી. કાછવીઆ બધીવાર
નીકળે છે. તેમજ મી. કુલબલાઈ
કલ્યાણજી, મી. દયાળ પરજી, મી. મંજા
ગોસાઈ મી. જી. કે. પટેલ, મી. બીજી
ભાઈ કરસનજી અને મી. નેરામ ગોસાઈ
નીકળે છે. મી. સોદા પણ ઉપરાજી
કરવા ગય છે. વરીનીગીજી પા. રા. ૨૭
સી. ૧૨ આ ખર્ચ આતે મળ્યા છે તે
સુધા લગભગ પા. ૩૫૦ ઉપરાવાયા છે.
મોટી મુદતમાં બહાર નામ ઉપરાજીને
સાર નીકળવાનું થયું.

પણ લોર્ડ એમ્પટીલની કમીટીનું ખર્ચ
બધું ટ્રાંસવાલ પર ન પડવું જોઈએ. તે
માં નાતાલ કેપ વિગેરે જામ લેવાની
જરૂર છે. તે કમીટી આખા દક્ષિણ
આફ્રીકાનું કામ કરી રહી છે. અને તે
માં બધા હિંદીએ જામ લેવાની જરૂર છે.

આપલસામીનો કીસ્સો

તા. ૧૫ મી જુનના અંકમાં જે આપલ
સામીનો કેસ છાપવામાં આવ્યો તેમાં
બહાર આવેલ તેના ઉપરના જુલમની
બાબતમાં તપાસ કરવા અમે ગીરમીટીઆ
ના પ્રેટેક્ટરનું બ્યાન જોઈએ છીએ. તે
ના જવાબમાં અમારા લખાણની પહેલ્ય
સ્વીકારતાં તા. ૨૨ મીએ પ્રેટેક્ટર લખે
છે કે :—“ મે તપાસ કરી તે એવું
માલુમ પડે છે કે મી. ગોસાઈ પેતાના ઉપર
કુમભો કર્યો હતો એવી હરિયાદ આપલ
સામીએ કરી નથી.”

આ હોલોદારને તેની ફરજતું રેડું
લાન છે તે ઉપરના કામગીરી ઠીક બતા
વાય છે.

મી. પોલાકની લડત

ટ્રાંસવાલમાં જમીનની માલિકી
વિષે

હિંદી સરકારને લખાણ

ટ્રાંસવાલમાં જમીનની માલિકી સંબંધ
માં પડતી હામારી વિષે મી. પોલાક
નીચેનું લખાણ હિંદી સરકાર પર
મોકલ્યું છે :—

ટ્રાંસવાલના ૧૯૦૮ ના સોનેરી કાયદા
તથા ટાઉનશીપ કાયદા તથા હિંદીએની
સ્થિતિ થું છે તે વિષે આલેલો પત્ર બધ
હાર હાલમાં બહાર પડ્યો છે તે સંબંધ
માં અને તેમાંથી તે પુસ્તકને ૧૭ મે
પાને બીજા પાર્ટીમાં (ટાંચણ ના. ૯)
યુનિયન સરકારનું જે લખાણ પ્રસિદ્ધ
થયું છે તે સંબંધમાં તે પ્રાંતની હિંદી
કામગીરી નીચે મુજબ વિચાર કરાવવાની
રજા લઉં છું.

૧૮૮૫ ના કાયદાનો અમલ એશિયાના
લોકોની વિરુદ્ધ થતો હોવાથી તે વડે લોકો
જન સિવાય બીજા હિંદીઓ અને બીજા
એશિયાઈઓને જમીનની માલિકીનો હક
રદ થાય છે.

છતાં ટ્રાંસવાલ સરકારે આ લોકોને
માં ફી હોલોથી અથવા લાંબા લીઝથી
જમીનનાં ખત તેઓને ન આપવાનો
કસવ કરેલો છે, જે કે લોકોનેમાં
આપેલાં કેટલાં માટે ચાર વરસનાં લીઝ
આપવામાં આવે છે, અને જેહાન્સબરગ
માં તે માત્ર થાસીક બાકુતોને જ સખ
વામાં આવે છે.

પણ હિંદીએને સ્થાવર મિલકતની
માલિકી ભોમવવાની કાયદેસર મના છતાં
હિંદી વેપારીઓ પેતાના મોરા મિલકતના
નામ પર જમીનના ફરદ બનાવી સ્થાવર
મિલકતની માલિકી ભોમવવા લાગ્યા. આ
માલિકી ખાલી ચાર્ટર્ડ ખાતર નહીં, પણ
કાયદેસર વેપાર વધારવાની ખાતર ભોમવ.

વામાં આવી હતી. હોદી માલીકોએ આવી રીતે ખરીદીથી જમીન પર રહેવાના અથવા તે વેપારના ઉપયોગ માટે મજબૂત હમલા બંધિયા છે, કે જેની સામગ્રી કોઈમત હજારો પાઉન્ડની થાય છે.

કાયદાના અમલને હરાવવા ખાતર આ રસ્તો નહોતો લેવામાં આવ્યો તેવા યુક્તિ પુરાવા છે.

૧૮૮૫ નો ૩ નો કાયદો અમલમાં આવ્યો પહેલાં કલારકસડોરપના હોદી વેપારી મેસરસ મહમદ હસમખલે જાહેર કલારકસડોરમાંથી લઈ આવેલાં ૧૮૯૩ રેડો માલીક શી બરવાની સરતે ખરીદ્યા, અને તેને પોતાનાં નામ પર રજીસ્ટર કરાવ્યા. તે પછી કલારકસડોરપના રેડો વાળાઓમાં છ છ મહીને રેડોની શી બરવાની રીત કાબલ થવાથી મેસરસ મહમદ હસમખલે પણ એવી રીતે શી બરવા માંડી. કેટલાક વખત બાદ હોદી જોની વિરુદ્ધ ઉચ્ચેરણી ઉભી થવાથી રીપબ્લીકન સરકાર વચ્ચે પડી અને હોદી માલીકોનાં રેડો કાંઈ બદલે આખા વિના જપ્ત કરી લીધાં. છુટનાં આ અન્યાય બરેલા કામ માટે તેઓએ સખ્ત પોકાર ઉઠાવ્યો હતો, અને લાંબી મસલત બાદ સરકારે હોદીઓને તે રેડોની માલીકી એવી સરતે પાછી સોંપી કે કોઇ જોરાનાં નામ પર તે રજીસ્ટર કરવાં. આ સરત સ્વીકારવામાં આવી, અને સરકારની સુચનાથી જ જમીનનું ટ્રાંસફર એવી રીતે મેળવવામાં આવ્યું હતું.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી વેપારી મરહુમ મી. અબુબકર આમદે તે કાયદાનો અમલ થતાં પહેલાં ૧૯૦૮ માં પ્રીટોરિયાની અંદર મરચ રટ્ટીમાં અમુક રેડો ખરીદ્યો, પણ ટ્રાંસફર તેનો અમલ કરી શક્યો તે પહેલાં કરી આવવામાં આવ્યું નહોતું. મજબૂર હોદી માલિક મરી જતાં તેનાં વારસોનાં નામ પર નહીં, પણ તેમના પત્ની જોરાનાં નામ પર તેનું ટ્રાંસફર કરી આવવામાં આવ્યું. આમાં થતો અન્યાય ૧૯૦૭ માં ટ્રાંસવાલની સરકારના સમજવામાં આવ્યો. જેણે તે વરસ માં રજા કાયદાથી મજબૂર વારસોનાં નામ પર ટ્રાંસફર કરી આવવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. દરમિયાન તે મિલકત મારાં નામ પર રજીસ્ટર થયેલી હતી. પણ સુપ્રીમ કોર્ટમાં અખીલ કરતાં એવો યુગદો મળ્યો હતો કે રજા કાયદાની કલમમાં એવા કબ્જો મોકલવામાં આવેલા છે કે જેથી વારસોનાં નામ ટ્રાંસફર થઇ શકે નહીં, તેથી ૧૯૦૮ નો ૩૬ મો કાયદો

કડનાં મારાં નામ પર રજીસ્ટર થયેલ રેડો તેના વારસોનાં નામ પર રજીસ્ટર થાય એવી ચોખ્ખી કલમ કાયદામાં આવી હતી; અને આમ આ આખો કિસ્સો ટ્રાંસવાલ પાર્લામેન્ટના કાયદાની કલમમાં નોંધાયો હતો.

સને ૧૯૦૮ માં સમગ્ર દરખાસના અખીલ કેસમાં આવાં ટ્રાંસફર તરફથી ચોખ્ખી રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યાં હતાં. કેટલાક વખત પછી જ્યારે આવાં ટ્રાંસફરનાં બ્યાજખીપણા વિષે શક ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો ત્યારે પણ એમ કલમવામાં આવ્યું હતું કે સુપ્રીમ કોર્ટના યુગદથી આવાં ટ્રાંસફર કાયદેસર છે એમ એકકસ રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. તે પછી સંખ્યાબંધ તેવા કેસો થયા હતા.

મથા ફેબ્રુઆરીની તા. ૧૯ મીએ ઉમરાવની સભામાં ૧૯૦૮ અને ૧૯૦૯ ના ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટના અમલ વિષેના હોરડ એમ્પટીલના સવાલની અર્થ વખતે દક્ષિણ આફ્રિકાના માજી હાઇ કમી નર તથા ટ્રાંસવાલના માજી અવરનર હોરડ સેલજોરને એ ટ્રાંસફર પ્રુવો રીતે થતા હોવાની શંકાનો સંપૂર્ણ રીતે અંત અપાયો હતો. ચત્તાવાર રીપોર્ટમાં તેણે એવું કહેલું એવામાં આવે છે કે: “લોડીશ હોદી જમીનની આવેજી ધરાવી શકે નહીં, અને સીધી રીતે ખાણ ચલાવી શકે નહીં. સાહેબ, મેં જે અમલ ટ્રાંસવાલમાં કરેલા જો આગળ કહ્યું હતું તેજ હું અહીં કહું છું. આ બંને અટક કાયદોને હું બ્યાજખી ધારતો નથી. તે મેરવાજખી છે એટલું જ નહીં પણ મુખ્યત્વે બરેલી છે એમ હું માનું છું” કેમકે તેનો ખીલકુલ અમલ થઇ શકતો નથી. ખીલીશ હોદીને જમીનની માલીકી મેળવવાની મના છે. છતાં કોઇ જોરા સાથે મોકલવું કરીને છુપી રીતે તે તેની માલીકી ધરાવે છે.”

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાવ રહે છે કે કાયદો હોદીઓને જમીનની માલીકીની મના કરતો હોવા છતાં કોરન તથા સરકાર તરફથી આડકતરી રીતે માલીકી મેળવવાની રીત સ્વીકારવામાં આવવાથી ટ્રાંસવાલની હોદી કોમના પદસાદાર માણસોને થોડા વધારે ખરચમાં ઉતરવા સિવાય ખીજા હાડમારી બોમવવી પડતી નહીં.

વડી સરકાર તથા ટ્રાંસવાલના હોદીઓ ૧૮૮૫ના ૩૬ મો કાયદાની અટકાયત કરનારી કલમ ૨૬ કરવા માગતા હોય તો તે એટલાજ માટે કે તેથી ઓછા પદમા

દાર વરમને રક્ષણ મળે એટલું નહીં પણ લાંબા જમણી નેટીવ તથા કલારકસડોર પર નથી લાગુ પડતો એવો તેઓની સામેનો કોમીએડ પણ તેથી ૨૬ થાય.

એ સમજવું બેઠકે કે આડકતરી રીતે જમીનની માલિકી બોમવવાનાં હક નો લાભ છુટક છુટક હોદીઓએ લીધો છે, છતાં તે કોમના દરેક માણસને બાવબમાં તે હકનો લાભ લેવાની છુટ છે.

સને ૧૯૦૮ માં ૧૯૦૭ ના ટાઉનશીપ એક્ટમાં ફેરફાર કરનારે, અને ખાસ કરીને કહેર માંહેના રેડો વિષેની કલમોવાળો ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ (૧૯૦૮ નો ૪૪ મો કાયદો) પસાર થયો. આ કાયદામાં અને તે પછીના થોડા ફેરફારવાળા ૧૯૦૯ ના કાયદામાં કોમીએડ રાખવામાં આવ્યો નહોતો પણ અમુક સ્થિતિ તથા સંજોગો વચ્ચે કોલોલ ટાઇટલને લીઝ હોલ્ડ ટાઇટલ કરી દેવા વિષેની કલમ તેમાં રાખવામાં આવી હતી.

જો કે સાધારણ સંજોગોમાં કોઇ લીઝવાળાને કી હોલ્ડ ટાઇટલ માટે બરજ કરવાની હરજ પાડવામાં નથી આવતી, છતાં અમુક સ્થિતિવાં આવી બરજ કરવાની હરજ પાડવામાં આવે છે.

આ સરતો ૧૯૦૬ માં ટ્રાંસવાલ સરકારની નોટીસ નં. ૧૪૦ માં બહાર પાડવામાં આવી હતી, અને તેની પૈટા કલમ (ડી) માં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવેલું છે:—

“તે (મીટ થએલી જમીન) અથવા તેના કોઇ પણ ભાગ કોઇ કાળા માણસને ટ્રાંસફર કરી શકારી નહીં, અથવા તેના ઉપયોગ માટે કોઇ પણ રીતે તેની બંધરશા કરી શકારી નહીં; અને તેના રજીસ્ટર થએલા માલીકના અથવા તે બાકીના પરકામ કરનારા નોકરો સિવાય કોઇ પણ કાળા માણસ તેમાં રહી શકતો નહીં, અને ઉપલી સરતો જરાપણ બંધ થતાં મીટ કરેલી જમીન પર જે કંઈ હમલો બંધિવામાં આવ્યો હતો, અથવા સુધારો વધારો કરવામાં આવ્યો હતો તેગે કંઈ પણ બદલો નહીં આપનાં તે જપ્ત કરી લેવા સરકાર સક્તિવાન થશે.

(અધુરું.)

સારા ચોખ્ખાની વકી

તા. ૨૧ મીએ મુજબના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે આ વખત ચોખ્ખા સાર નીવડે એવા ચિન્હો જોવામાં આવે છે.

નવું બીલ

પારલામેન્ટ બંધ થવાથી પહલું
મુકાબું

બીજા વાંચનનાં વધુ કાપણો

કમીશનર બીલને બીજા વાંચન માટે ફરીથી સ્વીકારે મુનિયન પારલામેન્ટની બેઠકમાં હાથમાં લેવામાં આવ્યું હતું. તે વખતે તે ઉપર સભાસદોનાં વધુ કાપણો થયાં હતાં. ત્યાર પછી સોમવાર ને તા. ૨૪ મીએ તે ફરીથી હાથમાં લેવાની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી. તે દિવસે પારલામેન્ટ બંધ કરવાની હતી. સભાસદો કેમે કરીને છટ છુટા થવાને આવીરા હતા. તે દિવસના કાર્યક્રમમાં પ્રથમ કમીશનર બીલનું વાંચન હતું. મેંબરો વિચારમાં હતા કે સરકાર આ છેલ્લી ધડીએ તે બીલને ધકેલશે કે શું? સરકારે તેમ ન કરવાનું જ્યારે માલુમ પડ્યું ત્યારે તેમને આરે રાહત મળી હતી. પારલામેન્ટ બંધ કરવાને લગતું ફેટલુંક બવરથા સંબંધી કામ થયા પછી પારલામેન્ટ બંધ કરવાનો મવરનરનો હંદેશ જમીન ખાતાના પ્રધાને વાંચી સંજાળ્યો હતો. જે મુજબ પારલામેન્ટની બેઠકો બંધ થઈ છે. હાલ તે તા. ૨૩ મી સપ્ટેમ્બર સુધી બંધ રહેશે એવું જાહેર થયું છે.

સ્વીકારની મીટીંગમાં બીલના વાંચન વખતે જેટલાં કાપણો થયાં હતાં તેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

જનરલ સમટીએ જણાવ્યું કે આ બેઠકોમાં આ બીલ, બનતાં સુધી પાસ થાય એટલા માટે સરકાર બહુ ચિંતાગુર છે.

મી. ટી. એલ. કરામતરે (ટેમ્પુલેટ) પોતાના કાપણમાં જણાવ્યું કે આ બીલથી સરકારને જે જાળની સજાઓ મળે છે તે આપવાને મારાથી વેટ આપી શકાય તેમ નથી. ફી રેટે એક્સીઆ ટીકાને બહાર રાખવામાં વાજબી કર્યું છે એમ કું માનું છું. એક્સીઆ ટીકાને ખાતલ કરવાનો મુદ્દો સારો છે, પણ તે હેતુ માટે જે રસ્તાઓ બીલમાં કરવામાં આવ્યા છે તે એટલા આપખુદ અને જુલમી છે કે બીજા વાંચનને પાસ કરવાની તરફેણમાં વેટ આપવાનું મારે માટે અસંભવિત છે.

મી. એ. જી. કેરે

(શીફસનરમ) જણાવ્યું કે મેં રવે વરસે

હજુ હજુ જાને અભારે ફરીથી કહું છું કે પારલામેન્ટ એક્સીઆ ટીકા ફી રેટેમાં હાખલ થવા દીએ, અને ત્યાં વસવા દીએ તો ફી રેટેના લોકોની મરજી (વરદજ) તેમ કરી શકાયે. ૨૫ મી કલમમાં અમુક સુધારો કરવાની ચરતેજ કું બીલના વાંચન માટે વેટ આપીશ. ૨૮ મી કલમમાં ફી રેટેને સહીસલામત કરવાની જરૂર છે. જે સુધારો જે કમિટીમાં પ્રધાન હાખલ નહીં કરે તો મારે ફરખાસ્ત કરવી પડશે.

ડા. એ. હીવાર

(ગુડરોક) જણાવ્યું કે કમીશનરની પરીક્ષાનું કામ જે બંદરથી તેઓ ઉપડે લાંબીજ થવું જોઈએ.

મી. એ. સ્ટીલે

(બ્લોમફોનટીન હીસ્ટ્રીક્ટ) જણાવ્યું કે માત્ર ફી રેટેમાંજ નહીં, પણ ફક્ત આફ્રિકામાં એક્સીઆ ટીકાને હાખલ કરવાને એક પણ પ્રયત્ન થશે તેની કું સામે શક્ય. કું માનું છું કે જે લોકો તદ્દન ન પ્રજીવાળેજ છે, પછી તેઓ કેળવા એલા હોય કે વમર કેળવાએલા હોય.

મી. ચેરીમેન

(વિક્ટોરીઆ વેસ્ટ) જણાવ્યું કે બીલને હાથમાં લેવામાં જે દીલથી કામ લેવામાં આવે છે તેની સામે કું પ્રોટેસ્ટ કરું છું. બીલનું નામ “કમીશનર રીસ્ટ્રીક્શન” જેવું રાખવામાં આવ્યું છે તે પણ વાંધા કારણ છે.

મી. એલ. સી. બેકર જાને મી. પી. જી. કુદને પણ બીલને હાથમાં લેવામાં થતી દીસ સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો.

સર બી. ચેરીમેન

(કવીનસટાઈન) જણાવ્યું કે બીલનું નામ અજબદટ્ટ છે તે બાબતમાં મી. ચેરીમેન ના વિચારને કું મળતો થાઉં છું. તે નામ બતાવે છે કે આપણી મુરાદ છે એક દિશામાં જવાની, અને આપણે જમને છીએ બીજી દિશામાં.

સર હેનરી જુલ

(કેપટાઈન હારબર) જે જણાવ્યું કે કેળવણીની પરિક્ષા સંબંધમાં સવધ રહેવાની કું કસામણ કરું છું. જે માણસોને તે કામ પાડવાનો બીલકલ ધરાવો નથી. તેમનેજ તે આમજ જતાં કામ થાય પાડવામાં આવશે.

મી. એ. ફાઉકસે

(બમલાડી) જણાવ્યું કે આ બીલ અસંત કારે આપખુદી કારેલી સજાઓ આપ નાર છે. પુરવમાં આલતી આપખુદ બાહલાકીનો સરક નહુને મુલ્કી પ્રધાન

છે તેનું ફરજન આ બીલ સારી રીતે કરાવે છે.

આદ ચર્ચા સોમવાર પર મુજતથી રહી, અને ઉપર કહું તેમ સોમવારે પારલામેન્ટ બંધ કરવાના કામ આડે બીલું કાંઈ કામ ન થઈ શકવાથી બીલ ૧૩૧ મુકાયું છે.

મવરમેન્ટ એક્સીઆનો નોટીસો

નાકારી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન
વિષયે સંબંધી

વરીટીડારપ, ડીલરે સ્ટીટ અને હુલે ન્ડીએમ રજીટનાં ખુલાખર રેટેડ નં. ૧૦૮ માં અહમદ મહમદ વરીખાવાના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજગાર તા. ૧૦ મી જુનથી છોડી દેવામાં આવનાર હશે.

બ્લોમફોનટા જનરલ ડીલર હરમાખલ પ્રસપ બેલીમની નાકાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી વિલ્યમ થોમસ હોલ જાહેર કરે છે કે લેજુદારોની વીજ મીટીંગ તા. ૧૨ મી જુલાઈએ બ્લોમફોનટા રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે. લેજુદારોએ તા. ૭ મી જુલાઈ સુધીમાં પોતાનાં લેજુદારીને (પી. એ. બોક્સ, ૨૦૩૭, બ્લોમ-સનરમ) અરવાં.

પોએસ્ટરમ, ઈન્ડિયન બ્રાન્ડ, રેટેડ નં. ૧૭૬ પર અખદુલા અખદુલાના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજગાર તા. ૧૪ માં જુનથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

બ્લોમ-સનરમ, જોહાનન, મેલન રોડ, રેટેડ નં. ૬ ઉપર બાલા મીઆના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજગાર તા. ૪ થીજે છોડી દેવામાં આવનાર છે.

પ્રોટીરીઆના રાજા નહુ મુજુની મીલકત તા. ૧૩ મી જુનથી મુલતી જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

પોતાના નામથી જાને આમદ કરમા પ્રજના નામથી જોલાવામાં રોજગાર કરતા આમદ હાઈજની નાકાર મીલકત સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૪ થી જુલાઈએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ કરાશે.

તા. ૨૧ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટ નો કાવ આઈસના ૨૮૬૬ પેની લેબે હશે.

ઓન. મી. ગોખલેના ઠરાવની ચરચા પર હિંદી છાપાની ટીકા

“વેન્ડે રીન્ડુ”

“ગીરમીટનો રિવાજ બંધ કરવાની મામળી કરનારો મી. ગોખલેનો કમવ વાહસરાયની ધારાસભામાં થોડા વિરૂદ્ધ વધુમતે નામંજુર થયો હતો. વિરૂદ્ધ મતની સંખ્યા થોડી હતી તેજ ખરી રીતે મી. ગોખલેના પક્ષની જીત બતાવે છે, અને ખતથી મંડપા રહેવાથી તેઓ તેમનો હેતુ પાર પાડી શકશે. વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના સભાસદો સંસ્થાનોની દિશાવતમાં સખત મહેનત કરી, અને સંસ્થાનો બિટીસ સત્તાતત્તાના હાથ છે એ શાંદ રાખવાની સભાસદોને વિનંતિ કરી. તેજ શિખામણની જરૂર સંસ્થાનોને હજારમણી વધારે નથી શું? હિંદી સરકાર ભુક્ષાન કરવા માગતી નથી, અને તેથી સંસ્થાનોને જે રિવાજ લાભ હાથક નિવશ્યો છે તેને બંધ કરવા તે મુશ્કેલી નથી, એમ ઓન. મી. કલારકે શું બણીને કહ્યું તે અમે સમજી શકતા નથી. સંસ્થાનોનું ઉપરાણું તાણવા માટે અમે તેમની સાથે ઝગડો નથી કરતા; પણ મી. ગોખલેએ કહ્યું તેમ તેણે વંદ રાખવું જોઈએ હતું કે ગીરમીટનો રિવાજ હિંદી લોકોનાં રાષ્ટ્રીયમાનને હાની કરતો છે. તે સવાલની બીજી કાંઈખાખત કરતાં આ ખાખત ઉપરજ હિંદી સરકાર વધારે ખાખ આપવા બંધાએલી છે. સંસ્થાનોના હિતની ચીંતા કરતાં હિંદી પ્રજાનાં સ્વમાનમાં ઘટાડો થાય એવું તે ઓમી કંઈ પણ કરવું ન જોઈએ.”

“ધ રેટેક્સમેન”

“હિંદુસ્તાનની ધારાસભામાં તા. ૪થી મારચે, હિંદની અંદર અથવા તો કોઈ પણ બિટીસ સંસ્થાનોમાં ગીરમીટ તજે મજુરો મોકલવાની રીત બંધ કરવાનો ઠરાવ મી. ગોખલે બહુ સચ્ચોટ રીતે રજુ કરી કહ્યા હતા. તે રિવાજ સામે ના તેમના જનરલર કુમલાનો જવાબ સરકારે માત્ર દીલે -હાથે વાળ્યો હતો. એવા બેદરકારી બરેલા બચાવનું કારણ દેખીતું છે. સરકારે બેઠંગી રાજનીતિ મહજ કરવાથી તે ચુંચવણ બરેલી રિથ તિમાં આવી પડી હતી. એક તરફથી તેણે રેલેન્ડના બુલાધાની તા. ૧ લી યાં આસામ ખાતે ગીરમીટનો રિવાજ બંધ કરાવનો ઠરાવ કર્યો, અને બીજી તરફથી હિંદ અને દ્વીપીપાટમાં ગીરમીટના મોકલ

વાખરનો નિકલ નહોતો કર્યો. મી. કલારકે તે, બેરક, હલીલ કરી કે તેમાં બે હંખાપણું કંઈ નથી, પણ તે માણસોને મજે ઉતારવાનું તેમને બહુ મુશ્કેલ લાગશે. બન્ને સ્થળોના સંજોગો તદ્દન જુદા છે એ તેમની વાત ખરી, પણ જે બુલાધાનું તેમાં જોવામાં આવે છે, તેથી તો એટલુંજ સિદ્ધ થાય છે કે આસામમાં તે રિવાજ બંધે જરી રાખવામાં આવે પણ દુરતાં સંસ્થાનોમાં તો નહીં જ. આસામના હિતમાં હિંદી સરકારનો સંધી રીતે સ્વર્થ સમાયેલો છે, અને તેથી મજુરોની ખાખીને લીધે લાંબા ચાના હુકમોને હાની પહોંચે તેની ચીંતા તેને થાય તો તે વાસ્તવીક જ છે.....પણ તેના સંબંધમાં તો ગીરમીટના મજુરો મોકલવાનું અને તેટલી વહેલી તકે બંધ કરવાનું સરકારે ધારણું છે. આમ બુદ્ધ હિંદુસ્તાનની અંદરના ઉદ્યોગ પ્રત્યે સરકારે આકર્ષ વલણ લીધું છે, છતાં સંસ્થાનો કે જ્યાં લાંબી દરિયાઇ સુસા ફરી ફરીને પહોંચી શકાય તેમ છે, જે દેશથી કુલીઓ તદ્દન અજાણ્યા હોય છે, અને જ્યાં તેઓના હિતનો આધાર સંસ્થાનોના સરકારી અમલદારો તરફથી મળી શકે તેટલા રક્ષણ ઉપરજ રહે છે, લાં મજુરો મોકલવાનો તે આમદ રાખી રહી છે! મી. કલારકની સમજાવટ છતાં પણ ઘણા ખરા લોકો તો આ બેઠંગા પણું સમજવાને અશક્ત જ રહેશે.....

...આસામમાં ગીરમીટનાઓની સ્થિતિ સંસ્થાનો કરતાં વધારે સારી છે, અને તેઓને લીધે આસામ આખાદ થવા પામેલું છે તથા તેથી હિંદી સરકારની આવકમાં વધારો થયો છે, તે છતાં તે રિવાજ બંધ થવો જોઈએ એટલાજ ખાતર સરકાર તે બંધ કરવાને તકવાર ઘણ છે, પણ સંસદાનો કે જેની આખાદીથી હિંદુસ્તાનને કમપણુ ફાયદો થતો નથી લાં તે જરી રાખવાનું તે મંજુર કરે છે! એટલેથી જ ખસ નથી. બરતી કરનારા એજન્ટો પાસેથી આસામને માટે મજુરોની બરતી કરવાના પરવાના સરકાર લઇ લેવા માંગે છે. આ ફેરફારની સામે કંઈ કહેવાપણું નથી રહેતું. પણ પછી બિટીસ સંસદાનો માટે મજુરો મોકલવાની મંજુરી સરકાર શું જોઈને આપે છે? સંસદાનો માટે બરતી કરવામાં એ બંધમાં કોણે પન પમેલા એજન્ટોની જરૂર નહીં પડે શું? આસામને માટે બરતી કરવામાં બર-મજુરી વાપરનારા એજન્ટો કોનીમક માટે બરતી કરવામાં પોતાને

સ્વમાન વાલે જો ચરતુજ નયો. હુંક માં હોંડોળોના હિતની દ્રષ્ટિથી વિચાર કરતાં સરકારે પોતાનો બચાવ ન કરી શકાય એવી રાજનીતિ મહજ કરી છે એમ લાગ્યા વિના રહેવું નથી, અને તેને કાફીત્રી ચીટ (વડી સરકાર) ના હુમાનને તાણે ઘણું પડ્યું હશે એજ અટકળ કરીએ તો તેવી રાજનીતિ કેમ મહજ કરવી પડી હશે તેનો ખુલાસો થઇ શકે છે.”

“હિંડિયન રેલી ન્યુસ”

વાહસરાયની ધારાસભામાં તા. ૪ થી મારચે એક બીજી રસ બારેલી ચર્ચા ચાલી હતી. આ વેળા, હિંદુસ્તાનની અંદર કે બિટીસ સંસ્થાનોમાં કયાંય પણ ગીરમીટના કંટાકટ તજે હિંદી મજુરોને મોકલવાની બંધી કરવા જરૂરનાં પમલાં લેવાનો હિંદી સરકારને આમદ કરનારા મી. ગોખલેના ઠરાવપરની તે ચર્ચા હતી. મી. ગોખલે તેમના બારે રૂપમાં હતા. અને તેમનું બાપણુ કાઉન્સિલમાં બહુ ઉંચો દરજ્જે તેઓ બેસાવે છે તેને ફરક રીતે લાયકતું હતું. તેઓ રુસલામણી થી બોલ્યા હતા, અને કહીકત તથા આકિ કાઓ ઉપર પુરો કાણુ ધરાવતા હતા. કરોતાઓને પહેલેથી ઉંચે સુધી એક તાન કરી સુક્યા હતા. બે વરસ પહેલાં સરકારે નાતાલમાં ગીરમીટના મોકલવાની અટકાવત કરવાની ચતા ધારણુ કરી હતી. અને હવે એક પમણું આખળ બરીને ગીરમીટની રીત તદ્દન નાણુક કરવાની મામળી કરવામાં આવી હતી. આ માટે? કેમકે તે રિવાજ જતેજ ખોટો છે, અને તેમાંથી બણી ખરાબી થવા પામી છે. તે વડે હિંદી મજુરોને જે દેશની બાધા કે રીત રિવાજ અને હાલત થી તેઓ તદ્દન અજાણ્યા હોય લાં મજુરો કરવા મોકલવામાં આવતા હતા. હલકા પગારમાં ઈરવેલી મુલત માટે કોઈ અજાણ્યા ધણીનું કામ કરવા તેઓને મોકલવામાં આવતા હતા. વળી જાણે એટલો બન્યાય પુરો નહીં હોય તેટલા માટે તે મજુરો માટે એવો કાપડો વડવા માં આવ્યો હતો કે જેથી એક જરા પણ બેદરકારી માટે અથવા તો અસખ્ય દરક માટે તેઓને ફોજદારી સજા બેસવવી પડે. આ રિવાજનો બોમ ધર્મ પડનારા લોકો બિચારા નાક, અચાન, અમણુ અને નરીન કુલીઓ હોય છે, કે જેઓ વાજની મણવામાં આવતા કંટાકટમાં બેડું કરવાને ખાંચકો નહીં ખાતારા અજન્ટોની જાણવા કલાક પડે છે. આ

વાળખી કહેવાતો કંટાકટ કેવો છે તે મી. ગોખલેએ જાતે જોયું હતું અને આ દલીલના ટેકામાં તેઓ જે જે બોલ્યા હતા તેનો જવાબ ખરી રીતે આપ્યો નહોતો અને હજી આખી સલામ તેમ નથીજ.

હવે આ ગીરમીટની ચર્ચામાં કેમ મધ્ય તે તરફ નજર કરી જોઈએ. તે ગુલામીની અવસ્થામાં હાખલ મધ્ય તેમાં તેના પડાય તેમ નથીજ. ગુલામીમાંથી છુટા થયેલા સીદીઓ તેમાં હાખલ થવાનું ધિક્કારાત, કેમકે તેમાં પચાસ વ્યાપવામાં આવતો તે હલકો હતો, અને એવો હલકો પચાસ સ્વીકારીને જાગરવસ્તીમાં પેદા થતી અને પ્રખ્યાતી નબી રહેતી રીતના જોગ બનવું તેના કરતાં પરદેશ નીકળી પાવાનું તેઓ પસંદ કરતા. તે બાબતમાં પાલામેટે સીદીમાં પગલાના પ્રતિદાસનું તથા સંસ્થાનોની રાજ્યનીતિનું વરણન કરી મી. ગોખલેએ તરતજ તે રિવાજના ગેરવાળખીપણા વિષે સખત સૂચનામાં, જે કે વધુ પડતા સૂચનામાં નહીજ, આટલેથી કાઢવી શરૂ કરી. સરાના મુળમાંજ જેર ઉમેરાયેલું છે અચાનક કુલીઓ અને જારતી કરવાનો ધંધો લઈ એસનારા એજન્ટો વચ્ચેનો કંટાકટ કદી વાળખી કંટાકટ હોઈ શકે ખરો કે? કંટાકટની અંદર ફોજદારી કલમે સમાવી છે તે કુલીઓને સમજાવવામાં આવતી હતી ખરી કે? આખા સવાલમાં એજન્ટ મુદો છે. કુલીને જે ફોજદારી કલમે તેણે થવું પડ્યું હતું તેનું નામ નિઝાન એમી મેંટમાં નહોતું હતું એ તો ઠીક પણ તેનું નામ નિઝાન છે કે નહીં, અને નથી તો આ માટે, તેની તો સરકારને ખબર હોવી જ જોઈતી હતી. હોંદુસ્તાનમાં ખેડુઓ ને ગેરવાળખી ખત કરતા જ્યાવવાને સરકાર વારંવાર વચ્ચે પડતી, અને એ તો માત્ર દિવાની બાબત હતી; તો પછી અજાન લોકો ખરી રીતે ગુલામીમાં પોતા ને વેચી મારે એવી બાબતમાં વચ્ચે પડવાની જરૂર કેટલી બધી વધારે હોય? મી. ગોખલેએ આ મુદાઓ ઉપર અલંત કાર મુક્યો હતો. પુરુષોને બાતમીદલા કરવાની અને સ્ત્રીઓને સરમ કરેલી છોડી ગુલામવાની દરજ્જા પાડનારા એ રિવાજનાં વરણન ન કરી સલામ એવાં દલાલનક પરિણામો વિષે બોલીને મી. ગોખલેએ પોતાનું અચરજ વમાડે એવું જોશવર બાપજી પુરું કર્યું હતું. હોંદુસ્તાનને જોખમે ડાહ્યપણ કરવાના કાલ અજાનના વિમારને વેચ્યું ફિક્કરી

કાઢ્યો. આસામની અંદર બાલતી ગીર મીટનું યું થવું છે પણ તેમણે પૂછ્યું હતું. અને સર ચારલ્સ એલી એક વખત બોલી ગયા હતા તે મુજબ આસામની ગીરમીટ બંધ થશે તો—હોંદુસ્તાનની માહેજ અને સરકારની નજર નીચેજ ચાલતી ગીરમીટ બંધ થશે તો—પછી સંસ્થાનોને ગીરમીટીયા પુરા પાડવાને સવાલ તેતી મેળેજ તળીયાં વીનાનો મધ્ય પડવાનો. આ સવાલ હોંદી લોકોના રાષ્ટ્રીય માનને અંબીર રીતે અસર કરતો હોવાથી સરકારે પોતાની પક્ષમાં ખત આપ્યો જોઈએ એવી મી. ગોખલેએ જરૂર બતાવી હતી.

જવાબ આપનારા બાપજો ચાર કારણ સર નમામાં હતાં:—(૧) મી. ગોખલેને હોંદુ મુસલમાન બધા પ્રજા પક્ષથી મુંટા એલા સલામદોએ એકમતે ટેકા આપ્યો હતો; (૨) કાઉન્સિલની લણી અમલખી વચ્ચે સરકારે તટસ્થ રહેવાની રાજ્ય નીતિથી કહેલો જવાબ બહુ નબળો હતો; (૩) જારતી કરતી વખતે કંટાકટની ફોજદારી કલમે કુલીને સમજાવવામાં નથી આવતી એ મી. કલારકે તથા ફીમેટેલે અચકાતી અચકાતાં કમ્પ્લે કર્યું હતું; (૪) ૧૮૬૧ ના લુગાઈ માસની તા. ૧ થીથી આસામમાં ગીરમીટ બંધ કરવાના ઠરાવને મી. કલારકે જાહેર કર્યો. મી. કલારકે ગીરમીટના બચાવમાં લાંબું બાપજી કરતાં એવી કમ અને એવી બહોળી કલીલોને ઉપયોગ કર્યો હતો કે જે ટ્રાંસવાલના સ્ત્રીના શુભાગોનો બચાવ કરવામાં વપરાઈ હોત તો મી. લોહક એવેરજ તરફથી રક બાતલ કરી ચુકી હોત. અને છતાં સીનાઈ ગુલામીનું પરિણામ હોંદી ગીરમીટનાં પરીણામ કરતાં ખરેખરું પણ ખરાબ નીવડ્યું હોત, તો મી. બાલકર અને તેની ટોળીને માત્ર અમલમાંથીજ ન ખસેડવામાં આવત. ગીરમીટના રિવાજ ચર્ચાના દેખીતા પરિણામ ઉપરજ—પ્રજા પક્ષના રર મતને લીધે ૧૧ જોગા મત થવાથી—ટકી રર છે કાઉન્સિલમાં પ્રજા પક્ષના મત ની સંખ્યા આઠથી મોટી કદી નેધાઈ નથી. મી. ગોખલેના ઠરાવને આપે ટેકો મળ્યો તે બતાવી આપે છે કે કાઉન્સિલની અને આખા દેશની લાગણી તે સંબંધમાં કેવી છે.

દુકાળ ફંડ

પા. શી. રે.

૩૭૬ ૧૬ ૮ અમાઈ સ્વીકારાએલા

૧ ૧૨ ૦ ૩૨૫૧૧૧ મી. વી. લેફે
ને ઉધરાવેલા.

૩૭૮ ૮ ૮ ૩૫

ચરચાપત્ર

ડેલાગોઆબે મંતરિક્ષા ફંડ

બ્યવસ્થા સંબંધી મુશ્કેલી

આ અઠવાડીયામાં માર્ચ ડેલાગોઆબે જવાનું થયું હતું ને તા. ૧૧ ને મંત્રણ વારે અગીઆરસ હેવાથી રસ્તામાં એક હોંદુ પેટી લઈ જતો જોવામાં આવ્યો જે પેટી ગિરમીટની હતી એમ ખબર પડીને તે ઉપરથી ત્યાં એક ચદરથ સાથે વાત ચીત થતાં ખબર પડી કે ડેલાગોઆબેમાં લાંબા વખત થયાં ગિરમીટ ફંડ ચાલે છે ને હાલમાં તે ફંડમાં પણ સારી રકમ જમા પછી છે. આ વરસ દેશમાં દુકળ હોવાથી તે ફંડના પડસાનો ઉત્તમ ઉપયોગ કરવા વીચાર થયેલ પરંતુ અંદર અંદર મતભેદ યતાં એક પછી પછી આ વરસે દેશમાં જવા પામી નથી. જો આ વાત ખરી હોય તો ખરેખર સરમાવા જેવું છે કારણ કે આ વરસ કાઠીયાવાડ ખાતે લાસચારનો સખત દુકાળ છે ને ગાયોની સ્થિતિ દલાલનક છે એમ આપણી મોપાનીઆ ઉપરથી વાંચીએ છીએ તારે આવે ખરે વખતે ડેલાગોઆબે મંતરિક્ષા ફંડને ઉપયોગ ન થાય તે ચલાવી સલામ તેમ નથી. માટે લાંબા હોંદુ આગેવાનોને મારી નમ્ર અરજ છે કે આ ઉપર તરત વીચાર કરી એક હોંદુની મીટીંગ બોલાવી મતભેદ દુર કરી ગિરમીટના ફંડને કારણે ઉપયોગ થાય તેમ સારી રકમ દેશ તરફ રવાના કરવી એજ ડાહ્યા ને શાણા હોંદુ ની દરજ્જા છે.

પીટરસમરમ,

૧૪-૬-૧૨.

લી. કમલોલેવડ

મેહનલાલ ખડેરીવા

ગીરમીટ—આખર મેસતાં કલકત્તાથી
જવાબ.

સલામી—સુલાઈ મેસતાં કલકત્તાથી
જવાબ.

વિલાયતની કમિટીની લડત

મુસલમાન મોરતો સંબંધી
લખાણ

શા. આ. ધિ. ઇ. કમિટીએ મુસલમાન મોરતોના હક સંબંધી તા. ૧ હી મેએ વડી સરકારને નીચેનું લખાણ કર્યું હતું :—

"હાંતીમા કેસમાં મારી કામગીરી તા. ૧૪ મી મારચે લખેલા કામગીરીના જવાબમાં આપના તા. ૨૫ મી મારચના કામગીરી પહેલેમ સ્વીકારવા કું રજા લઉં છું.

મારી કમિટી બધીને બહુ અમરો સામી છે, કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કાયદામાં કે બંધારણમાં બહુ લગ્નનો રિવાજ સ્વીકારવામાં આવ્યો નથી એવું સંસ્થાનના પ્રધાનને સમજાવવામાં આવેલું છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવોમાં આજેનો બહુ લગ્નનો રિવાજ કાયદામાં તેમજ બંધારણમાં સ્વીકારવામાં આવેલો છે એ વાત ઉપર વધુ કાર નહીં મુકતાં મારી કમિટી વાદ દેવા માગે છે કે કેપના મહાસભા કે નેએ જમાના થયાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસે છે તેઓમાં મુસલમાની લગ્નનો રિવાજ આવે છે, અને ઇસ્લામના કાયદામાં બહુ લગ્નની છુટ છે તે તેઓના સંબંધમાં કાયદાપુરવક નહીં તે બંધારણમાં સ્વીકારવામાં આવી છે.

મારી કમિટીને વિશેષ ખચ મળ્યા છે કે મીસીસ જસાલની સામે ડ્રાઇવાલ સરકારે પગલાં લીધાં એવા અમલ કદી લેવામાં આવ્યાં નહોતાં, અને તે એવો મત ધરાવે છે કે બહુ લગ્નની નીતિ અનિર્ણિતના અપ્રત્યક્ષ નહીં પણ વિશેષ કરી ને કાયદાપુરવક વસી રહેલા લોકોને ઓછા કરવાના હેતુથી છુટા પડેલા કુટુંબોને ફરી નોકાતાં અકાવવાની ખાતર હવે એવાં પગલાં લેવામાં આવે છે.

મીસીસ જસાલ તેના ધણીની પહેલી બી હોવાથી તેના કેસ ખાસ ખ્યાનમાં લેવા જોઈએ, કેમકે જો કાયદા જવાનો હક આપવામાં પસંદગી કરવામાં આવે તો પહેલો હક તેણીને જ હોવો જોઈએ.

આ કેસના ખાસ સંજોગો સિવાય બીજી નજરે જોતાં પણ મારી કમિટી ડ્રાઇવાલના ન્યાયાધિકારો કાવ સ્વીકારવા લખાણ નથી, અને જો કે તેમનાં જ્ઞાનને તે માન આવે છે છતાં સહેનસાદની બધુકે હીંદી પ્રજામાં ચાલુ છે એવા ઇસલામી કાયદા મુજબનાં બહુ લગ્નની નીતિ ને જાન કરનારાં છે અથવા તો બીજી

રીતે જુઠ્ઠાન કરનારાં છે એવો ચુકાદો તે માની શકતી નથી. હીંદી મુસલમાનો આવ્યો હોય મુકનારા ચુકાદા સામે વાજબી રીતે ગુસ્સે થાયજ, અને સાધારણ રીતે હીંદીઓ એવો કાવો કરજો કે ધરમની વિધિ મુજબ પરણવામાં આવેલી સ્ત્રી તે નો ધણી જિંદગી સભ્યમાં જ્યાં હશે ત્યાં જવાના હકની કાવદાર છે.

આવા કિસ્સાઓમાં દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારની દ્રવ્ય શું છે તે વિશે મારી કમિટીને સહા રહેતી નથી, અને તે હક રીતે માને છે કે કોઈ પણ બીજો ખ્યાલ લેવો તે સહેનસાદના સ્વાસ્થ્યને હાનિ કરતો થશે, અને નીતિમાં અલંત જમાડે કરનાર નીવડશે.

તેથી લગ્ન સંબંધી હોવાનું સ્થાપન કરવા વડતાં પગલાં લેવાનું યુનિયન સરકારને સમજાવવાની જરૂર વડી સરકાર જોશે એવો આશય કરવા અને દરમાન થયું છે."

હજ પડવા જનારી પાર્ટી

મી. હાઉડ મહમદ વિગેરે

તેમને માન આપવાની યોગના

હીંદી કામના લોકપ્રિય આગેવાન અને નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસના બાહ્ય પ્રમુખ મી. હાઉડ મહમદ તા. ૧ લી જુલાઈએ મક્કા હજ પડવા જવાને ઉપડવાના છે. તેમની સાથે મી. એમ. સી. કુવાડીઆ, મી. ડી. એમ. સીદાત, તથા મી. એમ. એ. મુસ્લા વીગેરે ગયા છે. તેઓ સોમવારે સ્ટીમર મારકનમાં ઉપડી જશે. તેમના માનમાં નાનાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ તરફથી એક જાહેર જલસો સ્વીકારે સાંજે કરવામાં આવનાર છે.

ડરબન ઇન્ડિયન એક્સપ્રેસના ઇન્ટરવીયુ દરમિયાન દિવસો માટે બંધ કરવાને મેળાવડો સ્વીકારે રા. વાગે જવાનો છે, તે વખતે મી. હાઉડ મહમદ તથા તેમના સાથીઓને સફળ સફર ઇચ્છવાની તક લેવામાં આવશે.

આ પાર્ટીને વિદાયગીરી આપવા માટે નેહાન્સપરમથી ઇમામ અબદુલ કાદર ખાવાઝીર, એમ. પી. કે-સી. મી. ઇબ્રાહીમ કુવાડીઆ વિગેરે સાહેબો ડરબન આવેલા છે.

નેહાન્સપરમવાળા મી. નાના હજ પડવા ગયા છે તેથી તેમને સ્વીકારે મી. ઇ. એમ. હુસૈન આજુ આપેલું, તેમાં આજે ૨૦૦ માણસને નોતરવામાં આવ્યા હતા.

કેપના ઉતારાઓની અમલડતા

કેપટાઉનથી સ્ટીમર રસ્તે ડરબન આવી પાંડુઆમાં હીંદુસ્તાન જવા ઉપડતાં કેટલાક ઉતારાઓ વતી કેપટાઉનવાળા મી. જોહાન પ્રામજી દેસાઈએ અમને એક કામગીરી લખ્યો છે. તેમાં તેમણે કેપના ઉતારાઓની એક ખાસ અમલડ બજાવી છે, તથા પોતાને ડરબનનાં બંદરમાં પાંડુઆ ઉપર વેઠવી પડેલ તકલીફ વિશે લખ્યું છે. તેમના કામગીરીના સાર નીચે મુજબ છે :—

હીંદુસ્તાન જનારી કોઈ સ્ટીમર કેપટાઉન કે કેપનાં બીજાં બંદરોથી ઉપડતી નથી. કેપના ઉતારાઓને પોતાની સ્ટીમરોમાં ડરબનથી હીંદુસ્તાન લઈ જવા માટે બિડીક ઇંડીઆ લાઇને બંધોબસ્ત કર્યો છે. તેથી અમે ૧૦-૧૨ ઉતારાઓ કેપટાઉનથી યુનિયન કેસલમાં ડરબન આવ્યા, ને તેમાંથી પાંડુઆમાં ગયા. ત્યાં દેશથી આવેલા કેટલાક કેપના ઉતારાઓ પોતાની તકલીફ અમને બજાવી. તેમની પાસે ખરી પરમીટ હતી. છતાં તેમની મજૂર સ્ટીમરના એજન્ટોએ કેપટાઉનની સ્ટીમરમાં બદલી કરાવી દીધી નહીં. તેથી તેમને કારે તકલીફ પડી, જો કે આખરે ખાનગી મિત્રોની મદદ આવવાથી તેઓ ઉતરી શક્યા. તો કેપના ઉતારાઓ ને લેવા માનનારી સ્ટીમર કુપનીઓએ તેમને ડરબનમાં મુલતી રીતે ઉતારવાની અથવા તેમની કેપની સ્ટીમરોમાં ડરબનથી બદલી કરી આપવાની દરેક સમમલડા કરી આપવાની જરૂર છે.

અમે પાંડુઆમાં આવ્યા તે પછી અમારે કેટલાક દિવસ તેમાં રોકાવું પડ્યું, કેમકે સ્ટીમરમાં કોલસા બરાતા હતા. આથી સ્ટીમરમાં બધે કાણું કાણું થઈ રહ્યું હતું, અને અમારે માટે રાધવા આવ્યાની કે સુવા બેસવાની સમમલડા નહોતી, જેથી અમારે કારે આપણા બોજવવી પડી. કેપટન બહુ બસો માથુસ હતો. તેને વાત કરી તો મીડાસથી જવાબ દીધો કે 'મારા દેસત, હું બધું છું કે આવ્યામાં ઉતારાઓ સહી શકે નહીં. પણ કું શું કરી શકું? કું આ તકલીફ બાબત મુજબ જમણું ત્યારે કેપનીને કહીશ." તોપણ તેણે અમેને સેકન્ડ ક્લાસ ડેક પર સુવા બેસવાની રજા આપી. છતાં અમને આવવાને વાંધા પડેલા. આવી રિધતિમાં ઉતારાઓ વારંવાર જમાનો બીજો બંધોબસ્ત થવો જોઈએ, નહીં તો તેમને થોડો વખત ડરબનમાં ઉતારવાને એજન્ટોએ જોડવજ કરવી જોઈએ.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

[અખબાર બાઇ કોલેજ]

(નવા અંકથી માણુ)

ઉન્નતિ કરવા જતાં પહેલાં અવ નતિનું જ્ઞાન થવું જોઈએ

(આ મહાત્મા નીચે ૧ હિંદી કંઠા લીખત, ૨ ખેતી, ૩ વ્યાપાર અને ઉદ્યોગ, ૪ કૌશલ્ય, ૫ રાજવાડાઓની સ્થિતિ, ૬ બહોળો રાજ્ય વિસ્તાર અને વધતો ખરચ, ૭ હિંદી અંતરવ્યવસ્થા, ૮ ઉચ્ચ હિંદ સાથે કષ્ટ રીતે વરતે છે, ૯ લોચક કરજનના રાજકીય ધોરણનું (મિત્ર, તથા ૧૦ દેશી અમલદારોની માનસિક દુરબળતા અને નાતિની કચાસ—આટલા વિષય ઉપર લોક તીલકના વિચારો આપેલા છે.)

હવે રાજકીય ઉન્નતિ એટલે શું, તે કષ્ટ રીતે થવી જોઈએ, તે રસ્તે જતાં ક્યાં ક્યાં વિધો આવવાનો સંજવ છે તથા આવે છે, તેમજ લોકોની ફરજ શું, તે બતાવવાનું તથા રાજકીય ઉન્નતિ (મદતી) ૧૦૫ે સ્વાસ્થ્ય કંપના હોવા સાર પહેલાં રાજકીય અવનતિ (પડતી) નું ચિત્ર આલેખવું જરૂર છે. આપણી રાજકીય અવનતિ કેટલે દરજ્જે મધ છે એ દેખાનાર લોક તીલકના વિચારો જરીકારક છે.

(૧) હિંદી કંઠાલીખત. આ બાબત માં તેઓ કહે છે:—“બહો વરસ પહેલાં અમારે અંગ્રેજ, ડચ, ફ્રેન્ચ, પોર્ટુગીઝ પલાદી પ્રાથમિક ગોળાર્ધના લોકો આ સુવરણશુભિની ખ્યાતિ સંજોળી આપણા દેશ તરફ દોડવા લાગ્યા, સારે હિંદી સંપત્તિ વિષે પશ્ચિમાસ લોકો જે સમજ ધરાવતા હતા તેમાં અને હાલમાં હિંદી જે વસ્તુ સ્થિતિ છે તેમાં જમીન આસ માન નેટલું અંતર પડેલું છે. આપણા દેશનું ‘સુવરણશુભિ’ એ નામજ કેરળ આજ રહ્યું છે. પણ નામ ‘સુવરણશુભિ’ અને હાલમાં કથીરની સુડી’ એવી સ્થિતિ આવી પહોંચી છે. હિંદી સાહેબે પોતાની ચોપડીના પુઠા પર સોનાના અક્ષરોમાં ચોપડીનું નામ લખ્યું છે અને તેની નીચેજ તેવાજ સોનાના અક્ષરોમાં હિંદીમાં ૫. સ. ૧૮૫૦ માં દર માણસની રાજની આવક બે પેન્સ એટલે હાલના ડુડીના ૧૨થી બે આના; ૫. સ. ૧૮૮૦ માં

૧૧ પેન્સ એટલે દેડ આનો; અને ૫. સ. ૧૯૦૦ માં ૧૧૧ પેની એટલે પોણા આનો હતો એમ લખ્યું છે, અને એની સાબીતી સાર સરકારી રીપોર્ટમાંથી ઉતારો લઈ કેવળ સરકારી કાગળપત્રો વડેજ પોતાનું લખાણ સિદ્ધ કરી બતાવ્યું છે. કોઈ પણ દેશની પ્રબળ સંસારી સ્થિતિ સારી છે કે નહીં એ બાબત હોય તો તે દેશમાંના છેક મરીબ લોકોને અન્નવસ્ત્ર અને રહેઠાણ કેવાં મળે છે તે જોવું જોઈએ. દક્ષિણ દેશોમાં મરીબ ખેડુતને કેવળ પેટને લીધેજ દર સાલ કોઠામાં કોઠા ૧૮ લિબ્રેજ એટલે સુમારે મઉદ રૂપીઆ ખરચ લાગે છે એવો રપેન્સર સાહેબનો અંદાજ છે. અને કમાણનું પ્રમાણ આપણે જોઈએ તો તે બહુજ આણું છે. યુરોપમાં કેદીઓ માટે દર-૧૫ દર માણસને રૂપીઆ વીસ ખરચ આવે છે. આ પ્રમાણ લઈશું તો હિંદીમાંના મરીબ ખીમારા ખેડુતો યુરોપમાં પુરાવેલા કેદીઓ જેટલું પણ અન્ન મેળવી શકતા નથી એ ખુલ્લે ખુલ્લું સિદ્ધ થાય છે. એવી સ્થિતિમાં લોકોએ ખાવું શું? ભૂમ મ કષ્ટ રીતે રાખવો? કપડાં લતાં શાં પહેરવાં?

દશ વરસ પહેલાંની સ્થિતિનું આ ચિત્ર છે ખરું, છતાં આજ પણ આ ચિત્રમાં કંઈ ફેરફાર થયો છે એમ અમને લાગતું નથી. ઉપર વરણન કર્યું છે તે કરતાં હિંદના ખેડુતોની હાલની સ્થિતિ બિલકુલ સુધરેલી નથી, હાલની તે વધારે ખરાબ મધ છે એવી અમારી પોતાની માન્યતા છે. ઉપર વરણવેલાં ચિત્રનું ખરાપણું જે જે હિંદના ખેડુતોના સંબંધ માં આવ્યા હશે તે તે પોતાના અનુભવ થીજ બહુ સ્પષ્ટ છે.

[અધુરું.

વિલાયતની નામીથી સરેજેટ આજે વાનો મીસીસ પેંકરસ્ટ અને મીસીસ રેથી. કોરેન્સને જેલમાં નાખવામાં આવી હતી, અર્થાં તેમણે ચાર પાંચ દિવસ ખોરાક બીલકુલ ન લેવાથી તેમને ઊઠી મુકવામાં આવી છે. મીસીસ પેંકરસ્ટના સંબંધમાં ડોક્ટરે જણાવ્યું હતું કે નળગાંઠના કારણસર તેણીને પરાણે ખોરાક આપવાનું અસાધ્ય મથવામાં આવ્યું હતું. આ બાબતોપર જીલ્લા જવાનું કારણ જણાવી એક સેનર મેજરે પેન્સિલ્વેનિયા બારે ધાંધલ કરી મુકા હતી, અને સરકારની સખત સખતમાં નીંદ કરી હતી.

૨૨૨ ૪૧૭

ગીરમીટીઆના હુકમો

(અમારા અખબારની તરફથી)

તા. ૨૫-૬-૧૨

અંગ્રેની રદુઅરદ ભેરજની કામીના ૨૨ હિંદી ગીરમીટીઆ કાલ રાત્રીએ ૭ વાગે બારાકસ ઊઠી અહીં આવેલા છે. આવી સખત કંઠીમાં ખુલ્લી જગ્યામાં પાથર્વા પીના તથા એડધા પીના ધરધરતા આખી રાત અહીં પડ્યા રહ્યા. તેમની દયાબળક સ્થિતિથી કોને દયા ન ઉપજે? પરંતુ જેવું નહય પણ દયામય લાક જમ. પણ એથી પણ વધારે કંઈ નહય તેઓના જમીનદારનું હતી. તેઓ કહે છે કે અપેરે બાર વાગે આવને રજા મળતી નથી, જેથી બાર વાગને બદલે પાંચ વાગે તેઓને આવનો વખત મળે છે. એટલે કે મજુરોએ અધું હોય નહીં અને કામ કરાવે છે. કારણ એ હોયું જોઈએ કે હાલની મોસમ કામ ની છે જેથી તે જમીનદારને, કામમાંથી મુક્ત કરી તેના મજુરોને ખાવા માટે રજા આપવી તે બાબતની નહીં લાગ્યું હોય.

તેઓ શું કરશે એવો પ્રશ્ન પુછાયથી તેઓ કહે છે કે “અમે બહુજે છીએ કે અમે ફરીયાદી છીએ તેમ છતાં અમ ને કેદમાં નાંખશે. અમારી હાલ સંજોળી અમને ન્યાય મળશે નહીં, અને એ પણ ખરું છે કે જમીનદાર અમારા તરફથી દંડ આપી અમને ઊઝાડશે અને તે દંડ અમારા પમારમાંથી કાપી લેશે. પણ અમે છુટા થઈશું કે તરતજ મજુરોટ પાસે કરબન જઈ પ્રોટેક્ટરને ફરીઆદ કરવા જવાનો પાલ લઈશું.”

હવે શું થાય છે તે જોવાનું છે. તે ૨૨ મજુરોમાં અરધ બામની સંજોળી છે. તેઓ કામ કરવા જમ છે તેજ પહેરવેલ અને તેજ સ્થિતિ છે, જે અતિ દયાબળક છે.

પાછળથી અમારા અખબારની તરફથી મળેલી હકીકતથી જણાય છે કે આ માણસોના આટલા સલામતની પદતી અસર મધ છે. માલીકે જાતે આવી એ લોકોને કહ્યું કે કસુર તેની નહોતી, પણ તેના કાફરી સરકારની હતી. અને હવે પછી તેમ નહીં અને. માલીકે આવો પુતાયો કયો તે કહ્યુંજ રાખી માણસો પાછા ગયા છે.

પ્રોટેક્ટરની જુખાની

ટ્યુબરક્યુલોસીસ કમિશન સમક્ષ

ટ્યુબરક્યુલોસીસ કમિટીએ નાતાલના ડાક્ટરી અમલદારની જુખાની સાંભળી લીધા પછી ગીરમીડમાં આવેલા હોદીઓ ના પ્રોટેક્ટર મી. જે. એ. પોલકોન હોરનની જુખાની મહ તા. ૧૧ મીએ સાંભળી હતી, જેનો તરજુમો અમે અહીં આપીએ છીએ:—

અમા જુખામાં માસ સુધી ચાલુ રહેલ હોદી કમિટીએ સંબંધી હકીકત જણાવતા પ્રોટેક્ટરે કહ્યું કે આ દેશમાં ગીરમીડના હોદીઓની વસ્તી ૪૩,૩૮૮ ની છે, અને ગીરમીડમાંથી છુટા થયેલા હોદીઓની વસ્તી ૬૮,૩૦૪ ની છે. અમા જુખામાં પછી ગીરમીડમાંની સંખ્યામાં ૧૦ ટકા ઘટાડો થયો છે. સંખ્યાબંધ એકાદ બીજાવાર ગીરમીડમાં જોડાય છે, કેમકે તેઓ સમજી ગયા છે કે જે હોદીસ્તાન ગયા તો પાછા નાતાલમાં કદી આવી શકવાના નથી. આ વરસની અંદર આજ સુધીમાં ૩૦૦ થી ૪૦૦ હોદીઓ ને હોદીસ્તાન મોકલી દેવામાં આવ્યા છે, અને આવતે મહીને એટલાજ બીજા જવાના છે. હોદીથી લાવવામાં આવેલા ગીરમીડનાઓને મહીને રૂ. ૧૦/ નો પગાર આપવામાં આવે છે, અને દર વરસે તે પગારમાં અંદાજે સીલોમનો વધારો કરી દેવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત ૧૧ રતલ આવલ અથવા તેને બદલે રતલ ૭ પુપુ અને રા. ૬ આવલ દર હકે; અને રા. ૪ દાળ, રા. ૧ લી અથવા તેલ અને રા. ૧૫ નીમક દર મહીને એ પ્રમાણે બહુ આપવામાં આવે છે. સીઓને અરધા પગાર અને તેટલુંજ બહુ મળે છે. પહેલાં હોદીથી આવનારા ગીરમીડનાઓ સાથે ૪૦ ટકા સીઓ આવતી. આમ નીતિના હેતુને ખાતર કરવામાં આવેલું, પણ તેટલું પ્રમાણ પુરતું નથી એમ જણાવાથી હાલ સીઓ ૩૦ પ્રમાણ ૬૦ ટકાનું રાખવામાં આવેલું છે. ઘણા હોદીઓ આ દેશમાં આવ્યા પછી લગ્ન કરે છે. હોદી પાછો જાય છે ત્યારે તેનાં બાઈડી ઓકારા સાથે લગ્ન જાય એવો પ્રયત્ન સરકાર હમેશાં રાખે છે. પણ તેમાં દરજ પાડી દેવાતી નથી સી તેના ધણી પાસેથી નાસી જાય છે ત્યારે તેઓ પ્રયાસ નિષ્ફળ જાય છે.

ગીરમીડના અહીં ઉતરે છે ત્યારે ઇંગ્લીશના ખાતા નવરથી તેઓની ડાક્ટરી

તપાસ થાય છે. જે ધણીને સાં તે કામ કરે છે તે ૫ વરસ સુધી તેને માટે જોખમદાર રહે છે, અને તે દરમીયાન ડાક્ટરી દેખરેખ પણ તેજ પુરી પાડે છે.

હોદીઓ અહીં પહેાંચે છે ત્યારે તેઓની તબીબત સારી હોય છે, જે કે સ્ટીમરમાં ચીતળા કે ફેફસાંના સોજાનું દરકાર આવે છે. કેટલીક વખત સ્ટીમર આવે છે ત્યારે તેમાં ખાસીના દરદીઓ હોય છે. બસની ઉપરના વાડામાં જે ડાક્ટરો તેઓની કામ કરવાની લાખકત વિષે તપાસ કરે છે, જેઓ કામ કરવાને અશક્ત હોય છે તેઓને ઇસ્પીતાલમાં મોકલવામાં આવે છે, અને સારા થયે કામપર મોકલવામાં આવે છે. અને નહીં તો તેઓને હોદીસ્તાન પાછા મોકલવામાં આવે છે. તપાસ પાંચ છ દિવસ બપોર થી સાંજ સુધી ચાલે છે, અને રોજના આશરે ૫૦ હોદીઓ તપાસાય છે.

કમીટીના પ્રશ્નને પુછ્યું કે એસ્ટેટપર આ લોકોની તંદુરસ્તીને માટે શું ઉપાયો યોજવામાં આવ્યા છે? પ્રોટેક્ટરે જવાબ આપ્યો કે દરેક જગ્યામાં અંદાજે ડાક્ટરી અમલદાર નીમવામાં આવે છે, અને ઇલેક્ટ્રીક તેના ખર્ચનો હિસો આપે છે. ડાક્ટરી અમલદારો દરેક મરજીના ખર્ચ આપે છે, અને હું તે નોંધું છું. તેના અંકડાઓપર હું મહુ બારીક નજર રાખું છું, અને જે મરજીની સંખ્યા અસાધારણ જોવામાં આવે છે, તો મુશ્કેલી પ્રધાનને હું ખબર આપું છું. ડાક્ટરી અમલદાર હોદીઓનાં રહેઠાણની તથા સુધરાઈની પણ દેખરેખ રાખે છે, અને તેમાં જે કાંઈ ખામી હોય છે તો તે વિષે ખબર આપે છે. એસ્ટેટપર ધણે ભાગે હોદીઓમાં સંધીવાનીજ મુખ્ય ફરીયાદ હોય છે, અને ખાણમાં ખાસીની હોય છે. ૧૯૧૦ માં ગીરમીડના હોદીઓની અંદર ખાસીથી હળવે લગભગ ૪ ની સંખ્યામાં મરજી થયાં હતાં, અને છુટા હોદીઓમાં મરજીની સંખ્યા તેથી પણ ઘણી ઓછી હતી.

મરજીના અંકડાઓ પ્રોટેક્ટર તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યા હતા અને તે પર જુદા જુદા સભાસદોએ સવાલો પુછ્યા હતા. બાદ અંકડાઓ તપાસાય સાં સુધી તેની તપાસ મુજબની રાખવાનું કર્યું હતું.

ડા. પોરટરના સવાલના જવાબમાં સાક્ષીએ કહ્યું કે ગીરમીડમાં આવતા ઘણા હોદીઓ પણ તેની જતા છે. રેલવે

ખાતું સડથી વધારે ગીરમીડના રાખે છે. અને બીજાઓ જે શરતે તેઓને રાખે છે, તેજ શરતે તે પણ રાખે છે. આશરે ૨,૨૦૦ હોદીઓ કરબખમાં કામે લગાડેલા છે, અને બીજા ૧૦૦૦ કે વધારે નાતાલમાં જુદે જુદે રચાયે છે.

રેલવે બરકાની ખરાબ દશા

સ:—તેઓને કયે રચાયે રહેવા આપે છે?

જ:—ગેવીલની પાસે જે બરકા છે અને બીજા એક પોર્ટપર છે, જે ચાલુ હજારો મકાનો નથી.

પ્રોટેક્ટર તરફે તમને તે સંતોષ આપે છે?— નહીં. અનેકવાર રજુઆતો કરવામાં આવી છે છતાં સરકાર દાંજ આપતી નથી, જે કે પા. ૫૦૦૦ તે કામ માટે જુદા કાદવામાં આવેલા છે.

તે કામ ઉકેલવામાં એટલા બસ થયે?—કંઈ નહીં. હાલની બરકા પાડી નાખી ઈંટનાં મકાન બાંધવાનો નિયાર રાખવામાં આવ્યો હતો. વાંસો વાંસ ઉભી કરેલી કાગેમાં મકાન રૂંધાએલાં થઈ પડતાં હોવાથી તે સામે ખાસ વધો લેવામાં આવ્યો હતો, બજારની બવરસા બાંધવાનારક જેવામાં આવી નથી. વસિવાંસ ઉભા કરેલાં મકાનોમાં લંબના કિરસા જણવામાં આવેલા નથી. છતાં આવી બરકામાં છેલાં બે વરસ થયાં મરજી પ્રમાણ વધેલું જેવામાં આવેલું છે. તે મકાનોમાં ધરતી માટીનીજ પથ્થે બાંધે હોય છે. કાષ્ટક ટેકાણે લાકડાંની દશે. તેની દેખરેખપર ગેરો છે. આ બરકા રજુનીસીપાલીટીના કબજામાં નથી.

એન. આર. જેમીસન: જે હોય તો પ્રખાતા હકમાં સાઈ થાય.

સાક્ષીએ વિરોધમાં જણાવ્યું કે તે ખરોદો દૂરી બંધાવવા સરકારને વરસો થયાં સમજાવવામાં આવે છે.

એસ્ટેટપરના ગીરમીડનાઓમાં માંડગી

ઉપરની જુખાની લીધા બાદ કમીટીને શેરડીના ખેતરોની મુલાકાત લીધી હતી, અને તે થી ઉભી થતી ખાખતો વિષે ખુલાસો કરવા પ્રોટેક્ટરને દૂરી બોલાવવા માં આવ્યા હતા. ખેતરમાં તથા ધમોલા માં કામ કરવાની સ્થિતિ વિષેના સવાલ ના જવાબમાં સાક્ષીએ કહ્યું કે અમલના વખતમાં ગીરમીડનાઓમાં ધણેખરો મંકવાક દર ઉપરાંત કામ કરતું પડતું હોવાને લીધે દેશતો એમાં તો લક નથી. એક બરકામાં મરજી પ્રમાણ ૧૦૦૦

વરસો સધી હાનરે ૩૯ થું રહ્યું. અને
જ્યારે મનુષ્યને કરવાથી કામ જોઈ
કરાવવામાં આવ્યું ત્યારે તે પ્રમાણમાં
પડાડા થઈને માત્ર ૧૭ જેટલું જ રહ્યું
અને ત્યાર પછી જોઈએ ૨૬ થું હતું.

કામ કર્યું વધારે સખત છે એવા
સવાલના જવાબમાં સંક્ષીપ્તે કહ્યું કે
ધોરણાનું કામ સહીસી વધારે સખત
હોય છે. ખેતરની અંદર સહીસી સખત
કામ શેરડી કાપવાનું નહીં, પણ તેને
સારવાનું અને માડીમાં બરવાનું હોય છે.
શેરડી કાપવાનાં કામની સખતાઈનો
આધાર પડના પ્રમાણ પર હોય છે.
કાંઈ એકરમાંથી ૪૦ ટન શેરડી ઉતરે
છે, અને કાંઈ માંથી ૨૦ ટન. માંદગી
ખેતરમાં કામ કરવાવાળા કરતાં ધમોલામાં
કામ કરવાવાળા લોકોમાં વધુ હોય છે.
કેમકે ધમોલામાં કામ કરનારાઓને એક
દમ ગરમ હવામાંથી ઠંડી હવામાં અને
ઠંડી હવામાંથી ગરમ હવામાં આવવું
કરવી પડે છે. આવે મારો અસિદ્ધાવ
છે, અને તે વિષેની હકીકત મારી પાસે
નથી. સપ્ટેમ્બરની પછી પહેલા વરસાદ
સુધીમાં ખીમારી વધારેમાં વધારે હોય
છે, અને ખીમારીનો ફેલાવો ચોમાસામાં
હોય છે એટલે ચિયાળામાં નથી હોતો
એમ જોવામાં આવ્યું છે. મહેરીયાનો
રોગ માણુ હતો, અને ખાંસીનું દરદ
હાખલ થયું તે ઘણું કરીને ખાણમાંથી
કેટલાક ખાંસીના દરદીઓને લાવવામાં
આવ્યા તેનો એવ ખીજાને લાગ્યો તેથી.
કુકવરમના દરદ વિષે પણ સાક્ષીને
સવાલો પૂછવામાં આવ્યા, અને ગીરમી
ટીયાઓ આવી પહોંતાં આ સંબંધમાં
તેઓની સારવાર શું કરવામાં આવે છે
એ પણ સવાલ પૂછવામાં આવ્યો હતો.

[અધુરું]

પગથીપર ચાલતાં નેટીનેને અઠકાવ
વાની દક્ષિણ આફ્રિકાની મ્યુનિસિપાલિટી
ઓને સત્તા આપનારો કાયદો પડવા યુનિ
વન સરકાર પાસે માગણી કરવી એવો
મારિસઅરમની ટાઉન કાઉન્સિલે કરાવ
કર્ષો છે, અને નાતાલ મ્યુનિસિપલ ઓસો
સીએક્ષન પર મોકલી આપ્યો છે. તેથી
ઉપરની એસોસિએશનના સેક્રેટરીએ ૨૨
વન ટાઉન કાઉન્સિલને કામળ બખ્યો છે
કે મારિસઅરમની ટાઉન કાઉન્સિલે જેવો
કરાવ પાસ કર્યો છે તેવો કરાવ ૨૨વન
ટાઉન કાઉન્સિલ પાસ કરે તો નાતાલ
મ્યુનિસિપલ એસોસિએશન આ આગતમાં
પ્રશ્નો વિષયો વિચાર કરી શકે.

ગીરમીટીયા મનુરોનો ભયંકરતા

ગીરમીટ કે ગુલામી ?

(મવા અઠથી માણુ)

મોરીશીઅસના એક માણુ માણુરેટ
મી. ખેટમને એવો પુરાવો આપ્યો છે
કે :— “ ગીરમીટીયા મનુરોને સકદાર
તરીકે કારદમાં ખડા કરવામાં આવે છે
ત્યારે તેમની દલા નિરાશા બરેલી હોય
છે—તેમને કાંઈ વાર ન્યાય મળે તો તે
અકસ્માતને લીધે, તેઓની જાતે પુરાવા
ઓ આપી શકતા નથી, અને ખીજાઓ
ના પુરાવાઓ તેઓ મેળવી શકતા નથી...
ખીજી રીતે કહીએ તો કુલી તદ્દન અચાવ
વગરનો હોય છે તેમના માલીકોની
સમજદાર ખાતર તેમને કેક મોકલ
વાનું સંચારપ કું બન્યો હતો. ” આ
માણુરેટની નીમણુક કરતી વખતેજ
પ્રેટરોના પ્રતિનિધીઓ (જેઓ મવરનર
ની કાઉન્સિલમાં બેસે છે) સામે મળેલા.
વળી તેની નીમણુક પછી પણ તેમણે
તેની એવી પજવણી કરી હતી કે આખરે
તેને કંટાળીને પોતાના હોદાનું રાજનામું
આપવા જરૂર પડી હતી. આ પ્રમાણીક
અંગેજે વધુમાં જણાવ્યું છે કે “ ગીર
મીટીયા મનુર કુમલાનો કેસ લઇને
આવે ત્યારે પણ તેમની દલા કહેડી
યાવ છે. એરેટોપરના માણુઓ ખીજને
- ધે તેમને માટે જુલાની આપવા
આવતાં નથી. ખા” કહીએ તો એક
માલીક સામે આરોપ સાબીત કરવાનું
અસકપ છે. ફરીયાદી સામે દરેક માણુસ
નો ડાંગો રહે છે, અને પોલીસ પણ
હીંદુસ્તાનના જેટલીજ બગડેલી છે.
“ એક મુરોખીઅન કોલોનીની કારદોમાં
એક કંમળ, ખીજણ, અવણ, અલકત
એળો અને પીડાએલો હીંદી કેવો એરેયો
માંડી શકે ? આ કારદોના માણુરેટો તે
સાધારણ રીતે પ્રેટરોના કુડુંખી અચવા
પિગાઇ હોય છે (શીરસ નહીં) તેથી
કારદમાં આરોપી અચવા. ફરીયાદી તરીકે
જલા રહેતા અળવવા, અચાવ વગરના
કુલી કે જે કારદની રીત કે કાપા સમ
જતા નથી તેને શું ન્યાય આપી કે
અપાવી શકે ? પણ કાંઈ કહેજે કે ગીર
મીટીયાનાં માખાપ સમાન પ્રેટરેટર તો
તેમનું રક્ષણ કરવાને હોય છે ને ? આનો
જવાબ લોરડ સેન્ડરસનની કમીટીને મળ્યો
હતો તે છે. તે એ કે ગીરમીટીયા માટે
ખા” પ્રેટરેટો કયાં છે નહીં, કહેડક

સેકલપેંટમાં ખા. હેલ્થ ડીલ કરીને
હતો એવો કાંઈ હોય તે તેને પ્રેટરો
મને તેમ કરીને નોકરીપરથી હારમત
કરાવે છે, જેવી રીતે ખા. હેલ્થપને
પોતાને હારમત કરવામાં આવેલ. ખા
પ્રેટરેટરો ફીનીશના કમાન્ડર કુમળજ
જેટલા અચાવ નહીં હોય એમ કહેવામાં
આવે તેનો જવાબ એ છે કે તેઓ
એકજ વરમના માણુઓ છે એટલું કહેવું
પસ છે. અને તે વરમ એવો છે કે જે
સરકારી અમલદારોમાં સહીસી વધારે
નપાવડ છે. ગીરમીટની રીત માણુ રાખવા
માટે માલીકો અને ગીરમીટીયા સંબંધ
માં જેટલું ક્યાં વગર નજ ચાલે એટલું
કામ તેઓ કરે છે. જે મારમ સહીસી
સહેલો મારમ તેઓ પકડે છે, તથા
હીંદીઓની માલીકો સામેની ફરીયાદોને
“ નમાલી ” કહીને લાંબપછેડા કરવાનુંજ
કામ બજાવે છે. જે કાંઈ જુલમની
વાન કદી બહાર આવે તો સત્તાવાળાઓ
ના કડપ કે કાપથી કાળી ન કાપ સકાપ
હોય એવીજ મંબીર જુલમની કહાણીઓ
જ બહાર આવવા પામી શકે છે. આ
આગતમાં લોરડ સેન્ડરસનની કમીટીને
મોરીશીઅસના પ્રેટરેટર ટ્રાઇરને કપો
દેવાની જરૂર પડી છે. કમીટીએ પોતાન
રીપોર્ટમાં કહ્યું છે કે જેની સામે
વારંવાર જુલમની ફરિયાદ આવી હોય
એવા માલીકોને કુલીઓ પુરા પાડવાની
પ્રેટરેટરે ના પાડી નથી એ “ તેણે તેની
ફરજો અને સત્તાઓનો બકુ સાંકેડ અને
નિર્માલ્ય અરસ કર્યો છે. ” આ સાવચેતી
થી વપરાએલા સબ્જોનો અરસ થોડો
નથી. વળી આ મોરીશીઅસના પ્રેટરેટરે
પોતાની એક દીકરી કોલોનીના એક
અગેવાન પ્રેટરની વેરે પરજાવી છે,
અને પોતાની મુદી ખેતીના ઉત્પાદકમાં
રોગી છે. બવો પ્રેટરેટર પ્રેટર કામની
લાલરૂપ યવા સીવાય બીજું કાંઈ કરે એવી
આજ્ઞાજ કેમ રાખી શકાય ? શેરડીનાં
ખેતરોપર જુલમ અને દેવાનીઅતથી
બકુ બકુ પીડાએલા એક કે વધારે મનુરો
સમજાવડ, ધમખી, ફાસલામણી વીગેરે
પ્રપંચી કાવાલાવાથી ફરીયાદ ખેતી લક
કામપર પાછા ચડવા ન જાય ત્યારે આ
પ્રેટરેટર પ્રેટરને લાલરૂપ બનવા માટે
ખોટા કસમ આપ અને જોડી એરીડેવી
રા બનાવે તેમાં પણ શું નવાઈ ? આ
પ્રેટરેટર ૧૮૭૪ ના લેગર કમીટીની
રૂએ નીમાએલો હતો, અને તેથી તે
કમીટીના સુધારાઓની યોજનાપર નજર
રાખવા અને તે અધિકમાં પ્રજાપવા છે

બંધાએલ હતો. છતાં તેણે ખાસ મજૂર વરમના કામેને લગતા માહરરેટને બરતરફ કરવામાં આવ્યા, અને તેમની જગ્યાએ પ્લેટરના કુદબીઓ નીમાયા, તેની બદલાવત કરી નથી. એટલુંજ નહીં, આવા બનાવમાં હિંદી સરકારની મંજૂરી તો નથી લેવાઈ, પણ તેને વાકફાર પણ કરેલ નથી. અને આવી નીમણૂકો કરનાર મેરીથીઅસની સરકાર કોની બનેલી છે? લાંબી ધારાસભાજ નહીં, પણ કારોબારી સભા પણ આવું સુધી પ્લેટરોની એક મંડળ ચોકડીના હુધીઆરેષ બનેલ છે. એવો આ કોલોનીમાં મુજરતી સ્થિતિનો ખ્યાલ કરવા ૭૦૦ ચોરસ માઇલના નાના હિંદી સરકારની કમ્પના કરો; તેમાં બધા ચોરા એક બીજના એળખીતા છે એ સમજો; કારોબારી, રેવન્યુ, અને ન્યાય ખાતાના હોદ્દાઓ વચ્ચે ચોરાઓના કુદબીઓ ભાગવે છે એ ચાલ કરો; લાંબકાપત, લાંચ, રૂપત, તરફદારી અને જીલમનુંજ રાજ ચાલે છે એ સમજો; અને તે પછી એક ઓશીયાળી પ્રજાના લોકોની મજૂરીમાં છુટ ચલાવી મહો મારે તે દોષત વહેલી લેવાની છે એ સમજો;—એટલે મેરીથીઅસમાં કેવું તંત્ર ચાલે છે તેનો ખ્યાલ આવી સકશે. ૧૯૦૭ માં લાંબા કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ કહ્યું હતું કે સરકારી નોકરો—મોટામાં મોટા હોદ્દેદારથી તે નાનામાં નાના અમલદાર સુધી—બધા લાંચીયા છે. અને આ વચન કહેવા માટે મેરીથીઅસના ખેડુતોએ તેને તેના હોદ્દાપરથી બરતરફ કરાવ્યો હતો.

[અધુરું.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૪ થી જુલાઇના અરસામાં પાલમ મોટામાં આવી પહોંચશે.

તેજ અરસામાં અમદાવાદમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૯ મીના અરસામાં અમદાવાદ તથા અમદાવાદમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૧ મીએ પાલમમોટામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૨ મીએ કાંઠામાં આવવા સંભવ છે.

તા. ૧૫ મીએ પ્રેસીડેન્સમાં આવશે.

ઇટાલી—તુરકી લડાઈ

(૨૨૨)

ઇટાલીઅનેતી એક દુકડી સ્વીમરમાંથી દારૂગોળો ઉતારતી હતી તે વખતે એક ગોળો ફાટવાથી તેઓમાંના ૪ જણ માર્યા ગયા હતા, તથા ૭ ધામલ ગયા હતા.

તુરકી સલતનતના જુદા જુદા ભાગના અમલદારોપર હેમરેખ રાખવા માટે ઇન્સ પેક્ટરોની એક દુકડી બનાવવાના હેતુથી તુરકીના મુક્કી પ્રધાને એક મેળના કરી છે. આ કામ મેસીડોનીઆ પ્રાંતમાંથી શરૂ કરવામાં આવશે. ઇન્સપેક્ટરોને હોદ્દો વધીથી ઉતરતો રાખવામાં આવશે. આ હોદ્દાઓ માટે અંગ્રેજોને રાખવાનો વિચાર કરવામાં આવે છે.

કોનસ્ટાનટીનોપલના તારથી જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી તાખાના મેસીડોનીઆ પ્રાંતમાં આવેલા સરકારમાં મંજીર બજવો થયો છે. ૨૦૦ જેટલા અલમતીઓને હાથઆરો સાથે નાશીને તુરકી હકુમતની બહારના ભાગના લોકોને મળી ગયા છે.

યંત્ર તુરક પાર્ટીના રાજકારોબાર સામે આ બજવો ચમોલો માનવામાં આવેલો છે. કેટલાક માણ કેપુટીઓને તેમાં કામ હોવાનું કહેવાય છે.

લડાઈ સંબંધી ગજલ

કાળા ટુસાઈ, મેરા દીન કમાન હવ, જેસા મુસા, તુર પે કુરખાન હવ. કાં હસ પર ચલે, ઇટાલીયન બારફ તો, લડને પર આમાદા મેરા જાન હવ. કાં રોતો હું કુર, કતમે રોજે કે ભીથે, તર ખતર અ, રફસે ગીરેખાન હવ. કાં હસ પર જહા આ, જાય તો પેલ ઝોંઘી, મહેતાખ આનહો આનકી મહેમાન હવ. કાં

હા. રોખ મહેતાખ.

તા. ૧૮ મી જુન ૧૯૧૨.

કરખન હોદ્દુ સ્મશાન હંડના સેક્રેટરી લખે છે કે:—સ્મશાન લાઇબ્રેરીને મી. માંધીના જીવનજીવનની એક નકલ મી. પારસી રસ્તમજી તરફથી, તથા એક નકલ મી. મેર્વીલલાલ દેગાન તરફથી મળી છે જે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

કેપ (પ્ર. ઇ. યુનિયન

આ મંડળ તરફથી તેના પ્રમુખ તરીકે મી. હયાલીમ તુરકીનની સહી સાથે તા. ૩૭ જુને યુનિયન પાર્લામેન્ટના મેમ્બરો પર મોકલવામાં આવેલું નીચેનું લખાણ અમને હાવવા માટે મળ્યું છે:—

કમીઝેશન બીલ સંબંધી

“સાહેબ,—ઉપરની બાબતમાં આપને કામળ લખવાની છુટ લેવા માટે મને મારી આપશો. એવી કું આજ રાખું છું, અને મયા ફેબ્રુઆરીમાં અમરા યુનિયન તરફથી ધારાસભા પર મોકલવા માં આવેલી અરજ કે જેની એક નકલ આપને પણ મોકલવાનાં આવી હતી, તે તરફ માનપુરવક આપવું ખ્યાન ખેંચવા મારું છે.”

ઉપલા બીલનું બીજું વાંચન આજે થવાનું છે, અને તે વખતે અમારી પીટી સનમાં બજાવેલી આગળીઓ મળે એવા કેલ પણ સુધારાને આપ ટેકા આપશો. એવી કું અંતઃકરણપુરવક ઉમેદ રાખું છું. (વૈષ્ણવમાં આ દેલમાંથી બહાર જનારોએને બાર મારાની મુદતી પરમીટ આપવાનો ધારો છે તે તરફ પણ કું આપવું ખ્યાન ખેંચવા મારું છે. આવી પરમીટો મેળવવામાં મહુ તકલીફ પડે છે, અને તેથી કેમીસાઇલ સર્ટીફિકેટ કાઢી આપવાનો કામદો સરકાર કરશે તો તેથી મુદતી પરમીટ કઢાવવાની તકલીફ મટી જવાથી આ પ્રાંતની હિંદી કામ બહુ આભારી થશે.”

તે ઉપરાંત યુનિયન તરફથી પ્રમુખ તરીકે મી. હયાલીમ તુરકીનની અને સેક્રેટરી તરીકે મી. બી. દેલાઇની સહી સાથે કેપના જનરલ ડીલરસ અને લાઇસેન્સીસ એક્ટ સંબંધમાં એક પીટીસન પાર્લામેન્ટપર મોકલવામાં આવ્યું હતું, જે મી. આલેક્ઝાન્ડરની દરખાસ્તથી સર કારે (વચારમાં લેવા સ્વીકાર્યું) હતું.

હવ રોમ સંબંધમાં તપાસ કરવા યુનિયન સરકારે નીચેના કમીસન આમળ ડો. થીલરે પેતાની જુગાનીમાં બજાવ્યું હતું કે આ રોમથી પીકાતા હોરના દુધ માં રોમનાં જંતુઓ હોય છે, અને તેથી તેવું રોમી દુધ રોમને એપ ફેલાવું શકે છે. દુધને ઉકાળવાથી આ જંતુઓ નાશ પામે છે, અને તેવી દુધને ઉકાળ્યા પછીજ ઉપયોગમાં લેવાથી અસાધ્ય દુધ દવારા રોમ લાજી પડવાનો સંભવ મટે છે.

યુનીયન પ્રધાન મંડળમાં ફેર બદલી

યુનિયન પ્રધાન મંડળમાં ભારે ફેરફાર થઈ રહી છે એવી અફવાઓ પછી સત્તાવાર રીતે જાહેર થયું છે કે પ્રધાન મંડળમાં હોદ્દાઓની બદલીઓ થઈ છે, અને તેને ગવર્નરની મંજૂરી મળી ચૂકી છે. હોદ્દાઓમાં ફેરફાર નીચે મુજબ છે:—

જનરલ સમટસ જેમો મુલ્કી ખાતાના, બચાવ ખાતાના અને ખાણ ખાતાના પ્રધાન હતા તેઓ તાંત્રિકી ખાતાના પ્રધાન થયા છે; મી. શીશર (ફી રેટેવાળા) જેમો જમીન ખાતાના પ્રધાન હતા તેમને તે ખાતા ઉપરાંત મુલ્કી ખાતું (જેમાં ઇમીગ્રેશન ખાતાનો સમાવેશ થાય છે) સોંપવામાં આવ્યું છે; મી. સારવ જેમો રેલ્વે ખાતાના પ્રધાન હતા તેઓ ખેતી ખાતાના પ્રધાન થયા છે; મી. હરજેમને ન્યાય ખાતા ઉપરાંત નેટીવ ખાતું સોંપાયું છે; મી. મહાન ફેળવણી અને ખાણ ખાતાના, મી. બરદન રેલ્વે અને બંદર ખાતાના, સર ડેવીડમાર ટપાલ અને તાર ખાતાના તથા મી. સુમારસ પન્થીકવરક ખાતાના પ્રધાન નીમાયા છે. મુખ્ય પ્રધાન જનરલ બોયા કોષ્ટ પશુ ખાતું પોતાના હાથમાં રાખ્યા વગરજ કામ કરશે.

પરચુરણ

અમ તા. ૮ મીના અરસામાં સ્ટી મર પેન્ટફોટમાં આવેલા એકાદ ડગ્લન હોટી ઉતારીને ફેળવણીની પરીક્ષા પાસ ન કરી શકવાથી પાછા તેજ સ્ટીમરમાં દેશ મોકલી દેવામાં આવ્યા છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે આવી રીતે મોટી સંખ્યામાં માણસોને પાછા મોકલવાનો આ પહેલોજ દાખલો નથી. વિશેષમાં એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે દેશમાં કોષ્ટ માણસો, અખણ અને લાપજાત વગરના માણસોને સ્વાસ્થ્ય થી દક્ષિણ આફ્રિકા જવાને હસાવે છે.

સધરલેન્ડથી એક લખનાર જણાવે છે કે વેડજમ મંદીરમાં નિકાળા સ્થાપના માટે એક ઉપરાજ્ઞ કરવા તા. ૨૩ મી ને રવિ વારે બહોળી વેદ ધરમ સભાની એક મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી. મારીત્સ ખરમ, એડનડેલ વિગેરે ઠેકાણાની જાલા

ઓના કેટલાક મેંબરો પશુ હાજર હતા. વેડજમથી બાણુ તાલેરતસાઈ અને બાણુ મહેશચીંહ આવ્યા હતા. બાણુ મીજ લસસીંહને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું. બાણુ કાલુમિતિ પણ મુખ્ય કામ લીધે હતા. બાણુ હરદેવસીંહ, પદમસીંહ વિગેરે એ સમયાનુસાર બાપણો કરમાં હતા. મંદિરમાં નિકાળા સ્થાપનાના ફંડને મદદ કરવા આમદ કરવામાં આવ્યો હતો. પા. ૨૨ ની રકમ તેજ વખતે થઈ મળી હતી. મી. રામપાલે આ પાર્ટી આપ્યા પછી સભા વિસરજન થઈ હતી.

કાસમડી મહેરસાના જોઈન્ટ સેક્રટરી લખે છે કે:—આ ખાતાની એક મીટીંગ તા. ૧૨ મીએ ફરોસવાલવાળા મી. મહ મહ ઇસુપ મહુના ફરજી મી. ઇસુપ મહ મહ મહુ બલીગદ ફાલેજમાં અભ્યાસ અરથે જવાના હોવાથી તેમના માનમાં ભરવામાં આવી હતી. વેપારીઓ તેમજ ખીજ મહેરથો મીટીંગમાં મોટી સંખ્યામાં હાજર થયા હતા. સમયાનુસાર ઇલમ વિષે બાપણો થયા અને મી. ઇસુપના હક માં ફુવા માહી. મી. મહમદ ઇસુપ ગદું એ સંજોને ઉપકાર માની કાસમડી મહેરસા માટે પા. ૨ બકીસ આપ્યા હતા. ત્યાર બાદ ચાપણી લઈ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

ફેપમાં આઉટસુરન ખાતે નેટીવ અને એશીઆટીક લોકોએ સલામતી બળ બતાવવાનો પ્રિસો બન્યો છે. 'રફ ડેલી મેલ' નો આઉટ સુરનનો અબરપરી લખે છે કે લાં પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં હરરાજ કરતી વખતે મારકેટ માર્ટરે જણાવ્યું કે મારકેટના લીસની એક હરત એ છે કે વેચાણ માટે હાજર થનારા કલરક અને મોરા લોકોને એક ખીજથી અલગ ઉભા રાખવા. આમ કરીને તેણે ટેમલ ની એક બાણુએ મોરાઓની સાથે તેમના થી અલગ ઉભા રહેવા કલરક લોકોને ફરમાવ્યું. આ નવીન વાત સંભળી નેટીવ અને એશીઆટીક લોકોએ સામા થવા વિચાર કર્યો, અને બીટ કરવા રોકાયા વગર તેજ વખતે મારકેટ છોડી ચાલ્યા ગયા.

કોર મહેરીસે રોનકુલ ઇસ્લામની નાતાલ કમીટીના સેક્રટરી મી. એ. ડી. વાહેદ તા. ૨૪ મીએ સ્ટેમરથી લખે છે કે:—તા. ૨૨-૬-૧૨ના 'ઇ. એ.' માં મી. ઇ. એમ. બ. તરફથી કોર કબર

સ્થાન બાબતમાં જે પુરી ખબર પ્રગટ થઈ તે તદન ખરાબર છે. રોનકુલ ઇસુ લામની નાતાલ કમીટીને પણ જાણમણ થઈ છે કે એ કામમાં બાન લઈ ઉપ રાજાની રકમ એકઠી કરી કબરસ્તાનને ચોતરફ વેશ કરવો. એ બાબત આજ કેટલોક વખત થયાં અમારા કોરવાથી મુસલમાનો આમળ મચાઈ છે જોમદ છે કે આ કામનું ઉપરાજ્ઞ દુક મુદતમાં નાતાલમાં થવા વધી છે. તે આ કામ માં મદદ કરવાને કોષ્ટ પશુ મુસલમાન બાપ મુકશે નહીં. તેમ કલકતા, મોરી શીમસ, માડામારકર વિગેરે દેશવરમાં પશુ ઉપરાજ્ઞ થવું જોઈએ.

વાલકસ્ટથી મી. મહમદ મુસા સીદાન લખે છે કે:—બોહણ ગામમાં નવી મસ જીદ બંધવાને આજે લગભગ ૨૦ વરસ થયાં છે, પણ પછસાની આખીને લીધે હોજ બનાવવાનું આજ સુધી બાધી રહેલું છે. તે કામ સાર હાલમાં મી. ઇમાદીમ હાજી કાસમજી પાંચલાયા મેરીસ તથા જુરનોમાં ઉપરાજ્ઞ કરી આશરે રૂ. ૧૯૦૦ પોતાની સાથે લઈ દેશ મયા છે. પરંતુ હોજ બંધવા માટે કુલ ખરચ રૂ. ૩૦૦૦ થશે એમ તેઓનાં કમળથી સાબેત થાય છે. તે બાકીના રૂ. ૧૨૦૦ ની રકમ દક્ષિણ આફ્રિકામાં થવી જોઈએ. જોમદ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા બોહણવાસીઓ પોતામાં ઉપરાવી રકમ એકઠી કરી તાકીદે દેશ મોકલાવશે.

એવું જણાય છે કે બંદુક વિગેરે કારખાનાનાં હથિયારના પરવાના એશીયા ટીકાના નામપર બદલી આપવાની અમલ નવા પરવાના કાલી આપવાની યુનિયન સરકારે બંધી કરી છે. આ બાબતમાં હાલમાં બનેલા કેસથી આ વાત બહાર આવી છે. એક મોલાદાર હોટીએ તેનો બંદુકનો પરવાનો તેના એક સગાના નામ પર બદલી આપવાની માગણી કરી હતી. આ ખાતાના કારોબારી અમલદારે તેમ કરી આપવાની ના પાડી. તેથી હોટીના વડીલે પુછાવ્યું કે ના પાડવાનું કારણ અરજદારની ચાલચલણને લગતું છે કે ખીણું? જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું કે કારણ ચાલચલણને લગતું નથી, પણ હોટીઓની આ સંબંધી અરજીઓ ના કબુલ રાખવાને સરકારે ફરમાવ્યું છે તે છે. એટલે સરકારે આ નવો કોમીએક દાખલ કર્યો છે.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTA

Will leave DURBAN about the 11th JULY and
DELAGOA BAY about the 12th JULY

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા"

જપલ્લી જનમહેર વખણાવેલા લાકનની મંજવર અને કાંપ ચાલની બાજ
બોટ બનેલી તા. ૬ હી લુલાઇના રોજ જપલ્લી. તે ફક્ત ડેલાગોઆને સંબંધિત અને
બોમ્બાયા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજકુર લાકનની બાજબોટમાં ડેક પાસે જશે સારૂ જપલ્લી હાલકાઓમાં
ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
ઓશીમશે સારા અને દીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

ઇન્ડીઆ જતારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે બેંકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડીઆ મુંબ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામણ છે જે આવી કુલ મુકતની મુસાફરીનો અનુભવ તક મુખ્યપણે
વહી.

ફરક તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે ખોરાકીવાળી જે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી બાપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત ફોન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. સ્ટીમરે ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જાય છે.

હવે પછીથી જપલ્લી લાકનની બાજબોટ બનેલી ૬૦ માસે જપલ્લી. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે હાવામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એચ. સાલુજી, ના. નં. 'પ્રેસીડેન્સી' સ્ટીર
અથવા સ્ટાંડ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટીટ, લેડોસન બેંકોનેમ્બરમ, અને ડેલાગોઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈલ સુકુરની
કુખી. અગર અમારે ત્યાં બંને મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંગલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

મજરસીમકે રોડ, મુંબઈ

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Head No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets,
FRANKFURT, JOHANNESBURG

Box 4240 Tel. Add.: "FAJANDAR."

Head Office VANDER COLOMB, LEID.

The Indians of South Africa.

Helots within the

Empire and how

they are treated,

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer

of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

ચોરબંદરનું પ્રુક્ષેત્રર થી

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "PORBANDAR"
Telephone No. 86

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s d.

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

હાદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી કાપા ઉપરથી)

“જનન પત્ર જણાવે છે કે પોરબંદર ખાતે હોરને માટે કપાસીઆની મુજમાં તંગી છે. હાં ૧૬૦ કપાસીઆની મુજોને ભરી ખાદીમાં આવતો મછવો, અને એક અનાજની મુજોને સપ આવતો મછવો ખાદીમાં કુળી મયા હતા. વળી રેલવે માં ધાસનો એક ડબ્બો કોઇની ચલમની દેવતાની ચીજુમારી ઉડવાથી સળખી ઉડ્યો હતો. ધાસ જળી જપથી તથા કપાસીયા કુળી જપથી ખીચારાં હોરનાં દુઃખમાં વધારો થયો છે.

ભાવનગરની બાલારેડ કાંઠા રકુલના કરકુ છે. મહનમાં હોરને ધાસચારાની તથા ખુશી રીતે માગી ન ચકે તેસ લોકોને અનાજ ની મદદ કરવા માટે એક ફંડ કરવા સારુ ભાવનગરના ના. મહાનગરના પ્રમુખ પશુ નીચે એક જાહેર સભા મળી હતી, જેમાં લાંબા દીવાન મી. પટણીએ મુખ્ય ભાગ લીધો હતો. ફંડમાં અઢર હજાર રૂપીઆ ભરાય્યા હતા અને તેટલીજ રકમ આપવાનું ના. મહારાજાએ જાહેર કર્યું હતું.

‘પ્રજા પંથુ’ જણાવે છે કે લીંબડી રાજ્યમાં પ્રાથમિક તેમજ માધ્યમિક જેન વર્ષી મુકત કર્યોને કેટલાક રથોં થયાં છે, અને એ રીતે જેનવણીનો ફેલાવો થયા પછી હજી તેને વધુ આગળ વધા રવા માટે પ્રાથમિક જેનવણીને દરજ્જાત થકું હતું. કરવાનું પોરબંધુ લીંબડી રાજ્યે રચ્યું છે.

આરય સમાજ તરફથી કરવામાં આવતી આરય ધરમ પરિષદની બેઠકા એપ્રિલમાં અમદાવાદ ખાતે રવાની નિસા નંદજીના પ્રમુખપશુ નીચે થઇ હતી. તે વખતે દેવલલી ગુરકુળ ફંડમાં રૂ. ૨૦૦૦ ની રકમ ભરાઇ હતી.

મુંબઇ છબાકાની સોશીઅલ ફોનફરન્સ ની હેલ્થી બેઠકા વખતે, આવતી સાલની ફોનફરન્સ અમદાવાદ ખાતે ભરવાને આન. મી. ગોકળદાસ કદાનદાસ પારેએ આમંત્રણ કર્યું હતું.

સાહિત્યના ઉત્કરષ્ઠના કામમાં વાપરવા માટે રૂ. ૫ લાખની રકમ આપવાનું ના.

મોવકવાડે વડોદરા ખતે મળેલી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદનાં જાહેર કર્યું હતું.

વડોદરા રેલ ટ્રેન કોલેજના પ્રીન્સીપાલ મી. નંદનાથ જેઠાનાથ દીક્ષીત કડી પ્રતમાં એન્જીનેયરનલ ઇન્સ્પેક્ટર નિમત્યા છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે વડો દરાના દીવાન તરીકે દી બા. સમરય સાહેબ નીમાવાની વડી છે.

‘ગુજરાત મિત્ર’ જણાવે છે કે રાંદેર ના મરદુમ શેઠ હાજી યુસુફ સુલેમાનના વઠક ફંડના ટ્રસ્ટીઓએ લાઇપુરની મદ સગ એસ્લામીયલ અરનીઆહને વારસીક રૂ. ૩૦૦ ની મદદ આપવાનું જાહેર કર્યું.

મુંબઇની નજીક કારલા ખાતે એક હીંદુ સેન્ટેરીઅલ સ્થાપવામાં આવ્યું છે તેને ખુલ્લું મુકવાની કૃપા મુંબઇના ના. અવરનરન દાલે કરવામાં આવી હતી. “જનન” પત્ર જણાવે છે કે વડો દરા ખાતે જનન મુનીઓની એક પરિષદ ભરાવાની છે.

સંસાર સુધારા સંબંધમાં તા. ૮ મી એપ્રિલે મુંબઇ ખાતે એક કમિટીની પરિષદ મીસીસ રમાબાઇ રાનડેના પ્રમુખપદ તળે મળી હતી. તે વખતે મુંબઇમાં રાંત વિચારમનું મહાન બંધિયા માટે રૂ. ૫૦ હજારની મદદ મળવાનું જાહેર થકું હતું.

મુંબઇના જળીતા શહેરી સર સાપુર જી કાઝાએ પુરેપીળત કોમની નીરાધાર રીધવાઓ અને આગકોના નીલાવ તથા તેમની સ્થાંતીના સુધારા માટે રૂ. ૧ લાખની કીમતના ટ્રન્ચે કંપનીના શેરો મુંબઇની પુરોપીયન રીલીફ એસોસીએ સેનના પ્રમુખને તેવું બાજ વાપરવાની કદરતે આપ્યા છે.

આઠમી જનન રજેર્તપર ફોનફરન્સ આવતા આઠો માસમાં મુંબઇમાં ભરવા નું નકકી થકું છે.

ના. વામસરાયની ધારાસભામાં આન. મી. એ.એલેવું પ્રાથમિક જેનવણીનું બીજા માટે રૂ. ૫ લાખની રકમ આપવાનું ના. રક જવા પછી બનારસ ખાતે હીંદુઓની

સભામાં પ્રાથમિક જેનવણીનું સિદ્ધિ મળત આવવા માટે શાળા ખોલવાનો ફરા થયો હતો. એ શાળામાં કેટલાક જુવાન હીંદુ અદરેથોએ નાખના પમારે અને કેટલાકોએ મહત શીક્ષક તરીકે કામ બળવવાનું માલે લીધું છે. હલકી વરખુના બને પછાત વરમના હીંદુઓ માટે ૮ નાની રાત્રીશાળાઓ મહોલ્લાઓ માં ખોલવામાં આવી છે જેમાં કાલ મદાર મમાર વીજેરેના ૪૦૦ બાળકો શીક્ષણ લે છે. શાળાઓના નીલાવ માટે પદ ફંડ ખોલી મહોલ્લા કમીટીઓ હલ તક કારેબાર મુકયો છે.

બંગાળના જમીનદારોના બેટાઓની ખાસ જેનવણી માટે બંગાળમાં એકરાજ કુમાર કોંગ્રેજ સ્થાપવાની યોજના ફરી સજીવન થઇ છે, અને તે વિશે હાલમાં વીચાર મલાવવામાં આવે છે.

બરમા માટે એક જુદી મુનીવરસીરી સ્થાપવા હીંદી પ્રધાન વીચાર મલાવે છે.

પંજાબમાં અમરીતસર ખાતે બનાજ ના વેપારીઓની મંડળી સ્થપાઇ છે. તે ના પ્રમુખ તરીકે ચરાફ અને મીલ માલેક સરકાર દયાળકીંગને મુંડી કાઢવામાં આવ્યા છે.

બોપાળનાં બેગમે દીલ્લી ખાતે બીઓ ની જેનવણી માટે એક ઇન્સ્ટીટયુશન સ્થાપવાની ઉવાડી લાવેલાં લીલચલને લેડી કારડીજ તથા લે. ૦ કારડીજ તરફ થી ટેકા મળ્યો છે. આ ખાતાની યોજના વીશે રાજ્યકર્તાઓ સાથે મસલત મલાવ વામાં આવી છે. ખાતાનો ખરચ મહાન પાછળ રૂ. ૪ લાખ તથા નીલાવ પાછળ રૂ. ૮ લાખ થશે. બોપાળ રેડેટ રૂ. ૧ લાખ તથા બેગમ અને તેમની વહુઓએ પોત પોતાની વચ્ચે રૂ. ૪૦૦૦૦ ભેગા કર્યા છે. રેલી રાજવંસીઓ તરફથી સારી મદદ મળવાની વડી રખાય છે.

પંજાબના નામીયા આવેલાન મરદુમ લાલા લાલચંદની પાકગીરી બળવી રાખવા માટે દયાનંદ એઓ-વેદીક કોલે જમાં રૂ. ૨૫૦૦૦ ના ખરચે એક લાખ જેરી સ્થાપવામાં આવનાર છે.

તા. ૧૬ મીએ પ્રેસીડેન્ટમાં જવા મુક થશે.

બોક્સખરમ

કાફરના જેવા પાસો !

(એક ખખરખવી તરફથી)

બોક્સખરમના નવા લોકેશનમાં વસ્તા ફરીયાએને નેદીવ લોકેશનમાં વેચવા જતા અટકાવ્યા હતા. તેમને લોકેશનના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટે કહ્યું કે જો તમે કચરા પહીનાં ધરોમાં રહેવા જશો તો તમને હું ફરવાની પાસો આપીશ. આર બાક તણ હોદી બાકએએ કચરાપહીના બેરમ આડે રાખ્યા છે, અને પાસો તણ જણા એ મેળવી છે. એક રમમાં બે અને એક રમમાં એક. એક રમનું બાકું દોઢ પાઈડ રાખેલ છે. પહેલી તારીખે પાસો મેળવેલી છે, પણ હજુ સુધી ઠાક પણ તે ધરોમાં રહેવા ખચેલ નથી.

નેદીવે મોરાએને લાં નોકરીમાં રહે છે અને જ્યારે તે નેદીવને બહાર જવું હોય ત્યારેજ આવી પાસ ઉપયોગમાં લેય છે. સુધરેલા નેદીવો પણ આવી પાસો લેતા નથી. એઓ તદ્દન જમણી છે તેમનેજ એ બાકુ પડે છે. આરે મારા તણ સુધરેલા હોદી બાકએએ પાસો લઈ જામને કચરામાં નાંખી છે.

પાસમાં તે રાખનારનું નામ, જે મહી ના સાફ પાસ હોય તે મહીનાનું નામ, જે વિવરે લીધો હોય તે તારીખ તથા સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટની સહી છે. બોમ જોતે પાસ ધરે છુટી તથા હોય તો નેદીવ લોકેશનનો કાફર કવાલદાર તુસ્તજ જણ ની કાટડીમાં રાંધે છે. ધજકુર લોકેશન મ્યુનીસીપાલિટીની હકુમત નીચે છે. હું ધારું છું કે મારા હોદી બાકએએ કામ એજ ન બગાડે એવા પગલાં બરશે.

નવા લોકેશનમાં મી. નામરજી નીરજા બાક દેસાઇ એક રહેઁડના માત્રીક છે. તેમણે ૧૯૧૧ ના ફેબ્રુઆરી મહીના માં પોતાના ધરને લમતા એ રમ અને એક હાચન બાંધવાનું પ્લાન મ્યુનીસીપાલિટીને રી ૧૫ કારી પાસ કરાવવા સોંપ્યું હતું. માર્ચ ૧૯૧૨ માં મ્યુનીસીપાલિટી તરફથી જણાવવામાં આવ્યું કે જો માલુમની ભરતીનો પ્રધારો કરવાનો હોય તો પ્લાન પાસ થશે નહીં. મી. નામરજીએ વહીવટ સારફતે જમામ્મ આપ્યો કે સેનેટરી કનડીશનને વધો આવે એમ નથી. તેનું પરિણામ તથા સહીનાની અમલક સુધીમાં કાલજ ન સમજાયું બાક હમનસ મળ્યો કે તમારા બે રમે-

તોડી પાડવા મ્યુનીસીપાલિટી તરફથી વારંવાર કહેવામાં આવ્યું હતું તમોએ તોડી પાડવા ના કહી, માટે માછરડેટ આગળ હાજર થશો ! આ કેસ આવતી તા. ૧૮ મી પર મુજતબી રહ્યો છે.

બીજું જાહેના મી. મહમદ મુસા એમલ વાપાને તા. ૩૦ મી એ બોક્સખરમના માછરડેટ સામે પોતાની જુયરની ફુકાન મંદી રાખવાના કારણસર અડા કરવામાં આવેલ. લોકેશનના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટે જુયર નીમાં એવું જણાવ્યું હતું કે મી. મહમદે ફુકાન આર મહીના કર્યા પોષ નથી. તેમજ ઝાકુ પણ કાઢ્યું નથી. વીગેરે. મી. મહમદે જમાવમાં આ વાતનો ઇન્કાર કર્યો. તેમણે જણાવ્યું કે તેઓ આર હોદી અને બે નેદીવને નોકર રાખે છે. અને ફુકાન સાફ રાખે છે. સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટે પોટી જુયાની આપે છે તેનું કારણ એ છે કે બોક્સખરમમાં મી. હરીતા કેસની બપીલ કરવા હોદીએએ ઉધરાણું કર્યું તેમાં મેં હીરસો આપ્યો હતો. સુપ્રો. તેમાં બામ ન લેવા અને કહેવું, પણ અમારી કાયમી ખાતર મેં તે માન્યું નહીં. તેથી સુપ્રી. ને યુરસો લાગેલો, અને મને તુકસાની કરવા ધમકી આપેલી વીગેરે.

માછરડેટ મી. મહમદનો પા. ૪ નો હંડ કર્યો છે.

આ બધા બનાવોથી હોદીએએ ધડો લેવાનો છે.

તાબુ ઉમદા ફફટ

અને વેછેટખલ

અફઝીની પેઢીજ, અને સારો માલ બપી જમાએ રાકેથી લાજીલથી મોકલું છું. ક્યારેક મોકલવી ખાતરી કરશો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIDRI"

ડરમનના ચીક મમાએજન ઝોરીસર મી. રમીયની ખલ્લી પાક છે, અને એ ફેફાલર કેમકાઉનપણા મી. સી. ડબલ્યુ. હરીજા આવેલ છે.

રાકડ ખખર આવ

તા. ૨૭—૬—૧૨

શી. પે ના પે

કુલ કારમનસ ૧૪માર્ચ ૨૦ ૦ થી ૨૦ ૦	
આવલ માંગ ૧ ખરતાની ૨૨ ૬ ૨૩ ૦	
બીમડીના	૨૭ ૦ ૨૫ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૦ ૨૫ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬ ૨૦ ૦
કુંડાના	૨૩ ૬ ૨૦ ૦
દેશી તુવેર ફાળ	૨૦ ૦ ૨૦ ૬
કનપુરી તુવેર ફાળ	૨૧ ૬ ૨૨ ૦
મજરની	૨૧ ૦ ૨૧ ૬
મખની	૩૧ ૬ ૪૨ ૦
મહાની	૪૨ ૦ ૪૨ ૬
અબ્બા અંખના	૨૦ ૦ ૨૧ ૬
ફાળ	૨૪ ૦ ૨૪ ૬
વટાબા નાતાલના	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
બીનીશ	૨૨ ૬ ૨૫ ૦
જુવાર (કાફર કારન)	૧૫ ૦ ૧૫ ૬
કડવું તેલ ૧૫માલન	૩ ૧૦ ૪ ૦
એરડીનું	૪ ૦ ૩ ૨
મીઠું	૪ ૬ ૪ ૦
નાળેજીનું	૪ ૩ ૪ ૦
ખાંડ સાફ નાતાલની	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
ખીજી	૧૭ ૦ ૧૭ ૬
તીરકુગ નાતાલ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
આટો હાલેસ હોલ્ડ	૧૨ ૬ ૧૩ ૦
આટો (અંખીસો મીસ)	૧૨ ૬
અગ ની સીપ રી ૧૨તલ	૭૫ ૦ ૮
અર્યા	૬ ૦ ૬ ૬
બી પેટી, ડીનના પેડ	૬-૦-૦ ૬-૫-૦
પોરબંદર	૬-૧૦-૦ ૬-૧૫-૦
પાટારીન કારન	૦ ૬ ૬ ૦ ૬ ૬
પાઈટ રોસ	૭ ૩ ૭ ૬
પાઈન	૧૩ ૩ ૧૩ ૬
નાળેજી	૨૨ ૬ ૨૫ ૦
ફળી	૬ ૦ ૬ ૬
અખમંડ સીપ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
આજુ સીક રોટન	૧૫ ૬ ૧૬ ૦
આજુ સનભાઈ ૧૦ એસ ૪૪ ૦	૪૪ ૫
આજુ ટામર ૫૦ ટુકડાના	
બોક્સની કીમત	૧૨ ૦ ૧૨ ૩
આજુ રોસરીલ (પા. ૧૦)	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧ ૮ ૧ ૮
માખીસ લાખન	૪ ૧ ૪ ૧
સોપારી રોવેધની	૬ ૦ ૬ ૦
નીડસ પોઈટ મીગારેટ	૨૦ ૬ ૧૯ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
ખત્તા એકની	૪ ૬ ૪ ૬
લીમડાખરમની કાફ	૫ ૬ ૫ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C. Mahomed Surtie Merchant, Box 87	DURBAN IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. J. B. Mahta 157 Grey-street P. O. Box 530 G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field-street N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey-street R. M. Moodlay 154 een-street M. A. Simon, Jeweller, 1 Grey-Street A. G. TIPNIS Watch Repairer 120 Grey-street. ISMAIL JEEWA Fruiterer. Box 471 Yusuf Suleman Vaid Telegraphic & Cable Add 'Vaid' Corner Grey and Pine Streets The Union Tin Factory Bond Street	M. S. Coovadia, 45 Market-street Box 270 M. P. FANGY, Box 6031. Mahomed Ebrahim Kunkay 182 Market St. Corner Lilly St A. MAHOMED HUSSAN & Co., Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp. Box 40 Masters Cash Coy. General Fruit and Produce Sup- plies, Market and Commission Agents, 212 Market-st. Box 5177 Tel. and Cable Add.: 'oblige' Navasari Hindu United Trading Company, 1, Pritchard-street. J. E. Tavarin, 224 Market St. Goolam Saheb, 17th-street & Kaffir-street, Vrededorp, Box 3456.
BEIRA Gordhaandas Khetsey, General Merchant Tel. Add.: "Khetsey" Box 110 Damodar Anandji General Merchant Tel. Add. "Ladca." Box 42	GRAHAMSTOWN C.C. Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106 M. J. Naidoo, General Dealer. Central Cafe, Forwarding & Commission Agent New-street N. S. Namy Wholesale Produce & Fruit Merchant, Forwarding & Commission Agent	KIMBERLEY Kara Lala Desai General Dealer, 14, Long-street K. Kalidas, (K. K. Patel) General Dealer Box 372, 4 Sydney-st T. Vedia Pillay General Dealer No. 11 Otto Street
BELLAIR D. A. Babenis. Fruit Supplier in South Africa	INHAMBANE E.A. Manjee Mandan & Co. Box 37 Tel. Add.: "Manjee." Parekh & Co., P. O. Box 38 Kan Deva & Co P. O. Box 46	KINGWILLIAMSTOWN Charles Maudo Rice & Dhol Specialities 67 & 69, Puffin Road
BUTHA BUTHE Tayob Adam	INGOGO D. M. Seedat, General Dealer Telephone No. 1 Ingogo Rail	KLERKSDORP Patel & Co., General Merchant Telephone: 73 Box 198, Cable & Tel. Add.: 'Patel'
CAPETOWN Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala Randeria, 21 Roger-street Importer. Ebrahim NORODIEN, 24 Frere-street, (Woodstock).	OHANNESBURG Amod Moosajee & Co., 27 Market-street. Box 2941 A. F. CAMAY & Co., Box 3514, 2 Kort-street. KHUBALDHAI BHULABHAI BHAGAT CO. 58 Indian Market Stall President-street	KRUGERSDORP Moosa Amod Waja & Co., Box 222, CHOTABHAI & DADOO Box 33. Hassan Amod, Indian Location, Stand 16, Box 84.
DARNALL Narayan Mahuraj, Produce Dealer and General Merchant.		KUILS RIVER STATION N. SAMY Fruit and Produce Dealer.
DURBAN E. ABOORAKER AMOD & Bro., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhana Parshotam, 155 Victoria St. Dada Osman, Box 88, 139 Queen Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field-street B. Ebrahim Ismail & Co. 118, Commercial Road A. S. FERNANDEZ, High Class Tailor, 120 Grey-street Abdul Candir and Son Box 126, 139 Grey Street Tel. Add. "Tobacco" Hoosen Cassim & Co., Box 86, 371 Pine-street.		LINLEYVILLE S. Patel and Co. Gen. Merchants Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Murarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjes Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 143
Kalunchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umhaas Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHANNA, General Merchant
Box 35.
L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street, Box 531.
L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adelaide Street.

PRETORIA

Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Portbender Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keaton & Van Zo' Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEN

(TRANSVAAL)

Keshavji Gion Refractor

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar
General Dealer 'Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25

M. E. Naidoo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

તેના બે બાઈઓ.

મુરખરાજ

ટાલસ્ટોયની વારતાપરથી.

મુરખરાજ

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન પ્રેસ,

પોન્ડિચેરી-મદ્રાસ.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinkers
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

Apply to :-

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERY

A Book—and Its Misnomer

BY H. S. L. POLAK
A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add: "BHABHA." Phone No 25. P.O. Box 46.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. & N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનરટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
ઓફ ૧૧૪૭ ટેલિફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "ચાર્લ્સ"
એલેક્ઝાન્ડર બીલ્ડિંગ, પ્રિન્સિપાલ
જુલાઈલાઈ બુલાલાઈ બગીચાની ફા.
જામનક શ્રીકાંત મસ્જીદ
મરહુમા રેસ, હોટ, પાટલુન, સમીસ,
હોટ, ફેસ, કુવાલ, કીરબાન, ફેકર્મી
રમાલ વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને જાની કશે
મેલુ મહત છે.
ઈંગ્લીશ મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
રેસિડેન્સી બીલ્ડિંગ, એલેક્ઝાન્ડર બી. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
OR
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant.
Price 6d. post free

THE UNION-CASTLE LINE

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Port Amelia, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles, Gibraltar and England.

about July 2nd Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about July 11th Dunluce Castle

FOR BEIRA AND MAURITIUS

about July 10th Alnwick Castle

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 2804. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LORENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each

International Printing Press
PHOENIX, NA

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH					SPACE	
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six		Twelve
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One ...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	3 15 0	3 10 0	5 12 6	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	2 0 0	12 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five ...
Six ...	0 11 6	0 17 6	2 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six ...
Eight ...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight ...
Ten ...	0 18 6	1 2 6	1 12 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten ...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full ...

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for every month base; 2. duty deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East

Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. President leaving Durban 16th July Delagoa Bay 18th July

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. પ્રેસીડન્ટ

પ્રેસીડન્ટ તા. ૧૬મી જુલાઈના રોજ દેલાગોબાઈથી તા. ૧૮ જુલાઈના રોજ ઈસ્ટ કોસ્ટ થઈ મુંબઈ જશે. જાહેરમાં સાચે જનારાઓ આ તક મુકવી નહોતી.

મજૂર લાઈનની મોટી જહાઝીયા, ડાઈમસર આવનાર દાઈમસર જનાર અને ડાઈમસર પોસ્ટનાર છે. મુંબઈ પહોંચે કે તુરંત અહીં કેળવણી ખબર મળે છે. રોક પુરાણ, ચોતરફ બારીઓવાળા અને હવાદાર હોય છે. ફરેર, સેન્ડ, અને રેડની કીકોટો બોસાળી તથા જમા જોરાળી વાળી મળી શકે છે. ખબારીઓ રેશી અને કપડાંને તથા બોક્સિયો માથાકુ હોય છે. લાકડાની રેક, જોસ્ટોને અલાઈ બગા, વીજળીની બટી પાણી ગુસ્સાવાળું બજારી બીચીન જમેરો પુરા બરોબર હોય છે. મતલબ કે સ્ટીમર, જાસ પાસે જોરોને મરિજ હોવાથી હરતવકની સમજ છે.

જુલુ ખબર મળે જોવા મા ખુશ નીચે સરવાયે, તથા એફનીસબરન, પ્રિંટીંગ અને કોલરજીના એજન્ટો.

OSMAN AHMED,

SHAIK RASOOL,

ABA MAHOMED,

37 Grey St, Durban.

o/o Park Rd. & Park Lane, Fordelburg, Box 2347 J.B.

Box 195, Delagoa Bay.

R M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B Ltd., Durban.

બધી જાતનાં ફ્રુટ તથા ફરેર ડરબનમાં વેચવાને મળે અને લઈએ છીએ. બહારના માલ મળે સરસ બજારીય વી આપાની ખાત્રી આપીએ છીએ. પછેસ તરતજ મુકવવામાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No. 1829, Box 47

ઇસ્લામી લાઇઓને ખુશ ખબર

ઇરાનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીશ ફેઝ ટોપીઓ ફેઝી દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના બોરડર ઉપર પુરુષ બાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા જો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add: 'ABOUBAKER'

H. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઈમા ફેઝી ટરકીશ ટોપીઓ,

સચ્ચતી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફેઝીયો જલાબાંધ, સસ્તા ભાવે મળે બહારના બોરડર ઉપર તુરંત બાન આપવામાં આવશે. એક વખત અજમાવી જોજો.

અબ્દુલ કાદીર & Son

Box 126, 139 Grey St Durban

માસ્ટરસ ડેશ કંપની

જાન્યારી ફેઝ, વેલ્ટેબલ, અને પ્રોડ્યુસ સંખ્યાવાર, માર્કેટ અને પ્રીસન બેન્ડસ. રાશ, માસ્ટર સ્ટીટ, પી. બો. બાઈસ પાસે ટોપીમાં અને ફેલ બેન્ડસ "બોબાઈ" "OBLIO". એફનેસબર

બોરાર દલા

જુના બરોસાયાત વેપારીજી

દેલસેબ અને રીટલ મોસરી અહીંથી મળશે

૧૦૪ હાનોવર સ્ટ્રીટ, ડેલાગોબ.

Printed and Published by M. G. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Mills

THE OWNERSHIP OF LAND

MR. POLAK'S LETTER TO THE GOVERNMENT OF INDIA

MR. H. S. L. POLAK has addressed the following letter, dated the 19th April, to the Secretary to the Government of India in the Department of Commerce and Industry, Simla:—

In view of the recent publication of the White Paper [Cd. 6087], containing "correspondence relating to the position of British Indians under the Gold Law and Townships Amendment Act, 1908, of the Transvaal," and especially of paragraph 2 of the Union Government's Minute (Enclosure in No. 9), at page 17 thereof, I have the honour, on behalf of the Indian community of the Province, to offer the following observations.

2. Law 3 of 1885, operating against the native races of Asia, excludes Indians and other Asiatics from the ownership of landed property, except in bazaars or locations.

3. The Transvaal Administration, however, have declined to grant them freehold or long leasehold title of landed property in such locations, but have permitted them to acquire leases, of 21 years only, of the stands into which these locations are divided, and, in Johannesburg, a monthly tenancy is alone allowed.

4. In spite, however, of the legal prohibition against the ownership, by an Indian, of landed property, the custom grew up of the creation of virtual trusts, whereby European friends of Indian traders took nominal transfer of certain properties, which, however, were bought and paid for by the Indian, and virtually owned by them. These properties were acquired, not for speculative purposes, but for the furtherance of legitimate business interests, and the virtual Indian owners, as a rule, built substantial and modern structures thereon, costing many thousands of pounds in the aggregate, as residences for themselves and as business premises.

5. Of the fact that these transactions were not secret means of defeating the law, there is ample evidence.

6. Before Law 3 of 1885 came into force, Messrs. Mahomed Ismail, Indian traders of Klerksdorp, bought at public auction certain stands in the Township, upon the condition of the payment of monthly licences thereon, and the stands were registered in their name. It became customary amongst the Klerksdorp stand holders to pay the stand-licences half-yearly, and Messrs. Mahomed Ismail made payment in this way. After some time, an anti-Indian agitation arose, the Republican Government intervened, and summarily confiscated the stands without compensation to the Indian owners, who strongly protested against this unwarranted act of spoliation. After lengthy negotiations, the Government notified the Indian traders that they would be permitted to resume the ownership of the stands, upon condition that these were registered in the land registry in the name of some European. The condition was accepted, and the land was so transferred, at the suggestion of the authorities themselves.

7. The late Mr. Aboobaker Amod, the pioneer Indian trader in South Africa, bought, in 1885 a certain stand, in Church Street, Pretoria, before the law was enforced, but transfer was not granted before that date. The Indian owner died, and transfer was refused direct to the heirs, but granted to certain European nominees on their behalf. The injustice of the situation was realised by the new Transvaal Government, in 1907, who, in Act 2 of that year, endeavoured to provide for transfer to the heirs. The property had meanwhile been registered in my name. On an application to the Supreme Court, however, it was held that the provision of Act 2 had been so

worded as to preclude transfer to the heirs, and, in framing Act 36 of 1908, provision was made, in terms, for the transfer to them of the stand registered in my name, the entire transaction being recorded in a clause of a Transvaal Act of Parliament.

8. In the year 1905, in the appeal case of Syed Ismail and Another vs. Jacobs, N.O., such virtual trusts were distinctly recognised by the Court. Some months afterwards, when the legality of such transfers was questioned by the Deeds Office, and legal opinion was sought by the Department, it was held that the Supreme Court's decision in this case put the legality of such transactions beyond dispute, and a number of similar ones took place subsequently to that time.

9. In the debate in the House of Lords, on the 19th February last, on Lord Amphill's questions dealing with the operation of the Townships Amendment Acts of 1908 and 1909, Lord Selborne, late High Commissioner for South Africa and Governor of the Transvaal, put the matter of the openness with which those transactions were carried out beyond all doubt. In the Official Report, he is recorded to have said: "A British Indian subject might not own the freehold of land and he might not engage directly in a mining enterprise. I say here, my Lord, what I have said before to a Transvaal audience. I do not think these two restrictions are justifiable. I think they are not only not justifiable, but they are very foolish, because they are perfectly inoperative. A British Indian is forbidden to hold land in freehold, but he holds it absolutely securely through the medium of a white man with whom he makes an arrangement."

10. Whilst, then, it is plain that the law denied Indians the right of ownership of fixed property, it is equally evident that, apart from cer-

tain extra incidental expenses, the wealthier members of the Transvaal Indian community suffered little actual hardship from the denial, by reason of the growth of a custom of indirect ownership, recognised both by the Courts and by the Government of the Colony.

11. If the Imperial Government and the Transvaal Indians pressed for the repeal of the prohibition clause of law 3 of 1885, it was not only for the protection of the less well-endowed members of the community, but for the removal of a racial disability, imposed neither upon the aboriginal natives nor upon any other coloured British subjects in the Transvaal.

12. It should be realised that, whilst individual Indians have availed themselves of the right of indirect ownership of landed property, the right was held prospectively by every single member of the community.

13. In the year 1908, the Townships Amendment Act (No. 34 of 1908, Transvaal) was passed amending the Townships Act of 1907, and dealing specifically with stands in a Township. This measure, and a subsequent amending Act of 1909, were framed in general terms, i.e., they contained no racial differentiation, and made provision for the conversion, in certain circumstances and on certain conditions, of leasehold titles into freehold titles.

14. Whilst, however, in ordinary circumstances, no leaseholder is obliged to make application for the grant of freehold, in certain circumstances, such an application is rendered compulsory.

15. These Acts provided for the publication of regulations (see Appendix to White Paper [Cd. 6087]), setting forth the conditions upon which the freehold grants are to be made.

16. These conditions were published under Government Notice (Transvaal) No. 640, of 1909, and sub-clause (d) reads as follows:—

"It (the land granted by the deed of grant) or any portion of it shall not be transferred, leased, or, in any other manner, assigned or disposed of to any coloured person; and no coloured person, other than the domestic servants of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon or in any other manner occupy the same. Any breach of the foregoing condition shall entitle the Government of the Transvaal to cancel this grant and resume possession of the land hereby granted, without payment of any compensation in respect of buildings or structures erected on or improvements effected to the said land."

17. It should be observed that, though the parent law is couched in non-differential terms, the conditions of the Crown Grant, which form an integral part thereof, impose a serious racial disability, in that they deprive

the Indian community of the indirect right, hitherto possessed by them, of holding fixed property. Moreover, in the circumstances alluded to in paragraph 14 hereof, Indians at present owning landed property indirectly may be, at a future date, deprived of their property lawfully acquired without compensation.

18. The Indian community hold that these conditions are *ultra vires* of the law, or, in the alternative, that the law itself is *ultra vires*, and, therefore, unconstitutional. They hold that the tenour of the Townships Amendment Acts of 1908 and 1909 is such as to preclude the framing of differential regulations. On the other hand, the Transvaal Constitution of 1906 provides that differential legislation must be reserved for the expression of the Royal wishes thereon. The Acts of 1908 and 1909, being in general terms, were not reserved, but were assented to immediately by the Governor. The differential regulations framed thereunder were never brought before the cognisance of Parliament, nor were they submitted to the scrutiny of His Majesty's Secretary of State. It is held that the requirements of the Constitution have not been complied with, and that the regulations are of no force or effect.

19. Partly in order to extend his business, and partly to test the validity of the regulations, Mr. Ahmed Moosa Bhyat, in the latter part of last year, in the exercise of the right of indirect ownership of landed property hitherto recognised by the Courts and Government of the Province, purchased the freehold of certain stands in the Township of Boksburg, which were registered in the name of Mr. Lewis Walter Ritch, Barrister-at-Law, lately the Secretary of the South African British Indian Committee, in England, and presently practising as an Attorney of the Supreme Court of the Union of South Africa, in Johannesburg.

20. Previously to that date, the white inhabitants of the Township had combined to refuse to sell indirectly to Indians any stands therein, with the object of maintaining Boksburg as a white preserve, confining the Indian residents to the location. Mr. Bhyat, having been able to find a seller, purchased the aforementioned property, erected, at great expense, suitable premises, and opened a general dealer's business therein, having previously obtained from the Government a licence thereto.

21. The trade-jealousy of Mr. Bhyat's European commercial rivals has, however, been aroused, he has been the victim of an organised boycott, and the white residents have induced the Union Government to institute proceedings against Messrs. Ritch and Bhyat for the cancellation of the title-deeds, a declaration of forfeiture of the property, ejectment, and damages. In order to defend their position, they are both faced

with costly litigation, whilst Mr. Bhyat stands to lose his property and his business, without compensation therefor. It should be added that his stock has been supplied to him by European wholesale firms in Johannesburg, to whom he has been known, as a trader of high integrity, for many years.

22. In bringing these facts to the notice of Government, I am desirous of emphasising the growing tendency in the Union to legislate by means of regulations of which both the Union Parliament and the Imperial Government are wholly ignorant. I wish also to make it clear that the Indian community are claiming no new right or privilege, but merely the retention of one that existed up to the date of the enforcement of the aforementioned Acts, whilst, nevertheless, not withdrawing the demand for the repeal of the differential provisions of Law 3 of 1885, whose injustice has been the subject of many remonstrances by the Imperial authorities, both before and since the War.

23. I venture, accordingly, to request Government to use their utmost efforts to prevent the imposition of further disabilities upon an already over burdened community, and to secure the preservation to them of a right, actual and potential, always hitherto recognised and justified.

The Under Secretary to the Government of India writes as under to Mr. Polak:—

"I am directed to acknowledge the receipt of your letter, dated the 19th April, 1912, regarding the position of British Indians in the Transvaal under the operation of the Townships Amendment Acts of 1908 and 1909.

"2. I am to say that your letter will be submitted for the consideration of the Government of India."

French Creoles and the Asiatic Law

A decision which must be of immense importance to the Mauritians and the French Creole community in this and the other Provinces was delivered by Mr. H. H. Jordan, R.M., in the Administrative Court, Johannesburg, recently (says the *Transvaal Leader*). David Baulackey, who claims to be a French Creole, was arrested by order of the Registrar of Asiatics for being unable to produce a permit under the Asiatic Law of this Province. After a protracted trial and several remands lasting from May 21st to June 25th, the Magistrate, after taking evidence on the question of nationality, found that Baulackey was a French Creole, and, having declared him as such and a person not coming under the Asiatic Law, discharged him. Mr. Geo. V. Godfrey appeared for the defence.

Mr. Dawad Mahomed's Departure

Hearty Send-Off

Addresses Presented

Those who were privileged to witness the demonstrations held during the past few days in honour of Mr. Dawad Mahomed could not have failed to notice how deeply his passive resistance stirred the hearts of the Indians of South Africa. Mr. Dawad Mahomed, together with Mr. Mahomed Cassim, the well-known merchant of Durban, President of the Durban Anjuman and a trustee of the West Street Mosque, Mr. Dawad Seedat, of Ingogo, Mr. A. M. Moola, of Ladysmith, and Mr. Nana, of Johannesburg, have proceeded to Holy Mecca to perform the Haj.

Mr. Dawad Mahomed received illuminated addresses from the Natal Indian Congress, the Gujarati Hindus, and all the pilgrims received addresses from the Anjuman Esha-a Tul Islam. The following is the text of the Natal Indian Congress address.

"On behalf of the Natal Indian Congress, we congratulate you upon your decision and your ability to perform the pilgrimage to Holy Mecca.

"You have faithfully served the community represented by this Congress, ever since its birth in 1894, and you have held the position of President of this Congress for the past seven years, some of which have been the most troublous in the history of the community. During these years you have endeared yourself to all by your sweet manners and attention to duty.

"Your great sacrifice during the passive resistance struggle shows that the community possesses members who, even at your age, are ready to give up ease and luxury to undergo the trials of imprisonment, for the sake of the community.

"We wish you a very happy time in Arabia and a happy time in the motherland, which, we understand, you will visit on your way from Holy Mecca, and we hope that, after your wish is fulfilled, you will speedily return to resume your public activity."

These Associations took the opportunity also of honouring the Transvaal passive resisters, Imam Saheb Abdul Kadir Bawazeer and Messrs. Fancy, Ebrahim Coovadia and Gandhi. Meetings were also held by the Anjuman Islami, Young Muslim Society and the Ottoman Cricket Club. Banquets were given by Messrs. Rustonji, Mahomed Cassim, Haji, Hassim, E. M. Paruk, Ismail Hafijee Moosa, Mahomed Ebrahim, M. H. Ismail, Omar Haji Amad, Abdul Hack, R. B. Chetty, Shaikji Hamed, and others. The keynote of all the speeches was that Mr. Dawad Mahomed, by the part he took

in the passive resistance struggle, had commanded the respect of his countrymen. Mr. Dawad Mahomed and his fellow pilgrims left on Wednesday morning by the s.s. *Guelph*. A large crowd of Indians saw him off at the wharf. Several special cars were run to take those who wanted to go to the Point.

During Mr. Dawad Mahomed's absence, Mr. Abdul Karim Haji Adam, of the firm of Messrs. Dada Abdulla & Co., will act as President.

Messrs. Dawad Mahomed and his companions, together with the Transvaal friends and local leaders, paid the Phoenix settlement a visit. They donated to the School and Library £7 13s. 6d.

Mr. Dawad Mahomed has asked us to state that he wishes to thank all his friends for their messages of goodwill.

From the Editor's Chair

BON VOYAGE

MR. DAWAD MAHOMED, the popular President of the Natal Indian Congress, is on the waters and on his way to Holy Mecca. Mr. Dawad Mahomed's name is a household word among us in South Africa. The addresses presented to him and the banquets held in his honour were well deserved and testify to the value of passive resistance. We wish Mr. Dawad Mahomed and his companions a happy voyage and a safe return.

THE BHYAT CASE

JUDGMENT in this very important case has now been given. Through other demands on our space we have not been able to give the full text of the judgment, in this issue. But we may state that the judgment has disappointed all expectations. Practically every issue has been decided against Mr. Bhyat. Its application is universal. The learned judges have read the Gold Law and the Townships Act together and come to the conclusion that it is impossible for an Indian even to live in a Township created under the Townships Act and affected by the Gold Law except as a domestic servant. Messrs. Ritch and Bhyat have to quit the premises in Boksburg and the stand and buildings are declared forfeit to the Government.

This is an impossible position for the Indians. The case will go to the Appellate Court. Be the result what it may, the British Indian Association is bound to move the Government in the matter. We hope to revert to the case later. Meanwhile it is quite clear that a long battle lies before our countrymen in the Transvaal.

The Question of Costs

Application Refused

In the Supreme Court (Natal Division) recently, before the Acting Judge-President (Mr. Justice Broome), and Mr. Justice Carter, Mr. Laughton, K.C., asked for a *rule nisi* on the Principal Immigration Restriction Officer on behalf of V. and P. Madula with regard to costs of an application. The applicants were two Indian boys, who wished to join their father in the Transvaal. The case had been before the Courts many times. After application to the Supreme Court the boys were admitted to the Transvaal, and security for deportation charges up to £100 was lodged. The Immigration Officer had repeatedly been applied to for release of that amount. It was stated by the Attorney-General that the boys were in hiding from the police to avoid prosecution. In point of fact, they were both courting prosecution. The claim for entry was based on the ground that they were under sixteen years of age. Ultimately the prosecution was brought and dismissed. The charge was that the boys were prohibited immigrants under the language test clause.

Some difficulty arose owing to counsel being unable to trace the clause, stated in the summons as being sub-section 1 of section 2 of the "said" Act. Mr. Laughton explained that the charge was in English and the body of the summons in Dutch.

The Acting-Judge-President volunteered to extract the information from the Dutch portion of the summons, subsequently stating that it had nothing whatever to do with the section quoted by Counsel.

The Attorney-General opposed the application on behalf of the Government.

Mr. Justice Broome in giving judgment in the above matter said:—

It appears that V. and P. Madula, aged 14 and 11, respectively, landed in Natal in July last and made application to join their father in the Transvaal. Information was received by the Immigration Restriction Officer that the reputed father had attempted to mislead the Transvaal authorities, and permission was therefore refused. The boys, however, made their way to the Transvaal, where they were charged with being prohibited immigrants. They established their right to be in the Transvaal, and the present application was for costs against the Natal Immigration Officer for having several times refused the deposit of £100 to cover the cost of deportation subsequent to judicial action, if necessary.

Mr. Justice Broome said that by the failure of the guardian to comply with the requirements of the Registrar of Asiatics, the applicants had put themselves in the wrong and were not therefore entitled costs.

Residence by Coloured Persons

Mr. W. J. Thomson, A.R.M., Boksburg, has given the following reasons for his decision in the matter of the *Boksburg Municipality v. Moses* :—

The accused was charged with contravention of Bye-law 38 of Section 5 of Chap. 2 of the Public Health Bye-laws of the Municipality of Boksburg.

The facts were admitted—they were as follows :—

Accused is the holder of Stand 50, Old Asiatic Location, within the Municipality of Boksburg. This, by the way, is not a location controlled by the Municipality, but simply a number of buildings occupied by Indians, natives and other coloured peoples. The accused rented four separate rooms ■ four coloured people—one male and three females, a Cape boy and Cape girls. These four were not household or domestic servants, and the accused had no permission from the Town Council.

The only defence raised was that the bye-law is *ultra vires* so far as the words "coloured persons" are concerned. It was contended that the Town Council are permitted by Section 37 of Ordinance 58 of 1903 (the statute under which the Bye-laws were made) to compel all natives residing in the Municipality, with certain exceptions, to live within the location set up and controlled by them, and Section 3 of the Location Bye-laws in force in the Municipality was put in. It is clear that Section 37 does not give the Municipality any power to order or compel coloured persons to reside in locations, and it was contended that Bye-law 38 is an attempt on the part of the Municipality to get round the fact that they have no such power, and that the Bye-law is consequently *ultra vires*.

It was laid down in *Lewis & Lewis v. Rex* (1907) T.S. 1017, that if a Bye-law is *ultra vires* it must either be directly authorised by the express terms of some section of the statute under which it purports ■ be made, or it must duly and reasonably fall within some general powers conferred on the local authority by the statute. It was not contended by the municipality that Bye-law 38 was directly authorised by any section of Ordinance 58 of 1903, but it was submitted that it fell within the general powers conferred on the local authority by sub-section 15 or 18 of Sections 42 or both. The former sub-section empowers the Council to make Bye-laws for, *inter alia*, the maintenance of public health, and the latter for the prevention and abatement of nuisances. The only question to be decided was whether the bye-law was a reasonable one under either or both of these sub-sections. I came to the conclusion, following the judgment of Mason, J., in *Stanton v. Johannesburg Municipal*

ity (1910) T.P. 742 that I had the power to determine the question.

There have been several cases decided in this country on the question of the reasonableness of Bye-laws, and in most of the latest cases the test applied by Russell L.C.J. in the English case *Kruse v. Johnson* (1898) 2 Q.B. 91 has been followed. His remarks are quoted in full in *Smith v. Germiston Municipality* (1908) T.S. 240, and there is no need to repeat them. Applying the test, ■ appears to me that the Bye-law is by no means an unreasonable one. If the Council had no power to make such a bye-law, it is conceivable that a man who had a large number of rooms in his yard in a closely populated part of the Municipality (a state of things by no means uncommon along the Reef with its many boarding houses) might let them ■ to coloured people, e.g., very low-class Indians with no caste, or very low-class Cape boys or Cape girls. Now it is a matter of common knowledge how such people herd together in large numbers in small rooms, and that their habits are, by no means cleanly, and such action might very easily render the yard extremely insanitary and deleterious to public health. Such being the case, it appears to me that the Bye-law would be a reasonable one either under sub-section 15 or under sub-section 18. With reference to the latter sub-section the Municipality are not bound to wait until the state of affairs in any particular yard or house becomes a nuisance, but have the power to prevent the nuisance arising, and this is what they have done. In *Moses & Another v. Boksburg Municipality* (1910) T.P. 713 a Bye-law prohibiting a hawker or pedlar from remaining or loitering in any spot to which the public have access for longer than 20 minutes for the purpose of his trade was held to be *ultra vires*, and in deciding the question the Court carefully considered these two sub-sections, and apparently came to the conclusion that the bye-law was not only reasonable under sub-section 21 of Section 42, but was also reasonable as a bye-law for the maintenance of public health or for the prevention of nuisances, and it appears to me that there are even stronger grounds for concluding that the Bye-law 38, now under consideration, is reasonable than there were in that case.

Under the circumstances, I came to the conclusion that the Bye-law is *ultra vires* and found the accused guilty. The punishment of imprisonment in default of payment of the fine was inflicted under Section 50 of Ordinance 58 of 1903.

The following is Bye-law 38, Section 6, above referred to :—

"Any person who without permission in writing from the Council establishes or maintains any compound or other place for the housing of natives or coloured persons, not

being domestic or household servants, shall be guilty of these bye-laws, shall be liable to a penalty not exceeding twenty pounds, and to a further penalty not exceeding two pounds for every day during which such offence shall continue; provided that nothing in this bye-law shall ■ held to refer to the housing upon the property of any mining industry."

Regulation 3.—Native Locations—

"From and after a date to be hereafter fixed by resolution of the Local Authority, every native dwelling or remaining within the limits of the jurisdiction of the Local Authority, with the exception of such natives as may reside on the premises of their European employers, shall be required to reside in a Location, and after the said date every native hereby required to live in a location, who shall be found residing elsewhere within the jurisdiction of the Local Authority shall be guilty of a breach of these Bye-laws."

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued from page 220)

THE HON'BLE MR. SUBBA RAO : "Was there any Indian member of the Sanderson Committee?"

THE HON'BLE MR. CLARK : "There was no Indian member. The report of the Committee was unanimous. The Hon'ble Mr. Fremantle, who was a member of it, has, I think, proved to Council how far-reaching were their inquiries and what care was taken to hear every side of the question. Although the committee did not actually visit the colonies concerned, representatives of different shades of opinion were brought over at Government's expense to give evidence. The considered opinion of the Committee on the main issue is best quoted in their own words. 'It can safely be said,' they write, 'that, notwithstanding some unfortunate occurrences at times now remote, the system has in the past worked to the great benefit not only of the colonies but equally of the main body of emigrants, and this is so still more in the present. So far did they consider that the majority of emigrants undoubtedly prospered, that they wished steps to be taken by the Government of India to popularise emigration to India, relinquishing to this end the attitude which they have hitherto maintained of a strict neutrality. The Committee rejected unhesitatingly the imputation, which is still at times advanced, that the system of indentured labour, as it affects emigrants to British Colonies, partakes of the nature of slavery. They expressed the opinion, after examining the best

and most authoritative evidence that they could obtain, that whatever abuses might have existed in the past, no such charge can be substantiated against the system as it at present exists, and as it has been in practice during the last twenty or thirty years.

"They considered that the restrictions placed on indentured emigrants are not in their practical operation excessive. They noted that the provisions as to arrest if a coolie is found without the passes which he has to use when he leaves the plantation seemed to be excessive and unnecessary, but they said on the whole that in actual practice they found that these provisions were not abused. They point out that outside the terms of the contract, the principal conditions of which have been twice explained to the coolie before he enters into it, he is for all purposes a free man whose rights are carefully watched over and guarded by a special staff of Government officials. Of course much must depend on the efficiency and rectitude of the Government officials, but as the Committee say, the system must in the last resort be judged by its results, and in the evidence before them they found a general concurrence of opinion that so far from exercising any depressing or debasing influence on the emigrant, it in fact encourages in him the growth of an independence of character. There is an impressive passage in the evidence of Sir Charles Bruce, who was Governor of British Guiana, when Surgeon-Major Comins, then Protector of Emigrants in Calcutta, came to visit the colony on a tour of inspection. He quoted the following words which Surgeon-Major Comins had used:—

"No one, who knows the Indian coolie can fail to be struck by the great difference between the coolie in India and children born in the colony."

Whatever be the cause, whether change of climate, better food, easy times, more responsible duties or position, the influence of travel, or freedom from the narrowness of caste prejudice, the result is very apparent. The children born in the colony of Indian parents revert to a higher type of civilization, and in appearance, manner and intelligence are so much superior to their parents that it is difficult to believe they belong to the same family. The boys and young men are stronger and better looking, and are able to turn their hand to anything at a moment's notice, with a smartness and knowledge of the world which would vastly astonish their grandparents in India; while the girls and young women have a beauty and refinement rarely seen in public in India, many having all the appearance of good birth and breeding usually associated only with families of the best blood. The daughters of men who do not require them to work, lead a happy life, free from the care and toil

which aged their mothers before they had reached their prime."

"In the same way another witness, the Rev. J. Morton, who lived 41 years in Trinidad—and a missionary I imagine is not a person who would take a biased view in this matter—found that the system worked better and induced a better and more independent type in the labourers that came over. I think in the face of such evidence it cannot be contended that indentured labour has an evil influence either on the physical condition or on the morale of the Indian emigrant. In connection with this question of physical condition, Hon'ble Members will recollect that the Hon'ble Mr. Gokhale referred to the considerable mortality which has taken place on occasions among indentured coolies during the last seventy-five years. He went back a long way, but I think he might have added a little more as to the present state of the figures of health. I have here the figures of mortality in this country and in the colonies. In British Guiana the death-rate of Indians on the estates under indenture averages 26.6 per thousand over the last nine years, in Trinidad during the same period it ranged from 14.5 to nearly 20 per thousand, in Fiji in 1909 it was only 7.43 per thousand, and in Jamaica it is 23 per thousand: that is to say, the highest is 26 per thousand and the lowest is nearly 8 per thousand."

THE HON'BLE MR. GOKHALE: "In Jamaica it is higher than British Guiana. In Jamaica it is 33. It is higher than the general population."

THE HON'BLE MR. CLARK: "Among the indentured immigrants the death rate is 23."

THE HON'BLE MR. GOKHALE: "In Jamaica the total rate for the Indian population is higher."

THE HON'BLE MR. CLARK: "I am not referring to the general population. The comparison I was going to make was between Indians in the colonies and in their native country. My point is that the death-rate is lower among the indentured immigrants than the death-rate in the United Provinces, from which a large number of those coolies are obtained, and where the death-rate was in 1909 37 per thousand and in 1910 52 per thousand. At the same time it is perfectly true that the sound working of the system depends upon a series of safeguards, and there are openings through which abuses can creep in. I will not deny that, and it is not surprising to find that the Hon'ble Mr. Gokhale and other speakers have called attention in the course of the debate to certain points referred to in the evidence before the Committee. The first of these is the question of Protectors and Magistrates. The Hon'ble Mr. Gokhale considers, I think, that these officers do not carry out their duties as efficiently as they ought to. He went a little further and hinted that some of them were inclined

to favour the planter rather than the labourer. The most serious complaints contained in the evidence before the Sanderson Committee under this head were in connection with Trinidad. A Member of the Trinidad Legislative Council, the Hon'ble Mr. C. P. David, who gave evidence before the Committee, complained that the Protector was not sympathetic with the Indians: that he lived in the town at some distance from the estates; and that inspection was not as thorough as it should be. Similarly, Mr. Fitzpatrick of Trinidad, who attended as a representative of the Indian community, gave evidence somewhat of the same tenor. On the other hand, Mr. Huggins, a Magistrate, who was in the colony for 25 years, gave entirely conflicting evidence, and said that the Protectors were very popular with the Indians, who came to them about any troubles however small. The Committee themselves arrived at the conclusion that while they considered that Mr. Fitzpatrick's views were not justified in the evidence brought forward, it was no doubt a matter which required watching. There was another complaint mentioned by the Hon'ble Mr. Gokhale in connection with a certain Magistrate, Mr. Bateson, in Mauritius. But Mr. Bateson stated that he found difficulty in cases where a coolie brought an action against his master because the coolie could not state his case efficiently in Court, and Mr. Bateson did not feel that he was as Magistrate entitled to assist him in any marked degree. The Committee in their comment on this evidence considered that Mr. Bateson had taken too narrow a view of his duties, and that he might very well have made more efforts to assist the coolies, and I think this is a conclusion with which everybody must agree. These are the only two cases where the evidence points to anything like a shortcoming. I do not think therefore that there is any strong presumption of shortcomings, but at the same time I entirely agree with the conclusions of the Committee that the matter requires careful watching, because a great deal depends upon it.

"A more serious matter in my judgment is the large number of prosecutions that occur under the Act, and it is all the more serious because it can be substantiated by figures. In British Guiana, in 1907-1908, there were 3,835 complaints by employers against immigrants with an indentured population of only 9,784. The percentage of complaints is the indentured population was 39.2 and of convictions 20.6. In Trinidad, there were 1,869 convictions for offences against the labour law in 1907-1908 for a total indentured population of 11,506, or about 16.5 per cent., and in Fiji there were no less than 297 charges against labourers of which over 90 per cent. resulted in convictions. In Mauritius, matters are much better; but, even

there, at the time when Mr. Muir-Mackenzie visited the colony, there were 4,101 convictions as compared with the total number of indentured labourers employed of 52,247, given an average of 7.8 per cent., although the average has since fallen to a little more than 3 per cent.

"Well, I think, there is no denying that these figures are disquieting. I think everybody will be glad that the Committee has recommended that the colonies in question should hold an inquiry into the matter. There are certain contributory causes which account in part for the large number of these convictions. Whatever the precautions taken in the recruiting districts, a certain proportion of men are accepted, who are not fitted for agricultural work, or who are idlers with no intention of working except under compulsion. These men swell the list of prosecutions and often come before the Court again and again. The limitation of the area of recruiting suggested by the Committee should make for the elimination of this factor. In Trinidad, again, in order to prevent an employer encouraging or permitting his labourers to abscond when work is slack so as to avoid having to pay them their wages, he is compelled to prefer a charge against any deserter within 15 days of the offence; and an absence for three full days without leave constitutes desertion. The Indian labourer is not fond of continuous work, and it is probable that this fact would account for a good many of the prosecutions. But the case for inquiry is strengthened by the general tenor of the evidence which shows that, in the best managed estates, prosecutions are not much resorted to. It is very desirable, I think, that the inquiry should be held, and it is greatly to be hoped that the Colonial Governments will look into the matter and that estate managers will in the future be less ready to adopt this most unsatisfactory means of enforcing their strict claims against the immigrants. The Committee made several other recommendations dealing with defects which they considered to exist either in the laws in the colonies or in the arrangements for recruiting in this country. Those recommendations have been considered by the Government of India and we are now in correspondence on the subject with the Secretary of State. I, therefore, cannot make any definite statement about them, but I think I may say this much, that the Government of India are, generally speaking, in agreement with the great majority of the recommendations made. One of the most important of the matters dealt with is the question of re-indentures to which the Hon'ble Mr. Gokhale referred. Now there is no question that re-indentures stand on an entirely different footing to indentures. The indenture system is necessary in the interests of the employer as ensuring him some return for the cost of the passage of the

labourer whom he has imported from a great distance, and is necessary in the interests of the labourer because it ensures him work and proper housing, and so on, when he arrives in a new and strange country. Neither of these arguments can be brought forward in defence of re-indentures. When a coolie has finished his first indenture he has discharged his obligations to the employer in respect of the cost of his passage. On the other hand, he may fairly be expected to have found his feet and no longer to need special protection. This matter, again, is one which is under correspondence with the others with the Secretary of State and I cannot say anything definitely about it; but undoubtedly there is much to be said for the recommendations of the Committee that in all colonies where the system still prevails, the duration of contract of re-indenture should be limited to twelve months and that measures should be taken to abolish the practice within a reasonable time.

(To be Continued.)

Tax Resisters in England

Passive Resistance Against the Insurance Act

Reuter cables from London that, on the 27th ultimo, the Countess of Desart presided over a demonstration of 1,000 people in the Albert Hall, organised by the Servants Tax Resisters' Defence Association, which resolved to refuse to comply with the Insurance Act.

A non-political meeting, held at the residence of Lady St. Helier yesterday, appointed a committee, of which Lady Selborne and Mrs. Harcourt are members, to form a special insurance society for female domestics.

Lady Desart and others recently wrote a letter to *The Times* in which they made the following statements:—

"The Government, ignoring the protests made by all classes of the people against the Insurance Act, proposes on July 15 next to compel us all, employers and employed alike, to begin paying for a scheme which Sir Robert Morant, the Chief Commissioner, is reported to have described as a 'joint adventure between the Societies and the Commissioners.' By a strange refinement of ingenuity employers are not only to contribute themselves towards the cost of this adventure, but are to become the instruments for compelling people poorer than themselves whom they happen to employ to part with hard-earned money for the same purpose—an arrangement bitterly resented by both parties and utterly foreign to English custom and liberty.

"So deep is this resentment that about 10,000 mistresses, householders, and domestic servants, to whom as a class the Act is more unjust than to any others, save perhaps the agricultural labourer, have already taken the extreme step of pledging themselves not to pay, as insured persons, or collect, as employers, the taxes imposed by the present Act."

Correspondence

Durban United Indian Sports Association

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—The above Association has been formed with the following objects:—

(1) To obtain from the Durban Corporation or to take over the management and control of the recreation grounds and, if need be, to equip, maintain and improve them to meet the needs of the various Indian Sporting bodies.

(2) To act as a recording body of sporting events.

(3) To exercise general supervision over the conduct of all sports and pastimes of the Association.

(4) And generally to do all that may be necessary for the peace, order and good government of the Association and for the progress and improvement of sports in general.

All the properly constituted Indian sporting bodies have affiliated, and, in their representatives, with ten laymen from the non-sporting section of the Indian community, are vested the government of the Association.

The officials elected are:—Patron: J. G. Tyzack Esqr., President: Mr. Joseph Royappen, B. A., Vice-President: Mr. K. R. Nayanah and the Rev. D. Koilpillai, B. A., Hon. Secretary: Mr. Christopher, Hon. Treasurer: Mr. S. Emanielly, Hon. Auditor: Mr. A. H. Motala.

The S. A. I. F. A. and Natal

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—Since the appearance of "Indo Junius's" contribution on the above subject in your columns, the writer has not been without hopes that Messrs. Ernest, who are in the possession of the Sam China Cup, would evince some sportsmanlike spirit by taking up a reasonable attitude, but, alas! they must have their pound of flesh. The Secretary of the S. A. I. F. A., Mr. F. B. Ernest, has replied to Natal's application to the effect that its letter was submitted to the Council and, if the apology demanded be made, their application will be accepted. But

whence came the members who constituted this Council?

At a meeting of the Natal Association, held recently, the matter was thoroughly discussed, and the feeling among the members was that an apology should be made.

It was, however, resolved that the suggestion be made to the S. A. I. F. A. that the matter in dispute be referred to arbitration, and, in all conscience, what can be fairer? We have no Association greater than the S. A. I. F. Association, and, in the extraordinary circumstances in which the S. A. I. F. Association is placed, how else than by arbitration can the question be settled? Is it that there might be a fear that arbitration might bring to light some phase of the question unfavourable to the officials of the S. A. I. F. Association? Be that as it may, the time has come that officials must realise that they are appointed in the interests and for the improvement and encouragement of sport, and not for the purpose of ruining it.

Yours, etc.

FREE LANCE.

The Late Mr. Stead

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir.—The tragic death of the late Mr. W. T. Stead must have shocked all who remember his great fights for truth and for the recognition of the need of a spiritual outlook upon the affairs of daily life.

I had the honour and privilege, when I was in London last year, of meeting him at his office and being received as a guest in his house at Westminster. It was at the end of August that I met him by appointment, and we had a long talk upon the ethics of passive resistance and the actual meaning of the Transvaal struggle, in which he was deeply interested. He wondered what, if anything, was likely to be the influence of passive resistance upon the South African native mind. His reasoning may be seen in the remarkable "Open Letter" published shortly after in the *Review of Reviews*. On Sunday, September 17, I was a guest at his house, and again we had a long talk. Several other people were present, and quite a vivid argument was raised on the Indian problem in South Africa.

I always thought that Mr. Stead's argument in favour of practical independence of those dominions to which self-government had been granted was exaggerated. He never seemed adequately to realise the Indian side of the question and the responsibilities involved, and I remember his criticism of the conclusion of my article in the *Empire Review* of June, 1905, in which I suggested that possibly this question was the rock upon which the British Empire was likely to split. But his sympathy with our cause was unfaltering, and we may well join in mourning for a great, good, and

sincere man who loved truth and suffered for it.

Yours, etc.,

H. S. L. POORAK.

Matheran,

May 9, 1912.

EDWARD TIPPOO.—We have forwarded your letter to the Secretary of the Durban United Indian Sports Association.

Indians in Canada

A Hard Struggle for Rights

The Vancouver correspondent of the *Express* (Winnipeg) sent the following message to his paper on the 12th May:—

Once again the two Hindu women, Karter and Kor Singh, have managed to defeat the immigration authorities and evade deportation on the steamship *Monteagle*, which sailed to-day. The women are the wives of Bhag Singh, secretary of the Gurunank Mining and Trust company, and Balwant Singh, high priest of the Sikh temple, and have been the storm centre of legal proceedings since their arrival last December.

This morning A. M. Harper, counsel for the Sikhs, appeared in the Supreme Court Chambers with an application for *habeas corpus*, claiming that the arrest of the women by the immigration authorities yesterday afternoon was illegal. He alleged that the order-in-council for their deportation was invalid, as it exceeded the jurisdiction allowed. He also claims that the Hindus, having acquired domicile, the wives acquired the domicile, also, and further claims that order to allow entrance only to those Hindus who come by direct passage was aimed at the exclusion of the labouring classes and not at the exclusion of the commercial classes of Hindus.

The detention of the women was only accomplished by strenuous efforts on the part of their counsel. The order-in-council ordering the return was only served on them at 4 o'clock yesterday afternoon, at which time the registry closes. Nothing daunted, McCrossan and Harper drew up all the necessary papers and draft orders and submitted them to Mr. Justice Murphy at his residence late last night, with an application for special service. After securing the necessary order for special service from his lordship, they had to go to the residence of Registrar Pottenger, who after 1 o'clock at night re-opened the registry and filed the documents.

With these formalities completed, the lawyers journeyed to the residence of Malcolm J. Reid, chief inspector of immigration, and thence, at 2 o'clock this morning, served him with the papers compelling him to appear

in Chambers this morning in answer to the application for *habeas corpus*.

W. B. A. Ritchie, K.C., appeared as counsel for the Crown in the proceedings, and as the case promises to require considerable research among the law books and some deliberation on the technicalities, it was adjourned till Monday. In the meantime the two women and their children will have to remain here until the *Monteagle* returns at least.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, has addressed the following letter, dated the 20th ultimo, to the General Manager of the South African Railways:—

"The attention of my Association has been drawn to a new arrangement made at Fordsburg Station, whereby British Indians are not served at the usual window, where they have been hitherto in the habit of applying for tickets, but are required to buy their tickets—no matter for what class—at a window specially set apart for coloured people.

"My Association trusts that this invidious distinction has not been sanctioned by you, that the Notice posted at the Station will be removed and the practice hitherto prevailing resumed."

On the 25th ultimo Mr. Cachalia wrote as follows to the Secretary for the Interior, Pretoria, on the question of public baths:—

"A complaint has been brought to the notice of my Association, to the effect that no conveniences exist at Warmbaths at present to enable Indian ladies to receive the benefit of the public baths there. I shall be obliged if you will be good enough to inquire into the matter, and inform my Association whether Indians generally may not have the benefit of these baths."

A general meeting of the Tamil Benefit Society was held at 143, Market Street, Johannesburg, on the 26th ulto, the chairman, Mr. V. A. Chettiar presiding. There was a large attendance of members, and there were also present Messrs. Gaudhi, Ritch, Manilal Doctor, Sorabjee, R. M. Sodha, Dhulabhjee Kalanjee and others. The Chairman, in opening the meeting, referred to his impending departure for the Motherland. He spoke of the work done by the Society during the passive resistance struggle, and urged the members to keep up the reputation of the Society. Messrs. Gaudhi and Ritch briefly explained the position with reference to the Immigration Bill, and paid a glowing tribute to the

yeoman service rendered to the cause by Mr. V. A. Chettiar, Messrs. C. K. Thambi Naidoo and P. K. Naidoo dwelt at length upon the great work done by Mr. Chettiar, who, in spite of declining years and failing health, had ever been foremost in communal work. The following were then elected office-holders: Mr. C. K. Thambi Naidoo, President; Mr. Peter Moonlight Moodaliar, Vice-President; Messrs. P. K. Naidoo and P. Sivalinga Padiachy, Secretaries; Mr. A. A. Moodaley, Treasurer; Messrs. R. C. Pillay, N. P. P. Pillay, S. Vasoodevan, C. Ram Moodaley, A. Chokalinga Moodaliar, S. K. Padiachy, V. N. Naidoo, K. M. Pillay, K. Kolappa Pillay, M. V. Naidoo, R. M. Moodaliar, V. Veera Pillay, P. Valoo Padiachy, R. Armuga Padiachy, R. Valoo Padiachy and S. V. Pillay, Committee.

A free school has been opened under the auspices of the South African Malay Association, free to all Moslem Children at the corner of 2oth and Krause Streets, Vrededorp.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	378	8	8
Grahamstown Indians	1	7	3
Stanger Indians (through Mr. G. C. Patel)	12	3	3
	£391	19	2

The Indian Educational Institute

Prize-Giving

The prize distribution ceremony of this Institute took place on Sunday last, Mr. Gandhi presiding. Many leaders were present at the function. The Headmaster, Mr. Heath, paid a tribute to Mr. H. L. Paul's energy to which alone he attributed the existence and continuance of the Institute. The Headmaster stated that Mr. Paul's efforts ought to be supported by other leading Indians. The average attendance was 22. Several boys gave fine recitations. Master Eugene Paul's club swinging was much admired. Votes of thanks were given to Messrs. Heath and Paul.

The following donations were announced:—

Mr. Mahomed Cassim ten guineas, Mr. Dawad Seedat five guineas, Mr. Fancy two guineas, Mr. Nana one guinea, Mr. Coovadia one guinea, Mr. Dawad Mahomed three guineas, Mr. Moola two guineas. Mr. Paul thanked these donors and the gentle-

men who had given books, etc. He specially mentioned Mr. Mahomed Abed's services to the Institute. On behalf of the Institute, illuminated addresses were presented to Messrs. Dawad Mahomed and Mahomed Cassim.

A Fearless Doctor

On the Treatment of Lepers and Black People

At the sitting of the Tuberculosis Commission, at Maritzburg, on the 2nd instant,

Dr. Allen stated that he did not think there was any great amount of tuberculosis among the raw natives. He attributed this to the open-air life they led, and to the fact that their reed-huts were saturated with smoke. Another cause of their good state of health was the fact that they refused to drink milk. When he had sick natives in Grey's Hospital it was an impossibility to get them to drink—it had to be disguised by means of rice, tapioca, etc.

"I consider it a cruel and oppressive wrong to let things go on as they are at present," continued the witness, referring to the fact that notification alone was required at the present.

"The poor ignorant people lie and suffer," he went on, "and all they get is a man calling to enquire what is the matter. He gathers it is tuberculosis, and notifies it accordingly. There the matter ends, and the poor ignoramus, who expected medical help, gets nothing. It is a cruel shame, and a reflection on the white man."

He added that he (witness) would not notify the Corporation authorities of a case if it were not for the fact that he was risking imprisonment. Why the white people refused to spend money on natives was because they believed in the principle—a false principle, he suggested—of saving money.

Asked what remedy he would suggest, Dr. Allen said that a primary thing would be the supply of clean, sanitary dwellings. He would not allow them to go into dwellings where there had been death from tuberculosis until those places had been thoroughly disinfected.

The Chairman: You are a rate-payer, and would you like to pay for the upkeep of these native dwellings—or, at least, for the cleansing of those dwellings?—No, of course it is not palatable, but I should be prepared to bear my share in the case of humanity.

The Chairman: Why don't you go for your Town Council on the point—are't they neglecting their duty?—I do not see why I should. There is no law to enforce them—and there should be.

The witness also expressed the opinion that there was not a Corpora-

tion in the country that would pay anything for the black people unless they were forced to.

It was gross selfishness on the part of people to force those inflicted with leprosy into "a group by themselves on an island."

The Hon. To Water: But surely, doctor, you would not allow them to stop to let others become infected—wouldn't that be cruelty?—No, let everyone take their chance. Why should those whose affliction already weighs them down with suffering be further punished by being thrust away from homes and friends.

He would recommend that no ricksha be allowed to contain more than one person. Laundries were the means of spreading disease, owing to the mixing up of dirty clothing—

Natal Advertiser

Verulam Hindus

Inaugurate a School

A general meeting of the Veda Dharma Sabha was held at Sutherland, on the 23rd ultimo, for the purpose of bringing forward the question of establishing a school at Verulam Temple. Babu Mejlising was voted to the chair and there were also present Babus Talwantsing, Maheshsing, Kaloosingh, Hardevasingh, Ramchhub Maharaj, Padamsingh, Mahashya Ramphal, Gaysingh Varma, and others. Vedic Mantras were recited by several boys. About £26 were collected at the meeting for the school. Mr. Mahashya Ramphal kindly supplied refreshments.

The *S.A. Jewish Chronicle* is organising a movement to bring about the teaching of the Hebrew language to Jewish children in the secondary schools of the Transvaal. A petition to the Director of Education has been drawn up and circulated. Dr. Landau, the Rabbi of the Jewish Synagogue in Johannesburg, writes a letter to the *Chronicle* in which he urges upon Jewish parents the necessity of giving their children a knowledge of the Hebrew language, literature, and religion.

Contents

	Page
The Ownership of Land	225
French Creoles and the Asiatic Law	226
Mr. Dawad Mahomed's Departure	227
From the Editor's Chair	227
The Question of Costs	227
Residence by Coloured Persons	228
The Debate on Indentured Labour	228
Tax Reclaimers in England	230
Correspondence	230
Indians in Canada	231
Transvaal Notes	231
Indian Famine Fund	232
The Indian Educational Institute	232
A Fearless Doctor	232
Verulam Hindus	232

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgebi Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No. 11, P.O. Box 11,

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.H.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "માર્સ"
અલેક્ઝાન્ડ્રા બીલ્ડિંગ્સ, પ્રીટોરીઆ.

ભગત રવા હુરીયાઈ
જનરલ મેનિજર મરચાંડસ
મરહતા હેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરખાન, રેશમી
ફાબ વગેરે પરચુરસ બાલ મળશે.
આવે, જુઓ અને ખાતરી કરો.
એવું મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટેલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીલ્ડિંગ, બોક્સ-સમરમ. બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
OR
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

તકમાર છે!

તકમાર છે!!

દક્ષિણ આફ્રિકા દરેશન

વર બેઠા બંજા!

વહેલો તે પહેલો!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીઓની સ્થેબી કમ્પી સાથે મી. વાંખીના ઇવન. જરિયનજી.
સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળ પર સેઠ મેહલાલા લાલક ૧૫૦ પાનાનું ચમુલ પ્રસ્તુત. કીમત ૧/૬
મળવાનાં ટેકાણા: ઇવનજી રજુનાઈ હેસાઈ, બોક્સ ૬૫૪૧, ટેપટાલન; ઇ. ડી. હંસલાલ
ની કુર્. ૧૭૦ મે સ્ટીટ કમ્પન; વસ્તુલાલ જુલાલભાઈ, બોક્સ ૩૫૫૩, બેઠાનીસમરમ.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા મુંદર ફોટોગ્રાફ

માનવતા દાદાભાઈ નરસી
મી. એમ. એમ. નાઝર
ઈડિયન સ્ટેશન બેસ કોર
અફઘાનીસ્તાનના અમીર
મી. અમીરહીન કુશ્તર
મેસરસ એમ. ડી. વાંખી અને એચ. એ. અલી
મી. સોરાબજી સાહુપુરજી બહાવનીઆ
મી. હમર હાઈ આમક બેવેરી

મી. હમામ અબ્દુલ હાદર બાલાઝીર
સ્ટેડરનના બહાદુરી
મી. પોલાક
ચેતનજી કારકુન
જુનઈમાં ત્રાંસવાલના રેલપારીઓ
મદ્રાસમાં ત્રાંસવાલના રેલપારીઓ
મરહુમ મી. નાજાપન
મી. રેલનલક

કીમત: દરેશન ૧ રૂબી, પોસ્ટેજ ના રૂબી.

ગુજરાતી કાવ્યદોહન લામ ૧ લો કી. શી.ર-૬, પોસ્ટેજ ૯ પેની
લખો: ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
8 KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJEY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 338, LOURENCO MARQUES.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each

International Printing Press
PHOENIX, NA

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer,

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: 'SAMY,

KUILS RIVER STATION.

કુદ મુક્તમાં મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

આદ્ય આદ્યિક માટે લુગ અને લુગ માલ. અમે આપણા લાંબા અનુભવ પછી ફરક વેપારીની ભાગ માટે અમર આપીએ છીએ કે આપણા કરાનામાં ફરક રકમની સ્વીકૃતિ (ફેબ્રીન તથા કાદર ભરના બાવળની) તથા ફરક રકમના ચાલુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ હબેકવીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈ અને ટકાઈ તથા સારા છે. બહાર આમના ઓરકરો પર પુરતું પ્લાન દર સારો પેટોમ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે ફરક બજારના વેપારીની દુકાને આપણા માલ જોશો, યા ફાઈમાં આવી ખાત્રી કરશો. પાછલ લીસક માટે લખો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Mission Street, Newtown

સાચાં તોલાં અને તાજવાં

તમને પસંદ પડે તેવાં તોલાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે ખરેખર બનાવનારાઓની પાસેથી જ ખરીદો. તેઓ સાચાં અને ખરા જર તાજવાની ખાત્રી આપે છે.

અસા તાજવાંથી ખરું જોખમ શક્ય નથી. અને તેથી તે વાપરનારાઓને હાથે ખરા જોખમ કરતાં વધારે આશુ' ભય છે. ખાત્રી વગરના કોઈ પણ કાંમ અમે વેચતા નથી. કૌંમત માટે પુછો:

કબલ્યુ. અને ટી. એવરા (સા. આ.) લીમીટેડ.

તાજવાં બનાવનાર અને મુદારનાર ૨૧૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ ડરબન.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા મુજરાતી ભાષાંતર સાથે સોનેરી પુકું અને શ્રી ભગવાનની ઉબી સહીત કિંમત રૂ. ૧/- સ્પષ્ટ સાથે

મુજરાતો કાવ્યદોહન ભાગ ૧ લો કિંમત ૨/૬, પોસ્ટલ હ પેની.

લખો: ઉદરનેશનલ પ્રીવીંગ પ્રેસ, ફીનીકસ.

આરમ પ્રકાશ

હીંદુ લાઈબ્રેરીના સાંસ્કારિક તેજસ્વી પ્રારંભિક ચલણીના વિચાર કરનાર કુલરાતી ભાષામાં આ એક "આરમ પ્રકાશ"નું પ્રગટ થાય છે. પરદેશમાં પોતાના કુદ'બને ધરમની સ્વીકૃતિ મળતી રહે તે સારું "આરમ પ્રકાશ"નું પ્રગટ થાય છે.

પરદેશી લખાણ ૧૨૫ રૂ. ૬/- પોસ્ટલ સાથે. વધુ સાંસ્કારિક ઉપદેશવાળું પુસ્તક છે. લખો

મનેજર,

આરમ પ્રકાશ, મીરમામ, મુંબઈ

જસમાની મરખો

ધાર્મિક આધવાદીઓ ઉપર ઇ. આમાં ઉપાલેસ હિંતકાઓક કાવ્ય સ્થપાનીઆ આકારે ઉપાઈ બહાર પાડ્યું છે.

કિંમત: પેની ૧

સ્પષ્ટ ખરમ: અરથી પેની

લખો: ઉદરનેશનલ પ્રીવીંગ પ્રેસ ફીનીકસ, નાતાલ.

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade; Stock about £350; Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં દુકાન વેચવાની છે.

હીંદી અને મેડીયો સાથે આ દુકાન સારો વેપાર કરે છે. સ્ટોક આકારે યા. ૩૫૦. માલ લાખસેન્સ છે.

લખો: બોક્સ ૯૧૪, ડરબન.

નડીયાદ હીંદુ અનાથાશ્રમ

મંત્રેઓ લખે છે કે:—આ અનાથાશ્રમમાં અનાથો અને અપંગોની સંખ્યામાં મોટા વધારો થવાથી અનાથોને રહેવા વિગેરે માટે ધણી અવગત પડે છે. જેથી આશરમના મુખ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાથ, અપંગો વિગેરેને સમાજ કરવામાં આવશે. મકાન ને લગતી ફરક ઓરડી બાંધતાં લગભગ પાંચશી રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે, તથાપિ કોઈ દાતા મદદસ્થ જોઈ વખતે રૂ. ૨૫૦ આપશે તો તે મદદસ્થના નામની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાકાનું તખ્તી ચોટી તે સખી દાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ ભવ્ય તેમ છે પરંતુ કોઈ જોઈતી સખી મદદસ્થ તથા હજાર રૂપીઆ સામટા દાન આપશે તો એ આશુ' મકાન એ દાતાના નામથી બધાવી અમે કૃતાર્થ થઈ શું. આ મકાન આશ્રમમાં ધણીજ આમળી પડતા સ્થળમાં પોતાજ સમયમ. બંધાનાર હોવાથી લગભગ સંખ્યનો અમલ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં જેથી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો: મંત્રી, હીંદુ અનાથ આશ્રમ, નડીયાદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	5	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	6

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૬ ઠી જુલાઈ ૧૯૧૨.

અંક ૨૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૬ ઠી જુલાઈથી, તા. ૧૨ જુલાઈ સુધી, ૫૦ સં ૧૯૧૨

હીંદુ—અધિક અષાઢ વદી ૭ થી અધિક અષાઢ વદી ૧૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુસહમાન—તા. ૨૦ રજબથી તા. ૨૬ રજબ સુધી ૧૩૩૦ હીજરી.

વર.	મી.	હીંદુ તીથી.	મુ. પા. સુવેદ્ય	સુવર્ણ
કની.	૬	૫૬	૭ ૨૦ ૨૮ ૫૪ ૫ ૧૧	૨૫
રવી.	૭	"	૮ ૨૧ ૨૯ ૫૪ ૫ ૧૨	૨૬
સોમ.	૮	"	૯ ૨૨ ૩૦ ૫૪ ૫ ૧૨	૨૭
મંગળ	૯	"	૧૦ ૨૩ ૧૬ ૫૪ ૫ ૧૨	૨૮
બુધ.	૧૦	"	૧૧ ૨૪ ૨૬ ૫૪ ૫ ૧૩	૨૯
ગુરુ.	૧૧	"	૧૨ ૨૫ ૩૬ ૫૪ ૫ ૧૩	૩૦
શુક્ર.	૧૨	"	૧૩ ૨૬ ૪૬ ૫૪ ૫ ૧૩	૩૧

અઠવાડીક

મી. હાઉડ મહમદ...	૩૬૭
મી. બાબાતનો કેસ...	૩૬૭
મી. બાબાત અને મી. રીચ સામેનો કેસ...	૩૬૮
મી. પોલાકની કલત...	૩૬૯
બોન. મી. ગ્રામલેના હરાવની વરણ...	૪૦૦
૫૨ જાપાની હીડા...	૪૦૦
ગ્રીમીટીના મજૂરીની બંધકરણ...	૪૦૧
ફોર્મ ફંડ...	૪૦૧
હાઇબેને વિદાયગીરીનું માન...	૪૦૨
ક્રીસ્ટો-ગુરમી કલત...	૪૦૩
હરજવાસમાં રહેવાની હાલગીરી...	૪૦૮
પ્રેમિકરણની જુલાની...	૪૦૮
કપના હવારબોની અવરહતા...	૪૦૯
અવરમેઠ પ્રેમકમાંથી નોટીસો...	૪૦૯
કેલેન્ડરના કોલેક્શન મરજો-તેજક સવા...	૪૦૯
મારિસબરના હાંદીપદ આરેમ...	૪૦૯
પરજુરણ...	૪૧૦
કોલેક્શન લીલાબા વિવારો...	૪૧૧
બંધકરણ...	૪૧૧

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૬ ઠી જુલાઈ ૧૯૧૨

મી. હાઉડ મહમદ

મી. હાઉડ મહમદને માન હજી કામે માન લીધું છે. મી. હાઉડ મહમદ જેવા કામેલા, અમલદાર, અને હકમુખા હાંદી આપણામાં આગેજ મળશે. તેમણે જેવા કાણુ પુરોપીઅનો ઉપર મેળવ્યો તે પછી આગેજ બીજા હાંદીને હોય.

મી. હાઉડ મહમદના સલામદે તેમનું નામ આપ્યા હક્ષિષ્ આફ્રિકામાં મળવી દીધું છે. અમે તેમને અને તેમના પાથી એને તેમના મનોરથમાં સફળતા હક્ષિષ્ એ જીએ.

મી. બાબાતનો કેસ

આ કેસમાં અબુધાલો હરાવ જડળેએ આપ્યો છે. જે આ હરાવમાં ફેરફાર ન થાય તો હાંદી કામની હવા દરાસવાલમાં મજૂરી કરેડી ચલાવો સંભવ છે.

આ હરાવમાં જડળેએ સોનેરી કપડા નો ઉપયોગ કર્યો છે ને હરાવું છે કે હાઉડસીપ એક્ટને સોનેરી કપડા સાથે પાંચતાં તેનો અરથ એ થાય કે સોનેરી હદમાં બંધાએલી હાઉડસીપમાં કાંઈ પણ હાંદી એ તે ધરનો નોકર ન હોય તો રહી ન શકે.

વળી જડળેએ હરાવું છે કે મી. રીચે તથા મી. બાબાતે જળળેએ હાંદીને ને જમીન તથા મકાન સરકારને સોંપી દેવાં.

આ હરાવનો તરજુમે અમે આવતો અહવાડીએ અને તો પુરો આપવા માગીએ છીએ. હરમીયાન અમે એક્ટનું કહીશું કે આ કેસની હકત સેવા સાફ મેટું ઉપરાણું કરવાની જરૂર છે.

મી. બાબાત અને મી. રીચ સામેનો કેસ

બોક્સબરના અબુધાલો કેસમાં મી. બાબાત સામે અને મી. રીચ સામે નો મુકદ્દમે જે લાંબા વખત થયા મુલ તરી રહેયો હતો, તે તા. ૬ ઠી જુને પ્રીટે રીમા ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટમાં ચર વિલમ્મ સમીય. મી. જરુડીસ મેસન અને મી. જરુડીસ થીરોવે સમક્ષ સંભળાયો હતો. હક્ષિષ્ આફ્રિકા મુનિયન સરકારના ન્યાયખાતાના પ્રધાન મી. ફરજોમ વાદી તરીકે હતા. મી. રીચને પહેલા પ્રતિવાદી તરીકે, તથા મી. બાબાતને બીજા પ્રતિ વાદી તરીકે જોળખાવવામાં આવ્યા હતા. વાદી તરીકે મી. ફરજોમે નીચે મુજબ અરજી કરી હતી:—

પહેલો પ્રતિવાદી પ્રાંટના ડીડ ના. જી. ૧૧૪-૧૯૧૧ પ્રમાણે બોક્સબરના સ્ટેડ નં. ૫૨૬ (અમાઉ નં. ૧૨૧૬), નં. ૫૨૭ (અમાઉ નં. ૧૨૧૯), અને નં. ૫૨૮ (અમાઉ નં. ૧૨૨૦) નો રજીસ્ટરડ માર્લીક છે. ઉપજાં ડીડની કારત એ છે કે મજુર રજીસ્ટરડ માર્લીક કોઈ કલરડ માણુએ તે સ્ટેડ કે તેવો કંઈ બામ વાપરવા આપે નહીં, અને જે તેથી વિરુદ્ધ વરતે તો ડીડ રદ થાય વળી એ પછી કારત છે કે નોકર ન હોય એવા કોઈ કલરડ માણુએ તે પર રહેવા દેવામાં નહીં આવે અથવા તો તેને તેનો ઉપયોગ કરવા દેવામાં નહીં આવે. ૧૯૧૧ ના અક્ટોબર માસના અરસામાં પહેલા પ્રતિ વાદીએ બીજા પ્રતિવાદી સાથે મળીને મેર કાયદે અને હમાથી મજુર ડીડનો ભંગ કરીને બીજા પ્રતિવાદીને તે સ્ટેડનો ઉપયોગ કરવા દીધો, જે જાતે અથવા તો તેના પ્રતિનિધિ કે નોકર મારફત તે સ્ટેડનો મેરકાયદે અને કારતોનો ભંગ કરી ઉપયોગ કરે છે. ઉપર જણાવેલા કારણોસર વાદી પહેલા પ્રતિવાદી પાસેથી ડીડ રદ કરાવવાનો અને પહેલા તથા બીજા પ્રતિવાદી પાસેથી મજુર સ્ટેડ જપ્ત કરાવવાનો દાવો કરે છે. પહેલો પ્રતિવાદી ડીડ રદ કરવાની ના પાડે છે અને પહેલો તથા બીજો પ્રતિવાદી મીલકત

સોપી દેવા ના પાડે છે. વાદીને પા. ૧૦૦ નું ગુફસાન મળ્યું છે. જેથી વાદી નીચે મુજબ માગણી કરે છે:—(૧) બોક્સબરગની અંદરના મજકુર સ્ટેડીનો કબજો વાદીને સોંપવો; (૨) ઓટલું ઢીઝ રદ કરવું; (૩) પ્રતિવાદીઓને મજકુર સ્ટેડી સોંપી દેવાનો હુકમ કરવો; (૪) બીજા પ્રતિવાદીને તે સ્ટેડીમાંથી અસર વાનો હુકમ કરવો; (૫) પા. ૧૦૦ ની ગુફસાની પ્રતિવાદીઓ પાસેથી આપાવવી; (૬) અને કેસનો ખર્ચ આપાવવો.

બીજા પ્રતિવાદીઓએ વાદીના દાવાનો નીચે મુજબ ઇનકાર કર્યો હતો:—(૧) મી. કાયાત મજકુર સ્ટેડીમાં ગેરકાયદે રહેતાર નથી; (૨) મી. રીએ સંતલસ કરીને અને જગ્યાથી તે સ્ટેડી મી. કાયાત ને આપેલા નથી; (૩) વાદી ગુફસાની તથા કેસના ખર્ચને માટે કંઈકાર નથી. તે ઉપરાંત પ્રતિવાદીઓએ નીચેના બંધાવ રજુ કર્યો હતો:—મી. રીએ પ્રથમ ઢીઝ હોલ્ડથી તે સ્ટેડી રાખેલાં હતાં, અને ક્યારેક લોકોને નહીં રાખવાની શરત તે વખતે નહીં હતી. ઢીઝ જોઈ માંડ ૧૯૦૮ ના ૩૪ મા કાયદા મુજબ બંધાવ વામાં આવેલા ધારા, જે ૧૯૦૬ ની તા. ૧૧ મી જુને એક્ટમાં પ્રચલિત થયા હતા તેની રૂબે રૂબે છે, અને પ્રતિવાદીઓ એમ માને છે કે મજકુર ધારાઓ (જેમાં ઉપલી શરતો ફરમાવેલી છે) અમલમાં ન આવી શકે એવા તથા ગેરકાયદે છે, અને તેથી પ્રતિવાદી પર તે બંધાવની કાયમ નહીં, તે ધારાઓ જોરા ન હોય એવા લોકોને મુશીબતમાં અને બંધાવમાં નાખે છે. આવા ધારાઓ ૧૯૦૮ ની તા. ૧૧ મી ડીસેમ્બરના સેક્ટર પેટન્ટની ની ૩૬ મી કલમ મુજબ કહેનસાહની મંજૂરી અગત્યથી મેળવ્યા વિના અમલમાં લાવી શકાય નહીં.

મી. ડી. વેટ અને મી. બેરી વાદી તરફથી હાજર હતા, અને મી. એન્ડ્રો વરફી તથા મી. વાન હોપટેમા પ્રતિવાદીઓ તરફથી હાજર થયા હતા.

મી. ડી. વેટ જજાબ્યુ' કે ગુફસાનીના દાવા માટે પોતે જવાબુ નહીં કરે

કાયાત કચરક માણસ છે એમ પ્રતિવાદીઓ કબુલ કરતા નહોતા.

મી. એન્ડ્રો વરફીના જવાબમાં મી. બેરીએ એસને કહ્યું કે કહેનસાહની મંજૂરી મળી છે કે નહીં તેનો નિરપેક્ષ કરતાં પહેલાં એ બેબુ' પડશે કે મવરનર ને આસ મુચના મળી હશે એમ આપણે માની લેવું કે નહીં, અને મવરનરને

તાર મળવાથી તેનો ખુલાસો મળ જઈ શકે.

મી. એન્ડ્રો વરફીએ કહ્યું કે મવરનર પાસેથી એ મુચના ન મળે તો લોરડ સેલબોરનની જુગાની લેવાની જરૂર પડે.

કોરટે જજાબ્યુ' કે હાજર કર્યાથી નથી મળતી બેબુ' સાબીત કર્યા પછી મી. એન્ડ્રો વરફીએ વિશે કોરટની પરવા નથી મેળવી શકે છે.

મી. એન્ડ્રો વરફીએ કહ્યું કે આ કેસને છેલ્લામાં છેલ્લે રચેલ સહ જવાનો ધરાદો રાખવામાં આવે છે.

જુગાની

બોક્સબરગના મુખ્ય સેનીટરી ઇન્સપેક્ટરે વાદી તરફથી જુગાની આપતાં કહ્યું કે બોક્સબરગનાં સ્ટેડી નં. ૫૨૧, ૫૨૭ અને ૫૨૮ થી તેઓ વાકેફ છે. મી. આમદ કાયાત તે વાપરે છે. તે એક ઢીંદી છે, અને જલારે તે કોરટમાં હાજર છે. તથા ઢીંદી નોકર, તેની સ્ત્રી, અને તેનાં ત્રણ છોકરાં તેમાં રહે છે. મી. એન્ડ્રો વરફીએ કહ્યું કે પોતાને કંઈ સવાલ પુછવાના નથી.

વાદી તરફથી બીજા સાક્ષી ત્રાંસવાલ ના એક્ઝિબીટીક રજીસ્ટર મી. એમ. રમનીએ કહ્યું કે મી. આમદ મુસા કાયાતને પોતે ઓળખે છે. કોરટમાં તે દમણી હાજર છે. મુખ્યમાં જન્મનાર ઢીંદી તરીકે મારી એક્ઝિસમાં તેને રજીસ્ટર કરેલ છે. ૧૯૦૮ માં તેણે રજીસ્ટર ની અરજી કરેલ. તે વખતે તેના છોકરા એને હાજર કરવાનું તેને કહેવામાં આવેલ પણ તે કરી શકેલ નહીં. લગ્ન પહેલાં તે એકવાર રજીસ્ટર થયેલ અને સાર પાદ પણ તે રજીસ્ટર થયેલ છે. તેને આપરામાં આવેલ સર્ટીફિકેટ એક્ઝિબીટીક સર્ટીફિકેટના નામથી ઓળખાય છે. કાયાતે અરજી કરવાથી ૧૯૦૬ ના પીસ પ્રીસરવેશન ઓર્ડિનન્સ મુજબ એક્ઝિબીટીકની પરમીટ તેને આપવામાં આવી હતી. તેનાં તેની સહી લેવામાં આવી હતી.

“ઇસ્ટ રેડ એક્સપ્રેસ” ના અધિપતિ મી. વિલ્ફ્રમ કીલે પોતાની જુગાનીમાં મી. રીએને એક કામળ પ્રચલ કરવા વિશે જજાબ્યુ', જેમાં તેણે (મી. રીએ) મજકુર સ્ટેડીની માલીકી કબુલ કરેલી અને મી. કાયાતના સંખ્યાબંધ દેશી કાષ્ટો તેમના નામ પર મોકલેલા ધસવે છે એમ જજાબ્યુ'.

મુખ્ય ન્યાયાધિક—કચરક માણસને તેમાં રહેવા દેવા માટે તમે તમારા ધાવો રજુ કરો છો?

મી. ડી. વેટ—અને કાયાતની પાસે તેનો કબજો છે તે માટે.

મી. બેરીએ એસને—આ સવાલનો બરોબર રૂબે કરવાનો તમારો ધરાદો છે?

મી. ડી. વેટ—હા.

મી. એન્ડ્રો વરફીએ કહ્યું કે પોતે તે વેળા કાષ્ટ નાક્ષી બોલાવતા નથી, પણ મકાનની કીમત સંબંધમાં પાછળથી સાક્ષીઓને કહાય બોલાવે. કહાય મવર નર જનરલને બંધાવવા તેમના સેક્રેટરીને પણ સાક્ષી આપવા બોલાવવા પડે અને જો તે સંતોષકારક ન લાગે તો લોરડ સેલબોરનની જુગાની સહ કાશી ખરી?

મુખ્ય ન્યાયાધિક—ખુબીત, અહીં કાષ્ટની પાસે તો તે સંબંધી નોંધ હોવી જ જોઈએ.

મી. એન્ડ્રો વરફી—અમે મેળવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે પણ મલેલ નથી.

મી. ડી. વેટ—કુ' ધાર' કુ' કે યોગ્ય અમલદાર મવરનરનો ઇન્સપેક્ટર સેક્રેટરી મળ્યા.

મુખ્ય ન્યાયાધિકે કહ્યું કે રહેનસાહે ધારાઓ મંજૂર કર્યા છે કે નહીં એ અખર મેળવવાથી મુશીબત દુર થશે.

મી. ડી. વેટ—કેસ મુળતવી રહેશે તો તેના ખર્ચની પોતે માગણી કરશે.

કોરટે જજાબ્યુ' કે ૧૯૦૮ ના ૩૪ મા કાયદાને અવધા ૧૯૦૬ ની તા. ૧૧ મી જુને કરેલા ધારાને કહેનસાહી મંજૂરી મળી હશે કે નહીં, તે અખર મળે વિચાર કરવામાં આવશે.

તા. ૧૪ મી જુને આ કેસ ફરી સાંભળવામાં આવ્યો હતો. વધુ જુગાની લેવાઈ નહોતી અને માત્ર ચર્ચાજ અભાવમાં આવી હતી. નાદ મુકાદો મુળતવી રહ્યો હતો.

આ મુકાદો તથા સોમવારે અખાલો છે. તે મી. રીએ તથા મી. કાયાતની વિરુદ્ધ છે તેમને કેસનું ખર્ચ આપવાને પણ ફરમાવવામાં આવ્યું છે.

વરીડીકોરમાં ૨૦ મી અને કરાઉજ સ્ટીટના ખુજા પર બધા મુસલમાન છોકરાંઓ માટે સાઉથ આફ્રિકન મહાલ એસોસિએશન તરફથી એક નિશાળ ખોલવામાં આવી છે, જેમાં છોકરાંઓને શી લીધા વગર અભ્યાસમાં આવશે.

મો. પોલકની લડત

કાંસવાલમાં જમીનની માલિકી
વિશે

હાંદી સરકારને લખાયું

(મયા અઠથી ચાલુ)

એટલું કહેવું જોઈએ કે જો કે મુળ કાવદામાં કોમીએક રાખવામાં નથી આવ્યો, છતાં જમીન માટે કરવાની કરતો, જે તે કાવદાનો મુખ્યભાગ છે, તેથી જમીન તહાવત ઉભો થાય છે, અને હાંદી કામ જે આજ સુધી સ્થાવર મીલકતની માલિકી નો હક ધરાવતી હતી તે હક તેથી છીનવી લેવાય છે. વળી ઉપર જણાવવામાં આવ્યું તેમ જે હાંદીઓ આઠી રીતે સ્થાવર મીલકત આજે ધરાવતા હશે તેઓ ની પાસેથી કવિધર્મમાં તે કાવદા પુરવઠ મેળવેલી મીલકત છીનવી લેવામાં આવશે.

હાંદી કામ માને છે કે આ કરતો કાવદા વિરુદ્ધ છે, અને તેમ નહીં તો તે કાવદો પોતેજ ચેરકાયદે છે. તેઓ એમ જોઈ કહે છે કે ૧૯૦૮ અને ૦૯ ના ટાઉનશીપ કાવદાનું વળણુ એવું છે કે જેથી કોમીએકવાળા ધારા જનીજ ન કહે. તેથી ઉલટું, ૧૯૦૬ના ટ્રાંસવાલ કોનસ્ટીટ્યુશનમાં એમ જણાવવામાં આવેલ છે કે કોમીએકવાળા કાવદામાં વડી સરકાર ની મંજૂરીની જરૂર નહોતી જણવામાં આવી. અને ચરચરે તેથી તેને મંજૂરી આપી દીધી પણ તે કાવદા મુજબ નવાવવામાં આવેલા ધારાઓની પાસામેટ ને જણુ કરવામાં આવીજ નહીં હતી. તેમજ સંસ્થાનના પ્રધાનની નજર આગળ પણ તેને સુકવામાં આવ્યા નહોતા. તેથી એમ માનવામાં આવ્યું છે કે બંધારણની કલમોનો અમલ થયો નથી, અને પરિણામે ધારાઓ પણ તદ્દન વખત વિનાના છે.

મી. આમદ મુસા બાપરતે કંઈક વેપાર વધારવાની ખાતર અને કંઈક ધારાઓનું ખરાબેટાપણું તપાસવાની ખાતર મયા વરસની અખરીમાં બોક્સજરમ કહેરમાં અમુક રહેડ ખરીદ્યા અને તે મી. લુધ ચેલ્ટર રીચ બારીગટર-એટ-લેડે કે જેઓ લેડો વખત પહેલાં વિલાયતની સા. આ. ષિ. ઇ. કમીટીના સેક્રટરી હતા, અને હાલમાં યુનિયનની સુપ્રીમ કોરટમાં જોડા નજરમાં ખાતે વડીલાત કરે છે, તેમના નામપર રજીસ્ટર કરાવ્યાં, અને ટ્રાંસવાલ પ્રાંતની સરકાર અને આઠાલે આઠકતરી

રીતે સ્થાવર મીલકત મેળવવાના જે હક કણસ રાખ્યા છે, તેની રૂએ તેમ કરવામાં આવ્યું હતું.

તે પહેલાં બોક્સજરમના ધારાઓએ તેને મોરું કહેર રાખવાની ખાતર કોમ પણ હાંદીઓને આઠકતરી રીતે જમીન નહીં વેચવાનો અને તેઓને લોકેશનમાંજ રાખવાનો સંજ્ઞા કર્યો હતો. મી. બાપરતને કોમ વેચનાર મળી આવવાથી ઉપર જણાવેલી મીલકત તેમણે ખરીદી, બારે અરવથી તેપર જોઈતો ધમલો મણાવ્યો, અને સરકાર પાસેથી લાઇસેન્સ મેળવી તેમાં જનરલ ડીલરની કુશાન ખોલી.

પણ મી. બાપરતના ધારા વેપારી હરી કોમાં તેથી ક્યાં પેદા થઈ, તેમને સામટી રીતે બોયકોટ કરવામાં આવ્યા, અને તે મીલકતનાં ફરતાવેજ રદ કરી તેને ખત કરવા મેસરસ રીચ અને બાપરતની સામે કમ મલાવવામાં આવ્યું. તેઓને પોતાની સ્થિતિ જળવવામાં પણ અરમમાં ઉતરવું પડે એમ છે. અને મી. બાપરતને કંઈ પણ બદલા વિના પોતાની મીલકત ખોવી પડે એવી સ્થિતિ છે. તેમાં એટલું ઉમેરવું જોઈએ કે તેમની કુશાનનો માલ જોડા-સખરમના મોટા મોટા ધારા વેપારી ઓ તરફથી પુરો પાકવામાં આવેલો છે, કે જેઓ તેમની ઉંચી લાયકાતથી વરસો મળ્યાં વાહેર છે.

આ વાત સરકારના ખ્યાલમાં લાવીને કું જે જણાવવા માગું છું કે ધારાઓ વડે કાવદાનો અમલ કરવાની યુતીયન સરકારની જાનત વધતી ચાલી છે, અને યુનિયન પાર્ટીમેંટ તથા વડી સરકારને તેથી તદ્દન અજણુ રાખવામાં આવે છે કું જે પણ રજીસ્ટર કરવા માગું છું કે હાંદી કામ કોમ નવા હકનો હાલો કરતી નથી, પણ ઉપર જણાવેલા કાવદાના અમલમાં જે હક તેઓને મળેલા છે તેનીજ તેઓ માગણી કરે છે. જે કે તેમ કરતાં ૧૮૮૫ ના ૩ ના કાવદામાં જે કોમીએક દાખલ કરનારી કલમ છે તે રદ કરવાની માગણી તેઓ બંધ રાખવા ના નથી. જે કાવદાના સંજ્ઞામાં લગાઇ પહેલાં અને પછી પણ વડી સરકારને ધણીવાર રજુઆતો કરવામાં આવેલી છે.

એથી, હાંદીઓ તથા દેખાઇ ગઈથી જ છે એવી કોમપર વધુ દુઃખ પડતાં ખટકાવવા તેમજ આજ સુધીમાં જે સ્વીકારવામાં આવેલા છે તથા વાળખી મણુવામાં આવેલા છે તેવા ખરા તેમજ નામના હકોનું રક્ષણ કરવાને ખતો પ્રયાસ કરવાની સરકારને કું વિનંતી કરું છું.

[સંપૂર્ણ]

ઓન. મી. ઝોખલેના કરાવની
ચરચાપર હાંદી છાપાની ટીકા

“ધ મરાઠા”

ઓન. મી. કલારને ધારણ કે સંસ્થા નોને કાયદો કરનારી ગીરમીટની રીત બંધ કરવાને જોઈએ તેવાં કારણો બતાવવામાં આવ્યાં નથી. મજુરોને કાયદુ દુઃખ બોગવવાં પડે છે, અને એક પ્રજા ની આખરને ખટકો લાગે છે એજ આ ધિક્કારવા લાયક રિવાજને તદ્દન બંધ કરવાને પુરવું કારણુ નથી? સંસ્થાનોને તેથી કાયદો થાય છે જે ખરું, પણ હાંદી ને તેથી આઠકતરી રીતે ગુલશાન થવું નથી? મી. ઝોખલેની માગણી ગીરમીટ નો રિવાજ બંધ કરવાની હતી, પણ હાંદી મજુરોને પરદેશ જવાના બારણાં બંધ કરી દેવાની નહીં. જ્યાં સુધી સંસ્થાનો એ ગીરમીટના સિવાય કોઈ હાંદીને દાખલ થવા દેવા નહીં એવો કાયદો નથી કર્યો, ત્યાં સુધી રહેને હાંદીઓનો આ લાભ બંધ થઈ જશે, એવી ધાર્તી રાખવાની મી. કલારને જરૂર નથી. સરકારી સલાસદે મી. ઝોખલેના વાંધાનું રદસ્થ વાસ્તવિક રીતે સ્વીકારી લીધું હતું. પણ છતાંજ તેને તે કરાવની સામે થવું પડ્યું હતું. તેમણે કહ્યું કે સરકાર સંસ્થાનોની તરફ તદ્દસ્ય રહેવાનું પસંદ કરે છે, અને તેથી ગીરમીટની મજુરી બંધ કરવાનું તે હાથમાં લઈ શકતી નથી. આ રિવાજ બંધ કરવાથી તદ્દસ્યપણાને શું ફરકત આવે તે અમે સમજી શકતા નથી, તેથી હાંદીઓને સંસ્થાનોમાં જવાની બંધી થતી નથી, તેમજ હાંદીસ્તાનમાં મજુરો મેળવવાની સંસ્થાનોને પણ તેથી કંઈ બંધી થતી નથી. તહાવત માત્ર એટલોજ થશે કે આજે કાવદાની રૂએ અમુક વરસ સુધી ગીરમીટની આપદાઓ અને દુઃખોમાં મજુરી કરવા માટે હાંદી મજુરોની ભરતી થવાને બદલે મજુરો સ્વતંત્ર કરતોધી પોતાને પસંદ પડે તે કામ સોંપવાને કક્ષિતવાન થશે. કાલની અરથ ગુલામી ની અવજમાં સ્વતંત્ર મજુરી દાખલ થશે. સંસ્થાનના માણસોને સ્વતંત્ર પસંદગીના જે સંજોગો હાંદીસ્તાનમાં મળે છે તેવાજ સંજોગો હાંદી મજુરોને સંજોગોમાં મળે એવું પગલું આપણે જરૂર કહેવાશે. તદ્દસ્યપણાનો ક્યા બંગ બાય છે? માનવકવાને કાયો, વરસો થતાં બોગવાતાં દુઃખની શ્રમે, મરણ અને

આપણને અરજી કરી છે તો તેની વધતી જતી સંખ્યા, છંદગી બચાવવા કામગીરી નાસી જનારા એ પુરોગામી દિલબેદ છે. અને સહુથી વિશેષ દેશની રાષ્ટ્રીય આખર અને સ્વભાવને કલંક એ બધી બાબતો આ કુટ્ટર રિવાજને બંધ કરવાને પુરતું કારણ ન ગણાય, તો એથી વધુ સારું કારણ સરકારને કયું લાગશે? હાલમાં હિંદીઓની સલામતીમાં કલંક અકિં કાના હિંદીઓની રિવાજ વિશેની ચર્ચામાં સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે એ બધા દેશી એક જ બ્રિટીશ સલ્તનતના તાબામાં છે તે છતાં તે મહેના આપી દેશની બાબતોનો વિચાર કરતાં તે ના પોતાના હિતને સલામત સહુથી મોખરે હોવો જોઈએ. અમારે એટલું જ પુછવાનું છે કે, હિંદી સોડાની એક નાપસંદગીની સામે યશને પણ ગીરમીટનો રિવાજ ચાલુ રાખવામાં હિંદી સરકાર શું આ મુદ્દાનું અનુકરણ કરે છે?

‘બાપે જમસેદ’

શ્રી. મી. જોખલેએ ના. વાલસરાવની વડી ધારાસભામાં એક મધ્યી અમલની દરખાસ્ત રજુ કરીને આપણા દેશની કીમતી સેવા બજાવી છે. પણ ધારાસભાએ એ દરખાસ્ત પસાર કરવાની એ જરૂરીયાત જોઈ નથી એ આપણી મોટી નીરાશી છે. હિંદી મજુરોને પાંચ પાંચ વરસનું ગુલામગીરી જેવું લખત કરીને ભુલું ભુલું બ્રિટીશ સંસ્થાનો ખાતે મજુરીએ મોકલવાની મજુરી નાપસંદ કરવાને એ રીતે બંધ કરવાને લગતી એ દરખાસ્ત હતી. એ રીતે હિંદીવાનોને કેટલી બધી હીલુપરતીમાં લાવી નાંખવાની છે તે કંઈ છુપી વાત નથી. ટ્રાંસ વાલમાં, નાટાલમાં તેમજ બીજાં બ્રિટીશ સંસ્થાનોમાં લખત કરીને મજુરીએ જતા હિંદીવાનો લગભગ ગુલામગીરી જેવી તાત તમાજ પોતાનો વખત પસાર કરે છે. એના ખાંડોના બીજાઓ ઉપર તેઓને લખત વધીતર કરવું પડે છે. અને દર આન બહુલક લખતમાં તેઓ ઉપર ભારે વીટંગણ પડે છે તે બહુતી ખીના છે. પોતાની લાચારીની લીધે એ બાપાઓ હિંદુતાનથી બચાવું દુરદરાજ પડેલા મુલકમાં જવાને તકવાર થાય છે કે જે દેશની ભાષા, રીવાજ, આચાર વીચાર વગેરેથી તેઓ બીલકુલ માહિતગાર હોતા નથી. ત્યાં જેવી રીતે ત્યાં સંખ્યામાં આવે તે રીતની મોકળા—અને તે પણ મને એવી કંઠાના સરખી મોકળા—જુને મોકળે તે એને બચાવવી પડે છે. લખત, પાંચ

વરસનું લખત કરીને ગમલ દેવાથી મુલક પુરી થતા અમારે તેઓથી નોકરી ઉપરથી છુટાવું નથી, આ પોતાને દેશ પાછા ફરી રોકાવું નથી મોકળે એ મજુર પાતકી હોય છે અને મજુરુલખ ગુલારે છે, અને તેના પરીણામમાં તેઓ ના હિંદીવાન નોકરો નોકરી છોડીને જતા રહે છે, તો કમીએકન એક્ટની રીતે તે એને પકડીને સખત મજુરી સાધના કેદ ખાનાની સજા કરવામાં આવે છે. આથી ખાતકી મોકળા હાથમાંથી છુટવાને બીજો કંઈ ઉલાજ નથીજ રહેતો, ત્યારે કેટલાક હિંદીવાનો એવા જુલમમાંથી છુટવા માટે આપણા વડીલ કરે છે. અને તેવા આપણા લખત વારંવાર નોંધાય છે. લખત કરીને મજુરીએ જવાની આ રીતે એટલી બધી ગુલામગીરી જેવી છે કે રીતની બેખીત પરવા નગી વંચર રીતની અગમ્યામત છોડીને મજુરોથી બાહેર પણ જવું નથી. રળી લખતમાં બીજા બધાં સખત કરવો કરેલી હોય છે કે જેને રીતે મજુર નજવા વાંક માટે પણ સખત મજુરી સાધના કેદખાનાની સજા એ આપણાને ને કરવામાં આવે છે. વધારે કમનસીબ ખીના તો એ છે કે એવી સખત કરતો લખતમાં કરેલી હોય છે તે ખીના બાપા વા સમજના વંચર તેઓ લખત ઉપર સહી કરી આવે છે, આપણા દેશમાં કમનસીબ અને વીશવાસમાં એવા મંજીર ફોજદારી ગુનાઓ માટે સખત મજુરી સાધના કેદખાનાની સજા થાય છે, ત્યારે આ બાપડા અલગ્ય હિંદીવાન મજુરો પોતાના નીરોપણમાં જે લખત ઉપર સહી કરી આવે છે, તે લખતમાંની શરતોની રીતે કામગીરીમાં સધારણુ બેદરગીરી જતાવવા વા પોતાના મુકામને એકાદ તેજગાથ ભર્યો શબ્દ કહેવા માટે પણ તેઓને સખત મજુરી સાધના કેદખાનાની સજા કરવામાં આવે છે. એવી રીતે રીતે ગુલામગીરીનું નામ આપવામાં કંઈ પણ સદરાગત કરેલી કહેવાશે નહીં. જે બ્રિટીશ સરકારે આખી દુની આમાંથી ગુલામગીરીને નાશુદ કરવા માટે કોડી રૂપિયાનો અને હજારો બોટનોના કીમતી ખર્ચો ભોગ આપ્યો છે, તેજ બ્રિટીશ સરકારની હકુમત હેઠળના મુલકમાં, તદન ગુલામગીરી જેવી નહીં, પણ અરધ ગુલામગીરી જેવી આવી એક રીતે રીતી ભોમરે, એ મજુર (મજુરી વરસ) છે. એવી એક રીતે નાશુદ કરવા માટે શ્રી. મી. જોખલેએ વડી ધારાસભામાં

પોતાનો કેમ મજુર બાહોશીથી રજુ કર્યો હતો, છતાં ધારાસભાએ તેવજુની અમલની દરખાસ્ત પસાર કરવાની જરૂર વાત જોઈ નથી એથી વધુ એક ઉપજો છે. મજુર એ રીતે અલગ કરવાથી બ્રિટીશ સંસ્થાનોનો ખાંડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ તેમજ ખીના ઉદ્યોગને ધોળા પુત્રે એક દેવાથી મજુર મજુર સખતો નગર એ રીતે અલગ કરી શકાય નહીં એમ આવ. મી. કલારે જણાવ્યું હતું. પણ તેના જવાબમાં કહી શકાય કે ખીના બ્રિટીશ સંસ્થાનો ના લાભને ખાતર હિંદીવાનોને હીલુપરતી લગાડનારી એક રીતે ચલુ રાખવી વાજબી કહેવાશે નહીં. વળી આ. મી. કલારે એ રીતે કલારી નાંખવા માટે જે મજુર સખતો ગમિ છે તે તો મી. જોખલે એ પોતાના લાપચુમાં અન્ય રીતે દેખાડી આપ્યા છે. પણ એ સધળું છતાં કલારીએ એ અમલની દરખાસ્ત રદ કરી છે, એ આપણી મોટી નીરાશી છે. છતાં આવ. મી. જોખલેએ જે એ વા કલારી ક્યો છે કે આ હીલુપરતી બરી રીતે સંદર કલારી નાંખવામાં આવે ત્યાં સુધી ધારાસભાના ખીના સરકારી સભાસદો એ બાગત ફરી ફરીથી કાંઈ સીકમાં લાવ્યા કરશે તે સધારા આપવાની ખીના છે. કાંઈ પણ રીતે એવા જરૂરી સધારા કરાવવા માટે કાપડાપુરવક ચાલુ એક્ટેસનનીજ જરૂર છે અને તેવું એક્ટેસન ચાલુ રાખીને બાહેર પ્રાંતમાં ધારાસભાના ખીના સરકારી મેંબરોના હાથ મજુર કરી આપવા જોઈએ છે. સરકારે આ બાબતના સંબંધમાં ખટતાં પમલાં કરવાને ના પાડી છે એટલે મજુર વરમના હિતાચોએ હવે આપણથી કામ કરવું પડે છે. તે એ કે જે જે જીલ્લાઓમાંથી મજુરોને લલચાવી લઈ જવામાં આવતા હોય ત્યાં સરવંડસ એક્ટ હિંદીવા સોસાયટીના ડેલીગેટોને મોકલીને એ વરમમાં મજુરોના કમલની સરતો શું છે તેની સમજણ આપાવવી જોઈએ છે—એ સરતો મજુર છતાં જે એ જવા આકે તેઓ અલખત મુખતવાર છે.

મીસીસ પેંકરટ અને મીસીસ પેચીક યોરેન્સ ઉપરાંત બીજા રૂંદ સરેન્ડ બાપ એને જેલમાં મોકલ લેવાનું બંધ કરવાથી તેમની સમગી મુલક પુરી થવા પહેલાં હિંદી મજુરોમાં બાપી છે.

ગોરમીટીયા મજુરીની લચકરના

ગીરમીટ કે ગુલામી ?

(નવા જાંઘી માણુ)

મેરીશીઅનમાં જાળ સુધી મોટામાં મોટા હોટેલમાં નાનામાં નાના સરકારી મોટર સુધી બધા અમલદારો લાંબીઆ છે તે ઉપરથી આપણે સમજવાનું છે કે આવા હોટેલમાં ગીરમીટ એમવત આપણા લાગ્યોને કેટલો ન્યાય મળી શકે ? ખુદ એક માણસેટ્ટે ગીરમીટીવા સરમે મોટા કસમ આવાની હાકીલત બહાર આવી છે. તેણે એવું કહ્યું હતું કે ગીરમીટની સરતો તેણે જાતે ગીરમીટીયા ને સમજાવી હતી ! હાકીલત એમ છે કે કોઈ માણસેટ્ટે ગીરમીટીયાને ગીરમીટની મુદત અને પગાર વિષે ફક્ત એ બોલથી વિશેષ કંઈ પણ કહેવાની તરહી લેતો નથી, અથવા અમત આપતો નથી. જ્યારે ફેટલાક તે ગીરમીટીયાને નજરે પડ્યું જોતા નથી. — જો કે ગીરમીટનો કોન ટ્રાટ તેની નજર આગળ મચેલ મણાય છે, અને તેની નજર આગળજ તે ઉપર સહી મચેલ કહેવાય છે. એક માણસના નામ તમે ખીજ માણસને કપટબળથી ગીરમીટમાં નોંધી દેવાનું કામ પણ મેરી શીઅસના પ્લેટરોથી જાળવ્યું નથી. અને ગીરમીટમાં જોડવા માટે પીણું, બહીસ, પૈસાની ધીરધાર, જમીન આપવાનાં વચન વિગેરે લાલચો આપવામાં આવે છે તે જુદું. જ્યારે પહેલી ગીર મીટ પુરી થવાની હોય ત્યારે બીજી ગીર મીટની જાંઘીમાં માણસને લમ લેવા માટે ફેટલાક દિવસ અગઉથી લાલમ, ધમકી, જુલમ એ હરેક વાનાનો માફક આવે એવી રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. કાપકો કહે છે કે એક ગીરમીટની મુદત જ્યાં સુધી ખમસ ન થઈ હોય ત્યાં સુધી બીજી ગીરમીટનો કોન ટ્રાકટ કરી પણ કરી લેવાય નહીં. આ કલમને પ્લેટરો પુઠીથી નકાબ કરે છે. તેઓ ગીરમીટની મુદત થોડા દિવસ અગાઉથી પુરી કરી છે એમ માણસોને સમજાવીને કાપકેસર રીતે જાહેર કરી શકે છે. તેમ કહી જતાં માણસોને ગીરમીટમાંથી છુટવા સંજોગી સરદીશીકેટ આપવામાં આવતું નથી. તે સરદીશીકેટ તો કહ્યું સહીયો વિગેરે માટે ફેટલાક રકમનું હોય છે ને ત્યાં તો પ્લેટરોના બીજામાં પહેલું

રહે છે તે પહેલાં આ પ્લેટરો નવી ગીર મીટની જાંઘીમાં અને રીતવડે આ લોકોને લમ લીએ છે. અને આવી રીતે કપટબળના ઉપયોગ વડે કાપકાના જાંઘ માંથી તેઓ છટકી શકે છે. જો માણસ બીજી ગીરમીટ પર સહી કરે તો તેની છુટીકું સરદીશીકેટ તે વખતે ફાડીને પ્લેટર રદ કરે છે. પણ જો તે બીજી ગીરમીટમાં દાખલ થવા ના પાડે તો તેને સોંપવામાં આવતું નથી. અને જેટલા દિવસ એણે રાખી કોન ટ્રાકટ પુરા કર્યો હોય છે તેટલા દિવસ ગીરમીટમાં ભરવા ને કપાણ કરવામાં આવે છે. જ્યારે તે મુદત પુરી થાય છે ત્યારે પણ તેને વાઢ જોડાવી રજા આપવાનું મુલતવી રાખવા માં આવે છે. એક જગ્યાનું એવું અપામ છે કે માણસોએ ગીરમીટની મુદત કર મ્યાન ગેરહાજર રહેવાનું હોય તે બધા દિવસ હવે જરી આપવા આમ દિવસો ના દિવસ સુધી માણસોને રજા મળતી નથી. તેને બદલે તેમના પર કુખ અને ચીંતા નાખવામાં આવે છે, તેમની નીતિ પર હુલ્લાઓ કરાય છે, ન મહા શ્રે એવાં જારે કામ બધીથી મુદતમાં કરવાને ફરજ પાડે છે, અને એમ તેમ કરીને અમાઝિના પ્રમાણે તેજ ફેલાણે કામ કરવા નું સાલુ રાખવાને તેમને અનેક રીતવડે બીજું કુખ દેવામાં આવે છે. કોન ટ્રાકટ ની વ્યવસ્થા સંજોગમાં ફેરવના જે કાર કુનો સાથે કામ લેવાનું હોય છે તેઓ હમેશાં એકુતોના એશીબાગા હોય છે, અને તેથી મજુરોને રજા દેવાનું મુલતવી રાખવામાં અનેક જઘનાં આપીને તેમને મદદ કરે છે. માણસેટ્ટે જો આ ગેર જનકાફને ખુદ દેકા ન આપતા હોય તો તેમાં તેમનો હાથ તો હોય છેજ. આજકુ પછું, નાતાવેદારી વિગેરે આરોપકર જે ફેસો જલાવવામાં આવે છે તે કાપકેસર રીતે મજુરને નવી ગીરમીટની જાંઘીમાં લેવા માટેજ હોય છે. આવા ફેસો પ્લે ટરે પોતાને હાવતું લાગે તો પાછા ખેંચી લઈ શકે છે; જો તેમને હાવતું લાગે તો નજવા કારણસર ફેજદારી ફેસો પણ મંડાય છે. બીજું જોઓ જમીન અને દોરાં ધરાવે છે તેમને તેમની શેરડી બોંધ કાઢ કરવાની, તેમના આવજનવના રસ્તા જો જાંઘ કરવાની તથા પાણી અને એરાકીની વસ્તુ પુરી ન મળવાની ધમકી આપવામાં આવે છે, અને એ રીતે તેમને ગીરમીટમાં જસાવવાને પોતાના હાથમાં જે જે ઉપાયો હોય તે કામે લગાડાય છે. હમણાં હાકીલતી એક મોટી સંખ્યાને

જોડાં બનાતાં અને જુદી કાલચો તમે હાકીલના પોતાનાં ઘરખાર તબવી મેરી શીઅસ લાવવામાં આવ્યા હતા. તેમને કયાં લમ જવાના છે તેની પણ તેમને ખબર નહોતી. આ માણસોને મેરીશી અસ આવ્યા પછી ઉપર જણાવેલામાંના એક કે બીજા પ્રયત્નવડે ગીરમીટમાં જોડવાની પેરવી કરવામાં આવી હતી. મારે આપણી ફરજ છે કે હાકીલના છોકરાઓને તથા છોકરીઓને કોન ટ્રાકટ તમે દેવાવર મોકલવાનું જાંઘ કરવા સર કારને આમલ કરવો એટલુંજ નહીં, પણ કોલોનીઓમાંજ કોન ટ્રાકટ મજુરીના નામ તમે જે ગુલામી આપ્યા કરે છે તે જાંઘ જાંઘ કરાવવા આપણે હાકીલ આકારને એકલમ કહેવું જોઈએ.

[સંપૂર્ણ]

કુકાળ ફંડ

પા. સી. પે.
૩૭૮ ૮ ૮ અગાઉ સ્વીકારાયેલા.
• ૧૦ • બાબા ફરી.
• ૫ • દેવજી.
• ૫ • જમવાન કલાણ.
• ૨ • કીકા મોરાર.
• ૫ ૩ ગુલાબ ફરી.
ઉપરની કુલ પા. ૧-૭-૩
ની રકમ ગ્રેકાન્ડાશીન થી મળી છે.
૧૨ ૩ ૩ જી. સી. પટેલ.
૩૮૧ ૧૮ ૨ કુલ
ઉપરની પા. ૧૨-૩-૩ની રકમની એક બીડતાં મી. જી. સી. પટેલ લખે છે કે — અંગેના ફંડમાં મારા કહ્યું કુલ પા ૫૨-૧૮-૩ એમ કહેલ. તે બધાની વિગત આપના પત્રના તત અંગેમાં પ્રગટ થયેલી છે. તેમથી જો હરતે પા. ૪૦ સી. ૧૫ એ આપને મોકલેલા, જેની પહેલે પછી આપના પત્રમાં આવે સ્વી કાલેલી. બાકીની રકમ પા. ૧૨-૩-૩ બાજે મોકલી કુકાળ ફંડ હવે જાંઘ કરવા રજા લઉં છું. આ કારણમાં જે સખી ગ્રહસ્થોએ જાહેરતાથી મદદ આપી છે તેમનો અંતઃકરણથી આભાર માનું છું અને જગતકર્તા સ્વામીને આર્યું છું કે તે પ્રજા તેવા ગૃહસ્થોના ક્ષદ્યમાં ગરીબ કુખીઓને સહાય કરવાની વૃત્તિ કર હમેશા પ્રેમી કરે ! સરવને લાલિ આપે !
લી : લેવક
જી. સી. પટેલ.

હાજીઓને વિદાયગીરીનું માન

હરબનમાં ઉછરે મનું અઠવાડી ઉ

ઉપરા ઉપર જલસાઓ

માનપત્રો તથા આપણો

(પ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

તા. ૨૬ મી ને જુલવારથી તા. ૩ જુલવાર સુધીનું એક પુર્ણ અઠવાડી ઉ હરબનમાં માનપાનના જલસાઓમાં પસાર થયું છે. આવો શુભ પ્રસંગ નાતાલ દિવસના કેશિસના બાહોષ પ્રમુખ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના સમસ્ત હીંદીના લોક પ્રિય આગેવાન મી. હાલુદ મહમદ સાંખી મુદત સુધી કોમી સેવા બળવી તા. ૩ જુલવારે મહમદ હરીફ હજ પડવા ઉપડી જવાથી અચો હતો. તેમણે વરસો સુધી જે હીંમતી સેવા બળવેલ તેની કદર કરવાનો કોમને લાગે વખત થઈ આવે તર નહીં મહેસો, જેથી તેમને વિદાય થવાના હેતુએ ચોક્કસ દિવસો ઉપરા ઉપર આજી તથા મીટીંગથી સાવ રોકાઈ ગયા હતા. મી. હાલુદ મહમદની સાથે જનાર હરબનના મી. મહમદ હાસમ, હુમે મોવાળા મી. હાલુદ મહમદ સીદાત, તથા લેહીરમીમવાળા મી. એ. એમ. મુલ્લા પશુ કોમના જળથીતા આગેવાનો હોવાથી જલસાઓની ખુબીમાં વધારો થતો હતો. વિશેષ રોનક આપનાર એ હતું કે જોહાન-સમરમથી નામીયા સલામતી મી. કલાલીમ સાહેબ કુવાડીઆ, હમીદીઆ હસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. એમ. પી. ફેન્સી, તથા હમીદીઆ હસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ હમામ અમદુલ હાદર બાવાઝીર ઉપરના ચાર હાજીઓને વિદાયગીરી આપવા હરબન આવેલા હતા.

પહેલો જલસો

મી. એમ. એમ. હસ્લામીકને લાં તા. ૮ મી જુલને રવીવારે થયો હતો. જે વખતે મેસરસ હાલુદ મહમદ, મહમદ હાસમ, હાલુદ સીદાત તથા એ. એમ. મુલા એ હાજીઓ ઉપરાંત ૮૦ જેટલા આગેવાન મહમદેને હાલત આપી જોવાવવામાં આવ્યા હતા. ખાલુ બાદ

હાલેલા પડી હાજીઓના હકમાં કુવા ચાહવામાં આવી હતી.

મહોમ્મદન માર્ટીક સોસાયટી

એ ઉપરના હાજીઓના માનમાં પહેલી મીટીંગ બરવાનું માન લીધું હતું. સભામાં ૨૦૦ જેટલા મહમદે હાજર થયા હતા. મી. ફેન્સી, મી. કલાલીમ કુવાડીઆ, તથા હમામ સાહેબ જેઓ હાજીઓને વળાવવા આવેલા તેઓ આ જલસામાં હાજર થવાને વખતસર આવી પહોંચેલા હતા. મીટીંગમાં સમવાનુસાર આપણો મર્વા, અને ચારે હાજીઓના હકમાં કુવા ગુળરવામાં આવી, તથા હાજર થયેલા સલામતીઓને મુબારકબાદી આપવામાં આવી.

મી. શમજ હીમક

ને લાં પેતાના હાહ-પોઈના રહેઠાણપર જુલવારે સાંજે ખાલુનો બીજો જલસો થયો. ૨૫ જેટલા મહમદે તેમાં સામેલ થયા હતા. સઉએ હાજીઓને માટે કુવા ગુળરી તથા દરસવાલના ત્રણ સલામતી આગેવાનોને મળવા માટે ખુલાસી બતાવી.

મી. ઉમર હાજી અમદ

ને લાં ગુરવારે રાત્રે ઉપરા ૧૧ જેવો જલસો થયો હતો. હજ પડવા જનાર એ માટે કુવા મામી, તથા સલામતીઓ વીજેર સાથે મહોલતમાં વધારો કર્યો, જે પછી

મી. ઈ. એમ. પારેખ

ને લાં શુક્રવારે રાત્રે ૫૦ જેટલા મહમદે હાલતથી હાજર થયા હતા. ખાલુ બાદ કુવા ગુળરી સઉ વિસરજન થયેલા.

મી. પારસી ફરતમજ

એ કનીવારે બપોરના ખાલુનો જલસો ઝોહવી રખો હતો. મી. ગાંધી જેઓ હાજી બાલકોને વળાવવા માટે રોલરોય દારમથી આવી પહોંચેલા તેઓ પશુ આ

મસંનોમાં સામેલ થયા, અને કોમી મહોલતમાં ચોર વધારો થયો.

મેસરસ હુસેન કાસમ કુા

એ કનીવારે રાત્રું ખાલુ પેતાને લાં રખાવું હતું, જે પ્રસંગે, ૧૦ જેટલા મહમદે હાલતથી હાજર થયા હતા. સાંધી છુટા થતાં

મોહામ્મદ કીદેટ હાલુ

ની મીટીંગનો વખત થયો હતો, જેથી મેસરસ કીદેટ મહમદ વીજેરે હાજીઓ, હમામ સાહેબ મી. ગાંધી વીજેરે સલામતીઓ, તથા ખીજા બમબમ ૧૫૦ થી ૨૦૦ માણસો કરાવેલા વખત મુજબ હાજર થયા હતા. હાજીઓના હકમાં બંદગી ઉપરાંત બીજું કેટલુંક વિવેચન થયું હતું જેનો હેવાલ હવે પછીના અંકમાં આપવામાં આવશે તેવીજ રીતે રવીવારે સવારે ૬ વાગે થયેલા

અંબુમન હસાયતુલ હસ્લામ

ના મેળાવડોનો હેવાલ પશુ પાછળથી આપવામાં આવશે. સાંધી માનપત્ર હજ ચારે હજ પડવા જનાર સાહેબો

મી. હાજી હાસમ

ને લાં એ પેદીવાળા મી. મોહમાન હાસમ અને મી. અકબર હાસમ તરફથી આપવામાં આવેલા બપોરના ખાલુપર પરનાર આવી પહોંચ્યા. કીદુ મુસલમાન પારસી મળી ૫૦ જેટલા સાહેબોને નોતરવામાં આવેલા હતા. મી. કોદુમીઆ સાહેબે હાલેલા પડી બંદગી કરી હતી. ખાલુ આપનારવતી મી. રકનુદીને બાપશુ કુર્મી પછી બરખર ૨૧ વાગે આખી પાર્ટી

ઇડિઅન એજ્યુકેશનલ ઈનસ્ટીટ્યુટ નો મેળાવડો સર થરાની તબયારી થઈ રહી હતી તે વખતે લાં આવી પહોંચી. મેળાવડામાં ૫૦૦ જેટલાં માણસો એકઠાં થયાં હતાં. જોહાનસમરમવાળા મી. નાના પશુ આ વખતે પહેલીવાર હાજર થયા હતા. ઇનસ્ટીટ્યુટના સ્થાપનાર મી. પોલ ની હરખાસ્ત અને મી. પી. વી. સંલવી ના દેહથી મી. ગાંધીને પ્રમુખપદ આપી નીસાળના વિદ્યાર્થીઓને કવિતાઓ બોલાવવાનું, કનામો આપવાનું વીજેરે કામ કરવામાં આવ્યું, તથા કેળવણીના વિષય પર કેટલુંક અમલનું વિવેચન થયું. (આ કેળવણી સંબંધી કામકાજ અને આપણો હેવાલ સગવડે પાછળથી છપાશે) પછી એ સંસ્થાના પ્રમુખ તરીકે મી. મહમદ હાસમને તથા ઉપપ્રમુખ તરીકે મી. કીદેટ મહમદ ને વિદ્યાર્થીઓ તરફથી માનપત્રો આપવા

માં આવી. બને માનપત્રો વિષયોએ વાંચી સંભળાવ્યા હતાં. ચેરમેનના હાથે મી. હાઉડ મહમદ તથા મી. મહમદ કાસમ દુવાડીઓને તે અરપણ કરવામાં આવ્યાં, તથા તેમને તથા બીજા હાજરોને તથા સલામતી મહેમાનોને કુલના તોરાઓ આપવામાં આવ્યાં. આ સમયે નીજાણના સ્થાપનાર તરીકે મી. પોલે એક લંબાણ આપણું કર્યું, તેમાં તેમણે મી. મહમદ કાસમ તથા મી. હાઉડ મહમદનાં અનેક કામો કામોનાં વખાણ કર્યાં, તથા એ સંસ્થાના વહીવટ માં તેમણે કરેલા અગાધોત્સાહ બતાવ્યું. મેસરસ હાઉડ સીદાત, મુલ્લા, તથા નાના એ હાજરોનાં, તથા મેસરસ ફેની, ઇલાહીય દુવાડીઓ, તથા ઇમામ સાહેબ ના સલામતીઓ તરીકેની કામો સેવાનાં પણ વખાણ કર્યાં. તેનો તે સાહેબોએ જવાબ વાલ્યો. તે પછી ઇજવણીને અમલી મર્ગે થઈ તે ઉપર કહ્યું તેમ હવે પછી આપવામાં આવશે. રા. વાગે સહ મહેલો મેળાવડો પુરો થતી વખતે હ નો અમલ થયો હતો, અને કેમિસના મેળાવડાને બેજ કલાકની વાર હતી, જેથી હાજરો, સલામતીઓ તથા આમ ત્રણ કરવામાં આવેલ એવા ૪૦ જેટલા બીજા સાહેબો પરવારા

મી. અબ્દુલ હક

ને ત્યાં ખાણના ટેબલોપર પહેંચી મથા હતા. આજે લીધા બાદ ફાતેલા પદવા માં આવ્યા મી. અબ્દુલ હકની મુયના થી મી. ખરસી ફત્તમજીએ એક ટુંક પણ અક્ષરકારક આપણું કર્યું. જેમાં તેમણે કામી સેવા કરવાની જરૂર બતાવી. તેમજ તેવા સેવકોની કદર કરવી તે પોતેજ માન લેવા જેવું છે તે કહ્યું. ત્યાર બાદ હાજરોના હકમાં દુવા મુલતરી. મી. હાઉડ મહમદે તેનો જવાબ વાળ્યા પછી નાતાલ ઈડિઅન કેમિસના મેળાવડા માટે મી. મહમદ આબેદના હોલમાં આજુસો જમા થતા હતા ત્યાં સહી આવી પહેંચ્યા. આ મીટીંગ માટે માણસોનો સમાવેશ કરવા હેલમાં સીડીએમોરડની હીવાલ જડેલી તે કાદી તાખવાની મી. મહમદ આબેદે પરવાનગી આપવાથી દોલ ખડુ વિશાળ થઈ ગયો હતો, અને છતાં તેમાં મીટીંગ શરૂ થઈ તે વખતે જરા પણ જગા ખાલી નહોતી રહી. હાજરી નોની સંખ્યા ૮૦૦ થી ૧૦૦૦ જેટલી હોવી બેઠકો.

મીટીંગમાં મહમદ કરવામાં આવતાં કામો

નીચલ ભોરન દીદીઓએ કેમિસ સામે ફટલીક શરિયાદો દત્તી એ રણ કરવાની તક લીધી. તેમણે ઉકારેલા સવાલોને નીવેડો કરવાને એ વખતે ચોખ્ખું નહોતો, અને હાલ તુરત મી. માંથી વધુ વખત નાતાલમાં રોકાણ થકે તેમ નહોતો, તેથી ત્રણેક માસમાં તેઓ આ તરફ ફરીથી આવે ત્યારે કેમિસના બંધારણનો નીવેડો કરવાનું દરાવવામાં આવ્યું, અને ત્યાર બાદ મેળાવડાનું કામ આમળ આવ્યું. મી. હાઉડ મહમદની ચેરફાજરીમાં કેમિસના

આકાદીંગ ચેરમેન મી. અબ્દુલ કરીમ ઝવેરી

ને નીમવાની દરખાસ્ત મી. ફત્તમજી પાસીએ ટુંક અપેદોમાં કરી, અને તેને મી. ખારવા તરફથી ટોંકા મળ્યો જે બાદ તાડીઓના અગાળે વચ્ચે ચેરમેન સાહેબે પુરથી લીધી. પછી

બોડીયા સેક્રેટરી

મી. એમ. મી. અમલીઆ માનપત્ર વાંચી સંભળાવવા ઉભા થયા. તેમ કરતાં પહેલાં તેમણે મી. હાઉડ મહમદની અમુલ્ય સેવા બોલું ટુંકમાં બતાવ્યું. તેમણે જણાવ્યું કે મી. હાઉડ મહમદ છેલ્લા ૭ વરસ થયાં કેમિસના પ્રમુખ છે ને તેમની કારકીરદી દરમ્યાન થયાં એક ઉપયોગી કામો કામો થયાં છે. તેમાં નાતાલના બળવા વખતે સ્ટેચર ચેરર કોરની સ્થાપના, લોબીટોમે ગીરમીટીઆ જતા હતા તે વખતે કરેલી બહેર કીલસાલ, કોરો નેહન કે તા હીવસે પારણ કરેલ મુકો, તથા નિજાણમાં છોકરોઓને ઉમરના કારણસર દાખલ કરવાની બંધી થએલ તે દુર કરાવી એ વિગેરે જણાવ્યાં. પણ મી. હાઉડ મહમદનું સઉથી મોટું કામ તેઓ સલામતીના લડતમાં સામેલ થયા, તથા જેલનાં કુખો સહી તે હવે. આ બીજેરે મી. હાઉડ મહમદનાં કામો વિષે ટુંકમાં ખ્યાલ આપી તેમણે

માનપત્ર

વાંચી સંભળાવ્યું. તેનો તરણુમે નીચે મુજબ છે: "માનવંતા ફેઠ હાઉડ મહમદ-મહમદ શરીફ દજ પદવા જવા આપે નિચય અને દીમત કરી છે તે માટે નાતાલ ઈડિઅન કેમિસ તરફથી અમે આપને મુબારકબાદી આપીએ છીએ. કેમિસનો ૧૮૯૪ માં જન્મ થયો ત્યારથી આપે વફાદારીથી કામી સેવા બજાવી છે; અને છેલ્લાં ૭ વરસ થયાં આપે કેમિસના પ્રમુખપદની જોખમદારી ઉઠાવી છે તે વરસોમાંના કેટલાક કામે ખારીફ

મામત્રામાં પમર કરેલાં છે. આ વરસે દરમ્યાન આપ આપની બધી રીતબાન અને ફરજના પ્રેમને લીધે કામના માનીતા થઈ પડ્યા છે. સલામતીના લડત દરમ્યાન આપે જે બેજ આપ્યો છે તે બતાવે છે કે, કામની ખાતર, જુઝરન વધે પણ, સુખ અને એકાબરમાં તણ, જેલનાં કુખોની કસોટીએ ચડવાને તકમાર હોય એવા માણસો કામમાં પડ્યા છે. અરબ રતાનમાં આપની સફર સુખ હાયકે નીવડે, તેમજ ત્યાંથી હોંડ જવા આપ ઉમેદ રાખો છો એમ બંને સાબળીએ છીએ તો ત્યાં પણ આપનો વખત આનંદથી મુજરે એવું અમે હૃદયથી છીએ, અને આશા રાખીએ છીએ કે આપની ઉમેદો બર આવે, અને આપ આપની કામ સેવાઓ ફરીથી બળવવાને વખર વિશ્વને અમે પાછા ફરો."

ઉપરનું માનપત્ર એક અલંકૃત સુંદર ચોકકામાં મહેલું હતું. ચેરમેન મી. અબ્દુલ કરીમ ઝવેરીએ તે મી. હાઉડ મહમદને તાડીઓના બારે મહમદાદ વચ્ચે અરપણ કર્યું, અને તેમને કુલના તોરા આપ્યા. બીજા હજ પડવા જનશર સાહેબોને, તથા ટરાંસવાલથી આવેલ સલામતીઓને પણ કુલના તોરા આપવામાં આવ્યા. તેમના વિષે પણ મી. અમલી આએ પોતાનાં આપણમાં થતી તારીફ કરી હતી.

આપણું

ત્યાર બાદ મેસરસ અબ્દુલ કરીમ, હાદા એકમાન, અબ્દુલ કાદર, હાકરસી અંબવી, પારસી ફત્તમજી, એમ. એમ. આમદ (સેડીસ્મીયવાળા) સુલેમાન હુસેન ખારવા, ફકતુદીન, મોલવી બશીર, એમ. કે. ગાંધી, બેસફ રાયપન, હાઉડ મહમદ, વિગેરેએ સમવાનુષાર આપણો કર્યો. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મી. હાઉડ મહમદની બારે સેવાઓ બહલ કાંઈ નથી બની કહ્યું, તેમને માટેને મોડું થઈ કહ્યું છે તેમાં કામેજ માન લીધું છે. તેઓ મી. માંથી સાથે ટેલીફોનથી વાત કરતાં એક મીનીટમાં જેલ જવાને તકમાર થઈ ગયા હતા તેમની બીજી કારકીરદીમાં તેઓ ગોરાઓનાં મન હરણ કરી ચકયા હતા. તેમની ખોટ કાંઈ રીતે પુરી પડી શકે તેમ નથી. તેઓ ખરેખર કામમાં એક રોજની સમાન છે. જુદી જુદી કામના બેઠ ન મળતાં બધાને દીદી તરીકે એક સરખા તેમણે મહેલું છે. આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના દીવના તેઓ તેમના અનેક અગ્રણીઓ પહેલાં

નંબરના આગેવાન છે વીરેશ. બીજા સાહેબોએ બીજા હજુ પડવા જનારાની, તેમજ ટ્રાંસવાલના હાજર મહેલ સલામતીની પણ તારીફ કરી હતી, અને તેમને તેમણે મદદો જવાબ વાળ્યો હતો.

મી. હાર્ડિંગ મહામંદ

જ્યારે જવાબ આપવા લેખા થયા તે વખતે તેમને આખી સભાએ તાડીઓની ચરખના કરી વધાવી લીધા. તેમણે જણાવ્યું કે માનપત્ર તેમજ એક સાથ પાઉંક ની કીમતનું ત્રણ છે, અને તેના પ્રમાણમાં કાંઈ પણ ભારે સેવા પોતાથી થઈ શકી નથી. બધી કામને પોતે એકજ મહેલ છે તે સંબંધમાં કહ્યું કે જો હોંડુ મુસલમાન એક થઈને રહે તોજ આપણે કાંઈ પણ કામ કરી શકીએ. હું જે પાક જમામાં જઈશ ત્યાં પણ આપણી કામને માટે દુવા ગુજરીશ, તથા કામનાં દુઃખ દુર કરવા તે પાક પરવરદીગારને કહીશ. છતાં તેને કહેવું એટલું બધું નથી. જો ખરી રીતે તમે હડવા હમેશાં તકવાર સ્થિતી તોજ તે (પુણ) તમોને મદદ કરશે, અને તોજ તમારાં દુઃખ દુર થઈ શકશે. પા. કનો કર જરીબ ગીરમીટીયા બાહ્યોપર છે તે આપણે દુર કરવો હોય તો આજેજ તે સામે હડત ઉઠાવી શકીએ છીએ. હું તે બધા માટે તકવાર છું. મહા શરીફી પુણ સહી સલામત પાછા લાવશે તો ફરીયા આપની તાજે દારી ઉઠાવવાનું શરૂ કરીશ. (તાળીઓ) માફ કરીર અને મારે જન પણ કામની સેવામાં હમેશાં હાજર રહેશે. હું ત્યાંથી આવી પાછો જોશ જ્યાં કે કામ માટે મને તે કામ કરવા તકવાર થઈશ. બીજેર.

સભાના હરબની ભારે ચરખનાઓ વચ્ચે મી. હાર્ડિંગ મહામંદ પોતાનું બાપણું પુરું કર્યું, અને ધણે વખત વીતેલ હોવાથી ચેરમેન કુંક બાપણમાં હાજીઓના હકમાં દુવા ગુજરી મીડીંગ બરખા સ્ત કરી. મીડીંગ બરખાસ્ત મતા પહેલાં મી. સેખ મહેતાએ નીચેની

કવિતા

માઠ સંબળાવી હતી:—

કેમિસનો ચેરમેન હાર્ડિંગ,
હજુ પડવા સીધાવે છે,
વળાએ વહેલેન એવું આ,
વહાલી કામ માટે છે.
કેમી તીરથ કરી આજે,
તું જઈને જોશ ખાતામાં,
આ વહાલી કામને ખાતર,
તે હકાકા પાક આવે છે.
હવે હજુ જ્યાં હું પડ્યો

મહા શરીફ મીડીનામાં,
પુણ એવું હમેશાં,
માલદારોને ફરમાવે છે.
દુવા છે જાવ હાજી યાવ,
એ હાતમ દીલ તણા ફરીયાવ,
નવે ચેરમેન હવે જોશું,
કેવી લ્પાકત બતાવે છે.
મહમદ કુવાડીયા સીદાત,
મહમદ આમુજ મુસ્લા,
ત્રણે નર લામગીવાગા,
તમારી સાથ આવે છે.
પ્રમામ બાવાગીરના દીદાર,
કમા એ પણ પુણ નીજાન,
ફેન્સી ઇબ્રાહીમ કુવાડીયા,
મુબારકખાદી આપે છે.
દશે હંગામી તો મળશું,
નહીં તો બોલા ચાલા માફ,
કરશે દોસ્ત દુસ્મનને,
આશીશ હજુ કામ વધાવે છે.
હતી એક પાંખ માધીની,
અને એક પાંખ હીદીની,
તે પુરી બોટ ફેનાયી,
પડે એ વાતો ચાલે છે.
કહું હું કેટલા વહાલા,
ધણાં તેં દુખમાં ટાળ્યાં,
અનેક સંકટ વધાવસ્યે,
તેં પાધરથીજ વાળમાં છે.
વહાલામાં વહાલો તારો દોસ્ત,
છે રસ્તમ દેવાનો હાર.
પુણી છે નેક કામેમાં,
છતાં વીચામ સાલે છે.
કહે મહેતાજ નહીં મળશે,
હવે હાર્ડિંગ જેવો નર,
બીવીબ લાખું બનુબવથી,
નસીબો અસ્ત પામે છે.

પારસી અંગુમન

કેમિસની મીડીંગ બરખાસ્ત મતા પહેલાં ડરખનની પારસી અંગુમન તરફથી મી. રસ્તમજી પારસીએ હાજીઓના હકમાં દુવા ગુજરી હતી, તથા તેમને પોતા તરફથી કુલતા તેરા તથા ખાસ મહા શરીફી આવેલી એક એક તરવી બંદગી કરવા ભેટ આપી હતી.

મી. હરમાઈલ હાર્ડિંગ મુરશ

તે હાજીઓ સલામતી મહમાનો તથા ૪૦ જેટલા આગેવાનોને પોતાના બંગલા પર નોતરવાની તક સોમવારે સંજના મળી શકી. તે વખતે આજુ લેવાઈ રહ્યાના કુંક બાપણમાં તેમણે પોતાનું આગમણ કરીકરવા માટે બંધાર પાવે, અને હાજીઓના હકમાં દુવા આવી. મી.

દાવુદ મહમદે વળતા જવાબનું બાપણું પુરું કર્યું નહોતું તેટલામાં

હોંડુ કામના મેળાવડાનો

વખત થઈ ગયો હતો, જેથી એકમ બધા મહમદો વિઠોરીયા સ્ટ્રીટના ધરમ શાખાના મંડપમાં આવી પહોંચ્યા. આ વખતે લોહાની મોટી મેડની ત્યાં જામી ગઈ હતી. પ્રમુખ મી. હાર્ડિંગ સંજની બોલવા લેખા થયા તે વખતે કેમિસની મીડીંગમાં હતાં તેટલાજ, કે તેથી પણ વધારે માણસો મીડીંગનું કામ શરૂ થયેલું જોવા આશ્ચર્ય થઈ રહ્યાં હતાં. મી. સેખ મહેતાએ વહે માતરમનું ખીલ ગાઈ સંબળાવ્યા પછી પ્રમુખે મીડીંગની શરૂઆત કરી મી. જોશીને

માનપત્ર

વાંચી સંબળાવવા કહ્યું, જેનો તરબુનો નીચે મુજબ છે: “માનવંતા શેઠ હાર્ડિંગ મહમદ—આપના ધરમના હરમાન મુજબ મહા શરીફ આપ હજુ પડવા સીધાવો છો તે પ્રસંગે સુજરાલી હોંડુઓ વતી બમે આપની સહર સજી અને સુખ રૂપ મુસ્લીએ છીએ. અમે હોંડુ તરીકે બીજાઓના ધરમને માન આપવા બંધા એલા છીએ, અને આપે હજુ પડવા જવાનો નિશ્ચય કર્યો છે તેથી એક સગળન અને બંધુ તરીકે આપના પ્રતોની અમારી માનની લામણીમાં વજારો ચાપ છે. આપે કેમિસના પ્રમુખ તરીકે, અને વિશેષમાં ટ્રાંસવાલની હડત હરમાન સત્તા મહી તરીકે, જે સેવાઓ બજાવેલા છે તે ની કદર કરવાની બમે અમારી ફરજ સમજીએ છીએ. હોંડીઓની જુદી જુદી કામો પ્રયે આપે રાખેલી સમાનગણની અને બધી કામ દુખીમણીને સુખ દુખની બાગી બને એવી હમેશાં આપે મુજબ રાખી છે તેના બમે આ તકે નેંધ લેવા ચાહીએ છીએ. હવે આપની બધી મુરારો બર લાવે અને અમારી વચ્ચે સહી સલામત આપને પાછા પહોંચાડે એવું અમે માગીએ છીએ.” ઉપરનું માનપત્ર તરબુમાં સાથે વાંચવાની તક

મી. એચ. આઈ. જોશી

એ મી. દાવુદ મહમદની કામી સંવાઓ વિશે સંબાણ્યા વિવેચન કર્યું. જેમાં મી. હાર્ડિંગ મહમદની સોળતાના પોતાને મળેલા બાનંદાયાક અનુસાવનું તેમણે વરજન કર્યું, તથા અનેક હડગુણે. મી. દાવુદ મહમદ હોંડુ મુસલમાન બધા માં આનીતા થઈ પડ્યા છે તે જણાવ્યું. હોંડુઓના હેલ્લા દીવાગીના તકેવારમણો ફકામ ફકામ બધી મળીથી ત્યાં જ.

હોવાનું મહમદ એકમ મેવરની પાસે ગયા, અને ફરિયાદ ફરિયાદની રજા મેળવી લાવ્યા એ તાજે દાખલે રજુ કર્યો તે વખતે મી. દાવુદ મહમદ હોદ્દાઓની સાથે સત્યામદથી ટાઉન કમિસીયની સામે લડવાને તૈયાર થઈ ગયા હતા. આ વિગતો વિશે ચર્ચા કરીને મી. જોશીએ હાજીઓના હક્ક ના દુષ્કારથી, તથા મહેમાન સત્યામદીઓની તારીફ કરી અને પોતાની બેઠક સીધી.

ખીજાં બાપણો વિગેરે

બાદ પ્રમુખ સાહેબે તાદીઓની ગરબના નમો માનવરને એક હુદર કાસ કેટમાં નાખી મી. દાવુદ મહમદને અરજી કર્યું, તેમજ હાજીઓ, સત્યામદી મહેમાનોને તથા કોમિસના નવા પ્રમુખને કુલના તોરા આપ્યા. ત્યારબાદ મેસરસ આર. પી. ભટ્ટ, કુલબાદ બખુલાઈ ટેકાઈ, મોતીલાલ દીપાન છ. પી. માંધી, જોશી રેવપન, અબાસમ મહારાજ, અમદુલ કરીમ, અમદુલ હાદી, ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી, હાદા એકમાન, એમ. સી. આંગતીઆ, તથા એમ. કે. માંધીએ સમમિત બાપણો કર્યા, તે હાજીઓને આશીર્વાદ દીધો. મી. દાવુદ મહમદને હોદ્દા સુલભમાન મતેના સમાન બાપને સીધે એક બાપણ કરનાર તરફથી કળીરની ઉપમા આપવામાં આવી આવા કોમી મહેમાન અને સંપત્તિ દાખલા હોદ માં કિશ્કણ રૂપ થશે એ જ. વાવું. જે એક ધર્મીય હોય તેઓ કામની સેવા કરે છે, તે ધર્મીય હોય તેઓ કામને વિનાશ ના આપનાં ઉતારે છે તે બતાવ્યું, તથા હજી પદવા જનારા હોદી બહાણની સફર સફળ થાય એવું હોદ્દા મુલકમાન તથા ખિસ્તી બેલનારાઓએ એકે અવરને બતાવ્યું.

મી. દાવુદ મહમદ

જવાબ વાપતાં હોદ્દા બાપણોનો અંતઃ કરણપુરવઠા આશાર માન્યો, અને હોદ્દા મુલકમાન હમેશાં એકજ છે, અને સદાય સમાભાષણો તરીકે રહેવાના એવો તાર ફટર ફુનિઆમાં પહોંચાડે એવું માન્યું. આ મેળાવડો પહેલોજ છે એ વાતનો ધન કાર કરીને તેમણે કહ્યું કે હોદીઓને હાકે આપણે હોદ્દા મુલકમાનો સથે અહીં ચાપણી લેવા મળ્યા હતા એ તો કામ નજી જુલા કહે. તેવી રીતે આપણે હમેશાં એક રહીએ એમ બતાવ્યું, અને પોતે ધરમના એક સમર હોદી માત્રને પોતાના બાપ અસામક મળે છે એ વાત હતાથી બહાર કરી, એવડમાં કહ્યું કે

હું ખુશના સુકામપર જમ્યા ત્યાં હુવા મામીક, કે હે ખુદા, હોદીઓને એક બનાવ બને તેમનાં દુષ્કાર દુર કર.

હાજીઓ તથા સત્યામદી મહેમાનોએ આશાર માનવાનાં બાપણો કર્યા પછી પ્રમુખ સાહેબે ફરીથી હાજીઓની સફર સમર સફળ કરે એવો આશીર્વાદ દીધો, હોદ્દા કોમે પોતાની ફરજથી વિશેષ કર્યું નથી એ કહ્યું તથા સમાજનો માટે દુધ તથા પાન સોપારી તૈયાર રાખેલ તે વહેંચવા ફરમાવ્યું. આ રીતે રસમેટ વહેંચાતા પહેલાં મી. અબાસમ મહારાજે મી. દાવુદ મહમદના શુભેનાં વખાણની એક કવિતા બોલી હતી તે સભામાં પોતે ગાઇ સંબળાવી, તથા સહુને વહેંચી આપી. મી. શેખ મહેતાબે બે કવિતા ગાઇ સંબળાવી જેમાંની એક હાજીઓની તથા સત્યામદી મહેમાનોની તારીફની હતી. (તે આપવાનું સમયક્રમ રાખવા માં આવ્યું છે.) ત્યારબાદ ખીજો દિવસે (મંગળવારે) સવારે હાજીઓ તથા ટ્રાંસ વાલી મહેમાનો તથા ખીજા કેટલાક સાહેબો

હીનીકસ પ્રેસ

ના આમંત્રણને માન આપી અને આવી પહોંચ્યા હતા તેમને ખાણું આપવામાં આવ્યું જે બાદ પ્રેસના કામ કરનારાઓ વંતી હાજીઓને માટે દુધા ચાહવામાં આવી. પછી સરવેએ લાઇબ્રેરી તથા નિશાળની સુઝાકલ લીધી. અહીં મી. સીદતે પ ગીરી, મી. દાવુદ મહમદે ૧ ગીની, મી. ફેન્સીએ ૫. ૧-૨-૬, તથા મી. અમદુલ કરીમે શી. ૫ લાઇબ્રેરી તથા નિશાળ માટે ભેટ આપી હતી.

મી. આર. પી. થેડીએ

મંગળવારે બપોરના ત્રણ વાગે હજી પદવા જનારા સાહેબો, સત્યામદી મહેમાનો તથા મેસરસ રસમજી, એમ. કે. માંધી, હાદા એકમાન, એમ. સી. આંગ લીઆ, અમદુલ હાદર, ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી, પ્રમાય અલી, જે એમ. મેસરસ વિગેરેને આપાદી માટે ઝાડપાનથી સજ્જ મારેલા હોલમાં નોતર્વા હતા. નાર્તો લીધા બાદ મી. થેડીએ તામીલમાં હાજીઓને સુખારકનાદી તથા આશીર્વાદ દીધો. આ સત્યામદીઓની તારીફ કરી. તે મી. દાવુદ મહમદે બગવેલી કોમી સેવાનાં વખાણ કર્યાં. તેમના બાપણનો મી. જે. એમ. મેસરસે હોદીમાં તરણી કરી બતાવ્યો. મી. દાવુદ મહમદે આશાર માન્યા પછી અરસપરસ હાજી પોતાની સજ્જ વિશરજન લખા હતા.

મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ પોષ્ટવરજા એ પોતાના મહાનપર હાજીઓતથા સભા મહી મહેમાન તથા ખીજા કેટલાક આગેવાનોને મંગળવારે બેલાવ્યા હતા. ખાણા બાદ તેમણે દુધા ચાહી, જેનો મી. દાવુદ મહમદે જવાબ વાળ્યો. મી. માંધીએ બોલવાનો આગ્રહ થતાથી અમલાની છંદ ગીમાં જે હોદીઓ રહે છે તેઓ આ સુલકમાં કામના મેળા ખાતરજ રહે છે, અને નહીં કે પોતાની અસલી સાદી પણ શુદ્ધ છંદગીને વિસારી મુકવા માટે, એમ હોંવું બેઠાએ એ કહ્યું. સાદી ને પવિત્ર રહેણીમાં પોતે જે અતુપપ રસ મેળવે છે તેનો ખાલ આપ્યો, અને ખીજાએ અતુભવ કરે તો તેમને પણ તેમાંથી રસ ના ધુંટલાજ મળે એ બતાવ્યું. બાદ રાત ના ૮ વાગે

અંબુમન ઇસ્લામ તથા યંગ

મોરલીમ સોસાયટી

નો જસસો મી. મહમદ આબેદના હોલ માં થયો હતો, સાં સહિ આવી પહોંચ્યા. અહીં પણ હાજીઓના હક્કમાં દુધા ચાહવા માં આવી, તથા સત્યામદી મહેમાનોને મુખારકનાદી આપી. મી. ઇબ્રાહીમ દુધા હીઆર્ના મતુઓ દેશમાં સુખરી જવાના સમાચાર મળવાથી મરનારના હક્કમાં હાલેલા પદવામાં આવેલ, તથા ખીજાં કામ કરી સભા વિસરજન થયેલ. (વિશેષ હેવાલ હવે પછી અપાશે.) જેમ આ સોસાયટીઓને તેમજ ખીજા સોસાયટીઓ ને તેમના જલસા વખતે રોડક ભેટો અપાઇ હતી

મી. પારસી રસમજી

જેમણે છેલ્લા આઠ દસ દિવસમાં કેટલાક હાજીઓને તથા સત્યામદી મહેમાનોને પોતાને લાં હમેશાં સવાર અને બપોરના ખાણા માટે નોતરેલા હતા, તેમણે બુધ વારની સવારનું ખાણું જે છેલ્લું ખાણું હતું, તે પોતાને લાં રખાવેલું. તે સેવાયા બાદ મી. એમ. એસ. રાંદેરીની શુચતાથી ખાલ કામો સંપવામાં આવી હતી તેમાં જેસી ટોળાજી હોદીઓ

પોષ્ટ પર

થયા, અને હાજીઓને ફરીથી દુધા કમ તથા અરસપરસ હળીમળી સહિ જુદા પાણા, અને રડીમર મેફ ૧૧૧ ના સુમારે ખુશના સુકામપર જનારા હોદી કામના ખ્યારા આગેવાનોને લઇ ઉપરી ગઇ. વળાવવા જનારા આજ કામો માં જેસી પાછા ફર્યા, અને આ પ્રમાણે કરમનના હોદીમાં ઉપરનું તરણી સહ પડેલ મહેમાનો અંત આપ્યો.

આભારનો ઠાગળ
 ધ. એ. ના અધિનતી સાહેબ,
 મારી વહાલી કોમે—હીંદુ, મુસલમાન,
 પારસી, ખ્રિસ્તી બધાએ—મને અને મારા
 સાથીઓને માન આપી આભાર તમે
 કરી નાખેલ છે. અને જે માન અને
 આનંદ આપ્યા છે તેને સારું કૃતજ્ઞ
 હું એમ માનતો નથી. પણ જે જે
 મારે વિષે કહેવાયું છે તેવો હું બહુ
 એવો ખુદાપાકની પાસે મઠકાચરીફમાં
 જઈ બંદગી કરીશ.

મારા અનુકરણથી મેં જોયું છે કે સત્તા
 મદદ જેવું આપણી પાસે બીજું હથિયાર
 નથી તે સદુ અભ્યાર કરો એવું હું
 ઇચ્છું છું.

જે જે લાઇઓએ મને માન આપ્યું
 છે તે સાહેબોએ મને તારો મોકલ્યા
 છે તેઓનો હું આભાર માવું છું.

શ્રી. દાઉદ મહમદ

તા. ૩-૭-૧૨, બુધવાર.

સ્ટોમરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૧ મી જુલાઈએ મુંબઈ
 જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૧ મી જાગરે મુંબઈ
 જવા ઉપડશે.

[બરિદીયા ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોટા—તા. ૧૧ મી જુલાઈએ મુંબઈ
 જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલાલી—તા. ૧૨ મી જુલાઈએ કલકત્તા
 જવા ઉપડશે.

અમકુટી—તા. ૧૬ મી જુલાઈએ મુંબઈ
 જવા ઉપડશે.

અમરસોટી—તા. ૨૧ મી જુલાઈએ કલકત્તા
 તાથી દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

કાંટંગા—તા. ૨૪ મી જુને કાલમેથી
 દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે
 ઉપડી છે.

સલામીસ—આજકાલ કલકત્તાથી ઉપડ
 વાળી હતી.

પોરટુગલમાં નવું પ્રધાન મંડળ
 ચૂંટાયું છે અને સેંટોર કરવીરાડી આલ
 કુરરે કોમોની ખાતાના પ્રધાન નીમાં
 એલ છે.

લોરેનોમારકસ મહેમેડન એસોસીએશન

(એક અબરપત્રી તરફથી)

અહીંઆ ધી લોરેનોમારકસ મહેમે
 ડન એસોસીએશન નામની એક સંસ્થા
 સ્થપાઈ છે. તેના મેમ્બરોની પહેલી
 મીટીંગ તા. ૧૬ જુન ૧૯૧૨ ના રોજ
 એવેન્યુ રીપબ્લીકના રસ્તા ઉપર આવેલા
 સાઇના બીલ્ડીંગના ત્રીજા મળલા ઉપર
 એસોસીએશનના મહાનમાં બે વાગે બપોર
 ના વખતે કરાઈ હતી. તેમાં એસોસી
 એશનના વ્યવસ્થાપકોની નીચે પ્રમાણે
 વધુ મતે ચૂંટણી થઈ હતી:—મી. હાજી
 ઇસ્માઈલ અબ્દુલકાદર, પ્રેસીડેન્ટ; મી.
 આમદ અબ્દુલ કાદર, સેક્રેટરી; મી.
 ઓસમાઈ અબ્દુલકાદર, એડિટ સેક્રેટરી;
 મી. હાજી ઇસ્માઈલ અબ્દુલ તથા મી. મુસા
 જાનમહમદ, ટ્રસ્ટીઓ; મી. કાસમ હાસમ
 ઓડરા, ટ્રસ્ટર; મી. કાસમ અબ્દુલ
 રહેમાન, એડિટ ટ્રસ્ટર; મેસરસ જાકર
 મીયાં સુલતાનમીયાં, હબીબ હજાલીમ,
 અને અબ્દુલમની મદમુદમીયાં, મેનેજીંગ
 બોર્ડ; મેસરસ હજાલીમ મહમદ તથા
 હાજી આમદ હાજી હજાલીમ, એડીટરસ.

સાર બાદ તા. ૨૩ જુન ૧૯૧૨ ના
 રોજ આ એસોસીએશનની જનરલ મીટીંગ
 એસોસીએશનના મહાનમાં બપોરના બે
 વાગે કરાઈ હતી. મુકરર કરેલા વખત
 અગાઉ મેમ્બરો ઉપરાંત અન્ય સોકોથી
 હોલ એકઠા થીકાર કરાઈ ગયો હતો
 એસોસીએશનનાં મહાનને ધજાજ-ઠાકમાઠ
 થી શબ્દમારવામાં આવ્યું હતું. સરખાત
 માં બાદ દાઉદબાઈ મીખલીઆએ ખુદા
 ની બંદગી કરી અને સારબાદ મીટીંગનું
 કામ શરૂ થયું.

સેક્રેટરી મી. આમદ અબ્દુલ સકુરે
 આજની મીટીંગનો પ્રોગ્રામ રજુ કરીધો
 સાર બાદ બાઈ ઇસ્માઈલ પદીઆરે
 એસોસીએશનના મારા તથા નિયમો વાંચી
 સંજાળાયા. જે સર્વાનુમતે કબુલ મળુર
 થયા. આજ દીવસ સુધી એસોસીએશન
 માં એકોતર મેમ્બર હાજલ થઈ ચુક્યા
 છે, અને તે દરેક મેમ્બરને તેઓના નામ
 નું એસોસીએશન તરફથી સોનેરી બોર્ડર
 વાળું સુશીબીત કારડ આપવામાં આવ્યું
 છે. સાર બાદ પ્રમુખ સાહેબ મી. હાજી
 ઇસ્માઈલ અબ્દુલ કાદરે કુંડું પથ બોધક
 'પથ કીધું' તેઓએ જણાવ્યું કે ધણાં
 લાંબા સમયથી બાવી એક સંસ્થાની
 હેઠાઓઆએમાં ખોટ હતી તે આ સંસ્થા

થી પુરશે. કાઠ પથ હીંદુ તથા મુસલ
 માન આ ઓનો કાઠ પથ જાતનો કોમી
 બેદ ન રાખતાં અને કાઠ પથ સારવ
 જતીક કામ આ સંસ્થા આમળ લાવવા
 માં આવશે તો જરૂર આ સંસ્થા તેકામ
 ઉપાડી લેશે. પ્રમુખના બાવા ઉદાર
 ચપ્પો દરેક હીંદુ બાઈ તેમજ મુસલમાન
 બાઈઓને કે જેઓને સરદેશનું હીત-દલમ
 માં છે તેને મનન કરવા જેવા છે. આ
 સંસ્થાની ઉત્પત્તિ જુ. ૧૦૦૦૦૦૦૦ની ધીરજ
 અને ખતીલી મહેનતને આભારી છે,
 અને તેટલા માટે તે જુવાનીઓને મુખા
 રકબાદી આપી.

બાદ સેક્રેટરી મી. આમદ અબ્દુલ
 સકુરે ઇસ્લામને વિશે ધણું અસરકારક
 વિવેચન કર્યું.

મી. હાજી ઇસ્માઈલ અબ્દુલ રહેમાન
 મંત્રાએ અંગ્રામ એટલે એકમાઠ તે વિષય
 ચર્ચ્યો, અને વ્યવસ્થાપકોની ચર્ચેથી
 ચૂંટણી તરફ પોતાની પસંદગી જતાવી.
 ૧૩૦૦ જે જુવાનીઓએ આ સંસ્થાને
 લખી કરવામાં સરખાતમાં તન, મન અને
 ધનનો ભોગ આપ્યો છે તેઓને ધન્યવાદ
 આપ્યો તેઓ સાહેબ હજાન ધંધાને
 અરથે રહેતા હોવાથી પોતે જાતે આ
 સંસ્થામાં કામ લઈ શકે તેમ નહીં હોવા
 થી પોતે દીલમીરી જતાવી તોપણ તેઓ
 સાહેબથી જનતી સખળી સદાપતા કરવ
 જણાવ્યું.

સારબાદ મી. ઇસ્માઈલ બાઈ પદીઆરે
 ઇસ્લામ કીધી કે જુદા જુદા આસામી
 આ પાસે જે રેડેક્સ્ટ સોસાયટી માટે
 ઉપરાવેલી તેમજ ખદાર મામથી આવેલી
 રકમ પડી રહી છે તે એસોસીએશને
 પોતાને સ્વાધીન લઈ જેમ અને તેમ
 જલદથી તુરંતી કોનસલને મોકલાવી
 આપવી જે મંજુર થઈ હતી.

મેસરસ ઓકમાન અબ્દુલકર, કરીમ
 બાઈ વહીલ, આમદ આમદ, તથા તુર
 આમદ વિગેરેએ સંખ ઉપર બાપણ કર્યા
 હતાં.

સાર બાદ એસોસીએશન માટે જુદા
 જુદા મદરેઓ નાની મોટી રકમની
 બેરો આપી.

એસોસીએશનનો એક વખાણવા લાખક
 હેતુ જાનનો ફેલાવો કરવા માટે લાઇબ્રેરી
 સ્થાપવાનો છે, તેની કેટલીક ઓકવણ
 થઈ ગઈ છે, અને થોડા વખતમાં બધી
 ઓકવણ થઈ જવાથી ખુલ્લી મુકાશે.

મી. ઇસ્માઈલ સકુરે કા. વાળા મી.
 તુરમાઈદે હતાલો-તુરરા લગાઈ સંખધમાં
 પોતાની રચે. જે મજાનો સંજાળાયા
 બાદ સવા વિસરજન થઈ હતી.

પટાલો—પુરકા લડાઈ

(૨૬૨)

તા. ૨૮ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે આજમેનીઆનો મામલો ફેન સ્ટાનડીનેપલમાં ચીંતા ઉપજાવી રહ્યો છે. જળવાની ક્ષિત્યાલ કરાવનારઓને પુરકાની કપીટી કોઈ મુનિયતના વલણ થી અસંતોષ મળે છે, અને તેથી તેઓ પ્રધાનમંડળના એક મેંબર તથાટ હજ વીડને તેના હોદાપરથી અસેકવાની મામલો કરે છે. મંજ પુરકા નામના પક્ષને મળતો એક પક્ષ સ્થપાએલ છે, અને આખાએ ફેનસ્ટાનડીનોપલ, મોનારડીર, સાલોનીકા વિગેરે મથકો ખાતે હોલ એમ માનવામાં આવે છે.

તા. ૨૮ મીએ વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે ટ્રોપોલીમાં ખુશામેલ ખાતે એક ઝનુની લડાઈ થઈ હતી. ૧૦૦૦ પુરકાપર તોપની મદદ વડે ઇટાલીઓએ કુમલો કર્યો હતો, અને તેમાં (૨૬૨ જણાવે છે કે) તેમને ૫૦૦ લાસો છોડી ને પાછા હઠાવવામાં આવ્યા હતા.

તા. ૨૬ મીએ રોમના તાર ઉપરથી ૨૬૨ જણાવે છે કે સીદી સમયક ખાતે થી ભારે ખુવારી સાથે પુરકાને ઇટાલીઓએ પાછા હઠાવ્યા છે.

સીદી સમયક ખાતેની લડાઈ ખીજે દિવસે ફરીથી ચાલુ થઈ હતી. પુરકા અને આરબોની સંજ્ઞામાં મોટો વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. આખી ઇટાલી અને કુકડી તેમની સામે થઈ, અને પોતાની મદદમાં મનવારોપરની તોપો પણ લીધી. બાદ સંજીનવતી કુમલો કરવામાં આવ્યો, અને તેથી (૨૬૨ ઉમેરે છે કે) પુરકાને નાશવાની જરૂર પડી હતી. ૨૦૦ લાસ તેઓ પાછળ મુકી ગયા હતા. ઇટાલીઓન લશ્કરમાં ૧૦ માણસ મરાઈ હતા, અને ૭૮ ધાયલ થઈ હતા.

આમલા દિવસની લડાઈમાં ઇટાલીનાં ૨૬ માણસ મરાઈ હતાં.

પુરકા પાલમેટે એવું ખીલ પાસ કર્યું છે કે રાજદારી અળવળમાં કામ લીએ એવા અમલદારો તથા લડવઈ યાઓ સામે કાલેસર કામ ચલાવી સળ પાત કમવવા.

લડાઈ સંબંધી પરસ્પર

રોમક ખાતે પડાવ નાખી રહેલા ટુર્કી સેનાધિપતિએ એક જાપાવાળાની મુલાકાત ફરમીયાન જણાવ્યું હતું કે આરબોને હથીયારની ખોટ નથી. હજ

બજ દરેક આરબ લડવઈઓ ઇટાલીયન લશ્કર પાસેથી છુટી લીધેલા હથીયારોને ઉપયોગ કરે છે.

જાપાવાળાએ પુછ્યું કે લડાઈના વખ તમાં ખેતી પાલમાલ થતી હતી. જાના જવાબમાં તેને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ખેતી અગાઉ કરતાં વધારે સારી ચાલે છે. અમુક કુકડીઓને અમુક વખત સુધી ખેતી કરવા છોડી મુકવામાં આવે છે, અને તે મુદત પુરી થયે પાછી આવે એટલે ખીજ કુકડીઓ તેની જગ્યાએ મોકલવામાં આવે છે, આજો પણ તે માં સરસ ભાગ લેય છે. પરિણામે લડાઈ ખેતીને ખીલકલ કરકત પહોંચી નથી.

લંડનું 'ડેલી સ્ટેચ' જણાવે છે કે મી. ફાન્સીસ મેકકલાક નામના એક અંગ રેજ અમરપત્રીએ ટ્રોપોલીમાં ઇટાલીએ બતાવેલી હેવાનીયતનું આખેલુ વરણ નહાર પાડવાથી એક ઇટાલીયન રીપોર્ટરે તેને ઘેર જમને બહુ તોફાન મચાવ્યું હતું. અને હાલ યુદ્ધની આગલ્લી કરી હતી. અને તે પોતાની મુદાઈમાં નહીં ફાલ્ગથી તેનું ખુન કરવાની ધમકી આપી નાસી ગયો હતો.

મી. મેકકલાક અમર આપે છે કે ઇટાલીયનોની આવી વરતણુનો આ એકજ દાખલો નથી. એક જરમન રીપોર્ટરે ઇટાલીયનોના વાસનું બહુ નરમ આપામાં વરણન કર્યું હતું છતાં તેને કહેવામાં આવ્યું હતું કે 'રોમમાં હવે ઠી મોદું બતાવીશ નહીં.' આવા ધણા દાખલાઓ બનેલા છે, એમ તે અમરપત્રી જણાવે છે.

મી. મેકકલાક વધુ જણાવે છે કે પોતાને ધમકી મળેલી છે તેની દરકાર નહીં કરતાં પોતે રજુલેનમાં ને એવું છે તેનું પુરેપુરું વરણન 'વેરાન મારે ઇટાલીનું યુદ્ધ' એ નામની ચોપડી પોતે લખે છે તેમાં આપનાર છે.

ઇજીપ્તના જાપાઓ ઉપરથી એવા અમર પડ્યા છે કે કુર્નાતી લડાઈ વખતે ઇટાલીયન સરદારના મેદાનમાં પડવાના કુકમને કેટલીક કુકડીઓએ માન્યો નહીં હતો, અને તેથી કેટલાક સીપાહીઓ અને કેપ્ટનોને ઝાળાથી ધર કરવામાં આવ્યા હતા. કેટલાક ઇટાલીયન સોતજરોઅકેક ક્રીક આપીને લોકોનાં ઘરમાં ધરાયા હતા, અને હજ દુર થયે સંકડી ગયા હતા.

મી. જી. એફ. એવટ નામનો એક અંગેજી ટ્રોપોલીમાં ટુર્કી લશ્કર સાથે ૪

માસ રહી તા. ૧૮ મી મારચે ત્યાંથી નીકળી લંડન પહોંચેલ છે, તેણે લડાઈ વિષે જે માહેતી મેળવી છે તે વિષે અમર આપતાં કહે છે કે ઇટાલીઓનોની મુશ્કેલી દિવસે દિવસે વધતી જાય છે. તે જણાવે છે કે ઇટાલીઓનોએ ટ્રોપોલીને તકન ઘેરી લીધું છે છતાં ખોરાકની તક લીધે આરબોને ખીલકલ પડતી નથી. વળી મારેક વરસના દુકાળ પછી આ સાલ ટ્રોપોલીમાં વરસાદ સારો પડે છે, તેથી ખેતીનું કામ સારું ચાલે છે.

મી. એવટ જણાવે છે કે ઇટાલીઓનો ને એક તક હતી કે જે વખતે તેઓ કહા પણ ભરેલાં રીતે વરત્યા હોત તો ટ્રોપોલીમાં પોતાની સજા સ્થાપી શકત. તેઓ ટ્રોપોલીમાં દાખલ થવા તે વખતે ત્યાં કોણ રાજ કરે તે વિષે આરબો ખેપરવા હતા. ધણા આરબ મથકોમાં ત્યાંના રહે વાસીઓએ પેળા વાવટા મડાવી દીધા હતા. પણ ઇટાલીઓનો માફલ રહ્યા અને ઝડપથી આગળ વધવાને બદલે કામળીયા પર ટ્રોપોલીની સ્થિતિ ફેરવવામાં રોકાયા. આથી કુશ્મનોને એકજ થવાની તક મળી, અને તેવામાં વળી આરબોની નિરદય કતલ ચલાવીને ઇટાલીઓનોએ મોટી જીલ કરી. તે પછી એકે એક આરબ ઇટાલીની સામે લડવા નહાર પડ્યા અને ધરમની લડાઈ તેઓએ જાહેર કરી. અને હવે તે લડાઈ ટુર્કી અને ઇટાલીને બદલે આરબ અને ઇટાલીવચ્ચે ની થઈ પડી છે.

મી. એવટ વધુ જણાવે છે કે સેનુસી ની કામતા લોકો લડાઈમાં બહુ ઝનુનથી લામ લે છે. તે કામના જુવાનીઓ આખી ખીસ્તી પ્રાણ સામે ઇસ્લામીઓને લિલા થવા ઉશ્કેરે છે, અને કોસ અને કેસંટ વચ્ચેની લડાઈ જાહેર થઈ સુખી છે એમ બોધ આપે છે. તેઓ જણાવે છે કે હાલ વખતમાં લિતર આફ્રિકાના તમામ ઇસ્લામીઓ એકજ થશે અને પાપીઓને સમુદમાં ધકેલી કાઢશે.

એક જણવા લાયક સંદેશ

તા. ૧૫ મી જુને લંડનથી 'રૉડ ડેલી મેલ' ના અમરપત્રીએ મોકલેલા સંદેશથી જણાવે છે કે એ અરસામાં ટ્રોપોલીમાં ચલેલી લડાઈમાં ઇટાલીઓનોની મોટી માર થઈ હતી, અને તેમાંના ૧૫૦૦ માણસો માર્યા ગયાં હતાં, અને ખીજાં સેંકડો ધાયલ થઈ હતાં. આ અમરપત્રો વધુ માં જણાવે છે કે પુરકા સરદાર લડાઈ ચાલુ રાખવા મક્કમ છે, અને તે સાર પડ્યા લિલા કરવા નવા કરોની યોજના

કરે છે. દુરહીના બધા 'રીઝર્વ' બરફર ને એકઠું કરવામાં આવ્યું છે, અને ડાઠ નહીં તથા એકીઆમાંનરના કીનારા ઉપર પાંચ લાખ કરતાં વધુ લગવડમાં જમા થયે મુકયા છે.

જાપાવાળને ઇટાલીઅન સત્તાવાળાઓ ટ્રીપોલીમાં હરકત કરે છે તેથી ચોક્કસ ખબર પડતી નથી, છતાં એકલું તો કહી શકાય છે કે ઇટાલીમાં લોકોને શરૂ ચકાવવા માટે નજીવી કપાજખીને મોઢું રૂપ આપી ઇટાલીઅન હરકતનાં ખોટાં વખણ કરનારા સંદેશ ટ્રીપોલીથી રામ ખાતે મોકલ્યા છે, અને લાંબી બીજે દેખાય છે.

[ઉપરના 'કેપીમેલ'નો સંદેશ બોક્સ બરજથી મી. કાવાત તરફથી મળવાથી અને બાપી કાકા બીએ. બધા જાપા ને અમે પહોંચી વળી શકીએ નહીં, જેથી આવા સંદેશોની કાપથી અમેને વાંચ નાર તરફથી મોકલવામાં આવશે તો અમે ખુશીથી તેદાખલ કરીશું.—અ. ઇ. એ.]

દરાંસવાસમાં રહેવેની હાડમારી

ખી. ઇ. એસોસીએશનનું જાખણ

તા. ૨૦ મી જુને એલાન્સનરમની એસોસીએશને જનરલ મેનેજરપર નીચે મુજબ જાખણ કર્યું હતું:—

"દારૂકાનરમ રેકરને હાલમાં જાહેરી નવી મોઢવણુપર મારી એસોસીએશનનું ખાન બેંચવામાં આવ્યું છે. એ મોઢવણુ એવી છે કે જે બારીએ આજસુધી હોદી એ ટીકીટ લેતા તે બારીએવી તેમને તે આપવામાં આવતી નથી, પણ તેમને તેઓ તમે તે વરજની ટીકીટ મળતા હોય તોપણ કલરક લોક માટે રાખેલી ખાસ બારીએ ટીકીટ લેવાની ફરજ પાડે છે.

મારી એસોસીએશન બરસો રાખે છે કે આવે કોમી તફવત તમે નહીંજ મંજૂર કર્યો હોય. તે આજ રાખે છે કે આ સંબંધમાં રેકરનપર જે નોટીસ મોકલી છે તે ઉપેક્ષા લેવામાં આવશે, અને આજ સુધી આવી આવતી રીત કાનમ રખાશે."

તા. ૨૮ મીએ લંડનમાં આંદોની પાટ નો કાવ બાઈચના ૨૮૬ પેટી લેખે હતો.

પ્રોટેક્ટરની જુખાની

ટયુબરક્યુલોસીસ કમિશન સમક્ષ

(બધા બંધથી માણ)

એસ્ટેટપરના ગીરમીટીઆની બચાક

એસ્ટેટપરના ગીરમીટીઆઓનાં રહેઠાણ ની જગ્યા કમિશન બોધ આવેલ અને તે બહુ મંદી બચ્ચમાં માલુમ પડેલ તેનો ઉપાય છે કે નહીં તે વિષે કમિશન ના પ્રયુમે પ્રુટેક્ટા સવાલના જવાબમાં પ્રોટેક્ટરે કહ્યું કે ડરેનેજ સુધારવાથી તેનો ઉપાય થઈ શકે તેમ છે, અને તેની સંભાળ રાખવાને એક સેનીટરી ઇન્સ પેક્ટરની નીમણૂક કરવામાં આવેલી છે.

સ.—બચાક બાંધ્યા પહેલાં જમીન તપચાર કરવી એવો કંઈ ધારો નથી?

જ.—નહીં.

સ.—તમે ક્યારે નથી કે તે જગ્યાને કાઢ રાખવાને તમા ક્યાંઈ પાણી ન ઉછું રહે એવું કરવાને ક્યારની જરૂર હોવી નેમજી?

જ.—હા, બેઠકએજ, પણ મોઢમરમી હાદી નીકળે નહીં લાં સુધી તેને કંઈ લેવા દેવા નહીં મળે. કંડાકટની રૂએ મારક આવે એવી તંદુરસ્ત અને સુખ કારક સમયક પુરી પાડવાને પોતે બધા લેલ છે, પણ ઇન્સપેક્ટરે કંઈ ફરીયાદ ન કરે લાં સુધી પોતે કંઈ કરી શકે નહીં. તંદુરસ્તીખાતાના અમલદાર તરફ થી તે બરકાતની હેખરેખ રાખવા એક ઇન્સપેક્ટર નીમવામાં આવેલો હોય છે.

સ.—સમયક પુરી પાડવા સંબંધમાં શું ક્યારે બાંધવામાં આવ્યા છે?

જ.—મકાનોના સંબંધમાં તંદુરસ્તી ખાતાના અમલદાર બહુક ક્યારે મુજબ તે પાસ કરે નહીં લાં સુધી તે બાંધી શકાય નહીં. કોઈ એસ્ટેટપરે કંઈ વાંધા બરેલું હોય તેની ખબર તંદુરસ્તી ખાતા તરફથી મળવાની પોતે વહી રાખે છે. જે પોતાને વાંધા બરેલી સ્થિતિ નેવામાં આવે તો પોતે પણ તંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારને જણાવે. કેટલીક એસ્ટેટો પર સારી સમયકને બાંધે વધારે તંદુરસ્તી નેવામાં આવે છે. અમાણ કેટ લોકે દેલેજ બહુ ખરાબ બચ્ચમાં હતી. એક વખત એવો હતો કે જ્યારે હોદીએ ધરમાં હવાની આવળ સામે વધો લેતા અને એ હવાની આવળ માટે કોઈ બાંધક તેઓ પહેાંચી શકે એકલું નીચું

રાખવામાં આવ્યું હોય તો તેઓ બંધ કરી દેતા. તેથી પાછળથી બંધવામાં આવેલાં ધરમાં હવા માટેનાં બાંધકાં ઉમે રાખવામાં આવ્યાં છે. ખાણની અંદર કામ કરનારાઓની સ્થિતિ વિશેષ ખરાબ છે. તેઓમાં મલેરીયા, ફેફસાંનો સ્કો અને ખાંસીના હર્મિઓ નેવામાં આવે છે. ઉનાળામાં મંદવાહ મોડો હોય છે. ખાણો ની અંદર ચાલુ વરસના અને અગાઉના માંદગી વિષેના અર્થકાઓની સાક્ષી પાસે થી માનણી કરવામાં આવી હતી. ભર ભાદ આગળ ચલાવતાં સાક્ષીએ જણાવ્યું કે હોદીએ એસ્ટેટો પર તેમ ખાણમાં પણ છુટથી બીજી ગીરમીટમાં જોડાય છે. તેઓને ૪૦ થી ૫૦ લીલીંગ સુધીના પગાર હોય છે, અને તે ઉપરાંત તેઓને બતાં પણ વધારી આપવામાં આવે છે. જેમાં પટેલ વગેરેનો પણ સમાવેશ કર વામાં આવે છે. ખાણમાં દિવસના ૧૦ કલાક કામ કરાવવામાં આવે છે, અને કહતામાં પાંચ દિવસ કામ થાય છે, કોલસાની માંગ બહુ હોય છે ત્યારે સ્ત્રી વારે બપોરે કે રાંવવારે પણ તેઓ કામ કરે છે, અને તે માટે તેઓને જુદી મજૂરી આપવામાં આવે છે. જેમકે સ્ત્રીવારે બપોરે કામ કરનારને આખા દિવસની રોજ મળે છે. ઇમીગ્રેશન બંધ થયું ત્યારથી પગારની બાબતમાં તેઓ વધારે સુખી છે. તેઓ પોતાની કીમત સમજવા લાગ્યા છે, અને તેથી વધારે પગાર માંગે છે. એમ્પ્લોયર્સ પણ નવા ગીરમીટમાં મેળવી ન શકતા હોવાથી સમજતા થયા છે કે જુના લોકોને બીજી ગીરમીટમાં જોડવા માટે તેઓને વધારે સારી રીતે રાખવાની જરૂર છે.

કારની બધી

હા. ટરનરે સવાલ કર્યો કે કુલીઓ કાર પીએ છે તેથી તેઓની માંદગીમાં વધારો થાય છે ખરો?

જ.—એકક થાય છે. તેઓ કાર પીને જ્યાં લાં પડ્યા રહે છે. જ્યાં કાર નથી મળી શકતો લાં હોદીઓની સ્થિતિ વધારે સારી નેવામાં આવે છે. તેઓ મુખ્યત્વે રમ પીએ છે. કોઈ ચંકુષ પણ પીએ છે. એના બંધાણમાં સપડ લેલા લોકો નડામાં થઈ પડે છે, અને એવા લોકો નળા આવે છે ત્યારે તેને હોદુરતાનજ મોકલી દેવામાં આવે છે. બપોરે ખાણનો એક કલાક અપવામાં આવે છે, અને કોઈકે કોઈકે રમ્યે એ કલાક અપવામાં આવે છે. લોકો તેઓના રહેઠાણથી એક સાંકળના અંત

મા બળા શરૂ છે એવી સમવડ પુરી પાડવાની : નર અવામાં આવેલી છે. એક માણસ નહીં ન મળે તો તે કોઈ પણ રીતે પુર પાડવામાં આવે એવી ફરજ છે. હીં મલુશની માંદગીનું મલ્ખાઈ કારણ તે એ હોય છે કે તેઓ પોતાની કુદરતના ધરમાંથી પરીડીએ છડી ને કામે લગે છે ત્યારે પુર કપડાં તેઓના શરીર પર હોતા નથી અને તેથી દીઠ તેઓના બદન સોસરી પેસી પેડના અને બીજાં દરદ પેડા કરે છે. કેટલાક એમ્પ લોખંડે જઈ વગેરે અરમ કપડાં પુરાં પાડે છે પણ તેમાં સુકેલી એ હોય છે કે લોકો તે પહેરતાજ નથી.

[સંપૂરણ.

કેપના ઉતાડીઓની અમવડતા

આ સંબંધમાં મળા અંકમાં જે મળ્યાં પત્ર પ્રસિદ્ધ થયેલા તેના જવાબમાં બીટીજ ઇન્ડિયા સાંપનના હાંદી એવંડ મી. એમ. સી. આગલીઆ લખે છે કે :—
જે લોખંડે બીટીજ ઇન્ડિયા સાંપનની સ્ટીમરોમાં ફેલથી કેપની પરબારી દીકોટો લખને આવે છે તે લોકોને કું. પોતાને અરએ ડરબનથી કેપની સ્ટીમરમાં ટ્રાંસ હર કરી આવે છે. પણ જે કેટલાક લોકો કેપના સ્ટીસ અને કેપની પરબીટ પરા વનાર હોય છતાં મુંબઈથી કેપની દીકોટ ન ભેતાં ડરબનથી લીએ છે તેઓનેજ કેપ જતાં અમવડ પડે છે, પણ તેમાં કુંપની વચ્ચે આવી કલતી નથી. કેમકે કુંપનીનો તેમની સાથેનો કોનટ્રાક્ટ ડર બન આવતાં પુરો મયો મલુખ. આવડા ડરબન સુધીની દીકોટોવાળા પાસેથી પા. ૧૧ ની દીપોઝીટ લખને પુનીવન કેસલ વાળા તેમને કેપને બંદરે લઇ જાય છે, અને એમને ઉતરવા દીએ તેમના દીપોઝીટના પૈસા દીકોટ ખરચ કાપી લખને પાછા આવે છે, ને ન ઉતરવા દીએ એવા માલુમોને પાછા મોકલવા માટે દીપોઝીટના પૈસા વાપરવામાં આવે છે. કુંકમાં ફેલથી આવનાર માટે સરસ રસ્તો એ છે કે કેપની પરબારી દીકોટ મુંબઈ થી લેવા.

કેપથી મુંબઈની દીકોટ લઇ ડરબન આવનારાઓને મુંબઈની સ્ટીમરમાં ટ્રાંસ હર કરી આવવા બનવું કરવામાં આવે છે. તે સ્ટીમરમાં કોલસા બરાતા હોય તે વખતે ઉતાડીઓને ડરબનમાં ઉતરવું હોય તો પા. ૧૧ ની દીપોઝીટ લખને

ઉમીએશન ખાતું ઉતરવા દીએ છે. ને નહીં તો એઓ સ્ટીમરમાં રહે તેમને મનલી કારી જમા એટલો વખત આવવાની કાલજી રાખવામાં આવે છે, ને હવે પછી પણ તેમજ કરવામાં આવશે.

મવરમેંડ એજેટમાંથી નોટીસો

નાહારી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન વિશે સંબંધી

બેનોનીના જનરલ ડીલર આકુજી સાલે જી માવતની નાહાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી વિશ્વમ થામસ હોલ જાહેર કરે છે કે લેલુશરોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૮ મી જુલાઈએ બેલાન્સપરચના આસીરેટ રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાસી. ફેલુ શરોએ પોતાનાં દેવાં તા. ૧૫ મી જુલાઈ સુધીમાં ભરી દેવાં.

કેપનાઈન સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર જાહેર કરે છે કે મહમદ સમખતની નાહાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આક્રિય મંજુર થવા હં, અને ટ્રસ્ટીઓને વહેંચણી કરવાને હરમાવવામાં આવ્યું.

મહમદ રોશામની નાહાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી જોન એન્ડર (૧૬, વેલસ રડોટ, કેપટાઈન) જાહેર કરે છે કે લેલુશરોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૬ મી જુલાઈએ સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર આમળ બરાસી. ફેલુશરોએ પોતાનાં દેવાં તા. ૧૫ મી અગસ્ટ સુધીમાં ટ્રસ્ટીને ભરવાં.

બીએચના કુલવજાર લીવલજી ધારણી ની નાહાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી એચ. એલ. કોરે (સ્પીંચ રડોટ, ડરબન) જાહેર કરે છે કે વહેંચણીના આક્રિય ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આમળ રજુ થવા છે, બ્યાં તે તપાસણી માટે તા. ૬ મી જુલાઈ સુધી ખુલ્લા રહેશે.

ડરબન, એ સ્ટ્રીટ ૧૮૫ ના કુલવજાર એલ. ડી. મુલેની મીલકત એલ. પુમર અને સન્સની અરજ ઉપરથી તા. ૨૧ મી જુલથી સુલ્લી જતીમાં મેવાર્માં આવી છે.

દીમેરીક-આમરટ બેસતા કલકતાથી ઉપાડી.

શ્રી હેલાગોઆબે લુલાણા ધમઉ-તેજક સલા

સેક્ટરી મી. નરસી ઝીણામાઈની કુ. તરથી અખવામાં આવે છે કે :—તા. ૩૦ દીસેમ્બર ૧૯૧૧ ના રાજ આ સલા ની સીલીકમાં પા. ૪૧-૩-૧ હતા. અપારે સલાના ધારા ધોરણ પ્રમાણે આજ દીવસ સુધીમાં સ્વદેશ જતારા તેમજ અવે વસ્તા તમામ બાઈઓ પાસેથી દર માસે લેવાતા ટેકસના પા. ૨૦-૩-૦ આવેલ તે મળી કુલ પા. ૬૧-૬-૧ થયા, તેમાંથી કુલાળ સળએ તા. ૩૦ દીસેમ્બર ૧૯૧૧ ના રાજ પા. ૨૫ ધોર બંદર પ્રમણના અનાય બાઈઓને અના બની મદદ માટે તથા પા. ૧૦ ધોરબંદ રની મઉરજણી સલા માટે તથા પા. ૫ બાલુવડના લેલાણા બકત દેવરામ ત્રીકમ ના આમળની મઉમાતાઓ માટે એમ કુલ પા. ૪૦ મોકલાણા તે તથા તેના ક્રાફ્ટ ચારજ, રસીદ કુપો, પોસ્ટેજ તથા ગાર્તિના જાપાઓના લવાજમ વિગેરેના પા. ૫-૨-૨ મળી પા. ૪૧-૨-૨ બાદ જતાં આપીના પા. ૨૦-૩-૧૧ આજ સુધીમાં સીલીકમાં છે, જે ટ્રેસરર રીક નેલુશા હરીબાઇ કુ. ને ત્યાં સલાના નામ થી જમા છે.

ઉપલો ટેકસ જે આજ છ વરસ થયાં ધારથી દેવચંદ રતનાકર ઉપસારે છે તેના મદદગાર તરીકે મી. વલ્લભ લીલા ધરને નીમવામાં આવ્યા છે.

મારિસબરમના હાંદીપર આરોપ

અર્ચ સ્ટીકમાં બંદડી

ગેરાઓએ કરેલી ફરિયાદ

સ્થાનિક છાપાના મારિસબરમના ખખ રપવથી અજુમ છે કે અરચ સ્ટ્રોટના ઉપરના બામમાંથી મંદડી દુર કરવાને ત્યાંના ગેરાઓએ ટાઉન કાઉન્સીલને અરજ કરી છે. અરજમાં હાંદીઓ વિવેકશરો કરેલો છે. તે ઉપર અર્ચ થતાં કાઉ સીલર લેને કહ્યું કે આ મકાનોની સ્થિતિ પર તુરત પ્લાન અપાવું બેઠએ. તે મકાનો સહેર ઉપર કલંક જરાખર છે, અને તે સંબંધમાં જરૂરી પગલાં લેવાવાં બેઠએ. કાઉન્સીલના બીજા એક મેમ્બરે અજુમ્બું કે મજકુર મકાનો સહેરની સલા ની નાહારી ખરાખર છે.

ટાંસવાલમાં પબ્લીક આથ

એક વધુ કેમી બેઠ

તા. ૨૫મી જુને જોહાન્સબર્ગની એસોસિએશન તરફથી મી. એ. એમ. કાંછલીઆએ નીચે મુજબ લખાણ મુદ્રી ખાતાના સેક્રેટરીપર મોકલ્યું છે :—

“મારી એસોસિએશનનું એવી દરિયાઈ ઉપર ખ્યાન જેવવામાં આવ્યું છે કે વેરમખાથ ખાતે જે પબ્લીક આથ છે તેના બાબ હોદી એરતોને મળી શકે એવી ગોઠવણ હાથ લાંબીલકુલ નથી. એ તમે એ જાણતમા તપાસ કરશો, અને હોદીઓને એ ખાતો લાઝ મળશે કે નહીં તેથી મારી એસોસિએશનને વાદ્ય માર કરશો તો આભાર થશે.”

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૭ મીના અરસામાં પાલમકોટામાં આવી પહોંચવા વધી છે.

તા. ૧૧ મીએ પાલમકોટામાં જવા બંધ થયે.

તા. ૧૨ મીએ કાંટામાં આવવા સંભવ છે.

તા. ૧૨ મીએ અમલાગીમાં જવા બંધ થયે.

તા. ૧૫ મીએ અમલકીમાં જવા બંધ થયે.

તા. ૧૫ મીના અરસામાં પ્રેસીડેંટમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૬ મીના અરસામાં પ્રેસીડેંટમાં જવા વધી છે.

જોહાન્સબર્ગના ડાખામાં જણાવવામાં આવે છે કે કલરડા જોનારાઓ આગળ ગ્રીનાથએને ખડી ચતી અટકાવવા માટે નાટકના તથા બીજા ખેલો (વિજેર સંબંધી લાઇસેન્સ આપનારી કોર્ટને સત્તા આપવામાં આવનાર છે. કોઇ નાટકજાળાવજો જોરા તેમજ કલરડા લોક બનેને દાખલ કરે એ ગેરકાયદેસર ગણાશે. તે ઉપરાંત જે જે વિજેર (ફિલ્મ) કલરડા સોફોને જતાવવા માટે હશે તે માટે મ્યુનીસીપલ કમિસીયની મંજૂરી જરૂરી ગણાય એવું કરવામાં આવશે.

પરચુરણ

પાલમિંટમાં રેલવે સંબંધી ચર્ચા વખતે મીડલવર્ગ તરફના મેંબર મી. કે. ટોપટે જણાવ્યું હતું કે મેટ્રીવો જોરા ના ડખામાં બેસવાના દાખલા એટલા બધા બને છે કે તેમને પકડીને ટ્રેન આગળ ફેંકી દેવા એવું લાગી આવે છે. આમ થાય તો તે માટે રેલવેખાતા ના પ્રધાનજી જોખમદાર લેખાશે.

મારિત્સબર્ગમાં એક કલરડાને શીતળા નીકળવડી શીતળા ફાટી નીકળેલ છે એવી બારે જુમ પડી રહી હતી, અને સાવચેતીનાં પગલાં લેવા માટે પાંચલયમ રહી હતી. વધુ કેસ થયો નથી. ડરબન માં પણ શીતળાના કેસ થયા છે એવી અફવા ફેલાઈ હતી, પણ તે ખોટી છે એવું સત્તાવાર રીતે જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

સ્થાનિક ડાખામાં એક લખનાર લખે છે કે બીરીઆ ઉપર જોરાઓના લગામાં ફેટલાંક મકાન સારી કીમત આપી એથી બાટીકો ખરીદવા લાગ્યા છે, અને તેથી પાકોશી જોરાઓને નુકસાન થાય છે, તથા તેમની મીલકતની કીમત ઘટી ગય છે. આમ થતું અટકાવવા લખનારે જોરાઓને ઉચ્ચેવાં છે.

કપીન રફીની ઉત્તર દિશામાં નં. ૧૫૪ વાળા મકાન સામેનો રસ્તાનો ભાગ પોતો થયો જોખમે એવી એ મકાનના રહીશ મી. આર. એમ. મુલેએ ડરબન ટાઉન કાઉન્સીલને અરજ કરી હતી, જેના જવાબમાં કાઉન્સીલે એવો જવાબ આપ વાતું મંજૂર કર્યું હતું કે અરજદાર ખરચમાં ભાગ આપવા કબુલ થશે તો ટાઉન કાઉન્સીલ તે કામ હાથમાં લેશે.

ડરબન સનાતન ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૨૪મી જુન સને ૧૯૧૨ ને રોજ ■ રવીવારના નિયમ પ્રમાણે સનાતન ધરમ સભા ૧૨૫ વીકટોરીઆ ટ્રોટમાં મળી હતી. મેસરસ ખુલાલ બગા, મોરાર જુલા, બાણા પરસાતમ, જેગમ પરામ, હરી દયાળ વિજે વગેરે મહરથો હાજર હતા. સરખાતમાં ઇશ્વર પ્રારથના તથા શ્રી મીતાજીના અખ્યામ પહેલાના સ્લોક ૩૫ માંથી ૪૦ સુધી વાંચન થયું. બાદ આજરોજ સુરત હોંડુ એસોસિએશનની જનરલ મીટીંગમાં લખે વખત મેંબરોનો રોકાવાથી આજે બીજા

વિષયોનું વાંચન મોકુફ રહ્યું હતું, જેથી ઇશ્વર સ્તુતિ કરી મેસરસ બી. પરામ તથા હરીજાઇ દયાળજી પટેલ વિજેરે બાઇબોએ આતિ રસીક જનન શરેતાઓ ને સંભળાવ્યાં. છેલ્લે શાંતિ મંત્ર અણી સભા આનંદમાં વિસરજાત થતાં બધા હાજરીન મહરથોએ એજ મુજબ હર હમેશ સભામાં હાજર થવા આમલ જતાઓ હતો.

પાલમિંટની છેલ્લી બેઠકના કામપર ટીકા કરતાં ફરેડ પત્ર કહે છે કે ઇમીએ શન બીલ ફીરટેટની મરદન પર જવાહી તલવરની પેકે લટકે છે. બીજાને તે “એશીઆટીક એસોસિએશન (દાખલ કરવાનું) બીલ” એવું નામ આપે છે અને ફી રટેટના મેંબરોને આમલ કરે છે કે પાલમિંટની આવતી બેઠકમાં તે બીલની વિષદ વોટ આપવાનું તેમણે સુદનારાઓ ને વચન આપીને બંધાવું.

રટેંમર મહેરીલે ઇસ્લામના સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૨૩મીએ મહેરીલની મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે મેંબર શી એછી કરવાની ચર્ચા થઇ હતી. મેંબરોની માસીક શી નહીં મળેલ તે ઉધરાવવા સેક્રેટરીને લાલામજી કરવામાં આવેલ. ફેટલાક સાહેબો તરફથી મહેરીલને અમુક ભેટો આપવા વચન મળેલ તે ભેટો આજ સુધી મળ્યા નથી તો તે મોકલવા વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

ટાંસવાલના જેતીવાળા જોરાઓની એક મીટીંગમાં પ્રમુખે જણાવ્યું હતું કે રેલવે પર જોરા કાળાને અલગ રાખવા માટે તેના મંડળે જનરલ મેનેજરને લખાણ કર્યું હતું, તેના જવાબમાં જનરલ મેનેજરે જણાવ્યું છે કે અમુક અમુક ગાડીઓમાં જુદી જુદી ગોઠવણો આજ સુધીમાં દાખલ થઇ ચુકી છે; જોરા કાળાને રેલવે પર અલગ રાખવાની ગોઠવણ બધી ગાડીઓમાં કરવાને બનતું કરવામાં આવે છે.

ફિલ્મ અમેરીકામાં આવેલ આરબોન ટાઇનની રાજધાની જુએનોસએસથી એમ. એ. ફેરીઅસ નામના હોદીએ લંડનના “સ્ટુડિઆ” પત્રમાં એવી બીના પ્રમટ કરી હતી કે આરબોનટાઇનના મુલકમાં મજુરોનો બહુ ખપ છે, અને તેથી નવા આવનાર માટે સરસ મારમ થઇ ગયેલ છે. પાછળથી જુએનોસએસ આતેના બોટીક એલમી તરફથી એવી બીના બદલ પાડવામાં આવી છે કે લાં ફેટલાક હોદીઓ પધા માટે ગમેલા હતા, પણ તેમને રાજ મળી શકી નથી.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંભીર તીલકના મતો અને વિચારો

[લખનાર બાલ કોટવાલ]

(મથા બંધથી મળુ)

(૧) ખેતી

૧ આ બાલગંભીર લોક. તીલક લખે છે :—હાંદી પ્રજાનો મુખ્ય વ્યવસાય ખેતીનો છે; અને ખેતીના પાકમાં મથા વીસ વરસમાં થોડો વધારો થયો છે એ વાત સાચી છે. જનાં ખીળ ઉદ્યોગ વધવા જોનો નાશ થવાથી ખેતીથીજ પોતાનો યુગરો મલાનનાર લોકોની સંખ્યા સાલો સાલ વધતી જાય છે. સુવો કે ઇ. સ. ૧૮૬૦ સાલમાં ખેડુતોની સંખ્યા ૬૨ લાખ ૭૦ હતી ને હવે ૮૫ લાખ છે. સિવાય આ, કાશી, કોકો વિગેરે ખાસ પ્રમુખ તથા ખીળ યુરોપીયન દેશોમાં ખપતી ચીજો વધારે વેચાય છે. તેથી નવી નવી ચીજોની આવજ હાંદીમાં ઉપજ કરવામાં આવે છે. તે વધારાની લાભવડ યુરોપીય ખેડુતોના હાથમાંજ છે. એટલે તેથી થનારો નફો પણ તેજ લોકો મેળવે છે. સારાંજ ખેતીનું ઉત્પન્ન જો કે વધુ છે તો પણ તેમાં અમને કાંઈ હાથદો થયેલો નથી. અત વીસ વરસમાં રહેલા વધારો જોશો તો તે ૬૦૦૦ માંથી ૨૭૦૦૦ માંસ સુધી પહોંચી ગયો છે; અને તેને લીધે સુમાર ૪ અબજ ૫૦ લાખ રૂપીયાનો ખરચ થયો છે. પણ જાનો એક ત્રિજો દિરસો પણ ખાટ બંધ રહ્યો અથવા નહેર ખોડવાના કામમાં ખરચ કરવામાં આવેલ નથી.

ખેડુતોની સ્થિતિ વિશે જ્યારે આપણે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે ખીજ પણ એક બે વાતના ઉપર જાન આપવું જોઈએ. તેમાં પહેલું જગલ ખાતું એ છે. આ ખાતું મથા વીસ વરસમાં વધારે ઉદ્ય પામ્યું છે એમ કહેવું જોઈએ. ઇ. સ. ૧૮૭૭-૭૮ની સાલમાં આ ખાતું ઉત્પન્ન સુમાર ૫૫ લાખ પાઉંડ હતું; તે ઇ. સ. ૧૮૯૭-૯૮ સાલમાં સુમાર ૧૨૫ લાખ પાઉંડ એટલે બમણું થયું છે. મીઠું તથા આજારી ખાતાની સખતી પણ જગલ ખાતાની જેવીજ અમારા ખેડુતોને લેખવવી પડે છે. આ બધી બાબતોનો વિચાર કરવા જતાં મત વીસ વરસમાં હાંદીમાં ખેતીનો સુધારો થયો છે એમ કહેવા કરતાં હાંદી લોકોની નજરે તે ખેતી ૬૨ સાલ નીચું પચ્યું

જ ભરતી જાય છે એમજ કહેવું પડે છે.

પ્રાચીન કાળમાં ૬૨ એક મામકું રથા નિક સ્વરાજ્યની એક નાનકડી સંસ્થાજ હતી, આ વાત હાંદીના ઇતિહાસમાં નોંધા એવી છે. ખેતીથી સંબંધ રાખનાર સુતાર, લોકાર, તેમજ મામડીયાઓના સંસારની જરૂરી ચીજો પુરી પાડનાર લોકો એટલે તેથી, વાણીયા, કુંબાર વિગેરે લોકો તથા વસવાટીઓ ૬૨ એક મામડમાં વસ્તા કરતા હતાં અને તેમનો નિર્વાહ તે મામની ખેતીની ઉપજ પરજ થતો હતો. ૬૨એક મામકું મોટા સહેરોનો એક ન્હાનો નમુનો હતું. અને મામડાં માંના બધા લોકોનો નિર્વાહ તેના ઉત્પન્ન માંજ પુરતો ચાલતો હતો. તેમજ મામડાંમાંના ખેડુતો, તથા કારીગરો, બાપારી ઓ અને ખીળ બધા લોકો પરસ્પર સહાયતાની જરૂરત પુર્ણપણે જાણતા હતા અને હમેશ હળીમળીને સુખમાં તથા સંપ માર રહેતા હતા. આ આપણી પુરાણી મામડવસ્થા—મામડાની બવકાર પદ્ધતિ—ઈંગ્લેજ રાજ્યની સુધરેલી રાજ્યવ્યવસ્થાથી પુર્ણ નાશ પામી છે. તેની સાથે આપણા ખેડુત લોકોમાં પરસ્પર મદદ કરવાનો અથવા આપણનો ઉચા દરજ્જોનો યુક્ત વસતો હતો તે પણ નાશ પામ્યો છે. આ નવી રાજ્ય પદ્ધતીના હળની નીચે આપણી પુરાતન મામડ સંસ્થાઓનું ખીજ પણ જીવડી જઈ ચમકાવું જાય છે."

[અધુર.]

ઇંગ્લેન્ડમાં બ્રિટીશ સરકાર સામે રાજ કરી કાવતરું કરવા માટે ત્રણ ઇંગ્લેન્ડની નોની ધરપકડ કરવામાં આવી છે.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેશ્ટેબલ

સફાઈની પેઠી, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકેટથી તાજીદથી મોકલું જ. એક ૬૨ પેકેટી ખાતી કર્યો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismael Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

રોકડ બજાર આવ

તા. ૪-૭-૧૨

શી. પે. શી. પે.

કુલ કારમનસ ૧૪માઉસ ૨૦	૦ થી ૨૦	૦
આવલ માંજ ૧ બરતાની ૨૨	૬	૨૪ ૦
બીમડીના	૨૭ ૦	૨૭ ૬
એ. એ. ડી. બાર	૨૧ ૦	૨૧ ૬
એ. ડી. બાર	૧૬ ૬	૧૬ ૬
કુંડાના	૨૭ ૬	૨૭ ૬
દેશી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૦	૨૦ ૬
કાનપુરી ટુવેર ફાળ	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મથુરની	૨૧ ૦	૨૧ ૬
મમની	૩૧ ૬	૩૨ ૦
મમડની	૩૨ ૦	૩૨ ૬
મથા સુખના	૨૦ ૦	૨૧ ૬
ફાળ	૨૪ ૦	૨૪ ૬
વડાથા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૨ ૦	૧૨ ૬
ખીનીજ	૨૨ ૬	૨૫ ૦
જુવાર (કાકર કોરન)	૧૫ ૦	૧૫ ૬
કાકુ તેલ ૧ગાલન	૩ ૧૦	૪ ૦
એરડીનું	૩ ૦	૩ ૨
ખાંડ	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮ ૦	૧૮ ૬
ખીજી	બાર ૧૭ ૦	૧૭ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
આટો હાઉસ લોક	૧૨ ૬	૧૩ ૦
આટો (અખીલો મીલ)	૧૨ ૬	૧૨ ૬
મગાથી સોપરી ૧૨તલ	જા	૮
મરચાં	૬	૬ ૬
શી પેટી, ૪ટીનના રોક	૬-૦-૦	૬-૫-૦
પોરબંદર	૬-૧૦-૦	૬-૧૫-૦
પારાશીન કોરન	૦ ૬ ૬	૦ ૬ ૬
પાલક રોસ	૭ ૩	૭ ૬
માલન	૧૩ ૩	૧૩ ૬
નાળીએર	૨૨ ૬	૨૫ ૦
દેશી	૬ ૦	૬ ૬
મકાઈ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
આટુ સીક રોટન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
કાકુ સનમાઉટ ૧૦ ચોસ ૩૪	૦	૩૪ ૬
કાકુ દામ ૫૦ ટુકડાના	૧૨ ૦	૧૨ ૩
એકસની કીમત	૧૨ ૦	૧૨ ૩
આટુકોસરીલ (બા. ૬૦)	૧૨ ૦	૧૨ ૩
નેકટર ટી	૧૮	૧૮ ૬
મગીસ લાખન	૩ ૧	૩ ૬
સોપારી સેવરેલની	૬	૬ ૬
નીડલ પાઉંટ સીમારે	૨૦ ૬	૨૦ ૬ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	૪ ૬	૪ ૬ ૬
ખરતા એકની	૪ ૬	૪ ૬ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	૪ ૬	૪ ૬ ૬

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	1 1 1	1 1 1	1 1 1	1 1 1	1 1 1	1 1 1	1 1 1	1 1 1	1 1 1	INCHES
One...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	2 2 0	1 15 0	One...
Two...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two...
Three...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three...
Four...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	3 15 0	4 7 6	6 15 0	Four...
Five...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	5 5 0	7 15 0	Five...
Six...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	8 0 0	Six...
Eight...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	10 0 0	Eight...
Ten...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	11 0 0	Ten...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full ...

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2 1/2%; above 3 inches a rebate of 5% for every month hereafter duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—extra 5% for 6 inches and upward

10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Sartie
Merchant, Box 37

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo." Box 42

BELLAIR

E. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeris, 21 Roger-street
Importer.
FERAIDIN NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMODRAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parahotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul C adir and Son
Box 126, 139 Gray Street
Tel. Add.: "Tabacco"
Hossein Chasim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 een-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEKWA
Fruiterer. Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seodat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2041
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Market St.

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73. Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJOR IDOLAY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank.

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umalaas Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA, General Merchant
Box 35.
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIST RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 542

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vassanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL, SOLEMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Saliman"

SALISBURY

Amintjee R. Maik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEM

(Transvaal.)

Keshavji Giga. Befoola

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar.
General Dealer, 'Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantaing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdesa & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે ભાઈઓ.

અમરેશ્વરજી

ટેલિસ્ટોયની વારતા પરથી.

અમરેશ્વરજી

ઉત્કલેશ્વરજી અને મેલ,
ફોન-નંબર.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinker

and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

pay to :—

The Manager "BALA BHARATA"

PONDICHERRY

**A Book—and Its
Misnomer**

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal : Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTA

Will leave DURBAN about the 11th JULY and
DELAGOA BAY about the 12th JULY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા"

ઉપલી જગતદેર વખણાવેલ લાઇનની મંજૂર અને કડપ ચાલતી આજ
માટે બન્નેથી તા. ૬ ડી સુલાહના રેલ ઉપરથી. તે ફક્ત કેલાગોઆને હાંકીનાર અને
મેમ્બરના બંને કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગળેટમાં કે પાસેજરો સારા ઉપલા ફાલસોમાં
બધી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બન્નેઓ છે. રેલી ખલાસી છે.
મેમ્બરો સારા અને હીડુસ્તાની ચાત બધુનારા છે.

મન્ડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાલબચ્ચાને
મન્ડીઆ મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને આમરી ખાસ
સલામત છે કે આવી ફેરે ફક્તની ફક્તની આજુબાજુ તક મુંબઈ
પહોંચી.

ફરક તમા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટ
કરી સમય કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી પુરત કેમ્પીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર જાય છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળેટ અગ્રેથી ૬૦ માસે ઉપરથી. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે ઊપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

પ્રથમ ખબર માટે મી. એમ. કાફુર, નં. ૨૬ પ્રીમીયર સ્ટ્રીટ
અથવા સેલ્સ ૧૦૪, ૧૦૫ સ્ટ્રીટ, લોકેસન એજન્સીઓ, અને કેલાગોઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેમ્બરસ હરમાઈલ સફરની
ફાઈલ. ખબર અમારે ત્યાં આવે મળતું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આંગલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

દેવરકીવલ રોડ, દરબન

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hussan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Head No. 433, Corner Kaffir & 15th Streets,

FRIDBERG, JOHANNESBURG

Box 4140 TEL. ADD.: "FAJANDAR."

HEAD OFFICE VANDER COLENA, INDIA.

The Indians of South Africa

Helots within the

Empire and how

they are treated,

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importer
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર પ્રુક્રમોકાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "PORBANDAR"
Telephone No. 86

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા નેહો

હાંહીબાર અને મોખાસા થઈ સુખઈ જશે

સ્ટામર અમકુઝી દન ૩૦૦૦ તા. ૯મી જુલાઈ

આ કંપનીની આગ્યોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેમજ ખલાસી હીડીઅન છે, અને ઓપીસરો ખીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ કુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગ્યોટ દર મહીને સુખઈ સાર જાય છે. માટે આ કુક હુકતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં સુકતા ફેલા જનારાઓએ તાજાંર મજ રહેજું.

સદરકુ આગ્યોટ સુખઈ પહેંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે અખર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણ માટે અતરે કાપામાં નાખવજું તેથી સહી સાહેબ તે વખર ખરચે આગ્યોટ પહેંચેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરવમલે હીંચે કોઈકો થોર કઠકતા સ્વીમર નીચે મુજબ માલી છે.

સી. મમલાઈ ૨૦૦૦ રૂ. જુલાઈ ૧

ગ્રેટ લાઈન કોમ્પાની લિમિટેડ.

ગ્રેટ લાઈન, મહિલાઈ, માર્કેટમાઈ કોમ્પાની લિમિટેડ ગ્રેટ લાઈન કોમ્પાની લિમિટેડ ૨,૦૦૦ રૂ. જુલાઈ ૧

કેસરમ હીંચે કોઈક માઈ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

સી. હમરાઈય ઈમામકાની ફા.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

68 Field Street,

DURBAN.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commercial St.,

JOHANNESBURG

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	સી. રે.
મનસવાલનો ખુની કાવો.	૦ ૧
જેઠના કાવ્ય ખીજા આજિત	૧ ૦
મારો જેઠનો અનુભવ.	૦ ૪
„ ૨ જો. „	૦ ૬.
„ ૩ જો. „	૦ ૩
રામાયણ સાર. ખાલકાઈ	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાસાવું બાપણ.	૦ ૧
એક સત્યવીરની કથા.	૦ ૧
સત્યાગ્રહનો ઇનામો નીખાંધ	૦ ૩
સર્વોદય	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાવું બાપણ	૦ ૬
મુધારાના બવાકા	૦ ૩
નીતિ થર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦ ૧
એક હીંદુમત્તે ટોલરેન્સનો કામળ.	૦ ૧
જસમાની ગરબી	૦ ૧
સત્ય વિના ખીજું કશું નથી	૦ ૩
અપન દોરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૧
	s. d.
Indian Home Rule	■ 6
Ethics of Passive	
Resistance	0 3
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the	
Ramayana	■ 6
A Book-and its Misnomer	0 6
An Indian Patriot in	
S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d)	2 6
The Indians of South	
Africa by H. S. L.	
Polak	1 6
M. K. Gandhi by Dr.	
P. J. Mehta	0 6
Hindu Social Ideals	0 6
ટપાલ ખરચ દરેક ચોપડી માટે ૧ પેની	
જુદા. મેઘ પણ કોઈનેનીના સ્વામિ સ્વીકારવા	
માં આવશે.	

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

P.O. Box 33

Telephone No. 17

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

Via East Coast to Bombay

S.S. President leaving Durban 16th July Delagoa Bay 18th July

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. પ્રેસીડન્ટ

અહીંથી તા. ૧૬મી જુલાઈના રૂપથી દેવાએવાયેથી તા. ૧૮ જુલાઈના રૂપથી ઈસ્ટ કોસ્ટ વર્કિંગ બસ જશે. ખાલખામાં સાથે જનારાએ આ તક ગુમાવી નહીં.

મજબૂર લાઈનની બિડા સુકાઈદાર, ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને ટાઈમસર રહેવાનાર છે. કુખર્ત પહેલે ૧ દુરત અહીં જેલથી ખબર મળે છે. તેક દુકાદા, મેલરક બારીબોવાના અને હવાદાર હોય છે. ફરેટ, સેન્ડ, અને તેકની મીઠા. બારાની તથા વખર બારાની વાળી મળે છે. ખાલસીએ દેશી અને કપતાને તથા બોફિસે માવાહ હોય છે. લાકડાની તેક, બોફિસેને અલાદી જમા, વીજળીની બતી વાળી કુલખખાતુ બજાર જોશીન વમેરેનો પુરો બદોબસ્ત હોય છે. મલખ ૧ રમીમર, નાક પાસેજીને મારેલ હોવાથી હવતરકની સચવક છે.

વધુ ખબર માટે જાઓ આ પુઠો નીચે સરનામે, તથા બેકાનીસખર, પ્રિંટીસ અને ઈલેક્ટ્રીના બેલડને.

OSMAN AHMED,
37 Grey St, Durban.

SHAIK RASOOL,
c/o Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg, Box 2347 J.B.

ABA MAHOMED,
Box 195, Delagoa Bay.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B Ltd., Durban.

અહીં ખવર્તા પ્રીમિયુસ તથા ફરેટ ડરબનમાં વેચવાને માટે અમે હઈએ છીએ. બહારના માલ માટે સરક બબરકામ. વી આપવાની ખાત્રી આપીએ છીએ. પછે તરતજ સુકવવામાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

પરજામી બાઈઓને ખુશ ખબર

ફરેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીસ ફેઝ ટોપીઓ ફુકી હીવાલો તથા બધા રંગ ચળી આવી પહોંચી છે, બહાનુ જોરકર તપર પુરુષ ખ્યાન આવવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અથવા જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: 'ABOOLBAKER'

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

જેમ્સ ફેઝની ટરકીસ ટોપીઓ,

સચાતી અને સારી, ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલેના તંબાકુ.

ફરેક ઝીલ જવાબંધ, સસ્તા આવે મળકે બહારના જોરકર ઉપર દુરત બનાવ આવવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.

જાઓ, Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

માસ્ટરસ કેશ કંપની

જાનરલ ફરેટ, વેલ્ડેબલ, અને પ્રીમિયુસ સુખાધરસ, માર્કેટ અને કમીસન બેલડસ. રાસ, માર્કેટ સ્ટીટ, પી. એ. બાઈસ પાસે ટેલીગ્રાફ અને ફેબલ બેલડેસ "બોબાઈલ" "OBLIGE". બેકાનીસખર

મોરાર દલા

જુના બરોસાપાત વેપારી

હોલસેલ અને રીટેલ મેલરી અહીંથી મળશે

108 હાનોવર સ્ટ્રીટ, દેપાસન.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Natal

No. 28—VOL. X.

SATURDAY, JULY 13TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE RITCH AND BHYAT CASE

FULL TEXT OF THE JUDGMENT OF THE SUPREME COURT

THE following is the full text of the judgment delivered by Mr. Justice Mason in the matter of the *Union of South Africa v. Ritch and Bhyat*—

The first defendant is the registered owner of Stands 526, 527, and 528, situated in Elloff and Commissioner Streets, in the Townships of Boksburg, under a Deed of Transfer dated 29th August, 1911, which declared the land transferred to be subject to the provisions of the Townships Amendment Act of 1908 and, *inter alia*, to the following condition: "it or any portion of it shall not be transferred, leased, or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person; and no coloured person other than the domestic servants of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon or in any other manner occupy the same. Any breach of the foregoing condition shall entitle the Government of the Union of South Africa to cancel this grant and to resume possession of the land hereby granted without payment of any compensation in respect of buildings or structures erected on or improvements effected to the said lands." The transferor, one Thomas, was owner of these stands by virtue of a Deed of Grant dated 21st August, 1911, and expressed to be subject to the same provisions and conditions.

The declaration avers that the first defendant in collusion with the second defendant wrongfully and in breach of the conditions of his Deed of Transfer transferred, leased, or disposed of the said stands to the second defendant, a coloured person, and in breach of the conditions has been and is unlawfully permitting the second defendant to occupy the stands and to reside thereon with his coloured employees. The plaintiff claims to be therefore entitled to the ownership of the stands, to the cancellation of the Deed of Grant,

delivery of possession by the first defendant and to an order ejecting the second defendant from the stands. A claim for damages was waived.

The evidence shows clearly that the second defendant is a British Indian duly registered as an Asiatic under the Act 36, 1908, and it is patent from his appearance that he is dark skinned and coloured.

The Sanitary Inspector of Boksburg states that the second defendant is occupying these stands and has with him there three assistants and a wife and children, and the defendants' attorneys admit by letter that the second defendant and his coloured employees occupied and still occupy the stands. The first defendant admits writing a letter, dated 28th October, 1911, to the *East Rand Express* containing the following passage:—"I desire to make no secret of the fact that I am the registered owner of the premises occupied by Mr. A. M. Bhyat and that numbers of Mr. Bhyat's countrymen are the equitable owners of fixed property registered in my name."

It was contended that this was not sufficient evidence that the first defendant permitted the second defendant to occupy these stands and to reside thereon with his coloured employees. Now the first defendant is the registered owner of these stands and it is clear from his letter that he knows of the second defendant's occupation of them. It seems to me that the presumption must be that such occupation was at least with the permission of the registered owner; there could hardly be a presumption of trespass. The onus therefore lies upon the first defendant to show that he had no knowledge or had no means of preventing the occupation. This is a matter which lies peculiarly within the knowledge of the defendants who, if called as witnesses by plaintiff, would probably be able to decline to answer in view

of the provisions of Sections 130 and 131 of the Gold Law, 1908.

Upon the plain words of the Deed of Transfer the plaintiff would appear therefore to be entitled to succeed as there has undoubtedly been such a breach of the condition (d) as would entail a forfeiture if that condition is binding upon the first defendant. But the first defendant contends that it does not bind him and that it is of no force or effect whatsoever because he purchased the stands which were then under leasehold title prior to the Deed of Grant and because the leasehold title did not contain any of the conditions on which forfeiture is claimed, and furthermore the defendants contend that the "colour" restrictions, as they may be called, were unlawfully inserted in the Deed of Grant because they were imposed by regulations which the Governor had no authority to make. It will be convenient in discussing the defence to examine in the first instance the law with reference to colour restrictions appertaining to stands upon gold fields and then to investigate the effect of the Townships Amendment Act of 1908. It is alleged that the stands in question were originally held upon a leasehold title that did not contain the restriction set forth in the deed of grant but the original title has not been produced by the defendants nor is it otherwise before the Court. Leasehold title to the stands was vested in Thomas, the predecessor to Ritch, by virtue of three Deeds of Transfer, dated the 14th July, 1896, the 18th August, 1896, and the 21st August, 1896. These deeds refer to the stands as situated at Boksburg, on Boksburg goldfields, and as being granted to Thomas' transferors under receipts (*kwintanties*) dated respectively the 13th July, 1896, the 18th August, 1896, and the 27th January, 1899. The documents produced do not show any conditions applicable to the

stands, though the regulation under which the Deed of Grant was issued refers to stands in the existing titles of which no special conditions are contained. It may be fairly presumed that conditions imposed by the existing law should be regarded as affecting these titles. The Gold Law in force at the time was No. 19 of 1895. Section 102 was in the following words:—"No coloured person may be a licensed holder or in any way connected with the working of the diggings but shall be allowed only as a workman in the service of whites. That Section appears in all the numerous Gold Laws with substantially no alteration from Law No. 1, 1883 up to Act No. 15 of 1898, and it is, I think, clear from the position it occupies in these laws that the restriction applies to stand licences as well as to claim and other licences. The first occasion on which there is any change of importance in this provision is in Act 35 of 1908. Section 130 provides that the holder of a right acquired under Law 15, 1898, or a prior law, or under the Act, shall not transfer or sub-let or permit to be transferred or sub-let any portion of such right to a coloured person nor permit any coloured person other than his *bona fide* servant to reside on or occupy ground held under such right under a pecuniary penalty for contravention. Section 131 prohibits coloured persons, with the exception of those in the employment of white persons and living on the premises where they are employed, or those who at the commencement of the Act were lawfully in occupation of premises, from residing on proclaimed land in certain districts, which included Boksburg, except in Bazaar locations, mining compounds and such other places as the Mining Commissioner may permit. There is a penalty of imprisonment and the Mining Commissioner is authorised upon conviction to remove any structures occupied or erected for the use of any such coloured persons. The words of Sections 130 and 131 were clearly applicable to these stands prior to their transfer in freehold to Thomas unless there is some other law exempting them. This question leads us to the consideration of the Townships Amendment Act of 1908. Section 3 of that Act applies the provisions of Law No. 15, 1898 (save in so far as they are expressly amended) to stands in stand townships notwithstanding any repeal of the law until their conversion into freehold. It may be argued therefore that Section 133 of Law 15, 1898, rather than the more stringent provisions of Sections 130 and 131 of Law 35, 1908, applies to the three stands now in question. The Townships Amendment Act of 1908, however, was only to come into operation on the date on which the Gold Law 1908 also came into operation. Both were assented to by the Governor on the same day. Sections 130 and 131

of Act 35, 1908, are expressly applied to rights acquired under the prior laws and would therefore seem to come within the reservations of those express amendments which are referred to in Section 3 of the Townships Amendment Act. It seems to me therefore clear that these stands whilst still held under leasehold title were undoubtedly subject to the provisions of Sections 130 and 131. Do these restrictions still apply notwithstanding the conversion under the Townships Amendment Act? Section 9 of the latter Act gives every registered holder, defined as meaning in a Government Township a standholder, the right to convert his leasehold title into freehold upon the payment of certain sums of money. The provisions with reference to standholders in other townships are different but do not affect the present question. There is no obligation on the standholder to convert except that when he has made the necessary payments he comes within the provisions of Section 9 of Act 30 of 1909. Section 60 of the Townships Amendment Act provides for the issue of a Deed of Grant in cases where the freehold before conversion is vested in the Crown and for a certificate in terms of the 11th schedule in cases where the freehold is vested in any other person. Upon registration of the grant or the certificate, the original document of title, whether transfer, lease, receipt or other document, lapses. Section 61 preserves existing servitudes and encumbrances but the main discussion during the argument was as to the construction of Section 62, a section full of difficulties and perplexities. The first portion of it enacts that a Deed of Grant or a certificate of freehold title shall have the effect of vesting in the grantee the freehold of the land as fully as it transfer had been made in the ordinary way subject however to the provisions contained in sub-sections (a) and (b). Now sub-section (a) is fairly plain. It provides that the freehold of the converted stand shall be subject to such of the terms and conditions appertaining to the original title or to similar terms and conditions as the Governor may approve of where the Crown was the dominus or as may be deemed necessary by the township owner with the approval of the Governor where the Crown is not the dominus. In effect the Governor may select what terms and conditions of the original title shall apply, though, if the Crown be not the owner, the sanction of the owner should also be required. The phrase "terms and conditions appertaining to the original title" used in sub-section (a) is wider than the phrase "terms and conditions contained in the original title;" it includes clearly, I think, such provisions as Section 130 and 131 of the Gold Law of 1908. It seems to me, therefore, clear that the Governor could apply

the converted freehold title the colour restrictions of those two sections.

With reference to sub-section (b), counsel confessed during the argument to be unable to give any clear construction. It may on the face of it seem to provide that the freehold title could not contain any condition which was not in the original leasehold title and must contain every condition which was in the original leasehold title. It is clear, however, that this cannot be the construction because that would annul the Governor's power of selection under sub-section (a) and his power of making regulations under sub-section 2. The meaning of sub-section (b) may be best illustrated by a paraphrase of the positive language used, namely, that the converted freehold title shall be liable to be set aside or affected on every ground on which the leasehold title can be set aside or affected if instead of transfer in freehold by conversion the property had been transferred in leasehold in the ordinary way to the person to whom the converted freehold is granted. For example, if the leasehold title of the standholder could be set aside on the ground of fraud or could be affected or limited by the insertion of some trust or servitude then the converted freehold title may be attacked in exactly the same way. In brief the statutory freehold title is not to confer on the holder immunity from actions against his title which he would not have had if he had taken transfer of the leasehold in the ordinary way. This construction also renders quite intelligible the *proviso, viz.*, that you cannot cancel or affect the statutory freehold title by reason of any conditions or breach of conditions contained in the original leasehold title, unless the statutory freehold title expressly embodies those conditions. Sub-section 2 of this Section 62 confers upon the Governor a general power of making regulations for the purpose of fixing the terms and conditions to which the statutory title shall be subjected. This power is not limited by the usual restriction that such regulations shall be for the purpose of carrying the Act into effect or shall not be inconsistent with the Act, but I think that such a restriction ought to be read into the sub-section. It is, of course, possible to contend that this sub-section is so qualified by sub-section 1 (a) that the only terms and conditions which the Governor may impose by regulation are such of the terms and conditions appertaining to the original leasehold title as he may select, but it is doubtful whether this sub-section should be given this restrictive meaning. Under this section, Government Notice No. 640 of 1909 was issued by which it was notified for general information that the Governor-in-Council had been pleased to approve that Crown Grants to be issued in

terms of the Townships Amendment Act, 1908, of stands in Government Townships in the existing titles of which no special conditions were contained should be in the form annexed; that is the form in which the Deed of Grant of the three stands to Thomas was made. It is this notice which the defendants challenge as *ultra vires*, on the ground that it enables the Government to cancel the grant and resume possession of the land without payment of compensation for improvements effected thereon and also because of introducing class distinction. The reply to the first contention is that there is no obligation on any leaseholder to convert into freehold and thus accept this liability which can only be enforced in a court of law after due process and which has its counterpart in many other contracts containing forfeiture clauses upon which the Court has given judgment. The forfeiture clause in the grant is clearly substituted for the penalty provided by sub-section 2 of Section 130 of Act 35, 1908. There would be considerable difficulty in enforcing effectively the restrictions contained in Section 130 if they were embodied in a Deed of Grant under the Townships Amendment Act without any forfeiture or penalty clause of any kind. ("Bande's Restraints on Alienation," part 4, Chaps. 1 and 2) because the penal provisions of Section 130 would apparently not apply to a freehold held under the Townships Amendment Act and it would be difficult to maintain any action for damages. The only remedy would apparently be an action for an interdict. (See *Commissioner of Mines vs. Solomon and others*, T.S. 1907 p. 51). It seems to me there is no substantial difference between the provision actually contained in the deed of grant and a clause by which the grantee was bound to pay to the Government the sum of £50, for every breach of the prohibition referred to in sub-section 1 and in the case of a continuing breach the sum of £5 per day. No really serious argument was addressed to us in support of this contention, but the main defence was based on the invalidity of the regulation enforcing this particular form of grant. It was contended that the regulation subjected coloured people to disabilities or restrictions which persons of European birth or descent were not also subjected and that as the Townships Amendment Act was assented to by the Governor without previous instructions from His Majesty in terms of Clause 39 of the Letters Patent of 1907 establishing Responsible Government in the Transvaal, that act could not impose such disabilities or restrictions, and therefore the regulations passed under it were equally incompetent for that purpose. The Townships Amendment Act does not purport to create any class distinctions and it is clear that the

Governor did not receive any previous instructions in terms of Clause 39, nor did he reserve it for the signification of His Majesty's pleasure. The contention that an Act imposing such disabilities and restrictions is of no effect unless the provisions of Clause 39 have been complied with, seems to be supported by Section 4 of 28 and 29 Vict. Chap. 63, and the argument that regulations based upon the Townships Amendment Act could not therefore validly impose these disabilities and restrictions has much force. But this particular part of the defence seems to me to be answered by the fact that the Townships Amendment Act did not create or make coloured people subject to any liabilities or restrictions. Coloured people are subject to them by virtue of the express provisions of Section 130 and 131 of the Gold Law of 1908, which was expressly reserved for the Royal assent. The Townships Act merely provides that, so far as coloured persons are concerned, freehold title in respect of stands upon goldfields shall be subject to the express provisions of the Gold Law, and that conversion into freehold shall not operate so as to nullify those express provisions. Under the Gold Law, coloured people could have no rights in these stands, and the forfeiture clause in the Deed of Grant does not therefore affect them; it is only a disability affecting persons of European descent or birth. So far, therefore, as the Deed of Grant merely reproduces the disabilities of coloured persons already existing under the Gold Law and imposes forfeiture only on persons who are not coloured, it appears to me that the defendant's contention as to its invalidity by virtue of the Letters Patent must fail. There are undoubtedly, however, some slight differences between the terms of the Deed of Grant and Sections 130 and 131 of the Gold Law. The grant provides that no portion of the stand shall be transferred, leased or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person, whereas Section 130 prohibits transfer or sub-letting or the permitting of transfer or sub-letting. I doubt whether the words "in any other manner assigned or disposed of" are stronger than the statutory prohibition. The grant provides that a coloured person other than the domestic servants of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside or in any other manner occupy the stand. In the Act the words of the exception are "other than his *bona fide* servant," although sub-section 3 of Section 131 exempts only the coloured persons in the employ of white persons in so far as they live upon the premises where they are employed. The terms of the Deed of Grant are therefore more restrictive than the words of the statute. An owner wishing to convert might perhaps be entitled to refuse a grant containing the words "domestic servant" instead

of *bona fide* servant. But even if the regulations be *ultra vires* and therefore invalid, can the first defendant, who has accepted a title in terms of those regulations and who acquired the land from an owner whose grant was subject to the same terms, impeach the title both of himself and of his predecessor? The doctrine that that tenant is estopped from denying the title of his lessor was discussed in *Clark vs. the Nourse Mines* (1910 T.P.D. 512) and it was decided that under our law equally with English law the lessee is estopped from disputing the title of the lessor. That case has been lately followed by the Court in the two decisions of *Mkafani vs. Germiston Municipality* (6th March, 1912) and *Kalasingh vs. Germiston Municipality* (19th March, 1912). The same principle is enunciated in the axiom of Roman Law that no one is entitled to change for himself the title on which his possession is founded (Fig. 41.2.3. Sec. 19; 41.3.33. sec. 1) upon which Voet comments in Section 13 of Tit. 2 Book 41. Pothier ("Traite de la Possession," Secs. 31 to 36 Capd.) gives several examples of the application of this principle. He also states that no one can himself change the qualities and defects of his possession. Those which exist at the commencement of the possession continue to affect it, and though this principle does not generally apply to a successor by a special title, it will affect him also if he has united to his own possession that of his predecessor in title. The question of estoppel by deed is fully discussed in *Everett and Storde's "Law of Estoppel,"* Chap. 7 p. 193 and the general principle is laid down that no man shall be allowed to dispute his own solemn deed. The estoppel in this case may also be founded upon waiver. If the regulation prescribing this particular form of deed of grant were *ultra vires*, Thomas could have refused to accept it and could have insisted on one being issued to him in terms of the Act. It is clear that, by taking the grant in its present form and by transferring it in a similar form with similar conditions to Ritch, he waived his right of rejection, and that Ritch, by accepting transfer in this form and also by mortgaging the property, has shown clearly, if he had any independent right to object to the form of the deed of grant, he has waived that right. The defendants, however, contend that these colour restrictions and conditions of forfeiture are illegal and absolutely prohibitive and therefore void, that they are contrary to the terms of the Townships Act and therefore the defendants at any rate are not bound. Whether such a contention might not result in the whole deed of grant being avoided it is unnecessary to determine because the plaintiff would fail either the whole deed of grant or the conditions alone were void. The general principle upon which this contention was

founded may be summarised, in the words of Cababe's Estoppel, p. 123, that estoppel cannot be applied with the object or result of altering the law of the land or, in the words of Everest and Strode, p. 198, to enable a party by his own private instrument to defeat the object of an Act of Parliament ■ the prejudice of others who are not parties to the deed. But there is the equally well-known principle that a party may waive the provisions of an Act of Parliament intended for his own benefit and the waiver of which does not operate to the prejudice of others. This principle was considered in the case of *Morrison vs. The Angela Deep G. M. Co.* 1905 T.S., 775, in which reference was made to the well-known example by which the provisions of the *Senatus Consultum Vellejanum* can be waived by women for whose benefit it was introduced. The case of *Bonner vs. Wilkinson* (5 B and Ald., p. 682) affords another clear instance of this doctrine. An old statute required with reference to certain writs that, in addition to the names of the defendants, there should be stated the towns, hamlets or places and the counties of which they were, and that, if these conditions were omitted, any outlawries pronounced upon such original writ should be void. The defendant, in one of these writs, was wrongly described as "of Callerton." He thereupon moved to set aside the writ. The plaintiff pleaded that he was estopped from doing so because in the bond on which the writ was prosecuted he had described himself as "of Callerton," and it was held a good answer. Abbot C. J. said "it is certainly true that a party cannot by his own private instrument defeat the objects of an Act of Parliament, but he may thereby waive a provision intended for his benefit". There are two classes of cases in which there can be no waiver, the first of which is exemplified in the *Gaslight & Coke Co. vs. Turner*, 6 Bingham N. C. 324. In that case, Plaintiffs leased to the defendants certain premises under an agreement by which the defendant agreed to purchase 100,000 gallons of tar yearly. The defendant pleaded that the premises were to be used for the express object of drawing oil of tar or pitch by distilling and boiling tar in quantities larger than 10 gallons at a time contrary to the provisions of the Statute 25, George III., Chap. 177, which makes it unlawful to boil turpentine or draw oil of tar above the quantity of 10 gallons at any time at any workhouse or place nearer to any other building than 75 feet. The Court held that a demurrer to this plea must fail because it was clear that a contract entered into to effect an illegal purpose was void and should not be enforced. Here the prohibition was clearly for public benefit and not a matter which concerned only the parties themselves. The other case is that of *H. Young*

& Co. vs. The Corporation of Leamington Spa & L. R. A. C. p. 517. A contract was entered into between the plaintiff and the corporation under which considerable works were completed on behalf of the Corporation, but its common seal was not affixed to the document. The Act 38 and 39 Vict. Chap. 55 Sec. 154, enacts that every contract made by an urban authority wherever the value or amount exceeds £50 shall be in writing and sealed with the common seal of such authority. The House of Lords decided that this provision was obligatory and as the seal had not been affixed the defendant must succeed because, to use the words of Lord Blackburn, "if we were ■ hold the defendants liable ■ pay for what has been done under the contract, we should, in effect, be repealing the Act of Parliament and depriving the rate-payers of that protection which Parliament intended to secure for them." In connection with the Deed of Grant before us, there are no express prohibitions against the insertion of the colour restrictions or the forfeiture clause objected to. Section 9 of the Act gives the registered holder of ■ stand in a Government township the right to obtain a freehold title in the manner provided by the Act. Section 60 provides that the freehold in the case of Crown lands shall be in the form of a Deed of Grant, and Section 62 provides that the Governor may issue such grants subject to certain conditions. It is quite clear, I think, that Thomas, in giving transfer to Ritch, could have embodied the restrictions of the Deed of Grant in his conveyance. I know of nothing which could have prevented Thomas conveying this land to the Government under similar restrictions either for the Government's own benefit or in trust to convey it subsequently to Ritch with the like restrictions. If this land had been in the absolute ownership of the Crown, there does not seem ■ be anything in the Ordinance No. 57 of 1903 for the Disposal of Crown Lands or its amendments which would prevent the conveyance of the land to Ritch under those restrictions. The land may, for instance, have been vested in the Crown, if the leasehold title had lapsed by virtue of the provisions of Section 3 of the Townships Amendment Act. I have, therefore, come ■ the conclusion that there is no ground on which we should be entitled to hold that Thomas and Ritch were not competent to consent to the restrictions which appeared in the Deed of Grant and in the transfer, and that the Governor was not competent to make a grant in terms of their consent. There must, therefore, be judgment for the Plaintiff, declaring the Government of the Union of South Africa entitled as against the first defendant to cancellation of the deed of grant of these three stands and to the ownership thereof; as also to an order directing the first defend-

ant to deliver up possession of the stands and ejecting the second defendant. The mortgagees have not been made parties to this suit, and we cannot therefore determine what their rights may be. Any plea of non-joinder should have been taken in *initio litis* (*Belcher vs. Neyring & Menz* 440) and cannot be urged now. The plaintiff is entitled to the costs of the action.

St. Anthony's Indian School

The breaking-up ceremony of the above school took place on Thursday, the 27th ult, in the evening, in the spacious hall in Victoria Street, Durban, which was crowded to overflowing by an interested gathering of parents and friends of the pupils attending this ever-growing and popular school. There were also present the Right Rev. Bishop Delalle, D.D., O.M.I., who distributed the prizes, the Rev. Fathers R. Maingot, Chauvin, and Le Louet, the Rev. Mothers Rosary and Albertus, and quite a little army of sisters of the Holy Family. A very interesting and varied concert programme, illustrative of the excellent work that is being carried on at this institution, which is over a quarter of a century old, was presented, to the intense enjoyment of the appreciative audience. The action songs and recitations of the little ones called forth expressions of admiration from all those present.

After the prize distribution, Bishop Delalle complimented Sister Camillas and her able staff, and the young performers, on the most enjoyable entertainment, and wished the teachers and the taught a happy holiday. He also thanked the donors of the prizes for their generous contributions.

Mr. V. Lawrence, voicing the sentiments of the parents of the pupils, tendered his Lordship their thanks for having so graciously consented to distribute the prizes that evening, despite the onerous and multitudinous duties he had to discharge in his wide vicariate. He observed that that was but a further testimony of his Lordship's interest in the welfare and progress of his Indian congregation. He eulogised the teachers and the pupils on the splendid way in which the whole programme was gone through, and the efficient manner in which the children acquitted themselves. He thanked those present for the honour they had done them in gracing that occasion. He made special mention of the presence of the Rev. Mother Rosary, who had in previous years shown a warm and practical interest in the working of that school, and who had on that occasion presented a large number of books. He hoped the Rev. Mother Albertus, who had also given a lot of

prizes, would emulate her predecessor's example. Last, but not least, he thanked the Rev. Father Maingot, through whose untiring and zealous efforts they had that nice hall in which to hold their entertainments. In wishing the teachers and the children a well-deserved and pleasant holiday.

boys he once saw at a history lesson who were being taken over the Wars of the Roses. Dealing with the responsibility of the white races, Mr. Burton urged that the whites were not entitled to hold South Africa unless they were prepared to hold up the flag of civilisation. So long as the whites intended to dominate South Africa they would have to bear the burden of a lofty civilisation.

From the Editor's Chair

DR. MURISON'S CHARGE.

Dr. MURISON is reported to have said before the Tuberculosis Commission that Indians were given to lying and that "it was difficult to find out much of their private life, owing to their habits." In his opinion, "Indians should be put into locations as well as Natives." We awaited a public contradiction by Dr. Murison with reference to the charge of lying, and, in order to make assurance doubly sure, we wrote, too, the worthy Doctor, asking whether he had been correctly reported. Not having seen any contradiction and not having received a reply from him, we assume that he is correctly reported. Dr. Murison has proved a conscientious medical officer, and we have often had occasion to congratulate him on his even-handed treatment of all classes of the community that came under his notice. It is, therefore, not without pain that we are constrained to take exception to the sweeping charge of lying laid by him against a community, which prejudice has already terribly misrepresented in South Africa. In the first place, Dr. Murison, as medical officer, would come into contact with the unhealthy rather than with the healthy, and to impute the faults of the unhealthy to a whole body of people is, to say the least of it, highly illogical. But is it proper even to charge Indians suspected of suffering from tuberculosis with lying? We are quite free to admit that such Indians, like all other classes of patients, in order to avoid segregation and special treatment which they might not understand, would minimise their trouble, or fail to give notice or even mislead officials, but, we trust that, upon reflection, Dr. Murison will find that to charge these people with lying and then, too, base upon that charge a recommendation for their compulsory segregation in locations is not the proper thing. We may remind him that Lord Curzon, when he was Viceroy of India, at a lecture before University students, committed a similar indiscretion, for which he

suffered heavily. He lost all the prestige in India that he had previously enjoyed and laid himself open to the justifiable censure of himself not having hesitated to lie when he thought that the occasion demanded it. Zangwill once said that, if a Jew committed a crime, it was the whole race that committed it; if a Gentile committed a crime, it was the individual only. Replace the word "Jew" by "Indian," and we have the whole ugly truth in a nutshell. Whenever an Indian does anything that is considered reprehensible, the newspapers do not hesitate to publish it in black type, and some public men do not hesitate to speak from platforms against the whole body of Indians residing in this country. We do hope that Dr. Murison will not wish to belong to the category of public men above referred to, and that he will not forfeit the esteem in which he is at present justly held by the Indian community.

THE NEW BROOM.

Mr. COUSINS, who has been appointed Acting Immigration Officer for Natal, has signalled his advent by issuing what purports to be a circular—which we give elsewhere—as to the evidence he would require to satisfy him as to the wives of domiciled Indians who might intend to enter the Province of Natal. We can only hope that the circular is not dictated from headquarters. Nothing could be better calculated to deeply wound Indian susceptibilities than this circular. In rejecting the ordinary evidence that was submitted to him, Mr. Cousins stated that he would want unmistakeable proof that the husband had no other wife, and that he should have a marriage-certificate, which, too, would be accepted only when it was accompanied by proof of identity, and that, if such a certificate were not produced, he would want the certificate of a superior European Magistrate, bearing the thumb-marks of the wife, and to the effect that she was the wife of the applicant, whose identity also must be established by unmistakeable means, that the superior officer had personally held an inquiry upon oath as to the date of the marriage, etc., and that he was to forward all the original statements declared before him, accompanied by means of identification of both the husband and the wife, and much more along the same lines. Thus in a single circular Mr. Cousins has insulted Indian women, has impugned the honesty of Indian magistrates and even judges (for, we presume, he will not accept the testimony of even High Court Judges, if they are Indian), and has insulted even European officials because he wants certificates from superior European officers, who, in turn, are insulted by being called upon to send all the

records on which they issued the certificate required. We should hope that to this extraordinary circular the Government of India will have something to say, that the people of India will not sit still under the unwarranted affront offered to them, and that the Indians of Natal will treat the circular letter as it deserves and will decline to allow their wives to give thumb or any other impressions. It was one thing to require Indian males to identify themselves when there was a charge of personation and surreptitious entry levelled against them. It is another to want only insult Indian womanhood. Let us hope that the Union Government will have the circular recalled, and that the practice of taking ordinary evidence will be continued, and may we suggest to Mr. Cousins that the quality that is required in a public officer is not over-zeal in the direction of brow-beating those members of the public with whom he comes into contact but that of showing kindly courtesy to all without in any way interfering with the administration of the particular laws which he may have been appointed to administer. We cannot believe that the circular in question is required in the interests of the Administration, and it certainly shows a lamentable want of tact.

THE VISITING PASS

WE have been informed that passengers from India to the Cape, who have to tranship at Durban, are called upon to pay the Visiting Pass fee of £1 in order to tranship from one steamer to another. If it were possible to pass from the Indian liner to the mail-boat without touching the land, no fee would have to be paid. Up to the time of the arrival of Mr. Cousins at the Immigration Restriction Department no such fee had been demanded. To impose a fee of £1 upon poor people and give absolutely no kind of service in return is most unjust. The Natal Indian Congress have the opportunity before them of doing a service to our Cape friends by protesting against this latest pin-prick.

INDIAN INTERPRETERS

Our attention has been drawn to the fact that there is only one Interpreter for three Indian languages (Hindustani, Tamil and Telegu) in the Supreme Court (Natal Division). This gentleman may be qualified to interpret in these different languages, as it is stated he is, but we contend that it is not possible for one man to give satisfaction when he is called upon to interpret in all these languages with their various dialects in one breath, so to speak. The Supreme Court has to decide questions of life and death, and upon the true interpretation of the evidence rests the fate of a prisoner.

When invited to ask questions, the prisoner is unable to do so as he cannot understand the languages in which the evidence is given. Take the case of two Indians, speaking Tamil and Hindustani, tried under one charge. A Telegu witness goes into the box and gives his evidence against the two accused. The prisoners, not being represented by Counsel, are given the opportunity of cross-examining the witness. The Tamil man puts a question to the Telegu witness through the Interpreter, who gives the answer in Tamil and to the Court in English. Although it is desirable that the Hindustani man shall also understand what is going on, we believe, under the present circumstances, the evidence is not interpreted to him. The Interpreter is supposed to remember the proceedings and give a summary to the accused. Even with one language, much will necessarily be missed, but with two prisoners and three Indian languages, the chances of both men being properly informed by the same Interpreter are very small. One can easily imagine that a man might be condemned to death wrongly in the midst of such a maze.

We have before called attention to the want of Gujarati interpreters, the large community speaking this language having always to speak in Hindustani before the Court, a language which they have never learnt and which has only been picked up in South Africa.

The whole question is one of stinginess on the part of the Government. Whilst the authorities strain at the gnat of spending a few hundred pounds a year in providing sufficient competent interpreters for the courts, they swallow the camel of spending a million and a quarter over the Union Buildings, an expenditure which has been so severely criticised by Mr. Merriman and other members of Parliament. Not until there are competent interpreters for all the Indian languages can it be said that substantial justice is done to Indians.

Vrededorp Stands

In the Transvaal Provincial Council, on the 2nd instant, Mr. HUNT asked whether the provisions of sub-sections (c) and (d) of section 4 of the Vrededorp Stands Act, 1907, having reference to coloured persons and Asiatics residing and carrying on business in Vrededorp, have been carried out, and, if not, whether he will take steps to ensure that the terms of the said sub-sections are complied with?

The ADMINISTRATOR said the duty of carrying out the provisions of sub-section (c) and (d) of section 4 of the Vrededorp Stands Act 1907 rests with the Town Council of Johannesburg. I understand that notices under sec-

tion 4, sub-section (d) of that Act were, on June 6th, served on all owners of Vrededorp stands on whose premises Asiatics, natives, or coloured persons are residing, and that the notice expires on September 6th next.

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued from page 230)

THE HON'BLE MR. CLARK continued: "I have now referred, Sir, to the principal points on which the Committee suggest improvements. The Colonial Governments, apart from there being no reason whatever for thinking that they would not in any case wish to protect the Indian immigrants to the best of their ability, have a very strong motive for doing so, since the continuance of immigration is of great economic importance to the West Indian colonies and the Government of India have powers to prohibit emigration to any colony where they are not satisfied, either with the treatment of the indentured immigrant or of settlers who have completed their indenture and elected to remain in the colony. I think, therefore, that there is very little reason to doubt that, when the Sanderson Committee's report is known to the several Colonial Governments, they will do their best to meet the points which have been raised. Although it is very important that any defects should be remedied, I do not think it can be said that in their sum total these various matters can be held—any more than they were held by the Committee—to constitute a condemnation of the indenture system. Of course I quite agree, as the Hon'ble Mr. Gokhale says, that the Government of India have no special duty to consider the interest of colonies. At the same time the colonies are a part of the same Empire, and we certainly should not wish to do them harm, unless there were very strong grounds shown for doing so because the interest of our own people demanded it. I submit, Sir, that no such grounds have been shown. We have had before us the report of a strong and impartial Committee which recommends the continuance of this system. It is true, as Sir Vithaldas Thackersey says, that the system in so far as it takes away any labour from India effects a reduction in the available labour force of this country. It effects some reduction, but the reduction is so small that very little weight can be attached to the argument. In the three years the average emigration to the four colonies which were still taking coolies was some nine thousand men, and considering the enormous population of India, that cannot be held to be anything but an infinitesimal proportion.

"The Hon'ble Mr. Gokhale has referred to the difficult question of women in the colonies. It is certainly the case that the question of finding the statutory proportion of women presents difficulties and that

the women sent are not always of a desirable class. The evidence shows that trouble has occurred in plantations from time to time both from the number of men being considerably in excess of the women, and from the women not always being of good character; but I am inclined to think that the Hon'ble Member's view has been perhaps too much influenced by a passage in the Government of India's despatch of 1877—that is, a despatch written now 35 years ago. Much greater care has been taken since to improve matters and to procure a better class of women emigrant; and special precautions are prescribed on registration to prevent wives emigrating as a means of leaving their husbands.

"Well, Sir, I have already referred to the evidence which shows that for coolies that go to the colonies emigration has resulted in a growth of independence of spirit and improvement in their physique and morale. They also make considerable profits by going. In 1910, savings brought back by coolies from Trinidad came to £1,000, from Jamaica £2,344, from Mauritius £4,092, and from British Guiana £9,252. Their remittances during the same time were, from Trinidad £3,990; Fiji £3,535; from Jamaica and Mauritius £390 and £690, respectively; and from British Guiana £2,269. It is scarcely possible that they could have done as well if they had stayed at home. Yet if the Hon'ble Member's Resolution were adopted, I do not see how it will be possible for coolies to go from this country to distant colonies. I have explained to the Council the obligations of the contract, and I have shown by contrast what would be expected to happen if the coolies were to go free and unprotected to a distant and then a foreign country. Only the other day we had a telegraphic report from His Majesty's Consul at Colon telling us that certain coolies had gone out on the chance of getting work on the Panama Canal, and had been stranded there. If we accepted the Hon'ble Member's Resolution, we should have no alternative but so far as in us lies to prevent the overseas emigration of labour. I submit that no case has been made out for so extreme a step, for so harsh an interference with the liberty of the subject, and that we should be far wiser to maintain the attitude of neutrality which the Government of India has taken up in the past towards this question. This policy is well described in a despatch of 1877 from Lord Lytton's Government, in reply to a despatch from the late Marquis of Salisbury, then Secretary of State for India, in which he suggested that it might be possible and advisable for the Government of India to afford greater encouragement to emigration, having special regard to the greatness of the Indian population and with the probability that the population would continue to

increase. The Government of India held that any material departure from the permissive attitude which had hitherto been observed would be extremely impolitic. They did not base this opinion on the ground that it would be inexpedient to part with any portion of the population of the country, for they held, and history has amply justified them, that any amount of emigration that would be likely to take place could not have more than an infinitesimal effect upon the population. They objected on the grounds of the effect which a direct and active interposition of Government in such a matter would be likely to have on the minds of the people and on the difficulty and embarrassment in which Government would become involved by undertaking responsibilities towards the colonies on the one hand and towards the emigrants on the other, which it would be practically impossible for it to discharge in a satisfactory manner. They, therefore, proposed to maintain the policy which, as they put it, may best be described as one of seeing fair play between two parties to a commercial transaction and of acting as protector to the weak and ignorant in order to ensure that in the bargain which they have freely made with those who bid for their labour, they will not be molested or imposed upon.

"The Government of India see no reason to depart from that policy. They hold no brief for indentured labour. While explaining to Council their reasons for thinking that the system should not be discontinued, I have endeavoured to weigh the drawbacks and advantages as dispassionately as I can. Nor can they admit that there is any inconsistency in ending indentured labour in Assam and permitting indentured emigration to continue to British colonies. In the one case, the coolie is working at a relatively short distance from his home, under Indian law within the limits of the Indian Empire; in the other, he is being taken from his own country and placed amongst strangers in a distant colony. From the standpoint alike of his own interests and of his employers the situation is entirely different. There remains the sentiment that indentured labour bears the taint of slavery. It is based on a complete misconception, for in essentials the two differ fundamentally. The labourer under indenture has entered of his own free will into a contract the terms of which have been explained to him again and again, while the essence of slavery is that it is involuntary and forcible; and there is no resemblance in fact between the penalties applicable to an indentured coolie who offends against the labour laws, and the position of the slave who is the absolute possession and chattel of his master. I know that the Hon'ble Mr. Gokhale's only motive in bringing forward this Resolution is his belief that the system

is not in the true interests of his countrymen, and no one who has listened to his speech could question the absolute sincerity of his convictions. Yet I venture to think that he is mistaken. Hon'ble Members know the sources from which the greater number of these emigrants are drawn. They come largely from localities where the pinch of poverty is acutely felt, even if it is not always so oppressive as in those districts described by the Hon'ble Mr. Fremantle where men sell themselves into perhaps lifelong serfdom for the few rupees required to pay for a marriage festival. To my mind, Sir, there is no bondage so pitiless as the bondage of poverty and lack of opportunity. The indentured system at least affords to the more adventurous spirits their chance to open up a new life in another land; perhaps to settle there, in a condition of prosperity undreamt of in the environment from which they have emerged; or to return to their own country with substantial savings, if they have been thrifty, or at least with a wider outlook and a new store of experience. I would not, Sir, for fear of this unreal phantom of servitude, deprive them of that opportunity.

"The Government must oppose this Resolution"

THE HON'BLE MR. GOKHALE: "Sir, the Council has heard two speeches against this motion, one from the Hon'ble Mr. Fremantle and the other from the Hon'ble Mr. Clark; and I will first deal with what has fallen from Mr. Fremantle. The Hon'ble Member began by complaining—and in that complaint the Hon'ble Mr. Clark joined later on—that I had referred only in passing to the recommendations of the Sanderson Committee. Sir, it is quite true that I made only a very passing reference to the deliberations of that Committee. Shall I tell you why? It was because I was very much disappointed with some of the recommendations of that Committee. I think the whole standpoint from which the Committee approached the question was faulty. But the responsibility for that lay with the terms of reference. The Secretary of State had appointed the Committee, as the terms of his minute shows, to consider—

'the general question of emigration from India, the Crown colonies, and the particular colonies in which Indian immigration may be most usefully encouraged' and so on.

"Thus the standpoint from which the members were invited to approach the question was not whether indentured emigration should be permitted from India but how Indian emigration should be encouraged to the Crown colonies. The Secretary of State started with the assumption, and the Committee took up the assumption, that Indian immigration was necessary for the Crown colonies, and the ques-

tion to be considered was how it was to be encouraged. That being so, whatever was against indentured emigration was more or less lost sight of and whatever went to favour such emigration was prominently brought forward. Even so, there are statements in the report which go to show that if the Committee could have recommended the abolition of indenture, they would have gladly done so. One has only to read between the lines of the report to see that it is so. But being convinced that Indian emigration to the colonies was possible only under contract of indenture, and impressed with the idea that without such emigration the interests of the colonies would be jeopardized, the Committee could not but make the recommendations which it has made. Sir, the Hon'ble Member has told the Council that though the penal provisions of the contract are not stated in the agreements or explained beforehand, after all the coolies who go under the system understand what they are going to in the Colonies. This, coming from my Hon'ble friend, is surprising. Let me appeal in the matter from Mr. Fremantle, Official Member of this Council, speaking against my Resolution, to Mr. Fremantle, member of the Sanderson Committee. The report of the Committee, which the Hon'ble Member has signed, says:—

'We have heard from many colonial witnesses who gave evidence before the Committee that Indian emigrants, when drawn from the agricultural classes, make excellent settlers and that a large proportion do actually settle down either on the sugar and other plantations or on holdings of their own. Yet it seems doubtful whether the majority of the emigrants leaving India fully realise the conditions of the new life before them or start with the deliberate intention of making for themselves a home in a new country. They go because they are uncomfortable at home and welcome any change of circumstances. They have quarrelled with their parents or their caste fellows, or they have left their homes in search of work and have been unable to find it. Many are not recruited in their own villages. The recruiters hang about the bazaars and the high roads, where they pick up loiterers and induce them to accompany them to the depot and agree to emigrate, by relieving their immediate wants and by representations, no doubt often much overdrawn, of the prospects before them. The male emigrant more often than not is unaccompanied by any member of his family, and, indeed, the family is frequently not even aware that he has left the country until (possibly some years afterwards) he re-opens communications. Since, except in times of scarcity or of famine, the supply of casual recruits of this kind is not likely to be large at any one place,

the net of the recruiters has to be spread far afield, and we hear of their operations in Delhi, in Rajputana and in Bundelkhand, where there is certainly no congestion of population, but, on the other hand, constant complaints of insufficiency of labour both for agricultural and industrial purposes. The same is the case in Calcutta, where about one thousand emigrants are registered yearly, and still more so in Cawnpore, where the local Chamber of Commerce has on several occasions called attention to the prevailing scarcity of labour and deprecated the encouragement of emigration to the colonies."

"That shows, Sir, how much these poor people know about the life to which they are going, and how far the contract is a free contract.

(To be continued)

The Indian Sports Ground A Rough Estimate

The Town Clerk of Durban writes to Mr. Joseph Royce as follows, under date the 26th ultimo:—

"Adverting to my letter of the 26th April last and subsequent correspondence regarding the provision of an Indian Sport ground, by direction of the Town Council I now forward you herewith copy of a report by the Borough Engineer and a plan showing an area of 20 acres, bounded by Sydenham Road and Botanic Gardens. From this report you will note that the estimated cost of levelling, fencing, and erecting a pavilion, etc., is £3,070. The report has been referred to the Incoming Council for favourable consideration under the Estimates of ways and means, but in the meantime, I am directed to ask that you will confer with the Indian Sports bodies and advise me regarding the annual contribution such bodies would be prepared to make on the same lines as contributed by the European combined Sports bodies at Lord's Grounds."

The Borough Engineer reports as follows:—

"I have given careful consideration to the question of a suitable site available for equipment as an Indian Sports ground, such area to include sufficient space for four cricket and football grounds, a cycle track and running track.

"The best available site is that portion of Western Vlei lying between the Botanic Gardens and the Western Vlei Drain. The plan attached shows an area of 20 acres, bounded by Sydenham Road on the North, Botanic Gardens on the West, and on which is shown the approximate portions of the various grounds,

An estimate of cost is asked for levelling the whole area, fencing with galvanised iron one ground for matches, fencing with wire fence the other three grounds, and providing dressing-room accommodation and sanitary conveniences with a small pavilion above.

"The estimated cost is as follows:—

	£	s.	d.
Levelling 20 acres	2000	0	—
Galvanised Iron Fence	350	—	—
Wire Fence	120	0	—
Pavilion etc	600	0	0
Total	£3070	—	0

"The above estimate does not include the cost of cycle or running tracks and the estimate for levelling is very approximate, but the above sum of £3,070 would be the lowest amount possible to provide the requirements asked for.

"The site, at present used for football, etc., by Indians, that is on the east side of Western Vlei Drain, and behind the General Stores Depot, has been reserved for Municipal purposes and should not be permanently used as Sports Grounds."

Notice to Quit

To Fordsburg Indian Standholders

The Fordsburg Ratepayers' Association issued in April last a circular letter as follows:—

"The Fordsburg Ratepayers' Association have had under consideration for some considerable time the question of coloured persons, other than domestic servants, residing on Fordsburg Stands in contravention of Clause 9 of the Stand lease, and to stop the growing influx of coloured persons it has been decided to take joint action with the Witwatersrand Township Corporation to bring a Test Case before the Supreme Court. Residents and Standholders of Fordsburg will require to guarantee a share of the expenses, amounting to about £200; and we therefore invite your kind co-operation by subscribing to the Fund.

"The Treasurer, Mr. P. McIntosh, will acknowledge receipt of all subscriptions."

■ The following notice has now been issued to prominent Indian Standholders in Fordsburg:—

"You are hereby warned that, unless you vacate the premises, which you occupy in contravention of your ground lease (see Clause 9) you will be summonsed in the High Court to compel you to leave the place without further warning. Final date 1st of August next."

Departure of Mr. Dawad Mahomed

Mr. Dawad Mahomed received a great many telegrams on the eve of his departure for Mecca amongst which was the following from the British Indian Association, Johannesburg:—

"On the eve of your departure, Association desires to express its deep appreciation of the great services rendered by you to the community. May you have a safe and happy voyage and speedy return to resume your public work."

Mr. Leung Quinn wired:—

"Chinese Association desire to express great admiration of your valuable work and wishes bon voyage and speedy return."

The Hamidia Islamic Society's telegram reads:—

"Wishing bon voyage, successful pilgrimage and safe, speedy return."

The following was received from the Tamil Benefit Society:—

"Community desires to express appreciation of your invaluable services and wishes bon voyage and happy time abroad. Prays you may return safely to take up fresh duties."

Natal Provincial Council

Increased Estimates on Education

■ the Natal Provincial Council, on the 10th instant the ADMINISTRATOR, in moving the second reading of the Appropriation Draft Ordinance, said:—

For the education of Indians it has been found necessary to provide an additional sum of £1,911, of which amount £571 is to meet the extra cost of the teaching staff in Government schools, and £449 is for grants-in-aid to meet increased attendance and the opening of new schools.

The estimated cost of the education of coloured children other than natives and Indians exceeds by £2,046 the vote for 1911-12. Of this sum £790 is allotted to the increase of the staff of the Government schools, £700 for increased attendance, £500 on account of boarding rents, and £50 for new and improved equipment in the Government schools.

Mr. LAUGHTON (Greyville) desired to know whether the Executive had considered the Mauritians in his constituency (Greyville). They were a people entirely apart from the ordinary coloured people. Their schools had been closed down, and they had been forced to mix with the other coloured people. The Mauritians were sorely affected over this matter.

—Natal Mercury.

The Italo-Turkish War

Its Real Significance to Britain

In its issue of the 29th April, the *Bombay Gazette*, discussing the present hostilities between Italy and Turkey, said:—

To ourselves, as onlookers at a distance, the whole question has a significance far larger than is implied by the rights or wrongs of either combatant. Italy declares that she seized Tripoli in obedience to her economic necessities. That dangerous doctrine has received the tacit benediction of the British Foreign Office. But what will Great Britain say when the doctrine is turned against herself, as some day it may be? Let us give a concrete example. In the Northern Territory of Australia, there lie thousands of square miles of rich, cultivable land, absolutely tropical, within fifteen degrees of the Equator, and entirely unsuited for population by a white race. After seventy-five years of occupation, that territory, which might support a hundred million Asiatics, is held by less than a thousand white men. By all the laws of economic necessity, the north of Australia should go to China and Japan. The Commonwealth has until now done nothing to develop it, and unless Indians are brought in it never will. The Far East is arming, and China is aroused. What can the Foreign Office say if some day the yellow races turn the Italian doctrine of economic necessity against Great Britain, and try to seize Northern Australia? Whatever may be the outcome of the war, or the dictates of political friendships, the doctrine on which the Italians have based their claims to Tripoli should have received no recognition in England.

Dr. Murison's Charges

At the time ■ going to press we have received from Dr. Murison a lengthy letter on the question of his evidence given before the Tuberculosis Commission. This will be published in our next issue.

Contents

	Page
The Ritch and Bhyat Case ...	233
St. Anthony's Indian School ...	235
Mr. Burton on Native Education ...	237
From the Editor's Chair ...	237
Vrededorp Stands ...	238
Immigration Department Circular ...	238
The Debate on Indentured Labour ...	239
The Indian Sports Ground ...	240
Notice to Quit ...	241
Departure of Mr. Dawad Mahomed ...	241
Natal Provincial Council ...	241
The Italo-Turkish War ...	241
Dr. Murison's Charges ...	241

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will leave DURBAN about the 8th August and
DELAGOA BAY about the 10th August
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પરનીઆ" ૮૫૦ ટન

ઉપથી જાણવું જોઈએ કે આજની મંજૂર અને કાપ માલની આમ
જોડ બજેથી તા. ૮ ઓગસ્ટના રોજ ઉપડશે. તે હકત ઉદ્યોગોનાં કારીગર અને
મોઝાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર માલની આજબોટમાં કે પાસે જશે સારું ઉપલા હાલમાં જોઈએ
પણ સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખાસી છે,
જોઈએ સારા અને હિંદુસ્તાની ચાત બજારમાં છે.

મુંબઈના બજારોમાં તેમજ ખાસ કરીને જે ભોંડા પોતાના બાળબચ્ચાને
મુંબઈના મુંબ અને આરામથી મોટલા અંતર હોય તેઓને બજારી ખાસ
સલામત છે કે આવી હું હિંદુસ્તાની મુસાફરોનો અનુભવ તમે મુંબઈમાં
જોઈ.

ફરક તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વસ્તુ મોરબાવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
દી સમય કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ઘરેલુ પેનીન
ની ટીકીટ કલાવી સેવી. સ્ટીમરો દાખલસર આવે છે અને દાખલસર જાય છે.

હવે પછીથી ઉપથી માલની આજબોટ બજેથી ૬૭ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારીખ બંધર મળે છે, જે બજારમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સામુએ, નં. ૨૮ પ્રિન્સિપલ રોડ
અથવા રોડ ૬૦૬, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેકેશન બેંકોનેરબર, અને ઉદ્યોગોનાં
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હંસમણી સુરેની
જુઓ. અમર બજારમાં બંધે મળવું અથવા મનબંધાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંખલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

દાખલસર રોડ, દરબન

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
TAKENORP, JOHANNESBURG

Box 4240 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLOM, INDIA.

The Indians of South Africa

Helots within the

Empire and how

they are treated,

by

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર પ્રખ્યાત મી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

'L. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s. d.

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No 22, P.O. Box 26.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
ઓફિસ ૧૧૪૭ ડેલીશન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "માર્સ"
અલેક્ઝાન્ડ્રા પીકીંગ્સ, પ્રીટેરીઆ.

અગત રથા હરીભાઈ
અનરલ રેડિયે અરુચેસ
મરના કેસ, હાટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, ફેશ, ફવાલ, કીરવાન, રેશમી
દમાલ વગેરે પરચુરલ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
બેબુ મહત છે.
ઈડીયન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેહાન્સનરન. કો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER
67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
or
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

તક્યાર છે!

દક્ષિણ આફ્રિકા દરશન

તક્યાર છે!!

બર બેઠા બંગા!

વહેલો તે પહેલો!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાલથી જોઈ શકાય તેવા મી. ગાંધીના કવન અભિવ્યક્તિ.
સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળ પર ભેટ મોકલવા લાયક ૧૫૦ પાનાનું રમણ પ્રસ્તુત. કીંમત ૧/૬
અથવાનાં ટેકાણા: કમલકાંઠા રામાઈ, બેહાસ ૩૫૪૧, કેપટાઉન; જી. કે. હંસરાજ
ની કાં., ૧૦૦ એ રવિંદ્ર હાલન; લંકાલાલ સુભાગલાલ, મોકલ ૩૫૪૩, બેહાન્સનરન.

આઈ પેપર ઉપર જાણેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ

માનવતા દાદાભાઈ નવરોજી
મી. બી. એમ. નામર
ઈડીયન સ્વેચ્છા બેચર કોર
અધ્યાત્મિકતાના અભીષ
મી. અમીટીન કુર્દાર
મેસરસ એમ. કે. ગાંધી અને બી. એમ. એમ.
મી. સોશાલ સાહુરજ અમલગીયા
મી. હમર હાલ આમલ હવેરી

મી. કમામ અબદુલ કાદર ખાવાલીક
સ્વેચ્છાના બહાદુરો
મી. પેટલક
ચેતવણ કારકુન
કુર્મકર્તા ગાંધીવાદના ઉદ્ધારીઓ
મદ્રાસમાં ગાંધીવાદના ઉદ્ધારીઓ
મરહુમ મી. નાગામ
મી. રેલનલેક

કીંમત: દરેકની ૧ પેની, પેસ્ટેજ બા પેની.

જીવજાતી કાવ્યદોહન ભાગ ૧ લો કી. શી.ર-૬, પેસ્ટેજ ૬ પેની
લખો: ઇન્ડિયન પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

HORMAJCY IDOLCY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUEZ.

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer,
KULS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY,
KULS RIVER STATION

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot

■ South Africa

BY

JOSEPH J. DOKEwith an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,
PHENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem**HINDU SOCIAL IDEALS**

Price 6d. each

with Postage 7d. each

International Printing Press
PHENIX, NA

ચેતવણી

ચેતવણી તે શું? વાંચ્યો તે
ફાયદો થશે અને નહીં વાંચ્યો તે
પસ્તાશે.

ઈન્ડિયાથી આવતા પેસેન્જરને જોવાને
જગ્યા સાથે વહીવટ નહીં લેવાયવી હોય તે
પી. એ. બેહાસ ૪૦૧, પી. કે. પટેલને સુ
નામે જાણી, જ્યાં દરેક જાણતાની અભવદ
કરી આવવામાં આવે છે. આથી અભવદ
માણસોની હાલમારીમાંથી જુદા થવાથી,
જુદાસા મટે પગભવકાર કરો.
કલી. એડરેસ: પટેલ, રેહાબાઆબે

દુકાન મુલતમા મહાન ફતેહ પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે આશીર્વાદ આપે જુનું અને સસ્તું ખાતું. અમે આપણા બાળા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની બજા માટે ખર્ચ આપીએ છીએ કે આપણા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ફેક્ટરી (ફેબ્રીક તથા કારખાના બાંધકામ) તથા દરેક રકમના મશીનો બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ હાલકામી પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા માર માલ છે. બહાર માલના ઓરડા પર પુરવું બાંધન હાલ સારો પેકેજ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાશા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની દુકાને આપણે માલ ભેરો, ના રખડમાં આવી ખાતી કરીએ. પાછલ લીરક માટે બધો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

સાચાં તોલાં અને તાજવાં

તમને પસંદ પડે તેવાં તોલાં અને તાજવાં તમારે જોઈએ તો તે ખરેખર બનાવનારાઓની પાસેથી જ ખરીદા. તેઓ સાચાં અને બરાબર તાજવાની ખાતી આપે છે.

સસ્તા તાજવાંથી ખર્ચ જોખમી થઈ જાય નથી. અને તેથી તે બાંધકામમાં જોડાઈને કામને બરાબર કરવાં વધારે આલ્યું બાંધ છે. ખાતી વખતના કોઈ પણ કાંડા અમે વેચતા નથી. કીંમત મારે પુછો:

ડબલ્યુ. અને ટી. એવરો (સા. આ.) લીમીટેડ,
તાજવાં બનાવનાર અને મુદારનાર
૨૧૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ દરબન.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા
જુજરાતી ભાષાંતર સાથે
સોનેરી પુકું અને શ્રી ભગવાનની
છબી સહીત
કિંમત રૂ. ૧/- હપ્તાલ સાથે
જુજરાતી કાવ્યદોહન ભાગ ૧ લે
કિંમત રૂ. ૬, પોસ્ટેજ ૬ પેની.
લખો:
ઈન્ડિયન પ્રીંટિંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ.

આરમ પ્રકાશ

હીંદુ સાહિત્યની સાંસારિક તેમજ આરમ પ્રકાશની વિચાર કરનાર મુજરાતી ભાષામાં આ એક "આરમ પ્રકાશ"નું પ્રથમ કાવ્ય છે. પરંતુમાં પોતાના કુટુંબને ધરમની શિક્ષા મળતી રહે તે સારું "આરમ પ્રકાશ" નામ વાંચવું જોઈએ.

વરસતું કાવ્યનમ દ્વિતીય. ૧- પોસ્ટેજ સાથે. વધુ સાંસારિક કવિતાવાળું પુસ્તક લે. લખો:

મનેબર,
આરમ પ્રકાશ,
મોરમામ, મુંબઈ

શું લાકડાના કોઈલા જોઈશો? મારા મિત્રોને ખબર તો છે કે આરમ પ્રકાશમાં નાતાલ, ત્રાંસવાલ વગેરે ફેક્ટરી થઈ ગયેલા અને પદ્મનાભની માં પડે છે. તેમાં ખાસ કરી જુનું જુલાઈ આગસ્ટ નીતો વાતજ નહીં કરવી. ત્યારે શું તેને દુર કરવાને સંજોગ નથી? ના છે. ત્યારે તે લાકડાના કોઈલા સિવાય બીજો કોઈ નથી. પણ તે ક્યાં મળશે? નીચેને સરનામે બાવ માટે અને વધુ તપાસ માટે એક કામળની દુકાની લખો. ટેકાણું:

એ. એમ. સોલ્વા, બેલૈર,
A. M. SOLWA, Belair.

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade; Stock about £350; Malt Licence. Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં દુકાન વેચવાની છે. હીંદી અને મેડીસો સાથે આ દુકાન સારું વેપાર કરે છે. રોકા આશરે પા. ૩૫૦. માલ્ટ લાઇસન્સ છે. લખો: બોક્સ ૯૧૪, દરબન.

નડીયાદ હીંદુ અનાયામમ

મનેબરો લખો કે:—આ અનાયામમમાં અનાયો અને અપ-જોની સંખ્યામાં મોટો વધારો થવાથી અનાયોને રહેવા વિગેરે માટે બહુ જામવડ પડે છે. જેથી આજ રમના મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન બાંધવાની જરૂર છે. આ નવા મકાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાય, અપ-જો વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. મકાન ને લગતી દરેક ઓરડી બાંધતાં લગભગ પચીસો રૂપીઆનો ખર્ચ થાય છે તથાપિ કોઈ કાતા મહત્ત્વ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦ આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાછાણની તખ્તી ચોઢી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. આ મકાનને બાંધતાં આર કનર રૂપીઆ સુધી ખર્ચ થાય તેમ છે. પરંતુ કોઈમીમત સખી મહત્ત્વ તથા કનર રૂપીઆ સામકા કાન આપશે તો એ આપું મકાન એ કાતાના નામથી બાંધાવી અમે કૃતાર્થ થઈશું. આ મકાન આશરેમાં બહુજ આમળ પડતા સ્થળમાં ચોલાજ સમયમ. બાંધનાર હોવાથી કાનશીલ સજ્જનો આ જગમ તકનો લાભ લેવા સુકશે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે લખો: મંત્રી, હીંદુ અનાય આમમ, નડીયાદ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રસ્તાવ ૧૦ ચુ.

श्रीनीलकंठ, मनीवार, तारीख १३ मी जुलै १९१२.

२५६ २८.

ਅਠਵਾਡੀਓ ਪੰਥਾਂਮ.

ખોસ્તી—તા. ૧૩ જુલાઈથી, તા. ૧૬
જુલાઈ સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૨.

१०६—अधिक अषाढ वही १४ थी द्वितीय
 अषाढ सुदी ५ सुधी, संवत् १८६८.

મુસલમાન-તાં ૨૭ ૨૪૫થી તા. ૪
સાળાન મુધી ૧૩૩૦ હીજરી.

वार.	श्री रस.	दी लीली	अ. पा. ता. रं.	सर्वदया क. श्री.	सुप्रसन्न क. श्री.
शुनी.	१०	१४	२४	५६	५ १४
रवी.	१४	"	३०	१६	५ १५
सोम.	१५	सूड	१	७६	५ १५
मंगल	१६	"	२	८६	५ १६
बुध.	१७	"	३	९६	५ १६
गुरु.	१८	"	४	१०६	५ १७
शुक्र.	१९	"	५	११६	५ १७

अथर्ववेदः

આસ્તાનું અપમાન...	૪૧૩
નાતાલમાં ડેમીસાઈલ સંપ્રીક્ષિત	૪૧૩
હીંદી કામપર આરોપ	૪૧૪
હાંકી કાઢવાની નોટીસો...	૪૧૪
વરીલીકોપ ૨૪૦૬૩ બેકેટ	૪૧૪
કચ્છનામાં ઉત્તરબોની તપ્તીફ	૪૧૫
નાતાલમાં આસ્તાની અપમાન સંપ્રીક્ષી	૪૧૫
મી. આવાત અને મી. રીચ સામેનો	૪૧૫
કેસ...	૪૧૬
બી. મી. એપલેના કચ્છની અરજી	૪૧૬
પર કાપાની ટીકા	૪૧૬
કચ્છાઈનમાં ફરિયાદ કચ્છના કચ્છાઈનો	૪૧૬
પ્રવાસ	૪૧૬
એક કાલેસેસ કેસનો હેવાલ	૪૧૬
તારીફ બેનીફીટ સોસાયટી	૪૧૬
કાલેસેસના માનમાં મેજાવડાઓ	૪૧૬
કીલો-પુરણી લાકાઈ	૪૧૬
હીંદી સુધારાની પ્રતિબંધ	૪૧૬
હીંદીમાં લીલકના વિચારો	૪૧૬
અવરમેંટ બેકેટમાંથી નોટીસો	૪૧૬
પરશુરુ	૪૧૬
ટયુબરુલોસીસ કમીશન	૪૧૬
જિવાલમાં ૬૨ સામે સત્યાગ્રહ	૪૧૬
હીંદીસ્તાનના ખબરો	૪૧૬
પરિયાદ હીંદુ અનાયાચન	૪૧૬
કેસોમાં મહામેંડન એસોસિએશન	૪૧૬
અન્ય બાબત	૪૧૬

ઈંડિયન એપિનિયન.

ચનૌવાર, તા. ૧૩ મી જુલાઈ ૧૯૧૨

आस्तोतुं अपमान

અમારી ભજ્યમાં આવ્યું છે કે કેટલાક
હોદ્દી પશ્ચી પોતાની ઓરતો પાસે અંકુશ
અપાવવા ભયકાતા નથી. વળી જ્યારે એમ
પશ્ચ સાંભળ્યું છે કે જમલદારો ઓરતોને
સ્ત્રીમરમાં એકી કરે છે અને પછી
નામદ સરહોને કહે છે કે તેઓએ પોતાની
ઓરતોને સોંપી કહાડવી. આ તો ભરવાડ
જેમ પોતાનાં ઘેટાંને ટોળાંમાંથી તારવી
કહાડે એવું થયું.

આવું અપમાન આપણે સહન કર્યા
કરીએ એ આપણી દુઃશાસ અને પૈસા
ને લોભ સુચવે છે. આવા માણસો તે
હીંદી ન કહેવાય—તે ઠાક પણ્ય પ્રજનો
માત્ર થવાને લાયક નથી

આ આગમાં મી. કઠીન્સ સહજે જી
હોમ્સ છે. તેણે કહાડેલા ખરડા ઉપર
જ્યારે બધાનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. મી.
કઠીન્સ ગાતાલના કમીઝેશન અમલદાર
નીમાયા છે તેની યાદગીરીમાં તેમણે કામ
ને એ ખરડા રૂપી બેટ આપી છે. તે
ખરડા પ્રમાણે દરેક દ્વીદિ મરદે પોતાની
સીને વિશે નીચે પ્રમાણે સામેતી આપવી
જોઈએ:—

(੧) 'ਪਿਥਾਕੁ' ਅਰਥੀ ਸ਼ਿਕਟ ਰਥੁ ਫਰੇਰੁ.

(૨) તેમાં જથ્થાવેલી બાઇની જોળખ
જા.પવી.

(ક) અને મરદે સાબેત કરવું કે તેને બીજી ઓરત નથી.

जे विवाहसुं सरदीशीकडे न होय ते
पण्ठा नीचेनो पधारे पुरावो रक्षु करवोः—

(१) भोटा भोरा अभवहारणं सरटी
[श्रीकृष्ण]

(૨) તે સરદીશક્તિ ઉપર ધણી ધણી આધીના અંગ્રેહા.

(૩) તે સરદીશીકટની સાથે જોરા
અથવાદારે લીધેલી જુવાનીઓનો
પ્રસાર.

આ શીવાય તો બીજું કશું ના
ખરબમાં છે. એ ખરબથી બાંધી

ગોરાતોળું અપમાન થાય છે, હીંદી બુદ્ધિ
સુંધાળું અપમાન થાય છે, ગોરાગોળું
પણ અપમાન થાય છે. ગોરામાંથી પણ
મોટા હોદ્દાના ગોરાનું સરદીશીફ્ટ જોષો
જોન કહ્યું છે. ને મોટા ગોરાની ઉપર
પણ એટલો જલો અવિશ્વાસ છે કે તેની
પાસેથી પણ જીજ્ઞાસીનો તુમાર જોષો,
કે જોશી કરીને હમીએકન અમલદાર
જોષ રહે કે જીજ્ઞાસી બરોબર મેલાએલી
છે કે નહીં.

આવા સરકમુસરોને આપણે માન
આપશું? આપણી ઓરતો અમુક
આપશે તો હિંદ એવો પણ વખત
આવે કે આપણી ઓરતોની સાથે હિંદ
હિંદીમાં પાણી ફરે તો હિંદો સરકમુ
સર રહ થશે.

કેમિસના અમલદારને અમે મુશ્કેલી
છીએ કે જ્યાં ખાતતની અંદર તેઓ
એક જગીની પણ હીલ કર્યા પછર લટકા
પગલાંએ લેવાનાં છે.

નાતાલનાં ડેઝીસાધુલ

सर्वाङ्गित

નાતાલમાં હવે હાંદીને ડોમીસાઇલ નવા
મળનાં નથી એટલુંજ નહીં, પણ જુનાં
જેમની પાસે જોનામાં આવે તે ખુબી
સેવામાં આવે છે, ને જો નવી એશીડેવીટ
આપે તેજ જુનાં બદલી આપે છે.
આથી મરીજ હાંદીને ઘણું દુઃખ થાય
છે. અને માનીએ છીએ કે ડોમીસાઇલ
ખાખત જે કેસ કમિસ લડવા માગતી
હતી તે કમિસે લડવોજ જોઈએ. હર
મીધાન જેની પાસે જુના પરવાના છે
તેઓએ તે આપી હમ નવા સેવાની કંઈ
જ જરૂર નથી નવા સેવાજ હોય તેજ
અમલદાર પાસે ફરી પુરાવો આપવાની
જરૂર નથી. જેની પાસે કંઈજ ન હોય
તે એશીડેવીટ બનાવી પોતાના રહેવાસના
પુરાવા મળજીત ફરી પોતે વગર ડોમી
સાઇલે આ દેશ છોડી શકે છે. ડોમી
સાઇલ રાખવા કોઈ બંધાએલ નથી.
એટલે પુરાવા એકદા ક્યાં પછી દેશ છોડ
વામાં જરા પણ અડચણ નથી.

હિંદી કામચર આશય

“જોના પાપે આપું વહાણુ કુમે”
એવી આપણામાં એક કહેવત છે તે
જહાની વણીએક જાહેર જાણતામાં જાણ
પડે છે. એકાએક પોતા હિંદી કામચ
જવા પ્રયત્ન કરે છે તેથી જવા હિંદી
તેમો પ્રયત્ન કરતા હોય એમ ધ્રુમીએકન
આપું જાની લીએ છે. કેટલાક હિંદી
કામચાણી અને મંદીમાં રહે છે તેથી
હિંદી કામચે કામચ અને મંદી બહુવામાં
આવે છે. કેટલાક હિંદી જુહુ મોલે છે
તેથી આખી કામચે જુહી કહીને વજોવ
વામાં આવે છે. આ છેલ્લો કામચો કર
ખનના તાંદુરસ્તી ખાતાના વડા ડૉ. મુરી
સનને કાચે બન્યો છે. તેમણે ટયુઅર
કમ્પોસીશ કમીશન આજળ જુહાની
આપતા હિંદીએને જુહા કલા, અને
કમેચુ” કે “તેમની રહેણી એવી તરફની
છે કે તેમની ખાનગી જીંદગી વિષે પુરતી
ખાહીતી મેળવવામાં મુશ્કેલી આવે છે.”
તેમણે વિશ્લેષમાં કહ્યું કે “હિંદીએને
નેદીવેની પેઠે લોકજનમાં કાઢવા જોઈએ.”
કાઢતરના આ સંબંધની મંજીરતા જવા
હિંદીએએ જાણવાની છે. જેમને
જુહુ મોલવાની આશીવત પડી છે
તેઓને તેમની ટેવમાં કાંઈ વૃદ્ધિ જાન હોય
એમ જાણવું નથી, પણ તેમને ઉપરના
કામચાથી સમજવું પડે છે કે તેમની કીમત
તે આખી કામચી કીમત કરાવે છે, અને
તેમની વરતણુક તે આખી કામચે હલકી
પડે છે. એટલુંજ નહીં પણ આખી
કામચે જોડાકના સાફ લોકજનમાં મુકવા
જેવી મંજીર વાત પણ થવા પામે છે.
તો આવા હિંદીએ પડે લઈ સલ જોલ
વાની ટેવ પાડે, પોતાનું વરતન સુધારે,
પોતાની રહેણી કમ્પ બનાવે એ કેટલું
જરૂરી છે? તેમાં તેમનું પોતાનું હિત
છે એટલુંજ નહીં, પણ તેમાં સારવજનીક
હિત પણ જમાએલું છે.

નવારી (નાનાલ) થી એક જાખનાર
જણાવે છે કે જહાં એકાક વરસ પહેલાં
કામચે કામચે માટે નીચાળ સ્થપાઈ હતી
તેમાં સંખ્યા મંદ જોડા જાણતા થઈ
થવા છે, અને દિવસે દિવસે સંખ્યા વધ
તી જાય છે. તો હિંદીએએ પોતાનાં
કામચેને જાણવાને નેદીવ કરતાં જવારે
કામચ બતાવવી શરૂ છે.

હાંકી કાઢવાની નોટીસો

કેડઝઅરમના હિંદી સ્ટેડ-હોલરોને

એકાએક માસમાં ફેરડઅરમના મોસ
રેટપેચરના એસોસીએશને તેના પ્રમુખ
મી. જી. પ્રેન્ડીસ, અને સેક્રટરી મી. જી.
એમ. ટેમ્બરની જાણી સાથે નીચે મુજબ
જાહેર કામચે હેલાવ્યો હતો :—

“સ્ટેડઝ લીસ સંબંધી કલમ ૬ મી
નો ભંગ કરીને, જોરાઓના ધરકામના
ચાકર સિવાય બીજી રીતે ફેરડઅરમમાં
વસતા કલરડ લોકોના સવાલ વિષે ફેરડ
અરમ રેટપેચરસ એસોસીએશન કેટલોક
વખત થયાં વિચાર કરી રહી હતી. કલ
રડનો આ ધસારો અટકાવવા માટે એવો
કરાવ કરવામાં આવ્યો છે કે વીટ વોટર
સરેડ ટાઉનશીપ ફેરડોરેકન સાથે મળી
ને સુપ્રીમ ફેરડ આજળ એક ટેસ્ટ કેસ
લઈ જવો. આ કેસના અરમમાં ફેરડ
અરમના રહીશો અને સ્ટેડ-હોલરોએ
પા. ૨૦૦ જેટલો ફીસો આપવો જોઈએ.
તો તે ફીમાં રકમે બરવાને તમારી મદદ
માગવામાં આવે છે. રેટપેચરસ એસોસી
એશનના ટ્રેઝરર મી. પી. મેકમનરોએને
પદ્ધતિ બરવાથી પહેલ્ય મળશે.”

નોટીસો

ઉપરના પગલા સંબંધમાં હાલમાં ફેર
ડઅરમના આગેવાન સ્ટેડ હોલરોને નીચે
મુજબ નોટીસો મળી છે :—

“તમારી જમીનના લીસની શરતનો
ભંગ કરીને જે સ્ટેડમાં હાલ તમે રહો,
છો તે તમે ખાલી નહીં કરો તો વધુ ચેત
વણી આપવા વગર જે જમા છોડવાની
તમને ફરજ પાડવાને હાલ ફેરડમાં તમે
ને ખડા કરવામાં આવશે. આ જાળતમાં
તમને આવતી તા. ૧ ડી આગસ્ટ સુધીની
મુદત આપવામાં આવે છે.”

ટ્રાંસવાલમાં સરકારી માધ્યમીક (સેકન્ડ
રી) નિશાળોમાં જુનુક છોકરાંએને તેમ
ની માતૃભાષાનું શિક્ષણ આપવાને
“સાઉથ આફ્રિકન જુનુક કોન્ફેડે”
એક હીલચાલ ઉપાડી છે. કેળવણી ખાતા
ના વડાપર મોકલવાને એક પીટીશન
તકમાર કરવામાં આવ્યું છે, અને તે
ઉપર સહીઓ લેવાય છે. જે જુનુક
આગેવાનોએ એ જાણને કામચે જાણ્યો
છે, જેમાં જુનુ છોકરાંએને તેમની માતૃ
ભાષાનું, તેમના આપવાદાના ધરમનું,
અને તેમના પોતાના સાહિબનું શિક્ષણ
આપવાને કાર હાલે આમક કયો છે.

વીટીકારપ સ્ટેડઝ એક્ટ

પ્રાંતીક કાઉન્સિલમાં સવાલ

વિશ્વીઆટીકોને કાઢવા નોટીસો

ટ્રાંસવાલની પ્રેવીન્સીયલ કાઉન્સિલમાં
મી. હન્ટે એવો સવાલ પુછ્યો હતો
કે :—વીટીકારપમાં રહેતા અને વેપાર
કરતા કલરડ લોક અને એશીઆટીકોને
લખતી ૧૯૦૭ ના વીટીકારપસ્ટેડઝ એક્ટ
ની કલમ ૪ થી પેટા કલમ (બી) અને
(સી) નો અમલ કરવામાં આવે છે કે
નહીં? એ કલમોનો અમલ થાવ જીવી
પગલાં લેવાની એકમીનીસ્ટ્રેટર ખાતરી
આપશે?

જવાબમાં એકમીનીસ્ટ્રેટરે કહ્યું કે—
એ કલમોનો અમલ કરવાની ફરજ જોહા
ન્સઅરગ ટાઉન કાઉન્સિલના હાથમાં સોંપા
એલી છે. અને જણાવવામાં આવે છે કે
એ કામચાની કલમ ૪, પેટા કલમ (ડી)
ની રૂએ વીટીકારપના જે સ્ટેડમાં માળી
કના ખજાનપર એશીઆટીક, કલરડ, કે
નેદીવ લોક રહેતા હોય તે ખાલીકોને
નોટીસો આપવામાં આવી છે, અને તે
નોટીસની મુદત તા. ૬ ફી જાન્યુઆરી
પુરી થાય છે.

ફુકાળ ફંડ

પા. શી. પે.

૩૯૧ ૧૯ ૨ જગાઉ રવીકરએલા.

૦ ૨ ૬ મી. વી. કે, પીલે તરફથી
અમારી જોહાન્સઅરમની
એશીસે મળ્યા છે.

૩૯૨ ૧ ૮ કલ.

વેલકસ્ટથી મી. અકમદ મુસા જાણત
લખે છે કે :—વેલકસ્ટ ખામતી કમરતાનના
ફરવાળ બનાવવાનું જે ઉભરાણું થયેલું
તેમાંના કેટલાક સાહેબે. પાસેથી હલ
માટેલી રકમ મળી નથી. માટે મહેરબા
ની કરી વેલકસ્ટમાં મારાપર અથવા
દેક તાજીદે મોકલી આપવા. કારણ કે
ફરવાળ બનાવવાનું કામ શરૂ થઈ
મુકમું છે, ને પદસાની વણી જરૂર છે,
(તા. ૨૬ મીના બંકમાં જોહાળ કમરતાન
સંબંધમાં જે ફરે મનદ મયેલો તેમાં
“મકમદ મુસા મીહાત” ની જગ્યાએ
“અકમદ મુસા મીહાત” જોઈએ.)

કરબનમાં ઉતાડ્યોની તકલીફ

સ્વીમર પાલમકોટામાં આવેલા ૭-૮
જેઠા હોદીઓને તેમની પાસે ડોમી
સાઇલ હોવા છતાં અટકાવવામાં આવવા
થી હમીચેશનની તકલીફના સવાસે કરબન
ના હોદીનું કેટલુંક ખાન બેઝુનું હતું.
જે માણસોને અટકાવવામાં આવેલા તેઓ
વગવસીલા વગરના હોવાથી સુધવારે
તેમનાવતી રજુઆત કરવા માટે મી.
પારસી રસ્તમજી, મી. દાદા એલમાન,
મી. દાકરસી સંધવી, મી. એમ. સી.
આંજલીઆ, તથા મી. વેરટ એટલા
સાહેબો ડેપુટેશનના રૂપમાં હમીચેશન
અમલદાર મી. કઝી-સ પાસે ગયા હતા.
મી. કઝી-સે જણાવ્યું કે જે માણસોને
અટકાવ્યા છે તેમણે ડોમીસાઇલ લેતી
વખતે એરીડેવીટમાં જે વાત જણાવી
હતી, અને અસારે તેઓ જે વાત જણા
વે છે તે એક બીજાને મળતી આવતી
નથી. આ બાબતનો ખુલાસો થવાની
જરૂર છે. સાચા લાગઠ તથા વરસ વાતાવ
માં રહ્યા હોય તેમને ડોમી સાઇલ મળે
છે, જતાં કેટલાક માણસોએ જે એકરાર
અહીં આવતાં કર્યો છે તેમાં તથા વરસ
લાગ લાગઠ અહીં યુગ્મરવાનો ઇન્કાર થયો
છે. આવા માણસો ડોમી સાઇલ ધરાવવા
કહેવાર નથી. ડેપુટેશને જણાવ્યું કે
માણસો અંગ્રેજ ન જણાવવાથી પોતાની
વાત ન સમજાવી શકે એ બનવા એમ
છે, ને તેવા રીતે તેમને ન અટકાવવા
જોઈએ. ડોમીસાઇલ કઢાવતી વખતની
એરીડેવીટમાં અને કાલના એકરારમાં
ફેર પડે તેના ખુલાસામાં ડેપુટેશને
કહ્યું કે વરસો પહેલાંની સ્થિતિ માણસો
જુળી જાય અને તેથી જે વાતમાં થોડો
ધણો ફેર પડે એ ખ્યાલમાં રખાવું
જોઈએ. વખત થોડો હોવાથી માણસોને
પુરાવાઓ આપવાની તક મળ્યા વગર
તેમને પાછા ન મોકલી દેવા જોઈએ એ
જણાવવામાં આવતાં હમીચેશન અમલદારે
કહ્યું કે રાતના ફસ વાગ્યા સુધી તે
પુરાવાઓ લેવા ખુશી છે; અંગુકાનાં
ચિન્હ કરતાં માણસોના પુરાવાઓને તે
વધારે પસંદ કરે છે; પણ સ્વીમરને
આવ્યાને એ તથા દિવસ થયા છતાં કેટ
લાક માણસોએ રજુ કરેલી વાતને ટેકો
આપવા તેઓ કહે છે એ તેમનાં જોગ
ખીતાઓ પુરાવાઓ આપવા આવતા નથી
એવી તેણે ફરીયાદ કરી. ત્યાર બાદ
હાજર થયેલા માણસોના પુરાવા લેવામાં

અમલદારે કબુલ કરવાથી આજાર માની
ડેપુટેશન પાછું ફરતું હતું. આ સંબંધ
માં એટલું ખુલ્લી રીતે દેખાઇ આવ્યું
હતું કે હોદી ઉતાડ્યો પોતાના આવવા
વિષે અમાઉથી પોતાના જોગખીતાને
અથવા હોસ્ટ મિત્રોને કામળ લખીને
ખીજી રીતે વાકેફ કરી રાખતા હોય તો
પુરાવા આપનારની ખામીનું બહાનું અમલ
દારથી આપી શકાય નહીં.

આ અઠવાડિયે ખીજી જે નવી તક
લીફ જોવામાં આવી છે તે કેવળ ઉતાડ
ઓની છે. કેવળ ઉતાડ્યોની મુબબની
સ્વીમર ઉપરથી કેપટાઉનની સ્વીમરમાં
બદલી કરવા માટે તેમને કરબનની જમીન
ઉપર પગ દેવો પડે છે. તેટલા સાર
તેમની પાસે વીઝીટીંગ પાસ જોઈએ એવું
બહાનું આપી પા. ૧ નો ફોંડ લેવાની
રીત નવા હમીચેશન અમલદારે પહેલી
વાર કામળ કરી છે. જે સ્વીમરના
એજન્ટો મહાવાની મહાવડે ઉતાડ્યોને
કેવળી સ્વીમરમાં બદલાવવાની મોઢવણ
કરે તો મરીબ લોકોને હાંટવાની પોતાની
મુશ્કેલ બર આવતી અટકા શકે છે એ
વાતનો હમીચેશન અમલદારે વિચાર કર્યો
લાગ્યો નથી.

કેમિસના સેક્રેટરીઓએ ઉતાડ્યોની
આવી હાકમારીઓપર ખાન પહેંઆડી
પદ્ધતિ પૂર્ણ લેવાની જરૂર છે.

નાતાલમાં ઓરતોની આવજવ સંબંધી

હમીચેશન અમલદારના વિચિત્ર વિચારો

કરબનના નવા નીમાએલા હમીચેશન
અમલદાર મી. કઝી-સ પાસે હોદી ઓરત
ને કામળ કરવા માટે આવજ સુધી આગતી
આવેલી રીત પ્રમાણે એરીડેવીટ રજુ
કરવામાં આવતાં, તેણે જવાબમાં એક
કામળ લખી, ઉતરવા માગનાર ઓરતો
પાસેથી પોતાને કેવા પુરાવા જોઈશે તેનું
ખ્યાન કર્યું છે. આ કામળ તેના કબજે
માં અને નીચે આપીએ છીએ:—

"ઓરતને લાવવા માગનાર અરજદારે
પ્રથમ પોતે બહીને કાયદેસર રહીશ છે
એ વાતનો મને સંતોષ આપવો પડશે.
જે તે કાયદેસર રહીશ છે એવી ખાતરી
થશે તો તે તેની ઓરતને પોતાની સાથે
લાવવા કહેવાર મણાશે. પણ તે માટે
તેણે અમુક રીતે મને પુરાવા આપવો

પડશે કે અમુક બાબ તેની ઓરત છે
અને તે બાબ સિવાય તેને ખીજી ઓરત
નથી. જે રીતસર કહાએણું કાઢી થવા
સંબંધી સર્ટિફિકેટ હોય તો તેમાં
કહેલ બાબ તે હાજર કરેલ બાબજ છે
એ વાતનો પુરાવા આપવો જોઈશે. જે
એવો પુરાવા નહીં આપવામાં આવે તો
જેવા તેવા પુરાવાથી મને સંતોષ થશે
નહીં. શાહીનું સર્ટિફિકેટ ન હોય તો
હોદમતી વડા યુરોપીઅન માસ્ટરટેટ
સર્ટિફિકેટ લાવવાનું હું સુમવીશ. તે સર્ટિ
ફિકેટમાં તેણે જણાવવું જોઈએ કે જે
બાબનું નામ તેણે સર્ટિફિકેટમાં આપેલું
છે, અને જે બાબ બદલી ન જાય એટલા
માટે તેના જમણા અને કાબા કાયના
અંગુકા મારી કાબરીમાં સર્ટિફિકેટોપર
આપેલા છે, તે બાબ અરજદાર સમક્ષની
ઓરત છે. વળી અરજદાર સમક્ષનું નામ
આપતાં તે પણ તેજ માણસ છે જે
વિષે પાછી ખાતરી કરાવી જોઈએ. સર્ટિ
ફિકેટમાં ઉપર કહ્યું તેવા માસ્ટરટેટ વધુ
માં જે જણાવવું જોઈએ કે જણાવેલા
દિવસે આ જોડાની કાદી થઇ હતી એ
હું જાતે જાણું છું.

આ પ્રમાણેનું સર્ટિફિકેટ રજુ ન થઇ
શકે તો તે અમલદારે નીચેની તથા બાબત
નું સર્ટિફિકેટ આપવું જોઈએ. (૧) આ
જોડાની કાદીનો દિવસ, તેમની ઉમર,
તેમની ઓલાદ, તથા તેમને લમતી ખીજી
હાકીકત (આ તપાસ માટે જરૂર હોય
તો) સંબંધમાં મેં જાતે તપાસ કરાવી
છે. (૨) તેણે પોતાની આમળ જે એક
શર કરાવવામાં આવ્યા હોય તે બસલ
લખાણ મોકલવું, તથા મરદ અને ઓરત
બંને જણાવેલ નામવાળાંજ માણસો છે
તેના પુરાવા સાથે મોકલવા જોઈએ; તથા
(૩) જે માસ્ટરટેટ કહેવું જોઈએ કે
મારા વિચાર પ્રમાણે મારી આમળ રજુ
થયેલી સ્થિતિ ખરી છે; મેં જાતે
પોલીસ તપાસ કરાવી છે, અને તેના
રીપોર્ટની નકલ સાથે ખીજી છે તથા
મજબૂર ઇસમો મરદ ઓરત સાંધ છે એ
વાતનો મને સંતોષ થયો છે. જે તપાસ
કરવામાં આવે તે એકજ ટકાણે નહીં,
પણ બસલ અમલ રીતે કેટલાક માણસો
મારફત ઉપર કલા પ્રમાણેની ખાતરી
મેળવવા માસ્ટરટેટ કરવી જોઈએ.

જ્યારે ઓરત ઉપર પ્રમાણેના ફસ્તા
વળે રજુ કરશે, ત્યારે તે ઉતરવા કાબક
મણાશે, અને સાધારણ સ્થિતિમાં તેના
પુરાવાઓવાળી બાબને ઉતારવામાં કે
અટકામતો નહીં નાખું.

(સહી) મી. અમરુ. કઝી-સ.
અમલદાર મી. જ. સી. આંજલીઆ.

મી. બાયાત અને મી. રીચ સામેનો કેસ

બી. અદાલતનો ચકાસો

મયા અંકમાં આ કેસની વિગત આપી મયા છીએ. તેમાં આખાએલો ચુકાદો નીચે મુજબ છે:—

મી. જન્ટીલ મેસને ચુકાદો આપ્યો કે:—બોક્સનરમ કહેરમાં ઇલોહ અને કમીનર સ્ટીટમાં આવેલાં સ્ટોર્સ ના. ૫૨૬, ૫૨૭ અને ૫૨૮ નો તા. ૨૯ આગસ્ટ, ૧૯૧૧ ના ટ્રાંસક્રીડી પ્રમાણે રજીસ્ટર થએલ માલીક, તે પહેલો પ્રતિવાદી છે. તે ડીડમાં જણાવ્યા મુજબ મજૂર જમીન ૧૯૦૮ ના ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટના અમલ તથા આવી કહેવાય, અને તે સાથે નીચેની શરતો તથા પશુ તે આવી જણાવ: “તે અથવા તેનો કોઇ પણ બામ કોઇ કામ માણસ ને ટ્રાંસફર કરી શકશે નહીં, અથવા તે તેના ઉપયોગ માટે કોઇ પણ રીતે તેની અવસ્થા કરી શકશે નહીં; અને તેના રજીસ્ટર થએલા માલીકના અથવા તેના આકુતના ધરકામ કરનારા નોકરો સિવાય કોઇ પણ કામો માણસ તેમાં રહી શકશે નહીં, અને ઉપલા શરતોનો જરા પણ ભંગ થતાં માર્ક કરેલી જમીન કે જે કંઈ હમણે બાંધવામાં આવ્યો હશે, અથવા સુધારો વધારો કરવામાં આવ્યો હશે તેનો કંઈ પણ બદલો નહોં આપતાં તે જપ્ત કરી લેવા અરકાર કાઢિતવાન થશે.” ટ્રાંસફર કરનાર કોઇ થોમસ તા. ૨૧ આગસ્ટ, ૧૯૧૧ ના ડીડ ઓફ આંટની રૂપે મજૂર સ્ટડીનો પછી હતો અને તેજ કલમે તથા શરતોના અમલ તથા તે આવેલો હતો.

કેમેરેનમાં જણાવેલું છે કે પહેલા પ્રતિવાદીએ સંતલસ કરીને બીજો પ્રતિવાદી, જે કલરડ માણસ છે, તેને ખોટી રીતે અને ટ્રાંસફરડીડની શરતોનો ભંગ કરીને મજૂર સ્ટડી ટ્રાંસફર કરી આપ્યાં, કાડે આપ્યાં અથવા તે બીજી કોઇ રીતે સોંપી દીધાં, અને બીજા પ્રતિવાદીને તથા તેના કલરડ નોકરોને તે સ્ટડીમાં મેરકાપડે રહેવા દીધા અને તેનો ઉપયોગ કરવા દીધા. તેથી વાદી તે સ્ટડીના પછીપછી અને ડીડ ઓફ આંટ ૨૬ કરવાનો હાથ કરે છે, અને પહેલા પ્રતિવાદી પાસેથી તેનો કબજો સોંપાવવાનો તથા બીજા પ્રતિવાદીને તેમાંથી હાંકી

કાઢવાનો હુકમ મેળવવાની માગણી કરે છે. ચુકાદાનીનો હાથ જતો કરવામાં આવ્યો.

બુવાનીપરથી ચોખ્ખી રીતે જોઇ ૩૬ માં કમલ મુજબ એક એશીયાટીક તરીકે વાજબી રીતે રજીસ્ટર થએલ બિટીક હીંદી છે, અને તેના દેખાવપરથી સાફ જણાય છે કે તે કાળી આમદીનો અથવા કલરડ છે.

બોક્સનરમના સુધારાખ ખાતનિ અમલદાર જણાવે છે કે બીજો પ્રતિવાદી આ સ્ટડીમાં રહે છે, અને તેની સાથે તેના જણ નોકર, તેની ઓરત અને છોકરાં પણ છે, તેમજ પ્રતિવાદીના વડીલ કામળ થી કણુક કરે છે કે બીજો પ્રતિવાદી અને તેના કલરડ નોકરો તે સ્ટડીમાં રહેતા અને હજી રહે છે. પહેલો પ્રતિવાદી ‘પ્લેટ રેડ એક્સપ્રેસ’ ને તા. ૨૮ મી. અક્ટોબર, ૧૯૧૧ ના નીચેની હકીકતવાળો કામળ સંખ્યાનું કણુક કરે છે: “મી. એ. એમ. બાયાત જે મકાનોમાં રહે છે તે મકાનોનો હું રજીસ્ટરડ માલીક છું અને મી. બાયાતના સંખ્યાખેડેથી બાકાએ મારા નામપર રજીસ્ટર થએલ મીલકતોની ખરી માલીકી ધરાવે છે એ વાતને હું છુપાવવા માગતો નથી.” બીજા પ્રતિવાદીને મજૂર સ્ટડીનો ઉપયોગ કરવાની અને તેને તથા તેના નોકરો ને તેમાં રહેવાની પહેલા પ્રતિવાદીએ પરવાનગી આપી તેનો આ પુરતો પુરાવો નથી એમ હાંકી કરવામાં આવી હતી. હવે પહેલો પ્રતિવાદી આ સ્ટડીનો રજીસ્ટરડ માલીક છે અને તેના કામળ ઉપરથી ચોખ્ખું જણાય છે કે બીજો પ્રતિવાદી તેનો ઉપયોગ કરે છે તેથી તે વાકેફ છે. અને હાથે છે કે એટલું તો માની લેવું જોઈએ કે તે ઉપયોગ રજીસ્ટરડ માલીકની પરવાનગીથી જ થતો હશે. રજા વચ્ચે ઉપયોગ કરવામાં આવે એવું બાંખેજ માની લઇ શકાય. તેથી તેનો ઉપયોગ થતો હોવાની ખબર નહોતી. અથવા તો તે અટકાવવાનો એક પ્રસાજ નહોતો એ સમ્પીત કરવાનું પહેલા પ્રતિવાદીને માથે રહે છે. આ વાત ખાસ કરીને પ્રતિવાદીઓનાજ ખ્યાલમાં હોઇ શકે, અને વાદી તરફથી જો તેઓને સાક્ષી તરીકે બોલાવવામાં આવે તો ૧૯૦૮ ના સોનેરી કાયદાની ૧૭૦ મી અને ૧૭૧ મી કલમની રૂપે જવાબ આપવાની તેઓ કદાચ ના પાડી શકે. ટ્રાંસફર ડીડના ૨૫મ્ કલમ ૫૨થી તે

વાદી ફતેહ પામે એમ જોઇ શકાય, કેમકે શરત (ડી) ના અમલ તથા જો પહેલો પ્રતિવાદી આવતો હોય તો મીલકત જપ્તી માં મુકાય તેટલે દરજ્જે તે કલમનો ભંગ થએલ રીતે થએલો છે. પણ પહેલો પ્રતિવાદી એવો વાંધો રજુ કરે છે કે તે શરતથી પોતે બંધાયેલ નથી, અને તે કોઇ પણ રીતે-અમલમાં આવી શકતી નથી, કેમકે તેણે ખરીદેલાં સ્ટડી ડીડ ઓફ આંટની પહેલાં લીઝહોલ્ડ ટાઇટલ તથા હતાં, અને એ લીઝ હોલ્ડ ટાઇટલ માં જપ્તીનો હાથ કરી શકાય એવી એક શરત નહોતી, અને વિશેષમાં પ્રતિવાદી એવો વાંધો ઉઠાવે છે કે ડીડ ઓફ આંટમાં મેરકાપડે રંગબેદ કામલ કરવામાં આવેલ છે, કેમકે મવરનરને જે ધારાઓ બતાવવાની સત્તા નથી, તેવા ધારાઓવડે તે કામલ કરવામાં આવેલ છે. બાંખવ પછી મચામાં ઉતરતાં પહેલાં સોનેરી સત્તાપર આવેલાં સ્ટડીને બાંધુ પડતા રંગબેદ બતાવનારા કામલ વિશે પ્રશ્ન તપાસ કરવો, અને પછી ૧૯૦૮ ના ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ વિશે તપાસ કરવો એ સમવડવાળું થઇ પડશે. એમ કહેવામાં આવેલું છે કે મજૂર સ્ટડી પહેલાં લીઝહોલ્ડ ટાઇટલ તથા હતાં, અને તેમાં ડીડ ઓફ આંટમાં જણાવેલી શરતો નહોં હતી, પણ મુજબ ટાઇટલ પ્રતિવાદી તરફથી રજુ કરવામાં આવેલ નથી, તેમ તે બીજી રીતે પણ કારટ પાસે રજુ થએલ નથી. તે સ્ટડીનું લીઝહોલ્ડ ટાઇટલ તા. ૧૪ જુલાઇ, ૧૮૯૬, તા. ૧૮ આગસ્ટ, ૧૮૯૬, તા. ૨૧ આગસ્ટ, ૧૮૯૬, ની જુદી જુદી તારીખના ટ્રાંસફર ડીડથી રીચની અમાઉના માલીક થોમસને કરી આપવામાં આવેલ. આ ડીડમાં બોક્સનરમ ખાતે લાંબા સોનેરી બતામાં આવેલ અને થોમસને આપવા માં આવેલા સ્ટડી વીશે જણાવવામાં આવ્યું હતું. રજુ કરવામાં આવેલાં ખત માં તે સ્ટડીને કોઇ શરતો બાંધુ પડતી હોય એવું જોવામાં આવતું નથી, જો કે જે ધારા મુજબ ડીડ ઓફ આંટ કદી આપવામાં આવેલ તેમાં ખાસ કરતો ન ધરાવતા હોય એવા ટાઇટલવાળા સ્ટડી વિશે પણ કહેવામાં આવેલું છે. વાજબી રીતે એવું માની લઇ શકાય કે હાલના કાયદાથી અમલમાં આવતી શરતો આ ટાઇટલોને પણ લાગુ પડી શકે. તે વખતે અમલમાં આવતો સોનેરી કાયદો તે ૧૮૯૫ નો ૧૯ મો કાયદો હતો. તેની ૧૦૨ કલમમાં નીચે મુજબ જણાવેલું

હો:— "કોઈ પણ કલરડ માણસ કોઈ સેન્સ ધરાવી શકશે અથવા ખાણે ખોદવાના કામમાં ભોગાઈ શકશે, પણ એવા લોકોના નોકર તરીકેજ તેને તે હક આપવામાં આવશે. આ કલમ ૧૮૮૩ ના ૧ થી તે ૧૮૮૮ ના ૧૫ માં સુધી ના બધા સોનેરી કાયદાઓમાં જોવામાં આવે છે, અને ક્યાંય પણ તેમાં વળુદ કારેલો તફાવત બીજાકુલ જોવામાં આવતો નથી. અને હું 'ધાર' છું કે તે કલમ આ કાયદાઓમાં જે રથાન જોવાયે છે તે ઉપરથી ચોખ્ખું જણાય છે કે તે સ્ટેડ ના તેમજ બીજા લાઇસેન્સને લાગુ પડે છે. તે કલમમાં કંઈ પણ વળુદ કારેલો તફાવત પહેલ પહેલો થયો હોય તો તે ૧૯૦૮ ના ૩૫ માં કાયદામાં. તેની ૧૩ માં કલમમાં જણાવેલું છે કે:— ૧૮૮૮ ના ૧૫ માં કાયદાથી, અથવા તે પહેલાંના કાયદાથી અથવા તો ખુદ તે કાયદાથી અમુક હક ધરાવનાર માણસ તે હકનો કંઈ પણ હિસ્સો કોઈ કલરડ માણસના નામ પર ગ્રાહી થકશે નહીં, અને તેને તેનો ઉપયોગ કરવા હક શકશે નહીં, તેમજ અરેખા નોકર ન હોય એવા કલરડ માણસને તે હક તબે મળેલી જમીનમાં રહેવા હક શકશે નહીં અને જો તેથી વિરુદ્ધ ચાલશે તો તેને સજા કરવામાં આવશે." કલમ ૧૩૧ માં એવી ખાંધી કરે છે કે જોરને લઈ કામ કરતા હોય તે સિવાયના, તથા તે કાયદો અમલમાં આવ્યો તે અગાઉ કાયદેસર રહેતા હોય તે સીવાયના કાળા લોકો તેમાં જાહેર કરેલા લતામાં રહી શકે નહીં. આ લતામાં લોકેશન સિવાયનું એકલ અરજ, ખાણના વાડા અને ખાણના કમીશનર જે જગ્યા મુકરર કરે તેનો સમાવેશ થાય. તે કલમ અંગ કરનાર માટે સજા કરાવવામાં આવી છે, અને કાળા લોકોના ઉપયોગ માટે મકાન બનાવ્યાં હોય તેને ખસેડવાની ખાણના કમીશનરને સત્તા આપવામાં આવી છે. જો બીજાને કોઈ કાયદો આડે ન આવતો હોય તો આ કાયદાની ૧૩૦ અને ૧૩૧ માં કલમોના ચુદ્ધે મજબુર સ્ટેડને, થોમસ ના નામ પર તે કી હોલ્ડ તરીકે અડ્યાં તે પહેલાંથીજ, ચોખ્ખી રીતે લાગુ પડે છે. આ સવાલ ૧૯૦૮ ના ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ ઉપર આપણને લાગી શકે છે. એ કાયદાની ૩ કલમથી ૧૮૮૮ ના ૧૫ માં કાયદાની કલમો (તેમાં ચોખ્ખી રીતે સુધારા કરવામાં આવ્યો હોય તે સિવાયની) સ્ટેડવાળા

લતામાં આવેલા સ્ટેડને લાગુ પડે છે. તે સ્ટેડ કી હોલ્ડ થયા પહેલાં કોઈ પણ કાયદો રદ થયો હોય તે છતાં તે કલમથી એવો અમલ થાય છે, તેથી એમ દલીલ કરી શકાશે કે ૧૯૦૮ ના ૩૫ માં કાયદાની ૧૩૦ અને ૧૩૧ ની વધારે આશી કલમો કરતાં ૧૮૮૮ ના ૧૫ માં કાયદાની ૧૩૦ માં કલમ મજબુર તથા સ્ટેડને લાગુ પડે. પણ ૧૯૦૮ નો ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ કાયદો, ૧૯૦૮ નો સોનેરી કાયદો જે હિસ્સે અમલમાં આવે તેજ દીવસે અમલમાં આવવાનો હતો. અને કાયદાને મવરનરે એકજ દીવસે મંજૂરી આપી હતી. ૧૯૦૮ ના ૩૫ માં કાયદાની ૧૩૦ અને ૧૩૧ માં કલમો, અગાઉના કાયદા તબે મળેલા હોને ચોખ્ખી રીતે લાગુ પાડવામાં આવેલ છે, અને તેથી ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ ની ૩ કલમથી જે ચોક્કસ સુધારા વાળી કલમોનું રક્ષણ કરવામાં આવેલ છે તેમાં તેનો સમાવેશ થાય છે. તેથી અને ચોખ્ખું લાગે છે કે આ સ્ટેડ જો કે હજી લીઝહોલ્ડ ટાઇટલથી રાખવામાં આવેલા છે છતાં એક ૧૩૦ અને ૧૩૧ માં કલમોના અમલ નીચે તે આવી જાય છે. આ અટકાયતો ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટમાં રૂપાંતર પામવા છતાં પણ હજી અમલમાં આવે છે ખરી? આ કાયદાની ૬ માં કલમ કરકારી ટાઉનશીપના ફરેક સ્ટેડહોલ્ડરને, અમુક રકમ સરકારને ભરવાથી, લીઝહોલ્ડ ટાઇટલનું કીહોલ્ડ બનાવવાનો હક આપે છે. બીજી ટાઉનશીપના સ્ટેડ હોલ્ડરો સંખ્યા કલમોમાં તફાવત છે, પણ તે આ સવાલ ને લાગુ પડતી નથી. સ્ટેડ હોલ્ડરો પર કંઈ હરજ પાડવામાં આવી નથી, પણ બ્યારે તે જરૂરી રકમ ભરે ત્યારે તે ૧૯૦૮ ના ૩૦ માં કાયદાની ૬ માં કલમ ની નીચે આવે છે. ટાઉનશીપ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટની ૬૦ માં કલમથી, જ્યાં કીહોલ્ડ સરકારના તાબામાં હોય ત્યાં કીઝ એન્ડ ગ્રાંટ આપવાની છુટ આપા એલી છે, અને જ્યાં કીહોલ્ડ ખાનગી માણસના કાયદામાં હોય ત્યાં ૧૧ માં પુરવણી પ્રમાણે સર્ટીફિકેટ આપવાની છુટ આપાએલી છે. આ ગ્રાંટ અથવા તે સર્ટીફિકેટ રજીસ્ટર થાય એટલે અગાઉના ટ્રાંસફર, લીઝ કે એવા બીજા જે ખત હોય તે રદ થાય. કલમ ૬૧ માં પણ એજ મુકેલી કાયમ રહેલી છે, પણ સુખ્ય તકનાર ૬૨ માં કલમના અરથ વીચેની છે. તે કલમ સુખ્યવળ અને મુરકે

લીઝથી ભરપુર છે. તેના પહેલા કાયદામાં એવું દરમાવેલું છે કે કી હોલ્ડનાં કીઝ એન્ડ ગ્રાંટ અથવા સર્ટીફિકેટને આધારે સાધારણ ટ્રાંસફરથી જમીનની માલીકી જોગવી સકાય એટલીજ સંપુરણ જોગવી શકાશે, જો કે પેટા કલમ (એ) અને (બી) ના અમલ તબે તે રહેશેજ. હવે પેટા કલમ (એ) જોઈએ તેવી ખુલ્લી છે. તેમાં એમ કહેવામાં આવેલું છે કે કી હોલ્ડ કરવામાં આવેલાં સ્ટેડને મુળના ટાઇટલની શરતો લાગુ પડશે, અથવા જ્યાં સરકારની માલીકી હશે ત્યાં લાગુ પાડવાને માટે મવરનર જે શરતો બાંધશે તે લાગુ પડશે, અથવા જ્યાં સરકાર ની માલિકી નહીં હોય ત્યાં ટાઉનશીપનો માલીક મવરનરની મંજૂરીથી જે શરતો યોગ્ય ધારશે તે લાગુ પડશે. એટલે ખરી રીતે મુળના ટાઇટલની કંઈ શરતો લાગુ પડવી તે મવરનર પસંદ કરી શકે, જો કે જ્યાં માલીકી સરકારની ન હોય ત્યાં જે માલીક હોય તેની સંમતિની જરૂર પડે પેટા કલમ (એ) માં "મુળના ટાઇટલને લમતી કરતો" એ ચુદ્ધે વાપરવામાં આવ્યા છે તે "મુળના ટાઇટલમાં સમાવેલી શરતો" આ ચુદ્ધે કરતાં વધારે વિશાળ છે; હું 'ધાર' છું કે તે ૧૯૦૮ ના સોનેરી કાયદાની ૧૩૦ અને ૧૩૧ ના જેવી કલમોનો સ્પષ્ટ રીતે સમાવેશ કરે છે. તેથી અને સ્પષ્ટ લાગે છે કે ઉપર કહેલી જે કલમોમાં જણાવેલો રંમએડ કી હોલ્ડની બનાવવા માં આવેલી ટાઇટલોને મવરનર લાગુ પાડી શકે છે.

પેટા કલમ (બી) વિષે વકાલે અર્થાં દરમીયાન કલુલ કરવું હવું કે તેનો સ્પષ્ટ અરથ કરી શકાતો નથી. ઉપરથી તેનો એવો અરથ થઈ શકે કે કી હોલ્ડ ટાઇટલમાં એવી એક શરત ન હોઈ શકે કે જોનો સમાવેશ મુળની લીઝ હોલ્ડ ટાઇટલમાં ન હોય અને જે જે શરતો મુળના લીઝહોલ્ડ ટાઇટલમાં રહેલી હોય તે તે કીહોલ્ડને લાગુ પડવીજ જોઈએ, પણ એ ચોખ્ખું છે કે તેનો એવો અરથ થઈ શકે નહીં, કેમકે તેથી પેટા કલમ (એ) ને આધારે મવરનરને મળતી પસંદગીની સત્તા તેમજ પેટા કલમ (બી) ને આધારે ધારાઓ બનાવવાની સત્તા નાશુદ થાય. પેટા કલમ (બી) નો અરથ તેની કાપાને સાધારણમાં મુકવાથી સહથી સરસ રીતે બતાવી શકાશે. (અહીં કાયદાની બારીકી બતાવવામાં આવી છે.) હું 'ધાર' કાયદેસર બનાવવામાં આવેલા કીહોલ્ડ ટાઇટલને

પણી તે ટાઇટલ (કે જે લીઝહોલ્ડને આધારણ રીતે ટ્રાંસફર કરવાથી તે મેળવી શકત નહીં) ની વિરૂદ્ધ વરતવાથી થતી સખામાંથી બચી શકતો નથી, આ અરથ થી એ વાત પણ તદ્દન સ્પષ્ટ થાય છે કે કાયદેસર બનાવવામાં આવેલી ફ્રી હોલ્ડ ટાઇટલમાં ચોખ્ખી રીતે કરતો જખુવવા માં ન આવે હોય બાં સુધી મુળનાં લીઝ હોલ્ડ ટાઇટલમાં જખુવેલી ચરતોને આધારે અથવા તેનો ભંગ કરીને કાયદે સર બનેલ ફ્રીહોલ્ડ ટાઇટલને અમલમાં મુકવાનું કે ભંગ કરવાનું બની શકે નહીં. કાયદેસર બનેલા ટાઇટલોને કમ કરતોને તાબે રહેવું પડશે એ સુકરર કરવાની કુલ જાત્તા ફર મી કલમની ૨૭ પેઠા કલમથી ગવરનરને અપાએલી છે. ધારા ૭૦ કાયદાને અમલમાં મુકવાની ખાતરજ બનાવવા, અને તે કાયદાની નેમથી વિરૂદ્ધ જાય તેવા ન હોવા નોંધએ એવું બંધન તે સત્તાની સામે રાખવામાં આવેલું નથી, પણ કું ધારું છું કે આવા બંધનનો આવ પેઠા કલમની અંદર હોવાજ નોંધએ. અલબત્ત એવી ફલીશ થઈ શકે છે કે આ પેઠા કલમ, પેટા કલમ ૧ (એ) ની હમ ખાતીથી એવું રૂપ પામે છે કે ધારાવરે ગવરનર જે કંઈ કરતો પડી શકે તે મુળના લીઝહોલ્ડ ટાઇટલને લગતી કરતો માંથી પસંદ કરવામાં આવેલી ચરતોને મળતીજ હોઈ શકે, પણ આ પેટા કલમ માં આવે બંધનકારક અરથ રહેલો હોય એ શક ભરેલું છે.

[અધુરું.

પોર્ટ (ડરબન) મહોમેડન સોસાયટીનાં સેક્રટરી લખે છે કે:—તા. ૭-૭-૧૨ ને રોજ પોર્ટમાં મી. શેખ હમામને ત્યાં હદીયાત્તા ખાખુની કાવત મળવાથી પોર્ટ મહોમેડન સોસાયટીની મીટીંગ બોલાવવા માં આવી હતી. મી. હસમાઇલ બંઝાલી ના બે હોકરા તથા મી. શેખ હમામની દીકરી તથા એક હોકરા વીઝેરેએ મુરબ કરી શખત કરવાથી હદીયા વખતે હમતેહાન બંધને બાળકોના વાલીઓ તરફથી મદદેહાના હિસ્તાને અંકેક ઠીમતી કાલ તથા રોહક પદસાની સારી રકમ આપવામાં આવી તેમજ બીજા દરેક વિદ્યાર્થીઓને અંકેક રૂમાલ તથા મીઠાઈ વીઝેરે વહેંચવામાં આવેલ. બીજું કામ બધ રહવા પછી કાલા (વસરજન થઇ ખાખુ ઉપર કપ માખુજ આમેલ - થવા હતા.

મોન. મી. જોખલેના ઠરાવની ચરઆપર હોંદી છાપાની ટીકા

“ પ્રબળ બુદ્ધિ ”

મજુરોની પરદેશોમાં કેવી દુરકશા થાય છે તેવું વરજન મોન. મી. જોખલેએ બહુ સારી રીતે કરી ‘મતાબુ’ હવું. જે કરારનામા ઉપર આ દેશમાં મજુરોની સહી લેવામાં આવે છે, તેની ચરતો પણ મજુરોને પુરેપુરી સમજવવામાં આવતી નથી; તે ઉપરાંત તેઓની ‘પાસેથી’ કામ લેવાના નિયમો પણ બખાજ સખત રાખવામાં આવ્યા હોય છે અને તે નિયમોને ભંગ થતાં માલેક તરફથી મજુરો ઉપર જે સખતાઈ અને જુલમ મુજરવામાં આવે છે તે પણ અવરજનિય હોય છે. કામ નહીં કરનારાઓને તેઓ કેદમાં નાખી શકે છે, સાધારણ અંદગીને બદલના રૂપ લેખીને જોર જુલમથી કામ લેવામાં આવે છે અને જો કાંઈ મુરખ કે બોહી સમજજવાળો મજુર નાસી છુટવાનો પ્રયત્ન કરે છે તો તેને વિનાવારે પકડવાનો તેના માલેકને અધિકાર હોય છે. કાજુ કહોરો કે આ નોકરી છેડે મોન. મી. જોખલેએ તેને ‘ગુલામી’ કહી છે અને ખરેખર તેમાં જરા પણ અતિશયેકિત નથી. આસામના ચાના બગીચાવાળાઓ મજુરોપર અસાધારણ સખતાઈ મુજરતા હતા અને તે પોકળ બહાર આવતાં ત્યાં લખતથી મજુરોને બાંધીને લઇ જવાની રીતિ રદ કરવાની જરૂર પડી છે. આસામ કરતાં કાંઈપણ રીતે સારી વરતણક પર દેશ ખાતે બધ જવામાં આવતા મજુરો પ્રત્યે ચલાવવામાં આવતી નથી. ત્યાં મજુરો પર મુજરતી સખતાઈ પણ એક પ્રકારનો જુલમ છે અને તે જુલમ કરી ગુલામીમાંથી તેમને મુક્ત કરવાને કરાર નામાઓ કરવાનો રીવાજ બંધ કરવાની મોન. મી. જોખલેની મામજી હતી. જે ના. સરકારે મંજુર રાખી નથી. ખુદ હોંદુરતાનમાજ મજુરોની તંગી છે, છતાં પરદેશો ખાતે મજુરોને આવી ગુલામીમાં જવા દેવા માટે સરકારને શું વાજબી કારણ જખાવું હશે તે સમજવું મુશ્કેલ થઈ પડે છે. મોન. કસારે જખાવું હવું કે જે લખત કરવામાં આવે છે તેની ચરતો કાંઈ મેરવાજબી હોતી નથી; પરંતુ મોન. મી. જોખલેની ફલીલો એ હતી કે મજુરોને તે કરતો પુરેપુરી જખાવવામાં આવતી નથી અને જો કહી જખાવવામાં આવતી હોય, તોપણ તેઓને

આ દેશમાંથી ધસડી ગયા પછી તેઓના માલેક તે ચરતો પ્રમાણે વરતવાની ફર કાર કરતા નથી. ના. સરકાર સખજું કાયદેસર થવું સમજે છે, પરંતુ મેરકાવદે સર રીતે જે કાંઈ થાય છે તેની ખખર પણ નહીં લેવાની અથવા તો તે નહીં માનવાની મોટી જુલ કરે છે. ૧૯૦૮ માં મજુરોની રિયતિની તપાસ કરવાને નીમા એલી કમિટીના રીપોર્ટ ઉપર સખજો આધાર રાખીને મોન. મી. કસારે જવાબ આપ્યો છે, પરંતુ કાલમાં શું બને છે તેની તપાસ કરવાની, કે જે કહેવામાં આવે છે તે માનવાની જરા પણ ફરકાર કરી નથી. તે એક નિરાશાજનક જવાબ હતો અને તેથીજ મોન. મી. જોખલેની ફરખાસત રર વિરૂદ્ધ રડ મતે જ જવા પામી હતી. આ બાબતના સંબંધમાં આટલેથી નિરાશ થઇને મેસી રહેવું જોઇએ નહીં. પરદેશોમાં કુલીઓની જે દુરકશા થાય છે તેને લખતા વખરે સત્તા વાર અહેવાલો મેળવીને મોન. મી. જોખલે જો તેજ સવાલને આવતે વરસે એકવાર ફરીથી ધારાસભાની સમક્ષ રજુ કરશે, તો આપણે આશા રાખીશું કે તે આ દેશના પરદેશ ધસડાઇ જતા મજુરોને ગુલામી માંથી મુક્ત કરવાને બાગ્યદાળી થવા પામશે.”

ચરઆપત્રીઓને જવાબ

મી. સાસે મહમદ (શીક્સબરી)—તમે મોકલેલ લખાણનો સાર હવે પછી કાખલ થશે.

અ. ધ. ઓ.

એલીઆટીક સવાલનો વિચાર કરવાને એક એલીઆટીક કનવેન્શન કરવા બોક્સખરગના “ ઇસ્ટ રેક એક્સપ્રેસ ” પત્રમાં એક લેખકારા દિખાયત કરવામાં આવી છે.

મજુરોના ગવરનર લોરડ કીમનર મજુર છોડી કુંક મુક્ત માટે વિલાયત જવા ઉપડી ગયા છે. ‘ટ્રાંસવાલ લીડર’ માં પ્રસિદ્ધ થએલા તારોમાં જખુવવામાં આવે છે કે તેમના ખુન માટે બારે કાવતરું રખાવું હતું; ને તેમાંથી છટકવા માટે અખુધારેલી રીતે અને અખુધારેલ વખતે, પોલીસની સહાયથી યોગ વખત માટે તેમજી મજુર કીમયું છે.

કેપટાઉનમાં રંખેદ દાખલ કરવાનો પ્રયાસ

‘ટ્રાંસવાલ લીકર’ જાણીતો છે કે તા. ૧૧ મી જુને કેપટાઉનની સીટી કાઉન્સિલ પ્રાઇટ યુનિયનિયન એડર્ડિન-સની વિશે વિચાર કરવામાં રોકાયેલી હતી.

સહુદ, નદી, તળાવ અને એવે બીજે સ્થળે અમુક બાથ મેરાએના ખાસ ઉપયોગ માટે રાખવો એવી કલમ મી. આર્થે ક્રાઉડરની દરખાસ્તથી રદ થઇ હતી.

બીજી એક કલમ નીચે મુજબ હતી :
“જહેર લાઇસેન્સ, સંમંદસ્થાન, આરદ મેલેરી, બોટાનીકલ માર્કેટ, બગીચા, બાવલાના સ્થળો, પાણી પીવાનાં નળ, રમત મથકનાં સ્થળો, જહેર હમામ ખાનાં, ધોખીખાનાં વગેરે સ્થળે મેલ અને બીજા લોકો વચ્ચે ભેદ રાખવાની સત્તા કાઉન્સિલને આપવી.”

મી. આર્થેક્રાઉડરે બેદ રાખવાની વાત કાઢી નાખવાની દરખાસ્ત કરી. તેમણે કહ્યું કે કાઉન્સિલ ખાસ સત્તા વિના એવી બાબતમાં ચોગ્ગ બહોળરત રાખી શકી છે, અને જો તે કલમ જેમ છે તેમ સ્વીકારવામાં આવે તો બારે વિરોધ ઉઠવાને સંભવ છે.

મી. પરસેસે તે વાતને ટેકા આપ્યો. પણ મી. વાનડર બીસે જણાવ્યું કે સંખ્યાબંધ કલરડ લોકો તે કલમને પસંદ કરે તેમ છે.

મી. આર્થેક્રાઉડરે જણાવ્યું કે પાશ્વ મેંટના કાયદાથી બેદ પાડવો તે બહુ અપમાનકારક મુશ્કામ. એ કોમમાં બેદ બતાવનારી કંઈ કલમ કાયદામાં દાખલ કરવી નહીં જોઈએ. તેમાં કંઈ અન્યાય કરવાનો નથી. ‘અર’ છે, પણ કલરડ લોકો પાશ્વ મેંટના કાયદાથી કોમિયેદ દાખલ કરવામાં આવે તેની સામે અત્યંત સખત વાંધો લેખ છે. અગાઉની માફક સાધારણ સમજ સકિતથી તે મુરદેલીનો ફડો કરવો એજ અરાબર કહેવાશે.

ડૉ. ફેરસીયે જણાવ્યું કે એ કલમ દાખલ કરવાથી બધા કલરડ પોટ યુનિયન ડેક્કન એડર્ડિન-સની વિરુદ્ધમાં પડવાના. વળી કલરડ લોકોની સામે અમુક માણસનો દવેપ સંતોષવાની ક્ષમતા સત્તાવાળાઓએ આ માટે રાખવી જોઈએ ?

મી. વાનડર બાઇલે જવાબ આપ્યો કે આમાં દવેપની વાત આવતી નથી.

મી. બેક્સટરે સુધારાની દરખાસ્તને ટેકા આપ્યો. તે કલમ માફક રંખેદ ઉઠો કરનારી છે એમ તેણે ગણ્યું.

મી. આર્થેક્રાઉડરની દરખાસ્ત કમીટીમાં આવી હતી.

એક લાઇસેન્સ કેસનો હેવાલ રંખેદમાં અપીલ

અમાઝીટોટીના મી. નરેતમ ઝીજાને લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડવાથી અને બોરડે તેને ટેકા આપવાથી કેસ સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઇ જવામાં આવતાં યુકાદો હીંદીના લાઇસેન્સ મંજૂર છે. આ કેસનો હેવાલ હુંકમાં નીચે મુજબ છે :—

લાઇસેન્સ અમલદારે તેના કારણમાં જણાવ્યું હતું કે ૧૯૦૬ ના જુનમાં અરજદાર હીંદીને ચેતવણી આપવામાં આવી હતી કે લાઇસેન્સ ડીસેંબરમાં નવો નહીં કરી આપવામાં આવે. છતાં તેણે ડીસેંબરમાં અરજી કરેલી. તે નાકસુબ રાખી. પાછળથી ફરી વિચાર કરી લાઇસેન્સ આપ્યો, ને તેની સાથે એવો પુલાસો કર્યો કે ૧૯૧૦ ના ડીસેંબરમાં લાઇસેન્સ નવો નહીં કરી આપવામાં આવે, પણ મકાન બદલવામાં આવશે તો નવા મકાન માટે ટ્રાંસફર કરી આપવા વિચાર કરવામાં આવશે. વધુમાં અરજદારે જણાવ્યું હતું કે અરજદાર રોરપર ખ્યાન ફેતો નથી, ને મારિસખરગમાં હોકરનો ધધો કરે છે. વળી તે અંગ્રેજીમાં ચોપડા રાખતો નથી. કાફરને મોટા ના લાઇસેન્સ વગર “ઇનટોએ” વેચતો, તે ગેરકાયદે હતું. તેથીવેના હિંદની ખાતર એક નેટીવ પાંદરીએ તેની સામે વાંધો લીધો છે.

આ કારણોનો જવાબ આપતાં હીંદી ના વકીલે જણાવ્યું કે અમલદારનો યુકાદો બોરડે બદલ રાખેલ તે ગેરજન સાચીપણ હતું ; ચોપડાની ફરિયાદ પોલીસ હતી, કેમકે અરજદાર ગુજરાતીમાં ચોપડા રાખતો, અને પાછળથી તે અંગ્રેજીમાં લખાવી લેતો. અમલદારને નિષ્પક્ષપાત માણસ ન કહી શકાય, કેમકે અમાઝીથી લાઇસેન્સ નહીં આપે એમ તે કહી ચુક્યો હતો. હાલના મકાન સામે વાજળી વાંધો લેવામાં આવ્યો નથી.

યુકાદો આપતાં બડે જણાવ્યું કે અમલદારે લાઇસેન્સ ન આપવાનો વિચાર વરસ એકની મુદત પહેલાં જ જણાવી દેવાથી આ અરજીને યુકાદો આપતી વખતે તે નિષ્પક્ષપાત યુકાદો આપે એમ કહી શકાય નહીં. જે કાફર પાંદરી એ વાંધો લીધો છે તેને વાંધો વજનદાર નથી. ચોપડા અંખમાં વાંધો બતાવવામાં આવ્યો છે, છતાં ચોપડા મેંટા એ

વાંધો લાઇસેન્સ અમલદાર વિચાર બીજું કોઇ ન લીધે એવું કાઢે છે. ના બડે છેવટમાં જણાવ્યું કે બધો વિચાર કરતાં અરજી કમુલ રાખવામાં આવશે, અને ૧૯૧૧ નો લાઇસેન્સ આપવા હુંકમ થશે. આ હુંકમ વડે ફરી ૧૯૧૨ નો લાઇસેન્સ અરજદાર મેલવી શકશે. અરજદારને ફરેક વખતનું મળું અરજ પણ આપવામાં આવે છે.

તામીલ બેનીફીટ સોસાયટી

બી. ચેટ્ટીયારને માન

તામીલ બેનીફીટ સોસાયટીની એક સભા બેન્કાન્સખરગ ખાતે ૧૪૩ માર્ચેટ રીટ માં તા. ૨૬ મી જુને મી. વી. એ. ચેટ્ટીયારના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સંખ્યાબંધ માણસોએ હાજરી આપી હતી. મેસરસ મંધી, રીચ, મધીલાલ ડાકતર, સોરાખજી, આર. એમ. સોહા, દુલજી કલ્યાણજી વગેરે હાજર હતા. પ્રમુખે શરૂના ભાષણમાં માતૃભૂમિની જત્રાએ જવાનો પોતાનો વિચાર જણાવ્યો. સોસાયટીએ સત્યાગ્રહની લડત દરમિયાન જે કામ કર્યું હતું તેનું વરજન પ્રમુખે કર્યું અને મેળવેલી કીર્તિ જાળવી રાખવા મેંજરોને જલામથ કરી. મી. મંધીએ અને મી. રીચે પ્રમોગ્રેજન બીલ વિષેની સ્થિતિ સમજાવી અને મી. ચેટ્ટીયારે લડતમાં બારે સેવા બજાવેલી તેના વખાણ કર્યા. મેસરસ મંધી નામકુ અને પી. કે. નામકુએ મી. ચેટ્ટીયારે પોતાની જાજરી ઉમર અને નાદુરસ્તી છતાં પણ જે કામો સેવા બજાવેલ તેની તારીફ કરી. પછી નીચે મુજબ અમલદારોની મુંઢણી થઇ હતી :—મી. થંબી નામકુ, પ્રમુખ ; મી. પીટર મુનલાઇટ મુડલીયર, વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ ; મેસરસ પી. કે. નામકુ અને પી. સીવલિંગ પડીઆચી, સેક્રેટરીઓ ; મી. એ. એ. મુડલે, ટ્રેઝરર ; અને મેસરસ આર. એસ. સી પીલે, એન. એફ. પી. પીલે, સી. એસ વાસુદેવન, સી. રામ મુદલે, એ. ચોડલિંગ મુડલીયર, એસ. કે. પડીઆચી, વી. એમ. નામકુ, કે. એમ. પીલે, કે. કાલાપા પીલે, એમ. વી. નામકુ, આર. એમ. મુડલીયાર વી. રીરા પીલે, વી. વેલુ પડીઆચી, આર. આરમુમ પડીઆચી અને એલ. વી. પીલે મંજૂરીના અમલદારો નીમકા હતા.

હાજીઓના માનમાં થએલા મેળાવણીઓ

વહુ હેવાલ

મહેસેડન માસ્ટીક સોસાયટી તરફથી કરવામાં આવેલા મેળાવણીનો હેવાલ અખતાં સેક્રટરી જાણે છે કે :—આ જાણસો તો રહી જીને મી. રૂ. ૨૨ મહા ના મહાનપર કરવામાં આવ્યો હતો. ૩૦૦ જેટલા મહેસેડો હાજર હતા. સર્વા નુમતે જોડાનસપરગ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના ચેરમેન હમામ અબ્દુલકાદર ખાવાઝીરને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. જુદા જુદા મહેસેડોએ હાજીઓની તારીફનાં બાપણો કર્યાં હતાં. મી. શેખ મહેતાબે આ પ્રસંગે એક કવિતા માધ સંબળાવી હતી. તે બાદ હજ પઢવા જનારા તેમજ બીજા સાહેબોએ સારી રકમની બેટા સોસાયટીને આપી હતી.

જિંદગીન કીકેટ કલ્પ

નો મેળાવણે સનીવારે રાત્રે એક ટેકાએ થયો હતો. ૨૦૦ થી ૩૦૦ જેટલા મહેસેડો હાજર હતા. મી. આંધીને પ્રમુખ પદ આપવામાં આવ્યું હતું. તેમણે ખુરસી બેતાં જણાવ્યું કે હું હાજીઓને માન આપવા માટે અહીં આવ્યો છું. મારો ઇરાદો ખુરસી લેવાનો નહોતો, પણ આ કલ્પના બે હોદ્દાઓએ ખુરસી લેવા આમલ કર્યો, ને તેના સાદામાં પોતે સત્તમહની ઘડત ફરીથી ઊભી થાય તો સામેલ થવા વગર આવ્યું તેથી મેં આ ને પ્રમુખપદ ખુદીથી સ્વીકાર્યું છે. મારો ઇરાદો દેશને ખાતર જેલમાં જના રાત્રે જોતવનો યજ પડ્યો છે. આ કલ્પના મેં જોયો પણ સત્તમહનીના ગુણો ધારણ કરે, અને અવસર આવે ત્યારે જેલ જવા તકમાર થાય એવું હવે હું જેલથી જા માટે ડરવું જોઈએ ? ટેલ રોય હારમની નીજાળના વીલાયીઓ ૭ માસ આલીને વાહટરરટ મલા હતા. રસ્તામાં નાળાં આવ્યાં તેમાં નહાયા. ત્યાં તેમને પકડવામાં આવ્યા ત્યારે તેમણે પોતાનો વર્ક કબુલ કર્યો. પણ જ્યારે તેમને જેલ મોકલવાનું કહેવામાં આવ્યું ત્યારે તો તેમણે કહ્યું કે તેઓ છુટવા કરતાં જેલમાં મોકલવામાં આવે તે વધારે પસંદ કરે છે. પકડનારે આ સંબળતાં તેમને ઊડી મુક્યા. મતલબ કે જેલથી ન ડરતા ખરા હીમતવાન બનવું. અને સત્તમને ખાતર જાતાં સીખવું એ વિચાર

હોદી કામને માટે જરૂરી છે. વિગેરે વિવેચન કરી મી. હાવુદ મહમદ તથા બીજા હાજીઓની વિદાયગીરી વખતે પોતે હાજર યજ સહયા તે માટે પોતાની અંતઃ કરણની ખુલાશી ખતાવી મીટીંગનું કામ કરે કરવું.

બીજાં બાપણો

સેક્રટરી મી. ઇ. એચ. સરમ, તથા મી. શેખ મહમદ શેખરહીમે બાપણ કરતાં હાજીઓના દહમાં દુવા ગુજરી, સત્તામહી મહે માનોનો હાજર થવા માટે આહ્વાન માન્યો, અને મી. આંધીને આપેલા વચન પ્રમાણે પોતે જેલ જવા તકમાર છે એવું જાહેર કરવું, અને પોતાની કલ્પના બીજા મેં જોયે તકમાર કરશે એમ તાકી ઓના મહમદાટ વચ્ચે જાહેર કરવું.

ત્યારબાદ મેસરસ મેલ, રકતુદીન, મેલવી બધીર સાહેબ, અબ્દુલ કરીમ, દાદા ઓઝમાન, રસ્તમજી પારસી, હમર હાજી આમદ અવેરી, એમ. પી. ફેન્સી, હમામ અબ્દુલ કાદર ખાવાઝીર, હમા હીમ કુવાડીઆ, એમ. એસ. રાંદેરી વિગેરે સમવાનુસાર બાપણો કર્યાં, ને હાજીઓને માટે દુવા ગુજરી. કેટલાકે હોદ્દા મુસલમાનમાં હમેસાં એકસંપ હોય એવું હવે હું, અને આજના જેવા મેળાવણમાં હોદ્દા પ્રમુખ હોય તેને બગેની કામ માટે માન બરેલું જણાવ્યું. બાદ હાજીઓ તથા સત્તામહી મહેમાનોને તાકીઓની મળના વચ્ચે દુલના તોડા આપવામાં આવ્યા.

મી. હાવુદ મહમદે પા. ૨, મી. મહમદ કાસમે પા. ૨-૨-૦, મી. હાવુદ સીદાતે પા. ૧-૧-૦, મી. મુસ્લાએ પા. ૧-૧-૦, મી. હમાલીમ કુવાડીઆએ પા. ૧, તથા મી. ફેન્સીએ એક કીકેટના સટ માટે પા. ૬-૦-૦ એ પ્રમાણે બેટા કલ્પને અપાઇ.

મી. આંધીનું બાપણ

ત્યારબાદ મીટીંગ બરખાસ્ત કરતાં ચેરમેન તરીકે મી. આંધીએ જણાવ્યું કે હજ પઢવા જવા માટે મી. હાવુદ મહમદ, મી. મહમદ કુવાડીઆ, મી. હાવુદ સીદાત, તથા મી. મુસ્લાને હું અંતઃકરણપુરવક મુજારકખાદી આપું છું. તેમના હજ પઢવા જવાના નિશ્ચયથી એક હોદ્દા તરીકે હું રાજી થઈ છું. જે સાચો મુસલમાન છે તેનાથી હોદ્દાનું પુરું યજ શકશે નહીં, સાચો હોદ્દા હશે તેનાથી મુસલમાનનું પુરું યજ શકશે નહીં. જે પોતાના હોદ્દા બાપણું પુરું કરી શકે તે મુસલમાન ખરો મુસલમાન નહીં, અને

તે હોદ્દા ખરો હોદ્દા નહીં. નિતર હવેપણે કોમી સેવાના કોમી કામને પણ હું તો હુન્નવા નહીં, પણ દીની બરાબર મણું છું. તેથી મી. હાવુદ મહમદે જેલ જઈ ને જે સેવા બળવી છે તે ખુદાના દર બારમાં નકડી કબુલ થશે એવું માનું છું. બીજા તરફથી દીની કામ પણ જો પવિત્ર મને ન થાય તો તે દીની નથી એમ માનું છું. બીજું હોદ્દા પ્રભમાં મતેલાક નથી એમ વારંવાર કહેવામાં આવે છે, પણ હકીકતમાં તેમજ છે એમ માની લેવાનું નથી. તેની સાથે કુસંપ હોય તે નથી એમ પણ આખો વીચીને કહેવાનું નથી. જતાં વાદ રાખવાનું છે કે આપણે અહીં દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે દુઃખ પડે છે તેનું કારણ કુસંપ નથી. આપણાં બહીનાં દુઃખનું કારણ હીમત ની ખામી એ છે. હીમત નથી એમ પણ હું કહેવા માગતો નથી. જે વખતે હમામ સાહેબ જેલ માટે બહાર પડ્યા ત્યારે કાણ કહી શકવું હતું કે તેઓ જેલની બરદાસ કરી શકશે ? તેઓ બહાર પડ્યા એ તેમની હીમતનું પરિણામ હતું. અને તેમની હીમતને લીધે તેઓ હાલમાં આખર સુધી ટકી શક્યા છે. આપણી મુખ્ય જરૂર સામા ધવું એ છે. સાચ, સાચ, ને સાચ, એ આપણો મુદ્દાલેખ હોવો જોઈએ. સાચ વડે દુઃખના દરીઆ પણ ઓળંગી શકી શું. સાચી દાનતથી કરેલું કામ કહી નિષ્ફળ જવું નથી માટે સાચી દાનતથી કોમી કામ કરો. સંપ રાખવાનું કામ કાંઈ મુશ્કેલ નથી. જ્યાં સુધી મુસલમાન હજીઓ કરવા નહીં માગે ત્યાં સુધી એકલા હોદ્દાથી કહીએ યજ શકવા નો નથી. જ્યાં સુધી હોદ્દા કહીએ કરવા ન ચાહે ત્યાં સુધી એકલા મુસલમાનથી કહીએ યજ શકવાનો નથી. ૧૦૦ માણસ કહીએ કરાવવાવાળા હશે, અને જો ૧ સંપ કરાવનાર થશે, તો તે ૧૦૦ માણસની હાર થશે અને ૧ માણસની જીત થશે. આમ ન હોય તો ખુદાની ખુદાઈ ટકી શકે નહીં. વિગેરે બોમલાવક વચનો સાચે મી. આંધીનું બાપણું પુરું થયું, અને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

સભા વિસરજન થતાં પહેલાં મી. શેખ મહેતાબે માધ સંબળાવેલી

કવિતા

અહીં આપીએ છીએ :—

અમરિયા આપના સીતારા, એક રોજ,
સ્વરાજ હોદ્દા રાજ હોમા એક રોજ. અમ
હસ તરેક જો હોમા સબકા એક દીલ,

મમકેના સદાર એક ઈડીયા એક રોજ. ચ.
આજ એરે હવ ખાતો નો હો ને હો,
આર હોમા ચાર ઉનકા એક રોજ. ચમ.
ઇસ તરેક ઈલ મીલ કરોજે કામ તો,
ફોલકા બાજેમા ડંકા એક રોજ. ચમ.
લીડરોની હવ ચેક સારી ખુબીયા,
બોલ બાલા હોમા ઉનકા એક રોજ. ચમ.
દાસવાલસે આયે મીલને સલામતી,
સુન રહેયે તામ છુનકા એક રોજ. ચમ.
કરતા હવ જોસે જહા છટલીયન,
ફોલકા હોમા સદાર મુનકા એક રોજ. ચમ.
ભુન મલા જોતા હવ કસલુમ આ મલા,
કમામત હો મહેતાળ બરપા એક રોજ. ચ.

અંભુમન ઇસ્લામ ઇસ્લામ
ની મીટીય રવિવારે સવારના મહ હતી.
તે વખતે મેસરસ હાવુદ મહમદ, મહમદ
કાસમ, હાવુદ સીદાત, અને મુસ્લાને
સુદર એકઠામાં જોડેલાં માનવતો અંભુ
મન તરફથી અરપણ કરવામાં આવ્યાં
હતાં, તથા તેમનાં હકમાં ફુવાનાં બાવણો
ફેટલાક મહમદોએ કર્યાં હતાં. સલા
વિસરજન થતાં પહેલાં મી. હાવુદ મહમદ
પા. ૫-૫-૦, મી. મહમદ કાસમ પા.
૧-૧-૦, મી. હાવુદ સીદાત પા. ૧૦-૧૦-૦,
તથા મી. મુસ્લા પા. ૫-૧૦-૦ એ પ્રમાણે
બેટો અંભુમન તરફથી ચલાવવામાં
આવતી નિશાળ માટે આપવામાં આવી
હતી.

અંભુમન ઇસ્લામ તથા યંચ

મુસ્લીમ સોસાયટી

તરફનો મેળાવડો મંગળવારે રાત્રે થયો
હતો, જે વખતે ૩૦૦ થી ૪૦૦ જેટલા
માણસો કાબર થયા હતા. અરઆતમાં
અંભુમન ઇસ્લામના પ્રમુખ તરીકે મી.
મહમદ કાસમની જગ્યાએ મી. એમ.એસ.
રહેરોને સુદવામાં આવ્યા. આ વખતે
મી. મહમદ કાસમના પ્રમુખ તરીકેના
કામનાં વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં. તે
પછી જુદા જુદા મહમદોએ હાજીઓની
તથા સલામતી મહેમાનોની તારીફનાં
બાવણો કર્યાં, અને હજ પડવા બનારા
ના હકમાં ફુવા મુળરી તે સાહેબોએ
ઉપરની સોસાયટીઓને સારી રકમની
બેટો આપી હતી. મેળાવડો વિસરજન
થતા પહેલાં મી. શેખ મહેતાળની નીચે
ની કવિતાઓ સલામતી મુપકીદી વચ્ચે
માધ સંબળાવવામાં આવી હતી :—

શેર

હાજીઓ કે લીધે, આજ બેલી,
હુમ હવ દોલુ ચારડી,
અંભુમન હસલામ, કોર,
યંચ મુસ્લીમ સોસાયટી.

જોમા કબે બરાત જોસી,
આજ ખીલી હવ ચાંદની,
શુક અલ હુદોલીલાહ,
મેરે રખુલ આલમીન.
ચેક હાજીઓના કાદમા,
મમિ દવા ટોપોલી કુમરમા,
દવા દવા હવ બડે.
હથીયારોસે, મેરયા લમાઈમા.
કીસ મુલકે કર તારીફ,
ચારો મેં ખુદકે તુરકી,
પુછો જા મુસા નખીસે,
કયા થી હાથત તુરકી.
ઇસ તરેક કાઉદ કે કામેઈની,
કદર જળ હાઈમી,
જાર જાર હિસ વખત ચેક,
અખિલી મુતલી રાઈગી.
મેલક બાદકુ ચરદીકે,
હરમ મરમી હોતી હે,
ઓર મરમીકે બાદ બેલકે,
બારીક બરસ્તી હમ.
દીન કે બાદ રાત,
ઓર તલુકે બાદ, ગુરખ હો જાના,
પયદા હોને કે બાદ મરના,
ઓર ખીલને કે બાદ મુરજાના.
ઇસી તરેક આજ હમારા,
ચાંદ ચેક જા કર તલુ,
હોઈમા મકકે ચરીમો,
રહના પુસ્ત પે રસુલકુ.
વહાસે ગુરખ હો જા ખીલેમા,
હમ વતન કઠોર મે,
કલેજે કી કોર, ઓર જો,
શાક મુનકા મોર હે.
જુદાઈ કી પડી, ચરપે ખડી હે,
દીલ મુસલમાન મેં.
જોસી જુદાઈથી, માફુન નખીકા,
જળ થે મુસુકે કીદાન મેં.
જળ ખુદા ફરિજ તુમારા,
વહાસે જલદી આઈયો,
આકર ખારી કામકુ,
હાજી હો મલે લમ જાઇ ચો.
હાજી મહમદ કુવાડીયા,
યા આજ તક ખુરશી નશીન,
અંભુમન હસલામકા,
અવ ખારે કાઇ મુસલમાન.
ઓર સીદાત, નાનાળી,
જાતે સાથ કે ખુરેશનકે,
જીસમેં લીખી હવ બદ ફુવા,
છટલીયનકે હકમેં.
હોમી દવા છત હાજીમેઈ,
જે ખતર પારો કયુલ,
જળ મદદ મેં હવ ખુદા,
ઓર ખુદા આરે રસુલ.

ગળલ

કાબા પુલ્લા મેરા દીન હમાન હમ,
જોસા મુસા પુર પે કુરખાન હમ. કાબા.
હિસપે મલે છટલીયન બારહો,
મરને પે આમાદા મેરા જાન હમ. કા.
રેતા હુ કુરકતમે રોજે કે લીધે,
તર બતર અરકોસે ખીરે બાન હે. કા.
હિસ પર જહા આ જાન તો ચેક કીદમી,
મહેતાળ બાન હે આનકી મહેમાન હમ.

દાસવાલસે આયે મીલને,
ખારે હમામ બાવાબીર,
ફેન્સી ઓર હયાલીમ કુવાડીયા,
આ કીધે હે દીલ પખીર.
ઓર ખુશી હાંસીલ કુછકે,
આવા માંધી મેહનદાસ.
જો હમ હોઈ કામકા,
ઓનેરદ લીડર દીલસે ખાસ.

ગળલ

જો હરમે કાબા પુરે તો,
જીઅર મસલામકા ફુદા,
હિસ વખત કીદા રહેગા ચેક,
જો હો હમાન કા ખુદા. જો.
રસુલીલાહ કે રોજે પર,
હવાઇ વહાન સે મોલા,
મલે તો ચલ મુકે તલવાર,
હો મજસુત દીનકા ખુદા. જો.
પડેમે ખુનકે કતરે,
ખીરમે તારે હો કુકડે.
બરસેમે અલસે પથારે,
શીરે જો દીનકા રક્કા. જો.
ચડેમા રનપે જળ ચરકર,
કલમે જો કા અલલાહ અકબર,
જોસા છટલીયન ઉપર,
જુલ ફુલ હમામકા ખુદા. જો.
નખી છલા ફલકસે બા,
કહેમે દીન દીન જામા,
હોમા ચાંદ તારે કા,
હિસી વખત જા બળ મુદા. જો.
ચેક કાબા હવ તો કીદમી હવ,
ચેક કીદમી હવ તો બંદગી હવ,
કહે મહેતાળ ન હોવે ચહીદ.
જો હો તકદીરકા ખુદા. જો.
મી. શેખ મહેતાળની ઉપરની કવિતા
ની કદર કરી તેમને ફેટલીક બેટો આપ
વામાં આવી હતી.

તારે

મી. હાવુદ મહમદને નીચેના તારો
મળ્યા હતા :—

આ. ઇ. એસોસીએશન (જેહાન્સ
બરમ)—તમારી વિદાયગીરીની તકે તમે

નળવેલી બારે કામી જેવા માટે એસોસીએશન હી તારીફની બાબથી જાહેર કરે છે, તમારી સહર સહજ થાઓ, અને તમે હરી કામી કામ હાથમાં લેવા માટે વહેલા પાછા ફરો.

મી. સોરાબજી (એડવોકેટ) :—
“તમારી સહર સુખરૂપનીવડો, અને ખુશ સહી સલામત તમને પાછા પહોંચાડે.”

મેસરસ કાઠલીયા, વાળ, ઇસાકજી, તથા સોરાબજી : “તમારી સેવાઓની હદર કરીએ છીએ, અને તમારી સહર સહજ થાય અને સુખદાયક નીવડે એવું હમણે જાણીએ.”

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી—“તમે સહીસલામત પહેંચો, તમારી હજ કસુબ થાય, અને તમે વહેલા સહીસલામત પાછા ફરો એવી દુવા ગુજારીએ છીએ.”

મી. કેલનબેક—“તમને સહરમાં તંદુરસ્તી અને સુખકાંતિ મળે, અને વહેલા પાછા ફરો.”

તામીલ બેનીટીક સોસાયટી—“તમારી મેઝુલી સેવાની કામ અંતઃકરણપુરવક હદર કરે છે, અને હમણે જ તમારી સહર સહીસલામત અને સુખરૂપ નીવડે, તથા તમારું કામ હરીથી હિપાટી લેવાને તમે સહીસલામત પાછા ફરો.”

મી. લ્યુઅંમ કવીન—તમારા કીમતી કામ માટે આપની એસોસીએશન તારીફ કરે છે, અને હમણે જ તમે હજ પડી વહેલા પાછા ફરો.

મી. કુવાડીયા—તમારી હજ કસુબ થાય અને સહીસલામત પાછા ફરો તે માટે અસ્થાની દુવા માંડું છું.

મી. દુસેનમાલ—તમારી સહર સહજ થાઓ, અને હજ કસુબ થાઓ. આરે માટે દુવા માંડ્યો. (અવેજ સંદેશ મી. માલ તરફથી મી. કાપુડ અધિકારના નામ થી પણ આવેલો હતો.)

મી. અસ્વાલ (વીરીનીનીન)—તમે વધા બીજા કાઠલીયાની સહર સહજ થાઓ, ને તમારી મુશ્કેલીને અવેજ એવું હમણું છું. અમારે વાસ્તે દુવા ગુજાર્યો.

એલીઆઇ ટુરકીના મેમોરેન્ડમના પ્રતમાં તહેરનાં બાંધકામ માટે સર વિલ્યમ વીલકોક્સને એક મેમોરેન્ડમ મળ્યું હતો, જે ટુરકી પ્રધાનની અગ્રુહ કરતો પાળવાનું મેમોરેન્ડમને મારે ન લેવાથી પાછા ખેંચી લેવામાં છે.

ઇટાલી—તુરકી લડાઇ

(રૂઠર)

તા. ૯ મીએ રોમના તાર ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે એક ધુનખાર લડાઇ પછી ઇટાલીઓને મીસરાટા નામ નું મમક જીતી લીધું હતું. તેઓએ સંગીન વતી મસારો કર્યો હતો, અને તે ની સામે ટુરકીએ મરણીયા મરણે ટકર ઝીલી હતી. પણ આખરે તેમને સેકેડો લાસો પાછળ મુકીને નાકવાની જરૂર પડી હતી. ઇટાલીઓના કવાએલા અને મરાયેલાની સંખ્યા ૧૩૦ ની હતી.

ટુરકીના મેનાસ્ટીર ખાતે એક બળવાને હામી દેવા માટે ડારડનસ્ટ્રેઈટ ડેટ લીક લરકરી દુકાનીઓ મોકલવામાં આવી છે.

આલબેનીયામાં એકલા બળવાથી પોતાના મોભાને ધકેલા પહેંચિલો અણી ટુરકીના લડાઇ ખાતાના પ્રધાન મહમદ શેવકત પાકાએ પોતાના કોહાલું રાજ નામું આપ્યું છે.

મારિસબરમના ‘નાતાલ પીડનેસ’ માં મી. એન. એ. સેખ કહે છે કે તા. ૧૦ ને ૧૧ મી જુનના તમારા જાણમાં એવા ખબર પ્રસિદ્ધ થયા હતા કે ‘અનકુર ખાતે ઇટાલીઓને ટુરકીપર મોટી જીત મેળવી છે, અને હજારો ટુરકી મરાયા છે, તથા હજારો થયા છે.’ આવા ખબર રૂઠરે ફેલાયા છે, અને નાતાલના બીજા જાણમાં પણ તે પ્રસિદ્ધ થયા છે. હવે હજીકત એ સમાચારથી તકન ઉઠતી છે. ટ્રીવોલીમાં ટુરકી સાથે રહેતા મી. સેપીમરાઇટે તેજ દિવસોએ વિલાવતના જાણ ઉપર નીચેના સંદેશ મોકલ્યો હતો “૧૫૦૦ ઇટાલીઓનો માર્યા મયા છે, અને બીજા ધણા કાયલ થયા છે. લડાઇના સરખમને મોટા જરૂરો ટુરકીએ જીતીને હામ કર્યો છે. અને ઇટાલીઓને સખત હાર ખાઇને પાછા ફરવું પડ્યું છે.” આ સંદેશ સંબંધમાં વધુમાં જાણવામાં આવે છે કે આવી ઉલટા સંદેશ મોટા છે એ વિમતવાર રીતે ખતાવી શકાય, પણ ઇટાલીયન સરતાવાળાઓ જાણવાળા ને બીજકુલ તથાસ કરવા હતા નથી. વળી એમ માનવાને કારણ છે કેલ્લા કેટલાક બનાવને મોટું રૂપ આપીને “લડાઇનું” નામ આપવામાં આવ્યું છે, તે ખરી રીતે નાની સરખી કપાલપીસિય કાઇ વિશેષ નહોતું. આવી રીતે મોટું રૂપ આપવામાં, અને ઇટાલીની હાર જીત

મક છે એવા ખબરો ફેલાવવાનું કારણ ઇટાલીના નિયામ એએલા સોફોને જુરસો આપવાનું છે. ટુરકી સરકાર આમળના જોટલીજ દદ છે, અને લડાઇ ઉપર સુધી આજુ રાખવા નવા કરો યોગવા તે પેરવી કરે છે. બધા ટુરકી “રીઝર્વ” સરકાર ને તકવાર કરવામાં આવેલ છે, અને હવે પાંચ લાખ કરતાં વધારે અવધવા કાર કનકસ અમલો એલીઆ માઇનરના કીનારા ઉપરના કુમલા પાછા વાળવાને તકવાર મક મયા છે.

સલાહની વહી

તા. ૧૧ મીએ ડોનસ્ટાનટીનેપોલથી રૂઠર જાણે છે કે ભરણાપામ ડેકાલેથી ખબર મળી છે કે ઇટાલી-તુરકી લડાઇને વહેલો અંત આવવાની વહી છે.

રેડ કાઉન્સિલના પ્રમુખ સહયદ હલી મત પાસા પીએના (ખારકબાની રાજ ધાની) ખાતે બયા છે તે એ પણ વચ્ચે સમાધાનીની ચર્ચા કરવાને બચેલ મનાય છે.

લડાઇ ખાતાના પ્રધાનપદ ઉપર મોકીય પાકાની નીમણુક મક છે.

શીર્ષક રૂંડ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

ઉપલા નામનું એડવોકેટમરમ હંડીયન મારકીટના મુસલમાનો તરફથી રૂંડ ઉધાડવામાં આવ્યું છે. તેનો હેતુ એ છે કે એ રૂંડના તમામ પેસા આપણા ત્રીપોલી વાળા અરબ કાપડોને મહદ કેવામાં આવશે. એથી ઉપલી બાબતની મોટીન તા. ૭ મી જુલાઇના ૧૧ વાગે મારકીટના કંપાઉકમાં બરવામાં આવી હતી. આજરે ૧૦૦ માણસોએ હાજરી આપી હતી. એમાં હાજરીનેની હરખારતથી મી. મહમદ મુશ્ક મહુને પ્રેસીડેન્ટ નીમવામાં આવ્યા હતા, સેક્રટરી મી. મુશા ઉમર, જોઇન્ટ સેક્રટરી મી. મહમદ કોળી, તથા ટ્રેઝરર મી. ઉમર મહમદને નીમવામાં આવ્યા હતા.

જાદ પ્રમુખ સાહેબે ટુરકી અને ઇટાલીયનની લડાઇ વીધે સંબાલથી અસર કારક કાયલુ કીધું હતું. જે કાલબી હાજર રહેલાઓના દીલમાં જખમી આરબો માટે કાલણી ઉકારાઇ આવી હતી. તેજ વખતે કમલમ આલીસ મહમદે એખરો તરીકે નામ નોંધાવ્યું હતું, અને તેજ વખતે અહવાડીયાની

શીલ્પી એક પ્રમાણે મહીનાની શી ભરી દીધી હતી. ઉપલા હાંમાં ફેટલાક મેંબરોએ એક શીલ્પીને તથા પેની ભરી છે, એ કે એ હાંને મારે બાકવાડીક શી શીલ્પી એક રાખેલી છે. જે કોઇ સાહેબો એક શીલ્પીથી વધુ આપશે તો તે પણ સ્વીકારવામાં આવશે ખુદાવંત કરીમ દરેક સુસજ્જમાન બાઇઓને હીદા યત હોએ કે જેથી આ મરીબોના હાંમાં મોતના નામો નોંધાવીને સવાબેદારને હસીલ કરે. બહાર મામના સુસજ્જમાન બાઇઓ સામેલ થઇને મજબુર હાંને તરકડી દેશે. જે સાહેબોને કાંઇ પણ લીલાહ દેવું હોય તે પણ ખુશી સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલમંગલદેવ તોલકના મતો અને વિચારો

[અખબાર બાઇ કોલવાલ]

(ગયા અંકથી ચાલુ)

૩ આપાર અને ઉદ્યોગ વિષે તેઓ કહે છે કે :—“હાંમાં પરદેશી માલની આયાત મત વીસ વરસમાં ફેટલી વધી છે એની સંપૂર્ણ માદી અહીં આપવી સમ્યક નથી. પરંતુ મુખ્ય મુખ્ય ચીજોની તરફ ધ્યાન આપતાં જણાશે કે કપડું અને સુતર ઇ. સ. ૧૮૮૦ સાલ માં સુમાર ૧૬૫ કોઠ રૂપિયાનું અહીં આવતું હતું તે કમચૂં સુમાર ૩૦ કોઠ રૂપિયાનું આવે છે. સાકર વીસ વરસ પહેલાં સુમાર એક કોઠની આવતી હતી તે બાળે તથા કોઠની આવે છે. તેલ સુમાર ૭ લાખનું આવતું હતું તે ૨૪ લાખનું આવે છે. ચીનાઇ મારીના વાસણ, કાચ, લોહાનો સામાન, ધરિયાળ, રેશમ વિગેરે હજારો ચીજોની આયાત પણ આજ પ્રમાણમાં વધી છે. અને તેજ વખતે અમે અહીંથી કપાસ, મળિત તું (તેલ ગાળી શકે એવું) ધાન, ધઉ, ચામડું વિગેરે કાચી ચીજો દર સાલ વધતા પ્રમાણમાં પરદેશ મોકલતા જઇએ છીએ. આ રીતે ઉદ્યોગ ધંધામાં દર વરસ જે ખોટ આવે છે, અને કોઠલાવધિ લોક બિખારી બને છે, એના બદલામાં અમને શું મળે છે, અથવા અમોએ શું કર્યું છે, એ તરફ કાંઈ ફેરવીએ તો સર વત નિરાશાનોજ કામ વધારે નજરે પડે છે. નવી તરેહના ઉદ્યોગ ધંધાઓ

શીખવા સારા શાસ્ત્રીય જ્ઞાન અને સાધનોની જરૂર છે. પણ લોકોને આ બંનેનું અવરજવળ જોડતું જ્ઞાન થવા સારુ જે જ સાધનોની જરૂર છે તે સંપાદન કરવાને લોકોતે પૈસા અથવા આપણી સરકાર તકમાર નથી. આમ કહેતી વખતે મત વીસ વરસમાં મુંબઇનું વિદ્યારીખા ટેક નીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તથા અન્ય ટેકાણે મુંબિસીપાલિટીની કેમરેખ હેઠળ સરકારે સુતાર કામ અથવા લોહાર કામની શીખવનારી નિશાળો સ્થાપિત થઇ છે એ અમે જીલ્લા નથી. પણ આ વિષયની તરફ સરકારનું જોડતું લક્ષ જવું ધરિત અને આવરજવળ છે તેવું મુંબું છે એમ અમે જોતા નથી.”

૪ હાંમાં દરજ્જાની સરકારી નોકરી વિષે તેઓ લખે છે કે “હાંમાં સરકારની વધતી જતી રાજ્યવ્યવસ્થામાં દર વડી નોકરોની જરૂર પણ વધતી જાય છે આ વાત નિર્વિવાદ છે. પણ એમાં મોજ એ છે કે દર માસિક હજાર કે તે થી અધિક વેતનની જે નવી જગાઓ કરવામાં આવે છે તે બધી હમેશાં મોડા લોકો માંજ અપાય છે. અને તેની નીચેની જગાઓની વેલ્યલિ માત્ર મોડાઓ અને કાળાઓમાં થાય છે. સાધારણ ધારો શું છે એમ જોતાં દર માસિક બસો કે તથા સો રૂપિયા સુધીની જગાઓ ધણી ખરી દેશી લોકોનેજ આપવામાં આવે છે, એમ કહેવું તો ચાલશે. દર માસિક બસો કે તથા સો રૂપિયા એ હાંમાં અધિકારી વર મનો કરજાતનો પમાર હોય છે. બસો તથા સો રૂપિયા હજાર સુધીના દરજ્જાની જે લોકો જગાઓ મોડાઓને તો ફેટલીક કાળાઓને મળે છે. કારણ સુનીસથી તથા કેમ્પુટી કલેક્ટરની જગાઓ આખરીનો પમાર રૂપિયા આઠસો છે; અને ન્યાય ખાતામાંની હજાર રૂપિયાની ફેટલીક જગાઓ દેશી લોકોને જેવામાં આવે છે. અને બાતલ કરીએ તો બાકીની માસિક આઠસો તથા હજાર રૂપિયાની બધી જગાઓ મોડાઓમાંજ અપાય છે. જેમકે આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર, આસિસ્ટન્ટ જજ, એકઝીક્યુટીવ એન્જીનીયર, પોલિસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, વિગેરે એક હજાર રૂપિયાના દર મામની જગાઓ ધણુ બાકે મોડા લોકો વડેજ બરાબેલી છે. ના કહીએ તો કેવળ હાઇ કોર્ટ જજની ફેટલીક જગાઓ, તથા વિલાયત જજ સીવીલ સાવક અથવા એન્જીનીયરીંગ પરીક્ષા પમાર ધણુ આવેલા દેશી લોકોને મળેલી મોડી જગાઓ તેમજ પ્રાવીન્સીયલ સાવીલ સાવક ખાતામાં

આજ દેશી લોકોને માટેજ રાખી મુકેલી એક મે જગાઓ એજ માત્ર ઉપરની જણનીમાં અપવાદ રૂપે થઈ. બાકીની બધી મોટા હરખની જગાઓ મોડા લોકોના હાથમાં છે અને તે જગાઓનો આરે પમાર પણ તેનાજ ખિસામાં જાય છે.”

[અખબાર]

હાંદી સુધારાની પ્રાચીનતા અને અસક્ષીપણું

“એકિકલિક કવારવરલી” નામના અંગ્રેજ અધિકારી મિસ્ત્ર જે. બી. કીલે હાંદી સુધારો બહુ પ્રાચીન છે અને તેનું મુળ અસક્ષ છે એવું સાબીત કરવા સારુ એક વિદ્વાત ભરેલો લેખ લખ્યો છે. લેખક હાંમાં ધણું વરસ રહેલ છે અને પુરાણી શાસ્ત્રોજ કરવામાં શિક્ષેલો હોવાથી જાતિ અતુલવધી પુરાવા એકઠા કર્યા છે. વળી એકલા બહોળા વાંચનની એમાં મદદ લેવામાં આવી છે કે કોઇ બાલુએથી એમાં અપુરજુતા જણાતી નથી.

કરજાતમાંજ એ વિદ્વાનોના મત ઠાંકવા છે તે વિચારવા જોએ છે :—“મહાકાશમાં બહુ મતબોદની હાજાતી એ વાતજ બહુ પ્રાચીનતાની સાક્ષી પુરે છે.” (બાકીનું “સુધારાનો ઇતિહાસ”). “હાંદીઓની જાતિ અવરજવળ બહુ પ્રાચીન સુધારાનો પુરાવો છે.” (ડા. ડબ્લ્યુ. રોબર્ટસન કૃત “હાંદી એ વિષે ઇતિહાસિક લેખ.”)

લેખકના મુદ્દા એવા છે કે જે જે હુન્નરો હાંમાં જોવામાં આવે છે તે સરખ હાંદીઓનેજ શોધેલા છે.—મુદ્દા કુદરતનો વાવરો છે—ખીજ કોઇ મળ્યો એ એમને શીખવ્યા નથી.

બાલુજ જેવું એમ તેવું શીખે એ કુદરતી કાયદો મળ્યા છે. હાંમાં કુદરતની બક્ષિસ મુજબ છે એ બાબત એમત નથી. વળી તે બહુજ સુંદર છે એ પણ લક્ષ્ય છે. આ સુંદરતા અને પુષ્કળતાની છાપ તેમાં વસનારા લોકના મન ઉપર પડે એમાં નવાઇ નથી.

પહાડોમાં સુધારો જોતરી કમરના પુજન વારતે દેવાલય તરીકે વાવરવાનો કાર પહોંચી આવે છે. લાં આજળ જાતિ, મંજિરતા, વિજ્ઞાનતા, બહુ ટેકરી એ હોવા છતાં એકતા, સુંદરતા વગેરે કુદરતી આવે મનમાં તેનો પ્રકરો પાડે

એમાં ન જનવા જેવું કંઈ નથી. કિંમત કળની સરખાતે લાંબા છે. ઘર બાંધવાની કળા પણ પદ્ધતી ગુણગોષ્ઠીજી ઉપજી છે. ઉપરા ઉપર માણ બાંધવાની કળા એ ઉપરા ઉપર ટેકરીઓનું જનુ કરણ છે. મંદીરો ઉપર ધુમટ બાંધવાનું કારણ પહોડોને હથેરકૂત મંદીરો મધ્યી તેનું જનુકરણ કર્યું છે.

જનમમાં રહી સતદિવસ આકાશમાં ગુહ તારા વચ્ચે રોજ જોનાં તેમને વિષે વિચાર થાય, તેમની નોંધ રહે અને તેમના નિયમ જાણવામાં આવે એ પણ કુદરતી છે. ખગોળ વિદ્યાનો પાયો પણ જાણ નબાળ છે.

જનમમાં ઉમતી વનસ્પતિયોનો ઉત્પાદનો કળ, કારણ વચ્ચેનો અભ્યાસ કરવાનું પણ સ્થાન જોજ હોય શકે. ખેતીની સૌધ હોદીઓનીજ અસલ છે એ વાત પણ ચક્ર વિનાની છે. વળી ઉપયોગી જનવરો પાળી પોતાના કામમાં લેવાનું પ્રથમ સીખવનારા પણ તેઓ છે.

જ્યારે હોદીમાં ખેતીની પેદાશ પ્રુકળ થવા માંડી ત્યારે વેપારનો અને ધણી જાતના કુન્નર ઉદ્યોગનો પ્રયોગ પણ મંડાયો. હોદી વેપારીઓ દેશમાં જનતો અને પેદા થતો માલ લઈ બીજા દેશમાં વેચવા જતા તેથી પરદેશમાં સુધારાની સરખાતે ઘટ હોય એવો સંભવ છે પણ આ લેખકને એવો આશંક નથી. આ પણ કુદરતીજ કેટલુંક જાન ઉપજ્યું હોય એમ માનવામાં હરકત નથી પણ એટલું તો ખરું કે હોદીની ખુબીથી ખેંચાઈને પરદેશની પ્રજાઓ હંમેક એનાથી મોહાતી રહી છે. આ વાતના પુરાવા આપવાની જરૂર નથી. તે ઇતિહાસ વાંચનાર દરેક માણસને જાણ જણીતું છે. બીજા દેશો જેવા કે બાબી લોન, મીસર, યુનાન વચ્ચે કુન્નરકળામાં હોદીના હરીફ થયેલા પણ તેમના કુન્નરને જરૂરની કામી પેદાશ તો હોદી પુરી પાડેલી જણાય છે.

હોદીની પ્રાચીન સ્થિતિ જાણવા સાર ઇતિહાસો લખનારા હોદી પેદા નથી કીધા એવો તેની ઉપર આરોપ છે, પણ મેજર હાથ સાહેબ કહે છે કે હોદીઓએ અલંત અમ કરી જે કામ જમતની પાસે રજુ કર્યું છે તે જોતાં એ આરોપ ખોટો કરે છે. પહોડોમાં તેમણે કાતરકામ કર્યું છે તે તપાસતાં એમજ માલમ પડે છે કે એ કામ તે તેમનાં સુધારાનો ઇતિહાસ છે. એમના કામના નકુના આબેકુળતા નો ખિતાર છે—જીવતાં જમતાં જે

જોઈએ તેજ તેમના ઉદ્યોગમાં સચવાયું છે. એમાં જે જોવામાં આવે છે તેનું આજે પણ હોદીઓમાં બને છે. પોતાના પ્રાચીન સુધારાને તેઓ એજ વળગી રહ્યા છે કે તેમાંથી આજે પણ ઘણું જાણવાનું મળે છે. તેઓએ લગભગ અધુજ સાચવી રાખ્યું છે. માત્ર પશ્ચિમનો નવો સુધારો હોદીના પ્રાચીન કળા કાલગનો નાશ કરવા મધી રહ્યો છે. [અપુરું.]

અવરમેંટ એજેટમાંથી નોટીસો

નાદારી, કુર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષે સંબંધી

જેહાન્સબરગ, ત્રીડીકારપ, કારર સ્ટ્રીટ ૧૮, સ્ટેડ નં. ૫૭૧ પર પીટરસબરગ રહી મના નામથી રજીસ્ટર થયેલો જનરલ ડીલરનો રોજમાર તા. ૧૧ મી જાનેવારી થી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

ફોરટ બ્યુરરટના તમાકુ વેચનાર જન દલ રહેમાનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેણદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૧૧મી એ ફોરટ બ્યુરરટના માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાવાની હતી. બીજી મીટીંગ તા. ૧૮ મી જુલાઈએ તેજ દેશણે ભરાશે.

કલારસ્ટ્રેટ નં. ૧૫ અને કવામસ્ટ્રેટ ટીન નં. ૪૦ એ કારમપર પીટરસબરગ ના બીમજી નારજુના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજમાર તા. ૩૧ મી જુલાઈથી છોડી દેવામાં આવનાર છે.

પીટરસબરગના અણુબકર જુસબની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં એ. પી. અમ મેન (આટમેન એન્ડ બ્રાથર્સ) ટ્રસ્ટી નીમાએલ છે, અને લેણદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૨ મી જુલાઈએ પ્રોટોરીઆમાં ન્યુ લો કોરટમાં માસ્ટરની ઓફીસે ભરાવાની હતી.

કુડાસનના આમ. મહમદ અને કુ નામથી રોજમાર કરતા હરમાઇલ મહમદ ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી આલફરેક રોજલી જાહેર કરે છે કે લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૫ મી જુલાઈએ જેહાન્સબરગ, સીવીલ ડીવીઝનના આસી સ્ટેટ રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ ભરાશે. લેણદારોએ પોતાનાં દેવાં તા. ૨૦ મી જુલાઈ સુધીમાં ટ્રસ્ટીને (૧૭ અને ૧૮ એલ્બીનર ચેમ્બરસ, લવડે સ્ટ્રીટ) ભરવાં.

સસ્તું સાહિત્ય વધેક મિત્રમંડળ

—ઉત્તેજનનો જરૂર

મે. ઇ. એ. નો અધિપતિ સાહેબ, તા. ૧૫ અને ૨૨ જુનના 'ઈ. એ.' ના અંકમાં ઉપલા મંડળ તરફથી પ્રગટ થતા વીવીધ મંથમાગના પુસ્તકોનું અવલોકન વાંચ્યું. સાથેજ સંસ્થાની અપા એલી લોડી માહિતી વાંચી. ખરેખર આજ કાલ ભારત વરસમાં એવી અનેક સંસ્થાઓની જરૂર છે. પ્રજાની ઉન્નતિ માં સાહિત્ય એ એક અમત્તનો ભાગ બળવે છે. જે પ્રજાનું સાહિત્ય ફરજળ છે તે પ્રજા પણ ફરજળજી હોવી જોઈએ. માટે સાહિત્યનો પ્રચાર એ એક અમત્ત ની ફરજ છે. ને તેમાં હોદીસ્તાન જેવા દેશમાં સસ્તા સાહિત્યની ખાસ અમત્ત છે જે કારણ ઉપલા મંડળે ઉપાડી લીધું છે. આવી સંસ્થા કારણ કરવાની ધણી ઉમેદ ધરાવે તે દેખીતું છે પણ ઉત્તેજનના અભાવે આવી સંસ્થાઓ પોતાનું કારણ કરી શકે નહીં તે ખરેખર દરેક વિચારવાનને સરમાવા જેવું છે. કશિજુ આફ્રી કામાં વસતા હોદી ભાઈઓ એ આવી સંસ્થાને મદદ કરવા બહાર પડે તો ગોજબ કહેવાયો. ધણી હોદી સોસાયટી એ ને સલાઓ છે તે દરેક આ બાબત લક્ષમાં લેશે તો ખરેખર પોતાનું કર તબ્બ જનમનું જણાશે. મદદ બે રીતે થઈ શકે છે : (૧) એક સારું જેવું કંઈ લેણ કરી તે નાણાં તે સંસ્થાના જનરલ કંઈમાં આપવા. (૨) દરેક જગ્યાએથી જેમ બને તેમ તે સંસ્થા તરફથી પ્રગટ થતા પુસ્તકોનાં માહક મેળવવા. પુસ્તકો ખરેખર લખાઈ સરતાં અને ઉપયોગી છે. અને એટલાં સસ્તાં પુસ્તકો ખરીદીને પોતા પાસે રાખવા કોઈ પણ સમજી આનાકાની કરે નહીં. એમ બે રીતે એ મદદ થાય તો તે સંસ્થા જેમ જેમ ઉત્તેજન મળતું જશે તેમ તેમ ખચીત ઉમદા કારણ બનવલેજા.

લી. "જીસાસુ."

તા. ૨૫-૬-૧૨.

તા. ૫ મીએ લંડનમાં આંદોની પાટ નો બાવ આઈસના ૨૮૩ પેની લેખે હતો.

નાતાલ પ્રોવીન્સીઅલ કાઉન્સિલની બેઠકો તા. ૮ મી ને મંમળવારથી શરૂ થઈ છે.

કચુબરકચુલોસોસ કમીશન

ડા. મ્યુરીસનની જુલાની

હિંદીઓપર જુલાણાનો આરોપ

ડરબનના ડાક્ટરી અમલદાર ડા. મ્યુરીસને તા. ૨૫ મી જુને કચુબરકચુલોસોસ કમીશન સમક્ષ જુલાની આપી હતી તેને સાર નીચે મુજબ છે:—

ક્ષયવાળા હિંદીઓ સંખ્યામાં આ ખાતાને બહુ મુશ્કેલી નડેલી છે. તેઓને મુશ્કેલીવનની જેમ રાખવામાં આવે છે, અને પરિણામે તેઓ શહેરના જુદા જુદા ભાગમાં વસે છે. તેઓના જુલાણા વિષે મોઢવું જરૂર નથી, પણ એ લોકોની રીત જાતને લીધે તેઓની આનગી છાંડગી બાધવી મુશ્કેલ છે. તેઓમાં ઘણા કૃષિ પાર માણસો છે, જેઓ ડાક્ટરનું કામ કરે છે, અને વળી ઇંગ્લિશ પરીક્ષાઓ પસાર કરનાર પણ ડાક્ટરો તેઓમાં છે. પણ તેઓ પોતાના કામીમાજીઓમાંથી દરદીઓ શોધી દેવામાં બહુ મદદ કરતા નથી. મારા મત પ્રમાણે હિંદીઓને પણ નેટીવની જેમ લોકેશનમાં રાખવા જોઈએ.

છેવટમાં ડા. મ્યુરીસને ક્ષયવાળાં પ્રાણીઓનું માંસ નેટીવોને ન વાપરવા દેવાની જરૂર પડેલી, અને તેવાં દરદીવાળાં પ્રાણીઓનાં માંસનો નાશ કરવાની સુચના કરી.

પ્રોટેક્ટરની વધુ જુલાની

પ્રોટેક્ટરે તા. ૨૬ મી જુને વધુ જુલાની આપી હતી. તેણે કહ્યું કે હાલમાં ડરબન અને હન્ટના યદને પર મરજો બહાર કરવામાં આવ્યાં હતાં, તેમાંથી ૨૩ કોલોનીયલ બોરન હિંદીઓ ના છે. આમાંનાં ૭ મરજી ક્ષયને લીધે હતાં. ૬૨ જવારે સેંકડો હિંદીઓ ડરબન ખેતમાં કામ કરવા આવે છે, તેઓ મ્યુનીસિપાલિટીની હદથી બહાર રહેવાનું પસંદ કરે છે, કેમકે ત્યાં તેઓને હરવા કરવાની કંઈ બંધી હોતી નથી ડરબનની બહાર જાવની કિંયા કરવામાં બહુ ખર્ચ લાગતો હોવાથી ઘણા દરદીઓને મરજી કામ પહેલાં ડરબનની બહાર લાઇ જવા માં આવતા હોય એવો સંભવ છે.

ડા. નીકલની જુલાની

હિંદીઓન કમીશન ડરદ બોરના ડાક્ટરી અમલદાર મી. બી. આલેક્ઝાંડર નીકલે જુલાની આપતાં હિંદી મજુરોની ખરાબને બહુ વખોડી હતી. તેમણે કહ્યું

કે જુની બરકો નાશુ કરી તેની જગ્યાએ નવી બાંધવાની જરૂર છે. મારા અનુભવ પ્રમાણે હિંદીઓ પાસે સખ્ત કામ કરાવવામાં આવતું નથી, અને તેઓની ખોરાકી ખરાબ નથી. ખરી રીતે ગીરમીટીયા બંધ થયા તે પહેલાં કેટલાક વરસથી તેઓને રાખવાની રીત માં બહુ સુધારા થયા છે. ફેરડીનાં ખેતરો પર તેઓને ૬ કલાક કામ કરવું પડે છે, જો ૧ તેઓને કામપર ચડતાં ત્યારે માઇલ ચાલવું પડે છે, કામ કરીને ઘેર આવતાં પણ એટલું જ ચાલવાનું હોય છે તેથી પછી રાંધી ખાવાની તાકાત તેઓમાં રહેતી નથી. ફેરડી પીલવાના વખતમાં કામ ઘણું હોય છે તેથી ઘણી વાર તેઓને પરીકીએ કામે ચડવું પડે છે. એવું જોઇ શકાય છે કે જ્યાં કામ ઘણું સખ્ત હોય છે ત્યાં ક્ષય લાગુ પડવાનો અવકાશ રહે છે. ૧૯૦૫ માં જ્યારે હું આ હોદ્દા પર આવ્યો ત્યારે કોલસાની ખાણમાં ખાંસીના દરદી ઘણાં મરજો થતાં જાણવામાં આવ્યા, અને તે ખરાબ રહેણી અને ખરાબ મકાનોનું પરિણામ છે એમ તેના જાણવામાં આવ્યું. ઘરોમાં હવાની આવજાવનું ઠેકાણું નહોતું હવે હિંદી ગીરમીટીયા આવતા બંધ થયા છે એટલે અહીંથી ખાંસીના દરદીઓને પાછા મોકલવાથી તે હિંદીઓની સંખ્યામાં ઘણો ઘટાડો થવાનો સંભવ છે. તેઓને ખોરાક મળે છે તેમાં વરખીનું તત્વ ઓછું હોય છે. જો કે હિંદુસ્તાનમાં તેઓને મળતા ખોરાક કરતાં અહીં મળે છે તે ખોરાક ઘણો સારો હોય છે.

ડા. નાનજની જુલાની

તેજ દિવસે બપોરે ડા. નાનજએ જુલાની આપી હતી, અને સરખાતમાં ડા. મ્યુરીસનની જુલાનીમાંની હિંદી ડાક્ટર સંખ્યાથી ટીકાનો જવાબ આપતાં કહ્યું કે ઇંગ્લિશ પરીક્ષા પસાર કરનાર હિંદી ડાક્ટર અહીં પોતે એકજ છે, અને આવા કીસાઓ જ્યારે જ્યારે પોતાની જાણમાં આવેલાં છે, ત્યારે ડા. મ્યુરીસન ને પોતે ખબર આપેલા છે. ફેરડીના દરદના ફેલાવા વિષે એક વેળા તેમનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું, અને ત્યાર બાદ પ્લેમના એક કેસ વિષે પણ ખબર આપ્યા હતા. ક્ષય સંખ્યા પોતાના અનુભવ વિષે જણાવતાં તેમણે કહ્યું કે સ્ત્રીઓ કરતાં પુરુષોમાં દરદીઓ વધારે હોય છે. - ડરબનના હવા પાણી આવા અકસ્માત થવાથી ૭૪ જેટલા ખાણમાં દરદીઓની સારવાર માટે યોગ્ય નથી એ વાતમાં હું બીજાઓ સાથે મળતો આવું જાણે એવી રીતે મરજી થઈ છે.

હું. હાલજોની સુચના કરતાં તેમણે કહ્યું કે બહારથી આવતા હિંદીઓને અટકાવવા અને અહીંની નિવાસીઓમાં ખાળકોને ખુશી હવા તથા કસરતના કાપડોઓને ખ્યાલ આપવો. વળી મરીબ લેકોના ઘરની સુધરાઇ સંખ્યામાં મ્યુનીસિપાલિટીએ દેખરેખ રાખવી જોઈએ છીએ.

વિલાયતમાં કર સામે સત્યાગ્રહ

વિલાયતમાં નોકરોના વીમા વિષેનો એક કાયદો અમલમાં મુકવાની સરકારે ધારણા રાખી છે. તેની રૂબે નોકરોને અને નોકરો રાખનાર ઘણીને અમુક કર જરવાની દરજ પાડવામાં આવનાર છે. આથી નોકર વરખમાં અને નોકરોની સ્વતંત્રતાને આકનારાં પ્રજા વરખમાં બારે યુસ્તાની લાગણી ફેલાઇ રહી છે. કમ બન ૧૦,૦૦૦ મકરદીઓ, શોહાણીઓ વગેરેએ મળીને તે કર નહીં જરવાના સોમન નાંધા છે. આ કાયદાની રૂબે શોહ વરખને તેઓના નોકરોના વીમા પેટે અમુક રકમ જરવી, એટલું જ નહીં પણ નોકરોના પમારમાંથી પણ અમુક રકમ કાપીને સરકારને જરવી એવી દરજ પડે છે. આની સામે ઉમરાવ વરખની કેટલીક બાઇઓએ 'ટાઇમ્સ' ને એક કામળ લખ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે કાયદાથી સખ્ત મહેનત કરીને થોડું કમાનાર મરીબ નોકરોના પમાર જખરદસ્તીથી કાપવાની દરજ પાડવામાં આવે છે, અને એ પ્રમાણે અંગ્રેજી રીવાજને નહીં જાળે એવી સ્વતંત્રતા કરી લેવાની રીત જાપજ થાય છે.

મઇ. તા. ૨૭ મી જુને કાઉંટેસ ડેસ રટના પ્રમુખપણા નીચે લંડનમાં આલખ. રટ હોલની અદર હજારેક માણસોની સભામાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે કર જરવો નહીં. વળી લેડી સેલમેરન, મીસીસ હારકોરટ અને બીજા કેટલીક ઉમરાવ વરખની ખાતુઓની એક કમિટી નીમવામાં આવી છે કે જેને લખા છક ધોરણથી ચાકરદીઓને લીંગો ઉતાર નારી એક સોસાયટી સ્થાપવાનું કામ સંપાદવામાં આવેલ છે.

વિલાયતમાં એક કોલસાની ખાણમાં

અકસ્માત થવાથી ૭૪ જેટલા ખાણમાં કામ કરનાર મજુરોનાં કમકમાટી લેખ જાણે એવી રીતે મરજી થઈ છે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી બાપા ઉપરથી)

રાજકોટ ખાતે નવહીક એક અઢવાડીયાં ઉપર ઉઠાડ રહેવા પછી તા. ૨૭ જુને સંજના પાંચ વાગે પવનનું અને પુણનું બારે તોફાન શરૂ થયું હતું અને આજીવન સાથે વરસાદનું એક આપદ પડ્યું જે ૨૫ ઠોઠા મપાયું હતું. રાજકોટથી પુરવ અને દક્ષિણ બાજુનાં ગામોમાં સારો વરસાદ પડ્યો હતો, અને તેને લઈને આજી નદી તથા નાળાઓમાં પાણી આવ્યું હતું.

રાજકોટ રેલ્વે મીડલ સ્ટુડન્ટ મકાનમાં બાળકોના અટકાવ પર જાહેર બાંધખાન આપવામાં આવ્યું હતું. નામદાર કોર્ટર સાહેબે એ મેળાવણી પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું, અને બાળકોના ગેરહાથે તથા તેના અટકાવ માટે જુદી જુદી બાજુ તરફથી વીચેનો કરવામાં આવ્યાં હતાં.

એડા જીલ્લાના કરમસદ ગામના આગેવાનોએ દુકાળમાં ઘાસ ચારાથી જીએ મરતાં ટેરો માટે ગામના લોકોમાં ઉપરાજી કરી આશરે રૂપિયા એક હજાર ઉઠા કીધા છે.

શ્રીમંત સંપતરાવ માધકવાડ આવતા અઢોતર માસમાં જાપાનની મુલાકાતે જનાર રહેવાય છે.

લાનોલી પાસેના ઠારલા ખાતેના કાચના સેન્ટ્રીટરીયમને તા. માધકવાડે ૩. ૧ હજારની માર્કેટ મદદ આપવા જણાવ્યું છે.

તા. માધકવાડના કુટુંબ પર આજીત રૂપે એ બનાવો એક સાથે બન્યા છે. પ્રીન્સ જ્યોતિન્દ્રરાવને, થોડાં ઠોકરે આવા થી ગંભીર અકસ્માત થયો હતો. તેમની તબીબત દિનપ્રતિદિન સુધરે છે, ને દરે તેઓ સુદિમાં છે, હજી તેમને બહાર જવાની કે ઉઠવાની મનાઈ છે. આ અકસ્માત થયો તે અરસામાં પ્રીન્સ શીવાજીરાવને વિલાયતમાં ઓકસફરડ ખાતે સીટીપરથી પડી જવાથી ગંભીર અકસ્માત નડ્યો હતો.

શુબરાત તરફ ખાસતી તંબીને લીધે તબીબ અચકત થઈ દળવળીને મરી ગયાં નિરાધાર શેરીનાં રક્ષણ માટે ગામડે

સેન્ડલ ફેમીન રીલીફ ફંડ" તરફથી ધણી ખરા ઇલાકાના દુકાળ પીડિત ગામડાંઓમાં મુસાફરી કરનાર મુખ્યમવાળાં સૌ. જમનાબાઈ નમીનદાસ સરકારને હાલમાં વડનગર ખાતે એક 'ફેટલ કેમ્પ' ખુલી મુકી છે. ઉપરની ફેટલ કેમ્પમાં શુબરાત તરફ વડનગર, ખેરાળુ, વિસનગર, મેસાણા, સિદ્ધપુર, કડી-કલેલ વગેરે તેમજ તેની આસપાસનાં તમામ નાના ગામડાંઓના ટેરો કે જેઓનું રક્ષણ કરવાને તેમના માલિકો હાલમાં લાચાર બની ગયા હોય તેવાં નિરાધાર જીએ મરતાં ટેરોને પુરતી સંખ્યામાં દાખલ કરી ઉત્તમ પ્રકારની વ્યવસ્થા નીચે તેઓનું રક્ષણ કરવામાં આવશે.

મુખ્યમના શેરીફ મી. નરોત્તમ મેગા ૨૭ જાન્યુઆરીએ મુખ્યમ ઇલાકા માટે કાયમ નું દુકાળ ફંડ ઉઠા કરવાની દિલચાલ કરી છે. આ ફંડ રૂ. ૧ કરોડ સુધીની રકમનું થશે. નામદાર ગવર્નરે તે માટે પસંદગી બતાવી છે.

જમન પત્ર જણાવે છે કે હેલ્થા ગણ દસકથી જમનોની વસ્તી દર દસ વરસે એક લાખ કરતાં વધુ ઘટે છે. હેલ્થી વસ્તી ગણતરી મુજબ તેમની સંખ્યા ૧૩ લાખ જેટલી છે.

એન. મી. એમ્બેના પુને મલેલા પત્રો ઉપરથી જણાવે છે કે તેમની તબીબત વિલાયતમાં સુધરી છે.

મુખ્યમ ઇલાકામાં દુકાળ ચાલે છે ત્યારે હાંદીના બીજા ભાગમાં આબાદી બેવામાં આવે છે. "પાયોનીયર" પત્રને કલકત્તા નો ખબરપત્રો લખે છે કે આજી વરસ દરેક રીતે સારું છે. ચાનો વેપાર ધણી સંતોષકારક છે. કાપડનો વેપાર ધણી સારી આથા આપે છે. કાપડ આપાત કરનારાઓએ ધણી સારા પ્રેરક કર્યા છે. સારા કાવો આપવામાં આવ્યા છે. પંજાબમાં ઘઉંનો અરચક પાક કતરે છે. સંયુક્ત પ્રતિભાથી અનાજ મોટા જગ્યામાં નિકાલ થનાર છે અને બંગાળમાં શુભપાદના આવ ધણી ઉચા રહ્યા છે, જેથી રક્ષતની હાલત અગત્ય ફાટ પછી વરસ કરતાં વધુ આબાદી બતાવે છે. કેલસાના વેપારની આબાદ સ્થિતિ ચાલુ રહી છે અને તેના લાવ સુધરી ઉચા રહ્યા છે. ચામડાનો વેપાર સારો ચાલે છે. ધાતુઓ અને લોખંડ

નો વેપાર વધેલો જાય છે અને જુદા તથા ફોનો વેપાર ખરી આબાદી ઉપર આવતો જાય છે. છતાં મજુરની મુશ્કેલીનો સવાલ ખાન ખેંચનારો છે.

ફેલ્ડાકત બાળ મંચાધર તીલકનાં જણીતા "ફેલ્ડરી" પત્રપર પાછી ધાકે આવી છે. એ પત્રના મઠ તા. ૩૦ મી જાનેવારી અને મઠ તા. ૧૬ મી એપ્રિલ ના અંકમાં એકલ લખાણો પ્રગટ થયાં હતાં, તે વાંધા બરવા જણાવી નામદાર સરકાર તરફથી ડીરક્ટીકટ યાજરેટે ૬ ૫ હજારની જમીનગીરી પ્રેસ એક્ટ મુજબ માગી હતી. આ રકમ "ફેલ્ડરી" ના હાલના અધિપતિ મી. કેળકરને બરવાની ફરજ પડી છે.

ફેલ્ડાકત બાળ મંચાધર તીલકનાં પત્ની સલ્સામા બાઇ મઠ તા. ૬ ડી જુને મધરાતે પુના શહેરની નારાયણ પેંકના પોતાના વાડામાં મરણ પામ્યા છે. તા. ૨૦ મી જુલાઈ ૧૯૦૮ ના દિવસે શ્રીમુત તીલકને બ્યારે રીપુરના આરોપ સર ૭ વરસના કેદખાતાની સજા થઈ ત્યારે મરનાર બાળને મોટો શોક લાગેલો જણાવવામાં આવે છે, અને ત્યારથી મરનારની તબીબત નાદુરસ્ત ચાલતી રહી હતી. મરનારની ઉંમર ૫૦ વરસની હતી. તેઓ પોતા પાછળ ગણ પુત્રીઓ તથા એ પુત્ર મુકી ગયાં છે.

પ્રાથમિક કેળવણી મદત આપવા માટે બનારસ ખાતે એક સેન્સાટરી સ્થપાઈ છે, અને સહેરમાં અભ્યાર સુધીમાં દસ રાત્રીની સાંજાઓ ખોલવામાં આવેલી છે.

તાંતેર ખાતે 'સંગીત વિદ્યા મહાવન સંગ' એ નામની સંગીત વેતાઓની કેળવરનસ કરાનાર છે. તે વેળા હાંદી સંગીતની ખીલવણીને ભમતા નીચલા સવાલો પર ત્રિચાર ચલાવવામાં આવનાર છે:—(૧) હાંદી-સંગીતની કીમત અને કીર્તિ, (૨) સંગીત કળા અને તેની ઉત્તમ રીતી, (૩) સંગીતકારો અને સંગીતના જલસામાં જનારાઓ માટે મુચના, (૪) નંદ્યશાસ્ત્રમાં આવતા રાગો ને ઉડો અપવાસ.

મહોમેડન કુનિવર્સિટીનાં ફંડમાં અભ્યાર સુધીમાં રૂ. ૪૮,૨૬,૨૨૬ અરચા છે એવો રીપોરટ બહાર પડ્યો છે.

નદીઆદ હોંડુ અનાયાત્રમ— એક યાચના

મ. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

“દેવુજી જોછએ એમ માનીને, જે પાછો ઉપકાર વાળી ન હોય તેવાને, યોગ્ય દેશ અને સમયમાં, યોગ્ય પુરુષને જે દાન અપાય છે તે સાદિક દાન કહેવાય છે.”

(શ્રી કૃષ્ણ વચન.)

આપણે હોંડીઓ વતનમાંથી આવેલે દૂર પધસા મેળવવાને આવેલા છીએ. પધસા થી રીતે મેળવાય છે એ તરફ દર કાર નહીં કરતાં, પધસા જેટલા મેળવાય છે તે તરફ આપણે વધારે દરકાર રાખી જો છીએ. આ મોડું પાપ કરીએ છીએ. તેમ છતાં ધરતર તો દયાથી છીએ. તે આપણાં પાપ તરફ જોતો નથી અને આપણે તે સ્વામીને નામે જે દાન કરીએ છીએ તે સ્નેહથી સ્વીકારે છે. આપણા વતનમાં હજારો ગરીબ અનાથ બાળકો છુપથી પીડાય છે. એવા બાળકો દરેક દયાવાદી—હોય છે. ધરતરે આપણી પેદાશમાં ગરકત આપી છે તો આ માટે આપણે તેના દરમાન તરફ નિમકદરથી યત્ન કરીએ ? દેશમાં અનાથ, ગરીબ, બાળકો, તથા સ્ત્રીઓને મદદ કરતી ધણી સંસ્થાઓ હશે તેમાં ‘નદીઆદ હોંડુ અનાયાત્રમ’ની ધણી હાજીકત આપણે અપણીએ છીએ. તે સંસ્થાના વ્યવસ્થા પદ ધણી લિમદા કરતોય બનવે છે. તે મના આવા નિઃસ્વાર્થી કાર્યમાં, શું આપણે હક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હોંડી ઓ, છેડે રહી, પધસાની મદદ ન આપી હોઈએ ? મુખ્યત્વે કરીને હોંડુ બાળકો આ હીલચાલ ન ચલાવે તો તેમને વ્યવ જય વહોરવો પડશે. ડરખત, જોહાનસ ગરમ, પ્રોટેરીઆ, અને કેપ ટાઉનનાં હોંડુ મંડળોએ આ કાર્ય હાથમાં લેવું જોછએ અને બીજા મદદરે તો મંડળો ની હીલચાલને પુરુષ રીતે મદદ આપેએ તેમની દરજ છે.

લી. “એક હોંડુ.”

તા. ૬-૭-૧૨.

ડેલાઓઆબે મહોમેડન એસોસીએશન

૧૬ કરેસ્ટ સોસાયટી માટે ફાળો

સેક્રેટરી તા. ૨૬ મી જુને લખે છે કે—

“ડેલાઓઆબેની મુસલમાન જમાત તરફથી આજે મોકલાયેલા પા. ૨૫૦ ઉપરાંત મહા હાથે બીજો ફોટો ૨૬ કરેસ્ટ માટે પા. ૨૨૨ નો નેજનલ બેંકના કરાર નં. ૧૪૬૮૯૪ થી નામદાર પુરુષી કોન્સલ જનરલ ઓહાનેસનેના નામથી રજીસ્ટર કામળથી જોહાનસગરમના શીર નામે મોકલાયેલા છે. તેમાં ધનદામને ની મુસલમાન જમાત તરફથી આવેલા પા. ૬૫-૧૨-૦ તથા ડેલાઓઆબેના ગરીબ વરગવાળા મુસલમાનો. તેમજ જમાત સમસ્તના પધસા સાથેજ છે. સીવાય આપવાયથી જમાતે મોકલેલા પા. ૮૬-૦-૦ મળી આજ સુધી કુલ એક ૬૨ ડેલાઓઆબે ડીસ્ટ્રીક્ટના મુસલમાન તરફથી સધળા મહા પા. ૫૫૭-૦-૦ આ કે પાંચસે સતતવન ૨૩ કરેસ્ટ ફંડ માટે મોકલાયેલા છે.”

પોસ્ટ પ્રસીદ્ધિએ સત્સંગ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે—સભાની મીટીંગ તા. ૩૦ મી જુને મળી હતી, જે વખતે એક્ઝિક્યુટીવની આવેલ બાહ બમવાન કમિટી સભામાં ધાર્મિક પુસ્તકો મંજૂર વાને પા. ૧ બેટ આપેલો હતો. કેડેકથી મી બીમબાઈ દેસાઈ આવેલ તેમણે શી. ૧૦/૬૪ આપી હતી. પુસ્તકમાંથી પાંચન, તથા ધરમ ચર્ચા અને ઉપર સ્તુતી કરી સભા વિસરજન મહા હતી.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈ પેઈન, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી તાજીથી મોકલું છું. બિર ૬૨ મેલથી ખાતી કરશે.
Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. addn: "HAIDRA"

રોકડ બખર આવ

તા. ૧૧-૭-૧૨

શી. પે. શી. રે.

દુધ કારમનલ ૧૪બાઉન્ડ ૧૯ ૬ થી ૨૦ ૦	
આવલ માળ ૧ બસ્તાની ૨૨ ૬ = ૨૩ ૦	
બીમડીના	૨૭ ૦ „ ૨૭ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૦ „ ૨૧ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬ „ ૧૯ ૬
કુંડાના	૨૩ ૬ „ ૨૩ ૬
દેશી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૦ „ ૨૦ ૬
કાનપુરી ટુવેર ફાળ	૨૧ ૬ „ ૨૧ ૬
મચ્છરી	૨૧ ૦ „ ૨૧ ૬
મચ્છરી	૩૧ ૦ „ ૩૧ ૬
બાડની	૩૨ ૦ „ ૩૨ ૬
ચણા મુંબઈના	૨૦ ૦ „ ૨૧ ૬
„ ફાળ	૨૪ ૦ „ ૨૪ ૬
વડાણ નાતાલના	૧૮ ૦ „ ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૨ ૦ „ ૧૨ ૬
મીનીશ	૨૨ ૬ „ ૨૫ ૦
જુવાર (કાદર કોરન)	૧૫ ૦ „ ૧૫ ૬
કડવું તેલ ૧ગાલન	૩ ૧૦ „ ૪ ૦
એરડીયું	૩ ૦ „ ૩ ૨
મીડું	૩ ૬ „ ૪
નાળાંએરનું	૪ ૬ „ ૪ ૬
બીક સફેદ નાતાલની ૧૭ ૬ „ ૧૮	
બીચી	બારે ૧૬ ૦ „ ૧૭ ૦
તીરકુંગનાતાલ	૧૨ ૬ „ ૧૩ ૦
આરો કાઉસ હોલ	૧૨ ૬ „ ૧૩ ૦
આરો (અંબીસો ચીક)	૧૨ ૦
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૮ ૦ „ ૮
મરચાં	૬ „ ૬ ૧
બી પેટી, જડીનના પેડ ૬-૦-૦ „ ૬-૫-૦	
એરબનર	૬-૧૦-૦ „ ૬-૧૫-૦
પારાસીન કોરન	૦ ૬ ૬ „ ૦ ૬ ૬
„ વાઈટ રોજ	૭ ૬ „ ૭ ૬
„ „ માલન	૧૩ ૬ „ ૧૩ ૬
નાળાંએર	૨૨ ૬ „ ૨૫ ૦
ફળી	૬ ૦ „ ૬ ૬
મખમલ સોપ	૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦
શાણ સીક રોન	૧૫ ૬ „ ૧૬ ૦
શાણ સુનકાઈ ૧૦ બોલ ૩૪ ૦ „ ૩૪ ૬	
શાણ ટાપર ૫૦ડુકમના	
જોહાસની કીમત	૧૨ ૦ „ ૧૨ ૩
શાણરોજરીશ(બા. ૬૦) ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૩	
નેકટરી	૧ ૮ „ ૧ ૮
માચીશ બાપન	૩ ૬ „ ૩ ૬
સોપારી સેવરેશની	૬ „ ૬
નીલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦ ૬ „ ૨૦ ૬
નીલક (બીવરપુન)	
બસ્તા એકની	૪ ૬ „ ૪ ૬
નીલક(બીવરપુન)	૪ ૬ „ ૪ ૬

તા. ૪ થી એ કલકત્તાથી ૨૨૨ જણા વે છે કે કારકર્ણી અને મુંબઈ વચ્ચેના રસ્તાપર ગવરનરની રેમવેને હાથી વાળવાનું કાવતરું રચાયું હતું, એમ માનવામાં આવે છે અને તે ચર્ચામાં પાંચ હોંડી ની લકાર તરીકે ધરપકડ થનાર છે.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

all kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાણી નક્કી પ્રાપ્તિ તથા ફરતી કમીશન હેઠળ બેફાળેબેફાળેના મારકેટમાં વેચા
આપવામાં આવે છે. પદ્ધતિ ટાઇમ મુજબનાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sqr.,

Box 2988,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesbur

BOOKS FOR SALE

M. K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co. 0 0 6

BHAGAVAD GITA OR THE LORD'S SONG, With the
Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant 0 0 6

LIGHT OR ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-
karmasa) being the Life and Teaching of Gautama Prince
of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold 0 2 8

THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope 0 6 6

STARS OF THE DESERT " " 0 6 6

MAHA BHARATA The Epic of Ancient India 0 2 8

Latest Volumes In WISDOM of the EAST SERIES

LEGENDS OF INDIAN BUDHISM 0 2 9

THE PATH OF LIGHT 0 2 9

THE BUSTAN OF SADI 0 2 9

THE RUBA'IYAT OF HAFIZ 0 1 9

THE TEACHINGS OF ZOROASTER 0 1 9

THE WAY OF THE BUDDHA 0 1 9

THE PERSIAN MISTICS 0 2 9

BRAHMA-KNOWLEDGE 0 2 9

THE HEART OF INDIA 0 2 9

ARABIAN WISDOM 0 1 9

THE RELIGION OF THE KORAN 0 1 9

THE ROSE GARDEN OF SA'DI 0 1 9

EVERY MAN'S LIBRARY SERIES

THE KORAN 0 1 9

TOLSTOY'S TALES AND PARABLES 0 1 9

MAZZINI'S DUTIES OF MAN 0 1 9

THE RAMAYANA AND MAHABHARATA 0 1 9

Postage Free

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN-

Steenbokfontein

BURG

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોદ્દા યુનાઇટેડ

વેડેજ કું.

મેનેજર : જી. કે. પટેલ

હોદ્દાનાની યોગી જ્યાં બ મનાવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરન હરતુ તથા કલકત્તાનું—સરક
આવક—જોખુ મધીયાજી—એક વખત
મનાવી ખાત્રી કરે.

મે. ના. ૧ પ્રીયારક સ્ત્રી

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૮, બહાનેસ્પરમ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. મેક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

સ્ત્રીની ઉન્નતિ નિના દેશીન્નતિ નથી

સુંદરી સુબોધ

ખાસ સ્ત્રીઓની ડેવલપ્મી અને ઉન્નતિ અરથે
આકાશ થાય છે; તેથી મહારથે પોતાના કુદરત
ની સ્ત્રીઓ સાથે વેચા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને મોખલાથી વાસ્તા
એ અને વિદ્યા હાલુ સરખા લાભમાં લાભ
મને એવાં લખાણોથી અરપુર આ માર્ગે
હોદ્દા મુલકમાલ અને પાસલી વધેર સમય
કુલસલી વાંચતી જામમાં એક સરખો જાન
માર પામુ છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
અંગ્રીક વધેર દેશોમાં નવાં સહસીક કુલ
સલી બાંધુઓ તથા હ. ત્વાં 'સુંદરી સુબોધ'
ની માગણી થાય છે.

અરજી સંખ્યા ૨. ૧-૬-૦

સુબોધ પત્રવ્યવહાર નીચેના સરવાળે જાનો:
સુંદરી સુબોધ મંદીર, અમદાવાદ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Bandaria, ■ Roger-street
Importer.
EMRAHIM NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 494 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Er him Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismil & Co.,
118, Commercial Road
A. ■ FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul O adir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add. 'Tobacco'
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
R. M. Moodlay
154 een-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPKIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer. Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Gray and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN, C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

OHANESBURG

Amod Moossjee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FAROT,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. B x 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarin,
224 Market St.
Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kare Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhall Specialities
■ & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel ■ Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Mooss Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DABOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Motarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

BORMAJY IDOLAY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Iruchand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kallanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlas Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMMA, General Merchant
Box 35.
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Forbender Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL EULEMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Saliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhoo Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELUNKEN

(TRANSVAAL)

Keshavji Giga. Befoola

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoozen Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25.

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે ભાઈઓ.

અમદાવાદ

ટેલિસ્ટોયની વારતાપરથી.

અમદાવાદ

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન પ્રેસ,
ફોનીસ્ટ-અમદાવાદ.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinker
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

Apply to:—

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERY

A Book—and Its

Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-

Half-Yearly ... 7/6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનસાચીને યુગ જગર
સસતા નેહા

હાંડીબાર અને મોખાસા ચર્ચ મુખર્ષ જશે

આ કંપનીની આગમીટમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છટીખન છે, અને એપ્રિસરે બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માલાણ છે તેથી પાસેજરોને કામપણ વાતે જવા પણ મુજબ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમીટ દર મહીને મુખર્ષ કાર જમ છે. માટે આ કુદ હાલની મુસારીનો ખરો બાકા નહીં મુકર્તા દેશ જનસાચીને તકબાર થઈ રહેલું.

સરકાર આગમીટ મુખર્ષ પહેલેથી તેજ કીવસે અતરે તાર મારફતે અખર મજરે તે ઉપરથી સહની બધું માટે અતરે અપામાં ન'આવશું' તેથી સહ કાહેબે ને વગર અરમે આગમીટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

ચંદુ વિવેક નીચેને જરનામે મળી શકશે.

જાવજો હીમે જોજો જોર પકળતા રહીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

ગુજરાતી લોકોને જાણ કરવા માટે

ગુજરાતી, મહિસાબ, ખાંડીબાર અને મોખાસા ચર્ચ મુખર્ષ જશે

સરકાર સેંધ જોડા મુજબ
પેસ્ટ કોડ, ૧૨૫૧.
King & Sons,
West Street, Durban.

બી. જનસાચીય ઉપમાસાચીની મું.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કામદારો રોકા જમન
Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER, Also at the head Office for E.A.— And at—
Reuter's Agency, Reuter's Building, Reuter's Agency,
Davis Buildings, St. George's Street, The Corner House,
63 Field Street, CAPETOWN, Commissioner St.,
DURBAN. JOHANNESBURG

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શી. પે.
કાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦ ૧
જેલના કાળ બીજા આકૃતિ	૧ ૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦ ૩
" ૨ જો. "	૦ ૬
" ૩ જો. "	૦ ૩
રામાયણ ચાર, બાલકાંડ	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાકાનું બાલક.	૦ ૬
એક સત્યવીરની કથા.	૦ ૬
સલામતનો છતામી નીમખ	૦ ૩
સર્વેશ્વર	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાકાનું બાલક	૦ ૬
જુવાણના ભવાડા	૦ ૩
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦ ૧
એક હિંદુધર્મે મેલરોયનો કાગળ.	૦ ૧
જ્ઞાનમાળી વરણી	૦ ૧
અત્ય વિના બીજું કશું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૬
	s. d.
Indian Home Rule	૦ 6
Ethics of Passive Resistance	૦ 3
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the Ramayana	6
A Book-and its Misnomer	0 6
An Indian Patriot in S.A. by Rev J. J. Duke (postage 4d.)	2 6
The Indians of South Africa by H. S. L. Polak	1 6
M. K. Gandhi by Dr. P. J. Mehta	0 8
Hindu Social Ideals	0 6
કપાલ ખરમ દરેક ચોપડી માટે ૧ પેન્ડી	
જુદુ. કેમ પણ જોલોનીના સ્ટાપ સ્વીકારવા માં આવશે.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

No. 29—Vol. X.

SATURDAY, JULY 20TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE NATHALIA CASE CONCLUDED

AFTER A HARD FIGHT OF FOURTEEN MONTHS

A VERY interesting matter of an unusual character was heard by Mr. A. T. Roberts, A.R.M., on the 15th instant, says the *Natal Mercury*, when a young Indian lad, Essop, made application for a certificate under the Immigration Restriction Act, in that having been declared a prohibited immigrant by the Immigration Officer, asked that the Magistrate should hold that he was exempt from the operation of the law, and was entitled to enter and remain in the Province. Mr. R. L. Goulding appeared for the applicant. Mr. Cousins, the acting Provincial immigration officer, appeared in person, and with him was Mr. W. C. Miller, the Crown prosecutor.

The matter is one that has on several occasions been before the Court, having been carried to the Appellate Division, and was also the subject of a question in the House of Commons some little time back.

Mr. Goulding, in opening, narrated the history of the case, which, he said, was a remarkable one. The boy Essop originally came to Natal about May, 1911, was refused entrance into the Colony, and, taking advantage of Section 10 of the Immigration Act, deposited £100, and appeared before Mr. P. Binns, and asked for a certificate of domicile, on the ground that he was under 16 years of age, and his father possessed a domicile in Natal. The Chief Magistrate failed to find that the boy had proved he was the son of Mahomed Moosa Nathalia, saying that the question of paternity had not been proved to his satisfaction, but added that, if the case had been an ordinary civil one he would have given absolution from the instance, and advised the boy to return to India and get further evidence regarding his paternity, and return to Natal again. The boy was deported, returned to Durban, and was called upon to find another £100

for permission to remain, the first £100 having been forfeited, and not being able to do so obtained an interdict to prevent the officer from deporting him. The matter came before the Supreme Court, and then the Appeal Court, and they both held that the only course open was for the boy to return to India, obtain further evidence, and come back to Natal and deposit another £100. The boy had done this, and landed in Durban on Thursday last, and it was necessary for him to obtain a certificate that he was entitled to remain, otherwise the second sum of £100, again deposited by him, would be forfeited. Now the department which 15 months ago held the boy was 13 or 14, held he was now over 16, and that he was not entitled to take advantage of the section of the Act which stated that children under the apparent age of 16 took the domicile of their father.

Considerable argument followed, it being stated that the authorities objected to the admission of the boy now on the ground that he was over the age of 16.

In the end the matter was adjourned till the next day, to enable the Magistrate to read all the papers relating to the matter.

On resuming, the next day, Mr. Goulding addressed the Court on behalf of the boy. He contended (says the *Natal Advertiser*) that the lad had been treated most grossly, that the £100 had virtually been stolen from him, and that now they were going to steal another £100 from him. This could be done by the Government, but it was not British; it was not honest, and he alleged that the Immigration Department had acted dishonestly in the matter, for they first alleged that the boy was 14 years old, and then, in order to keep him out of the Colony, that he was over 16 years of age.

Mr. Cousins, Acting Immigration Restriction Officer, was called, and deposed that he had examined the applicant on 8th July, 1912, on board the *ms. Palamksta*. He had read the papers in the Immigration Department in view of a letter addressed to him by the solicitor for the applicant. In the first place, his examination was directed to test his fitness to meet the requirements of the sub-section (a) and (b) of the Act. In regard to (a), he found the applicant all right, but under sub-section (b) he did not comply with the regulations, as he was of opinion that the boy was over 16 years of age.

Mr. Goulding: I should like to call Mr. Smith, as, 14 months ago, I think he gave evidence of a different character.

Witness, continuing, stated that he communicated with Mahomed Moosa and Mahomed Ally, and the conclusions he arrived at was that the applicant was not the son of the person he claimed as his father. He had not before him the originals or certificates, but he had copies, and the only things missing were the photograph and the means of identification. He was perfectly satisfied that the boy on board the ship was the boy he examined.

Cross-examined: He had no experience as a medical man. He had seen Dr. Birtwell's certificate, and had heard Mr. Smith's statement on oath.

Mr. Goulding: I suppose you realise that, in the case at Maritzburg, there was no doubt in their minds as to the paternity of the boy?

Witness: Yes.

Mr. Goulding: And you realised that Dr. Birtwell's certificate and Mr. Smith's statement as to the age of the boy made it certain that he was entitled to a certificate.

Witness: I wouldn't say that.

Mr. Goulding: How do you account for the difference in evidence of yourself and Mr. Smith?

Witness: I don't realise anything at all. I went on my own views and information.

Mr. Goulding: But you know well that, if Mr. Smith were here, he would not go behind his evidence given 14 months ago.

Witness: I know nothing about it. I should like to say that I acted with perfect bona fides and took great trouble to ascertain the facts of the case. I questioned the boy in detail in regard to his alleged father, and obtained certain information as to his family. I also made a personal examination of the youth himself in order to see whether, in my own view, he was complying with the terms of the Act. As a result of that examination I came to the deliberate and honest conviction that the applicant was not so young as he stated. I communicated my views to Mr. C. J. Soutter, an officer appointed for the purpose, to make inquiries, and his views were furnished to me independently. In this statement he expresses similar opinion to my own.

Witness went on to explain the various steps he had taken to verify the allegations of the applicant and his supposed father, and had come to the conclusion, that there was something hidden, that the boy was some relation to the man he claimed as father, but that he was not his son; while his semi-medical inspection, particularly the development of this boy's wisdom teeth (Mr. Goulding smiled) led him (Mr. Cousins) to the belief that he was over 16 years of age.

Mr. Cousins then addressed the Court, pointing out that, under the Act, the Magistrate had no right to upset the statutory authority of the Immigration Officer, or of anyone holding his power, but he could, in terms of section 5 of the Act, hold an inquiry.

On resuming after lunch, the Magistrate gave judgment. He held that he had power to take all the facts into consideration. He was of opinion that the boy was not a prohibited immigrant, and that the certificate applied for should be granted.

The certificate was accordingly granted.

The Report of the Medical Director, Government Cottage Hospitals, Natal, for the year 1911, states that the Hospital at Richmond was closed on the 31st May, 1911, as it was found that the greatest number of admissions was of indentured Indians, for whom the Indian Immigration Trust Board declined to pay more than two shillings (2s.) per diem, which was insufficient to defray the cost of the maintenance of the patient.

Germiston Location

Representation to the Government of India

On the 27th April last, Mr. Polak wrote as follows to the Secretary to the Government of India in the Department of Commerce and Industry:—

I have the honour to enclose herewith cutting from INDIAN OPINION, of the 23rd ultimo, containing the report of a judgment of the Transvaal Division of the Supreme Court of the Union of South Africa, dismissing an appeal against the eviction order made against an Indian resident of the Germiston Location by the local Magistrate (cutting marked A.)

2. I also enclose herewith cutting (marked B) containing the condemnation of the new Germiston Location, by a prominent local medical man, as being offensively insanitary and quite unfit for human habitation. The extract is from INDIAN OPINION of the 30th ultimo.

3. I also enclose herewith cutting (marked C), from INDIAN OPINION of the same date, commenting upon the matters referred to in paragraphs 1 and 2 hereof.

4. Whilst the Government are in possession of the earlier facts in connection with this case, I take this opportunity of briefly resuming the situation.

5. Law 3 of 1885, as amended in 1886, contained the following proviso: "The Government shall have the right to point out certain streets, wards, and locations for them (any of the native races of Asia) to live in." This requirement of residence in locations, ostensibly for sanitary reasons, was virtually inoperative, owing to the absence of any penalty clause.

6. Ordinance 17, 1905 (Transvaal), section 10, confers upon Municipal Councils the power to set apart bazaars for Asiatics and transfer existing bazaars to them, the term "bazaar" being interchangeable with "location." It would appear that the Municipality of Germiston had permitted a village of Indians to become established about two miles outside the town, on certain ground leased by the Municipality from a Mining Corporation. The Indian residents hired plots within the location, paying rent therefor to the Municipality, and building thereon shops and houses costing, in many cases, considerable sums of money. The Municipality, being desirous of removing the Indians from this site, attempted to endorse upon their rent receipts a condition requiring them to abstain from trading in the location, and, upon their refusal to accept such endorsement, gave them one month's notice to quit. The Indian residents took the view that

the notice was invalid, and a test case was brought before the Magistrate's Court, which upheld the action of the Municipality. Against this decision the appeal alluded to in paragraph 1 hereof was lodged in the Supreme Court, by whom it has been dismissed.

7. Apparently, the intention is to remove the Indian residents to the new location site described in the medical report referred to in paragraph 2 hereof. Mr. L. W. Ritch, Barrister-at-Law, writes me that he inspected this site together with Dr. Macnab, and that he fully bears out every one of the strictures passed by him. He adds that he has addressed a strong protest to the Mayor and Council of Germiston, enclosing a petition signed by over 200 of the Indian residents, embodying a separate protest, and that, on grounds of health, as well as of status, they have been advised not to remove to the new location.

8. I venture to point out that a very serious position of affairs has arisen. When Law 3 of 1885, as amended in 1886, was passed, locations were appointed, "for sanitary purposes," for Indian residence. The new Germiston Location seems to have been designed for the extermination of the Indian residents. Moreover, with the notices to quit the present location, the Indians are most awkwardly situated, as they cannot find suitable accommodation elsewhere in Germiston, owing, first, to the terms of the contract between the Mining Corporation and the Germiston Municipality, prohibiting the occupation of the leased property by non-Europeans not resident in a domestic capacity, and, secondly, to the provisions of the Gold Law (1908) and the Townships Amendment Acts (1908-9) of the same tenour.

9. Accordingly, I beg to request the intervention of the Government of India, in order to prevent the continued harassment of a section of the Indian community earning a humble and hard-earned livelihood as fruit and vegetable hawkers, pedlars, petty shopkeepers, washermen, and market-gardeners.

On the same date Mr. Polak added the following:—

Further to my letter of even date, relative to the position of the Indian residents of Germiston (Transvaal), I have now the honour to enclose herewith cutting from INDIAN OPINION of April 6th, containing a copy of the petition referred to in paragraph 7 of my former letter, for your information.

The Under Secretary to the Government of India replied as under on the 2nd May:—

I am directed to acknowledge the receipt of your letters dated the 27th April, 1912, and the newspaper cuttings forwarded therewith, regarding the eviction by the Germiston

Municipality of Indian residents from their present location.

2. I am to say that your letters will be submitted for the consideration of the Government of India.

The Anjuman Esha-A-Tul Islam

Monthly Report

At an executive meeting of the Anjuman Esha-A-Tul Islam, Durban, held on the 2nd instant, the Secretaries reported that the school and other affairs of the Society were progressing favourably. The Society had, during last month, rendered monetary assistance to the widow of Judoo Mia, Prospect Hall, and provided medical attendance for her son out of its funds. Judoo Mia died some two years ago in poor circumstances, the Society having borne his interment expenses, and rendered his widow and children monetary and other assistance, on several occasions.

During the month three members of the Society—Messrs. Barop Ebrahim, Abdool Aziz, and Mahomed Yaseen—were married and the Society presented each of them with a shawl. In response these gentlemen donated substantial sums to the funds.

The Society accorded a farewell reception to Messrs. Dawad Mahomed (Chairman Natal Indian Congress), Mahomed Cassim Coovadia, (Chairman Anjuman-i-Islam, Durban), Dawad Mahomed Seedat, of Ingogo, and M. A. Moola, of Ladysmith, on the eve of their departure to Holy Mecca, and each were presented with an illuminated address. These gentlemen donated handsome sums to the Society, as also did Messrs. M. P. Fany and Ebrahim Coovadia of Johannesburg, who were present at the reception.

The Society's appeal, in its last monthly report, for Holy Korana, has been responded to, and the Executive acknowledges with many thanks six copies from Mr. M. M. Kharsany of Durban, six from Mr. M. S. Randaroo of Durban, six from Mr. M. S. Jadwat of Botha's Pass, three from Mr. C. S. Vawda of Dannhauser, and two from Mr. I. D. Chohan of Newcastle.

The Committee appointed to make box collections have collected the following amounts, from South Coast Junction and Clairwood, £2 17s. 6d., from Sea Cow Lake and Prospect Hall, £3 7s. 6d., from Mahomedan shops in town and "Oura" function Lower Umgeni, collected by Mr. M. Thajmoon, £3 7s. 8d.

During the month, the Secretaries, Messrs. D. Fakir Yusuf, and S. Esmamally, proceeded up the Main Line for collections in aid of the Society's funds. A sum of £11 2s. 0d.

was collected at Maritzburg, at Ladysmith £4 9s. 0d., at Newcastle £5 4s. 0d., and at Dundee £7 3s. 6d. A sum of £33 1s. 0d. was collected at the wedding ceremony of Mr. D. Fakir Yusuf's brothers, held at Mr. Sheikh Ameer's residence, Dannhauser.

The Executive, on behalf of the Society, tenders its heartfelt thanks to all benefactors for their support, sympathy, and generous donations, and assures them that the money will be devoted in strict conformity with the dispositions made.

From the Editor's Chair

MORE OF THE NEW BROOM

Mr. Cousins is still "going strong." He is not satisfied with insulting our womanhood—though that was the utmost he could have attempted. He wishes to touch us at every point. The latest is that those who return from India must not only identify themselves with the documents they produce, but Mr. Cousins must go behind those documents. He insists on re-opening the evidence which secured those documents the holders. In other words, he rejects the very title-deeds. This is exactly what the late Transvaal Government attempted to do and burnt its fingers over. Mr. Cousins can fare no better. Holders of certificates of domicile will certainly decline to let their title-deeds be treated as of no effect. They will demand entry on the strength of their certificates, if they are theirs.

This is a matter essentially for the Congress to take up, and that without a moment's delay. The situation is becoming intolerable. It is the poor who are suffering. And the Congress will justify its existence only if the voice of the poor does not go unheard with it. The responsibility will be its if a single honest but poor Indian, having rights of domicile, is turned away from the shores of Natal.

DR. MURISON'S LETTER

We print elsewhere Dr. Murison's reply to our letter referred to in our columns last week. We sympathise with Dr. Murison in his troubles. But we venture to think that the worthy Doctor unconsciously exaggerates the incidents that have come under his notice. We take leave to say that the other classes give him much the same trouble that Indian patients do. We suggest to Dr. Murison that his work will be no smoother by his flinging charges of lying against a whole community. The only remedy is gentle yet firm handling of patients who want to evade his department. If Indians, suffering from small-pox, concealed their disease, other Indians helped

him to combat the disease. No one can deplore more than we do the fact that there should be any disease at all among Indians, or that, having contracted an infectious disease, Indians should, in their ignorance or fear, attempt to conceal it. But a serious charge, such as that of lying cannot be sustained because of the painful experiences related by Dr. Murison.

However, the community must feel thankful to Dr. Murison for his frankness and for his evident desire to serve Indians as well as the others. Those of us who claim to be responsible persons must see to it that Dr. Murison receives all the help he may need in order to keep the Borough free from disease and danger, from careless or timid persons disregarding or concealing any disease that may be suspected to be infectious. It is no consolation to be able to refute a general charge of lying. The real consolation can only be derived from efforts being made to remove the smallest ground for making such a charge.

Domicile Certificates

Mr. F. A. Laughton, K.C., appeared before the Circuit Court on Tuesday on behalf of an Indian, Mahomed, who had been refused admission to land at the port. The man, he said, had a certificate, but the Immigration Officer complained of discrepancies between the certificate's dates and the dates which the man himself fixed.

Counsel argued that the man, being in possession of a certificate, had a right of entry. If the officer questioned the *bona fides* of the man, they could prosecute him under Section 37.

"Suppose he be 5ft. 4in. high, and the certificate put the holder of the certificate as a man of 6ft.?" his Lordship suggested.

"That only goes to show there has been an error in describing the man. A wrong description upon it does not make a certificate void."

His Lordship said the fundamental point was that these certificates were not transferable documents. They were given only to a certain applicant, and the only person who could legally possess any particular certificate was the man to whom it was issued.

"Still," said Mr. Laughton, "the section says a man must simply be the possessor, and if he is the possessor we are not to suspect him of fraud."

Reviewing the argument, his Lordship said that the point about prosecution under Section 37 was untenable, and there was a fatal objection to Mr. Laughton's contention as to the certificate giving unchallenged admission. These certificates would be liable to gross abuse if it were not in the power of the officer to make inquiry as to whether the person physically holding a certificate was

the person to whom it was issued—the person who legally possessed it. All he could do was to ask the officer to give an assurance that, should the applicant desire to produce further evidence, he would have an open mind and consider the matter.

[NOTE: It is one thing for an Officer to satisfy himself whether the person physically holding a certificate is the person to whom it is issued, but it is quite another for him to go into details as to how the Department came to issue it. This, we contend, is not the officer's business. We have since learnt that Mr. Laughton has been able to satisfy the Immigration Restriction Officer, by means of witnesses, and the man has been admitted.—Ed. I.O.]

Dr. Murison's Charges

A Serious Indictment

Dr. Murison, Medical Officer of Health for the Borough of Durban, writes to us, under date the 10th instant, as follows:—

"I duly received your communication of the 28th ultimo, in which you enclose a cutting from the *Natal Mercury* referring to my evidence as given before the Tuberculosis Commission in Durban.

"My evidence as reported in the local papers does not give by any means a correct résumé of my evidence, and, in some cases, statements attributed to me are at absolute variance with what I had stated.

"You, however, particularly allude to that part of my evidence where I refer to the untruthfulness of Indians. I have to regret that, so far as this statement is concerned, I am more or less correctly reported. So far as questions affecting *Public Health and sanitation* are concerned, all the Indians in Durban whose word I would implicitly trust, in connection with these subjects, could be counted on the fingers of one hand, and it was in connection with such questions that my evidence before the Tuberculosis Commission was based.

"Probably, owing to our Indian population not being educated on Public Health questions, particularly those relating to Infectious Diseases, they do not appreciate the visits or advice of Sanitary Inspectors and others to their premises. From a somewhat intimate knowledge of the Indian population of Durban during the past ten years, the conclusion has been forced upon me that, in matters dealing with Public Health and sanitation, it is impossible to obtain truthful replies from this race.

"Our present Smallpox outbreak in Durban started amongst the Indian population. When the man was dying, he was secretly removed to Prospect Hall, and died there, and only on his death was the case discovered. Since

then other cases have occurred at Prospect Hall, undoubtedly due to the infection derived from this man. Every possible obstacle was put in the way of obtaining any information about the patient; whatever statement was made was proved to be absolutely without foundation, and the loss of life and expense both to Government and to this Corporation might have been materially lessened, if not altogether obviated, by truthfulness, on the part of those who were concerned in nursing this man, and removing him to Prospect Hall, and of his attendants there. An Indian doctor was called by someone to see this man, but, up to this date, I have been unable to find out who sent for this doctor. It was certainly not the patient himself, for by that time he was dead.

"If you will call at my office any day, and, should an Indian case of Infectious Disease have been notified, we will both visit the premises, and you will get an illustration of the lying capabilities of the Indian demonstrated to you on the spot.

"I always regarded it as a form of lying on the part of the Indians when they would rather remove from the house where an Indian had died from, say, plague, a father, mother, or brother, and deposit the body at some distance from their dwelling, in order to avoid detection. I could go into very gross cases of lying on the part of Indians which have brought trouble—perhaps death—to other people, and which need never have occurred had truthfulness been a characteristic feature of Indians when questioned in matters of Public Health."

[We refer to the above letter in our leading columns.—Ed. I.O.]

Transvaal Provincial Council

The Locations Question

On the 9th instant, the Transvaal Provincial Council resumed in Committee on the Local Government Draft Ordinance clauses, Mr. Kleinberg, taking the chair.

Clause 66, giving Municipal Councils the power to lay out lands under its control, locations for natives, and make by-laws for same, was deleted.

Mr. Brammer, M.E.C., said they had been told by the Government that it would be *ultra vires* for them to insert such a clause in the Bill. The Union Government had undertaken to bring in legislation at the earliest possible moment to give local authorities all the powers required and contained in the Draft Ordinance before the Council. The Government had hoped to bring in a Bill for that purpose during the past session, but there had not been time.

Mr. Lane said he thought the Council ought to insert the clause in the draft and send it to the Governor, in order that the higher authorities might understand once and for all what was the feeling of the Transvaal Provisional Council on this matter. They should make it clear to the Legislative authority what their feeling was, because if there was one thing which should be dealt with it was this matter of the segregation of natives and the establishment of locations. The police, the Municipality, and the Provincial Council had no power in this matter, and the result in Johannesburg was that the white youth of the town were parading the streets of the town every Sunday afternoon with sticks and kerries, in order to fight intoxicated and semi-intoxicated natives.

Mr. Lunnon regretted the fact that they had no power to move in this matter, but he would not urge the Council to insist on the clause, because, if they passed it, it would in all probability make the draft a renewed Bill, and their work would be futile in regard to that consolidating Ordinance before the Council. He hoped the Council would not be so fatuous as to follow the advice of Mr. Lane. At the same time, he thought they should make strong representations to the Government, in order to get legislation on this important matter.

Major Allan said that, at the present moment, Municipalities had certain rights in regard to natives, and he thought they should be very careful about those rights. He would like to know on whose advice the Executive were acting in this matter of withdrawing the clause.

Mr. Stallard said he was in favour of deleting the clause. At the same time, it was absurd to call an Act a consolidating Act when it did not contain the powers dealing with the necessary restrictions in regard to black people and Asiatics, which were so absolutely necessary in this country. He expressed the hope that, even now, it was not too late for the Executive to consider whether it was worth proceeding with what was certainly not a consolidating Act.

"An Impossible Situation"

Mr. Glaeser said he accepted the statement of Mr. Brammer, but he asked him for an explanation as to why, in the schedule of the draft Bill, they repealed the articles of the Ordinances under which their existing rights were safeguarded. If they had the right to repeal, surely they had the right to legislate in this matter.

Mr. Lane spoke along the same lines, and

Mr. Freddy thought they had got into an unfortunate and almost impossible situation, and one which did not reflect favourably on that Council. If they proceeded as they were going on, they would not produce a consolidating Bill, and if they insisted upon passing the clauses which it was

proposed to delete they would be making themselves a laughing-stock by trying to do that which they had not the power to do. The whole situation was an impossible one, and he saw no way out of it.

Mr. Constable pointed out that the control and administration of natives and Asiatics was vested in the Union Government by the Act of Union. It was disappointing that they could not give effect to their wishes in this matter, but it would be absurd to work themselves into hysteria on a matter which was reserved for the Union Parliament to deal with.

Col. Furse regretted to hear that the clause before them was *ultra vires*. He would like to see them go ahead in this matter, but after all they must be reasonable, and as they had no power to pass it he would vote for the motion to delete it.

Mr. Lockie entered a strong protest against the deletion of the clause, and urged that, whether it was *ultra vires* or not, it should be passed all the same. (Laughter.) He intended to vote against its deletion from the Ordinance.

Mr. Brammer, M.E.C., in reply to discussion, said the Executive had done all it could to impress on the Government the necessity for legislation on this matter. He was assured that Government would do this at the earliest possible moment. In the meantime nothing could be repealed, and all the powers local authorities possessed would remain.

The Administrator explained that a draft enabling Bill dealing with this and other matter was being prepared by the Minister of Native Affairs, and he hoped it would be published in a very short time.

Mr. Stallard said if the Draft Bill could be tabled it would go a long way in guiding the Council in its decision.

The motion to delete the clause was carried by a large majority.

Discussing clause 67, making provision for the tenure of plots in locations and Asiatic bazaars, Mr. White urged the leaving out of the clause until powers were obtained to make the clause operative.

Mr. Ware supported this view, and said the Administration should be consistent. If he opposed the one he should oppose the other. What was the good of empowering a Council to spend money and lay out locations when there was no power to compel natives to live there?

Mr. Lunn supported the retention of the clause, pointing out that many coloured persons desired locations to live in. He, however, would advocate the introduction of the word "exclusive" before "occupation of coloured persons."

Mr. Lunn, having moved an amendment to that effect, Mr. Brammer accepted it.

The clause was then passed.—*Trounau Leader.*

The Debate on Indentured Labour

In the Viceroy's Council

(Continued from page 240)

THE HON'BLE MR. GOKHALE continued: "Then, Sir, my Hon'ble friend said that whatever abuses there might have been at one time, there were no serious abuses now. I will mention to the Council certain facts brought to the knowledge of the Committee by one of the witnesses, Mr. Fitzpatrick, to whom Mr. Fremantle has himself referred. Mr. Fitzpatrick mentions two cases of serious abuse and they are both of them really significant of the feeling which still prevails in the colonies on the right of indentured labourers to proper treatment. Both cases, it should be remembered, were tried in Courts, and in both cases convictions were obtained. This is what Mr. Fitzpatrick says:

'To put it briefly. Four overseers on Hermitage Estate, Trinidad, beat several indentured emigrants, and amongst them a woman. One of the male immigrants laid a charge of assault and battery and the overseers were fined 10 shillings each.

'One of the blows received by the female immigrant was on her abdomen. She being pregnant at the time, abortion immediately took place, thus endangering her life.

'The immigration authorities for so serious an offence were satisfied to lay a charge against the overseer for the minor charge of assault and battery. The Magistrate fined the accused £2 only and £3 as compensation.

'The charges for beating the other two immigrants were withdrawn by the Inspector. On the 29th September, four immigrants were charged for assaulting an overseer. They were not fined but sentenced to three months' hard labour.'

"I will leave it to the Council, Sir, to say, after this, if there are now no abuses under the system.

"Then, Sir, the Hon'ble Member says that serfdom exists even in India. If that is so, the Government should deal with that at once. I do not know of any instances of serfdom that may exist in this country. But if serfdom does exist here, by all means let it be put a stop to at once. We must distinguish, however, between the kind of serfdom that Mr. Fremantle mentions and the serfdom that the system of indenture imposes upon indentured people. In the cases which the Hon'ble Member mentions, is there the right of private arrest? Are there imprisonments with hard labour for negligence, for carelessness, for impertinence, or for things of that kind? That really is the essence of my complaint about

the system. The Hon'ble Member has told the Council that he could not understand why the non-official Members of the Council should make so much fuss about this matter. He did not say it in so many words, but that is what he meant. But practically the same thing was said when proposals to abolish slavery were first brought forward. The friends of the planters in the House of Commons, when the question was brought forward there, said that the slaves were contented and they could not understand why the abolitionists wanted to disturb the contentment and the harmony of their lives. The Hon'ble Member said that Indians in the colonies certainly would not thank me for bringing forward this Resolution. Sir, I am quite content that he should earn their thanks by opposing the Resolution. Be his the thanks which the champions of slavery expected to receive from those who were anxious to continue in slavery! Be mine the denunciation, with which the advocates of abolition were threatened by those champions at the hands of slaves, unwilling to be free!

"One more remark of Mr. Fremantle's I must notice. He mentioned the fact that 475 returned emigrants went back again last year, as evidence of the satisfactory conditions of life that prevailed in the colonies for indentured people. But 475 out of how many returned emigrants? If things were really attractive there, why should not a larger number go? I remember to have read in this report (Sanderson Committee's report) an explanation as to why a few men, after coming back to India, again return to the colonies. It is because these people, having stayed for a number of years in the colonies, find it impossible to get back into their old grooves of life in India, and after spending some time here and there, and not knowing what else to do when their savings are exhausted, they again go to the colonies in a spirit of venture. The Protector and the planters, however, do not want them. Indeed, their attitude towards such returned emigrants came out very well in the evidence of Commander Coombs. And, curiously, it was my Hon'ble friend, Mr. Fremantle, who, in his examination of Commander Coombs, brought out the fact that Protector and planters do not like to receive returned emigrants, as it is feared that they know the system too well and are sure to poison the minds of other emigrants on the voyage. Mr. Fremantle summed up this attitude in these words:—

'It sounds rather as if you wanted to keep the people, who come out, in the dark as to the conditions in the colony if you discourage returned immigrants.'

"I am therefore surprised that he should mention the fact of these 475 returned immigrants going back as a sign that the system was satisfactory.

"Now, Sir, I will say a few words in reply to what the Hon'ble Mr. Clark has said. I am thankful to the Hon'ble Member for the promise that he has given of inquiring into why the fact of the penal nature of the contract is not mentioned in the agreements. I hope that the inquiry will be satisfactory and that this fact will be prominently brought out in all future agreements. The Hon'ble Member wondered how I could attach any importance to the fact that emancipated negroes scorned to come under the indenture system, and how from that I concluded that there was something servile about the system. Now, Sir, any man who goes through the third volume of the Sanderson Committee's report will see what opinion the emancipated negroes have of the system. In Jamaica there is plenty of emancipated negro labour, but the emancipated negroes require higher wages than what are paid to indentured Indians, and the planters are not willing to pay them because their profits are reduced if higher wages are paid. And what is the result? The negroes are emigrating from Jamaica. The Baptist Union of that colony has pointed out in one of its representations that the emancipated negroes there are being forced to emigrate elsewhere for want of employment. They do not get the wages they want; they cannot be satisfied with the wages offered to them; and therefore they are compelled to emigrate from the places where they were born, and where they have spent all their lives. The Council will thus see that the indenture system is not good enough for them; and I am quite justified in drawing from this the conclusion that it is a system unworthy of free or even emancipated men, and I think that that is a sufficient condemnation of the system.

"Then, Sir, the Hon'ble Member said that emigrants might be ignorant of the conditions under which they would have to live, when they start, but things are explained to them when they land.

"What is the good of explaining things to them when they are ten thousand miles away from their homes? If they were explained before they started, then that would be something.

THE HON'BLE MR. CLARK: "The Hon'ble Member has misunderstood me. I said that the terms of the contract were explained to them when they were registered and again when they came to the depot before they sailed."

THE HON'BLE MR. GOKHALE: "I understood the Hon'ble Member to say that the things were explained to them when they reached the colonies. In any case the penal nature of the contract is not explained to them here, and that is my main argument. Then the Hon'ble Member told us that these laws of the colonies dealing with indentured labourers were laws

which had received the assent of the Government of India."

THE HON'BLE MR. CLARK: "I am sorry to interrupt the Hon'ble Member again. Colonial laws do not receive the assent of the Government of India. What I said was that if we found that the laws and their operation were open to objection, we could always stop emigration."

THE HON'BLE MR. GOKHALE: "I am sorry that I was not able to hear quite clearly what the Hon'ble Member had said, and I mentioned the impression left on my mind. However, I will mention one instance of how laws passed in the colonies are often approved by the Government of India as a matter of course. The law in Natal which imposes the £3 annual tax on ex-indentured Indians was passed in 1895, and it was approved by the Government of India. I am quite sure that the approval could not have been deliberate. There was then no separate Department of Commerce and Industry, and the thing must have gone through the ordinary routine, some Under Secretary saying that he saw nothing objectionable in the Act, and thus the Government of India's approval must have been notified to the colony. Well, that is the way in which laws are approved; and that is also the way their operations are watched from this distance. The Hon'ble Member also said 'there is a provision in the statutes for complaints being heard, that the Protector goes round in many places to hear complaints. Commander Coombs tells us that he visits the estates three times in the year. And what does he do? Before he goes, he sends a notice to the manager, and when he goes round, he is accompanied by him. Under these circumstances how many people will come forward, in the presence of the planter, to lodge complaints before the Protector, who visits an estate after giving proper notice to the manager and after the manager has had time to set everything right? Sir, the whole thing is on the whole a more or less make-believe sort of thing, and we cannot attach much value to it.

"Referring to the argument used by the Hon'ble Sir Vithaldas Thackersey that India wants all her labour for herself and she cannot afford to lose those who emigrate to the colonies, the Hon'ble Member says that such emigration cannot appreciably affect the labour-supply of India. But if the reduction in the labour-supply is so small, the benefit that India gets from the remittances of emigrants is also trivial; so really, both factors must be eliminated from our consideration of this matter.

"The Hon'ble Member holds that the colonies are a part of the Empire, and that, though the question of their interests does not directly concern us, it cannot be left out of account altogether on Imperial grounds. Well, Sir, if the colonies are a part of the Empire, we, too, are part of the Em-

pire. But do the self-governing colonies ever take that into account? What have they ever done for us and what obligation rests on us to take the interests of the colonies into our consideration and submit on their account conditions which, in essence, are not far removed from the servile? Moreover, if the people of India and of the colonies belong to the Empire, so do the emancipated negroes. But what happens to them? It is a heart-rending tale which is told in the appendices to the Sanderson Committee's report—that of the manner in which these neglected people are driven to emigrate from the colonies in which they were born, by want of employment.

Finally the Hon'ble Member objects to my comparison between this system and slavery. It is true that the system is not actual slavery, but it is also true that it is not far from it. The contract is not a free contract. You have here the right of private arrest, just as they had in the case of slavery. Moreover, the labourer is bound to his employer for five years and he cannot withdraw from the contract during that period. And there are those harsh punishments for trivial faults. Therefore, though the system cannot be called actual slavery, it is really not far removed from it.

"One word more, Sir, and I have done. The Government, it is clear, are not going to accept this Resolution; that being so, the Resolution is bound to be thrown out. But, Sir, that will not be the end of the matter. This motion, the Council may rest assured, will be brought forward again and again, till we carry it to a successful issue. It affects our national self-respect, and therefore the sooner the Government recognize the necessity of accepting it, the better it will be for all parties."

The Council divided:

Ayes—22.

The Hon'ble Mr. Subba Rao, the Hon'ble Raja of Kurupam, the Hon'ble Mr. Gokhale, the Hon'ble Mr. Mudholkar, the Hon'ble Sir Gangadhar Rao Chitambar, the Hon'ble Mr. Dadabhai, the Hon'ble Mr. Shafi, the Hon'ble Khan Zulfikar Ali Khan, the Hon'ble Malik Umar Hyat Khan, the Hon'ble Mr. Jinnah, the Hon'ble Mr. Bhurgri, the Hon'ble Sir Vithaldas D. Thackersey, the Hon'ble Pandit Mohan Malaviya, the Hon'ble Nawab Abdul Majid, the Hon'ble Raja of Partabgarh, the Hon'ble Raja of Mahmudabad, the Hon'ble Maulvi Shamsul Huda, the Hon'ble Raja of Digbapatia, the Hon'ble Maharajadhiraja Bahadur of Burdwan, the Hon'ble Mr. Bhupendranath Basu, the Hon'ble Mr. Sachchidananda Sinha, and the Hon'ble Mr. Haque.

Noes—33.

His Honour the Lieutenant-Governor of Bengal, the Hon'ble Sir Robert Carlyle, the Hon'ble Sir Harcourt Butler, the Hon'ble Mr. Syed Ali Imam, the Hon'ble Mr. Clark, the Hon'ble Sir Reginald Craddock, the Hon'ble

Major General Sir M. S. Grover, the Hon'ble Mr. MacLagan, the Hon'ble Mr. Porter, the Hon'ble Mr. Sharp, the Hon'ble Mr. Euthoven, the Hon'ble Mr. Wheeler, the Hon'ble Mr. Brunyate, the Hon'ble Sir A. H. McMahon, the Hon'ble Mr. Lyon, the Hon'ble Mr. Saunders, the Hon'ble Sir James Meston, the Hon'ble Mr. Gordon, the Hon'ble Surgeon General Sir C. P. Lukis, the Hon'ble Mr. Fremantle, the Hon'ble Mr. Vincent, the Hon'ble Mr. Carr, the Hon'ble Mr. Arthur, the Hon'ble Mr. Madge, the Hon'ble Sir C. W. N. Graham, the Hon'ble Mr. Phillips, the Hon'ble Mr. Meredith, the Hon'ble Mr. Gates, the Hon'ble Mr. Slacke, the Hon'ble Mr. Charles Stewart-Wilson, the Hon'ble Mr. Dempster, the Hon'ble Mr. Kenrick, and the Hon'ble Mr. Kesteven.

So the Resolution was rejected.

The Present Position

Correspondence with the Government

On the 25th ultimo, Mr. Gandhi wired to the Minister of the Interior as follows:—

"View prorogation Parliament, may know Government's intention regarding Immigration Bill and future working settlement?"

On the 6th instant, the following letter was addressed to Mr. Lane, Private Secretary to the Minister of the Interior, by Mr. Gandhi:—

"I see that you are in Pretoria now. As the matter was rather urgent, I sent a telegram on the 25th ultimo, addressed both at Capetown and Pretoria, inquiring about the Immigration Bill. Whilst I am anxious not to worry General Smuts, I think that I am bound to satisfy the many inquirers who have been asking me about the measure. Is it now possible to let me know what the Government's intentions are regarding the Bill and the future working of the provisional settlement?"

The Acting Secretary for the Interior replied, on the 16th instant, as under:—

"Referring to your letter dated the 6th instant, addressed to Mr. Lane, and previous correspondence relative to the matter of the Immigration Restriction Bill introduced during the last Session of Parliament, I have the honour, by direction of the Minister, to inform you that the Government was most anxious to secure the passage of the Bill and that it was with regret that it was found eventually impossible to carry the matter to a conclusion.

"I am to add that an amended measure will be introduced during the course of next Session, and that, in the meanwhile, it will be necessary to continue the administration of the

existing legislation on the subject as in the past."

On the 12th instant, Mr. Gandhi again wrote to the Minister of the Interior as follows:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 16th instant, in answer to my communications regarding the Immigration Restriction Bill, for which I beg to thank you.

"I understand your letter to mean that the provisional settlement of last year is to continue, pending passage of satisfactory legislation contemplated by the settlement. I take it, therefore, that a certain number of educated Asiatics will be admitted for this year in anticipation, as was done last year. On receipt of your letter, names of educated Asiatics for entry into the Province will be submitted to the Government for permits."

The Anti-Asiatic Agitation

Another "National" Convention Advocated

The East Rand Express, in the course of a leading article, deals with what it calls the "Asiatic Danger" as follows:—

It may be remembered that the last Convention was held in Pretoria about eight years ago, the movement being inaugurated by the East Rand Vigilance Association and taken up by every other representative body in the Transvaal. Since that date much water has flowed under the bridges. The moral effect of the Convention was very great, despite the fact that the Johannesburg papers, with their usual sagacity, gave the proceedings a report not equalling in space the record of many police cases. Many of the representatives were town councillors and were later elected to Parliament, where they carried out, as far as they could, the resolutions passed at the Convention. As a result the legislation of the country has been favourably influenced in the direction of greater restriction for Asiatics, and this despite what must be conceded to be a plucky and determined fight on the part of the Indians. Fortunately the Asiatic question is one of the few in which the issues are direct. Whatever sympathy might be felt with Indians as Indians, the fact remains that in South Africa there is not room for Asiatics if whites are to make a living, and as the whites were here first and have colonised the country, the Asiatic must not be allowed to appropriate the fruits of his labours. At bottom, the whole question is economic, and as governments all over the world are being brought face to face with economic questions and being forced to solve them, the Transvaal was certainly

wise in doing its best in that direction. Since the introduction of the legislation which has had the effect of limiting the activities of Asiatics in the Transvaal, Union has come about, and has opened up a number of fresh problems in dealing with coloured races. It is evident that if a Convention is called again it will have to be a Convention of the Union and not one of a province. The Union Parliament apparently is making up its mind to introduce fresh legislation on the topic, and it will have to be influenced in the same way the old Transvaal parliamentary institutions were influenced—by a strong lead from the people. Experience shows that Cabinets are apt to be weak unless they know they have public feeling behind them. On one historic occasion, after General Smuts had said he never, never would climb down in regard to Asiatic registration, he descended like a landslide, much to the disgust of all white citizens of the Transvaal, and history has a nasty habit of repeating itself. We must guard against any possible weakening on the part of the authorities.

The Boksburg Case

The recent decisions in the case of the *Government v. Ritch and Bhyat* and the Boksburg North case show that Asiatic trading and residence in either Boksburg or Boksburg North is prohibited, and that extent, apart from possible appeals, the victory is won. But it would not have been won had it not been for the public spirit of the inhabitants. Not only have Boksburgians held public meetings and worked extremely hard to clear the Asiatics out, but they have subscribed a very large sum of money from their own pockets to the same end. Under these circumstances, while agreeing to the full with the suggestion that a Convention be held, we do not see that the towns called upon to shoulder the expense and do all the organising for a Convention on so extensive a scale as would be necessary for the whole of the Union. The town might start the ball rolling, but it is up to other communities to do the organisation and finance the Convention. In the case of the *Government v. Ritch and Bhyat*, we have shown other Government stand townships that under the existing laws they can get rid of the Asiatic if they will only take the pains, and have enforced a similar lesson in regard to private townships in the case of Boksburg North.

Contents

	Page
The Natal Case Concluded	243
German Location	244
The Anjuman Esha A-Tul Islam	245
From the Editor's Chair	245
Domicile Certificates	245
Dr. Murbath's Charges	246
Transvaal Provincial Council	246
The Debate on Indentured Labour	247
The Present Position	249
The Anti-Asiatic Agitation	249

ફેક્ટરી મુલતમા મહાન ફેક્ટરી પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતા ખાતે જુલુ અને સસ્તુ ખાતુ. અમે અમારા કાળા અનુભવ પછી ફેક્ટરી વેપારીની અંખુ માટે અમર માપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં ફેક્ટરી રકમની સ્ટીલ ટુકો (ટેબીન તથા કાફર ખરતા લાવકની) તથા ફેક્ટરી રકમના મજુઓ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ઇલેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા સારા છે. અમારે અમાના ઓરડા પર પુરતું ખાન દઈ સારી પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે ફેક્ટરી બનાવના વેપારીની ફુકાને અમારો માલ જોશો, આ રૂબરૂમાં આવી આની કરશો, પાછલ લીસ્ટ માટે લખો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minar Street, Newtown

INDIAN AFRICAN LINE

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ રેલીઆફી!
ફેશ જનારાઓને

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ રેલીઆફી!
ખુશ ખબર

૧૭ લગ્નને કસકતતા પહેાંચશે.

ટીકીટ સસ્તી.

સ્ટીમર સલામીસ ટન ૪૫૦૮

આમરે તા. ૫ આગસ્ટના અને આવી પહેાંચશે, અને તા. ૧૦ આગસ્ટના કસકતતા માટે કમી નશે.

ફેશ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને લાલજાયા સહીત જનારાઓને મટે ફેસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસમાં તેમજ ડેક પેસેન્જરો સાર ફાલકઓમાં વધી સારી સવચ્છ છે. ફેશ ખલાસી છે. અને ઓપીસરો બહા તથા માલાજુ છે.

પાસેજરોને જાણેથી કસકતા થઈ યુનર્લ અથવા સુસ્ટ માટેની ટીકીટ આપવામાં આવશે. કસકતા બંદરે ઉતવાવાની બીજાક વધીક નથી. વધુ વિવત નીચેને સરનામે મળે કસશે.

જુલુ સદર. વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ.

કાચનથી લીધી કલકત્તા સ્ત્રીવા નીચે જવ જશે.

સ્ટી. "સલામીસ." ૪૫૦૮ ટન. તા. ૧૦મી ઓગસ્ટના આમરે.

ડીવિલ બાલવે,

De Waal Balwe

Field Street, DURBAN.

અને

ઈ. એમ. પારેખ,

૭૬-૭૮ કમરેસીયલ રોડ, ડરબન.

Tele. Add. 'PARUK,' DURBAN

સાકાઈના ફેક્ટરીઓ

શિલામી બાજીને એવા લાયક ટુશી એમપાયરની મનવારો, કારકલેનસના દરીયા ઉપર અને ઈસ્લામાં ટુશી બહાદુરોએ મોઢવે લી તેણેનો દેખાવ, એ શિવાય તરેક તરેક ના રંગીન ફેક્ટરીઓ હમલુજ આવેલ છે ડોમત નકલ રની ઓ. ૧/- બરમા હલ ઉપરની રફ. ૬/- મળવાનું ટેકાનું:

A. C. H. CASSIM,

-Banhoek Road, Stellenbosch, C.P.

ફ્રેટ અને વેલ્ટેબલ

ફેક્ટરી બંદરુ' ફ્રેટ અને વેલ્ટેબલ શ્રીફાવત લાવથી ખરીદ કરી રેકરેથી સાકાય આફ્રી કાના કાઢ થજુ બાજમાં, ઓરડર મળવેથી સફાઈદાર પેકીંગ સાથે ટુશ મોકલી આપવા માં આવે છે. ઓરડર મોકલી ખાતી કરો.

Best Fruit and Vegetable—good packing Cash with Order.

Write:—JALA BAHAI, Fruiterer,

P.O. Box 501, 86 Queen St., DURBAN

જાણ બાજાઈ, પી.ઓ. બોક્સ ૫૦૧, ડરબન.

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade: Stock about £350; Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં ફુકાન વેચવાની છે.

હીલ અને વેરીયો સાથે આ ફુકાન સાથે વેપાર કરે છે. સ્ટોક આકરે પા. ૩૫૦. માલ લાકસે-લ છે.

લખો: બોક્સ ૯૧૪, ડરબન.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા

શુભરાતી આપાંતર સાથે

સોનેરી પુલુ અને શ્રી ભગવાનની

હળી સહીત

કિંમત રી. ૧/- દપાલ સાથે

જસમાની મરખી

કિંમત: પેન્ડી ૧

દપાલ ખરચ: અરખી પેન્ડી

લખો:

ઈંદરનેશનલ પ્રોડીઅ પ્રેસ, હીનીકસ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

E. S. Coovadia,

General Wholesale Merchant,

c/o 22nd and Krause Street,

Vrededorp. 'phone 1946

P. O. Box 2870

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રસ્તુત ૧૦ મુ.

ફીનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૨૦ મી જુલાઈ ૧૯૧૨.

અંક ૨૯.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૦ જુલાઈથી, તા. ૨૬ જુલાઈ સુધી, ૭૦ સં ૧૯૧૨

હિંદુ—દ્વિતીય અષાઢ સુદી ૭ થી દ્વિતીય અષાઢ સુદી ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુચકમાન—તા. ૫ સાળાનથી તા. ૧૧ સાળાન સુધી ૧૩૩૦ હિજરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. મા. તા. રો.	સુચકમાન	સુચકમાન
				ક. મી.	ક. મી.
કની.	૨૦	સુદ	૭	૫૧૨૬૫૦	૫૧૮
રવી.	૨૧	"	૮	૬૧૩૬૪૮	૫૧૮
સોમ.	૨૨	"	૯	૭૧૪૬૪૮	૫૧૮
મંગળ	૨૩	"	૧૦	૮૧૫૬૪૮	૫૧૮
બુધ.	૨૪	"	૧૧	૯૧૬૬૪૮	૫૨૦
ગ્રહ.	૨૫	"	૧૨	૧૦૧૭૬૪૮	૫૨૦
શુક્ર.	૨૬	"	૧૩	૧૧૨૮૬૪૮	૫૨૧

અવકાશિકા

દાકતર મ્યુરીસનનું તહેમત	૪૨૬
નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનની હાકમારી	૪૨૬
ન્યાય કાંબોળી જરૂરીયાત	૪૩૦
દેસ મફતવેત કર	૪૩૦
મી. લાલહત અને મી. રીય સમિતે	૪૩૦
કેસ...	૪૩૦
સરકાર સાથે પત્ર વહેવાર	૪૩૨
ઉપરાષ્ટ્રની સલામમાં દ. આ. ના હિંદી	૪૩૨
એલેક્સાન્ડર	૪૩૩
નાવલીઆ કેસ	૪૩૩
હિંદી કેમપરનું કલંક	૪૩૪
પરજીવ	૪૩૪
ઈંગ્લેન્ડની સલામ	૪૩૪
સ્વીમરોની આપલવ	૪૩૪
દુમાળ ફંક	૪૩૬
હિંદુસ્તાની સમાચ	૪૩૬
સ્વેચ્છામાં ભેટીવાડીનું પ્રદર્શન	૪૩૬
નવરમેંટ મેજિસ્ટ્રેટની નોટીસ	૪૩૭
અંગ્રેમન ઇસાવલ્લ હિંદુઓ	૪૩૭
રવળન ઈ. એ. ઈન્ડીયન	૪૩૮
હિંદી સુધારાની પ્રતિબદ્ધતા	૪૩૮
લોકમાન્ય તીલકના વિચારો	૪૩૮
હિંદુસ્તાની અમરો.	૪૪૦
કેપ્ટાઇન યુ. હિંદુ એસોસીએશન	૪૪૧
અન્ય સાધ...	૪૪૨

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૨૦ મી જુલાઈ ૧૯૧૨

દાકતર મ્યુરીસનનું તહેમત

દાકતર મ્યુરીસને ડરબનના હિંદીપર જુલાઈનું ને તહેમત મુક્યું છે તે વિષે અમે જવાબ માગતાં જો જવાબ તેણે આપ્યો છે તે સમજવાને વિચારવા જોવો છે. તેમના જવાબથી કંઈ આપણી કામ ની સામે જુલાઈનું તહેમત સામેત થઈ શકતું નથી. પણ તેટલો જવાબ કરીને આપણે કાંત નથી રહી શકતા. દાકતર મ્યુરીસન ને દાખલા આપે છે તે તો આપણે કબુલ કરવા જોઈએ. કેટલાક હિંદીની ટેવ કરતાં છુપાવવાની, અમંસ દારોને ખોટા જવાબ આપવાની જેમ, તેવી આદત આપણામાંથી જવી જોઈએ. ધણી વેળા માણસ ખીકથી જુલું બોલે છે. ખીક અચાનક પરીણામ છે. એટલે અચાનક જામ તો ખીક જાય, ને ખીક જાય તો જુલું જાય. જેમકે સીતળાનો કેસ જાહેર કર્યું તો આપણુ ને મારી નાખશે, અથવા ઇસ્પીતાલમાં હાજરી કરશે, એવી અચાનકા ને તેથી થવી ખીકને લીધે આપણે કેસ છુપાવીએ. અહીં જેતાં કાંઈ મારી નાખતું નથી, અને આપણામાં રામ હોય તો ઇસ્પીતાલમાં કાંઈ હાજરી કરી શકતું નથી. તો પછી ડર કાને રાખીએ? વળી જુલું બોલીને આપણે કેસ છુપાવી શકતા નથી. ખરી ખીક તો જુલું બોલવાની હોવી જોઈએ. જુલું બોલ્યાં, કેસ છુપાવીએ, તે જાહેર થાય, આપણી ફજેતી થાય, આપણી ઉપર આરોપ આવે, અને આપણને સજા પણ થાય. વળી કેસ છુપાવ્યો હોય તો તેથી ઇસ્પીતાલમાં પણ વધારે હાજરી થાય, આપણાં સર્વાવકાલાં પણ ધસડાય. આવો વિચાર કરતાં આપણે સીપીએ તો આપણે ખીક રાખવાનું ધરવું ન રહે.

પણ જેઓ સલાવાળાઓને ઉતરવા વાળા છે તેમાંના ધણા તો અમારી આ

ટીકા જોનાર નથી. જવાબદારી માત્ર આજેવાનોની છે. આપણે સાચા હોઈએ, રહીએ ને ખીલ તેવા સાચા જોવાનું જોઈએ તો પણ કરી શકીએ છીએ. આજેવાનોની ફરજ છે કે તેમણે કામના મરીજ માણસોના પ્રસંગમાં આપણું ને રહેવું, તેમને વારંવાર ખરો રસ્તો બતાવવો, ને પોતે તેજ રસ્તે ચાલવું. આમ કરી એ તો આપણી ઉપર એક પણ તહેમત આવવાનો અવકાશ ન રહે.

નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનની હાકમારી

ટ્રાન્સવાલના હિંદીની ઉપરની ધાડ નાતાલ ઉપર ઉતરવાનો સંભવ છે. મી. ક્રીન્સ તે તો ખીતરાઈ જ મથા જણાય છે. ખીતરાઈ વિના ખીલ મુજ ઉમેડવા ન માગે. 'ક્રીન્સ' એ ઈંગ્લેન્ડ સમીતોને અર્થ ખીતરાઈ એમ છે. સેકોની પાસે ડોમીસાઇલ હોય તેવાની પાસેથી પણ પુરાવા માગે છે. આ વેળા ધણાને તકલીફ અપાઈ. અમારે આજે મત છે કે ડોમીસાઇલ જેના હાથમાં હોય તેણે ખીલે પુરાવા દેવાની શરૂ ના પાડવી તે રહેશે તેના પોતાનો છે. એટલું સામેત કરવાને સહીપતરી આપન થશે તે આપવા. પણ તે ઉપરાંત જો કંઈ માગે તે આપવા ચોખ્ખી ના પાડવી. આટલું તો ફરકે કરવાનું રહ્યું. પણ આવું વાણું એક માણસ ઝીલી શકે તેમ નથી. તેમાં તો ડોમીસે ફિલ ચાલ સંભળ કરવી પડશે. પ્રથમ તો મી. ક્રીન્સ સાહેબને કામળ લખવાની જરૂર છે ને પછી ત્યાંથી દાદ ન મળે તો સરકારને. અમે જોઈએ છીએ કે ડોમીસને કામો કરવાનાં ધણાં છે. તે અધા તે કરશે એવી ઉમેદ રાખીએ છીએ.

સીમલાના ત્યાર સમયથી તા. ૧૨ મી જુલાઈએ રૂટ જણાવે છે કે અમારો ઉપર હિંદુસ્તાનમાં પ્રુફળ વરસાદ પડ્યો છે, અને જે ચોંટા દેશમાં રહી હતી તે દુર થઈ છે.

ન્યાય સંબંધી એક જરૂરીઆત

જ્યાં સુધી માણસોએ ન્યાય મળવા માટે કારણે ચડવાની રીત છેડી નથી, ત્યાં સુધી ન્યાયની કારકો હોવા પાયા ઉપર હોય, અને સંઘી બદલ ઇન્સાફ મળવાના હરેક સાધન હોય એ જેવી તેવી જરૂરી વાત નથી છતાં અહીંની નાનાના નાની તેમજ મોટામાં મોટી કારકોમાં એક ખામી જોવામાં આવે છે, જે બદલ ઇન્સાફ આપવાના કામમાં બહુ અગત્યના ધરાવનારી છે. આ ખામી તે પદતા હોદ્દી દુભાષીઆ (ઇન્ટરપ્રીટર) ની છે. આ મુલકમાં હોદ્દીની કેટલીક ભાષા બોલનારા હોદ્દી વસે છે. તેમાંના કેટલાક વારંવાર એક કે બીજા કારણસર કારકોમાં કામ લીએ છે. તે વખતે તેમને ન્યાયધીશ આગળ રજુઆત કરતાં બારે બહુચલુ વેડવી પડે છે. ફરીમાદી કે આરોપી હોદ્દીની માતૃભાષાનો જાણકાર દુભાષીઓ કારકોમાં હોતો નથી. તેથી તે ભાષા સિવાયની બીજી કોઈ હોદ્દી ભાષા તેને વાપરવી પડે છે. કેટલીકવાર દુભાષી આની ખામીને લીધે હોદ્દીની નહીં, પણ તદ્દન પરદેશી એવી અંગ્રેજી ભાષાનો તેને ઉપયોગ કરવો પડે છે. આમ કરતાં તે પોતાને કહેવાનો બાવારશ બરોબર દર્શાવી શકતો નથી. કેટલીક વખત એકની બીજી વાત જડજને સમજાય છે. આવી સ્થિતિમાં હોદ્દીને પુરો ન્યાય ન મળે, અને વખતે મોખ્ખો અન્યાય મળે એ કુદતી છે. આનું કારણ દુભાષીઆની ખામી એ છે. સરકાર અનેક બાબતમાં અનેક તરેહનાં બરખ કરે છે. તો તેની પહેલી દરજ છે કે અગત્યના કામ પણ બામને ન્યાય મળવાની ખામીનું કારણ હોય તે દુર કરવું. હોદ્દીની બધી માયાના દુભાષી આ કામ ન રાખી શકાય તોપણ તામીલ, હોદ્દી, ગુજરાતી એ અહીંની મુખ્ય ભાષા ના દુભાષીઆ તો તેણે હરેક કારકમાં બરખ રાખવા બેઠાએ. ફાંસી અને બીજી અંગીક સજા કરવાનો આધિકાર ધરાવનારી કારક આગળ બેઠતા દુભાષીઆ ન હોય તો મંજીર અધરમ થઈ જતાં જરા પણ ચાર હાથે નહીં. છતાં નાનાની સુગ્રીમ કારક જેવી અદાલતમાં એક જોગ સિવાય બીજા દુભાષીઆ નથી એવી બાબત અમારી આગળ આવી છે, જે ચોક્કસ નારીજ બાને છે. હોદ્દી અત્યેની સરકાર ની આ બેઠકારી દુર કરાવવાનું કામ હોદ્દીઓનું જ છે.

દેશ બકિતનો કર

જેમને દેશસેવા કરવાની છે તેમણે પૈસા, વખત, સુખ વિગેરે વધી બાબત નો ભોગ આપવો પડે છે. વળી તેમણે અનેક તરેહનાં સંકટ અને દુઃખો પણ સહેવા પડે છે. જેમને સરદેશ કિતની ખરી લગની લાગી છે તેઓ ઉપરની બાબતોને જરૂરપણ મણકવા વગર પોતાનું કામ કર્યે જાય છે, અને દુખ તથા આપદાનેજ સુખ અને શાંતિ બરાબર મની લીએ છે. છતાં તેમને પણ એક વાત સહેવી કઠણ પડે એવી છે. તે તેમને વહાલાઓને વિયોગ ભોગવવો પડે છે, અને કાંઈ વખતે તો છેલ્લી મુલાકાત કરી લેવી પડે છે એ છે. હોદ્દ જેવા પરરાજ્યની પુલસરી તથા આવેલા મુલકમાં દેશબકિત સાથે ઉપરની વિયોગના દુઃખ ની તત્તલ મેંચાં બેઠાએલી છે. આ બેશક સહેલી વધારે આકરી કસોટી થઈ પડે છે, છતાં જેમને પાતુલુમિનો ઉદાર કરો છે તેમને આ કસોટીએ અડધા વગર પણ છુટા નથી. વહાલાઓને દુઃખી જોવાં, ને મરણ વખતે પણ તેમની ફરી મુલાકાત કરવા ન પામવું તેને દેશ બકિત પરનો એક કર સમજવાનો છે. તે કર બરે છે તેઓજ ખરી સેવા કરી શકે છે. આ વિચારો દેશબકિત શ્રીયુત તીલક પર આવેલી છેલ્લી અદતથી ઉપજી આવે છે. તેમણે જન્મજૂમના પ્યાની ખાતર પૈસાની દરકાર કરી નથી. (આજે તેમનું કુટુંબ અલગત ગરીબી ભોગવે છે.) તેમણે દેશીભાષાઓની સેવા અરથે અનેક દુઃખ સહવાં છે, ને વરસો ની કેંડ વેડી છે. હાલ તેઓ ૬ વરસનો દેશવટો બરખમાં પુરો કરે છે. તે અધુરું હોય તેમ આજે તેઓ તેમની જહાવસ્થામાં સુખ દુઃખનાં સાથીદાર પત્ની ને ગુમાવી બેઠા છે. તેમના દેશવટાના દિવસથી તેમનાં ધરમપતિની તખીયત બમડી હતી, અને વિયોગ દુઃખથી રીયાઝ ને ૪ વરસે તેમણે દેહ છોડ્યો છે. શ્રીયુત તીલકને પોતાની ગેરહાજરીમાં થએલા પોતાની પત્નીના મરણની આદત સહિથી વધારે દુઃસહ લાગશે, છતાં દેશબકિતનો આવો સહિથી આકરામાં આકરો કર બરખમાં તેઓ મમરૂ થઈ તેવી તેમની હોદી સરદેશ પ્રિતી છે. પ્રજા તેમને આ આતમાં દિલાસો આપો, તથા તેમનાં પતિને સરસવાસ કરાવો. પતિ વિયોગથી પીડાતાં થએલાં શ્રીમતી સલ્લકામાયદના મરણમાં પણ તેમના પતિને પ્રિય એવી દેશબકિતનું હોદ્દ સિદ્ધાણ હોદ્દીઓ માટે સમાચેલું છે.

મી. બાયાત અને મી. રીચ સામેનો કેસ

વડી અદાલતનો મુકાદો

(બધા અંકથી ચાલુ)

આ કલમની રૂએ ૧૯૦૬ માં સરકારી નોટીસ નં. ૬૪૦ બકાર પાડવામાં આવી હતી, જેમાં ગવરનર અને તેના સલાહ કારેલી પરવાનગી બહેર કરવામાં આવી હતી કે : સરકારી ટાઉનશીપની અંદર ના જે ટાઉનશીપમાં ખાસ ચરતો નહીં રહેલી હોય તેને ૧૯૦૮ ના ટાઉનશીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટની ચરતો મુજબ કાઉન આંટ કાઢી આપવામાં આવશે, અને તે સાથે ટાઉનશીપ કારમ મુજબ કાઢી દેવામાં આવશે. મોમસને મજકુર થણ રેટેડે નું ડીડ બોર્ડ આંટ કરી દેવામાં આવ્યું હતું તે એજ કારમ મુજબ. આજ નોટી સને પ્રતિવાદીઓ ગેરકાયદે મણે છે. તે યો એ કારણ બતાવે છે કે તે નોટીસ ગવરનરને આંટ ૨૬ કરવાની અને જમીન ઉપર જે કંઈ સુધારો વધારો કરવામાં આવ્યો હોય તેનો બદલો બાખ્યા વિના તે જમ કરવાની સજા આપે છે, અને વળી તે કાયદામાં કોમીએડ કાયમ કરે છે. પહેલા વાંધાનો જવાબ એજ છે કે લીડ હોલ્ડ ધરાવનારને ફો હોલ્ડ ટાઉનશીપના વીને આ બધી ચરતો કણુલ કરવાની કંઈ ફરજ પાડવામાં નથી આવેલી, અને જમી વિપેની કલમ તો ચોખ્ખી રીતે ૧૯૦૮ ના ૩૫ તા કાયદાની કલમ ૧૩૦ ની પેટા કલમ ૨ માં કહેલી સજા ની અવજ્યા બનાવવામાં આવી છે. જમી કે એવી કાંઈ સજાની કલમ વિના ટાઉનશીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ મુજબનાં આંટમાં જણાવેલી ૧૩૦ મી કલમમાં કહેલી સજાનો અમલ કરવામાં અત્યંત મુશ્કેલી નડે કેમકે ૧૩૦ મી કલમમાં જણાવેલી ફાજદારી સજાનો અમલ ફો હોલ્ડ જમીનપર થઈ શકે નહીં, અને તે થી મુલકાની મેળવવામાં બહુ મુશ્કેલી પડે. તેમાં હલાજ માત્ર એજ કે જમી નો કુલમ મેળવવો. (જુ મે કમિશનર બોર્ડ માઇન્સ વિ સોલિમન વિગેરે ટી. એસ. ૧૯૦૭ પી. ૫૭). અને એમ લાગે છે કે ડીડ બોર્ડ આંટમાં ચોખ્ખી રીતે બતાવવામાં આવેલી ચરત અને એંટીએ સરકારને કંઈ કરવાની ફરજ પાડનારી કલમની વચ્ચે વણુદ બરેલો

વધાવત નથી. તે કલમ મુજબ પેટા કલમ ૧ ના કાંઈ માટે પા. ૫૦, અને પછી બીજી સુધી તે કાંઈ કાયમ રહે ત્યાં સુધી રાખના પા. ૫ ના હેઠળી સજા કર માવવામાં આવેલી છે. આ દલીલના ટેકામાં કંઈ મંજૂર ચર્ચા થયેલી નથી, પણ આ ક્રિયાને અમલમાં મુકનારા ધારાઓનાં ચેરવાળાઓ પછાત ઉપરજ અચાવતો આધાર રાખવામાં આવેલો છે. એવી દલીલ રજૂ કરવામાં આવેલી છે કે એ ધારાથી ચેરાઓ પર ન મુકાતી હોય એવી અટકાયતો કલરડ લોકો પર મુકવામાં આવે છે, અને ડ્રાઇનશીપ સ્વરાજ્ય આપવાના હેતુરસ પેટન્ટની રકમ કલમ મુજબ મજબૂર દાઉદશીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ સહેનશાહની મંજૂરી માટે નહીં મોકલતાં. અવર નરજ તેને મંજૂરી આપી હતી, અને તેથી તે કાયદો ખુદ આવી અટકાયતો નહીં મુકી શકે તેમ હોવાથી તેની રૂએ અનેલા ધારાઓ પણ એવી અટકાયતો મુકી શકે નહીં. દાઉદશીપ કાયદામાં ડ્રાઇનશીપ કાયદા કરવાનો હેતુ રાખવામાં આવેલ નથી, અને રકમ કલમ પ્રમાણે અવર નરને તે મંજૂર કરવા અચાઉથી સુચના મળી નહોતી, તેમજ સહેનશાહની મંજૂરી પણ તેમાં મેળવવામાં આવી નહોતી. રકમ કલમમાં કલા મુજબ થયેલું ન હોય ત્યાં સુધી તે કાયદો એવી સખ્તાઈ કરી શકે નહીં અને તે પ્રમાણે તેની રૂએ અનેલા ધારાને અમે પણ એવી સખ્તાઈ નો અમલ ચક્ર શકે નહીં એ વાતમાં ખણું વચ્ચે છે, પણ એ અચાવતો જવાબ એ છે કે મજબૂર દાઉદશીપ એમેન્ડમેન્ટ કાયદો કલરડ લોકોની પર કાંઈ પણ તરફની અટકાયત મુકતો નથી. કલરડ લોકો પર જે અટકાયત મુકાય છે તે અશ્વક કરીને ૧૯૦૮ ના સોનેરી કાયદાની ૧૩૦ થી અને ૧૩૧ થી કલમની રૂએ, કે જેને માટે સહેનશાહતની ખાસ મંજૂરી મેળવવામાં આવેલ. દાઉદશીપ કાયદામાં એમજ કહેવામાં આવ્યું છે કે કલરડ લોકોના સંબંધમાં સોનેરી વિલામ પર આવેલાં રેડેડોના ફી હોલ્ડ ટાઇટલો સોનેરી કાયદાની ખાસ કલમોના અમલ નીચે આવશે, અને તે કલમોની વિશ્લેષ તેનો ઉપયોગ નહીં કરવામાં આવે. સોનેરી કાયદાની રૂએ આ રેડેડો પર કલરડ લોકો કંઈ કલમ ધરાવી ન શકે, અને તેથી જખ્તીની કલમ તેઓને લાગુ પડતી નથી, પણ ચેરા લોકોનેજ તે સખ્તી લાગુ પડે છે. એટલે કલરડ લોકો પર સોનેરી કાયદાને આધારે જે કલમની પડે

છે તેજ ડીડ ઓફ ટાઇટલ આધારે પડે છે, અને જખ્તીનો અમલ તો જેઓ કલરડ ન હોય તેઓની પરજ લાયક છે; તેથી હેટરસ પેટન્ટને આધારે તે સખ્તી ચેરવાળાઓ છે, એવી પ્રતિવાદીની દલીલ પડી લાયક છે. જે કે ડીડ ઓફ ટાઇટલની ચરતોમાં અને સોનેરી કાયદાની ૧૩૦ થી અને ૧૩૧ થી કલમોમાં કેટલોક ઝીલ્લો તથાવત બેલક છે ખરો. (અહીં ચરતોમાં જખ્તીવેલા શબ્દો અને કલમોમાં જખ્તીવેલા શબ્દોને સરખાવવામાં આવેલા છે અને કલમો કરતાં ડીડની ચરતો કલરડ લોકો માટે વધારે આકરી છે એવું કાળીત કરવામાં આવેલ છે.) પણ તે ધારાઓ ચેરકાયદે અને તેથી ચેરવાળાઓ હોય તો પણ પહેલે પ્રતિવાદી કે જેણે પોતાનું ટાઇટલ તે ધારાની રૂએજ મેળવેલું છે, અને જેણે પોતાની જખ્તી તે જ ચરતોના અમલ તલે આવનારા ધણી પાસેથી મેળવેલી છે, તે પોતાની ટાઇટલ તેમજ અમાલિના ધણીની ટાઇટલ સામે ફરીવાર ઉઠાવી શકે ખરો? માલિકની ટાઇટલ સામે કાકુત વાધો ઉઠાવી શકે નહીં એ મુદ્દો કલારક વિ. નોરસમાઇનસ ના કેસમાં અરમવામાં આવ્યો હતો, અને એવું કસવવામાં આવ્યું હતું કે આપણા કાયદા પ્રમાણે તેમજ ઈંગ્લેન્ડ કાયદા પર માણે કાકુત માલિકની ટાઇટલ સામે વાધો ઉઠાવી શકે નહીં. મહાની વિ. જર્મિસ્ટન મ્યુનીસીપાલિટી (૧૬ માર્ચ, ૧૯૧૨) અને કાલાસીંગ વિ. જર્મિસ્ટન મ્યુનીસીપાલિટી (૧૬ માર્ચ, ૧૯૧૨) ના કેસોમાં એજ મુકાદાનું અનુકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. (અહીં તે મુદ્દો વધારે અજખુત કરવા કેટલાક બીજા કાયદાની ચારીકી કરેલા દાખલાઓ આપવામાં આવેલ છે.) જે અજખૂર ડીડ ઓફ ટાઇટલ છુટ આપનાર ધારા ચેર કાયદે હતો તો થોમસ તે સ્વીકારવાની ના પાડી શક્યો હોત. પણ એ ચોખ્ખું છે કે કાલના રૂપમાં તે ક્રિડ સ્વીકારીને, અને તેજ રૂપમાં તથા તેજ ચરતોમાં તેને રીચ નો નામ પર ડ્રાઇનશીપ કરીને તેની સામે વાધો ઉઠાવવાનો હક તેણે જતો કર્યો છે, અને રીચે પણ તેજ રૂપમાં તે ડ્રાઇનશીપ સ્વીકારીને અને બીજાને તે સુખત કરીને પોતાનો (જે ડીડ ઓફ ટાઇટલ સામે વાધો ઉઠાવવાને તેને કંઈ પણ સ્વતંત્ર હક હોય શકે તે) હક જતો કર્યો છે. (અહીં કેટલાક મુકાદાઓ દર્શાવેલ એવું પુરવાર કરવામાં આવ્યું છે કે કાંઈ પણ અજખ રેડેડોનેજ લાભ દેનારો હક જતો

કરી શકે ખરો, પણ બીજા બીજાઓને નુકસાન થતું હોય અથવા અલલ પહેાં ચતી હોય ત્યાં તે પોતાનો હક જતો કરી શકે નહીં) કારણમાં રજૂ થયેલા ડીડ આફ ટાઇટલ સંબંધમાં રેન્ડમેડ કાયદા કરવા સામે અથવા જખ્તીની કલમ પણ દાખલ કરવા સામે કંઈ ખાસ અટકાયત જખ્તીવવામાં આવેલ નથી. તે કાયદાની ૬ થી કલમ સરકારી ટાઇનશીપમાં આવેલા રજીસ્ટરડ રેડેડો હોલ્ડરને તે કાયદામાં જખ્તીવેલી રીત મુજબ ફી હોલ્ડ ટાઇટલ મેળવવાનો હક આપે છે. કલમ ૬૦ માં જખ્તીવેલું છે કે સરકારી જખ્તીનું ફી હોલ્ડ ડીડ ઓફ ટાઇટલ રૂપમાં થક શકાય, અને કલમ ૬૨ માં જખ્તીવેલું છે કે અવરનર તે ક્રિડ ચોક્કસ ચરતો કરીને આપી શકાય. મારાધારવા પ્રમાણે એ તદન ચોખ્ખું છે કે થોમસ તે રેડેડોનું ડ્રાઇનશીપ રીચને કરી આપવાની વેળાએ ડીડ ઓફ ટાઇટલ અટકાયત લાગુ ચરતો દાખલ કરી શક્યો હોત. સરકારને તેના પોતાના ઉપયોગ માટે, અથવા તો પાછળથી રીચના નામ પર તેજ ચરતોથી ડ્રાઇનશીપ કરી દેવા માટે થોમસે જખ્તીન આપી દીધી હોત તો તેને અટકાવી શકે એવું કંઈ મારા જખ્તીવામાં નથી. જે આ જખ્તીન સરકારની કલમ સ્વાધીનતામાં હોત તો ૧૯૦૪ ના પડ માં એડર્ડિનસમાં અથવા તે તેમાં કરવામાં આવેલા સુધારામાં એવું કંઈ નથી કે જે રીચને મજબૂર ચરતી જખ્તી નતાં ખત કરી આપતાં અટકાવે. જે દાઉદશીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટની ૩૭ કલમ પ્રમાણે લીલ હોલ્ડની મુદત પુરી થાય તો તે જખ્તીન સરકારનાજ કબજામાં આવે. તેથી કંઈ એવા નિરજુમ પર આવું છું કે ડીડ ઓફ ટાઇટલ તથા ડ્રાઇનશીપ જખ્તીવવામાં આવેલ અટકાયતો સ્વીકારવાને થોમસ અથવા તો રીચ મુખ ત્યાર નહોતા અને સરકાર તેઓની અરજ મુજબ ક્રિડ આપવાને મુખતવાર નહોતી એવું તથાને આપણી પાસે કંઈ કારણ નથી. જે કસવ વાદીના લાભમાં આપવામાં આવે છે, કે જેની રૂએ પહેલા પ્રતિવાદીનું કંઈ ક્રિડ ક્રેડ રક કરવાની દક્ષિણ અ. મુનિયનની સરકારને સત્તા આપવામાં આવે છે, અને પહેલા પ્રતિવાદી પાસે રેડેડોના કબજે મેળવવાની તથા બીજા પ્રતિવાદીને તેમાંથી બહાર કાઢવાની પણ સત્તા આપવામાં આવે છે, તેમજ કસવ અરજ પણ વાદીને આપવામાં આવે છે.

સરકાર સાથે પત્રવહેવાર

મુલતવી રહેલ બીલ સંબંધમાં

તા. ૨૫ મી જુને મી. ગાંધીએ મુદ્દી પ્રધાન ઉપર નીચે મુજબ તાર કર્યો હતો :—

“પાર્લામેન્ટની બેઠકો બંધ થવાથી હું જાણવા માહું છું કે ઇન્ડિયન બીલ સંબંધમાં, અને સમાધાનીના અવિષ્કારના કારણે સંબંધમાં સરકારનો શું ઇરાદો છે?”

તા. ૬ ડી જુલાઈએ મી. ગાંધીએ મુદ્દી ખાતાના સેક્રેટરી મી. લેનપર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો :—

“તમે પ્રીટોરીઆમાં હાથ છે તે જાણ્યું. બાબત અગત્યની હોવાથી મેં ૨૫ મી જુનનો તાર કેપટાઈન તથા પ્રીટોરીએ બે ઠેકાણે કર્યો, અને ઇન્ડિયન બીલ સંબંધમાં પુછાવ્યું. ૧૦૨૯ રમ ટકને ન કનેકવા માટે હું ચીંતાતુર છું, જતાં બીલ સંબંધમાં મને બધા તરફથી પુછવામાં આવે છે તેમને બારે સતો વખતો જોઈએ. બીલ સંબંધમાં અને મુદ્દી સમાધાનીના કારણે સંબંધમાં સરકારનો શું વિચાર છે તે જણાવવાનું હવે બનશે?”

તા. ૧૬ મી જુલાઈએ મુદ્દી ખાતાના આક્ટીંગ સેક્રેટરી તરીકે મી. એચ. બી. કોલેનો નીચેના કાગળ મી. ગાંધીને મળ્યો છે :—

“પાર્લામેન્ટની બેઠકો બંધ થવામાં આવેલ ઇન્ડિયન બીલની બાબત વિષે મી. લેન પરના તમારા તા. ૬ ડીના કાગળ સંબંધમાં તથા તે સંબંધી બીજા પત્ર વહેવાર સંબંધમાં મુદ્દી પ્રધાનની સૂચનથી માનપુરવક તમને જણાવવાનું કે બીલ પાસ કરવા માટે સરકાર બહુ ચીંતાતુર હતી, અને એ બાબતને અંત પર આવવાનું આખરે અસંભવિત નીવડ્યું તેથી તેને દીલગીરી થઈ છે.

વિશેષમાં જણાવવાનું કે પાર્લામેન્ટની આવતી બેઠકોમાં બીલને સુધારીને હાખલ કરવામાં આવશે. દરમ્યાન આ બાબત સંબંધી કાગડોનો જીતકાળમાં બન્યું છે તેમ અમલ કરવાનું ચાલુ રાખવાની જરૂર પડશે.”

તા. ૧૭ મી જુલાઈએ મી. ગાંધીએ મુદ્દી પ્રધાનપર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો :—

“ઇન્ડિયન બીલ સંબંધી મારા પત્ર

વહેવારના જવાબમાં મળેલા તમારા તા. ૧૬ મી ના કાગળની માનપુરવક પહેાંચ સ્વીકારે છું, ને તે માટે આભાર માનું છું.

તમારા કાગળનો હું એવો જરથ કરું છું કે મઠ સાલ ને મુદ્દી સમાધાની મધ્ય હતી તે, સમાધાની અનુસાર કરવા કારણ કારણે સંતોષકારક રીતે પાસ થયેલાં સુધી, ચાલુ રહેશે. તેથી હું માની લઉં છું કે મઠ સાલ બન્યું હવે તેમ આ સાલ માટે પણ કેળવાએલા એથી આ ટીકની અમુક સંખ્યાને હાખલ કરવામાં આવશે. તમારા કાગળ મળવાથી ટ્રાંસ વાલમાં હાખલ કરવાના કેળવાએલ એથી ચાલીકનાં નામ તેમને પરમીટ મળવા માટે સરકાર પાસે રજુ કરવામાં આવશે.”

ઉમરાવની સભામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દી

લોરડ એમ્પટીલની હીમાયત

વડી સરકારનું વલણ

લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે :—તા. ૧૭ મીએ લોરડ એમ્પટીલે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દી સંબંધી ચર્ચા ઉમરાવની સભામાં ઉઠાવી હતી, તેમણે જણાવ્યું કે આ સવાલે ફરીયા ચિંતા કરાવવા માંડી છે. હાલો વખત થયાં ને સમાધાની કાગડામાં હાખલ કરવાનું વચન આપ્યું છે તે ફરીયા મુળતવી રહી છે. વળી હવે એ સવાલ મી. શીક્સનના હાથમાં આવ્યો છે, જેઓ મી. રમટસ કરતાં દોઢી તરફ ઝોળા નજર થશે. દરમ્યાન માં ને સમાધાની થઈ છે તેના મુદ્દાને લગ કરવામાં આવે છે. આ સંબંધી કેટલાક હાખલાઓ લોરડ એમ્પટીલે રજુ કર્યા.

જવાબમાં હાલોનીઅલ પ્રધાન વતી લોરડ એમટે કહ્યું કે જે ને હાખલા પર વડી સરકારનું વચન ખેંચાયું છે તે દરેક પર તેણે વિચાર કર્યો છે, અને બંધાં બંધાં ઉપયોગી જણાયેલાં ત્યાં ત્યાં વચ્ચે પડવને તે તકવિયાર રહેલ છે; પણ વારંવાર ટીકવાની શરૂઆત કારણ કરવાને તે (વડી સરકાર) ના પર દબાવ્યું કરવામાં આવશે તે તે કબુલ રાખશે નહીં. લોરડ એમ્પટીલે ને ફરીયાદો કરી છે તેમાંથી કેટલીક માટે કારણ છે, પણ આ બધા

હાખલા ઉપરથી સ્વરાજ ભોગવતાં કોલોનીઓના હક્કની બાબતને લગતી સામાન્ય રજુઆતો કરાવવા માટે તે ને બની શકશે નહીં તેમ કરવા માટે તે યુનિયન ટીસ્ટ (કેનઝરવેટીવ) પક્ષના દ પમાં બિટનનું રાજનંત્ર આવે ત્યાં સુધી લોરડ એમ્પટીલે વાટ જોવી પડશે.

વચ્ચે પડી લોરડ એમ્પટીલે જણાવ્યું કે મેં માત્ર એટલું જ કહ્યું છે કે દોઢી પ્રથેની આ વસ્તુકની બાબતમાં સામાન્ય રજુઆતો કરવી બેઠકો.

લોરડ એમટે જણાવ્યું કે કેટલાક ચોક્કસ હાખલાઓ ઉપરથી સામાન્ય રજુઆતો કરવાનું અસંભવિત છે. દરેક હાખલાની રજુઆત, તેમાં સમાએલા મુદ્દા દોષ પ્રમાણે અલગ રીતે થઈ શકે.

બીલ મુલતવી રહેવા વિષે ખુલાસો

અ.મ. ગાસતાં લેરડ એમટે જણાવ્યું કે ઇન્ડિયન બીલને સાધારણ રીતે વેંતાં વડી સરકાર સંતોષકારક પડે છે તે વડી સરકારને બહુ દીલગીરી થાય છે કે યુનિયન પાર્લામેન્ટની આ વખતની બેઠકોમાં તે પાસ ન થઈ શક્યું. જતાં યુનિયનના પ્રધાનોએ યુનિયનના ગવર્નર લોરડ એડરટન આગળ દિલગીરી બતાવી છે, અને વચન આપ્યું છે કે પાર્લામેન્ટની આવતી બેઠકોમાં પહેલીજ તકે તે બીલ હાખલ કરવામાં આવશે. મુદ્દી ખાત ના પ્રધાનની બદલી થવા સંબંધમાં લોરડ એમટે જણાવ્યું કે મી. શીક્સર અને મી. રમટસ કેટલોક વખત થયાં એકજ પ્રધાન મંડળના મેંબર છે, અને તેથી તેમની રાજનીતિ પણ આ બાબતમાં એકસરખી હોવી જોઈએ. ડામીસાઇલ થએલાના સંબંધમાં કોરટને અખીલ કંવનો હક મળવા વડી સરકાર હાલો વખત થયાં કોશીલ કરે છે, અને યુનિયનના પ્રધાનો એ તે હક આપવા બીલમાં સુધારો કરવાનું વચન આપ્યું છે. ને હાખલો લોરડ એમ્પટીલે રજુ કર્યો છે તેમાં આ સુધારો બહુ કોમતી થઈ પડશે. તે સિવાય સમાધાનીના મુદ્દાને લગ થાય છે એ તેમણે બતાવ્યું નથી.

અખ એથીઆમાં આવેલ તુરકરતન ના એક મામમાં બીનાઓએ એક રશી અનના મકાનને ઘેરી ધાલોને બાળી નાંખ્યું છે. તેની અંદર સહમક એક હો તથા તેના બીજા ૧૦૦ જેટલા બાલિ આક્રમી જતા તેમનાં મરણ થયાં છે.

ભેદાન્તસંખરણ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

શ્રી. ચેટીઆર વીઝેરના માનમાં
યુ. હોંદુ એસોસીએશનનો
મેળાવડો

શ્રી. ચેટીઆર તામીલ મંડળના પ્રમુખ
કે જેમણે પોતાની વૃદ્ધ અવસ્થામાં અને
હોંદુ ઇન્ડિયન સંઘમાં જામ થઈ જેમનાં
કુળ સદન કર્યાં તેમને તમામ શ્રી. સોરાળજી
જે વિલાપત અગ્રવાલ કરવા સારૂ જામ
છે તેમને તમામ શ્રી. મણીલાલ ડોક્ટર જે
તેમનાં પતિ સહીત ટ્રાંસવાલમાં આવેલા
છે તેમને તમામ શ્રી. કોટવાલ કે જે દક્ષિણ
આફ્રિકામાં ફરવા તથા સલામદની સહીત
તું રહેવા સુખજવા આવેલા છે તેમને
માન આપવા આ એસોસીએશને તા. ૧૩
મી જુલાઈએ શ્રી. રતનસી સોદાના મકાન
પર સભા ભરી હતી. શ્રી. વલ્લભરામ
શ્રીનાજાઈ પ્રમુખ ચુંટાવા હતા. ગુજરાતી
હોંદુએ ઉપરાંત શ્રી. કાજીવા, હમામ
સાહેબ ખાવાઝીર, શ્રી ફેન્સી, શ્રી. ચંપી
નાઇક, શ્રી. પી. કે. નાઇક, શ્રી. ચોકલી
મમ પીમે, શ્રી. રીચ, શ્રી. સુલ, શ્રી.
મુરમન વીઝેરને આમંત્રણ કર્યાં હતાં.

લગભગ ૨૦૦ માણસોને સારૂ ટેબલો
મેળાવ્યાં હતાં. પુરી, કહેલું કુધ, તથા
લાલ ભાતનો મેવો વીઝેરનો નારનો
આપ્યો હતો. સહુ ખાઈ રહ્યા બાદ આરે
મહરયો જેના માનમાં સભા ભરાઈ હતી
તેમને હાર પહેરાવવામાં આવ્યા હતા.

પછી મેસરસ દુલભભાઈ, બી.બા.ભાઈ
મેસરજી દેસાઈ, સોદા, મુલજી પટેલ,
એસ. કે. પટેલ, પી. કે. નાઇક, મનજી
મેલાણી, મણીભાઈ દેસાઈ, વલ્લભ ભગા,
કાજીવા, રીચ, ચંપી નાઇક, એમ. કે.
ગાં વીઝેરને પદોજાઓને વિષે બાપણો
કર્મો. પછી પદોજાઓએ મેળે જાણેમાં
ઉપકાર માન્યો અને પ્રમુખને ઉપકાર
માની સભા બરમારત થઈ.

શ્રી. મણીલાલ કાકતર શીજના હોંદી
આના આમંત્રણથી પોતે ત્યાં જવાવું
વચન આપેલ હોવાથી શીજ જવા શની
વારે કેપ મેલથી રવાના થઈ ગયા છે ને
ત્યાંથી શીજની રીટીમર લેશે.

શ્રી. સોરાળજી ચોડી મુલતમાં અગ્રવાલ
સારૂ વિલાપત જશે.

શ્રી. ચેટીઆર ચોડી મુલતમાં કેસ તરફ
રવાના થશે. તેમને એસોસીએશન તરફથી
આવજામ આપવામાં નહીં થઈ શકે.

તામીલ મંડળ તરફથી પણ માનવજ
અપાશે.

ઉપલા મેળાવડામાં શ્રી. બીજુભાઈની
સુચનાથી મરકુમ મીસસ તીલકનો સ્વરજ
વાસ થવાથી તેમના કુટુંબને દિલ્હીમાં
સંદેશો મોકલવાનો હુકમ કરવા એક
બહેર સભા ભરવાને નિમમ થયો હતો
એ મેળાવડો તા. ૨૨ મીએ ભરાશે.

મીસીસ તીલકના આત્માના કલ્યાણ
રહે પા. ૧ વાપરવા તથા મરકુમમી. રહે
તા આત્માના કલ્યાણારથે ૧૦/- વાપરવા
શ્રી. મણીભાઈએ બેટ આપ્યા હતા.

નાથલીઆ કેસ

છોકરો ત્રીજીવાર હાખલ થયો

આખરે છૂટ

આ કેસમાં જાણીતો યજ્ઞેશો છોકરો
ફરીથી રીટીમર પાલમકોટમાં નાતાલમાં
દાખલ થવા માટે આવી પહેાંચેલો હતો
અને ફરીથી ઈમીગ્રેશન અમલદારે તેને
બટકાવ્યો હતો. તેથી પા. ૧૦૦ ડીપો
ઝીટ મુકી તેને છિતારવામાં આવ્યો, અને
તે ગ્રેહીબીટેડ ઈમીગ્રેશન નથી એવું સરદી
શીફ્ટ આપવા ઈમીગ્રેશન અમલદારને
હુકમ કરવા ફોરટમાં કેસ ચલાવવામાં
આવ્યો. નાથલીઆના વકીલ શ્રી. ગુલ્ડીએ
કેસની વિગતો રજુ કરતાં જણાવ્યું કે
આ છોકરો પ્રથમ ૧૯૧૧ ના મે માસમાં
આવ્યો, ને ઈમીગ્રેશન અમલદારે તેને
છિતારવાની ના પાડવાથી ૧૦૦ પાઉંડની
ડીપોઝીટ મુકીને છિતાર્યો. તે ૧૬ વરસ
થી ઓછી ઉંમરનો હોવાથી, અને તેનો
ખાપ મહમદ મુસા નમચીઆ નાતાલને
હકદાર રહીશ હોવાથી છોકરો ગ્રેહીબીટેડ
ઈમીગ્રેશન નથી એવો હુકમ માનવામાં
આવ્યો. છોકરાને તેના ખાપ સાથેને
સંજોધ સંતેપકરક રીતે પુરવાર થયો
નથી, તેથી વધુ પુરાવો લખને તેણે દાખલ
થવું જોઈએ એવું માસ્ટરટેડ ચુકાદામાં
જણાવવાથી છોકરાને પાછો મોકલ્યો, ને
ડીપોઝીટન પાંચસા જપ્ત કરવામાં
આવ્યો. વધુ પુરાવો લખને છોકરો ફરી
ઉરજમ આવ્યો. તે વખતે તેની
પાસેથી પા. ૧૦૦ બીબી ડીપોઝીટ તરીકે
મુકવાની માગણી થઈ, જે ન મળી શક
વાથી તેને પાછો મોકલ્યો હતાં ઈમીગ્રેશન
અમલદારને બટકાવા માટે હુકમીય ફાવેલ

નો હુકમ માનવામાં આવ્યો. તેજ કેસ
અપીલ ફોરટમાં પહોંચ્યો અને ફોરટ
એ જણાવ્યું કે છોકરાને વારંવાર એકજ
રસ્તો છે, તે એ કે તેણે હોંદુસ્તાન જવું.
ને વધુ પુરાવો મેળવી પાછો આવવું,
તથા પા. ૧૦૦ ની ડીપોઝીટ મુકીને છિત
રવું, (વકીલે કહ્યું કે) આ પ્રમાણે છોકરો
કરવું છે, અને હવે તે અહીં રહેવા હક
દાર છે એવું સરદીશીફ્ટ તેને મળવું
જોઈએ, નહીં તો ફરીથી તેજ પા. ૧૦૦
જપ્ત કરવામાં આવશે. શ્રી. ગુલ્ડીએ
વિરોધમાં જણાવ્યું કે ૧૫ મહીના ઉપર
જમારે છોકરો પહેલીવાર આવ્યો હારે
તેની ઉંમર ૧૩ કે ૧૪ વરસની છે એમ
ઈમીગ્રેશન ખાતાએ જણાવ્યું હતું, હારે
હાલ તેજ ખાતાં જણાવે છે કે તેની
ઉંમર ૧૬ વરસ ઉપરાંત છે, ને તેથી તે
હકદાર નથી.

છોકરાનો હક ખોટો કરવા ઈમીગ્રેશન
અમલદાર શ્રી. ક્રીન્સ જાતે ફોરટમાં
હાજર થયેલ, અને શ્રી. સ્પીકે ૧૩ કે
૧૪ વરસની ઉંમર જણાવેલ તે વધા
વિષે પોતાને કાંઈ ખબરજ ન હોય એમ
ખતાવી છોકરાની ઉંમર ૧૬ વરસ ઉપ
રાંત છે એમ જણાવેલ.

માસ્ટરટેડ શ્રી. એ. ડી. રાજરટસે શ્રી.
ક્રીન્સના વિચિત્ર વલણથી જુલાવામાં ન
પડતાં છોકરાને ૧૬ વરસ નીચેના ફોરબો
છે, તથા શ્રી. મહમદ મુસા નાથલીઆનો
તે છોકરો છે, એમ જોઈ તેને ગ્રેહીબી
ટેડ ઈમીગ્રેશન નથી એવું સરદીશીફ્ટ
આપવા ઈમીગ્રેશન અમલદારને હુકમ
કર્યો છે.

હીવા મદરેસાના સેક્રેટરી જાણે છે કે :
આ ખાતાની તા ૭ મીએ ભરતોશી
મીટીંગમાં રીપોર્ટ પાસ થવા પછી,
તથા પ્રથમ વિષે બાપણો થયા પછી ફેટ
લાઈ મેમ્બરેએ માસીક શી આપી, શ્રી.
આદમ બહેસરવાળાએ શ્રી. ૨, શ્રી. મહ
મદ નાના ખાવાએ શ્રી. ૫, શ્રી. ફરીર
મુલેમાન નવાઝરીઆએ સીપારા સારૂ શ્રી.
૫ હીવા મદરેસાને, તથા શ્રી. ૫ ફોલ
મડી મદરેસાને, શ્રી. ગુલામ પટેલ ખુલ
વાડવાળાએ શ્રી. ૧, શ્રી. મહમદ કડવા
હલવરે શ્રી. ૫, શ્રી. ડી.બી.નરાળા શ્રી. મહ
મદ લાખીએ શ્રી. ૧૨, વરસ એકની શી
ની તથા શ્રી. ૪ સીપારા સારૂ, અને એક
હીજ રકમ ફોલમડી મદરેસા સાથે એ
થયાણું બેટા મળી હતી.

હોદી કોમપરનું એક કલંક

અ. મ્યુરીસનનો કામગી

ટ્યુબરક્યુલોસીસ કમિટીન આગળ કે. મ્યુરીસને જે જુલાની આપી હતી તે સંબંધમાં તેઓ અમને લખે છે કે:—

“હોદીઓના જુઠાણા વિષે મેં જે કહ્યું હતું તે સંબંધમાં મારે દિલગીરી સાથે જણાવવાનું કે આ બાબતમાં તો બહાર પડેલી હકીકત ખરી છે. જાહેર તંદુરસ્તી અને સુધરાઈ સંબંધમાં કરબનના બધા હોદીઓમાં જેના વચન ઉપર કું સંપૂરેલું ભરોસો રાખી શકું એવા એક હાથની બાંધણીએ મહાય તેટલા છે, અને ટ્યુબરક્યુલોસીસ કમિટી આગળ મારી જુલાની આજ સવાલો ઉપરજ અપાયેલી હતી.

હાલ આપણી હોદી વસ્તી જાહેર તંદુરસ્તીની અને ખાસ કરીને ચેપી રોગ ની બાબતમાં કેળવાયેલી ન હોવાને લીધે સુધરાઈ ખાતાના અમલદાર કે બીજા કોઈ ધરની તપાસ કરવા આવે, અથવા કંઈ સલાહ આપે તે તેઓને રમ્યું નથી. છેલ્લાં દસ વરસ દરમિયાન કરબનની હોદી વસ્તીના કંઈક નીકટ પરીચયથી મારે પરાણે જે દરાવપર આવવું પડ્યું છે કે જાહેર તંદુરસ્તી અને સુધરાઈની બાબતમાં આ કોમ પાસેથી સાચા જવાબ મેળવવા અસંભવિત છે.

હાલમાં કરબનમાં સીતજાનો રોગ હોદી વસ્તીમાંથી સર ચલે હતો જ્યારે સીતજા નો હોદી મરવાની અણીપર હતો ત્યારે તેને ગ્રીસપેક્ટ હોલના ભત્તામાં છાની રીતે લઈ જવામાં આવેલ, અને ત્યાં તે મરણ પામ્યો હતો. તેના મરણ પછી જ તે કેસની ખબર પડી. ત્યાર બાદ ત્યાં બીજા કેસ બન્યા હતા, જે બેશક આ માણસના ચેપથીજ થવા પામ્યા હતા. દરદી સંબંધી ખબરો મેળવવામાં એટલી જતી થકે તેટલી મુશ્કેલ પાડવા માં આવી હતી. જે હકીકત જાહેર કરવામાં આવેલ તે બીલકુલ ખાસ વિનાની પુરવાર થઈ હતી. જે દરદીની સારવાર કરનારા તથા તેને ગ્રીસપેક્ટ હોલમાં લઈ જનારા લોકો આજુ એકલા હોત તો જેટલીક બંધ બંધી હોત અને સરકાર તથા મેરેપોરેશનને જાણ નહીં તો લોકો ખરો ખરમ બચી ચકા હોત. આ દરમિયાને એવા મહત્ત્વે એક હોદી અકદરને

બોલાવ્યો હતો, પણ તે કોણ તે આવ દીવસ સુધી કું જાણી શક્યો નથી. ખચ્ચીત દરદીએ જાતે તો તેને બોલાવેલ નહોત, કેમકે તે તો તે દરમિયાન મરી ગયો હતો.

કોઈ વખત તમે મારી ઓશીસે આવશે ત્યારે કોઈ દીદી ચેપી દરદી સંબંધમાં ખબર મને થવા હશે તો આપણે જાને તે જગ્યાએ જઈશું અને હોદીઓની જુદી બોલવાની શકિતનો ચિતાર તમને તેજ સ્થળે અલક્ષ રીતે મળી શકશે.

જ્યારે કોઈ હોદીના ધરમાં આ, આ કે બાકી પોત કે એવા કોઈ ચેપી રોગથી મરી ગયેલ હોય ત્યારે પકડાઈ ન જવ ની ખાતર લખને ધરમાંથી દુર લઈ જઈ મુકી દેવામાં આવે ત્યારે કું તેને એક જાતનું જુઠાણું જ કું કું. હોદીઓનાં બહુ કડકડતા જુઠાણાના દાખલા કું આપી શકું છું, કે જેથી બીજા માણસો ને હોરાનમતી—કદાચ મરણ સોસવા પડ્યાં છે. જાહેર તંદુરસ્તીની બાબતમાં સાચું બોલવાની હોદીઓમાં ખાસીયત હોય તો એવું કહી જનવા પામત નહીં.”

૧૨ છોકરા ગુમ થયા!

ગીરગીટમાં મોકલી દેવાથી

સરતી કરનારાનાં સાથેકર કામ

અલ્હાબાદના ‘લીડર’ પત્રનો લેહજ હાનપુરનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે એ સહેરમાંથી લગભગ બાર છોકરા ગુમ થયાથી સહેરમાં ગહરાઈ ફેલાયો છે. ૧૨ દેશી ખાતે મળુરો મોકલનારા એજન્ટોને તે માટે જોખમદાર ગણવામાં આવે છે. છોકરાં ગુમ થવા માટે માણસેટ સમક્ષ ફરીઆદ નોંધાવવામાં આવી છે.

બોક્સબરમ કાઉન કાઉસીસે એવો દરાવ કર્યો છે કે નેટીવ લોકોનામાં નેટી વોને વેપારનાં લાઇસેન્સ આપવા માટે ૧૦ રૅટ્ડ અલગ કાઢવાં.

હેરીમીથથી તા. ૧૭ મી એ સ્થાનીક જાપામાં એક સદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે નવા ઇમીગ્રેશન કાયદા તમે એશીઆટીકને દાખલ થતાં અટકાવવા માટે પગલાંઓ લેવા ત્યાંની ટાઉન કાઉંસીસે મેંબર ઓફ કોમરસની વીજલન-સ કમિટીને જુલ્યા કરી છે.

કેપ ડિ. ઇ. યુનિયન

આ મંડળની એક મીટીંગ તા. ૨૭મી જુને મી. ઇલાહીમ તુરદીનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. પ્રમુખના બાપજી પછી નીચેના દરારો પાસ કરવામાં આવ્યા હતા :

(૧) “કેપ ડિ. ઇ. યુનિયનની આ મીટીંગ આમલ કરે છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદો પસાર થાય તેટલી મુદત સુધી ડોમીસાઇલનાં સરટીફીકેટ આપવાં. જે આમ કરવાનું અસંભવિત હોય તો, આ મીટીંગ સરકાર પાસે માગે છે કે નવું બીલ પાસ નથી થયું ત્યાં સુધી હોદીની મુલાકાત લેનારાને હાલના કરતાં લાંબી મુદત સુધી હોદીમાં રહેવાની પરવાનગી મળવી જોઈએ.”

(૨) “રહીસ હોદીનાં સમીર બેકર અને ઓરતોને દાખલ કરતાં કોરટને અરજ કરવી પડે છે તેમાં જે અમલક અને ખરમ સમાવેલ છે અને તેથી જે મંબીર અન્યાય ગુજરે છે તે વિષે મુક્તી પ્રધાન આગળ સખત રજુઆતો કરવાની આ મીટીંગ ચેરમેનને જુલ્યા કરે છે, અને જતા આપે છે. આ રજુઆત કરતાં ચેરમેને સરકારને જતાવવું કે કોરટ અન્યાયી પરીણ કરવાને હોદી રેતાનમાં અમલદાર નીમવા, અથવા તે કોરટ અને અન્યાયે હોદીસ્તાનથી ઉપ હતી વખત થું પગલાં લેવાં તે જાહેર કરવું.”

પાનોલોથી વૈરાએ અંજુમનના સેકેટરી લખે છે કે :—અત્રે મદરેસો બોલવા માટે અંજુમનનો ખાસ બલસો તા. ૨૯-૫-૧૨ ની રાત્રે ચલે હતો. હાલર મદરેસોએ બાપજી કર્યા પછી રા. ૧૦ બાના ૧૦ ની રકમ ફંડમાં તેજ વખતે બરાઈ, અને વધુ ઉધરાવવાનું ચાલુ છે. મદરેસાનું કામ અંજુમને સર કરી દીધું છે.

મી. એ. ડી. વાહોદના બાવાજી તથા કાકા કોર ખાતે ખુલાની રહેમતે પહોંચી ચવાનાં સમાચાર તેમને (રેગર) મળ્યા છે. તે માટે તેમને દિલાસાના કામગી મળ્યા છે જેમને તેઓ જાપાહાર આભાર માને છે.

ટીમેરીક—હાલરૂંચનમાં માલ ભરે છે. આવરટ બેજતાં કલતાથી ઉપલે.

ઇટાલી-તુરકીની લડાઇ

(રૂઢર)

તા. ૧૫ મીએ રોમના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ઇટાલીઓને સીદી અલી નામનું મથક જીતી લીધું છે. તુરકીની સંખ્યા મોટી હતી, અને તેમણે મરણીઆ થઇને ધંધારે કબો હતો, પણ ૬ કલાકની લડાઇ પછી તેમને બારે ખુવારી સાથે પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

અમદાવાદના માણ ગવરનર નહીંમ પાસાં એ પોતાની બાકરી ઘરતોની માગણી કમુલ ન થતીથી લડાઇ ખાતાના પ્રધાન નો હોદ્દો લેવાની ના પાડી છે. આથી તુરકી પ્રધાનમંડળ પડવાની અણી ઉપર આવી રહ્યું છે, અને તે રાજનાથું આપે એવી વધી છે.

તા. ૧૭ મીએ કોનસ્ટાંટીનોપલથી રૂઢર જણાવે છે કે તુરકી પ્રધાનમંડળે રાજ નાથું આપ્યું છે.

ફીલીપેનેસ સંદેશો

તા. ૧૨ મીના 'સંડ ડેલી મેસ' માં વિલાયતના "ડેલી એક્સપ્રેસ" ઉપરથી ફીલીપેનો નીચેનો સંદેશો આપવામાં આવ્યો છે :-

"ડેલીબત, જુન ૧૪મી.

"એક્સપ્રેસના અધિપતિ એન,

અંકુરની લડાઇના જે અખરો ઇટાલીઓને ફેલાવ્યા છે તે ખરી હકીકતથી બહુ વધુ પડતી રીતે કહેવાય છે. દરેક અખરને ઇટાલીઓને તેવી રીતે વધારી દેખે ફેલાવે છે. અંકુર લડાઇમાં તુરકી બહાદુરીથી લડતા હતા, અને અમારાં ૧૫૦ માણસ મરાણાં હતાં, ને ૨૬૦ ધામલ થયાં હતાં. ઇટાલીઓને સીદી અબદુલ દબલબના કુંબરા સુધી આવી શક્યા હતા, પણ તેઓ અંકુરની એએસીસમાં બીલકુલ દાખલ થયા ન હોતા. આરબો બધા બહુ જોશમાં છે.

મધ કાલે અમે હોમસ ખાતે એક મોટી જીત મેળવી હતી. તે મથકપરના બધા ઇટાલીઓન લડવણ્યા માર્યા મથા હતા, અને ઇટાલીઓન વાવરો જીતી કબજે કરવામાં આવ્યો હતો. એ તોપો લાંબીને ૨૬ કરવામાં આવી હતી, તથા ઇટાલીઓની દારૂખાનાની ઠોડીએનેસળ જળમાથી સુકવામાં આવી હતી.

આ લડાઇમાં ૧૭ ઇટાલીઓન અમલ દારો અને ૧૦૦૦ ઇટાલીઓન લડવણ્યા એ માર્યા મથા હતા, અથવા ધામલ થયા હતા.

(સહી) ફીલીપે."

'ડેલી એક્સપ્રેસ' નો અખનાર ઉમરે છે કે અંકુરની લડાઇમાં ૩૦ ઇટાલીઓને માર્યા ગયેલા, અને ૩૦૦ ધામલ થયેલા, ત્યારે તુરકીનાં એક હજાર માણસો મરણ પામેલાં એવી વાત ઇટાલીઓને પહાર પાડી હતી. બીજા એક ઇટાલીઓન સંદેશમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે હોમસ ખાતે તુરકીની બારે ખુવારી મધ હતી, ત્યારે ઇટાલીઓનાં ૩૧ મુઆ હતા, અને ૫૯ ધવાયા હતા.

તા. ૧૯ મી જુને 'ડેલી એક્સપ્રેસ' માં પ્રસિદ્ધ થયેલા એક સંદેશમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે બધા ઇટાલીઓન કાકતરને તુરકી કોનસ્ટાંટીનોપલ ઉડવાને તેમની સરકારે હુકમ કર્યો છે. આથી ફીને કોનસ્ટાંટીનોપલમાંની બધી ઇટાલીઓન ઇસ્પીતાલો બંધ થશે. એવું માનવામાં આવે છે કે બીજાં પણ ઇટાલીઓને નાં ધામિક અને સખાવતી ખાતાં બંધ થશે.

લડાઈ-અને શીર્ષાંગ ફંડ

મારિસબરમથી મી. એન. જે. કૅપલે છે કે:-જેહા-સબરમમાં ઇટાલી-તુરકી લડાઇ માટે કેટલાક મુસલમાન લાઇઓએ શીર્ષાંગ ફંડ ખોલ્યું છે એવા ફંડની ખરેખર જરૂર હતી. ટ્રીપોલીમાં લડતા બહાદુર અને જવાંમરદ આરબ અને તુરકીમાંથી કોઇ જખમી થયેલ કે મરી ગયેલ હોય તેની નિરત અને યતીમ બચ્ચાં વારતે ફંડ ખોલવું તેનાથી બીજું કોઇ ચડતું કામ હોઇ શકે નહીં. તાંજેતર ટીટીકીની કોનારત બનતાં જોત જોતામાં ૪-૫ લાખ પાઉંડ એના મધ મથા. તે મુસલમાનોએ પોતાની ઉંધ મંથી જગી આવા દાખલાતું અનુકરણ કરવું જોઇએ, એમી વખત આપીને બેસી રહેવાથી મોટા કામને જોઇતી અસર થતી નથી. આવાં ફંડ એમાર ચાલુ રાખવામાં આવે, અને દરેક મુસલમાન પાસેથી ઉધરાવાય તે બેશક જોઇએ તેવી અસર થાય. મારે એ ફંડ ઉધાડનારા બીરાહરને બલામજુ કરવાની કે તમારું કામ પાર ઉતારશો, ને તે કામ નાના પાયા ઉપર ન લેતાં મોટા પાયાપર બહુ જલ આપી ફુનીયાના મુસલમાનોને

સખક દેશો, કે જેથી આખી ફુનીયાન ઇસ્લામીમાં તે પ્રમાણેતું ફંડ થાય. કહી અફવાડીએ નહીંતો પખવાડીએ કે માસની પચ્ચ અઠક શીર્ષાંગ ઉધરાવવામાં આવશે તેપચ્ચ ઠીક છે. આખા ફક્ષિયુ આફ્રિકામાં તમામ મોટાં મોટાં રથલે આ ફંડની ધામિ ખોલવી જોઇએ, ને તે કામ ને પાર ઉતારવા જરૂર પડે તે પમારદાર રટાફ પચ્ચ રાખવો. એ આ ફંડને કાયમ કરી દેવામાં આવશે તે ફુનીયામાં વિખ્યાતી મેળવશે.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

પ્રેસીડેન્ટ-આજકાલ મુંબઇ જવા ઉપડી જવાની હતી.

સોમાલી-તા. ૧૧ મી આગસ્ટે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

કેનકલર-તા. ૧૮ મીએ મુંબઇ પહોંચી છે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમસીઆ-તા. ૩૦ મી જુલાઇએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

અમસ્વેટી-તા. ૨૧ મી જુલાઇએ કલકત્તાથી ફક્ષિયુ આફ્રિકા માટે ઉપડશે.

[બરિટીસ ઇંડિયા લાઇન]

પુરનીઆ-તા. ૮ મી આગસ્ટે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઇંડિયન આફ્રીકન લાઇન]

કાટઆ-તા. ૧૮ મી જુલાઇએ ડરબન આવી પહોંચી હતી.

સલામીસ-તા. ૧૧ મી જુલાઇએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૩૦ મી જુલાઇએ અમસીઆમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૬ મી આગસ્ટના અરસામાં પુરનીઆમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૮ મી આગસ્ટે પુરનીઆમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મી આગસ્ટના અરસામાં સોમાલીમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૧ મી આગસ્ટના અરસામાં સોમાલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૧ મી આગસ્ટે સલામીસમાં આવવા વકડી છે.

દુકાળ ફંડ

પા. શ્રી. પે.

૩૯૨ ૧ ૮ અઘણી સ્વીકારાએલા
૧૨ ૧૭ ૯ મી. કે. કે. પટેલ (કોંગ
રથી) મારફત જાહેરાત
જીવરાજામાંના બાકીના.
પા. ૮-૧-૯ મી. મોહન
ભાઈ દેસાઈ (મિહામ્મ
ટાઉન) મારફત નીચેની
તપસીત પ્રમાણે મળ્યા
છે:—

- ૧ ૦ ૧ મોહનભાઈ દેસાઈ,
- ૦ ૧૦ ૩ પરશોતમ વલ્લભ,
- ૦ ૨૦ ૨ સીની કલાણજી,
- ૦ ૧૫ ૦ હામરન જુલા,
- ૦ ૧૦ ૦ એસ. જી. સાગી,
- ૦ ૧૦ ૦ દેવા લાલા,
- ૦ ૫ ૦ માવજી લિંકા,
- ૦ ૫ ૦ જામજી નાથડુ,
- ૦ ૫ ૦ નરસઈ વલ્લભ,
- ૦ ૫ ૦ કલન વલ્લભ,
- ૦ ૫ ૩ મોસાર સુખા,
- ૦ ૫ ૩ ત્રીકમલાલ ખીરાદર,
- ૦ ૫ ૦ કારા વલ્લભ,
- ૦ ૩ ૦ સામ રજુ,
- ૦ ૨ ૧ નરસુ કપુ,
- ૦ ૨ ૧ જવા કાનજી,
- ૦ ૨ ૧ મોસાર હરી,
- ૦ ૨ ૧ જાવજી હરી,
- ૦ ૨ ૧ એમ. જે. નાથડુ,
- ૦ ૨ ૧ વી. એમ. નાથડુ,
- ૦ ૨ ૧ સીકની,
- ૦ ૨ ૧ એસ. વેલુ,
- ૦ ૨ ૧ કે. પીલે
- ૦ ૨ ૧ મી. નેરમેન,
- ૦ ૨ ૦ નાથુ રજુકાડ,
- ૦ ૨ ૦ ડાકા કેસવ,
- ૦ ૨ ૦ મોસાર પરમ,
- ૦ ૨ ૦ એચ. વી. નાથડન,
- ૦ ૨ ૦ આર. આર. સાગી,
- ૦ ૧ ૧ વી. રંજાસામી,
- ૦ ૧ ૦ જીઆ કપોર,
- ૦ ૧ ૦ ઈ આર. સાગી,
- ૦ ૦ ૧ સી. યુનુસામી,
- ૦ ૦ ૧ રામાસામી અમરેકન
- ૦ ૦ ૧ રામાસામી કાકનેમક,
- ૦ ૨ ૧ સી. હરસીક,
- ૦ ૪ ૦ કિશ નગન,
- ૦ ૧ ૧ એસ. અમલજીવા પટેલ,

- ૦ ૨ ૦ એ. નાથડુ,
- ૦ ૨ ૦ નારજીસામી નાથડુ.

૪૧૩ ૧ ૨ ફંડ

ઉપરની પા. ૧૨-૧૭-૯ ની એક
ખીડતી મી. કે. કાલીદાસ પટેલ લખે છે
કે આમાંના પા. ૧૨-૧૫-૩ દુકાળ ફંડ
ના તથા શ્રી. ૨/૬ નડીયાદ નિરાશીત
ફંડના છે. તા. ૧૮ મી મેના અંકમાં
જે નાણાં સ્વીકારેલાં છે તે આજ છે. તે
પછી કોઈ વધારે પડ્યાં જરાવા નથી.
ઉપરની રકમ મળી એકઠેર અમે પા.
૫૨-૧૫-૩ દુકાળ ફંડ માટે, તથા પા.
૨-૯-૬ નડીયાદ ફંડ નિરાશીત ફંડ
માટે નમોશ તરફ મોકલ્યા છે.

[ઉપરના નડીયાદ ફંડ નિરાશીત ફંડ
માટેના પા. ૨-૯-૬ નડીયાદ પોસ્ટલ
ઓરડરથી અમે મોકલી આપેલ છે.—
અ. ઈ. એ.]

સ્ટેશનમાં ખેતીવાડી પ્રદરશન

હોદીઓએ અપમાન

મ. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

અમે તા. ૧૦ મીને પ્રથમ ખેતીવાડી
પ્રદરશન ખુલ્લું મુકાયું હતું. ૬૨ વરસે આ
પ્રદરશન ભગવ છે અને આજ સુધી
તેમાં ભૂતનો કંઈ ભેદ રાખવામાં આવ્યો
નહોતો. આ વરસે તે પ્રદરશન જોવાને
હોદીઓને હાખલ થવા દીધા નથી. એ
જાહોના હોદીઓને મોટું અપમાન છે.
પણ દીલ્લીની વાત એજ છે કે
આપણે હોદીઓને માન અપમાન છે
નહીં. 'કંઈ નહીં' એવા દુઠ્ઠ જવાબ
માં તેઓ સંતોષ માને છે. પોતે જોરા
લોકો કોતાં ઉતરતી પ્રજા છે એવું
પોતાના મનમાં લાખવાથીજ એવા શબ્દો
બોલાય છે.

ઉપરના પ્રદરશનની કમીટીએ ખાનગી
હાખલ થઈ હોતો કે હોદીઓને અંદર
હાખલ થવા દેવા નહીં. મી. નાથડુએ
પ્રદરશનના સેક્રેટરીને પત્ર લખી ખુલ્લો
મેળવ્યો હતો કે પ્રદરશન જોવાને હોદી
પ્રદરશને અંદર હાખલ થવા દેવામાં
આવશે કે નહીં. સેક્રેટરી મી. સ્મીથે
જવાબમાં પત્ર લખવાનો પણ વિચેક કરે
જુજા મોટેથી એમ જણાવ્યું કે ચોક્કા
સારી રૂપા પહેરેલા હોદી પ્રદરશને
ર નાખેલા કે આમાં કુખાના વખતમાં

હાખલ થવા દેવામાં આવશે. જાનો
અરથ એવો થાય છે કે જે વખતે જોરા
ઓ બપોરના ખાણમાં રોકાય તે પ્રદલ
દરમીયાન હોદીઓએ જાનામાના પ્રદરશન
જોઈ લેવું. જેથી સફેદ ચામડી સાથે
કાળી ચામડી ભળી જાય નહીં! આ શું
હોદી કોમને ઓછું અપમાન! જ્યાં સુધી
આપણે એવું નહીં સમજીએ કે કોમી
અપમાન સહન કરવું એ પાપ છે ત્યાં
સુધી આપણે પ્રજા તરીકે પહોતજ
છીએ.

સદરજ પ્રદરશનની કમીટીના સભ્યો
ધણે લાગે જવા હોદીઓના જોડે રાતા
માતા થએલા છે. ગરીબ અંગની હોદી
મજુરને કુટીને તે સરવ સભ્યોએ પાપ
થી પહસા ભેગા કરેલા છે. અને વધુમાં
જે ખેતીવાડી પ્રદરશન ભરવાનો શુભ
પ્રસંગ તે જોરા લોકોને મળ્યો તે હોદી
જોને લીધે. જમલ જેવી વેરાન જુમીને
કેકાણે લીધા હમ જગીયા સરખી અહીં
ની જમીન થઇ છે તે પણ હોદીઓના
ભાવેજ. અને પ્રદરશનની અંદર નવા
નવા પાકના નમુના મુકેલા હશે તે પણ
હોદીઓએ તકવાર કર્યા હશે; તેમ જતાં
લાડી વાડી કરનારા મહોટા જમીનદારો
તેવું મનાય આવી જાય એવું તો કંઈ
નહીં પણ હોદીઓને તે જોવાનો અજવાર
પણ નહીં! વાહ! કેવો નવાબ! એ પ્રદર
શનને જેવું પ્રદરશન કહેવું? ખેતીવાડી
પ્રદરશન કે મહિંગ પ્રદરશન?

છેવટે અમેના હોદીઓને એક વિનંતી
કરવાની છે. આ પ્રસંગે અમેના હોદીઓ
ના અપમાનનું મુળ રોપાયું છે તે મુળને
ઉપાડી દેવામાં નહીં આવે તો પછી
નેટીવેનું જેમ અપમાન થાય છે તેવી
દયા આપણી જોઈ લેવી. અને તે મુળ
ઉપાડી નાખવું હોય તો અપણામાં જળ
હેવું જોઈએ. આપણે નિરભય હોઈએ
તો તે જળ આવે. આપણા પાસે તામડ
ધીના કરી આપણને અપમાન આપનારને
આપણે શીખવવું જોઈએ કે અમે હોદી
ઓ કંપ કરી તમારું પેટ ન ભરીએ
તો તમારી છુરી દયા થાય. આટલો
સુચનાઓથી હું સંતોષ માનીશ.

લી. 'હોદી'

સ્ટેશન તા. ૧૬-૭-૧૨

મુંબઈમાં મી. મલ્લારી તરફથી રજ
પાઠેલા "સેવા સદન" નામની લેખના
ના સેક્રેટરી તરફથી એક કાપેજ કાપળ
મળ્યો છે. જેમાં એ ખાતાને મદદ કરવા
અપીલોને વિનંતી કરી છે.

ગવર્નમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નામથી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન વિષે સંબંધી

એક્સચેન્જ સ્ટેડ નં. ૩૨૩ પર હસ માઇલ હસમાઇલ એન્ડ કુ. ના નામથી જનરીટન ખાતે રજીસ્ટર યએલો રોજ માર તા. ૧ થી મારમથી હોડી દેવામાં આવે છે.

નોટરપબ્લ ડીસ્ટ્રીક્ટ, પોસ્ટરસરસ્ટ, અર નં. ૬૪ ઉપર હાસીમ મુસા અને કુ. ના નામથી રજીસ્ટર યએલો જનરલ ડીલરનો રોજમાર તા. ૨૬ થી જુનથી હોડી દેવામાં આવે છે.

પીટરસબઝ, અર નં. ૨૫૩ ઉપર અમજાન એસમાન અને કુ. ના નામથી રજીસ્ટર યએલો રોજમાર તા. ૩૧ થી મેથી હોડી દેવામાં આવે છે.

પોસ્ટરસ્ટમ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં હોડી તરીકે રોજમાર કરતા સાલે મહમદ જોસફનો રોજમાર તા. ૧ થી જુલાઈથી હોડી દેવામાં આવે છે.

પ્રીટોરીઆ ખાતે, પ્રીટોરીઆ મારડન્સ પાસે અર નં. ૪૯ ઉપર સુમલાઇ અને હોડાઇના નામથી રજીસ્ટર યએલો રોજમાર હોડી દેવામાં આવનાર છે.

વરીડીટરપ, મહાય લોરેશન, દુવેન્ડી શ્રીશ્વ સ્ટીટ, સ્ટેડ નં. ૭૫૫ ઉપર મુસા દાવજી નામથી રજીસ્ટર યએલો જનરલ ડીલરનો રોજમાર તા. ૪ થી જુલાઈથી હોડી દેવામાં આવે છે.

પ્રીટોરીઆ ડીસ્ટ્રીક્ટ કુરન કરાલ હારમ ઉપર એચ. આઇ. હાફેજ અને કુ. ના નામથી રોજમાર કરતા હસમાઇલ આમદ હાફેજ અને હાસમ મહમદ હસપની નાદાર મીલકત સંબંધમાં પહેલથીના આંકડા પ્રીટોરીઆ, ન્યુ લો કોર્ટમાં સુપ્રીમ કોર્ટના આસ્ટર આગળ રજુ થયા છે.

પ્રીટોરીઆના હેડર બાજુ કહાનજની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૭ થી આગળે અરજ કરવામાં આવનાર છે, જે સંબંધમાં કિસાનના આંકડા કુપ્રીમ કોર્ટના આસ્ટર આગળ રજુ થયા છે.

છે, અર્થાતે તા. ૧૨ થી જુલાઈથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસથી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ડરબન, કવીન સ્ટ્રીટ ૧૦૬ ના બાકડા ના વેપારી ઇ. સુલેમાન અમરસની મીલકત તા. ૩૭ જુલાઈથી મુદતી જપ્તી માં લેવામાં આવી છે.

મેવીલના બુકાઈ નથુ અને પીતાનરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ થી સપ્ટેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

અબ્દુમન ઇસાચતુલ ઇસ્લામ

ડરબન, તા. ૭-૭-૧૨
સેક્ટરી હાથે છે કે:—આ મંડળની હારોબારી મીટીંગ તા. ૨ જુલાઈએ મળી હતી. નિશાળ સારી રીતે આગળ વધતી જાય છે જે જતાવનારો રીપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો. પ્રેસપેક્ટ હોલમાં બે વરસપર એક જુદીની નામનો મરીજ બાજુ મરજ પામેલ તેની ફક્ત ફક્તની કીયા આ મંડળે કરેલી. તે ઉપરાંત તેની ઓરતને ખોરાડી, કપડાં વીઝેરે પરચુરજુ મદદ કેટલીકવાર આપવામાં આવેલી. અમા માસમાં પણ આ બાહને પછસાની મદદ આપેલી તથા તેના હોડાની ફક્તરી સારવારનું અરજ આપેલું. સોસાયટીના ત્રણ મેંબરોની શાહી મતાં તેમને સોસાયટીએ અકેક સાલની ભેટ આપી હતી, ત્રણે મહરથો એ પા. ૧-૧૦-૦, પા. ૧-૧-૦, પા. ૧-૧-૦ એ પ્રમાણે વળતી ભેટ સોસાયટીને આપી હતી. હાજરોના ખાનમાં સોસાયટીએ માનપત્ર આપવાનો જલસો કરેલો જે વખતે હાજરો તરફથી તેમજ તે મેળાવડામાં હાજર થનાર મી. ફેન્સી, તથા મી. હયાલીમ કુવાડીઆ તરફથી સારી રકમની ભેટો સોસાયટીને આપવામાં આવી હતી. કુરાન સરીફ માટે અરજ કરવામાં આવતાં મી. ખરસાણી. મી. એમ. એમ. રહેરી તથા બોયકપાસ વાળા મી. એમ. એસ. જાદવત એ દરેક તરફથી ૬ નકલ, ડેનહોલરવળા મી. સી. એસ. વાવડા તરફથી ૩ નકલ, તથા ન્યુકાસલન મી. આઇ. ડી. સુગથ તરફથી ૨ નકલ એ પ્રમાણે મળેલ. સુરે હુરે ટેકાણે પેટીમાં મુકવામાં આવતાં પા. ૨-૧૫-૬ સાફીમ ૧૨૬૮ જ કેશન અને ફોર્સુડ ખાતે, પા. ૩-૭-૧ સીકાઉ મેક અને પ્રીકેપેક્ટ હોલ આવી થયા

હતા. અમનેનીમાં મારસ વખતે તથા હોરમાં મુસલમાન કુશનો મળી પા. ૩-૭-૮ મી. એમ. તજમુને ભેગા કર્યા હતા.

સેક્ટરી મેસરસ પ્રમામથી, અને ડી. ફકીર યુસુફ ઉમરાળા માટે મેઇન લાઇન માં જતાં પા. ૧૧-૨-૦ મારિસખરમ ખાતે, પા. ૪-૬-૦ સેડીસ્મીય ખાતે, પા. ૫-૪-૦ ન્યુકાસલ ખાતે, અને પા. ૭-૩-૬ ડાંડી ખાતે ઉમરાળા હતા. ડેન હોડરમાં મી. લેખ અમીરને ત્યાં મી. ડી. ફકીર યુસુફના બાઇઓની શાહી મતાં પા. ૩૩-૧-૦ ત્યાં ઉમરાળા હતા.

આ બધી પછસાની અને બીજી દરેક તરફની મદદ કરનારાઓનો અબ્દુમનની હારોબારી કમીટી અંતઃકરજ પુરવઠા આભાર માને છે, અને ખાતરી આપે છે કે જે હામ માટે પછસા ઉમરાળા છે તે હામ વાસ્તેજ તે મથાબોજ રીતે તે વાપરવામાં આવશે.

ટરાંસવાલમાં રેલ્વેપર રંમબેઠ

તે દુર કરનાર એક પગલું

ફોરકમખરમ સ્ટેશને હોડીઓને કલરક ભોક સાથેની બારીપર ટોપીટ લેવાની ફરજ પાડવા સંબંધી નોટીસ વિષે બિ. ઇ. એસોસીએશને કરેલા લખાણના જવાબ માં રેલવેના જનરલ મેનેજર તરફથી નીચેનું લખાણ મળ્યું છે:—

“તમારા તા. ૨૦ થી જુનના લખાણ ના જવાબમાં જવાવવાનું કે ફોરકમખરમ સ્ટેશને રેલ્વન માસ્તરે જે નોટીસ લગાડી હતી તે જુલથી થયું હતું. તે નોટીસ ત્યાંથી કાઢી નાખવા માટે હાલમાં સુચના આપવામાં આવી છે.”

મેશવી મી. કાપુદ મહમદ, મી. મહમદ હાસમ, મી. ડી. એમ. સીદતે વિજેરે હાથે છે કે ડરબન અને બીજા ટેકાણાના અમારા હોડીખાઇઓ જેઓ અમને પોઈટપર વળાવવાને આવ્યા હતા તે સહુનો અંતઃકરજથી આભાર માની એ જાએ. અમે તા. ૭ મીએ ભેરા પહેંઆ હતા. અહીંના મી. તહપખ સફર કુ. વાળા સહેબોએ અમને રડી મરપથી છતારી પોતાને ત્યાં લઇ જઇ ને બારી ખરહાસ કરી હતી તેમનો પછી ઉપકાર માનીએ જાએ.

રૂપન એન્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

રૂપન એન્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના નામથી મી. પોલના કારોબારીપણા નીચે ચાલતી નીજાળનો મેળાવડો તા. ૩૦ મી જુને મી. મહમદ આબેદના હોલમાં થયો હતો. તે વખતે નિજાળને રજના દિવસે માટે બંધ કરવાનું કામ કરવાનું હતું, તથા હવે પડવા જનારા ગ્રહસ્થોને મુખ્ય રકબાદી આપવાનું, તથા તેઓમાંના મી. મહમદ કાસમ અને મી. હાવુદ મહમદને એ સંસ્થાના પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખ તરીકે માનપત્ર આપવાનું કામ કરવાનું હતું. મી. માધીને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યા પછી જુદા જુદા વિદ્યાર્થીઓ એ વાજન સાથે ગામન સંમળાવ્યાં, કવિતાઓ ગાઇ જતાવી, તથા આપણે કર્યાં. એક વિદ્યાર્થીએ મમળણ વતી કસ રત કરી સજાનું ધ્યાન એમનું હતું. પ્રમુખના હાથે હોદ્દાઓને ઇનામો વહેંચ્યાં હતાં. હેડ મસ્તરે રીપોર્ટ વાંચ્યો હતો તેમાં નિજાળનું કામ આમળ વધતું જાય છે એમ જણાવ્યું હતું. મી. રેલે મદદ કરનારાઓનો આભાર માન્યો તથા વધુ મદદ માગી મી. માધીએ કેળવણી કેવી હોવી જોઇએ તે વિષે, તથા માતૃભાષાના શિક્ષણ વચરની કેળવણી નકામી છે એ વિષે લખાણથી રસીકવિષે ચર્ચા કર્યું હતું. મી. હાવુદ મહમદે પા. ૪-૪-૦, મી. મહમદ કાસમે પા. ૧-૦-૦, મી. હાવુદ સીદાને પા. ૫-૫-૦ મી. મુસ્લાએ પા. ૨-૨-૦, મી. નાનાએ પા. ૧-૧-૦, મી. ફેનીએ પા. ૨-૨-૦ તથા મી. ઇલાહીમ કુવાડીઆએ પા. ૧-૦-૦ એ પ્રમાણે ભેટ નીજાળના ફંડ માં અપાઇ હતી.

પુરેડી કોનસલ ઓફીસ એનું રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી વિષે બાપજી સભાજના ને કેપ્ટાઇન રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીની એક મીટીંગ મી. ઇલાહીમ પુરેડીનના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. તા. ઓફીસ એ ઉપરાંત મી. હેમર, મી. વીનર, ડો. અબ્દુલ રહેમાન ડો. ગુલ વિત્રેરેએ બાપજી કર્યા પછી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ફંડ ખોલતા પા. ૨૨૦ થઇ ગયા હતા. બીજાએ એક મેળાવડો ના. ઓફીસ એને માનપત્ર આપવા માટે કેપ્ટાઇનની ડોક્ટરી મેસેલમ લીગ તરફથી મી. પુરેડીનના પ્રમુખપણા નીચે થયો હતો. માનપત્ર મી. ડોમીએ વાંચી સંમળાવ્યું હતું. માનપત્ર ઉપરાંત એક મેડલ ના. ઓફીસ એને એટ આપવા માં અપાઇ હતો.

હાંદી સુધારાની પ્રાચીનતા અને અસલીપણું

(મયા અંકથી ચાલુ)

આતો બહારના કામથી હાંદી સુધારાની ગણના થઇ. તેમનો આંતર સુધારો પણ હાંદીની કુદ્રતી અક્ષિસેનેજ આભારી છે.

કુદ્રતના બનાવો અને દેખાવો ઉપરથી તેમણે અનેક દેવો હતી તેમની પુજા કરવાનું શરૂ કર્યું હોય એમ જણાય છે. પણ એ અનેક દેવો કાષ્ઠ એક ઉપરી મહાદેવ-કૃષ્ણરત્ન સત્તામાં રહીને વરતતા હોય એવું જ્ઞાન પણ તેમને કુદરતમાંથી ઉપજ્યું છે. દેવતાનાં મંદીર તેમણે કર્યાં છે, પણ દેવોનો દેવ બ્રહ્મા કે જેનું જ્ઞાન હાંદીમાંથી કદિ લોપ થયું નથી તેનું મંદીર તેમણે કર્યું નથી એવો મહાન આવ તેમણે કૃષ્ણરત્ને વિષે રાખ્યો છે.

ધરમનાં ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ તત્ત્વો તેમણે જંમલોમાં રહી પ્રગટ કર્યાં છે. જમતના સુખરૂપ ચલન સારૂ નીતિના સારા નિયમો બાંધ્યા છે. બધા માણસો વચ્ચે બાક આરો રાખવાની વાત મહાન પેમંબર કૃષ્ણરત્ને લખી છે, પણ જનવરોને પણ પોતા સમાન ગણવા એ તો હાંદીનેજ સુઝેલું. હાંદીસ્તાનમાં જનવરોની ઇચ્છી તાલ-પાંજરાપોળ-પણ હાથપાતી ધરાવે છે. તેમની તમામ બવસ્થા દુનિયાની બીજી પ્રજાથી અલગ પડે છે. કુટુંબ એ શબ્દનો કાવ હાંદી સિવાયના મુલકોમાં ખાસ કરીને પશ્ચિમના નવા સુધારાવાળી પ્રજામાં જોવો એકલપેટાપણાનો ખમાલ આપે છે તેથીજ ઉલટો આવ એટલે પરમાર્થી આવ ત્યાં ઉપજાવે છે. દરેક કાવને કામથી રાખી તેને પોષવો એ હાંદીનું ખાસ લક્ષણ છે. નિલ નવું કાંધવું અને જુનાનો નાશ કરવો એ પશ્ચિમની સુધરેલી પ્રજાનું લક્ષણ છે. આવી સુધરેલી કહેવાતી પ્રજા ધણું કરી ને પોતાના વેપારી રચારથને સાફ પ્રાચીન અને સંગીન હાંદી સુધારાને હીણે એથી કાંઈ સાહેબ બહુજ નારાજ થાય છે.

ઉવરમાં હાંદીના ચાલુ ગામલા ઉપર વિચાર જણાવતાં લખે છે કે હાંદીના અવિષ્ક ઉપર નિયમપુરવક મત આપવો મુશ્કેલ છે પણ સિદ્ધિ સહેનશકતનું ચળકતું જવાહર એ આપણે સાચવી રાખવું હોય તો સખ્ત જાપતાના કામદા થી સતોષ ન રાખતાં હાંદીઓને અને

તેમની સહરસમેને બરોબર સમજવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. હમણાં હમણાં જે તોફાનો થયાં તે દિલગીરી ભરેલું છે પણ એમ માય એમાં નવાજ જેવું ખાસ નથી; કારણ કે આપણે પરસ્પર જેર સમજીતીના મહાસાગર ઉપર રહીએ છીએ. જેરસમજનું એક કારણ તો આપણે જાને, રીતજાતે, વહેવારે અને ધરમે જુદા એ છે પણ મુખ્ય કારણ તો આપણો માનીતો પશ્ચિમનો સુધારો છે. તે જ્યાં ત્યાં બંગાળ પાડે છે. પશ્ચિમનો આકાંક્ષવાળો રાજ્યકારભાર પુરોષી અને હાંદી વચ્ચેનો એમલાસ ઓછો કરવામાં મુખ્ય છે. એ કારણોએ તોફાન જમાડ્યાં છે. એને શાંત કરવા સારૂ મહાનગ પંચમ જયોરજ કહે છે તેમ સોમની કદર કરવી-ભેટા તરફ મમતા ધારણ કરવી જાઇએ.

પુરોષી અમલદારોએ દેહના જુના લેખો અને દુનરોનો અભ્યાસ કરવો જોઇએ. પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન બેકન કહે છે કે જે દેશની ભાષા જ્યાં સુધી ન આવડે ત્યાં સુધી તે દેશ વિષે સમજ આવી શકે નહીં. પણ જ્યાં સુધી હાંદીના પ્રાચીન લેખોનું મહત્વ સમજાય નહીં અને હાંદીના પ્રાચીન સુધારાની કદર માય નહીં ત્યાં સુધી હાંદી તરફ પુરોષી અમલદાર મમતા નહીં ધરાવી શકે હાંદીના પ્રાચીન જાતરકામો અને લેખોમાં તેમની રીત જાત, વહેવાર, રહેણી અને વિચારનો આબેહુલ ચિતાર આપેલો છે એટલુંજ નહીં, પણ દુનિયાના મહાન ઇતિહાસ લેખકો જેવું નથી લખી શક્યા તેવું જીવતું યત્ન અત્યંત ધીરજ ભરેલી અને ખંતીથી મહેનતથી હાંદીઓએ રજૂ કર્યું છે.

મેજર કીથ સાહેબનું લખાણ બહુ મોટું છે. તેમાં ઘણા વિદ્વાનોના અને ઘણાં સાહિત્ય પુરાવાઓ રજૂ કર્યાં છે છતાં પોતે લખે છે કે "જો મારે પુરે પુરો ખ્યાલ હાંદી સુધારાની પ્રાચીનતા અને અસલીપણા વિષે આપવો હોય તો ઘણાં પુસ્તકો થાય" એવા મહાન વિષય ને અંત અમારાથી બને તેવી રીતે કુક માં લખ્યો છે. વાંચનાર પોતાની મેજ આમાંથી ઘણા વિચાર કરી શકે છે.

[સંપૂર્ણ]

તા. ૧૨ જુલાઇએ લંડનમાં આંદોની પાટનો આવ આઉસના રજા પેની બેબે હતો.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તોલકના મતો અને વિચારો

[જાનનાર જાણ કેટલાક]

(મવા અંકથી માલુ)

(૫) હિંદમાંની કેળવણીનું ચિત્ર લો. તીલકે આ રીતે આગળેજી છે:—

“દેશમાં જે કેળવણી આપાય છે તે વાસ્તવિક દેશી લોકોની જીવનશૈલી સાથે જોવાય છે. જે વડે લોકોનું ઉદ્યોગ ધંધાનું જ્ઞાન વધે, અને તેમના નિર્વાહની જોગવાઈ થઈ જાય, તેમની નીતિ તમા દેશાભિમાન દ્રઢ થાય, તેઓ સ્વતંત્ર રીતે અને પ્રજાતંત્રી પોતાનો ગુજારો કરી શકે, તેમજ રાજકીય અને સામાજિક આપવોમાં ફિતકારક કદપાનાનો પ્રચાર થતો જાય લોકોને પોતાની સ્થિતિ માં સુધારો કરવાની અને તેને સુખકારી કરવાની તક મળે, એવું શિક્ષણ દેશના સરવ લોકોને મળવું જાણત જરૂર છે. આ સિવાય કેળવણીનો બીજો મોટો હેતુ અને ઉપયોગ એ છે કે તે કેળવણીથી લોકોનાં મનમાં સ્વધર્મ, સ્વદેશ, સ્વ ભાષા વિષે એક પ્રકારની આરથા અને ખરી જાગૃત્તી ઉત્પન્ન થવી જોઈએ. સારાંજ જે કેળવણીથી હિંદનાં પુરુષ, સ્ત્રી તથા છોકરાં અધિકાધિક જ્ઞાનવાન અને સંપીલા થઈ રાજકીય, સામાજિક, ધાર્મિક, આર્થિકાદિ દ્રષ્ટિથી હિંદની ઉન્નતી કરવા એકસંપથી પ્રવૃત્ત થશે તેજ ખરી કેળવણી કહેવાય, તેજ ખરું અને સારું શિક્ષણ હોય. આપું શિક્ષણ દેશમાં ક્યાં સુધી આપવામાં આવે છે અથવા તે લોકોને મળે છે એનો વિચાર કરીએ ત્યારે હાલ હિંદમાં મળે છે તે કેળવણીનું નિરૂપણીપણું સહેજ નજરે આવે છે. ઇંગ્લેન્ડ રાજ્ય શરૂ થયું ત્યારથી જાજ સુધી ૭૫-૮૦ વરસ એ. ડી. સી. નું રહેણ અમારી નિશાળોમાં આવ્યું છે; પણ સરકારી ખાતાં સારું નેકર તકમાર કરવા અર્થાત મુરોપીયન અધિકારીઓના દાસ બનાવવા એથી આગળ આ શિક્ષણે પમણું સરવું છે એમ જોવામાં આવતું નથી. એકાદ બીજો માણસ આશિક્ષણ ની ધંટીમાં દળાઈ બહાર નીકળ્યાં છતાં પણ સારી રીતે પ્રસિદ્ધ પામેલો હોય એવો નીકળશે; નહીં એમ નથી. છતાં એ પરિણામ તેને જે શિક્ષણ મળ્યું છે તેનું નથી, પણ તેમાં વસેલા ખરા ગુણોનું જ હોય છે. આવાં આવાં જે આર

ઉદાહરણો છોડી દહણું તો એમજ કહેવું પડશે કે જેવી રીતે પોરદુગ્ગીજ લોકોએ હિંદમાં આવી મામડીઆને વટલાવી ખિસ્તી કરાવેનો પ્રચાર કર્યો, અને તે વડે જાજ હિંદમાં રહેનાર એસાઓને બટલર મળ વનું સહેજ કરી રાખ્યું છે, તેમજ અંગ્રેજ સરકારે અમોને શિક્ષણ આપી હાલની રાજ્ય વ્યવસ્થામાં જરૂર પડતાં કંચાજ નોકરોની રેલછેલ કરી મુકી છે.

છોકરીઓ સારું જે નિશાળો છે તેમાં જે શિક્ષણ તેઓને આપવામાં આવે છે તે સંસારમાં પ્રવેશ કરનાર સ્ત્રીઓને માટે એટલે દરજ્જે નિરૂપણી થઈ પડે છે કે તેઓ લખવા વાંચવાનો થોડો જ્ઞાપણો છતાં જે ખરાં, પણ સંસાર કામ ને સારું તદ્દન નાલાયક અને છે. આ સ્ત્રી શિક્ષણની વાત થઈ. ધંધા ઉદ્યોગ નું શિક્ષણ તો ઘણું ખરું નથીજ. પણ તે હોવું જોઈએ, આપવું જોઈએ એવી ચર્ચા થઈ વિલાયતમાંથી મંગાવેલા અને અહીં આવી પહોંચેલા ઇંગ્લેન્ડનાં ચર્ચાને અલાપવા સારું તથા સાધવા સારું રીટર વિચેરે લોક અહીં તકમાર કરવાની જરૂર પડવાથી તે કામ કરવાનું સરકારે ટેકનિકલ નિશાળોદ્ધારા માથે ઉપાડ્યું છે. પણ ધરમ શિક્ષણના આરામાં તો સાવ અંધકાર છે. સરકાર પરધર્મી હોવાથી આ આખતમાં હિંદીસીન રહેવને તેમને એક મોટો સખબ મળે છે. ખાનગી શાળામાં આ શિક્ષણ આપી શકાય, પણ અમુકજ મોપડી શરૂ કરવી જોઈએ, અમુકજ રીતે બચ્ચનું જોઈએ, અમુકજ વિષય શિખવવો જોઈએ હલ્લાઈ બંધન કરી તે નિશાળોની કાર્ય સ્વતંત્રતાનું હરજી ક વાજેવું અને છે. હવે બાકી રહી છે મુનિવર્સિટીઓ. પણ તે કેવળ પરીક્ષા લેવનાં ચર્ચા અને તે પણ મુરો પીઅનોના નાખામની તેથી જાજ હિંદમાં ખરા દેશી શિક્ષણને કંઈ પણ આધાર રહ્યો નથી. હિંદમાં મુનિવર્સિટીઓની સ્થાપના થયે જાજ સુમારે પચાસ વરસ થયાં છે. પણ તે અવધિમાં આપણા દેશમાં પ્રસિદ્ધ અંધકાર ઠવી અથવા નવી શોધ કરનાર શાસ્ત્રજ કેટલા નિર્માણ થયા છે એની મજાતરી કરવા જતાં હાથની આંખોઓની પણ જરૂર પડતી નથી. કાલિદાસ ઠવી એકજ થયે એટલેજ હાથ ની પહેલી આંખી ‘કનામિકા’ અને બીજી ‘અનામિકા’ કહેવાય છે એવી એક કવીની કહરણ છે. પણ હાલના જમાનામાં સ્વતંત્ર વિચાર ધરાવનાર, અને મંજીર અંધકાર અથવા વિદ્વાન કેટલા છે તે

મજાતરી જમ્મો તો બંને હાથની દરે આંખોઓને ‘અનામિકા’ એજ નામ આપવું પડશે. તાત્પર્ય પહેલા જમાના માં ખરી વિદ્યાના બહુ થોડા સ્થાનો હતાં અને તેમાંથી તે તે સ્થિતિ અને કાળને અનુસરી થોડા મજા સાવા વિદ્વાન અને શોધક પુરુષ નિકળતા હતા. પણ જાજ આ બધી વાખતનો જ્યાં ત્યાં અભાવજ નજરે પડે છે, અને શિક્ષણ એ તો નોકરી કરી રેટલી પેલા કરવાનું એક સાધન અથવા ધંધો થઈ પડ્યો છે. પણ એ શિક્ષણ નથી. એ તો હમાલી છે. આથી કંઈ હિંદનો ઉત્કરષ થવાનો નથી, હલકું અવનતિ થવાનોજ વિશેષ સંભવ છે; તે થઈ છે. આ વાત ઉત્તરોત્તર વિચારવાન પુરુષોના અપાલમાં અધિકાધિક આવતી રહી છે.

એક ટેકાએ અમારા વાંચવામાં આવ્યું છે કે જાપાનની નિશાળોમાં શીખવવામાં આવનાર મોપડીઓમાં નાખરીને અવરથ એવા ગુણોની એક માઠી આપેલી, તેમાં ‘રાજનિષ્ઠા’ એ ગુણને પહેલો નંબર આપેલો હતો. પણ જાપાનના આદ્યશાહ ના કુકમથી આ ગુણને પહેલે નંબરથી કદાહી મુકી તેની જગ્યા ‘સ્વદેશાભિમાન’ આ ગુણને ચોથાજ વરસ પહેલાં દેનામાં આવી છે. પણ આપણાં સુધરેલાં પુરતો માં સ્વદેશાભિમાનનું તો નામજ નથી! આવી તરેહની શુદ્ધ કરેલી મોપડીઓ નિશાળોમાં જે દેશમાં શીખવવામાં આવે છે અને તે કામમાં પેટની આરાથી દબા એલા ‘રાવસાહેબ’ ‘રાવનહાદુર’ ‘હાંજી’ કરી મદદ કરવા તકમાર થાય છે અને મદદ કરે છે તે દેશમાં સ્વદેશાભિમાનનો વા હજી પણ સો વરસ સુધી ન વાય. જાપાન અને હિંદમાં આ બંનેમાં જે મોટો ભેદ છે તે એજ. જાપાનના છોકરાઓને પોતાનીજ માનું દુધ ગમે તેટલું પીવાને મળે છે; પણ અમોને માનું તો નહીંજ પણ બીજું દુધ પણ ચોખું મળતું નથી. બાલક અમતમામાનાં આપે જેવી રીતે પોતાના છોકરાની કુધની માગણી પાછી માં લોટ નાખી સહેજ કરી આપી મટાહી હતી અને છોકરાને સમજાવ્યું હતું તેજ પ્રકારે આપણા દેશમાં કેળવણીની વાખત માં જાજ ખુદશી રીતે નાલે છે, અને આપણે એટલે દરજ્જે બેલાન મએલા છીએ કે આપણે પોતેજ આ લોટનું પાછી દુધ છે એમ આપણાં છોકરાઓને સમજાવીએ છીએ અને આપીએ છીએ, અને હાલની પેઢીના સુધરેલા, બહેલા, ગણેલા, જાણીતા લોકો તે દૂર કરવાનું મનમાં આજુતા નથી. [અધુરું]

હિંદુસ્તાનના ખપરો

(હિંદી ભાષા સંપર્કથી)

આવનવરના મહારાજને હાં બાંદી વારસ પુત્રનો જન્મ થયોની ખુશાલીમાં શ. ૨૦ જાનની રકમની સખાવત જુદાં જુદાં લોકો પસંદગી કરીને ખાટે કરવામાં આવી છે.

જુનાગઢ બીલખા વચ્ચેની જાન્ય રેલવે લાઇન હાલમાં ખુલ્લી ચુકવામાં આવી છે.

ભારત વર્ષીય અર્થદીપ પ્રામણ્ય સમાજ 'નવમ' સંમેલન કાઠિયાવાડમાં આવેલા બીલખા મુકામે મહારાજ શ્રી નથુરામ સર્માના અધ્યક્ષપણા નીચે તા. ૧૮-૧૯ અને ૨૦ મી મેના દિવસોએ મળ્યું હતું. જેમાં બહારગામના ભાગલાય ૪૦૦ પ્રતિ નીધીઓએ હાજરી આપી હતી. સંમેલનને ખાતે કેળવણી ખાટે અપીલ કરતાં શ. ૪૫૦૦ ફાનમાં મળ્યા હતા, જેમાં શ. ૨૦૦૦ ની રકમ મહારાજ શ્રી નથુરામ સર્માએ આપી હતી.

વડોદરામાં એક સુવાવકખાતું બંધિયા દલા શીખાળી વણીક શા હિંમતલાલ લીવલાલ મોદીએ શ. ૨૬,૦૦૦ ની રકમ કાઢી છે.

વડોદરા ખાતે સુરજર કારીગર પંચાલ નામની શાંતિની પરિષદ એ શાંતિના એક આયોજન મી. હરીવંદ મંછારામ તેજો રીવાળાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મંદિરના કામકાજના ખાતે મી. હરીવંદે અમદાવાદમાં એક મોડર્ન કાઉન્સિલ, લાઇબ્રેરી, તથા વિદ્યાર્થીશ્રુક સ્થાપવાખાટે શ. ૨૦ હજારની રકમ આપી હતી, તથા તેના નિકાલ ખાટે ખાસીક શ. ૧૫૦ ની મદદ આપવા વચન આપ્યું હતું. વડોદરામાં એક મોડર્ન કાઉન્સિલ સ્થાપવા બીજા એક પ્રયત્ન શ. ૧૫ હજારની રકમ આપી હતી.

ખાલસોર રાજખાટે એક યુનીવર્સિટી સ્થાપવાને વિચાર ચલાવવામાં આવે છે. વડોદરા રાજમાં પણ એક યુનીવર્સિટી સ્થાપવાની સુચના થઈ છે.

મુંબઈમાં વેપારી કેળવણી આપવા ખાટે એક કોલેજ સ્થાપવાની છે. તેના

દંડમાં મુંબઈના જુદાં જુદાં વેપારી મંડળોએ શ. ૫ હજારથી ૫ હજાર સુધી ની રકમો આપવાની કલુક્ત આપી છે.

મુંબઈમાં મારવાડીઓએ કેળવણી દંડ સ્થાપ્યું છે તેમાં ૩૨ લાખની રકમ ભરાઈ છે.

કોળા જામના મરીખ અને લામાર આખોસોને વધારીક મદદ મફત મળી શકે તે ખાતર મુંબઈની કોળા જામના એક આયોજન શ્રી ત્રીભોવનદાસ વરજીવનદાસે શ. ૫૦ હજારની સખાવત બહેર કરી છે.

મુંબઈના બળીતા ઘહેરી મરહુમ મી. ભમવાનદાસ નરેતમદાસે પોતાના વસીયત નામમાં કરમાળા મુજબ તેમના ટ્રસ્ટી ઓએ હાલમાં વેસાવા ખાતે શ. ૬૦ હજારને ખરચે એક સેનેટોરીયમ બાંધવાનું કાર કર્યું છે, અને શ. ૭૦ હજારને ખરચે દેવલાલીમાં બીજું સેનેટોરીયમ બાંધવાની જાહેરાત કરી છે.

'પ્રજ્ઞાપ્ર' જણાવે છે કે એ વરસ પહેલાં મુંબઈના શેડાક ટેક્સિ આયોજનોએ મળીને શ. ૭ લાખની આપણ સાથે એક વજનદાર અગ્રેજ કબીરકપત્ર કાઢવા એક વધુ કરેલી તે હાલમાં નવેસરથી લેવાઈ લેવામાં આવી છે.

મુંબઈની હાઇ કોર્ટના ચીફ જસ્ટીસ સર બેસીલની મેરહાજરીમાં સર વારસજી મલેસ મંદાવરકરની આહ્વાન ચીફ જસ્ટીસ તરીકે નીમણુંક થઈ છે.

હિંદુ યુનિવર્સિટીના દંડમાં હિંદુપુરના ના. મહારાજાએ શ. ૧૧ લાખ ભર્યા છે.

'આર્ય પ્રકાશ' જણાવે કે કાશીમાં વેદ વિદ્યાલય તથા દયાનંદ હાઈસ્કૂલ સ્થાપવામાં આવનાર છે.

એક સુસાદરને નકામો ચકથી પકડી તેવી પાસેથી નોટો અને રૂપિયા પકાવી લેવાના ગુન્હા માટે કલકત્તા ખાતે બે પોલીસ કોન્સ્ટેબલને સાત વરસના સખત કેદખાતાની સજા કરવામાં આવી છે.

જાલુ જરવીંદ શેઠ અને બીજા ૧૦ જામજોના મહાનોની પોલીસેરી ખાતે

કાતી લેવામાં આવી હતી એમ 'સંજીવની' પત્ર જણાવે છે.

ખાંડોપુર ખાતે મળનારી કેમિસની રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ તરીકે મી. મળફલ હક, તથા જનરલ ડેક્ટરી તરીકે મી. સમ્મીદાનંદ સિંહની નીમણુંક થઈ છે. કેમિસની સાથે બસતા ઇનડસ્ટ્રીઅલ કોનફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ તરીકે મી. જરડીસ હસન ઇમામ ની પસંદગી થવા પડી છે.

'હિંદીબન પેટ્રીઅટ' પત્ર જણાવે છે કે બંજાળાની કારાસલાની યુટીલિટીમાં બાજુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી એક ઉમેદવાર તરીકે બહાર પડનાર છે.

બંજાળાની સરકારના વાજીત તરીકે ચલાવવામાં આવતું 'સુલભ સમાચાર' પત્ર સરકાર તરફથી વારસીક હજારે રૂપિયાની મદદ મળવા છતાં, લોકોનો ટેકો ન મળવાથી બંધ પડ્યું છે.

કોલેલી ખાતે થાયલ મલેલા તુરકીક સડવમખાતેને મદદ કરવાના રૂડ કેસંટ સોસાયટીના દંડમાં કાણુલ ખાતે ૬૦૦૦૦ રૂપિયા એકઠા થયા હતા એ કાણુલના નામદાર બંધીરે કોનસ્ટાબલનોપલ મોકલી આપ્યા છે.

વીરનીચીયથી મી. હુસેન ઇમાલીમ મોમલા લખે છે કે:—પાનોલીવાસીઓએ ત્રણ કામ કરવાની જરૂર છે. (૧) મામની અંદર ઇદલાહની જગા કામ થઈ તે તેરે હરશે મેરે કરવો. (૨) બંજુ મન પૈરાએ ઇદલાહ સ્થપાઈ છે તેને મદદ કરવી. (૩) મરજીવનું જાકરી રહેલું કામ પુરું કરવું. અથવા વસતા પાનોલીવાસીઓએ આ કામ ખાટે કર મળીને શ્રી. ૧ કે એવી કાંઈક રકમ કાઢવી જોઈએ.

મી. જોસફ શેયપનને ડરબન ટાઉન કોર્ટસીલ તરફથી એક કામળ મળ્યો છે જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હિંદીને રમતમત ખાટે આપવાનું એકાવ લખવા કરવા પાછળ પા. ૩૦૭૦ જેટલું ખરચ થશે. એકાવને નીલાવવાના જરૂરીક ખરચને બંદોબસત કરવા ખાટે હિંદી જેલાલી મંડળો તરફથી શ્રી હિરસો મળશે તે મુજબમાં આવ્યું છે.

કેપ્ટાઇન યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસિએશન

સેક્રેટરી લખે છે કે:—આ મંડળની માલ મીટીંગ તા. ૩૦ મી જુને નં. ૬૦ એસપેલીંગ રીટીંગવાળા પોતાના હોલમાં મળી હતી. સભાજનોથી હોલ ખીકાર કરાઇ ગયો હતો. પ્રમુખ મી. જોશીએ મહા સાલમાં મંડળ તરફથી મળેલાં કામો વિષે વિવેચન કર્યું. સેક્રેટરી મી. ગોડબોલેએ મહા સાલમાં કામનો પુરો હેવાલ રજુ કર્યો. ટ્રેઝરર મી. સુભાષભાઈ રૂગ નાયકએ જણાવ્યું કે પોતાના હોલની બે વરસની મુદત દરમિયાન હર વખતે આવક જવકનો હિસાબ તમારી સમક્ષ રજુ કર્યો છે; અને આજે તમારી સામે ઇ. સ. ૧૯૧૦ ના જુન માસની તા. ૫ મી થી તે ઇ. સ. ૧૯૧૨ ના જુનની તા. ૨૬ મી સુધીનો બે વરસનો સામયો હિસાબ રજુ કર્યું છે. પા. ૭-૫-૦ મંડળની આવકની સીલક પેટે મી. સી. પી. લક્ષ્મીરામ તરફથી મળ્યા; પા. ૧૮-૬-૧ બે વરસમાં કુલ મેમ્બર શી પેટે; પા. ૧૦૦-૧૨-૫૫ મંડળે પ્રસંગે પ્રસંગે ખોલેલ ફંડમાં અને મંડળને મળેલી ભેટો પેટે આવ્યા; કુલ પા. ૧૨૬-૧૬-૧૧ આવક યથા. તેમાંથી ખર્ચના પા. ૨૬ શી. ૫ બે વરસમાં હોલના બાડા પેટે, પા. ૩-૭-૩૫ હાથમણી ખર્ચ, પા. ૧૧ શી. ૧૫ માનપત્ર પેટે, પા. ૫૫-૧૫-૦ સ્થાનમાં સુધરાઇ કરવાનું ખર્ચ, પા. ૩ હોલમાં ટેબલ ખાંડાના, પા. ૨-૨-૪ બે વરસમાં તાર અને પેસ્ટ રહાં પેટે, પા. ૬-૩-૫ સ્વહેલ જતા હીંદુ મહસ્થો ના માનમાં દીપાદી ખર્ચના, શી. ૭-૧૦ જોશીસ માટે છુલસ વિગેરે, પા. ૧-૨-૧૧ રેલ અને ડેલીવેશન મળી ખર્ચુરજુ કુલ પા. ૧૧૫-૧૮-૬૫ આવક સુધી ખર્ચના બાદ કરતાં આજરોજ સીલક પા. ૧૦ શી. ૧૭ પે. ૯ રહે છે, જેમાંના પા. ૬ સેવોમ બેંકમાં મંડળને નામે જમા છે, અને પા. ૧-૧૭-૯ મારી પાસે રહે છે. ઉપરનો હિસાબ સભાએ તાળીઓના મહા મહા વચ્ચે મંજુર કર્યો. ત્યારબાદ મંડળના ધારા પ્રમાણે દરેક હોલદાર પોતાના હોલપરથી નિજત થયા, અને મી. એચ. બી. ગોડબોલેને મન્દરજી નીમી બહુ મતે નીમેના હોલદારે આજુ વરસ માટે ચુંટાયા. મી. જમનલાલ જવાની દાસ થીવાળા પ્રેસીડેન્ટ, મી. મોરારજીભાઈ ડીબાભાઈ મહત્કર વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ, મી.

હીરભાઈ કલ્યાણજી સેક્રેટરી, તથા મી. રજુછોડભાઈ ખુસાલ મોખરીવાળા ટ્રેઝરર. બાદ પ્રમુખ મી. જમનલાલ થીવાળાએ સમજાવવાનું કાર્ય વિવેચન કરી, બાકીના હોલદારો ચુંટવાનું કામ તા. ૧૫ મી જુલાઈએ કરવાનું જણાવી. મી. મોરારજીભાઈ જમા દેસ જવાના હોવાથી તેમના વિષે વિવેચન કરી તેમને સફળતા આપી. બાદ આ પાણી લઈ સભા વિસરજન થઈ હતી.

પોસ્ટ પ્રીસીડેન્ટ સત્સંગ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે:—અત્રેના ધોળી મી. લાલા જીવજીના હોલમાં મી. મેસન અમલદારે કાંઈ વહેમથી અટકાવવાથી ફેકામ સ્ટાડિન તથા ગુટનીકથી કેટલીક મદદ મેળવી સભાએ વજીબને રોક્યો હતો, ને મજબુર હોલમાં લેવારી થઈ પો છે. બીજું સુરત જીલ્લાના ગામ જમવાના ખાતે રહેવનું મંદીર પડી જવાથી પા. ૪ સભા તરફથી આપવા તા. ૭ મી જુલાઈની મીટીંગમાં કરાવ થયો હતો.

પોસ્ટ પ્રીસીડેન્ટ મેડ ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે:—સભાની એક મીટીંગ તા. ૧૬-૬-૧૨ ના રોજ સ્વહેલ જનારા મેસરસ કાળીદાસ હીરભાઈ તથા મી. રજુછોડભાઈ ખર્ચકામને માનપત્ર આપવા મળી હતી. મી. કાળીદાસે શી. ૫, અને મી. રજુછોડભાઈએ શી. ૧૦ સભાને બેટ આપી હતી. તા. ૨૧ મી ની મીટીંગમાં મી. નાયુભાઈ ગોપાલજીએ શી. ૫, અને મી. રજુછોડ ગોપાલજીએ શી. ૩ સભાને બેટ આપી હતી.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેઠા, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી તાજેથી મોકલું છે. કોઈ ૪૨ મોકલી ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIDRI"

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૧૮-૭-૧૨

શી. પે. શી. પે.

કુલ હારમનસ ૧૪૫૫૬૫ ૧૬ ૬ થી ૨૦ ૦	
આવક માલ ૧ બરનાની ૨૨ ૬ ૨૩ ૦	
બીજીના ૨૭ ૦ ૨૭ ૬	
એફ. એફ. ડી. બાર ૨૧ ૦ ૨૧ ૦	
એફ. ડી. બાર ૧૬ ૬ ૧૬ ૬	
કુડાના ૨૩ ૬ ૨૩ ૬	
ફેલી તુવેર ફાળ ૨૦ ૦ ૨૦ ૬	
મનપુરી તુવેર ફાળ ૨૧ ૦ ૨૧ ૬	
મજુરની ૨૧ ૦ ૨૧ ૬	
મગની ૩૧ ૦ ૩૧ ૬	
આડની ૩૨ ૦ ૩૨ ૬	
જાણા મુનજના ૨૦ ૦ ૨૧ ૬	
ફાળ ૨૪ ૦ ૨૪ ૬	
વડાજા નાવાલના ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
મજાલ ૧૨ ૦ ૧૨ ૬	
બીનીસ ૨૨ ૬ ૨૪ ૦	
જુવાર (કાફર મોરન) ૧૫ ૦ ૧૫ ૬	
કાપુ તેલ ૧૦ માલન ૩ ૧૦ ૪ ૦	
જેરડીનું ૩ ૦ ૩ ૨	
ખીંડ ૩ ૬ ૪ ૦	
નાળાંજેરનું ૪ ૬ ૪ ૬	
ખાંડ સહેલ માતાલની ૧૭ ૬ ૧૮ ૦	
ખીંડ ૧૧ ૬ ૧૭ ૦	
તીરજી નાતાલ ૧૨ ૬ ૧૩ ૦	
બાટો હાલેસ હોલ ૧૨ ૬ ૧૩ ૦	
બાટો (અખીલો ખીલ) ૧૨ ૩ ૧૨ ૬	
મદાસી સોપારી ૧૨ તલ ૮ ૬	
મરમા ૬ ૬ ૬ ૬	
ખી પેટી, પટીનના પેટી ૬-૦-૦ ૬-૫-૦	
ચેરન'દર ૬-૧૦-૦ ૬-૧૫-૦	
પાસારીન કરોન ૦ ૬ ૬ ૦ ૭ ૦	
વાહટ રોજ ૭ ૬ ૭ ૬	
મજાલ ૧૩ ૬ ૧૩ ૬	
નાળાંજેર ૧૭ ૬ ૧૮ ૦	
ફેલી ૬ ૦ ૬ ૬	
મજાલ સોપ ૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
જાણ સીલક રોન ૧૫ ૬ ૧૬ ૦	
જાણ સમજાઈ ૧૦ મોંસ ૩૪ ૦ ૩૪ ૬	
જાણ કામગીર ૫૦૬ કાના	
મોકલની કીમત ૧૨ ૦ ૧૨ ૩	
જાણ સેવરી (પા. ૬૦) ૧૨ ૦ ૧૨ ૩	
નેકટર ડી ૧ ૮ ૧ ૮	
જાણીસ લખન ૬ ૧ ૬ ૧	
જોપારી સેવરીની ૬ ૧ ૬ ૧	
નીડલ પોઈટ સીમારેટ ૨૦ ૬ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ) ૪ ૬ ૪ ૬	
ખરતા એકની ૪ ૬ ૪ ૬	
નીમક (જેરનની કાજ) ૪ ૬ ૪ ૬	

Ismail Seliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SOLIMAN.

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein

NATAL;
TRANSVAAL;
DIS. RUSTEN-
BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

The National Bank of South Africa, Ltd.

1988.

Tel. Address : TOMASELLI,

ԴՈՒՆԱՅԵՐՈՒ

નવસારી હોદ્દા યુનાઇટેડ

ત્રેડીંગ કુલ

મેનેજર : શ્રી. કે. પટેલ

હાંદુસ્થાનની શ્રીસરી જ્યાળ-ધ મંગાવી
સરતે જાવે વેચવામાં આવે છે. જાને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરજ
આવસ—મોખુ મધીયાજી—એક વખત
મંગાવી ખાતી કરે.

[illegible]

टेलिफोन नं. १२८६, जगन्नाथपुरम.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બો.સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

स्त्रीणां हनति विना दशोत्पति नथी

સુંદરી સુબોધ

ખાસ રત્રીઓની ઠેગબધી અને કનતિ અસરો
પ્રકટ થાય છે; તેથી આદરથી ચેતના કુદૃષ્ટ
ની રત્રીઓ કાઢી લેવા વાચક છે.

સાંપુરણ મનોરંજક અને શામલતાથી વાદતા
 એક અને વિવિધ કલાત્મક સરળ કાવ્યમાં જ્ઞાન
 મયે એવાં કલાક્રોધી શરદુર આ માર્ગીક
 હિંદુ સુસભાળ અને પારતી વચેરે સપ્તમી
 સુભસતી વાંચતી રોમમાં એક સરખો આપ
 કામ પામ્યું છે. દિ.કુરુદાન ઉપરાંત આકર્ષક
 સંસ્કૃતિ વચેરે હોટોમાં જ્યાં સાહસીક સુભ
 સતી અપુરુષો ગયા છે. ત્યાં જુદાં જુદાં
 ની આત્મથી વાચ છે.

[illegible]

સુન્દરી સુખોદય મંદીર, અમદાવાદ.

(continued)

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]**Postage Free**

Write to: International Printing Press, Phoenix, Natal.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL. NORTH, CC

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Chaeewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

REBAHM NORODIEK,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.

M. G. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhani Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Fr him Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

Ebrahim Ismail & Co.,
118, Commercial Road

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul O adir and Son
Box 126, 139 Grey Street

Tel. Add. "Tobacco"

Hossein Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURERS Co.,
171 Umgeni Road.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street

R. M. Moodlay
154 een-street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street

A. G. TERNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer. Box 471

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphist & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets

The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parekh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail.

OHANESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street: Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavarria,
224 Market St.

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kars Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLEBKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethul, Cable & Tel. Add.: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.

VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachund
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlaas Road

MIDDELBURG

(TRANVAAL)

A. E. BRAPPA, General Merchant
Box 85.

I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 631,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Portendar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Saliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box III
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Keshavji Giga, Bafolla

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman.

VREULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naideo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે ભાઈઓ.

સુભાષચંદ્ર

ટોલસ્ટોયની વારતાપરથી.

સુભાષચંદ્ર

કેન્સરના સારવાર પ્રતિબદ્ધ,

ફોનોગ્રાફ-સંગ્રહ.

કુસ્લામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

ફરનેબલ ટોબાકો

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!
કાલ અમારે ત્યાં દરરોજ ફેડ ટોબાકો
કુંડી ફીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહોંચી છે. બહારના બોરડર ઉપર પુરતું
ખાન આપવામાં આવશે.
આવો અને ખાતરી કરો, અથવા જાઓ.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A Book—and Its
Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA" phone No 22, P.O. Box 36.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. R. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલિફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "મર્સ"
અલેક્ઝાન્ડ્રા બીલ્ડિંગ્સ, પ્રીટોરીયા.

ભગત રથા હરીભાઈ
જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટસ
મરદના હેસ, હોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુવાલ, ડીરબાન, રેલમી
સ્માલ વગેરે પરચુરબ્સ માલ મળશે.
આપે, લુઓ અને ખાતી કરો.
લેવું મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેલ્કાન્સમરમ. બે. ૩૨૪૯

Charles Maude
GENERAL DEALER
67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
OR
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

આઈ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ

માનવતા દાદાશર્મા નવરોહ
મી. એમ. એમ. નાહર
ઈડિયન સ્ટેપર બેસર ડોર
અધ્યાત્મિકવાનના અમીર
મી. અમીરદીન ફઝલાર
મિસરસ એમ. કે. ગાંધી અને એમ. બી. અલી
મી. સોરાબજી સાહુપુરજી અદાબનીઆ
મી. ઉમર દાહ બામદ કરેરી

મી. હમીદ અમરુલ હાદર બાવાખીર
ફોટોગ્રાફના વહીવટી
મી. પેલાહ
સેવંનુ માર્કુન
ફુલઈમાં ત્રિસવાલના દેસપારીઓ
મક્કામાં ત્રિસવાલના દેસપારીઓ
મરહુમ મી. ન.નાપન
મી. રેલનવિહ

લેખક: ફોટો ૧ પેની, પોસ્ટલ ૧૫ પેની.

લખો: ઇન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

૧૯૧૩ ડાયરી ૧૯૧૩

આવતી સાલની ડાયરીમાં બહુર અબર છાપવાના ભાવ નીચે
સુજબ છે:

એક પાનું પા. ૧-૦-૦ : અરકું પાનું પા. ૦-૧૦-૬

બહુર અબર તથા તેને લખતા વધુ ખુલાસા માટે નીચેને સરનામે લખો:-
મેનેજર, ઇન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

NORMAJCY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P. O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KULS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY,
KULS RIVER STATION'

ચેતવણી
ચેતવણી તે શું? વાંચ્યો તે
ફાયદો થશે અને નહીં વાંચ્યો તે
પસ્તાશે.
ઈન્ડિઆની આવતા રેલવેસ્ટેશને પોતાનો
બચ્ચાં સાથે વાંચી નહીં ભોજનની હેમ તે
પી. બી. મોલ્ડ ૪૦૧, પી. ડી. પોલને સર
નામે લખો, બ્લો રોડ બાજુની સમર
કરી આપવામાં આવે છે. આથી બાજુના
માણસોની હાલમતીમાંથી કુદા પડશે.
ખુલાસા મળે પરચુરબ્સ કરો.
ટેલી. એડ્રેસ: મરેલ, રેલવેસ્ટેશન

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL
Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each

International Printing Press
PHOENIX, NA

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનનારાઓને ખુશ ખબર
સસતતા નેણાં

હાંડીખાર અને મોખ્યાસા થઈ મુખઈ કરો

અમસીઆ વા. ફી આગરો ઉપકરો

આ કંપનીની આગમોટમાં ફરક વરમના માસીજર માટે મુદેમુરી સમયના છે નેમજ ખલાસી ઇડીમન છે, અને ઓશીસરો વીળા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમતાવાસા તેમજ આજીવુ છે તેથી પ્રાસેજરોને કાઇપણ વાતે વજા કણ મુજબ મોકલે નહીં ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમોટ ફર મહીને મુખઈ સાર વાસ છે. માટે આ કુક મુલતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનનારાઓએ તાજખાર થઈ રહેવું.

સદરકુ આગમોટ મુખઈ પહેચેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખખર મળશે તે ઉપરથી કહીની જણ્યુ માટે ખતરે જાપામાં નખાવણું તેથી સહ અગ્રેષ્ઠે ને જર ખરમે આગમોટ પહેચી જવાની ખખર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દારવતે હીથે કોઈકો જોઈ કલમતા સ્વીકાર નીચે મુજબ જાતી છે.

ગ્રાન્ટલ્ડ ઓલ્ડફિલ્ડ ઓલ્ડફિલ્ડ.

ગ્રાન્ટલ્ડ, ઓલ્ડફિલ્ડ, ઓલ્ડફિલ્ડ ઓલ્ડફિલ્ડ ઓલ્ડફિલ્ડ ઓલ્ડફિલ્ડ

શ્રી. હમરાઈયી ઓલ્ડફિલ્ડની ડી.

મોજારા હીંગ મીન્ડ કુન્ડ

વેરદ ઓલ્ડ, ઓલ્ડ.

King & Sons,

West Street, Durban.

112, 111, 112 કોમર્સીયલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

David Buildings,

23 Field Street,

DURBAN.

Also at the Head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPE TOWN.

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commercial St.,

JOHANNESBURG.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શી. રો.
કાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦ ૧
જેકનાં કાવ્ય વીજી આજીતિ	૧ ૦
મારો જેકનો જીવનલવ.	૦ ૩
.. ૨ જો. ..	૦ ૬
.. ૩ જો. ..	૦ ૩
રામાયણ કાવ્ય, બાલકાંક	૧ ૦
મુસ્તાફા કામેલ પાસાલું બાવણ.	૦ ૧
એક સત્તાવીરની કથા.	૦ ૧
અસામકનો છનાતી નીમંધ	૦ ૩
સર્વેદિય	૦ ૬
મુસ્તાફા કામેલ પાસાલું બાવણ	૦ ૧
મુધારાના બવાલા	૦ ૩
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦ ૧
એક હીંદુમત્તે રોલરટેલનો કામળ.	૦ ૧
જસમાની મરખી	૦ ૧
અલ્પ વિતા 'બીજી' કથું નથી	૦ ૩
જીવન દેહી	૦ ૪
સુરખરાજ	૦ ૧
	s. d.
Indian Home Rule	૦ ૬
Ethics of Passive	
Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the	
Ramayana	૦ ૬
A Book-and its Misnomer	૦ ૬
An Indian Patriot in	
S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d.)	૨ ૬
The Indians of South	
Africa by H. S. L.	
Polak	૧ ૬
M. K. Gandhi by Dr.	
P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
કામાલ અરવ ફરક ઓપડી માટે ૧ ચેલી	
જીવ. 'મહ' પણ્ય કોલેમીના સ્વીકારણ	
માં ખખરો.	

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will leave DURBAN about the 8th August and
DELAGOA BAY about the 10th August
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર “પરનીઆ” દન ૩૩૦૬

ઉપલી જગત્તદેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કામ ચાલતી આમ
ઘોટ અનેથી તા. ૮ ઓગસ્ટના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ કાંઝીબાર અને
મોમ્બાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

ચલકુર લાઇનની બાજબીમાં કેક પાસેજરો સારા ઉપલા હાલકાએમ
પણી સારી સમવા છે તેમજ વીજળીની બંતીએ છે. ફેરી ખલાસી છે.
એશીયો સારા અને હીંદુસ્તાની પાત બાણનાર છે.

ઇન્ડીઆ બનારાએને તેમજ ખાસ કરીને જે બેઠા પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામણુ છે કે આથી હુંક મુલતની મુલાકાતીનો અહુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરસદ તમા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વચરની રીટરન ટીકી
ટની સમવા કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત ફેબીન
ની ટીકીટ કલવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર ચા છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની બાજબીટ અનેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાહુલ, નં. ૨૮ પ્રેસીડેન્સ સ્ટ્રીટ
અથવા ફોન ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોડેશન બેલ્કોનરબરમ, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેક્કરસ પ્રમખલ સહુરની
ફાઈલો. અમર અમારે ત્યાં બંને મળુ. અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેક્કરસ એમ. સી
આંગલીઆ એન્ડ કું.,
Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN"
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Shop No. 432, Corner Laff & 10th Street,
TREMOR, JOHANNESBURG

Box 4740 Tel. Add.: "PAJANDAR"
HEAD OFFICE: VARDOCK COLABA, INDIA.

The Indians of South Africa.

Helots within the

Empire and how

they are treated,

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

ચોરમદરતુ ખુલ્લોદાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORHANDAR"
Telephone 8

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: 1. d.

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. Somali leaving Durban 11th July Delagoa Bay 13th July

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૧મી આગસ્ટના રૂપથી દેવાગોવાલિયો તા. ૧૩ આગસ્ટના રૂપથી ઈસ્ટ કોસ્ટ સોમલિયન જરી બાહ્યગમ્યાં સાથે જનારાઓ આ તક ગ્રહણ કરી.

મજૂરો લાઈનની મિલિ કમ્પાઈસ, ટાઈમર આવાના રાહમસર જનાર અને ટાઈમસર પહેલનાર છે. મુળક પહેલે કે તુરત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. તેમજ મોટર વાહનોવાળા અને હવાઈ કોલ છે. ફરાર, સોન્ડ, અને રેન્ની કોલિયા મોટરો તથા વગર મોટરો વાળી મળી શકે છે. ખાસીયો રેલી અને હપતાને જ્યાં મોલિસરી માલકુ કોલ છે. લાકડાની રેલ, મોસોને અલાઈ જમા, વીજળીની જાડી પાકી, મુલખમાલુ અલાઈ જીપીન વગેરેનો ખુશ જાનોલસલ કોલ છે. મલકલ કે સીમર, ખાસ પાસે-જરોને મલિજ દેવાથી હાલતરફની સમજક છે.

વધુ ખબર માટે લખો આ ખુશ નીચે સરનામે, તથા બેઠાનીરખરખ, પ્રિંટીંગ અને ટીપગ્રાફીના એજન્ટને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
133 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B Ltd., Durban.

અહીં જનારા પ્રોડ્યુસ તથા ફરાર જરમનમાં રેલવેનારે માટે અમે લઈએ છીએ. બહારના માલ માટે સરસ ખબરદારી ની આપણી ખાત્રી આપીએ છીએ. ખાસ જરમન મુલખમાલુ આપે છે.

254-Queen St., DURBAN, Tel. Add: "NAARTJES" Phone No 1829, Box 47

શું લાકડાના કોઇલા બોધશે?

મારા મિત્રોને ખબર તો છે કે આફ્રિકામાં નાનાલ, ત્રાંસવાન વગેરે દેશોએ કેવી હકકડતી અને હરખવનારી દાંડ પડે છે. તેમાં ખાસ કરી જુન જુલાઇ આગસ્ટ નીતો વાતજ નહીં કરવી. ત્યારે શું તેને દુર કરવાને સંજોગ નથી? ના છે. ત્યારે તે લાકડાના કોઇલા સિવાય બીજો કંઈ નથી. પણ તે ક્યાં મળશે? નીચેને સર નામે બાવ માટે અને વધુ તપાસ માટે એક કાગળની ટુકડી લખો. દેશો:

એ. એમ. સોલ્વા, બીલેર,
A. M. Solwa, Belair.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Gray Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add: "ABOUBAKER"
E. Aboobaker Amod & Brother,
434, West Street, DURBAN,
Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

હંમે રેન્ની ટરજીસ રેપીઓ,
સફતી અને જારી. ખાતરી હશે.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

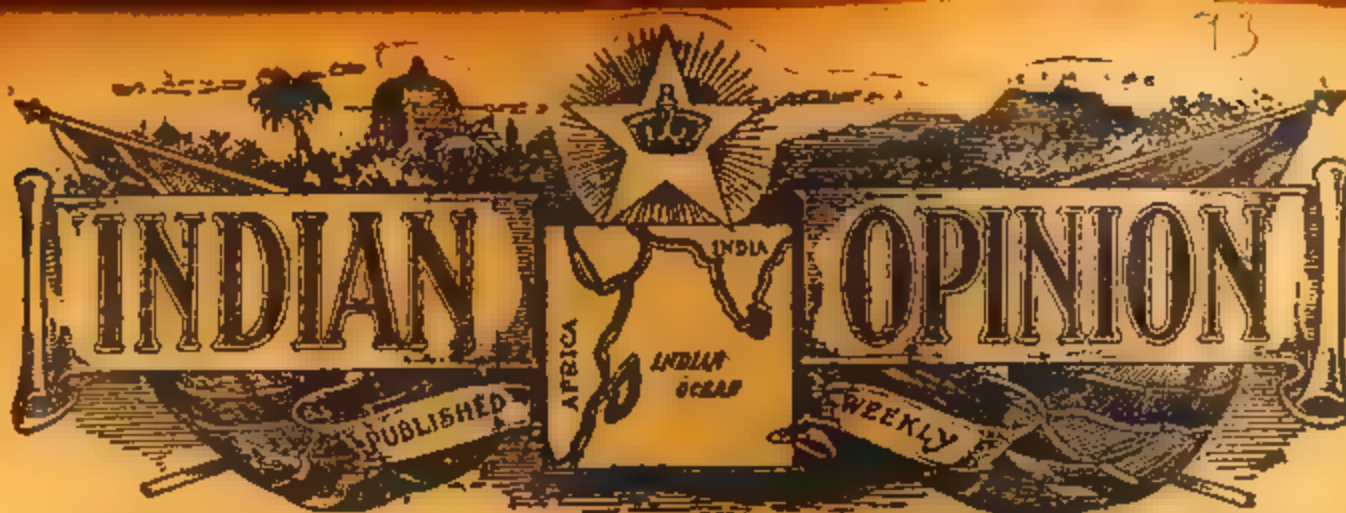
ફરેક બીજ બધાબંધ, સસ્તા માલે મળશે બહારના બોરકર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
અબો; Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

A. F. GAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504, Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Natal,

No. 30—Vol. X.

SATURDAY, JULY 27TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Two pence

A PEASANT SAGE OF JAPAN

SONTOKU'S CRY FOR SINCERITY, INDUSTRY, ECONOMY, AND SERVICE

A BOOK of profound interest, giving a vivid glimpse of the remarkable work achieved by "A Peasant Sage of Japan," has just been published by Messrs. Longmans (4s. 6d. net). It tells of the life and work of one, Sontoku Ninomiya.

"His life of 70 years (1787-1856) was one of continuous fighting against the most disheartening circumstances and of extraordinary self-sacrifice for the benefit of the people and in the service of his country.

"The account of his life reproduced in these pages was written the year after his death by the greatest of his followers, Kokei Tomita. The Emperor (of Japan) caused it to be widely circulated among his officials. It has been recently republished by the Department of Agriculture and Commerce, and is now read all over Japan. It is a unique record in the annals of Oriental philanthropy. Coming with its message of sincerity and goodwill from a culture wholly different from our own, it bears impressive witness to the fundamental identity between the noblest aims of human service in the greatest of the religions of the East and West.

"Sontoku worked during the last generation of the Feudal Period—one of the darkest times in the history of Japan—and the condition of the country called forth Sontoku's cry for Sincerity, Industry, Economy, and Service, and his remarkable life of self-sacrifice."

What He Achieved

Dr. J. Batlin Carpenter, in an introduction to this arresting tale of human achievement, says of the period in which Sontoku worked that "the contrast of extravagance and want induced by the reckless expenditure of the great lords recalls the condition of the French peasantry in the eighteenth century. In the midst of these ruined villages and impoverished

estates Sontoku gradually accomplished his restorative work. Sprung from a line of small farmers he knew the hat its of the tillers of the soil. The bitter hardships of his early years generated in him an immense sympathy with the sufferers around him.

"When first called in to repair the ruined fortunes of an ancient house, he imposes on the landowner the strictest duty of retrenchment. He

He aims at restoring prosperity by re-creating character, evoking energy, and insisting on regularity of work and continuous industry. He himself shared the life of those among whom he toiled; ate their simple food and wore their cotton clothes; refused all official dignity, and bore the burdens of his people, asking no reward.

"Why," he asked, "should men who want to serve their country receive a salary for doing so?" The disinterestedness which he practised himself he expected of others."

His Method with the Unemployed

Shoki Fukuzumi, who travelled much with Sontoku, says:

"To those who knew no handicraft he offered employment in some outdoor labour, such as making roads, reclaiming wild land, digging irrigation ditches, elevating wet fields, etc., and promised them higher wages than the customary rate. His earnest preaching, accompanied by such practical and encouraging proposals of assistance, proved most successful. The lazy were encouraged to become industrious, the unskilled were trained into skilled labourers, the weak were helped to grow strong. Many indeed were there in whom Sontoku thus engendered the habits of industry and a love for work."

His Four Principles

One of his disciples thus analysed the four principles of Sontoku's teaching:

1. Its Foundation—Sincerity, Even as God is sincere.
2. Its Principle—Industry, Even as Heaven and Earth and all Creation are ever at work without repose.
3. Its Body—Economy, To live simply and never exceed one's rightful means.
4. Its Use—Service, To give away all unnecessary possessions, material

The Little Things

It is the little things that fret,
The petty ways of life;
For greater work arise we strong,
To conquer in the strife.
Small things oft cloud the soul's
clear light;
But we may know, who will,
There is no great, there is no small,
No good, and yet no ill.

All things are stepping stones by
which,
Our ascent is to Heav'n.
So live thy life, how great, how
small,
As to Eternity,
Bearing this always in thy mind—
Each moment's thought, or word,
or deed,
Is regulated by its Law,
And breathes of Immortality.

MILLIE G. POTAK.

passes from one task to another, working out the same principles. 'Live within your income,' he cries to the feudal chief. 'Labour to fulfil your duty in the great harmony of Heaven and Earth,' is his injunction to the despondent and idle cottagers.

"He studies the local conditions, the possibilities of soil and situation, the numbers and habits of each family. He inspires confidence, stimulates courage, and renews hope.

or other, in the service of Heaven and mankind.

Even as an orphan boy this Japanese Tolstoy was animated by the same spirit. Here is an incident of his youth:

"By day he went to the mountain to gather sticks, or to the field to till the ground, or sometimes to the river to assist in mending and strengthening the banks. Always he worked to the limit of his powers; and when he received his wages he deposited the money with the headman of the village. When his savings amounted to a certain sum, he would visit the poor and helpless people of the village and distribute the money among them to relieve their sufferings for a time. He never used the money for himself, but found in this charity the sole pleasure of his life."

Such was the boyhood of this peasant saint of Japan.—*Public Opinion*.

The Question of Trading Licences

On the 7th May last, Mr. Polak addressed the following representation to the Secretary of the Government of India in the Department of Commerce and Industry:—

"I have the honour to enclose herewith a cutting from *INDIAN OPINION*, of March 30th last, containing the report of an announcement made in the South African Union Parliament, on the 16th idem, by the Hon. Mr. Hull, the Finance Minister, to the effect that he intended to introduce a Bill giving to Provincial authorities the power to deal with legislation with regard to trading licences.

1. The history of this measure, threatening the welfare of the South African Indian community, has its origin in a resolution moved by Mr. G. H. Hulett, a prominent planter, in the Natal Provincial Council, on April 4th, 1911, recommending the grant of the powers referred to in paragraph 1 hereof. Mr. Hulett's motion was, on his own admission, in the nature of a reply to the action of the Government of India, in prohibiting the further recruitment of indentured labour for Natal. In the course of his speech, he is reported to have said: "He moved the resolution for the purpose of getting an expression of opinion from the representatives of the people."

His object in asking for these powers was that the Provincial Council should be able to say who should trade and who should not trade in the Province of Natal. The inroads of a certain class of trader upon the European trader caused legislation to be passed in Natal, in 1908, and the legislation then declared that the time had arrived when no more licences should be given to Asiatic traders, and the Act (?) dealt with the whole subject.

He was aware that the Bill was vetoed by the Home Parliament (?), but that was no reason why Natal should not endeavour to protect herself." Every succeeding speaker affected to be free from any intention of depriving Indians arbitrarily of their licences, but all agreed that the Indian trader was a curse. The members, feeling that, in spite of this peculiar mental bias, "the Council would act justly," it vested with the powers sought, unanimously voted for the resolution.

3. The legislation referred to by Mr. Hulett comprised two Bills, one prohibiting the issue of trading licences to Asiatics after December 31st, 1908, and the other cancelling all existing Asiatic licences after December 31st, 1908. These two measures passed both Houses of the Natal Parliament and were reserved for the expression of His Majesty's pleasure thereon. The Secretary of State for the Colonies, however, for obvious reasons, was unable to recommend the Royal Assent, which was, accordingly, refused.

4. On April 27th, 1911, a meeting of the Natal Indian Congress was called, to consider Mr. Hulett's resolution, and the following resolution was unanimously passed and forwarded to the Union Government:—

"The Natal Indian Congress respectfully but strongly protest against the resolution accepted by the Natal Provincial Council:

"That in terms of section 87 of the South Africa Act, 1909, this Council begs to recommend to the Parliament of the Union of South Africa the passing of legislation having for its purpose the granting to this Provincial Council of the power to pass legislation for the granting and withholding of all trading licences in the Province."

"The Congress are convinced from the substance of the speeches delivered during the debate on the aforesaid resolution, that such legislation is calculated to affect adversely the vested interests of the Natal Indian community, and that the Provincial Council, being to a large extent influenced by local racial prejudice, are an unfit body to be vested with the powers sought."

"The Congress respectfully remind the Union Government that clause 147 of the South Africa Act, 1909, was particularly enacted for the safeguard of Indian vested interests, and that it specifically declares that 'the control and administration of native affairs, and of affairs specially or differentially affecting Asiatics throughout the Union shall vest in the Governor-General-in-Council.'"

"The Congress are of opinion that the granting and withholding of trading licences in this Province are undoubtedly matters specially affecting Asiatics."

"The Congress accordingly respectfully request the Union Government not to give effect to the aforesaid

resolution of the Natal Provincial Council."

5. I venture to think that the tone of the debate in the Natal Provincial Council makes it abundantly clear that the Indian traders of Natal are specially aimed at by the resolution referred to in paragraph 2 hereof.

6. A similar anti-Indian movement has been engineered during the last year in the Cape Colony, led by the Municipality of Port Elizabeth.

7. In the Transvaal attempts have been made for some time to secure the introduction of licensing laws similar to those in force in the coast Provinces.

8. I need hardly remind the Government of India, who are already familiar with the general bearing of this question, of the immense hardship that is daily being imposed upon the Indian community of those Provinces by existing licensing legislation, ostensibly of general application, but in fact directed specially to the elimination of the Indian trader on behalf of his European competitor.

9. At the present time, the Transvaal Indians are able to secure trading licences by producing their registration certificates, and paying the licensing fees. Should this Province follow in the footsteps of its neighbours, the position of the Indian trader, already extraordinarily difficult, will become intolerable.

10. It will probably be argued that the proposed legislation, being couched in general terms, and not, in terms, differentiating against any section of the population, does not fall under the *proviso* of section 147 of the South Africa Act, 1909. But this section was specially framed with such contingencies in view. The history of the licensing trouble in South Africa is well-known to the Imperial Government, who must have realised that such legislation as that presently contemplated would be directed almost solely against Asiatic traders, whilst it would be a dead letter as regards European traders. For these reasons, all such legislation was left in the hands of the Governor-General-in-Council, or, in other words, the Union Parliament, and was deliberately reserved from the Provincial Councils, with their narrower views of policy and the local influence of racial prejudice and trade jealousy.

11. I venture, therefore, to suggest that, in this matter, the Government of India may, in defence of the interests of the Indians of South Africa, now so seriously jeopardised, request the Imperial Government to notify to the Union Ministry that legislation, such as that foreshadowed, will not meet with the approbation of His Majesty's Government, and that, in any case, it should, if passed, be reserved for the expression of the Royal pleasure.

The Under Secretary to the Government of India replied as under on the 15th May:—

I am directed to acknowledge the receipt of your letter dated the 7th May, 1912, and of the newspaper cutting forwarded therewith, regarding the proposed introduction of a Bill in the South African Union Parliament delegating to Provincial authorities the power to deal with legislation with regard to trading licences.

2. I am to say that your letter will be submitted for the consideration of the Government of India.

The Colour Bar at Fordsburg Station

The General Manager of the South African Railways writes, under date the 12th instant, as follows, in reply to Mr. Cachalia:—

"With further reference to your letter of the 20th ultimo, I have to state that the notice in question was put up at Fordsburg Station by the Station-master under a misapprehension. Instructions have now been given for its removal."

Coloured Passengers on the Railways

Some Difficulties and a Suggestion

At a special meeting of the Coloured People's Vigilance Committee of Capetown, which was held on the 9th inst. at No. 62, Wale-street, Capetown, resolutions were passed, approving of separate carriages for coloured people and Europeans, but pointing out:—

4. That there are a large number of cases wherein coloured women of the highest respectability are legally married to white men, as also some instances wherein coloured men equally as respectable (although the latter are perhaps not so numerous) as the former are married to white women.

5. That we cannot believe it to be the intention of Government that temporary divorcement shall be a condition precedent to travelling on the railway of all such people as are indicated in the preceding paragraph.

6. That then, too, it is conceivable how a white man of liberal tendencies may having business with a coloured man, finds it convenient and not undesirable to travel with him, and such may not be penalised.

7. That this difficulty will be removed and unnecessary pain obviated by marking plainly on those carriages which are for "Europeans only," and to board, or to attempt to board, one of these by a coloured person of any kind should be at his or her peril.

8. That by the adoption of the course suggested ample provision for

segregation shall have been made, no pain inflicted on those for whom the European carriages are reserved, while the other course, for the most respectable coloured person or native to be confronted whenever he or she travels with the offensive legend "For Natives" would be calculated to inflict much unintended pain, and constitute contemptuous ridicule.

From the Editor's Chair

THE SETTLEMENT PROLONGED

THE correspondence between the Union Government and Mr. Gandhi forms interesting reading. According to it, the provisional settlement of last year continues pending the passing of satisfactory legislation which the Government again intend introducing during the next session. Meanwhile, six educated British Indians will be permitted to enter the Transvaal Province as if the legislation had already been passed. This is all good. The correspondence avoids recrudescence of passive resistance on the points in dispute.

But the indictment of Lord Ampt-hill, who has been, with tireless zeal, championing our cause, remains unanswered. The gravamen of his Lordship's charge is that, though the letter of the settlement is being kept, the spirit of it is being broken. The spirit of it—indeed, General Botha's public declarations—require that the resident Indian population is allowed to remain in South Africa in peace. But there can be no peace so long as wives, recognised by Indian laws, are turned away, the Gold Law and the Townships Act are administered so as to bring virtual ruin to Indian merchants, residents of long standing are being forced out of locations pointed out to them, residential title-deeds are disregarded, impossible proofs demanded as to marriages or domicile, and trade made well-nigh impracticable by a tyrannical administration of licensing legislation.

THE GERMISTON INDIANS

THE Germiston Municipality has evidently succeeded in ruining the Indians living in its location. After the case of *Kalasing vs. the Municipality*, several Indian buildings have been pulled down by the Municipality. And now the following characteristic notice has been served upon several Indians suspected of trading in the location:—

"It has been reported that you are selling groceries, etc., at premises on Stand—, at Georgetown Location. Now I am instructed to obtain evidence in support of this report. An attempt will be made to trap you, which, if successful, you will know what to expect."

What they are to expect is virtual confiscation of their buildings. And thus the Municipality expects to send the Indians, by a process of slow starvation, to the dung-heaps they have chosen for the new location. Law 3 of 1885 specially authorises Indian trade in locations. But now, even this is being successfully prevented by the Germiston Municipality.

THE BOKSBURG CASE

THE result of the judgment in Mr. Bhyat's case is that the trade of British Indian merchants, living within the gold areas, has been rendered not worth a day's purchase. The *East Rand Express* has already advised the other Municipalities to take action similar to that of Boksburg and force the hands of the Government. It is certainly now open to the latter to institute proceedings in respect of landed property in gold areas occupied by British Indian merchants. It is, therefore, of the greatest importance that the Bhyat case should be fought to a finish. The Union Government assured the Imperial Government that the Townships Act was not directly aimed at British Indians or other Asiatics, and that there was no clause in it specially affecting them. We now see that, if the judgment given by the Transvaal Bench remains unreversed, the Townships Act has to be read in conjunction with the Gold Law, and the combined effect of the two Acts is such that the Townships Act virtually becomes class legislation. Whilst, therefore, it is necessary to take the matter to the highest court of appeal, it is equally necessary for the British Indians in the Transvaal to realise and understand that the courts of justice in matters of this character can not possibly finally decide the position. In the event of the highest court of appeal upholding the decision, they will have to move in order to secure an amendment of both these laws.

Mr. Bhyat cannot be expected to undertake the burden of appealing. The whole community is in duty bound to come to the rescue. The decision in this case is of general application. We hope, therefore, that British Indians of means will not hesitate to support the proceedings now being taken by giving donations towards the expenses.

Mr. Polak in India

According to a cablegram received in Johannesburg, a Sheriff's meeting is to be held in Bombay, on the 31st instant, to consider the situation as to the Indian question in South Africa.

Mr. Polak is expected to leave for South Africa on the 8th August, per s.s. *Palmyra*.

The Anti-Asiatic Movement

The *Klerksdorp Record* has the following in its report of the local Chamber of Commerce: A communication was read from the secretary of the Boksburg Chamber, conveying a copy of the judgment in the Boksburg Asiatic trading case, and also suggesting the holding of a united South African Conference on the subject of Asiatic trading. In the discussion it was considered that such a conference would serve to convince all the Governments concerned that South Africans were opposed to Asiatics and desired an honest Immigration Restriction Law. It would support the Union Government, which had twice failed to pass such a measure, and also serve to rally those statesmen in Britain who were likely to support the attitude of the whites in South Africa. It was resolved to express sympathy with the proposed movement for the holding of a conference and to promise hearty support.

Imperial Parliament The Immigration Bill

London, July 17.—In the House of Lords this afternoon, Lord Ampt-hill put a question in regard to the Indians in South Africa, and said that the matter was again causing anxiety, in the first place because the long-promised settlement had been once more postponed, and in the second place because the management of the settlement was now in the hands of Mr. Fischer, who was less amicable towards the Indians than Mr. Smuts. Meanwhile, said Lord Ampt-hill, the spirit of the settlement was being violated, and he gave instances of this.

Lord Emmott said the Imperial Government always considered every case brought to their notice and were ready to intervene if it were useful to do so, but they were not going to be driven into a policy of constant nagging. There was reason for some of Lord Ampt-hill's complaints, but if they wanted all these individual cases, affecting the rights of a self-governing Colony, to be made a subject of representation he must wait until the Unionists were in power in Britain.

Lord Ampt-hill, interrupting, said he only suggested that representations of a general tendency should be made as to the treatment of these Indians.

Lord Emmott said it was impossible to deal with a number of cases in general terms; each case must be dealt with on its merits.

Continuing, Lord Emmott said his Majesty's Government considered the Immigration Bill generally satisfactory, and keenly regretted that it was not passed this session, but they

had positive proofs of the Union Ministers' anxiety to pass it. They had expressed regret to Lord Gladstone, and promised to introduce it at the earliest possible moment next session. As regards the change of portfolios, Mr. Fischer and Mr. Smuts were members of the same Government for some time, and presumably their policy on the matter was the same. His Majesty's Government has for a long time been trying to obtain an appeal on the question of domicile, and the Union Ministers had promised an amendment to the Immigration Bill giving that appeal. Such an amendment would have been most valuable in the case quoted by Lord Ampt-hill who had not afforded any ground for a general charge of departure from the spirit of the settlement.—*Reuter*.

Press Comment

The *Natal Mercury* commented on the above cablegram as under:—

Some points in the House of Lords debate on the Indian question are worth noting. The subject was introduced by Lord Ampt-hill, at one time Governor of Madras, who is a persistent advocate of the claims of Indian subjects in South Africa. He complained that a settlement of the difficulties between the Union Government and the Indians has been postponed, but we are afraid that the matter is so complicated that a solution satisfactory to all parties is remote, even if it can be regarded as at all feasible. The Indian community is not likely to be content with any settlement dictated by Transvaal and Free State sentiment. Lord Ampt-hill expressed the fear that the Indians would fare worse at the hands of Mr. Fischer, the new Minister of the Interior, than under Mr. Smuts, his predecessor in that office. We have ourselves indicated the same view. Speaking for the Home Ministry, Lord Emmott said that, Mr. Fischer and Mr. Smuts are members of the same Government, their policy would presumably be the same. Lord Emmott's knowledge of our affairs does not seem to be very discerning. Has he not heard of General Botha proclaiming one policy in London, and Mr. Hertzog preaching a totally different policy in this country? Does he not know that our leading Ministers have been acting as mutually independent autocrats, and that the reason for the recent change of portfolios was that one Minister could not any longer tolerate the the absolutism of another? Again, Lord Emmott keenly regrets that the Immigration Restriction Bill was not passed into law, whereas intelligent public opinion here is more than reconciled to its being shelved, since it contained a language test for immigrants that would have opened the door to gross abuses by being manipulated so as to apply against the most desirable class of newcomers at

the mere caprice of a port official. We are in sympathy with Lord Emmott's disapproval of Imperial nagging in matters of South African policy, although we cannot share his exaggerated faith in the wisdom of the Government we possess.

Transvaal Notes

Johannesburg, Monday.

The United Hindu Association gave a party at Mr. Sodha's house in order to do honour to Mr. V. A. Chettiar (ex-Chairman of the Tamil Benefit Society), who, in spite of old age and disease, suffered imprisonment during the passive resistance struggle; Mr. Sorabji, who is about to proceed to England for his studies; Mr. and Mrs. Manilal Doctor; and Mr. Kotwal, who is paying a brief visit to South Africa in order to study passive resistance on the spot, and to see the leaders of the movement. Mr. Valabhram Chinabhai occupied the chair. Tables were laid for nearly 200 guests. Among those invited, besides the Gujarati Hindus, were Messrs. Cachalia, Imam Saheb, M. P. Fancy, Thambi Naidoo, P. K. Naidoo, Chokalingam Pillay, Lingam, Murgan, Ritch, Miss Schlesin, Miss Bush, and others. The guests of the evening were garlanded. Speeches were made by Messrs. M. K. Daisy, P. K. Naidoo, Dulabhbhai, Morarji, Bhikhabhai, Cachalia, S. K. Patel, Manjibhai, Mulji Patel, Vallabh Bhaga, Ritch, Gandhi and others. The guests then suitably replied, and a vote of thanks to the Chair brought the proceedings to a close. Mr. Manibhai donated £1 to be used in some charity in memory of the late Mrs. Tilak and 10s. to be similarly used in memory of the late Mr. W. T. Stead.

Mr. Manilal Doctor left for the Cape by the Diamond Express on the 13th instant in order to sail for Fiji, to keep a promise made by him to Fiji at the invitation of the Indian settlers there.

Mr. Chettiar is about to pay a visit to India. The Association will present him with an address. The Tamil Benefit Society is holding a reception at which also an address will be presented to Mr. Chettiar by that body.

Tuesday.

The Gaiety Theatre was well filled with Indians last Sunday night when the meeting passed resolutions thanking God for sparing Mr. Tilak for 56 years which he had completed on the 22nd instant, praying for long life to him; and expressing sorrow at the death of Mrs. Tilak, praying for blessings on her soul, and tendering sympathy to the family of the deceased.

The second resolution was adopted by the whole audience standing in respectful silence. Mr. Kotwal presided for the occasion. Rs 35. 3d. was collected for defraying the expenses of a cable, etc. The speakers were Messrs. Bhikhabhai, Dulabhbhai, Manji Ghelani, Mulji Patel, Morarji Desai, Gandhi and others.

Mr. Sorabji left Park Station last Sunday on his way to London where he will prosecute his studies. It is fitting that Mr. Sorabji, who has served the longest term of imprisonment, should be the first passive resister to go to London. Mr. Sorabji was seen off at the Station by a large crowd of Indians. He carries with him the good wishes of hundreds of his fellow-countrymen. Mr. Sorabji deliberately chose to travel 3rd class by the steamer. He sails by the *Kensworth Castle* on Wednesday.

The British Indian Association has sent to Mr. Tilak's family at Poona a message of condolence on the death of Mrs. Tilak.

The Roodepoort correspondent of the *Rand Daily Mail* writes to his paper that the local Public Health Committee report that it has been brought to their notice that Mr. L. W. Ritch, purchaser of Municipal stands 1215 and 1216, intends to sublet them to Asiatics. As this is entirely antagonistic to public policy the Committee recommend the Council to cancel the sale forthwith.

The Present Position in the Transvaal

Six Educated Indians to be Admitted

On the 19th instant, the Acting Secretary for the Interior replied as under to Mr. Gandhi:—

"I have to confirm the following wire sent to you to-day, viz:—

693. Your letter seventeenth provisional settlement last year will continue pending passage legislation. Six educated Indians will therefore be admitted this year not subject registration. Letter follows.

"With reference to the above wire, I have to request you to furnish me with the names of the six educated Asiatics whom you wish admitted for this year.

Mr. Gandhi acknowledged the above in the following letter, dated the 22nd instant:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your telegram and letter of the 19th instant, for which I thank you.

"I shall submit the names of six educated Indians for entry for this year, in due course."

Correspondence

South African Indian Football

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I emphatically contradict the statements made by "Indo-Junius" in INDIAN OPINION regarding the protest of Natal that the Transvaal played a man Joseph Jackson, who was alleged to be a member of a disqualified team, the "Hindoo Pretorians," and that the whole Council upheld the protest and ordered the match to be re-played. Is it not a fact that the delegates of the "Griquas" agreed with the Transvaal and were quite satisfied about Jackson, and did not the Secretary of that disqualified team prove that Jackson had never been a member of the "Hindoo Pretorians?"

It is now six years since the last tournament took place. Now Natal wants to submit the matter under dispute to arbitration. Why, after such a length of time that has elapsed? Do not Natalians and the other South Africans think that they are late? The evil is done, the law is passed, and now, to begin the up-hill agitation for arbitration, of that which they ought to have prevented, is useless.

Yours, etc.,

SOL. D. EAGST.

[We have deleted a portion of the above letter, as we have no concern with letters that have not appeared in these columns. We think that this incident may now very well close, as we have given both sides of the question.—Ed. I.O.]

The Welsh Language

And the Spirit of Nationality

Mr. Humphrey E. Jones, B.A., recently delivered a lecture before the Natal Cambrian Society, on the Welshman, his language, literature and history. In regard to the Welsh language, the lecturer said:—

It is truly lamentable to observe the astounding ignorance that prevails concerning the Welsh language amongst Englishmen who have never visited the Principality, and even amongst Englishmen of culture and education. Further, even non-Welsh-speaking Welshmen too often betray an unpardonable ignorance as regards the nature of their language—the literature written in it—and its outstanding prevalence as the spoken language of the great bulk of the population of modern Wales. So ignorant are people in this respect that they found it difficult to believe me when I stated that I seldom heard one word of English spoken in my

own home, that all the English I ever learnt I learnt at school. I speak as one belonging to the middle class, but I can assure you that the same thing applies to the working classes, and if, possible, to a greater extent. I have myself known dozens of old people who could not speak a word of English; people whose sole medium of conversation was Welsh. The language is still the

Common Medium of Conversation

amongst all classes of the people in North Wales, with the exception of a few towns and one or two counties on the border. The same thing is true of Mid-Wales, and even in South Wales I am thankful to say that the old tongue is gaining ground. Welsh has been, and still is, the religious tongue of Wales; and this perhaps, more than anything else, has kept it alive in the Principality. Now, Welsh is more alive to-day than it was 400 years ago.

What are its future prospects? They are bright, brighter than ever. In North Wales Welsh is the sole medium of instruction in the infant schools; and it is then taught as a special language right throughout the primary schools up to Standard VII. In the secondary and intermediate schools of Wales over 60 per cent. of the pupils take Welsh as their special language for the matriculation and for the examination of the Central Welsh Board. And perhaps some of you will be surprised when I mention that the Welsh language and literature is second to none in its popularity amongst university students. There are three professors of Welsh in the University of Wales, and each professor has one or more lecturers. There is a lecturer of Welsh in the new University of Ireland. There is a chair of Celtic at Oxford University, and at Manchester and Liverpool Universities. The University of London is about to put down Celtic as one of its subjects for a degree. And, would you believe it? Celtic occupies a prominent place in the curriculum of German Universities. Yes, the prospects of our language are brighter in the year of grace 1912 than they have ever been before.

But I hear someone saying: "What's the use of all this? Welsh will never assume the popularity of English, and it is far better to teach our children English, and not worry their heads about Welsh at all." Teach them English—yes, by all means! and they are being taught; and experience has proved that their knowledge of Welsh enriches their English composition; but do not teach them English at the expense of their native tongue—especially if means are at your disposal to teach them the knowledge of their own national language.

It will be a sad day for Welshmen if they ever lose their nationality, and language helps to preserve this spirit.

The Law of Nationality

seems to be a natural law, and as such deserves to be fostered. It was only when Wales realised that, as a nation, she had her own function to perform that she began to advance on the path of progress. Other nations respected Wales as soon as she learnt to respect herself—as a nation.

Mr. Balfour, in a recent speech, declared that the future safety of our Empire depends to a large extent upon the development of the different countries that it consists of, along their own national lines. Nowadays you often hear the cry "Be British," and an excellent cry it is; but we as Welshmen should not overlook the fact that we cannot be proper Britons until we learn to be proper Welshmen. What applies to the Welshman applies no less to the English, to the Irishman, and to the Scotman. Now our greatest national asset is our language, and therefore it behoves us to do all we can to keep it alive; and as a language it is worth keeping alive.—*Condensed from the Natal Mercury.*

The New Broom

The "Natal Mercury's" Severe Strictures

Last Monday's issue of the *Natal Mercury* contained the following editorial on the working of the Immigration Restriction Department:—

We have received numerous complaints regarding the manner in which the Immigration Restriction Act is being administered under the Acting Immigration Officer for Natal, and it is necessary that some public protest should be made. The gentleman in question seems to be under the impression that he is a little tin Tsar, and has been making his appointment as *locum tenens* for Mr. Harry Smith felt in various ways. He seems to be interpreting the Act with the inflexibility of the hide-bound type of official who looks upon the public as existing simply for the purpose of letting people see and feel the extent of his authority; whereas if there is one Act more than another that has to be administered with tact and discretion it is the Immigration Restriction Act, but the present officer seems to know the meaning of neither the one word nor the other, and seems bent on making the Act as objectionable and oppressive as possible. His attitude in the now notorious Nathalia case, the other day, was no doubt perfectly *bona-fide*, but it was just about as tactless and overbearing as anything could well be. We were very glad indeed to see that the Magistrate was not influenced by the argument of Mr. Cousins, that he (the Magistrate) had no right to upset the statutory authority of the Immigration Officer. The case in question has been

An Iniquitous Business

from beginning to end, and if Mr. Cousins could have had his way the good name of the Province would again have been dragged across the floor of the House of Commons, or the House of Lords, and we should have been unable to offer any defence, for the simple reason that if a certificate had been again refused to the lad a gross act of injustice would have been committed. The Acting Immigration Restriction Officer has also issued a circular letter addressed to Indian applicants for the admission of their wives, which is being resented, and we think very rightly so, as insulting to Indian womanhood. In our opinion, the letter just about reaches the high-water mark of official tyranny and inquisitorial arrogance. It seems also that passengers from India to the Cape who have to transship at Durban are being called upon to pay a visiting pass fee of £1, although they may have only to walk a few yards from one steamer to another. Under the law the charge can be made, but, of course, it was never intended that it should be imposed in simple cases of transshipment, and has not been demanded prior to the arrival of Mr. Cousins at the port. It is simply a monstrous injustice that advantage should be taken of a technicality to impose what is neither more nor less than a fine of £1 on a number of poor people, for the hitherto undiscovered offence of having to transship on their arrival at the port of Durban in order to reach their final destination at the Cape. It is not only the Indians who are complaining, with, we think, very just cause, at the arbitrary manner in which the law is being administered by the Acting Immigration Officer.

Shipowners are Complaining

very bitterly of the inconvenience which they are being subjected. Fines and delays are the order of the day, and all at the instance of an officer "drest in a little brief authority," which he seems quite unable to exercise without imposing hardship and inconvenience upon those with whom he comes into contact in connection with his official duties. We hope the matter will be dealt with by the Port Advisory Board and the Chamber of Commerce, as we are not going to have the Province given a bad name for the harsh administration of a law of the kind, and the work of the port hampered to suit the idiosyncrasies of a public servant who seems to have neither the tact nor discretion necessary to the smooth discharge of his duties. The experience we are having emphasises in the most complete manner the necessity of greatly restricting the powers of immigration officers in the proposed new Immigration Bill which is to come before the Union Parliament next year. The question was the subject of a good deal of discussion this year in

connection with the Bill which was dropped. The Acting Immigration Officer for Natal is demonstrating the imperative need for restricting the powers of immigration officers under the new Bill. The best law that ever was framed can be ruined by tactless administration, and it is clear that the powers embodied in the abortive Bill were much in excess of those which can be safely entrusted to the undisputed authority of immigration officers.

Cape Indians

Immigration Difficulties

A special meeting of the Cape British Indian Union was held in the Union Hall, Hanover-street, on the 27th ultimo, and among those present were: Messrs. E. Norodien, B. Desai (joint secretary), Ahmed Abbas, Mohamedien Ennos (joint treasurer), Hadji Kamroodien, Rajee Hassen, Hassen Mia Hurjook, Mahomed Said Amlay, Sheik Allie Kopude, Abdool Majid Kahn, Allie Dawood, A. G. Tiseker, H. Mai, Amat Allie, Ahmed Abbas Khalib, S. Dawood, Mohamed Ebrahim Tiseker, S. Dawood, Camroodien Badroodien, Hassen Kahn Wade, and many others.

Mr. E. Norodien (President of the Union) who took the chair, said they had met that day seeing that Parliament had been prorogued and their long-expected Immigration Bill had been pigeon-holed for the second time in succession. The rectifying of their grievances, as set forth in their petition to the House was to be delayed for at least another year, but they sincerely trusted that the Government would see its way clear to grant them domicile certificates until such time as the Immigration Bill was an accomplished fact. If this was not possible they hoped the Minister of the Interior would extend the time for visiting India for a longer period than that at present granted. Another serious question could be dealt with by the Minister without delay. They desired that the Government should state what proof minors and wives should produce to enable them to join their fathers and husbands in this country. The Government might appoint some official in India and announce their requirements as to what must be done before such minors and wives left their homes to come here. They could satisfy such officials first, and thereby save unnecessary expenditure, as suggested by Judge Maasdorp recently.

They sincerely trusted that the Government would next year bring in such an Immigration Bill as would thoroughly protect the existing rights of their community at least in the Cape Province.

The resolutions passed were as follows:—

Moved by Mr. Hadje Kanroodien, seconded by Mr. Mohedien Ennos and carried unanimously: "That this meeting of the Cape British Indian Union respectfully but strongly asks the Government to grant certificates of domicile pending the passing of the proposed legislation. Should this prove quite impossible, then this meeting asks the Government, pending such legislation, to grant leave for a longer period than at present in cases where permits are granted to visit India."

Moved by Mr. E. Akkie Hassen, seconded by Mr. Allie Dawood, and carried unanimously: "That this meeting further authorises and instructs the chairman to make the strongest representations possible to the Minister, pointing out the grave injustice and inconvenience, as well as the great expense to the Government and to parents concerned, in parents having to apply to the Court, sometimes successfully and in other cases unsuccessfully for the admission of minor children and wives of resident Indians; the chairman to point out particularly the advantage to all concerned of the Government making arrangements for the appointment of officials in India, or at least a clear and definite pronouncement as to the steps to be taken in India before minors and wives sail."

The meeting then terminated with a hearty vote of thanks to the chair.

Another Lost Licence

In the Durban Circuit Court, on the 18th instant, before Justice Sir Percival Lawrence, Mr. Geo. Goodricke, on behalf of M. C. Anglia & Co., brought in review a decision of the Alexandra Division Licensing Board, which had refused renewal of licence for premises at Lower Unkomaas.

The grounds on which the Licensing Officer had objected, and which were upheld by the Board, to the renewal of the licence were: The applicants had not been in business in the district since 1910, and the premises referred to in the original licence did not exist, having been burned down; that the applicants neither owned any property nor resided in the district; that there was no existing business in the district in respect of which the application for renewal was entertainable; that the district was fully provided with European, Indian, and native stores, and there was no need under the present circumstances to resuscitate a defunct business; further, that no licence could be issued for premises not ready for use, and the present tenant would have vacate the new premises sought to be licensed before the appellants could fulfil this condition.

The appeal was dismissed, his Lordship considering that in a case

of the nature the present it was a pity that expenses should be incurred in bringing an appeal before the Court, as, on the face of it, it appeared to be of an obviously hopeless nature. Costs were allowed to the respondent, for whom Mr. J. H. Armstrong appeared.—*Natal Mercury*

Indian Famine Fund

Amount Received

Amount previously acknowledged	£	s.	d.
Mr. V. R. Pillay	39	19	2
Through Mr. K. K. Patel, Kimberley		3	6
Through Mr. Mohan Chai Desai, Grahamstown, including the following items:—Mr. S. R. Samy 10s., Mr. Lutchumana Naidoo 5s., Mr. Samaraju Pillay 3s., Mr. M. J. Naidoo 2s. 6d., Mr. V. M. Naidoo 2s. 6d., Mr. Sundraraju 2s. 6d., Mr. S. Valoo 2s. 6d., Mr. K. Pillay 2s. 6d., Mr. Nadaraju 2s. 6d., Mr. H. V. Naikan 2s., Mr. R. R. Samy 2s., Mr. V. Rangasamy 1s. 6d., Mr. E. R. Samy 1s., Mr. C. Poonosamy 6d., Mr. M. Amoortham 6d., Mr. R. Thyanaayagee 6d., Mr. E. Francis 6d., Mr. S. Nagane 1s., Mr. S. Sababaihey Pillay 2s. 6d., Mr. A. Naidoo 2s., Mr. Narayanasamy Naidoo 2s.	12	17	9
Mr. Gopal Bhana, Huguenot	8	1	9
	15		
	£43	16	2

The Appalsamy Case

Correspondence with the Protector

Mr. A. S. Singh, Hon. Secretary of the Hindustani Association, wrote as follows, on the 18th instant, to the Protector of Indian Immigrants:—

"Having seen the report in *INDIAN OPINION* of the Boshoff case, and the result of your enquiries, my Association is instructed me to enquire of you how it is that you are unable to take any action in this matter. From the report, there seems to be no doubt that Appalsamy was badly beaten with sjamboks in a most cowardly manner.

"Do not your powers as Protector extend as far as protecting an Indian in this unfortunate position?

"We should be much obliged if you would kindly inform us what

your position in such cases, and what we could do in the matter, as we think that such a glaring instance of ill-treatment should not be allowed to go unpunished."

The Protector replied, on the 20th instant, as under:—

"I am in receipt of yours of the 17th instant, with reference to Appalsamy, referred to in Boshoff's case.

"It appears to me that, unless a complaint is made, it is not possible to take any action. Although, apparently, Appalsamy was beaten, he preferred not to make any complaint."

Items of Interest

Mr. Sorabji Shapurji telegraphs from Capetown his thanks to the Natal Indian Congress, the British Indian Association and other friends for their kind messages.

Mr. Jeevanjee Govindjee, of Port Elizabeth has contributed 5s. and Mr. K. T. Gajjar, of Somerset East, 10s. towards the Phoenix Library Fund.

From our advertisement columns, it will be seen that the Indian Education Institute, Durban, re-opens on the 1st August.

According to the report of Dr. Porter, Medical Officer for Johannesburg, what is known as the Malay Location contained, in February last, 5,124 persons—namely, 2,208 Cape coloured, 862 Malays or Indians, 339 natives, 613 other coloureds, and 96 whites, these people living on 469 stands, on which are 503 tenements.

London, July 19th.—At an Indian reception the Hon. Mr. Gopale Krishna Gokhale, representative of the non-official members of the Bombay Legislature on the Viceroy's Legislative Council, who is now in London, Sir M. M. Bhownagree presiding, it was announced that Mr. Gokhale was going to South Africa, and hoped to discuss affairs concerning Indians in South Africa with the members of the Union Government.—*Reuter*.

Contents

	Page.
A Peasant Sage of Japan	251
The Question of Trading Licences	252
The Colour Bar at Fordsburg Station	253
Coloured Passengers on the Railways	253
From the Editor's Chair	253
Mr. Polak in India	253
The Anti-Asiatic Movement	254
Imperial Parliament	254
Transvaal Notes	254
The Present Position in the Transvaal	255
Correspondence	255
The Welsh Language	255
The New Broom	256
Cape Indians	256
Another Lost Licence	257
Indian Famine Fund	257
The Appalsamy Case	257
Items of Interest	257

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umpent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and BERRY IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA" Phone No. 22, F.O. Box 25.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "મર્સ"
બોક્સ ૩૩૩૩ પી.એસ. પ્રોટેરીઆ.

સમગ્ર રજા દુરીયાઈ
બજારો સીલ મરજી
મરદના કેસ, ડોટ, પાટનું, સમીત,
ડેટ, ફેસ, કુવાલ, કીરખાન, રેલ્વે
ફાસલ વગેરે પરચુરસ મલ મળશે.
આવે, જુઓ અને ખાતી કરો
એવું મક્ક છે.
ઈડીયન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી ઓફ, બોક્સ-સમરમ. બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER
67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

The Bhagavad Gita
or
THE LORD'S SONG
With the Text in Devanagari
and an English Translation
by Mrs. Annie Besant
Price 6d. post free

રમજન શરીફ માટે

ખાસ, કામ, ચારોળી, એલચી, ખારક, કોપરાં, ખજુર, ખુશબો
દાર ગરમ મસાલો, મરચાંની જુકી, બફરાન, બવંતી, સોલ, લાપસી,
(કુલી) ફાલુદાઈ વાસ સેવરની સોપારી, વગેરે તમામ સારો ચોખ્ખો
સોદો અમારે ત્યાંથી મળશે. દાયલ જોરકરો પર ખાસ ધ્યાન આપવા
માં આવશે. રેલવે પારસલથી અથવા ફરમાસ સુબખ તાકીદથી
મોકલી આપીશું.

એસ. એન. હવનલ,
૧૪૭A ડે સ્ટ્રીટ, ડરબન

તકવાર છે! તકવાર છે!!
દક્ષિણ આફ્રિકા દરશન
હર બેઠા અંગા!
વહેલો તે પહેલો!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં દક્ષિણી રેલ્વે કંપની સાથે મી. સાંધીના હવન મરિતવાળું.
સ્વદેશમાં વિત્ર મંડળ પર લેટ મોકલવા લખક ૧૫૦ પાનાનું રમુલ પુસ્તક. કિંમત ૭/૬
મળવાનાં ડેલ્લા: હવનલ સુનાક દેસાઈ, બિહાર કપર, રેપાકન; ડ. એ. હંસરાજ
ની કુર્, ૧૦૦ ડે સ્ટ્રીટ ડરબન; હવનલ કુલાનલાઈ, બિહાર કપર, બેંગાલોરનગર.

HORMAJCY IDOLCY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 372, LOURANCO MARQUESS

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION'

ચેતવણી
ચેતવણી તે શું? વાંચકો તે
ફાયદો થશે અને નહીં વાંચકો તે
પસ્તકો.
ઈન્ડિયાથી આવતા પેસેન્જરોને જાણી
જેવાં કાલે વહીવટ નહીં જોડાવવી હોય તે,
પી. એ. બોક્સ ૪૦૧, પી. ડી. પટેલને સર
નામે લખો, નવાં દરેક બાબતની સમજ
કરી આપવામાં આવે છે. આથી અભવર
માણસોની હાલમારીમાંથી હુકા મળશે.
ખુશાલ માટે પચવ્યવહાર કરો.
ટેલી. બોક્સ: ૪૦૧, બો. ૬૬ ૪૦૧, ડેલ્લાવાલો

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHENIX, NATAL
Price 2/6. Postage 4d. extra.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW

M. K. GANDHI

AND THE
South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 7d. each
International Printing Press
PHENIX, NAT

ફેક્ટરી મુસ્તમા મહાન ફેક્ટરી પામેલ

THE UNION TIN FACTORY

આઉટ ઓફરેશન ખાતે જુનું અને સસ્તું ખાતું. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે અમારે આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટુકો (કેપીન તથા કાસ્ટ બરના લાવકની) તથા દરેક રકમના ચાપુઓ જનાવવામાં આવે છે. એ બધી માલ ક્ષેત્રીય પાવરની મશીનરીથી જનતો હોવાને લીધે બહુજ સહાયકર અને ટકાઉ તથા સારા છે. બહાર ખાતના ઓરડા પર પુરતું ખ્યાન દઈ સારો પેકેજ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની દુકાને અમારો માલ જોશો, યા રૂબરૂમાં આવી ખાતી કરશો. પાછલ લીસ્ટ માટે લખો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minar Street, Newtown

INDIAN AFRICAN LINE

FOR CALCUTTA VIA COLOMBO

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
દેશ જનારાઓને

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
ખુશ ખબર

૧૭ ડેવસે કલકત્તા પહોંચશે.

ડીકીટ સસ્તી.

સ્ટીમર સલામીસ ટન ૪૫૦૮

આશરે તા. ૫ આગસ્ટના અને આવી પહોંચશે, અને તા. ૧૦ આગસ્ટના કલકત્તા માટે ઉપડી જશે.

દેશ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જાળખમાં સહીત જનારાઓને મદદ કરતે તથા સેકન્ડ ક્લાસમાં તેમજ ડેક પેસેન્જરો સાથે ફાવકઓમાં પછી સારી સવલત છે. દેશી ખજારી છે. અને ઓરીસરો બહાર તથા માથાકુ છે.

પાસેજરોને અનેથી કલકત્તા થઈ મદરાસ, મુંબઈ અથવા મુસ્ત માટેની ડીકીટ ખાપવામાં આવશે. કલકત્તા બંદરે જતરવાળી બીજીકુલ તકલીફ નથી. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી સકશે.

ખુશ સ્વર. વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ.

દરબસે સોંપી કલકત્તા જાવેલાઈ સ્ટીમર.

સ્ટી. "સલામીસ." ૪૫૦૮ ટન. તા. ૧૦મી ઓગસ્ટના આશરે.

ડીવાલ આલેવ,
De Waal Balwe
Field Street, DURBAN.

અને ઈ. એમ. પારેખ,
૭૬-૭૮ કમરસીયલ રોડ, ડરબન.
Tele. Add. 'PARUK,' DURBAN

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade; Stock about £350; Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં દુકાન વેચવાની છે.

હિંદી અને તેડીવો સાથે આ દુકાન કારો વેપાર કરે છે. રેટાક આશરે પા. ૩૫૦. માસ્ટ લાઇસેન્સ છે.

લખો: બોક્સ ૯૧૪, ડરબન.

શ્રીમદ ભગવદ્ મીતા

ગુજરાતી ભાષાંતર સાથે

સોનેરી પુકું અને શ્રી ભગવાનની

છબી સહીત

કિંમત રી. ૧/- અપાલ સાથે

જસમાની ગરબી

કિંમત: પેની ૧

અપાલ ખરબ: અરબી પેની

લખો:

ઈન્ડિયન પ્રેસ, ફ્રીનીકસ.

Indian Education Institute

To Provide Higher Education for Indian Youths

The above Institute will be re-opened on the 1st August. For further particulars apply to the Hon. Secty. 133 Grey Street, Durban.

હિંદી વિદ્યાર્થીઓને માટે ઉંચો ઉચ્ચણની નીશાળ

આ નીશાળ ફરીથી તા. ૧લી આગસ્ટના રોજ ઉલ્લસશે. વધુ વિગત માટે જોના, સેક્રેટરીને ડરબન, ૧૩૩ ગ્રે સ્ટ્રીટને સરનામે લખો:

ફ્રુટ અને વેજીટેબલ

દરેક બત્તુ ફ્રુટ અને વેજીટેબલ ધોડાસત ખાવથી ખરીદ કરી શકાયેલી સાકય આફરિ કાના હેઠળ ખસુ લાવમાં, ઓરડર મળવેથી સહાયકાર પેકીંગ સાથે ટુસ્ટ મોટાથી ખાપવા માં આવે છે. ઓરડર મોકલી ખાતી કરો.

Best Fruit and Vegetable—good packing Cash with Order.

Write:—LALA BASHAI, Fruiturer, P.O. Box 501, 86 Queen St., DURBAN.

લાલા બાશાઈ, પી.ઓ. બોક્સ ૫૦૧, ડરબન.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફીનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૨૭ મી જુલાઈ ૧૯૧૨.

અંક ૩૦.

અઠવાડિક પંચાંગ

—૧૧૭—

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૭ જુલાઈ, તા. ૨
આગસ્ટ સુધી, ૫૦ સં ૧૬૧૨.

હીંદુ—દ્વિતીય અષાઢ સુદી ૧૪ થી દ્વિતીય
અષાઢ વદ ૪ સુધી. સંવત ૧૯૬૮.

મુસલમાન—તા. ૧૨ સાબાનથી તા. ૧૮
સાબાન સુધી ૧૩૩૦ હીજરી.

વાર	ખ્રી. તા.	હીંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુર્યદશ ક. મી.	ચંદ્રસ્થિતિ ક. મી.
રવિ.	૨૭	સુદ ૧૪	૧૨/૧૭	૬ ૪૬	૫ ૨૨
સોમ.	૨૮	" ૧૪	૧૩/૨૦	૬ ૪૬	૫ ૨૩
મંગળ.	૨૯	" ૧૫	૧૪/૨૧	૬ ૪૫	૫ ૨૩
બુધ.	૩૦	વદ ૧	૧૫/૨૨	૬ ૪૫	૫ ૨૪
ગુરુ.	૩૧	" ૨	૧૬/૨૩	૬ ૪૪	૫ ૨૪
શુક્ર.	૧	" ૩	૧૭/૨૪	૬ ૪૩	૫ ૨૫
શનિ.	૨	" ૪	૧૮/૨૫	૬ ૪૩	૫ ૨૬

અનુક્રમિકા

સમાધાની લંબાઈ ...	૪૪૩
મી. ભાયાતનો કેસ ...	૪૪૩
મી. નામલીઆનો કેસ ...	૪૪૪
જરૂરીયાતના હોદ્દા ...	૪૪૪
હોદ્દા પ્રધાનના જોડાવનારા વિચારો ...	૪૪૪
અવધાન ...	૪૪૫
નાતાલના ઈમીગ્રેશન અમલદારનો જીવન ...	૪૪૫
સરકાર સાથે જુદુ પત્ર વહેંચણી ...	૪૪૫
એન્ડી-એરોઆઈક કનવેન્શન અવધાન ...	૪૪૬
મુખ્ય ...	૪૪૬
એન્ડી-એરોઆઈક ક્વારન્ટાઈન ...	૪૪૬
કોલોનિયલ ઈન્ડિયન કોલોનિયલ કાઉન્સિલ ...	૪૪૬
કલકત્તા કોલોનિયલ કાઉન્સિલ સાથે ...	૪૪૭
એન્ડી-એરોઆઈક કનવેન્શન અવધાન ...	૪૪૮
કમરદાર કમરદાર અને રીબોર્ન ફંડ ...	૪૪૮
કોલોનિયલ કાઉન્સિલ ...	૪૪૮
મારી મુલાકાતીની નોંધ ...	૪૪૯
હોદ્દા અવધાન ...	૪૪૯
કોલોનિયલ કાઉન્સિલ ...	૪૪૯
પરજીવ ...	૪૪૯
કોલોનિયલ કાઉન્સિલ ...	૪૪૯
હોદ્દા અવધાન ...	૪૪૯
મરજી-એન્ડી-એરોઆઈક કનવેન્શન અવધાન ...	૪૪૯
અવધાન ...	૪૪૯

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૨૭ મી જુલાઈ ૧૯૧૨

સમાધાની લંબાઈ

મી. ગાંધીને મુશ્કેલી પ્રધાનની સાથે
આલેલા પત્રવ્યવહાર ઉપરથી અને જોડાણ
છીએ કે સમાધાની લંબાઈ છે. સલા
અહીંને સંતોષવાનો કાયદો પસાર કરવા
હવે પણ યુનીયન સરકાર કમી છે
એટલે સમાધાની લંબાઈ જોડાણ
હવે આ વરસને સાર વળી બીજા કેળ
વાલેલા હોદ્દાને આવવાની રજા મળવી
જોડાણ. આ કારણ એ સરકારના કાદ
આપવાના ઈરાદાની નિશાની અણી સકાય.
સલામતીએ અને લાંબા દોષ છતાં
તેઓ ન્યાં સુધી સંતોષકારક કાયદો નથી
મળે લાંબા સુધી પોતાના કસમમાંથી મુક્ત
મળ મળતા નથી એટલે હવે કાલ અથ
જ થઈ એમ કહી સકાય નહીં.

હરમીયાન લોરડ એમ્પટીય પોતાનું
કાર્ય કરે જાય છે. તેમની હિમાયત
જાગ છે. તેમણે ઉમરાવની સલામત વળી
દંભામ જોડાણ છે. ન્યાં સુધી સોનેરી
કાયદા વિચેરના કુઝ પડ્યા છે, છાકરા
એને ગેરવાળખી હેરાનગતી થાય છે,
વેપારના પરવાનાની હરકતો આવે છે લાં
બગી સરકાર સમાધાનીની ચાવી—તેનું
રહસ્ય—નથી જાણતી એવું તહેવાર લોરડ
એમ્પટીય મુકે છે.

પણ જો લોરડ એમ્પટીય સમાધાની
નું રહસ્ય સમજે છે તો આપણે તે
જુલી જતા જણાવ્યો છીએ. આપણી
જોરોને અમલદારો તકલીફ આપે છે,
આપણને યોજેશનમાંથી કઢાડી મુકે છે,
આપણાં ઘર તોડી નાખે છે, આપણને
મળેલા ખત રદ કરવા જેવું કરે છે તે
મધુ આપણે જોયા કરીએ છીએ.
આપણને નથી સમજાઈ કે આ કુઝોની
જડી મુદી આપણે કાય છે. આ કુઝો
ને સલામતીના દુરત દુર કરી કાઢીએ
છીએ એ આપણે સમજવા જેવું છે
લાં આપણે લોરડ ઉપમાં પડ્યા છીએ.

એમજી ધરો. આપણને હવે જોડાણ
ખીક છે, પાસાનો લોલ છે, એક
આરામ વડાલો છે. બલે લોરડ એમ્પ
ટીય લડ્યા કરે, પણ ન્યાંસુધી આપણે
ચોતે નહીં જાગીએ લાં લમી તેમની
હિમાયત સુદી તલવારના ચા જેવી
રહેશે.

મી. ભાયાતનો કેસ

જોડાણવરમાં મી. ભાયાત અને મી.
રીચ સાથે જે કેસ ચાલ્યો તેને ઉપરના
નામથી જોડાણમાં આવેલ છે. પણ
ખરીરીને સોનેરી સરકારમાં રહેતા બધા
હોદ્દાનો તે કેસ છે. તેમાં જે મુકાદ્દા
ચાલ્યો છે તેને સહયોગ વડી અદાલત સુધી
લઈ જઈ ફેરવવામાં નહીં આવે તો દર
સવાલમાંથી હોદ્દા વેપારીની બડ નીકળી
જશે. એક વખત મી. રીચના નામપરની
મી. ભાયાતની એકસપરસની મીલકત
જપ્ત થઈ, એટલે સોનેરી સરકારમાં રહે
નાર દરેક હોદ્દા વેપારીનું તેમજ ચમે.
સોનેરી કાયદાને ટાળીને કાયદા સાથે
જોડી હોદ્દાની મીલકત જપ્ત કરી તેમને
હાથ કાઢવાનો સરકારે નવો રસ્તો શોધી
કાઢ્યો છે. તેમાં તેને નિષ્ફળ કરવા મારે
ઠેક વડી અદાલત સુધી જવું જોડાણ.
તે ખરચ ઉપાડી લેવાનું માલદારનું કામ
છે. અસાર સુધીમાં મી. ભાયાત એ
ફેસલી બહુ પામ્યાલીમાં આવી પડેલ છે.
હવે કામે તે કેસ ઉપાડી લેવો જોડાણ.
દરસવાલની કારટમાં મળેલા મુકાદ્દા
કાયમ રહે તો સોનેરી સરકારવાળી બધી
હોદ્દા મીલકત જપ્ત થાય, ને તેથી વડી
અદાલત આ મુકાદ્દા ફેરવી ન આવે તો
સલામતીથી લડીને કાયદામાં ફેરફાર કરા
વવો જોડાણ. 'કરડ રોક એકસપ્રેસ'
સોનેરી સરકારની ખીજ મીલકતો સાથે
પમલા લેવાને ખીજ મ્યુનીસીપાલિટીએને
આજથી સલામ આપવા માંડી છે.

મી. સોરાયજી કેપટાઉનથી તારથી
જણાવે છે કે ધિ. ઈ. એસોસીએશન,
નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ તથા બીજા જે
ભાગ્યોએ મને માયળું સંદેશાઓ મોક
લ્યા છે તે મારે અતઃકરમપુરવક 'ઈ.
ઓ.' દ્વારા અજાર માનું છે.

મી. નાયલીઆનો કેસ

આખરે આ ગણીતા કેસમાં ૧૫ માસની હાલ પછી મી. નાયલીઆની છૂટ થઈ છે, જે માટે તેમને અમે મુખ્ય રકનાદી આપીએ છીએ. એક કેસની છૂટ એ તેમની હિંમત અને દરતાનું જ પરિણામ છે. તેમને પછાતની પધ્ધતિ કેટલીક ખુવારી થઈ છે, અને તેમના દીકરાને આશયી તેમ આવળવ કરતાં થોડી આપણ પડી નથી. છતાં આટલું સહન કરી તેમણે આખરે છૂટ મેળવી છે, અને હિંદીના હકમાં, સત્તાવાળાઓની અપિ મોહવામાં હમ હામે એવો, એક દાખલો બેસાડ્યો છે, એ પુરતો વિલાસી થયો નોંધીએ.

જરમીસ્ટનના હિંદી

જરમીસ્ટનની મ્યુનીસિપાલિટીએ હાંના હિંદીઓને જેરજ કાઢીને લોકેશનમાંથી હાંની કાઢવાનો નિયમ કર્યો હાંને છે. મી. કાળાસીંગવાળા કેસના મુકાદાને હાલ હાંને મ્યુનીસિપાલિટીએ અલાર મુધી માંજ કેટલાક હિંદીનાં મકાન પાડી નખાવ્યાં છે; અને હવે તેણે વેપાર બંધ કરવાને માટે કેટલાક હિંદીઓને નોટીસ આપી છે, આ નોટીસ નીચે પ્રમાણે છે—

એવા ખખર મળ્યા છે કે જેરજ કાઢીને લોકેશનમાં રહેક નં. — વાળા મકાનપર તમે મંધીઆણું વિગેરે ચીજો વેચો છો. આ બાબતમાં પુરાવાઓ મેળવવા માટે મને સમનાઓ મળી છે. તમને કપડથી પકડવાને પ્રયત્ન કરવામાં આવશે, અને તમને પકડવામાં હતેક મળશે તો સમારું શું થશે એ કહેવાની જરૂર નથી.

નોટીસ આપનારની મુરત વેપાર કરનારને પકડીને તેમની મીલકત જપ્ત કરવાની છે. આમ હિંદીઓને રોજગાર વધરના કરવાની, અને એ રીતે નવા લોકેશનમાં ઉઠરાપર રહેવા જવાની મુક્તિ રચાઈ છે. ૧૮૮૫ ના કાયદાથી લોકેશનમાં વેપાર કરવાની છૂટ છે, પણ હવે જરમીસ્ટનની મ્યુનીસિપાલિટી તે પધ્ધતિ કરવા માગે છે. એ તેને તેમાં હતેક મળે, તો ખીજી મ્યુનીસિપાલિટીએ પણ તેના કાયદામાં અનુકરણ કરણા માગશે. એ જેરજમાં જાણેજ જરૂર રહે છે.

હિંદી પ્રધાનના યોગદાનના વિચારો

હિંદીને કહી પણ સ્વરાજ નહીં આપાય?

હિંદીમાં જાહેર કરવામાં આવેલા છેલ્લા કેટલાક ફેરફારોને લગતું ખીલ વડી પાસાં મેંટમાં પાસ કરવાની અર્થ વખતે પોતાના છેલ્લા આપણમાં હિંદી પ્રધાન લેારક નીચેના નોંધના નિષ્કાસ મુજબ હતા—

હિંદીમાં એક એવો વરખ છે કે જે, ડેમીનીઅન્સને આપવામાં આવે છે એવું સ્વરાજ ઓછા વધતા પ્રમાણમાં મળવાની આશા રાખી બેસેલ છે. હિંદીને એ બાબતમાં કોઈ મળશે એવું મને લાગતું નથી. જે લોકો અમારી પોતાની ગતિના નથી તેમને સ્વરાજ આપવાનું કામ ન બની શકે તેવું છે. હિંદી સરકાર પ્રસંગે હિંદી સરકારે કરેલા અપાણમાં હિંદીને અવિધ્યમાં આસે આસે સ્વરાજ આપવાની આશા અપાઈ હોય એ વાતનો હિંદી પ્રધાન તરીકે મોખ્ખો છન્કાર કરવાની મારી દરજ છે. તેની સાથે એટલું કહી શકાશે કે હિંદીના લોકોને તેમનાપરના રાજકારોનામાં કાંઈક વધુ હાલ મળવાની તેમની હમ્મતને અંગ્રેજ પ્રજા અથવા અંગ્રેજ પ્રજાની સરકાર ખનતું ઉત્તેજન આપશે.”

હિંદી પ્રધાને જણાવેલા આ ચમકાવનારા વિચારોને હિંદી લોકમતે વખોડી કાઢેલ છે, અને અંગ્રેજ લોકમતે વખાણેલ છે એવા ખખર રહેરે કલકત્તાથી વિલાયત મોકલ્યા છે. ઝોન. મી. સરચી હાનંદસીદે જણાવ્યું હતું કે આ અધકરવાત છે. સરકારનાં વચનોપર અવિધ્યમાં વિશ્વાસ મુકવાનું તદન અસંભવિત થઈ પડશે. માણુ સુરેન્દ્રનાથ જેનરજીએ જણાવ્યું હતું કે અમે તો સ્વરાજ મળવાની વાતને વળગી રહીએ છીએ, અને ધિરીશ તાજ તમે સ્વરાજ્ય—એ અમારી વાજખી મુરતની સાધનામાં પાછી પાની બરવાની ના પાડીએ છીએ

નડિયાદ અનાથાશ્રમના સેક્રેટરી જણાવે છે કે એ સંસ્થાને શિશુ આશ્રિતમાં વફતા મી, મુકાલકાઈ મુકાલકાઈ લખત તરફથી પા. ૧૭ ની પકડ ધણ છે જે આશ્રિત આમે સ્વીકારવામાં આવી છે.

અવલોકન

“સ્વામી રામતીર્થ”—આ નામનું લગભગ ૨૦૦ પૃષ્ઠનું પુસ્તક વિવિધ પ્રથમામાના ૪-૫-૬ મધુકા તરીકે સસ્તું સાહિત્ય વર્ષક મડળ તરફથી પ્રગટ થયેલું છે. આ પુસ્તકમાં ત્રણ વિભાગ છે. પહેલા ભાગમાં સ્વામી રામ તીરથનું સક્ષિત જીવનચરિત્ર તથા આત્મ કૃપા, ધરણ્ય, અને નમદધરમ એ વિષયો પરના લેખો છે. બીજા અને ત્રીજા ભાગમાં સ્વામીશ્રીના ખીલ કેટલાક લેખો છે. તેમાં ધરમ, ભારતવર્ષનો અવિધ્ય કાળ, હિંદુસ્તાનની હાલતી જરૂરીઆતો, વડનું રહસ્ય, વિવરબાપી પ્રેમ, પવિત્રતા કોટલે શું, સૈદરમ્ય કોટલે શું, રાષ્ટ્રીય ધરમ વિગેરે ઉપયોગી વિષયોનો સમાવેશ થાય છે. આમાંના કેટલાક વિષયોપર સ્વામીશ્રીએ એક કે ખીજી પ્રસંગે આપેલાં આપેલાં તેને આ પુસ્તકમાં યોગ્ય રૂપમાં આપવામાં આવેલ છે. સ્વામી રામ તીરથ એમ, એ એ એક અત્યંત પ્રભાવશાળી અને હિંબ બ્યક્તિ યદ્ય બમા છે. પોતાના પવિત્ર અને વિરાગી જીવનથી અનુધમ દર્શાવ આપેલ છે. તેઓએ એક સાચા સંન્યાસી અને નમુનેદાર ઉપદેશક હતા. તેમણે ધરમના વિષયમાં તથા દેશોદયના વિષયમાં આપણોદવારા તથા ખીજી રીતે અમુક્ય બોધ આપેલો છે. તે બોધનો લાભ અવલોકન તળેના નવા પુસ્તકોમાંથી ગુજરાતી વાંચકો મેળવી શકશે. હિંદી મરાઠી વિગેરે હિંદી ભાષામાં આ મહાતમાના જીવન, આપણુ, લેખો વિગેરેનાં પુસ્તકો ક્યારનાં પ્રગટ થયાં છે અને મહોશિ દેવાયે પામેલ છે, ત્યારે ગુજરાતીમાં તેની બોટ હતી. તે આ પુસ્તકથી, તથા આ ખાતો એ હાપવા ધારેલાં ખીજાં પુસ્તકોથી પુરી પડશે. અવલોકન તળેના પુસ્તકની કીમત સાઈ પૂકું રૂ. ૦-૨-૬, પાકું પૂકું રૂ. ૦-૫-૦, અને સોનેરી પૂકું ૦-૧૦-૦ એ પ્રમાણે રાખવામાં આવી છે.

મી. આદમજી અસમાજજી મુલ્લાંલખે છે કે :—ઉદ્દેશી એકાદ બે સ્ટીમરોમાં નાતાલના ખરા હકાર અને કેમીસાલક સરદારીકેટ ધરાવનારા હિંદીઓ મરીખ હોવાથી પાછા મથા છે. તો મરીખ કોઈ ના હકે આવી રીતે માર્યા ન જવા બનવું થવાની જરૂર છે.

નાતાલના ઇમીગ્રેશન અમલદાર નો લુલમ

‘મરકુરી’ ની ટીકા

નાતાલના નવા ઇમીગ્રેશન અમલદાર
શ્રી. કઝીન્સના લુલમ સામે ‘નાતાલ
મરકુરી’ તા. ૨૨ મીએ નીચે સુબળ
ટીકા કરે છે:—

“નાતાલના ઇમીગ્રેશન અમલદારની
અવજામાં કામ કરતા નવા હોદ્દાદાર ઇમી
ગ્રેશન કાયદાનો જે રીતે અમલ કરે છે
તેની બધી ફરીયાદો અમારી પાસે આવી
છે, અને તેની સામે જાહેર પોક્કાર કરવો
એ જરૂરનું લાગે છે. મજકુર મહરજ
એમ સમજતા લાગે છે કે પોતે જાણે
નાનકા કાર હોય. શ્રી. હેરી સ્મીથની
અવજામાં તેમની નીમણૂકનો વર્તવ તેઓ
જુદી જુદી રીતે દેખાડી આવે છે. કડક
અમલદારોના રીવાજ સુબળ તે કાયદાનો
અડક અમલ કરે છે, અને પ્રજાએ તો
કેમ જાણે પોતાનો કડખ જોવાને અને
અનુભવવાને જનમ મુર્ચા હોય, એમ
તેની સાથે વરતે છે. ચતુરાઈ અને મુખ
ભારીયી અમલ કરવાની વધારેમાં વધારે
જુદા કાષ્ટ કાયદામાં હોય તો તે ઇમીગ્રે
શન કાયદામાં છે, પણ આ અમલદાર
તો બેચાથી એકે કહ્યોને બરજ સમજ
તા નથી જણાતા, અને કાયદાનો બને
તેહસો કહો અને સખ્ત અમલ કરવા
એકા હોય એવું જોવામાં આવે છે.
નામચીન ધર્મોના નાથલીના કેસની અંદર
હાલમાં તેવું વરતન એ કે કાયદેસર
હવું, છતાં તે તદન અકલ વચરવું અને
ઉચ્ચતાઈ બરેલું હવું. પોતાને કાયદેસર
મજેથી સત્તાને ઉત્તરવાવાની માણસેટને
સત્તા નથી, એવી શ્રી. કઝીન્સની હલીસ
થી માણસેટ દયાવા નહીં તે જોઈને
જમે બરેખરે જુદા રાજ થયા છીએ.
મજકુર કેસ પેમેલા ઉભે સુધી અખ્યા
બરેલો કિસ્સો છે. અને જો શ્રી. કઝી
ન્સ પોતાનું ધારણું કરી કહ્યા હોત તો
આ પ્રાંતનું નામ આમની સભામાં અથ
વા તો ઉમરાવની સભામાં ફરી બદનામ
થાત, અને આપણે કંઈ બચાવ કરી
સક્યા ન હોત, કેમકે જો તે ઉઠરાતે
સર્ટીફિકેટની ફરી ના પાડવામાં આવી
હોત તો આરે અખ્યા થત. નવા ઇમી
ગ્રેશન અમલદાર પોતાની બોરતોને
કામલ કરવાની અરજ કરવામાં આવતા

હોય એવા હોદ્દાઓના સંબંધમાં પણ
એક સરકુલર કહ્યો છે. તેની સામે
ચુરસો ફેલાયો છે, અને તે વાજબીજ છે,
કેમકે તેવી હોદ્દોની અવજા અપમાન
કાય છે. તે કામજ અમલદાર વરમના
લુલમ અને ચપચપીયાપણાની અવધી
ખતાને છે એમ અમે માનીએ છીએ.
એવું જણાય છે કે હોદ્દાસ્તાનથી કેપ
જતા ઉતારાઓને ડરબનમાં સ્ટીમર બદ
લતાં એક સ્ટીમરથી બીજી સ્ટીમરે જવા
થોડાં ડબલાં જમીનપર ચાલવું પડે તેની
પાસેથી વીઝીટીંગ પાસેની રી તરીકે પા.
૧ નો કર લેવામાં આવે છે. કાયદા
પ્રમાણે તે રી લઈ શકાય ખરી, પણ
સ્ટીમર - બદલાવવાની બાબતમાં તેનો
અમલ કરવામાં આવશે એવું કદી ધાર
માં આવ્યુંજ નહોતું. અને શ્રી. કઝીન્સ
ના પધારવા પહેલાં તેમને અમલ થયેલોજ
નથી કાયદાની બારીકાનો બાજ લઈને
માત્ર સ્ટીમર બદલવા માટે ડરબનમાં પમ
મુકનારા મરીબ લોકો પાસેથી પા. ૧ નો
દંડ લેવામાં આવે તેને રાક્ષસી કેર વિના
બીજું કંઈજ કહેવાય નહીં. નવા ઇમી
ગ્રેશન અમલદારના તોરી અમલ સામે
હોદ્દાઓનેજ વાજબી ફરીયાદ કરવા જેવું
છે એમ નથી. પણ વહાણવટીએ અને
કંપનીએને પણ તેના કડવા અમલનો
અનુભવ થયો છે. દંડ કરવા અને રોકત
કરવી એ તો જાણે એ ખાતરિા નિવમ
હોય એવું થઈ પડેલ છે; અને તે પણ
વળી થોડી સરખી સત્તા ધરાવનારા અમ
લદારના કાય નીએ, કે જે તે સત્તાનો
અમલ તેના કાય તમે આવનારની ઉપર
કાડમારી નાખ્યા સિવાય બજવી સહતોજ
નથી. અમે હમેદ રાખીએ છીએ કે પોરટ
એડવાઈઝરીબોરડ અને ચેમ્બર ઓફ
કોમરસ એ બાબતમાં પમલાં લેશે, કેમકે
આવા કાયદાના કરકા અમલથી આ
પ્રાંતનું નામ બદનામ થવા દેવા આપણે
મામતા નથી, અને પોતાનું કામ સુલેદ
થી બજાવવા સરખી જોનામાં અકલ કે
દુશીયાઈ નથી એવા પ્રજાના નોકરના
મિલજને માફ આવે તેમ બંદરના કામ
માં ખલલ પહોંચે એ પણ આપણે
હનુજા નથી. નવા ઇમીગ્રેશન કાયદો, જે
આવતી યુનીયન પાર્ટમેન્ટમાં કાયલ
થનાર છે, તેમાં ઇમીગ્રેશન અમલદારની
સત્તાપર અપતો રાખવાની કેટલી જરૂર
છે, તે હમણાં મળતા અનુભવથી પુરી
રીતે સમજ શકાય છે. આ વરમમાં તે
બીજા પાતું મુકાનું તેમાં તે જામલ ખુબ
અચીકો હતો. નવા કાયદામાં ઇમીગ્રેશન

અમલદારની સત્તાપર કેટલો અંકુશ રાખ
વાની જરૂર છે તે નાતાલના એક્ટીવ
ઇમીગ્રેશન અમલદાર આપણને ખતાવી
આપે છે. ઉલ્લમમાં ઉલ્લમ કાયદો તેના
મિદના અમલથી કહેડો થઈ પડે છે,
અને એટલું તો ચોખ્ખું છે કે તે અણુશ
કાયદામાં આવવા ધારેલા સત્તા અણુશ
વચરના ઇમીગ્રેશન અમલદારને સહી
લાભત રીતે સોંપી શકાય તે કરતાં
ધણી વધારે છે.”

સરકાર સાથે વધુ પત્ર વહેવાર

સમાધાની ચાહુ રાખવાનું વચન

તા. ૧૬ મી જુલાઈએ શ્રી. માધીને
મુકડી ખાતાના સેક્રેટરી તરફથી નીચે
સુબળ લખાણ મળ્યું હતું:—

“આજે તારથી તમને નીચેનો સંદેશ
મેલ્યો છે:—

તમારો તા. ૧૭ મીનો મગળ મળ્યો.
મહં સાલની મુદતી સમાધાની કાયદો
ન થાય ત્યાં સુધી ચાહુ રહેશે. તેથી,
રજીસ્ટર નહીં થવું પડે એવા ૬
કેળવાએલા હોદ્દાઓને આ સાલ પણ
કામલ કરવામાં આવશે. તમને કામજ
હવે પછી મળશે.

ઉપરના તાર સંબંધમાં આ સાલ જે
૬ કેળવાએલા એક્સિઆટીઓને કામલ
કરવા મામતા હો તેમાં નામે બારી
આમજ રજુ કરવાને વિનંતિ કરું છું.”

જવાબમાં તા. ૨૨ મી જુલાઈએ શ્રી.
માધીએ નીચે સુબળ કામજ મેલ્યો
હતો:—

“તમારા તા. ૧૬ મીના તાર અને
કામજની માનપુરવંક પહોંચ સ્વીકારું છું,
અને તે માટે આભાર માનું છું.”

આ સાલ માટે કામલ કરવાનાં ૬ કેળ
વાએલા હોદ્દાઓનાં નામ હવે પછી
આપની પાસે રજુ કરવામાં આવશે.”

“હોડિઆ” પત્રમાં જણાવવામાં
આવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ચવરનર
શ્રી. એડરટન (જેની હાલ વીધાયતમાં
છે) પોતાની મુલાકાત દરમ્યાન વડી કર
કાર સાથે જે સવાલો ચરચવાના છે તે
માં દક્ષિણ આફ્રિકાનાં હોદ્દાનાં કરબાનના
કવાબનો પણ સમાવેશ થાય છે.

એન્ડી-એશીઆટીક કનવેન્શન ભરવાની સુચના

‘પ્રસ્ટ રાંડ એક્સપ્રેસ’ ના વિચારે

એન્ડી-એશીઆટીક ક્લિપ્પલ માટે બહુતા યજ્ઞે બોક્સબરમમાં પ્રસિદ્ધ થયું “પ્રસ્ટ રાંડ એક્સપ્રેસ” લખે છે કે :—

“પ્રીટરીઆમાં કનવેન્શન ભરવાને આઠ વરસ થયે ચર્ચા છે. તે વખતે ખાસ યજ્ઞેલા કરાવેલો ત્યાર પછી એક કે બીજા રૂપે અમલ થયો છે. એક પરિણામ એ આવ્યું છે કે એશીઆટીક ની અટકાયત માથે એવી અસર કાપડા જોપર વધુ પ્રમાણમાં થયે છે. એશી આટીક સવાલમાં એવા મુદ્દાઓ સમાવેલા છે કે જે સમજવામાં મુશ્કેલી પડે તેમ નથી. હોદીઓ તરફ હોદીઓ હોવા ના કારણસર ચર્ચે તેટલી દિલસોજી બતાવવામાં આવે, છતાં એ સ્પષ્ટ વાત છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશીઆટીક વાસ્તે બીજાકુલ જમા નથી. ગોરાઓએ તેમનું મુજબાન બહો મેળવવું જોઈએ. તે જો બહોમાં પ્રથમ આવ્યા છે, અને તેમણે આ મુલક વસાવ્યો છે. તેમની મહેનતનું ફળ એશીઆટીકને લાભ લેવા હમ કામ નહીં. એશીઆટીકની ક્લિપ્પલ માથેપર અંદુલ મુકનારો કાપડો થયા જાણી મુનિયન થયું છે, અને કલરક લોક ને લક્ષતા કેટલાક નવા મુદ્દાઓ લખા થયા છે. હવે જો કનવેન્શન ભરવામાં આવે તો ટ્રાંસવાલનું નહીં, પણ આખા મુનિયનનું ભરાવું જોઈએ. મુનિયન પાલમેન્ટ આ બાબતમાં નવા કાપડા કરવા કેસીક કરતી લાગે છે, તો તેના કામ મજબુત કરવાને લોકોએ બનવું કરવાનું છે. અનુભવથી આપણે જાણીએ છીએ કે પ્રધાનમંડળ પોતાને લોકોને ટેકા ન હોય તો નળણું ચમ જાય તેમ છે. એક ક્રિતકાસીક વખતે જનરલરમ દસે કહ્યું હતું કે ચોતે એશીઆટીક રજી સ્ટેશનની બાબતમાં હદી પણ પાછા લાગે નહીં, અને છતાં તે પાછળથી એક દમ પાછા હદી મજેલ, અને તેથી ટ્રાંસ વાલના ગોરાઓને કારે અકળામણ થયેલ. આવું ફરીથી બનવા પણ અંશવ છે. તેથી સલાવાળાઓ નળણા ન થયે જાય તે માટે આપણે ચેતવું જોઈએ.

લેલા નવરમેન્ટ વિ. રીચ અને આપાતવાળા કેસમાં (અખીલની વાત

બાદ ગળીએ તો) ગોરાની જીત થયે છે, અને બોક્સબરમ અથવા બોક્સબરમ નેરમમાં એશીઆટીકને રહેવાની અને વેપારની અટકાયત થયે છે. અહીંના ગોરાઓએ મીટીંગ કરીને, પછસા ઉપરાવીને, તથા બીજી રીતે મહેનત લેવાથી આ પરિણામ આવી શક્યું છે. હવે જો કનવેન્શન ભરવામાં આવે તો તેને બોક્સબરમ અંતઃકરણપુરવક ટેકા આપશે, છતાં તેની બંધવસાનું કામ અને ખરચ બોક્સબરમપર ન પડવું જોઈએ. બોક્સબરમ તે કામની સમજાત કરે, પણ બીજું કામ તો બીજાં સહેરોના ગોરાઓએ ઉપાડવું જોઈએ. ઉપર કહેલા કેસથી અમે બતાવ્યું છે કે બીજાં સહેરો પણ મહેનત લીએ તો એશીઆટીકને હાકી કાઢી શકે.”

એન્ડી-એશીઆટીક કલારકસ ડારપ

કલારકસડારપના ‘રેકર્ડ’ પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે લાંબી વેપારી ચેંબરે એશીઆટીકને હાકી કાઢવાની પોતાની તક બીરો ચાલુ રાખી છે. તેની ઉલ્લી એક મીટીંગમાં બોક્સબરમની ચેંબર તરફનો પત્ર વહેવાર વંચાયો હતો તેમાં ઉલ્લા કેસનો ચુકાદો ટાંકીને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એશીઆટીક વેપારના સવાલ ઉપર આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓની એક કોનફરન્સ ભરવાની જરૂર છે. આ લખાણ ઉપર કલારકસડારપની ચેંબરની મીટીંગે કેટલીક ચર્ચા કરી હતી. તે દરમ્યાન એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સાર્થિ આફ્રિકન ગોરાઓ એશીઆટીકથી વિરુદ્ધ છે, અને તેથી તેમને બાતલ રાખવાનું ચોખ્ખે ચોખ્ખી રીતે કહે એવો છમીએજન કાપડો થયો જોઈએ. આવું કોનફરન્સ ભરવાથી મુનિયન સરકારના, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાના વિલાયતમાંના મિત્રોના કાથ મજબુત થશે. ત્યાર બાદ ચેંબરે સર્વાનુમતે બોક્સબરમની ચેંબરની એન્ડી એશીઆટીક કોનફરન્સ ભરવાની સુચનાને ટેકા આપવાનો, અને બનતી મદદ કરવાનો ફરવ પસાર કર્યો હતો.

વડાદરાના કોલેસીકરવ આરયઆનાયા અમને મદદ કરવા માટે એ આતાના કારોબારી એક કાચબેદવા આ જાપાના વાયકોને અરજ કરે છે.

ટ્રાંસવાલ પ્રેવીશીયલ કાઉન્સીલ

લોકેસનના સવાલની ચર્ચા

ટ્રાંસવાલની પ્રેવીશીયલ કાઉન્સીલની તા. ૯ મીની સભામાં લોકલ મવરમેન્ટ ડરાફ્ટ ઓર્ડીનન્સની કલમ ૬૬ કે જેમાં મ્યુનીસીપાલ કાઉન્સીલોને લોકેસન સ્થાપવાની અને બામ-લો મડવાની સત્તા આપવામાં આવે છે, તે કેટલીક ચર્ચા બાદ રદ કરવામાં આવી હતી.

મી. કામરે ચર્ચા દરમિયાન જણાવ્યું હતું કે આવી કલમ જરૂરપદે હોવા વિષે સરકાર તરફથી તેમને કહેવામાં આવ્યું હતું, અને મુનિયન સરકાર પ્રેવીશીયલ કાઉન્સીલને આવી બાબતમાં કામ લેવાની સત્તા આપવાને તુરત પગલાં લેનાર છે. મહા પાલમેન્ટમાં સરકાર એવું બીલ પાસ કરનાર હતી પણ તેને વખત મળ્યો નહીં.

મી. લેને લાંબું બાબત કરી જણાવ્યું કે નેટીવોને ભુલ રાખવાની સત્તા આપનારી કલમ વિના તે બીલ આમળ મુલાવવું નકામું છે. અને પોલીસને, મ્યુનીસીપાલીટીને તથા પ્રેવીશીયલ કાઉન્સીલને તે સંબંધમાં કંઈ સત્તા નહીં હોવાથી, ગોરા બુવાનીઆઓ સંવિધાર લાઠી લઈને પીધેલા નેટીવોની સાથે લડવા ટોળાબંધ ફરતા જોવામાં આવે છે તે અટકાવવાનું એવી કલમથીજ બની શકે એવું છે વગેરે.

મી. દ્યુનન તથા મી. એલને કાઉન્સીલના કાથમાં નેટીવોને નોખા કાઢવાની સત્તા ન હોવાથી ખેદ બતાવ્યો.

મી. ગ્રેલારક, મી. એસીપર, મી. પ્રેડી વગેરે સભાસદોએ તે કલમ રદ કરવાની તરફથી મત આપ્યો પણ કાળા લોગ તથા એશીઆટીકને બંધતામાં રાખવાની સત્તા કાઉન્સીલને હોવાની પણ અમલતા બતાવી.

બાદ કેટલીક ચર્ચા પછી વધુ મતે તે કલમ રદ કરવાનું કર્યું હતું.

તે પછી કલમ ૬૭ વિષે ચર્ચા થઈ, વવામાં આવી હતી. નેટીવ લોકેસનમાં અને એશીઆટીક બકારમાં જમીનના કુકડા કાઢે આપવાની ચરતો સંબંધી તે કલમ હતી. સી. બ્રાઇટ તે કલમ અમલમાં ન આવી શકે ત્યાં સુધી તેને પડતી મુકવાનો મત જણાવ્યો.

મી. વેરે તે વાતને ટેકા આપ્યો અને ધડાસર કામ લેશ બહામણ કરી. તેમણે કહ્યું કે જો નેટીવોને લોકેસનમાં મો,

જવાનીજ સત્તા પ્રથમ કાઉન્સિલ પાસે ન હોય તો લોકેશનની અંદર પાંચસા ખર થવા શું કામના ?

શ્રી. દુનને તે કલમ કાયમ રાખવાનો મત જણાવ્યો, અને કલમ કે કલરડ લોકો લોકેશનમાં રહેવા પ્રુથી છે. પણ તેમણે એવી દરખાસ્ત કરી કે "કાળા લોકોના ઉપયોગ માટે" એવા કલમો તે કલમમાં છે તે પહેલાં 'ફક્ત' એ કલમને ઉમેરે કરવો જોઈએ.

આ દરખાસ્તને ટેકા મળવાથી તે પસાર થઈ હતી.

કલરડ લોકોના વસવાટ સામે

મોક્ષભરમના માણસોને સુકાદો

મોક્ષભરમ મ્યુનીસીપાલિટી વી. મોઝીઝ ના કેસમાં સુકાદો આપતાં માણસોને તીએ મુજબ જણાવ્યું હતું :—

આરોપી પર મોક્ષભરમ મ્યુનીસીપાલિટીના પબ્લીક હેલ્થ બાય-લોના ૨ ના પ્રકરણની ૬ થી કલમનો ૩૮ મો બાય-લો ભંગ કરવાનો આરોપ હતો.

કેસની હકીકત એ છે કે :—આરોપી મોક્ષભરમ મ્યુનીસીપાલિટીની અંદર આવેલાં જુનાં એશિયાટીક લોકેશનના સ્ટેક નં. ૫૦ નો કબજો ધરાવે છે. એ લોકેશન કંઈ મ્યુનીસીપાલિટીની હકમત તથા નથી, પણ લાંબાકાલ ધરાવે જાવવા માં આવેલાં છે કે જેમાં હીટીઓ, નેટીવો, અને કલરડ લોકો વસે છે. આરોપીએ ૪ ઓરડીઓ પોતાના નોકર ન હોય એવા કલરડ લોકોને ભાડે આવેલ અને તે માટે ટાઉન કાઉન્સિલની પરવાનગી મેળવી નહોતી.

બચાવ માત્ર એટલોજ કરવામાં આવેલ કે બાય-લોમાં "કલરડ લોકો" સંબંધી કલમો જરૂર છે. તેની સામે એવી દલીલ કરવામાં આવેલી કે ૧૯૦૩ ના ૫૮ માં એડ્વિન-સની ૩૭ મી કલમથી (જેની રૂબે બાય-લો બનાવવામાં આવ્યા હતા) મ્યુનીસીપાલિટીની હકમત તથા નીમેલાં લોકેશનમાં રહેવાની દરજ્જા પાડવા કાઉન કાઉન્સિલને સત્તા આપવામાં આવી છે, અને તેની રૂબે લોકેશન બાય-લોની ૩૭ કલમ હાજલ કરવામાં આવી હતી. એ ચોખ્ખું છે કે ૩૭ મી કલમથી કલરડ લોકોને લોકેશનમાં રહેવાની દરજ્જા પાડવાની સત્તા મ્યુનીસીપાલિટીને મળતી

નથી, અને તેથી ૩૮ માં બાય-લો વડે તે સત્તા મેળવવાનો મ્યુનીસીપાલિટીએ પ્રયત્ન કર્યો છે, અને તેમ હોવાથી તે બાય-લો જરૂર છે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી.

મુખ્ય અને સેનસેન વિ. રેકસ (૧૯૦૭) વાળા કેસમાં ડરાવવામાં આવ્યું હતું કે બાય-લો કાયદેસર આરોજ હોય છે કે નો તે કાયદામાં જણાવેલી એકકલ સરતોને આધારે ધરાવામાં આવેલ હોય, અથવા તો કાયદામાં આપવામાં આવેલી સત્તાની રૂબે બનાવવામાં આવેલ હોય. ૩૮ મો બાય-લો ૧૯૦૩ ના ૫૮ માં કાયદાની કોઈ કલમને આધારે ધરાવામાં આવેલ હોય એવી દલીલ મ્યુનીસીપાલિટી તરફથી કરવામાં નથી આવેલ, પણ ૪૨ મી કલમની ૧૫ મી કે ૧૮ મી અથવા બને પેટા કલમની રૂબે મળતી કલ સત્તાને આધારે તે ધરાવામાં આવેલ છે. ૧૫ મી કલમ કાઉન્સિલને જાહેર તંદુરસ્તી અને એવી બીજી બાબતોમાં બાય-લો બનાવવાની સત્તા આપે છે, અને ૧૮ મી કલમથી ગંદકી અટકાવવા માટે બાય-લો બનાવવાથી સત્તા આપવા માં આવે છે. જોવાનું એજ રહ્યું કે મજૂર બાય-લો ઉપલી કલમોને આધારે વાજબી રીતે બનેલો છે કે નહીં. સ્ટેન્ટન વિ. જોહાનીસન મ્યુનીસીપાલિટી (૧૯૧૦) વાળા કેસમાં અપાએલા સુકાદો થી હું એવા નિરખ્ય પર આવું છું કે તે સવાલનો ડરાવ આપવાની મને સત્તા છે.

બાય-લોના વાજબી જરવાજબીપણા વિશે આ કેસમાં ધણીએ કેસો મુજબવામાં આવે છે, અને છેલ્લા ધણીપર કેસોમાં કરસ વિ. જોહાન (૧૮૯૮) કેસમાં અપાએલા ડરાવ ઉપરથી સુકાદો આપવામાં આવેલા છે. સ્મીથ વિ. જર્મિસ્ટન મ્યુનીસીપાલિટી (૧૯૦૮) વાળા કેસમાં ઉપલા સુકાદોને સંપૂર્ણ રીતે ટાંકવામાં આવેલ છે. અહીં તે ફરીથી ટાંકવાની જરૂર નથી. તે સુકાદો લાગુ પાડતાં જણાય છે કે તે બાયલો જરૂર વાજબી નથી. જો કાઉન્સિલને એવો બાય-લો બનાવવાની સત્તા ન હોય તો, એવું બની શકે કે મ્યુનીસીપાલિટીની હદમાં જીમ વસ્તી વાળા કામની અંદર ફેટલીક ઓરડીઓ નો કબજો ધરાવનાર એક માણસ કલરડ લોકોને એટલે કે હલકી જાતના હીટીઓ ને અને કલરડ લોકોને તે ભાડે આપે. હવે એ જાણીતી વાત છે કે આ લોકો નાની ઓરડીમાં બહુ બીજી રહે છે.

અને તેઓની આદતો સ્વચ્છતા ભરેલી નથી. એમ હોવાથી આવા બાજમાં બહુ ગંદકી થઈ પડે, અને તે જાહેરને બહુ નુકસાનકારક થઈ પડે. એટલે તે બાય-લો ૧૫ મી અથવા તો ૧૮ મી કલમને આધારે વાજબી રીતે થયેલો ગણાય. ગંદકી માથા લાંસુથી પગલાં લેવાની વાટ જોવા કરત તે અટકાવવાનીજ મ્યુનીસીપાલિટીને સત્તા છે અને આ કિસ્સામાં એમજ કરવામાં આવેલ છે, એ ઉપરથી અને લાજે છે કે ૩૮ મો બાય-લો વાજબી રીતે વધાએલો છે, અને તેથી આરોપીને તક્સીરવાન ડરાવું છું. જો આરોપી હંફ ન કરી શકે તો તેને ૧૯૦૩ ના ૫૮ માં એડ્વિન-સની ૫૦ મી કલમ મુજબ જોહાની સન કરવામાં આવી હતી.

ઉપર જણાવવામાં આવેલ ૩૮ માં બાય-લોની ૬ થી કલમ નીચે મુજબ છે :—

"કોઈ પણ માણસ, નોકર ન હોય એવા નેટીવ કે કલરડ માણસને વસાવવા માટે કાઉન્સિલની લેખીત રજા વિના વાડો અથવા એવી કંઈ જગ્યા બંધાવશે તેણે આ બાય-લોનો ભંગ કર્યો હોવાનો, અને તે પા. ૨૦ કે તેથી ઓછા દંડને પાત્ર થશે, અને ભાર બાદ જોટલા દિવસો સુધી તે બાય-લોનો ભંગ થયા કરશે તેટલા દિવસ રોજના પા. ૨૦ નો કે તેથી ઓછો દંડ કરવામાં આવશે. આ બાય-લો ખાજોવાળા ભત્તાને લાગુ નહોં પડે."

નેટીવ લોકેશન સંબંધી ૩ ના ધારા માં એવું જણાવવામાં આવેલું છે કે :— નોકરો તરીકે મોરના ધરપર રહેતા હોય તે સિવાયના નેટીવોએ તેમને માટે ઠેર વેલા લોકેશનમાં રહેવા જવું, અને એ ધારાના અમલની તારીખ બાદ કોઈ પણ નેટીવ બીજે ક્યાંય રહેશે તો તેણે ધારા નો ભંગ કર્યો ગણાશે.

ડરબનથી 'મેરખાલ' જાણે છે કે :— ડોમીસાઈલ ધરાવનાર અને ખરા કલરડ મરીબ માણસને ઇમ્પ્રોવેસન અમલદાર આરે કુખ દીએ છે. તેમના પાસ પ્રુમવી લીએ છે. નવી એરીડેવીટ કરી અંચુલા લીએ છે, ને જુની એરીડેવીટ સાથે સરખાવતાં જરા ફેર પડે તો મરીબ માણસોને નાપાસ કરી કાઢી મુકે છે. બંદરપરના માણસોને મળવાની પણ બંધી હોય છે. વળી મરીબ માણસો વચ વસીલાવાળા હોય નહીં. આવી રીથ તમાં મુધારો કરવા કમિસે અને આજે વાનોએ જનતાં પગલાં લેવાની જરૂર છે.

નેહાન્સબરમ

(આમારા મતિનીપિ તરફથી)

લોકમાન્ય શ્રીકૃષ્ણ તીલકનાં સ્વર્ગ વાસી પત્ની સંબંધી સલાહ

મુનાઇડેડ હોઈ એસોસીએશનને બોલા
વેલી હોદીની સલાહ મળે રતિવારે વેપારી
ધોબીદરમાં સાત વાગે મળી હતી. શ્રી.
કાલવાલ પ્રમુખશાને બીરાજ્યા હતા. આ
સલાહને હેતુ લેતા. મા. તીલકનાં પતિન
સત્વજામા બાપને સ્વર્ગવાસ થવાથી દિલ
સોજીતો હરાવ પચાર કરવાનો હતો, અને
તા. ૨૨ મીએ તીલક જયંતી હોવાથી
તેમને દીર્ઘાયુષ્ય મળે તે પશુ હેતુ
હતો. "લોકમાન્ય તીલકને જીવન વંદન
આવતી કાલે પૂરાં થાય છે તેને સાર આ
સલાહ મળેનાં પાઠ માને છે અને તે
મહાત્માને દીર્ઘાયુષ્ય મળે છે," એવી
પહેલાં હરાવની કસબાસત શ્રી. માંધીએ
મુદ્રા હતી અને ૨૩ મી. મુલજી પટેલે
તથા શ્રી. મનજી નચુભાઈ વેલાણીએ
આપ્યો હતો. તે સર્વાનુમતે પચાર થય.
ખીજે હરાવ એ હતો કે "લો. મા.
તીલકનાં પતિન સ્વર્ગવાસ થવાના સમા
ચાર જાણી આ સલાહ દિલગીર થઈ છે.
તેમના આત્માનું કલ્યાણ થાએ એવું
પ્રભુ પાસે માગે છે, અને તેમના કુટુંબ
ની તરફ દિલસોજી જતાવે છે." આ
હરાવ શ્રી. મેદારજીએ રજુ કર્યો, શ્રી.
બીજુભાઈએ ૨૩ મી આપ્યો ને સલાહ
ઉમા થઈ મુજે મહોડે પચાર કર્યો.

આ હરાવો યોગ્ય જગ્યાએ મોકલવાની
સત્તા પ્રમુખને આપવામાં આવી હતી.
અને તાર વિગેરેના ખર્ચને સાર તેજ
વખતે ઉધરાણું મળેલું તેમાં પા. ૧૨
શી. ૬ પે. ૩ એકઠા મળેલા.

પ્રમુખે પોતાના અમુખપથી જણાવેલું
કે મા. તીલકનાં પતિન જહુ કુશળ મુદીથી
હતાં. તેમણે ઘરની કાસાર એવો સરેસ
ઉઠાવી લીધેલો કે તે વિધેની ચીંતા શ્રી
કૃષ્ણ તીલકને કદિ પશુ ન કરવી પડતી.
એકલે સેમના કેવલોડ પામવાના સમાચાર
થી શ્રીકૃષ્ણ તીલકને તેમની બિલમાં મંદા
કુળ મળે.

એસોસીએશનની વિલસોજી

એસોસીએશન તરફથી ખીસીક તીલક
નાં ખર્ચ માટે દિલાસાનો તાર પુના
આતે શ્રી. તીલકના કુટુંબપર મોકલવા
માં આપ્યો છે.

શ્રી. પોલાકની દિલબાલ

મુખપથી કેવલ મળ્યો છે કે દિલજી
આક્રિકાના હોદીની સ્થિતિનો વિચાર
કરવા માટે તા. ૩૧ મી જુલાઈએ શ્રી
તરફથી શ્રીડીએ બોલાવવામાં આવી છે.

શ્રી. પોલાક તા. ૮ મી આગસ્ટે રડી
મરે પાલમકોટામાં દિલજી આક્રિકા
આવવા ઉપડશે.

વધુ ધાડ

'કેલી મેલ' નો રૂડીપોરનો ખબર
પત્રી જણાવે છે કે ત્યાંની મ્યુનીસીપલ
સ્ટેડ ૧૨૧૫ અને ૧૨૧૬ મી. રીમ
એશીઆટીકને બાડે આપવા માગે છે
એવી ત્યાંની પબ્લીક હેલ્થ કમીટીને જણ
થતાથી મજબૂર સ્ટેડનો પટો રદ કરવા
ની તેણે (કમીટીએ) રૂડીપોર ટાઉન
કાઉન્સિલને બધામણ કરી છે.

શ્રી. સોરાળજી સીધાખ્યા

લડતની પરીક્ષામાં સર્વથી નેણે વધારે
કોઠા (મર્ક) મેળવેલા—એટલે સર
થી રિસેપ નેજ બોમ્બેલી—એવા આ
સત્તામહી રતિવારે રાતે ૬૫ મેલમાં વિલા
પત અખ્યાસ કરવા સાર ઉપડી ગયા છે.
તેમને વળાવવાને સ્ટેડનપર વધુ હોદી
હાજર થયા હતા. બધાની શુભેચ્છા
લઈ શ્રી. સોરાળજી રવાના થયા. શ્રી.
સોરાળજીએ સ્ટીમર (કેલીનવરથ ફસસ)
ની ટીકટ ત્રીજા વરગની લીધી છે. તેઓ
સાહેબ મંથા તે પહેલાં તેમને પારસી
કોમે બહુજ બલકાથી આણું આપ્યું
હતું તેમાં નેહાન્સબરમના લખમજી બધા
પારસી લાકાઓ અને બાનુઓ હાજર
હતાં.

કમરદ હસ્તામ યાને શીર્સીંગ હંડ

સેક્રેટરીઓ શ્રી. મુસા ઉમર અને શ્રી.
મહમદ કાળી લખે છે કે:—

આહતા હેતું ચીરામ, અમર જપતી કલમે
તો લે ખબરે પતીમહી, એક વાર ઉત્રમે.
ફર દેખ ફલ તું પાતાકે, ક્યા નેક કામકા,
હોજા નસીબ ચહેરા, રસુલે અનમકા.

નેહાન્સબરમમાં એક હસલામી જગી
મેળાવડો કમરદ હસ્તામ હંડ
તરફથી તા. ૨૧ જુલાઈ રવીવારના
દીવસે ફાકસ આઉટ વેરડ નડ હોલમાં
મહમદ હસપ ગડુના મુદ્દખીપણા નીએ
કરવામાં આવ્યો હતો. બજેના મેજરસ
એમ. પી. ફેનસી, કુવાડીયા, હળીબ
મોટલુ, બિમ. એ. કરોડીયા, બધવાલ
(સેક્રેટરીઓ), મહમદ કાળી, બાલકાક

(વીરીનીચીગવાળા), અરમ સાહેબ, અહ
મક કરોડીયા, મુસા બેખજી અને રશીક
વીગેરે વીગેરે મહસ્તોની હાજરીથી હોલ
ચીકાર લાગ્યો મળ્યો હતો. ખરેખર આ
પ્રસંગ બેવા લાલક હતો. પ્રથમ પ્રમુખ
સાહેબે સલા બેગી કરવાનો હેતુ હાજર
રહેલાઓને બહુજ અસરકારક રિતે કહી
સંજાળાએ અને આ હંડની મુસલમાનો
માં કેટલી જરૂરીઆત છે તેનો ખરો
દાખલો દેખાડ્યો ત્યાર બાદ ટીપોલી
મળે અરમી તથા તુરકો જે સહીદ થયા
છે તેઓના પતિમ જાગૃત્યમાં બેસા
થી મહક કરવી એ વીધવ ઉપર ઉપલા
સાહેબોએ એવાં તો અસરકારક બાપણો
કહી સંજાળાવાં હતાં. કે જેથી હાજર
રહેલાઓની આંખોમાંથી આંસુ ટપકી
ઉઠ્યાં હતાં અને તેજ વેળાએ હસલામી
આવું ખુન ઉમરાઈ આવ્યું હતું. તેમાં
શ્રી. હાજ એમ. એ. કરોડીયા નેસમ
આવી કુસમન છટલીના માલને બાપકોટ
ના પેકાર મારી કહેવા લાગ્યા કે સાહેબો
મને કક છે કે મારા માથાપરની ટોપી
છટલીમાં બનેલી છે. હું એને જમીનપર
પડકી હવે છું. આમારા હસલામી બાધ
ઓનો દુરમન અને દીન ઉપર કુમરો
કરનાર જે છટલી તેના માથેને અમે
ઉતેજન કેમ આપીએ ? આ વાક્ય સાંભ
ળી સલામાંથી છટલી માટે ચરમ ચરમ
ના પોકારો ઉઠવા લાગ્યા. કાંત પડતાં
સલામાંથી એક સખસ બોલી ઉઠ્યા કે
એ ટોપીને છગત આપવાની છેજ નહીં
પરંતુ આપણા શ્રી. હાજ કરોડીયાની
કદર કરતાં ટોપીની સેલ કરવી નેસમ,
જેથી શ્રી. હળીબ મોટલુ એ ટોપીની
કદરાજી કાપી. કેટલાએક મહસ્તોએ
ઓફર કરતાં છેવટે એક જણીતા શ્રી
હસપ આદમ પરીએજવાળાએ પા. ૩-૫-૦
માં ટોપી ખરીદ કાપી, અને તેજ વેળા
મજબૂર હંડમાં પોતાના તરફથી એ વકમ
બહીસ આપી, અને તે ટોપીને આખરે
બાળી નાખવામાં આવી. હવે પછી એ
દાખલો લેવાને બીજા વેપારીઓ કમુલ
થયા હતા. કેટલાએક હસલામી ખીરાદરો
મજબૂર હંડમાં હમેશને માટે મેંવર થયા
હતા, અને કેટલાક મહસ્તો તરફથી
રોડક રકમ બહીસ કરવામાં આવી હતી.
મજબૂર હંડની અઢવાડીક શીર્સીંગ
નજીવી છે, પરંતુ કેટલાક ઉગરદીલના
મહસ્તો પોતાના તરફથી દર અઢવાડીએ
બહી શીર્સીંગ આપવા કમુલ થયા હતા.
ઉપરે નામકાર તુરકીના ડોમસલ જનરલ
એકોનીસકે તરફથી એ ખીરાદરો ડોમસ

હરીદ્ એ ખીલીના હોદ્દારો માટે ભેદ તરીકે બાળ્યા હતાં. તે માનવતંત્ર આરબ સાહેબના હાથથી પ્રમુખ તથા સેક્રેટરીને કનાયત કીર્તી હતાં આરબ સાહેબના હાથ નીચે જેળવાએલાં બાળકોએ ના. સુલતાનના દહમાં દુઆ માગતાં મુનાગત પરી સંજગાવી. આખરે પ્રમુખે સરવેનો ઓહકાન માની સલાને બરખાસ્ત કીધી.

ઇટાલી-તુરકી સંઘર્ષ

હારડનલેસપર બીજો હલ્લો

તુરકીએ વાળેસો જવાબ

(૨૬૨)

તા. ૧૮મીએ જણાવવામાં આવે છે કે આલબેનીઆમાં મુસોલ્લી કામ લેવાની રાજનીતીનો મી. મહમદ મુખતાર પાસાએ આગ્રહ કરવાથી પ્રધાન મંડળને રાજમાસુ આપવું પડ્યું છે.

તોરીક પાસા વડા વજીર યસી, અને 'ન્યુટલ' (ફીનલન અને પ્રોગ્રેસ કમીટી, અથવા આલબેનીઆનો અને મેસીડોની આનો બિર્મોથી કોઇનો પક્ષ ન કરે એવું) પ્રધાન મંડળ સ્થપાશે.

હારડનલેસથી રૂટરનો અવરપત્રો જણાવે છે કે તા. ૧૬મીએ સવારે ૪ વાગે હારડનલેસની સામુદ્ધુનીમાં આવેલ કુમકાલેહ નામના દરવાજા પર ઇટાલીઆનોએ તોપ નો બારે મારો શરૂ કરી દીધો છે. પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે રાત્રે ૧ વાગે ૮ ઇટાલીઆન ટોરપીડો બોટ વડે કુમકાલેહ ઉપર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જેનો તુરકી કીલ્લાઓમાંથી ઘટતો જવાબ વાળવામાં આવતાં બે ઇટાલીઆન ટોરપીડો ડુબી મર્યા છે, તે ૬ ને ઇત્તલ મર્યા છે.

તુરકી સરકારે હારડનલેસ બંધ કરવા નો કુકમ કર્યો છે.

હારડનલેસના કુમકાના અખર વીએના અને બરલીનમાં મળતાં તે વાત માનતાં મુશીબત પડી હતી, અને નવાઇ લાગી હતી. હાં અમુક ઇટાલીઆન અને જરબન નાજાવદીઓ લખાલની મહાલત કરી રહેલ એવું માનવામાં આવે છે.

એક ઇટાલીઆન નહેરનામામાં જણાવવામાં આવે છે કે પાંચ બોટ વડે કુમકાલેહ કરવાની વાત ખોટી છે, અને કીલ્લામાંથી તુરકીએ બહારો કરેલા તે ખીલને લીધે લેવા મોકલે.

બીજા એક અખરમાં જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી કાલેહો માલીપોલી ખાતે પડેલો છે તેના પર અચાનક કુમકાલેહ કરવાનો ઇટાલીઆનોનો ઇરાદો હોયો છે. ઇટાલીઆન ટોરપીડો બોટ પાછી દુર્વા પછી ગરડનલેસથી થોડે દુર રર મનવારો (પાછી જતી) જોવામાં આવી હતી.

સામુદ્ધુની બંધ કરવાને બદલે તેનો આરબ (તરતી સુરેઓ વડે) લાંઝો કરી નાખવાનો તુરકી સરકારે ઇરાદ કર્યો છે.

રોમમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા એક સત્તાવાર સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે ટોરપીડોબોટને એક કાલેહો સામુદ્ધુનીમાં કાપલ થયો હતો, પણ "સરય લાઇટ"ની મદદ વડે તુરકીને તેની અખર પડી ગઇ હતી, અને તેથી તેના પર તુરકી દારનો બારે મારો ચલાવવા કહિતમાન થયા હતા. ઇટાલીઆનોએ તુરકી મનવારોને તકન તકવાર હોય એવી રીતિમાં લાગ રેલી જોઇ હતી. આસપાસ ફેલના તારની વાડો વડે એ મનવારોનું સંપુરણ રીતે રક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

ઇટાલીઆન બોટને કાંઈ ઇત્તલ થયેલ નથી, અને તેમજે બારે બહાદુરી બતાવી હતી એવું જણાવી ઇટાલીઆન બાપા તો ખુશખુશાલ થઇ જવા મંડયા છે, અથવા તો ખુશખુશાલ થઇ મથા હોય એવો દેખાવ કરવા લાગ્યા છે.

ના સુલતાને સેલામલીકના પ્રસંગ પછી લશ્કરને ટહેરો વાંચી સંજગાળ્યો હતો. તેમાં જણાવ્યું હતું કે અમુક અમલદારોએ કરેલી મામૂલી બંધારણથી વિરુદ્ધ છે. લશ્કરને બપોરિયત રહેવા, અને રાજનીતિની ધાંધલમાં ન પડવા જણાવતાં ના. સુલતાને જણાવ્યું હતું કે લશ્કરની અવ્યવસ્થાનાં ચિન્હો એક દુરમતો રાજધાનીની નજીક આવતા જાય છે.

પાર્લામેન્ટને વિખેરી નાખવી અને કીઆમીલ પાસાને વડા વજીર નીમવા એવી મામૂલી લશ્કરી અમલદારોએ કરેલી જણાવ છે.

તોરીક પાસાએ વડા વજીરનો હોદ્દો સ્વીકારવાની વાત બહાર પડી છે.

તા. ૨૨મીએ રોમ ખાતે પ્રસિદ્ધ થયેલા સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે ટ્રોપીલીના કીનારા ઉપર પશ્ચિમ દિશાએ મીસુરાહા નામના મથક ઉપર ઇટાલી આનોએ તુરકી પર હલ્લો કર્યો હતો, (ફટર ઉમેરે છે કે) તુરકી (જેમની સંખ્યા ૧૫૦૦ ની હતી) ને મોટી ખુવારી સામે નસાવ્યા હતા. ઇટાલીઆનોમાં ૧૬ માણસ મરાઈ હતાં, અને ૮૭ ધાબલ થયાં હતાં.

તા. ૨૨મીએ કોનસ્ટાનટીનોપલથી રૂટર જણાવે છે કે મારી મુખતાર પાસા વડા વજીર નીમવા છે, અને તેઓ પ્રધાન મંડળ ઉભું કરી રહ્યા છે.

તોરીક પાસાએ પાર્લામેન્ટને વીખેરી નાખવામાં ન આવે તો વડા વજીર થવા ની ના પાડી છે. પાર્લામેન્ટને વિખેરી નાખવાનું ના. સુલતાને બંધારણ વિરુદ્ધ જણાવી તેમ કરવાનું ના કસુલ કર્યું છે. તોરીક પાસા હાલ સંડનમાં જ રહેશે.

તુરકી સરકારે કુકમ કર્યો છે કે આલબેનીઆમાં જે બળવો થયો છે તે સંબંધમાં કુશમનાવટ ભરેલી રીતે કામ ન લેતાં આલબેનીઆન લોકોને જેમ અને તેમ ચાંત કરવા કોશીસ કરવી, તથા તેટલા માટે તેમની સામે જે લશ્કર મોકલવા માં આવેલ છે તેને બડાઇમાં ન ઉતારતાં મુખ્ય સંદેશમાં રાખવું.

ઇટાલીની અંદરખાનેની દશા
મી. એન. જે. રોપે મોકલેલા એક લેખ હરમાન જણાવવામાં આવે છે કે- બડાઇને લીધે ઇટાલી આને નાણાં સંબંધી બારે મુશ્કેલ અવસ્થાનું ભોગ માં આવે છે. ત્યાંના વેપાર ઉદ્યોગ સંબંધમાં બારે મુશીબત ઉભી થઇ છે, અને તેથી લડાઇ માટે જેઓ ખુશાલીના પોકારો કરતા તેઓના મ્હોંમાંથી સંકેત અને મુશીબતની ખુબ આવવા લાગી છે. ઇટાલીના દક્ષિણના પ્રાંતમાં હજારો માણસો ખેરાણીની તંગીને લીધે દુઃખદાયક અવસ્થા બેઝવે છે. સંદેશમાં શેરીના ભાવ ચડી જવાથી ખરીબ વરમને આપણ પડી રહી છે; અને એકંદરે એવી સ્થિતિ થવા લાગી છે કે જે ફેલની લલકવાલિ માટે આજ્ઞા આપવાની ના. થંધા ઉદ્યોગ

ની મારી હાલતના દાખલા આપતાં જણાવવામાં આવે છે કે ઇટાલીના મીલાન શહેરમાં જુરોપની છેલ્લી ટપાલ ઉપડી તે વખતે ૪૦,૦૦૦ કામદારો ધંધા વગરના થઈ પડ્યા હતા. ભોમનરડી નામના મથકનાં વણાટનાં કારખાનાંમાં અમાણીની માત્ર ૪ થા આગનો માલ અત્યારે નિકાલ કરી રહે છે, અને આખા મુલકમાં કારખાનાંમાં મંદીમાં આવી પડ્યાં છે. નાણાં સંબંધી મુશીબત વિષે એવું કહેવામાં આવે છે કે ભેંડા કેઠીટ આપવાની ના પડવા લાગી છે. અને છતાં લગાઈ માટે એઓ ભોમનરડા છે તેઓ લગાઈને "કાર્તિમંદ લગાઈ" એવું નામ આપીને મફતની વડાઈઓ કરે છે!

આઠ મહીનામાં ઇટાલીએ શું મેળવ્યું?

મી. ઇ. ફ્રેદા નામના તુરકીના વતની એ ફ્રી સ્ટેટમાંના પોતાના રહેઠાણથી 'મરકુરી' માં એક કામળ લખેલો જે નો સાર એવો છે કે :—

ઇટાલીએ તુરકીને તેટલી આખ્યા વગર લગાઈ કર કરી. ગઈ સાલ દીસેં ખર સુધીમાં તેણે ૧૨૫,૦૦૦ નું લક્કર ટ્રીપોલીના કીનારાપર ઉતારી દેધું. લકકરને હાર જોઈ, હવાઈ વહાણો તથા ખીએ દરેક સરંજામ પુરો પાડ્યો. તેમને હરીમાઈ લક્કરી મદદ છે. બધા રસ્તા તેમને માટે, ખુલ્લા છે જતાં આજ સુધીમાં તેઓ ટ્રીપોલીના કીનારાથી આખજ વધી કચ્છા નથી. ૧૦,૦૦૦ જેટલા તુરકો અને ઘોડાએક હજાર ખાર્યો સામે એ આઠ મહીનામાં ઇટાલી અને આટલું કરી કચ્છા છે તે આખ્યા તુરકી લકકર સામે લડવાનું હોય તો તે એ શું ધાડ મારશે? અવિખ્ય આખવું મુશ્કેલ છે જતાં ઇટાલીને લગાઈનો અંત આવતાં પહેલાં એટલી તો ખબર પડશે કે તુરકી મુલકને ગળી જવું, અથવા તો તુરકી લક્કરની સામે થવું તે હાકરાની રમત જેવી પાત નથી. ટ્રીપોલીનું તુરકી લક્કર નાનું હોવા છતાં, અને તેમના માર્ગે બંધ થયેલ છતાં તેમણે એટોમનની કીરતી ટકાવી રાખી છે, અને અવિખ્યમાં સદાય ટકાવી રાખશે એવી હિમેદ છે.

સ્થાનિક કાપાનો મારિસબરમનો ખબરપત્રી લખે છે કે :—હિંદી અઠમ જુમારી છે. અને તેની પાસેથી એ ખરાબી હવે નેદીવમાં ફેલાતી જાય છે!

મારી મુસાફરાની નોંધ

જંગખાર

(લખનાર:—મી ફુસેન દાઉદ)

તા. ૨૫મી મેના બપોરે જંગખાર આવી પહોંચ્યા. સ્ટીમર બહોંઆ એક દિવસ રોકાવાની હોવાથી અમારા સાથી સર આદમજી પીરભાઈના કાગીજ મી. અમદુલ તકવળ અમને બધાને પોતાના પ્રખ્યાત મીત્ર શૈઠ હસમાઈલજી જીવનજી ને લાં લકકર ગયા. એ સાહેબનું નામ સખાવત અને જ્યાં કામોથી ભેગાએલું છે અને મશહૂર છે, એટલે મારે એમની ઓળખાણ આપવાની જરૂર રહેતી નથી. એ પેદીના શૈઠ તકવળઅલીએ અમારી વણી ખાતર ખરદાસ કરેલ, અને તેવણના કાકાબાઈ શૈઠ કરીમજી જીવનજીની પેદી વાળા શૈઠ યુસુફઅલી કરીમજી જેઓનું નામ સરકારી મામલામાં ઘણી સારી વચ ધરાવે છે અને જેઓની બહાદુરી વિષે હું પાછળથી લખીશ, તેમ જંગખારના પ્રખ્યાત ભેરીસ્ટર મી. તકવળ અલી પાલીવાલા જેઓ કેટલાક વખત સુધી ના. સુલતાનના ગ્રામવેદ સેક્રેટરી હતા અને જ્યારે જંગખારના ના. સુલતાન સાથે તુરકી ગયેલ ત્યારે જાની સરકાર તરફથી એવણને મજીદીવાનો ખેતાવ પશુ મળેલો તે વીચેરે ખીજા કામજોની ઓળખાણ થઈ હતી. ૪ વાગે શૈઠ મહમદ સાલેહ કાનજી જેઓ નામદાર આજા ખાન તરફથી સાહિબ આફ્રિકા-તરફ આવેલ તે સાહેબ અમને બધાને "પંજે બાઈ કલમ" માં ચા પીવાને લકકર ગયેલ. આ કલમ એક મહેલ જેવું મકાન છે. તા. આજાખાને અહીંના ખોજ બાઈઓ ને એ ભેટ આપ્યું છે. તેમ તે નામદાર બધો ખરયો પુરો પાડે છે. લગભગ દોઢસો માણસ એનો દરરોજ લાલ લીએ છે. તેમ જંગખારમાં ઘણી જગાએ નાની મોટી કલખો જેવામાં આવતી, ત્યારે દક્ષિણ આફ્રિકામાં શું મારા બાઈઓ આવી એક પશુ કલમ રચાવવાને શક્તિ વાન થયા નથી! દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોઈ સાહેબને એવી સગવડ ભરેલી જગ્યા નથી કે જ્યાં કોઈ મહેમાનને ઉતારો આપી શકે. આવી હોંદીઓની એક કલમ હોય તો એવા સમય ઉપર કેવી ઉપયોગી થઈ પડે. હું ઉમેદ રાખું છું કે મારા બાઈઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં એ ઉપર પુરો વિચાર કરશે. સાંજે શૈઠ

યુસુફઅલીના સામવામાં (નરમીમાં રહેવા ને બંધાવે) જઈ પહોંચ્યા. આ બંધાવે એકદમ દરિયા કંઠે હોવાથી ઘણો સરસ લાગતો હતો. શૈઠ યુસુફઅલી જેઓ વિષે હું અખજ લખી ગયો છું, તેઓ બહોંની રેડ ફરેસ્ટ સોસાયટીના ચેરમેન છે. તેમ બહોંને ઇટાલીઓનોના કાકુપણા સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાની ૮,૦૦૦ માણસોની મીટીંગ ઇસમાઈલવા બગીચામાં બરાઈ હતી. (આ બગીચો અમારા 'હોસ્ટે' કામ ને બહીસ આપ્યો છે) તે વખતે પશુ એવણ પ્રમુખ હતા. એ સાહેબની સ્નેહી હાજરીનો લાલ લકકર જંગખારમાં જે ઇટાલીયન મેલબોટને આવતી બંધ કરી દીધી એ મકાન કામ માટે એવણને ખુબરક બાદી આપી. જંગખારના ઇસમાઈલો તમને આફ્રિકા છે! એ બાઈઓની લાગણી જોતાં તો એમજ અને નકકી થઈ ગયું છે કે લગાઈ ચલે ત્યાં સુધી ઇટાલીયન મેલબોટવાળાઓએ જંગખારનો કીનારો જેવાનો વીચાર કાઢી જ નાખવો! જે વખતે એ બોમકોટ સર થયો તે વખતની ભોટાની બહાદુરીનો એવો અને ચિતાર આપ્યો કે મારી પાસે તે બહાદુરીને વખાણવાના પુરા શબ્દો નથી. અજ કેકલે મી. યુસુફઅલીની પોતાની બહાદુરી વિષે પશુ લખ્યા વગર નથી ચાલતું. જે વખતે પ્રોટેસ્ટ મીટીંગના સરકમુબર બહાર પડ્યા તેમાં ઇટાલીના કાકુપણા માટે સખત શબ્દો વાપરવામાં આવેલ, તે ખેંચી લેવા ખીટીશ કોનસલ જનરલે એવણને કુકમ કર્યો, જે એમણે ન મણુ કર્યો. તેથી તે સાહેબે એવણને ટ્રીપોરટ કરવાની ધમકી આપી. તો તરત મી. યુસુફઅલીએ કહ્યું કે એ સત્તા આપના હાથમાં છે એટલે આપ ખુશીથી મારા ઉપર બળવો; પશુ સરકમુબર ઉપર મારી સત્તા છે એટલે એ સરકમુબર તો શું પશુ એમનાં એક ભોલ પશુ હું ખેંચવાનો નથી! આ મકકમપણું ભેંધ કોનસલ સાહેબ મુખ થયા! આવી મી. યુસુફઅલીની હોંમત જોઈ કાણ વખાણવા વગર રહેશે? ખીજે દિવસે જંગખાર શહેર જેવાને બધા નીકળ્યા. તાપ ઘણો પડતો હતો પશુ એમને ખુદાપાકની મખણુક જેવામાં આવતી. સુલતાનના મહેલમાં હવે સરકારી ખાતાં ખોલવામાં આવશે એટલે તેમાં કામ ચાલી રહ્યું છે. તા. સુલતાન માટે ખીજા મહેલની મોકવણ થઈ છે. પુરાણા મહેલની આજુ બાજુ હલારે શરીફ લખવામાં આવેલું છે અને સરકારી ખાતાં હોવાથી તેની

એવળેથી થવાનો સંભવ હોવાથી બહોળા મુસલમાનબાઈઓએ પ્રોટેસ્ટ કરેલ, તેથી સરકારે તે બંધી ખેંચે કાઢી મુસલમાનોને આપવા કબુલિત આપી છે. જે મેં જોયું તે ઉપરથી તો એમજ છે કે અંગ્રેજ સરકારે બંધી કબુલે એસાડ્યો છે અને સુલતાન બહોળા રાષ્ટ્રતને ખુશી કરવા નામતો રાખ્યો છે. ત્યાર પછી 'જંગનાર સમાચાર' ના એડીટર સાહેબની મુલાકાત લીધી, અને બપોરે શેઠ મહમદ સાલેહ ઝાનજીએ બીજા બાઈઓને નોતરી ખાણું આપ્યું હતું, અને ત્રણેક બાઈ સ્ટીમર ઉપર પાછા બાવી પહોંચેલ. શેઠ કુસુમબાઈ, શેઠ તખમ્મજ બાઈ, મી. તખમ્મજબાઈ બેરીસ્ટર સાહેબ વિગેરે પહોંચાડવાને બાવેલ અને સલામો વચ્ચે મેળાવ્યા માટે ઉપડ્યા.

હિંદની અધમ દશા

સલામદી મી. પ્રામજી ખંડુબાઈ દેસાઈ દેલથી જેઠ સુદ ૬ ના રોજ એક કામળ દરમ્યાન લખે છે કે:—

રાજકોટ જતા રેલ્વેમાં જે હાડમારી બોમ્બવી પડી છે તેવી જાહેગીમાં જોઈ ન હતી. રેલ્વે કંપની ખરેખર આપણાં લોકોને મનુષ્ય તરીકે નહીં પરંતુ પશુ તરીકે જ લેખે છે. આપણને અપમાન થતું હોય, માર પડતો હોય, સેંકડો મુશી મતો વેઠવી પડતી હોય, છતાં આશ્ચર્યની વાત એ છે કે હાઈ પલ્સ તેની ફરીયાદ કરતું નથી. પોલીસના માણસો તેમજ સરકારી અમલદારો તકન ભુલી જાય છે કે તેઓ પ્રજાના નોકર છે. તે લોકોનામાં સમ્મતા તો બીજીકુલ જોવામાં આવતીજ નથી. તેઓ ખરીબ લોકોને મારવામાં તેમજ બાળાં દેવામાં પાછા હકતા નથી. આ નજરે જોયું ત્યારે અંતઃકરણ રોધું. તરતજ મન આપ્યું કે ઉચ્છેદને દોષ કહેવો નહીંમો છે. આપણાજ ભાઈઓ આપણને રેંસી નાંખે છે. સુધરવાનુંજ આપણે રહ્યું છે. ઉચ્છેદને આપણે જે માન્યું તે આપણે. આપણને માનતાજ આવડતું નથી, આ કહો કે લેતાં આવડતું નથી. દરેક જણ સ્વારસમાંજ આનંદ માની ખેંઠેલા છે. જ્યાં જશે ત્યાં પૈસાને પ્રથમ માન આપશે. પરમારજ એ સારો છે એમ કડાંચ કબુલ કરી લેશે. પરંતુ તે પ્રમાણે વરતવું તેનો તો સ્વપ્ને ખ્યાલ પણ ન આવશે. કેળવાએલા વરમા પશુ સરકારની એટલી બધી ધાસ્તી પેસી

જએલી છે કે હાઈ પલ્સ એક કામળ સર કાર વિરુદ્ધ બોલી કહતું નથી, તો બધી તો ક્યાંથીજ શકે? હિંમત અને કલ્પરજ નથી. દેશને માટે કેમને લાગણી પણ નથી. દેશની ઉન્નતિ યાજો કે ન યાજો પરંતુ પશુસા પ્રાપ્ત કરવાનું કહી ન કોડવું, આ માન્યતા જનસમુદ્ધમાં રજ પાછ જએલી છે. આવા સમુદ્ધમાં જેઓ દેશસેવાનું કાર્ય કરવા માનતા હોય તેઓ પોતાના વીચારોમાં મેરની પેઠે અમળ રહેનારા હોવા જોઈએ. પોતાના વીચારો બરાબર ઘડાઈને પરીપકવ જએલા હોવા જોઈએ. પોતાના વીચારો થા સીદતિ જહેર કરવામાં સંકટ સહન કરવાનો સમય આવી જાય તો પાછી પાની ન યાય જોવી રીતે વરતનારા જોઈએ. એવા પુરુષોની ધણીજ ખામી છે. કું માતું કું કે આપણા વીચારોને કદ પ્રથમ કરવા જોઈએ. પછીજ હિંદુસ્તાનમાં કાર્ય કરવા નીકળવું જોઈએ. એમ કરવા સાર આફ્રિકામાં કેળવણી લેવી જોઈએ એમ પણ માતું કું.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨ જી આગસ્ટે કાદંબામાં જવા સંભવ છે.

તા. ૬ મી આગસ્ટે અમરસીજામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૬ ડી આગસ્ટના અરસામાં પુરની આમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૮ મી આગસ્ટે પુરનીઆમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મી આગસ્ટે પ્રેસીડેંટમાં આવતા વહી છે.

તા. ૧૧ મી આગસ્ટે પ્રેસીડેંટમાં જવા બંધ થવા વહી છે.

તા. ૧૪ મી આગસ્ટે અમરેલીમાં જવા બંધ થશે.

કરબનના મી. જીબીલદાસ બી. મહેતા નાં પતિન કેટલોક વખત માંદમી બોમવી તા. ૨૨ મી ને સોમવારે યુવરી ગયાં છે, જે આફ્રિકામાં મી. જીબીલદાસ તરફ અમે દિલસોજી બતાવીએ છીએ. મરનાર બાઈની કહનકીયા વખતે રજકાનમાં સી. ૧૦/૩ મેરજા હાંડ માટે એકઠા થયા હતા, જે અમને સોંપવામાં આવતાં અમે મેરજી ખાજરાપોળના સેક્રેટરીપર મેરજી દીધા છે.

કઠોરીયન અરચા

તા. ૨૨ મી એ "ડેમોક્રેટ" નામતજે એક કઠોરીયન લખે છે કે:—તા. ૫ મે ૧૯૧૨ ના કઠોર મહેરસા અંજુમન ઇસ સામના વાણિક ઇનામી મેળાવડા વખતે પોતાના બાપજીમાં ઉરડુ ઉધ્યુટી-એલ્યુ. ઇન્સપેક્ટર મી. નંદકીશોરે મહેરસાના કારોબાર વિષે સતોષ જહેર કરવા સાથે કહ્યું હતું કે:—શિક્ષકોના ટુંક પગાર હોવાથી તેઓ વધુવાર નોકરી ઉપર ટકી શકતા નથી; આ તો તેમને જોઈએ તેટલી ઉજાદ પેદા થતી નથી તે સાર તેમના લવાજમમાં બની શકે એટલો વધારો કરી આપી તેમને ઉન્નતજન આપવું જોઈએ." અફસોસ કે મહેરસા ને જોઈએ તેવી સંમીન મદદ કામના તરફથી મળતી નથી. એટલે કાળા વખતથી આ ફરીઆદ ચાલતી આવે છે. અને શિક્ષકો જ્યારે વધુવાર નોકરી ઉપર ન ટકે ત્યારે વીજાઈઓની કેળવણીમાં હરકત આવેજ. છતાં એ ફરીઆદને દુર કરવામાં આવતી નથી અને ઉજાદી મહેર સાની કેળવણીને મંદ કહેવામાં આવે છે અને મહેરસાને સાથે બંધી જતની જડ નામીઓ ચલાવવામાં આવે છે. જ્યારે કસુર ખરેખર કામની હોય છે. હાઈ સ્કુલનું સ્વપણું જોવાના બદલે આ ૨૫ વરસના એક પુરાના (પણ પશુસાથી કાચાર) ખાતાને જે તે બાંહેધરનો મદદ કરે તો એમાં જરાએ શંકા નથી કે વખ તના વહેવા સાથે એજ મહેરસો હાઈ સ્કુલના દરજ્જે પોંચી શકે.

જાખનાર છેવટે કઠોર મહેરશે રોજ કુલ ઇન્સામના કારોબારીઓને આ બાબત હાથમાં લેવા સખત કબ્જોમાં આગ્રહ કરે છે.

ઓન. મો. જાખલેને માન

હાંડમાં મેળાવડો

તા. ૧૯ મી એ લાંડનથી રૂઠર જણાવે છે કે ઓન. મો. જાખલેના માનમાં સર મંચેરજી બાવનમરીના પ્રમુખપણા નીચે હિંદીઓનો એક મેળાવડો થયો હતો. મી. જાખલે દક્ષિણ આફ્રિકા આવવા, અને મુનિયન સરકારના પ્રધાનો સાથે દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીની સિમિતનો સવાલ ચર થવા ઉમેદ રાખે છે તે જહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

કુલાળ ફંડ

પા. શી. પે.
૪૧૩ ૧ ૨ અગાઉ સ્વીકારાએલા
• ૧૫ • મી. મોપાળ બાણા હમુમ
નોટ (૧૫.)

૪૧૩ ૧૬ ૨

મી. મોપાળ બાણાએ મોકલેલી ઉપર
ની રકમમાંથી શી. ૭/૬ નડિયાદ હીંક
નિશાનીક ફંડને મોકલવાની સુચના કરવા
થી અને નડિયાદ ખાતે તેટલી રકમ
પોસ્ટલ ઓર્ડરથી મોકલી દીધી છે.

સ્વીમરીની આવજવ

[જર્મન સાધન]

સોમાલી—તા. ૧૧ મી આગસ્ટે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

દેનમ્બર—તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

પ્રિસીડેન્ટ—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[અમેરિકન ઇન્ડિયા સાધન]

પુરનીઆ—તા. ૮ મી આગસ્ટે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[નાતાલ દીરકા સાધન]

અમ્બોસોસી—તા. ૧૬ મીએ મુંબઈ પહોં
ચી હતી.

અમ્બોસોસી—તા. ૬ || આગસ્ટે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

અમ્બોસોસી—તા. ૧૪ મી આગસ્ટે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[ઈન્ડિયન આફ્રીકન સાધન]

કાલામીસ—તા. ૨૦ મી જુલાઈએ દક્ષિણ
અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે
મોકલેલી છુટી છે.

ટીમેરીક—હાલ રંગુનમાં માલ ભરે છે.
આગસ્ટ મેસર્સ કલકલાથી ઉપડશે.

હાલગા—તા. ૨ જુના આગસ્ટમાં કલકલા
જવા ઉપડશે.

એક ફરેચ હીએલને એલીઆટીક
કાલકા તબેની પરમીટ ન હોવાના કારણ
આર એફ-અવરમની કારકમાં ખસે કરવા
માં આવતાં માછરોટે તેને નીર્દોષ
દરાથી છોડી મુક્યો હતો. આદામાં
જાણવવામાં આવ્યું હતું કે આરોપી
ખાતે ફરેચ હીએલ હોવાથી એલીઆ
ટીક કાલકાતેને બાથ પડી શકતો નથી.

ભરતી કરનારાઓના કપટની કહાણી

ભરતી કરનારા એજંટો પોતાની બળ
માં કેવા કેવા લોકોને દસાવી ગીરમીટમાં
સપકાવે છે તેનો હેવાલ 'હાકા હેરલ્ડ' માં
પ્રગટ થયો છે તેનો સાર અમે અહીં
આપીએ છીએ :—

દક્ષિણ રમપુતાનામાં આસવાસ રહેલ
માંથી એક મરીબ પક્ષ આગસ્ટાર કુદંબ
નો રામકીશન જુથ નામનો ૨૭ વરસનો
એક જુવાન ધરના કંઠાસને લીધે દીલ્લી
આવ્યો. અથેલ અને સાં એક હોટેલમાં
કારકુન તરીકે નોકર રહેલ. સાં સોનીયા
નામનો કાષ જુથો એજંટ તેને મળ્યો.
જેલે ૬. ૩૦ નો પગાર મળે એવી જગ્યા
એ તેની સાથે જવા તેને લલચાવ્યો.
ધારેલી જગ્યાએ જતાં રામકીશનને
સોનીઆમાં ધણો ફેરફાર માલુમ પડ્યો.
તેને એક ગોરાના હાથમાં સોંપી દેવામાં
આવ્યો. મેનેજરે રામકીશનને પહેલીવાર
જોતાં ૩. ૧ આપ્યો અને પછી તેનું
નામજ લીધું નહીં. રામકીશન મુંબઈ
તેને ફરીઆદે જવા મન થયું પણ તેના
થી ડરકી સકાયું નહીં. મેનેજરની નીચે
ના અમલદારે તેને ચેતવ્યો કે તેને વિષે
જમાદારે ફરીઆદ કરી છે, અને જો તે
નાસવાનો પ્રયત્ન કરશે તો નેતરવતી ફટ
કાવવામાં આવશે. તેણે વિરોધમાં કહ્યું
કે એજંટ ૬. ૧૦૦ માં તેને વેચી દીધેલ
છે. રામકીશન કરી નહીં કાવવાથી
સુપ રહ્યો અને પાસેના આમની કારક
માં ફરીઆદ કરવા જાનોમાનો નાસી
જવાનો તેણે વિચાર કર્યો પણ રસ્તાની
ખબર નહીં હોવાથી તે વિચાર અમલમાં
મુકી શક્યો નહીં. અંતે એક વખત
કારકમાં સક્ષી પુરાવવા તેને જવું પડ્યું
અને તેણે રસ્તો બળી લીધો. પછી
એક મળકે લામ મેળવી તે ડરકી મયો
અને ફરીઆદ કરી છુટો થયો. તેણે
કોઠાળીનું, ચોકા કરવાનું એમ જુદું
કામ હોલેક વરસ કર્યું તે દરમ્યાન સરા
સરી ૬. ૫ નો માસિક પગાર તેને મળ્યો
હતો. તે જાણ્યું છે કે તેણે ટંક રસ્તા
વેળમાં સહી કરી નહોતી અને તેમ કર
વનું તેને કહેવામાં પણ આવ્યું નહોતું.
'મરાઠા' પત્ર આ બતાવપર દીકા
કરતાં કહે છે કે આ માણસને લખતાં
વાંચતાં આવડતું હોવા છતાં જુથો
એજંટના હાથમાં સપકાવ પડ્યો, તે
ઉપરથી મરીબ નિયારા અમાન લોકો
સેઓની બળમાં કેટલી સહેલાઈથી દસાઈ
પડતા હશે તે પુરત સમજાઈ શકે છે.

પરચુરણ

ઈન્ડિયન એપિનિબન કાષ્ટરેરીને
પોસ્ટ પલીક.એવના મી. જવજુજ ગોવીંદ
જી તરફથી શી. ૫, અને સમરસેદ કરક
ના મી. કે. ડી. મળ્બર તરફથી શી.
૧૦ બેટ મળેલ છે જે આકાર સાથે
સ્વીકારવામાં આવે છે.

તા. ૭ મી જુલાઈએ યુનાઈટેડ સોથી
આલીરક પાર્ટીના આમંત્રણથી મી. માંધી
એ બ્રેહાન્સવરમના પોલીટી થીએટરમાં
જોરાઓ આગળ "એનકન્ટ વિ. મેનકર
સોથીઆલીઝમ" એ વિષય ઉપર બંનેજ
માં બાપજુ આપ્યું હતું.

જોસમદી મહેસાના સેક્ટરી લખે છે
કે :—તા. ૭ મી જુલાઈની મીટીંગમાં આ
મહેસા માટે મેસાલ ઇસપજી અસમાલ
દરસેલ થી. ૧૦, મહમદ ઇબ્રાહીમ બાપી
થી. ૧૨ વરસની શીની તથા થી. ૪
સીપારા સાર જે મળી કુલ થી. ૧૬,
ફકીર સુબેશન વાઠરીઆ થી. ૫ સીપારા
સાર, ઇસમ મહમદ સરીમત થી. ૪,
ઇબ્રાહીમ ઇસાક અમલા થી. ૨/૬ કુલ
પા. ૧-૧૭-૩ બક્ષીસ મળવાનું બહેર
મળ્યું હતું.

એરકેરકના આપલસામી નામના હીંદી
પર જોરા માલીકે માર મારીને મેર દેવા
નો આરોપ મુકેલ, અને જેમાંથી આપલ
સામી નિર્દોષ ફરી છુટી ગયેલ તે આપલ
સામીને પટેલા માર સંખંધમાં કાંઈ
પગલાં લેવાઈ કે નહીં એવું ડરખનાના
હીંદુસ્તાની એસોસીએશનના સેક્ટરી મી.
એ. એલ. સર્મિ પ્રેટેક્ટર ઉપર લખાણ
કર્યું હતું. જવાબમાં આપલસામીએ
ફરિયાદ કરી નથી, અને તેથી કાંઈ
પગલાં લેવાઈ શકાતાં નથી એવું જાણવી
પ્રેટેક્ટર છુટી ગયેલ છે.

જરમીરકનવી મી. બાદમ અમોજી
વારડી લખે છે કે :—મી.બલી તાહુકામાં
આલીપોર તથા પારડી વચ્ચે એક નાની
નદી છે. તે ઉપર પુલ ન હોવાથી
બારે અડધણ પડતી, જે દુર કરવા કેટ
લાક અહરયોએ મહેનત લઈ એ વાર
ઉપરાણા કર્યા, અને પા. ૩૦ જેટલી
રકમ ભેગી કરી. ત્યારબાદ એ પુલનું
કામ પટતી મંજુરી મેળવી હાથમાં લેવા
માં આવ્યું. હાલમાં તે કામ પુરું થયું
છે. તેમાં શ. ૬૮૧૧૧ નું અર્થ થયું
છે. ત્યારે ઉપરાણના માત્ર શ. ૪૫૦
થપા છે. તો બાકીના રૂપીઆ અને
મહેનતી ધણી જરૂર છે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

[અખબાર બાંધ કોટવાલ]

(૩મા અંકથી આશુ)

(૧) દેશી રજવાડાઓની સ્થિતિ વિશે લખે છે કે:—તેઓ ઈંગ્લેન્ડ બોલાને મરાઠી તથા મુસલમાની અમલદારોનેર વોડનું હતું ત્યારે કંપની સરકારે બ્રિટીશ રજવાડાઓની સાથે દોસ્તી રાખી અથવા તે બરોબરીનો સંબંધ ધરાવી અથવા તે તદ્દવામાં સંધિ કરી તેમની સહાય મેળવી. અર્થાત એક જમાનામાં આ રાજાઓમાંથી કોઇ પોતાને ઈંગ્લેન્ડ સર કારને દોસ્ત, તે કોઇ તેમની દોહતનો માલિકો, ઇત્યાદિ કહેવાયવામાં મોટું ધુપણ માનવા હતા. પણ એ સ્થિતિ અપાટથી બદલતી ગઇ અને આજે - ૧ પ્રદેશ તે કાલે તે પ્રદેશ એવી રીતે ઉત્તર રાષ્ટ્ર દીક્ષિતો મલો ભાગ ઈંગ્લેન્ડના કાણમાં જવા લાગ્યો અને આખરે હિંદની રાજ્ય સત્તા તેમને વહ મળ પડી. છતાં કેટલાક દેશી રાજ્યો નામનાં તે રહ્યાં છે. રજવાડાઓના સંરક્ષણ માટે જે સરકાર રાખવાની જરૂરત છે તે ઈંગ્લેન્ડ સરકારે જ રાખવું; જુદા જુદા રજવાડાઓએ આપણમાં અથવા તે પરરાષ્ટ્રની સાથે કાળજી બચકાર કરવાનો તે ઈંગ્લેન્ડ સર કારની મારફતેજ કરવો જોઇએ; અથવા તે પોતાના રાજ્યમાં કોઇ યુરોપીઅનને નોકર રાખવો હોય, તથા પોતાનું સેન્ય અને હાથ મેળામાં કંઇ સુધારો કરવો હોય તે ઈંગ્લેન્ડ સરકારની રજા લઇ કગરો, આવા આવા અનેક જાહેનો ધીરે ધીરે દેશી રાજ્યોને સાથે મુકવામાં આવ્યાં. અને અજાનથી અવિચારથી અથવા દુર ખજતાથી રજવાડા લોકોએ તે બધું કમીલ કર્યું. એવું છેવડું પરિણામ એ - ૧૦૫૬ કે 'દોસ્ત' 'રનેલી' એ કમીલો. એ કે પહેલાં પ્રમાણેજ હતું પણ ઈંગ્લેન્ડ સરકારના અધિકારી તેઓને વિશે લખવા માં કે એલવામાં વાપરે છે તેપણ તેની પાછળ હાથે દરજ્જો દેખાડનાર એક વિશેષજી લગાડવામાં આવ્યું છે, અને અમારા રાજ્યએ તથા રજવાડાઓને 'તાબેદાર દોસ્ત સંસ્થાનિક' એ નામથી ઓળખાવવાનો રિવાજ શરૂ થયો છે. છતાં એટલેથી પણ ઈંગ્લેન્ડ અધિકારીઓ નું અમાનન થયું નહીં. લોડ કેલહેસ્ટી એ આ દેશી રાજ્યોને સંવતર આમણ

કરવાની મુક્તિ કહાડી હતી. પણ તે એકંદરમાં કોઇ નથી એમ જોવામાં આવતાજ ઇ. સ. ૧૮૬૨ સાલમાં જુદા જુદા રાજા રજવાડાઓને હાલક વિશે જનશે આપવામાં આવી. તે પણ આ રજવાડાઓની ખરી સત્તા નહીં કરવાની જે રાજનીતીનું ધોરણ અમલમાં મુકવા માં આવ્યું હતું તે કાયમજ રાખવામાં આવ્યું છે 'ઇસાપ નીતી' માં નખ કાઢી નાખેલા સોંદની જે વાર્તા છે તે સીક કરતાં પણ અમારા રાજ્યોની સ્થિતિ દીન થઇ છે. કારણ કે નખની વાત તે જવા દે, પણ હવે તેઓ જાતિ થી પણ સીક રહ્યા છે કે નહીં એ સવાલની વાત છે.

(૭) બહેલો રાજ્ય વિસ્તાર અને વધતો અર્થ, આ સંબંધમાં તેઓ કહે છે કે:—વીસ વરસ પહેલાં જે હિંદુસ્તાન દેશ હતો તે હવે રહેલો નથી. તે ની સરહદ પુર્વની તરફ ચીન અને ક્રિસ દેશથી જોડાય છે. અને પશ્ચિમની તરફ બહુમીરમાનમાંથી ચિત્રગમાં બધું ત્યાંથી બહુમાનીસ્થાનને પેટમાં લઇ તે દિશાને જઇ મળશે કે શું આવી કંઈ ઉત્પન્ન થાય છે. ઉત્તરની તરફ હિમાલય એ સ્વાભાવીક તથા હનુને અમમ્ય એવી મર્યાદા છે; છતાં આ સરહદની પેલી બાજુના દેશોએ આની હક્ષણ તરફ કોઇ પણ પ્રકારનો હક ધરાવવો અથવા કહેવો આપણને હિતકારક નથી એવી સમજણી જ સિદ્ધિમત્ રાજ્ય ઈંગ્લેન્ડ સરકારે તાબે કર્યું છે, અને પ્રાશ્નરત્ન રાજ્ય એ કે પોતાના હાથમાં લીધું નથી તેપણ તેની સત્તા તથા સ્વતંત્રતા એછી કરી નાખી છે, એમ કહેવામાં વધી નથી. એ રાજ્યનુષ્ઠા આગળ ક્યાં સુધી વધવાની? હિંદુસ્તાનના રાજ્યમાં એવો અતિશય વધારો કરવા સાર જોઇતો અર્થ કેવી રીતે અને કયારે નીકળશે? તેમજ એ થી હિંદુસ્તાનની પ્રજાનું કંઈ હિત થવા નું સંભવે છે કે શું? આ પ્રશ્નો આપણી દ્રષ્ટીએ તે બહુજાન મહત્વના છે. પણ હિંદુસ્તાન સરકારે તેનો વિશેષ વિચાર કર્યો છે એમ જણાવું નથી. હિંદુસ્તાનના રાજ્યની મર્યાદા આવી રીતે વધારવાને અર્થ કેટલો બેસે છે એની કંપના મજાજી થોડા લોકોને હશે. ઇ. સ. ૧૮૮૫ સાલમાં જ્યારે ઉત્તર બહુ દેશ હિંદુસ્તાન સાથે જોડાયો ત્યારે હિંદુસ્તાનના સરકારમાં ૧૦,૦૦૦ ગેરા તથા ૨૦,૦૦૦-૪૦,૦૦૦ કિમી.સી.માં વધારો કરવામાં આવ્યો; છંદમ દેશ (આવાત

ઉપરનો વેરા) હરીને જારી કર્યો; અને ત્યારથી જાજી સુધી દર સાલ લાગે રૂપીઆ સરહદ ઉપરનાં સરકારી કામોને માટે ખર્ચા છે. અલ્ગેસ, મધ્યપુર વિગેરે લઠાઇઓને લીધે તે ૮-૧૦ લાક રૂપીઆનો ખર્ચ થયો છે. અને દર સાલ નું સરકારી ખર્ચનું પ્રમાણ જોઈશું તે ઇ. સ. ૧૮૮૧-૮૨ સાલમાં સરકાર માટે સુમાર ૧૭ લાક રૂપીઆનો જે ખર્ચ થયો હતો તે આજ ૨૫ થી ૨૬ લાક રૂપીઆ સુધી વધી ગયો છે. આ કિવાવ કહાડના તથા બ્રિટીશ પ્રસંગમાં જે કમ કહાડ્યું છે તેનું આજ અને કુદી નો કાવ ઉતરી જવાથી કુદી અર્થે થનાર ખર્ચ પણ અનહદ વધી ગયો છે અને દિવસે દિવસ આ બોલે અધિકાઅધિકજ બારે થવો જાય છે. આ કુદતમાં હિંદુસ્તાનની વાર્ષિક ઉપજ વધી નહીં એમ નથી. વીસ વરસ પહેલાં હિંદુસ્તાન સર કારની વાર્ષિક વસુલ સુમાર ૭૭૦ લાક હતી તે હાલમાં ૧૦૮૫ લાક થઇ છે. એટલે દર સાલ ૩૫ લાક રૂપીઆ આજ વધારે ઉત્પન્ન થાય છે. પણ આપણી ઉપર રાજ્યસત્તા અલાવનાર મુલકદીઓ ની અથવા તેમના જેડીદાર સરકારી અમલદારોની રાજ્યનુષ્ઠા એટલે દરજ્જો હદ ઓળંગી ગઇ છે કે જમાનુંધીમાં ઉપર દેખાડેલો વધારો તેમજ ખર્ચને માટે પુરતો થતો નથી. અને હમણાં તે વધારે હિલચાલ નથી કરતા તે તેનું કારણ પૈસાની આવક એજ હશે. મોઇ પણ લોકોની સાથે પણ જે લઠાઇ કરવી હોય તે તે પૈસાની મદત વિના બનતું નથી. આ વાત ચિત્રગની ચડાશથી સ્પષ્ટ રીતે જોઇ શકાય છે. અને તેમાં સામેવાળાઓની પાસે જે નવી કાચીક મુલક સામગ્રી હોય તે લઠાઇનું ઉત્ક આવતાં પણ બધી વર લાગે છે એવો અનુભવ બોમ્બર લોકોની સાથે અલાવેલી લઠાઇથી સિદ્ધ થાય છે. એવી સ્થિતિ માં હિંદુસ્તાન સરકાર પોતાની રાજ્યનુષ્ઠા થી નકારણ જઇ હિંદુસ્તાનને દિશનું પુકવાનો વખત આવે ત્યાં સુધી રાજ્ય મર્યાદા વધારવાને પોતાનો કૌખ પુરા કરશે, કે દર વરસ વધતી જમાનુંધીની વસુલ દીંદની પ્રજાજી સ્થિતિમાં થોજ અને જરૂરો સુધારો કરવામાં વાપરશે એ એક મોટાજ પ્રશ્ન ઉભો થાય છે. [અધુર]

તા. ૧૯ મીએ લંડનમાં આંદોની પાટ નો કાવ અલ્ગેસના રાજકીય કોષે લેખે હતો.

હોંડુસ્તાનના ખખરો

(હોંડી બાપા ઉપરથી)

જસદણના પાટવી કુંવરને નીચાળે ખેસાડવાના પ્રસંગે એ રાજામાં પ્રાથમિક કેળવણી મહત્ત્વ આપવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

ધરામધરા રાજામાં તમાકુની બહીષી લોકોને દુર રાખવાના હેતુથી તમાકુ વેચવા માટે લાઇસેન્સ રાખવાનું કર્યું છે.

ગોલીશવાડ પ્રાંતમાં ફેલાયેલા દુકાળના સંકટમાં એ પ્રાંતની સ્ત્રીઓ પ્રજાને મહત્ત્વ ધાસ્યારો, અનાજ તથા કપડાં વીજેરની મદદ આપવા માટે એ પ્રાંતના ડેપુટી પોલીસ ઓફીસરની મી. હરીલાલ ગોસલાની મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી હતી. ૩૫,૦૦૦ ની રકમ ભરાયી છે.

વડવાણ હાઇર સાલેજ બજારમાં કાંચા એ પોતાના રોટલાં કેટલાક માથેની મુલાકાત થઇ એકબીજાને ધાસ બળદ તથા ખેતીનાં ઓળારો માટે મદદ આપવાનો હેતુ પોતાનો છે.

મુંબઇના ફેમીન રીલીફ ફંડ તરફથી વીરમગામ ખાતે એક કેટલકીમન બોલવામાં આવ્યું છે અને તેમાં હાલ તરત રખારી, લકવાડ વીજેર સ્ત્રીઓનાં માથેનાં ૩૦૦ ઢોરોને વરસાદ થયે ઢોરોને ચરવાનું સાધન થતાં સુધી, મહત્ત્વ ધામલ કરવાની જોગવાઈ થઇ છે વરસાદ પડ્યા પછી ઢોરો મારીકોને પાછા આપવામાં આવશે.

અમદાવાદ ખાતે નીકળતા "જન સમાચાર" પત્રના માલિક પાસેથી નવા પ્રેસ એક્ટ પ્રમાણે રૂ. ૧૦૦૦ ની જામીનગીરી લેવામાં આવી છે.

સુરત ખાતે કેટલાક કેળવાયેલ નાગર યુવકો અને બીજાઓએ મળી એક નાટકનો ખેલ કર્યો હતો, અને એકની આવક રૂ. ૧૨૦૦ દુકાળ ફંડમાં આપવામાં આવી હતી.

નીચાળેનાં નીતિનું કિશોર ધામલ મોસલેમ યુનીવર્સિટીનું બંધારણ કરવાના દિમાગથી મી. મોરેલને કુંબઈ રજવા માટે જુદા જુદા પ્રાંતોના સભા

સરકારે એ વિષય સંબંધી બાપણે આપવાને વિભાગતથી મુંબઈ બેલાવ્યા છે.

ના. નીચાળે પોતાના રાજની ધારા સભામાં પ્રજાકીય મેંબરોની સંખ્યામાં તથા નોંધ કર્યો છે. જેથી સરકારે નીચેલ અને પ્રજાએ સુટેલ મેંબરોની સંખ્યા ધારાસભામાં સરખી થશે.

"બીહારી" પત્ર જણાવે છે કે કેરિસના પ્રમુખની સુટથી માટે બીહારની પ્રાંતીક કમીટી ઓન. મી. ગોખલેનું નામ પોતાના તરફથી રજુ કરવા ધારે છે.

પોરદુગીઝ તાલુકાના ગોવા ખાતે પ્રજા સત્તાક અમલ પછી જમીન ઉપરનો દર વધારવામાં આવ્યાથી "રાજા" નામના મરાઠાઓ ખજાણી ઉઠ્યા છે અને તેઓએ ગોવાના જુદા જુદા ભાગોમાં પોલીસ અને કસ્ટમ્સ ઓફીસો ઉપર હુમલા કરીને એ મથકોનાં સવળાં હાથે ચાર તથા દારૂઓ કબજે કરી લીધાં છે. ગોવા રાજ્યની પહાડી જગ્યાએ ઉપર આ માથેનો વસે છે તેમને તાલે કરવાની સત્તાવાળાઓની કોઈપ નિષ્ફળ નીવડી છે. પોરદુગીઝ સત્તાવાળાઓના ૧૨ માથેનો માર્ગ મથા છે જેમાં ૧-૨ મુરો ખીયતો પણ છે. રાજાઓની સંખ્યા ૪૦૦ થી ૫૦૦૦ ની છે અને તેઓ ૬ થી ૮ ટોળાઓમાં વહેંચાઈને ધાડો પાડે છે તથા મોટી છુટા ચલાવે છે. તા. ૬ મી મે એ એક ટોળાએ કાલમ રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર મેલ ટ્રેનના વખતે એક થઇ બંદુક તથા બાણો છોડીને પોલીસ તથા કસ્ટમના માથેનો નસાડી મુક્યા હતા જેથી ટ્રેન રાખેતાની કસ્ટમ્સ તપાસ વગર પસાર થઇ હતી.

એવી ખીના બહાર પડી છે કે નવા દીલ્હીની જે યોજના ધ્યાપ છે તેમાં એ હાલેને લડાઇ વખતે સંરક્ષણ થઇ શકે એવી અજુગત હાલેબંધી પાઠા પાયા ઉપર કરવા પાછળ બહેનો અગમ્ય કરવા ને વિચાર કરવામાં આવે છે.

અમદાવાદની હાઇ કોર્ટના જડજના હોદ્દા ઉપરથી મી. જરડીસ કરામત ફરીન કરામત થતા હોવાથી જા. જા.પર મી. મહમદ રશીદ ખારીરદર-એટ-લોની નીમ જુકે થઇ છે.

સહોની કમીટી હાલમાં મહમદખાનના ઓનરેબલ રાજના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી.

દરજાના મહારાજા જેમણે હોંડુ યુનીવર્સિટીની હીલચાલમાં આવેવાની બરોજી બાજ લીધો છે તેમણે બલીમદ કોલેજની હાલમાં મુલાકાત લીધી હતી, અને બને કોમી યુનીવર્સિટીઓના લાભો એક-સરખા લખાવેલા છે એવું જણાવ્યું હતું. કોલેજના સ્ટાફે તેમની મુલાકાત દરમ્યાન ભારે માન આપ્યું હતું. મહારાજાએ વિદાય થતા પહેલાં મોરલેમ યુનીવર્સિટી ફંડમાં પોતે નોંધાવેલી રૂ. ૨૦,૦૦૦ ની રકમ ભરપાશ કરી હતી.

હોંડુ યુનીવર્સિટીની યોજનાના ચલાવ નારાઓએ પોતાનું કામ હરીથી જોસબેર ઉપાડી લીધેલું જણાવવામાં આવે છે. તેમના તરફથી દરજાના મહારાજા ઉધરાણા અરથે કાલમીર તરફ, અને પંડીત મદનમોહન માલબા બેઠીયા પ્રાંતમાં સફર નીકળનાર હતા.

દેસલકત લાલા લખપતરાયે લાહોરમાં ક્ષયના દરદને નાશુદ કરવા એક યોજના રચી હતી, જે લાહોરની મ્યુનિસિપાલિટી એ સર્વાનુમતે ઉપાડી લીધી છે.

એક હોંડી પત્ર જણાવે છે કે પ્રીન્સ રજીસ્ટરસીંહે ડુનીયાના કીકેટરોમાં પહેલો દરજો મેળવ્યો છે એ હોંડી ખેલાડીના ચડીઆતાપણાને એકજ દાખલો નથી. છેલ્લે બંગાળમાં મોહન બંગલા ટીમે જોરાઓને પુટબોલમાં હરાવ્યા હતા. તે પછી સીમલા ખાતે કુંવર મહારાજાસીંહે ટેનીસની રમતમાં તેના દરેક ગેરા તથા બીજા હરીફોને હરાવી "એમ્પીઅનસીપ" મેળવી છે. ટેનીસમાં બેઠીની રમતમાં એજ રાજકુમાર તથા તેની બહેને ગેરી બેઠી સામે બા સાલ તેમજ મહં સાલ જીત મેળવી હતી. અને છેલ્લે પેલોની મેચમાં પતીઆલાની ટીમે "કીંગ્સ ક્રેમ્લન માર્ક" નામની યુનંદા ગેરા બેલાડીઓ ની ટીમને બા સાલ હરાવી છે.

નાણીયા અલીપોર બોંગ કેસના એક હોંડી ઉદ્યમરજુરથે આનંદમાન ખાતે આપવાત કર્યો છે. તેણે મનની નબળાઇ માં આપવાત કર્યો છે, કે લાંબા સત્તા વાળાઓના જુલમમાંથી છુટકારો મેળવવા કરેલ છે એ ખીના બહાર આવી નથી.

મવરમેંટ એજેન્ટોનાં નાદીસો

નાદારી, કૃષિ રજીસ્ટ્રેશન વિષે જાણવી

બીજામહોદ્ધ અરજ નં. ૪૬૧ ઉપર છપાવીએના નામથી રજીસ્ટરે જમીનો રોજગાર તા. ૧૫ થી જુલાઈથી એકી દેવામાં આવનાર હતો.

જોહાનનરમ, વોન પેલીમ રજીડ રજેડ નં. ૭૬૪ ઉપર અવકુલ મજબૂત નામથી રજીસ્ટરે જમીનો રોજગાર તા. ૫ થી જુલાઈથી એકી દેવામાં આવ્યા છે.

પીટરસનરમના લક્ષ્મણ મહમદ કાળા ની મીલકત સંબંધમાં લેજુદારોએ પેતાના કાળા તા. ૧૫ થી જુલાઈથી ૧ અડવાડી આમાં મેસરસ અબ્દુલ મદમદ અને ફા. (પી. એ. બોક્સ ૧૭૪, પીટરસનરમ) પાસે રજુ કર્યા, અને લેજુદારોએ તેજ સુલતમાં, તેજ ઠેકાણે રેપ કરવા.

કુવરસડોરના જનરલ ડીકર હરમહમદ આમદ કાળની નાદાર મીલકતના સંબંધ માં ટ્રસ્ટી વિલ્યમ થોમસ હોલ જાહેર કરે છે કે વહેંચણીના આકાંક્ષા કરમરસ ડોરપ રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટની જોરદમાં તા. ૧૭ થી થી ૨૪ થી જુલાઈ સુધી અને પ્રીચીરીના આતે સુપ્રીમ જોરદના મારતર આવળ તા. ૨૬ થી જુલાઈથી તા. ૯ થી આવરત સુધી તપાસણી આરે પુલ્લા રહેશે.

કેપટાઈનના આદમ હાજ ગુલ મહમદ ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટીઓ ડબલ્યુ. એ. કરી અને મે. જર મેન જાહેર કરે છે કે ચોથી વહેંચણીના આકાંક્ષા કેપ ટાઉન સુપ્રીમ જોરદના મારતર આવળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૬ થી જુલાઈથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી આરે પુલ્લા રહેશે.

ડરમન કેપીડરલ રેડના લેપારી એમ. ઈ. સુલેમાન અને ફા. ની એસાઈન્ડ મીલકત સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૨૫ થી જુલાઈએ ડરમન માજીસ્ટ્રેટ આવળ મળવાની હતી.

પોલેસ્ટરમ, પેટજીટર રજીડ ૮૭ ઉપર ક્રીમ કાજ આમદના નામથી રજીસ્ટરે

જમીનો જનરલ ડીકરનો રોજગાર તા. ૨૫ થી જુલાઈથી એકી દેવામાં આવનાર હતો.

ડરમન, મે રજીડ ૧૮૫ ના કુલાવદાર એસ. ડી. મુડલેવી નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧ થી આવરતે ડરમન માજીસ્ટ્રેટ આવળ જારશે.

ડરમન, મે રજીડ ૨૪ ના આર. એરે એ તેના લેજુદારો આરે સમજાવી કરી છે.

લેવર અમર્જીકુલુ, એમ. કેન્ડલેવીના અલામીરીસામીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૯ થી સપ્ટેમ્બરે ડરમન સરકીટ જોરદને આવળ કરવામાં આવશે.

મી. હરમાઈલ કુસેન મુલ્લા પાનેલી માં જહેરો સમાપવા આરે પુલાલી બતાવીને લખે છે કે જો જહેરોને ઉત્તેજન આપવા ડરમનમાં એક સોસાયટી સ્થાપી જોઈએ, જ્યાં તેના માસીક શી રાખીતમાં બીજી રીતે નાણાં એકઠા કરી જહેરોને નીચાવવો જોઈએ.

“હિંદિઆ” પત્ર જાણાવે છે કે આવતી કેમિસના પ્રમુખપદ આરે વીલાતની પાલમિંટના મેંજર મી. સમજે મેકડોનલ્ડને બાંકીપુરથી તાર કરીને આ મંત્રણ કરવામાં આવ્યું હતું, જે મી. મેકડોનલ્ડે હીસેનરમાં પાલમિંટની બેઠકો ચાલુ રહે તેમ હોવાથી કિલગીરી સથિ નાકલ્લસ રાખ્યું છે.

તાજું ઉમદા ફરદ

અને લેજુદાર

સફાઈથી પેકીંગ, અને સાથે માલ બધી જગ્યાએ રહેશે તાજીથી એસાઈન્ડ. જોર ૪૧ મીલમી ખાલી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: “HAIDEL”

રજીડ બજાર ભાવ

તા. ૨૫—૭—૧૨

શી. રે. યા. રે.

કુલ કારમનસ ૧૪૫૫૫૫૫ ૧૬ ૬ થા ૨૦ ૦	
આવલ થાળ ૧ અસ્તાની ૨૨ ૬ ૦ ૨૩ ૦	
બીમડીના	૨૭ ૬ ૦ ૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૦ ૦ ૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ૦ ૧૭ ૦
કુડાના	૨૩ ૬ ૦ ૨૪ ૦
રેશી ટુવેર કાળ	૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૦
કાનપુરી ટુવેર કાળ	૨૧ ૦ ૦ ૨૧ ૦
મસૂરની	૨૧ ૦ ૦ ૨૧ ૦
મમની	૩૧ ૦ ૦ ૩૧ ૦
ખાડની	૩૨ ૦ ૦ ૩૨ ૦
અબ્દુ. મુ. પાંડના	૨૦ ૦ ૦ ૨૧ ૦
કાળ	૨૪ ૦ ૦ ૨૪ ૦
વડાણા નાતાલના	૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૦
મકાઈ	૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૦
બીલીસ	૨૨ ૬ ૦ ૨૩ ૦
જુવાર (કાંચર જોરન)	૧૫ ૦ ૦ ૧૫ ૦
કડુ તેલ ૧ અપાલન	૪ ૬ ૦ ૪ ૦
એરડીનું	૪ ૦ ૦ ૪ ૦
મીઠું	૪ ૬ ૦ ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬ ૦ ૪ ૬ ૦
આડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૬ ૦ ૧૮ ૦
બીલીસ	૧૬ ૦ ૦ ૧૭ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૧૨ ૬ ૦ ૧૩ ૦
આટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૨ ૬ ૦ ૧૩ ૦
આટો (અંબીબો મીલ)	૧૨ ૩ ૦ ૧૨ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦	૮ ૦ ૦ ૮ ૦
મરચા	૬ ૦ ૦ ૬ ૦
લી પેટી, જટીનના પીંડ	૬-૦-૦ ૬-૦-૦
પોરખાંદર	૬-૧૦-૦ ૬-૧૩-૦
પારાશીન કરોન	૦ ૬ ૬ ૦ ૦ ૭ ૦
વાઈટ રોલ	૭ ૬ ૦ ૭ ૬ ૦
ગાલન	૧૭ ૩ ૦ ૧૭ ૬
નાળીએર	૧૭ ૦ ૦ ૧૮ ૦
ફળી	૬ ૦ ૦ ૬ ૬ ૦
કામરુંડ સોપ	૧૭ ૬ ૦ ૧૮ ૦
સાણુ સીંક રહેન	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૦
સાણુ સનવાઈટ ૧૦ એસ ૭૪ ૦	૨૪ ૬ ૦ ૨૪ ૬ ૦
સાણુ કામરુંડ ૫૦ ટુકડાના	
જોહાનની કીમિત	૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૦
સાણુકરોસરીલ(બા. ૬૦)	૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૦
નેક્ટર ટી	૧ ૮ ૦ ૧ ૮ ૦
માંચીસ બાળન	૪ ૧ ૦ ૪ ૧ ૦
સોપારી લેવરેખની	૬ ૦ ૦ ૬ ૦
નીડલ પોર્સિટ સીમારેટ	૨૦ ૬ ૦ ૨૦ ૬ ૦
નીમક (લીવરપુલ)	
મસ્તા એકની	૪ ૬ ૦ ૪ ૬ ૦
નીમક(જરમની કાજ)	૪ ૬ ૦ ૪ ૬ ૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box III

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Lados." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.
ERRAHIM NORODIE,
24 Fraser-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMODAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. O. Anglin & Co.,
Box 59, 330 Pine Street.
Bhans Parahotam,
156 Victoria St.
Dada ORIZAN,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
El-rahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Isamil & Co.,
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Caudir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add. 'Tobacco'
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street
LALA BASHIR, Fruiterer
Box 501, 86 Queen Street
R. M. Moodlay
154 een-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TURNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHNNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHALESABAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. 'phone 1945
P. O. Box 2870

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANOV,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5177
Tel. and Cable Add.: 'oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Market St.
Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
87 & 89, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73. Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTARHAI & DADOO
Box 33.
Hossein Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchants
Bethal, Cable & Tel. Add: 'Patel'

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJEE IDOLAT, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.

VRATIAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BEANNA, General Merchant
Box 35.

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELIZABETH

Tiekandus Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Forbänder Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL BULMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: "Saliman"

SALISBURY

Bhimjee B. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEN

(TRANSVAAL)

Keshavji Giga. Bafoola

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar,
General Dealer, Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Behu Talwantsing
Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25.

M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે બાઈઓ.

ટેલિસ્ટોયની વારતાપરથી.

કેન્સરોયનલ પબ્લિક પ્રેસ,
ફોર્ટ-જેમ્સ.

કેન્સરોયનલ પબ્લિક પ્રેસ

ફેશનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!
હાલ અમારે ત્યાં ટાકીસ ફેઝ ટોપીઓ
કુદની હીવાઓ તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહેલી છે. બહારના બોરકર ઉપર પુરતું
આન આપવામાં આવશે.
આવે અને ખાતરી કરો, અથવા બચો.
Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A Book—and Its Misnomer

BY H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસલા નોહા

જાંઝીબાર અને મોમ્બાસા થઈ મુંબઈ જશે

અમસીઆ તા. ૬૬ી આગસ્ટે ઉપડશે

આ કંપનીની આગમી ૬૬૨ વરના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી છુટીઆન છે, અને ઓછીસરે બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોમ્ફર્સ વાતે જરા પણ મુંઝવું થકે નહીં એ ખાતરી સમજો.

આ કંપનીની આગમી ૬૬૨ મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંઈ કુત્સના કુત્સારીનો ખરો લાભ નહીં મુંબઈ દેશ જનારાઓએ તકપાર વાપર રહેવું.

સફરકુ આગમી ૬૬૨ મહીને પહોંચેથી તેજ દોવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની ભણુ માટે ખતરે જાપામાં નિમ્મવશું તેથી સહી કાઢેથી ને જમર ખરમે આગમી ૬૬૨ મહીને જવાની ખબર પડશે.

જો વિગત નીચેને સરનામે મળ્યા કરશે.

દરવનસે હીચે કોઈકો જોર કલમકા સ્વીયા નીચે મુંબઈ જાતી રે.

ગેટ્લેન્ડ એડ્રાક્ટ્ડ એજન્સી.

ગેટ્લેન્ડ, મદ્રાસ, માર્કેટમાર્ક એન્ડરસન એન્ડ સન્સ

એન્ડરસન એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરમન.

Wing & Sons,

West Street, Durban.

શ્રી. જનારાહીબ ઈશવામ્હની જી.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીયલ રોડ દરમન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS IN INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

52 Field Street,

PORT S.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શ્રી. પે.
કાન્સવાલનો ખુની કાવદો.	૦ ૬
જેલનાં કાવ્ય બીજી આવૃત્તિ	૧ ૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦ ૬
" ૨ જો. "	૦ ૬
" ૩ જો. "	૦ ૬
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું વાવણું.	૦ ૬
એક સત્યવીરની કથા.	૦ ૬
સલામકનો મનામી નીમંધ	૦ ૬
સવેદિય	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું વાવણું	૦ ૬
સુધારાના ભવાણ	૦ ૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦ ૬
એક હોદ્દાએ મેલરોયનો કાગળ.	૦ ૬
જસમાની મશી	૦ ૬
સત્ય વિના બીજું કશું નથી	૦ ૬
જીવન દોરી.	૦ ૬
મુરખસજ	૦ ૬
Indian Home Rule	૦ ૬
Ethics of Passive	
Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the	
Ramayana	૦ ૬
A Book-and its Misnomer	૦ ૬
An Indian Patriot in	
S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d.)	૨ ૬
The Indians of South	
Africa by H. S. L.	
Polak	૧ ૬
M. K. Gandhi by Dr.	
P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
દપાલ ખરમ દરેક એપ્રિલ માટે ૧ પેની	
પુક. કોઈ પણ કોલોનીયલ સ્ટામ્પ સ્ટીકરવા	
માં આવશે.	

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will leave DURBAN about the 8th August and
DELAGOA BAY about the 10th August
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પરનીઆ" ટન ૩૩૦૬

કપ્ટી જમજાહેર વખણાએલ સાધનની મંજૂર અને કાપ માલની આમ
1૮ અનેથી તા. ૮ આગસ્ટના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ મંજૂર અને
મોખાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર સાધનની આમજોટમાં કે પાસેજરો સાથે ઉપલા ફાલકાઓમાં
ખણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
જોશીમરો સાથે અને હિંદુસ્તાની ભાત જાણનારા છે.

કપ્ટીના જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પેતાના બાળબચ્ચાને
કપ્ટીના સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામણ છે કે આવી ફાલકા મુલતની મુલાકાતોના અમુલ્ય તક સુભાવશે
નહી.

ફરેટ તથા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ગ્રાહક ડેપીન
ની ટીકીટ કલવી લેવી. સ્ટીમરો દાખલસર આવે છે અને દાખલસર રહે છે.

હવે પછીથી કપ્ટી સાધનની આમજોટ અનેથી ૬૦ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે ત્યારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાકુલ, ના. ૨૮ પ્રસીડેર ફ્રીડ
અથવા ફોન ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેલાગોઆ એજન્સી, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેજસ્ટ્રેટ હસ્તાક્ષર સફરની
ફાઈલો, અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

Commercial Rd., Durban

આંગલીઆ એન્ડ કું.,

મેજસ્ટ્રેટ ઓફ, ડુબાઈ

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN"
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses' Shops, &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. Mahomed Hassan & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Shop No. 432, Corner Kaffir & 14th Streets,
VALDIVIA, JOHANNESBURG

Box 4740 Tel. Add.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLOMB, INDIA.

The Indians of South Africa.

Slaves within the
Empire and how
they are treated,

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

જોશીમરો મુંબઈમાં મી.

104 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 85

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA; s. d.

Yearly ... 17 6

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

P.O. Box 33

Telephone No. 11

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. Somali leaving Durban 11th July Delagoa Bay 13th July

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ બનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. સોમાલી

જાહેરી તા. ૧૧મી આગસ્ટના ૧૫મી ડેલાગોબાઈથી તા. ૧૩ આગસ્ટના ૧૫મી ઈસ્ટ કોસ્ટ
સર્ક્યુલર જરૂર જાણનારો સાથે જતાં છે આ વડે સુધી નહીં.

મજૂર લાઈનની બેટા કાર્ટર, ડાઉનસર આવનાર રાજમસર બનાર અને
ડાઉનસર પહેલનાર છે. મુખર્તિ પહેલે કે તુરત જઈ જેલથી ખબર મળે છે. કે
ફાલા, મોવરકે બારીબાલા અને હવાદાર હોય છે. ફરક, સેન્ડ, અને ડેન્ડી
કીટા બોરાઈ તથા સ્વર બોરાઈ વાળી મળે છે. ખલાસીએ દેશી અને કપડાને
તથા બોહીસરો માયાકુ હોય છે. લાહડાની રેક, બોહીસરો અલાઈ બચા, વીજળીની બતી
ચાકી, સુલખખાલુ બજારી કાપીન વગેરેનો પુરા જરૂરવસ્તુ હોય છે. મતલબ કે રહીયરે,
પાસ પાસે જરૂરને મટીક હોવાથી હરવરકની સુવર્ધ છે.

વધુ ખબર મટિ લખો તા પુછા નીચે સરનામે, તથા બેલાનીરબર, પ્રિટરીઅ
અને ઈંગ્લેન્ડના બેલ'ડને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
137 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in
Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of
obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B Ltd., Durban.

અમી જતના શીડયુસ તથા ફરક
મહારના માલ માટે સરક બેલરશાય
તરબર સુલખખાં આવે છે.

54, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

શું લાકડાના કાઢલા બેઠરો;

મારા મિત્રોને ખબર તો છે કે આફરિ
કામાં નાનાલ, ત્રિસવાલ વગેરે કાઢલો
કેવી કકડાલી અને હરજલવતારી ૨'૬ પડે
છે. તેમાં ખાસ કરી જુન જુલાઈ આગસ્ટ
નીતો વાતજ નહી કરવી. ત્યારે શું તેને
કુર કરવાને સંભોગ નથી? ના છે. ત્યારે
તે લાકડાના કાઢલા સિવાય બીજો કશો
નથી. પણ તે ક્યાં થયશે? નીચેને સર
નામે આવ માટે અને વધુ તપાસ માટે
એક કાગળની ટુકડી લખો. ડેલાગુ:

એ. એમ. શોલ્વા, બીલેર.
A. M. SOLWA, Belair.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: 'ABOOBAKER'
E. Aboobaker Amod & Brother,
424, West Street, DURBAN,
Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

હંચા ફેકની ટરકીક ટોપીઓ,
સચલી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફરક ચીજ જવાબ'ધ, સરતા આવે મળશે
બકારના બોરકર હિપર તુરત ખાન આપવા
માં આવશે. એક વખત બજારમાની બેટા.
લખો, Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
* KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1801
JOHANNESBURG.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Natal,

No. 31—Vol. X.

SATURDAY, AUGUST 3RD, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Three pence

MR. COUSINS IN "HOT WATER"

HIGH-HANDED OFFICIALDOM STRONGLY OBJECTED TO

THE following communication, dated the 26th ultimo, has been addressed by the Secretaries of the Natal Indian Congress to the Secretary for the Interior, Pretoria:—

"On behalf of the Committee of the Natal Indian Congress, we beg to draw the attention of the Honourable the Minister to the following:—

"The Acting Immigration Officer of this Province appears to have issued a circular, copy of which is hereto attached, and which deals with proof required by the officer regarding Indian marriages. The circular has caused deep offence to the community for the following reasons:—

"(a) It insults all British Officers, whether European or Indian, in that it requires production of evidence taken before them, in spite of their certificate referred to in the circular.

"(b) It specially insults Indian officers, no matter what their rank, in that it ignores any certificate issued by them.

"(c) It insults Indian women, by requiring their thumb impressions.

"In the opinion of our Committee, this circular is totally uncalled for, and we respectfully trust that it will be withdrawn.

"Complaints have been made to our Committee to the effect that Indian women, desiring to seek entrance into this Province as wives of their legally domiciled husbands, are herded together on the steamers in which they may have arrived, and husbands are called upon to pick out their wives. This is a practice which our Committee considers to be inhuman and wantonly offensive. Our Committee ventures to urge that affidavits made by husbands ought to be considered, as they have been hitherto, as sufficient proof of the marital relation.

"Our Committee has been in-

formed that the Acting Immigration Officer now endeavours to go behind domicile certificates and calls for proof of domicile, apart from the certificates produced by the holders. Thus several bona fide residents were turned away per steamers *Palamcottah* and *President*.

"Our Committee could have no objection to the officer requiring to identify the holder with his certificate, but, once such identification is secured, in the opinion of our Committee, the certificate should be allowed to remain, as before, the holder's title to enter and remain in this Province.

"Our Committee trust that the matter herein submitted will receive the early and sympathetic consideration of the Minister."

A meeting was held on the 25th ultimo of shipping companies and the agents of lines represented in Durban in order to discuss the position created by the attitude taken up by the Immigration Officer for Natal, Mr. Cousins. The lines either present or represented included every company with an office or an agent in Durban (says the *Natal Mercury*), and the disabilities which are alleged to have been inflicted on business by the action of the official in question are understood to have been made the subject of very direct and explicit protest on the part of those who related recent experiences at the hands of Mr. Cousins. Several instances of what the shipping companies resent as arbitrary treatment were laid in detail before the meeting, and it was eventually resolved to communicate with the Government, and to request Mr. Burton and Mr. Leuchars, to meet a deputation representing the shipping firms. This message, which is understood to have been despatched by telegram refers to the nature of the difficulties the Acting Immigration Officer has created, and asks that arrangements may be made for a

deputation of the shipping companies to wait upon the Ministers in order to explain the matter. The shipping companies, from the largest to the smallest, are genuinely aggrieved, and there is scarcely an instance among them in which there is not a complaint in some form or other against Mr. Cousins, in his official capacity.

A particular example of this arises, it is understood, in connection with the penalties imposed upon shipping companies or their agents in respect to prohibited immigrants escaping from a vessel in port. The statute governing this is Act 30 (Natal) of 1903, which, though passed by the Parliament of the late colony, still remains in force on account of the Union Immigration Bill brought forward last session having lapsed. One section of the Act deals with passengers who may land without authority and become prohibited immigrants, and another expressly refers to members of the crew who may desert and likewise intrude the Immigration Law. In both cases there are penalties, but there is a disposition to moderate possible harshness upon shipowners or their representatives, as the following extracts from the Act will show:

Section 21 reads: "The master and owner of any ship from which any prohibited immigrant may be landed or may land, shall be liable jointly and severally to a penalty of £100 sterling (which said sum may be reduced to any sum not less than £25 sterling) in respect of each such prohibited immigrant landed or who may land, and the vessel may be refused a clearance outward until any penalty incurred has been paid, and until provision has been made by the master to the satisfaction of the Immigration Restriction Officer for the conveyance out of the Colony of each prohibited immigrant who may have been so landed, and the vessel may be made executable by a decree

of the Supreme Court in satisfaction of any penalty imposed under this section."

The clause quoted deals with escaping passengers. The other dealing with the crew, specially inserted at the time the Act was drafted for the protection of shipowners, is as follows:—

Section 16: A master shall also, if required thereto prior to his departure from port, produce his articles and muster his crew, and if it be found that any person named on the articles, and who in the opinion of the Immigration Restriction Officer would be a prohibited immigrant is not then present, such person shall be deemed to have entered the Colony contrary to this Act; but the master and the agents of the ship, provided they have made proper provision for police protection, shall not be responsible for any contravention of the provisions of this section."

The fact is stated to be, as related in one of the complaints against the Acting Immigration Officer, that a fine of £25 apiece was levied upon a locally represented steamship line in respect of two Indian firemen who deserted from a ship despite the presence of a policeman on guard to prevent these escapes. The services of the police are paid for by the firm owning the vessel, and it is said that in this instance, when protest was made against the fine, the Acting Immigration Officer declined to recognise one policeman on board as "proper" provision. He was then asked what he would consider to be a sufficient number of police to meet the case, and when he replied "three or four," was invited to give the assurance that, if these were provided, the company would be released from liability for further escapes. The answer was in the negative. The Acting Immigration Officer is also said to have refused the payment of the £50 fine under protest, the firm concerned having had to withdraw the letter of protest before the Acting Immigration Officer would allow the ship to receive her clearance paper. Many other instances of what are complained of as high-handed treatment are to be raised with the authorities, but in view of the full representation of the matter which it is hoped Mr. Burton will receive before he leaves Durban, these may be left unrelayed to for the time being.

The Interview

The above questions were gone over in detail before the Minister, who was in Durban on Monday last, by several members of the deputation, in the presence of Mr. Cousins, who also had the opportunity of adding his own explanation of the various matters discussed. Mr. Burton appears, however, to have been impressed by the shipping representatives' statement of the case—particularly with regard to the bearing of the matter upon the avoidance of friction in the contact between officials and local business;

and the upshot is that the Minister has promised to take steps which will probably have the effect of substantially mitigating this in the future.

It is understood that what passed at the interview will be communicated by Mr. Burton to Mr. Fischer, the Minister of the Interior, in whose hands the correction of matters as they at present stand chiefly lie, but the course of the interview permitted every impression that the trouble and annoyance for which Mr. Cousins has been responsible has undergone an effective check. Ships are not to be delayed in future as Mr. Cousins has delayed them, pending the payment of fines. The liability of the shipping lines for penalties incurred through escaping prohibited immigrants, or other matters arising under the immigration laws, are to be covered by a general guarantee deposited with the officer by the companies, and the exasperating withholding of clearances, by the officer, pending the payment of penalties in cash, will not, therefore, be repeated. The further important understanding has been come to that, after the shipping lines have complied with what the Immigration Officer may decide to be "proper provision" for the police patrolling of vessels in port, the owners or agents shall not be liable for escaping undesirables among the passengers or deserting members of the crew. The acting Immigration Officer has recently exacted fines of £25 each upon one line in connection with two Indian firemen who escaped from a steamer while the policeman was on board, and refused clearance until the money was paid. It is likely that a larger one will be made of native constables in future to assist the European police in these duties. Different arrangements will also be made with reference to what are known as the visiting passes issued to immigrants transshipping from one vessel to another, there having been cases in which the mere passage along the wharf by Indians and others has subjected them to an impost of £1; and it is understood that the hitherto existing difficulties relating to accommodation for restricted immigrants awaiting deportation or transshipment are to be provided against.

Mr. Sorabji at the Cape

Mr. Sorabji was met, on arrival at Capetown, by Mr. and Dr. Gool, Mr. Adam Haji Gool Mahomed, Mr. Manichersha, Mr. Manilal Doctor, Mr. Joshie, Mr. Chhaganlal and others. Mr. Sorabji writes, saying that he received great kindness and attention from Mr. and Dr. Gool and Mrs. Gool during his brief stay there.

Mr. Manilal Doctor embarked for Fiji on the 26th instant from Capetown.

Non-Resistance

"Helps Towards Freedom of Inward Life"

The Rev. E. W. Lewis, Minister of the King's Weigh House Church, London, writing in the *Christian Commonwealth*, says:—

People who have never applied the Principle of non-resistance say that it is ridiculous; those who have tried it say that it helps towards freedom of inward life. Jesus suggested it as a rule; and there is no doubt that he practised it. The question is whether it was just an Orientalism with him, or has it wider validity? The best thing is to interrogate one's own experience; and mine is as follows:—

I find that when I have been confronted by the ill-disposed man (this is the *apantros* of the familiar text, "Resist not him that is evil,") the ill-natured critic, the man bitter for some reason or other against me, and have allowed him to have his way with me—that is to say, to draw me into a more or less antagonistic attitude, and a more or less heated conversation, although I may have found the ready and sufficient retort every time, may have parried all his blows, and pulverised all his arguments, yet the triumph has always seemed hollow. I find, on reflection, that he has done me all the damage he wanted to, and perhaps deeper than he thought to do. I find that, although, outwardly, the victory has remained with me, it has been he, all the time, who has determined the situation from the beginning. I find that, in order to meet his point, I have descended to a lower level. I find that, when calmer moments have supervened, and things have fallen into natural and normal perspective, the thing in issue has been invariably insignificant, some point of personal ascendancy, or personal correctness, or personal dignity—a mere nothing when it is won, and the winning of which can never be worth that bad blood should have been stirred up in me, and evil thoughts, or that I should have suffered the indignity of the disturbance of my spiritual balance.

I find that in any quarrel I may have come off best so far as the other man is concerned, but I always come out worse so far as myself is concerned. I cannot remember with satisfaction a single occasion on which I have antagonised a man, whether in defence or offence, on a personal matter. I cannot remember a single occasion on which, as I now see it, I should not have gained by yielding and allowing him to go over me, so to speak, like the violent storm drives over the bending reeds. I find that when I have been drawn into defending myself against personal attack, and have done it successfully, a strange sense of dissatisfaction has followed on the reflection that I should require so ardently to defend myself. I feel

that there must be something inherently weak about my personal reputation if some ill-disposed person can take it away. I feel that, if the plundering of any personal possession of mine, material or immaterial, causes me to lose my temper and be the victim of angry passion, then I must be bound to that particular thing a good deal more than I ought to be.

I find that, if any man speaks me ill, or does me ill, then either he is ignorant and deserves to be pitied, since he is doing himself more wrong than he is doing me, or he is wicked, in which case nothing that he can say or do will work me harm with those who really matter, or there must be some real point in what he says, some actual weakness in me which gives pungency to his attack, in which case I had better deal with that rather than with him. I had better spend my efforts, not in antagonising him, or in defending myself, but rather in making my goodness and truth so conspicuous that for anyone to attack them shall seem openly and obviously ridiculous, and constitute a deadly criticism on him far more than on me. From my side, therefore, resistance of the "evil one" does not profit, and may damage.

But this is not all. When I am in a quarrelsome mood, I find that I want someone to quarrel with me. I do not want to gain anything, but I want someone to come down to my level and be as irritable as I am. And when, in this mood, I have fixed upon a victim who has been wise enough not to quarrel with me, his non-resistance has awakened me to shame. I have felt somewhat as Ajax felt when, in the throes of mad passion, he went forth with naked sword to slay; in blind rage he thrust here and there through the unresisting and defenceless bodies of his imagined foes; and, the glut of passion over, he awoke to find himself butchering a flock of sheep, and, in an agony of shame, killed himself. So does evil passion die at its own hand when it meets no resistance. It does take two to make a quarrel. You cannot bring yourself to smite a man who will not defend himself, and the man who will not defend himself against you need not, therefore, be weak or afraid; it may be because he is wiser for your sake than for his own.

Sometimes, being angry with a friend, and in anticipation of a quarrelsome meeting, I have had my weapons ready, have prepared my bitter phrases and sharpened my retorts, and rehearsed with what subtle feints and thrusts I will answer his parries, and when I have come face to face with him, and in his love and wisdom he has offered no resistance, how the whole thing has misfired. How my hurtling boomerangs have come home! How his humble admission of wrong and mistakenness has left me limp! How the soft answer has turned away wrath, and sent it dissipated into the air! How, over-reaching myself, I

have fallen helpless with shattered weapon at his feet, to be helped up by his down-extended arm! How his gentleness has made him great, and revealed to me my meanness! How, as the healthy blood-corpuscle will seize upon the noxious bacillus and just flow all round it with its own substance and render it harmless—how his love has dealt with the evil thing I have projected against him, accepting it, taking it up into itself, flowing round it with love-substance and dissolving it away!

So that, by non-resistance under these circumstances, you may not only save yourself, but your enemy also.

From the Editor's Chair

THE GERMISTON LOCATION

We publish elsewhere the Report of Dr. F. Arnold, the Acting Medical Officer of Health for the Union, on the proposed site for a new Asiatic Bazaar in Germiston. The Report, in our opinion, is a special pleading for the site chosen by the Town Council. Dr. Macnab's strong remarks have been brushed aside. It is true that some of the objections have been withdrawn by Dr. Macnab, but the main objection—that the location is to be near a depositing site and a site where anthrax animals have been buried—remains. The fact of Dr. Arnold having laid down certain conditions under which only the site can be passed medically shows, too, that Dr. Macnab's strictures were quite justified. It must not, again, be forgotten that even the very ground where night-soil has been deposited is part of the site chosen by the Germiston Municipality. No doubt, from a purely scientific standpoint, it is a consolation that this portion of the location is not to be used for building purposes for some time to come, but, in matters of this character, a favourable medical report cannot become a conclusive answer to the various objections raised. An old cemetery, from a medical standpoint, may be a good enough site for habitation, but, from other perfectly justifiable points of view, it may be a totally undesirable site. As we have already pointed out, it is a curious circumstance that, for Asiatic Bazaars and Native Locations, Municipalities always succeed in finding the most favourable spots near depositing sites. All we can say is that the Indians of Germiston decline to remove to this wretched spot, notwithstanding the favourable report given by Dr. Arnold. We are aware that they will require to have more than ordinary grit in refusing to remove to this site. The Municipality has made it well nigh impossible for

them to remain in the Old Location, because all trade there is entirely stopped. Several buildings have been razed to the ground, and the Municipality have threatened to do likewise with the other buildings, if their owners are caught in the act of trading in the location. We hope that, no matter what difficulties they have to face, the Indians in Germiston will take up a firm stand and decline to fall into the trap prepared by the Municipality.

Press Opinions on the Indenture Debate

We give below a further selection of press opinions on the debate in the Viceroy's Council on the indenture system:—

"Capital"

We cannot commend the good sense and humanity of the official majority which defeated the resolution of Mr. Gokhale. All he asked from the Government was a consistent policy. Having committed themselves to the abolition of indentured labour for Assam, it is but logical and patriotic that they should adopt the same attitude in regard to indentured labour for the Colonies; but, for some cause extremely hard to divine, the Government are not prepared for an heroism involving logic, consistency and patriotism. Mr. Clark, the member for Commerce and Industry, was put up to confuse the issue; he acquitted himself of the task by dint of the most egregious special pleading ever heard even from the lips of an official casuist; then the Blue Black Block voted solid in the direction so plainly indicated.

We applaud Mr. Gokhale's determination to press his resolution again and again until the Government are shamed into accepting it, but, before he puts his lance in rest for another tilt, we would strongly advise him to get somebody who knows how recruiting for the Colonies is carried on in India, to coach him in the way of throwing suggestive sidelights on the policy of the Government. Such a coach might be able to show him how Government subordinates are often, unconsciously perhaps, turned into active recruiting agents for the Colonies.

In his trenchant speech on Monday Mr. Gokhale stated that the savings brought back from the Colonies by indentured coolies are small. He must have been thinking at the time of the loud advertisements, which Protectors of Emigrants, from time to time, publish of the fabulous wealth of returned coolies. This is only one way in which Government servants perform the duties of active recruiting agents. There are others uglier and more reprehensible. We have referred from time to time to the way in

which subordinate officials in the recruiting districts deliberately hinder the Assam recruiters, while on the other hand actively assist the Colonial Agent. Protests against such conduct, when made to higher authorities, are treated with such scant consideration and respect as to leave the underlings with the impression that, besides feathering their own nests, they are carrying out the intentions of the Sir, and they become openly truculent to the recruiters from Assam. Mr. Gokhale can obtain plenty of proof of this if he wants it for his next brief.

Sir Vitthal Das Thackersey is quite right to insist that there is plenty of work in India for all our available labour, and in these circumstances, it is simply monstrous that the Government should lay themselves out to divert a portion of that labour to the Colonies, employing all the arts of a recruiting sergeant. If the Government were absolutely neutral, as Mr. Clark disingenuously suggested, there would be no cause to complain; but the policy is most distinctly preferential, and, let us add, degradingly so. The Colonial recruiter may go where he lists to entrap coolies to sign indentures for service across the seas; the Assam recruiter is shut out from some of the best districts, even though he offers to take the coolies without contract. There is no need to prolong the parable, all we hope is that Mr. Gokhale will soon return to the charge.

"The Indian Patriot"

Though the resolution has been lost, the case for the resolution remains, and the opinion of the country will remain as it is. Mr. Clarke's argument, that the colonies were part of the British Empire and that the Government was not prepared to harm them and put an end to a system which was beneficial to them unless very good cause were shown for doing so, would have force if the resolution was to boycott the colonies in respect of free labour. But the question of free labour does not arise here. Nobody wants to interfere with the freedom of people who wish to earn a livelihood in these colonies or elsewhere. The objection is to Government helping employers of labour to obtain and employ it by means of its own laws which prove an engine of oppression, and which cannot be justified on grounds of humanity or freedom.

How is the Government of India under an obligation to help the colonies with Indian labour, except on conditions which the civilised world at large finds to be sufficient, and why should it go out of its way to reduce labourers to a position of bondage from which they cannot extricate themselves after they have once entered into it? If the colonies cannot get labour on the terms which they offer, and if they cannot retain it by good wages, good treatment, and

healthy conditions of life, why should the Government of India help them to make slaves of labourers? India is under no kind of obligation to the colonies; and if we consider what the colonists do towards Indians, the attitude of our Government should be quite the other way.

"The Tribune"

The debate on the Hon'ble Mr. Gokhale's resolution for the prohibition of indentured labour will live long in history. By reason of its rejection it will live longer than it would have done by its acceptance, and the manner of its rejection is in itself no small incentive to us to put forth all our efforts in order to remove a national stain. In his admirable speech Mr. Gokhale referred to the national degradation involved in the system. Indians positively refuse to be branded by the white races as a nation of coolies regardless of their history, their attainments and their position in life. Conscious of the position of even cultured men, not excluding Mr. Gandhi, in South Africa, India does not want any of its children, however low their social status, to slave for aliens and degrade themselves in the eyes of the civilized world. Mr. Gokhale's speech on the resolution is a masterly exposition of the whole question and should be translated into every vernacular language, together with the speeches of the rest of the Indian members, and freely distributed through out the length and breadth of the country. The Government of India will then come to know the indignation of the country at the manner in which the resolution has been rejected.

If the indenture system is no more than a 'free contract,' why should not the great body of the unemployed and unemployable Englishmen and Scotchmen be sent to the several colonies to acquire freehold property at the termination of the period of indenture? It may be that the symbol of slavery is force with the knout of the slaveholder playing freely upon the bare backs of the wretched men and women, but the symbol of the so-called 'free contract' under the indenture system is the legalizing of forms of force described as illegal in civilized countries. In spite of the unreasoning attitude of the Government, we have the views of Englishmen to the contrary. Some of them, like Mr. Bateson, have been Magistrates in the Colonies, and condemn the system as 'civilized' slavery. Mr. Bateson is now a Judge in Egypt, but was a Magistrate in Mauritius. He is reported to have stated that the planters of that Colony had converted him into a machine for sending Indian labourers to jail for mere civil torts such as absence from work, refusal to go to hospital when ill, non-completion of tasks, to be handed over as criminals and kept in jail with criminals.

Out in the Street

Serious Lack of Accommodation at the Registrar's Office

Following upon an interview between Mr. Chamney, the Registrar of Asiatics, and Mr. Gandhi, regarding the lack of accommodation for Indians waiting to receive attention at the former's office, the following correspondence, extending from the 13th ultimo to the 29th ultimo, has taken place:—

To Mr. Gandhi: "With reference to the interview I had with you on the 13th instant, I shall be obliged if you will put in a written statement regarding the inconvenience to which Indians are put while waiting in the streets outside my office, and setting forth what it is they desire."

To Mr. Chamney: "I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 13th instant. In reply, I beg to state that the inconvenience felt by Indians who are waiting in the street outside your office is very considerable. As you are aware, many have to wait for a long time, and, apart from anything else, to be standing in the street indefinitely must be extremely fatiguing, as, indeed, those who have been obliged to wait there have so often complained to the British Indian Association. Moreover, they have no protection from the wind, sun or rain, and often, when they are in any considerable number, it is difficult for them to know where they should stand—on the pavement or in the street—as, wherever they stood, they would be causing an obstruction. In my humble opinion, as part of the public having to do business in a public office, they are entitled to the same respectable accommodation as is provided in all other public offices."

To Mr. Gandhi: "With reference to your letter of the 22nd instant, I have the honour to inform you that further enquiries have been made, and I regret to state that there is no special accommodation available for the convenience of Asiatics who attend at my office, nor are there any funds available by which such special accommodation could be furnished at the present time."

"With regard to the sentence which closes your communication, I have the honour to state that I have ascertained that there are many offices, attended by the general public, including Europeans, where no special accommodation is provided."

"I regret to have to return you this answer."

To Mr. Chamney: "I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 26th instant. In my humble opinion, want of funds

cannot be considered a sufficient answer by a great Government to the request of a section of the public for some reasonable accommodation in a public office.

"I am afraid that the closing part of my letter has not been understood. I did not wish to convey that there was any special, that is, extraordinary, accommodation for the general public in the other public offices, but it was submitted, as it is submitted now, that there is always sufficient accommodation for the public in other public offices. I certainly know of no offices where the public are compelled to wait on the footpaths or public roads, as they have to in connection with your office."

The Immigrants' Restriction Bill

Will Lord Emmott's Hopes be Realised?

Commenting editorially on the reply of Lord Emmott to Lord Anphtill, the *Cape Times*, in an article headed "Eyeslash for Westminster," says:—

The cable has given no details of the cases of alleged hardship to domiciled Asiatics in South Africa to which reference has been made by Lord Anphtill in the House of Lords. It is impossible, therefore, to judge how far the allegations were warranted, or to express an opinion whether, if warranted, their discussion in the British Parliament at the present time is expedient or likely to serve any useful purpose. On the other hand, Judges on the South African Bench have remarked, not once but a score of times, on the harshness and inequity of the law as it affects British Indians, and, so long as this is the case, no representations are needed at Westminster in order to convince South Africans who are not hopelessly prejudiced in the matter, that the law ought to be altered. The most ardent advocate of the British Indian no longer claims that, merely because he is a British subject, he is entitled to come and go as he pleases in this country. What he does ask is that, so far as British Indians already domiciled in South Africa are concerned, they shall be treated fairly and justly; in other words, that, if they are saddled with the obligations and responsibilities of other citizens, they shall have similar rights and privileges. And, in regard to the control of future immigration, he has hitherto asked that a statutory veto should not be imposed upon Asiatics as such, but that the banging and the bolting of the door should be done by the immigration officer at the port, through an administrative text, and not definitely and explicitly by a racial discrimination. General Smuts'

Immigration Restriction Bill was an attempt to meet the India Office and the British Government on these points; but when Lord Emmott states that he "has positive proofs" of the Union Ministry's anxiety to pass this measure, it is tolerably evident that Whitehall has not yet learnt to distinguish between South African appearances and South African reality. According to Lord Emmott, Ministers "expressed regret to Lord Gladstone, and promised to introduce the measure again next session." No doubt they did; but this is no proof at all that they were genuinely in earnest about the Bill. The measure was introduced, it will be remembered, quite early in a session which lasted five months, but, as soon as determined opposition was threatened by the Free State members, it began to drop down the paper, and was not even referred to a Select Committee—Ministers' usual resort when in difficulties with any Bill which they nevertheless were anxious to pass. The second reading debate only began a few days before the session closed, when the House was utterly jaded by over ten sittings, and the prospect of passing so contentious a measure was quite hopeless. Everybody saw that the sudden re-appearance of the Bill was intended solely and simply in order to supply the Governor-General with some eyewash for use at Westminster in case of necessity. Lord Emmott, again, reveals a complete ignorance of the political position when he presumes that the policy of Mr. Fischer, who has now taken over the portfolio of the Interior, and with it the responsibility for immigration, will be the "same in this matter" as that of General Smuts, because these gentlemen have "been members of the same Government for some time." One would have imagined that some echoes of Mr. Sauer's "water-tight compartment" speech would have penetrated even to Whitehall; and we certainly should have expected that Lord Emmott would have read the reports of the discussion on the second reading debate on the Immigration Bill in the House of Assembly. The most uncompromising opposition to a settlement on lines which would meet with the approval of the Imperial Government, came from the Free State members; and while Mr. Fischer is a Union Minister, the probability of his renouncing directly counter to Free State sentiment is distinctly remote. Some of the Free State members are apparently so far from being anxious to facilitate an arrangement agreeable to the Imperial Government in this matter, that they seem to think the test of good policy is to be disagreeable. "It might be acceptable to India," said Mr. Charles Fichardt, "but that was an excellent reason for voting against the Bill." Needless to say, if Ministers are not prepared to risk the hostility of followers who talk in this strain, there is no more likelihood of Lord Emmott's hopes being realised next session, than there was last. And

just as, from this point of view, no member of the Cabinet was better placed than General Smuts, if such a risk had to be taken, so none is worse placed than Mr. Fischer. The sooner the Whitehall authorities understand how the position stands in this respect, the better.

The Germiston Indian Location Site

Union Health Officer's Report

Dr. F. Arnold, the Acting Medical Officer of Health for the Union, has reported to the Acting Under Secretary for the Union as follows in respect to the proposed Asiatic Location about which Dr. Macnab (recently wrote a strong condemnatory report.

1. I visited the proposed Asiatic Location on the 1st inst., in company with Mr. Gandhi and Dr. Macnab, representing Asiatic interests; the chairman of the Public Health Committee, the Medical Officer of Health, and the Town Engineer, Germiston, and a Police Corporal.

2. The Asiatic Location consists of 3 blocks of stands which lie along the upper boundary of the Native Location—see diagram attached. At present it is intended to use only that block marked "I."; some nine months will elapse before Asiatics are transferred there; it is not anticipated that blocks II. and III. will be required for some years to come.

3. So far as the site is concerned, no objection lies on health ground; but night soil and a few animals have been buried on part of it, and also, to a limited extent, at a spot 370 yards away. At this latter place a mule dead of anthrax was buried about nine months ago. Further, at a spot 750 feet away from the location, the municipality intends to deposit slop water. With those facts in mind, Dr. Macnab raised various objections which may be given as follow:—

(a) "One third of the Indian Location is directly on recent dumping ground for night soil."

The night soil has never been dumped, it has always been properly buried. The night soil pits have been well kept. Seeing that this "one-third" of the Location will not come into use for several years, Dr. Macnab withdrew his objection.

(b) "The dumping ground for slop water is within 600 yards."

The municipality intends to lead slop water by pipe to a spot (see diagram) about 750 feet from the Location boundary on ground sloping away from the Location. The slop water will be used for irrigation, or at any rate will be run over ploughed land. Dr. Macnab agreed that if the municipality carried out such intention no nuisance would be caused. Personally, I think the Indians will

be glad to use the slop water for lucerne beds.

(c) "The stench pervading the whole atmosphere is at present unbearable and will be for some considerable time even although the dumping of night soil were to be immediately stopped."

Reference to the diagram shows that between Block I. and the edge of the night soil ground there intervenes a space of 200 yds. We walked from Block I. towards the stercus site, the wind coming off that site was fresh and in our faces, yet no smell could be detected until we were almost on the stercus site. To be quite fair in the judging of the "stench," I visited the site again in company with the Medical Officer of Health, Germiston, on the evening of the 2nd, just after sundown. The day of the 2nd had been very warm and when we visited the location in the evening a gentle breeze was blowing over the stercus site towards us, yet no smell could be detected. It should be noted that investigations such as these, made at sundown, yield reliable results. The conclusion is that no smell is appreciable on Block I.

(d) "When fires begin to be lighted all over, the heat will draw the miasma from the ground and a noxious effluvia will pervade the whole place."

Seeing the ground free from filth is only to be used, e.g., Block I., Dr. Macnab waived this objection.

(e) "... the site is all on the incline towards the sluit ... it is quite evident that the drainage is in a downward direction so that the percolation from the northern part where the dumping ground is to the southern part where the sluit is, occupies practically the whole of the site and consequently in the course of a very short time there will be a germ-laden atmosphere throughout the entire Location."

On the ground, Dr. Macnab saw and admitted that the drainage from the stercus site would be nowhere near Block I. But he adhered, somewhat doubtfully, to the theory of a "germ-laden atmosphere." The stercus has been buried in well kept pits dug in sandy loam; "percolation" may be disregarded.

(f) "The prevailing winds are from north to south 99 times out of 100 so that even those Indians and Natives who have stands not on dumping ground will have the full benefit of the noxious stench."

There is, as stated, no stench but a smell noticeable in the immediate neighbourhood of the stercus site.

(g) "I am informed that 6 mules were buried in the immediate vicinity of the proposed site during the months of November and December, 1911, which were suffering from anthrax. This is also a menace to the animals which will belong to Indians in the new Location, and in a year

or two will be a fertile source of anthrax infection."

One anthrax mule was buried (see diagram) at a spot 570 yards distant from the Location in ground the slope of which is away from the Location. The other anthrax mules were buried about half a mile to the north-west of the location. All these anthrax animals lie in mining ground over which no private person has any grazing rights. That the objection is not genuine is evident from the fact that cattle belonging to both Europeans and Indians were at the time of my visit grazing in the neighbourhood of the burial place of these anthrax animals. Dr. Macnab waived this objection.

4. If the municipality now ceases to deposit night soil and to bury animals in these sites shown on the attached diagram, then no objection on health grounds lies against the immediate occupation of Block I. by Asiatics. The municipality should now fill up all stercus and burial pits which have caved in. In October or November, the time being dependent on the early rains of summer, the depositing sites should be ploughed across the fall of the ground and harrowed. At the end of this year (1912) after the stercus sites have been ploughed and harrowed, the half of Block II., which adjoins Block I., may be occupied. The occupation of the remaining half of Block II. and of Block III. should be deferred until such time as examination of the soil therein shows that complete purification has taken place.—*The East Rand Express*.

The Madras Provincial Conference

At the Madras Provincial Conference, held at Kumbakonam, on the 9th May, the following resolutions were passed:—

This Conference regards with increasing anxiety the continued ill-treatment of Indians resident in the various provinces of the South African Union and again urges on the Government of India the necessity of prompt action for putting an end to what has become a grave scandal."

"This Conference is emphatically of opinion that the indenture system of recruiting labour in India for British Colonies has resulted in untold misery and suffering to the labourers and is as injurious to the self respect of the Indian people as it is opposed to the British sense of freedom. It regrets that the Government of India has not accepted the Resolution of the Hon'ble Mr. Gokhale proposing the entire abolition of the system, and trusts that the Government will take immediate steps to put an end to an evil, which has provoked universal indignation in the country."

The Hon. Mr. Gokhale

A cablegram has been received from the Hon. Mr. Gokhale to the effect that he will leave for South Africa on the 5th October. This means that he will be in Capetown on the 22nd of that month. The Associations of those South African towns which are desirous of receiving a visit from the Hon. gentleman are requested to immediately communicate with the Secretary, British Indian Association (Transvaal), Box 6522, Johannesburg. It should be remembered that Mr. Gokhale will not be able to make a prolonged stay in South Africa and that, therefore, it will not be possible for him to visit all the towns whose Associations might be desirous of having him in their midst. Only the most important towns can be visited by Mr. Gokhale during the short stay he will be making in our midst, and in any case, all the arrangements now to be made will be provisional and subject to Mr. Gokhale's sanction.

Tuberculosis and Indians

"Steadily on the Increase"

Dr. Hill, of Verulam, giving evidence before the Tuberculosis Commission, said that in his experience tuberculosis was steadily on the increase among the Indians, both the indentured and free classes—more so, he found among indentured Indians. This was owing, he was of opinion, to the poor housing of these Indians and he remarked that it was hardly credible that it took the greater part of a year to get an employer, in many instances, to put up decent buildings in which to house the employees. They provided better accommodation for their animals than for the Indians. These Indians also worked very long hours, indeed, though, of course there were exceptions. The nature of the work was, he considered, a factor in regard to Indians catching the disease. Those Indians working in the open fields were less prone to the disease than those who were employed indoors, or in the mills. There was a great difficulty in getting the proper sanitary regulations carried out in the way of disinfection of houses where cases of tuberculosis had been notified. Indians were a great deal less cleanly in their habits than natives, and the witness was of opinion that a great deal of the disease was spread owing to Indians expectorating about their houses and buildings. Indian children were fairly free from tuberculosis. The disease had a very quick course among Indians, though he had seen a few recoveries.—*Natal Advertiser*.

Transvaal Notes

Johannesburg, Tuesday.

The Government have replied, through the Secretary for Lands, to the Association's letter regarding accommodation at Warmbaths for Indians, under date the 25th ultimo, as under:—

"I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 25th ultimo, addressed to the Secretary for the Interior, and transferred to this Department, for disposal, in regard to the accommodation at Warmbaths, and in reply to state that the matter is receiving attention with other matters connected with the administration of the Baths."

Wednesday

In the Masonic Hall, to-morrow evening, the Tamil Community will give a farewell banquet to Mr. Chettiar, on the eve of his departure for India. Over 300 invitations have been issued, including most of the well known European friends. A full report will be sent for your next issue.

German East Africa

And the Question of Asiatic Labour

Dr. Soli, German Colonial Secretary, has been interviewed at Capetown by the *Cape Times*. The conversation passing on to the Asiatic question and the laws appertaining to immigration, Dr. Soli showed himself very much interested in the conditions prevailing in South Africa, as compared to such in German East Africa. He thought it a good idea that the Indians were compelled to keep books, and to publicly notify intentions of transfer; but he pointed out that in German East Africa the Indians were not considered to be merchants or traders, in the sense of the law which prescribes the keeping of books.

The importation of Asiatic labour into German South West Africa was, Dr. Soli said, imminent.

A special telegram from Johannesburg to the *Natal Mercury*, dated the 29th ultimo, states:—

An endeavour was made last night to obtain an interview with Dr. Soli, in reference to the alleged statement to an interviewer in Capetown that Germany intended to develop the resources of her Colonies in Africa with Asiatic labourers.

Dr. Keunzer, the German consul, stated that Dr. Soli was too tired to grant an interview, but added that there was no foundation for the statement that Germany intended to em-

ploy Asiatic labour in her Colonies. On that question, said Dr. Keunzer, a definite denial could be published.

Vrededorp Coloured School

In the Provincial Council of the Transvaal, on the 16th ultimo, the Administrator, in reply to Mr. Hunt, said that "the delay in the removal of the coloured school from Vrededorp is due to difficulties which have arisen in obtaining a new site, and the fact that no funds are available for the erection of a new school. The funds provided from loan were surrendered at time of Union. The coloured school at Vrededorp cannot, I think, be held to fall under the provisions of the Vrededorp Stands Act of 1907."

The Indenture System Condemned

Mr. C. Y. Chintamani, presiding at the Vizapatam District Conference, on the 27th May, said:—

Owing to the poverty of the district there is a large amount of emigration to the neighbouring districts and Assam, Burma and other distant places. To the extent that the emigration is free, I have not a word to say against it, but indentured emigration stands on a different footing, and we cannot reconcile ourselves to its continued existence. Indentured emigration in Natal was stopped last year, and the same to Assam will be abolished next year. The Government dealt with the former case on political grounds, and they are guided by economic considerations in the latter. We take our ground upon the higher platform of national self-respect and humanitarian considerations, and we ask for the total abolition of the indenture system, which does not differ very much from what was more plainly called slavery, in a less civilised age. There is no necessity for its continuance, nor is it desirable. In the halting defence of it that was all that the member for Commerce could offer, when the system were vigorously assailed by the Hon. Mr. Gokhale, in the Imperial Council, I see a gleam of hope for the future. I have a presentiment that before long indentured emigration will become a disagreeable memory of the past, if only we, the educated Indians, who speak not merely for ourselves but for our inarticulate countrymen, keep up an active agitation against the system, agitation to which fresh life was imparted by my friend, Mr. Polak, to whom you rightly accorded a warm reception in this hall a short time ago.—*Leader* (Allahabad)

Items of Interest

Lord Gladstone is shortly expected in London on leave of absence from South Africa. He will remain in England until October, and it is understood that among the questions he will discuss with the Imperial Government is that of the future status of British Indians in the Union.—*India*.

The *Behar* of Bankipore understands that the Behar Provincial Congress Committee—as representing the views of the Congress-men in the new province—will nominate the Hon'ble Mr. Gokhale for the presidency of the forthcoming Indian National Congress.

Referring to the Ritch and Bhyat judgment, the *Southern Express*, a Transvaal weekly, says:—"This should serve as warning to those who are willing to entertain offers of purchase from coloured persons, and should lead those against whom similar actions are pending to get rid of their coloured friends in the shortest time possible, and save the risk of losing their property."

Mr. P. K. Naidoo, the well-known passive resister, contributes an article on "The Triumph of Passive Resistance," to a recent issue of the *Indian Review*. "Passive Resistance," says Mr. Naidoo, "calls for a preparation as complete and perfect as is demanded from any warrior in the world of physical force."

At a meeting of the White League Association held at Turfontein, the notorious Mr. Wolmarans said that they drew no distinction between the Kafir and the coloured man. They drew only one line—that between white and coloured. Of late years the coloured people had encroached upon the position of the white people. They had kept the coloured people out of the trams in Johannesburg and Pretoria, but they had not kept them out of the same carriages as the white people, in the trains. The true racialism was not Briton v. Boer; it was the White Man v. the Kafir and the coloured man.

Contents

	Page.
Mr. Cousins in "Hot Water" ...	259
Mr. Sombji at the Cape ...	260
Non-Resistance ...	260
From the Editor's Chair ...	261
Press Opinions on the Indenture Debate ...	261
Out of the Street ...	262
The Immigrants' Restriction Bill ...	263
The Germiston Indian Location Site ...	263
The Madras Provincial Conference ...	264
The Hon. Mr. Gokhale ...	264
Tuberculosis and Indians ...	264
Transvaal Notes ...	265
German East Africa ...	265
Vrededorp Coloured School ...	265
The Indenture System Condemned ...	265
Items of Interest ...	265

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતાં નેલા

અંગ્રીજીયાર અને ધોમ્બોસા સર્ક મુખર્ષ બચે
અમસીઆ તા. ૬૬ી આગસ્ટે ઉપડશે

આ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓપ્રીસરો ખીજા કમદારો વગેરે નર્મ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ માવાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે બરાબર મુજબ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આગમોટમાં જહીને મુખર્ષ સાર જાય છે. માટે આ કુક હુલતની મુસાફરીનો ખરો લાભ વહી મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર ચક્ર રહેજું.

સરકાર આગમોટ મુખર્ષ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર માગતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણ માટે અતરે જાપામાં ન'આવશું તેથી કહી કાઢેએ તે જમર ખરસે આગમોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબજે હીંચે કોઈકો જોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

ઉપરનાં જાણકારોને જાણ.

સરનામું, મહિસાનું, મારેકેસાસે સરકારનાં કુલેરો ઉપરનાં કુલેરો

શ્રી. હમસાદીય સંપ્રદાયની મું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમસીઆ રોડ દરમન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

કિંગ & સોન્સ લિમિટેડ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરમન.

King & Sons,

West Street, Durban.

P. O. Box 5277.

JOHANNESBURG.

Ladies and Gentlemen,

Sri Chintamani Vinayaka School is to be erected in my Village for the education of Indians at Kuruvanthanathapuram attached to Mayaverum Taluq. Madras, India, and for which pecuniary help being very essential, I request you will kindly render your invaluable assistance, however small it may be, which will be accepted with sincere gratitude.

Yours faithfully,
(Sd.) A. A. MOODALEY.

ખાનુજો અને મહારથો, કુરવીન્થનાથપુરમ (માયાવરમ તાલુક, મદ્રાસ) ખાતે હિંદીઓના લાભ અરથે શ્રી ચીંતામણી વિનાયક નિસાળ જોડવાની છે. તેને માટે પછલાની વધી જરૂર છે. આ કામમાં હિંમતી મદદ કરવા કું આપને વિનંતિ કરું છું. આપ જે કંઈ મદદ કરશે તે મજા આગાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

જોડાન-સપ્તમ,
બેલકસ પરબડ.

શ્રી. તમારો વિશ્વાસુ,
એ. એ. મુલે.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શી. પે.
મનસવાજનો ખુની કાયદો.	૦ ૧
જેલનાં કાવ્ય ખીજી આવૃત્તિ	૧ ૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦ ૩
" ૨ જો. "	૦ ૧
" ૩ જો. "	૦ ૩
રામાયણ સાર, બાબકાંડ	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું બાવણ.	૦ ૧
જોડ સત્તવીરની કથા.	૦ ૧
સલામદનો કનાસી નીનંધ	૦ ૩
સર્વેદમ	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું બાવણ	૦ ૧
મુધારાના બવાકા	૦ ૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦ ૧
જસમાની ખરબી	૦ ૧
સત્ય વિના ખીજી કથું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૧
જોડ હિંદુમત્તે રેલસરોવરનો કામગ.	૦ ૧

	s. d.
Indian Home Rule	૦ 6
Bhagavad Gita	૧ ૦

The Story of the Ramayana	૦ 6
---------------------------	-----

A Book-and its Misnomer	૦ 6
-------------------------	-----

An Indian Patriot in S.A. by Rev J. J.	
--	--

Doke (postage 4d.)	૨ 6
--------------------	-----

The Indians of South Africa by H. S. L.	
---	--

Polak	૧ 6
-------	-----

M. K. Gandhi by Dr. P. J. Mehta	૦ 6
---------------------------------	-----

Hindu Social Ideals	૦ 6
---------------------	-----

કપાલ ખરચ દરેક ચોપડી માટે ૧ પેની જુદું. કોઈ પણ કોમેનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવા માં આવશે.

The International Printing Press
PHENIX, NATAL.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No. 28, P.O. Box 28.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલિસિટર, નેટરી અને કનવેન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું "માર્સ"
અમેરિકન બીઝીનેસ પ્રોમોટીંગ.

સગત રવા હરીલાલ
બનરજી સિંઘ સરખંદલ
મરહતા દેસ, ઠાટ, પાટલુન, સમીસ,
દેટ, કેપ્સ, કુનાલ, કીરવાન, રેશમી
કમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
બાબો, લુબો અને ખાલી કરો.
બેલુ મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
વેસ્ટિન્ટ બીડ, બેલ્કનમરમ. બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER
67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા
સુવર્ણાલી ભાષાંતર સાથે
સોનેરી પુઠું અને શ્રી ભગવાનની
છબી સહીત
કિંમત રૂ. ૧/- કમાલ સાથે
બબો:
ઈન્ડિયન માર્કેટ પ્રીટીમ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

રમજન શરીફ માટે

ખદામ, હામ, ચારોળી, એલચી, ખારક, કોપરાં, ખલુર, ખુશબો
હાર ગરમ મસાલો, મરચાંની શુકી, બહરાન, બવંત્રી, સોલ, ભાપસી,
(કુલી) ફાલુદાઈ વાસ સેવરવની સોપારી, વગેરે તમામ કારો ચોખ્ખો
સોદો અમારે ત્યાંથી મળશે. કાયલ કોરકરો પર ખાસ ધ્યાન આપવા
માં આવશે, રેલવે પારસલથી અથવા ફરમાસ મુજબ તાકીદથી
બાકલી આપીશું.

એસ. એન. હવનજી,
૧૪૭A એ સ્ટ્રીટ, ડરબન

૧૯૧૩ ડાયરી ૧૯૧૩
આવૃત્તી સાલની ડાયરીમાં બહુર ખબર કાપવાના ભાવ નીચે
મુજબ છે:

એક પાનું પા. ૧-૦-૦ : અરબ પાનું પા. ૦-૧૦-૬

બહુર ખબર તથા તેને લખતા વધુ ખુલાસા માટે નીચેના સરનામે લખો :
મેનેજર, ઇન્ડિયન માર્કેટ પ્રીટીમ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

NORMAJCY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KULS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY,
KULS RIVER STATION'

ચેતવણી
ચેતવણી તે શું? વાંચશો તે.
ફરજી થશે અને નહીં વાંચશો તે
પસ્તાશો.
ઈન્ડિયાથી આવતા ફોટોગ્રાફો પોતાનો
બર્થ્થ સાથે વાંચી નહીં સોમવળી હોય તે.
પી. બો. બોક્સ ૪૦૧, પી. ડી. જેટને રૂ.
નામે લખો, બધાં ફોટો વાળવાની સહાય
કરી આપવામાં આવે છે. આથી બનવાના
માન્યોની ફાઉન્ડેશનમાંથી ફક્ત વધારે,
ખુલાસા મળે પરચુરસ કરો.
બી. માર્કેટ : પટેલ, બોક્સ ૪૦૧, ટેલિગ્રાફ.

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE
South African Indian Problem
HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 7d. each
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

અસમાની અરબી
કિંમત : પેની ૧
કમાલ અરબ : અરબી પેની
શ્રી ઇન્ડિયન માર્કેટ પ્રીટીમ પ્રેસ
ફીનીક્સ, નાતાલ.

THE UNION TIN FACTORY

સાઉથ આફ્રિકા ખાતે જુદા અને સરવુ ખાતુ. અમે આપણા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની ભણ માટે ખબર આપીએ છીએ કે આપણા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટ્રેસ (ટેબીન તથા કાફર ખરના લાખકની) તથા દરેક રકમના ચાલુએ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ઇંગ્લેન્ડની પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાવી તકવાર થાય છે. બહાર મામના ઓરડા પર પુરવુ ખ્યાન હજુ સારી પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાશા માટે દરેક જમાના વેપારીની દુકાને આપણે માલ જોશો, યા રખરમાં આવી ખાત્રી કરશો. પાછ સ લીસ્ટ માટે લખો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street. DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Mindaar Street, Newtown

INDIAN AFRICAN LINE

FOR CALCUTTA VIA COLOMBO

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
રેસ બનારાઓને

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
ખુશ ખબર

S. S. "SALAMIS" 4808 TONS

૧૭ ટન સેલેક્ટા પહેલવેલો. દીક્ષિત સસ્તી.

સ્ટોમર સલામીસ ટન ૪૫૦૮

તા. ૨૦ જાન્યુઆરી મેલબોર્ન થઈ ઇન્ડિયા માટે ઉપડી જશે.

રેસ બનારાઓને તેમજ આસ કરીને બાબતમાં સહીત બનારાઓને મદદ કરેલ તથા સેકન્ડ ક્લાસમાં તેમજ ટેક પેસેન્જરો સારું ફાલગ્યોમાં પછી સારી સવરક છે. રેશી બનારી છે. અને ઓરીસરો બધા તથા માથાજુ છે.

પાસેન્જરોને અરેથી ઇલકતા થઈ મદદરસ, યુનર્લ અથવા મુરત મદેની દીક્ષિત આપવામાં આવશે. ઇલકતા બંદરે ઉતરવાની બીજકુલ તકલીફ નથી. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે. આ સ્ટીમર વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ વાળો છે તેથી બરદરીયે સદેસો બલાવી સકાય છે

જુદા સ્વર. વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ.

રખરમે સીધી કલકત્તા અનેવાલી સ્ટીમર.

સ્ટી. "સલામીસ." ૪૫૦૮ ટન. તા. ૨૦મી ઓગસ્ટના આશરે.

ડીવાલ બાલવેની ફા.,
De Waal Balwe
Field Street, DURBAN.

અને
ઈ. એમ. પારેખ,
૭૬-૭૮ કમરશીયલ રોડ, ડરબન.
Tele. Add. 'PARUK,' DURBAN

Store for Sale

This Store is in Howick, doing a good Native and Indian trade; Stock about £350; Malt Licence.

Apply: P.O. Box 914, Durban

હોવિકમાં દુકાન વેચવાની છે.

હીંદી અને નેદીયો સાથે આ દુકાન સારી વેપાર કરે છે. રોક આશરે પા. ૩૫૦, માલ લાખસે-જ છે.

લખો: મોલસ ૬૧૪, ડરબન.

ફ્રુટ અને વેજીટેબલ

દરેક ભવતુ ફ્રુટ અને વેજીટેબલ સીકાપલ સાવથી ખરીદ કરી રીફરેરી સાઉથ આફ્રિકાના કોઈ પણ જાનમાં, ઓરડા મળવેથી સફાઈદાર પેકીંગ સાથે તરત મોકલી આપવા માં આવે. ઓરડા મોકલી ખાત્રી રા.

Best Fruit and Vegetable—good packing Cash with Order.

Write:—LALA BABHAI, Fruitreef, P.O. Box 96, 156 Victoria St., DURBAN
લાલા બાબઈ, પી.ઓ. બોક્ષ ૯૬, ડરબન.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

Indian Education Institute

To Provide Higher Education for Indian Youths

The above Institute will be re-opened on the 1st August. For further particulars apply to the Hon. Secty. 133 Grey Street, Durban.

હીંદી વિદ્યાર્થીઓને માટે હિંદો કેળવણીની નીશાળ

આ નિશાળ ફરીથી તા. ૧લી ઓગસ્ટના રોજ ઉઘડશે. વધુ વિગત માટે બાન. સેક્રેટરીને ડરબન, ૧૩૩ ગ્રે સ્ટ્રીટને સરનામે લખો:

પુસ્તક ૧૦૩૧.

ફીનીક્સ, સનિવાર, તારીખ ૩ જાન્યુઆરી ૧૯૧૨.

248 39.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૪ છ આગસ્ટથી, તા. ૬
આગસ્ટ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

की—द्वितीय अषाढ वही प थी द्वितीय
अषाढ वह ११ सुषी, संवत् १८६८

सुसंस्मान-ता=१५ साप्ताहिकी ता. २५
साप्ताहिक सुधी १३३० बीजरी.

वा.र.	अ. ता.	ही. ती.थी.	अ. ता.	पा. र.	सु.ये.क. म.	सु.म.सि.त.
					क. मी. क. मी.	
अ.नी.	३	५६	५	१६	२६	५२६
र.वी.	४	"	६	२०	२७	५२६
सो.म.	५	"	७	२१	२८	५२७
मं.म.ण.	६	"	८	२२	२९	५२८
सु.ध.	७	"	९	२३	३०	५२९
अ.र.	८	"	१०	२४	३१	५३०
सु.क.	९	"	११	२५	३२	५३१

Abstract

જીવમીટલ સોંપેલની વચ્ચા... ૪૫૭
કાચસિદ્ધિ અને સાધનનો સંબંધ ... ૪૫૭
એકાન્તવચ્ચ અવસ્થા... ... ૪૫૮
એકિઆદીક રજરજરારની વરણ... ૪૫૮
એન્ડી-એન્ડીઆદીક કનવેન્સની વચ્ચા ૪૫૯
વારમવાચ્ચ ખાતેની અવકાશ સંબંધી ૪૫૯
હેરીરમીચને એન્ડીઆદીકનો ઉર ... ૪૫૯
મી. પોલાની લાંબ ૪૬૦
એક બાહ્ય ત્રીશ્રીકમાં કેમ ફાટી ... ૪૬૧
એન્ડ. મી. ગામલેની વારીક ૪૬૧
નાવાલમાં ઈમીએલની જાદાવારી ... ૪૬૨
ઉચ્ચનમાં ઈમીએલની અવકાશનો

ભલ્લે	૪૬૨
મારી મુસાફરીની નોંધ	૪૬૩
દેનેડાના હાઈલીની હાલમારીઓ	૪૬૪
અવરમેંટ કેબેજમાંથી નોંધો	૪૬૫
દિવાલો-પુરખી લકાઈ	૪૬૬
પુરખીમાં અસાંતિ	૪૬૭
પરજુરજુ	૪૬૮
સ્ટીમરોની આગળ	૪૬૯
અરમાથની જેવાળ	૪૭૦
લોકમાન્ય તિલકના વિચારો	૪૭૧
પુનામાં યો. તિલકના ધરની મુલાકાત	૪૭૨
હાંદુસ્તાનના ખજાનો	૪૭૩
શુભ કાંઈથી વિષે	૪૭૪
અંગબારમાં નાવાલના હાલમાં	૪૭૫
બલ્લે માળ	૪૭૬

દું દિઅન એપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૩૦ જાન્યુ ૧૯૧૨

જરમોરટન લોકેશનની ચરચા

જરમીરદનમાં નવા બોદેશનની મેલું
નાખવાની જગ્યાને ડો. મેકનેબે તેના ખરા
રૂપમાં વરણવી હતી તે જરમીરદન મ્યુની
સીપાલીટીને મુળરૂપ ધણ પડ્યું હતું. એ
રીપોરદનો ઇનકાર ન થાય ત્યાં સુધી તે
હીદીઓને ત્યાં જવા કહી શકે નહીં.
તેથી ડો. મેકનેબના રીપોરદને ધોષ
નાખવા સાર તેણે ડો. આરનોલ્ડનો
રીપોરદ બહાર પાડ્યો છે. તેની મતલબ
એવી છે કે એ આખી જગ્યા ડો. મેકનેબે વખો
ડી છે તેટલી ખરાબ નથી, ને જે જગ્યા
તેવી ખરાબ છે તે હાલ ત્રાપરવાની નથી.
બાવા રીપોરદ વડે ડો. મેકનેબના રીપો
રદને પાછો પાડવાનો તેના ઇરાદો છે,
પણ હકીકતમાં તેમ ન થવું જોઈએ.
એ જગ્યા ડો. મેકનેબે વરણવી તેટલી
ખરાબ ન હોય તેથી કંઈ તે ખરાબ છે
તે હકીકત મટી શકતી નથી. એ જગ્યા
મેલું નાખવાના ઠેકાણા તરીકે વપરાએલી
એ વાતની તો ડો. આરનોલ્ડથી પણ ના
પાડી શકાઈ નથી. એક વખત મેલું
નાખવા વપરાએલી છે એવીજ જગ્યા
હીદીના રહેઠાણ વારતે સામાટે પસંદ
કરવામાં આવે છે તે હીદીઓથી બીઠકબ
સમજી ન શકાય એવી વાત છે. તેના
અરથ એક હોષ રહે છે. તે એ કે હીદી
ઓને ઢેહ બથવા પરીઆની પેટે મથુવા
બને ઢેહવાડે રાખવા એમ જરમીરદનની
મ્યુનીસીપાલીટી ઇચ્છતી હોવી જોઈએ.
તો તેવી તેની ઇચ્છા હોય તો બસે હોય.
હીદીઓ કહી એવી જગ્યા પર રહેવા જશે
નહીં, અને મ્યુનીસીપાલીટીની એ ભુરી
મુરદ જર આવશે નહીં. આ મુદ્દામાં
હીદીઓ વસે છે તે હીદીનું નામ સળ
વવા, અને આ મુદ્દકના ઢેહ બથવા
પરીઆ બનવા માટે નહીંજ, જરમીરદન
ના બધા હીદીઓએ આ વાત સંપૂરણ
રીતે સહાઈ રાખવાની જરૂર છે.

कार्यसिद्धि अने साधनने।
संग्रहे

અમે હમેશાં કહેતા આવ્યા છીએ કે કાર્ય સાધના કરવામાં ઉમદા હેતુ હોય તેટલું જ બસ નથી. શુભ ફળની પ્રાપ્તિ માટે સાધન પણ સિમદા હોવાં જોઈએ. નહીં તો જે ફળ નીપજે તે જોઈએ તેવું સારું હોય નહીં. અને કેટલીક વાર તો ખુરંજ હોય. આ વાત અમે હોંદની રાજકીય સિન્નતિના તરફવાર પ્રયાસો સંબંધમાં કહેલી હતી તે વાંચનારને યાદ આવશે. જેઓ હોંદનો વિદ્ય કથિઆરો અથવા ખુતામરકીથી કરવા માગે છે તે યો ભુલી જાય છે કે તેમ બળાટકારે દેશાદ્ય આપજ નહીં, પણ કહી ચા્ય તો તેને ટકાવી રાખવા તે તે સાધનો કાયમ રાખવાં જોઈએ. એટલે આજળ વધી કહીએ તો લશ્કર વડે હોંદની સ્વતંત્રતા મેળવવામાં આવે તો તે સ્વતંત્રતાનો ઉપયોગ લોકો નહીં કરે, પણ લશ્કરજ કરશે. ખીજી રીતે કહીએ તો દેશના રાજકારણારપર લશ્કરી ખાતાનો કાબુ થશે, નહીં કે પ્રજા વરજનો. આ વાત ની સાબીતી યીનમાં હાલ જે બની રહી છે તેથી મળી આવે છે.

તા. ૧૮ જુને પેર્સીબેરી રટરના ખબર
પત્રીએ ત્રીએ મુબબ કહેશે મોહમ્મદ
હતો :—

“ચીનાઈ મુખ્ય પ્રધાન ટાંજોવા
ચેફાંજી નાશીને ટીન્ટસીન મળેલ છે.
તેને ખોલાવવા પ્રેસીડન્ટ માન સી કમિ
ને વખત પોતાના સેક્રટરીને મોકલેલ,
પણ તે ખાંધે ફરવા ના પાડે છે, ને
પોતાના હોહાણું રાજનામું બાપવા
કહે છે. પ્રધાનમંડળે પરરાજના નાણા
વડીઓને વિનંતિ કરી છે, બંને
ધાંધિલ કરી રહેલ બરકરને કાલ
પાડવા ૩૦ લાખ રાબની રકમ ચીનાઈ
રાજને ધીરવા માગણી કરી છે.”

હાલની ચીનાઈ સરકારની મુશીબતના
વરણનનો ઉપરનાથી ખ્યાલ માનજ મળે
છે. છતાં જે તેમાં ખાસ જાણવા લાયક
છે તે તેની મુશીબતનું કારણ જતાવાનું
છે તે છે. “ધાંધલ ફરી રહેલ ભલભલ

ને શાંત પાડવાની" મુજબજીમાં આનાક સરકાર અને આનાક પ્રધાન હાલમાં જોઈએ છે, અને દુનિયાના માણસોની ની તેને જોડીવાળા આવી પડી છે. એટલે મોટી મોટી છોતો મેળવીને ચીન તેના સહેનસાહના કાણમાંથી હવે તેના મારા સરકારના કાણમાં ગયું છે. અને બીજું એ કે આખી પ્રજાની સ્વતંત્રતા મેળવવાના નામ તમે તે આખી દુનિયાનાં રાજ્યોનું મરજી જન્યું છે. આ તેજી કારણ સાધનામાં વાપરેલ જુરા સાધનું રજા છે. હાંદીઓએ હાંદી ઉન્નતિમાં વાપરવાની સાધનો સંબંધમાં આ થી પડે છેવાનો છે.

જોડાન્સખરમ

(આમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

જોન. મી. જોખલે

જોન. મી. જોખલે તરફથી કેબલ મળ્યો છે કે તેઓ સાહેબ તા. ૫ મી અક્ટોબરે દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડશે, એટલે તેઓ તા. ૨૨ મી અક્ટોબરે કેપ ટાઉન આવી પહોંચશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાનાં જે સહેરો જોન. મી. જોખલેની મુલાકાત મેળવવા આહતા હોય તે સહેરનાં મંડળોએ બિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશનના સેક્રેટરીને (પી. એ. બોક્સ ૬૫૨૨, જોહાન્સબર્ગ) લખવું, એટલું માત્ર સખવાલું છે કે મી. જોખલે દક્ષિણ આફ્રિકામાં લાંબો વખત રોકાઈ રહે તેમ નથી, અને તેથી તેમની મુલાકાત કરવા પ્રયત્ન હોય એવાં મંડળો વાળાં ફરેક મામની મુલાકાત લેવાનું તેમને વારંવાર અસંભવિત થશે. આપણી વચ્ચે ટુંકી મુદત તેઓ સાહેબ રહેશે તે હરમાન ખાસ અમલનાં યહેરોનીજ મુલાકાત ભઈ સકશે; અને તે સંબંધમાં જે જોડાણ હાલ થશે તે કામચલાઉ મળ્યોએ અને મી. જોખલેની તે માટે મંજૂરી લેવાશે.

લોરડ એપીલની કમીટી

મી. સોરાબજી વિશ્વાયત માટે જોહાન્સબર્ગથી ઉપડતા પહેલાં મી. સોડાની સાથે પ્રીમીયરને સોરડ એપીલવાળી કમીટી માટે ઉપસમજ કરવા ગયા હતા. તેમને તે કામમાં મેસરસ મલ્લિકાજી દેસાઈ, હાજી હમીદ, બચ્ચ, જોસી, મોપાળ માધુ, પટીઆથી વિરેરેએ મદદ કરી

હતી. ઉપસમજમાં પા. ૬૬-૪-૦ થયા હતા.

મી. ચેટ્ટીયારને માન

મી. ચેટ્ટીયારના માનમાં એક મોટા ખાણનો જલસો સુરવારે (તા. ૧ થી ૩) ચનાર છે.

એશીઆટીક રજીસ્ટ્રારનો વરતણુક

તેની સાથે ચાલેલો પત્રવહેવાર

તા. ૧૩ મી જુલાઈએ એશીઆટીક રજીસ્ટ્રાર મી. ચમનીએ મી. અધીપર નીચે મુજબ લખાણ મોકલ્યું હતું :-

"તા. ૧૧ મી એ મારી તમારી વચ્ચે થયેલી મુલાકાત સંબંધમાં જણાવવાનું કે મારી એશીસની બહાર ઉભા રહેતાં હાંદીઓને જે અગવડ પડે છે, અને તે વિષે તેઓની ટુંકા માગણી છે તે મને લખીતવાર જણાવશે તે હું તમારો આભારી થઈશ."

જવાબમાં તા. ૨૨ મી જુલાઈએ મી. માધીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો :-

"તમારા તા. ૧૩ મીના કાગળની માન પુરવઠા પહોંચ રીકાર્ડ હું. જવાબમાં જણાવવાનું કે તમારી એશીસની બહાર હાંદીઓને વાઠ જોતા ઉભા રહેવું પડે છે તેમાં બહુ અગવડતા જોવાયેલી પડે છે. તમે જાણો છો કે પશુને લાંબો વખત વાઠ જોવી પડે છે. અને તેથી બીજું કંઈ નહીં તો, રસ્તામાં લાંબો વખત સુધી વાઠ જોતા ઉભા રહેવાથી બહુ યાક લાગે; અને જેઓને આ પ્રમાણે ઉભા રહેવું પડ્યું છે તેમણે વારંવાર ચાકની દરિયાઈ પથ બિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશન આગળ કરી છે. વળી તેમને તાપ, પવન કે વરસાદમાંથી પણ રક્ષણ મળતું નથી. અને જ્યારે તેઓ કેટલાક ને એક સાથે કામ પડ્યું હોય ત્યારે તેમણે ક્યાં ઉભા રહેવું તેની તેમને ખબર પડી સકતી નથી; કેમકે પગથી પર અથવા રસ્તા ઉપર જ્યાં ઉભા રહે ત્યાં રસ્તે ચાલનારને આડે આવ્યા વગર રહે નહીં. મારો નમ્ર મત છે કે બીજી ફરેક જાહેર એશીસમાં બને છે તેમ તમારી એશીસમાં પણ લોકોના એક જામ તરીકે હાંદીઓને પણ એકસરખી સમવડતા મળવી જોઈએ."

ઉપરના લખાણ સંબંધમાં તા. ૨૬

મીએ મી. ચમનીએ નીચે મુજબ જવાબ મોકલ્યો હતો :-

"તમારા તા. ૨૨ મીના કાગળ સંબંધમાં માનપુરવઠા જણાવવાનું કે તે બાબ તમારું વધુ તપાસ કરવામાં આવી છે, અને હું કહેવાને દિલગીર છું કે મારી એશીસે જે એશીઆટીક આવે છે તેમને વારંવાર જમાની કંઈ ખાસ સમવડતા નથી, તેમ તેવી ખાસ સમવડતા હાલ કરી શકવા માટે ભ્રમણ પાછા પથ દાખલ નથી.

તમારા લખાણના ઉલ્લા વાક્ય સંબંધમાં જણાવવાનું કે મારા તથા બીજા લોકોને કામ પડ્યું હોય એવી વધી એશીસો છે કે જ્યાં ખાસ સમવડતા નથી પુરી પાડવામાં આવતી એમ મને માલુમ પડ્યું છે.

આવો જવાબ આપવો પડે છે તે માટે હું દિલગીર છું."

તા. ૨૬ મી જુલાઈએ ઉપરના મી. માધીએ નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો છે:-

"તમારા તા. ૨૬ મીના કાગળની માનપુરવઠા પહોંચ ફીકાર્ડ હું. મારા નમ્ર મત પ્રમાણે એક જાહેર એશીસમાં રીતસરની જમાની સમવડતાની લોકોને એક કામ માગણી કરે તેનો, પાછો નથી એવો જવાબ એક મોટી સરકાર વાળી સકતી નથી.

મને બીક લાગે છે કે મારા કાગળનો ઉવડનો કામ સમજાયો નથી. બીજી જાહેર એશીસમાં લોકો માટે કંઈ ખાસ, એટલે અસાધારણ સમવડતા છે એવું કહેવા હું માગતો નહોતો. મેં એમ કહ્યું હતું, અને તે હવે પણ કહ્યું છે, કે બીજી જાહેર એશીસમાં હમેશાં પુરતી સમવડતા હોય છે. તમારી એશીસ સંબંધમાં બને છે તેમ લોકોને પગથી અથવા જાહેર રસ્તા ઉપર વાઠ જોતા ઉભા રહેવાની દરજ પાતી હોય એવી કંઈ એશીસ હું નથી જાણતો."

મી. સોરાબજી પદાઈન પહોંચ્યા તે વખતે તેમને લેવા માટે મી. ગુલ ડો. ગુલ તથા મી. આદમ હાજી ગુલ મહમદ, મી. મંચેરજી, મી. મલિકાલ કાકતર, મી. જોસી, મી. હગનલાલ ઘીરાળો વિગેરે ગ્રહરથો રેલવેપર હાજર થયા હતા. મી. સોરાબજી જણાવે છે કે મી. ગુલ મીસીસ ગુલ અને ડો. ગુલે તેમના કેપટાઈનતા હક વસવાઈ રર જ્યાં આવી ગરકાઈ કરી હતી.

એન્ડો એશીઆટીક કનવેન્શન ની ચરચા

જરમીસ્ટનની એન્જેના વિચારો

હેરીસ્મીયને એશીઆટીકનો હર

ટાઉન કાઉન્સિલમાં ચરચા

હેરીસ્મીયની ટાઉન કાઉન્સિલની એન્ડો સભામાં ટાઉન ક્લારકે જાહેર કર્યું હતું કે કમિટીની સુચનાથી ફી રેટેડ તરફના સુનિયન પાર્લિમેન્ટના સભાસદ મી. ફ્રીયા રહેને કામળ લખવામાં આવ્યો હતો, અને ફ્રીસ્ટેટમાં એશીઆટીકને આવવા દેવા સામે પાર્લિમેન્ટમાં તેમણે લીધેલી લડત માટે તેમનો આભાર માનવામાં આવ્યો હતો. મી. ફ્રીયારે જવાબમાં જાહેર મીટિંગે લરી પોતાની લડતને ટેકા આપવા જણાવ્યું હતું એ વાત પણ ટાઉન ક્લારકે રજુ કરી હતી.

આ સંબંધમાં ચર્ચા કરતાં જુદા જુદા સભાસદોએ એશીઆટીકનો બહુ ભય જણાવ્યો હતો અને કેળવણીના ભેદને આવવા દેવાનો હક આગી એશીઆટીક આંજળી પકડી પેન્સિ કરવાનો પ્રસારો રાખે છે એવી દહેશત બતાવવામાં આવી. એવરે જણાવ્યું કે ખરી હકીકત સમજાવવા વિના કંઈ કરવું તે વાજબી વધી અને હકીકતમાં એશીઆટીકને ફ્રીસ્ટેટમાં કામળ થવાનું પહેલાં કરતાં હાલના કામદારી વધારે મુશ્કેલીભર્યું છે એમ સમજાવ્યું. મી. બોરનમેને જણાવ્યું કે એક વખત એશીઆટીકને કામળ કરવાનો જરા પણ હક અપાયો, તો પછી તે ક્યાં અટકશે તે સમજવું મુશ્કેલ છે, વગેરે.

ઉંચટ એન્જેના એફ કોમરસ સાથે આ સભાસ પર મસલત ચલાવવા એક કમિટી નીમણ હતી.

ફુકાળ ફંડ

પા. સી. પે.

૪૧૩ ૧૬ ૨ અંગ્રેજી સ્પીકરશિલા નીચેની તપસીય પ્રમાણે પા. ૧-૦-૦ ની રકમ એકામ્પટાઉનથી મી. મહમદ હસિમાલ મારફત મળી છે.

૦ ૧૦	૦ એન. એસ. સામી
૦ ૫	૦ એસ. એસ. પેશી
૦ ૨	૬ ફુકાળ ભાગ
૦ ૨	૬ એક હોલ

૪૧૪ ૧૧ ૬

સ્કોમરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

સોમલી—તા. ૧૧ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

કેનકલર—તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બરિદીયા ઉડિયા લાઇન]

પુરનીઆ—તા. ૮ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડિરેક્ટ લાઇન]

અમસીઆ—તા. ૬ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમનેની—તા. ૧૪ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમલામી—તા. ૧૫ મી આગસ્ટે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમદુલી—તા. ૨૬ મી જુલાઈએ કલકત્તા પહોંચી હતી.

અમદુલી—તા. ૧ થી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમરવોદી—કોલ્કો અને ડેલાઓઆએ થઈને નાતાલ આવવા માટે તા. ૨૬ મી જુલાઈએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

[ઈન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

સલામીસ—તા. ૧૧ મી જુલાઈએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

ડીમેરીક—આગસ્ટ બેસતાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

કાદંગા—આજકાલ કલકત્તા જવા ઉપડવાની હતી.

હોલિસ્ટાનની ટપાલ

તા. ૬ મી આગસ્ટે અમસીઆમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૬ આગસ્ટે પુરનીઆમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૮ મી આગસ્ટે પુરનીઆમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મી આગસ્ટે પ્રેસીડેન્ટમાં આવવા વધી છે.

તા. ૧૧ મી આગસ્ટે પ્રેસીડેન્ટમાં જવા બંધ થવા વધી છે.

તા. ૧૪ મી આગસ્ટે અમનેનીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૦ મી આગસ્ટના અરસામાં અમદુલીમાં આવવા વધી છે.

વોરમથસ ખાતેની અમવડ સંબંધો

સરકારનો જવાબ

વોરમથસ ખાતે હોલિ આરતોને નહાવા માટે ગેટરજી ન હોવા સંબંધી શ્રી. ઇ. એસોસીએશનના લખાણના જવાબમાં જમીનખાતાના પ્રધાનના સેક્રેટરીએ નીચે મુજબ કામળ લખ્યો છે:—

“ વોરમથસ ખાતેની સમવડતા સંબંધમાં મુશ્કેલીખાતાપર લખેલો તમારો કામળ આ ખાતાપર મોકલવામાં આવ્યો છે. જવાબમાં લખવાનું કે ખાતેસના કારોબાર સંબંધી બીજા બાળતોની સાથે તમી લખેલી બાળત ઉપર ખાત આપવામાં આવે છે.”

મી. પોલાકનો લડત

હિંદી સરકાર પર વધુ જખાણ

વેપારી લાઇસેન્સ સંબંધમાં

તા. ૭મી મેએ મી. પોલાકે હિંદી સરકાર પર નીચેનું જખાણ મોકલ્યું હતું:—

“આ સાથે તા. ૩૦ મી મારચના ‘ઇડિઅન ઓપીનિયન’ ની એક કાપલી મોકલું છું. તે ઉપરથી જણાશે કે યુનિયનના તીવ્રેરી ખાતાના પ્રધાન મી. હલે એવું બહેર કરેલું છે કે વેપારી લાઇસેન્સ સંબંધમાં શું કરવું તેની સત્તા જુદા જુદા પ્રતિના સત્તાવાળાને આપવામાં આવશે.

(૨) ઉપર જે સત્તાની વાત કરી તે સંબંધી વિશેષ હકીકત એ છે કે ૧૯૧૧ ના એપ્રિલમાં નાતાલની પ્રતિક કાઉન્સિલમાં મી. જી. એચ. હ્યુલેટ નામના મેંબરે એક ઠરાવ રજૂ કર્યો હતો. તેમાં આવી સત્તા પ્રતિક સત્તાવાળાઓને મળવાની મામળી કરવામાં આવી હતી. મી. હ્યુલેટે કહ્યું હતું કે તેની દરખાસ્ત તે હિંદી સરકારે નાતાલને મજબૂર આપવાનું બંધ કર્યું છે તે પગલાંના જવાબરૂ છે. તેણે પોતાના બાંધજીમાં જણાવ્યું હતું કે “આ ઠરાવની દરખાસ્ત લાવવામાં મારો હેતુ એ છે કે લોકોના પ્રતિનિધિઓને આ માન્યતામાં શું મત છે તે જણવું. આ ઠરાવમાં માગેલી સત્તાને હેતુ એ છે કે નાતાલમાં ફોર્મ વેપાર કરવા દેવો અને ફોર્મ ન કરવા દેવો તે કહેવાની સત્તા નાતાલની પ્રતિક કાઉન્સિલને હોવી જોઈએ. એક જાતના વેપારીઓ ગોરા વેપારીઓ પર એક જાતનો દુમલો કરતા હોવાથી ૧૯૦૮ માં નાતાલમાં એક કાયદો થયો હતો, જેમાં એવું બહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે એશિયાટીક વેપારીઓને વધુ એશિયાટીક લાઇસેન્સ ન આપવાનો અમલ હવે આવી જાયો છે. આ કાયદો ૧૯૦૮ના પાર્લામેન્ટે અટકાયો હતો એ વાતની મને ખબર છે, છતાં તેટલા સાર નાતાલે પોતાનું રક્ષણ કરવાની કોશીશ ન કરવી એવું બનશે નહીં.” મી. હ્યુલેટની પછી બોલનારા હરેક મેંબરે હિંદીના લાઇસેન્સ જુદામુદી પગલી લેવા નથી એવો દેખાવ કર્યો, છતાં તેમણે બધાએ કહ્યું હતું કે હિંદી વેપારી તે આપ બરાબર છે, અને તેમના અનમાં આવી મદાવત છતાં, જે માગેલી સત્તા આપ

વામાં આવે તે તેનો ઇન્સાફથી અમલ કરશે એવા વિચારથી મેંબરોએ ઉપલા ઠરાવને એકમતે રોકા આપી પાસ કર્યો.

(૩) મી. હ્યુલેટ જે કાયદાની વાત કરી તે જે બીજા સંબંધી છે. તેમાંના એક બીજામાં ૧૯૦૮ ના ડિસેમ્બર પછી એશિયાટીકને વેપારી લાઇસેન્સ આપવાની બંધી કરી હતી, અને બીજા બીજામાં ૧૯૦૮ ના ડિસેમ્બર પછી ચાલુ લાઇસેન્સોને રદ કરવાનાં હતાં. આ બંને બીજા નાતાલ પાર્લામેન્ટમાંથી પાસ થયેલાં અને ના. ચહેનશાહની મંજૂરી મારે રાખવામાં આવ્યાં. પણ કાઉન્સિલ ખાતાના પ્રધાને તેને મંજૂરી આપવાની લાજા મજબૂત કરી નહીં અને તેથી તે ના મંજૂર થયાં.

(૪) તા. ૨૭ મી એપ્રિલ ૧૯૧૧ ના રોજ મી. હ્યુલેટના ઠરાવ પર વિચાર કરવા નાતાલ ઇડિઅન કોંગ્રેસની એક મીટીંગ મળી હતી, તેમાં નીચેના ઠરાવ યુનિયન સરકાર ઉપર મોકલવાને સર્વાનુમતે પાસ થયા હતા:—

“નાતાલ પ્રેવીન્ટીવ કાઉન્સિલે જે ઠરાવ સ્વીકાર્યો છે તેની સામે નાતાલ ઇડિઅન કોંગ્રેસ માનપુરવક પણ મજબૂત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે, કાઉન્સિલનો એ ઠરાવ નીચે મુજબ છે:—

“આ પ્રાંતમાં બધા વેપારી લાઇસેન્સ આપવા કે ન આપવા માટેના કાયદા પાસ કરવાની સત્તા આ પ્રેવીન્ટીવ કાઉન્સિલને મળે એવો કાયદો યુનિયન પાર્લામેન્ટમાં ઘડવાને સાઉથ આફ્રિકા એક્ટની ૮૭ મી કલમની રૂએ, આ કાઉન્સિલ યુનિયન પાર્લામેન્ટને જલ્લામથ્ય કરે છે.”

મજબૂર ઠરાવ ઉપરની ચર્ચા દરમિયાન જે બાંધજી થયાં હતાં તે ઉપરથી કોંગ્રેસની ખાતરી થઈ છે કે જે કાયદો નાતાલની હિંદી કોમના સ્થાપો હકને તોડી પાડવાનું કામ કરશે; પ્રેવીન્ટીવ કાઉન્સિલ રંગવેશની અસર તળે હોવાથી માગેલી સત્તા મેળવવાને મોઝ પશુ નથી.

“૧૯૦૮ ના સાઉથ આફ્રિકા એક્ટની ૧૮૭ મી કલમમાં ખાસ કહ્યું છે કે “આખા યુનિયનમાં નેટીવ અફેરસ અને એશિયાટીકોની ખાસ અથવા તથાવત ભરેલી રીતે લાગુ પડતી બાબતોનો વહીવટ નામદાર ગવર્નર જનરલના હાથમાં રહેશે.” આમ એ કલમ હિંદીના લાજો સાચવવા સાર ખાસ રાખવામાં આવી છે એ તરફ કોંગ્રેસ યુનિયન સરકારનું માનપુરવક ખાન બેચે છે.

“આ પ્રાંતમાં વેપારી લાઇસેન્સ આપવા કે અટકાવવાની બાબત “એશિયાટીકને પાસ લાગુ પડતી બાબત” છે એવો કોંગ્રેસનો મત છે. એટલા સાર નાતાલ પ્રેવીન્ટીવ કાઉન્સિલના મજબૂર ઠરાવને અમલમાં નહીં આવવા દેવો એમ કોંગ્રેસ યુનિયન સરકારને માનપુરવક અરજ કરે છે.”

(૫) હું વિચારવાને હોમત કરું છું કે ઉપરની બીજી કલમમાં જણાવેલો ઠરાવ નાતાલના હિંદી વેપારી સામે વાપરવા માટે છે તે પ્રતિક કાઉન્સિલમાં ચાલેલી ડિબેટથી સાવ સ્પષ્ટ થાય છે.

(૬) એવીજ એક બીજી એન્ટી-ઇડિઅન કીલમાલ આ સાથ પોર્ટ ઇલીઝાબેથની મ્યુનિસિપાલિટીની આગેવાની તળે કેપમાં ઉભી કરવામાં આવી હતી.

(૭) કીનશાના પ્રતિના જેવા લાઇસેન્સ સંબંધી કાયદાઓ ટ્રાંસવાલમાં લામલ કરવાને કેટલોક વખત થયાં તબવીજ થયેલી છે.

(૮) આ સવલ અહીં કેવો અપકર થઈ પડેલ છે તેથી હિંદી સરકાર વાંકે માર હોવાથી મારે હિંદી સરકારને માફ દેવાની બાંધેજ જરૂર છે કે જે પ્રતિના હાલના લાઇસેન્સ કાયદાથી હિંદી કોમ પર રોજ રોજ ભારે હાડમારી મુજરે છે. મજબૂર કાયદાઓ દેખાવમાં સરવને એક સરખી રીતે લાગુ પડે છે, પણ હકીકતમાં ગોરા વેપારીઓને રાજી કરવા સાર હિંદી વેપારીઓને નાહ કરવા માટે તે કામે લગાય છે.

(૯) હાલ ટ્રાંસવાલના હિંદી પોતાનાં રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ બતાવવાથી અને લાઇસેન્સ શી ભરવાથી વેપારી લાઇસેન્સ મેળવી શકે છે. જે આ પ્રાંતમાં તેના પાડોશી પ્રાંતના જેવો લાઇસેન્સ કાયદો થાય તો ભાંના હિંદીઓની સ્થિતિ, જે હાલજ કફોડી છે તે વધારે કફોડી થશે.

(૧૦) કદાચ એવી કલ્પ કરવામાં આવશે કે કરવા પારેલો કાયદો સામાન્ય રીતે લાગુ પડે એવા શબ્દોમાં સ્વાએલો હોવાથી, અને એક વિભાગને લાગુ પડે એવો એક તેમાં ન પડાએલ હોવાથી, તેને અટકાવવાનું સાઉથ આફ્રિકા એક્ટની ૧૮૭ કલમ થી બની શકતું નથી. પણ આવી તરેહની ગુચવણોના પ્રસંગે વાપરવા તે કલમ ઘડાયેલી છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં લાઇસેન્સ સંબંધી હાડમારી ઓના છતીદાસથી વડી સરકાર સારી રીતે વાંકેમાર છે. તેને ખબર પડી મજ હોવી જોઈએ કે હાલ કરવા પારેલો કાયદો

ગોરા વેપારીની બાબતમાં નકામો પડ્યો રહેશે, અને એકલા એકીઆડીઠ વેપારીની બાબતમાં તે ખાસ લાભ પાડવામાં આવશે. આવા કારણોસર આવા કાયદા જોની સત્તા મરનન-જનરલના હાથમાં આવવા બીજી રીતે કહીએ તો, મુનિયન પાર્લામેન્ટના હાથમાં રાખવામાં આવી છે; અને પ્રતિષ્ઠિત કાઉન્સિલના વિચારો સાકારી હોવાથી તથા તેઓ રાજકીય અને વેપારી દરિયાઈની અસર તળે હોવાથી તેમના હાથમાંથી એ સત્તા લઇ લેવામાં આવી છે.

(૧૧) આ સ્થિતિને લીધે હું હોદી સરકારને સૂચવવા હિંમત કરું છું કે મંજૂર રીતે જોખમમાં આવી પડેલા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓના લાભના રક્ષણની ખાતર હોદી સરકારે વહી સર કરાવે અને મુનિયન સરકાર ને તોડીસ આપાવવી કે જે કાયદા વિષે કહેવામાં આવ્યું એવો કાયદો થશે તો વહી સરકાર તેને મંજૂરી નહીં આપે, અને જે કહી તે પાસ થાયજ તે તેને ના. શહેનશાહની મંજૂરી માટે રાખવો."

હોદી સરકારના સેક્રટરીએ જવાબમાં લખાણની પહેલ સ્વીકારતાં જણાવ્યું છે કે હોદી સરકાર પાસે વિચારમાં લેવાને લખાણને રજુ કરવામાં આવશે.

એક બાઈ મોરમીટમાં કેમ ફસાઈ

ભરતી કરનારાનાં કાળાં કામનો વધુ હાખલો

ગીરમીટીયાની ભરતી કરનારા એજન્ટોના પ્રવચનો એક બીજાને હાખલો તા. ૧ જુનના 'ટ્રીબ્યુન' પત્રમાં જોવામાં આવે છે. તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે બરહાનની પાસે રાધાનગર મામના એક આબહાર કાયરુ કુટુંબની રાધારાણી નામની કન્યાને કાલીપાટ ઉપર કાલીમાતા ના દરજન કરાવવા એ જોખમીતી ઓર તો કલકત્તા થઇ ગઇ, અને લાંબી તેને 'કુલી ડેપો' માં સેપી દેવામાં આવી. લાંબી તેણે છુટવાને ધણીએ દ્વારમાં પાયાં પછી છુટી થકાયું નહીં, અને અંતે બીજા કુલીઓ સાથે કુલીરમામના ચાના ખેતરો પર તેને મોકલી દેવામાં આવી. તેણીનાં સારાં બાળકે લાંબો મોરો મુખી લલો નીકડ્યો અને તેણે તેના આબરહાર દેખાવપરથી તાલુખી પામીને પુછપછ કરી. તે બાઈની વાત રાજીનાને તે બહુ ખેદ પામ્યો અને તુરત બહાર ભરત કરી તેના માખાપને લઈ તેને પહોંચતી કરી.

જોન. મી. ગોખલેનો તારીફ

સર જમસેદજી જીજીભાઈ આપજી

જોન. મી. ગોખલે વિશાલત બધા મારે મુજબથી વિદાય થયા તે વખતે તેમના માનમાં મુજબની રીપન કલમ તરફથી એક ખાણને જતસો થયો હતો. એ પ્રસંગે પ્રમુખ સર જમસેદજી જીજીભાઈ બેરોનેટ જોન. મી. ગોખલેના કામની નીચેના શબ્દોમાં તારીફ કરી હતી:—

આવે પ્રસંગે પ્રમુખપદ લેવામાં હું માન સમજું છું, અને તે માન તમે મને આપ્યું છે તે માટે હું તમારો આભાર માનું છું. સાહેબો, માણસ જાતને ઉન્નત બનાવે અને શોભા આપે એવા ચરિત્રથી બરપુર પાત્રનું વરણન કરવું સહેલ નથી, અને તેથી આપ મારી ખામીને દરગુજર કરશો એવું હું પ્રથમથી માગી લઉં છું. આપણા માન વંત પરાણ પછી થોડી છુટ લેવા માટે મને મારી આપશે એમ હું આશા રાખું છું.

સાહેબો, પંદરેક વરસ પહેલાં મી. ગોખલેનું નામ એક નાના મંડળથી બહાર બાગેજ વિખ્યાત પામેલું. આજે તેમનું નામ આખા દેશમાં જીભને ટેરવે છે. લોકોના માનીતા, સરકારના વિશ્વાસ અને મિત્ર તેમજ શત્રુ તરફથી સરખું માન પામનાર તેઓ હોદીસતાનના સેવકો માં અપુરવ સ્થાન ભોજવે છે. આવા સ્થાને તેમને પહોંચાડનાર કયા ગુણો હશે? સાહેબો, મારી સાથે આપ પછી એ કબુલ કરશો કે મી. ગોખલેના પ્રજા વની ચાવી જેટલી તેમની છુદ્દિની મદદમાં છે, એટલીજ તેમના ઉમદા ચરિત્રમાં તથા તેમની શુદ્ધ નેમમાં રહેલી છે. તેમની કારકીર્દીની સરખાત બહુ કિંમત મણુ આપનારી છે. તેમણે પોતાની જીંદગીનાં ઉત્તમ વરસો ફેળવણી ફેલાવવાના કામમાં અરપણ કર્યાં હતાં. આ બધાં વરસોમાં તેમણે સુખનો ત્યાગ કર્યો હતો અને દેશના સુવકાને ફેળવવામાં સખત મહેનત સાથે પોતાની શક્તિનો ઉપયોગ કર્યો હતો. તે દિવસોમાં તેઓ જે કે ધન અને કીર્તિ સંપાદન કરી શક્યા નહીં, પણ તેની છાપ તેમના મનપર હમેશાં માટે રહી ગઇ. કેમકે આત્મ જોશ આપીને એકાદ ચિતે અને ઉમંગકા સહીત ફેળવણી આપતાં તેમનું માનસિક

બળ ખીલ્યું અને ચરિત્ર વધારે દૃઢ બન્યું. આમ હોવાથી જાહેર જીંદગીમાં જ્યારે તેમણે પ્રવેશ કર્યો ત્યારે વરસોના અભ્યાસથી તેમની શુદ્ધિ પુખ્ત અને તિથ્ય બની રહી હતી, અને તેમનું ચરિત્ર મહેનત અને નિઃસ્વારથ સેવાથી ઘણું મજબૂત હતું.

સાહેબો, મી. ગોખલે આપણા આગેવાનોમાં મોખરે થઇ પડ્યા, પ્રજાના બળવાન નેતા થઇ પડ્યા અને સંસ્કારના જગરદસ્ત ટીકાકાર થઇ પડ્યા તેમાં કાંઈ અચોખ્ખો પામવા જેવું હતું? વરસો વરસ તેમની આ શક્તિઓનો ખ્યાલ વધારે દૃઢ બનતો ગયો છે, અને આજે હોદીસતાના મહાન નરોની પંક્તીમાં તેઓ બિરાજે છે. તેમણે શું શું કામ કર્યાં તે બતાવવાની બાગેજ જરૂર રહેશે. કેમકે તે આ દેશના ઇતિહાસમાં લખાણ મુક્યા છે. ધારાસભામાં તેમનું કામ, જાહેર કામમાં તેમની અખરકારી, રાષ્ટ્રીય કાંગ્રેસ માટેની તેમની મહેનત, સહેનશાહીત દુરતા બાગેમાં વસતા પોતાના દેશબાહ્યોના દુઃખ માટેની તેમની લડત અને ભોરડ ભોરલી તથા ભોરડ મીંડાએ લખલ કરેલ નવા રાજ્ય ધોરણમાં તેમનો હિસ્સો, એ બધાં એક તો શું પણ અરધો કડન જેટલા જાહેર માણસોના નામ કીર્તિવંત કરવાને પુરતાં કહેવાય. હાલમાં પ્રાથમિક ફેળવણીના કામમાં અને સેવા તથા આત્મબોધના ખ્યાલ ફેલાવીને જનસમાજની ઉર્જાત કરવામાં તેઓ ખાસ ખંતથી લાગેલા છે. સાહેબો, મી. ગોખલેએ 'સરવન્ટસ એન્ડ ઇન્ડિય સોસાયટી' (હોદીસતા સેવકોની મંડળી) સ્થાપીને એવાં બી રાખ્યાં છે કે જેમાં બીજાં ગોખલે કદાચ પેદા નહીં થાય તો પણ મી. ગોખલેનાં કામને અને વિચારને આજળ વધારનાર માણસો તો પેદા થયા વિના રહેશેજ નહીં. સાહેબો, મી. ગોખલે વિષે હજી લખું કહેવાનું બાકી રહે છે ફેળવણીના પ્રચારક અને સમાજ સુધારક તરીકે તેમની કારકીર્દી વિષે એ હજી કંઈ નથી કહ્યું. પણ સાહેબો મિત્રલસ તે પ્રસંગે આવા ચરિત્ર નાવકનું વરણન કેટલુંક થઇ શકે તે અરપ સમજી શકશો. અત્રે મી. ગોખલેનાં જીવન ચરિત્રથી આપને વાહેર કરવા હું નથી ઉભો થયો પણ આ જુના અને વજનકાર મંડળના સભાસદો તથા સામાન્ય પ્રજાજનો તેમના પ્રત્યે જે માનની લાગણી ધરાવે છે તે પ્રદર્શિત કરવા ઉભો થયો છું, વગેરે.

નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનની હાડમારીઓ

કેમિસનર લખાણ

નાતાલ ઇમિગ્રેશન કમિસનર તરફથી તા.
૨૬ મી જુલાઈએ મુદ્દી પ્રધાન ઉપર
નીચે મુજબ લખાણ મોકલ્યું છે :—

“નાતાલ ઇમિગ્રેશન કમિસનર કમીટી
વતી ના મુદ્દી પ્રધાનનું અમે નીચેની
ખાતે ઉપર ખ્યાન ખેંચીએ છીએ :

આ પ્રાંતના કામ ચલાવે ઇમીગ્રેશન
અમલદાર એક સરકારી કાલો છે તેની
નકલ આ સાથે ખીડી છે. તેમાં લગ્ન
સંબંધી કેવા પુરાવાઓ તેને જોડે છે એ
વિષે તેણે જણાવ્યું છે. એ સરકારી
ધી નીચેનાં કારણસર હીંદી કામને ઉકું
દરદ યુગ છે :

(૧) તે સરકારી હીંદીના જોરા
તથા હીંદી અમલદારો અપમાન
થાય છે. કેમકે તેમણે જે સરકારી
કેટ આપ્યા હોય તે ઉપરાંત તેમણે
બીજી જુલાનીએ પણ પુરી પાઠવા
ને સરકારમાં માગણી કરવામાં
આવી છે

(૨) સરકારી હીંદી અમલદારો
તું ખાસ અપમાન થાય છે. કેમકે
તેમને મમે તેવો કલમ હોય છતાં
તેમનાં સરકારી કલમ રાખવાને ના
પાડવામાં આવી છે.

(૩) હીંદી એરતોના અંગ્રીક માર્ગી
ને તેમનું અપમાન કરવામાં આવે છે.
અમારી કમીટીને અભિપ્રાય છે કે આ
સરકાર તરફ ખીનજરી છે. તે
પાછો ખેંચી લેવાશે એવો અમે અહીં
રાખીએ છીએ.

અમારી કમીટી આજળ એવી દરિયાદો
આવી છે કે ડેમીસાઇલ મએલા હીંદીઓ
ની એરતો આ પ્રાંતમાં કામ થવા
આવતાં તેઓ જે સ્ટીમરમાં આવેલ હોય
તે ઉપર તેમને બધીને એકઠી કરીને ટોળું
કરવામાં આવે છે, અને પછી ધણીએને
પોત પોતની એરતને તેમાંથી ચુદી કઢ
વાને કહેવામાં આવે છે. અમારી કમીટી
માને છે કે આ રીત હેવાનીએત બરેલી
અને હાલમાં અપમાન કરનારી છે.
અમારી કમીટી અમલ કરે છે કે લગ્ન
નો સંબંધ જણાવવાને આજ સુધી મળી
એલે કરેલી એકીએકી પુરતો પુરાવો
મળાતી હતી તેમ જ પણ મળાતું
નથી.

અમારી કમીટીને ખબર મળ્યા છે કે
આક્ટીંગ ઇમીગ્રેશન અમલદાર ડેમીસા
ઇલ સરકારીકેટથી સંતોષ ન માનતાં તે
ધી આજળ વધી ડેમીસાઇલ સરકારીકેટ
હોય છતાં ડેમીસાઇલના પુરાવાઓ માને
છે. આમ કરવાથી કેટલાક ખરા સ્ટીમર
ને સ્ટીમર પાસમોકલે તથા પ્રેસીડન્ટમાં
પાછા મોકલી દેવામાં આવ્યા છે.

અમલ સરકારીકેટ તે જેના હાથમાં
હોય તે માણસનું છે એ વિષે અમલ
દાર પુરાવો લીએ તેમાં અમારી કમીટીને
વધી નથી. પણ એક વખત એ વિષે
ખતરી થાય એટલે તે સરકારીકેટ તેના
ધરાવનારના નાતાલમાં કામ થવાના
અને વસવાના હક તરીકે રહેવા દેવું
જોઈએ.

અમારી કમીટી અહીં રાખે છે કે આ
અરજમાં કરેલી રજુઆતોપર મુદ્દી
પ્રધાન તુરત દિલ્હીપુરવક ખ્યાન
આપશે.”

ડરબનમાં ઇમીગ્રેશન અમલ દારનો જુલમ

તે સામે જોરાઓની ફરીયાદ

સ્થાનિક છાપામાં પ્રસિદ્ધ થયેલી હકી
કત ઉપરથી જણાય છે કે ડરબનના
નવા ઇમીગ્રેશન અમલદારની જુલમી વર
તણકથી સ્ટીમર કુપનીના એજન્ટો પણ
બહુ ગુસ્સે થયા છે. તેમને એ અમલ
દાર સાથે કામ લેતાં બારે અડધણી અને
વીટનજી બોમવવી પડી છે. અને તેથી
તેની સામે પગલાં લેવા તેમણે એક
મીટીંગ લરી હતી, અને યુનિયન પ્રધાન
મંડગવાળા મી. બરટન પાસે તેમની
ડરબનની મુલાકાત દરમ્યાન રજુઆતો
કરવાનો કસાવ કર્યો હતો. આ કસાવ
મુજબ સ્ટીમરના એજન્ટોના એક ડેપુ
ટેશને સોમવારે મી. બરટનની મુલાકાત
લીધી હતી. ‘મરકયુરી’ જણાવે છે કે
ડેપુટેશનને આ મુલાકાતથી તેમની ધણી
એક લકડીદો દુર કંપવનો પ્રસંગ
મળ્યો છે. મી. કઝીન્સની હાજરીમાં
તેમણે પોતાની ફરીયાદો રજુ કરી હતી,
અને એ કે મી. કઝીન્સ તે સંબંધમાં
પોતાના તરફથી ખુલાસો કરતા હતા,
છતાં પ્રધાનને સ્ટીમરવાળાની ફરીયાદો
પાછળી લાગી હતી, અને તે બધી દુર
મોકે મી. આલે આપવામાં આવી હતી.

એક સ્ટીમરમાંથી બીજી સ્ટીમરમાં જવા
માટે આ. ૧ ની શી લેવાની મી.
કઝીન્સની રીત સંબંધમાં જણા
વવામાં આવે છે કે એ રીત બંધ કરી
એવા ઉતારાઓ સંબંધમાં બીજી મોકલવું
કરવામાં આવશે.

મરકયુરીની ટીકા

સ્ટીમરવાળાની મી. બરટન સાથેની
મુલાકાતના બતાવ ઉપર ટીકા કરતાં
‘મરકયુરી’ લખે છે :—

કામ ચલાવે ઇમીગ્રેશન ઓફીસરે જોરા
એજન્ટો સામે જે મુશીબતો ઉભી કરી
છે તે દુર દરવા મી. બરટને સંતોષકારક
વચન આપ્યાં હતાં. જો એ અમલદારે
ખુદ કે સહકારીના કાંઈ ઉપયોગ કર્યો
હોત તો આ મુશીબતો ઉભીજ થવા
પામત નહીં. હવે આજ રાખવામાં
આવે છે કે તે અમલદાર અહીંના ખંદર
ખાતાનું કામ સરલ કરવા માટે છે, અને
નહીં કે તે કામમાં હરકતો નાખવા,
એટલે કે તેણે લોકોની સાથે હળીમળી
ને કામ કરવાનું છે અને નહીં કે તેમની
સામે યમને, જે મુદ્દો આ અમલદાર
સ્વીકારે. હાલ અમલદારની ઉદ્દતાઈ
ના હાલમાં ડરબનમાં બહુ ધણા કામલા
જોરામાં આવેલ છે, અને મી. કઝીન્સ
ઉપરાંત એકાએક બીજા અમલદારોએ પણ
તેમની રીતમાં મુદ્દારો કરવાની જરૂર છે.
આજરદાર લોકોના જેમ આવે તેમ હંડ
કરવાનું, અને તેના નાશી બનારા માણસો
હોય તેમ તેમની સાથે વરતવાનું બંધ
થવું જોઈએ. ફક્ત આમાં આલ્ટી આપ
ખુદી ધારણ કર્યા વગર કપડાનો અમલ
કરી સમાપ છે, અને સરકારી વસુલાતનું
રકણ થક કહે છે. આવી આપખુદી
બરેલી વરતણક ચલાવી લેવામાં નહીં
આવે એ વાત અમલદારો જેમ વહેલા
સમજે તેમ તેમને વાસ્તે વધારે સારું,
તેમજ લોકો કે જેમના અમલદારો નોકર
છે તેમને વાસ્તે પણ વધારે સારું. સાવ
ચેતીવાળા અને ખતીલા બહેર અમલ
દારમાં, અને એકીએકના કુતરા માદક
તથાવાને તકમાર થક જેડેલા અમલદાર
માં—કે જેને એક કે બીજું માણસ કનેડ
વાને મળે નહીં લાં સુધી સુખ વગર
નથી—જમીન આસમાનનો તફાવત છે.

કોમના જન્મ દિવસનો તહેવાર આજ
રટના પહેલા સોમવારે પાળવાનું યુનિયન
ના કાપડામાં સખેલ હેવાથી તા. ૫ મીને
મી. આલે તહેવાર છે.

ભારી મુસાફરીની નોંધ

ગોમ્બાસા

(સમ્પાદક : શ્રી. કુસેન દાવુડ)

તા. ૨૭ મીએ ગોમ્બાસા આવી પહોંચ્યા. આ જગ્યાએ આપણે દેશી પાઠશાળાની ડીપર ઉપર ચઢ્યાને જોઈને ગર્વથી બહુ જ ખુશાલી થઈ. હિંદીઓ શું નથી કરી શકતા, જો કરવા માગે તો? ગોમ્બાસા હજી ઊંચા રહેલ છે, પણ થોડા વરસો માં જંગલોની ભારી ફરીફાઈ કરશે એમ મને યોક્ષ લાગે છે. આપણા હિંદીઓને કાંઈપણ જાણેનીમાં રંગબેરંગું કુખ તો સહન કરવાનું જ છે. પછી બહેને તે જાણેની હિંદીઓને લીધે જ થઈ હોય. ધોળી ચામડીના સાહેબ આપણા એટલે બધું ખલાસ! આ બાગમાં જો કે દક્ષિણ આફ્રિકા જેટલું હિંદીઓને કુખ નથી, પણ દક્ષિણના મળજ પુલેસ જેટલાક જોઈ આવતા હોવાથી રંગબેરંગ થઈ ગયો છે. હાખલા તરીકે નેરોળીમાં મુશીબતન મારકેટમાં હિંદી માલ ખરીદી પણ ન શકે તેમ વેચી પણ ન શકે! તેમ જેટલીક જમીનમાં ફક્ત ધોળી ચામડીના સાહેબજ રહી શકે! છરટ આફ્રિકા હિંદીઓને જ લીધે થયું છે, યુગાડા રેલવે પણ હિંદીઓથી જ થઈ છે, છતાં એક મુશીબત મુશીબતને ખુશી કરવા લાગે હિંદીઓ ઉપર કુખ પડે! જો હિંદીઓ ચેતીને નહીં રહેશે તો પાછળથી ભારે પસ્તાવું પડશે. પણ જ્યાં સુધી શેઠ એ. એમ. જીવનજી જેવા બહાદુર પુરુષે હિંદીની સેવા કરવા હમર બાંધી છે ત્યાં સુધી ચીંતા કરવાની નથી. શેઠ જીવનજીએ આહોં આપણા બાઈઓ ઉપર પડતાં દુઃખોની અગ્રેજીમાં એક ચોપડી "એન અપીલ એન બીકાફ એફ ધી ઈન્ડિયન્સ ઇન ઇસ્ટ આફ્રિકા" નામે બહાર પાડી છે. અને એમાં હિંદીઓ ઉપરની ખરી હાકમીની તીવ્રતા દેવમાં આપ્યો છે.

ગોમ્બાસામાં છપાતા 'હિંદી પ્રકાશ' ના અધિપતિ સાહેબની મુલાકાત કરી આફ્રિકાના પ્રખ્યાત શેઠ અલીદીના વીસ રામની પેઢીએ જઈ પહોંચ્યા. અહીંથી શેઠ અલીદીના વીસરામની છત્રી એટલે જો સાહેબનું નામ મહાકુર છે એટલે મારે એજાબાજી કરાવવાની જરૂર નથી રહેતી. જ કમાલ ગોમ્બાસામાં રહી મુખ્ય મારે ઉપકાયા.

તાપ વજોળ પડે છે એટલે જટલાક ડીપસેથી કેક કપર સુવાડું રાખ્યું છે. ફરીયાના મોળાંજોની લોલથી ઉંચ મળી સરસ આવે છે! તે પાક કીરતારનું ચામું હશે તો આવતી ઠંડી મુશ્કેલીમાં હોંદનો કિનારો દેખાયું. અને દરેક હિંદીનું દીલ બોલી ઉઠશે "લલામતી હોંદો, જો વહાલી માતૃભૂમિ તારા ઉપર!"

કેનેડાના હિંદીઓ

વહી પારલામેન્ટમાં સવાલો

મહ તા. ૩૦ મી એપ્રિલે આમની સભામાં શ્રી. ઈંગે સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાનને સવાલ પુછ્યો કે બ્રિટીશ કોલનીયામાં વસી રહેલા સીપ લોકોને તેઓ ના ઓરત બચ્ચાઓ સાંભળવા દેવામાં આવે છે કે નહીં? અને કેનેડાના મુસ્લી પ્રધાન એન. શ્રી. રોજરસે મળા જનવારી ની તા. ૨૨ મીએ જે વચન આપેલ છે તેને અમલમાં મુકવામાં આવે છે કે નહીં?

શ્રી. હારકોરટ: શ્રી. રોજરસે કંઈ વચન આપ્યું છે કે નહીં, અથવા તેને અમલમાં મુકવામાં આવે છે કે નહીં તે વિષે મને કંઈ ખબર મળેલા નથી.

શ્રી. ઈંગ: વાનકુવરમાં જે વરસ થયાં એરેટ એન્ટોના ધધી કરનાર કુસેન રહીમ નામના ખ્રીસ્ટ હિંદીને હાલના પ્રલેકશન વખતે વોટ આપવા માટે પકડવામાં આવેલ અને પાછળથી ફર હમર ડાહરના જમીનપર હિંદીમાં આવેલ તે તરફ સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાનનું ખ્યાન એવાયું છે? અને એવાયું હોય તો તે સંબંધમાં તપાસ કરવામાં આવશે? અને જરૂર પડે તો કોલમ્બીયા સરકારને રજૂ બાન કરવામાં આવશે?

શ્રી હારકોરટ: મળકુર કેસ તરફ મારું ખ્યાન એવાયું નથી, પણ કોલમ્બીયાનો કાયદો હિંદીઓને વોટ આપવાની અટકાયત કરે છે. છેલ્લી ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સમાં સર વીલ્ફ્રીડો ભોરીપરે સમ જાણ્યું હતું કે હિંદીઓને વોટ નથી. અને મળવાની આજ્ઞા રાખી શકે તેમ પણ નથી.

શ્રી. ઈંગ: ઓન્ટારીયો પ્રાંતમાં સીરીયન, ગેલીસીયન, આર્મેનીયન, પોલીશ, સાઈનીક વીગેરે લોકો વોટ આપી શકે માટે કોઈ હિંદી મને તેવો પેલાદાર આજ્ઞાશર કે જુનો રહીશ હોય તો પણ

વોટ આપી શકે તો એમ હોવાથી ખ્રીસ્ટીયન રાજ્યના જુદા જુદા ભાગમાં સરેલ અને અન્યાય કુર કરવાના હેતુથી તમે ઓન્ટારીયોની સરકારને એ બાબત માં લખાણ કરશો?

શ્રી. હારકોરટ: હિંદીઓને વોટમાંથી ખાલસ રાખવામાં આપ્યા હોય એવી જાણ નથી.

મવરમેન્ટ મેજેસ્ટ્રાટમાં નાટીસો

ફર્કે રજીસ્ટ્રેશન વિગેરે સંબંધી

એડવાન્સમેન્ટ, સોશીઆ ટાઉન, બરમા રટોટ રટેડ નં. ૧૫૬૬ ઉપર સમવદ મહ મદના નામથી રજીસ્ટર થએલો ખાટકી તો રોજગાર તા. ૨૦ મી જુલાઈથી ઊડી દેવામાં આવ્યો છે.

કમરસોરપ, ઇન્ડિયન લોકેશન રટેડ નં. ૬૭ ઉપર હરમામલ મહમદના નામ થી રજીસ્ટર થએલો જનરલ ડીકારનો રોજગાર તા. ૧૭ મી જુલાઈથી ઊડી દેવામાં આવ્યો છે.

અમરેની, સી ટાઉ, લેકના મહમદ આગ્રની ખીનવારસ મીલકતના સંબંધ માં કારેખારી છ જે. હાઉસ (૮/૦ ઓ જે. એલકયુ. ૩૨૦, વેસ્ટ બીટ, ૩૨૫૫) નાદેર કરે છે કે લેલુદારોએ પોતાના દાવા તા. ૨૬ મી જુલાઈથી ૬ અકવાડીમાંની અંદર પોતાની આવજ રજુ કરવા, અને હેલુદારોએ તેજ ઠેકાંએ તેજ મુદતમાં પોતાનાં દેવાં ભરવાં.

નાદારી સંબંધી

૩૨૫૫ના આમદ મહમદ પારખની મીલકત રેલસ એલમા પારખની અરજી ઉપરથી તા. ૧૫ મી જુલાઈથી મુદતી જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

કેપટાલિન, પુરરોટ, મેજેસ્ટ્રેટ લેડના જનરલ ડીકાર નાદર મહમદની મીલકત તા. ૨૦ મી જુલાઈથી મુદતી જપ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

દીકુ રમયાન હંડના સેક્ટરી શ્રી. દીવાન લખે છે કે:—રમયાનની ભાઈ બ્રેરી માટે મળેલાં પુસ્તકો રમયાનમાં જ રાખવામાં આવે છે, અને નોકરને પુછવાથી જોખને જોખની સેજી તે વાચવા મેળવી શકે છે.

ઇટાલી-તુરકી લડાઇ

(૧૬૨)

એક ઇટાલીયન જનરલે કાપલુ ક્કર આન એવો વિચાર જણાવ્યો હતો કે તુરકીની દક્ષિણે આવેલા ઇજિપ્તન સમુદ્ર માંના તુરકી ટાપુઓ ને ઇટાલીએ જીતી લીધા છે તે તુરકીને પાછા સોંપવામાં આવનાર નથી.

બ્રિટીશ રાજપર લડાઇની કેવી અસર થશે?

ઇટાલી-તુરકી લડાઇ વિષે લખતાં મુબરુક એક એંગ્લો-ઈજિપ્તિયન વાણીજ્ય 'બોમ્બે રેવ્યુ' લખે છે કે :—

"આ લડાઇમાં લડનારઓના સાચા ખોટાપણના સવાલ કરતાં અમને તો કંઈ વધારે મોટો સવાલ જોવામાં આવે છે. ઇટાલી નહિતર કહે છે કે પોતાની આર્થિક મુશીબતોને લીધે તેને ટ્રીપોલી ખાસ કરવાની જરૂર પડી છે. આ અર્થે રાજનીતિને બ્રિટીશ રાજ્યે મોઢમ રીતે સ્વીકારી લીધી છે, પણ જ્યારે એવી રાજનીતિના સપાટામાં ગ્રેટ બ્રિટન પોતે આવી પડશે—કાઈકે દક્ષિણે તે આવી પડશે—સારે તે શું કહેશે? તેનો દાખલો હવે છે : આસ્ટ્રેલીયાના ઉત્તર પ્રદેશમાં હજારો માણસોના વિસ્તારમાં રસાયણ અને ખેત્ય તેવી ખાલી જમીન પડી રહેલી છે, તેલો ભાગ મરમ હવા પાણીવાળો હોવાથી જોરા લોકો ત્યાં રહી શકે તેમ નથી. પીએતર વરસ થયાં તે દેશ વસાવવામાં આવ્યો તે દરમિયાન ત્યાં લાખો એશિયાટીક રહી શકે તેને બદલે માંડ હજારે જેટલા ગેરાઓએ તે બાંધી રાખ્યો છે. આર્થિક ન્યાયની નજરે જોઈએ તો તેલો ભાગ મીન કે બપાન ના કબજામાં જવો જોઈએ. આસ્ટ્રેલીયાની સરકારે તે ભાગને બીલકુલ ખીસવો નથી, અને જ્યાં સુધી હોદીઓને વસાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે ખીસનાર પણ નથી. દુર દુર પુરવના મુલકો હોય આરથી સજ્જ થતા જાય છે. મીન જગત થએલું છે જે કોઈ દિવસ પોળા લોકો ઇટાલીનો દાખલો લઇને આધિક મુશીબતનું કારણ આપી ઉત્તર આસ્ટ્રેલીયા ખાલ્યા કરી લેવ તો ગ્રેટ મીન શું કહી શકશે! લડાઇ પરીણામ બલે આવવાનું હોય તે આવે, અને રાજદારી મિત્રતાને અંગે બલે મને

તેમ વસ્તુ પડે. પણ ઇટાલીએ જે ન્યાય પડે ત્રીપોલી પર દાવો બતાવ્યો તે ઉઠકાડે કદી સ્વીકારવો જોઈતો નહોતો.

ટ્રીપોલીની સ્થિતિનો ચિતાર

ટ્રીપોલીના આરમો માટે મદદની દિશા યત કરતાં મી. જી. એફ. એબટ નામનો લેખક જે ટ્રીપોલીમાં કેટલાક માસ સુધી જાપાના અખરપત્રી તરીકે હતો તે તા. ૧૪મી જુનના 'લંડન ટાઇમ્સ'માં લખે છે કે :—

આ મરીય લોક (આરબની) દશાનું પુરતું વરણન અહીં શકે તેમ નથી. તેમના જેટલાં મરીય હાલત ડુનિયાન બીજા કોઈ ભાગમાં મેં જોઈ નથી. હું કેટલાક માસ ત્યાં હતો તે વખતમાં રોજ રોજ તુરકી જાવણીમાં આરબ બહાર ગેઠાંએ ઘેડાના ખોરાકમાંથી પડી મથકા અનાજના દાણાં વીણતાં કરતાં. કોઈ કોઈવાર તેઓ લાદમાંથી પણ દાણા કાઢતાં, અને મુકી જેટલા યાય એટલે તે ખાઈ જતાં. તેમનું દુઃખ જોઈ કરવાને તુરકો પોતાથી બનતું કરે છે. આદતમાં પડેલાંને દરેક જાવણીમાં ખોરાકી વહેવી આપવામાં આવે છે. છતાં લશ્કરની જરૂરો વિચાર કરતાં તેઓ તેવી મદદ અમુક હદમાં રહીનેજ આપી શકે છે. તેમનો આધાર અનાજ ઘાવનાર વજુઝારઓના આવી પહોંચવા ઉપર રહે છે. અહીંથી તેમને મદદ મળે છે, છતાં બહારની મદદની પુરતી જરૂર છે એમ જણાવી મદદ કરવા અપનારે અરજ કરી છે.

લડાઈ સંબંધી યશ્ચુરણ

લંડનની જોલ-ઈરીઆ મોસ્લેમ લીગ તરફથી ઇટાલી-તુર્કી લડાઈ સંબંધમાં હોદી પ્રધાનને રજુઆત કરવામાં આવેલ તેના જવાબમાં હોદી પ્રધાને દિલ્લોજી બતાવીને લખ્યું છે કે :—"હોદુસ્તાનની મુસલમાન કોમની ધાર્મિક લામણીનું અને તે રીતે જતન કરવા વડી સરકાર ચીંતાવુર રહી છે છતાં તા. ૧૬મી મારચના કાગળમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું તેમ લડાઈમાં ઉતરેલાં બેમાંથી એક રાજ્યને કંઈ સલાહ આપવા નામદાર સહેનશાહની સરકાર પર હરાજો રાખતી નથી."

મી. મલિલાલ ડાકતર શીજી જવા માટે તા. ૨૬ મીએ કેપટાઈનથી ઉપડ્યા હતા.

તુરકીમાં અશાંતિ

તા. ૨૫ મીએ ૧૯૧૨ જણાવે છે કે આલબેરીયન બળતપોરોએ પ્રીસ્ટીના નામનું મથક કબજે કર્યું છે.

તા. ૨૬ મીએ લંડનથી ૧૯૧૨ જણાવે છે કે તુરકી પાર્લામેન્ટમાં મીલીટરી લીગ નો સીકકાવાળે કાગળ પ્રમુખે વાંચવાથી કેટલીક ધાંધલ મચી રહી હતી. લીગન કાગળમાં એવી મામણી કરી હતી કે પ્રમુખે ૪૮ કલાકમાં પાર્લામેન્ટને વીખેરી નાખવી, કોનસ્ટાનટીનોપલમાં મામલો મંબીર છે, છતાં એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે નવું પ્રધાનમંડળ કૃષ્ણ અને મજબુત માણસોનું બનેલ હોવાથી જંબીર સમય પસાર થઇ જશે. પ્રધાનમંડળ પાર્લામેન્ટ વિખેરી નાખવાની જરૂર જુએ છે, પણ કાયદેસર રીતેજ તેમ કરવું નું તે ઇચ્છે છે.

પાર્લામેન્ટ વિખેરી નાખવાની મીલીટરી લીગે મામણી કરી તે સંબંધમાં બીજી તરફથી એવું કહેવાય છે કે મીલીટરી લીગે જે મામણી કરી નથી, પણ લીગના દુશ્મનોએ લીગના નામથી બનાવટી કાગળ મોકલ્યો છે.

તા. ૨૯ મીએ જણાવવામાં આવે છે કે કાયદેસર રીતે પાર્લામેન્ટ વિખેરી નાખવાનાં પગલાં લેવાનો તુરકી પ્રધાનમંડળે હરાવ કર્યો છે.

તા. ૩૦ મીએ તુરકી પાર્લામેન્ટમાં વડવજીરે પ્રધાનમંડળે કરવાનાં કામોને ખરડો વાંચી સંભળાવ્યો હતો. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તુરકીના હોં જાણવાય રહે એવી સરતો ન થાય ત્યાં સુધી ઇટાલી સાથે લડાઈ ચાલુ રાખવાનો સરકારે નિશ્ચય કર્યો છે.

આઠ સરકાર પર પ્રજાનો વિશ્વાસ હોવા વિષે મત લેવાતાં ૪૫ વિરુદ્ધ ૧૧૩ મતે સરકાર વિશ્વાસ હોવાની દરખાસ્ત પાસ થઇ હતી.

સ્થાનિક જાપામાં એક લખનાર જણાવે છે કે હોદીઓ કેરટમાં દાખલ થતાં જડજને માન આપવા માટે જોરાની રીત પ્રમાણે ટોપી ઉતારતા નથી, તેમ પુરવની રીત પ્રમાણે જોડા પણ ઉતારતા નથી તે બંધ મળું જોઈએ.

પરચુરણ

ફેબ્રુઆરી અને એપ્રિલની મુનીસી પાલીકાઓને એકત્ર કરી દેવાનો કારણ મળે છે.

હાલના બાંધકામ સંબંધિત કારણો પ્રેરે. મનાવતમાં જે એક વરસથી અમેરીકામાં છે, તેમને રજીસ્ટ્રારના ના. આર તરફથી આમંત્રણ મળ્યું છે, જેથી તેઓ ત્યાં જનાર છે.

દીકનીકની હેનારત સંબંધમાં તપાસ કરવા નીમાએલા કમીસને એવો વિચાર જણાવ્યો છે કે અત્યંત ઝડપી ચાલને લીધે સ્ટીમર ખરડના કુંગો સાથે અથડાઈ પડી હતી.

નાતાલમાં રહેલી ઝાંઝાના કારણમાં આજ પુરાં પાડવાનું કામ જે આજ સુધી કાનટ્રાક્ટથી અપાઈ હતું તે હવે સરકારે પોતાના કામમાં લીધું છે. આ ફેરફારની સાથે રહેલેપર નેટીવ સ્ટુઅરડને બદલે મોરા સ્ટુઅરડને હાથમ કરવામાં આવશે.

પાનોલી સંબંધમાં મી. હુસેન મુખ્ય કીમ મોમલાએ કરેલી સુચનાને બરોડામાં ફરથી મી. મહમદ મુખ્યકીમ લાખી એક કાગળમાં ટેકા આપે છે, અને ઉમેરે છે કે પાનોલીની અંજુમને ફરક પાનોલી વાલીને તેમાં હાથમ કરવાને કોશીય કરવી જોઈએ, અને સુટફીનું કામ તમા હિસાબ બહાર પાડવાનું કામ વિચેરે નિયમિત રીતે થવું જોઈએ.

લેડીસ્મીથના બરજેસ શેલપર પોતાનાં નામ હાથમ કરવાને ૧૬ હાઈડીઓએ અરજ કરી હતી જે કોરટે સ્વીકારી છે. આ ઉપર ટીકા કરતાં 'વીટનેસ' નો લેડી સ્મીથનો અખરપતી જણાવે છે કે હાઈડી નાં નામ આવી રીતે શેલપર હાથમ થાય એ મોરાએ માટે નામોલી બરેલું છે. સુટફી વખતે મોરાએને હાઈડીના પોટની અસર સહન કરવી પડશે.

કેપટાઉનના કલરડ લોકોની 'વીટનેસ' કમીટી' એ હાલમાં એક કારણ પાસ કરી રહેલેમાં કાળા અને મોરા લોકો માટે જુદા ડગા રાખવાના પારાને પસંદગી બતાવી છે, પણ એવી સુચના કરી છે કે જે કલરડ મોરતો મોરાએને પરજોશ

હોય અને જે મોરી મોરતો કલરડને પરજોશ હોય એવા જોડાને સાથે મુસાફરી કરવા દેવામાં વધી આવવા ન દેવો જોઈએ; વળી કેટલાક મોરા લોકો કામકામના સબબથી કલરડ લોકોની સાથે એકવા માગતા હોય તેઓને પણ અમરણ ન થવી જોઈએ. છેલ્લે એવી સુચના કરવામાં આવી છે કે કલરડ લોકોના ડગા ઉપર 'માત્ર નેટીવો માટે' એવા પાટીમાં મારવા નહીં. કેમકે તેથી કલરડ લોકોની નાહક લાગણી દુખાય છે; અને જોતએ તો મોરાએને વાપરવાના ડગા ઉપર 'માત્ર મોરાએને માટે' એવા પાટીમાં મારવા

ન્યુકાસલ પાસે રહેલે એક હાઈડીનું કચેરી નાખીને કમકામી ઉપજાવે એવી રીતે ખુન કર્યું છે. આ માણસનું નામ લેનકેસ હતું. તે ન્યુકાસલ કોલીઅરીમાં કામ કરતો હતો, અને આજુપરથી ધેર જતો હતો તેવામાં રસ્તામાં રહેલે કાટક ઓળંગતાં રહેલે એકરકારીથી તેનાપર હાસી આવી હતી જેથી ૨૮ ફીટ દુર ઉછીને તે એક પથ્થરપર પડી ગયો હતો, અને હાજુવારમાં તેનું મરણ થયું હતું.

લેપર અમકુમાસમાં મી. એમ. સી. જાંમલીઆનો લાઇસેન્સ નવો ન કરી આવવા સંબંધી અપીલ સુપ્રીમ કોરટે કાઢી નાખી છે. લાઇસેન્સ અમલદારે કારણમાં જણાવ્યું હતું કે ૧૯૧૦ થી એ લાઇસેન્સ બંધ પડ્યો હતો, જેમકાન માટે તે હતો તે જણી ગયું હતું, તથા તે ડીસ્ટ્રીક્ટમાં કાલ પુરતા હાઈડી તથા મોરાના લાઇસેન્સ હતા.

પાનોલીથી પધરાએ અંજુમનના કોર્ટે દરી લખે છે કે અને તા. ૬-૬-૧૨ ના રાજ એક જલસો દીવા મામના મી. હરમાઇલ અબરામજી માકડોતના પ્રમુખ પક્ષા નીચે અંજુમનના મકાનમાં કરવા માં આવ્યો હતો. ૧૦૦-૧૫૦ જેટલા માણસો હાજર હતા. મી. મુખ્યકીમ પટેલે શ. પ. મી. આદમજી હાસમજી કોલીઆ એ શ. ૨, મી. સુભાન હાવજી કોલીઆ એ શ. ૨, તથા મી. હરમાઇલ હસપ વરહલીઆએ શ. ૨ એ પ્રમાણે વોટ અંજુમનને અપાઈ હતી.

અરમેસોથી એક અખતાર જણાવે છે કે અમેના મી. મ. મ. દીનદારને ત્યાં મોલવી મહમદ હુસૈન દિલ્લીવાળાએ તા.

૨૧-૭-૧૨ ના રાત્રે વાએજ નસીહત કીધી હતી, અને મરજીની બરેર ખતા વતાં મેસરસ આમોદ એન્ડ હરમાઇલ ૧૫ મીની, મી. મ. મ. દીનદાર ૧૫ મીની, મી. હ. મ. આવાત પા. ૧૩-૫-૦ મી. મુલામ સાળ પા. ૫, મી. હાજી અબદુલા પા. ૨-૧૦-૦, મી. હાસમ તખવિલ પા. ૨-૧૦-૦, મી. અહમદ હાજી ૨ મીની, અને મી. મહમદ હ. જસાત ૧ મીની એ પ્રમાણે પા. ૭૦ જેટલો હાથા થઈ ગયો હતો. બીજાએને તેમાં બરવાને અરજ કરવામાં આવે છે.

કેપટાઉનથી મુનાઇડેઝ મોસ્લેમ એસોસીએશનના સેક્રેટરી મી. એમ. એમ. રહીમ જણાવે છે કે:—આ મંડળની એક મીટીંગ તા. ૨૧ મને સ્વીકારે નેશનલ યીએટર, વિલ્યમ સ્ટીટમાં રેડ કેસ્ટ સોસાયટીના હંડના કામ વાસ્તે મળી હતી. બધા વરમના મુસલમાનો મોટી સંખ્યામાં હાજર હતા. ચેરમેન તથા બીજાએએ રેડ કેસ્ટ સોસાયટીને મહક કરવા આમદ કર્યો. બાદ ઉધરાણું કરતાં પા. ૩૭૫ જેટલી રકમ થઈ હતી. કમીટી ને વધુ ઉધરાણું કરવાની સત્તા આપીને સલા વિસરજન થઈ હતી.

મહમદ ત્યાંના ખેડીવની હકુમત નીચે મળ્યા છે અને બિટીસ એજન્ટ જનરલ તે માત્ર ખેડીવના સલાહકાર તરીકે ત્યાં છે, છતાં એ હોદ્દાપર જતાં લોન્ડો કીચ નરે ત્યાંની કાઉન્સિલની છેલ્લી એક મીટીંગમાં ખેડીવની જગાએ પ્રમુખપદ લેવા નો કાવો કર્યો હતો. આવી રીતે ખેડીવની હકુમતને અસેડી બિટીસ એજન્ટ-જનરલની પદવી વધારવાની લોન્ડો કીચ નરની કોલીએને મહમદની અન નેકનાલીસ્ટો એ વખોડી કાઢી હતી.

વીલાવતની ટીનીટી બારીકદરની થરી કામાં મી. રેડી નામના હાઈડીએ બધા વિદ્યાર્થીમાં પહેલો નંબર મેળવ્યો છે, અને તે સહુથી સદીબાતા હરજનની સ્કોલરશીપ જીતી ગયેલ છે.

અરમાપતીઓને અવાજ

"અ. દા. મો."—તમે તમારું ચીર નામું જણાવ્યું નથી. તે પુરં પાડવામાં આવેથી તમારા નામ સાથે હાથમ ચર્ક થકરી.

"મી. એન."—મુળતબુ.

અ. હ. એ.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તોલકના મતો અને વિચારો

[અખબાર બાંધ ઠેકવાલ]

(જમા અંકથી ચાલુ)

(૭) હાલુકાનની અંતર વ્યવસ્થા વિષે તેઓ કહે છે કે:—“પરચકથી સંરક્ષણ કરવું એ એક જીવનનું છે તેટલું જ હાલમાં માલો માલો રૂબા રીસાદ ન થાય અને હમેશાં જાતતા રહે એવી ખબરદારી લેવી એ પણ મહત્વનું છે. અને તેને લીધે સદા પ્રયત્ન કરવું એ જાણી સંખ્ય કર્તવ્યનું કામ છે. હાલમાં આજ સુધી જે સારવ જોમ રાજ્યો થયા તે સઉમાં આ કામમાં ઇંગ્લેન્ડ સરકાર વિશેષ કુશળ છે એ અમારે કહેવાની જરૂર નથી. જો કંઈ પણ પ્રદેશ એક વખતે પોતાને તાપે આવે સારે તે કાયમનેજ આપણે હાથે કંઈ રીતે રહેશે અને તે સાર આપણે શી શી મોઢવણું કરવી જોઈએ આ પર દેશી રાજકર્તાની રાજનીતિનું પ્રધાન અંગ હોય છે. જરૂરી બાધમાં જોલકું હોય તે હાલમાં રાજ્ય હાલો લોકોના હિતને અરથેજ ગણાવવામાં આવે છે, તેમજ આ કરતાં વધારે સારી પદ્ધતિથી ચલાવેલું જીલ્લું રાજ્ય હાલને અજાણ નહીં આમ હમેશા કહેવામાં આવે છે. અને દેશીભાષાઓમાંથી કેટલાકને તે આ વાત ખરી પણ લાગે છે. પણ વાસ્તવિક સ્થિતિ જાણકુલ નિરાશી છે. પરચક ની બીક પડતી યુગીએ અને દેશમાંના પ્રજાજનોથીજ સંખ્યાવિહારીઓને કયા પ્રકારની બીતિ છે એનો વિચાર કરીએ તો હાલમાંનું દેશી સૈન્ય, દેશી જરથાને તથા સંતર જામાન્ય પ્રજા આ ત્રણ વર્ગોને આપણે વિચાર કરવો જોઈએ એમ જણાયું. આ ત્રણે વર્ગના ભોજા જો ઇંગ્લેન્ડ સરકારના રાજ્યથી રાજ્ય હોય તે તે અમલ જાહી વિરસ્થાથી થવામાં કાંઈ જાતની હરકત નહીં. અને જે જે વાહસ રાય હાલમાં પધારે છે તે દરેકને આ ત્રણ જામતોનો વિચાર કરી રાજ્ય વ્યવસ્થાની જોલવણ કરવી પડે છે. ઇ. સ. ૧૮૫૭ સાલમાં દેશી સૈનિક સામે થવાથી જે અધિકાર પ્રજાનું ગુજારી તેવો ફરીને ન ગુજારે એ સાર જે જે તજવીજ કરવાનું પડીત અને જરૂરી હતું તે બધું પુરવું થયું છે. દેશી સૈનિકની સંખ્યા ઇંગ્લેન્ડ સૈનિક કરતાં બમણીથી વધારે ન હોવી જોઈએ એવો એક ધારો હમણાં

અમલમાં મુકવામાં આવ્યો છે; તેમજ ન્યાત ન્યાતની જુદી જુદી રવતન પલ ટુંકો મોઢવણમાં આવ્યાથી તેમને એક જાં પ હોવાનો સંભવ થયો જોઈએ થયે છે. દેશી સમીક્ષાની પાસે હથિયારો કેવાં રાખવાં, દેશી જરથરી અમલદાર કંઈ ન્યાતના તથા જરજળના રાખવા, અને તેમની જોલવણી કયા પ્રકારની હોવી જોઈએ, આ બધી બાબતોનો નિદાશ પણ ઉપર જણાવેલા હેતુને આધારેજ કરેલો છે. આ હેતુ બીજી જામતોની પેઠે ખુલ્લી રીતે કાંઈ પણ કહેતા નથી. છતાં જરૂરી કામથી વિચાર કરનાર માણસને તે તે સહેજમાં જણાયું. આવો વિચાર જેવજ દેશી જરથરનેજ લાગુ પડે છે એમ નથી. દેશી પ્રજાને પણ તેજ રીતે લાગુ પડે છે. હાલો લોકોએ આપણ આપણમાં કલેશ કરી દેવા દિસાદ મારા સારી ન કરવી જોઈએજ માટે અમે તેમના હાથમાં હથિયારો આપતા નથી આ કહેવું સુદ જરૂરી લાગતું છે; અથવા તો આ એક પ્રકારની વ્યાખ્યાનિતજ છે એમ કહેવું તોપણ ચાલશે. હાલની પ્રજા નિઃશસ્ત્ર થવાથી તે કાંઈ દિવસે કાંઈ પણ મકાન કરે તો ખાંચ પલાસ રાખવોથી તેનો બદોબરત કરાશે એવી આજ સ્થિતિ છે. પણ સંખ્યકર્તાઓની નજરે આ સ્થિતિ ઉચીત હોય, છતાં પ્રજા નિઃશસ્ત્ર થવાથી જોર, કુદર, દમાઓનો અથવા તો હાલક પશુઓથી પોતાનું રક્ષણ કરવું લોકોને કઠણ થઈ પડ્યું છે. અને જોઈદરમાં લોકોમાંનું ક્રિયા તેજ અને હાલત જતી રહી છે, અને તેઓ હતવીર્થ થતા અથ છે એ વાત બ્યાનમાં રાખવા જોમ છે. સરવ પ્રજા આ રીતે હતવીર્થ થાય એ સ્થિતિ સંખ્યકર્તાઓની દ્રષ્ટીથી હિતાવહ કહે, પણ પરિણામે તેમની ડોક માં તે એક પત્થરજ કંઈ પડે છે અથવા પડશે એ કહેવાની કાંઈ જરૂર નથી. કલો પરાવનાર પ્રજાના રક્ષણ માટે જોઈથી પોલીસ જોઈએ તે કરતાં વધારે પોલીસ ની નિઃશસ્ત્ર પ્રજાનું સંરક્ષણ કરવા સાર જરૂર પડે છે. અને આપણા રાજ્ય કર્તાઓની પાસે પણ પોલીસ રાખવાને લીધે હવે ચેસ નથી અને પ્રજાજનોને પણ કલો આપવા તે તાત્કાલ નથી એવી સ્થિતિ બીરથરી આવી પહોંચી છે. હાલ માંની પ્રજાને આવી રીતે નિરજાજ થતા હમેજની પરવસ કરી યુગનેજ સરકારે વિલામો લીધે નથી. જરથરનીજ અવસ્થામાં લોકોએ કાંઈ રહેવું, તેજ લોકો લાસ છે એમ જણાય અને તેને

લીધે લોકો સહજ સરકારનો આભાર માની કૃતજ રહે અને સ્વસ્થ બેસે. આ હેતુથી પ્રજાપરજમાંના કેટલાક જામેવાન લોકોને કાંઈ લાલચ દેવાની સરકારન તરફદાર બનાવવામાં આવે છે. અને સરકારની રાજનીતિનું આ ધોરણ અને તત્ત્વ સામાન્ય લોકોને સારી પેઠે સમજાવી જણાવનારા લોકો રાજકોહના અધિકાર આરોપના ભેગ થાય છે.

(૮) ઇંગ્લાંડ હાલને કાંઈ રીતે વતાવે છે આ વિષે લોકમાન્ય તીલક કહે છે કે:—હાલ ઇંગ્લેન્ડ સામ્રાજ્યમાં સામેલ થવાથી તેની સ્થિતિ થોડી થણી જોર માયા દીકરા સમાન થઈ પડી છે. ઇંગ્લાંડ દેશ બહાર ઇંગ્લાંડના સામ્રાજ્યના જે જામ થાય છે. એક કાલોનીક અને બીજો ક્રિયેન્ડસીજ અથવા તો જીતેલા અને તાજાના સુલકો; પહેલામાં ઇંગ્લેન્ડ લોકો એ અમેરિકા બ્રાઝિલ, આરેલીઆ વીગેરે ઠેકણે જઈ વસવાટ કરી પોતાને તાપે કરેલા સુલકોના સમાવેશ થાય છે, કાલોનીક એ ઇંગ્લેન્ડ સામ્રાજ્યનો સર્વો દીકરા થાય છે તથા ક્રિયેન્ડસીજ એ સાવકો છોકરો થાય છે; તે કાસીપુત્ર થાય છે એમ કહેવું તોપણ ચાલશે. આ બેદ અને લાં સુધી જોઈ કરવો, જીતેલા દેશમાંની પ્રજાને વસવાટ કરેલા પ્રદેશ (કાલોનીક) માંના લોકો પ્રમાણેજ કંઈ આપવો, અને તરફ ઇંગ્લેન્ડ સરકારે સમ કાસીથી જોવું જોઈએ—આ વિષે આજ થણા વરથથી હિલામલ ચાલુ છે. અને આજ સંખ્યામાં હમણાંજ હાલુતાનના માણ વાહસરાય લોરડ નોર્થપુક કાલિક જોર લોરડસમાં એક અવાજ પ્રાપ્ત થતો, ઉપર જે સર્વો સાવકો આવ જતાઓ છે એનો સ્પષ્ટ દાખલો હાલનીપર કેટલીક બાબતોમાં જે વિના કારણ ખરથ થાવવા માં આવે છે તે છે. કાલોનીઓની અવસ્થા કરવા કાર વિલાયતમાં જે કાલોની અલ સેક્ટરીની જોદિસ છે તે બાધવા નો પણ ખરથ વિલાયત સરકારે કર્યો છે; હાલની વ્યવસ્થાને લીધે વિલાયતમાં જે સેક્ટરી જોર રટેટની જોરીસ છે અને જે ઇંગ્લાંડ જોદિસ કહેવાય છે—તેનો વાળવા લીધવાનો ખરથ પણ હાલની મરીબ રથયતને આપવો પડે છે; એટલું જતાં તેનો બહોળો અમેતે શું થયે છે? તે જોજ કે કુશળ નિવારણ અરથે હાલ નાજ પછામાંથી હાલને વિલાયત સરકારની તિજોરીમાંથી વિલાયતમાંના લોકો મદદ કરવા તાત્કાલ કોમ લારે અમાર “સેક્ટરી જોર રટેટ” વચ્ચે પડી થોડી

મંબીરતાથી પ્રાણમિતને ઉપદેશ કરે છે કે "જાણ્યો, મહત્ત મદદ કરશે માં, ભોમ્બે તો કરશે આપને" । । । સાવજી મા પશુ પોતાના ઓવશાન એક રાત્રી એનાથી વધારે છુરં કોઇ દિવસ કરી શકશે નહીં ! હીંદો ભોળો હોઈ શેતે ઉપાસના સમય ન હોય તોપણ તેણે તે ઉપાસવેળ ભોમ્બે, પશુ જે આજતમાં બિચારા હીંદને કંઈ પશુ સંબંધ હોતોજ નથી તેવી બાબતેતો ભોળો જ્યારે આ મરીબ અને કંજાલ દેશને માથે ચક્રાવચ્ચમાં આવે છે ત્યારે માત્ર અન્યાયની હક શાય છે એમ કહેવું પડે છે. આ પ્રકારના ભોળના દાખલા ભોમ્બતા હોય તો એકાદમાંનાં શરકરી ચાણા નો ખરચ, ઇરાનમાંની વડીલાતને ખરચ પ્રવાદિ ઘણા પડ્યા છે. અહીં ઉમેશ સાત્રાળમાં કંઈ જમાએ કંઈ જાતનો પશુ ખરચ થાય અને જે તેનો હીંદની સાથે જરાએ સંબંધ પશુ એકવામાં આવે તો તે વિષે થએલા ખરચની જવા મકારી બિચારા હીંદની માથે ચોટે છે. "

[અધુરં.]

પુનામાં લોકમાન્ય દેશભક્ત તીલકના ઘરની મુલાકાત

[સંપાદક : શ્રી. સોમાભાઈ વી. પટેલ]

સ્ટાંડરટન, તા. ૨૦-૧૦-૧૧

જ્યાં જન્મુજારીની તા. ૧૪ મી ના રોજ સવારના જરાખર આઠ વાગ્યે કુ તથા બીજા બે મિત્રો મુળમના ભેરી બંદર સ્ટેશનેથી પુના જવા નીકળ્યા. બીજો દિવસે અમે શ્રીયુત તીલકના ઘરની મુલાકાત માટે સહેરમાં ગયા. તેમનું મકાન નારાયણ પેંઠના અંત ભાગે આવેલા માયકવાડના વાકાને નામે એળ ખાતા રમ્યે આવેલું છે. સહેરના પોલાટ થી દુર રહેવાય એવો એ ભાગ છે. તેમ ના કુટુંબ પ્રત્યેના અમારા આનંદી અને પુણ્યભાવની કામણીએના સતોષ અરથે અમે કેટલાંક હળાહળાદી, અને પુણ્યમણી આ લીધી હતી. દરવાજા આગળ આવી પહેંચતાં વરધી મોકલાવી એટલે એક માણસ આવીને વિનયપુરવક અમને મકા નમાં લઇ ગયો. 'કેસરી' અને 'મરાઠા' પત્રના જાણીતા અધિપતિ શ્રી. કેસરને પ્રથમ મળવાની અમે હૃદય જણાવી. તેઓ બહાર ગયા હતા એટલે તેમના કાચ

નીચે કામ કરતા એક ચૂરમની સાથે અમારે પ્રથમ વાતચીત થઇ. તેમણે અમારા આવાજમનું કારણ પુછ્યું. શરમાતમાં કંઈક કંઈની દ્રષ્ટિથી એતા હોય એમ અમને જણાયું; અને તેથી હસીકત કહેતાં સંકોચ રાખતા હતા. જે મકાનની આશપાલ હમેશાં ધુધી પોલીસ ના કુતો ચોડી પેરા રાખે તેમાં વસનારા અભવવા માણસોને એકાએક વિશ્વાસ ન કરે એ સ્વાભાવીક છે. વાતચીત આગળ ચાલતાં તેઓને આવી યવા માંડી, અને જ્યારે તેઓના સમજવામાં આવ્યું કે અમે એ મકાન પુરુષના કુટુંબના દરસન કરવાના અને એ પવિત્ર મંદિરની યાત્રા કરવાના સંકલ્પથી આસ પુતે આવ્યા છીએ ત્યારે તેમને સતોષ અને આનંદ થયો. અમે જ્યારે ડ્રાસવાલના સલામક ના વિષય ઉપર આવ્યા ત્યારે તેમને બહુ જ રસ પડ્યો હોય એમ જણાયું. તેજ જરસામાં આ તરફ સો. રંભાપાઠ સોલ હીંદુસ્તાનનું તેજ ખરી કંપેટી ઉપર મકાવી રહ્યાં હતાં. ડ્રાસવાલમાં એ નામ ના બાકાદુર બાઈ લાંની અન્યાયી, અને જુલમી સરકારની સામે થઇ ગયા છે અને સ્વતંત્રતાની ખાતર જેલમાં જવાનો મુકો ઉઠાવ્યો છે આવી વાતો મામે મામ થઇ રહી હતી, અને તેણે આપ વાળાઓનું ખાસ ખ્યાન ખેંચ્યું હતું તે

આજતની અમને મહાશિવ દિવસે માત્રી થઇ. પ્રથમજ અમે પુણ્ય તીલકની ખબર અંતર પુછી હતી અને પોતે સારી તંદુરસ્તીમાં છે જાણી રાજી થયા હતા. હવે અમે એમના કુટુંબને મળવાની પ્રવ્થા બહેર કરી. શ્રી. તીલકને એ પુત્ર અને ત્રણ પુત્રીઓ છે. પુત્રીઓ બધી મોટી છે, અને તેમનાં કામ થઇ ગયાં છે. મોટા પુત્રની ઉંમર ૧૫ વરસ ની અને નાનાની ૧૨ વરસની છે. બંને બાળકોને તેમના અભ્યાસઆલસમાંથી મોકલાવી અમારી મુલાકાત કરાવી. અમે તેમને પુછના હાર પહેરાવ્યા અને ફળ હળાદીની ભેટ કરી જે હસીને સ્વીકારી. અને બહુજ ખુશી થયા. તેમના પ્રતાપી પીતાનું તેજ, અમીર, અને સામાન્ય ગઈ રવ બંને પુત્રોમાં, વારસામાં ઉતર્યા છે. મુખ્ય મુદ્દાએ તેમના પીતૃચીને મળતી છે. શરીરનો બાધા દદ અને મજબુત છે. કંચનવરણી કાયા જેને કહીએ તેવી સુંદર રંગની, સ્વચ્છ લોહીની જમાવટથી બરપુર છે. કાચ કુલ સમાન એ બાળ કોને- એમને કોને કોઠા સતોષ અને આનંદ ન થાય ? તેમના અભ્યાસ વિષે

પુછતાં જણાવવામાં આવ્યું તેઓ સંસ કત, મરાઠી અને અંગ્રેજીને અભ્યાસ કરે છે. નીજાળમાં જાય છે તેમજ ઘેર ખાનગી શિક્ષણ પણ અપાય છે. મોટો પુત્ર આવતી સાલ મેટ્રીકની પરીક્ષામાં બેસશે. નાનો અંગ્રેજ પાંચમાં ધોરણમાં છે. બંનેને ૨૫ વરસની વય સુધી ધણ ચરખ હત પળાવવાનું છે. શિક્ષણ પુરવ ની વમ્મીક પદ્ધતિ ઉપર અપાય છે. અમે જ્યારે તેઓને જણાવ્યું કે પીતાશ્રી ના જેવા તેજમળવાળા અને પ્રતાપી પુરુષો જાણે, ત્યારે તેઓએ મંબીર આવ થી પોતાનાં મસ્તક નમાવ્યાં. આ પ્રસંગે તેમના ચહેરા ઉપર અપુરવ તેજ ની સુરખી પ્રકાશવા લાગી. આત્મા એક છે, અમર છે, સરવબાપી છે, એ સત્ય અનુસારે તેમના કર્મયોગી પીતાના આત્મ તેજે તેમને તેજસ્વી બનાવી દીધા હોય એમ જણાવા લાગ્યું. ત્યારબાદ અમે શ્રીમતી સત્યબામાયા (મીસીસ તીલક) ને મળવાની હુન્ન જણાવી. આ મામણી તેઓને જરા નવીન, અને અજાધારજી લાગી કારણ આવી મામણી કરનાર કોઇ બાગેજ ત્યાં આવતા હશે. અમને જણાવવામાં આવ્યું કે સત્યબામા બાઇ વયોવદ છે, જુના વીચારનાં છે, પળી કાલમાં કારીરિક પ્રકૃતિ પણ સારી નથી એટલે બાગેજ કોઇને મળી શકે છે તેમાં વળી જો કોઇ કામ નથી

એટલે તેમની પાસે જઈને પરવાનગી કાજી લઇ આવે એ પણ એક સવાલ છે. ઘરની ખાનગી બવરસા રાખનાર માણસ પણ બહાર ગમેલ છે તે આવે તો ખંડોખરત થઈ શકે. આ પ્રમાણે અમે વાત કરીએ છીએ એટલામાંજ તે ખાનગી કારકારી, જે તેઓને પાસેને સમી છે તે આવી પહોંચ્યો, અને અમારી ઉમેદ ચર અવરશે એ વિચારે અમને આનંદી બનાવ્યા. તેને અમારી હકી કત જણાવતાં પોતે નીચે જઇ 'પુછી આવી અમને કહ્યું કે "બાઈ તમને મળવાને ખુશી છે" આવી અમારામાં નવીન ઉત્સાહ આવ્યો અને પુલ હાર વગેરે લઈને તરખાર થઇ ગયા. શ્રીયુત તીલકને રહેવાનું ઘર મકાનની એક બાજુ ઉપર છે. બીજી ત્રણ બાજુએએ ઘરમ કાળા જેવી ઓશરીઓ કાઢેલી છે. વચ માં વિશાળ ચોક છે, ચોક વચ્ચે કુવેરો છે મોટા કાચમાં બગીચા જેવું છે. કુંડ માં માયકવાડનો વાકો જુલકાળમાં માયક વાડ કુટુંબનું જુલું નિવાસસ્થાન હશે એમ જણાયું, એવોજ તેનો પ્રભાવ છે.

શુભ કરણો વિષે

ગરબનમાં હાજરોના માનમાં હોંડ
કેમ તરણી બોલેલા મેળાવા વખતે
મી. હાવુડ મહમદની તારીફની નીચેની
કવિતા રા. અંબારામ મહારાજને માધ
અંબારામી હતી :—

(રામ—એર મયા ને વેર મયા,
વળી કાળાં ફેર મયા કરવાર.)

શુભ કરણોને માન સર્વદા,
બોલે વેદ એમજ કુરોન,
સગળન અંતરમાં સૌ જાણે,
પશુ રૂપ નહીં જાણે હેવાન.
પર કીત માટે કષ્ટ સહે નર,
જુએ સાધુ જગ આપ સમાન,

કર્તવ્ય જગમાં કાષ્ટ આચરે,
આવે અંતર સાચું જાન.
મધુખ પદને બેસ જાળવી,
ફલે હાજી પદ લેવા માન,
ધર્મ અર્થ ને કામ પછી પદ,
મોયું શ્રેષ્ઠ સદા હરિ પદન.
મધુખ જન્મને સફળ કરે જગ,
એવા બહુ થોડા પ્રત્યવાન.

મધુ કૃપા કરે ને જનપર,
ઉપજે અંતર સાચું જાન.
આશા—રામ અદવેત એક રૂપ,
વિપરીત રાહ કથે સેતાન.
ધરા ઉપરે બાર સમજવા,
પામર મિત્ર અસત્ય ગુમાન.
સંપ વચર સિદ્ધિ નહીં કદીએ,
વિજય વાવડો સત્ય નિશાન,

જાનજન સાધુ સંત મહાત્મા,
સફળ કથે પુરા ગુણવાન.
મહાભારત બે મટે અંતરે,
કેરવ પાંડવ એક સમાન,
કાજ પડિત સમજે સાચા,
હોય જગત પુગ વિદવાન.
અરે રાંધ બની કારત શુભિ,
હજી નથી મયકતા કાન,
સેવા માતાની જે જુએ,
દેશદેહી મધુવા નાશન.

મધુખ જન્મનું મહાતમ સમજ,
કાર મહે જગ શુદ્ધિમાન,
કરણી મરણીમાં પાડે છે,
પામર પડિતની ખીજાન.
[હવ નીચમાં એક પ્રશ્ન છે,
કુશંજ સતસંજ જાવે જાન,
આપ જમાન જુએ જગતને,
બહારપ એવા જામવાન.
વિદુરની બાજી આરોગી,
તોલકું કુર્વોધન અભિમાન,

તાની સૌ સમજે અંતરમાં,
નહીં સમજે પુરા અતાન.
સદા સર્વથા એક રૂપ છે,
આરે મુખ વિષે જામવાન,
નીજ અંતરનું કષ્ટ જાણતો,
આત્મા સોમાં એક સમાન.
કનવરની કરણા નવ જુએ,
દેશ ભકત હાજર આ કામ,
સંભારિત લે જાન જગતમાં,
કરવાને પરમારથ કામ.
સ્વપ્ના જેવી બાજી જગતની,
સારા માફા રેશે નામ,
નમન કરી શ્રીનાથ ચરણમાં,
ધરને સત્ય મન અંબારામ.

જંમખારમાં નાતાલના હાજી ઓને માન

મી. હાવુડ મહમદ, મી. મહમદ
હાસમ, મી. ડી. એમ. સીદાત વિગેરે
મોખ્યાસાથી તા. ૧૬-૭-૧૨ ના રાજ
જાણે છે કે :—જંમખાર અમે પહેલાં
આરે રોક કરીમજી જીવજીના બાગીઆ
શ્રેષ્ઠ મધુખમલી અમે લોકોને આજબોટ
પરથી ઉતારી મયા હતી, અને બપોરનું
ખાણું ખવાડયા બાદ જુદા જુદા શેઠીઆ
ના બંમતે મુલાકાત કરાવવાને અમને
લખ મયા હતા, અને દરેક રીતે અમારી
ધણી અંતર બરહાસ કરી હતી, જે માટે
અમે તેમનો અંતઃકરણપુરવઠા આભાર
માનીએ છીએ અને અમને ધણુ મોટા
વેપારીની મુલાકાત થઈ. એમનો વેપાર
ધણુ મોટો છે, અને તેઓ બહુ મોલા
કાર મહરબો છે.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેશ્ટરબલ

ફરેટની પેકિંગ, અને સારી માલ બધી
જગ્યાએ રોકેથી તાજીથી મોજાઈ જ. આર
દર મોજાઈ ખાતરી કરો.
Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIDRI"

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૨-૮-૧૨

શી. રે. શી. રે.

મુખ હારમનજ ૧૪માઈ ૧૯	૧	૨૦	૦
આવલ માંબ ૧ બરતાની ૨૨	૧	૨૩	૦
બીમડીના	૨૭	૧	૨૮
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧	૦	૨૧
એફ. ડી. આર.	૧૬	૦	૨૦
ફુંડાના	૨૩	૧	૨૪
દેશી તુવેર કાજ	૨૦	૦	૨૦
કાનપૂરી તુવેર કાજ	૨૧	૦	૨૧
મજુરની	૨૧	૦	૨૧
જમની	૩૧	૦	૩૧
બાદની	૩૨	૦	૩૨
ચણ્ડ મુંજાના	૨૦	૦	૨૧
કાજ	૨૪	૦	૨૪
વટાણા નાતાલના	૧૮	૦	૧૮
ચકાઈ	૧૨	૦	૧૨
બીનીસ	૨૨	૧	૨૪
જુવાર (હાફર કોરન)	૧૫	૦	૧૫
કડવું તેલ ૧ગ્યાબન	૩	૧૦	૪
એરડીયું	૩	૦	૩
મીઠું	૩	૬	૪
નાળુંએરનું	૪	૧	૪
ખાંડ સહેદ નાતાલની	૧૭	૬	૧૮
ખીજી	આરે ૧૬	૦	૧૭
તીરકુળ નાતાલ	૧૨	૧	૧૩
ખાંડો હાઈસ હોલ્ડ	૧૨	૧	૧૩
ખાંડો (અંબીએ મીલ)	૧૨	૩	૧૨
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૮	૦	૮
મરચા	૧	૦	૧૧
લી પેટી, ડીનના પેડ ૬-૪-૦	૬-૧૦-૦	૦	૦
પેરમ-દર	૬-૧૫-૦	૧૦-૦-૦	૦
પારસીન ફોન	૦	૬	૦
વાઈડ રોજ	૭	૬	૭
વાઈડ	૧૩	૩	૧૩
નાળુંએર	૧૭	૦	૧૮
ફળી	૬	૦	૬
મધનંડ સોપ	૧૩	૬	૧૪
જાણુ સીલક રોન	૧૫	૬	૧૬
જાણુ સનથાઈ ૧૦ એસ ૩૪	૦	૩૪	૧
જાણુ કાચમ ૫૦ દુકામના			
જોડસની કીમત	૧૨	૦	૧૨
જાણુકોસરીલ(મા. ૬૦)	૧૨	૦	૧૨
નેહર દી	૧	૮	૧
ખાંડીલ જામન	૩	૧	૩
જોસરી સેવરેમની	૬	૦	૧૦
નીચ પોર્સેટ સીમારેટ	૨૦	૬	૧૬
નીચ (લીવરપુલ)			
નસા એકપી	૪	૬	૪
નીચ જગતની કાર	૪	૬	૪

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આવડેના પેશુના વખતે જુઓ કે જેને સુધારવાની જાણવામાં આવે છે. જાણવામાં આવે છે. જાણવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.,

Box 388,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesbur

BOOKS FOR SALE

M. K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co. 0 0 6

BRAGAVAD GITA OR THE LORD'S SONG, With the Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant 0 0 1

LIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-Tarmana) being the Life and Teaching of Gautama Prince of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold 0 2 8

THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope 0 6 6

STARS OF THE DESERT " " 0 6 6

MAHA BHARATA The Epic of Ancient India 0 2 8

Latest Volumes in WISDOM of the EAST SERIES

LEGENDS OF INDIAN BUDDHISM 0 2 9

THE PATH OF LIGHT 0 2 9

THE BUSTAN OF SADI 0 2 9

THE RUBAIYAT OF HAFIZ 0 1 9

THE TEACHINGS OF ZOROASTER 0 2 9

THE WAY OF THE BUDDHA 0 2 9

THE PERSIAN MYSTICS 0 2 9

BRAHMA-KNOWLEDGE 0 2 9

THE HEART OF INDIA 0 2 9

ARABIAN WISDOM 0 1 9

THE RELIGION OF THE KORAN 0 1 9

THE ROSE GARDEN OF SA'DE 0 1 9

EVERY MAN'S LIBRARY SERIES

THE KORAN 0 1 9

TOLSTOY'S TALES AND PARABLES 0 1 9

MAZZINI'S DUTIES OF MAN 0 1 9

THE RAMAYANA AND MAHABHARATA 0 1 9

Postage-Free

The International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

R.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort }
Steenbokfontein } Dis. RUSTEN-
Rietfontein } BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હીંદુ યુનાઈટેડ

ટ્રેડિંગ કં.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હીંદુસ્થાનની મોસરી જમાન-પ મંજાવી સરતે આવે કેમવામાં આવે છે. અને ખાસ શી પોરન-દરજી તથા કલકત્તાનું—સરક ચ.વસ—મોપુ મંજીયાલુ—એક વખત મંજાવી ખાતરી કરો.

મે. ના. ૧ પ્રીવિયરક સ્પીક

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬. જ્વહરનેશ્વરન.

ટે. એ. 'Gackwad', પો. મોસક. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

નવાં પુસ્તકો

ગુજરાતી નિતાનીઆજોરે માટે

	૫૫ શી. પે.
જાનપોથી	૦ ૦ ૬
૧૬૬૬ મોપલી	૦ ૦ ૬
બીજી "	૦ ૦ ૬
ત્રીજી "	૦ ૧ ૦
ચોથી "	૦ ૧ ૩
પાંચમી "	૦ ૧ ૬
છઠી "	૦ ૨ ૦
સાતમી "	૦ ૨ ૬
પાઠમાળા ભાગ ૧ એ	૦ ૦ ૬
" " ૨ એ	૦ ૧ ૦
આંકની મોપલી	૦ ૦ ૨
ટેલી હીસાબ ભાગ ૧ એ	૦ ૦ ૪
ધીંદરનેશ્વરનલ પ્રીવિયરક પેસ,	
હીંદીસ્થા, નવસારી.	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Ghrewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.
Ebrahim Norodien,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Vaharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parbhatam,
155 Victoria St.
Dada Gaman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
El-rahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Jamil & Co.,
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Casdir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add. "Tabaco"
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

DURBAN

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANEHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey-street
LALA RAHMAN, Embroiderer
Box 501, Queen Street
R. M. Moodley
154 Cecil-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TERNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JESWA
Fruit Dealer, Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add. "Vaid"
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Pond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent, New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Dava & Co.
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosjee & Co.,
27 Market-street. Box 2241
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHUSABHAI BHAUNESAT BHAGAT, Co.
58 Indian Market Stall
President-street
E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp, phone 2915
P. O. Box 2659

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 370
M. P. FANCY,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Pelly St.
A. MAHOMED HUSSAIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 42
Mastara Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "obliga"
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarin,
224 Market St.
Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3450.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephones: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: "Patel"

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
CHITABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KWEEPS RIVER STATION

SAMY
Fruit and Produce Dealer

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant
Fetish, Cable, & Tel. Add. Patel.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Momarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomad & Rawji,
Box 329.
VRAJAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dalabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachund
Merchant & Commission Agent
Box 27

Morebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANSA, General Merchant
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PORT ELISABETH

Tiskandas Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderlay Street.

PRETORIA

Mangalbhair V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: "Saliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEN

(TRANSVAAL.)

Keshwji Giga, Befools.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer, Phone No. 1

UMSINGA

Dada Osman.

VEROLAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Bawa, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના થી બાઈઓ.

Decorative flourish

ટાલસ્ટોયની વારતાપરથી.

Decorative flourish

કીમત ૧ ની, પોસ્ટેજ ૧ પેની.

કુટરનેશનલ પ્રીસેસ પ્રેસ,

ફીનીક્સ-નાવાલ.

કુટલામી બાઈએને પુરા ખખર

ફક્તનેશનલ ટોપીઓ

વાંચો!! વાંચો!! વાંચો!!
હવે અમારે ત્યાં દરરોજ ફક્ત ટોપીઓ
કુટલી દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહેલી છે. બહાવના ઓરડર ઉપર પુરવ
ખાન આપવામાં આવશે.
આવો અને ખાતરી કરો, અમવા લાવો.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

**A Book—and Its
Misnomer**

BY H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will leave DURBAN about the 8th August and
DELAGOA BAY about the 10th August
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પરનીઆ" ટન ૩૩૦૬

કપલી જાગજાગેર વખણાએલ લાઇનની જાગજાગેર અને કપલી ચાલની આમ
૧૮ અને ૧૯ તા. ૮ ઓગસ્ટના રોજ ઉપડશે. તે દરમિયાન ડેલાગોઆ બેઝીન અને
મોમ્બાસા બંદરે જરી મુંબઈ જશે.

મુંબઈ લાઇનની આગળેડમાં કે જે પાસે જશે સારું ઉપલા હાલકાઓમાં
મળી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બનીઓ છે. દેલી ખાસી છે.
બોરીમોર સારા અને હીંદુસ્તાની શાત બાજુના છે.

કપલી જાગજાગેર તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો ચેતાના બાજુનામાં
કપલી મુંબઈ અને આરામથી મોકલવા મળતા હોય તેઓને આગળે ખાસ
સલામત છે કે આવી દુકાનની મુલાકાતો બહુજલ તક મુલાકાતો
મળી.

૧૨૨૮ તથા ૧૨૨૯ કલાસના પાસે જશે વાસ્તે બોરીમોરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત જાગજાગેર
ની ટીકીટ કલાસી લેવી. રીટરનો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર પછી છે.

હવે પછીથી કપલી લાઇનની આગળેડ અને ૧૭ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારવી ખબર મળે છે, જે હાવામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કમ્પ્લેક્સ, તા. ૨૮ પ્રેસીડેન્સી રોડ
અથવા રોડ ૧૦૪, ૨૦મી રીટ, લોકેસન બેઝીનનેરમ, અને ડેલાગોઆ બેઝીન
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમોલિસ મુંબઈ
કુલ્મો, ખબર આપે ત્યાં જાતે મળતું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આંગલીઆ એન્ડ કો.,
Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN"
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

M. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Shop No. 432, CORNER KAFFER & 14th Street,
FRIDAY, JOHANNESBURG

Box 4140 TEL. ADD.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLE, INDIA.

The Indians of South Africa—

Helots within the

Empire and how

they are treated—

BY

HENRY S. L. POLAK

To be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

સેરમ-દરતુ મુંબઈમાં

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "POREANDAR"
Telephone 56

'1. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA : £ s. d.

Yearly 17 6

Half-Yearly 8 6

Quarterly 4 6

Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East

Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. Somali leaving Durban 11th Aug. Delagoa Bay 13th Aug.

જનરલ ઇમ્પોર્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સી. સોમાલી

આફ્રીકા લા. ૧૧મી આગસ્ટના ઉપર દેશજનારાઓની લા. ૧૩ આગસ્ટના ઉપર ઉતરે કોસ્ટ
કોન્સ્ટાન્સ જે બોટમાં સાથે જનારાઓ આ લા. ચુકવી નહીં.

જનરલ ઇમ્પોર્ટની મિડી કમ્પાઈઝર, ટાઈમકાર જાવનાર ટાઈમકાર બનાવે અને
કમ્પાઈઝર પહેરનાર છે. કુખર્ષ પહેરે છે તુરત બહી કેમકથી ખબર મને છે. રોક
કુખર્ષ, ચોતરફ બાઈબીવાળા અને હવાદાર હોય છે. ફરફ, સોન્ડ, અને રેન્ડી
કમ્પાઈઝર તથા જનર જોવાની વાંચી મળે છે. ખજારીઓ રેલી અને કપડાને
જે કોઈકેય માવાલ હોય છે. લાકડાની રોક, કોસ્તોને બહારી જગા, વીજળીની બતી
ચમ્પી, કુલખખાલુ બંધ હોયીન વધેરેના પુરા બંદોબસ્ત હોય છે. મલબલ કે રેલીમરે,
જાલ જાસેજીને મલિલ હોયીન હરવરફની સમવડ છે.

જુ જનર મરે લોકો વા પુરો નીચે સરવાળે, તથા જોહાનીસ્બર્ગ, પ્રિટોરિયા
બી ઇન્સ્ટીટુટ બેન્ક'ને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
127 Grey St., Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay,
Fordsburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in
Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of
obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National B Ltd., Durban.

બધી જાતની પ્રોડ્યુસ તથા ફરફ: ડરબનમાં વેચવાને મરે બધે લઈએ બીએ,
જાલજગા માલ માટે સરક બંધવરામ ની આગામી ખાજો બાઈબીએ બીએ. ખજસ
જાલ જુલખામાં આવે છે.

295, Queen St., DURBAN, Tel. Add: "NAARTJES" Phone No 1829, Box 47

શું લાકડાના કેઈલા બેઈશે?

મારા મિત્રોને ખબર તો છે કે બ્યારિ
કામાં નાતાલ, ગ્રાંચવાન વગેરે કેઈલે
કેવી કક્કડી બને ધરખવનારી ટાલ પડે
છે. તેમાં ખાસ કરી જુન જુલાઈ બ્યારેટ
નીતો વાતજ નહી કરવી. ત્યારે શું તેને
દુર કરવાને સંજોગ નથી? ના છે. ત્યારે
તે લાકડાના કેઈલા સિવાય બીએ કઈ
નથી. પણ તે ક્યાં મળશે? નીચેને સર
નામે જાવ માટે બને વજુ તપાસ માટે
એક કામજની દુકાની લખો. કેઈલા:

એ. એમ. સોલ્વા, બીલેર,
A. M. SOLWA, Belair.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉંચા ફેઝની ટરકીશ ટેપીઓ,

સચલી અને કારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફરફ ઓલ જવાબ, સરતા આવે મળશે
બહારના જોરકર ઉપર તુરત ખ્યાન આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.

બીએ, Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers

& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

8 KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "Camay"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

No. 32—VOL. X.

SATURDAY, AUGUST 10TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Tenpence

IN HONOUR OF MR. CHETTIAR

A BRILLIANT GATHERING OF EUROPEANS AND INDIANS

THE Masonic Hall, Johannesburg, has, for the Indian community, become a historic place. Most of the passive resistance banquets have been held there. The Tamil community, which has taken by far the most prominent part in the struggle, decided to honour its Chairman, Mr. Chettiar, in a befitting manner, on the eve of his departure for India, and, for the banquet held in his honour on the 1st instant, over 300 invitations were issued, including most of the well-known European friends. Mr. William Hosken presided, and amongst those present were the Rev. Dr. Ross, the Rev. Mr. and Mrs. Doke, the Rev. Mr. Phillips, Mr. and Mrs. Vogl, Mr. Nelson, Mr. and Miss. Whittaker, Mr. and Mrs. Van Weenen, Mr. and Mrs. Woolliams, Mr. Ritch, Dr. Matthews, Mr. Rodgers, Mr. and Mrs. Ritson, Mrs. Tosh, Miss Knudsen, Miss Doke, Miss Judd, Mr. Kallenbach, Miss Schlesin, Mr. Gordon, Miss Bush, Mr. C. Doke, Mr. Eric Ritch, Mr. and Mrs. Neuman, Mrs. Kelsey, Mr. Topping, Miss Rostowsky, Miss C. Ritch, Miss Stella Ritch, and Mr. Knox.

Among the non-Tamils invited were to be seen Messrs. A. M. Cachalia, Imam Abdul Kadir Bawazeer, Coovadia, Fancy, Aswat, Waja, Leung Quinn, Frank, Easton, F. S. Tsun, Kotwal, Tavaria, Sodha, Dulabhai Kalianji, Manji Nathubhai, Sodha, M. G. Patel, N. Maistri, Ratanji Ragnath, Bhikhabhai Patel, Morarjee, Bhyat, Bhikjee, Moosa Easackji, M. K. Desai, M. E. Kunkey, Ameeruddin, Lalbahadursing, Habib Motan, Kama Indin, Ahmed Mia, Kevalram, Vallabham Chioabhai, G. K. Patel, Gopal Bhagwan, Dildar Khan, Godfrey, Fakir Salejee, Bhaji Gulabhdas, Ramji, Bhanabhai Chanabhai, Manilal Gandhi, Jannadas Gandhi and Mrs. Manilal Doctor.

Nearly 250 guests were present. The menu was vegetarian, and volun-

teer passive resistors, mostly Tamils, were responsible for the excellence of the food prepared and for the waiting at the tables. Mr. Nanyah Francis superintended the cooking.

After dinner, the Royal toast was proposed and drunk. Mr. Thambi Naidoo then garlanded Mr. Hosken and Mr. Chettiar amid applause.

Mr. P. K. Naidoo, Joint Hon. Secretary of the Tamil Benefit Society, read the address to Mr. Chettiar as follows:—

"We, the undersigned, on behalf of the Tamil community in Johannesburg, have very great pleasure in asking you, on the eve of your departure for India, to accept this address and the accompanying small token as a mark of the high esteem in which you are held among us.

"The part you took in the passive resistance struggle and the hardships of gaol-life which you underwent at your age have endeared you to all classes of the Indian community.

"We hope that your journey to the Motherland may be safe and your stay with your family happy, and that your return may be speedy, so that your fellow-countrymen in South Africa may soon again have the benefit of your presence."

A gold medal with a suitable inscription was also presented. The British Indian Association likewise presented an address as follows, in order to mark the esteem in which Mr. Chettiar is held by all sections of the Indian community, as also as a compliment, through Mr. Chettiar, to all the Tamils for their splendid work in connection with the struggle:

"On behalf of the British Indian Association, we desire, on the eve of your departure for India, to place on record the deep sense of appreciation of our community of your great work during the passive resistance campaign. That you should have considered it your duty, at your age and although you were ailing,

to take an active part in the campaign for the honour of our country and suffer the terrible hardships of gaol-life, shows that the community has in its midst true heroes to uphold the honour of the nation to which they belong.

"We wish you Godspeed, and hope that you will have a happy time in the Motherland, and that you will return at an early date to resume your activity among us."

The Rev. Dr. Ross then addressed the gathering. He said that his sympathies were with passive resistors. The best proof of the Indians being in the right was the fact of the settlement which would very soon be given effect to by legislation.

The Rev. Doke, rising amid cheers, said that he considered passive resistance a glorious weapon. Indians had taught South Africa—indeed the whole world—what could be gained by patient suffering.

Mr. Chettiar then rose to reply. He said that he felt almost overwhelmed by the honour done to him. He thanked the European friends for their presence and the different Associations for their presentations. He had done nothing to deserve the honour. He considered it to be the duty of every Indian to suffer for the honour of his country. He prayed that, if the occasion arose again for suffering, he might not be found wanting.

Mr. Cachalia endorsed what the other speakers had said about Mr. Chettiar. He knew that the Tamils had borne the brunt of the struggle.

Mr. Gandhi paid a warm tribute to Mr. Hosken and the other European friends. He warned his hearers that passive resistance was not at an end, it was only under suspension.

Mr. Thambi Naidoo said that the work of the European Committee under Mr. Hosken was greater even than that of the passive resistors.

Mr. Hosken, replying for the guests,

said that Indians, by their marvellous passive resistance, had shown that no Government was possible without the consent of the governed. If, in the future, they could always be animated by a high spirit of noble endeavour, which animated the passive resistance movement, then all those disabilities under which they laboured, would disappear. He trusted the day was near when the whole of the legal disabilities and persecutions in regard to Indians and other Asiatics would absolutely cease. The Indians, by the attitude they had adopted, had done something, not only for the Transvaal and South Africa, but for the British Empire, and also for India.

The National Anthem brought the proceedings to a close.

Mr. Chettiar's Career

Mr. V. Amirthalinga Chettiar is the son of Mr. Veerapatra Chettiar, a well-known landed proprietor of Tranquebar, India, who had migrated to Mauritius, where he carried on the trade of a merchant. Mr. V. A. Chettiar was born in the year 1860. He received his education partly at the Government School at Pamplemousses, and partly at the Lutheran Mission School in Tranquebar, whither his father returned in the year 1872. He remained at school until 1880, from which time until 1887 he assisted his father with his properties. In 1887, he returned to Mauritius, where he opened business as a merchant, establishing branches in several towns of Mauritius. In 1889, he went to Port Elizabeth, where he was engaged in trade until 1891, when he proceeded to Kimberley, where he remained until 1893. In 1893, he left for Johannesburg, where, with the exception of a few years, during war-time, which he spent in India, he has remained ever since, carrying on the trade of a general dealer. Mr. Chettiar is highly respected by all who know him. Prior to the outbreak of war, he occupied the position of Chairman of the Johannesburg Tamil Benefit Society, which he resigned on leaving for India, being re-elected in 1907. In February, 1909, he was arrested on the charge of failing to produce a registration certificate under Act 36 of 1908, and sentenced to three months' imprisonment with hard labour. Mr. Chettiar served several terms of imprisonment. His eldest son, Varadan, though only 19 years of age, is an enthusiastic passive resister, and served five terms of imprisonment in connection with the Transvaal struggle.

Mr. Chettiar was a member of the deputation, appointed in 1909 to proceed to England, but was arrested on the eve of his departure and sentenced to a term of imprisonment.

The "Leader's" Report

The worst days of the Indian passive resistance struggle in the Transvaal were re-called last night (says the *Transvaal Leader* of the 2nd instant) and a warning was given by Mr. Gandhi to the people who voluntarily underwent imprisonment, with hard labour at the time to be in readiness for a possible repetition of their sufferings.

It was at a banquet given in honour of Mr. V. A. Chettiar, one of the oldest and most respected of the resisters, who is now on the eve of returning to Madras. The gathering numbered between two and three hundred, and included natives of India of all creeds, other Asiatics and many Europeans, one of whom, Mr. William Hosken, was in the chair. There were many ladies present.

Student of Passive Resistance

Addresses were presented to Mr. Chettiar on behalf of the Transvaal British Indian Association and the Hindu Association, the latter of which bodies added a gold medal inscribed "for services rendered during the passive resistance struggle, 1907-1911." Mr. Chettiar was spoken of as one who had repeatedly gone to gaol, in spite of age and illness, for the national honour. One of the presentations was made by Mr. Khotwal, a graduate of the University of Calcutta, who is visiting the Transvaal to study the after-effects of the passive resistance movement. He assured Mr. Chettiar of an enthusiastic welcome, not only from his own nation, the Tamils, but from people throughout the vast sub-continent of India, who, he said, had watched with the greatest keenness every stage of the struggle in the Transvaal.

The Rev. Dr. N. A. Ross remarked that Mr. Chettiar had done honour to his country and to his countrymen by the part he had taken in the movement, which, if it had accomplished nothing else, had brought the Indians of South Africa into a complete solidarity. He spoke of the benefits of British rule in India, and expressed the hope that in the not distant future the sufferings endured for liberty in South Africa would bear fruit.

World-wide Doctrine

The Rev. J. J. Duke (author of "M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa") also dwelt in warm terms upon Mr. Chettiar's part in the movement, and expressed the opinion that South Africa was becoming a school for the world-wide teaching of the doctrine of passive resistance. Mr. Sorabji, he said, and others who had learnt it at Mr. Gandhi's feet, were now engaged in England and elsewhere showing young Indians, who held other views, that physical force was no way to carry out ideals and that the greatest force of all was moral force, based on love. He noticed, added Mr. Duke, that the

Transvaal Leader foreshadowed that their chairman, Mr. Hosken, was about to start another passive resistance movement. Well, Mr. Hosken would have a great deal of support, if he did start such a movement, from people who had learnt at the feet of Christ, that love and passive resistance were of more avail than the greatest conscript army that could be raised anywhere. (Applause.)

Mr. Chettiar, an elderly man of dignified presence, speaking after Mr. Cachalia, a Mussulman, had endorsed the foregoing eulogies as chairman of the British Indian Association, returned thanks, and said he could not see that merit or honour was due to one who obeyed the dictates of his conscience. As for himself, if he had lost in material wealth by what he had done, he had gained something that was of much more value—(applause)—and his only prayer was that when the occasion again arose he go to prison for honour's sake, he would not be found wanting.

Struggle by No Means Over

Mr. Gandhi, called upon by Mr. Hosken as the teacher and prophet of passive resistance, warned his hearers that the great struggle in South Africa was by no means ended. It was, he said, only in suspense, and it might be that the community might again be called upon to undergo much suffering.

Proceeding to propose "The Guests," Mr. Gandhi paid a warm tribute to Mr. Hosken and other Europeans present, and said that it was due largely to them that they were all gathered at that table on terms—might he say?—of equality. To his mind, equality should be a matter of course in every civilised country, and especially in every Christian community; but, labouring as they did under terrible difficulties and terrible prejudices, it was a matter for congratulation when any sort of equality could be attained.

Mr. Hosken, who, like Mr. Chettiar, was garlanded in token of honour, replied, and hoped that the day was near at hand when the whole of the persecution that had been carried on against Indians in this country would be a thing of the past. The consent of the governed, he said, was necessary to all good government, and they—the dominant race in South Africa—had yet to learn it. The Indians of South Africa had, therefore, taught their adopted country a valuable lesson.

The National Anthem brought the proceedings to a close. The banquet was organised by the Tamil Benefit Society, of which Mr. Chettiar was formerly chairman, and, in accordance with the tenets of the Hindu religion, was vegetarian in character. The cooking and waiting were done voluntarily by admirers of Mr. Chettiar, working under the direction of Mr. Gandhi himself.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

Mr. Gandhi has received by cable from Mr. Petit the sum of £1,500 for the Passive Resistance Fund. This is part of Mr. Ratan Tata's third donation.

The Potchefstroom correspondent of the *Leader* writes to his paper:—

The movement of the local Chamber of Commerce in the matter of the anti-Asiatic agitation does not appear to be making the headway anticipated, and only lukewarm support is forthcoming from some of the towns which are not so deeply interested in the question as is Potchefstroom. The proposal has been made that a conference should be held at Klerksdorp for the formation of a White League, but it is not at all certain that the fixture will be brought off with the active co-operation of all the Chambers.

Residence of Coloured Persons

A Successful Appeal

In the Transvaal Division of the Supreme Court, on the 1st instant, before the Hon. the Judge-President and Justices Wessels and Smith, the Appeal of *Moses v. Boksburg Municipality*, was heard. This was an appeal from a conviction by the A. R. M., Boksburg. Accused was charged with contravening Section 38 of the Boksburg Public Health by-laws, which read as follows:—"Any person who without permission in writing from the Council establishes or maintains any compound or other place for the housing of natives or coloured persons not being domestic or household servants, shall be guilty of a breach of these by-laws, and shall be liable, etc." Accused was found guilty, and sentenced to a fine of £2 or seven days' imprisonment. The by-law was made under Ordinance 58 of 1903.

R. Gregorowski, for the appellant, contended that the by-law was *ultra vires*, as it differentiated between Europeans and coloured persons, and as no power was given by statute to differentiate.

Mr. De Wet for the respondent.

The Judge-President, in giving judgment, said: The only question is whether By-law 38 is valid in so far as it refers to coloured persons. It has already been laid down in *Kruze v. Johnson* (1898, 2, Q.B. 91), and followed by this Court that where a by-law was made without any authority in the enabling law, such a by-law was bad. Mr. De Wet has referred to Chapter 7 of the by-laws, which he

contends practically makes provisions for white persons as Section 38 for coloured persons. But Chapter 7 does not refer to lodging-houses or compounds with which this particular by-law deals, and counsel has therefore failed to show that this by-law does not discriminate between Europeans and coloured persons. On the face of it, there is a discrimination, but no such power is given in the enabling statute. The appeal must therefore be allowed, and the conviction and sentence set aside.

Justices Wessels and Smith concurred. —*Transvaal Leader*.

From the Editor's Chair

MR. TATA'S MUNIFICENCE

MR. RATAN TATA has outdone himself. At the Sheriff's meeting held at Bombay on the 31st ultimo and presided over by Sir Jamsetji, it was announced that Mr. Tata had given a third contribution of Rs. 25,000 to the Transvaal passive resistance fund. The total given by Mr. Tata therefore amounts to £5,000—a fortune in itself. Mr. Petit has already cabled to Mr. Gandhi £1,500. Mr. Tata's munificence shows not only his large heartedness, but also his keen appreciation of the struggle. Mr. Tata has laid the passive resisters, as also the whole Indian community of South Africa, under deep obligation. He has made the lot of passive resisters easy; and the fact that there are at the back of the struggle such distinguished Indians, encourages those who are engaged in it, and probably brings them nearer their goal. The moral effect of such help on those who, from prejudice, are opposed to us, is also obvious.

THE SHERIFF'S MEETING

A MEETING called by a Sheriff in India is equivalent to a meeting called, say, by the Mayor in Durban. The term Sheriff has a meaning different from what we understand by it in South Africa. The Sheriff's position is honorary and it is conferred upon the most distinguished citizens in India. Those of our readers who do not know India much, will now understand what the public meeting recently held in Bombay and called by the Sheriff means. The meeting naturally represented the voice of all the sections of the Bombay public. Its resolutions must, therefore, carry weight. The meeting very properly took up the whole question of the status of our countrymen settled in the British Colonies. East African Europeans want to bound our countrymen out of the British East African Protectorate. They do not even realise that, if Indians withdrew from it, the country would soon become

a howling wilderness. Canada will not allow the wives of domiciled Indians to join their husbands, thus disregarding every canon of decency and fair-play. It is possible to understand prejudice against successful rivals, but it is impossible to appreciate selfishness run mad as it has in Canada, the oldest and most civilized among British Colonies.

The meeting presided over by the Parson Baronet dealt with these questions. We, who are living in far-off lands, have a right to look up to the motherland for help. As time goes and knowledge of the condition of the emigrants spreads more generally in India, the volume of sympathy there increases.

For all this great work of education we have, primarily, to thank Mr. Polak for his persistent and tactful advocacy. There is hardly a town of importance which Mr. Polak has not visited; hardly a public man he has not seen; hardly a newspaper he has not instructed. The Sheriff's meeting was by no means the most important result of his work. It is fortunate that we have a worker of Mr. Polak's stamp in our ranks.

INVALID REGULATIONS

A BOKSBURG Indian was defended by Mr. Ritch the other day in the Magistrate's Court for a breach of municipal regulations, in that he was conducting a compound where natives were kept as tenants. The accused was convicted. Mr. Ritch appealed. Mr. Gregorowski argued the appeal and the conviction has been set aside, the Court holding that the regulations were *ultra vires*. This is an important decision. Many Indians would have been seriously affected if the regulations had been held to be valid.

A Bombay Meeting

Mr. Ratan Tata's Generosity

London, August 2.

A Bombay message states that at a Sheriff's meeting held yesterday to protest against the treatment of Indians in the Colonies, particularly in South Africa, East Africa and Canada, presided over by Sir Jamsetjee Jeejeebhoy, a memorial to the Indian Government for transmission to the Marquess of Crewe was adopted detailing the grievances, and condemning the continuance of the indentured labour system.

A message of encouragement was sent to the Indians in South Africa, strongly approving of the forthcoming visit of the Hon. Gopal Gokhale, the representative of the non-official members of the Bombay Legislature on the Viceroy's Legislative Council.

Mr. Ratan Tata made a third donation of 25,000 rupees to the Transvaal Passive Resistance Fund.—*Reuter*.

The Anti-Asiatic Agitation Free Staters' Fears

At the last meeting of the Ham-smith Town Council (says the *Rand Daily Mail*), the Town Clerk reported that it had been suggested, at a meeting of a committee, that he should write ■ Mr. Fichardt, the member for Ladybrand, thanking him for the action he had taken in Parliament in reference ■ the introduction of Asiatics into the Free State. He had received an acknowledgment of the letter from Mr. Fichardt who said he trusted that his action in Parliament would be supported by meetings throughout the Free State.

Mr. Bornman said that, when last he mentioned the matter, the reply he received was that enough had been done. It now appeared that ■ was wrong to assume that enough had been done to keep these people out.

Mr. Caskie said there would be no difficulty in calling a meeting and passing a resolution of protest against the introduction of Asiatics. There was more danger than they really apprehended.

Mr. Bornman said they were going to allow educated Indians in.

Mr. Caskie: And that is practically the thin end of the wedge.

Mr. Bain said that they should have a meeting and protest against it.

The Mayor said if they were going to discuss the question, they should know what had gone before. He did not agree with having the question sprung upon them. They should know what they were talking about.

Mr. Caskie said it simply meant they should have the right to manage their own affairs as they thought best.

The Mayor said it was given out to them that it would be harder for the Indian to get into the Free State under the new law than under the old.

Mr. Bornman said all the Free State members were practically unanimous in agreeing that the law which had been passed would be ineffectual, and that there was still serious danger of their being permitted to enter. It all depended on how the law was administered. The Department might be lax, and if a few Asiatics succeeded in gaining admission, there was no knowing where it would stop.

The Town Clerk stated that a Special Committee, consisting of the Mayor, and Councillors Bornman and Rosa, had been appointed to confer with the committee of the Chamber of Commerce on the question.

It was decided to write to the Chamber with regard to it.

A White League Conference

At a recent meeting of the Germis-ion Chamber of Commerce, a letter was read from the Potchefstroom Chamber of Commerce in regard to

a Conference to combat the Asiatics. The secretary wanted ■ know if the Chamber would support a league to be called the White League, the Conference ■ be held at Klerksdorp or elsewhere.

Mr. Osborn stated that it was a case of one community which had been attacked very badly asking the support of a community which had not been badly attacked.

Mr. Brammer said they had tackled the question so often that any Chamber which wanted to take action should come forward with a definite scheme.

It was resolved to express sympathy, but to first ask the Chamber to formulate their scheme.—*East Rand Express*.

Coloured Diamond Diggers

Adopt Passive Resistance

The Kimberley correspondent of the *Rand Daily Mail* writes:—

A meeting of coloured residents, held to support the coloured diggers' protest against the attitude of the Vaal River Diggers' Committee, passed the following resolution: "That this meeting of coloured, native and Indian inhabitants of Kimberley strongly supports the Coloured and Native Passive Resist-ers' Association of Barkly West in their opposition to the Lower Vaal River Diggers' Committee, whose high-handed and autocratic action in cancelling the licences of coloured and native diggers, who in many cases have been born on the banks of the Vaal River and who are consequently unable to earn their living, and also in refusing licences to respectable, honest, coloured and native persons, is unjustifiable and unfair, and we heartily and strongly support the petition of the Passive Resisters, which they have entrusted to the care of their Chairman to personally present to the Acting Governor-General."

The Diggers' Committee has peculiar powers and can and does refuse licences to applicants without stating any reason. Recently the Committee ordered two married diggers to leave the fields with their families within twenty-four hours, which order the A.R.M. at Barkly West overruled. The Longlands Committee has refused and cancelled licences to 221 coloured persons or natives, who have started a passive resistance campaign as a protest. They question the method of inquiry recently conducted by the Chief of the Diamond Detective Department into the matter. The position appears to be the old standing objection of white diggers to coloured men holding licences as diamond diggers. Developments are being anxiously watched along the whole extent of the River diggings.

The Mayor's Minute

Items Relating to Indians

The Mayor of Durban has issued his annual Minute in which we find the following paragraphs affecting Indians:—

Municipal Wash-Houses

A large proportion of the laundry work of the inhabitants of Durban was performed by Indian dholies, and, as most of them work in a small way, it is hardly possible for them to provide premises which are, from the point of view of structure and sanitation, entirely satisfactory. There was also a strong feeling that these people should do their work in a place where they can be directly under the supervision of a municipal officer. The way to secure that was by providing well constructed and arranged municipal wash-houses and inducing the public, as well as the dholies, to make the fullest use of them. The chairman of the Sanitary Committee (Councillor the Hon. Mr. Jameson, J.P.) had on more than one occasion urged this innovation, and as he had now been successful in piloting to successful issues the larger schemes for the betterment of the health conditions of the borough, the Mayor expressed the hope that he would ere long induce the Council to undertake the erection of municipal wash-houses.

Housing of Natives and Asiatics

The contemplated native location would result in the abolition of many premises which were at present in use for the housing of natives. There was a very strong feeling that the provision of proper housing accommodation should not be confined to the natives, but that some arrangement should also be made suitable for the poorer members of the Indian community. These people were at present housed in a very unsatisfactory manner in various districts of the borough. As the majority of them lived in wood-and-iron buildings, they were particularly susceptible to the inroads of plague when that disease attacked the borough, owing ■ the harbourage which was provided for rats between the wooden linings and the iron outer walls of these buildings. Whatever housing accommodation was provided should be of a strong, simple character so constructed as to reduce the possibilities of cover being provided for vermin, and also to simplify the keeping of such places clean. The Corporation had recently erected some blocks of rooms for their Indian employees at the Magazine Barracks, and those might well serve as a model for any future accommodation to be provided for the working class Indians.

Indian Recreation Ground

In January last the Council received a deputation of representative members of the Indian community, who submitted certain suggestions for the amelioration of conditions affecting the Indian residents of Durban. The Council were unable to comply with certain of those suggestions, but in regard to the provision of recreation grounds for the Indians, they asked for further information. Upon it being made clear that the existing facilities for Indian sports clubs were inadequate, the Borough Engineer was asked to select a suitable site for an Indian sports ground, to embrace four cricket and football grounds, a cycle track, a running track, and to submit an estimate of the cost of preparing the ground, fencing in, and erecting dressing-room accommodation, pavilion, &c. An estimate was received for portion of this work, amounting to £3,070 and, on referring this to the representative of the Indians (Mr. J. Royeppe, B.A.), they were asked to complete the estimate, whereupon the Indian sports bodies would be prepared to state what contribution they would make towards the cost of equipping and maintaining the grounds for sports purposes. The provision of such sports grounds would, he was sure, be highly appreciated by the Indian community, and he trusted that when considering the financial aspect of the question the Council would treat that important section of the expenses in a liberal spirit.—*Natal Mercury*.

An Indian Traveller Insulted

The Chairman of the British Indian Association has addressed the following letter, dated the 6th instant, to the General Manager of the S. A. Railways:—

"Mr. B. K. Patel was travelling on Saturday last, second-class, from Fordsburg by the train leaving Park at 5.25. The Reserved Compartment, my Association is informed, was crowded to excess, and in the compartment next to the one marked "Reserved" were sitting several native passengers. Mr. Patel entered this compartment. After the train had left Newclare, Mr. Patel was asked by the Conductor to go to the Reserved Compartment. He objected, saying that the Reserved Compartment was still uncomfortably crowded, several passengers therein having to stand. Thereupon, the Conductor threatened to have Mr. Patel arrested. Mr. Patel still declined to leave unless room was found for him. At Roodepoort, he was given in charge. The Sergeant, after detaining him for over an hour and taking his name and address, let him go.

"Mr. Patel informs my Association that he is very desirous of standing

his trial. He has several witnesses to show that there was no room in the compartment in which he was asked to remove. Mr. Patel adds that the Conductor spoke to him with extreme rudeness.

"My Association will be glad to know what is proposed to be done in this matter."

The Hon. Mr. Gokhale

Sir Jamsetji's Praise

Presiding at a dinner of the Ripon Club, Bombay, on the occasion of Mr. Gokhale's departure for England in May last, Sir Jamsetji Jeejeebhoy, in the course of his speech, paid the following compliment to the honorable gentleman:—

Gentlemen, less than 25 years ago, Mr. Gokhale was hardly known outside a very limited circle. To-day his name is a household word in the country. Beloved of the people, trusted by the Government, respected by friend and foe alike, he holds a position in the public life of India, which, to say the least, is unique. What, then, are the qualities which have given our esteemed friend the pre-eminent position which he holds in the country?

You will agree with me that the secret of Mr. Gokhale's influence lies as much in the nobility of his character and the purity and lofty purpose of his life as in the greatness of his intellectual attainments. The beginnings of his career are more than instructive. He spent the best years of his life as a missionary in the cause of education. During all these long and weary years, he "scorned delights and lived laborious days" devoting his great powers towards the education of the youth of the country. But those days, while they brought him neither wealth nor fame, have left their impress upon him for all time. For while he was giving of his best in a spirit of whole-hearted devotion and sacrifice, his mind undoubtedly developed and his character strengthened. Thus, when he entered public life, he came as a man whose natural talents had quickened and matured by years of study, and whose character had developed by toil and unselfish devotion.

Is it at all surprising that Mr. Gokhale found himself in the very front rank of our public men? Is it to be wondered at that the people at once recognised in him a remarkably able leader, and the Government a most formidable critic? Each year has seen that conviction strengthened, until, to-day, he holds a position which unquestionably entitles him to rank as one of the greatest Indians of the century. What his public activities have accomplished I need hardly mention, for it is writ large in the history of our country. His work in the Imperial Council, his activities on

the public platform, his labours on behalf of the National Congress, his fight for the rights of our fellow-citizens in distant parts of the Empire, and, last but not least, his share in the creation of the new Era ushered in by Lord Morley and Minto, this constitutes a record sufficient to make the reputation of not one but half a dozen public men. Of late he has devoted himself with particular zeal to the cause of primary education, and to the advancement of a society which will carry the gospel of service and sacrifice far and wide in the land. Mr. Gokhale is not content with leaving behind him great and abiding work. In the Servants of India Society he hopes to find an organisation which, if it will not produce another Gokhale, will at least produce men who will advance the principles for which Mr. Gokhale has lived and worked.

Gentlemen, I find I have still much to say. While I have told you something about Mr. Gokhale, I have not said anything about Gokhale the educationist and social reformer. But, within the limits of an after-dinner speech, character and career such as his can only be touched in the briefest outline, and much must remain unsaid. For that, I ask no apology, for I am not here to acquaint you with the life-work of the man, for that is a matter of common knowledge, but to give general expression to the regard and esteem in which he is held by this old and representative institution and by the public at large.

Gentlemen, I give you the toast of the Hon'ble Mr. Gokhale. May he soon return to us refreshed in mind and body, and live long to earn still further the affection, esteem and gratitude of his countrymen.

The London Committee

Vrededorp Stands

The Secretary of the South Africa British Indian Committee has received the following communication, dated the 3rd July, from the Colonial Office:—

"I am directed by Mr. Secretary Hamourt to acknowledge the receipt of your letter of the 26th of June, forwarding a telegram from the Transvaal British Indian Association as to notices, which have recently been served on European owners of stands at Vrededorp, to remove Asiatic tenants.

"2. The action referred to in this telegram is, no doubt, being taken under the provisions of the Transvaal Act No. 27 of 1907, a copy of which will be found on Pages 46-49 of Cd. 3587. The correspondence with regard to this Act and Ordinance No. 31 of 1906, which it replaced, is

given in the Blue Book just mentioned and in Cd. 3308.

"3. Looking to the history of the legislation dealing with stands at Vrededorp, and to the fact that the Courts are open to illegal action is taken, Mr. Harcourt does not see his way to interfere in the matter."

The Labour Shortage

A Request for Government Assistance

A deputation of Zululand planters met the Minister of Commerce recently and discussed with him the labour shortage, caused by the stopping of indentured labour.

Mr. Taylor urged that the Government should not allow further developments in industrial concerns in Zululand, by granting more sugar mill concessions, until they had made such provision as would ensure an ample supply of labour. He was not against increasing the industries, but it was not fair to existing concerns that others should be started, which would increase the competition for the available labour, which was short enough.

Mr. Piccione mentioned that the Government should bear in mind that the sugar industry depended a great deal on coolie labour. Most of the planters had coolie and kafir labour, and the indentures were beginning to expire, and in a few years these Indians would probably be leaving the country in large numbers for their homes in India, and the Government should make an early start to find a substitute.

Mr. Armstrong agreed that all these new-comers starting meant greater competition for the available labour supply, and a crisis would shortly be reached. He advocated the closing of further areas along the coast against labour recruiting for the Johannesburg mines.

Mr. Piccione said that, had Mr. Burton been asked when he was at Ginginhlovu to close a further area of the coast line against outside recruiting, say, to take in the Hlabisa district, he would possibly have done so, but the Empangeni side was not represented at the meeting between the planters and Mr. Burton when the question was first mooted of closing the coast belt against recruiting.

Mr. Leuchars said he was alive to the fact that the demand for the available labour was rapidly increasing with the growth of new-comers, and that the Indians who would be leaving the country as their indentures expired would cause a serious shortage, but they could not on that account very well curtail development in the country, as was proposed. He promised to put the suggestion for the closing of further areas against recruiting before the Minister of Native Affairs.

The Immigration Officer

A Cape Opinion

Durban (says the *South African Review*) did not take long to sum up Mr. Cousins, the chief immigration officer. This gentleman was transferred a few weeks ago from Capetown to that place, to act for the local immigration official, who is on six month's leave of absence. We now find in the *Natal Mercury*, which is far and away the best daily newspaper in South Africa, very strong comments on Mr. Cousins's tactics and autocratic methods. Among other things, the *Mercury* protests against certain fines levied "on a number of poor people for the hitherto undiscovered offence of having to tranship on arrival at Port Durban in order to reach their final destination at the Cape." We wonder if proper official receipts are given to these poor people." In Capetown, as we know, the Immigration Department used to give receipts, when they gave them at all, on odd pieces of paper. In one instance a bit of the white margin of a newspaper was torn off and a receipt for £20 scribbled thereon in pencil handed to the payer. Perhaps the *Mercury* will look into this point and ascertain if more business-like and legal procedure is now adopted in regard to receipts. Meanwhile, lucky Durban is to be congratulated on possessing a daily newspaper sufficiently public-spirited to criticise the conduct of those placed in authority when criticism is desirable in the public interest.

Dr. Solf and Chinese Labour

Interviewed by the *Transvaal Leader*, Dr. Solf, the German Colonial Secretary, said that he was extremely anxious to correct a statement attributed to him in a telegraphed summary of some remarks he made in Capetown. In the course of the message he was reported to have said: "The importation of Asiatic labour into German South-West Africa is imminent." As a matter of fact, His Excellency holds that the importation of Asiatic labour is not imminent, and that recruiting in China is quite out of the question.

"The Chamber of Mines in Luderitzbucht," he explains, "stated in an interview with me that they were afraid there would be a dearth of native labour in the future, and they asked whether I would consent to the importation of Indian or Chinese labour. To this I replied that if the Governor of the colony and the Landesaat (Legislative Council) deemed such a step absolutely

necessary, I did not think the Home Government would disallow it.

"At the present moment the importation of Asiatic labour is not imminent, and, as regards Chinese labour the whole question is purely academic, because we shall naturally insist on certain conditions under which we shall admit Chinese. These conditions will, for instance, be that the Chinese labourers must after a certain time be repatriated, that they may not acquire landed property, and that they may not occupy themselves in trading.

"It is uncertain whether the Chinese Government will agree to such conditions, and I, therefore, believe that recruiting of labour in China is out of the question."

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	413	16	2
Grahamstown Indians—Mr. N. S. Samy 10s., Mr. S. S. Petty 5s., Mr. D. Bhaga 2s. 6d., A Friend 2s. 6d.	1	0	0
	£414	16	2

Indian Dairymen

Manner of Keeping Premises an Example to Others

The *Natal Mercury*, in publishing a letter calling attention to the defective milk supply in Durban, says:—

Every dairy within the borough comes under the regular inspection of the Municipal medical and sanitary officials, and adequate arrangements, with the object of securing cleanliness and all possible care with respect to the state of the building and the handling of the milk, are enforced under the powers of compulsion which exist for this purpose. As to dairies outside the borough area, every milk purveyor bringing milk into the borough for sale has to be provided with a licence from the Municipality, and his submission to this rule subjects him to the same regular inspection which dairies in the borough itself undergo. With regard to the Indian dairymen at Prospect Hall and elsewhere, the statement is, in fact, made on the authority of the Medical Officer of Health (Dr. Murison) that the manner in which the Indians keep their premises as a rule constitutes an example to many of the Europeans in the same line of business, and that, so far from the suggestion with regard to the Indians being deserved, the case is generally quite the contrary.

The Germiston Location

Mr. L. W. Ritch wrote to the *Rand Daily Mail* recently as follows:—

"I observe the communication from your special correspondent dealing with the proposed new site for an Indian location, in your issue of this morning.

"It devolved upon me to share the unpleasant duty of accompanying Dr. MacNab over the site in question some couple of months since. I have not subsequently visited it or been anxious to do so. The Medical Officer of Health is, no doubt, much better qualified than a mere lawyer or layman to decide how far the conditions peculiar to the proposed site are actually a menace to health and life. Relying upon common sense, plus the sense of smell, I can only say that I should no more think of occupying the site myself or of allowing any human being whose death I did not desire to reside there, than I should in any acknowledged plague-spot. The wind of words with which the Medical Officer of Health attempts to dispose of the objections that are so obvious as literally to strike one was certainly not strong enough to blow away the evidence on the occasion of my visit. I left the site feeling that another hour of the experience would have left me really ill. If the Germiston Municipality can conscientiously recommend this spot as being fit for human habitation, its conscience must be a long way stronger than was my stomach on the occasion referred to.

Segregation of Natives

Mr. Wybergh's Scheme

Johannesburg August 5th. Supporting segregation last night at a meeting of the S.A.L.P., Mr. W. Wybergh said there was enough room in South Africa for whites and blacks. They ought to make up their minds what part of the country should be white, and what part should be assigned to the kaffirs. In the white's portion the kaffir would be an intruder, and the kaffirs' portion should be governed in the interests of the native. The separation should not be brought about in an arbitrary way. They must draw the natives into reserves by making the latter attractive and provide work so that natives would prefer to remain there. They should not try and draw the kaffir from the reserves, and should not have recruiting. A native leaving his part of the country should be taxed and the hut tax should be done away with. They should tax the employer of native labour. Part of the taxes raised from natives should be used to teach them agriculture, and he suggested that industries and sugar and cotton

plantations should be started for them on Socialistic lines. If gold was found in a kaffir country, why should not the mines be worked by the Government for the benefit of the natives themselves? They would thus have more money, and the natives would come to be a real nation. There was, said Mr. Wybergh, a movement among the natives for segregation. There was no question of the natives having equal rights with the whites in white territories. White immigration would result in the white equalling the natives in numbers and would strengthen their (the whites') position.—*Natal Mercury*.

Indians as Sportsmen

For a long time (says an Indian exchange) Prince Ranjit Singhji, now Jam of Jamnagar, retained the unique distinction of an Indian cricketer with a world-wide reputation. Although there are great names in English cricket, "Ranji's" place is peculiarly his own, and his brilliance has never been surpassed or equalled. But Indians are distinguishing themselves in other branches of sport also. The victory of the Mohun Bagan team, in the Calcutta football tournament, last year, was a notable event in the history of football in India. In the Simla Lawn Tennis tournament, last year, Kunwas Maharaj Singh carried off the championship, and he has retained it this year also, against all comers. In the mixed doubles, he and his sister have won the championship this year, as they did last year. In the Boreford Polo tournament this year, the Patiala team has defeated the King's Dragoon Guards in the finals after having been beaten by the same team for the last two years. All these make up a record of which Indians have every reason to feel proud.

Japan's Magna Charta

In 1889 the Marquis Ito and staff had drawn up with the Imperial help and sanction the famous constitution which fulfilled the "Charter Oath" made by the late Emperor of Japan at his accession to the throne. The following is the literal translation:—

1. In administering the business of the State we shall settle affairs by public opinion, which shall have an opportunity of expressing itself in public representative assembly.

2. Our administrations shall be in the interest of the whole people, and not of any particular class of our subjects.

3. No person, whether official or private citizen, shall be hindered in the prosecution of his legitimate business.

4. The bad customs of past ages shall be abolished, and our Govern-

ment shall tread in the paths of civilisation and enlightenment.

5. We shall endeavour to raise the prestige and honour of our country by seeking knowledge throughout the world.

Items of Interest

The latest mail from India brings the news that Mrs. Polak addressed a meeting of the Gujarati Hindu Stri Mandal on the 10th July last, on "The Child." The meeting was well attended. Lady Jagmohandas Vaidyan- das presided.

Mr. Polak addressed the United Free Church Literary Society, on the 9th July last, on "Some Racial Problems of South Africa."

The South African Railways, we learn, have abolished the system of coloured waiters on the mail trains and placed Europeans in their places. Hitherto the Natal trains have had one white chief steward in charge, whilst the cooks were generally Indians and the waiters natives. The trains will not be entirely staffed with white men for scullery work. As is the case all over the Union, this will be done by natives, but the chief steward, second steward, chief and stewards will be white men.

"The consumption of alcoholic liquors, has often been pointed out, has immensely decreased of late years in hospitals," says the *Hospital*. "Indeed it has been asserted that one of the most remarkable changes in hospital administration during the past twenty or thirty years has been the ousting of alcohol from the position of popularity which it occupied before that time. Whenever a hospital worker who has had experience of institutional life during the middle of the last century, or even the latter end of it, records his recollections, he lays stress, invariably, on this: namely, that the bill for alcoholic liquors has been diminished by 80 per cent. The fact is undoubted."

Contents

	Page
In Honour of Mr. Chestier ...	267
Transvaal Notes ...	269
Residence of Coloured Persons ...	269
From the Editor's Chair ...	269
A Bombay Meeting ...	269
The Anti-Asiatic Agitation ...	270
Coloured Diamond Diggers ...	270
The Mayor's Minute ...	270
An Indian Traveller's Outburst ...	271
The Hon. Mr. Gokhale ...	271
The London Committee ...	272
The Labour Shortage ...	272
The Immigration Officer ...	272
Dr. Self and Chinese Labour ...	272
Indian Famine Fund ...	272
Indian Daydream ...	272
The Germiston Location ...	273
Segregation of Natives ...	273
Indians as Sportsmen ...	273
Japan's Magna Charta ...	273
Items of Interest ...	273

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 446 "BHABHA." Phone No 28. P.O. Box 24.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents E. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A.T.

એમ. લીચનસ્ટીન
સોલીસીટર, નોટરી અને ઇન્વેન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "મર્સ"
અલેક્ઝાન્ડ્રા બીલ્ડીંગ્સ, પ્રીટોરીયા.

સગત રથા હરીભાઈ
અનરલ સ્ટોલ અરબાઈસ
સરના ક્રેક, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કોરમાન, રેસમી
આથ વગેરે પરચુરસ આથ મળશે.
આથ, બુઓ અને ખાતી કરો.
એલુ મફત છે.
ઈટીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીલ્ડ, બેલ્કા-સમરમ. કો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER

213
67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

શ્રીમદ ભગવદ ગીતા
કુજરાતી ભાષાંતર સાથે
સોનેરી પુકું અને શ્રી ભગવાનની
કળી સહીત
કિંમત રી. ૧/- દપાલ સાથે
જોયો:
ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફોનીક્સ.

રમજન શરીફ માટે

બદામ, દ્રાખ, ચારોળી, એલચી, ખારક, કોપરાં, ખજૂર, ખુસબો
દાર ગરમ મસાલો, મરચાંની ભુકી, બફરાન, બવ'ત્રી, સોલ, કાપસી,
(બુલી) ફાલુદાનુ' ઘાસ સેવરધની સોપારી, વગેરે તમામ સારો ચોખ્ખો
સોદા અમારે ત્યાંથી મળશે. દ્રાયલ બોરકરો પર ખાસ ધ્યાન આપવા
માં આવશે. રેલવે પારસલથી અથવા ફરમાસ મુજબ તાલીફથી
મોકલી આપીશું.

એસ. એન. હવનલ,
૧૪૭A કે સ્ટ્રીટ, ડરબન

૧૯૧૩ ડાયરી ૧૯૧૩

આવતી સાલની ડાયરીમાં બહુર ખબર કાપવાના બાવ નીચે
મુજબ છે:

એક પાલું પા. ૧-૦-૦ : અરકું પાલું પા. ૦-૧૦-૬

બહુર ખબર તથા તેને સમતા વધુ ખુલાસા માટે નીચેને સરનામે લખો:-

એનેબર, ઇટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફોનીક્સ, નાતાલ.

HORMAJCY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, LOUENGO MARQUE.

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KULS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY',
KULS RIVER STATION

ચેતવણી
ચેતવણી તે શું? વાંચકો તો
ફાવરો થશે અને નહીં વાંચકો તો
પસ્તાશો.
ઈન્ડિયાથી આવતા પેસેન્જરોને પોલીસ
બચ્ચાં સાથે ટકીક નહીં ભાગવતી હોય તો,
પી. એ. બોક્સ ૪૦૧, પી. ઓ. મટેલને સર
નામે લખો, જ્યાં દરેક ભાગવતી સમવદ
કરી આપવામાં આવે છે. આથી અનુભવા
માંજીસોની ફાલમારીમાંથી હુલ થવાશે.
ખુલાસા માટે પત્રવ્યવહાર કરો.
બી. બોરકર: પોસ્ટ, બોક્સ ૪૦૧, ટેલિઓગ્રામ.

Two Useful Books
BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI
AND THE
South African Indian Problem
HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 7d. each
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

જસમાની મરખી
કિંમત: ૧૦/-
દપાલ સાથે: એરથી ૫/-
શ્રી ઇટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ
ફોનીક્સ, નાતાલ.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 3rd September and
DELAGOA BAY about the 5th September
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા" દન ૩૩૦૬

હવેથી જનરલ ડેર વાણજીએ લાઇનની મંજૂર અને કામ ચાલતી બામ
બોટ બનેલી તા. ૩ સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉપરશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆબે કાંઝીબાર અને
મોમ્બાસા બંદરે કરી મુંબઈ જશે.

મજદૂર લાઇનની બામબોટમાં કેટ પાસેજરો ચાર ઉપલા ફાલકાઓમાં
પણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંધો છે. દેલી ખલાસી છે.
ઓફીસરો સાથે અને લીફ્ટનન્ટ ચાલ બંધનરો છે.

ઇન્ડીઆ જનરલ ડેર તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબંધને
ઇન્ડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને બહારી ખાસ
બધાસલુ છે કે આવી ફક્ત ફક્તની સુચારુની બંધુલ તક સુમાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી જે વખરની રીટરન ટીકી
દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી પુરત ફેવીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર જાય છે.

હવે પછીથી હવેથી લાઇનની બામબોટ બનેલી દર માસે ઉપરશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે ધાયામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મો. એમ. કાફુલ, ના. જી. પ્રીટીંગ સ્ટીડ
બધવા ક્રાંતિ ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડેકન બોલ્ડનેસબરમ, અને ડેલાગોઆબે
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેક્કરસ હરમાર્કિ સફરની
ફાકી. બમર બમારે ત્યાં બંને મળવું અથવા પત્રબધવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેક્કરસ એમ. સી
આંમલીઆ એન્ડ કું,
Commercial Rd., Durban

કેમરશીવક રોડ, ૬૧૫૧

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN"
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses' Shops. &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

R. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 423, Corner Kaffir & 14th Streets,
FRIEDBERG, JOHANNESBURG

Box 4240 Tel. Add.: "PAJANDAR."
HEAD OFFICE VANDER COLABA, INDIA.

The Indians of South Africa—

Helots within the
Empire and how
they are treated—

BY

HENRY S. L. POLAK

To be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

ચોરબંદર પ્રુવેનિસર

107 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA : s. d.

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

ફોન મુક્તમ મહાન ફોન પામેલ

THE UNION TIN FACTORY

આફ્રિકાના કાંચા અને સસ્તું માલ. અમે અમારા કાંચા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે અમારે આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની ટીન (કેમ્પીન તથા કાર્બન વગેરેના કાચાથી) તથા દરેક રકમના મશીનો બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ દરેકની જાણ કરવાની જરૂરથી જાણીતા લોકોને લીધે બહુજ સફાઈવાર અને ટકાઈ લાગવાર થાય છે. અમારે માનના ઓરડા પર પુરતું માલ હજી સારો પેકોન કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની ડુકાને અમારો માલ જોડો, આ રજૂઆત આવી જરૂર પ્રાપ્ત કરીશ માટે જોડો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

INDIAN AFRICAN LINE

FOR CALCUTTA VIA COLOMBO

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
દેશ બનાવવામાં

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
ખુશ ખબર

S. S. "SALAMIS" 4808 TONS

સ્ટીમર સલામીસ ટન ૪૫૦૮

તા. ૨૦ ઓગસ્ટના રોજથી થઈ કલકત્તા માટે ઉપડી જશે

દેશ બનાવવામાં તેમજ ખાસ કરીને બાળવધ્માં સુદૃઢ બનાવવામાં સુદૃઢ દરેક તથા સેન્ટ્રલ ક્લાસમાં તેમજ ટેક પેસેન્જરો સારું ફાવડાઓમાં વધી સારી સગવડ છે. દેશી ખેલાડી છે. અને બોલીસરો બધા તથા માલાહુ છે.

પાસે જોડેને જોડેથી જોડતા વધુ મુદતો, મુજબ અવધા મુસ્ત માટેની ટીપ્પણ આપવામાં આવશે. કલકત્તા બંદરે ઉતરવાની બીજાકુલ તકલીફ નથી. વધુ વિગત નાંચેને સરનામે મળે શકે. આ સ્ટીમર વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ વાળું છે તેથી ભરદરીયે સરેસો બધાની સહાય છે

સુરક્ષા સબર. વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ.

કલકત્તા હોટી કલકત્તા જોગવાલી સ્ટીમર.

સ્ટી. "સલામીસ." ૪૫૦૮ ટન, તા. ૨૦મી ઓગસ્ટના આશરે.

ડીવાલ બાલવેની કા., અને
De Waal Balwe
Field Street, DURBAN.

ઈ. એમ. પારેખ,
ઉ-૭૮ કમરદાન રોડ, ડરબન.
Tele. Add. "PARUK," DURBAN

તમાર છે!

તમાર છે!!

દક્ષિણ આફ્રિકા દરશન

હર બેઠા મંગા!

પહેલો તે પહેલો!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં દક્ષિણેથી રોકી રોકી સાથે મી. વાંધીના છવન ચરિત્રવાલુ. સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળ પર એક મોકલવા લખેલ ૧૩૦ પાનાનું સુલુ પુસ્તક. જેમવ ૧/૧ મલવાનાં ટકાવવા; અવધુલ રાહનાં દેસાઈ, એકલ ૧૫૨૧, કેપટાન; છ. ડ. હંસરાજ ની કું., ૧૦૦ એ રેવીક દરબન; લક્ષ્મણ સુભાવભાઈ, બોક્સ ૩૫૫૩, બેદાનીસબર.

નડીયાદ હીંદુ અનાથાશ્રમ

સંજોગો કમિટે ટે:- આ અનાથાશ્રમમાં અનાથો અને અપંગોની સંખ્યામાં મોટા વધારો થવાથી અનાથોને રહેવા વિગેરે માટે વધી અનુવડ પડે છે. જેથી આશ રકમના મધ્ય સ્થળમાં વધારાનું મકાન સમિતિવાલી જરૂર છે. આ તથા મકાનની નીચેની ઓરડીઓમાં અનાથ, અપંગો વિગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. મકાન તે બમતી દરેક ઓરડી બાંધતાં બમબજ પાંચસો રૂપીઆનો ખરચ થાય છે. તથાપિ કોઈ હાતા મદરચ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦ આપશે તો તે મદરચના નાચની એક ઓરડી બાંધી તેના ઉપર આરસ પાણીની તખ્તી ચોટી તે સખી હાતાનું નાસ અમર કરવામાં આવશે. આ મક ને બાંધતાં ચાર હજાર રૂપીઆ સુધી ખરચ થાય તેમ છે. પરંતુ કામચીમત સખી મદરચ વધુ હજાર રૂપીઆ સામઠા જાન આપશે તો એ આપુ. મકાન એ હાતાના નાચથી બંધાવી અમે ફૂતાર્થે થઇ શું. આ મકાન અશ્રમમાં મળાજ આમજ પડતા સ્થળમાં થોડાજ સમયમ. બંધાનાર કોવાથી હાનફાલ સુજ્જનો સા હિતમ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં એવી આશા છે. વધુ વિગત માટે જોડો:- મંત્રી, હીંદુ અનાથ આશ્રમ, નડીયાદ.

જોન. મી. જોખલે

જોન. મી. જોખલે જેવા હોદ્દા આ દેશમાં પહેલાં આવે છે. મી. જોખલે જે આપણને કિંમતી મદદ કરી છે. ગૌરવીટ બંધ થવા બાબત મી. જોખલેનો આપણે જેટલો આભાર માનીએ તેટલો જોઈએ છે. તેમની મદદથી સલામતી ફાળામાં પૈસાની સત્વર મદદ મળી. તેમની સાગણી સલામતી તરફ ધણીજ છે. મી. પોલાકને તેમણે ધણીજ મદદ કરી છે. મી. જોખલેનું વજન હોદ્દા ધરા સલામતી ધણીજ છે.

મી. જોખલે અહીં ખાસ આપણી સ્થિતિ બેવાને આવે છે. અહીંના અમલદારોને મળવાના છે. આ વર્ષની ફરિયાદના પ્રમુખ તે થશે.

આવા કારણોને લઈને આપણને સ્વાર્થની નજરે જોતાં પણ જોએ છે કે

(૧) તેમને આપણે મદદ આપવા આપવો.

(૨) તેમને આપવા દેવામાં હોદ્દા મુશ્કેલીમાં સવાલ નજર હોવો જોઈએ.

(૩) તેમને જુદી જુદી સલામતી માન આપી શકે છે પણ તે હોદ્દા છે એમ મરોત્તર સમજવું જોઈએ.

(૪) તેઓ સાહેબ દક્ષિણ આફ્રિકાની આખી કામના. મહેમાન મજબૂત જોઈએ.

(૫) તેઓ સાહેબ હોદ્દા છે એવો આભાર જે આપણે લાવવા માગીએ તે તેનું પરિણામ જે આપણું જોઈએ કે તેમને માન આપવામાં મુશ્કેલીમાં અસર થવું જોઈએ. આમજ નને કાપા વચ્ચે કાઢવાનો વધે.

(૬) મી. જોખલેને માન આપતાં આપણે ધણી પૈસા એકઠો કરવાની જરૂર છે.

(૭) આપણી આજરને ખાતર અને જે કામ કરવા તેઓ સાહેબ આવે છે તેને ખાતર આપણને લાગત છે કે તેઓને કોતારો વિગેરે સરકાર મદદમાં આપવો.

(૮) આ અવસર જે જે જગ્યાએ કુશળ હોય, સલામતી એક ન થતી હોય તે તે જગ્યાએ પણ સંપૂર્ણ ફેલાવો જોઈએ.

આવો અવસર ફરી નથી આવવાનો. આ વેળાએ કરેલી મહેનત ને બતાવેલો સંપૂર્ણ હક્કને આપણને જવાબ છે.

હમદદ ઇસ્લામ યાને શીર્સિંગ ફંડ

જોહાન્નસબરગમાં આવા નામથી તુરકી અને ઇટાલી વચ્ચે ચાલતી લડાઈ ને સારું ફંડ મોકલવામાં આવ્યું છે. તે માં ઉત્સાહ ઠીક જોવામાં આવે છે. ઇટાલી નો ધંધો જુદા ચલાવવાનો છે. ઇટાલી થી બને તો તે તુરકીને નમાવે. પણ આમરી માન્યતા છે કે બંધાં લગી તુરકી એક પણ સિપાહી જીવતો છે ત્યાં લગી ઇટાલીથી કંઈ થનાર નથી. આ લડત જોખમી રિતે દોની છે. તુરકી હાર આવે તો તુરકીથી કે એક પણ તુરકીની બહારના મુસલમાનથી સંપર્ક ન થાય. એટલે આમાં જેટલી મદદ થાય તેટલી જોઈએ છે.

નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનનો જુલમ

મી. કઝીન્સની વરતણકપર સખત ટીકા

ફેપટાઈનલું 'સાઉથ આફ્રિકન રીવ્યુ' જણે છે કે :—

"ડરબનના ઇમીગ્રેશન અમલદાર મી. કઝીન્સની પરીક્ષા કરતાં ડરબનને સારો વખત લાગ્યો નથી. ડરબનનો અમલદાર જ માસની રજાપર જવાથી મી. કઝીન્સની ફેપટાઈનથી ત્યાં થોડાં અઠવાડિયાંપર બહારી થઈ છે. હવે જ્યારે જોઈએ છે છીએ કે મી. કઝીન્સની આપણુદી બરેલી રીતપર 'નાતાલ મરકુરી' એ સખત ટીકાઓ કરી છે. જુલમની જેટલીક બાબતોમાં 'મરકુરી' એક એ જણાવે છે કે કેપના ઉત્તરમાં એક સ્ટી મરપરથી બીજી સ્ટીમરપર બધા તેટલા માટે વીઝીટીંગ પાસની શીનાં રૂપમાં પા. ૧ નો દંડ તેમની પાસેથી લેવામાં આવે છે. જ્યારે અમલદાર પાસેથી છીએ કે આવી રીતે લીધેલી રીની કલતી પહેલે આ મરીજ સોફ્ટને આપવામાં આવે છે કે કેમ ? જ્યારે જાણીએ છીએ કે કેપ ટાઉનમાં ઇમીગ્રેશન ખાતું જે કઠી પહેલે આપણું તો તે અંતે તેવા રખડતા કામળના દુકાપર આપણું. એક કામ લામાં પા. ૨૦ ની રકમ આપનારને જાપામાંથી કોરા કામળનો દુકાં દારીને તે જીવર પેન્સીલવતી જે બેલ લખીને તે ને પહેલે તરીકે આપવામાં આવેલ. હાલ ડરબનમાં પહેલે રીતસરની આપાય છે કે નહીં જે વાતની 'મરકુરી' એ લખાય કરવાં થઈ છે."

સત્યાગ્રહો માં ચેટીઆરને માન

માનપત્રો તથા ખાણ

કોરા મિત્રોની હાજરી

જાણુવા લાયક આપણે

મી. ચેટીઆરે સલામતી લડતમાં બળવેલી હમદા સેવાઓની પીછાનમાં તેઓ રેલ જવા માટે નિશ્ચય થવાની તકે તેમને માન આપવા માટે તામીલ કોમ તરફથી એક અલકાદાર આપણને જણસો મયા ગુરુવારે જોહાન્નસબરગના મેસેનીક હોલમાં કરવામાં આવ્યો હતો. આશરે ૩૦૦ જેટલાં આમંત્રણો મોકલવામાં આવ્યાં હતાં. હાજર થયેલાઓમાં મી. હોસ્કેન, રેવ. મી. અને મીસીસ ડોક, રેવ. મી. શીલીસ, રેવ. ડા. રોસ, મી. અને મીસીસ વોલમ, મી. નોક્સ મી. રીચ, મીસ ડોક મી. નેલસન, મી. અને મીસ વીટકર, મી. અને મીસીસ વાન વીનન, મી. અને મીસીસ રીટસન, મી. અને મીસીસ વિલ્મસ, મી. અને મીમી સ ન્યુમેન, ડા. મેન્ચુડ, મીસીસ ફલસી, મીસીસ ટોલ, મી. રોબરસ, મીસ જડ, મી. ટોર્બો, મી. સી. ડોક, મી. મોરડન, મી. કેલનબેક, મીસ સ્પેથીન મીસ રોરટો વસ્કી, મીસ જુલ, મીસ સી. રીચ, મીસ રેટલા રીચ, લગ્ગર વિગેરે કોરા મિત્રો તથા તામીલ અને બીજી હોદ્દા કોમોના ધણીએ આગેવાનો હાજર થયા હતા. મી. હોસ્કેનને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું.

તામીલ કોમનું માનપત્ર

તામીલ કોમ તરફથી નીચેનું માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું :—

"આપની હોદ્દાતંત્ર માટે ઉપડવાની તકે, આપના પ્રત્યેના અમારા માનની નિશાની તરીકે આ માનપત્ર અને બદના મેડલ સ્વીકારવાને જોહાન્નસબરગની તામીલ કોમવતી આપને કહેતાં અમને ધણી હરપ થાય છે.

સલામતી લડતમાં આપે જે બાજ લીધે છે, અને આપે આપની હમરે જોલનાં જે દુઃખો સહન કર્યાં એ બતાવે છે કે કોમમાં પોતાની બાતની કારતી દેકવી રાખે એવા મહાદુર મણ્ડો પડ્યા છે.

અમે આપની સહર સહજ થાય એવું ધ્યાનથી છીએ, અને આજ રાખીએ છીએ કે દેશનો આપનો વસવાટ સુખ રૂપ નીવડશે, અને આપ અમારી વચ્ચે આપનું કામ કરવાને વહેલા પાછા ફરશો."

માનવર ઉપરાંત તાજેથી કામ તરફથી એક સોનાનો મેડલ મી. ચેટીઆરને એટ આપવામાં આવ્યો હતો.

એસોસિએશનનું માનવર

બ્રીટીશ હીંચમન એસોસિએશન તરફનું માનવર નીચે મુજબ હતું:—

"સલામતની સહતમાં આપે એ મોટી સેવા બનવી છે તે માટે આપણી કામની હદી તારીફની સામગ્રીની મેંધ દેશ માટે આપની વિદાયગીરીની તકે બી. ઇ. એસોસિએશનરતી અમે લખ્યો છીએ સ્વદેશની કીર્તિ માટે આપની ઉમરે આપ સહતમાં કામ લેવને તકમાર થયા, અને એકનાં દુઃખે સહવાર છે તેથી આપ હોદી કામના બધા વરમને માનીતા થઇ પડ્યા છે.

અમે આજ રાખીએ છીએ કે સ્વદેશની આપની સહર સહી સલામત નીવડશે, અને કુટુંબમાં આપનો સહવાસ સુખદાયી થશે, તથા આપ વહેલા પાછા ફરશો, કે જેથી આપની કાજરીનો લાભ આપના દક્ષિણ આફ્રિકાના બાઇઓને ફરીથી મળે."

મેળાવડામાં અમેકાં બાપ્તિસ્ટ ફરમીયાન મી. ચેટીઆરની સેવાઓની તારીફ કરવામાં આવી હતી. ગોરા મિત્રોનાં કેટલાંક બાપ્તિસ્ટ સલામતની સહતની તથા આત્મ બળની શીશસુધીની સમજુ ગોરાઓમાં કેટલી કદર થઇ છે તેનો ખ્યાલ આપનારાં હતાં.

રેવ. ડા. એન. ડી. રેસે

જ્યુલ્યુ કે સહતમાં કામ લઈ મી. ચેટીઆરે પોતાના દેશ તથા દેશીબાઇઓની કીર્તિમાં વધારો કર્યો છે. એ સહતે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓને એક ફરી મુશ્કા છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓની આવી બજબ તરફની સહતને લીધે તેમનાં દુઃખોનો અંત વહેલા આવશે એવી આજ તેમણે જતાવી.

રેવ. ડાઉડે

પોતાના બાપ્તિસ્ટ મી. ચેટીઆરના કામની તારીફ કરીને જ્યુલ્યુ કે સલામતના દુનિયાને માટે અમલના શિક્ષણની દક્ષિણ આફ્રિકા નિયામક બનવું બધ છે. મી. ચેટીઆર અને બીજાઓ જેઓ

મી. ગાંધીના હાથતળે એ શિક્ષણ પામ્યા છે તેઓ વિશ્વાસમાં અને બીજાં દેશો જવા લાગ્યા છે, જેઓનો ઉપદેશ છે કે પોતાના બાઇઓ ફળીજીત કરવા માટે શરીરબળ કાંઈ કામનું નથી, પણ આત્મ બળ અને પ્રેમના હથિયાર વડેજ તે કાર્ય થઇ શકવાનું છે. મેં જ્યુલ્યુ છે કે 'ક્રાંસવાલ લીડર' જાહેર કર્યો પ્રમાણે મી. હોરકેન એક સલામતની સહત ઉભી કરવાના છે તે સંબંધમાં હું એટલુંજ કહીશ કે એ મી. હોરકેન તેવી સહત ઉભી કરશે તો તેમને પુષ્કળ દેશ મળવો જોઈએ. દુનિયામાં અમે ત્યાં ફરજિયાત કાપદાથી ઉભા કરેલા મોટામાં મોટા બરકરના બળ કરતાં પ્રેમ અને સલામતનું બળ વધારે કીમતી છે.

મી. કાકલીઆએ

ઉપરના દરેક બોલનો પોતાનો દેશ હોવાનું જ્યુલ્યુ. તાર બાદ

મી. ચેટીઆરે

પોતાને આપવામાં આવેલા બારે માન માટે આભાર માન્યો, અને જ્યુલ્યુ કે પોતાના આત્માની દેહની ખાતર જેઓ સહવા છે તેમને માન કે તારીફની કશી જરૂર ન હોવી જોઈએ. મેં સહતથી દુનવી બાબતમાં એ કાંઈ ખોટા ખમેજ હોય તે કરતાં બજુબ વધારે કીમતી ફળ આત્મબળની સહતમાં કામ લેવાથી મને મળ્યું છે. મારી પ્રથમને એટલીજ પ્રારથના છે કે જે ફરીથી સહત ઉભી થાય તો બધાં હોડ લાંબી દેહની જીવતની ખાતર પાછો જોશ જવાને આવી પહોંચવા મને તે સહિતમાન હરે

મી. ગાંધી

એ પોતાના સાબળનારાને એતવણી આપી કે આપણી મકાન સહતનો કલુ અંત આવ્યો છે એમ કહી શકાયો નહીં. સમાધાની કાલ લંબાઇ છે, અને અંતે કદાચ કામને ફરીથી સહતનાં દુઃખ ઉઠાવવા તકમાર થવું પડે એમ પણ બને. મીજ બાનોની સલામતી હમ્મત મી. ગાંધીએ મી. હોરકેન તથા કાજર થએલા બીજા ગોરા મિત્રોની તારીફ કરી, ને જ્યુલ્યુ કે આજે ટેબલપર બાટલા ગોરાઓ અને હોદીઓ સરખાપણથી આજે મળી શક્યા છીએ એ થણે કામે આપણા મિત્રોની મિત્રાણુ ફળ છે. મારે હિસાબે દરેક સુધરેલા મુશ્કામાં, ને તેમાં મિત્રોની હોવાનો તવો કરતા લોકમાં તો, બધા માણ્યો હશેકાં સરખા મણવા જોઈએ. પણ આ મુશ્કામાં રમતી જે ભારે સુખ અને અકાવત છે તેનો ખ્યાલ કરતાં

આપણે બાટલે ફરજને પણ સરખાપણા ને પડેલી શક્યા છીએ એ મુબારકબાદી લેવા એવું છે.

મી. હોરકેન

એમણે મી. ગાંધીની, આત્મબળની શીશ સુધીના શોધક અને શિક્ષક જેવા નામથી સલામને ઓળખાણ આપેલી તેઓ ચેરમેન તરીકે છેવટનું બાપ્તિસ્ટ કરવા ઉભા થયા. તેમણે જ્યુલ્યુ કે આ મુશ્કામાં હોદીને જે પગવણી કરવામાં આવી છે તે બધા નો અંત આવવાનો વખત નજીક આવ્યો આવે છે એમ કું માનું છું. દરેક રાખતની બવસ્થા સારી ભારેજ કહેવાય કે ભારે તેમાં દરેક વરમની પ્રજાને કામ મળતો હોય, અને આ વાત દક્ષિણ આફ્રિકાની મુખી કામે—એટલે ગોરા કામે—કલુ હવે શીખવાની છે. તેથી આ બાબતમાં હોદીઓએ આ મુશ્કાને એક કીમતી પ્રકારનું શિક્ષણ આપ્યું છે.

આ પ્રમાણે બાપ્તિસ્ટ થયા બાદ રાખતીત મવાયું, અને મીજબીસ ખરખાસત થઇ.

આજુ વેજટરીબન હતું, અને તે સંબંધી બધી બવસ્થા તામીશ બેનીશીટ સોસાયટીએ વોલંટીઅરો નીમીને કરી હતી.

આ મેળાવડાનો, સલામતની સહતની અને આત્મબળના શિક્ષણની ગોરા વાંચકોમાં કદર થાય એવો રીપોર્ટ 'ક્રાંસવાલ લીડર' પ્રસીદ કર્યો છે.

ડરબન મ્યુનીસીપાલીટીનો વારસીક હેવાલ મેયર જાહેર કર્યો છે તેમાં હોદી વિષે એ ત્રણ બાબતો છે. એક બાબત મ્યુનીસીપલ ધોળી ખાનાંઓ સંબંધી છે. તે સંબંધમાં મેયર જણાવે છે કે ડરબનના લોકોના પોતાના કામનો મોટો કામ હોદી ધોળીઓ બળવે છે. અને તેઓ માંના લણા ખરા નાના પાયા ઉપર કામ કરતા હોવાથી તેઓ બલત સુધર અને સ્વચ્છ મકાન રાખી શકે એ બનવા જોઈ નથી. વળી એવી પણ બાબતી જોવામાં આવે છે કે આ લોકો મ્યુનીસીપલ અમલદારની દેખરેખતળે કામ કરે એવી જગ્યા હોવી જોઈએ. એમ કરવા નો રસ્તો એ છે કે મ્યુનીસીપલ ધોળી ખાનાં બાંધવા અને તેનો ધોળીઓ તથા લોકો પુરેપુરો ઉપયોગ કરે તેમ કરવું. આવી ધોળીખાનાં બાંધવાનું કામ હાથમાં લેવાને કાઉન્સિલને પોતે સહવાવરી એવું ઉમેર્યું હતું.

જિન. મી. ગોખલેના હાથની ચરમાપર હાંદી છાપાની ટીકા

“કેપીટલ”

જા. જિ.એલે-ઈંગ્લેન્ડના વાણીને લખે છે કે :—“મી. ગોખલેના હાથને કરાવનાર સરકારી પેશના સત્કારકોની બહુમતીમાં અને માણસોમાં માટે અમે સારા મત ધરાવી શકતા નથી. તેમની માનણી એટલીજ હતી કે સરકારે ધડાકર કામ લેવું. આસામ માટે ચીરખટ બંધ કરી દેવા હશે. આ પછી કોલોનીની ખીરખીટ ના સંબંધમાં પણ એવુંજ પગલું લેવું સરકારને લાગ્યું હતું. પણ બીજા કુલ સમજ નહીં સંકાપ બેલા કરાવનાર નામ અને સ્વદેશીભાવની સંગણિતિ થઈ એવું પગલું કરવાની સરકારે હાંમત કરી નહીં. વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના સત્કારક મી. કલારને જે સલાહનો મોરો માળવા હતા કરી દેવામાં આવ્યા હતા. કોઈ વિવેકી અમલદારના કુખમાંથી કદી ન સંભળ્યા હોય એવા અલંકાર અને આસ ગોઠવેલા બચાવથી તે એ પોતાને સોંપાએલા કામમાંથી મુક્ત થવા હતા. અને પછી આસમાંની લેખાસ વાળા (ગેરા મેંબરોવાળા) ભાગમાંથી બધાએ ગોખળી રીતે સુચવાયલી બાજુ તરફ મત આપ્યો.”

સરકાર સરમાધને તે હાથ સ્વીકારે નહીં ત્યાં સુધી વારંવાર તેને રજુ કરવા ના મી. ગોખલેના નિબંધને અમે વખાણીએ છીએ. પણ બીજો દુમલો કરતાં સુધીમાં મી. ગોખલે પોતાના કાલેને કેશો સુધે તે પહેલાં કોલોની માટે ગીર મીડીયાઓની કરતી કેવી રીતે કરવામાં આવે છે તેથી માહેતપાર ચવાની તેમને અમારી મનજીત બહામજી છે. તે વડે સરકારની રાજનીતિને તેઓ વખાણે પુષ્ટી બતાવી શકશે. તેથી તેઓ જાણી શકશે કે સરકારી નોકરો વારંવાર, હાથ અગ્ર પમે, કેઓનીઓ માટે કરતી કરનારા એજન્ટો કેવી રીતે બની ગયે છે ?

મી. ગોખલેએ તેમનાં લીખાં બાપજીમાં બાપજી આપ્યું હતું કે ગીરમીડીયા એ કોલોનીમાંથી પદસો બચાવીને લાવે છે તે કેશો જીજ કોપ છે. પ્રોટેક્ટર નો હોલો જરાનાદોમાં જાણ આવતાં કુશીની હોલત વિષે જે ન માની શકાય એવી વાતો બહાર પાડે છે તે તે કોના અમાજ ગણે નહીં હોય. કર

કારી નોકરોની પાસે કરતી કરનારા એજન્ટોનાં કામ બચાવવાની અંક તે આ રીત છે. એ સિવાય બીજી નોકરી અને વધુ ઉપકાપને રીતો પણ છે. કરતી કરવાના લતામાં સરકારી અમલદારો આસામના એજન્ટોને જાણીએ છીએ કેવી અડચણ પાડે છે, અને કોલોનીઓના એજન્ટો કેવા ઉત્સાહથી મદદ કરે છે તે વિષે અમે ધણીએ વાર કહી ચયા છીએ. આ વિષે જીપરી અમલદારોને ત્યારે ફરી માદ કરવામાં આવે છે ત્યારે તેઓ કોવી એજન્ટોની બતાવે છે કે તેથી તાબાના અમલદારોને એમ લાગ્યા વિના રહેજ નહીં કે તેઓ પોતાનું સાક્ષુ કરવા ઉપરાંત અમલદારોની ખરજી પણ સાચવી શકે છે. અને પરિણામે તેઓ આસામ ના એજન્ટો તરફ ખુબ આકર્ષી રીતે વરતે છે. મી. ગોખલેને હવે પછીની ઘડત માટે આના પુરાવા જોઈતા હશે તે બધા મળી શકશે.

સર વીઠલદાસ કાઠરજીએ બાર હાથે કહ્યું કે જેટલા મળુગો મને તેટલા મળુ રેનું હોંદુરતામાં કામ છે એ તદ્દમ સાચી હતું. અને સરકાર અને કુલિત વાપરી અમુક મળુરોને કોલોની ચડાવી દેવ તે માત્ર અધમતા મળાય. મી. કલારે મેલાં મનવડે સુચવ્યું તેમ સર કાર જે એ બાબતમાં નિષ્પક્ષપાત હોય તે ફરીઆલું કંઈ કારણ ન રહે. પણ સરકારની રાજનીતિ ગોખળી રીતે પક્ષ પાતી છે અને વધુ કહીએ તો બેસરમ રીતે પક્ષપાતી છે કોલોની માટે કરતી કરનારાઓ મને ત્યાં જઈ મને તેવા રીતે કુશીનાને ફાંસીને ફિતાવેજના સહી કરાવે છે ત્યારે આસામ માટે સ્વતંત્ર મળુરો મેળવનામાં પણ હરકતો નાખવા માં આવે છે પણ વિશેષ કહેવાની જરૂર નથી. એટલીજ આજા રાખીએ છીએ કે મી. ગોખલે તેમનો દુમલો તુરત પાછો શરૂ કરશે.”

મી. ગોવિંદલાલ કાઠરજી દેસાઈ લખે છે કે :—થી નડીઆદ હોંદુ અનાયાચધને મદદ કરના માટે ડરખતના આરેવાન હોંદુ મદદરેયાના આમંત્રણથી તા. ૧૮ મી. આગસ્ટ સને ૧૯૧૨ના રવીવારે બંધાર પછી ચાર વાગે ના. ૧૨૭ વીકટોરીઆ રહાટ માં આવેલા ધરમલાળાવાળા મકાનમાં બંધાર મીટીંગ બજાઈ તેમાં સરવ હોંદુ મદદરેયા પધારી આવવાની કરશે.

મુંબઈમાં પ્રોટેસ્ટ મોર્ચા

ઉત્તેજનનો સંદેશ

વડી સરકાર પર અરજી

મી. તાતાની વધુ મદદ

તા. ૨૭એ લંડનથી રહેર બહાવે છે કે :—

કોલોનીઓમાં અને આસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકા, પુરબ આફ્રિકા, અને કેનડામાં હાંદીઓને પડતાં દુખે સંબંધમાં પ્રોટેસ્ટ કરવાને મુંબઈમાં ગઈ કે જે એક મહેર સભા મળી હતી. પારસી કોમના વડા સર જમશેદજી જીજીભાઈ બેજાનેટે પ્રમુખ પદ લીધું હતું.

હાંદીઓની કાડમારીઓ ફાંસીની, અને ચીરમીડીઆ મળુરોને વખોડી કાઢ નારી અરજી બેરડ કરીયુપર મોકલવાને હાંતિ સરકારપર મોકલવાનો હાથ સભા એ પાસ કરી હતો.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાંદીઓને હાંમત આપનારો સંદેશો મોકલવાનો, અને જિન. મી. ગોખલે થોડા વખતમાં મુલાકાત લેનાર છે તેને જેકા આપનારો હાથ પાસ રખી હતો.

મી. તત્ત તાતાએ ટ્રાંસવાલની લલતના હાંડમાં રૂ. ૨૫,૦૦૦ ની ત્રીજી રકમ આપ વાનું જાહેર થયું હતું.

કાઠીયાવાડ આરય મહળ

સેક્ટરી મી. વારજી હામોદર મહેતા બહાવે છે કે :—

આ મહળના ટ્રેઝરર મી. જમનલાલ પુનાવર મી.મર પુરનીઆમાં દેશ જવાના હોવાથી તેમની જગાએ નવા ટ્રેઝરરની નીમણુક કરવા તથા તેમને વિદાયગીરીનું માન આપવા ના. ૫મીને સોમવારે એક મેળાવડો એ સ્ટોટમાં મી. પદમશી સંધવી ની આરીમમાં થયો હતો. પ્રમુખ મી. વમનજી દેવસીએ પુરથી લીધા બાદ મી. પદમશીની ફરખારનું અને મી. પુરશેા તમદાસ દેસાઈ વિજેરના દેકાથી મી. જી. મી. મહેતાને મહળના ટ્રેઝરર નીમવાને હાથ સંધાનુમતે થયો હતો. હાજર થયેલા લાકોઓએ મી. જમનલાલના મીલનસાર સલાવના તથા જામનલાલના વખાણ કર્યા હતા, અને તેઓની સફર સુખરૂપ નીવડે એવો આશીર્વાદ તેમને દીધો હતો.

બાર બાદ મહળ તરફથી નારતો, ફળ તથા ચાપાણી વીગેરે આપવામાં આવ્યા જે સર્વ સભા સંસ્કરણ થઈ હતી.

હરખનમાં હળમની દુકાનના ધારાઓ

હરખન દાઉદ કાઠીસીલ તરફથી ખાસ કરવામાં આવેલા નીચેના હળમની દુકાન સંબંધી ધારાઓ તા. ૬ ડી. જુનના નાતાલના પ્રેસી-સીલ્લ ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે, અને તેને હાવાની હરખનના હળમની નાજુ માટે ફેલાવવામાં આવેલ છે:—

હળમ (૧) બારબર અથવા હેર હરખર) નો ધધો ચલાવનાર અથવા ચલાવવામાં મદદ કરનાર દરેક માણસે તે ધધામાં નીચેના ધારાઓ પાળવા પડશે.

(એ) દરેક અંબેરાઇ (ફેલ) દેખલ અથવા એવી રીતે સ્થપક માટે એક વેલું બીજું 'શીડીંગ' જેના ઉપર વાળ કાપવાનું, વાળ ઝાળવાનું, અથવા હળમત કરવાનું હથિયાર મુકવામાં આવે તે કામ, આરજા, પાટી, પ્રમેથલ અથવા એવાજ પહારવનું બનેલ હોવું જોઈએ.

(બી) કાપપણ માણસ માટે વાપવાં હોય તેવા બધા ફાંટીઆ, અંચા, કાતર, કશીપતી, બક, શેવીંગ બ્રશ, અથવા બીજા હથિયારને એકવાર વાપર્યા પછી હાલતા પછીમાં બોળા ને અથવા તે બંનેમાંથી પાછીમાં બોળામાં આપું પામી મીનીટ સુધી રહેવા હાલે તેનાપર કાપ પડે ચોટિયું ન રહે એવી રીતે તંદુર આદ કરવાં જોઈએ.

(સી) કાપ માણસની હળમત કરવા અથવા વપરાય ત્યારે તે ઉપરનો ઉતાર સ્વચ્છ કાગળ અથવા એવાજ બીજા ધધરથપર સાદ કરવો.

(ડી) હળમત કરવામાં કે બદલ ચોળવામાં સાજીની એટી કે સાજીની છડી ન વાપરવી પણ પ્રેવાલી સાજી અથવા સાજીની જુડી અથવા 'શેવીંગ કીમ' વાપરવી.

(ધ) કાપ માણસને લોહી બંધ કરવા કટકડી કે એવો બીજો પહારથ છડી અથવા ગોટીના રૂપમાં ન વાપરવાં.

(એફ) પાછીડર લમાડવા માટે કાપ માણસપર વાહળી અથવા સામાન 'પાછીડર પક' વાપરવો નહીં, પણ કાટણી (રમે) વતી અથવા દરેક ધરાઈ માટે કાટણીનું જીક સ્વચ્છ હળમની પાછીડર લમાડવો.

(ઇ) દરેક દરેક માણસ માટે સ્વચ્છ ડુવાઈ વાપરવો; અને એક માણસ પર એકવાર વાપરેલો ડુવાઈ ધોવાઈ નહીં ત્યાં કુધી ફરીથી વાપરવો નહીં.

(એમ) બમીન ઉપર વાળ પડે તે બધા તુરતે તુરત વાળીને દુર કરવા.

(આઇ) કાપ સામાન્ય (બધાના વપરાય) એરડામાં કાપ એવી રીતે વાળાની હળમત કરવી, કે વાળ કાપવા કે એવી બીજી ચાકરી કરવી નહીં; પણ આ માણસની હળમત વિગેરે કાપ ખાનગી એરડામાં થઈ શકશે.

(જે) બધી હળમની દુકાનો અથવા હળમતનાં બીજાં સ્થળો હર વખતે સ્વચ્છ અને હવાની આવજન થાય એવી સ્થિતિમાં રાખવાં જોઈએ; અને તેમના ધધામાં વાપરવાનાં દરેક ઝાળર, હથિયાર, પહારી, બદલને સ્પેટવાનાં કપડાં કે બીજા વસ્તુ સાથે રખાવાં જોઈએ.

(કે) દરેક હળમે એક માણસનું કામ કરી લીધા પછી બીજા માણસનું કામ હાથમાં લેતાં પહેલાં પોતાના હાથ ધોવાં જોઈએ.

(એલ) દરેક હળમે કાપ માણસના વાળ સાફ કરતી વખતે, અથવા કાપતી વખતે અથવા હળમત કરતી વખતે કે, શબ્દ અથવા એવા બીજા પહારથને સ્વચ્છ અંબે (એવરએલ) પહેરવો.

(એમ) દરેક હળમની દુકાનમાં આ ધારાની નકલ ખુલ્લી રીતે દેખાઈ આવે તેવા અંબાએ ચોડવી.

હળમનો ધધો ચલાવનાર અથવા ચલાવવામાં મદદ કરનાર કાપ પણ માણસ ઉપરના કાપ ધારાઓ પાળશે નહીં તો તેણે તે ધારાઓનો ભંગ કર્યો ગણાશે.

હાદુસ્તાનની દપાલ

તા. ૮ મી આગસ્ટે પુરનીબાગની અવ બંધ થવામાં હતી.

તા. ૧૬ મી આગસ્ટે એ. આંક બંધ થશે.

તા. ૧૪ મી આગસ્ટે અ. આંક બંધ થશે.

તા. ૨૧ મી આગસ્ટના અ. આંક બંધ થશે.

બરમીસ્ટમ લોકેશનની ચરચા

મી. રીચના કાગળ

બરમીસ્ટમ મ્યુનીસીપાલિટીએ ડા. આર નોલ્ટને રીંગ-ટ-દાર પાડ્યો તેના અવાજમાં મોં રોચે એક કાગળ 'રોડ ડેલી મેલ' માં લખ્યો હતો તેમાં મી. રીચે લખાવે છે કે:—

"એ સંધારક એકલ અને હુલવાની કક્ષિત ઉપર લિવાસ મુકાય તે હું એટલું જ કહીશ કે મોખખી રીતે રીચની અંબા માણસ પડેલ હોય ત્યાં અવાજ મને એટલું મન થાય તથા વિશીષ્ટ આ લોકેશન માટે ફાવેલી અંબા રહેવા અવાજ મને થાય નહીં; તેમજ એ માણસનાં મરણ થાય એમ હું ન માનું. હાલ તે માણસને એવી જગ્યાએ અંબાની સલાહ પણ મારાથી આપી શકાય નહીં. એ અંબાએ હું એમો હતા અને પાછો ફર્યો ત્યારે મને એવું જ લાગતું હતું કે એ એક કલાક વધારે ત્યાં ગાળવો પડે તો મારી જીંદગી પડવા નમર રહે નહીં. અને તો ત્યાં હતો ત્યારે લેલરી થાય એવું લાગતું હતું, ને એ આવી જગ્યા ને બરમીસ્ટમની મ્યુનીસીપાલિટી માણસો ના રહેણાં માટે તાપક સ્થળ મળે તો મારે કહેવું જોઈએ કે તેનું અંતઃકરણ કામ જુદાજ પ્રકારનું હોવું જોઈએ."

"એમાં વળ્યું શું?"

(હરજન બીન અખીણ તરફ નહીં એ રાજ.)

હાલ ના સમયે ભારત નન હતું, ભારત સન હતું; સમજવું હું શું?—

શીડ. દેશની દશા બેવીરા, સડવડે કાંઈ કીરા,

આવો મુખ રાત્રી રાખો, એમાં વળ્યું શું?—

શીડ. દેશમાં હો અંધ નધી; વિદેશે જરાએ નધી,

કુશી દરી પેટ ભરો, એમાં વળ્યું શું?—

શીડ. એરહીને મીટી સાથે, કાપી મહેર હિંદ માથે,

ધારાલક્ષ બાંધી દીધી, એમાં વળ્યું શું?—

શીડ. રિલ્લી દરબાર કીધો, ખરચ અપાર કીધો,

દહેરા ગાંધી સંજાળ્યો, એમાં વળ્યું શું?—

શીડ. હીંદુ મુસલમ નો વારો, તળે કુસંપી બિચ રો,

વિદેશને વહે ચી આપો, એમાં વળ્યું શું?—

શીડ. ગોરા દીયે તાલ મુકે, હીંદીના ન કાલ મુકે,

ત્યાંના નામ ધરાવે છે, એમાં વળ્યું શું?—

તુરકીમાં અશાંતિ

(૧૮૨)

તા. ૧ થી એ રૂઢર જણાવે છે કે ૧૩૦ દેહપારીઓની દેહવટાની સળ માફ કરવાનો ના. સુલતાને હુકમ કાઢ્યો છે. આ માફીનો સાલ માછ સુલતાનના વખતના કેટલાક મોટા માણસોને પણ મળ્યો.

વિધાયતની પાર્લામેન્ટમાં પુછાએલા એક સવાલનો જવાબ આપતાં પરદેશ આતા ના પ્રધાન સર એડવર્ડ ગ્રેએ જણાવ્યું હતું કે હટાલો-તુરકી લગાડ બંધ થયા પછી તુરકીની ફક્તે આવેલા મુશ્કેલન સમુદ્ધર્મના ઠાપુઓપર હટાલીએ કરેલા દલાના બનાવ સંબંધમાં પુષ્કળ ચર્ચા થઈવા સંભવ છે.

સેનેટ સભાની પરવાનગી વગર ના. સુલતાન પાર્લામેન્ટ વીખેરી નાખી શકે એવો હરાવ તુરકી સરકારે તુરકી પાર્લામેન્ટમાં રજુ કર્યો છે.

તા. ૩ છ એ કોનસ્ટાનટીનોપલના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે અહીંની સ્થિતિ ચિંતાકારક છે. યુનિયન અને પ્રોગ્રેસ કમીટીની સુચનાથી પાર્લામેન્ટ એક હરાવ પસાર કર્યો છે, જેમાં એવો પ્રકારો થયો છે કે પાર્લામેન્ટ વીખેરી નાખવાને મીલીટરી લીગે માનજી કરી છે એવી વાત બહાર પડી હતી તેમાં લગાડ આતાના પ્રધાનનો હાથ છે.

વડા વજીરે આમની સલાના હરાવને ન મહકારતાં પાર્લામેન્ટ વીખેરી નાખવા નો હંદેશ સેનેટ સભામાં જમને વાંચ્યો છે, અને નવી ચુટણી કરવા હરમાબ્દુ છે.

આલબેનીયનો અને તુરકી સરકાર વચ્ચે વધુ લગાડ થઈ છે, અને બળવો ફેલાતો જાય છે.

કોઆના ખાતે એક બોમ્બ ફાટવાથી કેટલાક માણસોનાં મરણ થયાં છે.

તા. ૫ થી એ લંડનથી રૂઢર જણાવે છે કે તુરકીની સેનેટ સભા અને આમની સભા (અથવા એવર એક ડેપ્યુટીઝ જે એકાએક મુઠેલા યાતનીઓનો અનેકી

છે) વચ્ચે વધી પડ્યો છે. સેનેટ સર કરને ટેકા આપે છે, ભારે આમની સભાએ સરકારપર બરસો ન હોવાનો હરાવ કરી પોતાની બેઠકો મુલતવી રાખી છે.

તા. ૬ થી એ જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી પાર્લામેન્ટ (આમની સભા) ના પ્રમુખ, ના. સુલતાનને એવું કહેવા ગયા હતા કે પાર્લામેન્ટે પ્રધાન મંડળને વખોડી કાઢવાનો હરાવ પસાર કર્યો છે તેને મળવાની ના. સુલતાને ના પાડી. બાદ એવું હરમાન પાર્લામેન્ટને વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યું કે પ્રધાન મંડળપર ના. સુલતાન ને ક'પુરણુ બરસો છે.

યુનિયન અને પ્રોગ્રેસ કમીટીના કેટલાક આગેવાનો (જેમાં તલાટમે અને દળવીડ બે પણ આવી જાય છે) ની ધરપકડ કરવાનો હરાવ કરવામાં આવ્યો છે.

પ્રધાન મંડળે કોનસ્ટાનટીનોપલને ૪૦ દિવસના ધેરાની સ્થિતિમાં જાહેર કર્યું છે.

મોનટીનીગ્રોમાં જાએલા તોફાન સંબંધમાં સંતોષ ન આપવામાં આવે તો ૨૪ કલાકમાં એ પ્રાંત સામે લશ્કર મોકલવામાં આવશે એવું તુરકી પ્રધાન મંડળે જાહેર કર્યું છે.

મોનટીનીગ્રોની સરહદપર લગાડ થઈ છે, અને તેમાં તુરકી સરકારને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી, અને તેમનાં ત્રણ હાલેખ'વીવાળા મથકો છતી લેવામાં હતાં.

કોઆનામાં બોમ્બ ફાટવા પછી બલ્ગેરીયનોની કતલ થઈ હતી એવા ખબર ફેલાવાથી તેમાં તપાસ કરવાને તુરકી સરકાર પાસે જોરથી માનજી કરવાને બલ્ગેરીયન પ્રધાને કોનસ્ટાનટીનોપલના પોતાના એલમીને સુચના કરી છે.

આલે-સમાં એવો સંદેશો પ્રગટ થયો છે કે કોઆનામાં બોમ્બ ફાટવા પછી એક કતલ આલી હતી, જે સાત કલાક ચાલુ રહી હતી. તેમાં ૫૦ ખ્રિસ્તીનાં મરણ થયાં હતાં, અને ૨૦૦ ને લાલસ કરવામાં આવ્યા હતા.

તુરકી હારમાદોના જવાબમાં મોનટી

નીમરોએ જણાવ્યું છે કે તેના મોલજરો તુરક સરહદમાં આવ્યા નહોતા, અને જે લગાડ થઈ છે તે તુરકીના ચાલુ ધસારાનું પરિણામ હતું.

તુરકી પાર્લામેન્ટ વિખેરવાથી આલબેનીયનો શાંત પડવા લાગ્યા છે.

કોઆના ખાતેની કતલથી બલ્ગેરીયનો બહુ ઉસ્કેરાઈ ગયા છે, અને યુરોપના રાજ્યો વચ્ચેમાં પડી સલાહ નહીં ફેલાવે તો બલ્ગેરીયન મરજી મુજબ પગલાં લેશે.

બલ્ગેરીયા અને સર્વીયાના પ્રાંત વાળાઓ સંધી કરીને એક થયા છે.

મવરમેન્ટ એજેન્ટમાંથી નાટીસો

ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિખેરે સંબંધી

બોક્સબરમ, ન્યુ સોફિયનમાં મહમદ અને આમદ એવા નામથી રજીસ્ટર થયે છે બનરસ દીલરનો રોજમાર તા. ૧ થી આમરટથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

ચુટનહેજના મરદુમ જોપાલ અને વલસળની મીલકત સંબંધમાં કારોબારી હેનરી જોસ્ટીન (કેલીડન સ્ટ્રીટ, ચુટન હેજ) જાહેર કરે છે કે લેલુદારોએ ના. ૨ આમરટથી ૬ અડવાડીઆમાં પોતાના હાવા રજુ કરવા, અને લેલુદારો એ તેજ મુદતમાં તેજ ઠેકાણે પોતાનાં દેવાં લેવાં.

નાદાદી સંબંધી

ડરબન, પાછન સ્ટ્રીટના ફુકાનદાર ધ. સુલેમાન અને ફા. ની એસાઇન્ડ મીલકત સંબંધમાં લેલુદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૮ થી આમરટે બરાવાની હતી. ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૫ થી આમરટે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાસો.

જોડાવાના ફુકાનદાર આમદ હાફેજની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી એમ. એલ. કે. કેટ જાહેર કરે છે કે લેલુદારો ની બે મીટીંગો તા. ૧ થી અને ૮ થી આમરટે બરાવાની હતી. ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૩ થી આમરટે ડરબન માર્ટ દઉ લખાં માજીસ્ટ્રેટ આમળ મળશે.

ડરબન, એ સ્ટ્રીટમાં અબદુલ કુદુસ, મહમદ યોસ અને કુ. નામથી વેપાર કરતા અબદુલ કુદુસ અને મહમદ યોસ ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫ મી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોર્ટને મારિસબરમ ખાતે અરજ કરવામાં આવશે.

ડરબન, કવીન સ્ટ્રીટના દુકાનદાર રહે અત્યાનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૯ મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન સર હીદ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કરમચંદરપના અહમદ મુમજી પટેલ ની મીલકત તા. ૨૩ મી જુલાઈથી મુલતી જમ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

ટરાંસવાલ, વેકરરટરમ હીરોકટના આમરસકુરદના અબદુલ હક અને કુ. નામથી રોજગાર કરતા અબદુલ હક અને મુખાલીમ ઇસ્માઇલ હેસાબની મીલકત તા. ૧૫ મી જુલાઈથી મુલતી જમ્તીમાં લેવા માં આવી છે.

ગુપતસબરમ હીરોકટ, વોટરવાલ નં. ૨૧૧ અને મનકોમરટ નં.—એ હાર્મોપર રોજગાર કરતા મુખાલીમ સાલે મહમદની મીલકત તા. ૨૯ મી જુલાઈએ મુલતી જમ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

બોમ્બેમાં અને મુલાતના સુબેશન મહમદ લાખીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બરે પ્રોટેક્ટીવ ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

બેન્ક-સ્ટ્રીટમાં ઇસ્માઇલ અને હમી જુલા નામથી રોજગાર કરતા ઇસ્માઇલ અને સમયક હમીજુલાની મીલકત તા. ૨૭ મી જુલાઈથી મુલતી જમ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

ડરબન, ૧૦૯ કવીન સ્ટ્રીટના લાકડાના વેપારી ઇ. સુબેશન બધરસની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેજિસલેશની મીટીંગ તા. ૧૫ મી આગસ્ટે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

મુખાલીમ મદદ

મી. માંધીને પા ૧૫૦૦ ની રકમ મુખાલીમ મી. પીટીટ તરફથી કેમલથી મળી છે. મી. તાતાની રૂ. ૨૫૦૦૦ ની મદદમાંથી આ રકમ મેળવવામાં આવી છે.

વિલાયતની કમીટીનો લડત

વિલાયતની કમીટીને તેના ઉલ્લા એક લખાણના જવાબમાં કોલોની ખાતાના પ્રધાન તરફથી નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો છે :—

“સાહેબ,—વરીડીકોરપમાં રહેતા એકિ આદીકોને ખસેડવા લાંબા સ્ટેડીના ગોરા માલેકોને આપવામાં આવેલી નોટીસ વિષે નાં ટ્રાંસવાલ (બી. ઇ. એસોસીએશનના તાર સાથે ખીડેલા આપના તા. ૨૬ મી જુનના કમળની પહેલેથી મી. હારકોરટ તરફથી સ્વીકારે છે.”

તારમાં જણાવ્યા મુજબના પગલાં એક, ટ્રાંસવાલના ૧૯૦૭ની સાલના ૨૭ મા કાયદા મુજબ કરવામાં આવ્યા છે. ૩૮૮૭ નંબરની બુલ્ડોઝના ૪૬-૪૮ ખાનામાં તેની નકલ જોવામાં આવશે. તે કાયદા વિષે અને તેની પહેલાંના ૧૯૦૬ ના ૩૧ મા કાયદા વિષે ચાલેલો પત્રબ્યવહાર ઉપર જણાવેલી તથા ૩૩૦૮ નંબર ની બુલ્ડોઝમાં જાણેલો છે.

વરીડીકોરપ સ્ટેડીને લાગુ પડતા કાયદા નો ઇનિફાસ જોતાં અને ગેરકાયદે લેવા થેલાં પગલાં સામે કોર્ટ વડે હલાવ લઇ લેવા છે તે જોતાં તે બાબતમાં વચ્ચે પડવાનું મી. હારકોરટ વાળખી ધારતા નથી.”

બ્રિટીશ કોલોનીયામાં વાનકુવર ખાતે મુટપીની વેળાએ લાંબા હીંદી રહીશ મા કુસેન રહીમે વોટ આપવાથી તેને ગેરકાયદે વોટ આપવાના ઝુન્કા માટે પકડવામાં આવેલ અને ૧૦,૦૦૦ ડોલરના જામીન પર છોડવામાં આવેલ, આ સંબંધ માં વિલાયતની પાર્લામેન્ટમાં મી. કીંગે સવાલ કર્યો હતો કે સીરીયન, પોલીસી યન્સ, માનવીક વગેરે જાત જાતના દેશ પરદેશીઓને કોલોનીયામાં વોટ આપવાના હક છે ત્યારે હીંદીઓને નથી, એ બાબત માં તપાસ કરવામાં આવશે કે સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન મી. હારકોરટે તેનો જવાબ આપતાં કહ્યું કે તેનું ધ્યાન તે તરફ એમવામાં આવ્યું છે; બ્રિટીશ કોલોનીયાના કાયદામાં હીંદીઓને વોટ આપવાનો હક નથી એ બંધોબ છે; અને સર વીલ્હર્મ હોરીયરે પણ હમી રીયલ કોનફરન્સમાં કહ્યું હતું કે હીંદી ઓને વોટ આપવાનો હક છે નહીં અને તેઓએ એ હક મેળવવાની આશા પણ રાખવી નહીં.

પરચુરણ

વિલાયતની પાર્લામેન્ટની બેઠક તા. ૭ મી અક્ટોબર સુધી મુલતવી રહી છે.

‘ટાઇમ્સ’ પત્રના પેકીંગ ખાતેના પ્રતિ નીધિની ચીનાઇ રીપબ્લીકના પ્રમુખના સલાહકાર તરીકે નીમણુક થઇ છે.

ઈંગ્લાંડના પ્રધાન મંત્રીમાં બારે ફેર ફારો જવાની વાત જાહેર ચાલી રહી છે. હીંદી પ્રધાન પદ ઉપરથી લોરડ ક્રીસ્ટ ફારગત સરો એવું કહેવામાં આવે છે.

જામાળા કવિ બાણુ રવિદ્રનાથ ટાગોર ના માનમાં લંડનમાં લાંબી ઈડીઆ સોસાયટી તરફથી ગોરાઓ તથા હીંદીઓનો એક જલસો થયો હતો.

ગ્રેટાઇન (પી. એ. બોક્સ ૪૪) થી મી. આમોડ અબદુરહીમ મુલ્લા લખે છે કે અંગ્રેની સુનત જમાતની મસજીદ માટે એક પેશ મુઆમની જરૂર છે.

વિલાયતમાં વસતા હીંદી વિદ્યાર્થીઓ પર દેખરેખ સખવા માટે હીંદી પ્રધાને પોતાની એટ્રીકે ‘સેક્રેટરી ફોર ઈડીઅન સ્ટુડન્ટ્સ’ નામનો નવો ડોલો હાખલ કર્યો છે.

પાઇનટાઇન મહોમ્મદન સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. એ. ઇ. મુકા લખે છે કે આ સોસાયટીના જન્મ દિવસનો જલસો તા. ૧૫ મી સાબાનની રાત્રે કરવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૭મીએ બેલ્ગાન્સબરગથી રમાનીક ડાખામાં ફરરનો એવો જાહેરો પ્રગટ થયો છે કે એક નેડીવ, એક કેપ કલરડ તથા એક મોરો એમ ત્રણ જણને સીતળા લાગુ પડવાનું માલમ પડ્યું છે.

પ્રીટોરીયાથી મી. કાસમ ઓહમાન આજુવડવાળા લખે છે કે :—અંગ્રેના પી યંમ મોસ્લેમ એસોસીએશનને મી. નુર મામદ મુખાલીમ તરફથી મીની ૧ ની બેટ મળી છે. એસોસીએશનની મીટીંગ તા. ૨૨ મીએ મી. હાજી હમીયના પ્રમુખપણા નીચે થઇ હતી. પ્રમુખ સાહેબે ઇટાલો-ગુરકી લગાઇ વિષે લંબાણથી બાંધણ કર્યું હતું. ૫મી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ૫૦૦ પા. ૧૦૦ ને અમલદાર રકમ

મધ હતી. દરેક ડેકાણે મસલમાનો લગાઇ બારામાં એવેળ જુરસો નામે એવા પ્રવચનવાળીને સલાહ વિચરણન મધ હતી.

વહાણવડી ખાતાવાળાઓની એક કોન ફરન-ક પુરોપમાં મળી હતી તેમાં એવો હાજર થયો હતો કે કોરડાં વમર સંદેશ મોકલવાનાં સાધન દરેક સ્ટીમર પર રાખવાનું ફરજિયાત કરવાને જુદાં જુદાં રાજ્યોએ કાયદા પાડ્યા હતા.

લોરા એડ્વર્ડન દક્ષિણ આફ્રિકાના મવરનરને હોતો લેવા વિલાયતથી પાછા ફરતો નહીં અને તેમની જગ્યાએ મવરનર તરીકે માર્ટર એક એલીએક આવશે એવી અફવા બહાર પડી હતી, જેને પાછળથી ખોટી ઠરાવવામાં આવી છે.

ડરબન હીંદુ સમજાન કુંડના સેક્રટરી લખે છે કે:—હીંદુ સપ્તાહન લાઇબ્રેરીને હીંદુ સપ્તાહની મી. કે. કે. પટેલ તરફથી, અને ડરબનથી એક પારસી મદદસ્થ તરફથી એક પુસ્તક ભેટ નરીકે મળેલ છે જે આભાર સારે સ્વીકારવામાં આવે છે.

રેલવેનબોલથી મી. અ. કરીમ હાજી કાસમ લખે છે કે અરેના મરકુમ હમામ અમદુલ અખીરના કુટુંબ કબીલાનું રહે કાણુ કાલ કપડાઉત થવાથી તેઓ લાંબા જવા ઉપડતાં હોય તથા મચાઈ લેવાએ તેમને જાન આપ્યું હતું.

હાલમાં જાળી હીંદમાં અને ખીજે ખાન હાપ પાડવા માટે વિલાયતથી હીંદ સ્તાન સુધી હવાઇ વહાણમાં જવાની એક યોજના તમિલ દરવા માટે એક કમીટી વિલાયતમાં નીમણ છે; અને તેણે બે હવાઇ વહાણવાળાને તે કામ માટે રોક્યા છે.

બ્રિટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકા પ્રોટેક્ટોરેટના અરવનું આંકડાઓ પાસ કરતાં આમની સલામાં કોલોની ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું છે તે કે નમ સાંસની પા. ૧૫ લાખ ની અમત રકમમાંથી પા. ૪ લાખ મુગાડા રેલવે પાછળ, ૫ લાખ હજાર વિક્ટોરિયા નવાકાનાં બહેરો બાંધવા તથા ત્યાં સ્ટીમર પુરી પાડવા, પા. ૪૦૦૦૦ કીસાન્ડીનું બાઈ સુધારવા, પા. ૨૫ હજાર કીસાન્ડીની ફોરક બેલ સુધી રેલવે બાંધવા, અને પા. ૧ લાખ હાલમાં પુરવ બાંધવાના

આવગવના વહેવારમાં સુધારો કરવાને વાપરવામાં આવનાર છે. નાઇરોબી સારે કોરડાં વમરનાં નોરનું એક બળવાન મથક નાખવામાં આવશે એ પહેલું મી. હારકોરટે બહેર કર્યું હતું.

આસુરોલેડમાં જુદાજુદીથી એક ચર્ચા પત્રી લખે છે કે:—એલ્ફાન્સબરમાં પ્રસ લ મી બાઇએએ જેવું હમદરદ શીર્ષીક ફંડ બોર્ડનું છે તેવું અહીં બોલવા બંદર છે. હાલથીઅન કોટ તથા ટોપી બોય કોટ કરશે એમ અહીંના બાઇએને વિનંતિ કરે છું.

એક જાપામાં એક ડેકાણે જણાવવા માં આવે છે કે:—વાળ કપાવેલી વખતે કંઈ દુઃખ થતું હોય તે ન જણાય એટલા માટે કોરોનેફોરમ સુધીએ તો કીક એવી પ્રકૃતિના જમાનામાં લોકોની મધ મધ છે. જેમજેમ દુઃખ ઓછું તેમતેમ સહન શક્તિ તો નાશ થતો જાય છે. હાલમાંને માણુવી કે નીલાવવી એ બે વાતમાંથી નવા સુધારાને પહેલી વત પસંદ પડી છે, પણ હાલમાંને નીલાવવી લેવાનાં મુશુમાં નવો સુધારો બહુ કંમળો જોવામાં આવે છે.

દક્ષિણ અમેરીકામાં આરજેનટાઇનમાં જુએનોસએરસ ખાતે ૩૧ પંતખીની એક હુકડી મજુરી મેળવવા અરે નમ હતી. 'ઇડીઆ' પત્ર જણાવે છે કે આ લોકોને ત્યાં કામ ન મળવાથી ઇંગ્લેંડ પાછા મોકલી દેવામાં આવ્યા છે, અને ત્યાં તેઓ ખોરાક કે પોષણનાં કંઈ પણ સાધન વમર પડેલા છે. હીંદ પાછા મોકલી દેવાની તેમણે હીંદી પ્રધાનને અરજ કરેલી જે સ્વીકારવામાં આવી નથી.

કાઠીઆવાડમાં જસદણ ખાતેથી તા. ૭-૫-૧૨ ના શા. પ્રકાશકે જણાવ્યું આજાણી લખે છે કે:—હુ તમા મારો જાણ વીરચંદ જણાવ્યું તમા અમારો નાનો જાણ કપુરચંદ જણાવ્યું સંવત ૨૪૪૮ ન સાલમાં ઉલોગોઆમે ખાતે રોજવાદ અરથે આખ્યા હતા ત્યાર બાદ સંવત ૧૯૫૦-૫૧ની સાલમાં ઉલોગોઆમેથી જામલમાં જુધીઆને તોફાન મચાવેલું તેને પકડવા પોરદુગીજ સરકાર મધુ તે વખતે બધા લોકોને જામલમાંથી ઉલોગોઆમે આવતા રહેવા સુચરી દેવામાં આવ્યું હતું. એક માલખાલ તે મામલો પુરો થતાં લોકોને

બહાર કામ જવાની છુટી દેવામાં આવી હતી. તે વખતે મારો જાણ વીરચંદ જણાવ્યું ટ્રાંસવાલની રેલમાં બેસી દાંયા તરફ રવાના થયો હતો. તે બાદ તેનો પતો નથી. આજે તેને ૧૬ વર્સ થયાં છે. તે નાતાલમાં છે એવા ખબર માણસો પાસેથી અમે સાંભળીએ, પણ તેનો મોકલ પતો મળતો નથી. તો તેને પતો જાણ મેળવીને અમને મોકલશે તો મરીખ મોલ્સ પર મેટો આજાર થશે. વીરચંદ વને ઉલોગી, કંઠમાં નીચે તથા શરીરમાં ફુલ છે.

જરમન રાજોનીઅલ સેક્રટરી ડા. સોલ્ડે કેપટાઉન આવતાં એક ઇંટરવ્યુ કરમ્યાન હીંદીને વજોવતાની તક સીધી હતી. તેણે એવું જણાવ્યું હતું કે હીંદીને મેપડા રાખવાની, અને લાઇસેન્સ ટ્રાંસ કર કરવાના હોય ત્યારે તે બહેર કરવા ની ફરજ પાડવામાં આવે છે તે સારી વાત છે. તેણે ઉમેર્યું હતું કે જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકામાં હીંદી કુકનદારોના ફરજને વેપારીના જેવે નથી, ને તેથી તેમને અહીંના જેવી ફરજ પાડવામાં આવેલી નથી.

વિલાયતની હાલમાંના અવકાર પર જામોથી એવો વિચાર બહાર આવ્યો છે કે એ ઇંગ્લેંડ એવી જાળમાં ફરીથી ફસાવા ન માનવું હોય તો તેની પ્રત્યે ખોરાક અને હાલમાંની બીજા અરૂરી વસ્તુઓ પેરા કરવા તરફ પોતાનું ધ્યાન દોરવું જોઈએ. ને એક પણ એકર જમીન એકા વચ્ચે ન રહે એવી મોઠવણ થવી જોઈએ. તે માટે જમીનની માલિકી એકલા જવાનોના હાથમાં ન રહે, અને બધા લોકોને જમીનના ભોગાદમાં ફિસ્લો મળે, અને તેઓ તેમાંથી ખેતી કરીને પેદાશ કરે એવી યેજનાપદ એક લેખકે કેટલાક વિચારો કર્યા છે.

અરવાપખાએને જર્વાબ
"મી. આર. પી." (પૌરટ મહીજા બેથવા)—તમે લખેલી લખીકત અમે ખ્યાનમાં લીધી છે.
મા. અહમદ મીડા—તમારો કામળ દીકરો ચોડય વમર ('નોટ પેડ') અમને મળ્યો છે તે ઉપર તમારું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.
અ. જ. મી.

કોર કસબાની કેળવણીની ચરચા

આ આશમાં 'કે' ના તખલ્લુસથી અમલે એક લાંબો કામગીરી કરી છે જેનો સાર એવો છે કે :-

ત. ૨૭-૭-૧૨ ના અંકમાં 'ડેમેકેટ' કોરના નાણામંત્રીને પ્રસ્તાવ મળેલા બાબત ચર્ચા કરી છે, અને મદરેસાની તાલીમ સંબંધી સ્થિતિ તરફ ધ્યાન દેવાને કોર નિવાસી પ્રજાઓને આમંત્રણ કર્યું છે તે તદ્દત યોગ્ય અને મોહાસરુ છે. બીજી સુધી લાંબક સિદ્ધાંત આરા પમારે રાજવામાં આવે ત્યાં સુધી કિતમુ સિદ્ધાંતની આજ્ઞા ફેલાઈતી છે.

આજના સમયમાં તે લાંબાને કામગીરીની સ્થાપના વિષે જે ટીકા કરી છે તે વધુ પડતી લાંબા છે. અગાઉ જે બાબત જે અર્થમાં થઈ હતી તે સાર એવું બતાવે છે કે કોરના મદરેસાઓને એકત્ર કરવા માત્ર એક જ કામગીરીથી મદરેસા હોવા જોઈએ, કે બીજા કામગીરી તમામ બાબતોને સંબંધિત કેળવણી મળી શકે. જામનાર મેટ્રીકેશન રાજકુલ પ્રસ્તાવના આગેવાનોને મદરેસાની બાબત કામ કરવાને આમંત્રણ કરે છે તે તે ઠીક છે, પણ જો તેના બદલે અંગ્રેજીન પ્રસ્તાવનાના કારણથી જોતે મામતના આગેવાનો સાથે મળીને કામ લેવાની જવાબદારી કરી હોત તો વધુ ઠીક પડત કમી થી. ડેમેકેટને કામગીરી અગર નહીં હોય કે જે. રા. પ્રજા સત્તા કારણથી જો એક જ કામ કરવાને તદ્દત આગર છે, અને કસબામાં માત્ર એક જ મદરેસા કરવાને વીચાર મળે વધુ સાર અને ક્યાર મદરેસાના કારણથી જોતે વીનંતી કરી ચુક્યા, જેમાં તેઓને કસબા નિર્માણના મળી છે. એટલું જ નહીં પણ કોર નિવાસી શ્રીમતોએ પણ વખતો વખત પોતાના વિચાર દર્શાવ્યા કે જે સામમાં કેળવણી સાર માત્ર એક જ સંસ્થા હોય તો તેઓ પોતાથી બનતી ફરક મહત્ત કરી શકે. અક્ટોબર ૧૯૧૧ માં બ્યારે કસબાની પ્રજાઓ સુભેમાન કુપનીવાળા થી. કાસમ સાહેબ કોર આવેલા તે પ્રસંગે જણાવ્યો તેઓ સાહેબે પોતાના ફરક વીવેચન કરી ચીપાન પોતાનો નિશ્ચય જાહેર કરતાં જણાવેલું કે તમે કોરમાં એકથી વધુ મદરેસા રાખી જેઓને ખરેખર ક્યાં છે તે જણાવશો છે. તેમ ન કરતાં જો તમે એક જ મામમાં મુસલમાનોના

એક જ મદરેસા રાખો, અને તેમાં ઉચ્ચ કેળવણી કોરમાં જોતે મળે તેવી યોજના બનાવો, તો કુ માત્રી કુપનીવાળી સારી મહત્ત કરવાને કસબાત આપું છું. એટલું જ નહીં પણ તમે મદરેસાની કામગીરી નીકળો તો કુ કસબા તથા રંગુનમાં કામગીરી ઉદ્ધારવામાં તમેને તદ્દત આપું. વીગેરે તેઓ સાહેબે કોર દીલથી વખાણવા લાંબક કસબાનો આગેવાનો તે તે તરફ પધ્ધતે. રા. પ્રજાસભા આગેવાનો તથા અંગ્રેજીનના બાહ્ય પ્રિનસીપાલ મોલવી મુવીનુલ્લક સાહેબે અંગ્રેજીનના તેમજ જે. જ. પ્રજાસભાના કારણથી જો તે મામતના મદરેસા એકત્ર કરવાને સમજાવવા પ્રજા કોમીશન ફરક પણ કમલાએ અંગ્રેજીનવાળા રાજ સમા નહીં અને તે પછી મયા મારમ (૧૯૧૨) માં કસબામાં મુસાજી અકમલ કુપનીવાળી ઓશીસમાં પણ કોરના મદરેસાઓને એકત્ર કરવા બાબત સર્વો કસબી જેમાં કોરના કેટલાક આગેવાનો સામેલ હતા. પણ આજ સુધી તે બાબતનો કામગીરી ખુલાસો માલુમ પડ્યો નથી. ઉલટા એવા સમાચાર મળ્યા છે કે મામતના મોહા બાગની મદરેસા અગર વગર અંગ્રેજીનના આગેવાનો મદરેસાના કાલના મકાનને સમાર કામ કરી રહેલ છે. જે આ બાબતમાં કમી વચ્ચે હોય તો એમજ માલુમ પડે છે કે મદરેસાના આગેવાનો ભોક્ષમત લોખ વિતા પોતાના એક તરફી વિચારને વળગી રહેતા માને છે. તેનો નતીજો એજ આવશે કે કામ જે એકથી વધુ મદરેસા છે, અને જે બેવડો ખર્ચ ઉઠાવવો પડે છે તેને બદલે મદરેસાઓને બેડી દેવાની જે આશા હતી તે બંધ થશે, અને માત્ર માં અનેક મદરેસા હોવાના કારણે કામના કસબા શ્રીમતો ખુલે કામ મહત્ત કરતાં બચાશે.

બીજું મદરેસાના કારણથી જો પોતે જ કસબા કરે છે કે મદરેસાને કાલની જમામસ પડતી નથી ને તેથી કાલ છે તે કરતાં વધુ વિદ્યાર્થીઓને દાખલ કરી શકતા નથી. વડોદરા રેટના વિવાન જે. સીડન સાહેબ કોર આવેલા ને મદરેસાની સુકાકાત લોધેલી હારે તેમજે પણ જણાવેલું કે આ સંસ્થાને ખુલ્લી હવા વાળી તથા વધુ જગ્યાની જરૂર છે. તે પછી કેળવણી ખાતાના વડા જે. મસાજી સાહેબે પણ એવી જ જણાવ્યું કરી હતી. છતાં તે ખાતાના સુકાકાતો તે બાબત પુરતું ખાત દેતા નથી એ તાલુખીકારનું છે. જે મદરેસાના, જે. જ. વડુલ પ્રસ્તાવ

ના, અને રાજકુલ પ્રસ્તાવના આગેવાનો સાથે મળી આ અમલની બાબત પર વિચાર ચલાવે, અને એકમત થઈ કોરમાં કસબાની બાબત સાર માત્ર એક જ કેળવણીનું સ્થળ ખુલ્લી હવામાં અને કામ પણ પડાને રાવ કરવાનું કારણ ન મળે અને બાબતોની તંદુરસ્તી સમવાય તેવી જગ્યામાં મુકર કરે તો મામતના કુલ માળકે ખુલ્લી તેનો પુરતો લાભ લઈ કનકાબદલાહ બલિબમાં મદરેસાને કામ ચુકના રૂપમાં ફરવી તાખે એમાં કમી થક નથી. વળી કાલ મદરેસાએ અનલુ મન કસબામ તરફથી માસીક રૂ. ૨૦૦ થી ૨૫૦ ની તેમજ જે. રા. પ્રજાસભા તરફથી સરકારી ઉદ્દેશાને લગતા મદરેસા પાછળ રૂ. ૫૦ થી ૬૦ અને સરકારી ઉદ્દેશાને રૂ. ૬૫ સુધીનો ખર્ચ ભોગવવો પડે છે. તો એ કુલ ખર્ચ માત્ર એક જ સંસ્થા પાછળ જે ખર્ચાયા તો એક નુનેદાર વિદ્યાર્થી બની કામના બાબતને મનગમતું સિદ્ધાંત મળી શકે, અને તેમ લવાથી શ્રીમતો ખુલ્લી મદરેસા અને કાલની અંગ્રેજીનની આવક કેપ સંત જે. રા. પ્રજાસભા તથા જનતુલ પ્રજાસભા પોતાના કામ પડતી રકમ વગરે તેમજ સરકારી ગ્રાંટ મળે એટલે મદરેસા ને સારી આવક થાય, જેથી મદરેસા પોતાનો ખર્ચો કમપણ મુકેલી વગર ઉપાડી શકે.

સ્ટોમરેની આવકબ

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી-તા. ૧૧ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

કેનકલર-તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

પ્રેસીડેન્ટ-તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

પુરનીઆ-એકાદ દિવસમાં મુંબઈ જવા ઉપડી જવાની હતી.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમસ્સોટી-તા. ૪ થી એ કાલેઓથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમનેની-તા. ૧૪ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમલાની-તા. ૨૦ મી આગસ્ટે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમડુલી-તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપડશે.

હોદ્દની મુસાફરી સંબંધી ચરચા

કલારકસડોરપથી મી. પારસી નાદીર સાહેબ તા. ૨૬ મી જુલાઈએ લખે છે કે—

આજ કેટલોક વખત થયાં કેટલીક સ્ટીમરની કાબોનો હોદ્દ અને આફ્રિક વચ્ચે મુસાફરી કરે છે. અને હોદ્દ ઉતારી જોઈથી બહોળો શોખાર કરે છે, છતાં આ કાબોનો હોદ્દો આટલો સંગીન સમ વકતના કે બીજા કાબ પુરા પાડતી હોય એવું આપણે જોતા નથી.

[વિશાળ જતી આરની સ્ટીમરોમાં—
ફરેક ઉતારીએ લઈ જતી સ્ટીમરોમાં—
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ રાખવામાં આવે છે. આથી ૧૦૦૦ થી ૧૨૦૦ માઈલ સુધી દોરડાં વચ્ચે તેઓ સંદેશ મોકલી શકે છે. આવી સમયક સમાવહાણોને અને બીજી રીતે કેટલી ઉપયોગી થઈ પડતી હશે? વળી આકસ્માત વેળા આવી સમયક ઉતારીઓના જીવ બચાવવા કેટલી કામગીરી થઈ પડે છે તે દીટેનીકાળા બનાવથી આપણે જોઈ શકીએ છીએ. જે સ્ટીમરનાં ૭૦૦ જેટલાં માણસોના ખારા બાન બચી શક્યા તે વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી વડે સંદેશ મોકલી શક્યા તેનું પરિણામ છે. માટે મારી સુચના છે કે હોદ્દની મુસાફરી કરતી સ્ટીમરોમાં જેમ કે વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી દાખલ કરાવવી જોઈએ. જે તેઓ પોતાની મેજે પોતાના ધરોહાનું કિત સમજી તેમ કરવાને ન તર્કવાર થાય તો હોદ્દી લોકોએ, વેપારીઓએ, આગેવાનોએ કીલચાલ કરી અવાજ ઉઠાવવો, અને જેક સંપ થઈ આમણી કરવી કે જે સ્ટીમરોમાં વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી નહીં હોય, તેમજ જેમાં ખચાર માટે પુરતા મજાવા વિગેરે આકૃત વખતની ફરેક તરેહની સમયક નહીં હોય તેમ, અથવા બધાં સુધી તે સમયકો નહીં થાય ત્યાં સુધી, અમે મુસાફરી કરીશું નહીં. જે લોકો મળીને આવે અવાજ ઉઠાવે તો સ્ટીમરોવાળાને જોઈતો સુધારો કરવાની ફરજ પડશે.

બીજું વિશાળતથી સ્ટીમરો અને ટપાલ બરાબર આઠ આઠ દિવસે મળે છે સારે હોદ્દસ્તાનની ટપાલ ધણા દિવસને આંતરે મળે છે તેમાં પણ સુધારો થવો જોઈએ.

ઉપરે હોદ્દી બાઈઓને કહવાનું કે તવંચર સ્થિતિવાળાએ સ્ટીમરોમાં ઉપલબ્ધ વરખની મુસાફરી કરવી જોઈએ. અને આજ કરીને ડેના ઉતારીએ મુસાફરીમાં

સ્વચ્છ કપડાં પહેરતા નથી અને મંદા રહે છે તે બંધ થવું જોઈએ.

મારા અહિંના વિચારોને સમજી વાંચનારોએ ટેકા આપશે, અને વચવાળાઓ આમજમ વાપરી જોઈતા સુધારાઓ કરાવશે એવી આશા છે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલમંગાધર તોલકના મતો અને વિચારો

[ભાખનાર બાઈ કેટવાલ]

(મથા અંકથી ચાલુ)

(૯) લોરડ કરજનની કારકીરદીનું વરણન કરતી વેળાએ તેના રાજકીય ધોરણનું ચિત્ર લોકમાન્ય તોલકે આ પ્રમાણે આલેખ્યું છે—હોદ્દસ્તાનમાંના તથા એશિયાખંડમાંના લોકો વિષે તેમના મનમાં થોડી સહાનુભૂતિ છે, પણ તે સહાનુભૂતિ માત્ર પોતાના નાનકડાં બચાઓની તરફ જો જાય છે. જતાવે તે પ્રકારની છે. "અમે ઉચ્ચ રાજકીયો, અમેજ કેવળ સારીરિક તથા માનસિક ક્ષમતા વડે સુરેષ્ટ છીએ અને તમે હોદ્દાસી પ્રજાઓએ જેમ આશા હાય તમે નહાના કોકરા પ્રમાણે વરતવું ધરિત છે, તેમાંજ તમારું કલ્યાણ છે." એવે સહાનુભૂતિનો અરથ છે. બધાં સુધી હોદ્દસ્તાનમાંના લોકો આ રીતે વરતશે ત્યાં સુધી છતર બાજતોમાં તેઓને માસ ન થાય એ વિષે ઉચ્ચ સરકાર ધણી મહેરબાનીથી તજવીજ કરશે એમ લોરડ કરજન માનતા હતા, અને આ મતને અનુસરી ઉચ્ચ સોલજરોને સુસજાટ અથવા ઉચ્ચ અધિકારીઓનો જીવમ બંધ કરવા સાર તેમને સખત કુકમ બહાર પાડ્યા હતા. સામ્રાજ્ય દકાઉ થવા સાર, અથવા તો સામ્રાજ્યની મોનાઈ વધારવા સાર પ્રજાના હાથ પગ જેટલા તોડવા જોઈએ, પ્રજાની જેટલી મુશ્કેલી જાંચ અથવા છીટ છીટ કરવાં જોઈએ તે બધું કરવામાં લોરડ કરજને કાષ્ટદિવસ જરા પણ આંચકો આપેલ નથી. પરંતુ આ પ્રમાણે જીતેલા દેશની તથા લોકોની કાટકાટ કરી તેને કાચમને માટે પરાધીન બનાવ્યા, માત્ર તેનો વિના કારણ જી કાઢ ન પણ કરવો નહીં આ વિષે લોરડ કરજન સાહેબની વિશેષ ચોકસી રહેતી, પણ તેનો હેતુ તો એ હતો કે સામ્રાજ્ય અથવા સાર આવી તકલીફ લોકોને

અકિતકારક હોય છે, એવી તેમની માન્યતા હતી. એટલે જનાવરનાં શીંકાં કાપી તેની ખાવા પીવાની બરદાશ તેનો ધણી કરે એવી વરતણક લોરડ કરજનની થઈ. શૈર્ષમાં, વિદ્યામાં, બ્યાપારમાં, સંપતિમાં હોદ્દસ્તાન દેશ ઇંગ્લંડ દેશનો હમેશ અકિતકારક રહેવો જોઈએ. હોદ્દાસીઓએ રાજકીયોની સાથે કાષ્ટ દિવસ પણ ફરીકામમાં ન ઉતરવું, એવી આ ઘાટ સાહેબની પાડી સમજ હતી, અને તેથીજ મહારાણી સરકારના સમારક દંડ માંથી યોદ્યોગિક કોલેજ સ્થાપન કરવા વિષે લોકોએ રણુ કંઈ સુચના અમલ માં મુકી નહીં. એટલુંજ નહીં પણ પશ્ચિમાત્મ કેળવણીથી કેળવાયેલા લોકોના મનમાં સ્વતંત્રતાની મુશ્કેલી અધિકારિક ઉદભવે છે એ વાત પણ એનાથી સહન ન થઈ શકી, અને તેથીજ ઉચ્ચ પ્રકારનું અરવ સિલણ હોદ્દસ્તાન સરકારને તથા સરકારી અધિકારી લોકોને તાબે કરી, આ પાશ્ચાત્ય કેળવણીનું જ્ઞાન જેટલું જોઈતું તીવ્ર થઈ શકે તેટલું કરવાનો આ સાહેબે પોતાના જમાનામાં બારે પ્રવલ્ન આદર્શો. હવે અંતઃમ્ય સુધારામાં જોઈશું તો ખેતી તથા પારબંધ (રીએક્શન) ના કામોમાં એમની કારકીરમાં ધણી રકમ ખર્ચાઈ છે ખરી, પણ તેજ વખતે એ વાત સારી રીતે ખ્યાલમાં રાખવી જોઈએ કે આ બંને બાબતમાં હોદ્દો ઉત્કરષ થાય તો તેમાં ઇંગ્લંડને કશું પણ તુકલાન થવાનું નથી. જલદું થયે તો થોડો ધણો ફાયદો જ થશે. દેશી ધંધાઓને ઉતેજન આપવું મોખ્ય છે અને તે આપણું જોઈએ આવી મુશ્કેલી લોરડ કરજનનાં બાપણોમાં વખતો વખત પ્રદર્શિત કરવા માં આવેલ છે. પણ તેમની સાત વરખની કારકીરમાં તપાસીશું તો 'પોથીમાંના રીંચણી' તેમજ એમની આ મુશ્કેલી એમના શંકોમાં રહી છે, અને હણુ સુધી પરમોકવાસી મી. તાતાએ આપેલી ૩૦ લાખની ઉધાર રકમનો ઉપયોગ તેમના દેશીકાષ્ટોને મળ્યો નથી. 'કમી શનો'ની તો કરજનકાલીમાં રેલઉંચ ઉઠી રહી હતી. પરંતુ તેનું પરિણામ જોવા બંધનું તો તે વડે હોદ્દસ્તાનની પ્રજાના હકમાં કાઈ પણ પ્રકારનો વધારો થયો નથી એમજ બજારો. લોરડ કરજનની કારકીરમાંનું ઝાઝ પણ કામ તપાસીશું તો તેમાં ઉપર દેખાડેલા તેમના વિચારોનું અને ધોરણનું પ્રતિબિંબ ખુલ્લી રીતે નજરે આવે છે.

[અધુરું.

હિંદુસ્તાનમાં હરનખલ રસીક

હિંદુસ્તાનની રાજધાની કલકત્તાથી બહારની હિલ્લી બધા જવામાં આવી તેની સાથે બંગાળને માટે જુદા ગવર્નરની નીમણૂક કરવામાં આવી છે. અને મદ્રાસ ના ગવર્નર લો. કારમી માઇકલની બદલી ત્યાંના ગવર્નર તરીકે થઇ છે. આ ગવર્નરના ખવાસનાં વખાણુ જતાં જોવામાં આવે છે. મદ્રાસમાં તે લોકપ્રીય થઇ પડેલ, અને તેનું કારણ તપાસતાં એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેઓ અનુભવ દારના બપકામાં નહીં રહેતાં સાદાકામાં રહે છે, અને કાને સાંભળેલી બાબતો ઉપર આધાર નહીં રાખતાં નજરે જોવાની કાળજી રાખે છે. મદ્રાસમાં તેમના કારભાર કરમીયાન બનેલા ખાસ કરીને બે દાખલાઓ વરણીને કલકત્તાનો છાપો તેમને ત્રિણે સારી આજ્ઞા બતાવે છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે મદ્રાસમાં ત્રીજા વરગના રેલવે ઉતારાઓને બહુ તકલીફ અને ગીરહી ભોગવવી પડવા વિષે સાંભળ્યાથી લો. કારમાઇકલ પોતાના ખાનગી સેક્રેટરી સાથે એક દિવસ ગરીબ માણસના વેશમાં ત્રીજા વરગની દીપ્તિ બંધને પાસેના જંગલનપર જમા નીકળી પડ્યા. ડબ્બાઓમાં અરધ નખ હાંદીઓ બકરાઓની પેઠે ગોંધાયેલા તેમના જોવામાં આવ્યા. જંગલનપર ઉતરીને તેઓ વેડીમરૂમાં ગયા, પશુ સાથી તરત બહાર આવી આખી રાત પોટ દોરમપર આમ તેમ ફરી આવતી જતી માદીઓમાં ત્રીજા વરગનાં ઉતારાઓની શી કાલત હોય છે અને પુરેગીઅન ગારડ તથા રેલેશન માર્શલો તેઓની સાથે કેવી રીતે વરતે છે એ બધું નજરે જોયું. બીજી સવારે તેઓ મદ્રાસ પહોંચી ગયા. આ વાતની બ્યારે રેલવેના અમલદારોને અને કામ કરવાવાળાઓને જાણ થઇ ત્યારે તેઓ બહુ બહારાઇ ગયા હતા.

બીજી વેળા મદ્રાસની માર્કેટ વિષે પેલીસની બેદરકારીની ફરીવાર તેમને ફોને આવી. ફરી તેઓ વેલ બદલી માર્કેટની ધક્કા ધકેલીમાં દાખલ થઇ ગયા અને ત્યાંની હાલિત નજરે નજરે જોઇ. પછી તે વેલમાં તેઓ પાસેના પોલીસ રેલેશનમાં ગયા અને કેટલાક સવાસો કર્યા પોલીસે તેને પોતાનું કામ સંભાળવા કહી કોડે જવાબ પરખાવ્યો. 'હું' એવું કહેવા આવ્યો 'હું' એવું જવાબ આપ્યું. અને પછી પોલીસની નોંધપોથી માટે આવધી કરી.

તેમાં માર્કેટ વિષેનો પોતાનો અભિપ્રાય નોંધી તેણે સહી કરી. સહીમાં 'કરમાઇકલ' એ અક્ષરો વાંચ્યા ત્યારે પોલીસ હેબતાઇ ગયો.

કુકાળથી દયાબળક સ્થિત

કલકત્તા જમનાગઢ સડકેલ જોડો કુકાળ ખાસમાં ગુજરાત અને કાઠીઆવાડમાં મુસાફરી કરી રહ્યાં છે, તેમણે કાઠીઆવાડમાં ધાસની સખત તંગીને લીધે દોરની સ્થિતિ બહુ દયાપાત્ર છે એ વિષે તા. ૨૭ મી જુને હાપમાં કાળજી લખ્યો છે તેમાં તેઓ જણાવે છે કે :—કાઠીઆવાડમાં મારી મુસાફરી રમીઆન સ્થળે સ્થળે જ્યાં જોઈ હું ત્યાં ધાસ વગર દોરોની રમીતી ધણીજ દયાપાત્ર જણાય છે, ધાસ વગર લોકોએ પોતાનાં દોરોને ગમે તે બતનાં ઝાડનાં પાકાં કે ઝાળીઓ ખવરાવી અસાર સુધી નીલાવી રાખ્યાં છે. પશુ હવે ઉપરનો મારો પશુ ખુટી ગયેલો જાય છે સંખ્યાબંધ લોકો પોતાનાં દોરોને બચાવ કરવાને ધાસ—ધાસની જુઓ પાડતાં બહુ કે પોતાના જીવન કષ્ટાઈ જતાં ન હોય—તેવા દયામણા મહેરે માલમ પડે છે. લોકો પોતાનાં દોરોને બચાવ કરવાને ગમે તે પ્રકારે ધાસ મેળવવાને પોતાની ધરવખરી વેચીને પશુ ધાસ વેચાતું લેવાને ટળવળે છે. હાજરો લોકો આંસુ ભરી આંખે પોતાના દોરો બચાવવા ધાસ—ધાસ કરતાં મારી પાછળ ફરે છે. સ્થળે સ્થળે ધાસને પોકાર થઇ રહેલો છે. કાઠીઆવાડમાં કેટલીક સરકારીમાં હજી સુધી વરસાદનાં ચીન્ક પશુ જણાતાં નથી. વરસાદ હજી કેટલાં દિવસ લંબાશે તેનું ધોરણ નથી વરસાદનાં ચીન્ક વગર લોકો અધીરા બની ગયા છે; બીચારા પોતાના જીવનરૂપી દોરોને બચાવવાને પાણીમાં જેમ પુરાતર હો તેમ ધાસની શોધમાં, ખરેખર પુલે તો રહન કરતાં મહેરે, માલમ પડે છે. વીરેલ મારી મુસાફરી રમીઆન કુંબા જોઈ હું ત્યાં બીચારા નીરાધાર મણાં કુંબો. જનવચ વગર દયાપાત્ર સ્થિતિ બોલ્યેલ છે. મહેરે બંધુઓ! મદદ કરો મદદ, કેરો કાઈ પશુ રકમ સનીઓરડર થી અથવા ધી ઇંડીઅન સ્પીસી બેંકમાં મારા ખાતામાં ભરી આવ્યા પરોપકારી કાર્યમાં મદદ કરી—કુંબી નીરાધાર લોકો તેમજ બીચારા બચાવક દોરોના આશીરવાદ લેશો.

કુકાળ ફંડ

ખા. શી. પે.

૪૧૪ ૧૧ ૨ અમાઉ સ્વીકારાએલા

૪ ૧૧ ૦ હરબનથી મી. કાઠમાભાઈ મકનજી હરતક નહીઆદ બનાયામમ માટે મળ્યા.

૪૧૬ ૭ ૨ કુલ.

ઉપરની પા. ૪-૧૧-૦ ની રકમના પોસ્ટલ ઓરડર અમને બીડતાં મી. કાઠમાભાઈ મકનજી લખે છે કે તેમની પાસે નીચેની તપસીલ પ્રમાણે પા. ૪-૧૨-૬ થયા, જેમાંથી રજીસ્ટર પોસ્ટલ વિગેરેના ખરચા શી. ૧-૬ કાપીને પા. ૪-૧૧-૦ મોકલ્યા છે :

રામજી ગોપાળ ગામ બનાયા શી. ૫-૩, કાઠમા મકન ખેરમઃમકર શી. ૫-૧, લાલા બાબુ વલસાડ શી. ૫-૬, નરસંઘ લાલા વલસાડ, શી. ૨-૩, કાળી દાસ છીબા નવસારી શી. ૫-૩, જેલા છીબા નવસારી શી. ૩, મકન નરસંઘ ચાસા શી. ૧-૩, કાઠમા દલા નવસારી શી. ૨-૬, મકન પરાગ નવસારી શી. ૫-૩, હીઆર જેમી નવસારી શી. ૩-૩, દેવા બાબુ નવસારી શી. ૨, ગયા ખુસાલ સીસોદરા શી. ૫-૩, ફલ્લખ મકન સીસોદરા શી. ૨, ભગા કલાણુ નવસારી શી. ૩, રમા લાલા વરોલી શી. ૧, મોરાર ફકીર અબ્બાસ શી. ૨-૬, બાવા હાંસજી સીસોદરા શી. ૨-૬, પરસોતમ વસન જાન્ટમામ શી. ૧-૬, ફકીર દાજી ચોવીસી શી. ૧-૬, ફકીર નાણજી વિજલપોર શી. ૨-૬, નાથુ નારણ ચોવીસી શી. ૩, ફલ્લખ ફકીર મટવાડ શી. ૩-૩, રામા જીવજી એથાણુ શી. ૩-૩, જીવજી બાબુ નવસારી શી. ૫-૬, ખુસાલ ભગા કોડક શી. ૨-૬, જીણા બાબુ નવસારી શી. ૨-૬, વસન વેળી કોડક શી. ૨-૬, ગોવન નથુ એથાણુ શી. ૨-૬.

સર વિલ્યમ વેડરબરનની હાંદની ભમદા સેવાઓની એક અદના પીઝાનમાં મુંબઈ ના કેટલાક મિત્રો તરફથી લેડી વેડરબરનને એક સોનાના હારની ઝોન. મી. ગોખલેના હાથે બેટ કરવાને એક મેળા પડે તા. ૪થી જુલાઈએ લંડનમાં થયો હતો. આ પ્રસંગે ઝોન. મી. ગોખલેએ સર વિલ્યમ વેડરબરનની અરધી સદી સુધી બળવેલી હાંદની સેવાઓ વિષે એક બાણુ બાપણુ કર્યું હતું.

હિંદુસ્તાનના અખબર

(હિંદી જાણકારશ્રી)

પોરબંદર તાલુકાના મહાલ માધવપોર નજીક પોરબંદર અને બુનામદ રેલવેની સરહદપર હાલના કુઝાળના વખતમાં તોફાન થતું હોવાથી ત્યાં બંદોબસ્ત અરથે બંને રાજ્યો તરફથી, પોલીસ ફકરીઓ રાખવામાં આવેલ છે.

નદીઆદ હિંદુ નીરાશ્રીત ફંડનો લાભ મેં માસમાં ૧૦૪ ગામેના ૬૨૦ આજુસોએ લીધો હતો. નીરાશ્રીતોને બંધસ્થિત મદદ પહોંચાડવા ફંડ તરફથી જુદાં જુદાં ગામેમાં ૨૯ શાખા ઓપીસો ખોલી છે. મયા માસમાં દાનની જીપજ ૩. ૧૨૯૨ ની અને ખરચ ૩. ૧૫૯૧ નું થયું હતું. કુઝાળથી નીરાશ્રીતોની સંખ્યા હજુ વધતી જતી જણાવવામાં આવે છે.

નદીઆદ તાલુકાના પીપળાતા મામની એક સ્ત્રીએ જીવનભરથી પોતાના ચાર બાળકોને મારી નાખ્યાં હતાં. તે કામ માટે બાંધને જેલમાં ફાંસવામાં આવતાં ત્યાં તેણીએ પોતે પશુ કુવામાં પડી આપઘાત કર્યો હતો.

‘ગુજરાતી પંચ’ જણાવે છે કે વડોદરા અને વાલક વચ્ચે મહી નદીનો નવો પુલ બાંધવાનું બે વરસથી સર થઇ અત્યાર સુધીમાં ૩. ૨૦ લાખનું ખરચ થઇ ગયું છે. વલસાડ આગળ પારડી થીજ નવો બાંધવામાં આવે છે તે ઉપર ૩. ૧૩ લાખ ખર્ચાશે. વલસાડનો પુલ પશુ ત્રે સર બાંધવાનો વીચાર રાજવામાં આવ્યો છે અને તે પાછળ ૩. ૧ હાડથી વધુ ખરચ થવાની વહી છે. આ સંબંધે રેલવેના કારણ એવું જણાય છે કે હિંદી ના નવા મોરચામાં ફોડતાં ૧૧૭ દનના વખતના બારે એનજીએના કારણથી આ પુલોને હાલ કરતાં વધારે મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે.

વડોદરા કોલેજના લોજકના પ્રેફેસર શ્રી. પુરોહીતને હિંદના સમગ્રા પ્રવેશ સિદ્ધાંતોના અભ્યાસ કરવાને ના. ગાયકવાડે રોક્યા છે.

મુંબઈના સેડીશ શ્રી. નરોત્તમદાસ મોરારજી મેઠવણસે મુંબઈ મહાકાળ કુલના સંકટ માટે જાહેરનું ફંડ ઉઘડી કરવાની

યોજના લાયક કરી છે જેને લગતી વીચારો ઉપરથી જણાય છે કે મુંબઈમાં બે આના કુઝાળ ફંડ મી. નરોત્તમદાસે ઉઘડી કર્યું છે તેમાં અત્યાર સુધીમાં ૩૧. ૭૨૦.૦૦ ની રકમ ભરાઈ છે. આ ફંડ બેશું કરવામાં મળેલી ફોટોથી તેઓએ જાહેરનું કુઝાળ ફંડ સ્થાપવાનો કરાર કર્યો છે, અને તે માટે એક બે માસમાં પોતાની યોજનાને બંધકાર રૂપ આપવા તો કરારો કર્યો છે. આ યોજના સંખ્યાનીના ફંડમાં જુદા જુદા વેપારી જાણકારોમાંથી મોકલેલ વાર્ષિક સદ્દ કરેલ વેપારી પ્રાથેથી વેપારી લાભાતી રૂપે તેઓ મેલ વચ્ચે કે જેવો જાણકાર મુંબઈના વેપારીઓ તરફથી ફેલાવક પાર્થક આતાઓને તેમ તો નીલાય માટે લાભ મળે છે. વળી મુંબઈ મહાકાળના જુદા જુદા દેશી ગણ્ય કંપનીઓ આગળ એવી સુસના રજુ કરવાર છે કે તેઓએ પોતાની રાજ્યની વારે સ્થિક મહેસુલસાથી મોકલેલ ટકા ફાળો એ યોજનાના ફંડમાં આપવો.

સુરતના ગુજરાતી મુસ્લીમ જમાતના મદદસ્થીની અંજુમને ખાદીમે ઇસ્લામ તરફથી રાજીનગાવ. સોદગરવામા. મુંબઈ સુવાક અને ટુરકીવાકના મુસલમાનો તરફથી ટુરકીની લગામના મુસલમાન જમાતી મે. લીધાઓ અને યતીએને મદદ આપવા માટે રહોમોએ એક ફંડ ફરી રૂ. ૫૦૦ ની રકમ મુંબઈ ખાતેના ટુર્કી ટ્રેનસપોર્ટ વડે મોકલી આપવામાં આવી છે.

મુંબઈના ‘હિંદુ-પ્રકાશ’ પત્રે એવી સુસના કરી છે કે મી. તીલક ઉપર તેમનાં પત્ની ગુજરી જવા જેવી આશત પડી છે તેનો વિચાર કરી, તથા મી. તીલકનાં બાળકોને ૩૧. ૬૦૦૦ ની કુલ જામીની લઈ સરકારે કુચો મારી લીધેલ હોવાથી સરકારને લાજમ છે કે મી. તીલકની બાકીની સગા માફ કરી તેમને છોડી મુકવા.

ના. મુંબઈ સરકારે વરતમાનપત્રે જોગી એક માહી બહાર પાડી મુંબઈને એકમેને દરીઓ પુરવાની યોજના સમજાવી છે. આ યોજનામાં કોલાબામાં એક નવું મહેલ, કરવા કરવાનું જામાકલ લાજુ મેદાન અને પ્રજા માટે ૧૫૦ એકરનું મેદુ યોજાન બનાવવાની જોઈવજુ કરી છે.

મુંબઈની કાપડ મારફતમાં નેકરી કરતા પ્રમાસતાએ મહેતાઓ અને બીજા

મરીત માલસેતા લાભઅરથે એક ઇસ પીતાલ સ્થાપવા એક મહરથે ૩. ૧ લાખ આપવાની માગણી કરી છે.

મુંબઈમાં સ્ત્રીઓને ચલતા દરજ્જાની અંગેજી કેળવણી આપવાની એક મહેલ સ્થાપવાની યોજના લગાવ છે.

વેલગામમાં એક પોલીસ ઇન્સપેક્ટર તથા ૭ બીજા માલસેતા મળી એક મરીત માલવાળાને મેરકાયદે કેદ કર્યો હતો, અને ગુન્હો કલુષ કરાવવા માટે માર મારી બારે ઈંગ કરી હતી. પોલીસ પરનો આ આરોપ સાબીત થયો છે, અને સુન્દેગારને સગા થઇ છે કેલ દર આન જણાવું હતું કે મારથી મળકુર મારીવાળાની જાગરુ હાલકું લાગી ગયું હતું.

માઇસોરની વ્યાર્થિક પરીપદે ૭૦ કરાવે પસાર કર્યા છે જેમાંના નીચલા મુખ્ય છે :— (૧) એક એક માઇસોર નામની રાજ્યની મદદવાળી એક સેન્ટ્રલ એક સ્થાપવી. (૨) હાથે કામળ બનાવવાના સ્થાનીક હિંદોબની ખીલવણી માટે તપાસ ચલાવવી. (૩) એસીડો, ટીકમરો અને એકસ્ટ્રેક્ટો બનાવનારાં કેમીકલ અને ફાર મેડીકલ ખાતાં માઇસોર સ્ટેટમાં સ્થાપવાના હેતુથી માઇસોર તપાસ ચલાવવાનું કામ ઓદ્યોગીક કમીટીને સોંપવું. (૪) એલ્યુકેશન કમીટીએ કરેલી બલામજુ સુજાની એક માઇસોર યુનીવરસીટી સ્થાપવી.

કલકત્તા ખાતે તા. ૧૨ મી જુને ડાલેજ રકવેરમાં એક સભા સભી હતી જે વેળા લગાળીએ. મુરાદઓ, પંચ બીઓ વધા મદારીઓ મેડી સંખ્યામાં હાજર હતા. સભામાં કલકત્તાને મેકને લોસ્ટો તરફથી માનીસ બાલમગાજરતીક કવા મરજુ માટે થોક દર્શાવવા તથા તેમ વા કુડંબની ગમમીતીમાં લાગ લેવાજાને તેમની તરફ દીલસોજી દર્શાવવાનો કરાર થયો હતો. મી. તીલકનું ‘‘કેસરી’’ પત્ર હાલ મુરાકેલીમાં હોવાથી તેને મદદ કરવા માટે એક ફંડ એકફું કરવામાં આવ્યું હતું.

સાખા હોદમાં બેબી વસ્તીની ગણતરી મુજબ અખબોની સંખ્યા ૬૦૬૦૨ થી હતી, જેમાં ૬૧૫૨૧ અંધશ્રીઓ તથા ૨૦૫૦૦ બહેરાં મુશાંઓ હતાં.

વિલાયતમાં વેલજાનો વધારો

નવા મુધારાના પ્રતાપ

ટેલેનહામની પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ હોસ પીટલમાં સર જેમ્સ ચરચટન બાઉને આપણ આપતાં કમ્પ્લેટ રે ઇન્ફોર્મમાં વેલજા એકાદે તેવા પ્રમાણમાં વધતી જાય છે, અને તેનું કારણ આજના સુધા રામાં રહેલું છે. તેમણે જણાવ્યું કે ૧૮૫૬ માં વેલજાઓની પ્રતીષ્ઠામાં વેલજા માણસોની સંખ્યા ૩૬,૦૦૦ હતી, અને ૧૯૦૧ માં તે સંખ્યા વધીને ૧,૩૩,૦૦૦ ની થઈ હતી. એટલે ૨૬૨ ટકાનો વધારો થયો હતો, જ્યારે ૨૨૧માં માત્ર ૮૨ ટકાનોજ વધારો થયો હતો. આ આંકડાઓપરથી વધારો ૨૫૦૮ રીતે જોઈ શકાય છે.

તે વધારો કાથી થાય છે તેનો તપાસ કરવા એક કમીશન નીમવામાં આવ્યું હતું, પણ તે પુરેપુરી તપાસ કરી શક્યું નહોતું. ધણી દાખલાઓ પ્રદર્શનની વેલજાના ગણવામાં આવ્યા હતા.

તે વધારો હાંના બચનને સીધે પણ હોય એમ નથી કહી શકાય કારણમાં આવતું, કેમકે હાંની લેખમાં અને વરસે ધણી પ્રકારે જોવામાં આવે છે. આ સમજના પહેલાં વરસોમાં વધારો ધણી વધારે જોવામાં આવે છે.

આ વેલજાનું સુખ્ય કારણ નવા સુધારાના પ્રવાહમાં રહેલું જોવામાં આવે છે. કેમકે આ જમાનામાં જાંડી બલત હાથેય ખરીદી થઈ પડી છે, અને નબળા સ્વાસ્થ્યવાળા માણસો તેના જોગ થઈ પડે છે.

સર જેમ્સે જણાવ્યું કે આપણાં કારણ માનસિક નબળાઈ છે. મનના આવેશમાં માણસ આપણાં કરી બેસે છે. રોમના પુરવના જમાનામાં સોફો પોતાની મરજી પડે ત્યારે આત્મહત્યા કરવાની કુટ પ્રવાતા હતા, ત્યારે પણ હાલના જેટલા આપણાં થતા નહીં. આજે તે આપણાં પ્રમાણ વધતું જાય છે. ૧૮૬૦ માં ઇન્ફોર્મ અને વેલજામાં આપણાં કિસ્સા ૨,૨૫ થયેલા, ત્યારે ૧૯૦૦ માં તે સંખ્યા ૩,૫૭૭ ની હતી. આમ નવો મુધારો જેટલી ઝડપથી વધતો જાય છે તેટલીજ ઝડપથી—જે તેથી વધુ ઝડપથી નહીં તે—વેલજા પણ વધતી જાય છે. નવા મુધારાને અને વેલજાને કેટલો નિહટ સંબંધ છે તે આ ઉપરથી જોઈ શકાય છે નથી.

ફરમન ઓટોમન કીકેટ કલબ

સેક્રેટરી મી. કે. પી. બટલર લખે છે કે:—આ કલબની મીટીંગ તા. ૫-૮-૧૨ ના રાજી વેસ્ટ રફીટવાળા મકાનમાં બેઠવામાં આવી હતી. સદરજી કલબમાં નવી ચુંટણીનું કામ કરેલું ત્યાં નીચે મુજબના હોદ્દાઓ ચુંટાયા હતા. પેટ્રન મી. ઇસ માઇલ અહમદ હાફેજ (એ. એમ. મુસા વાળા), વાઇસ પેટ્રન મેસરસ એસ. પી. બટલર, અમદુલ હક, એ. એમ. શેખ, અમદુલ રજાક (અમદુલ હક એન્ડ આસોસવાળા), એમ. કે. ગાંધી, પારસી રસતમજ, કરમચંદ (જી. રામચંદ્રવાળા), એમ. પી. ફેન્સી, શેખજી હામેદ, એ. એમ. મોતાલા, એ. એમ. ખરસાણી પ્રેસીડેન્ટ, મી. એમ. એસ. રહિરી; વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ, મી. મહોમદ રહીમ બાહ; કેપ્ટન, મી. આર. પી. બટલર; વાઇસ કેપ્ટન, મી. અમદુલ કરીમ; સેક્રેટરી, મી. કે. પી. બટલર; આસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી, મી. ઇ. એ. સરંગ; ટ્રેઝરર, મી. અનુભાષ જમાદાર; એક્ઝાઇક્યુટીવ, મી. પોલ.

આ કામ પૂરું થયા બાદ સદરજી કલબના મેમ્બરોએ મેહરીલે ઉચ્ચમાનીયા એથી, અને તેમાં નીચે મુજબના હોદ્દાઓ ચુંટાયા છે:—

પેટ્રન, મી. ઇસમાઇલ અહમદ હાફેજ; વાઇસ પેટ્રન, મેસરસ એસ. પી. બટલર, અમદુલ હક, અમદુલ રજાક એ. એમ. શેખ, એમ. પી. ફેન્સી, શેખજી હામેદ, એમ. એમ. ખરસાણી, તથા એમ. એ. મોતાલા. પ્રેસીડેન્ટ, મી. એમ. એસ. રહિરી; વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ, મી. મહોમદ રહીમબાહ; સેક્રેટરી, મી. કે. પી. બટલર; આસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી, મી. ઇ. એ. સરંગ; ટ્રેઝરર, મી. અનુભાષ જમાદાર. ચુંટણી થયા બાદ સરવે મેમ્બરોએ પોતાનાં આપણાં કરવાં ને મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ.

તાબુ ઉમદા ફરેટ અને વેલજાના સહાની પેશ, અને સારા માલ બધી જમાને રોકેથી વાળેથી મોકલે જ. આર હર મોકલે ખાની કરેલા.

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add.: "HAIDRI"

અમદુરી—તા. ૫ મીએ મુંબઈ પહેલી હતી.

રોકડ બબલ આવ

તા. ૮-૮-૧૨		મી. પે. શી. પે.
મુખ્ય હારથનસ ૧૪માર્ચ ૧૯૧૧ થી ૨૦	૧૨ ૦	૧૨ ૦
આવક માલ ૧ બરતાની ૨૨ ૬	૨૩ ૦	૨૩ ૦
બીમડીના	૨૭ ૬	૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૦	૨૧ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ફંડના	૨૩ ૬	૨૪ ૦
ટેલી ગ્રુવેર હાથ	૨૦ ૦	૨૦ ૬
હાનપુરી ગ્રુવેર હાથ	૨૧ ૦	૨૧ ૬
મજુરી	૨૧ ૦	૨૧ ૬
મજુરી	૩૧ ૦	૩૧ ૬
આઈડી	૩૨ ૦	૩૨ ૬
મણા મુંબઈના	૨૦ ૦	૨૧ ૬
દાખ	૨૪ ૦	૨૪ ૬
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મજાઈ	૧૨ ૦	૧૨ ૬
બીનીસ	૨૨ ૬	૨૩ ૦
બુવાર (કારર કોરન)	૧૫ ૦	૧૫ ૬
કાગુ તેલ ૧માલન	૩ ૧૦	૪ ૦
એરડીનું	૩ ૦	૩ ૨
મીડુ	૩ ૬	૪ ૦
નાબીએરનું	૪ ૬	૪ ૬
આંક સહેડ નાતાલની	૧૫ ૦	૧૬ ૦
જીવ	૧૫ ૦	૧૬ ૦
લીરકુળ નાતાલ	૧૧ ૬	૧૨ ૬
આટો હાઈસ હોલ	૧૨ ૬	૧૩ ૦
આટો (અંગ્રીસો મીલ)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૮	૮
મર્યા	૬	૬
વી પેટી, ડીનના પેડિંગ-૫-૦	૬-૧૦-૦	૬-૧૦-૦
પેરબંદર	૬-૧૫-૦	૧૦-૦-૦
પારાલીન કોરન	૬ ૬	૭ ૦
વાઈસ રોસ	૭ ૬	૭ ૬
માલન	૧૩ ૩	૧૩ ૬
નાબીએર	૧૭ ૦	૧૮ ૦
ફી	૬ ૦	૬ ૬
કાઈમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કાગુ સીલ રોન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
કાગુ સતલાઈટ ૧૦ મીલ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	૩૪ ૬
કાગુ કાઈમંડ પેડિંગના		
મોકલની કીમત	૧૨ ૦	૧૨ ૩
કાગુ કોલેક્ટીવ(ના. ૬૦)	૧૨ ૦	૧૨ ૩
નેકર ડી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧	૩ ૩
કોપારી સેવેરની	૬	૧
નીલ પોર્ટ સીમારેટ	૨૦ ૬	૧૬ ૬
નીલ (લીવરપુલ)		
બરતા એઈડી	૪ ૬	૪ ૬
નીલ(બરતાની કાર)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારનાં ફળાદિઓનો વેપાર કરીને જોડાનેશનના સ્થાને ખાસ કરીને ફળો
આપવામાં આવે છે. ખાસ કરીને વાલરનાં ફળો આપે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.,

Box 1988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesbur

BOOKS FOR SALE

K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co.	0 0 6
BHAGAVAD GITA or THE LORD'S SONG, With the
Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant	0 0 6
LIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-
karmata) being the Life and Teaching of Gautama Prince
of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold	2 8
THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope	0 6 6
STARS OF THE DESERT " "	0 6 6

Latest Volumes. IN WISDOM of the EAST SERIES

LEGENDS OF INDIAN BUDDHISM	0 2 9
THE PATH OF LIGHT	0 2 9
THE BUSTAN OF SADI	0 2 9
THE RUBAIYAT OF HAFIZ	0 1 9
THE TEACHINGS OF ZOROASTER	0 2 9
THE WAY OF THE BUDDHA	0 2 9
THE PERSIAN MISTICS	0 2 9
BRAHMA-KNOWLEDGE	0 2 9
THE HEART OF INDIA	0 2 9
ARABIAN WISDOM	0 1 9
THE RELIGION OF THE KORAN	0 1 9
THE ROSE GARDEN OF SADI	0 1 9
EVERY MAN'S LIBRARY SERIES	
THE KORAN	0 2 9
TOLSTOY'S TALES AND PARABLES	0 1 9
MAZZINI'S DUTIES OF MAN	0 2 9
THE RAMAYANA AND MAHABHARATA	0 1 9

Postage Free

The International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Sullman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULLMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeecrust Box 77 TRANSVAAL.
Lindley'spoort } Dis. RUSTEN-
Steenbokfontein } BURG.
Rietfontein }
Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોલિયુડ યુનાઈટેડ
વેડીંગ કાં.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હોલિયુડનાની મેસરી જથ્થાબંધ મંજૂરી
સરને ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરજ
ચાવલ—ચોખ્ખું મંજૂરીમાં—જેમ વખત
મંજૂરી ખાતરી કરે.

જે. નં. ૧ પ્રીયાર્થ સ્થાન

ટેલિફોન નં. ૧૨૮૬, જાહાનેશનમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

નવાં પુસ્તકો

ગુજરાતી નિસાહીઆએને માટે

	શા. સી. પે.
ખાનગીથી	0 0 ૬
પહેલી ચોપડી	0 0 ૬
બીજી "	0 0 ૬
ત્રીજી "	0 ૧ ૦
ચોથી "	0 ૧ ૩
પાંચમી "	0 ૧ ૬
છઠ્ઠી "	0 ૨ ૦
સાતમી "	0 ૨ ૬
આઠમાળા બામ ૧ થી	0 ૦ ૬
" " ૨ થી	0 ૧ ૦
આંકડાની ચોપડી	0 ૦ ૨
દેશી હીસાબ બામ ૧ થી	0 ૦ ૪
ધીં ઈરનેશનલ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
ISRAHIM NOBODIER,
24 Frore-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMODASAM AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
155 Victoria St.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
El-rahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Casdir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add. "Tobacco"
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 271 Pine-street.
IMPERIAL COAL MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

DUREAN

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street
LALA BASHAI, Fruiterer
Box 96, 156 Victoria Street
R. M. Macdlay
154 Queen-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TERNIS, Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer. Box 471
E. M. PARUK
10, 78 Commercial Road
Yusuf Soleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Mosejee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KUMARASWAMI SUBRAMANIAM BRASAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street
Vrededorp. 'phone 1915
P. O. Box 2870

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th Sta., Vrededorp. Box 8140

Masters Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'Oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Market St.

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRAUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
GOSWAMI & DABOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant
Bethal, Cable, & Tel. Add: Patel.

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJIY IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.

VRASDAS & LALOHARDY Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDLEBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BARNES, General Merchant
Box 35.

L. A. Carse & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

PRETORIA

Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 742

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 11 Tel. Add: 'Vasanji'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULLMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Sullman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKHE

(Transvaal.)

Keshavji Giga, Bafolla.

THORNEVILLE JUNCTION

Eseop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vanka,
General Dealer, 'Phone No. 1

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

ફરેટ અને વેલ્ડેપલ

ફરેટ અને વેલ્ડેપલ પ્રદર્શન
આવશે ખરીદ કરી રોકડથી સાથે આફ્રિકા
કાન્ટોન પછી આગળ, કોરેટર મળવેથી
સહકારથી પૈસા સાથે તુરંત મોકલી આપવા
માં આવે. કોરેટર મોકલી ખાતરી રા.

Best Fruit and Vegetable—good packing
Cash with Order.

Write:—LALA BASHAI, Fruitmer,
P.O. Box 96, 156 Victoria St., DURBAN
સુભાષ યાજ્ઞવલ્ક્ય, પી.ઓ. બોક્ષ ૯૬, ડર્બન.

મુરખરાજ

અને

તેના બે બાઈઓ.

અનુક્રમણિકા

ટેલિટ્રોપની વારતા પરથી.

અનુક્રમણિકા

ક્રિસ્ટ ૧ ની, પોસ્ટલ ૧ પેની.

કેન્સરનેકનલ પ્રીટિંગ પ્રેસ,

ફોનીશ્વર-નાટલ.

A Book—and Its
Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. I. Press, Phoenix.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ બનારાઓને યુગ ખબર

સચેતા નેતા

સીધી મુબમ્બઈ

અમરેની ટન ૩૫૦૦ તા. ૧૪ આગસ્ટે ઉપડશે

અમરલોટી ટન ૩૦૦૦ તા. ૨૫ આગસ્ટે ઉપડશે

આ કંપનીની આગમીટમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખબારી હાલિયન છે, અને ઓપીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન શબ્દતાવાળા તેમજ માથાજી છે તેથી પાસેજરોને કોઇપણ વાતે બરાબ પૂછવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આગમીટ દર મહીને મુબમ્બઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદરતની મુસાફરીનો ખર્ચો લાભ નહીં મુકતાં દેશ બનારાઓએ તકમાર માર રહેવું.

સરકાર આગમીટ મુબમ્બઈ પહેલેથી તેજ દિવસે અતરે તાર મારફતે અખબાર મળશે તે ઉપરથી સહની લખી માટે અતરે ડાખામાં નિર્માવણું તેથી કદી કાઢેબી ને વમર ખરચે આગમીટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવખલે હાલિયે કોઈકો બોર કલકત્તા સ્પીયર નીચે મુકવ બાલી છે.

DELLER & CO. LTD. CALCUTTA.

DELLER & CO. LTD. CALCUTTA. 10, BROADWAY, LONDON E.C. 4.

શ્રી. કુમરમણીમ ઇસમાખાની મું.

112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

કિંગ & સોન્સ
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King & Sons,
West Street, Durban.

P. O. Box 5277,
JOHANNESBURG.

Ladies and Gentlemen,

Sri Chintamani Vinayaka School is to be erected in my Village for the education of Indians in Kuruvanthanathapuram attached to Mayaverum Taluq, Madras, India, and for which pecuniary help being very essential, I request you will kindly render your invaluable assistance, however small it may be, which will be accepted with sincere gratitude.

Yours faithfully,
(Sd.) A. A. MOODALEY.

આનુભો અને મહારાજા, કુરવીન્થનાથપુરમ (માયાવરમ તાલુકા, મદ્રાસ) ખાતે હિંદીઓના લાભ અરથે શ્રી ચિંતામણી વિનાયક નિશાળ બાંધવાની છે. તેને માટે પદ્ધતીની ઘણી જરૂર છે. આ કામમાં હિંમતી મદદ કરવા કું આપને વિનંતિ કરું છું. આપ જે કંઈ મદદ કરશે તે ઘણા આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

કોહાન્સઅરમ,
બોક્સ ૫૨૭૭.

શ્રી. તમારો વિરવાસુ,
એ. એ. મુડલે.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શ્રી. રે
કાન્સવાલનો યુની કાવલો.	૦ ૬
જેલનાં કાવ્ય બીજી આવૃત્તિ	૧ ૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦ ૨
.. ૨ જો. ..	૦ ૧
.. ૩ જો. ..	૦ ૨
સમાવજી સાર, બાલકાંક	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું બાવજી.	૦ ૬
એક સત્યવીરની કથા.	૦ ૬
સલામકનો ઇનામો નીળાંધ	૦ ૩
અવેદિય	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું બાવજી	૦ ૬
સુધારના બવાડા	૦ ૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦ ૬
જસમાની મરખી	૦ ૨
અત્મ વિના બીજી કશું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૬
એક હિંદુમત્તે ટોલરેન્સનો કામળ.	૦ ૧
	૬. ૬.
Indian Home Rule	૦ ૬
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the Ramayana	૦ ૬
A Book-and its Misnomer	૦ ૬
An Indian Patriot in S.A. by Rev J. J. Doke (postage 4d.)	૨ ૬
The Indians of South Africa by H. S. L. Polak	૧ ૬
M. K. Gandbi by Dr. P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
ટપાલ અરથ દરેક મોપડી માટે ૧ પેન્ડી	
જુદુ. કોઈ પણ કોલોનીના સ્ટાપ સ્પીકરના માં આવશે.	

The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

20. Box 33

Telephone No. ■

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

Via East Coast to Bombay

K.S. Somali leaving Durban 11th Aug. Delagoa Bay 13th Aug.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

રડી. સોમાલી

અહીંથી તા. ૧૧મી આગસ્ટના ઉપડી ટેલેગ્રાફિકો તા. ૧૩ આગસ્ટના ઉપડી ટેલેગ્રાફિકો દ્વારા જાણવામાં આવે જનારાઓ આ તક ગ્રહણ કરી.

મજબૂત લાઈનની યોગ્ય સુવિધા, સુવિધા આપનાર દાખલના જનાર અને જાણનાર પહેલાંના છે. મુખ્ય પહેલો કે દુરંદ અહીં કેમકે ખબર મળે છે. કે કેમકે, મોટરકાર લાઈનના અને હવાઈર હોય છે. ફરેટ, સેન્ટ, અને કેની કોર્ટ. મોટરકાર તથા જનાર મોટરકાર વાળી મજબૂત છે. ખાસીઓ ફેરી અને હપતાને જાણનારો ખાસી હોય છે. લાઈનની કે, મોટરકાર અહીં જના, લાઈનની લાઈ જાણ, મુજબના જનાર લાઈન વધેજો પુરા ખાસીર હોય છે. મતલબ કે રડીમરે જાણ પાસેજોને મજબૂત હોવાથી હાલના સમય છે.

જુદા ખબર મળે જો: આ પુછા નીચે સરનામે, તથા મેકાનીસમર, પ્રીટરીજ અને ડીલરશીના એજન્ટને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
33 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.R.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

અહીં જનારો પ્રાપ્ત થયા ફરી દરબનના રજવાને મળે અને હરિજો બીજે. જાણના માલ મળે સરકાર જનારના ની આપનાર ખાસી આપીએ બીજે. ખાસી જાણના માલ મળે.

154, Queen St, DURBAN, Tel. Add: 'NAANTJES' Phone No 1809, Box 47

The Bhagavad Gita or THE LORD'S SONG

With the Text in Devanagari and an English Translation

by Mrs. Annie Besant

Price 6d. post free

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: 'ABOOBAKER'

B. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

ઉચ્ચ ફેબ્રી દરકીક ટેપીએ,

અમલી અને ચારી. ખાતરી કેરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલની તંબાકુ.

ફેરકેવીજ જાણનાર, સરતા આવે મજબૂત ખાસીરના મોટરકાર ઉપર દુરંદ ખાન આપના માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશે. જાણે, Abdul Caadir & Son

Box 126, 139 Grey St. Durban

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers & General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAISTY THEATRE)

2 KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. 'Cama'

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

No. 33—Vol. X.

SATURDAY, AUGUST 17TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

MR. GOKHALE IN LONDON

THE THREE GREAT AIMS OF THE INDIAN NATIONAL MOVEMENT

DURING the last month (writes our London correspondent on the 19th July) happenings of special interest to India have been treading on each other's heels. Two Indians of outstanding personality and influence are here with us, and much interest has centred on them: Mr. C. K. Gokhale and Mr. Rabindra Nath Tagore.

With regard to Mr. Gokhale, I will work backwards, that is, I will write first of the latest event, the reception in his honour this afternoon, from which I have just returned. It was one of the largest and most representative gatherings of East and West I have ever seen, and was organised entirely by an Indian committee, with Mr. B. Dubé as hon. secretary. It was India in cameo—Hindus, Muslims, Christians, Parsis, and British friends—a forecast of the India of the future in which Mr. Gokhale made reference, combined out of these varied elements, living and working in mutual trust and goodwill. All phases of political opinion were represented, all professions, and the most varied interests, not omitting an Indian musical party, just arrived in London after a successful visit to the United States, under the leadership of Professor Inayat Khan. The large reception room of the Trocadero Restaurant was full to overflowing, and the magnet was G. K. Gokhale.

There were two speeches: Sir M. M. Bhowaggee was chairman and spoke with earnest appreciation of the devotion of the guest of honour to the Motherland. He told of his long years of service in teaching, then of his political work, and of the Servants of India Society. As to the defeat of the compulsory education Bill, Sir Mancherjee urged that hope should not be abandoned; the education of the masses must come; nothing can withstand the demand. He commended specially the thorough study of political and economic ques-

tions required of all Servants of India, and expressed both surprise and satisfaction with regard to his visit to the Poona headquarters of the Society. Sir Mancherjee ended by declaring the conviction that Mr. Gokhale's forthcoming visit to South Africa would be most helpful in bringing about a satisfactory solution of many difficulties.

Raise the Average

Garlanded and gladdened, Mr. Gokhale faced the cheering company. His speech came from the heart; it went to the heart. He declared that there were three great aims in view in the work of the Indian national party of progress: 1. To improve the status of Indians individually and as a community; 2. To redress acute grievances due to defective administration; 3. To introduce constructive measures for the moral and material welfare of the people of India. He spoke with a new gladness and hope, resulting from the Morley-Minto reforms, despite their serious defects; the administration of the country, he insisted, was being impressed by educated Indian opinion; Indians had now the power of raising important questions in the councils and getting redress; there was a new spirit which warranted a clearer vision for the future. The main object in view was to work for political autonomy, foreshadowed in the Government despatch concerning the Coronation Durbar, despite Lord Crewe's interpretation. "We are entitled to believe what it said," remarked Mr. Gokhale. He summarised, too, the practical steps necessary to accomplish the end in view, in no way disconcerted by the sayings of statesmen but strong in faith and devotion.

1. We must, he said, build up a higher average in our country; there are outstanding men, but our general average is far below that of Great

Britain; 2. There must be less disunion among ourselves and more solidarity; 3. We must have a more intense, and pure patriotism.

The average of a nation, he observed, depends upon education, and that is what is needed in India; we have numbers, but we need mass education to build up a higher average. Each of us must actively promote that consolidation between the exclusive Hindu and the sectarian Muslim by every word and deed in our power. Our patriotism must put our country not only first, but second and last, to be served with a spirit of devotion in which all thought of self will be sacrilege. Mr. Gokhale's final word to the young men who listened to him was that those who had no special responsibilities should volunteer for service. "Public service", he observed, must have a new meaning; it must be the service of India, the unpaid homage offered day and night to the Motherland; those who give of their best will taste the joy that comes from such service and the path will open out. So served, all will be well with India.

The deep impression made by Mr. Gokhale's earnest words cannot be reproduced in cold print; there was that momentary pause which betokens the touched heart before the applause thundered forth.

I can only indicate one or two other phases of Mr. Gokhale's work and influence: together with Mr. D. P. Sarvabikary, of Calcutta, he was the chief guest at an At Home of the Anglo-Indian Temperance Association by kind invitation of Mrs. Caine; he formed one of a deputation to Lord Crewe, urging changes in the Government's liquor and excise policy, and met at the House of Commons a number of Members interested in India and talked to them of many things, especially mass education. South Africa is his next important business.

Poets of East and West

Again a great gathering at the *Procedors Restaurant*, presided over by the Irish poet, W. B. Yeats, and including such men as H. G. Wells, the writer, W. Rothenstein, the artist, and other distinguished poets, musicians, writers, etc., such as Herbert Tranch, J. W. Mackail, Dr. Yorke Trotter, E. B. Havell, R. W. Nevins, Cecil Sharpe, J. D. Anderson, to mention but a few, as well as a number of Indians, men and women.

They were met to do honour to one man: Rabindra Nath Tagore, poet and leader of Bengal—and India. Shrinking almost from the prominent position which this honour thrust upon him, yet simple and sincere as a child, sat the guest of the evening at the right hand of the president of the feast. When Mr. Yeats rose, after the dinner was over, to propose the toast of Mr. Rabindra Nath Tagore, one felt that only a poet can fully understand a poet. "To take part in honouring Mr. Tagore is one of the great events of my artistic life. I have been carrying about with me a book of translations into English prose of one hundred of his Bengali lyrics. I know no man in my time who has done anything to equal them; they are as exquisite in style as in thought." And the tribute was followed by the reading, with deep feeling, of the English prose translations of three of the lyrics. Again there was that moment of silence, betokening the reverence of the heart touched by beauty and truth too deep for words and into which it is almost sacrilege to permit even applause to enter. Yet Mr. Tagore's words, when he rose to reply, brought the ideal into the real. "Our language and our habits are different," he said, "yet at heart we are one; I am touched more than I can express by the unfailing kindness with which I have been greeted; the monsoon clouds, generated on the banks of the Nile, fertilise the far away banks of the Ganges; so, perchance, the thought of East must travel West to fulfil its destiny. East is East, West is West—God forbid that it should be otherwise—but they must meet in amity, peace, and understanding, in holy wedlock before the altar of humanity." Then the toast of India, proposed by Professor T. W. Arnold, seconded by Mr. W. Rothenstein, and responded to by Sir Krishna Gupta—and so ended an evening which will be an abiding memory and delight.

The Equipment of an Educated Indian

Dr. Ewing, Vice-Chancellor of the Punjab University, after thirty-three years' residence in India and intercourse with students, declared that he felt lonely in London until he saw two Indians walking on the other side of the road. He went to them immediately and said: "You come

from India; so do I; let's shake hands; how glad I am to see you!" Dr. Ewing told this personal experience at an *At Home* in his honour given by the National Indian Association a few days ago. He felt that if he, with many friends in London, could not sometimes escape the feeling of loneliness, how much worse must it be for Indian students who are often unfriended in a strange land. He wished a kindly millionaire would build homes in various parts of this country to which Indians might go and find comforting friendship and care. He recognised, however, that various associations were working to that end, only they needed more help and more helpers. Dr. Ewing had a few words of practical advice to give to Indian students in the West. Summed up, they were that they should welcome a divine discontent with everything that was inferior, that brain building and character building must go on simultaneously, that the motive spring of earnest work should be the confidence and self-sacrifice of parents in sending their sons to England, that the man who was without allegiance to God or desire to serve his fellows was worth little, that training in western scientific methods was good but it must not drive out recognition of the importance of eastern classic languages and literature. He hoped the time would soon come when a knowledge of Sanskrit or Arabic and of the Indian classics would be deemed a necessary equipment of an educated Indian. A few minutes spent with Dr. Ewing give an insight into his influence: sympathy, understanding, sincerity, service—and the rest follows.

OBSERVER.

Anjuman Esha-A-Tul Islam

The monthly report of the Anjuman Esha-A-Tul Islam, Durban, shows a wide activity. Ten members were added during the month of July. The school is improving. Moulvi Mahomed Rasbeer and Mr. Abdool Karim examined the scholars on the 25th ultimo and made a favourable report, with some suggestions in regard to the method of teaching. Mr. Mahomed Abed was also present and presented an Islamic booklet to each pupil and promised to give, next quarterly examination, useful presents to the best scholars.

A special general meeting of the Society was held on the 20th ultimo, for the purpose of considering the advisability of purchasing a building site, and erecting a hall. It was unanimously decided to do so, and a vacant plot of ground has been purchased in May Street, Durban, and the erection of the hall left in abeyance for a short time.

"The box collection committee collected during the month a sum of £1 10s. 0d., from the Mahomedan shops in Durban.

Indian Education in Natal

Representation to the Indian Government

Mr. Polak writes to the Secretary to the Department of Commerce and Industry, Simla, under date the 8th July, as follows:—

"I have the honour to enclose herewith, for the information of the Government of India, a cutting from *INDIAN OPINION*, of May 15th last, summarising the report of the Superintendent of Education for Natal, for the latter part of 1910 and the whole of 1911.

"2. It appears therefrom that, although the Indian population of the Province, at the taking of the census in South Africa, on May 7th, 1911, was slightly over 133,000, as against a European population of upwards of 98,000, the number of European children for whom provision was made in the schools under Government inspection was 36,221 (boys numbering 18,844, and girls, 17,377), whilst only 3,658 Indians (boys 3,192, and girls, 466) were thus provided for. The European children attended 303 schools, averaging 52.7 pupils per school, whereas the Indian children attended 36 schools, averaging 101.6 pupils per school.

"3. It appears that the average cost to the Government, *exclusive* of administration, buildings, furniture, rent charges, and the cost of stationery, for educating a European child, calculated on the average enrolment, was £5 12s. 2½d., whilst the cost of each Indian child was only £1 14s. 5d., or rather more than half of the amount spent on coloured (*i.e.* half-caste Eurafrian) children. When, however, it is realised that, neither in personnel, equipment, nor buildings do Indian schools compare with European schools, it will readily be appreciated how much larger is the total sum spent on the primary education of European children, than that spent on Indian children's education. But to this larger amount must be added the bulk of item 1, and the whole of items 2, 3, and 5 of the summary of expenditure, before the total approximate amount spent on European education can be realised, and then only can be adequately observed the manner in which Indian education is starved.

"4. Nearly as many European girls as boys are provided for in the Government inspected schools, whereas the Indian girls form only 12.7 of the total Indian attendance. This is partly due to the fact that, for

reasons of economy, the Educational Department have for some years insisted upon co-education for Indian children, contrary to the national and religious instincts of the community, though such co-education has never been insisted on for European children.

"5. In its report on Primary Education in 1908, the Education Commission severely condemned the negligence and selfishness of the Natal employers of Indian labour, who, almost without exception, failed to provide any educational facilities whatever for the children of their employees; and the Commission elaborated a scheme for casting upon these employers the burden of providing the required educational facilities, at their own expense, under Government supervision. So far, nothing whatever has been done to that end, and the Report under criticism contains no hint that the administration have any intention of doing their duty towards the Indian population in this matter.

"6. Finally, as a further indication of the manner in which Indian interests are systematically ignored, I beg to remind the Government of India that Act 31, 1910, (Natal) provides for the grant of pensions to European teachers only, Indian teachers being ineligible for them.

"7. I venture to hope that the Government will bear these matters in mind in their further representation, on the subject of the treatment of Indians in South Africa, to His Majesty's Government."

A Distinguished Indian

The Late Mr. Malabari

The *Times* of the 13th July announced the receipt of a private telegram conveying the news of the death at Simla, from heart failure, at the age of 58, of Mr. Behramji Merwanji Malabari, of Bombay. As author, journalist, and social reformer, Mr. Malabari could claim with justice to take rank among the most eminent and remarkable Indians of the time. His Gujarati poetry, of which he himself made the English translation, won the commendation of Tennyson, Max Müller, and Florence Nightingale; and he gained a wide circle of readers both in England and India by his books, "An Indian Eye on English Life" and "The Indian Problem," which were published in 1893 and 1894. In 1880 he purchased the *Indian Spectator*, and with the exception of a brief period some ten or twelve years ago, edited it until his death. Another of his journalistic ventures was the well-known monthly review *East and West*. As a social reformer, he took a strong line against infant marriage and enforced widowhood: and was mainly responsible for the passing of the

Act which raised the age of protection for married as well as unmarried girls from ten to twelve years. He refused all honours, including the K.C.S.I. which was offered to him during Lord Minto's Viceroyalty; and, adds the *Times*, though gazetted for the Kaiser-i-Hind Medal when first instituted, declined to accept it. To his philanthropic efforts are due the Seva Sedan (women's settlement) in Bombay and the consumptive sanatorium in the Himalayas, which he founded with the munificent co-operation of the Maharaja of Patiala. In common with Indians of all creeds and opinions, we record the fact of his decease with sincere regret.

From the Editor's Chair

SMALLPOX IN JOHANNESBURG

We invite the attention of the Johannesburg Indians to the extracts we give from the *Sunday Post* in connection with the second outbreak of smallpox in Johannesburg. So far, Indians appear to have remained immune, but it is none the less their duty to help the authorities by removing all causes that might lead to an outbreak among themselves. There is, in that article, the suggestion that we do not conform to the laws of sanitation. The best way to meet this charge is, without doubt, that we put our houses in perfect order. We ought not to wait for prosecutions or notices before we observe the ordinary rules of sanitation. Dr. Porter is reported to have said to an interviewer that some houses in the heart of Johannesburg deserve nothing but total destruction, and that they are being inhabited by Indians, as also others, including many Europeans. We feel that Indians residing within that area should at once set about vacating such houses, where they are not capable of proper repair, and they will find that, although it may cost them a little more in rent, the extra cost would be more than made up for in times of panic and by the people themselves keeping better health. Dr. Porter deserves, and is entitled to, all the help that can be given to him in his war against the dreaded disease.

AFTER TWENTY YEARS

A SHORT time ago, one of the Judges of the Supreme Court made the important discovery that, for more than twenty years, the prosecution of indentured Indians for refusing to return to their employers when ordered to do so, had been carried out wrongfully by the Crown instead of by their employers or the Protector of Indian Immigrants. The other day, Sergt. Margetts, the Public Prosecutor, in the Magistrate's Court, Durban, told

the Court that he had received instructions from the Attorney General that, in future, all prosecutions of indentured Indians, under Law 25 of 1891, were to be at the instance of the Protector of Indian Immigrants, acting on behalf of the employer, and that "Rex" would be replaced by the Protector or employer of the Indian delinquent, which meant that the employer would have to attend Court and prosecute the charge. The Prosecutor remarked that "it would remove or alleviate a great hardship, because indentured Indians were continually charged before the Court with refusing to return to their employers, and consequently sent to prison. If the employer were present, the Court would then hear what grievance the Indian had against his employer for his persistent refusal to return to him; indentured Indians spent months in gaol rather than return to work, and the new procedure would certainly bring about better times for the Indian, for the employer would know that he must attend the Court every time he prosecutes his servant, and, on the whole, would certainly treat his servant better."

This change means that, instead of an Indian being sent off to gaol with scarcely a hearing, he will be in a position to bring his grievances to the notice of the Magistrate who may, in turn, question the employer or the Protector, either of whom must be present in Court. Hitherto, the main, and perhaps the only, question has been: Have you a pass? If the accused had no pass, sentence of imprisonment was passed upon him, and he had no opportunity of bringing his troubles before the Court. The root of the matter—the cause of his leaving his work—was never reached.

The new procedure will, in such cases, change the Protector's position from that of a judge to a witness. It often happens that, when a man goes to the Protector to complain of ill-treatment by his employer, he is told to go back, when the matter will be inquired into. Naturally, the Indian thinks this an unsatisfactory way of settling the matter, and is afraid to go back. Perhaps he has a vivid recollection of the style of inquiry made by the Protector's Department, and so he has absolutely no faith in receiving justice. Now we shall see whether the Magistrates will take pains to inquire into these poor people's sufferings, instead of repeatedly sending them to gaol.

Indian Famine Fund

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	414	16	2
Per Mr. Dahyabhai Makanji, Durban, for the Natal Orphanage	4	11	0
	£419	7	2

The Smallpox in Johannesburg

Dr. Porter's Suggestion

Dr. Porter, in the course of an interview with the *Sunday Post* reporter on the question of the outbreak of smallpox amongst Europeans and coloured people in Johannesburg, said:—

"Judging by past experience, the remedy for such outbreaks lies in the segregation of white and coloured in the city—admittedly, of course, a difficult matter. To-day, the belt which lies East and West between Marshall Street and the mines is inhabited by a mixed community. Every race under the sun is represented, and every shade of colour. The bulk of the people living in the rooms are coloured. A white shoemaker occupies one shop; a Chinaman another. The rooms are apparently overcrowded, while at times dozens of white men frequent the place.

"What is wanted by the Council is the power to force all coloured people—Malays, Indians, Cape coloured and Chinese to reside in fixed locations. At present the Council has no such power, while the Provincial Council, which discussed the matter at considerable length a few weeks ago, is also powerless. It would be necessary, therefore, to introduce special legislation into the Union Parliament before the Council could carry out such a policy of segregation.

The Hon. Mr. Gokhale

Mr. Gokhale addressed a number of members at the House of Commons on Indian affairs on the 16th July (says *India*). Sir Herbert Roberts presided, and Sir William Wedderburn and Mr. Hart-Davis were present by invitation. Questions of an interesting character were put and answered at the close of Mr. Gokhale's address.

According to present plans, Mr. Gokhale proposes to leave London for the Continent on August 2nd, and will proceed thence to South Africa on October 5th, returning to India at the beginning of December.

The "Cape Times" Welcome

On the 5th instant, the *Cape Times* devoted its leading article to Mr. Gokhale's forthcoming visit. We give the article in full:—

According to a cable in Saturday's *Cape Times*, a public meeting has been held in Bombay to protest against the treatment of British Indians in South Africa. The meeting was presided over by Sir Jamsetjee Jeejeebhoy, the head of the Parsi community, which is usually more concerned with business and

philanthropy than with political agitation. Another eminent Parsee, Mr. Ratan Tata, announced that he had made a third donation of 25,000 rupees to the Transvaal Passive Resistance Fund; and a message was despatched to the British Indians in South Africa "strongly approving of the Hon. Gopal Krishna Gokhale's forthcoming visit." This renewed agitation is probably due in the main, not to any fresh instances of ill-treatment, real or alleged, but to the failure of the Union Government to pass an Immigration Bill, repealing the various Provincial Acts to which objection has been taken. The British Indians were led to believe that a settlement would certainly be embodied in the law of the Union during the last session of Parliament; and we can scarcely be surprised if they are disappointed and suspicious when they find that their expectations have not been realised, particularly as the way in which the Immigration Bill was handled by the Government could hardly fail to suggest that General Smuts was somewhat lukewarm in the business. The Bill, it will be remembered, was introduced early in the session, but, as soon as indications of determined opposition emerged on the Ministerialist benches, it was allowed to drop down the paper, and the second reading of the measure was postponed until a few days before the close of the session, when its due consideration and its passage were alike hopeless. While, however, the disappointment of the Indian community in South Africa, and of their friends in India, is natural and reasonable, we may venture to express the hope that nothing will be said or done to excite prejudice on either side in connection with Mr. Gokhale's visit in anticipation of the event. Whether in respect of birth, of intellectual capacity, of educational attainments, or of eminence in public life, few more distinguished strangers have ever come to these shores; and there is no Government and no country in the world which would do itself anything but honour in bidding such a visitor welcome. Mr. Gokhale is a Mahatma Brahmin by birth. That is, he belongs to the ruling caste of the last dominant race in the East Indies before the advent of the British Raj. By education he belongs to the West as much as the East, and before he entered public life he was a distinguished Professor in the Ferguson College at Poona. In politics he is somewhat of the type of a Radical doctrinaire, though in his case the impulse comes not so much from political theory as from an enthusiasm in the cause of social and humanitarian progress. Though an ardent Nationalist, who has often criticised the British Government in India severely, and even bitterly, Mr. Gokhale is a reformer, and not a revolutionary. When India was seething a few years ago with the discontent and dissatisfaction caused by a definitely anti-British

propaganda, which had borrowed for the time being the weapons of the anarchist and assassin, Mr. Gokhale strongly opposed the inflammatory methods and reactionary tactics of some of his countrymen, and in consequence was attacked in more than one instance in the vernacular Press with a virulence which compelled him to seek the protection of the law. It is true that, as President of the National Congress in 1906, he advocated the boycott of foreign goods, but, as soon as he saw the length to which the doctrine of *swadeshi* was being carried, he withdrew his support from the movement. He is an ardent educationist, and has even carried his enthusiasm in this direction so far as to introduce a Bill in the Imperial Council for the purpose of making elementary education not only free but compulsory throughout India: a project which, for financial and other reasons, is utterly impracticable for many years to come. A dash of the zealot, as well as the reformer, is seen in Mr. Gokhale's connection with a remarkable organisation which he founded at Poona five years ago, under the name of "The Servants of India." The members of this Society, the object of which is to "train national missionaries for the service of India, and to promote, by all Constitutional means, the true interests of the Indian people," frankly accepts "the British connection as ordained, in the inscrutable dispensation of providence, for India's good." They also recognise that "self-government within the Empire, and a higher life generally for their countrymen," constitute a goal "which cannot be attained without years of earnest and patient efforts and sacrifices worthy of the cause." The constitution of "The Servants of India" embodies a sort of cult of the State, and every member takes upon himself seven vows, the character of which may be gauged from the fact that they include, not only a single-minded devotion to the interests of the country, which even a Western politician might profess, but a pledge to regard all Indians as brothers, "without distinction of caste or creed," to "devote no part of his energies to earning money for himself," to "lead a pure personal life," and to "engage in no personal quarrel with anyone." This remarkable personality—politician, humanitarian, educationist, idealistic sociologist, and agile controversialist—is perhaps the strongest individual force in Indian public life at the present time. In moving in the Imperial Council his resolution for the prohibition of Indian indentured labour in Natal, Mr. Gokhale declared that "no single question of our time has evoked more bitter feelings throughout India—feelings in the presence of which the best friends of British rule have to remain helpless—than the continued ill-treatment of Indians in South Africa." Even with the knowledge that the description of ill-treat-

ment has taken on a good deal of colour in transmission to India, such a statement from a man of Mr. Gokhale's high character and great influence can scarcely leave wise South Africans easy in their mind until something has been done to bring about a better understanding. No doubt the Union Ministers will be able to show Mr. Gokhale that things are not quite so bad as they have been painted, and they may also enable him to realise, perhaps more clearly than it is easy to do in India, that the difficulties of the situation are by no means due either to sheer carelessness or to a wanton desire to injure and to insult Indians. On the other hand, Mr. Gokhale may be able to awake in Ministers a keener sense of the urgency of some measure of redress than they have yet evinced.

A Licensing Appeal

A Newcastle Case

The divisional Licensing Board, formed under the Licensing Act of 1897, consisting of the Chief Magistrate (Mr. G. W. Adamson), Mr. Wm. Moller, and Mr. G. W. Thomas, sat as an Appeal Board, in the Court-house, on Monday the 12th instant (says the correspondent of the *Natal Mercury*) to hear an appeal against the decision of the Licensing Officer for the Colony (Mr. Wynne Cole), in granting the transfer of a retail licence to one Shaik Ammer, a well-known Arab merchant in this division, from 23, Green Street, Lennontown, to the farm Doornpoort (No. 5), both in Newcastle Division.

Mr. J. S. Wylie, K.C., with Mr. Attorney Pike, appeared for appellants—M. M. Hame (Monsdale), M. M. Cotwill (Clifford), A. F. Seedat (Midland), and St. Butcher & Sons (Hanover); while respondent was represented by Messrs. Anderson and Edmonds, attorneys. Mr. Wynne Cole appeared in support of his own action.

The grounds of appeal were as follows:—

"That appellants, being persons having an interest in the transfer of the said licence, and having businesses within a seven-mile radius of Doornpoort (No. 5), to which the licence has been transferred, object to the transfer on the following grounds:—

"(1) The notice of application for transfer was not posted on the notice board at the office of the Magistrate of the division of Newcastle, in terms of the law, and the appellants were thus kept in ignorance of the application, and were unable to lodge objections with the licensing officer.

"(2) The licensing officer was wrong in granting transfer of the licence before the building on Doornpoort No. 5 was erected.

"(3) The plan attached to the

application is of premises situate at Lennontown and is not a plan of buildings erected on Doornpoort No. 5.

"(4) The licensing officer was wrong in granting the application before the expiration of two weeks from the first advertisement, which was published on June 17, 1912."

In support of his action, the Licensing Officer, at the outset, contended that the application for a transfer was granted provisionally only, pending the removal of the store at Lennontown to the farm Doornpoort, in the Normandien district, having satisfied himself that the store at the former place was suitable for a retail business and that, as regards the other objections he had complied with the rules framed under the Act of 1897, by the Governor in Council.

Mr. Anderson supplemented the contentions of the licensing officer, quoting the rules and decisions of the Supreme Court in support thereof.

On the other side, Mr. Wylie maintained that the licensing officer had no power under the law to provisionally grant an application of this nature, but his powers were confined to either the granting or refusing of same.

After able argument on both sides, lasting most of the day, the Board retired to consider its judgment, and after a short absence, returned to Court, when the Chairman gave the following decision, which he intimated was unanimous:—

"The Board is of opinion that the first ground of appeal, that the notice of application was not posted on the notice board at the office of the Magistrate, is not substantiated, and is over-ruled.

"As regards the second and third grounds of appeal, which may be dealt with as one, the Board is of opinion that the licensing officer was wrong in granting transfer of the licence before the building on Doornpoort No. 5 was erected, and for that reason only the appeal would be sustained without prejudice to the respondent renewing his application *de novo*. The Board appreciates the reasons which the licensing officer advanced for provisionally granting the application, which was to the effect that applicants in the position of respondent might be put to serious expense in removing properties from one site to another, unless they had had some assurance that the application for transfer would be favourably entertained; instancing a case in the Borough of Newcastle, many years ago, where a dealer was informed by the licensing officer that unless he erected a new building his licence would not be renewed for the year following. With this warning, he erected a new building at a cost of £5,000, but when he applied for a transfer of his licence it was refused by the local authorities." Continuing, the Chairman thought that the Legislature should amend the Act, so as to give the licensing officer the dis-

cretionary power, which he exercised in this case, but as the decisions of the Supreme Court quoted by Mr. Wylie were against this action, the Board must be governed thereby.

As regards the fourth ground of appeal, in granting the application before the expiration of the two weeks from the first advertisement, the Board considered that in this particular matter the licensing officer complied with the rules.

On the application of Mr. Wylie for costs against the respondent, the Chairman replied that, had they power, they were inclined the other way about. Costs were disallowed.

The Trappists' Method of Education

The *Natal Witness* publishes a special article on the Trappist Mission station at Centocow, in Natal. The pressman had a lengthy discussion with Father Thomas, an American priest, who has made a deep study of the native education problem. He explained that the secret of their success lay in the fact that the members of their society were willing to give up their lives to the work of teaching the natives and ask for no payment in return, and also to the fact that they were each highly skilled in some useful trade or craft. Other missionary societies, equally anxious to carry on industrial work, are obliged to engage the services of mechanics from the towns, and the cost of this soon becomes prohibitive.

The Trappists believe in a certain amount of scholastic education, but attach greater importance to the industrial. "The time has come," said Father Thomas, "when the farmer needs skilled workmen on his farm, and he will no longer have any use for the green native. We are endeavouring to meet the needs of this more advanced age by training promising natives in useful trades. Thus, at Centocow we have those who are being taught up-to-date agriculture and horticulture. One of our boys knows more about nursery gardening than the great majority of farmers in this country. Then there are those who show an aptitude for the more mechanical trades, such as building, masonry, bootmaking, milling, carpentry, etc. There are some critics who object to this because they think it is bringing the native into competition with the white man. But a white man should be better than a native any day, and if the native takes the work away from him, it is his own fault. Moreover, the question is, what are we to do with the natives? They are here to stay, and they are increasing. We cannot shoot them all down; they cannot long remain in their present primitive condition. Surely the wisest thing for us to do

is to train them in such a way that they will be of most use to us."

The Government Syllabus

Father Thomas added that he considered it the duty of Government to undertake the industrial training of natives. The missionaries did what they could, but they could not do enough. He thought it would be far better if the Government left higher education alone, and spent more on teaching natives useful trades. Personally he believed that scholastic education up to the third or fourth standard was ample for any native, and even then they did not need much teaching beyond the three R's. He referred to a Government examination he once attended, and remembered, that one of the questions was:—"Name the principal towns in Bavaria!" "What," he asked, "does a black kafir want to worry his head about the principal towns in Bavaria for? Far better teach him to stike a straight furrow."

Unfortunately, they, the Trappists, were compelled to follow a Government syllabus in order to secure their education grant, but he sometimes felt that it would be worth while sacrificing the grant in order to be rid of the wretched syllabus. This syllabus was drawn up by men who apparently had no practical experience of teaching natives. If they had to put it into practice, they would soon realise its absurdity, and drop it.

Questioned regarding the eventual result of their teaching, Father Thomas replied that as a rule they preferred that their natives should either remain at the stations or go to work on the farms. They were always pleased to supply the needs of farmers who applied to them for skilled labourers. They did not care for their natives to seek work in the towns, because it was so easy for them to become corrupted, and Johannesburg was generally fatal. A very large proportion of those who passed through their hands never left the station, and at the present time there were more natives living at Centocow than the estate could conveniently hold. A portion of the farm is laid out as a village, and here the natives live as they please, paying a small rental to the mission.

Transvaal Notes

Johannesburg, Tuesday.

Imam Abdul Kadir Bawazoor, Chairman of the Hamidia Islamic Society, has forwarded a cheque for £279 os. 6d. to Oshannes Bey, Esq., Consul-General to the Ottoman Empire, this being the balance of the money subscribed to date by the Mahomedans of the Transvaal to the Red Crescent Fund. Altogether £1,357 18s. 7d. has been collected and forwarded to Constantinople.

The Dignity of Labour

Speech by Mr. Burton

The Hon. Mr. Burton, Minister of Railways and Harbours, visited the class-rooms of the Capetown Railway Institute recently. In the course of a few remarks, he referred to the labour problem. He said the introduction of white labour into the South African Railways was begun by Mr. Sauer, his predecessor, and had his full support. He could assure them there was nothing undignified in labour. They were aware of the great strides the coloured man was making in this country. He wanted to impress the fact strongly upon them that the coloured man and the black man to-day was neglecting no opportunity to improve his lot, both in education and handicraft. It was no part of his (Mr. Burton's) idea to decry or discourage the coloured man—quite the reverse. He thought great credit was due to him for the eagerness and keenness with which he seized every opportunity of bettering his condition. It was not sufficient for white men to assume superiority because they happened to be white. It was only by means of very strenuous efforts that they could expect to hold their own in the future, and the sooner they realised this the better. There was a way in South Africa of taking these things too easily—of devoting too much time to football, cigarette-smoking, and other little weaknesses, and he said to them that it was time the whites woke up to a sense of their position; otherwise they would find themselves in the gutter, and the black man on top.

Manual Training

Johannesburg Coloured Youths' Centre

The general question of the expediency of giving coloured children training likely to aid them in becoming skilled tradesmen was raised at the meeting of the Witwatersrand Central School Board yesterday (says the *Transvaal Leader* of the 9th instant), on a motion by Mr. Vogts rescinding the recent resolution to close the manual training centre for coloured boys at the Burgersdorp School, and approving of the principle of re-establishing the centre, together with a cookery training centre for coloured girls.

Mr. Vogts declared that it was a manifest injustice to the coloured people to deprive them of these facilities. They should not be debarred from opportunities to embark in honourable callings and acquire the rudiments of such callings at an early age, just as white children were allowed to do. As to the cookery

classes, it was a continual complaint that there were no native girls trained to domestic duties, and everybody must recognise that the only hope of replacing the kitchen-boy lay in the introduction of properly-trained female servants.

A Vested Interest

Archdeacon Seaton seconded the resolution, and pointed out that what was proposed was not to open a new centre, but to re-open one which had been in existence. The closing of this centre, he said, had been an act of injustice to those who had been given the right to expect that this training would be given them. He was most anxious that the Board should undo this injustice.

Mr. Ware opposed the resolution on the ground that there were many schools in the area where provision for manual training and training in cookery was not made for white children, nor was likely to be made for years. Further, he said, whereas this sort of training was looked upon in the case of white children as a training of the mind, through the hand and the eye, it was intended in case of coloured people more as a trade training. However, when the Board was able to make provision for all white children, there would be no objection to considering the case of the coloured children.

Mr. Stallard said he would be frank and go further, and say that in a community of white people in a white area it would be very wrong to allow skilled trades to get into the hands of coloured people. He opposed the resolution both on the ground advanced by Mr. Ware and on the general ground that it was wrong to give coloured people this sort of training at all.

The Chairman, in reply to the Rev. Mr. Theron, stated that the centre had been established before the Board came into existence.

Taking Away a Privilege

Mr. Pim agreed that the Board should not do what seemed an unjust thing—the taking away from the coloured people of a privilege granted with open eyes by the Government of the country.

Dr. Krause said he did not wish to go into the general question. He would support the motion on the ground advanced by the Archdeacon. It was beside the question how the school came to be established, but it seemed that the coloured people had a kind of vested right to this institution. These people were entitled to every consideration from the Board, which was there to do justice not alone to white children but to coloured children also.

Mr. Theron thought Mr. Ware's argument could be forced still further. Why did not Mr. Ware contend that no coloured child should be educated at all, until provision was made for the education of every white child in

the country? If they gave coloured children ordinary education, they were bound to give them something of the other important branch of training also. He would support the resolution.

One Centre for the Whole Population

Mr. Vogts, replying to the debate, pointed out that white children had a good number of these training centres, and those that had not got them yet would get them in the near future. The centre for coloured children was, on the other hand, an institution for the whole coloured population. It should not be forgotten, he added, that the coloured population had been valuable pioneers, and had done a lot to make the country habitable for white people.

The resolution was agreed to by six votes to three.

Durban Indian Market

Popular and Profitable

Many interesting statements are to be found in the second annual report to the Durban Town Council by Mr. W. J. McDonald, the superintendent of the Indian Market, (says the *Natal Mercury*).

The market, he says, has maintained a steady volume of business throughout the year. The total receipts from all sources amount to £3,218 19. 8d., showing an increase of £1,023 14s. 5d. over the figures of the previous year. But it should be mentioned that for the first two months of the previous, or first, year the gardeners failed to support the market.

As the municipal year advanced, it again became evident that the market buildings were becoming inadequate for the requirements of the Indian people wishing to conduct business therein, and an extension and several improvements were authorised by the Council. The construction of the extended market was carried out and completed expeditiously. Occupation was permitted in March. A re-organisation of certain stands was then effected with the object of grouping together the vendors trading in different classes of produce, etc. The re-arrangement had given satisfaction to the stand-holders, and also to the public.

The Council's readiness in approving of, and providing an additional extension to, the market buildings had been much appreciated by the people transacting business at the market, and, without doubt, it had further increased the popularity of the market, which now ranked as one of the most profitable trading institutions under municipal control. For the greater part of the year the whole of

and stand-holders. In his opinion, the market is a growing institution, and capable of great expansion, and it would be for the Council to decide in which form a further extension of the market premises should take place. Vegetable, fruit, poultry, tobacco, eggs, fresh and dried fish were the productions principally dealt in by the stand-holders, and, in addition, certain stands were occupied by vendors of light refreshments, meat, and fancy Indian jewellery.

He was again able to say that the friendly way in which the Indian people—farmers, gardeners, and dealers, and the public generally—had conducted themselves and their business at the market, had been entirely satisfactory; there had been no friction or unpleasantness of any consequence.

The total receipts in fees collected during the year amount to £3,218 19. 8d., which was made up from the following sources: 228,062 baskets of produce at 1d., £228 0s. 2d.; 19,354 carts of produce at 6d., £1,161 2s. 2d.; squatters and stands, £1,958 19s. 6d.

The Earthquake in Turkey

Local Moslems' Sympathy

A large meeting of Mahomedans, held on Tuesday night in the Grey Street Mosque, Durban, under the auspices of the Anjuman Islam, decided unanimously to send the following cable to his Imperial Majesty the Sultan of Turkey: "Private Secretary Imperial Majesty Sultan, Constantinople.—Please convey Natal Moslems' heartfelt sympathies to the Ottoman Throne and Turkish nation in their misfortunes consequent upon disastrous seismic upheaval. Relief fund started."

Mr. M. S. Randeni, of Field Street, presided over the meeting, which was addressed at length by Messrs. Osman Ahmed, Abdul Karim, Abdul Caadir, Abdul Hack, and others.

Death of Mr. Dawad Mahomed's Daughter

A cablegram has been received in Durban announcing the sad news of the death of Mrs. Goolam Hoosen, at Kathore, India, on Friday, the 9th instant. Mrs. Hoosen was the eldest daughter (Asabibi) of Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, who is at present on a visit to Mecca. Much sympathy is felt for the family in their sad bereavement. On Sunday, Messrs. B. Ebrahim Ismail & Co. on behalf of

large number of friends who wished to express their sympathy; and a special service was held in the Mosque at which most of the Durban Mahomedans attended.

We join with the whole Indian community of South Africa in expressing sympathy with the deceased's relatives and friends.

Items of Interest

The Kimberley Indian community has cabled a sympathetic message, through Mr. Kelkar, to the relatives and friends of the late Mrs. Tilak in their sad bereavement.

Mr. M. A. Anthony Pillay, one of the Transvaal Passive Resisters, was married to Miss Anne Solome Daniel, at St. Anthony's Cathedral, Kandy, Ceylon, on the 20th June last. Mr. Pillay intends to return to the Transvaal in October.

The Indians of King William's Town, Cape Province, have formed an Association for the protection of their interests. The officers are as follows:—Mr. Chas. Maude, Chairman; Mr. Izally, Vice-Chairman; Mr. A. M. Chetty, Secretary; Mr. Bycha Perbhoo, Gujarati Secretary; and Mr. C. Pershotom, Treasurer.

Passive Resisters and other Indians will regret to learn of the death of Mrs. Haddon, wife of Mr. T. R. Haddon, of Johannesburg, who is well-known as a member of the European Committee of sympathisers.

The Maritzburg Indians have sent a cablegram expressing sympathy with Mr. Tilak and family in their bereavement.

The President of the Cape British Indian Union has received a letter from the Acting Governor-General, informing him that the message of congratulation on the occasion of His Majesty's birthday from the Cape British Indian Union had been laid before His Majesty, who was pleased to command that an expression of his thanks should be conveyed to the Union.

Contents

	Page.
Mr. Gokhale in London	275
Anjuman Esha-A-Tul Usam	276
Indian Education in Natal	276
A Distinguished Indian	277
From the Editor's Chair	277
Indian Famine Fund	277
The Smallpox in Johannesburg	278
The Hon. Mr. Gokhale	278
A Licensing Appeal	279
The 'Trappists' Method of Education	279
Transvaal Notes	280
The Dignity of Labour	280
Manual Training	280
Durban Indian Market	281
Death of Mr. Dawad Mahomed's Daughter	281

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 5th September and
DELAGOA BAY about the 7th September
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા" ૫૮૩ ડીએચ

ઉપલી જાહેર વખતોએ લાઇનની મંજૂર અને હાલ માલની જામ
બોટ અનેથી તા. ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉપરશે. તે ફક્ત ઉદ્યોગોએ જામીનાર અને
મોખાયા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની જામબોટમાં કે પાસેજરો સારું ઉપલા ફાલકોએ
પણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખસાસી છે.
ઓફીસરો સારા અને હિંદુસ્તાની જાત જાણનારો છે.

હિન્દીમાં જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોટા પોતાના બાળકોમાં
હિન્દીમાં મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
સલામત છે કે આવી ફક્ત હિંદુસ્તાની મુસાફરોનો અનુદય તક મુખવતી
નહી.

ફરજત તમા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોશીવાળી કે વચરની રીટરન ટિકીટ
દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ધુરત કેમીન
ની ટિકીટ કરાવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર ચલે છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની જામબોટ અનેથી ૬૩ માસે ઉપરશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તરથી ખબર મળે છે, જે જામા પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મો. એમ. સાફુલ, ના ૨૮ પ્રીમીયર સ્ટ્રીટ
અથવા રાંધા ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેસન એજન્સીઓ, અને ઉદ્યોગોએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાર્કલ સફુરની
ફાઇલો. અમર અમારે ત્યાં બંને મળીને અમવા પચવવદાર કરશે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંમલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

જાહેરશીવક મેડ, ૨૨મન

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN"
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses' Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

H. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 432. Corner Esplanade & 14th Streets,
YERPOUNDA, JOHANNESBURG

Box 4140 TEL. ADD.: "FAJANDAR,"
HEAD OFFICE VANDER COLOMBIA, INDIA.

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers

of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પૌરખ-દરજી પ્રુકમોદાર વી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

કોચરનાં મેટ્રાસો

ફરક સામકનાં. સરસ અને ચાલુ રંગની
ટીકોંસ વાપરી ભાત દેખરેખથી બનાવ
વામાં આવે છે. બહાર ગામના ઓરડો
ઉપર પુરતું ખ્યાન આપી સારી પેઢી
કરી જલદીથી મોકલાવીએ છીએ. કીફા
મત ભાવ. એક વાર મંગાવી ખાતી કરો.

અ. કરીમ હાજી આમદ

૨૦૧ પ્રીમીયર સ્ટ્રીટ, પ્રીટારીયા.

The Hon. Mr. Gokhale's Speeches

This is the first collection of his speeches and may claim to be exhaustive, no important pronouncement of his having been omitted. The book contains four parts and an appendix. The first part includes all his utterances in the Supreme Legislative Council and in the Bombay Legislative Council; the second all his Congress Speeches, including his Presidential Address at Benares; the third, speeches in appreciation of Home, Naoroji, Ranade, Mehta and Bannerjee; the fourth, miscellaneous speeches delivered in England and India. The appendix contains the full text of his evidence both in chief and in cross-examination before the Welby Commission and various papers. These cover nearly a quarter of a century of a most strenuous, selfless and active public life and embrace the whole range of topics that have engaged and are still engaging the attention of the public. Full of instruction on every point and breathing in every line the moral fervour which is Mr. Gokhale's supreme characteristic, this volume, the publishers venture to hope, will command wide popularity.

Crown 8vo., 1,100 pages, Cloth Gilt

Price 6/- Post free 7/-

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 22, P.O. Box 22.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. L. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનસ્ટીન
સોલિસિટર, નોટરી અને કનવેયન્સર
ઓફસ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "માર્સ"
એલેક્ઝાન્ડ્રા બીલ્ડિંગ્સ, પ્રીટોરિયા.

ભગત રથા હરીલાલ
જનરલ સ્ટોર ઇન્ફર્મેશન
મરના ટેલ, ટ્રેડ, પાટલુન, સમીસ,
ટેલ, ટ્રેડ, કુવાલ, ડોરબાન, રેકમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતી કરો.
એવું મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીલ્ડિંગ, બેન્કોન્સર્વેટ. ઓ. ૩૨૪૪

Charles Maude
GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા
જુજરાતી ભાષાંતર સાથે
સેન્ટ્રી પુસ્તક અને શ્રી ભગવાનની
છબી સહીત
કિંમત રી. ૧/- રૂપાલ સાથે
લખો:
ઈન્ડિયન માર્કેટ પ્રીટોરિયા પ્રેસ, ફીનીક્સ.

રમજન શરીફ માટે

બદામ, દામ, ચારોળી, એલચી, ખારક, કોપરાં, ખજૂર, ખુશબો
દાર ગરમ મસાલો, મરચાંની છુટ્ટી, બફરાન, બવંત્રી, સોલ, લાપસી,
(શુલી) ફાલુદાનું ઘાસ સેવરધની સોપારી, વગેરે તમામ સારો ચોખ્ખો
સોદો અમારે ત્યાંથી મળશે. ટાયલ બોરદરો પર ખાસ ધ્યાન આપવા
માં આવશે. રેલવે પારસલથી અથવા ફરમાસ મુજબ તાલીફથી
મોકલી આપીશું.

એસ. એન. હવનલ,
૧૪૭A એ સ્ટ્રીટ, રમજન

૧૯૧૩ હાયરી ૧૯૧૩

આવતી સાલની હાયરીમાં બહુર ખબર હાપવાના ભાવ નીચે
મુજબ છે :

એક પાતું પા. ૧-૦-૦ : અરફું પાતું પા. ૦-૧૦-૬

બહુર ખબર તથા તેને લાભતા વધુ ખુલાસા માટે નીચેને સરનામે લખો :

મેનેજર, ઇન્ડિયન માર્કેટ પ્રીટોરિયા પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

Phone 2653 **M. P. FANCY,** P.O. Box 6031
Corner 17th DELARAY ST., VRFEDORP, JOHANNESBURG,
Merchant & Importer.

રમજન શરીફ અને ઇફુલ ફીતર માટે ઉંચા ફેલટની ટરકીસ ટોપીઓ
તથા ટીલપસંદ રંગોની ફેલ ટોપીઓ

તદત નવા પાટ, ખુશમુસ્ત રંગો, અને ટીલપસંદ બ્લેકની, ઉંચા ફેલટની ટુશી ટોપી
ઓનો મોટો જથ્થો ખાસ ઇફુલફીતર માટે આવી પુચ્છો છે. બગલાઓ માટે નાની સમઘ
પણ મળશે. જે સીવાય રમજન શરીફ માટે તમામ ભવનો ચોખ્ખો માલ, જેમકે સરવલ,
કુલાલ, ફાલુદાનું ઘાસ, સુકો મેવો, ખુશબોદાર મસાલો, ચોખ્ખું ચોરબંધનું ધો, બંગાલના
ચોખ્ખા, ટીલીના ચોખ્ખા, બીમલી વગેરે સરવે ભવનો માલ પણ પ્રીક્રમિત ભાવે કુટક તથા
જયાજયે મળશે. તેમજ ઇંગ્લીસ અને હાઈલેન્ડની તમામ ચોસરી, હરીયાલું વગેરે. તથા
બેન્કોર, હાઈલેન્ડ ટોપીઓ પણ દરેક સાઈઝની મળી શકશે. બદામના બોરદરો પર
પુરવું ધ્યાન આપવામાં આવે છે ફરમાસ કરી આવરી કરે.

એમ. પી. ફેનસી, ૧૭મી સ્ટ્રીટ, વરીડીડોરપ, બેલ્કસ ૬૦૩૧. બે.બરમ.

જસમાની મરખો

કિંમત: રૂ. ૧

રથાલ ખરબ: અરબી ૧ની

પી ઇન્ડિયન માર્કેટ પ્રીટોરિયા પ્રેસ

ફીનીક્સ, નાતાલ.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer,

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION.

ફેરક મુલતમાં મહાન ફેરક પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

આદિય આફ્રીકા ખાતે લુગુ અને સરુત ખાતે. અમે અમારા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે અમારે આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની રટીલ કુદો (કેપીન તથા કાફર બરના લાવકની) તથા દરેક રકમના ચાલુઓ બનાવવામાં આવે છે. ■ અમે માલ કબજેમાં પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા સારા છે. બહાર માથના ઓરડા પર પુરતુ પેશાન ફાંસ સારો ચેકોંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની કુદાને અમારો માલ જોડો, યા રૂબરૂમાં આવી જાત્રી કરશો. પાછલ લીસ્ટ માટે અમે

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

INDIAN AFRICAN LINE

FOR CALCUTTA VIA COLOMBO

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
રફ જનારાઓને

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
પુરા અખર

S. S. "SALAMIS" 4808 TONS

સ્ટીમર સલામીસ ટન ૪૫૦૮

તા. ૨૦ આગસ્ટના રોજ બોમ્બે થઈ કલકત્તા માટે જવાની જશે.

રફ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને સાબળમાં સહીત જનારાઓને માટે ફરફ તથા સેકન્ડ ક્લાસમાં તેમજ કેક વેસ્ટેન્ડો સાર ફાલકાઓમાં થઈ સારી સમય છે. જેથી ખલાસી છે. અને બોલીસરો બહા તથા માથાજ છે.

કાશીને જોડેથી કલકત્તા થઈ મદરાસ, મુંબઈ અથવા મુશ મહેતી દીક્ષી આપવામાં આવશે. કલકત્તા ખાતે ઉતરવાની બાંધકુલ વકલીક નથી. વધુ વિષય નીચેને સરનામે મળે સહી. આ સ્ટીમર વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ વાળી છે તેથી કલકત્તા સહેલો જવાની સહાય છે

મુશ અખર, વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ.

જાવનને સીધી કલકત્તા જાવવાની સ્ટીમર.

સ્ટી. "સલામીસ." ૪૫૦૮ ટન. તા. ૨૦મી ઓગસ્ટના આખરે.

ડીવાલ બાલવેની કા., અને

De Waal Balwe
Field Street, DURBAN.

ઈ. એમ. પારેખ,

૭૬-૭૮ કમરલીયલ રોડ, ડરબન.
Tele. Add: 'PARUK,' DURBAN

તકીદાર છે!

ફિલિપ આફ્રિકા
ફર બેઠા અંગા!

તકીદાર છે!!

ફરશન
વહેલો તે પહેલો!

ફિલિપ આફ્રિકામાં ફીલિપાની રેલ્વે કલ્પી સાથે મી. આપીના જનન જરિતવાજી. રેલ્વેમાં મિત્ર મદદ પર લેડ મોકલવા લાગે ૧૫૦ પાંતુ રમુજ પુસ્તક. કીમત ૧/૬ મલવામાં ફોલ્ડ: કલકત્તા રાજા રોડ, બેલ્ડ ૧૫૨૧, કેપ્ટન; જી. કે. હસલજી ની કુર્, ૧૭૦ એ રેલ્વે ડરબન; જનકાજી મુલાવજાજી, માલ ૩૫૫૩, બેલ્ડનીસમરમ.

ચેતવણી

ચેતવણી તે શુ? વાંચશો તે કાયદો થશે અને નહીં વાંચશો તે ખસ્તાશો.

ઈન્ડિયાની આવકા વેસેન્ડરને પોતાની જગ્યા સાથે વકલીક નહીં મોકલવી હોય તે પી. એ. લાલ ૧૦૧, પી. એ. ખેલને સર નામે જોડો, જ્યાં દરેક બાબતની સમજદ કરી આપવામાં આવે છે. આથી અનુચ માણસોની હાલમરીમાંથી જાણ ફવશે. ખુલાસા માટે પત્રવ્યવહાર કરો. ટેલી. એડ.: પટેલ, બેલ્ડ ૧૦૧, રેલ્વેબોમ્બે.

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P. O. Box, 312, LOUANGE MAROUB.

રમજાન શરીફ માટે જન્મી

અમારો રમજાન શરીફ માટે જન્મી જાણી વધાર કરી છે, તેમાં સેફરીનો પાછલો વખત તથા રોજા ઉકવાર કરવાનો વખત બતાવે છે. પોતે ખરચ મોકલવાથી મહત્ત મોકલી આપશું.

ઈડ મુખારકનાં કારક

હવેક હવેનાં રાંકો રંગિરમમાં જાણીએ છીએ, તેજ અજબ આવતી ઉઠનાં રાંકોમાં માટે મુકા અને સફાઈદાર કારક રમીન સાક્ષીમાં આપવા રહે કરનાં છે. હોરતો અને સવાંઓને મોકલવા લાયકનાં આ કારક બનશે. કીમત રી. ૧/- હવેન બેઠાની, પર બીડાં સાથે.

લીની કીતાબો

દરેક જગ્યાની લીની કીતાબો અમારે ત્યાંથી મળી રહે છે, અલગ અમારા મારફતે મળી ની આપીએ છીએ. લેજો:

મુનિઅન પ્રીટીંગ પ્રેસ,

૧૩૭ બે રેલી, ડરબન.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુરતક ૧૦ મું.

ફિનીડસ, સનીવાર, તારીખ ૧૭ મી આગસ્ટ ૧૯૧૨.

અંક ૩૬.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૧૭મી આગસ્ટથી, તા. ૨૩ આગસ્ટ સુધી, ક્રમ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ—આવણ સુદ ૫ થી આવણ સુદ ૧૧ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુરસમાન—તા. ૩ રમજાનથી તા. ૯ રમજાન સુધી ૧૩૩૦ હિજરી.

વાર	મી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. મા. તા. રો.	સુર્યકાંડ	સુર્યાસ્ત
કની.	૧૭	સુદ ૫	૩/૧૦/૧૨૮	૫ ૩૪	
રવી.	૧૮	" ૬	૪/૧૧/૧૨૮	૫ ૩૪	
સોમ.	૧૯	" ૭	૫/૧૨/૧૨૭	૫ ૩૫	
મંગળ	૨૦	" ૮	૬/૧૩/૧૨૬	૫ ૩૬	
બુધ.	૨૧	" ૯	૭/૧૪/૧૨૫	૫ ૩૬	
ગુરુ.	૨૨	" ૧૦	૮/૧૫/૧૨૪	૫ ૩૭	
શુક્ર.	૨૩	" ૧૧	૯/૧૬/૧૨૩	૫ ૩૭	

અનુક્રમિકા.

જોહાન્સબર્ગમાં શીતળા...	૪૮૫
તુરકીની આફત...	૪૮૫
મોતોનો સપાટો...	૪૮૬
એક રોજબાજ મરણ...	૪૮૬
જોહાન્સબર્ગમાં ફરીથી શીતળા...	૪૮૬
દરાંસવાલમાં રહેલી દાડમારી...	૪૮૬
દરાંસવાલમાં કવરડ લોકોનો નસવાહ...	૪૮૭
લોકમાન્ય પ્રોફેસર ગોખલે...	૪૮૭
મી. ગોખલેની વડત...	૪૮૮
મિન. મી. ગોખલેના હાથની ચરવા...	૪૮૮
૫૨ રીઝા...	૪૮૮
હીંદી છાપામાં દ. આ. ની હાલમારી...	૪૮૯
તુરકીપર આફતનું વાઈળ...	૪૯૦
તાલાના પ્રાંતોમાં રાજકીય અસાંતિ...	૪૯૧
ઈટાલી-તુરકી લડાઈ...	૪૯૧
લોકમાન્ય તિલકના વિચારો...	૪૯૨
હિંદી કેળવણી સંબંધી એ વિષય...	૪૯૩
કેપટન...	૪૯૪
પરજુરણ...	૪૯૪
૫૨૫૩૫ ખબર પત્રો...	૪૯૫
હિંદુસ્તાનના ખબરો...	૪૯૬
વધારામાં મહેસૂલોની નોંધણી...	૪૯૭
ખબર સાથ...	૪૯૮

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૧૭ આગસ્ટ ૧૯૧૨

જોહાન્સબર્ગમાં શીતળા

જોહાન્સબર્ગમાં ફરીથી શીતળા ફાટી નીકળેલ છે. આવા જગ્યાએ અને યીમ વસ્તિવાળા શહેરમાં એક વખત રોજ દાખલ થવા પછી તેને તુરત નાબૂદ કરવો જરૂર છે. જો તેને બહુ જ મુશ્કેલી પડે તો કામ છે. તેથી રોજના ખબર ફેલાતાં બારે કોડવાડ થઈ રહી છે, અને હવે રોજ માણસોનો શીતળા કાઢવા માટે ફરેરો પડવા લાગ્યા છે. પણ રોજનો ફેલાવો થતો જઈ રહ્યો છે. માટે ફરેરો એ ફેલાવો અટકાવવો એ મુખ્ય જરૂર છે. તેથી જુદી જુદી જાતનાં મોંઢાને અલગ રાખવાની બાબત પર બાર મુકવામાં આવ્યા છે, અને તે માટે ઘડતી સત્તા મેળવવાનો પણ વિચાર કરવામાં આવે છે. અલગ કાઢવાની જગ્યા વાત છે ત્યાં હિંદીઓને અલગ કાઢવાની વાત હોવા જ એ કહેવાની જરૂર નથી. અને જે રોજ ના કારણસર હિંદીને મોઢામાં અલગ કાઢવાની વાત થઈ તો કામીએનો સવાલ પણ ઉઠાવી શકાય નહીં. વળી આપણા મોઢા રોજ વિશેષ છુપાવે છે ને તેથી એવો ફેલાવો થવા પામે છે એ વાતની પણ ના પાડી શકાય તેમ નથી. એટલે આ દરદની તક મંજીર મુલાકાતો થઈ, અને તેની સામે યથાપણ પહોંચાણ રહેશે એ ઉપર અને હિંદીઓનું ખ્યાન ખેંચીએ છીએ. આ વખત રોજની શરૂઆત હિંદીમાં થઈ નથી, અને હવે સુધી હિંદી કેસ જુજળ થવા લાગે છે, છતાં હિંદીઓએ આ બાબતમાં ઓછી કાળજી રાખવાની નથી. ડો. પોરટરે કહ્યું છે કે હિંદીઓ વિગેરેની વસ્તિવાળાં કેટલાંક શરૂ મધ્ય ભાગમાં આવ્યાં છે તે એવાં તો મંદાં છે કે તેને બાળીને સડતર નાશ કરવો પડે. હિંદીની દરજ્જા છે કે એવાં શરૂ એકદમ ખાલી કરવા, ને બીજા

વસવા જવું ત્યાં અત્યંત સ્વચ્છતા રાખવી. આમ કરતાં કાંઈ ખરચમાં ઉતરવું પડે તોપણ તે ખરચ તેમને બહુ લેજે લાગશે. આ બાબતમાં ડાક્ટરી અમલદારને કામે લાવવું મદદ આપવી જોઈએ. જે કામ બેદરકાર રહેશે તો દરદની તક તેમની સામે અને તેવાં આકરાં પગલાં લેવાશે.

તુરકીની આફત

તા. સુલતાનના મુલક પર ધરતીકંપની આફત આવી પડવાના ખબરો અમારા વાંચકોએ મોટા દરદની લાગણી સાથે વાંચ્યા હશે. તુરકીપરથી હવે ઇટાલીની છુટાઈ લકાઈનું સંકટ કુર થઈ નથી, અને અંદરખાને કેટલાક પ્રતિભા અસાંતિ નોંધામાં આવે છે, જે સમાવવા તુરકી સરકાર બારે પ્રયાસ કરી રહી છે, તેટલામાં તેના પર ધરતીકંપની અલુધારેથી મજબનાઈ આફત આવી પડી છે જે મોટા કોટકની વાત છે. આવે સમયે મોટા પહોં જાન એવો ન હશે કે જેના દિલમાં તુરકી પ્રત્યે હમદરદની લાગણી ઉત્પન્ન થવા વખત રહે આફતમાં સપડાઈના માટે જે ફૂડ કન્ટ્રી કરવામાં આવ્યું છે તે વખતસર પગલું લેવાનું છે. તેને ખતરો રોકા મળવાની જરૂર છે.

તા. ૧૬ મી જુલાઈએ જોન. મી. ગોખલેએ લંડનમાં પાર્લામેન્ટના મેમ્બરોની એક મીટિંગ બાબત હિંદી સંબંધી બાબતો વિષે આવણ આપ્યું હતું. લંડનનું 'ઈન્ડિઅન' પત્ર પોતાના તા. ૧૬ મી જુલાઈના અંકમાં જણાવે છે કે જોન. મી. ગોખલે તા. ૨ જી આગસ્ટે લંડનથી કોનટીનન્ટ (ક્રાન્સ, જરમની વિગેરે યુરોપના બીજા મુલકો) માટે ઉપડશે, અને લાંબી તા. ૫ મી અક્ટોબરે હાલિયુ આફ્રિકા જવા ઉપડશે, અને રીસે ખરની હાલિયુ આફતમાં હિંદુસ્તાન પહોંચશે.

મેતનો સપાટો ?

વિશાલતની પાલિમેટમાં એક સભાસદે હાંડી વજરને સવાલ પુછ્યો કે સન ૧૯૦૧ થી સન ૧૯૧૧ સુધીમાં મરજીમાં હાંડીસ્તાનમાં કેટલાં મરજી થયાં હશે. તેને જવાબ મળ્યો કે બોતેર લાખ પચાસ હજાર (૭૨,૫૦,૦૦૦) મરજી તેટલી મુદતમાં મરજીથી થયેલાં છે.

મુંબઈની હાલની વસતી ૬૯ લાખ મહાય છે. એટલે સાત મુંબઈથી ઉપરની વસતીનો ભોગ ૬૯ વરસમાં મરજી થાય છે. હરજનની વસતી સાડા હજાર ની મહાય છે. એટલે એકસોને વીસ ઉપરાંત હરજન મરજીમાં એક લાખકરમાં તથાઈ મયા. આમ છતાં આપણે કાર બાર સાલ્યા કરે છે. આપણને તો અમર પડે છે એવું ધારી બેઠા છીએ.

ઉપરની ચોક્કાવનારી સંખ્યાનું પરિણામ તો એ આવવું જોઈએ કે મરજીની દહે સાત આપણે છોડવી જોઈએ. અને આપરે આપણને આપણા કિરતારને જવાબ દેવો પડશે એમ જાણી તપાસ રહેવું જોઈએ.

વળી બીજો વિચાર તો એ આવવો જોઈએ કે જો મરજીથી થતા અકાળ મરજીથી આપણે અથવા આપણા બાઇને મરજી પડે છે તો આપણે દેહને ખાતર કરી ન મરીએ ? આપણું માન જાળવવા કેમ તથવારની ધારે ન ચાલીએ ? એક વરસમાં સાત લાખથી ઉપરાંત મરજી મરજીથી થયાં. એક વરસ લગી સભાસદની હાજત ચલાવી જો સાત લાખ માણસ —અરે સીતેર હજાર પચુ— પોતાનો ભોગ આપે તો હાંડીસ્તાન ઉપર એક પચુ કુખ ન હોય. પ્રમાણમાં દક્ષિણ આફ્રિકા માં સાતસો માણસ ખરા જોડીનથી પોતાનો ભોગ આપે તો આપણાં જંબન પડે. અને આપણને માન મળે, જમીન નહીં હક મળે ને વેપારના પરવાના મળે.

પચુ મણી વેળા—દેહમાં શું કે અહીં શું—એવું બને છે કે આપણે સહતાથી સહામદ નથી ચલાવતા. આપણે તો અમરને સહામદમાં પચુ મેળવી દહએ છીએ. જનીતિને પકડી રાખી નીતિવાન થવા જઈએ છીએ. આપણે સહામદનો પ્રેમ કરીએ છીએ. આથી આપણી હાજત સંભાલ. ને જીવાંજ કારણથી આપણને હણુ મણાં ફુગો બોમવવાં પડે છે.

મરજી આપણી ઉપર કેમ થશે નહીં ? મરજી એ મળજ નથી. એ તો આપણને મેતવનાર નિશાની છે. મરજી

આપણને કહે છે:—“ તું બલે કરીરને, પેસાને, સમાને વળગી રહે; તું બલે તથા દમડીના તારા પેટને ખાતર પાડુ ખામ. હલકો મામ, જુડું બોલે; પચુ મારો અપારો બોલે. એક પલમાં તને કું બેચી જઈશ ને તારું બધું રવડી રહેશે. છતાં તું મેતતો નથી કે તારું કામ તો હમેશાં સહતાને મારજેજ ચાલવાનું છે. તારે હલકા નથી મળાનું. પચુ તું મરે છે ને મરે થઈને તારે મરવાનું કે જીવવાનું છે. ” મરજીનો આ જવાબ જો સાંભળી તે જીતેલો છે.

જોહા-સપરમમાં ફરીથી શીતળા

સ્થાનિક છાપામાં પ્રસિદ્ધ ચર્ચેલા ખબરોથી જાણાય છે કે જોહા-સપરમમાં ફરીથી શીતળાનો મરજી જોસમેર ફાટી નીકળ્યો છે. કેસો કલરક લોકમાં તેમજ મોરારાઓમાં થયા છે. સંખ્યાબંધ છુપા વેલા કેસો માલુમ પડ્યા છે.

આ સંબંધમાં ‘સનડે ટાઇમ્સ’ માં આપેલા કન્ટ્રીસુ હરમાન કે. પોરટરે જણાવ્યું હતું કે:—

અમરજીના અનુભવ ઉપરથી એવું લાગે છે કે આવા મરજીનો ઉપાય મોરારા અને કલરક લોકને કહેરમાં અલગ અલગ રાખવા એ છે. આજે મારજલ રટીટ અને પાણી વચ્ચેના ભાગમાં બધા વરજી ના લોકો રહે છે. દુનિઆની દરેક જાતનો તેમાં સમાવેશ થાય છે. રહેનારાઓમાં ના મુખ્ય ભાગે કલરક છે. મોરારાઓ માં દેખીતી રીતે જોહાના માણસોને લીધે સંક્રમણ હોય છે. કાઉસીલોને માટે એ જરૂરનું છે કે મલામ, હાંડી, કેપ કલરક, ચીના વિગેરે બધા કલરક લોકને તેમને વાસ્તે મુકરર કરેલાં લોકેશનમાં રહેવાની ફરજ પાડવાની તેને સત્તા હોવી જોઈએ. હાલ કાઉસીલ પાસે તેવી સત્તા નથી. પ્રાંતિક કાઉસીલ પચુ આ સત્તા આપવાને અધિકાર ધરાવતી નથી. તેથી તેવી સત્તા આપનાર વીલ યુનિયન પાલિમેટ માં પાસ થવું જોઈએ.

જરૂરપત્રોએને જવાબ

“એમ. ઇ. એલ.”—તમારા નામ સાથે પ્રસિદ્ધ મધ ચક્રશે.

“ઇ. હા. મ. મુ.”—અસલ સખાજી જાપનારાના ઉપર તમારે તમારો કામળ મોકલવો ધાર્યો. અ. ઇ. એ.

ટ્રાંસવાલમાં રેલવેનો હાડમારી

બીટીસ ઇન્ડિઅન એસોસીએશનના પ્રમુખે તા. ૬ ડી એ નીચેનો કામળ રેલવેના જનરલ મેનેજરને લખ્યો છે:—

“સાહેબ, અમે સનીવારે પ. ૨૫ ને વખતે પારક રેલજનપરથી નીકળતી ટ્રેન માં મી. બી. કે. પટેલ ફારકજનરમથી બીજા વરમમાં ચડ્યા હતા. એસોસીએશનને ખબર આપવામાં આવે છે કે રીઝરવડ ખાતું ચીકાર હતું. તેની બાજુ ના ખાનામાં નેટીવ છડીયાંઓ બેઠા હતા તેમાં મી. પટેલ બેઠા. ન્યુકેસર જોડ્યા પછી કનકકટરે મી. પટેલને રીઝરવડ ખાનામાં જવા કહ્યું. તે ખાતું ચીકાર જરાજીલું છે અને કેટલાકને તેમાં ઉભા રહેવું પડેલ છે એમ કહી તેણે તેમાં જવાની ના કહી. કનકકટરે તેને પકડાવવાની ધમકી આપી. છતાં જગ્યા ન કરી આપવામાં આવેલાં સુધી તાથી ન જીવા મી. પટેલે જણાવ્યું. તેથી રૂઢી પુરટમાં તેમને પકડાવવામાં આવ્યા. સારજન્ટે તેને એકાદ કલાક રોક્યા પછી નામ કામ છઠ્ઠ રજા આપી.

મી. પટેલ મારી એસોસીએશનને જણાવે છે કે કંઈ કેસ ચાલવાનો હોય તેમાં પોતે ઉભા રહેવાને આગુર છે. જે ખાના માં તેમને જવા કહેલ તેમાં જરાય જગ્યા નહોતી એવું બતાવવા તેમની પાસે સાક્ષી આ છે. મી. પટેલ વધુ જણાવે છે કે કંકકટર અલંત તોછડાપથી બોલ્યો હતો. આ કેસમાં શું કરવા ધાર્યું છે તે જાણવા મારી એસોસીએશન મુખજાગુર છે.”

એક રોકેજનક મરજી

મી. હાઉડ મહમદની દીકરી આશા બીબી (મીસીસ ગુલામ ફુસેન) કડોર ખાતે મુંબરી જવાનો કેબલ મળ્યો છે એ સમાચાર જાણી અમે દિલગીર થયા છીએ. મી. હાઉડ મહમદના કુટુંબ પ્રત્યે અમે દિલસોજી બતાવીએ છીએ. મી. હાઉડ મહમદના કુટુંબવતી મેસરસ બી. હયાલીમ ધરમાઇલની કું. વાળા સાહેબે પાસે કેટલાંક મિત્રો ખરખરો કરવા આવેલા હતા. મરનાર બાઇના હકમાં હુવા ગુજરવા માટે મરજીમાં એક ખાસ મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે મુસલમાન બાઇઓની એક મોટી સંખ્યા હાજર થઇ હતી.

ટ્રાંસવાલમાં કલરડ લોકોનો વસવાટ

બોક્સવર્ગવાળા કેસની અપીલમાં
અગત્યનો ચુકાદો

“ મોઝીક વિરુદ્ધ બોક્સવર્ગ મ્યુની
સીપાલીટી ” વાળા કેસમાં લાંબા માણ
સેટે ચુકાદો આપતાં ૩૮ મો બાય-લો
બંગ કરવાની કસુર માટે આરોપી મોઝી
કને બા. ૨ નો હંડ અથવા ૭ દિવસની
જેલની સજા કરી હતી. તેની સામે
વડી અદાલતમાં અપીલ થતાં માણસ્ટેટ
નો ચુકાદો રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

મજુર બાય-લોથી કાઉન્સિલની રજા
વિના નેટીવ અથવા હોદીઓને વસાવવા
વાગ્દે એવી કોઈ જગ્યા બાંધવાની બંધી
કરવામાં આવેલ છે.

આરોપી વતી મી. ગ્રેગોરિયરોએ
દલીલ કરી કે એ બાય-લો મોરા કાળા
વચ્ચે બેઠા હોય છે, અને કામદારમાં
એવી છુટ નહીં હોવાથી બાય-લો ગેર
કાયદે છે.

મુખ્ય ન્યાયાધિશ ચુકાદો આપતાં કહ્યું
કે :—૩૮ મો બાય-લોમાં કલરડ લોકો
વિષે ને કહ્યું છે તે કાયદેસર છે કે નહીં
એજ સવાલ છે. “ કહેવે વિરુદ્ધ જોન
સન ” વાળા કેસમાં નક્કી કરવામાં
આવ્યું છે કે મુજ કામદારના આધાર વિના
ને બાય-લો બનાવવામાં આવ્યો હોય તે
નકામો છે. મ્યુનીસીપાલીટીનો વડીલ
જણાવે છે કે બાય-લોના ૭ મા પ્રકરણ
માં જેમ ખાસ મોરા વિષે કહેવામાં
આવેલું છે તેમ કલરડ ૩૮ મીમાં ખાસ
કલરડ લોકો વિષે કહેવામાં આવેલું છે.
પણ પ્રકરણ ૭ માં આ કલમની પેઠે
રહેવાનાં ઘરો તથા વાડા વિષે કંઈ કહે
વામાં આવ્યું નથી. અને તેથી ૩૮ મી
કલમ મોરા કાળા વચ્ચે બેઠા બાવ હોય
કરતી નથી એમ સાબીત કરી શકાયું
નથી. તેથી અપીલ મંજૂર કરવામાં
આવે છે અને આરોપીને ચલેલી સજા રદ
કરવામાં આવે છે. જરૂરીસ વેસ્ટસ
અને સ્પીચ પણ એ ચુકાદામાં મળતા
થવા હતા.

જોહાનસબર્ગના ‘ સ્ટાર ’ પત્રના અમા
છેના અધિપતિ મી. જોહાને રોબીનસનની
હાજરના નામીયા ‘ ટાઇમ્સ ’ પત્રના અધિ
પતિ તરીકે નીમણુંક થયું છે.

લોકમાન્ય પ્રોફેસર ગોખલે

મ. ‘ ઇ. ઓ. ’ ના અધિપતિ સાહેબ,

મંગલતાઓએ ઘણી જગ્યાએ લખેલું
છે કે “ જે પ્રજા પોતાના આગેવાનને માન
આપતાં સમજ નથી, તે પ્રજાની ઉન્નતિ
કોઈ કાળે થઈ નથી, થવાની નથી, અને
થશે પણ નહીં. ”

આ દેશમાં આપણે કઈ સ્થિતિ એમ
વીએ છીએ, તેનું જાતે નિરીક્ષણ કરવાને
આ મહાપુરુષ, નાદુરસ્ત તબીબત હોવા
જતાં, પોતાના કીમતી વખતમાંથી થોડા
દિવસ બચાવી અત્રે પધારે છે. કાલોની
માં પધાર્યે જઈ વસેલા પોતાના દેશી
બંધુઓની સ્થિતિનું અને તેમના ઉપર
મુજરતાં સંકેતોનું અવલોકન કરવાને,
અમારું પરિશ્રમ વેડી, લાંબી મુસાફરીએ
નીકળનાર, હોદના આગેવાનોમાં લેા. મા.
ગોખલે પહેલાજ છે. ભારત જુમિના
સરવ માન્ય ગણાતા નેતાઓમાંના એક
પ્રોફેસર ગોખલે છે. નિઃસ્વાસ્થ્યપણે જળ
વેલી દેશ સેવાથી આજે તેઓ જગ
વિખ્યાતીને પામ્યા છે. હોંડુસ્તાનમાં
એમને માટે એકજ મત છે. પ્રજા,
રાજા અનેની પ્રસંશાપાત્ર સેવા જળવી
તેઓ ઉભય પક્ષની પ્રીતિ સંપાદન કરી
શક્યા છે. હિંદુ, મુસલમાન, પારસી,
તેમજ અન્ય હોદીની અન્ય નાતોમાં એ
મહાન દેશભક્ત મુજ નેતા તરીકે મનાય
છે. હોંડુસ્તાનમાં એમને શીર કામનો
અલંત એમને રહેવા છતાં પણ દક્ષિણ
આફ્રિકાના હોદીઓને એ સાહેબ જુલી
થવા નહોતા. ધારા સભામાં, કેમિસમાં
જાહેર મીટીંગમાં અત્રેના હોદીઓની બહાર
કરવામાં એમણે મલેલી તક જવા દીધી
નથી. શીરમીટીઆ આવતા બંધ કરવા
નો સપજો પ્રવાસ એ સાહેબનો હતો.

આવા મહાન દેશભક્તના અત્રે આવ
વાના સમાચાર જાણી ક્યા હોદીને આનંદ
નહીં થયો હોય! એમને વધતી લેવા
માં કયો હોદી મગરી નહીં માને! હું
સમજું છું કે અત્રેના હોદીઓ એ દેશ
ભક્તને જોઈને માન આપશે, તેટલું માન
પોતાને મળ્યું મજાશે. આપણી ભાષ
બંધ ગરી પ્રજા તે દિવસથી આપણ
તરફ વધારે માનની નજરથી જોશે અને
વખાણ કરશે.

કેપ, નાતાલ અને ટ્રાંસવાલનાં ધણી
સહેરોમાં વસતા ધનાઢ્ય હોદી વેપારીઓ
ની કસોટી કરવાનો વખત તે આ છે.
મુસલમાન અને હોંડુઓમાં મજાતા મહ

રોએ એકત્રપણે મળી કામ કરવાનો
પ્રસંગ તે આ છે. આપણા એ માન
વંતા વેપારીની પધરામણી ને સહેરમાં
થવાની હોય તે સહેરના ભોડાએ તે દિવસ
જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવો જોઈએ.
દરેક પોતાનાં રહેવાનાં મકાનો અને દુકાન
વગેરે બને તેટલા અભાગથી સજુવારવાં,
અને રાત્રે રોજની કરવી, એ ઉપરાંત
તે સહેરમાં વસતા હોદીઓએ, એ મહાન
નરરતની માદમીરી જળવી રાખવા માટે
પણ કંઈક કરવું જોઈએ. રુકુલ, ભાઈ
ગ્રેરી, પબ્લીક હોલની દરેક મોટા સહેર
માં ઘણી અગત્યતા છે. જોહાનસબર્ગ
ના હોદીઓ પાસે તેઓને એક જગ્યા
છેલું રહેવાને કે એસવાને એકે જાણીતું
સ્થાન નથી. પ્રસંગોપાત માસ મીટીંગ
બરવી પડી હશે ત્યારે ઘણી તકલીફ
નડેલી છે. જાહેર તહેવાર કે એવો કંઈ
ખાસ પ્રસંગ ઉજવવાને માટે, બાડેની
જગ્યા સાફ આમ તેમ દોડવું પડે એ
થોડી સરમની વાત નહીં કહેવાય!

સલામહની માણ હડતે અત્રે એક શીડરે
ચન હોલ બાંધવાની ચર્ચા થોડે વખત
મુધી ચાલી હતી, પણ તે કોણ જાણેકેમ
એકદમ હવામાં છૂટી ગઈ છે. આ મીઝ
લીટ પ્રસંગનો બાલ ભઈ અત્રેના આગે
વાન, અને પછસાદાર વેપારીઓ મજુર
હીલચાલને સતેજ કરશે એમ આશા છે.
એ હોલને બોલવાની કીધા પ્રોફેસર
ગોખલે સ્વહસ્તે કરે તો હોદીઓની કીતિ
નું બીજું રોપાણું મજાશે, અને તે કળા
નતરે પણ કીતિરૂપી જીવેલા જાગને કોઈ
ઉમેડી શકશે નહીં.

લી. હું છું આપનો સેવક

મોરારજી મહાભાઈ દેસાઈ.

મી. ઓ. બોક્સ ૧૨, જોહાનસબર્ગ,

તા. ૮-૮-૧૯૧૨.

વીટબેંકથી એક લખનાર મી. નાદીર
જાની હોદીની મુસાફરી કરતી સ્ટીમરોમાં
વાપરેલેસ રેલીમારી રાખવાની સુચનાને રોક
આપે છે. આ કામ માટે જુદી જુદી
બાઇનના રહોદી એજેડા મારફત દખાણ
કરવું તે બાઇદાયક થઈ પડશે એમ લખ
નાર ગણે છે. દખાણ આઠ આઠ દિવસે
મળવા માટે સરકારને કહેવું જોઈએ,
અને વિલાયતની સ્ટીમરોમાં કેક ઉપરાંત
ગ્રીન વરમ (યડ કલાસ) ની સમવડે
હોય છે એવી સમવડે હોદી સ્ટીમરોમાં
થવી જોઈએ એવું લખનાર જોમે છે.

મી. પોલાકનો લાત

હિંદી સરકાર પર વધુ લખાણ

નાતાલમાં હિંદી કેળવણી સંબંધી

હિંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના સેક્રેટરી પર મી. પોલાકે તા. ૮મી જુલાઈએ નીચેનું લખાણ કર્યું હતું:—

“સાહેબ,—હિંદી સરકારની જાણ્યું માટે મહત્તા. ૨૫મી મેના ‘ઇન્ડિયન એપિનિ અન’ ની એક કાપડી આ સાથે મોકલવા રજા લઉં છું. તેમાં ૧૯૧૦ની આખરી અને ૧૯૧૧ની સાલના કેળવણી ખાતાના રીપોર્ટને તારીખે આપવામાં આવ્યો છે. એ ઉપરથી એક શકાય છે કે ૧૯૧૧ ના મેની ૭મીએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસ્તીની ગણતરી કરતી વખતે નાતાલમાં હિંદીઓની સંખ્યા ૧,૭૩,૦૦૦ થી થોડી વધારે હતી, જ્યારે ગોરાઓની સંખ્યા ૬૮,૦૦૦ કરતાં વધારે હતી, છતાં સરકાર તરફથી ગોરાઓનાં ૩૬,૨૨૧ ઓકરા (૧૮,૮૪૪ ઓકરા અને ૧૭,૩૭૭ ઓકરા) માટે નિશાળની સગવડ પુરી પાડવામાં આવી હતી, જ્યારે હિંદીઓનાં માત્ર ૩,૧૫૮ ઓકરા (૩,૧૬૨ ઓકરા અને ૪૬૬ ઓકરા) માટે એવી સગવડ હતી. ગોરાં ઓકરાં માટે જમીન મળી ૩૦૩ નિશાળો છે, અને નિશાળ દીઠ તેઓની સંખ્યા પર જેટલી થાય છે, જ્યારે હિંદી ઓકરા માટે ૩૬ નિશાળો છે, અને નિશાળ દીઠ તેઓની સંખ્યા ૧૦૧ જેટલી થાય છે.

એવું જોવામાં આવે છે કે ગોરાં ઓકરાનાં શિક્ષણ માટે મહાન, સરસામાન, વગેરેમાં જે ખર્ચ સરકારને કરવો પડે છે તેની સરેરાશ નિશાળીઆ દીઠ પા. ૫-૧૨-૨૩ ની થાય છે, જ્યારે હિંદી બાળકો માટેના ખર્ચની સરેરાશ નિશાળીઆ દીઠ ૧-૧૪-૫ ની થાય છે, કે જે ખર્ચ કલરડ (ગોરી વરણશુંકર પ્રજા) ઓકરાની સરેરાશ કરતાં અરધાથી જરા વધારે છે. એ ઉપરથી એક શકાય છે કે મહાન સરસમાન વગેરે ખર્ચમાં હિંદી ઓકરાઓ ગોરાં ઓકરાઓની સાથે સરખામણીમાં ઉભાં રહી શકતા નથી તો તેઓના પ્રાર્થનિક શિક્ષણના ખર્ચ વિશે તો શું જ કહેવાયું રહ્યું. એટલે સમગ્ર શકાય છે હિંદી ઓકરાઓ વરુ કેળવણી ની બાબતમાં કેટલી બેદરકારી બતાવવા માં આવે છે.

ગોરાઓ માટેની સરકારી નિશાળોમાં ઓકરાઓ જેટલીજ સંખ્યાની છે.કરીઓ માટે સગવડ રાખવામાં આવેલી છે. જ્યારે હિંદી નિશાળીઆઓમાં ઓકરાઓ ઓતું પ્રમાણ માત્ર ૧૨ ટકા જેટલું છે. કેળવણી ખાતાએ કંઈક અંશે કસ્ટોરના કારણથી હિંદી કોમના રીત રિવાજ અને ધર્મની લાગણીથી વિરુદ્ધ જઈને હિંદી ઓકરાઓ અને ઓકરાઓને સાથે કેળવણી આપવાનો આગ્રહ રાખ્યો છે, જે કે ગોરાં ઓકરાઓને આમ સાથે કેળવણી આપવાનો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો નથી.

કેળવણીના કમિશને પ્રાર્થનિક કેળવણી વિષેના ૧૯૦૮ ની સાલના રીપોર્ટમાં, હિંદી મંજુરોને કામે લગાડનારા ગોરાં માલિકો, કે જેઓમાંના લગભગ બધા પોતાના મંજુરોનાં બાળકોની કેળવણી માટે કંઈ પણ કરતા નહોતા, તેઓની બેદરકારી તથા સ્વાર્થપણા વિશે સખ્ત ટીકા કરી હતી, અને સરકારી દેખરેખ નીચે માલિકોના ખર્ચથી તેઓને કેળવણી આપવાની યોજના પણ કમિશને વડી કાઢી હતી, પણ તે વિશે હજી પણ કંઈ કરવામાં આવ્યું નથી, અને છેલ્લા રીપોર્ટમાં કેળવણી ખાતા આ બાબતમાં હિંદી પ્રજા પ્રત્યેની પોતાની દુરજ બજાવવા માંગે છે કે નહીં, તે વિશે એક બોલ પણ કહેવામાં આવેલ નથી.

છેવટ, હિંદીઓના લાભ તરફ એક સરખી રીતે બેદરકારીપણ બતાવવામાં આવે છે તેના વધુ દાખલા તરીકે હું હિંદી સરકારને સાફ આપવા માગું છું કે નાતાલના ૧૯૧૦ ના ૩૧મા કાપડા મુજબ ગોરાં શિક્ષકોને પેન્શનનો હક આપવામાં આવેલ છે જ્યારે હિંદી શિક્ષકોને તે હક માંથી બાતલ રાખવામાં આવેલ છે.

હું ઉમેદ રાખું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓની હાડમારી સંબંધમાં વડી સરકારને વધુ રજૂઆતો કરતી વખતે હિંદી સરકાર આ બાબતો ખ્યાનમાં રાખશે.

દુનિયાના મુલકોને યુરોપનાં ગોરાં રાજ્યોએ ખાલસા કરવાના કામને દરેક સરકારે એક પગલું આગળ વધારેલ છે. છેલ્લા સમાચારથી જાણાય છે કે મોરાકોના સુલતાન મુલક હાશીદને પદબાજ કરી તેની માદીએ તેના સાકને બેસાડવામાં આવેલ છે. મુલક હાશીદને દરેક સરકારે પા. ૧૧,૦૦૦ નું વરસા બન બંધીને સંમળથી દીધેલ છે.

એન. મી. ગોખલેના કરાવની ચરચા પર હિંદી છાપાની ટીકા

મદ્રાસનું “ધી ઇન્ડિયન પેટ્રીઅર” લખે છે કે:— એ કે મી. ગોખલેનો કરાવ પસાર થયો નહોં છતાં તે સંબંધી ઘણીસો અને પ્રજામત તો એનાંએજ કાયમ રહેશે. મી. કલારકે ઘણીજ કરી કે કોલોનીઓ ખીટીજ સલતનતનો એક ભાગ છે, અને તેથી કોઈ સરસ કારણ બતાવ્યા સિવાય તેઓને માફક આવેલી રીતને અટકાવવા સરકાર તકવાર નથી. જે સ્વતંત્ર મંજુરો પુરા પાડવા નહીં એવો બોધકોટ કોલોનીઓની સામે કરવા માં આવ્યો હોય તો તે ઘણીસમાં વજન છે ખરું; પણ સ્વતંત્ર મંજુરોનો તો સવાલજ ઉઠતો નથી. કોલોનીઓમાં જમ ને આજીવીકા કમાવાને ઇચ્છતા હોય તેઓની વચ્ચે પડવા કોઈ માનવું જ નથી. રાધી તો એજ છે કે કોલોનીઓને મંજુરો મેળવી આપવામાં સરકાર પોતાના કામદા વડે મદદ કરે છે કે જે કામદાઓ જુલમી નીવડે છે, અને માનવલયા અને સ્વતંત્ર તાનો જે વડે ભંજ સાથ છે.

સુધરેલી દુનિયામાં યોગ્ય ન મળ્યાય એવી રીતે કોલોનીઓ. હિંદી મંજુરો પુરા પાડવા સરકાર બંધાએલી છે ખરી? તેણે પોતાની દૃઢ ઝોળંગીને મંજુરોને શા માટે એવાં બંધનમાં નાખવા જોઈએ, કે જેમાં એક વખત બંધાયા પછી છુટી શકાયજ નહીં? જે કોલોનીઓ પોતાની સરત મુજબ મંજુરો મેળવી શકે નહીં, અને વળી સારા પગારથી તથા સારી રીતબતથી તેઓને નિભાવી શકે નહીં તો હિંદી સરકારે શા માટે તેઓને મદદ કરીને તેના મંજુરોને સુકામીમાં નાખવા જોઈએ? હિંદુસ્તાન કોલોનીઓના કંઈ આભાર તથા કળાએલું નથી. અને કોલોનીઓ હિંદ તરફ જેવી રીતે વરતે છે તેનો ખ્યાલ કરીએ તો હિંદી સરકારની વરતણુંક જાણે એવામાં આવે છે તે કરતાં ઉલટીજ હોવી જોઈએ એમ આપણને લાગ્યા વિના રહે નહીં.

લંકાનારનું “ધી ટ્રીબ્યુન”

લખે છે કે:— ગીરમીટ બંધ કરવાનો એન. મી. ગોખલેનો કરાવ ઈતિહાસમાં ચીરકાળ રહેશે. તે નામંજુર થયો છે તેથી તે સીકારાઓ હોત તે કરતાં વધારે ચીર સ્થાયી થશે. તે જે રીતે નામંજુર થયો છે તેથી આખી પ્રજાનું કલંકનાશુદ્ધ કરવાના પ્રયત્નમાં વધારો કરવાને આજી સરકાર

મળતું નથી. મી. ગોખલેએ તેમનાં વખાણવા સમયે ભાષણમાં તે રિવાજની અંદર રહેલાં જાતિ કલંક વિષે જણાવ્યું હતું. હિંદી પ્રજાના ઇતિહાસનો, તેઓનાં ગુણોનો ખ્યાલ કર્યા વિના ગોરા લોકો તેઓને કુલી પ્રજા ગણી કહે તે હિંદીઓ સહિષ્ણુ ના કહે છે. હિંદુસ્તાન ગમે તેવી નીચી પંક્તિના હિંદીને પણ મુઠ રેલી પ્રજાઓની નજરમાં ગુલામ તરીકે ખપાવવા માગતું નથી. હરાવ રજુ કરતાં મી. ગોખલેએ જે ભાષણ કર્યું હતું તે આખા સવાલનું સંપૂર્ણપણે દરશન કરાવે છે. તે અને તેમની પછી હિંદી સભાસભાનાં ધ્યેયોં જીવંત ભાષણોનાં દરેક હિંદી ભાષાઓમાં તરજુમા થવા જોઈએ, અને તેના આરે તરફ છુટથી ફેલાવો કરવામાં આવવો જોઈએ. હરાવને જે રીતે નામંજુર કરવામાં આવેલ છે તેથી હિંદુસ્તાનમાં ઊભા થએલા ખીજ પાટની સરકારને તારેજ ખબર પડશે.

ગીરમીટની રીત ગુલામી નહીં અને સ્વતંત્ર કંટાકટ સરખી છે તે પછી ઈંગ્લેન્ડના અને સ્કોટલેન્ડનાં રજાતા લોકો ને કામાટે કોલોનીઓમાં મોકલવામાં આવતા નથી અને ગીરમીટ પુરી થયે પોતાની કાલીકાની મીલકતને ભોજવડો તેઓને કરવા દેવામાં આવતો નથી? ગુલામીની નિશાની સ્વતંત્ર ત્રી પુરપોની ખુલ્લી પીઠપર ચલાવવામાં આવતો જેર બંદ છે, અને સ્વતંત્ર કંટાકટના નામ નીચે ચાલતી ગીરમીટની રીતની નીશાની પણ જોઈ છે. સરકારે જાણસજબ બરે છું પગલુ લીધું છે, જો કે કેટલાંક જાએ જો પણ તેથી વિરુદ્ધ મત ધરાવે છે એ જાએ જાણીએ છીએ. તેમાંના કેટલાક મી. બેટસન જેવા કોલોનીમાં માજીસ્ટ્રેટ નો હોદ્દો ધરાવી જાએ છે અને તે રીવાજને સુધરેલી ગુલામી તરીકે વખોડી મથેલ છે.

ડરબન સેન્ટ્રલ રેલ્વે સ્ટેશનના પ્લેટ ફોરમ ઉપર રહેલી અવગળ વખતે બીક થવાથી માલની ફેરવણીમાં અડચણ પડે છે એવું કારણ બતાવી સંજ્ઞા પ.ર.૦ થી ૮ સુધીમાં (૪વી, ૨વી, અને તહેવારના દિવસોએ સંજ્ઞા ૪ થી ૮ સુધી) ૩ પેનીની કોમતની પ્લેટ ફોરમ દીકર લેનારાઓને પ્લેટફોરમપર દાખલ થવા દેવાનો ધારો આવતા સોમવારથી અમલમાં લેવાનો છે.

હિંદી ભાષામાં દક્ષિણ આફ્રિકાની હાડમારોઓ

‘ટાઇમ્સ’ માં મી. હુસેનનો કાગળ

મી. હુસેન હાલુદે કહેરથી તા. ૧૭ મી જુને લખેલો નીચેનો કાગળ ‘ટાઇમ્સ’ એક ઇન્ડિયામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે:—

“સાહેબ,—આપના વખાણના સમય નીચેની બીના રજુ કરવાની અને રજા આપણે એવી જોશા રાખું છું. હું દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલ મુસલમાન ધરમનો હિંદી છું. ધરમના કાવદાથી બહુ સગના રીવાજ મુજબ હિંદુસ્તાનમાં થએલાં સગના ખરા જોડાપણા વિષે અદાલતમાં અપાએલા મુકદ્દાથી દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓ અત્યંત ખળભળી રહ્યા છે. ટ્રાંસવાલની સુમીય કોરટે એવું હરાવ્યું છે કે કોઇની, કહો કે, મુસલમાન હિંદીની એક ઓરત, પછી તે સજીથી છેલ્લી પરણેલી હોય, તેને તે પ્રાંતમાં દાખલ થવા દેવામાં આવે તેથી ખીજ જેટલી ઓરતો હોય તેના તે પ્રાંતમાં દાખલ થવાના હક નાણું થાય છે. આ મુકદ્દાથી કુટુંબના અત્યંત નીકટ અને પવિત્ર સંબંધમાં ખલેલ પહોંચે તેમ છે.

ખરેખર, આ મુકદ્દાની અસર એટલે સુધી પહોંચે છે કે આવો કોઈ પણ હિંદી પોતાની ઓરત ન હોય એવી બીને પણ પોતાની ઓરત જાહેર કરે તો તે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થઇ શકે, જ્યારે જ્યાં હાલ ન હોય એવી તેની કાવદેસર ઓરતનો હક માર્યો જાય. ટ્રાંસવાલમાં એવો મુકદ્દો આપણમાં આવ્યો ત્યારથી ઇસલામીક કાવદા પ્રમાણે બહુ સગ કરનાર મુસલમાનની એક કરતાં વધુ ઓરત ને દાખલ કરવાની નાતાલનો ઇમીગ્રેશન અમલદાર પણ બધી કરે છે.

હવે એવું જણાય છે કે જોહાનસબર્ગના માજીસ્ટ્રેટે જેવા મુકદ્દામાં એવું હરાવ્યું છે કે હિંદી મુસલમાનનું એક ઓરત સાથેનું લગ્ન પણ ટ્રાંસવાલમાં સ્વીકારાય નહીં, કેમકે તે બહુ સગના રિવાજની રૂએ થયેલું હોય છે. જો વડી અદાલતમાં પણ આ મુકદ્દો મંજુર રહે તો આખા યુનિયનમાં તેનો દાખલો લેવાશે, અને તેનું પરિણામ બહુ ઉંડું અને ભયંકર નીવડશે. પ્રથમ તો હિંદી ધરમ મુજબ પરણેલી બધી હિંદી ઓરતો ને તેના બધીની રજાત મજબૂમાં આવશે, અને તેનાં સંતાન બંધિયારથી હરખાં

થયાં મજબૂરી. બાધી દક્ષિણ આફ્રિકાનો કોઈ હિંદી રહીશ જ્યાં કાવદા મુજબ પરણેલો નહીં હોવાથી હિંદુસ્તાનમાં રહેતા પોતાનાં બાળ બચ્ચાને દક્ષિણ આફ્રિકામાં લાવી નહીં શકે, કેમકે જ્યાંનો ઇમીગ્રેશન કાયદો બધી નહીં કરવામાં આવેલા ઇમીગ્રેશન કાયદેસર ઓરત બચ્ચાનેજ દાખલ થવાની છુટ આપે છે.

આનો અરથ અમારે માટે શું થાય તે તમારા વખાણનાઓ સહેલાઈથી સમજી શકશે. પ્રથમ તો અમારી મતાઓને અપવિત્ર કુંદગી ગુજરનારી મજબૂમાં આવે, અમને, તેઓનાં બાળકોને અમારા આપનાં સમયલુનો દાવો નથી એમ કહેવામાં આવે, તેમજ જો તેઓ વસ્તીયત નામું કર્યા વિના મૃત્યુ પામે તો તેઓની મીલકત પર અમારો વારસો ન રહે. પણ એ બધાં ઉપરાંત આવા હરાવની અસર એ થાય કે રહીશ હિંદીઓને તેઓના કુટુંબ પ્રત્યેની હરખોને તબવી પડે અથવા તો પોતાના સ્વાસ્થ્ય જતા કરીને દેશમાંથી તેઓને નીકળવું પડે.

ત્રીતિના હેતુથી આ ખમલું લેવામાં આવેલું હોય એમ નથી, કેમકે કેપના મહાપ બોદો કે જેઓ ઇસલામી ધરમ પામે છે, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવો કે જેઓ પોતાની કોમના રીત રિવાજ મુજબ રહે છે, તેઓમાં થતાં બહુ લગ્નો કાવદાની રૂએ નહીં પણ રીત રિવાજની રૂએ સ્વિકારવામાં આવેલાં છે. અને દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓના રિવાજ વિષે પણ હજી સુધી સવાલ ઉઠેલો નથી. પણ સરકાર કોરટના હરાવોને જુલમના સાધન તરીકે હવે વાપરવા બાંધેલ છે. બાળ સુધી કાવદેસર મજબૂતા ઇમીગ્રેશને અટકાવવા અને એમ કરીને કાવદેસર વસી રહેલી હિંદી વસ્તીમાં ધટાકો કરવો તે હરાવને સાધન તરીકે તે હવે વાપરે છે. અધી વધારે બનીતિ ભરેલી રાજનીતિ બાગેજ ખ્યાલમાં આવી શકે. આ હક હકતો અન્યાય અટકાવવાને હું દક્ષિણ આફ્રિકાના માથા દેશીભાષાઓ વતી દરેક ધરમના હિંદીઓને વિનંતિ કરું છું.”

મીસીસ તીલકના મરણ માટે એક લાગણી બચો દિલાસાનો સંદેશો દેશભક્ત તીલકના કુટુંબ ઉપર પુના ખાતે કોબર લીધી મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેવીજ રીતે મારિસબરનથી પણ એક સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો છે.

તુરકી પર આક્રમનું વાદળ

ધરતીકે વાળેલો કેર

હમરો અનભાલનો ખુવારી

તાબાના પ્રાંતોમાં રાજકીય અશાંતિ

(૩૬૨ના તારો ઉપરથી)

બંડન, તા. ૬ મી શુકરવાર—ધરતી કંપને ભગતા કાંઠાનાં નિશાનથી માલુમ પડ્યું છે કે યુરોપના પુરવ ભાગમાં ભારે ધરતીકંપ થયો હોયો જોઈએ. (પાછળથી) કોનસ્ટાંટીનોપલ અને તેની પાડોશમાં ભારે ધરતીકંપ થવાના ખબરો મળ્યા છે.

તા. ૧૦ મીને શનીવાર—કોનસ્ટાંટીનોપલથી ૩૨૨ જણાવે છે કે એશીઆના તુરકી અને યુરોપી તુરકીની વચ્ચે આવેલા મારમોરાના સમુદ્રમાં ધરતીકંપનું જોર સહીધી વધારે હતું.

કોનસ્ટાંટીનોપલના તાર વહેવાર જાંધ પડી ગયો છે. પણ ઝીક કોનસ્ટાંટીનોપલ સરેશી મોકલ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે કેટલાંક ગામડાંઓ નાશ પામ્યા છે, અને ઘણા માણસોના જીવન ગયા છે.

આજરોજ ફરીથી કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે એક વધુ આંધોળા જણાવ્યો હતો, પણ તેનું જોર નહીં જેવું હતું.

ચોરસ નામના ગામમાં ધરતીકંપથી એક ડેઠાણું જાતી ઉધી વળી જઈને આજ લાગી હતી, જેને પરિણામે ૩૦૦ ધર જળીને નાશ પામ્યા છે.

તા. ૧૧ ને રવીવાર—ધરતીકંપથી નાશી આવેલા માણસોની એક ટોળી જણાવે છે કે હોરા નામના ગામડામાં ૮૦ માણસો મરી ગયાં છે; તેની પાસે ના ગામમાં ૩૦૦ મૃત્યુ છે, અને ૬૦૦ ને છળ થઈ છે. હોરા ગામડું સાવ નાશ પામ્યું છે, અને તેની પાસેનાં ગામડાંઓ આગમાં સપડ્યાં છે. બે ગામડાંને સાવ નાશ થયો છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલથી આડરીઆનોપલ સુધીના બધા વિસ્તારમાં ધરતીકંપ જણાવ્યો હતો એમ માલુમ પડ્યું છે. તેનું મધ્ય બીંદુ કોનસ્ટાંટીનોપલ હતું એમ જણાય છે.

ગાલીપોલી તથા ચાનકમાં એક પણ મકાન ઇજામાંથી બચી શક્યું નથી.

સ્વીટરો જણાવે છે કે બે મથકો ખાતેની દીવાદાંડીઓ ફેખાતી નથી, અને પાંસેનાં ગામડાંઓ આગના લાકડાંઓથી લેરાઓમાં છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલની સામુદ્રકુનીમાં પડેલી મન વારોને ધરતીકંપ થયો તે વખતે એવો ભાસ થયો હતો કે કેમ જણે તેમના પર ફરીઆની સપાટી તથા હોડાવવામાં આવતા મજબા પડે હશે કરવામાં આવ્યો હોય.

મારમોરા સમુદ્ર ખાતેથી પણ ઘણાં ગામડાં નાશ પામવાના અને લોકો ધર બાર તેમજ ખોરાક પાણી વગરના થઈ પડવાના સંદેશા મળ્યા છે. એક સ્વીટર અને મજબાઓને ખોરાક વિગેરેની મદદ સાથે તે સરહદમાં મોકલવામાં આવેલ છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલના ઝાપાઓ ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ધરતીકંપથી આશરે ૧૦૦૦ માણસોનાં મરણ થયાં છે, અને ૫૦૦૦ થી ૬૦૦૦ ને છળ થઈ છે એવી અણતરી કરવામાં આવે છે.

તા. ૧૨ ને સોમવાર—ધરતીકંપનો ભોગ થયેલા દક્ષિણ-પશ્ચિમ વિસ્તારમાં ૧૧૦૦૦ માણસો ધરબાર વગરનાં થઈ પડ્યાં છે એવી અણતરી થઈ છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલની ઇસ્પીતાલોમાં એક હમર માણસોએ આશરો લીધો છે.

આડરીઆનોપલ નામના સહેરમાં ૨૦ મરણ અને બીજા જાહેર મકાનોને ઝોળી વધતી છળ થઈ છે.

હટાઇ મુએલાની સંખ્યા ૧૨૦૦ ની છે એમ પાછળથી મળેલા હવાલોથી માલુમ પડ્યું છે.

તા. ૧૨ મીએ કોનસ્ટાંટીનોપલ ઉત્તર-પુરવ ખુલાપર, અને કોનસ્ટાંટીનોપલથી ૧૩૦ માઇલ દુર આવેલા ગાલીપોલી સહેરમાં

ધરતીકંપના ત્રણ આંચકા લાગ્યા હતા. એક હોટેલ આગથી નાશ પામી છે.

તા. ૧૩ ને મંગળવાર—કોનસ્ટાંટીનોપલના તારથી જણાય છે કે ધરતીકંપથી થયેલી મીલકતની અને માનવીઓના જીવની ખુવારી થઈ કરતાં વધારે મંબીર છે. ભારે સંકટ પથરાઈ રહ્યું છે, અને ધરતી કંપ બધવા આગથી આગા કુટુંબો નાશ પામ્યાં છે.

તા. ૧૪ ને શુક્રવાર—એલી અણતરી એવી છે કે ધરતીકંપથી ૭૬૧ માણસો મરણ પામ્યાં છે અને ૩,૬૮૧ ધરોનો નાશ થયો છે.

તુરકી તાબાના પ્રાંતોમાં અશાંતિ

(૩૬૨)

તુરકી અને મોન્ટીનીઆ વચ્ચેની તક રાર સંબંધમાં બંને પક્ષ તરફના મેંબરો નું બનેલું એક કમીશન નીમવા તુરકીએ સૂચના કરેલી, જે મોન્ટીનીઆએ કબુલ રાખી છે.

તા. ૮ મીએ જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી અને મોન્ટીનીઆ વચ્ચેની તક રાર શાંત થવાથી તુરકીએ મોન્ટીનીઆ ખાતેના પોતાના એલમીને પાછો ખેંચી લીધો છે.

બલગેરીઆની ફરીપોલના જવાબમાં ક્રાયાના ખાતે કુટેલા બોબ સંબંધમાં તપાસ કરવાનું, અને બલગેરીઆનોનાં મરણ નીપજવનારને સજા કરવાનું તુરકી સરકારે વચન આપ્યું છે.

તુરકી અને મોન્ટીનીઆ વચ્ચે ઝગડો થતો અટકાવવાને પ્રયત્ન થઈ રહેલ છે.

તા. ૧૨ ને સોમવાર—આલબેનીઆનો એ તુરકી સરકાર પાસે ૧૩ બાબતની માગણી કરી છે. તેમાંની કેટલીક એવી છે કે તેમનાં ખુંચવી લીધેલાં હથિયારો પુરાં પાડવાં, કેળવણીની બવસ્થામાં સુધારો કરવો, તથા આલબેનીઆમાંથી જે વસુલાત આવે તે પદસા આલબેની આર્માઈ વાપરવા. આ માગણીએ તુરકી સરકાર કબુલ રાખશે એવી વચી રખાય છે.

મોન્ટીનીઆની સરહદ પર ફરીથી ભડામ

કરે મહ છે. તુરકી સરકારમાં વધારે કરવામાં આવ્યો છે.

કેશનામાં લોકોમાં બલજેરીઓનાં ખુનો સાથે પોઠાર ઉઠાવવા માટે સોશીઆ માટે બલજેરીઓને હડતાલ પાડી હતી અને હાળા વાવટા સાથે એક સરખાના આકારમાં લોકો શહેરમાં ફર્યા હતા, અને તે બધા વખત દેવળોમાં પડેા વચાડ્યા હતા. તેમણે એવો ઠરાવ પસાર કર્યો હતો કે મેસીડોનીઆના બલજેરીઓને તુરકી કુસરીમાંથી બચાવવા બનતી રહે કે કોઈય કરવી.

ડરબનમાં મીટીંગ

તુરકીને વિલસોજીનો સંદેશો

મહદ માટે ઉધરાણું

તા. ૧૩-૮-૧૨ ની રાત્રે અંગ્લુમન ઈસ્લામની મીટીંગ એ રફીટવાળી મરજહ માં મળી હતી. મી. એમ. એસ. રાંદેરી પ્રમુખ હતા. તેમની સુમનાથી એક્ટરી મી. એમ. આન અહમદ એફેન્દીએ તુરકી ની આફતનું વિવેચન કરતાં બહુબુધ કે આજની મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ એ છે કે અપહ્યા સુલતાનુલ મુઆઝઝમની ઈસ્લામી સલતનત ઉપર આ બારીક જામશે ધરતી કંપની આફત આવી પડી છે. તે આફતથી હળરો માર્યા મથા છે, અને હળરો ધરખાર વચર રવડી પડ્યા છે. આકરે વીસ જેટલી મરજહે સહીદ થઈ ગયા છે. આ બીના વાંચી રહેક મુસલમાનનું નફા દુખાણું હશેજ. તે આપણે કેમી હમદર્દી બતાવી આપવાની બલત બર છે. છતાં આપણે તેમાં પછાત રહીએ એ અપસોસની વાત છે. ઇસ્તખુલમાં આજ વખતે પણ આપણે પછાત રહ્યા હતા. દીટેનીકની આફત માં સપડાએલાં માટે લાખો પાઉંડ તુરક માં મહ મએલા એવા કાબલાઓનો પડો લેવા કહ્યું અને ઉધરાણું કરવાની મોટી બર છે એ કાર દમને બહુબુધ, ને દિલાસાનો કેબલ કરવા દરખાસ્ત કરી.

પછી મેસરસ અબદુલ કરીમ હાજ આદમ, અબદુલ કાદર, રકનુદીન, બેઈડ સેક્ટરી હાજ અબદુલ હક વિગેરેએ ધરતા ભાષણ સાથે ટેકા આપ્યા પછી નીચે મુજબ કેબલ ના. સુલતાનના પ્રાઇ

વેટ સેક્ટરી પર મોકલવામાં આવ્યો:—
“હેનતનાક ધરતીકંપના સળબથી તુરકી રકમત પર જે જે અણધારેલાં સંકટો આવી પડેલ છે, તેના વાસ્તે તખતે ઉંચમાન્યા તરફ તમા તુરકી રકમત તરફ નાતાલના મુસલમાનો તરફથી ખરા અંત ઈસ્ખુરવકની લાગણી મહેરબાની કરીને રબુ કરો.”

તે પછી અંદાનું કામ હાથમાં લેવામાં આવતાં અંગ્લુમન ઈસ્લામના ચેરમેન મી. એમ. એસ. રાંદેરીએ પા. રખની રકમ કરી. બાદ એ કામ માટે નીચેનાની કમીટી નીમાધ: ચેરમેન, સેક્ટરીઓ, તમા મેસરસ અબદુલ કરીમ હાજ આદમ, ઇ. એમ. પારખ, ઇસ્માઇલ હાજી (એ. એમ. મુલાવાળા), એ. એમ. શેખ, મહમદ આમેડ, રકનુદીન વિગેરે.

ઇટાલી—તુરકો લડાઇ

(૨૨૨)

તા. ૧૨ ને સોમવાર—અરબસ્તાનના ધમન પ્રાંતમાં હોડેઝ ખાતેથી રૂટના તા. ૨૭મી જુલાઇના સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે એક મતવારે મજૂર શહેરની ડાવણી અને કોસ્તા ઉપર તા. ૨૬મી અને ૨૭મી જુલાઇએ હાફેગોળાનો મારો ચલાવ્યો હતો. એ હાફેગોળાની ફેઝીએ સળગી ઉઠવાથી આજ લાગી હતી, જે બે દિવસ ચાલુ રહી હતી. આમથી પા. ૧,૦૦,૦૦૦ ની તુકલાની થઇ છે. ૩ માથુસોના બન મથા હતા, અને ૫ માથુસ બખમી થયા હતા.

ઇટાલી—તુરકી લડાઇનો અંત આવવા સંબંધમાં રવીટઝરલાડમાં કેટલીક ચર્ચા થઇ છે. કાંઈ ખસુસ પગલાં લેવાયાં નથી, છતાં લડાઇનો અંત દુર ન હોવો જોઇએ એવી લાગણી લાં દેખાઇ છે.

ફરેંચ પ્રધાન રૂશિઆની મુલાકાતે મથેલ છે તે પણ બંને પક્ષ (ઇટાલી અને તુરકી) ને કહુલ થાય એવો મારમ શોધવા કોશીસ કરે એવો સંભવ મનાય છે.

તા. ૪ થી આગરના ‘સન્ડે ટાઇમ્સ’ માં નીચેનો ખાસ સંદેશો પ્રસિદ્ધ થયો હતો:—

રામથી આરુપીઆમાં વીએના ખાતે પાછો ફરેલો એક રાજદારી જણાવે છે કે

આ થાયમાંથી હરેલી લડાઇનો અંત આવવા માટે ઇટાલીઅન સરકાર મરજુ તોલ ચીંતાતુર છે. ઇટાલીઅન લોકોનો લગાઈ ચલાવવાનો જુરસો સાવ પડી લાગ્યો છે, અને જો લડાઇ લંબાશે તો ઇટાલીને અંગીર મુશીબતો લેવી યશે એવી વધી છે.

લડાઈ સંબંધી પરચુરણ

કમીટીઆઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ તરીકે ઇમામ અબદુલકાદર ખાવાઝીરે રૂડ ફેસંટ સોસાયટી માટે કમીટીઆ સોસાયટી હથુ યએલા ઉધરાણાના બાકીના પા. રખ-૦-૬ તુરકી કોનસલ બનરહને મોકલી આપ્યા છે. આજ સુધીમાં કમીટીઆ સોસાયટી મારફત પા. ૧૩૫૭-૧૮-૭ મોકલવામાં આવ્યા છે.

તા. ૧૩ માંએ કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે અંગ્રેના યુનાઇટેડ મોસ્લેમ એસોસીએશને પા. ૪૦૦ ની રકમ રૂડ ફેસંટ સોસાયટી માટે કોનસ્ટાટીનોપલ મોકલાવી આપી છે.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

કેનકલર—તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોટા—તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાલાલ ટીરેકંડ લાઇન]

અમરસોટી—તા. ૨૦ મીના અરસામાં કલકત્તાથી આવી પહોંચવા વધી છે.

અમલાગી—તા. ૨૫ મી આગસ્ટે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમરુલી—તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમરેલી—તા. ૨૩ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમરુલી—તા. ૨૬ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમરસોટી—સપ્ટેમ્બરે વેસતાં મુંબઈ જવા ઉપડશે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલમંજીપર તોલકના મતો અને વિચારો

[અમદાવાદ ખાતે ઠાટવાણ]

(અમારા અંગ્રેજી માધ્યમ)

૧૦ દેશી અમલદારોની માનસિક દુરબળતા કેટલે દરજ્જે વધી છે તથા તે લોકોની કેટલી અવનતિ થઈ છે એ વિષે દેશભક્ત તીલક આ પ્રમાણે લખે છે :—

પોતાના ધર્મને, પોતાના દેશને કે પોતાનો સગો હોય, તોપણ તેની સેવા કરવી—તેને લાં નોકર રહેવું, એટલેજ આપણે સ્વતંત્રતા પ્રાપ્તિએ જીએ એવી આપણી માન્યતા છે. હવે વખતે જે પ્રજાની આપણે આકરી કરીએ છીએ તે પ્રજાને સ્વદેશમાની હોય અથવા તો સ્વદેશનું અને તેમાંના લોકોનું હિત ચાહનાર અને કરનાર હોય તો તેવા પ્રજાને લાં નોકર રહેવામાં કાણુબર સ્વાભિમાનને એક બાજુ મૂકી આપણે સેવાદાતા સ્વીકારીએ તો તેમાં દેશને કાંઈ થોડો ધણો હાથકો થવાનો સંભવ રહે છે. પણ તે જ સ્વામી બ્યારે પરદેશી હોય છે ત્યારે તેની સેવા કરવાથી સ્વતંત્રતાની તથા સ્વાભિમાનની કોઈ યામ છે, એટલેજ નહીં પણ તેની સાથેજ સ્વદેશનું પણ અહિત બની શકે છે. જીવતાં હોય છતાં મર્યાબરોજ છે એવા જે પાંચ પ્રકારના લોકો આ બાબે કહ્યા છે તેમાં પણ ‘નિલ સેવક’ એ એક વર્ગ દાખલ કર્યો છે. આ નિલ સેવકનો વર્ગ જોઈશું તો આપણા લોકોમાં કલમખાજનોજ હોય છે. આ વર્ગ છતર વર્ગ કરતાં જુદાવડે ચડી આવે છે, તથા વિદ્યા સંપાદન કરવાના કામમાં પણ બીજા લોકો કરતાં વધારે દંડ ઉદયોગ કરનાર છે એ વાત ખરી, પણ વંશપરંપરાથી પોત પોતાના કુલમાં તથા જાતીમાં ચાલુ રહેલા પર સેવાધર્મ વડે તેમની સ્વાભિમાનાદિ મનોવૃત્તિઓ લોકી ધણી નહીં થયેલીજ હોય છે. સ્વરાજ્યમાં આ વર્ગની આવી ક્ષિતરિપતિ પ્રજાને બહુ હાનિકારક બની નથી. પણ સ્વરાજ્યને નાશ થયા બાદ પરદેશી રાજ્યનો અમલ ચરૂ થયો ત્યારે આ સેવક વર્ગ પરદેશી રાજ્યોને પોતાની મતલબ સાધવા સારૂ સારીયેટ કામ આવે છે; પરરાજ્યના અમલમાં દેશના જુદામાન લોકો પણ હલકી અવસ્થાને પામે છે, એમ મહાત્મા શાંભુજી નવરોજીએ એક જગ્યાએ કહ્યું છે તેનો પગલો જાણના

જમાનામાં સમે દિન સવિસ્ત્રા આ દેશની અંદર જેવું કહેવડ, મામલતદાર અમર માણસો વિષે જે કાંઈ દેશી અમલદાર છે તેમની રિયલિટી અવલોકન કરીએ તો સેવક વર્ગ આવશે. ઉચ્ચ રાજ્યના અમલની કાર્યવાહીમાં હાલતદાર અમર મામલતદાર એવા મોટા અમલદારોને મોટા મુશ્કેલીઓ અધિકારોની તરફથી થોડું ધણું માન મળતું હતું; અને તેમની સલાહને સરકાર માનતી હતી. પણ તે દિવસ હવે રજા નથી. આ અમલદારોની જ સહાયતાથી ઉચ્ચ સરકારે જુદાં જુદાં અમલની અને ગમે ગમતી જમીન વિષે, જંગલ વિષે, તથા અન્ય તરફની બધી સવિસ્તર કાર્યવાહી રજાજી બધી લીધી છે, અને તેને એકી કરી પ્રસ્તુતકરે અધિકારીઓની માહિતી સારૂ પ્રસિદ્ધ કરી છે. આ માહિતી ત્યારે એકત્ર કરવામાં આવી ત્યારે તે મેળવવાના તથા સંકળિત કરવાના કામમાં જેઓએ ધણી મહેનત ઉઠાવી હતી અને ઉચ્ચ સરકારને ધણા ઉમંગથી આ કામમાં મદદ આપી હતી તેમના મનમાં આ કલ્પના આવીજ હશે કે આ માહિતીના જોરથીજ આમળ મુશ્કેલીઓ અધિકારી પોતાને મિલકત પામવાની કરી નાખશે. આ મમે તેમ હોય પણ આટલું તો ખરું કે નીચેના દરજ્જાના અમલ તો ‘ઉત્તમ ખેતી, મધ્યમ બાપાર અને કનિષ્ઠ વાહરી’ આ કહેવત મુજબ તો ઉપરના દરજ્જાના ખેડુતાદિ લોકોમાં “અમોને જો કાંઈ કુખાબા હશે તો તે સરકાર કરતાં કલમખાજ લોકોએજ વધારે કુખાબા છે” એવી જે સમજ કરી કરી નજરે આવે છે તે સાવ કારણ વચરની છે એમ નથી. લોકોનાં કામમાં આલસા કરવા સારૂ કાંઈ કાંઈ યુક્તિઓ લઝાવવી, સનદોમાંના સ્પષ્ટ ચર્ચોને અર્થ કેવી રીતે ઉલટો કરવો, પરંપરાના ચાલુ રહેલા વતનદાર લોકોના હકોને ખીરે ધીરે પણ પુરતી રીતે સંકુચિત કરવાની ઝાઝવણી કમ થશે, જમીન વેરા કેમ વધારવો, લોકોનાં જંગલો સરકારને તામે કાંઈ રીતે કરવા, તેમજ નીમક અને આબકારીનો યોગ્ય બંદોબસ્ત કરી સરકારી મહેસુલમાં વધારો કાંઈ પ્રકારે કરવો, આ બધી બાબતની માહિતી સ્વરાજ્યમાં તૈયાર થયેલા કલમખાજ વર્ગેજ પારકા રાજ્ય કર્તાઓને આપી. સારાંજ અમોએજ અમારા ધરના એક આ પરદેશી રાજ્ય કર્તાઓને કહી સંજોગથી તેમની પાસેથી

વાદવા આં સમિટીરે સંપાદન કર્યા છે. પણ જેને આપણે પાંચામ અવરો આ તરફ તે વેળાએ કાંઈએ પણ લક્ષ આપ્યું નહીં. હવે આ માહિતી અમારી પાસેથી મેળવવાની ઉચ્ચ સરકારને જરૂર પડી નથી. અને કદાચિત થોડીક જરૂર પડશે તો સેવક વર્ગની હાલતી નીચેવેલી કલમમાં તે પુરું કરવી એ જરા પણ કઠણ નથી. અર્થાત હવે એ સેવક વર્ગનું માન રહ્યું નથી; અને તે વર્ગમાંના બધા લોકો—સરકારી નોકરો—ઉપરી મુશ્કેલીઓ અધિકારીને કુલમ કરશે તે અમલમાં મુકવાના સમારંભ બની ચલા છે. દેશમાં જુદામાન લોકોને આપો વર્ગ આવી રીતે ઉદર પોષણને ખાતર પરદેશી રાજ્યકર્તાઓને સાવ તામે થવા પછી દેશની ઉન્નતિ સત્વીર થઈ નહીં તો તેમાં નવાજ તે યાની કે સેવા ધર્મ એ ગુણજ એવો છે કે તેમાં સ્વાભિમાનાદિ છતર ગુણોનો નાશ થાયજ. સરકારી નિશાળો પણ આવા સેવકો તૈયાર થાય તે પોરણ ઉપર સ્થપાયેલી છે. આ રિયલિટી અલગ સોચનીય છે એ કાંઈ પણ કણુજ કરશે. આ વર્ગની રહેણી અને પોષાક તરફ નજર કરશું તો પણ તેજ અધમ દસા માલમ પડે છે. અમે આ જે દેશ દેખાડ્યો છે તે અમારા લોકોમાં હોવાથી વખતે કેટલાક ડાકા લોક અમારી ઉપર સ્વતંત્રિદોહનો આરોપ મુકવા અચકારી નહીં. પરંતુ આ પરદેશી રાજ્યના અમલમાં અમારા દેશની પ્રજાના હિતની આડે જે કાંઈ આવે છે તેનું નિરબવણાથી વિવેચન કરવું એ અમારું કર્તવ્ય છે.”

લોકમાન્ય તીલકના આ વિચારોથી હૃદયને સરવ પ્રકારે જેવી અધમ અવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ છે તે અમારા પાંચકોના ખ્યાનમાં આવશેજ. દેશમાંના ખેતીવેરા જમર વધ્યો છે; લાખો લોક અરથ પેટ રહી પોતાનું ગુજરાન કરે છે; સરકારી પરવાના વિના જંગલમાંના એક પાનને પણ અડવાની રજા લોકોને નથી; લોકોને નિઃશબ્દ કરી નાખ્યા તેથી દૂર જન વરોથી ખેતરના પાકનું કે પોતાના સ્ત્રી પુત્ર રક્ષણ કરવા તેઓ અસમર્થ થઈ પાયા છે; નિમક જેવી અલગ અમલની ચીજ ઉપર પણ જબરો હોવાથી તે મેંધુ થયું છે, અને તે વડે અનેક બાધી ઉત્પન્ન થતી જાય છે; બાપાર બાજ, કર, પેન્શન, ઇલાદિ રૂપે દેશની સંપત્તિનો એક સાત સમુદાની પેલી તરફ ખપાટા બંધ વહેતો જાય છે; રાજ્ય વ્યવસ્થાનો ખર્ચ તે ગુણીય થઈ જાય છે; ચોંટા

મોટા પચાસોની ધણી ખરી જમણાં યુરોપી
અને લોકોનેજ આપવામાં આવે છે;
લશ્કરનો ખર્ચ તો એટલે દરજ્જે વધે
છે કે તેનો ખર્ચ લાગે નહીં; ડૉક્ટરના
ના પદસાથી ઇંગ્લેન્ડ સાથે જાનની મર્યાદા
વિસ્તૃત કરવાનો પ્રયત્ન વખતો વખત
કરવામાં આવે છે; દેશી રાજ રજવાડા
ઓની રિયાત શેતરબની રમતમાંના
રાજાઓ સમાન થઈ છે; નાતાલ, ટ્રાંસ
વગેરે વીરેરે કોલોનીઓમાં વસેલી હિંદી
પ્રજા તદ્દન યુદ્ધમાં તરીકે લેખાય છે;
લોકમતને ખીલકુલ માન મળતું નથી;
મહારાષ્ટ્રી વિદેશીઓ તથા હિંદીઓ
પાર્લામેન્ટે વખતો વખત હિંદી પ્રજાને
આપેલાં વચનોને યુરોપીયન અધિકારી
વચન મજબૂતતા નથી; તેવાં વચનો કેવળ
ભોલપણ જાણ હોય છે, આચરવા સાર
નથી, એમ સ્પષ્ટ કહી યુરોપી અધિકારી
તે વચનોને પશ્ચાત્તે ચમકે છે. શિક્ષણ,
સ્વદેશી હથ્થાલ એવા એવા સ્વદેશીજાતિ
દરજાક માર્ગો બંધ કરવામાં આવે છે;
તાત્કાલિક હિંદી રાજકીય બાબતમાં સરવ
પ્રકારે અવગતિ થતી જાય છે એ ઉપર
આપેલાં ભોક્ષાન્ન મહાત્મા તિલકના
દુઃક વિચારોથી વાંચક વચનો સારીપેટે
જણાશે. [અપુરું.]

દિની કેળવણી સંબંધો એ બોલ

(અખતાર : A. Z.)

ઇસલામી બીરાદારોએ પોતાનાં બચ્ચાં
એને દિની જોર દુનવી ઇલમ આપવા
ની દરજ્જા છે. આ વાત કોઈ ઇનકાર
કરશેજ નહીં જોયી એ વિષે વધારે
લખવા જરૂર રહેતી નથી. પણ ઇલમ
ની શું કદર છે, અને ઇલમ હાંસલ
કરવા માટે ખુદ તાલાએ તથા આપણા
હજરત રસૂલે જરૂર સ. બધે વલસમ
સાહેબે શું દરમાલેયું છે, તે પણ ઇલમ
લામી બાઇઓના બહુવામાં નથી. કારણ
આ સાઉદિ આફ્રીકામાં વસતા મુસલ
માનો અરબી સમજી શકતા નથી. તેમ
જ એકએ તેવું ઉરદૂ લખવા પડવા
શીખવાની મર્યાદા કે શોખ નથી. આપણા
બે જહાનના સરદાર હજરત પેગંબર
સાહેબે ઇલમ બાબતમાં બહુવેલાં મોડાં
દરમાનનો સાર આંહી દાંડું છું.

ઇલમ હાંસલ કરો, કારણ કે જે ઇલમ
હાંસલ કરે છે તે સવાખતું કામ કરે છે.
જે ઇલમ બાબત વાતચીત કરે છે એટલે

ઇલમના ફાયદા કહે છે તે ખુદાની તારીરી
કરે છે અને તે મેળવવાની કોશીશ કરે
છે, તે ખુદાની બંદગી કરે છે. અને જે
ઇલમ શીખવે છે તે ખેરાત કરે છે;
અને તેમાં પણ લાયક માણસને ઇલમ
આપે છે તે તો ખુદાની ખરી તાબેદારી
કરે છે. ઇલમથી કંઈ ચીજ દરમખને
કમ ચીજ હજાજ તે સમજી શકાય છે
અને તે બહુવા માટે ઇલમજ માણસને
શક્તિ આપે છે, અને ઇલમજ જનનત
નો રસ્તો બતાવે છે, જંગલમાં દેસતલું
કામ સારું છે, એકાંતમાં ખરો સાચી
(સ્ત્રી) બને છે. જોને ખરી દોરત ન
હોમ તેનો સાચો દોરત ઇલમ થાય છે.
દુકામાં સરવે સુખનો મારગ બતાવે છે,
અને દુઃખના વખતમાં પાકો દીલાઓ
આપે છે, અને લાયક દેસતની મંદગીમાં
શોભા આપે છે. વળી દુશમનો સામે
રક્ષણ કરવાને હાલ રૂપ હથીઆર બને છે
અને ઇલમથીજ બધો સદગુણી—ઉત્તમ
બને છે. અને દરેક જાતની હુમી પાય
રીએ પહેલાંથી જમતમાં મોટા મણાતા
રાખ જેવાના સમાજમાં પણ ઇલમથી
જ અવાજ છે અને આખરતમાં પુરેપુરું
સુખ પણ ઇલમથીજ થાય છે.

વળી હજરત સાહેબે દરમાલ્યું છે કે
જે માણસ ઇલમની શોધમાં વર ઊઠે છે
તે માણસ ખરેખર ખુદાની રાહમાંજ
માલે છે. અને એવા બંદાનેજ ખુદા
જનતનો રસ્તો દેખાડે છે આ સંબંધી
કુરાન મજદમાં પણ ઇલમની ફજીલત
બાબત મણું કહેલ છે.

જ્યારે ઇલમની ફજીલત ખુદાવંતકરીમ
તથા તેના હા. પેગંબર સાહેબે આવી
રીતે જાહેર કરેલી છે ત્યારે મુસલમાન
તરીકે આપણી દરજ્જા છે કે આપણે
આપણી જોવાને તેમજ મરીઓનાં બચાં
એને આપણી શક્તિ મુજબ તાલીમ
આપવી. આજ કાલ આપણા ભોંકો
ભુના રીવાજ મુજબ માલતી મકતબો
વાને મદરેસામાં હોદરાઓને દિની ઇલમ
માટે મોકલે છે. તથા લાં પકાવનાર
મુસ્લાં સાહેબો ભુના રીવાજ મુજબ કુરાન
કરીફ શીખવે છે તે શીખતાં હોદરા
એને પ-૭ વરસ થઈ જાય છે. એટલી
લાંબી મુદત દરમ્યાન ફક્ત કુરાને કરીફ
પડતાં શીખે છે. તે પણ સહી કે દર
કાત બધા કીયા વિના પડી જાય છે.
ઉરદુ લખતાં કે પડતાં શીખવતું નથી.
ફક્ત કુરાન કરીફ પડી શીખું એટલે દિની
વાત ખતમ થાતી લેવામાં આવે છે.
અમર સમજવું સાહેબ છે કે આપણે

કુરાન પડવા છીએ તે શું દિનીઆતથી
જોડએ તેવા વાકેદ થયા ? નહીં, દર
ગીજ નહીં.

આથી મખતબો અથવા મદરેસાના
ઉસ્તાદોને બાજમ છે કે દુક વખતમાં
(બાકામદે) કુરાન કરીફ શીખે ઉરદુ
લખવા પડવા કદર તથા નફુ વીરેરે
જરૂરી બાબતો સાથે કુરાન ખતમ થાય
ને ઉરદુ સહીઆત લખી વાંચી જાણે
અને તેની મતલબ સમજી કહે તે સાથે
દિનીઆત ઇલમની કીતાબો જમજની
સાથે શીખવે તોજ બચ્ચાંઓ ભુજ દિની
આત શીખવા જણાશે. દરેક મદરેસા
માખાપની દરજ્જા છે કે તેમણે પોતાનાં
બચ્ચાંઓને લાયક ઉસ્તાદોના હાથમાં
લેખી દુક વખતમાં પુરતી કેખરેખરાખી
ને બચ્ચાંઓને દિનીઆત—ધરમ સંબંધી
કામમાં વાકેદ કરવા. બળી કર મહીના
માં એટલા દીવસ મદરેસા મકતબનું
માસીક કામ માલ્યું હોય તેટલી હાજરી
બચ્ચાંઓએ બરાબર પડવાના કામમાં
આપી છે કે નહીં તેનો પણ પુરતો ખ્યાલ
રાખવો. જોઈએ અથવા ઉસ્તાદનું ખાતી
પત માંચવું જોઈએ.

દુક વખતમાં દિનીઆતમાં હોદરાઓ
ને લાયક કરાવવાનું મુખ્ય કારણ એ કે
મોટો ભાગ દુનીઆદારીના લાભમાં વધારે
ફસેલા હોવાથી અરેબી વાત રહી જવા
થી આખરે મોટી તુકલાની બેઅવવી પડે
છે. જમનો એવો આવેલો છે કે ખપ
જેમ અંગ્રીજ શીખવું, પણ તેની સાથે
પોતાના દિનની વાતને જુલ્લી ન જવી.
તેટલીક વખતે જેમ જોવાય છે કે હોદ
રાઓના વાલીઓ પણ પોતાના બાળકો
સાથે અંગ્રીજીમાં વાતચીત છે અને
રાજ થાય છે. આ ખરી રીતે બીચારીએ
તો અપચોસની વાત છે. કારણ આવી
તમામ અંગ્રીજ ટળ પડવાથી પોતાના
ધરમની લામણી ધીરે ધીરે જોઈની થઈ
પરીણામે તુકલાન કરે છે.

દુકમાં દિનીઆતથી માલેલ રહેવું તે
જોવા ખુદાથી માલેલ રહેવા બરાબર છે.
માટે આપણાં બચ્ચાંઓને ખુદા જોર તે
ના રસુલને પીઠાનવા માટે ખરી દિની
કેળવણી આપો.

પોએરટરમ આતે શીતળાના એ કેસ
થમા છે (એક જોરાનો, અને એક કલ
રડનો) એવા ખખર તા. ૧૬ મીના રથા
નીક જાપામાં પ્રકાશ થયા છે.

કેપટાઉન

કેપટાઉનથી તા. ૫-૮-૧૨ ના રોજ મી. શુભાશ ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ લખે છે કે મી. મણીલાલ ડાહ્યાશી જીજ્ઞાસુ અને આલેષા તે તકનો લાભ લઈ તેમના માનમાં મી. શુભાશભાઈ રૂમનાચી પીપ જાણવાળાએ પોતાના મકાનમાં એક જાલો કપો હોતો, જેમાં મેસરસ સદા સીવ સાહે, મોડબોલે, પી. એ. જોશી, મણીલાલ વસી, રામભાઈ મોરારજી દેસાઈ, બીમલાઈ બાલભાઈ દેસાઈ, બીજુભાઈ દેસાઈ, રણજીડજી દેસાઈ, નીછાભાઈ દેસાઈ, જીવજી, જીનાભાઈ, કાનાભાઈ જોષા, પરજીભાઈ, બાબુભાઈ બાલભાઈ, રૂમનાચી દેસાઈ, ગોપાળજી દેસાઈ, તથા જીવજી દેસાઈ વીગેરે ૫૦-૬૦ ગ્રહસ્થો ને આમંત્રણથી બોલાવવામાં આવ્યા હતા. નાસ્તો તથા ચાપાણી લેવામાં આવ્યા બાદ મી. શુભાશભાઈએ મી. મણીલાલ ડાહ્યાશીની સેવાની પીછાન દરાવતાં સલા ને જણાવ્યું કે મી. મણીલાલે મોરીશી અસના હીંદીનાં દુઃખોના બારામાં ધણું સંગીન કામ કરેલું છે, અને તેમ કરતાં તેમણે પોતાને આશ્રયો કે મુશીબતો આવે તેની દરકાર કરી નથી. ફક્ત આફ્રિકાના હીંદીઓની હાડમારીઓ માટે હીંદીમાં પોકાર ઉદાવવાના કામમાં નેશ નહ કેમિસમાં અને બીજો સ્થળે સારો ભાવ લીધો છે. તેમણે કેમિસમાં હાજર થઈ આપણે વિષે એક કરતાં વધારે વાર પોકાર કરેલો. ગીરમીટીયા મજુરી બાબત માં તેમની કાળજી એછી નથી. તેમના મવાસને લીધે મોરીશીઅસમાં ગીરમીટ નંદ થએલી છે. અને હવે તેઓ શીજ ના બાઈઓની ખાતર તેમના આમંત્રણને માન આપી લાં જાય છે. તેમની સુલા કાતનો આપણને લાભ મળ્યો છે એ આનંદની વાત છે. તેમને તેમના કામમાં મણુ સહાય થાઓ, અને તેમની સહ સુખ્ય નીવડે, વિચેરે. મેસરસ સાહે, જોશી, મોડબોલે, મણીલાલ અને બીજા એણે પણ ડા. મણીલાલની સેવાઓની તારીફ કરી. અને છેવટે મી. શુભાશભાઈ એ ડા. મણીલાલને પુલનો હાર અને કલમી આપી. ડા. મણીલાલે છેવટે જવાબ આપતાં અપેક્ષા માન માટે અંતઃકરણ પુરવક આભાર માન્યો, અને મોરીશીઅસ ના હીંદી સંબંધમાં, અને ભાંના ગીરમીટીયાનાં દુઃખો સંબંધમાં ડુંક વરજન કરી સહને તેથી આદરવાર થયાં. છેવટે

અરસપરસ હસન મેળાપ કરી મેળાવડો વિસરવન થયો હતો.

તેમને વળાવવા સ્ટીમર ઉપર પણ મણુ ભાઈઓ હાજર થયા હતા.

હાડતની હીંદીમાં અસર

મી. ઇસ્માઈલ મોરા કલકત્તાથી તા. ૧૨ મી જુલાઈએ એક કામળ દરમ્યાન લખે છે કે :-

"ક્રાંતિવાલની હાડતે આખા સાહિય આફ્રિકાના હીંદી ભાઈઓની અને ધણીજી ધજત વધારી દીધી છે. આજ્ઞા છે કે મારા હીંદી ભાઈઓ એ ધજતને ટકાવી રાખે એવી વસ્તુક સાહિય આફ્રિકામાં રાખશે."

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૦ મીના અરસામાં અમરસોટીમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૨૩ મીએ અમરસોટીમાં જવા વડી છે.

તા. ૨૬ મીએ અમરસોટીમાં જવા વડી છે.

સપ્ટેમ્બર મેસતા અમરસોટીમાં જવા વડી છે.

સપ્ટેમ્બરની તા. ૨-૩ ના અરસામાં પાલમકોટમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે પાલમકોટમાં જવા બંધ થશે.

જોહાનસબરગમાં એક સલા સન્મુખ બાપજી આપતાં મી. વાલ્મરજે એવા વિચાર બતાવ્યા હતા કે આ દેશમાં મોરા તથા કાળાને રહેવાને પુષ્કળ સ્થાન છે પણ ખંનેને એક બીજાથી અલગ રાખવા. કાળા લોકો માટે સ્થાન પસંદ કરી તઓતું તે તરફ ખાકરપણ કરવું. તેઓ નો હુંપડી વેરા માફ કરવો અને તેઓના સ્થાનમાંથી બહાર રહેનાર માથે કર નાખવો. તેઓના કરની આવકમાંથી નેદીવ લોકોને ખેતીનો ધંધો સ્વીકારવો અને તેઓના લાભ અરથે ચીની, કપાસ વીગેરેના ઉદ્યોગો શરૂ કરવા. તેઓની જમામાં સોનાની ખાણ નીકળે તેપણ તે તેઓના લાભ અરથે શરૂકારે ચલાવવી. મોરા લોકોના વિભાગમાં પછી મોરા લોકો સરખા હોય મેળવવાપણ નેદીવ લોકો માટે રહેવું નથી!

ધરમચુરણ

ડરમનના મંથર તરીકે ફરીથી મી. હોલારની ચુંટણી થઈ છે.

તા. ૬ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટનો બાવ ખાઈસના ૨૮૬૬ પેની મેળે હતો.

કોબર્લીખાતે લાંની હીરાની ખાણમાં કામ કરનારા નેદીવ લોકોને મોરા કામ કરનારાની અદાવતને લીધે સહન કરવું પડતું હોવાથી તેઓએ સલામત ધારણ કર્યો છે એવું 'રોડ ડેલીવેલ' નો કોબર્લી નો ખબરપત્રી જણાવે છે. વીજેવામાં તે જણાવે છે કે લાંની કલરડ પ્રજાએ સલા કરી કલરડ કામદારોની હાડતને ટેકા આપ્યો છે અને તેઓની હિલચાલપર ચિંતાગુર મને લક્ષ રાખવામાં આવે છે.

પોરટ પહીજાબથી મી. જીવજીજી ગોર્વીજી વલસાડકર લખે છે કે-અમારો અને રહેતા મી. આમજી બીખાભાઈ વલસાડકર દેશમાં તા. ૧૧-૬-૧૨ ના રોજ મરણ મારવાના ખબર અને મળતાં તેમના બહોળા ઓળખીતાઓમાં શોક ફેલાયો હતો. તેઓ સ્વભાવે શાંત અને બહા માણસ હતા. અમારો મી. જીવજીજી તરફથી શી. ૫/- ધ. ઓ. લાઈબ્રેરીને એટ તરીકે મળેલી સ્વીકારવામાં આવી તે સ્વ. પ્રામજીના આત્માના કન્યાજી અરથે અપાએલી એમ મી. જીવજીજી અમને જણાવે છે.

ટયુનરકયુલોસીસ કમિટી આમળ વેર લમના ડા. હીલે જુગની આપતાં કહ્યું હતું કે :- "હવેનો રોજ ગીરમીટીયા તેજ જ છુટા થયેલા હીંદીઓમાં વધતો જાય છે. ગીરમીટીયામાં તેનો ફેલાયો વધારે છે. તેવું મુખ્ય કારણ તેઓને ખરાબ કરેલાં રાખવામાં આવે છે તે અને તેઓ ની પાસેથી સખત કામ લેવામાં આવે છે એ છે. ગીલમાં કામ કરનારા હીંદીઓ કરતાં ખેતરપર કામ કરનારા હીંદીઓ વધારે તંદુરસ્ત હોય છે. તે લોકોમાં કમ માણસ પડ્યે ધરને જાંતુનાચક ફવા થી સાફસાફ કરાવવામાં બહુ હરકત પડે છે. હીંદીઓ નેદીવ કરતાં યોગ્યતામાં હિતરે છે. ધરમાં અને આસપાસ મારે મરક ચુકવાની તેઓની આદતથી દરદ વધે છે. હીંદી છોકરાઓમાં એ દરદ નથી જોવામાં આવતું. હીંદીઓને તે દરદ લાગુ પડ્યે એકદમ વેગ કરે છે, જે કે કેટલાક દરદીઓ સુધરેલા જોવામાં આવેલા છે."

પરચુરણ ખબરપત્રો

ડરબન ખંભુમ પ્રસાદગુલ હરદામના સેક્રેટરી લખે છે કે :—આ ખાતાની મીટીંગ તા. ૩ જુલાઈએ મળી હતી. માસીક શી નિયમિત રીતે કરાય છે, ને બધા પદધા એ. બી. સી. એકમાર્થ મંડળ ને નામે રખાય છે. નિશાળ સારી સ્થિતિમાં આવતી જાય છે, અને છોકરાઓની સંખ્યા સારી છે. પહેલી ત્રીમાસીક પરીક્ષા તા. ૨૫ મી જુલાઈએ લેવામાં આવી હતી. પરીક્ષકો મોલવી બશીર સાહેબ અને મી. અબદુલ કરીમે નિશાળ ના કામને સારો રીપોર્ટ કર્યો હતો. પરીક્ષા વખતે મી. મહમદ આબેદ કાજર ચએલ, જેમણે દરેક વિદ્યાર્થીને એક એક દીની કીતાબ બેટ આપી હતી. અને આવતી પરીક્ષામાં બીજી બેટ આપવા કહ્યું હતું. તા. ૨૦ મી ની મીટીંગમાં સોસાયટી માટે જમા ખરીદી એક હોલ બાંધવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. એ મીટીંગમાં જમીન ખરીદવામાં આવી છે, પેટી રાખીને કરવામાં આવતા ઉધરાણાં દવારા પા. ૧-૧૦-૦૦ કહેરની ડુકાનોમાં થી ચલા છે.

દીન વિલ્લુલ ટાઈનથી મી. ચારલ્સ મેડ લખે છે કે :—અને મી. પોલાક આવ્યા હતા તે વખતે તેમણે હીંદીનું એક એસેસીએટન સ્થાપવા સુચના કરી હતી. તે કાર્ય હાલ અત્રે કરવા સક્રિય માન થયા છીએ, અને એક હીંદી મંડળની સ્થાપના થઈ છે. હોદ્દોદારોના નામ નીચે મુજબ છે : ચારલ્સ મેડ પ્રમુખ, આઇ. અલી ઉપપ્રમુખ, એ.એમ. મેટી સેક્રેટરી, બીઆ પરજી ગુજરાતી સેક્રેટરી, સી. પરસોતમ સહાઈકાર. અને નીચેની પાલીડીએ ૧૯૦૫ ના ધારાઓ અમલમાં મુકવાનો વિચાર કરાવ્યો અને ના હીંદીઓએ સાવધ રહીને કામ કરતા રહેવું પડે.

મોક્ષમજથી મી. એન. રામજી લખે છે કે :—અનેના મી. સાલેજી હસમણલ રજવાડીયા મુલક જવાના હોવાથી તેમના માનમાં મેસરસ હામીદીમ અમુજી જુનાત અને હકીર હસમણલ વાડીયા તરફથી એક ટીપાઈનો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. લગભગ ૨૫૦ મહરથો સ્થાનીક તથા બહાર મામથી કાજર ચલા હતા. સર્વનુમતે મી. ખંડુભાઈ હામણાઈ દેસાઈ તે પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યા પછી મી.

રજવાડીયાના મી.કા. યુવોનાં જુદા જુદા બોલનારાઓએ વખાણ કર્યા, અને તેમને સફળ સફર મુઝી. મી. રજવાડીયાએ સહુનો આભાર માન્યા પછી જલસો વિસરજન થયો હતો. તેમને વળાવવા બરમીસ્ટન રેડેશન સુધી ૧૫૦ મહરથો ગયા હતા.

પોપ્ટ (ડરબન) મહોમેડન સોસાયટી ના સેક્રેટરી લખે છે કે :—તા. ૪-૮-૧૨ ના રોજ આ સોસાયટીની માસીક મીટીંગ મી. હસમણલ આદમજી દુટલાના પ્રમુખપદથી નીચે મળી હતી. સેક્રેટરી મી. સેખ હમામ રવેશ જતા હોવાથી તેનું રાજીનામું રજુ થએલ પછુ એ માસ સુધી તેને ડરબનમાં રોકાયું હોવાથી લાં સુધી સોસાયટીનું કામકાજ કરવાનો ચેર મેન તથા મોલવી બશીર સાહેબનો આમદ થવાથી રાજીનામું પાસ થયું નહીં. મદ રેસના ઉસ્તાદ જનાબ હસમણલ માંકડા મકા સરીફ હજ પદવાને જનાર હોવાથી તેની જગ્યાપર હાઇ બીએ ઉસ્તાદ ન મળે લાં સુધી કામ ચલાઈ ઉસ્તાદતરીકે મી. હાફેજ હયાદીમ આજનાઇએ એક માસ સુધી મદરેસાના બચ્ચાને લીફલાઈ પદાવવા કબુલ કર્યું. સેક્રેટરીની ડરખા રતથી નવા ઉસ્તાદને એક માસ માટે એક નજીવી રકમનો પગાર ઠરાવી ચાહ પાણી લઈ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

હસમણમેનથી એક હખનાર તારીખ ૨૬-૭-૧૨ ના રોજ જણાવે છે કે :—અને ચોડા દીવસપર પવનનું જેર હોવાથી અહીંથી પાંચ માઇલ દુરના ચાણુના એક મીનીએટરે પાંચ સાત કાફર તથા કાફ કાફત ખારવાઓને પવનનું જેર હોવા છતાં મોટામાં કંઈ ભરી કહેરમાં જવા કુશ્મ કરેલ. અતે પરીણામ ખારવાઓ ના કહેવ પ્રમાણે બેટ ઉધી વળી મહ, ને તે બધાઓ અતે પાણીમાં કુબી મુચા. આ મુલકમાં ગોરાઓ ઉપરી થઇ આ પ્રમાણે કાફરા અને બીજા ગરીબ લોકોના જીવ લેનારા થઇ પડ્યા છે. બીજા અને જુલાઇ માસથી એટીઆ ટીકોને કાફ વેચતાં અટકાવેલ છે, સેરડી નો સોપ કે જેને છુટથી વેપાર ચતો હતો, તેનીપર અટકાયત મુકવામાં આવી છે, પણ જમલમાં છુટ હોવાથી કાઇ કાઇ મહવાઓ આવી ખાનગીમાં વેચી જાય છે. સોપ વેચનારને ૧૬ મીની જેટલી શી વીધેસ ઠરાવેલ છે, પણ હજુ કાઇએ આવી નથી. યુલારપર બીજી

તથા જોઇલ. પેરચુગીસના કહેવા પ્રમાણે આવી છે, ને મકા જુનની આખ રીથી “મગરમઝે” મારવાનું કાર કરેલ છે.

રતનાગીરી જીલ્લામાં એક મુકામેથી મી. એમ. જી. મુકાદમ લખે છે કે અને ના મી. વજીર મહમદ તાંબેને સરકાર તરફથી જાન. માસ્ટરેટનો હોદ્દો મળતાં તેમને માન આપવા એક જલસો કરવા માં આવ્યો હતો.

મી. સાલે અહમદ બીજુ કારખીરદ ફનદીનથી લખે છે કે :—માયુકપોર ટોલ લીની મસ્જીદનું ઉધરાણું ૧૯૦૫ માં ચએલું, તેમાં બધા સાહેબોએ પશ્ચિમ કરેલા. ને જેઓએ હજુ સુધી ન થયાં હોય તેઓ અને તે ભરી દેશે. અચવા તો હીંદુસ્તાન મોઢલી દેશે એવી વિનંતિ છે, કારણ કેથી આઠ સારા માયુસોની સહી સાથેના અમને કામજા મળ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે મસ્જીદનું કેટલુંક કામ કરવાનું હજુ બાકી છે અને અત્રેના પદસાની તેઓ બહુ રોક જુએ છે.

રોંગર મહેશીલે હસમણના સેક્રેટરી મી. અહમદ મી.કા લખે છે કે :—તા. ૪ થી ને રવીવારે મહેશીલની મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે પેતાને લાં દીકરા થવા ની ખુશાલીમાં મી. અહમદ મી.કાએ પા. ૧-૫-૦, અને મી. અહમદ બીજાએ તારીખવાળી મોટી થડીબાળ મહેશીલને બેટ આપી હતી

મદવાનેસકોપથી મી. હસમણલ આદમ જેગીઆત તથા મી. હાફુઝ અબારામ હાસિ રોડ જણાવે છે કે :—દેશના કામગીરથી ખરોડના અમારા બાઇઓને જણાવીએ છીએ કે ખરોડની જમાતમાં જે મતબેદ હતો તે દુર થયો છે, અને સંપ દેસાએ છે, તથા મસ્જીદનું જેતર જે જે વરસથી ટંટામાં હજુ તે હવે મસ્જીદને હસ્તક સોંપાયું છે. હવે ગામમાં બેટ એક બાઇબેરીની છે તો ખરોડના સફરી બાઇ એને તે સવાલ ઉપાડી લેવા વિનંતિ છે.

લેડીસ્પીય પાસે કલાન્ડરલાગેટ પાસે કીતગાનો એક કેસ થયો છે. દરદી જોરો છે, અને તેને ખાસ તંજુ બાંધી અલગ રાખવામાં આવ્યો છે.

હાલુકાના અબરો

(હાલો છાપા ઉપરથી)

જુનામદ રહેતા એકમનીરહેદરે દુકાળ ના સમયે જુનામદની પાંચપોળને એક બાજુ રતલ ભેટું ધાસ આપ્યું છે.

‘અભય’ માં જણાવવામાં આવે છે કે બીજી દુકાળો પાંચપોળ આવતા હીસે બરમાં રાજકોટ ખાતે ભરવામાં આવશે.

બેંકિંગ રાજ્યના હિવાન તરીકે મી. રમણદાસ રંગવનદાસ પદ્મારીની નીચ વ્યક્ત થયે છે.

વડોદરાના રાજ્યમ મીવાજીરાવ તા. ૧૨ મી જુલાઈએ વિલાયતથી મુંબઈ આવી પહોંચવાના હતા. રાજ્યમ પદ્મારીસીવ રાવ અવધાસ અરવે જામેર કોલેજમાં હાજર થયા છે.

‘જુનામદ’ જણાવે છે કે આખા આને વાંસરોયની ધારાસભા માટે મુંબઈ ના ઇસ્લામીઓના પ્રતિનિધી તરીકે ઉમેદ વારી કરવાનું સ્વીકાર્યું કહેવાય છે.

મુંબઈના સેવકદની બાલુઓ તરફથી આવતા કપડેબરમાં એક ફેન્સી બળ્લ ભરવામાં આવનાર છે તે ખુશ્તું મુકબાની કિવા કરવાનું બેડી કબારે કણુક કર્યું છે.

મુંબઈના સેંટ્રલ ફેમીન રીલીફ ફંડમાં વહીવટીના મોઢા ધર્મગુહ મીનામદરાના દીકરાત મહારાજ મી જોવરધનભાઈએ ર. ૧ હજાર આપ્યું છે.

જીન. મોલવી કમસુખ હુસના બાનમાં તા. ૪ થી જુલાઈએ દારજીલિંગ ખાતે એક મેળાવડો મધે હતો જેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે હું મંગાળના ચપરનર ની કારવારી કાઉન્સિલનો એક મહેમે હમ સલામત નહીં પણ હાંસી સલામત છું, અને હાંસી અને મહેમેદનોના લાભ ની સેવા બળવવાની મારી દરજ છે. હાંસી મહેમેદનો વચ્ચેનો સંબંધ સંતોષ કરક નથી તે દીલગીરી કરેલું છે, અને આજ રાત્રી હું તેઓ અરધે રસ્તે સાચા આરી એક બીબને મળવા હું પહોંચી પહોંચી.

કલકત્તા યુનીવર્સિટીને કેમીસ્ટ્રી અને શીફીકમની જે પ્રોફેસરથીપ સ્થાપવા તેમજ યુનીવર્સિટીના સંબંધમાં એક સેઓરેટરી સ્થાપવા માટે મી. તરકનાથ ખીટિ ર. ૩ લાખથી વધુ રકમની ખોફકત યુનીવર્સિટીને સ્વાધીન કરી છે.

મંગાળના ગવરનર ભોરડ કારમાઈએ મેસરસ જુપેરનાથ બાસુ તથા બાબુ જુરે દનાય બેનરજીની ધારાસભાના કલુનેમાં સુધારો કરવા આમતમાં દારજીલિંગ ખાતે મુલાકાત લીધી હતી, અને પ્રતિનિધીઓ ની સુદંશીનું તત્વ વિશાળ બનાવવા સંબંધમાં તેમણે કરેલી સુચનાઓ તરફ તે નામદારે પસંદગી બતાવી હતી.

અલ્હાબાદની કાઈ કોરકના જડજ મી. કરામત હુસેન પોતાના હોદ્દાપરથી કારમત થતાં તેઓને લાંબા બધી કોમના બારી રહો અને વહીવે તરફથી રૂપાનો કપ તથા ખંડીઓ એક આપવામાં આવે છે.

નવા દીલ્લી માટે તાતા રટીલ વરકસ તરફથી ૨૦ હજાર દન ભેટું બોખંડ પુર પાડવામાં આવનાર છે. આ કારખા નામાંથી જુરોય તથા બપાન ખાતે કાસુ સોહુ હજારે દન ભય છે. આ કારખા નામાં બનતા માલના વેચાણુ ૧૯૧૩ ના ફેબ્રુવારી સુધીના થય મમાં છે.

‘સુમિયા’ પત્ર જણાવે છે કે કેમિક ની રીસેપ્શન કમીટીએ કમિસના પ્રમુખ પદની જુદંશીમાટે જીન. મી. મોખેલું નામ પોતાના તરફથી રજુ કરવાનો વિચાર કર્યો છે.

હાંસી યુનીવર્સિટી માટે નકનીતાલ ખાતે ભરાયેલી સભામાં ર. ૬૦,૦૦૦ની રકમ ભરાઈ હતી.

મહાદુલાબાદના રાજના પ્રમુખપણુ હેલ્થ ટસ હબ્લ મહેમેદનોની એક સભા લખનઉમાં મળી હતી. મેસર ખાતે રહીમન સીપાઈએએ અપવીત કીધેલી મસ્જીદ માટે ગુસ્સો અને દીલગીરી પ્રદર કીત કરવાના તથા મહાજીમાંથી બહુ જવામાં આવેલી સધળી પવીત ચીએ પાછી મેળવવાનો તેમજ એવા બનાવો ફરીથી બનતા અટકાવવાને ખીટીક સર કારને આમદ કરવાના કરાવે સભાએ પસંદ કર્યા હતા.

‘મેન્ચેસ્ટર કારકીમન’ જણાવે છે કે હાંસીના ના. વાસરોય લો. કારકીમને હાંસી ઇંગ્લાંડ પાછા એક વખત પરદેસ ખાતાનો ચારજ લેવા કુંક વખતમાં બો લાવવામાં આવનાર છે.

આવતા ભારત મસમાં પંબખમાં કાહોર ખાતે ભાટીયાઓની એક કોન ફરંસ ભરવાની હીલચાલ ચાલે છે. પંબખના ભાટીયાઓ સાથે મુંબઈના ભાટીયાઓ સીધી રીતે જોડાય તેવી અર્થા આ કોનફરન્સમાં કરવાનો ખાસ ઇરાદો રાખવામાં આવે છે.

મંગાળમાં એક સ્થળે ‘કેનેલન’ નામની કોમતી ધાતુ મળી છે. સાત ચોરસ માઇલમાંથી તે ખોદી કાઢવા એક કંપની સ્થાપા છે.

મુંબઈના પ્રસિદ્ધ મી. મલબારી (બહે રામજી મેરવાનજી મલબારી) તા. ૧૩ મી જુલાઈએ ૫૮ વરસની ઉંમરે મુંબઈ માં મરણ થવાના ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

તા. ૬ મી જુલાઈએ મી. પોલાકે મુના કટેડ ફી અર્થ લાઇબ્રેરીની સોસાયટી આમળ ‘દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદી જુદી બતો સંબંધી કૅલલાક પ્રત્નો’ એ વિષય ઉપર લાખજુ આપ્યું હતું.

તા. ૧૦ મી જુલાઈએ મુંબઈની હાંસી અને મુંબઈની મીટીંગ આમળ મીસીસ પોલાકે આળોની સંભાળના વિષય ઉપર એક લાખજુ આપ્યું હતું. બેડી જન. મોહનદાસ વરજીવનદાસે સભાનું પ્રમુખ સ્થાન લીધું હતું.

મુંબઈના દુકાળ ફંડમાં મુંબઈના ના. ગવરનરે રા. ૫૦૦ ની રકમ ભરી છે.

મુંબઈ કારકારની ધારાસભાની વજુ વરસની મુદત આજુ સાલમાં પુરી થતી હોવાથી આવતી સુદંશીનું કામ અરજો બરમાંથી મુંબઈમાં કર થનાર છે.

મુંબઈના જણીતા રહેરી મી. રતન તાતાએ મરીખી અને લાચારી કયા નિયમ તથા મોરજુ ઉપર અટકાવી અને દુર કરી કાઢય તે સલાહના સંબંધમાં લંડન યુની વરસીટીને સોલખોજ કરાવવા માટે ૬૨ વરસે રા. ૨૧,૦૦૦ની રકમ મજુ વરસ સુધી ચાલુ આપવાની ખાએક કોમિતતા યુનીવર્સિટીના સત્તાધાઓ તરફથી એ મામજી સ્વીકારવામાં આવી છે.

મવરમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

કર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષયે સંબંધી

મેલકાસ્ટ, અરફ નં. ૮૦૭ ઉપર
પ્રધાન આકૃષ્ટ સાલુજીના નામથી રજીસ્ટર
અંગેલો રોજમાર તા. ૧લી આગસ્ટથી
શ્રીકલ્પરમ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં રજીસ્ટ્રેશન, ફારમ
૧૫૪ ઉપર ટ્રાંસફર કરવામાં આવનાર
હતો.

મેલકલ્પરમ, ન્યુમેરિકેશન, રજેડ નં.
૨૧૪ ઉપર મહમદ અને આમદના નામ
થી રજીસ્ટર અંગેલો રોજમાર તા. ૧લી
આગસ્ટથી જરમીસ્ટન ડીસ્ટ્રીક્ટમાં એકન
વેલ્થ રજેડ નં. ૬૬૦ ઉપર ટ્રાંસફર કર
વામાં આવનાર હતો.

લુધ ડીમારટ, અરફ નં. ૩૧૩ ઉપર
રોજમાર કરતાં આગીદારો કમ્પાલુજ
સુદરજ અને અંબાસંકર લીલામર બટ
જુલા થયા છે, અને હવેથી તે રોજમાર
પહેલો આગીદાર મલાવશે.

પ્રીટારીઆ, રજીડ પ્રીન્સલુ રજીડ ઉપર
ઉત્તરખાન દોહતખાનના નામથી રજીસ્ટર
અંગેલો રોજમાર તા. ૧લી આગસ્ટથી
૧૮૨ પ્રીન્સલુ રજીડ ઉપર લાઇ જવામાં
આવનાર હતો.

પ્રીટારીઆ, ઈડીઅન લોકેશન, રજેડ
નં. ૩૬૯ ઉપર હુડીર લાવેલ સમસુદીનના
નામથી રજીસ્ટર અંગેલો રોજમાર તા.
૩૨મી જુલાઈથી મહમદ હામીલીએ વેચી
દેવામાં આવ્યો છે.

પ્રીટારીઆ ડીસ્ટ્રીક્ટ ડી કરન નં.
૪૨૦ ઉપર પ્રધાન મહમદના નામથી રજી
સ્ટર અંગેલો રોજમાર તા. ૬લી આગસ્ટ
થી પ્રીટારીઆ ડીસ્ટ્રીક્ટ, કાસપુરડ, મે
રજીડ અરફ નં. ૩૦૬ ઉપર લાઇ જવા
માં આવનાર હતો.

નાદારી સંબંધી

કેપટાઉન, ગુડરેડ, મેલકલેડના મહ
મદ બહુરની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં
લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૬મી આગસ્ટે
કેપટાઉનના સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટર આગળ
બરાવાની હતી. બીજી મીટીંગ
તેજ ઠેકાણે તા. ૨૩મી આગસ્ટે બરાશે.

મારીતખાન, ૧૫૧ લુધ રજીડના
એમ. એ. પટેલના નામથી જોળખાતા
મહમદ અબ્દુલ પટેલે દર પાઉંડે રી.
૪ કરીને તેના લેજુદારો સાથે સમજુતી
કરી છે. લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૪
મીએ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટર આગળ
બરાવાની હતી.

ડરબન, અમગેની રોડ ૧૮૩ના કે.
વી. સી. નાદેસા પીલેએ દર પાઉંડે રી.
૨ કરીને તેના લેજુદારો સાથે સમજુતી
કરી છે. લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૫
મીએ ડરબન માસ્ટરેટ આગળ બરાવા
ની હતી.

નાતાલ, વિક્ટોરીઆ કંટ્રી, ન્યુમીલ્ડર
લેડના નારાયણ (૪૧૮૪૩) ની મીલકત
નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૦મી
સપ્ટેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ
કરવામાં આવશે.

ડરબન, એ રજીડમાં અબ્દુલ કુદુસ
મહમદ ઘેસ અને કુંપનીના નામથી રોજ
માર કરતાં અબ્દુલ કુદુસ અને મહમદ
ઘેસની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા
તા. ૨૨મી આગસ્ટે મારિસબરમમાં
સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

તાજુ ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલ્થેબલ

સહાઈ પેશી, અને સારા માલ બધી
જગ્યાએ રોકેલો તાજુ ઉમદા ફ્રુટ. બીજ
દર મેલકી ખાલી કરશે.

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add.: "HAIDRI"

હીંદી માલ બહુને આવતી રડીમર
સલામીસ ડેલાજોઆએ જોડી ડરબનના
બારમાં દાખલ થતાં કોઈક કારણથી તેને
તળીએ ૨ ચોરસ ફુટ જેવું માળડું
પડ્યું હતું, અને તેના ફાલકમાં પુષ્કળ
પાણી ભરાય ગયું હતું. ડરબન ખીમ
થી કેટલેક દુર તેને લાંચરેલી હતી જા
તેની મદદે બીજી રડીમરે ગયા પછી
તે બંદરમાં દાખલ થયું. તે વખતે પાણી
ના બરાવાને લીધે તેનો મોખરાનો ભાગ
હલ કરતાં ૬ ફીટ વધારે પાણીમાં રહેતો
હતો, ત્યારે પીડનો ભાગ વેટલો હતો.
થઈ ગયો હતો, ધણીએક મહેનત બાદ
ફાલકમાંથી પાણી કાઢી બીજાએલો માલ
બહાર કાઢવામાં આવનાર હતો.

રોડડ બજાર ભાવ

તા. ૮-૮-૧૨

શી. ચે. શી. ચે.

કુલ કારમનસ ૧૪માર્ચેસ ૧૬ ૬ થી ૨૦ ૦	
આવલ માળ ૧ બસ્તાની ૨૨ ૬ „ ૨૩ ૦	
બીચડીના „ ૨૭ ૬ „ ૨૮ ૦	
એફ. એફ. ડી. બાર „ ૨૧ ૦ „ ૨૧ ૬	
એફ. ડી. બાર „ ૧૬ ૬ „ ૧૭ ૦	
કુંડાના „ ૨૩ ૬ „ ૨૪ ૦	
રેશી ટુવેર દાળ „ ૨૦ ૦ „ ૨૦ ૬	
કાનપુરી ટુવેર દાળ „ ૨૧ ૦ „ ૨૧ ૬	
મજુરની „ ૨૧ ૦ „ ૨૧ ૬	
અમની „ ૩૧ ૦ „ ૩૧ ૬	
અડકની „ ૩૨ ૦ „ ૩૨ ૬	
મજુા સુબખના „ ૨૦ ૦ „ ૨૧ ૬	
„ દાળ „ ૨૪ ૦ „ ૨૪ ૬	
વટાણા નાતાલના „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૬	
મજાલ „ ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૬	
બીનીસ „ ૨૨ ૬ „ ૨૫ ૦	
ભુવાર (કાફર કોરન) ૧૫ ૦ „ ૧૫ ૬	
કડવું તેલ ૧ બાલન ૪ ૧૦ „ ૪ ૦	
એરડીનું „ ૩ ૦ „ ૩ ૨	
મીઠું „ ૩ ૬ „ ૪ ૦	
નાળાએરનું „ ૪ ૬ „ ૪ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૧૫ ૦ „ ૧૬ ૦	
પીળી „ બારે ૧૫ ૦ „ ૧૬ ૦	
તીરકુળ નાતાલ ૧૧ ૬ „ ૧૨ ૬	
આટો હાઉસ હોલ ૧૨ ૬ „ ૧૩ ૦	
આટો (અંબીલો બીલ) ૧૨ ૩ „ ૧૨ ૬	
મદાસી સોપારી ૧૨૦ થ ૮ „ ૬	
મરચાં ૬ „ ૬ ૧	
લી પેટી, ૪લીનના પૈડા ૬-૫-૦ „ ૬-૧૦-૦	
ચોરબંદર „ ૬-૧૫-૦ „ ૧૦-૦-૦	
પારાશીન કોરન ૦ ૬ ૬ „ ૦ ૭ ૦	
„ વાઈડ રોલ ૭ ૬ „ ૭ ૬	
„ „ ગાલન ૧૩ ૦ „ ૧૩ ૬	
નાળાએર ૧૭ ૦ „ ૧૮ ૦	
ફળી ૬ ૦ „ ૬ ૬	
કાજમંડ સોપ ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦	
સામુ સીફ રટેન ૧૫ ૬ „ ૧૬ ૦	
સાલુ સનલાઇટ ૧૦ બોલ ૩૪ ૦ „ ૩૪ ૬	
સાલુ કાચમંડ પંડુકાના	
મોલસની કીમત ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૩	
સાલુકોચરીસ(ખા. ૬૦) ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૩	
મેકર ટી ૧ ૮ „ ૧ ૬	
આમીસ બાલન ૩ ૧ „ ૩ ૩	
સોપારી સેવરેપની ૬ „ ૧૦	
નીલ પોઈટ સીમારેટ ૨૦ ૬ „ ૧૬ ૬	
નીમક (લીવરપુલ) „	
બસ્તા એકની ૪ ૬ „ ૪ ૬	
નીમક(બરબની કાફર) ૪ ૬ „ ૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાહેરનામું આપવામાં આવે છે. જ્યાં જ્યાં વસ્તુઓ મોકલવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 1988

Tel. Address: TOMASSELLI.

Johannesburg

જોહાનેસબર્ગ, તા. ૭ ઓગસ્ટ ૧૯૧૨.

હમોદીયા ઇસલામીક સોસાયટી હસ્તે થએલા રકમો કસ્ટોડિયન
સોસાયટી (કોનસ્ટાનટીનોપલ) ના ફંડના હોસાબખુ
જનરલ સરવાલું.

ક્રમ	ઉપર
૧૩૩૬ ૧૪ ૬ આમલ બરાએલા તે. તા. ૨૨ મી જુન: ૧૯૧૨ ના ૭. ઓ. મુસ્લિમ કમીસી.	૬૦૦ ૦ ૦ તા. ૭-૧૧-૧૧ ના રોજ એક અફરીકા બેંક મારેટ રકુવેર ક્રોડ. જોહાનેસબર્ગ. આ. રેના. દરમીસ. કોન સલ. જનરલને આપી તે.
૨૪ ૦ ૭ પરચુરલ મળ્યા તે. ૪ ૩ ૬ એસ. ન. દક. સમાજ તરથી મળ્યા. હા. મી. મોટલું.	૪૦૦ ૦ ૦ તા. ૨૭-૧૧-૧૧ ના રોજ હપલી બેંકની મેંટ કોનસલ જનરલને આ. પી. તે.

૧૩૫૭ ૧૮ ૭

૭૮ ૧૦ ૧: જનરલ સરવાલું અરમ
એકસમેત જોડાયું તથા
બહાર ગાસ. જવાબ
રકમ બાકીનાં અને કોન
સલની પલ મોટીએ
નાં હાથેના કોનસ
અરમલ તથા ૬ એક.
પેશરતે લીરક: હપામણી
વીમેરે. અરમલ.

૨૭૬ ૦ ૬ આમલ તા. ૭ મી. આમ
રક ૧૯૧૨ ની એક બેંક
એક આફરીકાની કોન
સલ જનરલને. એકેતે
બેલેન્સની રકમ લીના કરી
તે.

૧૩૫૭ ૧૮ ૭

અમુક ફંડનો હિસાબ ઉપર મુજબ ચુકવે છે, અમર કોનસલેશન વધારે
જુલાઈથી જાણવું હોય તે મી. એમ. ડી. ફેનસીને લાંબી ખુલાસો મળી રાહસી,
અને એ ફંડને અમલમાં મૂકી તપાસી રાહસી.

મી. જી. પી. ફેનસી,
સેક્રટરી, હમોદીયા ઇસલામીક સોસાયટી.

Ismail Soliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SOLIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeprust Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort } Dis. RUSTEN-
Steenbokfontein } BURG;
Rietfontein }
Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોટલ મુનાઈડેડ
ત્રેડીંગ કો.

ગેનેરલ: જી. કે. પટેલ

હોટલનાની એકસી જવાબદાર મંજૂરી
સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે: અને ખાસ
કી પેરમન્ટરનું તમા કસ્ટોમર—સરક
આવક—એપ્રુ મંજૂરિયા:—એક વખત
માનવી ખાસી કરો.

કે. ના. ૧ પ્રીમારક સ્વીકૃતિ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, જોહાનેસબર્ગ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

નવાં પુરતો

ગુજરાતી નિશાળીઆઓને માટે

	૫૧ શી. પે.
આમલોથી.	૦ ૦ ૬
પહેસી ચોપડી.	૦ ૦ ૬
ખીજી "	૦ ૦ ૬
ત્રીજી "	૦ ૧ ૦
ચોથી "	૦ ૧ ૩
પાંચમી "	૦ ૧ ૬
છઠી "	૦ ૨ ૦
સાતમી "	૦ ૨ ૬
પાઠમાળા સામ ૧ થો	૦ ૦ ૬
" " ૨ થો	૦ ૧ ૦
અંકિની ચોપડી	૦ ૦ ૨
દસી હિસાબ સામ ૧ થો	૦ ૦ ૪
ધીં ઉદરનેશનલ પ્રીટિંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALFWAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhanganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

ERABHIM NORODIN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMODAKER AMOD & BAO,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

EAST LINDAS TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

El-rahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118, Commercial Road

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Abdul Caadir and Son
Box 186, 139 Grey Street
Tel. Add. "Tobacco"

Hossein Cassim & Co.,
Box 88 37d Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

DURBAN

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jaggiwan, Tailor,
123 Grey-street

LALA BASHAI, Fruiterer
Box 96, 156 Victoria Street

R. M. Moodlay
154 Queen-street

M. A. SIMON,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TRENK, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

E. M. PARUK
76, 78 Commercial Road

Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add "Vaid"
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P.O. Box 38
Kan Deva & Co
P.O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Mooljee & Co.,
27 Market-street, Box 2041

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHILLABHAI BHAGATJI Co.
58 Indian Market Stall
President-street

E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. phone 1015
P. O. Box 2670

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 278

M. P. FANUY,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Paddy St.

A. MAHOMED HUSSAIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir-street
14th Sta., Vrededorp. Box 4140

Masters Gesh Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Obhige"

Navasari Hindn United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavarin,
224 Market St.

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp. Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedin Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 198,
Cable & Tel. Add.: "Patel"

KRUGERSDORP

Moom Amod Waja & Co.,
Box 222,

GROVAMU & DAWO
Box 36.

Hasean Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant
Bethal, Cable, & Tel. Add: Patel.

LOUISTRICHARDT
Dangarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES
HORMAJY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.

VARJAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalauchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Marebank
D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)
A. E. BRADDA, General Merchant
Box 35.
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PORT ELIZABETH
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 631,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

PRETORIA
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE
Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG
JEMAL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add: 'Suliman'

SALISBURY
Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPHOLONGEN
(TRANSVAAL.)
Keshavji Giga, Befools.

THORNEVILLE JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller,
Hossein Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

VERULAM
Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS
A. M. Rawas, General Merchant
Box 25.
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

ફરેટ અને વેલ્ટેબલ
હિંદી ભવનું ફરેટ અને વેલ્ટેબલ કીકામલ
ભાવથી ખરીદ કરી રોકાયેલી સહાય આપી
કાનુ દેલ પલુ કામમાં, કોરદર મળવેથી
સહાયકાર પેડીન સારી તુરત મોકલી આપવા
માં આવે . કોરદર મોકલી ખાતરી રા.
Best Fruit and Vegetable—good packing.
Cash with Order.
Write:—LALA BABHAI, Fruitster,
P.O. Box 96, 156 Victoria St., DURBAN
બાબા બાબાઈ, પી.ઓ. બોક્ષ ૯૬, ડરબન.

મુરખરાજ

અને

તેના બે બાઈઓ.

Decorative flourish

ટાલસ્ટોયની વારતાપરથી.

Decorative flourish

ક્રમ ૧ ની, પોસ્ટલ ૧ પેની.

ફિરરેસનક પ્રીટીય થેસ,

ફોનિકસ-નાલક.

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press
PHCENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

'1.0.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા નોંધો

સીધી મુ'બઈ

અમગેની ટન ૩૫૦૦ તા. ૨૩ આગસ્ટે ઉપરશે

આ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખસાસી છડીઅન છે, અને એડીસરો બીબી કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણ્ય વાતે જરા પણ મુઝામું પડતું નથી એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુ'બઈ સાર જાય છે. માટે આ કુક મુલતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તખ્તાર રજ રહેલું.

સદરકુ આગમોટ મુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સઘની જાણ માટે ખતરે આપમાં ન'આવશુ' તેથી સહ કાહેએ ને વગર ખરમે આગમોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવર્તે હીંચે કોઈનો જોર વહવટા સ્વીકારી નીચે મુજબ જાતી દે.

ગ્રાન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

ગ્રાન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયન ઓપિનિયન, ગ્રાન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયન ઓપિનિયન, ગ્રાન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયન ઓપિનિયન

બી. જનારાઓને ઉપસાધકની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ગ્રામર્ષીજીવ રેલ દરખાન

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

કિંગ્સ કોમ્પેનિયન કમ્પેનિયન

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડોરબન.

King & Sons,

West Street, Dorban.

P. O. Box 5277,
JOHANNESBURG.

Ladies and Gentlemen,

Sri Chintamany Vinayaka School is to be erected in my Village for the education of Indians at Kuruviothanathapuram attached to Mayaverum Taluq, Madras, India, and for which pecuniary help being very essential, I request you will kindly render your invaluable assistance, however small it may be, which will be accepted with sincere gratitude.

Yours faithfully,
(Sd.) A. A. MOODALEY.

ખાતુઓ અને મહુસ્યો, કુરવી-વનાથપુરમ (માયાવરમ તાલુક, મદ્રાસ) ખાતે હીંચોતો લાભ ખરમે થી ચીંતાચણી વિનાયક નિશાળ જોલવાની છે. તેને માટે પદસાની ઘણી જરૂર છે. આ કામમાં હીંમતી મદદ કરવા કું આપને વિનંતિ કરું છું. આપ જે કંઈ મદદ કરશે તે ઘણા આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

જોહાન્સબરગ,
એકસ પસંદ.

હી. તમારો વિશ્વાસુ,
એ. એ. મુડલે.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	શી. રે.
ગ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦ ૧
જેલનાં કાવ્ય બીજી આવૃત્તિ	૧ ૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦ ૩
" ૨ ભો. "	૦ ૧
" ૩ ભો. "	૦ ૩
રામાયણ સાર, બાલકાંક	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાસાતું બાવણ.	૦ ૧
એક સત્તવીરની કથા.	૦ ૧
અલામદનો ધનામી નીખંધ	૦ ૩
સર્વેદય	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાતું બાવણ	૦ ૧
મુધારાના બવાલ	૦ ૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦ ૧
જસમાની ગરબી	૦ ૧
સત્ય વિના બીજું કશું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૧
એક હીંદુમત્યે ટોલસ્ટોયનો કામળ.	૦ ૧
	S. d.
Indian Home Rule	૦ 6
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the Ramayana	6
A Book-and its Misnomer	0 6
An Indian Patriot in S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4d.)	2 6
The Indians of South Africa by H. S. L.	
Polak	1 6
M. K. Gandhi by Dr. P. J. Mehta	6
Hindu Social Ideals	0 6
ટપાલ ખરમ દરેક ચોપડી માટે ૧ પેની જુદુ. કામ પણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવા માં આવશે.	
The International Printing Press PHENIX, NATAL.	

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. Kanzler leaving Durban 11th Sept. Delagoa Bay 13th Sept.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને પુરા ખબર

રહી. કેન્ઝલર

અહીંથી તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બરના કપડી ડેલાગોબાયાથી તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બરના કપડી ઉતરે કેરક વર્કિંગલક જશે બાલગમ્બા સાથે જનારાઓ આ વહ ચુકવી નહીં.

મજૂર લાઈનની બોટો ક્રુઝર, ક્રાઈમર જાવનાર રાઈમસર બનાર અને ક્રાઈમસર પરીવનાર છે. કુબર્ગ પહેલે ૩ દુરત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. રેક કુલાદા, ચીવર, બારીબોલાઓ અને હવાદાર હોય છે. ફરેટ, સેકન્ડ, અને રેકની કીટી. બોરાબી તથા વનર બોરાબી વાળી મજૂર કહે છે. ખલાસીઓ રેકી અને કપડાને લગા ચોક્કસથી માવાજુ હોય છે. લાકડાની રેક, બોરાસીને અલાદી જમા, વીજળીની બટી વગેરે, કુસળખાતુ બજાર કોઈન કમીસો પુરા જોવાનર હોય છે. મલકલ ૩ રેકીયર જાણ પાસે જરોને મલિક હોવાથી હરવરકની સમજા છે.

વધુ ખબર માટે લખો ના પુરા નીચે સરવણે, તથા બેલાનીરજર, પ્રિરીજ અને કીવરકીના બેક'રને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
237 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Ban Ltd., Durban.

બધી જાતનાં શાકપુષ્પ તથા ફર: રસનમાં રેલવેનાં માટે અને લઈને બીજે. બેલાસના માલ માટે સરકાર બજારમાં વી આખાની ખાતી આપીને બીજે. ખાસ જાણ જુલવામાં આવે છે.
254, Queen St., DURBAN, Tel. Add: "NAARTJYS" Phone No 1829, Box 47

The Bhagavad Gita or THE LORD'S SONG

With the Text in Devanagari
and an English Translation

by Mrs. Annie Besant

Price 6d. post free

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOONAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

454, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉંચા ફેક્ટરી દરકારી રોપીઓ,
સસતી અને સારી. ખાતરી કયો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલના તંબાકુ.

ફરેક્ટીવ જથ્થાઓ, સરતા માલે મળશે
બહારના બોરકર ઘેર દુરત ખાત આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.

અબો, Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
8 KORT STREET,

P.O. Box 5504. Tel. add. "Cama"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix Matal,

No. 34—Vol. X.

SATURDAY, AUGUST 24TH. 1912.

Registered at the G. P. O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

A SPLENDID RECORD

A BRIEF SKETCH OF THE HON. MR. GOKHALE'S PUBLIC CAREER

THE subject of this sketch is so well-known that it is almost superfluous to explain who and what Mr. Gokhale is. South African Indians remember with deep gratitude his continued advocacy of their cause and his sympathy with them in their troubles. He will be always remembered as the man who largely brought about the stoppage of recruiting indentured labour in India for Natal. Mr. Gokhale's energies have been recently thrown into the introduction of a Bill into the Viceroy's Council to provide free and compulsory education for every child in India. Although unsuccessful, Mr. Gokhale is not the man to be discouraged by failure. When he knew that the fate of his Bill was sealed, he made no complaint. In his speech before the Council he said:—"I know too well the story of the preliminary efforts that were required even in England before the Act of 1870 was passed, either to complain or to feel depressed. Moreover, I have always felt and have often said that we of the present generation in India can only hope to serve our country by our failures." Such is the man as he is to-day. His life has been spent in serving the Motherland, and it is the prayer of millions in India and elsewhere that he may be spared many more years to continue the work he loves so well.

Gopal Krishna Gokhale was born in 1866 at Kolhapur, India. His parents were poor, but they sent him to the local college to be educated. He was a successful student and took his B.A. course principally at the Elphinstone College, Bombay, and partly at the Deccan College, Poona. After taking his degree, in 1884, he was admitted to membership of the Deccan Education Society. The life-members of this Society bind themselves to serve in the Fergusson College and in the schools of the Society for a period of twenty

years on a monthly salary of 75 rupees. For some time Mr. Gokhale lectured on English Literature and Mathematics, but for the greater part of his term of service he filled the chair of History and Political Economy, subjects which he has so thoroughly mastered that he is acknowledged to be an authority on them. Such was his devotion and love for the work that, for several years, he devoted all his holidays to the work of collecting funds, travelling incessantly, bearing hardships, and submitting to indignities. Mr. Gokhale, though never occupying the position of Principal, was a man of great influence in the conduct of its affairs. About the time that he entered the Fergusson College, Mr. Gokhale came under the influence of the late Mr. Justice Ranade, and for many years they studied together great world problems, and especially those concerning India. In 1887, in compliance with Mr. Ranade's wish, Mr. Gokhale became the editor of the *Quarterly Journal of the Poona Sarvajnik Sabha*. Subsequently he became Honorary Secretary of the Deccan Sabha. He was also for four years one of the editors of the *Sudharak*, an Anglo-Marathi weekly of Poona. He was Secretary of the Bombay Provincial Council for a similar period, and when, in 1895, the Indian National Congress held its eleventh session in Poona, Mr. Gokhale was elected as one of its Secretaries. In 1897 he was selected, along with other prominent public men of Bombay, to go to England and give evidence before the Welby Commission on Indian Expenditure. There, thanks to his excellent training, he was able to stand the severe heckling to which the expert Commissioners subjected him, and showed a thorough grasp of principles and mastery of details. The character of the man was brought out in connection with some letters which he

addressed to the British Press on the plague administration in India. When he returned to India, he was called upon to substantiate his charges, and, on his friends, who had furnished him with the information, failing to come forward to support him, Mr. Gokhale acted in accordance with the best traditions of public life and offered a generous apology. For this gentlemanly act, Mr. Gokhale suffered a great deal of unpopularity in some quarters. During 1900 and 1901, Mr. Gokhale was an elected member of the Bombay Legislative Council where he did most useful work. In 1902, he was elected a member of the Supreme Legislative Council, which he presided over by the Viceroy of India. His first Budget speech came as a revelation to the public. Ever since, his speech on the occasion of the Budget has been looked forward to with eager interest. His mastery of facts and figures and his detailed knowledge of administrative problems, together with his command of simple, clear, vigorous expression and earnestness of purpose, call forth the admiration of even his opponents. Some of the most highly-placed officials in India are his personal friends, and even Lord Curzon recognized in Mr. Gokhale "a foeman not unworthy of his steel." The Viceroy is reported to have said that it was a pleasure to cross swords with Mr. Gokhale and that Mr. Gokhale was the ablest Indian he had come across; and, in token of his admiration for his ability and character, decorated him with the title of C.I.E.

The Servants of India Society was formed by Mr. Gokhale in 1905. Mr. Gokhale believes that the Motherland is greatly in need of men who will devote their lives to willing service, and it is through the medium of this Society that he is training men for the noble work of educating the people of India in matters con-

cerning their physical and moral welfare. In the same year Mr. Gokhale went on a mission to England, on behalf of the Bombay public, and, just before leaving again for India, he received a pressing invitation to become the President of the forthcoming Congress at Benares. Mr. Gokhale was not at all well at the time, and would have been excused from the arduous duties, but he at last yielded to the public demand. The speech delivered by Mr. Gokhale as President dealt in a masterly manner with Lord Curzon's administration, the Partition of Bengal, the *Swadeshi* movement, and the demand of the Indian people for a greater share in the Government of their own country. It is not possible in this brief outline of Mr. Gokhale's career, to go further into this and other speeches, but we would recommend readers to obtain a copy of Mr. Gokhale's published speeches and study them. We cannot do better than conclude by quoting the closing lines of the excellent introduction to Mr. Natesan's publication, "The Speeches of the Hon. Mr. G. K. Gokhale," from which we have gleaned the facts for this sketch:—

"Magnanimous by nature, he seldom wounds the feelings of his adversary even when he hits the hardest. Identified as he is with the moderate school of political thought, he is far from being a party man. Scorning all mere strife, his great anxiety is to unite all parties by the common tie of patriotism. Brought up in a school of severe self-examination, he is always on guard against the insidious influences of the partisan spirit, and will not allow his love of his fellow-countrymen to be affected by irrelevant distinctions. Chaste in thought, word and deed, a master of lucid exposition, a speaker who inspires without inflaming, a citizen who is not afraid of strife but loves amity, a worker who can obey as well as command, a soldier of progress with invincible faith in his cause—Mr. Gokhale is indeed a perfect Servant of India."

Indian Famine Fund

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	419	7	2
Through Messrs. Doshi and Khanderia, Pietersburg	11	11	0
Grahamstown Indians, per Mr. M. Desai—Mr. R. C. David 3s., Mr. C. P. Pillay 2s. 6d., Mr. R. M. Pillay 2s. 6d., Mr. D. Hendricks 2s. 6d., Mr. Parsotum Ramjee 1s., Mr. Nager Naran 2s. 6d., Mr. Maha Velloo 2s.	16	0	0
	£431	14	2

Mr. Polak's Activity

Mahomedan Wives

Mr. Polak has addressed the following letter to the Secretary to the Government of India in the Department of Commerce and Industry:—

"I have the honour to advert to previous correspondence relating to recent South African decisions regarding plural marriages amongst Indians.

"1. I beg to enclose herewith a cutting, marked A, from *INDIAN OPINION*, of May 4th, containing a newspaper report of the judgment recently given by one of the Johannesburg Magistrates in the case of an Indian woman, named Sukina, who has been declared a prohibited immigrant, and ordered to be removed from the Transvaal.

"2. I also enclose herewith a cutting, marked B, from *INDIAN OPINION*, of May 11th, containing an editorial comment upon this case, against which an appeal to the Supreme Court has been voted; and the document enclosed herewith, marked C, is a copy of the Magistrate's Reasons for Judgment, filed therein.

"3. I have the honour to point out to the Government of India that this judgment goes much further than those of Mr. Justice Weasels. The Magistrate, apparently, regards all Mahomedan marriages as polygamous, even where a second marriage has not been contracted, and he interprets the law as excluding the entry of Indian women into the Province.

"4. The effects of this decision, if upheld, will be far-reaching. All the children of such marriages will be branded as illegitimate, and neither they nor their mothers will be able to inherit from the fathers' estates, in the event of intestate deaths. Moreover, as they are not the lawful issue of their fathers, and their mothers nor the lawful wives of their husbands, in the eye of the Transvaal law, no Indian (for the same rule of law must apply to Hindu marriages) can be joined in the Transvaal by his wife or wives and family, as he is held not to be possessed of them; and the benefits of whole sections of the Registration and Immigration Laws of the Province will be automatically annulled.

"5. I am informed that the Immigration authorities of Natal, acting upon the Transvaal judgments, have already refused the landing of Indian women who are the second wives of their husbands resident in that Province and it is only a matter of time for the entire Union to adopt this policy of exclusion.

"6. The decisions have an important bearing upon the new Immigration Bill now before the Union Parliament, and I venture to express the hope that the Government of India have borne this in mind in their criticism of the Bill.

"7. I would point out that, if this latest decision is upheld, no Indian in South Africa, who has not already his wife or wives and family with him, will be able to introduce them in the future, to the enormous detriment of the material and moral interests of the resident Indian population. I have not the slightest doubt that the Union Government will make the severest use of the powers unexpectedly conferred upon them by virtue of these judgments, as it has long been their desire to exclude the families of the resident Indians, and so indirectly procure the expulsion of the latter from the Colony. I venture, therefore, to hope that this important matter will receive the attention that it deserves at the hands of the Government of India."

Mr. Gokhale in London

At the reception in honour of the Hon. Mr. G. K. Gokhale, C.I.E., organised by the Indian community in London, which was held at the Trocadero Restaurant on the 19th July, there was a large attendance of Indian ladies and gentlemen and English friends, including the following:—H. H. the Raj Rana of Jhalawar, Lord Kinross, Sir Courtenay Libert (formerly Law Member of the Government of India), Sir Henry and Lady Primrose, Sir Charles and Lady Schwann, Sir Herbert and Lady Roberts, Lady Boyle, Sir Edward Boyle, Sir Krishna Gupta, the Right Hon. Syed Ameer Ali, Sir Dorab and Lady Tata, Sir Rajendra and Lady Mukerjee, Countess Cairns, Sir M. M. Bhownagare, Mr. and Mrs. Abbas Ali Baig, Mr. J. C. Wedgwood, M.P., and the Hon. Mrs. Wedgwood, Mr. S. P. Sinha, Hon. Mr. D. P. Sarvadibikary, Surgeon-General Evatt, C.B., Dr. G. B. Clark, Mrs. W. S. Caine, Mrs. Bradlaugh Bonner, Mrs. Dryhurst, Mrs. P. L. Roy, Mrs. P. K. Ray, Mrs. Bhola Nath, Miss Beck, Mr. and Mrs. Allbless Major Syed Hassan Bilgrami, Dr. P. C. Ray, Mr. and Mrs. Holtford Knight, Mr. W. D. Hall, Mr. and Mrs. J. M. Parikh, Mr. and Mrs. Bhugwandin Dube, Mr. S. H. Swinoy, Major N. P. Sinha, Dr. Gonsalves, Mr. F. H. Brown, Mr. F. Grubb, Mr. and Mrs. Tyabji, Mr. F. J. Gould, Mr. K. D. Hornumjee, and Rai Bahadur G. N. Chakravarti. Letters of regret were received from their Highnesses the Maharajas of Alwar, Dholpur, and Kapurthala, the Rajas of Pudukota and Rajpipla, the Jam of Navanagar, Lord and Lady Courtney, Lord and Lady Reay, Lord and Lady Pentland, Lord and Lady Crewe, the Hon. E. S. Montagu, M.P., Sir William, and Lady Wedderburn, Sir John Jardine, M.P., Sir Guy Fleetwood Wilson, Lord and Lady MacDonnell, Mr. Keir Hardie, M.P., Mr. Ramsay MacDonald, M.P.,

Mr. and Mrs. S. K. Ratcliffe, and others.

Sir Mancherjee Bhownagree, who presided, referred to Mr. Gokhale's forthcoming visit to South Africa and said that the question was one which he would not dwell upon at that moment at great length, but he would say that Mr. Gokhale's personal visit to South Africa, and the convictions which he would carry to the minds of the administrators of that Colony, if they designed to receive a coloured man at their interviews—(laughter and loud applause)—would persuade them that there were sons of India who were worthy of the highest honour and of equal treatment with themselves.

The above particulars we gather from a lengthy report in *India*.

The Rights of Indians

The Position in South Africa

The *Indian Social Reformer* (Bombay) thus comments on General Smuts' speech on the now defunct Immigrants' Restriction Bill:—

It is impossible for an Indian to read Mr. Smuts' remarks without a feeling of indignant humiliation. Mr. Smuts made no secret of the fact that he was determined to apply the law in one way to Asiatics and in another way to Europeans. The equality of all men in the eye of the law will be thus from the first a ridiculous farce. Of course, Mr. Gandhi and his fellow workers in South Africa have had to accept this arrangement not in their own interest, for obviously they can gain nothing thereby, but in that of posterity. The Government of South Africa for many years to come, will not be thwarted by this measure, if passed into law, from shutting out Indians, and to that extent, Act or no Act, the position of Indians would be no whit improved. But the time may come, indeed must come, when more liberal ideas would sway public opinion even in South Africa, and then such a law will not stand in the way of the pace of administrative policy being brought up to the march of ideas. As our readers are aware, even this Bill was not able to pass the South African Parliament. We are confident that Mr. Gandhi and his coadjutors will not allow the struggle of many years to be deprived of its guerdon. But unless they are strongly backed up from the mother country, they can do so only by making sacrifices of the severest kind. They will make them if there is no other way, but it would be a disgrace to us in India if we permitted them to do so. We are glad, therefore, that there is a proposal to hold a public meeting in Bombay to urge the claims of Indians once again on the Government of India and on the British Government. The most

hopeful feature of the situation so far, has been the sympathy and support of both of them with Indian claims. We would also suggest that memorials personally addressed to their Majesties and largely signed by British Indians, should be sent. It is derogatory to the Imperial Throne that one class of its subjects should be treated as being inferior to the others. The question of the rights of Indians is thus a question affecting the paramountcy of the Crown.

From the Editor's Chair

INDIAN MARKET-GARDENERS

THE annual report of the Superintendent of the Durban Indian Market only confirms what anyone who visits this busy centre can see at the first glance: that it is a profitable concern. The figures given in the report show that an enormous amount of fruit, vegetables and produce of all descriptions pass through the market in the course of twelve months. Last year the Municipality made a handsome profit out of the market fees, and this year it is sure to be very much larger. The total receipts in fees from all sources was £3,218 1s. 8d., being an increase of £1,023 14s. 5d. over the figures of the previous year. This amount was made up from the following sources, 228,062 baskets of produce at 1d., 19,354 carts at 6d. and the remainder from squatters and stand-holders. Let us examine these figures a little more closely. If we take the average contents of each basket to be worth five shillings—and we think that is not a very extravagant estimate—the total contents of these baskets were worth £57,000 odd. Now take the value of the contents of each cart at £2—equal to eight baskets—and we have £38,700 odd. Put down an average of twenty squatters per day with garden produce worth five shillings each and we have £1,560. The stand-holders, we believe, are largely retailers who have bought their stock from the growers, so we will not take into account their sales. Our estimate, then, of the total value of produce brought into the market by Indian farmers and gardeners, in the course of twelve months, is no less than £97,260. And this amount does not by any means represent the whole of the fruit and vegetables produced by Indians round about Durban. There is an immense business in fruit both with the Durban and Johannesburg European markets which is impossible to estimate, but we think that there is quite as much produce sold elsewhere as in the Durban Indian Market. What an immense amount of persistent effort and strenuous labour is represented by this

annual output! And who are these people who bring this enormous quantity of valuable food-stuff to the consumer? None other than the humble Indians—the "coolies" as they are contemptuously called. Most of these poor folk have served their terms of indenture on the estates and have managed to scrape together sufficient to enable them to commence cultivating a small patch of ground of their own. Their lot is a hard one, for we must remember that, besides paying rent and eking out a bare subsistence, most of them have to pay the heavy poll-tax of £3 per year for the privilege of remaining free to work for themselves. But that is the way the country rewards them for spending the best years of their lives in producing wealth for the great employers! There are people living in Durban who can remember the time when fruit and vegetables were not to be had for love or money. In these days, Durban was not the healthy town that it is to-day. The present state of affairs is undoubtedly very largely due to the plentiful supply of fruit and vegetables. We owe a very great deal to the Indian market-gardeners of Natal.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

The following telegrams were addressed to the Secretary for the Interior, Pretoria, on the 19th instant, by the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society respectively:—

"Two young men (Makda's boys)—Registrars Reference Numbers E/4610 and E/5193—are under order deportation. Removed by Mr. Jordan's order. The current month is the Mahomedan fasting month and my Association requests that the boys may not be deported during the month. Security will be and has been offered for their production on the termination of fasting month. Association trusts therefore that the boys will be released immediately. Request telegraphic reply. Cachalia, Chairman, British Indian Association."

"Society specially represents Mahomedan interests. Has seen telegram addressed by British Indian Association regarding Makda boys with which Society entirely associates itself. It is further submitted that deportation boys during fasting month or their detention notwithstanding offer of security for their production after completion month would give the greatest offence to Mahomedan sentiment throughout South Africa. Society respectfully trusts therefore that boys will be released."

The boys have since been released.

Tropical Australia

Indentured Coloured Labour Suggested

The Hon. J. M. Creed, M.L.A., New South Wales, read a paper at the Royal Colonial Institute, London, on the 14th May, entitled: "The Settlement by 'Whites' of Tropical Australia." The Duke of Marlborough was in the chair.

As will be seen by the extracts from the paper which we take from *United Empire*, the writer seems to despair of peopling the vast stretches of Northern Australia with a white population. He therefore suggests the importation of Coloured labourers who are to slave away for the benefit of a few white employers and, after their term of service has expired, to be shipped back again, with their families, to the place whence they came.

"The indiscriminating effort of a proportion of the electors of the Commonwealth of Australia to exclude all coloured races is fraught with peril to the well-being of every class," says Mr. Creed. "I submit it will prove especially detrimental to those earning subsistence by manual labour. It therefore cannot be a useless task to attempt to formulate ideas which, if given practical effect, whilst largely carrying out the wishes of those who believe their source of livelihood is endangered by the competition of people content to work for much less wages than themselves, will yet render possible the establishment of primarily productive industries, that will vastly increase the general wealth of the community. In addition to the fear that the unrestrained introduction of the inferior races would reduce general wages, is the very justifiable apprehension that a race problem may be created by the permanent settlement and increase of aliens of this class on the Continent. This has been brought home to everyone by the negro difficulty in the United States. No far-seeing statesman could consent to any legislation which would tend to create a similar danger in Australia for our descendants. I therefore submit that a scheme which would allow of the employment of coloured people, whose cheaper labour would increase production, not lessen the wages of the white worker, or render possible the creation of an inferior permanent alien population in a continent which is essentially a white man's country, may justly be designated a 'Rational White Australia.' The radical principle of the employment of coloured labourers in any part of it must therefore be that they shall only be introduced under such conditions that their industry will increase the field of employment for whites. This would be attained if in suitable parts of Australia such industries as the

production of cotton, coffee, tea, cocoa, sisal-hemp, spices, rice, rubber, copra, and oil-yielding seeds, &c., were established. The success of such industries is impossible in the absence of people willing to work at a less rate and subsist on a less expenditure for food and clothing, than is either practicable or desirable for members of our own race.

Employment for Whites

Every plantation established under the conditions ■ be suggested would give fittingly remunerated employment to a considerable number of white manual workers, as engineers, overseers, carpenters, blacksmiths, machinists and the like, who will find an enlarged field of employment. In addition to the increased number ■ white men locally employed who would be able to support their families in increased comfort, such as is impossible to the mere deliver, largely extended employment would accrue to the workers in existing Australian towns and cities, consequent on the handling of the additionally created products and in the manufacture of the increased quantity of tools and machinery which will be required. It is not unreasonable to estimate that for every hundred coloured labourers employed in new industrial enterprises—which without them can never have existence—there will in various ways be created additional employment for from twenty to thirty white workers.

"The most rabid opponent of coloured labour in Australia will not, if the conditions I foreshadow have a fair prospect of realisation, be persistent in protest against its use for such directly productive industries as have been suggested as examples. There are others in which, however, I submit it would ultimately prove to the interest of the white worker to consent to its utilisation, but in these I admit the question is apparently more open to debate. One of the most important is the construction of railways in tropical Australia.

"In addition to the necessity of providing facilities for the transport of the products of plantations to convenient ports, there are many parts in which mineral fields of the richest character have been left unworked, though their value has long been well known, because only a railway built on such economical conditions as to allow of low rates being charged for the conveyance of ore, fuel, timber, and other mining requisites will admit of their attractively successful development. A white labourer employed in construction, to obtain the equivalent of the lowest wages he can earn in the more temperate States, must receive in the tropics payment at a rate which makes the cost of a railway prohibitive, whilst the physical exertion to perform the same work is immensely increased. A man who under ordinary conditions would be efficient

at fifty will, after three or four years' labour as a navvy in the hotter parts, be dead or decrepit, from the disproportionate expenditure of nervous and physical strength to obtain the same result.

"Even the most careless liver would realise the deficiency in comfort which would be present in a labourers' camp in so hot a climate, far distant from established towns. The shelters, though possibly sufficient during the dry season, would be totally inadequate in the annual rains. The clothing which all white men must wear—not only from habit, but from necessity of protection from the action of the direct rays of the sun—would be a serious handicap not felt by coloured labourers, who are content with a scanty loin cloth which, if it gets wet during the frequent showers of the wet season, can be easily changed or dried."

Indentured Labour

After dealing with the question of deep mining, which the writer of the paper thinks can be done by white men, and urging the necessity of railway construction, he goes on to give details of the system of indentured labour which he proposes for Australia:—

"The legitimate desire of the Labour Party in Australia to prevent any lessening of the wages of the white labourer and artisan, and to preserve or even increase his standard of domestic comfort, will, I submit, be much more probably defeated by the present attempt to exclude inferior races—certainly destined to ultimate failure—than by a discriminating policy permitting their employment under such conditions as will foster enterprise, increase production and consequently create more employment for whites. I submit that no danger ■ white interests could arise if, in the hotter parts of the continent, coloured labour is permitted under conditions that the men imported, who should be encouraged to bring their wives, shall be subject to a contract, detailing their occupation, fixing their remuneration, and compelling their return with all their family to their own country on its termination, so that even if they desire to re-engage for another term, the new agreement will have to be made with them at their place of origin. The pay of these workers would be such that it would be in their power to save enough to render future life in their own country, if not independent of work, yet ensuring its being under such improved conditions as to make it very much better than their original condition. A second engagement would probably result in their later life being possible without labour. In this way there could not be any reason for the white worker to fear rivalry in his calling, nor would there be any danger of an inferior alien population growing up in the country.

From India or Java.

"I would prefer that the requisite coloured labour should be obtained from among our fellow subjects in India, but failing this it could easily be brought from Java, which comparatively small island has upwards of thirty-three millions of people, who are industrious workers with special knowledge of tropical agriculture. In several of the British Colonies coolies from India are employed in the work of estates utilised for the production of raw materials of various kinds such as I have mentioned in this address. Without such labourers the manufacture of sugar in the West India Islands, British Guiana, and Mauritius would be impossible, and the Mother Country would have to obtain her supplies from the territory of foreign peoples. As a consequence of the employment of coloured labour a large number of whites now fill posts at good rates of pay. Without it, such occupations could not exist and the men of British race now prosperous and happy would have to seek in other perhaps overcrowded avenues the means of livelihood. It has been my good fortune to obtain, from first-hand sources, some information as to the system of coolie labour and its cost.

Conditions of Service

"Roughly speaking, where the conditions are such as to prevent ploughing in cultivation, and it is necessary to use hoes and forks, also including the hands employed in the interior work of the mills, the ratio is one man to two acres. They are engaged, introduced, and employed subject to Government regulation and supervision enforced by continuous inspection to ensure their fair treatment. The cost of their passage from and to India is about £50. The engagement is for ten years, the first five of which are required to be spent on the estate applying for them; in the second five they are at liberty to choose whether they will remain on it or work on another. They are encouraged to bring their wives and children, who are employed and remunerated proportionately to their capability. A certain proportion of women is essential to cook for and perform other duties required by the men. As to their pay it is required by law that on landing the men shall be found work which will enable them to earn at least one shilling a day, the women ninepence, and older children from threepence to sixpence. As they become more skilled, remuneration increases until some, even in the fields, get up to four or five shillings. A hospital and medical attendance must be provided, also schools for the younger children not old enough to work. The white staff make their own arrangements as to house servants. These are most efficient and the difficult problem of domestic service is easily and most satisfactorily solved. All coolies of

every class provide and prepare their own food, stores for the sale of which are always available. Much is got by the cultivation, in their own time, of small gardens. All are paid once a week, and registers of work done and pay-books must be strictly kept and be open to examination by the Government Inspector at any time. Coolies can efficiently perform every operation, from clearing the forest to gathering the crops, and do an amount of work which no European could perform under like conditions."

The Present State of Progress

Mr. Creed asserts but does not prove that the condition of the present manual workers will be benefitted by the introduction of indentured labour.

"How little progress has been made in the development of North Australia is shown by a report which was made to the Department of External Affairs in the Government of the Commonwealth by that of South Australia on the Northern Territory before it was transferred by the latter to the former in 1911: "Of the 315,116,000 acres comprising the territory, 474,194 acres have been sold. Apart from a few township allotments all the sold land is within a radius of fifty miles of Darwin, the greater portion being in proximity to the Darwin Pine Creek railway, and the whole within twenty-five miles of it. The total extent of land alienated or leased is about 99,304,247 acres, but much of this land cannot be regarded as in any sense occupied. The accuracy of the last paragraph is emphatically confirmed by the last return of population which says that there are 1,274 Europeans, Chinese 1,475, Japanese 133, others 132, making a total of 3,014. The emigration in 1909 (the last year for which the return is available) was 592, whilst the immigration was 544. It would thus appear that the population is decreasing under existing circumstances.

"When it is considered that this part of Australia was handed over to South Australia on July 6, 1863, and that shortly afterwards the Government of that State sold a great quantity of land and expended a large amount of money in establishing a settlement at Escape Cliffs in Van Dieman's Gulf, which, however, was abandoned in 1866, the progress and success of the settlement has not been such a success as to impress disinterested persons with the feasibility of developing this part of Australia under the present system of refusing to make use of coloured workers."

A discussion followed in which the Bishop of North Queensland, Captain Collins, Prof. Stuart, the Hon. Sir John McCall (Agent General for Tasmania), and others took part. Most of the speakers took the opposite view to the Hon. Mr. Creed, but none of them objected to the

idea of importing coloured labourers purely for the benefit of the white settlers of Australia.

The Immigration Officer

Shameful Treatment of Indian Passengers

Mr. Anthony Timothy writes in the *Natal Mercury* as under:—

"I am a Colonial-born Indian, and was born in Maritzburg. I am now residing at East London. I embarked for Durban on a month's visit by the *Armande Castle*, leaving East London on Saturday, the 3rd August, at about 6 p.m. I hold my return ticket. The boat got into Durban on Sunday at about 2.15 p.m., upon which we were asked to go into an office on board to pass the Immigration Officer. When we got there the officer attended to the Europeans and natives first, and lastly attended to the Indians. I produced my papers at his request, including my certificate of domicile and my birth certificate and Colonial-born licence. He went away, after concluding with the Europeans and natives, with our domicile certificates, and told me and three other Indians that he would be back in half an hour's time, as he wanted to see his chief officer. He compared the descriptions on our certificates with marks upon our persons while yet on board. He then ordered the steward not to allow us ashore. A few minutes later a water policeman came and kept guard over us, and in the evening there were two guards. My uncle in the meanwhile came up to see me, but the guard would not allow us to hold conversation. I told the police that I was not a criminal to be forbidden to speak to a relative, but the guard said he had to do his duty. I managed to tell my uncle that I was hungry, so he went down and sent up refreshments for me and the three other Indians, two of them unattended women, through an Indian boy. The Indian boy was not permitted to bring the food to us. The police took it and brought it to us, and after we had eaten, the police removed the dishes and gave them to the Indian boy. All the passengers had left by 3 p.m., including a lot of natives. The natives could not all produce passes, and gave various excuses, but the officer told all the natives to get out, and they were landed. At about 8 p.m. the same evening the same officer came on board and remained for about ten minutes; he did not even look at us, although we were in front of him, but walked away. The next day he came aboard again at about 10.30 a.m., returned the certificates, and said we might get ashore. I asked him why he had not landed us earlier, and he said that he could not help it, as he

had to see his chief officer. The voyage from East London takes about 19 hours, but we were kept as criminals on board for 20 hours after the arrival of the boat. I ask, sir, if such cruel persecution is permissible under the British flag?"

An Old Case

In the Supreme Court (Natal Division) on Monday, the case of *S. H. Khanna v. the Minister of the Interior* was brought before the Acting Judge-President, Sir Percival Lawrence, Mr. Justice Broome and Mr. Justice Carter.

This case came up on an exception from the Durban Circuit Court, where the Acting Judge President had referred it to a Full Bench for argument. The plaintiff in action claimed the return of £100, with interest, from the Union Government, alleging that that sum had been lodged with the Principal Immigration Restriction Officer at Durban as bail for an Indian boy pending appeal being unsuccessful, pending the boy's departure from Natal.

The plaintiff alleged that the boy had been restricted from landing at Durban to join his father on the ground that he (the boy) was over sixteen years of age. It was also alleged that there was no appeal from the officer's decision, and that notwithstanding that the officer knew there was no appeal, yet he fraudulently concealed his knowledge, and induced the plaintiff to lodge the £100. The plaintiff further averred that after the Chief Magistrate in Durban had given his decision that he had no right to review the case, the boy, in terms of his agreement with the Immigration Officer, returned to India, but the defendant wrongfully and unlawfully declared the money lodged as bail to be forfeited.

Exception was now taken to the pleadings by Mr. Calder on behalf of the Minister of the Interior, on the ground that the boy could only have been allowed to land upon a deposit of £100, in terms of Section 10 of the Act and that the officer had no authority to fix bail, except in terms of that section. It was further excepted that the bail was obtained against the decision of the officer, and that it was not obtained by any concealment of knowledge on his part. It was also excepted, among other things, that the allegations were insufficient to support a plea of fraud.

Mr. Cecil Cowley appeared for the plaintiff in the action, and complained of the alleged trickery of the Immigration Restriction Officer, and remarked if that official were put on his trial for obtaining the £100 by false pretences it was doubtful whether a jury would acquit him.

Mr. Calder, in reply, said that anyone in Durban who knew Mr. Smith knew that he carried out his work with tactfulness and straightforwardness, and there was not a little of

justification for any of Mr. Cowley's remarks.

Finally the Court reserved judgment.—*Natal Advertiser*

The Use of Firearms

We have again had our attention drawn to the Government's attitude regarding the issue or transfer of permits to possess firearms by Asiatics. The following letter regarding an application for a transfer was addressed by the Acting Chief Native Commissioner, Natal, to Messrs. Stocken and Dickinson, solicitors, Verulam:—

"In reply to your letter of the 26th instant, on the above subject, I have the honour to inform you that the decision conveyed in the applicant, through the Magistrate, Inanda Division, cannot be reconsidered. Instructions have been received from the Minister of the Interior to the effect that no new permits and no transfers of existing permits are to be authorised under any circumstances."

The Education Estimates

Some Comparisons Between Europeans and Indians

The estimated expenditure on education in the Province of Natal for the year ending 31st March, 1913, is £181,392. This sum will be accounted for as follows:—Administration and Inspection £10,004, Training of Teachers £4,681, Secondary Education £18,159, Primary Education £105,678, Technical and Industrial Education £13,128, Native Education £15,500, Indian Education £7,689, Education of Coloured children other than Natives and Indians £6,353, Expenses of Advisory Boards £200. The increase on the 1911-12 Estimates for Primary Education for European children is £11,766, and the total expenditure on Primary, Secondary and Technical Education for European children is estimated at £136,965. The Natives get an increase of £2,300, Coloured children an increase of £2,046, and Indian children an increase of £1,011. The increase for Indian Education is divided as follows:—European teachers in Indian schools £533, Indian teachers £38, and Grants to schools £440. European teachers in Indian schools are paid salaries ranging from £70 to £350 per annum, whilst Indian teachers receive from £12 to £150. We also learn that one European head-master receives a personal salary of £490, three European teachers receive personal allowances amounting to £77, and one Indian head-master is provided with free quarters. In the European Primary Schools, head-masters

receive salaries ranging from £270 to £550, head-mistresses from £225 to £400, Assistants and Teachers from £70 to £300. In addition, free quarters are provided for 25 head-masters, two head-masters are entitled to proceed to a maximum salary of £600, four receive personal allowances amounting to £180, five head-mistresses receive personal allowances amounting to £343, and 53 teachers receive personal allowances amounting to £1,027

Translation of the Vedas

A monthly magazine bearing the title *Shruti-bodh* has reached us from India. It is published separately in English, Marathi, Hindi and Gujarati. Its purpose is to give a translation of the Vedas in these languages. The first instalment begins with the Rigveda, the original Sanskrit being printed first. The editors are Messrs. R. V. Patwardhan, A. B. Kolhatkar, and D. A. Tulzapurkar. The publisher is Mr. Pranshankar Amritram Dixit, 47 Kalbadevi Road, Bombay, and the price per copy is eight annas, or annual subscription 6s. post free for the English and Hindi editions, 5s. for the Gujarati edition, and 4s. for the Marathi edition.

General Smuts on Colour

Speaking recently at Grahamstown, General Smuts said:—

"The most perplexing problem facing South Africa to-day was the proper attitude towards the coloured people. A feeling of strong antagonism had arisen, but the history of South Africa showed that the whites had always been able to hold their own, and he was certain it would be the same in future. There was no necessity for becoming intolerant or ungenerous towards the natives. When they had settled their own internal affairs there would be little difficulty in solving the greater problem of their relations to the coloured population."

Commenting on the above, the *Pretoria News* says:—

We have so long and so consistently protested against that intolerance of colour which is so pronounced among the lower and less educated white men that we may be pardoned a feeling of self-congratulation as converts to our views become daily more numerous. The followers of Mr. Stalard's absurd theories are rapidly being confined to a few irresponsibles—like Mr. Stalard—and that class of white men whose colour is his only asset; whereas those who think, like General Smuts, that the native pro-

blem must be solved upon tolerant and generous lines are developing daily the courage of their opinions. Ten years ago, if General Botha had suggested, as he suggested at the Convention, that the coloured people should be given some measurement of enfranchisement, he would have lost his hold upon his followers instantly. Ten years ago to suggest common justice to the coloured man was to risk abuse, boycott and attack. To-day all that is changed, and to-morrow it will be a race between the two parties as to which shall first enfranchise the coloured man and thereby set up some claim for his support for the future.

Indian Teachers' Examinations

Mr. Soobosamy Narainsamy Naidoo, ■ Ladysmith Government-aided Indian School, has successfully passed the Indian Teachers' Senior Certificate Examination. The following have passed the Junior:—

1. Ezekiel John Choonoo, Private Study, Verulam.
2. Govindasamy Venetsamy Naidoo, St. Aidan's Provincial Training College, Sydenham.
3. Lewis John Harris, St. Aidan's Provincial Training College, Sydenham.
4. Moses Thomas, Private Study, Pietermaritzburg.
5. Bernard Barnabas, St. Aidan's Provincial Training College, Sydenham.
5. Muthosami Naiker Ninah Naickur, St. Aidan's Provincial Training College, Sydenham.

What Civilization is Doing

Under the heading "The Morals of Murder" *T.P.'s Weekly* writes:—

If a man kill another it is murder. If an industry kill a crowd it is a pity. If an army exterminate the picked men of a generation it is a glory. The recent report on Child Mortality originated these trite but true remarks: "According to the Report the fourteen Administrative Counties with the highest infant mortality in England and Wales are the counties of Glamorgan, Durham, Northumberland, Monmouth, Carmarthen, Stafford, Yorks (West Riding), Lancashire, Denbigh, Cumberland, Carnarvon, Derby, Nottingham, and Yorks (North Riding). These include the counties where sanitary conditions are the worst in England and Wales, but they also embrace just those counties where the textile, pottery, and other industries that draw women into factories are most extensively carried on." The root of the matter lies of course

in the factory system, which was based not upon science, but upon a vulgar theory of "buying labour in the cheapest market." That has been the accepted condition for a long time. But people are beginning to enquire whether or not we are paying away more money in hospitals, poor relief, and burying infants than we are likely to save by unhealthy conditions of labour.

Passive Resistance in England

The Insurance Act

London, August 19th.—As a protest against the National Insurance Act, 3,600 engineer apprentices in Scotland have struck work. The Glasgow apprentices have telegraphed an ultimatum to Mr. Lloyd-George, demanding that ■ shall undertake to amend the Act or resign Office.

London, August 20th.—The first passive resistance case under the Insurance Act came before the Walworth Court to-day, when Mr. Hurlock, a prominent Walworth Liberal, was fined £5 each on three summonses.

The Magistrate ordered the insurance contributions ■ be paid by the defendant, but consented to consider an application to state a case for appeal.

London, August 21st.—There have been further prosecutions of passive resisters to the Insurance Act, who have been fined various amounts—one of them £5.—*Reuter*.

An Unfair Proceeding

Interesting Sidelight on Native Prosecutions

Mr. J. Y. Gibson, the first Criminal Magistrate in Durban, who is known for his fair treatment of coloured people, passed rather critical remarks while hearing a charge of theft brought against two natives the other day. The theft (says the *Mercury*) consisted of plates, three cups and saucers, a quantity of tobacco, two tins, containing boot polish, envelopes and paper from the premises of Messrs. Richards & Co., of Commercial Road.

While an employe of the firm was giving evidence, his Worship said that there seemed to be a very close approach to the Illicit Diamond Buying Act, which laid it down that a man's house could be searched at any time, and a satisfactory answer to the question, "Where did you get them?" demanded.

"I do not know that there is any harm in a man asking a native where he got the things he possesses," said *Sergt. Mullinson*.

"I don't know what law supports that view," said the Magistrate. "It is not fair. If a man has such a right to do that in regard to natives, he has also the right to come to my house and ask me where I got the things I possess."

At a later stage he pointed out that it was not established that the articles produced belonged to anybody in particular. They might have been bought anywhere.

"If pilfering goes on it means a large thing in a year's time," *Sergt. Mullinson* added, finally.

His Worship discharged one of the accused, and suspended sentence for a month in the case of the other.

Items of Interest

The Anjuman Islam of Durban has telegraphed a sum of £200 to the Grand Vizier at Constantinople, to be used for the relief of the sufferers in the recent earthquake in Turkey.

We regret to announce the death of Mr P. Daniel Dorasamy, at his residence at Standerton, on the 19th inst., after a brief illness. It will be remembered that Mr. Dorasamy was one of the staunchest passive resisters, and was among those deported to India, and who experienced such difficulty in landing on their return. We tender our sympathy ■ the family of the deceased.

A meeting of Kimberley Indians was held on the 14th instant to consider what steps should be taken to welcome Mr. Gokhale on his arrival. Mr. Ahmed Mahomed occupied the chair. ■ was decided to invite Mr. Gokhale to visit Kimberley and a committee was appointed to collect funds and make arrangements. The sum of £33 was subscribed and further collections will be made before the 1st of September when another meeting of the committee will be held.

The Hindustani Association of Durban, at a meeting on the 27th ultimo, passed a resolution of sympathy with Mr. Tilak and family in their recent bereavement.

Contents

	Page.
A Splendid Record ...	283
Indian Famine Fund ...	284
Mr. Polak's Activity ...	284
Mr. Gokhale in London ...	284
The Rights of Indians ...	285
From the Editor's Chair ...	285
Transvaal Notes ...	285
Tropical Australia ...	286
The Immigration Officer ...	287
The Use of Firearms ...	288
The Education Estimates ...	288
Translation of the Vedas ...	288
General Smute on Celour ...	288
Indian Teachers' Examinations ...	289
What Civilization is Doing ...	289
Passive Resistance in England ...	289
An Unfair Proceeding ...	289
Items of Interest ...	289

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 5th September and
DELAGOA BAY about the 7th September
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા" દન ૩૩૦૬

હવેથી જગન્નહેર વખણાએ લાઇનની મંજૂર અને કાપ ચાલતી જાય
મેટ અનેથી તા. ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ કાઢીનાર અને
મેમ્બાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મળકુર લાઇનની જાગ્યોદ્ધારી કે પાસેજરો સારા ઉપલા ફાલ્ગુઓમ
મળી સારી સગવા છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેસી ખલાસી છે.
ઓશીસરો સારા અને હિંદુસ્તાની ચાત બચુનારા છે.

કુન્ડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
કુન્ડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
સલામત છે કે અમારી કુલ મુલતની મુલાકાતોના અમુલ્ય તક સુમાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી જે વગરની રીટરન ટીકી
ટીકી સગવા કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત કેબીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. સ્ટીમરો દાખલસર આવે છે અને દાખલસર ચાલે છે.

હવે પછીથી હવેથી લાઇનની જાગ્યોદ્ધારી અનેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મો. એમ. સાફુલ, ના. ૨૮ પ્રિન્સીપલ રોડ
અથવા રંગ ૬૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, ડેલાગોઆ એજન્સી, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરનાથિ સુરની
કુખી. ખબર અમારે ત્યાં આવે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

Commercial Rd., Durban

આંગલીઆ એન્ડ કું,

મેમરલીયલ રોડ, દુરબન

P.O. Box ■ Tel. Add.: MIANKHAN
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers

of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર ખુલ્લોદાર બી.

103 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR
Telephone 86

The

Hon. Mr. Gokhale's Speeches

This is the first collection of his speeches and may claim to be exhaustive, no important pronouncement of his having been omitted. The book contains four parts and an appendix. The first part includes all his utterances in the Supreme Legislative Council and in the Bombay Legislative Council; the second all his Congress Speeches, including his Presidential Address at Benares; the third, speeches in appreciation of Home, Nacroji, Ranade, Mehta and Bannerjee; the fourth, miscellaneous speeches delivered in England and India. The appendix contains the full text of his evidence both in chief and in cross-examination before the Welby Commission and various papers. These cover nearly a quarter of a century of a most strenuous, selfless and active public life and embrace the whole range of topics that have engaged and are still engaging the attention of the public. Full of instruction on every point and breathing in every line the moral fervour which is Mr. Gokhale's supreme characteristic, this volume, the publishers (Messrs. M. A. Natesan & Co.) venture to hope, will command wide popularity.

Crown 8vo., 1,100 pages, Cloth Gilt

Price 6/- Post free 7/1

To be obtained from

The I. P. Press, Phoenix.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" 'phone No 28, P.O. Box 28.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 17, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીયનસ્ટીન
સોલીસીટર, નોટરી અને ફનરેયન્સર
બોક્સ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "માર્સ"
બાલેકાંડા વીલીસ, પ્રીટોરિયા.

લગત રજા હુરીમાઇ
જનરલ સ્ટોર ઇમ્પોર્ટર
મરકના કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરબાન, રેસી
શમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપો, લુઓ અને ખાત્રી કરો.
નેલુ મક્ક છે.
ઈલીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીટ, બેલ્કાન્સનરમ. બો. ૩૨૪૬

Charles Maude
GENERAL DEALER
67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

કેયરનાં મેટ્રાસો
દરેક સાધકનાં. સરસ અને ચાલુ રંગની
ટીકોમ વાપરી ભાતિ કેપરેખથી બનાવ
વામાં આવે છે. બહાર મામના ઓરકરો
ઉપર પુરતું ખાન આપી સારી પેકીંગ
કરી જલદીથી મોકલાવીએ છીએ. કીફા
વત આવ. એક વાર મંગાવી ખાત્રી કરો.
અ. કરીમ હાલ આમક
૨૦૧ પ્રીન્સલ સ્ટ્રીટ, પ્રીટોરિયા.

રમજન શરીફ માટે

બકામ, કામ, ચારોળી, એલચી, ખારક, કેપરાં, ખલુર, ખુલ્લો
કાર ગરમ મસાલો, મરચાંની લુકી, બકરાન, બવંત્રી, સોલ, લાપસી,
(શુલી) ફાલુકાતુ' થાસ સેવરધની સોપારી, વગેરે તમામ કારો ચોખ્ખો
સોદો અમારે ત્યાંથી મળશે. કાયલ ઓરકરો પર ખાસ ધ્યાન આપવા
માં આવશે. રેલવે પારસલથી અથવા ફરમાસ મુજબ તાલીફથી
મોકલી આપીશું.

એસ. એન. હવનલ,
૧૪૭૬ એ સ્ટ્રીટ, ડરબન

૧૯૧૩ ડાયરી ૧૯૧૩
આવતી સાલની ડાયરીમાં બહેર ખબર આપવાના સાવ નીચે
મુજબ છે :

એક પાતું પા. ૧-૦-૦ : અરકું પાતું પા. ૦-૧૦-૬

બહેર ખબર તથા તેને લગતા વધુ ખુલાસા માટે નીચેને સરનામે લખો :-
મેનેજર, ઇંટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

Phone 2653 **M. P. FANCY,** P.O. Box 6031
Corner 17th DE LA REY ST., VREDEDORP, JOHANNESBURG,
Merchant & Importer.

રમજન શરીફ અને ઇફુલ ફીતર માટે ઉંચા ફેલ્ડની ટરફીસ ટાપીઓ
તથા ફીલપસ'દ રંગોની ફેલ ટાપીઓ

વહત નવા માટ, ખુલ્લુસુવ રંગો, અને ફીલપસ'દ વ્યેકની, જ'વા ફેલ્ડની ટરફી ટાપી
ઓનો મેટા જોયા થાસ ઇફુલફીતર માટે આવી પુચો છે. બચ્ચાંઓ માટે નાની કાઠક
પણ મળશે. એ સીવાય રમજન શરીફ માટે તમામ જલનો ચોખ્ખો માલ, કેપરો સરખત,
ખુલામ, ફાલુકાતુ' થાસ, કુલો જેવો, ખુલ્લોદાર મસાલો, ચોખ્ખુ' પીરખ'દરતુ' પી, બ'માલમ
ચોખ્ખો, ફીલ્ડીના ચોખ્ખો, બીમદી વીગેરે સરવે જલનો માલ પણ કીફાવત સાથે છુટક તથા
જથાળ'પ મળશે. તેમજ જ'બીસ અને ઇફુરવાની તમામ મોસરી, કીરિયાલુ' સીગરે, તથા
બ'મદોર, હાંકરીબત ટાપીઓ પણ દરેક કાર્ડની મળી શકશે. બહારના ઓરકરો પર
પુરતું ખાન આપવામાં આવે છે ફરમાસ કરી ખાત્રી કરો.
એમ. પી. ફેનસી, ૧૭મી સ્ટ્રીટ, વરીડીડોરપ, બોક્સ ૬૦૩૧. બે,બરમ.

જસમાની મરખો

કમિત: પેનો ૧

રજાલ ખરખ: અરબી પેની
પી ઇંટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ
ફીનિક્સ, નાતાલ.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer,
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION.

ક્રેડે મુસ્તમા મહાન ફતેહ પામેલ

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીકાર ખાલે જુદાં જાને સરવુ ખાલુ. અમે અમારા બાપા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની નજી માટે અમર કાપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ક્રેડે (ટેપીન તથા કાહર ખરના કાપકની) તથા દરેક રકમના ચાલુએ બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ઇંગ્લેન્ડની પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને કીવે બહુજ સહાયકાર અને ટકાઉ તકવાર થાય છે. બહાર મામના ઓરડા પર પુરતુ બ્યાન દઇ સારી પેકીંગ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ જુલકા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની કુખને અમારો માલ ભેજો, યા રૂબરૂમાં આવી ખાતી કરશો. પાછા લીરક માટે બધો

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3294, Tel.: 2532, 77 Minsar Street, Newtown

ચેતવણી

ચેતવણી તે શું? વાંચશો તે શરૂ થશે અને નહીં વાંચશો તે પરતાયો.

ઈન્ડિયાની આવકા વેસ્ટેન્ડરને પેતાની બચ્માં કાલે ટકીદુ નહીં હોવાવધી હોય તે પી. એ. બોલ્ડ ૨૦૧, પી. ડી. પટેલને સાર નામે લખો, નર્મી દરેક બાબતની સમવદ કરી અપવામાં આવે છે. આથી અનુક્રમ માનુસોની હાકમરીમાંથી કુમ થવાશે. જુલકા માટે અનુક્રમ કરો. ટકી. બોલ્ડ: ૨૦૧, બોલ્ડ ૨૦૧, ટેલિગ્રાફ.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P. O. Box, 313, LOURENCO MARQUES.

A. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL.

Shop No. 422, Corner Kaffir & 14th Streets,
TRINIDAD, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: YANCOO COLERA, INDIA.

ક્રેડે મુસ્તમા મહાન ફતેહ

હમેશાં હદનાં રાંકણે રંગિરંગમાં હાપીએ જીએ, તેજ મુજબ આવતી ઉનાં રાંકણાં માટે ક્રેડે અને સફાઈદાર કારદ રંગીન સાકીમાં હાપના સર કર્યા છે. હોલો અને સુવાંચીને મોકલવા લાયકનાં આ કારદ ખલકે. ક્રેડે યી. ૩/- હમ્મ બેકની, પર નેમી રાખો.

હીની કીતાબો

હીની બહુની હીની કીતાબો અમારે ત્યાંથી ખરીદો કે, અમલ અમારા મારફતે મંગલ થી આપીએ છીએ. લખો:

યુનિયન પ્રીટીંગ પ્રેસ,
૨૦૦ કી રવીડ, હાર્બર

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAINTRY THEATRE)

8 KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. 864. "Cama"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each

The International Printing Press

PHENIX, NATAL.

The Bhagavad Gita

OR

THE LORD'S SONG

With the Text in Devanagari
and an English Translation

by Mrs. Annie Besant

Price 6d. post free

Wanted

2 Salesmen experienced in
Drapery and Grocery depart-
ments. Gujaratis preferred.

Apply :-

Natal Indian Traders

464 Church Street,

Pietermaritzburg.

બેધએ છે

કુકાનમાં કપડાના તથા શાકરીના
કીપારકમેંડમાં વેચવાલું હમ કરવાવાળા
ર અનુભવી માણસોનેધએ છે. સુજરાતી
બોને વધુ પસંદગી મળશે.

લખો :-

નાતાલ ઈન્ડિયન ટ્રેડર્સ

૪૬૪ ચર્ચ સ્ટ્રીટ

પી. એમ. બરમ

The Indians of South Africa—

Helots within the

Empire and how

they are treated—

BY

HENRY S. L. POLAK

To be obtained from

The International Printing Press,

PHENIX, NATAL.

Post Free 1/6

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ રૂ.

શનિવાર, તારીખ ૨૪ મી આગસ્ટ ૧૯૧૨.

અંક ૩૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૪ મી આગસ્ટ થી, તા. ૩૦ આગસ્ટ સુધી, ૧૯૧૨.

હિંદુ—શ્રાવણ સુદ ૧૨ થી શ્રાવણ વદ ૩ સુધી. સંવત ૧૯૬૮.

સુસંહારાન—તા. ૧૧ રમઝાનથી તા. ૧૭ રમઝાન સુધી ૧૩૩૦ હીજરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા.	સુર્યક્રમ રો.	સુચક મી. ક. મી.
શનિ.	૨૪	સુદ ૧૨	૧૧/૧૭/૧૨૨	૫ ૩૮	
રવિ.	૨૫	" ૧૩	૧૨/૧૮/૧૨૩	૫ ૩૮	
સોમ.	૨૬	" ૧૪	૧૩/૧૯/૧૨૦	૫ ૩૮	
મંગળ.	૨૭	" ૧૫	૧૪/૨૦/૧૨૬	૫ ૪૦	
બુધ.	૨૮	વદ ૧	૧૫/૨૧/૧૨૮	૫ ૪૦	
શુક્ર.	૨૯	" ૨	૧૬/૨૨/૧૨૭	૫ ૪૧	
શુક્ર.	૩૦	" ૩	૧૭/૨૩/૧૨૬	૫ ૪૧	

અનુક્રમણિકા

૨૦ વરસ સુધીની એક લુલ	૪૬૪
એકાન્તપરમ અભરપર	૪૬૪
નાવાલમાં લાકસેન્સનો ફેસ	૫૦૦
મી. પાલાન્ડની લક્ષ	૫૦૫
દિનરત્ની	૫૦૧
હિંદી જાણકારી સંબંધી અભ્યાસ	૫૦૧
એલ. મી. ગ્રામરને માન	૫૦૨
અપાનનો એક મહત્ત્વ	૫૦૩
અવરમિ'ક એક્ટમાંથી નેમીસો	૫૦૪
રશીમરોની આપવન	૫૦૪
સોહમન્ય વિલેના વિચારો	૫૦૫
ધરતીપીએને નવવાની જરૂર	૫૦૬
હાલકર હસલામ કંડની મીટીંગ	૫૦૬
તુરખીના વાગલા પ્રતિમાં અસાધિ	૫૦૭
ઈરાસી-નુરજી લકાઈ	૫૦૭
ઈરાસીમાં ધરતીકંપ	૨૦૭
કુશલ કંડ	૫૦૮
પરજીરજી	૫૦૮
કરમન ઈન્ડિઅન માઈક્રોફોન	૫૦૮
કોડા કસબાની રેલવેલીની ચરમા	૫૦૮
હિંદુસ્તાનના અભરો	૫૧૦
નડીઆદ હિંદુ અનાયાસ	૫૧૧
અભર સાથ	૫૧૧

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૪ આગસ્ટ ૧૯૧૨

૨૦ વરસ સુધીની એક લુલ

કેમ જલ્દી ગીરમીટીઆને દુઃખ દેવાને ઓછા સાધન હોય તેમ કામદાનો અરથ મરડીને, અથવા તે કટલીકવાર કામદાથી વિરુદ્ધ જમુને પણ ગીરમીટીઆને દુઃખ દેવામાં આવે છે. આવા કામમાં ખુદ સત્તાવાળાઓએ સામેલ હોય એ આશ્ચર્ય ની વાત લાગે, છતાં હકીકત તેમજ છે. થોડા દિવસપર એક ગીરમીટીઆનો કેસ સુપ્રીમ કોર્ટમાં મચે હતો તે વખતે જડજને એવું માલુમ પડ્યું હતું કે ગીર મીટીઆને કામ છોડવાના કે એવા બીજા વાકે માટે કોર્ટમાં ખાસ કરવામાં આવે છે ત્યારે ખરી રીતે ફરિયાદ તેના માલીક ને હોય છે, ને તે છતાં કેસ અલાવનાર સરકાર હોય છે. આમ માલીકને બદલે સરકાર ફરિયાદી અને એ કામદાથી કલહ છે એ અગત્યની બાબત સુપ્રીમ કોર્ટે બહાર આણી છે. એટલે એમ થયું કે ૨૦ વરસ સુધી સત્તાવાળાઓએ માલીક ના પક્ષકાર બની ખીચાર નિરાધાર ગીર મીટીઆને સત્તાવાળા કામ બળબળુ છે. આ એવી બંબીર વાત છે કે હિંદીની સર કારને તેની પ્રજાના કિતની કાંઈ પણ દર કાર હોય તો કોલોની સરકારની આવી ગ્રેકાપદે વરતણક માટે કોળાકળ કરી મુકવા વગર રહે નહીં. યમે તેમ પણ આખરે, ૨૦ વરસ જેવી લાંબી મુદતે પણ, સુપ્રીમ કોર્ટે ગીરમીટીઆઓના કેસો સંખ્યામાં આ એક લુલ ફરકરાવી છે તે આવકારદાયક વાત છે. આ સુધારાથી માલીકને કેસ વખતે કોર્ટમાં હાજરી આપવાની જરૂર પડશે. તેથી મજુરોને કામ છોડવા સંબંધી કે એવી જ બીજી તરેહની ફરિયાદ હોય તેમાં માજુરદેહો તરફી લેશે તો તપાસ કરી શકશે, અથવા ખુલાસો મેળવી શકશે. અને તેની અસર માલીકના વરતનપર થવા જશે. અલગત એ મજુરો હોકિઆર

હશે તેને બદલે માલીકને સવાલ પુછવા ની તક મળશે. છતાં આવા માજુરો થોડાજ હોય છે. ખાસી સાધારણ રીતે મજુરોને એવી આવકત હોતી નથી. કેટલાક તો રાવ ખાવાનું જ જાણતા નથી. કોર્ટમાં ખાસ કરવામાં આવતાં તેઓ પોતાને જે હાકમારી પકતી હોય તે જાહેરમાં લાવવાની તક લઈ શકે છે, પણ તેમ ફરિયાદ કરવાની તેઓને અબરજ હોતી નથી. અને આથી પ્રોટેક્ટર પણ તપાસમાંથી એવું કહી છટકી જાય છે કે "ફરિયાદ કરવામાં આવી નથી." એટલે આવા માજુરો માલીકને સવાલ પુછી તેની જરૂરતણક માટે કોર્ટમાં હાજર પાડી શકે નેમ બનવાનું નથી. છતાં માલીકોએ, સરકારને બદલે, પોતે કેસ અલાવવા પડશે એ સુધારો મજુરોના કેસો સંખ્યામાં કામનો થઈ પડવા વગર રહેશે નહીં.

એક્સ-સપરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મી. માહડના હીકરાએ

ને દેશપાર કરવાનો કુકમ થવાથી ખી. ઇ. એસોસીએશને સુલ્હા પ્રધાન ઉપર નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો:—

" એ જુવાનો (મી. માહડના હીકરા એ) ને મી. એરડનના કુકમથી દેશપાર કરવામાં આવનાર છે. માજુ મકિનો મુલકમાનોનો રોળ મકિનો છે, અને મારી એસોસીએશન અરજ કરે છે કે એ હીકરાએને રોળ મકિનામાં દેશપાર નહીં કરવા એમએ. રોળ મકિનો પુરો થાય ત્યાં સુધી તેમને છુટા કરવા માટે જામીનગીરી આપવામાં આવશે, માટે એસોસીએશન અરસો રાખે છે કે એ હીકરાએને તુરત છુટા કરવામાં આવશે. તરફી જવાબ મોકલવાને અરજ કરીએ છીએ. "

હમીટીઆ પરલામીક સોહમજી

તરફથી નીચે મુજબ તાર કરવામાં આવ્યો હતો:—

“આ સોસાયટી ખાસ મુસલમાનોના લાભ ભળવવા માટે છે. તેણે (અ. ઇ. એસો. ને મી. માહડાના ઓકરા બાબત મોકલેલા તારો જોયા છે. તે તારોને સોસાયટી પોતા તરફનો ટેકા આપે છે. વિદેશમાં નમનતાપથી જણાવવામાં આવે છે કે રાજ્ય મહીનો પુરો થાય સારે ઓકરાઓને ફરીથી હાજર કરવા માટે ભગીનગીરી આપવા છતાં જો ઓકરાઓ ને રોકપાર કરવામાં આવશે તો આખા શિક્ષણ આદિકાના મુસલમાનોની લાગણી બહુ જુખાશે. માટે સોસાયટી બંદરો રાખે છે કે તે ઓકરાઓને છુટા કરવામાં આવશે.”

છુટકા

ઉપરના તારો બાદ ઓકરાઓને છોડવા માં આવ્યા છે.

નાતાલમાં લાઇસેન્સની એક અપીલ

હાંદીના ટ્રાંસફર વિરૂદ્ધ હાંદીઓ

ન્યુકેસલની લાઇસેન્સની બોરડની પાસે મધ તા. ૧૨ મીએ તે હકમાં આવેલ લેનોક્સટાઉનની બંદર ૨૩ મીન રફીટ ના બંધીતા વેપારી સેખ અમીરને કુરન પુરત મુકામે લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર કરી આપવામાં આવેલ તેની સામે અપીલ લખાઈ હતી.

અરજદારો મેસડેઇલના એમ. એમ. હાથા, કહીરુદના એમ. એમ. કાટવાલ, મીડલેન્ડના એમ. એમ. સીદાત અને હાનોવરના એસ. જુમર અને સન્સે અરજ કરી હતી કે—

અજકુર જગ્યાની આસપાસ ૭ માઇલ ની બંદર તેઓનો વેપાર હોવાથી મજૂર ટ્રાંસફરની અસર તેઓને થાય તેમ છે, અને તેથી નીચેનાં કારણોસર ટ્રાંસફર ની સામે તેઓ વાંધો લેખ છે—

(૧) કાયદા પ્રમાણે ટ્રાંસફરની અરજ ની નોટીસ ન્યુકેસલ પરમણના માજરેટની ઓફીસના નોટીસબોરડ ઉપર ચોડવામાં આવી નહોતી, અને તેથી અરજ દર્શાવે અરજથી અબજમા રાખવામાં આવ્યા હતા, જેને લીધે તેઓ લાઇસેન્સ અમલદાર પાસે વાંધા રજૂ કરી શક્યા નહોતા.

(૨) કુરનપુર ના. ૫ ની જગ્યાપર

મકાન બંધાયું નહોતું તે પહેલાં ટ્રાંસફર કરી આપવામાં લાઇસેન્સ અમલદારે ખોટું કર્યું હતું.

(૩) અરજ સાથે ટાંકવામાં આવેલો નકસો લેનોક્સટાઉન ખાતે આવેલાં મકાનો છે, પણ કુરનપુર ના. ૫ મુકામે બાંધવામાં આવેલા મકાનો નથી.

(૪) પહેલી બહેર ખબર ને ૧૯૧૨ ના જુનની તા. ૧૭ મી એ આપવામાં આવી હતી, તે પછી બે હફતા વિલ્ડા પહેલાં તે અરજ મંજૂર કરવામાં લાઇસેન્સ અમલદારે ખોટું કર્યું હતું.

લાઇસેન્સ અમલદારે ખુલાસો કરતાં જણાવ્યું હતું કે લેનોક્સ ટાઉનથી કુકાન કુરનપુર સહ જવામાં આવેલાં સુધી લાઇસેન્સ માત્ર કામ ચલાઈ કાઢી આપવામાં આવ્યું હતું. અને બીજા બાબતો માં ૧૮૬૭ ના કાયદા મુજબ મવરનર અને તેના સલાહકારોએ ઘડેલા ધારાઓ ને આધારે કામ લેવામાં આવ્યું હતું.

અરજદારના વકીલે જલીલ કરી કે અમલદારને કામચલાઉ લાઇસેન્સ કાઢી આપવાની સત્તા નથી.

ફેલ્ડીક ચર્ચાબાદ બોરડે વિચાર કરી મુકાદો આપ્યો કે—

અરજની નોટીસ માજરેટની ઓફીસ ના નોટીસબોરડ ઉપર ચોડવામાં આવી નહોતી એવું જો અપીલનું પહેલું કારણ બતાવવામાં આવ્યું છે તે પુરવાર થતું નથી.

અપીલનું બીજું અને ત્રીજું કારણ એક જ અણીને તે બાબત બોરડ એવા મતપર આવે છે કે કુરનપુર ના. ૫ ની જગ્યાએ મકાન બંધાયું તે પહેલાં લાંબું લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં અમલદારે ખોટું કર્યું છે, અને તેથી પ્રતિવાદીની નવી અરજને કંઈ પણ હરકત ન પહેળિ તેવી રીતે અપીલ મંજૂર રાખવામાં આવે છે. જો કે કામચલાઉ લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં અમલદારને હેતુ બોરડ સમજી શકે છે. પ્રતિવાદીના જેવી સ્થિતિને કાંઈ અરજદાર એક ટેકાણેથી બીજે ટેકાણે કુકાન બદલાવવા માગે ત્યારે તે કુકાન બદલે તે પહેલાં નવી જગ્યા લાઇસેન્સ મળશે કે નહીં તેની તેને ખાતરી થવી જોઈએ. કેમકે જો કાયદા લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર ન થાય તો તે મંબીર પરચમાં ઉતરી પડે. આ સંબંધ માં બોરડે એક કામચલાઉ ટાંક્યો કે જેમાં અરજદારે પા. ૫૦૦૦ જેટલા અરજથી

એક મકાન બંધાવ્યા બાદ તે જગ્યા માટે લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર થયું નહીં. બોરડના પ્રમુખે જણાવ્યું કે આવી સ્થિતિમાં લાઇસેન્સ અમલદારને મુનસરી મુજબ વરતવાની સત્તા મળે એવો ફેરફાર કાયદામાં થવો જોઈએ છે. હરમિયાન અરજદારના વકીલે ટાંકેલ સુપ્રીમ ટોરટના મુકાદાને અનુસરીને બોરડને હરાવ આપવો પડે છે.

બહેર ખબર આપ્યા પછી બે હફતા પહેલાં લાઇસેન્સની અરજ અમલદારે સ્વીકારી તે વાંધાના સંબંધમાં બોરડ એવા મતપર આવે છે કે આ ખાસ બાબતમાં અમલદાર ધારાસર વરતેલ છે. અરજદાર તરફથી અરજની માગણી કરવામાં આવી તે સંબંધમાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે જો બોરડને તે બાબતમાં સત્તા હોય તો ઉલ્ટોળ જુકમ કરે. એટલે અરજ અપાવવામાં આવ્યો નહોતો.

મી. પોલાકની લડત

હાંદી સરકારપર લખાણો

ટ્રાંસવાલમાં હાંદી કેળવણી વિષે

હાંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાં પર મી. પોલાકે તા. ૮ મી જુલાઈએ નીચે મુજબ લખાણો કર્યાં હતાં :—

“સાહેબ,—ટ્રાંસવાલના હાંદીઓની કેળવણી વિષેના અગાઉના લખાણના વધારા તરીકે મધ તા. ૮ મી જુનના દિવસે અગાઉના અગાઉની કાપલી કું આપને આ સાથે બીજાની રજા શરૂ થતી. તે માં ટ્રાંસવાલના કેળવણી ખાતા સાથે સાલેલો પત્રબ્યવહાર અપવામાં આવેલો છે.

હાંદી સરકાર જોઈ સફર કે મી. હબીબ મોટજુના પહેલા સવાલનો જવાબ કારોબારી કાઉન્સિલે આપ્યો નથી. એ ઉપરથી સમજી શકાય છે કે સંતોષકારક જવાબ આપવામાં તેઓને મુશ્કેલી પડે છે.

બીજા સવાલના જવાબમાં કારોબારી કાઉન્સિલે પહાંસાની મદદ આપવાની જે કશુલાત કરી છે તે તદ્દન ઓછી છે જે હાંદી સરકાર, એક, જેમા વચર નહીં રહેશે. જોદાન્સઅરમની રહેણી બહુ અચળ છે અને સાધારણ કાયદાત વાળા શિક્ષકનો જમાર પણ જોઈમાં જોઈ પા. ૧૫૦ વાર્ષિક હોવો જોઈએ એ સમ

જ્યા પછી હોદી સરકાર ઉપર મુજબ વિચાર બાંધ્યા વિના નહીં રહે.

એ ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે ટ્રાંસ વાલ સરકાર હોદી બાળકોની કળવણી વિષેની અંતિમીનો પુરેપુરો અસ્વિકાર નહીં કરી શકતી હોવાથી તેના અસ્વયતો તદ્દન નજીવો દિસે. આપવાનું જણાવીને પોતા ની જવાબદારી ઉતારી નાખવાનો પ્રયત્ન કરી રહી છે; અને એ રીતે હેરાન થઇ રહેલી કેમકે વધુ હેરાન કરવાનો પોતા નો નિશ્ચય દેખાડી રહી છે.

હોદી રીતે હાખલ જવાના આરોપ વિષે

“ સાહેબ,—દક્ષિણ આફ્રિકા યુનિયન ની વસ્તીની ૧૯૧૧ ના મેની તા. ૭ મી એ થયેલી ગણતરીની ૭૫૫ હજાર હાલમાં બહાર પડી છે તેમાંથી તા. ૮ મી જુન ના ‘ઇડિઅન ઓપિનિયન’ માં ૭૫૫ એલા તારીખનો સાર હોદી સરકારની જાણને માટે આ સાથે મોકલવા રજૂ કર્યું છે.”

તે ઉપરથી જણાય છે કે હોદી વસ્તી ની ગણતરી ૧,૫૦,૦૦૦ થી કંઇક ઓછી થઇ હતી. અને ૬૨ એક હોદી હીઠ ૯ ગેરજાનું પ્રમાણ હતું.

નાતાલમાં જોરા કરતાં હોદીઓની વસ્તી વધતી જાય છે, પણ તે તો ૫૦ વરસ થયાં સંખ્યાબંધ ગીરમીટીયાઓને મંભાવવામાં આવતા તેનેજ લીધે. ૨૫ તંત્ર રીતે આવેલા હોદીઓ થઈ કરીને ૨૦,૦૦૦ એટલે કે અંદાજથી ગેરમી વસ્તીના પાંચમાં ભાગથી વધુ નહીં હશે.

ટ્રાંસવાલ કે જ્યાં હાલ એટલી બધી આકરી છે, ત્યાં હોદી વસ્તી ૧૦,૦૦૦ થી બાઝેજ વધારે હશે, અને કાલેસર વસી રહેલા હોદીને ૧૯૦૩ થી ૧૯૦૬ સુધીમાં ૧૨,૦૦૦ એટલી પરમીટો કાઢી આપવામાં આવી છે, એ વાત જાહેર હોવાથી એકાં સાબીત થઇ રહે છે કે હોદીઓ ખોટી રીતે હાખલ થાય છે એ આરોપ, કે જેના ઉપરજ ૧૯૦૭ ના ૨ જી કાયદાનું મંડાલ કર્યું, તે પાયા વિના નો હતો. એ પ્રમાણે જણાવવું જોઇએ કે આ પ્રાંતમાં જોરાઓ હોદીઓ કરતાં આકારે ૪૬ ગણા વધારે છે, અને એલા કાયદામાં જે બધી ખટાશ ઉત્પન્ન થયેલી છે, તેનું વાસ્તાવિક કારણ કંઈજ નથી એમ જોવામાં આવે છે.

બંદુકના ખરવાના વિષે

“ સાહેબ,—આ સાથે તા. ૮ મી જુન ના ‘ઇડિઅન ઓપિનિયન’ માંથી ખોટી

દુશીકત હોદી સરકારની જાણ માટે આપ ને મોકલવા રજૂ કર્યું છે, તેમાં જણાવેલું છે કે બંદુક રાખવાને તથા તે વાપરવાને એક્સિઆરીશ નાલાયક છે એવું દક્ષિણ આફ્રિકાની યુનિયન સરકારે કરાવેલું છે.

હોદી સરકાર જોઇ શકશે કે તે બાબ તમાં ૧૯૦૫ ના કાયદાની કલમથી જંગલી નેટીવને અને અને તેવા ફરજગના હોદી ને એકસરખા ગણી નેટીવ આતાના સેકેટરીના અમલ નીચે મુકવામાં આવેલ છે.

ગામડાંઓની રહેણીમાં ગેરજાનોને જે બંદુકોની જરૂર છે, તે હોદીઓ કે જેને બચાવના કંઈ સાધન નથી, તેને તેના પરવાનાતી ના પાડવી તે અત્યંત ગેર વાજબી છે.

સરકાર આ બાબતમાં ઘટતી રજુ આતો કરશે એવી વિનંતિ કર્યું છે.”

અગાઉના એક લખાણનો જવાબ તા. ૧૮ મી જુને હોદી સરકારના સેકેટરી તરફથી નીચેનો જવાબ મી. પોલા કને મળ્યો હતો :—

“ સાહેબ,—જો હાલ અમરમાં હોદી નિજાણ રચાવવાને મંજુરી આપવાની ટ્રાંસવાલ સરકારે ના પાડી તે સંબંધમાં તા. ૧૨ મી જુનનો આપનો કાગળ તથા તે સાથેનું દક્ષિણ મોકલ છે.”

કોંબરલી

(અમારા અખરપત્રી તરફથી)

તા. ૧૬-૮-૧૨

તા. ૧૪ ને સુધવારના બપોરે મહામ કેમ્પ કોમેન્ડેરેન્ટ હોલમાં જોન. પ્રિંસે સર એપ્પેલના આગમન વખતે કોંબરલી ની મુલાકાત લેવાનું આમંત્રણ કરવાને વિચાર કરવાને માટે મી. જહમદ મહમદના પ્રમુખપણા નીચે એક જાહેર સભા મળી હતી. ૨૦૦ કરતાં વધુ માણસો હાજર હતા. ઉત્સાહ ઠીક હતો. સર્વાંત્રમતે આમંત્રણ કરવાનો કસાવ થયો હતો. તથા ઉધરાણું કરવા તેમજ બીજી બચસ્થા કરવા કમીટી નીમાઇ હતી. જે મુજબ તા. ૧૮ ને રવીવારે કમીટીની મીટીંગ મળી હતી. તેમાં ઉધરાણું કરવા માણસો નીમાઇ હતા. જે પછી લીસ્ટ કમીટી મેંબરોમાં ફરવતાં પા. ૩૩ ની રકમ કરાર મંજૂર હતી. અને તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરના રોજ કમીટી મીટીંગ કરવાને તેમજ તે પહેલાં ઉધરાણું કામ પુરું કરી નાખવાનો કસાવ કરી મીટીંગ ઉઠી હતી.

હોદીની મુસાફરી સંબંધી ચરચા

કભારકસોરપથી મી. પારસી નાહીર યાક (પી. એ. એકસ ૭૫) લખે છે કે :—આપના તા. ૧૦ મીના અંકમાં મારો કાગળ પ્રસિદ્ધ થવા બાદ એક હોદી ભાઇ એ મારા વિચાર સાથે મળતા થઇ મારા ઉપર એક કાગળ લખ્યો છે, અને સાથે ઇડિઅન આફ્રિકન લાઇનનું એક લેન્ડ બીલ બીડ્યું છે. તે વાંચતાં જણાય છે કે મજકુર કુંપનીએ વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી વાળી ગણ રડીમરો બાસ આફ્રિકાથી હોંદુસ્તાન જનારા માટે રેકિલી છે, અને નોલી પણ સસતી છે. અમર જે એમ હોય તો હોદીઓને લાજબ છે કે જે કુંપનીએ આપણને માટે જે સમવડ કરી આપી તો આપણે તેને ઉત્તેજન આપવું. એમ કરવાથી બીજી કુંપનીવાળાઓ હોદી ઉતારએ પ્રત્યેની પોતાની બેપરવાઈનો પરતાવો કરી જલદીથી એવાં સાધનો પોતાની સ્ટીમરોમાં પણ હાખલ કરશે. હવે વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી ઉપરાંત મજકુર સ્ટીમરમાં બચાવના મજવાઓ વિચેરતી સમવડ કેવી છે તેની અને ખબર નથી. છતાં આજ્ઞા છે કે જે કુંપનીએ સાધનો પણ રાખવાને ચુકશે નહીં. તે કામ આપણા હોદીઓના અને હોદી એજન્ટો ના હાથમાં છે. જ્યારે લીટેનીક કુમ્પી, અને પુરતા મજવા ન હોવાના કારણસર તેના બધાં માણસોને ન ઉચારી શકાયાં ત્યારે આખી કુનિયાનાં સુધરેલાં રાજ્યો એ સ્ટીમરોવાળાપર આપતાં ઉપાયો લઇ વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી અને પુરતા મજવા ઓનો બંદોબસ્ત કરાવેલો છે. હવે હોદી સરકારે આપણે માટે કાંઈકાંધિલું જણાવું નથી. તો આપણને લાજબ છે કે આપણે જે બાબે પુરતું કરવાને ચુકવું નહીં.

બેકસબરમાં ગંભીર મામલો

નેટીવોએ હોદીને બોમકોલ કર્યા ?

તા. ૨૨ મી ના રહરના સંદેશથી જણાય છે કે બેકસબરમાં લોકોનામાં નેટીવોએ ઉસ્કેશાને હોદીઓને બોમકોલ કર્યા છે.

બેકસબરમાં સીતળાના વધુ કેસો થયા છે.

જોન. મી. જોખલેને માન

લંડનમાં ભવ્ય મેળાવડો

સર મંચેરજી ભાવનગરીનું આપણું

જોન. મી. જોખલેને માન આપવા આટે લંડનમાં વધતા હોદીઓ તરફથી તા. ૧૯ મી જુલાઈએ ટ્રાફાલ્ડર રેસ્ટોરાં માં એક ભવ્ય જલસો થયો હતો. હાજર મહેલાઓમાં આલાવારના રાજાશાહી, લોરડ ડીનારડ, સર કરટની કલવરટ, સર ફેનરી પ્રીમરોઝ અને લેડી પ્રીમરોઝ, સર માર્શલ શુવાન અને લેડી શુવાન, સર હરબરટ રાબરટસ અને લેડી રાબરટસ, લેડી બોમ્બલ, સર એડવર્ડ બોમ્બલ, સર ફીચા જી. યુન્ના (હોદી પ્રધાનની કાર્ટસીયના મેંબર), રાષ્ટ્ર જોન. સમ્મલ જમીરઅલી, સર હોરાય તાતા અને લેડી તાતા, સર રાન્ડ મુકરજી અને લેડી મુકરજી, કાર્ટસ ફેરીફા, સર મંચેરજી ભાવનગરી, મી. અને મીસીસ અબાસ અલીએજ (હોદી પ્રધાનની કાર્ટસીયના મીળ મેંબર) મી. જી. સી. વેળવુડ, મી. એસ. પી. શીફા (વાઇસરાયની કાર્ટસીયના માજી મેંબર) મી. ડી. પી. સર વાલિકારી, ડો. કલારડ, મીસીસ કેપન, મીસીસ બ્રાડલો મોનર, મીસીસ પી. એલ. રાય, મીસીસ પી. કે. રાય, મીસીસ બેળાનાથ, મીસ એક, મી. અને મીસીસ બોલવલેસ, મેન્ડર સમ્મલ હસન બેલ મામી. ડો. પી. સી. રાય, મી. અને મીસીસ એચ. નાઇટ, મી. અને મીસીસ જી. એમ. પારખ, મી. અને મીસીસ કુબે, મેન્ડર એન. પી. શીફા, મી. અને મીસીસ તકમબજી, રાય બહાદુર ચક્રવર્તી વિગેરે નામીયા ગૌરા અને હોદી મુખ્ય હતા. અભવાર, પેલપુર, અને કપરચલાના મહા રાજાઓ, પુકુઠા અને રાજપીપળના રાજાઓ, નવાનગરના બક્ષ, લોરડ રે, મદરાસના મવરનર લોરડ પેન્ટલેડ, હોદી પ્રધાન લોરડ ફરીયુ, મદદનીશ હોદી પ્રધાન મી. મોન્ટેગ, સર વિલ્મમ વેડર બરન, મેસરસ કેરહારડી, તથા રામસે મેકડોનાલ્ડ વિગેરે વિગેરે તરફથી હાજર ન થઈ શકવા માટે દિલ્હીથી બતાવનારા કાચી મળ્યા હતા.

સર મંચેરજીએ પ્રમુખપદેથી કરેલા આપણું હરમાન નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

આપણા કીર્તિવંતા મીજાના જોન. મી. જોખલેને સલામી વતી હું આંતર

કરજીપુરવક આવકાર આપું છું. એક કારકીર્દીની મુદતની શરૂઆતના, અથવા કારકીર્દીની અંતના જેવો આવકાર આજનો નથી. હું આજ રાત્રી છું કે આજથી પચાસ વરસ પછી જ્યારે મી. જોખલેની કારકીર્દી ઉજવવાનો વખત આવશે ત્યારે તે ઉત્સવ જેવો સુખદાયક થશે એમજ તેવો મનેજ. આજે મી. જોખલે આપણા વચ્ચે રહેનશાહી રાજધાનીમાં મોઢા દિવસને માટે આવ્યા છે. તેઓ પોતાના લાભ વાસ્તે નથી આવ્યા, પણ પોતાના દેશના અને પોતાના દેશીભાઈઓના લાભ માટે આવ્યા છે, અને તેથી સભીની છાછા થયેલી કે તેમની હાજરીની પીછાન એક જાહેર મેળાવડો કરીને લેવી એમજ. વર્ષા કામ અને રોકાણના દબાઈ છતાં તેમણે આપણું આમંત્રણ સ્વીકાર્યું છે, ને તે માટે આપણે તેમના આવકારી થયા છીએ. આ અસાધારણ માનની વાત છે. કેમકે રાજના વધા નામીયા માણસો અહીં આવે છે અને જાય છે, ને આપણે તેને મળીએ છીએ, ને આવકાર આપીએ છીએ. પણ આજના જેવી આવકાર અને માન આપવાની લાગણી જવલેજ જોવામાં આવે છે. આ કામ જામાટે આપણે કરીએ છીએ? કેમકે મી. જોખલે કીર્તિવંત માણસ છે, તેમણે આપણા દેશની, આજસુધીમાંજ, આ હજુ મારી માન્યતા પ્રમાણે તેમની જુવાનીનાં વરસો છે તેટલામાંજ, અપાર સેવા બજાવી છે. આપણે આજે વિશેષ કરીને તેમના ઉમદા ગુણો, તેમનો અદ્યુત આત્મસાગ, અને તેમનું પરિપુરણ નિઃસ્વારથપણ વિગેરે ગુણો માટેની આપણી મોટી પ્રશંસાની લાગણી જાહેર કરવા માગીએ છીએ. સ્વદેશભિમાન સંજ્ઞાથી જુદી જુદી તરેહના વિચારો થાય છે, કેટલાક મણે છે કે 'ધેરદારમ પર મડી' આપણું કરવા અને ભોકોને ખુશી કરી વાહવાક ખાટવી એ સ્વદેશભિમાન છે. તેઓ ખોટા છે. સ્વદેશભિમાન માટે મહાન આપબોજો આપવાની જરૂર પડે છે, વારંવાર લોકોનો અપજન વહોરી લેવો પડે છે. કેમકે પોતાના દેશ અને દેશી ભાઈઓને ચાહનારો એવો કોઈ સ્વદેશભિમાની પુરુષ નહીં હોય કે જેને નવા વિચારો અને નવા સુધારાઓની શરૂઆત કરતાં અપજન અને દીકાને પત્થર મારવાનું પડ્યું હોય. મી. જોખલે પોતાની કારકીર્દીને આવો સમય પસાર કર્યો છે, તેમની ઉમેદવારીનો વખત મરે છે. આજે લોકમતની, પ્રજાની ઉમેદની,

તથા છેવટની મુશ્કેલી ખરી દોરીએ તેમની આગળી ઉપર છે, અને તેઓ લોકમત પેદા કરવા અને દોરવામાં કુશળ થયા છે. તેમની હજુ સુધીની કારકીર્દીની મુદત કુદી છતાં, તેમણે પોતાના મધ્યમ સરપણને લીધે, મનદરજી કરી લીધે એવા આવકાર ગુણોને લીધે, વિશ્વભાના ઉંચા જ્ઞાને લીધે તથા રાજકારણના પ્રત્યેની યુવવલ્લેની મારીક મર્દતીને લીધે વિશાળ અને કીર્તિની ભોંકણેવા બજાવી છે, અને આપણે જણીને ખુશી થઈએ છીએ કે મી. જોખલે પ્રવત્નો કરવા સક્તિમત થયા છે એટલુંજ નહીં, પણ જે મુશ્કેલી સાધના માટે આપણા દેશી ભાઈઓની ખાતર તેમણે તેમની કારકીર્દીની શરૂઆતથી પ્રયાસો આદર્યા હતા, તેમાંની કેટલીક ધણે અંશે ફળી જુત પણ તેઓ કરી શક્યા છે. તેમણે એક ખરા સ્વદેશભિમાની હોદીની કારકીર્દી, પોતાની દૂરેક સક્તિનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ કરીને બજાવી બતાવી છે, એવો મારો મત છે, અને મારા અભિપ્રાયમાં મારા બધા દેશીભાઈઓ મારી સાથે મળતા થાય છે એમ કું ધારું છું. તેમણે કહી કોઈ કામમાં 'બીપણ' બતાવ્યું નથી. જે તેમના વિચાર, તેમની લાગણીઓ, તેમની પ્રવૃત્તિઓને લોકમતે વધારી લીધેલ હોય તો તેનું કારણ એ છે કે તેમણે તે ખરા સ્વરૂપમાં દર્શાવેલ છે. હું ધારું છું કે મી. જોખલે ભાગ્યશાળી માણસ છે. જાહેર કામ કરનારના નશીબમાં કેટલીક વાર ઝીડું લપ્પું હોય છે કે ભોંકા તેને સમજી શકતા નથી. પણ મી. જોખલેને તેમના મિત્રો હમેશાં સારી પેઢે સમજેલ છે. તેમણે જીંદગીના બધાં સુખો અને પોતાના આંગત લાભોને લાયક કર્યા છે. તેમણે મમતાને બીલકુલ રહેવા દીધી નથી, અને આત્મભોગ બહુ આપેલ છે. હાલમાં હાલમાં મી. જોખલેની તબીબત બહુ નજીક રહેવા વિષે મેં સાંભળ્યું છે, પણ તંદુરસ્તીના કારણ સારાંજે તેમણે પોતાના ભોંકણેવાના કામમાં ખાંચો આવવા દીધો નથી. તેમના કામો મજબૂત બેસું તો મારે તમારો ધણે વખત ભેગો પડે. તેમના પ્રયાસ તેમણે હાંસલ કરેલા ફળ, તેમણે મેળવેલી જીતો વિગેરે બજાવવાનો વખત કે પ્રસંગ અત્યારે નથી. આ બાબતો કોઈ બીજો વખતે મારા કરતાં કોઈ બીજો વધારે છટાદાર બોલનાર કહી સંભળાવશે. હું તો અહીં મી. જોખલે એ ઉપડેલી એ ત્રણ ખાસ બાબતો વિશે

જા અત્રે જણાવીએ. તેમાંનું તેમનું જેન કરતાં કહ્યું કે હરીથી હું મી. જોખલેને વધીનું ખીલ મુખ્ય છે. તે ખીલ વામક અવકાર આપું છે, અને આશા રાખું રાખની ધારા સભા આગળ મળું હતું. હું કે હોદ અને પોતાના હોદી કાઢ્યો. બીજા પ્રવચકીય બીજાની જે દશા થાય છે તેજ દશા મી. જોખલેના બીજાની મર્યાદા પરીપક્ષરી કામ બળવે છે તે તેઓ છે, છતાં તેમને હોદના બધા કાગ અને બધી કામ તરફથી એટલે કે કા મળ્યો છે કે તે એકત્ર બળની કામે સરકારકાયા વખત સુધી મર્યાદા કરશે નહીં. મી. જોખલે સંબંધી બીજા એક આગત કુ મળવાવા માણું છું. તે તેમજે રથાપેલી સરવંટસ એક હોદીના સોસાયટી છે. મારી પુનાની છેલ્લી ખાનમી મુલાકાત દરમ્યાન મેં તે સોસાયટી વિષે બન્યું તેટલું જાણ્યું છે, અને તેથી તે સંસ્થાને વિષે મારા મનમાં મોટી તારીફ ની કામથી ઉત્પન્ન મર્યાદા છે. તેવી કામથીનું કારણ હું જણાવીએ. મેં મારી નસ કારકીદીમાં એવું અનુભવ્યું છે કે રાજદારી આગતમાં પડનારા ધણી હોદી આગેવાનોને તેઓ જે સવાલ કામ માં લીએ તે સંબંધમાં તે સવાલને ફતેહ મંદ કરવા માટે પુરતી માહિતી હોતી નથી. તે સવાલની અમથી છતિ સુધી ની માહિતી મેળવ્યા વગર તથા અભ્યાસ કર્યા વગર ધણી જાહેર કામ કરનારાઓ તે કામમાં લીએ છે એવું મેં જોયું છે. આ મોટ સરવંટસ એક હોદીના સોસાયટી પુરી પડશે. આપણા જાહેર કામ કરનારાઓને કરવા જેવો અભ્યાસ લાં ધાય છે, અને લાં તે સંબંધી ફરેક જાતનાં સાધનો છે. તે રથાપીને હોદ માટે જે અમલના ઉપાયની જરૂર હતી તે મી. જોખલેએ સોધી કાઢેલ છે અને આશા છે કે આપણા રાજાઓ અને બીજા ધનાઢ્યો તેને મદદ કરશે. ત્રીજા અને છેલ્લી જે આગત વિષે હું કહેવા માણું છું તે મી. જોખલે જે કાર્ય માટે કુંક વખતમાં જવાના છે તે—દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાત—છે. તે આગત વિષે જાણીએ છું જોશીસ નહીં, પણ હું એટલું જ કહીએ કે મી. જોખલેની દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતથી, અને એ સંસ્થાના કારકારીઓના મનમાં તેઓ જે આવ ઉત્પન્ન કરશે તેથી—જે એ કારકારીઓ એક કબરક માણસને તેમની મુલાકાત આપવાનું સહન કરી સકશે તો—તે કારકારીઓના મનમાં ખાતી મર્યાદા કે ઉચામાં ઉચા માન, અને તેમના પોતાના જેવાજ વરતનને ખાત હોય એવા પણ હોદના પુત્રો પડ્યા છે.

સર મંચેરજીએ પોતાનું બાપજી પુરું

કરતાં કહ્યું કે હરીથી હું મી. જોખલેને વધીનું ખીલ મુખ્ય છે, અને આશા રાખું રાખની ધારા સભા આગળ મળું હતું. હું કે હોદ અને પોતાના હોદી કાઢ્યો. ના કિત માટે તેઓ જે ઉપયોગી અને વરસો સુધી બળવવા કક્ષિતમાન થાય, અને એક સ્વદેશાભિમાની હોદી કેવો હોવો જોઈએ તેનો પોતાના જીવનથી અવિધ્યની એવાદો માટે ઉમરો કાપસો પુરો પાડ્યા કરે.

સર મંચેરજી બાવનગરીનું પ્રમુખ તરીકેનું કાપજી તાળીઓની મરજના વચ્ચે પુરું થયું હતું, અને તે પછી લેડી દોરાળ તાતાએ મી. જોખલેને તાળીઓના મરજકાટ વચ્ચે કુલનો હાર પહેરાવ્યો હતો.

ત્યાર બાદ મી. જોખલેએ અસરકારક કાપજીમાં વળતો જવાય આખા પછી જલસો—ખરખારત થયો હતો.

જાપાનનો એક મહાત્મા

જાપાનના એક વરજમાં સોન્ટોકુ નીનો મીયા નામનો એક મહાત્મા મર્યાદા સહીમાં મર્યાદા છે. તેનું જીવન જ્ઞાતિ કાલ માં ઉચ્છેદમાં બહાર પડેલ છે તે પરથી જોઈ શકાય છે કે પુરવના મુલકોના પર દુઃખજનન નરોની પંક્તિમાં તે મુકવા જોગ છે. જાપાનમાં જ્યારે ઉમરાવ વર મળું બહુ જોર હતું ત્યારે એટલે કે ધણી અંધાધુંધીના વખતમાં (મ. સ. ૧૭૮૭ માં) જાપાનના સહવાયે તેજે જન્મ લીધો હતો. એક અંગ્રેજ લેખકે કહ્યું છે કે કાન્સમાં જગીરદારો જ્યારે સત્તા માટે લગાડી કરતા હતા અને તેમાં એક વરમની જે ખુવારી થતી હતી—મામડાં એક ઉત્તરકર્તા હતાં, એવી જાપાનની રિયતિમાં કાપુ સોન્ટોકુ જાપાનીઓની જ્યારે સેવા બળવી મર્યાદા છે. તે એક વરમમાં ઉછરેલ હોવાથી તેવરમની ખાસી યત અને હાડમારીઓથી વાહેર હતો. મામે મામ ફરી તે લોચામાં કામને ઉત સાહ, ને નિયમિતપણે પ્રમટાવતો જતો હતો. તેઓનાં કામમાં અને દુઃખમાં બાજ એવા પોતે પણ તેઓની સાથે રહે તો. પોતાના કામના બદલાની આશા કદી રાખતો નહીં, એટલું જ નહીં પણ તે કહેતો કે જોએ પોતાના દેહની સવા કરે છે તેને બદલો સેવાનો હોય નહીં. મામડાંમાં ફરતાં જોએ કારીમરીનું કામ જાણતા હોય તેને તેવું અને બીજા મળુ

દેને ખેતરનાં નહેરો પોદવાનાં એવા આગાહી કરનારાં કામોમાં લગાડતો અને સાધારણ રીતે જે રોજ આપવામાં આવતી તેનાં કરતાં વધારે રોજ અપ વતો. આવી રીતે આગસુને ઉદ્યોગી અને નબળાને સજળા બનાવીને લોકમાં કામ પ્રમે તે પ્રીતી ઉત્પન્ન કરતો ગયો.

તેના ચાર નિયમો

તે હમેશાં ચાર નિયમોને સુસ્તપણે વળગી રહેવા લોકોને સલાહ આપતો. અંતઃકરણની શુદ્ધતા એ તેનો પહેલો નિયમ હતો. બીજો નીચમ ઉદ્યોગીપણું; કરકસર એ ત્રીજો અને સેવા એ ચોથો નિયમ હતો. તેનું કહેવું એ હતું કે આ બધાની દરેક વસ્તુ નિરંતર પોતાનું કામ કરવે જાય છે. તે પ્રમાણે દરેક માણસે ઉદ્યોગી રહેવું જોઈએ; માણસે પોતાની કાજતો જોઈએ અને તેલથી એકી રાખવી જોઈએ, અને એવું નામજ કર કર; વળી પોતાની કાજતો ઉપરાંત પોતાની બધી મીલકતનો ઉપયોગ બીજા અને માટે કરવો જોઈએ.

તેનું બાપજી

કાપુ સોન્ટોકુ બાળપણથીજ આખાપ વિનાનો થયો હતો. તે વખતે પણ તેના મનનો વેગ ઉપરના નિયમોને અનુસરવા માં હતો. કાપ વખત તે કુંમરામાં કાકડાં એકઠાં કરવા જતો; કાપ વેળા જમીન ખેડતો, અને પોતાનાં મળાંની બધી આવી રહે ત્યાં સુધી કામ કરતો. પોતાની પાસે જે કંઈ અમલું તે મામના મુખીને સોંપતો, અને નાની સરખી રકમ એકઠી થતી ત્યારે તે ઉપાડી લઇ મરીમ અને નિરાધાર લોકોને આપી તેઓનાં દુઃખ ઓછાં કરતો. તેઓની આશિષ એજ તેના અંતરનો આરામ હતો. તેજે ૭૦ વરસ જીવી (મ. સ. ૧૮૫૬ માં) દેહ છોડ્યો.

કેપટાઈન યુનાઇટેડ મોસ્ટ્રેમ એસોસી એશન તરફથી પા ૪૦૦ ની રકમ રેડ ફેસ્ટ સોસાયટીને મોકલવા માટે કેપટા ઉત આતેના તુરકી કાનસલને મોકલવામાં આવી તેની પહેલ સ્વીકારતાં કાનસલ મી. એલ. વીનર પોતાના કાગળમાં જણાવે છે કે આ રકમ આ અદવાદીયા ના મેલમાં કાનસલટીનેપલ આતે પરદેશ આતાના પ્રધાનપર મોકલું છું, અને તેને અરજ કરું છું કે દીપોલીના યતીમોને માટે વાપરવા રેડ ફેસ્ટ સોસાયટીને એ રકમ સોંપવી.

મવરખેટ એજેન્ટનાં નાટીસો

કર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષે સંબંધી

રજીસ્ટ્રેશન, બરમર સ્ટ્રીટ, અરુ નં. ૨૧૯ ઉપર હયાલીમ અને મહમદના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર ધણા કીમ સુવેમાન બાદલાએ તા. ૧લી આગસ્ટથી પોતાના માટે રાખી લીધો છે.

બેહાનસખરમ, મારકેટ સ્ટ્રીટ સ્ટેડનં. ૭૬, ૨૧ પર અલીબાદ બાકુજી અને મુસા મહમદના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૨૪ મી આગસ્ટથી છોડી દેવામાં આવનાર છે.

કમરસોરખ ડીસ્ટ્રીક્ટ, હારમ ક્રીકન દીન નં. ૮૧ ઉપર સુવેમાન બાકુજીના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૧૨ મી આગસ્ટથી હારમ રીટફાઈન નં. ૮૪ પર ટ્રાંસફર કરવામાં આવનાર હતો.

વીડીકોરખ, સેવનટીન્થ સ્ટ્રીટ, સ્ટેડ નં. ૧૫૧૬ ઉપર મહમદ મુબાઈના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૨૪મી મુબાઈથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

લેડનખરમ ડીસ્ટ્રીક્ટ, નાઉપુર નં. ૧૪૪૨ ઉપર બોશમાન હસન અને કુના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૩ જી આગસ્ટથી મુસા આરખી અને કુખનીના નામ ઉપર ટ્રાંસફર કરવામાં આવેલ છે.

પ્રીટોરીઆ, ૩૧૨ અરવ સ્ટ્રીટ ઉપર હાજી અલી ખાન મહમદના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરથી હાજી બોશમાન હાજી અખાને વેચાણ આપવામાં આવનાર છે.

ગ્રીસ્ટ પાસે દીતકરાલ નં. ૪૪૨ ઉપર રજીસ્ટર થયેલો રોજગાર તા. ૧૨ મી આગસ્ટથી હાસમ હયાલીમને વેચાણ આપવામાં આવ્યો છે.

બેહાનસખરમના મરદમ પેરતનજી ધનજીબાઈના લેણદારોએ પોતાના હાવા મી. રીચ આગળ તા. ૧૪ મી આગસ્ટથી ૧૫ દિવસમાં રજુ કરવા, અને લેણદારોએ તેજ મુદતમાં તેજ દેહાણે દેવાં કરવાં.

નાદારી સંબંધી

કેપટાઉન સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર બહેર કરે છે કે હદરસ અલીના નામથી રોજગાર કરતા કમરદીન બહેર, હનજી બહેર, અને હદરસ અલીની નાદાર મીલ કલ સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા પાસ થયા છે, અને લેણદારોને તે વહેંચી દેવા ટ્રસ્ટીઓને ફરમાવવામાં આવ્યું છે.

કેપટાઉન સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર બહેર કરે છે કે આદમ હાજી મુલ મહમદની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ૪ થી વહેંચણીના આંકડા પાસ થયા છે, અને લેણદારોને તે વહેંચી દેવા ટ્રસ્ટીઓને ફરમાવવામાં આવ્યું છે.

કેપટાઉન સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર બહેર કરે છે કે અબદુલ ગુરુ ચમશ દીનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા પાસ થયા છે, અને લેણદારોને તે વહેંચી દેવા ટ્રસ્ટીઓને ફરમાવવામાં આવ્યું છે.

પી. બી. દેરાયજીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી વેમલસન બહેર કરે છે કે વહેંચણીના આંકડા તા. ૨૩ મી સુધી બેહાનસખરમના માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસે રહ્યાબાદ તા. ૨૪ મી આગસ્ટથી તા. ૧લી સપ્ટેમ્બર સુધી પ્રીટોરીએ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તરની ઓફીસે તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ચેરનવીલ જંકશન (નાતાલ)ના ઇસ માઇલ ખત્રીએ તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૮ મી આગસ્ટે માર્તિસ ખરમ ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર આગળ બરાશે.

ડરબનના ફુકાનકાર એસ. ડી. મુડલેની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી એચ. એલ. ક્રેકિટ બહેર કરે છે કે લેણદારોની ખીજ મીટીંગ તા. ૨૬ મી આગસ્ટે અને ત્રીજી મીટીંગ તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ બરાશે.

આરસ્ટાઉનના મહમદ સુલેમાનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ટ્રસ્ટી એ.એ. શરિફ બહેર કર્યા મુજબ લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૨ મી આગસ્ટે લસવાની હતી.

સ્ટીમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

કેનઝલર—તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

પ્રેસીડન્ટ—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

સેન્ટાલી—તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોટા—તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલાગી—તા. ૨૫ મી આગસ્ટે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમકુલી—તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમસીઆ—ડરબનથી ઉપડેલી તા. ૧૭ મીએ મોમ્બાસાથી મુંબઈ માટે ઉપડી હતી.

અમનેની—તા. ૨૩ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમકુળી—તા. ૨૬ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમરનોદી—સપ્ટેમ્બર બેસતાં મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

દીનેરીક—તા. ૬ મી આગસ્ટે કલકત્તાથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપડી છે.

કાદંબા—સપ્ટેમ્બર બેસતાં દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે કલકત્તાથી ઉપડશે.

નેનરીક—તા. ૧૮ મી આગસ્ટે કલકત્તાથી સીધી ડરબન આવવાને ઉપડી છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૬ મીએ અમકુળીમાં જવા બંધ થશે.

સપ્ટેમ્બર બેસતાં અમરનોદીમાં જવા વધી છે.

તા. ૨ જી સપ્ટેમ્બરના અરસામાં પાલમકોટામાં આવી પહોંચશે.

તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે પાલમકોટામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બરે કેનઝલરમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે કેનઝલરમાં જવા વધી છે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

[અખબાર બાઇ કોલેજાલ]

ભાગ ૨ એ

ઉન્નતિ કઈ રીતે થશે? એ રસ્તાઓ

આસાર સુધી અવનતિનું ગિય વાંચકોની સામે રજુ કરવામાં આવ્યું. પણ એ કોઈ દોષ દેખાડે તેને ધટિત છે કે તે દોષના નિવારણ માટે ઉપાય પણ અનતા સુધી સુચવે. દુનિયાની અંદર દોષ દેખાડનાર, વખોડનાર માણસો ઘણા હોય છે. પણ સારો રસ્તો દેખાડનાર, સુધારો કરનાર તથા ઉન્નતિના આપનાર માણસો વિરલાભ મળે છે. પણ લોકમાન્ય મહાત્મા તીલક એવા વિરલાભ માણસોમાં ન અંગેસર હોવા લાયક છે તેમાંના એક છે. અર્થાત્ હિંદની ઉન્નતિ કઈ રીતે થશે એ વિષે તેમણે વારંવાર વિચાર પ્રગટ કર્યા છે એટલું જ નહીં પણ તે વિચારોનું સાર કાઢી પણ શકે છે. કેવળ વિચાર પ્રગટ કરીને સ્વસ્થ રહેવું એ સુરખતા છે એવી તેમની માન્યતા છે. જે વિચાર તેઓ પ્રગટ કરતા હતા તે વિચારો સાધારણ જનસમાજને મહત્ત્વ કર્યા પછી તરતજ તે પ્રમાણે કૃતિ કરવા તેઓ હમેશાં પગલુ સરતા, અને સમર્થ વિલાસ, શિવાજી ઉત્સવ, ગણપતિ ઉત્સવ, કાચ કરખાનાં ઇલાદિ અનેક સંસ્થાઓની ધટના અને સ્થાપના તેમણે કરી છે. હિંદની ઉન્નતિ થવાના એ રસ્તા છે એમ તેઓ માને છે. હરએક દેશમાં એ ભાગ હોય છે. એક રાજકર્તા અને બીજો પ્રજા. અને દેશની ઉન્નતિ થવા સાર આ બંને ભાગોએ પગલું ભરવું જોઈએ. એકજ ભાગ પગલું ભરે તો ઉન્નતિ ન થાય એમ નથી. પણ જે ઉન્નતિ થશે તે સર્વાંગ સુંદર તથા સંપૂર્ણ થવાની નથી. જ્યાં રાજકર્તાઓ તથા પ્રજાઓને પરસ્પરનો હાથ ઝાલી દેશની ઉન્નતિ કરવા પગલાં ભરે છે ત્યાં દેશની ઉન્નતિ સારે દરજે અને અપારાધ થાય છે, એ વાત જાણના ઇતિહાસથી જાન જાહેર થયેલ છે. પણ જ્યાં એવી સ્થિતિ ન બને, જ્યાં રાજકર્તાઓ અને પ્રજાઓની વચ્ચે દ્વિતસંબંધ પરસ્પર વિરૂદ્ધ થઈ પડે છે, તે દેશની ઉન્નતિ થતાં ઘણા કાળ લાગશે. અંતેજ હિંદની ઉન્નતિ થવા સાર હિંદુસ્તાન સરકારનું

રાજકર્તાઓ તરીકે શું કરતવું છે, તથા હિંદવાસી પ્રજાઓ, હિંદના રાજા રજવાડા અને અમલદારો એમની ફરજ શું છે એ વિષે લોકમાન્ય તીલકે વખતો વખત જે વિચારો પ્રગટ કર્યા છે તે અમે અમારા વાંચકોની સામે સુગ્રીએ છીએ. રાજ્ય કર્તાઓએ પ્રજાની ખરી સ્થિતિ શું છે એ જાણી લઈ તે સુધારવામાં પોતાની ફરજ બજાવવી જોઈએ. અને બીજી તરફ પ્રજાઓએ પોતાની સાચી હાલત કવી છે એ સમજી વ્યથા ધટિત સુધારો કરવા સાર કાપડાસર પ્રયત્નો કરવા જોઈએ. એવો તેમનો હમેશનો ઉપદેશ છે.

રાજ્યકર્તાઓની ફરજ

(૧) આ બાબતમાં તેઓ લખે છે કે:— "ઈંગ્લેન્ડ સરકારનું રાજ્ય આ દેશની ઉપર હિંદીકાળ સુધી રહેવું ન જોઈએ એમ અમે કહેતા નથી. ઉલ્ટું તે અમેને લખલાલ યદુ પડે અને ઇંગ્લાંડની મહત્ત્વની અમારા આ દેશના વડાઓ પુનરાપિ આખા જમતની નજરે પડે એમ અમે મનઃપૂરવક ઇચ્છીએ છીએ. અમે એટલું જ કહેવા માગીએ છીએ કે ઇંગ્લેન્ડ સહનશાહતનું ચિરસ્થાપી પલ્લું ગાય અને હમા આ બે તરવેની ઉપર દિવસો દિવસ અધિકાધિક મજબુત કરવાનો પ્રયત્ન છોડી દઈ, કેવળ લાભકારી, આધારના મદથી, અને મોટામના ચિરમાલિમાનથી જે મુત્સદીઓ અને રાજકારણીઓ તે સહનશાહતને ચિરસ્થાપી કરવાની લાલસા ધરાવે છે તે બાદશાહના તથા પ્રજાના ખરા વિત્તકરનાર નથી. અને હાલમાં બાદશાહના પ્રતિનીધી તરીકે હિંદુસ્તાનનું રાજ્ય માણું જે મુત્સદીઓ મલાવે છે તે આજ વરજના છે. પતિપત્નીના સંબંધમાં જેમ ઘણી પચાનો હક અને મોટાઇ ભજવવાથી બંનેની વચ્ચે સેદુભાવ વધતો નથી તેમજ રાજા અને પ્રજાની વચ્ચે સંબંધ રહે છે. પ્રજાઓની સાથે મજાથી વરતવું; સંકટ સમયે તેમને મદદ કરવી; તેમના વેપાર તથા ઉદ્યોગ ધંધાઓની જે અવનતિ થઈ હોય તો તે જે રીતે દુર થાય અને તેની ઉન્નતિ થાય તે રીતે ઉપાય યોજવા અને અમલમાં આણવા; પરદેશમાં વેપારી-લોકોની અદાઇથી પ્રજાઓનું સંરક્ષણ કરવું; અને તેમને મોખ્ખા હક આપી પોતાની રક્ષા કરવા સાર સમય અને લાયક બનાવવા એજ દાના અને દુરદર્શી રાજ્યકર્તાની ફરજ છે."

સુલામગીરી ધંધોજ એવો છે કે સુલામ અને ધણી બંને નીચે પડે છે. અને જેમ આ ધારો વ્યક્તિ માનને લાગુ પડે છે તેમજ તે દેશને પણ લાગુ પડે છે. એક દેશ જે બીજા દેશને કાપમને માટેજ સુલામગીરીમાં રાખવાં જાય તો બંને દેશોની અવનતિ થાય છે. વધાવના, મદદના અથવા તો અભિમાનના જોરમાં આ વાત વિભી લોકોના ખ્યાનમાં પેસતી નથી. પણ તે વડે રાષ્ટ્રીય નીતિ ચાલના જે કાંઈ અચળ નિયમો છે તેને કોઈ પ્રકારે પણ બાધ આવતો નથી. આ નજરે જોતાં ઇંગ્લેન્ડ સામ્રાજ્યની હાલની સ્થિતિ સોચનીય છે એમ લાગે છે; અને જે તે સ્થિતિમાં ફેરફાર ન થાય તો નીતિ ભારજ છોડી દઈ કેવળ તરવારના જોરથી ઇંગ્લેન્ડ સામ્રાજ્ય કદિ પણ ચિરસ્થાપ થાયું નથી. ડોકમાં પથ્થર બાંધેલા પુરવની જેમ તે સામ્રાજ્ય અનીતીના સમુદમાં ડુબી ખાતાં તમે જશે એ નિર્વાવા છે. અને સર હેનરી કોટનની સાથે અમે હમેશ રાખીએ છીએ કે વિલાયતના મુત્સદીઓ આ અવિચારની દિશા છોડી દઈ રાષ્ટ્રીય નીતિના પાયાપર સમમુદ્ધિથી સામ્રાજ્યનો કારભાર ચલાવવા જલદી તત્પર થશે."

[અધુરું.]

સુરત હિંદુ એસોસિએશન (ડરબન) ના સેક્રેટરી શ્રી. વસનજી એન. નાથક તા. ૨૦ આગસ્ટે લખે છે કે:— ડરબન કેદખાનાના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટને અમેએ નીચે જણાવેલ માણસ માટે ખબર પુછાવ્યા હતા. તેના જવાબમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે ખુશાલ નરસિંહ નામનો માણસ વેરલમ માં તા. ૧૨ મે સને ૧૯૦૯ માં કેદ થયો હતો તે ડરબનની જેલમાં તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨ માં ગુજરી ગયો છે. સદરજ માણસ ગાંધીજી કજીબી હતો. તેનું વતન ગામ મોરથાણા તાલુકે કામરેજ છે. અને તેનું નામ ઉપર કલા મુજબ ખુશાલ નરસિંહ છે. તો આપો તેના જાતતા વળમતા ભાણ્યોને અરજ કરવામાં આવે છે કે તેમણે મરનારને શેર ખબર કરી દેવી.

ટેંગાટ હિંદુ મંદિરમાં તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર ને બુધવારે શ્રી કૃષ્ણ જન્મોત્સવ ઉજવવાનો છે. તે સંબંધમાં રાત્રે આઠ બજે રામ લીલાનો ખેલ કરવામાં આવનાર છે. ખેલની આવક ધાર્મિક કામમાં વાપરવામાં આવશે.

ધરણીએને જાગવાની જરૂર

(અખબાર : મી. હબીબ મોટલુ)

સમય પહોંચી ગયો છે. દીન નાસ રહ્યો. કળાશુક્રીથી પોતીકું કામ કર્યા જાય છે. પ્રતીપર એક મુઠીભર જગ્યા ની સલતનત મુસલમાનોના હાથમાં છે તે ને પણ મેર મજહબના દીન ઉમ્મરે ઉખેડી તારાજ કરવાના પ્રયત્નમાં રમતા જાય છે. કાપિલા કાલકરારો પુર્વાસના પાણીથી સાવ પીવાઈ ગયા છે. અચાક ઓરતો અને સંખ્યાબંધ દુધ પીતાં બાળકોના અમુક્ય પ્રાણો અલીમ છટાલી એ લીધા છે. એથી પણ તેને બચ ન થયું તો હવાઈ વહાણોમાં ઉડી આકાશ પરથી દારૂ ગોળા ફેંકી તમારા દીનીઆત્તોનો આટો કાપે છે. માટે હવે તો ઇસલામીઓ જાગો! અને તમારી અંખોના પડા ઉઘાડો! અને દુનીઆમાં શું થાય છે અને શું કરવું ચેગ્ય છે તે પર નીચાઈ નાખો! શું તમારા વડી ભોંભે રાજ નથી કર્યા? શું તેઓ સુર પીર નહીં હતા? શું તેઓ દીલાવર અને દીલેર નહીં હતા? હતાજ. ત્યારે તમે શા માટે આમ ભુલકીલ થઈ દુનીઆની અજાતરીમાંથી નીકળી જાઓ છો? ઇસલામી પ્રજાની રક્ષા આજે ફક્ત એક ટુરકીની સહેનશાહત કરી રહી છે, અને ખુદા ન કરે ને કાંઈ ઉમે નથી થઈ. તે પછી આ તમારી મજહબ અને મેહરા બોને બધે તાળાં દેવાં પડશે. તમારી સંખ્યા ૪૦ લાખની છે તેમાંથી તમારું નીચાન ચાળીસવું પણ નહીં રહેશે. આખા જગતમાં નવીન નવીન શીખનાં બારકસો, નવાં હાથીઆરો વખતના પ્રમાણમાં તકમાર થતાં જાય છે તો તમે શા માટે તેઓનાં કામ જોઈ તેમ ન કરો? તમારે પણ એક હીલ થઈ તમારી ઇસલામી સહેનશાહતોને મદદ આપવીજ જોઈ એ. બીજી પ્રજામાં હજારો ફૂંડો ચાલી રહ્યાં છે તો તમે શા માટે એવાં કાગે માં હાથ નથી ધરતા? તમારી ફરજ છે કે તમારા દીનની આતર તમે પણ એવાં ફૂંડો રચાવો. આજ થોડી મુઠત માં જોહાનખરમાં એક હમદરદ ઇસલામ નામનું ફંડ રચાયું છે, અને ફંડ મુઠતમાં તેના મેમ્બરો થયા છે, ને સારી જેવી રકમ ભેગી કીધી છે. એ દાખલો પણ આખા સાલિય આફ્રીકના ઇસલામીઓને લેવા ચેગ્ય પણ છે. ઇસલામ એ કાંઈ મરી અથવા પછી કામ આપવાના

નથી. આ મદદગારી જુમીપર ખખખાઈ જાયવાનો સ્વભાવ, જેવા કે નમરૂદ શીર ઓન, હામાન કારન એ લોકો ખસે કાંઈ ખખખો કમતી નહીં હોતો. તે પણ આજ મુઠતોથી નેસત અને નાહુદ થઈ છે, અને બધું જ્યાં ને લાં મુકી ચાલતા, થઈ ગયા છે. માટે જરા તો તમારી જીદને કામમાં લીઓ. જે મુલુખ મનુખના કામમાં ન આવે તેનું જીવતર આ દુનીઆમાં નકામું છે. એને માટે પંક જરીબ થાએર કહે છે કે

“જીસ બસરસે નઅમર ફેવજ બસર ક હોતા,

ઉસે બેહતર તો શીક અમાસે વે પયર હોતા.

ઇસલામીઓ શીખો! પછી એમ ન થાય કે બીજાઓ તમને હસે અને તમારી ઠેકડી કરે. તમારી સંખ્યાના પ્રમાણમાં તમે હર મહીને અથવા હર વરસે એક એક રૂપીઆ કાઢશો તો પણ આળીસ લાખ રૂપીઆ તમારી ઇસલામી શહેનશાહતોને મદદ કરતા થઈ જશો.

હમદરદ ઇસ્લામ ફંડની

માસ મીટીંગ

સેક્રેટરીઓ તા. ૧૫ મીએ લખે છે કે :—તા. ૧૧ મી ને રવિવારે એ યાગે ફાઈસ સ્ટ્રીટમાં ૧ ફંડના કામ વાસ્તે મોટો ઇસ્લામી જલસો થયો હતો. રાહર ના લોકો મોટી સંખ્યામાં હાજર થયા હતા. તે ઉપરાંત બહાર મામથી ડેલી મોટો પણ આવેલા હતા. જલસાને વધુ રેનક આપનાર એ હવું કે ના. ટુરકી ફાઈસલ જનરલ ઓહાનીસખે તમા તેમના સેક્રેટરી પણ હાજર થયા હતા. તેઓ આખા બારે જગ્યાએ તેમને ઉભા થઈ આવકાર આપ્યો હતો. જેમન્ટ સેક્રેટરી એ મીટીંગ બોલાવવાનો હેતુ જણાવી શામેતા મુલુખ મીનીટ બ્રુક, હી-બ, તથા પ્રોફામ વિગેરે વાંચી અંજળાવ્યું. તે પછી મેસરસ સમયદ મહમદ સીદીક, અંજલેશ્વરના સમયદ મીર્જા, હબીબ મોટલુ, એમ. એ. કરોડીઆ, રશીક વિગેરે ફેટલાક સાહેબોએ રમદરદ ઇસલામ ફંડના હાલદાઓ, તથા દીપોલીની બહાઈયા ઇસ્લામી પ્રજાને શું સીખવાનું છે તે વિષે અસરકારક વિચેચન કર્યું. તેની હાજર થએલા ઉપર એટલી અસર થઈ કે લીડીંગરપવાળા મી. ડુસેન આલે

વધીજ દિ-સે. ૨૪ ફેબ્રુઆરી ગીની પાંચ તે જ વખતે મજહુર ફંડને આપી તેમજ મી. બી. પી. હબાકીમે પા. ૨, તથા મી. મહમદ સાલુજીએ પા. ૧-૧-૦ આપ્યા. બોમ્બેહાવાળા મેસરસ તાર મહમદ હાઝુદ તથા મેલીમલાઈ વતી મી. પ્રસાદ, મી. મહમદ ખાન, તથા મીરસ ફેક્ટરી વાળા મી. અલી દાદાભાઈ અને ડ્રા. એટલા સાહેબોએ શીર્ડીંગ દરદસ આપી બીજા ફેટલાક મદદશીઓ પેતાના મળ પ્રમાણે પાંચ પાંચ સાર્ડીંગ આપી. એ પણ હીંદુ બાંધકામોએ ૨/૬ ૩/- એવી રકમો આપી. બાંધકામ બલક ધર્તા હાજર થએલાઓમાંથી ચાર પાંચ નાના બાળકો બોલી ઉઠી કહેવા લાગ્યા કે અમર તેમને લગાઇના મેદાનમાં બહાદુર બનવર જે બોલાવે તો તેઓ લાં જઈ પોતાના જાન કુરબાન કરવા તકમાર છે. સલા એ તેમના બોલવાને તાડીઓથી વધારી લીધું હતું. મી. રશીક જણાવ્યું કે મારિસબરજ વિગેરે ઠેકાણે પણ આવા ફંડની ચેજના થઈ રહી છે. તે સંખ્યામાં મી. એન. જે. શીખ વિગેરેના કામગીરી ફેપાડયા, ને એ કામમાં મારિસબરજના મી. મહમદ બાબત કામ લીએ એવો એક અલામચ પત્ર લખવાને તેજ વખતે હાથ થયો. પ્રીટોરીઆના ફકાન દારોના નોકરોએ એક નવી ચંચ મહોમે ૩૦ નામની સોસાયટી રચાવી નોકરીના પગારો જે વધુ મહીનાના આપી આપસ માં સારી જેવી રકમ ભેગી કરી છે, ને જે કામને મી. એશમાન ફાસમ વિગેરે એ ખતથી ઉપાડેલ છે તેમને મુખ્યારક બાદી આપવાનો હરાવ હમદરદ ઇસ્લામ ફંડના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ મી. એમ. એ. કરોડીઆની સુચનાથી વધુ મતે રાખ થયો. પ્રેસીડન્ટે વધુમાં એ પણ જણાવ્યું કે આજે દાખલો આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના ફકાનદારોના નોકરોને લેવાની જરૂર છે. હવે માનવંતા ઓહાનીસખે એ મુસલમાનોની લાંબણી જોઈ પોતાને મોટો હરપ થયો છે એવું જાહેર કર્યું, અને પોતાના તરફથી તથા ઓહાનીઆ સલતનત તરફથી દુઆ સાદી કે આખી દુનિઆના ઇસ્લામીઓમાં આવેજ સુરસો ફેલાવ અને દરેક જગ્યાએ આવા ફંડની રચાવના થાય, ને ખુદ ઇસ્લામની ફતેહ કરે

હવે પ્રમુખે સફનો આબાર માની સલા વિસરજન કરી હતી.

તુરકી તાખાના પ્રાંતોમાં અશાંતિ

આઠવાડીક ખબરોનું તારણ

(૬૮૨)

તા. ૧૬ મી ને શુક્રવાર—આઠવાડીક ખબરોના પરદેશ ખાતાના પ્રધાને એરો મન રહેનશાહતાબા બાદશાહ પ્રાંતો સંબંધમાં વાતચીત કરવાને પુરેપૂરી રાજ્યોને આમંત્રણ કર્યું છે.

તા. ૧૭ મી ને શનિવાર—આ સંબંધમાં આઠવાડીક ખબરોના જાણીતા જણોને છે કે તુરકી કાની સ્થિતિમાં વચ્ચે પડવાનો ઇરાદો નથી. તુરકી રાજ્યની ખીણ જાતોને શાંતિ કરવાના તુરકીના ઇરાદામાં તેને સહાયતા કરવી, તથા ખીણ જાતોને પશુ સુલેહથી કામ કરવાને શીખામણુ દેવી એજ આઠવાડીક પ્રધાનનો હેતુ છે.

તુરકી સરકારે એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે ૧૯૦૮ માં જે બળવો થયો હતો તે પુરો થયો છે, અને હવે તુરકીએ જે કામ લેવાનું છે તે સમાધાનીથી લેવાનું છે. તુરકી સરકારનો વિચાર સમાધાની બદલી રાજ્યની સ્થિતિ સલામતનો છે તે ઉપર બાર ઝુકવામાં આવ્યો છે.

મોનટીનીશિમાં તુરકી અને ખ્રિસ્ત લોકો વચ્ચે લડાઈ થઈ છે, ખ્રિસ્તીઓએ જે ગામ છોડી દીધું તે સલામતી હતી. બળવાખોર પ્રાંતમાંથી બધી ખ્રિસ્તી વસ્તીનો સંદર્ભ નાશ કરવાની તુરકીએ ધમકી આપી છે.

આઠવાડીક ખબરોના સોલોનીકા ઉપર ચડાઈ થઈ જવા કહે છે તેમણે ૩૦૦૦ જેવાં લોકોને કીનપીલી ખાતે મોકલી દીધું છે.

તા. ૧૮ મી ને રવિવારે આઠવાડીક ખબરોના પ્રધાનના પત્રકોમાં અરથ સમજાવ્યું નહીં એવો છે એવું કોનસ્ટાંટીનોપલમાં મળ્યું વામાં આવે છે. મેસીડોનીઆમાંથી સત્તાનું બળ એકઠું કરવાનો, અથવા આઠવાડીકની આંતરે સ્વતંત્ર રાજસત્તા આપવાનો સવાલ તે છેજ નહીં.

તા. ૧૮ મી ને રવિવાર—મોનટીનીશિની સરહદપર વધુ હતલો થઈ છે.

તા. ૧૯ મી ને સોમવાર—આઠવાડીક ખબરોના સુલેહની વાતનો ઇનકાર કર્યો છે. તેમનાં ૧૦૦ માણસો સોલોનીકા પહોંચ્યા છે. તુરકી સરકારે જાહેર કર્યું છે કે

જો તે ૧૦૦ આઠવાડીકનો પાછા નહીં ફરે તો તેમની ધરપકડ કરવામાં આવશે. મોનટીનીશિ તુરકી સાથે તકરાર કરશે એવો વિચાર ફેલાવો પામતો જાય છે. તે પ્રાંતમાં ખ્રિસ્તી લોકોને હુલિઆરખંધ કરવામાં આવે છે.

આઠવાડીક દંડરીના પરદેશ ખાતાના પ્રધાને કહેલી સૂચનાને જરમની, ઇટાલી, અને રશિયાએ કબુલ રાખી છે.

ફરેશ જાણો જણાવે છે કે આઠવાડીક ખબરોના પ્રધાનની હીલચાલમાં તેનો સ્વાસ્થ્ય સમાજોલો છે. બિટીક જાણો પશુ સુલેહની નજરથી લુપ્ત છે.

આઠવાડીક પ્રધાનની સૂચના બિટીકે પશુ કબુલ રાખી છે.

તા. ૨૦ મી ને મંગળવાર—આઠવાડીક ખબરોના બળવાખોરો શરણે ન આવે તો તેમને દાખી દેવા માટે તુરકીએ કીનપીલી ખાતે લોકોને એકઠું કરવા મોકલ્યું છે.

તુરકી સરકાર અને આઠવાડીક ખબરોના વચ્ચે સમાધાની થઈ છે, અને તેથી આઠવાડીક ખબરોના પ્રતિનિધિઓ કોનસ્ટાંટીનોપલથી પાછા ફરવા લાગ્યા છે.

તા. ૨૧ મી ને શુક્રવાર—મોનટીનીશિમાં લડાઈના મેદાન પરથી મોનટીનીશિએ પોતાનું લશ્કર પાછું ખેંચી લેવા એવી પુરેપૂરી રાજ્યોએ તુરકી સરકાર સાથે મળીને માગણી કરી છે.

મોનટીનીશિના લોકોએ કેટલાંક સ્થળો ખાળી નાખ્યા છે, અને ખીણને ઘેરા લાલવા લાગ્યા છે.

જરમન જાણો મોનટીનીશિને એવી મેતવણી આપી છે કે પુરેપૂરી રાજ્યો તેને કમકામ હોયો કરવા દેશે નહીં.

તુરકી સરકારે પોતાના પ્રતિનિધિઓને જણાવ્યું છે કે મોનટીનીશિ વધુ હલવા કરવું જાય છે તેનું જે પરીણામ આવશે તે માટે તુરકી સરકાર જવાબદાર થશે નહીં. તુરકી તરફથી એક મળવાનું કુકરી ને લડાઈના મેદાનપર મોકલવામાં આવે છે. આશાંતિ સંબંધી હેલ્થ ખબરોથી મામલો સુલેહ તરફ વળતો હોય એવું ચિન્હ વિશેષ જણાય છે.

જાન સી કમના કુકમળી ડો. સન પાટ લેનનું યુનિવર્સિટી ખબરો સાન કાન સીરકો ખાતે પ્રસિદ્ધ થયા છે, જે કે પાછળથી તેમણે જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.

ઇટાલી-તુરકી લડાઈ

(૬૮૨)

તા. ૧૬ મી ને શુક્રવાર—રોમ ખાતે મળેલા એક લખાણમાં જણાવવામાં આવે છે કે ટ્યુનીસની સરહદ ઉપર આરબોને મળતી યોરદાની વિગેરે બંધ કરવા માટે ઇટાલીઓના યુવારાથી એક અમલનું મથક સુધી આગળ વધ્યા હતા. સખત લડાઈ પછી ઇટાલીઓનો તે મથક ઉપર જીત થઈ છે.

શનિવારે ઇટાલીઓના કાફલો કારકનસ્ક તરફ જતો માલુમ પડ્યો હતો. તે ફરવા બધી ૧૨ માઇલ દુર તે જોવામાં આવેલ.

તા. ૧૮ મી ને રવિવાર—કોનસ્ટાંટીનોપલથી ફરે જણાવે છે કે તુરકી અને ઇટાલીના પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે સલાહ કરવાને બંનેને કબુલ થાય એવો ફાઇનલ મુદ્દો શાંતિ કરવાને ખાનગી રીતે વાતચીત થઈ છે.

તા. ૨૧ શુક્રવાર—પારીસમાં તુરકી લડાઈનો અંત આણવા સંબંધી વાતચીત થઈ રહી છે.

તુરકીમાં ધરતીકંપની હોનારત

(૬૮૨)

તા. ૧૭ મી ને શનિવાર—ધરતીકંપના સ્થળે તપાસ કરી આવનારાઓ જણાવે છે કે ધરતીકંપથી ૩૦૦૦ માણસોનાં મરણ થયાં છે, અને ૬૦૦૦ માણસોને ઇજા થઈ છે. મુલ્દાની લાસોમાંથી નીકળતી કુસ્મંધને લીધે કાંઈ કાંઈ મામડાંની પાસે જઈ ચડાઈ નથી. કેટલાંક મામડાં બળીને રાખના દમકા બરાબર થઈ ગયાં છે.

ધરતીકંપના અગાધ હલ્લુ માલુ છે. તેથી પ્રથમ ઇજા થઈ હોય એવાં મકાનો પડી ગયાં છે.

એક મામડાંમાં લોકો એટલા હેમતાઈ થયા હતા કે રિવરો સુધી પોતાની આસપાસ વિચાર કરતાં માંડાની પેટી બેસી રહ્યા હતા, અને જોઈ કાંઈ કરવાને તેઓ દિવસો સુધી હોસમાં નહોતા આવ્યા.

જરમનીના ફેડરે ધરતીકંપના ફંડમાં ૧૦,૦૦૦ મારક (એક મારકની કિંમત

જનભગ ૧ લીલીંગ જેટલી છે) ની રકમ જરી છે.

તા. ૨૧ મીને બુધવાર—આરટીએન મહેનતવાળે તુરકી ધરતીકંપ સંબંધી ફંડ માં પા. ૪૦૦ ની રકમ આપી છે.

લંડનમાં લોરડ મેથર તરફથી પશુ આ કામ માટે ફંડ ખોલવામાં આવ્યું છે.

ધરતીકંપના ફંડ માટે ડરબનમાં થયેલા ઉધરાણામાંથી પા. ૨૦૦ ની રકમ તારથી તુરકી મોકલવામાં આવી છે.

દુકાળ ફંડ

પા. લી. ૧.

૪૧૯ ૭ ૨ અમાલે સ્વીકારાએલા

નીચેની તપસીસ પ્રમાણે

પા. ૧૧-૧૧-૦૦ ની ચેક

પીટરસબરગથી મી. ખડે

રીઆ તરફથી નડીઆદ

હીંદુ અનાયાગ્રમને મોકલવા મળી છે :—

૩ ૩ ૦ મહેતા દોશી ખડેરીઆ ની કુંપની

૩ ૩ ૦ દુલભદાસ વાલજી પારેખ

૨ ૨ ૦ કબા એન્ડ દેવજી

૧ ૧ ૦ કેશવજી મીયા

૧ ૧ ૦ ભીમજી નારજી

૧ ૧ ૦ જેરામ બાબુજી

નીચેની તપસીસ પ્રમાણે

શી. ૧૬ ની ચેક મેલા

મસદાલનથી મી. એલ.

દેસાઈ મારફત મળી છે.

૦ ૩ ૦ આર. સી. કેવીડ

૦ ૨ ૬ સી. પો. પીસે

૦ ૨ ૬ આર એમ. પીસે

૦ ૨ ૬ ડી. હેનડરીક્સ

૦ ૧ ૦ પરસોતમ રામજી

૦ ૨ ૬ નાગર નારજી

૦ ૨ ૦ મહા વેલુ

૪૩૧ ૧૪ ૨ કુલ.

ઝીરસ્ટ પાસે મરૂટ મેરીકેથી એક લખનાર તે તરફના મુસલમાનોને તુરકી લડાઈમાં મરીકે થયેલાનાં જોરત ખર્ચા માટે જોડાવખરખમાં થયું છે એવું ફંડ ઉઠાવું કરવા સુચના કરે છે.

પરચુરણ

તા. ૧૬ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટ નો ભાવ આઉસના ૨૯ પેની લેખે હતો.

મોરકોની ગાદી મેળવવા માટે ઝેલ હીબા નામનો દેશી આમેવાન બહાર પડ્યો છે.

સેલ્વેશન આરમીના નામથી ખ્રિસ્તી ધરમનો દુનીયામાં ફેલાવો કરતા મંડળનો પ્રખ્યત આમેવાન જનરલ શુભ મરણ પામ્યો છે.

રટેંગરના મી. એન. એમ. તત્તલબની બીજી જન્મજયે પ્રસિદ્ધ થયેલી નવી જાહેર ખબર તરફ વાંચકોનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

વિલાયતમાં ફરજિયાત વીમો ઉતરાવવાને લગતો કાયદો થયો છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ તરીકે ૩૬૦૦ ઉમેદવારી કરતા ઇનજીનીયરોએ હડતાલ પાડી છે. ગ્લાસગો ખાતેના ઇનજીનીયરોએ પોતાના પ્રતિ નીધી તરીકે પ્રધાન મી. લોહડ જેરજને રાજીનામું આપવા, અને નહીં તો કાયદા માં સુધારો કરવા ફરમાવ્યું છે.

શુભવરથી એક ચર્ચાપત્રી લખે છે કે:— નાતાલમાં એક મુસલમાની કોલેજ બાંધવા સારૂ મારિત્સબરગ અને મેઇન લાઇન તરફથી એક હીલચાલ ઉભી થઈ હતી અને તે માટેના ઉધરાણામાં કેટલીક રકમો જરાપ હતી તેવું શું થકું તે વિષે પ્રુલાસો થવાની જરૂર છે.

ડરબનથી મી. હાલુદ મહમદ શેખજી તા. ૧૬ મીએ લખે છે કે:—મદ્રસે સોલગુલ ઇસ્લામ પાનોલીની એક સાખા અને સ્થાપવાને માટે તા. ૧૮-૮-૧૨ ના રોજ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ ૫૦૪ વાળા પ્લેસમાં એક મીટીંગ લરવામાં આવી હતી. જે વખતે આજરે ૭૫ જેટલા મદ્રસી હાજર થયા હતા. તેમાં હીવા, ફાર, પાનોલી, ખરચ, ખરોડ, પીરામણ, હાથુરખ, કાસમડી વિગેરે ગામવાળાઓ હતા. કલણ વાળા મી. કાસમજી સુલેમાનજીની દર ખાસ્ત, અને મી. હાલુદ ઇસ્માઇલ કાયા ના ટેકાથી ઉપર કહેલી સાખાના મી. મહમદ આદમ હુલાતને ચેરમેન, અને

મી. હાઉદ મહમદ શેખજીને સેક્રટરી નીમ વાનો સર્વાનુમતે ઠરાવ થયો. તે મુજબ ચેરમેન તથા સેક્રટરીએ પોતાની ખુરશી લીધા બાદ સમાવું કામ ચાલુ થયું, અને કાયજો થયા, જેમાં પાનોલીમાં મદ્રસો સ્થાપવા માટે ખુલાલી બતાવાઈ, અને તે કામ પાર પાડવા બનતી મહેનત લેવા બજાબજી થઈ. મી. મહમદ હયા હીમ સાખીએ કામને ટેકા દેવા ખુરશી દાર કામળ હાખી મોકલ્યો હતો તે વંચા યો ને તેમજો આપેલી ૧ ખીતી બક્ષીસ, અને મેંખર શીની શી. ૫- તથા દાખલ શીની શી. ૫- મળી પા. ૧-૧૨-૦૦ સ્વીકારવામાં આવી. બીજાઓએ પશુ દાખલ શી તથા માસીઠ શી જરી. મી. મહમદ હયાહીમ ખરચવાળાએ શી. ૫- બક્ષીસ આપી. ઇલમ વિગે કેટલીક વધુ ચર્ચા કરી મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

લોરડ કીમનરતું ખુન કરવાને રચા એલા કાવતરાના સંબંધમાં ઇજીપ્તની સ્વ તંત્રા માટે મચન કરી રહેલા ત્રણ નેહના લીસ્ટ ઇજીપ્શીઓનોની ધરપકડ થઈ છે, જેમાં એક 'લીવા' પત્રના અધિપતિ છે. પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે પકડા એલા ત્રણ આરોપીને યુ-હેમાર ઠરાવી ૧૫ વરસની કેદી સજા કરવામાં આવી છે.

મીસ યામીની સેન નામની જંગાળી બાઇએ વિલાયતની હીયા ફરજનની ડાક તરી પરીક્ષા પસાર કરી છે, અને હાલ માં તે બાઇની ગ્લાસગો યુનીવરસીટીના ડાકતરી ખાતાના વિદવાનોના મંડળની ફેલો તરીકે નીમણુંક થઈ છે. આવું માન મેળવનાર આ પહેલીજ હીદી બાઇ છે.

તા. ૧૩ મી ના એક સંદેશમાં હદર જણાવે છે કે યુનાઇટેડ સ્ટેટસનો આ સાલનો ધર્મિતા પાક અલંત સરસ ઉત રવા વડી છે. કુલ ૧ અબજ ૮૦ કોડ પાઉન્ડની કોમતના લઈ થશે એવો અંક સંદેશ થયો છે, અને તેના પરિણામે દુનિ આના રહેણીના ખરચમાં અમુક ધટાડો થશે જોઇએ એવું માનવામાં આવે છે.

અમારી ડાયરીમાં ૪૮૭ મે પાને રમ બન હઈ તા. ૨૪ સપ્ટેમ્બરે જણાવી છે તે બુલ છે. મજબૂતરી પ્રમાણે રમબન હઈ તા. ૧૭ મીએ થવા વડી છે.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી બાપ ઉપરથી)

રાજકોટ તરફ નીરાધાર ખેડુતોને મી. સીતારામ પંડીત તરફથી બીયા પુરી પાડવામાં આવે છે.

જુનાગઢમાં તા. ૧૦ મી જુલાઈએ ૬ ઈંચ ઉપરાંત વરસાદ પડ્યો હતો.

મોરબીના ખખરમાં જહાવવામાં આવે છે કે તા. ૬ મી જુલાઈ સુધીમાં ઠીક ઠીક વરસાદ થયો હતો. અનાજના ભાવ હજુ મોળા પડ્યા નથી.

તા. ૧૧ મી જુલાઈ સુધીમાં નીચે લખ્યા ટેકાએ સાથે જહાવવા મુજબ વરસાદ થયો હતો. ૬-૨૭ ૧ ઈંચ ૪૩ ટોહડા, દારકા ૧-૨, વેરાવળ ૧૨-૬૮, રાજકોટ ૬-૪૨, જાવનગર ૩-૮૩, સુરત ૧૪-૮૮, અમદાવાદ ૪-૮૩, નડીઆદ ૬-૨૩, દીસા ૨-૭૮, લોખંડી ૫-૦.

તા. ૧૦ મી જુલાઈના દિવસે વડોદરામાં ઈ. ૧-૨૫, વીજપુરમાં તા. ૮ મીએ ઈ. ૧૧, બાદરજમાં ઈ. ૧૧, આતુરસુખામાં ઈ. ૧૧, એ પ્રમાણે વરસાદ નોંધાયો હતો.

અમદાવાદ ખાતે એજેન્સી કિતવરખ સહાનો પંદરમે વારસીક મેળાવડે મી. જીવજીભાઈ જુલાઈના પ્રમુખપણા નીચે કરવામાં આવ્યો હતો, જે વખતે સેક્રેટરી મી. જોવરખન કસ્ટુબાઈએ સહાનો રીપોર્ટ રૂઠ વાંચ્યો પછી નવા વરસ માટે હેડે દારોની મુંદણી થઈ હતી.

આસરે ૬૦ વરસનો એક યુદ્ધો લીબા વડા ખાતેથી સમપરાની વીડીવાળી ટેકરી ઝોના લાગેમાં થઈને વાંકાનેર તરફ જતો હતો. રસ્તામાં તેને બારે તરફ જાણવાથી એક વાવમાં છિતર્યો. પરંતુ તેમાં પાણી નહીં હોવાથી નીરાશ થયો. એ જગ્યા સહી નહીં શકવાથી, એ કે તે રામપુષ્પ નામના એક ગામડાંની નજીક મંજૂર હતો તેમ છતાં, પોતે જે રસ્તે આવ્યો હતો તેજ રસ્તે પાછો આવ્યો. કારણ કે તેના મનમાં એમ હતું કે રસ્તામાં એક વડું ઝાડ છે ત્યાં પાણી મળશે. એ ઝાડ પાસે જઈ પહોંચે તો

ત્યાં પણ પાણી મળ્યું નહીં ત્યારે એક કંટાળી ગયો અને આખરે આડીને પોતાનું શરીર આદર વડે હાકાને તે લાંબું સુકા મયો, મુગે મોઢે પાણી વગર મરણ ને સરણ થયો!

ખંભાતના દીવાને જાહેર કર્યું છે કે જીવજીને ઉત્તેજન આપવાના હેતુથી કરાવ કરવામાં આવે છે કે પ્રમુખાની ગુજરાતી નિશાળોમાં વાર્ષિક પરીક્ષા થઈ બધા એટલે જે જે વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષામાં તમામ બાબતોમાં પાસ થઈ ઉપલા વરગમાં મહેલે તે સંધ્યાને નવા વરગ માટે જોડાતી ચોપડીઓ ધનામ તરીકે પુરી પાડવામાં આવશે.

સુંબઈ શહેરના પરાં તરીકે સાબીના ટાપુની ખીલવણી કરવાની ચોખ્ખા બે વરસની તકમારી આઠ હાલમાં પગલર થઈ છે.

સુંબઈ શહેરમાં મરુમ કહેનશાહ એડવરસ સાતમાની વાદગીરીમાં જે ફૂંડ છલું કરવામાં આવ્યું હતું તેમાંથી એક નમુનેદાર હોસ્પીટલ જાણી કરવાની છે તેમાં સુંબઈના શહેરી મી. પરશોતમદાસ મંમળદાસ નચુભાઈએ સી દર્દીઓ માટે એક ફીમેલ વોરડ બંધાવી આપવાને રૂ. ૧ લાખની રકમ આપવાની ચાંમણી કરી છે.

હાંદીની વડી ધારા સહામાં સુંબઈની ધારા સહાના બિનસરકારી મેંબરો તરીકે એન. સર વિઠલદાસ દામોદર ઠાકરશી અને એન. મી. જોખલેની મુદત પુરી થતી હોવાથી સર વિઠલદાસે ફરીથી મુંદાવાને હામેલવારી કરી છે. વડી ધારા સહામાં મુસલમાનો તરફના ખાસ હામેલવાર તરીકે ના. આગાખાન જહાર પડ નાર છે.

ખંભાતના હાલના ગવરનર લોરડ કાર માઇકલના સંબંધમાં સંજીવની પત્ર જણાવે છે કે તામદાર ગવરનર દારજી હાંદી ખાતે જાતે જતા અને જાગરની ચીજો ખરીદતા હતા. પછી પાછા ફરતાં સરકારી મહેલ આમળ તે ચીજો ફેંકી દેતા હતા. વળી એમ જણાવવામાં આવે છે કે તેઓએ કરસીએન સુધી રેલવેમાં ત્રીજા વરગની મુસાફરી કરી હતી. એક દિવસ તે સોવાસ સેનીટારી થમની મુસાફરતે ગયા હતા અને તેની

બંદરના માણસો સાથે છુટથી વાતો કરવા લાગ્યા હતા, તે એક દર્દીના બીજાના આમળ ખેદા હતા અને તેની માંદગીના સંબંધમાં તેની સાથે વાત કરી હતી. દારજીએ ખાતે તે કેમ પણ માણસને સાથે લીધા વગર ફરવા જતા અને પછી અમલદારોએ તે નામદાર કેટલું જોખમ ખેડતા હતા તેના સંબંધમાં ચેતવણી આપવા છતાં પણ તેમણે તેની કંઈ કર કાર કરી હતી નહીં.

સુંબઈ હાલકાના બજેટની ચર્ચા વખતે એન. મી. કાજલબાઈએ વીરમગામ ખાતે લેવાતી જમાતની પદ્ધતિ કાઢી નાખવાને સુંબઈ સરકારને પોતાના બાપજીમાં અરજ કરી હતી.

છેલ્લાં વસતીપત્રક પ્રમાણે સહજ જર્મન કામની વસતી. લગભગ ૧૩ લાખ જેટલી છે.

તા. ૨૮ મી જુને સુંબઈમાં જર્મન કામના ચી સહજ સંબંધી એક બહેર સભા ભેદ રતનમંદ ખીમમંદના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. સભામાં આજુ ફજ કસ્ટાજીજીની પેઢી વિષે નીચેના ઠરાવો થયા હતા:—(૧) આ મહાન પેઢી ની સુબવસ્થા રહે અને આખી જર્મન કામનું કિત સચવાય માટે પ્રાંતવાર પ્રતિ નીધિઓ વધારી ૭૦ અથવા વધારે કરવા. (૨) વહીવટદાર પ્રતિનીધિઓની સંખ્યા આઠ છે તે વધારી બારની કરવી. (૩) આજુફજ કસ્ટાજીજીની સ્થાવર તથા જંગમ મીલકત છ છ પ્રતિનીધિઓના સંમુક્ત નામથી રાખવી. (૪) સદરક પેઢી ચેતરબંધના પવિત્ર તિરથનો વહીવટ કરે છે તેમ ખીજાં તીર્થોના પણ વહીવટ પોતાને હસ્તક રાખે. બાદ પેઢીની આવક જાવકનું બજેટ દર વરસે કરવાનો ફરાવ સુચવવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તે તકરાર થવાથી પડતો મુકાયો હતો.

ખંભાતીઓએ સંસારોપયોગી સરવ સ્વદેશી પરતુઓના સંમક કરી કબજામાં આ વરસે એક સ્વદેશી મેથા ભરવા ને ફરાવ કર્યો છે.

ચલ ૧૯૧૧-૧૯૧૨ ના વરસમાં હાંદીમાં એક કરોડ રૂપિયાની રકમની મોઝાર કર અને મોટર કારકલો અમલ થઈ હતી.

નડિયાદ હોંદુ અનાથાશ્રમ

ડરબનથી મી. ગોર્વિંદલાલ ભાઈચંદ
દેશાઈ લખે છે કે:—

સદરજી સંસ્થાને હાજો કરી મદદ કરવા માટે તા. ૧૮-૮-૧૨ રવીવારે બપોર પછી આર વાગ્યે તા. ૧૨૭ વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટ માં આવેલા ધરમશાળાના મકાનમાં મી. ઓધવ કાનજીના પ્રમુખપણા નીચે હોંદુ જોની એક સભા મળી હતી. સદરજી સભામાં સર્વાનુમતે આ ઉપયોગી ફંડને મદદ કરવા સારૂ જો સદ કરવા કરાવ થયો, અને તેને માટે મેદરસ ઓધવ કાનજી, ઠાકરશી જેઠાભાઈ સંઘવી, બાણા પરશોત્તમ, દુલભભાઈ અમુભાઈ દેશાઈ, ચોરાણી દુરીભાઈ દેશાઈ, હીરા દુલભ, વી. દેવશી, ગોર્વિંદલાલ દેશાઈ. જે. બી. મહેના, ઘહેરીભાઈ, ઓધવ રથા, તથા ચોરાણી જુહા એ ૧૨ મદદરેખાની કમીટી ગુકરર કરવામાં આવી અને ટ્રેકરર તરીકે મી. બાણા પરશોત્તમને ગુકરર કરવામાં આવ્યા. આ કમીટી કોલોનીમાં ઉધરાણું કરી નાણાં નડીઆદ મોકલી આપશે. અને ફંડને કીસાબ બહાર પાડશે. માટે સરખ હોંદુ ભાઈઓને વિનંતિ કરવાની કે આ ઉપયોગી અને જરૂરીઆત ફંડને મોઝ મદદ કરી આભારી કરશે. બહાર મામવાળા મદદરેખો મી. બાણા પરશોત્તમ ને ન. ૧૫૫ વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટ, ડરબન એ શીરનામે નાણાં મોકલી રસીદ મેળવી શકશે.

નડીઆદ હોંદુ અનાથાશ્રમ માટે વિનંતિ

(હે કર એક મુધીરટર રાખ—એ રાખ)

અનાથા, અમને, સદા કરો સાહી
(જે વાર)

હુંડી હુંડી મધુ વિલાસત,
ન મળે કોડી હોંદની માંડી;
આવઃપીવાના પડતાં સાંસાં,
વિચારો સન્નન મન માંડી.—

અનાથાશ્રમને સદા કરો સાહી.
છતાં બાણે જે નાના બાળક,
સંપી રહે સદા સુખદાઈ;
પણ પેસા વીણુ કાપી બજુલો,
હાલ હવાલ થણા દુખદાઈ.—જા.
તે માટે નડીઆદ મામમાં,
સંપ સંપીને કરી ભલાઈ,
આશ્રમ એક બાંધે બજુવાને,
જેને નહીં માત પીતા ને ભાઈ.—જા.

હીન પરદીન અનાથો વધતા,
પણ પેસાની છે તમાઈ;
નાનાલાલ કહે એ માટે,
ભેગા થયે અતરે સહી ભાઈ.—જા.
પદ ૨ જુ. (રામ ઉપરનો)
ફરી નહીં આવે અવસર આવો.

(જે વાર)

ધર્મ અર્થો કામ મોક્ષ એ,
માર તત્વનો લેવો લાહનો;
વિશ્વા દાન સરવથી મોડું,
એ માટે મન બહુ લંબાનો.—ફરી.
ટીટનીકની વીપત પડતાં,
કેવા ધામ છે ગેરા ભેગા;
હોંદુ અનાથોને ભાઈ પાળે,
કપાજીઅતમાં લેશો લાહનો.—ફરી.
ફળી મુની જન રહેતા વનમાં,
વનજી બાઈ બજુતા બાળે;
પ્રતિદાસો વાંચો પુરાના,
હવેના વખત નકામે ગાળો.—ફરી.
તમે નહીં જો રહાય કરો તે,
તેનો કેમ કરશે રખવારો;
નાનાલાલ કે કરો તેવારી, 1007
મરીબ બાળની વારે ધાઓ.—ફરી.

સંડનમાં વસ્તા હોંદુઓને એક બીજા ના વધારે સમાજમમાં આવવા માટે એક હોંદુ સભા સ્થાપવામાં આવી છે. આ સભા તરફથી હોંદુ તહેવારો ઉજવવામાં આવનાર છે તેમજ હોંદુઓના સામાન્ય બધા સંબંધી સલાહ આપવામાં આવ નાર છે. ત્રીમાસીક જે શીર્ષામ છ પેની શી સંખ્યામાં આવી છે. આજ સભા તરફથી પ્રથમ મળું એપાનીયું તે સભા સદને મળશે. સભાના પ્રમુખ તરીકે કુમાર શ્રી અંદર દેવજી સીસોદીવા, શેકે ટરી તરીકે લાલાશમ રખમલ ભંડારી, આસીરંટ સેકેટરી તરીકે સુંદર રાખ, ટ્રેકરર તરીકે ઠાકુર શ્રી જસરાજચંનજી સીસોદીઆ, અને સલાસદો તરીકે ડા. આનંદ કે. કુમાર રાખી, મી. જે. સ. સી. ગ્રહા, મી. નરચંદ્રલાલ બી. વીલા કર બેરીરટર, મી. ઠાકુરબીજ મોહનચંદ, મી. એમ. એસ. આપરને મુંડી કાલચમાં આવ્યા છે.

તાલુકું ઉમદા ફૂટ અને વેલ્ટેબલ સમાજી પેટ્રો, અને સારા માલ બધી અનાથો રોહરથી ડાઉનથી મોકલું જ. એમ કર મોકલો ખાતી કરશે.

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add: "HAIDRI"

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૨૬-૮-૧૨

શી. પે. શી. પે.

કુલ કારમનજી ૧૪માર્ચ ૧૯ ૬ થી ૨૦ ૦	
આવલ માળ ૧ અસ્તાની ૨૨ ૬ ,, ૨૩ ૦	
બીમડીના ,, ૨૭ ૬ ,, ૨૮ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર. ,, ૨૨ ૦ ,, ૨૨ ૬	
એફ. ડી. આર. ,, ૧૬ ૬ ,, ૧૭ ૦	
કુંડાના ,, ૨૩ ૬ ,, ૨૪ ૦	
દેશી ટુવેર ફાળ ,, ૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૬	
કાનપુરી ટુવેર ફાળ ,, ૨૧ ૦ ,, ૨૧ ૬	
મજુરની ,, ૨૧ ૦ ,, ૨૧ ૬	
મજુરની ,, ૩૧ ૦ ,, ૩૧ ૬	
મજુરની ,, ૩૨ ૦ ,, ૩૨ ૬	
મજુર મુળખના ,, ૨૦ ૦ ,, ૨૧ ૬	
,, ફાળ ,, ૨૪ ૦ ,, ૨૪ ૬	
વટાણા નાતાલના ,, ૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૬	
મજાઈ ,, ૧૨ ૦ ,, ૧૨ ૬	
બીનીસ ,, ૨૨ ૬ ,, ૨૪ ૦	
સુરાઈ (કારર કારન) ૧૫ ૦ ,, ૧૫ ૬	
કડુ તેલ ૧ આલન ૩ ૧૦ ,, ૪ ૦	
એરડીનું ,, ૩ ૦ ,, ૩ ૨	
મીડું ,, ૩ ૬ ,, ૪ ૦	
નાથ્થેરનું ,, ૪ ૬ ,, ૪ ૬	
બાંક સરેક નાતાલની ૧૪ ૦ ,, ૧૫ ૦	
બીજી ,, બારે ૧૫ ૦ ,, ૧૬ ૦	
તીરકુળ નાતાલ ૧૦ ૬ ,, ૧૧ ૬	
આરો કાલિસ હોલ્ડ ૧૨ ૬ ,, ૧૩ ૦	
આરો (અંબીસો મીલ) ૧૨ ૩ ,, ૧૨ ૬	
મદામી સોપારી ૧૨તલ ૮ ,, ૯	
મર્યા ૬ ,, ૬ ૬	
બી પેટી, ૪ટીનનાપીડા ૪-૫-૦,, ૬-૧૦-૦	
ચેરખંદર ,, ૬-૧૫-૦,, ૧૦-૨૦-૦	
પારાશીન કોલન ૦ ૬ ૬ ,, ૦ ૭ ૦	
,, વાઈટ રેસ ૭ ૬ ,, ૮ ૦	
,, માથન ૧૩ ૩ ,, ૧૩ ૬	
નાથ્થેર ૧૭ ,, ૧૮ ૦	
ફળી ૬ ૦ ,, ૬ ૬	
મજુર સોપ ૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
આજી સીક રોલન ૧૫ ૬ ,, ૧૬ ૦	
આજી સનભાઈ ૧૦ બીસ ૩૪ ૦ ,, ૩૪ ૬	
આજી કામજી ૫૦ ટુકડાના	
મોકસની કીમત ૧૨ ૦ ,, ૧૨ ૩	
આજી રોહરીલ(ના. ૬૦) ૧૨ ૦ ,, ૧૨ ૩	
નેકર ટી ૧ ૮ ,, ૧ ૬	
માવીસ ભાવન ૩ ૧ ,, ૩ ૩	
સોપારી સેવરેલની ૬ ,, ૧૦	
નિકલ પોઈટ સીમારેટ ૨૦ ૬ ,, ૨૦ ૬	
વીલક (લીવરપુલ)	
વસ્તા એકની ૪ ૬ ,, ૪ ૬	
બીમક ૦૧૩ની કાર) ૪ ૬ ,, ૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Produce and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળો અને શાકભાજીના વેચાણમાં અગ્રણી સ્થાન ધરાવે છે. અત્યંત ઓછા ભાવે વેચાણ કરવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sqr.

જાહેર મકાન,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg

BOOKS FOR SALE

■ K. GANDHI, Published by G. A. Nateson ■ Co. 0 0 6

SHAGAVAD GITA OR THE LORD'S SONG, With the Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant ■ 0 6

RIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-karman) being the Life and Teaching of Gautama Prince of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold 0 2 8

THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope 0 6 6

BEARS OF THE DESERT " " 0 6 6

Latest Volumes in WISDOM of the EAST SERIES

LEGENDS OF INDIAN BUDDHISM 0 3 9

THE PATH OF LIGHT 0 2 9

THE BUSTAN OF SA'DI 0 2 9

THE RUBAIYAT OF HAFIZ 0 1 9

THE TEACHINGS OF ZOROASTER 0 2 9

THE WAY OF THE BUDDHA 0 2 9

THE PERSIAN MISTICS 0 2 9

BRAHMA-KNOWLEDGE 0 1 9

THE HEART OF INDIA 0 3 9

ARABIAN WISDOM 0 1 9

THE RELIGION OF THE KORAN 0 1 9

THE ROSE GARDEN OF SA'DI 0 1 9

EVERY MAN'S LIBRARY SERIES

THE KORAN 0 1 9

DOSTOY'S TALES AND PARABLES 0 1 9

MAZINT'S DUTIES OF MAN 0 1 9

THE RAMAYANA AND MAHABHARATA 0 1 9

Postage Free.

The International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53. NATAL

Zeerust Box 77

TRANSVAAL.

Lindley'spoort

Steenbuckfontein

Rietfontein

Dis. RUSTEN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG

નવસારી હોદ્દા યુનાઇટેડ.

વેડિંગ કં.

મેનેજર : જી. ડી. પટેલ.

હોદ્દાનાની શ્રેણીની જગ્યાએ મ. માવી સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે અને ખાસ તો પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરકારી વસ્ત્ર—જોષુ મ'ધીયાલુ—જેક વખત મ. માવી ખાતી કરે.

ફો. નં. ૧. પ્રીત્યાર કમી

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેસપરસ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બેંગલોર, પટ્ટન.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR.

120 Grey Street, DURBAN.

નવાં પુસ્તકો

ગુજરાતી નિશાળીઆઓને માટે

	પા. શી. પે.
બાળપોથી	૦ ૦ ૬
પહેલી ચોપડી	૧ ૦ ૬
બીજી "	૦ ૦ ૬
ત્રીજી "	૦ ૧ ૦
ચોથી "	૦ ૧ ૩
પાંચમી "	૦ ૧ ૬
છઠી "	૦ ૨ ૦
સાતમી "	૦ ૨ ૬
પાઠશાળા બાળ ૧ બે.	૦ ૦ ૬
" " ૨ બે.	૦ ૧ ૦
આઠમી ચોપડી	૦ ૦ ૨
ટેલી. હીસાબ બાળ ૧ બે.	૦ ૦ ૪

ફો. હિરનેશનલ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALDWAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtia -
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladon." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Bandaria, 21 Roger-street
Importer.
BRAHAM NOKODEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhama Parshotam,
155 Victoria St.
EAST INDIA TRADING Co.,
Box 88, 1102/Queen Street.
Ebrahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: "Tobacco"
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

DURBAN

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan Tailor,
123 Grey-street
LALA BASHAI, Fruiterer
Box 96, 85 Victoria Street
R. M. Moodlay
154 Queen-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPNIS, Watch Repairo
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471
E. M. PARUK
76, 78 Commercial Road
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 100
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE B.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Dava & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2947
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHOSALBHAI BHIMBHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krantz Stre &
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2670

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FASOT,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Pelly-st.
A. MAHOMED HOSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th Sts., Vrededorp. Box 4200
Mastera Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5437
Tel. and Cable Add.: "Obey"
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street
J. E. Tavarra,
224 Market St.
Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp. Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st.
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephones: 73, Box 198,
Cable & Tel. Add.: "Patel"

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHETANBHAI & DANDU
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 28,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant
Bethal, Cable, & Tel. Add.: Patel

LOUISTRICHARDT

Dangershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJAY IDOLAY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
VEJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANVAAL)

A. E. BHABHA, General Merchant
Box 35.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 542

QUELIMANE

Vasanji Parmaband & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vassanji'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULLMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khushai Parbha Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKHEEN

(TRANVAAL)

Keshavji Giga, Befoola.

Stanger

N. M. TAYOB
P. O. Box 51

Sutherlands (Cape Line)

Naroom Bh. ola Randeria

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

VERULAM

Bahu Talwantsing
58 Wick Street. 'phone No. 3
Hamraj Khinjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે ભાઈઓ.

સુભાષચંદ્ર

ટેલિસ્ટોયની વારતા પરથી.

સુભાષચંદ્ર

ક્રિષ્ના ૧ ની, પોસ્ટલ ૧ પેની.

ક્રિષ્નાચંદ્ર પ્રદીપ પ્રેસ,

ફોનીશ-નાતાલ.

A Book—and Its
Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

The I. P. Press, Phoenix.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPTHILL

May be obtained from
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s. d.

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સમ્પત્તા નોંધો

સીધી મુબદ્દ

અમમુખી ટન ૪૫૦૦ તા. ૨૬ આમસ્ટે ડિપેન્ડે
અમલોહી ટન ૩૦૦૦ સપ્ટેમ્બરની શરૂઆતમાં

આ કંપનીની આગેવાનીમાં ફરક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમય છે તેમજ ખર્ચાની ઘટીઅન છે, અને ઓછીસરે બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પત્તાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગેવાની દર મહીને મુબદ્દ સારુ નવ છે. માટે આ કુદ જાણતી મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તાબ્યાર થઈ રહેલું.

સરકુ આગેવાની મુબદ્દ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની બધુ માટે અતરે જાણમાં નિખાવણું તેથી સહી સાહેબો ને જરૂર ખરે આગેવાની પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત તીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરખતે હીંચે કોઈકો મોર કલકત્તા સ્વીચ નીચે મુજબ જાણી દે.

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ કમર્સ ઓફ ઇન્ડિયા.

Germans, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

બી. જનારાઓ પંચમાસની મુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ દરખાન

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

કિંગ્સ સોન્સ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરખાન.

King & Sons,

West Street, Durban.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

69 Field Street,

DURBAN.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	રૂ. ર.
ક્રાન્સવાલનો ખુની કામદો.	૦ ૬
જેલની કાન્થ બીજી આવૃત્તિ	૧ ૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦ ૩
.. ૨ જો ..	૦ ૬
.. ૩ જો ..	૦ ૩
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	૧ ૦
મુસ્તાફા કામેલ પાશાનું કાવ્ય	૦ ૬
એક સત્તવીરની કથા.	૦ ૬
સલામતનો મનામો નીમંધ	૦ ૩
સર્વોદય	૦ ૩
મુસ્તાફા કામેલ પાશાનું કાવ્ય	૦ ૬
સુધારાના બવામ	૦ ૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦ ૬
જસમાની મરણી	૦ ૬
સત્ત વિના બીજી કશું નથી	૦ ૩
જીવન દોરી	૦ ૬
મુરખરાજ	૦ ૬
એક હીંદુમત્તે રોલસ્ટોપનો કાવ્ય.	૦ ૬
Indian Home Rule	૦ ૬
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the Ramayana	૦ ૬
A Book-and its Misnomers	૦ ૬
An Indian Patriot in S.A. by Rev J. J.	૦ ૬
Doke (postage 4d.)	૨ ૦
The Indians of South Africa by H. S. L.	૦ ૬
Polak	૧ ૦
M. K. Gandhi by Dr. P. J. Mehta	૦ ૬
Hindu Social Ideals	૦ ૬
દસાલ ખરમ ફરક મોપદી માટે ૧ જેલ	
જુડ. કામ પણ કોલોનીના સ્ટાપ સ્વીકારવા માં આવશે.	
The International Printing Press	
PHOENIX, NATAL	

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. Kanzler leaving Durban 11th Sept. Delagoa Bay 13th Sept.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

રડી. કેન્ડલર

અહીંથી તા. ૧૧ સપ્ટેમ્બરના ઉપડી ડેલાગોબાઈથી તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બરના ઉપડી ઇન્ડો કોસ્ટ વર્કિંગના જરી બાલનમ્બા સાથે જનારાઓ આ તક સુધી નહીં.

મજાદુર લાઈનની બિટી સફાઈદાર, ડાઈમિશર આવનાર ટાઈમસર બનાવ અને ઇન્ડિયન રેલવેનાર છે. મુખર્ત પહેલે ૩ તુરત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. ૩૬ ટુકારા, થોટરફ બારીબોનાના અને હવાદાર હોલ છે. ફરફ, સેકન્ડ, અને ટેકની કીટી. બોરાઈ તથા વગર બોરાઈ વાળી મજાદુર છે. ખાસતીઓ દેશી અને ઇપતાને તથા બોફીસરો માથાકુ હોલ છે. લાકડાની ટેક, બોરોતેને અલાઈ બના, લીજબીની બતી વાળી ટુકડાનાતુ બજારી લીજબી વગેરેનો ખુશ ખબરોતવ હોલ છે. મતલબ ૩ રડીઅર માસ પાસે-જરોને મટીજ હોવાથી હરતમકની સમજવડ છે.

ખુશ ખબર મટી જશે. મા ખુશ નીચલે સરવામે, તથા બેહાનીસમર, પ્રિટીરીઅ અને ડીબરલીના બેજ'દને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
137 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

બધી ભવના પ્રાકૃતિક તથા ફરફ ડરબનમાં વેચવાને મટી અમે હર્વેલે બીજે બહારના માલ મટી સરક બલદાઈમ વી આપતાની ખાત્રી આપીએ બીજે. ખુશ હરતમક સુકવવામાં આવે છે.

154, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 47

ફરફ અને વેજીટેબલ

ફરફ ભવના ફરફ અને વેજીટેબલ પ્રીકાપલ બાવથી ખરીદ કરી રાઈડેથી સ.કથ આફરિ કાના ડાઈ વાળુ બાવનાં, બોરફર મજાદુરો સફાઈદાર પેકીંગ સાથે તુરત મોડલી આપવા માં આવે. બોરફર મોડલી ખાત્રી રી.

Best Fruit & Vegetable—good packing Cash with Order.

Write:—LALA BAHAI, Fruitier,
P.O. Box 96, 85 Victoria St., DURBAN
લાલા બાહાઈ, પી.ઓ. બોક્સ ૯૬, ડરબન.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: 'ABOORAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

484, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

લેસા ફેશની ટરફીઅ ટોપીઓ,

સમતી અને સારી. ખાત્રી કરે.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલનો તંબાકુ.

ફરફનીજ બધાવધ, સરતા ભાને મળશે બહારના બોરફર ઇપર તુરત ખ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી બેશો. બીજો, Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલ લીફ તંબાકુ

સારીરની નવી જમીનનો મજા લીજો લાલ રંગનો સારો તંબાકુ મોડા જથામાં રાખીએ બીજે. ફલી માણા બીનાસ વગેરે નો એક વખત બોરફર આપી ખાત્રી કરી. બહારમામદા બોરફરો ઉપર ખુશ ખ્યાન આપવામાં આવે છે. બીજો:-

તુરમામદ તમથબ, N. M. TAYOR,
રકાવર, P. O. Box 51

Tel. Add: 'TAYOR,' STANGER

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

Printed and Published by M. K. Gandhi
Internationale Printing Press, Phoenix Natal,

No. 35—Vol. X.

SATURDAY, AUGUST 31ST, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

DEATH OF MR. A. O. HUME

"FATHER OF THE INDIAN NATIONAL CONGRESS"

THE last number of *India* to hand from London announces the death, on July 31st, of Mr. Allen Octavian Hume, C.B., the "Father of the Indian National Congress." Mr. Hume, who was in his eighty-fourth year, had been critically ill for a considerable period, and little hope of his recovery had been entertained for some time past. A meeting had been arranged to take place on Tuesday, August 6th, at the Caxton Hall, Westminster, to express admiration and gratitude for Mr. Hume's services to India and of regret at his death. Mr. Gokhale had consented to take the chair. The Editor of *India* writes on the death of Mr. Hume, as follows:—

In a speech in the House of Lords on Monday, Lord Crewe expressed his inability to believe that with the realisation of an Indian Dominion, in which Indians would enjoy the rights of political and administrative equality, it would be possible to secure in India the continued presence, continued influence, and continued service of men of British blood without any prospect of violent rupture between the two races. The man whose death all India is deploring to-day, offered throughout the whole of his long and devoted career a standing contradiction of any such proposition.

No Englishman has penetrated deeper than Allan Hume into the heart and mind of the Indian, or has enjoyed in more unstinted measure their confidence and their affection. A member of the governing class in India, it is to him that the Indian National Congress owes its inception. And what is that Congress but the embodiment of the rising hopes and aspirations of a New India, which, while demanding "the continued presence, continued influence, and continued service of men of British blood," seeks to work with them upon different lines and upon a footing of absolute equality? To the end of his days Mr. Hume was the "Father

of the Congress," the man to whom every Indian patriot was accustomed to turn for guidance, the man who had in his person annihilated all difference of race and creed, the man who never faltered in the belief that there was always work for Englishmen to do in India, side by side with the leaders of the people and in accordance with the dictates of public feeling and opinion.

We can hardly realise, as we write, that the Congress movement is henceforth deprived of its noblest figure. To all who labour in the cause of Indian reform, Mr. Hume personified so much. He had stood by the ship through storm after storm, and now that she has found her way into smoother waters, and success is assured to the voyage upon which she embarked twenty-seven years ago, it is hard to believe that his familiar figure will no more be seen upon the bridge. The faith of this great and good man in his principles was unshaken from first to last. He carried on unflinching the torch which he received from the hands of that great reformer, his father. He knew he was right in awakening India to political self-consciousness, and time has justified him and put to shame those who resisted him and cast obloquy upon him because he devoted himself to the accomplishment of the greatest duty that an Englishman can take upon himself.

He lighted a candle which can never be put out. As the *Daily News* has said, the Congress is, and remains, the one organ through which Indian opinion can reach the rulers of the country in an impressive form. And it adds, in words which will find an echo in every Indian heart, "if greatness be measured not by pretentious glamour or notoriety or the glory of office, by breadth of sympathy and understanding and by solid achievement, the name of Allan Hume must

be written in history as one of the great men of his age."

To the same issue of *India*, Sir William Wedderburn, Bart., contributes an appreciation of Mr. Hume's labours for the welfare and progress of the Indian people, in which he deals mainly with his activity as originator of the Congress movement.

Sir Henry Cotton, K.C.S.I., writes:—

A telegram has brought the sad news to me that Mr. Hume is dead. There is no man of my generation who has striven more wholeheartedly during a long life on behalf of the country of his adoption. He is a friend with whom I have been on terms of intimacy for forty years, from a time when I was a young Under Secretary, and he was one of the principal Secretaries to the Government of India. His career in the Civil Service was a very distinguished one. Arriving in India in 1849, he was posted to the north-west Provinces, as they were then called, and the Mutiny found him Magistrate of Etawah. His gallantry and resource during this critical period were conspicuous, and were recognised by the decoration of a Civil Companionship of the Bath. Even in those days he was full of sympathy with the people of the country, and it is on record in the pages of Sir George Trevelyan's "Competition Wallah" that the captured sepoy and villagers, when they were sentenced to be hanged—as they were by hundreds—used to pray that they might fall into the merciful hands of Mr. Hume. In 1870 he was appointed to be Secretary to the Government of India, and after rendering in that capacity splendid service in organising the Revenue, Agricultural and Commercial Departments he retired in 1882.

But the public work he rendered as an official was immeasurably

eclipsed by the work he did for India after his retirement. He was the founder of the Indian National Congress. I have still on my shelves the inspiring pamphlets he put forth in those days: the *Old Man's Hope*, a *Tract for the Times*, the *Star in the East*, or the *Bengal National League*, and the *Rising Tide*, or the progress of political activity in India. Like a trumpet-note he appealed to the New India then in process of formation, and right manfully did its citizens respond to his call. He had the blood in him of a true British Liberal, inherited from his father, the well-known Joseph Hume, who sat in the House of Commons for many years, and whose bust is still held in honour in the Library of that august assembly. His thoughts were always turned towards India and his Indian friends. For some time past his strength had failed him, but his enthusiasm never flagged, and up to a late date his voice was heard, and his pen was busy in the cause he loved so well. All India must lament the loss of this good and unselfish man, and to his many friends his death—albeit in the fullness of years—is a grievous blow. The memory of his example alone remains, and that is priceless.

Railway Travelling in the Transvaal

The following correspondence, referred to in our leading columns, has passed between Miss Schlesin and the Railway Administration, Johannesburg:—

Johannesburg, 20th March, 1912
The General Manager, S.A.R.

Sir,—I would draw your attention to the following incident. This afternoon, I had occasion to travel with an Indian lady friend to Jeppe. We entered the train which leaves Park at 4.40 p.m., and seated ourselves in the Reserved Compartment. Scarcely had we done so, when Examiner N.J. came up to me and asked me to remove to another compartment, saying that the one I was in was "reserved for coloured people." I take it that, once a passenger has paid his fare, he is entitled to travel wherever he chooses in a coach of the Class for which he has paid, and, further, that it is the coloured people, and they only, who can object to the presence of a European in the compartment reserved for their use; and desire to know by what authority public officials presume thus to interfere with the movement of passengers on the public railways.

I am, etc.,

(Sd.) SONJA SCHLESIN.

Johannesburg, 17th April, 1912.
Mr. Sonja Schlesin.

Dear Sir,—With reference to your letter of the 20th ultimo, I have to state that, in terms of the regulations duly gazetted, compartments marked

"Reserved" are intended solely for the use of passengers other than Europeans. It does not follow that, on payment of a fare, a passenger is entitled to travel wherever he chooses in a coach of a class for which the fare has been paid, as you contend. It is competent for the conductor to remove passengers from one compartment to another, without giving any reason therefor.

Yours faithfully,

(Sd.) W. H. BARRETT,
Assistant General Manager.

21st April, 1912.

The Assistant Gen. Manager, S.A.R.

Sir,—I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 17th instant.

May I, first of all, draw your attention to the fact that I belong not to the male, but to the female, sex?

I was quite aware of the Regulation to which you refer me, as also of the fact that compartments marked "Reserved" were intended solely for the use of passengers other than European. My contention, however, is that it is for non-European passengers to object to the presence of Europeans in reserved compartments, if they wish to do so. In my opinion, if a Conductor removes passengers from one compartment to another without any cause whatsoever, he exercises his authority unduly, and strains the interpretation of a Regulation which, I happen to know, was framed with a view not to wound the feelings of non-European passengers.

I may add that the lady with whom I was travelling was a friend of mine and comparatively helpless, as she was not used to railway travelling and going about from place to place. I went with her as her guide. There was one other non-European in the compartment in which my friend and I travelled, and there was no objection on the part of that passenger. I am sure that the Railway Department will not for one moment suggest that friends, especially in the circumstances I have just mentioned, may be without the slightest cause separated.

I shall await your further reply before offering any other observation on the conduct of the Conductor.

I have, etc.,

(Sd.) (Miss) SONJA SCHLESIN.

3rd May, 1912.

Miss Sonja Schlesin,

Dear Madam,—I am in receipt of your letter of the 21st ultimo, and, although I regret any inconvenience which you experienced, I am of opinion that the Examiner acted in the best interests of all concerned, as, otherwise, if Europeans are permitted to travel in "Reserved" compartments, it will cause dissatisfaction amongst the non-European section of the community.

Yours faithfully,

(Sd.) W. H. BARRETT,
Assistant General Manager.

9th May, 1912.

The Assistant Gen. Manager, S.A.R.

Sir,—I beg to acknowledge receipt of your letter of the 3rd instant. Had I noticed the slightest trace of dissatisfaction among the non-European passengers, I should myself have undoubtedly withdrawn. As I have already remarked, on the day in question, there was only one non-European passenger, beside my friend. My work throws me greatly with non-European people, and I am bound to state that I shall be obliged to disregard requests to separate from friends with whom I may be travelling, unless objection is taken to my presence by the other non-European passengers who may be in the compartment at the time. At the same time, I wish to assure you that I should most scrupulously carry out the spirit of the Regulation referred to by you in our correspondence, and which I have taken some pains to study. I trust, therefore, that you will be good enough to issue instructions that there shall be no interference in cases such as mine.

I have, etc.,

(Miss) SONJA SCHLESIN.

19th August, 1912.

The Assistant Gen. Manager, S.A.R.,

Sir,—In continuation of our correspondence, No. G/5932, I have the honour to state that, on Wednesday last, I was a second-class passenger from Lawley to Park by the train leaving Lawley at 8.40 p.m. There were with me an Indian gentleman, who had come with me from Tolstoy Farm, and Mr. Kallenbach, the owner of that Farm. We three entered the Reserved Compartment, which was already occupied by a Native passenger, who offered no objection to my presence. The Conductor, in the ordinary course, came to me and asked me to remove from the Reserved Compartment. I told him that I was travelling with Mr. Chettiar and that there was no objection to my presence on the part of the Native passenger, and that, therefore, I did not propose to separate from my companion. The Conductor thereupon took my name and address, which, I dare say, are before you by this time. I do not know whether you propose to take any action in the matter, but it seems to me that it would be better for all concerned if my right to travel with non-European friends were tested in a Court of Law, unless you can see your way to ask the Conductors to use their discretion.

As I have already remarked to you, my work throws me very frequently into the company of non-Europeans. I may add that I am the Honorary Secretary of the Indian Women's Association. This fact I mention in order to show you that I have no desire to precipitate an agitation of this character for the sake of it, as it is my wish to help the Administration, not to hamper it, in the

handling of what I admit is a very delicate and difficult question.

I have, etc.,

(Miss) SONJA SCHLESIN.

Training Coloured Children

The Question before the Provincial Council

In the Provincial Council of the Transvaal on the 14th instant, Mr. WARE moved: "That it be an instruction to the Executive Committee not to carry out the recommendation of the Rand Central School Board to re-open the manual training and cookery classes for coloured children in Johannesburg." In speaking to the motion, Mr. Ware said he had no objection to the coloured children being given these facilities after the white children had been given them, and not before. There were quite a number of white children unable to obtain this manual training, and he thought they should look after the white children before the coloured.

Mr. VAN VEEVEREN seconded the motion.

Mr. KLEINENBERG said he was surprised at the motion, for no School Board could take such action unless the law permitted. It would be injudicious and unwise if that Council should override the decision of a School Board, arrived at, no doubt, after due deliberation.

After further short discussion, the motion was negatived by 19 votes to 3. — *Transvaal Leader*.

Census Returns

The Education of the People

From a Blue-book just issued by the Union Government, we gather the following particulars regarding the education of the people:—In the Union of South Africa 23.16 per cent. of the total population can read and write, 1.40 per cent. can read only, and 75.34 per cent. can neither read nor write. Of Europeans 75.93 per cent. can read and write, 1.37 per cent. can read only, and 22.55 per cent. can neither read nor write. The percentages for mixed and other coloured races (including Indians) are 20.75, 2.93 and 76.06 respectively. The percentages for natives are as follows:—6.81, 1.16, 91.98. In the Cape Province, the percentage of Europeans who can read and write is 76.19 whilst that of mixed and other coloured races is 23.63. In Natal, the percentages are 81.59 and 9.96 respectively; in the Transvaal 75.41 and 29.72; and in the Orange Free State 73.16 and

13.17. Of Europeans in the Cape Province who can neither read nor write, the percentage is 22.37, in Natal 17.18; in the Transvaal 23.09; and in the Orange Free State 24.84. Of mixed and other coloured races who can neither read nor write in the Cape Province, the percentage is 72.90; in Natal, 88.05; in the Transvaal, 66.87; and in the Orange Free State, 82.50.

From the Editor's Chair

DEATH OF MR. HUME

By the last English mail, comes the news of the death of Mr. A. O. Hume, who was known as the "Father of the Indian National Congress." We give elsewhere tributes to his memory re-printed from *Indis*. Real friends of India are so rare that we feel specially grateful to those who have taken pains to understand the peculiar and in many ways unfortunate position of India in the British Empire. Too often we find that retired Civil Servants of India are out of sympathy with the Indian people. This was not the case with the late Mr. Hume. He believed that it was not beneath his dignity to meet Indians on an equal footing. He worked side by side with the leaders of the people, encouraging them with his kindly sympathy and urging them on to higher and nobler things. We learn that, even though his strength failed him, his enthusiasm never flagged. The memory of such noble men renews again our drooping faith in the righteousness of the British people. We still hope and trust that England can produce men of the stamp of Mr. Hume—men who will stand up for justice, cost what it may. By the death of Mr. A. O. Hume, India has lost a true friend.

THE GRAND OLD MAN

It is again our pleasure and privilege to wish "Many Happy Returns" to the Hon. Dadabhai Naoroji. Next Wednesday, he will celebrate his eighty-eighth birthday. On that day the thoughts of all patriotic sons of India, scattered throughout the world, will turn towards their great leader. The story of Mr. Dadabhai's life is an inspiring one. His activity in his country's cause has been tremendous. To study the public career of India's great men ought to be considered by our young men a sacred and pleasant duty. Sometimes we, in the Colonies, are apt to lose sight of the fact that, long before many of us saw the light of day, Mr. Dadabhai and others were fighting the cause of India and her people, both at home and in

England. The work that Mr. Dadabhai Naoroji has done for India will live long after he ceases to take part in the struggles of earth. It has been our custom and privilege, year by year, to present our readers with Mr. Dadabhai's portrait, and we again do so. We pray that we shall have many more opportunities of expressing our love and gratitude to the Grand Old Man.

RAILWAY TRAVELLING IN THE TRANSVAAL

We publish in another column the correspondence that has passed between Miss Schlesin and the Railway Administration. The question raised by Miss Schlesin is undoubtedly one of very great delicacy, and requires, on her part, a great deal of tact and carefulness. It is equally necessary, on the part of the Administration, to use tact and discretion. We consider that, in her capacity as Honorary Secretary of the Indian Women's Association, Miss Schlesin could take up no other position, consistently with her dignity and with the interests that are under her charge. She could not properly leave her co-workers, who are travelling with her in a common mission, and separate herself from them during the railway journey. That would be carrying too far the doctrine of concession—popular prejudice, unreasonable and unreasoned as it is; and we think that Miss Schlesin, in spite of her natural desire to conciliate the Railway Department, is in no way bound by an administration of regulations which is not at all required for the purpose for which the Regulations are intended.

A "DISTINCT HARDSHIP"

THE administration of the Immigration laws of South Africa is a disgrace to a civilised country. Could anything be more heartless and cruel than to send away from their homes men whose only fault was that the ship in which they had travelled from India had been delayed by storms. That is exactly what happened the other day to five Indians at Capetown. Mr. Justice Searle, who heard the application of the Indians, said that the case was one of distinct hardship, but he was obliged to carry out the plain meaning of the law, having no discretion. All we can say is that there is something very seriously wrong with the law. We do not envy the Judge who has to make the humiliating admission that he is powerless to deal out justice, but we do not blame him either. Judges cannot make or alter laws; they can only interpret them. The Immigration Restriction Acts of the Cape and Natal must be either amended or ended. At Durban, Indians who are domiciled in this Province, are being turned away almost daily at the caprice of a man who, being a servant of the Government and therefore

of the people, has not the common-sense or tact of a school-boy. The Supreme Court has to confess that it is unable to interfere with the Immigration Officer's autocratic powers. He alone must be satisfied and no one can say him nay. Are the Indians of South Africa going to sit down and accept such an intolerable situation? If they do, they will deserve to suffer.

Preparations to Honour Mr. Gokhale Meeting at Johannesburg

In accordance with the notice issued by the British Indian Association, a general meeting was held in the Hamidia Islamic Society's Hall on the 25th instant, Mr. Cachalia presiding. The proceedings commenced at the advertised time, three o'clock. Telegrams and letters were received from Wakkerstroom, Zeerust, Warmbaths, etc., confirming the decision that might be arrived at by the meeting. Representatives were present from Vereeniging, Boksburg, Germiston, Pretoria, etc.

Mr. Cachalia, in opening the proceedings, said that it would be a great day for the Indians in South Africa when the Hon. Mr. Gokhale arrived. There could be no difference of opinion regarding their duty in the matter. They were bound, all of them, irrespective of caste or creed, to welcome their distinguished countryman. He hoped, therefore, that the meeting would come to a unanimous decision. He then called upon Mr. Gandhi to explain the programme to be recommended to the meeting.

Mr. Gandhi said that Mr. Gokhale would land on the 22nd October, at Capetown, and would not be able to prolong his stay in South Africa beyond three weeks. He would have to reach India at the beginning of December, as he was President Elect of the Indian National Congress, and had also been appointed a member of the Public Service Commission. So far as he could see, therefore, Mr. Gokhale would be able to give two days to Capetown, one day to Kimberley, from which place an invitation had already been received, and would reach Johannesburg about the 27th October. He could give the Transvaal about ten days, most of which time could be passed in Johannesburg. A suitable address should be presented from the Association on the day of Mr. Gokhale's arrival, and, if the various sections of the community desired also to emphasise their sentiments beyond a general expression thereof to the Association address, their addresses should be presented at the same time. They were bound to recognise that the Hon. gentleman did not enjoy the best of health, and they would have

to bear that in mind in considering the programme. On the day following, the speaker suggested, there should be a banquet, attended by about 1,000 persons. Both the functions should take place, if it were possible, at the Wanderers, and the Mayor should be requested to preside. There should be also an arch erected, if permitted, at the Railway Station, or at the place where the addresses would be presented; otherwise, at the residence that would be hired. The speaker said that no honour that could be paid to Mr. Gokhale could be considered too much. If he had been born in Europe—in France—he would probably have been the President of the Republic; in England, the Prime Minister; such were his moral and mental attainments. His special work for South Africa was known to everyone. In estimating the cost of the celebration, Mr. Gandhi suggested that £1,000 would be necessary. He suggested, too, that volunteers from all sections of the community should be ready to give the whole of their time during Mr. Gokhale's stay here, and for some days before. Mr. Gandhi also announced to the meeting that there was a cablegram to the effect that His Highness the Aga Khan intended to visit South Africa and East Africa in the near future, and suggested that a cablegram should be sent expressing the pleasure of the community at the news and inviting His Highness.

Mr. Hajee Habib, Pretoria, then moved that a Committee with all the necessary powers be appointed to make collections, to arrange the programme and to do all things necessary for honouring Mr. Gokhale on his arrival, and that the Committee should also appoint delegates to proceed to Capetown to receive the Hon. gentleman. He moved, too, that the suggested cablegram should be sent to His Highness the Aga Khan.

Imam Sahab Abdul Kadir Bawazir, the Chairman of the Hamidia Islamic Society, seconded the resolution, and said that there was no doubt that it was the duty of the whole Indian community to give a royal welcome to Mr. Gokhale. The community would simply be honouring itself by honouring such a distinguished visitor.

Mr. Habib Motan, in supporting the resolution, said that he would like to suggest that a special train be chartered, which might meet the Hon. gentleman at the Border; and that the best way of showing honour to Mr. Gokhale, who was himself an educationist, would be to establish a school to be opened by him.

Mr. Kotwal then followed, and said that kings protected their subjects and levied taxes in consideration for such protection, whereas men like Mr. Gokhale protected their fellow-countrymen and even paid themselves otherwise too, never seeking any consideration. He thought, therefore,

that Mr. Gokhale should receive the highest honour that the community was capable of paying.

Messrs. Mal, Nawab Khan and Morarji followed.

Mr. Mahomed Kadi, in supporting the resolution, added that the day of Mr. Gokhale's arrival in Johannesburg should be observed as a public holiday at least in Johannesburg. Messrs. Thambi Naidoo, Morarji and Dulabhbai supported the motion. The resolution moved by Mr. Hajee Habib was then carried with acclamation, the question of observing a public holiday and of establishing a hall, which should include a school buildings, etc., being referred to the Committee.

In response to an invitation, Mr. Gandhi, speaking in the matter of the school, said that it had always been their desire, as a result of the passive resistance movement, to build what might be called a Federation Hall. This certainly was a very suitable opportunity. If a building worthy of the community were erected, combining a meeting hall, a public school, residential quarters for pupils, residential quarters for guests, etc., it would certainly be a most proper step. It might cost £10,000, but that sum ought not to be beyond the power of the Indian residents of the Transvaal. The following were then nominated as a Committee:—Messrs. Mal, Habib Motan, Cachalia, Kotwal, Saleji, Imam Sahab A. K. Bawazir, Aswat, Jivan Premji, Bhikhubhai, G. K. Patel, Dulabhbai Kalianji, Amud Moosajee, Akubhai Bhimbhai, Ranchod Fakir, Makanji Master, Sodha, Manji Premji, Lalbahadursing, Ranji, Govind Premji, Laxman Madhav, Ratanji Ragnath, Nawab Khan, Valabh Gopal, Alibhai, Bhikha Ranji, Hira Kuverji, Natha Deva, Vallabh-bhai Bhagabhai Danya, Lugunberthy, Ebrahim Coovadia, Fancy, Khushai Dulabh and Miss Schlesin.

The following is the text of the cable sent to his Highness the Aga Khan, in terms of the Resolution:—
"His Highness, the Aga Khan, Bombay. British Indian Association read with pleasure cable announcing your intention visit South Africa. Community gladly welcomes your Highness. Could you time your arrival with Mr. Gokhale's? Cachalia Chairman."

Transvaal Notes

Johannesburg, Tuesday.

Readers of INDIAN OPINION will be sorry to learn that Mr. Fancy has lost his daughter Fatima, about five years old. Mr. Fancy wishes to thank, through these columns, the numerous friends who sent telegrams of sympathy or paid a personal call.

On the 22nd instant, Mr. Gandhi addressed the Johannesburg Theosophical Lodge on "The Real Life."

Immigration Restriction

Supreme Court Judgments

Two interesting matters which arose in connection with the administration of the Immigration Restriction Act were decided by the local division of the Supreme Court last week (says the *Natal Mercury*).

The first case, in which judgment was given on Wednesday last, was in the matter of *P. Mahomed v. the Immigration Restriction Officer*. The point rose as to whether the respondent was willing to reconsider the matter if any further evidence showing that the applicant was not a prohibited immigrant could be produced, and on receiving an assurance to that effect, the Acting Chief Justice, Sir F. Lawrence, delivered judgment as follows:—I proceed to deal with the legal point, which is the only point raised in the argument. The learned counsel for the applicant in this case, One Mahomed, who arrived here from India on the S.S. *Umlass* on the 24th of last month, applied to the respondent, the Principal Immigration Restriction Officer, for permission to enter the Province. The question whether he is entitled to enter the Province depends upon the provisions of what is now the principal Act, the Act No. 30 of 1903. Section 5 of that Act lays down that: "Any person who, when asked to do so by any duly authorised officer, shall be unable, through deficient education, to himself write out and sign, in the characters of some European language, an application to the satisfaction of the Minister"—and the Minister is defined as including his local representative—is *prima facie*, a prohibited immigrant. When this request was made by the respondent the applicant he was unable to comply with it; he was, therefore, *prima facie*, a prohibited immigrant, and it is then for him to show that he falls within the category of the exemptions created and embodied in the Statute. Besides the persons who fail in the language test, there are other persons who come under the category of prohibited immigrants, and these are defined in sub-Sections (b) to (g) of Section 5. The exemptions are contained in Section 4; they include persons falling within certain categories and not falling within the classes of persons mentioned in sub-Sections (b) to (g) of Section 5. It is a little complicated, but that is the manner in which the Act is drafted. The Transvaal Act is similar in form. The contention raised on behalf of the applicant is that he does not fall within any of the sub-sections (c) to (g) of Section 5, and that he is exempted from the operation of sub-Section (a) of Section 5 by reason of sub-Sections (a) and (j) of Section 4. What he mainly relies upon is sub-Section (a)

of Section 4, which enacts that "any person possessed of a certificate in the form set out in Schedule 'A' of this Act, and signed by the Minister having charge of the administration of this Act, or by the Agent-General of Natal"—now, I suppose, represented by the High Commissioner of the Union—"or any officer appointed by the Natal Government for the purpose of this Act, whether in or out of Natal," is a person to whom the Act does not apply. There are other exemptions, immaterial for the purpose of this decision, in which I need not refer; and I come next to Clause (f), which says that "any person who shall satisfy an officer appointed under this Act that he has been formerly domiciled in Natal, and that he does not come within the meaning of any of the sub-Sections (c) to (g) of Section 5 of this Act," shall not come within the operation of the Act. The applicant, as I have said, relies upon sub-Section (a); he says that he is possessed of a certificate of domicile, and that any person who is possessed of such a certificate, and produces it to the Immigration Officer, is entitled to land without more ado. Now, as to that, I can only repeat the view which I have already indicated in the course of the argument for the applicant; it may be well that I should make my view clear, even though the judgment is based on other grounds. A possessor of a certificate under this section must be a *bonafide* possessor, and a distinction must be drawn between possession and mere custody. I take a concrete test: that of a case of that, of a person who, the Immigration Officer is satisfied, stole the document from some other party; he could not be said to be the possessor; he has only got the bare custody, and an illegal custody. The crux of the whole matter with regard to these certificates, whether certificates under Section 4 (a) of the Act of 1903, or certificates of domicile under the Act of 1897, is that they are essentially non-transferable documents, and in order to prevent their misuse the person who issues them has carefully to fill in particulars—such as the age, height, and other distinctive marks of the persons to whom they are issued. It was clearly desired to minimise the risk of what might be otherwise a frequent occurrence—of some Indian in this country, retiring from business, having made his fortune, taking with him his certificate of domicile, and then transferring it or parting with it for some consideration to some compatriot who wished to attempt a similar exploitation of the resources of this Province. It was to prevent such abuse that the certificates are made as distinctive as possible. Take the case I have mentioned: Is it possible to suppose that the person presenting the certificate, being himself, say, 5ft. in height, and the person to whom the certificate was issued originally, being described as 6ft. in height, could be by a person to

whom the Immigration Officer must take off his hat and say: "It is true you appear to be only half the height, or double the age, of the person described in the certificate; still I have no option—I am bound to allow you to pass, as you are in possession of the document which is made by the Act as *open sesame*?" In that case the Immigration Officer would be unable to carry out his duties and prevent prohibited immigrants from landing; he could take no action, and the only remedy which the Government would have would be to prosecute such a person for fraudulently using the certificate. That appears to me to be a wholly untenable contention; and what I have said is sufficient, I think, to dispose of the argument under Section 4 (a). I do not know whether that argument has ever been addressed to this Court before, or to any Court in this Province; but it is an important matter, and one upon which, it seems to me, I should give my opinion, as to the meaning of the expression "any person possessed of a certificate," now that the question has been raised. But, in addition to that, it appears to me, on looking to the Act, that there is this further fatal objection to the contention of the applicant—and that is, that the certificate on which he relies is not a "in the form set out in Schedule A of the Act." The only certificate which is given under this section to enable the possessor to come in without let or hindrance is a certificate to prove, not that he has been previously domiciled in the Colony, but that he "is a fit and proper person to be received as an immigrant"—such a certificate as might be given, if the object of the Colony, or the Province, or the Union were to encourage immigration, by the Minister or Agent-General or the High Commissioner for the Union. That is the only certificate, as I read the Act, which is referred to in Clause (a), and, if I am right in my view, the only clause upon which counsel for the applicant relies has no bearing on his claim, which is based on the allegation that he holds not a certificate that he is a suitable immigrant, but a certificate of domicile. He must, therefore, rely, not on Clause (a), but on Clause (f) of the section; Clause (f) lays down that the Act shall satisfy the Immigration Officer that he has been formerly domiciled in Natal; and if a person produces to the officer a certificate of domicile, that no doubt is *prima facie* evidence that he has been formerly domiciled in the Province; but it is only *prima facie* evidence, and if such certificates are liable to the abuse which I have indicated it is clearly the right and the duty of the Immigration Officer to make careful inquiry as to whether the person—if for some reason or other there seemed room for doubt as to his identity—producing the certificate is the person to whom it was issued. In the present case

the identification of the applicant ■ the Immigration Officer was only by one person, whose evidence contained discrepancies. The Immigration Officer was far from satisfied; further inquiry was made, and, although every disposition seems to have been shown to facilitate the production by the applicant of proof that he is the person to whom the certificate was issued, he has failed to satisfy the officer. Then the question remains as to what is the duty of the Court. It is clearly not the duty of the Court to try the case. The matter must depend upon the satisfaction, not of the Court, but of the officer, in question; all that the Court has to do ■ to inquire whether the officer has approached the matter in such a way as to fulfil his statutory duty; his statutory duty clearly is ■ approach the matter in good faith, and with a reasonable spirit, to give an opportunity to the applicant to satisfy him, and not to say arbitrarily that he is not satisfied without a genuine exercise of his discretion. The duties of the officer have been the subject of judicial dicta in former cases; it is not for the Court ■ re-try the case; it ■ unnecessary for me to say whether I should have come to the same decision as did the officer on the facts before him. All I have thought desirable to do is, as there seemed to be some doubts and ambiguities in the case, to obtain an assurance from the officer that, should the applicant produce further evidence he will still be prepared, with an open mind, to consider such evidence. The matter has been argued before me entirely on a point of law, and as on that point the contention of the applicant fails, the rule must be discharged, with costs.

The other matter was that of *Jewan v. the Immigration Restriction Officer*, which arose in connection with an interdict obtained restraining the officer from deporting the applicant from the Province as a prohibited immigrant. In this case the Acting Chief Justice said:—The time of the Court has been occupied for a very considerable period with which I can scarcely call an argument, but a series of observations, assertions, and irrelevant declamation, which I cannot but deprecate as wholly inappropriate to the atmosphere of this Court. The first point, if I can call it a point, which Mr. Khan took, and one on which he says I had not previously allowed him to complete his argument—but he has really added nothing now to what he said then—is that this case is not governed by the principal Act of 1903, but by the repealed statute of 1897, and relies specially upon Section 6 of that statute. Section 6, as far as I can see, is precisely the same in its *spiritus et verba* as Clause (f) of Section 4 of the principal Act, and it therefore seems to be wholly immaterial under which of these Acts the application is made. As a matter of fact, Section 6 is to the effect that any

person who shall satisfy the officer that he has been formerly domiciled in Natal and does not come within the scope of any of the sub-sections mentioned shall not be regarded as a prohibited immigrant. The provisions of Section 3 of the Act of 1903 are in no way relevant; that section simply says that the repeal of the Act (1, of 1897) shall be without prejudice to anything done or suffered, or any order given, or liability incurred thereunder, or to any penalty or punishment imposed in respect of any matter under the said Act, or to any legal proceedings commenced in respect of any matter under the said Act. Therefore, as I have had occasion to remark before, the whole point is as to the construction of the Act of 1903. As far as I can understand from the argument which has been raised, the point seems to be this: that this man, being the holder of a certificate of domicile, must have previously satisfied some officer appointed under the Act that he was domiciled in Natal. That would be an excellent argument if there was no dispute that he was the person to whom the certificate was given, but that is the whole essence of the case. It is not disputed that the Immigration Officer, if he were so satisfied, would have been bound to admit the holder of the certificate. The Immigration Officer, however, is not satisfied and the whole matter has to be determined under sub-Section (f) of the Act of 1903. If he does not satisfy the officer that he is the *bona fide* possessor of the certificate, he has to do what Mahomed did the other day, that is he must satisfy him on other grounds that he was formerly resident in Natal, and therefore entitled to return. I suppose that the officer was satisfied, in Mahomed's case, by extraneous evidence, that he was entitled to return to the Province. I need not repeat now what I said a day or two ago in that case, when I went into the matter at length and fully explained my view as to the state of the law and the extent of the jurisdiction of the Court in these matters. Every opportunity has been given to the present applicant, after an infinite amount of inconvenience and trouble to every one concerned in the case, to satisfy the officer either that he is the *bona fide* holder of the certificate or, on any other ground, that he was formerly domiciled or resident in the Colony, and is therefore entitled to return. That I am now told he has failed to do, and the officer, who has approached the matter with an open mind, is confirmed in his impression that the applicant is a prohibited immigrant within the meaning of the Act. I cannot affect ■ say that I am surprised at this result. The respondent, in his original affidavit, stated that the description did not altogether agree, that the applicant's statements were inconsistent and contradictory, and that he did not appear to possess the local knowledge which a former

resident would have. Neither did it appear from the affidavits filed on his behalf that the deponents had actually seen and identified him. In these circumstances I had the man brought into Court, and made certain inquiries the result of which did not displace the impression produced by the respondent's affidavit. As the result of the further investigation, for which every facility has been given, I understand that the respondent is now prepared to file a further affidavit ■ the same effect. On that being done I apprehend that the functions of the Court are at an end. The Court, as has been said repeatedly, has not to try cases such as the present; it has simply to ascertain that the respondent has, in good faith, with an unprejudiced mind, addressed himself ■ to the particular question about which he, and not the Court, has to be satisfied; he says that he has done so, and that he ■ not satisfied. In these circumstances the interdict against the applicant's deportation must be discharged. There is nothing in the information before me, and I cannot be influenced by the random assertions of counsel, unsupported by evidence, to show that the Court would be justified in departing from the ordinary rule, that is to say, that the costs must follow the result. The order will be that, on Mr. Calder, for the respondent, informing the Court that he has made further inquiry as directed, and that after full investigation the applicant has failed to satisfy him of his former domicile in the Province, and after hearing Mr. Khan for the applicant, and subject to the respondent filing an affidavit to the above effect, the rule will be discharged with costs.

The Cape Immigration Act

Rightful Residents Turned Away

Capetown, Aug. 27 (Reuter).—This afternoon Mr. Justice Searle heard an application on behalf of five Indians, who had been prevented from landing in South Africa by the immigration authorities.

It appeared that four of the applicants had been previously resident in South Africa, and were returning to this country after a holiday in India, one of them being accompanied by his son. The four elders were provided with permits authorising them to return, but as the date within which the permits were in force had expired, the Immigration Department declined to allow them to land.

It appeared that the party arrived at Durban from Bombay by the steamer *Semali*, which was delayed through bad weather. They did not land at Durban, their permits being only for Capetown, but they proceed-

ed to Delagoa Bay, and there transhipped to the *Prinsegen*, by which vessel they arrived at Capetown.

Counsel for the applicants contended that the evidence showed that the Indians would have been 12 days earlier in arriving at Durban but for bad weather on the voyage. He said they were given no understanding when they were sent to Delagoa Bay that their permits would be endorsed. He further argued that the applicants' present position was really due to the action of the Immigration Department, seeing that they arrived at Durban in ample time, and were not allowed to proceed overland, or transship to a Cape-bound vessel. The delay by stress of weather was an act of God.

Counsel for the Immigration Department contested this view, and urged that the Immigration Act was so drawn as to allow no exception.

The Judge said that the case was one of distinct hardship, but he was obliged to carry out the plain meaning of the law, having no discretion.

The Court, therefore, refused the application, and the Indians will be deported.

The Immigration Officer

The Government's Reply to the Congress

In reply to the letter of the Natal Indian Congress, regarding the attitude of the Immigration Restriction Officer, the Acting Secretary for the Interior writes, under date the 16th instant, as follows:—

"I have to acknowledge the receipt of your letters of the 16th and 27th ultimo relative to a circular issued by the Acting Principal Immigration Restriction Officer, Durban, dealing with proof required by that officer regarding Indian marriages, and, in reply, to inform you that the Minister is of opinion that the action of the Immigration Officer is necessary to ensure compliance with the Immigration Laws and that he is not prepared to interfere in the matter."

Mr. Mahomed Ebrahim's Letter

Writing to the *Natal Mercury* on the 19th instant, Mr. Mahomed Ebrahim, of 134 Commercial Road, Durban, says:—

"The just and humane attitude of your paper in the past in matters appertaining to the coloured population of this Province encourages me to place the following grievance before you, hoping you will kindly give this matter the publicity it needs. Last week, my brother-in-law, who has been domiciled in Natal since 1896, returned to Durban after a prolonged stay of nearly three years

in his mother country (India). I am quite aware of the restrictions and regulations which are being enforced against Indian immigrants, but when an officer, entrusted with certain powers, tries to make himself obnoxious by insulting the weak and helpless people over whom he possesses authority, it renders the hardship quite intolerable, and the race thus persecuted will not bear it for ever.

I have been taught obedience to laws, and would not complain of the conduct of an official, however irksome, if the said officer acted in accordance with the laws, but our present Immigration Officer, in his eagerness to insult an Indian, would even over-step the legal boundaries. Here is the case in point. I appeared before the Immigration Officer to give evidence as to the domicile of my brother-in-law (please note, my sister's husband). Mr. Cousins, the officer in question, insisted on knowing the name of my wife. Our objection being so well-known, it is needless for me to emphasise that, to ask the name of a Mahomedan's wife, is a gross insult. Was it even relevant to the issue? Any sane person, after perusing the facts of the case, would laugh at the idea of putting such an absurd question. What has the name of the wife of a witness to do with establishing the identity of a male immigrant, unaccompanied with a wife or any other female? Mr. Cousins, having previous experience in the Immigration Department, is fully aware that his question must be highly offensive to a Mahomedan witness. However, if his conduct otherwise were free of bias and prejudice, or less insulting, I might have attributed an innocent motive to his apparently insulting question. Before ending, I beg to say that we Indians are known to be law-abiding; we are even known to be submissive; but there is a limit to the patience of the meekest people on earth—even the worm will turn. If the Union Government is delegating the new officials to make themselves specially obnoxious and irksome to the Indians, then they will before long meet the fate of the decadent nations of the past. Thanking you in anticipation for the courtesy of allowing me a space in your valuable paper."

The Mercury's Comment

The Editor of the *Mercury*, in a foot-note to the above, says:—

"The officer in question seems to be quite unable to carry out his duties in a tactful manner, but we hoped, after the recent visit of the Minister of Railways, and the representations made to him by a deputation, that there would be some marked improvement; but there does not appear to be the change expected. Mr. Cousins apparently has more zeal than discretion. The officer who is now on leave was able to carry out

his duties in a thoroughly efficient manner, and the acting officer ought to do the same. If not, he is not suitable for the position, and had better be placed somewhere else. We would advise those who have complaints to send them to the Minister, in addition to sending them to the Press."

Items of Interest

London, August 24th. The *Times* correspondent at Bombay cables that the Aga Khan has abandoned his candidacy for the Viceroy's Council, owing to his approaching visit to South and East Africa.

Mr. and Mrs. Polak, and Messrs. Medb and Desai, are expected to arrive by the *Palamcottah*, on Monday.

Mr. and Mrs. Gandhi arrive at Durban to-day.

Mr. Gokhale has been appointed a member of the Indian Public Service Commission, appointed by the Imperial Government. Lord Islington (Governor of New Zealand) is the Chairman.

Mr. Taraknath Palit, a leading member of the Calcutta Bar, has made a munificent gift to the University of Calcutta. He has handed over to that body property and hard cash amounting to more than seven lakhs of rupees (or nearly £50,000), and has suggested that, from the income derived therefrom, two chairs shall be created—one of physics and one of chemistry. On the land the University is required to erect a fully-equipped laboratory to cost not less than 2½ lakhs of rupees, and to maintain it in a state of efficiency. The Vice-Chancellor of the University informed the meeting held to consider this matter that the Senate will be able to supplement Mr. Palit's gift by 2½ lakhs from its reserve fund. Thus the total amount available for this great object will be 9½ lakhs of rupees. "We are thus able," said Sir Ashutosh Mukerji, "to take the first step towards the foundation of a University College of Science and Technology, which will mark an era in the history of education in this country."—*India*.

Contents.

	Page.
Death of Mr. A. O. Hume	291
Railway Travelling in the Transvaal	292
Training Coloured Children	293
Census Returns	293
From the Editor's Chair	293
Preparations to Honour Mr. Gokhale	294
Transvaal Notes	294
Immigration Restriction	295
The Cape Immigration Act	296
The Immigration Officer	297
Items of Interest	297

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 5th September and
DELAGOA BAY about the 7th September
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા" ૬મી સપ્ટેમ્બર

હવેથી જાન્યુઆરી વખતેથી જાન્યુઆરી ૧૯૧૩ થી ૧૯૧૪ સુધી આજીવન માટે ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલા છે. તે હવે દેશનાં જાણીતા અને મોટાં જાણીતા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

જાહેર જાણનાં માટે આજીવન માટે ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલા છે. તે હવે દેશનાં જાણીતા અને મોટાં જાણીતા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

જાહેર જાણનાં માટે આજીવન માટે ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલા છે. તે હવે દેશનાં જાણીતા અને મોટાં જાણીતા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

જાહેર જાણનાં માટે આજીવન માટે ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલા છે. તે હવે દેશનાં જાણીતા અને મોટાં જાણીતા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

જાહેર જાણનાં માટે આજીવન માટે ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલા છે. તે હવે દેશનાં જાણીતા અને મોટાં જાણીતા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

જાહેર જાણનાં માટે આજીવન માટે ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલા છે. તે હવે દેશનાં જાણીતા અને મોટાં જાણીતા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ જી. સી.
આંખલીઆ એન્ડ કો.,
Commercial Rd., Durban

જાહેરજાણનાં માટે, ૧૯૧૨

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN"
Telephone No. 355

G. H. Miankhan & Co.
GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, Etc. To Let
134 & 136 FIELD STREET, DURBAN.

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

જાહેરજાણનાં માટે, ૧૯૧૨

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR"
Telephone 86

The Hon. Mr. Gokhale's Speeches

This is the first collection of his speeches and may claim to be exhaustive, no important pronouncement of his having been omitted. The book contains four parts and an appendix. The first part includes all his utterances in the Supreme Legislative Council and in the Bombay Legislative Council; the second all his Congress Speeches, including his Presidential Address at Benares; the third, speeches in appreciation of Hume, Naoroji, Ranade, Mehta and Bannerjee; the fourth, miscellaneous speeches delivered in England and India. The appendix contains the full text of his evidence both in chief and in cross-examination before the Welby Commission and various papers. These cover nearly a quarter of a century of a most strenuous, selfless and active public life and embrace the whole range of topics that have engaged and are still engaging the attention of the public. Full of instruction on every point and breathing in every line the moral fervour which is Mr. Gokhale's supreme characteristic, this volume, the publishers (Messrs. G. A. Natesan & Co.) venture to hope, will command wide popularity.

Crown 8vo., 1,100 pages, Cloth Gilt

Price 6/- Post free

To be obtained from

The I. P. Press, Phoenix.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No 38, P.O. Box 38.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનરેટીન
સોલોસીટર, મોટરી વ્હને કનવેયન્સર
મોલસ ૧૧૪૭ ટેલીફોન નં. ૮૫૪
ટેલી. સરનામું: "માર્સ"
અલેક્સાન્ડ્રા બીલીંગ્સ, પ્રોટેરીયા.

અગત રવા હરીભાઈ
અનરલ સ્ટીલ મરચંડેસ
મરડના ડેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, રૂપસ, કુવાલ, કીરખાન, રેલમી
ફાલ વગેરે પરચુરલુ માલ મળશે.
બાબો, કુલો અને ખાત્રી કરો.
નેલુ મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, રેલેલ ના. ૫૮
પ્રેસીડેન્ટ બીલ, બેલ્કન્સનરવ. નો. ૩૨૪૯

Charles Maude
GENERAL DEALER
67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

કાયરનાં મેટ્રાસો
દરેક સાહસનાં. સરસ અને શાલુ રંગની
ટીકીય વાપરી ભાતિ દેખરેખથી બનાવ
વામાં આવે છે. બહાર મામના બોરકરો
ઉપર પુરવું ખ્યાન આપી સારી પેઢીય
કરી બહારથી મોઢાવાળીએ છીએ. કોઈ
થત આવ. એક વાર મંગાવી ખાત્રી કરો.
અ. કરીમ હાજી આમલ
૨૦૬ પ્રીન્સલુ સ્ટ્રીટ, પ્રોટેરીયા.

રમજન શરીફ માટે

બકામ, દાખ, ચારોળી, એલમી, ખારક, કોપરાં, ખલુર, ખુશબો
કાર ગરમ મસાલો, મરચાંની કુડી, બફરાન, બવંત્રી, સોલ, લાપસી,
(કુલી) ફાલુદાઈ વાસ સેવરકની સોપારી, વગેરે તમામ સારો ચોખ્ખો
સોલો અમારે ત્યાંથી મળશે. કાયલ બોરકરો પર ખાસ ધ્યાન આપવા
માં આવશે. રેલવે પારસલથી અથવા ફરમાસ મુજબ તાલીશી
મેકલી આપીશું.

એસ. એન. હવનલ,
૧૪૭A એ સ્ટ્રીટ, હરબન

તકવાર છે! તકવાર છે!!
ફિલિપ આફ્રિકા દરશન
વર બેઠા બંગા! વહેલો તે પહેલો!
ફિલિપ આફ્રિકામાં દોહીયાની રેલ્વે કસ્ટોમર મી. મધીના હવન ચલિલનાક.
સ્વદેશમાં મિત્ર મંડળ પર લેલ મોકલવા કમલ ૧૫૦ પાનકડું રમુક પુરલ. કોલ ૬/૬
મલવાનાં ટોલા: હવલક શુનાલ રેસાઈ, બોલસ રવર, રેપરકન; હ. કી. હંસલ
ની કી., ૧૦૦ એ સ્ટ્રીટ હરબન; લલુલાલ મુલાખલાલ, બોલસ ૩૫૫૩, બેલ્કનીસનરવ.

Phone 2653 **M. P. FANCY,** P.O. Box 6031
Corner 17th & DE LA REY Sts., VREDEBORP, JOHANNESBURG,
Merchant & Importer.

રમજન શરીફ અને ઇફુલ ફીતર માટે ઉંચા ફેલટની ટરકીસ ટોપીઓ
તથા લીલપસંદ રંગોની ફેલ ટોપીઓ
લલલ નવા પલ, મુલમુલ રંગો, અને લીલપસંદ પ્લોડની, ઉંચા ફેલટની ટુલ્લી ટોપી
બોલો ચોલો જોયો ખાસ ઉલ્લેક્ષિતર માટે આવી પુલો છે. બખ્ખાંબો માટે નાની સાલક
પલ મળશે. એ સીવાય રમજન શરીફ માટે તમામ ભવનો ચોલો માલ, જેમકે હરબલ,
મુલાલ, ફાલુદાઈ માલ, સુલો મેલો, ખુશબોલ મસાલો, ચોખ્ખું ચૈરબંદલુ પી, બંગાલ
ચોખા, દોહીના ચોખા, ભીમકી નીમેરે સરવે ભવનો માલ પલુ ફીલુલત ભારે કુલક તથા
જ્યાખંધ મળશે. તેમજ જંગીસ અને હાલિસ્તાની તમામ મેલસરી, કરીયલુ પીમેરે. તથા
જંગલોર, હમીરખન ટોપીઓ પલુ લોક કોલેજની મળી શાશે. બહારના બોરકરો પર
પુરવું ખ્યાન અપખખાં આવે છે ફરમાસ કરી ખાત્રી કરો.
એમ. પી. ફેનસી, ૧૭ મી સ્ટ્રીટ, વરીડીસરપ, બોલસ ૬૦૩૧. એ.બરમ.

જસખાની મરખી
કોમલ: ૧૦૬ ૧
કપાલ ખરમ: અરખી પેની
બી હરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ
ફિલિપસ, નાતલ,

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION.

ક્રેડે મુકતમાં મહાન ક્રેડે પામેલા

THE UNION TIN FACTORY

આશિષ આશીર્વાદ આપે જુદા અને સરસ આપુ. અમે આપણા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની ખાતરી માટે ખબર આપીએ છીએ કે આપણા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ક્રેડે (કેપીન તથા કાહર ખરના લાખની) તથા દરેક રકમના અનુભવો બનાવવામાં આવે છે. એ બધા માલ ક્રેડેકર્ટીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાવી તકવાર થાય છે. બહાર મામના ઓરડા પર પુરતું ખ્યાન હવે સારો પેકોમ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની કુશળે આપણે મલ્લ ભેટો, યા રખડમાં આવી ખાતરી કરશો. પાછલ લીસ માટે અમે

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

ચેતવણી

ચેતવણી તે શું? વાંચશો તે કાલેદા થશે અને નહીં વાંચશો તે પસ્તાશો.

ઈન્ડિયાથી આવતા પેસેન્જરને જાણી બધાં સાથે ટાલીફ નહીં લેવાવવી હોય તે પી. બો. બોક્સ ૪૦૧, પી. ઓ. પોસ્ટને સર નામે લખો, જ્યાં દરેક બાળતબી સમવદ કરી આપવામાં આવે છે. આથી અનુભવ માણસોની હાલતારીમાંથી કુદા પવાશે. ખુલાસા માટે પરખવહાર કરો. ટી. બો. : પોસ્ટ, બોક્સ ૪૦૧, રેલવેવાલે.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOUENCO MARQUES.

A. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL.

Stand No. 421. Corner Kaffir & Fish Streets,
FREDERICK, JOHANNESBURG

Box 4140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLENA, INDIA.

ક્રેડે મુકતમાં મહાન ક્રેડે

ક્રેડેકર્ટીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાવી તકવાર થાય છે. બહાર મામના ઓરડા પર પુરતું ખ્યાન હવે સારો પેકોમ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની કુશળે આપણે મલ્લ ભેટો, યા રખડમાં આવી ખાતરી કરશો. પાછલ લીસ માટે અમે

દીની કીતાબો

દરેક ભવની દીની કીતાબો આપણે ત્યાંથી મળી શકે છે, અથવા આપણા મારફતે મળી શકે છે. અમારો હેતુ:

અનુભવને પ્રીતિએ પ્રેમ,

૧૯૧૨ એ સ્ટ્રીટ, ૩૨૫૫

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each

The International Printing Press

PHOENIX, NATAL.

The Bhagavad Gita

OR

THE LORD'S SONG

With the Text in Devanagari
and an English Translation

by Mrs. Annie Besant

Price 6d. post free

Wanted

2 Salesmen experienced in
Drapery and Grocery depart-
ments. Gujaratis preferred.

Apply:—

Natal Indian Traders

464 Church Street,

Pietermaritzburg.

જોઈએ છે

કુશળતા કપડાંના તથા ઓશરીના
ડીપાર્ટમેન્ટમાં વેચવાનું કામ કરવાવાળા
૨ અનુભવી માણસોજોઈએ છે. અજરાતી
ઓને વધુ પસંદગી મળશે.

લખો:—

નાતાલ ઈન્ડિયન ટ્રેડર્સ

૪૬૪ ચર્ચ સ્ટ્રીટ

પી. એમ. બરમ

The Indians of South Africa—

Helots within the

Empire and how

they are treated—

BY

HENRY S. L. POLAK

To be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

243

પુસ્તક ૧૦ મું.

શુક્રવાર, ૩૧ મી આગસ્ટ ૧૯૧૨.

અંક ૩૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૩૧ મી આગસ્ટથી, તા. ૬ સપ્ટેમ્બર સુધી, ૬૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ—શ્રાવણ વદ ૪ થી શ્રાવણ વદ ૧૦ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

સુચકમાસ—તા. ૧૮ રમઝાનથી તા. ૨૪ રમઝાન સુધી ૧૩૩૦ હિજરી.

વાર	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુચકમાસ	સુચકમાસ
શુક્ર.	૩૧	૧૬	૪ ૧૮ ૨૪ ૧૫	૫ ૪૨	૫ ૪૨
રવિ.	૧	"	૫ ૧૯ ૨૫ ૧૬	૫ ૪૨	૫ ૪૨
સોમ.	૨	"	૬ ૨૦ ૨૬ ૧૭	૫ ૪૩	૫ ૪૩
મંગળ.	૩	"	૭ ૨૧ ૨૭ ૧૮	૫ ૪૩	૫ ૪૩
બુધ.	૪	"	૮ ૨૨ ૨૮ ૧૯	૫ ૪૪	૫ ૪૪
ગુરુ.	૫	"	૯ ૨૩ ૨૯ ૨૦	૫ ૪૪	૫ ૪૪
શુક્ર.	૬	"	૧૦ ૨૪ ૩૦ ૨૧	૫ ૪૫	૫ ૪૫

અઠકમક્રિયા.

દાદાભાઈ જયંતિ...	૫૧૩
જોન. મી. ગોખલેને માન આપવા	૫૧૪
કાંસલાલમાં રહેલેની તબીબ	૫૧૫
જોહાનસબરમ	૫૧૬
જોહાનસબરમમાં ફરીથી રીપર	૫૧૭
મી. પોલાની કડવ	૫૧૮
જેક હીમ્મલેસન ઠસ	૫૧૯
કેપમાં ઈમ્પ્રોવિસનની હાઠમારી	૫૨૦
પુરણમાં ખરડીકે	૫૨૧
પુરણના તાબાના પ્રાંતમાં અસહિ	૫૨૨
મહાન દાદાભાઈનું હુંક જીવન ચરિત્ર	૫૨૩
પરજીવ	૫૨૪
ચંચરમેઠ એકાદમીની નોટીસ	૫૨૫
‘એસકુ’ તેસે ન મડું	૫૨૬
હમેશાં મોતની બીકમાં	૫૨૭
જોહાનસ તિલકનર વિચારો	૫૨૮
જોન. મી. ગોખલે	૫૨૯
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૫૩૦
કેપમાં વરસાદના ખબરો	૫૩૧
ખબરો	૫૩૨

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શુક્રવાર, તા. ૩૧ આગસ્ટ ૧૯૧૨

દાદાભાઈ જયંતિ

આવતી તા. ૪ ને શુક્રવારે દાદાની ૮૮ મી જયંતિ ઉજવવા આપણે બાગ્યજાળી ચક્રશું. તે માટે દવાળુ જનતકતનિ આભાર માનવાનો છે, અને તેને પ્રારથના કરવાની છે કે જે મહાન હિંદીના દાદાને તે હજુ બીજાં ધણાં વરસ જીવાડે, અને હિંદીની ઉન્નતિના કાર્યમાં હિંદીના બાળકો ને તેમની હેયાતીથી સુસ્તો પ્રેરે, અને તેમને ઉત્સાહ વધારે. દેશજનકત દાદા ભાઈએ પોતાના જીવન વડે દેશસેવાનું એવું દૃષ્ટાંત એસાડ્યું છે કે વારંવાર ઉજવાતી તેમની જયંતિ પ્રસંગે તેમના જીવનનું શ્રવણ અને મનન કરવામાં આવે તો જરૂર લાભ થાય, અને સ્વદેશાભિમાની હિંદીઓને દેશદાનને નવો ઉમળકો આવ્યા વગર રહે નહીં. આ રીતે આ જયંતિ એક કોમને લાભકર્તા છે. વળી જે નરે હિંદીની ખરેખરી સહી સુધી સેવાઓ કરી છે તેમના પ્રત્યે તેમનું દીર્ઘાયુષ્ય પ્રમુખ્ય એ એક દરજ્જા પણ છે. અમે અમારા રીવાજ પ્રમાણે હિંદીવાનેને પુજ્ય થક પડેલા દાદાની જીવી બાજના અંક સાથે આપીએ છીએ, અને તેમનું બાકુબ્ધ હજુ ધણાં વરસો સુધી લંબાવવા જનતકતનિ પ્રારથના કરીએ છીએ. દરેક દેશજે તા. ૪ ના શુભ દિવસે હિંદીઓ દાદાભાઈ જયંતિ ઉજવે, અને દાદાને માટે દુઆ ગુજારે એવું પ્રમુખ્ય એક છે. જેઓ દાદાના જીવનદૃષ્ટાંતથી માહિતગાર ન થયા હોય તેમને માટે તેમના જીવનનો હુંક હેવાલ જામે અગાઉ આપેલો તે ઉપરથી ફરીથી આપીએ છીએ.

મી. અને મીસીસ પોલાક રટીમર પાલ મકેટમાં એક દેશજેમાં ડરજન આવી પહોંચશે.

જોન. મી. ગોખલેને માન આપવા

જોહાનસબરમમાં તૈયારીઓ

કમીટીની નીમણૂક

ના. આગાખાનને સંદેશ

(ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

જોન. મી. ગોખલેને અરે માન આપવા સંબંધમાં વર્તતાં પત્રમાંથી એવા માટે તા. ૨૫ મી ને સંવિધારે પ્રિ. ઈ. એસોસીએશન તરફથી એક જનરલ મીટીંગ પણ વાગે બોલાવવામાં આવી હતી, જે મુજબ સભાનું કામ ઠરાવેલ વખતે સર કરવામાં આવ્યું હતું. સ્થાનીક લોકો ઉપરાંત વીરીનીગીમ, બોક્સ ખરમ, જરમીસ્ટન, પ્રીટોરીયા, વિગેરે દેશજેથી ડેલીવેટો હાજર થયા હતા. મીટીંગના કામને બહાલ રાખવાના તારો અને કામગીરી વેકરસટરમ, ઝીરસ્ટ, વેરમ બાથસ, વિગેરે દેશજેથી મળ્યા હતા.

મી. કાછલીઆ

જે પુરસી લઈ કામગીરીની સરખાત કરતાં જણાવ્યું કે મી. ગોખલે દક્ષિણ આફ્રિકા પહોંચશે તે દિવસ બહોળા હિંદીની તથા રીપમાં બાદમાર દિવસ મજાશે. મી. ગોખલેને માન આપવાની ફરજ સંબંધમાં બીલકુલ મતબેદ હોઈ શકે નહીં. આપણે નાતબાતના બેઠ વગર આપણા કીરતવંત પરીણાને બારે આવકાર આપવો જોઈએ. તેથી મીટીંગ એકમતે ઠરાવ કરી કામ કરશે એવી કું બાકા રાખું છું. સારખાદ તેમજ મી. ગોખલે ને આવવાના માન સંબંધી સમજણ પાડવા મી. ગાંધીને કહ્યું.

મી. ગાંધી

જે પોતાના બાપજીમાં જણાવ્યું કે મી. ગોખલે તા. ૨૨ મી અક્ટોબરે કેપટાઉન પહોંચશે, અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં પણ અઠવાડીયાં કરતાં વધારે વખત પોતાની સહર લંબાવવાને સકિતમાન થશે નહીં. તેઓ કમિસના આવતી સાલ માટેના પ્રમુખ થનાર હોવાથી, તથા તેઓ પુણ

લીક સરસીસ કમીશનના ચે'અર નીમા એલ હેલથી તેમજ ડીપે'અરની સરખાતે આ હિસ્ટોરિયન પહેલેથી જોઈશે. તેથી અને એવું લાગે છે કે મી. ગોખલે એ દિવસ કેપટાઈનને આપશે એક, કીંગ્સલી ને (કે આંતર) આમંત્રણ અત્યાર પહેલાં મળેલું છે) આપશે, અને તા. ૨૭ મી અક્ટોબરે અરે પહેલિશે. ટ્રાંસવાલને તેઓ સાહેબ ૧૦ દિવસ આપી શકશે, અને એ ૧૦ મિનિટ ધણોખરે વખત તે એા બેઠાજીવરમમાં આપશે. મી. ગોખલે અહીં પહેલિયે તે દિવસે તેમને એક લખક માનવજ એલેક્સીએચન તરફથી આપાવું જોઈએ, ને એસોસીએચનના સામાન્ય માનવજ ઉપરાંત જુદી જુદી કામની લાગણી ખાસ રીતે દર્શાવવાને વિચાર થાય તો તેવા બીજા માનવજો પણ તેજ દિવસે એકા વખતે આપી શકાય, મી. ગોખલે સરસ તંદુરસ્તી ભાગવતા નથી એ શબ્દ રાખીને આપણે માનવાનના કાર્યક્રમ (ગ્રેમામ) રચવાનો છે. (મી. ગોખલે આગળ ચાલતાં કહ્યું કે) તેમના આવા પછી બીજે દિવસે એક ખાણનો જલસો થવો જોઈએ, અને તે માટે ૧૦૦૦ જેટલાં આમંત્રણો નીકળવાં જોઈએ. અને તો આ બંને (માનવજ, તથા ખાણ) કાર્યો બોન્ડરર ઉપર થવાં જોઈએ, અને મેયર ને પ્રમુખપદ લેવા આમંત્રણ કરવું જોઈએ. વળી જો રૂબ મળે તો સ્ટેશન ઉપર એક સુંદર કમાન બાંધવી, અને તે રૂબ ન મળે તો ત્યાં માનવજો બધાપ ત્યાં, બધવા તો રોકવામાં આવેલા મકાન ઉપર કમાન બાંધવી, મી. ગોખલે કિવા નામાંજીત માણસ છે કે તેમને જેટલું માન આપાય તેટલું આપું છે. જો તેઓ કાંસમાં બન્યા હોત તો તેમના ઉંચા સહયુક્તો અને જુદિબળને લીધે જો ફેરના પ્રભુસત્તાક રાજના પ્રમુખ થવાને કક્ષિતમાન થયા હોત, ને જો તેઓ ઉચ્ચકક્ષા બન્યા હોત તો જ્ઞાના વડા પ્રધાન થયા હોત. તેમજે દક્ષિણ આફ્રિકા માટે બળવેલી ખાસ સેવાઓથી તો સહુ આકર્ષિતાર છે. કેટલું ખરચ થયું જોઈએ તેનો ખ્યાલ આપતાં મી. ગોખલે કહ્યું કે પા. ૧ હજારની રકમ ઉઠી ચકી જોઈએ. વળી મી. ગોખલેની બહીના રહેઠાણની પ્રવૃત્તિ હરમાન કેટલાક દિવસ સુધી પોતાનો મધી વખત તેમને આપી શકે એવા લોકોનીયરો બધી કામમાંથી થુંકાવા જોઈએ. મી. ગોખલે વિશેષમાં જણાવ્યું કે ના. આગાખાન તરફથી, તેઓ સાહેબ નજીકના અધિવાસી દક્ષિણ આફ્રિકા અને પુરવ આફ્રિકાની મુલાકાત લેવા પારે છે એવો કેવલ મત્તે છે. તેથી તેમના આવવાના સમાચારથી કેમ ખુશી થઈ છે, અને તેમને આમંત્રણ આપે છે એવો કેવલ મોકલવા સુચવીને મી. ગોખલે પોતાનું માધ્યમ મુરું કર્યું.

મી. હાજી હુસીએ

આરખાદ હરખારત કરી કે એક કમીટી નીમવી, અને તેને ઉધરાણું કરવાની, કારણકે એકવવાની, મી. ગોખલે આવી પહેલિયે અરે માત આપવાને બીજી તરફની ઘટતી બવરથા કરવાની, તથા તેમને લેવા કેપટાઈન જવાને ડેલીમેટો નીમાવા ની વિગેરે દરેક જાતની સત્તા આપવી. તેમજે એ પણ હરખારત કરી કે મી. ગોખલે સુચવ્યા પ્રમાણે ના. આગાખાન ને કેવલ મોકલવો. ઉપરની હરખારતોને કમીટીના ધરમાથીક સોસાયટીના પ્રમુખ કમામ સાહેબ

અગદુલ કાદર ખાવાઝીરે ટેકા આપ્યો, અને જણાવ્યું કે મી. ગોખલેને આખા દીદી કામે બાંધવાની દબી માન આપવું જોઈએ એમાં બરાબે શક નથી. આવા કલજતદાર પદોજીને માન આપીને કામે જાતે માન ખાટવા બરાબર છે.

મી. હુસીએ મારણે

હરખારતને વધુ ટેકા દેતાં જણાવ્યું કે આપણા માનવતા પદોજીને બોરડરપર મળવા એક ખાસ ટ્રેન રોકવી એવું કું સુચવું છું. વળી મી. ગોખલે એક ફેળ વધુ આપનારા હોવાથી એક નિશાળ સ્થાપવી, ને તે તેમને હાથે ખુલ્લી મુકાવવી એ તેમને સરસ માન આપું કહેવાશે એવો મારો મત છે.

મી. કેટવાલે

જણાવ્યું કે રાજ્યો પ્રમુખ રક્ષણ કરે છે, પણ તેના સાટામાં તેઓ કરવેરા નામે છે, ત્યારે માનવતા મી. ગોખલે કિવા દેલમકતો કાંઈ પણ જાતના બદલા ની આજ્ઞા રાખ્યા વગર પોતાના દેશી ભાષાઓના કહવું રક્ષણ કરે છે, અને તે માટે કહે છે. સથી કામથી બને તેટલું માન મી. ગોખલેને આપવું જોઈએ.

મી. જાં દાપણી

આરખાદ મેસરસ માલ તથા નવાજ ખાને આપણે કયાં. મી. મહમદ કોટી એ હરાવને ટેકા દેતાં કહ્યું કે મી. ગોખલે જો દિવસે જોહાનજીવરમ પહેલિયે તે દિવસે, બીજે નહીં તો જોહાનજીવરમ માંજ, બહેર તહેવાર પાળવો જોઈએ.

મેસરસ કંબી નામક, મોરારજી, દુલ્લભ આજ વિગેરેએ ટેકા આપ્યા પછી મી. હાજી હુસીએ મુકેલી હરખારતો તાડીએ ના મકમડાટ વચ્ચે પાસ થઈ, અને તહેવાર પાળવાનો તથા નિશાળ વિગેરે ખાતાંનો સમાવેશ ચાર એવો હોલ બાંધવાનો સવરજ કમીટીના વિચારપર મુકવું માં આપ્યો.

ઉપરની નિશાળ સંબંધી સુચના સંબંધમાં બેલવાને આમંત્રણ થયેલી મી. ગોખલે જણાવ્યું કે સત્તામકની કલતની યાદગીરી તરીકે એક શીડરેજન હોલ બાંધવાની ઇચ્છા આપણે કેટલોક વખત થઈ રાખેલી છે. તે બાંધવાને અત્યારે સરસ તક છે એમાં કાંઈક જ શક નથી. જો કામને શોભા આપે એવું મકાન બાંધવા માં આવે—તેમાં મીટીંગ હોલ, પબ્લીક રકુલ, વિદ્યાર્થીઓના રહેઠાણની તથા બીજાઓના રહેઠાણની સમગ્ર વિગેરે ની બવરથા થાય—તો સરસ કામ થાય. તે કામ માટે પા. ૧૦,૦૦૦ જેટલો ખરચો થાય, પણ ટ્રાંસવાલના હીદીએ માટે તેટલી રકમ ઉઠી કરવાનું કામ બહુ પારે લજાવું જોઈએ નહીં.

કમીટી

ત્યારખાદ નીચેનાની કમીટી નીમી મીટીંગ બરખારત થઈ હતી. મેસરસ માલ, હુસીએ મોટજી, કાઝલીઆ, કેટ વાલ, સાલેજી, કમામ સાહેબ ખાવાઝીર, અરનાત, જીવણ પ્રેમજી, બીજીભાઈ, જી. કે. પટેલ, દુલભભાઈ કલાજીજી, આમદ મુસાજી, આકુભાઈ, બીમભાઈ, રજીકાડ કહીર, મકનજી આસ્તર, આર. એમ. શોહા, મનજી પ્રેમજી, લાલ અહાદુરજી, રામજી, ગોર્ધા પ્રેમજી, સહાયજી માંજવ રતનજી રમનાથ, નવાજ ખાન, વલ્લભ ગોપાલ, અલીભાઈ, બીખા રામજી, કીસ કુંવરજી, નામ્મા દેવા, વલ્લભભાઈ ભગુભાઈ, કાંઠયા, જનનજી, કમ્બાલીમ કુવાડીઆ, એમ. પી. ફેન્સી, ખુસાલ ફલ્લમ, તથા મીસ રહેલીન.

નર. આગાખાનને કેવલ

હરાવ મુજબ ના. આગાખાનને મુખજ ખાતે નીચેનો કેવલ મોકલવામાં આપ્યો છે : "દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાત લેવાનો આપનો ઇરાદો જાહેર કરનારો કેવલ વાંચી જિ. ઈ. એસોસીએચનને ખુલાશી થઈ છે. કેમ આપ નામદારને હવેથી આવકાર આપે છે. મી. ગોખલે આવવાની તકે આપ આપની મુલાકાતનો વખત મોકલી શકશો ને—મોકલનાર એ મેન કાઝલીઆ."

દરસવાલમાં રહેવેની તકલોફ

જાણવા લાયક મતભેદવાર

જેહાન્નમન પ્રિન્સ વીમેન્સ એસોસિએશનનાં સેક્રેટરી મીસ રહેશીને રેલવેનાં જનરલ મેનેજર સાથે નીચેનાં અમલનો પત્રવહેવાર થયો છે :—

તા. ૨૦ મી માર્ચે મી. રહેશીને જનરલ મેનેજર ઉપર નીચે મુજબ કામગીરી બખોલે હતો :—

“નીચેની બાબત ઉપર હું આપનું ધ્યાન ખેંચું છું. જાનરોજ નેપીઝથી એક હોલી ઓરડ સાથે હું રહેવામાં મુસાફરી કરતી હતી. અમે ૮.૪૦ ના અમલે પારકથી ઉપરની ગાડીમાં કામગીરી થઈ, અને રીઝવરડ ખાતામાં બેઠાં. અમે બેઠાં એટલામાં ન. ૮૮ વાળો એકઝમીનર મારી પાસે આવ્યો, અને બીજા ખાતામાં જવા મને કહ્યું, અને ઉમેર્યું કે “બા. ખાતું” કબરડ બેઠાં માટે રીઝવરડ રાખેલું છે.” હું કમચું છું કે એક જખત એક ઉતાર છાડું આપે એટલે જે વરખતી તેણે શી આપી હોય તે વરખમાં ગમે છાં બેસે, અને એ કબરડ લોકના ખાતામાં તે બેસે તો, તે ખાતામાંના કબરડ લોકે તેના બેઠવાની સાથે વધી લખ શકે, નહીં કે બીજું કાંઈ. માટે રેલવે ઉપર ઉતારજોની આડે આવવાની સહ્ય જા બધારે લેવામાં આવી હતી તે હું જાણવા માગું છું.”

જવાબમાં જનરલ મેનેજરનો તા. ૧૭ મી એપ્રિલનો નીચે મુજબ કામગીરી થયો હતો :

“પાસ થએલા ધારા મુજબ રીઝવરડ ખાતામાં જોરાઓ સિવાયના લોકના ખાસ વપરાશ માટે રાખવામાં આવ્યા છે. તેથી એમ ન થયું કે એક ઉતાર શી આપે એટલે શી મુજબના વરખમાં ગમે તે ઠેકાણે બેસે. કનડક્ટર કારણ આપ્યા વગર ઉતારજોને એક ખાતામાંથી બીજા ખાતામાં ખસેડવાની સત્તા ધરાવે છે.”

વળતા જવાબમાં તા. ૨૧ મીએ મીસ રહેશીને લખ્યું કે :—“રીઝવરડ રાખડ નું પાટીયું ચોડેલ હોય એવાં ખાતાં જોરાઓ સિવાયના લોકને વાકતે છે એ ધારો હું સારી પેઠે જાણું છું. મારી હલીલ એ છે કે રીઝવરડ ખાતામાં જોરા જોની હાજરી સામે વધી લેવાનું કામ તેમાંના કબરડ ઉતારજોનું છે, મારા મત પ્રમાણે એ કનડક્ટર ઉતારજોને કામગીરી કારણ વગર એક ખાતામાંથી બીજા

ખાતામાં ખસેડે તો તેમાં તે ચોતાની સત્તા જોરાઓની રીતે વાપરે છે. અને ધારાનો અરથ ઉલટાવે છે. કેમકે એ ધારો હું જાણું છું, અને તે જોરા ન હોય એવા લોકની લાગણી ન હુખાવવા માટે લખાયેલો છે.

હું વિશેષમાં કહીશ કે જે જોરાલ સાથે હું કામ કરતી હતી તેની સાથે મારે મિત્રાકનો સંબંધ હતો, અને તેને રેલવે મુસાફરીનો મહાવરો ન હોવાથી હું તેના સાથી તરીકે હતી. ખાતામાં બીજું એક કબરડ ઉતાર હતું, જેને મારી હાજરી સામે કાંઈ વધી નહોતો. મને ખાતરી છે કે આવી સ્થિતિમાં, જન સરખા કારણ વગર, ઉતારને ખસેડી કાઢાય એમ રેલવે ખાતું કાચુબર નહીં કરી શકે.”

તેનો તા. ૩૭ મેએ નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો હતો :—

“તમને જોમવવી પડેલી અમલ માટે હું ક્ષમાર થાઉં છું, છતાં મારો જલિ પ્રાથ છે કે બધાના હિતનો વિચાર કરી તેજ કનડક્ટર વરતેલો. કેમકે, નહીં તો, રીઝવરડ ખાતામાં જોરાઓને મુસાફરી કરવાની છુટ મળે તો જોરા સિવાયના લોકમાં અસંતોષ પેદા થશે.”

જવાબમાં તા. ૯ મી મેએ મીસ રહેશીને નીચે મુજબ કામગીરી થયો :—

“ખાતામાંના કબરડ ઉતારને મારી હાજરી સામે અસંતોષનું જરાપણ મિન્દ બેલ તો હું મારી બલે લાંબી નીકળી બલ. પણ અગાઉ કહ્યું છે તેમ અમારી સાથે એક કબરડ ઉતાર હતું તેને તેવો અસંતોષ નહોતો. મારું કામ એવી તરફનું છે કે મારે જોના નહીં એવા લોકમાં બલેલ સંબંધ રહે છે, અને તે થી મારે કહેવું જોઈએ કે જે ખાતામાં હું બેઠી હોઉં તે ખાતામાંના કબરડ લોકે વધી ન લીએ છતાં પણ જો મને લાંબી અસવાને સુચવશે તો તેની સુચનાનો અમ કરવાની મારે જરૂર પડશે. સાથે હું તમને ખાતરી આપું છું કે જે ધારા વિષે તમે વાત કહી, અને જે ધારો જાણવાને મેં ઠેકલીક મહેનત લીધી છે તે ધારાના મુદ્દાને હું બલેલ બીવટથી માન આપીશ. માટે, હું બરુલી રાખું છું કે, મારા જેવા કેસમાં વચ્ચે ન પડવાને કનડક્ટરને તમે સુચના કરશો.”

જવાબ તા. ૧૬ મી જાન્યુઆરીએ મીસ રહેશીને નીચે મુજબ કામગીરી થયો :—

“મારા પત્રવહેવારના જવાબમાં કહીયા

તું કે અમે ખુશનારે લોલીથી રાત્રે ૮.૪૦ ના અમલે નીકળતી ગાડીમાં પારક મુખી હું મુસાફરી કરતી હતી, સેલરોમ કારણપર આવેલ એક હોલી, અને કારખના માલિક મી. કેલવેએ અને હું ખાતામાં મુક્યાં તે વખતે તેમાં એક નેટીવ કિતાફ હતો. તેને મારી હાજરી સામે વધી નહોતો. કનડક્ટરે આવીને બા રીઝવરડ ખાતામાંથી બીજા ખાતામાં જવા મને કહ્યું. મેં જખાતું કે મી. ચેટીઆરની સાથે તો હું મુસાફરી કરું છું, તે બીજી નેટીવ કિતાફ છે તેને મારી હાજરી સામે વધી નથી, અલે તેથી બા ખાતામાંથી ઉતરવા હું માનતી નથી. તેથી કનડક્ટરે મારું નામ અને ઠેકાણું ઉવારી લીધાં, ને કુવે તે તમારી પાસે પહોંચેલ હશે. બા બાબતમાં તમે કેમ સલાવવા માગો છો કે નહીં તેની મને ખબર નથી, પણ મને જખાતું છે કે, જો કનડક્ટરે તે કા પછપુરવક વરતવાની સુચનાઓ તમે ન કાઢી શકો તો, જોરા સિવાયના લોક સાથે મુસાફરી કરવાના મારા હકની મરુદમાં પરીક્ષા કરવી એ કલેક રીતે ચોખ્ખું છે.

અગાઉ જખાતું છે તેમ મારા ધંધા ને લીધે મારે કબરડ લોકના સહવાસમાં વારંવાર આવવું પડે છે. હું એ પછુ ઉમેરીશ કે હોલી એટોના મંડળની હું સેક્રેટરી છું. બા કહેવાનો ધરાજો એટલો છે કે માન કેલાકળ કરાવવા ખાતર હું ચર્ચા કરતી તથી, પણ એક કહ્યું અને નાણુક બાબતના કારણપરમાં રેલવે ખાતાને મદદ આપવાના હેતુથી કરું છું.”

જેહાન્નમન

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

રેલવેની હાડકાડરી

મી. કાજીબાજે નીચે મુજબ કામગીરી રેલવેનાં જનરલ મેનેજર ઉપર તા. ૨૭ મી જાન્યુઆરીએ થયો :—

“મુકસેરમાં રહેતા, અને લાંબા રહે અને આવજવવને સંબંધ ધરાવતા હોલી બા જખાતું છે કે તેમને નિશ્ચિત ઠેકાણે રીઝવરડ આપવામાં આવતી નથી. મારી એસોસિએશન અરસો રાખે છે કે અમ બા ફરીયાદમાં વપાશ કરશે, અને ફેરકાજ અમ રહેલપરથી બાજો ફરીયાદ કિમ હું કમગીરી આપી હતી, જેમ બા ફરીયાદ પ્રકુ અને અથી નીમકે છે ફેરકે કમગીરી અરસો કરશે.”

જોહાન્સબર્ગમાં ફરીથી શીતળા

જોહાન્સબર્ગમાં શીતળાના કેસો થવાનું માલુમ છે.

આ સંબંધમાં 'લીડર' ના એક પ્રતિ નીધીએ મી. મીધીની મુલાકાત લીધી હતી. તેના અવાજના જવાબમાં મી. મીધી એ જણાવ્યું કે લોકો પોતાની મુન્સરીથી અલગ અલગ સ્થાનોમાં રહે તો સારી વાત છે, પણ તેમને અલગ રાખવાને ફરજ પાડવી તેથી હું વિરુદ્ધ છું. વળી અલગ રાખવાની રીત સાવ નિષ્ફળ નીવડે તેવી છે. તમે કલરક લોકને એક સ્થાનમાં, હોટીને બીજામાં, ચીનાઓને ત્રીજામાં એમ અલગ અલગ ઠેકાણે રાખો તે છતાં તેઓ બહાર સાધારણ કામકાજ સંબંધમાં એક બીજાને મળ્યા વગર રહે એ બનવાનું નથી. એટલે અલગ રાખવા ની (સેમીગ્રેજીંગની) રીતથી ચેપનો કામ ચડી શકે તેમ નથી. હાખલા તરીકે એક હળ વેચનારો એક શીતળાવાળા સ્થાનમાંથી બીજા સ્થાનમાં જાય એટલે તેણે ચેપનો ફેલાવો કર્યો જણાય. આ વખતે રોગના સપાટામાં કેમ્પ્લેટ હોદી આવ્યા છે, અને તેથી આ વખતે સત્તા વળાઓ હોદીઓને રોજ દસ કલાકે તેમ નથી. અને હોદીઓ સત્તાવાળાઓને મદદ કરવા બાહુર છીએ, છતાં લોકોને ફરજિયાત અલગ અલગ વિભાગમાં કાઢવામાં આવે તેથી અને વિરુદ્ધ છીએ. ચીનાં વરસપર મંદા સત્તામાં તપાસ કરનારા કમીશન આમળ જુગાની આપતાં હા. મરેએ વાળખીજ કહ્યું હતું કે હોદીઓ વીએરમાં ને મંદા હોય તેના ઉપાય તેમને દુર લોકોનેમાં કાઢવાથી (કે આ તેમનાપર પટલી સુધરાઇ સંબંધી દેખરેખ રહી શકે નહીં) મળવાનો નથી.

મી. મીધીએ આમળ માલતાં કહ્યું કે લોકોની તંદુરસ્તીના કારણસર સખત બાય-લો હોય તેને હું સપુરણ રીતે મળતો આવું છું. એવા બાય-લો નો બીજકુલ ભંજ ન થયો જોઈએ. મંદા પરા પાડી નાખવાને પબ્લીક હેલ્થ કમીટીએ માએલી સત્તાની બાબતમાં મળતા પછી જતાવીને મી. મીધીએ જણાવ્યું કે મેસ કે કાળા સંબંધમાં ખરો રસ્તો એ છે કે લોકોને બીજકુલ સંબંધી સપુરણ સ્વતંત્રતા આપવી, પણ તેઓ તંદુરસ્ત સ્થિતિમાં રહે તે માટે પુરતી દેખરેખ રાખવી. આ બાબતને મને ૨૦ વરસ નેટલો અનુભવ છે, અને જો કદી

તમે હોદીઓને કહેરથી ૪-૫ માઇલ લોશનમાં દુર રાખવા માએ તો તેથી તો શીતળા જેવા રોગનો ફેલાવો થવાનું તમે બહુ મોટું જોખમ ખેડશો. મરે તેમ પછી (ઉપર આપતાં મી. મીધી એ કહ્યું કે) અલગ અલગ રાખવાની (સેમીગ્રેજીંગ) રીતમાં કોમી એકવાળા કાલદાનો સવાલ સમાએલો છે, અને વડી સરકાર તેને મંજૂરી આપે નહીં. એક જાત તરીકે અમે કાલદાઓને માન આપવા બહુ ખુશી છીએ, અને મને બરસો છે કે નવા મ્યુનીસીપલ ઓરડીન-સ તમે સુધરાઇ સંબંધી ને ધારાઓ થાય તેનો બરાબર અમલ થશે.

મી. પોલાકની લડત

મુસલમાન ઓરતો વિષે જણાવ્યું

હોદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતા પર મી. પોલાકે તા. ૮ મી જુલાઈએ નીચે મુજબ જણાવ્યું કર્યું છે :—

"સાહેબ,—હોદીઓના બહુ લગ્ન વિષે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાલમાં અપા એલ મુકાદા ઉપરના અગાઉના જણાવ્યું વિષે ફરી જણવા રજા લઉં છું.

આ સાથે મંદ તા. ૪ થી મેના 'ઇડિ અને ઓપિનિયન'ની 'એ' નિશાની વાળી કાપલી આપને મોકલવાની રજા લઉં છું. તેમાં કડીના નામની હોદી ઓરતના સંબંધમાં જોહાન્સબર્ગના માશ રટે તેને પ્રોવીપીટ કમીમંટ અધી ટ્રાંસવાલમાંથી લકપાર કરવાનો હાલમાં મુકાદો આપ્યો હતો. તેના રીપોર્ટનો જિતારો લેવામાં આવ્યો છે.

આ સાથે મંદ તા. ૧૧ મી ના 'ઇડિ અને ઓપિનિયન'ની 'બી' નિશાનીની કાપલી મોકલવાની પણ રજા લઉં છું, જેમાં આ કેસ કે જેને સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઇ જવાની રજા મળેલી છે, તે પર દીક્ષા કરવામાં આવી છે. અને આ સાથે 'સી' નિશાનીવાળો કામળ છે તે માશરટેટના મુકાદાના કારણથી નહલ છે. હું હોદી સરકારને જણાવવા રજા લઉં છું કે આ મુકાદો જરૂરીસ વેસલ્સ ના મુકાદાથી પણ બહુ ઉપરવટ જાય છે. માશરટેટ દેખીતી રીતે બધાં મુસલમાન લગ્નોને એટલે કે જેમાં એક કરતાં વધારે લગ્ન થયાં ન હોય તેને પણ બહુ લગ્ન જેવાં ગણે છે. અને હોદી ઓરતો

ને તે પ્રાંતમાં હાખલ થવાની બંધી છે એવો તે કાલદાનો અરજ કરે છે.

જો આ મુકાદો કામળ રહે તો તેની અસર બહુ ઉડી થાય તેમ છે. તેવા લગ્નથી પેદા થયેલાં બધાં છોકરોને એર કાપ્ટે મજબૂમાં બાપલો, અને જો કાપ હોદી વારસો મુકી મરી જાય તો તેઓ ના છોકરાં તથા તે છોકરની માતાઓ તે વારસો મેળવી શકે નહીં. વળી ટ્રાંસ વાલના કાલદાની નજરમાં આ છોકરાંઓ તેઓના બાપના હકના બાળકો ન કહે વાય અને ઓરતો તેઓના ધણીની તક ની ઓરત ન કહેવાય (હોદી લગ્નોને પણ તે કાલદાનો એજ ધારો લાગુ પડે છે) તેથી કાપ પણ હોદી ટ્રાંસવાલમાં તેઓનાં બાપડી છોકરાં તેડાવી શકે નહીં, કેમકે તેનો તેમની ઉપર અધિકાર નથી એવું હર્યું છે. એટલે ત્યાંના રજીસ્ટ્રે જન અને કમીશન કાલદાની કલમોનો બધો ભાગ આમ પુકિતથી ધોવાઈ જશે.

મને ખબર થયા છે કે નાનાલનો કમીશન અમલદાર ટ્રાંસવાલના મુકાદાનો હાખલો બાબને તે પ્રાંતમાં રહેતા હોદીઓ ની બીજવાર પરણેલી ઓરતોને હાખલ થવાની મના કરે છે. અને આખા મુનિ યનને આ બહાર રાખવાની રાખનીયિત મદલ કરવામાં માત્ર વાટજા જેવી રહી છે.

આ મુકાદાપરથી મુનિયન પાલમિન્ટ આમળ રજુ થયેલા નવા કમીશન બીલ ઉપર પણ અમલની અસર થાય તેમ છે, અને હોદી સરકાર તે બીલની ખાતો કરવામાં આ વાત ખ્યાલમાં રાખશે એવી હું આશા રાખું છું.

મારે જણાવવું જોઈએ કે જો આ મુકાદો મંજૂર રહે તો જેનાં બાપડી છોકરાં પોતાની સાથે ન હોય એવો કાપ દક્ષિણ આફ્રિકાનો પણ હોદી તેઓને અવિખમાં તેડાવી શકશે નહીં, અને તેથી તેઓની કુનવરી અને નર્મતક સ્થિતિમાં બહુ ધકેલ પહોંચશે. મને બિલકુલ શક નથી કે મુનિયન સરકાર આ મુકાદાથી અમાનક મળેલી સત્તાનો સખતમાં સખત ઉપયોગ કરશે, કેમકે રહીશ હોદીઓન કુદ્દઓને હાખલ નહીં કરવા બાંબા વખત થયાં તે ધારણા રાખી રહેલ છે, અને તેમ કરીને રહીશ હોદીઓને કોસોનીમાં થા કાઢવા માએ છે. તેથી હું આજ રાખું છું કે આ અમલની બાબત ઉપર હોદી સરકાર ઘટવું જવાન આપશે."

એક ઇમોશન કેસ

અમીનીના પા. ૧૦૦ ઉચાપત
કરો ?

નાતાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ
અ. તા. ૧૨ મીના સોમવારે મુદ્દા પ્રધાન
વિરુદ્ધ એસ. એચ. આરવાને કેસ સર
પરસીવલ હોર-સ મી. જસ્ટીસ બ્રમ,
અને મી. જસ્ટીસ કાર્ટર સમક્ષ સાંભળ
વામાં આવ્યો હતો.

સરકાર કોર્ટમાં એસતા એક ન્યાયાધિશે
અથા ન્યાયાધિશોવાળી અદાલતમાં આ
કેસની ચર્ચા કરવાનું કહેતાં તે કેસ
સુપ્રીમ કોર્ટમાં આવ્યો હતો. અરજ
દારનો એ હાલો હતો કે અમુક ઊકારના
સંબંધમાં અપીલ કરવામાં આવે, અને
તેમાં નિષ્ફળ જતાં તેને નાતાલથી પાછો
મોકલવામાં આવે તેની ખાતર અમીન
તરીકે ઇમોશન અમલદાર પાસે મક
વામાં આવેલ પા. ૧૦૦ બ્યાજ સહિત
યુનિયન સરકારે તેને પાછો આપવા.

હાવાદારે કહ્યું કે મજૂર ઊકારને તેના
બાપની પાસે જવા ડરબનમાં ઉતરવાની
મના કરવામાં આવી હતી અને તેના
કારણમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું
કે તેની ઉંમર ૧૬ વરસથી વધુ છે.
ઇમોશન અમલદારની ગણમાં હતું કે
તેના મુકાદાની સામે અપીલ થઇ ચકતી
નથી, તે છતાં દયાથી તે વાત જાની
રાખી તેણે અરજદારને પા. ૧૦૦ મુકવા
લલચાવ્યો. હાવાદારે વિરોધમાં જણાવ્યું
કે ડરબન માછરોટે મુકાદો આપ્યો કે તે
કેસ મલાવવાના તેને હક નથી, એટલે
ઇમોશન અમલદારની સાથે કરવામાં
આવેલ મોકલણ મુજબ તે ઊકારને હોંદુ
સ્તાન પાછો મોકલી દેવામાં આવ્યો હતો,
પણ પ્રતિવાદીએ ખોટી રીતે જાહેર કર્યું
હતું કે અમીનીમાં આપવામાં આવેલા
પંક્તિ જપ્ત કરવામાં આવ્યા છે.

આ દવાની સામે ઇમોશન અમલદાર
વતી તેના વકીલ મી. કાર્ટર એવો બચાવ
રજુ કર્યો હતો કે તે ઊકારને કાવદાની
૧૦ મી કલમને આધારે પા. ૧૦૦ ના
અમીન ઉપર ઉતરવા દઇ શકાય તેમ
હતું, અને તે કલમ વિના ખીજી રીતે
અમીન લેવાની અમલદારને સત્તાજ ન
હતી. વળી એવો બચાવ કરવામાં આવ્યો
હતો કે અમીન અમલદારના મુકાદાની
સામે લેવામાં આવેલ, પણ કંઈ વાત
જાની રાખીને લેવામાં આવેલ નહીં. અમીન પરજ ઉતરવાની રજા આપી

દમાનો આરોપ સાબીત કરવાને પુરતાં
કારણો નથી એવો પણ બચાવ રજુ કર
વામાં આવ્યો હતો.

હાવાદારના વકીલ મી. સેસીલ કાઉલી
એ ઇમોશન અમલદારની કપટ ગળ
વિને ફરીઆદ કરી અને ટીકા કરી કે
જો તે અમલદાર પર પા. ૧૦૦ ઉચાપત
કરવા માટે કેસ ચલાવવામાં આવે તો
જુરુરી તેને મુકત કરે એ શકની વાત છે.

પ્રતિવાદી તરફથી મી. કાર્ટરે કહ્યું કે
ડરબનમાં મી. સ્મીથને જે કોષ એળખે
છે તે જાણે છે કે તેને પોતાનું કામ
કદાપણથી અને પ્રમાણીકપણે કરે છે,
અને તેથી મી. કાઉલીની ટીકા વાજબી
નથી.

વકી અદાલતે સખત ટીકા સાથે
કેસ પાછો ફેરવે.

કેસનો મુકાદો અપર્તા વડા ન્યાયાધિશે
હાવાદારના હાવાનું પ્રથમ વરજન કરી
પ્રતિવાદી તરીકે મુદ્દા પ્રધાનના નામથી
ઇમોશન ખાતા તરફથી રજુ કરવામાં
આવેલ બચાવનું વરજન કર્યું, અને
જણાવ્યું કે બાપી મુંચવાડા બરેલી,
મુંચવાડામાં નાખતારી અને કંઈ ખુબી
વિતાની બચાવની અરજી જોવાનું કમ
નશીય મેં અનુલભ્યુ નથી. ત્યારપછી
તેમણે બચાવની અરજના ફકરાઓ એક
બીજાથી કેવા અસંગત અને અરથ વિના
ના છે તેનું બ્યાન કર્યું. બાદ જણાવ્યું
કે ઇમોશન અમલદારે પોતાનો વધિ
દર્શાવ્યો છે તેને સાદું રૂપ આપીએ તો
તેનો અરથ એ થાય છે કે :—(૧) તે
ઊકારને ઇમોશન કાવદાની ૧૦ મી
કલમને આધારેજ ઉતરવાની રજા આપી
શકાય; (૨) અપીલ થઇ ચકતી નથી
એવી હકીકત જાણી જોઇને છુપાવી છે
એવો આરોપ વાજબી નથી કેમકે અરજ
થઇ શકે તેમ હતું; (૩) હાવાદારની
અરજમાં જે હકીકતો જણાવેલી છે તેથી
દમાના આરોપને ટેકા મળતો નથી. હાવા
દારે પોતાની અરજમાં જે મંજીર આરો
પો જણાવ્યા છે તે જોતાં પ્રતિવાદીએ
તેની સામે વધિ ઉઠાવવાને બદલે બચાવ
જ કર્યો જોઇતો હતો અને તેના પરી
ણામનો આધાર મુકદમા ઉપર રાખવો
ખટતો હતો. ખરી રીતે પ્રતિવાદીએ
રજુ કરેલા વાંધાનો પ્રથમ બાજ બચાવ
સરખોજ છે. એટલે બચાવ તરફનો કેસ
દેખાતી રીતે એમ થયો કે :—મજૂર
ઊકારે પ્રોવીપીટો ઇમીઅંટ હેવાથી તેને
૧૦ (સી) કલમની રૂબે પા. ૧૦૦ ના
અમીન પરજ ઉતરવાની રજા આપી

શકાય; જે પાછી મજૂર અમ્સ ૧૦
(બી) કલમમાં કલા મુજબ લાલ ન લઇ
શકે તો ૧૦ (સી) કલમની રૂબે તે રકમ
જપ્ત થાય. પણ બામ ચોખ્ખી રીતે
જણાવવામાં આવ્યું નથી. ઉતરવાનો
પાસ ૧૦ મી કલમની રૂબે મેળવી શક્યા
તેમ ૨૨ મી કલમની રૂબે પણ મેળવી
શકાય છે. એટલે પ્રતિવાદીએ રજુ કરેલા
વાંધા પુરેપુરી રીતે મંજૂર રાખી શકાય
તેમ નથી, પણ કમાનું કારણ બતાવીને
હાવાદાર રાહત મેળવવાની મામણી કરે
છે તે વાજબી નથી, અને તેથી તેની
કામેનો વાધો મંજૂર રાખવામાં આવે છે.

અરથ વિષેનો મુકાદો સુલતવી રાખ
વામાં આવ્યો હતો, અને તે કેસ મુકાદા
માટે ડરબન સરકાર કોર્ટ કે બ્યાથી તે
પ્રથમ આવેલો હાં પાછો મોકલવામાં
આવ્યો હતો.

ઇમોશન ખાતાનો જુલમ

મી. મહમદ ઇબ્રાહીમનો કાગળ

તા. ૨૪ મીના રસ્નીક છાપામાં મી.
મહમદ ઇબ્રાહીમ પોર્ટવાળાને એક
કાગળ ઇમોશન અમલદારના જુલમ
સંબંધમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે. મી. મહમદ
ઇબ્રાહીમ પોતાને જાહેરા અનુભવનું વર
જન કરતાં લખે છે કે :—

“મારા બનેલીના ડેમીસાઇલના હક
સંબંધમાં મારે ઇમોશન અમલદાર
પાસે જવાનું અમ્લું, મી. કમીન્સે મારી
ઝોરતનું નામ જણાવવા આમદ કર્યો.
હવે એ જણીતી વાત છે કે મુસલમાન
ને ઝોરતનું નામ આપવા કહેવું તે હક
હતું અપમાન છે. શું આ સવાલ
ડેમીસાઇલના પુરાવા સાથે સંબંધ ધરા
વતો હતો એમ કહી શકારી ? કેસની
વિમતો જાણનાર કોઈ પણ માણસ બચાવ
સવાલથી હસી પડશે. ઝોરત કે ખીજી
ભી સાથે ન હોય એવા એક મરદના
ડેમીસાઇલના પુરાવામાં કાફીની ઝોરત
ના નામનું શું કામ હોઈ શકે ? મી.
કમીન્સને ઇમોશન ખાતાનો અનુભવ
હેવાથી તે સારીપેઠે જાણે છે કે તેવો
સવાલ મુસલમાનને બહુજ અપમાનકારક
લાગે છે. વળી જો તેનાં ખીજી વરત
જુક પણ ઝોશી અપમાન બરેલી અને
કાનીફવંચ વચરની જો હોત તો હું
મજબૂત કે તેણે નિર્દોષપણે પુછ્યું હતું.
પણ તેની વરતજુક તેવી નહોતી. એવું

માં હું કહેવા માયું છું કે અમે હિંદી
જો કમીસર માલનારા તરીકે ગણીતા
છીએ. વળી અમે સહી સહને એવા
પણ છીએ. છતાં દરેક વાતને હદ હોય
છે તેમ સહનશક્તિને પણ હદ હોય છે.
જો હિંદીઓને પબ્લિકને અને હુમ દેવા
ને યુનિયન સરકાર નવા અમલદારોને
મેલવતી હોય તે તેણે બહુવું ઘટશે કે
તે તેના નાકનાં સફાવ છે. શુભકામના
બીજી ધણી પ્રત્યક્ષોની તેવી દગા અન
શંકથી થઈ છે."

‘મરકુરિ’ ની ટીકા

ઉપરના કામગીર ટીકા કરતાં ‘મર
કુરિ’ લખે છે કે :—“મરકુર અમલ
દાર હદાપણુપુરતક તેની દરને બળવવા
ને તદન અશક્ત લાગે છે. રેલને ખાતા
ના પ્રધાનની છેલ્લી મુલાકાત પછી,
અને લોકોએ તે વખતે કરેલી રજુઆતો
પછી અમે આજ્ઞા રાખતા હતા કે એ
અમલદારની વરતણકમાં સારો જોવો
સુધારો થશે. છતાં તેના વરતનમાં કંઈ
સુધારો થયોએ જણાતો નથી. મી. કઝી
ન્સમાં હદાપણુ હોય તે કરતાં બુસ્સો
વધારે દેખાય છે. એ અમલદાર હાલ
રત્નએ મજલ છે તે તેની દરને જેવી
રીતે બળવતો તેવી રીતે મી. કઝીન્સ
વરતણું જોઈએ. નહીં તો, તે તે જમા
માટે ના સામક છે, અને તેને બીજો
કર્મી મોકલવો એ વધારે સારું છે. જેમ
ને હરિમાદો હોય તેઓ છાપાને મોકલવા
ઉપરાંત મુકાબી પ્રધાનને પણ મોકલશે
એવી અમારી સલાહ છે."

એક કોલોનીયલ મોરન હિંદીના અનુભવ

મી. એન્સની ટીમેથીનો નીચે મુજબ
કામગીર ‘નાલાલ મરકુરિ’ માં પ્રગટ
થયો છે :—

"હું એક કોલોનીયલ મોરન હિંદી
છું, અને મારીતજબરમાં મારો જન્મ
થયો છે. હાલ હું ઇસ્ટલંડમાં રહું છું.
તા. ૩૭ અગસ્ટને સ્વીવારે સાંજે
આશરે ૬ વાગ્યે ઇસ્ટલંડન કોડી. આમાં
દેશ કેસલમાં એક મહિના માટે હું
ડરબન આવ્યો છું. મારી પાસે પાછા
જવાની ટિકીટ છે. તે સ્ટીમર રીવારે
ખેપોરે આશરે ૪ વાગ્યે ડરબન
આવી પહોંચી, જે વખતે અમને સ્ટીમર
પરની એક બોરીમાં ઇમીગ્રેશન નમલ
પાંડુ પાસેથી ઉતરવાની મંજૂરી મેલ

જ્યાં કહેવામાં આવ્યું. અમે ત્યાં મલા
સારે ઇમીગ્રેશન અમલદારે મોરનોએ અને
નેટીવોને જુટકો પહેલો કર્યો, અને
છેલ્લે હિંદીઓને તપાસવા માંડ્યા. અમલ
દારના કહેવાથી મેં મારા દસ્તાવેજ રજુ
કર્યાં. ડેપુટીસાઇલ સર્ટીફિકેટ, જન્મ સર્ટી
ફિકેટ અને કોલોનીયલ મોરન લાઇસેન્સ
એ બધા કામગીરમાં મેં દેખાડ્યા. તે તે
બેઠને આસતો થયો, અને મને તમા
બીજા ત્રણ હિંદીઓને કહેતો ગયો કે
વડા અમલદારને મળીને બધાં કલાકમાં
પોતે પાંચે આવશે. કામગીર તપાસતાં
તેણે તેમાં મેધિથી નિશાનીઓ અમારા
સ્ટીમરની નીશાનીઓ સાથે સરખાવી હતી
અમને ઉતરવા ન દેવા તે રજુવરડને
કહેતો ગયો. ઘોડી વારમાં એક વેન્ટર
પોલીસ આવીને અમારીપર ચોકી કરવા
લાગ્યો. સાંજ પડી સારે એ પોલીસ
ચોકી કરવા લાગ્યા. ઇમીગ્રેશન મારા
કાકા મને મળવા આવ્યા. પણ ચોકીદારે
અમને વાતો કરવા હાથી નહીં. મેં તેને
કહ્યું કે હું કંઈ ઇન્ફોર્મર નથી કે મને
વાંત પણ કરવા ન દેવામાં આવે. પણ
તેણે જવાબ આપ્યો કે તેને તો હરજ
બજવવી જોઈએ. છતાં હું જુખ્યો છું
એટલું મારા કાકાને મેં કહી દીધું. તેણે
જમને એક હિંદી જોકરા સાથે મારે મારે
અને બીજા ત્રણ હિંદી, કે જેમાંની એ
એકલવાઈ બાઇઓ હતી, તેને માટે
આવાડું મોકલ્યું. જોકરાને મોરન સહને
અમારી પાસે આવવા હાથી નહીં. પોલી
સે તે સહને અમને આપ્યો, અને અમે
જમી રજા એકસે તેણે જામ સહને
જોકરાને આપ્યાં. નેટીવો સહિત બધાં
ઉતારોએ ત્રણ વાગ્યામાં ઉતરી મલાં હતાં
નેટીવો કંઈ બધા પાસ રજુ કરી શકવા
નહોતા. તેઓ જાત જાતના બહાનાં
આપતા હતા. પણ અમલદારે તો બધા
ને ઉતરી જવાનો હુકમ આપ્યો, અને
તેઓ ઉતરી મલા. તેજ દિવસે સાંજે
આશરે ૮ વાગ્યે તેજ અમલદાર બેઠ
પર આવ્યો હતો અને આશરે ૬૨૦૬
એન્ટીટ ત્યાં રહ્યો હતો. અમે જો કે
તેની સામેજ ઉભા હતા પણ તેણે અમા
રા સાથું જોડુંજ નહીં, અને આસતો
થયો. બીજો દિવસ સવારે આશરે સાડા
૬ વાગ્યે તે પાછો સ્ટીમર પર આવ્યો,
અમને સર્ટીફિકેટ પાંખાં આપ્યાં, અને
ઉતરવાની રત્ન આપી. મેં તેને મુકમુ
કે અમને પહેલી રત્ન કેમ ન આપી.
તેણે જવાબ આપ્યો કે તેને કંઈ ઉપાધ
કહેતો, કેમકે વડા અમલદારને મળવાની

જરૂર હતી. ઇસ્ટલંડનમાં ડરબનની મુસા
દારીને ૧૯ કલાક લાગે છે, પણ ડરબન
પહોંચ્યા પછી જમીન પર ઉતરવા સાર
૨૦ કલાક અમને ઇન્ફોર્મર તરીકે બંદર
માં સ્ટીમર પર રોકી રાખ્યા. સાહેબ,
બીટીસ વાવટા તમે આવો ધાતકી જુલમ
કરવાની છુટ છે ખરી?"

કેપમાં ઇમીગ્રેશનના હાકમારી

એક ચોંકાવનાર કેસ

કેપટાઉનથી રજૂર તા. ૨૭ મી એ
જણાવે છે કે :—હિંદુસ્તાનથી આવેલ
ધર્મ હિંદી ઉતારોએ ત્યાંના ઇમીગ્રેશન
અમલદારે ઉતરવાની બંધી કરવાથી મી.
જરુદીસ સરલલી આગળ તેઓની અરજી
આજો બપોરે સંભળાઈ હતી.

એવું જણવામાં આવ્યું કે અરજદાર
માંના ૪ હિંદીઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના
જુના રોકીસ હતા અને તેઓ બધા હિંદુ
સ્તાન જઈ આવી પાછા કરતા હતા. તે
માંના એકની સાથે તેનો જોકરો હતો.
મરકુર ચાર કમ્પો પાસે પરચીટ હતી,
પણ તેની મુદત પુરી થઈ હોવાથી ઇમી
ગ્રેશન ખાતાએ તેને ઉતરવાની મના કરી
હતી.

હકીકત એ છે કે મરકુર કમ્પો
સ્ટીમર સોગાલીમાં મુજબથી ડરબન
આવ્યા હતા, પણ અરાજક હવાના કારણ
થી રોકત થઈ હતી. તેઓની પરમીટ
કેપટાઉનની હોવાથી તેઓ ડરબનમાં નહીં
ઉતરતાં ડેલાગોઆએ ગયા. અને ત્યાં
સ્ટીમર બહાલી બીન્સરીજન્ટમાં કેપ
ટાઉન ગયા.

અરજદારોના વકીલે કહ્યું કે અરજ
દારોને રસ્તે તોફાન ન નડ્યું હોત તો
તેઓ ૧૨ દિવસ વહેલા ડરબન પહોંચત
અને તેઓને ડેલાગોઆએ મોકલવામાં
આવ્યા તે વખતે કહેવામાં આવ્યું હતું
કે તેઓની પરમીટ પર સાક્ષી પુરવામાં
આવશે. વહીવટી વિશેષ જણાવ્યું કે
અરજદારોની આ સ્થિતિ ઇમીગ્રેશન
અમલદારથીજ થઈ છે, કેમકે તેઓ
વખત પુરો મના અગાઉ ડરબન આવી
પહોંચેલા હતા, પણ તેઓને જમીન રસ્તે
કે ત્યાંથી કેપટાઉન જતી સ્ટીમરે માર
ફત જવા દેવામાં આવ્યા નહોતા. હજી
ના તોફાનથી જે હિંદી બહ ને તે, જમર
ના કારણમાં હતું.

ધર્મશિક્ષન ખાતા તરફથી તેના વકીલે દલીલ કરી કે ધર્મશિક્ષન કાયદામાં એવી કોઈ તરેહની છુટ સંભવામાં આવી નથી.

આવાધિસે મુકદ્દમા આપતાં કહ્યું કે : આ ખુલ્લેખુલ્લી હાડમારી છે, પણ કાયદાના ચોખ્ખા અરથ પ્રમાણે અમલ કર્યા વિના ચાલે તેમ નથી, કેમકે તેની ખાસે બીજી કોઈ અધિકાર નથી.

એ મુજબ અરજી નામંજુર કરવામાં આવી હતી, અને પરિણામે હોદીઓને હકપાર કરવામાં આવશે."

તુરકી ધરતીકંપ ફંડ

તુરકીમાં ધરતીકંપની આફતમાં સપડા મેલાની મદદ માટે ધરતીમાં અંગ્રુમન ધરસામના આશર તલે જે ફંડ ખોલવા માં આવ્યું છે તે સંબંધમાં અંગ્રુમનના મેરમેન શ્રી. એમ. એલ. સ્ટેરી તા. ૨૬ મીએ કહે છે કે—

ઉપરાષ્ટ્રમાં પા. ૨૧૬ ઉપરાંત મમા છે, જેમાંથી પા. ૨૦૦ રૂદર મારફત કેવલથી તુરકીના ના. વડા વજરને મોકલી ચુક્યા છીએ. હજુ ઉપરાષ્ટ્ર આજુ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાનાં કહેરો અને મામડાઓમાં મજબુર ફંડના કામ માટે તારો કરેલ તેમજ બીજી રીતથી મફત કરેલ તેમાં ત્રણ ટેકાઓથી બચાવો મળ્યા છે. જેમાં મારિત્સપરમથી મી. અહમદ આખાત તરફથી સારી આજ્ઞા બતાવવામાં આવી છે. એજ પ્રમણે મેદી રમીયવાળા મી. મુસ્તાં તરફથી પણ સારી મદદની આજ્ઞા મળી છે. ડાહીવાળા મી. હાજી હયાલીમ ખાને પણ ફંડને મદદ કરવા બચાવેલ છે. ઉમેદ છે કે મેટાલિન, સ્ટેનર, વેરલમ, અમર્સીટા, એસ્ટેરેટ, -મુકાસલ, ચારલ્સટાલિન વીગેરે વીગેરે દરેક ટેકાજાના મદદથી તાકીદે આ ફંડને મદદ કરવાને ચુકરી નહીં. પાછનટાલિનથી તાકીદે મદદ મળી તે માટે લાંબી મહેમુડન સોસાયટીને મુખ્ય રક બાદી ધટે છે.

અરવાપત્રીઓને જવાબ

"એ. એડ"—મહેસા સંબંધી હેવાલ મુલતવી રહ્યો છે.

"એ. એચ. એચ."—તમારા અખાલ્લ માં કાંઈ કાપવા કામકામ બીના નથી.

અ. ઇ. એડ.

તુરકી તાખાના પ્રતિમાં અશાંતિ

(૨૪૨)

તા. ૨૭ ને શુક્રવાર—૫૦૦ આલબેની બનેલી એક ટુકડીએ હુરાહા નામના તુરકી બંદર પર હસ્તો ઠેરો હતો, પણ ભારે ખુવારી સાથે તેમને નાસવાની બર પડી હતી તુરકીનાં બુજબ માણસો એમખાયાં હતાં.

તુરકીનાં ત્યાગખાતાના પ્રધાને રાજી નામુ આપવાથી ફરીથી તુરકી પ્રધાન મંડળમાં ફેરફારો થઈ રહ્યા છે.

તા. ૨૫ ને રવીવાર—તુરકી સરકારને વડો જવીદ પાશા સેસેલીકા ખાતે દાખલ થયેલ છે, અને તેથી ત્યાંના મેનટીની મન સેકો વીગેરેમાં મમા છે.

જેનીકા ખાતે તુરકી સરવીઅન લેકો પર હસ્તો કરીને કતલ ચલાવી છે. તે બાબત પતલાં લેવા સરવીઅન પ્રધાન મંડળની મીટીંગ મળી હતી.

તા. ૨૬ ને સોમવાર—બલગેરીઅન લેકોની એક મીટીંગ મળી હતી, જેમાં મેસેડોનીઆને સ્વરાજ આપવાને તુરકી સરકાર આજળ તાકીદથી રજુઆતો કરવાનો, તથા દરમ્યાનમાં સરકારને તકવાર રાખવાનો વિગેરે કાવચ ચલાવવા હતા. જે સંતોષકારક જવાબ ન મળે તો હડાઇ બહેર કરવી એવી પણ મામણી કરવામાં આવી હતી.

કેમાના ખાતે બલગેરીઅનોની કતલ થયેલી તે બાબતમાં તપાસ કરવા નીમા એલા તુરકી કમીશને જણાવ્યું છે કે કતલના કામમાં શહેરના સત્તાવાળાઓએ બામ લીધાં હતાં. તેથી સુ-હેતુરોને ફેસ ચલાવી સજાએ પહોંચાડવાનો, તથા માર્ગ મહેલાઓનાં સમાં વહાલાઓમાં પા. ૧૦૦૦ ની રકમ મદદ તરીકે વહેચી આપવાને તુરકી સરકારે કુકમ કાઢ્યો છે.

મેનટીનીકાના રાજ્યે બહેર કર્યું છે કે એ પ્રાંતના કોઈ હડવધવાને તુરકી સરકારમાં જવા દેવામાં આવશે નહીં.

સરવીઅન લેકોની જેનીકા ખાતે કતલ ચલાવી વાત પ્રસિદ્ધ ચવાથી સરવીઅન લેકો ગુસ્સે થયા છે. તુરકી કાવે હડાઇ કરવાને ૫૦૦૦ માણસોએ શહેરમાં ફરીને મામણી કરી હતી.

તા. ૨૭ ને મંગળવાર—તુરકી સરકાર તબલ તાખાના મુશ્કેલી પ્રતિબંધ વધીએને

તુરકી સરકારે દરમાબુ છે કે આલબેની અનોને કોઈ આપનારી તુરકી સરકારની બહેરાતનો અમલ કરવો.

મેનટીનીકાની સરકાર પર બતાવાએલી વરતણક માટે લાંબી સરકારને મુશ્કેલી રાખ્યોએ સખત લખાણ કરેલ છે. તેના જવાબમાં મેનટીનીકાએ પોતાની વરતણક હડાઇખોર હોવા વિષે મન્કાર કર્યો છે, અને પોતાની સરકારમાં તુરકી કીલ્લા આ છે તે બાબતમાં રાહત આપવા અરજ કરી છે.

ફીટના ટાપુની સરકારે તુરકી તાખાને સામેલનો ટાપુ કબજે કરવાને કવતર રચ્યાની બીના બહાર આવી છે.

તા. ૨૮ ને શુક્રવાર—તુરકી સત્તાવાળા આ માને છે કે સુલેહમાં કાંઈ પડવાનો સંભવ નથી, કેમકે મુશ્કેલી તુરકીમાં તુરકી સરકાર પાસે ૪ લાખનું હસ્કર હાલજ છે, અને ૪ માસમાં તેને બમણું કરી કાવચ એવી સ્થિતિ છે.

કેમાનામાં થયેલાં બલગેરીઅનોનાં ખુનો સંબંધમાં ખુનીઓને સજાએ પહોં આડવામાં આવશે ત્યારે બલગેરીઅન મામલો કુડો પડી જશે એવું પણ માનવામાં આવે છે.

જફા ખાતે હડાલીઅન મનવારો પહેચી હતી, અને હડાઇનો સરંમમ હોય તો કબજે કરવા માટે બહામાં પડેલ વહાણ ની તપાસ કરી હતી.

આરટીઅન પ્રધાનની હીલચાલ તુરકી ની અંદરખાનેથી રાજનીતિમાં માથું મારનારી છે એવું જણાવી તે તરફ નાપસંદગી બતાવવા મુશ્કેલી તુરકી એલચીઓ ને તુરકી સરકારે દરમાબુ છે.

મી. પોલાકને આવકાર

હોંડુ, મુલકમાન, પાવસી, ધસાઇ, આલો, પોલાક આવે છે લેવા, વખત નહીં મળે. જેને અહીંથી મોકલ્યો, હોતો માત્ર જુમીમાં, તે આવે છે રટીમર પાલનકેટામાં. જેને તાહે છે આંબે, મું ગોરા કે કાળો, પોલાક આવે છે લેવા, પોલક પર આલો. જેણે હોંડી કામને કાજ, ફાંરી લીધી, માહરી આકરી, નેક નજરથી કીધી, ગોરા થઇ મજુરી, કેવી રીતે છે સજુરી, જેણે જુલમગારનાં, નાખ્યા કાળજી ચીરી, તે આવે હોંડી કાજ આપણો મહાલો, પોલાક આવે છે, લેવા પોલક પર આલો, મી. સંખ મહેસાજી.

મહાન દાદાભાઈનું ટૂંકે જીવન ચરિત્ર

મહાત્મા દાદાભાઈનો જન્મ ૧૮૨૫ની સાલમાં સપ્ટેમ્બરની તા. ૪ થીએ મુંબઈ માં થયો હતો. એલેક્ષીસ્ટન રજુલ અને કોલેજમાં તેમને કળવણી મળી હતી. ૨૬ વરસની વયે ગણીતશાસ્ત્ર અને નેચરલ શીલસૂત્રીના ઉસ્તાદ (પ્રોફેસર) તો હોહો તેમને મળેલો. ૧૮૫૫ માં વેપાર શાળામાં દાખલ થઈ તેઓ વિલાયત ગએલા. ત્યાં યુનીવર્સિટી કોલેજે તેમને સુજ્ઞતાની બાબતના ઉસ્તાદ નીમવાનું માન આપ્યું હતું. તેમણે વિલાયતમાં ગળવળ ચલાવી ૧૮૭૦ માં હિંદીઓ માટે સીવીલ સર્વીસની પરીક્ષામાં દાખલ થવાનો હક મેળવ્યો. ૧૮૭૪ માં તેઓ વડોદરા રાજ્યના દિવાન નીમાયા. મુંબઈની કોરપોરેશનના મુંદાએલા મેંબર તરીકે તેમણે પાંચ વરસ સુધી સેવા બજાવી છે. ૧૮૮૫ થી ૧૮૮૭ સુધી તેઓ મુંબઈની ધારાસભાના મેંબર હતા. ૧૮૮૬ માં નેશનલ કોંગ્રેસ માટે તેમને પ્રમુખ મુંદાવાનું માન પહેલીવાર મળ્યું. આ માન ૧૮૯૩ અને ૧૯૦૬ ની સાલમાં તેમને ફરીથી મળ્યું છે. જેમાંની ૧૯૦૬ ની સાલની કમકતાની કોંગ્રેસ વખતે તેમનું ઉમર ૮૧ સુગાનીપણું દેહ માટે કીમતી થઈ પડ્યું હતું. તે વખતે તેમણે બહેરે તખ્ત ઉપરથી હાંદ માટે સ્વરાજનો મંત્ર પહેલીવાર ઉચાર્યો હતો. આજ તે મંત્રની કમળના ઠમેકામ પ્રસરેલી જોવામાં આવે છે.

મહાન દાદાભાઈ હિંદમાં લોકસેવા કરી એસી ન રહેતાં વિલાયત ગએલા, અને ત્યાં ૧૮૯૩ થા ૧૮૯૫ સુધી ઝોરાઓને કાથે મુંદામ પાલમંદના મેંબર ગએલા. સરકારી કમીશનના મેંબર તરીકે, તથા વેલ્થી કમીશનના એક અગ્રણી શક્તિ તરીકે અને ખીજી બધી રીતે વિલાયતમાં તેમણે “ઈંગ્લેન્ડની હિંદ પ્રત્યેની ફરજ,” “હિંદની કમલાલીલ અને ન મોઝતો બિટીલ કારોબાર” એ અરથના બે, તથા બીજાં કેટલાક હિંદ સંબંધી અગ્રણી પુસ્તકો લખ્યાં છે. ૮૨ વરસની અગ્રી વયે કોંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે સેવા કરતાં જે બોલે પડ્યો તેણે તેમની તખ્તીયત લખાવી. તેથી વિલાયતનો વસવાટ જોડી ૧૯૦૭ માં હિંદ આવ્યા. મુંબઈ પ્રજાકમાં વસવાટ આતે દાહ તેમનો યાત્રા નવાસ છે, બ્યાં મહેનતુ જીવનશૈલી દિવસની સાંજનો આરામ તેઓ બોમવે છે, અને ત્યાંથી પોતાના ખર્ચા દેહનું જીવન ઉત્તર ના મારગે ચડેલું જોવા આતુરતાથી તીલાળતા રહે છે.

પરચુરણ

અમસીઆ તા. ૨૭ મીએ સાંજે મુંબઈ પહોંચી છે.

તા. ૨૭ મીએ લંડનમાં માંદીની પાટ નો બાવ આલેસના ૨૮૫ ચેની લેખે હતો.

સલામતી મી. મેડ તથા મી. પ્રાગજ દેસાઈ સ્ટીમર પાલમંદ, ત્યાં દેહથી પાછા ફરે છે.

કરબનના હોંડુતાની એસોસીએશને દેહબંધ તીલકના કુટુંબપર મીસીસ તીલકના મરણ માટે દિલાસાનો સંદેશો મોકલ્યો છે.

તા. ૨૨ મીએ જોહાન્સબર્ગના થીઓ સોશીલ લોન્ આમળ “અરે જીવન” એ વિષય ઉપર મી. માંધીએ કાપણ આપ્યું હતું.

“ઈંગ્લેન્ડ” પત્ર જણાવે છે કે હિંદ માં પબ્લીક સર્વિસ (સરકારી નોકરી ખાતા) માં તપાસ કરવાને નીમાએલા કમીશનના મેંબરમાં વડી સરકારે જોન. મી. જોખલેનું નામ દાખલ કર્યું છે.

જોહાન્સબર્ગના બધીતા હાંદી મી. એમ. પી. ફેન્સીની એક પાંચ વરસની દીકરી નામે કાતીમા મુજરી મદ છે. તે માટે તેમને દિલાસો દેવા આવનારાઓને તથા દિલાસાના સંદેશો મોકલનારાઓ નો તેઓ “ઈ. એ.” દ્વારા આભાર માને છે.

જરસારન હિંદુ મંદિરવાળા બાવાજી મુલાખદાસ ગોર્વિંદસજી લખે છે કે :— તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરને બુધવારે અખ રાત્રે મી કૃષ્ણ જન્મેલસવની પામધુમ કરવામાં આવશે, જે પ્રસંગે મંદિરે આવવા સરવે હિંદુભાઈઓને આમ તજ કરવામાં આવે છે.

જોહાન્સબર્ગ મી. મહમદ અહમદજી કુવાહીઆ લખે છે કે મામ ધરાં ખાતે કબરસ્તાનની અગા કંઈ મુદતથી ખુલ્લી પડી છે, ને માત્ર સમજવા પ્રમાણે ના પાક થાય છે, તો તે બાબત ના. આપક વાડ સરકાર પાસે અરજી લઈ જવા ધરાં મહેશીએ કુવાતુલ ઇસ્લામના કાગેબારી ઓને સુચવું છું.

તા. ૨૭ મી આગરટે સુરત હિંદુ એસો સીએશનના સેક્રટરી લખે છે કે જનમા જુમીનો તહેવાર એસોસીએશનના મહાન ૨૨૭ વીકેટરીઆ સ્ટીટમાં ઉજવવો એવી ધજ્જા લોકાની ગલામદને લખને આજ શાળા સંજના ૬ વાગ્યે કમીટી મીટીંગ

હતી, અને ઉપર મુજબની વાત સર્વાનુ મતે ઉપાડી લીધી હતી, અને જનમા જુમીનો ઉત્સવ એસોસીએશનમાંજ ઉજવવાને માટે નહીં થયું હતું. તો આવી સરવે હિંદુભાઈઓને અગર આપવામાં આવે છે કે તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર ને શ્રાધ વારના શાળા ધરમશાળાના મહાન ૧૨૭ વીકેટરીઆ સ્ટીટમાં જનમાજુમીનો ઉત્સવ થશે, તો તે પ્રસંગે કાબર થવા બાઈઓને વિનંતિ છે.”

વેશ્વમથી બાણ તાલેવંતસીંહ તથા મી. રામવજી લખે છે કે તા. ૪ થી ને બુધવારે રાતના બાર વાગે શ્રી કૃષ્ણજન્મેલસવ થશે, જે પ્રસંગે સહકુટુંબ કાબર થવા સરવે સનાતન ધર્મવલંબીઓને વિનંતિ છે. વખત અનુસાર બજન કીરતન, તથા ઉપદેશ બાખ્યાન કરવામાં આવશે.

તા. ૧૮-૮-૧૨ ને રવીવારે બે વાગે વેસ્ટ સ્ટીટમાં નં. ૫૦૪ વાળા અહમદ જીવાના ખેસમાં દીવા તથા કાસમદી મદરેસાના તરફથી એક મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. સદરજી મીટીંગમાં દીવા કાસમદી, પાનોલી, આયુરજી, ખરોડ દલાલ વીજેરે ગમના લોક બેગા થયા હતા. મી. સુભાન મહમદ બોલતની સાદી બધ હતી તે માટે મેરમેને તેને મુખ્યારથબાદી કુવા ચાલી, અને બંને મદરેસા તરફથી પુલની કલમી આપી. મી. બોળાતે બંને મદરેસાને શીલોગ પાંચ પાંચ આપ્યા પછી સલા વિસરજન થઈ હતી.

આજરોજ બપોરે મી. માંધી જોહાન્સબર્ગથી કરબન આવી પહોંચવા વડી છે.

મવરમેંટ એજેટમાંથી નાહીસો

નાહારી સંબંધી

હીંબરલી ખાતેની સુગ્રીમ કોરટના મારુદર બહેર કરે છે કે પ્રમાણલ અને સહવદ હપીણુલાની નાહાર મીલકત સંબંધ માં લેખકારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બર, અને બીજી મીટીંગ તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બરે મળશે.

ન્યુકસલના મહમદ ઇસખની મીલકત નાહાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બરે નાતાલની સુગ્રીમ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

Supplement to INDIAN OPINION,
31st August, 1912.

BIRTHDAY GREETINGS

TO

THE HON. DADABHAI NAOROJI

હીંદના દાદાને સાલ મુબારક

‘એસેકું તેસે’ ન થયું

અંતરની ક્ષાંતિ ધ્રુવજ્વલિઓ પોતાની આસપાસની દુનિયાને દોષ નહીં દેના પોતાના શુદ્ધદોષને જ ‘જોળવામાં’ મગ્ન થયે રહે છે. પોતાની સાથે જોડે આચરણ કરનારને દાખી દેવાનો તે પ્રયત્ન કરતો નથી, પણ તેના ઇલાજ પોતાના જ અંતરમાં શોધે છે. જે લોકોએ આ રસ્તો અજમાવ્યો નથી તેને તે હસવાની વાત કહે છે, પણ તેના અનુભવ લેનારા શુદ્ધ જ કહે છે. એક લેખક પોતાના અનુભવ વિષે લખે છે કે:—

કોઈ ખરાબ સ્વભાવના માણસ સાથે અથવા કોઈ કારણથી મારી સામે ઉતરે સમજામાં મનવાળા માણસના સમાજમાં મારે આવવું થયું હશે, અને જ્યારે અરસપરસ મોઝામોઝીમાં ઉતરી પડ્યા હોઈશું, ત્યારે જો કે હું તેને મહેલમાં ટાળ્યા મારવામાં ફોટામાં ઉતર્યો હોઈશ, તેના દરેક વાને પાછા વાળી શક્યો હોઈશ, તેની દરેક ક્ષીલોને સુધી નાખી શક્યો હોઈશ, છતાં મને તેથી જે ફોટો મળી હશે તે પોલી બચવા પડીશરની જ લાગી છે. તેવા કિસ્સાનો પાછળથી મેં વિચાર કર્યો છે ત્યારે દરેક વખતે મને માણસ પડ્યું છે કે સામા માણસે ધારકું હતું તે કરતાં વધારે નુકસાન મને થયું છે. મને જણાયું છે કે મારી ફોટોમાં સુઘાન તો સામા માણસના જ હાથમાં મેં સોંપ્યું છે. એટલે કે તેને પુરા પડવાને કારણે મેં પોતે નહીં કરવું જોઈએ તે કરવું છે. મન ક્ષાંતિ થયા પછી વાંધાની વાત તેના કુદતી સ્વરૂપમાં નજર આવળા આવે છે, અને તે વખતે માણસ પડે છે કે વાતમાં કંઈ માલ નહોતો. ખાલી પોતાનું વેશ દેખી રાખવાની અથવા તો પોતાની વડાઈ જતાવવાની વાત હતી એમ જોઈ શકાય છે, અને લોહી લેવાનો કરવા જેવું અને મનને આગવા જેવું કંઈ મહેલું એવી ખાતરી થાય છે.

કજીમાં જીવ મેળવીને હું સામા માણસથી કદાચ ખાટી મચો હોઈશ, પણ તેથી હું પોતે પોતાથી ખાટો નથી, એટલે હોતો જાણી હવે ચાલ્યો નથી એમ મેં જોયું છે. અને જ્યારે જીવન કાળને મારી ઉપરવટ થઈ જવા દીધી છે ત્યારે મેં કોઈ દીવસ કંઈ ખોટા ખાધી હોય એવું મને આજ સુધીમાં સાંભળ્યું નથી. બહુ કંઈ સખત તોડાનની વેળા જોઈ નથી જઈને પાછું હતું તેવું મને કહે છે તેમજ મારી સાથે જન્મ્યું છે.

મારી જાતપરના કુમળાની સામે બચાવ કરવા લલચાઈને તેમાં ફોટો મેળવી હશે તો પણ કંઈ વિચીત્ર એવેની પાછળથી મારા મનમાં ઉભી થયેલી અનુભવેલી છે. મારો બચાવ કરવામાં શા માટે મારે ખાટલી બધી ચિંતા રાખવી પડી, એવો મને વિચાર આવ્યો છે. જો કોઈ પુરા માણસ મારી આબરમાં ઘટાડો કરી શકે તો તે આબર જ ખામીવાળી હોવી જોઈએ એમ મને લાગ્યું છે. કંઈ માલ વાળી કે નમાલી યીજ મારી પાસેથી કોઈ છુટી જાય તેથી જો હું મારો પોતો જોઈ એવું તો તે યીજ જોઈએ તે કરતાં વધારે મારે મને વળગી છે એમ થયું.

જો કોઈ માણસ મારું પુરું મોઢું કે પુરું કરે તો તે અણસમજી હોવાથી ક્યાપાત્ર છે, કેમકે તે મારું પુરું કરવા કરતાં પોતાનું વધારે પુરું કરે છે. જો કોઈ મેલામનથી મારું પુરું કરતો હશે તો તેનું મેલાપણું છાતું રહેવાનું જ નથી, અને કદાચ તેનાથી મારું પુરું થયું તો મારા પોતામાં જ ખામી હોવી જોઈએ. એમજ હોય તો પછી પેલા પુરા માણસની સામે લડવા કરતાં મારે મારી ખામી સામે જ લડવાનું રહ્યું. એટલે મારે મારો બચાવ કરવામાં યુવા વાને બદલે મારું વરતન એવું શુદ્ધ બનાવવું જોઈએ કે મારી નિંદા કરનાર જ હાંસીને પાત્ર થઈ પડે. પણ જો તેની સામે ચાઉં તો મને હાથે તો રહેશે પણ નુકસાન જ થાય.

આટલું જ બસ નથી. જ્યારે હું કજીમાં તોરમાં હોઉં છું ત્યારે કોઈને કોઈ સાથે કજીયો કરવાનું મન કરું છું. તેમાં કંઈ હાથે કાઢવાનો હેતુ નથી હોતો, પણ જીવનને મારી કારના કરવા માગું છું. પણ સામે માણસ લડવાને બદલે મારો ગુસ્સો સહન કરી લેય છે ત્યારે હું હીલો પડી જઈ છું. જે માણસ પોતાનો બચાવ કરવા તકવાર નથી તે માણસ પર હાથ કરવાને તમે લલચાઈ જ નહોં. બચાવ નહીં કરવાથી સામે માણસ નબળો છે કે ખીંકણ છે એવું માનવાનું નથી. એવો માણસ પોતા કરતાં સામાની વધારે ક્યા ખાતાર હોય છે.

કોઈ વખત કોઈ બાહ્યબળની ઉપર ગુસ્સો થઈને તેને મહેલમાં મારવાની જેઠી વધુ મેં કરી રાખી હોય છે, તેની ક્ષીલો ના તીખા જવાયોતો વિચાર કરી ગુસ્સો હોય છે, પણ જ્યારે તે બાહ્યબળ બેઠો

થાય છે ત્યારે તેના સમજીપણાને લઈને ત્યાં મારા પ્રત્યેના પ્રેમને લઈને તે બીજા કુલ સામે થતો નથી, અને મારો વા ખાલી જાય છે. તેની નરમાઈ મારા ગુસ્સાને પીગળાવી નાખે છે, અને હું તેની પાસે કંઈ બચાવો પડી જઈ છું.

એટલે બચાવ સંજોગમાં સામે ન થવાથી તમે તમારું પોતાનું બહું કરો. એટલું જ નહીં પણ તમારા કુસ્મનનું પણ બહું કરી શકો.

હમેશાં મોતની બીકમાં

તેમાંથી બચવા જેલમાં ગયો

સ્થાનિક છાપાના મારિતસવરના બખરપત્ર ઉપરથી જણાય છે કે ગીરમી ટીબાના કુખનો એક વધુ કોરસો કોટ દ્વારા બહાર આવ્યો છે. આ કોરસો એક માંક ચાલી કે જ્યારે રહી થકે એવા દેખાવના હોઈને છે. તેને કામ છોડવા ના વાંક મારે કોરસમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેણે કરજીજનક રીતે જણાવ્યું કે તેનો માલીક તેને જનથી મારી નાખશે એવી હુમ્મશની તેને બીક રહે છે. જો તેને માલીકને લાં મોકલવામાં આવે તો તેનું પુન થશે એવી સ્થિતિ છે, ને તેથી પોતે માલીકને લાં જવાને ના પાડે છે. માજીરેટ નિરક્ષરપણે ટીકા કરી કે જો તારું પુન થશે તો પુન કરનારને કાપદો સજા કરશે. કાપદો સજા કરવા શકિતવાન થાય એ કદી માની લલચે તોપણ તેમાં તે માણસને શું ફિલાસો, એટલો પણ ન્યાયાસને બેસનારે વિચાર ન કર્યો. તે માણસે પાછા કામ પર ચડવા ના પાડી તેથી તેને મહીના એકની સખત મજુરીની જેલની સજા કરી.

હોંદની ગુસ્સાફરીની અર્થા સંબંધમાં જોહાન્સવરથી એક મર્માપત્રી મી. નાદીરશાની સુમનાએને ટેકા આપે છે, અને જ્યારે છે કે હોંદની સ્ટીમરોપર હજી સુધી વાપરતેલ ટેલીમારી લખાય નથી કરેલવામાં આવી, અને હોંદની ટપાલ સંબંધમાં પણ નિર્ધારિતપણું નથી એ બતાવે છે કે હોંદી કોમ ઉધે છે તે ઉધે ઊડી હોંદી કોમે આ બાબતોમાં યત્ન લીધાયા કરવી જોઈએ.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

[લખનાર બાઈ કેટલાક]

ભાગ ૨ નો

(મયા અંકની આશી)

૨ સરકારે ખેતીનો સુધારો કંઈ રીતે કરવો એ વિષે તેઓ કહે છે કે:—
 મુખ્ય ઇલાજમાજ થું પશુ આપ્યા હોડુ સ્થાનમાં ખેતી એજ ભોજના નિર્વાહનું મુખ્ય સાધન છે એ વાત ચોક્કસ છે; તથાપિ ખેતીનો સુધારો એટલે થું, તે ક્યા પ્રકારનો એકલો, અને તેને ક્યા કી સી મોઢવણ કરવી એકલો ઇલાજ બાળતમાં મતભેદ થવો શક્ય છે. આ, કાંઈ, કાંઈ, મળી વિચેરે કેટલાક પદારથ હોડુસ્તાનની જમીનમાં પેદા કરવા માટે થવા પ્રયત્નો થઈ ચુક્યા છે, પણ એનાથી થનારો ફાયદો બધો મુરોખીજન ખેડુતોમાં ફાયદા થયો છે. ખેતીની બાવી સુધારણા પણ બે એજ ધોરણ પર થનારી હશે એ તે કહી શકે તે પણ કું અને ન થઈ શકે તે પણ કું? હોડુના મરીખ ખેડુતો ને તેથી જરાએ માલ થવાનો નથી. આ, કાંઈ વિચેરેની પેદાશના દાખલા એવા આ વખતે કામ આપનાર નથી. કારણ તેથી ખેડુતોની સ્થિતિ ન સુધરતી તે લોકો જોરા થોડરના ગુલામ બનતા જાય છે, અને પછી બ્યારે ગુલામોની તાણ પડે છે સારે તે મુરી કરવા સાર જરૂર પડતી ગુલામોની જરૂયાળું સંખ્યા એક પછી એક મોઢવણ સાર હોડુસ્તાન સરકાર પાસેથી કાવડા કાઢીશ અને ટંકચાળની મદદ લેવી પડે છે; અને તે મલે પણ છે એ વાત કહે સહેને જાહેર થયેલ છે. ખેતીના સુધારાની આ કિશા મુખી દેખી કે તરતજ દેશમાંના હાલના ખેડુત વરતને બીજા કસા પ્રકારે સહાય કરવાનું પડીત છે અને શક્ય છે એ સવાલ સહેજજ આપણી સામે છેલો થાય છે. મુરોખમાં થી તમા હોડુમાંથી ખેતીના કામમાં પ્રવીણ અને કામગીરી એવા ને મોડા થવા પડીતો આ દેશમાં આવી અહીંની ખેતી ને રીવાજ જોઈ મલા છે તેઓનો મત છે કે જરૂર ને ખેતીની કિયા અને પદ્ધતિ પ્રચારમાં છે તેમાં કોઈકમ વિશેષ સુધારો થવાને સંભવ નથી. કહ જમીનમાં કયો ખાક કરવો, ખાકમાં ફેરફાર કહ તરેકથી કરવો, જમીનને પડતી ક્યારે સુધી,

કયું ધાન કંઈ રીતે વાવવું વિચેરે બધી બાબતોના ધારાની હમરે વરસોના અંતુ જવથી આપણા ખેડુતોને પરંપરા વડે સારી પેટે ખમર પડેલ છે, અને આ તેમના અનુભવમાં આધુનિકસાત્મક પદ્ધતિ ની સહાયથી બહુ સુધારો કરવાનું કહેવે નથી એમ પણ કેટલાક પાશ્ચાત્યે ખેતી ના સામગ્રીની કદ માન્યતા છે. એ વાત સાચી હો વા ખોટી હો; એટલું તો નિર્વિવાદ છે કે આપણા ખેડુતોની ફાલ ની જે દરિદ્ર અવસ્થા છે તેની તરફ ધ્યાન આપતા કેવળ વરસાદની ઉપર આધાર રાખનાર જમીનમાં ખાતર વજેરે નાખી અંજર અન્ય તરેકથી કાંઈ સુધારો કરવા થું કામ તેમના કામે બનશે નહીં. જેની પાસે થોડું થન છે અને વધારાની જમીન છે તેની સ્થિતિ નિરાળા છે. પણ તેને સુધારો કરવા સાર સરકાર ને ખેતીખાતું કાંડનાર છે તેને આ ભોજાની સાથે મોઢા કાંઈ હોવાથી સરકાર ખાતામાંના અધિકારીઓ અને અમલદારો સારા અનુભવ વાળા અને ખેડુતો વિષે ખરી લાગણી ધરાવનારજ હોવા જોઈએ. મહી તો સરકારે ખેતીખાતા પર કેટલા પણ પદ્ધતિ અંજરવાળું ધારકું અને તે પાસે કરકું તથાપિ તેમાં કાંઈ પણ ઉપયોગ થઈ નહીં. ખેતી સંબંધી કેળવણી મોઢાને મળવી જોઈએ, કિશોર વિના તેમની સુધારણા થવાની નથી, એ સામાન્ય તત્વ બીજા મોઢાના જેવું આપણને પણ માલ્ય છે. છતાં આ સામાન્ય તત્વનો અનેકધારે ઉચ્ચાર કરવાથી કંઈ કાર્ય સિદ્ધિ થનાર નથી. ખરી ખેતીની કેળવણી ત્યારેજ મળી કે જ્યારે કુરેક તાણકામાંના—નહીં—કુરેક માંડામાંના ખેડુતને, અંતુક પાક થું હાલ કરે છે તે કરતાં અંતુક રીતે કરી શકે તે તને વધારે ફાયદો થશે એમ ખેતોનાં અનુભવથી કહેનાર, અને જરૂર પડે તો કૃત્રીથી કરી દેખાડનાર કોઈક ખેતી ખાતામાં દાખલ કરવામાં આવશે. અને એમજ ખરું ખેતો હોડું જોઈએ. પણ એ કામ મોઢા પ્રચારવાળી કહ પાંચ જગ્યાએ કાઢવાથી થવાનું નથી. ખેતીની નવી કૃતીઓ, વાવણી, અને કાવણી સંબંધી નથી શાખ, નવું બીજાણું, નવા પદાર્થો અને તે તમારે કરવાની રીત, હાલમાં આપણા દેશમાં ને ખેતીની જગ્યાએ પડે છે તેનો પાક વધારવાના રસ્તાઓ, વિચેરે પ્રયોજ સાથે અને કાંઈ જાન સાથે કિષ્કવવામાં આવે એવી એક ખેતી નિશાળ ઇલાજમાં મોડવ રચે રચાપિત કરવી જોઈએ. અને તેજ ખેતી આજના

ઇલાજમાં નાની નાની નિશાળો કાઢવી જોઈએ. હાલમાં જામડે જામડે ખેડુતી ઉદ્યોગોને કંઈકે જણાવવા સાર નિશાળ સ્થપાએલી છે, અને હાલના કાલેકેટલાક કાલેજની કારકીર્દીમાં તેમાં કોડરનારકમ પદ્ધતિ પ્રમાણે મોજાઓ, રંગો, રંગોએ અંજર બીજા પદ્ધતિના કિશોર સાધનોની સરતી થાય છે. પરંતુ એવા કિશોરો છેલ્લાં પચાસ વરસમાં ખેડુતોના ઉદ્યોગોને કંઈ ફાયદો થયો છે કે નહીં એનો જાણવો પણ અઘણિ વિચાર થયો છે એમ જણાવું નથી. ખેતોની સહી કરતી આવડે એટલું જાણી જાણનાર ખેડુતો અને ખેડુતી ઉદ્યોગો પહેલાં કરતાં હાલ વધારે નીકળેલો. એમાંથી કેટલાક અંગ્રેજ નિશાળમાં દાખલ થઈ જાય છે તરીકે કાલેજના ઉદ્યોગોની સાથે કારકુન ની મોકરી સાર અરજ કરવાની હરીફાઈ માં ઉતરવા પણ તકમાર થયા હશે. છતાં એ કંઈ દેશને મોઢા ફાયદો થયો છે એમ જામે તો સમજતા નથી. વેપારી લોકોને માટે જેમ જેક પડેલાના ને પડેલા કેમ કરવા નિ વિચા મુખ્ય થવાનું છે તેમજ ખેડુતોને માટે જેક ખાડી પાક થું ને ખાડી કેમ થશે ને વિશેની વિકા મુખ્ય સમજવી જોઈએ. જામડામાંથી કાલની બધી સરકારી નિશાળો જોઈશું તો ખેડુતોને ક્યાં જરૂરી એવી આ વિચા થું બીજા ને નિશાળમાંથી તેમને મળતું નથી એમ કહવું કહેવું પડે છે. જમીન ની મજૂતરી કિશોર અમલ કરે થયો ત્યાર પછી પણ વખત થઈ ચુકી છે. અને બીજી ત્રીસ વરસ પછી પધારવામાં આવેલા કોઈમાં કાંઈ કંઈ જગ્યાએ બીજા વખતે પણ વધારો થયો છે. અને અન્ય જગ્યાએ વધારવાનો કેમ થાય છે. છતાં ખેડુતોના ખસ કલ્યાણને મારવ સરકારે અઘણિ સિવાયો નથી એવું કિશોરી સાથે કહેવું પડે છે. હાખના તરીકે આપણે એકમ કપાસની ઉપજની વાત કરીશું. આપણા દેશમાં જાળા તાતણા વાળા કપાસ હાલ પાકતો નથી એ ખરું; છતાં તે કહી પણ નજ પડે એમ કાંઈ પણ સામંત કહી શકે નહીં. ખાસ છંદેત દેશમાં પણ કપાસનો પાક આપણા જોઈએ હલકા દરજ્જાનો હતો. છતાં તેમાં હાલ સુધારો થઈ ધણીસરકા કપાસ પાકે છે એ વાત પ્રસિદ્ધ છે. હોડુસ્તાનમાં તે બાતને સુધારો કેમ ન થયો અને થું કામ ન થાય એ અમારી સમજમાં આવતું નથી. કપાસની બાબત માં ને એક સુધારો થઈ જાય તો કહેડે

રૂપીઆનું ક્રીડું સુતરનું કપડું વિલાયત
થી આપણે જે ખરીદ કરીએ છીએ તે
આપણે જાણીને તથા ન કરી શકીએ
તોતપરત એક કપાસની પેદાશમાં સુધારો
કરવો એટલે કરેડો રૂપીઆનું દેશનું
કલ્યાણ કરવા જેવું છે. પણ એ કામને
લીધે અવરુધ તેવી શોધ કરવા સાર સર
કાર તરફથી હમેશા અને અખંડિત પ્રયત્ન
કરવામાં આવેલ હોય એમ જાણે બીજા
કુલ હીડું નથી. પછી તે પ્રયત્ન વિલા
યતના વેપારને ઘટા લાગે એ સાર થતા
નથી, કે બીજા કોઈ કારણ સર થતા
નથી, એ જાણે એકસ કહી શકતા નથી.
પરંતુ એટલું તો ખરું જ કે બેતીનો
સુધારો એટલે કેવળ બેતરધમાં પાકનો
સુધારો જ નથી, તો તે પાકનો પાછળથી
જે મોજા અને છે તે માલ તથા વાર કર
વાનાં કારખાનાઓ પણ દેશમાં નીકળવાં
જોઈએ. હાજલા તરીકે શેરડીના પાકમાં
સુધારો થતો જાય તો તેની સાથેજ તેથી
સાકર તથા વાર કરવાના કારખાનાઓની
પણ અગિયાર ઘણી જોઈએ. અથવા
તો રખરના ઝાડની પેદાશ કરી રખરનો
ચીક (રસ) અત્રે અને તો તેથી તથા વાર
કરનાર વસ્તુઓ બનાવવાનાં કારખાનાઓ
પણ અત્રે ઉભા કરવા જોઈએ. સરકાર
ની પાસે લોકોએ જે અરજી મોકલાવી
છે તેમાં જે જવાબે એટલે દ્રષ્ટાંત આપેલો
છે. તે જવાબ દાખામાં અમે કહીએ છીએ
તેવીજ સ્થિતિ છે. કેમ અમર પોરડું
ગીઝ લોકો અંગ્રેજ લોકોના જેવા કેવળ
વેપારી નથી તો તે ખેડૂતો તો છે. તેથી
જ તેમના રાજ્યમાં બેતીનો સુધારો એ
બાબત મહત્વની મનાય છે, અને ત્યાં
બેતીના સુધારા માટે મોટાં મોટાં ખર્ચા
કામને માટે એકમનોંધ છે.

[અમર.]

હારીંગ (નાતાલ) થી મી. એશિયાન
પુર મહમદ લખે છે કે :—દેશમાં કાઠી
અલગીમાં તાજે રાજકોટ મુકામ કુવાડવા
નો રહેલ વેરા બધીબાઇ મુસાજી જેને
દેશથી નીકળ્યાં હાલ ધણી વરસ થયાં
છે તેણે જેક વરસ પહેલાં દેશમાં દ્રાક્ષ
વાલમાંથી એક કાંચ લખેલ ત્યાર પછી
બીજાકુલ દેશવાળાઓને કાંચ કે સમા
ચાર લખેલ નથી, જેથી દેશમાં તેના
કુદનીઓ અહુજ શીકરમાં છે તો તે
ધણીને બોળખનારાઓ કોઈ તે ૧૫-તો
મેળવી અને લખ્યા તો બહુ આભાર
થશે.

શ્રીમં. મી. ગ્રામ્ય

મહારાષ્ટ્રીય હાંડીઓને એક સુચના

મે. ઇ. એ. અધિપતિ જેમ,

માનવંતા ગ્રામ્યરે એકલેને ધોડ્ય આવ
કાર આપવા બાબત અપના પત્રમાં
પ્રસિદ્ધ થયેલ સુચનાઓ વાંચી મારે પણ
એક સુચના કરવી છે. માટે આપના
પત્રમાં થોડી જગા રાખું છું.

હું એક મહારાષ્ટ્રીય [દક્ષિણી અથવા
મરાઠા, જેમાં કોઈપણ પણ સમાવેલ
થયે જોઈએ.—એ. ઇ. એ.] છું, અને
આપણા આવનાર માનવંત પરીણ પણ
મહારાષ્ટ્રીય છે એ વાતથી હું ધણેજ
મગર છું. હું જાણે હાલમાંજ આવેલો
છું એટલે આંદોની સ્થિતિથી પુરુષ
ધોડકાર નથી. છતાં મારા સંબંધવામાં
આવેલ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોઈ
કોઈ મારા મહારાષ્ટ્રીય બાઇઓ આવી
વસ્તા છે, અને તેમાં પણ અન્યબીની
અને મને તો ખાસ મજાબીની વાત તો
એ છે કે આ લોકોમાં ઘણા ખરા બાંધ
મારા મુસલમાન બાઇઓને છે. આ બધા
બાઇઓને જો કે હું જાણે બોળખતો
નથી તો પણ તે હોદી છે અને તેમાં
વળી મહારાષ્ટ્રીય છે એટલી વાત મને
મગર થવાને બસ છે.

હવે અમારા સહ વહાલા મહારાષ્ટ્રીય
બાઇઓને મારે એકજ વિનંતીપુરવક
સુચના કરવી છે કે બાઇઓ હોદનો એક
ઉત્તમવલ સિતારો દક્ષિણ આફ્રિકામાં
પધારનાર છે. તેને આવકાર આપવામાં
બધા હોદી બાઇઓની સાથે તો આપણે
બાળ લખણ એમાં કાંઈજ નવાઈ નથી.
પણ એ સિતારો મહારાષ્ટ્રમાં પ્રથમ ઉગ્યો.
જે પુણ્ય પ્રદેશને આપણે પોતાનો જન્મ
દેશ ગણીએ છીએ તે આપણા વહાલા
મહારાષ્ટ્ર દેશમાં એ સિતારાનો પહેલ
વહેલો ઉદય થયો એ વિષે આપણને
મોટું અભિમાન હોવું જોઈએ અને તેમ
હરોજ એવો મને પુરતો ભરોસો છે. તે
એ અભિમાન સારી રીતે જળવવાનો
યોગ્ય પ્રયત્ન આપણે આદરવો જોઈએ.
તો મારા વહાલા મહારાષ્ટ્રીય બાઇઓ
આ વખતે આપણા માનવંતા પરીણને
આપણા તરફથી યોગ્ય સહકાર મળે
જોઈએ. આ વિષે યોગ્ય મોકલણ કરવી
એ આપણી પ્રત્યેકની ફરજ છે.

હું ધારું છું કે પ્રા. મેમ્બેરે અહીં
કંઈજ વખત રહેવાના છે અને તેમાં

તેમનો મુકામ ફક્ત ૭ દેકાલેજ થવાનો
સંભવ છે તો અને તો ત્યાં દરએક જગા
એ તેમને એક એક મરાઠી માનવંત
આપવામાં આવે અથવા તો બધી જગાએ
થી પ્રતિનિધિઓ આવી એકજ વખતે
અને તે પણ છેલ્લી વખતે એટલે ડરખત
થી તે માનવંતા મહેમાન ઉપડવાના હોય
તે વખતે આપણા મહારાષ્ટ્રીયો તરફથી
એમને એક સુદરમાનપત્ર એકાદ સોનાની
અમર આંદોની ડાબડીમાં નજર કરવામાં
આવે તથા એક ખાણું પણ આપવામાં
આવે તો તેઓ દેશ બહાર વખતે પોતાના
જન્મ પ્રદેશના બાઇઓની યાદગીરીજ
લખ જશે એવી મારી માન્યતા છે.
તેમજ આ કામમાં બધા મહારાષ્ટ્રીયો—
હોદ તથા મુસલમાન બાઇઓ—એક સંપ
થી બાળ લેવા તથા વાર થશે અને બહુ
ઉમંગથી તથા દીલકારતાથી બધું કામ
માથે લખ પાર પડશે એવી આશા હું
રાખું છું. મારી આ સુચના મારા વહાલા
મહારાષ્ટ્રીયો કમલ રાખશે એવી ઉમેદથી
આ લખણ પૂરું કરું છું.

લી. આપનો એક વાંચક
મહારાષ્ટ્રીય બાઇ.

સ્તોમરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

કેનકલર—તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

સોબાલી—તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[અમેરિકા ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમોટો—તા. ૪ મી સપ્ટેમ્બરે અરસા
માં મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ હીરેક લાઇન]

અમરસોલી—તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

અમેના—તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

અમરુલી—તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તા
થી નાતાલ માટે ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન]

ડીમેરીક—તા. ૨૦ મી આગસ્ટે કાલેથોથી
દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં
બંદરે માટે ઉપડી છે.

નેનરીક—તા. ૧૯ મી આગસ્ટે કલકત્તા
થી સીધી ડરખત આવવાને ઉપડી
છે.

હાંદુસ્તાનના ખખરા

(હાંદી બપોરથી)

પોરબંદર અને દારકા વચ્ચે રેલવે બાંધવાની અરજી ના સરકારને મોકલવા માટે તાબાદર થઈ છે.

મોરબી રાજ્યના હજુર એકવાઈઝર રા. સા. ઉમીયાશંકર જીવજીરામે પોતાની જાંઘીને બાકીનો વખત નિવૃત્તિમાં ગાળવાના વિચારથી એ હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું છે જે હાલે કલુષ રાખ્યું છે.

આવનગર ખાતે દુકાળ બારામાં સૌ જમનાબાઈ સરખના પ્રમુખપણા નીચે બધી કામના સેફની એક મોટી સભા મળી હતી.

મુજરાતમાં સોજીના તરફ રેલવેનું બાંધકામ શરૂ થઈ ચૂક્યું છે, અને જ માસમાં રેલવેનો વહેવાર શરૂ થશે એવી વાત છે.

માવકવાડી રાજમાં અમરેલી સ્ટેશનથી વરસાદ રેલ સુધી રૂ. ૩૫૨૦ ને ખરચે સડક બાંધવાને મંજૂરી મળી છે.

ગોએ સેંટ્રલ રીલીફ ફંડમાં હાલના આદના ના નિબંધે રૂ. ૫૦૦૦ની રકમ આપી છે.

પંડરપુર ખાતે બારાતો હાંદુઓનો વારસીક અવાદી મેળો બા સાલ મુંબઈ સરકારે ટેકસાઈ કારણોસર અંધ કરાવ્યો હતો.

જેડા જતા હાજીઓને અનુકૂળ પડે તે માટે તુરકીની સરકારે નીચેની મોકલવો કાઢી છે, અને તેની ખખર હાંદી સરકાર ઉપર મોકલી આપતાં તુરકીશ જાન સહે જણાવ્યું છે કે:-હાજીઓને નહીં કરેલાં બાકાંથી વધુ આપવું નહીં. અને કદાચ કોઈ વધારે માગે તો પોલીસને તુરત જણાવવું. જેડા આવ્યા પછી 'મુતાવીજ' મારફત જનરાઓને નીચે મુજબ ખરચ થશે:-'મુકુષ' નામના વહાણનું બાકું રૂ. ૫, જેડાથી મકા રૂ. ૪, મકાથી આરાકાદના રૂ. ૮, મકાથી મદીના સુધીના રૂ. ૨, હજુ દરખાસ દરેક માણસ હાંદી તંજુના રૂ. ૨, મકાથી

મદીના જતા અને મદીનાથી મકા પાછા ફરતાં સાથે આવનાર રૂ. ૫, માણસના મકામાં ખરડું બાકું રૂ. ૬, 'મુતાવીજ'ની રી રૂ. ૮, પાણી લઈ જનારા માણસનું બાકું રૂ. ૨, એમ રૂ. ૪૦ ખરચ થશે. સાર બાદ મકાથી ટેક દેશની અંદર જઈ આવતાં સુધીનો ખીખે ખરચ રીચે મુજબ છે:-હોડીના બાકાના સાડાસ પીઆસ્ટર, વચલા બંદર સુધીનું બાકું સાડાસાત પીઆસ્ટર, ટેક. અંદરના બંદર નું બાકું પાંચ પીઆસ્ટર, લવેજ વગેરે ના ચાર પીઆસ્ટર, જેડામાં આગતારવા મતા કરનાર માણસોના વીસ પીઆસ્ટર, ધરના બાકાના ૨ પીઆસ્ટર, મળી સાઠી ઉડતાળીસ પીઆસ્ટર ખરચ થશે.

મુંબઈની ધારાસભામાં જોન. મેલવી રશીમુદ્દીન અલમદના સવાલોના જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ચાલતા દુકાળ દરમિયાન મુજરાતના કોઈ પણ જાણનાં માંથી કોઈ પણ મહોમેડન પતીમને ખ્રીસ્તી મીસનરીઓના સ્વાધીનમાં આપવામાં આવ્યા નથી. દુકાળવાળા જાણનાં માં મહોમેડન નાવારસ ગાળકો માલમ પડે તો તેમને મોસ્લેમ નહીં હોય તેવાં મીસનરી ખાતામાં મોકલવા અગાઉ મુંબઈ હાલકાના મોસ્લેમ લીમના જોન સેફે દરિને તે વિષેની ખખર આપવાને જાણા અમલદારોને જણાવવામાં આવ્યું છે.

મુંબઈ યુનીવર્સિટીની હેલ્થી જોલ. એમ. એસ. ની પદવી માટેની હાલતરી પરીક્ષામાં ૪૦ ઉમેદવારો પાસ થયા છે, જેમાંની ચાર સ્ત્રીઓ છે.

મહાસ ખાતે મઈ તા. ૨૮ થી જુને મુસલમાનોની એક મોટી સભા જોન. નવાબ સમ્મત મહમદના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી, જે વેળા મસેદ ખાતે ની પવીત્ર કબરને અપમાન કરી રહી અને બસકરે લાંબું ચલાવી તે માટે દોલબીરી દર્જાવવા તથા ઇરાલીયોને ટ્રોપીલી લીવાય ખીખાં કોઈ પણ મથક ઉપર દરીઆઈ લીલવાલ નહીં કરવાને આપેલી ખાતી જતાં અરખી કોરડા ઉપર લીલવાલ કરીને હાંદીમાંથી જતા હાજીઓમાં મહારાટ ફેલાવ્યો છે તે સામે મજબૂત વિરોધતા દર્જાવવાતા દરારો થયા હતા. મુંબઈ ખાતે પણ ઉપરના કામ માટે મુસલમાનોની સભા મળી હતી, અને ધટતાં દરારો પાસ થયા હતા.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે પોરડુ ગીઝ તામેના ગોવામાં રાજાઓના ત્રાસ નો અંત આવ્યો છે. બારવટીયાઓને બસકરે હરાવી વીખેરી નાખ્યા છે, તે બારવટીયાના આમેવાન મોર્વીલા સાઉન્ડા તથા ગીલસાઉન્ડા માર્ગ થયા છે.

ગ્વાલીયર તથા ઉદોરના મહારાજાઓએ દરેક હાંદુ યુનીવર્સિટી ફંડમાં રૂ. ૫ લાખ અર્પા છે.

કાશ્મીરના મહારાજાએ હાંદુ યુનીવર્સિટી ફંડમાં રૂ. ૩ લાખ અર્પા છે. વડા પ્રધાન હીરાન અમરનાથે દર વરસે રૂ. ૧૨૦૦ ની રકમ કાવમને માટે આપવાનું કલ્પક કર્યું છે. આ ઉપરાંત ખીજ સારી રકમો બરાલ થઈ હતી. શ્રીનગર ખાતે આ કામ માટે મીટીંગ બારાઈ હતી તેમાં ૧૦ હજાર માણસો હાજર હતા.

હાંદુ કોલેજ મેમેરીન જણાવે છે કે હાંદુ યુનીવર્સિટી ફંડમાં બરાએલી ખદોળી રકમમાંથી રૂ. ૧૨ લાખ વસુલ થયા છે. અલર સુધીમાં નોંધાએલી રકમનો અંકોડો ૬૩ લાખપર પહોંચ્યો છે.

દિલ્લી ખાતે મળનારી પહેલી હાંદી ધારાસભા પ્રુલ્લી મુકતી વખતે મહમદીય હાંદી પ્રધાન ખી. મોન્ટેઝ હાજર રહેશે એવી વાત છે.

દિલ્લીમાં નવી રાજધાની જાની કરવા ના કામ ઉપર ૧૨,૦૦૦ માણસો કામે લાગેલાં કહેવાય છે.

નાસાના મહારાજાએ પોતાના મરકુમ પિતાની માદગીરીમાં પુરોપ અબ્માસ અરથે જનાર માટે રકાસરથીય આપવા રૂ. ૧૧ લાખની રકમ કાઢી છે.

લાહોરના 'પ્રકાશ' પત્રે હાંદીના જ મહાન જીવતા પુરોપોના નામે લાખકાત મુજબ અનુક્રમે લખી મોકલનારને રૂ. ૫૦ નું ધનામ આપવાનું નક્કર કર્યું હતું. બધા મળી ૧૦૦૫ ગૃહરથોએ પોતાના અભિપ્રાય મોકલ્યા હતા જેમાં બહુમતી મુજબ નીચલા જ માણસ પડ્યા હતા:- (૧) જોન. મી. જી. કે. ગોખલે, (૨) મહાત્મા મુનશીરામ, (૩) લાલા સમ્પત રાય, (૪) શ્રીયુત બાલ અંબાધર લીલક, (૫) પડીત મદનમોહન માલબા અને (૬) મી. હાદાબાઈ નવરોજી. રૂ. ૫૦ નું ધનામ લુધીયાણાવાળા લાલા હજુરામે નાનરને મળ્યું છે.

દેશમાં વરસાદના ખબરો

(દીંદી ડાખા ઉપરથી)

હાલનાવાડમાં બરવાળા તરફ તા. ૧૩ મી જુલાઈથી બે ત્રણ દિવસ સુધી ખુબ વરસાદ થયો હતો.

'ગુજરાત મિત્ર'માં જણાવવામાં આવે છે કે આખા સેન્ટ્રલ પ્રાંતમાં સારો વરસાદ પડ્યો છે. જેતલસર-રાજકોટ વીચારા ઉપર રીખડા સુધી સારો વરસાદ પડ્યો છે.

વકાનેરના ખબર મુજબ રૂપાવતી, ખીઆવડ, દીથવા વીજેરે ઠેકાણે બરે વરસાદ પડ્યો હતો. દીથવા ખાતે આહોઈ નદીમાં બારે રેલ ચઢી તેના પાણી કહેર ના કરવાળા સુધી ફરી વળ્યાં હતાં. કીનારા ઉપરના વાધરીઓનાં ખુપડાં તથા એક બેંચને જગ્યાવવાને મહેનત કરતા બે બરવાડો ધસાડા મથા હતા. ખાખા ના સુધીનો રસ્તો ધોવાઈ ગયો છે.

અમદાવાદના ખબરમાં જણાવવામાં આવે છે કે બરવી ગુજરાત ઉપર આખરે ઇશ્વરે કૃપા કરી છે. અમદાવાદ વિભાગ વધારે કમનસીબ વરસાદના અર્જમાં હતો તે મુકોલી કુર થઈ છે. આર દિવસ સુધી સારો વરસાદ થયો છે. પછી પછુ ઝાપડા પડ્યાં હતા. પાંચ દુન પાણી પડી ચુક્યું છે. અને હજુ વધારે વરસાદ થશે એમ લાગે છે.

અમદાવાદની આજુબાજુનાં માંચોમાં તથા આણેસ, બાંદીકુમ, મેસાણા, કડી, પ્રાંતીજ, ઇશર વીજેરે ઠેકાણે તથા સુરત થી વીરમગામ સુધી વરસાદ પડવાના સમાચાર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

એમ ખાતે તા. ૧૨ મી જુલાઈ સુધી માં ૧૦ ઇંચ ઉપરાંત વરસાદ પડી ચુક્યો હતો.

વડોદરામાં તા. ૧૧ મી જુલાઈ સુધી માં ૬ ઇંચ વરસાદ પડ્યો છે. મધ સાંજ તે દિવસ સુધીમાં ૮ ઇંચ પડ્યો હતો.

નવસારી તરફ તા. ૫ મી જુલાઈ સુધીમાં ૧૨ ઇંચ વરસાદ પડ્યો છે.

દીંદી તાલુકો એરવાડમાં તા. ૬ મી જુલાઈએ સરે ૧૨ માત્રા પછીથી વરસાદ પડ્યો સર થયો હતો જે તા. ૧૦ મીની સવાંથી પાછો ચલુ થયો અને ૨૪ કલાકમાં ૬ ઇંચ પાણી પડ્યું હતું. કુલ ૧૩ ઇંચ વરસાદ પડી ચુક્યો છે. તળાવો બરપુર થયાં છે. ઘોઠા ખાનદમ બન્યા છે.

તા. ૧૪ મી જુલાઈએ પુરા થતા અઠવાડીયામાં દીંદના વજાખરા ભાગેમાં સારો વરસાદ થયો છે અને ખેતીવાડી માટે સારી આશા રહે છે. પંજાબ અને સરહદના પ્રાંત ઉપર વરસાદની ધણી જરૂર છે. એ સીવાય ઉત્તર હોંડુસ્તાનમાં, અધ્ય હોંડુસ્તાનની પુરવે અને પશ્ચિમ દીંદના કીનારાના પરદેશોમાં સારો વરસાદ પડ્યો છે. મદ્રાસ, દક્ષિણ, ઉત્તર મદ્રાસ, અને હરિયાણાની દક્ષિણ અને અધ્ય પ્રાંતની ઉત્તરે સામાન્ય રીતે દીંદ વરસાદ થયો છે.

હોંડુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૦/૭

બે ત્રણ દિવસમાં પાલમોટામાં આવી પહોંચશે.

તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે પાલમોટામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૫ મીના અરસામાં જનગરમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૧ મીના અરસામાં જનગરમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૨ મીના અરસામાં અમરકોટીમાં જવા વધી છે.

તા. ૧૪ મીના અરસામાં અમોનામાં જવા વધી છે.

પ્રતિદ્દ હોંડ દિતેમ્મ મી. એ. એ. હમમુડ તા. ૩૧ મી જુને ૮૪ વરસની ઉંમરે વિલાયતમાં મરજી થયાના બગર લંડનના 'ઈડિઆ' પત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે.

તાલુકા ઉમદા ફરૂદ અને વેલ્લેવલ સહાઈની પેઠા, અને આશા માલ બધી બધાએ રોકડથી તાલુકો મોકલ્યું છે. બીર ઇ. મેલકે ખાતી કર્યો.

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban
Tel. add: "HAIDRI"

રોકડ ખબર જાવ

તા. ૨૨-૮-૧૨

શી. પે. શી. પે.

ખુબ હારમનસ ૧૪માઈસ ૧૬ ૬ થી ૨૦ ૦	
આવલ માળ ૧ વસ્તાની ૨૨ ૬ ૨૩ ૦	
બીમડીના	૨૭ ૬ ૨૮ ૦
એ. એ. ડી. આર.	૨૨ ૦ ૨૨ ૬
એ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ૨૭ ૦
કુંડાના	૨૩ ૬ ૨૪ ૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૦ ૨૦ ૬
કાનપુરી ટુવેર ફાળ	૨૧ ૦ ૨૧ ૬
મજૂરી	૨૧ ૦ ૨૧ ૬
મજૂરી	૩૧ ૦ ૩૧ ૬
મજૂરી	૩૨ ૦ ૩૨ ૬
મજૂરી	૨૦ ૦ ૨૧ ૬
મજૂરી	૨૪ ૦ ૨૪ ૬
વડાજી નાતાલના	૨૦ ૦ ૨૦ ૬
મજૂરી	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
બીનીસ	૨૨ ૬ ૨૪ ૦
જુવાર (કાદર કોરન)	૧૫ ૦ ૧૫ ૬
કડુ તેલ ૧માલન	૩ ૧૦ ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૦ ૩ ૨
મીઠું	૩ ૬ ૪ ૦
નાબીએરનું	૪ ૬ ૪ ૬
પાંડ સહેદ નાતાલની	૧૪ ૦ ૧૫ ૦
ખીજ	૧૪ ૦ ૧૬ ૦
વીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬ ૧૧ ૬
આટો હાલિસ કોલડ	૧૨ ૬ ૧૩ ૦
આટો (અબીલો મીલ)	૧૨ ૩ ૧૨ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧૨તલ	૮ ૦ ૮ ૬
જરયા	૬ ૦ ૬ ૬
શી પેટી, ડીનના પીડ ૬-૫-૦, ૬-૧૦-૦	
એરમ-દર	૬-૧૫-૦, ૧૦-૦-૦
પારશીન કોરન	૦ ૬ ૦ ૭ ૦
વાઈડ રોસ	૭ ૬ ૮ ૦
આલન	૧૩ ૬ ૧૩ ૬
નાબીએર	૧૭ ૦ ૧૮ ૦
દક્ષી	૬ ૦ ૬ ૬
મજૂરી સોપ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
સાલુ સીલ રોન	૧૫ ૬ ૧૬ ૦
સાલુ સનલાઈટ ૧૦ જોસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬
સાલુ મવમ્ ૫૦ ટુકમના	
મેલકની કીમત	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
સાલુ રોસરીલ (મા. ૬૦)	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
મેકર ટી	૧ ૮ ૧ ૬
માનીસ લાલન	૩ ૧ ૩ ૬
કોપારી સેવરેલની	૬ ૦ ૧૦
નીલ પેલ્ટ સીમારેટ	૨૦ ૬ ૧૬ ૬
નીલ (લીવરપુલ)	
ખરતા એકની	૪ ૬ ૪ ૬
નીલ (બરમન કાલ)	૪ ૬ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Produce and Produce Merchants can be sure of obtaining the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળો તથા શાકભાજીની વેચાણ કરવાની સેવા આપવામાં આવે છે. અત્યંત ઘટ્ટા કુલવચારા આપે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.

1912,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

BOOKS FOR SALE

K. GANDHI, Published by G. A. Nateson & Co. 0 0 11

MAGAVAD GITA OR THE LORD'S SONG, With the Text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant 0 0 6

LIGHT OF ASIA or the Great Renunciation (Mahabhinish-karnana) being the Life and Teaching of Gautama Prince of India and Founder of Buddhism, by Sir Edwin Arnold 1 3 8

THE GARDEN OF KAMA by Lawrence Hope. 0 6 6

WARS OF THE DESERT " " 0 1 6

Latest Volumes ■ WISDOM of the EAST SERIES

LEGENDS OF INDIAN BUDDHISM. 0 2 9

THE PATH OF LIGHT 0 2 9

THE BUSTAN OF SADI 0 2 9

THE RUBA'IVAT OF HAFIZ 0 1 9

THE TEACHINGS OF ZOROASTER 0 2 9

THE WAY OF THE BUDDHA. 0 2 9

THE PERSIAN MISTICS 0 2 9

VEDIC KNOWLEDGE 0 2 9

THE HEART OF INDIA 0 2 9

ARABIAN WISDOM 0 1 9

THE RELIGION OF THE KORAN 0 1 9

THE ROSE GARDEN OF SA'DI 0 1 9

EVERY MAN'S LIBRARY SERIES

THE KORAN 0 1 9

TOLSTOY'S TALES AND PARABLES 0 1 9

MAZZINI'S DUTIES OF MAN 0 1 9

THE RAMAYANA AND MAHABHARATA 0 1 9

Postage Free

The International Printing Press, Phoenix, Natal.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL
Zeerust Box 77 TRANSVAAL
Lindley'spoort }
Steenbokfontein } Dis. RUSTEN-
Rietfontein } BURG

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોલ યુનાઇટેડ

વેડોમ કું.

એનેક્સ: છ. ૩. ૫૨૬

હોલિસ્ટીયનની શ્રેણી જથ્થા ૫ મ' માળી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ શ્રી પોરનદરનું તથા કલકત્તાનું—સરકારી—વેચાણ—મ' માળી—એક વખત મ' માળી ખાત્રી કરો.

દે. નં ૧ પ્રીમિયર સ્ટોર

ટેલિફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેસરમ.

ટે. એ. 'Gackwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

નવાં પુસ્તકો

ગુજરાતી નિશાળીઆગેને માટે

	પા. શી. રૂ.
બાળપોથી	0 0 1
પહેલી ગ્રામીણી	1 0 1
બીજી " "	0 0 6
ત્રીજી " "	0 1 0
ચોથી " "	0 1 3
પાંચમી " "	1 1 1
છઠ્ઠી " "	0 2 0
સાતમી " "	0 2 1
પાઠમાળા ભાગ ૧ થી	0 0 6
" " ૨ થી	0 1 0
આઠમી ગ્રામીણી	0 0 2
દેશી શિક્ષણ ભાગ ૧ થી	0 0 4
શ્રી હરનેશનલ પ્રીમિયર પ્રેસ,	
ફીનીક્સ, નાતાલ.	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchants, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladon." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
ERAHIM NORODIER,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Yabaraj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKHE AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
135 Victoria St.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
El-rahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Ismail & Co.,
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Candir and Son
Box 126, 130 Grey Street
Tel. Add. "Tobacco"
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Uingani Road.

DURBAN

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey-street
LALA BABHAI, Fruiterer
Box 96, 85 Victoria Street
R. M. Moodlay
154 Queen-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPSIA, Watch Repairs
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471
E. M. PARUK
70, 78 Commercial Road
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohunbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parakh & Co., P. O Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street, Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kart-street.
KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Streets,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2870

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 288
M. P. FANON,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir
14th Sta., Vrededorp. Box 1488
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commis-
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Obdige"
Navassari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarie,
224 Market St.
Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp. Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lal Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo-Road

KLEEKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73, Box 28
Cable & Tel. Add.: "Patel"

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHUTABHAI & DADOO
Box 33,
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 34.

KULS RIVER STATION

N. Sany
Fruit and Produce Dealer

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant
Bethal, Cable, & Tel. Add. Patel

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.

VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHAMRA, General Merchant
Box 35.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 631,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. B. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 542

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasanji'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Sulman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Keshavji Giga, Befoola.

Stanger

N. M. TAYOR
O. Box 51

Sutherlands (Cape Line)

Narain Bholia Banderia

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street. 'phone No. 3
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે ભાઈઓ.

અમરિન્દ્રસિંહ

ટોલસ્ટોયની વારતાપરથી.

અમરિન્દ્રસિંહ

કેપટ ૧ ની, પોસ્ટલ ૧ ફોની.

ઈન્ડિયન પ્રેસ પ્રીટિંગ પ્રેસ,

ફોનીશ-નાલ.

A Book—and Its
Misnomer

By H. S. L. POLAK
A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME,

Post Free, 7d.

The L. P. Press, Phoenix.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s. d.
Yearly ... 17 6
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નેહા

સીધી મુઝમ્

અમલોટી ટન ૩૦૦૦ તા. ૧૨ સપ્ટેમ્બર

અમોના ટન ૫૫૦૦ તા. ૧૪ સપ્ટેમ્બર

આ કંપનીની આમલોટી દર વરસા પાસેજર માટે પુરેપુરી સજવડ છે નેમજ ખસાસી ઇડીઅન છે, અને જોડીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સજવતાવાળા તેમજ સામણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે ખરા પણ મુઝમ્ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આમલોટ દર મહીને મુઝમ્ સાર જાય છે. માટે આ કુદ જુદતની મુસાફરીનો ખરો કાલ નહીં મુઝતા દેશ જનારાઓએ તકમાર મઝ રહેવું.

સદરજુ આમલોટ મુઝમ્ પહેલેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખખર મળશે તે ઉપરથી સજની જણ્યુ માટે ખતરે જાપામાં ન'આવશું તેથી સજ કાઢેખી ને જગર ખરમે આમલોટ પહેલેથી જવાની ખખર પડશે. પશુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

હારવજે હીથે કોઈવો જોર કલકતા સ્વીમર નીચે મુઝવ શાલી છે.

જોડીસરો કોઈવો કોઈવો કોઈવો.

જોડીસરો, મહિમજ, મારેકેકાવરે કોઈવોકોઈવો કોઈવોકોઈવો.

બી. જનારાહીય ઉપમામજની કુ.

૧૧૨, ૧૧૬, ૧૧૭ કોમર્સીઅલ રોડ હરખન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

જોડીસરો કોઈવો કોઈવો

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, હરખન.

King & Sons,

West Street, Durban.

P. O. Box 577.
JOHANNESBURG.

Ladies and Gentlemen,

Sri Chintamany Vinayaka School is to be erected in my Village for the education of Indians at Kuruvanthanathapuram attached to Mayaverum Taluq, Madras, India, and for which pecuniary help being very essential, I request you will kindly render your invaluable assistance, however small it may be, which will be accepted with sincere gratitude.

Yours faithfully,
(Sd.) A. A. MOODALEY.

ખાનુઓ અને મહુસેશી, કુરવી-વનાથપુરમ (માયવરમ તાલુકા, મદ્રાસ) માટે હીંદીજોના કાલ ખરમે થી ચીંતામણી વિનાયક નિસાળ જોલવાળી છે. તેને માટે પદસાની ઘણી જરૂર છે. આ કામમાં હીંમતી મદદ કરવા હું અપને વિનંતિ કરું છું. આપ જે કંઈ મદદ કરશે તે મળ્યા આભાર સાથે સ્વીકરવામાં આવશે.

જોડીસરો, મહિમજ, મારેકેકાવરે કોઈવોકોઈવો કોઈવોકોઈવો.

બી. તમારો વિશ્વાસુ,
એ. એ. મુડલે.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

	સી. ર.
મનસવાજનો ખુની કાપદો.	૦ ૧
જોલના કાવ્ય બીજી જાણતિ	૧ ૦
મારો જોલનો અનુભવ.	૦ ૩
.. ૨ જો ..	૦ ૧
.. ૩ જો ..	૦ ૩
રામાયણ સાર, બાલકાંડ	૧ ૦
મુસ્તફા કામેલ પાસાતુ કાવ્ય.	૦ ૧
જોક સત્તવીરની કથા.	૦ ૧
સત્તામજનો ઇનામો નીચ'પ	૦ ૩
સવેદિય	૦ ૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાતુ કાવ્ય	૦ ૧
મુખારના કવાડા	૦ ૩
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦ ૧
જસમની ગરબી	૦ ૧
સત્ત (વના બીજી) કથા નથી	૦ ૩
જીવન ફેરી	૦ ૪
મુરખરાજ	૦ ૧
જોક હીંદુઅથે ટેલરટોવનો કામળ.	૦ ૧
	s. d.
Indian Home Rule	૦ 6
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the Ramayana	૦ 6
A Book-and its Misnomer	૦ 6
A Indian Patriot in S.A. by Rev J. J.	
Doke (postage 4L)	૨ 6
The Indians of South Africa by H. S. L.	
Polak	1 6
M. K. Gandbi by Dr. P. J. Mehta	૦ 6
Hindu Social Ideals	૦ 6
હપાલ ખરમે દરેક જોપડી માટે ૧ જેલે જુદું. કોઈ પણ કોઈનીના સ્ટાપ સ્વીકારવા માં આવતા.	
The International Printing Press PHOENIX, NATAL.	

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Via East Coast to Bombay

S.S. Kanzler leaving Durban 11th Sept. Delagoa Bay 13th Sept.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સ્ટી. કેન્ડલર

અહીંથી તા. ૧૧ સપ્ટેમ્બરના ઉપડી રેલવે(કામિયો) તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બરના ઉપડી ઈસ્ટ કોસ્ટ ક્રીસ્ટલર જરી બાલગમ્બા સાથે જનારાઓ આ વડે સુધી નહીં.

મજબૂત લાઈનની ખેતિ કુદરતી, ટાઈમલર આવનાર રાઈમસર જનાર અને ક્રીમસર પહેલનાર છે. હાઈ પહેલો કે તુરત અહીં રેલવેથી ખબર મળે છે. કે જે કુદરત, મોતરે બારીબાજા અને હવાઈર હોય છે. ફરેટ, સેન્ડ, અને રેલની કીટિ બોસાળી વધા હમર બોસાળી નાથી મળે છે. જલાસીઓ રેલ અને કપડાને જા બોસીસો માવાલુ હોય છે. લાકડાની રેલ, બોસોને બહારી જમા, વીજળીની બતી જાળી, કુદરતીજાળ બજાર કીટીને વધેરેનો પુરા બોસોલસ હોય છે. મતલબ કે સ્કીમરે જા પાસીજરને મરિલ હોવાથી હરતરકની સમજ છે.

વધુ ખબર માટે લખો વા પુછા વીચરે સરવાળે, વધા બેહાનીસમર, પ્રીટરીબ અને કીબરલીના બેજ'હેને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
37 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Vordenburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

જામી અવતર પ્રાપ્તિ વધા ફરેટ હસનમાં રેલવાને માટે અને રૂઢિ બેજે બહારના માલ માટે ફરેટ બહારના વી આવતાની ખાત્રા ખાપીએ બેજે. ખરે જુલવામાં આવે છે.

24, Queen St, DURBAN, Tel. Add: "NAARTJES" Phone No 1829, Box 47

ફરેટ અને વેજટેબલ

ફરેટ અવતર ફરેટ અને વેજટેબલ કીટીબલ બાવથી ખરીદ કરી રેલવેથી સરકાર અફરેટના ફેર પલુ બાવમાં, બોરદર મળવેથી સરકાર પેટીય સાથે તુરત મોઢી આવવા માં આવે. બોરદર મોઢી ખાત્રી રે.

Best Fruit and Vegetable—good packing Cash with Order.

Write:—LALA BADHAI, Fruiterer, P.O. Box 96, 85 Victoria St., DURBAN
લાલા બાધાય, પી.બો: બોક્ષ ૯૬, ૮૨જન.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOUBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,
434, West Street, DURBAN,
Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હંથા ફેબરી ટરકીજ ટેપીઓ,
સસતી અને કારી. ખાત્રી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલેનો તંબાકુ.

ફરેટ વીજ બવાબ, સસ્તા કાવે મળે બહારના બોરદર સિપર તુરત ખાન આવવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો લખો, Abdul Caadir & Son
Box 126, 139 Grey St. Durban

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલ લીફ તંબાકુ

રફાઈસી નવી બચીનનો રજો તીજો કાલ રમરો કારો તંબાકુ મોઢા વધામાં સુખીએ બેજે. ફરી માણા બીનાસ વધેરે નો એક વખત બોરદર આપી ખાત્રી કરો. બહારમાંના બોરદરો ઉપર પુરુ ખાન આવવામાં આવે છે. લખો:—

તુરમમલ તાપિયમ, N M. TAYOB,
રફાઈસ, P. O. Box 51
Tele. Add: "TAYOB," STANGER

'I. O.' Subscription

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

Printed and Published by M. R. Gandhi International Printing Press, Phoenix Natal

No. 36 - VOL X.

SATURDAY, SEPTEMBER 7TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

LORD AMPHILL'S FINE SPEECH

ON THE PRESENT POSITION OF INDIANS IN SOUTH AFRICA

IN the House of Lords, on the 17th July last, Lord Ampthill, in rising to ask the Under Secretary of State for the Colonies what was the present position in regard to the question of the treatment of British Indians in South Africa, and whether it was intended to present any further Papers to Parliament in the near future, said:—

My Lords, I am not going to take up your Lordships' time with a speech, but I must say a few words of explanation with regard to the Question which stands in my name. I am obliged to put this Question because there was no opportunity in another place for those interested in this supremely important question of the treatment of British Indians in South Africa to elicit information from the Secretary of State. Your Lordships will remember that the Secretary of State took the members of the House of Commons for a tour round the Crown Colonies, which was so interesting and protracted that there was not opportunity to go further. Those of us who have for some years past been interested in this question are feeling very grave anxiety at the present time. Our anxiety is due to two causes—in the first place, that the settlement which was promised so long ago, promised so definitely and so hopefully by the late Secretary of State for the Colonies, has again been postponed; and, in the second place, that the management of that settlement is now in other hands. General Smuts, who was Minister for the Interior, was personally pledged to carry out a settlement which, as we believe, had been agreed upon as satisfactory, not only by the Indian community in South Africa, but also by His Majesty's Government and by the Government of India. But now, unfortunately, the Bill has been postponed, and the office of Minister of the Interior is in other hands—in the hands, I believe, of Mr. Fischer, who unfortunately we

know to be, I will only put it this way, less amicably disposed towards the British Indian community than was General Smuts. We should like to know most particularly whether the fact that there is a new Minister of the Interior will make any difference as regards the settlement, and also, of course, why exactly it has been found necessary to postpone this settlement.

Your Lordships will remember that more than a year ago we were assured most confidently and hopefully by the noble Marquess, the Leader of the House, who was then Secretary of State, that the settlement was close at hand, that he was really confident it would be brought about. Perhaps I may remind your Lordships what that settlement was. The essence of the settlement was the repeal of the Transvaal Act No. 2 of 1907, which was so hurtful to the feelings of our Indian fellow citizens in South Africa. That Act, which served no useful purpose and only acted as a humiliation and a soreness to the Indians in South Africa, was to be repealed, while the rights of minors were to be safeguarded and the principle of the restriction of Asiatic immigration—to which the Indians themselves assented and which they recognised as inevitable and reasonable even—was to be that there should be no racial bar on the Statutes of the Colony. That was the one thing they had been contending for—that Indians should not be excluded on account of their colour. "If you must exclude us," they said, "let it be by administrative differentiation. Do it because it is a matter of economic convenience, but do not do it on the ostensible ground that you think we belong to an inferior race." We had hoped that the settlement might have been brought about long ago. It has been twice postponed. Therefore the first thing I want to know is what are the exact causes of the postponement, and

then I should like to know whether His Majesty's Government are satisfied that the Bill which has recently been before the Union Parliament does actually fulfil those conditions of settlement to which I have referred. I know that there are competent lawyers in South Africa who say that it does not fulfil those simple and plain conditions, but that the racial bar is maintained in another form. What is the opinion of His Majesty's Government on that point? And supposing they are not satisfied, what steps have they taken, are they taking, or are they going to take to set that right?

Then it is also alleged—I speak subject to correction, but it is one of the points on which I am asking the noble Lord for information—that this Bill does deprive Indians in the Coast Provinces of rights which they have hitherto held undisputed. Is that the case or not? His Majesty's Government, in the Despatch of October, 1910, I think it was, said that no settlement of the Transvaal Indian trouble would be acceptable if it diminished the rights of Indians in other provinces. All along it was the profession of the South African Government, long before the Union, that they did not wish to diminish the rights of Indians who were already lawfully resident in that country. Lord Selborne, when he was High Commissioner, made that the keynote of his statements on the subject. He said he did not wish in any way to treat Indians who were lawfully resident in the country one whit less well than they had been treated before. The only thing he stuck out for was that no more were to be admitted, with the reasonable exception, which has been agreed to now by all parties, that the few educated men who are required for the natural life of the community, as ministers of religion, as doctors, and as lawyers, should be admitted. The number of six per

anum was given as a probably reasonable limit to the requirements of the community. I hope it is not the case that, after competent examination, it has been found that this new Bill does actually diminish the existing rights of Indians in the country, because, if that were so, it would be a very grave and unpardonable breach of faith. I trust, therefore, that we shall hear that His Majesty's Government have examined very carefully into that point and have been in friendly communications with the Union Government about it.

But there is one more word which I must say in order to explain the object of my Question, and that is, that the spirit of this settlement, which we were told was so near at hand, seems to have been violated during this period of delay. It was because we were allowed to expect that there would be an immediate settlement that the Indian community themselves agreed to drop their passive resistance movement. It was because we were told that a settlement was at hand that friends of the Indian community in this country stayed their hand and have since shown considerable reticence and self-restraint. We have waited most patiently, we have not bothered the Government with Questions and Motions in Parliament, we have treated them with very considerable trust and confidence and have waited patiently for a long time before asking them again what they were doing in regard to this question. I say that advantage has been taken of this delay to violate the spirit of the settlement. The spirit of the settlement was to treat Indians who were lawfully resident in the country as well as possible. I must show what I mean by quoting some instances. In the first place, the Transvaal Supreme Court have taken a very serious course in deciding against the introduction of plural wives married according to the law of Islam, and there has been a notorious case in which it has been decided that the second wife of a Mahomedan cannot be admitted into the Transvaal. It is going further than that. It seems to me to be part of a very deliberate movement, for there is now an attempt to secure a decision against the admission of Mahomedan wives at all into the country on the ground that polygamous marriages are not recognised by the Transvaal law. From there it would only be a step to declare that the offspring of these marriages are illegitimate. I need not enlarge upon that point. I need only appeal to your Lordships' imagination. Your Lordships have only to think for a moment what the consequences would be in India, in Egypt, in every part of the Empire where there are thousands of His Majesty's loyal Mahomedan subjects, if an affront, an insult, of this kind were levelled at the Mahomedan religion. Surely the whole spirit of rule under the British flag, wherever it was shown

has been religious toleration. There seems to me absolutely no ground for departure from that principle, and surely, whatever the risk may be, it is the duty of His Majesty's Government to uphold that principle wherever there are British citizens under the British flag. That is a very serious matter. Apart from everything else, a necessary question, if the movement is allowed to continue, is the breaking up of homes, the wives not being allowed to come in or being turned out of the country, the separation of families, the ruin of business, the expulsion of men whose right to be in the country has never been questioned, and consequences, which I leave to the imagination of any one of your Lordships who will take the trouble to give the matter a thought. I want to know what His Majesty's Government have done in regard to this decision of the Supreme Court of the Transvaal. Have they pointed out how fatal would be the consequences of carrying this movement any further? Have they protested? What has been the nature of their protest, and what answer have they received?

There is another matter, and that is the growing tendency on the part of the immigration officers to exercise arbitrary power. On one case I had occasion to correspond with the Colonial Office, but I got very little satisfaction. That case showed this, that even if an Indian can prove his right to be in the country to the satisfaction of the Supreme Court, it is within the power of the immigration officer to keep him out. That was proved by the decision in that particular case. It is said—I want to know whether it is the case or not—that the present Bill increases the arbitrary powers of the immigration officers. General Smuts, in introducing the Bill, did make some sort of apology for what he regarded as the occasional excesses on the part of the immigration officers. On a par with this action of the immigration officers is the exclusion of children of lawful residents in the country by the Portuguese officials at Mozambique at the instance of the Immigration Department of the Union. What has been the consequence of this? It is a very serious consequence, and I cannot understand for the life of me why more notice has not been taken of it. The result is that the Germans are imitating our example. In German East Africa they are proposing anti-Indian legislation on the ground that we are pursuing the same course. What will be our position as a nation before the people of India if we are obliged to confess that we cannot protest against this exclusion by a foreign country because it is merely what we are doing ourselves? There are other matters which are serious enough, though they are smaller. For instance, the growing tendency to exercise the trade licensing laws in Natal with the apparent object of

making it impossible for Indians to have a right to be in Natal, whose right has never been questioned, with the object of compelling them to leave the country. The same is being done, during this period of delay of which I have spoken, with the Townships Act in the Transvaal and the Gold Law. The tendency of the regulations, which seem to be unlawful regulations, under that Act is to force Indians into locations. I should have thought that His Majesty's Government, of all people, would instantly object to and resent any attempt to force Indians into locations. That was the test of Chinese slavery. The one test was that Chinese labourers were obliged to live in locations. What, then, is the Government answer to and their justification of this deliberate tendency to force Indians into locations?

I could give scores of instances of the way in which advantage has been taken of this Bill to oppress—there is no other word—the lawful Indian residents in the Transvaal. What I want to know is whether His Majesty's Government have been taking note of these oppressive acts, whether they have done anything to protect His Majesty's subjects, our Indian fellow subjects, who are in South Africa and have every right to be there, whose right has never been questioned. I emphasise that because it is not a case of immigrants who have forced their way in without permission. I do hope the noble Lord who is going to answer me will not give that answer which I have often heard before, and which I dare say the occupants of the Front Bench opposite think good enough for me. It is not good enough for those on whose behalf I speak. It is not good enough for anybody who regards this question from the point of view of common sense and the interests of the Empire as apart from the ordinary devices of political Parties in Parliament. That answer is that you cannot interfere with a self-governing Colony. That seems to be satisfying to many people, but it is a rotten answer, a stupid answer. In the first place, there is no question of interference. Let me remind you of the *Malecka* case. If you can interfere with the Government of a foreign country, over which you cannot possibly exercise any compulsion, in order to secure the reversal of the acts of a Court of Justice on behalf of one single person who was only half British citizen if she was a British citizen at all, then surely you have a right to do something, to say something, to make a bargain, to come to an understanding, about thousands of persons who are wholly British citizens, and to make that understanding with people who are your own national kinsmen, who are under the British flag, who are under the authority of our Sovereign, and with whom—and that is the point—we have absolutely vital interests in common. If you cannot come to an

agreement with our kinsmen in our Dominions overseas about matters which concern the whole welfare of the Empire, then I say that the Empire itself cannot have any existence in fact.

I wish to Heaven that I had the power or the knowledge which would enable me to create public opinion and propitiate those wizards of the Press who, for good or for evil, influence our destinies in the same way as opinion was created and the Press were propitiated in regard to the Malecka case. Ten thousand times justification has there been during the last five years in the case of our Indian fellow-subjects in the Transvaal; and if the pressure which I refer to in the Malecka case was potent to move the Government in this country to action, to oblige them to interfere with a foreign country over whom we have no power of control, how much more, had I known the trick, would it have been possible to move them into action in regard to our Indian fellow-subjects in the Transvaal? I hope I have made it clear to the noble Lord what are the exact points on which I wish to have an answer.

The reply of the Under-Secretary of State for the Colonies (Lord Emmott) will appear in our next issue.

Railway Travelling in the Transvaal

The following further correspondence has passed between Miss Schlesin and the Railway Administration:—

28th August, 1912.

Dear Madam,—With reference to your letter of the 19th instant, as already intimated to you in previous correspondence, the "reserved" compartments on trains are set aside for the accommodation of non-European passengers, and it is not desirable, for many reasons, that they be utilised by Europeans. Further, I would remind you of the fact that, in accordance with the terms of Regulation No. 222, published in the *Government Gazette* of the 27th May, 1910, it is competent for the Guard, Conductor, or any other Railway official to remove passengers from one compartment to another without giving any reason therefor.

Yours faithfully,

(Sd.) P. PARK,

Assistant General Manager.

30th August, 1912

The Assistant Gen. Manager, S.A.R.

Sir,—I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 28th instant. The information that you favour me with regarding the Regulations and their meaning is, I may venture to point out, not new. My submission was, and still is, that even these Regulations may not be

unreasonably and unintelligently enforced. I can only reiterate what I have stated in my previous communications that, should I be unreasonably asked to remove from a compartment which I may be occupying, I shall have to reluctantly decline to comply with the request of the Conductor, and take the risk of a prosecution, which, indeed, I should welcome in the case which has given rise to the present correspondence.

I have, etc.,

(Sd.) SONJA SCHLESIN.

From the Editor's Chair

MR. AND MRS. POLAK

MR. AND MRS. POLAK received a hearty welcome from the Indians of Durban on their return from India. Perhaps this is not the place, owing to Mr. Polak's intimate connection with this journal, to review his work. But, before he takes the editorial reins in his own hands again, it may not be considered out of place to remark upon his public work, apart from his editorial activity which, as our readers are aware, is a labour of love with him.

Mr. Polak, by his tact, ability and perseverance, has been able to rouse public opinion in India in such a manner that, probably, there is no question which occupies so much attention and commands such unanimous advocacy as the South Africa Indian. His persistent effort has enabled the Hon'ble Mr. Gokhale to achieve the brilliant result he did on the indenture question. His advocacy filled the exhausted passive resistance chest and, thanks to his unrelenting zeal, the Government of India is posted up with the fullest particulars about our grievances.

Mr. Polak could have done little but for the zealous support ungrudgingly given to him by Mrs. Polak. Nor has Mrs. Polak's work been of a neutral character. She herself moved freely among our women folk and enlightened them on our position. Mrs. Polak believes, and rightly, that no reform or movement can succeed completely which does not command the attention of the other half of humanity. She, therefore, lost no opportunity, whether by speaking or writing, of helping her husband in his work. And we know, too, that she did not consider it beneath her dignity to do for Mr. Polak much of his clerical work. Well may the community honour such workers and friends.

HIS HIGHNESS THE AGA KHAN

THE community has every reason to congratulate itself on the reported decision of His Highness the Aga Khan to visit South Africa. His High-

ness is the High Priest in one of the most important sections of the Mahomedans of India. He is the undisputed political leader of Indian Mahomedans, and is a cultured Indian, taking an active and intelligent part in all that concerns the welfare of India. As a politician of broad views, he is striving to bring Mahomedans and Hindus more closely together. It is said to be due to his efforts that the London Branch of the All-India Moslem League has suggested more intimate co-operation with the Indian National Congress. What is, perhaps, of most importance to us is, that His Highness has always espoused our cause and spoken out fearlessly on more than one occasion on our behalf. It was well, therefore, that the prominent Indian Associations of South Africa should have sent invitations to him and suggesting that his visit may synchronise with the Hon'ble Mr. Gokhale's. It would, undoubtedly, be a great thing in every way if we could have both these distinguished visitors at the same time. But, whenever His Highness comes, we know that he is sure of a royal welcome from the whole of the Indian community throughout South Africa.

THOU, TOO, BRUTUS!

ELSEWHERE our readers will peruse with pain, horror and, no doubt, indignation, the remarks that a Judge of the Natal Bench deemed it necessary to make in the course of his address to the Jury in an Indian murder case. His Lordship allowed himself quite gratuitously to argue from the particular to the general. In the case in question, it appears that the murdered woman, who was employed on a sugar estate, had two "husbands." In rightly railing such a state of affairs as an abomination, the Judge said "it was a common form of abomination amongst these Indians." The context shows that the word "these" is not used to specialise Indians but it is used to emphasise the Judge's opinion that it is Indians he is thinking of and no others in this connection. So that the Judge's sweeping condemnation includes the whole Indian community. Evidently, the Jury, being men of the world, knew better. In their rider to the verdict of guilty, they drew attention to the fact that on sugar estates "thousands of men were congregated with a very small percentage of women." Those who know the conditions of life on estates, wonder that there is any purity of life left among their inmates, and that violent crimes are as rare as they are.

We take leave to say that the Judge does not know the Indian community at all. We doubt if he has met with even half-a-dozen Indian cases of the kind mentioned by him. The Judge, in failing even to distinguish between Indians actually undergoing indenture and free Indians, has shown a basti-

ness of judgment which one rarely associates with High Court Judges. If the learned Judge had cared to probe the truth, he would have found that such cases are not to be found in any numbers among the free Indian population, that they are not of frequent occurrence even among indentured Indians, that, where they do exist, they are really not marriages at all, but that the women, living in such circumstances, are nothing but helpless prostitutes who have fallen a prey to the lust of men, and these consider the few women, whom the law requires to be brought as a sop to conventional morality, as their natural prey. If the Judge had gone still deeper, he would have discovered that the men were not mere animals when they left India, and that most men, living in their position, would have lived like them; and that, therefore, it was the system that was at fault. If the Judge had taken pains to make the inquiry we have suggested, he could have, with advantage, drawn attention to the evil of the system rather than unnecessarily hurt the feelings of Indians by his ill-conceived remarks.

Here there is scope for the activity of our Colonial-born friends, and also, though not to the same extent, for the Congress. The former can investigate the matter and make a detailed protest showing how utterly baseless the remarks are. The latter should promptly address the Department of Justice, drawing attention to the extraordinary summing-up of the Judge and courting an inquiry.

An Indian Merchant Arrested

For Being Without a Pass

We have had brought to our notice by Mr. O'Hea, solicitor, an incident which happened to an Indian fruit merchant of Durban, on the 16th ultimo, and, as the same thing might happen to any Indian, we think the matter deserves serious attention. It appears that Mr. Odhav Kanji, a well-known fruit merchant of Durban, had occasion to visit the Avoca district on business with fruit farmers, and, as he was on his way to Greenwood Park Railway Station, to catch his return train to Durban, he was accosted by a Kaffir constable on the public highway, and asked for his pass. He told this constable—he could speak the native language—that he had no pass, and did not require one, as he was not an indentured Indian. But he could not satisfy the constable, who took him in custody, and marched him along to the Avoca Police Camp. He was met on the way by two Indian constables who told this Kaffir constable that he had made a mistake in arresting Mr. Kanji. In spite of

this, the Native policeman brought him a prisoner to the Police Camp, nearly three miles out of his way. After being detained there for some time in custody, Mr. Kanji was released on a bail deposit of ten shillings.

Feeling aggrieved at the injustice and ignominy to which he had been subjected, Mr. Kanji instructed Mr. O'Hea to appear at Greenwood Park on his behalf. When the solicitor with his client arrived at the Branch Court, on the 21st ultimo, some time after ten o'clock, he was informed that the case had been called on before ten and that, as no one appeared, the bail-money was forfeited. The Magistrate (Mr. Mathews) saw Mr. Kanji and had no hesitation in saying that he was not the class of person likely to excite the suspicion of any constable; and he advised Mr. O'Hea to apply for a refund of the bail-money.

Mr. O'Hea has made an application to the Minister of Justice for the return of the forfeited bail and has also requested that an enquiry be ordered in the matter, as Mr. Kanji and his fellow-countrymen feel that such officiousness might become a menace to all respectable members of the Indian community without any exception.

Indian Travellers on the Railways

Great Discomfort Suffered

Mr. J. S. Vassen, the Hon. Secretary of the Veda Bhawan Sabha of Cradock, wrote to the General Manager of the South African Railways, on the 12th June, complaining of insufficient accommodation on the trains. It appears that one of the Sabha's delegates, whilst returning from a conference at Durban, had to stand for a good part of the journey, owing to there being no room in the compartment. Several times he spoke to the Conductor, who, however, refused to find him a seat elsewhere in the train, although there were several compartments with only one or two Europeans in.

In reply, Mr. Vassen received the following reply, dated the 13th July, from the Acting General Manager:—

"With reference to your letter of the 12th ultimo, I have to state I have taken suitable notice of your complaint and the officers in charge of the train from Bloemfontein on the morning of the 5th June have been instructed to be more attentive to passengers' requirements in future.

"I have to thank you for directing my attention to the facts of the case."

We clearly consider that the above reply is not at all satisfactory. It is essentially a case to be brought before a court of law.

"A Form of Abomination"

Judge Carter's Insulting Inference

In the Durban Circuit Court, on the 27th ultimo, in summing up the Mount Edgecombe murder case, Justice Carter said he appeared to be the custom amongst these Indian women to have more than one husband. That practice—he might call it a form of abomination—had been shown in the course of the case, and indeed it was a common form of abomination amongst these Indians. It was not at all uncommon for a woman who was legally married having, with her husband's consent, and perhaps at his solicitation, another man who joined the bed, and who was practically placed upon the footing of an invited lover. "Of course," added his Lordship, "it would be almost impossible, unless one knew the Indians and their habits, to conceive that any class of human being should make that a common practice. We know, however, from experience, that this is so. Even animals would resent to such a sharing as that. In this case the husband, for the sake of some 5s. a week contributed towards the common household expenses, and some 12s. handed over his lawful wife, who was a consenting and agreeable party, apparently, to the arrangement." His Lordship added that Mr. Shepstone, on behalf of the prisoner, had said these Indians behaved like animals, and the jury was invited to judge them as such, but he did not know that such a view could be taken, because the Indians enjoyed the same laws as the Europeans. Indians were entitled to the protection of the law, they expected the protection of the law, and they must have it, and they must also be amenable to the punishment which the law gave. Indians were not entitled to come before them and exclaim, "Oh, we are animals," or say, "Just treat us like animals," "Treat us like a dog," "Give us a kick or a blow, and let us go." That was an argument which was not permissible. Indians must expect the law in the same way as Europeans, and they were entitled to the protection which the "law throws about us all"; therefore, it was not sufficient for these people to make an appeal, "ad misericordiam," to a jury, and say: "Oh, we are ignorant; we are brought up under circumstances which are extraordinary; we are animals by nature; we still behave like animals." The Indians were subject to the law—the law which governed them all. His Lordship proceeded to review the evidence.

The jury retired, and were absent 15 minutes. They unanimously returned a verdict of guilty of wilful murder.

The jury added a rider to the effect that, in view of the conditions in which Indians lived on the sugar estates, where thousands of men were congregated with a very small percentage of women, and in view of the connivance of the husband, the prisoner should, if possible, receive mercy at the hands of the Court.

The death sentence was passed—
Natal Mercury.

Vrededorp Stands Ordinance

The following is the text of a memorial forwarded to the Johannesburg Town Council by the British Indian residents of Vrededorp:—

The memorial of Moosa Acojee, Mahomed Salejee Nana, M. E. Bulbutis, and Fakir Mahomed humbly sheweth:—

1. That your Memorialists are old-time British Indian residents of Vrededorp still resident there, and have been elected by the other British Indians of Vrededorp as a Committee to approach your Council concerning their position under the Vrededorp Stands Ordinance of 1907.

2. That your Memorialists and the community they represent include owners of stands and buildings, lessees, and monthly tenants, established storekeepers of long standing, house-holders and others who have lawfully acquired valuable rights in Vrededorp with deprivation of which they are threatened under the said Ordinance.

3. That the British Indian residents of Vrededorp are greatly concerned at the prospect of such threatened deprivation, and are desirous of placing before your Council the details of their respective claims to compensation and to an extension of time for the collection of outstanding, the removal of stocks in trade and belongings, the letting of their premises, and the winding up of their businesses and affairs.

4. That your Memorialists respectfully request that His Worship the Mayor and your Honourable Council will be pleased to receive a deputation consisting of not more than six persons for the purpose above indicated.

And your Memorialists will ever pray, etc., etc.

London Committee's Letter

The Assistant Hon. Secretary of the South Africa British Indian Committee addressed the following letter, dated the 30th June, to the Under Secretary of State for the Colonies:—

"I am desired by my Committee to forward for the information of the Secretary of State copy of a cablegram I have received from the Honorary Secretary of the Transvaal British Indian Association.

"My Committee would be grateful if His Majesty's Government would

make telegraphic inquiries into the circumstances of this action against European Stand Owners at Vrededorp, and hope that they will intervene to prevent this mis- to Indian storekeepers, which will undoubtedly lose them if they be thus dispossessed of equitably owned stands."

The Smallpox in Johannesburg

Mr. Gandhi Interviewed

The *Transvaal Leader* publishes the following interview with Mr. Gandhi:—

Although Mr. M. K. Gandhi is not resident in Johannesburg at the present time, he continues to keep in close touch with public affairs in so far as they affect his two people. Yesterday morning a *Leader* representative had a chat with the one-time passive resister, who had trudged in from the Tsun Tolstoi, where he is now living in comparative retirement.

When asked whether he had read the various articles published during the past few weeks in connection with the outbreak of smallpox, Mr. Gandhi replied in the affirmative. In regard to the suggestion that the coloured races should be segregated, he stated that, although he approved of voluntary segregation, he was opposed to compulsion in any shape or form.

"Segregation would in any case be totally ineffective," said Mr. Gandhi.

"Even if you kept the Indians in one district, the Europeans in another, and the Chinese in another, you could not prevent them intermixing outside in the ordinary course of their business. Segregation would not remove the danger of infection. You would find that the Indians would, if he came from an area infected with smallpox, carry the disease into other areas. During the present outbreak there have been very few Indian cases, and the health officials cannot blame as on this occasion. We are only too anxious to help the authorities, but we are opposed to compulsory segregation. Dr. Murray gave some very valuable evidence on the point some years ago, when he appeared before the Insanitary Area Expropriation Commission. He stated that any neglect of sanitation that existed among British Indians or the others would not be dealt with successfully by relegating them to inaccessible bazaars or to places which would not lend themselves to effective control by the health officials.

Drastic By-Laws Approved

"I fully approve of drastic by-laws where the health of the community is concerned," continued Mr. Gandhi. "I would show no mercy to offenders against such measures."

"Do you approve of the action of the Public Health Committee in ap-

plying for the powers of demolition in the case of insanitary dwellings?"

"Yes, I would enforce the law in this respect with the utmost vigour. The proper way of dealing with all classes of the community, European, Asiatic, Eurafican and native, is to allow freedom of movement, subject to a strict supervision as regards health conditions. I've had close on 20 years' experience in such matters, and if you were to segregate the Indians and force them to live in bazaars, say four or five miles out of town, you would run a big risk of the spread of such diseases as smallpox. We as a community have been accused of a desire to hide the outbreak of any disease. What would happen if the Indians were cut off for residential purposes from the rest of the population? I can assure you that the danger of contagion would be far greater.

"In any case," concluded Mr. Gandhi, "I am convinced that the Imperial Government would sanction any class legislation such as a policy of segregation would entail. As a race we are only too anxious to obey the laws, and I trust that the sanitary by-laws, which will come into force under the new Municipal Ordinance, will be enforced in a firm and just manner."

Coloured Patients in Hospitals

The current number of the *South African Medical Record* contains an article upon "The Nursing of Coloured and Native Patients." The *Record* speaks of "another outbreak" in the Cape Provincial Council of "the sporadic and gratuitous agitation against the nursing of coloured and native patients by European nurses." It declares that the agitation has never emanated from the people most concerned—the nurses themselves and the medical practitioners. On the contrary, so far as the Cape is concerned, any expressions from inside have not been in favour of objection. It recalls that some years ago the Cape Medical Council unanimously decided that no change in the existing system was necessary, whilst two members who had had much hospital experience among pure Bantu patients declared that they had never heard of any of the moral dangers that were hinted at, that nurses had never objected to native work, and that, on the contrary, most nurses preferred being in the native wards, finding the work there more interesting and the patients more tractable and less exacting. Their colleagues with less experience of actual native hospital work, but all with a considerable knowledge of the coloured patients, appeared to concur entirely with their opinions.

The Immigration Officer

More Glaring Cases

Mr. F. A. Laughton, K.C., writes as follows to the *Natal Mercury* :—

Durban, August 28

I have read with agreement recent remark in your paper to the effect that the provision of the Immigration Restriction Act should be carried out tactfully by the officer in charge. I am one of those who, for a long time past, have been strongly opposed to the further introduction of Indians, but I have been equally strong in upholding rights already acquired by them here. To deprive them of these rights on frivolous pretexts is a wrong to them, and a reflection on ourselves, which must lead to evil results. I shall give you two most regrettable incidents which have recently come under my notice.

(1) An Indian, named Kathaperoomal, a resident of Kimberley, in the month of May last, booked and paid his passage by steamer from India to Durban, where he hoped to land and proceed overland to Kimberley, or otherwise to tranship to another steamer and proceed to the Cape. He arrived in the port of Durban on June 11 last, but was restricted by the Immigration Officer here from either proceeding overland to Kimberley or by steamer to a Cape port, and was compelled to depart by the same steamer for Delagoa Bay. In the early part of last month, being still desirous of reaching his home at Kimberley, he booked and paid his passage by steamer from Delagoa Bay to Port Elizabeth, via Durban. Against his name on the passenger list, on the arrival of the steamer here, the letter R (meaning, I presume, restricted) was placed by a Government officer, and, by the instructions of such officer, the man was prevented from proceeding on his journey to Port Elizabeth, and was transhipped to the s.s. *President*, bound for India. He again returned from Delagoa Bay, having booked his passage to Capetown. The officer here did not molest him, with the result that he reached Capetown, and was immediately allowed to proceed to Kimberley. The cost to the man has been great, and the injustice done to him and us has been grievous.

(2) The Act provides that the following persons shall be prohibited immigrants, viz. :—"Any person who, when asked to do so by any duly authorised officer, shall be unable, through deficient education to himself, to write out and sign, in the characters of some European language, an application to the satisfaction of the Minister," the Minister being defined in the Act as the Minister of the Interior. Recently a Mauritian arrived here to join his relatives, who are domiciled here. On his arrival he was accosted by the

said officer, but what took place no one knows, because the Mauritian's friends were not present, and had no opportunity afforded them of being so, and neither they nor his legal adviser were allowed a copy of the application made for a landing. The man was refused a landing, or even a temporary permit to land, and the only reason the officer would give was that "the requirements of his department had not been complied with." How, he declined to say. The man was transhipped to a vessel bound for Delagoa Bay, and this without the application having been submitted to the Minister. The man could speak English well, and, being refused a copy of his first application for entry, he wrote one in French, as follows :—

"Port Natal, 10 Aout, 1912.

"A son Excellence Le Ministre de l'Interieur.

"Monsieur,—Je vous prie de m'autoriser dans votre pays je suis un Mauritian et je suis ne a Maurice, je demeure a Maurice.—Je suis votre devoue Serviteur, Monsieur,

"M. Joseph."

Which was interpreted by Mr. Cauvin, the assistant magistrate, as follows :—

"Port Natal, 10th Aug., 1912.

"To his Excellency the Minister of the Interior.

"Sir,—I beg you to authorise me in your country. I am a Mauritian, and was born in Mauritius; I reside in Mauritius.—I am your devoted servant, Sir,

"M. JOSEPH."

I ask, does this letter show deficient education?

He returned from Delagoa Bay in order to have the decision of the Minister as to his right to land, but, I regret to say, the Minister supported the action of the officer, without giving any reason for so doing and the man was sent back to Mauritius at his own expense.

"A Mauritian" writes in the *Mercury* as under :—

I have read with interest Mr. Laughton's letter to you about the incident relating to the landing of a Mauritian. I quite concur with his views, and if one were to go through the evidence carefully it would be found that there was no justification of such an injustice as was meted out to this Mauritian by the Immigration Officer. I was personally interested in the matter referred to by Mr. Laughton; I can assure you that the man in question could not be considered as a prohibited immigrant, and to debar him the right of the privilege even of a temporary permit, as applied for by his legal adviser, was quite a gross injustice. The man can and did write out an application to land, which I think showed clearly that he was educated enough to satisfy the Immigration Restriction Act, and, further, by the appearance of his relative could not be a charge to the public and the Government. The incident was caused through the

arrival of the steamer earlier than was expected, and the absence of the relative of the man, of course, complicated the matter.

I must also protest against the action of the Acting Immigration Officer in the way that he questioned the applicant's sister when she appeared before him in support of her brother's claim to land. It makes one question the assertion that we are progressing and growing in refinement, and causes one to believe that we must be retrogressing, and adding to the cruelty of the savage the gloating refinement of a so-called civilised country. Manifestly, it, owing to an error of judgment, which purported to come from a letter the man held from his sister as a plea, and which was misinterpreted by the officer in charge, then I consider it to be a downright shame on his part to have taken the law in his own hands, without any justification, and the several complaints of the public lodged against that officer should draw the attention of the Minister, for the good government of the Union.

The Position of Indian Women

In continuation of the correspondence with the Government, the Secretaries of the Natal Indian Congress wrote, on the 26th ultimo, to the Acting Secretary for the Interior as follows :—

"We have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 16th instant. The Committee of the Congress is deeply grieved over the reply of the Government. The decision of the Government, if not altered, would render it well nigh impossible for an Indian woman to claim entry in the right of her husband, and it introduces the most dangerous doctrine of requiring thumb-impressions from Indian women. In the opinion of the Committee of the Congress, the matter has not received from the Government that consideration which its grave importance deserves. According to the advice received by the Congress Committee, the position taken up by the Immigration Officer in this circular is not legally justified, but, even if it were otherwise, the Committee would respectfully ask the Government to reconsider their decision, and revoke the circular letter in question."

The "Mercury's" Comments

The *Natal Mercury* has the following editorial note on the question :—

It is not at all a pleasant duty to have to refer so often to the methods adopted by the Acting Immigration Officer at Durban in pursuance of his duties, but we shall continue to draw public attention to the matter until more tactful and less arbitrary measures are employed in the administration of the Act by this officer. Hardly a week seems to pass without

someone or other being subjected to the maximum amount of inconvenience, and often of serious hardship and expense, simply because a Government official armed with certain powers interprets them in accordance with cast-iron principles, and uses the discretion allowed him under the law in the most arbitrary fashion. As we have pointed out again and again, an Act of this description requires to be administered with a great deal of tact, and under the permanent officer, who is now on leave of absence, this was generally the case, and there was very little friction or trouble. At the same time, the purpose of the Act was kept steadily in view, and no one had to complain of undesirable immigrants being admitted into the Province, or of overbearing treatment of those seeking entrance. Since Mr. Cousins appeared on the scene there has been frequent cause of complaint, but we anticipated that after the interview with the Minister and a deputation of shipowners and others there would be more tactful methods employed and less hardship meted out to those coming under the provisions of the Act. The letter we published from Mr. Laughton last week, and the letter we publish from "A Mauritian" this morning, go to show that there has been very little improvement, if any, and that people who are unfortunate enough to be at the mercy of the Immigration Department for the right to enter the Province are pretty certain to be put to a very great deal of trouble to establish such right of entry as they may have. We also published a letter the other day from a correspondent, and from his narrative it seems to us that the Immigration Officer is bent on making himself as disagreeable as he can to the coloured people with whom he has to deal, and the letter we publish this morning gives a further illustration of this. The law places far too much authority in the hands of the Immigration Officer, and relies far too much on his discretion. It could be worked, as it has been worked, without giving frequent offence and entailing a lot of unnecessary hardship, provided the officers entrusted with its administration were able to combine tact and sound discretion with their zeal; but Mr. Cousins has shown, both here and at the Cape, that he allows his zeal to outrun his discretion, and that he is deficient in the tact necessary to a position in which tact is a primary and indispensable qualification.

The following cablegram has been sent by the Anjuman Islam Association to his Highness the Aga Khan: "Anjuman Islam congratulates your Highness decision visit us. Extend hearty welcome. Mahomed Saleh Randereo, Chairman."

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

The Chairman of the British Indian Association, on the 23rd ultimo, addressed the following letter to the Railway Administration:—

"British Indians residing at Newclare and making use of the Station complain that at that place, as was for some time the case at Fordsburg, tickets are not issued to them at the ordinary entrance. My Association trusts that, if the information given is correct, you will be pleased to grant the same relief as you did regarding the complaint at Fordsburg."

Mr. Chettiar left for Durban en route to India on the 30th ultimo. He was seen off by Messrs. Cachalia, Thambi Naidoo, Imam Saheb, P. K. Naidoo, Kallenbach, Bhikubhai Patel, Sodha, S. Bhikjee, M. V. Naidoo, P. Sivalinga Padiachy, N. G. Pillay, N. K. Pillay, Darmalinga Padiachy, and Miss Schlesin. Bouquets were presented by Mr. Cachalia, on behalf of the British Indian Association, Mr. Thambi Naidoo, on behalf of the Tamil Benefit Society, and Mr. M. V. Naidoo. Mr. and Mrs. Gandhi travelled by the same train to Durban.

The Benoni Chamber of Commerce has unanimously passed the following resolution:—

"That this meeting pledges itself to support the white traders of Benoni to the utmost and to refrain absolutely from supporting Asiatic or coloured hawkers in any shape or form, and to ask the Municipality to insist on the more frequent and stringent inspection of hawkers."

Leave to appeal from the decision of the Transvaal Supreme Court has been granted in the case of *Amod Ismail v. the Minister of Justice*, reported in INDIAN OPINION of the 8th June. It will be remembered that this was an application for the cancellation of an order of deportation and the issue of a registration certificate, and was rejected on the ground that the time-limit, within which a minor might make application for registration, had been exceeded. The Attorneys for the appellant are Messrs. MacIntyre & Mottram of Johannesburg.

The Printed Minutes of the Annual General Meeting of the Incorporated Law Society of the Transvaal, held in Johannesburg, in August, 1911, contain the following:—

Native Admissions.—Mr. E. Nathan asked whether the Council intended taking any steps with regard to the admission of natives as Attorneys. The President said three natives had

been admitted. The first application was opposed by the Council but the opposition was held to be untenable because there was nothing in the law to prohibit a native being admitted. The matter involved legislation and the initiating of such legislation would involve difficulties. The subject was a delicate one and he was not at all sure that the Transvaal views would be supported by the Cape people, and among other things any such legislation would have to be reserved for His Majesty's consent.

Advice has been received from London that there has been a surplus in the sum collected for the Hon. Mr. Gokhale's reception there. This surplus, which amounts to £7 10s., has been forwarded by Mr. Dubé, the Hon. Secretary of the Gokhale Reception Committee, to Mr. Gokhale with instructions to hand it to Mr. Gandhi for the Passive Resistance Fund.

Death of Coleridge-Taylor

The Well-Known Coloured Composer

London, Sept. 2.—The death is announced of Mr. Samuel Coleridge-Taylor, A.R.C.M., the well-known composer of music, whose works include the "Hiawatha" cantata. He was 37 years of age, and an Anglo-African, his father being West African and his mother English. He entered the Royal College of Music in 1891, and studied composition under Professor C. Villiers Stanford. Subsequent to leaving college, he was commissioned to write for three choir festivals and for the Birmingham and Leeds festivals.—Reuter.

An exceedingly interesting fact (says the *Natal Mercury*) in connection with Mr. Taylor was that his father was a full-blooded native of Sierra Leone, and in appearance Mr. Taylor was a negro, although his mother was English. He was a man of high musical culture, and his parentage and his career as a composer constitute an interesting psychological study in these days, when we hear so much of the inability of the coloured races to rise above their surroundings or to do anything notable in art. The truth is that the tendency is to assume a great deal in connection with the coloured race that is unsupported by any reliable evidence. In comparison with their opportunities, they have done much more than they are credited with, and in our opinion one of the greatest mistakes we make is to assume, as so many do, that the negro and the half-caste are deficient in brain power.

The G.O.M.'s Birthday

Cables were sent from the British Indian Association, Johannesburg, the Natal Indian Congress, Zorobastan Amjiman, Durban, Maritzburg Indian Community, Indian Association, Kimberley, and other bodies, congratulating Mr. Dadabhai Naoroji on his 88th birthday.

The British Indian Association held a meeting on Wednesday last at the Hamidia Hall, Johannesburg, to adopt a cable to be sent to the G.O.M. We hope to publish a fuller report next week of these proceedings.

The settlers at Phoenix held a meeting on Wednesday evening to contemplate the life of this great and saintly son of Hind. Messrs. West, Barilal Thakar, and C. K. Gandhi spoke or read about his life, and songs and hymns suitable to the occasion were sung.

The Struggle for Existence

The Progress of the Black Man

At a recent meeting of the South African Institute of Engineers at the Johannesburg Chamber of Mines, discussion, says the *Star*, was continued on Mr. W. Cullen's paper entitled "Trade Schools and Continuation Classes," during which reference was made to the Trappist Institution at Pinetown, Natal, where several hundred natives had been trained. If a single monastery in Natal could do such an amount of work, while the wants of the white people in this country were neglected, it was urged that was easy to understand the position in Basutoland, where the national spirit was more pronounced than anywhere. Girls and boys, it was stated, were trained by the monks to make clothing, and the girls got a wage of 6s. a week. They competed, obviously, with the people on the Rand. The boys were trained to make saddlery.

The urgency of watching the interests of the white youths in Natal was brought out in other remarks. The trade schools on the Rand, it was felt, should be encouraged, rather than be suppressed. The view was also expressed that it was a question of struggle for the survival of the fittest. The white people of this country had to be up and doing, so as to fit themselves to compete with the black. The natives were becoming formidable opponents of the whites. It was for the latter to equip themselves for the struggle between white and black. (Hear, hear.)

In the course of the discussion attention was directed to the training

of natives which was going on in Basutoland, and the engagement of blacks in industrial trades in the Cape. The Transvaal, one speaker declared, so far had kept the black man back, but they were not going to keep him back long. Missionaries were, it was asserted, to a certain extent to blame for the position. The only question was: How were they to set about having the white youths trained? Another speaker, alluding to the position in Basutoland and the high efficiency of the natives, declared that editors in Basutoland were as good, as clever, and as well educated as anywhere in Johannesburg. (Laughter.) This was a demonstration of what was going on behind. There was only one thing to be done—stop those people from serving trades.

Items of Interest

Mr. V. Chettiar arrived in Durban on his way to India on Saturday last. He was met by a large number of friends, among whom were Mr. Abdul Karim Haji Adam (President of the Congress), Messrs. Dada Osman and Anglia (Secretaries), Messrs. Parsoo Rustumjee, V. Lawrence, Joseph Royappen, Rooknoodeen, Abdul Hack, Emamally, Ismail Haffaji, R. B. Chetty, J. B. Mehta, Christopher, Gareeb Panday, Sanghvee, H. I. Joshi, M. S. Randeree, Tipnis, Paul and many others. Mr. Chettiar was garlanded by Mr. Abdul Karim, Mr. Chetty, and Mr. Rustumjee whose guest he is during his stay.

Mr. Chettiar paid a visit to Phoenix on Thursday.

The Natal Indian Congress has cabled an invitation to His Highness the Aga Khan to visit South Africa, if possible, at the same time as Mr. Gokhale.

In the Durban Borough Police Court this week an Indian woman pleaded guilty to having no pass and was sentenced to a fine of £5 or two months' hard labour. A native for a similar offence received a sentence of 10s. or seven days.

The following paragraph appeared in the Maritzburg notes of the *Natal Mercury*, recently:—

"An Indian, of cringing appearance, complained plaintively to the Police Magistrate that he went about in fear of being murdered. He was sure his life would be taken if he returned to his master's employ, and this was the reason he had deserted. The Magistrate gave him small consolation, with the words: If they murder you, the law will punish them, and he ordered the man to return to work. The man, however, refused to comply,

and was sent to gaol for a month, with hard labour."

There is probably a good deal behind this little story.

A gentleman named Mr. Thorpe was, on Monday last, admitted to practice as an attorney of the Supreme Court of Natal. In reply to a question from the Bench the new attorney said that after practising at the Bar for a short time, he intended relinquishing it, and taking up farming. The Judge-President (Sir Percival Lawrence), fastened on the point at once, and said the answer was an agreeable one. At the Durban Circuit Court last month he was greatly impressed by the number of practitioners who appeared before him, and he would rather deprecate additions than otherwise. There could not be too many able men helping to develop the resources of the Union, for agriculture was, after all, the root of all prosperity. In England much of that class of work was done by country gentlemen who had had the advantage of training at the Bar, and it was an excellent thing to see this course being followed in South Africa.

Indians have done splendidly in the Trinity Bar Examinations (says *India*). Not only do they carry off four first-classes out of eleven in the final examination, but Mr. K. S. Reddi takes the first place and obtains, in addition, a studentship of 100 guineas, while another Mr. Reddy wins the "Abe Bailey" scholarship of £50 for the best examination in Roman-Dutch law. Our warmest congratulations are offered to all those who have so notably distinguished themselves.

The Government of India (says *Reuter*) has instructed the Provincial Governments, including Burma, to prohibit absolutely opium-smoking in saloons or gatherings exceeding two persons. The Government proposes to reduce the amount of opium one individual may lawfully possess, and to increase the price, also to revise the regulations for the sale of morphia and the allied opium compounds.

Contents

	Page.
Lord Amthill's Fine Speech	299
Railway Travelling in the Transvaal	301
From the Editor's Chair	301
An Indian Merchant Arrested	302
Indian Travellers on the Railways	302
"A Form of Abomination"	302
Vrededorp Standa Ordinance	303
The Smallpox in Johannesburg	303
Coloured Patients in Hospitals	303
The Immigration Officer	304
Transvaal Notes	305
Death of Coleridge Taylor	305
The G.O.M.'s Birthday	306
The Struggle for Existence	306
Items of Interest	306

THE UNION TIN FACTORY

સાથે જાણીતા ખાતે જુદા અને સસ્તું ખાતું. અમે અમારા જાણીતા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની જાણ માટે ખબર આપીએ છીએ કે અમારા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટ્રેસ (ટેબીન તથા કાફર ભરના કાપકની) તથા દરેક રકમના અનુભવો બનાવવામાં આવે છે. એ જવા માલ ઇલેક્ટ્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સહાયકાર અને ટકાઉ તથા સારું થાય છે. બહાર માન્ય કોરડા પર પુરતું આન હજુ સારો પેકેજ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક જગ્યાના વેપારીની કુશાને અમારો માલ જોશો, તા રૂબરૂમાં જાવી જાતી કરશો. પાછળ લીસ્ટ માટે અમે

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

INDIAN AFRICAN LINE

FOR CALCUTTA VIA COLOMBO

નવો, નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
દેશ જનારાઓને

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
ખુશ ખબર

S. S. "SALAMIS" 4508 TONS

સ્ટોમર સલામીસ ટન ૪૫૦૮

તા. ૧૧ સપ્ટેમ્બરના રોજથી થઈ ઇલકન્ટા મદે ઉપડી જશે.

દેશ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને બાળબચ્ચાં સહીત જનારાઓને માટે ફરતે તથા સેન્ડ ઇલાસમાં તેમજ ડેક પેસેન્જરો સાથે ફાલકાઓમાં બધી સારી સગવડ છે. દેરો ખલાસી છે. અને જોડીસરો જહાઠ તથા માથાડુ છે.

પાસેજરોને જાણેથી ઇલકન્ટા થઈ મદરાસ, કુંભઈ અથવા સુરત મદિની દીકીટ આપવામાં આવશે. ઇલકન્ટા બંદરે ઉતરવાની જીલકુલ તકલીફ નથી. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળે શકે. આ સ્ટીમર વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ વાળો છે તેથી બરહરીયે સદેસો જહાની સહાય છે

સુના સબર. વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ.
દરખતે લીધી કલ્પતા જાણેલા સીમર.

સ્ટી. "સલામીસ." ૪૫૦૮ ટન. તા. ૧૧મી સપ્ટેમ્બરના માધરે.

ડીવેલ બાલવેની કા., અને
De Waal Balwe
Field Street, DURBAN.

ઈ. એમ. પારેખ,
૭૬-૭૮ કમરલીયલ રોડ, ૩૨મન.
Tele. Add. "PARUK," DURBAN

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "CAME"
Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

A. Mahomed Hussain & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Shop No. 411, Corner Kaffir & Hill Streets,
TRINIDAD, PORT KAITUMA
Box 6740 Tel. Add. "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLOM, LIMA.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 2134, LOUENCO MARQUEL.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

નવસારી હીંદુ યુનાઈટેડ
ટ્રેડીંગ કાં.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હીંદુસ્થાનની મોસરી જથાબંધ મંજાવી સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પોરણદરતું તથા કલકત્તા—સરક ચાવલ—ચોખુ—મંધીયાણું—એક વખત મંજાવી ખાતી કરે.

મે. ના. ૧ પ્રીયારક મનીટ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બહાનેરખરન.
ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

Wanted

2 Salesmen experienced in
Drapery and Grocery depart-
ments. Gujaratis preferred.

Apply:—

Natal Indian Traders, Ltd.
464 Church Street,
Pietermaritzburg.

જોઈએ છે

કુશાનમાં કપડાંના તથા જોશરીના ડીયારમેન્ટમાં વેચવાતું કામ કરવાવાળા ૨ અનુભવી માણસોનોખજો છે. સુચરતા જોને વધુ પસંદગી મળશે.

જાઓ:—

નાતાલ ઈન્ડિયન ટ્રેડર્સ. લીમીટેડ
૪૬૪ ચર્ચ સ્ટ્રીટ
પી. એમ. મરમ

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 5th September and
DELAGOA BAY about the 7th September
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટા" દન ૩૩૦૬

જપલ્લી જમનાદેવ વખણાએક સાધનની મંજવર અને કાપ ચાલની બામ
બોટ બનેલી તા. ૫ સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉપરશે. તે હકત કેલાગોબાને કાંઠીવાર અને
મોરબાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજબૂર સાધનની બામબોટમાં કેક પાસેજરો સારૂ જપલા ફાલકાએક
મજબૂર સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. ફેલી ખલાસી છે
બોલીસરો સારા અને હીંદુસ્તાની વાત બાલુનારા છે.

મંડીઆ બનારઓને તેમજ ખાસ કરીને જે બોલો પોતાના બાળબચ્ચાને
મંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
ભલામણ છે કે આવી દુક મુલતની મુલાકાતીનો અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરક તમા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે બોરાબીવાળી કે વચરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ઘુરત કેમીન
તી ટીકીટ કાઢવી મેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જાય છે.

હવે પછીથી જપલ્લી સાધનની બામબોટ બનેલી દર માસે ઉપરશે. સ્ટીમ
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે ડાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે ખો. એમ. સાલુજી, ના. ૨૮ પ્રિન્સિપલ્સ કોલે
અથવા કોલે ૧૦૪, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેસન એજન્સીસ, અને કેલાગોબાને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાર્ક સકુરની
કુખશે. ખબર અમારે ત્યાં બંને મળજી અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી
આંગલીઆ એન્ડ કું.,
Commercial Rd., Durban

જાપરસીમલ ફેમ, બંબન

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN"

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પૌરબંદરનું ખુલ્લોદર શી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

The

Hon. Mr. Gokhale's Speeches

This is the first collection of his speeches and may claim to be exhaustive, no important pronouncement of his having been omitted. The book contains four parts and an appendix. The first part includes all his utterances in the Supreme Legislative Council and in the Bombay Legislative Council; the second all his Congress Speeches, including his Presidential Address at Benares; the third, speeches in appreciation of Home, Naoroji, Kanade, Mehta and Bannerjee; the fourth, miscellaneous speeches delivered in England and India. The appendix contains the full text of his evidence both in chief and in cross-examination before the Welby Commission and various papers. These cover nearly a quarter of a century of a most strenuous, selfless and active public life and embrace the whole range of topics that have engaged and are still engaging the attention of the public. Full of instruction on every point and breathing in every line the moral fervour which is Mr. Gokhale's supreme characteristic, this volume, the publishers (Messrs. G. A. Natesan & Co.) venture to hope, will command wide popularity.

Crown 8vo., 1,100 pages, Cloth Gilt

Price 6/- Post free 7/1

To be obtained from

The I. P. Press, Phoenix.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort } Dis. RUSTEN-
Steenbokfontein } BURG.
Rietfontein }

Box 18 LICHTENBURG.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

હિનીકસ, સનીવાર, તારીખ ૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૩૬.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૭મી સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—આવશ્ય વદ ૧૧ થી બાદરવા સુદ ૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુલભમાન—તા. ૨૫ રમઝાનથી તા. સુધી ૧૩૦૦ હીજરી.

વાર.	મી. તા.	હિંદુ તીથી.	ગ્રુ. પા. તા. રો.	સર્વેશ્વ ક. મી. ક. મી.	સુમરિત ક. મી.
સની.	૭	૧૬	૧૧	૨૫	૧૬ ૭ ૫ ૪૫
રવી.	૮	"	૧૨	૨૬	૨૬ ૫ ૫ ૪૬
સોમ.	૯	"	૧૩	૨૭	૨૭ ૪ ૫ ૪૬
મંગળ	૧૦	"	૧૪	૨૮	૨૮ ૩ ૫ ૪૭
બુધ.	૧૧	"	૩૦	૨૯	૨૯ ૨ ૫ ૪૭
ગુરુ.	૧૨	સુદ	૧	૩૦	૩૦ ૧ ૫ ૪૮
શુક્ર.	૧૩	"	૩	૩૧	૩૧ ૦ ૫ ૪૮

અવકાશિકા

હિંદુ મુખારક...	૫૨૭
મી. અને ખ્રીસ્તીય પોલાક...	૫૨૭
અપ દુમ્બો...	૫૨૮
નમસ્ત આવા સહેલ...	૫૨૮
દાદાભાઈ જર્જી...	૫૨૮
મરુમ મી હુમ...	૫૨૮
દ્રાવિડવાલમાં રેલવેની લાક્ષીક...	૫૨૮
વરીલીકોરમ રેલવેના જોરકીનસ...	૫૨૮
કમીએસન આવેને જુલમ...	૫૩૦
તા. ઇ. કેએસની લડવ...	૫૩૧
નાતાલમાં હિંદીની કનડવત...	૫૩૧
જોત. મી. જોખલેને માવ આપવા...	૫૩૨
ના. આવાખાલ...	૫૩૨
કેલમિઆખિના હિંદી...	૫૩૨
મી. પોલાકનું આવાખમન...	૫૩૩
હિંદી-પુરણી લાઈ...	૫૩૪
પુરણીના વાખાના પ્રતિભાં આસાતિ...	૫૩૪
જેહાનસખરમ...	૫૩૪
પરજુરમ...	૫૩૫
કોર કસાની કેવલ...	૫૩૫
એક મદરેસાના જલસો...	૫૩૬
લોકમાન્ય તિલકના વિચારો...	૫૩૭
મવરમેંટ જેહાંથી નોંધો...	૫૩૮
વેરવમમાં શો કન બન્મોલમ...	૫૩૮
પરજુરમ ખબર પડે...	૫૩૯
ખબર લાવ...	૫૩૯

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨

હિંદુ મુખારક

આવતા ગ્રહ અથવા શુક્રવારે હિંદો તહેવાર છે, જે પ્રસંગની અમે અમારા મુસલમાન ભાઈઓને મુખારકવાદી આપી એ છીએ. જેટલી કેટલીક મુદ્દા વખતે અમારે આપણને જોઈમાં જોવા ભાઈઓ નો, અથવા જોઈમાં જવાના સંકેતો, વિચાર કરવો પડતો હતો ત્યારે આ વખત તેવા કોઈ વિચાર કરવાના નથી. અને કોઈ પોતાનો તહેવારનો દિવસ અમારોના વરસો કરતાં વધુ બેરીકર અને માળી શકશે. મોટા હર્ષની વાત છે. અલખત સમાધાની અનુસાર જે કામદો થવા વિષે ધારમું હતું તે હજુ થયો નથી, છતાં તે થશે એવા ચિન્હો વિશેષ છે. જેટલે જે સલામતની લડતમાં કોઈ છેલ્લા કેટલાંક વરસો થયા રાજાએલી છે, તેના અંતની આજે સદુધી વિશેષ આશા છે, અને તેથી હવે જેવા મુખારક દિવસે ખરી મુખારકી લેવા અને દેવા આપણને હરેક કારણ છે. નાતાલ તથા કેપમાં કમીએસનની, અને દ્રાવિડવાલમાં રહેલાજના હકની હાલમારી બહુ સખત થતી જાય છે, પણ તેનો ઉપાય લેવાનું, સલામતનું રહસ્ય સમજેલી, અને સલામતની એક લડતમાં જીતેલી કોઈ માટે જરા પણ મુશ્કેલ ન થવાનું જોઈએ. તેથી મુસલમાન ભાઈઓ પોતાનો તહેવાર સુખરૂપ માને એવું અમે અંતઃકરણપુરવક કમ્પીએ છીએ, અને મુસલમાન ભાઈઓ પ્રત્યેની અમારી આ કમ્પીમાં તેમના ધર્મના દિવસે ખીજા ધર્મના હોંદીઓ અમારી સાથે સામેલ થશે એવું માનીએ છીએ.

મી. અને મીસીસ પોલાક

મી. અને મીસીસ પોલાક હિંદુસ્તાનથી મહા કાર્યસિદ્ધિ મેળવી પાછા ફર્યા છે ને તેમને હોંદી કામે વધારી લીધા છે. અમારી સાથે તો તેઓ અંતિમ સંજ્ઞા ધરાવે છે. છતાં તેમનાં કાપા સંજ્ઞા કાર્ય શિવાયના બહેર કામને વિષે દીકા કરતાં અમે નહીં અચકાઈએ.

તેમનાં કુશિયારી, આતુર્ય, સમયસુચકતા અને હૃદયોગથી આપણા સવાલ બાજુ કાલ હિંદીમાં પહેલાં દરબજાનો મહ પડ્યો છે. જેટલે દરબજા આપણા સવાલને વિષે હિંદીમાં એકત્ર અવાજ થયો છે અને બધી કામ એકમતે પોકાર કરી રહી છે તેટલે દરબજા ખીજા એક સવાલને વિષે બન્યું નથી. આ કામ જેવું તેવું નથી. તેમનાજ પોકારથી સલામતી ફાળો થયો, તેમના પોકારથી મી. રતન તાતા જેવા સખીએ પોતાની સખાવતને બાળ આપણને આપ્યો. એવો એક સવાલ નહીં હોય કે જેને વિષે હિંદી સરકાર પાસે એટલી બધી હક્કિત રજુ થઈ હોય કે જેટલી મી. પોલાકે આપણા સવાલ ઉપર રજુ કરી છે. પોતાના કાર્યમાં એકકાર થઈ રહેવું એ મી. પોલાકનો અસાધારણ ગુણ છે. અને તે ગુણમાં તેમની પ્રમાણિકતા, સાચાઈ, સાદાઈ, અને કુશિયારી નો ઉમેશ માત્ર છે જેટલે તેમનું કાર્ય શાખી નીકળે છે અને સહેલે સફળ થાય છે.

જેમ મી. પોલાક તેમ મીસીસ પોલાક છે. પોતાના કાર્યકારને તેના કાર્યમાં પુરતું ઉત્તેજન તે બધાએ આપ્યું છે. પોતાનો અંતિમ સ્વાર્થ જોત તો મી. પોલાકને પોતાની પાસેથી અથવા ન હેત. પણ તેવું તેણે નથી જોયું. જેટલું નહીં પણ આપણી જોરતોમાં મળી મીસીસ પોલાકે તેમને પણ આપણાં કુ:ખે સંજ્ઞાઓ છે, ને તેમની બાજુથી જીરેરી છે. વળી મી. પોલાકનું નકસો કરવા વિચરેતું કામ પણ મીસીસ પોલાકે હોંદીથી કર્યું છે એ અમારી બહુમાં છે. આવા જોડાં નકલ કરવા લાયક છે. જેમ ને પોતાનાં મહાન ઉપર અજોબાન બનાવી

શ્રી એ. એન. કુમાર માન શ્રીમા છે તે કામ આવા કાર્યોને વધારે તેમાં પોતાને જ વધારે છે.

અમે કુમલો

કરમનની સરકાર કારકર્તા થોડા દિવસ પહેલાં એક હિંદીની ઉપર ખુનના તકે મતવું કામ ચાલેલું. તેણે એક જોરત વું ખુન કરેલું. આ જોરત ખીળ હિંદી ને પરણેલી એક કહેવાયું હતું. 'પરવના' પછી મરદે તે જોરતને ખીળ મરદની સાથે ચાલવાની પરવાનગી આપી. આ ખીળ મરદે ખુન કર્યું. એમ તકેમત હતું. આ તકે જ્યાં ગીરમીટીયા કરતાં ને ગીરમીટીયા કરતાં.

આ કેસ ઉપર ટીકા કરતાં જાણે જણાવું કે આપે રીવાજ મહા દુષ્ટતા મણુવ. આટલી જ ટીકા કરી હતી તો આપણને કંઈ જ કહેવા જેવું ન રહેત. કેમકે દરેક જાણુ હિંદી તે આવા રીવાજને મહા પાપ મણુવે. પણ ન્યાયના આ અધિકાર સાહેબ તો આજળ વખત ને જોઈયા કે એ દુષ્ટતા હિંદી કામમાં સાધારણ રીતે છે. તેણે હિંદી કામને અરથ ગીરમીટીયા એમ પણ નથી કહ્યું. તેણે તો જોખનું કહ્યું કે તે રીવાજ હિંદી કામમાં છે. આવી ટીકાને અમે આખી કામની ઉપર અણુવકેતો હુમલો મારીએ છીએ.

જાણના કરતાં તો પંચ વધારે સારી કુદિ ચલાવી શકાય. પંચના જણેએ સુચવ્યું કે ચીનીના ધર્મોના કે જ્યાં થોડી જ જોરત વચ્ચે મણુ મરદોને ચીચોગીચ રાખવામાં આવે ત્યાં આવા ખનસાવ અને એ સંબંધિત છે.

ન્યાયની ખુરશીમાં ગીરાજેલા આ જડજ સાહેબે જરા વિચારવું હત તો તે જોઈ શકત કે આખી હિંદી કામને બદનામ કરી નજ શકાય. આવા મામલા ગીરમીટીયામાં જ વહે ભાગે જતે છે. તેઓમાં પણ મણુ નથી જતતા. જેને વિવાહનું નામ આપવામાં આવ્યું છે તે વિવાહ જ નહીં, જે તે જોરતોને પરણે મરદોની સાથે નાતાલ મલાવી દેવામાં આવે તે જોરતો મણુ મરદોની સાથે સંબંધ રાખે, અને આ સંબંધને વિવાહ મણુવા એ બેકુડું કહેવાય. જાણ સાહેબ વધારે ઉઠે ઉતર્યાં હત તો તેમને જાણમ પડત કે હિંદીના શિવાય ખીજ કામ હત તે જોરતો નાતિ મણુ દલાઈ કે હિંદી ગીરમીટીયા જાણવી શકે છે.

તેટલી ખીળ નહીં જાણવી શકત, અને કોષ હોદીનો કહાડવાને બદલે જે ધોરણ ઉપર તેઓને લાવવામાં આવે છે તેનો કહાડત. આમ જાણ સાહેબ વરતત તો હિંદી કામને ધિકારી કહાડવાને બદલે ગરીબ ગીરમીટીયા ઉપર દયા ખાત ને તેને પરણાવે આ સડો દુર કરવાના મલાજ લેવાત. જાણ તો પોતાની દરજ્જા મુકયા.

હવે આપણી ઉપર બોલે છે. ક્રિસિસ ને લાજમ છે કે તેણે ગુરત ન્યાય ખાતા માં અગ્રજ મોકલવી. જડજની ટીકા ની સામે યવું ને તપાસણીની મામણી કરવી. આ કામ કોલોનીઅલ બોરન પણ કુપાટાબેર ઉપાધી શકે છે. બેમણી એક પણ જાણ કરી શકતા નથી.

નામદાર આમા સાહેબ

નામદાર આમા સાહેબના કશિયુ આદિકા પધારવાના ખબરથી સડુ હિંદી માં ઉત્સાહ વધ્યો છે ને સડુ રાજ મણુ છે. નામદાર આમાખાન એ પ્રખ્યાતિ પામેલી જોળ કામના મુખી છે. હિંદી મુસલમાનોના આગેવાન છે અને આમા હિંદમાં માન પામેલા છે. તેઓ સાહેબ ધરમચર છે એટલું જ નહીં પણ ઇંગ્લેન્ડ કેવલણી પામેલા સમ્યક કારભારી નેતા છે. હિંદને લગતાં બધાં કામોમાં તેઓ ભાગ લે છે. હોંડુ અને મુસલમાન વચ્ચે વધારે મીઠાશ થાય એવો તેમનો પ્રયાસ છે. જોલ ઇડિઆ મોસલેમ લીગે ક્રિસિસ ની સાથે વધારે સંબંધ ધરાવવાની સુચના કરી છે તેના પ્રેરક પણ નામદાર આમા સાહેબ મણુવ છે. આપણને વિશેષ સતોષ પમાડનાર તો એ પણ છે કે તેઓ સાહેબ વખતો વખત આપણી હિમાયત કરતા આળ્યા છે. તેઓએ આપણા વિષયમાં કરેલાં જાણણાં અમારા વાંચકોને યાદ દરી.

એટલે આપણા મંડળોએ તેઓ સાહેબ ને જે આર્થવજ કર્યા છે તે ખરોખર છે. ને તેઓ સાહેબ મી. જોખલેની સાથે આવે તો તેના કરતાં કંઈ સરસ નથી. એમ તે વખતે આવે પણ એટલું તો અમે જાણીએ છીએ કે તેઓ સાહેબ આપણે સારે તેમને સમરત હિંદી કામ આદ્યથી માત આપણે.

હાદખાઈ જયંતિ

હિંદના હાદખાઈ જયંતિને સમયે જોલ નસખરમની એસોસીએશન, નાતાલ ઇડિયન ક્રિસિસ, ઝોરોસ્ટ્રીયન અંબુમન (કરબન), મારીસખરમ હાદી કામ, કીજ રલી ઇડીઅન એસોસીએશન વિગેરે તરફ થી મુખારકખાદીના તારો મણુ છે. જોલ નસખરમમાં હમીદીઆ હોલમાં એસોસીએશનની જાહેર સલા મુધવારે મણી હતી. તે સલાનો હેવાલ આવતા અંકમાં આપવાની ઉમેદ રાખીએ છીએ.

શ્રીનીકસવાસીએ મુધવારે રાતે મણેલા અને તેઓએ હિંદના હાદખાઈ જયંતિના રહસ્ય ઉપર ખાન કર્યું. મી. વેરડે, મી. હરીલાલ કાકરે તથા મી. હમનલાલ ગાંધીએ તેમની જયંતિમાંથી શું શિક્ષણ લેવા ચોગ્ય છે તે ઉપર બોલ્યા અને વાંચ્યું. પ્રસંગને અનુસરતાં ગીત અજન ગાયાં. હિંદી કામને આવો અવસર જાણે વવાનાં મણાં વરસ નથી એટલે અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે વરસે વરસે આ જયંતિ ઉજવવાનો હિસાબ લોકોમાં વધારે હેલાય. તાર કરી બેસી રહેવાનું નથી. સાધુ પુરોનાં ચરિત્રનું મનન કરવું એ તેમને મરં માન છે. તેઓ ખીળ માનના સુખ્યા હોતા નથી. મુખમની છેલ્લી પ્રોટેસ્ટની મીટીંગમાં પણ હાદ આપણને નથી જુલ્યા.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૬એ પાલમહોટામાં જવા બંધ થવાની હતી.

આજ કાલ કેનડલરમાં આવી પહોંચ્યો.

તા. ૧૧ મીએ કેનડલરમાં જવા બંધ થયો.

તા. ૧૨ મીના અરસામાં અમરસોડીમ જવા વધી છે.

તા. ૧૪ મીના અરસામાં અમોનામ જવા વધી છે.

અહીંથી વિગેરે પ્રેરી પહોંચતા વેચાણ સંબંધી પારાઓ હરીશી તપાસવા, અહીંથી ના આવમાં વધારો કરવા, તથા માણસને અહીંથી રાખવા સંબંધમાં જોહી કુટ આપવા એ વિગેરે અહીંથીની વપરાશ પર અંકુશ પકાનારાં વચમાં લેવાનો હિંદી કારકરે દરાવ કરી છે.

હમીયેશન ખાતાનો જુલમ

‘મરહુરી’ માં મી. લોટનનો કામળ

‘નાતાલ મરહુરી’ માં તા. ૨૮ જુલે મી. લોટનનો નીચે મુજબ કામળ પ્રગટ થયો હતો :—

“સાહેબ,—મેં હાલમાં આપના કામળમાં એવી દીકા વાંચી છે કે હમીયેશન રીટીરેશન કામળની કલમોનો અમલ અમલદારે સાચુપણથી કરવો જોઈએ, અને હું તેને મળતો આવું છું. વધારે હિંદીઓને હાખલ કરવા દેવાની સામે સખ્ત રીતે વાંધો લેનારાઓમાંનો હું એક છું. પણ એઓ અહીં છે તેઓએ મેળ લેવા હકોની દિમાખત કરવામાં પણ હું એટલોજ મક્કમ છું. નમાણા પદ્ધતિથી તેઓના હક છીનવી લેવામાં આવે તેથી તેઓના પર જુલમ થાય છે એટલું જ નહીં પણ આપણને તેથી દિલ્લપત થાય છે; અને તેના પરિણામમાં આપણને જુલમ લેવો પડે છે. હમણાં બહુજ બેદ કારક જે બનાવો બનાવું મારી બાજુમાં આવેલ છે તે તમને કહું છું.”

(૧). કાચા પેશ્મલ નામનો કીર્તીથી એ એક હિંદી રહીસ ગયા મેં માલમાં હિંદુસ્તાનથી ડરખત આવવા નીકળ્યો. ત્યાંથી તે જમીન રસ્તે હિંદુસ્તાનથી અલગ રહી મર નહીં કેપમાં જવા પ્રસ્થાવો હતો. ગયા જુલાઈની તા. ૧૧ મીએ તે ડરખત ને ફિનારે આવી પહોંચ્યો, પણ અહીંના હમીયેશન અમલદારે જમીનવારે હિંદુસ્તાનથી જવા દેવાની તેમજ સ્ટીમર બદલાવી કેપ જવા દેવાની તેને મંજૂરી કરી, અને તેથી તેજ સ્ટીમરમાં તેને ડેલાગોવાએ પાછું જવું પડ્યું. ગયા મહીનાની ૨૩ માં ફરી મેર પહોંચવાની આજ્ઞાએ ડરખત મહ પોરટ હાલીએજ જવા સ્ટીમર લીધી. એ સ્ટીમરના ઉતારાઓની ટીપ માં મજદૂર સખ્તનાં નામ સામે અહીં ના અમલદારે ‘R’ લખી તે મનાઈ કરવામાં આવેલો ઉતારા છે એમ જણાવ્યું, અને તે અમલદારની સુમનાથી તેને પોરટ હાલીએજ જતો બટકાવી હિંદુસ્તાન જતી સ્ટીમર પ્રેસીડેન્ટમાં તેને બદલાવવામાં આવ્યો. ફરીથી તે ડેલાગોવા મેથી કેપટાઉન જવા ઉપાયો. આ વખતે હમીયેશન અમલદારે તેને હરકત કરી નહીં અને તેથી તે કેપટાઉન મહ હિંદુસ્તાન પહોંચી ગયો. તે માણસને પણ અસ્યમાં ઉતરવું પડ્યું, અને તેને

તથા આપણને પોતાને ખાતરી અન્યાય થયો.

(૨). આ કામળમાં નીચે મુજબના સખ્તનાં પ્રિસીપીટો મણવામાં આવેલ છે : “મેં સ્વ રીતે નીમવામાં આવેલ અમલદાર તરફથી કહેવામાં આવ્યા મુજબ કોઈ પણ માણસ પોતાની કેળવણીની ખામીને લીધે યુરોપની કોઈ પણ ભાષામાં મીનીસ્ટર સંતોષ થાય એવી રીતે અરજી લખી શકે નહીં તે.” મીનીસ્ટર એટલે મુશ્કે પ્રધાન એમ કામળમાં જણાવવામાં આવેલ છે. હાલમાં મેરીશીયસ નો કોઈ એક રહીસ અહીં રહેતા તેનાં સમતિ મળવા આવ્યો હતો. અહીં તે ઉપલા અમલદારના કપાટામાં આવ્યો હતો અને પછી શું બન્યું હવે તેની કોઈને ખબર નથી. કેમકે તેના મિત્રો કોઈ કામર નહીં હતા, અને તેઓને કામર રહેવાની તક પણ આપવામાં આવી નહીં હતી. તેની અરજીની નકલ તેનાં સમતિએ કે તેનો વકીલ મેળવી શકેલ નહીં. તે માણસને ઉતરવાની મના કરવામાં આવી. અમલદારનો જવાબ એજ હતો કે તે હમીયેશન ખાતાની કરતો પુરી પાડી શક્યો નહીં. કેવી રીતે, તે કહેવાની તેણે ના કહી. તે માણસને ડેલાગોવાએ જતી સ્ટીમરમાં બદલવામાં આવ્યો. અને તેની અરજી તો મુશ્કે પ્રધાન પાસે તે વખતે રજુ કરવામાં આવીજ નહોતી. તે ઉશ્કેલ સાથે મેલી જાય છે. અને હાખલ થવા ની પહેલી અરજીની નકલ તેને નહીં આપવામાં આવવાથી તેણે ફરિયાદ કાપા માં અરજી લખી હતી અને તેના તરફ જુલો નીચે મુજબ છે. આસીરકંટ માં અરજી કાપીને ઉશ્કેલમાં તેનો તરફ જુલો નીચેના અરજમાં કર્યો હતો :—

“પોરટ નાતાલ, તા. ૧૦ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૨ : નામદાર મુશ્કે પ્રધાન એજ : સાહેબ,—તમારા હેતુમાં આવવાની અને છુટ આપણો. હું મેરીશીયન છું. મેરીશીયસમાં જન્મ્યો છું, અને મેરીશીયસમાં રહું છું. હું આપનો આગ્રહિત સેવક, એમ. લેસક.”

હું પ્રક્ટિ છું કે આ કામળ કેળવણી ની ખામી બતાવે છે ખરો ? તે માણસ મુશ્કે પ્રધાનનો મુકાદો સમજાવવા ડેલાગોવાએથી પાછો ફર્યો. પણ મારે દિલ્લખીરી સાથે કહેવાવું કે મુશ્કે પ્રધાને અમલદારનાં પમલિને ડેલાગોવા, અને તેનું કારણ કાંઈજ જણાવ્યું નહીં. પરિણામે તે માણસને તેને

પોતાને ખરે મેરીશીયસ પાછો મોકલી દેવામાં આવ્યો હતો.”

મરહુરીની દીકાઓ

ઉપરના કામળપર દીકા કરતાં ‘મરહુરી’ કહી છે કે :—ડરખતનો આક દીકા હમીયેશન અમલદાર પોતાની ફરજ બજાવતાં જે રીત ધારણ કરે છે તે વિશે ફરી ફરીને લખવાનું અમને દીક લાગતું નથી, પણ આ અમલદાર નવાં સુધી કામળના અમલમાં એકી આપણુદી નહીં વાપરે, અને કહાપણુદરવક નહીં ચામે ત્યાં સુધી અમારે તે બાબત ઉપર લેકેનું બ્યાન જેવું જોઈએ. એક કે બીજા માણસને બને તેટલી અમલ અને મંજીર પ્રકારની અમલજી તથા ખરચમાં ઉતરવું ન પડ્યું હોય એવું એક પણ અહવાડીયું ભાગ્યેજ જાય છે. તેનું કારણ એ છે કે એક સરકારી અમલદાર તેને મેલી સત્તાનો વિચિત્ર ધારણે અમલ કરે છે, અને કામળથી પોતાને મેલી મુખસારી બાબત આપણુદીથી વાપરે છે. જ્યારે ફરી ફરીને કહું છે તેમ આવા કામળના અમલમાં બહુ ચતુર શાક વાપરવાની જરૂર છે, અને અહીંનિ કામળનો અમલદાર સાધારણ રીતે આમ કરતો, ને તેથી તેની સામે મેડીજ ફરિયાદ થઈ શકે છે; પણ મી. કઝીન્સ બ્યારના એ જગ્યાપર આવેલ છે સારથી ફરિયાદ બહુ સાધારણ મહ પડી છે, છતાં જ્યારે આવા રાખતા હતા કે પ્રધાનની મુલાકાત વખતે વહાણવાળાઓના ધનંદરબુ બાદ વહુ કહાપણુ બરેલી રીતોનો ઉપયોગ ચરો. પણ મી. લોટનનો તથા જ્યારે હાપેલા બીજા કામળો બતાવે છે કે સુધારો કોઈ થયેલ હોય તો તે કોડોન છે, અને જે લેકેને આ પ્રતિમાં હાખલ થવાના હક ને લીધે હમીયેશન ખાતાની સાથે કામ પાકવાની કમનશીબી આવી પડે છે, તે ઓને તેમનો દહ સાખીત કરવામાં મારે મુશીબત મોખવાની ખાતરી હોય છે. મી. કઝીન્સ અહીંમાં અને કેપમાં બતાવી આપ્યું છે કે તે પોતાના કહાપણુ કરતાં પોતાના ઉત્સાહને આમળ વધારી દીએ છે, અને આવા કામળના અમલમાં જે ચતુરાઈ જોઈએ તેની તેમનામાં ખામી છે. એવે દાલ જે અનુભવ મળે છે તે કમીતી છે, કેમકે જે હમીયેશન બીલ સરકારે પાસ કરવા ધારણ છે તે બીલ માં અમલદારની સત્તાઓનો હજુ પણ વધારો કરવામાં આવનાર છે, અને તેવા વધારાનું શું ફળ મળશે તેનું મી. કઝીન્સની વરતણકે જાન કરાવે છે, એવું

જાણી નહીં જાણમાં અમલદારના હાથ માં વધુ સત્તા મુકવામાં આવે તેને 'મર કુચરી' અપત રીતે વખોડી કાઢે છે.

કેમિસની લડત

કેમિસના અમલદારના સરકારી સંબંધમાં

મુશ્કેલી ખાતાપર કરેલા અખાલુનો તા. ૧૬ મી આમરનો નીચેનો જવાબ કેમિસને મુશ્કેલી ખાતા તરફથી મળ્યો છે :

" સરકારે હાથમાં કરતા તેમની પાસે થી જેવા પુરાવા માગવા તે સંબંધમાં કરેલ તા. ૧૬ મી આમરનો અમલદારે કાઢેલા સરકારી સંબંધી કેમિસના અખાલુની માન પુરવઠા પહેલેથી સ્વીકારે છે. જવાબમાં અખાલુવાળું કે કેમિસના અમલદારને તરફથી અમલદારે લીધેલું પત્ર જરૂરી છે એવો મુશ્કેલી પ્રધાનનો મત છે, અને તેથી તેઓ આ બાબતમાં વચ્ચે પડવા માગતા નથી."

કેમિસનો જવાબ

જવાબમાં કેમિસ તરફથી નીચે મુજબ અખાલુ કરવામાં આવ્યું છે :-

" આપના તા. ૧૬ મીના કમળની માનપુરવઠા પહેલેથી સ્વીકારે છે. સરકારનો જવાબ વાંચી કેમિસની કમીટીને હું દરદર થયું છે. જે સરકારનો આ નિરુપણ ન હોયવામાં આવે તો હોદ્દા સરકારને તેમના હક્કની રૂએ હાથમાં લઈ લેવામાં અસંભવિત થશે ; વળી તેથી હોદ્દા સરકારના અંગ્રહા ભેવાની ભયંકર રીતે હાથમાં લાય છે. કેમિસ કમીટીને અભિપ્રાય છે કે સરકાર તરફથી એ બાબતપર નોંધેલું ખાન અખાલુ એકાએક તે અખાલુ નથી. કેમિસ કમીટીને મળેલી લલાહ મુજબ સરકારમાં કેમિસના અમલદારે જે વલણ લીધું છે તે મેર કમર છે ; પણ હોદ્દા તે કમરેસર હોવા તો પણ કમીટી સરકાર પાસે માગણી કરે છે કે તેણે આ બાબતમાં ફરી વિચાર કરવો, અને સરકારમાં પાછો ખેંચી લેવો."

૧૯૧૧ ની સાલ કરતાં ૧૯૧૨ ની સાલનો રજીઆનો ધર્મનો પાક ૪ અબજ અને ૬૪ કરોડ રતલ વધારે ઉતરશે એવી વધી રખાઈ છે.

નાતાલમાં હોદ્દાઓનો કનકમત

કરમનના સેલીસીટર મી. પી. એ. દુધે ન્યાય ખાતાના પ્રધાનપર કરેલી નીચેની અરજી કાપવા માટે અમને મોકલેલી છે :-

" સાહેબ, — આ પ્રાંતની હોદ્દા કમના આખરકાર વરમ માગને મંબીર રીતે અસર કરે એવી એક બાબતપર હું આપનું ખાન ખેંચવા માગું છું. ' ઇડિઅન ઇમ્પીરિયલિસ્ટ ' એને હોદ્દામાં આવે છે કે જેઓ ખીરમીટલે આ પ્રાંતમાં આવેલા હોય છે. અને નાતાલ પ્રાંતના ૧૮૯૧ ના ૨૫ મા કાનૂની ૧૨૮ મી કલમમાં તેઓની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે તેમાંથી ' એશીઆટિકા, ' ' આરબ, ' અથવા આરબ વેપારીઓને ખાસ બાદ કરવામાં આવેલ છે. અને આપણી હોદ્દા વસ્તીનો જીવલે વરમ આ લોકોનોજ બનેલો છે.

મહ તા. ૧૬ મીએ કરમનના એક અખાલુમાં હોદ્દા એકલ કાનજી નામના ફરદના વેપારીને અવેકાની કાષ્ટ એક ફળની વાકીમાં જવાનું થયું. કરમન જતી ટ્રેન લેવા તેઓ મીનગુડ પારકને સ્ટેશને જતા હતા ત્યારે સરીયામ રસ્તાપર એક કાફર પોલીસે તેમને ખડા કરી પાસ માગ્યો. તેમણે પોલીસ કાનરેલેશને કહ્યું — તેઓ નેટીવ બાપા બળજબી હતા — કે પોતાની પાસે પાસ નથી, અને એવા પાસની પોતાને જરૂર પણ નથી, કેમકે પોતે પૂલી નથી એ એક કહાય છે. પોલીસને આથી સંતોષ ન થયો, અને તેમને બપોતમાં લઈ અવેકાની પોલીસ ચોક્કામાં તે બંધ મૂક્યો. રસ્તામાં તેને એ હોદ્દા પોલીસ મળ્યા. તેઓએ આ કાફર પોલીસને કહ્યું કે મજબૂર હાથને પકડવામાં હું છુલ કરે છે. પણ આ વધારે માફિતનાર પોલીસોના હોવા છતાં નેટીવ પોલીસ તેમને હોદ્દા તરીકે લગભગ ૩ માઇલ દુર આવેલી પોલીસ ચોક્કાએ લઈ ગયો. ત્યાં તેમને ટેલેક વખત રેલી ૧૦ થીલોંગના બમીનપર ઊઠવામાં આવ્યા.

મારા અસીબને આપવામાં આવેલી પહેલિયા આ સાથે બીડું છું. (" એ ૩૧૫૩ અવેકા સ્ટેશન, તા. ૧૬-૮-૧૨ ") તેમને આપવામાં આવેલ અપમાન અને નામોશીથી અત્યંત દુઃખી થઈને તેમણે પોતાના વતી મીનગુડ પારકમાં આજે કાનર રહેવા અને સુચના આપી. વેરલમના માજીસ્ટ્રેટ મીનગુડપારકમાં ૬૨ હકે

કારટ બરે છે. અને કારટ બરવાનો બધે ૧૦ વાગ્યાનો વખત હોવાથી હું મારા અસીબ સાથે ૧૦ વાગ્યા પછી થોડી મીનીટ બાદ ત્યાં જઈ પહોંચ્યો. પણ મને હોદ્દામાં આવ્યું કે કારટનું કામ ૯ વાગ્યા પછી થોડા વખત બાદ ખલાસ થઈ હવું. અને મારા અસીબના બમીન ના પેસા જરૂર કરવામાં આવ્યા હતા. માજીસ્ટ્રેટ મી. મેનારડ મેથુસ પણ અગુલવી છે, અને તેમણે મારા અસીબને જોઈને બેઠક અખાલુ કે તે એવા વરમનો માણસ નહોતો કે જેને જોઈને કાષ્ટ પણ પોલીસને સક પેલા થાય. તેમણે એમ પણ કહ્યું કે જો બેલનાં તાણા પાછા મેળવવાની અરજી કરવામાં આવશે તો તે તેને ટેકા આપશે. હું તે અરજી કરું છું. પણ મારા અસીબ તરફથી એ (વનિત કરવાનું) અને અખાલુવામાં આવ્યું છે કે આ બાબતમાં તપાસ ચલાવવામાં આવશે, કેમકે તેને અને તેના દેલીબાઇઓને સાથે છે કે અમલદારોનું આનું અપચાથીપણ દરેકને હરકત કરતા થઈ પડે. મારા અસીબની સવ ફેક્ટ નહીં બધા એવી આવા રાખું છું."

સ્ટોમરોની આવખવ

[કર્મન લાઇન]

કનકમર — તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બર મુંબઈ જવા ઉપડશે.

મારકમાઈ — તા. ૧૧ મી અક્ટોબર મુંબઈ જવા ઉપડશે.

સોમાલી — તા. ૧૧ મી નવેમ્બર મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બરિદીસ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોટા — મહ કાલે મુંબઈ જવા ઉપડી જવાની હતી.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરલોદી — તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમોના — તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બર મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમરુલી — તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બર કલકત્તા થી નાતાલ માટે ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

ડીમેરીક — તા. ૨૦ મી આમરે કાલે બોધી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાના બંદરે માટે ઉપડી છે.

નેનરીક — તા. ૧૯ મી આમરે કલકત્તા થી સીધી કરમન આવવાને ઉપડી છે.

ઓન. મી. ગોખલેને માન આપવા

અરિસવરગમા તથાવીરીઓ

કમીટીની નીમણુક

ઓન. મી. ગોખલેને માન આપવા સંબંધમાં થતાં પગલાંઓ લેવા માટે મારિસવરગમા હોદ્દાઓની એક મીટીંગ તા. ૧૮ મી એ મેસરસ ઇસિમાઇલ બાયાત, આર. એન. મુડલે વીગેરેનાં નામ સાથે બેલાવવામાં આવી હતી જે મુખ્ય હસવેલ વખતે વેસ્ટીંગન રકુબના મહાનમાં ઘણા બાધઓ દાખર થયા હતા, મી. ઇસમાઇલ બાયાત પ્રમુખ હતા, અને મી. એન. બી. નાથક સેક્રટરી તરીકે હતા. મીટીંગ બેલાવનારાઓની સુચનાથી મી. નાથકે મીટીંગનો હેતુ કહી સંભળાવ્યો, તથા ઓન. મી. ગોખલે જેના મહાન પુરૂષ છે તેને ખ્યાલ આપ નાર આપણુ કરણું. તેમાં તેમણે જણાવ્યું કે મી. ગોખલે હોદ્દાની વહી કારા સમાના મેંજર છે, કોમિશનના માણ પ્રમુખ છે, તથા હાલમાં પબ્લીક સર્વિસ કમીટીનના મેંજર નીમણા છે. મી. ગોખલેને તેમના જ્ઞાન બુદ્ધિબળ, તથા આપણેમાં પહેલે એવા ઘોડાજ દીદી હશે. હોંદુ, મુસલમાન, તથા પારસી, એકમતે તેમને માન આપે છે, અને પોતાના આગેવાન મણે છે. તેમણે ગીર મીટ બંધ કરાવી છે, અને કક્ષિણ આફ્રિકના હોંદીના બારમાં ખીજ પછુ જબરી લગત લીધી છે. વિગેરે વિગેરે વિવેચન મી. નાથકે કાં પછી તેમના બાપજનો મી. આર. એન. મુડલેએ તામીલમાં તર બુમો કરી બતાવ્યો. ઘોડી વિશેષ ચર્ચા બાદ નીચેનાની જનરલ કમીટી નીમણામાં આવી.

મેસરસ ઇસમાઇલ બાયાત. ઈ. સી. શાવન, એમ. જે. મહમદ, રોશનખાન, હુસેન મહમદ, બી. એમ. અલી, એમ. સી. દાદા, એ. જી. ખાન, આર. એન. મુડલે, વી. આર. પોલે, એસ. આર. નાથક, ટી. એ. સી. પીલે, પી. એન. નાથક, એસ. એ. નાથક, એસ. એસ. પથર, વી. આર. કેઇન, સી. નલીઆ. આર. એમ. રડીઆર, લીબી. આર. ગોપાલ, એમ. કે. પીલે, ટી. નાથક, વી. સી. નાથક, વી. એસ. પથર, રેવ. એન. થોમસ, રેવ. એસ. નવાયબી, બી. થોમસન, એ. એલ. જી. હેલ, પી.

મકનજી, બી. એમ. પટેલ, કે. દયાળજી, આર. કે. પટેલ, એસ. પી. પથર, એન. બી. નાથક, વી. નરસી, પી. લાલજી, ટી. કે. સોની, હરદેવસીંગ, વેણી માધુ, કનક મહારાજ, જી. સોંમ, પદમસીંગ, જી. આર. સોંમ, ડી. જમદેવ, રમુછોડ મહારાજ, હનુમાન, બી. કાલી, અને સુકન.

મી. આર. એન. મુડલેએ દરખાસ્ત કરી કે મી. ગોખલે અહીં આવે તારે બધો રોજગાર બંધ કરી તહેવાર પાળવો. મી. મુસા બન મહમદે સુધારો મુક્યો કે અરધો દિવસ તહેવાર પાળવો, જે સુધારો કુશનદારોના ટેકાથી વધુ મતે પાસ થયો, ને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

સાર બાદ કમીટીની એક મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે મી. ઇસમાઇલ બાયાત મેડમેન, મેસરસ એન. બી. નાથક અને લીબી ગોપાલ જોઇન્ટ સેક્રટરીઓ, અને મી. પરજી મકનજી ટ્રેઝરર એ પ્રમાણે હોદ્દાઓની નીમણુકો થઇ હતી.

મી. આર. એન. મુડલેની દરખાસ્તથી દરેક કોમના જણ આગેવાનોને ઉધરાણા ના કામ માટે નીમવાનો કસવ થયો હતો. ઉધરાણાના કામની સરખાત કરતાં પા. ૫૦ ની રકમ તેજ વખતે બરાબ મળી હતી. બાદ મેડમેનનો આભાર માની સભા વિઠ્ઠાજન થયેલી.

ના. આમાખાન

કોમિસ તરફથી આકર્ષિત પ્રમુખ મી. અબદુલ કરીમ હાજી આદમના નામ સાથે નીચે મુજબ સંદેશો ના. આમાખાનપર મોકલવામાં આવ્યો છે:—

"નાતાલ ઇન્ડિયન કોમિસ અંતઃકરણ પુરવઠા આપ નામદારને આવકાર આપે છે. એન. મી. ગોખલેની મુલાકાત વખતે આપ આવી પહેલેચવા શક્તિમાન થશે એવો બહેસો રાખીએ છીએ"

ડરબન અંબુમન હરલામ તરફથી પ્રમુખ મી. એમ. એસ. રોરીરીન નામ સાથે નીચે મુજબ સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો છે:—

"આમાટી મુલાકાતે આવવાના આપન (મિત્ર) માટે અંબુમન હરલામ આપ નામદારને મુબારકબાદી આપે છે હિલે બનીથી આપને આવકાર આપીએ છીએ."

હેલાગોઆબેના હોદ્દી

તેમને લોકેશનમા દુર કાઢવાની ચરચા

'લોરેન્ડો મારકસ ગારડીઅન' પત્રના છેલ્લા એક અંકમાં નીચે મુજબ ફરદો પ્રગટ થયો હતો:—

"સહેરના નીચલા ભાગની ટેલેફોન મલીઓ બનાવે એથીઆદીકે બહુ ગીચો ગીચ રહે છે તે મલીઓની સુધરાઇ સંબંધી રિપોર્ટ સુધરાવાતે માટે એક એથીઆદીકે લક્ષ્યાની રચાપના કરવાતે અવરનર જનરલ વિચાર કરે છે."

ઉપરના ફરવાપર ટીકા કરતાં 'ગારડીઅન' પત્ર લખે છે કે:—

"સહેરમાં બાંધ કામની ટેલેફોન ચોજ નાઓ ઉભી થાય છે જેમાંની અમુક ટકાજ અમલમાં મુકાય છે. છતાં એવું માનવામાં આવે છે કે એથીઆદીકેને માટે સહેરના નીચાણના કામથી દુર એક લોકો રચાપવાની જે યોજના પ્રગટ છે તે તો જરૂર અમલમાં મુકાયે. એ લક્ષ્ય માં બધા એથીઆદીકેને જણાવી ફરજ પાડવામાં આવશે. આ બાબત કરતાં ખીજ ટોષ પછુ વધારે સમજલની બાબત ની યોજના થઈ નથી. એ તો બધીલી ખીના છે કે સહેરનો એથીઆદીકે બાજ કાપાનક રીતે ગીચોગીચ છે. જે એરડી માં એક કે બે માણસ માટે માંડ પુરતી જગા હોય તેવી એરડીઓમાં ફરથી બાર જેટલા માણસો સુવે છે એમ માણસ પડ્યું છે. અને તેથી એ હેમીટું છે કે જો લોરેન્ડો મારકસ ખાતે ટોષ એથી રોગ ફાટી નીજો તો આ (એથીઆદીકે નો) ગીચ લક્ષ્યમાં તેનો પ્રવાસાપેશ ફેલાવો લક્ષ્યાની ફરેક સમવડતા મળે. આ બધ વિષે સરકાર પુરતી રીતે જાગ્રા છે, અને તે આ કામ જોઇ શકે છે તેથીજ એ લોકને અલગ રાખવાની યોજના તેમણે ધડી છે. અલગત સરકાર આ યોજનાને જમલમાં મુકવા માગશે કે દુરતજ તેની સામે મોટો જુમાટો ફરવા માં આરશે; છતાં સત્તાવાળાઓએ તેની ખરવા કરાવી નથી. તેમજ કામના મુખ્ય ભાગનો (ગોરાઓનો) સંપુરણ રેકા મળશે. રમકે એથીઆદીકેનો ગીચ લોકો તે ચોખી રીતે રોગની બાધ બરાબર છે, અને આખા સહેરની તંદુરતી માટે કામ સમાન છે. બાજબી જતાં એક પગલું વિશેષ લઇ, આખા હોદ્દી લક્ષ્યા 11 માલેડા પુંમવી લેવા પડશે, અથવા તો હાલના ભેડાળ રટોરોનો સહેતર નાશ કરી, તેમની જગાએ ખીજ વધારે સમવડતા ફરેલા અને જાણવા માંડ બંધાવવા જોઇએ."

મી. પેલાકનું આવકમન

પેલાકનું આવકમન

પ્રથમ સ્થાને મી. પેલાક તમા મીસીસ પેલાક સીમર પાલમોટામાં કમન આવી પહેલેલ છે. તેમને લેવા ને બંદીપર દીદીઓની એક મોટી સંખ્યા હાજર થઈ હતી. તેમાં કેમિસ ના પ્રમુખ મી. અનુદય હરીમ હાજર આદ્ય, સેક્રેટરીઓ મી. દાદા એલમાન તથા મી. એમ. સી. અમિલીઆ, તથા મેજસ્ટ્રસ પારસી ફરતમજી, વેરડ, માધી, હરમામલ હાજર, ને. બી રેતા, હાજરી સંધવી, લજમન પડિ, મહમદ હમલીમ, એમ. આદ્ય. એથી, અનુદય હક, એમ. એસ. રહેરી, મીસીસ એથી વધ, મી. ને મીસીસ એરેન્સ વિચેરે વિચેરે હુમ્મ હતા. મી. અને મીસીસ પેલાક સીમરથી ઉતરતાં એકા મળેલા દીદીઓએ તેમને હર્ષથી વધાવી લીધા હતા. મી. અનુદય હરીમ હાજર આદ્ય મી. ફરતમજી અને બીજા મહમદોએ તેમ ને કુલના હાથે પહેરાવ્યા હતા. અને મી. અનુદય હરીમ હાજર આદ્યે કુંક આપ્યું હતી તેમને આવકાર આપ્યો હતો, ને માટે મી. પેલાકે આભાર માન્યો હતો. મી. અનુદય મહારાજે નીચેની રીતિના મહા સંજગાવી હતી :-

- અમમ સેલ ધર્મની,
તલ્લે નવ મન હક,
અહીં સમજન વિચર્યા,
અહીં નર પેલાક. ૧.
- મમલ ધવાતા ખાલુએ,
બને પીમળી રાંક,
પરેપકારની ધમજીને,
હરમા મરી પેલાક. ૨.
- પરલીત કરવા કારણે,
કહી ન જણ્યો પાક,
ફોર ખૂપ પૂખી વિચે,
નરવીર તું પેલાક. ૩.
- આર્ય ખારત વાસીઓ,
એવા તમે અમામ,
માનસ સર કરી હોંને,
અન્યો હંસ પેલાક. ૪.
- કુછ પક્ષી જેવું જમત,
સ્વારસ રત જેમ હાક,
વિરલા સમજન વિચર્યા,
ઉછળે હયા પેલાક. ૫.
- અતરમા ભમવાં ધર્મ
અહીં નહીં પેલાક;

- શિક્ષણ સેવા ધર્મનું,
કરતું પ્રમદ પેલાક. ૬.
- આપક વિષ્ણુ સર્વમા,
જેવો અગ્નિ પાક,
એવો સેવા ધર્મ છે,
સર્વ ધર્મનું નાક. ૭.
- કતર મિત્રમાં એક છે,
માર પેલી વાક,
ફરજ આદ્ય સમજન કરે,
ધન્ય ને નર પેલાક. ૮.
- જુહા નાથક જે બને,
આખર બનવા રાંક,
સમરસ સહીમાં એક છે,
સમજ્યો નર પેલાક. ૯.
- બહુ બેભાષી શું વળે,
હોય અંતર નાપાક,
ખુદ પાક બેલી સદા,
સલ્લો છે પેલાક. ૧૦.
- બન ખુરસદ તત તસબીથી,
લેવા પરલીત પાક,
ઉતમ બેલી આદરી,
ધન્ય ધન્ય તને પેલાક. ૧૧.
- ખોટો વેશ નબે નહીં,
જેવો મંડપ આક,
શિક્ષણ સારા કામનું,
ફકોનું પેલાક. ૧૨.
- સરવેશ્વર કરજીકરે,
દંપતિ સુખ વધો પાક,
રહો ઉભય બાનંદમાં,
પતિ પત્ની પેલાક. ૧૩.
- નિરમળ અંતર તેં કરતું,
જેવો નવનો આંક,
કાંતિ વંત અખર સદા,
મહિમા સલ પેલાક. ૧૪.
- નીજ અંતરને શોધતાં,
નીકલે સમજા વાંક,
સમ ફરથી સામુ જમત,
વિરલા જન પેલાક. ૧૫.
- સુખ કરજીથી સુખ વળે,
શક સમજે નવી રાંક,
દેહલકત સઉ દેવદપ,
સલ એ રૂપ પેલાક. ૧૬.
- ધર્મ શીવળ બધાં થાય છે,
પ્રમદે કુખનો પાક,
કારણ મહતાં કાર્યની,
સલ સિદ્ધિ પેલાક. ૧૭.
- કૃષ્ણ ભરત દિન બલે,
હકો દીપતું નાક,
પર સાકર સંજોય સમ,
ઉત્સવ આ પેલાક. ૧૮.
- મુરતી લેવા ધર્મની,
અહીં કલિત અમમ

- હાજર માંથી આ સમજ,
અહીં પેલાક. ૧૯.
- નમન નાથ પ્રભુ ચરણમાં,
મટે હમવત બધાં પાક,
ઉચ્ચો અંબારામ બહો,
વધા મતિ પેલાક. ૨૦.

આરખાદ સહુ કહેમાં જવા વિખ રાવા હતા, અને મી. હરમામલ હાજરને બંગલે તેમનાં પ્રેમભાવ્યાં આમંત્રણથી મી. અને મીસીસ પેલાક પેલાનો ઉતાર કર્યો છે.

દિવસના પાછળના બાગમાં મી. પેલાક મી. ફરતમજીને લાંબા બાબા હતા, બધાં તેમને ધણાએક દીદી સામજી મળવા બાબા હતા તથા તેમની મુલાકાત લીધી હતી.

મી. અને મીસીસ પેલાકને આવકાર આપનારા તારા બેહાનસમરમથી એસોસી એક્સન, દમીદીઆ ધરમામીક સોલામટી, હિમન લીમેન્સ એસોસીએક્સન, તામીલ બેનીરીટ સોલામટી, બુનાકરેક પાલીકાર સોલામટી, મેલરસ ફેડનએક, રીચ, બી. કે. પટેલ, બાર એમ. સોદા, કુલબકાલ હમ્યાજી, અંબી નાથક, હાંખરલીથી ઇડિ અને પેલાકીકલ એસોસીએક્સન, પેરમ બારકથી મી. નમદા, મારિસમરમથી લાંબા દીદીઓ, મી. નાથક, તથા મેલ રસ ખુલ્લે બધરસ વિચેરે તરફથી મળ્યા હતા.

તા ૨૭એ બેહાનસમરમથી સ્થાનિક છાપામાં એક સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે આજ રાત્રે પારક રેશન પરથી કમન માટે ઉપકતા એક દીદી હોકરને અલ્પક સોનું ધરાવવા માટે પકડવામાં આવ્યો હતો. તેની પાસેથી એક ઉતા વળે બનાવેલો દાર અને કેટલીક વીંટીઓ મળી આવી હતી. તે ઉપરાંત પા. ૩૦૦૦ ની કીમતની ૧ સોનાની પાટો તેના કમળ માં મલુમ પડી હતી. માફી ઉપકતી હતી તે વખતે તેમાં એસી જવાને આરોપીએ ફેરીક કરી હતી, પણ તે ફાવી શક્યો નહો. પાછળથી આ દીદી ને છોડી મુકવામાં આવેલ છે. કેમકે તેની પાસેનું સોનું તે ધણાએક સોનું હતું, અને પકડતર થયેલ સોનું ડાગીનામાં મુલાક સોનેરી કાપકાતમે આવી શક્યું નથી.

મટાલો-પુરકી લડાઇ

(રૂઢર)

તા. ૩ ને મંગળવાર—મટાલો-પુરકી લડાઇનું સમાધાન કરવાને સ્વીકૃત્તર લાડમાં ખાલતી વાત ચીત દાલમાં બંધ પડી છે. મટાલીઓએ કહાવેલા એક મુદ્દાનો પુરકી તરફથી ખુલાસો થવાની જરૂર છે. છતાં પુરકી સન્તા વાળાઓ જણાવે છે કે કેવટ પરીણામ આજે આવે એવી આશા રાખી કાઢાય છે.

લડાઇ સંબંધી માહિતી

મારિત્સપરમથી મી. એન. જી. જેમ જણાવે છે કે તેમને કેશ (મજા) ના 'અલ લીલા' પત્રના અધિપતિ મી. મહમદ માહડીનો કામળ મલ્કો છે, જેમાં મટાલો પુરકી લડાઇ સંબંધી નીચે ની હકીકત જણાવવામાં આવે છે :—

“રોડજના ટાપુની છત સંબંધમાં રૂઢરે લાં મોકલેલા ખખરો ખરી હકીકત થી તત્તન ઉઠતા છે. એ ટાપુમાં પુરકી લડાઇની સંખ્યા ૩૦૦૦ લડાઇવાની હતી, બ્યારે તેમનાપર કુમરો કરનારા મટાલીઓની સંખ્યા ૧૫,૦૦૦ ની હતી; અને તે ઉપરાંત તેમને તેમની મનવારો ની મદદ હતી તે જુદી. છતાં “જોરીલા, વેર” ની પદ્ધતિથી યુદ્ધ મહાની પુરકો એ મટાલીઓને ખુબ દંડાવ્યા, અને તેમનાં ૧૫૦૦ માણસોને માર્યા. પુરકોનાં મુજબની સંખ્યા બહુ નાની હતી. એ ટાપુના મીક લોકોએ કમો ન દીધો હોત તો બીજા સેંકડો મટાલીઓનાં મરણ થયા વગર ટાપુ છતાત નહીં. યુદ્ધની કીર્તિ મેળવીને પુરકો શરણે યએલા.

મટાલીનાથી લડાઇના ખરા મેદાનઉપર કાંઈ યથ કહવું નથી, એટલે તેણે હવે પાડોશી મુરોષી રાજ્યોને બધાં લાં કને કવા માંડ્યાં છે.

અંકુરની લડાઇ સંબંધમાં રૂઢરે જે ખખરો મોકલ્યા તેથી બીજા વધારે ખોટા ખખર હોઈ શકે નહીં. કેમકે તે લડાઇ માં મટાલીઓની હાર થઇ હતી, છતાં તેને છતો કહેવામાં આવી છે.

અમને મહેલા આસ તારોમાં આ લડાઇનું પરિણામ એવું જણાવવામાં આવે છે કે પુરકો અને આરમોનાં બ્યારે ૧૦૦ મરણ થયાં હતાં ત્યારે મટાલીઓનાં ૧૫૦૦ માણસો માર્યા ગયાં હતાં. અને બીજાં વર્ણાં જખમી થયાં હતાં. દીપોલીયા આવેલા એક આરમો અમને

ઉપરના ખખરોનો પુરાવો આપ્યો છે. એટલે મટાલી બધાં જુદાંજુદાં દેવાવે છે. એ માસ ઉપર મટાલીએ અંકુર છતી લેવાની બીના બહાર પાડી હતી. હકીકતમાં દીપોલીના કીનારાપર ૧૦ ચોરસ માઇલ કરતાં વધુ વિસ્તાર તેઓ કબજે કરી રાખ્યા નથી ત્યારે દીપોલીનો કુલ વિસ્તાર ૧૦ લાખ ચોરસ માઇલનો છે. આરમો દરેક ઠેકાણે લડાઇને વધાવી લેવા લાગ્યા છે. અંકુરની લડાઇ પછી મટાલીઓને તત્તન દીલા થઇ રહ્યા છે.

દીપોલીમાં જેવું છે તેવું જ મોરોકોમાં છે. લાં મોરોકોન મોકલે દરેકોને કીનારાપર હાંકી કાઢ્યા છે.

પુરકી માટે આ મુલકમાં કેશ તથા બીજો દરેક ઠેકાણે રીલીફ ફંડો ઉઠાડવા માં આવેલ છે. તમારા તરફ પણ ઉધા કેલ દરો. આપણે બધાએ ઇસ્લામ અને મુસલમાનો માટે કામ કરવાનું છે.”

પુરકી તાબાના પ્રાંતોમાં અશાંતિ

(રૂઢર)

કરકા જલતના લોકો જેઓ મરાનીઓ મજાવે, તેમણે એશીઆઇ પુરકીના વાર નામના પ્રાંતમાં દુલ્લડ મચાડી કેટલાંક મલ્કો છુટ્યા છે. કેટલાક આરમીનીઓને મારીને તેમની આરતોને કપાડીને નાશી થયા છે. આ દુલ્લડ સમાવવા પુરકી સરકારે લરકર મોકલ્યું છે.

સામોલના ટાપુ પર કીટની સરકાર તરફથી કુમરો કરવામાં આવનાર હતો તે ખખર સંબંધમાં વિશેષમાં જણાવવા માં આવે છે કે એ ટાપુ પર પુરકી લડાઇવાઓની કાજરી સામે ત્યાંના લોકોએ વાંધો લીધો છે.

તા. ૪ ને સુધવાર—ખાલ્કન પ્રાંતો નો મામલો યુરોપમાં વધુ ખોટા પેલા કરાવી રહ્યો છે.

બલગેરીયામાં લોકો લડાઇ માટે ખુબ પાડી રહ્યા છે, અને તેથી બલગેરીયન પ્રધાનોને એ મામળી કબુલ રાખવી પડે એવો સંભવ છે.

ખજુલો લેડમાં છુટાછુટીથી એક ચર્ચા પત્રો ત્યાંના લોકોને લુખ્ખાના દિવસે રોજવાર બંધ રાખવા સુચવે છે.

જોહાન્સબરગ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મી. ચેટીઆરને મળ

તા. ૩૦ મીએ દેલ બવા માટે ડરબન બવા ઉપડયા. તેમને વળાવવાને ધક્કા બાઇઓ રેલવેનપર હાજર થયા હતા, જે માં મેસરસ કાજલીઆ, યંબી નાઇક, હમામ સાહેબ, પી. કે. નાઇક, કેલન બેક, બીખુભાઇ. રતનશી સોહા વિગેરે મુખ્ય હતા. મેસરસ કાજલીઆ બને યંબી નાઇકને મી. ચેટીઆરને કુલના તોરાઓ બેટ આપ્યા હતા. તેજ માડીમાં મી. ગાંધી ડરબન બવા ઉપડયા હતા.

મી. મુસા નથી

લોલી નજીક રહેતા વેપારી મી. મુસા નથીની સાદી ધામધુમ સાથે તા. ૨૭ મી એ હમીદીવા મસજીદમાં ખાઇ આવેલાની સાથે થઇ. હમજમ ખસે માણસો હાજર હતા. ખાઇ આવેલા તે મી. મુસા પારખની દીકરી છે. સાદીની તખયારી બધી મી. અહમદ કાઝલાઇએ કરેલી હતી.

જોહાન્સબરગથી આવતા મી. ચેટીઆરને ડરબન રેલવેને મળવા માટે કેમ્પિસના આક્ટીવ પ્રજ્ઞા મી. અબદુલ કરીમ હાજ આદમ, સેક્રેટરીઓ મેસરસ હાઇ ઓશમાન બને એમ. સી. આંમ લીઆ, તથા મેસરસ પારસી કરતમજ, મસમાઇહ કાફીજ, એમ. એસ. રાંદેરી, કાકરશી સંધવી, અબદુલ ઠક, આર. બી. ચેટી, . બી. મહેતા, એમ. આઇ. જોશી, જોસફ શેયપન, વી. લોરેન્સ, એમ. એલ પોલ, રકનુદીન, કીરટે. હર, મરીમ પાડે, દીપનીસ વિગેરે વિ ધક્કા મહરશો હાજર થયા હતા મી. અબદુલ કરીમ હાજ અદમ, મી. રસ્તમજ, તથા મી. આર. બી. ચેટીએ મી. ચેટીઆરને કુલના હાર પહેરાવ્યા હતા. મી. રસ્તમજએ પોતાને ત્યાં મી. ચેટીઆરનો કિતારો રખાવ્યો છે. મહ કાલે પાલમકોટમાં તેઓ ઉપડી બવા ની વડી હતી.

મીનાઇ સરકારે દીબેટને કીનના રાજ્ય સાથે જોડી દેવાનો વિચાર કરવાથી બ્રિટીશ એલથીએ તેની સામે વાંધો લઇ જણાવ્યું છે કે દીબેટનો તેમનો કારભાર મીનાઓના વચ્ચે પડવા વગર મહાવવા દેવો બેઇએ.

પરચુરણ

હાલમાં મી. ગોખલેના ખાનમાં ઘણા મેળાવણાના ખર્ચ માટે ઘણી રકમમાં થી પા. ૭-૧૦-૦ ની રકમ વધવાથી તે રકમ મી. ગોખલેને આપવા માટે મેળાવડો કરવાની કમી થઈ ગઈ છે. કુલેએ જોન. મી. ગોખલેને સોંપી છે.

હાલમાં હાલની બહારે ફાલો થતો અટકવવા માટે હાલ સરકારની આજ કારી સંબંધી રાજનીતિમાં કેટલાક સુધારા એ કરાવનારના હેતુથી કેટલાક હાલ હાલે મેળાવડોની સામે મી. ગોખલેએ લોરડ કરીધું ના. ૧૮ થી લુભાઈએ મુલાકાત લીધી હતી.

માલુમેટમાં શીક્ષણથી એક અપનાવ જણાવે છે કે આ પ્રતિમાં એક મુલાકાતમાં બંધાય છે, પણ મુલક માન વેપારીઓ ભોલમાં પડી જુઓના કિલ્લે દુકાનો બંધ કરતા નથી, તેમ નોકરીને બંધી વાસ્તે જવા હતા નથી છેવટે રમજન અને બકરી પ્રદના તહેવારે દુકાનો બંધ કરવા ચર્ચાપત્રી સુચના કરે છે.

વીટવેટરસરેંડની સંકલ રકમ નોકર માં કલરડ કોલેજીએ પંચાની કેળવણી અપવાતું સ્થાન જે નરનરસડોરમાં છે તે બંધ કરવાની કરખાસતને નામંજુર કરી તેને આરા પાયાપર લાવવા વિષે મુદ તા. ૮ થી એ ચર્ચા થઈ હતી. તેમાં નેટીવ કોલેજીએ સંપવાતું કામ લીધ વવાની મેલવણ કામલ કરવાની કરખાસત થઈ હતી, કે જેથી રસોડાના કામમાં નેટીવ કોલેજીએ રાખવામાં આવે છે તે ને બદલે કેળવણી કોલેજીએ કામે રાખી રહ્યા. ખુબ ચર્ચા આપનાડ છે વિદ્ય નજ મતે કરખાસત પસાર થઈ હતી.

કો રોટમાં રેલવેપર નેટીવોની કામ ચારીનો એક અપલો આપતાં જણાવવા માં આવે છે કે બે સુધરેલા નેટીવોએ રેલવે પર બીજા વરમની દીકરી લીધી હતી. તેમને માટે આજ ખાતું ન હોવા થી તેઓ મેરાઓના ખાનામાં બેઠા. એક મેરા તેમની સામે ચોગ, પણ તેમણે માન્યું નહીં તેથી મેરા એ ખાતું છોડી બીજા ખાનામાં બેઠા. બાદ આ બાજત બારે પોકાર થયો. કો રોટ તરફના પાયાએંડના એક મેંબર મી. શીમરડે જન

રક નોખાપર તાર ક્યોં કે બે નેટીવ માટે અલગ ખાતું રેલવે પર નહીં હોય તો ખુબ થશે. જવાબમાં અલગ ખાનાં પુરાં પાડવા કહેવામાં આવ્યું. જેથી મેંબર કુર નેટીવોની વળતી મુસાફરી વખતે તેમને અલગ ખાતું બતાવવામાં આવ્યું. તેઓ જુએ તો ક્યોં ત્રીજા વરમનો હતો, અને “બીજા વરમનો” એવું પાટીયું એકી તેમને ઉતરવાની કુશિત રચાઈ હતી. તેમણે તેમાં બેસવા નાપાડી, ને પછસા પાછા માંચા. તે ન આપવામાં આવ્યા ત્યારે તેમણે વધારાના મુલક આપી પહેલા વરમમાં બેસવાની માગણી કરી. તે પણ કજુલ ન રચાઈ. ને આ પ્રમાણે મેરાના બેએ કાળાને કારે આપકા પડી. ફેસ રેલવે ખાતા આજળ મયો છે, તેથી વિશેષ તે સંબંધમાં જણાવ્યું નથી.

પોરટુગીઝ તાનાના ટીમોર નામના કોલોનીના લોકોએ પોતાની સ્વતંત્રતા મેળવવા ફરીથી મળ ક્યોં હતો. પણ તેમનાં ૩૦૦૦ માણસોને મારીને, તમા ૪૦૦૦ ને ફેડ કરીને પરદેશી પુસરી તેમના માથે ફરીથી મજબુત કરવામાં આવી છે.

બેનોનીના મેરા વેપારીઓની મેંબરની ઉલ્લી એક મીટીંગમાં એવો કસવ થયો હતો કે બેનોનીના મેરા વેપારીઓને બનતું ઉતેજન આપવા, એશીઆટીક કે કલરડ હોકર પાસેથી કાંઈ ન ખરીદવા, અને હોકરોની વધારે વાર તપાસ કરવા અને વધારે સખત રીતે મેંબરેખ રાખવા મ્યુનીસીપાલિટીને આજ્ઞા કરવા આ મીટીંગ વચનથી બંધાય છે.

મેરાઓમાં લાંના સુલતાનને પદબજ કરી ફરેંચ સરકારે પોતાની ખુલામત કર નારને માહી આપી ત્યારે તે કિલસની ખુલાલીમાં મેરાકોના લોકોએ લાગ લેવા ના પાડી હતી એવી બીના બહાર આવી છે.

હાંબરલીના મી. અહમદ મહમદ વરી આવાના શીરનામાંથી દાદા હાજી જમાલ નામના કોઇ માણસે પોરબંદર કરેલા મની આરકરની પહેંચ આવેલી તે, તે માણસનો તેમને પતો ન હોવાથી અમારાપર મોકલવામાં આવી છે. માલીક પોતાનું નામ કામ તમા વહતી દીકરી મોકલી અમારી પાસેથી તે મગાવી લઇ ચક્રે.

તા. ૩૧ મી. આગસ્ટના ‘પ્રેસ રાંડ એકપ્રેસ’ માં જણાવવામાં આવે છે કે

મેલકબરમાં એશીઆટીકના નેટીવ મેલકોટ સંબંધમાં હજુ નેટીવો એશી આટીકો સામે ઉચ્ચેરાએલા છે, અને એશીઆટીક રોટરને બાયકોટ કરવાનું જ્ઞેસ્થી માણ રાખવામાં આવ્યું છે.

એક હાંદી મેરાતને પાલ વગર કામ છોડવા માટે કોરડમાં ખડી કરવામાં આવતાં પા. ૫ બજવા બે માસના હંડ ની સળ થઈ હતી. આ બાકને ફરી ફરીને કામ છોડવાની જરૂર પડી છે, ને ફરી ફરીને તેને સળ થઈ છે તેથી તેની ફરિયાદમાં તપાસ ચવાની જરૂર હતી, તેમ ન કરતાં નિરદયતાથી તે બાક ને હાંથી વારંવાર કપદાનો બંધ કર નારી કહેવામાં આવી હતી.

ફૂનીઆના અને વેટલા મુલકો મુરોપનાં ખિસ્તી રાજ્યોને કળે કરવાની છુટનાર રાજનીતિમાં કાન્સે ભરવા મડિલ કદમ જોવામાં આવે છે. તેના તરફથી મેલા કોના કસામી પ્રતિમાં ૫૮,૦૦૦ ડું લસકર ઉતારી કેવામાં આવ્યું છે, તે છતાં રટરના તારોથી જણાય છે કે તેને માટે મામલો બારે ચિંતા કરાવનારો થઈ પડ્યો છે. તેણે એક દેશીને સુલતાન હાવી માહીપર બેસાડેલ તેને ના કજુલ કરી મેરાકન લોકોએ બીજા કામક આજેવાન તથા મેરાકોની માહી માટે બળવો કર્યો છે.

ડરબનના ડેપુટીડવળા મંદીરના મંત્રી બાણુ બગવતીદીન લખે છે કે બુધવારે મંદીરમાં મીકુબુ જન્મોત્સવ મોટી ધામ ધુમ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. હબર ની સંખ્યામાં માણસોએ દરજનનો બાલ લીધો હતો.

ટરાંસવાલ એ સોસાયટીની વાતરસીક મીટીંગના પ્રસિધ્ધ ચમેલા રીપોરટથી જણાય છે કે એ મંડળની કાર્ગિસીલ પાસે એક સલાસદે એવી માગણી કરેલી કે નેટીવોને સોસાયટીએ પમકાં લેવાં. જવાબ માં કોરડમાં વહીલાત કરતા અટકા વવાને એ એવું જણાવવામાં આ વ્યું હતું કે એ સલાલ મુશીબત લારેલો છે. સોસાયટીની તેવી કાશીય કારમાં આવે તેમ નથી. નેટીવોને વહીલાત કરેલો અટકાવી સલાલ એવી સલા ટરાંસવાલના કાપકામાં નથી. નવો કાપકો કરવા મટે કદી ટરાંસવાલનો ટેકા મળે, પણ કેપનો ટેકા ન મળી શકે. ને કદી કેપ વિગેરે પ્રતિના ટેકથી મુનીયન પારલામેંટમાં તેવો કાપકો પાસ થાય તે પણ તેને માટે તા શહેનશાહની મંજુરી નોંધાયે.

કોર કસ્બાની કેળવણીનો

“કુવાન” એ તખલુસથી એક લખનાર આ બાબત સંબંધમાં લખે છે કે:-

‘કોરકેટ’ અને ‘કો’ એ બંને સાહેબો તરફથી થતી ચરમા આવકાર દાવક છે, કારણ કે ચર્ચાનું મુળ કેળવણીની હિમાયતમાં છે. પણ લખનારાએનું વલણ બંને કોરમાં એ પક્ષ હોય અને જુદા જુદા પક્ષ તરફથી એક એક જગ્યા બાહેર બાવી પેત પોતાના પક્ષની હિમાયત કરતા હોય તેમ બંને લખનારના સવાલ જવાબો ઉપરથી પુરવાર થાય છે. પણ આધુનિક સુધરેલા કાળમાં એમ ન થવું જોઈએ. આજે વતન કોર બેઠેથીના સખએ અનેક કુધારાઓથી ખરડાયું છે, તેવા બારીક વખતે તમારી મહેશીશ, તમારો મહેસો, તમારું પાદર, કે અમારું પાદર એવા સંબોધી નાના કે મોટા, મરીમ કે અમીર, લખનાર કે વાંચનાર દરેક પરબંજ રહેવું જોઈએ. બધે અમારી અને તમારી મહેશીશ એવા સંબોધી ઉત્પન્ન કરનાર બંને આત્મીએ એકમાં બેઠી હા બેઠેથી અને ફેલાવણ કુધારાઓને નાબૂદ કરવાનો મજબૂત એકરાર કરી કામગીરી હાલત સુધારવાનો વાત કરવો જોઈએ.

મેહેશીએને એકમ કરવાથી તેને અંજે આલતી લાપચેરીનો લાભ મેનારાઓનું પ્રમાણ કદાચ કમતી થવાની ધાસતી હોય તો જરૂરી સ્થાને યાંચ લાપચેરી રાખવી જેથી સાહિત્યના સોખીનેની સમ વા કામમ રહે.

એટલું લખ્યા પછી આપણે જરા મહેસા અંજુન કરવામાં તરફ નજર નાખવું તો જણાયું કે એ મહેસો એ જુમ જેટલી લાંબી સુલતની પુરાની સંસ્થા હોય તે જોઈએ તેવી ઉનતીની પાકરી ઉપર કેમ ન આવ્યો? એ સવાલનાં એ કારણો છે. પહેલું એ કે આપણે કેળવણીની કીમત આંકવામાં પાછળ હતા (અને હજી પણ છીએ) જેથી એ ઉપ યોગી ખાતાને જોઈએ તેવી મદદ મળી નહીં. અને બીજું કારણ મહેસાને અંજે આલવું મુશ્કેલ બેરોગીનું ખાતું છે, જેમાં દર સાલ આવક કરતાં ખર્ચ વધી પડે છે. એ અવર વિચારીએની ખાધા ખાધની શી બચતર ભેગામાં આવત અથવા તો ભોખાની બેરોગીનું ખાતું રાખવું ન હોય તો મહેસાની સ્થાપના થી આજ સુધીમાં એકાએક એકાએક રીતો દસ હજારની અંજુન રકમ

ખર્ચત રહેત, અથવા ઘટતા શિક્ષકો રોગી તેના જમાર પાછળ ખર્ચવામાં આવત તો એ સંસ્થાથી કોરને હજી વધુ ફેડ પહોંચત. (અને કાવિબમાં પણ એમ માન્ય તો તે જાણશે કરતાજ છે) અને થીકેશના જમાર માટે દરિયાઈ કારણ આજે ન રહેત

અલીગઢ કોલેજ જેવું કેળવણીનું માલ કાર સ્થાન મોરકશ પાસે પુરતી શી લીએ છે તો પછી કોરને શું કરકમ?

એક મહેસાનો જલસો

કરબાની એક લખનાર જણાવે છે કે:-અત્રેના એ રફીટવાળા મહેસાનાં ખચ્ચાઓનો ઇમતેહાન માટે એક જલસો તા. ૧૪મી જુલાઈના રોજ થયો હતો. મોલવી અબ્દુલ મજીદ તથા બહીર સાહેબે ઇમતેહાન લીધેલ. પત્રકમાં ૬૦ ખચ્ચાં બોલી જાનરી છે. જેમાંથી ૨૩ છોકરીઓ અને ૨૬ છોકરા મોરકશવાર હતા, સારે બાકીનાં કામદા તથા ધોરણ વચરનાં ખચ્ચાં છે. ૧-૨-૩ ધોરણના છોકરા ૧૬ કુરાન સરીફ તથા ઉરદુમાં સારા જણાયા હતા. ૨૩ છોકરીઓમાંથી ૫ પહેલા ધોરણની ને ૪ બીજા ધોરણની હતી. પહેલા ધોરણવાળાનું કુરાન ઉરદુ વાંચન તથા ઉરદુ લાલીઆત લખવું સંમજવું લેખકશરક જણાવું હતું. ૩-૪ ધોરણની બાળકીઓને ખચ્ચાસ કશિત મુજબ કીક છે. ૫-૬ ધોરણનાં ખચ્ચાઓને કામદાના કરદો તથા સખાની માફી સારી છે. યોગ તથા રામોતા મુજબ આવતા ન હોવાથી કામદા જણાયા હતા. ઇમતેહાનમાં સારાં ઉતરેલા બાળકોને કીતાબો, સીપાર, કાલ રમાલો વિગેરે ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવ્યાં હતાં. ઇનામો માટે મેસરસ દાદા એલમાન, ઉમર કાદર આમદ, અબ્દુલ કરીમ, સાહેબામદ અબ્દુલ કરીમ, હસન સુલેમાન વધક, મહમદ આબેદ, અબ્દુલ હા વિગેરે તરફથી રોકડ તથા ચોપડીઓ વિગેરે મળેલ. મદદેશાના ઉરતાદ મી. સખવદ ઉમરની કામીશનાં વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

ઉચ્ચાડમાં મોડાએક પ્રતિમાં સખત વરસાદથી બારે રેલ આવી છે, જેથી કેટલાક ગ્રામમાં પાણી ફરી વળ્યું છે, અને હવેથી માણસો ધરનાર વિનાનાં થઈ પડ્યાં છે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તોલકના મતો અને વિચારો

[લખનાર બાલગંગાધર]

ભાગ ૨

(મળા અંકથી ચાલુ)

માર પાંચ એકર જમીન એ હરકોઇ માણસને મળે તો તેમાં ખેતી કરી, સરકારી મહેસુલ આપી, પોતાના કુટુંબનો ચુગરો સારી પેઠે કેમ કરવો એવું જ્ઞાન હરએક ખેડુતોને અવસ્ય મળવું જોઈએ; અને આ વિષે પુરવું અને સારું જ્ઞાન ખેડુતોને આપવાની જવાબદારી અમેરીકા, ફ્રાન્સ, હોલંડ, ઇટલી વિગેરે દેશોમાં લાં લાંબી સરકારે પોતાની માથે ઉપાડી લીધી છે. હીંદુસ્તાન સરકાર પણ એજ પ્રમાણે જો આ જવાબદારી પોતાને માથે ચઢાવે અને ખેતીનો સુધારો થવાથી જે વધુ ઉપજ થાય તે મહેસુલરૂપે ફરીને પોતાની તીબેરીમાં ખેંચવા છોડે નહીં તો પોતાનાં અનેક કરતબોમાંથી એક મુખ્ય કરતબ તેણે બરાબર બળવું છે એમ કહેવાય. તેમજ કુકળ અને તેનો પરોણો એમ એમનો વાલ આ દેશમાં કાળા કાળ સુધી ટકશે નહીં. પણ એ થાય કેમ એજ મોરો પ્રશ્ન છે. આજુ હીંદુસ્તાન પુર્વકાળમાં એક જમ તળેનું રાજ્યવંશકી પણ ન હતું; તથાપિ વિન્ય નમર જેવાં પુર્વકાળનાં મોટાં રાજ્યો જોઈશું તો જણાયું કે દરબારનો તથા રાજ્યવંશસ્થાનો ખર્ચ જતાં બાકી રહેલો મહેસુલનો પૈસો પાટખંધારા, બચર તજાવ વિગેરે બાધી ખેતીનો સુધારો કરવાના કામમાંજ વપરાતો હતો. પણ અમારી હાલની સરકારે જો એકાદ બંધારો બાંધે અથવા તો નહેર બોદી તો તે સાર થયેલા ખર્ચ ઉપર બ્યાજ કેટલું મળશે બાકી ઉપર સરકારનું ખ્યાન પહેલું રહે છે. સર મોંદીય સાહેબ કહે છે તે પ્રમાણે ‘એકસપેરી મેંટલ ફાર્મ’ (પ્રયોગ કરવાનાં ફાર્મ) ની ઉપર બ્યાજ કેટલું મળવાનું આ વિષે સરકાર કદાચિત દરકાર ન રાખતી હશે, છતાં નહેરેનાં કામદારથી સરકારની દ્રષ્ટી આ બાબતમાં ફેરી રહે છે એ જારી રીતે નજરે પડે છે. મહેસુલ થી ઉત્પન્ન થયેલો પૈસો પૈસો રાજ્યવંશ વસ્થાના કામમાં લગાડી પછી “કુરની સેકી કુરપરજ પગલાવવી” એ ન્યાયથી

એ સરકાર પેદીને સુધારી કરવા તૈયાર
જાય—એટલે એકાદ પાંચેથી મહેસુલ
વધુ થઈ તેમજ સેક્ટર સામ આ
તરફ ખર્ચ કરવા પ્રવૃત્ત થાય—તે તે
વડે લેવાને ખરી કાપડો મવાનો નથી
એમ ને સદા અરજદારો કહે છે તે
અમેને માન્ય છે; અને સરકારે પણ તે
આવશ્યકતાને પૂર્ણ પૂરતે એ સરકારને
અને વાનવીએ છીએ."

(૨) એકાદ પાંચેથી મહેસુલ સરકારી
પેદી આ સંબંધમાં તેઓ કહે છે કે :-
"એકાદ પાંચેથી સુધારણી હોય
તો મહેસુલના જમાનામાં મામડામાં લોકો
ને ધંધા સુખેથી કરી શકતા હતા તે
અમર તેની જાતના બીજા ધંધાઓ તેઓ
કરી શકે એવી મહેસુલ કરી જેતીયાળા
લોકોને કમી બાજુથી રકમ મળવાની
બંધનમાં કરે એમ લોકપક્ષે કહેવું છે;
અને તેજ પેદીને કેટલાક ઉદાર જુદા
જાણા કાકુકારોએ એકમ થઈ અમરને સર
કાર એ કાંઈ અવડતા આપે તો અમે
જેતીની પેદીને કાઢી એકાદ પાંચેથી એક
બાજુથી પેદા હોવા તૈયાર છીએ એમ
પણ સરકારને જણાવું છું. છતાં એ
એકાદ પાંચેથી સરકારને ફળી નહીં; અને સર
વિશ્વમ વેરખરન જેવા મદદસ્વી મધ્યસ્થ
જતાં પણ આ જાતની કાકુકારી પેદીઓ
ને મદદ કરવા સરકાર તૈયાર નથી એવો
જવાબ આ કામમાં ઉદયોગ કરનારાઓને
સરકાર તરફથી મળેલો છે. આ વાત
અમે પણ કરવાનું કાલે એટલું જ કે
આ અમે સરકારનું પોરણ કયા પ્રકારનું
છે તે અમારા વાંચકોના આગ્રહમાં સારી
રીતે આપે એકાદ પાંચેથી અમર કરીમર અને
સરકાર એમની વચ્ચે દુબેમાં જમીનદાર
અમર કાકુકાર એવો પૈસાવાળો વર્ગ
મલેદ દેશમાં હોય છે. હિંદુસ્તાનમાંજ
દેવળ કરીમર તથા એકાદ પાંચેથી સાકુ
કારોનું જળ અને છે એમ નથી. ઇમ
કાંઈ જેવા દેશમાં પણ આવી સ્થિતિ સો
મધ્ય અધિક પ્રમાણમાં નજરે પડે છે.
ઈંગ્લાંડમાં સુતર, વણક, જીન, લેખાંડ
વિગેરે સંબંધમાં મોટાં મોટાં કારખાનાં
ઓ કારોડો રૂપીઆ ખર્ચ કરી ને મદ
દેશમાં કાકુકારો છે, તે મદદગોની મરજી
ઉપરજ સરકાર કારખાનાંમાં કામ કરનાર
મજુર વર્ગ પોતાના મુજરાત અરજી
આધાર સાબતા હોય છે. આ મજુર
તથા કરીમર વર્ગ પોત પોતાનાં મંડળ
સ્થાપિત કરી તેના જોરથી કાંઈ કરી
મોટાં મોટાં કારખાનાંકારોને કાકુ કાકુ
વખતે પ્રતિબંધ કરે છે અને આમ થઈ

હજી અમુક પમાર તમારે આપવોજ
પડશે એમ કહી પણ કહે છે, એવો
જનાવ પણ વેળાસર એવામાં આવે છે
ખરી જતાં એકાદ પાંચેથી મજુરોનો વર્ગ
પોતાના ધનવાન કારખાનાંકારોપર, અને
એકાદ પાંચેથી વર્ગ પોતાના ધનવાન જમીન
કારોથી વિશેષ આધાર રાખે છે. આ
વાત સર્વ દેશમાં વિશેષતઃ સર્વ પાકિ
સ્તાન દેશમાં—સારી રીતે નજરે આવે
છે. અનેની સરકારનો મત એવો છે કે
એકાદ પાંચેથી એકાદ પાંચેથી એકાદ પાંચેથી
કાકુકારોએ જુલાઈ છે; અને એકાદ પાંચેથી
મદદ કરવા સાર એ હાલમાં પણ સાકુ
કારોની પેદીઓ નીકળતી તો એકાદ પાંચેથી
ઉત્તરેતર સાકુકારોના કાલેમાં અધિકા
ધિક જતાં રહેશે અને તેથી સાકુકારોનું
મહત્વ પહેલાં કરતાં પણ વધારે થઈ
પડશે. સર વિશ્વમ વેરખરનની માર
ફોરે વીસ પચીસ વરસ પહેલાં એકાદ પાંચેથી
સદાય કરવાને લીધે જેતીની પેદીઓ
કાકુકારોને વિશેષ સમવડ
આપવા સરકારે ને ના પાડી તે એક
અરજી હતી. સરકારને સાકુકારો મમતા
નથી. સરકારને તે જોઈતા નથી; અને
દેશના ઉદયોગ ધંધાઓ સુધારી તે વડે
એકાદ પાંચેથી મદદ કરવાનું પણ સરકારના
મનમાં જતું નથી. સારાંશ કે લોકપક્ષ
તરફથી એકાદ પાંચેથી સ્થિતિ સુધારવાના જે
કાંઈ ઉપાયો સુમવવામાં આવ્યા હતા તે
બધા સરકારે પડતા મુક્યા છે; અને તે
ને મદદ પોતાના વિચારથીજ થોડાં કાલે
તેજા બીજા ઉપાયો અમલમાં આણવાની
તજવીજ સરકાર કરી રહી છે. તેમાં
પહેલો 'એકાદ પાંચેથી મજુરમુક્ત કરવાનો
કાયદો' (Deccan Agriculturists'
Relief Act) બીજો 'પંજબ એલિ
એન્શન એક્ટ' (Punjab Alienation
Act) અને ત્રીજો હમણાં પસાર
થયેલો 'લેન્ડ રેવિન્યુ એક્ટ' (Land
Revenue Act) એ છે. એકાદ પાંચેથી
અને કરીમરની પેદીઓ સ્થાપન કરવા
ની જાળવણી કાપડોને જે મુશ્કેલી હોઈ
સ્તાન સરકારની વડી મારાસજાની સામે
હાલ રજુ કરવામાં આવ્યો છે તે પણ
જાજ પોરણે રચાયેલો છે.....હાલ
સરકારની સામે જે કાપડોનો મુશ્કેલી છે
તે કાકુકારોએ પેદીઓ કાઢવા સાર નથી,
પણ એકાદ પાંચેથી અમર કરીમરને પોતા
ની મેજા પોત પોતા વચ્ચે એક બીજા
ને સદાય કરી શકે એ સાર કાકુકારોની
જરૂર ન પડે એ રીતે 'પરસ્પર સદાય
કરી મંડળ' ની સ્થાપના કરવા સારજ

છે.....પરસ્પર સદાયકારી મંડળના
બાબીદાર થઈ પોતાની સ્થિતિને સુધારો
કરી શકે એમ આપતવાર તથા એમ
વાળા એકાદ પાંચેથી દેશમાં ન હોઈથી
હાલનો એ કાપડો પણ અમારી મામ
સંસ્થાના જેમજ કાપડોની ચોપડીમાં
મુલેક જેવો થઈ પડી રહેવાને સંજવ
છે. જુલના કલેક્ટર, રજીસ્ટ્રાર કલેક્ટર
અધિકારી વગેરેની ધામધુમથી, વળતથી
તથા સત્તાથી કેટલાક દિવસ સુધી પરજ
પર સદાયકારી મંડળોએ સજવ છે એવો
ભાવ થઈ, પણ આખરે હિંદુસ્તાન સર
કારની આ 'પરસ્પર' મુક્તિ વડે એકાદ પાંચેથી
કાકુકારો થઈ એમ લાગતું નથી. એ
ના કરતાં તો હાલના બાજુના દરથી એક
તોને પૈસા મળે એવા પ્રકારની કાકુકારો
ની પેદીઓ કાઢવા સાર સરકારે એ
મદદ અને ઉત્તેજન આપું હોત તો
વધારે સાર વાત. પણ પોતે ખીસકુલ
કાકુ ન ઉઠાવતાં, તેમજ પોતાની એક
પાક પણ ખર્ચ ન કરતાં પરબારા લોકો
નું કલ્યાણ કરવાની છત્તા વિશેષ ઉત્કટ
હોવાથી કમી બાજુથી પૈસા ઉછીના
દેનારી કાકુકારોની પેદીઓની બદલે
એકાદ પાંચેથી પરબારી પેદીઓ નીકળવાનો
વખત આવ્યો છે. એ પ્રયોગ પણ
આખરે ફિતર થઈ કે નહીં એ વિષે
સરકારને પણ થોડીક યાંક છે એમ હમ
ટસન સાહેબના બાવણપરથી તથા મી.
મલખારીને લોરેન્સ સાહેબે આપેલા
જવાબપરથી જણાય છે. તમારે સર
કારનું મા પરબારા કામ જાળવવાની
તરફ વધારે હોવાથી આ બિલ બહાર
પડ્યું છે. અને આપણા લોકોને મત
ગમે તેટલો વિશ્વ હોય તો પણ
તે પસાર થશે એમાં કાંઈ શંકા નથી.
પણ અમારા એકાદ પાંચેથી ફગવણી, તેમની
કાલની સાચાજીક સ્થિતિ, વિગેરે જાનમાં
લેતાં અનુભવથી આ પરસ્પર સદાયકારી
મંડળની મુક્તિ અમે ઉપર કહી નવા
છીએ તેમ નિરજવ તથા નીરખોળી
કરશે; અને એવડે લોકો કહે છે તે
પ્રમાણે એકાદ પાંચેથી સ્થિતિ સુધારવાને માટે
તેમને હલકા બાજુના દરથી પૈસા મળવા
ની જોગવાઈ વડે મામડાના લોકો સાહેબ
કરી શકે એવી જાતના ઉદયોગ ધંધાઓ
ની દેશમાં અભિવદિ કરવી જોઈશે એવી
અમારી ખાતી છે." [અખર]

તા ૩૦ મી આમરદે કાંડનમાં માંદીની
પાટનો બાવ આઉસના ૨૮૩૬ પેની લેખે
હતો.

મવરખેટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

ફર્મ રજીસ્ટરેશન વિષે સંબંધી

પ્રીટોરીઆ, ૩૪૦ અરચ સ્ટ્રીટ પર હાજર હોય અને સતના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૪૧ મી આગસ્ટથી જોડી દેવામાં આવનાર હતો.

પ્રીટોરીઆ, ૧૬૪ અને ૧૫૦ પ્રીન્સલુ સ્ટ્રીટ પર હાજર આદમ અને કુ. ના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરથી અબ્દુલીઆરીમ હાજર મળી અને કુ. ને વેચાણ આપવામાં આવનાર હતો.

પ્રીટોરીઆ પાસે હેકપ્લાટસ નં. ૧૦૧ ઉપર મસખજ મહમદ મહમોડના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરથી જોડી દેવામાં આવનાર હતો.

લેડનખરમ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં રજીસ્ટ્રારના ઉપર સતીય મળી અને કુ. ના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૬લી આગસ્ટે પ્રસાદ એસમાન અને કુ. ના નામ પર જાણી આપવામાં આવનાર હતો.

પ્રીટોરીઆ, પ્રીન્સલુ, સ્ટ્રીટ, અરચ નં. ૨૦૫, ૧૦૨ ઉપર જુસુબ હાજર સુલેમાનના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૧૦મી આગસ્ટથી ૨૦૪, પ્રીન્સલુ સ્ટ્રીટ ઉપર હાજર જવામાં આવ્યો છે.

બોક્સખરમ નોરમ, સ્ટેડ નં. ૫૬૩ ઉપર સદ્દહીન અને હરીદખાનના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૭ મી સપ્ટેમ્બરથી બોક્સખરમ, બોક્સ લોકેશન, સ્ટેડ નં. ૨૩ ઉપર હાજર જવામાં આવનાર છે.

બોક્સખરમ, પ્રીમરડ સ્ટ્રીટ ૨૪, સ્ટેડ નં. ૧૩૬૮ ઉપર નામર આઠાના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૨૨ મી આગસ્ટથી ૧૭ સાવર સ્ટ્રીટ, સ્ટેડ નં. ૪૮૭ ઉપર હાજર જવામાં આવનાર હતો.

આરમસફર ખાતે અબ્દુલ હક, અને ખાલીમ હરમાલ દેસાઈ તરફથી એ. હક અને કુ. નામથી ચલાવવામાં આવતો

રોજમાર તા. ૧૧ મી આગસ્ટથી જોડી દેવામાં આવ્યો છે.

હસારહડારમ, કીબરલી રોડ, સ્ટેડ નં. ૨૦૫ ઉપર હસારહડારમ વલીના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૨૫ મી આગસ્ટથી જોડી દેવામાં આવ્યો છે.

પોએસ્ટરમ ડીસ્ટ્રીક્ટ, પામીટફનટીન હારમ નં. ૨૮૦ ઉપર હરમાલ આમદ અને કુ. નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૨૪ મી આગસ્ટથી હસારહડારમ, સ્ટેડ નં. ૪૪૫ ઉપર હાજર જવામાં આવ્યો છે.

બોક્સખરમ, મારફેટ સ્ટ્રીટ, સ્ટેડ નં. ૧૪૩ ઉપર હારા હરી દેસાઈના નામથી રજીસ્ટર થએલો જનરલ ડીલરનો રોજમાર તા. ૩૧ મી આગસ્ટથી જોડી દેવામાં આવનાર હતો.

પ્રીટોરીઆ, ઈડિઅન લોકેશન, સ્ટેડ નં. ૪૮૦ ઉપર હાનજ વલીના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજમાર તા. ૧૭ મી સપ્ટેમ્બરથી આમાનના નામ પર બક્ષવામાં આવનાર છે.

નાદારી સંબંધી

બોક્સખરમના ડાબુક સુલેમાન મડુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ મી ઓક્ટોબરે પ્રીટોરીઆ ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કેપટાઈનના ફુસેન સમસુદીનની મીલકત તા. ૨૦ મી આગસ્ટથી સુદતી જમ્તીમાં લેવામાં આવી છે.

કેપ ડીવીઝનના મહમદ જાફરની નાદાર મીલકત સંબંધમાં ટ્રસ્ટી આર. ઇ. મોલ જાહેર કરે છે કે લેજલારની મીટિંગ તા. ૧૩ મી સપ્ટેમ્બરે કેપટાઈન સુપ્રીમ કોર્ટના આદેશ આજળ કરાશે.

ડરમન, એ સ્ટ્રીટના અબ્દુલ કુદુસ મહમદ મોસ અને કુ. ની નાદાર મીલકત ના સંબંધમાં લેજલારની મીટિંગ તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે ડરમન માજીસ્ટ્રેટ આજળ કરાવાની હતી.

વેરલમના મહમદ હીજાએ દર પાઉંડી. ૨ કરવાની એવજીની તા. ૧૩ મી

આગસ્ટે તેના લેજલાર સાથે સમજુતિ કરી છે. જે સંબંધમાં લેજલારની મીટિંગ તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે વેરલમ માજીસ્ટ્રેટ આજળ કરાશે.

વેરલમમાં શ્રીકૃષ્ણ જન્મોત્સવ

શ્રી શાવજી રમનાથ જાણવે છે કે— અત્રે શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માના જન્મને દિવસ મોટી ધામધુમ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. રાત્રે આઠ વાગે મંદીરમાં ભાવિક જનોની મોટી મેદની એકઠી થઈ હતી. આ પ્રસંગ માટે મંદિરને આડપાનથી સજ્જમારેલું હતું. જ્યાં થએલી મંડળીમાં આજુબાજુની કોઠીપર થી ઘણા લોકો આવ્યા હતા, અને ઉત્સાહથી ધરમ કાર્યમાં ભાગ લીધો હતો. હાજર થએલાઓમાં જાણુ તાલે વંતસિંહ, તથા મેસરસ શાવજી રમનાથ. હીસનદત મહારાજ. રૂપસિંહ, હેમરાજ ખીમજી, વૃણસી, માધવસિંહ, મહેશ્વર, ધનપત, મેપાલ વિગેરે વિગેરે સુખ્ય હતા. સરખાતમાં હીસનદત મહારાજે રાખાપજુમાંથી વાચન કર્યું હતું. જાણુ તાલેવંતસિંહે જન્મભાગીના ઉત્સવ સંબંધમાં બાપજી હરી શરતા જનોને સમજાવી હતી. તેમણે પોતાના બાપજીમાં ઝીરમીટીયા દેવથી આવતા બંધ થયા છે, અને લોકોએ ફરીથી ઝીરમીટમાં ન જોડાવું જોઈએ એ વિશે પણ સુચના કરી હતી. ત્યારબાદ ભગ્ન કીરતનમાં મંદલી લીન થઈ હતી. રાત્રે બાર વાગે બરાબર બારતી આદી ક્રિયાઓ કરવામાં આવી, અને પ્રસાદ વહેંચાયો, અને ફરીથી મંડળી ભજનાદિ કરવા લાગી. પંચોદીએ સરવે ભાઈઓ આનંદમંત્રણ કરતા પોતપોતાને રમણે વિદાય થયા.

લીરમનથી 'બંડન ટાઇમ્સ' માં પ્રસિદ્ધ થએલા એક સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે બેરાના બંદર ઉપર સુધારા વધારા કરવા માટે પા. ૪,૫૦,૦૦૦ ની રકમ ખરચવાનો બેરા રેલવે કંપની અને મોર્ગાની કંપનીએ ઠરાવ કર્યો છે. આ મોર્ગાની ડેલાગોઆબેના બેરે બેરુની અદતી ઘણે એ વિચારથી પોરદુશ્મી સર તે જુદું પસંદ કરતી નથી, ક્યાં તે તેને મંજૂરી આપશે.

પરચુરણ ખબરપત્રો

આજનારોજની મી. મહમદ હજીમીમ હાથે ૭ પનોલી મદરેસાની સાખા ડરબન માં રચાવનારોજને મુબારકનાદી આવે છે, અને મદરેસાને હોદ્દામાં ઉતારવાને મદતી મહેનત બેવા બહામણુ કરે છે.

સેલકરેલી મી. એ. એમ. બહાતના તરફથી મહેસા કામગીરી બહુમત છે કે મોલકાની નવી મરજીના હોજ માટે એક ઉપરણું બહેલું જેમાં ૬૦ થી ૭૦ પાઈ જેટલી રકમ થય છે બીજા મદરેસાને બરવા લખનાર વિનંતિ કરે છે.

કોલમલી મદરેસાના સેક્રેટરી બહે છે કે:-આ મદરેસાને મી. એમ. એસ રહીરી તરફથી પા. ૧-૦-૦, મી. મહમદ સુદે જન ઉપર તરફથી પા. ૧-૧-૦, તથા બીજાના તરફથી કેલલીક નાની રકમો મળી કુલ પા. ૨-૧-૦-૦ એક મહેમ છે જે આબાર કાલે સ્વીકારવામાં આવે છે. ઉપરના પછલા મી. મહમદ અહમદ જવા ને લાં બનાવના કુલેલા છે.

ડરબનથી મી. ઇબ્રહીમ બહામણુ બહે છે કે:- અત્રેના મુન્ની મુસલમાન મુરતી મોતીના કમરતાનમાં જે પાણીનો પંચ છે તે ને મેં મેં છે એવી વાત મેં મેં ઉપરથી કેલલાક હુલાવામાં થયા છે. હાલમાં મેં વાત તબ કેલી છે, અને પંચ તો બચડની પેટ મળુ છે. હાલ હાલ પંચ મેં મેં કેલ હોવાને જણી જોવા તે મેં મેં કેલ બહાતને મુસલમાન વાલ બહામણુ છે. નાહી કુલ પાણ્ય તો બરી છે.

નોકમેલી મી. મુબા હરમ. હમ મીર બહે છે કે:- મી. હનીબ મોટકાના બેમ માં હલ મમાલે ખરખર હજીમીએ બહામણી બર છે. હરકામી રાખીમાં થી મોરારાનો દાસે મોળીએ હોઈ છે હરમ રહિમના પંખમાં સપાડા છે, અને હાલની રિયાત પશુ મહુ પારી નથી. હવે રહુ દુરથી, તેને પશુ મહુ કાપી મેલવા ફેલું નથી એક તરફથી ઉઠાવી તેનાપર મહામ હરી રહુ છે, બીજી તરફથી મહામીઆ તથા બહા માલકન પ્રતિ મોહન હરી રહવા છે. બહા રિયાતમાંથી દુરથીને ઉમારના મુકમ મજો તેને કોલલી મહા હરે તેલલી થાય છે.

ડરબનથી કાલીબાવાઝ હજીમ સોમા પરીન સેક્રેટરી મી. કુસેન હાજર મહમદ બહે છે કે:-આ સોમાપરીમાં તા. ૨૦-૫-૧૯૦૭ થી તા. ૭-૮-૧૨ સુધી માં મેં મેં થી તથા મેં મેં વિનેરે મળી પા. ૭૦-૧૪-૧૦૦ આવક બહેલી, જેમાં થી પા. ૫૧-૧-૫ સ્વકાંતના મરીબોને મહા તરીકે દેશ મેલવામાં, તથા પા. ૨-૧-૦ હામી રટે પ વિનેરે ખરચ મેં એ બાદ બતાં બહી પા. ૧૭-૧૩-૪૦ સીલકમાં છે. આ ઉપરના બહામણા ની પા. ૭-૫-૬ ની આવકમાંથી ડરબન ની મરજીમાં બે વખત ખતમ પદાવવા ના ખરચના પા. ૨-૧-૪-૦ બાદ બતાં પા. ૪-૧૧-૬ રહવા, જે લીલીકની રકમ કાલે મળી કુલ પા. ૨૨-૪-૧૦૦ થયા. તેમાંથી પા. ૫-૧-૬-૩ નાતાલ સેવીમ નેકમાં મી. ન્યુ હાસમના નામથી રાખેલ છે, તથા પા. ૭-૧-૦ મી. જવા હાજ પાસે અને પા. ૮-૧-૮-૦ આક્ટીમ મેર મેં મી. બામદ ઉપર પાસે રોકા છે.

હરમ હજીમી દંકારીઆ ખ. તેથી મી. વી. એ. દેસાઈ બહે છે કે:-આ મામ આખા હરમ હજીમીમાં સુધી મોહું મામ છે. તેમાં કેલલાક મહમદ અને સહીરી મોહા છે. એની આબુગાબુ આસરે મહા માલના ખંતરે દરેક મામ આવેલા છે. એ મામ નાનાં દેવાને લીધે લાં રહુલ ઉપાદી સહાય એમ નથી, તેથી અને દંકારીઆ ખ. તે એક ઉચિત રહુલ ઉપાદ વામાં બાવી છે. આ રહુલ હંક તા. ૧૦-૧-૨૨ થી કર કરી તા. ૧-૪-૧૨ થી રહુલ ઉપાદી છે, અને હંકની મોહીક હલુ બરી છે. રહુલ દિન પ્રતિદિન આબાહીમાં આવતી બહ છે. બાવી રહુલ આ હજીમીમાં પહેલ વહેલી છે. તેથી અત્રે બહા છે કે આ ખબર આંબજનાર દરેક હરમ હજીમીના નિવાસી મુક મમા દિવાલ નહીં રહે. અને એથી પશુ આમળ વધી મહા પરમાથી રહુલના ઉત્તેજન અરથે ઉત્તેજન બની કાંઈ પશુ મુજ રહમ અરથણુ કરશે, તો અમે માનની કાલે સ્વીકારીશું. અને તેની રહીક બંધુમને હજીમીને તાલીમ એ મંડળી ના સેક્રેટરી મી. બાદમણા બહીબાહ મહમદ બહીઆ તરફથી મળશે.

તાલુકા ઉમહા ફરેડ અને વેલુરબલ મહમદ પેશિય, અને કાપા માલ બહી બહામણે રહીકની વાલેલી મોહા હ. મીર રહ મહી મળી કરશે.

Ismail Jeewa Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add: "HAIDRI"

રોકડ ખબર સાવ

તા. ૬-૮-૧૨

	મી. રે.	મી. રે.
કુલ હરમનક ૧૩૦૦૦૦ ૧૬ ૦ થી ૧૬ ૬		
આવક માં ૧ બસતાની ૨૩ ૦ " ૨૩ ૬		
બીમડીના " ૨૭ ૬ " ૨૮ ૦		
એ. એ. ડી. આર. " ૨૨ ૦ " ૨૨ ૬		
એ. ડી. આર. " ૧૬ ૬ " ૧૭ ૦		
કુલના " ૨૩ ૬ " ૨૪ ૦		
દેશી દુવેર દાલ " ૨૦ ૦ " ૨૦ ૬		
કાનપૂરી દુવેર દાલ " ૨૧ ૦ " ૨૧ ૬		
મહમડી " ૨૧ ૦ " ૨૧ ૬		
મમડી " ૩૧ ૦ " ૩૧ ૬		
મહમડી " ૩૨ ૦ " ૩૨ ૬		
મહા મુબાના " ૨૦ ૦ " ૨૧ ૬		
" દાલ " ૨૪ ૦ " ૨૪ ૬		
મહમડી નાતાલના " ૨૦ ૦ " ૨૦ ૬		
મહામ " ૧૨ ૦ " ૧૨ ૬		
બીમડી " ૨૨ ૬ " ૨૪ ૦		
મુબાર (કાંઈ મોરન) ૧૫ ૦ " ૧૫ ૬		
કાંઈ તેલ ૧માલન ૩ ૧૦ " ૪ ૦		
એરડીકું " ૩ ૦ " ૩ ૨		
મી. " ૩ ૬ " ૪ ૦		
મહામડી " ૪ ૬ " ૪ ૬		
માલ કહેદ નાતાલની ૧૪ ૦ " ૧૫ ૦		
મી. " આર ૨૫ ૦ " ૨૬ ૦		
લીરકુલ નાતાલ ૧૦ ૬ " ૧૧ ૬		
આરો કાલેલ દોલ ૧૨ ૬ " ૧૩ ૦		
આરો (અંબીલો મી.) ૧૨ ૩ " ૧૨ ૬		
મહમડી સોપારી ૧૨૦ " ૬		
કરના ૬ " ૬		
વી પેટી, હરીનના પાંડા ૪-૫-૦ " ૬-૧-૦-૦		
એરમ-દર " ૬-૧-૫-૦ " ૧૦-૦-૦		
પરકીન કોરન " ૬ ૬ " ૭ ૦		
" વાલેલ રાલ ૭ ૬ " ૮ ૦		
" માલન ૧૩ ૩ " ૧૩ ૬		
મહામડી ૧૭ " ૧૮ ૦		
મી. " ૬ ૦ " ૬ ૬		
મહમડી સોપ ૧૩ ૬ " ૧૪ ૦		
કાંઈ મી. રોન ૧૫ ૬ " ૧૬ ૦		
કાંઈ કનલાહ ૧૦-મી. ૩ ૪ ૦ " ૩૪ ૬		
કાંઈ કાંઈ ૫૦-કાંઈ		
માલકની કીમત ૧૨ ૦ " ૧૨ ૬		
કાંઈ મોહીક (પા. ૬) ૧૨ ૦ " ૧૨ ૬		
નેકર દી ૧ ૮ " ૧ ૬		
માલકી લાલન ૩ ૧ " ૩ ૩		
સોપારી સેવરેલી ૬ " ૧૦		
નીલ પેઈટ સીમારે ૨૦ ૬ " ૧૬ ૬		
નીલ (લીવરકુલ) " " " "		
મહા મી. ૪ ૬ " ૪ ૬		
લીલક-મરનાની કાંઈ ૪ ૬ " ૪ ૬		

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladon." Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
Ebrahim Nosodini,
24 Frore-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Vaharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMODAKER-AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhama Parshotam,
155 Victoria St.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street
B Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Caadir and Son
Box 126, 139 Grey Street
Tel. Add.: 'Tobacco'
Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine-street.
DETAILED CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.

DURBAN

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
LALA BAHAI, Fruiterer
Box 98, 85 Victoria Street
R. M. Moodlay
154 Queen-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TIPPIA, Watch Repaire
120 Grey-street.
ISMAIL JEWIA
Fruiterer. Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Dava & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moseesjee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHEBALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street
Vrededorp. 'phone 1915
P. O. Box 2870

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th Sts., Vrededorp. Box 4140
Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'Oblige'
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarra,
224 Market St.
Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp. Box 3458.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephones: 73 Box 198,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KEUGERSDORP

Mosaa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Batel and Co Gen. Merchants
Pothal, Cable, & Tel. Add. Patel.

LOUISTRICHARDT

Dangerehi Memarjee
P O Box 7

LOURENCO MARQUES

BOMBAJY IDOLAY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.

VELAND & LALCHAND Box 92.

Hanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irochand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kallianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umleas Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMA, General Merchant
Box 35.

L. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PORT ELIZABETH

Tinkardas Bros.,
Main Street, Box 631,
L.A. Pardy,
General Merchant,
63 Adderley Street.

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. R. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vamanji Parmasund & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vamanji'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL, SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(TRANSVAAL)

Keshavji Giga, Bafocla.

Stanger

N. M. TAYOR
O. Box 51

Sutherlands (Cape Line)

Naro am Rhola Randeria

THORNEVILLE JUNCTION

Esoop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Hossein Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

VERBULAM

Babu Talwantzing
58 Wick Street, 'phone No. 3

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Bawa, General Merchant
Box 25

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે ભાઈઓ

સુભાષચંદ્ર બોસ

ગ્રાસ્ટ્રોયની વારતાપરથી

સુભાષચંદ્ર બોસ

ક્રિષ્ના ૧ ની, પેસ્ટર ૧ પેન.

કન્સ્ટ્રક્શન ઓફિસ પ્રેસ,

ફોનોગ્રાફ-પ્રેસ.

**A Book—and Its
Misnomer**

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

The L. P. Press, Phoenix.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :		
Yearly	...	17 6
Half-Yearly	...	8 6
Quarterly	...	4 6

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East Africa Line

Via East Coast to Bombay

K.S. Kanzler leaving Durban 11th Sept. Delagoa Bay 13th Sept.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

દેશ જનારાએને ખુશ ખબર

રડી. કેન્ઝલર

જાણી તા. ૧૧ સપ્ટેમ્બરના ઉપર દેલાગોબાઈથી તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બરના ઉપર ઉતરે જોરડા કાંઈક જરી બાલકાઓ સાથે જતાઓ આ તક ચુકવી નહીં.

જનકુર લાઈનની મેડી ક્રાઈસ્ટી, રાઈમકર જાનનાર રાઈમકર જનાર અને રાઈમકર રાઈમનાર છે. મુળકે પહેલે કે તુરત જાઈ કેનકરી ખબર મળે છે. કેનકરી, મોટર, બારીઓવાળા અને હાઈડર હોય છે. ફરક, સેકન્ડ, અને ટેની રીડી. મોટર તથા રમર મોટરની વાળી મળી રહે છે. ખાસીઓ દેરી અને કપડાને લઈ મોટરથી ખાસી હોય છે. લાઈનની કેન, મોટરને જાણી જના, વીજળીની બી વાળી. ઉત્કળાણ બજાર ખાસીને પુરા ખાસીને હોય છે. ખાસીને કે રીમરે માત્ર ખાસીને મોટર હોવાથી હાઈડરની સમજા છે.

જો ખબર મળે હોય તા ખુશ નીચે લખાએ, તથા મોટરને લખ, પ્રિંટીંગ અને પ્રિંટીંગના મેકરને.

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
Box 33, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delagoa Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

R. M. Moodley

GENERAL COMMISSION AGENT

All kinds of produce, fruit, etc., received for sale in Durban. Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the best market price. Prompt Settlement.

Reference: National Bank Ltd., Durban.

જાણી જાણી મોટર તથા ફરક. હાઈડરના રેખાને મળે અને હાઈડરને જાણી. જાણી મળે અને હાઈડરને જાણી. જાણી મળે અને હાઈડરને જાણી. જાણી મળે અને હાઈડરને જાણી.

Box 47, Durban, Tel. Add: "WAARTJES" Phone No 1869, Box 47

ફરક અને વેલ્ટેબલ

ફરક અને વેલ્ટેબલ ફીફાયડ બાવળી ખરીદે હરી રીફરેશી સરકાર આફ્રીકાના ફેલ પક્ષ જાગમાં, જોરડર મળવેલી સરકાર વેલ્ટેબલ સાથે તુરત મોટરી આપવા માં આવે. જોરડર મોટરી ખાલી રી.

Best Fruit and Vegetable—good packing Cash with Order.

Write:—LALA BACHAI, Fruiterer, P.O. Box 96, 83 Victoria St., DURBAN. લાલા બાચાઈ, ફી.સી. બોક્સ ૯૬, ડરબન.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add.: "ABOUBAKER"

B. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હંચા ફેલની રરડીકા ટોપીઓ,

જાણી અને જાણી. ખાસી હરી.

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલનો તંબાકુ.

ફરકની જાણી, સરકાર બાને મળે જાણી જોરડર ઉપર તુરત જાણ આપવા માં આવે. એક વખત જાણી જોરડર, જાણી, Abdul Caadir & Son Box 126, 139 Grey St. Durban

NATAL LEAF TOBACCO

નાતાલ લીફ તંબાકુ

ફરકની નવી જાણીને મળે તો જાણ રખેના સરકાર તંબાકુ મોટા જાણમાં જાણીને જાણે. ફરી ખાણી જાણીને જાણે તો એક વખત જોરડર આખી જાણી હરી. જાણીને જાણી જોરડર ઉપર તુરત જાણ આપવામાં આવે છે. જાણી:—

જોરડર તંબાકુ, N. M. TAYOB, રાંચર, P. O. Box 51

Tele. Add.: "TAYOB," STANGER

'I. O.' Subscription.

Natal: Yearly ... 15/-

Half-Yearly ... 7/6

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix Natal

No. 37—Vol. X.

SATURDAY, SEPTEMBER 14TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PAGE THREEPENCE

BOMBAY PUBLIC MEETING

COLONIAL HOSTILITY STRONGLY CONDEMNED

IN accordance with a Requisition to the Sheriff of Bombay, signed by 450 of the most prominent citizens, a public meeting was held in the Town Hall, Bombay, on the 31st July, to protest once more against the unsatisfactory position of Indians in the Colonies, and to memorialise the Government of India thereon. Realising the seriousness of the situation and the importance of the issues involved, the citizens of the first city in India had decided to depart from the usual routine of such protest meetings by focussing attention upon the vital principles underlying Imperial relations, and they had entrusted to the Chairman the responsibility of addressing the Government of India, in their name, on the subject of the grievances and disabilities of Indians resident in various parts of the Empire.

The Town Hall of Bombay is not a small building, but quite an hour before the meeting was advertised to commence, it was more than half filled with an eager and expectant audience, and, at 6 p.m., when the Hon. Sir Pherozeshah M. Mehta rose to propose Sir Jamsetjee Jeejeebhoy, Bart., to the Chair, the auditorium was full to overflowing, there being practically not even standing-room.

The meeting was enthusiastic and appreciative, especially after the energetic presidential address, and feeling, which was at a high level throughout the proceedings, reached its culminating point when Mr. H. S. L. Polak, the South African delegate, was invited to lay before the audience the position of Indians in South Africa.

Amongst those present were Mr. Narotam Morarji Gokaldas (Sheriff of Bombay), the Hon. Sir P. M. Mehta, the Hon. Mr. Manmohandas Ramji (Chairman of the Indian Chamber of Commerce and President of the Bombay Municipality), the Hon. Mr. Fazulbhai Currimbhoy (Chair-

man of the Millowners' Association), Sir Jamsetjee Jeejeebhoy (Bart.), Sir Bhalchandra Krishna, the Hon. Sir Vithaldas D. Thackersey, the Hon. Mr. Gokaldas K. Parekh, Mr. H. A. Wadia, Mr. Jamsetji Cursetji Jamsetji, Mr. D. E. Wacha, Mr. and Mrs. Jehangir B. Petit, Mr. Rustom B. N. Jeejeebhoy, Mr. Behramji R. B. Jeejeebhoy, Mr. A. M. Jeevanjee, (British East Africa), Mr. K. Natarajan (Editor of the *Indian Social Reformer*), Mr. N. V. Mandlik, Mr. F. M. Chinoy, Mr. Mirza Ali Mahomed Khan, Mr. C. M. Cursetji, Mr. Parshotamdas Thakordas, Mr. Amiruddin Tyebji, Mr. E. N. Motivala, Mr. H. P. R. Mody, Mrs. Jannabai N. Sakai, and Mr. and Mrs. H. S. L. Polak.

The Proceedings

The Sheriff of Bombay read the citizens' requisition upon which he had convened the meeting, and called upon Sir Pherozeshah M. Mehta to propose a Chairman. Sir Pherozeshah was greeted with such a display of enthusiasm when he rose to move the election of Sir Jamsetjee Jeejeebhoy to the Chair, that he felt obliged to assure the audience that it was not he who was to preside. Sir Pherozeshah's proposition was seconded by Sir Bhalchandra Krishna, supported by the Hon. Mr. Fazulbhai Currimbhoy, and carried with acclamation.

Mr. Jehangir B. Petit read letters of regret for non-attendance from Sir Currimbhoy Ebrahim, Sir Ebrahim Rahimtoola, Sir Jugmohandas Virjandas, the Hon. Mr. Lallubhai Samaldas, Mr. Bomanji D. Petit and others. Mr. Dadabhai Naoroji wrote: "I am in full sympathy with the objects of the meeting and wish every success to it." (Loud Applause.)

Mr. Ratan Tata's Letter

Mr. Ratan J. Tata addressed the following characteristic letter to the Chairman of the meeting:—

"It is to me a matter of much concern that the gravity of this question does not yet seem to be sufficiently realised in India, and that the support given to Mr. Gandhi's strenuous and patriotic efforts in South Africa to vindicate the claims of British Indians to elementary civil rights, has been far from adequate, having regard to the magnitude of the issues involved.

"From Mr. Gandhi's last letter to me, it is evident that the resources at the disposal of the movement, which he is leading in so exemplary a manner, are well-nigh exhausted, and the failure of the Union Parliament to pass the bill, which had been drafted in consultation with the Governments in India and England, is calculated to prolong a situation full of hardship and perplexity. It seems to me, therefore that there is immediate and urgent need for prompt and liberal support from this country, and I earnestly trust that your meeting will have the effect of rousing our fellow citizens and our countrymen throughout India to a full sense of their responsibility in the matter.

"Meanwhile, please accept from me a further contribution of Rs. 25,000 towards the expenses of the struggle which Mr. Gandhi and his friends are carrying on in South Africa to secure fair and just treatment to Indians in that Colony, as well as to uphold the dignity of their motherland."

The announcement of Mr. Ratan Tata's third munificent donation to passive resistance funds was welcomed by the large audience with tumultuous applause.

Chairman's Address.

The Chairman then addressed the meeting in the following terms:—

"If there is a single political question upon which all India can claim to speak with a united voice, it is that dealing with the grievances of our fellow-subjects in South Africa

and other parts of the Empire. Whilst we have our differences and disputes about every problem that affects the welfare of our people, the sufferings of our countrymen in the Transvaal have evoked a note of mingled sympathy and indignation which, in its universality, is without parallel in our history. Not only has Moslem joined Hindu in raising a voice against oppression and injustice; our Anglo-Indian friends have accorded us a measure of support which has dealt force to our representations, and for which we are truly thankful. This unanimity in public opinion in India is a remarkable testimony to the cause of our brethren in South Africa, and to its importance to this country and the Empire at large."

Sir Jamselji proceeded to survey the events which led up to the present situation. He declared that before the war in South Africa the treatment meted out to their fellow countrymen by the Boer Government violated every canon of justice and humanity.

"Our grievance now is," he continued, "that the Bill embodying the terms of last year's settlement has not yet passed through the legislature, and does not entirely carry out the arrangement between the Indian leaders and the Union Government. It threatens to curtail existing rights, at least in one particular, and that could never be allowed to be done. The position of Indians all along has been that they object to sacrifice existing rights, and that they cannot allow Asiatics to be treated as prohibited immigrants because they are Asiatics. If, through pressure of political feeling or otherwise, the Union Government attempt to ignore this position, then there will be a revival of passive resistance which will not cease while the communal life is in danger and the national honour is at stake.

Domiciles in South Africa

"Turning now to the position of those already domiciled in South Africa, it is distressing to find that their position has greatly changed for the worse during the last few years. Impoverished by a long and bitter struggle, and harassed by various restrictions as to trade and residence and ownership of property, the lot of the local Indian community may well be likened to that of hewers of wood and drawers of water. In other colonies, too, the infection of racial prejudice has spread, fostered by the impunity with which the South Africans have been allowed to work their will upon the Indian population. In British East Africa, a Crown Colony whose policy is laid down and guided by the Imperial Government, the Indians, who have been there for generations and have largely contributed to the development of the country, are subjected to various indignities with the view of making their lot as uncomfortable as possible. In Canada, where the Indian population

consists mostly of Sikhs who are ex-soldiers, wives of old-established residents are not allowed to share the right of domicile which their husbands have acquired. Thus has the colour-bar spread from place to place, until it would seem that the self-governing colonies of the Empire had banded themselves into a league to persecute a people whose civilisation is not inferior to their own, and who equally with themselves own allegiance to the throne and person of His Majesty the King-Emperor.

"Gentlemen, what is the meaning of it all? Are the 300 millions of India to be insulted and treated as outcasts and criminals by people whose only superiority lies perhaps in the colour of their skin? Should the grant of self-government to one class of His Majesty's subjects mean the denial of the barest rights of citizenship to another? Is the Imperial Government to shelter itself behind the so-called 'constitutional rights' of the colonies and refuse protection to subjects as loyal and devoted as any that own allegiance to the throne? These are some of the questions that demand an answer, plain and straightforward and free from political quibbling. That answer we have not yet received. Instead, we have been told in effect that we are undesirable and unwelcome because our skin is dark."

Want of Will

"What do the colonies care if the treatment accorded to the Indians is repugnant to the feeling of the British people? Enough for their purpose that they are self-governing and can do pretty much what they like, so long as an Imperial Government with Imperial responsibilities, adopts an attitude of helplessness which is anything but Imperial. Gentlemen, let me not be misunderstood. We recognise what British statesmen have done for us, and the difficulties in their way. But are we seriously to believe that the Imperial Government is helpless before the colonies—to whom it has itself given a constitution—as any subject-race before its conquerors? May we not with Lord Morley ask whether it was not want of will rather than want of power, which led the Government to stay its hand, when it should have been raised in defence of those principles, to which Englishmen adhered in theory at least? If it was really want of power rather than will, what does the Imperial Sovereignty mean? What is the meaning of Empire itself? Where is its cohesion, its unity, if one portion of it can be allowed to ride roughshod over the feelings, the susceptibilities, and even the very rights of another?"

"We are not here to plead the justice of our cause, we are here to demand that our just claims shall be heard and respected. And they will be, if we raise our voice with united effort and renewed vigour. The Govern-

ment of India is with us; it has always upheld our cause with courage and determination, and for its earnest efforts on our behalf we can never be too grateful. Then, too, there is a large body of influential opinion in England to lead us all the weight it can command, and even in the Colonies there is an important body of public opinion that is hostile to the prevailing sentiment of racial antipathy. Thus, there is much to cheer and encourage us, and the success of our distant brethren will depend upon the persistence with which we back up their just demands, and the support, material as well as moral, which we render to those whose resources have been crippled by the struggle."

(To be Continued.)

Immigration Officer Charged

Alleged Contempt of Court

Something of a sensation (says the *Natal Mercury*) was created in the First Criminal Court on Saturday morning, when, on the application of Mr. R. L. Goulding (Robinson & Goulding), summons was granted against the Principal Immigration Restriction Officer at this port (Mr. Cousins) on the charge of contempt of court, and of attempting to defeat the ends of justice.

Mr. Goulding based his application on the following facts, which he stated to the Court. On April 19 last an Indian boy named Mahomed, aged 13 years, arrived in Natal with his father, and was domiciled in the Province. The Principal Immigration Restriction Officer was not satisfied as to the boy's parentage, and declared him to be a prohibited immigrant. An interdict was granted by Mr. Justice Hathorn restraining the deportation of the boy in order to give him time to get further proof of his parentage, the interdict to run for two months, or until further order. The information required was not forthcoming in this time, and on Aug. 30 last the boy was arrested as a prohibited immigrant, and on Aug. 31 was brought before the Court on a charge of being found within the Province, being a prohibited immigrant. Application was made for summons, and for bail, which was fixed at £10, and summons was ordered to be issued. On the following day further evidence was tendered to Mr. Cousins, but was rejected by him, and accordingly a letter was written asking him what further evidence he required, to which there was no reply. On Friday evening last the boy was arrested, and was taken down to the Point and placed on board the s.s. *Palamotta* and deported. No intimation was given to his solicitors until after 4 p.m., at a time when it was too late to take any steps to

restrain the officer from deporting the boy.

In applying for process against Mr. Cousins for contempt of court and for attempting to defeat the ends of justice, Mr. Goulding's argument was that, once the boy had been brought before the Court for trial, he was entitled to be found either guilty or not guilty of the offence by the magistrate before whom he was brought. The only conclusion he could arrive at was that Mr. Cousins knew perfectly well he could not prove the boy to be a prohibited immigrant, and therefore forcibly took possession of him and sent him outside the jurisdiction of the Court at a time when his case was still pending.

The Magistrate (Mr. J. V. Gibson) remarked that on the facts before him, he considered there had been contempt of Court committed, for there was sufficient *prima facie* evidence of this being done, and the removal of the boy from the jurisdiction of the Court appeared to him to be an attempt to defeat the ends of justice. Under the circumstances, he (the magistrate) would ask Mr. Goulding to arrange to have depositions taken placing the facts of the case on record, and summons would be issued against Mr. Cousins for the offence mentioned. He did not consider it was necessary, in view of Mr. Cousins' position, to grant a warrant of arrest. He considered that if the action of the Immigration Officer had been legal, then it was useless for him to sit upon the Bench and make an order for summons to be issued, and a person to be brought before him, as it would be of no value if, as in this instance, the accused person was removed by the prosecuting authorities, or the complainant, outside his jurisdiction before the case had been brought to trial.

Summons was granted against Mr. Cousins for contempt of Court and for attempting to defeat the ends of justice.

Proposed Indian School at Johannesburg

Mr. Habib Motan has received the following letter, under date the 4th instant, from the Secretary of the Witwatersrand Central School Board:—

Referring to your letter of even date, I beg to inform you that the following grants have been sanctioned for the proposed Indian School:

£200 per annum for a male European Principal; £150 per annum for a male European Assistant; £120 per annum for a female European Assistant; £40 to £60 per annum for each approved Indian teacher, the amount depending upon the teacher's qualifications.

It will be necessary for the Principal to possess the qualification for a grade "C" post and the assistants must be qualified for graded posts if the full grants are to be paid.

My Board are asked to recommend a white superintendent for your school, and I shall be pleased to receive a recommendation from you, at your earliest convenience. The work of the superintendent would be to superintend the school generally, conduct correspondence, receive the grants from the Government, pay them over to the teachers and get receipts, and advise in the selection and appointment of teachers. He would receive no salary from the Government.

Please let me have an early reply.

From the Editor's Chair

OURSELVES

THE Trust Deed which we publish in this issue, and which is in course of registration, marks a step forward in our work. Mr. Gandhi ceases to be the sole legal owner of the concern known as the International Printing Press, where this journal is printed. Nearly eight years ago we migrated to Phoenix, the idea being that the workers might be able to look more to the land for their sustenance than to the proceeds of the sale of INDIAN OPINION and the advertisements inserted in it. During this period we have not given that attention to the land which it was thought we should be able to give, and we have certainly not been able to pay our way by means of agriculture. That the journal itself has not been self-supporting is a widely-known fact. The assistance received by it from Mr. Tata's gift of 1909 enabled it to tide over a crisis in its career.

We have also come to the conclusion that, consistently with our ideals, we could not accept advertisements for paying our way. We believe that the system of advertisement is bad in itself, in that it sets up insidious competition, to which we are opposed, and often leads itself to misrepresentation on a large scale; and that, if we may not use this journal for the purpose of supporting us entirely, we have no right to cater for and use our time in setting up advertisements. We have always used our discrimination and rejected many advertisements which we could not conscientiously take. Our friends and well-wishers, who have hitherto extended their support to us, will not, we hope, take it amiss if we discontinue the practice of inserting advertisements. The object of issuing this paper is two-fold: to voice and work to remove the grievances of the British Indians of South Africa, and

to do educative work, by publishing matter of an elevating character. We hope that our readers will appreciate our position, and continue to give us their support, by subscribing to the paper.

PROPOSED INDIAN SCHOOL AT JOHANNESBURG

THE latest reply received by Mr. Habib Motan regarding the proposed Indian school, whilst an improvement upon the preceding one, is, in our opinion, quite unacceptable. It still retains the highly objectionable system of inequality. Not merit, but the colour of one's skin, is to be the deciding factor in determining salaries. We do not know that a superintendent is at all necessary, but, if one is required, we hope those concerned will strongly object to the restriction of the choice of a superintendent to white persons only.

Apart from the vital objection raised by us, the proposal of the Government will frustrate the object the promoters have in view. They will not be able to give Indian children education through their vernaculars. Indian teachers of standing and character are certainly not to be found at the ridiculously low salary offered by the Government.

But we think that, if the Government are sincere about granting an aid to the proposed school, they should modify their offer by granting a certain sum yearly, say £1,000, towards the salary of the teachers, etc., the teachers to be chosen and their salaries fixed by a superintending board, consisting of Europeans and Indians, nominated by the Indian community and approved by the Government. This board could also fix the syllabus, define the languages to be taught, and report upon the working of the school from time to time. We trust that Mr. Habib Motan will embody our suggestions in his letter to the Government, and that the latter will accept them. Now that they are prepared to spend a substantial sum, the rest is a matter of tactful management and respect for Indian sentiment.

MORE OFFICIAL ILLEGALITY

It is with the utmost regret that we have, almost issue after issue, to heap coals of fire upon Mr. Cousins' head, but that official, if not by his gross tactlessness, then by the illegality of his actions, as constantly renders it impossible for us to maintain silence. Mr. Loughton, in his recent letter to the *Natal Mercury* already quoted by us, points out that the Immigration Officer, appointed to administer the Natal Immigration Act at Durban, takes upon himself to decide who shall and who shall not immigrate into the Cape Colony, where the law is of a different kind, and where appeal may usually be made, and has, in fact, not seldom successfully been made, to the Supreme Court against decisions of the Immigration Officers.

appointed under the Provincial statute. We are quite sure that, whilst stationed in Natal, Mr. Cousins can exercise no authority whatever under the Cape Immigration Law, whose interpretation does not fall to our local division of the Supreme Court. He has, actually, exercised an authority not vested in him, and in preventing Mr. Laughton's client—there are other cases of which complaint has been made—from proceeding to his destination in the neighbouring Colony, thereby denying him access to the Courts of that Province, Mr. Cousins would appear to have incurred a serious liability. We have reason to believe that suitable action is being taken in the proper quarters. It is intolerable that Immigration Officers should be allowed to proceed as though existing Provincial statutes did not, in point of fact, exist, and as if they had been already superseded by a Union measure that may, after all, never mature. If anything further were needed to prove to the Imperial Government the impossibility of leaving enormous powers in the hands of apparently irresponsible and certainly arbitrary officials, Mr. Cousins could not have offered a more effective demonstration of the fact.

Mr. and Mrs. Polak's Arrival

Mr. and Mrs. Polak, who arrived in Durban on Wednesday, the 4th inst., were received at the Point by the Indian community, when Mr. Abdul Karim Haji Adam, in a few well chosen words, welcomed Mr. and Mrs. Polak, and he and Mr. Rustumjee escorted them. Mr. Ambaram Maharsj recited a poem, composed by him, in their honour. They were the recipients of nearly forty telegrams from all parts of South Africa and from Indian public bodies and public men, welcoming them and praising their great work.

Mr. and Mrs. Polak desire us to thank the associations and friends for their courteous messages.

Mr. Ismail Hafejee Moosa has kindly placed his bungalow in Clarence Road at Mr. and Mrs. Polak's disposal.

Orders enforced by external compulsion may be useful under low conditions of civilisation, but such kinds of ordered life are full of dangers both for those who command, and for those who obey. A life made to order may lead to a state of soul slavery. A life ordered from within, by reason and conscience, will be a life of freedom, in willing obedience to the best impulses of the soul—*Truthfulness in the Light of Freedom*

THE PHOENIX TRUST

The following Trust Deed, which speaks for itself, is in course of registration:—

THIS INDENTURE made BY AND BETWEEN

MOHANDAS KARAMCHAND GANDHI,

of Phoenix, in the Province of Natal, South Africa, of the one part, and

OMAR HAJEE AMOD JOHARI,

of Durban, Merchant,

PAISHE RUSTOMJEE JEERWANJEE GHOROSODOO,

of Durban, Merchant,

HERMANN RALLENBACH,

of Johannesburg, Architect and Farmer,

LEWIS WALTER RITCH,

of Johannesburg, Barrister-at-Law, and

PRANJIVANBAS JUGJIVAN MEHTA,

of Rangoon, Barrister-at-Law,

all of the other part,

WITNESSETH:

1. WHEREAS the said party of the one part is the owner of a certain piece of land situate in Phoenix aforesaid and comprising one hundred acres in extent and containing thereon certain buildings and machinery particulars of which are more fully set out in the Schedule hereunto annexed and marked "A,"

2. AND WHEREAS the said party of the one part is also the sole proprietor of the weekly newspaper called INDIAN OPINION which said newspaper is printed and published at Phoenix aforesaid, and of the International Printing Press situated thereat,

3. AND WHEREAS the said party of the one part did in the year 1904 establish a settlement at Phoenix aforesaid for the accomplishment of the objects hereinafter mentioned,

4. AND WHEREAS certain persons are at the date of the signing of these Presents living at or connected with the settlement at Phoenix aforesaid and are employed in various capacities at or in connection with the Printing Works of the said newspaper INDIAN OPINION (which said persons and any others who hereafter may join the said settlement, and sign the Schedule "B" hereto are hereinafter styled "the settlers"),

5. AND WHEREAS the majority of the settlers at present established on the said settlement joined the said settlement for the following objects and purposes and under the following conditions, namely,

- (1) So far as possible to order their lives so as to be able ultimately to earn their living by handicraft or agriculture carried on without the aid so far as possible of machinery;
- (2) To work publicly so as to promote a better understanding between the Europeans and British Indians established in South Africa, and to voice and work to remove the grievances of the latter;
- (3) To follow and promote the ideals set forth by Tolstoy and Ruskin in their lives and works;
- (4) To promote purity of private life in individuals by living pure lives themselves;
- (5) To establish a school for the education principally of Indian children mainly through their own vernaculars;
- (6) To establish a sanatorium and hygienic institute, with a view to the prevention of disease by methods generally known as "nature treatment";
- (7) To train themselves generally for the service of humanity;
- (8) To conduct the said INDIAN OPINION for the advancement of the ideals mentioned in the foregoing paragraphs;

6. AND WHEREAS the said party of the one part now desires to assign, transfer and make over the said land, buildings, machinery, newspaper, and all other the appurtenances, stock-in-trade, book-debts, fixtures, fittings and other things connected therewith and with the said settlement, including the business of the International Printing Press, unto and in favour of the said parties of the other part together with himself the said party of the one part IN TRUST for the Use of the said settlement and for the fuller carrying out of the objects and purposes set forth in paragraph 5 hereof.

7. AND WHEREAS the said parties of the other part have each and all of them agreed to the assignment to them and to the party of the one part of the said land, buildings, stock, hereinafore mentioned and together with the said party of the one part to accept the said trust on the terms and conditions hereinafore and hereinafter mentioned,

NOW THEREFORE THESE PRESENTS WITNESS

3 That the said party of the one part do hereby transfer, assign and make over unto the said parties of the other part and to himself on TRUST, all his right, title and interest in and to the said land in Part IV, Natal, and to the said buildings, machinery, newspaper, fittings, fixtures, stock-in-trade, book debts and appurtenances, etcetera, aforesaid, to hold the same for themselves and their successors in trust and to the uses hereinafter enumerated as being the objects, purposes and conditions of the said settlement, and subject to the following further conditions, namely:

- (a) The said Mohandas Karamchand Gandhi shall be Manager of the Trust during his lifetime, subject to the control of the said Trustees for the due fulfilment of the objects of the Trust;
- (b) In the absence from South Africa or at the death of the said Mohandas Karamchand Gandhi, the Trustees may appoint from among themselves a Manager for the time being or permanently, as the case may be;
- (c) The said Mohandas Karamchand Gandhi or any other Manager shall be responsible to the remaining Trustees for due and proper management of the said Trust;
- (d) A majority of the said Trustees shall bind the minority in all matters falling within their authority in virtue hereof, and, in the event of the Trustees being equally divided, they shall be bound by a majority vote of the settlers;
- (e) An Account to be known as the *Pinxten Trust Account* shall be opened at a Bank and shall be operated upon by the Manager of the Trust or his substitute or substitutes to be by him appointed;
- (f) In the event of the death or resignation of any of the Trustees, the remaining Trustees shall be competent to carry out the Trust. The settlers may, however, nominate by a decision of the majority of them at the time residing in South Africa Trustees to fill vacancies, which nomination shall be accepted by the remaining Trustees;
- (g) The Trustees, with the consent of the settlers, shall have the power to add to their numbers;
- (h) In their deliberations the Trustees shall be guided by and accept the decision of the settlers; but the settlers shall not be competent to impose upon the Trustees any change of policy or ideals;
- (i) The Trustees may, subject to the consent of the settlers but not otherwise, expand the objects of the Trust;
- (j) The Trustees may, subject to the consent of the Settlers, introduce new settlers or temporary workers, and, subject to such consent, dismiss any settlers or temporary workers. No settler may, however, be dismissed except for dishonesty, gross misconduct or gross neglect of duty assigned to him;
- (k) The Trustees shall respect and ratify all existing arrangements or contracts;
- (l) The said Mohandas Karamchand Gandhi reserves to himself the use of the two acres of land and buildings at present used by him and his family on the same terms as the other settlers, and the right to draw unlimited money from the income of the Press or other undertakings, not exceeding Five Pounds (£5) per month;
- (m) On the death of the said Mohandas Karamchand Gandhi, his wife, should she survive him, shall draw from the income of the settlement not more than Five Pounds (£5) per month for herself and the two minor sons, Ramdas and Devdas, during her lifetime and the same amount shall be paid to the guardian of the minor sons or son after her death until the younger or the survivor of them attains the age of Twenty-one years; the use of the said two acres of land and buildings thenon to be similarly reserved to the wife and minor children of the said Mohandas Karamchand Gandhi;
- (n) The Trustees may part with the ownership of *INDIAN OPINION* in favour of the settlers or any number of them and may lease to them the printing-press, type, and other necessary appurtenances;
- (o) The Trustees shall have the right to amend or alter the terms of the Trust from time to time, subject always to the consent of the settlers;
- (p) The Trustees shall have the right, subject to the consent of the settlers, to sell or mortgage the assets described in the said Schedule "A" and any assets hereafter acquired, and to purchase more land, build more buildings and buy more machinery or stock;
- (q) The term "Settlers" shall mean and include all those at present residing at or connected with the said settlement, and who have signed the schedule attached hereto, marked "B", or who hereafter may be residing at or connected with the said settlement, and who shall subscribe to the objects and conditions herein set forth and sign Schedule "B."

4. Notwithstanding anything to the contrary herein, this Indenture shall come into force as and from the date of registration hereof, and shall be registrable without the signature of the said Pranjivandas Jagjivan Mehta, and shall be incorporated as if it is received from India.

In Witness Whereof the respective parties have hereunto set their hands in the presence of the subscribing witnesses.

SCHEDULE "A"

	£	s.	d.
Land	1,087	10	8
Buildings	1,535	14	4
Plant and Machinery	1,548	1	0
Stock	307	2	10
Book Debts	600	18	3
Library and School Books	50	13	0
	£5,130	4	5

Lord Ampthill's Speech

Lord Emmott's Reply

We give below the reply of the Under Secretary of State to the speech of Lord Ampthill, published in our last issue:—

THE UNDER SECRETARY OF STATE FOR THE COLONIES (LORD EMMOTT): My Lords, I am quite sure that those of your Lordships who have taken an interest in South Africa can feel no surprise that the noble Lord opposite has put this Question to me before the House adjourns, as I hope it will do, early in August. Whatever might be said in another place it would be quite natural that a Question should also be put here, particularly by the noble Lord who has for so long taken an interest in this subject. The noble Lord has covered an enormous amount of ground, and if I were to go through the whole of it in detail I am afraid that our sitting would be very prolonged. I will, however, answer a great many of the points he has raised, but I am sure in the circumstances he will allow me to do so as briefly as possible.

The noble Lord referred at the end of his speech to the stereotyped answer, of which he says he has become rather tired, that we cannot interfere with a self-governing Colony, and he raised the Malecka case as an instance of our interfering, as he called it, with a powerful foreign Government. I really do not see the analogy between that case and many of these individual cases with which we have to deal. The noble Lord says that this answer that we cannot interfere with a self-governing Colony is a "rotten and stupid" answer, and that we have a right to interfere as regards thousands of cases as we had a right to interfere in the case of Miss Malecka. I carefully stated, on the last occasion on which we were discussing this question, what the policy of His Majesty's Government is. I stated that we always considered every case that came before us, and that where we thought we had a right to intervene and that intervention would be useful we exercised our right, but I added that we were not going to be urged into a policy of constant nagging which would defeat its own end and only cause irritation without giving us any right really to remedy matters ourselves. If the noble Lord desires

that all these individual cases—and in some of them I do think there has been reason for complaint—in regard to which the complaint arises are to be made the subject of representations, then I say, if that is to be the policy, we must wait until the noble Lord's friends come into power, and let him press his policy on them.

LORD AMPHILL: Nothing was further from my thoughts than to suggest that we should interfere in every case. I thought my language was perfectly clear. It was simply to the effect that we should make representations on the general tendency of the treatment of the whole Indian community.

LORD EMMOTT: The noble Lord knows enough of official life to be aware that we cannot collect a number of cases and deal with them under general terms. We must deal with each case on its merits. We do deal with every complaint that is made to us, and whenever we think that intervention would be useful and that we have a right to intervene, we exercise that right. The principal question of interest during recent months in South Africa has been the question of the Immigration Bill. In December last, on a day which I remember very well because it was the first day on which I had the honour of addressing your Lordships' House, I stated that correspondence in regard to the Immigration Bill was proceeding, and although the time had not yet come we would consider whether Papers could be laid in regard to it at some future date. The noble Lord is well aware that the Union Government introduced an Immigration Bill again this year. That Bill closely resembled the Bill of last year. It would have removed the differential bar about which he spoke, and which is the principal cause of complaint on the part of British Indians. Unfortunately the Government has not been able to carry that Bill during the session which has just closed. The noble Lord asked me why they had not passed it. I am afraid that is a rather difficult question for me to answer. We are not without instances in this country of a rather over-crowded programme which prevents the Government from carrying all the Bills that it foreshadows in the King's Speech. There has been a great mass of legislation before the South African Parliament, and no doubt one of the reasons must be the great pressure on their time during the very prolonged session that has recently come to a close. The noble Lord asked me also about another matter connected with the change of posts in the Union Government. I really cannot answer that question. It is not my place to express an opinion as to whether one man is more favourable to the views of the noble Lord and another less favourable. It would be highly improper, I think, for me to do so.

LORD AMPHILL: That is not the

point. Has the Colonial Office had any information to the effect that Mr. Fischer is pledged in the same way personally as was General Smuts?

LORD EMMOTT: No information occurs to me that has reached the Colonial Office as regards any pledge given on this particular question by Mr. Fischer to General Smuts. They have both been members of the same Government for some time, and I presume their policy in this matter is the same. I can assure the noble Lord that we have positive proof that Ministers were most anxious to secure the passage of this Bill. I need not say how keenly His Majesty's Government regret the failure to carry this Bill this year. We have made known our regret to the Governor-General, and Union Ministers have, in reply, promised to introduce a Bill to deal with the question at the earliest possible date next session. In these circumstances I think it would be useful if I promise to lay Papers dealing with this question of the Immigration Bill and bringing up to date the correspondence of which your Lordships have already had an earlier edition in Command Paper No. 5579.

It remains for me to deal with one or two of the particular questions of complaint which were raised by the noble Lord opposite. He asked me about the terms of the Immigration Bill of this session which has failed to pass. All I can say is that we considered the terms of that measure generally satisfactory. He made some reference to one or two matters which I rather failed to grasp. I suspect that one of them had reference to the question of the Orange Free State. If that was not the object of the noble Lord's question I do not quite know what he meant. At any rate, there is no legislation proposed in the Immigration Bill which would be worse for British Indians in the Orange Free State than the law at present in force there.

LORD AMPHILL: What about other provinces?

LORD EMMOTT: If the noble Lord will state a little more specifically what information he wants I will endeavour to reply. The noble Lord complained of what he calls the conditions of the bargain which led up to the stoppage of passive resistance being violated in spirit, and he cited a number of matters on which he thinks there is cause for complaint. He cited the decision of the Supreme Court on the question of a second wife coming into the country. That is not a question of administration at all, but a question of legal decision. I am sure the noble Lord will agree with me that many of the legal decisions given by the Supreme and other Courts in South Africa have been very much in favour of British Indians, and I do not think the decision of the Supreme Court in this particular case ought to be made the ground of a general charge of a de-

parture from the spirit of the compromise entered into at the time when passive resistance was stopped. I may say that in that matter of polygamous marriages there is no change whatever in South Africa. South African law has never recognised any other system than monogamy, and therefore, although the amount of religious toleration there may differ somewhat in quality or quantity from what we have here, there is nothing new at all in the law with regard to monogamy and polygamy. Therefore, my Lords, I think you will understand that His Majesty's Government do not consider that there is any ground for protest in regard to this particular decision of what the law is at the present time in South Africa.

With regard to the Natal case, to which he referred and on which he made representations to the Colonial Office, the noble Lord rightly and naturally attaches great importance to the question of an appeal on domicile. That is a matter that we have been trying to obtain for a long time whenever any opportunity has offered. All I can say is that an amendment was promised to the Immigration Bill by Ministers which would have given an appeal on questions of domicile, and that amendment would really have been of very great value, and one which His Majesty's Government would have welcomed. With regard to the other points, the noble Lord mentioned the question of detention in Mozambique, a matter which he raised last February. It is the fact that from the day when the noble Lord raised that question to the present moment we have received no protest in regard to the matter, and I presume and hope from that fact that matters are now proceeding satisfactorily in regard to this particular question in the Mozambique province. On that point, therefore, I have no information, and I am inclined to hope, from the fact that we have no information, that the complaint of administration which was made by the noble Lord is at any rate no longer justified.

LORD AMPHILL: I did not bring forward those various points as complaints. I simply gave them as instances in the past of the way in which the spirit of the settlement had been violated. I quoted them merely as instances.

LORD EMMOTT: If so, I hope I may suggest to the noble Lord that the absence of complaint in regard to these or similar matters shows that the spirit of the law is not being departed from in regard to them at the present time, unless incidents are going on of which we know nothing. The noble Lord mentioned the trade licensing laws in Natal. That is a matter about which His Majesty's Government corresponded with South Africa, and the result of that correspondence was that a law was passed giving existing holders of licences an appeal to the Court in regard to any

question of deprivation of licences. I need not repeat that we regret very much that the Immigration Bill has not been passed into law. I will lay Papers with regard to the matter, and those Papers will, I think, include a promise that a Bill on the question will be introduced as early as possible in the next session of Parliament.

The G.O.M.'s Birthday

Johannesburg Celebration

A representative gathering of the British Indian Association met at the Hamidia Islamic Society's Hall, Vrededorp, on the 4th instant, to celebrate the 88th birthday of Mr. Dadabhai Naoroji, India's Grand Old Man. Mr. Cachalia presided, and among those present were Messrs. Imam Abdul Kadir Bawaseer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, Thambi Naidoo, Chairman of the Tamil Banchu Society, P. K. Kotval, K. M. Sodha, D. Kallanji, M. V. Naidoo, Pachiramy Naidoo, Nyanah Francis, K. G. Pillay, Frank D. Ernest, Bharanahai Chananbhai, Mithal Mawji, Premji Jogi, K. M. Pillay, Emmanuel Peters, Sokalinga Moodalay, Dorasamy Padinachy, Ranchod Fakir, Uruadi Padinachy, T. S. Vassan, Vallabh Gopal, Ramasamy Morgan and Miss Schlessen.

Mr. Cachalia, in opening the proceedings, referred to the great sacrifices and noble work of Mr. Dadabhai.

Mr. Thambi Naidoo followed. He said that they had reason to congratulate themselves on having such a man for leader and guide, and prayed that he might long be spared to them. He moved that a message of congratulation be cabled to the Grand Old Man.

Imam Sahib Abdul Kadir Bawaseer, seconding the Resolution, dwelt upon Mr. Dadabhai's life long service in his nation's cause, and said that that veteran figure in the life of India must be an inspiring example to them all.

Mr. D. Kallanji supported the Resolution.

Mr. Kotval said that it was Mr. Dadabhai who first made the Britisher feel and see the true position of India, and it was his sustained effort and constant advocacy that had brought to their side many noble-hearted sons of Great Britain.

Mr. Sodha also said a few appropriate words.

The Resolution was then put to the meeting, and carried with acclamation; whereafter the proceedings terminated.

The following is the text of the cable for and to:

"Messrs. British Indian Association passed Resolution congratulating Grand Old Man birthday. Cachalia, Chairman."

The Hindus' Message

The following was cabled to Mr. Dadabhai Naoroji:

"Hindus of Transvaal beg to convey their most sincere congratulations to Mr. Dadabhai Naoroji, the Grand Old Man of India, on this day of his 88th Birthday, and pray that Almighty Father may spare him for many years to render invaluable services in the sacred cause of Mother India."

Mr. Gokhale's Visit

Maritzburg Reception Committee Appointed

A public meeting of the Indian community of the city convened by Messrs. Ismail Bayat, R. N. Moodley and others for the purpose of forming a reception committee to present an address of welcome to the leader of the Indian nation, the Hon. G. K. Gokhale, was held at the Wesleyan School Room, on Sunday, the 18th ulto. Mr. Ismail Bayat presided, and Mr. N. B. Naik acted as Secretary.

Mr. Naik, who, at the request of the convenors, explained the object of the meeting, said that they were assembled there for the purpose of forming a reception committee to welcome the renowned leader of the Indian nation on his arrival here in October next. Their distinguished countryman, he said, was a member of the Imperial Legislative Council of India, an ex-President of the Indian National Congress, and member of the Public Service Commission appointed by the Imperial Government. In educational attainments, in intellectual vigor, in statesmanship, and above all in subordinating personal interests to public good, Mr. Gokhale had very few, if any, equals, and certainly no superior. He was one of the bulwarks of the British Raj, and, but for Mr. Gokhale, the late unrest in India would have taken an unpleasant turn. He was a veritable glutton for work, thus falsifying the popular, but erroneous, opinion that industry, perseverance, and energy were not the characteristics of the Indians. Mr. Gokhale is the most tolerant of Indian leaders. Who was there either in Natal or elsewhere who could not remember, and remember gratefully, the bold, courageous, and patriotic stand he made against slavery, in the shape of indentured Indian labour to the Colonies? So far as Mr. Gokhale was concerned, his attitude in connection with the stoppage of the system was not prompted by any desire to give the Colonists any uneasiness; he acted from a higher motive. He wanted to save the honour of the Indian nation. He had roused the Indians from their lethargy and supineness, as

no other man before him had done. Even Lord Curzon had been compelled to respect the views of Mr. Gokhale. To such a distinguished man it was their duty, their bounden duty, to give a right royal welcome. They should understand that, in honouring such a man, they were honouring themselves.

Mr. R. N. Moodley, at the request of the Tamil community, translated the speech into Tamil.

After some discussion, the following gentlemen, representing various sections of the Indian community, were nominated as a general committee: Messrs. Ismail Bayat, R. C. Rawat, M. J. Mahomed, Roobun Khan, Hoosen Mahomed, B. M. Ally, M. C. Dada, A. G. Khan, R. N. Moodley, J. V. R. Pillay, S. R. Naidoo, T. A. C. Pillay, P. N. Naidoo, S. A. Naidoo, S. S. Pather, V. R. Kain, C. Nulliah, R. M. Reddyar, Leo. R. Gopaul, M. K. Pillay, T. Naidoo, V. C. Naidoo, V. S. Pather, the Revd. John Thomas, the Revd. Joseph Nullathamby, P. Thompson, A. F. Peters, P. Mahanjee, B. M. Patel, K. Dayajee, R. K. Patel, S. P. Pather, N. B. Naik, V. Narashee, P. Laljee, D. K. Soni, Hardev Singh, Beni Mahdoo, Kanai Maharaj, G. Singh, Padam Singh, G. R. Singh, D. Jagdev, Ranchod Maharaj, Hanuman, B. Kallee, and Sookoon.

Mr. R. N. Moodley moved that the day of Hon. Mr. Gokhale's arrival should be observed as a public holiday, and that all business be suspended on that day. Mr. M. J. Mahomed moved an amendment that only half the day be observed as a holiday and as the majority of storekeepers were in favour of Mr. Mahomed's amendment, it was agreed to.

Subsequently, at a committee meeting the following were almost unanimously elected officials: Chairman, Mr. Ismail Bayat, Joint Hon. Secretaries, Messrs N. B. Naik and Leo. R. Gopaul and Treasurer, Mr. Parbhoo Mahanjee. Mr. R. N. Moodley suggested the appointment of three leaders from each section to collect the necessary funds, etc., and this was agreed to. On a subscription list being opened, the sum of £50 odd was subscribed on the spot within twenty minutes. The meeting terminated with a vote of thanks to the chairman.

Durban Reception Committee

Last Saturday and Sunday afternoons meetings were held in Durban to elect a general Reception Committee on the occasion of the Hon. Mr. Gokhale's visit, amongst those present being Messrs. M. K. Gandhi and H. S. L. Polak.

Mr. Omar Hajee Amod Johari was elected Chairman of the Committee, and Mr. R. B. Chetty, Vice-Chairman. Mr. Joseph Koyeppe was appointed Hon. Secretary, and Mr. Ismail A. H. Moosa, Treasurer.

A large committee was appointed; the names of which we shall publish next week.

The Immigration Officer

"Natal Mercury's" Further Comment

In continuation of the *Natal Mercury's* condemnation of the attitude of the Immigration Restriction Officer, reproduced in our columns last week, the paper says:—

We strongly dislike having to write in such terms as the above of any public officer, but it is necessary that Government officials should recognise that they are the servants of the public, and that they are expected to carry out their duties with every regard for the public convenience. Because a man or woman is coloured, that is no reason whatever why they should be treated in such an arbitrary manner as is detailed, for instance, by Mr. Laughton. It is also necessary that we should deal with the matter publicly, in view of the fact that a new Immigration Restriction Act will probably be passed during the next session of Parliament, and the experience we are now having should be valuable as showing the imperative necessity of limiting the power and the authority to be placed in the hands of the immigration officer. Under the Bill which was drafted for the consideration of Parliament last session, but which was shelved, the most arbitrary powers were conferred upon the immigration officials, and, as was remarked in the short discussion which took place in Parliament on the subject, it amounted to placing despotic power in the hands of men who might be quite unfitted to exercise it. The Bill as framed, in fact, left it entirely to the discretion of the immigration officials as to who should enter the country and who should not, without any right of appeal to the Courts. It was left to the immigration officials to say what European language an immigrant should be required to show his acquaintance with as one of his qualifications, and, as was pointed out, it was entirely within the power of an official to fix upon some language of which he knew the applicant had no knowledge, and, being unable to comply, the immigrant could be refused admittance, without any adequate right of appeal. As was stated, the proposed Act made it competent for an immigration officer to demand that an Englishman should write a certain number of words in Dutch, and that, in fact, the Act could be used so as to keep English out of the country. Of course, it was said that such administration of the Act would not be tolerated, and that the officials would administer it in a tactful and commonsensical manner; but it is being demonstrated to us that it is impossible to depend on Government officials being possessed of all the attributes of tact and common sense required in such matters as the administration

of an Immigration Act, and in any case it is obviously wrong to place so much power in the hands of any officials and leave so much to the exercise of their discretion, when they may be wholly lacking in the right kind of discretion, and may be bound up to the eyes with red-tape and the inflexible methods of despotic officialdom. The Government, of course, ought to put men in the position of tact and ability to administer a law of this peculiar nature; but it is not always easy to discover a man's temperament and his fitness for a particular post in advance, and when a man is once given a position of the kind there seems a disinclination to shift him, even when he proves a failure, as has been shown over and over again in the case of the magistracy. In the new Immigration Act, instead of the officials who have to administer being granted greater powers, they must be granted less, and more power must be given to the Courts, in order that people may be fairly and justly dealt with. Again and again, the judges have had to admit themselves as powerless against the authority of an immigration officer, although they have expressed their opinion very freely as to the hardships being inflicted and the injustice being done. The whole question is one of great public importance, and the experience we are now having should prove of great value at the proper time.

The Immigration Bill

Correspondence Published

London, Sept. 6.—The correspondence between the Imperial and Union Governments regarding the Union Immigration Bill has been published, and deals mainly with matters which have already been discussed in Parliament. It also contains the petitions from the Cape and Natal Indians regarding the Bill, and the observations of the Union Government thereon.

On June 19 Mr. Lewis Harcourt, Secretary of State for the Colonies, telegraphed to the Union Government expressing the satisfaction of the Imperial Government in learning of the proposed new clause regarding the right of appeal.

Then on July 7 Mr. Harcourt again telegraphed to the Union Government, saying the Imperial Government learned with regret that the Bill would not be passed, but trusted that the Bill would be re-introduced and at the earliest possible opportunity.

Lord Gladstone transmitted a minute of the Union Ministers saying they were most anxious to proceed with the Bill, but in view of the hostility shown to it, and the urgent necessity for passing other equally important measures, coupled with the fact that the session had already lasted

five months, they were unable to carry the matter to a conclusion, but hoped that further assistance would be afforded them in their efforts to find an acceptable solution.

To this minute Mr. Harcourt replied that the Imperial Government would gladly afford any assistance in its power.—*Reuter.*

Items of Interest

Mr. Joseph Royeppen has been appointed organist of Christ Church, Durban, whose membership is European.

A cablegram has been received from Mr. Manilal Doctor to the effect that he was welcomed, last week, by the Indians of Fiji.

The Editor and Staff of *INDIAN OPINION* acknowledge with thanks the greetings of Anjuman Esha-A-Tul Islam on the occasion of the Id-ul-Fitr.

A Resolution in the Commerce and Industry Department of the Government of India states that the emigration of British Indians to the Argentine Republic is not regarded with favour by the Republican authorities.

In submitting the report of the Finance Committee, at a meeting of the Johannesburg Town Council, on the 22nd ultimo, the Chairman (Mr. Williamson) said:—

"The increase in the Parks Department is largely due to the white labour policy inaugurated several years ago by the Council concurrently with the apparent desire to make a park in every suburb of the town. I consider that the growing expenditure on parks requires very serious attention. Primarily it is, of course, due to the substitution of white unskilled labour for the coolies, the cost being approximately £10,000 as against £4,000 for the same number of men and the same efficiency. From an economic point of view, the policy is, of course, unsound and I contend, as I always have contended, that a Town Councillor, in the exercise of his civic duties, should base his judgment on sound, practical facts, and not allow himself to be influenced by sentimentalism."

Contents

	Page.
Bombay Public Meeting	307
Immigration Officer Charged	308
Proposed Indian School at Johannesburg	309
From the Editor's Chair	309
Mr. and Mrs. Polak's Arrival	310
The Phoenix Trust	310
Lord Amphill's Speech	311
The G.O.M.'s Birthday	313
Mr. Goldale's Visit	313
The Immigration Offices	314
The Immigration Bill	314
Items of Interest	314

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will leave DURBAN about the 3rd October and
DELAGOA BAY about the 4th October
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૦ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ટન ૩૩૦૬

ઉપરી જનબહેર વખતે બાઈની મંજૂર અને કાપ માલની જામ
બેટ બેચેલી તા. ૩ બેચેરના રોજ ઉપરી. તે હાલ ટેલાગોઆએ બંધીબાર અને
મેંબાસા બંધી કરી મુંબઈ જશે.

જ્યારે બાઈની માલબેટમાં ૧૦ પાસે જશે તાર ઉપલા શિપબોય
જઈ કરી સગા છે તેમજ વીજળીની બંધીઓ છે. તેથી ખાસી છે
મેંબાસા સાર અને દીલ્હીની ચાલ બાજુના છે.

કંડીના બનાવોને તેમજ ખાસ કરીને જે હોટે પોતાના માલબોયને
કંડીના મુખ અને બારામથી મેંબાસા મંગિતા હોય તેઓને બારી ખાસ
બધામણ છે જે બાઈની હોંડ મુંબઈની મુંબઈની બધામણ તક મુંબઈની
મળી.

હવે તમા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે બેરોડાવાળી જે બારની રીટરન ટીકી
દની સમગ્ર કરી બાપવામાં આવશે : કે મહેરબાની કરી હવે તે બંધીન
ની ટીકીટ બધી થશે. સીમરો ટાઈમસર આવે છે અને ટાઈમસર જાય છે.

હવે પછીથી ઉપરી બાઈની માલબેટ બેચેલી ૬ માસે ઉપરી. સ્ટીમ
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે બધામાં પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે શ્રી. એલ. ચાલુલ, ના. ૨૮ પ્રેસીડેન્સ સ્ટ્રીટ
જયપા કોર્ટ ૧૦૪, ૨૦વી સ્ટ્રીટ, કોલેક્ટર બેંકોનેરબરમ, અને ટેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેંબાસા હરમાઈક સફરની
કંપની, બંધર બધારે ત્યાં બંધે મળી મળવા પત્રબધાર કરશે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેંબરસ એમ. સી

Commercial Rd., Durban

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN
Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses' Shops, &c. To Let
124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

103 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 86 Tel. Add.: "PORBANDAR
Telephone 86

Ismail Sullman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULLMAN,
RUSTENBURG.

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeestrut Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort } Dis. RUSTEN-
Steenbokfontein } BURG.
Rietfontein }
Box 18 LICHTENBURG.

A. Mahomed Hassan & Co.,

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL.

Box 422 Corner Laid & 1st Street,
VERDER, JOHANNESBURG

Box 422 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE VANDER COLOAN, INDIA.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 112, LOURENCO MARQUES.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers

& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

8 KORT STREET,

P.O. Box 3504, Tel. add. "CAMAY"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

THE UNION TIN FACTORY

આદિય જાહરીક ખાલે જુલુ અને સરુત ખાલુ. અમે આપણા લાંબા અનુભવ પછી દરેક વેપારીની બજા માટે ખબર આપીએ છીએ કે આપણા કારખાનામાં દરેક રકમની સ્ટીલ ટ્રેસ (કેપીન તથા કાફર નરના કાપકથી) તથા દરેક રકમના ચ'થુએ બનાવવામાં આવે છે. એ નવી માલ પેકેજીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાને લીધે બહુજ સફાઈદાર અને ટકાઉ તથા ખર્ચ ઓછો છે. બહાર આપના ઓરડામાં પર પુરુષ ખાન કપ સારો પેકેજ કરી મોકલવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે દરેક વખતે વેપારીની કુશળે આપણો માલ જોશો, આ જગ્યામાં અમી આવી કરશો. પાછા લીસ માટે અમે

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

INDIAN AFRICAN LINE

FOR CALCUTTA VIA COLOMBO

નવો નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
રશ જનારાઓને

નવી નવાઈ!
વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી!
ખુશ ખબર

S. S. "SALAMIS" 4808 TONS

સ્ટીમર સલામીસ ટન ૪૫૦૮

તા. ૧૭ સપ્ટેમ્બરના મેલગાઈ થઈ કલકત્તા મટે ઉપડી જશે.

દરેક જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને બાલુજખાં સહીત જનારાઓને મટે ફરેક વખતે સેકન્ડ ક્લાસમાં તેમજ ટેક પેસેન્જરો સાર ફાવકાઓમાં પછી સારી સગવડ છે. દેશી ખલાસી છે. અને બોરીસરો સહી તથા માથાકુ છે.

પાસેન્જરોને અમેથી કલકત્તા થઈ મદરાસ, મુંબઈ અથવા મુસ્ત મટેની ટીકીટ આપવામાં આવશે. કલકત્તા ખંદેર ઉપરવાની બીજાકુલ વહીવટ નથી. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે. આ સ્ટીમર વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ વાળો તેથી બરદરીયે સહેલો જવાબી શકાય છે.

જુલુ સબર. વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ.

દરબમલે લીધી ફલકન્તા અનેવાહી સ્લીમર.

સ્ટી. "સલામીસ." ૪૫૦૮ ટન. તા. ૧૭મી સપ્ટેમ્બરના આખરે.

ડીવાલ બાલવેની કા., અને
De Waal Balwe & Co.
Field Street, DURBAN.

ઈ. એમ. પારેખ,
૭૬-૭૮ કમરસીયલ રોડ, ડરબન.
Tele. Add. 'PARUK,' DURBAN

તકીદાર છે!

તકીદાર છે!

ફિલિપ આફ્રિકા દરશન

અર બેકા અંગા!

પહેલો તે પહેલો!

ફિલિપ આફ્રિકામાં લીધેલો સ્ટેપી કમ્પી સાથે મી. માંથીના કવન પરિવર્તનકુ સ્વરેષમાં મિત્ર મુંડળ ૧૧ કો. મોકલના કાલક ૧૫૦ પાનાનું સુખ પુસ્તક. કમિય ૧/૧ મળવામાં ટેકા: કવનકુ સુનાલ દેસાઈ, બોક્સ ૧૫૫૧, કેપટાઉન; ક. ડી. હંસરાજ બી કા., ૧૦૦ જે સ્પોટ ડરબન; વસુદેવજી કુલાબભાઈ, બોક્સ ૩૫૫૩, બેલગીસમરવ.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey Street, DURBAN.

નવસારી હીંદુ યુનાઈટેડ
ટ્રેડિંગ કાં.

એનેબર: ઇ. ડ. પટેલ

હીંદુસ્થાનની ગ્રાહરી જથાળેંધ મજાની સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ લી પોરન'દરુનું તથા કલકત્તાનું—સરક માવજ—મોખુ' મ'ધીપાજી—એક વખત મ'માવી ખાતી કરો.

ડી. ના. ૧ મીચારક સ્વીટ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બેલગીસમરવ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

Wanted

2 Salesmen experienced in Drapery and Grocery departments. Gujaratis preferred.

Apply :-

Natal Indian Traders, Ltd.
464 Church Street,
Pietermaritzburg.

જોઈએ છે

કુશનમાં કપડાંના તથા ગ્રાહરીના ડીપાર્ટમેન્ટમાં વેચવાનું કામ કરવાવાળા ૨ અનુભવી માણસોજોઈએ છે. મુજરાતી જોને વધુ પસંદગી મળશે.

અમે :-

નાતાલ ઈન્ડિયન ટ્રેડર્સ. લીમીટેડ
૪૬૪ ચર્ચ સ્ટ્રીટ
પી. એમ. પારેખ

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુરવ્વ ૧૦ મું.

ફ્રીડેઝ, સનીવાર, તારીખ ૧૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૩૭.

અઠવાડોઠ પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૧૪ થી સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૨૦
સપ્ટેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—આદરવા મુક ૪ થી આદરવા મુક ૧૦
સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

મુસલમાન—તા. ૨ અઠવાડથી તા. ૮
અઠવાડ સુધી ૧૩૩૦ હીજરી.

ચર	મી	દિ	મુ	પા	સુવંદર	મુખરિત
તા.	તીથી.	તા. રો.	ક. મી.	ક. મી.	ક. મી.	ક. મી.
કની.	૧૪	મુક	૪	૨	૩૪૫૮	૪૪૮
રવી.	૧૫	"	૫	૩	૪૫૫૯	૫૪૯
સોમ.	૧૬	"	૬	૪	૫૬૫૦	૬૫૦
મંગળ	૧૭	"	૭	૫	૬૭૫૧	૭૫૧
બુધ.	૧૮	"	૮	૬	૭૮૫૨	૮૫૨
ગુર.	૧૯	"	૯	૭	૮૯૫૩	૯૫૩
શુક.	૨૦	"	૧૦	૮	૯૦૫૪	૧૦૫૪

અઠવાડોઠ

અમારે વિષે...	...	૫૨૧
એકાન્તવચન નીતાવની લીલા...	...	૫૨૨
શીનીકસનું વચન...	...	૫૨૩
અપરજી સુધામાં લખેલું આક્રિષ્ણા	...	૫૨૪
હાલો	૫૨૫
મુંબઈના ધોરણ મોડેલ	૫૨૬
મો. પોલાની વચન	૫૨૭
એકાન્તવચન રૂઢવો પત્રવહેવાર	૫૨૮
નવા બીલ વિષે ચર્ચા	૫૨૯
ટેલાગ્રાફમાં લેવાયેલો વચન	૫૩૦
એકાન્તવચનમાં લેવાયેલો વચન	૫૩૧
પરજીવ	૫૩૨
મીન. મો. મો. મો. માન આપવા	૫૩૩
હોમીયોપથી અપરજી પર આરોગ	૫૩૪
મો. સોરાલકાની મુશ્કેલીનો હેવાલ	૫૩૫
મિલેન-પુરણી વાઈ	૫૩૬
લક્ષ્મીના વાળના પ્રતિભાં અપરજી	૫૩૭
મોહાન્ય તિલકના વિચારો	૫૩૮
હિંદુસ્તાનના ખજાનો	૫૩૯
રશિયનની આવડત	૫૪૦
મરજીત. મોહાન્ય મોહીસા	૫૪૧
હોમીયોપથી કેળવણીની ચર્ચા	૫૪૨
અપરજી	૫૪૩

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૧૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨

અમારે વિષે

આ જાણું શીનીકસનાં અપવાનું કાર
ચવાને સાત વર્ષ ઉપરાંત ચર્ચા છે. હવે
એક પવનું આગળ અમે વધીએ છીએ.
આજ કમી કપરેકર માલેક મી. ત્રીપી
હતા. પણ હવે પછી શીનીકસ સંસ્થા
નવી માલેકી કરીને હાલ અમે છે અને
ક્યા હેતુથી શીનીકસની સંસ્થા ચાલે
તે વિષે ચોક્કસ ખાસમાં લખાય છે. આ
પવનું ઠીક લેવાનું છે એમ અમે માનીએ
છીએ અને આ પત્રના વાંચનાર પણ
માનશે એમ અમે ધારીએ છીએ.

જાપાની સ્થિતિ એવી તો આવેલી
નથી કે અમારે જાપાનું ખરચ ઉપડી
શક્યું હોય. તેનાં કારણોમાં ઉતરવાની
જરૂર નથી. પણ એ મી. તાનાની
ઉદારતાનો ઉપયોગ જાપાને સાર ન
લેવાયો હતો તો જાપાની ઉપર આરે
સંકટ આવી પડત એટલું આ સમયે માફ
કરવું પડે છે.

અમારે કમલોએ શીનીકસ નજી લી
રહી જાણું કહાડવાનો નિશ્ચય કર્યો આરે
એમ મારણા હતી કે જમીનમાંથી તથા
જાપામાંથી પેદાશ ચવાથી કમલોએ
પોતાની રોટી પેદા કરવાનું મગરો
એટલુંજ નહીં પણ તેઓને સારો ખ્યાલ
પણ થયો. કેમકે એ કંઈ નહો. થાય
તો તેના પછી તેઓ હતા. અનુભવે અમે
એવું કે એ મારણા સુલ જરૂરી હતી.
શીનીકસના નિયમોને અનુસરનારી કંઈની
ની સાથે પૈસાનો લાભ ન બળી શકે એમ
અમે એવું. અને હાલ પણ વરસ થયાં
ધણે આમે એમ ધારણે શીનીકસની
સંસ્થા ચાલેલી છે.

અમારો મુખ્ય મુદ્દો એ હતો કે જેમ
અને તેમ ખેતીમાંથી અમારો નિર્વાહ
કરી અમે અને તેટલી લોકસેવા કરીએ
ને આ જાણું લોકોની પાસે પરીએ.
તેમાં અમે આજ કમી કહણ થયા નથી.

એવું કામ અમે થયા તરીકે કહેવા
વરસ થયાં કહાડી નાખ્યું છે. હવે અમે
જાણું છે કે જાહેર અમારો સેવા
જાપાનું કામ પણ અમારે કહાડી
નાખ્યું એ ચોક્કસ છે. જાહેર અમારો
નાખ્યું એ ઠીક છે એમ અમે માનતા,
પણ વધુ વિચારે અમે એકાએક છીએ કે
જાહેર અમારોનો રિવાજ બીલકુલ પચાં
કરવા લાગ્યો નથી. જેઓ પૈસો કમાવા
ઉતાવળા થયા છે તેઓ બીજાના કરતાં
આમળ નીકળી જવાના ધરાદારી જાહેર
ખર્ચ નાખે છે. જાહેર અમારોનો
વાપરો હાલ એવો ચાલેલો છે કે અમે
તેવી જાહેર અમારો પૈસાને સાર લેવા દેવામાં
આવે છે. હાલના સુધારાની આ સારે દુઃખ
નિશાની છે અને તેમાંથી અમે છુટા થવા
મુશ્કેલીએ છીએ. જે જાહેર અમારો
વેપારની નથી, પણ લોકોપયોગી છે,
અને જે મહત્ત જાપાની અમારે માન
તેવી અમારોથીજ આખું જાણું કારણ
પડે તેવી જાહેર અમારો અમે પછલા
લખે જાણું, પણ બીજા બધી જાહેર
અમારો હવે પછી અમે નહીં જાણીએ.
જે જાહેર અમારો હાલ અમારી પાસે છે
તેને સાર તે તે ધણીઓની સાથે મદો
ખરત કરી તેમાંથી મુક્ત થવા પ્રયત્ન
કરવું. આમ ચવાથી અમે જાણી
ઉપર વધારે કામ કરી શક્યું ને આ
પત્રની સાથે જાણીએ. ખતનો મુખ્ય
મુદ્દો વિશેષ અમલમાં મુકી શક્યું.

નવા ફેરફારથી લોકસેવા કરવાની અમારી
ચકિત વધશે એમ અમે માનીએ છીએ.
જાપામાં પણ અમે વધારે ચોક્કસ ને કિમતી
જાણીએ આપી શક્યું એવી ધારણા છે.
દિવસે દિવસે જાણું નીતિનો પ્રચાર કરવા
નું સાધન વિશેષ થઈ પડે એમ અમારો
પ્રયાસ છે. જાપાની હાલવાતીનાં એ અને
એજ કારણ છે. આ દેશમાં હાલનીપર
મુશ્કેલી હાલમારોને દુર કરવાની મહેનત
કરવી અને નીતિની કેળવણીનો પ્રચાર
કરવો. બીજું કાર્ય મુખ્યત્વે કરીને
અમારી રહેણી અમે સુધારીએ તેથી
થવાનું છે. તેવાજ કારણોથી જાપાને
વિશેષ રહેણાં વેપારી અમે જોવાં કે એમ,
જાહેર અમારોને અનંત પ્રયાસે દુર કરીએ

છીએ. જેમ જેમ જામારી રહેણી ખતમાં
પરવાણા મુદ્દાને અનુસરતી તેમ તેમ
સંબંધ કરતી પાસે અને વધારે ઉપયોગી
જાણી મુકવી તકમાર થઈ જાય.
આમાં અમને બધા હિંદી મદદ કરશે
એવું હમણીએ છીએ.

એકાન્સપરમમાં નીશાળની હીલચાલ

શ્રી. હમીય મોટજી પરનો સરકારનો
ઉદ્દેશ કામળ તે આમણ કામળ કરતાં
આરો છે. તેમાંથી નિશાળ પેદા થવાની
નિશાળી છે; પણ તે કામળમાં આપણી
સુમના આપણાથી કમુલ નજ ચામ એમ
અમે માનીએ છીએ.

અમારો ધોળાનો એક તો આ કામળમાં
પણ રાખ્યો છે. સરકાર તે નીશાળને
આવડે વધારે પધારીને ૩-૪ માને છે.
આ પણ મોશી એકાન્સ એવી સરત કરે છે.
અમને લાગે છે કે આમાંથી કંઈજ
આપણે કમુલ રાખી શકતા નથી.

રંમણેલી સાથે થવાની જરૂર છે એટલું
જ નહિ પણ એ કામળથી નિશાળ ખોલ
વાનો જે હેતુ છે તે પણ અવગણ્ય નથી.
જામારી સમજ પ્રમાણે આ નિશાળમાં
ફેલી બાધાઓને મુખ્ય મહીને કેળવણી
આપવાની વાત છે. આ હેતુ સરકારની
સુચનાથી પાર ન પડી શકે. પ્રતિષ્ઠિત
અને નીતિવાન હિંદી મહેતાજી હર માસે
મલુખી પાંચ પાંચ લાખને કામ કરે
એવું બનવા એમ નથી. મોશી હરવાનને પણ
તેના કરતાં વધારે પધારે ટાંકવાલામાં
મળે છે. દુકા પમારથી જે હિંદી મહેતાજી
મળી શકે તે કદિ હિંદી બાધા સીમની
શકે અથવા ઉદારાઓને નીતિ લીખવી
શકે એ બનશે નહિ.

પણ સરકારની દાનત એ ખરી કોમ
તો આપણે હવે છેવાડો ભાવી સહીએ
છીએ. સરકાર અમુક રકમ પારો કે
પા. ૧૦૦૦ હર વરસ આપે, હિંદી કોમે
નીચેલી તે સરકારે પસંદ કરેલી કમીટીને
કારભાર સોંપે, તે કમીટીમાં પુરોષીયન
અને હિંદી મેમબર હોય; આ કમીટી
મહેતાજીએ પસંદ કરે, બાધા પસંદ કરે,
હીલચાલ પસંદ કરે, અને દરેક રીતે
સરકાર તરફ જવાબદાર રહે. આમ થાય
તો રંમણેલ પુર થાય. આમ મહેતાજી મળે
અને કોમ નિશાળ ઉપર અંકુશ રાખે.
આવું કરતાં સરકારને કંઈ હેતુવાન થવાનું

નથી. અને હિંદી કોમ રાજી રહે. અમને
ઉમેદ છે કે આવી મતલબનો કામળ
સરકારને મોહનવામાં આવશે અને સરકાર
કમુલ કરશે. કમુલ કરાવશે આપણે
હાય છે.

શ્રીનીકમલું ટ્રસ્ટ હીલ

આ પ્રેસ અને સંસ્થાનને ફરતમાં
આપી દેવા માટે મી. ગાંધીએ કરેલા
ટ્રસ્ટ હીલ (જે ૨૭૨૬૨ થવાનું કામ
ચાલે છે) નો ખરડો નીચે મુજબ છે :—

"દક્ષિણ આફ્રિકા, નાતાલ, શ્રીનીકમ
ના મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી
કરમનના વેપારી ઉમર હાજી આમદ
ઝવેરી

કરમનના વેપારી પારસી રૂસ્તમજી
જીવજીજી ધોરખોડુ

દ્રોણવાલના આરકીટેક્ટ અને એડવોકેટ
હરમન કેલનબેક

એકાન્સપરમના ખારીસ્ટર લુઈસ વોલ
ટર રીય

અને

રંમણના ખારીસ્ટર પ્રાણજીવનદાસ જમજી
વન મહેતા સાથે નીચે મુજબ ટ્રસ્ટ હીલ
કરે છે :

(૧) મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી શ્રીની
કમલાં આવેલા એક જમીનના દુકા
ના માલીક છે. આ દુકામાં ૧૦૦ વીધા
એટલી જમીન આવેલી છે, અને તે ઉપર
અમુક મકાન અને સંસ્થાકામ છે જે
સંબંધી વિમતો પુરવણીમાં આપવા
માં આવી છે.

(૨) તે ઉપરાંત મોહનદાસ કરમચંદ
ગાંધી શ્રીનીકમલાં હાતા અને મનદ
થતા અઠવાડીક વરતમાન થય "ઈડિ
અત ઓપિનિઅન" ના માલીક છે.

(૩) તેમજ ૧૯૦૪ ની સાલમાં હવે
પછી જન્માવેલા હેતુઓનાર શ્રીનીકમલાં
એક સંસ્થાન સ્થાપ્યું છે.

(૪) આ દસ્તાવેજપર સહીઓ કરતી
વખતે શ્રીનીકમલાં આ સંસ્થાન ઉપર કેટલાક
રહે છે અથવા તેની સાથે સંબંધ ધરાવે છે
અને ઉપર કહેલા 'ઈડિઅન ઓપિનિઅન'
ના કામખાનાની અંદાજ અથવા તેના
સંબંધમાં કામ કરે છે. આ સાબુઓ
અને હવે પછી સંસ્થાનમાં કોઈ એકાન્સ
અને જે આ દસ્તાવેજની પુરવણીમાં સહી
કરશે તેમને આ દસ્તાવેજમાં હવે પછી
સંબંધાતીકા (સેટલર) એવું નામ આપ
વામાં આવ્યું છે.

(૫) આ સંસ્થાનીકામના મોટા ભાગ
જેઓ કાલ સંસ્થાનપર છે તેઓ નીચેના
હેતુઓ અને ઘરતોથી સંસ્થાનમાં નીચામાં
હતા.

(૧) બનેલાં સુધી સંસ્થાકામની
મદદ વધરતી ખેતીથી અથવા કારીગર
કામથી છેવટે પોતાનું ગુજરાન મેળ
વવા શક્તિમાન થવામાં એવી તરફ
થી પોતાની રહેણીને ફોરવી ;

(૨) દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસી રહેલા
મોશી અને હિંદી વચ્ચે વધારે એક
સાલ ચાલ એવી રીતે મળ્યું તબેર
કર્મ કરવું અને હિંદીની હાલમારીઓ
તબેર કરવી ને તે દુર કરવા મથવું ;

(૩) મોહનદાસ અને રૂસ્તીને પોતા
ના જીવન અને પુરતકો વડે દક્ષિણ
આફ્રિકા પાળવા અને ખીલવવા ;

(૪) તબેર વિશુદ્ધ જીવન માળી,
ખીલવોમાં જીવનની વિશુદ્ધતાને
આમળ વધારવી ;

(૫) મુખ્યત્વે કરીને હિંદી બાળકો
ને, ખાસ કરીને તેમની માતૃભાષા
મારફત, કેળવણી આપવાને એક
નિશાળ સ્થાપવી ;

(૬) ફરતી ઉપમારોથી (ઓપ્થ
વધર) ફરતીઓને સારાં કરવા અને
ફરતીઓ અટકાવ કરવા એક ફોરેસ્ટરી
અમ અને કારોઅજીવન સ્થાપવું ;

(૭) માનવજાતની સેવા માટે બીજી
સામાન્ય રીતે પોતાને લેવાર કરવા.

(૮) ઉપરની પેદા કામખોલાં કહેલા
કહેલો આમળ વધારવા માટે મજદુર
'ઈડિઅન ઓપિનિઅન' મહાનમું.

(૯) ઉપરના મોહનદાસ કરમચંદ
ગાંધી હવે ઉપર કહેલ જમીન,
મકાન, સંસ્થાકામ, જમીન અને હાથવા
સંબંધી ખીલે બધી સરકારમાન, માલ,
સેવકાતાં લેણાં, અને પ્રેસ તથા સંસ્થા
નને લગતી બીજી બધી ચીજ વસ્તુઓ,
તથા અન્દરનેલનલ પ્રોપર્ટી પ્રેસનું બીજ
નેસ, ઉપર કહેલા સંસ્થાનના ઉપયોગ
માટે, તથા કલમ ૫ મી માં જણાવેલા
હેતુઓને વિશ્લેષતાથી ફળીજીત કરવા માટે,
ઉપર જણાવેલા મી. ઉમર હાજી આમદ
ઝવેરી, મી. પારસી રૂસ્તમજી ધોરખોડુ,
મી. હરમન કેલનબેક, મી. લુઈસ વોલ
ટર રીય, મી. પ્રાણજીવનદાસ જમજીવન
મહેતા તથા પોતાને ટ્રસ્ટમાં આપી દેવા,
અને તેથી તેમના નામપર કરી દેવા
ચાહે છે.

(૧૦) અને ઉપરના ફરતે મોહનદાસ
કરમચંદ ગાંધીની જમીન, મકાન, વિશ્લેષ

ઉપર વરણવેલી અને હવે પછી આવવા ની કરતોએ પોતાના નામપર દસ્તખા લેવા કબુલ નહીં હોય :

(૮) તેથી આ દસ્તાવેજ વડે અને થી ઉપર નામ આવેલા મહત્ત્વના અને પોતાને દસ્તી તરીકે શીનીકસમાં આવેલી પોતાની જમીન, સંચાલન, ખાણ, શરૂઆત, માલ, ભેટા વિગેરે વિગેરે દરેક મળા અને તે જામણી પોતાના દાખલ, અને પોતાના મળા હક મોકનદાસ કરમચંદ માંથી દસ્તખા આવે છે; જે દસ્તીઓએ પોતાને માટે અને પોતા પછી પોતાની જમીન નીચાનારા દસ્તીઓ માટે, અને હદેલા ઉદ્દેશો સાર, અને નીચે હદેલી વધારાની કરતોથી દસ્તખા રાખવું :

(૧) મોકનદાસ કરમચંદ માંથી પોતાની જમીન દસ્તાવેજ દસ્તના હેતુઓ પાળવા માટે ઉપર હદેલા દસ્તીઓના દાખલે રહી દસ્તના અવસ્થા (મેનજર) રાખવા.

(૨) મોકનદાસ કરમચંદ માંથી ની દફતર આદિમાંથી ગેરદાખરી દસ્તાવેજ અથવા તેમના મરજુખાદ દસ્તીઓ પોતામાંથી ગ્રાહને, જતુકને માટે, અથવા મુદતી રીતે અવસ્થાપક નીચે રહે.

(૩) મજૂર દસ્તના ઘટતા કારણાર માટે મોકનદાસ કરમચંદ માંથી અથવા બીજા અવસ્થાપક જે નીચે તે દસ્તીઓને જમીનદાર રાખવા.

(૪) ઉપરના દસ્ત તથાની બધી જામણીમાં દસ્તીઓની મેનજરીટીના કાગળ પાછીના દસ્તીઓને જમીનદારક મળાશે; અને જે દસ્તીઓના મલ કરમા પ્રમાણમાં વહેંચાઈ જતા હશે તે મસ્તાનીકા વધુ મળે જે નિરજુમ હર તે તેમને (દસ્તીઓને) માટે જમીનદારક લેવાશે.

(૫) જેમાં શીનીકસ દસ્ત ઓકા ઉન્ડ નામથી ખાણ પાળવામાં આવશે, અને અવસ્થાપક, અથવા અવસ્થાપક વડી કામ કરનાર તેને કારણાર હશે.

(૬) કાંઈ દસ્તીનું મરજુ થાય ત્યારે અથવા રાજનાખું અપાય ત્યારે ખાણના દસ્તીઓ દસ્ત ચલાવશે. જતાં તે વખતે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વધના સંકલ્યા યા યી (સેલ્લર) પોતાના વધુ મળે તથા દસ્તીનું નામ આપી શકશે. અને ખાણના દસ્તીઓએ તે કબુલ રાખવું જોઈશે.

(૭) સંસ્થાનીકાની સંમતિથી દસ્તી ઓ પોતાની સંસ્થામાં વધારો કરવા ની સત્તા ધરાવે છે.

(૮) દસ્તીઓએ વિચારવાના કામ માં સંસ્થાનીકાની સલાહ લેવી જોઈશે અને સંસ્થાનીકાના નિરજુમો કબુલ રાખવા જોઈશે. પણ દસ્તી પોલીસી અથવા અદર્શોમાં ફેરફાર દાખલ કરા વધારી સત્તા સંસ્થાનીકા દસ્તીઓ ઉપર નહીં ધરાવી શકે.

(૯) દસ્તીઓ સંસ્થાનીકાની સંમતિથી (પણ તે સિવાય નહીં) દસ્ત ના હેતુઓમાં વધારો કરી શકશે.

(૧૦) સંસ્થાનીકાની સંમતિથી દસ્તીઓ તથા સંસ્થાનીકા અથવા મુદતી કામ કરનારાઓને દાખલ કરી શકશે; તેથી જ રીતે કાંઈ સંસ્થાનીકા અથવા મુદતી કામ કરનારાઓને, સંસ્થાનીકાની સંમતિથી ખસતરફ કરી શકશે. જતાં કાંઈ સંસ્થાનીકાને અપ્રમાણીકતા, ભારે ગેરવરતલુક, અથવા દસ્તનો ભારે જનાદાર એટલાં કારણ સિવાય ખસતરફ કરી શકાશે નહીં.

(૧૧) કાલની બધી મોઢવણો અથવા કોનકાકોને દસ્તીઓએ કબુલ રાખવા જોઈશે અને માન આપવું પડશે.

(૧૨) બીજા સંસ્થાનીકાના જેવી કરતોથી મોકનદાસ કરમચંદ માંથી પોતાને માટે જે જોર જમીન અને ઘર જે કાલ તેઓ વાપરે છે તે પોતાને માટે અને પોતાના કુટુંબને માટે રાખે છે, અને ગ્રેસ અથવા બીજા કામની આવકમાંથી મુજરાન ખર્ચ માટે વધારેમાં વધારે માસીક પા. ૫ જેટલી રકમ ઉપાડવાનો હક ધરાવે છે.

(૧૩) મોકનદાસ કરમચંદ માંથી ના મરજુખાદ તેમના પત્ની દેવાત હોય તો તે પોતાના અને પોતાના જે સગીર પુત્ર રામદાસ તથા દેવદાસના ખર્ચ માટે વધારેમાં વધારે માસીક પા. ૫ ની રકમ ચર્ચી શકશે. તે દેવાત ન હોય ત્યારે ઓકસઓના વાલી ને જેલો ઓકસે ૨૧ વરસની ઉંમરે પહોંચતાં સુધી તેટલી રકમ મળશે. મજૂર જમીનનો ઉપયોગ પણ તેમ રીતે ચર્ચી શકશે.

(૧૪) સંસ્થાનીકા અથવા તેમની કાંઈ સંસ્થાને દસ્તીઓ 'ઉડિયન ઓપિનિયન' ની માલેજા આપી શકે શકશે, અને તેમ રીતે અપખાલું,

બીજા અને બીજા જરૂરી સાધનો વાટે શકે શકશે.

(૧૫) હવેમાં સંસ્થાનીકાની સંમતિ થી, દસ્તીઓ વખતે વખતે દસ્તના ખતમાં સુધારો વધારો કરવાને હક ધરાવશે.

(૧૬) સંસ્થાનીકાની સંમતિ વધને દસ્તીઓ સાથેની પુરવણીમાં મરજુખેલ અને હવે પછી લેવાય તે ઓકસ વેચવાનો અથવા તે ગીરા મુકવાનો તેમજ વધુ જમીન ખરીદવાનો, મકાન બાંધવાનો, તથા વધુ સંચાલન કે માલ લેવાનો હક ધરાવશે.

(૧૭) જેઓ કાલ ઉપર હદેલા સંસ્થાનપર રહે છે અથવા સંસ્થાન સાથે જોડાએલા છે, અને જેમણે સાથેની પુરવણીમાં સહી કરી છે તે ઓ, અથવા જેઓ હવે પછી મજૂર સંસ્થાનપર રહે અથવા સંસ્થાન સાથે જોડાય અને જહીં દસ્તાવેજ હેતુઓ અને કરતો પામે તેઓ કાંઈ માનીક (સેલ્લર) હોવાશે.

(૧૮) આમાં કાંઈ પણ વિરલ સાથે તે જતાં આ કામત તે રજીસ્ટર થાય તે દિવસથી અમલમાં આવશે, અને મજૂર પ્રાણજીવનદાસ જમજીવન મહેતાની સહી ન હોવા જતાં રજીસ્ટર કરાશે, અને પાછળથી મજૂર મહત્ત્વની સહી આવી પહેાંચતાં તે સામેલ કરવામાં આવશે."

પુરવણી

ઉપરના દસ્તાવેજમાં જણાવેલ બીજા કતની તપસીલ તેની કીમત સાથે નીચે મુજબ છે :—

	પા.	શી.	૨.
જમીન	૧૦૮૭	૧૦	૩
મકાનો	૧૫૩૫	૧૪	૧
સંચા કામ અને છાપા			
કમનો સર-સામાન...	૧૫૪૮	૧	૦
છાપખાનાનો રજીક ...	૩૦૭	૭	૧૦
ઓપખાના લેણા...	૧૦૦	૧૮	૩
લાઇબ્રેરી અને નિકાળ			
નાં પુસ્તકો	૫૦	૧૩	૦
કુલ.	૫૧૩૦	૪	૫

કુમરસોરપમાં ફરીથી કલરક ઓકાની ફરીકાલ સાથે ભારે મામલો ઉભો થયો છે. આ બાબતમાં પચ્ચાં લેવા માટે તા. ૧૦ થી એ મેવન્ટા મંજુરપણા નીચે જોઈ જમીન મળવાની હતી.

ઉમરાવની ધારાસભામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દી

સોરઠ એમ્પીલીસનાં બાવજનો સંપુરણ હેવાલ

ઉમરાવની ધારાસભામાં ગઇ તા. ૧૭ મે જુલુસને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દીઓ ની હાલત સંબંધી સવાલ સજાનાં સોરઠ એમ્પીલીસે જે બાવજ આપ્યું હતું તેનો પુરો હેવાલ અમને મળ્યો છે, અને તેને તરજુમો અમે અહીં આપીએ છીએ:—

“સાહેબો,—હું બાવજ કરીને આપ સહુનો વખત રોકવા નથી માગતો. પણ મારા નામથી જે સવાલ ઓળખાય છે તેના ખુલાસા તરીકે મારે એ બોલ કહેવા જોઇએ. મારે આ સવાલો ઉઠાવવા પડ્યા છે. કેમકે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દીઓની હાલતમારો આ અત્યંત અગત્યના સવાલમાં જેઓ કળણ ધરાવે છે તેને કોલોનીના પ્રધાન પાસેથી ખબરો મેળવવાને બીજું કોઇ સ્થાન નથી. આપ સાહેબોને યાદ હશે કે કોલોનીઅલ પ્રધાન આપની સલાહના કેટલાક સલાહોને તાત્કાલિક સંસ્થાનોમાં મુજાદ્દી કરવા કહ્યું હતા, પણ તેઓની સહર એટલી તો રહ્યો હતો અને બાંધી નીવડી કે બીજા સંસ્થાનોમાં જવાની તક મળી નહીં આપજીમાંના જેઓ કેટલાક વરસ થયાં છે સવાલ વિષે કળણ ધરાવે છે. તેઓને હાલમાં મારે ચીંતા થઇ પડી છે. તે ચીંતાના એ કારણ છે:—પહેલું તો એ કે જે સમાધાનીનું વચન એટલા બધા વખત અમારે એટલી બધી ચોકસી રીતે, અને એટલી બધી આશા કરેલી રીતે આપણું હતું તે ફરી મુજબી રહ્યું છે; બીજું કારણ એ છે કે તે સમાધાનીનું કામ હવે બીજા ના હાથમાં આવેલું છે. અમારો મુદ્દો પ્રધાન જનરલ સ્મિથને આગત રીતે એવી સમાધાની કરવાનું વચન આપ્યું હતું, કે જે આપણા ધારવા પ્રમાણે દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દી કોમનેજ નહીં પણ વડી સરકાર તેમજ હોદ્દી સરકારને સંતોષ કરે જાયું હતું. પણ હવે કમનસીમે બીજા મુજબી રહ્યું છે, અને મુદ્દોખાતા ની જગ્યા બીજાના હાથમાં ગમેલી છે. મારા ધારવા મુજબ તે શ્રી. પ્રીકરના હાથમાં ગમેલી છે કે જેને વિષે આપણે એવું બોલીએ છીએ કે જનરલ સ્મિથ કરતાં તે હોદ્દીઓ સાથે ઓછી મિતતા બતાવે છે—હું એવી બીજી રીતે કહીશ નહીં.

અમે ખાસ બોલવા માગીએ છીએ કે નવા મુદ્દો પ્રધાનના આવવાથી સમાધાનીમાં કંઈ ફેરફાર થશે શું, અને વળી અલગત એ પણ બોલવા માગીએ છીએ કે તેને મુલતવી રાખવાની કેમ જરૂર પડી?

આપ સાહેબોને યાદ હશે કે એક વરસ અગાઉ તે વખતના કોલોનીઅલ પ્રધાન અને આ સલાહના નાયક મારકવિસે બહુ મહત્ત્વ રીતે અને આશા કરેલી રીતે આની બતાવી હતી કે સમાધાની નજીક આવી છે, અને તે અમલમાં આવશે એવો તેને ખરોસો છે. તે સમાધાની શું હતી એ આ સાહેબોને હું યાદ આપીશ. તેના મુદ્દો ટ્રાંસવાલ પ્રાંતનો ૧૯૦૭નો ૨ જે કાયદો કે જે દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા હોદ્દી બાઇઓ નાં દિલને બહુ દરદ કરતો હતો તે નાબુદ કરવો એ હતો. તે કાયદો કંઈ કામનો નહોતો હોવાથી અને લાંબા હોદ્દીઓની સામક્ષી દુખાવનારો હોવાથી નાબુદ કરવાનો હતો. વળી સમીરના કોલોનું રક્ષણ કરવામાં આવનાર હતું તથા કોલોનીમાં કોઇ તરફનો કેમી એક ન હોવો જોઇએ, એ મુદ્દોથી એક્સિઆટીફાની સામે અટકાવત મુજબની પણ બ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી કે જે એક્સિઆટીફાને પોતે કણસ રાખેલી હતી. તેઓ જેની સમિ વાંધા ઉઠાવતા હતા તે આ એકજ વાત હતી કે હોદ્દીઓને તેઓના રંજના કારણસર અટકાવવામાં આવે નહીં. તેઓનું કહેવું એ છે કે ‘જો તમારે અમોને અટકાવવા જ હોય તો તે કારણથી રીતે લાંબે અટકાવો.’ તમારી આર્થિક સગવડોને ખાતર પણ એમ બલે કરો, પણ અમે હાલની કોમના માણસો છીએ એવું કારણ આપી કરો નહીં. સમાધાની કમારની થઇ ગઇ હોત એવી આશા અમે બાંધી હતી. તે જે વખત મુલતવી રહી છે. એટલે પહેલું હું એજ બોલવા માગું છું કે તે મુલતવી રહેવાનું ખરું કારણ શું છે, અને બીજું હું એ બોલવા માગું છું કે હું જે સરતો વિષે કહી મગો છું તે બુનિયન પાલમિટ આમજ રજુ થયેલા બીજામાં પુરેપુરી રીતે પાળવામાં આવેલી કે નહીં, તે સાદી અને સ્પષ્ટ સરતો પાળવામાં આવી નથી અને કોમીએક બીજી રીતે કોમજન છે એવું દક્ષિણ આફ્રિકાના કેટલાક બહોશ વકીલોનું કહેવું છે એમ મારી બોલમાં આવેલ છે. વ સરકારનો આ બાબતમાં શું ખાલિ પ્રાપ્ત છે, અને તેઓને સંતોષ મળ્યો

નથી એમ માનીએ તો તેઓએ શું પગલાં લીધાં છે, લે છે અથવા લેવા ના છે?

વળી એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે—એમાં કોમજ સુધારો કરવા જેવું પણ હોય. છતાં તે એવો મુદ્દો છે કે જે વિષે હું નામદાર ઉમરાવ પાસેથી ખબર મેળવવા છત્તું છું—કે આ બીજાથી કોનારા પરના પ્રાંતોના હોદ્દીઓ જે કોમ આજ દિવસ સુધી કંઈ પણ હરકત વિના બોમ વાતા તે રહ્યા છે. તે હકીકત ખરી છે કે નહીં? વડી સરકારે મારા ધારવા પ્રમાણે ૧૯૧૦ ના અક્ટોબર માસના મુખ્યમાં કહ્યું હતું કે ટ્રાંસવાલના હોદ્દીઓની હાલતમારો સમાધાન તોજ સ્વીકારવામાં આવશે કે જે તેથી બીજા પ્રાંતના હોદ્દીઓના હકમાં કંઈ પણ ઘટાડો નહીં થતો. હોય. બુનિયતની પહેલાં પણ વખત થયાં દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારની એવી માન્યતા રહેલી છે કે તે દેશમાં કામદાપુરવક વસી રહેલા હોદ્દીઓના હોમ ઓછા કરવાને તે છત્તી નથી. સોરઠ સેલબોરન બ્યારે હાલ કમીસનર હતા ત્યારે એ સવાલ વિષેના પોતાના વિચારોમાં તે વાત પર મુખ્ય બાર મુક્યો હતો. તેમણે કહ્યું હતું કે કાયદેસર વસી રહેલા હોદ્દીઓને અમારે જે રીતે રાખવામાં આવતા હતા તે કરતાં તલબાર પણ એકી રીતે રાખવા તેઓ માગતા નથી. તેઓ દ્વંદ્વ માત્ર એજ બાબતમાં રહ્યા હતા કે વાળખી અપવાદ સીવાય વધુ હોદ્દીઓને હાખસ થવા દેવા નહીં; જે વાત હમણાં પણ અને પહેલ તરફથી કણસ કરવામાં આવી છે કે થોડા જેળવાયલા માણસો, જેવા કે ધરમચુર, કાકતર અને વકીલ, જે કોમના કુદરતી નિલાવને માટે જરૂરના હોય તેઓને આવવા દેવા. પણ કરીને કોમની વાળખી જરૂરીઆત તરીકે છ માણસોની સંખ્યા આપવામાં આવી હતી. આ બીજા તે દેશમાં કાયદેસર વસી રહેલા હોદ્દીઓના હકમાં ઘટાડો નથી કરવું એવું માલમ પડે એમ હું છત્તું છું, કેમકે જે ઘટાડો કરે છે એવું જોવામાં આવે તો તે બહુ પંબીર અને માફ ન થઇ શકે એવો વિધાસલાત કહેવ. વ. તેથી વડી સરકારે તે બાબત બહુ બારીક તપાસ કરી છે, અને બુનિયન સરકાર સાથે તે સંબંધમાં કથરજુ આતો જતરી છે એવું સાંભળવાની હું આશા રાખું છું.

[અધુરું]

મુંબઈની ઉલ્લી પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

વિમત્તવાર હુલાસા

ઉપરની મીટીંગ મોક્ષાવવાને મુંબઈના ૪૫૦ ઉપરાંત નામીયા માણસોની સહી સાથે મુંબઈના શરીફને જરૂર કરવામાં આવી હતી, જે મુજબ શરીફ તા. ૩૨ સુલાઈએ મીટીંગ મોક્ષાવી હતી. મીટીંગ ને હેતુ ૧ (મોનીએમાં હોદ્દાઓની અસંતોષ કારણ સ્થિતિ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા, તથા હોદ્દા સરકાર પર અરજ મોકલવાનો) એ પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યો હતો. મીટીંગ બરાબાના વખત પહેલાં એક ક્ષણ અમારે આગર માણસોની હોલ બરખ ઉપરાંત બરાબ મળે હતો, અને અમારે પ્રમુખની નીમણૂકની દરખાસ્ત કરી અને સર શીશીજીના નજરમાં નીમણૂક, વખતે હોલ થયા ત્યારે તે રાઉન્ડ હોલ એવો મીઠાઈ બરાબ મળે હતો કે કપાઈ હોલ રહેવા જેટલી વધુ જગ્યા નહોતી. હજાર વએલામાં શરીફ મી. નરેતમદાસ મોસારજી મોસદાસ, સર શીશીજી, મુંબઈ મુનીસીપલિટીના પ્રમુખ અને મુંબઈની હોદ્દા વેપારી જેમના ચેરમેન મી. મન મોહનદાસ રામજી ખીલ ઓતરસ એસો. મી. મોહનદાસ પ્રમુખ મી. હાજમલાલ કરીમ લાલ, સર જમશેદજી છજીભાઈ મેરોનેટ, સર બાલચંદ્ર ડુબ્. એન. સર વિઠ્ઠલ લલ પ્રમોદર દારૂધી, એન. મી. ચોકલ ઇલ અનલલ પારેખ. મી. એ. એચ. વાલીયા, મી. જમશેદજી ખરેદજી, મી. દીનજીભાઈ મેલજી પાળા, મી. અને મીસીસ જહાંગીર જમનજી પીટીટ, મી. રતનજી મી. એન. છજીભાઈ, મી. નહેરાજી આર. મી. છજીભાઈ, પુરવ આફ્રિકાવાળા મી. એ. એમ. છવજી, 'મીસીસ સોરી અલ રીફરેન્સ' ના અધિષ્ઠાત મી. નરેત્રા જન, મી. એન. વી. મંડળી, મી. એ. એચ. મીનજી, મી. મીરજાંબલી મહમદ ખાન, મી. પરશોતમદાસ હાંમરદાસ, મી. જમીંદાર તલવજી, મી. બી. એન મોતીવાળા, મી. સી. એચ. ખરેદજી, મી. એચ. પી. આર. મોદી, મીસીસ જમનાબાઈ નગીનદાસ સહજી તથા મી. અને મીસીસ પોલાક વિજેરે સભામાં હાજર હતા.

મીટીંગ

તરખાત કરતાં મહેરીઓની સહીવાળા અરજ વાંચી સંજગાવી, અને સારખાદ મામલો જાણ્યો તેમ છે તેથી અને

ચેરમેન નીમવાની દરખાસ્ત કરવા સર શીશીજીના મહેતાને હજી.

સર શીશીજીના હોલ થતાં સભાએ તેમને તાળીઓની બારે મરજનાથી વધાવી લીધા ત્યારે તેઓ પોતે પ્રમુખ થવા માટે નહીં, પણ પ્રમુખની દરખાસ્ત કરવા માટે હોલ થયા છે તે તેમણે સ્પષ્ટ કર્યું. બાદ તેમણે સર જમશેદજી છજીભાઈની પ્રમુખ તરીકે નીમણૂક કરવાને દરખાસ્ત કરી, સર બાલચંદ્ર ડુબ્. તથા એન. મી. હાજમલાલ કરીમલાલએ તેને ટેકા આપ્યો, અને ત્યાર બાદ તાળીઓની મર જના વચ્ચે દરખાસ્ત પાસ થઈ. પ્રમુખે પુરથી લેતાં સર કરીમલાલ છજાહીમ, સર હજાહીમ રહેમતુલા, સર જમશેદજી દાસ વરજીવનદાસ, એન. મી. હજીભાઈ રામજીદાસ, મી. જમનજી ડી. પીટીટ (વિજેરે તરફથી ચેરમાનરી માટે દિલગીરી બતાવનારા) કમળો આપ્યા હતા તે મી. જહાંગીર જમનજી પીટીટ વાંચી સંજગાવ્યા.

માનવંતા કાઠાભાઈ

એ નીચે મુજબ લખ્યું હતું:—“મીટીંગ ના હેતુઓ તરફ મારી અંતઃકરણની દિલ સાજ છે, અને હું મીટીંગને દરેક ફોલ હૃદયે હું.”

માનવંતા મી. રતન તાતા

એ ચેરમેન પર નીચે મુજબ કમળ લખ્યો હતો:—

“દક્ષિણ આફ્રિકા અને રાજના બીજા ભાગોમાંના આપણા બાઇઓનાં દુઃખો બહેર કરનારી આજની મીટીંગમાં હાજર ન થઈ શકવા માટે હું દિલગીર થઈ છું.”

આ સવાબને હૃદયસ્તાનમાં લેવું એક એવું તેરણું વચન આપવામાં આવતું નથી, અને માનવી તરીકેના સાદા હોદ્દાઓ માટે મેળવવાના મી. મીંધીના સ્વદેશ સિમાન બરેલા અને મહેનતુ પ્રયાસોને, તેમાં અમાએલા અનલના મુદ્દાઓના પ્રમાણમાં એક એવું તે કરતાં બહુ ઓછો ટેકા મળે છે તે મને બહુ ચીંતા કરાવ નારી બાબત બાંધે છે.

મી. મીંધીના મારા જરના કમળથી દેખાઈ રહે છે કે જે હીલચાલને તેઓ નમુનેદાર રીતે દોરે છે તે હીલચાલ માટે ખરચની જોશવાઈ રહી નથી, અને હોદ્દા તથા વડી સરકાર સાથે અસહત કરીને જે મીંધ લકવામાં આવ્યું હતું ને મુનિ વન સરકારથી પાસ થઈ શક્યું નથી તે

જેતાં દુઃખો અને મુંઝવણીથી બરેલો મામલો જાણ્યો તેમ છે તેથી અને

જણાય છે, કે આ દેશમાંથી પુરત ઉદાર મદદ મળવાની અશ્વિજ જરૂર છે, અને હું આગુરતાપુરવક બહસો રાખું છું કે આ મીટીંગ આપણા મહેરી બાઇઓને અને આપ્યા હોદ્દાના લોકોને આ બાબતમાં તેમની જોખમદારીનું જ્ઞાન કરાવવા સક્ષિત માન કરી.

દરમ્યાન દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદ્દાઓને ન્યાય મેળવવા, તેમજ આપણી માતૃભૂમિ ની કીર્તિ જાળવવા ત્યાં મી. મીંધી અને તેના મિત્રો તરફથી જે લલત ચાલે છે તેના નિભાવ માટે રૂ. ૨૫,૦૦૦ ની રકમ મારા તરફની વધુ મદદ તરીકે મોકલું છું તે મહેરબાની કરીને સ્વીકારજો.”

કમળો વંચાઈ રહ્યા બાદ સર જમશેદજી છજીભાઈએ પ્રમુખ તરીકેનું પોતાનું જ્ઞાન સર બાલજી કર્યું.

કરાવ

સારખાદ મી. એચ. એ. વાલીયાએ નીચેનો કરાવ રજૂ કર્યો:—

(અ) ઠેકઠાક ૧૫૮૧૧ ઠાલોનીઓમ અને પાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકા, પુરવ આફ્રિકા, અને જેનેકામાં વસતા હોદ્દાઓ ને સાધારણ માનવી તરીકેના હોદ્દા આપ વામાં બાવતા નથી, અને તેમની સાથે દુસ્મનાવટ રાખવામાં આવે છે તેની સામે મુંબઈના મહેરીઓની આ મીટીંગ મજબુત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે.

(બ) સાથેની જરૂર આ મીટીંગ પાસ કરે છે, અને તે ઉપર સહી કરવા તથા તે મુંબઈ સરકાર ઉપર મોકલવા, તથા તેમની મારફત હોદ્દા અને વડી સરકાર પર મોકલવા ચેરમેનને સત્તા આપે છે.

ઉપરના કરાવને મી. એચ. એ. વાલી આએ જ્ઞાનદાર બાલજીમાં ટેકા આપ્યો.

મી. જહાંગીર જમનજી પીટીટ, મીસીસ જમનાબાઈ નગીનદાસ સહજી, મી. એચ. પી. આર. મોદી, મી. એ. એચ. છવજી, તથા મી. પોલાકે જુસ્સાદાર બાલજીમાં વધુ ટેકા આપ્યો, અને કરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયો.

ત્યારબાદ શરીફના આજાર માનવાને કરાવ એન. મી. જોશલાલ કહાનદાસ પારેખે રજૂ કર્યો, અને મી. પરશોતમ દાસ હાંમરદાસના ટેકાથી તે પાસ થયો.

ચેરમેનના આજારનો કરાવ મી. જમીંદાર દીન તલવજીએ રજૂ કર્યો અને મી. બી. એન. મોતીવાળાના ટેકાથી પાસ થયો, જે બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

આ મીટીંગમાં ચએલાં આપણા, તથા સરકાર પર મોકલવાને પાસ થએલી

મી. પોલાકની લડત

હિંદી સરકાર પર પણ લખાણો

હિંદી સરકાર પર મી. પોલાક તા. ૮ મી જુલાઈએ નીચે મુજબ લખાણ કર્યું હતું:—

“સાહેબ, આ સાથે મ્હા જુનની તા. ૧ લીના ‘ઈન્ડિયન ઓપિનિયન’ ગ્રંથી એક કાપથી આપને મોકલવાની રજા લઉં છું. તેમાં કેપતા હિંદીઓએ હાથ મેળવે સંબંધી મવાના કાપદા વિષે દક્ષિણ આફ્રિકાની ધારા સભાને કરેલી ભરજીની હકીકત જાણવામાં આવી છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓના વેપાર સંબંધી સલાહનો વિચાર કરતાં હિંદી સરકાર એ રજુઆતો ધ્યાનમાં રાખશે એવી હું આશા રાખું છું.”

આ સાથે તા. ૧ લી જુનના ‘ઈન્ડિયન ઓપિનિયન’ની બીજી કાપથી પણ હિંદી સરકારની નજર માટે બીકું છું. જેમાં ફરજીયાતપણે ચેન્નઈ જોર જોમરજના ‘રહેલીએલ’ માં જપાએલા રીફરેન્સમાંથી વાંચકોની પેટા કમીટી વિષેનો ચિતારો આપવામાં આવ્યો છે. દાસવાલમાં હિંદી ઓ સામે મોરકોટ અમલમાં મુકવા મેસા જો કેટલે સુધી મપત્ત કરે છે તે તેથી જણાઈ રહે છે.

અમારી પાસે અવકાશના સંબંધમાં જણાવવાનું કે જોહાનસબરગની વરીડી ડોરપ ટાઉનશીપના હિંદી રહીશોને લાંબી હાથી કાઢવા કાલમાં પગલાંઓ લેવાય છે એવા ખબર મને હમણાં જ મળેલા છે.

આ લાંબો વખત થઈ વસી રહેલા હિંદીઓ ઉપર અલંકૃત કાઠમારી. પડે તેવું છે તે જોતાં હું વિનંતિ કરું છું કે હિંદી સરકાર વડી સરકારને એવી રજુઆતો કરશે કે જેથી હિંદીઓના લાઓનું રક્ષણ થાય અથવા તેઓને યોગ્ય મદદો મળે.

‘કેપ પ્રેસ્યુરી’ ના ઉતારવાળી તા. ૧ લી જુનના ‘ઈન્ડિયન ઓપિનિયન’ ની કાપથી હિંદી સરકારની નજર માટે હું આપને મોકલવાની રજા લઉં છું. હિંદીઓની અમલ ટાઉનમાં થવા પર મોકલત અથવા બીજા રજા પર હોડા ન ધરાવતા હોય એવા એક્સિમાટીઓને લોકેશનમાં રહેવાની ફરજ પાડનારા ધારા કાપલ કરવાનો મુનિષન સરકાર ધરાવે રામે છે તે વિષે તેમાં જણાવેલું છે.

ઇસ્ટલંડની મુનીસીપાલિટીને જ લોકેશન મુકરર કરવાની સત્તા હતી, પણ હવે જણાય છે કે ઉપર જણાવેલી હદમાં જુદી જુદી કામને અલગ રાખવાની રાજનીતિ બીજા લાઓમાં પણ પ્રસરતી ગય છે, અને જો તે રાજનીતિ પર અટકાવ મુકવામાં ન આવે તો આખરે તે આખા મુનીસિપલમાં ન ફેલાય એવું માનવાને કંઈ કારણ જણાતું નથી.

એવું ધારવામાં આવે છે કે માત્ર ઉત્તરતા વરગતા હિંદીઓ અને કલરક લોકેશનને લોકેશનમાં રહેવાની ફરજ પાડવાનો ધરાવો રાખવામાં આવેલ છે, પણ અલગ રાખવાનાં કારણો બતાવવામાં આવેલ નથી. વળી જે લોકોની સામે કામ લેવામાં આવનાર છે તેની સ્થિતિનો આપ કરનારા લોકો એવા હોય છે કે જેઓ હિંદીઓની રહેણીથી બીનવારકે યાર હોય છે, અને કમેસાં તેઓની તરફ દેવેલ જુદી ધરાવે છે.

વળી હકીકતમાં એવું જોવામાં આવેલ છે કે અલગ રાખવાના જે લાઓ પસંદ કરવામાં આવે છે તેની આસપાસ ની જગા નાલાયક અને નાહરત હોય છે; અને ઉત્તરતા વરગતા હિંદીઓ પર મંદીનો આરોપ મુકવામાં આવે છે, તો તે ખામી—કદાચ તે ખામી હકીકત હોય તો—અલગ રાખવાની (સેમીગ્રેશનની) રીતથી દુર મધ રાકશે નહીં. વળી જે જાણીતી વાત છે કે આવા લોકેશનની સુધરાઈ વિષે મુનીસીપાલિટી જેટલી બેદરકાર રહે છે, તેટલી બેદરકાર બીજાં કાંઈ રજા માટે તે નથી હોતી. ૧૮૦૪ માં જોહાનસબરગ હિંદી લોકેશનમાં રજા હાટી નીકળ્યો તે જો મુનીસીપાલિટીએ તેની ફરજ બજાવવામાં ખામી રાખી ન હોત તો ન ખનત. તેની બેદરકારીનાં પરિણામો વિષે વારંવાર તેને ચેતવણી આપવામાં આવી હતી છતાં મુનીસીપાલિટી ફરજ બજાવવામાં પાછળ રહી હતી.

અપાને લોકેશનમાં કંઈ રામ હાટી નીકળે ત્યારે લાં રહેતા માણસો ઉપર તેનો હોય ટોળવાનો રિવાજ છે, અને હકીકત તેથી જલ્દી હોય છે તે તરફ કાંઈ જોડું નથી. જોરા લોકો આવા બનાવનો હિંદીઓને અજાણ કાઢવાના બહાના તરીકે ઉપયોગ કરે.

હિંદીઓના ટાઉનના કિસ્સા ઉપરથી દેખીતું કે દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર મરીય વરગતા હિંદીઓને જામલી નેદીનો ની કાંઈમાં મળી કાઢે છે, પણ તે ખરું

જેવવાળી છે. કેમકે મરીયમાં મરીય હિંદીની પણ રહેવાની આદત દક્ષિણ આફ્રિકાના નેદીનો કરતાં ઘણી અડીયાતી હોય છે.

પણ આપ વધી તો કામી બેઠના કારણકર લોકેશનમાં રહેવાના ખુદા સામે છે; અને મરીય વરગતા જોરાઓ જેઓ હિંદીઓની સાથે સરખામણીમાં ઘણી વેળા ઉતરતા હોય છે તેઓને લોકેશનમાં રાખવા સામે જેટલો વધી હોય તેટલો જ હિંદીઓને માટે હોય. જો વધારે સારી સુધરાઈની જરૂર જણાતી હોય તો તે બધી કામને લાગુ પડે એવા મુનીસીપલ ધારાઓને કરકો અમલ કરવાથી મધ થશે છે.

તેથી દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓના લાઓને હુકસાન પહોંચાડવાના તથા તેઓ નો કરકોને ઉતારી પાડવાના વધુ પ્રયત્નો ની સામે તેઓનાવતી હું સખત વધી છું, અને હિંદી સરકારને તેઓની વતી વચ્ચે પડવાની વિનંતિ કરું છું.”

જોહાનસબરગ સ્કુલનો પગ વ્યવહાર

વીટવોટસરગની સ્કુલ મોરડ તરફથી મી. હબીબ મોટલુને તા. ૪ થીએ લખેલો નીચે મુજબ જગાળ મળ્યો છે:—

સાહેબ,—આપના આજની તારીખના કામળના જવાબમાં જણાવવા રજા લઉં છું કે ચોળના કરવામાં આવેલી હિંદી નિશાળને માટે નીચેની માંડ મંજુર કરવામાં આવેલી છે:— વારસીક પા. ૨૦૦ જોરા પ્રીન્સીપલ માટે, વારસીક પા. ૧૫૦ જોરા મદદનીશ માટે, વારસીક પા. ૧૨૦ મદદનીશ ગ્રેડી આ માટે, વારસીક પા. ૪૦ થી ૬૦ મંજુર કરવામાં આવેલા હિંદી શિક્ષકોને તેઓની લાવકાત મુજબ.

પ્રીન્સીપલ ‘સી’ ગ્રેડની લાવકાત ધરાવતો હોયો જોહાન, અને તાખાના શિક્ષકો પણ પુરી લાવકાત ધરાવતા હોય જોહાન. માંડનો પુરે પુરો લાભ તેઓને તોજ મળી શકે.

તમારી નિશાળ માટે ગ્રેડી સુપરીન ટેન્ડન્ટ હોયો જોહાન એવી અજામલ કરવાનું મારી મોરડને કહેવામાં આવેલ છે, અને એવા જોહાનની અજામલ જેમ અને તેમ વહેલી કરશે. સુપરીન ટેન્ડન્ટ હું કામ નિશાળની સામાન્ય હેમરેખ, પગ વ્યવહાર કરી સરકાર પાસેથી માંડ

ડરબનમાં હોંડુઓની મીટીંગ

આજરોજ અપોરના બે વાગે વિદેશી રીયા ધીએટરમાં હોંડુ કોમ તરફથી મી. એમ. એલેને માન દેવાનો વિચાર કરવા મીટીંગ ભરાવાની છે. મીટીંગના સરકમુલરોમાં ઘણા હોંડુઓ—ગુજરાતી, કલકત્તીના અને મદ્રાસી—ની સહી જોવામાં આવે છે.

ફુકાળી ફંડ

પા. શી. પે.

૪૩૧ ૧૪ ૨ અમાઉ સ્વીકારેલા
૦ ૫ ૦ નડી III અનાયામકમંદાટે
પોરટ ઇલીઝબેથના મી.
બીખાલાઈ ફરીરજી
તરફથી

૪૩૧ ૧૮ ૨ કુલ

સ્ટીમરોની આવખવ

[જર્મન સામન]

મારકમાઈ—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[અમેરિકીય ઇન્ડિયા સામન]

પેન્ડોસાટા—તા. ૩ જી અક્ટોબરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ સામન]

અમોના—તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

અમરસોટી—તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

અમલાલી—તા. ૧૦ મી અક્ટોબરે કલ
કત્તા જવા ઉપડશે.

[ઈન્ડિયન આફ્રીકન સામન]

સલામીસ—તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે કલ
કત્તા જવા ઉપડશે.

કાંદા—તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે દક્ષિણ
અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે
કલકત્તાથી ઉપડશે.

હોંડુસ્તાનની ટપાલ

એકાદ દિવસમાં અમરસોટીમાં જવા
બંધ થશે.

તા. ૨૬ મીના અરસામાં અમલાલીમાં
આવી પહોંચશે.

તા. ૩૦ મીના અરસામાં પેન્ડોસાટામાં
આવી પહોંચશે.

તા. ૩ જી અક્ટોબરે પેન્ડોસાટામાં
જવા બંધ થશે.

પરચુરણ

પાછનટાઉન મહોમેડન સોસાયટીના
સેક્રટરી લખે છે કે તા. ૮ મીએ રાત્રે
૨૭ મી રમખાન મુખારકનો તથા ખતમે
કુરાન શરીફને જલસો કરવામાં આવ્યો
હતો. જલસામાં પાછનટાઉન તથા આસ
પાસના મુસલમાનો હાજર વધ્યા હતા.
રાતના હાલ વાગે ધીરજી, ગુલાબ કુલ
વીજેરે વહેંચાયા બાદ સહી વીખરવા
હતા.

પોરટઇલીઝબેથ વેદ ધરમ સભાના
સેક્રટરી લખે છે કે—તા. ૨૭ મીએ
જળવનો તહેવાર હોવાથી સભાની મીટીંગ
મળી હતી, અને હવનક્રીયા, ખારતી,
ધનર સ્તુતિ વીજેરે અંગેલ, મી. કુલજ
ભાઈ ફરીરજી તરફથી રૂ. ૨-૪-૦
મુંબઈ વેદપ્રચાર ફંડ માટે, મી. બીખા
ભાઈ ફરીરજી તરફથી રૂ. ૫-૦-૦ દેવ
લાલી ગુરુકુળ માટે, રૂ. ૫ મુંબઈ વેદ
પ્રચાર ફંડ માટે, તથા રૂ. ૩ વસલાઈ
વેદ પ્રચાર ફંડ માટે, નેમનાં પત્ની તરફ
થી રૂ. ૨ વસલાઈ વેદ પ્રચાર ફંડ માટે
આપવામાં આવ્યા હતા. મી. જીવજી
ઝોર્વોલજી તરફથી વેદ ધરમ સભાને એક
ડઝન રંગીની પ્યાલાની એક મળી હતી.
મેસરસ રજીએડભાઈ ઝોર્વોલજી તથા
બીખાભાઈ ફરીરજી તરફથી મીલક પાર્ટી
આપવામાં આવી હતી.

દર્શનવાલના હોંડુઓ તરફથી માનવંતા
દાદાભાઈને જન્મ દિવસની મુખારકખાદી
નો નીચેનો સંદેશ મોકલવામાં આવ્યો
હતો—“હોંડના દાદા મી. દાદાભાઈ નવ
રાજને તેમના ૮૮ માં જન્મ દિવસે અમે
દર્શનવાલના હોંડુઓ મુખારકખાદી આપીએ
છીએ, અને હોંડ માતાની અમુલ્ય સેવા
માટે ઇશ્વર તેમને ધણાં વરસ જીવાડે
એવી પ્રારથના કરીએ છીએ.”

ડરબન અંગ્રીકન મહામંડળ પ્રસ્તાવના
સેક્રટરી લખે છે કે—અંગ્રીકનની
મીટીંગ તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બરે મળી હતી.
મી. આઇ. એમ. બોખાત તરફથી લાહી
ની ખુલાશીમાં શી. ૧૦/ મળી છે. પેરી
જોમાં પા. ૨-૨-૬ અંગેલ. મી. પીર
બકા તરફથી પા. ૧, મી. શરફુદીન તરફ
થી શી. ૧૫-૫, ને મી. સી. ખાન તરફથી
શી. ૧૦/૬ હજી પડવા તેઓ ગયા હાલે
મળેલ છે. પાંચીક વરસ ડીપાર્ટમેન્ટના
મેસરસમાં એક નિરાધાર મુસલમાનનું

મરણ થતાં તેને દફનાવવાનું કામ મેલ
રસ હાથમલી અને મહેલા જણે પોતાને
માથે લઈ લીધું હતું. જ્ઞાન કંઈના
ખરચના પા. ૨-૫-૦ ગુરખા ફંડમાંથી
મળ્યા હતા. મી. એમ. સી. આંબલીના
તરફથી એ ડઝન અરેબીક ચોપડીઓ,
મોલવી મહમદ બહીર તરફથી ૧૦૦૦
જુકબેબલ, અને મી. પ્રમાણભ આદમ
તરફથી પા. ૧-૧-૦ મળ્યા હતા જે
બધી મદદ આભાર સાથે સ્વીકારવામાં
આવે છે.

મી. પોલાઈ જણાવે છે કે નેવી રીતે
અમાઉ એક પ્રસંગે જરમન લાઇન તરફ
થી તેમને કોમના પ્રતિનીધી હોવાથી
ખાસ ઓછા દરથી ટીકીટ આપવામાં
આવેલી તેવી રીતે આ વખતની તેમની
મુસાફરીમાં ખીટીક ઉઠિયા લાઇન તરફથી
તેમને ખાસ ઓછા દરે ટીકીટ આપવા
માં આવેલી.

અમને જણાવવામાં આવે છે કે ઇટાલો
-ગુરકી લાઇનમાં સુદીઠ યએલાઓના
ફુકાળી મદદ માટે રમખાન પહોંચે દિવસો
ફંડ કરવા મી. પ્રમાણભ આપાતે મારિ
ત્સવરમની રેડ ફેસન્ટ સોસાયટીના ચેર
મેન તરીકે દક્ષિણ આફ્રિકામાં તથા બેરા
અને ડેલાઓઆને ખાતે તારી કર્યા હતા.

ખાસુરોએડ, બેરીમીથી મી. સામે
મહમદ હાજી તાર મહમદ લખે છે કે
અને ખાસુરોએડમાં રેડ ફેસન્ટ સોસાયટી
માટે ફંડ કરવા એક કમીટી રચવામાં
હતી અને યએલા પદસાને એક હરતો
મોકલી દેવાયો છે, પરંતુ ખીજે હરતો
મોકલાયો નથી તે મોકલી દેવાની જાહેર
છે. ટ્રેકરર મી. તઇબજી ગુરમહમદ
પાસે પા. ૪૦ જેટલી રકમ અંગેલ છે,
અને મી. પ્રમાણભ ગુરમહમદ પાસે
આફરે પા. ૨૦ ની રકમ અંગેલ છે તે
આ પદસા બનવી ઉતાવળે મોકલાવા
જોઇએ.

એલા-સખરમ ચેપર ઓફ કોમરસની
મીટીંગમાં મી. ફુક નામના ચેપરે એક
જણાવ્યું હતું કે જોરા ધોળીઓ રવિવારે
કામ કરતા નથી ત્યારે હોંડી અને મીના
ધોળીઓ રવિવારે કામ ભેવા જાય છે.
તે તેમને અટકાવવાને પગલાં લેવામાં
જોઇએ. પ્રમુખે જણાવ્યું કે આ ખાખત
માં જોરા ધોળીના મંડળનો કામજી મળ્યો
છે અને રવિવારે રોજખાર કરનાર સામે
પગલાં લેવાં વકીલની સલાહ લેવાય છે.
[જે ધોળીઓ જીપર કલા પ્રમાણે રવિવારે
કામ કરતા હોય તેઓ જેલુ કરે છે,
અને તેમણે તે બંધ કરવું થટે છે.—
અ. ઈ. આ.]

ઓન. માં, ગોખલેને માન આપવા

કરજનમાં તેવારીએ

રીસેપ્શન કમીટીની સ્થાપના

દેહબળ ગોખલેને કરજનમાં માન આપવાને મદદતા પગલાં લેવા રીસેપ્શન કમીટીની સ્થાપના કરવા માટે કરજનના હોદ્દાઓની એક જનરલ મીટિંગ તા. ૭ તથા ૮ મીએ એ રટીટમાં મી. મહમદ ખાનેદા હોલમાં મળી હતી. ઓન. મી. ગોખલેને માન આપવાનું કામ એક ખાસ જનરલ કમીટી નીમી તે દ્વારા આપવાનો વિચાર જણાતાં તેવી કમીટી નીમવા દરાજ થયો, અને આખી સભાના ટાળી ઓના મહમદ વચ્ચે મી. ઉમર હાજી આચદ કવેરી ચેરમેન, મી. આર. બી. એટી વાઇસ ચેરમેન, મી. એસ. રોયપન સેક્રેટરી, અને મી. હરમાઇલ એ. એચ. મુસા ટ્રેઝરર એ પ્રમાણે હોદ્દાઓ નીમાવા. કમીટી મેમ્બરો તરીકે નીચેનાં નામો આપવામાં આવ્યાં હતાં: મેસરસ પારસી રસ્તમજી, ઇ. એમ. પારખ, હયાલીમ હસિપ, અસનાલ, હસિપ કાસમ કુવા હીલા, અબદુલ રજક, અબદુલ હકે, એમ. એસ. રહેરી, એ. એમ. રોપ, અબદુલ કરીમ હાજી આદમ, એમ. સી. આમલીઆ, દાદા ઓલખાન, એ. ઇ. દીપનીસ, અબદુલ કાદર, ટી. ને. સંધવી રહમુદીન, ને. એમ. લેઝરસ, વી. લોરેન્સ, એસ. આર. પથર, સજમન પઠિ, એલ. મેખીઅલ, એમ. વિદેશી મહારાજ, કરીરદોદર, ટી. એમ. નાઇકર, એમ. એસ. પથર, એ. એમ. પરીખાની, ખરીખ પઠિ, રેવ. ડી. કોઇલપીલે. ઇ. રામમંદ, એમ. આઇ. બેલી, પી. વી. સંધવી, ઇ. ડી. લાલા, એ. કુમન, એમ. એલ. સુલતાન, કે. એમ. પીલે, પી. એસ. આપર, એમ. એમ. હરમાઇલ એસ. મુમુસામી, કરીમખાન, સુલેમાન મુસા, ઇ. સી. પારખ, રાજુખી, એમ. અબદુલા, અબદુલ અઝીઝ, ચાંદાબાઇ મીઆખાન, એ. એન. મહમદ, ને. બી. મહેતા, એમ. એમ. હીવાન, આર. પી. બટ, હમામલી, આર. અમવાન, આપન મેખીઅલ, બહરી, એસ. પી. બટલર, ઇ. ડી. હંસરાજ, બી. પરસેતમ, અમવતી દીન, ડી. કે. પટેલ, તાલેરતહીમ, સી. મોદારા, અહમદ કચરાડા, હયાલીમ હાજી,

ઇ. એ. બસા, બબદેવસીમ, દેહલુ. એ. એસ. સીંગ, લાહારામ, રપનસીમ, પરમારસીમ, આપાસામી પીલે, હીલદાર ખાન, ઘાસીનખાન, એસ. એન. જીવલુ ઇ. આર. કે. નાઇક, મહમદ હસાક, હકમપજી ઉમર, અહમદ હાવુદ, મહમદ હયાલીમ, રોખજી હીમદ, એ. ડી. મુનસી, મહમદ હાવજી મોદારા, સી. એ. બસા, એ. એમ. કાદર, એમ. નીઆમુલ્લા, જીવનમીઆ, મહે બસા, મુસા હાજી કાસમ, હાસમ જીવલ, એસ. રહામ સીંગ, હીસનદલ મહારાજ, અંબારામ મહારાજ, હયાલીમ કમરદીન, મહમદ આબેદ, સફુર નુર મહમદ, જુમા આમદ. કમીટીની એક મીટિંગ મંગળવારે સાંજે મી. રસ્તમજીના મકાનપર થઇ હતી. બીજી મીટિંગ શુક્રવારે ૭ થાને થવાની હતી.

કવિતા

પ્રોફેસર ગોખલે પોલાક,
આવે તો માન દેવા માલો,
ઉઝર બંધ કાપાં જેણે,
હવે તે આવે છે વહાલો. પ્રી.
ક્યું સાંજળતાં જેનું નામ,
તે આવે છે થઇ મીજખાન,
દેવા હર બેઠાં કરજન દાન,
તે આવે છે વચન પાલો. પ્રી.
હશે ને પાપીયો પુરો,
તે જુએ આ અવસર રડો,
આવે પોલાક નર મુરો,
કુંવર કનેચે મોરલીવાળો. પ્રી.
કરજ છે માન દેવાની,
હોંડુ પારસી મુસલમાનની,
ને હોય લામણી હોંડુસ્તાનની,
તો મીથ્યા વખત નહીં માલો. પ્રી.
જતાયે આપણે પશુ છાંજે,
નથી એવું કહેવા હજી,
અમે પશુ બાઇ સમાજમાં
અમુમ્ય આવી ન તક ટાળો. પ્રી.
કામના લીડરો બહાદુર,
આવે છે હોંડો કોલીપુર,
બરો મેળો હવે ભરપુર,
હશે મહેતાજી હીંતવાળો. પ્રી.
સેખ મહેતાજી

કરજન અંજુમન હસાવતુલ હરમામ તરફથી અમને હજુ મુખ્યરહીપન મળ્યું છે.

ઇમોશિયન અમલદારપર મંજીર આરોપ

કોરકનો તિરસ્કાર કરવાનો

અમત્યનો કેસ

મરકમુરી બચાવે છે કે જનીવારે સવારે કરજન દરરક કમીટીના કોરકમાં બચાવે મી. મુહમિ મી. કઝીન્સની સામે કોરકના તિરસ્કાર માટે, તથા ન્યાયના કામમાં ખર્ચેલ પહેંઆડવા માટે કામ અલાવવા વોરંટ કાઢવા માગણી કરી હતી, ત્યારે કોરકમાં મંજીર દેખાવ થઇ રહ્યો હતો. મી. મુહમિ પેતાની અરજીમાં બચાવ્યું કે મયા એપ્રિલની તા. ૧૩ થી એ મહમદ નામનો ૧૩ વરસની ઉંમરનો છોકરો તેના આપની સામે નાતાલ આબો હતો, અને તે નાતાલમાં ડોમીલાઇલ થયેલ હતો. તે છોકરાને તેના આપ સાથેનો સંબંધ પુરવાર કરવાને વધુ પુરાવાઓ મેળવવા માટે બે માસ સુધી, અથવા બીજે કુકમ નીકળતાં સુધી દેશ પાર કરતાં અટકાવવાને મી. જસ્ટીસ હોયોરનનો કુકમ મેળવવામાં આવ્યો હતો. તે મુદત દરમ્યાન બેઇતો પુરાવો ન મળી શકવાથી તા. ૩૦ આગસ્ટે તે છોકરાને પ્રીસીપીટક કમીટી તરીકે પકડી કોરકમાં ખડો કરવામાં આવ્યો. સમન્સ માટે અરજ કરવામાં આવી, અને પ્રા. ૧૦ નો બેસ મુકવામાં આવ્યો. બીજે દિવસે મી. કઝીન્સ પાસે વધુ પુરાવો મુકવામાં આવ્યો, પણ તેણે માન્ય રાખ્યો નહોતો. કેવો પુરાવો બેઇતો એ પ્રુવવામાં અમુમ્ય તો તેનો જવાબ આપ્યો નહોતો. ત્યારબાદ મયા શુક્રવારે સાંજે છોકરાને પકડીને પોસ્ટપર લઇ જવામાં આવ્યો, અને સ્ટીથર પાલમકોટાપર ચડાવી હા દેશપાર કર્યો. સાંજના ૪ વાગ્યા સુધી છોકરાના વહીવટને ખબર કરવામાં આવેલ નહોતો, અને છોકરાને દેશ પાર કરતાં અમલદારને અટકાવવાનાં પગલાં લેવાઇ ચક્યાં નહોં વિચેરે. માજીસ્ટ્રેટ મી. મીવન્સે અરજીમાં માગ્યા પ્રમાણે સમન્સ મી. કઝીન્સ સામે કાઢ્યો છે. મી. કઝીન્સ સરકારી અમલદાર હોવાથી વોરંટ કાઢવાની બર નથી એવું બચાવવામાં આવ્યું હતું.

તા. ૬ ડીએ લંડનમાં ચાંદોની પાટનો આવ્યા બાઉચના રટફે પેની લેખે હતો.

મી. સોરાબજીનો મુસાફરી

મી. સોરાબજીને વિદાયતની પોતાની મુસાફરીનો કામળ લખ્યો છે તેમાંથી અમે નીચેના રકના આપીએ છીએ :—

કેપટાઇનમાં રેડીમર (કેપ્ટેનવરમ કેસ) ઉપર મદત સાથે પાંચ મીની ટર્મ કેપ્ટન મને જતાવવામાં આવી, અને સામાન મુકાબ મયો. હિંદુસ્તાનથી અથવા બીજે ઠેકાણેથી રેડીમરમાં મદતો ને મુસાફરીમાં નહે છે તેમાંની કાંઈજ નહીં મારું કલાસમાં સેકન્ડ કલાસ કરતાં પણ સરસ સમવડતા જોવામાં આવી. હું વધારે વખત રોકાઈ ન શક્યો તે માટે કેપટાઇનવાળા સાઇએ દિલ્હીમાં મોકલ્યા. મે. ગુલ સાથે લગભગ બારે કલાક મારે વાત થઈ હતી. તેઓ નર તથા હાંત સ્વભાવના સામા. વધુમાં એટલું કે વિદાયત જમ આળા પછી કેટલાક હીંદી વાનો જેમ છઠ્ઠી જમ છે તેમાંના મે. ગુલ સામા નહીં. દુમાખતો હતો જ નહીં. મારી બરદાશ કરવામાં કંઈ પણ મળ્યાં શાખી નહોતી. સલામતની હાલત અને જોવાની હકીકત ઘણીજ ખાન પુરવઠા જાણવિતા હતા. મીસીસ ગુલ તેમજ આશુ કુટુંબ અને તે બધું આશુમ પડ્યું.

કેપ્ટનમાં પહેલાં તો કિમ સાચું કે હું કોઈએ જોયું, પણ રાત્રે આઠ વાગે એક સાહેબ આળા. મેં પુછ્યું કે તું જોયું છે? તો કહ્યું કે આ કેપ્ટનનું નંબર ૪૨૪ છે કે નહીં? મેં કહ્યું હા. તો મને કહ્યું કે મારી કેપ્ટન પણ આજ છે. મેં કહ્યું હીક. મનમાં કહ્યું કે આ પીડા ક્યાંથી વળગી. પણ પીડા તો સારી નીવડી. મને તો ફર ચડવા તેમજ આશુ કુખવા સાચું તો જાણ તો મારું કુખનું પીધું. આશુ નીચે મુકે, અને ઓઢાડે, મારી રેડીમરથી ને જોયું તે કાઢી આપે, આ તથા બીજી ઘણી રીતે મને તે કામ જાણેલ.

મુસાફરીમાં જેમ ધારતો હતો કે જોહાત કેઠ (સોલીટરી કન્ટાઇનમેન્ટ) મળશે તેમ નથી. પહેલો એક ઝીક વાત કરવા આળ્યો. જે કે તે કાંઈ કીએસો હોય એમ આશુમ પડ્યું નહીં, પણ દુનિયાની સાધારણ પોલીટીકલ સમજા હકે તેથી જણાયો. ત્યાર પછી બીજો ત્રીજો એમ પણ આશુસો સાથે વાતચીત ચાલુ છે. વખત સરસ પસાર થાય છે એક કહું તો એક નહીં.

અલગત આપણાના ઉતાડ્યો હોય ને જે મમત પડે તેવી તો મમત નહીંજ પણ ધારવા કરતાં સરસ મમત પડે છે. આવાનું પુછ્યું છે. ફળ પણ જોયું છે તે કરતાં વધારે છે. મી. ડબ્લ્યુ. એમ. એનકરજ કરીને જરમીરદન તરફનો યુનિ વન પાસાંમેન્ટનો મેં બર છે તે આજ કીને મારી પાસે આળ્યો હતો. અમારે બહુ લાંબી વાત થઈ હતી. મી. એનકરજને અહીં એક રમત મમત (સ્પોર્ટસ) કમીટી સ્થપાઈ છે તેનો મેરમેન નીમેલ છે. રમતોમાં બાજ લેવા મને કહ્યું છે. મેં ના કહી, પણ અંદર હાખલ થવાની સીધીજ બે આપી છે. તે છતાં મારું નામ એ લોકોએ કવોર્ટસ નામની રમતમાં મુક્યું છે. મેં નામ કાઢી નાખવા કહ્યું છે.

ત્રીજા વરમમાં મુસાફરી કરવાથી મને હવે એમ લાગતું નથી કે ત્રીજા વરમ માં મયો હોત તો સારું થાત. ત્રીજા વરમમાં આથી વિશેષ મમત પડી હોત કે નહીં એ તો લાંબો અનુભવ લઈએ તો જ આશુમ પડે. પણ તે છતાં ત્રીજા વરમમાં મયો હોત તો એક ઉતાડ્યો કહ્યું તેમ મેંસવું હોય તો બહાર જવું, કુંકું હોય તો વિચાર કરવો, એ વખત હળમત કરવી, એ વખત કપડાં બદલવાં અને આપણી જાત ઉપર એટલાં બધાં બંધન મુકવાં પડે કે જાણે 'ક્રીમેન' હોયજોજ નહીં. અને અહીં ત્રીજા વરમ માં તો જ્યાં હવે લાંબેસી જવું, મમત પણ કીક પડે છે. પણ આ બધાં સાથે એટલું તો જરૂરજ છે કે એ લોકોના બધા રીત રીવાજથી પુરતા વાઈજમાર હોવું જોઈએ. નહીં તો જરા મુશ્કેલી ના સવાલ આવી પડે.

આખરે મારે કોર્ટસ અને પોટેટો રેશ એ રમતોમાં જામ લેવો પડ્યો. મી. એનકરજ તથા ત્રીજા બધાએ ઘણું કહ્યું એટલે મેં રમતમાં જામ લીધો હતો.

મને એક ઉતાર જામળા આજતાં કહે કે હું હીંદી છે એમ બધાને કહે છે તે ના કરતાં પારસી છે એમ કેમ નથી કહે તો? મેં તેનું કારણ પુછ્યું તો કહે કે પારસી છે એમ કહે તો કેલ જાણે કે કાંઈ હશે. ત્યારે મેં કહ્યું કે હું હીંદી છું, હિંદુસ્તાનમાં પેલા મયો છું, અને તે ને માટે મમતર છું. તો જા વારતે મારી નેકનાલીટી જાણવવી જોઈએ? મને કહ્યું કે હા એ હીક છે. પણ પારસી કહે તો તને વધારે ફાયદો રિજેરે. મી.

એનકરજને હું જેલ મયો છું એ કહ્યું તેથી સારી ખસર થઈ.

અત્યાર સુધીમાં રેડીમરનો પ્રોપાગેન્ડ કહી પણ લીધો નથી. અલગત સવાર ના ફળ તથા એવું બીજું ખાતો. અત્યાર સુધી મુસ્ત રીતે વેજેટરીઅન રહેલો છું. રેડીમરમાં તો જેમ લાંબા વાત થતી હતી તેમ કાંઈ બહુ મુશ્કેલી જેવું લાગ્યું નહીં.

કુટાલો—તુરકી લડાઈ

(રટર)

રેખના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે દ્રીપોલીમાં કેપ મકાનેલથી તબરક સુધીનો લાંબા કીનારાનો પ્રદેશ કબજે વાતું કામ પુરું થવાથી અંદરના કામમાં પેશવાને માટે કુટાલીઅન લશ્કરને એ કામમાં વહેંચી નાખવામાં આવ્યું છે. એક જામ દ્રીપોલીમાં લેફ. જનરલ રેગી ના હાથ તળે, અને બીજો જામ સીરે નકમમાં લેફ. જનરલ પ્રીકાલાના હાથ તળે રહેશે, અને આખા લશ્કરના વડા તરીકે કામ કરનાર જનરલ કેનીયા પોતાના હોદ્દાપરથી ફારમત થશે.

તુરકી તાબાના માંતોમાં અશાંતિ

(રટર)

તા. ૬ કીને શુકરવાર—સેન્ટ પીટરસ જરમના કાંદેલા ઉપરથી 'ક્રાઇમ્સ' માં જણાવવામાં આવે છે કે બલ્ગેરીયા, સરબીયા, અને ગ્રીસ એકત્ર થઈને તુરકી સામે લગ્ગલ પગલાં લેવાનો વિચાર કરે છે.

તા. ૬ ને સોમવાર—સેન્ટ પીટરસ જરમના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે બાલકનનો મામલો કડાઈ સળગી ઉઠે એવી સ્થિતિમાં છે.

આસ્ટ્રીઆના પ્રધાને સુખવેલી વાત ચીતથી બાફળ મામલા અંતર્ધમાં કેમ વરતવું તે વિષે જરમની અને આસ્ટ્રીયા એકમત થયા છે.

તા. ૧૧ ને સુખવાર—સોલોનીકા પાસે દુરન આવે મેળામાં એકલા મોકલા લોક માં એક મેળા કુટવાથી ૨૦ માણસોનાં મરણ થયાં છે, અને ૩૦ માણસો જખમી થયાં છે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

[અખબાર સાથે કાઢવામાં]

ભાગ ૨ એ

(અથા અંકથી આશુ)

(૪) ધંધા શિક્ષણના આશામાં સરકારે શું કરવું પડે છે એ વિષે તેઓ લખે છે કે:—“હિંદુસ્તાન દેશમાં આખા એ અંશક તકવાર થતી હતી તે સમયથી હવે પરદેશમાંથી આવ્યા કરે છે; અને તે પર દેશમાં એ પદ્ધતિથી બનાવવામાં આવે છે તે પદ્ધતિનું જ્ઞાન અમારા કારીગરોને યથા સિવાય અમારા દેશમાં તે ધંધાઓ ફરીથી કહી પણ ઉચી ઠાણે પામશે નહીં એ નિશ્ચય છે. હિંદુસ્તાન સરકાર આ વિષે પુરવ્ણા બાંધે છે એમ કાલ નર સરકારી કરાવપરથીજ એવામાં આવશે. આ કરાવમાં ઉદ્યોગ ધંધાના એ વિકાસ થઈ છે. એક સુતરના તથા વજુતરના કપડાની મીથો જેવા પુષ્કળ પુંજ તથા મંત્ર સામગ્રીની જરૂર કરાવ નાર; અને બીજા કુદસાઓનાં ગામડાંઓ માં થોડા પૈસાથી કર માથે એવાં નાનાં નાનાં કારખાનાંઓ. પહેલી તરેહના કાર ખાનાંઓ સુંબડ, કલકટા, મદ્રાસ, લાહોર, કાનપુર, બેંગલોર, નાગપુર જેવાં મોટાં મોટાં શહેરોમાંજ નિકળવાનાં અને રહે થવાનાં; અને તે પૈસાવાળાઓ એજ કર કરવાં જોઈએ. ધંધા શિક્ષણની નિકાળેથી એવાં મોટાં મોટાં કાર ખાનાંઓને એ કાંઈ મહત્ત્વ મળવાની તે એટલીજ કે સરકાર કારખાનાંઓમાં જરૂર પડે એવા ઉચા દરજ્જાના કારીગરો, મુકાદમો, અગર કારીગરોપર સારી રીતે દેખ રેખ કરી શકે એવાં ધંધાનાં તત્ત્વોનું ઉચું જ્ઞાન કરાવવાના સુમીનદેન્ડેન્ડો, એજ એકોનો વરમ તે જાણમાં કાણી મણી તકવાર માથે; અર્થાત્ એ એ જગાં એ એવાં એવાં કારખાનાંઓ હેલ તે તે જગાંઓની નિકાળેમાં તેવાં તેવાં કાર ખાનાંઓને જરૂર તેવા દરજ્જાના કારી ગરો તથા નોકરો તકવાર કરવાની જોઈ વજુ અવસ્થા થવી જોઈએ. કામચલા તરીકે મુંબઈમાં તે સુતરનાં તથા વજુતરનાં મોટાં મોટાં કારખાનાંઓ છે; તે અંગ્રેની મીથોમાં ઉપયોગી થાય એવી આ બાબત માં કેળવણી પામેલો વિદ્યાર્થી વરમ અહીં ની ધંધા શિક્ષણની નિકાળમાં તકવાર

કરવો જોઈએ. કાનપુરમાં કિનાઈ લુગડાં વજુવાનાં કારખાનાંઓ છે. તે લાંબી ધંધા શિક્ષણની કાળાઓમાં તે ધંધાનું શિક્ષણ આપું જોઈએ. એ ધંધાઓને કાર મોટી પુંજની જરૂર છે તેવા ધંધા ની કેળવણી વિષે આ જોઈવજુ માથે. હવે કપર કહેલા બીજા વરમના એટલે નાના નાના ધંધાઓ સંબંધી એના કરતાં નિરાળીજ વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર છે. કારણ આ બાબતમાં હરએક ધંધાનું પુરવ્ણા જ્ઞાન એકજ માથેકને આપવું શક્ય છે; એટલુંજ નહીં પણ તેમ કરવું જરૂરનું છે. તાળાચાવી, હિવાસળી, બટન, છત્રી, ચરમા, ચપ્પુ, સાણ, વાર નીચ, તેલ વિગેરેના, તથા ચામડું કમા વવાનાં, રંગ દેવાના કલાકારો નાના પુષ્કળ ધંધાઓ એવા છે કે તે થોડા પૈસાથી જુદાં જુદાં સ્થાનોમાં ચાલી શકે. આ ધંધાઓ જેમ સલાવવા એ વિષે મર્યાદિત જ્ઞાન મળે એવી નિકાળો હિંદુસ્તાનમાં બહુલા નથીજ એમ કહીશું તો ચાલશે. ધંધા શિક્ષણની અમે જોઈને ધણી જરૂર છે એમ ધણાઓને કાલ લાગે છે; અને કંઈ કંઈ જગાંએ મ્યુનીસીપાલિટી, તથા લોકલભોરડવાળા મંડળોએ ‘ટેકનિકલ સુલ્ક’ સ્થાપન કરી શેડું સુવાર કામ અને શેડું ‘ડરોટમ’ (રેખાકળાનું કામ) શીખવવાની જોઈવજુ કરી છે. પણ એ અર્થ ધંધા શિક્ષણ કહેવાય છે તે એના થી ધણુંજ બિન છે; અને તે કાલમાં રહે છે એવી જાતની ટેકનીકલસુલો કજુ અમે તેટલી નિકળશે તોપણ તેમાં કોઈ દિવસ મળવાનું નથી. દેશમાંના કમો માથે કેટલેક અને કંઈ જાતનો મહાર જવ છે, અને લાં તેનું કમા પ્રકારનું રખાતર થાય છે અને પછી ફરી તે આપણા દેશમાં પાકે માથે બની પાછો આવે છે એ વિષે પ્રથમ પુરી તપાસ કરવી જોઈ. એવી તપાસ થયા વિના કંઈ જગાંએ કોયે ધંધા ફરીને ચાલી શકે એ ચોક્કસ રીતે કહેવાશે નહીં. અર્થાત્ તે જગાંએ અમુક એક ધંધાની નીચાળ બેલથી એને પણ નિશ્ચય કરવો અશક્ય છે. કીલબરન સાહેબની કમીટી ના રીપોર્ટમાં પણ એવોજ અભિપ્રાય આપેલો છે; અને કંઈ જગાંએ કમા ધંધા શિક્ષણની કંઈ નીચાળો સર કરવી એ કાલમાં ચોક્કસ રીતે કહેવું મુશ્કેલ છે એમ પણ લખ્યું છે. કમીટીનું એ કહેવું બાબતની છે. પણ હિંદુસ્તાન સરકારે પોતાના સરકાર કરાવમાં તેને કંઈ વિચાર ક્યો છે એમ જણાવું નથી.

આ પ્રાંતમાં તથા કુદસામાં કમા પ્રકારનો કામે માથે મળે છે અગર બને છે અને તેથી કોયે કોયે પદારથ તકવાર કરવામાં આવશે એની પુરતી જોઈ સરકારે પહેલી કરવી જોઈએ. આ કલ્પના કંઈ નવી નથી. આ જાતની સુમના વરતમાન પત્રોપદે, અલ્ફોર્ડોનીક પરિસરો મારફત તથા ધતર અનેક સંસ્થાઓ મારફત આજ ધણી વરસ થઈ સરકારની આંખે રહુ કરવામાં આવતી જાય છે. છતાં આજ સુધી એવા પ્રકારની અલ્ફોર્ડોનીક તપાસણી કોઈ પણ કલાકમાં થયેલી નથી. જમીનની સરવે-અર્થાત્ તપાસણી -કરી પહેલુક નકશી કરવાનાં અગર વધારવાનાં સરકારે કહાડેલાં મોટાં મોટાં ખાતાં કજુ પણ ચાલે છે. પણ નાના નાના ધંધાઓ દેશમાં રહે કરવાને લીધે અવસ્થા તે અલ્ફોર્ડોનીક સરવે અગર તપાસણી કરવા સરકાર અજાણ સુધી તકવાર નથી. કાલના કરાવમાં હિંદુસ્તાન સરકાર કહે છે કે નાના નાના ધંધા શિક્ષણની નિકાળો કાલવાનો એ સવાલ છે તેને વિચાર રખાનિક સરકારે-એટલે દરેક કલાકની સરકારે- કરવો. પણ એ કહેવામાં અમે તે કંઈ અરથ જોઈ શકતા નથી. સ્થાનીક સરકારના અરથને માટે જરૂર પામ વરસે પ્રતિષ્ઠા કરાવ અને કરાર કરી એ રકમ અગર ઉપજનો આજ હિંદુસ્તાન સરકાર પ્રતિષ્ઠા સરકારને આપે છે તેમાં પ્રતિષ્ઠા સરકારને અરથ સલાવવાનીજ માથે માર માર પડે છે; પછી ધંધા શિક્ષણની નિકાળે સ્થાપન કરવા સાર જરૂરના પૈસા પ્રતિષ્ઠા સરકાર ક્યાંથી આપણે? આ સિવાય કેટલાક ધંધાઓ એવા છે કે તે સલાવવાનો વિચાર એકજ કલાકની પ્રતિષ્ઠા સરકારે કરવાથી કામ નિકળશે નહીં. અર્થાત્ હિંદુસ્તાન સરકારેજ તે કામ ચાલે કમા કડું જોઈએ. અને હિંદુસ્તાન સરકારેજ એ તે કામ કામ લેશે તોજ તે સારી પેઠે છેડે પ્રમથ. પણ લોરક કરજન તેમ કરવા તકવાર નથી. કરનકા કીલબરનની કમીટીને એવો મત છે કે નાના નાના ધંધાઓ શીખવા સાર એ નીચાળો સ્થા પન કરવી તેમાં કેવળ તે ધંધા વિષેજ જ્ઞાન હેવું ઉપયોગનું નથી; તો તે ધંધા હાથકાસર કંઈ રીતે સલાવવો એ બતાવવા આપારી કેળવણી પણ તેજ નીચાળમાં આપવી જોઈએ.

[અધિક]

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી ભાષા ઉપરથી)

હારક-અમનનર રેખવેનાં કામ અરથે મી. સાહકણને ફરી હારકા ખાતે મોકલવા વડોદરાના નામદાર માયકવાડ સરકારે હાલેલ છે.

આવનનર સ્ટેટના દિવાન મી. પદ્મણી રાજ ઉપર જવાથી મી. ત્રિભોવનદાસ કાશીદાસ એકદીપ દીવાન તરીકે કામ ચલાવે છે.

વલસાડમાં પંચરાપોળ બાંધવાના ફંડ માં રૂ. ૧૫૮૦૦ ભરાયા છે.

વલસાડ ખાતે ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને કેળવણી લેવાના કામમાં મદદ અને ઉત્તેજન આપવા માટે "રાન મંદિર" નામ ની એક સંસ્થા સ્થપાઈ છે. રંચુનતરફ ના વલસાડવાસીઓ એ સંસ્થાને પદ્મસા ની મદદ કરે છે.

વડોદરા ખાતે રૂ. ૧ લાખની આપણ થી કામનું એક કારખાનું કાઢવામાં આવ નાર હતું તેનું કામ ચર ચક્ર મધુ છે.

સુરત કલેક્ટરના મીટીંગ મી. મુની લાલ નેહામણને પાલણપુરના દિવાન તરીકે નિમવામાં આવ્યા છે.

બજાદના પીર સાહેબ હિંદુસ્તાનની મુલાકાતે આવેલ તેની યાદગીરી જાળવી રાખવા માટે મુંબઈમાં એક અરેબીક કોલેજ સ્થાપવાના હેતુથી મુંબઈના મી. હાજી અહમદ હસને રૂ. ૭૫,૦૦૦ ની રકમ આપવાનું જાહેર થયું છે.

મુંબઈનું "એડવોકેટ ઓફ ઈન્ડિયા" પત્ર જણાવે છે કે મુંબઈ સરકારની કારે બારી કાઉન્સિલના મેમ્બર એન. મી. એમ. બી. મહબૂબ રોમલ પબ્લીક સર્વિસ કમિશનમાં નિમવાથી તેમની ખાલી પડ નારી જગ્યાએ ના. જજ સર નારાયણ મહેસાણા સરકાર પક્ષે કરીને નિમ્મી.

કેશી દવાલ ઉપરથી જણાય છે કે ગુજરાત કાઠીઆવાડ તેમજ આખા મુંબઈ કલકત્તામાં કામ કામ પુનઃજન વરસાદ પડ્યો છે, અને પાણીની રેલવેલ ચક્ર રહી છે,

અને કેટલેક ટેકાંએ તો બેઠક પાણી પડ વાધી નુકસાની થઈ છે.

કોમિશનના મુંબઈપદ માટે મુંબઈની કોમિશ કમીટીએ ના. આમાખાનનું નામ સુચવ્યું છે.

ફાવનો રોમ અટકાવવાને લગતી બીજી રજા થી શીફ્ટ ટયુબરક્યુલોસીસ લીમના એન. સેક્ટરીઓએ ફાવના રોમ સામેની લકતના કામમાં મુંબઈની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઉપર સારી રકમ મદદતરીકે મેળવવાને પત્ર લખ્યો છે.

મુંબઈ ઇલાકાના ફરેક ઇલકામાં જલ્લજ વર્મોના વિદ્યાર્થીઓ માટે એક મીડલ સ્કુલ સ્ટોકલરથીપ રૂ. ૫ની પ્રાથિક મહે સુલમથી આપવી એવો મુંબઈ સરકારે હરાવ બહાર પાડ્યો છે.

હમદાખાદના વડા પ્રધાન મહારાજા પ્રીયનમસાદ બહાદુર પોતાના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યાથી તેમની જગ્યાએ જુવાન સાબારજી બહાદુરને કામચલાઉ તરીકે શીર સહયદ ફૂસેન બેલમગીને મદદનીશ પ્રધાન નીમવામાં આવ્યા છે.

મુસલીમ યુનિવર્સિટીને લગતું બીલ તેમજ વકફ બીલને લગતી બીજી બાયલો આવતા કિઆળામાં મનારી હિંદી ધારા સભાની બેઠકમાં કામચલાઉ મનાર છે.

વિભાગતમાં લેવાએલી છેલ્લી બારી સ્ટરની થરીફામાં ૭૨ હિંદી કોમેન્ટારી હોવાના બનાવ પર દીકા કરતા 'મદ્રાસ ટાઇમ્સ' લખે છે કે હિંદીમાં બારીસ્ટરની સંખ્યા વધી પડી છે, અને કેટલાકને ગુજરાત પુરતી કમાઈ પણ થતી નથી, છતાં વરસે વરસે બારીસ્ટરની સંખ્યા વધતી જાય છે એ જોયનીય છે.

પુનાવાળા મી. મહેશ બજવંત લીઆયે એ રૂ. ૨૫૮૦૦ ની રકમ મુંબઈ સરકાર ને સોંપી છે. તેમની કન્જનુસાર સરકારે ટેકનીકલ કેળવણી માટે જાપાન જનાર કામ પણ બાહમચુ વિદ્યાર્થીને ૬૨ મહીને રૂ. ૭૫ લેખે તથા વરસ સુધી સ્ટોકલર થીપ આપવાં કરાવ્યું છે.

પંજાબની હિંદુ કોનફરન્સની આવતી બેઠકા દિલ્લી ખાતે ભરવાનું નકામી થયું છે.

મીસીસ સરલાદેવી ચેઘરાણી એમ. એ. લાહેરના "આર્ય પત્રિકા" ના અધિ પતિ નિમવામાં છે.

કલકત્તાની ઈડિબન એસોસીએશને હિંદી પ્રધાન ઉપર તારદારા અરજી મોકલી છે કે પબ્લીક સર્વિસ કમિશનમાં વધુ હિંદી એને નિમવા.

આવતી તા. ૨૬મી ડિસેમ્બરે ના. વામસરાય નવા દીલ્લીમાં બાદશાહી કાઢ માઈથી કામચલાઉ થશે તે વખતે એક મોટું સરખસ કાઢવામાં આવશે, અને હિંદી રાજ્યએને તેમાં સામેલ થવાને કહેવામાં આવશે.

હિંદુ યુનિવર્સિટીની કારોબારી કમિટી ની એક સભા અલ્હાબાદ ખાતે ડો. સુદરભાલના મકાનમાં તા. ૪ આગસ્ટે મળી હતી. તેમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે ફંડમાં ભરાએલી રકમમાંથી રૂ. ૧૦ લાખ વસૂલ થયા છે. યુનિવર્સિટીના સંબંધમાં હાલ જે કામચલાઉ ચલાવવામાં આવે તેના પંખવાદીક રીપોર્ટ વરતમાન પત્રોને પુરા પાડવાનો હરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. એક આખા વખતના સેક્ટરીની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. યુનિવર્સિટીના બંધારણનો ખરડો ફરીથી પડવા માટે એક સભા કમિટી નિમવામાં આવી છે. જેમાં મીસીસ એનીબીસેન્ટ, પંડિત મહનમોહન આલબ અને ડો. સુદર ભાલ છે.

કરળનની દીવા મદરેસા કમીટીના સેક્ટરી લખે છે કે:—આ ખાતાની માસીક મીટીંગ તા. ૧ લીને રવીયારે મળી હતી. મીનીટ્યુક પાલ થયા પછી સેક્ટરીએ મદરેસાનું ત્રીમાસીક અબાસ પત્રક અને કામજા દેખથી આવેલ તે વાંચી સંભળાવ્યો. કેટલાક ગ્રહરથોએ લાપણો કર્યા પછી મી. એમ. એસ. રંદેરી તરફથી પા. ૧ દીવા મદરેસાને અને પા. ૧ કોસમડી મદરેસાને, મી. મહમદ સુલેમાન ઉલધર તરફથી કોસમડી મદરેસામાં પા. ૧-૧-૦૦ તથા મી. હાવજ મહમદ સૈબજી તરફથી કોસમડી મદરેસા માંથી ૨/૬ મળેલ જે રવીયારી સભા વિસરજન થઈ હતી.

'મવરમેટ એજેન્ટ'નાં નોટીસો

ફર્મ રજીસ્ટ્રેશન વિષે સંબંધી

ફર્મના અંતર્ગત કોઈપણ નામના માલિકી રજીસ્ટર મેલે હોઈને નો રજીસ્ટર તા ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરથી બેઠી રેવામાં આવનાર છે.

નાદારી સંબંધી

નાતાલ, વિક્ટોરિયા કન્ટ્રી, કોલોનિયલ સાલેજ અનુકૂળ કુસેને ૬૨ પાર્ટી ૨/૬ આપવાની મોકલવાની તેના લેણ હારો સાથે સમજાવે કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરે કરવાનું આજ્ઞાપત્ર બહાર છે.

એજેન્ટ હોઈ અને હવેલના જનરલ ડીપર સુલેમન મહમદ સાખીની મોકલત નાદાર તરીકે બહાર કરવા તા. ૮ મી સપ્ટેમ્બરે ફર્મના સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કેપ્ટાઇનના જનરલ ડીપર સમસુદીન પ્રખાલીમની નાદાર મોકલત સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૦ મી અને ૨૭ મી સપ્ટેમ્બરે કેપ્ટાઇન સુપ્રીમ કોર્ટના આજ્ઞાપત્ર આજ્ઞા બહાર છે.

કેપ્ટાઇન સુપ્રીમ કોર્ટના આજ્ઞાપત્ર બહાર કરે છે કે મહમદ પ્રમાણ રાજની નાદાર મોકલતના સંબંધમાં વહેંચણીના આજ્ઞાપત્ર પણ થયા છે, અને લેણદારોને તે વહેંચણી કેવા આદેશોને હર આવશ્યક આવશે છે.

પોર્ટ હાઈજાએના જનરલ ડીપર અકુલ સુલેમનની નાદાર મોકલતના સંબંધમાં ફરદી પી. અલમેન બહાર કરે છે કે વહેંચણીના આજ્ઞાપત્ર પોર્ટ હાઈજા એજેન્ટ રેસીડેન્ટ આજ્ઞાપત્રની કોર્ટમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બરથી ૧૪ દિવસ સુધી ખુલ્લા રહેશે, અને તારખાદ કેપ્ટાઇન બહાર.

સાલેજ કોર્ટ જાહેર અને હવેલના નોટીસોના રજીસ્ટર પ્રમાણ હાઈ તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજાવે સંબંધમાં ફરદી એમ. એલ. કોર્ટ બહાર કરે છે કે વહેંચણીના આજ્ઞાપત્ર મારિસબરમાં આવે સુપ્રીમ કોર્ટના આજ્ઞાપત્ર રજુ

થયા છે, જ્યાં તે ૧૪ દિવસ માટે તા. ૨૪ મી સપ્ટેમ્બર સુધી ખુલ્લા રહેશે.

કોર્ટ કસ્ટોની કેળવણી સંબંધી ચરચા

'ઉમેડેટ' ના હેઠળ કામગીરી જવાબમાં 'એજેન્ટ'ના કામગીરી, જેમાં તે લખેલું છે:—મે. રા. હરમાનના કોર્ટ કારીએ તરફથી મદરેસાએ કામગીરી ચર્ચા થયેલું છે, જ્યાં 'ઉમેડેટ' તેના હેઠળ કરે છે, તો ૧૯૦૬-૧૦ ના 'એજેન્ટ'ના રીપોર્ટથી પુરાવો મળે છે. બીજા મદરેસાએ મોકલત કોર્ટ 'ઉમેડેટ' કોર્ટ પાડેલ છે, પણ એ બીજા મદરેસામાં બચાવોની કોર્ટ કોર્ટના કોર્ટ છે, અને હવે કોર્ટના છે એ ન જુલુ જોડે, તે જુલુ તે નકામે તેમને અનુકૂળ કરવા કરાવે છે. અંતુમનના કરવામાં પણ કરવા મેં જોઈલું નહીં કહેલું જ્યાં, એવો જોડા. અરજ 'ઉમેડેટ' ઉપગમી કાર્યો છે. તેણે રાનકુલ પ્રમાણ ના કારોબારીએ, અંતુમનના કામગીરી જેમરેખ રાખવા બહાર કરી છે, પરંતુ રા. હ. ના એક પણ કારોબારી ને અંતુમનની કમીટીપર બાબત કરેલ નહીં હોવાથી, તમા કમીટી મામના આજ એક વિજાયાની બનેલ હોવાથી તેમ જનરુ અજાણિત છે. ઉપરમાં 'ઉમેડેટ' કહ્યું કરે છે કે મદરેસાના કારોબાર આખરી જેમરેખ હોવી જોઈએ, અર્થાત મદરેસાની બચાવમાં ફરક વિજાયાના આવેવાનો આવેલ હોવો જોઈએ. તો પછી મારો હેતુ પણ એવો છે. એટલું જાણ તો બહાર છે. તો પછી મામમાં બીજા ચરચા બાબતી કરે તે પોતાની મેળે જાણ થશે, અને હવે અલગ આ સંબંધ મદરેસાને ફરક તરફથી મદરેસાને તે કોર્ટકુલ ૨૫ લેશે.

અમને મોકલ રીજના અગરથી જવાબ છે કે મી. મહીલામ કોર્ટને લાંબા દીર્ઘાએ વધારી લીધા છે.

તાલુકા કમિટી ફરક અને વેલિંગ્ટન સહાઈની પીઝ, અને હારો માલ બધી જગ્યાએ રજીસ્ટર વાંચેલી થોડાં જ. બીજા હર મેલે જાણી કરશે.

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban
Tel. add: "HAIDER"

રેકર્ડ બહાર આવ

તા. ૧૨-૬-૧૨

શી. રે. શી. રે.

ફર્મ કારમન ૧૪માર્ચ ૧૬	૦	૫૧	૧૬	૬
આવક માલ ૧ બસ્ટાની ૨૩	૦	૨૩	૧	
બીજાની	૨૭	૬	૨૮	૦
મે. મે. ડી. માર.	૨૨	૦	૨૨	૧
મે. ડી. માર.	૧૬	૬	૨	
કુમના	૨૩	૬	૨૩	૧
ટેલી ટુવેર હાઈ	૨૦	૦	૨૦	૬
કાનપુરી ટુવેર હાઈ	૨૧	૦	૨૧	૬
મહારની	૨૧	૦	૨૧	૬
મહારની	૩૧	૦	૩૧	૬
આઈની	૩૨	૦	૩૨	૬
વજા સુબના	૨૦	૦	૨૧	૬
દાઈ	૨૪	૦	૨૪	૬
વટાના નાતાલના	૨૦	૦	૨૦	૬
મહાર	૧૨	૦	૧૨	૬
બીજા	૨૨	૬	૨૪	૦
જુવાર (કાર કોર્ટ)	૧૫	૦	૧૫	૬
કાનુ તેલ ૧માલ	૩	૧૦	૪	૦
કોર્ટી	૩	૦	૩	૨
મી	૩	૬	૪	૦
કોર્ટી	૪	૬	૫	૦
ખાંડ કોર્ટ નાતાલની	૧૪	૦	૧૫	૦
જોડા	૧૫	૦	૧૬	૦
તીરુજ નાતાલ	૮	૬	૧૧	૬
આઈ હાઈસ હોઈ	૧૨	૬	૧૩	૦
આઈ (અ. બી. મી. મી.)	૧૨	૩	૧૨	૬
મદરેસા સોબારી ૧૨તલ	૮	૦	૮	૦
મરચા	૬	૦	૬	૦
બી રેડી, ડી. ન. મી. ૬-૧૦-૦	૬-૧૫-૦	૬-૧૫-૦		
કોર્ટી	૬-૧૫-૦	૧૦-૦-૦		
પારકીન કોર્ટ	૬	૬	૭	૬
પાઈડ રોડ	૭	૬	૮	૦
માલ	૧૩	૬	૧૩	૬
સુબી	૧૭	૦	૧૮	૦
ફી	૬	૦	૬	૬
કાનુ સોપ	૧૩	૬	૧૪	૦
કાનુ સીક રોડ	૧૫	૬	૧૬	૦
કાનુ કાનુ ૧૦ જોડા ૩૪	૦	૩૪	૬	
કાનુ કાનુ ૧૦ જોડા ૩૪	૦	૩૪	૬	
કોર્ટની કોર્ટ	૧૨	૦	૧૨	૩
કાનુ સીક (મા. ૬૦)	૧૨	૦	૧૨	૩
નેકર ડી	૧	૮	૨	૬
આઈસ માલ	૩	૧	૩	૩
સોબારી સેવરની	૬	૦	૧૦	
નીલ પોર્ટ સીબરેટ	૨૦	૬	૧૬	૬
નીલ (સીવર)	૪	૬	૪	૬
નીલ (સીવર)	૪	૬	૪	૬

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cigarettes
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Near Buildings Uganda Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "HABBA" Phone No. 11. P.O. Box 11.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents E. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Code A.B.C., 5 Edition & A 1.

એમ. લીચનસ્ટ્રીટ
ગોલીશીર, નારી અને કન્વેન્સન્સર
બોક્સ 1170 ટેલીફોન નં. 248
ટેલી. સરનામું: "મર્સી"
બેલ્ગ્રાવિય ઓફિસ, પ્રીમીયમ.

સગત રવા હરીમાઇ
કનરલ રીફલ પ્રમોટર
મરન-સેલ, ટેટ, પાટલુન, સચીસ,
ટેટ, કેસ, કુવાલ, કીરબાન, રેસમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, ભુખો અને ખાતી કરો.
બેવુ મફત છે.
ઉપીચન પ્રમોટર, રેસાલ તા. ૫૮
પ્રમોટર ઓફ, બેલ્ગ્રાવિય-સેલ, ૨૨૫૪

Charles Maude
GENERAL DEALER
67 & 69 Buffalo Road
KING WILLIAMSTOWN

મહેર ખખર

૨ જુલાન જુલનખાનના ઉદ્ધારા ઉપર
વરસ ૧૬ થી ૨૦ વરસ સુધીના ઉદ્ધારા
વાંચી શકે તેમજ જામી રહે તેવા કુશળ
ના કામ માટે બેંકમાં છે. બેંકનીયક કે
ટેલી. પચાર સારી મળશે. બેંકો નોકરી
વિષે: બેંકમાં ૪૮, બેંકીસ્ટ્રીટ, નાંચાલ.

રમજન શરીફ મારે

બાકમ, કામ, ચારોળી, એકવી, ખાસ, કોપરો, ખજુર, ખુસી
દારે ગરમ મસાલો, મરચાંની ભુક્કી, બફરાન, ભવંત્રી, સોણ, લાપસી,
(કુલી) ફક્કુલાતું માલ એકરમની સોપારી, વગેરે તમામ સાંજે સોપારી
સોદા આપે ત્યાંથી મળશે. કાચલ એકરમને ૫૨ માલ એકરમ
માં આવશે, રેલવે પારકાલથી આવવા ફરમાસ જુલન તોડીકો
મેકલી આપીશું.

એમ. એલ. ૨૫૨૮૨,
૧૪૭A કે. સી. બી., બેંગલ

Phone 2653 **M. P. FANCY,** P.O. Box 6038
Corner 17th & DE LA REY Sts., VREDEBURG, JOHANNESBURG,
Merchant & Importer.

રમજન શરીફ અને કુશળ હીતર મારે ઉંચા ફેલટની રસીસ સાંજે
તથા કીલપસંદ રંગોની રેલ દોપીઓ

તકત નવા માલ, ખુબસુરત રંગ, અને કીલપસંદ બેંકાની, ઉંચા ફેલટની તુરમી રોષી
બોનો મેટો જાલો ખાસ કુશલિતર માટે આવી પુખો છે. વખાણે માટે ત્યાંથી-સાંજે
પણ મળશે. એ સીવાય રમજન શરીફ માટે તમામ ભવનો એ.સો માલ, જેમકે: કાચલ,
જુલાન, ફક્કુલાતું માલ, કુલી મેલો, ખુસી-દાર મસાલો, ચોખ્ખું 'સારંગ'દાતું મી, બંકાલ
ચોખ્ખા, લીલીના એળા, લીમડ વગેરે સરવે ભવનો માલ પણ કીલપસંદ માટે કુશલ વજ
જવાબદાર મળશે. તેમજ 'ક'ગ્રીસ અને હીફરતાની તમામ મોસરી, હરીમાઇ વગેરે. તમા
બેંકસેલ, કુશલિતર દોપીઓ પણ લેઈ સાઈઝની મળી શકશે. પંકાતના સોદાઓ, કા
પુરવં ખાલ આપવામાં આવે છે ફરમાસ હરી ખાલરી કરો.

એમ. પી. ફેનસી, ૧૭૭થી રફીટ, વરીડીડોરપ, બોક્સ ૬૦૩૮. બેંક, બેંગલ.

Germiston Indian Association

STATEMENT OF ACCOUNT

Receipts £ s. d.	Expenditure £ s. d.
Amount received from stand- holders and sympathisers in connection with a law- suit instituted, on behalf of the Germiston Municipi- pality, against the Indians (stand-holders) residing at the Georgetown Location, Germiston, as a test case, from November, 1917, to March, 1918 91 2 0	Jan. 15. Mr. Benson's costs re Kala Singh v. Germis- ton Municipality ... 30 0 0 Sundries 0 0 0 Aug. 15. Dr. McNab ... 27 0 0 Germiston Municipality costs re Kala Singh ... 39 14 7 Balance on hand ... 8 19 8
	£91 2 0

The above Statement is true and correct.
A. G. NAIDOO, Jr. Hon. Sec.

Although the names of the subscribers and sympathisers do not appear
in the statement, the names and the respective amounts appear in the
Association's cash book and can be inspected at any time during the day.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Kheteey,
General Merchant
Tel. Add.: "Kheteey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon" Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
ERABHIN NODODKE,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOMAKER AMOD & BAO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
155 Victoria St.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
El-rahim Abdul Tayeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismail & Co.
118, Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Abdul Qasdir and Son
Box 128, 139 Grey Street
Tel. Add. 'Tobacco'
Hossein Casmim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.
AL CIGAR MANUFACTURING Co.,
Umgweni Road.
171

DURBAN

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MANDHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-street
LALA BAPPAI, Fruiterer
Box 98, 85 Victoria Street
R. M. Moodlay
154 Queen-street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-Street
A. G. TUPNIS, Watch Repaire
120 Grey-street.
ISMAIL JERWA
Fruiterer. Box 471
Yusuf Suleman Vaid
Telegraphic & Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Streets
The Union Tin Factory
Bond Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer
Telephone No. 1, Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KRUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT & Co.
68 Indian Market Stall
President-street
E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
o/c 22nd and Krauss Street,
Vrededorp. phone 1915
P. O. Box 2870

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 6031.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4140

Master Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'Oblige'

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavarin,
224 Market St.

Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lal Desai
General Dealer, 14, Long-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
T. Vedia Pillay, General Dealer
No. 2 Otto Street

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol Specialities
67 & 69, Buffalo Road

KLEEKSDORP

Patel & Co., General Merchant
Telephone: 73 Box 128,
Cable & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 35.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

KUILS RIVER STATION

■ SAMY
Fruit and Produce Dealer.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant
Bethal, Cable, & Tel. Add: Patel

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJI IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahomed & Rawji,
Box 328.

VRAJAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalaachand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merobank

D. Kallianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMMA, General Merchant
Box 35.

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 631,
L.A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

PRETORIA

Mangalbhair V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasaji Parmansand & Bros
Box 33, Tel. Add: 'Vasaji'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

RUSTENBURG

SMALL BULMAN & Co.,
Box 4, Tel. Add.: 'Saliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khusal Parbhu Dhabhi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEM

(TRANSVAAL.)

Keshavji Giga, Bedford.

Stanger

N. M. TAYOR
P. O. Box 51

Sutherland (Cape Line.)

Naro am Rhicola Banderia

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Hossein Amod Vankar,
General Dealer, 'Phone No. 1

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street. 'phone No. 3

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,

Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON, C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11

WARMBATHS

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25.

M. E. Nagdeo & Co.
General Merchant
P.O. Box 5, Phone No.

મુરખરાજ

અને

તેના બે બાઈઓ

સુરખરાજ

ડાલસ્ટોયની વારતાપરથી

સુરખરાજ

સમગ્ર ૧ રૂબી, પાસ્ટર ૧ રૂબી

ફારસેસના પ્રીટિંગ પ્રેસ,

ફોનીક્ષ-નાટલ.

**A Book—and its
Misnomer**

By H. S. L. POLAR

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

The I. P. Press, Phoenix.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press
PHOENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: 2 4

Yearly ... 12 0

Half-Yearly ... 6 0

Quarterly ... 4 0

Telephone No. 98

KRUGERSDORP.

શ્રી. માર્ગશ્રી

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । पुष्पा नीलश्री सरस्वति, तथा श्रीकृष्णार्जुनस्य, प्रदिशन् ।
ये हि नन्दनीनां केशवद्वये,

OSMAN AHMED, SHAIK RASOOL, ABA MAHOMED,
225 Grey St, Durban. c/o Park Rd. & Park Lane, Box 195, Delingon Bay.
Fordsburg, Box 2347 J.B.

754, Queen St., DURBAN, Tel. Add: 'NAARTJES' Phone No 1829, Box 42

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoolbaba

INDIAN OPINION

21 ST SEPTEMBER

1912

to do by each officer, and provided that upon the termination of the probation, or the satisfaction of any penalty imposed, the published immigrant shall revert to the custody of the Immigration Restriction Officer, and may be detained in terms of the prevailing regulation at the expense of the master of the ship on which he arrived; the agents of such master, pending the payment of a passage for such immigrant by a vessel operating in his line of emigration, or otherwise as provided in the prevailing regulations.

The Immigration Officer Three Educated Indians Sent Back

Mr. Fidd, who is in charge of the Natal Marine.

May I ask you to give attention to the following facts: On the 11th ult., by which vessel I recently travelled from Bombay, there were amongst others three Indian passengers for Natal who desired to enter the Province on an educational tour. Two of them were alumni of the Durban College, where, as is well known, the medium of instruction is the English language, and one of them had in addition lately studied at the Fergusson College, Poona, where the Hon. Mr. Gokhale spent a part of his life as a professor. Both of them, young men and passed the matriculation examination of the Durban University. The third had been a telegraph operator and one of the principal Indian railways. I took exception during the voyage to examinations on their English knowledge, and satisfied myself that they could with the greatest ease have passed any education test that within my knowledge had been required hitherto by the South African Immigration authorities. I am not aware of the nature and conditions of the test to which they were put—no explanation is provided for by the Immigration law. It was, however, wholly contrary to precedent, contrary to all precedent, to the Minister in his consideration. Meanwhile the men were sent to the detention camps (as a benefit to the imprisoned Indian labourers, and from the Government to be able to see the progress of the education of these men). He is not really informed, they were given food of an inferior quality, and to which they were accustomed. They protested, and when they discovered that their protest was not heeded—except that the men were told that if they chose, they might apply for a ticket to return to India, they were sent back to a day-labourer between the two camps.

On the 11th ult. (the 10th of Bombay) they were informed that they had failed to satisfy the Minister of their educational qualifications, and that their applications had been rejected. They were, I think, then hurried across without being given any further opportunity of making representations or communicating with their friends. I venture to suggest that the Government have distinctly broken faith with the Indian community, and with the Imperial Government, in rejecting such applicants for admission in this, for without warning or explanation, they have arbitrarily raised the educational test, apparently in the mistaken belief that the Immigration Bill of last session has already the force of law. I trust that your readers will join me in expressing departmental treatment of the kind indicated above. We have occasionally of late experienced the migration of a few misguided Indians, and much is made of it. May not benevolent citizens also speculate about the frequency of the fraudulent exclusion by the immigration authorities of Indians who, by ordinary moral and legal standards, possess a claim to land here?

Asiatic Trading

At the last meeting of the Port Elizabeth Town Council, Mr. Smith asked what had been done in respect of the Council's resolution some time ago concerning Asiatic trading, and in the course of the discussion which ensued, Mr. Grogan commented upon the enforcement of the whole question, declaring that such a would be responsible to a European to carry on business. In the course of his practice he found that Chinamen trafficked in human beings. A man going out of town gave a power of attorney, the result being that the transfer was perpetuated year after year. The subject was, he proceeded, discussed at the Associated Congress at Pietermaritzburg, and he thought the Town Council should pass a resolution and bring it to the notice of the Congress when it is held. He argued that they must keep on pushing away. He finally moved that the Council's duty to the forthcoming Congress be instructed to bring forward the matter in the fullest possible manner, asking Congress to reiterate the resolution passed last year.

Mr. Smith seconded and expressed that the African community, when here, expressed himself most sympathetically in regard to the question.

Mr. Paterson then moved resolution that at the speaker's request the subject be taken up at the Congress in Natal next year, but Natal was not the place to discuss it, for in this case he found that it had to be withdrawn from the Council.

After further discussion, Mr. Grogan's proposition was carried—That Asiatic Trading.

Manual Training in Indian Schools

[By the Rev. A. A. DALLING, B.A.]

All who claim to be educationists in the Indian sense, advocate as one of the most important branches of education what is known as Manual Training. It is natural that opportunity should be afforded to all who desire to be educated, to be instructed in that branch, which will serve them most. It is an undoubted fact that the Indian people are largely of education, and the attendance at the various schools which are placed within their reach shows the response that is made. The value of this article has managed several such schools for a period of over two years in this Colony and regarded to put forward in this article a few remarks with the object of drawing attention to the Indian people themselves their opinions on the need of a definite plan of Industrial Training. In Natal's Indian Mission has its head quarters at Sydney, where there is a Training College for Teachers and a large boys' school attached, with two, two to be mentioned, and at other places schools with a short course of the principal school there is a higher attendance of you to go here. That it is not in this district alone that you to be mentioned elementary education. Now it is reasonable to suppose that parents and their sons to school to go to for them for better education. A very small percentage of these boys take up of the perhaps find for teaching or for clerkships. Let us ask what are the rest to do. In consideration of such a state of things, a small beginning was made by the Mission about a year ago. A company class was started and regular instruction was given, with the result that students have turned out some 1000, and are at present engaged in seeking an additional class-room to the Indian School. It has also been erected into the houses where the boys have their quarters and in other ways given proof of the advantage derived from these classes. Now the undertaking at present is of a very primitive character and something which deserves the name of industrial training will require a suitable building and a thoroughly qualified staff. When these things have been done, I suggest as given for the start of such an industrial school, in the first, very shortly to be mentioned. Any one who is interested in the matter should write direct to the Principal of St. Andrew's College, Sydney, and express his opinion on the subject.

NOTE: We have the sympathy of the above authorities and we hope that the Indian community will give it the support which is given and desired.—Ed. (24)

Review

"The Indian Community in South Africa"
The title of the book is "The Indian Community in South Africa," and the author is Mr. R. H. D. ...
The book is a study of the Indian community in South Africa, and it is a very interesting and instructive reading. The author has done a very good job of bringing out the facts and figures of the Indian community in South Africa, and he has also done a very good job of explaining the reasons for the Indian community in South Africa. The book is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa.

The Indian Wives Circular

Notes of Late Contents

Members of the South ...
The circular is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa. It contains a lot of interesting and useful information about the Indian community in South Africa, and it is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa.

page ...
The circular is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa. It contains a lot of interesting and useful information about the Indian community in South Africa, and it is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa.

From the Editor's Chair

SHANGHAI WIFE

The ...
The circular is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa. It contains a lot of interesting and useful information about the Indian community in South Africa, and it is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa.

...
The circular is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa. It contains a lot of interesting and useful information about the Indian community in South Africa, and it is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa.

The Late Mr. George V. Godfrey

...
The circular is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa. It contains a lot of interesting and useful information about the Indian community in South Africa, and it is a very good read for anyone who is interested in the Indian community in South Africa.

The funeral took place in Johannesburg on Monday last, wreaths being sent by the Transvaal British Indian Association and several members of the Indian community. Amongst the pall-bearers was Mr. L. W. Kitch, and Mr. Gandhi and other leading Indian gentlemen represented the Indian community in the procession.

"Asst. Local Superintendent,
Kew-Forest, N. Y. 1922."

"In view of the urgency of the matter, my Committee would be grateful to the Secretary of State if telegraphic representations were made in regard to this proposed step and to hear the result of those inquiries."

E. coli O157:H7.

There was, he said, and thanks tied for it, one redeeming feature. Their fellow countrymen had never scorned and never faltered, but had impressed upon them the noble lesson that where India was concerned and the rights of her sons were denied Hindus and Parsis and Mohammedans knew no differences, and fought as one for the honor and interests of their Motherland. Indian soldiers, he declared, had shed their blood to keep the doors open for the white man in foreign lands, and yet their kinsmen and their countrymen had not even done for them in His Majesty's vast dominions outside India and the United Kingdom. They all knew and remembered that part the Sikhs took in the siege of Peking, yet those very Sikhs—some of them "coolies"—themselves—had been harassed and humiliated when they honestly sought to better themselves in the colonies by honest industry and peaceful pursuits. Statistics were furnished from time to time to show how Indians had had more out of commerce of goods and drawers of water had remained with self-purges to their homes, but which could damage the wealth of America.

for Veterans. It Thursday barely vetoed the resolution, expressing the hope that the memorial, even at this late hour, would be received in the true spirit, and that Indians might receive that justice which was due to them.

Mr. JAMES H. HANCOCK, Pres., supported the resolution. In the course of his speech he said:—

"His rise in this country can scarcely equal the laudable effort of the Government of Iowa in being able to use and maintain recognition

第一、第二、第三、第四、第五、第六、第七、第八、第九、第十、第十一、第十二、第十三、第十四、第十五、第十六、第十七、第十八、第十九、第二十、第二十一、第二十二、第二十三、第二十四、第二十五、第二十六、第二十七、第二十八、第二十九、第三十、第三十一、第三十二、第三十三、第三十四、第三十五、第三十六、第三十七、第三十八、第三十九、第四十、第四十一、第四十二、第四十三、第四十四、第四十五、第四十六、第四十七、第四十八、第四十九、第五十、第五十一、第五十二、第五十三、第五十四、第五十五、第五十六、第五十七、第五十八、第五十九、第六十、第六十一、第六十二、第六十三、第六十四、第六十五、第六十六、第六十七、第六十八、第六十九、第七十、第七十一、第七十二、第七十三、第七十四、第七十五、第七十六、第七十七、第七十八、第七十九、第八十、第八十一、第八十二、第八十三、第八十四、第八十五、第八十六、第八十七、第八十八、第八十九、第九十、第九十一、第九十二、第九十三、第九十四、第九十五、第九十六、第九十七、第九十八、第九十九、第一百。

કુપટાઉનમાં તદ્દયારોએ

इशानांत गोअक्षेने आत आसता

३५ वि. प्र. सुनिश्चिता जैष्ठ्य मे
हरी श्री मममुदीन आसुभयसी सपे

[illegible]

તે વખતે બે ગામ મળેલાં. એક એ કે
 જોના. મી. ગોખલેને આ બંન્નેમાં જન્મ્યો
 મી. માંથી માનદાર બન્યો, અને પીણું
 મી. ગોખલે કેમકાઠિતમાં જન્મી રહ્યાં રહે
 એવો આશય કર્યો. તે બાદ મી. ગોખલે
 તે વારને બંગાળનો ગાંધીનયત કરવા મી.
 આદમ ગુણે તથા મી. જે. એમ. એમ.
 ગુણે પોતાની મરજી અને આશય પાતાયો.
 મી. ગુણેએ એવી દરખાસ્ત કરી કે મી.
 જે. એમ. એમ. ગુણના બંગલા કુપર
 ઝોના. મી. ગોખલેનો કિતારો નાખ્યો.
 અને નુરખાખર્માં મી. આદમ કાજી ગુણ
 મદદમદના બંનેકાષ્ટક મી. એ. બલેલીની
 મિયાંશી રાખવી, કે વડાં મી. ગોખલે
 દરેકનો મુલાકામ મિત્રોને લીએ, બાબતના
 ફેલાયેલાં મુદ્દો તેને નુરખાખર્માં કિતારો
 આપવો. આ દરખાસ્ત એકમને પાસ
 થઈ કબી. માનવતનો પીએ આશ્રમ
 મદદમાં આવતી પીકીંગ કુપર રાખવામાં
 આવ્યું છે.

ધમોગ્રેશન ખાતાનો જીલ્લમ

કેળવણીની પરીક્ષામાં સુખતાઈ

કલ્પતા, ૧૬મીના 'મરકપુરી' માં સુખી
શિવન જાનનાં જીવન વિશે મી. પેલાક
ને નીચે મુજબ સંક્ષેપ્ત પ્રવચન કર્યો.
સંતો:—

“સાહેબ, નનીચેની ખીત, આપના
કાષામાં બહાર પાડો! રટીએ જાણ
કેટલા કે. રૂમાં હું મુંઝવેથી આવેલો.
તેમાં કેળવણીની પરિણા આપીને તમારા
માં ઉતારવા તમને ઉતાર્યો ચોટા દગલ.
તેમાંના એ પોસ્ટલ કોલેજમાં શિક્ષક
પામેસા દત્ત, ત્યાં પ્રેક્ષક મામદાર
શિક્ષક અપાય છે એ અણીની વત છે.
તેમાંના એકે તો વળા પુનાની રૂઝમુલ
કોલેજમાં ગણ્ય આપાય છે એ છે, કે ત્યાં
માનવતા મે. મોખર્ડેએ ૨૦ વરસ સુધી
શિક્ષક તરીકે કામ કર્યું છે. આ પંત
અવારને મુંગની પ્રેક્ષક પરિણા પાત
કરેલી છે. મુંગને એક મુખ્ય દોષી રહેને
લાગતમાં માં આવર કર્યો. એં આકારથી
દર્શનપાત. તેમની પરીણા ભોળી હતી
અને રશિયન આદિકાના પાળેલું અપર
રંગ તરફથી એવલી પરિણાની એ
મંડીની માને હતી તે મુખ્યને તેમને બહુ
જ સંપેદ્યો પાત થશે એકા એક
કેતણે મધ્ય દોષ. તેમાંની પરીણા કેને
પ્રકારેની એકા હતી તેમને માને તમા

नयी. वणी से निरमनी किछ मरुति
मुन्दी आताता अमन पामे गलु. कयल
म. जाती बली.

દરમિયાન તે માણસોને 'સીએનએન ટીવી' માં પણ જવામાં આવ્યા હતા. જે હાલે મીડીયાના એક માત્ર ઇસ્વીસ્ટ તરીકે વર્ણવા છે. અને તેથી તમને જુદી જુદી જગ્યાએ તે ટેવાયા કેળવવા માણસોને પ્રતિ જે અવકાશ સરેલી જમ્યા અણુ(ક) અને સરોચિદાન ખખર પછા છે કે અહીં તેઓને હાલકી તરીકેના અને તેઓ અને ન ટેવાયેલા હોવા કોઈ પોરાક આપવા માં આપેલી હતો. તેઓએ ત્રીસ ઉદાહરણ અને અન્ય કેટલાક દાદ નથી આપતું એક તેઓને મહત્વ પડ્યું—એ તેઓને કહ્યું દાદ મળી કહેવાય તે તે એક હતી કે પેન્ટાગોન ખરેખે તેઓ અને તે પોરાક અંગતી રાકે છે એમ તેઓને કહેવામાં આવ્યું હતું—સારે તેઓએ આપે. દિવસ કંઈ આપું નહીં. અન્યે સ્ટીવર ફાઈ સુઅર્ડ ઉપડી જવાની તકવારીમાં હતી ત્યારે તેઓને ખખર આપવામાં આવી કે તેઓની કેળવણી વિશે કથાનને દાહોય થયા નથી. અને તેઓની અરજી નામંજુર કરવામાં આવી છે. અને કહેવામાં આવ્યું છે કે તેઓને પછી એકરમ સ્ટીવરપર સહ જરૂરમાં આવ્યા, અને પેન્ટાગોન (એક) ને ખખર આપવાની તક પછી તેઓને આપવામાં આવી. તહીં. હું કહીશ કે આવા ઉદાહરણોની અરજી નામંજુર કરી તે સરકારે હાલે કેસનો અને વડી સરે કારના રિપાસવાત કરી છે, કેમકે કંઈ પછી મેલવણી આપ્યા કિના: અપવા તો ખુલ્લો હતો વિના તેઓએ આપણીથી પરીજા આપી લેવા માંડી છે, અને કાંઈ પ્રાપ્તમાં માં રમુ યએજી નીજ નહીં કાઢાય તરીકે અપવામાં આવી કહ્યું હોય એમ તેઓએ માની લીધું છે. અને કારણો છે તે પાતાની ઉપર વર જુદી એવી વરજાએ વધોવામાં આવના વાંચો. મારી સાથે એકાદો, મિશ્રએક કથાએલા હાલેએલા મોડી રીતે: કાપણ થયા વિરે આપણે કથારકે કપાઈએ એક શહેરે છાએ, અને તે વિરે બહુ સારે કરવામાં આવેલા એકએ છાએ. તો હું કે હાલેએ: સારવાર નીતિ અને કાપણ ની મંદે કાપે કાપણ પૂવતો દાહો કે એકાએ કાપેએલા આપણે કાપણી વાંચેરે પાણ: કહે તેનું સામે: અપાણેએ કહેલી એ નેકથા પોરા: નહીં ઉદાહરણે.

કલકત્તા, ૧૨ મીના અગસ્ટના રોજ
જાણી કિશોરબાઈ દત્ત.

ક્રમક્રમ પ્રવૃત્તિ ૩૬

संज्ञा-संज्ञा-पाठे स्यात्प्राप्तेः
संज्ञा-संज्ञा-पाठे स्यात्प्राप्तेः

આ કાંડ માટે લાગુ ની સાથેજે
દેવસં કહીને, વેસદહન ક્રેડકાં ઉત્તરોવા
પરો, રથો દને, દુધી દુધ બેઠક
પરદેશી રાજર કાત, મુખક પંડવી પ
કાં દુધાગ્રા, કિસ્કાને ને એ ર
નુકસાન થયું દરું તેજ દેવાલો કરી
લેજોજીવામાં આપ્યા, બરખાદ માનિય
વરખાંતી જી, બરખાદ આપાના અમ
મણ પવ આપેલ તે, ગમ, કરખાદ
મુખેન હરલાખેના સરકુનુદ આપેલને
સહાજી રેલુ કરેવામાં આપ્યા, પાવડી
કપલી નિશપતર પાગના માટે દેવસેક
પાવનારે બરખાદ પાદ તે આકાગ્રા
વરખાંતીની સદ માટે ઉપરકાં કરવા
જી, હુસેવ આકાગ્રી દર પાવડી એક
પાવ, કમીડી-ગીજવામાં આવી, તે ઉપ
સાદ મીડીઆ તેજ વેળાએ પા, દુધી
રકમ થાઇ મણ કાતી.

[illegible]

३. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि
 ४. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि
 ५. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि
 ६. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि
 ७. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि
 ८. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि
 ९. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि
 १०. - अनेक-पक्षी, मी, कुंवरक इत्यादि सगळे कि

अमरावती नदी (अमरावती नदी)

('४. ४६६' मूद्रि: '५५५')

આપણા વાંદેશના લોકોને માનવીય
કિશનનું મુન તમે કોઈ ચણું કવ્ય છે.
હસેઆસોના હરેક જ્વલતી અવપાંડાના
નું શારણ્ય એક ક્ષણે તમે છે તેથી તે
આનું હસે દેશ દેશ અને દેશ સેવાની
નરક દિવસે દિવસે પધારે અંધાર છે,
અને તેમને તમારાં વંચતી આવડે છે.
એકદે વરતામાનપરો, આપ્તપત્તે, માપડી
ઓ તાપવરોએ આપવ્યનિક સંચારમાં
તમા લોકોનાની હસાઓની માપડી સાધને
કહે તેઓનાં મનમાં એ હાથથી વધતી
વરો એમાં અંશ નથી. પણ અમલ
લોકમાં એ માનવી કલાએ કદા
તેટલો મળેલો જણાવે નથી. આજના
જગતમાં એક કારીગર રહેર સાવા
રણ હરવના લોકમાં જા જાતે પ્રસાર
હાથ એ જરૂર છે. આપણા દેશમાં
એકત જોવા આજણ લોકોની સંજ્ઞાએ
પધારે પ્રપાણનાં કાવ્યથી તે લોકોમાં
યોગ જાનને દેશનો થય; વિના આપણ
નાં સંસ્કૃતિન વિવન પડી નહીં; અને
કાંઈક વિના વિના આપણની કદા
દેશ સેવાનું કળ પાડે નહીં. માટે અમે
સા લોકોની ફરજ છે કે અમલ લોકોમાં
સાથી અહ તેમને વ્યાખ્યાય વડે અને
કેવંદેશ વડે આપણી શાક્રીય અવતરી
નું વરોધિત જાન આપણું અને એકદર
દેશની પરિસ્થિતિનું મિત તેવાની
સામે રણ કરવું. આજ એકતેના વરજને
અમલોની જાણતા વિન આજના લોકોમાં
પોતાની કારિય વિપે પરીસ્થિતિ અમલ દેશની
નથી, અને તેઓ પોતે કેવળ કારીય
અમલ એકત છે એમ કમકદ કતાય
અહ એમે છે. એ કિશન અહીં તમે
પોતે દેશના અંધાર સંજ્ઞા છે, પોતાની
કરજ નથી કારણકારીને સોડી છે, આપણ
કરજ કારણકારીને તે મળતુલ, એમ એક
કરજ જેવા વિચાર પાડવવાને એને પોતા
નાં અવતી નિરવગાના હાથ દેવાને તેમને
શીખવવું એ અપણા દેશના અમલ
અને કારણકારીને સોડીને પ્રથમ કારણ
છે, એકદર કારીગર-વરેર સામાન્ય દરજ
ના લોકો કેસ અવગણ, અમલ, અમ
સંપણ લોકો કોપ છે. તેમનાં આપણને
આપણા દેશના કારણમાં કુ વિવેચન
સવાની તેમનાં જીવનનાં આર કાણ પ્રકે
એક વિચારો તે એકતના પાકાર કરવે
કરજ અમલ વરેરને લોકો કારી; અને
તેમ-કરજ સંસ્કૃતિ કારીકારી કારી; એકદર

જે નહીં પણ આપણાં જે કાર્ય કરવા છે તે કેવળ આ એકતાઈ અંગેનું પરમ ની શક્તિથીજ, તેમની શ્રેષ્ઠતા હરિને હરિનો રાખવાથી વળતુ જે એ વસ્તુ સારી રીતે અપરવાં સમી તે એકતાઈ રાજ્યીય પરિસ્થિતિનાં વાનંતે અગત્ય પ્રકાર કરી તેમની મરદાનીય ક્ષેત્રોં સેવા માં સળા નીવડીયું જે સમજવું નીવડે. સુમાને સુવર (૧૯૦) વરસ પહેલાં હો નિર્મલે આ આત્મતાનાં સિવાં વિચાર પ્રયત્ન કરેલા છે—“સોક્રેટસ એવેલે પુ” એવે એ પ્રમ કલ્પ સમજા હોતે તે તેમને અગત્ય અંગત એ છે કે સામાન્યતા જે આપણી સુખી હોવ છે અથવા તે લખતાં વાચતાં વચ્ચે જે એને પેતાની મજા નવથી પેતાનાં લખા પેતાનાં કુટુંબનાં મુજબન તેથીથી સ્વભાવે છે એવા પ્રમાણ માં જે સેલા કોવ છે—પણી તે વિદ્યતા થી કે પરિસ્થિતિ કે આપણેથી એકાદા છે કે વધતા છે—એવા લખા લેખિને તે માત્ર કોવ છે તેજ લાક્ષણ છે.” તે પેતાનાં માત્ર જ્યાં સુધી આપણાં મનથી સમજતે માત્ર નહીં ત્યાં સુધી તે સોજાને વધારી, ગુણ કાવી તેમને વળતાર વધુ છે. એટલે પેતાનાં મુખપણાનું મરદાન ટરવું એ જિવન પીણું કહી નથી. હુનિયામાં એક કરતાં એક મરીઆત એવા વિદ્યતા એટલા વધવા છે કે કાલજે વધા પેતાની વિદ્યતાની વાગ્યા કરવી જે તે મજા પેતાની જાદુ હુનિ અને નેતર ડારીય જગતને હેખડતી એક છે. કેવળ સુક્ષિપ્ત વરણવાળ મળે, જે માત્ર આપણું મરવું હોવ અને, તેજ કોજનાં મનને નેતરીય એ વરણ કરવ કરવા હોવ તે પછી આપણાં વરણતાં એ અગત્યનાં વિચાર પ્રમાણે આપણાં થી જરૂર વધારે સુક્ષિપ્ત છે એટલે તેમ ના મનથીય આપણાં રાજકારનાર આલે છે. તે પછી એકિપ્ત રૂં મરિજનન કારકરનાં આરો એમને કોઈકીસમ માત્ર લોક્ષ એવામાં પધારી કાઢી થી અહરે કિરિય સેકે આપણી કારકર રાજ વધાવે છે તે અંજુસ કરી તેઓ આપણાં થી અલગ હુક્ષિપ્ત છે તે કારકરનીય પછી આપણાં એવા કોજનાં કારકરનાં તે માત્રનું મરવન તેઓએ કોઈકીસમ માત્ર એકિપ્ત રૂં મરિજનન કારકરનાં આરો એમને કોઈકીસમ માત્ર લોક્ષ એવામાં પધારી કાઢી થી અહરે કિરિય સેકે આપણી કારકર રાજ વધાવે છે તે અંજુસ કરી તેઓ આપણાં થી અલગ હુક્ષિપ્ત છે તે કારકરનીય પછી આપણાં એવા કોજનાં કારકરનાં તે માત્રનું મરવન તેઓએ કોઈકીસમ માત્ર એકિપ્ત રૂં મરિજનન કારકરનાં આરો એમને કોઈકીસમ માત્ર લોક્ષ એવામાં પધારી કાઢી થી અહરે કિરિય સેકે આપણી કારકર રાજ વધાવે છે તે અંજુસ કરી તેઓ આપણાં થી અલગ હુક્ષિપ્ત છે તે કારકરનીય

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will leave DURBAN about the 3rd October and
DELAGOA BAY about the 4th October
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટામ્પર "પેન્ટેકોટા" ટન ૩૩૦૬

ફરવરી મહાસરદાર પંચજીભાઈ શામળની મેજલસ અને કામ માહતી આપ
મેલ અનેથી તા. ૩ ઓગસ્ટના રોજ કહ્યું છે. તે ૧૩૧ ડેલાગોઆએ કાંઠીખાતે અને
મેમ્બરના તારક કરી મુંબઈ ગઈ.

મહારાજાશાહી આગેવાનમાં ૩૬ પાસે અને ૨૦૩ કિલો ૬૫૦ગ્રામ
પણી સારી સગવડ છે તેમજ શીળાની નવીનીકરણ છે. તેથી જાણતી છે
એવીએલા કામ અને હીલુલાની વાત બહાનું છે.

મહારાજાશાહીએ તેમજ ખાસ કરીને જે મેડે પોતાના પાળાખાખાને
મહારાજાશાહી અને આગેવાનમાં એકસાથે માંગતા હોય તેમને જાણતી આવ
કાસામણ જે ૧ જાણતી હું જે જાણતી જાણતીના અજુકાત તક જાણતી
નથી.

૧૯૧૨ તથા તેના કામમાં પાસે અને કામને પોતાનામાં જે વજારી રીતેન રીતે
દી સગવડ કરી આગેવાનમાં આવતી છે. મહારાજાશાહી કરી મારા પોતાને
ની પોતાને કરતી મેલ. ૧૯૧૨માં દરમિયાન આવે છે અને તકમકકર થઈ છે.

૨૦૧૨ પાસેથી ફરવરી મહાસરદાર પંચજીભાઈ અને કામને ૧૯૧૨માં કરી
કામને પોતાને તારક અને છે, જે કામમાં ૨૦૧૨ કરવામાં આવે છે.

પંકારે મહાર માટે બી. એમ. કામને, તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨
અગાઉ ૧૯૧૨, ૧૯૧૨ કરી, કોલેજના કોલેજનામરમ, અને કોલેજનામરમ
માં The DELAGUA BAY AGENCY LTD., અને મેમ્બરના પ્રમાણિક અજુકાતી
કામને. જાણતી તારક અને કામને અગાઉ ૧૯૧૨માં આવે છે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.
આંખતીઆ એન્ડ કો.,
Commercial Rd., Durban
મહારાજાશાહી મેલ, કામને

Ismael Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS
P.O. Box 4. Tel. 221. "SULIMAN"
RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL
Zeerust Box 77 TRANSVAAL
Lindleyport } Dik. RUSTEN
Steenbokfontein } BURG
Rietfontein }
Box 13 LICHTENBURG

A. Mahomed Hassan & Co.

WHOLESALE AND RETAIL
WHOLESALE AND RETAIL.
Sul. M. 22. (Sul. M. 22) Box
TAMBOUR, NEDERLAND
Box 141. Tel. 221. "TAJANBUR"
Hass. 221. "TAJANBUR" Box 141.

NORMAJCY (DOLCY).

DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 122, LUTHERY MARGES.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
General Merchants
Jaco's Building,
JOHANNESBURG (NORTH)
NORTH STREET,
P.O. Box 2304, Tel. Add. "Camay"
Telephone No. 1991
JOHANNESBURG

નવસારી કોલુ પુત્રાઈ ૨૩

મેડિંગ કો. -

મેડિંગ : ૨. ૧. ૧૨૬

ફોર્વર્ડનાની મેલરી કામને ૧૯૧૨માં
કામને કામને વેચવામાં આવે છે. અને જાણ
તી પોતાને કરતી મેલ. ૧૯૧૨માં દરમિયાન આવે છે અને તકમકકર થઈ છે.

૨૦૧૨ પાસેથી ફરવરી મહાસરદાર પંચજીભાઈ અને કામને ૧૯૧૨માં કરી

કામને પોતાને તારક અને છે, જે કામમાં ૨૦૧૨ કરવામાં આવે છે.

પંકારે મહાર માટે બી. એમ. કામને, તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨

અગાઉ ૧૯૧૨, ૧૯૧૨ કરી, કોલેજના કોલેજનામરમ, અને કોલેજનામરમ

માં The DELAGUA BAY AGENCY LTD., અને મેમ્બરના પ્રમાણિક અજુકાતી

કામને. જાણતી તારક અને કામને અગાઉ ૧૯૧૨માં આવે છે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

આંખતીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

મહારાજાશાહી મેલ, કામને

મહારાજાશાહી મેલ, કામને

મહારાજાશાહી મેલ, કામને

મહારાજાશાહી મેલ, કામને

મહારાજાશાહી મેલ, કામને

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruit a speciality.
 Foreign and Produce Merchants can be sure of obtaining the highest Market Price and Prompt Settlement.
 Weekly Market Reports sent free on application.
 We also receive and sell all kinds of Indian and African produce and skins.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
 The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.,
 Box 1988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg.

INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C.

Mahomed Surthi
 Merchant, Box 37

BEIRA

Samundus Khutay,
 General Merchant
 Tel. Add: "Khutay" Box 110

Danadar Anandji
 General Merchant
 Tel. Add: "Ludo" Box 42

INKHAMBANE E.A.

Majee Mahand & Co.
 Box 37, Tel. Add: "Majee,"
 Parekh & Co. P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Bwila,
 General Dealer
 Telephone No. 1 Inogogo Rail

JOHANNESBURG

Amol Monejee & Co.,
 27 Market-street, Box 2041
 A. F. Coker & Co.,
 Box 3544, 2 Kort-street,
 Messias & Bittasias Bittas Co.
 158 Indian Market Street
 President-street

E. S. Coovadia,
 General Wholesale Merchant
 22nd and Krause Street
 Tredolorp, phone 1915
 P.O. Box 5070

M. S. Coovadia,
 45 Market-street Box 271

M. P. Fakar,
 Box 8031

Mahomed Elshahin Khutay

132 Market St. Corner Polly St.

A. Karsana Heas & Co.,

Stand 432, Corner Kaffir and

14th St., Tredolorp, Box 4146

Masters Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
 pliers, Market and Commission
 Agents, 212 Market-st. Box 5477
 Tel. and Cable Add: "Pidge"

Navasri Hindu United Trading
 Company, 1, Pritchard-street

J. E. Tavarin,
 224 Market St.

Goolam Sahab,
 17th-street & Kaffir-street,
 Tredolorp, Box 3456.

KIMBERLEY

Kara Lala Duggi
 General Dealer, 14, Long-street

K. Kallidas, (K. K. Patel)
 General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st
 T. Vedha Pillay, General Dealer
 No. 2 Otto Street

KLERNSDOP

Patel & Co., General Merchant
 Telephone 73, Box 193,
 Cable & Tel. Add: "Patel"

KRUGERSDOP

Mooka Amol Waja & Co.,
 Box 222,

Chowdhury & Dixon
 Box 53,

Hassan Amol,
 Indian Location, Stand 10,
 Box 84.

LIMBEYVILLE

R. Patel and Co. Gen. Merchant,
 Berhal, Cable & Tel. Add: Patel

LOUISBURGH

Dangorah Monejee
 P.O. Box 7

Merebank

D. Kallanjee
 Fruit Dealer and Farmer
 Timbark Road

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
 General Merchant and
 Direct Importer
 Stand 375, Boom St., Pretoria.
 V. S. Pillay,
 General Dealer and Produce
 Merchant, Box 642

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
 Corner of Keerom & Van Zyl Str.

RUSTENBURG

Emam Saliman & Co.,
 Box 4, Tel. Add: "Saliman"

THORNEVILLE JUNCTION

Hossein Amol Vankar,
 General Dealer, Phone No. 1

VERULAN

Lala Chandel, Goldsmith
 18 Alaka Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
 Joubert Street, Box 4

WARMBATHS

M. E. Nagdeo & Co.
 General Merchant
 P.O. Box 5.

સમગ્ર રથા હરીશાળ

અનરક વીરક મરમરક

મરના મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ, મેસ,

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KULS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY."

સમગ્ર રથા હરીશાળ

Printed and Published by M. K. Gaudin
 International Printing Press, Pretoria, S. Africa

No. 39—Vol. X.

SATURDAY, SEPTEMBER 28TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE TWO PENCE

AN APPEAL TO THE VICEROY

THE BOMBAY MEMORIAL ON THE TREATMENT OF INDIANS ABROAD

THE following memorial to His Excellency the Governor-in-Council, Simla, from the Chairman of the Public Meeting recently held in Bombay, sets forth that

(1) Your Memorialist was elected to preside over a Public Meeting of the citizens of Bombay, held in this city, on Wednesday, the 31st day of July, 1912, make further representations to Your Excellency-in-Council on the subject of the grievances of His Majesty's Indian subjects resident in certain of the Colonies, and more especially in South Africa, Canada, and British East Africa.

(2) At the aforementioned Public Meeting, your Memorialist was authorized and instructed by a resolution duly passed to convey to Your Excellency-in-Council, on behalf of the citizens of Bombay, the following respectful representations having reference to the aforesaid grievances.

(3) For many years the position of His Majesty's Indian subjects resident in certain parts of the Empire outside of India has been a case of keen distress and great heart-searching to the people of this country. Though Indians have been recognised by Royal Decree as equal subjects of the Crown, and India has been described, by British Statesmen, as "the brightest jewel in the British Crown," and as "the keystone of the arch" of the British Empire; yet the Colonies have regarded India, her people, and her culture with studied contempt, and Indians resident there have been denied elementary civil rights, access to some of these Colonies from India has been almost entirely prohibited, and racial antipathy has been allowed to increase to a degree incompatible with harmonious Imperial relations. Above and beyond this, certain Foreign States, realising the low esteem in which Indians are held by their fellow-subjects the Crown resident in these Col-

onies, have not hesitated to take advantage of the apparent inability of His Majesty's Government to procure redress of the aforementioned grievances, by imposing or threatening to impose similar hardships upon His Majesty's Indian subjects resident in their respective colonial territories.

(4) The citizens of Bombay are far from ignoring the oft-expressed desire of His Majesty's Government, that Colonial Governments should rise to a truer realisation of the nature of the obligations that knit the Empire together, and they are particularly mindful of the observations of His Majesty's present Secretary of State for India, at the Imperial Conference last year. And they would be lacking in a sense of duty were they to fail to recognise fully the sympathetic attitude of the Government of India, who have strenuously urged upon His Majesty's Government, on various occasions, the rightful claims of the people of India, in regard to the status and treatment of those Indians who have emigrated, or who may, in the future, emigrate to other portions of His Majesty's Dominions.

(5) But the history of recent years shows beyond dispute that these Indian emigrants, of whom India is justly proud, have almost everywhere lost ground, that constant attempts are being made, in the aforesaid Colonies, to reduce their status to one of recognised inferiority, and that the spirit of racialism has been most rashly fomented, whilst the poison of racial prejudice is spreading swiftly to other parts of the Empire which, until quite recently, have been almost entirely, if not entirely, free from it. The existence of this grave danger to the Empire, and the desire to strengthen the hands of His Majesty's Government in coping with it, have impelled the citizens of Bombay respectfully to place the following facts, together with their observations thereon, before Your Excellency-in-Council.

South Africa

(6) South Africa has long been the worst offender against Indian national sentiment, and it is there that the prestige and honour of India have been most at stake. Ever since 1885, when the late South African Republic induced the then British Government to accept a law directed against "the native races of Asia, including the so-called coolies, Arabs, Malays, and Mahomedan subjects of the Turkish Dominion," and which deprived them of fundamental rights of citizenship, on alleged grounds of insanitation, regardless of personal status or qualification, insult upon insult has been heaped upon Indians resident in various parts of the country. Attempt following attempt has been made to treat the Indian Emigrant, carrying with him the priceless heritage of centuries of culture, though he were entirely uncivilised. We even find Indians denied by statute the rights enjoyed by the aboriginal natives. For example, a South African native may own fixed property in his own name in the Transvaal, but the most distinguished Indian is debarred from so doing. A native may, by passing the education test under the Transvaal Immigration Law, enter and reside in the Province; but, as yet, a British Indian subject of the Crown, no matter who he may be, is prohibited from doing so, under heavy penalties.

(7) The Transvaal Parliament, in 1907, passed the Asiatic Law Amendment Act, reducing the status of the Indian inhabitants of the then Colony, under the most humiliating conditions, to re-register themselves. As a result of this measure, the movement known as the "passive resistance struggle" was inaugurated, with a view to secure a repeal of the objectionable law. Later in the year, the Immigrants' Restriction Act was passed, read together with the earlier

Act, completely prohibited the immigration of all subjects of His Majesty claiming Asiatic birth or origin. Realising the importance of the principles involved in these racial declarations of policy, the Transvaal Indians continued the struggle at enormous cost to themselves in personal suffering and material loss, determined to secure a revocation thereof, and the substitution of statutory equality for the deliberate policy of racial inequality in the eye of the law; and after the severest hardships, and upon the earnest representations of the Government of India and His Majesty's Government, the Government of the Union of South Africa undertook to introduce legislation that would be of a nature to satisfy the demands of the passive resisters, and thus put an end to a struggle that has been regarded with admiration and respect throughout India, by all classes, creeds, and communities.

The Immigrants' Restriction Bill

(8) In terms of the understanding arrived at last year, the Union Government undertook to repeal the objectionable Registration Act of 1907 except as to the rights of minor Asiatics, and to remove the racial bar from the Statute-Book as regards immigration, as in the Coast Provinces, subject, however, to administrative differentiation. A Bill was accordingly introduced into the Union Parliament, last year, to regulate immigration into South Africa, purporting to carry out the terms of the understanding; but upon examination, it was found that the Bill did not do so, and that, in addition, it took away or rendered nugatory actual or potential rights held by Indians resident in the Coast Provinces, rights which His Majesty's Government, in a despatch of October 7th, 1910, had expressly desired should be conserved, whatever else was done to settle the Transvaal controversy. The entire Indian population of South Africa strongly protested against the measure as drafted, which also met with energetic opposition from the Orange Free State members of Parliament, owing to the fact that, in order that no racial bar should appear in the measure itself, it was proposed to admit all Asiatics, who could pass the rigorous education test prescribed, to any part of the Union, the Orange Free State being hitherto closed against Asiatic immigration. In view of the serious difficulties that arose, the Bill was withdrawn, and a provisional agreement was arrived at, whereby the Union Government undertook to administer the law so far as the Transvaal was concerned, until the next session of Parliament as though the Bill in question had been enacted, the passive resistance movement being temporarily suspended.

(9) In February last, a second Bill to regulate immigration into the Union was brought before the South

African Parliament, in a form somewhat different from that of the earlier measure, but retaining its main features. This Bill, however, as drafted, was also found not to satisfy the terms of the Union Government's undertaking, both as regards the passive resisters and the Indians resident in the Coast Provinces. Certain amendments were promised by the Union Government, without, however, entirely removing the objection that the Bill took away certain existing statutory rights of both Transvaal and Coast Province Indians. It appears, moreover, that the opposition of the Orange Free State members has not been entirely overcome; but, more important still, a strong movement has been set on foot, mainly by the Cape and Natal members, in opposition to the adoption of a prohibitory education test based upon the model of the Australian test, that may conceivably operate against immigrants of European race, in substitution of the far less exigent tests sanctioned by the existing Cape and Natal statutes. Whilst the citizens of Bombay deplore the fact that Parliament has been prorogued without giving even so mild a measure of relief as this second Bill was designed to afford, they understand that the temporary settlement will be prolonged until the next session of the Union Parliament, when a further attempt to pass the Bill will be made.

(To be Continued.)

Mr. Polak's Activity in India

Indian Education in the Transvaal

On the 8th July last, Mr. Polak addressed the following communication to the Secretary to the Department of Commerce and Industry, Government:—

"I have the honour, in continuation of previous correspondence on the subject, to enclose herewith cuttings from *INDIAN OPINION*, of the 8th ultimo, reproducing correspondence relating to Indian education in the Transvaal.

"1. The Government of India will observe that the Executive Council avoid replying to Mr. Habib Motan's first question. It is to be assumed that they find some difficulty in furnishing a satisfactory reason.

"3. As regards the second point on which information was sought, the Government of India will, no doubt, realize the entire inadequacy of the Executive Council's offer of subsidy, when it is understood that the cost of living in Johannesburg is very high indeed, and that the annual salary of a teacher, with even moderately appropriate qualifications, would amount to a minimum sum of £150.

"4. It seems, therefore, that the Transvaal administration, being unable to return a complete refusal to the request for educational facilities for Indian children, are endeavouring to relieve themselves of their responsibility by the offer of a grant wholly disproportionate to the probable expense entailed, and that they are thus determined to impose an additional burden upon an already harassed community."

The Census Returns

On the same date Mr. Polak writes to the Department in regard to the Census Returns as follows:—

"I beg to enclose herewith, for the information of the Government of India, an extract from *INDIAN OPINION* of the 8th ultimo, summarising the vital statistics contained in the Blue-book recently issued by the Government of the Union of South Africa, giving details of the Census taken on May 7th, 1911.

"2. It appears, therefore, that the Indian population numbered just under 150,000 and that, for every Indian, there were approximately 9 Europeans.

"3. It is only in Natal that the Indian population exceeds the European; but this, of course, is entirely due to the large importations of indentured labour, during a period of half-a-century. The Indian population having independent origin probably does not exceed 20,000, or, roughly, one-fifth of the European population.

"4. In the Transvaal, where the controversy has been so acute, the Indian population scarcely exceeds 10,000, and as it is known that over 12,000 permits were issued, between 1903 and 1906, to lawfully resident Indians, it is proved beyond dispute that the allegations of fraudulent entry on a large scale, that served to justify and excuse the introduction of Act 2 of 1907, were entirely baseless. It may also be noted that Europeans outnumber Indians in this Province by 41·6 to 1, and that there seems to be extremely little legitimate provocation for all the bitterness that has been created there during the last decade."

The Possession of Firearms

On the question of the possession of firearms by Asiatics, Mr. Polak writes:—

"I have the honour to enclose herewith, for the information of the Government of India, an extract from *INDIAN OPINION*, of the 8th ultimo, showing that the Government of the Union of South Africa have apparently decided that Asiatics are not fit and proper persons to possess and use firearms.

"1. The Government will observe that, by the provisions of the Act of 1905 on the subject, aboriginal natives and Indians, however highly qualified, are associated and placed under the

jurisdiction of the Secretary for Native Affairs.

"3. If the conditions of life in the up-country districts are such as to necessitate the possession by Europeans of firearms, it seems most unfair to refuse their issue to Indians who are otherwise without means of defence.

"4. I beg to request that the Government will make suitable representations on the subject."

The Under Secretary to the Government of India acknowledged the receipt of these letters.

Threatened Segregation at Delagoa Bay

It is stated in the Lourenço Marques press that the Governor-General is considering the advisability of establishing a special quarter for Asiatics, so as to improve the sanitary condition of some of the streets in the lower part of the town, where Asiatics are at present crowding together in dense promiscuity.

Commenting upon this statement, the *Lourenço Marques Guardian* says: "No more necessary project than this has ever been devised. It is notorious that the Asiatic quarter in town is dangerously overcrowded. As many as ten or twenty persons are in the habit of living and sleeping there in rooms which only afford decent accommodation for one or two people at most, and it is obvious that in the event of an epidemic ever visiting Lourenço Marques this congested Indian quarter would offer every facility to its rapid progress. The Government are quite alive to the danger, and it is because they perceive this menace to the public health that they have devised the scheme of segregation under proper hygienic conditions. No doubt we shall have a great outcry the moment the Government proceed to put the scheme into execution; but this should not trouble the authorities; who will have the whole-hearted support of the community. Large is clearing out what is neither more nor less than a veritable plague spot and an ever-present menace to the general health of the town. Eventually it may be found necessary to go a step further, and either expropriate all the Indian quarter or enforce the sweeping away of the existing unsightly stores and require their replacement by structures of a more commodious and more suitable description.

[NOTE: It is evident that Transvaal influences are thoroughly permeating official and anti-Indian circles at Lourenço Marques, and that his European trade-competitors are going to make a bold attempt to eliminate the Indian trader. We have personal knowledge of the so-called Indian quarter of the town,

and have no hesitation in declaring that the allegations of our contemporary are highly exaggerated and reek of prejudice. We are satisfied that whatever insanitation exists is by no means confined to the so-called Indian quarter, and that it can be effectively controlled, as elsewhere, by properly applied sanitary regulations of a general nature. "Segregation" seems to be the popular panacea for all racial difficulties, but, like most panaceas, it is a chimera. The indolent and ill-balanced.—Ed. I.O.]

From the Editor's Chair

OUR SUBSCRIPTION RATES

ALONG with other changes, previously announced, we have decided to reduce the annual subscription of *INDIAN OPINION* from 15s. (Natal) and 17s. (South Africa and elsewhere) to 14s. throughout the Union of South Africa, and 15s. for East Africa, Rhodesia, India and England. This has been made possible by the reduction of postal charges in the Union and, in the case of other countries, because of the reduced weight of the paper, through the dropping of advertisements. There is also another reason. We are anxious that our readers should increase, and we do not know of a better way of achieving this object than by reducing the subscription. Having brought the price of the paper as low as possible, we are now going to request subscribers to pay strictly in advance. This has always been our rule, but there have been many exceptions, so many, in fact, that it has meant serious financial loss to the concern. Having given up the commercial side of our business—together with the income derived from it—and as yet not being in a position to earn all we need from the land, we are dependent to a large extent upon the income from subscriptions. We, therefore, trust that our readers, who value the paper and the work we are trying to do, will appreciate our position and send their subscriptions in advance.

IMMIGRATION AUTHORITIES AGAIN CENSURED

THE appeal of Natha Ooks, before the Cape Provincial Division, of the Supreme Court, judgment wherein is reported in another column, has once more afforded to the Court an opportunity of offering its views on the present administration of the immigration laws of the Province and, incidentally, of laws of a like nature in the other Provinces of the Union. The Court has once again criticised most strongly the hasty policy adopted by the authorities towards

lawful Indian residents of South Africa seeking re-admission to their homes in this country, and has thus completely justified the many and bitter complaints that are heard all over the Union against the Government's repeated breaches of the spirit of the immigration law. Only recently the Cape Courts had to exclude as prohibited immigrants men domiciled in the Province, and who had been delayed a few days beyond the duration of their permits owing to causes over which they had no control, due partly to the dilatory tactics of the Natal Immigration Officer. It will be for the Imperial and Indian Governments to keep such incidents in view when considering the draft legislation that is promised for next session. In the case under discussion, the appellant was apparently able to afford the costly luxury of expensive litigation, a privilege denied to the average poor applicant for re-admission. The legislation that is contemplated ought, in our opinion, to provide a cheap and speedy remedy against official blunders of the type condemned by Sir John Buchanan, and we trust that His Majesty's Government will make it their business to see that it is provided. The so-called appeal boards contemplated by this year's defunct Bill were a sorry farce, and will have to be replaced by very much more efficient machinery if substantial justice is to be done. South African Indians cannot afford that their vital rights and most intimate interests should be jeopardised by the high-handed autocracy of the "tin snuff" of the Immigration Department, backed up, as is known, by a Government that pretend to the Imperial authorities a most solicitous concern for the welfare of the Indian community.

KRUGERSDORP AND BOKSBURG

KRUGERSDORP has had another of its periodical attacks of "colouritis." A meeting of sorts was held there some few days ago to advocate the restriction of coloured competition in every shape and form. The *Mail's* correspondent is refreshingly frank in his description of the audience. He says: "The attendance was characteristic of the Dorp, where little interest seems to be taken in public affairs." We are sure, then, in assuming that Krugersdorp is not so overwhelmingly hostile to the coloured man as we are so often assured, and we are encouraged in this view by the following confession of that ardently colourphobe organ, the *Krugersdorp Standard*. Our pessimistic contemporary says:—"But it is no good attending meetings and voting for resolutions if the community as a whole does not act up to its resolution. It is necessary that a strong Association be formed, not a supine White League like we have had in the past. Every member of which is pledged to give his

support to white men, and to boycott the Asiatic and those whites, traitors to the unborn generations . . . who persist in supporting him." The same paper advocates the teaching of little children the enormity of buying even a pennyworth of sweets from the hated Asiatic. We wonder what would happen in India to an Indian newspaper that ventured to hint at a similar doctrine as regards Europeans! Would it not be rank sedition?

Boksburg, on the contrary, is suffering badly from swelled-head, as a result of recent judicial proceedings effecting the ruin of certain Indian traders desirous of investing their savings locally instead of—*vide* the normal anti-Indian argument—sending them out of the country. Boksburg now wants to set the tone to South Africa, and is urging the organisation of a South African anti-Asiatic Convention. We do hope it won't be dubbed "National," if it ever materialises. Let us have "anti-Asiatic" in all its nakedness. It is frank brutality, at least. Mr. Hills, however, seems to fear that South Africa is not sufficiently alive to the evil and that Boksburg may have to pay the piper as well as call the tune. We should not be surprised if he is right. In any event, we shall accept Mr. Asquith's excellent advice, and shall "wait and see."

The Boksburg North Appeal Case

Appellate Court's Judgment

In the Appellate Division of the Supreme Court of South Africa, sitting at Bloemfontein, on the 4th instant, before Sir James Rose-Innes (Acting Chief Justice), Sir William Solomon, and Mr. Justice Maasdorp, the case of *Alexander vs. Johns and Johns* was heard in appeal from a decision of Mr. Justice Bristowe in the Witwatersrand Local Division.

The respondent and his wife were the lessees in *longum tempus* of certain stands in Boksburg North, one of which they had sub-let to Lintine. Lintine was totally unknown to them, and, the appellant alleged, had simply been introduced as a dummy and go-between in order to effect a lease with a certain Asiatic, Amod Mahomed. It was a condition in all these leases that the purchaser should not "let or transfer to, or in any way give, suffer or allow the occupation in part or in whole of the said buildings thereon to or by any Arab, Malay, Chinaman, coolie, Indian, or any other coloured person, nor

allow to be located on the said lot, or any part thereof, any such person as aforesaid, unless he is in the actual employ of the purchaser, his tenant or tenants." This Amod was not in the employ of either Johns or Lintine;

and the appellant, after demanding the ejectment of the Asiatic, sued the present respondents and Amod Mahomed for an order of ejectment, an interdict, damages and costs. The ejectment was granted, and the case as against the Asiatic had been successful, but as against Johns it had failed, and it was against this part of the judgment that the plaintiff now appealed.

Judgment was delivered on the 9th instant. The Acting Chief Justice summarised the facts, and pointed out that if there had been collusion between the Johns and Lintine the respondents were in the position of direct lessors, and were therefore liable to the appellant for an interdict and damages. But in any case they were liable, from the legal effect of the restrictive covenant registered against the title-deeds of all lot-holders in this township. That covenant was an agreement between the common landlord and each lot-holder to subject his holding thereto and to hold it for the benefit of all the other present and future lot-holders. These leases are different from ordinary leases in *longum tempus*, but they are registered by the Mining Registry, are transferred by deed just as freehold, and can be converted into freehold in a specified manner. It has been held in respect of erven that a similar restriction is enforceable and binding upon the erven-holders *inter se* (see *Hattingh v. Robertson*, 23 S.C. 273); so, too, a similar restriction in respect to township stands and coloured people was held enforceable between the tenants (*Narwood Townships Syndicate v. Dawson* (1910), T.S. 235). In the present case the restriction was registered against the leases of the original leaseholders, and was therefore binding upon their successors. The principle already established in respect of erven and township stands was therefore extended to lots of the nature of those concerned in this case. If, therefore, the respondents had broken the restrictive covenant, they were liable to the appellant. From the circumstances of the case, the Court came to the conclusion that the respondents had "suffered or allowed the occupation of a building lot" by Mahomed, and allowed the appeal with costs. An interdict was granted against respondents with costs, and the order as to costs against appellant discharged.

Mr. Justice Solomon concurred.

"East Rand" Comment

Commenting upon the above judgment, the *East Rand Express* says:—

The Boksburg North Anti-Asiatic Committee has taken every trick in the struggle between whites and Asiatics in that township. In Johannesburg it was the case against the Indian, and in the Appellate Court at Bloemfontein succeeded in getting damages against the white

man whose store was let to the Indian. The position at Boksburg North as regards Asiatic trading is now invulnerable. According to law no Asiatic can trade or reside in the township, and any European standowner permitting an Indian so to break the conditions only does so for a very limited period and at great loss to himself. After the sharp lesson administered to Mr. Johns we take it Boksburg North will never more be troubled by European landlords letting to Asiatic tenants.

The Bombay Meeting

Indian Press Comment

Writing before the meeting, the *Times of India* said:—

The Sheriff of Bombay has done a public service in convening a meeting to be held next Wednesday for the consideration of the grievances of the Indian community in South Africa and other British Colonies. The chair will be taken by Sir Jamsetji Jeejeebhoy and it is intended there to adopt a memorial to be sent to the Government of India. The notification of this meeting coincides with the report that the Hon'ble Mr. G. K. Gokhale will shortly proceed to Cape Town to confer with the South African Ministers in the hopes that a *modus vivendi* may be attained. Both these announcements receive our sincerest support as we have always been of the opinion that the troubles which have unfortunately arisen can only be terminated by sober consideration and a real desire on both sides to bring about a compromise; and we fully agree that it is desirable for the citizens of Bombay to remind those in authority that they are by no means satisfied with the present state of affairs.

Commenting upon the meeting, the *Times of India* said:—

Judging from the number and the enthusiasm of the audience and the persistent flow of oratory, the meeting at the Bombay Town Hall on Wednesday to protest against the growing hostility displayed towards His Majesty's Indian subjects resident in South Africa and elsewhere in the Colonies was a great success.

We are heartily in accord with the objects of the meeting and feel hopeful that beneficial results will follow. Most of the speakers who addressed the meeting confined their remarks to a consideration of the present position and of future policy and did not dwell too much on the sorrows of the past. The speeches on the whole were commendably moderate. Though there existed in the minds of all a natural feeling of resentment at the wrongs committed against their fellow countrymen in other lands, yet throughout the evening there was

heard the voice of hope. . . . About the main objects of the memorial there can be no two ways of thinking; and it is pleasing to feel that the citizens of Bombay have shown yet again that in dealing with this most difficult problem they are anxious to support those in authority and to inform the South Africans that they at any rate are willing to forget the past and join with them in seeking a permanent solution of the problem. All will unite in the hope that the Immigration Act, with the few alterations we have suggested, will commend itself to the South African Assembly next session, and that a most unfortunate chapter in South African history will be closed once and for all.

The *Indian Social Reformer* says:—

The Sbrivaltly of Mr. Narottam Morarjee Gokuldas has been conspicuous for the number of public meetings convened under his auspices for important public objects, but none of them was more significant or successful than the meeting held on Wednesday.

Prosecution under the Registration Act

Leave to Appeal Granted

In the Appellate Court of South Africa, last week, in the case of *Ismael v. the Union Government*, there was an application for leave to appeal from a decision of the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court. The applicant, an Indian, 17 years of age, had entered the Transvaal prior to the passing of Act 2 of 1907, at the age of 13, with his father, who obtained a registration certificate for himself. Since then the father had returned to India. At the age of 16 the son had made a provisional application for registration, and subsequently personally applied for a certificate. This was, however, refused, and after this refusal he was arrested and charged with being in the Transvaal without the necessary certificate, convicted, and sentenced to deportation.

P. F. Smith, for the applicant, said that the procedure was wrong. When the application for the certificate was made, it should have been dealt with under section 6 of Act 36 of 1908. There was never any demand made upon the applicant. He was not trying to evade the law. He therefore did not come under the provisions of sections 7 and 9.

In the second place, there was no lawful means for forcing an Asiatic, who entered the Transvaal prior to Act 2 of 1907, to register himself within any definite time. See section 5.

There was no provision under Act 36 of 1909 applicable to the present

case. There was an extensive Act enabling Asiatics to register themselves who had failed to register themselves under the Act of 1907. Section 4 applied only to adults, and section 5 to children born in the Transvaal. This was, therefore, a *chance omittis*. To meet this, the Government had promulgated a regulation purporting to be made under section 17 (8).

Applicant may take his own time to effect his registration, though he may also be fined under Act 2 of 1907.

As to the operation of Act 36 of 1909, see Chotabhai's case (1911 A.D. 13), and at page 49. On the question of interpretation, see *Hesi v. The State* (2 O.R. 117).

Mr. Justice Innes, in granting special leave to appeal, said that the question involved was of vital importance to Asiatics in the Transvaal. Leave was also granted for the filing of typed records, and security was dispensed with under rule 8.

Applicant's attorneys were McIntyre and Mottram, Johannesburg. —*Transvaal Leader*.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

The Chairman of the British Indian Association has received the following reply, dated the 20th instant, from the Railway Administration:—

"With further reference to your letter of the 23rd ultimo, relative to difficulty experienced by Indians in obtaining tickets at New Clare Station, I have to state that such arrangements have now been made as will, I trust, obviate any difficulty in the future."

Wednesday.

It is with regret that I have to record the passing away, this week, after a brief illness, of another Passive Resistance stalwart, Mr. Moonsamy Francis Paul, of Johannesburg. He was one of those who, in 1910, threw up their employment at the Trocadero Restaurant and went out to court arrest. He was deported to India, and, on his return, was prohibited from landing and re-deported. He returned again with Mr. Polak, was this time allowed to land, and immediately proceeded to the Transvaal, where he was again arrested and sentenced to a term of three months imprisonment at Diëpkloof Gaol. The deceased was only 23 years of age.

Mr. and Mrs. Shelat arrived at Johannesburg last week, on their return from India, and were met at the Station by a number of friends.

Thursday.

Miss Mand Polak, the Secretary of the South Africa British Indian Com-

mittee, arrived at Park Station this morning from England, and was received by over fifty persons, including leading Indian and European friends.

A Claim for £100

Arising out of an Immigration Case

In the Supreme Court recently, Sir Percival Lawrence delivered judgment in the case of *Kharwa v. Minister of the Interior*, which came before their Lordships on exception. Mr. Calder appeared for the plaintiff.

His Lordship, in the course of his judgment, said:—

The plaintiff in this action claims repayment by the Government of the sum of £100, which he alleges that he paid to the Immigration Restriction Officer at Durban in circumstances which entitle him to such refund. To put the matter as concisely as possible, he states in substance that, in May of last year, a certain Indian youth, named Sayed Abdoola, arrived at the port of Durban, being then under 16 years of age—I understood counsel in his argument to refer to him as a boy of 12, but according to the statement in the declaration he was then very nearly 16—and the son of a domiciled Indian. This youth having been refused permission to land as being a prohibited immigrant, the Restriction Officer, on the application of the plaintiff, fixed bail in the sum of £100 for his safe custody, pending the hearing of an appeal to the Magistrate from his refusal or the departure of the youth from Natal. The officer, it is alleged, had no authority to fix or receive such bail, and the plaintiff was induced to give it by fraudulent representations, or fraudulent concealment, on his part. The appeal having proved incompetent, and the youth having returned to India, the plaintiff claims the repayment of the amount deposited by him, which the Minister declares to be forfeited and refuses to refund.

Such in substance is the claim set forth in the declaration. To this claim the defendant—who is sued in his capacity as Minister of the Interior and head of the Immigration Department—excepts on various grounds. While both in form and substance the declaration is certainly open to criticism, I am bound to say that the exceptions constitute one of the most confused, confusing and inartistic documents of the kind that it has ever been my misfortune to have to attempt to analyse.

It is almost impossible to deal perspicuously, or in logical order, with an ill constructed piece of pleading.

I may perhaps add that, if facts at all corresponding to these allegations could be proved, one can scarcely suppose that the Government would insist on their right to forfeiture, or

would refuse to refund the balance of the deposit after providing for any expenses which may have been incurred. It seems obvious that, even in the case of deposits under Section 10, there might be circumstances in which, although the conditions of clause (b) had not been strictly complied with—if, for instance, a certificate had been granted, but not "within one week"—forfeiture under clause (c) would be inequitable and oppressive. When we are dealing, not with a contract, but with a statute, the nice distinctions which sometimes arise between "penalties" and "liquidated damages" do not, of course, apply. But I observe that the expression in clause (c) is not "shall be forfeited," but may be forfeited," and in this respect I apprehend that what I cannot but characterise as in many respects a harsh and stringent law should, when circumstances permit, be mitigated as far as possible by equitable administrations. That, however, is by the way. For the reasons already stated, while we do not think that these exceptions, taken as a whole, can be sustained, or should have been taken, we are of opinion that no sufficient ground has been set forth for claiming relief on the ground of fraud, and that in this respect the objection to the declaration in its present form must be allowed. The circumstances of the case are such that the Court will probably be in a better position, after taking the evidence and when fully informed as to the merits, to decide the question of the costs of the present application. That question will, therefore, be reserved.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

JULY 22.

Indentured Labour

Mr. Douglas Hall asked the Under-Secretary of State for India whether he had received from the All-India Muslim League a resolution passed last March, in which the League, speaking on behalf of the Mahomedan population of India, urged upon the Government the necessity of stopping indentured labour; and if the Government intended to carry this resolution into effect.

Mr. Montagu: I have not received the resolution, but I am aware that on March 3, such a resolution was passed by the All-India Muslim League's meeting at Calcutta, which claimed to represent the Mahomedan population of India. The reasons for which the Government of India decline to stop the system of indentured emigration and thereby to inflict serious injury on Crown colonies and at the same time to debar British Indian subjects from employment, over and over, under careful provision for their welfare were fully explained in

the debate in the Indian Legislative Council on March 4. I may add that the recent inter-departmental committee, under the chairmanship of Lord Sanderson, recommended that the system should be allowed to continue, subject to the adoption of certain recommendations which they made with regard to particular colonies. These recommendations are under discussion.

Passive Resistance

Boksburg Europeans Adopt the Remedy

At a largely attended meeting, held at Boksburg on the 23rd ultimo, to protest against the Municipal Elections Ordinance, the following resolution was passed:—

"1. This meeting protests against the property qualifications for voters and representatives on governing bodies as laid down in the new Elections Ordinance, and calls on the Governor-General in Council to disallow the same.

"2. This meeting pledges itself to refuse service in the Citizen Defence Force until every citizen has the same rights and privileges as the property-owning classes, whose property we are expected to defend when called upon to do so."

One speaker said it was against the principle of Britishers to allow their rights to be taken away from them without a fight, and before they had finished they would have the Elections Ordinance swept into the waste-paper basket. He wanted the Governor-General and the Government of South Africa to stay their hands before putting the Ordinance on the Statute Book.

Another speaker said that he would not pick up a rifle for the defence of the country until the country accorded him equal rights.

A gentleman named Mr. Clark swore by all he could swear that he would not handle a rifle or attend a parade until he and all his fellows had full political freedom.

10,000 Australians Prosecuted

Under the Australian scheme for compulsory military training there have been over 10,000 prosecutions for non-performance of drills during the year which ended in June last (cables the Adelaide correspondent of the London Daily Mail).

In addition, there have been 10,000 failures to register to commence training in July, 5,000 of these being in Sydney alone.

The magistrates are recommended by the Defence Department to fine the delinquents, and also to commit them into military custody.

Strong opposition has been shown, and many meetings have been

arranged by the Australian Freedom League.

This (says the journal) indicates an evident determination on the part of the Commonwealth authorities to work the Defence Act of 1911 with a rigorous thoroughness.

Though the Act came into force on January 1, 1912, six months were allowed for registration, and the actual compulsory training only began in July. Prosecution for default was in most cases dismissed on the ground that no one could be convicted for failing to keep the required number of drills in the year till the full year had elapsed. The 12 months expired on the last day of June, and the figures show how widespread is the resistance to compulsory service.

The opposition to the Act is represented principally by the Socialist Party and by conscientious objectors on religious grounds. Among the latter, the Society of Friends is taking an active part in organising meetings, with the support of several English Friends, who have gone out to Australia.

A number of boys have already been imprisoned for refusing to submit themselves to military discipline. The 10,000 prosecutions for failure to register concern boys who, since the Act came into force, have reached the age at which compulsion operates.

Cape Immigration Law

A Judge's Rebuke

Capetown, Sept. 25 (Reuter).—Mr. Justice Buchanan had again before him, in the Cape Provincial Division of the Supreme Court, this morning, the matter of the application of Nathu Ouka, a British Indian, against the Minister of the Interior.

The applicant, who formerly carried on a business in East London, left for India in 1906, where he remained for some years, but he still claimed to be a partner in the business continued in his name in East London. He was prohibited from landing in the Union in July last, and went to Delagoa Bay. Certain Court proceedings followed, and the present application was for an order to compel the respondent to allow the applicant to remain in the country.

In giving judgment this morning, his Lordship said: "The Immigration Officers, I think, certainly kept this poor applicant buffeted about for some months, and I must say a little more judiciousness in the administration of the spirit of the Act, and not the strict letter of the law, would be far better in such cases than has been shown in this case."

The application was granted, with costs.

Education Conference

At the meeting of the Education Conference at Maritzburg on the 24th instant, delegates from the Advisory Committees of the Province attending, Mr. Holey supported the resolution that primary education should be free. He maintained that now that it was compulsory, it should also be free, and considered that in the future interests of the Union primary education should be free.

Mr. Mason seconded, and said he hoped the Provincial Council would take the matter up and offer free primary education to all children, whether European or coloured.

Dr. Carte thought an invidious distinction was drawn between those who paid and those who did not, and he thought it would be better that none should pay.

The resolution was agreed to.

The next matter discussed by the Conference was: "That the scale of grants to aided schools should be reconsidered, with a view to enabling the smaller schools to engage fully-qualified teachers."

The Rev. Alston championed the cause of coloured people. He showed how much they needed education to prevent them growing up to be a menace to the population. It was objected that education would raise a people who would compete unfairly with white people. There was no fear of this, he was sure; but, if there were, then said the more shame to the white people. He desired to bring before the Department the necessity for enforcing attendance at the coloured schools, and he moved: "That, in view of the fact that coloured schools have the same syllabus as the European schools, and that the teachers in these schools are handicapped owing to there being no system of regular attendance, the law providing for compulsory attendance should be made applicable to these schools."

The Rev. De Boinville spoke in strong support of the amendment.

Mr. Harrison said that in dealing with coloured people they were plunging into one of the most seriously important questions they had to tackle in this country, because as soon as they discussed the coloured people they had, as a natural corollary, to consider the native question. He moved, as an amendment, that the matter be referred to the Executive Committee of the Province, so that in this way the question might be brought up in the Provincial Council and there fully discussed.

Mr. W. E. Mason, while expressing his sympathy with the mover of the amendment, agreed with the contention put forward by Mr. Harrison and seconded his amendment.

Mr. Pearce (Ladysmith) supported the view put forward by Mr. Harrison.

The Rev. Mr. Alston agreed to embody Mr. Harrison's amendment in

his own amendment, and the matter was referred to the Executive Committee of the Provincial Council.

The following day, the Rev. Mr. Alston, speaking on the proposition to provide a mid-day meal at all primary Government Schools said that it was remarkable to learn the number of coloured children who went to school with empty stomachs. For every one white woman deserted by her husband and left with children to support by her own work, there were ten native women in similar positions. The proper feeding of their coloured children was a most important matter for this country.—Condensed from the *Natal Mercury*.

Indian Famine Fund

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	433	14	2
Mr. Bhikhabhai Fakirji		5	0
Mr. G. A. Patel, Tongaat	1	1	0
	£433	0	2

Mr. Gokhale's Visit

The Capetown Committee

As briefly announced in our last issue, a committee has been appointed to welcome the Hon. Mr. Gokhale on arrival at Capetown. A meeting of the British Indian Union was held on the 8th instant to consider what steps should be taken and to form a committee to carry out the arrangements. The officials of most of the Indian associations were present. The following committee was appointed:—

Messrs. Adam H. G. Mahomed (Chairman), S. Ismail (Vice-Chairman), S. Cassimally and Godbole (Joint-Secretaries), P. A. Joshi and Gulabhbhai (Joint-Treasurers), J. M. H. Gool, A. I. Gahru, S. M. Rahim, Chhanganlal B. Gheerale, S. V. Sathe, Abdul Gani Khan, Mahomed Halim, Adam Mahomed, S. Cader, Mouli Badi Osman, Amod Ali Malek, Ali Ismail, Ali Issey, Issey Valli, Mahomed Israel, Abdul Hamid Khan, Khan Gool, Mulla Jergidh Khan, Morar Chhibha, Fakir Kulan, Ramchhod Khosal, Chhibha Jaga, Mahomed Ismail, Abdul Ganie Parkar, Dr. Abdurrahman, and Dr. Gopl.

The Committee decided to send an invitation, through the British Indian Association, to Mr. Gokhale, and to urge for a longer stay of three days in Capetown.

Mr. J. M. H. Gool has placed his residence at the disposal of Mr. Gokhale during the visit, and Mr. Adam H. G. Mahomed has likewise placed "Noor Bagh" at the disposal of Mr. Gokhale and the Committee for secretarial and other public busi-

ness. Mr. Mahomed has also kindly undertaken to entertain delegates from the Provincial towns.

The Immigration Bill

Education Test May be Modified

The Capetown correspondent of the *Natal Advertiser* telegraphs as follows on the 25th instant:—

From correspondence between the Imperial and Union Governments, regarding the Immigration Bill, copies of which have arrived by the mail, it appears that after Union, the Government decided to withdraw the Bill. The Governor-General pressed General Botha to summon Parliament in November for a special session.

General Botha agreed to consult his colleagues on the matter, but, after consideration, the Government notified the Governor-General that they were unable to adopt this course, but promised to introduce a Bill, with certain amendments, as the outcome of last season's discussion, at the earliest possible date, next session.

In a minute addressed to the Governor-General, expressing regret at their inability to pass the Bill this year, the Minister hinted that the dictation test, which was framed on the lines of the Australian Act, may be modified when fresh legislation is introduced.

Reuter's correspondent at Lahore states that the *Civil and Military Gazette* announces that Sir John Hewett is retiring as Lieutenant-Governor of the United Provinces of Agra and Oudh, and is proceeding to South Africa to study the Indian problem.

The Mahomedans of Durban on the occasion of the celebration of the Id-ul-Fitr festival, sent cablegrams of greeting to His Imperial Majesty the Sultan of Turkey.

A lecture was given by Mrs. M. G. Polak, on "Some aspects of life in South Africa" at the residence of Mrs. Jehangir B. Petit, Bombay, on July 23rd.

Contents

	Page.
An Appeal to the Viceroy	323
Mr. Polak's Activity in India	324
Threatened Segregation at Delagoa Bay	325
From the Editor's Chair	325
The Boksburg North Appeal Case	326
The Bombay Meeting	326
Prosecution under the Registration Act	327
Transvaal Notes	327
A Claim for £100	327
Imperial Parliament	328
Passive Resistance	328
Capit Immigration Law	328
Education Conference	329
Indian Famine Fund	329
Mr. Gokhale's Visit	329
The Immigration Bill	329

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

‘पुस्तक १० भू’.

ਸਿਨੀਕਾ, ਸੁਨੀਕਾਰ, ਲਾਰੀਕ ੨੮ ਮੀ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੧੨.

24. 34.

અકવાડોક પંચાંગ.

ਮੀਰਤੀ—ਤਾ. ੨੮ ਅੰ ਸਾਹਿਬਰਥੀ, ਤਾ. ੪
ਸਾਹਿਬਰਥੀ, ੪੦ ਅੰ ੧੬੧੨.

શ્રી ૬—ભાદરવા વદ ૨ થી ભાદરવા વદ ૮
સુધી, અંવત ૧૯૬૮.

सुभाषभाषा-ता. १६मी सवालवी ता. २२
सवाल सुधी १३४० बीकरी.

वर्ग.	श्री ता.	श्री तीर्था.	मु. ता.	पा. शे.	सुर्वक्ष क. श्री.	सुवर्षा क. श्री.	
क.नी.	२८	१६	२	१६	१७	५ ४०	५ ५७
क.नी.	२८	११	३	१७	१८	५ ३६	५ ५७
श्रीम.	३०	११	४	१८	१७	५ ३८	५ ५८
अ.प.प.	१	११	५	१८	२०	५ ३७	५ ५८
श्रीम.	२	११	६	२०	२१	५ ३६	५ ५८
अ.प.	३	११	७	२१	२२	५ ३५	६ ०
श्रीम.	४	११	८	२२	२३	५ ३४	६ ०

14700000

ખાદરી આપા...	૫૧૬
વેળીના પાખાની વનખજ...	૫૧૭
હીંદુસ્તાનની કપાલ...	૫૧૮
વેળા-જાળવના નીલાવની હીંદુમાલ...	૫૧૯
કાંસવજામાં રહેલી હાલખારી...	૫૨૦
હીંદુ સુલભમાને એક કરવા...	૫૨૧
જુલમની સેલી શેરેસ્ટ મીડીંગ...	૫૨૨
સ્વીમીંગની આલબવ...	૫૨૩
મી. પેલાકની લડવ...	૫૨૪
વિલાસની કમીડીની લડવ...	૫૨૫
કાંસવજામાં એરતેના હાલ સંજમી...	૫૨૬
જાસરસકુપને ગોર જનાવવાની સુચના...	૫૨૭
ગોલસવજામાં હાંદીને બેલગોટ...	૫૨૮
કમરવની સળમાં ફિલ્મ આફ્રિકાના	૫૨૯
હીંદી	૫૩૦
વસાલમાં કમીડીની હાલખારી	૫૩૧
હીંદી જોરતો સંજમી સરકયુલર	૫૩૨
કપાલ વાપરવાની જરૂર	૫૩૩
હીંદીમાં મી. કમીડીના આલોપ...	૫૩૪
ગોપ વેપારીની ફિલ્મ	૫૩૫
કલકાણી ચરેલા મીરમીડીઆ...	૫૩૬
કમીડી-દુરની લડવ...	૫૩૭
દુરની પ્રતિમાં અસાધિ...	૫૩૮
પરજીવ	૫૩૯
વિવિધ વિષય	૫૪૦
લોકમાન્ય વિલકના વિષયો	૫૪૧

ई ईअन ओ ओचिनिअन.

શાળીવાર, તા. ૨૮ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨

આદરી બાપા

મગની કોવતણું એક
સુખ્ય સાધન

માદરી બાપા મારે જે પ્રજામાં અભિ
માન નથી—પ્રેમ નથી, તે પ્રજા પ્રજાના
નામને કાયક નથી. છુટી છુટી કહીઓ
ને સંકળ કહી સકાય તોજ માદરી બાપા
ના પ્રેમ વિનાના જન સમાજને પ્રજાતું
નામ બાપી સકાય. માદરી બાપા માથ
સને તેના અક્ષથી પુરષોત્ત્વ જ્ઞાન કરાવે
છે. તેઓ શું શું મોટા કામો કરી ચયા
છે અને કેવી કુદરતી જીંદગી મુજરી
ચયા છે તે જાણી તેને તેઓના પ્રત્યે
માન ઉત્પન્ન થાય છે. તેઓની ખુબી
જાળવી રાખવાનું અભિમાન તેનામાં પેદા
થાય છે. એ અભિમાન કુદરતીજ હોય
છે. આમ માદરી બાપાના પ્રેમ સાથે
મુજ પુરષો પ્રત્યેનો પ્રેમ પણ જોડાયેલો
રહે છે. એટલે માદરી બાપા પ્રત્યેનો
પ્રેમ—મુજ પુરષો પ્રત્યેનો પ્રેમ જે પ્રજા
માં વધારે દૃઢ હોય છે અને વધારે ફેલા
યેલો હોય છે તે પ્રજા વધારે એકત્ર હોય
છે. છુટાં છુટાં મોતીને એક દોરો એકત્ર
રાખે છે તેમ પ્રજાના દરેક માણસને તે
પ્રેમ એકત્ર રાખે છે. પણ જ્યારે અમુક
પ્રજા પર બાપામાં મોહિત થઇ પોતાની
બાપાની કદર કરતી નથી ત્યારે તેમની
દરેક માણસ પોતાની જાત તરફ દીધી
નજરથી જોતો થાય છે; એટલુંજ નહીં
પણ પારકી બાપાતું પુરેપુરું જ્ઞાન તે
ભાગ્યેજ મેળવી સકતો હોવાથી વાટનો
એ નહીં અને ધાટનોએ નહીં એથી તેની
સ્થિતિ બની જાય છે, અને પરવાયા
વિનાના મોતીની પેઠે વેરાઇ લોપ થઇ
જાય છે. આ વાત પુરેપુરી અનુભવા
એથી હોવાથી પ્રજાના આગેવાનો પોતા
ની માદરી બાપા જાણવવામાં અને તેની
ઉન્નતિ કરવામાં બહુ કાળજી રાખતા
રહે છે.

વેદસ પ્રબલમાં આવેા પ્રબલસ અસારે
બહુ ખ્યાન ખેંચનારો સદા પડવો છે.
વેદસ ઈંગ્લાંડનાં પાઠ્યામાંજ આપી રહ્યું
છે. તે બંને પ્રતિા એકજ સભ્યની
ધુંસરી તથા છે. ખરી રીતે વેદસ પ્રબ
ઈંગ્લેજ સભ્યસભા તથા છે. એટલે વેદસ
ઈંગ્લેજ પ્રબ સાથે કુદરતી તેમજ રાજ
હારી રીતે બહુ નિકટ સંબંધ ધરાવે છે.
છતાં તાત્કાલીની વાત એ છે કે વેદસમાં
નિશ્ચયો સિવાય બીજો રચયો ઈંગ્લેજ ભાષા
નું નામ સરખું સાંભળવામાં આવતું
નથી. તવંરથી તે ગરીબ વસ્તુ સુધી
માં બધો બ્યવહાર વેદસ ભાષામાંજ થાય
છે, અને વેદસના મધ્ય ભાગથી તે ઇંગ
લેંડની સરહદ સુધીના ભાગમાં બધે એક
જ રિવાતિ મશ્હુર પડે છે. પરિણામે
વેદસ ભાષા દિવસે દિવસે સરસ રીતે ફળ
વાતી બન્ય છે. અને આજે તે વેદસની
પાઠશાળાઓમાં તો છું પણ ઈંગ્લાંડની
પાઠશાળાઓમાં પણ ઉચું સ્થાન ધરાવે છે.
વેદસ ભાષા ખેડાય તેથી છું વળ્યું ?
ઈંગ્લેજ ભાષાની બેરોબરી તે કહી કહી
સકનાર નથી ; તો પછી ઈંગ્લેજ ભાષા
પરજ શા માટે વધારે ખ્યાન ન આવ્યું ?
આવું બ્યારે વેદસ લોકોને કહેવામાં
આવે છે, ભારે તેઓનો બવાબ એ હેાય
છે કે ઈંગ્લેજ ભાષા અમારા બાળકોને
બહે શીખવવામાં આવે પણ તેઓની
માદરી ભાષા—વેદસ ભાષાનો ભોગ
આપી તેઓને તે ભાષા શીખવશો નહીં.
વેદસ ભાષાનું જ્ઞાન પામીને તેઓ ઈંગ્લેજ
ભાષામાં વધારે ખરીલી નીકળશે. માટે
વેદસ ભાષાનો ભોગ આપવા કરતાં તેને
વધારે ખરીલવવામાં મદદ થાય તેટલી
કરજો સારાંજ વેદસ લોકોની માદરી
ભાષા, જેના પર તેઓનું જાતિ અભિ
માન રહેલું છે, તેને નાશ નહીં કરતા.
જાતિ અભિમાન નાશ થતાં તેઓ વેદસ
ને કે એટાખટનને કોષને અપના નથી
રહેવાના.

અને આ પાતળી મોઢી ના પાડી
શકાય તેમ નથી. વેલ્ડ પ્રજા હિંમત
ના કાણુમાં વરસે. અ્યાં આવા છતાં
આને પણ તે પેતાનું અતિવ દયાથી
રહેલ છે ; એટલું નહીં પણ દિવસે
દિવસે દ્રઢ બનવા રહેલ છે.

હોંદુસ્તાનને શું આ વાત બાકી નથી પડતી? હોંદુસ્તાનની બહાર દુર દુર દેશોમાં પર કરી રહેલી હોંદી પ્રજાને શું તે વાત બાકી નથી પડતી? પડે છે, એવું સમજનાર દરેક હોંદી પોતાની માફરી બાધાને વળગી રહેશે અને તેને ખીલવવા બનવું ક્યાં વિના નહીં રહેશે.

ખેતીના ધંધાની ઉત્તમતા

‘ઈંગ્લિશમેન’ પત્ર પરથી જણાય છે કે ખેતીના એક બહુતા બેરિસ્ટરે પોતાનો ધંધો છોડી બાજુ દર વરસ ચયાં ખેતીમાં જ પોતાનો બધો વખત મળ્યો છે. એમના પિતાને સરકારે ખેતીના પ્રયોગ માટે ફેરવીક જમીન આપી, ત્યારે જો કે બાલાજીનો વહીલાતનો ધંધો સારી પેઠે ચાલતો હતો તો પશુ તેને પડતો મુશ્કેલી તેમણે પોતાના પિતાને ખેતીમાં મદદ કરવાનો નીશ્ચય કર્યો. જામે બાલાજી કરીએ છીએ કે જોએ માતૃશ્રી વિશે ખરી કામ પસંદ છે તેવા બલેલા હોંદી આ બાબતમાં પોતાની દરજ્જા ધરીત રીતે બળવશે. હોંદી ઉત્તમી ખેતીમાં જ સ માએલી છે એમ આમારી આસ માન્યતા છે, અને હોંદી શ્રવન ખેતી પરજ છે એમ સહ કાંઈ બલે છે. એટલે હરા એક દેશ સેવકે ખેતીનો વધારો કરવ પ્રયત્ન આદરવો જોઈશે. અને બાલા સેવ કરામનો કામલો તેમને ઉત્તેજન આપશે.

હોંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧લી અક્ટોબરે અમદાવાદમાં જવા બંધ થશે.

તેજ અરસામાં પેન્ડાકોટમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૩ શ અક્ટોબરે પેન્ડાકોટમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦મી અક્ટોબરે અમલાગીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૧મી અક્ટોબરે અમલાગીમાં જવા બંધ થશે.

અરસાપત્રોએને જવાબ

“મી. હિં. મુવક”-તમે જે બીના જાપવા માગો છો તે તકન નિરૂપયોગી છે. અ. જ. એ.

જેહાન્સરમમાં નીશાળનો હોલચાલ

વધુ પત્રવહેવાર

મી. હબીબ મેટલે રેડ સ્ટુડ મોરડના સેક્રેટરી કપર તા. ૭-૮-૧૨ ના રોજ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે:-

“આપના તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરના કાગળના જવાબમાં જણાવવાનું કે મેં મારી કમીટી સાથે મળી વિચાર કરી જોયો છે. જામે માનપુરવક અરજ કરીએ છીએ કે કેળવણી ખાતાએ જરા બાગળ વધવું, અને સંપુરણ રીતે તેની જવાબ ફારીવાળી નિશાળ અમારે માટે સ્થાપવી. એક શુદ્ધ બોલાદના લોહા તરીકે તેમજ બિટીસ ગ્રાન તરીકે અમને લાગે છે કે કેપ કસરક લોહાને સરકારને ખરચે જે સરવક મળે છે તે અમને મળવી જોઈએ. વિરોધમાં જામે નિશાળ માટે મહાન પુર પાડવા વચન આપ્યું છે તેને જામે હજુ પશુ વળગી રહીએ છીએ.

નીશાળ અમુક કોમનીજ હોવા સંબંધી વાંધો, આપની હુજા હોય તો, દુર કરી મલામને સામેલ કરવા જામે તથિયાર છીએ, પશુ કેપ કસરકની સામે જામે વાંધો લઇ જો છીએ.

જામે આગુરતા પુરવક જેમ કરવાની હુજા રાખીએ છીએ તેમ કરવામાં આપને થોડું જ વિરોધ અરસ માય તેમ છે એવું અમને લાગે છે, અને સુપ્રીન ટેન્ડેન્ટ સંબંધી મુશીબત પશુ તેથી દુર થઈ જાય તેમ છે.

આમારી આ મામણી કણુલ રખાય એવી રીતે ફરીથી વિચાર કરવામાં આવશે એવો જામે અરસો રાખીએ છીએ.”

ટ્રાંસવાલમાં રેલ્વેની હાકમારી

જનરલ મેનેજરનો જવાબ

મિ. ઇ. એસોસીએટના લખાણના જવાબમાં તા. ૨૦ મી નો નીચેનો કાગળ જનરલ મેનેજર તરફથી મળ્યો છે:-

“તમારા તા. ૨૩ મી ના ન્યુક્સેર રેલ્વેને ટીપીએ મેળવવામાં હોંદીએને પડતી અડચણ સંબંધી કાગળના જવાબમાં સમવાણું કે એવી જોડવણી કરવામાં અવી છે કે જેથી કાલિપ્તમાં કાંઈ અડચણ નહીં પડે એવો અને અરસો છે.”

હોંદુ મુસલમાનને એક કરવા

એસ્ટેમ લીગની મુખના

આજ ઉડિયા મેરમેમ લીગની બંડનની કાખાનો ૪ થો વારસીક રીપો રટ જે મવા આમરડમાં બંડન ખાતે મંડળની મીટીંગમાં રજુ કરવામાં આવ્યો હતો તેમાંથી હોંદુ મુસલમાન સવાલ સંબંધી એક બહુવાલાયક પારીમાહ જામે નીચે આપીએ છીએ:-

“હોંદુ અને મુસલમાન એ બે કોમના પ્રતિનિધિઓની એક એક મોરડ નીમાવી જોઈએ; આ મોરડ બાગળ દેશના આમા ન્ય કિતના બધા સવાલોની અરસા કરી સકાય, અને લારમાદ એ સવાલો પોત પોતાનાં ધટતાં મંડો આમળ લઇ જવાય. તે ઉપરાંત લીગ અને નેશનલ કોંગ્રેસ વચ્ચે સંબંધ વધારવાને માટે પશુ કાંઈક રીત અખત્યાર કરવી જોઈએ. કોંગ્રેસના ડેલીએટોને લીગની જનરલ મીટીંગમાં હાજર રહેવાને આમંત્રણ ન કરી સકાય એવું કાંઈ કારણ નથી; તેમજ લીગના ડેલીએટોને કોંગ્રેસમાં હાજર થવાને આમંત્રણ ન લઇ શકે એવું પશુ કાંઈ કારણ નથી. એક બીજા અરસપરસ હાજરી આપીને દરેક કોમને મજબુતી આપી શકે છે. આવી મજબુતી રાજદારી બાબતોમાં હમેશાં જરૂરી છે. વળી આમ કરવાથી બંને કોમને ખારતે ખારતે રધારે ધાટા સંબંધમાં લાવવાની કેળવણી પશુ મળતી જશે. છતાં જે મુખના કમીટી કરે છે તેની હતેદનો આધાર સહુકાઇ અને સહન સીલતા ઉપરજ નહીં, પશુ અરસપરસ સરખા પશુનો સ્વિકાર કરવા વેપર રહેશે.”

કમીટીના ઇ. સોસાયટીના જોઈન્ટ સેક્રેટરી લખે છે કે:- મી. ઇ. ઇ. મારદી મહા સરીક હજુ પડવા જવાના હોવાથી તેમ ના માનમાં કમીટીના સોસાયટી તરફથી એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. હાજર મળેલાઓમાં મુરદી કોનસલ જન રલ તથા તેમના સેક્રેટરી પશુ હતા. પ્રમામ અબડલ કાદર ગાવાગીરે હસ્તાગ્રી મજબુત ઉપર સરસ વિવેચન કર્યું હતું. સોસાયટી વતી તથા પોતા તરફથી કોનસલ સાહેબે કલામે કરીક મી. મારદીને સેક્ર આપેલ. મી. મારદીએ ધટલો જવાબ આપી પા. ૨ કમીટીના સોસાયટીને અને પા. ૧૦ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને આપ્યા હતા. ઉવટે તેમને પુલ તોરા આપી તથા સહી સહર હુજાની મીટીંગ અરખાસત લઇ હતી.

મુંબઈની ઉલ્લી પ્રોટેસ્ટ મોર્ચીસ

૧૬ આપણા

શ્રી. એ. એમ. વાડીઆ

એ પહેલા હાવની દરખાસ્ત કરતા પોતાના આપણા નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:—

એક વાત આજા એવા જેવી છે તે એ કે આપણા દેશી ભાષાઓ પોતાની હકતમાં કદી પાછા હકમાં નથી તેને નહિ તેમજ આપણા ઉપર એ ઉમદા અપ પાડેલી છે કે જ્યાં હિંદની પ્રજાની અને હિંદના પુત્રોના હકની વાત કદી જાં દોડુ, મુસલમાન અને પારસી એક સહ જાય, અને માતૃભૂમિના હકને માટે લડશે. પરંતુ આં જોરમાં માટે ખુલ્લો દરવાજો રખાવવાને હિંદી હાવધવાઓએ પોતાનું મોઢી ફેડેલ છે, ને તે જતાં બિટીક સહેનશાહતમાં હિંદીવાનો સામે બારણાં બંધ કરવામાં આવે છે! બિટીક રાજદારીઓ આપણા તરફ દિલસોજી બનાવે છે તે માટે આપણે આભારી છીએ, પણ અગાઉના વખતમાં મહાન બરક, ફાકસ, વિસ્તરફોરસ, ગ્લેસ્ટન, આપ્ટ વિગેરેએ પીડાએલાઓની હિમાયત માં જે કુડો હાથ્યો હતો તેવો તેઓ: (હાલના બિટીક રાજદારીઓ) કેમ નથી ઉઠાવતા! કોલોનીઅલો હિંદની ૩૦ કરોડની વસ્તિ તરફ યુલામેના જેવું વલણ બતાવવા હિમત કરે છે તેની સામે વડી સરકાર કેમ માજી નથી ઉઠતી! આજ કોલોનીએ રાજના અચાન વાસ્તે નહિ કા બરકરને મદદ આપવી જોઈએ તેમાં તો ઘટલો ફિરકો આપતાં નથી. અલગત આ સવાલના નીચેમાં મુસી ખતો કદો, પણ તેથી થું આપણે આપણી અખિા મીંચી હા કહ્યું. આપણે નિશક સહ મેસી જણ્યું! (શ્રી. વાડીઆ એ અસરકારક અવાજે કહ્યું કે) "નહી, કદી નહી. હિંદ ઉપર હકમકમ અને અધમતની હાપ પાપકા કોલોનીઓ પ્રમ્લન કરે છે તેને હિંદ કદી સરજી ચરી નહીં, તેનાથી તે કદી કણુલ સહ રાકશે નહીં. તેથી નામોલી ન સ્વીકારવી તે, હિંદની પ્રાચીન પ્રાંતિ અરશે, હાલની અજાણત ઠાકીરદી અરશે, તથા અવિ બની હમી ઉમેરે: અરશે હિંદીઓની હરજ છે."

શ્રી. જહાંગીર જમનજી પીટીર

પોતાના આપણા જણાવ્યું કે:— આપણા હમે દક્ષિણ આફ્રિકાની સર કાર આમજ કણુલ રખાવવા માટે હિંદી સરકારે પ્રમ્લન કર્યું છે એ વાતની કોઇ ના પાડશે. નહીં, જતાં પોતાના એ પ્રમ્લ તોને ફતેહમંદ કરવા માટે શ્રી. એ.એ.એ. નો ગીરમીટ બંધ કરવાનો હાવ તેજી સ્વીકારવો જોઈએ, એ નથી સ્વીકાર્યાં એ ખેદકારક વાત છે. આપણે સરકારને અરજ કરીએ છીએ કે કોલોનીઅલને મજુરી સંબંધી જે સમવસ્તા અહીં આપવામાં આવે છે તે માટે તેઓ લાયક નથી, ને તેથી તે સમવસ્તા આપવાનું બંધ કરવું જોઈએ. એ ગીરમીટની રીતથી જેઓ ગીરમીટમાં બંધ છે તેમની અધમ કલા થાય છે. અને તે ઉપરાંત આપણા મુલકની પ્રજા સુધરેલી દુનિયા આજળ થતી જાય છે. આપણા મિત્રોને તથા આ બારે લડત ચલાવનારાઓને રંગમેદની રાજનીતિનું જે રૂળ નીપજ વાળી દહેશત લાગતી હતી તે દહેશત કમનશોએ ખરી પડતી જાય છે.

કોમીએદનો ચેપ

આસ્તે આસ્તે બીજા મુલકોમાં પણ ફેલાતો જાય છે, અને અસારે આપણે મોટા ખેડ સાથે જોઈએ છીએ કે કેનેડા, યુરપ આફ્રિકા અને બીજા પરમુલકો પણ હિંદના લાલની બાડે આવનારા કાચકા એ ધડવાની તબવીબ કરી રહ્યા છે, અને કેટલાક તો હિંદપર અટકાયતોનાખી મુક્યા છે. આવી કોપી દુશ્મનાવટનું પરિણામ અવિશ્વમાં કેવું આવશે એ કહે વાળું મુશ્કેલ છે. પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે જે હાલની સ્થિતિ અટકાવ્યા વગર આજી રહેવા દેવામાં આવશે તો હિંદી પ્રજાના મન ઉપર અસંત કુલકાનકારક અસર થશે, તે એ કે આ પુરાણા સુધારાવાળા મુલકપર રાજ કરવાનો ઉઘાડ જે હાલો કરે છે તે નજનહાર નથી, તથા તે માટે તેને જોઈતી કામેલી અત નથી. મહરમે આવી હાપનું પરિણામ હિંદના તેમજ ઉઘાડના હકમાં બહુજ લચાવક આવ્યા વગર રહે નહીં. અને ચરે તેવા સખત કાપકા કે સુધારા ની કીલચાલોથી પણ તે હાપનાં પરિણામ નાજુદ કરી શકશે નહીં.

મીસીસ જમનજી આર્થ સકલકંઠે

પોતાનાં આપણુ દરમ્લન કહ્યું કે:— દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીવાનોના વસ વાટ માટે જાંના સ્વતંત્ર અધિકારીઓની સખનીતિ વિવરણકરપ કહ પકે તેમાં

કાંઈ નવાઈ જેવું નથી. કામ પર કામ નો તકાવત જણી રચવામાં આવતા અંકુલવાળા કાપકાઓ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં વરસોનાં વરસ વસવાટ કરનારી હિંદી પ્રજામાં બહો કચવાટ ઉત્પન્ન કરનાર થક પડ્યા છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા હિંદીવાનો ઉપર સ્વતંત્ર સત્તા ચલાવનારા દેવેશી કોલોનીઅલો તરફથી મંજીર જુલમો યુગરવામાં આવે છે. અરે! આ પવિત્ર ભૂમિની બીચારી રંક હિંદી પ્રજાને પોતાના હીલમી કાપકાના દોરથી દુઃખી દુઃખી કરે છે. વારંવાર કહ ખાનામાં નાંખી અસંત પજવવામાં આવે છે!! ધણી વરસોથી વસનારી હિંદી પ્રજાના હમે છીનવી લઇ, તેઓને દેરાપાર કરવા, એ કેવી રાજનીતિ કહે વાય! ત્યાં વસતી હિંદી પ્રજાની હાક મારી—કપાતના આંસુઓ રોકવાને, બાટલી મુદત યથાં જતાં વડી સરકાર કેમ જામતી નથી તે સમજી લકડું નથી. ત્યાંની ગીરમીટમાં ફસાએલી બી ઓ ઉપર અનીતિ યુગરવાના અધમ કાપકાઓથી, બીચારી અખળા જાતિ ઉપર કેટલો સીતમ મુકરતો હતો! હિંદી ની પ્રજાને પ્રદેશમાં કાપકા થવા સામે અધરિત અંકુસો કાપકામાં આવે ત્યારે આ હિંદુસ્તાનની ચારે દિશાના દરવાજા એ કાંઈ પણ પ્રદેશની મમે તે પ્રજાને કાપકા થવા માટે બિનધડક ખુલ્લા રહે એ કેટલું આચરપચનક છે! જેઓ ત્યાંની સત્તામદની હકતમાં સરદેહ સેવા ખાતર ત્યાંના ફેદખાનાતી કાટડીઓ સેવી સુખ માનતા આવ્યા છે એવા પુરુષને માટે હિંદુસ્તાનને મચરર થવાનું છે.

શ્રી. એ.એ. પી. મોદી

એ કહ્યું કે:—કેટલાક આપણને ધીરજથી મુંબા રહેવાની સલાહ આપે છે, પણ કાંસવાલના આપણા ભાષાઓની સ્થિતિ તથા ત્યાંના સત્તાવાળાઓનો અન્યાય જોતાં એ ન જાતી શકે એવું છે. દરસિ વાલ આપણા તરફ જેવી રીતે વરતે છે તેવીજ રીતે આપણે તેના તરફ વરતીશું, તેના જેવાજ હાથિયાર આપણે તેની સામે વાપરીશું ત્યારેજ આ દુઃખદાયક સવાલનો અંત આવશે.

શ્રી. મીરજાંબલી મહમદખાને

કહ્યું કે:—આપણે માન ન્યાય સિવાય કાંઈ પણ વિશેષ માગતા નથી. જે અન્યાય કરવામાં આવે છે તેનું મુળ ચેરાની કોમી અસાવત એજ છે. આ અસાવતને બીધે ઉઘાડ તરફ ધકાદારી પાડવાના હક અધે બાકો બિમે

કાર્પ પશુ વિચાર કોમોનીસ્ટો કરતા નથી. અને આજ અદ્યતનથી આફ્રિકાના બંધનથી મોક્ષની એમ અથવા તે તેમનાથી પણ વધારે ખરાબ રીતે હિંદીઓને રાખવામાં આવે છે.

મી. એ. એમ. છવ્વજી

(પુરવ આફ્રિકાવાળા) એ પોતાના બાપજી માં નીચેની સુચનાઓ કરી:—(૧) બાપજી દક્ષિણ આફ્રિકાના બાપજી એ એવી બહાદુરી કારેલી થયત મજાવી છે કે તેમની તારીફનો તમા તેમની આમણીઓને ટેકા આપનારો હરાવ આપણે કરીએ તો ચોખ્ખા કહેવાશે. (૨) મી. એમલેના કાર્ય પ્રત્યે આપણે બહુસો બહેર કરવો, અને તેમની દક્ષિણ બાપજી રિકાની મુલાકાતના ઇતિહાસે આપણે ટેકા આપવો જોઈએ. (૩) પુરવ આફ્રિકા માં હિંદી બાપા, તવારીખ, રહેણી, અને રાજદારી દરમ્યાની વાકેફમાર હોય એવા સરકારી નોકરોને પુરવ આફ્રિકામાં કામકામ કરવાનો રીવાજ કરવો. (૪) ગેરા સંસ્થાનીકોને જોળવવા માટે મીક્ષનો અને સેલવેશન બારમી જેવી સંસ્થા સ્થાપવી. (૫) દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાના બાપજી કામમાં મેવા માટે એક કાપમી કમીટી સ્થાપવી, તથા (૬) હિંદ અને હિંદના મિત્રો મારફત પાલમિટમાં રજુઆતો કરાવવી. ઉપર પ્રમાણેની સુચનાઓ કરી મી. છવ્વજીએ પોતાનું બાપજી પુર કર્યું.

સ્ટોમરોની આવબજ

[જર્મન સામન]

મારકમાફ—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[અમેરિકા ઈંગ્લિશ સામન]

વેન્ડાકોટા—તા. ૩ જી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ સામન]

અમકુલી—તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે કમ કયાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમકોટા—તા. ૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમલાલી—તા. ૧૦ મી અક્ટોબરે કમ કયાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમકુલી—તા. ૨૦ મી સાંજે મુંબઈ પહોંચી હતી.

[ઈંગ્લિશ આફ્રીકન સામન]

કાલ્યા—તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાના બંધનો માટે કમકામી ઉપડી છે.

મી. પોલાકની લાહત

હિંદી સરકારપર લખાણો

મી. પોલાકે હિંદુસ્તાનમાં લાંબી સરકારપર નીચેનાં લખાણો તા. ૨૦ મી બુલાઈએ કર્યાં હતાં:—

એક્સ-સેમરમની નીલાળની હિલચાલ

“સાહેબ,—આ વિષેના અમારના લખાણના ઉમેરા તરીકે તમા માસની તા. ૧૫ મી તથા ૨૭ મી ના ‘ઈન્ડિયન એપિનિયન’ ની કાપથીએ સરકારની બાજુ માટે મોકલવાની રજા લઈ છું. તેમાં નીલાળની હિલચાલ સંબંધી વધુ પત્રવ્યવહાર લખવામાં આવેલો છે.”

ગીરમીટીયા હિંદીઓ

“સાહેબ,—અહ તા. ૨૨ મીના ઈન્ડિયન એપિનિયનમાંથી એક કાપથી હિંદી સરકારના ખ્યાલ માટે મોકલવાની રજા લઈ છું. તેમાં નાતાલની આંદર કરસની ખાતે કાંઈ બાલકન નામના ગોરાના ગીરમીટીયા હિંદીઓપર તેમજ ખુદ તે ગોરા પર આવેલા કેસનો હેવાલ આપેલો છે.

આ સંબંધમાં ખાસ ૨ મુદ્દાઓ ઉપર હું હિંદી સરકારનું ખ્યાન ખેંચવા ઇચ્છું છું.

આ માણસો પાસે ગેરકાયદે રવિવારે કામ કરાવવામાં આવ્યું હતું. તેઓએ ના પાડી અને એક સાથે કામ છોડી ફરીવારે તમા. તેઓને ગ્રુન્ડમાર હરાવી સજા કરવામાં આવી અને પાછળથી ખરબો દંડ માફ કરવામાં આવ્યો. પણ તે પછી તેઓના ખેણીનેજ કમરવાન હરાવવામાં આવ્યો હતો, એટલે તેઓની ફરીવાર વાળખી છે એ દેખીતી રીતે જોઈ સહાયું હતું. છતાં નાતાલના ૧૮૯૧ ની સાલના ૨૫ મા કાવદાની ૧૧ કલમ માં કહેલું છે કે આવા કિસ્સામાં પણ એક સાથે કામ છોડતાર ગીરમીટીયા હિંદીઓને ફોજદારી સજા થઈ શકે. એ વાતપર પણ ખ્યાન ખેંચવાનું છે કે કમર રદાર ગેરો ધણી કે જે પોતાના મજુરો ને બોલે પછસાદાર બને છે, તેને માત્ર ચેતવણી આપી છોડી દેવામાં આવ્યો હતો. મજુરોને વધારાનું કામ કરવા માટે વધુ બદલો મળવાનો તો રહ્યો પણ ફરી યાદ કરવા જેમ સંજોગમાં પણ કમદા ની બારીકીમાં આવી જવાથી જીવદાનો દંડ ભરવો પડે છે.

ખાસ ખ્યાન ખેંચવા જેવી બીજી બાબત એ છે કે મજુરોના ધણીએ મજુરોની સંમતિ વિના અને ધણી કરીને તેઓની છત્તા વિરુદ્ધ દંડ ભરવો છે. મજુરોને ધણી બાજે ખાવા અપરાધો માટે દંડ નહીં તો જેલ ભોગવવી અને જેલ નહીં તો દંડ આપવો એવી સજા કરવામાં આવે છે. જેલની મજુરી ધણી બાજે ગોરાઓની મજુરી કરતાં વધારે સહેલી હોય છે, અને વળી જે દંડ કર માવવામાં આવે છે તે જેલની સજા ભોગવવાને બદલે મજુરી કરીને કમાઈ કમાવ તે કરતાં વધારે હોય છે. એટલે ધણી વખત ગોરા ધણીની સામે પોલાક તરીકે અને ગેરવાળખી સજાની સામેના ઉપાય તરીકે તેઓ દંડ આપવા કરતાં જેલજ ભોગવવાનું પસંદ કરે છે. ગોરા ધણી પોતાની સમવડ ખાતર એ ગીરમીટીયાને દંડ તેની રજા વિના ભરે અને પછી તેઓના પમારમાંથી તે કાપી લેમ તે હડહડતો અન્યાય કહેવાય. પમારના ધણી ગીરમીટીયા કહેવાય અને ગોરા માલીક નહીં. અને ગીરમીટીયાની રજા સિવાય તેના પમારમાંથી કંઈ પણ ખરબ કરવાની તેને કંઈ પણ સજા નથી. ગીરમીટીયાઓને દંડની સજા કરવામાં આવે તેથી ગીરમીટી દરમિયાન તેઓની બચતમાં કાપ મુકાય છે, અને પરિણામે ગીરમીટીની મુક્ત પુરી થતાં તેઓને ફરી ગીરમીટમાં બંધાવું પડે છે, અને તેનો બાલ મોરઝો ખાદી બન છે.

તેથી હું આશા રાખું છું કે ઉપર વરણવેલી ગેરકાયદે રીત અટકાવવાને તમા ૧૮૯૧ ના ૨૫ મા કાવદાની ૧૦૧ કલમ, કે જે કમેસા ગીરમીટીયાની વિરુદ્ધ અને ગોરા ધણીઓની તરફેણમાં અમલમાં આવે છે, તેને રદ કરાવવાને હિંદી સરકાર પોતાથી બનવું કરશે.”

વોલકરસ્ટથી મી. એ. એમ. બહાત

જાણે છે કે:—અત્રે હાલ શીતરને દિવસે નમાજબાદ રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે રૂબાજ ફેરવવામાં આવતાં પા. ૨ થયા હતા. તે ઉપરાંત શીતરા વિગેરેના પા. ૨-૧૪-૦ થયા તે મળી કુલ પા. ૪ થી. ૧૪ મી. આમદ બાબત ઉપર મેલકી દેવામાં આવ્યા છે. તેજ દિવસે જાણેરે જુમાની નમાજ બાદ તુરખી ધરતીકંપ માટે પા. ૧૨-૬-૦ ની રકમ ભરાઈ હતી જે મી. એમ. એમ. સહેરી પર મોકલી દેખી છે.

વિભાગતની કમીટીની હાલ

જર્મિસ્ટન લોકેશન

સાથે જાણિકા બિટીશ ઇન્ડિયન કમિટીએ કોલોનીયલ ખાતાપર નીચેનાં લખાણ તા. ૨૦મી જાન્યુઆરી કર્યું હતું :—

“સાહેબ, જર્મિસ્ટન લોકેશન સંબંધમાં કોલોનીયલ પ્રધાન પરના મત તા. ૨૬મી એપ્રિલના કાગળ વિષે તમારે મના તરફથી જાણ તા. ૮ મી મેના જવાબ વિષે નીચેની વધુ કડીકત જણાવવાની છે :—

મારી કમિટીને ખબર મળ્યા છે કે જર્મિસ્ટનનાં જુના લોકેશનમાં વેપાર કરતા નીચેનાં ૬૪ હોદ્દી વેપારીઓ મેસરસ મહમદ આદમ, અલીખાન, ઉસ્માન અલમ, અલી હમર, હાલીમ આમદ, આમદ હાલીમ, હાલા નાના, એમ. એમ. મુહમ્મદ, એમ. નાહુ, મુહમ્મદ અને હુસૈન, એ જાણે સુચના આપવામાં આવી છે કે જે તેઓ લાં વેપાર કરવાનું બંધ નહીં રાખે તો તેઓનાં મકાન પાડી નાખવામાં આવશે. નવું લોકેશન કે જેને માલુમના રહેણાંને માટે નાલાયક ડરાવવામાં આવેલ છે તેમાં એ લોકો રહેવા ન જાય તો પછી એ લોકોને ખીલું કાપ ઠેકાણું નથી, અને તેઓ રોજ વમરના પછુ મ્મ પડે તેમ છે. આ વરસની આખરી સુધીનાં વેપારનાં લાભ સેન્સ તેઓની પાસે હોવા છતાં આવી સુચના આપવામાં આવેલ છે. તેઓને મહેલો નોટીસ નીચે મુજબ છે :—

“એવા ખબર મળેલા છે કે તમે નવેમ્બર ટાઉન લોકેશનમાં ૫૦૦ નંબર ના સ્ટાન્ડની અંદર મેસરી વગેરે વેચો છો. આ ખબરનો પુરાવા મેળવવાની અને સુચના મળેલી છે. તમને તેમ કરતાં છુપી રીતે પકડવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવશે, જે સજા નીવડશે તો તમે ચૂકે તે તમે જાણો છો. (સહી) જર્મિસ્ટન મ્યુનિસિપલિટીના એક્ટોમ લોકલ સુપ્રી-ટેન્ડન્ટ, ડબલ્યુ. જી. હમ્મર, તા. ૧૦મી જુલાઈ, ૧૯૧૨.”

મારી કમિટીને જાણ થઈ છે કે મજૂર હોદ્દી વેપારીઓનાં મકાનો તોડી નાખવામાં આવશે એવા ખબર તેઓને મોકલેલી જણાવવામાં આવેલ છે.

આ ખબત જુદા જુદા જોવાથી કોલોનીયલ પ્રધાન તે વિષે તરફથી રજુ

આત કરશે અને પરિણામ મારી કમીટીને જણાવવામાં આવશે તો કમિટી આભારી થશે.”

ટ્રાંસવાલમાં ઓરતોના હક સંબંધમાં

વડી સરકારનો જવાબ

ટ્રાંસવાલમાં મુસલમાન ઓરતોના હાખલ થવાના હક સંબંધમાં સા. આ. ડિ. ઇ. કમીટીએ કહેલા લખાણના જવાબમાં તા. ૧૬મી જાન્યુઆરી નીચેના જવાબ હોદ્દી પ્રધાન તરફથી કમીટીનાં સેક્રટરીને મળ્યો છે :—

“એલાન્સમરમ માલ્લેટની કાર્ટમાં આવેલા રેકસ વિ. સડીનાવાળા કેસના ચુકાદા સંબંધી કોલોનીયલ પ્રધાન ઉપર જે લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું, અને જેની નકલ અને મોકલવામાં આવી હતી તેના જવાબમાં જણાવવાનું કે ટ્રાંસવાલમાં મુસલમાન ઓરતોને હાખલ કરવા સંબંધી આખા સવાલમાં ના. હોદ્દી પ્રધાન કોલોનીયલ ઓફીસ સાથે ચર્ચા ચલાવી રહેલ છે.”

ખરબરસદુપને ઝોઈ બનાવવાની સુચના

ટ્રાંસવાલ લીડરમાં એક ચોરો જામે છે કે :—

“આખરે વરીડીડારપને ઝોઈ બનાવવા એલાન્સમરમની ટાઉન કાઉન્સિલ દ્વારા મંજૂર થઈ છે જેવી કરતોએ વરીડીડારપ ઝોઈએને અપાયું હતું તેવી સરતે કમરસડીરપમાં ખરબરસદુપ મરીજ બોયડોને અપાયું હતું. હવે હું બહુ સારું છું કે ખરબરસદુપમાંથી કલ રક લોકોને કાઢવાને કમરસડીરપની ટાઉન કાઉન્સિલ એલાન્સમરમને પસંદ આવશે. ખરબરસદુપમાં ઘણા કલરક લોકો અને નેટીવો રહેવાના માલિક છે. પહેલાં જમીનદારોએ તેમને તે છોડી દેવાની નોટીસ આપવી જોઈએ, જે નોટીસને કલરક અને નેટીવ લોકો માન ન આવે તો એ લોકોને રહેઠાણ પરનો હક વરીડીડારપમાં નાણુદ થશે જે તેમ નાણુદ થશે જોઈએ. ખાસ છે કે કાઉન્સિલ આખતમાં પસંદા લેશે. આ મુદ્દાને

જોરતો બનાવવા અને કલરક વેપારીને બોયકોટ કરવાની વાતો કરીને બેસી રહેવાથી કાંઈ દિવસ વળશે નહીં. જે કાઉન્સિલ પસંદા ન લીએ તો તેની સામે કહેરીઓએ પ્રોટેસ્ટ બિલાવવો. અહીં એક નવું લોકેશન છે. લાં નેટીવ અને કલરક લોકો વચ્ચે બેઠક ઝોઈવલુ કરી લકાવ છે.”

બોયકોટમાં હોદ્દીને બોયકોટ

નેટીવની અંબીર હીલમાલ

તા. ૨૫મીએ સ્થાનિક જખામાં પ્રચલિત ચર્ચા એક સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે બોયકોટરમ ન્યુ લોકેશનમાં નેટીવ લોકોએ એથીબાટીક વેપારી સામે જમા લેવા બોયકોટની એક માસની મુદત પુરી થઈ છે, અને તેથી ખીલે માસ બેસતાં બોયકોટ ચાલુ રાખવા માટે નેટીવોએ નવા પીકેટ નીમ્યા છે. આ મામલા સંબંધી રૂદરે એવી વિગતો સ્થાનિક જખા પર મોકલી છે કે આ લોકેશન સ્થપાયું ત્યારથી એ લોકોને હોદ્દીના જવા હોવા ન હોવા માટે દરિયાઈ હતી. વળી હોદ્દીએ નેટીવોને સુરખા કહીને મેણાં મારતા. નેટીવોએ લાઇસેન્સ માટે ખરબર કરી તે તેમને આપવામાં આવ્યા નહીં, તેથી હોદ્દીએ તેમની વધુ મરકરી કરવા લાગ્યા, અને માલના ખાવ કહેર કરતાં ૧૦૦ ટકા ચડાવી દીધા. પરિણામે નેટીવોએ ખીડાઇ ને તેમને બોયકોટ કર્યા. એક માસ સુધી બોયકોટ હુલેમંદ રીતે ચાલ્યો છે. હોદ્દીએ નેટીવો પાસેથી હિંમત આપવા માલના પકસા મળતા નથી એવું જણાવી પોલીસની મદદ મેળવી. આથી નેટીવો વધારે ખીલ્યા છે અને બોયકોટને ટકાવી રાખવામાં તેમને ઉત્તેજન મળ્યું છે.

પોસ્ટ કમીઝમેયની ટાઉન કાઉન્સિલ ની છેલ્લી એક મીટીંગમાં એથિયાટીક વેપાર સંબંધી વિચાર મલાવવામાં આવ્યો હતો. મી. મમપરટ નામના એક સભા સદે જણાવ્યું હતું કે મીના લોકો લાઇ સેન્સ વગર વેપાર કરે છે એમ તેની જાણમાં આવેલ છે. તેજ સભાસદે ડર ખાતર કરી હતી કે જમા વરસની માફક આ વરસે પણ વેપારી અંડોનાની સમસ્ત સલાને તે વિષે પસંદા લેવાની જાગ્રમજુ કરનારો ડરાવ પસાર કરવા, જે દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ઉમરાવની સભામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દી

લોરડ એમ્પીલનાં બાપજીનો જવાબ

લોરડ એમ્પીલનાં બાપજીનો જવાબ
કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી તેના મદદ નીક લોરડ એમ્પી નીચે મુજબ આપ્યો હતો :-

" સાહેબો, — બીજા જગ્યામાં બાપજીને વિષે જમે તેમ બોલાય, છતાં આ સ્થળે એ સવાલ પુછવામાં આવે એ તદ્દન સ્વભાવિક છે. તેમણે વળી આ સવાલ માં એટલો લાભો વખત થયાં કાળજી ધરાવનાર ઉમરાવ તરફથી એ સવાલ પુછવામાં આવે એ યોગ્ય છે. નામ દાર ઉમરાવે પોતાનાં બાપજીમાં ધણી બાબતોનો સમાવેશ કરેલો છે, અને તે બધીનો કું જવાબ આપવા ભેડું તો વખત બહુ લાગે, એટલે કું તેમણે કહા વેલા ધણી ખરા મુદ્દાનો કું કમાવ જવાબ આપીશ.

સ્વરાજ્ય ભોગવતાં સંસ્થાનના કારભાર માં વચ્ચે પડી ન શકાય એવા જોખી રાખેલા જવાબનો પોતાને કંટાળો ઉપ જવાબ નામદાર ઉમરાવે તેમના બાપજી ના અંતમાં કહ્યું, અને એક ભેરાવર પરાવળની વચ્ચે પડવામાં આવેલ તેના કોસ્તાનું કંઈક આપ્યું. પણ મહાકા દેસમાં અને આ જુદા જુદા અંગીત કોષોમાં કંઈક મળતાપણું હોય એવું કું તો નથી ભેષ થકતો. નામદાર ઉમરાવ કહે છે કે સ્વરાજ્ય ભોગવતાં સંસ્થાનની આડે ન આવી કુદાએ એ જવાબ ખરાબ અને ભેવકુટી ભરેલો છે, અને મલેકા દેસમાં જેમ આડે આવવાનો આપજીને કહે હતો તેમજ આ હળશે દેસોમાં પણ આડે આવવાનો છે. આ સવાલ વિષેની છેલ્લી ચર્ચામાં પડી સર કારની રાજ્યનીતિ વિષે મેં સંબાળપુરવક ખુલાસો કર્યો હતો. મેં કહ્યું હતું કે દરેક કિસ્સો સંબાળપુરવક તપાસવામાં આવે છે, અને જેમાં વચ્ચે પડવા જેવું લાગે છે તેમાં તે મુજબ વરતવામાં આવે છે. તેની સચે મેં એમ પણ કહ્યું હતું કે વાત વાતમાં ખેલ પસંદો કરવા થી ઉલટાનું કામ જમડે અને કડવાસ પેલા થાય તેથી એવો રસ્તો લેવા આપજી મંજૂરતા નથી. જો નામદાર ઉમરાવ એમ મંજૂરતા હોય કે આ બધા અંગત

કિસ્સાઓમાં — આમાં કેટલાકને વિષે ફરી થાદ કરવાનું કારણ હોય છે એ કું કહ્યું કરું છું — રજુઆત કરવી, તો તે નામદાર ઉમરાવના મિત્રોના હાથમાં સત્તા આવે તો સુધી આપજી સચુરી પકડવી પડશે. તે પછી તેમના ઉપર એવી રાજ્યનીતિ ધારણ કરવા વિષે બલો તેમો દબાવું કરે.

લોરડ એમ્પીલ : ગયા કિસ્સાઓ માં વચ્ચે પડવું એવું નારા મનમાં બીલ કલ હતું નહીં. કું પારું છું કે મારી બાપા તદ્દન રમખ દત્તી. મારા કહેવાનો અરથ એજ હતો કે આખી હોદી કામ પ્રત્યે સામાન્ય રીતે જે વલણ મળવામાં આવે છે તે સંબંધમાં આપજી રજુ આત કરવી.

લોરડ એમ્પીલ : નામદાર ઉમરાવને અમલદાર સિમિતો પુરતો અનુભવ છે, અને તેથી તેઓને એટલી ખબર હોવી જોઈએ કે જુદા જુદા કિસ્સાઓને આપજી એકઠા કરીને તેનો સામાન્ય સવાલ કરી શકાય નહીં. આપજી દરેક કિસ્સા ઉપર અલગ અલગ વિચાર મથા વનો જોઈએ. કંઈ પણ ફરિયાદ કરવા માં આવે છે તેની પર આપજી ખ્યાત આપીએ છીએ, અને જ્યારે જ્યારે વચ્ચે પડવા જેવું લાગે છે, ત્યારે ત્યારે તેમાં કલ હોય તો વચ્ચે પડવામાં પણ આવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હમણાં કેટલાક મહાન્યાઓ થયાં મુખ્ય બાબ એમનારો સવાલ ઇમ્પીરિયલ બીલ છે. ગયા ડીસે બરમાં મેં આપ સાહેબોને જણાવ્યું હતું કે ઇમ્પીરિયલ બીલ બાબતમાં પચવવકાર ચાલે છે, અને એ કે તે રજુ કરવાનો વખત કલ આખો નથી, છતાં કાવિષ્પ માં તે ક્યારે કરવો તેનો વિચાર કરવામાં આવશે. નામદાર ઉમરાવ જણે છે કે તે બીલ આ વચ્ચે ફરી પારામિંટ બાગળ રજુ થકું હતું. તે ગયા વરસના બીલ ને બહુ મળતું હતું. હોદીઓને ફરિયાદ તું જે મુખ્ય કારણ છે, અને જે વિષે તેઓ સાહેબ બોલી ગયા તે કામી ભેદ તેથી દુર થાત. પણ કમનદીએ યુનિ યન પારામિંટ તે બીલ પસાર કરી શકી નહીં. નામદાર ઉમરાવે પુછ્યું છે કે તે કેમ પસાર થકું નહીં. આનો જવાબ આપવો મને બહુ મુશ્કેલ લાગે છે. કામ ની બીલ બહુ હોવાને લીધે કહેનશાહના બાપજીમાં જણાવાઇ એમાં ખીલો સર કારે પસાર ન કરી શકી હોય એવા દાખલા અહીં પણ થોડા નથી. અને

બહુ લંબાયેલી છેલ્લી યુનિયન પારામિંટ તે બીલ પસાર ન કરી શકી તેનું એક કારણ બહુ કામનું દબાવું હતું તેમાં કલ નથી.

[અધુરું.

નાતાલમાં ઇમ્પીરિયનની હાડમારી

કોમોસાઇલવાળાની અટકાયત

મુજબ દુલ્લભ નામના નાતાલનું કોમી સાઇલ સર્ટીફિકેટ ધરાવનાર હોદીને મી. કમીન્સે પ્રોહીબીટેડ ઇમ્પીરિયલ કારાવી પાછો મોકલી દેવાનો હુકમ કરવાથી તેની કામે તા. ૨૪ મીએ ડરબન સર્ટીફિકેટ કારટમાં અરજ કરવામાં આવી હતી. અરજદાર હોદી વતી મી. કાલિલી હાજર થએલ ત્યારે ઇમ્પીરિયન અમલદાર તરફથી મી. ફોર્ડર હતા. અરજી કાદી નાખતાં બંને જણાવ્યું કે અરજદાર ફેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરવા સક્તિવાન નહોતો. તેથી તેને પ્રોહીબીટેડ ઇમ્પીરિયલ કારાવવામાં આવ્યો. તેણે જણાવ્યું કે તે કોમોસાઇલ સર્ટીફિકેટ ધરાવે છે. અરજદારનો વકીલ કહે છે કે એક વખત કોમીસાઇલ સર્ટીફિકેટ મેળવ્યું હોય તેવો માણસ, પાછળ થી બીજા રીતે નાલાયક થવા છતાં પાછો આવે ત્યારે કામલ થવા કલકાર છે. સર્ટીફિકેટ ને તેના રહેઠાણના હકનો દેખીતો પુરાવો છે. ઓરીસર તરફથી જણાવ વામાં આવે છે કે સર્ટીફિકેટ કેવી રીતે મેળવ્યું તે સંબંધમાં તપાસ કરતાં અરજદાર કાયદેસર રીતે આ મુલકમાં કામલ થયો હોય એવું જણાવું નથી. તેની આગળ થએલા એકારમાં જે જે ખામીઓ દેખાય છે તે ભેતા અમલદાર આવા વિચાર પર આવવામાં વાજબી હતો. તેથી તેણે અરજદારને પ્રોહીબી ટેડ ઇમ્પીરિયલ કારાવ્યો. આમાં અમલદાર થી જુદો પડવા કું અસકત છું. એમ કહી બંને અરથ સાથે અરજી કાદી નાખી.

મી. કાલિલીએ જાહેર કર્યું કે આ દેસ નો મુદો હળશે હોદીઓને અમલનો હોવાથી થોડા દિવસમાં વિચાર કરી અપીલ કરવાનો કેટલાક હોદીઓ ધરાવો રાખે છે. તેથી મુકાદનો અમલ હાથ ન થાય એવી અરજ કરી.

હોદી જોરતો સંબંધી સરકયુલર

હોદી છાપાની ટીકા

હોદી જોરતોને લખણ કરતા પહેલાં કેવા પુરાવાઓ માગવામાં આવશે તે સંબંધી હમીએલન ખાતાએ કહેલા સરકયુલર પર ટીકા કરતાં 'હાઇન્ડ જોર હોદી' લખે છે કે :—

"શિલ્પ આદિકાની સરકારના પ્રધાનોએ હમેશાં જણાવે છે કે હોદી હમીએલન સમાજનો હોદીઓને સંતોષ થાય એવી રીતે નીવેડો કરવા તેઓ આગ્રહ છે. જો હોદીઓના આશુ કાવડા તથાના બુના હોદી સામયને મુનિયન સરકાર હલતાં પગલાં ભેતી હોય તો તેની ઉપર કહેલી હુમ્મલા હોદી સરકારને કષ્ટિ માનવામાં આવે. અમલદાર પાસેથી કાવડાકર ન્યાય મેળવવાને તો દરેક માણસ હકારે કહેવાય. પણ રહીશ હોદીઓની જોરતોને લખણ કરતાં આપવાના પુરાવાઓ સંબંધમાં નાતાલના હમીએલન અમલદારે એક સરકયુલર કહેલો છે તે ન્યાય આપવાનું વચ્ચે નથી ખતાવતો. (આ સરકયુલર નો ઉપરો આપીને એ જાણુ કેમેરે છે કે) જ્યારે એ અમલદારને મને તેમ જીને સખતીજ કરવાની હતી ત્યારે તેણે ખુદ ચવરનર-જનરલ અને તેની કાર્ડ સીધડું સરદીરીકે એણે એમ સાચારે ન કહ્યું? જ્યાં સુધી મુનિયન સરકાર આવી કનકલ બરેલી રીતો વાપરવાની છુદ આપે ત્યાં સુધી મુનિયન પ્રધાનોના ન્યાયી થવાના પ્રસાદની વાતમાં બહામ એકનો માલ ચલાશે નહીં."

હિંમત સોશીઅલ પ્રિફરન્સ

ઉપરના સરકયુલર પર ટીકા કરતાં લખે છે કે :—

"મંત્રીર મુશીબતો સામે આવી ખરી હોય એવે વખતે પણ મોંઝાવનારી મુશીબતોમાં જીમને પસંદ નથી. છતાં નાતાલના હમીએલન ખાતાના સરકયુલરને 'હિંમત જોષિનિયન' માં હોદી જોરતો જાતિના અપમાનની ઉપમા આપી છે તે તલન વાળથી કહ્યું છે ત્યાં જનારા હોદીઓનાં જીમ સંબંધમાં આદલા બધાં આરોપો નાખનારા સરકયુલર ખિસ્તી અને અંગ્રેજ હોવાનો કાવો કરનાર કેમ પ્રતી લહે તે જીમે સમજાવ મકતા નથી. આવા અપમાનકારક લખણ સામે હોદી સરકાર મજબૂત રીતે પ્રિફરન્સ હોદીએ

એવો અમે બાસો રાખીએ છીએ. તેમ જ પરી સરકાર પણ વચ્ચે પડી આ સરકયુલર રદ કરાવશે એવું જીમે ધારી એ છીએ."

"હાઇપલ વાપરવાની જરૂર"

કેપમાં હમીએલન કેસ

આજુબા લાયક મુકાદો

તા. ૨૫ મી એ કેપટાઉનથી રટર જણાવે છે કે :— નાથા હેક નામના હોદીને કેપમાં ઉતરવા દેવામાં ન આવવાથી મુશ્કેલી પ્રધાન સામે તેણે મુશ્કેલી કેપટમાં કરેલી અપીલ આજરોજ મી. જરડીસ જુઝાનન આમળ કરીથી સાંભળવામાં આવી હતી. કેસની હકીકત એવી છે કે અરજદાર નાથા હેક અમાઉ હરટલડનમાં રોજગાર કરતો હતો. ૧૯૦૬ ની સાલમાં તે હોંકુસાન મેયો અને લાં કેટલાક વરસ રહ્યો. છતાં તે બધો વખત હરટલડનમાં આમળ એક રોજગારમાં જાનીદાર હોવાનો કાવો કરતો હતો. મયા જુઝાનમાં તે મુનિયન માં લખણ થવા આવ્યો ત્યારે તેને હમીએલન ખાતાએ અટકાવત કરી પાછો મોકલ્યો. તે ઉલ્લાખાએમાં હતો. ત્યાર બાદ આમળ નથી તેણે કેપટમાં કેસ માંડ્યો, અને કેપના હમીએલન અમલદાર નો કુકમ રદ કરી પોતાને આ મુકાદમાં રહેવા દેવાની મામળી કરી.

મુકાદો આપતાં ના. જરડો કહ્યું કે મને લાગે છે કે હમીએલન અમલદારે આ ચરીજ માણસને બરેખર કેટલાક મહીના સુધી હેરાન કર્યો છે. મારે કહેવું જોઈએ કે આજ કેસમાં, કાવડાના લખડોને વળીમી રહેવા કરતાં કાવડાના અમલમાં આ કેસમાં ખતાવાણું છે તે કરતાં વધુ હાઇપલ વાપરવું જોઈએ."

આ હોદીની અરજ ખરબ સામે કહ્યું શખલમાં આવી હતી.

ઉલ્લાખાએથી એક ખચરખતી લખે છે કે :— હેડ કરેલડ મોંઝાવરી હેડ મારે અંગ્રેજી હિંમત નાદક મડળાએ એક ખેલ કરી તેની આવક ઉપરના હેડને આપી છે. એકને દરેક કેમના હોદીઓ એ હિંમત આપી મુસલમાન આજો તરફની કાવડી પ્રસાર કરી આપી હતી.

હોદીપર મી. કમીન્સના આરોપ

હુપી રીતે મુશીબતો વિશે

'એડવર ટાઇમ્સ' માં હમીએલન સંબંધી એક લખણમાં મી. કમીન્સની ખંત નાં વખાણ કરીતે જણાવવામાં આવે છે કે મી. કમીન્સની ચંચળતાને પરિણામે કેટલાક પ્રોલીખીરેક હોદીની નીચી તરફ નાતાલમાં જરકાવદે લખણ થવા મારે ધરપકડ થઈ છે. તેઓ ઉલ્લાખાએ તરફથી જમીન મારે લખણ થતા હોય એવો કાવ આપતાં લખનાર જણાવે છે કે નાતાલમાં હિંમતવા ન દેવામાં આવતા હોય એવા હોદીઓની મોટી સંખ્યા ઉલ્લાખાએમાં હિંમત છે. જ્યાં તેઓ ક્યાં જાય છે તેની ખબર પડેલ નથી. પણ ઉલ્લાખાએમાં તેમને ધધે. મને તેવો સંભવ નથી. આવી રીતે પાછી મોકલવામાં આવેલી હોદીઓની એક ડુકલીવું ઉલ્લાખાએમાં થવા પછી જીંયા છે એ તપાસવા હમીએલન અમલદારે હુપી રીતે પગલાં લીધાં હતાં, અને તેને પરિણામે ઉપરની ધરપકડ થએલ કહેવાય છે. જે ત્રણ આરોપીમાંથી જે એ જરકાવદે લખણ થવાનું કહ્યું કર્યું હતું. ત્રીજાએ ગુન્હો કહ્યું કર્યો નહોતો. છતાં હમીએલન ખાતાના અમલદારોના પુરાવાથી તથા તે માણસ જુઝાલેમાં થઇને લીધી સુધી પહોંચ્યો હતો એવો એક હોદીએ પુરાવો આપેલ તેથી ગુન્હેગાર હોય છે, ને તથા તેને પણ ફેરપાર કરવા કુકમ થયો છે.

વિશેષમાં જણાવવામાં આવે છે કે આવીજ રીતે જરકાવદે લખણ થએલા માર વધુ હોદીની ધરપકડ કરવામાં આવી છે

લખણ દરેક છાપાઓ, મોપાનીઓ, પુરતો, રાજદારીઓ, મુસદ્દીઓ અને નાના મોટા મંડળોના સભાસદો એકજ ચર્ચા કરી રહેલા હોય છે કે આ મુનિયા માં ખામી થું છે અને તે કેમ સુધારવી. આ ચર્ચા બહુ ઠીક લાગે છે. પણ તેમાં હકીકત એમ છે કે ખામી ખુદ માણસ માં પોત માં છે અને તે ખામી દુર થાય એટલે આખી દુનિયા સીધી લાગે તેમ છે. મહામાઓએ બોલ આપ્યો છે તે માણસ પોતાના આચરણમાં ખુદે એટલે આ જમાનાની જધી મુશીબતો ચાંલી જમાની.

કરુણના કાષ્ઠરૂપ મરચ નાખના જોવા
જોના મરચમાં ખી જોસકે રાખના જોવા
જેનીરૂપ તરીકે નીખાયા છે.

પરચુરણ

કોર કરનાની કેવળી સંબંધી ના ઉપમા કામગીરી કહેલી બાબતોનો 'ઉમેદ' એક કામગીરી મંજૂર કરે છે.

એકાન્તપરમ પુનામટેક પાટીદાર સોસા યદીએ કરેલા ઉપરાણા સંબંધમાં આવક બંધનો દિસામ પ્રસિદ્ધ કરવા 'એક પાટીદાર' કારોબારીએને અરજ કરે છે.

અમારા એકાન્તપરમના અમરપત્રી તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે ગુરુવારે મીસ મેડ પોલાક પારક રેલેને આવી પહોંચ્યા હતા. તેમને લેવા માટે ૫૦ જેટલા હોદી નયા ગેસ મિત્રો હાજર થયા હતા.

સમરસેટ કસ્ટના મી. કેસવલાલ મળ્યે પા. ૧૬-૧૩-૪ ની રકમ નહિ પણ અનામતમને મોકલી તે એકદી કરી ને નહીં, પણ પોતાના એકના તરફથીજ મોકલી છે એવું અમને જણાવવામાં આવે છે.

હતીપરોમા ખાતે હોદીઓની એક મીટીંગ મી. ઉદયના બેલાવવાથી લાંબી નીચાળતા મહાનમાં તા. ૨૨ મીએ મળી હતી. તે વખતે એન. મી. ગોખલેને લાંબી મુલાકાત માટે આમંત્રણ કરવાનો હસવ થયો હતો, તમા એક રીસેપ્શન કમીટીની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી.

ગ્રેટાઉનથી મી. મહમદ હામીમ લાખી લખે છે કે ઇડુલ શીતરને દિવસે અને રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે એક ઉપ રાજી કરતાં પા. ૧૪-૫-૬ ની રકમ થઇ છે જે મી. આમદ બાબત ઉપર મોકલી દેવામાં આવી છે.

મારિસપરમ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના ચેરમેન મી. આમદ બાબત લખે છે કે: ટ્રીપોલીના સહીદ થયેલા તુરકી બંડખ માઓની ઓરત અને યતીમ બચ્ચાંઓ માટે ઇડુલ શીતરને દિવસે ઉપરાણા કરવા જે તારો અમારા તરફથી કરવામાં આવેલ તે ઉપરથી તા. ૨૨ મી સુધીમાં પા. ૧૦-૧૧-૩ મારિસપરમમાંથી, શી. ૧૬/૮ સુધી હમીદીઆ મદરેસા મસજીદ અમનેની તરફથી, પા. ૨-૧-૦ કોલેન લાંબી, પા. ૨-૬-૧૦ વેરુમની જમાત, પા. ૬-૫-૬ ટોમરની જમાત, પા. ૪

શા. ૧૪ વેલકરસ્ટની જમાત, શી. ૧૮/૪ મારસસ્ટાઉનની જમાત, પા. ૧-૧૬-૦ રીચમંડની જમાત, પા. ૫-૧૦-૦ ડંડી ની જમાત, પા. ૧-૫-૬ લેડીસ્મીથની જમાત, પા. ૫ નોર્ટીંગહામરોડની જમાત, પા. ૫ અમસીંગની જમાત, પા. ૧૪ શી. ૫ પેની હ ગ્રેટાઉનની જમાત, પા. ૪-૧૩-૬ એસ્ટેટરની જમાત, પા. ૫ શી. ૧૨ પેની ૩ સ્ટેમરની જમાત એ પ્રમાણે રકમો મળી છે. બેરા ખાતે પા. ૪૫ જેટલી રકમ થઇ છે તે પર નારી કોનસલ-જનરલ તરફ મોકલવા લખ્યું છે. પાછળથી બીજી રકમો મળી છે તે હવે પછી સ્વીકારવામાં આવશે.

ડરબન અંજુમન હસ્તામના ચેરમેન મી. એમ. એસ. રાંદેરી લખે છે કે:—પાછળપરમની સુન્ની જમાત તરફથી મી. એસ. ધારસી મારફત પા. ૫-૧૫-૬ ની એક, તમા એકાન્તસ્ટાઉનવાળા મી. એમ. દેસાઇ તરફથી પા. ૧-૧-૦ ની એક તુરકી ધરતીકંપ સંકટ નિવારણ ફંડ માટે મળી છે.

સ્ટોરટનથી મી. સૈયમ રસુલ સરકુ દીન લખે છે કે:—ઇડુલ શીતરને દિવસે સ્ટોરટન મસજીદમાં રેડ ક્રેસન્ટ સોસા યદી માટે ઉપરાણે પા. ૩-૫-૦, પારડી કોષથી મળેલ શી. ૫ તમા મી. વી નાઇકુ તરફથી મળેલ શી. ૧૦ મળી કુલ પા. ૪ ટ્રીટોરીઆ અંજુમન હસ્તામ ઉપર મોકલી આપ્યા છે.

મદરેસા સવકુલ હસ્તામ પાનોલીના સેક્રેટરી મી. કાવુદ મહમદ સૈયમજી લખે છે કે:—આ ખાતાની તા. ૧૫ મી ની મીટીંગમાં મદરેસાને લુદી લુદી રકમો મળી હતી જે આભાર સાથે સ્વીકારવા માં આવે છે. કુલ પા. ૧૨-૧૩-૨ ની રકમ થઇ છે જે મી. એમ. એસ. રાંદેરી ને લાં મદરેસાના નામથી મોકલ છે.

બીલેન્ડીથી મી. એ. એમ. સોલવા લખે છે કે:—સહીમાં પદ્માની મોટી રકમ લેવાના રીવાજને વળોડી કાઢવા "કોરી અને" જે લખ્યું તેને હું ટેકા આપુ છું. જે રીવાજ પરંપરા હવે ને જેર વાળ્યો છે. તેને લીધે મોટી સંખ્યામાં માણસોને ભારે અડચણ વેડવી પડે છે. આ રીવાજને બદલે પદ્માની અમુક નાની રકમ મુકરર કરી તે સંબંધમાં અહીંના કોરીઅન આગેવાનોએ કોરના

આગેવાનોપર લખાણ કરવું જોઇએ. નહીં તો ગરીબ લોકની જુરી દયા છે. (૨) કબરસ્તાનને ઘેરે કરતાં પહેલાં તે માં બહેર રસ્તો છે તે માણસોની આવ બંધ થાય છે, તમા મદોરમ વખતેછીપા એ તાજીઆ લઇ પસાર થાય છે તે બંધ કરાવવાના પ્રથમ પગલાં લેવાં જોઇએ.

કોરથી તા. ૮-૮-૧૨ ના કામગીરી "હમદરદ મદરેસે અંજુમન હસ્તામ" એવા નામલેખ તમે એક અર્ચાપત્રી લખે છે કે:—કોરનો અંજુમન હસ્તામ તરફ થી માલતો રજીસ્ટરર મદરેસો જે પરમ વાળી મસજીદના મહાનમાં બાડેથી રાખવા માં આવેલ છે તેમાં છોકરાની સંખ્યા વધી જવાથી જમાની તંબી પડવાથી એ જ મસજીદ સાથેની જગ્યા ઉપર ઉપ રાખવાના પદસાથી નવો મદરેસો બાંધવા ચર્ચા ચાલે છે. તે બદલ મામમાં મેમત પડવા છે. કેમકે એ જગ્યા મંદી અને મીચ વસ્તિમાં આવેલ હોવાથી મદરેસાને લાયક એ જગ્યા નથી. તેથી એ જગ્યા પર મદરેસો બાંધવાથી થણા વિરુદ્ધ છે, ને તેને બદલે મદરેસો બાંધવા માટે તબાવના મેદાનમાં આવેલી હાલકી મજા છાત્રની અથવા સરકારી સ્કૂલો, કોરો વિગેરે વાળા સત્તાની, એ વિગેરે જગ્યા એ સુચવવામાં આવે છે.

ઇડુલ શીતરને દિવસે ડરબનમાં ટ્રી ઓટવાળી મસજીદમાં ૧૫૦૦ મુસલમાનો એકઠા થયા હતા, અને ના. સુલતાનના હકમાં હુના મુળમાં બાક નીચેના કેબલો મોકલવાનો હસવ પાસ કમીં હતો: "કોન્સ્ટાંટીનોપલ ખાતે વડા વજીર નેમ—આરા અલીફતુલ મોમીનીન અને બાદશાહી કુટુંબને અત્રેની મુસલમાન જમાતની ઇડુલ શીતરની મુબારકબાદી માનપુરવક પહોંચાડશે. ટ્રીપોલીના તુરકી લશ્કરની હતેક ઇચ્છીએ છીએ, અનેકુલ મનો સામે બાઇઓએ જે બદાદુરી બરેસો મેરચો મહિયો છે તે માટે તારીફ કરીએ છીએ."

"કોન્સ્ટાંટીનોપલ ખાતે વડા વજીર નેમ—અધાનેને અત્રેની મુસલમાન જમાત તરફથી ઇડુલ શીતરની મુબારકબાદી આપીએ છીએ. તુરકીના ચેરમન-સારી હસ્તા સામે ઉવટ સુધી મેરચો મળ્યુત કર્યે જવામાં આવશે એવી આશા રાખી એ છીએ."

હસવ પ્રમાણે કેવલો મી. એકમાન અહમદ તરફથી કરી દેવામાં આવ્યા હતા.

વિવિધ વિચાર

જાને તેટલી જાણના માલેક થઈ બેસુ તે ગુલામોના માલેક થવા જેવું જ અધાર પાપ છે.—ન્યુમેન.

જે જ્ઞાન વ્યવહારમાં ન આણી શકાય તે મનુષ્યમાં બરબુ જે આધ્યાત્મિક મધ્યોચ અથવા માનસિક અનિમિત્તાત્વાત્મી જેમને મદદ કરવા જેવું છે.

કેમ પણ માણસને કંઈ પણ અધિકાર હોય તો તે માત્ર સેવા કરવાનો છે. સેવા અને પ્રેમના વાતાવરણમાં જ વૃદ્ધિ થઈ શકે છે, આજ્ઞા કરવાથી અને દુરજ્ઞ માણસથી વૃદ્ધિના મુળદું છેદન થાય છે.

એક જગ્યાની દેશબંધતા કહે છે કે:—વહાણું વાનું છે. નવી નવી આશાઓ માણસના મનમાં સંચાર કરી રહી છે. નવાં નવાં કરતબો હાંકી મારી મોઢાવે છે. સુષ્પ રહેનારાઓ, જાગ્રો! જાગી રહેલા, ઊભા થાઓ! ઊભા થાઓ, કરતબમાં મુગ્ધી પડો. માતૃશુભિ પોતાનાં એક એક બાળક પાસેથી ભેટ માગી રહી છે.

હીંદુસ્તાનના પ્રત્યેક માણસના હૃદયમાં એવી આવના ઉત્પત્તિ થઈ જોઈએ કે સંપત્તિ, યાન, સચા, અથવા ચૈતન્યતા ઇલાહિ બાળતોમાં આપણથી ને મોઢા ઉતરતી પાંકિતના હોય તેઓ આપણી મદદને ચોખ્ખા આપણાં બાળકો છે. બહાની આજ્ઞા રાખ્યા વગર તેમને આત્માનો ખેરાક-ઉત્તેજન, યાન અને પ્રેમ આપી તેમની સેવા કરવાનો આતા તરીકેના હક મોખવવાનું પરમ સુખ હરેક જણે પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ. મહાન નિષ્કામ થઈ બાળ છે.

ચેલરોએ કહ્યું છે કે:—મનુષ્યની હૃદયમાંથી બળવવા સાર, તેની સુખશાંતિનું રક્ષણ કરવા સાર અંતઃપ્રજ્ઞ-પશુપ્રજ્ઞ-ઉપર આધાર રાખવો ફકર છે. જમીન માધી અનાજ પેદા કરવામાં કે ખોદવા કરવવા માટે હથીયારો બનાવવામાં અંગ બળ કામનું છે, પણ માણસ માણસ વચ્ચેના સંબંધ બળવવામાં તો કોઈ બીજાનું બળની જરૂર છે. માણસના શરીરનો કરતા કરતા મન અને આત્મા છે તેની સાથે પતારો પાડવામાં

તો મનનાને આત્માના બળની જરૂર છે. એટલે માણસમાં રહેલી દુષ્ટતા દુર કરવી હોય તો તે સમજાવટથી અને પ્રેમથી જ થઈ શકે. કેટલીક વખત અંતઃપ્રજ્ઞની દુષ્ટતા દુર થતી જોવામાં આવે છે, પણ તે ખરી રીતે દુર થઈ શકી હોતી જ નથી. એ તો માત્ર બહાર દેખાતી હોય તે દેખની અંદર છુપાઈ રહે એટલું જ. પાછી જગારે તક મળે, એટલે કે અંતઃપ્રજ્ઞની બીક ન રહે ત્યારે છુપાઈ રહેલી દુષ્ટતા ભેવડા ભેરથી ફાટી નીકળે છે. અંતઃપ્રજ્ઞથી મનુષ્યની દુષ્ટતા ઉપર આવી જ અસર થઈ શકે. એટલે માણસની દુષ્ટતાનો ઉપાય આત્મ બળ જ છે. પ્રેમ અને સમજાવટ માણસના મન ઉપર બહુ ધીમી અસર કરે છે. પણ તે અસર હમેશની અને કદી ન જુલ્માય તેવી હોય છે.

જારો મનુષ્ય! તારા માનવ બંધુ માટે તારું હૃદય સદાય ખુલ્લું રાખ. જ્યાં જ્યાં વાસો છે ત્યાં શાંતિ રાખ્ય હરે કે સાચી બંદગી એજ છે કે અસપરસ પ્રેમ રાખવો. હરેક મણુ કાર્ય તે બંદગી સમાન છે. હરેક પ્રેમનું સ્મિત કાર્ય તે બળન કીરતન સમાન છે.

અમેરીકાના એક કરોડાધીપતીનો બાઇ દરેડરીક ટાઉન સેન્ડ માર્ટીન 'આજ્ઞાસુ શાકુકારો' એ નામની ચોપડીમાં પૈસાદાર લોકોના હાંસી ઉત્પત્તિ કરે એવા વધબવની હકીકત આપે છે, અને બંને બંને છે કે:—આ લોકો વિનાશની અણીએ આવી પહોંચ્યા છે. તેમાં એક દાખલો એવો આપવામાં આવ્યો છે કે એક અમેરિકન શાકુકારે વાંદરો પાળ્યો છે. અને તેની ખીજમતમાં કંઈ નહીં તે દેશ બાર માણસો રોકેલા છે. આ વાંદરો ને માટે ખાસ પોષાક. ખાસ રહેવાનો આરોગ્ય, મંખમણનું બીજાનું, જમવાને માટે હાંતનું ટેમલ. નકકર રૂપાનાં વાસણે વીંચેરે સરંજામ રાખેલો છે; અને ૧૫ હજાર ડોલરનું વાર્ષિક ખર્ચ તેની પાછળ રાખેલું છે. લેખક કહે છે કે એક તરફથી થોડા એક માણસો આવે વધબવ ભેગવે છે, ત્યારે બીજી તરફથી લાખો મનુષ્યો કંગાલીમતથી પીઠાતા હોય છે.

એલ. ડબ્લ્યુ. લાઇક નામનો એક વિદ્વાન કહે છે કે:—ઉચ્ચ પ્રદેશમાં કસાએલા ગોરાજ વસી શકે એવું છે;

સંભવ તો જો કે એવો છે કે માત્ર બહુ વહાં લોકોજ ત્યાં વસી શકે. અત્યંત ગોરા લોકોના નહીં જ્યાં કદાચ આ દુનિયા ઉપરથી નાણુદ થઈ જવાનું સરળું છે. આમડીના રંમવાળાને જય નથી. કાળી આમડી વિના કંડા પ્રદેશમાં સાચી શકે ખરું, પણ ઉચ્ચ પ્રદેશમાં તો તે વિના નજ આમે. બહુ સંજાળ રાખવામાં આવે તો કદાચ રહી શકાય પણ સાધારણ રીતે ગોરા લોકો એવી સંજાળ ખ્યાન પુરવઠ રાખે શાના? એટલે કાળી આમડીવાળા નીરાંતે ગોરી આમડીવાળાના સુબકમાં આજળ વધતા જવાના, પણ ગોરી આમડીવાળા કાળી આમડીવાળાના મુલકમાં તેટલી સહેલાઈથી નહીં વધી શકવાના.

કેપ્ટાઇનના રેલવે ઇન્સ્પેક્ટરબુદના એક વરમની મુલાકાત લેતાં રેલવે અને બંદર ખાતાના પ્રધાન શ્રી. બરડને જણાવ્યું હતું કે:—મહેનતનું કામ કરવામાં આજર આજી થતી નથી એ તમે નક્કી માનજો. કહરક લોકો કેટલા આજળ વખે જાય છે તે આપણે બણીએ છીએ. હું તમને ખાસ એ જણાવવા માગું છું કે કહરક લોકો અને નેટીવ લોકો કેળવણીમાં તેમજ ફુલરમાં પેતાની સ્થિતિ સુધારવામાં એક પણ તક ગુમાવતા નથી. કહરક લોકોને નાઉમેડ કરવાની કે તેઓને વખેડવાની વાત મારી પાસે નથી. મારે કહેવાનું તેથી ઉલટું જ છે. તેઓની સ્થિતિ સુધારવામાં ને આતુરતા અને ચંચળતા તેઓ બતાવે છે તેને માટે તેઓને બહુ વખાણુ જ છે. ગોરા લોકો ગોરા હોવા ખાતરજ અડીયાતાપણાનો ઠાવો કરશે તે નહીં કામ આવે. બહુ સખત મહેનત કરવાથી તેઓ અવિધ્યમાં પોતાનું અડીયાતાપણું બળવી શકે તેમ છે. આ વાત ગોરા લોકો જેમ વહેલા સમજે તેમ તેઓના હકમાં ફાયદો છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગોરા લોકો પુટબોલમાં બીડી મીવામાં અને એવી બીજી આડતોમાં બહુ રમ્યા પચ્યા રહે છે. તેમાંથી તેઓને એકદમ બળકાનો વખત આવી શક્યો છે. નહીં તો કાળા લોકોના પંચ તમે તેઓ ખુદાવાના.

કેનેડામાં વસતા હીંદીઓની હાડમારી એને ઉદેશીને લાતું એક ડાણું હાથે છે કે "પશિમના લોકો ખિસ્તી ધરમના ૧૦ કાનુનો હીંદીના લોકોને શીખવવાને પાઠરીએને મોકલે છે, પણ તેમણે બાણુનું જોઈએ કે એ ૧૦ કાનુનો તેમણે જ્યોત પોતાના મુલકમાં પાળવાની સહી વધારે જરૂર છે."

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગભાધર તોલકના મતો અને વિચારો

[સમનાર બાઇ મહાવાલ]

ભાગ ૨ એ

(મવા અંકથી ચાલુ)

દેશી રાજ્ય રજવાડાઓની દરજ્જા

હવે રાજ્ય રજવાડાઓ તથા બ્રીજ લોકોએ કેવી રીતે વસ્તવ્ય જોઈએ એ વિષે લોકો તિલકના વિચારો અહીં આપીએ છીએ. આ વિચારો વિશેષ વિસ્તારથી આપવાની જરૂર છે. કારણ કે જિલ્લા કાર જેવી સુધરેલી રાજ્યપદ્ધતિમાં લોકો મતને માન આપવામાં આવે છે અને ભેદભવની અસર પણ તે પદ્ધતિ પર થાય છે. એટલે હોદ્દો લોકો હાથ રીતે વસ્તવ્ય છે અને તેઓએ કદ રીતે વસ્તવ્ય જોઈએ એનો જ અહીં વિચાર કરવાનો છે. અને તે દુકામાં પતી જરી એમ લાગેલું નથી. હવે આ વિચાર કરતો વખતે પદ્ધતિ, સત્તા, સંધિ પ્રત્યક્ષ બાબતમાં સાધારણ લોકો કરતાં દેશી રજવાડાઓને વધતી અનુકૂળતા હોવાથી આપણા દેશી રજવાડાઓ પોતાના કરતબને કેટલે દરજ્જે જાળવે છે, અને તેઓએ સ્વીકારેલું રાજ્ય પદ્ધતિ પોરણું કેટલું અત્યાચાર કરેલું અને તેમની પ્રજાને હિતકારક છે એનો પ્રથમ વિચાર કરવો પડેલો છે. આ બાબતમાં જો કે લોકો તિલકે પૃથક લેખ લખેલા નથી છતાં પ્રથમાનુસાર તેમણે જે વિચાર પ્રગટ કર્યા છે તેથી ઉપલેખા પ્રુલાસી થવો સંજ્ઞા વિત છે. એટલે તેમાંનો મહત્વનો ભાગ અહીં જામે આપીએ છીએ.

દેશી રજવાડાઓએ કેવળ પેલીટીકલ કોન્ટ્રોલ જેવા વર્તિત્વ અધિકારી વસ્તવ્ય લોકોની લહેરને વશ ન થતાં, તેમજ કેવળ અનુકરણ સુદ્ધિ દોરણ જ નહીં પરંતુ દેશીઓની આદતોને તાલમે ન થતાં, પોતાનું પોતા—સ્વાભિમાન—અભવ્યું જોઈએ; અને પોતાની સત્તા, પોતાનો અધિકાર, પોતાના હક્કો વિગેરે પોતાને હાથે જ ગ્રામીણ ન બેસતાં હેલ, કાળ, અને સ્થિતિ તરફ યોગ્ય નજર રાખી પોતાની પ્રજામાં સત્તા સ્વલક્ષણ અને કરતબ સ્થિતિને વધારો કરવો જોઈએ; એ પ્રમાણે તેઓ કરે તેજ તેઓએ પોતાની દરજ્જા યોગ્ય રીતે જાળવી છે એમ કહેવાય એવો લોકો તિલકને મત

છે. અને તેનો અનુવાદ સુદી સુદી રીતે તેમણે નીચે આપેલા નજી આર લેખોમાં કર્યો છે.

તેઓ કહે છે :—“મહીસુર અને વડોદરામાં પહેલાં જુદું નાણું મંથ થઈ તેની અગ્રમણે ઇંગ્લેન્ડ સરકારનું નાણું ચાર કરવામાં આવ્યું છે. આ અવસ્થા તે સંસ્થાનમાંના કામદાર વરગની સલાહથી જ અમલમાં મુકવામાં આવી છે, અને વડોદરામાં તો છુદ્ધ માલિકની સંમતિથી થઈ છે. એથી તે વિષે લાલાશ જુલાઈને દેવ જાણે સરકાર ઉપર બીજા કુલ આવશે નહીં. પરંતુ દેશી રજવાડાના મુખ્યત્વાદે, અને વિશેષમાં જે સંસ્થાનના અધિપતિ પોતે આમ કહેવાયેલા અને કર્તા પુરવ છે, તેઓએ આ ઠીક કર્યું છે એમ અમારાથી નજી કહેવાય. વડોદરામાં બાબાશાહી નાણું ચાર કર્યું અને સુરતી (ઇંગ્લેન્ડ) રૂપીયાની સરખામણીમાં તેનો બાવ બાજુ લાલુ દિવસ થી સરખો ઉતરેલો જતો હતો અને આખરે હેરોરમાં સેંકડે અબીસ ઠીક તોડે આવતો હતો એવી સ્થિતિ આવી પડેલી હતી એ વાત અહીં છે. આ સ્થિતિમાં જુલાઈ કરવો એ વડોદરા સરકારની દરજ્જા હતી. પણ તેને લીધે બાબાશાહી નાણું મિલકુલ મંથ કરવાની જરૂર ન હતી. પોતાના નામનો સિદ્ધાંત જાળવી હોય એ હરોર રાજની સ્વતંત્રતા હું એક લાલુ છે. અને વડોદરા સરકારને એ હક જાણ પુરવથી પ્રાપ્ત થયો હતો તે બામ બોલ બેસવું કંઈ ઠીક નહીં.”

[અધુરું.]

કરજનથી મી. આદમજી હરમાઇલ મુસ્લા લખે છે કે :—અંબુજન કુવત્તલ હરમાઇલ હાર નામથી એક સંસ્થા અને સ્થાપ છે. તે સંસ્થાની મીટીંગ તા. ૨૧ મીએ ૧૦૪ વેસ્ટ બીટમાં મળી હતી. આ સંસ્થાના ચેરમેન મી. હરમાઇલ મુસ્લા માસ્તર દીવવાળા, સેક્રેટરી મી. આદમજી અસમાલજી મુસ્લા, તથા જોઇન્ટ સેક્રેટરી મી. મહમદ નાના બાવા નીમાયા છે. મુલકમાં કામળ લખી મદદેલી જોલવાની સલામત કરવા વિષે સલામત વિચેચન થયું હતું. કેટલાકે મદદેલા માટે સુદી સુદી રકમ બચીસ આપી હતી. કેટલાકની મેંબર શી મળી હતી. કુલ રકમ મી. હમ્મર ઉમરને લઈ મદદેલાના નામથી અભિમત મુકવામાં આવી છે.

આત્મબળ તેજ અર્થ બળ

સ્ટેલનબોલ આને બાપજી કરતાં કેવળા માણ મુખ્ય પ્રધાન અને યુનીયન પાર્ટી મેંટના સુકરમ મેંબર મી. મેરીમેને નીચે ના વિચારો જણાવ્યા હતા :—

“એક પ્રગતિ અર્થ બળ તે તે પ્રગતિ ના આત્મબળ સમાવિષ્ટ છે, તેમજ એક પ્રજાની ખરી હોલત, અપુટ હોલત, તે તે પ્રગતિ જે આદર્શને, જે સીદ્ધતોને, માનવી હોય તેમાં સમાવિષ્ટ છે; પછી તે આદર્શ અને સીદ્ધતો તેનાથી અમલમાં આવી શકતા ન હોય તેની પણ દરજ્જા નથી. આથી પ્રજાની અંતે કેવી રીતે રહે તેનો આધાર તે તેના ઉચ્ચ આદર્શ અને સીદ્ધતોને કેટલે દરજ્જે અમલમાં મુકવા સક્ષિતતાન બાબ છે તેની ઉપર રહેલો. આપણે દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોશાઓને આ મુદ્દો બતાવે અમલમાં નો છે, કેમકે આપણે અહીં ચોલા છીએ, અને આપણી પાસે અમલી કલામાંથી બહાર આવતા દેશી લોકો અસંખ્ય છે. આપણે તેમને ખરે રહતે હોરીએ એવી તેઓ નહીં જાણે છે.

આપણને કાલક, બાપ, અન્નાનીઅલ, અને છુટના સિદ્ધતો વારસામાં મળેલા છે. આ આપણે અમુલ્ય વારસો છે, અને તે વારસાના સિદ્ધતોને આ મુલકમાં આપણે કેટલે દરજ્જે અમલમાં મુક્યું તેના ઉપર આપણા પોતાના બલિષ્ઠનો આધાર છે. જો જો કમિટી વારસાના પોરણે આપણે અમલ નહીં કરીએ તો આપણી પડતી થશે એ નકાશી છે. આ મુલકમાં વસવા આવેલી બીજી જોશવર પ્રજાઓનું આમજ બન્યું છે એ તવારીખ ઉપરથી આપણે સારી વેટ જાણીએ છીએ.”

સુરત હોદ્દા એસેસીએનના સેક્રેટરી લખે છે કે :—“તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બર ના રોજ એસેસીએનની કમીટી મીટીંગ મળી હતી. જેમાં એસેસીએનની પ્રિયરટી નામે કરવાનું જે કામ બે દરજ્જાએ જોળો દેશ થયા છે તેમની નેરકાજીને બહને બટકી રહ્યું હતું તેને માટે તે બે દેશ થયેલા દરજ્જાએ પાવર મોકલી આપવા એમ કર્યું હતું. તે પ્રમાણે પાવર મોકલી આપ્યા છે, અને હવે પ્રિયરટી નામે કરવાને માટે કામ કરી દેવું એમ નકાશી થયું છે. જે મુજબ હવે કામ કર થઈ જશે.”

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will leave DURBAN about the 3rd October and

DELAGOA BAY about the 4th October

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટોકોટા" દેન ૩૩૦૬

હવેથી જમનાદેર વખણાવેલા લાકનની મંજૂર અને ૩૩૫ માસની ગામ મોડા, જાગેશી તા. ૩ અટોચરના રોજ હપડો. તે હકત હેલાગેઆને લાકીનાર અને મોઆસા બંદર હરી મુંબઈ જશે.

મજકુર લાકનની ગામબોટમાં કેક પાસે જશે આર વીપલા હાલકાઓપ થપ્પી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેલી ખલાસી છે મોરીમશે સાથ અને હીંદુસ્તાની માત જાણનારા છે.

પ્રાંતીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોઢો પેતાના બાળબચ્ચાને પ્રાંતીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા મંજૂર હોય તેઓને ખાસ ખાલામજુ છે કે આવી હુકમ હાલતની સુસાદરીનો જાણુલ તક સુમાવશે નહીં.

હરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વાસ્તે મોરાહીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી હતી સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી ટુરત કેપીન ની ટીકીટ હાવી લેવી. રહીમશે હાથમસર આવે છે અને હાથમસર જાય છે.

હવે પછીથી હવેથી લાકનની ગામબોટ નેચેથી ૬૦ માસે હપડો. સ્ટીમ મુંબઈ પહોંચશે તરથી ખબર મળે છે, જે કાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મો. એમ. સાહુજી, નં. ૧૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ જાણવા કોડ ૧૦૪, ૨૦મી ફ્લીટ, હેડક્વોર્ટસ મેજાનેસમરમ, અને હેલાગેઆને માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેજરસ પ્રસ્થાપક સફરની કુખી. ખબર અમારે ત્યાં આવે મળુ જાણવા પત્રબંધાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આંગલીઆ એન્ડ કું.

Commercial Rd., Durban

ડેપુટીમજીસ્ટ્રેટ ફોર્, લખન

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort } Dis. RUSTEN-
Steenbokfontein } BURG
Rietfontein }

Box 18 LICHTENBURG

A. Mahomed Hassan & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Wind No. 422 Corner Kaffir & High Streets,
TREMUR, JOHANNESBURG

Box 4149 Tel. Add.: "FAJANBAR"
HEAD OFFICE VANDER KOLLA, INDIA.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

-AND-

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 113, LOURENCO MARQUES

GAMAY & CO.,

Wholesale Grocers

& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

KORT STREET,

P.O. Box 5504. Tel. add. "GAMAY"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG

નવસારી હીંદુ યુનાઇટેડ

નેડમ કું.

મેનેજર : ઇ. કે. પટેલ

હીંદુસ્તાનની મેસરી જાળબંધ મંજૂરી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ થી પોરબંદર તથા હલકતાનું—સરક મવલ—મોણ મંધીવાળું—એક વખત મંજૂરી ખાલી કરો.

કે. ના. ૧ પ્રીન્સરક સ્ટ્રીટ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેસમરમ

૨. એ. 'Gaekwad', પો. મોહા. ૧૨૧૦.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates

S.A. Union : Yearly... 14 0

Half-Yearly... 7 0

ENGLAND and INDIA :

Yearly ... 15 0

Half-Yearly ... 7 0

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળો અને શાકભાજીની વેચાણ કરવાની સુવિધા અમારી પાસે છે. અમારું કાર્ય સુચારુતાથી ચાલે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.

Box 2934,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant,

Box 87

BEIRA

Gandhadas Khetsey,
General Merchant

Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Masdar Anandji
General Merchant

Tel. Add. "Ladoa." Box 42

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.

Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Rank & Co. P. O. Box 38

INGOGO

M. H. Brodat,

General Dealer

Telephone No. 1 Ingogo Rail

JOHANNESBURG

Amod Moosjee & Co.,

21 Market-street. Box 2941

R. S. Coovadia,

General Wholesale Merchant

1/2 22nd and Krause Street

Vrededorp. Phone 1915

P. O. Box 2870

R. S. Coovadia,

45 Market-street

Box 270

Box 6031.

Mohamed Ebrahim Kunkay

132 Market St. Corner Polly St.

Western Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-

plier & Market and Commission

Agents, 212 Market-st. Box 5477

Tel. and Cable Add.: "Obligé"

J. E. Tavaris,

224 Market St.

Gordon Paton,

212 Market & Kafir-street,

Vrededorp, Box 3438.

KIMBERLEY

Kara Lala Desai

General Dealer, 14, Long-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)

General Dealer

Box 372, 4 Sydney-st

T. Vedia Pillay, General Dealer

No. 2 Otto Street

KLERKSDORP

Patel & Co., General Merchant

Telephone: 73 Box 198.

Cable & Tel. Add.: "Patel"

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,

Box 222,

Hassan Amod,

Indian Location, Stand 18.

Box 84.

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant,

Bethal, Cable, & Tel. Add: Patel.

LOUISTRICHARDT

Dangorshi Monrajee

P. O. Box 7

Marebank

D. Kalijee

Fruit-Grower and Farmer

Umlaas Road

PATFORDIA

Mangalbhai V. Patel,

General Merchant and

Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,

General Dealer and Produce

Merchant, Box 948

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,

Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

THORNTONVILLE JUNCTION

Hoosen Amod Vamfar,

General Dealer. Phone No. 1

VERULAM

Lala Chand, Goldsmith

18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,

Jonbert Street, Box 4

WARMBATHS

M. E. Nagdeo & Co.

General Merchant

P.O. Box 5.

બોધબે, કીચે

ગુરુપીયન દબની દુકાન માટે રેશી

માણસ "સેલ્સમેન" તરીકે નોંધાયે છે.

૩૫ (૩૫ થો ખાસ કરીને), નેટીવ

ફિઝીશ વગેરે વચકાને અનુભવ થોવે,

નોંધાયે, જુની નોકરી ક્ષમી કીચેલી. રેશી

રીતમાત, સરી ચાલ, તથા ટીસચારજ

હાઈરીટિડ વાળો. પમાર લાવકાત પ્રમાણે.

સખો: H. Pollack (Paulington)

P.O. Box 18, UMTALI (S. Rhodesia)

B. S. Africa

સગત રવા કુરીલાય

જાનરક સીકે વચકાંચ

વરના કેસ, કેટ, પાટયુન, સખીસ,

કેટ, 12૫, કુવાલ, કીરખાન, રેશી

માલ વગેરે વચકાંચ માલ મળશે

ખાવો, જુઓ અને ખાતી કરો.

મેનુ મળત છે.

ઉડીયન ચારકે, રોલ ના. ૫૮

પેસડિન્ડ સીટ, નેકા-સચારજ, એ. ૨૨૪૬

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KOILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KOILS RIVER STATION

Printed and Published by M. K. Gandhi

International Printing Press, Phone 10, Natal.

No. 40—Vol. X

SATURDAY, OCTOBER 27TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

SOUTH AFRICAN COAL FOR INDIA

STRONG PROTESTS AGAINST THE ACTION OF THE GOVERNMENT

A SIMLA telegram the Indian Press declares that the North-Western State Railway has placed an order for 5,000 tons of Utrecht Coal an experimental measure, and that proposals are under consideration for placing larger orders in South Africa.

The *Advocate of India* states that Transvaal coal is used extensively on the B.D. & C.I. Railway over nearly 4,000 miles of goods and passenger traffic, owing to the fact that most the good Bengal coal has been bought up and is not procurable at the present moment, and because the Transvaal article is equal the best Bengal coal.

Indian Press Criticism

Commenting upon the above facts, the *Leader* (Allahabad) says:—

"We protest most strongly against this action of the Government of India. The South African colonies have been unrelenting in their harsh and unjust treatment of Indians. All protests and negotiations have almost gone for naught with the dominion governments. The only true policy for the Government of India the guardians of India's honour and India's interests is one of retaliation against South Africa at every possible point. They were led last year to put a stop to indentured emigration to Natal, but that act has not sufficed to teach a lesson to the domineering and race-proud South African whites. They are determined as ever that Indians shall not enter their country as free men, and they treat those already there with every want of consideration so that, sick of life amid hostile surroundings, they may quit the country. the face of such a policy it is amazing that the Government of India should do anything calculated to enrich the colonists. What one to say of a spontaneous act on the part the Indian Govern-

ment for the benefit those who have not removed a single Indian grievance in spite of all the endeavour that has been made? We cannot think that the intention of the Government of India is to do a good turn the South Africans, but who can doubt that the effect of their act that and nothing else? Who can blame the colonists in view of this they cynically disregard all protests, particularly official protests, against the ill-treatment of resident Indians? The Christian maxim that when smitten on one cheek one would offer the other too for a similar reception, has no application political affairs. If it had, there should be no British or any other empire at the present day. And that Christian teaching need not be brought into play in the dealings of the Indian Government with the South Africans. We have no doubt whatever that the motive of the Government of India in what they did was the praiseworthy one of economy. But the practice of this virtue may be reserved for the other fields of administration. We certainly do not appreciate it in the matter under notice. The Indian public are prepared to pay more for coal to be used on the Indian railways rather than allow a fresh injury to be done to their unfortunate countrymen exiled in South Africa and already subjected to all sorts of difficulties and indignities. We earnestly trust that the matter will be reconsidered by Lord Hardinge's Government as the act criticised cannot but produce deep dissatisfaction in the public mind.

The *Bengalee* says:—

The action of Government in this matter will, we have no doubt, be strongly condemned by public opinion. Its only effect will be to enrich the South African Colonists who have certainly not deserved well of this country or its Government. The

only policy, we have repeatedly pointed out, which the Government India ought to follow in regard to South Africa is the policy of retaliation. The Government India have not so far accepted our suggestion, except in one particular which does not concern South Africa directly. And now they go out of their way to do something which indicates not resentment and indignation, but something very different. Who can blame the Colonists if, observing this, they view, with cynicism, official protest against the ill-treatment of Indians residing in South Africa? What the Government of India will probably say in their defence is that by entering into contracts for the supply of South African coal they have saved a sum of money to the Indian taxpayer. They may be right, but does not the policy of retaliation in most cases involve loss of some kind? The loss is cheerfully borne, because without it the object in view cannot be attained. In the present case the Indian public would be prepared to pay a little more for coal to be used on the Indian Railways rather than enrich a class of men who have done their best to insult and injure our countrymen residing in that part of the Empire.

The *Gujarati* (Bombay) writes, its vernacular columns:—

That the European Colonists of British South Africa tyrannise over British Indians, and try to drive them out of that country is a well-known story. Last year the Hon. Mr. Gokhale proposed a resolution in the Supreme Legislative Council and secured the stoppage of indentured labour to that country; and, though a year and a quarter has passed since putting that resolution into force, the Indians of South Africa have not received justice; on the contrary, the period of their hardships has been lengthened. For this reason a meeting of the

Indians as strongly resent the one citizen of Bombay was held here to petition the Indian and Imperial Governments on the matter. The Indian people have left nothing undone ■ declare their sense ■ resentment against the South African Colonies, through the Imperial Legislative Council, the newspapers, and meetings held all over India. Besides, it is well-known that all Indians—whether they ■ Hindus, Mahomedans, Christians, or Parsees—are unanimous in this matter. And yet, the Government act as if they were ignorant of the whole story, and as if they had no duty in the matter of upholding the self-respect of Indians. It is reported from Simla that the Government has entered into certain contracts, and are yet to enter into still more, with the mine-owners of South Africa for the supply of coal for state-owned railways, such as the North Western, Bombay Baroda, and G.I.P. Is it to the credit of the Government of India that it should enrich, and encourage the commerce and industries of, such Colonies as the Transvaal and Natal, who want to drive out the Indians from South Africa, who want to keep them labourers for ever, and who treat them worse than the natives of South Africa? What wonder, if the Colonials find encouragement in this attitude of the Government of India. After seeing this act of apparent friendliness to them, can the Colonials ever be satisfied that Indians and their Government are one in this matter? Can they ever believe that the Indian Government disliked their (Colonials') behaviour? On the contrary, they would be prompted to still more insult the Indians. "He who has no respect in his own house, cannot have any in that of others." It may be argued that the South African coal is cheap, and, therefore, it would benefit the Indian rate-payers to buy that coal. To this we reply: Can this benefit make up the loss of self-respect of the Indians? The Indian people value their self-respect more than the saving of a few hundred thousand rupees. Moreover, we say that the loss involved in encouraging the policy of driving out Indians from South Africa is greater than the gain in buying cheap coal.

As we have repeatedly urged, the question of fair treatment of Indians in British Colonies, is not only one affecting the interests and the family life of the Indians in the Colonies, but it is one which involves the status of Indians in every other country in Europe and the world at large in the near future. Even Imperial England will not remain exempt much longer from the influence of the Colonial sentiment of prejudice against the coloured races if the present attitude of the Colonies is allowed to continue unchecked.—*Indian Social Reformer.*

An Appeal to the Viceroy

The Position of Natal and the Cape

(Continued.)

(10) The published reports of the speech delivered in the Union House of Assembly, on May 31st last, by General Smuts, in moving the second reading of the aforementioned Immigration Bill, show that the real object of the adoption of the severe Australian education test over the whole Union is intended to operate, not as a check upon the type of immigration normally deemed to be undesirable, but as a barrier against Indian immigration, except that of a small number of highly qualified men, of professional or literary attainments, who may be allowed to enter the Union by the suspension of the practice of administrative discrimination. There is no justification whatever for the adoption of this extraordinary restriction in the Provinces of Natal and the Cape Colony, where the existing laws have been sufficiently severe to prevent the entry of any large numbers of Indians and to effectively exclude the immigration of the trading and labouring classes, to whom, in the main, objection has been taken. The people of India can well appreciate the difficulties confronting the Transvaal passive resisters, who faced a door shut fast against the entry of all other men of their race on racial grounds alone, and whose most determined efforts were directed to compelling the re-opening of that door, if only to secure the recognition of the doctrine of statutory equality of races in an Empire constituted as is the British Empire. It was their ambition to guard against a reduction of legal status, to the end that at some later date, when public prejudice had in some degree been overcome, it would be possible, without subverting the political principles embodied in the Statute Book, to modify public policy in accordance with the demands of an enlightened conscience on the part of the white population. But the citizens of Bombay feel that the self-denying attitude of the Transvaal Indians in no way authorises the extension of the policy of virtual exclusion of Indian immigration from other parts of the Union to which, at present, Indians have reasonable access, should they desire to enter these Provinces of South Africa. Nor does it justify General Smuts' declaration that, whilst the South African Indians have the strongest objections to racial legislation, they do not object to racial discrimination by administrative methods. The citizens of Bombay, who number, in many instances, friends and relatives in South Africa, are satisfied that the South African

policy as the other, so far as its material results are concerned. But, in the case of the Transvaal, they have been much more concerned to obtain the acceptance of a principle vital to the maintenance of the integrity of the Empire than to secure material advantage from their struggle for racial recognition; and it would be, it is respectfully submitted, highly unjust to penalise other South African Indians because of the successful issue of the Transvaal struggle, or to extend the doctrine of extreme administrative differentiation beyond the peculiar circumstance and the particular case that brought it into prominence.

(11) But in the event of its being found impossible at the present juncture, to induce the Union Government to refrain from extending the scope of their policy to other parts of South Africa, it is earnestly hoped that His Majesty's Indian subjects resident therein will not, in practice, be made ■ suffer material disadvantage therefrom, and that His Majesty's Government, whilst in other respects conserving to them and to the Transvaal Indians existing statutory rights (such as the right of colonial-born Indians to enter the Cape Province freely and of Cape and Transvaal Indians to enter Natal, and Natal and Transvaal Indians to enter the Cape Province, by passing the existing comparatively simple education tests), will secure to them the possibility of providing themselves, as at present, with the necessary trained assistance from India to enable them adequately to carry on their businesses.

(12) While, however, the legislation referred to in paragraphs 7-11 hereof, though affecting the legal status of resident Indians, relates rather to the methods by which Indian immigration into South Africa is to be regulated than to their proper treatment, the Indian population, in various parts of the Union, labour under a number ■ serious and burdensome grievances, for the removal of which no remedial legislation is forthcoming, and the citizens of Bombay implore Your Excellency-in-Council to spare no effort to procure relief at an early date.

(13) In the Transvaal, where, according to the census taken on May 7th, 1911, there is a resident Indian population of over 10,000, not one of them may, under Law 3 of 1885, become the registered owner of his own residential or business premises. Until 1908, the right of indirect ownership, through a European nominee, was recognised by the Government and the Courts, as is evidenced in Lord Selborne's speech in the House of Lords last February, but since the passing of the Townships Amendment Acts of 1908 and 1909, Indians have been deprived even of this right by regulations which, owing to their not coming under the cognisance of His Majesty's Government, virtually evaded the requirement that

all legislation bearing a racial character should be reserved for the expression of His Majesty's pleasure, and which it is believed are *ultra vires*. The Vrededorp Stands Act, of 1907, grants permanent tenure to white squatters in the township, at the expense of the old-established Indian residents, who are under notice of immediate removal, with imperilled prospects. Although Law 3 of 1885 could not compel Indians to trade and reside in locations, as decided by the Supreme Court, in 1904, His Majesty's Government saw fit, in 1908, after what is believed to have been insufficient examination, to advise the Royal assent to the Gold Law, which rendered the tenure of Indians on proclaimed Gold Fields very precarious, and which, in the future will, in some cases, deprive them of the right of residence and trade outside such locations, thereby reversing the policy of nonintervention enunciated by Mr. Lyttelton, in 1904, when urged to permit the introduction of legislation overruling the Supreme Court's judgment. Signs are not wanting to indicate an extension to other parts of the Union of the policy of segregation in locations. The Courts in this Province have, moreover, recently decided that plural marriages contracted in India according to the personal law of Indians are not recognised in the Province, and that the second wife of, say, a Mussulman Indian resident, who is herself resident in the Transvaal, is there to the exclusion of the first wife, who, on attempting to enter the Province, has been declared a prohibited immigrant. The citizens of Bombay strongly resent these aspersions upon the validity of marriages contracted under the personal law of Indians, and they draw the earnest attention of Your Excellency-in-Council to the cruel injustice involved in the offspring of such marriages. Unless the Transvaal law is speedily modified, it must have disastrous effects upon the moral and economic well-being of Indians, wherever resident in South Africa.

(To be continued)

Durban Town Council

Matters Affecting Indians

At a meeting of the Durban Town Council, on the 26th ultimo, the Whole Council Committee reported as follows on the proposed Indian Sports Ground:—

The Borough Engineer submitted supplementary estimate of cost, including the banking and turfing of the playing grounds and forming cycle and racing tracks, the amended estimate reaching a total of £7,559, which, however, might be reduced by ploughing the playing grounds with grass instead of turfing them, which would cost £400, as compared with

£2,350, for the turfing.—The Committee recommended that a copy of the Borough Engineer's report be forwarded to Mr. Royce, representing the Indian Sports Committee.

Mr. Royce has received the Borough Engineer's revised estimate, which includes £500 for levelling a further five acres of ground, making twenty-five acres in extent instead of twenty acres.

The Public Works Committee reported in regard to the Barracks for Corporation Indian Employees:—On consideration of Borough Engineer's report regarding the erection of a further block of barracks to accommodate Indian employees present housed in a condemned building in the neighbourhood of the power station, the Committee referred the whole question of housing Indian employees to a special Committee, consisting of Councillors Holmes, Riches, and Bishop.

From the Editor's Chair

MORE

THREATENED HUMILIATION

We draw attention to the important correspondence, published in another column, between the Chairman of the Transvaal British Indian Association and the Railways Administration. The purport of it is that because a few unlawful immigrants are alleged to have penetrated into the Transvaal—we seem to remember that some such sinister charge furnished the basis for the introduction of the Asiatics Registration Act of 1907, of evil and unregretted memory—the Registrar of Asiatics, presumably acting under authority, has instructed the Railways Administration to demand the production of registration certificates from Asiatic passengers before tickets can be issued to them. The demand is so humiliating and so far-reaching that we can readily understand Mr. Cachalia's indignant and astonished inquiries as to the facts brought to his official notice, and we are curious to know the nature of the Administration's reply to his very pertinent queries as to the legal authority by which tickets have been refused to Indian passengers in the circumstances already set forth. Of one thing we are certain, that unless the Administration promptly rescind their orders, there will be a sudden recrudescence of passive resistance in the Transvaal, for a registration certificate purports to act as a protection to the holder and not as a ticket of leave, to be produced on demand to every callow youth in Government service who may choose to demand it. If the document does not protect its holder from molesta-

tion, the sooner the bonfires are re-lighted the better.

DECK PASSAGES FROM INDIA

UNDER the above heading, the Natal Direct Line have advertised that intending passengers from Indian to Union ports are required to pay double fares and to deposit with the company a further sum of £10 to cover any expense that may be incurred, including the cost of their maintenance in the Immigration Detention Depot, should such become necessary. In the event of passengers, on arrival, being able, without undue delay, to obtain the requisite authority to land from the Chief Immigration Officer or his official representative, the single fare and the £10 deposit will be refunded in full. It is thus that Indian passengers of the poorer classes are to be penalised because of the arbitrary and unfair attitude adopted by the present acting officer. We do not blame the Company for endeavouring to safeguard itself against the pecuniary loss imposed upon it through this wanton detention and rejection of Indian immigrants, some of whom are subsequently declared by the Courts to be lawfully resident, whilst others are played with until it is too late for them to apply to the Courts. But those who are really to blame are the Imperial authorities, who have been deliberately blind to the pretences of this Government, and the Natal Indians, whose somnolence and lethargy have influenced, they have not even substantially contributed to, the present state of affairs. The former are, perhaps, past praying for. Are the latter, too?

THE NEXT STEP?

Now that Indians have been robbed of their rights in Vrededorp, with the knowledge and consent of their Imperial protectors, a movement is likely to be set on foot to induce His Majesty's Government complaisantly to permit the further spoliation of the Indian community by driving them out of the Burghershoop suburb of Krugersdorp. We understand that an "ideal" site has already been set aside as a new location for them. The only difficulty is that the foolish and cross-grained Indians do not wish to leave their present homes and go there. We frankly confess that we do not see how the Imperial Government, after the Vrededorp scandal, can consistently refuse to sanction the dispossession of the Indian residents of Burghershoop. We very much fear that they are far more concerned to find excuses to exonerate the Union Government from charges of flagrant dishonesty than to protect Indian interests. Yet, possibly, in a fit of absent-mindedness, a vague sense of Imperial obligation may possess them—and Burghershoop Indians may still be allowed to remain undisturbed.

HON. MR. GOKHALE'S VISIT

REUTER announces that the Hon. Mr. Gokhale leaves for South Africa to-day by the s.s. *Dover Castle*, and he is, therefore, due to arrive in Capetown about the 26th instant. The time at the disposal of the various reception committees is all too short for their purpose of offering him an appropriate welcome, and we trust that they will use their best efforts to make the visit a successful and so enjoyable one. It appears that Mr. Gokhale, even before his departure, has been made to bear the burden of South African racial prejudice, for the Union-Castle Company are alleged to have refused to carry him unless he agreed to pay for a whole cabin, "since there might be no European passenger willing to share the apartment with him." We did not believe that such barefaced audacity was possible in England, but the incident shows how wide-spread is the influence of South African colour-prejudice. As was to be expected, Mr. Gokhale flatly refused to meet the Company's demand, and after some negotiation, it was waived. Mr. Gokhale's firmness of principle should endear him the more to Indians in this country, and his example should encourage them, as occasion demands, to do likewise, in the name and for the honour of India.

Selections from the Mines Report

Nigel Location

The Secretary for Mines reports as follows:—

A location for coloured people was reserved by the Mining Commissioner at Nigel during the year and is now in course of being established, and a general migration into it is now proceeding.

The location contains 200 stands for Kaffirs and 100 for Indians, each being 50 by 50 feet.

As regards the Indian stands, the Mining Commissioner states "The Indian stands are being allotted in three separate divisions, viz., Mahomedan, Calcutta, and Madras. These divisions were adopted after consultation with the Indians themselves, as a result of which I am experiencing no difficulty whatever in inducing them to reside in the location."

Such consideration for Indian customs and points of view is sure to meet with a response from Indian subjects. There is too much of a tendency in this country to treat absolutely different Eastern nationalities with totally different languages, religions, and customs, such as Sikhs, Bengalis, Madras, and Mahomedans, from the Boche who under a single concept are told of "Indians."

Mining Commissioners who come in contact with questions such as this in the administration of these fields are attempting to treat them in a practical and sympathetic manner which will be acceptable to our Indian fellow subjects.

Boksburg Bazaar

From the report of the Mining Commissioner of Boksburg we take the following paragraph:—

Renewed representations were made to this office during the year with a view to the closing of the old Asiatic Bazaar, which without question is a danger to the town, not only on account of its close proximity and insanitary condition but also because it forms a harbour for coloured criminals. Many native women reside in this location and for years past it has been a hotbed of illicit liquor dealing and other forms of vice. It is hoped, however, to be possible during the forthcoming year to put an end to the existing state of affairs by causing the removal of all the inhabitants.

Coloured Labour in Natal

The Inspector of Mines for Natal reports as follows in regard to the labour supply:—

Coloured labour has been insufficient throughout the year and many complaints have been made to us, when visiting the mines. This trouble will increase in the future rather than decrease, the causes for it being:—

1. The cessation of the supply of indentured coolies.
2. The greater attraction of the Transvaal mines.
3. The growing requirements of the farmers, mainly the wattle and sugar industries.

With regard to the first, many of the collieries employed a large number of indentured Indians at a cheap rate; naturally as soon as the Indian becomes free, he sells his labour to the best advantage, and will not stay on unless his wages are increased threefold.

With the present low prices of coal, the collieries are disinclined to grant this increase.

There can be no doubt that the Transvaal mines possess a greater attraction for the native than the Natal mines.

At first sight it would seem that the native of Natal and Zululand would prefer to remain among his own people, where he can enjoy most of his tribal customs.

It is found, however, that once a native gets up to the Rand, he will usually return there in preference to working on a Natal mine.

The difference in wages paid by the Transvaal and Natal mines is not sufficient to account for this tendency on the part of the native, and the probability is that the better food provided by the Transvaal mines is a great attraction coupled with the fact that there are greater facilities for

vice on the Rand than can be found on the veld in Natal.

The expansion of the wattle and sugar industries calls for additional cheap labour, which cannot be secured now that coolies are no longer imported. The indentured coolie worked at a cheap rate, the free Indian requires a good wage, and the native now finds that he is in demand and can also demand high wages.

There is little doubt that the Zulu and basuto Zulu prefer agricultural pursuits to the underground life of a mine, a perfectly natural disposition; if then he can secure as good wages from a farmer as he can from a mine owner, the former will secure the labour.

The wages of the unskilled labourer must increase throughout Natal, and if the Transvaal mines can offer greater inducements than the Natal mines, the latter will always be short of labour.

The Hon. Mr. Gokhale

How He Refused to be Fleeced by a Shipping Company

The London correspondent of the *Times of India* wrote in one of his last letters: "Mr. Gokhale has quietly fought out a victory against racial prejudice during his present visit to this country. He booked his passage to South Africa for a berth in a first-class cabin on one of the Union-Castle liners through Messrs. T. Cook and Son. When the order was telephoned to the Union-Castle offices the question "What nationality?" was asked, and when it was stated that the customer was an Indian gentleman, it was intimated that he must pay for the whole cabin (a full fare and a half) since there might be no European passenger willing to share the apartment with him. When Mr. Gokhale was informed of this demand, he refused on grounds of principle to meet it, claiming the right to pay only for the accommodation he required and not for a berth he would not be occupying. The demand of the Company was firmly adhered to for some days, but after Mr. Gokhale had talked the matter over with the Chairman, Sir Owen Phillips, he gained his point. I am told that this is not the first time this awkward question has arisen, and that in one or two cases Paris crossing the Atlantic, after ineffectual protest, have given way and paid the extra fare for the empty berth. Mr. Gokhale has succeeded in breaking down an unfair racial differentiation, and the precedent of his case will render it difficult for shipping Companies to claim such exactions in the future."

The Immigration Officer

Natal Press Comment

In the course of a leading article the *Natal Mercury*, the other day, declared unhesitatingly that the administration of the Immigration Laws was "nothing short of a scandal and a disgrace to any civilised country, and a gross perversion of the principles of everything pertaining to justice in the real and true sense of the term."

"It was, of course, supposed," says the *Mercury* when the law was passed, that it would be administered with tact, with judgment, with common sense, and with a desire to be just and fair to all coming within its jurisdiction. It has been so in cases where the immigration officers have been possessed of the necessary attributes, and have not been obsessed by an overwhelming idea of the powers entrusted to them; but there have been only too many cases in which the official mind has been so corrupted and warped by the possession of a certain amount of authority that the rankest injustice has again and again been perpetrated, and for which, owing to the wording of the law, there has been little hope of any redress."

Whilst Indians have been the chief objects of arbitrary methods, our contemporary points out that "in the law there is no distinction between Europeans and people of colour, and what occurred in the case of Mahomed Ismail, the Mauritian M. Joseph (whose case was referred to last month by Mr. F. A. Laughton), and other, may happen to any person to whom for some particular reason the Immigration Officer objects. Cases have occurred in Natal which, if they had happened in China or some other semi-civilised country, would have called forth a diplomatic protest, and if the protest had been unheeded, it would have been followed up by the appearance of the British fleet and a demand for an indemnity. We claim to be a civilised country, and we have the right to expect that our laws should be administered by our officials in accordance with the principles of common sense and British justice. We object to our reputation for just dealing being trailed in the dust by the arbitrary conduct of tactless officials, even when backed up, as we imagine is the case, by Ministerial action working under political influence for political purposes. Things are quite bad enough as they are at present, and, although some little relief was expected after the recent visit of Mr. Burton and the promise made to the deputation which met him on the subject of the administration of the Immigration Law by the Acting Immigration Officer, there has been little, if any, im-

provement. Shipowners are subjected to the utmost inconvenience, and it appears to be about as difficult to approach the Acting Immigration Officer as the Dalai Lama, and the public seem to be treated as if it were an offence on their part to dare to question the authority of a personage who is really one of their servants. As we have mentioned on previous occasions, the whole question is of the very greatest importance, in view of the fact that a new law is in contemplation, and, from the draft Bill placed before the House last session, instead of less power being put in the hands of the immigration officer and the Minister, and more power being given to the Courts for the protection of the public, the intention of the Government appears to be to place the immigration officers above and beyond the Courts, and above all authority except that of the Minister of the Interior, who would be a supreme autocrat and the sole authority as to who should and should not enter the Union."

In conclusion, the paper says:—"The whole position is absolutely iniquitous, and, although we understand up to a certain point the hesitancy of the shipping people, who are most affected, to go further than they have done, it is a monstrous thing that the community should be treated as if they were helots under the thralldom of an autocratic officialdom. The position is intolerable, and a remedy must be found, or else we shall soon be the slaves of our servants and the playthings of a few administrative despots."

The Value of Sports

[By MR. JOSEPH ROYEPPEH, B.A.]

I purpose addressing the young men in a short series of letters in the columns of *INDIAN OPINION*. I would thank the Editor in advance for the courtesy. The topic of outstanding interest with a very large section of intelligent young men in South Africa is sports and pastimes. In our own town of Durban, the cradle of Indian sport, we have, as a result of the hunger for out-door games, no less than nineteen clubs affiliated to the Football Association. There are many clubs outside the Association's jurisdiction. Roughly speaking, there would be just upon a thousand young men connected with football in and about Durban alone. Indian sport in Durban is about a quarter of a century old. I have often wondered what we have to show for our twenty-five years of sports and pastimes. I am sure we have little on the "credit" side for all the time, thought, energy, expense, anxiety, and excitement that have been swallowed up by the past quarter of a century. On the other hand, I should think we are clearly "out of pocket" by the

immense outlay. The reason is, we have not made a *score* of our playing grounds and followed sport from the educative and instructive point of view. Our education began and ended with the class-room. Yet we know that there are larger lessons to be learned outside the school-room and the home—in the free and open world, in contests of strength and skill and healthy rivalry. We would very soon predict that a man was on the way to a lunatic asylum who showed any physical or mental action without definite reason or motive. Is the be-all and end-all of cricket and football to "hit the ball often and hard," as the saying goes, and to make pot-shots at goal? It will be a sad day for sports and sportsmen when sports should be followed for "runs" and "goals" only, for such a day will see its final death and burial. Under ordinary circumstances a sportsman enters the field to come out of it morally, physically and socially a better or a worse man. When a player goes in with his bat he goes to win or lose something for himself and for his side. The runs he makes benefit his side, but the various powers he uses in making them, benefit him. There are two scoring sheets before him. A public one records his public performance as a cricketer, but the private one within him records equally faithfully the powers that have been at play to make or mar the man. The true sportsman compares both the records at the close of play. The public record is a "century" to his credit. What does the private record say? Has it all been got by cricket devoid of sharp practice, mean advantage, low tactics, braggadocio, gallery play, words and vulgar temper? If so, he has won; if not, he has lost; he has failed in the greater aspect of the game—the game towards himself, and hence in the achievement of the final end of his calling. Henceforth he is by so much the less a man and a sportsman and, despite his brilliant "century," received with thunderous plaudits by the multitude, he sinks into the pavilion a beaten man. For the same man might have been out to the first ball, and yet faced the jeers of the multitude with smiling indifference, conscious of his better powers remaining unbeaten. What a store of moral worth might have been laid up by our sportsmen for the past quarter of a century, if side by side with the training of the eye, the hand, and the muscles, the graces and the virtues which impart any value to sports, and indeed justify games, had been duly regarded and developed! Here is the meaning and the interpretation of the famous saying, "the battles of England have been won on the playing fields of Eton." As yet there are little signs of our battles being won upon our playing fields of South Africa, and the reason is not far to seek; for, so long as young men will follow sports without

eye or ear to their final value for ■ in this our adopted land of one continued struggle for honourable existence, but merely for the passing excitement and intoxication of the thing, our playing fields must continue to be, not the school and the training ground to higher calls of life and duty, but scenes of our sure damage and loss. The notorious cause of the present outlook and the impending damage to young men, to the community and, above all, to the true cause of sport is that, apparently intelligent young men will not exercise their own common-sense and think and act for themselves, but will blindly permit others to think, speak, and act in their name. Nothing could be more damaging and destructive to the character and independence of young men, and nothing could be better fitted to wipe out of existence healthy sports and sportsmanship than such slavish submission. The first need of any youth who would do himself any good in the arena ■ manly games is manliness and the spirit of independence to think and to act for himself.

S. A. Commercial Congress

The Question of Trading

At the South African Congress of Commerce, held at Maritzburg, on the 18th ultimo, the Port Elizabeth Chamber moved: "That for every place of business a separate application be made for a licence."

Mr. Macintosh seconded, and Mr. McIlwraith seconded.

After discussion, in the course of which Mr. Jagger deprecated the resolution, Mr. Macintosh said he was surprised that a legislator in the position of Mr. Jagger should aid the evasion of the law by a side issue. It was a common practice for a coloured trader to run ten shops, all with his name over the door, for the benefit of his compatriots.

Mr. Forsyth protested against the suggestion of the municipalities not being considered fit to carry out the laws with which they were entrusted. (Hear, hear.)

The resolution was then put, and carried with two dissentients.

Mr. Preddy (Germiston), on behalf of the Potchefstroom Chamber, moved: "That this Congress urges upon Parliament the advisability of placing the issue of all trading licences to Asiatics in the hands of municipalities."

Mr. D. F. Forsyth asked how they were to deal with Asiatics outside municipalities.

Mr. Green (Kimberley) moved that the word "Asiatics" be omitted, otherwise it would place the Government in an invidious position.

Mr. Preddy accepted the amendment.

Mr. Ginsberg favoured licences being placed in the hands of a specially appointed licensing board, and moved accordingly.

The amendment was lost, and the Potchefstroom resolution, with the omission of the word "Asiatics," was agreed to.

The Krugersdorp Chamber moved: "That it is desirable that hawking within municipal areas be confined to perishable goods only—the indiscriminate vending of general goods by such means being directly injurious to the ratepaying, legitimate trader."

Mr. Hillman (Krugersdorp) moved the adoption of the motion, which was seconded.

Mr. Jagger (Capetown) moved the previous question, describing the resolution as being unworthy of the Congress.

Mr. McBride (Durban) seconded, and this was agreed to, the motion being thrown out.—Condensed from the *Natal Advertiser*.

Mr. Polak's Activity in India

The Indian School in Johannesburg

On the 12th June last, Mr. Polak wrote as follows to the Secretary to the Government of India in the Department of Commerce and Industry:—

"I have the honour to enclose herewith, for the information of the Government of India, cuttings from *INDIAN OPINION*, of April 27th and May 18th, respectively, containing correspondence on the subject of the opening of a school in Johannesburg for the children of Indian parents.

"2. The Government of India will observe that, though the request for such a school was heartily supported by the Witwatersrand School Board, the Transvaal Administration have refused to accede to it, on the ground that, the school being set apart for Indian children only, this would mean the establishment of a sectarian school.

"3. I do not quite know the meaning that is attached to the word 'sectarian' by the Transvaal Administration, as, on the face of the correspondence, Indian children of all denominations would be entitled to attend. If the word intended were 'sectional,' then the Administration have long since set numbers of precedents, as several schools for coloured, (i.e., non-white) children have been opened.

"4. Apart, however, from this, here are several specifically Indian Government schools in Natal, where the undeniability of the intermingling of Indian and coloured children,

with their different traditions, languages, and social customs, has been long recognised; and, in view of the fact that Natal has had a vastly greater experience of the peculiarities of the problem of Indian education than the Transvaal, it seems most unwise and unjust that the Transvaal Indian population should be refused so harmless a request as the provision by Government of adequate educational facilities for their children, in common with other more favoured sections of the community, but that the burden of such provision should be placed upon an already impoverished people.

"5. It is so small a thing to ask and grant that I feel confident that pressure exerted by the Government of India, will result in an endeavour by His Majesty's Government to secure, in this direction, from the Transvaal Administration something more than a mere verbal desire to improve the condition of the lawfully resident Indian population."

S.A. Railways and Registration Certificates

A New Demand

We have received for publication the following important correspondence between the Chairman of the Transvaal British Indian Association and the Railway Administration:—

On the 19th September Mr. Cachalia wrote to the General Manager of the South African Railways as follows:—

"Mr. Moosa Acoojee informs my Association that, on the 16th instant, he was travelling from Standerton ■ Johannesburg, but the Booking Clerk asked him to produce his registration certificate before he would issue a ticket to him. On Mr. Moosa Acoojee's remonstrating, he was informed that the demand was made on instructions received from the Government, but, on his further informing the Booking Clerk that his registration certificate was not with him, and that he wanted urgently to go to Johannesburg, he received his ticket, the Booking Clerk taking his name and address.

"I shall be obliged if you will kindly inform my Association if instructions of the nature above indicated have been issued."

On the 25th September, the General Manager replied:—

"I am in receipt of your letter of the 19th instant, and in reply have to state that this Administration is only acting on the instruction of the Government, as conveyed to it by the Registrar of Asiatics. I understand this course has become necessary owing to prohibited immigrants being smuggled into the Transvaal."

Mr. Cachalia again wrote on the 26th September as follows:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 25th instant. May I inquire whether every Indian applying for a ticket at the various booking-offices is henceforth to be called upon to produce his registration certificate or whether the instructions of the Government apply only in connection with this one case. May I further inquire in terms of what section of what law the action was taken.

"As the matter raised in your letter is one of urgency and of the highest importance to the community represented by my Association, I ask for an early reply.

[NOTE: We refer to this correspondence in our Editorial columns.—Ed. I.O.]

The Advertisement Scandal A Vile Example

The news columns of *The Natal Advertiser*, last Saturday, contained the following paragraph under the heading, "Union Defence and 'Black Peril'":—

"The Union Defence Bill is now law, and though we may not all clearly understand whether we are liable or not for service, the position, roughly out-lined, is that each year, for a given period, a certain number of able-bodied men will be away from their homes. Most of these men will be married, and many of them will leave their wives quite alone, except for the doubtful benefit of a kaffir servant. What does the Government propose to do under these circumstances? It is certainly "up to them" to do something, and they have not much time in which to arrange for efficient police protection for defenceless women, more particularly in the country districts. But in the meantime the householder need not worry too much, to the exclusion of other important matters. A matter that needs immediate attention is the selection of a suitable Private Greeting Christmas Card, and if you phone No. 10, the sample book will be sent round to you, or call at Davis', 420, West Street Durban."

[NOTE: The above constitutes, in our opinion, the worst example possible of an attempt to make money out of a particularly unwholesome phase of colour prejudice. To use such a heading and to make the abominable suggestion—that Native servants are awaiting the opportunity, brought about by the absence of the male Europeans on military training duty, to molest and criminally assault the women—as a means of drawing attention to the sale of Christmas cards, by the publishers of the paper, shows to what depths of moral

perversion it is possible to go. We wonder what the Prince of Peace, whose birth these greeting cards are meant to celebrate, would have thought of all this:—Ed. I.O.]

The Question of Domicile Certificates

An Immigration Case

In the Durban Circuit Court on the 24th ultimo, before Mr. Justice Hathorn, there was an application in the matter of an interdict by Jeewa Natha, on behalf of *Moolji Dulabh, v. the Principal Immigration Restriction Officer*, restraining that officer from deporting Jeewa Natha from Natal as an undesirable immigrant.

Mr. C. Cowley appeared for the applicant, and Mr. W. B. Calder was for the respondent.

His Lordship in giving judgment, said that the applicant recently arrived from India, and applied for leave to enter Natal. It was found that he was unable to pass the tests which the law required, and he was declared to be a prohibited immigrant, but he claimed that the law did not apply to him because he held a certificate of previous domicile in Natal. Applicant's counsel contended that when once a person had obtained a certificate of domicile, having satisfied the officer that time that he was not insane or suffering from any other similar disability, he was entitled to again enter Natal at a later date, despite any disabilities he might have contracted since the time the certificate was granted. The certificate of domicile was *prima facie* evidence of former domicile. The officer inquired into the certificate of domicile, as he thought rightly, and came to the conclusion that the applicant never lawfully entered Natal. It was the officer's duty to make inquiry and come to a conclusion as to the identification of the person holding the certificate, and other matters regarding the certificate, and the evidence showed that the officer, on investigating the matter, found that there were such discrepancies in the statements made that he could not but sympathise with the finding that he came to. Notwithstanding the certificate, the officer was justified in making inquiry, and as a result he found such a state of things that he declared the applicant to be a prohibited immigrant. He was unable to differ with the officer, and the interdict granted against the deportation of the applicant would be discharged, with costs.—*Natal Mercury*.

It is announced in the current issue of the *Union Gazette* that the title of *Principal Immigration Restriction Officer, Natal*, will be altered to the *Chief Immigration Officer, Natal*.

Items of Interest

We have received the first number of a new native weekly newspaper named *Iswe la Kist*, published at Dundee, Natal. It is printed in Zulu and English and is exceedingly well got up. We note with satisfaction that it has been decided to apply any surplus to the production and circulation of pamphlets dealing with (1) Religious and sound moral literature, (2) Education and Agriculture, and (3) Sanitation and Hygiene.

On July 30th, Mr. H. S. L. Polak delivered a public lecture, under the auspices of the Shri Krishna Lodge of the Theosophical Society, at the Morarjee Goculdas Market, Bombay, on "Theosophy and the South African Indian Problem."

A letter was sent recently by the Secretary of the Transvaal Native Council to the Hon. Secretary of the Transvaal Missionary Association, to the following effect: "Dear Father in Christ,—Your letter to the Transvaal Native Council taking exception to the holding of public meetings on Sabbath days for the discussion of public matters affecting the native has had the most careful attention of the executive, as becomes its great importance. I am instructed to thank you for the interest taken in the Native Council, but it seems to us that the natives are forced by economic and industrial conditions to meet on that day, and as servants and workers they have no choice. They are therefore in the position of the ox or ass in the parable that fell into a pit (St. Luke 14, 5) which has been digged for them by their masters, and they cannot be blamed for helping themselves out on the Sabbath day."

The real danger of an appeal to arms by the Chinese will come from the position of their colonists in strange lands. These men never forget their country. When their country is strong enough she will not forget them. And when their country has evolved a national mind it will be just as liable as are all others to be roused to insensate fury by acts which it finds insulting.—Col. W. G. Simpson, in the *New Age*.

Contents

	Page.
South African Coal for India	331
An Appeal to the Viceroy	332
Durban Town Council	333
From the Editor's Chair	333
Selections from the Mines Report	334
The Hon. Mr. Gokhale	334
The Immigration Officer	335
The Value of Sports	335
S.A. Commercial Congress	336
Mr. Polak's Activity in India	336
S.A. Railways and Registration	336
Certificates	336
The Advertisement Scandal	337
The Question of Domicile Certificates	337
Items of Interest	337

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રસ્તાવ ૧૦ મું.

ફિનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૫ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૨.

અંક ૪૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રીરત્ની—તા. ૫મી ઓક્ટોબરથી, તા. ૧૧
ઓક્ટોબર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—સાદરના પદ ૬ થી આસો સુદ ૧
સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

ગુજરાતી—તા. ૨૪મી સવાળથી તા. ૨૬
સવાળ સુધી ૧૩૩૦ ફિજીરી.

વાર.	મી.	હિંદુ	ગુ.	પા.	સુવર્ણ	સુવર્ણ
તા.	તીથી.	તા.	રો.	ક.	મી.	ક.
સુની.	૫	૧૬	૬	૨૩	૨૪	૫ ૩૨
રવી.	૬	"	૧૧	૨૪	૨૫	૫ ૩૧
સોમ.	૭	"	૧૨	૨૫	૨૬	૫ ૩૦
મંગળ.	૮	"	૧૩	૨૬	૨૭	૫ ૨૯
બુધ.	૯	"	૧૪	૨૭	૨૮	૫ ૨૮
ગુરુ.	૧૦	"	૧૫	૨૮	૨૯	૫ ૨૭
શુક્ર.	૧૧	"	૧૬	૨૯	૩૦	૫ ૨૬

અઠવાડીક

જોન. મી. જોખલે	૫૭૮
વડાવામાં ઇમીગ્રેશનની હાડમારી	૫૭૮
રમણેલા સુલભનો વાલે દાખલો	૫૭૭
દર્શનવાલમાં રહેલોની બુલમગાર	૫૭૬
મનુષ્ય	૫૭૫
નવા બીજ સંજમમાં	૫૭૪
ગુજરાતી અરજ	૫૭૩
ગુજરાતી ઉલ્લી પ્રેક્ષક ગીર્જા	૫૭૨
ઉપદેશન આવાની હાડમારી	૫૭૧
કમરાવની સલામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના	૫૭૦
હિંદી	૫૬૯
વોર કોમરને બપોલ	૫૬૮
ગોલ્ડસનન નોરમ રેસની અપીલ	૫૬૭
તુલ્કી પ્રતિમાં સંબોધ માયલો	૫૬૬
કમરદાદ ઉદ્ધામ ફંદ	૫૬૫
અલ્પક	૫૬૪
પ્રમાણ યુનિવર્સિટી હિંદુ એડીશીયલ	૫૬૩
ગોલ્ડસન એડીશીયલ રાજક ઉદ્ધામ	૫૬૨
અમિતના સુધારાનાં પૂર્ણ ફળ	૫૬૧
અરમાપસીએમી અગામી	૫૬૦
ગોલ્ડસન તિલાનાં વિષયો	૫૫૯
ગો. એ. હાલ પાંચ	૫૫૮

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૫ ઓક્ટોબર ૧૯૧૨

જોન. મી. જોખલે

૨૪૨ તરફથી મળેલા સમાચાર પ્રમાણે
આજરોજ જોન. મી. જોખલે યુનિવર્સિટી
ફેસલ બાઇનની સ્ટીમર ડેવર ફેસલમાં
વિલાવલથી દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડશે.
મેલ સ્ટીમર ફેસલબેન પહેલેઆ પછી
થોડા દિવસ બાદ આ સ્ટીમર ફેસલબેન
પહેલશે. એટલે તા. ૨૬ મી ઓક્ટોબર
ના અરસામાં જોન. મી. જોખલે દક્ષિણ
આફ્રિકાની રંગલેપથી રંગલેપી હુમિ
પર પગ રહેશે. કોલમાન જોખલેનો આ
મુલાકાત ગોલ્ડસનની આમડીની સુચનો
અનુસાર દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડતા
પહેલાંજ સર મધ મુકશે છે. તેમને
દીકરી આપવામાં જે વાંચી સેવાએ
તે સંજમથી બીના 'દાહમ્સ જોહ ઉદિયા'
ના અગરપત્રીના આધારે અને બીજી
અગામી જાપેલી દીકરી ઉપરથી માલુમ
પડશે. જોનો અનુભવ હિંદના આ કીર્તિ
વંત નરને વિલાયત છેડતાં પહેલાંજ
થશે એ દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોલ્ડસનની
રંગની અહાલત ફેટમે સુધી પહોંચી છે
તેનો ખ્યાલ કરાવનાર છે. તેવી વસ્ત
લુકની સામે ફેસલબેન જોખલેએ સહત
સહ છત મેળવી તેથી તેમને માટેની
હીંદીઓની મજદૂરીમાં વધારો થશે. અહીં
હીંદીઓને સ્વમાન માટે રાત્રી દિવસ લેવી
પડતી હાલમાં તેવા દાખલાથી જિતેન્દ્ર
મળશે. વળી મી. જોખલે આપણને
મળવા આવતાં આપણને જોખલેમાં પડતાં
અપમાનના બાગી યુવાથી તેમને વધાવતાં
જોર વધારે આનંદ થશે. અમને ભરશે
કે જારતહુમિના આ મહાન પુરને
અનુપમ રીતે માન આપવા અડપથી અને
ખંતથી બધી તપાસારીઓ કરી રખાશે,
અને તેમનો આ મુલાકાત વસવાટ સુખ
દાયક અને હૃદયપ્રસાદ થાય તેમ કરવા
અનુરૂપ કરવામાં આવશે.

નાતલમાં ઇમીગ્રેશનની હાડમારી

હિંદુસ્તાનથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બંદરો
માટે ઉતારાઓ લાવતી એક જાહન
—નાતાલ હીરોટ—ના એન્જલો સ્થાનીક
જાપમાં નીચે મુજબની નોટીસ પ્રસિદ્ધ
કરી છે:—

કલકત્તા, મદ્રાસ, ને કોલ્કોચી
દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બંદરોએ આવવા
મામતા ઉકતા ઉતારાઓને નોટીસ
આપવામાં આવે છે કે, તેમને ઉતરવા
દેવામાં ન આવે તે તેમનો પાછા
જવાનો ખર્ચ અગાધી લેવા માટે,
બેવડી શી અરવાથીજ તેમને દીકરી
મળી શકશે. તે ઉપરાંત ઇમીગ્રેશન
ખાતાના ડેપુમાં તેમને ઉતરવાની
રજી મળતા પહેલાં કાંઈ ખર્ચ થાય
તે કાપી લેવા માટે પાં. ૧૦ તેમજ
ડીપોઝીટ તરીકે મુકવા બેધરી. જે
કાંઈ દીલ વમર ઉતારાઓને અગાધી
પહેલાંજ સત્તાવાળાઓ તરફથી ઉત
રવા દેવામાં આવશે તો એક વખતની
ડીપોઝીટના પદસા તથા ડીપોઝીટના
પાં. ૧૦ પુરેપુરા તેમને પાછા આપવા
માં આવશે.

કોમીસાઇલ સરદીશીકેટ મરાવનાર, કે
બીજી રીતે ખરા હકાર હોય તેવા માણ
ઓને ગેરવાળબી રીતે ઇમીગ્રેશન ખાતા
ના આપણુદ અમલદાર એક પછી એક
પાછા કાઢે તેથી સ્ટીમરવાળાઓને આજુ
પગલું લેવું પડે એ સમજી શકાય તેમ
છે. એટલે ઉપરની નોટીસ તે ઇમીગ્રેશન
ખાતાના વધતા જતા ભુલમત્ત પરિણામ
છે. ઇમીગ્રેશન ખાતાના આ ભુલમ સામે
હકવા માટે પ્રથમ કોમે પોતાનાં મંડોને
જોખ હોદ્દારો તથા બજવાન બના
વવા એ જરૂરી છે. એમ કરી બારે હકત
તહીં લેવાય ત્યાં સુધી અરીખ માલુમે
ચકાકા મરશે એવો ભય છે.

સલામતની હાલતના ફંદમાં અર રોજાળ
જે તાતાએ ૩. ૨૫૦૦, તથા "જોન. એમ.
વાડીઆ. ૮૨૮" ના હાલતની તરફથી ૬.
૩૦૦૦ જે પ્રમાણે ચકાકા અગાધ છે.

રંમબેદના બુલમનો એક તાબે દાખલો

ઓન. મી. ગોખલેનો અનુભવ

‘દાહમ્સ’ એક ઈંગ્લેન્ડ નો સંકલનનો અનુભવની લખે છે કે:—

“મી. ગોખલેએ તેમના આ બુલમના વચવાદ દરમ્યાન મુખપટ્ટીથી રંમબેદ આમે એક નાની સરખી છત મેળવી છે. તેમણે યુનિયન કેસના લાઇનના ફરફટ કાઢાસના કેપ્ટનની એક બેઠક માટે મેજસ્ટ્રેટ મેમ્બર કુલ અને સન મારફત પેતાની દક્ષિણ આફ્રિકાની ટીકાટ ખરીદી. બ્યારે આ ટીકાટ સંબંધમાં સ્ટીમર કંપની વાળાને વાંકે કરવામાં આવ્યા સારેગુરત ન જવાય પુછાયો કે “ઉતારની ગત કઈ?” જવાબમાં બ્યારે જણાવ્યું કે તે એક હોદી મહત્ત્વ છે તારે સુચના કરવામાં આવી કે મજકુર મહત્ત્વને કેપ્ટન માં એક બેઠક માટે ટીકાટ નહીં મળી શકે. તેમણે આખા કેપ્ટન માટે ટીકાટ લેવી નોંધાવે, અને તેટલા માટે ટોલમણ વાડું કરવું જણાવે. કેમકે કેપ્ટનમાં એક બેઠકમાં હોદી કોવાથી બીજી બેઠક માં દાખલ થવાને કદાચ ગોરા ઉતાર ના પાડશે. બ્યારે આ ટોલ કાઢાની મામણી મી. ગોખલે પાસે કરવામાં આવી તારે તેમાં મુદ્દો સમાવેલો ‘કોવાનું’ કારણ જણાવી તે કરવા તેમણે ના પાડી, અને કહ્યું કે જો બેઠક તેઓ પોતાના વારસે રાખવા માગે છે તે બેઠકનીજ શી કરશે, અને કેપ્ટનની બીજી બેઠકની શી નહીં કરે કંપની પોતાની મામણીને કદાચ દીવસ સુધી વળગી રહી, પણ મી. ગોખલે ચર્યા નહાં, અને તેમણે કંપની ની ભારડના ચેરમેન સર ઓપન શીલીપ્સ સાથે વાત કરી, અને આખરે છત યાદ. (‘દાહમ્સ’ નો અનુભવની ઉવટે ઉમેરે છે કે) આવો દાખલો આ પહેલોજ નથી. આટલાટીકની મુકાદરી કરતાં એકાદ બે પાંચમી મહત્ત્વના દાખલામાં પણ આવી જ રીતે વધારે શી મામલામાં આવેલી, અને જો કે મજકુર મહત્ત્વથી તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરેલો, છતાં આખરે તેમને વધારા તું વાડું આપવાની ફરજ પડેલી. મી. ગોખલે એક ગેરવાળખી કામી બેઠક તોડવા સક્તિમાન થયા છે, અને આ દાખલાને લીધે બલિયમમાં સ્ટીમર કંપનીઓને રંમબેદના કારણસર વધવાની શી લેવાઈ મુદ્દેસ પડ્યું નોંધાવે.”

દરંસવાલમાં રહેવની બુલમમાર મામણી

ટીકાટ મળવા માટે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ બતાવવું?

અગત્યનો મતવહેવાર

તા. ૧૯ મી સપ્ટેમ્બરે મી. કાઠલીઆ એ રહેવના જનરલ મેનેજરપર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો:—

“મી. મુસા આકુલ મારી એસોસીએટને જણાવે છે કે તા. ૧૦ મીએ તે રજાડરનથી જોહાનનગરન જવા મળતા હતા, પણ ટીકાટ આપનાર કારકુને ટીકાટ કાઢી આપતા પહેલાં તેનું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ બતાવવાની મામણી કરી, આની સામે મી. મુસા આકુલએ વાંધો લીધો તારે તેને જણાવવામાં આવ્યું કે સરકાર તરફથી મહેલી સુચના ઓને લીધે આ મામણી કરવામાં આવે છે. તેમણે કહ્યું કે પોતાનું સરટીફિકેટ પોતાની પાસે નથી, અને જોહાનનગરન તેમને જવાની બહુ અમલ છે. તારે કારકુને તેમનું નામ કામ નોંધી લખને ટીકાટ આપી.”

જો ઉપર કહી તેવી સુચનાઓ અપાઇ હોય તો મારી એસોસીએટને વાંકે કરશે તો આભારી થશા.”

જવાબમાં તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બરે જનરલ મેનેજર તરફથી નીચેનું કાગળ મળ્યો હતો:—

“તમારો તા. ૧૯ મીનો કાગળ મળ્યો. જવાબમાં જણવાનું કે રજીસ્ટ્રાર એક એસીઆટીકલ મારફત સરકાર તરફથી મહેલી સુચનાઓ પ્રમાણે રહેવ આગું વરતે છે. પ્રોવીઝોર કમીશનને ટ્રાંસવાલમાં ખુસાડવામાં આવતા કોવાથી આ રરતો લેવાની જરૂર પડી છે એમ મને જણાવવામાં આવે છે.”

તા. ૨૬ મીએ મી. કાઠલીઆએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો:—

“આપના તા. ૨૫ મીના કાગળની માનપુરવક પહેલે સ્ટીકાર હું. હું પુછવા માગું છું કે રહેવની ટીકાટ આપવાની કોઇ પણ એડીસે ને કોઇ હોદી અમ તે દરેક પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ મામલાની આપને સુચના થઈ છે, કે આ એકલ દાખલામાં તે મામલાને આપને સુચના થઈ છે? વળી હું એ પણ પુછવા માગું છું કે કયું

કામદાની કોઇ કલમને આધારે આ પ્રમાણે સરટીફિકેટ મામલાની સત્તા લેવામાં આવી હતી.

આપના કાગળમાં લેવાયેલી બાબત અત્યંત ઉતાવળની છે, અને અમારી યોચને બહુ અમલની છે માટે અમારુ ઉતાવળે મળવા હું મામણી કરું છું.”

નવા બીલ સંબંધમાં

બહુ છુટ

‘નવાલ એડવર્ટાઇઝર’ નો રેપરડન નો અનુભવનો તા. ૨૫ મીએ લખે છે કે:—

કમીશન બીલ સંબંધમાં વહી સરકાર અને મુનીમન સરકાર વચ્ચે ચાલેલા પત્ર વહેવારની બહુ-છુટ વિલાયતથી છેલ્લી રૂપાકમાં અમી પહેલો છે તેથી જણાય છે કે યુનિયન સરકારે બીલ પડતું મુકવા વિચાર કર્યો તેથી મવરનર જનરલ જનરલ મોયાને એવો આમલ કહ્યો હતો કે જો બીલ પાસ કરવા માટે નવેમ્બરમાં પારલામેન્ટની એક બેઠક બરવી. જનરલ મોયાએ બીલ પ્રધાનો સાથે વાત ચીત કરવાનું માથે લીધું, પણ તેમણે વિચાર કરી એવું જણાવ્યું કે પારલામેન્ટની બાસ બેઠક બરવા પ્રધાન મંડળ અસક્ત છે, છતાં આવતી સાલની મેઈકમાં પહેલીજ તકે તે બીલને દાખલ કરવામાં આવશે, તથા છેલ્લી બેઠકમાં તે પર ને ટીકાઓ ચર્ચ હતી તેને લગતા સુધારાઓ પણ તેમાં થશે.

આ સાથે બીલ પાસ ન કરી મુકવા માટે દિલ્લીની ગતાવતારા એક લખાણમાં જનરલ મોયા એવો પ્રકારો કરે છે કે કેળવણીની પરીક્ષા ને આકરેલીઅન કાવદા પ્રમાણે રાખવામાં આવી છે તેમાં, ફરીથી બીલ દાખલ કરવામાં આવશે તારે ફરફાર કરવામાં આવશે એવો સંભવ છે.

ઓન. મી. ગોખલે

આભરોજ લંડનથી ઉપડે છે

તા. ૩૦ મીના રૂટરના તારથી જણાય છે કે ઓન. મી. ગોખલે સનીવારે (આબરોજ) સ્ટીમર કોવરેઈલમાં ઉપડે છે.

મુંબઈની અરજ

કોલોનીઓમાં વસતા હોંદીની હાડમારીઓ સંબંધી

મુંબઈની પ્રોટેક્ટ ઓર્ડિનન્સમાં પાસ થયેલી અને હોંદી સરકાર મારફત વડી સરકાર પર સર જમશેદજી જીજીભાઈની સહી સાથે મોકલવામાં આવેલી અરજ નીચે મુજબ છે :—

“(૧) અમુક કોલોનીઓમાં અને ખાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકા, કેનેડા, અને પુરવ આફ્રિકામાં વસતા ના. ચહેન કાહની હોંદી પ્રજાના લોકો પર પડતી હાડમારીઓ સંબંધમાં રજુઆત કરવાને મુંબઈમાં મળેલી કહેરીઓની ઓર્ડિનન્સ અન્વયે પ્રમુખ નીચવામાં આવેલ.

(૨) મજૂર ઓર્ડિનન્સમાં પાસ કરવા માં આવેલ નીચેની અરજ આપ નામદાર પર મોકલવાને ઓર્ડિનન્સ તરફથી અને સુચના કરવામાં આવી છે, અને ઘટતી જતા મળી છે.

અસ્થાવના

(૩) હોંદીની બહાર રાજના અમુક કાલોમાં વસતા હોંદીઓની સ્થિતિથી થઈ વરસ થઈ આ મુકબના લોકોને મહુ ઉડું દરદ અને કામથી ઉત્પન્ન થયેલ છે. હોંદીઓને તાજની બધી પ્રજાઓ સાથે એક સરખા મહુવામાં આવ્યા છે, અને બિટીક રાજદારીઓ હોંદીને બિટીક તાજનું સફથી વધારે અમકરું જવાબીર તથા બિટીક રાજદારી “કમાનનું” મધ્ય ખીરું” મોકલ છે, છતાં કોલોનીઓ હોંદીને તેના લોકોને તથા હોંદીના સુધારાને બિટીકરની નજરથી જુએ છે; આ વસતા હોંદીઓને સાધારણ માનવી તરીકેના હોંદી આપવામાં આવતા નથી; કેટલાક કોલોનીઓમાં હોંદીઓને ખીસકુલ કામકામ થવા દેવામાં આવતા નથી; તથા કોમી અઘાવતને એટલી બધી વધવા દેવામાં આવે છે કે આખી ચહેન કાહતનો સંબંધ અંદરપરસ સલાહ ભરેલો રહી શકે નહીં. વળી બિટીક રાજના કોલોનીઓ પોતાના હોંદી પ્રજાઓ તરફ જે રીતે વરતે છે તેનો હેતુ એક દેશમાં પરદેશી રાજ્યો પશુ લેવા કામમાં છે. ઉપર કહેલી બિટીક કોલોનીઓમાં પડતી હોંદીની હાડમારીઓ દુર કરવામાં વડી સરકાર અસક્ત નીવડવાથી પરદેશ રાજ્યોએ પોતાના ત્યાગના કોલોનીઓમાં હોંદીઓને હાડમારીઓ નાખી

છે, અથવા નાખવાનો અવકાશ રહ્યો છે.

(૪) કોલોનીઓએ રાજ પ્રત્યેની પોતાની દરજ્જા બરાબર સમજવી જોઈએ એવી ઇચ્છા વડી સરકારે વારંવાર બતાવી છે તે મુંબઈના કહેરીઓ/જુલી જતો નથી. ખાસ કરીને કાલના હોંદી પ્રધાને છેલ્લા ઇમ્પીરીઅલ કોનફરન્સ વખતે જે વિચારો બતાવેલા તે તેઓ જુલી જતા નથી. તેમજ હોંદી સરકારે પરદેશમાં હોંદીને પડતી હાડમારીઓ સંબંધમાં જે દિશોલ ભરેલું વલણ બતાવ્યું છે, અને ખંતથી આ બાબતમાં વડી સરકાર પર દુખાવું કર્યું છે તે અમે જુલી જવા માનતા નથી.

(૫) પશુ કાલની તવારીખ યોજાઈ રીતે બતાવે છે કે આ દેશાવરવાસી હોંદી ઓ જેમને વાસ્તે હોંદી વાળખી રીતે મજૂર છે તેઓ ધણેપરે દેશાલે સાચાર દશમાં આવી પડ્યા છે. તેમને યોખી રીતે ઉતરતી પાવરી પર મુકવાને ઉપર કહેલા કોલોનીઓમાં પ્રવર્તન થાય છે. આ દેશા અઘાવતની કામચૂને મુખાંધથી ઉત્તેજન આપવામાં આવે છે, અને જે કામોમાં આજુ સુધી કોમી અઘાવત ન હોતી જણાઈ ત્યાં પશુ તે ફેલાવા કામી છે. આ બાબત રાજ માટે ચંબીર અવકાશ છે. તેના નીચેના કરવામાં ના. કહેનકાહની સરકારના કામ અજુત કરવાની મુંબઈના કહેરીઓની ઇચ્છાથી નીચેની કમીઠત તે ઉપર ઘટતી ટીકાની સાથે આપ નામદાર આગળ મુકવામાં આવે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકા

(૬) હોંદી કામથી દુખાવવામાં લાગે વખત થઈ દક્ષિણ આફ્રિકા સફ થી મહી જાય છે. હોંદીને દરજ્જા અને મોલો સફથી વધારે જોખમમાં આવી પડેલ છે તે પશુ એજ મુકકમાં. ઠેક ૧૮૮૫ ની સાલથી એ મુકકના જુદા જુદા કામોમાં વસતા હોંદીઓ પર ઉપરા ઉપર અપમાનો લાડવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. ઉપર કહેલી સાલમાં પહેલી વાર ટ્રાંસવાલની રીપબ્લીકન સરકારે “જુલી, આરબ, મલાઈ, ટુરકી સરકાર ની મુકકમાન પ્રજા તથા ખીજ એટીયા ટીકા” સાથે વિરોધ ભરેલો કાયદો મંજૂર કરવા તે વખતની વડી સરકારને લલમાવી. તે કાયદા વડે દરજ્જા કે લાવકાતનો વિચાર ક્યાં વચર માનવી તરીકેના સામાન્ય હોંદી પડાવી લેવામાં આવ્યા છે. ઉપરનો કાયદો થવા પછી

સામાજીના સુધારાવાળી હોંદી પ્રજાના પરદેશવાસી લોકો તદ્દન જંગલી હોય તેવી રીતે તેમને મહુવાને એક પછી એક પ્રવર્તો કરવામાં આવેલ છે. જુદા જંગલી નેટીવો જે હોંદી ભોજવે છે તેવા હોંદી પશુ હોંદીને ન આપવામાં આવતા હોય એમ આપણે જોઈએ છીએ. ટ્રાંસવાલના ઇમ્પીરિઅલ કાયદા તલે કેળવણીની પરીક્ષા પસાર કરવાથી નેટીવ એ પ્રાંત માં કામલ થઈ અને રહી શકે, પશુ એક હોંદી પછી તે અને તે દરજ્જાનો હોય તોપશુ તેને તે રીતે કામલ થતાં અટકાવવામાં આવે છે, ને કામલ થનાર માટે ચંબીર સળાઓ રાખવામાં આવેલી છે.

(૭) ૧૯૦૭ ની સાલમાં ટ્રાંસવાલ પાર્લામેન્ટ એટીઆટીક એમેન્ડમેન્ટ કાયદો પાસ કર્યો. તે કાયદા વડે એ કોલોનીમાં વસતા હોંદીઓનો દરજ્જા ઉતારીને તેમને અલગ અપમાન ભરેલી રીતે રજુસ્ટર થવાને દરજ્જા પાડવામાં આવી. આ સ્થિતિને લીધે તે કાયદો નાબુદ કરવાના હેતુથી “સલામકની લડત” નામથી ઓળખાએલી કીલકાલ શરૂ થઈ. સારનાદ તે કાલમાં ઇમ્પીરિઅલ રીપબ્લીકન એક્ટ પાસ થયો. રજુ એટીઅર અને ઇમ્પીરિઅલ કાયદાનો એજો અરથ એ થયો કે ના. ચહેનકાહની એટીક પ્રજાના બધા લોકોના ઇમ્પીરિઅલ ની સદંતર અટકાયત થાય, આ કોમી એક વાળી રાજનીતિમાં સમાજેલા મુદ્દા ઓનો ખ્યાલ કરીને ટ્રાંસવાલના હોંદી ઓએ સલામકની લડત ચાલુ રાખી. તે લડત ચલાવતાં તેમને ભારે આપભોગ આપવા પડ્યા, અને અસહ્ય દુઃખો વેઠ્યાં પડ્યાં છતાં તેઓ એ કાયદો રદ કરાવવાની વાતને તથા કાયદાની અંદર કોમીએક વાળી રાજનીતિમાં કામલ કરાવવા ના મુદ્દાને બિચવપુરવક વળગી રહ્યા. આખરે અસહ્ય દુઃખો વેઠ્યા બાદ, હોંદી સરકાર તથા વડી સરકારની આમલ ભરેલી રજુઆતોને લીધે યુનિયન સરકારે સલામકીઓની આમણીઓ કથુલ રહે એવો કાયદો કામલ કરવાનું માથે લીધું. અને આ પ્રમાણે આખા હોંદીમાં બધા વરસ અને ધરમના લોકોનાં માન અને તારીફને પામેલી લડતનો અંત આણવા યુનિયન સરકારે વચન આપ્યું.

[અમુક]

કોલોની—તા. ૮ મી અક્ટોબરે કહેવતા થી ઉપલે.

ઉમરાવની સલામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા

લોરડ કોમ્પટ્રીલના લાખલુમાં
જવાબ

(નવા જાંઘી માણ)

નામદાર ઉમરાવે બીજી સવાલ પ્રશ્નને
તે પુનીષન પ્રશ્નને મંડળમાં હોદ્દાશેની
ફેરબદલી થઈ તે વિષે હતો. બહુક
માણસ નામદાર ઉમરાવના મતને વધુ
મળતો છે કે જોછો મળતો છે તે વિષે
મત જતાવવો તે માટે કામ નથી. મારે
જોવો મત આપવો તે બહુ બચોજ
કહેવાય.

લોરડ કોમ્પટ્રીલ : છુટા જો નથી.
જનરલ રમદસ ખતે જોવાં વચનથી
બંધાયા હતા તેવાં વચનથી મી. પ્રીયર
બંધાયા છે કે નહીં એ વિષે કોલોનીયલ
ખાતને કંઈ ખબર છે ?

લોરડ કોમ્પટ્રીલ : આ સવાલમાં જન
રલ રમદસે જેવું વચન આપ્યું હતું તેવા
કેલટું મી. પ્રીયરે આપ્યું હોય એવા
ખબર કોલોનીયલ ખાતને મળ્યાનું અને
સાંજળાનું નથી. તેઓ જાને એકજ
પ્રશ્નન મંડળમાં ફેરલોક વખત થઈ છે.
જાને તેથી કું ધારું છું કે આ બાબતમાં
તેઓની રાજ્ય નીતિ પણ એકજ છે.
પુનીષન પ્રશ્નને આ બીજ પસાર કરવાને
જાતંત ખીતાવુર હતા, એવો વજુક
બરેલો પુરાવો મળેલો છે તેની કું નામ
દાર ઉમરાવને ખાત્રી આપું છું. આ
વચ્ચે તે બીજ પાસ ન થવાથી વડી
સરકારને કેટલો બેદ થયો છે, તે વિષે
મારે કહેવાની જરૂર રહેતી નથી. પુની
વંદના મવરતર જનરલને મિ બેદ વિષે
વારંક કરવામાં આવેલ છે, જાને પુનીષન
ના પ્રશ્નને કવેની સલામાં આ સવાલ
નો હુથો લાવનાર બીજ. જાને તેટલી
જાતાવળથી રજુ કરવાનું વચન આપ્યું
છે. આ વિષેનો બાબતી તરીખ સુધીનો
પત્રવ્યવહાર કું આપ સાહેબેની પાસે
રજુ કરીક.

કવે નામદાર ઉમરાવે એક જો ફરીવાર
કવેલો તેમો જવાબ આપવો રહેલો છે.
મજકૂર બીજની કલમો કેવી છે એવો
સવાલ તેમણે કવો, તેના જવાબમાં એટ
કુંજ કહીક કે તે સામાન્ય રીતે સંતોષ
કારક હતી. તેમણે એક બે બાબતો વિષે
કંઈ કહ્યું તે કું પ્રશ્ન મળક પછી કાચો
નથી. જાને લાગે છે કે જો. કામ તો

જોરેજ શી રહેના જવાલ વિષેની હતી.
તે સંબંધમાં કહેવાનું કે જોરેજ શી
રહેના કાલના કાપદાથી હોદ્દાશેની જે
રિયતિ છે તે વધુ ખરાબ થાય જોવું
નવા કાપદામાં કંઈ નથી.

લોરડ કોમ્પટ્રીલ : બીજાં મતો
વિષે શું ?

લોરડ કોમ્પટ્રીલ : નામદાર ઉમરાવ કું
જાણવા માગે છે તે વધુ ચોકચાઈથી જો
તેઓ જાણુરો તો કું જવાબ આપવાને
પ્રશ્નન કરીક સલામકની કાલત નંધ
કરાવવા યજેલું કરતોના હેતુને બંધ
થવાની તેઓ સાહેબ ફરીવાર કવે છે.
જાને તે સંબંધમાં કેટલાક કિસ્સાઓ
દર્શિ છે. એક કરતાં વધારે જોરતોમે
કામલ થવા ન હોવા લીધેનો વડી
ખદાલતનો ચુકાદો તેઓ દર્શિ જતાવે છે.
પણ એ કંઈ કારભાર લીધેની ફરીવાર
ન કહેવાય; તે તો કામકાના કરવાની
વાત થમ. દક્ષિણ આફ્રિકાની વડી ખદા
લતના મજા ચુકાદાઓ હોદ્દાશેની તરફ
માં મવા છે, એ નામદાર ઉમરાવ જાણે
છે, જાને તેથી આવા એક વિશ્વ ચુકાલ
થી સમાધાનીના હેતુનો જાંજ થાય છે
એવો આરોપ મુકવો થઈ નહીં. મારે
કહેવું જોઈએ કે બહુ કાળના રીવાજ
સંબંધમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં કંઈ ફેરફાર
મળેલો નથી. દક્ષિણ આફ્રિકામાં એકથી
વધારે જોરત કરવાનો કામદો કહી સ્વીકા
રાવો નથી. એ કે લાં પચમેરિતે જાન
આપવાની કામણી કાલ વધારે થટાકે
હશે, પણ એક અથવા વધુ જોરતો કર
વાના સવાલમાં લાંના કાવદામાં કંઈ નવો
ફેરફાર થયો નથી. એટલે જમુક એક
ચુકાલ ઉપરથી દક્ષિણ આફ્રિકાના કાલના
કામલ વિષે ફરીવાર કરવાને કંઈ કારણ
નથી એ આપ સાહેબો જોઈ કહીક.

નામદાર કલ સંબંધમાં તેઓએ જે
કહ્યું જાને કોલોનીયલ ખાતાં પાસે રજુ
આતો કરી તે વિષે કહેવાનું કે કેમ
સાંજળની જાબતમાં અપીલ કરવાના થવા
જાને તેઓ જે જમલતા આપે છે તે
ખરી જાને લાગળી છે. આ બાબતમાં
જ્યારે જ્યારે તક મળેલી છે ત્યારે ત્યારે
કાલત મેળવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો
છે કામકાન બીજમાં જોવો સુધારે,
કરવાનું વચન આપવામાં આપ્યું હતું કે
એક કોમિસાઇલના સવાલમાં અપીલ
કરવાનો હક મળે. આ સુધારો બહુ
કીમતી કહેજમ, જાને વડી સરકાર તેને
આપકારવાકમ મજી. બીજા બાબતોમાં
કોલોનીયલ કામકાન ઉપરજોને રાકલ

થવાના કામલ લીધે તેઓ કાલેજ બોલ્યા
છે, કે જે બાબત મવા ફેબરુઆરી માલ
માં ઉકારવામાં આવી હતી. તે દીવસથી
તે આજ સુધીમાં તે બાબતમાં પછિ
પોકાર નથી સંભળાયો તેથી કું ધારું
છું કે આ સવાલનું નિરાકરણ સંતોષ
કારક રીતે થયું હતું. એટલે તે વિષે
જાને વધારે કંઈ ખબર મળ્યા નથી, જાને
એ ઉપરથી જાને લાગે છે કે નામદાર
ઉમરાવને ફરીવારનું કંઈ કારણ નથી.

લોરડ કોમ્પટ્રીલ : આ કુદી કુદી
બાબતો ફરીવાર તરીકે મેં રજુ કરી
નહીં હતી. તે કાલત એવુંજ બતાવવા
રજુ કરી હતી કે અમાઉ પછી સમાધાની
ના હેતુનો કાંજ કરવામાં આવેલ છે.
કાલત કામલા તરીકેજ એ બાબતો
જાણવેલ.

લોરડ કોમ્પટ્રીલ : જો એમ છે તો
મારે નામદાર ઉમરાવને સુચવવાનું કે
આ બાબતમાં તો કાલ સમાધાનીના
હેતુનો જાંજ થતો નથી, જાને બીજા કેટ
લીક બ્યાન બદાર રહેતી બાબતોમાં થતો
હશે તો કંઈ કહી કાઢવું નથી. નાતાલ
ના વેપારી લાઇસેન્સના કાલ વિષે પણ
નામદાર ઉમરાવ બોલ્યા હતા. તે સંબંધ
માં કહેવાનું કે એ વિષે વડી સરકારને
દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર સાથે પત્ર
વ્યવહાર આવ્યો હતો, જાને તેનું પરિણામ
એ આવ્યું હતું કે લાઇસેન્સ પુન્યથી
લેવામાં આવ્યા હોય એવી બાબતમાં
લાઇસેન્સકારને વડી ખદાલતમાં અપીલ
કરવાનો હક મળે નહું બીજ પાસ ન
થવાથી વડી સરકારને બહુ બેદ થયો છે
તે ફરી કહેવાની કામજોજ જરૂર રહે છે.
તે બાબતના કામજોજમાં કું રજુ કરીક,
જાને પુનીષન પાસમેંટની જાવતી સલા
માં મનવી ઉત્તવલે તે સવાલપરનું એક
બીજ રજુ કરવા વિષેનું જે વચન મળેલું
છે તે વિષેના કામજોજો પણ તેમાં સમા
વેલ થઈ એમ કું ધારું છું.

[સંપૂરણ]

કરવાની જાંજુમન કાલમના ચેરમેન
મી. એમ. એસ. રહિરી તા. રપ બીજે
લખે છે કે :—કરતીકંપ સંકટનીવારણ
કંડ માટે પા. રર-૪-૯ ની ચે. રટેમર
મહેરીકે કરમામના ચેરમેન મી. એમ.
એમ. કલકા તરફથી મળ્યો છે. કલકા
કાલકાં માણ છે.

લોરડ એમટને જવાબ

હોંસી બાપામાં મી. પોલાકનો
કાગળ

લોરડ એમટને હોંસીની વિશાલતામાં
કરેલા ભુસ્સાકાર આપણને લોરડ એમટ
ને વિચિત્ર જવાબ વાળ્યો હતો તેનો
રહીઓ આપનારો મી. પોલાકનો નીચેનો
કાગળ હોંસી બાપાઓમાં પ્રગટ થયો
છે:—

“સાહેબ,— હકિયુ આફ્રિકાની હાલ
ની સ્થિતિપર લોરડ એમટની તદ્દન
વાળખી ટીકનો જવાબ આપતાં લોરડ
એમટ જેવા મોટા સમજૂરી પક્ષ મીડાઇ
બધ લાગે તે સામે પોકાર કર્યોજ
જોડ્યો. જોશપદાવાની શાળ્યનીતિ
નામ હપને લોરડ એમટની જોડવાવા
ને પ્રવલન કર્યો નહોતો છે. જાના
વખત ચર્ચા આઠન રીતે પારકુ કરેલી
કનેક્શન કરેલી શાળ્યનીતિ માટે હકિયુ
આફ્રિકાને કેમ કોલોનીયલ એશીય તરફ
ના વળતારે હપમે આપ્યો હોય એવું
મને થઈ આવતું નથી. હું પાર હું કે
હકિયુ આફ્રિકાના હોંસીઓની વિશાલતા
ની કમીટીએ (જેના લોરડ એમટની
મખાત પ્રમુખ છે, અને યહુ પ્રસિદ્ધ
એન્સો ઇન્ડિયન જેના સલાહકાર છે)
ઉપરા ઉપર બાર હપને રજુઆતો ન
કરી હોત, અને હોંસી સરકાર તથા હોંસી
પ્રધાન તરફથી જો તેમાં પુષ્ટી ન થઈ
હોત તો કોલોનીયલ આતંત્ર પર બાંધેજ
અસર થઈ હોત. લોરડ એમટ
જાણી જોઇને જુલી જતા કારણે છે કે
એન્સો થોડા એક વર્ષો થયાં હોયી મએલી
પશ્ચિમરી તરફથી બાળતો હાજના પ્રધાન
મંડળની નબળાઇનું પરિણામ છે. તે
પક્ષના કાર્યમાં સત્તા આવી તે પહેલાંજ
સ્થિતિ તો ખરાબ હતી, પણ તે પછી
મામલો વધારે ખારીક જાણ્યો છે. ૧૯૦૭
ના રજીસ્ટરન કાપકાને કહેનસાહની
મંજુરી અપાવનાર તે લોરડ એમટન
હતા. તેજ વરજનો વીડીકરપ રજેડક
એકદ, કે જેના પ્રતાપે હોંસી કુટુંબને
નજીવો બધો કામ લાંબી નિરાશ થઈ
નીકળવું પડે છે, તેને મંજુરી અપાવ
નાર પણ તેજ હતા. હમીએકન કાપકો
કે જેના પ્રતાપે નામીકતમાં નામીકિત
હોંસી સામે પણ કોમીએક હોયો થાય,
અને પુની કાપકાની સામે વનારા ધલા
બહીએકાને વિના તપાસે રોકવાય કરી

હાથ, તેને મંજુરી અપાવનાર પણ
તેજ હતા. લોકસને સ્થાપવાની શાળ્ય
નીતિ કે જેની સામે ૧૯૪ માં મી.
લીટલ્ટને વધો ઉઠાવેલ, તેને હરી જીવતી
કરનાર ૧૯૦૮ નો એનેરી કાપકો મંજુરી
કરાવનાર પણ તેજ. ૧૯૦૮ અને ૧૯૦૯
ના ટાઉનશીપ કાપકાના ધારાઓ ઉપર
કાણુ નહીં રાખીને આકતરી રીતે હોંસી
એને વેપાર અપાવકરના કરનાર તથા
તેઓને રહેવાની જગ્યાની માલિકી વિનાના
કરનાર પણ તે અને તેની માલિકી એક
નારજ હતા. ત્યાંના હોંસીઓની પાસે
થી મુનીસીપલ કુર્ચાઇકનો હક પડાવી
લેવા પણ તે તકવાર હતા. હોંસીઓ
પ્રત્યે દુસ્મનાયક કરેલા રહેશીઓના
કાપકાને તથા સામાજીએ પહેાંચાડનાર
નાતાલના કાપકાને તેણે નામંજુર કર્યા
તે હંપ તેમની દરદાને લીધે નહીં પણ
સલામતની લક્ષત રખેલાં પણ ફેલાય
તેની ખીકને લીધે. લોરડ એમટનની
માલિકી એકનારને તેની મોક્ષાખંધ સુધે
નાં પરિણામ એમવવાનાં હતાં, પણ તેણે
તો કેલાઓઆએને રસ્તે હોંસીઓને ટ્રાંસ
વાલ સરકાર તરફથી હકપાર કરવામાં
આવે તેમાં વચ્ચે નહીં પડ્યા ત્યાંના
પ્રિટીશ મનસલ જનરલને કુચના આપી
તેમાં ઉમેરો કર્યો. હાલની સરકારેજ
પોતાની કુલો સુધારવાને વધારે પ્રવલન
કર્યો જોડ્યો એમ કહેવામાં લોરડ
એમટની તદ્દન વાળખી હતા એ મારે
કહેવું જોડ્યો. મારા સંસ્થાનવાસીઓ
હોંસીઓના સ્થાપી દોકોને કહેમાં કુટયા
કરે તેની ફરીયાદ હોંસીઓએ કરતાં રહેવું
એવું કોલોનીયલ અમલદારનું કહેવું બહુ
ચીડ જાળ કરનાર છે એમ કોઇને
લાગ્યા વિના નહીં રહે. સંસ્થાનની સર
કારનો કાંડપીછેડો વડી સરકાર કરે તે
કદાચ વાળખી હશે, પણ સંસ્થાનોના
જુલમનો એમ કામ પડનારા હોંસીઓનું
રક્ષણ પછી કાણુ કરશે? જે લોકોને
શાળ્ય વહીવટમાં હંપ બાળ ન મળતો
હોય તેનું રક્ષણ કરવાની વડી સરકારની
દુરજ ન હોય તો પછી તેની દુરજ હું
છે? હોંસીઓ આ સવાલને રહેનસાહત
ના અગતના સવાલોમાં સહીથી પહેલો
સવાલ મણે છે. એટલે લોરડ એમટ
અને તેના મળતીયાઓ, સ્વશાળ્ય એમવ
તાં સંસ્થાનોના કાગ્યારમાં વચ્ચે નહીં
પડી શકાય એવા બહાનાં આપી બાંડ
વાળ કરે એ ચલવી લંપ નહીં કદાચ.
કોલોનીયલ આતંત્ર તે વડી સરકારના
કારકાર્યનું એક અંગ છે, અને સંસ્થાનો

ના કારકાર્યનું નહીં. મમ્મ ફેમરમારી
માલમાજ ને બાળતો વિષે તપાસ થઈ
વવામાં આવી હતી તે બાળતોના સંબંધ
માં બાળે હંપ પણ પમલાં લેવાની ના
કહેનાર લોરડ એમટ ને વલણ પકડી
મેકા છે, તેવા વલણથી હકિયુ આફ્રિકા
ના હોંસી સવાલનો નિવેડો અપાવનાર નથી
એ હું હમિતથી કહું છું.

બોક્સબરગ નોરથ કેસની અપીલ

હોંસીના વિરોધીની ફરેહ

“બોક્સબરગ વિ. જોન્સ અને જોન્સ”
વાળો કેસ ને બોક્સબરગ નોરથ કેસ
નામથી પણ જાણાયો છે તેની અપીલ
હોંસીના વિરોધીના કાગ્યારમાં હતરી છે.
જોન્સ અને તેની એરતે પોતાના તાળા
ની રજેડ લીનટાઇન નામના મોરને કાડે
આપી હતી. લીનટાઇને તે એશીઆટીકને
કાડે આપી હતી. એશીઆટીકને કાડે
આપવાની જમીનનાં અસલ ખતમાં બંધી
છે એવું જાણાવી મજકુર એશીઆટીકને
મજકુર રજેડમાંથી હાંકી કાઢવાનો, તથા
નુકસાની મેળવવાનો કુલમ વીટવોટરસ
રજેડ લોકલ લીવીઝનની કોરેટમાં મખવા
માં આવ્યો હતો. બા કુલમ કોરટે
આપ્યો હતો, પણ એશીઆટીકને રજેડ
કાડે આપવા માટે જોન્સ અને તેની
એરત જોખમકાર હતાં. તેથી તેની
સામે પણ અરજદારને તેલો કુલમ જોડ્યો
હતો, ને તે માટે જોખમકોનતીન ખાતે
સહીથી વડી બહાલતમાં કેસ લઈ જવામાં
આવ્યો હતો. વડી બહાલતે તેનાકુલકા
માં જજાળ્યું કે પ્રતિવાદી જોન્સ અને
તેની એરત એશીઆટીકને (જે તેના
નોકર ન હતા તેમને) પોતાના તાળાના
રજેડ ઉપર રહેકાણુ કરવા દેવાને જોખમ
કાર હતાં એવું જાણાવીએથી મુરવાર
કાય છે, અને તેથી અરજદારે માગ્યા
પ્રમાણે કુલમ ખુરમ સામે આપવામાં
આવે છે

“ઈન્ડિય રાંડ એકસપ્રેસ” ની ટીકા

ઉપરના ચુકાદાપર ટીકા કરતાં “ઈન્ડિય
રાંડ એકસપ્રેસ” કહે છે કે:—

બોક્સબરગ નોરથમાં એશીઆટીક અને
એર વચ્ચેની લડતમાં બોક્સબરગ નોરથ
ની એન્ડી એશીઆટીક કમીટીએ રજેડ
તકવીરનો ઉપયોગ કર્યો છે. એન્સ

બરમમાં ચાલેલા કેસમાં કમીટીએ હોદ્દા સામે છૂત મેળવી હતી, અને હવે બ્લોચ ફોનટીન ખાતે ચાલેલા કેસમાં હોદ્દાને સ્ટેર બાંહે આપનાર ગોરા સામે પણ એન્ડી એથીઆટીક કમીટીને છૂત મળી છે. આ પ્રમાણે બેઠકબરમ નોરમ ખાતે એથીઆટીક વેપાર સંબંધમાં ગોરાઓની સ્થિતિ કોઈથી કદી ફેરવશે ન થઈ શકે એવી થઈ છે. કાયદો એવો છે કે આ મામલામાં કોઈ પણ એથીઆટીક રહી કે વેપાર કરી શકે નહીં, અને જો કોઈ ગોરા સ્ટેડવાળો હોદ્દાને પોતાના સ્ટેડપર રહેવા હોય તો તે લીસની ચરત નો કાંચ કરે છે, તેથી તે હોદ્દાને થોડો જ વખત, અને બારે ગુજરાતી વહેરી લઈનેજ, રહેવા કદાચ શકે. મી. જોન્સને જે કડવી લીઆમલ મળી છે તે પછી કોઈ ગોરા સ્ટેડવાળો હોદ્દાને બાંહે રાખે એ કદી નહીં અને. આ રીતે બેઠકબરમ નોરમ આ હેરાનગતિમાંથી મુક્ત થયું છે.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

આરકમાર—તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપર.

મેસીકંડ—તા. ૧૨ મી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપર.

[બરિડીયા ઈન્ડિયા લાઇન]

વેન્ડામેટા—તા. ૪ છ અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપરવાતી હતી.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલાલી—તા. ૧૦ મી અક્ટોબરે કલકત્તા જવા ઉપર.

અમલાલી—તા. ૧૭ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપર.

અમરસોદી—નાતાલથી ઉપરેલી તા. ૨૭ મી સપ્ટેમ્બરે ગોઆસાથી મુંબઈ જવા ઉપર છે.

[ઈન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

લંડન—તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે કલકત્તાથી ઉપર છે.

કોર્ગેરી—તા. ૨૯ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપર છે.

કોમી બેન્કની કામચૂને બાજુએ મુજી. એક હોદ્દાને તેની લાખાત એક રૂબરૂ કરનાર ગોરાઓની કુલ્લીના વચ્ચે વેરી નીચવામાં આવ્યો છે.

ગુરકી પ્રાંતોમાં અંબીર મામલો

જાહેરની તૈયારીઓ

(સ્ટર)

તા. ૨૬ ને ગુરવાર—ગુરકી લગભગ માટે તૈયાર નથી એવું સમજાવવામાં રીઆ ધાંધલ કરી રહ્યું છે એવું જણાવ્યું. બલજેરીઆનોની આંખ ઉધાડવાના ઇરાદાથી ગુરકીએ આડરીઆનોપલ ખાતે બસકરને કવાલત માટે એકઠું કરવા માંડ્યું છે.

બલજેરીઆન સરહદ ઉપરનાં માથાંપર ગુરકીએ જોણી બહાર કરવાથી બલજેરીઆન સરહદે તે સામે પ્રોટેક્ટ કર્યો છે.

સામોસના ટાપુની બાજુએ એક મીક સ્ટીમરપર ગુરકીએ જોણી બહાર કરવાથી મીક સરહદે તેની સામે મજબુત પ્રોટેક્ટ કર્યો છે, અને બહાર કરનારાઓને સજા એ પહેંચાડવાને તથા યએલી ગુજરાતી ભરી આપવાને ગુરકી સરહદે પાસે માંગણી કરી છે.

તા. ૨૭ ને શુક્રવાર—આ કવાલત માટે એકઠા કરવામાં આવનાર બસકરમાં ૧૦૦ પસદનનો સમાવેશ થશે. આમાંથી ૨ કુલ્લીઓને આડરીઆનોપલ પ્રાંતમાં રાખવામાં આવશે. બાકીની કુલ્લીઓને ગુરકીના બસકરમાં ખાલી પડેલી જગ્યાઓપર મોકલીને કલકત્તા સરહદ ૪ લાખ માથુસવું માથ વેચ કરવામાં આવશે.

સામોસના ટાપુમાં મીક લોહિા અને ગુરકી વચ્ચે લગભગ થઈ છે.

તા. ૨૮ ને શનિવાર—રશિઆની સલામતથી આઓઆ હંડરીની સરહદે બલજેરીઆને ચેતવણી આપી છે કે જો બલજેરીઆ સલાહ સાંતિયાં કાંચ કરશે તો તે માટે બધી બેખમદારી તેની છે.

સરવીઆનો ૨૦ ગાડાં બેટલો હાથેઓ, જે ગુરકીએ અટકાવેલ તેને પુરો કરવા તો કુલમ કર્યો હતો, પણ પાછળથી તે કુલમ પાછો ખેંચી લીધો છે.

આના જવાબમાં સરવીઆએ ૧૮ ગાડાં બેટલો ગુરકીનો હાથેઓ અટકાવ્યાં છે.

તા. ૩૦ ને સોમવાર—બલજેરીઆની રાજધાનીમાં એવા ખબર મળત થયા હતા કે બલજેરીઆ અને સરવીઆએ મળીને ગુરકી સરહદ પાસે એવી માંગણી

કરી છે કે તેમને સ્વતંત્રતા આપવી; જો સંતોષકારક જવાબ નહીં આવવામાં આવે તો લગભગ બેઠક કરવામાં આવશે. બલજેરીઆનોએ સરવીઆ પાસે માંગણી કરી છે કે લગભગ માથ તે તેણે ૫૦૦૦૦ માથાએ પુરાં પાડવાં.

ગુરકીએ આડરીઆનોપલ ખાતે બસ કર એકઠું કરવાને બદલે ભુલ્યાં ભુલ્યાં મથકમાં ભુલ્યાં ભુલ્યાં કુલ્લીઓને મોકલવા તો વિચાર કર્યો છે. આ ફેરફારથી બલજેરીઆ સાંત માથ એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

મામલો સાંત પાડવાના કામમાં મુશ્કેલી રાખીને સરલતા કરી આપવા માટે ગુરકીએ મેસીડોનીઆમાં બેઠક કરવા સુધા રાખ્યો. ગુરકી આમલમાં મુકવા એવી રશિઆન એલબીએ ગુરકી પરદેશ ખાતાના પ્રધાનને જણાવ્યું કરી છે.

મેસીડોનીઆન પ્રાંતોની ફરિઆદ કાંચમાં તપાસ કરવાને ગુરકી સરહદે કમી કન નીચું છે.

એવું માનવામાં આવે છે કે મીક, મોનટીનીઆ, સરવીઆ, અને બલજેરીઆએ એકમ થઈ ગુરકી સામે લગભગ કરવાને સંધી કરી લીધી છે.

બલજેરીઆન પેટરવાર બસકર સરહદ પર જવાને રેલ્વેપર ચડવા માંડ્યું છે.

સામોસના ટાપુમાં સમાધાન કરાવવાને માટે પાંચ દિવસ સુધી લગભગ મુઠવળી રાખવામાં આવી છે.

સામોસના ટાપુ પાસે મીક સ્ટીમરપર ગુરકીએ જોણી બહાર કરવાના બનાવ માટે ગુરકી સરહદે મીક સરહદની ભારી માગી છે, અને જે બનાવ માટે ગુરકી ગાર ગુરકીને તપાસ કરી સજાએ પહેંચાડવા વચન દીધું છે.

રશિઆએ એક એક બસકર તૈયાર કરવા માંડ્યું છે. તેણે જણાવ્યું છે કે તેની તૈયારી લગભગ માટે નહીં, પણ માત્ર બસકરની લાખાતની બલજેરીઆ માટે છે.

તા. ૩૦ મીએ રાત્રે એક ખાસ તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે સરવીઆએ અત્યંત ઉતાવળથી લગભગ માટે તૈયારી કરવા માંડી છે. બસકરની લીધવામાં સંબંધી ખબરો ધુપવવાતું તેણે સર કરી દીધું છે.

તા. ૧ ને મંગળવાર—મીસમાં આવે આના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે મીક, મોનટીનીઆ, સરવીઆ અને બલજેરીઆ એ રાખી વચ્ચે થએલી

મેઠવણ પ્રમાણે મીસ લડાઈની તકમારી કરી રહ્યું છે.

મીસ વાવરો જીડાઈનાં બધાં વહાણોને તુરકી દરીયામાંથી આઠમાં આવવાને કુકમ થયો છે.

સરવીઆનો દારૂગોળો છુટો થવા માટે તેણે પોતાનો સુલેહ જાળવવાનો ઇરાદો જાહેર કર્યો. એણે એવી તુરકીની મામણીને લીધી, સરવીઆન સરકારના કુકમથી ડોનસ્ટાઈનોપલ ખાતેના સરવી આન એલચીએ એવી મામણી કરી છે કે તુરકીએ એ દારૂગોળાને સરવીઆ જવા દેવો, જાણવા ક્ષિ પાછો મોકલો દેવો, નહીં તો લડાઈ જાહેર કરવામાં આવશે. તુરકીને જવાબ માટે ૪૮ કલાકની મુદત આપવામાં આવી છે.

આત્મીઆન પ્રધાને જણાવ્યું છે કે અને ત્યાં સુધી સુલેહ જાળવી રાખવાને યુરોપી રાજ્યો પ્રયત્ન કરી રહ્યાં છે.

યુરોપી જાણે જણાવે છે કે તુરકીની ઇજ્જતને હાની પહોંચે નહીં, અને બલ જેરીઆ તથા સરવીઆને સ્વતંત્રતા મળે એવી પેરવી આત્મીઆ તથા રૂશિઆ કરે તોજ લડાઈ અટકી જાય.

લડાઈ જાહેર કરવામાં આવશે એવું બલજેરીઆ તથા સરવીઆએ તુરકીને જણાવવાની વાતનો તુરકી સરકાર કન કાર કરે છે.

બલજેરીઆ અને સરવીઆને લડાઈની તકમારી કરતાં એમ મોનટીનીએ પક્ષ એસમાં આવી મ્યું છે, અને તેણે સ્ક કરને તકમાર થવા કુકમ કર્યો છે.

મહ રાને બલજેરીઆની રાજધાનીથી લશ્કર રેલવે ટ્રેનોમાં સરહદ માટે ઉપડ્યું હતું. બધો રોજમાર બંધ થઇ પડ્યો છે.

રૂશિઆન પ્રધાને સરવીઆ તથા બલ જેરીઆને જણાવ્યું છે કે લડાઈ ફાટી નીકળતી અટકાવવાતા વિચારમાં યુરોપી રાજ્યો એકમત છે.

આવેજ સંદેશ રૂશિઆન પ્રધાને તુરકીપર મોકલ્યો છે, તે તે સાથે તેણે તાજાના પ્રતિને આપવા ધારેલા સુધારા તુરત અમલમાં મુકવાની અરૂર બતાવી છે.

તા. ૧ થીએ ઉવટના સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી પ્રધાનોની કાઉન્સિલની મુલાકાતેથી પાછા ફરતાં તુરકીના જનરલ રડાઈના વડાએ જાહેર કર્યું હતું કે તુરકી લશ્કરને તકમાર થવાનો કુકમ કરવા ઠરાવ થયો છે.

લડાઈ થતી અટકાવવા બનતું કરવું, અને તુરકીની અપાર મુશીબતમાં તેના પર જલ્દતું દબાણ લાવી કાંઈ વધારો ન કરવો, એવો વિચાર રૂશિઆ તેમજ બ્રિટન ધરાવે છે.

તા. ૨ ને સુધવાર—સરવીઆનો દારૂ ગોળો છુટો કરવાની મામણીને તુરકી સરકારે તરકોડી કાઢી છે, અને આખા તુરકી લશ્કરને તકમાર કરવાનો કુકમ કર્યો છે. બલજેરીઆ, સરવીઆ, મીસ તથા મોનટીનીએ લડાઈ જાહેર કરવા તકમારી કરી રહેલ છતાં તેમના તરફથી લડાઈ જાહેર કરવાનું કબજા તુરકી સરકારને હતું મળ્યું નથી.

તુરકી સમુદ્રમાં ફરતાં બધાં મીસ વહાણોને કબજામાં લેવા, અને તુરકી માટે મુલાકાતી આવજાવના કામે લગાડી દેવા કુકમ થયો છે.

યુરોપી રાજધાનીઓમાં માનવામાં આવે છે કે કુજ સુલેહ જાળવાઈ શકે તેમ છે.

બલજેરીઆન વિજેરે લડાઈ કરવા માનનાર પ્રતિની રાજધાનીનાં જાહેર ખાતેના પરદેશી એલચીઓએ સુલેહ જાળવવાની અલામત્ત કરનારાં કબજા તે તે પ્રતિની સરકારપર કર્યાં હતાં.

બલજેરીઆએ ૩ થી ૪ કરોડ ફ્રાંકની કમિટની લોન ફ્રાન્સમાં ઉઘી કરવાને મામણી કરી હતી, પણ ફ્રેંચ સરકારે તે મામણી નાકસુલ રાખી છે.

મીડની પાસે આવેલા હીટના ટાપુની સરકારે પણ તુરકી સામેની લડાઈમાં મીડની સાથે સામેલ થવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

માયલો દિવસે દિવસે જે ૨૫ પકડતો જાય છે તેથી ડોનસ્ટાઈનોપલમાં વસિત નો યુરસો વધતો જાય છે. લોહમત એવું દસવે છે કે કુખદાયક પાડોશીઓ ને ઉવટને માટે ટેકાણે પહોંચાડવાનો વખત તુરકી માટે હવે આવી શક્યો છે. ના. સુલતાનના લખીતવાર હરમાનથી તુરકી લશ્કરને તકમાર કરવા કુકમ થયો છે.

બલજેરીઆનાં ટેટલાક જાહેરના લોકો આપખુદીથી તુરકીપર ખેતીનાં હથિયારો વડે હુમલો કરવા સાચા છે. મહ કાલે આખો દિવસ લશ્કરથી કહેલી માટીએ બેલમિક (બલજેરીઆની રાજધાની) થી ઉપડ્યા કરી હતી.

રોમાનીઆ પ્રાંત આ બાબતમાં ઠેવો વચ્ચે બતાવશે એ સંકળી વાત છે.

રોમાનીઆન એલચીએ કાલે તુરકી સરકારની મુલાકાત લીધી હતી તે અર્થસુચક મળ્યા છે.

કળા સમુદ્ર, અને મારમેરાના સમુદ્રમાં ફરતાં ૧૫૦ મીસ વહાણોને તુરકીએ કબજે કર્યાં છે.

બાલકન પ્રાંતને લગતી આસ્ટ્રીઆની સરહદ ઉપર આસ્ટ્રીઆન સરકારે સુલેહ જાળવી રાખવા માટે પોતાનું લશ્કર વધારવા મોકલ્યું છે.

ફ્રેંચ સરકારે ફ્રેંચ બેંકવાળાઓને બલજેરીઆ તથા સરવીઆને પદસા ન પીરવા વિનંતિ કરી છે.

ઉગ્રાંડ પાસેથી ૪ “લીટ્ટોવર” (એક તરફની રટીમરોનો નાસ કરવામાં કામે લગાડતી મનવરો) આસ્ટ્રીઆના ખાતેની સરકાર ખરીદતી હતી તે ત્રીસે ખરીદ્યાં છે, અને તે ઉપર મીસ વાવરો પણ મુકાવી દીધો છે.

મારસલ લો જાહેર કરવા, તથા લશ્કરની તકમારીનું ખરચ મંજુર કરવા બલજેરીઆન પાર્લામેન્ટની મીટીંગ તા. ૫ થીએ બોલાવવામાં આવી છે.

એવી ખીના જાહેર થઇ છે કે બલજેરીઆએ એક આગેવાન બંનેજ હવાઇ વહાણવાળાને લડાઈના કામ માટે રોક્યો છે, અને વધુ હવાઇ વહાણવાળાને રોકવાને મેઠવણ થઇ રહી છે.

તા. ૨ જીના ઉવટના અમરોમાં જણાવવામાં આવે છે કે સરવીઆ અને બલ જેરીઆએ તુરકી સામેના બધા રેલવે વડે વાર બંધ કર્યો છે.

ડોનસ્ટાઈનોપલ જવા દેવામાં આવેલી ઉલ્લી ટ્રેનના ઉતારોએ સરહદના રેલે જન ઉપર તીક્ષ્ણ ગોળી બારોડા શબ્દ બપો દત્તા.

ફટગેનો કલકત્તાનો ખગરપત્રી જણાવે છે કે યુરવારે હાંદુસ્તાનમાં દરેક મહા જીદમાં ના. સુલતાનના હકમાં ફુવાસુબર વામાં આવશે. ગ્રીકના માલને બોલકોટ કરવાને પણ હાંદુના મુસલમાનોમાં વાત થઇ રહી છે.

તા. ૪ જીના તારોમાં જણાવવામાં આવે છે કે ફ્રાન્સ આત્મીઆ વિજેરે યુરોપી મોટાં રાજ્યો-લડાઈ ફાટી નીકળતી અટકાવવા માટે બાલકન રાજ્યોપર વમ ચલાવી રહ્યાં છે.

દરમ્યાન તુરકી સલ્તનતમાં લડાઈનો જુરસો બેસબંધ ફેલાવા લાગ્યો છે. લોકો બાલકન સામે લડાઈ જાહેર કરવાને હુમ પાડી રહ્યા છે. બધા વરમના તુરકો લડાઈ માટે પદસા આપવા તક

પાર છે. પણ તુરક કમીટી એક કુન
પન તુરકી સરકારને ઠેકા દેવા તબ્યાર
થય છે. માતૃભૂમિપર આક્રમણ થય
પેલા સવાથી ટેલગ્રાફ હસ્તાધીન પોતાની
હક ઊઠી કામે લાગ્યા છે; આલખેનીઆ
ના ૩૦ હજાર લોકો જેમણે તુરકી કામે
બળવો કરેલ તેઓએ તુરકીની આક્રમણ
ભાગ લેવા કહેવાયું છે.

આલખન લગભગ તો પડાઓ—
તુરકી લગભગ સમાપ્ત કરી લેવામાં
આવે એવો અંભાસ છે.

જોહાન-સમરમાં શુકરવારે મસ્જીદની
બંદર ના. સુલતાનના હુકમ બંદગી કર
વામાં આવનાર હતી.

હમદદ હસ્લામ હંક

સેક્ટરી લખે છે કે:—આ આતાનો એક
બંગી મેળાવડો તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે
દોહસ રહોટ વેસ્ટએન્ડ હોલમાં થયો હતો.
સ્થાનિક તથા બહાર ભાગના મહત્ત્વની
હોલ મિત્રો ભરાય ગયો હતો. મવલાના
મોલવી મુસદ્દા દેહેલવીવાળાને પ્રમુખ નીમવા
માં આવ્યા પછી સેક્ટરીએ આમલી મીટીંગ
મને રીપોર્ટ રજૂ કર્યો. પ્રમુખ સાહેબે
હસ્લામીઓની હમદદ કરવા વિષે અસર
કરક વિવેચન કર્યું. મી. માર્સી મક્કા
સરી જવાના હોવાથી હમદદ હસ્લામ
હંક તરફથી માન દેવામાં આવ્યું, જેમાં
ચેરમેનના કહેવાથી મી. સમય મહમદ
સીદીકે પુષ્ટતા હાર તોય દીધા, અને મી.
હાજી કોહીઆએ પોતાના તરફથી એક
તસમી, બંદગી માટે એક નાની કીતાબ,
તથા પુષ્ટતા તોરો આપી દુવા આવી. મી.
મારસીએ વળતા જવાબમાં આભાર આપી
પા. ૧૦ હમદદ હસ્લામ હંકમાં આવ્યા.
આરખાદ પછી મહત્ત્વની સમવાનુસાર
આપણો કરમાં. કાર્કસોર્પ વાળા મી.
હાજી ખમલીમ કીનહારે ધરતીકંપ હંક
માટે પા. ૧૦-૧૨-૦ ઉપરાંતેલા તે તેમણે
મજબૂર હંકને મીટીંગમાં રજાકીન કર્યા.
તેવીજ રીતે મી. મહમદ હસપ મુએ
કોહીનીમીંગમાં પા. ૨૨ ગયસવેલા તે
આવ્યા. મી. હાજી મહમદ મુસદ્દા એક
વળાઓએ પા. ૨-૨-૦ ધરતીકંપ હંક
માટે આવ્યા, અને બોમ્બેદોરમાં તેમને
હાથે ધરતીકંપ હંક માટે ઉપસાવેલા
પા. ૧૪-૦-૦ ની રકમ આ હંકમાં
આપવા કબજીત આપી. ડરમનના મી.
મહમદ મંકે પા. ૧-૦-૦, તથા
મોલવી અબદુલ કાદરે મી. ૧૦ આપી.

ખાજળથી રેક હસંટ સોખામદી હંક
સ્થાપવાને મી. હાજી એમ. એ કોહીઆને
ચેરમેન, મી. મહમદ હસપ મુએ સેક્ટરી,
મી. અલીસાહ મહમદને બોમ્બે સેક્ટરી,
મી. મી. પી. હયાલીમને ટેકરાર, તથા
મી. કુસેન માલને ડાવરેકટર નીમવામાં
આવ્યા. ચેરમેન મી. કોહીઆ બોમ્બેદોર
અધિકાર તરફથી પા. ૭૬-૧૪-૦ ની ચેક
લાવેલા તે મીટીંગમાં રજૂ કરી, અને રેક
કરેલંટ હંકમાં બવિધમાં વધારો મશે
એવી ઉમેદ બતાવી. આ મીટીંગ પર
ખાસ મહ હતી.

તેજ દિવસે રાતના હમદદ હસ્લામ
હંકની બોમ્બેમાં મેનેજીંગ કમીટીની
મીટીંગ મળી હતી. તેમાં પા. ૧૪-૦
કોનસ્ટાબીનોપલ ધરતીકંપ માટે મેકલવા
એકે હાથ લખે હતો. તે રકમ તા. ૨૩મી
સપ્ટેમ્બરે હર મારફત મોલવી આપવામાં
આવી છે. મીટીંગપરમથી મી. છ. આર.
મુનસીએ હંકને દિવસે ઉપરાંત પા. ૧-૦-૧
આ હમદદ હસ્લામ હંકમાં મોલવી
આપેલ છે.

પરચુરણ

અમા અંકમાં ૫૭૪ મે પાને કોનસ્ટા
બીનેપલ મોલવાએલા તારના હુકમાં
“તુરકીના નેષ્ટ-આરી હસ્લા સામે” છે
જો ક્રાંતીના ચેરમેનનારી હસ્લા સામે”
વાંચ્યું.

અરબ હસ્લામાં હમદદ મુસદ્દેથી
મી. હમદદ સાહેબ લખે છે કે:—
અરબ સહેરમાં મુસલમાન ઊકરાઓને
વાસ્તે અરબ હસ્લાના કલેક્ટર મી. રાફ
સીલ સાહેબના હાથ નીચે અલીમદ કોલે
જના એવો એક અંબુમન હસ્લામ નામ
નો મહેરો ખોલવામાં આવ્યો છે. આ
અંબુમનનો હંક એક મેંબર હંક. તેમાં
અલિશ, ઉરુક, અરબી શાસી વિગેરે
સીપ્પવામાં આવે છે. ઊકરાઓને રહેવા
તથા આવાની મોહરણ પછી મહેરમાં
રાખેલી છે. ઊકરાઓને રહેવા વાસ્તે
અરબના વજીરવાર સમય પીર સાહેબે
એક મહાન તથા વરસની સુલત માટે
આપ્યું છે. હસ્લામાં ગામે ગામથી
કલેક્ટર સાહેબે રૂ. ૧૦૦૦૦ ને આકરે
ઉપરાંત છે, જેમાંના ૧૦,૦૦૦ વસુલ
થાય છે, તે બાકીના વરસ સાહેબે
તે મોસમમાં ઉપરાંત. હાલમાં ૨૭
ઊકરા હાથમાં પમા છે. ૬૨ મહેરો

અંબુમનને પમાર વિગેરેમાં રૂ. ૬૦ થી
પરત છે. હવે તેને નિભાવવાનું કામ
મુસલમાન આપણો છે. કલેક્ટર
સાહેબનો એવો વિચાર છે કે ૪૦ હજાર
રૂપિયા થાય તો એટલા સરકારમાંથી
આપવી રૂ. ૩૦ હજારનું ઊકરાઓ
વાસ્તે મહાન બાંધવું, અને રૂ. ૫૦
હજારને બાકી મુકી કિપજ કરવી. અબી
મહસો આ મહેરો માટે ઉપરાંત કરી
કલેક્ટર સાહેબ ઉપર મોલવી આપશે
એવી અરજ છે. હંક મોકું મશે તે
૨૭ ઊકરાઓ એક મરીખ ઊકરાને વખર
રીએ લખલ કરવામાં આવનાર છે.

કુનીઆની કલ્દી જતોના કુની કીમાં
મત કરવા, અને તેમના કુ:બ સામે
આવાજ ઉઠાવવા લંડન ખાતે મી. કુસે
મહમદનામના પ્રમુખથીપન મહત્ત્વ તરફથી
“ધી આફ્રિકન ટાઇમસ અને મોરીએન્સ
રીવ્યુ” એ નામનું એક અલિશ મોલવી
પ્રમદ થવા લાગ્યું છે.

મી. પરસેતમ હાજી નવસારીવાળા
અરબથી લખે છે કે:—આજકાલ પોત
ના રામની પેટે કમીશનઆતાનો મુલક
શાદી નીકળેલો છે. તે તેમાં મરીખ
માલસને ચમદાઇ જવું પડે છે. હાલમાં
એક ડેખીલાઇસવાળા હાંદી ઉપર મુલક
મુલકી રહેલ છે. બહુઓ એકથી વધારે
વાર મુલાકારી કરેલા માલસીને પાણું
હરડું પડે છે, તેઓના કુ:બને મિતાર
આપતાં છતી કરાય છે. ક્રાંસવાળ,
પેપકાકન, ડેબોઓઆને અને હસ્ટ આફ્રિકા
માં પણ આવીજ રૂપે મુલકની બીમારી
માલુ રહી છે. જ્યાં સુધી અરી ડેકવી
બસત નહીં મેવામાં આવે તાલુકી તેનું
સારું હજી પણ હાંદી બસને મળ્યું મુલક
ફેલ છે. “આપ આપણી સમાજીઓ
મેં મેરી હોડતા હું.” આવી રસર્વી
રીતનો અંત:કરણમાંથી બીલડલ લામ
કરવો જોઈએ. પ્રતિદિન મંબતા મુલક
સામે મોખ પ્રતિજ્ઞ નહીં થાય તો હાંદી
કોમની જક નીકળવાનો વખત નજીક
જવાય છે. ક્રિસના કારકારી લોકોએ
ઉધને દુર કરી લોકોને તેઓના કરતબ
ની સમજ આપી પુરણ જમાત કમવવા
જોઈએ. નહીં તો એક પછી એક કેસો
બનતા જશે અને મરીખ હાંદીઓની
પાવવાની સિવાય બીજું પરીણામ નહીં
જોવામાં આવે.

કેપટાઉન યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએશન

સેક્રેટરી શ્રી. સુભાષભાઈ રમનાથજી લખે છે કે:— આ મંડળની માસ મીટીંગ તા. ૧૧-૮-૧૨ ના રોજ મળી હતી, જેમાં તમામ હાજરના સભ્યો બંધ હીંદુ મહત્વે હાજર હતા. સર્વાનુમતે મીટીંગ એવો ઠરાવ કર્યો કે લોકમાન્ય જોષીને જ્યારે કેપટાઉન આવે ત્યારે આ મંડળ તરફથી તેમનો મોખ્ખા સત્કાર કરવો, અને મંડળ મારફત હીંદુ કોમ તંત્રનું એક અલગ જાનપત્ર આપવું. આ કામ માટે નીમોનાની સન્માનકારીશ્રી (રીસેપ્શન) કમીટી નીમાણ: શ્રી. પરસોતમ જનંત જોષી (પ્રમુખ), શ્રી. જનનલાલ લીલાળા (ઉપ પ્રમુખ), શ્રી. સુભાષભાઈ રમનાથજી દેસાઈ (સેક્રેટરી) શ્રી. હરીભાઈ કલ્યાણજી (જોઈન્ટ સેક્રેટરી), શ્રી. સદાશીવ વિષ્ણુ સાહે (ટ્રેઝરર), શ્રી. હરી બાલકૃષ્ણ ગોડબોલે (જોઈન્ટ ટ્રેઝરર) તથા મેસરસ મોરારભાઈ છીખા, છીખાભાઈ જમા, ઊડુભાઈ બીમભાઈ દેસાઈ, જીપુભાઈ ગોવીંદજી દેસાઈ, રણુછેડભાઈ ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ, નીમજાભાઈ જીવજી દેસાઈ, રમનાથજી લલુભાઈ દેસાઈ, સુભાષભાઈ વલ્લભજી દેસાઈ, રામભાઈ મોરારજી દેસાઈ, અંબેલાલ રમનાથજી દેસાઈ, મોપાળભાઈ મકનજી દેસાઈ, જેરામ કારા મીઆનગર, છીખા ડાહ્યા, મોહનલાલ સુલાભાઈ મીશ્રી, જીવજી ડાહ્યાભાઈ, રવજી કલાણુ, હાંકોર ઉમેદ દાનજી, કારા ભગવાન, દલા લાલા, રામભાઈ મકન, પરજીભાઈ હાજી, રણુછેડ ખુલાલ, ડાહ્યાભાઈ જીવજી પટેલ, પાંડુભાઈ છીખા, જેસલ બાણુ, લાલાભાઈ હરી, રતનજી રામજી, ડાહ્યાભાઈ મોરાર, બાણુભાઈ નામજી, કુંવર છીખા, પરામભાઈ નારાજી, પરસોતમ પરજી પટેલ, પરાજી છીખા, ડાહ્યાભાઈ મોરાર, તથા ત્રીજોવન જનનલાલની કમીટી ચુટાઈ (હમુગેમેશના શ્રી. ગોપાલજી બાણુભાઈ, લેંગ્ગરમના મેસરસ એચ. યુના તથા નાયુભાઈ, સ્પીલીંગમના શ્રી. જીવજીભાઈ વલ્લભ, રોજરટસનના શ્રી. જી. ગોસાઈ, તથા ટોસરીવરના શ્રી. રણુછેડભાઈ જસભાઈ એટલા પાછળથી કમીટીમાં નીમાયા છે.) કમીટી નીમાયા પછી સેક્રેટરીને એવી સત્તા આપવામાં આવી કે કેપટાઉનની નાનાં મોટાં યામો કે જ્યાં દેસાઈ પહોંચે જઈ સરકારે નહીં, સંસ્થા હીંદુઓને આ કમીટીમાં

જોડાવા વિનંતીપત્રો લખવા, આ પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો પછી સન્માનકારીશ્રી કમીટીની મીટીંગે આજ સુધી વખતો વખત મળતી આવી છે.

યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએશનની એક માસ મીટીંગ તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે મળી હતી. તેમાં પણ હીંદુ મહત્વે હાજર હતા, જેમાં કાજી ઠાટવાલ પશ્ચ હતા. એસોસીએશનના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ શ્રી. મોરારભાઈ છીખાએ તથા જોઈન્ટ સેક્રેટરી શ્રી. છીખાભાઈ જમાએ સ્વદેશ જવાના હોવાથી પોતાના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું હતું, અને જોઈન્ટ ટ્રેઝરર શ્રી. ડાહ્યાભાઈ પટેલે પોતાના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. સેક્રેટરી શ્રી. હારીભાઈ કલ્યાણજી તથા ટ્રેઝરર શ્રી. રણુછેડભાઈ ખુલાલે અગાઉ પોતાના હોદ્દાપરથી નિવૃત્ત થવા જ્વહેર કર્યું હતું તે ઉપર વિચાર કરવામાં આવ્યો. શ્રી. સાહેએ પોતાના બાવણમાં જવાનું કે હાલ મંડળનું કાર્ય જોઈએ તેમ ચાલવું નથી. હાલના તરીકે તા. ૨૨-૭-૧૨ ના શ્રી. મણીલાલ કોઠરના ખાનમાં મીટીંગ મળેલી, અને ત્યાં મીટીંગમાં લોકમાન્ય તિલકનાં પરમપત્નીના મરણ માટે દિલ સોજાનો કેવલ મોકલવાનો ઠરાવ થયેલો. નિગેરે જીના પ્રસિદ્ધ કરાવવાની સંજ્ઞા રખાએલ નહીં. શ્રી. સાહેના બાવણ ખાદ એવો ઠરાવ થયો કે તા. ૩૦-૬-૧૨ ના રોજે વરસ જામપરીની માસ મીટીંગમાં ચાલુ વરસ માટે યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએશનના ચુકરે કરેલ હોદ્દાદારો પૈકી કેટલાક સ્વદેશ જાય છે, કેટલાકને નીચમીત કાર્ય કરવા મારે પુરતો વખત મળતો નથી, અને કેટલાક થી મંડળનું કાર્ય જની સંકેત નથી, માટે બાકીના વરસ કાર નવેકરથી તમામ હોદ્દાદારોની ચુટણી કરવી. આ ઠરાવ સુજળ સર્વાનુમતે શ્રી. સદાશીવ વિષ્ણુ સાહે પ્રમુખ, શ્રી. સુભાષભાઈ રમનાથજી દેસાઈ સેક્રેટરી, તથા શ્રી. હરી બાલકૃષ્ણ ગોડબોલે ટ્રેઝરર નીમાયા. પછી કાજી ઠાટવાલ જેમી હાલ કેપટાઉન આવેલ છે અને મીટીંગમાં હાજર થયા હતા તેમને જાન આપી સત્કાર કરવામાં આવ્યો, તથા તેમના બોહકિતારયે કુંઠમી ઝાળવા સંબંધી સિમ્બરોની તારીફ કરી. કાજી ઠાટવાલે તેને યદતો જવાળ આપ્યો તથા તે ઉપરાંત દેસાઈને મોખ્ખાને માન જણાવવા કેવળ શું કરવું જોઈએ એ વિષે કિંમત કર્યું, ને ઉમંગોરે મીટીંગ જરૂરજરૂર વળે.

મોસલમ મહેશીએ સયદુલ હરલામ

ઉપરની મહેશીએ તા. ૧લી જાને વારી ૧૯૧૨ સુધીમાં પુરા થતા વરસ એક નો રીપોર્ટ અમને મળેલો છે. તે ઉપર થી જણાય છે કે એ મંડળમાં ૧૩ લાકડ મેંબર, ૭ પહેલા વરમના મેંબર, ૧૩ બીજા વરમના મેંબર, તથા ૨૬ ત્રીજા વરમના મેંબર છે. આમથી સાલ જ્યારે સીલક ર. ૨૨૧-૨-૧૦ ની હતી, ત્યારે હેલ્ડ ર. ૬૦૪-૩-૧ હવે. પરંતુ રીપોર્ટ તબીની સાલમાં આમદાનીમાં વધારો કરવાના કારોબારીઓના પ્રવાસના પરિણામે વરસ આખરે રોકડ સીલક ર. ૬૮-૪-૮ તથા ર. ૮૬૨૭-૧-૧૧ નો રોકડ મહેશીએના હાથમાં હતો. ૧૯૧૨ ની સાલ માટે મેસરસ હાજી મુસા હાજી અહમદ દીનદાર (પ્રમુખ) હાજી મહમદ મુસા દીનદાર (ઉપપ્રમુખ) હાજીમ હાજી મુસા સાલુજી (સેક્રેટરી) અહમદ હાજી હસપ પટેલ (જોઈન્ટ સેક્રેટરી), હાજી અહમદ સુલેમાન સલુજી (ટ્રેઝરર), તથા હાજી હાજી હાજીમ હાજી અહમદ હાજી અને હરમાઈલ મહમદ ધાંલી (મોટી દરો) એ પ્રમાણે હોદ્દાદારોની ચુટણી કરવામાં આવી છે. મહેશીએને ફરતો બીજા માટે રાઉન્ડ દોરાવો, કુવો બંધાવો, મહેશીએના મકાનને ફરતો કોરો કરાવો વિગેરે વિગેરે કેટલીક બાબતોની મહેશીએ માટે ખાસ જરૂર જણાવવામાં આવી છે.

કેસરેહાલી એક હરમાઈ લખે છે કે — એક બરહથી છલાલીએ ટુરમીપર હવેલો કર્યો છે, બીજો તરહથી બહામરીઆ વિગેરે પ્રતિબંધ બંધો કરી રહ્યા છે. તે બતાવે છે કે શિક્ષી સંસ્થા ટુરમીને હજમ કરી જવા માગે છે. તે દરેક હરમાઈની ફરજ છે કે હુકમોને હમેશાં મદદ કરતા રહેવું.

કેરીયાના વિશાળ મુલકને કમળમાં લઈ જવાનું સંસ્થા પ્રજાપર લુભમચ્છી રીતે કારોબાર ચલાવતું જણાય છે. તા. ૨૬ થીના તારથી જણાય છે કે ૧૦૦ જેટલા કેરીયાના અંબેવાનોને બાકીની સરકારે કાવતરના અરોપસર કારે સજા આપી છે. આમ જવાનું કુનિયાને થયાથી પાલકા મોખનાઈ યુરોપી રાજ્યોની કારમાં દરેક રીતે અવરુ જાય છે.

પરિચરના સુધારાનાં બુદ્ધિ

હીનરત જનસભા ડા. મેક્સ નોરડા નામનો વિદ્વાન લેખક એક લેખ દર આન લખે છે કે :—

“આજની સુધારાવાળી દુનિયામાં જે કામ કરવું પડે છે તે અમારો કામ પણ વખત કરતાં બેઠક વધારે છે. મરીબમાં મરીબ મજૂર જેને માત્ર પોતાની રોટી જ કમાવાની હોય છે તેને તેટલું મેળવવા તેના આપણાઓ કરતાં ઘણું વધારે કામ કરવું પડે છે.

શરીરની ખુવારી

પેદાશના કામમાં સંચો જે મુખ્ય ભાગ બનવે છે તેનું એ પરિણામ આવ્યું છે કે માણસોનાં શરીર ધસતાં ચાલ્યાં છે. આરે સંચો નહોતો ત્યારે માણસ કાચી પત્તી માલ પેદા કરતો. તેથી તરેહ તરેહની કીચા કાચ વળી કરવામાં બુદ્ધા બુદ્ધા અવધવોનો, તરેહકાઠિતનો, મમજનો, અને મુન્છાકાઠિતનો માણસને ઉપયોગ કરવાનું મળતું. એક આધારજી ઉપયોગની વસ્તુને સુંદર રીતે બનાવવામાં એટલી સક્તિઓનો વપરાશ થાય તેથી માણસને કંટાળો ઉપજવાને બદલે આનંદ આવે, અને શરીરની જુદી જુદી કક્ષિતઓ ખીલે. સંચા લાખલ થવાથી આ બધું નાશ પામ્યું. ન તેને બદલે માણસ માનવી મટી સંચાની અમુક એક કીલ્યાણ પર દેખરેખ રાખનાર પણ બનવા બુલામ બન્યો. સંચાના ઉપયોગને લીધે કામના ધણીય વિભાગો કરી નાખવામાં આવે છે, અને એવા એક વિભાગની અમુક એક જિંદગી દર આખો દિવસ ધ્યાન આપતા રહેવું પડે છે. આમ એકની એક કિંમત કરવામાં શરીરના અમુક અવધવ સિવાય બીજાનો ઉપયોગ થતો નથી, તેમજ જીવિકાકાંતનો પણ નહીં એવો ઉપયોગ કરવાનો હોય છે. આથી શરીર ધસાઈ જવા પામી છે.

આમડાંમાંથી શહેરમાં

આમડાંમાંથી શહેરમાં જનારોનો પ્રવાહ દિવસે દિવસે વધતો જાય છે. આ લોકો શહેરમાં જતાં કરખાનઓમાં કામ મેળવવાને માટે પોતાનો ખેતીનો ધંધો છોડે છે. શહેરમાં વસનારાની સંખ્યા દરેક ઠેકાણે ઉઠાણા સાથે વધતી ચાલી છે. દરેક ઠેકાણે સુધરેલી બજારી પ્રજામાં એવું વલણ જોવામાં આવે છે કે જે સોઠા જમીન પર રહેતા હોય અને જમીનની કુદરતી નીપજ પેદા કરતા હોય તેમ

ને શહેરના સોઠા બનાવવા, અને તકલાદી ઓળોની બતાવટ માટે રોકવા.

સુધારાનો ઉદ્દેશ એકજોખ સિવાય બીજો કંઈ ન હોય એવું બાજે છે. બધી પ્રવૃત્તિનો હેતુ એજ છે કે જેમ અને તેમ મજૂરી વસ્તુઓ પેદા કરવી, અને તે બને તેટલી ઝડપથી. આમ કરવા જતાં કામ કરનારો માણસો ધસાઈ જાય છે એ વાતનો વિચાર કરવામાં આવતો નથી. સમસ્ત માનવી જાતના સુખમાં આ પ્રવૃત્તિથી વધારો થાય છે કે નહીં તેની તપાસ કાંઈ કરવું નથી. માત્ર એકંદર રીતે દોલત પેદા થાય છે કે નહીં એજ જોવામાં આવે છે, અને દોલત પેદા થઈ એટલે સુખ પેદા થયું એવું માની લેવામાં આવે છે. આ એજખી ઘેલછા છે.

શહેરની ગાહીની

ખેડુત શહેરમાં જવાને લીધે સોજામ છે, કેમકે કારખાનામાં મજૂરને મળતી રોજીથી તે મોઢાઈ પડે છે. કારખાનાના મજૂરના દરમાયાને ખેતીની પેદાશ અથવા ખેડુતના નહા સાથે તે સરખાવે છે. તે વિચાર કરતો નથી અથવા સમજી શકતો નથી કે કારખાનામાં વધારે રોજી મળે છે તેના પ્રમાણમાં શહેરમાં ગુજરાત ખરેખર બેઠક વધારે છે. તેને ખખર નથી પહીં શકતી કે મામડામાં થોડે પૈસે જે સુખસાંતિ મેળવી શકાય છે તે શહેરમાં જાએ પૈસે નથી મેળવી શકાતી. છતાં શહેરની ધાંધલ, તરેહવાર બનાવો, અને જેવા જલજવા જેવી લાગતી બાબતો વિગેરેથી તે લલચાઈ જાય છે. ખરી રીતે તે જુલો જાય છે કે આ શક્યકે કાબોની સાથે પ્રમાણમાં વધારે મેરજાઓ છે, જેવા કે અવાર નવાર નોકરી વગરના થઈ પડવું, ધડપણમાં મરીબાઈ અને ઓસીબાળ ગ્રામવતી, સદાય મોટા ઉદયોગ ધંધાપર રોજી માટે આધાર રાખવો અને પૈસાની પેદાશને માટે જેઓ પોતાના માણસોનાં સુખદુઃખનો કદી વિચાર કરતા નથી એવા માહીકા સાથે સંબંધ બેસવો.

પરિચરના સુધારામાં આ સ્થિતિ કદી બદલવાની નથી. માત્ર દોલતનોજ વિચાર કરનારે અરમસાજ કામના વિભાગો કરી થોડા વખતમાં અને તેમ ડાઝું કામ મેળવવાની રીત છોડે તેમ નથી, અને ત્યાં સુધી રચનાને કહેલી રહેલી તરફ સુધરેલા માનવીનો જીવનપ્રવાહ વળશે નહીં, નહીં તો, રચનાને બતાવેલી રહેલી ખરેખર

નમુનેદાર છે. તે રહેણીમાં દરેક કામ દાર નવીન ચિત્રો ઉપજવનારા ચિતારાની પેઠે પોતાના મમજ વડે પોતે કેવી વસ્તુઓ નીપજવવી તે શોધી કાઢે છે, અને પોતાના કાચવતી તે મેળવના ખર પાડવામાં મજબુત બની કામ કરે છે. શહેર તરફ માનવીનો જે ધોષ ચાલ્યો છે તેને શિખામણ કે સમજવટથી વાળવાનું નિરૂપણો છે.

વિનાશકારક દરદ

આજે આ વિનાશકારક દરદ સમાજ કપી પ્રમારતના શીખર ઉપર જેમ દુલ્લો કરી રહેલ છે, તેમ સમાજની પ્રમારતના વિશાળ ધાયા ઉપર પણ તે દુલ્લો કરી રહેલ છે. એટલે કે અમુક મહીબાતા વરમજ આ દરદના સપાટામાં આવ્યા છે જેમ નહીં, પણ મોટા શહેરોના મેકિનાં મોટાં જુથ, વસ્તિનો એક મુખ્ય ભાગ, અને કાંઈ કાંઈ મુલકમાં વસ્તિનો મોટો ભાગ, આ દરદમાં સપડાએલ છે.

ગુન્ધા, માંડપણ અને ન મટે એવું દરદેલું પ્રમાણ જુઓ તો તે મોટાં શહેરોમાં જોવામાં આવશે. ફેકનની શીક્ષીઆરી, રોજી રોજી અવતવા વિચારોની ધુન, રાજનીતિ સંસાર સુધારો તથા નીતિરાંતિમાં કાંઈ કાંઈને પુછી શકે નહીં એવું છોલપણું, એ બધું મોટાં શહેરોમાં એકઠું થયું છે. વાંદાઓ, અથવા તો પ્રજાને તપતિ ન થતી હોય એવા સોકોપણ શહેરોમાં વધારે પ્રમાણમાં જોવામાં આવશે. જેઓ શહેરમાંજ રહે છે, અને લાંબ મરે છે તેવા મેકિના બાંધા કદાવર મટી મુક દાલ જેવા થવા લાગ્યા છે.

[અધુરું.]

અરમપત્રીઓને જવાબ

“એમ. જી. પી.”—તમે કરેલી કીલ્લો એ ડાપવાથી કંઈ લાભ થશે નહીં.

“એસ. આઈ. પી.”—તમારા લખાણનો સાર તમારા નામ સાથે પ્રગટ થઈ શકશે.

“એ. ડી. જી.”—શહેરખખરની શી બરવાંધી એ તપસીલ તમે ડાપવી શકશો.

“એમ. એમ. પી.”—તમારો મુદ્દો રચન અસર અને સમજાય તેવી રીતે, લખી મોકલવાથી ધ્યાન આપવામાં આવશે.

આ જ. જી.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

[અન્યતર બાંધ કોટવાળા]

ભાગ ૨ નો

(મથા જાંઘરી ચાલુ)

બ્રિટીશ હકમાં હકોત્તમ ધંધાઓ સંબંધમાં કાંઈ દિલ્લચાલ કર નથી એમ નથી; પણ મજે લાગે તે કેવળ કામગીરના સંબંધમાં જ સમાવેલી છે; અને તેને રહેવારિષ્ટ રૂપ આપવું એ ઉમેજ સરકારને કાંઈ જાન્યે ત્યારે અરે; પણ તે પહેલાં મોટા મોટા રજવાડાઓએ તે કામમાં પમલાં કરવા તે અત્યંત અનિચ્છુ છે. રજવાડાઓની ઉપજ કેવળ રાજ્ય સોંપાને માટે જ છે એવી સમજ કાંઈ મરાવતો હોય તો તે જુલમ કરે છે; અને ધીમંત ગાયકવાડ મહારાજે હાલમાં જો બાપજી કરવું છે તેપરથી તેમની પોતાની સમજ તેવી નથી એમ જણાય છે. ઉમેજ રાજ્ય જ્યાં તમે આપણા દેશની જે સ્થિતિ મધ્ય છે તેમાં સુધારો કરવા સારું બહેલા બહેલા સોંપાને જુલમ વડે અને પૈસા વાળા વેપારી વરમે તેમજ રજવાડાઓએ કામ કરીને મદદ આપવી પડે છે. ઉમેજ સરકારને ઉપદેશ કરવામાં ધીમંત ગાયકવાડ સરકાર જેવા વળનદાર માણસ મદદ કરે તો તે અમેને જોઈતી નથી એમ અમારાથી નજ કહેવાય. છતાં તે સરકાર પેતે અને બીજા હરકાં રાજ્ય જે તે પાક સંબંધ કરતાં કામ કરીને બાપી આપે તો તે વડે હિંદની પ્રજાને તેમાં પાક વિશેષ ફાયદા થઈ એમ અમે માનીએ છીએ. મરાઠીમાં એક કહેવત છે કે 'જેવું કામ હોય તેને બાપ આપ, બીજા કરે તે જોઈતું આપ.' આ ન્યાય થી જોતાં ધીમંત ગાયકવાડ સરકાર જેવા રાજ્યોએ આપણા કરતાં કૃતીની તરફ વિશેષ લક્ષ્ય પહોંચવું જોઈએ એમ અમારી પેટે બીજા પણ મજાની નિઃસંદેહ માન્યતા હશે.

"અમારામાં આજ સેકેડો વર્ષોથી જે રીત રીવાજો ચાલુ રહેલ છે અને વિશેષ કરી જે રીત રીવાજોના ધર્મની સાથે સંબંધ જોડાએલો હોય તેમાં કાંઈ જાતનો પણ ફેરફાર કરવો હોય તો તે સમાજની રાજ્ય પ્રુદીથી જ થવો જોઈએ, નહીં કે એક-બે સુધમની-અન્યતર સાર્વભૌમ ઉમેજ સરકારે માન્ય કરવું છે;

અને તેજ તરફના ધોરણે હિંદમાંના મોડા (લોક રાજ્ય રજવાડાઓએ પેતાનું વરતન બાંધવું જોઈએ. રાજ્યોમાં જે અધિકાર વસે છે તે સમાજને કહેવા સારું અને તે વડે સમાજમાં અસંતોષનો ફેલાવો કરવા સારું હોતો નથી; અને પોતાના અધિકારનો એ એકદમ રાજ્ય જેર ઉપયોગ કરે તો તેનો અંદોજ કરવાની વખતે સાર્વભૌમ સરકારને જાણ પડશે. કાંઈ પણ સંસ્થાની પ્રજામાંના જુદા જુદા ચાંતિના ભેદોના ટંકાઓ સંસ્થાના અધિપતિના ઉત્તેજનથી વિપરીત સ્થિતિને ન પામે એવી ખબરદારી હોવી એ ઉમેજ સરકારની ફરજ છે."

દેશી અમલદારોની ફરજ

દેશી રાજ્ય રજવાડાઓ પ્રમુખે જ ચલતા ફરજના દેશી અમલદારોએ પણ પેતાની ફરજ યોગ્ય રીતે બજાવવી જોઈએ. પરદેશી સરકારની નોકરી કરવામાં આપણા સોંપાને હવેક મુજબ છેક અણીપર આવી જાય છે એ વાત ખરી; છતાં રાજનિષ્ઠની સાથેજ દેશનિષ્ઠાનો પણ ખ્યાલ એ એવા અમલદારોના મનમાં વસ્યા કરે તો તેઓ પણ કામ કરી શકશે. ઉપલા વરમના દેશી અમલદારે, રાજ્ય અને પ્રજાની વચ્ચેનો એક સાધિ હોય છે. એ સાધિ બહુજ નાણુક અને નરમ છે. તમાપિ સ્વાર્થને લીધે કે આપ મતલબને માટે તે સાધિને ઉમેડી નાખી તેથી જોડાએલા એ વરમને અવસરસ અમલદાર ન હેતાં યોગ્ય રીતે તે સાધિથી તે જાન્યે સારો મેલાય અને એક જીવ કરવો સંભવિત છે, અને તેમજ કરવું છૂટ અને મરિત છે. સરકારના હેતુઓ પ્રજાની સાથે મુજી તેવી સમજણ પ્રજા જાન્યે સારીપેટે આપવી એમ તેમને પડે તેમજ પ્રજા વરમનું કહેવું તથા તેની તકરારો સરકારને કાને આણી તે વિષે પ્રજાને યોગ્ય દાદ આપવી એ પણ તેમની ફરજ છે. "સરકાર" એ સંસ્થાજ એ પ્રજા વરમચાંથી, તે વરમના કિતને અરથે, તે વરમના દબ વડે નિર્માણ થએલી છે તો આપણે પેતે પણ પ્રજાના પૈસાથી પ્રજાના કલ્યાણ અરથેજ છવીએ છીએ એ વાત દેશી અમલદારોએ ખસુસ કરીને ખ્યાલમાં રાખવી જોઈએ; અને તે ધોરણે પેતાનું વરતન રાખવું જોઈએ. એવા અમલદારોએ પ્રજાનું કલ્યાણ કાંઈ રીતે કરવું તથા તેમ કલ્યાણ કરનાર અમલદારની પદી કવી છે એવું વિવેચન સોંકમાં નિષ્કે. હુકમાં સુઝરે કરેલું છે. તેઓ કહે છે—

બહે સરકારી નોકરી કરો; અમે કંઈ ના કહેતા નથી. તમારે ઉપરી અધિકારી તમને જે હુકમ કરે તેની અમલ બજાવણી પણ તમારે કરવી જોઈએ. છતાં એવી અમલ બજાવણી કરતી વેળા ઉપરી અધિકારી વરમને રાજ્ય રાખવા સારું જોડો મત આપવો, કે તેમની ફરજ રજુ કરવો, એ કંઈ જરૂરી નથી. હુકમની અમલ બજાવણીમાં પોતાના મતોને છુપાવવા કે ખોટા દેખાડવા અથવા ખોટા ખ્યાલો મરાવવા એનો સમાવેશ થતો નથી. સારાંજ રાજ્યની નોકરી કરતી વેળા પ્રજાની સાથે મેલમાનપણું અથવા વડું વડવું નથી. તેવું કરવાની કંઈ જરૂર પણ નથી. બાંધજો, એટલુંજ એ તમે બરાબર સમજી કહે અને તે અનુસાર પેતાનું વરતન બજાવજો. તે પતિવતા વડુ જેમ પોતાના. બન્ને જુળે દીધાવે છે, અને આનંદદાયક તથા શોભાપ્રમાણ થઈ રહે છે, તેમજ તમે પણ તમારા બન્ને જુળે—એટલે રાજ્ય તથા પ્રજા—બન્ને વરમને દીધાવજો અને બન્નેની તરફથી માન્યતા, ધન્યતા, સત્કાર આદી રૂપ રૂપ હશે પામજો."

એક ખેડકારક મરણ

મી. અબ્દુલ કરીમ કાજી આદમ લખે છે કે:—લેરીબી ખાતે (આસુડેલેંક) ના મી. આદમ કાજી કસાક રાવલીખા પોરખંડરવાળા તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે થોડા દહાડાની દમની બીમારીથી મુઠાની રહેપતને પહેંચ્યા છે. મરણમના બાદ મી. કાજી જુલમ કાજી ઇલાક રાવલીખા જેવજી તે વખતે કરજનમાં હતા તેમને કનિવારના રસ વાગે તાર મળતાં રોજી બંધ વેપારી લીજેર મી. પારખ સેકેને લાં કાજર થયા અને કાતેલા પડયા. માદ ગુસ્તજ કરજનથી ખાસ રપેરીબલ કેવ માં ખાર વાગે મી. કાજી જુલમ, મી. તમળ કાજી આદમ, મી. ઇસ્માઇલ મહમદ પારખ, મી. અબ્દુલ કરીમ કાજી આદમ કવેરી, અને મી. જોસમાજી અહમદ રવાના થઈ રવીવારના નવ વાગે લેરીબી આપી પહોંચ્યા, અને મરણને જુદાજુદી મરણ પાસે કમરસ્તાનમાં દફનાવવાની કિંમત કરી. દફન વખતે ખાસુજે બેંડના તમામ વેપારી તથા ફેરીવાળા વગેરે દૂર દુરથી આવેલ હતા. અમલદારના સમયમાં કિલસોજના તારો કહેલ તેમને તથા બીજા રીતે બાપજી ખતાવનારા સરવે બાહેબોને અમે સહકુળ જાપાકસ અહેવાલ માનીએ છીએ.

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

ଆଧିକାରୀ ଆଦି ଓ. ସର୍ବଜ୍ଞ ଓଡ଼ିଆ ଶାସ୍ତ୍ରମାଧ୍ୟାୟୀ ଆଦି ଓ.

Johannesburg.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phnom Penh, Siam.

No. 41—Vol. X

SATURDAY, OCTOBER 12TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Three Pence

PLAIN SPEAKING BY A JUDGE

THE TREND OF MODERN LEGISLATION CRITICISED

THE Bloemfontein correspondent of the *Transvaal Leader* telegraphed as follows on the 30th ultimo:—

Sir James Rose-Innes, Acting Chief Justice of the Appellate Court, indulged in some plain speaking to-day on the trend of modern legislation. The case which gave rise to this was that of John Shadieck, appellant, and Mr. Abraham Fischer, in his capacity as Minister of the Interior, respondent.

In the Cape Supreme Court Shadieck asked for an order interdicting the Union Government from refusing permission to land and from sending away from the Union three children said to be the applicant's. The applicant had been in South Africa since 1900, and had been on a visit to Syria. His children arrived at East London from Syria, but were not permitted to land. An application in the Cape Court succeeded as to a girl, but failed as to two male children.

Sir James Rose-Innes, in delivering judgment, said that the main point to be determined was whether the appellant's sons fell (unless specially exempted) within the meaning "prohibited immigrants." The clause in the Act relating to this matter was not happily expressed. The exclusion of intending immigrants on the ground of defective education was a matter needing careful discrimination, and was of vital moment to applicants. Hence the Legislature had prescribed a test which was to be discharged "to the satisfaction of the Minister," and that could not mean to the satisfaction of anybody else. The exercise of judgment was in the Court's opinion intended to be exclusively personal. If the Act required the satisfaction of the Minister himself, it was not competent for the Government-in-Council to declare by regulation that the satisfaction of a subordinate official would suffice. The decision of the Minister being essential, it be-

came necessary to consider the circumstances under which the Courts could probably question his decision. It was settled law that where a matter had been left to the determination of a public officer and where his discretion had been bona fide exercised, the Court would not interfere with the result. No doubt there were reasons why it was desirable that the Court should have power to enquire into the merits of such decision; but if the language of the statute prevented that, there was no justification for the Court arrogating to itself a jurisdiction of which it had been deprived.

There was, continued his Lordship, one feared, a growing tendency in modern legislation to clothe with finality the decisions of public officials in matters which seriously affected the rights of the public, a tendency probably due to the increasing power of departmental officials. The effect was in such matters practically to oust the jurisdiction of the Courts. Attention had been recently called to the question by a high judicial authority in England, and it might be permitted to point out that such legislation, unless safeguarded, might endanger important private rights and become a serious menace to the liberty of the subject.

Orientalism

Under the above heading, the *Leader* says:—

The interesting thing about the case, so far as the public is concerned, is the light that has been shed on the attitude and methods of the Department of the Interior towards the individual.

Sir James's words have hit the nail on the head. The tendency certainly exists, and probably to a greater extent in South Africa than anywhere, except in those Oriental countries which still

maintain the traditions associated with Lord High Executioners and the like. The proclivity of the present Ministers to Oriental methods is a byword, and has been a prolific subject of caricature. In few departments has it been more marked than in that of the Interior.

It has obtruded itself on the notice of the public again and again; but, after all, it needs a considered, impartial pronouncement from the Bench to drive matters of this kind home to the public mind.

The judgment indicates how well Mr. Abraham Fischer has lived up to the traditions of the portfolio since he inherited the mantle of the Interior from General Smuts. The fact is that bureaucracy is engrained in the members of the present Government, and that until they receive a severe shaking up they will continue to practise its methods. Without the least desire to weaken the hands of the Government in the restriction of immigration, we find Sir James's remarks exceedingly opportune.

Government by Regulation

The hearing of the application in the Appellate Court at Bloemfontein furnished Sir James Rose-Innes, Acting Chief Justice of that tribunal, with a text on which to base certain observations which will achieve a currency far beyond the four walls of the Palace of Justice, says the *Star*. It is not often that circumstances "jump together" in such fashion that a legal expert is afforded an opportunity of expressing himself on a subject that has been matter for much public comment; nor is it of frequent occurrence that a Judge unburdened himself with such forceful directness on a question of present and paramount political importance. For Sir James Rose-Innes, in his judgment in the application mentioned, attacked no thing less than the system of "govern-

ment by regulation," against which critics of all sorts and shades of opinion have waged constant, though up till now useless, warfare in the Press and on the public platform. Of course, it is a strange anomaly of legislation that while the ideal aimed at is admittedly the protection of the subject's liberty and full freedom within well-marked statutory limits, in practice the tendency is to so hedge a man with restrictions that he is wise indeed if he can at any given moment define his legal rights, or know indeed "where he is." It would be quite a difficult enough matter without the serious encroachment of regulations which in South Africa firmly and finally seem to usurp the executive effect of an Act of Parliament, and which in the process take from Parliament the power they place in Departmental hands. Quite possible, we think, would it be to demonstrate that in some cases the regulations, with their perilous latitude of permissive functions, are actually at variance not only with the spirit but with the very letter of the law. It is the underlying principle that savours of danger, since it virtually affirms, as Sir James Rose-Innes pointed out, "ousting of the jurisdiction of the Courts." Not only is an official created as the final arbiter in matters often requiring the nice distinction and the cold impersonality of a legal decision on a purely legal question, but the complainant in this case or that has no recourse to the Court whose first *raison d'être* is to adjust the balance as between party and party.

[NOTE: We can add nothing effective to the above criticisms beyond stating that, more than any other section of the population, the Indian community have suffered from the system of "orientalism" and "Government by regulation"—and the important thing is that they are entirely unrepresented in the councils of the country.—Ed. I.O.]

Asiatic Bazaar at Germiston

It would seem that the Boksbury boycott has been noted by the Provincial Government and a warning taken, for the Germiston Town Council has received a letter to the effect that the Government has grave objections to the establishment of an Asiatic bazaar in close proximity to the native location. It advises the Council to select another site for this purpose. The Germiston Public Health Committee therefore recommends the selection of a site, 30 acres in extent, situate on the claims of the New Est. Consolidated, which adjoin the southern boundary of the Municipality. The site selected is immediately outside the Municipal

area, and it will be necessary, if the application is granted, to extend the Municipal boundary to include this ground. The matter of extending the boundary will be reported on when the grant has been made.—*Transvaal Leader*.

[NOTE: Or is this not, perhaps, a subtle avoidance of the difficulty of satisfying the Imperial Government that it was in good faith that Indians were, "for sanitary reasons," to be relegated to the immediate neighbourhood of a dung-heap and of a cemetery for diseased homes?—Ed. I.O.]

Dinner to Mr. Polak

On Leaving Bombay

Prior to leaving Bombay for South Africa, Mr. H. S. L. Polak was entertained at dinner by friends, at the Ripon Club, on August 7th, Sir Jamsetjee Jeejeebhoy, Bart., presiding. About 60 covers were laid and the company was a representative one, consisting of prominent and influential gentlemen of Bombay.

In proposing Mr. Polak's health, Sir Jamsetjee said:—

"I have much pleasure in presiding here this evening, and proposing the health of our friend Mr. Polak. In doing so, I shall be very brief, for Mr. Polak's work is well known to you all, and I have spoken at length only last week upon the South African question, with which he is so closely identified.

"Gentlemen, for the reasons mentioned I will not detain you with a history of the great struggle which is going on in South Africa and other parts of the world between the white and the coloured races, and which has resulted in a ban being placed upon one class of His Majesty's subjects by another. It is a tale of a grievous wrong and cruel suffering, but here and there we come across bright patches to relieve the prevailing darkness. It has given to the world a bright example of the moral heights to which the people of this country can reach, when their liberties are threatened and their honour is at stake. It has evoked a unanimity of feeling in this country which has no parallel in our political history. And lastly, it has brought to our cause men, who, united by ties of race and religion with the oppressors, have joined the ranks of the oppressed, with the instincts of right-thinking men, and in the interests of truth and justice. Such is our friend Mr. Polak, who has championed a forlorn cause with a vigour, persistence and ability, which do honour alike to his head and his heart. What odium and unpopularity attach to the champion of the weak and the oppressed, particularly of an alien race, in a land with which the history of our political

struggles has made us very familiar. Mr. Polak has braved them all, inspired by the courage of his convictions. We can imagine, then, what a satisfaction it must be to him to find that his labours are bearing fruit, and that a brighter era is dawning for those, with whose struggles and whose sufferings, he has identified himself, with a devotion worthy of a noble cause. He is shortly returning to South Africa, where we trust he has a long career of usefulness and activity in other spheres of life."

Mr. Polak thanked Sir Jamsetjee for the latter's eulogistic remarks and gave a brief survey of his work in India in connection with the South African Indian question. He said the Government of India, especially the Department of Commerce and Industry, were sympathetic towards the question. Meetings had been held all over India and much sympathy had been manifested by Indians for the sufferings of their fellow-countrymen in South Africa. He referred also to the Town Hall meeting held recently in Bombay, and hoped the memorial submitted would receive sympathetic consideration from the Government. The provisional settlement of last year, he said, had not gone more than a certain way to alter the position, because the Transvaal Indians had not been able to counteract in the Transvaal and Orange Free State all the laws that had been levelled against them. He repudiated the suggestion that they had given up the whole principle for which they had been fighting, by agreeing to, or, rather, not opposing administrative differentiation. With regard to the suggestion from some quarters that it would be better if the South African Indians returned to India, Mr. Polak said that it was an impracticable proposition, because a large number of them were born there and many of them had spent their whole lives there and had gained all their experience in that country. It was not possible to uproot these people, even if it were advisable, but it was not advisable, because the South African Indians could not possibly run away. It was not their fate only that was involved, but the real problem was one of the status of Indians within the Empire. Even if every Indian were to leave South Africa, the problem would not be nearer solution than before. Mr. Polak then briefly dealt with the future of the situation, and suggested that the Indian public should keep in closer touch with South African affairs through the columns of INDIAN OPINION, the South African Indian organ. Mr. Polak advocated the formation of a permanent South African Indian Working Committee with a view to extending the scope of the organisation that had already been established in various parts of the country. He also appealed for funds to enable the South African Indians to carry on their struggle with renewed energy.

Mahomedan Sympathy with Turkey

Mr. M. S. Randaree, chairman of the Anjuman Islam, Durban, notifies that on Saturday another £50 was cabled towards the Earthquake Relief Fund from the local Anjuman Islam.

The following cable was sent from the same Society to the Turkish Embassy, London: "Natal Mussulmans express deepest sympathy Turkey in present crisis. Rejoice spirit unity animating Turkey. Fer- vently trusts every effort made maintain Ottoman dignity."

The following cable was also sent ■ the British Foreign Secretary, London: "Natal Mussulmans re- spectfully urge his Majesty's Govern- ment use utmost efforts preserve peace in Balkans; prevent further unrest Islamic world."

In response to the former cable- gram, the following acknowledg- ment has been received from His Excellency Ohannes Bey, Consul- General for the Imperial Ottoman Government:—"By order of the Turkish Embassy, I have been re- quested to convey to you the sincere and warmest thanks of the Ottoman Government for your cable of sym- pathy you have sent."

At a mass meeting of the Mahom- edan community held at the Grey Street Mosque, last week, it was decided to boycott Greek goods, and the following cable was sent from the Chairman (Mr. M. S. Randaree) of the Anjuman Islam, to the Grand Vizier at Constantinople:—

"Offered special prayer for Turkish arms after Friday prayers. The Natal Mahomedans in common with Moslem world are ready to present their humble contribution in the event of war in the Balkans. We have heard of Ottoman unity and the Turkish spirit with unbounded joy."

Transvaal Moslems

A mass meeting of the Moslem community of Johannesburg was held on Sunday afternoon at the Hamidia Islamic Society's Hall. Imam Abdul Kader Bawazeer, the Chairman, ex- plained to the large and enthusiastic gathering the critical position of Turkey, after which it was unanimously decided to send the following cable to the Prime Minister at Constanti- nople:—

"Transvaal Moslems congratulate Turkish Government strenuously in crisis. Praying for success."

The Hamidia Islamic Society has received from Constantinople an ac- knowledgment of the receipt of £275 11s. ■ subscribed for the Red Crescent Society. The letter con- cludes with hearty greetings and good wishes.

Indian Famine Fund

	£	s.	d.
Amount previously acknow- ledged	433	0	5
Capetown Indians, through Messrs. Lalubhai Dahya- bhai and Manibhai Framji	7	10	0
	£440	10	2

From the Editor's Chair

MR. COUSINS AGAIN

MR. C. B. MEHTA, one of the best known Indians of Durban, has just left for India, on a brief visit. His wife died recently, leaving two young children, needing a mother's care. Mr. Mehta, accordingly, wrote to the Immigration Officer, informing him of his approaching departure, and of his intention ■ re-marry in India and return with his wife. Mr. Cousins has insultingly replied, counselling Mr. Mehta to furnish him with un- mistakeable proof that the lady, whom Mr. Mehta intends to marry and bring back to Natal with him, is in fact his wife, and that he has no other in this Province. Then follow the particulars of the abominable circular to which reference has already been made with nauseating frequency in these columns. The fact of Mr. Mehta's being one of the best known Indians in Durban, and that he is universally respected, does not appear to weigh in the least with this in- solvent functionary. The fact that he has recently suffered the most severe bereavement that can befall a man, does not protect him from insult and indignity. And, on top of all this, Mr. Mehta is advised, amongst other things, to submit his wife's thumb- impressions, together with a certificate to the effect that police inquiries have been made and that they have shown that the marriage has actually been contracted. The mind that conceived so vile a document must be warped indeed. If General Botha, in the face of this correspondence, still has the effrontery to assure the Imperial Government that his only desire is to respect the feelings of the resident Indian community—and he and his Ministry have never given the faintest evidence of having such a desire—we can only leave him to what he may be pleased to term his conscience. One thing is very certain, that His Majesty's Government will bitterly rue the day that this damnable circular saw the light of day, for South African Indians cannot possibly accept its implied dishonour, nor will the people of India tolerate so foul an insult to Indian womanhood.

SOME CRITICISMS ANSWERED

THE mail papers just to hand from India bring a summary of Mr. Polak's speech at the dinner given in his honour by friends in Bombay just before his departure for South Africa. He fittingly availed himself of this final opportunity to remove certain misconceptions prevalent in some small circles in India regarding the position and ideals of South African Indians. The critics to whom Mr. Polak replied—and he showed much tact and wisdom in not identifying them, for the criticism of critics gains much by the preservation of an impersonal attitude and a respect for anonymity—appear to be of the usual armchair variety, and we sup- pose that no movement can hope to be free from them. Assuming nothing but the propriety of their motives, may it not, nevertheless, be asked of them that they should recognise the full sense of responsibility of the men on the spot, who have been in the van and forefront ■ a battle that has been waged for more than a quarter of a century, and who have sacrificed materially, if they have gained morally, in a cause that their labours have sanctified? It ■ quite easy, of course, to urge that South African Indians should have fought for the wide-open door, but the queerest thing about this reproach, which we seem ■ have heard before nearer at hand, is that it comes from those who have never stood to loss or dared to risk anything. The critics do not seem ever to realise that there ■ no open door into South Africa for anyone, nor has there been since Natal passed the first Immigrants Restriction Law, fifteen years ago. Mr. Polak was justified in asking where were the critics then, and where was the record of their public protest. They had their opportunity then, and if they did not avail them- selves of it, they are now estopped from condemnation. Where an Eng- lishman cannot go as a matter of right, no Indian can hope to go. The utmost that can be asked, the least that has always been demanded, is that the law should impose no greater disabilities upon Indian than upon white immigrants. Where, in South Africa, has that ideal been consciously departed from by the Indian community? Not in the Transvaal; certainly not in Orangeia. Up to 1907, there was statutory equality in the Transvaal, and no class or race was placed by the law in a position of superiority or in- feriority towards any other. The situation changed only when the Asiatic Act was rushed through the Transvaal Parliament as a panic mea- sure, and was later reinforced by the Immigration Law, the effect of the combined measures being to exclude entirely Indian immigration for avowedly racial reasons and in the most offensive manner. The whole object of the passive resistance strug-

gle was to force open the barred and bolted door, not because Indians desired to enter the Transvaal—we can fully sympathise with those sensitive persons who scorn the thought of ever subjecting themselves to insult or humiliation in “white” South Africa—but because as British subjects, they claimed the right to enter British territory on the same legal terms as all other British subjects, a not unworthy ideal. “But,” reply the critics, “what have we to do with ideals? What are the facts? Have you not agreed to a rigid limitation for the Transvaal, and given away all you were asking for?” We must frankly confess that we cannot quite enter into the feelings of these seekers after perfection—at a distance! They demand ideals and reject them with one breath. They cry for the right of admission and spurn it with another. They must surely realise that, in compelling the removal of the statutory racial bar, the passive resisters secured a reversion of the legal position in the Transvaal to what it was before the commencement of the struggle, which, after all, was what they had fought for. And as for the question of close restriction, Transvaal Indians are, in practice, no worse off than they were in 1907, for, with the exception of pre-war Indians, Indian immigration had already been most rigidly restricted—without any effective or even vocal protest from the critics. When all is said, without the yielding up of principles, true statesmanship consists in mutual concession on matters of detail. It is useless, in a country like South Africa, to ignore such powerful forces as racial prejudice and economic jealousy. They have, in daily life, to be seriously reckoned with, for, though the fears attendant upon them have little material foundation, they have, nevertheless, a very real existence. And statesmanship is pragmatic. It works by lower ideals until these can be substituted by higher ones. It has been rightly urged that the great problems of life arise out of a choice, not of right and wrong, but of right and right. If we cannot, in practice, have the racial equality to which we have laid successful claim in principle, let us at least have a standard to which both Indians and their European fellow-colonists may work, if they will, and which they may hope gradually to attain. Free immigration, where there is mutual suspicion, is both impossible and undesirable. It can only be effected by force of arms. What cannot be obtained by mutual goodwill is not worth having on any other terms. We believe that time is on our side. So long as there is legal equality as to immigration, racial arrogance and racial humiliation will, to that extent, no longer act as obstacles to friendly intercourse, and with a better apprehension of fraternal and economic processes, there will be an assimilation and an interchange

of ideals that will inevitably tend to a more sympathetic understanding between the two peoples. Further than this, at the present moment, we are not justified in going, nor are the critics entitled to drive us.

An Appeal to the Viceroy

The Position of Natal and the Cape

(Continued.)

(14) In the Province of Natal, the Indian population numbers some 133,000 persons, and thus exceeds the European population of 98,000. The responsibility, however, for its existence must be borne by the white colonists, who, in order to increase their wealth, hastened the process of economic development by the introduction of large numbers of Indian immigrants under contract of indenture, and these, to-day, together with their descendants, numbering some thousands born in the Province, furnish the bulk of the Indian population. It is claimed on their behalf that, but for the results of their labour, which, on the admission of the colonists themselves, saved Natal from bankruptcy half a century ago, the present Union of South Africa would never have been consummated. Unmindful, however, of the economic and political debt due to the Natal Indians, and regardless of the ethics of the case and the economic distress involved, the South African Colonists have adopted the policy of segregating them within the confines of the Province, a policy to which it has been sought to give further statutory effect in the Immigration Bill referred to above.

(15) About the year 1894, a strong anti-Indian sentiment was aroused in Natal, because of the continued introduction of indentured labourers from India. As a result, a deputation of colonists came to this country, with a view to induce the Government of India to assent to the termination of contracts of indenture here, instead of in South Africa, as theretofore; but since the Government, in approving of the system of indenture, contemplated that the labourers would have rights of residence and locomotion and full economic freedom at the expiry of their indentures, they declined to accept the Natal proposals. As a concession to Colonial prejudice, however, and evidently in ignorance of the consequential effects of their action, they agreed to allow Natal to pass legislation imposing an annual tax of £3 upon all male Indians over 16 years of age, and all female Indians over 15 years of age, who, on the termination of their contracts, preferred to remain in Natal free, rather than re-indenture or return to India. The measure was passed and

sanctioned by Her late Majesty's Government, and it came into force in 1907. Later, a law was passed and similarly sanctioned, imposing the same tax upon the children of ex-indentured labourers on reaching the above-mentioned ages. The effects upon the Indian population of this cruel impost have been deplorable. The citizens of Bombay are credibly informed, and it has been openly acknowledged in the late Natal Parliament, that, in order to pay it, women have had to resort to a life of immorality, whilst men have been driven to crime or have been obliged to desert their families. It is true that, in 1910, a law was passed exempting certain women from payment, but the most recent reports furnish evidence that the Magistrates have, with rare exceptions, failed to exercise the discretionary powers vested in them. Recently, too, responsible Colonial employers have publicly congratulated themselves upon the fact that the result of the tax has been to prevent more than 6 per cent. of those labourers, whose contracts are now expiring, from retaining their freedom, the remainder, in almost equal numbers, being compelled to accept repatriation or re-indenture, virtually involving a choice of deportation or of re-entry into servile conditions wherein all civil status is lost. The citizens of Bombay protest in the most energetic terms against the continued imposition, in spite of constant demands for its repeal, of a tax upon freedom and morality in a British Province, demoralising to the community that has to bear it, and besmirching those glorious traditions of freedom for which Great Britain has stood in the past.

(16) The Licensing Laws of the Province give continued cause for grave anxiety. The issue of trading licences is in the hands of officials dependent for their employment upon the goodwill of the European trade competitors of the Indians, and who are themselves liable to be carried away by the prevailing racial prejudice. The only right of appeal that lies against refusals to issue new licences or to grant the transfer of Indians of existing licences, is to municipalities or boards, upon which Indians have no representation, and which are mainly composed of their European business rivals. According to the law, no appeal lies to the Supreme Court, except in the case of the refusal to re-issue an existing licence. But the tendency is to regard a licence as expiring in circumstances which have no such effect in the case of European licences, regardless of the rights of the heirs, assigns, or creditors of the Indian licensee. New licences and transfers of licences have been refused even to Colonial-born Indians, who are thus prevented, in many instances, from occupying themselves in trade. These licensing laws, whilst, in theory, applying to all sections of the population alike, are used

in practice, to oppress the Indian trader, with a view to his eventual elimination from the Colony, without compensation for losses incurred by reason of the ill-will of his fellow colonists.

(17) In the Cape Province, the same grievance as to restrictions upon trade are urged by the locally resident Indians, many of whom have been ruined by the harsh and differential administration ■ the licensing laws of the Province.

(18) In the Orange Free State, the Indian population scarcely exceed 100, and these are, by statute and regulation, treated as though they were semi-barbarous aboriginals.

(19) In the South Africa Act, 1909, it has been laid down that matters affecting the interests ■ Indians are to be dealt with by the Governor-General-in-Council, that is, through the Union Parliament, and not by the Provincial Administrations or Councils. But attempts are being made, and legislation has been foreshadowed, to give to Provincial Councils, wherein racial prejudice is rife to a degree unknown in the Union Parliament, control over trading licences. As, for all administrative purposes, and on the public admission of prominent provincial councillors, this transfer of powers, if effected, ■ intended ■ operate almost entirely against the Indian trading community, it is clear that the real intention ■ the South Africa Act will be evaded, and the citizens of Bombay cannot contemplate with equanimity the evasion of almost the only safeguard of Indian interests contained in the South African Constitution.

(20) Your Memorialist is desired, furthermore, to direct the attention of Your Excellency-in-Council to the growing practice, in South Africa, of framing regulations on a basis of racial inequality; under cover of laws ostensibly free from racial discrimination, as, for example, in the case of the Transvaal Townships Amendment Acts, mentioned above. These regulations are never assented to by Parliament, nor are they held over for examination by His Majesty's Government, as they would of necessity be, in terms of the South Africa Act, were they embodied in the statutes themselves. In this way, what ■ virtually racial legislation is passed, with resulting injury to Indian interests.

(21) Although the South Africa Act provides for the disallowance by His Majesty, in certain circumstances, ■ laws passed by the South African Legislature, from past experience it is generally feared that His Majesty's Government will, even in cases of extraordinary hardship, decline to advise the exercise of the Royal Prerogative, thus rendering nugatory this valuable constitutional safeguard against injustice and oppression. The citizens of Bombay, whilst recognising the general right of the self-governing dominions to legislate in

their own interests, cannot agree that this involves the permission to legislate to the detriment of special classes of the community and for the material advantage of other classes, nor that self-governing dominions may legislate, without hindrance, in such a manner as to endanger the mutual relations of different parts of the common Empire. They have also noted with alarm a tendency on the part of His Majesty's Government, on occasions when old statutes, imposing racial disabilities, are revived and re-enacted, to refrain from exercising their influence to prevent such re-enactment, solely on the ground that the legislation is of long standing. Such a case is that of the Draft Municipal Ordinance now before the the Transvaal Provincial Council. They desire, however, respectfully to remind Your Excellency-in-Council that the grievances of the Indian community relating thereto are of equally long-standing, and that the people of India have a right to expect that His Majesty's Government will avail themselves of all such opportunities to resist the encroachments upon the rights and privileges ■ the resident Indians by the white colonists, who fail lamentably to appreciate those Imperial obligations of which the people of India are constantly reminded.

(To ■ Continued.)

Lord Reay and Sir Mancherjee on India

The following are extracts from the speeches of Lord Reay and Sir Mancherjee Bhownagjee at a banquet given to Mr. Corbet on the eve of his departure to take up his appointment as Advocate-General in Madras:

LORD REAY: "We have established on a firm basis the autonomy of the various parts of the Empire, and there is no doubt that, if the Empire is to be maintained, it is on that rock that it must be built, and that the various parts of the Empire must provide for their own wants in their own way, but we cannot stop there. We have in the future to face the question—how the Empire can be placed on a federal basis, and if we are to have, as I have told you, a cohesive system of the defences of the Empire in all its parts, it is quite obvious that some Central Representative Authority, including the Colonies and India—and India certainly should be included—will have to be consulted about the questions concerning the whole Empire. That is a splendid task for the future—a splendid task for statesmen—and I have no doubt—as in all periods of our history a statesman has always arisen when the Empire had need of one—that a statesman will be found to tackle and solve that problem. To-night our Indian Empire is prominently in our purview. I always envy anyone who is at the beginning

of his career in India, and who is going out to India, because I am quite sure that his experience of the people with whom he will be thrown in contact will be, in after life, among the most pleasant recollections of his life."

SIR MANCHERJEE: "This is not the occasion to dwell at length upon the treatment of the rights and privileges of the people of India at the hands of the British Governors. On the whole, so far as they are concerned, the people have had a good many blessings bestowed upon them through the methods of British rule and through the medium of the persons to whom the administration of rule is entrusted. And when, therefore, I submit that the people of India wish and are proud to be regarded as British citizens, I want it to be recognised also that they regard themselves as entitled to the status and rights of British citizenship. I am especially pleased that we have at this table so distinguished a Colonial statesman as the gentleman who has just made an illuminating speech, and through him and through his colleagues I will take this opportunity, in the name of the people of India, of appealing to our colonial British subjects to treat the various citizens of the Indian Empire who resort to the British Colonies as they would treat themselves. We are all proud to own ourselves as British citizens, whether we belong to this country or to India, or to the Colonies, and we have only one desire and one aim in our minds, and that is, that the British Empire may flourish, and flourish for all time. But the British Empire can only flourish when all those who call themselves British citizens have reason to be satisfied with their treatment under the administration of British rule. I have no complaint to make particularly on this head either of the policy of the British Government at home, whichever party may be in power, or of the authorities who are the immediate Governors of India in different portions of the continent itself; but I want our Colonial fellow-subjects to recognise that, when they declare themselves proud of their allegiance to the British Empire, and when they desire that the British Empire should be ultimately federated in a way no forces outside of it could assail, then I ask them also to recognise that, along with themselves, under the British constitution, the people of British India have equal rights, the denial of which must deter the solidarity we all wish for. That claim, unfortunately, in some parts of the Colonies, through a short-sighted policy, has been denied to India. We trust that, with better experience, with better knowledge of the resources of India and its importance to the British Empire, our Colonial statesmen and the people in our Colonies will come, before long, to understand

that, without India, the British Empire could not maintain that position of pride which it holds among the nations of the world to-day, and I hope that it will not be many years before they realise also that, if they want the British Empire to flourish and to be regarded among the nations as the greatest Empire the world has ever seen, that they should change their tactics towards the people of British India, and treat them as citizens of the British Empire on an equality with themselves."

Indians and Firewood

A Matter of Right

At a meeting of the Durban Town Council last week, a question arose in regard to the proposal to prohibit the cutting of firewood by Corporation Indians on town lands. It was stated that these employees were provided with food, but not with fuel, although the Railway Indians were provided with the latter commodity.

Can anyone explain (asks a writer in the *Natal Advertiser*) why the Indian employees of the Durban Corporation should be entitled to free supplies of coal and firewood? That they regard firewood as a legitimate perquisite is evident from the fact that they have been ruining the trees on the townlands in order to secure it and that the Council have now agreed to stop that practice and provide them with free firing. I do not begrudge the Indians their firewood, but why should one race of employees be favoured in this respect more than another. The native employees do not get provided, nor do the Europeans, and I can see no reason why the Indians should get coal and wood just because their compatriots on the railway do. There is always a certain amount of wastage of coal and wood on a big railway system, and perhaps it is allowable for the coolies to take advantage of the fact, but that does not apply to the Corporation."

[NOTE: The explanation as to why indentured Indians should be entitled to a free supply of fuel is quite simple, and if one friend will turn up the regulations of the Indian Immigration Trust Board he will find that employers must provide fuel in the same way as they provide rations.—Ed. I.O.]

The Borough Engineer, Mr. Fletcher, explained to a Freeman that inquiries were made once before as to the expediency of providing Borough Indian employees with coal and firewood, as is now done by the Railway Department, but the cost was found prohibitive at that time, and the old custom has been resorted to of permitting the Indians to pick up dry wood in the bush on the Town lands for firewood. The result of this was that the Indians have not

destroyed trees openly by any manner of means, but they kill them by ways best known to themselves, and then reap the dry wood which result. It is nearly impossible to run the offenders to earth, and it has now been decided to take the matter out of their hands, by depriving them of the right to any wood at all, except what is actually given them. The present scheme is to provide them with free firing, and inquiries are now being made with a view to ascertaining the most economical manner of attaining this end.

[NOTE: The fact of the matter is, the Municipality is bound, just as any other employer is, to provide that fuel shall be available within a radius of one mile from the barracks. This has not been done, and these poor Indians have had to tramp three miles each way to the Stella Bush to find firewood. They have been forced to do this for the past twenty years or more, and it appears that the supply of dry wood is now getting short. The attempt to put the blame upon the Indians does not altogether disguise the fact that the Municipality are to blame, and that they have hitherto not fulfilled the terms of the contract. As for the Indians, we do not think that they will regret being deprived of the right to spend all their spare time in collecting firewood.—Ed. I.O.]

Praying for Rain

A Day of Humiliation

Pretoria, October 8th (Reuter).—The *Government Gazette* to-day contains a proclamation by the Officer Administering the Government (Lord de Villiers), and signed by the Prime Minister (General Botha), intimating that in consequence of the great suffering and heavy damage experienced by the people owing to the prolonged drought in the greater portion of the Union, next Sunday (October 13th) will be a day of humiliation and prayer, in order that an opportunity may be given to all who desire to offer their prayers together to the Throne of God.

All ministers of religion are invited more especially to devote the said day to humiliation and prayer for rain, and lead their congregations in humble petition for forgiveness and mercy.

[NOTE: Times have changed. The old-fashioned people of South Africa used to consider a swarm of locusts or a severe drought as a direct punishment for their sins. They believed it so thoroughly that they deliberately refused to make any attempt to destroy the locusts which were devouring the food for man and beast. For our smart and up-to-date Government, however, it is considered more expedient to pray that the people may be delivered from suffer-

ing without the expiation of sin, and so a prayer that the punishment shall be withheld is to be officially offered, by a secular Government, led by Lord de Villiers and General Botha. May God forgive them!—Ed. I.O.]

The Hon. Mr. Gokhale

A Reuter cablegram states that before his departure for South Africa, Mr. Gokhale had interviews with Mr. Lewis Harcourt (Secretary of State for the Colonies), Lord Gladstone, Sir Richard Solomon (High Commissioner in London for the Union), and Sir Starr Jameson, and affirms that the Imperial aspect of the problem of South African Indians is fully recognised. Mr. Gokhale stated that he intended to study the problem on the spot, and find out what could be done by the Viceroy's Council to help in the struggle. He hoped, however, for an early solution of the problem.

A further message states that on the eve of his departure for South Africa, Mr. Gokhale was given a farewell at a large meeting of the London Indian population. Sir M. M. Bhowmaggree, K.C.I.E., said that Mr. Gokhale went accredited to South Africa with the confidence of the whole people of India. The matter in hand was vital, not only to India, but the unity of the Empire. Mr. Gokhale, in responding, said that the position was daily becoming more anxious, but he believed that when the state of India was known to South African statesmen, they would realise that a solution of the pending questions was essential for the good of the Empire.

Local Arrangements

A Committee meeting of the Shri Natal Brahman Mandal took place in the Hindu Temple, Depot Road, Durban, on Saturday, the 5th instant, at which it was decided to present an address of welcome to Mr. Gokhale. The meeting was presided over by Pandit Ambaram Maharaj, vice-president of the Mandal.

The Central Reception Committee for honouring Mr. Gokhale invite the attention of all Indians to the fact that those who wish to act as volunteer workers should send in their names to the Hon. Secretary, Box 6572, Johannesburg, on or before Tuesday next, the 15th inst., at 10 o'clock. Volunteers will be expected to give the whole of their time for ten days at least.

The Central Reception Committee has arranged for a special excursion train to leave Park Station on the 27th inst. to meet the Hon. Mr. Gokhale's train at Klerksdorp. Second-class return fares are 15/-. Accommodation is provided for five hundred people. Applications for tickets should be made to the Hon. Secretary, Box 6572, Johannesburg, as early as possible. The train will

stop at Langlaagte, Krugersdorp and Roodepoort to take up passengers.

Mr. Gokhale left by the R.M.S. *Saxon* last Saturday, not by the *S.A. Dover Castle* as originally telegraphed, and in therefore due to arrive at Capetown on Tuesday, the 22nd inst.

St. Aidan's Indian Missions

The Rev. A. A. Baillie, Superintendent of the St. Aidan's Indian Missions in Natal, opened a new school under the management of the Missions, at Newcastle, on the 1st instant. The Head Master and his assistant, Messrs A. M. Ephraim and J. Samuel, have received their training at the St. Aidan's Training College for teachers, at Sydenham. The Rev. Baillie, in the course of his speech, said that, out of about 3,000 Indian children attending school in the Province, 1,284 were in the St. Aidan's Mission Schools. Mr. Ephraim was the first to go out from the Training Institute as Head Master. ■ is intended ■ introduce, later on, industrial training at the new school.

We are glad ■ learn that, besides taking up the study of Indian languages at the Sydenham College, the young men, with the assistance of the Rev. D. Koilpillai, have started a debating and literary class at which the Tamil language is spoken.

Indians in Canada

A Deputation to England

When the Hindu settlers in Canada (says *The Aryan*) sent a deputation to lay their case before the Canadian Government at Ottawa, the Minister of the Interior, the Hon. Robert Rogers, promised them that the families of Hindus domiciled here will be admitted. That was on the 15th December last year, but up to now nothing seems to have been done to put into effect a pledge given by a responsible Minister of the Crown. At least the Hindus here are not aware of any steps taken by the Government to remedy this un-British and unfair regulation of forcible separation of wives and children from their husbands and lawful guardians.

The Sikhs held a meeting in the Vancouver Temple on the 30th June, when it was resolved ■ send a deputation to England to put their case before the British Government and the British public, as all attempts to move the Canadian authorities for British justice and fair play have been apparently of no avail.

The Government of Canada have, as an "act of grace," allowed the two Indian women, wives of Messrs Bhag

Singh and Baiwant Singh, to remain in the country.

These women, with their children, had been kept in custody at Vancouver for several months and were only saved at the last moment of the ship's sailing from being deported.

This "act of grace" is not, however, to be considered in any way as establishing a precedent.

Items of Interest

Miss Maud E. Polak desires us to thank the many friends who sent to her telegrams and letters of welcome, and she hopes that the senders of messages will excuse her not replying to them personally.

Amongst the donations to the Transvaal Indian Fund are Rs. 3,000, from the N. M. Wadia Trust, and Rs. 2,500, as a first donation, from Sir Dorab J. Tata.

Mr. Shaikh Rasool Sartudin, of Standerton, has kindly presented to the Phoenix Library a copy ■ "Hadji Murad and Other Stories," by Tolstoy.

The Hon. Mr. Marshall Campbell recently offered £55 in prizes for the best essays on Zulu and Basuto History. These have now been awarded. Writing to the *Nanga-lase Natal*, Mr. Campbell says: "I feel this ■ be the first attempt by the Natives ■ write their history—their own ideas on past events—and I hope this competition will stimulate others to follow in their footsteps."

We learn from *Isis in Africa*, that the Rev. L. P. Norenus has purchased the Coalfield (Tafana) Township, adjoining the Dundee Town Lands, for purposes of Native education and industry on proper lines.

A Melbourne message states that the Commonwealth House of Representatives passed the second reading, without a division, of the Maternity Allowance measure, which provides for a maximum allowance of £5, and excludes Aborigines and Asiatics.

We learn from the *Englishman* that Lala Sewak Ram, who was a practising barrister in 1902, exchanged the brief for the plough, and that the result he has obtained are most striking, and afford a bright example to other members of the Bar ■ India to go and do likewise. It appears that Lala Sewak Ram's father had received a grant of land from the Government for the purpose of experimenting in agriculture and the son then decided to give up the whole of his time to farming. This is the new spirit in Indian agriculture which should commend itself to those Indians who have the welfare of their country ■ heart.

The Transvaal Traders' Federation has decided to organise a comprehensive boycott of cheap coloured and Asiatic labour.

A negro has been appointed to a captaincy in one of the French regiments, says the *Transvaal Leader*.

The *Indian Social Reformer*, commenting on the suggestion put forward in various parts, that the presidency of the next National Congress should be offered to Mr. Gandhi, says:—

"We should be very glad if he ■ elected, not so much because of personal considerations as because nothing that we can do to show that we regard the question of the treatment of Indians in the British Colonies ■ of the first importance to our national well-being, should be left undone at the present juncture. The election of Mr. Gandhi to the presidency of the Congress will be certainly a conspicuous way of evincing our sense of the gravity of the problem."

A Bengali, Miss Yamini Sen, Licentiate of Medicine and Surgery of the Calcutta University, has been admitted, after an examination, to be ■ Fellow of the Royal Faculty of Physicians and Surgeons ■ the Glasgow University. Miss Yamini Sen is the first lady to obtain this qualification.

Commenting on the notorious "Indian Women" Circular, the *Indian Social Reformer* says:—

"We are loath to raise alarmist cries even in face of serious difficulties, but we must say that INDIAN OPINION is fully justified in regarding this circular as an insult to the womanhood of India. We are really at a loss to imagine how an Englishman and a Christian can bring himself, even under cover of an official position, to issue a circular which cast so many aspersions on the marriages of immigrant Indians. We earnestly trust that the Government of India will enter an emphatic protest against this iniquitous circular, and that the Imperial Government likewise will promptly interpose ■ have it annulled."

Contents

	Page
Plain Speaking By a Judge	339
Asiatic Bazaar at Germiston	340
Dinner to Mr. Polak	340
Mahomedan Sympathy with Turkey	341
Indian Famine Fund	341
From the Editor's Chair	341
An Appeal to the Viceroy	342
Lord Reay and Sir Manchester on India	343
Indian and Firewood	344
Praying for Rain	344
The Hon. Mr. Gokhale	344
St. Aidan's Indian Missions	345
Indians in Canada	345
Items of Interest	346

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

புதுவது 103.

दिनांक, कनीयार, जारी १२ वी अक्टोबर १९१२.

2488

સાહચર્ય પૂર્વક

ਸ਼ਿਲਪੀ—ਸ. ੧੨ ਅੰ ਮਾਏਮਾਰੀ, ਸ. ੧੮
ਮਾਏਮਾਰ ਸੁਖੀ, ਪ. ੪੦ ੧੮੧੨.

—ଆମେ ଶୁଦ୍ଧ ୧ ଶିଳା ଆମେ ଶୁଦ୍ଧ ୮
ଶିଳା, ଗୋଟି ୧୫୧୮.

१९३६ मध्ये १३३० बी.पी.

क्र.सं.	प्रा. सं.	प्रा. तिथि.	सु. प्रा. सं.	सु. प्रा. तिथि.	सु. प्रा. सं.	सु. प्रा. तिथि.
१-१	१२	१२	२	३०	१५	२४
२-१	१३	"	३	१	२५	२५
३-१	१४	"	४	२	३५	२६
४-१	१५	"	५	३	४५	२७
५-१	१६	"	६	४	५५	२८
६-१	१७	"	७	५	६५	२९
७-१	१८	"	८	६	७५	३०

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

[illegible]

है विमान मोचिनिमान.

शुक्रवार, १२ अक्टोबर १९९२

બી. કઝી-સની આપણુદી

મી. કઝીન્સની આપખુદી દિવસે દિવસે વિશેષ જોવામાં આવતી બધ છે. તેની વરતણકનો કોઈએ અનુભવ કર્યનના બધીતા હોઈ મી. કઝીન્સના મી. મહેતાના આપવામાં થઈ છે. મી. કઝીન્સની જોરત ને નાની કમરના બાજકોને મુખને કાલમાં મુજરી જવાથી, અને એ બાજકોની સંજાબ વારતે ફરીથી પર કરવાની તેમને જરૂર બહાવાથી તેઓ કાલમાં દેશ જવા રવાના થયા છે. જતા પહેલાં તેમણે કઝીન્સના અમલદારને દેશ જવાના અને ત્યાંથી પરણી પોતાની જોરતની સાથે ખાજા આપવાના પોતાના ધરાણ વિષે લખી બહાનું. તે ના જવાબમાં મી. કઝીન્સ તોછડાઈની હદ એવાં મી. બજેલ છે. તેણે મી. કઝીન્સના લખ્યું છે કે જે જોરતને પોતે પરણીને લાવે તે પોતાની જોરત છે અને તે સિવાય નાતાલમાં તેમને બીજી જોરત નથી, જે ખતાવનારો અનુક પુરાવો તેમણે આપ્યો નોંધશે. આવા એક સદમદરને ન બજવા લખેલા લખમાં બાક મી. કઝીન્સે પોતાને કેવો પુરાવો નોંધશે તે સંબંધમાં પોતાના રેલા નામનીન સરકમુલરદાગ પ્રસિદ્ધ લખેલી બીના બહાવી છે. તે દરમ્યાન તેણે એવી ખામણી કરી છે કે મી. કઝીન્સની જોરતના અંગ્રાંની ડાખ નોંધશે, તેમજ તેમના બગ સંબંધમાં પોલીસ તપાસનું સરદીશંકિર નોંધશે. આવું લખનાર કઝીન્સના ખાતાના ઉકત કરમુનને, મી. કઝીન્સના બહીના બુના રહીલ છે. અને કરમનના એક બધીતા અને આજેવાન હોઈ છે એ વાતની કાંઈ દરકાર નથી. તેના લખે તે મી. કઝીન્સ લખનું નહીં, પણ હોઈએલું હાલનું અપમાન કરનારા છે. તેથી ખામણીનો ને કરજી થવામાં મેં પણ કમલતદાર

હિંદીથી અને નહીં એવું છે. છતાં ઇમી
કેદન જમલદાર આવી સુલભચાર માન
ણીએ કરે છે, અને હકદારોપર સુલભ
મુજરે છે તે હિંદી કેમતું પાણી એવા
ખાટે છે, એમ જ્યમને લાગે છે. હિંદી
કેમતમાં તે પાણી છે? જ્યવા તે
ખત્તાવી જાણવાતું શર તેને ચડશે ?

ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ

જરમીસ્ટનમાં નવા સોફેસન માટે જે
 ઠીકરકાવાળી જગ્યા પસંદ કરવામાં આવે
 હતી તે પડતી ઝુકારે એવું આખરે
 જોવામાં આવે છે. જરમીસ્ટન ટાઉન
 કાઉન્સિલને ઠરકાવાલના પ્રતિષ્ઠિત સોફ્ટરીએ
 લખ્યું છે કે એસીઆટીક સોફેસનની
 જગ્યા નેટીવ સોફેસનની નજીક આવેલ
 છે તે વાંધાબરેલું હોવાથી બીજી કાંઈ
 જગ્યા સોફેસન માટે પસંદ કરવી જોઈએ.

આ ઉપરથી તંદુરસ્તી પાતાની કમીટી
એ મ્યુનિસિપાલિટીની દક્ષિણ વિભાગે
“મ્યુ એરા કનસોલીડેટેડ લીમીટેડ” ની
જગ્યા ઉપર આવેલી રૂ. ૨૦ એકર જેટલી
જમીન ભોજનના માટે ખસંદ કરી છે. જો
તે પાછળ થશે તો જમીન મ્યુનિસિપાલિટી
ની સરહદની બહાર હોવાથી તેને મ્યુનિ-
સિપલ સરહદની અંદર ભેળવનાં પધર્મા
સેવામાં આવશે.

આ બાબત અરમીકલ દાકિન મહિસીલ
ની જેમથી મીટીંગમાં રજુ કરવામાં આવી
હતી, તે વખતે કૃપરની ૨૦ એકર જમીન
મેળવવાને માટે માઈનીંગ કમીશનર કૃપર
અખાલુ કરવા કહેવામાં આવ્યું હતું.

દમીદીજી પરિવારી સોસાયટી તરફ
થી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને મોકલવામાં
આવેલા પા. રૂપ-૧૧-૬ ની પહેલ
જાનરુટાઈનોપલથી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી
ના પ્રન્સપેક્ટર જનરલ શ્રી. એચ. એસ.
મહમ્મદલીની સહી સાથે મળી છે, તે
માં દમીદીજી સોસાયટીનો મદદ અને
દુવાઓ મારે આભાર માનવામાં આવ્યો
છે. ૧

ઓન. મો. ગોખલે

તા. ૨૨ મીએ કેપટાઉન પહોંચવાની વધી

અમારું બહાર ૪૩૫૦ હતું તેમ ઓન. મો. ગોખલે ડોવરડેસમાં નહીં, પણ રામસ મેલ સ્ટીમર સેકસનમાં મથા સ્ત્રી વારે ઉપડેલ છે. તેથી તેઓ (અમારું જાણ પ્રમાણે તા. ૨૬ મીએ નહીં, પણ) તા. ૨૨ મીએ મંગળવારે કેપટાઉન આવી પહોંચવાની વધી છે.

અમે અહીં રાખીએ છીએ કે અહીં અહીંતાં ગમેથી ઓન. મો. ગોખલેને આવકારના તારો મોકલવામાં આવશે. તા. ૨૨ મીએ સવારમાં પ્રથમજા આવકારના તારો મો. ગોખલેના હાથમાં આવે એટલા માટે તાર મોકલનારાઓએ તા. ૨૧ મીએ કેપટાઉન (C/O યુનિયન ટ્રસ્ટ કંપની) તારો મોકલી દેવા ભેખડે.

૬૬૨ને આપેલો ઇન્કરંચુ

તા. ૪ થીએ લંડનથી ૬૬૨ અજાણે છે કે—

ઓન. મો. ગોખલે સેકસનમાં દક્ષિણ આફ્રિકા માટે આવે ઉપડે છે. કેપેની ખાતાના પ્રધાન મો. હારોલ્ડ, દક્ષિણ આફ્રિકાના ગવર્નર લોર્ડ ઝેડ સ્ટન, દક્ષિણ આફ્રિકા તરફના વિલાયત ખાતેના હાઇ કમિશનર સર રીચર્ડ સોલેમન, તથા યુનિયન પાર્લામેન્ટના ઓપોઝીશન (ખિટીક પક્ષ) ના માણ વડા ડો. લેમીસન સાથે મો. ગોખલેને ૬૬૨નું પત્ર છે. મો. ગોખલે કહે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી સવાલની સંદેનસાહતના હિત અંગેમાં જે અમલતા છે તે અને બરાબર રીતે સ્વીકારવામાં આવેલ છે. ઓન. મો. ગોખલે તા. ૧૬ મી નવેમ્બરે ડરબનથી હોંદુરતાન માટે ઉપડશે. તેમજે અજાણ્યું કે તેમને ધરાઈ બેઠે એ સુમિપર અહીં આ સવાલનો અભ્યાસ કરવાનો, અને તે હકતમાં વાઇસરાયની કાઉન્સિલ દ્વારા શું થઈ શકે તેમ છે તે જાણવું છે. છતાં, તેમજે આજના મતાવી કે આ સવાલને વહેલે નીવેડા થઈ જશે.

વિદાયગીરીનાં મેળાવડાં

તા. ૫ મીએ ૬૬૨ અજાણે છે કે—
દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડતાં પહેલાં ઓ. મો. ગોખલેને લંડનથી હોંદી વસ્તી મોકલશે.

એ મેટા મેળાવડાં કરીને વિદાયગીરીનું યાન આપ્યું હતું. સર મેચરલ આવ નમરીએ અજાણ્યું હતું કે મો. ગોખલે પોતાના કામ પ્રત્યે આખા હોંદી બોલો નો અહીં મેળવડાં સ્થાપે છે. આ માન્યતા માત્ર હોંદીને માટે જ નહીં, પણ આખી સંદેનસાહતને માટે અમલની છે.

મો. ગોખલેએ અજાણ્યું આપતાં પોતાના આજ્ઞામાં કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાને હોંદી મામલો કિવસે કિવસે વધુ ચિંતા કરાવનારો થતો અમ છે. પણ હું માનું છું કે અમારે હોંદીની સ્થિતિથી દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજકારીઓ વાજેવાર થશે, આરે તેઓને માન્ય પડશે કે આ કદાચ રહેવા સવાલોનો નીવેડો કરશે તે સમજના અહીં માટે જાણ કરી છે.

લેહ-સખરમના

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

ઓન. મો. ગોખલે

તા. ૫ મીએ સ્ટીમર સેકસનમાં ઉપડવા છે એવો કેપલ લંડનથી સા. આ. ટિ. ઇ. કમીટી તરફથી અજાણે છે.

લેહ-ડીકેસ

ઓન. મો. ગોખલેની મુલાકાત અંગેમાં લેહ-ડીકેસ તરીકે કાંઈ કરવા માનતા હોય તે હોંદીએ તા. ૧૫ મી ને મંગળવારે સવારે ૧૦ વાગ્યા સુધીમાં પોતાનાં નામ ઓન. સેક્ટરી પાસે (લેહ-સખરમ પી. ઓ. લેહ ૬૫૨૨) રજુ કરવાં. ઓખ માં ઓખા એક કિવસ સુધી પોતાનો બધો વખત આજના લેહ-ડીકેસ તરફ દોષ ભેખડે.

સામે અવાની ખાસ ખાસી

ઓન. મો. ગોખલેની ટ્રેનને ક્યારેક પ્રારંભાતે મળવા માટે તા. ૨૭ મીએ થારક સ્ટેશનથી એક રેવેન્જીઅલ એકા કરકન ટ્રેન ઉપડશે જેવી રીસેપ્શન કમીટીએ જોડવા કરી છે. સેક્ટ-૨ ક્યાલ રીટરનવું બાહુ થી. ૧૫ છે. ૫૦૦ માણસો કરતે અવાની જોડવા થઈ શકશે. જેમને ટીકીટ ભેખડે તેમજે બનતી હતાવધે ઓન. સેક્ટરીને (પી. ઓ. લેહ ૬૫૨૨) અરજ કરવી. ઉપર ની ખાસ ટ્રેન ઉતારીને લેવા લાંબાએટ. અરજકોરપ અને રીટરનનાં સ્ટેશનોએ

ખીસ માલ પાસાં

ના માનમાં ખીસીય ટેપીઝ અરેસ્ટ તરફ થી એક આપાદનિ મેળવડાં કરવામાં આવશે હશે.

લેહ-સખરમના હોંદી ધોળી પર મંજીર આરોપ

લેહ વખત પર 'સંડ ટેલી મેલ' માં 'ધોળાનાં કપડાં પર પુલીઓ મુલે છે' એવા મથાના તમે નીચે મુજબ હોંદીત પ્રગટ થઈ હતી:—

'એક હોંદી ધોળીના ધરની મુલાકાત લેતાં અમલની વાત માન્ય પડી હતી. પોતાને ત્યાં ધોળા માટે આવેલાં કપડાં એ પર મજકુર હોંદી અને તેનાં બે એકરો ઉપડતાં હતાં. આ કપડાંમાં મુખ્યત્વે કરીને જોરતો અને બચ્ચાનાં શરીર પર પહેરવાનાં કપડાં (અંડર-કોર્સીય) હતાં. કપડાંના ખીસવાથી લગભગ ત્રણ રીટ જેટલી ઉંચાઈ હતી હતી. અહીં સ્થિતિ પાછી પાડવાનું અવલોક બને છે; જોરતોને આ ઉપરથી હોંદી ધોળીના અંગેમાં ચેતવણી મળવી ભેખડે. ખાસ કરીને હાલના સીતળાના વખતમાં હોંદી ધોળીની અહીં રીતમાં ટેકડું ભેખડ સમાજેલું છે તે અમારમાં ભેખડું ભેખડે. એ અહીંથી વાત છે કે અરવંડ રીતે લુગમાં ધોળાને ત્યાંથી કપડાંના સીતળા નો એક લાકડ પડી આવે છે. અમુક અમુક જોરા ધોળીઓ લુગમાં ધોળામાં અંડનાક પડેથી વાપરતા હોવાથી રોગ નો એક લામચનો ખીસકુલ અવ રહેતો નથી."

એવું અજાણ્યમાં આવે છે કે જોરા ધોળીઓની આ અહેરખખરને "લપ," "સીતળા" એવાં મથાનાં નીચે લેહ-સખરમમાં કાઈ રસ્તાએપર મેળવામાં આવી છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૭ મીએ ડેવરે અપડાઈમાં અવ અપ થશે.

તા. ૨૭ મીના અરજમાં કાલ પાસી આવવા સંભવ છે.

તા. ૨૮ મીના અરજમાં ખાસીયમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૨૧ મીએ પાલખીયામાં અવ અપ થશે.

મુબંબની અરજી

હાદોનીઓમાં વસતા હિંદીની હાદોનીઓ સંબંધી

(મર્મી બંધોથી ચાલુ)

(૮) મહા સાલ મમેલી સમાધાની મુજબ, સમીર એસીઆટીના હાદોના નામ ન આવે એટલા અપવાદ સિવાય, ૧૯૦૭ નો વધી બરેલી રજીસ્ટ્રેશન કાયદો રદ કરવાનું અરજાર માલે લીધું. તે ઉપરાંત તેમણે હિનારાના પ્રતિની પેઠે ઇમીએલન બાબતમાં કાયદાની પેઠીમાંથી કાયદો દૂર કરવાનું વચન આપ્યું, જે કે કાયદામાં તમામ પાલવાની સત્તા તેમણે રાખી, તે પ્રમાણે મહા સાલ મુનિયન પાલમિંટમાં એક બીલ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં સમાધાની ની કરતો પાલવાની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. છતાં તપાસ કરતાં માલુમ પડ્યું કે સમાધાનીની કરતો તેમાં પાળવામાં આવી નહોતી, અને ઉલ્લાસ હિનારાના પ્રતિમાં જે હોઠા હિંદીઓ ઇમીએલન સંબંધમાં બોમવતા હતા, અમલ ને હોઠા બોમવતા તેઓ હાદોર હતા, તે હોઠા લઈ લેવામાં આવ્યા, તા. ૭-૧-૧૧ ના વડી અરજારના બખાલમાં મુજબ અમલનું હોઠા કે દરસવાબની અમલનો નીચેના કરવા માટે મમે તે કરવામાં આવે પણ હિનારાના પ્રતિના રજીસ્ટ્રેશન હિંદીના હોઠા બીલકુલ ન લઈ લેવાય એમ છે; છતાં મુનિયન સરકારે નવા બીલમાં આમ કર્યું—હિનારાના પ્રતિના હિંદીના હોઠા લઈ લીધા. દક્ષિણ આફ્રિકાની આખી હિંદી વસતિએ આ બીલના મુજબ સામે મનજીવ રીતે પ્રોટેસ્ટ કર્યો. વળી જોરે જ રજીસ્ટ્રેશન મેંબરે પણ તે બીલની સામે મમા. તેમને સામા ચલાવું મારણ એ હતું કે કાયદામાંથી ઇમીએલ કાયદામાં આવે તો મુનિયનના ઠાક પણ લાગમાં—હી રજીસ્ટ્રેશન પણ—જેનવણીની સખત પરીક્ષા પાસ કરનારા એસીઆટીના દાખલ થઈ શકે, એ કે હી રજીસ્ટ્રેશન મુખી એસીઆટીના ઇમીએલ સામે દરવાજો બંધ કરેલ છે. જે મંબીર મુખીવતો જીવી થઈ તેને લીધે બીલ પાસ જેવી લેવાયું. છતાં બીલ પાસ થઈ મહા દેવ એવી રીતે દરસવાબ સંબંધમાં કાયદાનો અમલ કરવાનું અરજાર માલે મેંબરો સમાધાની થઈ, અને આ પ્રમાણે પાલમિંટની અમલ દરજી રજીસ્ટ્રેશનની રહી.

(૯) આમ સાલ મમા દેવજીવારી માલમાં મુનિયન પાલમિંટમાં એક બીલ ઇમીએલન સંબંધી બીલ દાખલ કરવામાં આવ્યું. આ બીલ આમથી સાલના કરતાં ઠાક પણ દુપમાં હતું, છતાં આમથી સાલના બીલના મુખ્ય મુદ્દા તેમાં કાયમ હતા. આ બીલના મુજબથી પણ સરકારે કરેલી સમાધાનીની કરતો—સમાધાની સંબંધમાં તેમજ હિનારાના પ્રતિ સંબંધમાં—વખાલી નહોતી. મુનિયન સરકારે કેટલાક સુધારાઓ દાખલ કરવાને વચન આપ્યું, છતાં દરસવાબ અને હિનારાના પ્રતિમાં હિંદીઓના અમલમાં માલુમ હોઠા મુખથી લેવાતા હતા તે વધી દૂર કરવામાં આવ્યો નહીં. તે ઉપરાંત વિશેષમાં એક અમલ છે કે જોરે જ રજીસ્ટ્રેશન મેંબરોના વધીને સરકાર સાવ પહોંચી વળી શકી નથી. પણ વિશેષ અમલનું એ છે કે કેપ અને નાતાલ તરફના પાલમિંટના મેંબરોમાં એક જેના વડે લીલવાબ જીવી થઈ છે. આલેલીયા ના કાયદા પ્રમાણે જેનવણીની પરીક્ષા રાખવામાં આવે તેની નેમો સામે થાય છે. કેમ કે કેપ અને નાતાલમાં હાલ જે જેનવણીની પરીક્ષા લેવાય છે તે મહા એકી કમુ છે, જે તેથી આલેલીયાના જેની કમુ પરીક્ષા દાખલ કરવાથી તેવી કમલનો ઉપયોગ મેંબરો સામે થઈ એવો તેમને સંદેહ અમ છે. આ બીલ નામ બીલ પાસ કરવા એટલી પણ રાહત આપ્યા વગર પાલમિંટ બંધ થઈ છે તે માટે મુજબના કહેરીઓને એક થાય છે, જારે સામે તેઓને અજાણમાં આવે છે કે મુનિયન પાલમિંટની આવતી મેંબરોમાં બીલ પાસ કરવાને ફરીથી પ્રવતન કરવામાં આવશે, અને દરમ્યાન મુજબી સમાધાની ચાલુ રહેશે.

(૧૦) ઉપર કહેલા બીલના બીલ વાંચનની કમલના કરતાં જતરલ કમલસે તા. ૩૧ મી મેએ પાલમિંટમાં કહેલા અમલના પ્રસિદ્ધ મમેલા રીપોર્ટથી અમલ છે કે આખા મુનિયનમાં આલેલી અને કાયદા પ્રમાણે જેનવણીની પરીક્ષા રાખવાનો હેતુ, ન ઇમીએલના દેવજીવા મમા ઇમીએલ ઉપર અંકુશ મુજબનો નથી, પણ, અમલમાં મેંબરો જીવી જેનવણી પામેલા હિંદીને અજાણ દેવામાં આવે તે સિવાય, હિંદી ઇમીએલની અમલ કાયદા કરવાનો છે. આવી વિચિત્ર અમલ કાયદા નાતાલ અને કેપ પ્રાંત માટે બીલ કાયદામાં નથી. કેમ કે પ્રતિના પાલના કાયદા રજીસ્ટ્રેશનની અમલમાં હિંદી

એને અમલના અમલથી કાયમ તેમ છે. તેમજ વેપારી તમા મજુર વચન જેની સામે વધી છે તેમને પણ એ કાયદાથી ખાતલ રાખી કાયમ તેમ છે. દરસવાબ ના કાયદામાં હિંદીની સામે જે મુજીવત આવી જીવી છે તે હિંદીના લોકો સારી પેઠે સમજી શકે છે. તેમની જાતના મમા માલુસની જાતિએલના કાયદાને અમલના થાય તેની સામે તેમણે મેંબરો માલે હોઠા, અને તેમની પ્રમંડ કમલમાં એ પ્રમંડ નિમલ હોઠા કે બિલીલ રાજમાં કાયદેસર જુદી જુદી જાતેલું અરખાપણું મમે તેમ કરીને કમલ કરાવ્યું. કાયદેસર હિંદીઓનો અરખાપણો જે દરમળે છે તે હી જીતારી પાલો ન બેમળે, કે જેથી આમળ જતાં મેંબરો લોકમત અપારે વિશેષ અનુકૂળ દેવજીવા કાયદાના પારણને ફેરવવાની જરૂર પડ્યા વગર જ ઇમીએલમાં બેમળી છુટ સહેને મેંબરો કાયમ; આવી તેમની મુજબ હતી. આમ દરસવાબના હિંદીઓએ વારે અખબોલ કરેલી રીતી પારણ કરી તેથી, દક્ષિણ આફ્રિકાના બીલ પ્રાંતો નવા હાલ હિંદીઓને દાખલ લવાની રીત સરની છુટ છે તે પ્રતિમાંથી પણ હિંદી એનું ઇમીએલન બંધ કરવા મરાજર કરવાની સત્તા બીલકુલ નથી મળી જતી એનું મુખબના કહેરીઓને લાગે છે. તેથી જ રીતે જતરલ સમલસનું એ કહેલું બીલકુલ વાજબી નથી કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓને કાયદામાં જાતિએલ સામે જ વધી છે, અને અમલમાં જાતિએલ દાખલ કરવામાં આવે તેની સામે તેમને વધી નથી. મુખબના કહેરીઓ—જેમાં ના લણને દક્ષિણ આફ્રિકામાં સમાજો અને મિત્રો છે—ને અતિથ થયો છે કે કાયદાની રીતે હિંદીની અમલના થાય, કે કાયદામાં જાતિએલથી હિંદીની અમલ થત થાય, તે જાને રીત દક્ષિણ આફ્રિકા ના હિંદીઓ સખત રીતે નાચકાં કરે છે. પણ દરસવાબની જાતમાં, ઠાક જાત સ્વારસ સાધવા કરતાં, સહેનકાલ તના ખેપારણ માટે અલંત અમલનો છે એવા મુદ્દાનો સ્વીકાર થાય એ માટે આમ તેઓની (દરસવાબના હિંદીની) કમલ હતી. માટે માનપુરવક અજાણવામાં આવે છે કે દરસવાબના હિંદીઓએ પોતાની કમલને ફેરવેલ હોવાને છે તે માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના બીલ હિંદીઓને સખપાન કરવા, એટલે કે બીલ પ્રતિમાં પણ કાયદાની રીતે અમલના રાજનીતિ દાખલ કરવી, એ અલંત અમલના મારણ છે.

[અમલ]

શ્રી. પોલાકની સહત

હાંદી સરકાર પર અભિપ્રાય

હિન્દુસ્તાનની સરકાર પર તા. ૧૧ મી જુલાઈએ શ્રી. પોલાકે નીચેના અભિપ્રાય રજૂ કર્યું હતું:—

"આજેના,—આ સાથે મલા જુન માસની તા. ૧લીના દિવસન આપિનિવનમાંથી એક કાપડી હાંદી સરકારની ભણ માટે મો કલવાની રજા લઈ છે. તેમાં ગીરમીટ તથા કામ કરનારી જુલુસી નામની એક હાંદી બાળને કેસ ને 'નાતાલ એવરસ્ટાઈઝ'માં કાલમાં ઉપાયેલ છે, તે પર દીકા કરવામાં આવી છે.

ઉપલા કિસ્સામાંથી ને બાળતો જીવો માપ છે તે બાળને મુકતાં બીજા બાળ ને બાળતો પર વજન મુકવા નેવું છે.

એવી ફરીયાદ કરવામાં આવી છે કે તે બાળના બાળકને ઇજા થયેલી ન તેના માલીકની બેદરકારીને લીધે જીવલેલુ થયું. નાતાલના ગીરમીટના કાપડામાં એવું ફરિયાદ છે કે કાંઈ ગીરમીટના પાસેથી રોજના ૮ કલાક કરતાં વધારે વખત કામ કરાવી કામ નહિ. તે બાળની ફરીયાદ એવી છે કે તેની પાસે સવારના ૫ વાગ્યેથી સાંજના સાત વાગ્યા સુધી કામ કરાવવામાં આવતું. એટલે જુલુસી રજાના ૧૧ કલાક બાદ ફરીયાદ તે રોજના સાડા બાર કલાક તેની પાસે કામ કરાવવામાં આવતું. પ્રેક્ટીકલરે બધા કિસ્સામાં કાંઈ તપાસ કરી હોય એવું બાળવામાં આવતું નથી, અથવા તો તેને કંઈ ખાતરી થયું પછી તે માલીક સામે પચાસ લીધાં હોય એવું જોવામાં આવતું નથી. તેમ કામને તેને એવી કંઈ સવા આપતો હોય એવું પણ નથી જણાયું.

બીજા વાત એ બાળમાં લેવા નેવી છે કે ગીરમીટના બાળની ખાતર તેની બહારી કરવાનાં વજનદાર કારણે હોવા છતાં પણ એક માલિક પોતાના ગીરમીટના ની બીજે બહારી કરવાની ચોખ્ખી ના પાડે છે, અને કમરો તે બાળતમાં પ્રેક્ટીકલરને કંઈ સત્તા આપતો નથી. બાળી તે રીત માં કેટલું મુશ્કેલીપણ છે તે હાંદી સરકાર જોઈ અને તે બાળત જોઈતાં પચાસ તુરત એમ કુ બાળા રાખું છું.

મારી એટલી વિશેષ વિનંતિ છે કે હાંદી સરકાર આ કિસ્સાના પુરા હેવાબની માનથી કરે. તે બાળતું સોજનના મુ મેલવવામાં કંઈ મુશ્કેલી નહિ પડે એમ અને ખાતરી છે."

બોક્સબરમાં હાંદીનો બાયોટ

હાંદી વેપારીનો અભિપ્રાય

બોક્સબરમાં ખાતે નવા સોજનમાં હાંદીનો કામે નેદીવો ને બોયકોટ ચલાવી રહ્યા છે તે સંબંધમાં લાંબું 'પ્રેક્ટીકલ એક્સપ્રેસ' ગોરા તથા નેદીવને હાંદી વિરુદ્ધ ઉચ્ચ રહેલ જોવામાં આવે છે. કાલમાં તે છાંપાં પર લાંબા હાંદી બાળે વાળેની સહી સાથે નીચેના કામજ લખ વામાં આવ્યો છે:—

"નવા બોક્સબરમાં સોજનમાં એકી આટીક વેપારી સામેના નેદીવના બોયકોટ સંબંધમાં તમે લખું જામું છે. અમારી સામે ને આરોપો છે, અને ને આરોપો તમે પણ માની લેતા રેખાઓ છે તે નીચે મુજબ છે:—

(૧) અમે નેદીવો તરફ તોછડાઈ વાપ રીએ છીએ.

(૨) નેદીવોને વેપારના લાઇસેન્સ અને અમારા જેવા બીજા હક મળે તેની સામે અમે છીએ.

(૩) અમારા નેદીવ ધરાકો પાસેથી અમે બેકડ આવો લઈએ છીએ.

(૪) નેદીવ છોડીએ તરફની અમારી વરતણું આપી બરેલી છે.

અમે લાંબી ચર્ચામાં ઉતરવા ચાહતા નથી, પણ આ બધા આરોપોનો અમે કાર હાંકે છનકાર કરીએ છીએ. ને અમે અમારા નેદીવ ધરાકો પ્રત્યે તોછડાઈ બતાવતા હોત, અને ને અમે તેમના પછલા પકાવી લેવા આવો રાખ્યા હોત તો નેદીવ મરાકીપર અમે ને કાણ ધરાઓ છે તે અમે ધરાવી મુકત નહીં.

નેદીવોને અમારી સાથે સરખા હક ન મળે એવું અમે કહી છીએ નથી, અને આને પણ અમે એવું ઇચ્છતા નથી. તેને બદલે અમારા સોજનની પેટ તેમને (નેદીવોને) બધા હક મળે, એટલું જ નહીં. પણ ગોરાઓની પેટ તેમને બધા હક મળવા જોઈએ એવું અમે કહીએ છીએ. કેમકે આ મુશ્કેલી અસહ્ય વતની લેઓ છે, અને તેઓ બીજા કાંઈ મુશ્કેલી જાણ લઈ તેમ નથી. તેમને હકો આપવાને આ કાણ અને કેમીતું કારણ છે.

અમારા પર ને એટલો આરોપ મુકા એલો છે તે તરફ અને અકાવતકારેલું છોડાણ છે. ને તમને એવી વાત કહે માપ કોઈપણ માણસ તે વાત જાણે

કારક રીતે સાબીત કરી અપે તો પા. ૧૦૦ ની રકમ મુકવણ પડેપકારી કામ માટે કલવા અને તપકાર છીએ. આ બાળત કારકમાં સાબીત કરવાનું મુશ્કેલી હોવાથી કારકમાં નહીં, પણ એક કે વધારે ચાલીત પંચાયત કરનાર પાછો લઈ જઈ તેમને સંતોષ માપ તેવી રીતે સાબીત કરી આપવી જોઈએ. તો આ કામ વાસ્તે પા. ૧૦૦ ની રકમ રેવ. મી. શીલીપ્લ આનજ અને મુકવા તપકાર છીએ. તેમના કામ તથા મળ્યા નેદીવો શિલ્પ બીએ છે. તે આરોપ પુરવાર માપ તો આ રકમ નેદીવોના ગડતીના કાંઈ પણ પોતાને ચોખ્ખા સામે તેવા કામમાં રેવ. શીલીપ્લ વાપરી શકે.

ઊવટે અમે અમારા નેદીવ ધિત્રોને જણાવવા માગીએ છીએ કે ને તેમણે લાઇસેન્સની બાળતમાં સરકારને ફરજ પાડવાને આ બોયકોટ ઉપાયો હોય તો તેઓએ લેધી રીત અખલાર કરી છે. આ આપકાત બરેલી બોયકોટની કીલ ચાલ જોઈ આપણા બંનેના એક સરખા વિરોધીઓ કરવેલા મુક રહ્યા છે. છતાં ને આ બોયકોટથી તેમને વેપારના લાઇસેન્સ અને બીજા ને જોઈએ તે મળે તો અમે તેમને ફતેહ છીએ છીએ, અને ને નુકસાની અમને નબ છે તે માટે અમે દિલગીર મુકશું નહીં."

કોંબરલી

(અમારા અખરખની તરફથી)

તા. ૧ ને જુલવારના રોજ "બોયકોટ રીસેપ્શન કમીટી"ના ઠરાવ મુજબ જીન. પ્રો. જોખલેના માનની ઝાહવણો કરવા માટે જનરલ મીડીંગ મલાય કેમ્પના હોલમાં બરવામાં આવી હતી. આસરે ૩૦૦ માણસો હાજર હતા. જેમાં માન પત્રો કાઢ પાછા કરવામાં આવ્યો હતો, તથા મેમ્બર અને ટાઉન ડાઉસીલરોને મીડીંગમાં આવવાની બલામણ અને મેમ્બરને પ્રમુખ થવાની ફરેલી મામણીનો જવાબે વાંચવામાં આવ્યો હતો. જેમાં બલામણનો સ્વિકાર થયેલો બહારી કાજરીનોમાં પ્રુશાલી ઉત્પન્ન થઈ હતી. ને પછી મહાનની ઝાહવણો કરવા, ટાઉન હોલને વાડે રાખવાના, જે વિષે કામ માટે કમીટીઓ નીમવામાં આવી હતી. મી. બાંધીને તાર કરીને બોક્સ દિવસ કોંબરલીમાં આવવાનો પુઝાવવા ચેરમેનને સત્તા આપી મીડીંગમાં કામ પુરું થતાં મીડીંગ ખરખાસ્ત થઈ હતી. કમીટી મીડીંગ તા. ૬ ને જુલવારે મી. ન. છુના મહાન પર મુકા ફમદીન રોડમાં મળી. ને વખતે ઉપક્રમી મીડીંગમાં મહારી મુકા

બાલકન રાજ્યોની ચર્ચા

તુરકી સરહદ પર હલો

૧ લી સપ્ટેમ્બરના ખબરો

તુરકીની એક દિલી અને અલબાનિયન સરહદો

(આલ્બાનીય સમાચારોનું તારણ)

[મહત્તા. ઈથિયોપિયાના અખતર મંત્રીએ
કેટલાક તારો અને અલબાનિયાના અધી
અલબાનિયા. તે ઉપરાંત નીચેના તારો
તેમ (વિશેષ પ્રસિદ્ધ મંત્રીએ કહ્યું):]

બાલકન રાજ્યોએ એવી ખીના પ્રગટ
કરી છે કે તેઓ પોતાની સરહદ વધારવા
માનતા નથી, પણ તેમને જે સુધારાઓ
અપાવવા તુરકી રાજ્યોએ માગે છે તે
હવે તે સુધારા મેળવવા તેઓ માગે છે.

એ પ્રીક મનવારો અને એ રીમરોને
તુરકીએ ખટકવી છે, તેમનાં માથાંને
તેમની ઉતારા છે.

તુરકીનાં હવાઈ વહાણો અને કેટલાક
હાલેઓ સરહદોએ ખટકાવે છે.

રોમાનીયા લોકોમાં સામેલ ન થતાં
અલબાનિયા રહેવા પારે છે.

તુરકી તુરકીમાંથી કેટલાક અનાજની
નીકાલ કરવાનું નંદ કરવા તુરકી સર
હદે દરમિયાન છે.

પ્રીક અને અલબેરીયાનાં શિયાનાં
અંદાજે માટે ઉપરોક્ત વહાણોને તુરકીએ
અલબાનિયાથી તેને છુટા કરાવવા કેટલાક
શિયાનાં વેપારીઓએ શિયાનાં પ્રધાનને
અરજ કરી છે.

તા. ૪ ને શુક્રવાર—કોનસ્ટાંટિનોપલ
માં લોકોની જુસ્સો ભેજાઈ રહેલી છે.

અલબેરીયાને એલબાનીયાનું કસ્ટ
રાજ્યો લોકોથી રક્ષણ કરવાને બંધર
રોકવામાં આવે છે.

અલબેરીયામાં મુસલમાનોની કસ્ટ
કવાની અહવા ફેલાવાથી તે સંબંધમાં
તુરકીએ તુરકી રાજ્યો પર કેટલુંક મોઢ
લે છે.

લોકો આતાના પ્રધાન નડીમપાસાને
તુરકી બંધરના કસ્ટી વડા જનરલ
નીમવામાં આવે છે.

અલબેરીયાની સરહદ પર અલબેરીયાને
એ તુરકી પર હલો કરવાની, અને રા
કલાકની લોકો પછી અલબેરીયાની
હાર થવાની અહવા ફેલાઈ છે.

બાલકન રાજ્યોની મેસીડોનીયાને સ્વ
તંત્રતા આપવાની અને નહીં તે લોકો
કરવાની માગણી તુરકીએ આપે પહેલે.

સામેલના ટાપુ પર પ્રગલ્ભતા રાજ્યની
સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

[આ ટાપુનો વિસ્તાર ૧૮૦ ચોરસ
માઇલનો છે. લાંબી વસ્તિ ૧૬૦૦ માં
૫૪,૮૫૦ની હતી, જેમાં અધા પ્રીક છે.
૧૮૨૧ ની લોકો પછી તે ટાપુ તુરકી
તાબામાં ગયેલ. ૧૮૩૩ ની સાલથી
પ્રગલ્ભતા કાઉન્સિલના રાજ્ય ચલાવવાનું.]

કસ્ટાનીના કનકાર જતાં ભેજાઈ અહ
વામાં ફેલાઈ છે કે કસ્ટાની-તુરકી લોકો
સંબંધમાં સંધી કરવામાં આવી છે,
અલબા થવાની અહીં ઉપર છે.

પારીક ખાતે સત્તાવાર અખર મંત્રી
એ કે કસ્ટાની-તુરકી લોકો સંબંધમાં
કસ્ટાનીએ કરેલા દરખાસ્તો સ્વીકારવા
તુરકી સરહદે દરમિયાન છે, અને સહીઓ
કરવાને ખાલ એલબેરી સ્ટીટકરલાં અલ
ઉપર છે.

રોમાનીયાએ લોકોને તખ્ત પર કરવાની
વાતને કનકાર કરી અહવા છે કે તે
અલબ રહી અમલો ભેવા માટે છે.
દરમિયાન તેણે લોકોને કવામત કરાવવા
માંડી છે.

બાલકન રાજ્યોની મહદ માટે મુનાઇ
કે સરહદથી ૧,૧૧,૦૦૦ માથાંએ આવી
કે તેમ છે.

કોનસ્ટાંટિનોપલમાં આમરોજ એક
જમી ખેડીય લોકો હતી. મેકેનો લોકો
કોનો જુસ્સો સમાતો નહોતો. અલબે
દરમિયાન બાલકન રાજ્યો પ્રત્યે તિરસ્કારના
અવાજો સમાચારથી નીકળતા હતા. ખેડીય
અલબા થવા માટે મેકેનો ના. મુલતાન
ના મહેલ આમજ એકલ થઈ અલબે
પોલીસ દેલ વાસ્તે કાડવા અલબ તખ્ત પર
એ એ વાતની ખાતરી આપી. અવાજમાં
ના. મુલતાને અહવાનું કે પોતે પોતાની
પ્રજા માટે મનદર માગ છે.

કોનસ્ટાંટિનોપલમાં કોનસ્ટાંટિની સંજ્ઞા
માં પોલીસીયરો ઉભરાઈ આવવા લાગ્યા છે.

તા. ૫ ને શનિવાર—પારીકમાં મહાર
પહેલી ખીના ઉપરથી અહવા છે કે
કાન્ક, ખિટન, અને જરમની બાલકન
મામલાનો નિકાલ કરવા એકમત છે,
પણ આટલીના નિરક્ષર કરી કામેલ
થાય તેની વાટ જુએ છે.

તા. ૬ ને રવિવાર—બાલકન રાજ્યો
પોતાનાં બંધર વિષેની નામે નહીં લાં
સુધી સુધારાઓ માગલ કરવાની માગલ
તુરકી સરહદે લોકોમાં લેલ આવતી
નથી.

કોનસ્ટાંટિનોપલમાં લોકોની તખ્તવારી
એ કસ્ટાની થઈ રહી છે. રસ્તાઓ પર
“રીઝરવ બંધર” નાં માથાંએની અમા
વડ થઈ છે.

માલ પ્રધાન તલાઈને તમા કસ્ટાનીએ
એલબે વંચ તુરકી પાર્ટીના અલબેવાનો છે
તેમણે લોકોમાં ન એકલ માટે કર
ભરેલ કોવા છતાં લોકોમાં અલબ વોલ
કીમર થવા છે.

ના. મુલતાને મેકેનો અલબ જુસ્સા
ની લામણીનો અલબ અપતાં અહવાનું
હવે કે આપણી માતૃશક્તિ પતલે અલ
સમ એવું મુલ કહી કવા રહે નહીં.

અલબેરીયાની બાલકન બંધરમાં સામેલ
થવા માટે કેટલાક પ્રીક લોકો અને કાર
એલબે ઉપર છે.

તુરકી સરહદે તુરકી રાજ્યોને અહીં
અહવા છે કે તુરકી રાજ્યોની સમજ
વડ છતાં બાલકન રાજ્યો સમજતાં ન
હોવાથી તુરકી સરહદ સમજ પચામાં
લેલે લોકો બાલકન રાજ્યોને જુસ્સો
કેડે પછી લોકો એવું તુરકી સરહદને
કામે છે.

(અલબમાં આમજ આવતાં અહવા
માં આવે છે કે) બાલકન પ્રતિ વરસો
અપાં તક્તીર લોકો કીલમાલ કરી રહેલ
એ તેથી તુરકી લોકો અને લોકો લેવા

તેના હરે છે, અને હાથમાં ઉતરવાનું
ઉભું બાજનથી સ્વીકારવા તૈયાર છે.
ઉપર ઉતારવી વચ્ચે પાવા યુરોપી
રાજ્યોને તુરંત સરકારે આમલક કર્યો છે.
મોન્ટીનીગ્રોની સરકાર ઉપર કપાલથી
જો કદ મળે છે, અને તુરંત મોન્ટીની
મોને પાછા હાથમાં છે એમ અનુર
મળ્યા છે.

તુરંત અને હાથમાં વચ્ચે સંધી મળ
મળ હોય એમ જનાય છે. રીસ અમુ
"કોનીવે" જણાવે છે કે સંધીની દ્રીપોથી
ઉપર હિટલીની સર્વોપરી સત્તા, તુરંત
રીતસર તેને સ્વીકાર કર્યા વગર સ્થપાશે.
તે ઉપરાંત સંધી વડે કુલજન ટાપુઓ
તુરંતને પાછા આપાશે, ને દ્રીપોથી સંધી
તુરંતનું કરવા બરવાનું હાથમાં માથે
શેરે. તે સિવાય કોઈ પણ એક જીવનને
કોઈ તુરંતની આપશે નહીં.

પ્રથમ યુરોપી બાલકન રાજ્યો સંધી
ને બધા રેલવે વહેવાર બંધ પડ્યો છે.
મોન્ટીનીગ્રોના હાથમાં હોવાનેથી લોક
ભાગ્યના પરિણામે ઉત્તરમાં લોકોના
રોજાને હાથમાં તથા ગ્રીક એલવી
ખાતાને ફેટલીક હાથ કરી છે. પોલીસ
લોકોને પાછળથી વિચેરી નાખ્યા છે.

બાલકન મામલો સંધીમાં પારીસ
મસલતનું મંથનનું મળ પડ્યું છે.

બલગેરીયાના પાલમિટો બરકરમાટે
૭ કરોડ ૨૦ લાખ ફ્રાંક લેવા કરવાને,
તથા હરિનારી ખરબમાં ફેટલીક કાપકાપ
કરવાને મંજૂરી આપી છે.

સામોસના ટાપુપર પ્રબલસાક રાજ્યની
સ્થાપના થવાથી તુરંતને પોતાનું બરકર
લાંબી પાછું ખેંચી લીધું છે.

બાલકન મામલોમાં વચ્ચે પડવાની
કરતોમાં લોકો હરકાર કરીને બીજા
યુરોપી રાજ્યો સાથે આરોગ્ય સમિલ
થયું છે.

તા. ૭ મી ના તારીખે જણાવવામાં
આવે છે કે તુરંત તમાના પ્રતિને આપ
વાના સુધારા સંધીમાં વિચાર કરતું
હોવાથી મામલો કાંત પડે એવાં ચિન્હ છે.

ફેટલીક વખતપર જાનાના ખાતે મળે
લી કતબે સંધીમાં તુરંત સરકારે
નીમેલા કમીસને એક મુસલમાનને મોત
ની સજા, અને બીજા ફેટલીકને જોડી
વતી ફેટલી સજા કરી છે.

હાથમાં તો બિટનનું અલમખજ
(ન્યુટ્રાલીટી) જળવી રાખવા માટે
માટે ખાતેથી એ જાલીક મનવરો ફીટ
જવા ઉપરી છે.

બિટીક પાલમિટોમાં પરદેશ ખાતાના
મધાને જણાવ્યું હતું કે મામલો બહુ
ખારીક છે. યુરોપી રાજ્યો સુલેહ જળ
વવાને મનનું કરી રહ્યા છે. સુલેહને
અંત થાય તેને તેઓએ સખત રીતે
વખેલી કહેલ છે. તે સાથે બાલકન પ્રાંતો
માં સુધારા કરવાની જરૂર તેમણે તુરંતને
જતાવી છે. પણ બાલકન રાજ્યો બરકર
તકવાર કરી રહ્યા છે તેવી સ્થિતિમાં
તુરંત સુધારાનું કામ હાથમાં લઇ શકે
નહીં. વળી સુધારા સંતોષકારક નીવડશે
એવી મેસોડોનીઓને ખાતરી કરી
આપવાનું મુશ્કેલ છે. સુલેહ જળવી રાખવા
યુરોપી રાજ્યો મજબૂત લાગણી ધરાવે
છે, જ્યાં ને હાથ મળે તે તેમાં યુરોપી
રાજ્યોને લેવા દેવા નથી એવું તો
સ્પષ્ટ થશે.

તા. ૮ ને મંથનવાર—તુરંત સરકારે
મોન્ટીનીગ્રોના પાલમિટોની સ્થિતિમાં બરકર
કર્યું છે. કહેવામાં એવી લાગણી ફેલાઈ
રહી છે કે સુધારામાં આપવામાં આવે
તેથી બાલકન પ્રતિને સંતોષ થશે નહીં,
અને મામલો એટલો આમળ વધ્યો છે
કે હાથ અટકાવવાનું મુશ્કેલ છે.

બાલકન રાજ્યોમાંથી મોન્ટીનીગ્રોએ
તુરંત સાથે હાથ બરકર કરી છે. મળ
કામ આપો વિવસ તુરંત ખાતે બારે
હાથ આવી રહી હતી. મોન્ટીનીગ્રોના
બરકર સાથે હાથમાં ૬ તુરંત કુલ્લીઓ
રોકાઈ છે.

હાથ બરકર થવાના બગર અર
પાલમિટો સરકાર બિટીક પરદેશ ખાતાને
મળ્યો છે.

ઉત્તરવની સભામાં ભારત કરીયુંએ
બરકર કર્યું હતું કે "હું" જણાવવાને
ઠીકથીર છું કે મોન્ટીનીગ્રોએ હાથ
બરકર કરી છે, અને તુરંત-મોન્ટીનીગ્રો
સરકારપર મારો કદ મળે છે."

યુરોપી રાજ્યોને હાથ બરકર થવાના
બગર બચાવક મજાથી તેઓ મજા
મળે છે. તેમના વચ્ચે પડવાના હરાધને
અમલ થવાની મોડાળ હાથે જમાઈ
મોન્ટીનીગ્રોએ હાથ બરકર કરી છે.
મોન્ટીનીગ્રોએ મોન્ટીનીગ્રોના ખાતેથી
પોતાના એલવીઓને પાછા મોકાળ્યા છે,
અને પોતાની સરકારમાંથી તુરંત એલવી
ઓને જવાને પરવાના આપ્યા છે.

લોકોના બારે ઉત્સાહ વચ્ચે બલગેરી
આ અને સરવીનાનાં બરકર સરકાર
જવા હાથમાં છે.

હાથમાં સરકારના કાનારે કુરનાથી
૪૦ માઇલ દૂર ફેટલું વધુ બરકર

ઉતાર્યું છે. તેમની સાથે કોઈ વધુ
નહોતું.

યુરોપી અને ગ્રીક કમીટી એલવી
હાથ માટે દેશ મેળવી રહેલ છે, જેથી
તુરંત સરકાર કાંઈ નરમાસ બરકર વલણ
લેવા માગશે તો તે નબળાઈ મતલબે છે
એવું (તુરંતને) લાગશે. આથી હાથ
અંતે વધતો જાય છે.

યુરોપી રાજ્યોએ સુલેહ જળવવા
સંધી પોતાની રજુઆતો આપેલી છે.

આરોગ્યમાં તોયે, હારમોલો, તથા
હવાસ વલણ વિચેરી હાથ સંધી
સરંજામ માટે પા. ૧ કરોડ ૧૦ લાખની
રકમ ઉભી કરવા હરાવ કર્યો છે.

સરવીનાએ પા. ૨૦ લાખની રકમ
હાથ માટે ઉભી કરવા હરાવ કર્યો છે.
વેપારીઓ હાથમાં નાણાં બરકર લાગ્યા છે.

ફિલિપ્પાઈસ દેશ સોસાયટીએ હાથ
ના મેડાલ ઉપર ૭ કોઈ, ૪૫ નરસ
અને ૩૦૦ બીજાનાં મોડલી આપ્યાં છે.
મોન્ટીનીગ્રોએ બરકર કરેલી હાથમાં
બલગેરીયા, સરવીના, તથા ગ્રીસ સમિલ
થઈ એમાં મળ નથી.

તા. ૬ ને સુધવાર—મોન્ટીનીગ્રોના
થી હરતો અનુરપત્રી જણાવે છે કે મળ
કામે મોન્ટીનીગ્રોએ બરાના નામના
તુરંત ગામ ઉપર હાથ કરી તેને ઘેરી
લીધું છે. આ ગામની વસ્તિ ૧૦૦૦
માણસની છે. બરાનાના પાલમિટોમાં એક
મોટી હાથ આવી રહી છે.

તુરંત અને સરવીના વચ્ચે, તથા
તુરંત અને ગ્રીક લોકો વચ્ચે તે તે પ્રતિ
ની સરકારપર કપાલથી થવાના અનુર
મળ્યા છે.

મોન્ટીનીગ્રોના હાથમાં એક
અનુર પ્રસિદ્ધ થયું છે કે રીકાને નામનો
આલમેનીયન સરકાર ૪૦૦૦ ના બરકર
સાથે બરાના ખાતેના મોન્ટીનીગ્રોના
બરકરને બેઠીને મોન્ટીનીગ્રોની સરકારમાં
૭ માઇલ સુધી પહોંચી મળે છે.

પંચાયતથી સુલેહ જળવી રાખવાની
છેલ્લી આશા દૂર મળે છે.

મોન્ટીનીગ્રોના પ્રબલ હાથ માટે
એટલી બધી રીકા મળે છે કે તે લાગણી
ને આજવાની કોઈ પણ સરકાર ઉમેદ
કરી શકે નહીં.

સરવીનાએ ૪ લાખ માણસનું બરકર
તકવાર કર્યું કહેવાય છે.

૧૦૦૦ ગ્રીક લોકો મોન્ટીનીગ્રોના
હાથ જાય છે.

યુરોપી રાજ્યોની રજુઆતોનો

બલગેરીયા, સરવીયા, તથા ગ્રીસે જવાબ આપ્યો નથી.

ગ્રીક સ્ટીમરોની ગુરૂત્વને અટકાવત રહી છે તેની સાથે કુરોપી રાજ્યોના ઇન્ટરનાટીનાલતા પ્રતિનિધિઓએ પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલથી રૂટર જણાવે છે કે ગુરૂત્વ અંગેના હવાઈ રહેવાથી મોડા પહેાંચે છે.

ગ્રીક વહાણોમાંથી અમુક સારાનિજ રાષ્ટ્રી બાજીનનિ ઊડી મુકવા ગુરૂત્વ સરકારે હરાવ કર્યો છે.

સોમોનીકાના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ગ્રીકો આજ ગુરૂત્વ મીટીંગ સરી બહાઈ માટે માગણી કરી રહ્યા છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતેના બલગેરીયાન, સરવીયાન, અને ગ્રીક એલમીઓ ગુરૂત્વ સરકાર ઊડવાને તરવાર ચઢા રહ્યા છે, પણ તેમનાં રાજ્યોએ બહાઈ બલગેરીયા ન હોવાથી તેમને હુકમો મળ્યા નથી.

તા. ૧૦ મી ના તારમાં લગાઈની સરખાત મોન્ટીનીયન બલગેરીયાની રીતે કરી તે આપવામાં આવે છે, તે દરમિયાન જણાવવામાં આવે છે કે મોન્ટીનીયના રાજ્યનો સફાઈ નાનો ઊકરો પ્રીન્સ પીટર જે લગાઈમાં એક રેપટન છે તેણે ગુરૂત્વ સરકારના મામલર મુકવારે સવારે ગોળાનો પહેલો બહાર કર્યો હતો, અને ત્યારબાદ આખી લાઇન પર ગુરૂત્વ અને મોન્ટીનીયન બંદુકવાળાઓ વચ્ચે દુકાં મુક મુક કર્યા. જેમાં (રૂટર જણાવે છે કે) ૨૧ મીનિટ પછી ગુરૂત્વને પોતાની પહેલી જગા ઊડાવી પડી હતી. અપેર પછી આખો કુખર ગુરૂત્વ ખાલી કરી ગયા હતા. ત્યારબાદ મોન્ટીનીયને તોપના રક્ષણ તથા ડેમીટ નામના ગુરૂત્વ કોલેજીયલ મામલર હલો કરવાને આમજી વધ્યા. આ મામલો રૂકુ દારી નામના અમલના મધ્યક પર જવાય છે.

તેજ દિવસે જો વાંચે ગુરૂત્વ લશ્કર રૂકુ દારી સરેવરને કીનારે ઉતર્યું, અને તે બાદ આખી સરકાર બહાઈ માલુમ થઈ છે.

મોન્ટીનીયના રાજ્યને હરેલો બહાર પાડ્યો છે તેમાં સુધરેલી દુનિયાની દિલ સોજી માગી છે, અને સરવીયા બલગેરીયા તથા ગ્રીસ બહાઈમાં તેની સાથે સામેલ થશે એવી આશા મતાવી છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે એક અમલ

મુકા છે કે બલગેરીયાન સરકાર ઉપર બલોકાદાઉસ નામના મધ્યક ઉપર બલગેરીયાને હલો કર્યો છે, અને લાંબા ગુરૂત્વ સરકારને નકાલ્યું છે.

હલુ મુકેલ જણવાય તે માટે મોડા ગુરૂત્વ રાજ્યો તબવીજ કરી રહ્યાં હોવાય છે.

રૂકિયાના એક લશ્કરના ૩૦૦૦ માણસો સરવીયા તરફ દિલ્લોજીથી મોકલીઅર થયા છે.

એલ્લી કહીએ પણ મુલેકનો અંચ યતો બટકો એવી આશા બલગેરીયાન પ્રધાને જણાવી છે, ગ્રીક પ્રધાને પણ આખો વિચાર જણાવ્યો હોવાય છે.

બાલ્કન રાજ્યો માટે ૩૦ હરેલો ખના વટનાં હવાઈ વહાણો ઇન્સાલેક ખાતે પહેાંચ્યાં છે.

એલા-સખરમના ગ્રીક કોનસલને ગ્રીસ ના પરદેશ ખાતાના પ્રધાન તરફથી મળેલી સુચનાને લીધે લાંબા ગ્રીકોને રીસરવ લશ્કર માટે તરવાર કરવામાં આવનાર છે. ૪૦૦ માણસો આ હરમાન તથા આવશે એવું જણાવવામાં આવે છે.

દરસવાલના મુસલમાનોની લામણી

ગુરૂત્વ માટે કુવાનો સંદેશ

તા. ૩ મી એ રૂટર એલા-સખરમથી જણાવે છે કે મુસલમાન કોમની એક મીટીંગ બાજરોજ મળી હતી, જેમાં ગુરૂત્વ વડા પ્રધાન ઉપર નીચે પ્રમાણે કેવલ મોકલવાને હરાવ કરવામાં આવ્યો હતો:

“આ મામલામાં ગુરૂત્વ સરકારે સારણ કરેલી મજબુતી માટે દરસવાલના મુસલમાનો મુખ્યરહબાદી આપે છે, અને ગુરૂત્વની રૂતેક માટે બંદગી કરે છે.”

દરસવાલના મુસલમાનો તરફથી તા. ૮ મીએ બીલીશ સરકાર પર નીચે મુજબ કેવલ મોકલવામાં આવ્યો હતો:

“સુલેલ જળવવા નવા ગુરૂત્વને મદદ કરવા દરસવાલના મુસલમાનો માન પ્રવક યિદીશ સરકારને આગ્રહ કરે છે.”

રૂટરથી એક ચર્ચાપત્રી ત્યાંના મદદ સામાં ગુરૂત્વ દેખરેખ અને દિલાહી નહર હવાઈ થયે છે.

કરખન અબુમન હરમાન

માસ બીલીશ

ગુરૂત્વ તરફ લામણીના હરાવ

મી એલામાન બદમદ ગ્રીકોની તા. ૪ થીએ લખે છે કે :—

કરખનમાં વેરક સીટ અને ગ્રીક સીટ વાળી મરજદમાં ભુમાની નમાજમાદ ના. સુલતાનુલ મોવજમના હકમાં કુવા મુલક વામાં આવી હતી.

ત્યારબાદ ગ્રીક સીટની મરજદમાં અબુમન હરમાનની માસ મીટીંગ મળી હતી. મેરમેન મી. એમ. એસ. રહેરી વતીથી. એલામાન બલગેરીયા ગુરૂત્વ સંબંધમાં વિવેચન કરતાં હલુ કે બાજે આપણી ઇલ લાથી સહેનસાહતને હેરાન કરવાને કુલ મનો ફરીથી જાગ્યા છે. તે આ વખતે ઇસ્લામીઓએ જાગવાની જરૂર છે, તેમણે ગુરૂત્વને જેમ અને તેમ મદદ કરવી જોઈએ. આપણે ગ્રીક, બાલ્કન, હાલી વિમેરેનો માલ એમકોટ કરવો જોઈએ. જેલથી જવાએ ગુરૂત્વ પરતીકંપ, તથા રેક હરેલો સોલાવટી વિમેરે માટે પછલા જમા છે તે ગુરૂત્વ મોકલી આપવા જોઈએ, કે જેથી બારીક મામલામાં કામ લાગે. આપણે ગુરૂત્વના હકમાં કુવા માગીએ છીએ તેની સાથે પછલાની મદદ કરવાની જરૂર છે. વિમેરે. ત્યારબાદ મી. અબુલ કરીમ હાજી બાજે ઉપલી વાતને ટેકા આપી જણાવ્યું કે હરેક માણસે, મરીમ તેમજ તરખરે દર માસે અમુક રકમ આપવી જોઈએ.

બાદ અબુમન હરમાન તરફથી નીચે મુજબ તાર મોકલવાને હરાવ પાલ થયો હતો:

“ભુમાની નમાજ પછી લગાઈમાં ગુરૂત્વની રૂતેક માટે ખાસ કુવા મુલકરી છે. બાલ્કન લશ્કર અને તે નાતાલના મુસલમાનો પોતાનો નજા હાથો આપવાને દુનિયાના મુસલમાનોની પેઠે તરવાર છે. ગુરૂત્વની એકતા અને ગુરૂત્વ ભુસ્ત્રા વિષે જાણી અમને બેહક ખુલાશી થઈ છે.”

ઉપર મુજબ કેવલ કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે વડા વજીરપર કરી દેવામાં આવ્યો છે.

સંડના ગુરૂત્વ એલમી ખાતાપર નીચે મુજબ કેવલ કરવામાં આવ્યો છે :—

“આ બારીક મામલામાં નાતાલના મુસલમાનો ગુરૂત્વ પ્રત્યે ઊડી હમદરી બતાવે છે. ગુરૂત્વમાં એકતાને સુરમે.

ફેલાઈ રહ્યો છે તેથી ખુલ્લી થઈ જાય છે. આટલો જાતી ભજવી રાખવા દરેક પ્રયત્ન કરવામાં આવશે, એવો આશુરતા પુરવઠો બાકી રાખીએ છીએ."

સંડન ખાતે બહીષ્કાર પરદેશ ખાતાના પ્રધાનપર નીચેનો સંદેશો મોકલ્યો છે:—

"આજના સુધેહ ભજવી રાખવા માટે તા. વડી સરકાર ખતલા દરેક પ્રયત્ન કરશે, અને ઇસ્લામી ફિનિશમાં વધુ અમલેય. ફેલાતો અટકાવવામાં આવશે એવો નાતાલના મુસલમાનો માન પુરવઠો આપણે કરે છે."

અભુમનને ત્રી. તુરકી ડેનસલ જન રજા જોડાનીસમે તરફથી નીચે મુજબ અખાલ મળ્યો છે:—

"આપે તુરકી સરકાર પ્રત્યે હમદર્દી નો જો કેવલ મોકલ્યો છે તે માટે દિલો ભાતીથી આજાર માનવાને તુરકી એલમી ખાતા તરફથી અને અજાવવામાં આવ્યું છે."

શ્રી. જોડમાન પોતાના સખાજીમાં છેવટે જણાવે છે કે તુરકી ધરતીકંપ સંકટ નિવારણ માટે પા. ૫૦ નો બીજો હકલો અભુમન તરફથી મોકલી દીધો છે.

તુરકીપર આવી પડેલું સંકટ

ઇસલામીઓની ફરજ

શ્રી. જોડમાન અદમક હમી છે કે:—

પ્રકાશી તરફની હાલના પરિણામે તુરકી પર આવેલી આફતોનો કાંઈ પણ નિરુણ અથવા તે પહેલાં તો તેના આપાપર બીજા સંકટો આવી હતાં યજ ગમાં. શ્રીક. મોનદીનીઓ, ખલમેરીઓ, અને સરવધ યા જેવાં ન્હાનાં રાજ્યો તુરકીના તાખા માંથી હટકી સ્વતંત્રપદ મોજવવા માટે એકજુન નહીં પણ તુરકીય સલતનતને નાણુક કરવા માટે બળવો કરી રહ્યાં છે. એ રાજ્યોને, હસિયા, અને અમેરીકા જેવા સુધરેલા મજાતા સ્વતંત્ર રાજ્યોનો મદદરૂપી હાથ છે. એમ જાહેરમાં આવતું ભય છે. ધાવલ મેએલા મલમેરીઓની સારવાર અરશે હસિયા તરફથી બીજાનાં જ ડોક્ટરો, તથા નર્સીસ ઇલાકિ પહેાંચી ગયાં છે; સારે તુરકી પ્રત્યે કાંઈ પણ રાજ્યે દીલસોજી બતાવી નથી. ઉપલાં રાજ્યોને બીજાં તુરકી રાજ્યો યુદ્ધ મદદ આપતાં હોય તો તેમાં કશું બળ બધી પામવા જેવું નથી.

હાલમાં હોલા આપણાપરથી દરેક સંબંધન સમજી લેકે છે કે તુરકીપરથી ઇસલામી રાજ્યને નાણુક કરવાની દરેક તુરકી રાજ્યની તુરકી નેમ છે. ઇસ્લામી રાજ્યને જરૂરી ઉમેદી નાખવા માટે ફેટવાક તુરકી રાજ્યો સાદસ આરબી રહ્યાં છે. તેઓની આ તુરકી નેમ વિજય મેળવશે કે કેમ? આ સવાલને હાથ તરત તો પડતો મુકીશું, કારણ કે આ સવાલ આપણે નથી પરંતુ બન્યું ધરમવાળાઓ નો છે. આપણી નેમ તો તુરકીને ફેલે મએ તેમાંજ સમાયેલી છે. તોપણ પ્રસ બામીઓની ફરજ છે કે, પોતાની સલત નતને, પોતાના બળ માલ અને ધનથી મદદ કરે, અને ઇસલામી રાજ્ય, તથા ઇસલામી કુડો કુનીયામાં સદા ફરકતે રહે તેના માટે કુચ્છાઓ અને બંદગીઓ ચુનરે. મારે માથા ઇસલામી બિરાદરોને શદ અથવાવું જોઇએ કે બમારે તુરકીમાં ધર્તીકંપના થીપે હળરો ઇસલામીઓ ધરવાર વિનાના થઇ પડેલા, હળરો બાળકો નિરાધાર થઇ મએલા, હળરો કીઓ વિધવા, અને હળરો પુરષો આમથી આધિયા થઇ ગએલા, સારે તેઓના રક્ષણ માટે કાંઈ પણ મદદ કરી નહોતી તે અરેખર અનેની ઇસલામી મમ માટે થયું નામોક્ષી બરશું બેખાશ. મારી વહાલી હમ કોમ! હજુ પણ આજ બોલ, અને તારા નેત્રપર પડેલા મદલત ના પહાને ખસેડી હમાર નજર કરાં તે કુદરતી આફત તો તે બાહોક સલત નતની રમતપર આવી હતી, પરંતુ હવે તો તે કહેવતયાકી સગલમ બધાની અધી ઉપર આવી રહી છે. તેના મારે તરફના સતરૂઓએ તેને એક બારે આફતમાં ઘેરી લીધી છે! આ તેજ સલતનત છે કે, જે તારા પવિત્ર રમ્યાના રક્ષકરૂપી દર વાળે મજાપ છે. અને તેના સુલતાન, ખાદીમુલ હરમેન કરીજીતના રમેવાળ તરીકે ઇસલામી કુચ્છામાં પ્રખ્યાત છે. તે રાજ્યપર ચઢી આવેલા લુલમી વાડળાને વિખેરી નાખવા તારાથી બનતી મદદ કરાં હાલનો મામલો, કવળ તુરકી માટે તો શું પણ આખી ઇસ્લામી મમ માટે બારીક છે, એક કહીક તો તેમાં અતિ સ્પેકિલ ન હોવાથી. માટે દરેક ઇસલામી ની ફરજ છે કે, પોતાની સલતનતને ખાતર, પોતાના ધરમને ખાતર, અને પોતાના બાકીઓને ખાતર, પોતાના બિરસમાં બીજા કાલે કાલી હારતા બતાવ થી બેઇએ. જો કે કેવલો મોકલવાથી બેલક તેઓની હોંશમાં વધારો થય છે,

પરંતુ તેની સાથે પહસાની પણ મદદ આપવી જોઇએ, જેથી તેઓને સંપુરણ હોમત આવે. આજા છે કે, દરેક જગ્યા ની સોસાપટીના નેતાઓ, આ બાબતને ઉપાદી થઇ તુરત દર અલુ કરી નાખશે. ઉવદમાં ખુલ પાક તુરકીને દરેક ફેલે આવે એવી કુવા ઇચ્છું છું.

જોડાન્સખરગમાં હીંદુ રમશાન

જોડાન્સખરગ મુનીસપાલીટીની પાર કસ અને એરેટ કમિટીનો નામેનો રીપો રટ મુનીસીપલ કાઉન્સિલે મંજુર કર્યો છે:—

"જોડાન્સ વખત મમાં હીંદુ રમશાન માટે જમીનના એક યોગ્ય ટુકડાની માગણી આપણી પાસે આવેલી છે. હીંદુઓને રમશાન બાંધવાની છુટ આપવામાં આવે તો બીજા કોમો પણ એવી માગણી કરે એવો કાંઈક સંદેહ રહ્યાં કર્યો છે. આથી આ આખા સવાલ સંબંધમાં શ્રી. માંથી ની મુલાકાત લેવામાં આવી હતી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે માગણી નાર હીંદુ કમિટી બીજા કોમ ભતના લોગોને પણ ફહન ક્રિયા કરવાની છુટ આપે. અને તેને માટે જે શી મુકરર કર વામાં આવે તે કાઉન્સિલની મંજુરી માટે રજુ કરવામાં આવે હીંદુ ધરમ વિધિ પ્રમાણે મુકદના રીપને હાટવામાં આવતું નથી, પણ તેને અમુક સાધનમાં લઇ જવા કેવામાં આવે છે. આ ફહન ક્રિયા માટે જોઇએ તેટલી જગ્યા તે ને પુરી પાડવી એવી માગણી કરવામાં આવી હતી. તેને આસપાસ વાઝ બાંધી હાલની હમ મુજબ રાખવામાં આવશે એવી સમતા થઇ હતી. એટલે કાઉન્સિલ એવરની દિવાલપર એટલા નકશામાં બતાવ્યા મુજબ કલરડ કોવના બીકરટન કમરતનિ માંનો ૭૫x૫૦ ના વિસ્તારને એક ટુકડો હીંદુઓને રમશાન બાંધવા માટે આપવો એવી દરખાસ્ત કરવામાં આવે છે. આ દરખાસ્ત સાથે એ સરવો સખવી કે દરેક અગિનહાક માટે નિયમ મુજબ શ્રી. ૧૦ ની શી હીંદુ કમીટીએ કારવી, બીજા કોમના કાંઈ લોગ અગિન સંસ્કાર ત્યાં કરવા માગે તો તે કરવા દેવો તેની શી કાઉન્સિલની મંજુરીથી મુક રર કરવી. તથા રમશાન ઉપર કાઉન્સિલ ની હમેલ દેખરેખ રહેશે."

ધરત્યુરણ

કરમન બાંજુમન ઇસ્લામના ચેરમેન
શ્રી. એમ. એસ. રહેરી લખે છે કે :—
તા. ૨ જીએ બમ્બેમાં શ્રી. એમ.
એસ. મુસ્લાં તરફથી ઇફુલ રીતરને દિવસે
ઉપરાએલા પા. ૨-૬-૬ ની એક ટુરફી
પરતીકાં સંકટ નિવારણ હંડ માટે
મળેલ છે.

રહેર મહેશીએ ઇસ્લામના સેક્રેટરી
લખે છે કે :—શ્રી. સમય કુસેનની કાદી
ની ખુલાશીમાં મહેશીએ એક જમસો
લખેલ છે, જે વખતે મહેશીએ કેટલીક
બેઠા મળી હતી.

કરમનથી બાંજુમન કુવતુલ ઇસ્લામ
ના સેક્રેટરી લખે છે કે :—તા. ૨ જીએ
બમ્બેમાં શ્રી. એમ. એસ. મુસ્લાં
ના નામથી તા. ૧૩ મીએ બમ્બેમાં
કેટલાક મહત્ત્વના માનમાં મળી હતી, જે
વખતે મંડળને કેટલીક રકમો એક તરીકે
મળી હતી.

'ઇસ્લામ એકમત' જણાવે છે કે
બેંગલોરમાં આતેનું જુનું એશીયાટીક
બહાર નાણું કરવાને હુકમ થયો છે, જેથી
ત્યાં વસનારા લોકોને મળુ માસમાં તે
કોડી જવાની નોટીસ આપવામાં આવશે.

શ્રી. એમ. એસ. મુસ્લાંને કેટલાક મિત્રો
તરફથી આવકારના તારો તથા કામચો
મળેલા જે માટે તે 'ઈ. એ.' દ્વારા
આભાર માને છે.

કરમનથી શ્રી. બાંજુમન લખે છે કે :—
તા. ૧૦ મીએ બમ્બેમાં ૭૦૦ મુસલ
માનોની મીટીંગ બાંજુમન ઇસ્લામના
આચાર તથા મળી હતી. તે વખતે ટુરફી
સહતનતને મદદ કરવા માટે તા. ૧૩ મીએ
બમ્બેમાં તે રવીવારે સાંજે સાત વાગે
શ્રી. મહમદ બાંજુમન દોલમાં મીટીંગ
બોલાવવા હાવ થયો હતો. તેમાં ઇસ
લામી કોનફરન્સ કરવા થયું વિચાર કર
વામાં આવશે.

ઈ. એ. મહેશીએ કોમિટી સેક્રેટરીના
સેક્રેટરી લખે છે કે :—બાંજુમનની એક
મીટીંગ તા. ૩૦ મીએ અપેરેલરે મળી હતી.
મીટીંગમાં શ્રી. ઇસ્લામના નાવા રોહા
દેવ જ્યાં તબક્કા વધ અને આવેલા તેમ
તે સેક્રેટરી તરફથી માનપત્ર આપવામાં
આવ્યું. તે તેમના હાથમાં કુવ માલી શ્રી.
રોહા સેક્રેટરીને ધારી જેથી બધીસ

આપી હતી. ઉપર ટુરફી સહતનતપર
લતા હવામાં સંબંધમાં નિવેશન કરી
મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

તા. ૫ મીએ "બી નાતલ બાંજુમન
મંડળ" ની એક મીટીંગ કરમનમાં ડેપી
સેક્રેટરી મંદીરમાં રા. બાંજુમન મહા
રાજના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જે
વખતે એ મંડળ તરફથી બોલાવવા
બોખબેને માનપત્ર આપવાને હાવ કરવા
માં આવ્યો હતો, તથા તેઓ સહીસલા
મત બહો પહેલે તે માટે તથા તેમની
તંદુરસ્તી અને હીધાયુષ માટે હાથે પ્રાર
થના કરવામાં આવી હતી.

કરમનમાં હીફુઓ તરફથી જોન. મી.
બોખબેને માન આપવાને વિચાર કરવાને
મંદીરના જોન. સેક્રેટરી શ્રી. બમ્બેમાં
ના નામથી તા. ૧૩ મીએ બમ્બેમાં
જોની એક મીટીંગ બોલાવવામાં આવી
છે, જે બપોરના ડેપી સેક્રેટરી મંદીરમાં
મળશે.

પાલનદાઉન મહેશીએ સેક્રેટરીની
એક સલા રવિવારે મળી હતી જેમાં
ટુરફીની ફેલે માટે નંદી મુખરવામાં
આવી હતી, તથા મી. અને ઇલાહીબન
માલને બોખબે કરવાને હાવ થયો હતો.

કેલેલાબાંજુમન મુસ્લાં પરમ કોનફરન્સ
સલાના સેક્રેટરી લખે છે કે :—સલાની
સીલીકમાં તા. ૩૦ જુન ૧૯૧૨ના રોજ પા.
૨૦-૩-૧૧ હતાનામારે બાંજુમન દિવસ સુધીમાં
સલાના ધારા મારણ પ્રમાણે માસીક
તેમજ સ્વદેશ જનારા થાસેથી બેલાતા
ટેકસના પા. ૬-૧૭-૧૦ આવેલ તે મળી
કુલ પા. ૩૦-૧-૬ ટેકરર મી. નેલુશી
હરીબાઇ કું. ને ત્યાં સલાના નામથી
જમા છે. જેથી સલાના પ્રેસીડન્ટની
જગ્યા મી. હીરજ મુજજ સ્વદેશ જરેલ
તરારથી આવી પહેલી પરંતુ મલા જુલાઇ
માં તેઓ પાછા ફરેલ હોવાથી તે મને
મુજ જગ્યા એ (પ્રેસીડન્ટ તરીકે) કામ
કરવામાં આવ્યા છે.

કરમનથી શ્રી. મલાલાઇ મહમદ લખે
છે કે :—બાંજુમન હાલ બેચેનો ઇમીગ્રેશન
બમ્બેમાં બમ્બેરે આપજુદી મલાવી
રહેલ છે. તે બમ્બેમાં આવવા પછી
પછી હાલર બરીબ હીફીના હક મામાં
વધા છે. પછીએ ડેપીસને બમ્બેમાં બપા
ધારા બલામણ કરે છે, પછી કાંઈ પછલાં
બેલાતાં હોય એ બેલામાં આવ્યું નથી.
બાંજુમનના હોદ્દાસેના કરમારે પર

મેલામી મંદીરની કહેવામાં મરમા પત્રીએ
લખે છે કે ડેપીસ બોધમાં છે. ડેપીસની
બીધ બમ્બેની લાગે છે. બરીબ માલુસોના
હક મામાં બમ્બે છે ત્યારે ડેપીસ નથી
બમ્બેની તો ક્યારે બમ્બેમાં હોવી એક
સ્વીમરમાં એક બરો હાલર તેના કુદંબ
કમીલા કાલે આવેલ તેને હાવબતા પાછા
જવું પડ્યું છે. બાંજુમન પર વરતી રહેલો
છે તો તેમાંથી બોધને મુક્ત કરવાને હા
થયું ડેપીસના કરમારીએ બમ્બેમાં

"સેવક" નામથી એક કોટરીબન લખે
છે કે :—સાદીના પદમાં ન હાજરબાંજુમન
લતા વધારાથી અને બીબ કુમારબોધી
કોટરીના કમલુ અને કાલો વરમ કર
મામાં વિના રહેલો નથી. છતાં તે કુમાર
ઓનાથુદ કરવાને કાંઈ બોજના બહાર
પાડવામાં આવતી નથી એ દિલ્લીરીની
વાત છે. "બેલામની કોનત" અને "ઈસ્લા
મની રોનક" એવાં સુંદર ને બમ્બેમાં
નામ બરાવતી મહેશીએ માનપત્ર અને
ટીપારટીઓના લખ મેલાવ્યામાં કરવા
માંજુ સલાના ઉપર બજાવેલાં સુંદર
નામોનો બરમ પુરો કરે છે. નહિતો
કુમાર કે જુરા રીલાબી શું બમ્બે કે
મહેશીએના કામ કામે ટકી શકે? કમી
કોટરી કુમારના મહાભારમાં બેલાથી
તજાતી બમ્બે છે. કોટરીના નીચેલાનો
મેલામબાંજુમન મુલતાન છે. મંમ કોટરી
બનેલે હવે થયું વાર એવી રિવાત ન
સહન કરવી બેલાં. હંકાજમાં કહેલ એક
"મંમ કોટરીબન લીમ" ઉભી થવી બેલાં
નેતેવી લીમનું કામ હાલમાં હસ્તી બરાવતી
મહેશીએથી નિરાણું હોવું બેલાં.

એ સ્ટીટ નં. ૧૧૮ પર ખાટી અને
મંમીબાંજુમન (જુરર અને કોલર)ની કુમાર
વાળા હીફીને કુમારના કલાઓના કાવડોનો
બંમ કરવા માટે તા. ૪ મીએ કરમન
જમે મારટમાં બેઠા કરવામાં આવેલ.
બારોથી વતી બમ્બેમાં બજાવવામાં
આવ્યું કે રવિવારે ૧૦ વાગ્યા સુધી
ખાટી પેલાંને રોજબાર કરી શકે છે
એવી તેની સમજ હતી. તેણે વિરોધમાં
હજુ કે બેસત રવિવારે ૮ વાગ્યા પહેલાં
બમ્બે ન હોવાથી ૧૦ વાગ્યા સુધી ખાટી
નો રોજબાર થાવી શકે એવું લાઇસેન્સ
બમ્બેમાં બજાવ્યું છે. તે ઉપરાંત બારોથી
વતી કહેવામાં આવ્યું કે એ લતામાં બપા
ખાટી ૧૦ વાગ્યા સુધી કુમાર ઉલાદી
રાખે છે. ૧૧૮૦ તેને પા. ૧ ના રહેની
કુમારી સમ કરને કહ્યું કે ૬ વાગ્યા પછી
બેલાં કરવું તે લંડન મેરકાપર છે.

પરિચયના સુધારાનાં પુરાં ફળ

(પદ્યા અંગેની ચર્ચા)

સુધારાની અધિભૂતિ

હવે સુધી મામડાની વર્ણિત મોટાં કહેરોને ખોરાકી પુરી જણવા સંકિતમાન છે. પણ એવો પણ દિવસ આવશે કે જ્યારે ઉત્તરના મધ્ય ભાગનાં મામડાં મોટાં કહેરોને આ પક્ષીસ આપી શકશે નહીં, અને ત્યારે (જાનનાર પોતાના દેશને કહે સીને કહે છે) આપણી અધિભૂતિ આપણી બહુ નજીક આવી પહોંચશે. એક પક્ષી એક બોલો કહેરોને સુધારો ઘામલ કરતા જાય છે, અને તેમની આવી પહેલી જમા પુરે એવા “વગર સુધરેલા” બોલો તે આપણી ભૂતિમાં છે નહીં.

સુધારાનાં મધ્ય બીંદુ

સારીરીક ઉત્તરિનો સવાલ એતાં મોટાં કહેરો પામ્યાલી કરનારાં છે. પત્ર સંમલ નારા મારે મોટાં કહેરો વગર માથે તેમ નથી. તે સુધારાનાં મધ્ય બીંદુ છે. કે જે અધ્યબીંદુ તરફ આજાપાસના આકર્ષણ આવે, નવા નવા વિચારો મોટાં કહેરોમાં જન્મ પામે છે. તેમાંના કેટલાક વિચાર પુરા અને તોફાની હોય છે, ત્યારે કેટલાક શાસ અને હળદામક પણ હોય છે. પેદ નકે કલાવનારા સોધો, સાવનસની નથી પુખ્તીએ એવી કાલનારા સાવનસીરો, કુનિયાપર નવી નવી પુખ્તસતીની નવા એક કરનારા ચિત્રાસર અને કવિઓ, જે બધા મધ્ય“મ” મોટાં કહેરોના વલ નારા હોય છે, અને તેમની તે તે કળાની સંકિતઓ પણ કહેરમાંજ પ્રગટી નીકળે છે. આ ઉપર મનોમજનાં ફેરો વારતે બહુ ભારે સભા ભોગવવી પડે છે. કેમકે ચેતન સંકિતનો જે અપુટ ખળનો માણસમાં રહેલો છે તે આ કહેરી કવનથી અપાટાળે સુધાર જાય છે. મોટું કહેર તે, તેલના મોટા જલ્દાને બાજ કરનારી, દુર દુર સુધી પ્રગલ પહોંચાલી દિવાદાલી જેવું છે.

આજમાં પદ્યનારો વસાઈ મરશે

એટલે એમ થયું કે આપણીક સુધારા નીં કાળમાં જેઓ આવજ પડે છે તેઓ અવસ્થ વહેલાં પચાઈ જવા જોઈએ. દેશત વધારવાની કુનમાંથી જે તેઓ પ્રગટ રહી જશે તોજ પોતાની તંદુરસ્તી અને બીજી સંકિતઓ સંપુરણપણે જાળવી રાહી. દેશામંદ થયું અને સારીરીક સકન સંકિત પીમેરે સહસુલો ધરાવવા એ

જે એક સાથે બની શકે તેમ નથી. એક વાત ચોક્કસ છે કે પ્રગલો વચ્ચે મલા ભારત મુદ્દ થશે જારિ આજાદ અને સંતોષી ખેલત વચ્ચે જે પ્રગલ નીભાવી સહી શકે તે પ્રગલ તરફ, અને જે પ્રગલ અપાટાળે પોતાના દેશને કહેરમાં વલ નારા બનાવતી મલ શકે તે કુનશે.

[સંપુરણ.

ફકાળ ફડ

ખ. શી. પે.

૪૩૩ • ૨ અમારી સ્વીકારાએલા નીચેલી તપસીક પ્રમાણે પા. ૭-૧૦-૦ ની રકમ કેપટાઉનથી મેસરસ બલુ આઈ ડાલાભાઈ દેસાઈ અને મણીભાઈ પ્રેમજી વસી તરફથી નદીઆદ હીંદુ બનાયામય મારે મળી છે:—

- ૧ • ૦ બલુભાઈ ડાલાભાઈ દેસાઈ
- ૧૦ • ૮ મણીભાઈ પ્રેમજી વસી ડીડીલીકર,
- ૧૦ • “શીનારાપલ” ના નામથી એક બનાવિલ,
- ૧૦ • હોડુભાઈ બીમભાઈ દેસાઈ પલસાણા,
- ૧૦ • ખંડુ ભાઈ સુભાગભાઈ દેસાઈ પલસાણા,
- ૧૦ • એક બનાવિલ નંદુ
- ૧૬ • ૩ “રામચંદ્રજી” ના નામથી એક બનાવિલ,
- ૩ • ૦ પટેલ મનોરભાઈ વેળીભાઈ
- ૫ • ૦ દેસાઈ છવલજી રથનાથજી વેરમા,
- ૨ • ૬ દેસાઈ છવલજી મોહન ભાઈ હરીમા,
- ૨ • ૦ દેસાઈ મેપાલજી મકનજી સંદલપોર
- ૨ • ૦ દેસાઈ સુભાગભાઈ વલ નજી સંદલપોર,
- ૧ • ૩ દેસાઈ કુવરજી શીકાભાઈ સંદલપોર,
- ૧૦ • ૦ નાવક રામ મોરારજીભાઈ આમરી કલ્યા,
- ૨ • ૬ દેસાઈ નીજાભાઈ છવલજી બાદ,
- ૧૦ • ૦ દેસાઈ બીપુભાઈ બેવીંજી થધિર,
- ૨ • ૦ પટેલ રતનજી આદ.

- ૧ • ૦ પટેલ દેલા મીઠા બાદ,
- ૨ • ૪ પટેલ રવજી હીર,
- ૧ • ૩ પટેલ હીમા ડાલા દીડી (બાબાની),
- ૨ • ૬ એક મિત,
- ૧ • ૩ પટેલ મોવન જમા,
- ૨ • ૬ મોલી રતન હીમા મલ મામ,
- ૧ • ૩ હલમ હીતા રવજીક પલસાણા,
- ૫ • ૩ દેસાઈ નાસુભાઈને લાં સલ નારાવજીની કલા મલ હતી તે વખતે ખારતી માં થયેલ તે,
- ૧ • ૬ કાલી સમ લલ મીરા મ મામડી,
- ૨ • ૬ મોલી કુલભ નીખા બીલીમોરા,
- ૧ • ૬ મોલી ઘણ લાલાવેજરાવ,

૪૪૦ ૧૦ ૨ કુલ

જાનનાર હમેરે છે કે મનીઆરરે ખરમ મી. મણીભાઈને પોતા તરફથી આપ્યું હવે.

સ્ટોમરોની અવજાવ

[જર્મન લાખન]

મારકમાર—મુકવારે ઉપડી જવાની વહી હતી.

પ્રેસીડન્ટ—તા. ૧૨ મી નવેમરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[અરિટીસ ઉડિયા લાખન]

પાલમોટા—તા. ૩૧ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાખન]

અમદાવાદી—તા. ૧૭ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઉડિયા આફરીકન લાખન]

પેટા—તા. ૩૧ મી અક્ટોબરે કલ કલા જવા ઉપડશે.

સલાબીસ—તા. ૨૦ મી અક્ટોબરે કલ કલાથી ઉપડશે.

“ઉડિયા ઓપિનિયન” લાખગેરીને “જનનારને કવિતાકા” તેના કર્તા પ્ર કિમતરામ નારાવજી અંતાણી તરફથી ભેટ મળેલ છે, જે આજાર સાથે સ્વીક રવામાં આવે છે.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તીલકના મતો અને વિચારો

[અખબાર જાણ કાઢવાથ]

ભાગ ૨

(મયા અંકથી માણુ)

લોકોની—મન્ય વર્ગની ફરજ

હિંદી અવનતિ કેટલે ફરજો થયે તે નો કંઈ ખ્યાલ જામે આવી ગયા છીએ. તે બાબતમાં મુધારો કરવા સરકાર, રાજ્ય સ્વવાગજો, રેલ્વે અમલદારો વગેરેની ફરજ થું છે તે પણ થયું પશું ખતાવી ગયા છીએ. હવે સરકારી નોકર નથી એવા સ્વતંત્ર કહેવાયનાર લોકોની ફરજ થું છે એ સંબંધમાં લોકમાન્ય તીલકના મતો ક્યા પ્રકારના છે એવું વિવેચન કરીશું. આ સ્વતંત્ર કહેવાયનાર લોકો માં સામાન્ય રીતે ખાનગી—ખીનસરકારી—નિશાળોના સ્થાપકો, ચાલકો અને શિક્ષકો, વકીલો, બારિસ્ટરો, વેદ ડાક્ટરો, વેપારીઓ, કારખાનાના માલિકો, કારીગરો, જોત એટલે મોટા જમીનદારો વગેરે વરખનો સમાવેશ થાય છે. એમાંના થોડાક સુશિક્ષિત અને બાકીના મોટે ભાગે અજાણ છે. હવે જેઓ જીવવાયલા છે અને પોતાને બહેલામહેલા માને છે તેમણે જાણ્યું વરખમાં જાનનો અને શિક્ષણનો પ્રચાર કરવો જોઈએ. તેમજ પોતપોતાની જવાબદારી સમજી આગામી પેઢીને થોડા વચણે દેશની જોઈએ. જ્ઞાન આપવાનું મુખ્ય સાધન નિશાળ છે. સરકારનું ફેલવણી બાબતનું ધેરણ જોતાં ખાનગી શાળાઓના ચાલકોને ખાસ મોટી જવાબદારી આવી પડેલી છે. આવલી પેઢીએ દેશના હાલમાં જાવવાનું છે એવો વિચાર કરી તેમણે પોતાની શાળાઓમાં શિક્ષણ કમ મેડવવાનો છે. ખાનગી શાળાઓને જન્મ માત્ર જન્મ પ્રદારનું સક્રિય શિક્ષણ આપવા સારું છે અને તે અરથેજ તેના સ્થાપકોએ, ચાલકોએ તથા શિક્ષકોએ સ્વાર્થ લાભ કરી પોતાની છંદની માળવી જોઈએ એમ લોકમાન્ય તીલકનું કહેવું છે. આવી નિશાળોનાં ટુંક ઇતિહાસ તથા તેનાં કરતબની થોડા શિક્ષણ વિષય લોકમાન્ય તીલકે થોડાક વરસ પહેલાં પોતાના “દેસરી” પત્રમાં નીચે મુજબ લખેલો છે :—

“પચીસ વરસ પહેલાં એટલે લોકો રિપનની કારકિર્દીમાં ‘એનુકલન’ કહે

શન’ની બેઠક થયે સારથી ખાનગી નિશાળોને ઉત્તેજન મળ્યું. તે વખતે સરકારની સમજ એવી હતી કે હિંદુસ્થાનમાં શિક્ષણનો ફેલાવો પોતે એટલો કરવા પાર છે તેટલો ફેલાવો ખાનગી નિશાળોની મદદ વિના થવાનો નથી. ખાનગી નિશાળોએ સરકારી શાળાનું દરેક બાબત માં અધિકાની પેઠે અનુકરણ કરવાનું નથી. સરકારી નિશાળમાં અપાતા શિક્ષણમાં જે ખામી હોય તે પુરી કરવા સાર અથવા જે જે સંબંધમાં સરકારી નિશાળમાં થોડા શિક્ષણ અપાતું નથી તે બાબતમાં વિદ્યાર્થીઓને થોડા ફેલવણી તથા જ્ઞાન આપવા સાર કેટલાક સુધ્ધિત લોકોએ સ્વારથ લાભ કરી ખાનગી નિશાળની સ્થાપના કરવી જોઈએ. આવો ખ્યાલ પણ સરકારના મનમાં તે વખતે હતો. આ સમજ પ્રમાણેજ વિચારપુર વક સરકારે ખાનગી નિશાળોને ઉત્તેજન આપવાનો કમ શરૂ કર્યો. એટલુંજ નહીં પણ ખાનગી શાળાઓના શિક્ષણ કમમાં સરકારી ધોરણ કરતાં વધુ છુટકોથી જોઈએ એ તત્વ પણ તે વખતે સરકારે અપકરતરી રીતે કણ્ઠ કરેલું. મદ્રાસ, બુંબઈ, બંગાળા પંજાબ વગેરે જુદા જુદા પ્રકારનાં નવી નવી નિશાળો તથા કોલેજો સ્થાપા અને તે સારી ચઢતીને પામી તે એનું પરિણામ થતું. આ નથી કોલેજો તથા નિશાળો ના સ્થાપનાઓએ સરકારી ધોરણ કરતાં કંઈક છુટુંજ સ્વરૂપ આપવાનો પ્રયત્ન આર્યો હતો. યુવાની ફરજુજન કોલેજ, જલસની પછપા કોલેજ, કશીની કોલેજ, હિંદુ કોલેજ, પંજાબની ક્યાનંદ એન્ડે વેદીક કોલેજ તથા બંગાળાની રિપન કોલેજ આદિ પ્રકારના કોલેજો સ્થાપવાનો જોજ અવકાર હતો અને તે નથી ચઢતી દેશને પ્રાપ્ત થયેલી છે. એમાંનું શિક્ષણ સરકારની નકલે નકલ નહોતું મેડવાનું. નકલ કરવા ખાતરજ સ્વારથનો લોભ આવી નવી સંસ્થાઓ સ્થાપવાનો પરિણામ તેમણે નહોતો કહ્યો. સરકારને પણ જાણતું હતું કે સરકારી નિશાળો શિક્ષણ કમ તે એક ક્ષમિ—ટકે કોર કાણ ટકે દેશ ખાનગી એવો છે. એ ધોરણ પરોગર નથી એવું સમજીનેજ સરકારે ખાનગી શાળાઓને ઉત્તેજન આપવાનો હાથ કરેલો. આવો સીધો અરથ એ છે કે સ્વતંત્ર લોકો પોતાની ખાનગી નિશાળો તથા કોલેજોમાં પ્રત્યેક શિક્ષણ દેશ શિક્ષકો મારફતે આવે એ વાત સરકારને એ વખતે પસંદ હતી.

પણ ઇ. સ. ૧૮૮૭-૮૮ ની સાલથી આખા દેશમાં રાજકોલો વા ફર્યો છે એવી કંઈ સરકારના મનમાં પેલી મધ. તેને લીધે દેશમાં જે કોલેજો શરૂ કરેલો તેમાં પુરો મોટો જાણકો લોકો કરજન સાહેબે વાપરવાયક લીધું. સારથી હોદ ની ફેલવણી બાબતની પદ્ધતિ બદલાવી આવી. ને હવે ‘રિસે સરકારી’ થી સરકારના મતનો હિંમતો ફેલો કોલેજ દેશ માં ડાલે છે તે છુટુંજ અજાણ આવે છે. ‘રિસે સરકારી’ વડે સ્વદેશી શિક્ષણમાં બાળ લેનાર વિદ્યાર્થીઓને સરકારી તેમજ સરકારની મદદ લેનારી શાળાઓ ના શિક્ષકોએ પોતપોતાની નિશાળમાંથી કાઢી મુકવા અમર થીજું કંઈ સાસન કરવું; નહીં તો એવી નિશાળો બંધ કરવામાં આવશે એવો દુકમ ગમે ગમે બહેર કરવામાં આવ્યો. આથી સરકારે પોતાની નેમ એવી બહેર કરી કે જેઓ સારવર્તનક કામમાં પોતાની સ્વતંત્રતા સરકારને વેચે તેઓજ તેની તરફથી ઉત્તેજનને પાત્ર છે. આમ હોદી પ્રજાની સ્વતંત્રતાને પાયેથીજ કાપવાનો પ્રયત્ન સરકાર તરફથી તો થયો. પણ આવી નિશાળોના અધિકારી વરજે એ સારી પેઠે સમજવું જોઈએ કે તેમની નિશાળો માત્ર લોકાથય વડેજ નહીં રહી છે; આ લોકો તેમને જ આશ્રય દે છે તે સરકારની નકલે નકલ તેઓ કરે તેટલા સાર તો નહીંજ. સરકારી શાળાઓ કે કોલેજોમાં પ્રત્યેક કંપણુ થાય એવું પુરું શિક્ષણ મળવું અશક્ય છે. કેવળ સરકારી નોકર થક પડેલા અને પોતાની બઢતી તથા ચઢતી સરકારને હાથ છે એવી સમજ ધરાવનાર શિક્ષકો મારફતે સ્વતંત્રતાનું શિક્ષણ—જેમાં વખતે સરકારના તાત્કાલિક ધોરણની વિશ્વ ભાવ પણ દેખાડવો પડે તે અપાય એ સંભવતું નથી એ કામ સાર તો ખાનગી નિશાળોની જરૂર છે. અવિષ્કમાં જેઓ દેશમાં આવેલાની બરેલો લાભ લેવાના છે તેમને સરકાર સંબંધે પોતાનો સ્વતંત્ર મત બેધક કહેવાનું અને ખરું જોડું થું છે તેનો પોતાની બેલ નિરણુ કરવા તું થીજવતું એ ખાનગી નિશાળોમાંજ ખતી કહે. અથવા હેતુથીજ અનેક દેશ કિતવિતકોએ સ્વારથલાભ કહેલો છે અને હજીએ કરવો જોઈએ. સ્વારથ લાભનો જે હેતુ છે અને જે કારણે સ્વારથ લાભ ની જરૂર છે તે હેતુ વા મારણ વિનાના સ્વારથ લાભને આ દુનિયામાં ચાલ નથી કાઢ અજાણ પોતાનું બધું મન હરિવામાં

દેખી દીએ અને પોતે જમ કુવામાં પડે અને મરણ મેળવે તો તે સ્વાસ્થ્ય લાભ એવું દેખાય છે પણ વારતરિકમાં તે સ્વાસ્થ્ય લાભ નથી પણ કલ્યાણનો લાભ છે, એમ કહેવું પડે. ખાનગી નિકાલોના મહાવનારાઓના સ્વાસ્થ્ય લાભની પરિક્ષા પણ આજ ધોરણે થશે. પ્રજા જન સરકારનું અચૂક પમણું તાપસંદ કરતી હોય ; પણ સરકારી નિકાલોમાં તેવું હરજીઆત ધેરણ હાખલ થાય ; ખાનગી નિકાલોના પ્રવરતો સરકારની માનની મહત્તી આજે અથવા બીજા કોઈ દરથી સરકારને કહો બધાવે તો તેવી ખાનગી નિકાલોના પ્રવરતોએ, કિલ્લોએ અને આશ્રમશાળાઓએ આપેલો આત્મભોગ પ્રમાણ—જન વચરનો છે, તેમ જ દેશનું કશુંયે દિત તેથી યાવ એમ જ્યોતે બાનવું નથી. સરકારી નોકરો એ સરકારની જુલમવાળી રાજ્ય પદતિ જમલમાં મુકી દીધી છે તે જુલમના કેર મી અવાન વચરને જમાવવા જાંઘી બર પ્રજાન કરે એવા કુવાનો તરફાર કરવા માટેજ ખાનગી કાળજીઓની જરૂર છે એ વારંવાર કહેવાઈ ચલું છે. પણ ખોટી બીકથી કે ખુશામદ કરવાની કુરેવથી કે મોજથી કે આધીનાની જેમ અનુકરણ કરવાની છુદ્ધિથી આવા કામમાં વધવું પમણું બરવાવું કે બરેમાં પમણું કામમ શાખવાવું તેમનાથી ન જની કહે તો પછી તેવી નિકાલો દેશમાં હોય તોય શું ને ન હોય તોય શું ? દેશ દિતની નજરે તો બેજ સરખું જ છે.

પોરટ છઠીઅમેથ વેદ મરણ સજ્જના સેક્ટરી લખે છે કે :—સજ્જના કમીટી મેંબર મી. મોપાલજી પચનજી સ્વદેશ જવાના હોવાથી તેમના માનમાં મીટીંગ કમેલી ને વખતે મી. મોપાલજીએ સી. ૧૦ સજ્જના, તથા સી. ૫ ઇલિમિનએશિ નિમ્ન બાઇબેરી માટે અને સી. ૫ ૩૨ ખન ખતેના રમજાન ફંડ માટે આપી હતી. સજ્જના એક કમીટી મેંબર મી. કાળીદાસ ફરીજી મુજરી જતાં તેમના આત્માના કલ્યાણ અરથે લુદાં લુદાં પાર મીક કામો માટે કેટલાક મદરેજોએ મંડળ ને નાની મોટી રકમો સોંપી હતી.

[ઉપર કહેલ ઇલિમિન એપિલિમિન બાઇબેરી માટે આપેલ સી. ૫ સજ્જના મારફત જમને મળી છે એ જાણાર સારે સ્પીકારીએ જીએ. ડરખતના રમ જાન ફંડ માટે આપેલી સી. ૫ અમારા પર મોકલવામાં આવી હતી ને અમે રમજાન ફંડના સેક્ટરી મી. દીવાન (પી. એ. બોક્સ પકડ, ડરખત) ને પહોંચા દીધું.—અ. ઇ. એ.]

હિંદુસ્તાનના ખખરો

(દીંદી બખા ઉપરથી)

રાજકોટના હોાર સાહેબે જો કેળ વધુને ઉત્તેજન આપવાને માટે લાંબી અગ્રેજ નીકાળમાં કેળવણી લેવા માહ નાર બાળજોને વચર રીએ હાખલ કર વાવું દારવેલ છે, જેના પરિણામે લાંબી મીડલ સ્કુલમાં બે કન્યાઓ અગ્રેજ કિલ્લુ મેળવવાને હાખલ થઈ છે.

મુંબઈ ખાતે કેમિચના એક બળવાન રાજદા વાજીનની ખોટ હોવાથી તે પુરી પાડવા કેટલાક વચર થયાં ને કીલમાલ થઈ રહી હતી તેના પરીણામે આવતા નવેંબર માસથી "ધી બેબે કાનીકલ" નામનું રાજદું અલજી પત્ર નીકળ વાવું છે.

મુંબઈ સરકારની કારોબારી કાઉન્સીલ ના સભાસદ મી. મણિમલ પંચીક સર વીસ કમીલનના મેંબર નીમાવાથી મી. મણિમલની ખાલી પડેલી જગ્યાએ જોન. સર શીરોજીવાની નીમણૂક કરવા સુચના થઈ છે.

મુંબઈ હાઇ કોર્ટમાં વધુ દીંદી જડવે હોવા જોઇએ એવી અરજી મુંબઈની પ્રેસી ડેન્સી એસોસીએશને કરી હતી. બાદ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જડજ મી. રમજ રજા ઉપર જવાથી તેમની જગ્યાએ મી. મણુપતરાવ સહલીવ રાવની નીમણૂક થઈ છે.

પંચીક સરવીસ કમીલન ઉપર નીમા વાને લીધે જોન. મી. મોપલેને દીંદીની પડી ધારાસભામાં પોતાના હોદાવું રાજ નાચું આપવું પડે એવું જણાવવામાં આવે છે. એ આખ બને તો તેમની જગ્યાપર મી. દીતયા એલજી વાજા નીમાવા જોઇએ એવી સુચના થઈ છે.

મુંબઈના મુસલમાનોના પ્રતિનિધિ તરીકે દીંદીની પડી ધારાસભાની ભેઠક માટે ઉમેદવારી કરવાનો ના. આમાખાને વિચાર મીડી વાજવાથી એ જગ્યા માટે મી. હાજબખાઇ કરીમખાઇ હખાલીએ ઉમેદવારી કરી છે.

ખંજાના મવરનર બોરડ કાચાંકલ ખારીચાલ ખાતે સુધારી કરતા હવા ખારે એક ખેડત ઘાટ ઉપર હાથમાં અરજી લઈ ઉભે હતો અને જેવા ના.

મવરનર જાં આબ્યા કે તરતજ તેણે કે અરજી ને નામદારને હાથોદાય આપી આ અરજીમાં મજબૂર ખેડુતે પોતાના થર નજીક મુઠાં ઉપર ભુરી બરજી નવું મકાન બાંધ્યું હતું જેથી જમી જમવડ ઉપર તે નામદારનું પાવ બેનું હતું. નામદાર મવરનર તેજ વખતે કે અરજદારને માદીમાં બેસાડી કે જમ બતે જેવા મથા હતા અને તે જમથી પડતી રાહત આપવા વચન આપ્યું હતું.

દિલ્હીના મી. અંબ. હાજ જમજુલ રહેમાને દિલ્હીમાં મુસલમાનો માટે એક મરજદ તથા મદરેજો પોતા તરફથી બાંધવાનો અને તેના ખરચ માટે જેલ ના તરફથી બહોળસ્ત કરવાનો રિચાર દીંદી સરકારને જણાવી તે માટે મંજુરી માંગી છે, અને મંજુરી આપે તે પછી જમીન આ કામ માટે પુરી પાડવા જા કરને વિનંતિ કરી છે.

દીંદી સરકારના ખરચના અગ્રિમને પહાર પડવા છે તે ઉપરથી માલુમ પડે છે કે દિલ્હી સરકારના બે દિવસના દમજ પાછળ મરીખ કર બરનારાના ૧ કહે ૫૧ લાખ બને ૮૦ હજાર રૂપીયા ખા માયા હવા.

હટાલીના ટુરફી પર કરેલા અજાલી કુમજા સંબંધમાં કમલવાની અનુજા મોહનુલ હરમામે એવા ઠરાવ કર્યો હલ કે પરદેશીઓના કુમજાથી દમજેલ હરમામી મુલકમાં મુસલમાનોને જમી દીંદી સરકાર પાસેથી પરવાનગી લેવી, તથા હટાલીઅન અને ફિલિઅન સહરે બોખકાટ કરવો.

વાહસરાખના માનુએ કોદાન સજ્જી મુલકાત રોવાના પ્રસંગની પાદમીટીમાં કોદાના રાજાએ ૨ ૧ લાખની રકમ એ કેળવણી માટે આપવાનો ઇરાદો જણવ વાથી દિલ્હી ખાતે સીએને પ્રકરતી કેળવણી આપવાની એક કોલેજ સ્થાપવા નો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે. ઉપરથી રકમ ઉપરાંત કેટલાક રેથી રાજાએ વરજી ૨. ૧૪ લાખ વધુ આપવાને વચન આપ વામાં જમવેલ છે.

મોલ-દીંદીના મોરમેથ લીમની આજી બેઠો તા. ૩૧ મી દીસેમ્બર બખરે ખાતે થશે, ને વખત માટે પ્રમુખ થવું રાહદ જોન. મી. અમીરખાલીએ રજી કર્યું છે.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતની ફળપુષ્પ તથા ફરફો જાણીતા હઈ નેહાનેકપસવની વાણેજીમાં સર્વ વાપરવામાં આવે છે. અહીં વસ્તુ સુખવર્ધનમાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sqr.

Box 5988,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg.

INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C

Mahomed Surtie
Merchant,

Box 87

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.

Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Porekh & Co., P. O Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,

General Dealer

Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHANNESBURG

E. B. Coovadia,

General Wholesaler's Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2670

Masters Crs. Coy.

General Fruit and Produce Sup-
plier, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Obligé"

LINLEYVILLE

S. Patel and Co., Gen. Merchant,
Bethal, Cable, & Tel. Add: Patel.

Merebank

D. Kalianjee

Fruit-Grower and Farmer
Umlans Road

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,

Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

VERULAM

Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WARMBATHS

M. E. Nagdeo & Co.

General Merchant

P.O. Box 5.

નવસારી હીંદુ યુનાઇટેડ નેશનલ ક્લબ.

મેમ્બર : શ્રી. કે. પટેલ

હીંદુસ્થાનની પ્રાચીન જ્ઞાન-પ્રકાશના પ્રતિનિધિ
શરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને આ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—શરતે
અવધ-ચોખ્ખું ગ્રંથોના—એક-વખત
અગાવી ખાતી કરે.

ડ્ર. ના. ૧ પ્રીતિપત્ર સ્વીકૃતિ

રેગીસ્ટ્રાર તથા ૧૨૮૯, બહાનિસપરવ.

ડે. એ. 'Gaekwad', પો. મોરબ. ૧૨૧૦

એકાએક બીજો

કુરોશીયન દેશની કુશળ યાદે રેલી
માણસ "સેલ્સમેન" તરીકે એકાએક છે.
૧૪ (૧૪ તો ખાસ કરીને), નેહીવ
કુશીય વગેરે વચ્ચેનો અગ્રણ્ય છે.
એકાએક. જુની નેહીરી કાંઈ કીધી. રેલી
રીતભાત, સારી યાદ, તથા હીસચાર
સંકીર્ણ વગેરે. પમાર ભાષાત પ્રમાણે.

નંબર : 11. Pollack (Caulington)
P.O. Box 18, Umtali S. Rhodesia

B. S. Africa

ભગત રત્ના હરીભાઈ

જનરલ સ્ટોક વસ્તુઓ

ચરના ફેસ, ફેટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, ફેસ, કુવાલ, ધીરખાન, રેશમી
ખાલ વગેરે પરચુરસુ આલ-મળશે.
ખાલો, જુઓ અને ખાતી કરો.
નેહુ માર્ક છે.

ફીડીયન મારકેટ, રોડની ના. ૫૮
પેસી-૨ સીટ, બેહા-સપરવ. નો. ૩૨૪૬

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address : 'SAMY,

KUILS RIVER STATION.

Books for Sale

The Indians of South Africa :
Heroes within the Empire! How
they are Treated. By H. S. L. Polak.
Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in
South Africa. By J. J. Duke. With an
Introduction by Lord Ampthill. Price
2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South
African Problem. By Dr. P. J. Mehta.
Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S.
Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d.
(with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K.
Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential
Address delivered by P. J. Mehta,
M.D. Bar-at-Law, on the occasion of
the 11th anniversary of the Hindu
Social Club, Rangoon. Price 6d.
(with postage 7d.)

The I. P. Press, Phoenix.

Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in-advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 42—VOL. X.

SATURDAY, OCTOBER 19TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

AN INSULT TO PASSIVE RESISTERS

AN INDIAN REFUSED PERMISSION TO VISIT PRISONERS

WE have received for publication correspondence with the Government regarding the refusal to admit an Indian Passive Resister to Diepkloof Gaol, who wished to visit a friend:—

On the 6th ultimo, Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, wrote to the Governor of the Fort, Johannesburg, as follows:—

"Mr. Odhav Bhika informs my Association that, on Sunday last, he called at Diepkloof Gaol to visit an Indian prisoner, Jina Kidia. He arrived somewhat early, and was told by one of the Warders that he would be able to see the prisoner after the breakfast-hour. At the stated hour, Mr. Odhav Bhika again sought admission, and was somewhat abruptly ordered away by Warder MacLeod. If the information given to my Association is correct, may I inquire the reason for this conduct on the part of Warder MacLeod?"

On the 11th ultimo, the Acting Superintendent replied:—

"In reply to your letter of the 6th instant, I have the honour to inform you that the Odhav Bhika referred to by you was recognised as a man who had served a sentence in prison during 1910.

"As ex-prisoners are not allowed to visit prisoners, the visit in question was not permitted."

Consequently on the 19th ultimo Mr. Cachalia addressed the following letter to the Secretary for the Interior:—

"I have the honour to enclose herewith copy of a reply addressed to my Association by the Acting Superintendent of the Johannesburg Gaol with reference to one Mr. Odhav Bhika who was not permitted to visit a prisoner at Diepkloof because he had himself served a term in prison during 1910. The reply of the Superintendent is, no doubt, in terms

of the Regulations, but Mr. Odhav Bhika served his term as a Passive Resister, and I am sure that the Government did not intend to penalise Passive Resisters in the way contemplated by the letter from the Superintendent. My Association will, therefore, be obliged if the Government will be pleased to issue instructions that the Regulation in question so far as the visiting of prisoners is concerned be not enforced against Passive Resisters. Passive Resisters may, it is suggested, hold a document stating that they have served imprisonment as Passive Resisters, either from the Association or from the Government, or the document issued by the Association may be checked by the Government."

The Secretary for the Interior replied on the 26th ultimo, as follows:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your letter with enclosure of the 19th September, 1912, on the subject of Passive Resisters to be permitted to visit prisoners, and to inform you that it has been transferred for disposal to the Director of Prisons, Pretoria, to whom any further correspondence on this subject should be addressed."

On the 3rd instant the Director of Prisons wrote to Mr. Cachalia as follows:—

"With reference to your letter of the 19th ultimo addressed to the Secretary for the Interior which has been passed to me for disposal, I regret to inform you that Prison Regulation 464 (1) is Law and this Department cannot break the Law by granting exemptions from the provisions of the Regulation."

Mr. Cachalia has therefore again addressed a letter, dated the 11th instant, to the Secretary for the Interior, as follows:—

"With reference to your letter of the 26th ultimo, the Director of Prisons has sent a reply, copy of which I enclose herewith. My Association recognises that the Director could only send the reply he has. The submission of my Association, however, to the Honourable the Minister for the Interior is that the provisional settlement contemplates the free pardon of Passive Resistance prisoners. It seems to my Association that the spirit of the settlement is undoubtedly broken if Passive Resisters may have the finger of scorn pointed at them, by being deprived of the right to visit prisoners in whom they may be interested. In the humble opinion of my Association, if a strict reading of the Prison Regulation does not warrant permission to Passive Resistance prisoners to visit prisoners undergoing sentence, the Regulation may be amended so as to give the Government-in-Council power to exempt from the operation of Section 464 (1), and under such authority Passive Resisters may be granted exemption."

The Indian Wives Circular

The Assistant Hon. Secretary of the South Africa British Indian Committee has received the following letter, dated the 2nd September, from the Colonial Office:—

"I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 22nd ultimo on the subject of a circular issued from the Natal Immigration Department relative to the admission to the Union of South Africa of the wives of Indian residents and to inform you that the matter is during the subject of correspondence with the Union Government."

A White Vrededorp

Europeans Petition the Council

It is evident (says the *Evening Chronicle*, Johannesburg) that the European population of Vrededorp is not entirely at one with the Town Council in regard to the latter's action requiring all coloured people in that area to move over to the location, or elsewhere. This much can be gauged from an extensively signed petition which was forwarded to the Town Council, having special reference to Dr. W. Godfrey, the Indian medical practitioner who has been settled in Vrededorp for many years, and who is affected, together with other non-whites, by the new edict. The petitioners, who number some 500 and are all Europeans, express the hope that the Council will suspend application of the law against the doctor.

It is clearly difficult for the Town Council to make exceptions whatever. At the same time, it may be expected that some notice will be taken of the representations which appear to voice the opinion of a large section of the community in whose interest the step objected to in this particular case has presumably been taken. That the petitioners recognise the difficulty which faces the Town Council is made clear by the fact that, we gather, the Council has been asked to submit the petition to the consideration of the Minister of the Interior, should it find itself unable to make the concession applied for in Dr. Godfrey's favour.

The Petition

The text of the petition is as follows:—

To the Mayor and Town Councillors, Johannesburg.

Gentlemen,—We, the undersigned European residents of Vrededorp, hereby beg to humbly petition the Town Councillors with reference to the Council's application regarding Dr. W. Godfrey residing in Vrededorp.

We desire to submit that it was never the intention that the terms of the Vrededorp Stands Act should operate against such gentlemen as Dr. W. Godfrey, and, even if it did, we humbly ask that the Council be pleased to refrain from pressing the application against him, for any such action will be very much deplored by your European petitioners.

Your petitioners feel that the ejection of Dr. W. Godfrey from his own home and the enforced separation from his wife, coupled with the undoubted ruin of his practice, will have the sure and certain effect of making both you and us appear ridiculous in the estimation of all right-thinking citizens, and we have no hesitation in saying that it is desirable to avoid this position.

Your petitioners know Dr. W. Godfrey personally, and can and do state that he is thoroughly respectable, and is in every way most desirable to be and remain where he is, and we would very much regret to know that he is in any way being interfered with. He is liked very much, and is immensely popular amongst us, and his skill as a physician and surgeon has made him almost indispensable to us.

We desire to point out that in this particular part of Vrededorp, the presence of a medical practitioner is a matter of necessity, and we, as Europeans, appreciate and desire to continue to obtain the advantage of Dr. W. Godfrey's services, which we may lose, were he compelled, by reason of the operation of the Vrededorp Stands Act, to find a new field to exercise his practice.

Under the circumstances, we humbly pray that the Council make some immediate and special effort to permit Dr. W. Godfrey to continue residing where he now is, and conduct his medical practice without any interference, until, at least, such time elapses as he may himself choose to change his residence without the operation or compulsion of law.

We feel confident that the Council will acquiesce in the reasonable desire herein expressed, and will so permit the operation of the Act so as to apply with the least amount of friction so far as Dr. W. Godfrey is concerned.

For which act of grace and consideration your petitioners will, as in duty bound, for ever pray.

Trading with Asiatics

The Poor Man's View

"Ikona," writing to the *Krugersdorp Standard*, in reference to a recent article, published in our contemporary, regarding the alleged indignation of white traders against white people who buy their goods from the Indian traders, says:—

"I would ask you to consider if it is fair or not to condemn poor white people who trade with the Indian when they can save a matter of 6s. in £1 by doing so, whilst many people in this town have to look at a shilling twice before they can afford to spend it in a white shop, whereas in the Indian store they can get the same value for 9d.?"

"The white traders should cut down their prices, and, like the Indian realise that quick sales and light profits are better than no sale at all.

"Take a poor white man with a salary of £15 per month. He has to pay £6 for rent, and on the £9 left he has to keep a family of, say, five. We will now give a short detail of how the £9 goes, putting it first: Groceries, etc. £4 10s.; butcher's account, £1 10s.; baker's account, £1 5s.; milk, at 4d. a bottle, 10s.;

potatoes, vegetables, butter, etc., £1 5s.; total, £9.

"Now, where does the money come from for boots, clothing, etc., chemist's account, doctor's bill, and a dozen other little items that turn up from day to day?"

"In my opinion it is impossible for the poor white man to deal with the white traders and make ends meet, until such time as the white traders realise that the poor white man wants and is in need of as much as he can get for the few pounds that he gets for his month's labour."

"Now, let us take the other side. Let a poor man deal with a white trader for a month, and when he comes to settle up he finds he cannot do it. Then, what is going to happen? First, he will be told that his custom is not wanted any longer; secondly, he will be receiving lawyer's letters, and before he knows where he stands he will be in front of the "Beak," who will give judgment against him, with costs, leaving him eventually without an article of lawful saleable furniture in his house."

The Insult to Mr. C. B. Mehta

Text of the Correspondence

In view of the importance of the matters dealt with therein, we reproduce hereunder the letters exchanged between Mr. C. B. Mehta and the Acting Chief Immigration Officer (Natal), under date the 26th ultimo:—

"I have the honour to inform you that it is my intention to leave for India on or about the 3rd proximo. My wife having died here, after a sickness of twelve months, it is my intention to get married again in India and return with my wife.

"I have, etc.,
"C. B. MEHTA."

"With reference to your letter of the 26th instant, I have the honour to inform you that, if you wish to bring your wife to this country on your return from India, you would be well advised to furnish me with unmistakable proof that she is in fact your wife and that you have no other in this Province. Failing a properly certified marriage certificate, accompanied by proper proof of identity it would be well to obtain the certificate of a superior Magistrate, either (1) that, in his personal knowledge, the woman whom he names, and whose left and right thumb marks are certified by him to have been impressed on the document in his presence, is in fact your wife, and your identity with the man referred to must be also established by unmistakable means, and that he is personally aware that the parties referred to were duly married on a

date specified; or (a) (a) That he has personally held an enquiry upon oath, examining persons having knowledge as to the date of the marriage, the ages of the parties, the issue of the marriage, and such other particulars as may be pertinent to such an enquiry, (forwarding the original statements, accompanied by proper means of identification of both yourself and your wife); and (b) That he has caused Police enquiry to be made (attaching a copy of the report), and that he is satisfied as to the relationship alleged.

"I am, etc.,
"C. W. COUSINS."

Johannesburg Hindu Crematorium

The following report and recommendation of the Parks and Estates Committee have been approved by the Johannesburg Municipal Council:—

For some time past we have had under consideration the question of allocating a suitable piece of ground for the erection of a Hindu Crematorium. There has been a certain amount of doubt as to whether, in the event of the Council agreeing to the erection of the Hindu Crematorium, it might not be necessary to grant sites to other sects for the establishment of crematoria. Following on this we have interviewed Mr. Gandhi with regard to the whole question. It has been pointed out that the Hindu Committee, which is the responsible body, would be willing to allow other sects to cremate if desired, and any charges which might be imposed would be submitted to the Council for approval. Although, according to the religious rites of the Hindus, the remains of any body are not buried, but taken away by the mourners in small receptacles provided for the purpose, it was represented that as much ground as possible should be allocated for the crematorium, which would be enclosed by a suitable fence and laid out and conducted on modern lines. It is proposed, therefore, that a portion of ground, in extent 75 x 50 feet, in the coloured section of the Brixton Cemetery, as shown on the plan affixed to the wall of the Council Chamber, should be allocated to the Hindus for the erection of a crematorium, on condition that the Hindu Committee pays the usual registration fee of 10s. for all cremations; that no objection shall be raised to other sects using the crematorium, if desired, and that any charges which may be imposed shall be subject to the approval of the Council, and, further, that the crematorium shall at all times be subject to the supervision and control of the Council.

A plan is affixed to the wall of the Council Chamber showing the design

of the crematorium proposed to be erected by the Hindus.

The committee recommended:—

"That a portion of ground, in extent 75 x 50 feet in the coloured section of the Brixton Cemetery be allocated to the Hindus for the erection of a Hindu Crematorium, subject to the conditions detailed in the above report."

From the Editor's Chair

WELCOME!

ON behalf of the Indians established throughout the Union of South Africa, we offer to the Honourable Mr. G. K. Gokhale a warm welcome to our shores. His arrival at Capetown on Tuesday next should herald a new phase of Indian life in this sub-continent, for it brings South Africa and India into immediate and intimate contact in the most public manner possible. Mr. Gokhale is, to-day, the foremost Indian in political life, and his experiences here and the information that he will derive in the course of his stay amongst us, will be eagerly and anxiously awaited by the whole Indian people, and, probably, by none more than the Imperial and Indian Governments. Mr. Gokhale comes here in no official capacity, but he derives his credentials from the fact that he represents modern India in a way that no other Indian does. He is trusted and honoured by millions of our fellow-countrymen, who venerate his name as that of a pure-souled patriot. To us in South Africa, he represents the profound interest that is being felt throughout the Motherland in the welfare of Indians over seas, and the rising determination that their treatment shall not be such as shall diminish Indian self-respect. The national movement has produced no more distinguished or selfless advocate than our honoured guest, and we trust that Indians and Europeans will join in rendering his stay in South Africa pleasant, useful, and healing.

BOKSBURG LOCATION

ALL persons residing in the Old Asiatic Location, on Vogelfontein No. 5, Boksburg, have received notice from the Mining Commissioner to vacate the Location, and to remove their buildings and erections on or before the 31st December next, failing which they will be prosecuted. The notification is dated the 19th ultimo. The intention is evidently to compel the Indian residents to transfer their businesses and effects, at great loss, to the New Location, situated in an even more inconvenient place than the old one. In view of the Supreme Court decision in the case of Suliman Bhop and others,

reported in our issue of 19th May, 1909, with which we dealt editorially the following week, declaring that the Government have no power to deproclaim a properly proclaimed location, we strongly question the legality of the Mining Commissioner's latest proceedings. We understand that counsel's opinion is now being sought thereon, and we shall probably have occasion shortly to return to the subject.

THE SPIRIT OF THE SETTLEMENT

WE must frankly confess that we view with considerable dissatisfaction the attitude of the Government in regard to various minor matters arising out of last year's provisional settlement that has been extended for another year. Even the letter of the agreement is not kept to, and certainly its spirit is not observed. In another column will be found important correspondence with the Transvaal Prison Department indicating that Indians who were imprisoned as passive resisters are being debarred from visiting Indian prisoners on the ground that they had themselves served penal sentences. Of course, the relevant regulations could only have been intended to apply against persons who had been convicted of an offence of a criminal nature, and obviously not against conscientious objectors, that is to say, persons of whom we dare to call superior moral worth. It was clearly understood, as the essence of the settlement, that passive resisters should be placed in no worse position than if they had not opposed the anti-Asiatic legislation. To refuse them the right to visit unfortunate fellow-countrymen suffering imprisonment is not only to violate the spirit of the agreement, whilst, at the same time, it deprives Indian prisoners of the solace of a visit from some of the most highly-respected members of the Indian community, whose influence can only be beneficial to their imprisoned countrymen. We earnestly trust that Mr. Cechalia's representations will bear speedy fruit, and that the Government will hasten to disabuse the community of the growing impression that they care little for their pledged word when it is given to coloured people.

THE POOR MAN'S VIEW

"IKONA'S" letter to the Krugersdorp Standard, which we reproduce elsewhere in this issue, puts the case of the poor European in a nutshell. He buys of the Indian trader (a) because it is more economical to do so on a limited income; and (b) because he receives better treatment from the Indian than from the trader of his own race. The same arguments are advanced by the coloured man and by the native, whose wages are on a still lower scale, and who are being tormented, by the strain of modern

material conditions, to live on a far more expensive scale—set by the wealthier white man—than they can really afford. There is another reason why the Indian trader has the advantage over his jealous European competitor. Unlike the latter, he is willing to sell in quantities suited to the needs and pockets of his poorer customers, and he will give them credit, relying upon their honesty, where their own countrymen will refuse it. There is many a poor white man to-day who owes his very existence to the charity and trustfulness of the maligned Indian trader. Naturally, the Indian will, other things being equal, easily outdistance his white rival, whose superior organisation is, in spite of popular racial prejudice and other cognate or consequential obstacles, more than neutralised by the Indian's greater business capacity and commercial adaptability. We often hear it said that the white trader has bigger expenses than the Indian, but it is always forgotten that, in the long run, it is the poorest consumer who pays for the luxuries and other objects of inflated expenditure on the part of the white storekeeper. Until the latter improves his business methods and realises the absurdity of expecting poor people to pay inflated prices for often inferior goods, so that unnecessary middlemen's profits may be made, we fail to see how he can hope successfully to compete with his more able opponent.

S.A.R. and Registration Certificates

Further Correspondence

The Chairman of the Transvaal British Indian Association has received the following further letter, dated the 11th instant, from the General Manager of the South African Railways regarding the demand of production of registration certificates before the issue of tickets:—

"With reference to your letter of the 26th ultimo, I shall be glad if you will kindly communicate with the Registrar of Asiatics, Department of the Interior, Pretoria, who will doubtless advise you fully as to the circumstances in which the procedure has been adopted of requiring adult Asiatics to produce Transvaal Registration Certificates when applying for railway tickets at certain stations in this Province."

Mr. Cachalia, on the 14th instant, accordingly addressed the following communication to the Registrar of Asiatics:—

"I have the honour to enclose herewith copies of correspondence between my Association and the General Manager of the South African Railways. I venture to draw your

attention to the letter of the 26th ultimo. I shall be obliged if you will kindly give the information requested therein."

An Appeal to the Viceroy

The Position of Natal and the Cape

(Concluded.)

Canada

(22) The problem of Indians in Canada is at present confined to the Province of British Columbia, which has an Indian population of some 4,000, almost entirely composed of Sikhs, who are mostly ex-soldiers of the Indian Army. These men have served the Crown on many battlefields and in many campaigns. They bear on their breasts the medals conferred upon them for their services to the Empire, and many will gladly carry with them to the grave the wounds that they have received whilst adding lustre to the British Flag. The manner in which they are regarded by their fellow British-subjects in British Columbia, however, is startlingly indicated by a local newspaper, the *Vancouver Sun*, which, following notorious South African precedents, speaks of them as part of "the innumerable spawn which the hell-rack of India has produced," and exclaims: "Imagine a smoke-coloured Oriental having any rights in this part of the world."

(23) Indian immigration into Canada is restricted by the Immigration laws which demand the production of a sum by British Indians four times as much as that demanded of Asiatics of foreign nationality. These laws prohibit the entry of such persons as do not come to the country by continuous journey from their country of origin. This restriction has completely stopped the immigration of Indians into Western Canada, as there are no direct means of communication from India, transshipment at Hong Kong being necessary. Even Indian students, with previous residence, have been rejected for this reason.

(24) There is, however, another aspect of this restriction which demands, in the opinion of the citizens of Bombay, the immediate consideration of Your Excellency-in-Council. Although many Indians have been resident in the Province for a number of years, during which time they have built up important businesses and acquired a domicile, the law operates to prevent their families joining them. Only recently, the wives of two Indian residents of long-standing, arriving to join their husbands, were the victims of orders of deportation, which were subsequently withdrawn as an act of grace and not because of any change

of policy on the part of the Dominion immigration authorities. On December 15th last, cabled statements were received in this country, that the Hon. Mr. Rogers, on behalf of the new Imperialist Canadian Government, had promised a joint European and Indian deputation that the families of Indian residents would be admitted. Nevertheless, on April 30th last, a notice was served upon the two ladies aforementioned, at 4 p.m. on the day before the boat sailed, ordering their removal from the Colony, and but for the active intervention of their legal advisers, they would have been spirited away and left stranded at Hong Kong.

(25) Apart from the cruel hardship and inherent immorality of separating families, it is, in the opinion of the citizens of Bombay, regrettable that a pledge made to Indians by a responsible Minister in British Colonies remains unfulfilled, with results calculated to create just resentment in the minds of the people of India. The remarks on the Constitutional and Imperial aspects of the question in South Africa apply with equal force to the case of Canada.

British East Africa

(26) Perhaps in some respects the problem that presents itself in the Crown Colony of British East Africa is the gravest of all that have so far arisen, for it seems to presuppose an inherent incapacity, on the part of the white colonists, to render even elementary justice to their Indian fellow-subjects. British East Africa has been colonised and developed by Indians for more than 300 years. The Indian population numbers 25,000, as against 2,000 white settlers, large numbers of the latter having come from South Africa and brought with them the violent racial prejudice that holds such powerful sway there. In the words of Mr. Montgomery, the Commissioner for Lands, "Indians have been in the country for many generations, and came long before the Europeans. The Uganda railway (the greatest factor in the development of the country) was made by Indian labour. But for such labour it would never have been constructed at all. Most of the trading wealth of the country is in the hands of Indians." The present First Lord of the Admiralty, in his book, "My African Journey," said: "It is the Indian trader who, penetrating and maintaining himself in all sorts of places to which no white man could go or in which no man could earn a living, has more than anyone else developed the early beginnings of trade and opened up the first slender means of communication." Sir James Hayes-Sadler, late Governor of the Protectorate, said: "The Protectorate has everything to gain from Indian settlement, both in the actual development it will bring about, and in the stimulating effect it will have on production by the natives, on

whom and the Indians East Africa must, whatever be the conditions of the uplands, mainly depend for the production and development of its economic resources." Sir John Kirk, in evidence before the Sanderson Committee, said: "But for the Indians we should not be there now. It was entirely through gaining possession of the influence of these Indian merchants that we were enabled to build up influence that eventually resulted in our position." The conclusion reached by the Sanderson Committee on this and other evidence was that the presence of a considerable number of Indian inhabitants has been and continues to be of material advantage to the British administration of the Protectorate.

(27) Nevertheless, in spite of their inferiority in numbers and wealth, notwithstanding their recent arrival in the Protectorate, and oblivious of the fact that East Africa is a Crown Colony, for whose administration His Majesty's Government are directly and wholly responsible, the white settlers are emulating the South African colonists, and are doing their utmost, by the exercise of their influence upon the local Government, not only to deter further Indian immigration, but to induce resident Indians to leave the country.

(28) The Immigration Ordinance is being differentially used against Indians. In the uplands of Nairobi, and even in the lowlands, they are not permitted to bid at sales of Government land, whose purchase is confined to Europeans. Indians are, by Ordinance, deprived of the privilege of nomination as Justices of the Peace. They may not have the advantage of trial by jury. As in South Africa, disabilities as to locomotion are imposed upon them. Municipal regulations prevent their entering one of the public markets, save as agents for Europeans. An Ordinance has passed the second reading in the local Legislative Council, on which there is no Indian representation, imposing a poll-tax upon all residents. The burden will fall almost wholly upon the poorer members of the Indian community, who cannot afford to pay the tax. The analogy of Natal has been invoked, but there the tax has met with the utmost opposition on account of its inherent injustice, and payment is now suspended by virtue of a law passed in 1911. In Uganda the local Indians complain of a proposed Licensing Ordinance, that will prejudice the interests of Indian traders, who are often pioneers and have been sustained by His Majesty's Government to exclude Indians altogether from the most salubrious parts of East Africa, in order to keep these for exclusive white occupation, though their development depends upon the local native labour supply. Lord Elgin laid it down, in a despatch, dated March 19th, 1908, that "as a matter of administrative convenience grants should not be made to Indians

in the upland areas." In other words, it appears that, in order to avoid a conflict with the selfish interests of the white settlers, a conspicuous injustice has been done to the Indian community. The citizens of Bombay strongly protest against the policy of segregating Indians in low-lying or insalubrious parts of British territories, reserving the invigorating and salubrious portions for exclusive European occupation. They urge that, in view of their preponderant numbers and the importance of Indian interests, the Indian population should have permanent and effective representation on the local Legislative Council. They would remind Your Excellency-in-Council of the remarks made, when Under-Secretary for the Colonies, by the Rt. Hon. Winston Churchill, on the subject of East Africa:—"How stands the claim of the British Indian? His rights as a human being, his rights as a British subject, are equally engaged. It was the Sikh soldier who bore an honourable part in the conquest and pacification of these East African countries.

Is it possible for any Government, with a scrap of respect for honest dealing between man and man, to embark upon a policy of deliberately squeezing out the native of India from regions in which he has established himself under every security of good faith?" Most of all, we ask, is such a policy possible to the Government which bears away over three hundred millions of our Indian Empire? The Indians of East Africa claim equal justice, not only as human beings, not alone as British subjects, but also because, as pioneer colonists of the territory, they made possible its occupation by Great Britain.

Foreign Countries

(29) As stated in a previous paragraph hereof, Foreign States have not been slow to perceive in what low esteem His Majesty's Indian subjects are held by their fellow-subjects of European race in the Colonies, or to take advantage of the difficulties that surround His Majesty's Government in endeavouring to remedy the acknowledged evil, for they have either adopted or threatened to adopt in their own territories, against British Indians resident therein, a racial policy similar to that in force against Indians in the British Colonies; nor is it easy to see with what force His Majesty's Government can now intervene to prevent, in foreign territory, what they have not succeeded in preventing on British soil. The Canadian precedent, it is stated, is shortly to be followed by the United States of America, which, however, will be unable to legislate against Asiatics of non-British origin and enjoying the advantages of national Government. The Portuguese Province of Mozambique has long been subject to the influence of the British South African Governments, and has, upon pressure

from the Transvaal, uniformly assisted in the administration of anti-Asiatic laws in vogue in that Province, by deporting British Indians, without trial, to India and preventing other Indians lawfully resident in the Transvaal, from returning to their place of domicile. It is to be remarked, moreover, that Portugal differentiates in favour of Indians of Portuguese nationality, an example which, it is respectfully submitted, may reasonably be pressed upon the notice of British Colonial Administrations, which, if they differentiate at all, do so in favour of Asiatics of non-British nationality. In the Reichstag, recently, legislation of a restrictive nature based upon the South African model, which, it was emphasised, had been accepted by His Majesty's Government, has been foreshadowed in German East Africa, which has evidently been quick to learn the lesson of the neighbouring British Protectorate.

Indentured Labour in the Colonies

(30) Whilst recognising with the utmost appreciation the sympathetic action of the Government of India in prohibiting the further recruitment in India of indentured labour for Natal, it was with the utmost regret that the citizens of Bombay learnt that, in spite of the fact that it was supported by every non-official Indian member of the Imperial Legislative Council, representing all communities and every shade of thought in the country, the Government of India declared their inability to accept the resolution of the Hon. Mr. Gokhale, last March, to terminate entirely the system of indentured recruitment for British Colonies at an early date. They thoroughly endorse the strictures passed upon the system of indenture and re-indenture on that occasion, and regret that so much stress was laid by the Hon. the Member for Commerce and Industry, upon the obligation of India towards the Colonies that enjoy the privilege of securing cheap supplies of labour from this country. The citizens of Bombay feel that India is under no obligation whatever to grant labour facilities to these Colonies, and that, beyond this, the standard of treatment likely to be accorded to the Indian emigrant will naturally tend to be that given to coolies who are deprived of civil rights and are liable, for ordinary breach of contract, to criminal punishment. The conscience of India protests against the maintenance of a system that demoralises its victims, that embodies an economic and social injury both to India and the countries that avail themselves of this semi-servile labour, and that lowers Indian prestige in the eyes of the civilised world.

Conclusion

(31) Anxious as he is to emphasise the main principles underlying the

claim of British Indians for civilized treatment in the British Colonies, your Memorialist has refrained from troubling Your Excellency-in-Council with a statement of grievances of a minor character on the present occasion. The cumulative effect of the several disabilities narrated above is, it is hardly necessary for your Memorialist to urge, far from being conducive to the existence of that harmonious feeling among the component parts of the Empire which, he is sure, it is the interest of His Majesty's Government to foster. The effect in India, as the real state of things becomes known, is necessarily of a character which the Government, as the custodian of Indian interests, and as the organ of Indian sentiment in the councils of the Empire, cannot view without grave concern. Your Memorialist would respectfully urge that it is hardly to be expected that the people of this country will acquiesce in the treatment of Indians as an inferior race in order that the rights of self-government accorded to the Colonies may remain intact. Such rights, your Memorialist would take leave to point out, are always to be understood to be subject to the paramount interests of the Empire as a whole, which are seriously and visibly affected when one portion of it inflicts injury upon another part.

For the reasons and on the grounds set forth above, your Memorialist, in his aforesaid capacity, respectfully requests Your Excellency-in-Council to take such steps as may be calculated, at an early date, to relieve British Indians in the Colonies of the hardships and humiliations consequent on the policy at present pursued therein. For which act of justice, your Memorialist, as in duty bound, shall ever pray.

BOMBAY, 1st August, 1912.

Colour Distinctions on the S.A.R.

How Tickets are Issued at Pretoria

Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, has addressed a letter, dated the 9th instant, to the General Manager of the South African Railways:-

"The attention of my Association has been drawn to the fact that, at the New Railway Station, Pretoria, British Indians wanting first or second-class tickets are not served at the ordinary windows, but that they are called upon to go to the window which is marked 'Coloured.'"

"My Association respectfully protests against this new disability sought to be imposed upon the community represented by it, and trusts that instructions will be issued to the Booking Clerks at the New Station to serve British Indian passengers with the rest."

Mr. Gokhale's Visit

So far as can be ascertained at present, the following is the Johannesburg programme regarding the Hon. Mr. Gokhale's visit. A special train carrying about 500 passengers will leave Park Station at about 10 p.m. on the 27th instant, to meet the Diamond Express bringing Mr. Gokhale, at Klerksdorp, at about a o'clock in the morning. The coach that will be specially reserved for Mr. Gokhale and party from Kimberley will be detached from the Express and attached to the special. Mr. Gokhale will receive an address at Klerksdorp, and will probably drive through the town. The special will leave Klerksdorp on the return journey at about 10 a.m., reaching Potchefstroom about the middle of the day, when there will be a prolonged halt to enable Mr. Gokhale to receive an address from the local community and to drive to the Experimental Farm. The special will then proceed to Krugersdorp, where there will be another brief halt to enable the local community to present an address. The train will then run to Park without a break, reaching there exactly at 4 p.m. Here Mr. Gokhale will be received by (in addition to the Indian community) the Mayor of Johannesburg and other European townsmen. The party will then proceed to the platform erected for the occasion at the Station, where, under the Chairmanship of the Mayor, addresses will be presented. The address on behalf of the British Indian Association will be read; the others will be formally handed to Mr. Gokhale, without being read, by the Chairmen of the respective Societies—the Hamidia Islamic Society, the Hindu Community, the Tamil Benefit Society and the Patidar Association.

In order that the function may be finished within an hour, beyond a speech of welcome by the Chairman of the British Indian Association there will be no speeches on behalf of the Reception Committee. His Worship the Mayor will then say a few words and call upon the Hon. Mr. Gokhale to reply, whereafter the meeting will disperse with the singing of the National Anthem. On the 30th, a meeting of the European Committee will take place at Mr. Hobken's house to enable Mr. Gokhale to meet the Committee and to discuss the whole Indian question. On the 31st, there will be a Banquet at the Masonic Hall. Arrangements are also being made to enable the European townsmen to hear Mr. Gokhale. The Indian Women's Association will give an At Home at a place and time to be appointed. Saturday and Sunday Mr. Gokhale will pass at Tolstoy Farm. During the week following, he will interview the Ministers and, immediately afterwards, proceed to Natal. Mr. Kallenbach has placed his residence at Mountain View at the

disposal of the Indian community, and offices are being engaged for him in town, where he may receive visitors during the day.

On the way to Johannesburg, Mr. Gokhale will break his journey at Kimberley, which town he reaches on the 25th instant. The same day, a reception will be held at the Town Hall, the Mayor presiding, when addresses will be presented; and there will probably be other functions arranged, which have not yet matured.

The community of Lourenço Marques have, through the Central Committee, invited the Hon. Mr. Gokhale to visit their town, and preparations are being made for the presentation of an address.

An invitation has also been received from the community at Mombasa.

Local Arrangements

The General Reception Committee wish it to be understood that all addresses to the Hon. Mr. Gokhale must be submitted to the committee at least one week before the date of presentation, that no address can be presented without the Committee's approval, and that all addresses are to be presented at the public reception on a date to be subsequently announced.

A provisional programme is now under consideration, to include a children's entertainment, sports, and a public dinner. Sub-committees to deal with the special arrangements have been appointed. It is hoped to publish the local programme next week.

Transvaal Notes

Johannesburg, Monday.

On the 2nd instant, Mrs. David Ernest gave a tea-party to welcome Miss Maud Polak. Among those present were, in addition to the ladies of the house, Mrs. A. M. Andrews, Mrs. A. D. Williams, Mrs. P. D. Joseph, Mrs. P. Charles, Mrs. David Marian, Mrs. E. Joshua, Mrs. Abraham, Mrs. J. Abraham, Mrs. Thompson, Mrs. A. D. Thompson, Miss Annie Anthony, Miss Tabitha John, Miss Ellice Jeevanbhutto, Miss Sylvia Lazarus and Miss Schlesin.

Mr. Pixley Seane, a native attorney of Johannesburg, whilst returning from a visit to the Queen of Swaziland, had occasion to pass the night at Lake Chrissie. Although he was the only passenger by the coach, he was refused accommodation in the hotel, and eventually secured a bed in the stable, kindly given up by the native driver of the mail-coach. This fact is brought out by reason of a robbery of £3,000 in bullion which took place; the horse mentioned driver, who slept on the coach, being robbed bound and gagged.

Trouble at Boksburg

Natives and Indians

The *East Rand Express* publishes the following letter, signed by leading members of the Boksburg Indian community:—

Sir,—You have written much on the boycott proclaimed by the natives against Asiatic traders in the new Boksburg location. The charges brought against us, and evidently believed by you, are that:

1. We have been uncivil to our native customers.
2. We have been opposed to their getting licences to trade and similar equal rights with us.
3. We have charged exorbitant prices to our native customers.
4. Our behaviour towards native girls has not been all that might be desired.

We do not wish to enter into a long discussion, but we take this opportunity of denying all these charges most emphatically. Had we been uncivil to our native customers, and had we charged exorbitant prices, we should certainly not have retained our hold, such as it has been, on the native custom.

We have never intended, and we do not now intend, that natives should not have equal rights with us. On the contrary, in common with our fellow-Asiatics, we have always contended that natives should have equal rights with us, and, for that matter, with the Europeans, for the simplest and greatest reason that they are the original inhabitants of this land and that they have no other country to look up to or to go to.

As to the last charge, it is an impudent and malicious lie, and if any of your informants can prove it to the satisfaction, not of a court of law, because that might be difficult, but to the satisfaction of an arbitrator (or arbitrators, in the event of difference) to be named by you and us, we shall forfeit the sum of £100, to be placed at the disposal of the Rev. Mr. Phillips, who has a large native congregation, to be used by him for any purpose he wishes for the general advancement of the natives.

In conclusion, we might point out to our native friends, as also to those who have followed this curious agitation, that if they have taken up this boycott, as they evidently have, to force the hands of the Government in the matter of the issue of licences, they are going about it the wrong way. We fancy that our common detractors are watching this suicidal boycott with great glee. If, however, it results in their getting licences to trade and all they want, we wish them well, and we shall not regret the losses that we are incurring.

[NOTE:—We have hitherto omitted to take notice of the controversy to which the foregoing letter from the Asiatic traders in the New Boksburg

Location refers. Some of our readers may not know that, for causes well understood by the traders themselves, a native boycott of their stores has been engineered now for some time. In the course of the boycott, several charges have been made against the traders, to which they have at last returned the above complete and dignified reply. It now remains to be seen whether their challenge will be taken up by those who have engineered the boycott. We are fully aware that the natives themselves are not to blame. They are simply being used as pawns in the game played by other non-native, interested parties.—Ed. I.O.]

The Aga Khan

Will Visit South Africa Next Year

We have received a telegram from Johannesburg which states that a letter has been received by the Chairman of the British Indian Association from His Highness the Aga Khan at Biarritz, in the course of which he thanks the Indian community for its invitation and kind words. He hopes to visit South Africa and study the Indian question on the spot, sometime about the middle of next year.

Unity of Hindus and Mahomedans

An interesting paragraph occurs in the fourth report of the London branch of the Moslem League, which was presented at the general meeting of that body early in August. The passage runs as follows:—

"The two communities (Hindu and Mahomedan) might form a representative joint board at which all questions affecting the general interests of the country could be discussed and thereafter placed before the regular representative associations. The committee also think that some method might be adopted for the League and the Indian National Congress to come more into touch with each other. The committee see no reason why delegates from the Congress should not be invited to the general meetings of the League, or why representatives from the League should not similarly attend the Congress, each side giving by their presence the impress of solidarity which is so often necessary in political concerns. This will be a means of educating the people gradually up to fuller co-operation. The success of the scheme suggested by the committee would depend, however, not merely on the spirit of amity and toleration on both sides, but also on the full recognition of the principle of self-ordination."

We can trace in these words the healing touch of his Highness the Aga Khan, (says *India*), and we can assure the Moslem League that we, for our part, shall do our best to translate them into reality. The presence of so many Mahomedan gentlemen at the memorial meeting of Mr. Hume shows clearly enough the Hindus and Moslems are not the two hostile communities which some would have them be.

Items of Interest

"The Hon. Mr. Gokhale and the Indenture System" is the title of a booklet published by the International Printing Press, Phoenix. Mr. Gandhi writes a preface in which he recalls his personal experiences in India with Mr. Gokhale, and a brief sketch of the public career of the distinguished gentleman who is about to visit South Africa, is included. The main portion of the book is taken up with the full report of the debate on indentured labour in the Viceroy's Council.

The Madras Indian Association of Capetown, at a meeting held at Wellington, decided to present an address to Mr. Gokhale, and to assist the fund of the Cape British Indian Union. The officers for another year were elected, Mr. K. M. Naidoo being the new President and Mr. A. M. Benjamin the Secretary.

The Mafeking Mahomedan community have remitted to His Excellency Johannes Bey, the Turkish Consul-General at Johannesburg, the sum of £293/12/6, to be cabled to the Red Crescent Society at Constantinople.

The amount collected in aid of the funds of the Anjuman-Esha-a-Tul Islam, during last month, was £18 2s. 3d. This sum included collections at the Gray Street, West Street and May Street Mosques, on the occasion of the Eid Festival, box collections during the Festival week from Durban Moslems, and collections at Isipingo, Reunion, and Umbogintwini. For the school the Society received gifts of a quantity of readers from Mr. Abdool Karim, and alphabetical charts in Arabic and Urdu from Moulvi Mahomed Bashir.

Contents

	Page.
An Insult to Passive Resisters	347
The Indian Wives Circular	347
A White Vrededorp	348
Trading with Asiatics	348
The Insult to Mr. C. B. Mehta	348
Johannesburg Hindu Crematorium	349
From the Editor's Chair	349
S.A.R. and Registration Certificates	350
An Appeal to the Viceroy	350
Colour Distinctions on the S.A.R.	352
Mr. Gokhale's Visit	352
Transvaal Notes	353
Trouble at Boksburg	353
The Aga Khan	353
Unity of Hindus and Mahomedans	353
Items of Interest	353

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફ્રીડેડે, સનીવાર, તારીખ ૧૯ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૨.

અંક ૪૨.

અકવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૧૬મી ઓક્ટોબરથી તા. ૨૫
ઓક્ટોબર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—આસો સુદ ૬ થી આસો સુદ ૧૪
સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુલભિમાન—તા. ૭ મી ઓગસ્ટથી તા. ૧૭
ઓગસ્ટ સુધી ૧૯૩૦ ઈસવી.

વાર.	મી.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુર્યક્રમ ક. મી.	સુચકિત
સોમ.	૧૯	સુદ ૬	૭	૮૫ ૧૭	૬ ૯
રવિ.	૨૦	" ૧૦	૮	૮૫ ૧૧	૬ ૧૦
સોમ.	૨૧	" ૧૧	૯	૮૫ ૫૫	૬ ૧૧
મંગળ	૨૨	" ૧૨	૧૦	૮૫ ૫૪	૬ ૧૨
બુધ.	૨૩	" ૧૩	૧૧	૮૫ ૫૩	૬ ૧૩
ગુરુ.	૨૪	" ૧૪	૧૨	૮૫ ૫૨	૬ ૧૪
શુક્ર.	૨૫	" ૧૫	૧૩	૮૫ ૫૧	૬ ૧૫

અકાશવિદ્યા.

ભલે પધાર્યા ...	૧૦૨
બોલસખરમ લોકેશન ...	૧૦૨
મી. ગોખલેને મુલાકાત ...	૧૦૩
લેહનસલરમ બલસખરમ ...	૧૦૩
હાસવાલમાં લેલના માસ સાથે બેઠ	
ફરિયાદ ...	૧૦૪
જમીનદાર કામદારો આપખુદી ...	૧૦૪
હરબનના ઈન્ડિયન સેન્ટ્રલ ...	
આપખુદી ...	૧૦૫
મી. પેલાકની હાલ ...	૧૦૫
કુલકર્મી અરજ ...	૧૦૬
હાસવાલમાં રહેલી હાલમાં ...	૧૦૬
કુલકર્મી મી. પેલાકને માન ...	૧૦૭
ફરિયાદી ...	૧૦૭
બાલકન રાજાની મહાર્જી ...	૧૦૮ થી ૧૧૦
કુલકર્મી આદત વિશે ચર્ચા ...	૧૧૦
હાલ મહેલેન સોલ્દારી ...	૧૧૦
પરવર ...	૧૧૧
ઈન્ડિયન-કુલકર્મી ...	૧૧૨
હાલ હાલસલન કુલકર્મી ...	૧૧૨
બોલસખરમ વિદ્યાના વિચારો ...	૧૧૩
કુલકર્મી આપખુદ ...	૧૧૩

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૧૯ ઓક્ટોબર ૧૯૧૨

ભલે પધાર્યા

દેશભક્ત ગોખલે આ મુલાકાતી મુલાકાત લેવાના છે એ ખબર મળ્યા હોય તો ખર માસમાં પહેલા પ્રસિદ્ધ થયા તે દિવસથી આજ સુધી અત્રેની કામે તેમની મુલાકાતના દિવસની આગુરતાપુરવક રાહ જોઈ છે; અને જોઈએ એક માસ થયા દરિયા આક્રિષ્ણા બધાં બાળીતા મથા આતે મી. ગોખલેને આવકાર આપવા માટે જોસખંધ તબવારીઓ યાદ રહી છે. આ બધા મથકના તેમજ દરિયા આદ રીકાના બીજા દરેક ઠેકાણાના હોદીઓ તા. ૨૨ મીને મંગળવારના શુભ દિવસ કે ને દિવસે મી. ગોખલે આ મુલાકાતી જુમિને પોતાની હાજરી વડે પાવન કરશે તે દિવસ તરફ નજર કરી રહ્યા છે. આ બધા હોદીઓ માનવતા મી. ગોખલેને આવકાર આપવામાં અને "ભલે પધાર્યા" નો નહરવનો ઉદ્દેશ કાઢવામાં હવેથી અમારી સાથે પોતાનો અવાજ બેળવશે. આધુનિક હોદીના શ્રીયુત ગોખલે પોતાની બોલસેવાઓ અને પોતાની બુદ્ધિશક્તિ વડે હોય અને વીરો સંમાન છે, અને તેમના જરૂર પધારવાથી અત્રેની હોદી કામને મોકુફ માન મળ્યું છે. આવા મહાન અને સ્વદેશકલિતેચ્છુ નરને અત્રેના હોદીની સ્થિતિ વિશે ખર જ્ઞાન મેળવવાની દરેક સરકાર કરી આપીને અને ખીજી રીતે, તેમની મુલાકાત સરળ યાવ તેમ કરવું એ આપણી અદનામાં અદના કરજ છે. તેમની મુલાકાત તે આપણી માનુષ્યમિત્રા કિતરેના હર્ષમાં એક આજળ પગભાર જેમ નીવડે તેમ આપણે વર તપું જોઈએ. અહીંના હોદીની મુલાકાત ની અને ભાવકાતની તેમને સહા યાદગીરી રહો જાવ એવું આપણે કરી સજીએ છીએ. મી. ગોખલે અહીંથી હોદી જતાં ને જ્ઞાન પોતાની સાથે લઈ જશે તેથી માનુષ્યમિત્રા આપણા ભાણે આપણા

મત્તે વિશેષ મમતાથી બધાને એટલુંજ નહીં, પણ હોદી સરકાર અને વહી સર કરતી આપણા સલાહો સંબંધી રાજ નીતિપર પણ તે જ્ઞાનની અસર થવા પામશે. વળી મી. ગોખલે જેવા મહા વિદ્વાન અને સુવિખ્યાત રાજદ્વારીની મુલાકાતથી અત્રેના સત્તાવાળાને હોદી સલાહની અમલતાનું વિશેષ જ્ઞાન થાય, અને તેની અસર તેમની રાજનીતિ અને વરતલ્લકપર થાય એ અસંભવિત નથી. આવા નરને બધા હોદી કામદાર હવેથી વધારી બેઠે અને દરેક રીતે પોતાની રીકાગીરી દાખવશે એમાં બરાબર શક નથી.

બોલસખરમ લોકેશન

બોલસખરમ ખાતે, રોમલ હનદીન નં. ૫ પર આવેલા જુના એશીઆટીક સોફે યાનપર રહેતા બધા માણસોને માઇનીંગ કમીશનર તરફથી નોટીસ મળી છે કે તેમણે લોકેશન ખાલી કરવું, અને પોતા ના મકાનના બાંધકામ તા. ૩૧ મી હોય ખર સુધીમાં ત્યાંથી બીજો લઇ જવો નહીં તો તેમના પર કામ અલાવવામાં આવશે. આ નોટીસ પર મળ્યા માસની ૧૯ મી તારીખ છે. નોટીસનો છરાદો હોદીઓને નવા લોકેશનમાં કાઢવાનો છે એ દેખીતું છે. નવું લોકેશન ને જગ્યા એ આંધ્રું છે તેથી તે વધારે અમલકત બરેલું છે. ત્યાં પોતાનો રાજ્યાર વિચાર ફરવવામાં મોટી નુકસાની સમાજેલી છે. તેથી આ નોટીસના અમલ કરવાથી હોદી ને ખુવારીના બોજ થવું પડશે. વળી આ નોટીસ ગેરકાયદે હોય એવું પણ પશ્ચ સામે છે. તે સંબંધમાં વગીશની સલાહ લેવાઈ રહી છે. ત્યાંના હોદીએ એ એવી નોટીસને સરજી લા માટે થવું એ વિચાર કરવો જોઈએ.

દેશભક્ત ગોખલેની ૭મી અને અમારા આજના અંકની સાથે આપણે છીએ.

મી. જોખલેની મુલાકાત

કરબન ખાતે ચુંદાએથી જનરલ રીસે પસંદ કરી તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે મી. જોખલેને જેમણે માનપત્રો અરપણ કરવા હોય તેમણે તે માનપત્ર આપવાના દિવસ પહેલાં જનરલ એક બહાલીમાં આગળ રીસેપશન કરીને આગળ રજુ કરવા. કમીટીની બહાલી મળ્યા વગર કોઈપણ માનપત્ર આપી શકાશે નહીં. જે જે માનપત્ર આપવા માં આવશે તે બધાં હવે પછી મુકરર થનાર દિવસે આવકારના જાહેર મેળાવા માં આપાશે. કારમકમ સંબંધમાં હમણું વિચાર ચલાવવામાં આવે છે, તેમાં બન્નેની ઓની રમત મમત, તથા જાહેર ખાણ ના જલ્લાનો સમાવેશ કરવામાં આવશે ખાસ જોડવણી માટે પેટા કમીટીએ નીમાઇ સુધી છે. કારમકમ સંબંધમાં વિશેષ વિચારો હવે પછી બહાર પાડવામાં આવશે.

ફોર્મરથીનો કારમકમ નીચે પ્રમાણે રાખવામાં આવે છે : કેપ્ટાઉનથી જોહાન્સબર્ગ માટે ઉપડયા પછી રસ્તામાં તા. ૨૫ મીએ મી. જોખલે ફોર્મરથી ઉતરશે તેજ દિવસે ટાઉન હોલમાં આવકારને મેળાવડો થશે. ત્યાં મેયર સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે માનપત્રો આપવામાં આવશે. બીજું કંઈ થશે તો તેને કારમકમ હવે પછી જોડવામાં આવશે.

ડેલાઓઆલેની હોદી કામ તરફથી ત્યાં ની મુલાકાત લેવાને મી. જોખલેને સેન ટ્રલ રીસેપશન કરીને મારફત આમંત્રણ મોકલવામાં આવ્યું છે. માનપત્ર આપવાની તકનીકીઓ કાલ કરવામાં આવે છે.

જોહાન્સબર્ગથી ૬. ૫. સોસાયટી ના સેક્રટરી લખે છે કે :—સોસાયટીની સલાહકાર કમીટી અને બીજા આવેવાન મુસબમાનોની એક મીટીંગ તા. ૧૪ મીએ રાતના ૮ વાગે મી. કેન્સીના મકાનપર મળી હતી. ચેરમેન મી. હમામ જબ બુલકાદર બાવાઝીરે મીટીંગનો હેતુ સમજાવતાં કહ્યું કે સોસાયટી તરફથી જોન. મી. જોખલેને માનપત્ર દેવાની જરૂર છે. બીજાઓએ બાબતો ક્યાં બાદ મી. સુસા કુવાડીઆની હરખતથી એવો કરાવ થયો કે જોન. મી. જોખલેને સોસાયટી તરફથી માનપત્ર હેતુ, તથા મી. જોખલે કેપ ટાઉન ઉતરે તે વખતે મુસબમાનો તરફ

થી સોસાયટીના ચેરમેન મી. હમામ જબબુલ કાદરને કેપ્ટાઉન સાથા મોકલવા. ત્યાર બાદ માનપત્ર અને બીજા કામ માટે ઉપકારણ કરવા કમીટી નીમાઇ અને મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ.

જોહાન્સબર્ગ

(આમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મંગળવાર

જોન. મી. જોખલેની જોહાન્સબર્ગની મુલાકાત સંબંધમાં નીચે પ્રમાણે કાર્યક્રમ રાખવામાં આવશે એમ કહી શકાય છે :—

તા. ૨૭ મીએ રાતના ૧૦ વાગે પારક રેલવેથી ૫૦૦ ઉતારામાં સાથે એક ખાસ ટ્રેન ઉપડશે, અને રાતના બે વાગે કલારકસડોરપમાં મી. જોખલે તથા તેમના સાથીઓને અર્ધ આવડી કામચંદ એક્સપ્રેસને મળશે. ફોર્મરથીથી મી. જોખલે વારંતે રાખવામાં આવેલા ખાસ ડગને કલારકસડોરપ રેલવેને એક્સપ્રેસમાંથી જુદો પાડી ખાસ માડીને બમાડવા માં આવશે. મી. જોખલેને કલારકસડોરપ ખાતે એક માનપત્ર આપવામાં આવશે, અને ઘણું કરીને તેઓ વાહનમાં બેસી એ સહેરના નીકળશે.

ખાસ માડી કલારકસડોરપથી જોહાન્સબર્ગ માટે સવારના આસરે ૧૦ વાગે ઉપડશે, અને બપોરના પેમેન્ટરમ પહેંચે છે. ત્યાં હોદી કામનું માનપત્ર લેવાનું અને એક્સપ્રેસેરીમેન્ટલ કારમ જોવાનું મી. જોખલેથી બની શકે તેટલા માટે ટ્રેન લાંબો વખત સુધી થોભશે.

લાંબી માડી ઉપડીને ફ્રમરસડોરપ જશે, અને ટુંક વખત રોકાશે. ત્યાં મી. જોખલેને ફ્રમરસડોરપની હોદી કામ તરફનું માનપત્ર આપવામાં આવશે.

લાંબી ઉપડી કર્યા પછી રોકાયા વગર માડી સાંજે જરાજર ૪ વાગે પારક રેલવેને આવી પહોંચશે. રેલવેન ઉપર હોદી કામ ઉપરાંત જોહાન્સબર્ગના મેયર સાહેબ અને બીજા ગેરા સહેરીઓ તેમને મળવા આવ્યા હશે. લાંબી રેલવેનપર ખાસ બાંધવામાં આવેલા તખ્તાપર બધા જશે, અને મેયર સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે મી. જોખલેને માનપત્રો આપવામાં આવશે. બિટીશ ઇંડિઅન એસોસિએશન તરફનું માનપત્ર સભામાં વાંચી સંજળાવવામાં આવશે; કમીટીના હરખાગીક સોસાયટી, હીડુ કામ, તામીલ બેનીડીક

સોસાયટી, તથા પાટીકાર એસોસિએશન એ મંડળો તરફના માનપત્રો વંચાયાં છે એમ મધ્યી લમ એ મંડળોના પ્રમુખોના હાથે મી. જોખલેને અરપણ કરવામાં આવશે. આ કામ એક કલાકમાં પુરું કરવા માટે એસોસિએશનના ચેરમેન તરફના આવકારના બાબતો ઉપરાંત એકે બાબતો થશે નહીં. મેયર સાહેબ મોઝા જુદો કહેશે, અને જોન. મી. જોખલેને જવાબ વાળવા સુમનશે. ત્યાર બાદ રાજ ગીત માં મીટીંગ વિસરબન થશે.

તા. ૩૦ મીએ મી. હોરનેના મકાન ઉપર યુરોપીઅન કમીટીની એક મીટીંગ મળશે. ત્યાં મી. જોખલેને કમીટીની મુલાકાત કરાવવામાં આવશે, તથા આખા હોદી સવાલપર ચર્ચા થશે.

તા. ૩૧ મીએ મેસોનીક હોલમાં આજુનો જલસો થશે.

તે ઉપરાંત ગેરા સહેરીઓને મી. જોખલેને સંમળવાની તક આપવા માટે જોડવણી કરવામાં આવશે.

હોદી એસોશિયેશન મંડળ તરફથી મી. જોખલેને માન આપવામાં આવનાર છે તેનો દિવસ હવે પછી મુકરર કરવામાં આવશે.

શનીવાર તથા રવીવાર મી. જોખલે ટોલરેટોમ કારમ ઉપર મુજબરશે.

તે પછીના બહાલીઆમાં મી. જોખલે પ્રધાનોની મુલાકાત લેશે, અને તે બાદ ઘુરત નાતાલ માટે ઉપડી જશે.

મી. ફેલનબેકે પોતાનું માર્કેટનબુ ઉપરનું મકાન મી. જોખલેના રહેઠાણ હરખાન હોદી કામને હસ્તક મુક્યું છે. તેમને માટે જોશીસની જોડવણી સહેરમાં કરવામાં આવશે. ત્યાં તેઓ દિવસના કામમાં વીઝીટરોને મળશે.

વિલાયતનો કમીટીની લડત

ઓરતોના સરકયુલર સંબંધમાં

વિલાયતની સા. બા. ભ. કમીટી ના સેક્રટરી તરફથી ઓરતોના કમીટીએ સંબંધી સરકયુલર વિષે વહી સરકારપર લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું જેનો કાલો નીચલ ઓશીસ તરફથી નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો છે :—

“હોદી રહીશીની ઓરતોને યુનીયનમાં દાખલ કરવા સંબંધમાં નાતાલના કમીટીએ જાતાએ કાલેલ સરકયુલર વિષે તમે કરેલા લખાણની પહેંચે રિવકાર હું. જવાબ માં લખવાનું કે તે બાબત ઉપર યુનીયન સરકાર સાથે લખાણ ચલાવવામાં આવશે.”

કર્મસંવાલના જેલના ધારા સા એક ફરિયાદ

એસોસીએશનને ધમકો પત્રવહેવાર

તા. ૬ ઠી સપ્ટેમ્બરે મી. કાઝલીઆ
એ એસોસીએશનની જેલના મથકને પર
નીચે મુજબ લખાણ કર્યું હતું :—

“મી. એલવ બીઆ મારી એસોસી
એશનને જણાવે છે કે તે કીધા કીધા
નામના એક હોદી કીધે મળવા માટે
દીપકલુર મળેલ. તે કીધક વહેલા પહોં
એલ તેથી કીધોતો તાસ્તો વખત
પીતે ત્યાં સુધી વાટ એવા તેને કહેવામાં
આવ્યું. નીચેલે વખતે મી. એલવ
બીઆએ ફરીથી મળવાની માગણી કરી
ત્યારે વેરકર મેકલાઉડે કાંઈ વિશેષ ન
કહેતાં આજ્ઞા જવા તેને ફરમાવ્યું. એ
મારી એસોસીએશનને મળેલી આ હકી
કત સાચી હોય તો વેરકર મેકલાઉડની
આ વશતકરતું કરણુ થું છે તે મને
જણાવશો ?”

“તા. ૬ ઠીના આપના કામળના
જવાબમાં જણાવવાનું કે એ એલવ
બીઆ વિષે તમે લખો છો તે ૧૯૧૦ ની
સાલમાં જેલમાં સળ ભોમવનાર માણસ
હતો એમ માલુમ પડ્યું છે. અને એક
વખત જેલ ભોમવી હોય એવાને કીધો
ની મુલાકાત કરવા દેવામાં આવતી નથી
તેથી ઉપર કહેલી મુલાકાત કરવા દેવામાં
નહોતી આવી.”

ઉપરના લખાણ ઉપરથી તા. ૧૯ મી
સપ્ટેમ્બરે મી. કાઝલીઆએ મુલકી
પ્રધાન ઉપર નીચે મુજબ લખાણ કર્યું
હતું :—

“મી. એલવ બીઆ નામના હોદીને
તેણે ૧૯૧૦ માં જેલ ભોમવેલી તે કારણ
સર, દીપકલુર જેલમાં એક કીધીની મુલકી
કાલ ન કરવા દેવામાં આવી તે જાન્ય
માં એસોસીએશનની જેલના વડા તરફથી
મળેલા જવાબની નકલ માનપુરવક બીડું
હું. એક, જેલના વડાને જવાબ જેલ
ના ખાસની રાખે છે ; પણ મી. એલવ
બીઆએ જે જેલ ભોમવી હતી તે સલા
મકી તરીકે હતી, અને સલામકીએ
જેલના વડાએ લખ્યું તેથી રીતે સળ
પાત્ર કરવાનો સરકારનો હુકમ નથી એવી
મને ખાતરી છે. તેથી કીધોતી પ્રકા
કાલ જાન્ય પાસે સલામકીએ સામે
વાક ન પાડવાની જુમનાની કાલકાલ

કાલકો તો મારી એસોસીએશન આભારી
થશે. આમ કરવા માટે જરૂરી હોય તો
સલામકીએની જેલ સત્યામકી તરીકે
હતી એવું બતાવવા એસોસીએશન તરફ
ના, અમવા સરકાર તરફના, અમવા
એસોસીએશનને આવેલા અને સરકારે
મંજૂર કરેલા, કામળીઆએ સલામકીએ
ને આવી સહાય છે.”

જવાબમાં તા. ૨૬ મી સપ્ટેમ્બરે
મુલકી ખાતા તરફથી નીચે મુજબ
લખાણ મળ્યું હતું :—

“સલામકીએને કીધોતી મુલાકાત
કરવા દેવા જાન્ય આપના તા. ૧૯ મી
સપ્ટેમ્બરના કામળની માનપુરવક પહોંચ
સ્વીકારું છું. જવાબમાં લખવાનું કે તે
જાન્યતું નિરાકરણ કરવાને તે કામળ
પ્રીટરીઆ ખાતે જેલના વડા ઉપર મોક
લવામાં આવ્યો છે. આ જાન્યતમાં
વિશેષ પત્રવહેવાર કરવો હોય તો તે પણ
તેજ ઠેકાણે કરવો.”

તા. ૮ ઠી અક્ટોબરે પ્રીટરીઆ ખાતે
થી જેલના વડા તરફથી નીચે મુજબ
જવાબ મળ્યો હતો :—

“મુલકી ખાતા તરફથી મળેલા તા.
૧૯ મી નવેમ્બરના આપના કામળના
જવાબમાં લખવાને હું કિલગીર છું કે
જેલનો ૪૬૪ મો ધારો તે કાપડેસર છે,
અને તેમાંથી મારી આપીને કાપડાનો
સંજ આ ખાતું કરી શકે નહીં.”

તેથી તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે મી. કાઝ
લીઆએ નીચે મુજબ કામળ મુલકી ખાતા
પર લખ્યો છે :—

“આપના તા. ૨૬ મીના કામળ
સંજમાં જેલના વડાએ જે જવાબ
લખ્યો છે તેની નકલ આપને બીડું છું.
મારી એસોસીએશન સ્વીકારે છે કે જેલ
નો વડો તેણે જે જવાબ મોકલ્યો છે તે
જ જવાબ મોકલી શકે. છતાં મુલકી
પ્રધાનને મારી એસોસીએશનને એ કહેવા
નું છે કે જે મુલકી સમાધાની કરવામાં
આવી છે તે તમે સલામકી કીધોતો
મારી આપવાનું ધારવામાં આવ્યું છે.
મારી એસોસીએશનને લાગે છે કે જે
સત્યામકીએને, તેમને સંજ હોય એવા
કીધોતી મુલાકાત મેતાં અટકાવવામાં
આવે, અને એ રીતે સત્યામકીએ પ્રત્યે
તિરસ્કારની નજરથી લેવામાં આવે, તો
તે મુલકી સમાધાનીના મુદ્દાનો એક
જાંચ થશે કહેવાય. મારી એસોસીએ
શનનો નમ્ર મત છે કે જેલના ધારાઓ
માં સલામકીએને કીધોતી મુલાકાત
દેવાની હક તજ આવી સહાય છે ૧૬૪

(૧) કલમમાં સુધારો કરી મારીતી ચતા
મથરનગને બહારી, અને એ સત્યામકી
સલામકીએને એ ધારાના અમલમાંથી
મુક્ત કરવા.

ધમકોશન કાયદામાં આપખુદી

મુખ્ય ન્યાયાધિશની આકરી ટીકા

ઇરલેન્ડના જોન શીડી નામના એક
સીરીઅન (એસીઆઇ ટુરકીમાં આવેલા
સીરીઆ પ્રાંતના વતની) ના છેકરો
સીરીઆથી આવી પહોંચતાં તેમાંના જે
છેકરાએને કેળવણીની આખીનું બહાનું
બતાવી ધમકોશન અમલદારે ઉતરવા
નહીં દેવાથી વડી અદાલતમાં તેની અપીલ
થઈ હતી. મુખ્ય ન્યાયાધિશ સર જેમ્સ
રોઝીન્સે આ મુદ્દામાં ટીકા કરતાં
નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું :—આ કિસ્સામાં
મુખ્ય નિરણય એ કરવાનો છે કે જરૂર
દારના કીકરાએ અટકાવત કરવા જેમ
ઉત્તર મળ્યા કે નહીં. આ વિષેની કલમ
યોગ્ય રીતે લખાએલી નથી. પરીક્ષામાં
મુલકી પ્રધાનને સંતોષ મળ્યો છે એ
એમ કામદો કહે છે. બીજા કામદોને તે
સંતોષકારક હોવા વિષેની તેમાં વાતજ
નથી. મુલકો આંખત વિચાર ઉપરજ
રાખવાને હેતુ હોય એવું કારદના લેવા
માં આવે છે. કાયદામાં પ્રધાનના ખુદના
સંતોષ ઉપર આધાર રાખવામાં આવ્યો
હોય તો પછી મથરનર જનરલ અને
તેના સલાહકારો ધારો ધરી જાહેર કરે કે
તાળાના અમલદારને સંતોષ મળશે તો
ચાલશે, એ અણધરતું છે. પ્રધાનનો
મુકાદોજ જરૂરનો છે, અને તેના મુલક
માં કંઈ જાંચ એવું હોય તો કારદને
તેના જાંચે તપાસવાની જરૂર છે.
ઉવદનો નિરણય અમલદારના કામમાં
હોય, અને તે નિરણય વાસ્તવીક રીતે
થશે હોય ત્યાં કારદ વચ્ચે પડે નહીં
એવો કાપદો છે, છતાં આ નિરણયના
ખરા ખોટા પણ વિષે કારદને તપાસ
કરવાનાં કારણો હોય છે એ પણ સક
વિનાનું છે. જ્યારે કાયદામાં એવી
તપાસની મના કરવામાં આવી હોય ત્યારે
કારદે પોતાની પાસેથી છીનવી લેવામાં
આવેલી સત્તા પરણે ધારણ કરવી એ
ઝેરવાળી છે.

પ્રજના સાધારણ હોને મંબીર નુક
સાન પહોંચે એવી જાન્યોમાં પણ અમલ
દારના કામદોને ઉવદનો મુલકો મળવાનું

જાન્ય હમણાના કાયદાઓમાં વધતું જતું જનવામાં આવે છે. અમલદારી ખાતાઓ ના સત્તા વધતી જવાનું આ પરિણામ છે. દારૂની હુકમત તથા આવી જાનતો આવે નહીં એજ તેમ કરવાનો હેતુ છે. આવા કાયદાઓમાં જો સહિસલામતી નહીં રાખવામાં આવે તો મળના જાતિ હોય તથા તેની સાધારણ સ્વતંત્રતા બહુ બચમાં આવી પડશે એ કહ્યા વિના કાંઈ તેમ નથી.

ડરબનના ઇમીગ્રેશન અમલદાર ની આપણુદી

શ્રી. ઇબીલદાસને કચ્છેલા પત્રવહેવાર

શ્રી. ઇબીલદાસ મહેતાને ઇમીગ્રેશન અમલદાર સાથે કચ્છેલા જે પત્રવહેવાર વિષે જ્યારે અમારા મથા અંકમાં કહી મથા તે નીચે આપીએ છીએ :—

તા. ૨૬ મી સપ્ટેમ્બરે શ્રી. ઇબીલદાસે ઇમીગ્રેશન અમલદારને નીચે મુજબ લખ્યું હતું :—

“મારે આપને માન સાથે જણાવવાનું છે કે આવતી તા. ૩૭ એ અથવા તે અરસામાં હું હિંદુસ્તાન જવાનો છું. મારા માથા જેટલી મુશ્કેલી મારી બેગ વીને મારી રત્ની થોડા વખતપર અત્રે મુજરી જવાથી હિંદુસ્તાન જઈ ફરીથી પરણવાનો, અને બાદ મારી રત્ની સાથે અહીં પાછા આવવાનો મારો ઇરાદો છે.”

જવાબમાં તા. ૨૬ મીએ શ્રી. ઇબીલદાસે નીચે મુજબ લખ્યું હતું :—

“તમારા તા. ૨૬ મી ના કાગળના જવાબમાં માન સાથે જણાવવાનું કે જો તમે તમારી રત્નીને આ મુલકમાં લાવવા ઇચ્છતા હો તો તેથી તમારી રત્ની છે, અને આ પ્રતિમાં તમારે બીજા કોઈ રત્ની નથી એનો ખતરીકારક પુરાવો પુરો પાડવો એ તમારે માટે સલાહ બરેલું છે. રીતસરનું જમનું સરેડીથીકેટ અને આવ નાર બાઈ તે તમારી રત્નીજ છે એવો ઓળખાણનો પુરાવો ન મળે તો ચલતા ડરબનના માઇસ્ટ્રેટ નીચે પ્રમાણે સરેડીથીકેટ મેળવવું : (૧) તેમાં તેલે રત્ની નું નામ લખવું, પોતાની હાજરીમાં તેથી ના જમણા તથા ડાબા હાથના અંગુઠા લેવા અને તે પ્રમાણે રત્ની તમારી છે એમ જાહેર પોતે જાણે છે એવું દર્શાવવું; તે જપરત જમીના પછી તે તમેજ છે એવી

અચૂક રીતે ખતરી કરવી, અને મુકરર દિવસે બનેલાં રીતસર જમન થયાં હતાં એ માઇસ્ટ્રેટ જાતે જાણે છે એમ કહેવું. (૨) (અ) જમન, જમન કરનારાની ઉંમર, તેમનાં ઉંઠરાં, અને આ સંબંધી બીજા વિચારો જાતે જાણતા હોય તેવા માથાસો ને કસમ ઉપર તપાસીને પરીક્ષા કરી છે તે જણાવવું. (તમારી અને તમારી ઓરતની ઓળખાણ પાકનારા જસલ કાગળોના પછી તેણે પુરા પાડવા જોઈ એ) અને (બ) માઇસ્ટ્રેટ પોલીસદાર તપાસ કરાવી છે, અને સમપણ અનંધ માં તેને જાતે સંતોષ થયો છે એ કહેવું. (પોલીસે કરેલા રીપોર્ટની નકલ સાથે બીજી.)

શ્રી. પોલાકની લડત

હિંદી સરકાર પર લખાણ

તા. ૨૦ મી જુલાઈએ શ્રી. પોલાકે નીચે મુજબ લખાણ હિંદી સરકાર પર મોકલ્યું હતું :—

“સાહેબ,—હિંદી સરકારની જાણ મારે તા. ૨૦ મી જુનના ‘ઈન્ડિયન ઓપિનિયન’ ની કાપલીએ હું આપને મોકલવાની રજા લઉં છું. તેમાં તા. ૭ મી જુલાઈએ દક્ષિણ આફ્રિકા હુબરકહુસીસ કમીટી અગળ અધ્યક્ષી જુલાનીએનો દેવાલ તથા તે ઉપર કરવામાં આવેલી ટીકા છે નાતાલ ખાતેના યુનિયનના હકતરી અમલદાર ડા. હેડન જણાવે છે કે યજુખરા હિંદીએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવ્યા પછી એ દરદમાં સપડાય છે. આ વત ખ્યાલ માં રાખવા જેવી છે. પ્રોટેક્ટર એવે પુરાવો આપ્યો છે કે ખાંસીનાં દરદયાં નીપજતાં મરેણોની સંખ્યા સ્વતંત્ર હિંદી એ કરતાં ગીરમીટીયા હિંદીઓમાં ઘણી વધારે હોય છે. ગીરમીટીયા હિંદીઓને રહેવાની, ખાવપીવાની તથા દવાદારની સારી સમવડ મળવાની ખાતરી હોય છે એવું ધારવામાં આવે છે, છતાં એ તાજુબી બરેલું છે કે ગીરમીટીયાથી મુક્ત થએલા હિંદીઓ, જેઓને એટલી યધી સમવડ આપવાને કોઈ બધાએજ નથી હોતું તેઓ તે દરદમાંથી સાળ જવાના કામલા વધારે જોવામાં આવે છે. પ્રોટેક્ટર જણાવે છે કે નાતાલની કોલસા ની ખાણમાં બીજા જગ્યાએ કરતા વધારે ખરાબી છે. એવું પ્રોટેક્ટરનું કહેવું છે, પણ તેનું કારણ શું છે, અથવા તેનો

કમાલ કંઈ છે કે નહીં, એ વિષે તેણે કંઈ કહ્યું નથી.

રેલવે ખાતામાં કામ કરતા હિંદી ગીર મીટીયાઓ મારે રહેવાની સગવડ સારી નથી, અને તે તરફ વારંવાર ખ્યાન ખેંચવામાં આવેલ છે, છતાં તેમાં સુધારો નહીં થવાથી એમાં બે વરસ થયાં મરણ પ્રમાણ વધ્યું છે એવી પ્રોટેક્ટરની ફરી વાર તરફ હિંદી સરકાર પુરેપુરું ખ્યાન આપશે એમ બરેલો સમજી શકું.

કમિટીના પ્રમુખે હિંદી રહેઠાણવાળા જગ્યા તપાસી જાહેર કર્યું હતું કે તે ચંદી જવસ્થામાં છે, અને પ્રોટેક્ટરે તેના જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે તે જગ્યાએ મરડી ફાટી નીકળે નહીં આં સુધી તેના થી કંઈ બધ કહે નહીં. આ ખ્યાલ ઉપર પછી ખ્યાન આપવા બેવું છે. ખાસ કરીને હાકતરી તપાસ વિષે ૧૯૦૮ ની અલના રીપોર્ટમાં પ્રોટેક્ટરે જે વિચારો બતાવ્યા છે, તે ઉપર હું બાર દેવા માગું છું. કાયેની કાપલીમાં તે વિચારો છાપી તે પર ટીકા કરવામાં આવી છે. નાતાલ માં ગીરમીટીયા રીતના પચાસ વરસના અનુભવ પછી પછી ઉપર મુજબની ફરી વારે આવ્યા કરે એ જાણત ઉપર ખુબ ખ્યાન આપવાની જરૂર છે.

પ્રોટેક્ટરે જુલાનીમાં જણાવ્યું કે ગીર મીટીયાઓની માંદગીનું ધણુંખરું કારણ તો એ છે કે તેઓને સધારે બહુ બહેલા હિંદી હુંફવાળી કુપડીઓમાંથી નીકળી તુરત બેજવાળા અને ટાઢી હવામાં કામે ચડવું પડે છે. આ ઉપરથી એ વાત જાણી શકાય છે કે તે મોજોને ઘણી વખત પોતાનાં રહેઠાણથી બહુ દુર કામ કરવાનું હોય છે અને તેથી તેઓના કામ કરવાના કલાકમાં વધારો થાય છે. વળી એથી તેઓને સંધવા કરવાનો વખત બહુ થોડો રહે છે. એવું જણાવવામાં આવેલું છે કે કામ પર નીવમસર મડતાં તેઓને રહેલાકે માણ્યો સુધી માલગું પડે છે. આ વધારાનાં કામના બદલામાં તેઓને પમારમાં કંઈ વધારો ફરી દેવામાં આવતો નથી, ઉલટાવા તેઓ વધારે તકલીફમાં આવી પડે છે કેમકે આખો દિવસ કામ કર્યા બાદ પાછા ઘેર આવતાં ચાક્યાપાક્યા તેઓને ધણું માલગું પડે છે.

ગીરમીટ બંધ થઈ લારથી પગાર વગેરેની બાબતમાં હિંદી મજુરો સુખી થયા છે એ જાણી હિંદી સરકાર ખુબી ચલેજ. તેઓ પોતાની અમલતા સમજવા બાજવા થી વધારે પમાર માનવા લાગ્યા છે. ગીર મીટીયા રાખનાર મેરાળી જેવા કામ

છે કે નો હોદી મળુશને ફરી ખીરમીટ માં લેવા હોય તે તેઓને સારી રીતે સમજાવવા જોઈશે. તેઓ સમજે છે કે હમણાં જે મળુશ છે તેની અવજામાં ખીજા મળુશ તેઓ નથી મળાવી શકે વાન. પોતાના પરેશકારી કામથી દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી મળુશની સામાજિક અને આર્થિક સ્થિતિ સુધરી છે. એથી હોદી સરકારને બહુ સંતોષ થતો હોતો જોઈએ. મારી માનપુરવક એ સુચના છે કે હોદી સરકારે ટ્યુબવેલ્યુસીસીસ કમીશન ના રીપોર્ટની એક નકલ મંગાવવી."

મુખ્યમંત્રી અરજી

કેલેન્ડરીઓમાં વસતા હોદીઓની હાલમારી સંબંધી

(નવા અંકથી ચાલુ)

(૧૧) યુનિયન સરકારને તેની રાજ નીતિ દક્ષિણ આફ્રિકાના ટ્રાંસવાલ સિવાય ના પ્રાંતોમાં ફેલાવતા અટકાવવાનું જો અસંભારતજ નજીવ તે જામે એટલી તો આજા રાખીએ છીએ કે જો રાજ નીતિથી એ પ્રાંતોના હોદીઓના હકમાં કોઈ નુકસાન નહીં થાય, તથા તેમને તમામ ટ્રાંસવાલના હોદીઓને તેમના કાલ ના હક કાયમ કરાવી આપવા ઉપરાંત, રોજમાર સંબંધમાં હોદીથી કેળવણીની જે મદદ જોઈએ તે મળી શકે એવી વડી સરકાર મોકલવું કરશે.

(૧૨) ૭ થી ૧૧ પારીમાદ સુધીમાં જે કાયદાઓની વાત કરી તે રહીશ હોદી ઓના કાયદેસર દરજ્જા સંબંધી છે, તથા તે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદી કમી એક્શન સંબંધમાં વપરાતી રીતીઓને લગતી છે, છતાં રહીશ હોદીઓને તે એકજ જાતની હાલમારી જોગવાણી નથી. તેમને યુનિયનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ખીજા ધણી જાતની દુઃખદાયક હાલમારી જો સહન કરવી પડે છે. આ હાલમારી જો દુર કરવાને કાયદામાં કોઈ જગ્યાં સેવાનાં હોય એવું પણ જણાવું નથી, તે આ દુઃખો દુર કરાવવા માટે પણ ના. સરકાર પ્રયત્ન કરવામાં કોઈ કચાસ રાખશે નહીં એવી મુખ્યમંત્રી સહેરીઓની વિનંતી છે.

(૧૩) ૧૯૧૧ ના મે માસમાં યએલી વસ્તિની મજતરી પ્રમાણે ટ્રાંસવાલમાં ૧૦,૦૦૦ ઉપરાંત રહીશ હોદીઓની વસ્તિ છે. તેમાંના એક પાંચ હોદીને,

૧૮૮૫ ના કાયદાને લીધે પોતાનાં રહેઠાણ અથવા રોજમારના મકાનના માલીક થવા હક નથી. ગેરના નામ પર જમીન નોંધાવી અડકતરી રીતે જમીનની માલીકી જોગવાણી હક ૧૯૦૮ ની સાલ સુધી સરકાર અને ગેરનોએ સ્વીકારેલો હતો, (આ વાતનો તાજો પુરાવો જોરડ સેલ જોરડના આપણથી મળે છે) પણ ૧૯૦૮ ના ટાઉનશીપ એમેન્ડમેન્ટ કાયદા જો પાસ થવા પછી હોદીઓ આ હક છીનવી લેવાયો છે. આમ અમલને હક છીનવી લેવાયો તેમાં ખસુસ ચોક્કસનારે જો છે કે ધારાઓ વહે જો છીનવી લેવાયો છે. કેમકે ધારાઓ માટે નામ દાર સહેનસાદની મંજુરી લેવાતી નથી, અને કાયદાઓમાં એવું કહેણું છે કે કમીએક્શન દરેક કાયદાઓને ના. સહેન સાદની મંજુરી મળવી જોઈએ, નહીં તે તેવા કાયદા બંધારણ વિરુદ્ધ મજાવ. ૧૯૦૭ ના વીડીકોરપ રેટેન્શન એક્ટથી વરીડીકોરપમાં ગેરનોએ કાયમી પદાઓ આપવામાં આવ્યા છે. તે લાંબા જુના યએલી હોદીઓના જોએ અપાયા છે. ત્યાંના હોદીઓને તે ટાઉનશીપ છોડી દેવા ની નોટીસ મળી છે. આથી તેમના જવિખ્ખના કામો ખરાબ થાય છે. ૧૮૮૫ ના કાયદા વડે હોદીઓને વેપાર અને રહે ઠાણ માટે લોકેશનોમાં કાઢી ન શકાય એમ સુપ્રીમ કોર્ટે ૧૯૦૪ માં ઠરાવ્યું છે; છતાં ૧૯૦૮ માં વડી સરકારે અજાન પછે સોનેરી કાયદાને મંજુરી આપી છે. તે કાયદાથી સોનેરી સરકારમાં વસવાનો હોદીનો હક જમમાં આવી પડ્યો છે; તથા તે ઉપરાંત લોકેશનો બહાર વેપાર અને રહેઠાણ કરવાનો હોદીઓનો હક પણ તે કાયદાથી જોખમમાં આવી પડે છે. આમ કરવાથી વડી સરકારે જે ન કરવાનું જાહેર થયું હતું તેજ અમ માય છે. કેમકે ૧૯૦૪ માં સુપ્રીમ કોર્ટના સુકાદિને આજુએ મુખી હોદીઓને લોકેશનમાં કાઢવાનું પમણું સેવાવું હતું ત્યારે તેનામંજુર નહીં કરવામાં આવે એવું મી. લીટલટને કહ્યું હતું. આવી રીતે લોકેશનમાં અલગ કાદવાની રાજનીતિ યુનિયનના ખીજા પ્રાંતોમાં ફેલાય એવાં ચિન્હો પણ જોવામાં આવે છે. વળી આ (ટ્રાંસવાલ) પ્રાંતની કોર્ટોએ કાયદામાં ઠરાવ્યું છે કે હોદીમાં એક કરતાં વધારે જોરડ કરવાની રૂઢી મુજબ વધુ જોરડો કરી હોય એવાં સજ ગેરકાયદે છે. આથી ટ્રાંસવાલના કાયદા તરીકે એક સુસલ માન રહીતી બીજા આજુ ટ્રાંસવાલમાં

હોય તેથી તેની પહેલી જોરડને ટ્રાંસવાલમાં કાયદામાં લતાં "પ્રોહીબીટ્ડ કમી મંડ" મજુવામાં આવી છે. આવી રીતે હોદી લગતોપર કાયદેસાડવામાં આવે તે જણી મુખ્યમંત્રી સહેરીઓને મુસ્સો આવે છે. આવાં લગતી યએલી જોલાદ પર કેટલો નિરદયતા બરેલો અન્યાય મુજરશે તે પર મુખ્યમંત્રી સહેરીઓ નામ દાર સરકારનું ધ્યાન જોએ છે. જો ટ્રાંસવાલના આ કાયદામાં ખાસ ફેરફાર ન કરવામાં આવે તો દક્ષિણ આફ્રિકાના કોઈ પણ ભાગમાં વસતા હોદીઓના સંજારી અને ડુનિયાદારી કિતને બંધકર અજર રશે.

નાતાલ

(૧૪) નાતાલમાં હોદીઓની વસ્તિ ૧,૩૩,૦૦૦ માણસની છે. એટલે કે ગેરનોઓની વસ્તિ ૬૮૦૦૦ ની હોવાથી તેથી વધારે છે. છતાં આ મોટી હોદી વસ્તિ લાં કેવાની જોખમદારી ત્યાંના ગેરનો કેલેન્ડરીઓની જ છે. તેમણે કિતા વલે ફેલત વધારવાને માટે ખીરમીટ તલે મોટી સંખ્યામાં હોદીઓને જોલાવ્યા, અને આજે આ ખીરમીટીઆ અને તેમની જોલાદ તે હોદી વસ્તિને મુખ્ય કામ છે. તેમની વતી થાયે કરવામાં આવે છે કે અરધી સદી ઉપર નાતાલ દેવાળું કાદે જોવી સ્થિતિમાં હતું ત્યારે હોદીઓની મજુરીએ તેને તે દેવાળામાંથી ઉમાર્યું. આ વાત ગેરનોઓ પણ કમ્પલ કરે છે. જો તે પ્રમાણે નાનાકને ન કમારવામાં આવ્યું હોત તો આજે દક્ષિણ આફ્રિકા ના જુદા જુદા પ્રાંતોનું યુનિયન ન થઈ શક્યું હોત. છતાં નાતાલના હોદી પ્રત્યે ની આ કરજદારીને વિસરી જઇ, અને તેમાં કેવી અનીતિ થાય છે, કેટલી ગુક સાની (હોદીઓને) ખમળી પડશે તેની બેદરકારી કરી, દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીયોએ તેમને (હોદીઓને) પ્રાંતિક સરકારની અંદર રાખવાની રાજનીતિ ધારણ કરી છે, અને આ રાજનીતિને નવા કમી એક્શન બીલ વડે કાયદાની સજા મળશે.

અમારું જામે વરસ આખરે કાયરી પ્રસિદ્ધ કરવાનો વિચાર કરતા હતા તેથી કેટલાક માહકો આ વરસે તે મળવાની વખતે રાખી રહેલ હોવાથી અમારે જાહેર કરવું જોઈએ કે અમારો વિચારોને અતુ સરી જામે કાયરી મદવાનો વિચાર બંધ કર્યો છે. છતાં આ સાલ જામે કેલેન્ડર બસવા પ્રમાણ આપવા વિચાર રાખીએ છીએ.

મુંબઈમાં મી. પોલાકને માન

વિદાયથીરી થયતે આપણે આજ

મી. પોલાકે મુંબઈ છોડ્યું તે પહેલાં લાંબી રીપન કલમ તરફથી તા. ૭ મી આગસ્ટે તેમના માનમાં એક મીજબાની આપવામાં આવી હતી. આસરે સાઠેક આગેવાન તથા વગદાર મહસ્તોએ હાજરી આપી હતી. સર જમસેદજી જીજીભાઈ પ્રમુખપદે ઉપસ્થિત હતા.

મી. પોલાકની તંદુરસ્તી આજ તો સર જમસેદજીએ કહ્યું કે: આજને પ્રસંગે પ્રમુખપદ લેતાં અને મી. પોલાકની તંદુરસ્તી છન્ડતાં અને ધણે હરપ થાય છે. મી. પોલાકથી સહુ સારી પેઠે નજીક છે, અને વળી એક હકીકતમાં (પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ થયતે) હું દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાસપર લંબાણથી બોલી ગયો છું, એટલે અભારે હું હુંકમાં જ કહીશ.

સહેબો, દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને દુનિયાના બીજા ભાગોમાં મેરા અને કાળા લોકો વચ્ચે જે મહા લડાઈ ચાલી રહી છે, જેને પરિણામે સહેનસાહની એક જાતની રહિયત બીજી જાતની રહિયત પર કલંક લગાડી રહી છે, તેનું લાંબું વરણ કરવાનું ઉપકાર કારણોને લીધે જ હું મોકલું રાખીશ. તે જુલમની અને દુઃખની વાત છે, જતાં નિરાશા દુર નારાં લોકોં ફરવો અહીં તહીં જોવામાં આવે છે ખરા. આ દેશના લોકો તેઓની સ્વતંત્રતા અને આજર જોખમમાં આવી પડે છે તારે કેટલી ઉત્તમ નીતિ જાળવી શકે છે તેનો કાજલો તે સહત પુરો પાડે છે. તે સહતે આ દેશમાં કહી ન જોવામાં આવે: હોય એવો પ્રબળીય જુસ્સો જોએ કરેલો છે. વળી તેથી જુલમમાંથી કોમના અને ધરમના હોવા જતાં સતતા અને ન્યાયની ખાતર જુલમ સહન કરનારી કોમનો પણ કર નારા કેટલાક પુરોષો તે સહતે આપણને મેળવી આપ્યા છે. આપા તે આપણા મિત્ર મી. પોલાક છે, જે જોણે પોતાને દીવાલે એવ ખંતથી તથા જુસ્સાથી આ ખદારના આધાર વિનાની લડતમાં ભાગ લીધો છે. નયળી, જુલમથી દબાએલી અને તેમાંથી વળી ધરાઈ કોમની પ્રબળી તરફેણ કરનારાઓને કેવો ધિકકાર અને પ્રત્યક્ષાર સહન કરવો પડે છે તે વિશે રાજદારી લડતોનો સતિકાસ આપણને બહુ માહિતી આપે છે. પણ મી. પોલાકે પોતાની દબલતાના બળથી એ

કલાની દુરંદુર કરી નથી. તેમનો પ્રમુખ સહન થતો આવે છે એટલે કે જે લોકોના દુઃખમાં અને મુશીબતમાં ખરા પ્રેમથી તેમણે ભાગ લીધો છે તેઓને સારો દિવસ આવશે એવું બહુવાણી તેઓને કેટલો સંતોષ થશે તે આપણે સમજી કદાએ છીએ. તેઓ હુંક વખતમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં હવે પાછા ફરે છે, ત્યાં તેઓ ઉપયોગી અને ઉદ્યોગી છંદગી ગુનરશે એવી આશા રાખીએ છીએ.

મી. પોલાકનો જવાબ

મી. પોલાકે જવાબમાં સર જમસેદજી નો આભાર માન્યો અને દક્ષિણ આફ્રિકાના સંબંધમાં હિંદુસ્તાનમાં જે જે કરવામાં આવ્યું હતું તેનું હુંકમાં જવાબ કર્યું. તેમણે કહ્યું કે હિંદી સરકાર, તેમાંજે આસ કરીને વેપાર ઉદ્યોગમાં આજ સવાલ પ્રથે દિલસોજી ધરાવે છે. હિંદુસ્તાનમાં આજે તરફ સલામી બરવામાં આવી છે, અને પોતાના દક્ષિણ આફ્રિકાના દુઃખી ભાઈઓ માટે હિંદીઓએ સારી દિલસોજી બતાવી છે. મુંબઈના ટાઉન હોસમાં મળેલી છેલ્લી મીટીંગ વિષે પણ તેઓ બોલ્યા અને હિંદી સરકાર તે મીટીંગની ખરબ ખાનમાં લેવ એવી આશા બતાવી. સરતી સમાધાનીથી પુરે પુરો નીવેડો નથી જ આવ્યો; કેમકે ટ્રાસવાલ અને જોરે જ ફી રેટના બીજા વિરોધી કાયદા હજી એમના એમજ રહ્યા છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓ પાછા હિંદુસ્તાન આવતા રહે એવી સુચના કેટલેક ઠેકાણેથી થયેલી છે, તેના જવાબમાં કહેવાનું કે એ અસંભવિત છે. ધણા હિંદીઓ તો લાંબા જનમ્યા છે ધણીઓએ જનમજ આખી છંદગી ત્યાં માલેલી છે. આ લોકો તે દેશ છોડી શકે તે બનવાનો જ નથી. તે સલાહકારક નથી. લાંબા હિંદીઓની લડત માન તેઓની જવાબ માટેની નથી, પણ મુખ્ય ત્વે કરીને તેઓના મરતબા માટેની છે. એકે એક હિંદી દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી કદામ આવ્યો જાય તો પણ તે સવાલનો એમનો એમજ રહી જાય છે એવું મી. પોલાકે લડતનાં લવિષ્ય વિષે થોડો ખ્યાલ આપ્યો અને હિંદુસ્તાનના લોકોને 'ઈડિઅન ઓપિનિઅન' દ્વારા તે સવાલ પર બારીક નજરથી જોતા રહેવા બહુ મજૂ કરી. વળી બીજા ભાગમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓ સંબંધી બહુકની કમિટી નીમાઈ છે તેવી એક કમિટી મુંબઈમાં પણ નીમાય એવી બહુમજૂ

કરી, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓ પોતાની લડત બરી રાખી એકે તે આજ પછલાની મદદ કરતા રહેવા વિનંતિ કરી.

કીબરલી

(આમારા ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૬ ને શુક્રવારના રોજ ભાઈ કેટ વાલને માન આપવા અને સાથેજ લોકોં જોખમેને આપણર આપવાની મોહવણનો વિચાર કરવા અને ભાઈ કેટવાલની સુચનાઓ સંભળવા હિંદીઓની જનરલ મીટીંગ મી. નાઇકુના મહાન ઉપર મળી હતી. મી. વી. એમ. ડોસને હુંકમાં ભાઈ કેટવાલની દેશકલિતનાં વખાણ કરી તેમની જોખખાણ કરાવી. મી. અહમદ મહમદે ભાઈ કેટવાલને કુલનો હાર પહે રાખ્યો હતો તથા કાયમાં કુલનો હોઠો આપ્યો હતો, તથા અહીં આવવા સુધી તકલીફ ઉઠાવી તેને માટે આભાર માન્યો હતો. તે પછી ભાઈ કેટવાલે ઇંગ્લેન્ડ મરાહી તથા હિંદુસ્તાનમાં બાપજી કરી લોકો ઉપર લીડી ખસર કરી હતી. બાપ ધરની મોહવણો કરવા કમીટી નીમાઈ હતી. પછી કામ હોવાથી પ્રમુખ મી. ડોસન મીટીંગની રજા લઈ ઘેર ગયા જે વખતે મી. અહમદ મહમદે પ્રમુખનું કાર્ય બજાવ્યું હતું. બહેર આજી માટે સજી થતોજે હતા, પણ એવે ભાઈ કેટવાલની સમજવડથી સર્વનુમતે બહેર આજી આપવાનો ફરાવ થયો હતો. સેકેટરીએ ભાઈ કેટવાલનો આભાર માનવા નો ફરાવ રજુ કર્યો હતો. તેને મેસરસ મહમદ કરીફ, અહમદ મહમદ, વી. જી. પીલે, ટી. વેદીઅમ પીમેએ ધણા સરકાર સંબંધમાં બહુમેદન આપ્યું. હાજર મહસ્તોએ ઉભા થઈ વંદે માતરમના તજી પોકારો સાથે તે ફરાવ પાસ કર્યો હતો. ભાઈ કેટવાલે સાચી ભાઈ સંબંધમાં જવાબ આપ્યો અને સ્વદેશ સેવાનો મહાન મંત્ર ઉપદેશો. પ્રમુખનો આભાર માનવાના ફરાવ સાથે મીટીંગનું કામ પુરું થયું. તા. ૧૦ મીની સાંજે ભાઈ કેટ વાલ જતાર હોવાથી રેલ્વન ઉપર ધણા હિંદીઓ તેમને મળવા બેઠા થયા હતા.

દેશમાં ધણા મુકામેથી મી. એમ. વાલ. હોડીઆ ત્યાં રથપાએલી કુવતલ ધરભામ નામની મહેરીબને મદદ કરવા પછલાની ઓને ખરબ કરે છે.

ખાલકેન રાજ્યોના મહાકં

તુરકી સરહદપર હુલ્લો

ચાલી રહેલી પહેલી લડાઈ

(૧૨૨)

તા. ૧૨ મી ને શુક્રવાર—પેકમેરીઆ નામના લડાઈના મધ્યમાં ૩૬૨ જણાં છે કે કેમ્પીડ પરવતની કીલ્લેખાંથી ઉપર કાલે જનીવારે મેનદીનીમીનોએ ફરીથી લેપનો મારો કર્યો છે. તેજ સાથે એક લડાઈ તુરકી મામના પાદરે ચાલી રહી છે. ખીજી એક ટુકડી જરાના આગળ તુરકી સરહદ જોળાંથી મધ્ય છે. કેમ્પીડ પરવત ઉપરનાં તુરકી મધ્યકે સાંજરે ચાર વાગ્યે પડ્યાં હતાં. મેનદીનીમીનોએ પરવત છતી લીધી છે. કીલ્લેખાં તુરકી વડે અને તેનાં માણસો જરજે થયાં છે. તેમની ચાર તોપો કાપ આા છે. આ લડાઈમાં બંને પક્ષને માણસોની મોટી ખુવારી થઈ છે.

મેનદીનીમીનોએ પૂલમાં સત્તાવાર રીતે જણાવવામાં આવે છે કે જરાનાપર ચલી આવેલા મેનદીનીમીનો બચકરની હાર થઈ છે.

તુરકી સરહદની સરખસ નામની જાતે તુરકી સામે જળનો ક્યો છે. સરખસ લોકો મેનદીનીમીનોની સાથે સામેલ થઈ ગયા હતા એવું કહેવાય છે. આ લોકોને ઠેકાણે જાવવાનું બાલી-બહુકસ નામના તુરકીએ ઉપાડી લીધું છે. તેઓ સરખસ લોકોનાં માથેને બાળીને નાશ કરે છે, અને તેમાંનાં માણસોની કતલ કરે છે.

મેનદીનીમીનોએ પૂલમાં સત્તાવાર રીપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે કે સોમ શુક્ર અને પેલીકે નામનાં તુરકી મધ્યકેપર બલમેરીઆનોએ હુલ્લો કર્યો હતો, પણ તેમને પાછા કાઢવામાં આવ્યા છે.

બલમેરીઆન પ્રધાને લંડનના કાપાને આવેલા જનરલ બ્રાન્ચને જણાવ્યું હતું કે બ્રિટીશોનાં ખાતર બલમેરીઆ ને લડાઈના ભોગ આપવા પડે છે. ઉપર તુરકીને ઠેકાંક શુન વિરોધજો આપી બલમેરીઆને મારા કરવા ઉત્તેજાવે તેજે વિનંતી કરી છે.

૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓએ દાણમાં રીવોલ્વર સાથે એકઠા થઈ, મેસીડીનીઆમાં સુધારાઓ કરવાનું વચ્ચે તુરકી સરહદ જતાવે છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. વિદ્યાર્થીઓનું લડાઈ કરવા મારે હથુલ્લો કરવું એક જરમજ તુરકી સરહદના મહેલ આગળ મધ્ય હતું. આ તેમજે વડા વજીર મહમદ સુખતાન પાશાની એડીસની જારીઓના કાય કાંચી નાખ્યા. વડા વજીરે સરહદની તેમની ખાતરી આપનારું આપણ કર્યું. પણ વિદ્યાર્થીઓ તેથી કંતેલ પામ્યા ન હોય એવું વચ્ચે વચ્ચે બોલી ઉઠીને ખતાવતા હતા. આખરે તેમના એક કેમ્પુલેનને સુધા કાત આપનારું વચન મળ્યું તારે તેઓ વિખરાયા.

કુરોપના પાંચ મોઢાં રાખો [કેમ્પાંડ, કાન્સ, જરમની, રસિયા, આરુદોયા]ના જલ્લોએએ સમાધાની થવા તુરકીએ ને સુધારાઓ કરવા એમજે તે સંબંધી માગણી તુરકી સરહદ પાસે આજે રજુ કરી છે.

૧૪ કલાકની અનુની લડાઈ બાદ મેનદીનીમીનોએ તુરકીને કીલ્લો લીધો છે.

કેસીડીનો વખત જતાવે છે કે પંચ તુરક પાર્લી બધી જાળતમાં પજાત જણાઈ છે, છતાં મહેનત અને પેશાનો બચકરને સુવર્ણસ્થિત રાખવા માટે ઉપયોગ કરવામાં તે પજાત રહેલ નથી. આજે બચકરી ખાતાના રહેર બરપુર છે, અને લડાઈ માટે સરસ જ્વતનો પ્રુકળ કરે જામ તરફાર.

વળી નકીમ પાશાના વડપણ નીચે આપ્યા બચકરમાં મિત્રાચારીની લખણી જોવામાં આવે છે. બચકરને મહીનાઓ થયાં દરેક રીતે મજબુત અને કાપક જતાવવામાં આવેલ છે.

જયા શુક્રવારથી માણસો, તોપો, અને હાથેજોળાં પુર સહેરમાં આવવા માંડ્યું છે. આમ કરોજ ૨૦,૦૦૦ માણસો આવતાં જણાયાં છે. એક અઠવાડીયા પછી ૧,૪,૦૦૦નું એનેટોલીઆન બચકર કુરોપી તુરકીમાં એકઠું થશે. એકંદર કુરોપી તુરકીમાં ૪ લાખ માણસનું તુરત લડાઈમાં ઉતરી ચકલ એવું બચકર થશે.

બચકરનાં માણસો કહે છે કે તેઓ મરણીઆ મધને લાકશે, અને આખર પક્ષીએ હરીઓવતી કુશનેને ભોકશે, કે એથી કાઢને નહીં કેક કરવા પડે. કે નહીં આજે આપનો પડે.

એવું મનાય છે કે બલમેરીઆની પેશના આડરી ખાતેપસ પ્રાંતને બંને તેટલો સખન ફટકો મારવાની છે સરખી બંને સરહદા વેલીપરથી સોલોનીકાપર ઉતરવા માગશે. મેનદીનીમીનો અને મોસ ની લીલવાલ કાંઈ સંદેહ બરેલા વિચાર ઉપજાવે છે.

આરુદીઆના નજીકજળમાં વધારો કરવા માટે ડેરપીડો સળમરીન વિમેર સાથેનો ખરીદવા પા. ૨૦ લાખ ઉભા કરવાની કરખાસત હાંમેરીઆન મેમ્ફરોએ પાસ કરી છે. તે ઉપરાંત લડાઈનો મરં જામ બંને હવાઈ વહજો ખરીદના માટે પા. ૫૦ લાખની ખીજી રકમ પણ વરસમાં ઉબી કરવાનો કરાવ થયો છે.

આ રકમોની કરખાસત કરતાં તેલુરી ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે બચકર ને લડાઈ માટે તરખાર કરવાનો ખીલકુલ ધરાઈ નથી. આરુદીઆનો વિચાર કાલની પેતાની સલાહ કાંતિની રાજનીતિ જાળવી રાખવાનો છે. છતાં તરખારીઓ કરવાનો એ હેતુ છે કે કાલ ને લડાઈ મધ્ય રહી છે તે પુરી થતાં સંધી કરતી વખતે આરુદીઆ માટે થટતી કરતો મેળવવાનું તે સરસ રીતે હાંમેરીઆન જામેલ હોય તોજ બની શકે.

ગ્રીસે એક વધુ મનવાર ખરીદી છે. બેહાન્સજરમ ખાતે ગ્રીક લોકની એક મીટીંગ તા. ૧૧ માંજે રાત્રે મળી હતી ને વખતે એક ટુકડી મેકશી આપવા સંબંધમાં વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. આજે ૪૦૦ માણસો મેકશાન એવી વડી છે.

તા. ૧૨ મીને શુક્રવાર—આજ સવારે ફરીથી લડાઈ ચાલુ કરવામાં આવી છે. આખી સરહદપર આ લડાઈ પથરાઈ છે. તુરકી પાસે રેમ્યામી નામનો કીલ્લો આજે છતાંયો છે. લડાઈના મેદાન ઉપરથી શુર વીરતાના હુલ્લોએક બંને કશ્ચાનક હેવાલો આવે છે. ધરપીતાલો પવાવા લડાઈમાંઓપી બરાઈ થઈ છે.

તા. ૧૨ મીને શનિવાર—કેમ્પીડની ઠે.એ છતી લેતાં મેનદીનીમીનોનાં ૧૨૦ માણસ મરાયાં હતાં, અને ૪૦૦ જખમી થયાં હતાં. તુરકીએ મેનદીનીમીનોપર વળતો હુમલો કર્યો હતો પણ તેઓ પાછા પડ્યા હતા. તેઓ ઠે.લોકે હાર જોયા અને એક તોપ કાઢાઈ છે.

બલચેરીઆની સરહદ પર લડાઇ થવાની
વાતનો ધબકાર કરવામાં આવે છે.

ના. સુલતાને તુરકી કાફલો લડાઇ
માટે તૈયાર કરવાનો કુદમ કર્યો છે.

તા. ૧૩ મીને સ્વીકાર—બાલેકેપેલી
નામનું મામ મેનદીનીમીનોએ સખત
લડાઇ પછી છૂટી લીધું છે. સાંની સરખ
કોમની વસ્તિએ તેમને બાવબર આપ્યો
છે સાં ખાતે કામચલાઉ રાજસત્તા
સ્થાપવામાં આવી છે મેનદીનીમીનો
આગળ વધી તુર્કીમાં દાખલ થયા છે.

આસ્ટ્રીઆએ બીજા પા. ૧ કરેલ
૧૦ લાખની રકમ પરવતની તોળે વિગેરે
લાગણ સંસ્થાને લેવાને હમી કરવાનો
કરાવ કર્યો છે.

મીક લશ્કરને તૈયાર કરવાનું કામ
પુરું થયું છે તેની સંખ્યા કુલ
૧,૭૦,૦૦૦ માણસની જણાવવામાં
આવે છે.

ઈટાલી અને ફ્રાન્સમાંથી વેલંડિયરો
એ આવવાની જરૂર નથી એવો સરવી
આએ ઈટાલી અને ફ્રાન્સ ખાતે સંદેશો
મોકલ્યો છે.

આસ્ટ્રીઆન રાજ્યે હજુ સુલેહ થઈ
એવી આશા બતાવી છે.

યુરોપનું નાશનું બખેર બહુ હાલક
પ્રેક્ષક થઈ રહ્યું છે.

તા. ૧૪ મીને સોમવાર—કેનસ્ટાંટીનો
પલ ખાતે મળેલા તારોમાં જણાવવામાં
આવે છે કે મેનદીનીમીનો સાથે સખત
ઝોરથી મોડવામાં આવ્યો છે, અને
તેમનાં મોઝુસોની બારે ખુવારી થઈ
રહી છે.

રુટારી સરોવરની પશ્ચિમ દિશાએ
તેમને આગળ વધતાં બટકાવવામાં
આવેલ છે.

મેનદીનીમીનોએ કેનીઆ નામનું મીક
મામ આજી નાખ્યું છે, જેની અંદર
કેલકાક નાનો આગળ આગળી બળી
મરણ પામ્યા છે.

યુમીનજી નામના મામને હમતાં એ
તુરકી મથક અને કેલેક હાજોળો
મેનદીનીમીનોએ છૂટી લીધો છે. તુરકો
જનુનથી તેમની સામે થયા હતા. મેનદી
નીમીનોનાં મથકો માણસ મરણ પામ્યા છે.

આસ્ટ્રીઆ રાજ્યે યુરોપી રાજ્યોને
જણાવ્યું છે કે તુરકી સુધારાઓ દાખલ
કરવા સંખ્યામાં ખુલાસાવાર વચન આપી,

અને તે વચનનો ઉપયોગમાં અમલ કર
વાનું કાંઈ લીધે, અને કોઈક પોતાના
લશ્કરને વિધેયી નામે તે આસ્ટ્રીઆ રાજ્યો
લડાઇ કરતાં અટકવા ખુશી છે આસ્ટ્રીઆ
રાજ્યેમાંથી દરેક છૂટાં છૂટાં લખાણો
સુલતા માટે તુરકી પાસે ખામશી કરી
એ તેઓ નીચેના ખુધારા મામે છે:

આસ્ટ્રીઆ પ્રતિભે રસતંત્રતા આપવી,
તેમના ઉપર એક બેલજીબન અથવા
સ્વીસને મધરનર બનરલ તરીકે નીચવો,
લોકમતથી બુટાએથી પ્રતીક કાસાકા
એ સ્થાપવી, કોઈ લશ્કર તે પ્રાંતના
દાકેનું રાખવું, તમા સુલતાને કેનસ્ટાંટી
આપવી.

તુરકીએ યુરોપી રાજ્યો પર મોકલેલા
લખાણમાં જણાવ્યું છે કે તુરકી સુધારા
ઓ દાખલ કરવા તૈયાર છે, પણ તુરકી
ના મોકલેલા કાની પહેલે એવી ગમીન
ગીરીઓ આપવા તુરકો ના પાડે છે.
અર્થાં સુધી તુરકીની મરકન સામે તલવાર
તલેલી હોય સાં સુધી સુધારાઓ દાખલ
કરવાની બાબત પર તુરકી સરકાર વિચાર
નથી કરી શકતી.

જવાબમાં વિશેષમાં જણાવવામાં આવે
છે કે આસ્ટ્રીઆ પ્રતિભા સુધારાઓ દાખલ
કરવા તુરકી મક્કમ છે, છતાં પરદેસી
રાજ્યો વચ્ચે પડે તે તુરકીથી સહન
થઈ શકે તેમ નથી.

તુરકી લશ્કરની એક ટુકડીએ સરવી
આની સરહદ બોળાં સરવીબને પર
હલો કર્યો છે.

મીક સરકારે કેતાની રીઝમરેને તુરકી
એ છુટી કરવી અને ૨૪ કલાકમાં રી
મરના માલીમીને નુકસાની બરવી એવી
મામશી કરી છે.

તુરકો-મેનદીનીમીનો સરહદ પરની કપા
કપીઓ મેનદીનીમીનો માટે બારે ખુવારી
બરેલી થઈ પડી છે. તેની ઇસ્પીતાલોમાં
૩૭૦ વવાએલા આવ્યા છે, અને વધુ
માણસો આવતા બાક છે.

તુરકો સરવીઆની હા ઉપર અચાનક
ચડી મળી હતા. સરવીબને તેમને પાછા
હાલક સહિતવાન થયા છે. સરવીઆ
અને તુરકી વચ્ચેની સરહદ પર ૧૦
માઈલની લંબાઈમાં લડાઇ ચાલે છે.

લડાઇની તકનો લાભ લઈ ફીટના
ટાપુના લોકો મોસમી સાથે એક થઈ
ગયા છે. અને તેમના પ્રતિનીધીઓ મીક
પાલમેટમાં દાખલ થયા છે.

મેનદીનીમીનો પ્રીન્સે એવો સંદેશો
મોકલ્યો છે કે તેના લશ્કરે એક સરહદ
છાત મેળવી છે, જેમાં ૧૦,૦૦૦ તુરકો
છતાં પા મે.

બલચેરીઆ, સરવીઆ, તથા મીસમાં
તુરકી કોઈકોમીને કેનસ્ટાંટીનો પલ પાછા
આવવાને હાજરવામાં આવ્યું છે.

તા. ૧૪ મીને મંગલવાર—કાલે તુર્કી
ઇલેર પડ્યું છે. મેનદીનીમીનોએ તુરકી
ની તોળો તથા મોટા અંશમાં બહુ
હાલ કરી છે. બપોરે સહેરવર બારો
ચલાવવાની તૈયારી થતી હતી ત્યારે
કોઈ સરહદે આવ્યા હતા. છતાં રાત્રે
થોડી કુદમાં કેટલાક થોડા, તજુઓ,
તથા બેસાઈ ધીમેરે હતાં એમ જણા
વવામાં આવે છે.

કેનસ્ટાંટીનો પલના તારમાં જણાવવા
માં આવે છે કે યુરોપી ખાતેના તુરકો
લશ્કરને કુમક આવી પહેલેલ છે. તે
નાર તુરકો મેનદીનીમીનો પર ચડી ગયા
હતા, અને દુરમતેને પાછા હાલ્યા હતા
એવી હવે લખાણ મેનદીનીમીનો સરહદમાં
આવે છે.

તુર્કી ખાતે તુરકોની છૂટ થઈ છે
એવું કહેવામાં આવે છે.

‘દાકેન’ને ખબર પડી જણાવે છે કે
રુટારી ખાતેથી સુધારે સરે “સરખ
લાખર” ની મદદરૂ ૧૦૦૦ મેનદીની
મીનોને મોકલી કાઢવા હતા, અને તેઓ
લખાણમાં ઉતરવાની તૈયારી કરતા હતા
તે વખતે તુરકો હાજોળાનો મારે તેમના
ઉપર છેડી તેમને સંકાર કરી નાખવા
માં આવ્યો હતો. તેમના ઉપર બાક
હારે તેમને પાછા હાલવા કહ્યું જે ન
આવતાં તેઓ બાંધણા થઈ તુરકી બાક
સામે પસી ગયા હતા, અને ખરબકે
તેઓમાંના બહુ ખરબકે નાક થયે છે.

સોમવારે તુરકોએ એક બલચેરીઆ
જણાવર હરમો કર્યો હતો, તેમાં બલચે
રીઆ સરહદની સુમનાથી બલચેરીઆ
લશ્કર પાછું હાલી થઈ રહ્યું.

બેલજીબના તાર ઉપરથી જણાવવામાં
આવે છે કે સરવીઆની સરહદ ઉપર
આખો દિવસ ૩૦૦૦ તુરકો સાથે લડાઇ
ચાલે હતી. કેટલીક ખુવારી પછી તુરકો
પાછા હાલ્યા છે.

તુરકી સરહદ અગાઉ છે એવું જણાવી
સરવીઆ સરહદે મોકલેલ કર્યો છે.

ખાજન રાજ્યોના લખાણને કાંઈ પણ જગ્યા ન આપવા તુરખી સરકારે ઠરાવ કર્યો છે. એ રાજ્યોએ પોતાના લખાણ માં તુરખી તરફ બારે તોણડાણ વાપરી છે તે માટે તુરખી સુસ્તે ચડ્યું છે, અને તેણે જણાવ્યું છે કે યુરોપનાં મોટાં રાજ્યોએ પણ તુરખી તરફ જેવી લખાણ કદી વાપરી નથી એવી ભાષા વાપરવાની એજન્ડાની આ તુરખી તાબાનાં રાજ્યો જતાવે છે.

૮૦૦૦ ફોટન લોકો ઓછા કરકારમાં એજન્ડાને તબક્કાર ચક્ર રહ્યા છે. ઓછા મનવારો ઉપડવાને તબક્કાર બની ચક્ર છે.

ખાજન મામલાપર વિચાર કરવા યુરોપી મોટાં રાજ્યોની એક કોનફરન્સ મેલાવવી એવી સુચના કા-સે બિલ્ડનને કરી છે.

તા. ૧૬ મીને શુક્રવાર— હાઈમ નામ નો તુરખી કોલેસો કાલે સાંજે મોનટીની જાને ચરણે ચલે છે. તેમાં ૬૨ અમલદારો હતા.

મોનટીનીજોની ને જીવોના ખખર ખહાર પડ્યા છે તે (વધે કોનસ્ટાંટીનોપલ માં કાંઈ જણાવ્યું નથી.

કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતેથી બટકાવ ચલાવતી જવા પામેલો એવો સંદેશ પ્રસિદ્ધ થયો છે કે ડાર્ડનલસ ખાતેથી ને તુરખી મનવારો ખાસદરસ માટે ઉપડી ચક્ર છે. સાંધી તે કાળા સમુદ્રમાં કાખલ થઈ બલ્ગેરીયાના કીનારા ઉપર લશ્કર ઉતારશે. તે લશ્કરવડે બલ્ગેરીયા ઉપર તુરખી ચડાઈ કરવા માટે એમ માનવા માં આવે છે. ગ્રાહ્યોની લાખળવ માટે પુરતા સંધનો તબક્કાર છે. લશ્કરે કાળા સમુદ્રનાં બંદરો માટે ઉપડવાને રાહ જોઈ રહેલ છે. તુરખીનાં આડરીઆનોપલ, કીરકીલીલી, ક્યુલેબરગસ એ ત્રણ લઘુ વક્ર મથકો ખાતે લશ્કરની જમાવટ થતી આવે છે.

એશીયા માઈનરવાળા લશ્કરને કામમાં લેવાથી ખિસ્તી લાખળવાનું શું કરવું એ સવાલનો નીવેડો થઈ ગયો છે.

સરવીઆ બલ્ગેરીયા સાથે મળીને અમુક અમુક મથકોપર ગઠાઈ કરશે એવા ખખર એક સંદેશમાં બહાર પડ્યા છે.

પરદેશી માલ બરેલો હોય એવાં ઓછા વહાણોને છુટાં કરવાનો તુરખીએ ઠરાવ કર્યો છે.

ઝીસે તુરખી સામે લડાઈમાં ઉતરવું એ ડહાપણ બરેલું હોય એ (વધે સમજી ઓછા લોકો સહ જતાવવા લાગ્યા છે. તેઓ કહે છે કે આ લડાઈમાં ફતેહ મળે તોપણ બલ્ગેરીયા સિવાય કોઈને કાંઈ ફાયદો થશે નહીં. વળી ઝીસનું ખુસખી તથા દરીઆઈ લશ્કર તુરખી કરતાં જણુ ઉતરવું છે એમ જણાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત ઇટાલી સાથે સંધી થવાથી તુરખી કાલેસો હવે છુટો થયો છે.

શુક્રવારના કાળામાં પ્રસિદ્ધ થયેલા ખખરોમાં મોનટીનીજોનો જરાના જીતી લેવાના ખખરો છે. તે ઉપરાંત જણાવવા માં આવે છે કે કરાખા ખાતે ૬૦૦ ગ્રાહ્યોની ખુવારી સાથે મોનટીનીજોને પાછા હાંપવામાં આવ્યા છે બીજી એક લડાઈમાં પણ તેમની મોટી હાર થઈ છે. તુરખીએ બલ્ગેરીયા અને સરવીઆ સાથે લડાઈ જાહેર કરી છે. તેના ઉપર કાળા સમુદ્રને રસ્તે કુમસો લઈ જવામાં આવશે. બલ્ગેરીયા અને સરવીઆની સરહદ ઉપર જમીન મારમે નદાઈ કરવાને તુરખી લશ્કરને ફક્ત કરી દેવામાં આવ્યો છે. તુરખી મોરતોએ ધવાએલા માટે પેસા અને બીજી મદદ એકઠી કરવા માંડી છે.

મેક્સીમી મેસરસ એસ. મોલીલીન અને કા. તરખી જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાં રેડ ક્રેસન્ટ આલમી માટે ઉપ રાખ્યું કરી પા. ૨૦૧-૧૨-૧ ની રકમ કરવામાં આવી હતી, ને તુરખી કોનસલ જનરલ ના. ઓલાનીચને પર મોકલી છે, અને કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે કેમલથી તે મોકલી દેવાને સુચના કરી છે.

મી. ઓલામાન અહમદ તરખી ડરબનમાં તા. ૧૭ મીએ તુરખી બારા માં મળેલી મીડીંગનો દેવાલ સુકર વારે જણવા જતી વખતે મળ્યો છે ને આવતા, અહમદે સુલતાની રાખવાની જરૂર પડી છે.

બીજાં પણ કેટલાંક લખાણ જવાની તબીકે કોઈ આવતા અહમદે મુજતાબી રહેલ છે.

અ. ઇ. એ.

તુરખીનો આક્રમક વિષે મજલ

સુનો ખાતે મુસલમાનો,
અહુ પર ખાતે ખરના હય,
આ પડી સુલતાન પર આક્રમક,
તસદુક જન કરના હય. સુનો.
રેખી હો ચાર હો બેલી,
કરે ઇસલામકી બેલી,
ખખર નહીં કે મહમદ કી,
ઉમ્મત કે પાલે પડના હય. સુનો.
ખટક તી કીન કી માહી,
હય ચાહતે કરને બર બાહી,
મુનાહી રનપે ચડને કી,
શીશહી ખાલ લડના હય. સુનો.
સુનતે હો ઉમ્મતે મહમદ,
હસદ પમદા કુવા હય હઈ.
આખીર તુર્કી સરહદ પર,
આ બીની રમડના હય. સુનો.
હય ફર્જ કામો દીરમ બેલી,
ખોલો ઇસલામી હો બેલી.
શીશવો દરબદર એલી,
મદદ મહેતાબ કરના હય. સુનો.

કંડો મહેમુદ ડીબેકીમ સોસાયટી

સેક્રેટરી થયે છે કે:—આ મંડળની એક મીડીંગ તા. ૭મી અક્ટોબરે મી. હાજી હયાલીમ ખાનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જુગ જુગ મહમદેએ તુરખી ની આક્રમક વિવેચન કર્યા પછી “કંડો હમદરદ ઇસ્લામ ફંડ” જણાવને વારંતે ખોલવામાં આવ્યું. તેની કાખલ શીતરીકે ચઢે કરતાં પા. ૬૪-૮૦ કરાયા. માર્સીક શીતરીકે પા. ૧-૧૬-૩ની રકમ બરાબ. ફંડના હોદ્દાનો તરીકે મી. હાજી હયાલીમ ખાન પ્રમુખ, મી. ઓલામાન ખસારખીઆ ઉપ પ્રમુખ, મી. બી. એમ. અહમદમ ઓન સેક્રેટરી, મી. સહમદ અબદુલ કાદર મહમુદ સેક્રેટરી, મી. સુલેમાન કરોડીઆ ટ્રેઝરર, મી. કાસમ ખીર મહમદ નીક ટ્રેઝરર, એ પ્રમાણે નીમજુક થઈ. ખાહીના મહમુદેમાં ચંદો ફેરવવા સાથે હોદ્દાનો ઉપરાંત મેસરસ મહમદ સુલેમાન સરમ તથા ગુલામ કુસેન ગુલામની કમીટી નીમાઈ. ઉપલાફંડના પદમાં બેઠાં ખાતે રાખી જમા કરવા. અને બારે કોઈ જમાએ મોકલવા બંદે સારે મીડીંગની મંજુરીથી તે રકમ પાલ કરી પ્રમુખ અને સેક્રેટરીની સહીથી એક કાપી બેઠાંથી ઉપલાયા એવો ઠરાવ સરવાનું મળે થયો, અને સભા (વિશરજવ થઈ.

હાંસવાસમાં રહેલી તકલોફ

એસોસીએશનની લઠ

તા. ૮ મી અક્ટોબરે મી. કાબીઆ એ નીચે મુજબ લખાણ રહેલા જનરલ મેનેજર ઉપર કર્યું છે :—

“મારી એસોસીએશનનું ખ્યાન ખેંચવામાં આવે છે કે પ્રીટરીઆ ખાતે નવા રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર પહેલા અને બીજા વરગની ટીકીટ લેવા આવનારા હોદીઓ ને સામાન્ય બારી ઉપર ટીકીટ આપવામાં આવતી નથી, પણ તેમને “કલર” એવા સ્ટેન્ડ લખેલી બારી ઉપર જવાને હુકામાં આવે છે.

અમારી હાથ ઉપર મુકવા પાડેલી આ નવી હાકમારી સામે મારી એસોસીએશન માનપુરવઠ પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને કારણે રાખે છે કે હોદીઓને બીજા ઉતારાઓ સાથે ટીકીટ આપવાને નવા સ્ટેશનપર ના કારકુનોને સુચના કરવામાં આવશે.”

ના. આમાખાનનો સંદેશો

અપના જતી વખતે એકાન્સખરમના અપારા પ્રતિનીધિ તરફથી તારનો સંદેશો મળ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે :

ના. આમાખાન તરફથી યુરોપમાં સ્પીડરશ્ક, બીપરીટક ખાતેથી એસોસીએશનના ચેરમેનને કાળ મળ્યો છે, જેમાં તેઓ તેમનાપર મુંબઈ મોકલાએલા કેળવના જવાબની ટીકણું કારણ સમજાવે છે, અને જેણે માટે હોદી કેમને આજાર માને છે, તથા આવતી સાલની અધવચમાં તેઓ સાહેબ જાતે દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાત લેવાની ઉમેદ બતાવે છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

આજ સવારે હા વાગે સ્વીમર મેરન કહિડરમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૭ મીના અરસામાં પાલમકોટામાં બાવી પહેંચશે.

તા. ૨૮ મીએ અમરુલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૯ મીએ પાલમકોટામાં જવા બંધ થશે.

પરચુરણ

પોરટ ક્ષેત્રાલેખ વેદ ધરમ સલાના સેક્રેટરી લખે છે કે :—સલાની તા. ૬ હી ની મીટીંગમાં મી. કુખાલાઇ રજૂકોણ તરફથી હરનહીવા કરાવવામાં આવ્યા બાદ બુદા બુદા મહરોએ બુદા બુદા કામ માટે યથાકાલિત રહેશે આપી હતી.

કોબરલીથી મી. કુખાલીમ અહમદ રજૂ લખે છે કે :—કાલેક મહરેસા માટે ૩૯ પોરટ કોપ, બારકલી, વીન્ડરદન, તથા કોબરલીમાં મારા તરફથી ઉધરાણું કરવામાં આવેલ, જેમાં એકંદર પા. ૧૮ શી. ૮/૬ થયેલ. તેમાંથી ખરચો બાદ જતાં બાકી પા. ૧૮ આવશેજી મી. અહમદ હસન સીમલકનાપર કાલેક રવાના થઈ છે.

તા. ૨૫ મીએ કેપટાઈન સીડી કાઉં સીલની જનરલ મીટીંગ મળશે, જે વખતે અમુક અપવાદ સિવાય જનરલ ટીકરની કુકાનો રાત્રે ૮ વાગે બંધ કરાવવાની ફરજ પાસ્ટ રજૂ કરવામાં આવશે.

એક મોરો ‘મરકુરી’માં લખે છે કે ડરબનની હોદી માર્કેટમાં કેટલાક હોદી હોંદુસ્તાન અને યુરોપથી આવત કરેલી ‘એક્સિયુ’ વચાણ કરે છે તે જરૂર છે. તેવી ચીજોના વેચાણ માટે બાઇસેન્સ જોઈએ. જેવે આવું વેચાણ અટકાવવા લખનારે બેસ માર્કેટ કમીટીનું ખ્યાન ખેંચ્યું છે.

‘મુકાસલ ખાતે સેંટ એડનસ ઈડિઅન મીક્સના કાય તથે સ્પષ્ટાએલી એક નિશાળ ખુલ્લી મુકવાનો મેળાવડો તા. ૧ હી અક્ટોબરે થશે હતો. તે વખતે એ મીક્સના વડા રેવ. એઈલીએ નાતાલમાં હોદી ઉદ્ઘરણે મોટી સંખ્યામાં એ મીક્સની નિશાળમાં સિફલ લીએ છે એવું જણાવ્યું હતું.

વીરીનીમથી મી. એસ. આઇ. પટેલ લખે છે કે :—મામ વલા ખાતે કુવડલ ઇસ્લામ નામનો એક મહરેસો છે, પણ એ મહરેસામાં હજુ સુધી મારા જણવા મુજબ અલેહ મે અને તેની પદાધિ આવે છે. તે તે મહરેસાને સારી ક્રિયાતપર મુકી ઉંચું સિફલ આપવાને લાગ જના વડે તે મારા લલાવાર મુખો મુસલમાન લાઇઓની દરજ છે. લલાવાસી સીડીયા

એ અને સમજુ વરને જણવું એકએકે દે અને ફુલજા કે જે ઉતરતા વરમના મધ્યાલ છે તે પણ આજે મલમ અમરલા છે એવો આ અમાનો છે તે પછી તમે તમારી કામનાં બચ્ચાનિ પુરતો મલમ આપવામાં થઈ સુધી પહોંત રહેશો ?

ડરબન આંજુમન ઇસાવડુલ ઇસ્લામ ના સેક્રેટરી લખે છે કે :—આ મંડળની એક મીટીંગ તા. ૭ મીએ મળી હતી. જે વખતે રજુ કરવામાં આવેલા રીપોર્ટ ઇસ્માન સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે આંજુમનના હાથ તમેની નિશાળ સારી રીતે ચાલે છે. હદના તહેવાર ઉપર પેટીમાં ઉધરાણું કરનારી કમીટીની મહેનતથી પા. ૧૦-૭-૯ સહેરના મુસલમાનોમાંથી, પા. ૧-૧૬-૦ એ સીટની મરજદમાંથી, પા. ૨-૭-૦ વેસ્ટ સીટની મરજદમાં, તથા પા. ૧-૮-૬ મે સીટની મરજદમાં થી થયા હતા. ૪૬ પછી કમીટીએ ઇસી પીએ, રીયુનિયન, તથા અમ્મોગીનટવી ની ખાતે પા. ૨-૭-૦ ઉધરાણા હતા.

ધણી લાંબી મુદત થમાં કાંઈ સારો જેવો વરસાદ ન થવાથી યુનિયનના ધણા કામોમાં અંકટ પડવા લાગ્યું છે. વરસાદ માટે મયા રવિવારે દેવળામાં પ્રારથના કરવાને યુનિયન સરકારે એકેટમાં ફરમાન બહાર પાડ્યું હતું. મારિસ જરમ ખાતે પાણીની તંગી જણાવવામાં છે.

મીયુત તીલકના મરાઠા પગ ઉપરથી જણાવ છે કે પુરવ આફ્રિકામાં ધાર સલામના હોદીઓએ મીસીસ તીલકના મરજ માટે દિલાસાનો સંદેશો મોકલ્યો હતો. કેનેડામાં વસતા હોદીઓ તરફથી પણ એવેજ એક સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો છે. આવા સંદેશો માટે મી. તીલકના પુત્રોએ એ ડાપાદારા પોતાના હા આજારની લામણી બહેર કરી છે.

કમીટીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની એક મીટીંગ તા. ૬ હીએ સોસાયટીના કોલ માં મળી હતી. ધણાં માણસો હાજર હતા. પ્રમુખ મી. અબ્દુલ કાદર ખાવા હીરે તુરકી સસતતતની આજીવન વિવેચન કરી તુરકીની હોદે ચાલી. મી. કાજ વજર અલાની દરખાસ્ત, અને મેસ રસ ઇમાય કમાલી અને રોષ રસુલ સર કુદીનના રેકાર્ડી તુરકીપર દિલસોજનો પ્રયત્ન મોકલવાનો હસવ થશે હતો. તે મુજબ કેળવ મોકલા દેવાએલ છે.

પટાણા-તુરકી લડાઈ

સંધી સંબંધી ચર્ચા

(૧૨૨)

તા. ૧૨ મી ને સુબીવાર—ટ્રીપોલીમાં હુરના ખતે ઇટાલીયન બસકરને એક વધુ ફોટો મળી છે.

સંધી માટે વધુ અસહ્યત થઈ રહી છે.

એવી વાતને સંધી સંબંધી વાત ચીત બાંધી પડી છે એવું બહુતાં હિંદુ સ્ત્રીઓને કહવાને ઇચ્છાન સમુદાય માટે લખી જવાને લખ્યાર રહેવાને કહેવામાં આવ્યું છે.

તા. ૧૩ મી ને રજીવાર—સંધીની વાતચીત માધુ છે હતાં તે પડી બાંધી એવી થઈ છે. કેમકે તુરકી આગ્રહ કરે છે કે ઇચ્છાન સમુદાયના છતાંએના ટાણેના ઇટાલીયને તુરકીને પાછા સોંપી દેવા બેઠાં; વળી ટ્રીપોલીમાંથી તુરકી બસકર પાછું એવી લીએ નહીં.

કે પ્રમાણતથી સંધીની વાતચીત પડી બાંધી તેમ હતી તે પ્રમાણત હવે ફરે થઈ રહેવાય છે.

તા. ૧૪ મી ને સોમવાર—ઇટાલીયન સરકારે તુરકીને એવી નોટીસ આપી છે કે જ્યાં છે કે આવતી કાલ સુધીમાં સંધી ની અસહ્યતા અંત નહીં આવવામાં આવે તો અસહ્યતાનું કામ છોડી ઇટાલી અંત એકબીજીને સ્વીકારવાથી પાછા બેઠાવી લેવામાં આવશે.

સંધીની અસહ્યતા પડી બાંધી તો ઇટાલી તુરકીપર તુરકી સરકારમાં મદદ લઈ આવશે એવી આગીઆની રાજધાની ટ્રીપોલી ખાતે પાસ્ટી લામણ પાડી છે.

તા. ૧૪ મી ને મંગળવાર—સ્વીટ્ઝરલેન્ડમાં આને ઇટાલી-તુરકી લડાઈની સંધીની હસ્તાક્ષર કરીએ થઈ છે. અને આ પ્રમાણે ઇટાલી-તુરકી લડાઈને અંત આવ્યો છે.

તા. ૧૬ મી ને શુક્રવાર—ઇટાલી અને તુરકી વચ્ચે સલાહ મવાના અવરજી તુરકી રાજ્યને સંતોષ થયે છે.

ઇટાલી-અને તુરકી વચ્ચે થયેલી સંધી ને “લેકોની સંધી” એવું નામ આપવામાં આવ્યું છે, અને તે હવે અંત થઈ રહી છે.

ટ્રીપોલી આખરે સહી થઈ. તે સંધી ની રૂબે ના સુલતાન ટ્રીપોલીને સ્વતંત્રતા આપી છે એવું જાહેરનામું પ્રગટ કર્યું. આરનાદ ટ્રીપોલીપર ઇટાલીએ પોતાનો અમલ સ્થપાવે છે એવું જાહેર નામું ઇટાલી કાઢ્યું. ટ્રીપોલીના મુખ્ય માનો હવે ના સુલતાનનું ન્યાય સંબંધી બંધારણ કાયમ સંપાદામાં આવશે. તુરકી બસકરને તુરક પાછું એવી લેવામાં આવશે. ઇટાલી ઇચ્છાન ટાણેના ખાલી કરશે, અને એ ટાણેના બંધારણ કરનારને માધી બસકરે. ટ્રીપોલીની સરકારી જમીન પેટે અને સરકારી કરના પેટે ઇટાલી તરફથી વારસીક અમુક રકમ અપવામાં આવશે.

કઠોર કમ્પેસ્ટાન કમીટી

કઠોર મહેશીસે રાનકેલ કમ્પેસ્ટાનની નાતાલ કમીટીના સેક્રેટરી મી. એ. ડી. વાહેરે હવે છે કે:—કઠોરના મુસલમાનો ની એક જનરલ કમીટી તા. ૧૩-૧૦-૧૨ ની રાતના મી. મહમદ આબેદના હોલમાં ભરાઈ હતી. આકરે ૨૦૦ કઠોરવાસી મુસલમાનોએ હાજરી આપી હતી. બેઠી સમીપ હાઈવેસપરટ, અમીટી, શુભવર, વેરલમ, રેંગર, ટુલેસા, પાઇનટાઉન (વિનેર) ગ્રામોના ડેલીવેરો હાજર હતા. મી. ઇ. એમ. પારખને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યા બાદ સભાનું કામ શરૂ કરતાં મી. એ. ડી. વાહેરે બહુભુત કે કઠોર કમ્પેસ્ટાન કમ્પેસ્ટાનને હરતો ઘેરો કરવા માટે આપણે જાણે એક કમીટી નીમી નાતાલ કમીટીમાં એક ઉપરાધ્યક્ષ કરી પેશાની રકમ એકઠી કરવી બેઠાં. તેમણે આ કમીટી ડેટલી બંધર છે તે બહુભુત મેમ્બર ઇ. એમ. જાદવત, કમિરે મહમદ વાહેર, ઇ. ઇ. પારખ, એમ. એલ. સંદેરી, હુસુ બોખત વિગેરે એ બાંધેલા કમી. પછી ૨૦ મહમદની કઠોર મહોમ્મદન કમ્પેસ્ટાન કમીટી એવા નામથી એક કમીટી નીમવામાં આવી. તેમાં હવેન તેમજ બહાર મામના મહમદ રશીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. કમીટીના હોદ્દાદારો નીચે મુજબ છે:— મી. હરમાઇલ મહમદ પારખ પ્રમુખ, મી. મહમદ મહમદ રાખ સેક્રેટરી, મી. એમ. એલ. સંદેરી ટ્રેઝરર. કમીટીને ઉપ રાજ્ય માટે મુજબત લવામાં કમીટી સભા વિસરવને થઈ હતી.

લોકમાન્ય મહાત્મા બાલગંગાધર તોલકના મતો અને વિચારો

[અન્યાર લાઇ ક્રેટવાલ]

બાલ ૨ એ

(ગયા અંકથી માધુ)

ઉદ્દેશ્ય ધર્મા વિશે પ્રેમ, નવી શોધો કરવાની છતાં, માધુષ્ય તરીકેની પોતાની હરબુત અભિમાન, વગેરે અંકુશો કાઢીએનાં મનમાં વિચારો દશાભિન શરવા બેઠાં; સરકારી નિશાનોમાં એવું શિક્ષણ દેવામાં આવતું નથી; ખાનગી નિશાનોના સાધકોએ એ બાબતમાં પોતાની ખાસ દરજ સમજવી બેઠાં એ બાબતનું (રિવેચન આપણે હવે કરી મળા. હવે હમી કેવળથી બાંધવા શરૂ થઈએ છીએ તેથી એક સરકાર થી સ્વતંત્ર—ખાસ પ્રબલિષ શિક્ષણ આપવા શરૂ—સ્વચાલી બેઠાં અને તે સ્વચાલવા શરૂ થઈએ છીએ તેથી એક બહાર પડ્યું બેઠાં એ બાબતમાં લોક માન્ય લીલકના મતો થાં છે તે બતાવીએ છીએ:—

“અંગ્રેજ સરકારે આપણા દેશમાં શાંતિ સ્થાપી એ વાત ખરી છે પણ ઉદ્દેશ્ય ધર્મા તેમજ ખીછ બાબતોમાં આપણું હિત યાવ એવા શિક્ષણથી તો આપણને કાંઈ વિરુધ્ધ રાખેલા છે. સરકારી નિશાનોમાં ને શિક્ષણ દેવાય છે તે વડે લોકો કુસિચાર પણ નમળા થાય છે, અને એવા લોકો તથાપર કરવા શાસ્ત્ર આ નિશાનો સ્થાપી હોય એવું બહુભુત છે. ખાનગી નિશાનો પણ સરકારે પોતાને તાલે કરી લીધેલી છે. એનો જવાબ કરવો હોય તો સ્વતંત્ર પ્રબલિષ યુનિવર્સિટીઓ આપણે સ્વચાલી બેઠાં. યુનિવર્સિટીઓ એટલે વિશ્વવિદ્યાલયો અથવા સરસ્વતિ મંદિર, એમાં બહુવાર વિદ્યાર્થીઓ પોતાનું છવન લોકસેવામાં મુગરે, જુદા જુદા વિષયોમાં પ્રવેશ કરી લોકો સુખી થાય, પોતાની દરજ યુનિયામાં થાં છે તે સમજે, પોતાના જ્ઞાન બળથી બીજાઓને પોતાપોતાની દરજે પ્રબલિષ સાધતા થીપવે એવા સ્વતંત્ર વિદ્યાલયો શીકણે દેલસેવા નીવડે એવો એનો હેતુ હોયે બેઠાં. તેને બદલે હાલના સરકારી વિશ્વવિદ્યાલયો કે સરકારી નોકર બતાવવાનાં કરમ્યાનાં થઈ પડ્યાં છે, અને તે એવા અને તેમાં નબળા પણ

નથી. મુનિરસિદીઓનાં પોરણ ચોક્કસ રીતે સરકારી અમલદારો તે ઉગ્રતાના ચોથી પ્રતના વિદ્વાનો છે. અધ્યાપકો—શિક્ષકો પશુ કેવળ પૈસા પેદા કરવાના હેતુથી જ આપણા દેશ છે. નથી સરકારની ધન્યતા લોકને વિદ્યાર્થીઓ કરવાની જે નથી શિક્ષકો વિદ્યાર્થીઓ. હવે વિદ્યાર્થીઓ કેવું અનુકરણ કરે? કુવામાં પાણી ન હોય તો અવધામાં આરવાને સંભર જ કપાથી હોય. આવી સ્થિતિ દુર થવાની જરૂર છે. પૈસાદાર લોકોએ પૈસાથી અને મુશિક્ષિત વરને નિઃસ્વારસ વિદ્યાદાન દેવામાં છૂટકા મળવાના હરાવથી આ કામ ઉપાદી લેવું જોઈએ. હાલમાં કાલીમાં હાંદુ મુનિરસિદી સ્થાપવાનો વિચાર થયે છે તેમાં જોઈએ છે એમ માનીએ છીએ. પ્રસિદ્ધ દેશભક્ત પદ્મિત મહનમોહન માલવીય આ ઉદ્યોગમાં મગ્ન રહેલ છે તેથી આ પ્રયત્ન સારો પાંચ ઉત્તરથી એવી આશા રહે છે. મુસલમાન લોકોએ અંગદ આતે પોતાની કોલેજ સ્થાપી છે, અને પોતાની સ્વતંત્ર મુનિરસિદી સ્થાપવાનો વિચાર કરી રહ્યા છે. અમે ઉપર કહી ચૂક્યા તેમ દેશમાંના સગા સગવડ, લતાદ્યો અને વિદ્વાનો આ કામને માટે બહાર પડશે, પોતાની મુનિરસિદીઓ સ્થાપશે, અને જાતિ દ્વેષથી વિદ્યાર્થીઓને અનેક રીતની પ્રતિબંધ લોકોને આરંભે જાન આપશે સારું આપણે દેશ ઉત્તરમાંથી જોઈએ આપણે નિમ્ન મત છે.”

વિદ્યાર્થીઓ અને પ્રજાશિક્ષક

દેશમાં વિદ્યાર્થીના મનમાં નાનપણથી જ પેસવી જોઈએ. કારણ કે એજ વિદ્યાર્થીઓ આમજે જતાં મોટા માણસ થઈ પ્રજા તરીકેની પોતાની દરજ્જા બજાવતા થવાના છે. વિદ્યાર્થીઓએ સારવ જનિક કે પ્રજાત્વની હીલચાલમાં બાંધ ન લેવો એવું કિરણ સરકારે હાલ નક્કી કરેલું છે. આ પોરણ તે દીર્ઘ પ્રજાની ઉત્તરિતા મુજબ છે. અને એવો લોક મન્ય તીલકનો મત છે. એક નાની ઉમર નાં બાળકો જાહેર હીલચાલમાં ભાગ નથી લઈ શકતા એ વિષે એમણે ઉલ્લેખ નહીં. પણ ઉચ્ચ દરજ્જાની નિસાએ અને કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓને પોતાના દેશમાં જન્મતા બનાવોમાં ભાગ લેતાં જરૂર થવવા એ બીલકુલ યોગ્ય નથી. હાલનાં વરસ પહેલાંના ઇતિહાસ ગોખી જવો અથવા સરકારે આપણા દેશ ઉપર કંઈક આજાર કરી દીધો છે એવું શિક્ષક

આપણું, પણ પ્રજાની સ્થિતિ જોઈ છે— સરકારી અમલદારો તેમજ રાજા મા નારાજ છે તે જોવાના પ્રસંગ પ્રસંગોથી વિદ્યાર્થીઓને દુર રાખવા એ શિક્ષકો કદી હજારથી નીચી કોઈ એમ અમને નથી લાગતું. એવો તે કોલેજ માં સાળા જોડી સંસારમાં પડે છે તે વિવચી તે નામ રીક તરીકે પોતાની દરજ્જા બજાવવા બંધા થેલો છે. સાળામાં પોતે જે શિખો દેવ છે તેથી વીપરીત તે સંસારમાં પડતાં એમ છે. જો અસામાન્યો નિમ્ન કરવાનું તેમથી બની શકતું નથી. જે માણસે કદી પાણીમાં પગ મુક્યો નથી તેને ઉદ્ધા બળમાં ધોવી હા તરીકે જવાનું કહેવું એ જેવું અનીતિમાન છે તેવું જ વિદ્યાર્થીને ચાલુ સ્થિતિથી અત્યંત રાખી એકાએક અનુભવા સંસારમાં ધોવી દેવાનું કામ અનીતિમાન છે. શિક્ષકો દુઃખ વિચારથી, જોડી બંધીથી, ખુલાસત કરી પોતાની ચઢતી કરવાના ઇરાદાથી અથવા એવા કાંઈ હેતુથી વિદ્યાર્થીઓને ચાલુ હીલચાલમાં ભાગ લેવા દેતા નથી. અથવા જાણી જોઈને ઉલટી ચલાવવાપે છે. સારે તેઓ મુશ્કેલીમાં બાંધ નથી તેમજ જે વિદ્યાર્થીઓ પોતાનું કરતબ્ય શું છે તે સમજ તે પ્રમાણે ચાલવામાં કાંઈની બંધીથી પાછક પડે છે તે ખરે વિદ્યાર્થી પશુ નથી. એવો લોકમાન્ય તીલકનો મત છે. પણ શિક્ષક છુપી રીતે સારવ જનિક હીલચાલમાં જોડાવાને બહુજ રાજા દોષ છે, પણ જાહેરમાં ભાગ લેતાં તેઓ કરે છે. પોતાનું સહભાગ્ય જાહેર રીતે પ્રમદ કરવાનો અધિકાર પરત્વે તો જોઈ તેઓ જોઈ છે. આવા શિક્ષકો અમુક હીલચાલમાં વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લઈ શકે અને અમુકમાં નહીં એમ કહીને કેમ કહે? એવો ખરી કેવળથી આપી જ કેમ કરે? દેશ જાતિના ચાંચલા એવા મુશ્કેલી કહેવાય કેમ કહે? પુત્રની દમણ કોલેજના પ્રાન્સીયલ સેલથી જાહેર કરેલું છે કે ન્યાયમુક્તિ કમલાસ વાસી તેમજ તથા રાજાડે સરકારી નોકરો દોવા જતાં દેશભક્તો હતા એ સદુએ સ્વિકારેલું છે તેથી આ નામો અમારી હાંસની સામે પ્રમાણરૂપ રજુ કરેલાં છે પણ એ દેશભક્તોનો અભિપ્રાય છે કે દેશમાંના આજવાનોએ જે હીલચાલો ઉપાદી છે તે વિષે શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓ ને તેમની વિદ્યાર્થી દશામાં આપણું જોઈએ. સ્વરમરસ ન્યાયમુક્તિ રાત્રેએ એ હેતુ આનમાં રાખીને જ મુનિરસિદી પુણ્ય આતે કેમિક પ્રસંગોથી કારે એમાં

વિદ્યાર્થીઓએ જોડાવું જોઈએ એવી સલાહ આપી હતી. રાષ્ટ્રીય સભા, સમાજક પરિષદ, ઔદ્યોગિક પરિષદ, રાષ્ટ્રીય પ્રદર્શન, શિવાજી ઉત્સવ, વજ્ર પતિ ઉત્સવ, સ્વદેશી આદિભન, હજી નિયેષ મંડળ હાલદિ દેશદિવારે જુલુ જુલુ આજવાનોએ ચાલુ કરેલી હીલચાલમાં પોતપોતાની છુદ્ધિ પ્રમણે વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લેતાં નહીં રીએ તો પછી શીખે કારે? વિદ્યાર્થી દશા પુરી થઈ કે નોકરીમાં જોડાવાને, નોકરીની મુદત પૂરી થઈ કે પેન્સનર થવાનો, આખરે કાંઈ કાંઈ ચાલેલી કંઈ પણ દેશસેવા દલી” એવા ઉદ્ધાર કાઢતો તે ખરી જોઈ એટલા માટે અમે ફરીથી જોર સારવ કહીએ છીએ કે વિદ્યાર્થીઓને સારવ જનિક હીલચાલમાં ભાગ લેતાં અટકાવવા અને ચાલુ સ્થિતિથી અત્યંત રાખવા એ કામ તે દેશને નુકસાન કરનારું, જ્યાં ને નિર્મલ્ય કરનારું અને કુનામાં હાલ પાડનારું છે અને એટલાજ સાર જોઈ આવા કામમાં સરકારને અનુમતિ કરવા શિક્ષકોને ‘પેટભરા’ની ઉપમાં આપી મુશ્કેલીને અગ્રાજ કહી ચૂક્યા છીએ. અજ ગુરની ઉંધી આગાએ વિદ્યાર્થીઓએ માનવીજ જોઈએ એવું જગતનું દેશ શાસ્ત્ર કહેતું નથી. અમે તો વારંવાર કહીએ છીએ કે “જે ગુર કામ, લેલ, ભાગ, મોહ અથવા અજ છુદ્ધિથી સિખરે જોડી કેવળથી મા શિખામણ આરે છે તે ગુર રાષ્ટ્રપાતક છે.”

સ્ત્રીઓની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૨ મી નવેમ્બર મુનિરસિદી જવા ઉપડશે.
સોનાલી—તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બર મુનિરસિદી જવા ઉપડશે.

[નાતાલ હીરેક લાઇન]

અમદાલી—આજરોજ મુનિરસિદી જવા ઉપડશે.
અમદાલી—તા. ૨૬ મી આગસ્ટે જવા ઉપડશે.

[બરિડીયા હીરેક લાઇન]

પાલમોટા—તા. ૩૧ મી આગસ્ટે મુનિરસિદી જવા ઉપડશે.

[હિંદીમાં આફરીક લાઇન]

મદ્રાસ—તા. ૩૭ આગસ્ટે મુનિરસિદી જવા ઉપડશે અને પુરવ આફ્રિકાનાં જંદો માટે કાલેથી છુદ્ધી છે.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

all kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળો અને શાકભાજીની વેચાણમાં અગ્રણી સ્થિતિ.
આપનામાં અતિ ઓછા ભાવે વેચાણ કરવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C

Mahomed Surtie
Merchant,

Box 87

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.

Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Beech & Co., P. O. Box 38

INGOGO

B.M. Seedst, General Dealer
Telephone No. 1 Ingoingo Rail

JOHANNESBURG

R. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street.
Vrededorp. Phone 1916
P. O. Box 2870

Waters C. & Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'Obligé'

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umhass Road

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

VERULAM

Lak Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WARMBATHS

M. L. Nagdeo & Co.
General Merchant, P.O. Box 6.

નવસારી હિંદુ યુનાઇટેડ
વેડીંગ કું.

મેનેજર: શ્રી. કે. પટેલ

હિંદુસ્થાનની ઐશ્વર્ય બજારમાં મનાવી
સરતે સાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખુબ
થી પોરનું તથા કાચાતણું—સરક
આવડ—ચોખ્ખું નાંધીવાળું—એક વખત
મનાવી ખાતી કરો.

સ. ના. ૧ પ્રીત્વરક રમીક

રમીક ના. ૧૨૮૬, બહાનેરનગર.
૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer,

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: 'SAMY,

KUILS RIVER STATION.

જાગત રસા હરીલાલ

બનારસ સિંહ મલ્લિક

પરના રસ, ડાહ, પાટણ, સમીક,
કેટ, રમી, કુવાલ, મીરબાન, રસમી
આમ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, સુખી અને ખાતી કરો.
લેગુ માર્ક છે.

હિંદીયન માર્કેટ, રોડ ના. ૫૮
વેડીંગ-કું, બેન્ક-સરક, બો. ૫૪૭૬

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the
Indenture System. The book con-
tains a brief sketch of the Hon. Mr.
Gokhale's public career and the full
report of the debate on the resolution
moved by the Hon. Member in the
Viceroy's Legislative Council, Cal-
cutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline
of the Philosophy of the Vedanta as
set forth by the Upanishads and
Shankara; by L. D. Barnett M.A.,
Litt. D. Professor of Sanskrit at Uni-
versity College, London. Price 2s. 6d.
(with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa:
Helots within the Empire! How
they are Treated. By H. S. L. Polak.
Price 2s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in
South Africa. By J. J. Doka. With an
Introduction by Lord Ampthill. Price
2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South
African Problem. By Dr. P. J. Mehta.
Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammadanism. By Prof. D. S.
Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d.
(with postage 2s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K.
Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential
Address delivered by P. J. Mehta,
M.D. Bar-at-Law, on the occasion of
the 11th anniversary of the Hindu
Social Club, Rangoon. Price 6d.
(with postage 7d.)

ગાંધીજીનાં હરમયજી માંથી. ૧૫. ૩૦
જામેલ પુસ્તકોનો ગુજરાતી તરજુમા રા.
મેવાલે આ પુસ્તકોની પ્રસ્તાવના વિસ્તારથી
જામેલી છે. પોરક મરમ સહીત હિંમત
શી.ર ઉપેની.

દેશભક્ત ગાંધીજીનાં હરમયજી અને
ગીરમીટના સવાલ ઉપરની મરમ પોરક
મરમ સહીત હિંમત પેની ર.

The I. P. Press, Phoenix.
Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Haritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 43—Vol. X.

SATURDAY, OCTOBER 26TH, 1921.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

HON. MR. GOKHALE'S ARRIVAL

STIRRING AND ENTHUSIASTIC SCENES AT CAPE TOWN

Our special representative at Capetown, telegraphing on Tuesday, gives the following interesting particulars of the reception given to the Hon. Mr. Gokhale:—

The Hon. Mr. G. K. Gokhale, C.I.E., who arrived here to-day by the R.M.S. *Saxon*, was received at the Docks by hundreds of Indians, including a Transvaal deputation, and by the Deputy Mayor. A procession was formed, headed by a row of fifty carriages led by a carriage-and-four containing the distinguished guest, and proceeded to "Noor Bagh," the residence of Mr. A. H. G. Mahomed, arriving there at 10 o'clock. Here Mr. Gokhale was received by the Deputy Mayor, the Hon. Mr. Cartwright, and many other prominent European citizens. The Chairman of the Reception Committee, Dr. Abdurahman, offered Mr. Gokhale a cordial welcome.

A formal Reception took place in the City Hall, to-night, His Worship the Mayor presiding. The general address on behalf of the Indian community was read by Dr. A. H. Gool, and presented, and addresses were also presented by the Hindu Association, the Konkany Muslim League, and the Tamil community. Senator the Hon. Mr. W. P. Schreiner, K.C., Mr. M. K. Gandhi, and Dr. Abdurahman, having delivered important speeches, the Hon. Mr. Gokhale rose to reply, receiving a tremendous ovation. He thanked the Union Government for extending their hospitality to him and for making arrangements for his comfort. He said that he had come to study the position of the Indians of South Africa, a problem that was agitating the Indian mind as no other question did in India. The proceedings were most enthusiastic and harmonious throughout.

Reuter's Report

Reuter sent the following telegrams in the press:—

The Hon. Gopal Krishna Gokhale, member of the Indian Viceroy's Council, arrived by the *Saxon* this morning, and was welcomed at the Docks by a delegation from the Transvaal, comprising Mr. Gandhi and three others, and by a number of prominent members of the Indian community in the Cape. A public reception takes place on reaching the town, and there will be presentations of addresses in the City Hall to-night, when the Mayor will preside.

Mr. Gokhale leaves for Kimberley and Johannesburg on Thursday morning.

The Hon. Mr. Gokhale drove in procession from the Docks to the residence of Mr. Gool Mahomed, where a reception took place, attended by Sir Frederick Smith, Mr. Cartwright, M.P.C., a deputation from the Transvaal consisting of Messrs. M. K. Gandhi, Cachalia, and Imam A. K. Bawazir, together with some 300 or more members of the local Indian community. Mr. H. Kaffenbach, of Johannesburg, was also present. The only speech made was one of welcome, Mr. Gokhale reserving his remarks until this evening's meeting.

The Hon. Mr. Gokhale received over 700 telegrams of welcome, and also a cordial invitation from Mr. Fischer, Minister of the Interior, to be the guest of the Government while in Pretoria.

Mr. Gandhi, interviewed by the *Argus* regarding Mr. Gokhale's visit, said he had come with the knowledge of the Indian Government, but entirely on his own initiative. He considered it his duty as an Imperialist to investigate the whole Indian question in South Africa for himself, and to make the acquaintance of the Union Ministers. Mr. Gokhale had not yet

stated what position he was going to discuss and what he wanted discussed. There were no outstanding questions, but certain standing grievances in the Cape, Transvaal and Natal. He (Mr. Gandhi) was not hopeful that Mr. Gokhale's visit would result in a final settlement of all questions; they were too large to be settled in the course of a single visit by one distinguished legislator. He hoped, however, that the visit would result in a better understanding between Europeans and Indians, and that a better tone would be adopted by the two communities towards each other. That certainly was part of the mission that brought Mr. Gokhale here. Mr. Gokhale informed him that the feeling in India over the South African question was very intense, and there was no question over which all sections in India were so much agreed as this.

In the City Hall

There was a big attendance at a meeting in the City Hall to-night to welcome the Hon. Mr. Gokhale. About 50 Europeans were present, including several members of Parliament.

The Mayor presided, and cordially welcomed Mr. Gokhale.

Mr. W. P. Schreiner, who was the principal speaker, paid an eloquent tribute to Mr. Gokhale and his work in India, and welcomed him on behalf of the European citizens. He was sure that Mr. Gokhale would get every assistance in the work he had undertaken, namely, that of working out the many problems that affected the Indian people. Mr. Schreiner declared that it was not proper that Indian Indians, after they become free, should have to go with their wives and children and pay a prohibitive annual tax. That, he thought, was unfair and would have to be removed in the near future.

Mr. Gokhale, who was well received

ed, thanked the various speakers for their kindly references, and said he felt that his mission would be crowned with success. He had undertaken the work in the interests of a people who appeared unable to help themselves, but he felt sure that, on representations being made, much would be accomplished for their benefit.

Capetown, Oct. 24. The Hon. Mr. Gopal Gokhale, accompanied by Mr. Gandhi, left by this morning's train for Kimberley, en route for Johannesburg; but a short stay will be made at Klerksdorp and Krugersdorp before the Rand is reached.

Exceptional arrangements have been made for the comfort and convenience of Mr. Gokhale during his journey through the country. A special coach has been placed at his disposal, and this was attached to this morning's train, and will be devoted to his use, at any rate as far as Johannesburg. In order to facilitate his journeyings, special trains will be arranged to suit his convenience where necessary. A chef is being deputed to provide the distinguished Indian's meals on the trains.

A representative of the Immigration Department will accompany Mr. Gokhale throughout the tour.

Natal Messages

A very large number of telegrams of welcome were sent to the Hon. Mr. Gokhale from different parts of Natal, Durban and district alone sending nearly 200. Besides the private senders, amongst whom Mr. Parsee Rustomjee, with characteristic foresight and enthusiasm, despatched a wireless message, telegrams were sent from the Natal Gokhale Reception Committee, the Durban Anjuman Islam, the Colonial-Born Indian Association, the Natal Zoroastrian Anjuman, the Roman Catholic Indian Community, the Natal Indian Congress, the Mafle Osmania Cricket Club, the Surat Hindu Association, Kathiawar Arya Mandal, the Mahomedan Martie Society, the Durban Indian Society, the Pietermaritzburg Reception Committee and other local public bodies, the Isipingo, Toogast, and Verulam Indian Communities, the Mahomedan Debating Society, Dundee, and many other organisations throughout the Province, whose names have not yet come to hand.

Mr. Dadabhai Naoroji, writing from Versava on the 6th September last, sends the following message:—

"I offer my most heartfelt thanks to all friends in India, England, and South Africa, who have sent me their kind congratulations and good wishes on my 88th birthday, on the 24th instant."

Mr. Gokhale's Visit

The Durban Programme

For general information, the following programme is published with reference to the visit to Durban of the Hon. Mr. G. K. Gokhale, C.I.E.:—

Friday, November 8. Special train leaves for Maritzburg in the early morning to receive Mr. Gokhale, and to bring him to Durban, and will arrive at Durban Station at about 5 p.m. The Hon. Mr. Gokhale will be welcomed by His Worship the Mayor and the Central Reception Committee. A procession will then be formed to take Mr. Gokhale to the residence of Mr. I. A. H. Moosa, in Clarence Road, where he will be staying during his visit. The company will then disperse. A Public Reception will be held in the Town Hall, at 8 p.m., His Worship the Mayor presiding. Doors will be open from 7 p.m., and the Borough Organist will give a recital. His Worship the Mayor will open the proceedings with an address of welcome. The Chairman of the Central Reception Committee will then address the audience, and the Committee's address of welcome will then be read and presented. Other addresses will then be read (if time permits) and presented. Mr. Gokhale will then reply; and after the singing of the National Anthem, the company will disperse.

Saturday, November 9. Children's Sports and Entertainment in the Albert Park. The Hon. Mr. Gokhale will present the prizes.

Sunday, November 10. Gathering of £3 tax payers and other Indians of the poorer classes with special grievances, at Lord's grounds, from 10 a.m. to 12-30 p.m. Special train to Isipingo at 1 p.m. Gathering at Isipingo of £3 tax payers and indentured Indians in the South Coast Districts. Return to Durban at 5 p.m.

Monday, November 11. Visits and interviews (by appointment) at the residence of Mr. I. A. H. Moosa, in Clarence Road. Dinner (by ticket) in the O.L.I. Drill Hall, Epsom Road, Sir David Hunter, K.C.M.G., M.L.A., presiding.

Tuesday, November 12. Visit to the Phoenix Settlement. Mr. Gokhale and party will take lunch at Mount Edgecombe with Senator the Hon. Mr. Marshall Campbell, and will visit the Mount Edgecombe Estates.

Wednesday, November 13. Interviews and visits, by appointment.

Thursday, November 14. Departure for Delagoa Bay by the D.O.A.L. s.s. *Kronprins*.

Transvaal Arrangements

The Central Reception Committee trusts that the people in Johannesburg will close their businesses as far as possible, in order that they may attend the Reception to the Hon. Mr.

Gokhale, at Park Station (Platform 2) on Monday, the 28th inst., at 4 p.m.

A Reception will be given to Mr. Gokhale by prominent European townsmen, at the Carlton Hotel, on Tuesday, the 29th inst., at 8-30 p.m.

Messrs. Cachalia, Bawazzer, Kallenberg and Gandhi left Johannesburg by Friday night's excursion to the Cape, to anticipate the arrival of the Hon. Mr. Gokhale. The delegates were accorded a hearty send-off.

The Indian Women's Association will hold their reception on the 1st November at 3-30 p.m.

The 4th and 5th of November will be spent at Pretoria and on the 6th prox. Mr. Gokhale will depart for Natal.

Special Offices have been engaged in Chudleigh's Buildings, Eloff Street, Johannesburg, where, when not otherwise engaged, the Hon. Mr. Gokhale will receive friends and visitors by appointment, between the hours of 10 a.m. and 4 p.m.

Visit to Kimberley

Kimberley, Oct. 22 (Reuters).—In connection with the visit of Mr. Gokhale on Friday, the Reception Committee have arranged a public meeting in the Town Hall the same evening, and a banquet in the Town Hall supper room on Saturday evening.

The Registration Act

An Appeal Dismissed

Reuter reports that, at Capetown on the 19th instant, the Appellate Division dismissed with costs the appeal of an Indian named Ahmed Ismail for a reversal of proceedings in the Transvaal as the result of which an order of deportation was made against him, a certificate of registration under the Transvaal Registration Act being refused.

The applicant entered the Transvaal with his father, who is entitled to registration, in 1907, being then 13 years old. His father left for India the same year, and had remained there ever since. In November, 1911, the applicant applied for registration, explaining this delay in applying had been due to the passive resistance movement. As he at that time was over the statutory age proceedings were commenced against him under the Asiatic Registration Act of 1908.

The appeal turned mainly on the interpretation of the Act of 1908. The practical point to be decided was whether the Legislature intended by the omission of any time limit in the Act of 1907 to confer a special privilege on members of the applicant's class, or

whether the time limit—sixteen years and one month—already fixed by the Act of 1907, should continue to apply.

Acting Chief Justice Rose-Innes held that the latter view was correct, and said it was an absurd supposition that Parliament meant to grant foreign-born minors in the Transvaal at the commencement of the Act an unlimited time to apply for registration, while minors born in the Transvaal and continuously resident there were to make application within a month after attaining the age of sixteen years.

[NOTE: Further details of the above matter may be obtained from our issue of the 28th ultmo.—Ed. 10.]

The £3 Tax

Gokhale

Reception Committee Moves

The following letter has been addressed by the Hon. Gokhale Reception Committee to the Right Hon. General Botha, the Prime Minister of the Union, on the 21st instant:—

"In view of the approaching visit of South Africa of the Hon. Mr. Gokhale, we are desired, by the Reception Committee appointed to welcome to Natal our distinguished fellow-countryman, to request the Government of the Union to suspend the £3 tax upon ex-indentured Indians who choose to remain as free men and women here upon the expiry of their contracts, and to introduce into the next session of Parliament a Bill to repeal the tax.

"This impost is regarded by the Natal Indian community as exceedingly harsh and burdensome, affecting, as it does, men, women and children alike, and penalising the liberty and industry of the humbler members of the community, who have done so much to develop the natural resources of this Province, and to enrich and make possible the Union, by their labours. The tax is admittedly unjust, falling oppressively upon the poorest people, whose social life it most seriously demoralises.

"It was imposed, originally, to prevent masses of Indians of the less developed classes from settling in this country, owing to their importation, against the desire of the Indian community, in large numbers.

"Whatever might have been its justification, if any, whilst indentured immigration was proceeding, its continued imposition, since recruitment in India was stopped, in July of 1911, mainly because of the efforts of the Hon. Mr. Gokhale, constitutes a constant source of offence to South African Indians and a cause of degradation to those who are subject to it and their more fortunate fellow-countrymen who are yet compelled to

witness and in some degree to share in their suffering.

"Our Committee feel that it would be a most gracious act on the part of the Government over which you preside, to take advantage of the Hon. Mr. Gokhale's visit and to adopt their suggestions for the alleviation of the lot of many thousands of your humble fellow-subjects of the Crown.

"Trusting that you may be pleased to accept these respectful representations in the spirit in which they have been advanced."

From the Editor's Chair

MR. GOKHALE ARRIVES

Our distinguished guest has at length set foot upon South African soil, and his store of experiences are being hourly added to. His reception at Capetown, so graphically described in our news columns, was worthy of the Hon. Mr. Gokhale, the Indian community, and the European population. The Hon. Mr. Fischer took advantage of the occasion, with a courtesy that was to be expected in the circumstances, and that has been highly appreciated by South African Indians, to invite Mr. Gokhale to be the guest of the Government, during his stay in Pretoria. Many doubts were expressed in India, prior to Mr. Gokhale's departure for England, last May, en route to this country, lest racial prejudice here should place an insult upon one of the most honoured sons of the Motherland. But it has been abundantly evident, since the news of his coming was announced, that public men in South Africa have realised the immense importance to the Empire of a proper solution of the Indian difficulty here, and the high esteem in which India's foremost spokesman is held in the very highest circles. The man whom the King himself delights to honour could not but be treated with the utmost respect and consideration by responsible persons in South Africa, and the attitude of the European press and the public towards Mr. Gokhale does honour alike to them and to the people of India. It is too early yet for our esteemed guest to have made any public pronouncement upon the various matters that are the subject of his inquiry, but he has early

seized the opportunity to convey to South Africa the significance to India of the problem of the treatment of Indians in this country. We again repeat, and in this we merely echo Mr. Gandhi, that we do not anticipate miracles as a result of Mr. Gokhale's visit; but we certainly expect and most fervently hope that it will create an atmosphere favourable to a more sympathetic apprehension of the Imperial nature of the difficulties, and that the problem will be envisaged from a broader and more reasonable viewpoint on the part of the European fellow-colonists of the Indian settlers, whose only anxiety is to live at peace and in friendship with their neighbours.

✓ THE £3 TAX DOOMED

We suppose that never was a tax so unjust and abhorrent as the £3 annual tax upon the chastity of Indian women and the integrity of Indian men in Natal who choose freedom—or what passes for such in this Province—upon the expiry of their indentures. The tax has been an abomination ever since it was first imposed, and its gruesome record of shame and dishonour are a disgrace to a civilised community. Almost the entire European press of South Africa—the *Rand Daily Mail* as recently as last week—has condemned its maintenance in unmeasured terms, and the action taken by the Natal Gokhale Reception Committee in inviting the Prime Minister to signalise Mr. Gokhale's visit by the suspension of the tax, with a view to its ultimate repeal in the next session of the Union Parliament, is not only opportune, but it was a duty incumbent upon them. The universal condemnation of the continued imposition of the tax was voiced this week by no less an authority than the Hon. Mr. W. P. Schreiner, K.C., whose advocacy adds weight and substance to any cause, and it must be evident to all right-minded persons that the doom of this iniquitous impost has been sounded. We earnestly trust that General Botha will gracefully yield to Indian and European feeling in this matter, and give occasion for his name to be blessed by the unborn descendants of the present victims of so obsolete and immoral policy.

WILL IMMIGRATION SCANDALS NEVER CEASE?

In another column, we publish certain important correspondence that has been addressed by the Chairman of the Transvaal British Indian Association to the Government, regarding the obstacles placed in the way of lawful Transvaal residents, attempting to land in Durban on their way back to their homes from India. That there was not the slightest reason to doubt their bona fides is shown by their ultimate landing at Capetown, in the circumstances described in the affidavit enclosed in Mr. Cachalia's letter, and the details of the case compel us to arrive at only one conclusion, that, either acting upon instructions or upon their own responsibility, the Immigration Authorities at Pretoria and Durban are doing their utmost, by provocative conduct and exasperating delays, to prevent the return to South Africa of lawfully resident Indians, or their landing after arrival, with a view to wearing them out or exhausting their financial resources. Had the *Umlass* not proceeded to a Cape port, the unfortunate victims of what we choose to call official conspiracy would have been sent to a foreign port and eventually deported to India, where they might have landed in a destitute condition. The whole incident is as gossamory as it has been our misfortune to take cognizance of for a long time. The attitude of the authorities has been "slim" and tricky, and the least that is due to their wretched victims is to reimburse them to the extent mentioned in Mr. Cachalia's letter. But that is the least that is required to condone this official offence against good faith. The Transvaal Indian community must secure guarantees that such an occurrence shall not happen again, and if they do not, we feel that they will be justified in re-commencing the struggle that is in abeyance. There is not the slightest doubt that the Government, wherever possible, are prepared to depart both from the letter and the spirit of last year's settlement, and unless they give prompt evidence of an intention to abide strictly by their agreement, they must not be surprised if they suddenly find a hornet's nest around their ears.

Reviews

The Transformation of Sikhism is the title of a work by Dr. Gopal Chand Narang recently published by the Tribune Press, Lahore, and describes, in a scholarly manner, how the Sikhs became a political power. Dr. Narang is an authority on all matters relating to Sikhism. The present volume is prefaced with a valuable bibliography. It contains seventeen chapters, respectively headed "Spiritual Emancipation," "Sikhs form a Community," "Increasing Influence of the Gurus," "Foundation of Sikh Theocracy," "Persecution Drives the Sikhs to Arms," "Some Notable Executions," "Armed Resistance Begins," "Successful Organization," "Sikhism under Govind," "Govind Creates a Nation," "Govind's Wars, Wanderings, and Death," "Sikh Conquests under Bandha," "Temporary Suppression of Sikhs," "Sikhs Reappear and Become a Power," "Sikhs Take Lahore and Coin Money," "Sikhs Become a Sovereign Power," and "The Punjab under the Misals;" and concludes with an essay on "The Punjab Administration under the Misals," and three Appendices, respectively entitled "The Sikh Scriptures," "Is Sikhism a Mixture," and "Distinguishing Features of Sikhism." We can quite understand and appreciate Sikh pride in the history of the Sikhs, and the author has given an able presentation of it. Apart from the contrast between martial valour and passive resistance, it is significant that the modern Sikh is gradually losing the spirit of independence that stirred the souls of his forefathers, and we have a vivid recollection of a sturdy Sikh running along the platform at Amritsar, humbly receiving the orders of his European master as the train moved rapidly out of the station.

Shams-ul-Ulema Jivanji Jamshedji Modi is a scholar of another type, who has recently presented to the world a volume of *Anthropological Papers* (mostly on Parsee subjects), read by him before the Anthropological Society of Bombay. Mr. Modi is the author of a number of learned works and brochures, and this latest volume will certainly add to his reputation. The Zoroastrian community possess few scholars of Mr. Modi's eminence, and we trust that many other equally valuable works may yet be received from his pen.

Mr. G. K. Nariman has translated, from the German version of the original Dutch, the first part of Dr. C. F. Thiele's *Religion of the Iranian Peoples*, to which he appends translations from the French of Darmesteter's *Sketch of Persian and Gôthic Literature of Persia in Islam*. The volume is produced

by the Parsi Publishing Co., and indicates a growing interest on the part of the Parsis in their ancient religion, literature, and history. Indeed, there seems to be something of a revolt amongst the more thoughtful of Bombay Zoroastrians against the Europeanization and assimilation of many of their co-religionists. Mr. Nariman has been at great pains to give the public the advantage of the best European scholarship on Zoroastrianism. Parsis owe much to Darmesteter, whose brilliant essays on Zoroastrianism have thrown so much light on the subject; but Thiele's work is of the greatest value in correcting some of the great Frenchman's misapprehensions regarding the antiquity of the faith sanctified by the life of the Prophet Zarathustra.

The literature of Gujarat is receiving increasing attention from cultured Gujaratis, who are endeavouring to stem the tide of denationalisation. Mr. S. S. Mehta, of Bombay, has recently issued a little book, entitled *My Own Studies, or a Historical Study of the Ancient Literature of Gujarat*, in English and Gujarati, through the Bombay Samachar Press. The whole work is of a highly ethical character and can be confidently recommended to passive resisters. It is a pity, however, that the English section of the book was not more thoroughly revised, as it contains a number of printer's errors, whilst the idiom is often quaint and peculiar.

Messrs. P. S. King and Son (London) are the publishers of *Nationalities and Subject Races*, being the Report of the Conference of Subject Races held at the Caxton Hall, in 1910. The volume is of absorbing interest, containing, as it does, a record of the protests of the subject peoples of Egypt, India, Morocco, Finland, Georgia, and Ireland against national submersion. The Report contains also valuable contributions on "Forced and Indentured Labour," by the late Sir Charles Dilke, "Empire and Subject Races," by Prof. Gilbert Murray, "Coloured Races under the White Man," by Heer Van Kol, "The Anti-Slavery Movement," by M. René Chapardé, a symposium on "Present Day Slavery," by Messrs. Travers Buxton, E. B. Morel, J. H. Harris, and Keir Hardie, and another on "Proposed Remedies," by Messrs. G. K. Chesterton, A. H. Swinny, V. Rutherford, Bepin Chandra Pal, Taha al Abd, R. B. Cunningham-Graham, J. F. Green, R. Chapardé, and A. J. Windus, besides a number of appendices, and an editorial note by Miss M. F. Dryhurst and a preface by Mr. Robert Lynd. We have only one criticism to offer, and this has reference to the carelessness with which the French documents have been printed. The proof-reader has done his work incomparably, for these papers are full of typographical errors.

Indian Immigration to South Africa

Official Correspondence

We take the following extracts from the White Paper issued by the Imperial Government, respecting the Immigration Bill:—

No. 1.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 13th May, 1911.)

Government House, Cape Town,

26th April, 1911.

Sir,—With reference to previous correspondence on the subject of the Immigrants Restriction Bill, I have the honour to enclose herewith a copy of a minute from my Ministers acquainting me that, to their regret, they have found themselves unable to proceed with the Bill during the Parliamentary Session which ended yesterday.

2. You will observe that in this minute and in the statement made by General Smuts in the House of Assembly on the 25th instant—a copy of which, as reported in the *Cape Times*, is attached—an undertaking has been given—endeavour during the recess to devise some durable solution of the difficulties of the question, and that the introduction of another Bill may be expected in the course of the next Session of Parliament.

3. The Minister's expression of a reasonably confident hope that in the meantime the Indian passive resistance movement in this country is likely to be suspended will be noted with satisfaction, and I trust that the period thus gained for further consideration may lead to the discovery of a practical compromise between the divergent interests affected.

I have, &c.,

GLADSTONE.

Governor-General.

Enclosure 1 in No. 1.

MINISTERS TO GOVERNOR-GENERAL.
(Minute 499.)

Union of South Africa,

Prime Minister's Office

Cape Town, 25th April, 1911.

With reference to previous communications which have passed between the Governor-General and Ministers on the subject of the amendment and consolidation of the Immigration Laws of the Union, Ministers have the honour to inform His Excellency that, in view of the many difficulties which have presented themselves in connection with the Bill now before Parliament, they regret that they find themselves un-

able to proceed with the proposed legislation this Session.

Ministers have the honour to state that when the Bill was first introduced, the primary object of the measure was to put an end to the unfortunate struggle which has been agitating the country—more especially the Transvaal Province—for the past year or two, and it was in this connection particularly that the greatest difficulty was experienced.

Ministers had framed a measure which, while subjecting all immigrants to an equal statutory test, gave large powers to the Immigration Officers similar to those existing in Australia at the present time, under which all but a few selected Asiatics—principally professional men—could be excluded from the Union. A difficulty then arose in regard to the right of such Asiatics to enter the Orange Free State after landing in the Union, and unanimous objection was made by all members of Parliament representing Orange Free State constituencies to any educated Indians being allowed to enter that Province. A strong resolution protesting against any modification of the Orange Free State laws regarding Asiatics was also passed by the Orange Free State Provincial Council.

The Indian community, on the other hand, stated that they accepted the draft law as it stood, but that they would be compelled to continue their agitation in order to secure that all educated Asiatics admitted in terms thereof should enjoy the same freedom in the Orange Free State as was contemplated that they should enjoy in all other Provinces of the Union.

Ministers felt that as an alternative a Bill which referred only to the Transvaal might be passed, but constitutional questions arose, and when it was, moreover, seen that the main object of the Bill, namely, a settlement of the Indian immigration question, would not be achieved, Ministers considered that the only course was to drop the matter for the present and to endeavour during the recess to devise some solution which would prove of a durable nature.

Ministers accordingly informed the leaders of the Indian community of the position of affairs, and have some reason for hoping that the passive resistance movement will be temporarily suspended pending the introduction of Immigration legislation during the next Session of Parliament.

Ministers desire to inform His Excellency, in conclusion, that it is with great regret that they have been obliged to postpone the matter; but in view of the objections to the proposed law which reached the Government from many quarters, they felt that further consideration was essential, so that a settlement agreeable to all parties might be arrived at.

LOUIS BOTHA.

No. 5.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 10th June, 1911.)

Governor-General's Office,

Pretoria, 22nd May, 1911.

Sir,—I have the honour to transmit to you herewith, at the request of the Joint Honorary Secretaries of the Natal Indian Congress, a petition addressed to you making representations as to the position of Indians resident in Natal.

2. I have communicated a copy of this petition to my Ministers, and will forward their observations to you in due course.

3. A copy of the correspondence which is mentioned in the second paragraph of the petition as having been published recently accompanied my despatch of the 19th of April.

4. With regard to the fifth paragraph of the petition, you will remember that the question of the Dealers' Licences Act formed one of the subjects to which Lord Crowe referred in his despatch of the 7th of October, 1910, and that my Ministers in their reply, a copy of which was enclosed in my despatch of the 16th of January, expressed the hope that a fair and reasonable administration of the existing law would have the effect of remedying specific grievances so far as possible and of securing considerate treatment to all in the enjoyment of vested rights. It will be observed that the petitioners do not specify the resolution of the Natal Provincial Council to which they refer in this connection. So far as I am aware, the only resolution on the subject of trading licences was that moved by Mr. Hulett on the 4th of April, and duly carried. Its terms, as published in the minutes which accompanied my despatch of the 19th of April, were as follows:—

(1) That in terms of Section 87 of the South Africa Act, 1909, this Council begs to recommend to the Parliament of the Union of South Africa the passing of legislation having for its purpose the granting to this Provincial Council the power to pass legislation for the granting and withholding of all trading licences in the Province.

(2) That a respectful address, conveying the foregoing resolution, be presented to the Parliament of the Union of South Africa.

The resolution was read in the House of Assembly by direction of Mr. Speaker on the 10th of April, but from the Votes and Proceedings for that date it would not appear that any motion was made on it.

5. I transmit herewith a copy of the petition regarding the Local Townships Law Amendment Ordinance, referred to in the sixth paragraph of the petition. This was forwarded to my Ministers for their con-

consideration on the 1st of May. On the 2nd of May, on the advice of my Ministers, and in anticipation of the next meeting of the Executive Council, I reserved the Ordinance for further consideration under the provisions of Section 90 of the South Africa Act. The ground for reservation stated by my Ministers was that Clause 1 of the Ordinance deals with a matter which, in their opinion, would require legislation by the Parliament of the Union. It appears from the petition that it is to this Clause that the Natal Indian Congress take exception. I enclose a copy of the Ordinance as read a third time and passed, which was published in the *Natal Provincial Gazette* of the 13th of April.

I have, &c.,

GLADSTONE,

Governor-General.

(To be continued)

More Immigration Scandals

Serious Allegations

The following letter, with enclosure, dated the 19th instant, has been addressed by the Chairman of the Transvaal British Indian Association to the Secretary for the Interior:—

I have the honour to enclose herewith the Declaration made by eight British Indians who have just returned from India and who are entitled to reside in the Transvaal. The Affidavit sufficiently explains what happened to these British subjects. If the facts set forth in the Affidavit are correct, the least, in the humble opinion of my Association, that the men are entitled to is payment of the extra expenses to which they were unwarrantably put by the action of the Immigration Officer in Natal, namely,

Alleged Telegraphic Charges 5/- each;

Passages to Capetown £3/3/- each;

The difference between the fare from Capetown to Johannesburg and that from Durban to Johannesburg £1/16/5 each;

Expenses incurred by the men in telegrams to their friends in Johannesburg, extra provisions, etc., say £2/- each.

In the humble opinion of my Association, the matter requires very careful inquiry, which I trust the Government will be pleased to make.

Affidavit

We, the undersigned, Supan Subramanian, Annamalai Moodalay, Narayanasamy Naidoo, Sinnasamy Pillay, Veeram Padayachy Becharie,

Ramasamy Naidoo, Ranga (Nadinya) Naidoo and Goorooosamy Chetty, all lawful residents of the Transvaal, do hereby solemnly and sincerely declare as follows:—

We reached Durban per s.s. *Umias* on the 23rd September last. We were approached, on board, by one of the officials of the Immigration Department, who asked us if we had £11 each to deposit enable us to land on Visiting Passes. We replied in the affirmative. He further asked if we had our permits, to which question we also replied in the affirmative. He then told us that he would call again on the following day. On the following day, the 24th September, he again called and demanded all our permits and registration certificates, after which he examined each of us individually as to our right of residence in the Transvaal. He also took our eighteen digit impressions, and then left us without saying anything further. This was about 1 p.m. on the afternoon of that day, we came again, and desired those who held voluntary registration certificates to accompany him. To those of us who hold Peace Preservation Ordinance Permits and Milner Certificates he said that our documents had become invalid and that we were, therefore, not entitled to land. At about 5 p.m. on the same day, the Officer again came on board accompanied by a few European and Native constables, and ordered us to gather together our bedding only. We were then marched off to the Indian Depot and kept there under police surveillance. On the morning of the 25th September, the same officer called upon us, accompanied by an interpreter, and again took our statements. At about one o'clock that day, we were taken to the Immigration Office, where our statements were taken for the third time. The Immigration Officer demanded five shillings from each of us, that he might wire to the Registrar of Asiatics about our claims. Our descriptions and measurements were taken, and we were not allowed to speak to anyone. We were sent back to the Depot under police surveillance. On the afternoon of the 26th September, the Indian interpreter came to the Depot and took our digit impressions. About an hour after this, we were told by the constable in charge that we would have to return to the steamer, and he ordered us to get our bedding ready. We refused to obey, saying that we desired to hear from Pretoria before doing anything. We were then asked threateningly whether we would embark or not, to which we replied in the negative. About half an hour later, some twenty European and native constables appeared and ordered us to proceed to the steamer. We again refused. The Immigration Officer then ordered the constables to carry us to the steamer by force, and two Native constables attempted to carry one of us. We then agreed to march to

the steamer. When we were on board, as the ship started moving, our P. P. O. Permits and Registration Certificates were returned to us. When we reached Capetown, we were landed on a deposit of £20 each for which deposits we received receipts for £19 only; and £3/3/- was deducted from the amount deposited by each of us for a return passage. The Authorities supplied us with no food on the passage from Durban to Capetown, and we had to rely upon what little still remained with us, and, as we had provided ourselves only for the journey to Durban, we had to suffer considerable hardship; for the Captain refused to supply us with food.

Declared at Johannesburg, this 19th day of October, 1912, [Note: We refer to this matter to our Editorial columns.—Ed I.O.]

Native Opinion

Bishop of Pretoria Speaks Out

In the course of his address to the Annual Synod, the Bishop of Pretoria made the following reference to the Native question, the spirit of which might apply equally well to the Indian question:—

The white man cannot ever go on legislating for the black man irrespective of the black man's opinion; the black man has opinions, but at present he has very few opportunities of bringing those opinions to the notice of the white man. A proper and legitimate outlet for a man's views, be he black or white, not only acts as an excellent safety valve, but again and again removes the sense of injustice or oppression, even if there is no real cause for such a sense.

From my experience of our own Church Native Conferences I am sure this is true, so far as the natives of this part of the Union are concerned—and I venture to suggest that the Government of this country should give the native people a similar opportunity for expressing their opinions on such subjects as affect them. If such a native conference were held annually in each of the four Provinces of the Union—to start with—consisting of elected representatives of the native peoples resident in the Province, together with the Ministers of the Crown and representatives of other political parties in the two Houses of Parliament, I cannot think that anything but good could result. It would at least remove from the minds of the native peoples the idea which they have to-day, namely, that it is a matter of supreme indifference to the white man what the native thinks or wants; it would also help the white man to shape a policy with regard to native questions generally, with due regard to the legitimate needs and aspirations of the native peoples themselves.

selves. It seems to me simply suicidal, and even worse, to go on as we are doing to-day; I do not quarrel with the idea of a paternal Government for the native peoples of this country; it is probably by far the best form of government, certainly for the present at least, but I do quarrel with that form of paternal government which for the most part simply does not know, because it has no real means of finding out what its children at all events think they want. The first requisite for being a good parent to your children is to be a good friend to them; and you will never be a good friend to your children if you do not at least take the trouble to listen to what they say.

The Liberal Government's Responsibility

What They Have Done

In a circular letter to the Indian Press, Mr. H. S. L. Polak on July 21st, wrote as follows:—

Surely it is time to enter a protest when a politician of Lord Emmott's eminence adopts a petulant tone of remonstrance in reply to Lord Amptill's admittedly reasonable strictures on the present situation in South Africa.

Lord Emmott conveniently forgets that most of the matters of dispute that have arisen during the last few years are the result of the lamentable weakness of the present Ministry. Things were bad enough before their accession to power, but since that time the situation has rapidly become more acute. It was Lord Elgin who advised the Royal Assent to the Registration Act of 1907. It was he who sanctioned the Vrededorp Stands Act of that year whose operation is now resulting in the removal of a number of Indian families from that township with only a nominal compensation and with ruined prospects. It was he who sanctioned an Immigration Law that created a racial bar against the entry of the most distinguished Indian, and that gave the Transvaal Government the power to deport without trial passive resisters against the Registration Law. It was he who sanctioned the Gold Law of 1908, reviving the policy of segregation in locations, against which Mr. Lyttelton had protested in 1904. He and his successor deprived the Transvaal Indians of the indirect right of owning their business or residential premises, by not examining the regulations issued under the Township Acts of 1908 and 1910, and he was prepared, also, to deprive the Natal Indians of the municipal franchise. That he vetoed the anti-Indian legislation of Southern Rhodesia and the ruinous licensing legislation of Natal was due not to his firmness, but

to the fear of an extension of the passive resistance movement to those territories. His successor had the disadvantage of having to reap the result of Lord Elgin's batch of errors, but he fittingly emulated them by advising that the British Consul-General at Delagoa Bay should be instructed not to intervene against the deportation to India of British Indians by the Portuguese authorities at the instance of the Transvaal and Union Governments. Lord Amptill was fairly entitled, I submit, to suggest that the present Government should make more strenuous efforts to retrieve their own errors.

The Colonial Office is an Imperial Department of State and not a mouthpiece of colonial resentment, and I venture to think that the South African Indian problem will not receive a speedier solution by the adoption of such an attitude as that of Lord Emmott who, only last February, asked for the very kind of information upon which he now declines to take action!

Driven Out

The Unfortunate Position of Dr. Godfrey

On the 14th inst. Mr. H. O. Buckle, R.M., sitting in the third Civil Court, Johannesburg, dealt with the two adjourned applications under the Vrededorp Stands Act. The case had reference to two stands occupied by the Wesleyan Church and used as a school for coloured children, and a stand owned by Mrs. Godfrey, the wife of the Indian Doctor.

Mr. Moodie (Lance and Hoyte), who appeared on behalf of the Town Council, said that he had evidence to show that the school for coloured children was being continued, though the coloured caretaker had vacated the house adjoining the school. The school stood on two stands. In regard to the case of Mrs. Godfrey, he (Mr. Moodie) understood that Dr. Godfrey had left the house.

George Bidwell (Municipality) stated that he visited the stands occupied by the coloured school. Although the coloured caretaker had left, the school was in full swing.

The Rev. Amos Burnett, Superintendent of the Wesleyan Church, gave evidence to the effect that they had got rid of the coloured caretaker, but that they intended to continue the school.

Cross-Examined by Mr. Moodie: They had no intention of closing the school: they had never been asked to do so. They conducted the church also, and he had preached there the previous day.

Mr. Moodie said that, in view of the evidence, he had no alternative but to ask his Worship for an order declaring both stands forfeited. The only exemption provided for in the Act was that granted to the servant of a white

person residing on the stand. The whole purpose of the Act was to make Vrededorp a "white" township; if a coloured school existed it could not be said to be a white township, as the coloured children would be occupying the stands for the whole of the morning of every school day.

Mr. Fernhead, who appeared on behalf of the owners of the stands, argued that the children were not occupying the stands in terms of the Act, which implied continuous occupation by a person domiciled there.

Mr. Buckle reserved judgment.

In the case against Mrs. Godfrey, the husband gave evidence to the effect that he had left the stand, and had removed to 14th-street, Malay Location. He visited his wife now and then.

Cross-examined by Mr. Moodie: Do you undertake that the same position will operate in regard to the future?—Certainly. I am leaving the country.

Mr. Moodie did not ask for any order in the case, and none was made.—*Transvaal Leader*

[Note: Under the circumstances, we are not surprised at Dr. Godfrey's intention to leave the country. Having built up a practice among the residents of Vrededorp, both European and Indian, he must needs live in the locality. If he were to reside in the Malay Location adjoining, his wife, being a European, could not reside with him. So the unfortunate man's position is desperate—thanks to the Imperial Government's cowardly betrayal of Indian standholders.—Ed. L.O.]

Municipality's Action Fails

Johannesburg, Oct. 22 (Reuter).—The Municipality failed in their action against the trustees of the Coloured School in Vrededorp for forfeiture of their stand, on the ground that respondents failed to comply with the order of the Council to eject all coloured occupants of stands in Vrededorp.

The Magistrate held that the attendance of scholars at a day school did not constitute occupation, and made no order.

The Aga Khan

Letter of Thanks

The Secretary of the Anjuman Islam, Durban, has received the following letter from His Highness the Aga Khan, sent from France, and dated the 22nd September:—

"I beg to thank you very much for your kind cable and beg you to convey my thanks to my fellow countrymen whom you represent. I regret owing to absence from India your kind cable only reached me by post here and hence the delay in replying."

Mr. Polak's Activity in India

The following letters dealing with various matters affecting the community in South Africa were addressed by Mr. Polak to the Secretary to the Department of Commerce and Industry, Simla, on the 16th July:—

Cape Indian Licences

"I have the honour to enclose herewith, for the information of the Government of India, an extract from INDIAN OPINION of the 1st ultimo, containing the copy of a petition addressed to the South African House of Assembly by the Cape British Indian Union regarding the proposed legislation affecting the issue of trading licences.

"2. I venture to hope that the Government of India will bear these representations in mind when considering the whole question of Indian trading in South Africa."

"The White League"

"Herewith I beg to enclose, for the consideration of the Government of India, a cutting from INDIAN OPINION of June 1st, containing a reprint from the *Rand Daily Mail*, of a report to the Krugersdorp Chamber of Commerce of its "White League" sub-committee, showing the extent to which attempts are being made to foster a boycott of Indians by Europeans on the Rand."

Vrededorp

"In continuation of previous correspondence, I have the honour to state that I have just received information to the effect that steps are now being taken to dispossess the Indian residents of the Township of Vrededorp, Johannesburg.

"2. In view of the extreme hardship that is likely to befall these long-resident Indian traders, I beg to request that the Government of India will make appropriate representations to His Majesty's Government, so that the interests involved may be fully safeguarded, or that the dispossessed traders may be properly compensated."

Locations

"I have the honour to enclose herewith, for the consideration of the Government of India, a cutting from INDIAN OPINION of June 1st, reproducing a statement from the *Cape Mercury*, to the effect that the Government of the Union of South Africa intend to promulgate regulations compelling Asiatics in Kingwilliamstown to reside in locations unless they possess property or other (undoubtedly) qualifications.

"2. Hitherto, only the Municipality of East London, in the Cape

Province, had the power to compel residence in locations; but it now appears that the policy of racial segregation, within the limits set forth above, is being extended to other parts of the Province, and there seems no reason to suppose that it will not spread throughout South Africa eventually, if unchecked.

"3. It is to be assumed that it is intended to compel the residence in locations of only the lower classes of the Indian community, in common with other coloured people; but the grounds of segregation are not notified, and the judges of the status of those against whom action is to be taken are evidently ■■■ be persons ignorant of the ordinary life of the Indian and usually prejudiced against him.

"4. It has been observed, in practice, that the sites chosen for such segregation tend to be the most undesirable and insalubrious in the neighbourhood; and, if insanitation is the charge levelled against Indians of the lower classes, the failing, if existing, is not cured by such segregation. Moreover, it is well-known that municipal neglect is nowhere so notorious as in such locations. The plague outbreak in the Johannesburg Indian Location, in 1904, would not have occurred had the Municipality not failed in its duty to the Indian inhabitants thereof, in spite of frequent warnings it received as to the probable consequences of such neglect.

"5. When outbreaks of disease occur in locations, it is customary to attribute them, regardless of all evidence to the contrary, to the inhabitants thereof, and the white population uses the incident as another argument against the removal of Indian grievances.

"6. It is evident, from the case of Kingwilliamstown, that the Government of South Africa rank Indians of the poorer classes with the aboriginal natives of the soil; but such comparisons are highly undesirable, as even the poorest Indian's habits of life are far superior to those of South African natives.

"7. The main objection, however, is to the principle of segregation in locations, for racial reasons, inasmuch as it is not contemplated to require residence in such locations by white persons of insanitary habits, which not infrequently compare unfavourably with those of Indians. If it be desired to bring about better sanitary conditions, this can be done by stringently enforced municipal regulations applying to all communities alike.

"8. I therefore beg to protest strongly, on behalf of South African Indians, against this further attempt to injure their interests and lower their status, and to request the intervention on their behalf of the Government of India."

India's G.O.M.

Mr. Dadabhai Naoroji sends the following letter to the Chairman of the Transvaal British Indian Association. In view of the fact that the venerable Indian leader must have received hundreds of congratulatory messages on his birthday, to each of which he has addressed a personal reply, it is noteworthy that his letter is an autograph one:—

"I have to request you that in reply to your very kind telegram from the meeting of the British Indian Association on my 88th birthday, you will communicate to the Association my best thanks."

The Education of Natives

"Something Wrong with the System"

Mother Language Medium

At the Congress of the South African Academy of Language, Literature, and Art, held at Stellenbosch, Cape Province, last month, Dr. Knothe delivered an address on the education of natives from historical, physiological, and pedagogical points of view. He emphasised that unless the natives were educated the generations to come would suffer. He pointed out that the ratio of natives being educated to those not receiving education was one to 24. He emphasised that there was something wrong in the mode of teaching natives. He said that, as the mind of a native child was different from that of a child, so the native child's education should also be different. It would be far better for the natives to leave schools with less knowledge but with more education. Too much knowledge only made the native top heavy. What the native learned at present helped him very little for the future. What he should learn was agriculture, theoretically in the school, and practically out of the school. Dr. Knothe strongly advocated natives being taught through the medium of their mother language, and favoured the establishment of a department of native education, adding that only then would native education receive what was due to it.

Mr. Malan, Minister of Education, in thanking Dr. Knothe, declared that no doubt something was wrong in the past with the country's educational system, which was due to the fact that educationalists of the past were mostly imported people not acquainted with the people's requirements. There was much to be said for a separate native education department.

Obituary

We regret to announce the death of Mr. P. K. Naidoo's mother, who at great sacrifice, enabled her son to take so prominent a part in the Passive Resistance struggle. When the news reached the Gokhale Reception Committee on Thursday evening, it immediately passed a resolution of condolence, all members standing. The same evening, Messrs. Rustumjee, Polak, H. I. Joshi, R. Bhagwan, Rajcoomar, Bryan Gabriel, and others went to the house where the death occurred, in order to condole with the other members of the family and to make arrangements for the funeral. On Friday, Messrs. Rustumjee, Polak, Gareeb Panday, Suchit Maharaj, H. I. Joshi, Rajcoomar and others followed the funeral procession to the Crematorium at the Umgeni River. Messrs. Ismail A. H. Moosa and Omar Hajeer Amud Johari, sent bouquets of flowers as a sign of sympathy. We desire to add our own expressions of condolence with the bereaved family in their sad loss.

Untruths Under the Guise of Advertisements

The native paper, *Isala en Bezoana*, contains in a recent issue a vigorous article upon "The Quack Cure Parasite." "The rate at which patent medicines are multiplying is making their literature a perfect nuisance," says the Editor, and he goes on to give an amusing account of how his little daughter, aged seven, one day received a packet of advertisements containing a special offer to herself, "as being one of the most representative women of your locality" (Kimberley), of a three guinea treatment for 3rs. 6d. The treatment was to produce a most marvellous improvement in the figure "in less than 30 days' time." Our contemporary concludes with a serious appeal to his brother journalists to "guard against being made tools of by patent medicine advertisers who take advantage of the credulousness of their Native readers and impose upon them." The *Isala* is to be congratulated (says the *Loveale Express*) upon the high character of its own advertisements and upon the attitude it has taken up of refusing to make money in a way that might injure its less well-informed readers. There are few newspapers indeed that are high principled enough to put the interests of truth and of their readers before their own profit and to lose money rather than degrade themselves by circulating untruths under the guise of advertisements.

Commenting on the patent medicine curse, the *Medical Missionary*, an American paper, says:—"Great as are the curses of liquor and tobacco and other prevalent evils, it may be said that no other scheme in existence is working such wide-spread evil and harm to the race as is this traffic. It fosters and fathers almost all other evils, as well as carrying with it many that are peculiarly its own."

Transvaal Notes

On the 9th instant, the Transvaal Indian Women's Association held an At Home in honour of Miss Maud Polak, at the residence of Mrs. N. Pillay. A summer-house had been improvised for the occasion, and looked most inviting with its varie-coloured drapings—the work of Messrs. D. Morgan, Solomon Ernest and Willie Morgan. There was a large attendance of ladies, Mrs. Vogl, in welcoming the guest of the afternoon, said that Miss Polak required no introduction to them. She was already sufficiently well known to them through her magnificent work on the London Committee, and now she had but come to see personally those whom she had known, and on whose behalf she worked, for so long. Mrs. Rana Moodley, in a Tamil speech, paid a tribute to Miss Polak's work. Miss Polak replied in a few well-chosen words. Refreshments were then served, and a very enjoyable afternoon was spent.

Krugersdorp Location

After reproducing our leading comments on the Krugersdorp Location, the local paper remarks:—

It is about time that the Krugersdorp Coolies moved from Burgersdorp location, for, as Mr. Moller pointed out in the School Board recently, if the location was not to be moved, there was no other course open but to suggest that the Government hand the school over to the Coolies, and place another at the disposal of the European children. The nearness of the location to the school is only one disagreeable feature. The location now separates the town proper from the two suburbs, Burgersdorp and West Krugersdorp, and the collection of shanties crammed with Coolies, a good many of them vegetable hawkers, whose goods are also kept in the shanties, should be removed before they become the centre of a serious outbreak of infectious disease.

[NOTE: So the real reason why the Indians should be bundled out of their homes is not one of sanitation or health, but simply a matter of racial hatred, coupled with a selfish regard only for the convenience of Euro-

peans. When the location was established, care was taken to have it far enough away from the town. And now that the suburbs have extended beyond the location, it is time for the Indians to pack up and go further away to make room for others. This is the inevitable result of segregation. —Ed. I.O.]

Johannesburg Municipality

Racial By-Laws Adopted

Under date the 19th instant, the Chairman of the British Indian Association has addressed the Secretary for the Interior as follows:—

"My Association has seen a report of the Minutes of the Johannesburg Town Council, from which it appears that the Town Council has voted the following amendment of the Native Location Bye-laws:—

"From and after a date to be hereafter fixed by Resolution of the Council, every native dwelling or remaining within the limits of the Municipality, with the exception of such natives as may reside on the premises of their European employers and such natives as hold letters of exemption, shall be required to reside in a location, and after the said date every native required to live in a location who shall at any time between the hours of 9 p.m. and 5 a.m. be within any part of the Municipality other than the location shall be guilty of a breach of these Bye-laws."

"In the humble opinion of my Association, this amendment is *ultra vires*, and, in any case, of such a drastic nature that it would seriously interfere with the convenience of British Indians residing within the Municipality. My Association, therefore, trusts that the Government will withhold approval of the amendment."

[NOTE:—The amendment means, in effect, that Indians will be unable to employ native servants.—Ed. I.O.]

The Native baiting regulations were given effect to on the first instant, says *L'Imp*, in King Williamstown. Thousands of people who are still kept in town as servants must shut themselves in as they may not show their faces outside after dark for fear of the police and hooligans who, for a lark, demand passes from them and make sport of them, all for their sallow colour. The churches are empty, as the people have no watches, and are constantly under the haunting fear that the curfew may ring any moment and they may be liable to be sent to prison. Some have already been arrested and introduced into the criminal life, all by reason of the colour of their skins.

Items of Interest

A recent decision of the Supreme Court has laid it down emphatically that an indentured Indian is not liable for any debts which he may incur with tradesmen. Those who choose to give goods on credit do so entirely at their own risk and must trust to the honesty of their customer to pay.

In a column of "Racy Comments of the Week" a writer in the *Natal Advertiser* thus flippantly describes the death of an Indian:—

"That was a most unfortunate occurrence in Smith Street in the early part of the week when an Indian was run over by a steam-roller and it is not surprising that the man died shortly after his admission to the hospital. The wonder is that he lived so long for a steam-roller has a great capacity for flattening out a man when it is used for that purpose."

Someone advertises in the Durban papers for an "English-speaking Sirdar, who can bring 10 Indian (4 married) for Sugar Farm in Zululand for 3 years. Wages: Sirdar £3 a month and double rations, boys 30/- a month and double rations."

We now see the effect of the stoppage of recruiting in India. In wages and rations, those entering into fresh contracts are fully fifty per cent. better off than before the stoppage. And, in this case, the terms of service being three years, the contract does not come under the indenture laws.

Mr. H. W. Sampson, M.L.A., has sent a protest, on behalf of fifteen inmates of the Springkell Phthisis Sanatorium, to the Chamber of Mines, against a change which is contemplated in the personnel of the laundry department at the sanatorium. The work has hitherto been performed by one white man and four natives, but it is intended to dismiss the present staff, and carry on the work in future with a staff of Indians.

The residents of a certain area in Aliwal North, Cape Province, have, up to quite recently, imagined that no coloured person could be allowed to reside there. A few days ago, however, a coloured erf holder asked for the approval of plans of a house he proposed to erect in the sacred area. Certain members of the Town Council were indignant and even ridiculed the idea, but investigations proved that, provided, the plans conformed to the regulations, the Municipality had no power to stipulate as to who should or should not own property in this part of the town. One resident is so much affected that he declares that the only thing now left him to do is to sell his property and "clear out" of Aliwal North. How sad!

The appointment of Mr. G. W. Dick as Chief Immigration Officer for Natal, in the absence on duty of Mr. C. W. Cousins, has been gazetted.

The Director of the Bureau of Immigration at Buenos Ayres has sent to the Government a long memorial recommending that the immigration of Hindus be prohibited. Large numbers of Hindus have recently arrived. The memorial says that even British colonies decline to admit Hindus, and there is no reason why they should be allowed into the Argentine, all the more so as the Constitution recommends the fostering of European immigration.

Chinese history tells us that it was the Empress Silingchi, wife of Hong-Ti, who lived in 2667 B.C., whom we owe the discovery of silk-worm rearing and the unwinding of the cocoon.

Dr. A. K. Coomaraswamy, the eminent writer on Indian Art and Music, says:—"If there is one element in our life that is more than others Anglicised, it is education. Secondary education in India to-day is almost entirely in English hands and modelled closely on English lines

... little boys, just learning to read, find in their primers simple sentences, descriptive of English life, which are quite incomprehensible to them and which they repeat like parrots. . . . Can we wonder that, as adults, they are found to be dull echoes of conventional Englishmen, without originality or enterprise, and valueless as independent expressions of the possibilities of the human mind?

Socrates taught and practised temperance in all things, temperance in meat, in drink, in word, and in deed. It was a man's duty, he said, to reduce his wants to the narrowest possible compass. The man who wanted least came nearest to the gods, who want nothing.

In spite of all that has been promised by responsible British statesmen in the way of relaxing the existing regulations against Indians in South Africa, nothing effective has yet been done to break the bar sinister of colour and creed. The only remedy that we can think of under the circumstances is that similar regulations should be enforced by the Indian Government to bring home to the Little Afriander the enormity of his arrogance and the danger that is creating for the future of the Empire. The Indians have no reason to accept the existing inequality of conditions as a part of some immutable Law of Nature. The Imperial citizenship is a farce as long as they are treated like heretics and pariahs in an integral part of the British Empire.—*Gerrard.*

"After nearly the whole of an adult life spent directly or indirectly with the Orientals (says Dr. Elliot Griffis, formerly of the Imperial University of Tokio, in a recent article, entitled "A Literary Legend—the Oriental," in the *Journal of Race Development*, a quarterly published by the Clark University of Worcester, Mass., in the interests of a better understanding between the different races of the world), as in large part were the lives of my father and grandfather before me, and with an honest perseverance and fairly steady industry in research, I see absolutely no difference in the human nature of an Asiatic, a European, or an American. From the point of view of science, no fundamental difference exists that should prevent mutual respect, appreciative social intercourse, and in time naturalization and full recognition of humanity. The ignorance and prejudice that now exist on this whole subject is a disgrace to America and to our Christianity."

"The true power of a nation lies in the soul of the people; and its most lasting wealth, its most real wealth, is to be found in the ideals which it professes, even though it does not practise them; and its success in the long run depends on the practical effect that it contrives to give to its lofty professions. To us in South Africa, few in number, in the face of hordes of an alien race emerging from barbarism, who look to us to lead them upward, is this doctrine all-important. We have inherited the ideals of law, of justice, of humanity, and of freedom, and our whole future depends upon the way we carry these ideals, which are our most precious heritage, into practice in this country; otherwise we shall be doomed to the failure which history records as the fate of many of the strongest of mankind who have in past ages tried to settle on this continent."—(Mr. Merriam at Stellenbosch.)

Contents

	Page
Hon. Mr. Gokhale's Arrival	355
Mr. Gokhale's Visit	356
The Registration Act	356
The £3 Tax	357
From the Editor's Chair	357
Reviews	358
Indian Immigration to South Africa	359
More Immigration Scandals	360
Native Opinion	360
The Liberal Government's Responsibility	361
Driven Out	361
The Aga Khan	361
Mr. Polak's Activity in India	362
India's G.O.M.	362
The Education of Natives	362
Obituary	363
Untruths Under the Guise of Advertisements	363
Transvaal Notes	363
Krugersdorp Localities	363
Johannesburg Municipality	363
News of Interest	364

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શિનીકચ, સનીવાર, તારીખ ૨૬ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૨.

અંક ૪૩.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ઓરિસી—તા. ૨૬મી ઓક્ટોબરથી, તા. ૧ નવેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—આસો સુદ ૧૫ થી આસો વદ ૭ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુશક્લમાસ—તા. ૧૪મી ઓક્ટોબરથી તા. ૨૦ ઓક્ટોબર સુધી ૧૩૭૦ હીજરી.

વાર.	મી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુર્યદય સુચરિત ક. મી. ક. મી.
શુક્ર.	૨૬	સુદ ૧૫	૧૪/૧૫/૧૦	૬ ૧૪
રવિ.	૨૭	વદ ૧	૧૫/૧૬/૧૦	૬ ૧૫
સોમ.	૨૮	" ૨	૧૬/૧૭/૧૦	૬ ૧૬
મંગળ.	૨૯	" ૩	૧૭/૧૮/૧૦	૬ ૧૭
બુધ.	૩૦	" ૪	૧૮/૧૯/૧૦	૬ ૧૮
ગુરુ.	૩૧	" ૫	૧૯/૨૦/૧૦	૬ ૧૯
શુક્ર.	૧	" ૬	૨૦/૨૧/૧૦	૬ ૨૦

જાતકમંચિકા.

પા. ૩ નો નાણુ કરવાનો અવસર ૧૯૧૫
દાંસવાલમાં રેલવેની જુલમખાર માગણી ૧૧૫
મી. જોખવેની મુલાકાત... ૧૧૬
જોખવેની મુલાકાત... ૧૧૭
દરખાસ્તની મુલાકાતનો કારણક્રમ... ૧૧૮
પા. ૩ નો કર નાણુ કરવાની હિલચાલ ૧૧૯
ઈમીગ્રેશન ખાતાનો વધુ કર... ૧૨૦
મુંબઈની આજી... ૧૨૧
મી. પેશવાની હાલત... ૧૨૨
કમરસદોશ... ૧૨૩
ના આવાખાન... ૧૨૪
જોશીબાઈક વેપારીની હિલચાલ... ૧૨૫
પરચુરણ... ૧૨૬
દરખાસ્ત અંગત અંગત ઉત્તર... ૧૨૭
હમદરદ ઉત્તર... ૧૨૮
બાકાત રાજાની ગદાઈ... ૧૨૯
ઈસ્ટીન-પુરની ગદાઈ... ૧૩૦
પુરની આજીમાં મદદ કરવા વિનંતી ૧૩૧
પેશવાની હમદરદ ઉત્તર... ૧૩૨

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૬ ઓક્ટોબર ૧૯૧૨

પા. ૩ નો કર નાણુ કરવાનો અવસર

નિરપરાધી માણસોને ગુન્હાઓ કરવા ની ફરજ પાડનાર, અને નિર્દોષ ઓરતો ની નીતિને અધોગતિએ પહેલાં પાડનાર આ કરને નાણુ કરવાનો અવસર હવે તે ખરેખર આવી પહેાંચે મણાવે જોઈએ. પહેલેથી જાપલ મથો તારથી આ કર મરીખ લોકને હેવાનથી દસાએ મુક વાતું કારણ થઈ પડેલ છે. તેથી હિંદી કોમેજ નહીં, પણ જોશીઓએ પણ તેને સખત રીતે વખોડી કાઢેલ છે. 'રાંડ ડેલી મેલ' જેવા પત્રે પણ છેલ્લાજ અઠવાડીયામાં એ કરને વધુ વખત બીલકુલ ન ચાલુ રાખી શકાય એ કહ્યું કર્યું છે. તેથી તે જુલમ આપે દાંડણે નાણુ કરવાની જનરલ જોશને વિનંતિ કરવામાં નાતાલની જનરલ રીસેપ્શન કમીટીએ એક બહુ વખતસરતું પમણું લીધું છે. દેશભાગ જોખવે જેવા માનવંત નરની મુલાકાતની તકે મુનિવન સરકારે તે નાણુ કરવો તે એ સરકારને પોતાનેજ દીપાવનાર છે. અત્યારે નાણુ કરવાનું જાહેર કરી સરકાર સહેલાઈથી તે વાતને પાલમિટમાં પાસ કરાવી શકે છે. આ કરને હિંદુ અથવા હિંદીઓએજ વખોડ્યો છે એમ નથી, પણ વિશ્વાસમાં અને આખી દુનિયામાં સર્વત્ર એ અનીતિમાન છુટાર કર નીંદાયો છે. ઉવટે મી. જોખવે ના આવકારના મેળાવડામાં જોન. મી. કરાહનરે એ જુલમખાર વેરાને રેસન સાચી ઠીક વખોડી કાઢવાનું ચેત્તવિયા ર્યું છે. એટલે હિંદી કોમ આતુરતા પુરવક સરકારને વિનંતિ કરે છે અને કારણે રાખે છે કે નાતાલને નાદારીમાંથી બચાવી લેનારી ખરીબ કોમને માણસદીક પા. ૩ ની વારસીક રી કરવાની દુઃખ દાયક મુસરીમાંથી મુક્ત કરવાનો આ અવસર નજર જવા રહે જોઈએ.

દાંસવાલમાં રેલવેની જુલમખાર માગણી

દીકીક મેળવવા રજીસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ બતાવવું?

વધુ પચબવહાર

રેલવેના જનરલ મેનેજર તરફથી હપરની જાવતમાં જોસોસીએસનના ચેર મેનને તા. ૧૧મીએ નીચેનો જવાબ મળ્યો છે:—

"મથા માગતી તા. ૨૬ મીના જાવતમાં કાગળના જવાબમાં જાવવાનું કે જાવ તે વિષે જોશીબાઈક રજીસ્ટ્રારની સાથે પણ બચવહાર ચલાવેલો તે તે એક પુરતી ખબર આપે. દાંસવાલ પ્રાંતના અમુક રેલવેના પર હિંદી મરદોને દીકીક આપતાં પહેલાં સર્ટિફિકેટ બતાવવાની કમા પાસથી ફરજ પાડવામાં આવે છે તે ખબર પણ તે ખાતા તરફથી આપને મળશે."

આ જવાબ હપરથી તા. ૧૪મીએ જોશીબાઈક રજીસ્ટ્રાર પર મી. કાજલીવા એ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે:—

"રેલવેના જનરલ મેનેજર સાથે માલેલા પચબવહારની નાજા હું આ સાથે મોકલવાની રજા લઉં છું. મથા માગતી તા. ૨૬ મીના કાગળ પર હું આપનું ખાન ખેડું છું. તેમાં જુલમખાર મુજબની ખબર પુરી પાડેલો તે હું આભારી થઈશ."

જરૂરયાપત્રોએને જવાબ

કેટલાક લખાણો જમાની તંત્રીને લીધે મુલતવી રાખવાની જરૂર પડી છે.

"જી. બી. ડી"—તમે તમારા કાગળ સાથે જોખવાણ મોકલવા લખ્યો છે તે તેની સાથે બીડાએજ ન હોવાથી અમને મળ્યું નથી.

"એન. જી. એસ."—તમે મોકલેલ છતારા કમા ડાપામાંથી છે તે જાણવેલ ન હોવાથી તે જાપલ થઈ શકતા નથી. તે નામ અમને પુરાં પાડવામાં આવેલાં તેના સાર નાખવા તજવીજ કરીશું.
અ. જ. ડી.

કેપટાઉનનાં બેઠાકાત

કેપટાઉનનાં અસાધારણ આવકાર

વધવાનાં ૭૦૦ તારો

સીટી હોલમાં માનપત્રનો મેળાવડો

તા. ૨૨ મીએ કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે :—

હીંદી વાણિકરાણી કાઉન્સિલના સભા સહ જોન. મી. જોખલે સ્વીકાર સેક્શન માં કેપટાઉન આવી પહોંચ્યા છે. બંદર ઉપર તેમને વધાવી લેવાને મી. માધી અને જીજી નંજુ દરસવાલી હીંદીનું ડેપુટેશન તથા કેપટાઉનની હીંદી કોમના આગેવાનો હાજર હતા.

બંદર ઉપરથી મી. સુલ મહમદના બંધા સુધી મી. જોખલેને સરખસના આકારમાં હાથ જવામાં આવ્યા હતા. તે વખતે એક મીટીંગ કરાઈ હતી જેમાં શરૂ કરેલી સ્ત્રીય, મી. કાર્ટરપ્રેટ એમ. જી. મી., દરસવાલીના ડેપુટેશન ના મેંબરો મેસરસ માધી, કાછીયા, પ્રદીપ બાવાઝીર, તથા કેશનમેક, અને સ્થાનીક હીંદી કોમના ૨૦૦ જેટલાઆગેવાનો હાજર હતા. બાપજી હકત એકજ થઈ હતું જેમાં મી. જોખલેને આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો. મી. જોખલેએ પોતાનું બાપજી સાંજે મનારી નહેર મીટીંગ ઉપર રાખ્યું હતું.

મી. જોખલેને ૭૦૦ ઉપરાંત આવકાર ના તારો મળ્યા હતા. તે ઉપરાંત મુશ્કી ખાતાના પ્રધાન મી. શીકર તરફથી મી. જોખલેને પ્રીટોરીયા આવે સારે સરકાર ના મીનિસ્ટર વપાઈ આમંત્રણ મળ્યું છે.

“આરમ્બ” પત્ર તરફથી કન્ટરબુ લેવામાં આવતાં મી. માધીએ જણાવ્યું કે મી. જોખલેની મુલાકાતથી હીંદી સરકાર વાગેદાર છે, છતાં પોતાની આપ મુખ્યતરીકે તેઓ અને આવેલ છે. બિટીશ કહેનકાદના એક મહાન રાજ હારી તરીકે દક્ષિણ આફ્રિકાના આખું હીંદી જવાલનો જાતે તપાસ કરે તથા યુનિયન પ્રધાનોની ઝોળખાણ કરી એ મી. જોખલેની મુલાકાતનો ઉદ્દેશ છે.

ક્યા જવાલો અને તે કહી દેવીથી પોતે ચરચા માટે છે એ હજી મી. જોખલેએ મુકરર કર્યું નથી. કોઇ ખટકી પડેલ હોય એવો જવાલ નથી, પણ કેપ, દરસવાલી, અને નાતાલની

કામગીરીઓ ચરચાની છે. આ વધા જવાલોનો હમેશને માટે અંત આવી જાય એવી આશા (મી. માધીએ જણાવ્યું કે) રાખી રહ્યા નથી. એક નામકીત રાજ દારીની એકજ મુલાકાતમાં નીવેડો ન થઇ શકે એવા મેટા સવાલો તે છે, છતાં એવી આશા રહે છે કે મી. જોખલેની મુલાકાતથી મોરા અને હીંદી વચ્ચે વધારે સારી લાગણી ફેલાશે, અને બંને કોમ એક બીજા પ્રત્યે વધારે મળતાપણું વૃં વજણ પારણ કરશે. આજ થાય એવો મી. જોખલેની મુલાકાતનો પ્રથમ ઉદ્દેશ છે. મી. જોખલેએ મી. માધીને જણાવ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી જવાલ બાબત હીંદીમાં મહત્તીવ લાગણી પ્રસરેલી છે, અને હીંદીમાં એવો એક સવાલ નથી, કે જેના સંબંધમાં હીંદીની બધી કોમો આ સવાલ નેહલી એકમત હોય.”

પાછળથી બીજા સંદેશમાં રૂટર જણાવે છે કે :—

જોન. મી. જોખલેને આવકાર આપવા ને રાજે સીટી હોલમાં જમેલા મેળાવડા માં મજા માણ્યો હાજર હતા. આશરે ૫૦ જેટલા મોરમો હતા, જેમાંના કેટલાક યુનિયન પાર્ટિઝના મેંબર હતા. મેસર પ્રમુખપદ લીધું હતું, અને મી. જોખલેને આવકાર આપનાર બાપજી કર્યું હતું.

મી. ડબ્લ્યુ. પી. ચાર્લસનરતું બાપજી મુખ્ય હતું. જે દરમ્યાન તેમણે મી. જોખલેની અને હીંદીમાં તેમણે બાળવેલી સેવાઓની છટાદાર સંદેશમાં તારીફ કરી, મી. ચાર્લસનરે જણાવ્યું કે અને ખાતરી છે કે મી. જોખલેને તેમના કામમાં, એટલે કે હીંદી સવાલોનું નિરાકરણ કરવાના કામમાં, ફતેહ મળશે. મી. ચાર્લસનરે જણાવ્યું કે મી. જોખલેની હીંદી જોને મી. રમીટ પુરી ક્યાં પછી દેશ પાછા ન જાય તો બારે વારસીક કરે બારે પડે એ ચેરમન્સાફ બંધેલું છે. એવો અન્યાય નજરના બિવિધમાં દુર કરવામાં આવેલો બેઠાએ એવો વિચાર તેમણે ખતાવ્યો.

મી. જોખલેને મોલવા ઉભા થતાં વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા તેમણે જુદા જુદા બેઠાનાસામે પોતાની જે તારીફ કરી તે માટે આભાર માનીને જણાવ્યું કે મારી મુલાકાત ફતેહમંદ થશે એવું મને લાગે છે. જે લોક પોતાનાં કુખમાંથી જાતે છુટકારો મેળવવા અશક્ત છે તેમ ના હિત માટે મેં આ કાર્ય ઉપાડ્યું છે

પણ મને ખાતરી છે કે રજુઆતો કરવા માં આવ્યાથી તેમના હિત માટે હાથ મળી શકશે.”

અમને મળેલા ખાસ તારમાં ઉપરના ખબરો ઉપરાંત જણાવવામાં આવે છે કે :—

બંદર ઉપર મી. જોખલેને વધાવી લેવા માટે એકડો હીંદીઓ હાજર થયા હતા. હાજર થયેલા મોરમોમાં ડેપુટી મેસર પણ હતા. લારબાદ પુરનામ જતાં ૫૦ માટીઓનું એક સરખસ મોહવાલું હતું.

સીટી હોલમાં જમેલા મેળાવડામાં હીંદી કોમ તરફનું સામાન્ય માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. એ માનપત્ર ડા. સુલે વાંચી સંભળાવ્યું હતું. તે ઉપરાંત યુનાઈટેડ હીંદુ એસોસિએશન, કોલેજી મેસરેમ લીમ તથા તામીલ કોમ તરફનાં માનપત્રો આપવામાં આવ્યાં હતાં. અવકારનાં બાપજી કરનારાઓમાં મી. ચાર્લસનર મી. માધી તથા ડા. જમજુ રહેમાન બિચેરે હતા.

કોંબરલી માટે ઉપક્રમ

તા. ૨૪ મીએ કોંબરલી કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે :—

આજ સવારે જોન. મી. જોખલે મી. માધીની સાથે બેઠાનસખરજ બંધાને કોંબરલીની માટીમાં ઉપક્રમ છે.

મી. જોખલેની સમવડ અને આરમ્બ વાસ્તે અસાધારણ મોહવલો કરવામાં આવી છે. એક ખાસ ડબો તેમને વાસ્તે રોકવામાં આવેલ છે. આ ડબો આજની માટીમાં બેઠેલો છે, અને વિલેપ નહોં તે બેઠાનસખરજ સુધી તો તેજ ડબામાં મી. જોખલે મુલાકારી કરશે. તેમની સમવડતા સાચવવા માટે કેટલીક ખાસ ટ્રેનો પણ મોહવવામાં આવી છે. આ નામકીત હીંદીને માટે ખાણું તથાચર કરવા એક ખાસ રસોખાને રાખેલ છે.

મી. જોખલેની મુલાકારી દરમ્યાન ઇમી એશન ખાતા તરફથી એક પ્રતિનિધિ પુરો પાડવામાં આવશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી સવાલની ચરચા માટે જોન મી. જોખલેની સુચના થી મી. પોલાક આજરોજ કાજરે કરવાની દરસવાલી જવા ઉપડી જશે.

એક્સપરિયન્સ

(અમારા પ્રાંતની વિવિધ તરફથી)

ફેપરલિટિ ડેપુટીશન

શ્રી. ગોખલેને લેવ મટે શ્રી. કાજીબા, પ્રમાથ સાહેબ, શ્રી. હેલનબેક તથા શ્રી. ગાંધી શુકરવારે (તા. ૧૮) શ્રી. સાંજે ફેપરલિટિ જવા ઉપડ્યા હતા. ધણી બાઈએ હરખેર તેમને વળાવવા સ્ટેશને હાજર થયા હતા.

ગોધા તરફથી માન

આજવાન ગોરા સહેરીઓ તરફથી જોન. શ્રી. ગોખલેના માનમાં તા. ૨૬ મીએ સાંજે ૮૧ વાગે કાર્ટન હોટેલમાં એક જલસો કરવામાં આવશે.

હાંદી ઓરતો

ના એસોસિએશન તરફથી શ્રી ગોખલેના માનમાં તા. ૧ મી નવેમ્બરે ૩૧ વાગે એક મેળાવડો કરવામાં આવશે.

તા. ૪ થી ને ૫ મીએ શ્રી. ગોખલે પ્રીતરીખાની મુલાકાત લેશે, અને તા. ૬ હાંદીએ નાતાલ માટે ઉપડશે એવી વહી છે.

સેન્ટલ રીસેપ્શન કમીટી

જાણે સમયે છે કે તા. ૨૮ મીએ સાંજે ૪ વાગે પાકે સ્ટેશને ૨ જ નંબરના પ્લેટફોર્મ ઉપર જોન. શ્રી. ગોખલેના રીસેપ્શનના મેળાવડા વખતે બધા હાંદી હાજર રહેશે. તે દિવસે બનેલાં સુધી હાંદીબાઈઓ ધણી રોજમાર બંધ કરશે એવી રીસેપ્શન કમીટી તરફથી આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે.

સ્ટેશને બધા બાઈઓએ તહેવારના દિવસને હાજતા ચોક્કસમાં સજ્જ થઈને આવવું ધર્યું. શ્રી. ગોખલેની હાંદી વાળા બટન જેમને જોઈતા હશે તેઓ શ્રી. ૧ ની શી કારવાથી એસોસિએશનની ઓફીસથી તે મેળવી શકશે. ટપાલમાં મગાવનારે ટપાલ ખર્ચ વધારે મોકલવું.

એલોહ રટીટ, ચાલે બીલ્ડિંગમાં ખાસ ઓફીસ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં શ્રી. ગોખલે નવરાત્ર મળશે તે મુજબ વખતની ગોઠવણ કરાવી સવારના ૧૦ થી સાંજના ચાર સુધીમાં મિત્રો અને વીડી દરોની મુલાકાત લેશે.

માનવંતા કાઠાલાઈ તરફથી

તેમના હાથ અક્ષરોની નીચેના કાજળ એસોસિએશનના પ્રમુખને મળ્યો છે:—

“મારા ૮૮ મા જન્મ દિવસની મુજબ રક્ષાકીના ધિ. ઇ. એસોસિએશનની મીટીંગ તરફના મોકાણ સંદેશના જવાબમાં મારો અતઃકરણનો અભાર એસોસિએશનને હાંકવો.”

દેશભક્ત ગોખલેની ડરબનની મુલાકાતનો કાયકમ

જાણવંતા શ્રી. ગોખલેની ડરબનની મુલાકાતનો કાયકમ નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યો છે:—

શુક્રવાર, ને તા. ૮ મી નવેમ્બર

શ્રી. ગોખલેને મળવા અને ડરબન લઈ આવવા માટે મારિસબરગ સાર વહેલી સવારે એક ખાસ ટ્રેન ઉપડશે. સાંજે આશરે પાંચ વાગ્યે ટ્રેન ડરબન સ્ટેશને શ્રી. ગોખલેને લઈને આવી પહોંચશે. તે વખતે મેયર સાહેબ તથા જનરલ રીસેપ્શન કમીટી તરફથી આવ કાર આવવામાં આવશે. સાર બાદ કો સ્વેડ રોડ પર શ્રી. આઈ. એ. એમ. મુસા ના જંગમપર (જ્યાં શ્રી. ગોખલેના તેમની મુલાકાત હરમાન ઉતારે રાખવામાં આવનાર છે) જવા એક સરપસના આકારમાં મોકલાઈને જવા સહિ ઉપડશે.

તાં જમને સહિ વિખરાશે રાત્રે ૮ વાગે ટાઉનહોલમાં જાહેર આવકારનો મેળાવડો થશે. મેયર સાહેબ તે વખતે પ્રમુખપદ લેશે. દરવાજા ૭ વાગ્યાથી ખુલશે. બેસે ઓરવેનીસ્ટ ગીત વગાડી બતાવશે. મેયર સાહેબ આવકારવું લાવણ કરીને કામગીરીની સરખાત કરશે. જનરલ રીસેપ્શન કમીટીના ચેરમેનભાણુ કરશે, અને સાર બાદ કમીટી તરફથી આવકારવું માનવંત જરપણ કરવામાં આવશે. સાર બાદ બીજા માનવંત જરપણ કરવામાં આવશે, અને જે વખત હશે તો વંચાશે. છેવટે શ્રી. ગોખલે જવાબ વાળશે, અને રાજગીત ગવાયા બાદ સહિ વિસરજન થશે.

રાનીવાર, ને તા. ૯ મી નવેમ્બર

આજબરત પરકમાં બાળકોની રમત ચમત થશે, અને જોન. શ્રી. ગોખલેના હાથે ક્રનામે વહેંચી આપવામાં આવશે.

રવિવાર, ને તા. ૧૦ મી નવેમ્બર

લોરડઝ માઉન્ડ પર સવારના ૧૦ વાગે પા. ૩ ને હર બરનારા તથા બીજા ખાસ કાઠામારીઓ ભેગવતા ગરીબ હાંદીઓને મેળાવડો થશે, જે ૧૨૧ વાગ્યા સુધી ચાલશે. ૧ વાગ્યે ખાસ ટ્રેનમાં શ્રી ગોખલે પ્રસારિતો જશે. તાં પા. ૩ ને હર બરનારાઓને તથા સાથેય હાર્ટ ડીસ્ટ્રીક્ટના ગીરમીટીઓને મેળાવડો થશે. ૫ વાગ્યે શ્રી. ગોખલે ડરબન પાછા ફરશે.

મવાર, ને તા. ૧૧ મી નવેમ્બર
કોરેન્સરોડ પરના શ્રી. આઈ. એ. એમ. મુસાના જંગમપર વખતની નીચ લૂક કરવા મુજબ શ્રી. ગોખલે મુલાકાત અને મન્ટરબુ આવશે. એપરન રોડ, ડી. એલ. આઈ. ડીલ હોલમાં ખાણને જલસો થશે જે માટે ડીકોટો રાખવામાં આવી છે. ખાણ વખતે સર ડેવીડ હંટર કે. સી. એમ. ઇ. એમ. એલ. એ. પ્રમુખપદ લેશે.

મંગળવાર, ને તા. ૧૨ મી નવેમ્બર

શ્રી. ગોખલે રીનીક્સ સંસ્થાની મુલાકાત લેશે તાંથી શ્રી. ગોખલે અને પાર્ટી માર્કેટએજબ જમ સીનેટર જોન. શ્રી. મારશલ ફેપમેલની સાથે ખાણ લેશે, અને તેમના ઓરેટની મુલાકાત કરશે.

શુક્રવાર, ને તા. ૧૩ મી નવેમ્બર

નીચલૂક પ્રમાણે ઇન્ટરબુ તથા મુલાકાત થશે.

શુક્રવાર, ને તા. ૧૪ મી નવેમ્બર

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇનની સ્ટીમર કાઉન પ્રીન્સમાં હેલોગોબાને માટે ઉપડી જશે.

સુચનાઓ

નાતાલના માનવંતોમાં જોન. શ્રી. ગોખલેને આવકાર આપવાનું જ કામ બજાવવાનું હોવાથી, તથા નાતાલ પ્રાંતના અમલકારો તથા જાહેર હોટેલોરો ઉપરાંત નામીયા ગોરા સહેરીઓ મેળાવડામાં હાંદી કેમના મીલમાન તરીકે હાજર મનેલ હશે તેથી, તથા હાંદીની હાડમારીઓ શ્રી. ગોખલે પાસે કમારની રજુ થઇ ચુકી છે અને શ્રી. ગોખલેએ નાતાલમાં આવતા પહેલાં યુનિયનના પ્રધાનો સાથે તે બાબતમાં ચર્ચા પછુ ચલાવી હશે તે જોતાં માનવંતોની અંદર તકલીફ સંબંધી કસારો બીલકુલ ન થવો જોઈએ. આ બાબતમાં જનરલ રીસેપ્શન કમીટીને નીચલૂક ઉપદેશ મળ્યો, અને બધા માનવંતો જનરલ રીસેપ્શન કમીટી મારફત રજુ કરવા જોઈએ, નહીં તો તેની બેટ કે સ્વીકાર થઇ શકશે નહીં. મારિસબરગ ની આ બાબતના ટેકાણાના બધા માનવંતો ડરબન ટાઉન હોલમાં જલેલા મેળાવડા વખતે બેટ કરવા જોઈએ, નહીં તો તેની બેટ કે સ્વીકાર નહીં થઇ શકે.

તા. ૮ મી નવેમ્બરને શુક્રવારને કિલસે શ્રી. ગોખલે ડરબન પહોંચે ત્યારે બને તેમ મોટી જાણમાં હાંદીઓ સ્ટેશન પર

હાજર થશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે. હાજર થનારાઓએ તેમને જે જગ્યા અવરજગા કરનારા તરફથી બતાવવામાં આવે તે જગ્યાએ સ્થિતિથી બેસી રહેવા, તથા મી. ગોખલે આવી પહેંચે લાંબુથી વાદ બોલતાં મુખપટ્ટીની બળતી રાખવાને વિનંતિ કરવામાં આવે છે. મી. ગોખલે ગાદીમાં બેસે કે તરતજ હાંદીઓએ સરકસના આકારમાં બેઠવાનું મી. ગોખલે. એ. એચ. મુલાના જમલા સુધી જવાનું છે, તથા તે બાદ ટાઉન હોલની મીડીમાં હાજર થવાની યોજવણી કરવાની છે.

હાંદી કામને ટાઉન હોલ વાપરવાની છુટ પહેલી વખત મળી છે તે જોતાં તથા આ વખતે ટાઉન હોલમાં જતી હાંદી કામ જેવી વસ્તુઓ અને સર્વાંગ બતાવશે તેના ઉપર અવિચારમાં કોઈ પ્રસંગે ટાઉન હોલ મળવાનો આધાર રહેશે તે જોતાં, જનરલ રીસેપ્શન કમીટી નીચે ની બાબતો ધ્યાનમાં લેવા કામને આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરે છે :—

પરતા પોસ્ટાકમાં સ્વચ્છ યજ્ઞને આવેલા હશે એમનેજ જે અનુક્રમમાં તેઓ આવ્યા હશે તે અનુક્રમમાં જ વાગ્યા પછી એક પછી એક જગ્યા સુધી જઈ તેમની સાથે હાથ મેલાવવામાં આવશે. હાથ મેલાવવાના કાંઈ પણ પ્રકારની ધાંધલ વગર પોતાની જગ્યા લેશે, અને મી. ગોખલે આવી પહેંચવાની વાદ બોલતાં ધીરજ અને મુખપટ્ટી રાખશે એવી વિનંતિ કરવામાં આવે છે. તહેવારને હાજરતા પોસ્ટાકમાં તેઓ હાજર થશે એવી વિનંતિ છે.

જેમને મોડા આવવાથી ટાઉન હોલમાં જગ્યા ન મળે તેઓ, ટાઉન હોલની બહાર તેમને અવરજગા કરનારાઓ તરફથી બતાવવામાં આવે એવી જગ્યા પર, મુખપટ્ટીથી લેવા રહેશે એવી વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

ખાસ વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે ધાવણાં ખમ્યાં કે નાની ઉમરનાં બેઠારાં જોને બીલકુલ નહીં બાવવામાં આવે.

ટાઉન હોલમાં જમીન કે કોઈ પણ ઠેકાણે મુખપટ્ટી સખત મનાઈ છે. ટાઉન હોલમાં દરનીયર અને બીજા દરેક જાતની સામગ્રીની અને ગોઠવી સંજાણ રાખવાને, તથા તેમાં કોઈ તરેહનો અગાડો ન કરવાને વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

ટાઉન હોલમાં કોઈએ કોઈ ખાણું નહીં, કે કોઈ જગ્યાએ કોઈ કાચ વેરવા નહીં.

ટાઉન હોલમાં મીડી પીવાની, તથા

માવવાની, અને સોપારી કે પાન ખાવાની સખત મનાઈ કરવામાં આવે છે.

હાંદી જોરતો માટે જગ્યાની ખાસ યોજવણી કરવામાં આવશે.

દેશી ભાષામાં ગાયન કે કવિતા ગાવાનું કે બીજું કોઈક કામ ન હોય એવું કોઈ પણ કામ મીડીમાં કરવા દેવામાં આવશે નહીં.

બાદ રાખવાને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે ટાઉન હોલમાં નાતાલના નામાંકીત જોરાઓની નજર આપણા પર રહેશે, અને લાંબે વસ્ત્રો બતાવવાનું હશે તેવી કોઈ હાંદી કામ વિષે દુનિયામાં તથા હાંદીના આપણા ભાષ્યોમાં પડશે.

આલખરત પારક અને સોરકડ માફક માં જોરાઓને આમંત્રણ કરવામાં આવનાર ન હોવાથી તે ખાસ હાંદી મેળાવડા એક થશે. છતાં લાંબુ કાંઈ ધાંધલ ન કરવાને વિનંતિ કરવામાં આવે છે, કે જેથી એ જગ્યાએ બીજા પ્રસંગે પર હાંદી જોને મળવા સામે વાધો લેવા કારણ થાય નહીં.

ટીકીટ

મી. ગોખલેને મારીત્સખરથી કરબન બાવવાને ખાસ વેન રાખવા માટે ૧૫૦ ટીકીટ અવરજગા લેવાની જોઈએ. પહેલા વરખની ટીકીટની શી થી. ૧૧ અને બીજા વરખની શી થી. ૮ છે.

ડરીલ હોલમાં સર કેવીક હંદરના પ્રમુખપણા નીચે ચનારા ખાજાના જલસા માટે ૨૦૦ ટીકીટ બરાબી જોઈએ. તે માટે ટીકીટની શી થી. ૧૦ રાખવામાં આવી છે.

ટ્રેનમાં તેમજ આજુ માટે જગ્યાની અવરજગા અનુક્રમ સખ્યા સુધીજ થઈ શકે તેમ હોવાથી ટીકીટ લેવા માનનારાઓએ જનની ઉતાવળે ૧૫૦, શીક ટીકીટ (૩૨ ખન) માં મી. પારસી રસમજોને તે માટે જોતે જણાવવું અથવા લખવું. બહાર મામવાળાએ ટીકીટ માટે ખાસ ઉતાવળે લખવું, અને દરેક જાતની ટીકીટ કેટલી જગ્યામાં જોઈશે એ રખત રીતે જણાવવું તથા પછલા સાથેજ મોકલી દેવા.

તા. ૧૮ મીના યુનિયન મેજેટમાં જણાવવામાં આવે છે કે મી. કમીન્સની જગ્યાએ નાતાલના ચીફ કમીશનર ઓફીસર તરીકે તેની જોડીકના મુખ્ય કારકુન મી. જી. પાલુ, ટીકીટ મામવાળા નીમજક કરવામાં આવી છે.

પા. ૩ નો કર નાણુ કરવાની હીલચાલ

ગોખલે રીસેપ્શન કમીટીની લાલ

કરબનની ગોખલ રીસેપ્શન કમીટી તરફથી તા. ૨૧ મીએ યુનિયનના મુખ્ય પ્રધાન જનરલ બેલા ઉપર નીચે મુજબ લખાયું કરવામાં આવ્યું છે :—

"જોન. મી. ગોખલેની દક્ષિણ આફ્રીકાની મુલાકાત સમયે તેમને આવકાર આપવાને નીમાએથી રીસેપ્શન કમીટી વતી અમે યુનિયન સરકારને અરજ કરીએ છીએ કે ગીરમીટની મુદત પુરી થવા પછી જે હાંદી જોરતો અને મરદો અહીં છુટા રહેવા માગે છે તેમના પર નાખવામાં આવતો પા. ૩ નો કર કોઈ નાખવો જોઈએ, અને તે સંબંધી એક ખીલ પાલમિટની આવતી બેઠકમાં હાથ મેલવું જોઈએ.

આ કરને નાતાલની હાંદી કામ બહુ ઘાતકી અને જોખરપ મળે છે. મરદ, જોરત તેમજ બેઠકોને તે કામ પડે છે, અને જે મરીખ માણસોએ પોતાની મજુરી વડે આ પ્રાંતને ખીલવીને અને આખા કરીને યુનિયનની સ્થાપનાનો દિવસ પાળવાને ખનવું કરવું છે તે માણસોની છુટ અને મહેનતવું હજી આ કરથી હુંદી લેવાય છે. આ કર અન્યાય કારણ છે એ વાત સ્વીકાર્યેલી છે. મરીખમાં મરીખ લોકો પર તે કરથી જુલમ ચુકરે છે, તથા એ લોકો સંજા રીક રહેણીમાં એ કરને લીધે અધમતા એ પહેંચે છે. હાંદી લાવવામાં આવ્યા પછી હાંદી મજુરોના મોટા સમુદાયને આ મુલકમાં વસી રહેતાં અટકાવવા માટે, હાંદી કામની મરજી વિરુદ્ધ તે કર નાખવામાં આવ્યો હતો. જ્યાં સુધી ગીરમીટીયા મજુરોને લાવવાનું કામ હવે ત્યાં સુધી એ કર માટે કોઈપણ વાજબીપણું હવે એમ કહી શકાય, પણ મુખ્યત્વે કરી ને જોન. મી. ગોખલેના પ્રયાસથી ગીરમીટીયા મજુરોને લાવવાનું ૧૯૧૧ ના જુલાઈથી બંધ થવાથી હવે એ કર રાખવો તે દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓને મંજૂર રીતે કુખાવનાર છે, અને જે હાંદીઓ એ રીતના જોગ થઈ પડેલા છે તેમને માટે એ કર જાર નામોશી અને આપણું કારણ થઈ પડે છે. અમારી કમીટીને લાગે છે કે જોન. મી. ગોખલેની મુલાકાતને કારણે સર્વ આપના પ્રજા ભાષ્યોમાંના હનરની રીતિમાં સુધારો

કરનારી આ સુચનાને આપની સરકાર ઉપાદી લેશે તો સરકારને હિપાવનાઈ કામ થઈ પડશે.

આ માનપુરવક હરેલી રજીઆતો આપ આનમાં લેશે એવો અરજો રાખતા,

અમે છીએ આપના

ઉત્તર હાથ આમક પ્રવેરી ચેરમેન

આર. બી. ચેટી,

વાઇસ ચેરમેન,

હસ્તાક્ષ હાઈકો કુસા,

ટ્રેઝરર,

એલફ રેમપન,

સેક્રેટરી "

ઇન્ડિયન ખાતાનો વધુ કેર

અલીર ફરિયાદો.

શ્રી. ઈ. એસોસીએશનનું લખાણ

તા. ૧૯ મીએ એલાન્સનરમની એસોસીએશન તરફથી ચેરમેન મી. કાઝીઆ એ નીચે મુજબ લખાણ કુલ્લી પ્રધાન પર કર્યું છે:—

"આઠ હાઈકોનાં સેમિનામાં આ સાથે રજુ કરવા કું રજા લઉં છું. તેઓ હમણાં હાઈકોનાં પાછા કર્યા છે, અને ટ્રાંસવાલના હકદાર રહીય છે. આ હાઈકોને શું બોલવવું પડ્યું તે સેમિનામાંથી બરાબર સમજાવ તેમ છે. જે તેમાંની હકીકત ખરી માલુમ પડે તો નાતાલના ઇન્ડિયન અમલદારના જીલમ થી તેમને જે નફામાં વધારાના ખર્ચમાં કિતરવું પડ્યું છે તે તેમને પાછું મળે એટલું તો સરકાર તરફથી તેમને માટે અવશ્ય થવું જોઈએ. તેમને નીચે મુજબ વધારાનું ખર્ચ થવું હવે:—

૧. શી. પે.

૧. ૫. ૦. હરેક પાસેથી તાર કરવાના બહાનાથી ઇન્ડિયન ખાતાએ લીધા તે

૦. ૦. ૦. કેપટાઈનની મુસાફરી શીના

૧. ૧૧. ૫. કરબનથી એલાન્સનરમની, અને કેપટાઈનથી એલાન્સનરમની મુસાફરી ખર્ચનો ફરક

૨. ૦. ૦. પોતાના મિત્રો વિગેરેને તથા કરવાની, તથા ખોરાકી વીગેરે માટે વધારાના ખર્ચવાની જરૂર પડી તે

ઉપર પ્રમાણે વધારાનો ખર્ચ હરેક માલુમ હીઠ થયો છે. મારી એસોસીએશનને લાગે છે કે આ બાબતમાં બહુ સંભાળ પુરવક તપાસ કરવાની જરૂર છે. અને અરજો છે કે સરકાર આ તપાસ કર્યા પછી રહેશે નહીં."

સેમિનાનાં

અમે નીચે સહી કરનારા ટ્રાંસવાલના હકદાર રહીય સુખન સુખમનીયમ, અના મલી કુલ્સે, નારાજાસામી નામક, સીના સામી પીલે, વીરા પડીઆમી બેચરી, રામસામી નામક, રંગા (નદીના) નામક, ગુલસામી ચેટી, સામા દિલ્લી અને સેમનપુરવક જાહેર કરીએ છીએ કે:—

તા. ૨૦ મી સપ્ટેમ્બરે રહીમર અમ લાલીમાં અમે ડરબન પહોંચ્યા હતા. બંદરમાં આવતાં ઇન્ડિયન ખાતાના એક અમલદારે અમારી પાસે આવીને, વીલી ટીમ પાસ ઉપર ઉતરવાની શીના પાઉંઝ જોકે અમારી પાસે છે કે નહીં તે પુછ્યું. અમે હા પાડી. અમારી પાસે પરમીટ છે કે નહીં તે પુછતાં થયું અમે

■ હા. બાક તેણે કહ્યું કે બીજે દિવસે તે અમારી પાસે આવશે. બીજે દિવસે (તા. ૨૪ મી સપ્ટેમ્બરે) તે ફરીથી અમારી પાસે આવ્યો અને અમારી પરમીટ અને રજીએશન સરકારીકેક માગ્યાં, અને ટ્રાંસવાલમાં વસવાટ કરવા ના અમારા હકમાં હરેકને સવાલો પુછી ને તપાસ કરી. વળી તેણે અમારા ૧૮ જાંઝળાં લીધાં, અને કાંઈ વિસ્તૃત કલા વચર અમારી પાસેથી ચાલ્યો બયો. આમ આસરે એક વાગે બન્યું. તે દિવસે સાંજે તે ફરીથી આવ્યો અને મરજીઆત રજીએશન સરકારીકેક ધરાવ નારાઓને પોતાની સાથે આવવા સુચવ્યું. અમારામાંના એકો પીસ પ્રીઝરવેશન એસડીનન્સ પરમીટ અને મીલનર સરકારીકેક ધરાવતા હતા તેમને કહ્યું કે તમારા દસ્તાવેજો ખોટા થઈ ગયા છે, અને તેથી તમે ઉતરવાને હકદાર નથી.

તેજ દિવસ આસરે પાંચ વાગે તે અમલદાર કેટલાક જોરા અને નેટીવ કોનરટે બોલેને લખેને ફરીથી રહીમર ઉપર આવ્યો, અને માત્ર અમારાં બીજાનાં વીડી લેવાં અમને કુલમ કર્યો. ત્યારબાદ અમને ઇન્ડિયન ડેપોપર લઈ જવામાં અને લાં પોલીસ પહેરાતજે રાખવામાં આવ્યા. તા. ૨૫ મી ની સવારે તેજ અમલદાર એક દુકાળીઆ (કન્ટરપ્રીટર) ને લખેને અમારી પાસે આવ્યો, અને ફરીથી અમારી પાસે એકરાર કરાવવામાં

આવ્યા. તે દિવસે આસરે એક વાગે ઇન્ડિયન એસીએશનને લઈ જવામાં આવ્યા, અને ત્રીજી વાર અમારી પાસે એકરાર કરાવ્યા. ઇન્ડિયન અમલદારે અમારા હક જાંઝળાં તપાસ કરવાને એસીઆટીક રજીસ્ટ્રારપર તારો કરવા સાર અમારી હરેકની પાસેથી પાંચ પાંચ શીર્શીક માગી. અમારા સરીર જાંઝળાં હકીકત તથા માપ લીધું અને એક બીજા સાથે મોલવાની અમને મનાઈ કરવામાં આવી. બાદ પોલીસના જખતા તમે અમને પાછા ડેપોમાં મોકલવામાં આવ્યા. તા. ૨૬ મી સપ્ટેમ્બરની સાંજે દોઢી દુકાળીઆ ફરીથી ડેપોમાં આવ્યો, અને અમારાં જાંઝળાં લીધાં. ત્યાર પછી આસરે એક કલાક પહેરે રાખનાર કોન રટેબલે અમને રહીમર ઉપર જવા કહ્યું, અને તમારાં બીજાનાં તપાસ કરવા કુલમ કર્યો. અમે તેમ કરવા ના પાડી અને કહ્યું કે પ્રીઝરેશનથી શું જવાબ આવે છે તે પ્રથમ અમે માગીએ છીએ. ત્યારે અમને ધમકાવીને કહેવામાં આવ્યું કે તમે જશો કે નહીં, જેનો અમે નકાર માં જવાબ આપ્યો. આસરે એક કલાક પછી ૨૦ નેટલા જોરા અને નેટીવ કોન રટેબલે આવ્યા અને અમને રહીમરે જવા કુલમ કર્યો. અમે ફરીથી ના પાડી ત્યારે અમારામાંના એકને એસવરીથી ઉપાડીને રહીમરપર લઈ જવાને ઇન્ડિયન અમલદારે કોનરટેબલેને કુલમ કર્યો, અને જે કોનરટેબલે અમારામાંના એકને તે પ્રથમે ઉપાડી જવા મંડાયા. અમે રહીમર તરફ ચાલવા કહ્યું થયા. અમે રહીમરપર ગયા, અને રહીમર ચાલતી થઈ ત્યારે અમારી પરમીટો અને સરકારીકેક અમને પાછાં આપ્યાં. બપોરે અમે કેપટાઈન પહોંચ્યા ત્યારે પા. ૨૦ ની ડીપોઝીટ મુકાવીને અમને ઉતાર્યાં. ડીપોઝીટ માટે પા. ૧૯ નીજ રીસીટો અમને આપી. અમે મુકેલી રકમમાંથી પા. ૩-૩-૦ અમારા પાછા જવાના ખર્ચ પેટે બાદ કરવામાં આવ્યા હતા. ડરબનથી કેપટાઈન સુધીના રસ્તામાં સપ્તા વાળાઓએ અમને કાંઈ જોરાક દુર પાડ્યો નહીં, અને અમે ડરબન સુધીની મુસાફરી માટેજ ખોરાકીનો બહોળસ્ત કર્યો હતો તેથી અમારી પાસે વધારાની થોડી ખોરાકી રહી હતી તે ઉપર રહીને અમારે બહુ આપદા ભોગવવી પડી, કેમ કે કેપટને અમને કાંઈપણ ખોરાક આપવા ના પાડેલી.

એલાન્સનરમ, તા. ૧૯-૧૦-૧૧."

મુંબઈની ચરણ

કોલોનીઓમાં વસતા હિંદીઓની
હાઠમારી સંબંધી

(મયા અંકથી આશુ)

(૧૫) હિંદુસ્તાનમાંથી ગીરમીટીના મહુરોને કામલ કરવાનું કાંબા વખત સુધી આશુ રહેવાથી ૧૮૯૪ ની સાલમાં નાતાલમાં હિંદી વિરુદ્ધ જનરલસ્ટ લોક લાગણી ઉભી થઈ. પરિણામે ગીરમીટી અને ગીરમીટની મુલત પુરી થયે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસી રહેવાને બદલે હિંદુસ્તાન પાછા મોકલવામાં આવે તેને હિંદી સરકારે મંજૂરી આપવી એવી વાતચીત કરવાને નાતાલના ગોરા કોલોનીઓનું એક ટેમ્પુરેશન આ મુલકમાં આવ્યું. હિંદી સરકારે ગીરમીટની રીતને મંજૂરી આપતી વખતેજ એવું પારખું હતું કે મહુરોને ગીરમીટની મુલતબાદ નાતાલમાં રહેવાનો, રાજમાર સંબંધી દરેક છુટ મોલવવાનો, તથા મને લાંબા જવા આવવા નો હક મળશે. તેથી તેમણે નાતાલની માન્યતા નાકસુલ રાખી. છતાં નાતાલની કામણી સામવવાના ધરાવાથી હિંદી સરકારે એટલું કણુલ રાખ્યું કે ગીરમીટની મુલત પુરી થયા પછી ફરીથી ગીરમીટમાં ન જોડાય તેમજ હિંદુસ્તાન પાછા પણ ન ફરે તેવા ૧૬ વરસથી વધુ ઉમર ના મરદ, અને ૧૦ વરસથી વધુ ઉમરની સ્ત્રીઓ ઉપર નાતાલ પા. ૩ નો વારસીક કર નાખી શકે. આવું કણુલ કરી લેવાથી આવનારાં પુરા ફોલો વિષે હિંદી સરકાર ખરેખર અચાનક હતી; નહીં તો તે તેવી વાત કણુલ કરત નહીં. બાદ તે પ્રમાણે કાયદો પસાર થયો, અને ૧૯૦૧ માં તેને વડી સરકારની મંજૂરી મળી. ત્યાર પછી એક બીજો કાયદો પસાર થયો, અને તેને પણ મંજૂરી મળી. આ બીજા કાયદા વડે ગીરમીટીઆનાં છોકરાં ઉપર શરૂતી ઉમરે પહેલાં જાદ પા. ૩ નો કર નાખવામાં આવ્યો. આ ધાતકી કરની હિંદી વસ્તી ઉપર ખેડકારક અસર થઈ છે. એ કર ભરવાની અશક્તિને લીધે જોરોતોને અતીતિની છાંડથી મુજ રવી પડી છે, અને મરદોને ચોરી અને છુટકાદના ગુના કરવા પડેલ છે, અથવા તો પોતાનાં કુટુંબોને તણ દેવા પડ્યા છે. આ વાતની મુંબઈના ચહેરીઓને કારણ પાત્ર રીતે ખબર મળી છે. નાતાલ પાલિસીની અંદર પણ આ વાત કણુલ

થયેલ છે. અમુક જોરોતોને આ કરમાં થી માફી આપવાનો કાયદો ૧૯૧૦ માં થયો હતો એ ખરું છે; પણ તાત્કાલિક તાત્કાલિક હેવાલોથી જણાય છે કે માછરોએ જુલમ અપવાદો સિવાય, મારી આપવાની પોતાને મળેલી આસપાસ નો ઉપયોગ કર્યો નથી. વળી આ કર તું બીજું એક પરિણામ એ આવ્યું છે કે ૬ ટકા સિવાયના બધા ગીરમીટીઆને પોતાની ગીરમીટની મુલત પુરી થવાબાદ કાં તો દેશ પાછા જવું પડે છે, અથવા તો ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાવાનું પસંદ કરવું પડે છે. એટલે અરથ એમ થયો કે આ પા. ૩ ના કરને લીધે કાં તો તેમને પોતે કરેલા વતનના મુલકમાંથી દેશ નીકાલ થવું પડે છે, અને નહીં તો પોતાની માનવી તરીકેની છુટ છુટી લેનારી ગીરમીટની મુલકોમાં કામલ થવું પડે છે. અને આમ બને છે તે મારે ટેકાકા જોરા માથે (એમ્પલોયર્સ) પોતાને મુખ્યારજનાદી આપે છે! આવા કરની સામે મુંબઈના ચહેરીઓ અત્યંત ખાર ફાળે જોરેટ કરે છે. આ કર નાકુલ કરવાને વારંવાર માગણીઓ થઈ છે. તે કરને માનવીની સ્વતંત્રતા અને નીતિ ઉપરનો કર ચલુનો જોડાઈ, ખિટીય કોલોનીઓમાં તેવો કર કદાપિ ન હોયો જોડાઈ. એ કામને તે કર ઉપાડવો પડે છે તેની નીતિને તે બજા કરે છે. અને તે ઉપરાંત જે કલકર્તા કામો ખિટને છુટકાણમાં કર્યા છે તેની કીર્તિને આ કર કલક કરાડનારો છે.

(૧૬) નાતાલ પ્રાંતના લાઇસેન્સ સંબંધી કાયદાઓએ હમેશાં મંજીર પ્રકારની ચીંતા કરાવી છે. જે અમલદારોના કામમાં વેપારી લાઇસેન્સ કાઢી આપવાની સત્તા હોય છે તેમની નોકરીનો આધાર હિંદી વેપારીના હસીક જોરા વેપારીઓની મુન્સી ઉપર હોય છે. આ અમલદારો ફરીદાખના સવાલ ઉપરાંત રંમોહની બોક્લામણીથી પણ દેરાઈનલ છે. તેઓ નવો લાઇસેન્સ કાઢી ન આવે અથવા જુનો લાઇસેન્સ બદલી ન આવે તો અખીલ મુનીસીપલ મોર્ડે સુધીજ લઈ જઈ શકાય છે. અને ઉપર કહેલી જોરકના મેન્જરો સુદવામાં હિંદીઓને વોટ હોતો નથી. તે મેન્જરો પણ ખરું ખરું હિંદી વેપારીના રાજમારના હરીફાઈ હોય છે. માત્ર જુનો લાઇસેન્સ ફરીથી નવો કરવાની ખાખત સિવાય લાઇસેન્સ સંબંધમાં સુપ્રીમ કોર્ટ આખજ અખીલ લઈ જવાતી નથી. વળી એવું વલણ જોવા

માં આવે છે કે હિંદી લાઇસેન્સદારના વારસો, સંબંધીઓ, કે મેજીસ્ટ્રેટના હકની દરકાર કર્યા વિના લાઇસેન્સદારના જવા સાથે લાઇસેન્સનો અંત આવ્યો જણાય છે. હિંદી વેપારીની ખાખતમાં બ્યારે આમ કરવામાં આવે છે ત્યારે જોરાની ખાખતમાં આવું કાંઈજ નહીં નથી. કોલોનીમાં જનરલ હોય એવા હિંદીને પણ નવા લાઇસેન્સ આપતા નથી, કે જુના બદલી આપવામાં આવતા નથી. એટલે આ પ્રમાણે કોલોનીમાં જનરલ હિંદીને વેપારના ધંધામાં પડવાની અટકાયત થાય છે. આ લાઇસેન્સ સંબંધી કાયદા બધી કામના લોભને લાગુ પડે એવો તેનો હેતુ છે, ત્યારે અમલમાં હિંદી વેપારીપર જુલમ કરવાને માટે તે વપરાય છે. એમ કરીને આખરે કોલોનીમાંથી તેમનો નાશ કરવો નો ધરાવો છે. તેમાં તેમને નુકસાની આપવાનો હેતુ પણ રાખવામાં આવતો નથી.

(૧૭) કેપ પ્રાંતમાં પણ વેપાર સંબંધમાં આવીજ હાઠમારીઓ જોગવવી પડે છે એવી લાંબા વસતા હિંદીઓની ફરિયાદ છે. તેઓમાંનાં મહુઓએ લાઇસેન્સ સંબંધી કાયદાના જુલમમાર અને કોમી ભેદવાળા અમલને લીધે પામચાલ થયા છે.

(૧૮) જોરેજ ફી રેટેશમાં હિંદીની વસ્તી ૧૦૦ માણસ ઉપરાંત બારેજજ દશે. કાયદા અથવા પારાઓ વડે આ હિંદીઓ કેમ જણે વમર-સુધરેલા જંગલી લોક હોય તેવી રીતે તેમના તરફ વસ્તવામાં આવે છે.

[અધુરું.]

ડરનથી મી. એ. ડી. વાહેર લખે છે કે મેજીસ્ટ્રેટ આમલ હાલુદની કા. વાળા મી. હાવજી હાજી ધ્યાલીમ માલની દીકરીની કાઠી તા. ૧૨-૧૦-૧૨ ના રોજ ઉપાધ્યાય વાળા મી. અહમદ મહમદ માલની સાથે થઈ હતી, જે પ્રસંગે મી. હાવજી હાજી ધ્યાલીમ માલે પા. ૧ કઠોર મહેરીલે રોનકુલ કરવામને, પા. ૧ કઠોર મહેરીલે કીનતોલ કરવામને, પા. ૧ કઠોર અદ્યારે અંજુમન ઉસ્મામને, પા. ૧ સુરતી મરજીને, પા. ૧ માચડીક સોલાવડીને, થી. ૧૦ થંચ મુરલીમ સોલાવડીને, તથા થી. ૧૦ પોસ્ટ મહોમેદન સોલાવડીને એ પ્રમાણે ભેદો આપી, હતી.

મો. પોલાકની લડત

હિંદી સરકાર પર લખાણ

ઈન્ડિયન અમલદારનો બુલ્લમ

મહ તા. ૩૭ અગસ્ટે મુબમ્બી મો. પોલાકે નીચેનું લખાણ હિંદી સરકાર પર કર્યું હતું:—

“સાહેબ,—જરમન હરક અફ્રિકા લાકનના મુબમ્બીના એજન્ટ મેસરસ એ. ફેન્ડસ અને કંપની તરફથી મને ખબર મળ્યા છે કે હિંદી અફ્રિકા તરફની કેન્સલરીની ઉલ્લી સરકારમાં કેપટાઇનની લીડીટવાળા અમુક ૪ હિંદી ઉત્તરજોને ડરબનના ઇન્ડિયન અમલદારે હિંદુસ્તાન પાછા કાઢ્યા, અને તેને માટે એવું કારણ મતાવ્યું હતું કે તેઓ કેપમાં ઉતરી શકે એવો સંભવ નથી.

મજબૂર અમલદારનું આ કામ એ રીતે ચેરવાળી છે. મુનિયનનું ઇન્ડિયન બીલ પાસ ન થવાથી પ્રાંતિક ઇન્ડિયન કાયદાઓનો અવલંબન છે. આમ છતાં નાતાલના ઇન્ડિયન અમલદારે કેપ ના ઇન્ડિયન અમલદારનું કામ નાતાલમાં બળબુ. વળી આ ચેરવાળી કામથી બીજાને અન્યાય એ સર્વો કે કેપની બદાલતમાં અપીલ કરવાની તક મજબૂર માર હિંદીઓને મળી નહીં. કેપમાં ઇન્ડિયન અમલદારના વિરુદ્ધ ચુકાદા સામે અપીલ થઈ છે અને તે ચુકાદો રદ કરી શકાય છે એવો હાલ સોની કોરક અમાઉ આપી ચુકેલ છે.

હું માનપુરવક બજાવવાની રજા લઉં છું કે આ માણસોને મંજીર અન્યાય થયો છે. તેથી હિંદી સરકાર એ બાબતમાં તપાસ કરશેજ.

ગીરમીટીયાની હાલમારી

“સાહેબ,—આ વિષેના અમાઉના પત્ર અવલોકનના વધારામાં તા. ૨૮ મી જુનના ‘ઇન્ડિયન ઓપિનિયન’ની એક કાપલી છે આ સાથે મોકલું છું. તેમાં રેલવે ખાતાના ગીરમીટીયાને ડરબનના પરચુરમાં કેવી રીતે રાખવામાં આવે છે તે પર લીકા કરવામાં આવી છે.”

ટ્રાંસવાલમાં કાળા લોકો તરફ મુખ

“સાહેબ,—બોક્સબરમના માજીસ્ટ્રેટે ત્યાંના એક હિંદી, મોઝીક વિરુદ્ધ મ્યુની સીપાલીટીવાળા કેસમાં ને ચુકાદો આપ્યો હતો તેની કાપલી આ સાથે બીડવા રજા લઉં છું.

તે હાવનો સાર એ છે કે કાંઈ મિલકતદાર મ્યુનીસીપાલીટીની પરવાનગી વિના કાંઈ કાળા માણસને પોતાના મકાન પર રાખે તો કંઈ મંદારી ન થઈ હોય છતાં મ્યુનીસીપલ ધારાનો બંધ થયો મજબૂત છે. મને ખબર મળ્યા છે કે આ કેસમાં વડી અદાલતને અપીલ કરવાની નોટીસ આપાએલી છે.”

સોનેરી કાયદાના અસહ્ય નીપજતાં પરિણામ

“સાહેબ,—આ સાથે બોક્સબરમની ફોરકલબરમ રેટપેસરસ એસોસીએશનના સરકારની તકલ્લ મોકલવાની રજા લઉં છું અને તે તરફ હિંદી સરકારનું ખાસ ખ્યાન માનપુરવક એવું છું.

એ રેપીડ છે કે મેસરસ રીચ અને બાબાતવાળા કેસનો કામચો લખને અમલવા તે બીજા કંઈ આધારથી ફોરકલબરમના હિંદી રવીશોને ત્યાંથી હાંકી કાઢવાનો પ્રયત્ન માથી રહ્યો છે. ત્યાં રહેનારા હિંદીઓમાંના મજા બહુ જુના રવીશો છે.

મારે હિંદી સરકારને માદ આપવું એછાએ કે ૧૮૮૫ના ૩૭ કાયદાની અમલમાં ન આવતી હોય એવી કલમનો આમ આકતરી રીતે અમલ કરવામાં આવે છે, અને તેથી લોકોનો સ્થાપવા પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે આવા વલણ ના મંજીર પરિણામે હિંદી સરકાર સમજી શકશે એમ હું ઘરોસો રાખું છું.”

રીચ બાબાત કેસ

“સાહેબ,—આ વિષેના અમાઉના પત્ર અવલોકનના વધારામાં એલ. ૩૭૫, રીચ અને બાબાત વિરુદ્ધ મુનિયન સરકારવાળા કેસમાં ટ્રાંસવાલ પ્રાંતની વડી અદાલતમાં અપાએલા ચુકાદાની એક નકલ, તથા તે પરની લીકાવાળી તા. ૬ મી જુલાઈના ‘ઇન્ડિયન ઓપિનિયન’ની કાપલી મોકલવાની રજા લઉં છું.

૧૯૦૮-૯ ના ટાઉનશીપ કાયદાના ધારા એથી તે કેસ ઉભો થયો છે. તે ધારાથી ચોરાના નામપર હિંદીઓને રેલવે મિલકત ખરીદતા અટકાવવાનો હેતુ રાખવામાં આવેલ છે. ઉપર અજુબવામાં આવ્યો તે ચુકાદો ટાઉનશીપ કાયદાના તથા ૧૯૦૮ ના સોનેરી કાયદાનો એક સાથે આધાર લઈ આપવામાં આવ્યો છે.

આ કેસ ટ્રાંસવાલની હિંદી કોમને અત્યંત અગત્યનો હોવાથી હિંદી અફ્રિકાની ઉવટની અદાલતમાં અપીલ કરવાની નોટીસ આપવામાં આવેલ છે. હિંદી સરકાર આ કેસ પર ખારીક ખ્યાન આપશે એવી હું વિનંતિ કરું છું.”

કરમરસડોરપ

કરમરસડોરપ બિ. ઇ. કમીટીના સેક્રેટરી મી. બી. ડી. દેસાઈ લખે છે કે:—

લોકમાન્ય પ્રેમીસર મોખલે તા. ૨૮-૧૦-૧૯૧૨ ના રોજ ટ્રેનમાં કરમરસડોરપ આવી પહેંચે તે વખતે તેમને મોખલે આવકાર આપવા કાર વિચાર કરવાને બનેલી બિ. ઇ. કમીટીની ખાસ મીટીંગ મેસરસ હેટલાઈઝ અને કાડુના મકાનમાં થઈ હતી. જેમાં સરવાનુમતે પ્રે. મોખલેને બન્ને અંતઃકરણપુરવક આવકાર આપવાનો હાલ પસાર થયો છે. મીટીંગમાં બાબલુ કરતાઓના કબ્જે કબ્જે કરેલા બનેલી લામણીનું આકરપણ કરતા હતા, અને એકંદર આ મંત્રીક અમુક તક સાધવામાં લોકોનો ઉત્સાહ અને લામણી અલગીકર હતા. પ્રે. મોખલે સાહેબને આવકાર આપવાને એક સનમાન કારીથી કમીટીની નીમણૂક થઈ હતી જેમાં મેસરસ સુભેમાન કાજી અને મહમદ દાદુ ચેરમેન, મી. બી. ડી. દેસાઈ સેક્રેટરી, મી. ઇસમાઈલ નવા પટેલ બેઠક સેક્રેટરી અને મી. બાલા ભાઈ ટ્રેકરર, મી. ખરસેદજી દેસાઈ તથા મી. ઇસપજી ઇસમાઈલ પટેલ બેઠક ટ્રેકરર એ રીતે નીમણૂકો થઈ હતી. પ્રે. મોખલે સાહેબને રેલેન ઉપર ખાસ પ્લેટફોર્મ રમીને બનેલા કેટલાક મુખ્ય મુખ્ય ચોરાઓને આમંત્રણ કરી બોલાવીને તેમની સમક્ષ કમલમાથી માન પત્ર આપવાની સત્તા કમીટીને મળી છે. તે ઉપરાંત માનપતા મોખલે સાહેબને કહેરમાં ફેરવવાને વાસ્તે મારી વિચેરેની મોકલણ કરવાની સત્તા પણ કમીટીને મળી છે. પ્રે. મોખલેની ટ્રેન આવતા અવલ અને વિદાય થતાં સુધી બનેલા હિંદી લામણોએ કુકાનો બંધ રાખવાનો હાલ થયો હતો. લોકોની આ હિંદી લામણી હોવાના સળંગે ઉધરાણું પણ સંતોષ કારક થઈ ચુક્યું છે. એટલે આપણી પણ સક્તિ મુખ્ય એક અનુપમ માન આપવામાં કમીટી ફેરફાર નીવડે એવી આજી ચેરમેન સાહેબે ખતાવી હતી. બાદ બપોરના પાંચ વાગે મેલાવડા પીલરબન થયો હતો.

હંદી મહેમુદન ડીમેટીય સોલામટીના મહાનીસ સેક્રેટરી મી. કાસમ ખીરે પોતા ને ત્યાં ઓકરાનો જન્મ થવાની ખુશાલી માં પા. ૨-૦-૦ ની રકમ સોલામટીને બેઠ આપી છે.

એશિયાટીક વેપારીની હિમાયત

ગરીબ ગોરાના વિચારો

‘કુમરસંગ્રહ’માં હિંદી વેપારી પાસેથી ખરીદી કરનારા ગોરાઓને વખોટી કાઢનાર’ લખાણ ગોરા વેપારી તરફથી પ્રગટ થવાથી, જવાબમાં એક ગોરાએ લખેલો નીચેનો કાવળ એ જાપામાં પ્રગટ થયો છે:—

“હિંદી વેપારી પાસેથી ને ગરીબ ગોરાઓ ખરીદે છે તેમને વખોટનારોના વાળથી છે કે નહીં તે નીચેની બીનાથી જણાયે. ગોરાને બધે હિંદી પાસેથી ખરીદવાથી દર પાછે ૬ શીર્ષીજ જેવી રકમનો ખચાવ થાય છે. ગોરાની કુશન માં એક શીર્ષીજ ખચાવતાં ગરીબ માણસો એ બે વખત વિચાર કરી જોયો પડે છે. કેમકે ને માલ ગોરાને ત્યાં એક શીર્ષીજ મળે છે તે હિંદીને ત્યાં ૬ પેનીનો મળે છે. ગોરા વેપારીઓએ કરાહી મેળવવા માટે તેમના કાવો ઉતારી નાખવા જોઈએ. તેમણે જાણવું જોઈએ કે કાંઈ વેચાણ ન કરવું તે કરતાં જોઈએ જાણ થઈને જોઈએ નહીં સંતોષ મેળવવો એ વધારે સારું છે. માસીક કમણીવાળા એક ગરીબ ગોરાનો લખણો લીખો. તેને પા. ૬ જાણના આપવા પડે છે, અને ગોરાની પા. ૬ માંથી પોતાના કુટુંબનું, કમણા તરીકે પાંચ માણસવાળા કુટુંબનું, પોપણ કરવું પડે છે. તે રકમ કેવી કેવી રીતે ખરચાય છે તે જોઈએ. પા. ૪-૧૦-૦ ગોરાની, પા. ૧-૧૦-૦ ખાકીનું બીજ, પા. ૧-૫-૦ રોટીવાળાના, લી. ૧૦ કુખ, અને પા. ૧-૫-૦ જાણ સાંકળાં તથા બટર. કુલ પા. ૬. હવે આ માણસે કુલ, કપડાં, હવાઈ, અને ખીજ જરૂરી ચીજો માટે પછલા ક્યાંથી કાઢવા? મારા મત પ્રમાણે ગરીબ ગોરાઓએ ગોરા વેપારી પાસેથી ખરીદવું હોય તો કરજ માં ઉતર્યા વગર તેમ કરવાનું જસંજ વિવ છે. માટે ગોરા વેપારીઓએ સમજવું જોઈએ કે ગરીબ ગોરાઓને ને જુજ પાછડનો દરમયો મળે છે તેમાંથી પોતાની બધી જરૂરીયાતો પુરી પાડવાની છે. હવે ગોરા વેપારી પાસેથી ગરીબ માણસો ખરીદ કરતા હોય ત્યારે શું થાય છે તે જોઈએ. તે એક માલ સુધી ખરીદ કરે છે, અને બહીવાની આખરે હિંસાળ પતાવવા જાય છે ત્યારે તેને કુંડવણ આવી પડે છે. પહેલાં તો તેને

કહેવામાં આવે છે કે તેથી કરાહીની જરૂર નથી. પછી તેને વગીલના કાગળો મળે છે. અને આખરે કોરટમાં ધસડાઇ પરમા વેચવા જેવી એક પધ્ધતી જીવવસ્તુ ન રહે એવી સિદ્ધિતને પહોંચવું પડે છે.”

ના. આગાખાન

ના. આગાખાન ધી. ઇ. એસોસી એસનના ચેરમેન મી. કાઠલીયાપરના કાવળમાં લખે છે કે:—

કુંબજ મારાપર કરવામાં આવેલો માયાળુ ફેબલ માર્ગ યુરોપ આવવું થવાથી મારી પાછળ જઈ આવતાં મોડા મળ્યા છે, અને એ કારણસર તુરત જવાબ વાળી શકાયો નથી. મારા પ્રત્યે બતાવેલી લાજણી જોઈ બહુ દુઃખ થાય છે. કેમકે મારા આભારની લાજણી બહાર કરવા વિનંતી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાબનો અજવાલ કરવાને બલે લાંબા આવવાને કું આજ રાખું છું.

છેવટે આવતી સાલની અધવચમાં દક્ષિણ આફ્રિકા આવવાની તેમણે ઉમેદ બતાવી છે.

ડરબન અંગ્રુમન ઇસ્લામને ના. આગાખાન તરફથી તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે લખાયેલો નીચેનો કાવળ મળ્યો છે:

“આપના માયાળુ ફેબલ માટે બહુ ખૂબ આભાર માનું છું, તથા આપના મારફત ને લાજણીવતી આવે સદેશો મોકલ્યો તેમને મારા આભાર દર્શાવવા વિનંતી કરું છું. હિંદમાંથી મારી ચેર કાજરીને લીધે તમારો ફેબલ જઈ અને દપાલમાં મળ્યો છે, અને તેથી જવાબ લખવામાં લીધે થઈ છે, ને માટે વિભાજીર છું.”

માહકોને માટે

કેટલાક માહકો તરફથી જવાબ મળે છે કે મળ્યા નથી. તે તરતજ મોકલી આપવાની તેમને જાણે વિનંતી કરીએ છીએ. કેમકે જવાબ મળ્યાથી ચીજ સેવાનો જાણે રીવાજ રાખ્યો છે. નહીં તો જગારે દિલ્લીની સાથે જાણ મોકલવું બંધ કરવાની જરૂર પડશે.

ગોળાકાની કામ તરફથી મી. ગોળાકાને ત્યાંની મુલાકાત કરવાનું આમંત્રણ મળ્યું છે.

પરચુરણ

ડરબન હિંદુ સમાજના હંડના સેક્રટરી લખે છે કે:—સમાજની લાવણેરી માટે રા. જામશામ મહારાજ તરફથી મહાત્મા બી નયુરામજી વિરચિત તાત્પર્ય પ્રદિષ્ટા નામની ગીતાજીની ટીકા સાથે વિષ્ણુ સદ્ગત નામની ટીકા, સટીક બીજમ સ્તવરાજ, અનુસંપ્રતિ અને ગળેદ મોક્ષ એ પંચ રત્નોનું એક પુસ્તક, સુખેષ કમ્પલેટ, તથા ઉપદેશપાવણી એ નામે પુસ્તકો મળ્યાં છે ને આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

ચોરટ ઇલીઅમેથથી ફેબ જવા માટે ડરબન આવતાં ત્યાંના મી. નીલાકાષ ઝીજાભાઈ તથા મી. ગોપાલજી વસનજીએ શીનીકસની મુલાકાત લીધી હતી, તેમણે નીલાકાષ માટે મી. પ ની બેટ આપી છે. ને આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

એક પલાવાસી ચર્ચાપત્રી પલાવાસી હિંદીઓને ત્યાંના કમરસ્તાનને મેરો કરવાનું કામ ઉપાડી લેવા મુકવે છે.

સ્ટેન્ડર મહેશીએ ઇસ્લામના જોઈ સેક્રટરી મી. એ. ઇ. કાલીઆ લખે છે કે:—અંગ્રેની મસ્જિદમાં પેલ ઇમામ અમ્મનિ સારી રીતથી પદાવે છે, વારંતે માણસની જરૂર નથી. ને ચર્ચાપત્રીએ માણસની જરૂર વિષે લખ્યું છે તેને જો કાંઈ ખામી જણાતી હોય તો પોતાના નામકામ સાથે બહાર કરવાથી ખુલાસો કરવામાં આવશે.

જોહાન્નમરમી તા. ૨૧ મીના સહેલા માં રૂટર જણાવે છે કે ઇસ્લામમાં બેનો ની હિંદીકાંત તરફ ચીતળાના ચાર ફેસ થવાથી એ મરજ ફેલાવાની ફરીથી ખરિત લાગી છે.

ચોઈટ (ડરબન) મહેમુદન સોસાયટીના ચેરમેન લખે છે કે:—મી. આમદ હાપુદ કા. વાળા મી. હાપુદ ઇલાહીમ માલે પોતાની હિંદીની ખુલાસીમાં આ સોસાયટીને ધી. ૧૦ ની બેટ કરી છે ને આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

ડરબનથી મી. મહમદ ઇસ્માઈલ પટેલ લખે છે કે:—કોસમડી મદરેહાને કેટલીક રકમો બહીસ તરીકે મળી છે તેને આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવે છે. મજદુર રકમો મી. હાજી એમ. એ. કવા સુરતવાળાને ત્યાં અનામત મુકી છે.

રહેગરથી એક ચર્ચાપત્રી લખે છે કે:—દેશભક્ત ગોખલેને માન આપવા માટે હરખનતી રીસેપશન કમીટીને મદદ કરવા અંગ્રેજા હાઈકોર્ટએ મોટી જામીની નીમી છે, તે ઉપરાંત કામ ચાલે છે, જે સારી વાત છે. જતાં અહીં ની કામ એક માનપત્ર આપી ન શકે એ તેને માટે અરજવા જેવું છે એવું ધારી માનપત્ર માટે ફેટવાઈ અંગ્રેજાને બીજું ફંડ હિજુ કરવા હિલચાલ કરી રહ્યા છે તેને હું 'ટેકાઆપુ' છું તેમને તેમાં ફોતેક મળે એવી મારી પ્રારથના છે.

ગીરમીટ સહતર બંધ કરવાને વાકસ રાખતી ધારા સભામાં દેશભક્ત ગોખલે ની હરખાસ્તથી જે ચર્ચા ચર્ચા હતી તેને 'ઈ. જો.' માંથી ફરી જાણીને "દેશ ભક્ત ગોખલે કૃષ્ણ ગોખલે અને ગીર મીટના સવાલ ઉપરની ચર્ચા" એ નામના પુસ્તકરૂપે કાલમાં પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે. તેમાં લોકમાન્ય ગોખલેનું દુક જીવનચરિત્ર પણ દાખલ કર્યું છે. તે ઉપરાંત મી. માંધીએ મી. ગોખલેના પોતા ના પરિચય વિષે દુક અંગ્રેજી નોંધ લખી છે તેનો તરજુમો આપવામાં આવ્યો છે. પુસ્તકના મુખ પૃષ્ઠ પર માનવંતા મી. ગોખલેની છબી છે. કીમત ૬ પેની.

કલારકસોડરથી મી. મુસા મહમદ પટેલ લખે છે કે:—ગોલવડની નજીકમાં વારખ નામનું એક નાતું મામ છે. ત્યાં ના મુસલમાનોને દીની આખતમાં તરકરી પર લાવવાની જરૂર છે. આ કામ ઉપાડી લેવાની ગોલવડવાસીઓની ફરજ છે. સદરકુ મામ ખાતે એક મદરેસો સ્થાપવા કલારકસોડર ખાતે એક ઉમ રાજુ મજુ છે. તેમાં ફેટવાઈ પછંસા બરામ છે. મી. મહમદ હરમાઇલ અને કા. માંધી III મહીને પા. ૨ મજુર મહ રેસા સાર આપવાને વચન મળ્યું છે. હવે એ પછંસા ગોલવડના મદરેસાએ અંગ્રુમન હરમામના મુતવલ્લી સાહેબ ઉપર મોકલ વામાં આવશે, અને તેઓ એ કામ ઉપાડી લેશે. માટે હરેક ગોલવડવાસી આ મદરેસાને કલારકસોડરપણાને પમલે ચાલી મદદ કરશે એવી આશા છે. જે એ પોતાના તરફથી અથવા ઉપરાજુ કરી મી. મહમદ હરમાઇલની કું. (પી. જો. મોકલ ૭૫, કલારકસોડર) પર પછંસા મોકલશે તેમને મદદી રસીદ આપ વામાં આવશે. વળી એ મદરેસાને પ્રાયે બરામર રચાયા બાદ તેને કેવી રીતે

મલાવવો તે કેવી બ્યવસ્થા કરવી એ ફોજા બરનારાઓની મુનકારી ઉપર રહેશે.

બારકલી વેરટ (કેપ) થી મી. હુમા હીમ બક્ષમાલજી બામલા લખે છે કે:—પછી જગ્યાએ મદરેસામાં બચ્ચાને એકલું દીનલુંજ શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. પણ એ દીનની સાથે મુજરાવી તથા હરકુ બાપાનું શિક્ષણ પણ ઉકારાંચીને આપવામાં આવે તો બહુ સારું થાય. માફરી જગાનના શિક્ષણ વગર બચ્ચા હોલીઆર કે બાપક મધ શકે નહીં.

કલ્યામકની લકતના એક જલ્દીતા મોકા મી. પી. કે. નાઇકુનાં મા હરખનમાં ગુજરી જવાના અખર મળ્યા છે. ગોખલે રીસેપ શન કમીટીને આ અખર ગુજારે સાંજરે મળતાં તેણે એકદમ મી. પી. કે. નાઇકુ અને તેના કુટુંબ તરફ દિલાસાનો હરવ પાસ કર્યો હતો. તેજ દિવસે મેસરસ પારસી હસ્તમજ, પોલાક, એચ. આઇ. જેલી, આર. બમવાન, રાજકુમાર, આપન જેલીવલ, તથા બીજા ફેટવાઈ હાઈકોર્ટ એ મી. નાઇકુને ત્યાં અરખરો કરવા તથા બરનારની કિયા સંબંધમાં મદદ કરવા મથા હતા. સુકવારે બરનારની પાવરત તીકળી હતી તેમાં મેસરસ પારસી હસ્તમજ, પોલાક, બરીલ પાડે, સુચીત મહારાજ, એચ. આઇ. જેલી, રાજકુમાર તથા બીજાઓ સામેલ થયા હતા. મી. હમર હાજ આમદ જવેરી તથા મી. હરમાઇલ હાઈકોર્ટ મુસા તરફથી દિલસોજની નિશાની તરીકે કુલના તોરા મોકલવામાં આવેલ. બરનારના કુટુંબને દિલાસો આપવામાં બીજાઓની સાથે અમે સામેલ થઇએ છીએ.

મી. ગોખલેને નાતાલથી પ્રુકળ સંદેશા એ મોકલવામાં આવ્યા છે એવું જાણવામાં આવે છે. એક હરખન હીસટીકટ માંથીજ આશરે ૨૦૦ સંદેશાઓ મોકલવામાં હતા. મી. હસ્તમજને પોતાના અસાધારણ ઉત્સાહથી એક વાયરલેસ સંદેશો મોકલ્યો હતો, જે રહીમર કેપ ટાઇનથી આશરે ૩૦૦ માઇલ દુરદરીઆ પર હતી બારે પહોંચ્યો હતો. બીજા સંદેશ મોકલનારામાં હરખનની ગોખલે જનરલ રીસેપશન કમીટી, હરખન અંગ્રુમન હરમામ, કોલોનીઅલ બોરન ઈડિ અને એસોસીએટન, નાતાલ બોરોટરીઅન અંગ્રુમન, રોમન કેથોલીક હાઈકોર્ટ કામ, નાતાલ ઇડિઅન કેમિસ, મહેરીસે આક

માનીઆ કીકેટ કલમ, સુરત હાઈકોર્ટ એસોસીએટન, કાઠીઆવાડ આરમ મંડળ, મહેમેકન મારટીક સોલામટી, હરખન ઈડિ અને સોલામટી, મારિસખરમ રી પશન કમીટી તથા લાંબા બીજાં જાહેર મંડળો, હાઈ મહેમેકન હીમેટીંગ સોલામટી, હસી પોસિ, ટોંગાટ, તથા વેરલમ વિગેરે ઠેકા યેની હાઈકોર્ટ કામ, તથા બીજાં મળ્યાં મંડળો વિગેરે હતા.

કેલાઓખાલેથી એક લખનાર જણાવે છે કે:—તા. ૧૭ મીએ બાણુદંડ નામ નો એક સુકાલો મુજરી જતાં તેની હલન કિયા કરવા માટે આવેલા માણસોને રમ જાન જુમીની ચેરબવસ્થાને બીધે રાવીના વખતે પવન બેસબેર વાતો કોવાથી લખ્યાં બેખમ બરેલાં સંકેતો વેળાં પડ્યાં હતાં જે સંબંધે મહાજનના અંગ્રેસરોને અખર આપતાં બેખતો સુધારો કરવા વીચાર ચલાવવા મહાજનની જનરલ મીટીંગ શેઠ માધવજી નેકાભાઇ કું. ના મહાનમાં તા. ૨૭ અક્ટોબર રવીવારે ચવારના ૮ વાગ્યે ચવાની છે, હરમીયાન માં રમજાનમાં શી હી બાબતોનો સુધારો કરવો જરૂરનો છે તેનો તપાસ કરવા તા. ૨૮ મીએ બપોરે શેઠ વરજલાલ લાલ ચંદ કા. મી. વરજલાલ, શેઠ કલાજીચંદ કીરાચંદ, તથા શેઠ નેજીલી ફરીઆઇ કું. કા. મી. કરબનલાલ તથા મી. નરસીક જીજાભાઇ તથા મી. ધારસી દેવચંદ રત નાકર ચલેલ હતા. બપોં કામે માટે એક રમજાન ફંડ બેચી તેને નીલાવવા ખાતર આશા હીઠ અથવા કુકાન હીઠ અમુક મારીક વેકસ રાખવો બેચીએ.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

બાજકાલ કાટંગામાં આવવા સંભવ છે તા. ૨૬ મીએ પાલમકોટામાં બાવી પહોંચશે.

તા. ૨૬ મીએ અમરુલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧લી નવેમ્બરે પાલમકોટામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧લી નવેમ્બરે કોટકમાં જવા વધી છે.

તા. ૬લી નવેમ્બરે અમરુલીમાં બાવી પહોંચશે.

તા. ૮ મી નવેમ્બરે પ્રેસીડન્ટમાં બાવી પહોંચશે.

ડરબન અંબુમન ઇસ્લામ

તુરકી બારામાં માસ મીટીંગ

અધ્યક્ષ બુરસો

સેક્રટરી મી. મોસમાન અહમદ એકે નહી તા. ૧૭ મીએ લખે છે કે :—

ડરબન અંબુમન ઇસ્લામની માસ મીટીંગ તા. ૧૩ અક્ટોબરના રોજ મી. એમ. એસ. રહિરીના પ્રમુખપણા હેઠળ મી. મહમદ આબેદના હોલમાં મળી હતી. હોલ માધ્યસ્થી મીકર બસક બયો હતો. મી. આબેદ દાઉદ માલની ઉમરીની માહિતી સળખે અપકારીથી આવેલા નીચે ના આવેવાનોએ પણ હાજરી આપી હતી. મેસરસ ઇસમાઇલ અમ્મી, (મારીતમર) હાજીમીયા (નોટીફિકેશન રોડ) સુલામ કુસેન બાબા, ઇસમાઇલ મહમદ માલ, એમ. આઇ. બોડીયા (હાઈગ્રસપર્ટ) બહાત, હાફેજ ઇસમાઇલ, (વેલકરસ્ટ) હાફેજ અસમાઇલ, (જુલવર) સામેર વાહેદ (પાપનહાલિન) સીદાત (રતાંર) મોતાલા (વેરલમ) વીજેર. ફેટલાક બીજા જગ્યાના અહમદો પણ હાજર હતા.

સેક્રટરી મી. મોસમાન અહમદ એકેન હીએ મીટીંગનો હેતુ તથા હાલમાં ચાલતી બાઇની ખુરો સંબંધાત્મા બાદ કહ્યું કે ઇસમાઇલ સહતનત માટે એક ફંડ હંમેશાં કાવમ કરવું જોઈએ, કે જેથી તે સહતનતની ઉન્નતીમાં મદદ તરીકે લાભ આવે. આ બાબત ઉપર ફેટલાક અહમદોએ ચર્ચા ચલાવી બાદ નીચેની કમીટી એવા હેતુથી નીમાઇ કે લાઇસેન્સ વાળા ફાનહારો નોકરો તથા હોઠરો વીજેર પાસેથી ૬૨ વરસે અમુક અમુક રકમ લેવી.

કમીટી : ચેરમેન મી. ઇ. એમ. પારેખ, વાઇસ ચેરમેન મી. ઇસમાઇલ અમ્મી, સેક્રટરી મી. મેસરસ હાજી અબ્દુલ હક, તથા ફક્રુદ્દીન. કમીટી મેમ્બર : મેસરસ એ. એમ. રોખ, એમ. એસ. રહિરી, હાફેજ ઇસમાઇલ, એમ. સી. અંબલીયા, મહમદ ઇબ્રાહીમ, ઉમર આબેદ ઝવેરી, અબ્દુલ કાદર, અબ્દુલ રબ્બ, અબ્દુલ કરીમ, એમ. એસ. ટીમેલ, હાજી ડાહીયા, ટી. ફકીર, ઇમામ અલી, તથા ઇ. ઇ. પારેખ, વીજેર. ઉપલી કમીટી નીમાઇ પછી મીટીંગ એડી રાત્રે વીસરજન થઇ હતી.

વધુ મીટીંગ

અંબુમનની બીજી એક મીટીંગ મયા કનીવારે મળી હતી. જે વખતે તુરકી માટે ઉચરાણા કામ કર કરવામાં આવ્યું હતું. મી. ઇ. એમ. પારેખે પા. ૫૧ મેસરસ અબ્દુલ હક એન્ડ કમ્પાનિયા પા. ૩૧-૫-૦, એ. એમ. મુસા પા. ૩૧-૫-૦, એ. એમ. રોખ પા. ૩૧-૫-૦, મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ પોર્ટલાના પા. ૨૧-૦-૦ વિજેર રકમો ભરાઇ ચક છે. મી. આઇ. એ. એમ. મુસા (શીફ રફીટ) ટ્રેઝરર નીમાઇ છે, જેમને આ ફંડને મદદ કરનારાઓએ પસંદા મોકલવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

હમદર ઇસ્લામ ફંડ

જોહાન્સબર્ગ, તા. ૧૬-૧૦-૧૨

સેક્રટરી મી. મહમદ કાળી લખે છે કે :—

તા. ૧૪-૧૦-૧૯૧૨ ના રોજ હમદર ઇસ્લામ ફંડ તરફથી કોનસ્ટીટ્યુટ પદ આતે વડા વકીર અહમદ મુખતાર પાસા ઉપર પા. ૧૦૦ નો ડેરપોરેશન બેંકનો ડરાફ મોકલી આપ્યો છે. એ પદસા પાસ ટ્રીપોલી ખાતેના સહીદ ચયે લાગેલી વીધવા, અને વતીમેને મારેજ મોકલ્યા છે. અને બીજા પા. ૬ હીજામ રેલવે માટે ફસતમમરવાળા મી. સુલે માન અમ્મી તરફથી હમદર ઇસ્લામ ફંડને મળેલા. તેનો પણ ડરાફ એજ તારીખે મોકલી આપ્યો છે.

સેલીકબરી (રાહેલીયા) થી એક લખ તાર જણાવે છે કે :— ગ્રીસ અને તુરકી વચ્ચે લાઇઝ નમવાથી અને ઇસ્લામીઓ તથા જુધુ લોકોએ મીક માલને બેપમટ કર વાનો, અને તે પ્રમાણે ન માલે તેનો પા. ૫-૦-૦ સુધી ફંડ કરવાનો હવાલ કર્યો છે. તે બાદ એક હોદી વેપારીના નોકરે મીક પાસેથી રોટી ખરીદવાથી જમાતે મીટીંગ ભરી તેના વાંકમાં તપાસ કરી તે વેપારીને પા. ૧-૦-૦ ફંડ કર્યો હતો.

પોરબુજીન ઇસ્ટ આફ્રિકામાં ઇસમાઇલી ખાતેથી એક ચર્ચાપત્રી ત્યાંના હોદીએને તુરકી બારામાં ફંડ એકત્ર કરવા જાણ મળી કરે છે.

સ્ટીમરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

પ્રેસીડન્ટ—તા. ૧૨ મી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમકુલી—તા. ૨૬ મી અક્ટોબરે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

કોકેટ—તા. ૧ થી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમખેટા—તા. ૧ થી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

સલામીય—તા. ૨૫ મી અક્ટોબરે કલકત્તાથી ઉપડવાની હતી.

ડીમેરીક—અક્ટોબરની આખરે કલકત્તા થી ઉપડશે.

મી. મહમદ હાજી મુસા ઉમર તુરકી ની બાઇતતુ વરસુન કરી તેને મદદ કર વાને ઇસ્લામી બાઇએને સમવર્તા લખે છે કે :—એ અમુક હમ્મનો ઇસમાઇલ પારલુ કરનારાઓ, એ સરીઉલ મુમનબીનની સીદામતની આસા રાખનારાઓ, તથા હોલતમદો, એતોા ને તમારી હોલતનો રૂડો ઉપયોગ કરો ! ખુદ પાકે તમને જે હોલત આપી છે તેમાં તમારા મરીખ ઇસમાઇલી બાઇએનો હીસ્સો રાખેલો છે. તે જવાબે મદલતથી જાઓ અને હીની ભઇએને મદદ કરો. ખ્રિસ્તી પ્રબ્લો પોતાના હીની બાઇએને જેવી સંગીન મદદ કરે છે આપણી સુસ્તીને હીધે આપણને પણ ખમવું પડ્યું છે. હોલતમદોએ પણ રાખવું જોઇએ કે સુખી દિવસો હમેસાં આવતા નથી તેમ દુઃખી દિવસો હમેસાં રહેતા નથી. કાળનું ચક્રર હરવાજ કરે છે. આજના હોલતમદોની સ્થિતિ કાલે મરીએથી પણ ખરાબ થઇ જાય. માટે જે લાઇઝ થઇ રહે તે કરો. આજા છે કે હશિયુ આફ્રિકના તમામ ઇસ્લામીઓ દરસવાલના ઇસ્લામીઓને હામલો લઇ તેમજે હમદર ઇસ્લામ ફંડ મોકલું છે તેમ હરેક હેઠાએ કરવાને ચુકરો નહીં. ચરકાર તરફથી માયા વેરા નાખવામાં આવે છે તે આપણે ખુશીથી ભરીએ છીએ તે આવા સવાબે હારેનના કામમાં હોઇ ઇસ્લામીએ પાછા પાનીકરવી નહીં જોઇએ.

બાલકન સંસ્થાનો મહાધ

ગુરૂપર કુલો

(૨૨૨)

તા. ૧૮ મી ને શુક્રવાર—એક ગુરૂપર કુલો બલગેરીયામાં રહેલાના કુમરના મધ્ય કિષ્ટ થઈ નહીં છે, અને તેને બલગેરીયામાં સાથે લાકડા કરી કાઢી છે. ગુરૂપરની સામે વલુદવાળા મોરચે મહત્વામાં આવેલી નથી. મોરચેના બલગેરીયાના પાછા હાંટા જાળ છે. તેમજ એ પુલ જોઈ નામ્યા છે.

રુકુદારીપર કુમરો કરવાને મોનદીની મીનો ગુરૂપર ખાતે એકકા ચવા લાખા છે. તેમને યજ્ઞવાને ગુરૂપરને એક મોટું બરફર આવળ વધવા મહત્ત્વ છે.

સરવિખાએ ગુરૂપર જામે લાકડા જાહેર કરી છે.

મીઠ સાથે લાકડા જાહેર મવાની પગ પગે વધી રખાય છે.

એ મીઠ મનવારો ખાદાના અખાતમાં આવેલી પહેલી છે, અને તેથી ત્યાં આવળ થી ગુરૂપર સરહદમાં લાકડાસા બરફર વારતે ખોરાડી વીધેરે સરળામ પુરો પાછા મીઠ સક્તિમાન થશે.

લાકડામાં સામેલ ન હોય એવા (ન્યુ ટ્રક) રાજ્યોનાં વહાણો માટે ડાર્ડનસ પ્રાંતી સમવી જામને એવી મામણી રજિયાએ ગુરૂપર તેમજ બીજાં મેટાં ગુરૂપર સમવીપર મોકલી છે.

તા. મુલતાને એક જાહેરવાયું જાહેર પાણું છે તેમાં ગુરૂપર લાકડાઓને આવળ કરવામાં આવેલી છે કે લાકડામાં જામ ન લેનારાના જનમાલને ધન ન કરવી, તથા જોરત અને બચ્ચાઓનું રક્ષણ કરવું.

તા. ૧૮ મીને કનીવાર—લાકડાના મેદાનમાં મોતાની સેલોમાં પુરિ પાણવા માટે લાકડાની રેડ કોલ સેલોપટીની જોડીસે બરફરોના દરોડા પાડે છે. રવીવારે એક કુલો મોનદીનીએ જવા ઉતારે.

બલગેરીયાની કોલ-વાય તો પોતાને માટે જોખમ સમાજેલું છે એવું વહી રાખાનીવાએ બરફર તપ્પાર કરવા મહત્ત્વ છે. બલગેરીયાની છત વડે લાકડાનો

નીવેડો વાય તે પહેલાં રાખાનીવા પોતાને ખાતે વરતો બલો રેળથી લેવાનાં બચમાં લેશે.

સરવિખાએ છતેલું પ્રીનપેલો નામનું બચક ગુરૂપરે પાણું છતી લીધું છે, અને સરવિખાને પાછા નમાવ્યા છે. સરવિખાનેની આ લાકડામાં જારે મુસારી બચ છે. તેમની પાંડુક, શર મોલો તથા બીજો મુકળ કરવાના ગુરૂપરે જામ કરેલ છે.

મીસે ગુરૂપર જામે લાકડા જાહેર કરી છે.

બલગેરીયાના રાજ્યે મેલોડીનીખના કુલોદારા માટે પ્રાંતે જાહેરનામું જાહેર પાડીને હિંમવારબધ થતા કહ્યું છે.

તા. ૧૮ મી ને કનીવાર—જાળા સમુદ્ર પરના બલગેરીયાનાં વારણ અને બરમસ નામનાં બંદરોને ગુરૂપર કારણે બરફની ખાણુએથી ઘેરીને બધે જ્યાં છે. (વારણાની પરિત ૭૫,૪૫૦ તી અને બરમસની ૬૦૦૦ ની છે.)

વારણાપર તેમજો મારો મલાવવામાં આવ્યાના ખખરો મળ્યા છે.

મીસે ગુરૂપર કીનપાને સમુદ્રની ખાણુ બેધી ઘેરીને બધે જરી લેવાની મોટીસ કુલોએ મોટાં રાજ્યોને આપી છે, અને આ લાકડાને ખિસ્તી અને હરલથી વચ્ચે ની મામિક લાકડા કીને જોળવાલેલ છે.

મારે પ્રાંતોની સરહદપર લાકડા થક રવી છે. મીઠ બરફરે ગુરૂપર સંલે થકી જવાનો કુલમ કર્યો હતો. તેણે હલસોના નામના મધ્યકપરથી ગુરૂપરે લાકડાની તે છતી લીધું હતું. લાકડા માટે એવી રસપર થકી કમ્પા કતા.

બલગેરીયાની એ કુલોએએ કુલોદાર પાછા નામનું મધ્યક કર કર્યું છે.

અંગીનવતી મસારો કરી મેલોડીના નામનું ગત્ય બલગેરીયાનેએ છતી લેવાના ખખર સેલોદાર (બલગેરીયાની રાજધાની) ખાતે પ્રમથ થયા છે.

લાકડામનેની સરહદી તીએ, જારાના પાણું છતી લેવાને લાકડા આવળેનીએ ના ૨૦૦૦ ના બરફરને મોનદીનીએએ જાકીમાં હાથકી કાપી નાખ્યું છે, અને ૨૦૦ મહત્ત્વેને ૧૬ કર્યા છે.

પાંચ દિવસની લાકડા મળી મોનદીની મીસેએ આવ્યા નામનું જામ છતી લીધું છે.

ગુરૂપર સંદેશોમાં જાણવામાં આવે છે કે હાલુ કુલોની લાકડાઓ તે જામ કાપી કરતાં વિશેષ મોટી કે અનલની નથી. તેમાં ગુરૂપર બરફરની છત વચ્ચે છે. મોનદીનીએની ગુરૂપરની છતમાં કાંઈ દમ નથી ત્યાં માત્ર ૪૦૦ જ લાકડાએ કરતાં. તેમને મોનદીનીએના લાકડાના મસારા જામે પાછા પડવું પડેલ. ગુરૂપરમાં છતાંએથી તોપો વધુ હાથકી પાણુએ અને મધમાં ન આવે એવી છે.

મુલતાને સીવાય બીજા બરમસ ૨૬,૦૦૦ મહત્ત્વેને બરફરમાં જોડાવા મીસી ગુરૂપર સરહદે મારી વહી છે. ગુરૂપર લાકડા ખાતાવા પ્રધાને ના. મુલતાનેના નામથી એક જાહેરનામું જાહેર પાડ્યું છે તેમાં લાકડામાં વાચ ન લેના રાનાં જનમાલને ધન ન કરવા, જોરત તથા બચ્ચાનું રક્ષણ કરવા, તથા એકે મન બરફરની કીડિ દીપે એવી રીતે વા તથા સખત તાકીદ કરી છે.

પદમપ્ટ મુલતાને સમુદ્રના હાંટોને સોલોલોલા ખાતેથી મોનદીનીએના પલ જામ વાને ના. મુલતાને કરવાનું કહેવાય છે.

તા. ૨૦ મી ને રવિવાર—મેનદીની મીનોએ કુલોનું છતી લીધું છે. સરવિખામાં ખખર મળ્યા છે કે સરવિખાનેએ મસારા ખાતેની ગુરૂપર "ટેન્પીસ" (લાકડામાં કહી લાકડામટીમાં રવી નીકળ તાકવા કરેલી ખાકો) છતી લીધી છે, અને ગુરૂપર બરફરને પાણું લાકડાએ છે.

તા. ૨૦ મીને સોમવાર—બલગેરીયાના બરફર ૪ જામમાં વહેંચાઈ ગુરૂપર કુલો દિશામાં જાગળ થધવા લાગ્યું છે. તેમની સાથે હાલ ગુરૂપર ગુરૂપર વલુદવાળા મોરચે મહત્ત્વામાં નથી. ગુરૂપરની મુક્તિ એવી જાણ થ છે કે હાલ પોત પોતાનાં મધ્યકથી પાછા પાતા જવું, અને ગુરૂપર કીડી બંધીની લાકડામાં જાણી જામ મોખ તથે થકી જવું.

વારણા અને બરમસ નામનાં બલગેરી જન બંદરો ગુરૂપરે બધે જ્યાં છે એવી ગુરૂપર સરહદે પુરેથી રાજ્યોને મેલોડી આપી છે.

વારણાના બંદરમાંથી એ બલગેરીના મોરમીડો મોટને ગુરૂપર મનપામે સંલે છેકી મુલતામાં આવ્યા કતા, એવી એક જનવાર મેનદીની રીતે કાંઈ ધન થક મોખ તેમ પાછા જામ થકી જામ થકી

આખરે તુરકો પાછા ફર્યા હતા, અને તેથી ટેરકીડો બેઠા પછી બંદરમાં પાછા ફર્યા થયા હતા.

પાછળથી તુરકોએ બાલકીક નામના મથક પર કુરુથી તોપનો મારો ચલાવ્યો હતો, બે કે તેથી કંઈ ઘણ મર્યા નથી.

એક બલગેરીઅન લશ્કરે નેરેકોપ નામનું ૧૨,૦૦૦ ની વસિતનું બામ છતી લીધું છે.

પલાસોના ખાતે મોકલેલો ૭ તુરકી તોપ છતી લીધી છે. મુસ્તફા પાશા ખાતે બલગેરીઅને ૫ તોપ છતી છે.

સરવીઅન લશ્કરે બલગેરીઅન નામનું મથક કબજે કર્યું છે.

૨૦૦૦ મોન્ટીનીઝીન બેકુતો તુરકી સામે લડવા બહાર પડ્યા છે.

૨૪૦૦ ક્રીટનની એક દુકડી આલેન્ક ખાતે પહોંચી છે.

૬૪ લાસના ખમરપત્રીઓ બલગેરીઅની લાસના મેદાન માટે ઉપડ્યા છે.

બાલકન લડાઈ અખંધમાં પ્રિટીક પ્રાંતને સાવ બલગપણ (નુકસાની) બળવી રાખ્યું એવું હરમાન બિટન તરફથી બહાર પાડવામાં આવનાર છે.

બલકન ખાતેથી લાંબા મથક સરેલા એવી જણાય છે કે અમાલે કહી ન લડાઈ હોય એવી લડાઈ લડવાની અણી ઉપર મુકાય છે. આ લડાઈમાં આજરે પાંચ બાબ નેરકા માલુસો બામ લેશે એવી વધી રહે છે.

તા. ૨૧ મી એ બેલ્કાન્સનના તાર માં રૂટર જણાવે છે કે મહીનની આખર પહેલાં તુરકીએ સાત બાબ માલુસને લાસના મેદાનમાં હિતાઈ હતી. આ લશ્કર હસ્ત રોમાનીઆ (જે હવે બલગેરીઅનો ભાગ ગણાય છે) માં લાખલ મળને આગળ વધતા બલગેરીઅન લશ્કર ને બેં એવો સંભવ છે.

તા. ૨૧ મી એ બેલ્કાન્સનના તાર માં રૂટર જણાવે છે કે મહીનની આખર પહેલાં તુરકીએ સાત બાબ માલુસને લાસના મેદાનમાં હિતાઈ હતી. આ લશ્કર હસ્ત રોમાનીઆ (જે હવે બલગેરીઅનો ભાગ ગણાય છે) માં લાખલ મળને આગળ વધતા બલગેરીઅન લશ્કર ને બેં એવો સંભવ છે.

નેરુ સેલ કરતાં મોટી રકમો ઉપજી હતી. બે લાસના મેદાન પોતાની બધી કમણીના પા. ૨૫૦ આપી દીધા. કોસ્ટીઆ અધરક નામના લેલસેલ વેપારીઓએ પા. ૫૫૦ હજારની રકમ આપી હતી. પાછળથી તેમણે પા. ૧૦૦ બીજા આપ્યા હતા. ઉધરાણામાં હજુ બીજી રકમો ઉમેરતી જાય છે.

મીક લેકની કેટલીક નાની દુકડીઓ લાસના મેદાન માટે ઉપડી ચુકી છે. એકંદરે ૪૦૦ મીક જાય એવી વધી છે.

તા. ૨૨ મી ને મંચનશર—મીક લેકો પલાસોના નામનું મથક છતી લેવાનો કાર્ય કરે છે. સારે કોનસ્ટાંટીનોપલમાં એવા ખમર મથકો છે કે જે મથક ખાતે હાલ લડાઈ ચાલી રહી છે. અલાર સુધીમાં મીકના ૧૫૦૦ માલુસો એ લડાઈમાં માર્યા ગયા છે. મીક લેકો પલાસોના તરફથી આગળ વધતા જાય તે માટે કોનસ્ટાંટીનોપલમાં રોકર કરવા માં આવતી નથી. કમકે એવું પારવામાં આવે છે કે જેમ તેઓ પોતાની સરહદ છોડી આગળ વધી આવ્યા હશે તેમ તેમનો તુરકોના એક લશ્કરાવરે સંતર નાક કરવાનું વધુ સહેલ થશે.

પલાસોના પાસેનું એક મામલું મીક લેકોએ છતાંના ખમર મીકમાં આલેન્ક ખાતે ચલા છે.

મરુનસ્કની સાકુદુનીથી ૪૦ માલક દુર આવેલા લેમનોસ નામના ઠાણમાં એક મીક કાર્યો પહેલેલ છે.

મીક પડાએ લાંબા મેદાને લશ્કર ચલાવી લાંબા ઝીનારાને બંધ કરી દીધા છે એવું બહેર કર્યું હતું.

તુરકી મનવારો બલગેરીઅન ઝીનારાની આસપાસ ફરતી રહી છે, અને સુદાં જુદાં બંદરો પર લાસના મેદાન મારો ચલાવે છે. એકસીનોમરક નામના મથક પર મારો ચલાવ્યા બાદ બે મહાઓએ ઝીનારે ઉતરવા કોશીસ કરી હતી, પણ ઝીનારા પરથી કરવામાં આવેલા બહારોને લીધે તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

હાળા અમુકમાં માત્ર વેપારના કામ માટે જ વપરાઈ હોય એવાં બલગેરીઅન બંદરો પર તુરકી મનવારોએ તોપનો મારો ચલાવવાથી તેની સામે બલગેરીઅનો પ્રેરેલ કાર્યો છે. મજકુર બંદરોમાં કેટલાક રહ્યા તથા મહાનોને તુરકી કાર્ય લેવાથી ઘણ મર્યા છે.

બલગેરીઆએ કીરકીલીએ બને એર મન નામના મથકો છતાં છે. બલગેરીઅન લશ્કર સોલોનીકા-કોનસ્ટાંટીનોપલ રેલ્વે તરફ આગળ વધ્યું જાય છે.

આડરીઆનોપલના મવરનરે લહેરને ધેરો પાલવામાં આવવાના સંભવથી વસિત ને વાકેફ કરીને બોરાહી વીચેરની ભરતી રાખવા, અથવા લહેર છોડી બીજો જગ્યા હોય તેમને તેમ કરવા સુચવ્યું છે.

એલ્લીઆ મહનરથી તુરકી લશ્કરને લઈ આવતી એક ટ્રેન બીજી એક ગુડા ટ્રેન સાથે બલગેરીઅનથી ૨૦૦ તુરકી લશ્કરમાં માર્યા ગયા છે. અને ૨૦૦ જખમી થયા છે.

કેપીરક ખાતે મીક લેકોની એક છત થઈ છે, અને લાંબી તુરકો પાછા પડતા હશેવાય છે.

સરવીઅન બને તુરકી લશ્કર વચ્ચે મોટી લડાઈ થઈ છે. અને પછની મોટી ખુવારી થઈ છે.

ફરેન્સ પ્રધાને બિટન, જરમન, તથા રુસિઅન એલવીઓ સાથે વાતચીત કર્યા પછી એવું જણાયું છે કે જ્યાં સુધી એક પછની મોટી લડાઈ થાય ત્યાં લાંબી લડાઈમાં વચ્ચે પડવાનું હાલ અસંભવિત છે.

તા. ૨૩ મી ને સુધનશર—સરવીઅને પ્રીસ્ટીના તથા કોચાના નામના મથકો છતી લીધાં છે. કોચાના લહેરને અમાલે લાં પ્રિસ્ટીઓની કતલ માટે બળીવું જણાવવામાં આવે છે. સરવીઅન લશ્કરની સામે કોચાના છોડી જતા પહેલાં વધુ પ્રિસ્ટીઓની તુરકોએ કતલ કરેલી એવી બીના સરવીઆ ખાતે પ્રસિદ્ધ થઈ છે.

સરવીઅન લશ્કરનાં ૨૦૦ પદાઓમાં માલુસોને સરવીઅન રાજધાની ખાતે લઈ જવામાં આવેલ છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલમાં કત્તાવાર રીતે એવા ખમર ચલા છે કે મથક કારે કીરકીલીએ ખાતે ભારે લડાઈ ચાલી રહી હતી. તેમાં તુરકોએ બલગેરીઅનોની મોટી ખુવારી કરી છે, અને બે બલગેરીઅન માણાં છતી લીધાં છે.

મીક લશ્કર સાથે પલાસોના ખાતે ભારે લડાઈ ચાલી રહી છે. સરકીક ખાતે મોટી લડાઈ બહુ તુરકોને પાછા ફરવાની જરૂર પડી છે.

મીડિએ કારકી નમની સ્વીકારને તેમાં ક્યાકને લગતો કરંભમ હોવાનું જણાવી કમળે કરી છે.

મોનડીનીમીને રકુદારી તરફ આવળ વધવામાંથી અટકી પડ્યા છે. ૪ દિવસ સુધી તેમણે તુરકી કીલ્લાપર મારો ચલાવ્યા છતાં તેમનું કાંઈ ફાવી શક્યું નથી.

કીરકીલીસે પાશ્વેથી તુરકો મોટી ખુલાસાએ પછા ફરેલા છે એવું જણાવવામાં આવે છે.

બને બાબુએ સંખત ખુવારી પછી કરવીએને નવી જગાર નમનું મથક છતી લીધું છે.

તા. ૨૩ મી એ બેહાનસખરથી એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મીડિએ આજ સુધીમાં પા. ૭,૫૦૦ કર્યા છે. તેમના કુલ ૫૦૦ માણસો લગાડના મેદાન માટે ઉપકી મથા છે. રવિવારે મીડિ એરનોની મીડીય મળશે, જે વખતે તેઓ પોતાના કામીના લીલાક કરવા આવી રહે.

કુશવારના છાપામાં બને પક્ષ વચ્ચે ભૂટે ભૂટે ઠેકાણે સંખત લગાડ ચાલી રહેવાના જણાવે છે.

છટાલી-તુરકી લડાઈ

સંધી સંબંધી વિશેષ પગલાં

(૨૬૨)

તા. ૧૬ મી ને કનીવાર—આજે સ્વીટ કરલાડમાં લોશાન પાસે આઠીડી ખાતે તુરકો બને છટાલી વચ્ચેની સંધીએ ઉપર સહી થઈ છે.

ક્રેટલીને ટ્રીપોલીપર છટાલીની સત્તા સ્થપાવાને સ્વીકાર બહેર ક્યો છે.

છટાલી સાથે લએલી સંધીની મેઠવણ પ્રમુખ ના. સુલતાને એક ફરમાન બહાર પાડી બહેર કર્યું છે કે ટ્રીપોલીને સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી છે.

બીજા એક ફરમાનદારા બહેર કર્યું છે કે અરબસ્તાનના વખત પ્રાંતના બજવા બેર અદદાર સહવડ છટીસ અને તેનાં આજુસીને માટી બહારમાં આવે છે.

તુરકીની આક્રમક મદદ કરવા વિનંતી

(મજબ)

પસંદ દીન તુર્કી જમ, મેં એક કામ હો બેલી, નમી કરો મુસલમાનમ, બહીરેશન હો નમ બેલી—પસંદ. હમ છતાની કમતે મહમદ, બેરે દરસાલ નમદા નમદ, પક કુલ્હો અમ્માકુ અહદ, કુલ મુસલીમ હો બેલી.—પસંદ. મીબનપારતન પોલ ટેકા ફેલા, ભેતે હો કાપસે-સ જૈસા, ગુજ દન દીનકા વેસા, જો ખારી કામ હો બેલી.—પસંદ. એક જુમ હાફ ક.કીન બરતે થે, ડોમીલીઅલ પાસ ધરતે થે, અબ મીની એક હમ બરતે, લીથે આરામ હો બેલી.—પસંદ. બૈર દીની કામમેં સુસ્તી, કરો નહીં હમ અખરબસ્તી, જીતારે પાર વેલી કીસ્તી, સુનો નેકલમ હો બેલી.—પસંદ. ખુરલીદો માંદ બૈર તારે, સજતે આસમા સારે, વૈસે તુમ તુર્કકુ ખારે, આશરતન આમ હો બેલી.—પસંદ. બે બનદાખતન, હો કામેદીરમ, તોઝાર દીદમ ફેલાઈ નરમ, બરી કરદન અમરમેરસમ, ફપલાવ મુસલામ હો બેલી.—પસંદ. અબ દર સાલ બરસ્તી હમ, તો બરતી સારી કરતી હમ, ન બરસે તો તરસ્તી હમ, સુનો અબ્બમ હો બેલી.—પસંદ. છક તરેક હર સાલ બે અનપારતન, તો હોવે નીમદમ ફુસ્મન, કુમમ પડના અહોતાથે મન, અલીફ, લામ, મીમ હો બેલી.—પસંદ.

કરબની મદદેસા સવકતુલ ફરમાન પાનોલીના સેક્ટરી લએ છે કે :—આ ખાતાની એક મીડીય તા. ૨૦ મીએ મળી હતી, જે વખતે દીનલીએનરમાં મી. મહમદ મુસલીમ કાશીએ આ મદદેસા માટે ઉપરાલેસા પા. ૪-૦-૦ ની રકમ મોકલી હતી તે સ્વીકારવામાં આવી. છેવટે ના. સુલતાનના હકમાં કુવા મુખરી સમુલ વિશરબન થઈ હતી.

વેશબેકમાં હમદર્દ હસ્તામ ફંડ

વેશબેક હમદર્દ ફરમાન ફંડના પ્રમુખ મી. જોડા મીર લએ છે કે :—

બને હમને દિવસે મસ્જીદમાં ખુતબો પડવા બાદ ટ્રીપોલીના બહાદુર આરબ અને તુરકીની બેદા જોતત બને પતીમ બચ્ચાંઓને વારતે રમાલ ફેરવવામાં આવતાં પા. ૧૨-૮-૪ ની રકમ થઈ છે. તેજ દિવસે બુખાની નમાજ બાદ બેહાનસખરના જેવું હમદર્દ ફરમાન ફંડ બને સ્થાપવાનો એક મેળાવડો થયો હતો. તમામ મુસલમાન કાષ્ઠો મીડી ગર્મ દાબર થયા હતા. પ્રમુખરમાન મી. જોડા મીરને આપવામાં આવ્યું હતું. તેમણે પોતાના બાપજીમાં છટાલીના છટાઈ હસ્તા વિષે વિવેચન કર્યું. હમદર્દ ફંડ સ્થાપનારાની તારીફ કરી, તમા તેવું ફંડ અહીં સ્થાપવાની જરૂર અસર કારક વાપણમાં બતાવી તેમના બાપજીની બસરથી ટેટલાંકની આખમાં બાંધુ બાવી મર્થા હતા. મેસરસ સી. ઇ. હાસા, એમ. એમ. દેસાઈ, આદમ આમદ અહમદ સેરદીવાળા વીજેરેએ પશુબાપણે કર્યા, અને વેશબેકમાં હમદર્દ ફરમાન ફંડ સ્થાપવાનો ફરવ એકદમ પાસ થયો. તેની કાબજ શી મી. ૨૦ અને મેંબર કીપની વરસની સી. ૧૨ રખનામાં આવી, અને હજાર થએલા તમામે પોતા ના નામ મેંબર તરીકે મેંધાની આખા વરસની શી અમલથીજ તેજ વખતે વારી લીધી. કાબામાં તેજ વખતે પાંચ મીની ટમાં પા. ૫૦ થી ૬૦ સુધીની રકમ થઈ થઈ. છેવટે ના. સુલતાનના હકમાં કુવા માકી તથા આવા ફંડ ફરેક ઠેકાણે થય એવી મુજબ બતાવી સત્તા વિશર બન થઈ હતી.

મદદમેરીલી મી. ફરમાનક મહમદ કાનમીઆ લએ છે કે :—અમેના વેપારી મી. સહમદ ફુસેન ફેક જવાના હોવાથી તેમના માનમાં સુરતવાળા મેલવી સહમદ અબદુલકાદરના પ્રમુખપણા નીચે એક બજસો થયો હતો, અને મી. સહમદ ફુસેનેને એક માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. બીજા ફેટલાક મદદમેરી તરફથી પશુ મી. સહમદ ફુસેનેને માન આપવામાં આવ્યું હતું, તમા તેમના હકમાં કુવા મુખરવામાં આવી હતી. મી. સહમદફુસેન થઈ તા. ૩૭એ મુલક જવા રખના થયા છે.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણી કાર્યવાહીમાં કોઈ ભૂલ નથી થાય તે સુધારવાની ગારંટી આપી શકાય છે. અન્ય વસ્તુઓનું પણ વેચવાનું કાર્ય અમારું છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C.

Mahomed Surtie
Merchant,

Box 87

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.

Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D. K. Soodan, General Dealer
Telephone No. 1 Ingogo Hall

JOHANNESBURG

H. S. Coovadia,

General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2670

Mastors Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market—A. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Ohlige"

Marebank

D. Kalianjee

Fruit-Grower and Farmer
Umlaas Road

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keorom & Van Zyl Sts.

VERULAM

Eala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Neidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WAFERHAYES

H. E. Nagjee & Co.
General Merchant, P.O. Box 5.

નવસારી હોલ્ડિંગ્સ કંપની લિમિટેડ

મેનેજર: ડૉ. કે. પટેલ

હોલ્ડિંગ્સ કંપની શેરહોલ્ડરોને જાણવાની
સરતે આવે તેવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી શેરમંદરો તથા હવેલાવું—સરક
અવકાશ—મેમ્બર—મંડીયાલ—એક વખત
મંજૂરી ખાતરી કરો.

મે. નં. ૧ પ્રીન્સિપલ રજીસ્ટર

રજીસ્ટ્રાર ના. ૧૨૮૬, બેંગલોર-૨.

૨. એ. 'Gackwad', પો. બેંગલોર-૨.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION.

સગવડ રજા હરીજનો

બજારમાં રજા સરકાર.

મરના એ, મેડ, પાટનું, સરકાર,
દેડ, રેક, કુલા, યીરમાન, રેકની
આવે, પગે પગે, માલ મળે.
આવે, ભૂમી, બને, ખુલી કરો.
ભેડુ મળે છે.

ઈડીયન મારકેટ, રજા ના. ૫૮
રેસિડેન્સી ઓફ, બેંગલોર-૨. નં. ૩૨૪૬

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the case of Durban & Johannesburg, should include cost of exchange (minimum 6d.). Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the Indenture System. The book contains a brief sketch of the Hon. Mr. Gokhale's public career and the full report of the debate on the resolution moved by the Hon. Member in the Viceroy's Legislative Council, Calcutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline of the Philosophy of the Vedanta as set forth by the Upanishads and Shankara; by L. D. Barnett M.A., Litt. D. Professor of Sanskrit at University College, London. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa: Helots within the Empire. How they are Treated. By H. S. L. Polak. Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa. By J. J. Doke. With an Introduction by Lord Amthill. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South African Problem. By Dr. F. J. Mehta. Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K. Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals Presidential address delivered by P. J. Mehta, M.D. Bar-at-Law, on the occasion of the 11th anniversary of the Hindu Social Club, Rangoon. Price 6d. (with postage 7d.)

The Koran. Translated from the Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Mahabharata. Condensed into English verse by Romesh C. Dutt C.I.E. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

શ્રીમદ્ ભગવત ગીતા. ભારતમારો પવિત્ર ગ્રંથ. ગુજરાતી સમરસી ને આધારે લખાયેલો. કિંમત પેની ૧૦. આપણે આપે ૧ રૂ.

સ્વામી વિવેકાનંદના પદો આપણે આપણી અનુભવ કરી પ્રશિષ્ટ કરનાર અનુભવ હોવાથી ભારતીય કિંમત ૧૦ પેની આપણે આપે ૧ રૂ.

વેદવેદાંગ સમજાવેલો ગ્રંથ. આપણે આપણે પુસ્તકો ગુજરાતી લખાયેલો. આપણે આ પુસ્તકની પ્રતાપના વિસ્તારથી લખેલી છે. પેની ૧૦ આપણે આપે ૧ રૂ.

દેશભક્ત વેદાંગ હવે આપણે આપણે ગીતરંગના સવાલ ઉપરની અનુભવ આપણે આપણે આપે ૧ રૂ.

The I. P. Press, Phoenix. Remittances in all cases must be accompanied by

Printed and Published by S. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 44—Vol. X.

SATURDAY, NOVEMBER 2ND, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Printed by the Proprietor.

HON. MR. GOKHALE'S PROGRESS

EUROPEANS AND ASIATICS COMBINE IN CORDIAL GREETING

THE *Cape Times* contains the following lengthy and interesting report of the proceedings in the City Hall, Capetown, briefly reported in our last issue, when addresses were presented on behalf of the Cape Provincial Indian community and various local Indian organisations:—

The Mayor (Mr. Harry Hands) presided, and among those on the platform were: Senator W. M. Schreiner, Sir T. Sinclair Stevenson, Sir Frederick Smith (Deputy Mayor), Mr. Ludwig Wiener, Advocate Alexander, M.L.A., the Rev. Mr. Balmforth, Messrs. Cousins (Chief Immigration Officer), Liberman, Verster, Pentz Advocate Toma, and Dr. Forsyth. Dr. Abdurrahman and other leaders of the Asiatic community also occupied seats on the platform.

The Mayor, in opening the proceedings, said they were met together to extend a welcome to a very distinguished Indian subject of His Majesty the King; a gentleman who was a member of the Council of the Viceroy of India, and who had come to the Union of South Africa, with, he believed, the full consent of the Union Government, to inquire at first hand into an economic difficulty which had arisen in their midst and which their fellow Indian subjects had been feeling for some time. He had pleasure in extending to him a warm welcome to the Mother City of South Africa, and ventured to express the hope that the result of his mission would be the solution of the difficulty in a manner satisfactory to all concerned. (Applause.)

Addresses of Welcome

The following address was presented to Mr. Gokhale by Dr. Gool, on behalf of the British Indian community resident in the Cape Province:

We, the undersigned, representing the British Indian community resident

in Cape Colony, having the great privilege conferred upon us of welcoming you to the shores of South Africa, desire to extend to you our heartiest greetings, and assure you of our fervent hope that your visit to South Africa may be not only healthful and pleasant, but that it may produce such results as will gladden your heart and encourage you in your noble lifework. We are not unacquainted with your magnificent achievements, a result of your efforts to inspire with a true and genuine patriotism the millions of our countrymen in our native land. We know of the great sacrifices you have made for your people. We desire to give expression to our feelings of gratitude to Providence for having granted our people a patriot of such ability, of such pure and lofty purpose of life, of such devotion to his ideals, and of such bright intellectual attainments, as have been continually conspicuous in your public career.

You have displayed in all your lifework that energy, fearlessness, and integrity which have deservedly won for you in the hearts of your people the highest esteem and respect. As an educationist, your career will serve as a stimulating model, worthy of imitation by all who may take up that calling, which has been ennobled by your work and methods. Your marvellous powers as an organiser have been amply displayed in your foundation and management of the Servants of India Society, which we trust will accomplish the aims that you have in view for it—the advancement of the principles for which you are living and working. Your visit to South Africa will, we hope, tend to produce a better understanding between the Europeans and Indians resident in the Union.

May you be long spared to carry on your great work; may your years be crowned with the blessings of peace

and good health and by the sight of your work prospering!—We are, sir, your ever grateful friends,

ADAM H. G. MAROMED,
Chairman, Reception Com.
E. NOKODIEN, President,
Kokney Moslem League.
M. M. RAHM, Secretary,
Reception Committee.
M. V. SATHE, President, United
Hindu Association.
A. I. GADRU, President,
Habibia Moslem Society.
ABDUL HAMID, President,
Miers of Afghans.
KHAN GOOL,
ADAM MAHOMED,
Kansamia A. Ismail,
M. HALIM, Chairman,
Mahtab-i-Ikhtlas.
K. N. NAIDOO, Chairman,
Madras Association.

M. ISMAIL,
H. M. SURATEE, Parsee.
HASSAN MIA HAFIZ,
MOHEDIEN VINOOS,
SHIRAJODIEN MOOLAJEE,
FAKEE ABDULA,
AHMED AHMED,
OSMAN DAWOOD,
MAIN BHAI DESAI,
BURHANNDIEN DESAI,
ABDOLA AMIEN KAPADIE.

Kokney Moslem League

The South African Kokney Moslem League presented the following address:

To the Honourable G. K. Gokhale, C.I.E.,
M.A.

Honourable Sir,—We, the South African Kokney Moslem League, most cordially welcome you on your arrival in South Africa, and we deeply appreciate your coming to see us. We are proud of your being a Maharashtrian like ourselves, and your visit appeals specially to us apart from the fame you have earned as a high politician and thinker.

The great and enthusiastic efforts you have made in the cause of education have earned our gratitude, and the strenuous steps you have taken to advance the position of India and its peoples are acknowledged by

all acquainted with our homeland. Our hearts are full of anticipation that with your great experience you will, from the information given to you personally, readily learn the details of the various questions between our race and the Government of South Africa, and our wish is that the people of South Africa and our countrymen will have a clearer understanding of each other's rights as members of the British Empire, to which we humbly tender thanks for its great freedom and justice. Allow us to extend to you our hope that you will have a happy journey, and find that your visit has benefited our community, and resulted in progress in the better cementing of the friendship of all British people.

On behalf of the South African Kokney Muslim League.—We are, sir, your most respectful servants,

E. NORODIEN, President.
M. ENOOS, Vice-President.
BURHAMOODIEN DESAI,
MAHOMED JAFFER,
Joint Secretaries.

AHMED ABBAH,
EBOOF JAFFER,
Joint Treasurers.

United Hindu Association

The United Hindu Association presented the following address:

To the Honourable G. K. Gokhale, C.I.E.
Sir,—On behalf of the members of the United Hindu Association of the Cape Peninsula, we, the undersigned, extend to you a hearty welcome and wish to express the great pleasure with which we observe your desire to become personally acquainted with the position and problems of the Indian community in South Africa.

Having studied thoroughly the political economy of our country, you are one of the few who can speak with authority on economic problems, and we confidently anticipate that the results of your visit will have far reaching effects and will tend to the betterment of our position in this, the land of our adoption.

Amongst your many great and valued services, your scheme embodied in the "Servants of India Society" will, if it reaches perfect fruition, which we earnestly hope, earn the gratitude of all well-wishers of India.

We pray that the Almighty, the giver of all wisdom, may attend your footsteps, and guide and inspire you in your life's work.

S. V. SATHI, President.
P. A. JOSHI,
C. B. CHIWALA,
G. R. DESAI,
H. B. GODDOLK,
V. R. VARTAK,
D. C. MEHTA, (Mossel Bay)
CHHIBA JAGA PATIL,
LALA GOVIND,
K. G. PATIL,
G. BHANA, (Huguenot.)
B. DAVJEE, (De Aar.)
D. J. PATIL,
MORARJI CHHIBA.

Madras Indians

The Madras Indian Association presented the following address:

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E., etc.

The Madras Indian Association of Cape Town begs your acceptance of this humble address of welcome to South Africa's shores.

We take this glad opportunity to convey to the patriot we are proud to claim as a brother-son of Mother India some small token of the regard and admiration his labours have evoked in our breasts.

Your self-sacrificing work for the uplifting of our fellow-countrymen at home, and in defence of the elementary human rights of those of us who have travelled abroad, compels the admiration and affection of every child of India.

We tender you our expression of these coupled with a glad and grateful welcome

to South Africa, and we add a prayer that your visit may be rich in good fruit and your life be spared to the fulfilment of the noble task to which you have devoted your great energies.

K. M. NAIDOO, Chairman.
R. MOODLEY, Treasurer.
A. M. BENJAMIN, Secretary.

Mr. Schreiner and Indentured Labour

Senator Schreiner said the city of Cape Town testified by the presence of its chief citizen in welcome to Mr. Gokhale, and showed that it was not unaware of the distinction he had gained during a long and honourable career. Speaking for a large and growing section of the European population of South Africa, he (Mr. Schreiner) was entrusted with a message of welcome to Mr. Gokhale, because he was a distinguished Indian. (Cheers.) They recognised that the Empire was one and that India was not the least of the jewels in the crown of the Emperor. Mr. Gokhale had known how to combine the highest ideals of the purest patriotism with the most unswerving loyalty to the Emperor-King. They knew of their visitor's high culture and education, his high position among his own people, how he had devoted himself unflinchingly towards advancing the cause of his people, towards elevating and civilising them, and how that the ideal of education had been at the back of all his efforts. Continuing, Mr. Schreiner said they did not wish to introduce controversial topics, for that was a meeting of welcome, but they knew of the attack Mr. Gokhale had made upon the indentured labour system, but they believed that after he had gone through South Africa it would probably be better for the indentured Indians than it was before his visit. (Cheers.) They believed he would be able to show cause why a man after he had served his time should not be treated as a pariah, and that his wife and children should not be put under such severe handicaps as to prevent them living in South Africa.

The Surrounding Circumstances

However, they believed that after Mr. Gokhale had gone round South Africa many things which might have seemed very bad at a distance might seem somewhat better when he had become acquainted with the surrounding circumstances. They believed that he would appreciate both the political, economic, and administrative difficulties of a Government and Parliament situated as the Government and Parliament in this country was, and that therefore he would be all the more likely to be able to contribute something to the solution of a great problem; the problem of the right and just Government by the people of this country of the people in this country. They did not believe he had come for the purpose of lighting

fires. Some might fear that; but he could assure them that he did not think the Europeans of this country would think that when he had made his address. He (Mr. Schreiner) had anticipated the time when he (Mr. Gokhale) had been through the country and might be here again, when they would hear from him the results of his visit to different parts of the country. He felt pleasure at the knowledge that he was here as the guest of the Union Government. They hoped that not only formal courtesies would be accorded to him, but that he would find—he believed he would find—that he could shake hands with the Government and find a way out of the difficulties that were trampling them and of which Mr. Gandhi was aware. (Hear, hear.) He had great pleasure in testifying here that among the pure-spirited men who worked for no gain, no profit, many kicks, but with high ideals, they could recommend themselves to Mr. Gandhi. (Applause.) An unselfish man; one whom he was proud to say he recognised as a member of the profession to which he (the speaker) belonged, and one who in any other calling might have made great gains. In going round with Mr. Gandhi he believed Mr. Gokhale would be introduced without any bias and bitterness to the problem in detail which he would have to meet. (Hear, hear.) Those problems distressed the hearts of kindly Europeans as much as they did the hearts of Indians. With regard to the small attendance of Europeans, he would say that there were many to whom Mr. Gokhale's visit had come, to some extent, as a surprise. He had come somewhat earlier than he was expected. He believed when he came to Cape Town again, after his tour, the European population would not then be so sparsely represented, because he believed then he would have achieved something towards the settlement of this great problem which was a part of the problem of Imperial solidarity. He was engaged in the work of solidifying the Empire in India. (Hear, hear.) They knew how he could sway the people in India, and they were bound to extend to him the right hand of fellowship when they knew that he was engaged in a work that was dear to all of them. (Hear, hear.) The work Mr. Gokhale was doing here would have no slight effect in the great Empire of India in solidifying and maintaining the rule of our beneficent King. When he (Mr. Schreiner) welcomed Mr. Gokhale, he did so not merely as a person, but as a representative.

Economic, Political and Administrative Difficulties

He hoped that in Mr. Gokhale's passage through this country he might everywhere find aid in the work he was endeavouring to do. The wish of the European population was that

his visit might conduce to the solution of these economic, political, and administrative difficulties which were not the choice of any of us, but which were the result of circumstances, prejudice, and conditions over which, perhaps, humanity had no control, but which might be dominated very much by approaching them closely and seeing what solution justice and right could bring about. Let Mr. Gokhale trust the Union Government; let him be frank with them, and then he (Mr. Schreiner) hoped that the next session of Parliament might bring out a measure differing in certain important particulars from the one submitted to it last session, and which they might accept as a solution. He did not know, however, whether Mr. Gokhale could hope so soon arrive at a solution of the economic difficulties, which should be looked at without prejudice, or ill-will, or antagonism of a racial kind. But however they were looked at, he (Mr. Schreiner) hoped there would be found a solution of the licensing question. It should not surpass the wit of man to devise a method by which every man should be entitled to trade who could satisfy certain conditions, and then we could do away with humiliating measures attacking a particular class or trade in its business. In conclusion, Mr. Schreiner expressed the hope that the fine climate of South Africa might establish Mr. Gokhale in the best of health, and wished him in his mission and journey through South Africa "God speed." (Loud cheers)

A Sacred Name

Mr. M. K. Gandhi said the name of Mr. Gokhale was sacred to him; Mr. Gokhale was his political teacher, and whatever he had been able to do in the service of his fellow countrymen in South Africa—of which he claimed to be a citizen—was due to Mr. Gokhale. (Cheers.) This South African question was not a new one to him; but they loved him not only for his interest in that question, but because of his life's work. Although he was a candid critic of the Indian Government, he was also a friend to it. (Applause.) He thought it a hopeful sign that they had this representative gathering over which the Mayor of the city presided. And the hospitality accorded to Mr. Gokhale showed that though there had been hard knocks given between the European and Indian communities, there was no bitterness. In every town where these meetings were to be held the Mayors had signified their intentions to preside. Mr. Gokhale had come to help them in bringing the two peoples closer together, and his mission would let them know that behind this country was another, in which the people were watching its representatives in this country. They knew His Highness the Aga Khan was expected to arrive some time next year in connection with this same

question. The British Indian Association had only just received a letter from His Highness, in which he expressed his intention of arriving in South Africa to study the question at first hand, in so far as it affected his countrymen here. But he (Mr. Gandhi) wished to utter one word of warning, and it was this: that many of them had, in their ignorance, false expectation that Mr. Gokhale's visit would act as a charm, and that all their disabilities would disappear. He hoped his countrymen would not have those expectations, or, if they had them, that they would dismiss them. Mr. Gokhale was certainly going to assist them, but they had to remember that there was nothing so valuable as self-help. (Applause.) They would have to work out their own salvation, and men like Mr. Gokhale and Mr. Schreiner could only point the way to the solution, and make the path easy. They could get nothing that they did not deserve, and it was only when the time came that they would reap the reward of their past actions. (Loud applause.)

Dr. Abdurahman said that their guest was not only one of the foremost sons of India, but he was one of the most distinguished and brilliant men in the British Empire. (Hear, hear.) Whatever may be the result of his visit over 300 millions of his fellow-men were anxiously watching the progress of his tour, and were awaiting its result. But there were others in South Africa who were awaiting the result of his visit. There were others outside also: there were countless millions of coloured people who were watching South Africa, and awaiting the solution of this problem. (Hear, hear.) India deserved well of the British Empire. India enabled Britain to retain its position in the East. (Applause.)

Obligation and Gratitude

India was maintaining 320,000 native soldiers to keep India as an integral part of the British Empire. (Loud cheers.) England had placed South Africa under a deep obligation; the magnanimity with which England treated the northern Provinces after the war was unexampled in history. European South Africans could trade freely and rest peacefully at night, because their property was well protected by the British fleet. (Cheers.) It England owed India a debt of gratitude for keeping the flag flying in the East, this country owed England a great debt of gratitude, and South Africa should in some way recompense Great Britain by extending more freedom to coloured British subjects, and more particularly to Indians. (Cheers.) The Indians had many real grievances, but they had been asked not to mention them specifically that night. Every alternate Thursday, however, he saw how one people should not treat another people. He trusted that Mr. Gokhale's visit would be the

means of stopping that trend of prejudice which had been turning away the minds of South Africans from the right path of solving the problems before them.

Mr. Gokhale's Reply

In reply, Mr. Gokhale, who was received with loud cheers, said that it was his first visit to South Africa, and it was an intense pleasure to him to meet on the very first day of his arrival here so large a gathering, not only of his countrymen resident in this land, but also of friends and well-wishers of Indians. He had come here at the invitation of the Indian community in South Africa, so that he might be around and see things for himself and be in a position to advise satisfactorily their countrymen in India as to what might be done there in order that the difficult problem which confronted the people and Government of this sub-continent might be satisfactorily solved.

This was principally a meeting of the Indian community, but the pleasure of the occasion had been greatly enhanced by the kind and graceful presence here of so many European ladies and gentlemen; and further, the Mayor, by taking the chair on this occasion, had paid a compliment to the Indian community, for which he was sure they all felt deeply grateful. (Hear, hear.) Last but not least, he would like to express on this occasion publicly his sincere and respectful thanks to the Union Government for deputing a special officer to look after him during his stay, for offering him hospitality at Pretoria, and for showing him other and marked kindnesses in other ways. (Hear, hear.) Many of them had no doubt heard—he had made reference to it—his object in coming here was to acquire first-hand knowledge of the Indian problem in South Africa. It was true he had spoken on the South African question in India often in the past, and it was also true that he had been following developments here pretty closely. But a change had come over the situation in India during the last four or five years, and that had pushed the South African problem to the front in India in a way it had never been pushed before, and that was a matter of which he could tell them something. He had to confess that until recently they in India were not able to pay much attention to this question, because questions of great import connected with their internal affairs claimed their attention.

Those of them who were following Indian events during the past six or seven years need not be told that they had passed through dark and stormy times and had had to deal with dangerous and disturbing elements. Happily, owing to the wise statesmanship of the men in authority steps had been taken which had largely cleared the air of those dangerous elements, and one might fairly

say that things were, on the whole, well in India. (Hear, hear.) The fact that the internal affairs of India had been eased had drawn the attention of the people in India to this matter of the people in South Africa, and he would ask them to believe him when he said that no internal problem in India to-day exceeded the South African question in intensity of interest. And, that being so, he felt that special responsibilities rested on those who assisted in framing public opinion in India to acquaint themselves with the details of this problem, and he felt that as one of the workers in the public life of their country, he should take an early opportunity to come to South Africa and acquaint himself with the facts of the case at first hand, as far as it was possible to do so during a short visit. For these questions involving racial considerations were exceptionally difficult to deal with, whether they had to be dealt with in the East or the West.

No questions lent themselves more easily to the introduction of feeling, to the introduction of prejudice, and to the introduction of unreasoning hate; and therefore those on whom devolved the responsibility of dealing with it owed it not only to their side, but to the other side, and to the cause of truth, to look at the question from all sides. (Applause.) It was with the object of looking at the question from all possible sides that he came to this country, and he would once again say that he was deeply grateful for the kind manner in which not only his countrymen, but the members of the European community, had received him, and, above all, for the generous terms of the Union Government. (Applause.) He had told them just now that he had come here to learn. One thing further he thought he might say, and that he hoped he might say without appearing guilty of presumption in any way. There was no doubt whatsoever that the question of the Indian—he was speaking only of the Indian community in South Africa—the question of the Indian community in this country was an extremely difficult and an extremely complex one. He would not say it was simply a question in which all they had to do was to treat them all on equal terms, and there was an end to the matter. It was an extremely difficult and delicate question.

Fundamental Position

But there were certain positions which he would describe as fundamental in any consideration of this problem. One of these was that for better or for worse the people of India were in the Empire; they were members of the Empire; they were subjects of the King and citizens of the Empire; and they would decline to be treated as helots of the Empire. (Applause.) He thought that was a

fundamental principle on which there could be no argument. Any inequalities must be redressed as far as possible, and progress and justice must be the watchword of the Empire for all who were included in the Empire. (Applause.) He thought the Europeans in this sub-continent were entitled to ask the Indian critics of their policy that they should understand their position and their difficulties—a small community in the midst of a vast alien population. There was a great deal to be said for the difficulties of this position. He would ask the Europeans here to remember that everything in India was equally open to all—(hear, hear)—and they could not hope to shut the Indian out of their territory altogether without inflicting a very serious blow on the prestige of the Empire, which must be based on justice. If all the States of the Empire would approach any given problem in a spirit of compromise and with the desire to help on the cause of justice, then he did not despair of statesmanship, whether of the East or the West, finding a solution of this problem; but if colour and race prejudice were to be the dominant factors, then a satisfactory settlement could not be arrived at. But those who took up that attitude would have to prove how far they really showed true allegiance to the Empire, for with such feelings in the ascendant in any portion of the Empire, they were bound to have their reaction in other parts, and would recoil on those who for the moment obtained some advantage from them. These were generalities, almost platitudes; but it was useful to draw attention to them. "I will," said Mr. Gokhale in conclusion, "go through South Africa in the three weeks at my disposal with every real desire to understand the European standpoint, and, whatever conclusions I arrive at, I will endeavour to state these with due restraint, and with such regard as may be expected from one in my position in India, and with due regard to the interests of the Empire of which we are all members. I have not come to light a flame, because flames have a knack of burning those who light them; but I have come to find out how my countrymen in this land are doing. India is now watching what is being done to her sons. There is a new awakening throughout the East, not merely in India. You feel a new life throbbing, a new national consciousness everywhere; and, however indifferent India may have been in the past to the sufferings of her children and in her own humiliations, there will be more and more self-respect in the future in her dealings with her children. (Cheers.) My fellow-subjects here will find that India is behind them; but they must remember that we are members of the Empire, and must do nothing to jeopardise the real interest of the Empire. We may go forward boldly

and with every confidence that ultimately things will right themselves. We shall do everything in our power; the rest lies on the knees of the gods." (Cheers.)

Dr. Gool proposed a vote of thanks to the Mayor for presiding.

The meeting terminated with the singing of the National Anthem and with cheers for Mr. Gokhale and the Mayor.

Arrival at Kimberley

The railway station and environs were the scene of considerable excitement (says the *Diamond Fields Advertiser*) on the arrival of the Hon. Gopal Krishna Gokhale, C.I.E., M.A., member of the Viceroy's Council of India. Some 200 Indian residents went to Modder River by special train earlier in the day, where they met the "Tolstoi of India," as Mr. Gokhale has been designated by many. The party returned with their guest, but were an hour late, owing to the Cape train, which they followed, being delayed en route. Prior to the arrival of the train, a dense mass of people had assembled in and around the railway station, while carriages lined Florence Road from end to end. The train, with the engine decorated with flowers, steamed in a little before 7 p.m., the distinguished visitor being met on the platform by the Mayor (Councillor W. Gasson, J.P.), Councillor John Orr, J.P., Mr. J. H. W. Williams (Postmaster), and the following members of the Reception Committee:—Messrs V. Samy and Ahmed Mahomed (patrons), P. M. Dawson (Chairman), T. V. Pillay, S. R. Naidoo, (Treasurers), and A. Kaidas (Secretary). Pink-robed Indians in great numbers, wearing similarly tinted sashes, lined a carpeted aisle in the station, and on stepping out of his carriage, amid deafening cheers, Mr. Gokhale had a garland placed on his shoulders by Mr. V. Samy, while Mr. P. M. Dawson handed his eminent countryman a bouquet. In the train were also Mr. Gandhi, the Indian barrister, and Mr. G. H. Runciman, of the Department of the Interior, who is accompanying Mr. Gokhale on his tour. The Mayor, after cordially greeting and welcoming the distinguished visitor, introduced him to several townsmen. A little while was spent in conversation, Mr. Gokhale saying, "I thank you, Mr. Mayor, for the great honour you have done me in meeting me." A movement was then made for the carriages amidst great cheering, the Mayor accompanying Mr. Gokhale to the residence of Mr. V. Samy, whose guest he will be until his departure for Johannesburg by to-morrow afternoon's train. A huge procession then formed and proceeded to Mr. V. Samy's residence in Upper Jones Street, it being remarked that never in the history of Kimberley had a congregation of so many of His Majesty's Indian subjects been seen.

The Town Hall Meeting

Last night (reports our Kimberley contemporary, on the 25th ultimo) the Town Hall was crowded to its utmost capacity with members of the Indian community, and a large sprinkling of Europeans, the occasion being a public meeting addressed by the Hon. Mr. G. K. Gokhale. On the platform were the Mayor (Mr. W. Gasson), Mr. Francis Oats (Chairman of Directors of De Beers Consolidated Mines), Mr. I. R. Grimmer (Assistant General Manager De Beers Consolidated Mines), Mr. Runciman, of the Department of Interior, Messrs. J. Orr, W. Sagar, L. Chandler, D. S. F. Blacklaws, C. Schouw, Major Browning, Denoon Duncan, Rev. W. Percod, and others. At the commencement of the proceedings, Mr. Gokhale and the Mayor were the recipients of garlands and bouquets of flowers.

The Mayor's Welcome

The Mayor, in extending a welcome to Mr. Gokhale, said Mr. Gokhale was making a tour of the principal centres of South Africa, principally, as he understood, to study the Indian question, and in that, he thought, he was taking the right step to make himself acquainted with the conditions here. No man could judge a matter of so important a nature without going into it personally. So far as Kimberley was concerned, he wished originally that Mr. Gokhale should have been the guest of the citizens of Kimberley, but in deference to the wishes of the Indian community the invitation was shared. He was pleased also that De Beers had extended an invitation to him, and had provided for a visit to the mines. The Mayor referred to the fact that Europeans and Indians on the Diamond Fields were on the best of terms. He apologised for the absence of Mr. H. A. Oliver, C.M.G., M.L.A., who was in Johannesburg, and for Mr. E. Oppenheimer, who had sustained a sad bereavement in the death of his mother.

The Address

Mr. P. M. Dawson, the Chairman of the Reception Committee, then presented Mr. Gokhale with an illuminated address in the following terms:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E., member of the Supreme Legislative Council of India.

Dear Sir,—We, the undersigned, on behalf of the Indian community of Kimberley, Beaconsfield, Barkly, and Windsorton, beg to extend to you a right hearty welcome to Kimberley on this your first visit to South Africa. We hail this occasion as a memorable one in the annals of the South African Indians, and we are sensible of the high honour you do us in accepting our hospitality.

We wish to express publicly our warm admiration and appreciation of your long and arduous labours in the Fergusson College, your unrivalled capacity for calm, forcible, and lucid exposition of the political problem of our country, your recent efforts to provide free and compulsory education throughout India, and of your fervent devotion to and

advocacy of the cause of your countrymen in South Africa, which brought about the long-desired stoppage of indentured Indian labour for Natal.

It is needless to assure you of our deep feelings of affection and respect, and of the high place you occupy in the estimation of your countrymen.

Your patriotism and self-sacrifice in responding to the call of our "venerable and helpless Mother," and in founding the "Servants of India" Society, whose members, trained to continue the work you love so well, will ever stand forth as a shining light in the history of New India.

That God may bless you and spare your life for many years, in order to continue your noble work, and that this work may in time to come bear abundant fruit, is our daily prayer.

(Here follows an ancient benediction in Sanscrit)

Signed on behalf of the Indian community,

ABDUL MAJID and
V. SAMY, Patrons.
P. M. DAWSON, Chairman.
S. RAMANUJAM NAIDOO,
Hon. Treasurer.
K. KALIDAS PATEL and
GOSMAN CHOLAY,
Joint Hon. Secs.

From the Editor's Chair

A TRIUMPHAL PROGRESS

THE Honourable Mr. Gokhale has, as was expected, proved himself to be a King of Hearts. Wherever he has gone, so far in his tour, his dignified and benevolent personality has drawn to him the leading men of all races, who have united to do him honour. At Capetown, Kimberley, Klerksdorp, Potchesstroom, Krugersdorp, and Johannesburg, the leading European citizens have graced the various functions with their presence, and it is certain that, from the standpoint of personal and social amenities, Mr. Gokhale's visit will be a complete success. Upon the political aspects of his mission we do not propose to dwell, for the moment. These will be examined at a later date, when the tour can be observed in retrospect. Meanwhile, we sincerely trust that the tax made upon Mr. Gokhale's health, by the constant travelling and frequent ceremonial, will not prove too great for his strength, and that members of the community will exercise the utmost forbearance in their demands upon his energies.

Kimberley Report (contd.)

The address is a very artistic production, and contains many points of interest, says our contemporary. A map of India, faintly outlined, is brought out distinctly by the underlining of the text. In addition is a portrait of the recipient, the border has, in the top corners, heads of elephants, caparisoned in scarlet and gold, while the five-pointed star, backed by the "Sunburst," the badge of the Order of the Indian Empire, fig-

ures on each side, the one being scolloped with the motto "Heaven's Light our Guide" in English, and in Sanscrit on the other. The bottom corners are occupied by the arms, on shields, of the Cape and Bombay provinces, the latter being the recipient's native Presidency. Mounted with a purple ribbon, the address is handsomely framed in dark carved wood, each corner embellished with the Star of India in silver, with a gilt star in relief.

In presenting the address, Mr. Dawson said, on behalf of the Indian community, he had the honour and privilege of bidding Mr. Gokhale a hearty welcome to Kimberley. The occasion was a memorable one for the Indian community, by reason of the fact that Mr. Gokhale was the first of their countrymen of distinction to visit South Africa. He had travelled thousands of miles from home, leaving behind him those near and dear to him, in order to study the Indian problem on the spot, and see for himself the disabilities under which his countrymen laboured in this British Colony, and, if possible, to bring forth a better understanding, and to obtain, if possible, some relief for those disabilities. Continuing, Mr. Dawson said those disabilities were the natural result of a breach of promise which had been vouchsafed to the Indian community by a solemn declaration of His Gracious Sovereign of the Empire and his responsible ministers, a promise which has been disregarded, and privileges which were being sacrificed on the altar of expediency. The affairs of which Mr. Gokhale's visit was concerned, not only affected the British Indian committee, but the British Empire itself, and the selection of Mr. Gokhale for that purpose was a wise one, for no Indian occupied a higher place in the estimation of his countrymen than Mr. Gokhale. Mr. Dawson paid eloquent tribute to Mr. Gokhale's high office, eminent social position, natural qualities, and splendid abilities, and spoke eloquently of his untiring energy to procure free and compulsory education throughout India, qualities which, together with his admirable devotion, that placed him in the front rank of political leaders in India. In the course of further tribute to Mr. Gokhale's self-sacrificing labours in the interest of his countrymen, Mr. Dawson expressed the hope that his efforts in connection with the present mission would be crowned with success. (Applause.)

Mr. Gandhi

Mr. Gandhi next addressed the meeting and said an occasion like this was one of sacred memory. He paid great tribute to Mr. Gokhale's gentleness, his self-effacement, his great love of India, and consistently with that love of India, his love of humanity and his love of the Empire of which he was such a distinguished citizen. He regarded Mr. Gokhale as a political asset. He referred in glowing terms to

Mr. Gokhale's services and sacrifices in the interests of Fergusson College, and in the cause of education. He declared with a show of pride that had Mr. Gokhale been an Englishman he would have been occupying the position now held by Mr. Asquith, and possibly had he been born in France he would have been President of the French Republic. He hoped the result of this mission would be a better understanding between Europeans and Indians residing in South Africa. He uttered a note of warning to his countrymen not to raise false hopes and expectations from Mr. Gokhale's visit. The advent of Mr. Gokhale in their midst would not bring about the millennium among the Indian community, nor did they expect that all their disabilities would disappear as if by magic. His arrival, however, might bring about a better understanding and a better knowledge of one another, and would lead to better possibilities of a solution of the great problem that not only faced South Africa, but also the whole Empire. The remedy lay mainly in their own hands. (Applause).

The A.P.O.

Mr. Isaac Joshua, as Chairman of the local branch of the African Political Association, extended a hearty welcome to Mr. Gokhale. He regretted to say that the coloured people of South Africa laboured under great disabilities and they sympathised with the Indians. Their fight was our fight, because they laboured under the same obnoxious laws as they (the coloureds) laboured under, and he only trusted that the Indians might receive better treatment in future through the visit of Mr. Gokhale, and that following that, the coloured people in South Africa would also receive fair and just treatment, as they should do under the British flag. (Applause).

Mr. Gokhale

Mr. Gokhale expressed his sincere thanks to his countrymen resident in Kimberley, and tendered also his warmest thanks to those Europeans who had associated themselves with this function. He particularly thanked the Mayor for his presence at the station and at that meeting. It was a pleasure to him to come to Kimberley, because he understood the relations between British Indians and Europeans on the Diamond Fields was more cordial and harmonious than anywhere else in South Africa. He had come to this country to study the Indian problem in this country at first hand. He had, however, only been in the country three days, and that was insufficient for any man to study a large and complicated question such as the Indian question was. It would therefore not be right for him to express definite views on the question until he had seen the state of things in South Africa. One or two things, however, were suggested by the address, which had been presented to him. He was glad to hear his

countrymen express their pleasure that the system of indentured labour in Natal had at last been stopped. When that step was taken by the Government of India there was but one feeling throughout India, namely, a feeling of relief. There was no question about it, that the system was wrong in itself. The general opinion was that such a state of things should not have been allowed to exist under the British flag. They in India had reason to complain of the system of indentured labour which regarded all Indians as coolies, no matter what their status. They objected to the system because it lowered their national self-respect. It was that system which was, and is, part of the Asiatic problem in South Africa. If the

Indenture System

had not been introduced in South Africa for the benefit of planters in Natal there would have been no Indian question in South Africa. He wanted this to be realised, that the free Indian came in the wake of the indentured Indian, and that those who were primarily responsible for the Indian problem in the country were the British Government acting in the interests of certain planters in this country. He intended spending three weeks in South Africa, during which he would endeavour to look at the question not only from the Indian standpoint, but from the standpoint of the European community, and he would not arrive at any conclusions until he had had an opportunity of studying the question from all sides. India had a population of 300 millions, containing some of the finest types of men, as recognised by the Imperial Government. The King had journeyed specially to India to announce his Coronation, and to show that Indian subjects were his subjects, and not the subjects of his subjects; that they were equally with Europeans subjects of the British flag, and not subjects of the British people under the flag. He wanted this fact to be fully realised everywhere. If this Empire was to endure it could only endure upon the basis of justice; it would not endure upon the basis of selfishness of any particular class or section. This was a fact that was sometimes lost sight of. He believed the question was one capable of adjustment, and he appealed especially to the Indian community in all respect and all humility to look at the question not simply from the standpoint of South Africa, but from the standpoint of the Empire. While desiring to share the privileges, he had no desire to escape a share of Imperial disabilities. A practical solution must be found to reconcile the Imperial aspect of the question, and if they all approached the question with a desire to do justice to all parties, the solution would not be very difficult to find. (Loud applause).

Votes of thanks to the Mayor and Mr. Gokhale, and cheers for the Mayor, Mr. Gokhale and Mr. Gandhi, terminated the proceedings.

The Banquet

A banquet was given on Saturday night, in the Town Hall, to the Hon. G. K. Gokhale. About a hundred sat down to a dinner consisting solely of vegetarian courses. The Mayor of Beaufortfield presided, and among others present were the Mayor of Kimberley, Mr. Oliver, M.L.A., Mr. Oats, of De Beers and other directors, also Mr. Gandhi. The *Diamond Fields Advertiser* contains a complete report of the proceedings, from which we take the text of Mr. Gokhale's speech, and shall publish the other important portions in our next issue:—

Mr. Gokhale, who was received with cheers, thanked them most sincerely for the great honour which they had done him, and the extremely kind manner in which the toast had been given and received. The Indian community of Kimberley was numerically a small community, and many of its members, it was not surprising to find, owing to political circumstances, were in comparatively humble situations in life, and he therefore felt profoundly moved by the thought that this small community had put itself to all this trouble and expense on his account, and had shown so much enthusiasm in the response accorded to him. He thanked the Mayor for expressing the sentiment that this unique gathering was a happy augury for the success of his mission; he particularly thanked the Mayor for the expression of that sentiment, for it was his own. He did not mind confessing that it was a source of sincere gratification to him to receive that mark of kindness from the members of the European community, and that not because it was always pleasant to receive kindly courtesies, but for the simple reason that if the mission on which he had come to this land was to succeed, and if the conditions of the British Indians in the sub-continent were to improve, the solution of this most delicate problem depended to a large extent on the attitude of the European community. He must therefore naturally feel grateful to the Kimberley community for any opportunities it might give him of placing what he would call the Indian view of this question before them. He said he had in the remarks he made on the previous day briefly indicated the purpose for which he had come to South Africa, as also what was in a general way the ground on which they appealed for justice. He proposed on the present occasion to tell them at some length as to what was thought in India of this matter, not the view of the Indian community in this country, but the view of this question now held in India, and which every day was held more and more on the question of the

Treatment of British Indians

in South Africa. It was only during the last four or five years that this question of the treatment of the Indian community in South Africa had really received any appreciable attention in India, and for many reasons. Firstly, the Indian community here adopted a most devoted worker in the cause to proceed to India to tell the people there of the disabilities under which they were suffering, and the passive resistance movement in the Transvaal and Natal stirred the very heart of the community, but in addition to this, other causes had been at work. They who followed the internal affairs of India knew that they in India had passed through a comparatively stormy period during the last seven or eight years. Things were out of joint. He would not go into the cause. It was a grave and anxious situation, anxious for the rulers and those Indians who believe in order and progress for their people under the British flag. Happily, in the wisdom of the rulers, changes were made in the administration of the country, constitutional reforms were granted which for the moment had met the requirements of the situation and to-day the feeling was easier as between the two communities than it had ever been in his experience of 25 years of public life. This improvement in the situation had concentrated attention in this South African question, for although the question of the internal administration occupied their minds to some extent as before, no question appealed to the Indian mind more than the South African question. That was another reason why more was being thought and considered about the South African question than before. Lastly, there had been several causes at work throughout the East, great moral forces which were driving along humanity. They could not control them, they could only try to understand them and shape their courses accordingly. The whole East for some time past, especially since the beginning of the century, had been swept along by this impulse. There had been

A New Awakening

of national consciousness, and India had shared this with other countries in the East. In India they were under the flag of England, and those who felt this national aspiration, and realised the difficulties of the position, those of them who had devoted their attention specially to what was to be the future of India under the British flag, had much food for reflection. This question had received more attention during the last seven years than ever before. He would tell them what the bulk of the people think of this matter, that is the educated classes—those who had been influenced with Western civilisation—and they by no means exhausted the

educated community. There were a large section who were religious and spiritual, and took no interest in the affairs, the worldly affairs of politics, but those who had been trained in the education of the West, those whom he had spoken of as the educated classes—to use a convenient phrase—these were naturally filled with the aspiration he had spoken of, and on behalf of these classes he would tell them what their outlook was. They all recognised the good work done by England in India. There was no question about that. But mere gratitude for the past was not a sound basis upon which any one should build. England in India had stated her policy on many occasions, and on every occasion she had said that she was there as the trustee for the people of India. Her sole aim and intention was to advance the people of India gradually to a position of equality with the people of England themselves. This promise was made in Acts of Parliament and Proclamations, and there could be no going back on that policy as far as India was concerned. Any attempt to go back would result in failure and disaster. It was a recognition of that fact that brought about the reforms introduced three years ago, and now that they had been started they must go forward, and there could be no going backward. So far as their attitude towards British rule was concerned, it was this: They were willing to owe allegiance to the Empire, because they believed that under the Empire they would steadily advance, until at least they reached a position where they would have the self-respect of the civilised communities of the Empire. There were two conditions which must be fulfilled in order that a policy like that must be successful. On the Indian side nothing should be done or attempted which would ever raise a doubt about their loyalty to the Empire. That was a solemn responsibility which rested upon their side. On the other side, there must be no attempt of any kind on the English side to regret the promises made in the past, or to regret the steps that were being taken at present in order to redeem their promises. If that were done, he for one had no fear about the relations between the two races in this country. He believed that whatever differences there were were matter of adjustment, and if the statesmen had the stuff in them, their statesmanship should be equal at all times to the adjustment of whatever differences were likely to arise. He thought they were on the right track, and that this was a step in the right direction, and if that was to continue they would advance just as they wanted to advance. That was his faith, and he represented the bulk of the educated classes in India. That country was part of the Empire, but they declined to be treated as serfs in this Empire. He respectfully asked their attention to that. Indians

now, owing to that national awakening, common throughout the East, which had affected India as it had affected other countries, were anxious to know what their future in this Empire was going to be—not only in their own country, but in the Empire. It was this which had drawn attention to the manner in which their countrymen were being treated in South Africa. He had come to South Africa to study the question from both sides, and it was too early yet to make any definite pronouncement.

Speaking in a general way (proceeded Mr. Gokhale), the treatment of Indians throughout the Colonies was most unsatisfactory. Unless that treatment was remedied on a basis and foundation of justice, there would be

No Contentment in India

but serious discontent, which would grow and was bound to affect the internal administration of India. He wanted this to be realised, especially where they had a European community, upon whom the responsibility of this Empire dominantly rests. They were all members of the Empire, but Europeans were the centre; they must accept that fact. On them, therefore, rests the responsibility of trying how to reconcile the true, real interests of the Empire with the habits and wishes and aspirations of the different people who were in this Empire. But if they were to be treated as helots, then, of course, the Empire was

A Mere Nameless Thing

and they would start another train of thought in India, and they would make Indians feel that they must reconsider their position. He hoped, therefore, that the question would be considered from that standpoint by the European community, not merely from the standpoint of this colony, but from the standpoint of the whole Empire. Anything they might do here would be watched by the hundreds of millions of their fellow subjects in India, and unless their treatment here was based substantially on justice, it was bound to create difficulties and embarrassment both to the Government and the people in India. That was the responsibility which rested upon Europeans, but on the other hand there was a corresponding responsibility resting upon the Indian community. England had done well on the whole in India, and in consideration of any difficulties with which England might be confronted she was entitled not only to patience, but generous forbearance also. They were bound further even in this sub-continent to realise the difficulties of the white population as far as possible. It was a serious and perplexing problem, and the European community were entitled to expect that from them. They should not merely say they were members of the Empire, citizens here, and equal subjects of the King. If they said

that they were only saying what was theoretically sound, but in practice hardly possible. They had to

Recognise Their Limitations

within which line the principles of justice and just and equal treatment in this sub-continent applied. In making their claims for fair treatment, the Indian community were bound to understand and recognise the difficulties of the European community, and ask this treatment should be such as to be reasonably satisfactory. It could not be absolutely equal; it could not be absolutely just even; but it should be as far just and humane as to be reasonably satisfactory. The Indian people were not a migratory people, and the problem here in South Africa was the result of the indentured system in Natal sugar plantations. Free Indians had followed in the wake of the indentured Indian. There was no desire on an appreciable scale on the part of Indians to emigrate. They were a home-living people, and the scarcity of labour in India was such that it was to find labour for Indian requirements. India could not exhaust its irrigation funds because of the scarcity of labour, while Burma was practically empty to-day. The system of indentured labour had been stopped, and he would ask them to wait and watch for two or three years and see how Indians would come. They would be surprised to find that, now that the indentured system had been stopped, they would not have much to complain of; but they must realise that the Indians were in the first place entitled to just and humane treatment, and secondly that they must be made to feel that they were citizens of the Empire (Applause.)

Mr. Oats

Mr. Oats, chairman of De Beers, being pressed to speak, said he could only say for himself that he had no fault to find with what Mr. Gokhale had said of the situation which had been created in South Africa. There was nothing in that speech which he could take exception. On the contrary, he entirely agreed with the sentiments expressed. One had heard or seen it stated lately, by a politician of great notoriety in South Africa at present, that in dealing with a certain question it might be necessary to be unfair to a certain other section. Well, in his (Mr. Oats) personal capacity, he repudiated that sentiment entirely. He did not know what the Dutch equivalent was for the word "unfair," but there were a good many English equivalents, and a stronger one was "unrighteous," and whether it was with regard to the Asiatics, the native, or the coloured community in this country, he repudiated the necessity for any Government, especially the Government of this country, to do what it knew to be an unjust act in legislation and in practice towards

a section of the community and in the interest of others. Some "modus vivendi" must be sought for on this question, and it should not be unjust or unfair to any section. He was rather pleased to have had this opportunity of expressing his sentiments in this direction, because here in Kimberley they were more or less a mixed community. They wanted to live in peace and harmony with each other, and that would be impossible if one section were to suffer admitted and acknowledged injustice at the hands of another. He was pleased to have met Mr. Gokhale, and wished him every success. (Applause.)

At Klerksdorp

Klerksdorp, Oct. 28 (Reuter).—The Hon. Mr. Gopal Gokhale arrived here at 3 o'clock this morning. The local Indians held a reception and presented an address of welcome in the Exchange Hall. Numbers of Europeans were present, also some 400 Indians from Johannesburg, who came by special train. The Mayor (Mr. A. Branley) presided.

Mr. Gokhale left by special train, accompanied by a Rand escort, at 20 minutes to 8, for Potchefstroom, Krugersdorp, and Johannesburg.

At Potchefstroom

Potchefstroom, Oct. 28 (Reuter).—An enthusiastic reception was accorded the Hon. Mr. Gokhale this morning by members of the local Indian community, who met the special train. Among those on the platform, in addition to officials of the local Indian Society and practically all the members of the Indian community of the district, were the Mayor (Mr. M. A. Goetz), Mr. B. D. Pienaar, M.P.C., Mr. A. R. Orsmoud (resident magistrate), and others.

A move was made to the Park Hall where Mr. S. D. Robert, chairman of the Indian Society, presided, and an address of welcome was presented, amid much enthusiasm. The visitors drove to the Government Experimental Farm, and left at half-past 10 en route for Johannesburg.

At Krugersdorp

The *Transvaal Leader* correspondent, telegraphing from Krugersdorp on Monday says:—

Mr. Gokhale made a stay of an hour at Krugersdorp while passing through to Johannesburg this afternoon. He was heartily welcomed by the British Indian community, who were present to a man, while the station was profusely decorated in his honour.

Mr. Leonard Bangle, R.M., received the distinguished visitor on behalf of the Government, and among the Europeans present were Mr. H. C. Tanner (the Mayor), Mr. G. H. Runciman, Captain Godley. Mr.

Hutchins, Mr. Blake, Mr. Steeval, Mr. T. B. du Toit, Mr. E. J. Adcock, and Mr. J. Munsie.

Mr. Sullivan Caje, Chairman of the British Indian Community, then presented an address of welcome to Mr. Gokhale.

Wreaths were then presented to Mr. Bangle and Mr. Hutchins, which marked the conclusion of the brief ceremony, following which Mr. Gokhale was taken for a drive round the town, resuming his journey shortly before 3 o'clock.

Arrival at Johannesburg

Johannesburg, October 28th. (Reuter).—The Hon. Mr. Gopal Gokhale arrived in Johannesburg this afternoon by special train. He was accompanied by Mr. Gandhi and other Indians, who had travelled from Capetown with him. The distinguished statesman was received by the Mayor and other citizens, and he was heartily welcomed by a large number of his fellow-countrymen. The station had been decorated, and a skilfully and elaborately designed arch had been erected in his honour.

After the welcome by the Mayor, a number of addresses were presented, the most important one being from the British Indian Association. The address was engraved on a plate of gold. The other addresses were from the Hamidia Islamic Society, the Johannesburg Hindus, the Tamil Benefit Society, the Patidar Association, and the Pietersburg Indians.

The Government's Invitation

The following is a copy of the letter addressed to Mr. Gokhale, by the Hon. Mr. Fischer, Minister of the Interior, on behalf of the Union Government:—

Sir,—I am desired, on behalf of the Government, to extend to you their welcome on your arrival in the Union of South Africa.

This letter will be handed to you by Mr. Runciman of the Government's Immigration Staff, who has been specially deputed by the Government to meet and receive you at the Cape Town Docks, and who has instructions to place himself at your disposal on your journey through the Union.

I trust that the arrangements that have been made by the Government for your comfort and entertainment during the period of your stay in the Union will meet with your approval.

I understand that the Indian community in this country has made special arrangements in the direction of receiving you, and entertaining you during your stay, but the Government would be pleased if you would be good enough to accept their hospitality during your stay at Pretoria, the Seat of the Government of the Union. I should be glad if you would be good enough to indicate

your wishes in this direction to Mr. Runciman and ask him to communicate them by wire to me so that I can have the necessary arrangements made for your accommodation here.

Trusting that your visit to the Union will be an enjoyable one.

Maritzburg Arrangements

We understand that the Hon. Mr. Gokhale arrives in Maritzburg by the mail, on Thursday afternoon next, and that he will be welcomed on his arrival by His Worship the Mayor, the Administrator of the Province of Natal, and other public men of the City. In the evening the Town Hall a reception will be held, at 8 o'clock, presided over by the Administrator, when an address will be presented on behalf of Maritzburg Indians. Mr. Gokhale will leave for Durban by special train, on Friday, Nov. 8, at about a p.m.

The Durban Programme

The following programme of events during the Hon. Mr. Gokhale's stay has been authorised by the General Reception Committee:—

Friday, Nov. 8.—Hon. Mr. Gokhale arrives in Durban at about 5 p.m. by special train. Public reception in the Town Hall at 8 p.m., His Worship the Mayor presiding, when addresses will be presented.

Saturday, Nov. 9.—Children's sports and entertainment in the Albert Park, 9.30 a.m. to 4.30 p.m.

Sunday, Nov. 10.—Gathering of Indians with special grievances at Lord's grounds, 9 a.m. to 12.30 p.m. Visit to Isipingo in the afternoon.

Monday, Nov. 11.—Interviews, deputations and appointments. Public dinner (by ticket) in the D.L.I. Drill Hall, Epsom Road, at 7.30 p.m., Sir David Hunter, K.C.M.G., M.L.A., presiding.

Tuesday, Nov. 12.—Morning visit to the Phoenix Settlement; afternoon visit to Mount Edgecombe at the invitation of Senator the Hon. Mr. Marshall Campbell. Departure from Durban for Pretoria at 5.50 p.m.

The hon. secretary to the Committee writes: I am desired by my Committee to offer a public expression of the obligation of the Indian community to the Mayor and Corporation of Durban for the free use of the Town Hall, the Albert Park, and Lord's ground, on the above dates. I am also desired, on behalf of my committee, to state that arrangements, interviews or arrangements can only be made through my Committee, owing to Mr. Gokhale's short stay here, and that no other programme except that issued by the authority of the General Reception Committee can be regarded as authentic.

Amongst the telegrams of welcome sent to Mr. Gokhale was one from the St. Mary's Roman Catholic Indian Rajana Sabha, Durban.

"Sita Devi" writes urging that the Durban Indian Women's Association should organise themselves to offer a suitable welcome to the Hon. Mr. Gokhale. We understand that a movement is on foot that end.

The Secretary of the Sydenham Hindu Young Men's Society writes that, owing to the reception to be given the Hon. Mr. Gokhale, the annual sports, usually held on the Diwali Festival Day, are adjourned to the 17th instant.

Corporation Land Sale

The Question of Indian Bids

A deputation appointed by Ward 5 Ratepayer's Association to urge the Mayor to postpone the Corporation land sale, if the Corporation at present had not power to decline Indian bids, waited on the Mayor of Durban, but were informed that had no power to cancel or postpone the sale, which lay entirely with the Council, the sale being ordered by resolution, and there was not now time to obtain the rescission, even if desired.

It was also pointed out that the sale had been advertised for some weeks, but no protest was made against it taking place under the present laws, which laid down that the sale would be by public competition, without any restriction whatever.

The *Natal Mercury*, in reporting the sale, says:—

"There was no Asiatic trouble. A few coolies were to be seen at the back, but they did not bid for anything."

[NOTE: No doubt, the use of the objectionable term "coolie" is an error on the part of the reporter. May we hope that the Ratepayers' Association will take a lesson from the snub courteous given by the Mayor?—Ed. I.O.]

Obituary

Sir Raymond West, K. C. I. E., LL.D., died at Upper Norwood, near London, on September 8th last at the age of 80. South African Indians will remember the late distinguished gentleman as being a member of Lord Ampthill's Committee in London, and for his deep interest in their cause. Sir Raymond had a brilliant career in India, entering the Civil Service in 1856 and afterwards rising to the position of Judge of the Bombay High Court and member of the Governor's Executive Council.

Items of Interest

Miss M. E. Polak, the Assist. Secretary of the South Africa British Indian Committee, London, arrived in Durban on Thursday night, and was received at the station by the leading members of the Indian community and by Mr. & Mrs. Polak. The party then proceeded to Mr. Parsee Rustomjee's residence where light refreshments were served.

The *Gazette* publishes the Regulations regarding the lease of Government lands under the Union Land Settlement Act of 1912, from which we gather that only Europeans may receive grants of land, and they shall not sub-let to natives, Asiatics or coloured persons.

Mr Abdul Karim Hajie Adam, in his representative capacity, has received a letter of thanks from H. H. the Aga Khan for the invitation to visit South Africa.

Numerous cases have come before the Police Magistrate lately (says the Maritzburg correspondent of the *Natal Mercury*) of Indians leaving their employment and refusing to go back to their masters. A case came up in which the accused absolutely refused to return, declaring that rather than do so he would submit to any punishment. He was sent back to gaol for another month.

We are afraid that our countrymen do not realise the full significance of the problem of the position of Indians in the British self-governing Colonies, says the *Indian Social Reformer*. To realise the full extent of the importance of the vast issues that are at stake it is necessary to grasp the truth that the right settlement of this matter is not merely required to protect the rights of our countrymen in the Colonies but is required to safeguard the position of Indians all over the world. Even in countries where we are not at present differentiated against, like England, the influence of colonial prejudice is sure to extend if we do not make it perfectly clear that we shall never cease protesting against it with all our strength. It is time, therefore, that we realised at once that this question of the position of Indians outside India and more especially in the British Colonies, intimately concerns the destiny of the Indians as British subjects and as human beings.

Contents

	Page.
Hon. Mr. Gokhale's Progress	365
From the Editor's Chair	366
Corporation Land Sale	375
Obituary	373
Items of Interest	372

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શનિવાર, તારીખ ૨૭ નવેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૪૪.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૭ નવેમ્બરથી, તા. ૮ નવેમ્બર સુધી, ૧૯૧૨.

હિંદુ—આસો વદ ૮ થી આસો વદ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.

સુર્યોદય—તા. ૨૧મી ડિસેમ્બરથી તા. ૨૭ ડિસેમ્બર સુધી ૧૪૩૦ કીમરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
શનિ.	૨	વદ ૮	૨૧ ૨૨ ૫	૩	૬ ૨૬
રવિ.	૩	"	૨૨ ૨૩ ૫	૨	૬ ૨૦
સોમ.	૪	"	૨૩ ૨૪ ૫	૨	૬ ૨૧
મંગળ.	૫	"	૨૪ ૨૫ ૫	૧	૬ ૨૨
બુધ.	૬	"	૨૫ ૨૬ ૫	૧	૬ ૨૩
ગુરુ.	૭	"	૨૬ ૨૭ ૫	૧	૬ ૨૪
શુક્ર.	૮	"	૨૭ ૨૮ ૫	૦	૬ ૨૫

અનુક્રમણિકા

ફુલબ ફંડ	૬૨૮
જેહાન્સખરમ મ્યુનીસીપાલિટી	૬૨૮
દેવલકાંત ગોપલેન્દ્રી મુદ્રાકાવ	૬૨૯
ઉપદેશન	૬૨૯
દીવ્યશી	૬૩૨
ભાગ્યદેવદોષ	૬૩૪
પાંચરસમ	૬૩૪
કવચદોષ	૬૨૩
જેહાન્સખરમ	૬૩૫
મુનિઅન સરકારનો આવકાર	૬૩૬
કલમની મુદ્રાકાવનો કાવચકમ	૬૩૬
ઈશ્વરી-પુરણી લક્ષ્મી	૬૩૬
કુમ્ભારદ ઉત્સવ ફંડ	૬૩૭
પરશુરમ	૬૩૭
બાલકન રાજ્યની મહાકાવ	૬૩૭
કવચન બાલકન ઉત્સવ	૬૩૭
મુનિઅન અરજી	૬૩૮

જેક ગીરમીટીયાના કેસ સંબંધમાં સુપ્રીમ કોર્ટે જેવો મુકદ્દમા આપ્યો છે કે ગીરમીટીયા હીંદીને માલ ઉધાર આપીને કે ખીજી રીતે કરજમાં ઉતારનાર માણસ ગીરમીટીયા પાસેથી ફરિયાદ કરીને તેવી રીતે ધીરેધી પકડા. મેજવી થકે નહીં. તેમ માણસ તેવી રીતે ગીરમીટીયાને પકડા આપે તે તેના પ્રમાણિકપણા ઉપર આધાર રાખી પોતાની જોખમદારી જોઈ આપી શકે.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૭ નવેમ્બર ૧૯૧૨

ફુલબ ફંડ

જેહાન્સખરમ મ્યુનીસીપાલિટી જે કે દેશમાં સર્વત્ર, અને ખાસ કરીને ફુલબમાં સપડા જોઈ ગુજરાતની સુખીમાં, વરસાદ પુલકળ પડ્યો છે, અને તેને પરીણામે ફુલબનું નિવારણ થયું છે. અલબત્ત આમ ફુલબ મટવા છતાં જે વિચિત્ર અવસ્થામાં હોઈ પડ્યું છે, અને સંખ્યા અને કાર આનાઓ જે કડપથી વધતાં ન્યથ છે તેના પરીણામે ખરીબ બોકની સ્થિતિ તો ફુલબ કાયક રહેવાનીજ; છતાં વરસાદ વગર પાણીની તંગી અને અખાધરણ મોંઘ વારી બોજવવી પડે તેમાંથી ગુજરાતના લોકો અને દેશ મુક્ત થયાં છે તે સંતોષાની વાત છે. તેની તેવીદશામાં રજ પછુ મુદ્દ મધ શકે તે કરવા માટે આ પત્ર મારફત અમારા વાંચકો એક સાફ જેવું ઉધરાણ કરી શક્યા તે માટે અમને જે સંતોષ થાય છે તેવો અમારા વાંચકોને પણ થવા વગર રહેશે નહીં. આ કારણ, અમારા વિચારને પુષ્ટી આપે છે કે માણસના હૃદયમાં દવાની લાગણી સદા સરવથા વસેલી છે. તેને જાગરત કરવાની કે ખીલવવાની માત્ર જરૂર છે. ફરીથી હોઈ કે તેનો કોઈ કામ જે આક્રમમાંથી મુક્ત રહે જેવું અમે પ્રજાવર પાસે માગીએ છીએ, પણ કદી જે તેવું સંકેત આવે તો અમારા વાંચકો આવા કામમાં સહાય કરવામાં પાછ ન પડે જેવું અમે ધારીએ છીએ. અમારી પર જે પેસા મોકલાવા હતા તેનો બની શકે તેટલો સારો ઉપયોગ થયો છે એ અમે કેટલાક વખતપર પ્રસિદ્ધ કરી ગયેલા કે. મહેતાના લખાણથી વાંચકોએ જોયું હશે. હીંદુસ્તાનમાં થએલા ખરબતી તપસીલ અમારી પાસે આવી મએલ છે તે થોડી મુદતમાં મુદ્દા પડશે.

જેહાન્સખરમ મ્યુનીસીપાલિટી

કામીબેડવાળા આવ-લો

જેહાન્સખરમ મ્યુનીસીપાલિટીએ કામી બેડ વાળા આવલો પસાર કરવાથી ખિ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી તે સંબંધી મુદ્દા પ્રધાનપર નીચે મુજબ લખાણ કરવામાં આવ્યું છે:—

“જેહાન્સખરમ ટાઉન કાઉન્સિલની મીનીટસને એક રીપોર્ટ મારી એસોસી એશનના જોવામાં આવતાં ટાઉન કાઉન્સિલે નેટીવ લોકેશન સંબંધી આવ-લોમાં નીચેનો સુધારો કામલ કરેલો જોવામાં આવે છે:—

“જે નેટીવો પોતાના ઘેરા માલીકાને લાં રહેતા હોય અથવા જેમની પાસે મારીના કામલો હોય તે સિવાય મ્યુની સીપાલિટીની સરહદમાં રહેતા દરેક નેટીવે, હવે પછી મુકરર કરવામાં આવનાર તારીખથી લોકેશનમાં રહેવા જવું; અને જે નેટીવ મજબુર તારીખ પછી, લોકેશનમાં રહેવા જવા બંધા એલ છતાં, રાતના ૬ થી સવારના પાંચ વાગ્યા સુધીમાં, લોકેશન સિવાય મ્યુનીસીપાલિટીની સરહદમાં કયાંય પણ જોવામાં આવશે તેણે આ આવ-લોનો ભંગ કર્યો મળ્યો.”

મારી એસોસીએશનના નમ્ર મત પ્રમાણે આ સુધારો રાજના બંધારણ વિરુદ્ધ કોઈ ગેરકાયદે છે.

અમે તેમ પણ તે એવો જુલમમાર સુધારો છે કે મ્યુનીસીપાલિટીની સરહદમાં રહેતા હીંદીની સમવડમાં ગંજીર રીતે આવે આવશે. તેથી મારી એસોસીએશન લઈસો રાખે છે કે જે સુધારાને સરકાર મંજૂરી નહીં આપે.”

[આ સુધારો પાસ થાય તો તેની અસર જે થશે કે હીંદીઓ નેટીવાને નોકર નહીં રાખી શકે:—જ. ઇ. એ.]

દેશભક્ત ગોખલેની મુલાકાત

કેપટાઉનથી જોહાન્સબર્ગ

હિંદી તથા ગોરાઓએ આપેલો આવકાર

અગત્યના જલસા અને ભાષણો

કેપટાઉનની મીટીંગનો હેવાલ
કેપટાઉન ખાતે મી. ગોખલેના માન
માં ઘણી મીટીંગનો વિગતવાર હેવાલ
મળ્યો છે તેથી જણાય છે કે એ મીટીંગ
માં હાજર ઘણામાં બીજાઓ ઉપરાંત
નીચેના પ્રસિદ્ધ મહત્ત્વના હતા : મેયર,
(પ્રમુખ) તથા મી. ડબલ્યુ. પી. સરાઇ
નર, સર ટી. સીકલેર સ્ટીવનસન, સર
ફ્રેડરીક સ્મીથ (ડિપુટી મેયર) મી. હાડ
વીચ વીનર, એડવોકેટ આલેક્ઝાંદર એમ.
એલ. એ., રેવ. મી. બાલફોરથ, તથા
મેસરસ ક્રીન્સ (મી. ક્રીન્સન એવોર્ડી
સર) લીબરમેન, વરરટર, પેન્ટર, એડ
વોકેટ ટોમસ, તથા ડૉ. ફોર્સીથી, ડૉ.
અબ્દુલ રહેમાન તથા બીજા એશીયા
ટીક કોમના આવેલાનો પણ પ્લેટફોર્મ
ઉપર હતા.

મેમ્બરે

મીટીંગના કામકાજની શરૂઆત કરતાં
જણાવ્યું કે ના. થોમસાદના એક નામાં
હીત હિંદી પ્રજાજનને આવકાર આપવા
આપણે મળ્યા છીએ. આ સદાકરમ
વાંધસરાયની કાઉન્સિલના મેમ્બર છે, તેઓ
હું પાર્સુ હું કે, યુનિયન સરકારની પુરી
મરજીથી, અહીં આપણી વચ્ચે જે આર
થિક મુશીબત ઉભી થઇ છે, અને જેથી
આપણા હિંદી બાઇઓની લાગણી કેટલોક
વખત થયાં દુખાય છે તેમાં તપાસ કરવા
ને આગ્ય છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના આ
મુળ સહેરમાં તેમને આવકાર આપતાં
અને હવે થાય છે, અને હું આશા બતા
વવાને હિંમત કરું છું કે તેમના પ્રયાસ
ના પરિણામે આ મુશીબતનો જવાબ
સંતોષ થાય એવો નીવડે આવશે.

કેપની હિંદી કોમનું માનપત્ર

ડૉ. યુલે વાંચી સંભળાવી મી. ગોખલેને
મેટ કર્યું :—

“ કેપની હિંદી કોમ વતી દક્ષિણ
આફ્રિકાના કોનારા ઉપર આપને આવ
કાર આપવાનું માન ભર્યું કારણ એવા

વાથી અમે નીચે સહી કરનારા હિંદી
કોમના પ્રતિનિધિઓ આપને અંતઃકરણ
પુરવક આવકાર આપીએ છીએ, અને
આપની દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાત તંદુ
રસ્તીકારક અને સુખદાયક થાય એટલું જ
નહીં, પણ તેથી એવા ફળ નીપળે કે જે
થી આપના હૃદયને હરમ થાય અને આપ
ને આપના ઉમદા જીવન ઉદ્દેશમાં જીતે
જન મળે એવી અમારી ઉદ્દી આશાની
ખાતરી આપીએ છીએ. આપણી જન્મ
ભૂમિમાં આપણા લાભો ભાગ્યેમાં સ્વ
દેશાભિમાનનો ખરો જુસ્સો પ્રેરવાના
આપના પ્રયાસોને પરિણામે આપે જે
માતબર સેવાઓ બજાવેલ છે તેથી અમે
અળખ્ય નથી. આપણા લોકો વાસ્તે જે
આપણે આપે આપ્યા છે તે અમે
જણીએ છીએ. આપના જાહેર જીવન
માં હર હમેશ દેખાઇ આવેલ છે એવી
કામેલીઅત, એવા પવિત્ર ને ઉચ્ચ ઉદ્દેશો,
એવી ભક્તિ, એવી શુદ્ધશક્તિ ધરાવનાર
દેશભક્ત આપણા લોકોને આપવા માટે
હવેના પાકની લાગણી અમે જાહેર
કરીએ છીએ. આપના જીવનકાર્યમાં
આપે એવી ખંત, નિડરતા, અને સાચ
વટ બતાવી છે કે આપણા લોકોના
હૃદયમાં આપ ઉંચામાં ઉંચા માન અને
પ્રેમને પામ્યા છો. આપની શિક્ષણતા
તરીકેની કારકીરદી આપનાં કામો અને
રીતિઓ વડે જીવ્યપદને પામેલી છે, અને
જેઓ એ ઉચ્ચમાં પડે તેમને માટે જીતે
જનદાયક નમુનારૂપ છે. આપની નેતા
તરીકેની શક્તિ સરવંટસ જોઈ હિંદી
સોસાયટીની આપે કરેલી સ્થાપનામાં અને
તેને આપ નિભાવે છે તેમાં દેખાઇ
આવી છે. અમે હરસો રાખીએ છીએ
કે એ સોસાયટી આપના ઉદ્દેશોને આગળ
વધારવામાં અને પાર પાડવામાં શક્તિ
માન થશે. અમે આશા રાખીએ છીએ
કે આપની દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાત
યુનિયનમાં વસતી ગોરા અને હિંદીમાં

હેતુ આવનો વધારો કરવામાં ફળદાયી
નીવડશે, આપ આપનું મહાન કામ બજા
વવા વાળું જીવો, અને આપનું જીવન
સુખ શાંતિદાયક નીવડે, અને આપને
ઉદ્દેશોને ફળીજીત થવું જીવો એવું અમે
માગીએ છીએ :

લી. અમે છીએ આપના : આદમ
હાજી યુલ મહમદ (રીસેપશન કમીટીના
પ્રમુખ), ઇ. તુરહીન (કૅકેશી મોસ્લેમ
લીમના પ્રમુખ), એસ. એમ. રહીમ
(રીસેપશન કમીટીના સેક્રટરી), એસ.
વી. સાઈ (યુનાઈટેડ હિંદુ એસોસીએશ
નના પ્રમુખ), એ. આઇ. ગખર (હાથી
બીઆ મોસ્લેમ સોસાયટીના પ્રમુખ),
અબ્દુલ હમીદ (મીઝાન ઓફ બાધાન
ના પ્રમુખ), ખાન યુલ, આદમ મહમદ
(કાનમીઆ અલુમન ઇસ્લામ) એમ.
હમીદ (મહેરીસે ઇમ્પલાસના પ્રમુખ),
કે. એન. નાઇડુ (મદાસી એસોસીએશન
ના પ્રમુખ), એસ. ઇસ્માઇલ, પારસી
એમ. એમ. સુરતી, હાસમ મીઆ
હારીજ, મોહીદીન મનુસ, સીરાજુદીન
મુલાઇ, ફહીર અબ્દુલા, અહમદ અબાસ,
એશમાન ફાતુલ, મહીબાઇ દેસાઇ, બર
હાતુદીન દેસાઇ, અબ્દુલા આમીન
કપાડી.”

તે ઉપરાંત કૅકેશી મોસ્લેમ લીમ યુના
ઇટેડ હિંદુ એસોસીએશન, તથા મદાસી
ઇડિઅન એસોસીએશન, તરફનાં નીચેનાં
માનપત્રો અરપણ કરવામાં આવ્યાં.

કૅકેશી મોસ્લેમ લીમનું માનપત્ર

“ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપના આવા
ગમન વખતે અમે સાઉથ આફ્રિકન કૅકેશી
મોસ્લેમ લીમવાળા આપને અંતઃકરણપુર
વક આવકાર આપીએ છીએ, અને
અમારી મુલાકાતે આપ પધાર્યાં તેથી
બહુ સંતોષ પામીએ છીએ. અમારી
પેટે આપ એક મહારાષ્ટ્રીઅન છો તેથી
અમે મચ્છર છીએ, અને તેથી આપે
મોટા રાજદારી અને વિચારક તરીકે જે
ખ્યાતિ મેળવી છે તે બાબુએ મુકતાં
પણ આપની મુલાકાતથી અમને ખાસ
હરપડું કારણ મળે છે. કેળવણીના
બાજમાં આપે જે મહાન અને ખંતીલા
પ્રયાસો કર્યા છે તેથી અમારો આભાર
આપે મેળવ્યો છે, અને હિંદ અને હિંદ
ના લોકોની પાસરી વધારવાને માટે આપે
મહેનતુ પગલાં લીધાં છે એવું આપણી
માતૃભૂમિને ઝોળાળનાર સહુ કોઇ જાણ
કરે છે. અમારાં અંતઃકરણ આતુરતાથી
વધી રાખે છે કે આપ, આપના વિચાર
અનુભવને લીધે, તથા જાતે અહીંનાં મેળ

વેલ માહિતીને લીધે આપણી જાત અને મુનિષન સરકાર વચ્ચેના સવાલોની વિષયો તુરત સમજાવવામાં આવે; અને આમ ને આજ્ઞા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો તેમજ આપણા દેશી ભાષાઓ પ્રિટીક રાજના ભાગીદાર તરીકે એકત્રિત થઈને સ્વચ્છ રીતે જમાવવામાં લેશે. આપણી મુસાદરી સુખદાયક આવ, અને તે વડે આપણી જામનું હિત વધે, તથા અધા બિહીસ લોકમાં બિમાર્યાનીને ભાવ વિશેષ જામે એવી આજ્ઞા દર્શાવવાની અમે રજા લઈએ છીએ.

સાથે આફ્રિકન કેલેબ્રી મોરલેમ લીમ વતી અમે છીએ આપના : (સહીઓ) ઈ. તુરદીન (પ્રમુખ) એમ. ઇનુસ (ઉપ પ્રમુખ), બરહાનુદીન દેસાઇ તથા મહમદ જાહર (જેડીવા સેક્રટરી), અહમદ અબાસ તથા હસમ જાહર (જેડીવા ટ્રેઝરર).

યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએશનનું માનપત્ર

“કેપ પેનીનસુલાના યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસીએશન વતી અમે નીચે સહી કરનારાઓ આપને અંતઃકરણપુરવક આવકાર આપીએ છીએ, અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતી હીંદી જામની સ્થિતિ અને સવાલો સંબંધી માહિતી જાતે મેળવવાની આપણી પ્રયત્ન એકત્રિત મોટા હરખ પામીએ છીએ.

અમારા તસવાદના મુલકના આરંભિક સવાલોને આપે સંપૂર્ણ અભ્યાસ કરેલો હોવાથી આર્થિક સવાલોપર પ્રમાણસર ભાષણની કાબેલીજાત ધરાવનારમાંના આપ એક છે. અમે બહુસંપૂર્ણ રીતે જાણીએ છીએ કે આપની મુસાકાતથી જામે સુધી પહોંચનારી અસર થશે, અને અમારા રહેઠાણના મુલકમાં અમારી સ્થિતિ સુધારવામાં ઉપયોગી નીવડશે.

આપની મુશ્કેલીકે હિંમતી સેવાઓમાંથી સરવત્ર સોદ્ધિ ઇલેક્ટ્રીક સોસાયટીની યોજનાના હિંદના (હિંદુઓને) આકાર આપને મેળવી આપવાને પુરતી છે. અમે આગ્રહપૂર્વક આજ્ઞા રાખીએ છીએ કે તે યોજનાના સંપૂર્ણ રીતે હજારોની નીવડશે.

અમે મારમતા કરીએ છીએ કે સરવત્ર કલિતમાન વિચાર આપની સહાયમાં રહેશે, અને આપના અવતરણમાં આપ ને દોરવીને ઉત્તેજિત કરશે.

અમે છીએ આપના : (સહીઓ) એમ. વી. રાઉ (પ્રમુખ), વી. એ.

જેથી, સી. બી. લીલાળા, ઇ. આર. દેસાઇ, એમ. બી. ગોડબોલે, ઇ. બાબુ (હયુમેનોટ), બી. દેવજી (ડીઆર), ડી. જે. પટેલ, મોરારજીભાઈ છીયા, વી. આર. વરતક, ડી. સી. મહેતા (મોસલ એ), છીયા જગા પટેલ, લાલા જોર્જી, કે. જી. પટેલ.”

મદ્રાસી ઇન્ડિયન એસોસીએશનનું માનપત્ર

“દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે કેપના મદ્રાસી ઇન્ડિયન એસોસીએશન તરફના આવકાર તરીકે આ અદના માનપત્ર સ્વીકારવા અમે આપને અરજ કરીએ છીએ. જે દેહભક્ત જેવા પુત્ર હીંદ માતાને હોવા માટે અમે મગર ધણે છીએ તે દેશ ભક્તને તેમની સેવાઓથી અમને ઉપજેલ માન અને પ્રેમની લાગણી દર્શાવવાની આ આનંદદાયક તક લઈએ છીએ. ફરદેસના આપણા ભાષણોની ચઢતી માટે ના, દેશાવરવાસી ભાષણોને માનવી તરીકે ના સામાન્ય હોય આપવાના, આપના આપજેમ હરેલા પ્રયાસોથી હીંદના દરેક હરજના હલકમાં પ્રેમ અને હર્વની લાગણી ઉત્પન્ન થાય એ સ્વભાવિક છે. આ હર્વ અને પ્રેમની લાગણી અમે અહીં જાહેર કરીએ છીએ, ને તેની સાથે ખુશી અને આજારી દિલે આપને આવકાર આપીએ છીએ, તથા પ્રારથના કરીએ છીએ કે આપની મુસાકાતથી સારાં પરિણામ નીપજે, અને જે ઉમદા કાર્યો માટે આપે આપની છંદગી અરપણ કરી છે, તે જાળવવાને હમર આપને લાખી છંદગી બક્ષે.

મદ્રાસી ઇન્ડિયન એસોસીએશનવતી (સહીઓ) કે. એમ. નાઇડુ (પ્રમુખ), આર. મુડલે (ટ્રેઝરર), એ. એમ. બેન્ન મીન (સેક્રટરી). ”

બી. ડબલ્યુ. પી. શરાઇનરે પોતાના આપણમાં કહ્યું કે કેપટાઉન સહેર પોતાના મેયરની હાજરી વડે મી. જાખલેને પોતાના આવકારને પુરવો આપ્યો છે, અને ખતાબુ છે કે એક લાખી અને કીર્તિવંત કારકીરદીમાં મી. જાખલેએ જે નામના મેળવી છે તેથી આ સહેર અભાવ નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાની ગેરી જામના એક મોટા, અને દિવસે દિવસે વધતા જતા, વિલામ તરફથી હું મી. જાખલેને આવકાર આપું છું. આપણે કબુલ કરીએ છીએ કે હીંદ તે સહેનસાહના તાજનું એક જવા હીંદ છે, અને તે એવું તેવું જવાહીર

નથી. આપણા પરાણના ઉચ્ચ જ્ઞાન અને અનુભવથી પોતાની પ્રજામાં તેમને કેવો ઉચ્ચ દરજ્જો છે તેથી, પોતાના લોકની ચઢતી કરવામાં તેમણે કેવી અથામ મહેનત લીધી છે, અને તેમણે કેળવણીના આદરજને કેવો મોખરે મુક્યો છે તે સરવે ખીનાથી આપણે વાકેફગાર છીએ. (આમળ ચાલતાં મી. શરાઇનરે કહ્યું કે) આ આવકારની મીટીંગ હોવાથી હું તકશરી સવાલો દાખલ કરવા માગતો નથી, પણ મી. જાખલેએ ઝીર મીટની રીત સામે જે મોરચો માંડ્યો હતો તે હું જાણું છું, અને તેથી હું માનું છું કે મી. જાખલે આ મુલકમાં ફરશે તે પછી ઝીરમીટીના હીંદની સ્થિતિ સંબંધમાં વધારે સરસ મોરચો માંડવાની જરૂર નેશે. મજુરોને ઝીરમીટમાંથી છુટકા પછી પરીઆ પેટે ન રાખવા માટે, અને તેની જોરત તથા બચ્ચાને દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહી ન શકે તેવા કરો તેમનાપર ન નાખવા માટે જે કારણો છે તે મી. જાખલે વધારે સારી રીતે ખતાવી શકશે. વળી આપણે ખાતીએ છીએ કે જે બાજતો મી. જાખલેને વધારે દુરથી બહુ ખરાબ દેખાઈ હતી તે નજીક આવતાં કાંઈક વધારે સારી લાગશે. મી. શરાઇનરે આમળ માહત્તા આજ્ઞા ખતાવી કે સરકાર મી. જાખલેને ખરા અંતઃ કરજનો આવકાર આપશે, અને મી. જાખલે સરકાર સાથે લાય મીલાવી જે હાડમારીઓ હીંદીઓને કમડી રહી છે, અને જે હાડમારીઓને મી. ગાંધીને અનુભવ છે તે હાડમારીઓ દુર કરાવવા નો રસ્તો સોધી કંઈકે. લારખાદ મી. શરાઇનરે મી. ગાંધીની એક શુદ્ધ દિલના, આપજેમ આપનાર, અને કાંઈ બહલા વગર તથા પ્રુક્ષણ લાતો ખાતેને અથામ કામ કરનાર તરીકે વખાણ કર્યાં, ને કહ્યું કે મી. ગાંધી સાથે ફરતાં મી. જાખલેને અહીંના દરેક સવાલો વિષે નિષ્પક્ષપાત રીતે માહિતી મળી શકશે. એ સવાલોથી જેટલાં હીંદીના હલક દુઃખાય છે તેટલાજ બહા મોરચોનાં હલક પણ દુખાય છે. મી. જાખલેરાજ ને મજબુત કરાના કામમાં રોકાય છે. મી. જાખલે અહીં જે કામ કરશે તેની અસર આપણા બહા રાખનું રાજ હીંદ માં કામ કરવાને લાડી થશે નહીં. મી. જાખલે અહીં બહો કરવા આખ્યા નથી એવું કહી, તથા લાઇસેન્સ જવાલોને સંતોષકારક કહ્યો. લાય કે જેથી દરેક જાણકને અધિક સ્થિતિ

તમે વેપાર કરવાની છુટ મળે એવું જણાવી મી. શરાહનરે મી. ગોખલેને તંદુરસ્તી અને ફતેહ ચાહી.

મી. ગોખલે

એ પોતાના આપણા કહ્યું કે :—
મી. ગોખલેના નામને હું પુન્ય મણી છું. તેમને હું મારા રાજદારી યુર સમજું છું, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના મારા દેશી ભાઈઓની સેવામાં હું કાંઈ કરી શક્યો હોત તો તે મી. ગોખલેને લીધે છે. તેમને આ દક્ષિણ આફ્રિકાનો સવાલ નવીન નથી. પણ અમે તેમને આ સવાલ સંબંધી તેમની કાળજી માટેજ નહીં, પણ તેમની છાંડીબારની દેશસેવાએ મારે પણ ચાહીએ છીએ. મી. ગોખલે હીંદી સરકારના એક ખુલા દિલના દીકારા છે, છતાં તેઓ તેના મિત્ર પણ છે. બાવા મેળાવડા ઉપર મેયર પ્રમુખસ્થાને બીરાજે છે તે સારા ચિન્હ છે, અને મી. ગોખલેને જે આવકાર આપવામાં આવ્યો છે તે ખતાવે છે કે હીંદી અને ગેરી કોમમાં અસપરસ સખત ધક્કા લાગ્યા છે છતાં તેમના વચ્ચે કડવાશ નથી. જ્યાં જ્યાં આવી મીટિંગો ચવાની છે ત્યાં ત્યાં મેયરો એ પ્રમુખપદ લેવાનો પોતાનો ઇરાદો જણાવ્યો છે. અને કોમને એકમેકની નજીક આણવાના કામમાં મદદ કરવાને મી. ગોખલે અહીં આવ્યા છે, અને તેમની મુલાકાતથી આપને સહુને જણાશે કે આ મુલકની પછવાડે એક ખીલે મુલક છે કે જે તેમના આ મુલકના બહાને નીહાળી રહ્યો છે. આપ જાણતા ન હો તો હું જણાવીશ કે આ સવાલમાં અમ્યાસ કરવાને આવશી સાલ નામદાર આગાખાન પણ અમે આવવાના છે. આ પ્રસંગે હું એક બોલ ચેતવણીને કહેવા માગું છું. તે એ છે કે ધણીએ પોતાના અજાણપણામાં એમ માની લીધું છે કે મી. ગોખલેની મુલાકાત એક જાડ સમાન નીવડશે, અને તેમની બધી કાડ ખાલીઓ તેઓ દુર કરાવી શકશે. હું આજ રાખીશ કે મારા દેશીભાઈઓ આવી હિમેદ નહીં બાધે, અને જો બાંધી હશે તો તે છાંદી દેશે એવક મી. ગોખલે પોતાથી બનશે એટલી મદદ આપણને કરશે, પણ આપણે હમેશાં શરૂ રાખવું જોઈએ કે કોઈ મદદ જાત મહેનત નેટલી સરસ નથી. આપણે આપણો પોતાનો ઉદ્ધાર કરવો જોઈએ, અને મી. ગોખલે તથા મી. શરાહનર જેવા મદદસ્થો આપણને માન રક્ષેલા ખતાવી શકશે.

અથવા આપણો રસ્તો કાંઈક સહેલો કરાવી શકશે. પણ જેને વાસ્તે આપણે બાવક નહીં હોઈએ તેવું કાંઈ આપણને કદી મળશે નહીં, પણ આપણી મહેનત ના ફળ હશે તેજ તેનો ખરો વખત આવશે ત્યારે આપણને મળશે.

ડૉ. અમ્બુડુ રહેમાને

કહ્યું કે આપણા મિજબાન હીંદીના એક સહુથી વધારે નામીયા પુત્ર છે એટલુંજ નહીં, પણ બ્રિટીશ રાજના પણ તેઓ એક સહુથી વધારે નામીયા અને બાહોશ પુરુષ છે. તેમની મુલાકાતનું પરિણામ અમે તે આવે પણ આજે તેમના પ્રવાસ તરફ હીંદીના ૩૦ કરોડ માણસો નજર નાખી રહ્યા છે, અને તેમના પ્રવાસનું પરિણામ શું આવે છે તેની આતુરતા પુરવક સહ જોતાં હશે. વળી આવી વાત જોનારા કેટલાક દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને કેટલાક દક્ષિણ આફ્રિકાની બહાર છે. આ લોકો તે દક્ષિણ આફ્રિકાના લાખો કલરડ લોકો છે. તેઓ આ હીંદી સવાલ ના નીવેડાની રાહ જુએ છે. હીંદી બ્રિટીશ રાજનું ભણું કર્યું છે. હીંદી બ્રિટીશ રાજને પુરવમાં સ્થાન આપ્યું છે. હીંદીને બ્રિટીશ રાજનો કામ રાખવા માટે ૪,૨૦,૦૦૦ ના દેશી લશ્કરને હીંદીભાવી રહ્યું છે. ઈંગ્લાંડે દક્ષિણ આફ્રિકાને મોટા આભાર નીચે દબાવ્યું છે; ઉત્તર ના પ્રાંતો પ્રત્યે ઈંગ્લાંડે લડાઇ પછી જે ઉદ્ધારતા ખતાવી છે તેવો ખીલો દ.ખલો પ્રતિહાસમાં મળશે નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકાના મેસરો છુટથી વેપાર કરી શકે છે, અને રાત્રે સુખે સુષ રહે છે, કેમકે તેમની માલમતાનું બ્રિટીશ કાલેસો સારી રીતે રક્ષણ કરી રહ્યો છે. પુરવમાં બ્રિટીશ વાવરો ઉડતો રાખવા માટે જો ઈંગ્લાંડ હોંડવું દેવાદાર હોય તો આ મુલક ઈંગ્લાંડનો દેવાદાર છે, અને તે દેવા ના બદલામાં કલરડ બ્રિટીશ પ્રજાને અને ખાસ કરીને હીંદીઓને વધારે છુટ આપી તે દક્ષિણ આફ્રિકાએ તે દેવાનો બદલો વાળવો જોઈએ છે. હીંદીઓને ધણી સાચી કાડમારીઓ છે, પણ તે વિષે આજે કાંઈ ખાસ ન કહેવાને કહેવામાં આવ્યું છે. છતાં એક વરમે ખીલ વરમ તરફ જેમ ન વરતવું જોઈએ એ ના દાખલા હર પંદર દિવસે આપણે જાનતા જોઈએ છીએ. હું લાશો રાખીશ કે આપણી સામેના સવાલોના નીવેડામાં સહાય આફ્રિકાનોનાં મનને અડે મારજે ગેરનારી જે રાંમની સુખ અહીં છે તે દુર કરવાનું કારણ ની.

ગોખલેની મુલાકાત ધધ પડશે. ત્યાર બાદ તાળીઓની મોટી ગરજના વચ્ચે ઉભા ધધ

મી. ગોખલે

એ જણાવ્યું કે :—આ મારી દક્ષિણ આફ્રિકાની પહેલી મુલાકાત છે, અને મારી મુલાકાતના પહેલાજ દિવસે આ મુલકમાં વસતા મારા દેશી ભાઈઓનાજ નહીં, પણ હીંદીના મિત્રો અને દિતેમજુ ના બાવા મેળાવડાને મળતાં મને ખુદ હરખ થાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની હીંદી કોમના આમંત્રણથી હું અહીં આવ્યો છું. મારો ઇરાદો અહીં જાતે કરીને, આ મુલકના લોકો અને શરદારની સામે આવી હિમેલા સવાલ સંબંધમાં શું કરી શકાય તેમ છે તે વિષે હીંદીમાં અમારા લોકોને સંતોષકારક સલાહ આપી શકાય તે માટે જાતે માહિતી મેળવવાનો છે. આ મીટિંગ મુખ્યત્વે કરીને હીંદીની છે, પણ તેમાં આટલા બધા ગેરા મદદસ્થો અને બાબુઓ હાજર થયેલ છે, જેથી મારા હરખ માં ખાસ વધારો થાય છે. વળી આ પ્રસંગે મેયર હાજર થયો

હીંદી કોમને માન

આપ્યું છે, જે માટે તે (હીંદી કોમ) ઈંગ્લાંડ આભાર માનશે એવી મારી ખાતરી છે. વળી યુનીયન સરકારે મારી ખાતર બરદાસ મટે એક અમલદાર મોકલીને તથા પ્રિટોરીયામાં પોતાના મીજબાન સવાનું આમંત્રણ આપીને મને જે માન આપ્યું છે, અને મારા તરફ જે મામાણપણું બતાવ્યું છે તે માટે મારો અંતઃકરણનો આભાર જાહેર કરવાની તક લઉં છું. તથાકારનાં બહુએ જાણ્યું હશે કે અહીં આવવામાં મારો હેતુ દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી સવાલ સંબંધમાં અપુરણુ જ્ઞાન મેળવવું એ છે. હીંદીમાં દક્ષિણ આફ્રિકા સંબંધમાં હું ધણીવાર બોલ્યો છું એ ખરું છે, પણ હીંદીની સ્થિતિમાં છેલ્લાં ચાર વરસ થયાં ફેર પડતો ચયો છે, અને પરિણામે

દક્ષિણ આફ્રિકાનો સવાલ

અમારો કોમ દિવસ કરતાં હાલ વધારે અમલતા બરલો મધ પડ્યો છે, અને તે એવી બાબત છે કે તે વિષે હું આપને કાંઈક માહિતી આપવા શકિતમાન થયેલ. મારે કસુલ કરવું જોઈએ કે મેલો વખત પહેલાં અમે હીંદીના લોકો આ સવાલપર ખુદ ખાન આપવા શકિતમાન

નહેતા. કેમકે દેશની અંદરખાનેની સ્થિતિ ના વધારે અમલતા બરેલા સવાલો અમારું ધ્યાન ખેંચી રહ્યા હતા. હોંદના ઉપરનાં છ સાત વરસના બનાવો અલે છે તેમને ખબર છે કે હોંદ માટે તે અમર અને તોફાની વખત હતો. પણ અમાનક અને નુકસાનકારક તત્વો દેશમાં તે વખતે સળગી ઊઠ્યાં હતાં. સારા કાગળે સત્તાવાળાઓની ડહાપણ બરેલી રાજનીતિથી તે નહારાં તત્વો સમી મમાં છે, અને એમ કહી શકાય કે એકંદર રીતે હોંદમાં બહારે સારી સ્થિતિ છે. હોંદની અંદરખાનેની સ્થિતિ કાંત યદ્ય છે તેનું એ પરિણામ આપ્યું છે કે લોકોનું ધ્યાન દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલ પર ખેંચાયું છે, અને હું કહું છું તે ખરું માનવું કે હોંદમાં એકે સવાલ દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલ કરતાં વધારે ખારીક ધ્યાન ખેંચી રહ્યો નથી. સ્થિતિ બાવી હોવાથી હોંદ માં લોકમત ધડવામાં નેઓ કામ લીધું છે તેમના માથે દક્ષિણ આફ્રિકાની સંપુ રણ સ્થિતિથી ખરાબર રીતે વાહેમાર મવાની જવાબદારી બાવી પડી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદની સ્થિતિ સંબંધી સવાલ મુશીબતોથી બરેલા છે એમાં શક નથી. છતાં આ સવાલનો વિચાર કરતાં કેટલીક બાબતો ખાચરપ છે તે સ્વીકારવી જોઈએ. તેમાંની એક એ કે હોંદના લોકો સારા કે નરસા માટે રાજની અંદર છે. તેઓ

રાજના બાગીકારો

છે. તેઓ ના. શહેનશાહની પ્રજા છે, અને શહેનશાહતના સહેરીઓ છે, અને તેથી શહેનશાહતના રેદીઆઓ તરીકે રખાવાને ના પાડે છે. મને લાગે છે કે આ પાયાની વાત છે, અને તેની સામે કાંઈ જાતની ફલીલ યદ્ય થકતી નથી. તેમાં જે અસરખાપણું હોય તે જેમ અને તેમ તે મટાડવું જોઈએ, અને નેઓ રાજની અંદર છે તેમને વાસ્તે ન્યાય અને ચઢતી એજ સજ્જો મુદાલેખ રૂપે હોવા જોઈએ. હું અહીંના ગોરાઓને એ વાદ રાખવા કહીશ કે હોંદમાં બધી બાબતમાં બધી જાતના લોકોને માટે દર વાળ ખુલ્લા છે, અને તેથી તમે હોંદને તમારા મુલકની બહાર રાખી દરવાજા બંધ કરવાની આજ્ઞા કરી શકતા નથી. જે તેમ બંધ કરવાની આજ્ઞા કરે તે રાજની શાખને મોટો ધકકો પહોંચ્યા વગર રહે નહીં. જે રાજના બધા મુલકો ન્યાયની ખાતર એક બીજાને મદદ કરવાને અને

હુલીમખીને

મિત્ર પણ સવાલ સંબંધમાં કામ લીધે

તે પુરવમાં તેમ પશ્ચિમમાં રાજદારીઓ તે સવાલનો નિવેડો લાવવા સક્તિમાન થાયજ. પણ જે રમજેદ અને કામી અઢાવતને અમલતા આપવામાં આવે તે હું કહીશ કે તે સવાલનો નિવેડો બાવી શકે નહીં. પણ નેઓ બાવું વલણ લીધે તેઓ રાજ તરફ ખરી વફાદારી ધરાવે છે એ તેમણે સાબીત કરી આપવું પડે. એવી ફવેયની લામણીઓનું બળ કાવે તે રાજમાં અજબજાદ થયા વગર રહે નહીં.

(છેવટમાં મી. ગોખલે જત્રે બડકો કરવા આબ્યા નથી એવા મી. સરાધનર ના રાજોને ઉદેશીને મી. ગોખલેએ કહ્યું કે) હું અહીં બડકો કરવા આબ્યો નથી, કેમકે બડકો સંબંધમાં એવી ખુબી છે કે બડકો તે તેના કરનારનેજ બાળે છે. હું અહીં મારા દેશી બાકાઓની રૂં સ્થિતિ છે તે તપાસવાને આબ્યો છું. હોંદનાં ફરજોને કેમ રાખવામાં આવે છે તે

હોંદ અત્યારે નીહાળી રહ્યું છે. હોંદમાં નવું જીવન આવેલું છે. સર્વત્ર નવીન જમત પ્રસરી રહી છે, અને હોંદનાં ફરજોની હાકમારીઓ સંબંધમાં જૂતકાળમાં હોંદ મને તેટલું બેદરકાર રહ્યું હોય છતાં, બલિખમાં તેનાં ફરજો સંબંધમાં વધુ ને વધુ સ્વામિમાન તે દેખાડશે. મારા પ્રજા બાકાઓ (ગોરાઓ) ને હોંદ પોતાનાથી પછાત લામણી, પણ આપણે એકજ રાજના બાગીકારો છીએ એ તેમણે વાદ રાખવું જોઈએ, અને રાજના ખરા હિતને નુકસાન કરે એવું કાંઈ ન કરવું જોઈએ. આપણે ચઢતી માટે આપણાથી બનવું કરવું જોઈએ, અને બાકીનું ઇશ્વરના હાથમાં સોંપી શકીએ છીએ.

ડૉ. ગુલે મેયરનો આજાર માન્યા પછી રાજગીત ગાઇ સભા વિસરજન થઇ હતી.

કોંબરલી પહોંચ્યા

તા. ૨૫મીએ કોંબરલીથી રૂટર જણાવે છે કે:— આજ સાંજરે એન. મી. ગોખલે કેપ ની ગાડીમાં કોંબરલી બાવી પહોંચ્યા છે. રેલેને તેમને મળવા માટે સહેરમાં વરસ લગભગ દરેક એક્સીઆટીક હાજર થયેલ હતા.

સહેર તરફથી મેયરે માનવંતા મીજ બાનને આવકાર આપ્યા પછી એક સર યદ્ય સાથે મી. ગોખલેને મી. વી. સામીના મકાન ઉપર લઇ જવામાં આબ્યા હતા, ને લાં તેમને ઉતારે કરવામાં આબ્યો હતો.

લારજાડ ટાઉન હોલમાં એક મીટીંગ થઇ હતી જે વખતે મી. ગોખલેને હોંદી કામ તરફથી એક સુંદર રીતે સલુમારેલું માનપત્ર અરપણ કરવામાં આવ્યું હતું. મીટીંગમાં હાજર થયેલાઓમાં ડી. ખીરસ કંપનીના ચેરમેન મી. ક્રાન્સીસ એટલસ, મેયર અને કાઉન્સીલર તથા ખીજા મેરા ઓ હતા. મી. ગોખલે તથા મેયરને પુલના કાર તોરા પણ આપવામાં આબ્યા હતા.

મી. ગાંધીએ એક લુસ્સાદાર બાપણ કરતાં હોંદીઓ પ્રત્યે વધારે દિલસોજી બરેલા વરતનની જરૂર બતાવી. પણ મી. ગોખલેએ પોતાની મુલાકાતની હજુ સરખાતજ હોવાના કારણસર અહીંના હોંદી સવાલ વિષે કહ્યું નહીં. તેમણે એટલું કહ્યું કે જે દક્ષિણ આફ્રિકા આ સવાલનો સંતોષકારક નિવેડો ન લાવે તે આ સવાલ તેટલેથીજ અટકી રહેવાને નથી, કેમકે હોંદની ફરોડોની વસ્તિ તેના ઉપર ખારીકથી ધ્યાન આપી રહેલ છે.

આફ્રિકન પોલીટીક્સ એસોસિએશન ની સ્થાનિક કાખાના ચેરમેને પણ બાપણ કર્યું હતું, જેમાં તેણે જણાવ્યું કે આફ્રિકન કમરડ લોક પણ હોંદીઓના જેવી હાકમારીઓ એમરે છે.

કોંબરલીમાં ખાણનો જલસો

તા. ૨૭મીએ કોંબરલીથી રૂટર જણાવે છે કે:—

શનીવારે રાત્રે એન. મી. ગોખલેના માનમાં ટાઉન હોલમાં ખાણનો જલસો થયો હતો. આસરે ૧૦૦ જેટલા મહ સ્થા ખાણ ઉપર બેઠા હતા. ખાણની બધી ચીજો વેંછેટરીબન હતી. એક-સ રીકડના મેયર પ્રમુખ હતા. તે ઉપરાંત કોંબરલીના મેયર, મી. એલીવર એમ. એલ. એ., ડી ખીરસ કંપનીના ચેરમેન મી. એટલસ તથા ખીજા કારકેટર, તથા મી. ગાંધી વિગેરે હતા.

મી. ગોખલે

એ પોતાના બાપણમાં જણાવ્યું કે ગોરી કામના મહરથે તરફથી માન મળવાથી અને ખરા આનંદનું કારણ મળ્યું છે એમ કબુલ કરવામાં હું ફરકત જોતો નથી. માયાળુ બરદાસ મવાથી હમેકાં આનંદ થાય એટલા માટેજ અને આનંદ થયો છે એમ નહીં, પણ તે એટલા માટે કે જે કાર્ય સાધના (મીશન) અરથે હું આ મુલકમાં આબ્યો છું તેમાં જે ફતેહ મળવાની હોય, અને જે આ મુલકમાં વસતા હોંદીઓની સ્થિતિ સુધરવાની હોય તે આ અર્થત નાણુક સવાલના નીવેડાને

આપણે જેરી કામના વલણ ઉપર રહે છે. તેથી આ સવાસની હોંડી બાબુ અરેના મેરાઓ આગળ મુકવાની મને જે તક આવા જલસાથી મળે છે ને માટે આનંદ થાય એ કુદરતી છે. આગળ આલતા મી. ગોખલેએ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંડીની સ્થિતિ વિષે હોંડમાં લોકમત છે તે વિષે વિવેચન કરતાં કહ્યું કે

આખી પુરવને

કેટલાંક કારણો હવે હકમલાવી રહ્યાં છે. માનવજાતને આગળ દોરનારી નૈઋત્ય શક્તિઓ આ પોતાનું જોર જતાવી રહેલ છે. આ શક્તિઓને કામનાથી હાજરમાં રાખી શકાય તેમ નથી. તે સંબંધમાં આપણે એટલું કરી શકીએ કે તે શક્તિ ઓને સમજીએ, અને તેને સીધા મારગ પર રાખીએ. કેટલાક વખતથી, ખાસ કરીને ૨૦મી સદીની શરૂઆતથી આ શક્તિઓનો પ્રવાહ સમગ્ર એશિયાને આગળ વધારતો ચાલ્યો છે. પ્રભાકીય જીવનની નવી જાગૃતિ આ પ્રાપ્ત થઈ છે. અને તેમાં એશિયાના ખીલ મુલકોની પેઠે હોંડે પણ ભાગ લીધો છે. હોંડમાંના ઇંગ્લેન્ડ પોતાની રાજનીતિ વધુ વખત જાહેર કરી છે, અને તે દરેક વખત તેણે (ઇંગ્લેન્ડે) કહ્યું છે કે પોતે હોંડમાં છે તે હોંડના લોકોના

તરફથી તરીકે

જ છે. તેની એકની એક મુશ્કેલી અને ધરણ એ છે કે હોંડના લોકોને પશ્ચીમે પશ્ચીમે આગળ વધારીને ખુદ ઇંગ્લેન્ડના લોકોની દારમાં લાવવા. આ વચન ખાલિસ્ટમાં તેમજ બાદલાઈ દેશોમાં આપાયું છે, અને તેમાંથી પાછા ફરવાનો કામ પણ પ્રથમ નિષ્ફળ જાય, અને વિનાશકારક નીવડે. જે રાજસંધારણની ચોખ્ખા તણ વરસપર હોંડને અપાઇ તે આ મુદ્દા અનુસરેલ હતી; અને હવે એક વખત તેની રાજાત થઇ છે એટલે આગળ વધેજ છુટકો, અને પાછું ખીલ કુલ જઇ શકાય નહીં. રાજ પ્રત્યે વહાલારી અરપવા અમે તરવાર છીએ, કેમકે અમે માનીએ છીએ કે રાજના છત્રની નીચે અમે ચોક્કસ કદમે આગળ વધતા જઈશું, અને આખરે આજમાં આપણે એવી સ્થિતિએ પહોંચશું કે જેથી રાજની સુધરેલા કોમોની પેઠે સ્વાતમાનિ માન જાળવનારા થઈએ. આવી તરેહની રાજનીતિ કુતેહમંદ ઉતાર. માટે

એ બાબતની જરૂર

છે. એક એ કે હોંડીઓએ પોતાના તરફ રાજ પ્રત્યેની પોતાની વહાલારીમાં

કદાપિ કાંઈ જય એ; કદાપિ પણ ન કરવું. આ ગંભીર જવાબદારીને ભાર અમારી બાબુ ઉપર છે. ખીલ બાબુએ રાજ તરફથી એવો કામપણ પ્રપત્ત ન થવો જોઈએ કે જેથી જીવજાળમાં અપા એલાં વચનો માટે, અથવા તો તે વચનો પાળવા માટે કાલ લેવાતાં પમલાઓ માટે પરતાવો કરવાપણ આવે. જે બાટલું થાય તે બંને કામના સંબંધ વિષે મને એકને કાંઈ ખીલ રહેશે નહીં. હું માનું છું કે આ મુદ્દામાં જે તરફવટો છે તે ફરજતી (એક ખીલ સ્થિતિની સુવ્યવસ્થીત ગાંઠ વધુ) ની પાત છે, અને જે રાજદારી આમાં દમ હોય તો, જે જે તરફવટો હોવા થાય તે દરેક વખતે સરખા કરવા ને તેઓ સ્થિતિમાન થવા જોઈએ. હું માનું છું કે તેઓ ખરે રહે છે, તેમનું પગલું ખરી દિશામાં છે, અને જે એમ ગતિ ચાલુ રહેશે તો તેઓ જેમ આગળ વધવા ચાહશે તેમ વધી શકશે. આવો

મારો ઇતખાર

છે, અને હું હોંડના ફળવાલલા વર્ગોના પ્રતિનિધિ તરીકે આમ કહી શકું છું. હોંડસ્તાન એ રાજનો એક ભાગ છે, પણ હોંડીઓ રાજના રેહીઆળ તરીકે અજાવા ના પાડે છે. આ ઉપર હું માન પુરવક તમારું (મેરાઓનું) ધ્યાન એવું છું. રાજમાં, માત્ર પોતાના દેશમાંજ નહીં પણ આખા મજમાં, પોતાને જેવો દર જામે મળવાનો છે. જાણવા હોંડીઓ તેમની પ્રભાકીય જાગૃતિને લીધે ચિંતા તુર થઇ રહ્યા છે. અને આને લીધે દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેમના કામઓ પ્રત્યે ફવી રીતે વરતવામાં આવે છે તે પર હોંડીવાનેનું ધ્યાન એવાયું છે. (આગળ આલતાં સામાન્ય રીતે બોલતાં મી. ગોખલે એ કહ્યું કે) કોલોનીઓમાં બધે હોંડી ઓને જે રીતે રાખવામાં આવે છે તે અત્યંત અસંતોષકારક છે નવાવના માવા અને અંધારણ ઉપર જે એ વરતનમાં સુધારો ન કરવામાં આવે તો

હોંડમાં કરી શાંતિ થવાની નથી

શાંતિને બદલે ગંભીર અસાંતિ આ ફેલાશે. અને તે વધતી જશે, અને આખરે હોંડની અદરખાનેના કારોબાર પર તેની અસર થશે. વાજખી વરતણક મળવાનો કાવો કરવામાં મેરી કામની મુશ્કેલીઓને ખ્યાલમાં રાખવાનું હોંડીઓ પોતાને બધાએલા મળે છે, અને એટલું જ માગે છે કે તેમના તરફ વાજખી રીતે સંતોષકારક કહેવાય એવુંજ વરતન ચલાવવામાં આવશે. આ વરતન પુરેપુરું

સરખાપણવાળું થઇ શકે નથી, તેમ પુરેપુરું ન્યાય અરેજું પણ થઇ શકે નથી. પણ તે

એટલું તો ન્યાયી અને એટલું

તો માણસાઇ હરેલું

હોવું જોઈએ કે જેથી નજખી રીતે જોતાં તેને સંતોષકારક મળી શકાય. હોંડના લોકો તે પરદેશવાસને મોહની નજરથી જોનારા નથી, અને અહીંના દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે સવાલ પેદા થયો છે તે નાતાલમાં મેરડીની જેતી ઉપર ગીરમીટીયા મલુરોને લાવવાની રીતનું પરીક્ષામ છે. ગીરમીટીયાની પછવાડે છુટા હોંડીઓ પણ આવ્યા. હોંડીઓમાં વલુદવાળા પ્રમાણમાં દેશાવર વસવા જવા ની છટકા છેજ નહીં. તેઓ પોતાના વનતને ચાહનારા અને લાંબ વસી રહે નારા લોકો છે, અને હોંડમાંજ મલુરીની તંમી એટલી છે કે હોંડની જરૂરીઆત પુરતી મલુરી મેળવવાનું મુશ્કેલ પડે છે. મલુરીની તંગીને લીધે હોંડસ્તાન નહેર કામ (મરીમેશન) માટે કાદેલા પછલા વાપરી શકે નથી. બરમા તો આજે લગભગ ખાલી પડેલું છે. ગીરમીટીયા મલુરીની રીત બંધ થઇ છે, અને હવે એ પણ વરસ પાટ જોવા અને હોંડીનું શું થાય છે તે પર નજર કરવા હું તમને કહીશ. તમને અચંબા સાચે ખાલુમ પડશે કે હવે ગીરમીટીયા મલુરી બંધ થઇ છે તેથી તમારે બહુ ફરીઆદનું કારણ રહેશે નહીં; પણ તમારે એટલું સમજી રાખવું જોઈશે કે પ્રથમ તો હોંડીઓ ન્યાયી અને માણસાઇ હરેલા વરતન માટે હકદાર છે, અને બીજું તેઓ રાજના શહેરીઓ છે એમ તેમને લાગે એમ કરવાની તમારી ફરજ છે. (ત્યારબદ તાળીઓ વગ્ગે મી. ગોખલેએ પોતાની એક લીધી હતી)

મી. ઓટસનું લાખણ

હી ખીરસ કંપનીના ચેરમેન મી. ઓટસને બોલવાને આમદ કરવામાં આવતાં તેમણે જણાવ્યું કે:—હું મારા પોતા તરફથી કહી શકું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે સ્થિતિ પેદા થઇ છે તે સંબંધમાં મી. ગોખલેએ જે કહ્યું તેમાં વાંધો કાઢવા જેવું મને કાંઈ લાગતું નથી. તેમના લાખણમાં એવું કાંઈ પણ નથી કે જેથી હું જુદો પડું. તેને બદલે તેમણે જે વિચારો દર્શાવ્યા છે તેમાં સંપુરણ રીતે મળતો થઈ છે. કાલમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના એક રાજદારીને એવું કહેતાં આપણે જોએજ અથવા સાંજોજ છે કે અમુક સવાલોનો નીવેડો કરતાં

અમુક વર્ષો તરફ અન્યાયી યવાની જરૂર પડશે. વાર આ એવી લામણી છે કે હું આ પોતા તરફથી તેને સખત રીતે વખોડી કાઢું છું તે રાજદારીએ કય બાબમાં 'અન્યાયી' માટે કયો શબ્દ વાપર્યો હતો તેની મને ખબર નથી, પણ તેણે 'અનીતિમાન' અર્થ થાય એવો શબ્દ વાપર્યો હોય. અવી રીતની વરત છૂક એકીઅટીક તરફ, કે નેટીવ તરફ, કે કલરડ તરફ, કે મને તેની તરફ ચલાવવા તે રાજદારીએ કહ્યું હોય, છતાં હું કહું છું કે કોઈ પણ સરકારે, અને તેમાં જે આ મુલકની સરકારે તે દેખીતું કાયદામાં કે અમલમાં એક કામ તરફ અન્યાયી હોય એવું વરતન ચલાવવાની જરૂર હોવાનું નહીં. આ સવાલ સંબંધમાં કોઈ પાસે શોધી કાઢવો નોંધ્યો, અને તે એવો હોવો જોઈએ કે જેથી કામને અન્યાય કે ગેરજનસાદ થાય નહીં. આ દિશામાં મારી લામણીઓ દર્શાવવાની તક મળવા માટે હું ખુશી માજી છું. કેમકે જ્યાં કાયદામાં અમે બધા વધુ ઓછા પ્રમાણમાં સેળસેળ થઈ ને રહીએ છીએ. અમે એક બીજા સાથે સલાહસંપત્તી રહેવા ચાહીએ છીએ; અને અમ રહેવાનું, જે અમુક કામ કાંતે બીજી કામ તરફથી ચોખ્ખો અન્યાય મળાય તેવું વરતન આપવામાં આવે તો અસંભવિત થાય. મી. ગોખલેને મળે રાતું યવાથી હું ખુશી થયો છું, અને તેમને તેમના કાર્યમાં દરેક કોઈ કહ્યું છું. (તાળીઓ.)

આજ (તા. ૨૭ મીએ) સાંજે મી. ગોખલે જોહાનસબરગ માટે ઉપડ્યા છે, જે વખતે સ્ટેશન પર તેમને ઉત્સાહપુરવક વિદાયગીરી આપવામાં આવી હતી.

કલારકસડોરપ

તા. ૨૮ મીએ કલારકસડોરપથી રૂટ નીચેનો સંદેશ મોકલ્યો હતો:—

આજ સવારે ૭ વાગ્યે મી. ગોખલે જ્યાં પહોંચ્યા છે. સ્થાનિક હોદ્દાઓએ તેમના મનમાં એકચર્ચા જોવામાં આવે છે. મેળાવડો કર્યો હતો, અને માનપત્ર વેટ કર્યું હતું. મી. ગોખલે સ્થાનિક હોદ્દાઓ ઉપરાંત સંખ્યાગણ ગોરા તથા જોહાનસબરગથી ખાસ ગાદીમાં આવેલ. ૪૦૦ હોદ્દાઓ હાજર હા. મેયર મી. એ. પ્રામલીને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. માનપત્રના જવાબમાં મી. ગોખલેએ પોતાને આપવામાં આવેલા આવકાર માટે ખુશી જતાવી કહ્યું કે મારી મુલાકાતનો હેતુ દક્ષિણ આફ્રિકાના

હોદ્દાનો દરજ્જો, ફરીયાદો અને કાઠમારી એમાં તપાસ કરવાનો અને જાણે માહિતી મેળવવાનો છે. આ સવાલનો નીવેડો આપવા માટે મિત્રાણ ભરેલી રીતે અને દિલસોજીપુરવક કામ કરવા માટે હું હોદ્દાઓ તથા ગોરાઓને વિનંતિ કરું છું. આ સવાલની ચર્ચા ચલાવવો તથા અઠવાડીયાં સુધી આ મુલકમાં ફરીકા, અને ત્યારબાદ યુનિયનના અધાનો સાથે ચર્ચા ફરીકા, અને તે પછી આ સવાલ પરનો મારો મત દર્શાવીશ.

૮ વાગ્યે મી. ગોખલે રેડ્ડી આવેલા રીસાલા સાથે પોએસ્ટરમ, કમરસડોરપ તથા જોહાનસબરગ જવા ઉપડ્યા હતા.

પોએસ્ટરમ

તા. ૨૮ મીએ પોએસ્ટરમથી રૂટ નીચેનો સંદેશ મોકલ્યો હતો:—

આજ સવારે સ્થાનિક હોદ્દા કામ તરફથી મી. ગોખલેને ઉત્સાહ ભરેલો આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો. હાજર થયેલાઓમાં સ્થાનિક હોદ્દા કમીટીના હોદ્દાગૌર તથા આ હીરડીકટની લગભગ આખી હોદ્દા કામ ઉપરાંત મેયર, મી. બી. ડી. પીએનાર એમ. પી. સી., મી. એ. આર. કોરસમન્ડ (રેસીડેન્ટ માજી સ્ટેટ) તથા બીજા કેટલાક ગોરાઓ હતા. બધા પારક હોલમાં ગમ્મ હતા, જ્યાં હોદ્દા કમીટીના ચેરમેન મી. એસ. ડી. બેબાટ તા પ્રમુખપદથી નીચે મોટા ઉત્સાહ વચ્ચે મી. ગોખલેને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. મી. ગોખલેએ પોતાના કાપડમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા સવાલોની મુશીબત પર ઇસારો કર્યો, અને પોતાના લોકોને કહ્યું કે અન્યાયી હોય અને જે માટે તેઓ ખરી રીતે હકદાર હોય તે ઉપર પોતાના હાવાઓ રચવા જોઈએ, કેમકે અખરે ન્યાયનેજ ફોદ મળે છે. તેમણે વિશેષમાં એ લોકોને કહ્યું કે ગોરાઓની ધડી પણ લક્ષમાં રાખવી જોઈએ, કેમકે તેમના સવાલના નીવેડા માટે જેટલો હોદ્દાની દ્રષ્ટિ ઉપર તેલો જ ગોરાની દ્રષ્ટિ ઉપર આધાર છે.

મી. ગોખલેએ થોડું એક વિવેચન કરી પછી સરકારી એક્સપેરિમેન્ટલ ફારમ ઉપર મી. ગોખલે મવા હતા, અને ૧૦૧ વાગે જોહાનસબરગ માટે વિદાય થયા હતા.

કમરસડોરપ

માં મી. ગોખલે સાંજવારે બપોરે પહોંચ્યા. સ્ટેશનને આ પ્રસંગ માટે ખાસ જીલ્લાધિકારી હતા. હોદ્દા કામના દરેક આજુબાજુ ઉપરાંત રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ મી.

લીઆનારક બેંગલી, મેયર મી. એચ. સી. ટેનર, મી. જી. એચ. રન્સીમેન, કેપ્ટન ગેડલી, તથા મેસરજ કમીનસ, બ્રેક, સ્ટીવલ, ટી. બી. કે. ટે. ટે. ટે. ટે. એડકોક, સુલ, મુનચાલ વિગેરે હતા. મી. બેંગલીએ સરકાર વતી મી. ગોખલેને આવકાર આપ્યો અને જીલ્લાધિકારી હોવાથી મી. ગોખલેને જોઈ કે આ ગામને આવકાર તેમના લોકો તરફથી નહીં, પણ શહેરના દરેક વરગ તરફથી છે. હોદ્દા કામના પ્રમુખ મી. સુભેમાન કાજીએ મી. ગોખલેને માનપત્ર અરપણ કર્યા પછી જવાબમાં મી. ગોખલેએ કાપડ કર્યું, અને પોતાની મુલાકાત ની તેમ સમજાવી. ઉવટે મી. બેંગલી તથા મી. કમીનસને પુલના હારો આપ્યા પછી મી. ગોખલે શહેરમાં ફરવા નીકળ્યા, અને તથા વાગે જોહાનસબરગ જવા ઉપડ્યા હતા.

જોહાનસબરગ

મી. ગોખલે સાંજવારે સાંજે ચાર વાગે તેમને લેવા મળેલા ૪૦૦ હોદ્દાઓ સાથે ખાસ ટ્રેનમાં જોહાનસબરગ પહોંચ્યા હતા. મી. ગોખલેને વધારી લેવા માટે (ટ્રાંસવાલ લીડરનો ખબરપત્રી લખે છે કે) પુરવની ખાસ તમુનેદાર લખ્ય અને ઉત્સાહપુરવકની કારે ગોઠવણ કરી રાખવામાં આવી હતી. સ્ટેશને આવેલા હજારો હોદ્દાઓની મેદનીયી પ્લેટ ફેરમ ભરાઈ મધું હતું. તેમણે મી. ગોખલેની ગાદી આવતાં હરપનાદથી રટે જાનને ગળવી મુક્યું, અને મી. ગોખલે ગાદીમાંથી સુંદર રીતે સજ્જારેલા અને શેતરંજીઓ વિગેરે બીજાવેલા પ્લેટફોર્મ પર ઉતરતાં મુલાકાતના પુખ્તની તેમનાપર રક્ષિ કરી. મી. ગોખલેને માન આપવા ને મેયર હાજર થયેલ. તે ઉપરાંત સર જોરજ આલણ, મી. એમીલી નેધન એમ. એલ. એ., મી. વિલ્હમ હોસ્ટીન, રેવ. ડો. રાસ, રેવ. જોસફ અને મીસીસ ડોક, મી. રીચરડ ગેલ્ડમેન, મી. રીચ, મી. જે. ડબલ્યુ. ઓ'હારા રેવ. એનડર પ્રાલિન, મી. અને મીસીસ ડેવીડ પોલેક, મી. આર. એમ. હેન્ડરસન, મી. સી. એફ ટેનન્ટન, રેવ. ચારલ્સ અને મીસીસ શીલીસ, મી. ડ્યુઅંગ કવીન, ડો. ગીલ હીસ્ટ, મીસ ક્રુડસન, મી. થોમસ વેટ હન, મી. અને મીસીસ ફેરેસ્ટ, મી. અને મીસીસ ડોક્કન, મી. એન. જે. શાલ્ટજ, મી. ડબલ્યુ. એસ્ટન. મી. માર ટીન એસ્ટન, મી. મેક્કનટાઇર. મી. અને મીસીસ ક્વેલ્ક, મી. રીચરડ સોલો

મન, મી. અને મીસીસ ડેવિસ, મી. જી. સી. મીન, મી. એ. એમ. અપ્પાહાસ, મી. અને મીસીસ વિલ્મસ, મી. અને મીસીસ મેક્લારન, મી. એમ. આલ્. હોફમેયર, મી. એલ. એન. પાટ્રીજ, મી. હેનરી દુરસ, મી. પી. ડેલ, મી. ડાવિડ, મી. હેડન, મી. હાવરડ પીમ, મી. એમ. ઝેની, રેન. હેનન બેરી, મીસ મોરથોફ, મી. એલ. ઇ. નીમ, મીસ એમ. ઇ. પોલાક, તથા મીસ રહેલીન વિગેરે વિગેરે હતા. પ્યેટરોમ હાઉસ ઉતરતાં એક હોદી બાળકાએ મી. ગોપલે પાસે જઈ તેમને તથા મેયરને હોદીની રીત પ્રમાણે પુજના કર તોરા પહેરાવ્યા. બાર બાદ

મેયર

મી. ડેવેલ એલીસ મી. ગોપલેને જોડા ન્હાવરમાં આવકાર આપનાર બાપજી કર્યું. તેમણે મી. ગોપલેને હોદીના એક રાજકર્તા કહીને ઝીણખાખા, અને આ મુજબમાં વસતા રાજના એ ભાગ (હોદ) ના કહેરીઓના સુખ દુઃખમાં તથાસ કરવાને બલે દક્ષિણ આફ્રિકા ખાખા છે એવું કહ્યું. (આગળ ચાલતાં મેયરે કહ્યું કે) આ લોકો જોહાનસબર્ગમાં હમેશાં કાપડેસર ચાલનારા છે, અને મને ખાખા છે કે તેમના સંબંધી દરેક બાળક માં ઉતરવાની મી. ગોપલેને તક મળશે. જોહાનસબર્ગના કહેરીઓને મી. ગોપલેની ઝીણખાખા કરાવવી તેને કું કરવાની વાત મળ્યું છું. વિગેરે (મેયરના બાપજી હરમ્યાન સભામાં વારંવાર તાળીઓની મરજના યથ રહેતી હતી) મેયરના બાપજી બાદ (પ્રીટીયા ઉડિયન એસોસીએશન, હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી, હોદુ કામ, તામીલ બેનીરીટ સોસાયટી, પાટીદાર એસોસીએશન, તથા પીટરસબર્ગની હોદી કામ તરફનાં

માનપત્રો

એક પછી એક મી. ગોપલેને જોડ કરવામાં આવ્યાં. પ્રિ. ઈ. એસોસીએશનનું માનપત્ર મી. ગોપલે વાંચી સંજાળવ્યું હતું. આ માનપત્ર અસાધારણ સુંદરતા અને કારીગરીથી બરપુર છે. સોનાની નકકરે તખ્તી ઉપર હોદ અને સીલીનનો નકકરો ચીતરી તેની અંદર માનપત્ર કોતરેલું છે, અને તેની નીચે પ્રેસીડેન્ટ તથા સેક્રેટરીની સહીના નમુના આવેલા છે. નકકરની બે બાજુએ બે સોનાનાં ચક્રાં છે, જેમાંના એકપર તાજમહાલનું ચિત્ર છે, તથા બીજા પર એક હોદી કેપાનનું ચિત્ર છે. આ તખ્તને રોડેચીયન ટીક

પર જોડેલ છે, અને નકકીદાર કોતરણી વાળા સાઉથ આફ્રિકન બાંકનાં ચોક્કસ માં મહેલ છે, અને તેની રીતે મહેલા માનપત્રને મખમલની કીનારીવાળી રેડે શીશ્યન ટીકની કારકેશમાં મુકેલ છે. હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી, જોહાનસબર્ગની હોદુ કામ, અને પાટીદાર એસોસીએશનના માનપત્રો નકકીદાર ચાંદીની કારકેશમાં મુકવામાં આવ્યાં હતાં. હમીદીઆ સોસાયટીના માનપત્ર પર મુસલમાની ચિન્હો આવેલેલાં છે, બ્યારે હોદુ કામના માનપત્ર પર કમળપુલ, પાટીદાર એસોસીએશનનાં માનપત્ર પર ખેતી સંબંધી ચિત્રો છે. તામીલ સોસાયટી તરફનું શશુમારેલું માનપત્ર મારે ખુલ્લે સોનાથી મહેલ અને મધ્યમાં તથા બીજે સુંદર નકકીદાર મોરારકેશ આલખમમાં નાખેલું હતું.

માનપત્રો અપાયા બાદ જવાબ આપતા ઉભા થતાં બબ્બ આવકાર તથા રમણીય મેડો જોડ લાગણીથી જણકાઈ જતા હાથે અને અવાજે

મી. ગોપલે

એ કહ્યું કે જોહાનસબર્ગની હોદી કામ પ્રત્યેના મારા આભારની લાગણી પુરતી રીતે દર્શાવવાનું મુકેલ છે. તેમણે કહ્યું કે હોદમાં જોહાનસબર્ગ પવિત્ર રથળ મજાવા લાગ્યું છે. મારા આટલા બધા દેશી ભાણેઓ પોતાની માતૃભૂમિની કીર્તી ખાતર તથા પોતાની ટેક ખાતર જે દુઃખો સહન કર્યાં છે, અને જે આપજોગ ખાખા છે તે વડે આ કહેરની પવિત્રતા સિદ્ધ થય છે. સુધરેલી દુનિયામાં હોદની નામના વધારવા માટે એટલું કરનારા અને સહેનારા મારા આટલા બધા ભાણેઓ અને બહેનોનાં મુખારવિંદ જોખને મને મોટો હરપ થાય છે. મી. ગોપલે વાંચી સંજાળાવેલા માનપત્રમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનાં હોદીની મારી નકકી સેવા માટે જે તારીફ કરી છે તે અલંબ પશ્ચીમ છે. તેવી તારીફથી કું કરમીદો બનું છું, કેમકે મને

તીક્ષ્ણ રીતે લાગી આવે છે

કે હોદમાં કોઇ પણ—અમે બધા કામ કરનારાઓ મળીને પણ—દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે હાલ ચાલી હતી તે સંબંધ માં નહીં જેવુંજ કામ કરી શક્યા છીએ. જુલકાળમાં હોદ ખેખળીમાં રહ્યું છે. હોદે બેનમાં પડી રહી તમારી ભતો લડવાનું તમારી પરજ નાખી દીધું છે. પણ જુલકાળમાં મને તેમ બન્યું હોય છતાં અવિશ્વમાં તેમ નહીં થાય એ વાતની કું

તમોને ખાતરી આપું છું. અવિશ્વમાં તમારે મમે તે હાલ લડવાની હોય તે, જે ન્યાયના પાયા ઉપર રચાએલી હશે તો, તે જોડેલે દરજ્જે ન્યાયી હશે તેટલે દરજ્જે

હોદના કોડે તમારી મહત્તે

રહેશે. આમળના કોઇ પણ વખત કરતાં આજે હોદને પોતાના દેશાવરવાની દર જગા વારતે વધારે લાગી આવે છે. અને તેમ તેને લાગી આવે તે તેની પોતા પ્રત્યેની તેમજ રાજ પ્રત્યેની દરજ્જા છે. એકલ તમે સંલિખ્યું કરો કે કું અહીં દક્ષિણ આફ્રિકાનાં હોદી સવાલનો અભ્યાસ કરવાને આવેલો છું. મને અહીં બાળાને પાંચ છઠ્ઠ દિવસ થયા છે, છતાં આ સવાલના અસાધારણ મુશ્કવામાં અને મુશ્કીબતે ખ્યાલમાં લીધા વચ્ચે રહી શકતો નથી. પણ મુશ્કીબતો અને યંત્ર વાળા ઉઠેલી શકે છે તે માટેજ રાજ દારીઓ તે

રાજદવારીઓ કહેવાય છે

અને જે અહીંના સવાલનો દક્ષિણ આફ્રિકા, હોદ, અને ઉગાંડાના રાજદવારીઓ નીવેડા ન લાવી શકે તો કું એટલુંજ કહીશ કે તે રાજદવારીઓ માટે કું વિલંબીર છું. કું જોગી છું કે મારે આ સવાલને એક તરફી રીતે અમવા બંધ પછે જોવાનો નથી, પણ દરેક દિકાએથી જોવાનો છે. મારે હોદીનાજ વિચારો ખ્યાનમાં લેવાના છે એમ નહીં, પણ અંગ્રેજ હય તેમજ બીજા બલેના વિચારો ખ્યાનમાં લેવાના છે. તે ઉપરથી જે નિશ્ચયો કું બાંધીશ તે કું પ્રથમ યુનિ વનના પ્રધાનો, જેમણે બહુજ વિવેકથી મારી મુશ્કાકાત લેવાનું કમુક્યું છે તેમની આમળ મુકીશ, અને હાર બાદ તે મારા દેશની સરકાર આમળ રજુ કરીશ. અને અહીં આટલા બધા માણસોની માયાણ હાલરીથી મને જણાય છે કે મારા કામમાં મને બધાની સહાયતા મળશે. અને હાજર થવા માટે અને આ મેળાવણાનું પ્રમુખપદ લેવા માટે મેયર સાહેબનો કું આભાર માનું છું. આ અવસર મમકનારા આવ કરાને કું કહી વિજરીશ નહીં.

ઉવડ

મી. ગોપલેના બાપજી વખતે સભામાં બ્યાન ન થઇ શકે એવા ઉત્સાહ પ્રસરી રહ્યો હતો, અને જ્યારે મીડીંગનું કામ પુરું થતાં રહેઘનથી એલોહ રટીટનાં દરવાજે પુરવની દબથી ખાસ બનાવેલી હમામ વાળી કમાનમાંથી મી. ગોપલે પચાર થયા તે વખતે બેઠેલાં ઉતસાહને

દરેકાવનારા વધુ દેખાશે સ્પષ્ટ રજા હતા. મોટી મેદનીમાં બંદોબસ્ત રાખવાનું કામ રંગીન ફટકાઓ બાંધીને ફરતા લોકો દ્વારા બજાવતા હતા; જે બધાએ હાડતમાં સત્યાગ્રહી તરીકે ભાગ લીધો હતો. મેચર તથા તેમના બાલુ તથા મી. અધી સાથે મી. ગોખલે જોરે જ મરમાં હિંતાસપર જવાને વિદાય થયા હતા.

[મી. ગોખલેની મુલાકાત સંબંધમાં જ્યાં જ્યાં અમે પુરા હોવાનું નથી આપી શક્યા ત્યાં ત્યાં હવે પછી બને ત્યાં સુધી વિશેષ હોવાનો પાછળથી આપવાને તજવીજ કરીશું.]

યુનિયન સરકારનો આવકાર

મુલકી પ્રધાન મી. શીશરની સહી સાથે નીચે પ્રમાણે આવકારનું લખાણ યુનિયન સરકાર તરફથી તેમના પ્રતિનિધી દ્વારા જોન. મી. ગોખલેને મોકલવામાં આવ્યું હતું:—

“સાહેબ,—હકિયુ આફ્રિકા ખાતે આપના આવાગમનની તકે આપને યુનિયન સરકાર તરફનો આવકાર આપવાને મને સુચવવામાં આવ્યું છે.

સરકારી કમીએસન ખાતા વાળા મી. રન્સીમેન આ કામળ આપને આપશે. આપને કેપટાઉન બંદર પર મળવા અને આવકાર આપવાને મી. રન્સીમેનને સરકાર તરફથી ખાસ મોકલવામાં આવેલ છે. તે ઉપરાંત યુનિયનમાં આપની મુલાકાતી દરમ્યાન આપની બરદાસમાં રહેવા માટે તેમને (મી. રન્સીમેનને) સુચનાઓ આપવામાં આવી છે.

યુનિયનની બંદર આપના વસવાટની મુદત દરમ્યાન આપની સમગ્ર અને સુખ શાંતિ માટે સરકારે કહેલી ગોઠવણને આપ પસંદ કરશે એવો હું બરસો રાખું છું.

અને જણાવવામાં આવે છે કે આપને આવકાર આપવાને અને આપની બરદાસ કરવાને આ મુલકની હિંદી કામે ખાસ ગોઠવણ કરેલી છે, પણ જો આપ આપના યુનિયન સરકારની રાજધાનીના મધ્યક પ્રીટોરીઆ ખાતેના વસવાટ દરમ્યાન યુનિયન સરકારની આગતા સ્વામતાનો સ્વિકાર કરવાની મહેરબાની કરશે તો સરકાર રાજ્ય થશે. આ સંબંધમાં આપની શું ઇચ્છા છે તે મી. રન્સીમેનને જણાવશો, અને આપના માટે હિંતાસનો ઘટતો બંદોબસ્ત કરવાનું મારાથી બની શકે એટલા માટે મને તાર કરવાનું મી. રન્સીમેનને કહેશે તો હું ખુશી થઈશ.

આપની યુનિયનની મુલાકાત સુખદાયક થાય એવો બરસો રાખતો.

હું આપને વિશ્વાસ,
(સહી) એ. શીશર,
મુલકીખાતાના પ્રધાન.”

દેશભક્ત ગોખલેની નાતાલનો મુલાકાતનો કાર્યક્રમ

ભારીત્સબરગ

અમને જણાવવામાં આવે છે કે જોન મી. ગોખલે આવતા ગુરુવારે (તા. ૭ મી) એ સાંજે મેલ ટ્રેનમાં ભારીત્સબરગ આવી પહોંચશે. તારે મેચર, નાતાલ પ્રાંતના એડમીનીસ્ટ્રેટર, અને ભારીત્સબરગના ખીજા અધીતા અદરથો વિગેરે તરફથી તેમને આવકાર આપવામાં આવશે. સાંજે ૮ વાગે ટાઉન હોલમાં આવકાર નો મેળાવડો થશે, જે વખતે એડમીનીસ્ટ્રેટર સાહેબ પ્રમુખપદ લેશે, અને ભારીત્સબરગના હોદ્દોમાં વતી મી. ગોખલેને માનપત્ર આપવામાં આવશે.

ગુરુવારે (તા. ૮ મી નવેમ્બરે) આશરે બપોરના બે વાગે ખાસ ટ્રીનીમાં ડરબન માટે મી. ગોખલે ઉપડશે.

ડરબન

ડરબનની મી. ગોખલેની મુલાકાતનો કાર્યક્રમ છેવટનો નીચે મુજબ નક્કી થયો છે:—

ગુરુવાર ને તા. ૮.—મી. ગોખલે પાંચ વાગે ડરબન આવશે. રાત્રે ૮ વાગે મેચરના પ્રમુખપણા નીચે બહેર આવકારનો મેળાવડો થશે જે વખતે માનપત્ર આપાશે.

શનીવાર ને તા. ૯.—આગમરટપારક માં સવારના ૯૦ વાગ્યાથી સાંજના ૪૦ વાગ્યા સુધી બચ્ચાઓની રમતગમત થશે. રવીવાર ને તા. ૧૦.—ખાસ હાથમારી એવાળા હિંદીઓની ભોરડા માલિકપર સવારના ૬ થી ૧૨ સુધી મીટીંગ થશે. સાંજે ઇસીપીઓની મુલાકાત.

સોરવાર ને તા. ૧૧—નિમજ્જક પ્રમાણે ઇન્ટરવ્યુ સાંજે ૭ વાગે એપસન રોડ પર હી. એલ. આઇ. કરીલ હોલમાં સર કેવીડ હાંટરના પ્રમુખપણા નીચે ખાણાનો જલસો.

મંચળવાર ને તા. ૧૨—સવારે શીનીક્સ સંસ્થાની મુલાકાત. સાંજે સીનેટર જોન મી. મારશલ કેપ્ટેનના આમંત્રણથી માલિન્ટ એન્કમની મુલાકાત. સાંજે

૫. ૫૦ ની ગલીમાં પ્રીટોરીઆ માટે વિદાયગીરી.

જનરલ રીસેપ્શન કમીટીના સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—મી. ગોખલેની ડરબન મુલાકાત દ્વંદ્વી હોવાના કારણસર તેમની સાથે વાતચીત કરવી હોય તો તે માટે રીસેપ્શન કમીટી મારફત જ ગોઠવણ થઈ શકશે. રી પસન કમીટી દ્વારા હાથમાં ન લેવાયેલ હોય એવા કોઇપણ માનપત્ર કે આખતને મંજુરી, નાંદ મળે, અને માન્ય નહિ રાખવામાં આવે. રીસેપ્શન કમીટી દ્વારા પ્રગટ ન થયેલ હોય એવો રીપોર્ટ સતવારે નહિ મળ્યા એ પણ સ્થાનીક હાથમાં પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે.

ટાઉનહોલમાં થનારા મેળાવડા સંબંધમાં તથા ખાણાના જલસા સંબંધમાં રીસેપ્શન કમીટીના સેક્રેટરી જણાવે છે કે:—આ પ્રસંગે હાજર થનારાઓમાં જેઓ ઘટતા યુરોપીઅન પોસ્ટામાં હાજર ન થાય તેમને દેશના ઉત્સવના પ્રસંગોની પેઠે ઘટતા શોભાતી હવના દેશી પોસ્ટામાં હાજર થવાને વિનંતિ કરવામાં આવે છે. ખાણાના સંબંધમાં હિંદી ટીકીડ વાળાઓને ખાવાની સગવડતા પડે એટલા માટે ખાસ ટ્રેનલપર બેસાડવાની ગોઠવણ કરવામાં આવશે.

ચરખાપત્રીઓને જવાબ

જોન. મી. ગોખલેની મુલાકાત સંબંધી અગત્યના લખાણના કબાણને લીધે કેટલાક ચરખાપત્રીના કામખેપર ખ્યાન આપી શક્યા નથી, અને કેટલાક કામળ જમાની સમયે હાથ લાગવાને મુલતવી રાખવાની જરૂર પડી છે.

અ. ઇ. એ.

ઇટાલો-તુરકી લડાઈ

સંધી સંબંધી વિશેષ પગલાં

(ફટર)

તુરકી અમલદારો અને આરબ સરદારો ટ્રીપોલી શહેરમાં આવ્યા છે, અને ટ્રીપોલીના અવિખ્ય સંબંધમાં ઇટાલીઓ સાથે સુલેહ ભરી રીતે ચર્ચા કરી રહ્યા છે.

હમદર્દ ઇસ્લામ ફંડ

જુસ્સાદાર માસ મોટીંગ

લેક્ટરી મી. મહમદ કાળી લખે છે કે—તા. ૨૭ મીએ આ ખાતાની એક જગી માસ મોટીંગ ફેક્સ સ્ટીટ વેસ્ટ એન્ડ હોલમાં મી. કરોદીઆના પ્રમુખ પક્ષ નીચે મળી હતી. તુરકીને મદદ કરવાની જરૂર વિષે જુદા જુદા મહસૂબોએ વિવેચન કર્યા પછી હાજર બેઠકાઓમાં ફાળો કરતાં પા. ૪૨૫ ની રકમ ભરાઈ ગઈ હતી. નાની ઉમરનાં બાળકોએ પણ પાંચસાની મદદ કરી હતી. આખરે મેરમેન સાહેબે જણાવ્યું કે પા. ૩૭૫ ની રકમ મોરા વેપારીઓ પાસેથી પણ મળી છે, અને હજુ ઉધરાણું બાકી છે. ફંડમાં જેઓએ પાંચસા આપેલા છે તે પાંચસાની તપસીના નામવાર પાછળથી જાપામાં બહાર પાડવામાં આવશે. બહાર મામલાઓએ હમદર્દ ઇસ્લામ ફંડ સ્થાપેલ છે તેમનો આભાર માની સભા વિસરજન થઈ હતી.

તુરકીની મદદ

હરબનમાં જુસ્સો

એક મોટીંગમાં પા. ૧૩૦૦

હરબનમાં તુરકી બારમાં ફંડ કરવા નીચાએથી કમીટીના ટ્રેઝરર મી. ઇસ્માઇલ હાફેજ મુસા તરફથી જાપવા બતી વખતે અમને નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે:—

જય રાત્રે (ગુરવારે રાત્રે) રેક. કેસંટ સોસાયટીની અલંત જુસ્સાદાર મોટીંગ થઈ હતી. પા. ૧૩૦૦ જેટલી રકમ તેજ વખતે ઉધરાણામાં ભરાઈ હતી. અહીંને દાખલો ફક્ત આફ્રિકામાં બેઠે ટેકાએ લેવામાં આવેલાં ભેટોએ એવી રેક. કેસંટ સોસાયટી તરફથી બધા હાથએને અરજ કરવામાં આવે છે. બાકન ચલાવથી તુરકી અસારે મંજીર મામલાની અંદર મુકાયું છે. તેવે વખતે તુરકીને મદદ કરવાની દરેક ઇસ્લામીની ફરજ છે.

પરચુરણ

મી. એમ. ઇ. પોલાક ગુરવારે હરબન આવી પહોંચ્યાં હતાં. તેમને ટેકન પર લેવાને મી. અને મીસીસ પોલાક ઉપરાંત ધણી હાજર હતા. મી. પોલાકની સાથે મી. ફત્તમહને હાજરતાં સહને આ પાણી આપવામાં આવેલ.

“સીતા દેવી” એવા ઉપનામથી અંગ્રેજીમાં લખતાં એક હાંદી બાઇડર બનતી હાંદી બાઇએને મી. મોખેને માન આપવાને ઉતાવળે પત્રલેખો લેવાને સુચના કરે છે. અમને ખબર મળ્યા છે કે આ બાઇએમાં કીલમાલ થઈ રહી છે.

જોહાનસબરમથી તા. ૨૮ મીએ રેક. જણાવે છે કે તુરકીના ધવાલેલા અને મતીમ માટે જેટલી બની શકે તેટલી મદદ દરેક મુસલમાનોએ કરવી એવો મુસલમાનોની જગી મોટીંગમાં ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે.

તુરકીના હારના ખબરોથી હાંદીમાં સહ માનોમાં ભારે લાગણી ઉત્કેરાઈ રહેલી છે. જુદી જુદી જાપામાં તે સંબંધી જોપા નીચાને ફેલાવો કરવામાં આવ્યો છે. હાંદીના કેટલાક જાપાની ધરાઈ આરમણી થઈ ગઈ છે. આખા દેશમાં મુસલમાનોની મોટી મોટીંગો ભરાય છે. જેમાંની બે મોટીંગોમાં રેક. હરેસંટ સોસાયટી માટે પા. ૧૫,૦૦૦ ની રકમ જમા થઈ હતી.

સ્ત્રીઓની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૨ મી નવેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

કોર્ટે—તા. આજકાલ મુંબઈ જવાની હતી.

[અરિયસ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોટા—તા. ૧ થી નવેમ્બરે મુંબઈ જવાની હતી.

બાકન રાજ્યોની ચલાઈ

તુરકીપર હલ્લો

(રેક.)

તા. ૨૪ મી ને ગુરવાર—બલગેરીયન લસ્કર આડરીઆનોપલ ઉપર તોપનો ભારે મારો ચલાવી રહેલ છે.

બાકન પ્રજા તરફ મોટી દિલસોજી રૂશિઆમાં બતાવવામાં આવે છે. તેમનાં ધવાલેલાં વસ્તે રૂશિઆમાં રેવજોમાં ઉધરાણાં કરવાનો પાઠરીઓએ ઠરાવ કર્યો છે. સાચી પા. બીજાનાં સાથે એક ટુકડી ગ્રીસ જવા ઉપડી છે. બીજી એક ટુકડી ૧૦૦ બીજાનાં સાથે બલગેરીઆ જવા ઉપડી છે. “કુખી બાકન લોક” મારે રૂશિઆમાં મોસ્કોની મ્યુનીસીપાલીટીએ પા. ૫૦૦૦ આપ્યા છે. સેન્ટપીટર સબરમની મ્યુનીસીપાલીટીએ પા. ૧૦, હસ હબર આપ્યા છે, તથા બીજી મ્યુની સીપાલીટીએને મદદ કરવા લાલામજુ કરી છે. રૂશિઆમાં બાકન લોકો તરફની લાગણી વધારે જોરાવરરૂપ લીએ એવું મનાય છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે મળેલા ખબરો થી જણાવવામાં આવે છે કે કુમાનોવો ખાતે તુરકી લસ્કરે સરવીઅન લસ્કરપર હલ્લો કરી તેમને નસાડ્યા છે, અને પાછળથી તેમની પુટે પડ્યા છે. એક ખુનખાર લડાઈ થઈ હતી જેમાં સરવી અનોની ભારે ખુવારી થઈ છે.

સરરીજ ખાતે ગ્રીક લોકની એક કતલ થવાથી ગ્રીક લોકોને તેમની જીત માટેનો હરથ ખુલાશ થયો છે.

મેન્ડીનીઆનો રુટારી તરફ વધવા લાગ્યા છે.

તુરકી સરકારે લડાઈના ખરબ માટે આપાત પરતી જમાત ૧૧ ટકા પરથી ૧૪ ટકા કરી છે.

આડરીઆનોપલથી મળેલા સંદેશમાં તુરકીની બે જીત થયેલી જણાવવામાં આવે છે.

બલગેરીઆનોએ ધણી તુરકી સાથે હીરાહીસે જીત્યું છે. ૩૫ માઇલની લંબાઈમાં લડાઈ ચાલી હતી. સહેરની વરિત ૧૬૦૦૦ માણસની છે, અને પ્રાંતમાં તે મુખ્ય શહેર છે. તેની આસ પાસ કીલોબંધી છે, અને તેમાં ધણી

મી. અબ્દુલ કરીમ હાજ આદમને તેમના મંડળના પ્રમુખ તરીકે તેમણે મોકલેલા સંદેશના જવાબમાં તા. આજ માન તરફથી આભારનો કાગળ મળ્યો છે.

અરજી તથા સંખ્યાબંધ હાથપાતાં છે.

તા. ૨૫ મીને શુક્રવાર—કીરકીલીએ ખાતેના તુરકી વડાએ બલગેરીઓના પર અમાનક હલ્લો કરવા કોટીસ કરી હતી, પણ તેમની સંખ્યા તુરકો કરતાં બેહદ મોટી હોવાથી તેણે હલ્લો કરવાનો વિચાર મોટી વાળ્યો હતો.

આરટા ખાતે તુરકો રાત્રે ઝીંક લોકો પર ધસી ગયા હતા, અને તેમને પાછા હાલવા શક્તિમાન થયા છે.

બલગેરીઓને આમળ વધતું અટકાવવાને તુરકો બનતી તબવીબ કરી રહ્યા છે, એથી આ માહનરમાંથી બધા તુરકી લડવણ્યાને બોલાવી લીધા છે, અને આડરીઆનોપલ તરફ મોકલવાને વિચાર કરવામાં આવે છે.

આડરીઆનોપલમાંથી બે માસની જોશાની જેમની પાસે ન હોય એવા લોકોને કહેર છેડી જવાને કહેવામાં આવ્યું છે.

કીરકીલીએ પાસે બલગેરી લડાઇમાં બલગેરીઓનાં ત્રણ હજાર માણસ મરાઈ છે.

મોનટીનીઓનો રકુટારીની આસપાસ ફરી રહ્યા છે, અને તે ઉપર તોપનો મારો કર કરી દીધો છે. તેમના ઉપર તુરકીએ નાજારક તોપનો મારો મલાવવાથી તેમને પાછા ફરવાની ફરજ પડી હતી.

કીરકીલીસેની હાર સંખ્યામાં તુરકી લડાઇ ખાતા તરફથી એવો ખુલાસો કરવામાં આવે છે કે કુમક આવી પહેલેથી સુધી વખતનો અચાવ કરવાની જરૂર હોવાથી તુરકી લશ્કરના એક વિભાજે બલગેરીઓન લશ્કર સામે હલ્લો કર્યો હતો, અને ઘટતો ટકાવ કરી પોતાનો હેતુ સાધ્યા બાદ તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી. પાછળથી તુરકો સીધી લડાઇમાં ઉતર્યા નહોતા, કેમકે લડાઇના પરિણામ વિષે એમણે શક રહેતો હતો. જે દિશામાંથી કુમક આવી રહી છે તે દિશામાં તુરકો સાંતિથી પાછા ફરતા મલા હતા. છતાં આ યુક્તિ છુપાવવા માટે તુરકોની કોઇ કોઇ ટુકડીએ બલગેરીઓના પર અખત હલ્લા કર્યા હતા, અને તેમના પરનો મારો બહાદુરીથી સહન કર્યો હતો.

સરવીઆ સંખ્યામાં તુરકી લડાઇ

ખાતું જણાવે છે કે કુમાનોવો ખાતેની લડાઇમાં સરવીઓની કમડી નાખનારી હાર થવાથી હવે સરવીઓને બહુ અજીબીમાં લેવાની જરૂર પડશે નહીં.

ઉપરની ખીના બાહેર કરતી વખતે કુમાનોવો સરવીઓને છતવાના અખર કોનસ્ટાંટીનોપલમાં ન મળ્યા હોવા એમ એ એમ જણાય છે.

કુમાનોવો ખાતે ત્રણ દિવસ સુધી લડાઇ ચાલુ રહી હતી, અને ૨૫૦૦૦ તુરકો મરણીયા થઇ કુમકનો સામે ઉતર્યા હતા. ૫૦૦૦ તુરકો આ લડાઇમાં એમ માર્યા હતા.

આ લડાઇમાં રોકાએલાં જુદાં જુદાં રાજ્યોના (૧) કુલ લશ્કરના, અને (૨) તોપો વિગેરે સાથે લડાઇમાં ઉતારી લકામ એવો લશ્કરના, નીચેના આંકડા 'ડેલીમેલ' પત્ર ઉપરથી પ્રસિદ્ધ થયા છે:-

કુલ લશ્કર	લડાઇમાં હતા	રાયજેતુ લશ્કર
બલગેરીઆ	૩,૭૫,૦૦૦	૨,૭૫,૦૦૦
મીસ	૧,૦૦,૦૦૦	૫૦,૦૦૦
સરવીઆ	૧,૭૫,૦૦૦	૧,૧૦,૦૦૦
મોનટીનીઓ	૫૦,૦૦૦	૩૦,૦૦૦
તુરકી	૧૦,૦૦,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦

રોમાનીયા કે જે હજુ સુધી લડાઇમાં એકે પક્ષમાં સામેલ નથી થયું, ખાતું કુલ લશ્કર ૩,૫૦,૦૦૦ અને લડાઇમાં ઉતારી લકામ એવું ૧,૭૦,૦૦૦ છે.

તા. ૨૧ મીને શનિવાર—હિસાબ નામના પ્રાંતનું એવું નામનું મુખ્ય સહેર સરવીઓએ કારે લડાઇ ખાદ જાયું છે. લાંબી વસ્તિ ૩૦,૦૦૦ માણસોની છે, અને તે તુરકીનું એક અખલતું મથક ગણાય છે. તે ઉપરાંત સરવીઓને ખીજા બે મામડાં પણ કબજે કર્યા છે. સરવીઓએ કુમાનોવો જીત્યું છે.

કુમાનોવોની લડાઇમાં કારે ખુનખાર મારો મલાવાએલ કહેવાય છે. તુરકોની સંખ્યા ૩૦,૦૦૦ની હતી, તેમાંથી ૫૦૦૦ એમણેએલ છે. સરવીઓમાં અમલદારોની મોટી સંખ્યા મરાણી છે.

બલગેરીઓને આડરીઆનોપલ પર તોપનો મારો શરૂ કર્યો છે, અને શહેરનો એક ભાગ સળગી ઊઠ્યો છે. લાંબા બે કીલ્લા ૧૮૦૦ માણસો સાથે છતાંયા છે.

તુરકી લશ્કર કીરકીલીએવાળી અચાવ

ની લાઇનપરથી પાછું ખસી રહેવેને હમતી બીજી બચાવની લાઇનપર આવ્યું છે. તેમનું મુખ્ય મથક બાબો ઇસ્કી ખાતે રાખવામાં આવ્યું છે, જ્યાં ૧, ૬૦,૦૦૦ નું લશ્કર જમા થએલ કહેવાય છે.

આડરીઆનોપલ અને કીરકીલીસેથી ૪૦૦૦ નિરાધાર જુદા માણસો અને એ એ તથા અપંગો કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે આવી પહોંચ્યા છે તેમને આશરો આપવા તુરકી સરકારે મોકલવા કરી છે.

સરવીઓથી આમળ વધી મોક લશ્કર કોશાની નામના મામમાં રાખલ થયું છે. મોક લશ્કરનો ખીજો ભાગ રુટ્ટીના નામના મામમાં રાખલ થયો છે.

તુરકીના લડાઇ ખાતાના પ્રધાને બાહેર કર્યું છે કે રકુટારી તરફ માણસો મોક લવાતું હાલ અને તેમ ન હોવાથી એ મથક પડશે પણ એક વખત તુરકો બલગેરીઓને હરાવે તે પછી મોનટીની ઓનો અને મોક લોકોને હરાવવા તે રમત વાત છે. સરવીઓની સામે ઉસ કબજો અચાર કરી શકશે, કેમકે ત્યાં ત્રણ ટુકડીઓ સાથે ઝડી પાયા છે. બાબુએ સમજાવ પાયા સાથે પાંચ ટુકડી એ છે, તથા નજીકમાં કુટુમીલી છે, જે બધા ઠેકાણાનું કુલ લશ્કર ૧,૫૦,૦૦૦ નું થવા જાય છે.

કીરકીલીસે ખાતે બલગેરીઓન લશ્કર ની કારે ખુવારી થએલ જણાવવામાં આવે છે. આડરીઆનોપલ ખાતે પણ તેમજ ખુવારી થશે. તેથી તે આમળ કેટલે સુધી વધી શકશે, અને અખદુલા પાકાના લશ્કરની સામે કેવી રીતે ઊભી શકશે તે વિષે સુદઠગાના અનુભવીઓ તરફ અજાની રહેવા છે.

'ડેલીમેલ' નો લડાઇ ખાતાનો અખર પત્રી તુરકી લશ્કરની બહાદુરી બરેલી તવારીખ વિષે વિવેચન કરતાં, અને લડાઇનાં પરિણામો વિષે ચર્ચા ચલાવતાં, લખે છે કે બાલકન રાજ્યો માટે ખાસ અગત્યનું અવિખ્ય દેખાતું નથી. યુરોપના "મોઢા માણસ" ને કાર કરવાનું કામ ગમે તેવા મોકસીદાર બલગેરીઓન અચવા સરવીઓને ખારકું હશે તે કરતાં કઠણ થવાનું છે. તુરકો અત્યંત અરજીયા મળે જુઠરો એવી વડી રાખીજ શકશે.

ગુરૂકીના સુલતાન કેસ પણ વખતે દીની
સાથ જોડે કરી શકે છે. વળી દેવશકિ
કુરોથી તેમાં સંબંધોનું વધુ હજી
જાણ્યું નથી. રામાની જો હજી તેને
હાથ દેખાવે નથી. તેનું સ્વરૂપ જાણે
રીખાના સરકાર જેવું જ જાણવાનું અને
સુવ્યવસ્થિત છે. આરટીઆ એક સંબંધ
વડે મોનટીનીએ અને સરકારીને સંબંધ
ખાતી શકે તેમ છે. તે (આરટીઆ)
ખાતન સોહા સોલોનીકાના ધણી થઈ
એસે તે જોઈ શકે તેમ નથી. રામાની
તેના ધર્મી સાથે (ખાતન સોહા) તરફ
દીવસો છૂટાં. તેઓ કોનસ્ટાંટીનોપલ
ખાતે કે તેની નજીક જઈ પહોંચે તે તે
જસ્ટિસ કરશે નહીં. જો ગુરૂકી પછાતી સાથે
સલાહ કરી ખાતન સાથે સાવધ રીતે
જાણ જાણી શકે તો ખાતન સોહાને
પોતાના પત્નના આડે પડતાને કરવાનો
જખત પણ નહીં.

તા. ૨૭ મીને રવીવાર—અરબીનમાં
એવું કહેવાય છે કે બલગેરીઓ આર
ટીઆનોપલ છૂટી શીએ તેપણુ તેથી
તેમની મુલાવાળી છૂટ પામેથી કહેવાશે
નહીં, કેમકે આરટીઆનોપલ અને હરકી
શીએ તે ગુરૂકીના ખાસ ખાતન મથકે જ
છે. અને બલગેરીઓને જાણ પધવા
માં દીકા કરાવવા કરતાં વિશેષ કામ તે
મથકા કરે એવી તેમને વિશે ધારણા
પણુ સમજમાં આવતી નથી. આર
ટીઆનોપલ છૂટ માટે ખાતન રામાનોએ
ગુરૂકીના સરકારને એવું જોઈએ.

વિશેષમાં જણાવવામાં આવે છે કે
વચ્ચે પડવાના સવાલની ચર્ચા કર્યા પછી
ગુરૂકી પ્રધાનોએ એવે કંઠાવ કર્યો છે કે
હજી મથકો દેખાવમાં, માત્ર દેખાવમાં
જ, ગુરૂકીની વિરુદ્ધ છે. તેવી સ્થિતિમાં
પ્રધાનોએ વચ્ચે પડવાની વાતની ગુરૂકી ના
પાડે છે.

તા. ૨૮ મીને સોમવાર—આરટીઆનો
પણુ કોનસ્ટાંટીનોપલ તરફના સ્તાપર
ના એક સામ બલગેરીઓએ લીધાં છે.
આરટીઆનોપલ અને કોનસ્ટાંટીનોપલ
વચ્ચે ૧૬૦ મિલિયન પાઉન્ડ છે.

બલગેરીઓએ કાલે—અરબી લીધું
છે એવા ખબર બલગેરીઓ ખાતે પ્રમટ
કવા છે. તેમણે ગુરૂકી જાવજયા સાથે
આરટીઆનોપલ જતી એક શાહી કમળે
કરી કહેવાય છે. જાથી એવું જવાબ છે
કે આરટીઆનોપલ અને સોલોનીકોના
કોનસ્ટાંટીનોપલ જાણેના વહેવાર લેવી

નાખવાને બલગેરીઓને કલિતમાન થવા
છે.

આરટીઆનોપલના ગુરૂકીને મરણુ સુધી
સવા નિશ્ચય કર્યો છે.

તા. સુલતાન આપકર્મ સામ એવા
કવા માટે છે, પણ તેમના કલાહકારીએ
તેમને તેમ કરતાં બટકાવેલ છે.

એવક ખાતે મોનટીનીએ અને સર
વીઓને એક જ થઈ ગયા છે.

ગુરૂકી સરકાર ને ધક્કા છે. રામાની
સાથે આરે અલારથી તથાવી કરવા
માં આવે છે.

રામાની રૂઠ કોસ સોહાપટીએ ખાલ
કન રાખે. માટે પા. ૧,૦૦,૦૦૦ ની
રકમ આપી છે.

આરટીઆનોપલને સંબંધમાં એવું
જણાવવામાં આવે છે કે કોસપણુ જાપા
ના ખબરપત્રીએ સલાહના મેદાન પર નથી.
તેઓ સલાહના મેદાનથી ૧૦૦ માઈલનેટલા
દુર છે, અને સલાહ આતા તરફથી
તેમનાં રાજ્યોને ખબરો મે.રવા હોય
તેના જીતાસઓ મોતાના જાપા સિપર
જોડાયે છે.

તા. ૨૯ મીને મંગળવાર—એવા
ખબરકસ ખબર બલગેરીઓમાં મળ્યા
છે કે બલગેરીઓ મોડેસ્વાર સરકારે
આરટીઆનોપલને મેસીડોનીઆ તથા
કોનસ્ટાંટીનોપલ સાથેના સંબંધ તેવી
વાખ્યો છે, તથા સુલેમરમસ અને હીમે
દીકા નામનાં ચાખ્યાં છૂટી શીધાં છે.

એવું જણાય છે કે ગુરૂકી ખાલો—
અરબીની પધિએ અરજન નહીં સિપર
મોડેસ્વાર નાખવાને આરટીઆનાં માંધ કામ
કરી રહ્યા છે. હવે પછી મ્યારી મોટી
સાકામાં આરે છૂટ મેળવવાને ગુરૂકી
સરકાર દરેક અમલ કરી રહેલ છે. આ
સલાહથી મુદ્દત્ત પરિણામ મુકરર થશે.

ગુરૂકી સરકાર ને જોગનાથી ગોઠવાકું
છે તેથી ગુરૂકી સલાહ ખાતાના પ્રધાનને
મજા સંતોષ થયો છે, અને એ દિવસમાં
મુદ્દત્ત પરિણામ ખતાવનારી સલાહ થશે
એવી તે વહી રાખે છે.

ગુરૂકી સરકાર સાથે એ વહીવટી કાળા
અમુકમાં બલગેરીઓનાં ખંદો માટે
કિપડ્યાં છે.

નહીમપાકાના કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે,
એવો તાર કર્યો છે કે હરકીથીએ ખાતે,
બલગેરીઓ સરકારની એક મુલાકાત થઈ પા. ૧૨૫૦ એટલી રકમ કિપડાવી છે.

કે કે હવે તે સરકાર મદદ કરવા મા
કત છે. તેથી હરકી રીતે ગુરૂકી પત્નમાં
વધારો થયો છે, અને તે મેડસ મિલિયન
લાવે એવી સલાહ જવાબી રાહ જુએ છે.

માછ પદમટ સુલતાન અબદુલ
ને હાથે મુધી રીતે કોનસ્ટાંટીનોપલ
ખાલવામાં આવેલ છે. તેમને સુપરમો
ખાસ દરસના મહેલ પર સર્વ જાણ
આવેલ છે.

તા. ૩૦ મીને શુક્રવાર—બલગેરીઓ
આરટીઆનોપલના ઘેરા સંબંધમાં મુક
રહ્યા છે. ગુરૂકી વડા નહીમ પાકાને
એવો સરકારી મોકલ્યો છે કે બલગેરી
સલાહ માલી રહી છે.

સરકારી જામળ કોઠાની ખાતે શી
પાછા કરવા મોકલ્યા છે.

સરકારીઓએ કુલ ૧૧ એટલાં મજા
કર્યાં છે.

કોસપણીસેની સલાહના વરણમાં
જણાવવામાં આવે છે કે ગુરૂકી બલગેરીઓ
અહમુરીથી મરણીયા મળને સલાહ કામ
પણુ તેમનું મુખ્ય સરકાર પાકું છે કે
એવા ખબર પડ્યા તરે તેમને મેડેસ્વાર
મહી મયો. ગુરૂકી સરકારમાંની રામાની
દુકીઓ એક પછી એક કરણે થઈ
હતી. મુલકમાનો એવટની થઈ હુકી
સલાહ હતા.

ગુરૂકી વડા વજર માગી મુખત્યાર પાકા
એ રાજતામું આપ્યું છે, અને તેમની
જમાએ પંચ ગુરૂક પાર્ટવાળા કમળે
પાકા વડા વજર નીમાયા છે. તા. સુલ
તાન તરફનું હરમાન બહાર પાકું છે
તેમાં છૂટ માય લાં સુધી જોરથી સલાહ
સલાવવાને વડા વજરને મુખવજાઈ
આપ્યું છે.

નહીમપાકાના સંદેશમાં જણાવવામાં
આવે છે કે મેડેસ્વાર બલગેરીઓને
પાછા હાલવવામાં આવ્યા છે.

મુદ્દકાના અતુલપીઓ જણાવે છે કે
છૂટ ગુરૂકીની તરફ વળવા માંધમાં
મિન્હો છે. નહીમપાકા પોતાની પાસે
૨,૨૦,૦૦૦ માકુસો છે, તથા આરટીઆ
નોપલના હીલાની અંદરના માકુસો છે,
ને મોટા સરકારવડે બલગેરીઓને સલાહ
રહાયે એવી વહી છે.

શેડેક્કીના શીકે એક સાકા થઈ
સરકારીઓએ કુલ ૧૧ એટલાં મજા
કર્યાં છે.

રૂપન અનુમતે ઇસ્લામ

આન મી. માખલેપર મોકલવામાં આવેલી યાદી

રૂપન અનુમતે ઇસ્લામ તરફથી તે ના પ્રમુખ મી. એમ. એસ. રહેરી તથા સેક્રેટરી મી. એફમાન આમની સહી વાળી નીચેની યાદી માનવંતા એખલે ઉપર મોકલવામાં આવી છે :—

“વહાલા સાહેબ,—વેપારી વરસની હીંદી કેમની રિયલિટિ વિષે પ્રથમ નોની સાથે ચર્ચા કરતી વખતે સાધારણ રીતે આખી હીંદી કેમને અને ખાસ કરીને વેપારી વરસને લાગુ પડતી નીચેની હાકમારીઓ આપ મ.દ રાખશે. એવી અમારી માન પુરવઠ અરજ છે :—

વેપારી લાઇસેન્સ

સરકારી આંકડાઓ મોખખી રીતે જતાવી આવે છે કે વરસો વરસ ધીમે ધીમે પણ મહત્તમ રીતે સંખ્યાબંધ વેપારી લાઇસેન્સો આજી મતા જાય છે, અને જે આમ વધારે વખત ચાલ્યા કરે તે વખત જતાં વેપારીઓ તદન નાજુદ થઈ જાય તેમ છે. સરકાર તથા લાઇસેન્સ ઉપર કાણુ ધરાવ નારી જુદી જુદી મુનીસીપાલિટીઓએ એવી રીત પકડી છે કે મને તેવા હક દાર હીંદીને, પછી તે જુને રહીશ હોય, કોલોનીમાં જ-મેલો હોય, કેળવાયેલો હોય અથવા તે વેપારીની લાખકાત ધરાવતો હોય, તેને પણ નવા લાઇસેન્સ આપવાં નહીં. એક તરફથી સામાન્ય વસ્તીમાં વધારો થતો જતો હોવાથી અને બીજી તરફથી વેપારી વરસના નવા હીંદી ઉતા રૂઓ સામે દરવાજા બંધ થવાથી હીંદી વેપાર પર આવા અણુકના અને અણુ થતા અપતાથી ભારે અન્યાય થશે.

એકના નામપરથી બીજાના નામપર લાઇસેન્સ બદલાવવામાં તેમજ ટેકાણું બદલાવવામાં પણ ઘણે જામે એવીજ રિયલિટિ છે. કેટલાક જામમાં એવા ટ્રાસ દર માંડ ક્યારેક કરી આપવામાં આવે છે, બ્યારે બીજા જામોમાં તે તે બીજ કુલ કરી આપવામાં આવતા નથી. આ થી વેપાર બંધ કરવાને હવેજતા હીંદી એને તેમજ જામ કાઢી નાખવાને હવેજ નાશએને પોતાની દુકાનનું બજાર લાવે માલું કરવાનું તદન અસંભવિત થઈ પડે છે. એક વેપારી વેપારમાંથી હારજત થાય અથવા મરણ પામે એટલે તેની અગ્ન્ય તેના હીંદીને સ્થાવરવા દેવામાં પડકારત કરી કહાય એમ છે. જ્યો

જો હીંદી અણુક કારણસર એક એ વરસ પોતાનો વેપાર બંધ રાખે તો તે પાછો થઈ કરી ચકતો નથી; કેમકે એવું કરા વવામાં આણું છે કે વરસો વરસ લાઇ સેન્સ નવું કરવામાં ન આવે તો તે રદ જાય છે વળી બધીક પરવાનો કલાવતી વેળા ખુદ ધણી હાજર હોવો જોઈએ એવો આમલ કરવામાં આવે છે.

કેટલાક હીંદી મિલકતદારોને અણુત નહીં મળવાથી વુકસાન સદન કરવાં પડે છે, કેમકે એક લાકુત વેપારમાંથી ફરા મત થાય અથવા મરણ પામે ત્યારબાદ બીજા અણુતને તે જગ્યાનું લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવતું નથી. ખુદ મિલકતદારને પણ તે જગ્યાએ વેપાર કર વાનું લાઇસેન્સ જોઈએ હોય તો તે કાઢી આપવામાં આવતું નથી; અને તેનું કારણ માત્ર એટલુંજ કે તે જતનો હીંદી છે.

જે વેપારીઓ હાલની હમ પ્રમાણે અને ગેરાથી કે-છ પણ રીતે ઉતરે નહીં એવી રીતથી વેપાર કરતો હોય તેને અણુતબાણુના રસ્તાઓ કે જ્યાં જતી વગેરેની પુરી સમવક હોતી નથી સાંજ વેપાર કરવા દેવાને બદલે કહેરના ઠાંધ પણ લાગ્યા વેપાર કરવા દેવા જોઈએ.

વેપારી વરસના જીવનોની સંખ્યા વધતી જાય છે અને વખત જતાં તેઓ પોતાનો આણુક અથવા નવો વેપાર કરવા માટે એ બનવા જોગ છે. આ લોકોને બીજી મોના જેટલીજ છુટ હોવાને દાવો કરવામાં આવે છે.

નડતાલ પાર્લમેન્ટની ૧૯૧૦ ની સલા માં એવો ફરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો કે વેપારી લાઇસેન્સને કાણુ યુનિ યન પાર્લમેન્ટના હાથમાંથી કાઢીસીલના હાથમાં આપવામાં આવે. જે વેપારને કાણુ રચનિક ગેરા કરીસીના હાથમાં હમણાં છે તે કરતાં પણ વધારે સોંપવા માં આવશે તો મામલો અત્યંત ખરાબી એ પહેલશે. આવી જતના કામદાના પડલા યુનિયન પાર્લમેન્ટમાં પડી ચુક્યા છે, અને એ ખાનમાં રાખવા જેનું છે કે નજર જો કે ખાસ હીંદીઓ તરફ ત્યાગમાં આવી છે, છતાં તે કાયદો સામાન્ય રીતે લાગુ પડે એવો ધડવામાં આવશે, અને એમ કરીને કહેનકાહની મંજુરી મળવાની જે કલમ સ્થિત આર રીકન એક્ટમાં છે તે લાગુ પડી શકે નહીં એવી પેરવી કરવામાં આવશે. એ કલમ આવા અંજોગે ખમામમાં રાખીનેજ ખાસ લાખલ કરવામાં આવી હતી.

ઇ મીમીશન

એટલું ચોક્કસ છે કે નવા ઇમીગ્રેશન કાયદામાં કેળવણીની પરીક્ષા એવી રાખ વામાં આવશે કે જેથી હાલના પાસ થઇ ચકતા હોય તેવા હીંદીઓને અટકાવી શકાય. હાલમાંજ મુખ્ય મુનિવર્સિટીના મેટ્રીક થયેલા જીવાનોને અટકાવવામાં આવેલા છે. આ પ્રાંતના હાલના કાયદા માં જેટલી સખતાઇ છે તેથી વધુ નવા કાયદામાં ન હોવી જોઈએ. મને તેમ થાય, પણ હીંદુસ્તાનની સાથે બહેલો વેપાર કરનારા અહીંના હીંદી વેપારીઓને પોતાનાં નામાં કામાં તથા કામજ પત્ર હીંદુસ્તાનની જુદી જુદી જાણઓમાં રાખવા પડતાં હોવાથી, તેઓની જરૂરી માત માટે, હાલ મુધીમાં દર વરસે પરીક્ષા પસાર કરીને જેટલા લાખલ થઇ ચકતા તેટલાને મુદતી પરમીટથી લાખલ કરવાની સમવક તો થવીજ જોઈએ, કેમકે તેવા માણસો અહીંથી કેળવવા માટે અહીંના કેળવણી ખાતાએ કાંઇપણ રીતની સમ વક રાખી નથી.

હાલના કાયદા મુજબ ડોમીસાઇલ પાસ કાઢી દેવામાં આવતા તે રીત નવા કાય દમાં કલમ રહેવી જોઈએ. એ કલમ થી કાંઈ કાપકુપ કરવામાં આવે તો તા. ૭ અક્ટોબર, ૧૯૧૦ ના વડી સરકારના અખાણુનો તેથી અંચ થશે.

હાલમાં હીંદુસ્તાનથી પાછા ફરતા હીંદીઓ સામે બની શકે તેટલી અડચણો નાખવામાં આવે છે. ડોમીસાઇલ સર્ટી ફિકેટને ચાલુ રીતે નહામા કામજ જેવાં મજબુમાં આવે છે, અને તે સર્ટીફિકેટ ધરાવનાર ધણીની ઓળખ મળતી આવતી હોય તો પણ તે સર્ટીફિકેટ અફ છે કે નહીં તે ફરી સાબીત કરી આપવા ની ફરજ પાડવામાં આવે છે.

કેપના રિવાજ પ્રમાણે એક વરસની મુદતની પરમીટ કાઢી આપવાની યુનિયન સરકારે ધારણા રાખી છે તે બીજકુલ સ્વીકારી કહાય તેમ નથી; કેમકે હલાજ ન થઇ શકે એવા અંજોગોમાં પણ એક દિવસ મોડા મનાર હકદાર હીંદીને કેવી રીતે અટકાવવામાં આવેલ છે તે અણુ બવથી જોઇ શકાયું છે. વળી અણુક મુદત માટે પરદેશ જવાને હમજનારાઓ માં ગેરાએને નહીં ને હીંદીએનેજ એક વરસમાં પાછા ફરવાની ફરજ શા માટે હોવી જોઈએ?

કેટલાક એવા જાણીતા ગેરાઓ છે કે જેઓ નામનાજ અહીંના ડોમીસાઇલ મજબુ છે, અને વરસો મુધી આ દેશથી

બહાર રહે છે. આવા સમયનું કમિશન માટે બહાર વસનારા મેમ્બર્સો કરતાં હોદ્દાઓને કાર્યભેડના કારણસર હાથે દર બે મુઠવામાં આવે તે તદ્દન એવકુશીની વાત છે.

હોદ્દાઓનો

કમિશનનું કાર્યકારણ એમણે બહુ જ અપમાનકારક છે. હાલમાં એવું કારણ આપ્યું છે કે એકથી વધુ ઓરત પરબુનાર હોદ્દા પોતાની બીજી ઓરતને બહી લાવી શકે નહીં. ધરમની રૂએ જતાં બન્ને દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાયદાપુર વડે નથી અને તેથી તેની પ્રજા પણ એર કાયદે છે એવી દલીલથી તમામ હોદ્દા ઓરતો અને બાળકોને અટકાવી સકાય એવો પણ કાયદોનો અરજ કરી સકાય એવું છે. હાલમાં પ્રજા સભેશ નાતાલ કમિશન ખાતાં તરફથી હોદ્દા ઓરતો વિષેના અપમાનકારક સરકારી આપ ને વાકેફ કરવામાં આવ્યા હશેજ. તે સામે આખી હોદ્દા કોમમાં અત્યંત યુસો ફેલાયેલો છે.

કમિશનનું અમલકારની સમક્ષ હોદ્દા પુરુષોને તેઓની સ્ત્રીઓ, અને સ્ત્રીઓને તેઓના પુરુષો, ટોળામાંથી એળખી કાઢે એવી ફરજ પાડવામાં આવે છે.

હમણાં એવી ફરિયાદ આવી છે કે પાછા ફરતા હોદ્દા પુરુષો અને સ્ત્રીઓને નાચા થવાનો કુકમ કરવામાં આવે છે અને પશુઓને તપાસવામાં આવે તેમ તેમની કાકતરી તપાસ કરવામાં આવે છે. બે કે આ વાત ખરી છે કે ખોટી તેનો હક તપાસ ચાલે છે.

વેપારી વરખને સામે છે કે ધરમ સંબંધી તથા રૂઢી સંબંધી આવાં અપમાનો તે વધુ વખત સહન નહીં કરી શકે, તેમજ તેઓની જાતને થતી ધન્યતા તેઓ વધુ વખત નહીં ઉઠાવી શકે. અમલકારોની હાલકાતી બેઠાકારી, સામે આખી કોમમાં અત્યંત યુસો આપી રહ્યો છે. પપ્પાસાદર લોકો અમલકારો ના આ આપપ્રુદ વચ્ચે સામે કેટલેક ફરજો રક્ષણ મેળવી શકે છે. પણ જરીન વરખ તે નિરપેક્ષ છે.

અમે આગુરતથી આજી રાખીએ છીએ કે પ્રધાનો સામેની મસલતમાં આપ આ આખો સંભાળીને મનમાં રાખશો, કેમ કે તેઓનું વધારે સારી રીતે નરોજર આન ખેંચનાર આપના કરતાં બીજાં કામ નથી એવી અમને ખાતરી છે.

મુંબઈની અરજ

કોલોનીઓમાં વસતા હોદ્દાઓની હાલમારી સંબંધી

(તમા અંકથી ચાલુ)

૧૯૦૬ ના સાઉથ આફ્રિકા એક્ટમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે હોદ્દાઓને બચતી બાબતો અવરનર જનરલે હાથમાં લેવી; એટલે કે પ્રાંતિક કાઉન્સિલો અથવા પ્રાંતિક કારોગારી ખાતાં તે હાથમાં ન લઇ શકે, પણ યુનિયન પાર્લામેન્ટના તે બાબતો હાથમાં લેવાની એમણે. તે છતાં પ્રાંતિક કાઉન્સિલોને વેપારી કામસેન્સ સંબંધમાં સત્તા આપવાને અરજો ચાલુ છે, અને કાયદાઓ બહાર એવી વધી રહે છે. અને એ પ્રાંતિક કાઉન્સિલોમાં કોમી અદા વતની લાગણી એટલી છે કે જેટલી યુનિયન પાર્લામેન્ટમાં કદી જણાઇ નથી. આવી સત્તાનો અમલ હોદ્દાઓ સામેજ કરવામાં આવનાર હોવાથી એ દેખીતું છે કે સાઉથ આફ્રિકા એક્ટમાં યુનિયન પાર્લામેન્ટના હાથમાં એ સત્તા રાખવાનો જે હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે તે હેતુને નાશ થશે. આ વાત પ્રાંતિક કાઉન્સિલ ના અમેવાન મેમ્બરોએ જાહેર રીતે કણ્ણ કરી છે. એટલે હોદ્દાના લાભો જાળવવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના બંધા રજુમાં જે એકની એક સહીવચામતી રાખવામાં આવી છે તેને આવી રીતે ટાળી નાખવામાં આવે એનો વિચાર કરતાં મુંબઈના કહેરીઓને ખોટા ઉપજ છે.

(૨૦) વિષેમાં અરજદાર એ બીના ઉપર આપનું બાન એવું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કાયદાઓમાં કોમી તહાવત નથી પાડી શકતા તેથી કાયદા તબેના ખાનઓ વડે કોમી તહાવત કામલ કરવા નો રીવાજ વધતો જાય છે. કામલ તરીકે ટરંસવાલના ટાઉનશીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટમાં આમ બન્યું છે. કોમી તહાવતવાળા કાયદાઓને નામદાર કહેન કાહની મંજૂરી માટે રાખવા સાઉથ આફ્રિકા એક્ટમાં કહેલું છે, સારું આ કોમી એવાળા ધારાઓ માટે પાર્લામેન્ટ ની પણ મંજૂરી લેવાતી નથી, તેમ તેને ના. કહેનકાહની મંજૂરી માટે પણ રાખવામાં આવતા નથી. આ રીતે જે એખખા કોમીએવાળા કાયદા કહેવાય તે ને પાસ કરી દેવામાં આવે છે, અને પરિણામે હોદ્દાના લાભોને નુકસાન થાય છે.

(૨૧) અમુક સ્થિતિમાં, દક્ષિણ આફ્રિકાની પાર્લામેન્ટે પાસ કરેલા કાયદાઓ નામંજૂર કરવાને સાઉથ આફ્રિકા એક્ટ માં સત્તા રાખવામાં આવી છે, છતાં જુલ કમના અનુકરણે લીધે બીક લાગે છે કે અસાધારણ હાલમારીના કામલમાં પણ ના. કહેનકાહને કાયદાઓ અટકાવવાની તેમની સત્તાનો ઉપયોગ કરવાને વડી સરકાર સલાહ આપશે નહીં, અને આથી અખાય અને જુલમ સમે રાખતામાં આવેલી કોમી બારી નિરપેક્ષી પણ પડશે. મુંબઈના કહેરીઓ કણ્ણ કરે છે કે રવ રાજ ભોમવતા મુલકો પોતાના લાભ માટે એમણે કાયદા બંધી શકે છે, છતાં તેઓ એ તે નથીજ કણ્ણ કરી શકતા કે અમુક વર્ગોના લાભ સાર, બીજા વર્ગોને નુકસાન કરે એવા કાયદા બંધવાની રવ રાજ ભોમવતા મુલકોને સત્તા હોય. વળી કોમીએવાળા જુના કાયદાઓને ફરી સજીવન કરીને કામલ કરવા માં આવે છે, પણ, કાયદો લાંબા વખતનો છે એવું કારણ આપી તેના કાયદાની અટકાયત કરતાં વડી સરકાર પાછી પડવાનું વચ્ચે જાત વે છે તેથી પણ મુંબઈના કહેરીઓને કારે રીકર થાય છે. આવા બનાવોના કામલો ટરંસવાલના ક્રેડિટ મ્યુ રીસીપલ ઓરડીનન્સથી પ્રુશ પડે છે. હાલ એ કાયદો એ પ્રાંતની પ્રાંતિક કાઉન્સિલ આમળ છે. તે સંબંધમાં મુંબઈના કહેરીઓ આપ નામદાર ને યાદ આપે છે કે જો ઉપર કહેવા તેના કાયદા લાંબા વખતના છે તો તેને બચતી હોદ્દાઓની હાલમારીઓ પણ તેટલીજ લાંબા વખતની છે. કહેનકાહ તરફની જે ફરજો મદ રાખસ હોદ્દાને વારંવાર કહેવામાં આવે છે તેવીજ કહેનકાહ પ્રત્યેની પોતાની ફરજોને બીલકુલ ન સમજી શકનારા મેરા કોલોનીયો કોલોની માં વસતા હોદ્દાઓના કહેને જ્યારે જ્યારે દબાવવા પ્રયત્ન કરે ત્યારે ત્યારે તેમને અટકાવવાને ના. વડી સરકાર પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરશે એવી વડી રાખવા હોદ્દાના લોકો કહેવાર છે.

[અધુરું.]

સીડનકામ હોદ્દા મેન્સ સોસાયટી ના સેક્રટરી લખે છે કે:— દિવાળીને દિવસે સાધારણ રીતે કરવામાં આવતી રમત મમતો, દિવાળીના અરસામાં માનવંતા મી. જોખસેને આવકાર આપવાનો હોવાથી, તા. ૧૭ મી ઉપર મુલતથી રહી છે.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સાપ્તાહિક શિયરુક તથા ફરમા કમીશન લઈ બેઠાનેકામચાલી મારકેટમાં ફક્ત બાવવામાં આવે છે. અન્ય તરફના કમીશનમાં આવે છે.

EXPERIENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.

Box 388,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS:

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant,

Box 87

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.

Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Duth & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D.M. Seedat, General Dealer
Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHANNESBURG

K.B. Coovadia,

General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2670

Masters Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'Oblige'

Merebank

D. Kallianjee

Fire & Grower and Farmer
Union Road.

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

VERULAM

Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Waidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WARMBATHS

H. E. Nagder & Co.

General Merchant, P.O. Box 5.

નવસારી હિંદુ યુનાઇટેડ ટ્રેડિંગ કંપની.

ચેરમેન: શ્રી. કે. પટેલ

હિંદુસ્થાનની શ્રેષ્ઠ શ્રીમંત મંજારી
સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પેરમહંસુ તથા કલકત્તાનું—સરક
ચવલ—ચોખુ—અંધીયાળુ—એક વખત
મંજારી ખાસી કરે.

મે. નં. ૧ મીચાર. સ્વીડ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, જલકાનેરમરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. મોક્સ ૫૨૫૦

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION.

The

Hon. Mr. Gokhale's Speeches

The book contains four parts and an appendix. The first part includes all his utterances in the Supreme Legislative Council and in the Bombay Legislative Council; the second all his Congress Speeches, including his Presidential Address at Benares; the third speeches in appreciation of Home, Naoroji, Ranade, Mehta and Bannerjee; the fourth, Miscellaneous speeches delivered in England and India. The appendix contains the full text of his evidence both in chief and in cross examination before the Welby Commission and various papers. Crown 8vo, 1,100 pages, Cloth gilt. Price 6/- (Post free 7/6). To be obtained from:

The I. P. Press, Phoenix.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the case of Durban or Maitland, should include cost of exchange (minimum 6/-). Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the Indenture System. The book contains a brief sketch of the Hon. Mr. Gokhale's public career and the full report of the debate on the resolution moved by the Hon. Member in the Viceroy's Legislative Council, Calcutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline of the Philosophy of the Vedanta as set forth by the Upanishads and Shankara; by L. D. Barnett M.A., Litt. D. Professor of Sanskrit at University College, London. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa: Helots within the Empire! How they are Treated. By H. S. L. Polak. Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa. By J. J. Dake. With an Introduction by Lord Amthill. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South African Problem. By Dr. P. J. Mehta. Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S. Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K. Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential Address delivered by P. J. Mehta, M.D. Bar-at-Law, on the occasion of the 11th anniversary of the Hindu Social Club, Rangoon. Price 6d. (with postage 7d.)

The Koran. Translated from the Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Mahabharata. Condensed into English verse by Ramesh C. Dutt C.I.E. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

શ્રીમદ્ ભગવત ગીતા. ભારતમારકા પંડિતશ્રી મહાલાલજીવ ગુજરાતી સમસ્તભાષીને આપવાને કાપાયેલી. કીમ્બ પેની ૧૦. અપાલ ખાસ સાથે ૧ શી.

સ્વામી વિવેકાનંદના પદ્મ ભાગ ૧નો. અંગ્રેજી ઉપરાંત અનુવાદ કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર ભગુભાઈ કૃતેશ્વરજી કારભારી કીમ્બ ૧૦ પેની અપાલ ખાસ સાથે ૧.

મોક્ષનકાશ કરમચંદ બાંધી. ૧૧. ૩૦૬ લખેલ પુસ્તકનો ગુજરાતી તરજુમે. ૩૮ મેલમી આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના વિસ્તારથી લખેલી છે. પૈરક અવચ સહીત કીમ્બ ૧૫. ૩૫૦.

દેશભક્ત બોપાળ કૃષ્ણ બોપાળે અને બીરમીટના સવાલ ઉપરાંતી ચરચા પૈરક અવચ સહીત કીમ્બ ૧ પેની.

The I. P. Press, Phoenix.

Remittance in all cases must accompany order.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 45—VOL. X.

SATURDAY, NOVEMBER 9TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE TWO PENCE

A ROUND OF RECEPTIONS

JOHANNESBURG GREETSS MR. GOKHALE IN RIGHT ROYAL STYLE

THE *Transvaal Leader* thus describes the arrival of Mr. Gokhale and party at Park Station, Johannesburg, on the 29th ultimo:—

The Honourable Gopal Krishna Gokhale, Member of the Legislative Council of the Viceroy of India, who is visiting South Africa to study the Asiatic question on the spot, arrived at Park Station at four o'clock yesterday afternoon, and found awaiting him on the platform a welcome of typically Oriental warmth and magnificence.

He had been met at Klerksdorp by hundreds of Rand Indians, who went down on Sunday night, and returned with him in a special train. Amid tremendous cheering from them and from thousands more, who crowded the platform and showered roses upon him, Mr. Gokhale, accompanied by Mr. Gandhi, stepped from his saloon on to a richly-decorated and carpeted platform erected on the railway platform, and was there received by the Mayor and Mayoress of Johannesburg. Among those who were presented to Mr. Gokhale, or were present to welcome him, were Sir George Albu, Mr. E. Nathan, M.L.A., Mr. Wm. Hosken, the Rev. Dr. Ross, Mr. Richard Goldman, Mr. L. W. Kitch, Mr. J. W. O'Hara, Rev. Andrew Brown, Mr. and Mrs. David Pollock, Mr. R. H. Henderson, Mr. C. F. Tainton, Rev. Chas. and Mrs. Phillips, Mr. Leung Quinn, Dr. Gilchrist, Miss Knudsen, Mr. and Mrs. Watson, Mr. and Mrs. Forrest, Mr. and Mrs. Dawson, Mr. N. J. Scholtz, Rev. and Mrs. Doka, Mr. W. Easton, Mr. Martin Easton, Mr. Mac Intyre, Mr. and Mrs. Quail, Mr. and Mrs. Tosh, Mr. T. C. Gavin, Mr. A. M. Abrahams, Mr. and Mrs. Woolliams, Mr. and Mrs. McLaren, Mr. H. J. Holmeyer, Mr. L. N. Partridge, Mr. Henry Notman, Mr. P. Dey, Mr. W. Light, Mr. Haddon, Mr. Howard Rini, Mr. M. Glennie, Rev. Canon Berry, Miss Northcroft,

Mr. L. E. Neame, Miss S. Schlesin, and Miss M. E. Polak.

The Mayor's Welcome

On the platform a small Indian girl advanced and garlanded the distinguished visitor and the Mayor, in the Indian fashion, after which Mr. Dowell Ellis formally welcomed Mr. Gokhale to Johannesburg. He described him as one of the Governors of India who had come to South Africa for the purpose of looking into the welfare of the citizens of that great part of the Empire who were resident here. These people had always been law-abiding in Johannesburg, and he hoped—he knew—that every facility would be given Mr. Gokhale to get thoroughly into all that affected them in that city. It was his privilege to introduce Mr. Gokhale to the citizens of Johannesburg. Great enthusiasm was exhibited by the assembled Indians at the Mayor's remarks. The cheering was renewed as the presentation of addresses was commenced. There were six in all. First came that of the British Indian Association, and then, in the order mentioned, those of the Hamidia Islamic Society, the Johannesburg Hindus, the Tamil Benefit Society, the Patidar Association, and the Indians of Pietersburg.

✓ Splendid Gifts

The only address read was the first—by Mr. Gandhi. This presentation was extraordinarily beautiful and elaborate. It took the form of a solid gold plate representing a map of India and Ceylon, engraved with the text of the address, and bearing at the foot the facsimile signatures of the President and Secretary. The map was flanked on either side by two gold tablets, one bearing an illustration of the famous Taj Mahal and the other a characteristic Indian scene. The whole was mounted on a Rhodanian teak, set in an elaborately

carved frame of polished South African wood, and enclosed in a velvet-lined casket of Rhodesian teak. The addresses from the Hamidia Islamic Society, the Patidar Association, and the Johannesburg Hindus were enclosed in massive silver and silver-gilt caskets chased with characteristic emblems. That from the Islamic Society bore Moslem symbols, that from the Patidar Association agriculture designs, and that of the Hindus the emblematic lotus leaf. The illuminated address of the Tamil Society was bound in a morocco Album, mounted with four fine gold corners, and a centre shield, all chased with the lotus leaf.

The addresses were as follows:—

The Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E., Johannesburg.

Dear Sir,—On behalf of the British Indian Association, we beg to extend to you a very hearty welcome to the Union in general and to the Transvaal in particular. The estimation in which you are held by our countrymen in the Motherland would suffice to ensure for you a warm welcome from us here. But you have a special claim to our gratitude.

When Passive Resistance was at its height, and when hundreds of our countrymen were undergoing imprisonment in this Province for conscience' sake, we knew that we had your most active support and co-operation. We are aware that it was because you threw the whole weight of your influence in our favour that the Passive Resistance Fund was swelled by magnificent contributions from India. Mr. Polak has told us how invaluable your advice and guidance were to him whilst he was our delegate in India. It was due mainly to your efforts that the supply of indentured Indian labour to South Africa was stopped. For this, not only are your countrymen most grateful to you, but we believe that the European residents of South Africa also have warmly welcomed your work in this direction.

You have crowned this special South African work of yours by now paying us a visit for the purpose of making a local study of the situation. We know what this visit has meant to you. We shall never forget the sacrifice made by you in coming to us. We thank you for it, and hope that you will carry with you pleasant recollections of your visit to South Africa; and we pray God that He may spare you for many a

you to continue your service of the Motherland, which you have so patriotically made the work of your life.—We remain, Yours faithfully,

A. M. CACHALIA, Chairman.
M. K. GANDHI, Hon. Secretary.

To the Honourable Gopāl Krishna Gokhale
C.I.E.,
Johannesburg.

Dear Sir,—We, the undersigned, representing the Hindu population of Johannesburg, desire, particularly, to voice our veneration and regard for you.

There is not one among us who does not know of your untiring labours in the cause of the Motherland and her sons scattered far and wide throughout the globe. Your name is a household word with us, your image graven on our hearts, your noble example an ever-present spur to duty.

We bid you welcome to this land of our adoption, and trust that your sojourn in our midst may be a pleasant one. May you long be spared to us, and granted health and strength to continue your glorious work.

To the Honourable Gopāl Krishna Gokhale,
C.I.E.,
Johannesburg.

Dear Sir,—Representing, as we do, the British Indian Mahomedans of the Transvaal, we beg to extend to you a most hearty welcome to this Province.

Whilst we are sufficiently represented by, and endorse everything contained in, the address presented to you on behalf of the British Indian community, we consider it a privilege to be able to specially emphasise the sentiments expressed therein, on behalf of all the British Moslems of the Transvaal.

We are aware that the Hindu-Mahomedan problem still exists in the Motherland, and we know that you have made it one of the works of your life to endeavour to bring the two sections closer together, and we realise that, in your efforts, you have held the scales evenly between the two. We are, therefore, specially grateful to you for your noble work.

We wish you long life and strength to continue your noble mission for our dear Motherland.

To the Honourable Gopāl Krishna Gokhale,
C.I.E.,
Johannesburg.

Dear Sir,—We, the undersigned, on behalf of the Kuntlis, beg heartily to welcome you to Johannesburg.

Though our sentiments are expressed in the general address presented to you on behalf of the community, we, as the Farmers of Gujarat, being a fairly large number resident in Johannesburg, feel that we should emphasise the sentiments of regard and veneration we have for you.

We pray God that He may bless you and that He may grant you long life and health, so that our Motherland may have the benefit of your services for many a year to come.

To the Honourable Gopāl Krishna Gokhale,
C.I.E.,
Johannesburg.

Dear Sir,—We, the undersigned, on behalf of the Tamils living in this Province, beg leave, on the occasion of your visit to us, to show our special respect for you.

We are already doubly represented, in the address presented to you on behalf of the general community and most of us also in that presented to you on behalf of the Hindus of this Province.

We are a very small band, but, as the majority of us during the Passive Resistance struggle were deportees, we came specially under your influence, and we had the opportunity of observing the great regard you showed to the humblest of us, and how by your ceaseless effort you tried to alleviate our distress. We have, therefore, come to look upon you as our personal friend and benefactor. You and those like you who helped us in India were our inspiration in the moments of our trial.

We thank God that He has blessed India with a son like you, and we pray for your long life and health.

Johannesburg Holy to India

Mr. Gokhale, a man of fine presence and benevolent aspect, was much moved at the splendour of the gifts made him. He found it most difficult, he said, to express in adequate terms his profound gratitude to the Indian community of Johannesburg. "In India," he declared, "Johannesburg is regarded as a holy place, sanctified by the sacrifices of so many of our countrymen, who for conscience sake, upheld the dignity of our land. It is a great privilege to me to see the faces of so many of my brothers and sisters who bore so much and who did so much to raise the name of India in the civilised world. The address read by Mr. Gandhi referred in all-too-eulogistic terms to what small service I was able to render the Indians of South Africa. Those references have served to humble me, because I feel acutely that no one in India—not all of us put together—did anything worth mentioning in the struggle that went on in South Africa. Almost everything that was done was done by the delegate you sent to India, Mr. Henry Polak, whose energy and enthusiasm in your cause have rarely been equalled, and never surpassed.

India's Determination

"India has been apathetic and left you to fight your battles for yourselves. But whatever the past has been, I assure you the future will not be so. In any future struggle you may have to undergo, if it is based on justice, and the extent to which it is based on justice, you will have the people of India behind you. India feels, as it has never felt before, her duty to her children across the seas, and that that duty is no less a duty to herself than the Empire. You will no doubt have heard that I have come here to study at first hand the Indian problem in South Africa. I have been here five or six days only, but I yield to none in realising the extraordinary difficulty and complexity of that problem. But statesmen are statesmen simply because they overcome difficulties and complexities, and if the problem here defies the statesmen of South Africa, India, and England, I can only say that I am sorry for those statesmen. I realise that I have to look at the problem from all standpoints, and not as a partisan, bigot or fanatic. I must consider the views not only of the Indians, but also of the English and the Dutch and everyone else in this sub-continent.

Conclusion to be Laid Before Union Government

"I shall lay my conclusions in the first place before the Ministers of the Union, who have most courteously agreed to receive me, and then before the Government of my own country.

If I am to achieve any success in my mission, I must meet the sections of the community, and I take the kindly presence of all here as evidence of a friendly desire to co-operate with me. I thank his Worship the Mayor especially for his presence and for presiding over this gathering. I shall never forget this wonderful reception, although I realise that it is not so much on account of any possible worth that may be in me, but chiefly because of the supreme importance of the cause I have at heart."

Mr. Gokhale's speech was heard with the most indescribable enthusiasm and as, after the singing of the National Anthem, he proceeded from the station to his carriage, through the stately Oriental arch that had been erected over the Eloff-street exit, there were further scenes of joyous excitement. Order was maintained amongst the thousands of Indians present by a band of pink-turbaned volunteers, every one of them a passive resister during the acute stages of the trouble. Mr. Gokhale drove away with the Mayor and Mrs. Ellis and Mr. Gandhi.

The Kimberley Banquet

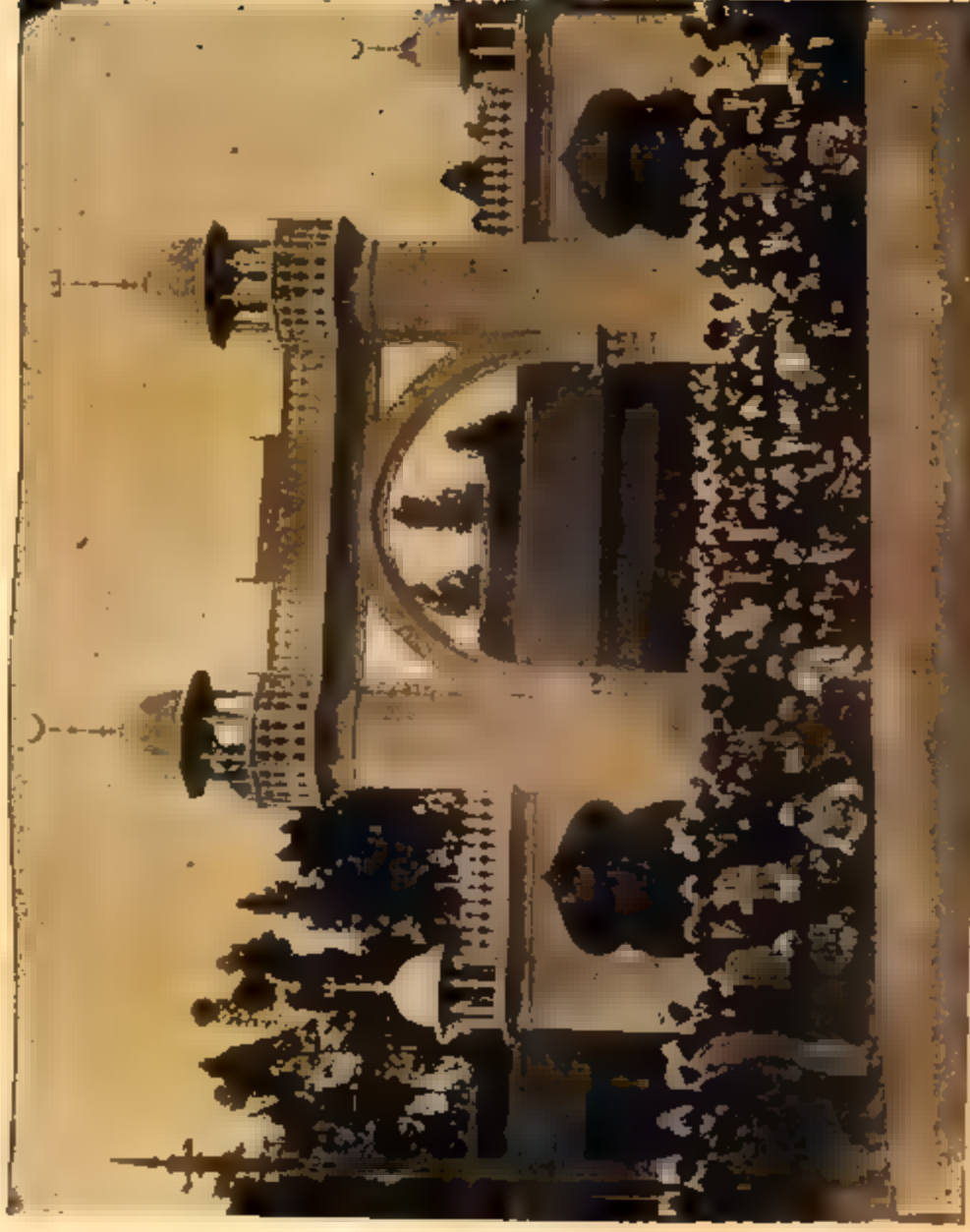
We gave, in our last issue, the report of Mr. Gokhale's speech and that of Mr. Oats, Chairman of De Beers, at the Kimberley banquet. We now re-print the report of the function together with the other speeches, from the *Diamond Fields Advertiser*—

On Saturday evening a banquet was given by the Indian community in the Town Hall Supper Room in honour of the visit of the Hon. Mr. Gopāl Krishna Gokhale, C.I.E., M.A., member of the Viceroy's Council of India. The gathering was unique in the annals of the Diamond Fields, for it is the first occasion in local history when Europeans and Indians have met at a common table, giving (as one of the spectators tersely put it) the lie direct to Kipling's dictum that

"East is east and west is west,
And the twain can never meet."

About 200 persons sat down to dinner, consisting solely of vegetarian courses, and among the guests invited by the Indian community reception committee and who accepted the invitation were the Mayor of Beaconsfield (Councillor T. Pratley, J.P.), who presided, the Mayor of Kimberley (Councillor W. Casson, J.P.) the Civil Commissioner (Mr. H. Dreyer), Mr. H. A. Oliver, C.M.G., M.L.A., Mr. Francis Oats (chairman of De Beers Consolidated Mines, Ltd.), Messrs. H. P. Rudd, W. Pickering, D.S.O., (secretary De Beers Consolidated Mines, Ltd.), L. G. Nightingale (Crown Prosecutor), I. R. Grimmer (assistant general manager De Beers Consolidated Mines, Ltd.), G. Foster (Commissioner of Police), Denoon Duncan, Major Browning, E. C. Lardner Burke, W. T. Anderson, J. H. W.

Mr. Gokhale's Visit to Johannesburg

The Triumphal Arch erected in honour of the distinguished visitor, outside Park Station.

દશસક્ત ગોખલેની જોહાનસબર્ગની સુલાકાત વખતે તેમના માનમાં દરેશન પર
આંધવામાં આવેલી કમાનનો દર્શાવ.

Williams, J. D. Tyson, T. Wynne, J. Orr, A. J. Green, the Rev. W. Pescod, Runciman, J. S. Lakey, I. P. Joshua, E. Tippe, P. Christian, H. Kallenbach, and A. E. Sam. Among the distinguished members of the Indian community, in addition to the guest of the evening, were Messrs. M. K. Gandhi, A. M. Cachalia, P. M. Dawson, K. Kalidas, and others.

After dinner various toasts were submitted.

The toast of "The Emperor of India and the Royal Family" was submitted by the Chairman and duly honoured.

Mayor of Kimberley

Mr. W. Gasson proposed the toast of the evening, "Our guest," and said he need hardly say that he esteemed it a great privilege to meet Mr. Gokhale, who was such a distinguished member of the Indian community, who had taken an active part for some years in the legislation of India. It was seldom that they had a visit from such a distinguished representative of another part of the dominions. They looked upon India as the first of the branches of the great Empire of which they all formed a part. In many respects India and South Africa were similar. Both had vast plains and varied inhabitants, but the plains of India were much more impressive, and its inhabitants were much more numerous. When they considered that India had three hundred million inhabitants, they could realise the vast importance of that part of the Empire. They therefore appreciated all the more the visit of one who had done so much, and was still doing so much, for that Empire. He thought this unique gathering augured well for the success of Mr. Gokhale's mission, and he felt sure Mr. Gokhale would not have reason to be disappointed with the result of that mission. He had a great deal before him, and he was sure that those who heard Mr. Gokhale the previous evening must have been impressed with the studiously fair-minded way in which he dealt with that difficult and delicate problem. The land from which Mr. Gokhale hailed was one in which they were bound to be interested. It was a land of romance. His own knowledge of India dated from his earliest days, when he associated it with tigers and elephants, rajahs and pagodas, (Laughter). Speaking for the European community, he wished Mr. Gokhale every success in his mission, and they highly appreciated the visit he had paid them, and trusted he would carry back pleasant memories and good recollections of the time he had spent in Kimberley. (Applause).

Other speakers supported the toast.

Mr. Gandhi

Mr. Gandhi, who was cordially received, said he thought they might well drink the toast of the guest of the evening, if what Mr. Oliver, who

was good enough to pay them a visit, had playfully said was true, namely, that Mr. Gokhale had brought with him the much-needed rain which the parched land of Kimberley required so badly. He only hoped that that rain had reached Johannesburg, and not merely Johannesburg, because he lived there, but throughout the whole Union. We Indians were supposed to be a superstitious nation, and he had no doubt many of his countrymen would share his (the speaker's) superstition that Mr. Gokhale had brought with him that much-needed rain. (Applause.)

From the Editor's Chair

WELCOME TO NATAL

By the time these lines appear in print, the Hon. Mr. G. K. Gokhale will be in our midst. We tender him a very hearty welcome to Natal and to Durban, and assure him, on behalf of the Indian community, of our best efforts to make his stay as pleasant and as useful as possible. It is with the keenest regret and concern that the community has learnt of the grave strain upon Mr. Gokhale's physical vigour imposed by the exigent duties that he has assumed in coming here, and we earnestly trust that all sections of the community will unite to relieve the honoured guest of all unnecessary fatigue in connexion with his visit. We readily acknowledge the sympathetic help that has been offered by the leading European citizens of the Colony and the Borough, and sincerely hope that the good feeling aroused by Mr. Gokhale's mission will remain and mark the inauguration of a new era in the relations of the two sections of the population.

(Mr. Gandhi—contd.) He thought there was another reason also why this toast might be commended, both to their European friends, who had been good enough to respond to the invitation issued by the reception committee, as also to his countrymen, and it was this, that Mr. Gokhale was good enough to take the guest of the evening, together with his following, over his great mine, and when he took them over those huge pieces of machinery he (Mr. Gandhi) could not help thinking what a great thing it was. Some of his (Mr. Gandhi's) friends present at that function knew he was no believer in machinery. He for one was quite willing to admit that he could have done with Kimberley even had there been no diamonds and no machinery. He was no believer in millions and in diamonds, but he realised that he was now before

Diamond Kings,

and he therefore bowed his head before them. One thing struck him forcibly when watching that machinery, and that was that if they as human beings worked so well together in this marvellous piece of machinery, what a happy family they would be. Then, indeed, their swords would be beaten into ploughshares, and the lions would certainly lie down with the lambs. He also felt that if one put in that piece of machinery went loose it was possible for the whole machinery to become disjunct, and to carry that analogy to human beings, they had seen so often that one obstreperous man could break up a whole meeting, and one rogue in a family could damage the reputation of that family. Similarly, to take the reverse position, if the chief part of the machinery did its work regularly they found the other pieces working in harmony without being disjoined. He (Mr. Gandhi) regarded Mr. Gokhale's mission as a holy one, and it was a matter of pride to him that Mr. Gokhale had been instrumental in bringing about such a happening in Kimberley as a meeting of the most representative Europeans and Indians at a common board. He hoped such gatherings would be multiplied. As a humble student of the life and teachings of Tolstoy, he felt also that functions like that were unnecessary, and that they sometimes did a great deal of mischief if only by way of interfering with one's digestion. (Laughter.) But although a student of Tolstoy, for the time being he was prepared to reconcile himself to those functions even, if they brought them together, and if they enabled them to know each other better. He recalled the magnificent hymn

"We shall know each other better,
When the mists have rolled away."

and though they might have their differences they would know each other better when the

Mists of Ignorance

had rolled away. His distinguished countryman had come to South Africa in order to dispel those mists of ignorance. He had come as the brightest jewel that India could present to them. He (Mr. Gandhi) knew that he deeply wounded Mr. Gokhale's susceptibilities whenever he made mention of what he had done, but he (Mr. Gandhi) had to perform a duty, though painful to him. There was no one who could tell them so much of Mr. Gokhale as he could about his life in the political arena of India. He it was who gave 20 years of his life to the cause of education for a mere pittance. Even to-day Mr. Gokhale lived in poverty, although he could command riches. Hundreds of pounds were always at his disposal whenever he wanted them for public institutions. A Viceroy of India carried the burden of Empire on his

shoulders for five years (unless he was a Lord Curzon, and then held office for seven), and even then had a train of workers to assist him, but here was a distinguished countryman of his carrying the burden of Empire on his shoulders unaided and unassisted and undecorated. True, he carried the C.I.E., but in his opinion he was worth a much better decoration. The decoration that Mr. Gokhale loved best was his love for his countrymen, and the approval of his own conscience. To those Indians who were educated with Western ideas he had given a lesson in humility and gentleness. (Applause.)

Messrs. Kallenbach and Cachalia also supported the toast.

The toast was drunk with enthusiasm.

During the evening songs were given by Messrs. Saxe and Norton, and a recitation by Miss Enid Dawson, a little Indian girl of some eight summers. Mr. O. S. Spark's orchestra (under the leadership of Mr. Rybnikar) enlivened the function with musical sections. The proceedings terminated about 11.30 with the singing of the National Anthem.

Johannesburg Europeans

Speaking at a reception at the Carlton Hotel, at which Europeans were invited to meet him, and in reply to speeches by Mr. Patrick Duncan, M.L.A., Mr. Drummond Chaplin, M.L.A., and Mr. William Hosken, (reports the *Transvaal Leader* of the 30th ultimo), the Hon. G. K. Gokhale, last evening dealt in a more outspoken way than he has yet done with the object of his mission to South Africa. In the name of the people of India, he declared that the continued existence of the Empire, so far as India is concerned, is being greatly jeopardised by treatment such as that to which British Indians are believed in India to be subjected in this country.

Mr. Gokhale, having thanked the gathering for the compliment paid him and the speakers who preceded him for the manner in which they had approached the question, said he took it that the character of his mission to South Africa was well known. He had come to make an enquiry on the spot into the condition of the British Indian population in the country. Numerous complaints had come to India in regard to the manner in which they were treated here and in regard to the administration of the laws affecting them. Naturally his task was an extremely difficult one, but so far things had been made easy for him by the people he had met in South Africa. He was very grateful to the European community for the way in which its members had gone out of their way to show him kindness, and great courtesy had also been extended to him by the Union Government.

Three Standpoints

It had been pointed out that the question was one of Imperial signifi-

cance, and he took it, therefore, that all interested in the future of the Empire would try to approach the question first of all from the Imperial aspect. There were, to his mind, three standpoints from which the question might be approached. First, there was the strictly South African standpoint; secondly, the strictly Indian standpoint; and, thirdly, the Imperial standpoint. The extreme South African standpoint was that South Africa existed only for its European inhabitants, that Asiatics had no business to be there and that each of them as were there should be sent out of it bag and baggage. This view was actually taken in South Africa, and he noticed that suggestions on the lines indicated by him had been made by a member of the Union Parliament. He was sure, however, that this view would never be seriously considered. They could not remove the Indians from South Africa if they would, and they would not if they could. (Hear, hear.) He came now to the strictly Indian view, which was that the British Indian was a member of the Empire, that promises of equality had been made to him and that, therefore, the door of all parts of the Empire must be freely and widely open to him. Well, cultured Indians who understood the difficulties of the problem did not take that view.

The Imperial View

They took the Imperial view, in which they expected all who were interested in the Empire to join. On the one hand the feelings and wishes of the European residents of the country—who were, after all, the dominant community—had to be considered. On the other hand, there were the feelings of the Indian people, not only here but in India also. The fate of the Empire and that of India were linked together, and India was an essential factor of the Empire's greatness. He would ask them, therefore, to realise that it did not do to say that the contentment or otherwise of the people of India did not matter. They could say that if they were a self-contained community—if they were independent of the Empire—but if they were interested in the well-being of the Empire they could not afford, and it would not do, to say that it did not matter whether there was contentment or not in India. If they did take that view, he assured them that problems would arise in India even greater than those which faced them in South Africa. He was not expressing definite opinions that evening, because he had been only a week in the country, and he had undertaken to study the position in South Africa carefully, fairly and impartially; but it seemed to him that the question fell into three parts—immigration, the political status of the Indians already here, and the administration of the laws affecting them. The question of immigration was one which would have to be dealt with

separately, and the question of political status was not of immediate importance. But the question of the administration of the law in South Africa was arousing the very worst feeling in India.

Indian Feeling

"I am trying," declared Mr. Gokhale, "to speak with the utmost restraint, but I say the very worst feelings are being aroused. There are many divisions in India, but the tales that had come from South Africa have spread all over the land, and everybody has the feeling that the Indians are being treated in this country in the most unsatisfactory manner. It is not only educated Indians who have this feeling, but the mass of the people as well, because it is from the mass of the people that the Indians in this country are largely drawn. India is reconciled to Union with the Empire, and Indians are entitled to ask for just treatment as citizens of the Empire. They must not be treated merely as hewers of wood and drawers of water. If the European communities in the different parts of the Empire do not intend to take this line, you may take it from me that the feeling which unites India with the Empire will be seriously impaired. I appeal most earnestly to you, therefore, to look at the question from all these standpoints. The Government of India, during the past ten years, has had very serious problems to face, but none so serious, perplexing and difficult, or so much calculated to fill it with despair, as this. The internal affairs of India we have more or less put right. In this matter of the treatment of Indians in South Africa we made representations to the Imperial Government, and we were told that this was a self-governing Colony. That the people of India cannot understand and will not be satisfied with. A way out must be found, unless they are to think that the Empire has become a mockery and a farce. I beg of you to remember this."

South Africa's Nervousness

Mr. Patrick Duncan, who presided, referred to Mr. Gokhale's high position as a member of the Viceroy's Legislative Council, and to the duty of all, apart from the personal aspect of the matter, to offer him a welcome as one come there to study questions of great importance, not only to India, but to the whole of the Empire. "We hope," Mr. Duncan went on to say, "that his stay here will be long enough to enable him to appreciate fully the nature of the problems troubling us; that he will be able to see for himself, and to understand, why it is that these difficulties have made us nervous. We hope also that his stay here will give him an opportunity of showing us how the laws can be administered with the least possible amount of hardship, how they can be administered with the greatest consideration for those who

may have to suffer under them." And, said Mr. Duncan, if the visit brought about a settlement satisfactory to the Government and to the people of this country, a settlement which would be accepted by those people also whom Mr. Gokhale represented, then he (the speaker) thought that Mr. Gokhale's visit to South Africa would have been of national and Imperial importance. (Hear, hear.) For that reason, apart from the personal aspect of the question, they wished to join in offering him a hearty welcome. (Applause.)

Mr. Hosken expressed his pleasure in the large personal response made by the people of Johannesburg to the invitation extended to meet their distinguished guest. He thought that Mr. Duncan had sounded the right note when he said that they were hopeful that the visit of Mr. Gokhale would result in an understanding regarding the difficult questions they had had before them for many years.

Right-minded People's Discomfort

He was sure that all right-thinking people in the Transvaal and in South Africa had at times experienced great discomfort because of the administration of the laws affecting the Indian people. He was confident that they did not fit in with their sense of justice. He was sure, too, that no right-minded man or woman would advocate a law which dragged a child or youth from its parent—as had been done under the local laws—and which would send him to a country nominally his native land, but in reality never seen by him, because the youth did not comply, for conscience sake, with those laws. All those laws had been a burden to right-minded Europeans. Some of them had tried to excuse these laws on the ground of the complexity of the situation. But he (the speaker) felt confident that it was not necessary, in any circumstances, to have unjust laws. (Applause.) They recognised that the position was very difficult, and that those difficulties were arising everywhere throughout the world. The only possible way to govern was by the consent of the governed, and as long as the people of South Africa went in for arbitrary and autocratic methods with their subject peoples, so long would there be recurring difficulties. More and more was the spirit of unrest growing throughout the world, that spirit of unrest which was manifesting itself in national strikes, and in the terrible war in Eastern Europe, the struggle of a people for liberty, justice and human rights. For himself, he had great pleasure, and he would like on behalf of the European section to extend a welcome to Mr. Gokhale, and to say that their guest came to them here, to the British people, as a friend. He came with a great record. He was a statesman that India need not be

ashamed of, one whose record was an infinite credit. (Applause.)

Mr. Chaplin, in a brief speech, said he entirely associated himself with the chairman and felt that the visit of Mr. Gokhale was likely to be productive of great good, not only to his own people, but to the people of South Africa as well. If he might judge from the tone of the speeches Mr. Gokhale had already made, he felt that not even the most jealous guardian of the rights of the people of South Africa could fail to think that Mr. Gokhale would approach the whole question in the most impartial and statesmanlike spirit. They could not fail to realise that the Empire stood or fell with India and that the Empire could not be sound if one part of it was divided against another. The question, however, was not impossible of solution, and he had the greatest confidence that what was called in European diplomacy a *modus vivendi* would be found. (Applause.)

Among those present at the gathering, which was largely attended, were Sir George Farrar, Mr. R. Feetham, Mr. L. W. Ritch, Mr. M. K. Gandhi, the Rev. A. Brown, the Rev. Chas. Phillips, Dr. Matthews, Dr. Kanin, Mr. David Pollack, and Mr. T. R. Haddon.

The Chinese Breakfast

The Hon. Mr. Gokhale was the guest of the Chinese Association at breakfast at the Grand National Hotel, Johannesburg, on the 1st instant. Mr. Gonzalez, Acting Chinese Consul-General in South Africa, was in the chair (says the *Rand Daily Mail*), and among those present were the Mayor, Mr. J. D. Ellis, and Mrs. Ellis, Mr. W. Hosken, Mr. A. S. Benson, Mr. L. W. Ritch, the Rev. Phillips, and a number of representatives of the Indian and Chinese communities.

After breakfast the Chairman briefly addressed the meeting. He said that the Chinese people in the Transvaal realised that their interests were very closely allied with those of the Indian residents, and it was principally by reason of this community of interest that they cordially welcomed Mr. Gokhale's visit to South Africa. He assured Mr. Gokhale that he would get some interesting views of the situation from the Chinese of the Rand on the subject.

Mr. Quinn, the President of the Cantonese Club, Johannesburg, proposed the health of Mr. Gokhale, and spoke of the existing insult of the registration laws. He prayed that they had seen the last of that antagonism which had made the life of the Asiatic of South Africa full of misery, and trusted that occasion for a renewal of the late struggle would never arise; that the statesmanship of those who were responsible for the Union might be more fortunate and happy in its results. If not, then the

Chinese would stand shoulder to shoulder with their brother Asiatics. There was, he said, a fraternity larger than that of common religion and race, and without presumption they, as Chinese, claimed equal liberty and rights. They hoped for the passing of British antagonism, and looked forward to the reign of sweet reason instead of stupid prejudice. (Hear, Hear.)

Mr. W. Hosken spoke of the fact that the Chinese deportees had been sent to India and thus the Transvaal Administration had, by their own act, joined up the interests of Indians and Chinese. He thought there was a better feeling abroad in the Union which was not in evidence in the earlier days. A consciousness of duty was arising—the duty of lifting up those who were on a lower plane of life. Steadily the sense of the fitness of things was growing in South Africa, and there was the beginning of the feeling that no race should rise by degrading any other section of the community. He trusted that the visit of Mr. Gokhale was the beginning of new days. (Applause.)

The Rev. Phillips also spoke in welcome to Mr. Gokhale. He said that it before the Asiatic trouble, they could have had a round table conference they might have had a settlement and avoided most of the difficulties. It would have been very much better could they have had Mr. Gokhale in South Africa before the trouble came to a head. They had peace at the present time, but was it peace with honour? He felt that suffering of the passive resisters in prison had done them good and made them stronger and nobler men. (Applause.)

Imperial Intervention

Mr. Gokhale said he was grateful to the Chinese Association and the speakers for their welcome. Adversity made strange bedfellows, and it was adversity which had brought the Chinese and Indian communities together. Though he was in South Africa to try and redress the grievances of Indians, no one would be more glad to see the Chinese out of their trouble. He would like to mention, however, that a function of the character was not quite just to the English flag. There were the Chinese owing allegiance to their own country, while he and those he represented were Indians owing allegiance to the Empire. There was, however, much in common between them, both being old peoples and India having given China one of her oldest religions. Even to-day in India they followed with close interest the developments which were taking place in China, and the general feeling was in favour of the Chinese being able to establish themselves on a strong and stable basis. It had often been said of the Anglo-Saxon race that it lacked imagination and found it difficult to put themselves into other people's places

and realise other people's feelings. He illustrated this by saying that the policy of the Empire was the open gate in the East, but the closed gate for Asiatics in the West. (Hear, hear.)

In one respect the Chinese stood in a position of advantage; they had an independent Government behind them which could negotiate directly, and was not embarrassed by such promises or undertakings which were understood to hamper the Imperial Government in regard to the question. The Indian Government could not deal directly with the question.

"I was told yesterday," continued Mr. Gokhale, "that my bringing in the Imperial Government is liable to be misunderstood, because it may be thought that I was advocating Imperial intervention. I have no wish that the Imperial Government should intervene in any of your affairs, but if you will treat the Indian community as you do, the Indian community is surely entitled to appeal to the protection of England, which protection is due to it, and which protection is its sole resource in an extremely difficult position. If you do not wish the Imperial Government to intervene you must set the matter right yourselves." (Applause.)

The proceedings then terminated.

Indian Women's Reception

The Transvaal Indian Women's Association held a reception in honour of the Hon. Mr. Gokhale at the Independent School-room, Main Street, Johannesburg, on the 1st inst., when there was a large gathering of Indian women and children (reports the local press). Among those present were Mr. W. R. Boustred (Deputy Mayor) and Mrs. Boustred, Mrs. Vogl, the Rev. Charles Phillips and Mrs. Phillips, the Rev. J. J. Dore, Messrs. T. R. Haddon, W. Gordon, M. K. Gandhi, L. W. Ritch, H. Kallenbach, Mrs. Tosh and Mrs. Van Weenen. A clever display of dumbbell exercises was given by a number of pupils of the school, under Mr. Morgan.

Mr. Boustred, in introducing Mr. Gokhale, said he could imagine what a joy and pleasure it was to them to see their visitor in their midst, and he was sure that Mr. Gokhale's stay in South Africa would be of benefit to them all. (Applause.)

Mrs. Vogl, on behalf of the Transvaal Indian Women's Association, presented Mr. Gokhale with an illuminated address, designed by Mr. Solomon Ernest, in token of his worth in the great struggle of the Indians. She said that should ever again cause arise for the Indian women to stand shoulder to shoulder, the Association would not be found wanting.

Mr. Gokhale was also presented with a Casket of teak containing a silver writing set; a lovely tablecloth (the work of Miss Ethel Ernest), on which was embroidered the names of two Indians who died during the

passive resistance campaign in the Transvaal; and a picture entitled "Thoughts of Home" by M. Appavu.

The address, read by Miss Bhairum Morgan, reads as follows:—

To The Honourable Gop. Krishna Gokhale, C.I.E., Johannesburg.

Dear Sir,—We, on behalf of the Indian Women of the Transvaal, desire to pay our respectful tribute to you.

When hours were darkest with us and our homes were desolate, it was a comfort to think that you, so far away, were watching over us and befriending our husbands, sons, and brothers, many of whom were strangers in a strange land.

We know, too, of your work in connection with the abolition of the indentured labour system with its incidents which so nearly touches the honour of our womanhood.

And we know what you are doing in the cause of woman's education.

For all this and many other noble acts too numerous to record we are deeply grateful to you; and we pray Heaven's blessing on your work.

The Passive Resistance Movement

In reply, Mr. Gokhale said it had been a pleasure to him to be present at that interesting function, and he deemed it a great honour to receive that address at the hands of his sisters of the Indian Women's Association. He understood that those women were the wives or mothers or sisters of those men who had taken part in the passive resistance movement, and he knew what they had had to go through in those dark days. As he was speaking he could almost see before his eyes a great meeting that was held in the Town Hall of Bombay, at which their delegate, Mr. Henry Polak, described to the people of India the suffering and disgrace to which they had been reduced in the struggle. At that meeting hardly an eye was dry or a heart untouched by their sacrifice and suffering. It was well known that to Indian women domestic ties were of the strongest, and to some extent the difficulties of the men of India were due to the strength of those domestic ties. The Indian women of the Transvaal had come forward courageously to take their part in the struggle, to cheer their men folk and send them forth, and it had been an object lesson to their sisters in India. The Indian movement was one of the finest movements that had been seen anywhere, and he was certain the women could hold their own, and more than hold their own, with the women of other lands. Whatever faults they might have, nobody had ever contended that the women of India were lacking in a spirit of self-denial. He felt in every fibre of his being that a great destiny awaited their land; in that destiny the women of India would play a great part, and the women of the Transvaal had set an example to them. He wished to tender his acknowledgments to the European ladies who stood by their Indian sisters in the Transvaal, and who had done so

much to lighten their burden. (Applause.)

The Banquet Speech

We give below the report of the speech delivered by the Hon. Mr. Gokhale, at the Banquet held in the Masonic Hall, Johannesburg. The full report of the function, together with other speeches, will appear next week:—

Mr. Gokhale said that he used no merely conventional language, when he said that it was not easy for him to express in an adequate or suitable manner his thanks to that large and distinguished gathering for the great, the signal, honour they had shown him that evening. That banquet, attended so well not only by members of his own community resident in Johannesburg but also by so large a number of European ladies and gentlemen, many of them occupying prominent positions in public life, in business, in the professions, in fields of humanitarian endeavour, was, to his mind, in some respects, the culminating point of the series of receptions and entertainments at which it had been his privilege to be present since his arrival in South Africa. He did not mind confessing that, when he had decided, some months previously, to visit South Africa that year, on the present mission, he had had no expectation that he should have personally such an extremely pleasant time while there or that he should be able to carry with him to India, as now he should carry with him to India, the happiest recollections of his visit. He might even say that the possibility of his having to go through some of those experiences which usually fell to the lot of his countrymen in the sub-continent had not only passed through his mind, but he had almost prepared himself that he might possibly be called upon at the Cape to satisfy the Immigration Officer that he was able to write a passage in English to his dictation correctly or that he might experience special difficulties in railway travelling, or have to take out a special permit before he would be allowed to enter the Transvaal. So far from any of those things having happened to him there, he was travelling in the utmost possible comfort, in a special coach which the Union Government had generously placed at his disposal, and on every side he was receiving nothing but the greatest possible kindness, and the European community of South Africa, so far from leaving him severely alone, had given him a welcome which had not only been courteous but which had a touch of that indefinable something which converts a merely formal courtesy into really cordial kindness. For all that, he did not know how to express his acknowledgments adequately, but he would say that, whether his mission succeeded or failed, the feelings of lively satisfaction and

gratitude with which that treatment had filled him would remain with him and he would carry them back with him to India.

He had said more than once, since his arrival, that his object in coming there was to acquire a first-hand knowledge of the Indian problem in the sub-continent and be of help possibly in finding a solution of the difficulty which undoubtedly was serious and complicated. He had been there for ten days and, short as the time had been, he had had opportunities during that time, it had been his good fortune during that time, to meet several prominent men representing many varied interests and nearly every shade of opinion, and those conversations, with such study as he had been able to give to the question before coming there, had enabled him to form a fairly accurate idea of the situation, and, though he would not give his final views on the position until he had completed his tour, because in all fairness he was bound not to formulate his views until he had concluded his tour, he thought that, at an important gathering like that, he might indicate in a general manner the lines on which a solution might be sought and a settlement endeavoured to be brought about. He thought that, before they could exactly appreciate how the main difficulties of the problem might be approached, it would be best to take a bird's-eye view of the situation, because they were all apt to take a particular aspect of the situation in accordance with their own interests, and therefore a bird's-eye view was sometimes desirable.

The Present Position

What was the situation in South Africa? He was trying to study it, so far as possible, from every standpoint and with sympathy for every standpoint. There they had, in the first place, the European community, small in numbers, which had established itself in that vast country in the midst of a very large indigenous population which was alien to it and on an entirely different plane of civilisation, and this had already given rise to problems social, political, economic and moral, which filled the more thoughtful men of the community with serious concern for its future. This situation appeared to be already difficult enough, and then they found that members of a third race, also alien to it, whatever the relations with it might be in another part of the Empire, were coming in, making their home and establishing themselves there in South Africa. They found that the numbers of this third race were comparatively small, but they feared that there was a steady influx going on, and they feared that, in course of time, they might be swamped by that third race, and feared that their special civilisation, their traditions and the character of these institutions under which they lived,

under which they had been brought up, were likely to be affected, more or less, by that influx, in addition to any effect that might be produced on the vast indigenous population that already existed in the sub-continent. In addition to this, there was undoubtedly the colour prejudice which was very strong, and he was surprised to find that it was so strong. And finally there was the question of economic interests, with a certain section of the community, which undoubtedly was bound to suffer on account of the influx of this third community. He considered that he had set out the European position as fairly as it was possible to set it out.

The Indian Side

Then they would look at the Indian side. He would ask them to enter into the Indian feeling as he had endeavoured to enter into the European feeling. The Indian population of the sub-continent was numerically very small, far smaller than one-ninth of the European population. He understood that the total Indian population of the sub-continent was 150,000. Out of that number, nearly 140,000 were either ex-indentured people or their descendants, or persons serving under the system of indenture at that moment in Natal. He wanted them to realise that the bulk of that population consisted of men who had been brought into the country by the British Government, in the interests of a section of the white population in that country. He wanted them further to realise that the remaining 30,000 had come in the wake of those indentured men.

Indentured Labour

He had had occasion in March of that year to read dispatches between the Government of India and the Government of England in connection with indentured labour in 1860. He had read them in connection with a Debate that took place in the Legislature. In those dispatches, the Imperial Government made the most solemn promises to the Government of India that the people who were to be brought over to Natal would be treated with every possible consideration during the term of indenture, and that after their indenture they would be allowed to settle in the land, and would have every facility given them that they might prosper in the country, and that there would be no bar whatever placed in the way of their rising to a position in the land. The Imperial Government held this tempting offer forth to the Indian Government in order to induce that Government to agree to the system of indenture; and for the first few years, at any rate, the whole attitude of the European community in Natal towards the indentured men was totally different to what it was then. The fear was that the Indian might go back after indenture, and therefore every possible inducement was placed

in his way that he might remain in the Colony afterwards and not go back to India. That was capable of the clearest possible demonstration and was recorded in the dispatches. And then

A Change

gradually took place in the attitude of the European population towards the indentured Indians. Now the Government had gone so far as to impose a preposterous tax of £3 per year on men, women and children, if they continued to reside in the Colony after having completed their indentures. He was not going into the merits of the question, but he only mentioned what a complete change of attitude there was in the matter, but, whatever the change of attitude, one fact remained clear—that the Indian had not come to the sub-continent of his own accord, but that he had been brought there for the benefit of a section of the European population in the sub-continent, that the free man had come in the wake of the indentured man, and that the bulk of the Indian population consisted of ex-indentured men or their descendants, or men still serving under indenture. If they would look at it from that standpoint, he believed they would be able to understand better than otherwise the feeling of Indians in India in that matter. There they had their own countrymen induced to emigrate for the benefit of the European population there—it was admitted that Natal was largely made by Indian labour; when all those things were there they would easily understand what the feeling of the people in India was, when now they read stories, some of which might be exaggerated, but there seemed to be something in many of them, which appeared to them to be stories of grievous oppression in the sub-continent. Then the Indian community, finding itself there placed under harsh laws and finding itself also subject to the administration of those harsh laws which was even harsher than the laws themselves were, did not understand why it was so treated. Their countrymen in India did not realise all the intricacies of the problem, and naturally there was a feeling of intense indignation there about those people. That was the other side of the picture! For no other fault of theirs (they had been brought there, encouraged to settle there, and now they were being subjected to those laws.

Behind Them Stood India

—a country containing a multitude of races with long records, races that were not ashamed of their contribution to the world's history, races that felt that now that they were in the Empire they should be given opportunities of steady progress under the Flag of England. Those men in India—and their number was a very large one—three hundred millions—those men in India felt keenly the harsh treat-

ment given to their countrymen. Behind all those—behind the European community, behind the Indians—was the Empire with the Flag of England floating over it, promising justice and equal opportunities for prosperity to the various members included in it. That briefly was the position. Again, he hoped that he had stated it without undue emphasis and without exaggeration. How was a situation of that character to be dealt with? Unfortunately, it would not be like writing on a clean slate, they would not be able to deal with it as though nothing had gone before. Almost invariably, in practical affairs, one found that one had to take over the writing of those that had gone before, had to deduct a little in one place, to add a little in another, to alter a little elsewhere, to make it suffice the needs of the present. That was the only way in which practical problems could be dealt with in the country. That was the essence of practical politics. The politician had to base himself on undoubted justice, must be inspired by high purpose, and had to take note of what would reconcile conflicting interests. That was the spirit in which the question had to be approached on all sides if a solution was to be found. The facts were there—the 150,000 Indians, on the one hand, asking for just treatment; on the other, the European community with all its prejudices and with all the interests which it felt to be at stake. Taking the facts as they were, what was the way in which a way might be found out of the difficulty, that a solution might be arrived at reasonable to all parties concerned? In proceeding to consider the question in

A Spirit of Compromise

the first point to note was that if the compromise suggested was of a character which would leave or cause sore or bitter feelings on one side or the other, it was obvious that the compromise had no chance of being accepted, or, if it was forced, that it would not be lasting. It was necessary that whatever the compromise was, it should not create bitterness or soreness of feeling. What was the European position in regard to the question? What are the elements of possible bitterness, possible soreness which would have to be removed before a solution might be proposed for acceptance which might reasonably be expected to be accepted by both sides. Taking a broad view of the case, it might be considered that the European objection to the presence of the Indian there was a double one. First of all there was the objection based on the fear of being swamped. That was the first general apprehension. The second was that the political institutions under which the Europeans lived might be affected in course of time, might be modified in course of time, by that influx of Indians, or if Indians were allowed to have any important say in political matters. There was also the grievance of a section of

the community in regard to trade competition, the grievance that the small distributors felt on account of that competition. But that stood on a different footing from the other objections. There entered also the point of view of the consumer who was not interested in preventing that competition, but wished to buy wherever he could buy cheaper. But the first two objections that we had spoken of were really serious, fundamental, in any consideration of the present situation, and he could see the necessity of giving

Reasonable Assurances

to the European mind that no room would be left for fear on either of those two scores, if a reasonable solution were to be arrived at. He could feel that, unless the Europeans in South Africa were enabled to feel secure that a continual influx of Indians into the sub-continent would not be going on, unless they were enabled to feel that they would be the predominant people in that land, the governors of the country, it would not be possible to reach a solution of the problem which would be really acceptable to the European community. These were points therefore for a definite assurance on the part of the Indian community. What form actually the assurance should take was naturally a question for discussion, negotiation and adjustment. The European mind must be set at rest before they could hope to arrive at a solution which would remove the more irritating grievances of the Indian community. When the European community saw that there was no room for any more fears on these two heads, he hoped that they would realise that the Indians who were there were subjects of South Africa and that the government of that country must be solicitous for their welfare as it was for that of its other subjects. And the European community must then accept the view that with the exception of these matters, Indians must live under equal laws and that those laws and the administration of them must be just and humane. If the question were approached in that manner—the necessary assurance given to allay the natural fears of the Europeans in important matters, and the assurance given to the Indians who were there that they would be treated justly and humanely in all other matters—he thought that

A Solution

of the question should not be very difficult. A solution even on those lines might not be generally acceptable, but the moderate men on both sides should join hands, combine and insist that a solution on those or some similar lines should be found and accepted by both sides. Of course, the extreme men on the Indian side might not matter just now because they had no voice in the Government of South Africa, though they might cause trouble in India. But the extreme men on the European side might not perhaps care

to have a solution even on those lines—he was only hinting at the possibility, but that was more for them to consider than for himself; but it was possible that the European community, at any rate a section of it, still insisted on the third grievance, based on trade jealousy and economic competition which also they desired to have settled in their favour with the other two points before agreeing to a compromise. But it was impossible for the Indian community to concede any thing on that matter. That was a matter pure and simple of justice to the Indians there, and did not concern the Europeans as a whole, but only a section of them. But if it was sought to prevent the small Indian trader from competing on reasonable terms with the European trader, by thrusting him into locations, harassing him and ultimately sending him out of the country, he did not think a solution was possible. Again, there were those who said that though that Empire was for all who were included within its fold, yet it was still only a white man's Empire. Europeans are undoubtedly the dominant members, but, could it, therefore, be said that Europeans should be the only members of that Empire, and that Indians and other races should be only hewers of wood and drawers of water in the Empire? He was not there to argue the question, but he invited those who thought like that to visit India, to see what it was like, and then come back and talk. He would not therefore discuss that view any further. But he would be frank and tell them that on those terms England would find it difficult to hold India; and those who cared for the greatness and prosperity of the Empire, as not only Englishmen but they in India also cared, who knew that they had opportunities which they might not otherwise have had, would realise that it was necessary not to regard the Empire as one only for European nations. If unfortunately it was found that the lines on which he had suggested a compromise were not possible owing to strong and violent opposition on the part of a section of the European community there, the struggle

Would Have to Go On.

was necessarily bound to go on. But there was a steadily increasing section of the English community, because he knew the English community in England well, who would not have that kind of thing. They would not allow any injustice which amounted to an intolerable oppression such as a harsh administration of existing laws, they would not allow that injustice to go on. And so, leaving the Indians aside, if he understood the English character properly, he felt that the conscience of their own people would not allow them to administer laws harshly. He knew that that was so, and it was that side of the English character that had enabled England to hold India for all those years, which had linked up the

destinies of those two countries. And so it appeared to him that, after the other difficulties had been solved, if the unjust laws were not repealed in due time—not in a day, that was not possible—but were not repealed in due course, and if their administration was not made more humane than it was, their own people

Would not Stand it

for long, and if they stood it because it was always in the nature of possibility to steadily undermine character, serious troubles and complications were sure to arise in India, which might bring about the end of that Empire which had been a benefit and an instrument of progress to all. That was his view of the question, and that was the Indian view. And in that connection he would tender the thanks of the people of India to

The European Committee

constituted during the acute stages of the struggle to help the passive resisters. He thought that, next to the courage and heroism shown by the passive resisters, the brightest spot in the struggle was the constitution of that Committee and the unselfish work that it did to help the Indian side. The people of India felt grateful to the Committee and would like to tender on their behalf his very best thanks to the Committee and its worthy and able Chairman, Mr. Hosken, who had made personal sacrifice for the cause which he had espoused.

He would like to say a few words to the Indian section of that gathering. His Indian brothers and sisters in this sub-continent had taken and were taking infinite trouble to make his visit a success, and he really did not know how to thank them. Even at that Banquet he understood that not only the general arrangements but even the cooking and waiting—everything—had been performed by volunteers. It had been purely a labour of love. He could only thank them most sincerely for all their trouble. He earnestly hoped with Mr. Duncan that the chapter in the Transvaal history, which they would always recall with pain and humiliation—pain for both sides, humiliation—he would not speak about that—that that chapter had been definitely closed. He hoped that the more serious grievances under which they laboured would soon be redressed, but whether they were redressed sooner or later, they would have to depend in the future, as in the past, largely upon themselves. As he had said at the station on the occasion of the great welcome they had given him, India which had been remiss in the past in helping them would on future occasions be behind them. Her heart had been stirred.

India Would Not Forget

her children across the seas. But, when all was said and done, the brunt

of the struggle would have to be borne by them in South Africa. India would send them every assistance and he had no doubt that, considering the splendid spectacle they had presented in the course of the last struggle, if ever another struggle came, they would again acquit themselves worthily and in a manner of which India would have reason to be proud. India felt the greatest admiration for the passive resisters, who had done all that for the honour of India. He would not mention names because where so many had done well he could not mention all and it was invidious to mention only a few. But one name stood apart from the rest, the name of the figure which had been foremost in the struggle, the figure of his friend, of the friend of everyone—Mr. Gandhi. India recognised in Mr. Gandhi a great and illustrious son of whom she was proud beyond words, and he was sure that men of all races and creeds would recognise in him one of the most remarkable personalities of their time, but it was only those who had the privilege of knowing him intimately, it was only those that knew him, knew that pure and indomitable spirit that dwelt in that frail-looking frame which glorified whatever it touched. He was happy to find that that appreciation of Mr. Gandhi was not confined to the Indian community only, because during his tour he had found that Mr. Gandhi was held in universal esteem by the European community on all sides. Wherever they had been together he had seen members of the European community eager to shake hands with him. Even his opponents honoured him as a man. That appreciation of Mr. Gandhi by the other side would be a most valuable asset on their side in any future struggle they might have. They then had to

Depend Upon Themselves

and they had a great leader, but above all they had a just cause, and the words of the poet were as true then as they had ever been: "Thrice is he armed that hath his quarrel just." They, therefore, had the right spirit, they had a great leader, and a great cause. Might God grant that the occasion might never arise for them to engage in a fresh struggle, but if it did arise India would do her best to support them. It might be that their difficulties would not be removed soon. It was sometimes found that, with all the goodwill in the world, politicians who realised what was best were not able to adopt that best in practical affairs, and he was inclined even to fear that, with every disposition in the world to come to a settlement, the Ministers themselves might find it difficult to carry it through against others who might be opposed to their policy. He most earnestly hoped that that would not happen, but, if it did happen, he hoped that it would not discourage

them. Mr. Duncan had warned him not to be discouraged. He had been for some time in public affairs and he felt that a man who would be discouraged at the first rebuff had no business to be in public affairs. He could assure him, therefore, that, whatever happened, he would not be discouraged but it was a question of his countrymen not being discouraged. Whatever happened, after all, the moral interest of those struggles lay not in the achievement but in the effort. It was the effort that mattered, not the achievement. A great teacher had said that it was not so much what they were worth as what they were that mattered. He wished that every one of the Indians there would realise that, and would do something to spur on Indians in general, no matter whether he succeeded or failed. If success awaited him, it was well; but if failure awaited him and if he had done his best, even then it was well, because it was always well to have tried. In conclusion, he would again thank them all for the manner in which they had received him. He feared he had trespassed a little too long on their patience, but the indulgence with which they had listened only added to his feeling of gratitude.

Arrival at Maritzburg

The Hon. Mr. Gokhale arrived at Maritzburg on Thursday afternoon and was met at the station by his Honour the Administrator, the Mayor, Sir William Beaumont, the Town Clerk, and Councillors, and by prominent members of the Indian community.

In the evening a reception was held in the Town Hall, which was crowded with Indians and Europeans, and the platform was occupied by Mr. Gokhale, his Hon. the Administrator, the Mayor, Mr. Orr, M.L.A., Mr. Plowman, Sir Wm. Beaumont, Mr. R. D. Clark, Mr. Gandhi, and prominent Indians.

On the way down from Johannesburg, receptions were given at Newcastle, Ladysmith, Hatting Spruit and other stations. At Newcastle the Mayor and Town Councillors attended.

Owing to the fact that Mr. Gokhale has received appointments to interview Ministers in Pretoria on the 14th inst., he will leave for the Transvaal by the 5.50 p.m. mail train on Tuesday next. Members of the Indian community are requested to be present outside the station to offer a farewell to the distinguished gentleman.

Contents

	Page.
A Round of Receptions—	
Arrival at Park Station	375
The Kimberley Banquet	376
Johannesburg Europeans	378
The Chinese Breakfast	379
Indian Women's Reception	379
The Banquet Speech	379
Arrival at Maritzburg	383

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦૪,

ફીનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૬ મી નવેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૪૫,

અઠવાડીક પંચામ.

શનિવાર—તા. ૬ મી નવેમ્બરથી, તા. ૧૫ નવેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—આરો વડ ૩૦ થી કારતક સુદ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૬૯.

સુલભમાન—તા. ૧૮મી જાન્યુઆરી તા. ૪ જાન્યુઆરી સુધી ૧૯૩૦ બીજરી.

પાર.	મી.	હિંદુ તીથી.	જા. પા. તા. રો.	સુર્યદય સુચકિત
ક. મી. ક. મી.	ક. મી. ક. મી.	ક. મી. ક. મી.	ક. મી. ક. મી.	ક. મી. ક. મી.
શનિ.	૬	મુદ ૩૦	૨૮ ૨૯ ૪ ૫૬	૬ ૨૫
રવી.	૧૦	"	૧ ૨૯ ૩૦ ૪ ૫૬	૬ ૨૬
સોમ.	૧૩	"	૨ ૩૦ ૧ ૪ ૫૮	૬ ૨૭
મંગળ.	૧૬	"	૩ ૧ ૨ ૪ ૫૮	૬ ૨૮
બુધ.	૧૯	"	૪ ૨ ૩ ૪ ૫૭	૬ ૨૮
ગુરુ.	૨૨	"	૫ ૩ ૪ ૪ ૫૭	૬ ૨૯
શુક્ર.	૨૫	"	૬ ૪ ૫ ૪ ૫૬	૬ ૩૦

અઠવાડીક.

એસતા વરસની મુખ્યરકબાદી ...	૬૪૨
નાતાલની મુલાકાત ...	૬૪૨
ફિલિપ્પી ...	૬૪૩
પરચુરુ ...	૬૪૩
દેવસાગર મોખલેની મુલાકાત ...	૬૪૪
ફિલિપ્પીનો આગકાર ...	૬૪૪
ફિલિપ્પીનો ખાણની વિજય ...	૬૪૫
મી. ડી. એસોસીએટ્સનું મનપત્ર ...	૬૪૭
કે. મી. મોસાવરીનું ...	૬૪૭
હિંદુ કોમ તરફનું ...	૬૪૭
તામીલ સોસાયટીનું ...	૬૪૮
ખાદીવાર કામનું ...	૬૪૮
એફ. માં ગ્રાફિકોનો મેળાવડો ...	૬૪૮
મીના કોમ તરફથી બાબુ ...	૬૪૯
વોમ્બેન્સ એસો. નો ખાખકાર ...	૬૫૦
બીરમા મી. ગોખલેનો મન્ટ્યુ ...	૬૫૧
બાલન રામલેની ગ્રાફી ...	૬૫૩
કરમચર્મા પ્રિંટરોનો બાબુ ...	૬૫૫

એસ-સબરમ ખાખી પહેલિયાં દેશ ભક્ત ગોખલેના માનમાં રહેણે બાંધવા માં આવેલી કમાનના દેખાવનું (મિત્ર આજના અંક સાથે અમે આપીએ છીએ.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૬ મી નવેમ્બર ૧૯૧૨

એસતા વરસની મુખ્યરકબાદી

આજરોજ આરો વડ ૩૦) હોવાથી આજે હિંદુ વરસની પૂર્ણાકૃતિ જામ છે, અને આવતી કાલે નવું વરસ બેસે છે. તે પ્રસંગની અમે આજના હિંદુ ભાઈઓને મુખ્યરકબાદી આપીએ છીએ, અને તેમનું નવું વરસ સફળ થાઓ એવું મુન્દ્રીએ છીએ. જાપાઓના રિવાજ અનુસાર અમારી દરજ મજી આવી સફળતા અમે અનેક વખત મુન્દ્રી છે, છતાં તે મુન્દ્રી સફળ થવાના સંજોગો અમુલી કાઈ સાલ કરતાં આ સાલ વધારે જળવાન દેખાય છે. એક તો સલામતની ભડતરો અત આશુવાવાળી સમાધાની પાર પાડવાને સરકાર દરેક રીતે વધુ ને વધુ બંધાતી ગઈ છે, ભારે વિશેષમાં આ વખત દેશ ભક્ત ગોખલેની મુલાકાતથી ગોરાઓનાં તેમજ સત્તાવાળાઓનાં ભક્ષ દક્ષિણ આફ્રિકા તાહીદી સવાલ તરફ અસાધારણ પ્રમાણમાં ખેંચાઈ રહ્યાં છે. વળી દક્ષિણ આફ્રિકા ના હીંદીની હાડમારીઓએ હીંદીમાં કેવી પ્રચંડ લાગણી ઉત્પન્ન કરી છે તે મી. ગોખલે દ્વારા જોરાવર રીતે જોરાઓને ઠસાવવામાં આવી રહ્યું છે. આમ આવતું વરસ જોઈ હાડમારીઓવાળું અને વધારે આશા મોલી ભરેલું નિવડવાના ખાસ સંજોગો છે. પણ આતો પરાઅર્થી (એશીઆણી) દ્રષ્ટિનો વિચાર થયો. આપણી સફળતા ખીજને હાથ છે એમ ગણીને વિચારાયું. એ આપણી ફતેહ આપણે હાથ છે. એ દુરાશયી (બલ મહેનતની) દ્રષ્ટિથી જોઈએ તોપણ સફળતાના ખાસ સંજોગો આપણી સમક્ષ છે એવું અમને લાગે છે. દેશ ભક્ત ગોખલે જેવા મહાપુરુષ આપણને પોતાની મુલાકાતનો લાજ આપવા આવ્યા છે. એ તેમનાં દર્શન અને પ્રસંગથી આપણે આપણાં કાર્ય અને આપણી દુરબોધો ગોચર ખાસ કરી લઈ રાખીએ તો તેમાં આપણી એકતીજ નહીં, પણ જીજ્ઞાસ દેશની, સફળતાનો માર્ગ મળી

ચૂક્યો છે. શ્રીમાન ગોખલેએ સ્વાર્થ, સુખ, મમતા, માયા વિગેરે સર્વ તજી એવું સ્વદેશપ્રેમી જીવન ચારણ કર્યું છે કે તેમને જોવા બાંધ્યા પછી તેમને ખગલે, તેમની જામામાં, થોડું બહુ પછી બલાય તો સંકલ કે હાડમારીઓ ફેડવાનું કામ તો થું, પણ એકને બલે અનેક વરસો પોતાને માટે તેમજ પોતાના દેશને માટે વધુ ને વધુ સફળ કરવાનું સહેલ છે, તથા પોતાનાજ હાથમાં છે.

નાતાલની મુલાકાતનો કાર્યક્રમ

મી. ગોખલે જુલવારે એડાન્સબરમથી નાતાલ માટે ઉપડ્યા હતા. ન્યુકાસલ તથા લેડીસ્મીથના હીંદી તરફ મી રસ્તામાં માન પામી મી. ગોખલે સર વારે ખારીત્સબરમ પહોંચ્યા હતા. જાં રહેકને નાતાલ પ્રતિના એડમીનીસ્ટ્રેટર વિગેરે વિગેરે હતા. બાવકારના મેળાવડા માં એડમીનીસ્ટ્રેટર સાહેબે પ્રમુખપદ લીધું હતું. ડરખત લાવવાને મળેલી ખાસ ગાડીમાં જુલવારે સંજરે મી. ગોખલે ડરખત આવી પહોંચ્યા હતા. મંચવારે સંજરે ૫. ૫૦ની ગાડીમાં પ્રીટો રીયા માટે તેઓ ઉપડ્યા, જે વખતે રહેકને હાજર થવા બધા હીંદીને લલામણુ કર માસાં આવે છે. મી. ગોખલેની તખીયત મંચીર રીતે નાડુ રસ્ત હોવાથી, તથા તેમની મુન્દ્રીઓને માન આપીને, તેમને આશમ મળે તેમ કરવાનું છે, અને તેથી તેમની સાથે નાતનીત કરવાની તક અને વખત સાવ જરૂરી હશે તે પ્રમાણેજ આપવામાં આવશે. આ સંબંધમાં મી. ગાંધી (જેઓ મી. ગોખલેના સેક્રેટરી તરીકે કામ કરે છે) સાથે મળી મોફવણુ કરી રાકાસે, અને તેમની રજા મળશે તોજ વાતનીત થઈ શકશે. ડરીક હોલમાં થનારા ખાણના બલસા મારેની થોડી ટીકોટો હજી અપવાની બાકી રહી છે, તે સી. ૧૦/ની ટી કરીને હિતા વધે મી. રસ્તમજી પારસીને બાંધી મેળવી લેવી.

કોબરલી

મી. ગોખલેની મુલાકાતના દિવસો

(અમારા અખરખરી તરફથી)

તા. ૨૫ મીને શુકરવારનો દિવસ અત્રેના હિંદીઓમાં અપાર આનંદનો હતો. માનવંતા મી. ગોખલે આવનાર હોવાથી હિંદીઓનાં ઘરોને તથા કુકાનો નવાવટા તોરણ વિગેરેથી સજ્જારવામાં આવ્યાં હતાં. રીસેપ્શન કમીટીના ઠરાવ મુજબ અરથો દિવસ તહેવાર પાળેલ હોવાથી એક વાગે કોબરલી ને બેક-સીટના હોદીઓની કુકાનો બંધ થઇ ગઇ હતી. કેટલાક મેરા તથા કચરડ અને નેટીવ લોક પણ માનવંતા મી. ગોખલેને જોવા માટે અધીસ બન્યા હતા. ૨૦૦ માણસો મી. ગોખલેને લેવાને મોડર રીવર સુધી ખાસ ગાડીમાં સામા ગયા હતા. રવાંથી ખાસ ગાડી મી. ગોખલે સાથે ઉપડી તે વખતે તેમના માનમાં ગાડી નામે મોકલેલા ફટાકા ફોડવામાં આવ્યા હતા. એક કલાકે બેક-સીટના આવતાં સ્ટેશન અને બહારનો રસ્તો માણસોથી ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. સ્ટેશને મેયર તથા કાઉન્સિલરો તથા હિંદી લાઇબ્રેરીયો મી. ગોખલેને આવકાર આપ્યા પછી ફટાકા ફટવા સાથે ગાડી ઉપડી અને કોબરલી આવી. અહીં સ્ટેશનનો દેખાવ ઓરજ હતો. માનવંતા પરીણાને ઉતા રવા શેતરંજીઓ બીજાવી રાખી હતી, ને તેલો રસ્તો કોરો રાખવા મુલાખી ફેકકાળા પોલીસો મોટી રાખી રહ્યા હતા. લાં મેયર વિગેરે દ્વારા દેલગત મી. ગોખલેને કુલના કાર તોરાથી વધાવી આવકાર આપ્યા પછી આર મોડાની ખાસ તકબાર રાખેલ ગાડીમાં મી. વી. સામીના મકાન ઉપર સરખસના આકારે ગયા. લાં મરનો આગળનો લામ "કલે પંધાયા" શબ્દોના આકારમાં મોકલેલી દીવા બતીથી સજ્જારેલો હતો.

તા. ૨૬ મીએ કીબીરસ કંપનીના આમંત્રણથી કંપનીના પ્રમુખ મી. ઓટસની સાથે કુ. ની બે મોટરમાં મી. ગોખલે અને પાર્ટી કીસની ખાણે જોવા ગયેલ. તા. ૨૭ મીએ કાનસરટલ હોલમાં એકલા હિંદીઓ તરફની "ફિરવેલ ટી પાર્ટી" હતી. ૫૦૦ હિંદીઓ હાજર હતા. અને ની વસ્તિપણ તેલથીજ છે. બીજા બાપણે બાદ મી. ગોખલેએ મરાઠી બાપણમાં દરેક બાત અને ધરખના હિંદીઓને એકજ દેખણપર આ પીવા મળેલા બેધ પીતાનો

આનંદ પ્રદર્શીત કર્યો, તથા હર કોને સંપત્તી વરતવાની ભલામણ કરી, તથા આગેજ સંપ માતૃભૂમિમાં પણ પસરે તે બાપણે ઉદાર ચર્તા કંઈજ વિચળ થાય નહીં, એ વિગેરે ઉમલ ઉપદેશ કર્યો.

તેજ દિવસે સાંજના કોબરલીથી તેઓ વિદાય ચર્તા આપું પોસ્ટોરમ-હોદી તથા નામીયા મેરાઓથી ભરાઇ ગયું હતું. દુરરે અને વંદેમાતરમના પોકારો તથા ફટાકાના બવાબે સાથે ગાડી ઉપડી હતી.

મોકલોને માટે

લવાજમે અમલથી મળેલાં હોય તેમનાંજ છાપા અમે હવે મોકલોને છીએ. એટલે નવા છાપા શરૂ કરનાર અથવા નવું વરસ શરૂ થતું હોય તેવા બધા માલકોને અમલથી લવાજમ મોકલવા બીનંતી કરીએ છીએ. છાપા બંધ થયા પછી પાછળની નકલો અમારી પાસે પુરંતમાં હોય તોજ મોકલી શકીએ. ડરખાન બહારની એકથી લવાજમ મોકલનારા માલકો એકના પટાવની પેની ઉમેરવાનું છુલ્લી જાય છે તે પર તેમનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. જેમણે આ નથી મોકલેલ તેમને અમે વરસને અંતે બે અંક ઓછા મોકલીશું. પોસ્ટલ ઓરડરમાં પોસ્ટ ઓફીસનું નામ બરતાં રીપીકલ ન લખતાં ડરખાન લખવું જોઇએ, અને તે હોસ કરેલા હોવા નહીં જોઇએ.

અરખાપત્રીઓને જવાબ

"જી. એ. વી."—જમાની તંગીને લીધે કાખલ થઇ શકે તેમ નથી.
"ગરીબ માણસ"—એ બાબત સંજ્ઞા ધર્માં વધતે ઠેકાણેથી રજુઆત થશેજ.
"આર્ય સેવક"—નામ કામ વચરનાં લખાણોપર ધ્યાન આપી શકાવું નથી.
જા. ઇ. ઓ.

ડરખાનમાં મહોમેડન યીએટીકલ કુ તરફથી રડ કરેલંટ સોસાયટી માટે ઇફ નો ખુદમો થશે તેજ રાતના ખેલબજવી ખતાવવામાં આવશે. રીકીટો સન બાડ ગ્રે ક્રીટ, મી. એમ. આજમ બોડક્રીટ, મી. સસમાઇલ મોટાલા ૧૮૧ ગ્રે સ્પીટ, અથવા મી. એસ. પી. બટલર ૪૭૪ વેસ્ટ સ્પીટ એ ઠેકાણેથી મળી શકશે.

પરચુરણ

સમરસેટ પ્રદેશી એક લખનાર બાણે છે કે મી. ગોખલે કેપટાઉટ આવવાને દિવસે અત્રેના બધા લાઇબ્રેરીઓ તહેવાર પાળી મુલાલીમાં દિવસ ગુળથો હતો.

જોહાન્સબર્ગની રડ કરેલંટ સોસાયટી તરફથી પા. ૫૦૦, તથા ડરખાનની ર. કે. સો. તરફથી પા. ૧૦૦૦ કોનસ્ટાંટીનોપલ મોકલવામાં આવ્યા છે.

ડરખાન હિંદુ સમયાન ફંડના સેક્રેટરી તા. ૧ લી નવેમ્બરે લખે છે કે:—આ ફંડની સીલીક આજરોજ પા. ૩૦-૧૫-૧ છે. જે પછી પા. ૧૩-૧૨-૧ લાકડાની ઉપજના, પા. ૩-૭-૧ ગાડીની ઉપજના અને બાકીના પા. ૧૩-૧૫-૧ જે પ્રકરેલો ડર માસે મદદ તરીકે બાપે છે તેમથી નોકરનો ખચાર તથા રેસન વિગેરે ખરચ બાદ જતાં બાકી વધેલા છે તે છે. તે કુલ પા. ૩૦-૧૫-૧ સદરકુ ફંડને નામે પુરેપુરી રકમ બેંકમાં જમે છે.

દેશમાં થતાં મુકામેથી મી. મહમદ યુસફ કરોડીઆ લખે છે કે અત્રેની કબર સ્તાનને ઘેરા કરવા 'ઇ. ઓ.' માં કેટલાક લખનારાઓએ સુચના કરી છે તો તે કામ માટે પ્રથમ એક લખરાણું થવું જોઇએ. તે બાદ ના. માખકવાડ સરકાર પર અરજ કે કેપ્ટુટેશન મોકલવાનું કામ થઇ શકે. વળી ઘેરા કરવાની સાથે અસ છઃ અને કુવાની બોટ ન રહી જાય તેટલા સાર તે કામ માટે પણ પછલા લખરાવવા જોઇએ.

પોસ્ટ ઇલીઝાબેથ વેડ ધરમ સમાના સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૧૦ મીએ હસેરાનો તહેવાર હોવાથી સમાનો એક મેળાવડો થશે હતો, જેમાં મી. સ્વામીજી લક્ષ્મીલાલ તરફથી કબન કીમ કાચવામાં આવી હતી, તથા કેટલીક રકમો કાનમાં અપાઇ હતી. રૂ. ૧૧ ડરખાન સમયાન ફંડને, અને રૂ. ૧૧ ડરખાન લાઇબ્રેરીને અપાયો હતો. [ઉપરની ડરખાન સમયાન ફંડ અને, લાઇબ્રેરી માટેની રૂ. ૩/૪ અમને મળેલ છે, જે વધતે ઠેકાણે પહોં આડવામાં આવશે. ડરખાન સમયાન તથા લાઇબ્રેરીને મદદ તરીકે અપાયેલી રકમો જે ફંડના સેક્રેટરી મી. મોતીલાલ માધવજી હીવાત, પી. ઓ. મોકલ પદક ડરખાન, એ શીરનામે ધરખારી મોકલવા અમે મોકલનારાઓનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.—જા. ઇ. ઓ.]

દેશભક્ત ગોખલેની મુલાકાત

કીબરલી તથા જોહાન્સબર્ગના મેળાવડાઓ

અધ્યવાસાયક ભાષણો

કીબરલીના આવકાર

મળા અંકમાં કીબરલીમાં આજ્ઞાના જલસા વખતે મી. ગોખલેએ કરેલ ભાષણ અમે આપી ગયા છીએ. કીબરલી માં મળેલા માનપત્રના કાબજ જલસાનો હવાલો તથા આજ્ઞા સંબંધી મેળાવડાની વધુ વિગતો અમે નીચે આપીએ છીએ:—

દેશ ભક્ત મી. ગોખલેના આવકાર માટે કીબરલીનું સ્ટેશન બારે ઇત્સાહ અને હીંદીઓની ગીરદીવાળું હોય એવું ૫૪મું હવું. ૨૦૦ જેટલા હીંદીઓ ખાસ આદીમાં મી. ગોખલેને લેવા મોકલ રીવર સુધી સામા ગયા હતા. જે વખતે પુલ તથા ધન્યપતાકા વિગેરેથી સજ્જાદેલા ઇન્જનવાળા ખાસ યાદી, તેવીજ રીતે આકરપક જનાવેલા સ્ટેશનમાં આવી પહોંચી તે વખતે લાં મળેલા હીંદીઓની મોટી મેદનીએ હરખતાઈથી સ્ટેશનને મળવી મુશ્કેલી હતી. સ્ટેશનપર હીંદી રીસેપશન કમીટી ઉપરાંત મેયરે મી. ગોખલેને આવકાર આપ્યો હતો. તે ઉપરાંત કાઉન્સિલર જોન આર. જે. પી., મી. જે. એચ. ડબ્લ્યુ. વિલ્યમ્સ (યોરક માસ્ટર) વીગેરે કેટલાક મોરખો પછી હાજર ગયા હતા. મેયરે હરખથી મી. ગોખલેને મળ્યા પછી કેટલાક મોરખોની તેમને જોળખાણ કરાવી હતી. લાંથી હીંદીઓની લાઘન સોંસરા મી. ગોખલે મી. વી. સામીના મહાનપર જવાને મેયર ની સાથે આદીમાં બેઠા. આ વખતે ગાદી ઝોની લાઘન રસ્તાનાં એક છેડાથી તે કેક ખીલ છેડા સુધી પહોંચેલી હતી. બધા સરખસના આકારમાં મી. વી. સામી ને લાં ગયા હતા. તા. ૨૫ મીએ સાંજે

ટાઉન હોલમાં મીટિંગ

મળ હતી. હોલ હીંદી કેમના બેઠાથી બીકાર બરાબ મળે હતો. કેટલાએક મોસમો પછી તેમાં હતા. તખ્તા ઉપર મેયર મી. જેસન, મી. ફાન્સીસ ઝોલક (કીબરલી કા. ના ચેરમેન), મી. આઇ. આર. મીમર (કીબરલી કનસેલીટીડેટ

માઇન્સના જનરલ મેનેજર), તથા જેસ રસ રન્સીમેન, જે. આર. ડબ્લ્યુ. સમર, એલ. આંડલર, ડી. એસ. એફ. બ્લેક મોઝ, સી. સ્કોવાઈ, મેયર બાઉનીંગ, કીનુન ડન્કન, રેવ. ડબ્લ્યુ. પીસકોડ વીગેરે વીગેરે હતા. મી. ગોખલે તથા મેયરને પુલના હારેતોરા આપી મીટિંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું.

મેયરે

મી. ગોખલેને આવકાર આપતાં જણાવ્યું કે કીબરલીની મુલાકાત સંબંધમાં અમે પ્રથમ એવો વિચાર કર્યો હતો કે મી. ગોખલે અમેના શહેરીઓના મીજબાન થવા જોઈએ, પણ હીંદી કેમો જોઈવજો કરી હતી તે જોતાં અમે તે સ્વીકારી હતી. ડાયમન્ડ શીલ્ડના હોયમાં તે અમે મોરા અને હીંદી અરસ પરસ બહુજ હેનલાવથી રહીએ છીએ. મી. ઝોલીવર એમ. એલ. એ. જોહાન્સબર્ગ મળેલ હોવાથી મેર કાજર રહેવા માટે, તથા મી. ઝોપનલીમર બીજા એક કારણકર મેરકાજર હોવા માટે તેમનાવતી મેયરે મારી ચાલી.

માનપત્ર

સાર બાદ મી. પી. એમ. ડેસને નીચેનું માનપત્ર મી. ગોખલેને રીસેપશન કમીટીના ચેરમેન તરીકે અરપણ કર્યું:—
“કીબરલી, જોહન્સબર્ગ, બારકલી, તથા વીડિસરટનની હીંદી કેમવતી અમે નીચે સહી કરનારાઓ દક્ષિણ આફ્રિકાની આપની મુલાકાત દરમ્યાન કીબરલી પધારતાં આપને અંતઃકરણ પુરવક આવકાર આપીએ છીએ. આ પ્રસંગને દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીની તવારીખમાં અમે પાદગાર મણીએ છીએ. આપે અમારી આગતારવાજતાનો સ્વીકાર કરીને અમને માન આપ્યું છે.

હરમુસન કેલેજમાં આપની ખંતીથી અને લાંબા વખતની મહેનતની, આપણા દેશના રાજદૂરી સવાલોને કરેલ, જોસદાર તેમજ છટાદાર ટપથી દર્શાવવાની આપની કાબેલીઅતની, હીંદમાં મુક્ત અને ફર

જ્યાંત ફોગવણી કાબલ કરાવવાના આપ ના પ્રયાસોની, દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીની હાડમારીઓ દુર કરાવવા માટેની આપની હિમાયતની, તથા નાતાલમાં ગીરમીટીઆ આવતા સંધ કરવામાં આપે બળવેથી સેવાઓની, અમે તારીફ કરીએ છીએ, અને તે માટે અમારી શીદાગીરી દર્શાવી એ છીએ.

આપના પ્રત્યેના અમારા માન તથા પ્રેમની તેમજ દેશી ભાષાઓના જલસમાં આપ જે સ્થાન જોમવો છે તે વિષેની અમારે આપને ખાતરી આપવાની જરૂર હોયજ નહીં.

આપણી પુણ્ય અને જીવનરણ માતર જીમિની હાકનો “સરવન્તસ ઝોફ હીંદિયા સોસાયટી” સ્થાપીને આપે જે સ્વદેશી જિમાન અને આપજોમ કરેલો જવાબ આપ્યો છે તે નવીન હીંદની તવારીખમાં સદા ઝળકતા હીંદકરપે પ્રકાશશે.

આપણું ઉમદા કાર્ય ચાલુ રાખવાને આપને સુખી રાખો, અને હીંદાવુધી કરો, તથા આપના પ્રયાસો બિવિખમાં સંપૂર્ણ રીતે ફળદાની થાયો એવું અમે પ્રતિ દીન કજર પાસે મારીએ છીએ.”

(સહીઓ) અહમદ મહમદ અને વી. સામી (પેટ્રો), પી. એમ. ડેસન (પ્રમુખ), એસ. રામાનુજમ નાઇડુ (આન. ટ્રેઝરર), કે. કાલીદાસ પટેલ, તથા ઝોશમાન ઝોમલે (જોઈંટ મેનરરી સેક્રેટરીઓ).

‘ડાયમન્ડ શીલ્ડ એકવરટાઇઝર’ જણાવે છે કે આ માનપત્ર ધણીજ સુંદર રીતે તકવાર કરવામાં આવેલું છે. માન પત્રના લખાણની નીચેની લીટીઓથી હીંદો નકશો તેમાં બાહો બાહો દેખાઇ રહ્યો છે. મથાળે મી. ગોખલેની જબી આપેલી છે. કીનારીના ઉપરના બે ખુલ્લાઓપર સોનેરી રંગમાં હાથીનાં મોરાં ચિતરેલાં છે. મી. ગોખલેના ઇલકાખના જબોને પાંચ ફળવાળા સૂર્ય પ્રતિબિંબના સોનેરી ઝળકાટની અંદર મુકેલા છે. એક તરફ અમેજમાં અને બીજી તરફ સંસ્કૃત માં “કજર અમારો સહાયક છે” એવા જબો આજેખ્યા છે. કીનારીના નીચેના બે ખુલ્લાપર કેપ અને મુંગના પ્રતિનાં હથિયારોની આકૃતિ આપેલી છે. જાંસુદી વા રંગની મખમલની કાર સાથે એક કોતરકામવાળા ચોકકામાં તે મટેલું છે. આ માનપત્ર બેટ કરતાં રીસેપશન કમીટીના ચેરમેન

મી. ડેસને

પોતાના ભાષણમાં હીંદી કેમવતી મી.

ગોખલેને આવકાર આપ્યો, અને આ મુલાકાત માથે લેવામાં તેમણે આપેલા આપજોયું બ્યાન કર્યું. પછી મી. ડોસને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાની હાડમારીઓ પર આવતાં કહ્યું કે આ હાડમારીઓ તે વડી સરકાર અને ના. સહેનશાહે પોતાના હોદ્દામાં આપેલા વચનોને ભંગ કરવાનું પરિણામ છે. હોદ્દામાં હોદ્દા કોમને આપેલાં વચનોને અહીં ભંગ કરવામાં આવે છે, તથા અહીંના ગોરાઓ ના હક્કી લાભની નજરથી હોદ્દાઓ સામે કાયદાઓ ધડાવ છે. જે સવાલોમાં મી. ગોખલે તપાસ કરવા આખ્યા છે તે હોદ્દા કોમને જ સમજા નથી, પણ તેમાં આખ્યા રાજ્યનું હિત સમાવેલ છે. છેવટે મી. ડોસને મી. ગોખલેના ગુણોની તારીફ કરી, ને તેઓ આ સવાલનો નીવેડો આપવામાં હોદ્દામાં જાય એવી પ્રતિજ્ઞા બતાવી.

મી. ગાંધી

જે પોતાના બાપજીમાં આ પ્રશ્નને પવિત્ર યાદગારતો પ્રસંગ કહ્યો. અને મી. ગોખલેની અમુલ્ય દેશ સેવાની, તથા તેમના મહાન રાજદારી તરીકેના ગુણોની તારીફ કરી, અને કહ્યું કે આપણાં બધાં દુઃખો મી. ગોખલે દુર કરી દેશે એવું ન સમજી લેતાં દુઃખો દુર કરવાનો પ્રયાગ આપણે પોતાના હાથમાં છે એ યાદ રાખવાનું છે. X

મી. આશુબાઈ જોશુવાજી

(આફ્રિકન પોલીટીક્સ એસોસિએશનની આખ્યાના પ્રમુખે) પોતાના બાપજીમાં મી. ગોખલેને આવકાર આપીને કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં કલરડ લોકો પણ ધણી હાડમારીઓ જોમવે છે, અને તેથી તેઓ હોદ્દાઓ તરફ તેમની હાડમારીઓમાં દિલસોજી બતાવે છે. તેમણે કહ્યું કે જે હડત હોદ્દાઓની છે તેજ હડત બમારી પણ છે. હું અહીં રાજ્ય છું કે મી. ગોખલેની મુલાકાતથી હોદ્દાઓને શવિષ્યમાં વધારે સારી રીતે રાખવામાં આવશે, અને તેની અસર કલરડ લોકો પ્રત્યે પણ વધારે સારું પરતબ બતાવનારી નીવડશે.

મી. ગોખલે

જે જવાબ આપવા ઉભા થતાં કોંબરલી ના હોદ્દાઓનો અને આ મેળાવણામાં બામ લેનારા ગોરાઓનો અંતઃકરણપુરવક આભાર માન્યો, અને કહ્યું કે કોંબરલી આવવાથી અને બ્યાન દેવો છે, કેમકે મેં જાણ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા બધા ભાગો કરતાં હાથમાં શીકાઓમાં

હોદ્દાઓ અને ગોરાઓ વચ્ચે વધારે સારો સંબંધ છે. આ દેશમાં હું હોદ્દા સવાલ નો જાતિ અનુભવ લેવા આવેલ છું. પણ મને આવ્યે હજી પણ દિવસ થયા છે. આ મોટા અને ગુચવણ કરેલા સવાલ સમજવાને એ વખત પુરતો કહેવાય નહીં. અટલે બધા ભાગની સ્થિતિ બોધા વિના ચોક્કસ અભિપ્રાય બતાવવો એ મોઝા નહીં કહેવાય, પણ મને જે માનપત્ર મળેલ છે, તેમાં એક બે સુચનાઓ કરવામાં આવેલી છે. નાતાલમાં ગીરમીટીયાઓ મેકલવાનું આખરે બંધ થવાથી મારા દેશી ભાઈઓ રાજ્ય થયા તે બોધને બ્યાન દેવું છે જે બ્યારે હોદ્દા સરકારે એ પગલું લીધું હતું ત્યારે આખા હોદ્દાસ્તાનમાં રાહતનીજ લાગણી ફેલાઈ રહી હતી.

ગીરમીટનો રીવાજ ખરાબ છે

એમાં શક્ય નથી. બ્રિટીશ વાવટા તથા એવા રિવાજની હકમાતીજ ન હોવી બોધ્યો એવો સામાન્ય મત છે. મને તેવા દરબાનના હોદ્દાને પણ કુલીમાં ખપાવે એવા રિવાજની સામે હોદ્દાઓને ખાસ ફરિયાદ કરવા જેવું લાગે છે. તે રીવાજ આખી હોદ્દા પ્રજાને હલકી પાડે છે એજ તેઓનો વાંધો છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના એશિઆટીક સવાલનો એક ભાગ આ રીવાજથી ઉત્પન્ન થયેલો છે. નાતાલના ગોરાઓના લાભને માટે ગીરમીટીયા હોદ્દાઓને અહીં લાવવામાં આખ્યા નહીં હોત તો હોદ્દા સવાલ પેદા થવા પામત નહીં. સ્વતંત્ર હોદ્દાઓ ગીરમીટીયાની પાછળજ આખ્યા છે એ યાદ રાખવાનું છે. એટલે આ દેશમાં હોદ્દા સવાલ લેવો કરનાર બ્રિટીશ સરકારજ છે કે જેણે નાતાલના પ્લેટરોની આતર વચ લધાવી. આ દેશમાં હું નજી હકતા રહીશ, અને તે દરમીયાન હોદ્દા અને ગોરા બંનેની દ્રષ્ટીથી આ સવાલનો તપાસ કરવા પ્રયત્ન કરીશ, અને ત્યાર પછી મારો મત બાંધીશ. હોદ્દાસ્તાનમાં ૩૦ કરોડ માણસની વસ્તી છે, અને તેમાં કેટલાક ઉમદામાં ઉમદા માણસો છે એ બ્રિટીશ સરકારે પણ કમલ કરેલ છે. શહેનશાહે હોદ્દામાં ખાસ રાજ્યાભિષેક કરાવ્યો તે એમ બતાવવા કે હોદ્દાઓ પોતાની પ્રજા છે. અને પોતાની પ્રજાની પ્રજા નહીંજ. આ બાબત બધે સમજવામાં આવે એ જરૂર છે. જે આ સહત નત દેવવાની હોય તો તે ન્યાયતા થાય ઉપરજ દડી શકે. અમુક વરમ કે જાતના એકલપેટાપણા ઉપર તે નથી કહેજ નહીં. પણ આ વાત ધણીવાર જુલાઈ જવામાં

આવે છે. સમજુતી કરવાથી નીવેડો આવી શકે એવો આ સવાલ છે એમ પોતાને લાગે છે, અને હોદ્દા કોમને માનપુરવક અને નમરતા પુરવક પોતાની ખાસ અરજ છે કે આ સવાલને માન દ. આ. ની નજરેજ નહીં પણ શહેન શાહતની નજરે જોવાની જરૂર છે. શહેનશાહતથી મળતા લાભ લેવાની ઇચ્છા રાખતાં તેની મુશ્કેલીઓમાંથી અડી જવા ની ઇચ્છા પોતે રાખતા નથી. શહેનશાહતની દ્રષ્ટી જાળવી રાખા એવી રીતે આ સવાલનો નિવેડો થવોજ બોધ્યો. અને બધા પક્ષને ન્યાય થાય એવી રીતે જે આ સવાલને આપણે હાથમાં લઈએ તો નિવેડો મુશ્કેલ નથી.

કોંબરલી ખાતેના ખાણની વિગત

મત તા. ૨૬ મી ને શનીવારે જોન. મી. ગોખલેના માનમાં કોંબરલીના હોદ્દા એએ આપેલા ખાણમાં મી. ગોખલેએ આપેલાં લાખણનો હેવાલ અમે આપી ગયા છીએ. તે વેળા થયેલ બીજાં લાખણો વચ્ચેની હકીકત અમે હવે આપીએ છીએ :—

આશરે સોએક હોદ્દા અને ગોરા મહ સ્થો ખાણ લેવામાં હાજર હતા, જેમાં લેક્સરીટડના મેયર મી. ટી. પ્રેટલી, કોંબરલીના મેયર મી. ડબલ્યુ. જેસન, સીવીલ કમીશનર મી. પી. ડેવર, મી. એમ. એ. આર્થીવર, મી. એમ. જી., એમ. એલ. એ., ડીબીરસ માઈર્નીમ કંપનીના પ્રમુખ મી. ક્રાન્સીસ જોટસ, મેસરસ એમ. પી. રડ, ડબલ્યુ. પીકરિંગ, ટી. એસ. એ. (ડીબીરસ કંપનીના સેક્રટરી), એલ. જી. નાઈટગેલ (સરકારી વકીલ), આઇ. આર. મીયર (ડીબીરસ કંપનીના આસીસ્ટન્ટ જનરલ મેનેજર), જી. ફોરકર (પોલીસ કમીશનર), ડેનુન ડંકન, મેજર બ્રાઉન્ટોન ઇ. સી. સારડનર બરક, ડબલ્યુ ટી એન્ડર સન, જે. એમ. ડબલ્યુ. વીલીયમ્સ, જે. ટી. ટીસન, ટી. વાઇન, જે. ઓર, એ. જે. ગ્રીન, રેવ, ડબલ્યુ. પેરેકોડ, રન્સી મેન, જે. એસ. લેકી, આઇ. પી. બેશુ આ. ઈ. ટીપો, પી. કોમીયન, એ. ઇ. સંમ, એમ. ડેલનબેક, અને બીજા ગોરા તથા જાણીતા હોદ્દાઓ હતા.

ખાણ પછી કેટલક ટેસ્ટ લેવાયા હતા. પ્રમુખ મી. ટી. પ્રેટલીએ શહેનશાહ અને તેના કુટુંબનો ટેસ્ટ રજુ કર્યા. બાદ

હિંમરલીના મેયર

મી. ડબલ્યુ. મેયરને 'આપણા પરણ્યા' ના નામથી ટોરન્ટોની હરખાસ્ત કરી અને કહ્યું કે :-

હીંદી કોમના આવા પ્રખ્યાત પ્રતિનિધિ મી. ગોખલે કે જેઓ હીંદુ રાજાના રાજ્યવર્તનમાં કેટલાક વરસો થયાં હતાં હતાં આજે છે તેમની મુલાકાત, એ એક મોટો લાભ છે. સમજી જુ. બીજા કામના આવા માનવતંત્ર પ્રતિનિધિની મુલાકાત આપણને લાગેજી મળી છે. જે સહેનશાહતના આપણે બધા લાગી હાર છીએ, તેની સાખાઓમાં હીંદુસ્તાન પહેલું સ્થાન ધરાવે છે. બધી બાબતોમાં હીંદુસ્તાન અને દક્ષિણ આફ્રિકા મળતાં છે. બંનેના ક્ષેત્ર વિશાળ અને વસ્તી બહોળી છે. છતાં હીંદુસ્તાનનાં ક્ષેત્ર વધારે બધા પાકનાર અને તેની વસ્તી વધારે બહોળી છે. હીંદની ૩૦ કરોડ વસ્તીનો ભાર આપણે ખસાવ કરી એ છીએ ત્યારે તેની અમલતાનો ખસાવ આપણને આજે વિના રહેતો નથી. અને તેથી મી. ગોખલે કે જેમણે એ રાજ્ય માટે આટલું બધું કર્યું છે, અને કહ્યું કરે છે તેની મુલાકાત વધારે જાન ફારક છે. અમારું કહી ન થયે હોય એવો મેળાવડો આજે થયો છે તે મી. ગોખલેના કાર્યની સફળતા બતાવે છે. મી. ગોખલેને તેમના કાર્યમાં નિરાશ થવા જેવું કંઈ નહીં રહે એવી મને ખાતરી છે. મહા કાલે મી. ગોખલેનું આપણું જેઓએ સાંભળ્યું હતું તેઓ આ સુસ્થ અને નાણુક સલામ પ્રત્યે તેમણે બતાવેલ વિચારશીળ નિષ્પક્ષપાતપણાથી છક થયા વિના નહીં રહ્યા હોય. જે દેશમાંથી મી. ગોખલે પધારે છે તે દેશ આપણું પ્યાન જેમ્મા વિના રહે તેવો નથી અદ્યતનથી બરેસો તે દેશ છે. ભારથી વાઘ, કાથી, રાખ, લાખ ફારી મીરીવાળાં મંદીરો વગેરેની વાતો કું સાંભળતો થયો ભારથી, એટલે કે મારી નાની ઉમરથી કું હીંદુસ્તાન વિષે સાંભળતો આવ્યો છું ગોરી કામ ની કું મી. ગોખલેને તેમનાં કામમાં રહેલ કમજુર છે. તેમની મુલાકાતથી અમે બહુ રાજ થયા છીએ, અને હિંમરલીની આ આનંદવાદક વાદવારત તેઓ દીલપર રાખશે એવો અરેસો રાખીએ છીએ.

મી. બાંધી

એ ત્યાર પછી પોતાના આપણમાં કહ્યું કે :-

મી. ગોખલેર રમુજમાં બોલ્યા કે હિંમરલીની સુકાઈ ગયેલી શુભિમાં મી. ગોખલેએ વરસાદને પોતાની સાથે લાઈ તાણ મટાડી, એ સાચું હોય તો કું પણ પરણ્યોનો ટોરટ પુષ્ટીથી લઈ જુ. સાથે એટલી પણ આશા રાખું છું કે એ વરસાદ બેહાનરખરમ અને આખા મુનિયનમાં પહોંચે. અમે હીંદીઓ વહેમી પ્રશ્ન કહેવાઈએ છીએ, અને મારા બધા દેશીભાઈઓ મી. ગોખલે વરસાદ લાગ્યા એવા તે આપણુકતાના વહેમમાં લામ લેશે એમાં મને શંકા નથી. (તાળીઓ.) પણ મને લાગે છે કે આ ટોરટ ગોખા અને હીંદી બન્ને હાજરીનેને આવકાર હાથક થશે તેનું બીજું પણ કારણ છે. અને તે એ કે મી. ગોખલે આપણા પરણ્યને તેમની આરે આણુ જેવા લઘુ બધ બધુ આમાણુપણું બતાવ્યું છે. ત્યારે તેઓ પરણ્યાને અને સાથે અને એ મંજૂ વર સંચા કામોમાં લઘુ બધા ત્યારે કું તે બેધ આશરમ મહીત થયો હતો. હાજરીનેમાંના કેટલાક મિત્રો બળે છે કે કું સંચાની દિમાયત કરનારો નથી. મારા પોતા તરફથી તો કું પુષ્ટીથી કહીશ કે હિંમરલીમાં હીરાની ખાણો અને બારે સંચા કામો નહોત તો પણ કું તેને હિંમતી મણુત.

કાલતમાં અને હીરામાં કું માનનારો નથી

પણ હીરાના શાળમાંની સમજા કું અત્યારે કું એ સમજી જુ. અને તેથી તેમને નયું છું. ભારે તે સંચાઓ કું ભેતો હતો ત્યારે એક વાતે મારા મનપર સજ્જડ બસર કરી. તે એ કે ભે આ સંચા અભ્ય રીતે એક બીજાની સાથે રહી કામ કરી શકે છે તો માણુસ ભત સાથે મળી કામ ન કરી શકે અને કરી શકે તો માણુસ ભતકું જેવું સુખી કુદું બની જાય. તેમ માથ તો, ખરેખર, તરવારો હળમાં વપરાય, અને સીંદ બચિત મેંદાની સાથે સુવે. અને એમ પણ આણું કે આ આખા સંચામાં ભે એક સાથે હીલો થાય તો આણું કામ સુધાઈ જાય માણુસ ભતની સાથે એ વિચાર સરખાવીએ તો આપણે બધી વખત બેધ છે કે એક ધાંધલીયો માણુસ આખી સલાને સુધી નાખે છે, અને કુદું બાહેનો એક અંજારો આખા કુદું બની આખર બગાડે છે. વળી તેથી કહીશું એક એ તો સંચા નો સુખ્ય બામ ભે સરખું કામ કરશે બધ તો બીજા બામો પણ પોતાનું કામ

સરખી રીતે કરી કરે. મી. ગોખલેના ઉદ્દેશને કું

પવિત્ર ઉદ્દેશ

બધું છું. હિંમરલીના આવેવાનમાં આવેવાન મોરઓ અને હીંદીઓ મળી એક મેળપર ખાણું લેવા એકા એ બનાવમાં મી. ગોખલે કારણરૂપ બન્યા એ મારે મન મમરૂની બાબત છે. ટોરટોયની છાંદગી અને શિક્ષણના એક નમ્ર અભ્યાસી તરીકે મને એમ પણ લાગે છે કે આવા મેળાવડાઓ બીનજરૂરી છે, અને તેથી કેટલીક વખત બધાં તુકસાનો—કંઈ નહીં તો પામનશક્તિમાં અલેલ પહેળાડવાનું તુકસાન થવા પામે છે. (હસાહસ.) પણ કું ટોરટોયનાં છવનતો અભ્યાસી છું છતાં ભે આથી એક બીજાને વધારે સારી રીતે જોળખવાની તક પુરી પડતી હોય તો તેમાં ખામી કાઢવા તકવાર નથી. અને આ પ્રસંગે એક સુંદર બજનની લીટીઓ વાદ આવે છે : (તેનો તરબુમો) "ભે બજાન બંધીને કુર કરીએ, તો એક બીજાને જોળખીએ." અને આમ અભ્યાસપણું (આધિગાપણું) કુર માથ તો એક બીજામાં મત ભેદ હોવા છતાં એક બીજાનો લાવ વધારે સમજી રાખીએ. મારા પ્રખ્યાત દેશી ભાઈ બહી આવેલ છે તે બધા

અજ્ઞાનની અંધી કુર કરવાને મારેજ.

હીંદ બહી મોકલી શકે એવા ઉમદામાં ઉમદા જનકીરતરીકે તેઓ બહી આવેલ છે. મી. ગોખલેનાં કામો વિષે ભારે કું કંઈક કું ત્યારે તેમની લામણી દુખાય છે એ કું બળું છું, છતાં મારે દરજ બળવથી બેધએ. હીંદુસ્તાનમાં મી. ગોખલેએ રાજદારી ક્ષેત્રમાં જે કીર્તી મેળવી છે તે વિષે મારા બેટલું બીજું કેલ કહી શકે તેમ નથી. માત્ર આજ વકા પુરવું લખને કેળવણીના કામમાં પોતાની છાંદગીના ૨૦ વરસનો ભોમ આપનાર તેઓ હતા. અત્યારે તેમના કુકમથી દોલત હાજર થાય એવી સ્થિતિ હોવા છતાં પોતે ગરીબાઈથી રહે છે. બહેર કામને માટે તેમને બેધએ ભારે હળરો પાડેલી પેલીઓ તેમને સોંપવા માં આવે છે. હીંદુસ્તાનનો વાઈસરોય તો માત્ર પાંચ વરસ સુધીજ હીંદુસ્તાનની સલતનતનો બોમો પોતાને શિરઉઠાવે છે (કાલ્ય લીરક કરજન જેવા સાત વરસ ઉઠાવે), અને તે પણ પાર વિના

ના કારભારીઓની મદદથી, પણ મારા એક વિખ્યાત દેશીભાઈ આ રહ્યા કે જે મદદ વિના, તાબેદારો વિના, અને માન આશ્રય વિના

સહનતનનો બેભો એકલા

હાથે જાય છે.

તેઓ શી, આપ. ઇ. હું આશ્રય લેવાને છે એ ખરું પણ મારા મત પ્રમાણે તે કરતાં ઘણા સારાં અકરમને તેઓ પામ છે. શ્રી. જોખલે જે આ રાખને માટે છે તે પોતાના દેશીભાઈઓ પ્રત્યેના પ્રેમ, અને પોતાના અંતરઆત્માની સંમતિ છે. પશ્ચિમની કેળવણી પ્રમાણે દીંદીઓને તેઓ નસતા અને બલમનુસારના કામલાઈ છે. (ત.ળીઓ.)

મારે બાક

શ્રી. કેલન બેકે

કેંક આપણાં સમવાનુકાર વિવેચન કરેલું હતું.

શ્રી. કાકલીઆ

એ દીંદી આપમાં ઇંગ્લાંડથી પોતાની રમુજ દળમાં આપણું કરેલું હતું. અને શ્રી. જોખલેને તંદુરસ્તી તથા ફતેહ આવી હતી.

માઠ કિસાહપુરવકે ઠોસ લેવાયો હતો.

મેળાવકા દરમિયાન મેસરસ આસ અને નોરટને માથેના માઠ સંભળાયાં હતાં. એક બાક વરસની કન્યા મીસ એનીઃ ડોહને કવીતા સ્ત્રી બતાવી હતી. પછી વાજીત્રોમાં કેટલાક સુંદર રાગો વગાડવામાં આવ્યા અને છેવટ રાજ મીત માઠ ૧૧-૨૦ વાગ્યે મેળાવકો વિશ્વરત્ન થયો હતો.

[આ આપણા વખતે શ્રી. જોખલેએ આપેલું આપણું અને અમારા મયા અંક માં આપી મયા છીએ.]

જોહાન્સબર્ગના આવકારના

મેળાવકામાં અપાયેલાં

માનપત્રો

અમે અહવાદીએ શ્રી. જોખલે જોહાન્સબર્ગના વહીવટી પદોંયા તે વખતે મેસરના પ્રમુખપણા નીચે યજ્ઞેના આવકારના ભાગ્ય મેળાવકામાં જે માનપત્રો અપાયાં હતાં તે માંથી બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશન તરફનું, હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીનું, જોહાન્સબર્ગની હીંદુ કોમનું, તથા પારી હાર એસોસિએશનનું એટલા માનપત્રો ના તરફનું આ અમે નીચે આપીએ છીએ:—

બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશનનું

માનપત્ર

“સામાન્ય રીતે યુનિયનમાં અને ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલમાં આવતાં બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશન વતી અમે આપને અંતઃકરણપુરવકા આવકાર આપવા રજા લખ્યે છીએ. આપણા દેશમાં દેશીભાઈ એના જે માનને આપ પૂર મયા છે તે એક જ બીજા આપને અહીંના અમારા તરફથી કિસાહ ભર્યો આવકાર આપવાને પુરતી છે. પણ આપ અમારા આભાર માટે ખાસ રીતે હકાર છે.

અમારે સલામકની હાલ પુર એસમાં ચાલી રહી હતી, અને અમારે આ પ્રાંતમાં આપણા કોંકડો બાક્યો ટેકને વારતે જેલ જતા હતા આરે આપની ખાંતીથી મદદ અને ઉત્તેજનની અમને આતરી હતી. અમે અણીએ છીએ કે સલામકની હાલ ના હંડમાં હીંદમાંથી માતબર મદદ મળી તે આપે આપની બધી વચનો ઉપયોગ કરવાનું પરિણામ હતું. શ્રી. પોલાકે અમને જલુબુ છે કે અમારે તેઓ ડેલી મેટ તરીકે હીંદમાં હતા ત્યારે આપની સલાહ અને માર્ગદર્શિપણું તેમને હીંદતી ઘણ પડ્યું હતું. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગીર મીટીયા મજુરો આવતા ખંધ થયા તે મુખ્યત્વે કરીને આપના પ્રયાસનેજ આભારી છે. આને માટે આપણા દેશી બાક્યોજ આભારી છે એમ નહીં, પણ અમે માનીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓએ પણ આ આપના સંખથી આપના કામને ઉત્સાહથી વધાવી લીધું છે.

હવે આપ અહીંના સવાલનો જાતે અભ્યાસ કરવા અમને આપની સુધાકાત આપવાનું કામ બજાવવા પધાર્યાં છે તે આપના દક્ષિણ આફ્રિકા સંખથી બીજા કામોમાં ધીરમજુરિયે છે. આ સુધાકાત આપને કેટલી આરે પડશે તે અમે અણીએ છીએ. અમારી પાસે આવવા માં આપે આપેલો આપજોમ અમે કહી વિચરીશું નહીં. તે માટે અમે આભાર માનીએ છીએ, અને આપણા રાખીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાની સુધાકાતની સુખ હાથક બાદગીરી આપ આપની સાથે લઇ જશે. અમે હમરને પ્રારથના કરીએ છીએ કે મોટા હવેકાબિમાનથી માત્ર સુમિની સેવા માટે જે કાર્યને આપે આપની જાંદગી કરતી હરજ મજુર છે તે કાર્ય બજાવવાને આપને લાખી જાંદગી બહે.

જોહાન્સબર્ગ, ૨૮મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૨.”

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીનું

માનપત્ર

“ટ્રાંસવાલના હીંદુ મુસલમાનોના પ્રતિ નીચિ તરીકે આ પ્રાંતમાં અમે અમારે દિલેબનીયી અમારા તરફને આવકાર આપીએ છીએ. હીંદી કોમ તરફનું જે માનપત્ર આપવામાં આવ્યું તેમાં અમારો પુરતો સમાવેશ થઈ જાય છે, અને તેમાં કહેલી દરેક ખીતાને અમે મળતા થઈએ છીએ, ત્યારે બીજા તરફથી ટ્રાંસવાલના બધા મુસલમાનો વતી તે માનપત્રમાંની લામણીપર આસ બાર દેવો તેને અમે હરજ સમજીએ છીએ.

માતૃશુભિમાં હીંદુ-મુસલમાન સવાલ હજુ હાલતી ભોમવે છે તેની અમને ખબર છે. આ બે કોમને વધારે નિકટ કરવાના પ્રયાસને આપે આપની જાંદગીનું એક કાર્ય બજાય છે તે અમે અણીએ છીએ, તથા અમે જોઈ જાણીએ છીએ કે આપે આપના પ્રયાસોમાં બે કોમ વચ્ચે હમેશાં નિષ્પક્ષપાતપણું બતાવ્યું છે. તેથી અમે આપના ઉમદા કામ માટે આસ આભારી છીએ.

આપણી વહાલી માતૃશુભિ માટે આપ નું ઉમદા કાર્ય ચાલુ રાખવાને આપને લાખી જાંદગી અને બજ મળો એવું અમે માલીએ છીએ.

જોહાન્સબર્ગ, તા. ૨૮-૧૦-૧૨.”

હીંદુ કોમ તરફનું માનપત્ર

“જોહાન્સબર્ગની હીંદુ કોમના પ્રતિ નીચિઓ તરીકે અમે નીચે સહી કરનારા આ આપના પ્રત્યેના અમારા પ્રેમ અને યુજનજાવની લામણી જાહેર કરીએ છીએ.

અમારામાં એવો એક પણ નથી કે જે માતૃશુભિના તથા પૂરીપર કામ કામ વસતાં તેનાં હરજ દોતા, કલ્યાણ અરથેની આપની અચામ મહેનતથી અજાય હોય.

આપના નામ અમારે માટે ધરમતુ સહ પડ્યું છે, આપની સુતિ અમારા નહદમમાં કોતરાઈ છે, અને આપનું દ્રષ્ટાંત સદાયે અમને હરજના પથે ચલાવે છે.

અમારા આ વસવાના મુસકમાં અમે આપને આવકાર આપીએ છીએ, અને અરસી રાખીએ છીએ કે અમારી વચ્ચે તો આપનો વસવાટ સુખદાયક થશે. આપના મહીમાવાન કાર્યને ચાલુ રાખવા આપને આરોગ્યતા અને સામર્ય મળો અને આપ ધણું જીવો.

જોહાન્સબર્ગ, તા. ૨૮-૧૦-૧૨.

તામીલ બેનીફીટ સોસાયટી

તરફનું માનપત્ર

“આપની અમારી સુલાહાતની તકે આ પ્રાંતમાં વસતા તામીલો તરફથી આપના પ્રત્યેના અમારા ખાસ માનની લામણી જાહેર કરવા અમે રજા લખ્યો છીએ.

સામાન્ય કામ તરફથી અપાએલા માનપત્રમાં, અમારા બધાને અને હોદ્દાઓ તરફથી અપાએલા માનપત્રમાં અમારામાં ના મહાનો, આમ બેવડી રીતે અમારા સમાવેશ થઈ ગય છે.

અમારી કુકરી બહુ નાની છે, પણ અમારામાંના પશુપક્ષી સલામતની લાકત માં દેશપાર થયા હતા તેથી અમે આપની ખાસ અસર તળે આપ્યા હતા, અને અમારામાંના અદનામાં અદના માણસ પ્રત્યેનું આપનું માયાળુપણું તથા અમારી પીઠબનાઓ દુર કરવાની આપની કાળજી અમે જોએલ છે. તેથી અમારા આંગીક મિત્ર તરીકે આપને મહાતાં અમે સીખ્યા છીએ. આપ અને આપની પેઠે હોદ્દામાં અમને મદદ કરનારા જીવજો તે અમને અમારા હસોડીના વખતમાં ઉત્સાહનું કારણ થઈ પડેલ હતા.

આપ જેવા પુત્ર હોઈને બહુવા માટે અમે હૃદયરો પાઠ માનીએ છીએ, તથા આપને લાખી છુંદરી અને તંદુરસ્તી આપવા અમે પ્રારથના કરીએ છીએ. જોખરમ. તા. ૨૮ મી અક્ટોબર ૧૯૧૨.”

પાટીદાર એસોસીએશનનું માનપત્ર
“અમે નીચે સહી કરનારાઓ કચુળી માર્ગિ વતી આપને જોહાન્સબરગમાં આવ કાર આપીએ છીએ.

સમસ્ત કામ તરફથી આપવામાં આવેલા સામાન્ય માનપત્રમાં અમારી લામણીઓ દર્શાવાઈ ગય છે, છતાં યુજ રાતના એકાદ તરીકે, જોહાન્સબરગમાં એક મોટી જેવી સંખ્યામાં વસતા હોવાથી, અમારા તરફથી આપના પ્રત્યેના માન અને પુન્યલાવની લામણીઓને બાર દબને ઉચ્ચારવી જોઈએ એમ મણીએ છીએ.

કમર આપને સુખી રાખે, અને મન સુખિના કલ્યાણ અરથે અનેક વરસો સુખી કામ કરવાને આપને દીર્ઘાયુષ્ય અને તંદુરસ્તી આપે એવું અમે તેની પાસે માનીએ છીએ.”

જોહાન્સબરગમાં બોરાઓને
મેળાવડો

તા. ૨૮ મીએ કારકન કોટેલમાં થયે

હતો. પ્રમુખ મી. પેટ્રીક ડંકન એમ. એલ. એ. ઉપરાંત, મી. કરમન્ડ એપ્લેન એમ. એલ. એ, મી. હોરકન, સર જોરજ ફાર, મી. આર. શીમામ, મી. રીય, રેવ. શીલીમ, રેવ. કાઉન, ડો. મેથ્યુઝ, ડો. કેનીન, મી. ડેવીડ પેલોક, મી. હેડન, મી. માંધી વિગેરે વિગેરે હાજર હતા.

મી. જોખલે

એ પોતાની પહેલાં બોલનારાઓને આભાર માનીને જણાવ્યું કે આ મુલકની હોદી વિસ્તારને અહીં જે રીતે રાખવામાં આવે છે, અને તેમના સંબંધી કાયદાઓને જે રીતે અમલ ચાલે છે તે વિષે હોદુસ્તાન માં સંખ્યાબંધ ફરિયાદો આવી છે. તેમાં તપાસ કરવાનું મારું કામ એકલ વિકલ છે, છતાં હવે સુધી જેઓ અને મળ્યા છે તેમણે તે સહેલ કરવાને કોશીય કરી છે. મોરી કામના લોકોએ અને જે માન આપ્યું છે તે માટે, તથા મુનિયન સર કારે મારા પ્રત્યે જે મોરે વિવેક બતાવ્યો છે તે માટે હું બહુ અભારી થયો છું. મારા વિચાર પ્રમાણે આ સવાલ

ત્રણ દ્રષ્ટિ ખીંડુ

થી જોવાય એવો છે. (૧) એકલા સાઉથ આફ્રિકનોના દ્રષ્ટિ બિંદુથી (૨) એકલા હોદીવાનોના દ્રષ્ટિ બિંદુથી તથા (૩) સહેનશાહતના દ્રષ્ટિ બિંદુથી. એકલા સાઉથ આફ્રિકનોનીજ નજરથી જોવા વાળા કહે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાની હસ્તી માત્ર તેની મોરી વસ્તિ માટે છે, અને એસીઆટીકનું અહીં કંઈ પણ કામ નથી, તથા જેઓ અત્યાર પહેલાંના અહીં છે તેમને માંસકાં પોટલાં સાથે નસાડી મુકવા જોઈએ. આવો વિચાર દક્ષિણ આફ્રિકામાં કરવામાં આવેલો છે, અને હું જોઈ છું કે પાકિસ્તાન એક મેનરે જરસલામાં આ વિચાર જણાવ્યો હતો. છતાં મને ખાતરી છે કે આ વિચારને કાંઈ મંજૂર રીતે ખાનમાં લેશે નહીં. જે તમે દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી હોદીઓને કાંઈ કાઢવા ચાહો તો તેમ કરી શકતા નથી, અને જે તેમ કરી શકો તો તે ચાહી શકતા નથી. હવે એકલા હોદીની દ્રષ્ટિથી જોનારાઓના વિચારપર હું આપું છું. તે વિચાર એવો છે કે હોદીવાન તે બિટીક

સહતનતનો આગિદાર

છે, અને તેને જૂતકાળમાં એવાં વચન આપવામાં આવેલ છે કે રાજમાં તેને સરખાપણું મળશે, અને તેથી રાજના બધા ભાગમાં તેને પારતે દરરાજે સંપુ રજુ રીતે પ્રુલ્કો હોવા જોઈએ. વાક,

કેળવાયેલા હોદીઓ જેઓ આ સવાલની મુશીબતો સમજી શક્યા છે તેઓ આવો વિચાર કરતા નથી. તેઓ સહેનશાહતની નજરથી આ સવાલને જુએ છે, અને રાજમાં લાલ ધરાવનાર બધા લોકો એજ દ્રષ્ટિથી આ સવાલને જુએ એવી વકી રાખે છે. એક તરફથી આ મુલકના વકીય જોરાઓની ઇચ્છાઓ અને લામણીઓ ખાનમાં લેવાની છે—કેમકે મને તેમ પણ તેઓ ઉપરી કામ છે. બીજી તરફથી માત્ર અહીંનાજ નહીં, પણ આખા હોદીના લોકોની લામણીનો વિચાર કરવાનો છે. હોદુનું અને સહેનશાહતનું હિત સાથે જોડાયેલ છે, અને રાજની મહત્તામાં હોદી એ એક અગત્યની બાબત છે. માટે હું તમારી પાસે માગું છું કે હોદીના લોકો રાજ હોય કે કરાજ તેની આપણે શું પરવા છે એમ તમારાથી કહી શકાવું નથી. જે તમે તદન સ્વાયત્તી (પોતા સિવાય કાંઈ બાબતમાં કોઇનાપર આધાર ન રાખવો પડતો હોય એવી) કામ બન્યા હો, એટલે કે જો

રાજથી સ્વતંત્ર

હો તો તેમ કહી શકો; પણ જે તમારે રાજના હિતમાં કામ હોય તો, હોદીના લોકો રાજ હોય કે કરાજ તેની આપણે શું પરવા કે એમ તમે કહી શકતા નથી, એમ તમારે કહેવાનું પોસાવું નથી. છતાં જે તમે એવુંજ વલણ લીઓ તો, હું તમેને ખાતરી આપું છું કે, હોદીમાં એવા પ્રાંતો પેદા થશે કે જેની આમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલ નાના લામણે. હું એકસ બાબતોપર એકસ વિચારો જણાવતો નથી, કેમકે મને આ મુલકમાં આબ્યાને હવે એકજ અઠવાડીઉં થયું છે, પણ અહીંની સ્થિતિને સંબાળ પુરવક, ને નિષ્પક્ષપાતપણે અબ્યાસ કરવાનું મેં માથે લીધું છે. છતાં મને લાગે છે કે આ સવાલ

ત્રણ પેદા વિભાગમાં

વહેંચાઈ ગય છે. એક કમીએશન, બીજું અત્યાર પહેલાં વસી રહેલા હોદીનો રાજ દારી દરજ્જો, ત્રીજું વસી રહેલા હોદીના સંખ્યામાં ચાલુ કાયદાનો અમલ કરવાની રીત. આમાંથી કમીએશનનો સવાલ એવો છે કે તે જુદોજ કાય ધરાવે જોઈએ. હોદીના રાજદારી દરજ્જાની બાબત તારકાળીક અમલતાની નથી. પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના ચાલુ કાયદાઓ અમલમાં મુકવાની બાબત એવી છે કે તેથી હોદીમાં બેદલ લામણી ઉચ્ચેરાઈ રહી છે. (મી. જોખલેએ પોકારીને કહ્યું કે) હું

અલંત અંકુશમાં રહીને બોલવા પ્રચલન કરે છે. પણ મારે કહેવું જોઈએ કે ઉપર કહેલી બાબત હોદ્દામાં જુરામાં જુરી લાગણીઓ ઉદ્ભવી રહી છે. હોદ્દામાં ધણી તરફના વિકાસો છે, છતાં દક્ષિણ આફ્રિકાથી જે કલાણીઓ આવી છે તે આખા દેશમાં

ચામર ફલાણી છે,

અને દરેક મુલકને એમ લાગી ગયું છે કે હોદ્દાઓને આ મુલકમાં બહુ અસરો પડે છે અને રાજવામાં આવે છે. માત્ર કેળવણીના હોદ્દાઓમાંજ આવી લાગણી પેદા થઈ છે એમ નહીં, પણ સમગ્ર જનસમુદાયમાં આ લાગણી પ્રસારેલી છે, કેમકે આ મુલકમાં આવનારા હોદ્દાઓ મોટે ભાગે સામાન્ય જનસમુદાયમાં આવેલા છે. હોદ્દા રાજ સાથે પોતાની ગાંઠ બેઠી છે એમાં સંતોષ માન્યો છે, અને હોદ્દાઓ રાજના ચહેરીઓ તરીકે ન્યાયી વસ્તુષ્ઠ મેળવવાને હકદાર છે. તેમને માત્ર પાણી બરનાર અને લાકડા ફાડનારા નહોત જણવા જોઈએ. રાજના જુદા જુદા ભાગની મેરી કેમો જે આ મારમ પ્રદશ્ય ન કરે તો મારું કહેવું તમારે માની લેવાનું છે કે જે લાગણીઓથી હોદ્દા રાજ સાથે જોડાયેલું છે તે લાગણીઓને અંગીર ધકકો પહોંચશે. માટે, હું અલંત આગુરતાથી તમને અરજ કરું છું કે ઉપરનાં બધાં દ્રષ્ટિ બિંદુથી આ સવાલને તમે નીહાળો. છેલ્લાં ૧૦ વરસમાં ઘણા અંગીર સવાલો હોદ્દા સરકાર સામે ખડા થયા છે, પણ તેમાંનાં એક સવાલ આ સવાલ જેટલો મુંચવણવાળો, મુશ્કેલ, અને નિરાશાજનક નથી. હોદ્દાની અંદરખાતેની બાબતો અમે જોઈ પતી ટેકાણે પાડી છે. પણ દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દા પ્રત્યેની વસ્તુષ્ઠ સંબંધમાં અમે વડી સરકાર પાસે રજુ આપ કરી છે, તેમાં અમને બહુવિધતા આવે છે કે જે મુલક સ્વરાજ બોલે છે. આ વાત હોદ્દા લોકો સમજી શકતા નથી, અને તેથી તેઓ સંતોષ પામવાના નથી. જે રાજની ટેકડી અને કારસ ન કરવાનાં હોય તો આ મુશ્કેલીતો નીવેડા કરવો જોઈએ. આટલું બાક રાખવાને હું તમને અરજ કરું છું.

તાળીઓના મુજબાટ વચ્ચે મી. ગોખેલું આપણુ પૂરું થતાં

મી. પેટ્રીક ડન્કન

(અમારોના ટ્રાંસવાલના કોલોનીઅલ સેક્રેટરી) જેમણે સભાનું પ્રમુખપદ લીધું હતું તેમણે મી. ગોખેલેની મહાન પદવી

તો ખ્યાલ આપ્યો, અને માત્ર હોદ્દાનેજ નહીં પણ આખા રાજને ઉપયોગી એવા સવાલનો અભ્યાસ કરવા આવનાર તરીકે તેમને માન આપવાની ગેરાઓની ફરજ સમજાવી. તેમણે કહ્યું "આપણે આજ રાખીએ છીએ કે આપણને મુંઝવનારા સવાલોને સંપૂર્ણ રીતે ખાતમાં લેવા માટે પુરતો વખત મી. ગોખેલે અહીં રહેશે, અને આ મુશ્કેલીતોએ આપણને કેમ અકારાવ્યા છે તે તેઓ સમજાવવા સક્તિમાન થશે. વળી અહીંના કાયદાઓ નો અને તેમ જોઈ તકલીફથી કેમ અમલ કરી શકાય, તથા જેમને હાડ મારી પડે છે તેમની લાગણી સાચવીને તેનું કેમ કામ લઈ શકાય તે આપણને બતાવવાની તેમને તક મળશે એવી પણ આપણે આજ રાખીએ છીએ. અને જે આ મુલકની સરકાર તથા લોકોને તેમજ જે લોકોના પ્રતિનિધિ મી. ગોખેલે છે તે લોકોને સંતોષ પમાડે એવું પરિણામ આ મુલાકાત લાવી શકશે તો મી. ગોખેલેની મુલાકાત પ્રખરપ્રખર અને શહેનશાહી અચલતા બરેલી નીવડી ગયુંશે. તેમના પ્રત્યેની સન્માનની લાગણી બતાવવાના કારણ ઉપરાંત, આ શહેનશાહી કારણસર પણ તેમને અંતઃકરણનો આવકાર આપવામાં આપણે સામેલ થઈએ છીએ.

મી. હોસ્કેને

ગેરાઓની મોટી હાજરીથી પોતાને ધમ્મેસો સંતોષ જાહેર કર્યો, અને કહ્યું કે જે સવાલો વરસો થયાં મુંઝવણ કરાવી રહ્યા છે તે સવાલોનો નીવેડો લાવવામાં મી. ગોખેલેની મુલાકાત ફતેહમંદ થાય એવી આજ બતાવવામાં મી. ડન્કને વાજપીજ કર્યું છે. અને ખાતરી છે કે હોદ્દા લોકો સંખ્યા કાયદાઓના અમલ માં જે રીત ચલાવાઈ છે તેથી ટરાંસવાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં સચલે ચાલનારાં બધાં માણસોને ધણીવાર બારે દરક થએલ છે. અને અરસો છે કે જે અમલ આપણા ન્યાયીપણાની લાગણી સાથે બંધ બેસે તો નજ થઈ શકે એવો છે. વળી અને ખાતરી છે કે એક બાબત અચવા જુવાનીઓને તેનાં મામાપ પાસે થી તરછોડીને ફેલાપાર કરવામાં આવે એવા કાયદાની કાંઈ પણ ઇન્સારી મરદ કે અોરત તરફથી નહીં કરે. આપણા પ્રાંતના કાયદા તથા તેમજ બન્યું છે. આપણા પ્રાંતના કાયદા તથા બાબત અચવા જુવાનીઓને તેનાં મામાપથી છુટો પાડી માત્ર નામનીજ તેની સ્વદેશ જુમી કહેવાય પણ ખરી રીતે તેણે કદી

જેએક પણ નથી એવા દેશમાં મોકલી આપાયેલ છે. અને આમ કરવાનું કારણ તે બાબત અચવા જુવાનીઓ પોતાના અંતગતી રેકને ખાતર એવા કાયદાને શરણ નહોતો ગતો એજ છે. આવા બધા કાયદાઓને

ઇન્સારને ચાલનારાઓ

બોળ સમાન થયે છે. કેટલાકે આવા કાયદાનો, મામલાની મુંચવણના કારણ સર બચાવ કરવા કોશીશ કરી છે, પણ મને અરસો છે કે કાંઈ પણ સ્થિતિમાં અન્યાયી કાયદાઓની જરૂર હોયજ નહીં. આપણે કણલ કરીએ છીએ કે સ્થિતિ બહુ મુશ્કેલીવાળી છે, અને એવી સ્થિતિ દુનિયામાં બધે જોવી થવા લાગી છે. રાજ કરવાનો એકનો એક રસ્તો એ છે કે જેમનાપર રાજ કરવાનું હોય તેમની સંમતિ લઈને કામ કરવું. અને જ્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો પોતાના તાત્કાલીક પ્રજા ઉપર આપણુ અને જુલમમાર રીતીએ રાજ કરશે ત્યાં સુધી મુશ્કેલીતો ઉપરા ઉપર જોવી થવાજ કરશે. દુનિયામાં અર્થાતિનો વા વધતોજ જાય છે. આખી પ્રજાઓ હડતાલો પાડે છે પુરવ પુરોપમાં લાડાઈઓ ચાલી રહી છે, અમુક લોકો છુટ, ન્યાય અને માણ સાધ માટે લડી રહ્યા છે, એ વિગેરે દાખલાઓમાં આ દુનિયાની અર્થાતિ એવામાં આવે છે. મારા પોતાના તરફથી મને આજે ધણો દરદ થાય છે, અને ગેરાઓવતી હું મી. ગોખેલેને આવકાર આપું છું, અને કહું છું કે આપણા મીજબાન બિટીક લોકોના એક મિત્ર તરીકે આવેલ છે. તેમણે મોટી કીર્તી સંપાદન કરેલી છે. તેઓ એક એવા રાજદારી છે કે જેને માટે હોદ્દા મચરર થવાનું છે, અને જેઓ પોતાનાં કાર્યોવડે અપાર માનને પાત્ર થયા છે.

મી. ચેપલેને

પોતાના બાપણમાં ચેરમેનના બાપણ સાથે મળતાપણ બતાવીને કહ્યું કે મી. ગોખેલેની મુલાકાત માત્ર પોતાના લોકો માટેજ નહીં, પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોને માટે પણ ફળદાયી નીવડવા સંભવ છે. મી. ગોખેલેએ આજસુધી કરેલાં બાપણો ઉપરથીજ આપણે તુલના કરીએ તો દક્ષિણ આફ્રિકાના કિતના સુસ્તમાં સુસ્ત રહ્યો પછી તેમના નિબ્ધ ક્ષપાતપણા અને દોરમ દ્રષ્ટિવિષે સંકાધરસે નહીં તેઓ સમજ્યા વગર નહોત રહે કે ખરીદીશ શહેનશાહતનું ટકવું કે બાંધી પડવું તે હોદ્દા ઉપર આધાર રાખે છે.

જાને અંદરના એક બીજા ભાગે વચ્ચે તકરાર ચાલતી હોય તો રાજ મંજુરૂતીમાં કહેવાયજ નહીં. મી. ગોપાલેના બાપજી બાક મેળાવડે વિચરજન થયે હતો.

ચીના કેમ તરફથી ખાણું

તા. ૧ થીને શુકરવારે સવારે ચીનામાં એસોસીએશન તરફથી મી. ગોપાલેને ખાણું આપવામાં આવ્યું હતું. દક્ષિણ આફ્રિકાના ચીનામાં કેનસલ જનરલ મી. ગોન્ઝાલેસ પ્રમુખસ્થાને હતા. બીજા હાજરીનોમાં મેયર મી. જી. ડી. એલીસ, મીસીસ એલીસ, મી. ડબલ્યુ. હોરકેન, મી. જી. એસ. બેનસન, મી. એલ. ડબલ્યુ. રીય, રેવ. શીલીપ્સ અને બીજા હોદી તથા ચીના કેમના પ્રતિનિધિઓ હતા. ખાણું લીધા બાદ

પ્રમુખે

કુદા બાપજીમાં કહ્યું કે—ટ્રાંસવાલના ચીનાઓ સમજે છે કે તેઓનો સામ અહીંના હોદીઓના બાજબી આવેજ રહેલો છે. એટલે સુખ્યત્વે કરીને એ સંબંધને લઇને તેઓ મી. ગોપાલેને અંતઃકરણપુરવક આવકાર આપે છે. અહીંની સ્થિતિ વિષે ટ્રાંસવાલના ચીના એ તરફથી મી. ગોપાલેને જાણવાએજ ખ્યાલો મળશે એમાં શક નથી.

મી. ડબલ્યુ. ગ. કપીન

એહાન્સબરગની કેન્ડેલીઝ કલબના પ્રમુખ મી. કપીને મી. ગોપાલેની તરફ રતી હમણી જાને પછી રેજીસ્ટ્રેશન કમિશનરના જે અપમાન રહેલું છે તેનું ખ્યાન કર્યું. દક્ષિણ આફ્રિકામાં એસિઆટીકની કંઈકે કાઢી કરી નાખનારા વેરગેર ને હવે અંત આવે એવી પ્રારથના કરી, અને હડત કરી ન જાએ એવી આજ્ઞા ખતાવી. પણ જજીવું કે જો બ્રહ્મ કદાચ પાછી જાગશેજ તો ચીનાઓ તેઓ ના એસિઆટીક બાજબીના સાથે હિસા રહેવાનાજ. હરમ અને કેમના સંબંધ કરતાં વધારે વિજ્ઞાણ સંબંધ આ બે એસિઆટીક પ્રજામાં બંધાયેલો છે. તેઓ મુશ્કેલી રહીત થઈ સરખી સ્વતંત્રતા અને સરખા હકને હાથે કરે છે. બ્રિટીશ લોકોમાંથી એસિઆટીક પ્રજા સામેનો વિરોધ દૂર થાય, અને મુખાંધ બરેથી બહાવતને બદલે સમજુશ્યાનું રાજ્ય ફલામ એવી હજી તેમજે ઉવટે ખતાવી પોતાનું બાપજી પૂરું કર્યું.

મી. હોરકેને

કહ્યું કે—ટ્રાંસવાલના ચીનાઓને અહીંની સરકારે હોંદરતાન દેખાડ કરી પોત

નાજ કૃત્યથી હોદી અને ચીના કેમને એકત્ર કરી છે. પણ હાલમાં અમાઉ નહીં જેવામાં આવેલી સારી લાગણી યુન યનની અંદર બધે ફેલાયેલી પોતાને લાગે છે. હરમ—ઉત્તરની રહેણીવાળા લોકોને વધુ મગાવવાની હરમ—નું જાન થતું જતું હોય એવું જેવામાં આવે છે. લાયકાત વિરેની કદર મહત્તમ રીતે વધતી જતી જણાય છે અને એક કેમને દાખી હાને બીજી કેમે જીવું મગ્યું અમરિત છે એવી લાગણી શરૂ થતી જાય છે.

રેવ. ચારલ્સ ફીલીપ્સ

મી. ગોપાલેને આવકાર આપી બોલ્યા કે—એસિઆટીક લોકો જાગી તે પહેલાં જો એકલા મળી મસલત કરવામાં આવી હોત તો નિવેડો થઈ જત, અને થઈ ચુકેલીએ સમી મહ હોત. આ મુશ્કેલી બંને ઉભી થઈ તે પહેલાં જો મી. ગોપાલે નું અહીં આવવું મગ્યું હોત તો ધણું સારું થાત. હમણાં તો સુલેક છે. પણ તે સુલેક પુરતી આખર બરેલી છે? સત્યામહીએ એલમાં બધું દુઃખો એમ બ્યાં તેથી તેઓનું બહુ મગ્યું છે; તેઓ વધારે જોરાવર અને હિમ્મત મગ્યે બનેલા છે. (તાળીઓ.)

મી. ગોપાલે

જો આવકારનાં બાપજો પૂરાં થઈ બાક ચીનામાં એસોસીએશનનો અને બાપજી કર્તાએનો આજાર માન્યો. તેમજે કહ્યું કે આહત અનુભવા માણસોને પણ એક સામરાના સાથી બનાવે છે, અને એ મુજબ ચીના અને હોદી કેમેને એકત્ર કરનાર તે આહત છે. હું અહીં હોદી એની હાડમારીનો નિવેડો આવે એવો પ્રયત્ન કરવા આવેલ છું; છતાં ચીનાઓ ની હાડમારીનો અંત જેવામાં મારાથી વધુ જાનંદ માનનાર બીજો કોઈ નહીં હશે. પણ મારે કહેવું જોઈએ કે આવી જાતનો મેળાવડો બ્રિટીશ વાવટાને ન્યાય કરનારો નહીં મણાય ચીનાઓને વફા દારી પોતાના દેશ અથે ખતાવવાની છે. જ્યારે મારે અને હોદી પ્રજાને બ્રિટીશ રાજ્ય પ્રત્યે વફાદારી ખતાવવાની છે. એમ છતાં બંને પ્રજામાં ઘણી સામાન્યતા રહેલી છે. બંને પ્રજા મહુ પુરાણી છે, અને ચીનની પ્રજાએ એક ધણો જુનો હરમ (ગાંધ) હોંદુસ્તાન પાસેથી લીધેલો છે. આજે પણ હોંદુસ્તાનમાં ચીનની હિંમતપાલક પર બહુ કાળજીપુરવક ધ્યાન આપવામાં આવે છે, અને ચીનાઓ પોતાનું રાજ્ય દૃઢ અને સુવ્યવસ્થિત બનાવે એવી લાગણી હોદીઓમાં સામ

ન્ય રીતે જેવામાં આવે છે. એંગ્લો સેકસન કેમ વિષે એમ કહેવામાં આવે છે કે તેનામાં તકે સક્રિયતા આમી છે, અને તેથી પારકાની સ્થિતિ તે સમજી શકતી નથી. તેનો હાખલો એ છે કે સહેનશાહતમાં પુરવના બાજની અંદર ફરવાને બધાને માટે હિંમત રાખવો, જ્યારે પશ્ચિમના બાજની અંદર એસિઆટીકની સામે તે બંધ રાખવો, એવી બ્રિટીશની રાજનીતિ જેવામાં આવે છે. (સાંભળો.) એક રીતે ચીનાઓની સ્થિતિ વધારે સારી છે. તેઓને માથે સ્વતંત્ર રાજ્ય છે. જેની સાથે તેઓ સ્વતંત્ર મસલત ચલાવી શકે છે. તે રાજ્યને બીજી પ્રજાઓ સાથે કોઈ તરફનાં વચ્ચેના પાળવાની બાંજમક માં પડવું પડે તેમ નથી. જ્યારે હોદી સરકાર એવી બાબતમાં સીધાં પગલાં લઈ શકે એવી સ્થિતિમાં નથી.

વડી સરકાર વચ્ચે પડે પણ

(મી. ગોપાલેએ વિશેષમાં કહ્યું કે) વડી સરકારનું નામ વારંવાર લેવાથી ગેરસમજુતી ઉભી થવાનો સંભવ છે, એમ મને મહ હાથે કહેવામાં આવ્યું હતું. એ ઉપરથી એવું ધારવામાં આવશે કે વડી સરકાર વચ્ચે પડે એવી કુદિમાખત કંઈકું તમારા બધા કાર્યમાં વડી સરકાર વચ્ચે પડે એવી કંઈકું હજી કું નથી રાખવો. પણ જો તમે હોદીઓ સાથે હાથ વર્તો છો તેવી રીતે વર્ત્યા કરો, તો હોંદાડનું રક્ષણ માગવા હોદીઓ તકન કહાડે છે. અને અત્યંત મુશ્કેલી બરેલી દલામાં જો રક્ષણ માગ્યેજ તેને છુટકા છે. વડી સરકાર વચ્ચે પડે એવું તમે ન હમજતા હો તો તમારે તમારી મેજેજ વચ્ચે પડતી અટકાવવાનાં પગલાં લેવાં જોઈએ. મી. ગોપાલેના બાપજી બાક મેળાવડે વિચર જન થયો હતો.

ટ્રાંસવાલ હોદીઅન વિમેન્સ એસોસીએશનનો આવકાર

મી. ગોપાલેને આવકાર આપવા ટ્રાંસવાલ હોદીઅન વિમેન્સ એસોસીએશનને એહાન્સબરગની મેઇન સ્ટ્રીટમાં આવેલ મન્ડીપેન્ડન્ટ સ્કુલ રૂમમાં એક મેળાવડો તા. ૧ થીને શુકરવારે કર્યો હતો. હોદીઓ અને બાળકોની મોટી સંખ્યા હાજર હતી. બીજા હાજરીનોમાં ડેપુટી મેયર મી. ડબલ્યુ. ચાર. ગુરુડા મીસીસ ગુરુડા, મીસીસ વેરમલ, રેવ. ચારલ્સ શીલીપ્સ અને મીસીસ શીલીપ્સ, રેવ. ડોક, મેસરસ ટી, ચાર. હેડન, ડબલ્યુ. ગોરડન, એમ. કે. ગાંધી, એલ. ડબલ્યુ.

રીય, એચ. કેમનબેક, મીસીસ ડેવિસ, મીસીસ વાન વીનન વગેરે હતાં. મી. મોરનના હાથ તળે તે નિશાળના છોકરા એકે ડબ્બેસની કસરતને માણાડી બરેલો દેખાવ આપ્યો હતો.

મી. યુસ્તરેકે

મી. ગોખલેની એળખાણ કરાવી હતી કે આપણા પરોણાને જોઈ સહુને કેવો હરપ થતો હતો, તેનો ખ્યાલ મને આવી શકે છે. મી. ગોખલેની મુલાકાત સહુને લાગણીકર નીવડશે એવી મને ખાતરી છે.

મીસીસ વેગાલે

હોદ્દાઓની મહાન બાંધમાં મી. ગોખલે એ જે ભાગ ભજવ્યો હતો તેની નિશાની તરીકે ઇડિયન વિમેન્સ એસોસિએશન તરફથી એક સુંદર માનપત્ર તેમને અર્પણ કર્યું અને કહ્યું કે હરી કઠાચ હોદ્દા સ્ત્રીઓને હોદ્દા પુરવેની મદદમાં ઉભા રહેવાનો વખત આવ્યો. તે અમારી એસોસિએશન પોતાની ફરજમાં ક્યારેય નહીં રહેવા દેવ.

બી. આપનારાની યાદદસ્ત

આદ સત્યાગ્રહની હાલતમાં બી. આપનાર બે હોદ્દા સ્ત્રીઓનાં નામના જરત વાળું મીસ ઇલેસ અરનેસ્ટની કારીગીરી થી બનેલું એક ટેબલ ક્લોથ મી. ગોખલે ને ભેટ આપનારમાં આમું.

મી. ગોખલે

એ જવાબમાં કહ્યું કે આ આકરણ્ય હારક મેળાવણામાં હાજરી આપી કું બહુ આનંદ પામ્યો છું, અને મારી બહેનોના હાથથી માનપત્ર સ્વીકારવામાં કું મોટું માન સમજું છું. તમે સત્યાગ્રહની હાલતમાં ભાગ લેનારા હોદ્દાઓની જોરતો, માતાઓ, અથવા બહેનો છે એ કું સમજું છું, અને એ કારણ દિવસોમાં તમારી ઉપર શું શું વીંટલું હતું એ પણ કું જાણું છું. કું આ બોલું છું તે વખતે સુંબઝના યાદિન હોલમાં બસા એલી મહાન સભામાં તમારા પ્રતિનિધિ મી. પેલાકે હાલત દરમિયાન તમારીપર પડેલાં કુંબોતું વરણન કર્યું હતું, તે મારી નજર આગળ અત્યારે તરે છે. તે વખતે તમારાં કુંબો અને આપણોજ બ્યાન સાંભળી ભાગ્યેજ કોઈ આંખો સુકી રહી હતી અને ભાગ્યેજ કોઈ અંતઃ કરણ પીગળ્યાં પિનાનાં રહ્યાં હશે. હોદ્દા સ્ત્રીઓમાં મહોદ્દાની ફરજ વિશેની લાગણી સફૂથી બળવાન હોય છે, અને હોદ્દા પુરવેની અશીયતો કેટલેક ફરજો સ્ત્રી વરગની આ બળવાન લાગણીનેથી ઉભી થાય છે એ જાણીની વાત છે. પણ

ટ્રાંસવાલની હોદ્દા જોરતો હાલતમાં ભાગ લેવાને અને તેઓના પુરુષ વરગને શુર આપવાને બહાદુરીથી આમણ પડી છે, અને હોદ્દાસ્તાનમાં રહેતી તેઓની બહેનો ને હાખલા રૂપ થઈ પડેલ છે. આ હોદ્દા હાલત બધી હાલતોની અંદર સરસ માં સરસ છે અને મને ખાતરી છે કે હોદ્દા સ્ત્રીઓ બીજા દેશોની સ્ત્રીઓમાં પોતાની આખર જાળની રાખવાને સમર્થ છે; એટલુંજ નહીં પણ એથીએ વધારે બળ તે ધરાવે છે. હોદ્દા સ્ત્રીઓની મને તે ખાતરી કહવામાં આવે, પણ તે આમાં આત્મબોધના જુસ્સાની ખાતરી છે એમ તો કદાચ કહી શક્યું મથી. મારા રામે રામમાં એવી લાગણી પ્રસરી રહી છે કે આપણા દેહનું અવિધ્ય ઝળકતું છે, તે અવિધ્યમાં હોદ્દા સ્ત્રીઓ મહાન ભાગ ભજવવાની છે, અને ટ્રાંસવાલની હોદ્દા સ્ત્રીઓએ તેનો હાખલો બેસાડ્યો છે. એવટ ટ્રાંસવાલની હોદ્દા બહેનોની સાથે મારી બાનુઓએ ઉભા રહીને તેઓ નો બોલો એકો કયો તેની કદર જાહેર કરી મી. ગોખલેએ તાળીઓ વચ્ચે પોતાનું બાણ પુરું કર્યું હતું.

જેહાન્સખરમથી મી. એમ. એ. કરેલ દીઆ પુરકી મામલાતું વરણન કરીને પુરકીને દિલોબનીથી મદદ કરવા મુસલમાન લાહોએને આમહ કરે છે. તે ઉપરાંત રેડ કૌસંટ સોસાયટી માટે જોરા એ પાસેથી પછલા ઉધરાવવામાં બને બીજી રીતે એ કામમાં જેહાન્સખરમ, જેહાન્સખરમ, રસ્તાનખરમ, ફુમરસડેરખ, જેહાન્સખરમ, વિગેરે ટેહાજાના ભાઈઓએ જે મદદ કરી છે તે અટે આજાર માને છે, અને હજુ વધુ મદદ મેળવવા મહેનત કરવાની છે તે ઉપર ખ્યાન બેસે છે.

એસ્ટકોરથી મી. મહમદ પીરજાદ લખે છે કે :— છટુલ શીતુરના રાજ એસ્ટકોરટ મહેશીદે ઇસ્લામ નામના મંડ બની સ્થાપના થઈ છે. મી. મહમદ સહ વદ તેના પ્રમુખ, મી. અબ્દુલ્લા ઇ. કાજી એડીટર, મી. મેહમુન ઇ. પટેલ ટ્રેઝરર, અને મી. મહમદ પીરજાદ સેક્રટરી સુટાયા છે. જુહા જુહા અહસ્તોએ મંડ બને જુહા જુહા બીજો અને રકમે એટ આપી હતી. મી. મહમદ ઇસ્માઈલ દેરા જતાં તેમણે મંડબને પા ૧-૧-૦ એટ આપેલ. ઉપરે રેડ કૌસંટ સોસાયટી માટે રેડ કરવાને અપીલ કરવામાં આવી હતી.

‘લીડર’ માં મી. ગોખલેનો ઇન્ટરવ્યુ

હોદ્દાની લાગણીના (ચિતાર

અગત્યના વિચારો

‘ટ્રાંસવાલ લીડર’ ના પ્રતિનિધિએ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા સવાલ સંબંધ માં હોદ્દાસ્તાનમાં પ્રસરેલી લાગણીનો ખ્યાલ મેળવવા મી. ગોખલેની મુલાકાત લીધી હતી તેનો હેવાલ અમે નીચે આપીએ છીએ :—

રાજને જોખમનો ભય

‘લીડર’ ના પ્રતિનિધિએ મી. ગોખલેને પુછ્યું કે સાથે આફ્રિકાના કામને લીધે હોદ્દામાં બિટીસ રાજને જોખમ લાગતું બન્યું છે એમ આપે કહવાની વાત ખરદ થઈ છે એ ખરું છે ?

જ.—એમ કહીએ તો એમાં કંઈ અતિશયોક્તિ નથી.

સ.—આપે એમ કહ્યું છે કે હોદ્દામાં અસતોષની લાગણી મોટે ભાગે સર્ખી મછ છે, પણ દક્ષિણ આફ્રિકાની સ્થિતિમાં ફરકાર ન થાય તો ફરીથી તેવો અસતોષ ઉભો થશે એ ખરું ?

જ.—એમજ છે. હોદ્દામાં રાજ બને પ્રજા વચ્ચેનો સંબંધ છેલ્લાં ૨૫ વરસ કરતાં હાલ વધારે સારો છે. એ થણે મોટે ફરજને રાજની મુલાકાતનું પરિણામ છે. પણ આ દક્ષિણ આફ્રિકાની મુશીબતનો નીવેડો કરવાનું હોદ્દા સરકાર ના હાથમાં નથી, અને બધા વરગને તે સવાલની હાલ થઈ રહી છે. જે આ વાત વધારે લાંબે સુધી જાય તો અર્થકર યુસ્તાની લાગણી પ્રમટી નીકળશે એ વિષે મારા મનમાં કંઈજ શક નથી.

સ.—કોની સામે એ લાગણી પ્રમટી નીકળશે ?

જ.—પહેલાં તો એ લાગણી દક્ષિણ આફ્રિકાના જોરાઓ સામે ફેલાશે, પણ માત્ર તેમનાજ સામે ફેલાશે એમ નહીં. અત્યારેજ દક્ષિણ આફ્રિકા સામે સાદું વાળવાની કાંઈક રાજનીતિ અખસાર કરવાની મોટી જુમ પડી રહી છે, અને કું નથી ધારતો કે આ જુમ સામે હોદ્દા સરકાર લાંબો વખત ટકી શકે ?

‘કેમ સાદું વાળશે ?’

જ.—ધમકીનું રૂપ મળે એવું કંઈ કહેવાનું કું પસંદ કરતો નથી, પણ તમારે આદ રાખવું એમજ છે.

આપણું હોઈ—તેનો વેપાર, તેનું સરવસ્વ, સાઉથ આફ્રિકનો માટે ખુલ્લું છે.

(મી. ગોખલેએ આગળ ચાલતાં કહ્યું કે) આપણા દેશના છુટા જગ્યાના મરીબ માણસોની સામે આ દેશના જેવી એક મહાન સરકાર ખરી થાય, અને તેમના સામે દેખીતી રીતે અન્યાયી અને બુલ્લભગાર રીતે કાયદાઓનો અમલ કરે તે કેપાલ, અમે હોઈના લોકોમાં મોટી ભક્ત પ્રત્યે માનની સામર્થ્ય ફેલાવે એવો નથી જ. અને હાથે છે કે હોઈ અને ઈંગ્લેન્ડ—હોઈ, અને રાજના બાકીના ભાગો—વચ્ચેના સંબંધ સારો જોવા ચાહનાર દરેક ની ફરજ છે કે આ બાજેમ વહેલો રાજ્ય તેમ કરવું અને મને પોતાને તો હાથે છે કે ઇમ્પીરિયલના સવાલ સંબંધમાં આ મુલકના ગોરાઓને એ ઘટતી સહીસલામતીની ખાતરી મળે તો જે હોઈઓ અત્યાર પહેલાં અહીં આવેલા છે તેમની હાકમારીઓનો અંત આણવાને ગોરાઓ દરેક રીતે તકમાર થમા વગર રહે નહીં.

ઇમ્પીરિયલની અટકાયત

સ.—તમે એમ ધારો છો કે અહીંના હોઈઓને તમે જેને વાળખી કહો છો એવું વસ્તન આપવાથી ઇમ્પીરિયલની અટકાયત થાય તેમાં કંઈ હાકમારી નહીં જણાય?

જ.—મારો મત અમારે જણાવ્યો છે, અને તે એવો છે કે નાતાલમાં મીરમીટીયા મજુરીના રૂપમાં આવતો ઝેરો બંધ થવાથી કબીલો હાલ છે એમજ રહે તોપણ, બાવિષ્યમાં હોઈમાંથી અહીં બહુજ થોડા આવશે. અમે ભોંકે દેસ પરદેસ ફરનારા નથી, અને મને હાથે છે કે આ દેશ પર હોઈઓ ફરી વળવાની કોઈને ખીક લાગતી હોય તે તદ્દન નાપાયાદાર છે.

✓ 'સીડર' જણાવે છે કે આથી વિશેષ વાત કરવાને મી. ગોખલેને વધુ વખત મળે તેમ નહોતું. તે ઉમેરે છે કે મી. ગોખલેની મુલાકાત લેતાં આપણા પ્રતિ નીતિને મી. ગાંધીની મુલાકાત થઇ હતી. તેમણે કહ્યું કે મી. ગોખલેનો વખત બચાવવા માટે કેટલાક સવાલોના જવાબ પોતે વધારે સમયગાળાથી આપી ચકશે.

સ.—આ બાબતમાં તપાસ કરવા હોઈ સરકાર તંરૂથી પ્રતિનીધિ તરીકે નીમ્માઇ ને મી. ગોખલે આવેલ છે?

જ.—ના, તેઓ પોતાની રેગેજ આવેલ છે, છતાં હોઈ સરકાર અને વડી સરકારને બધું કરીને અને તેમની અનુમતિ મેળવીને તેઓ આવ્યા છે. વિસાવતથી ઉપડતાં પહેલાં મી. ગોખલેને હોઈ પ્રધાન ભેટક કરીયુ, કોલોનીઅલ પ્રધાન મી.

હારકોસ્ટ, દક્ષિણ આફ્રિકાના હાય કમીશનર સર રીચર્ડ સોલોમન, તથા યુનિયનના એપીક્રીયનના માણ વડા સર સ્ટાર જેમીસન સાથે ઇન્ટરવ્યુ થયા હતા.

સ.—તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કેટલો વખત રહેનાર છે?

જ.—મી. ગોખલે તા. ૬મી નવેમ્બરે નાતાલ માટે ઉપડશે. —ડરબનમાં તેમને આવકાર આપવાને મોટા પાયા ઉપર તક યારીઓ થઇ રહી છે. તા. ૧૪ મીએ તેઓ પ્રીટોરીયા ખાતે પ્રધાનોની મુલાકાત લેશે, અને ત્યાર બાદ કેપટાઉન ખાતે રહેશે, અને ત્યાર બાદ કેપટાઉન ખાતે રહેશે.

સ.—આવા અગત્યના કામ માટે મુલાકાતો આ વખત બહુજ દુકો ગણાય.

જ.—દુકો છેજ, પણ મી. ગોખલેને હોઈ ધારા સભામાં પોતાની ફરજો બજાવવાને ડીસેમ્બર એસત્રાજ પહેાંચે જોઈએ.

સ.—છતાં તેમને ઉમેદ છે કે તેઓ યુનિયન પ્રધાનોની મુલાકાત લીએ ત્યાં સુધીમાં પોતાના નિરણયો મોકલ રીતે બાંધવા સક્તિમાન થશે?

કેઈ હુક જતા કરવાના નથી

જ.—હા, એમજ છે. અલખત હોઈઓના હકની જે વાત છે તેમાં તેમને વિચાર બાંધવાના બાકી નથી. તેઓ ખુલ્લા મને આવેલા છે તેનો જે અરથ છે કે આ સવાલની મોરચોની બાબત સમજવા તેમને કાળજી છે. તેઓ તેમના વિચારમાં સુવિચ્ચાત કેલકલત હોઇ પોતાના દેશી ભાષ્યોના કંઈ હક જતા કરવાનો વિચાર કરે એ તો બની શકે એમ છેજ નહીં. છતાં તેમના વિચારોને અમલમાં મુકતાં પહેલાં, જે લોકોએ આ મુલકમાં હોઈઓ સામે હીલચાલ ચાલુ રાખી છે તેમના સંબંધમાં આવવાથી જે માહિતી મળે તેના આધારે પોતાના વિચારો ફેરવવાપણ છે એમ જણાય તો તેમ કરવા તેઓ તકમાર છે.

વિશેષ વાત કરતાં મી. ગાંધીએ કહ્યું કે હું માનું છું કે સવાલ તારવતાં વાત માત્ર રહીશ હોઈઓ પ્રત્યેની વસ્તુકની જ રહે છે, અને મી. ગોખલે પણ આવો જ મત ધરાવે છે. હું ધારું છું કે મી. ગોખલે આ સંબંધમાં એવા સામાન્ય નિરણય ઉપર આવ્યા છે કે અહીંના રહીશ હોઈઓને "સીવીક ઇન્વોલવીટી" મળવી જોઈએ, એટલે કે યુનિયનની અંદર અહીંથી તહીં જવામાં તેમને અટકાયત ન થવી જોઈએ, અને બધાને એક

સરખા હોય એવા અંકુશ તળે વેપાર કરવાને તેમને છુટ હોવી જોઈએ.

ફી સ્ટેટનું શું!

સ.—ફી સ્ટેટ વિષે શું ધારવું?

જવાબમાં મી. ગાંધીએ કહ્યું કે ફી સ્ટેટ સંબંધી કાયદાનો હલુ મી. ગોખલે અભ્યાસ કરી રહ્યા છે, અને એ બાબતમાં તેઓ કેવા વિચાર પર આવશે એ કહેવાનું મુશ્કેલ છે. મારો પોતાનો મત એવો છે કે હલુ થોડાંએક વરસ સુધી ફી સ્ટેટ જમીનની માલીફી અને વેપાર કરવાના હક સંબંધી પોતાની રાજનીતિ ચાલુ રાખશે. પણ ઇમ્પીરિયલની બાબતમાં તો સમાધાનીની એ શરત છે કે જે નવા ઇમ્પીરિયલ દાખલ થાય તેમને યુનિયનના કોઇ પણ બાજમાં જવાની છુટ હોવી જોઈએ. તેથી ઇમ્પીરિયલની બાબતમાં ફી સ્ટેટની અટકાયતને શરખુ અમે નહીં ચમકે. પણ એક દિવસ ફી સ્ટેટ માંથી બીજી અટકાયતો પણ દુર કરવી જોઈશેજ. નહીં તો યુનિયનનું કારણ થયું કહેવાય.

મી. ગાંધીએ એટલું કહ્યા બાદ ઇન્ટરવ્યુ પુરું થયો હતો.

સ્ટોમરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૧૨ મી નવેમ્બરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

સોમાલી—તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમકુડી—તા. ૨૪ મી નવેમ્બરે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[બરિટીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

પુરનીઆ—તા. ૩૦ મી નવેમ્બરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઈન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

ડનેરીક—તા. ૧૬ મી ઓક્ટોબરે કાલંબે થી છુટી છે.

સલામીસ—તા. ૫ મીના અરસામાં કલકત્તાથી ઉપડવાની હતી.

હોંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૨ મીએ પ્રેસીડેન્ટમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૪ મીએ અમકુડીમાં જવા બંધ થશે.

ખાલકન રાજ્યોની વહાણ

તુરકી પર હુલ્લા

(રૂઠ)

તા. ૩૧ ને ગુરવાર—ખલકેરીઆમાં એવા અખર મળ્યા છે કે જે દિવસની લગભગ પછી આડરીઆનો પલમાં દક્ષિણે મેનસ્ટાટીનો પલ અવાની રહેવેપરના મધ્ય આગળ ખલકેરીઆન લશ્કરે તુરકીના સુખ્ય લશ્કરને હરાવ્યું છે, અને તેને અને તેમ નાશવાની જરૂર પડી છે.

સેલ્લાવથી રૂઠ જણાવે છે કે જુલેબર મસયી મીરાઈ તરફ લગભગ ૩૧ માઈલ ની લંબાઈમાં ત્રણ દિવસ સુધી લડાઈ આજ્ઞા પછી નજીમ પાટાના સુખ્ય લશ્કરની હાર થઈ છે. તુરકીને આરે ખુવારી સાથે બન્યું તેમ મોરણ તરફ નાશવાની જરૂર પડી છે.

આ મોટી લડાઈની કારણાતમાં નજીમ પાટાએ, તુરકીને આજ્ઞા આપનારા સંદેશ મોકલ્યા હતા, તે તે માટે ના. સુલતાને નજીમ પાટાને ખુવારકાદી આપી હતી, અને તુરકીના હકમાં ફુવા ચાલી હતી.

તે બાદ એક દિવસની સુપડાઈ પછી ખલકેરીઆનેએ તુરકી ખવાવની બીજી લાઇનની આવી મજાએલ જુલેબરમસ હતું છે.

એક ફક્તિઅન હવાઈ વહાણવાળો આડરીઆનો પલની ઉપર ચડ્યો હતો, તે એક તોપના આશયી નીચે બની પડ્યો હતો.

એવી બમોલકસ વાત ફેલાઈ છે કે આરમોરાના સમુદ્રમાં રેડોસ્ટો આતે તુરકીનું બેરીઆટીક લશ્કર ઉતરી રહ્યું છે લાં ખલકેરીઆનું મોડેસ્વાર લશ્કર બધ પહેંચ્યું છે. તુરકીએ કાળા સમુદ્ર માં ઘરેલ આતે ૩૦,૦૦૦ તું લશ્કર ઉતાર્યું છે એવી પણ વાત ફેલાયે પામી છે.

મેનસ્ટાટીનો પલમાં એવી અજવા માલી છે કે તુરકી કાલેા ખલકેરીઆના બર મસ બંદરપર તોપનો મારો ચલાવી રહ્યો છે, અને લાં લશ્કર ઉતારવા લકિત ખાન થયો છે.

તુરકી હાવનાં કારણમાં એવું કહેવા માં આવે છે કે ખિસ્તી લડવધ્યાએએ ખરાબ હાથએ બેસાડ્યો હતો, અમુક હથિયાર વખરની દુકડીને નાશવાની જરૂર પડી હતી, તથા મેરબજીઅસ્તને લીધેકાઇ ની માસે એવાએ હતી તો બંદુકો ન ફોટી, અને બંદુકો હતી તો એવાએ ન

ફોટી, તથા તેમને માલ આટા બને માણી ઉપર રહેવું પડેલ.

આડરીઆનો પલમાં ૧,૦૦,૦૦૦ આલેરો બેનારા આવી પડવાથી લશ્કરની ખેતરકી ને વધારાએ કોઈકમ થવા માંડશે.

તા. ૧ થી નવેબર—તુરકી સરકારને મધરાતે લડાઈના મેદાનપરથી અંબીર સમાચાર મળ્યા છે. મધાનમંડળની મોટીમ મધરાતથી મોડે સુધી ચાલુ રહી હતી. તે વખતે બાલકન રાજ્યો સાથે સલાહ કરવાના સવાલપર વિચાર કરવા માં આવ્યો હતો એવું માનવામાં આવે છે.

બીજા રાજ્યોના વચ્ચે પડ્યા વખર બાલકન રાજ્યો સીધી રીતે તુરકી સાથે મસલત ચલાવવા માગશે એવું વીએના (આડરીઆની રાજધાની) ખાતે જણાવવામાં આવે છે.

ખલકેરીઆન અને તુરકી સુખ્ય લશ્કરે વચ્ચેની ડેલ્લી મોટી લડાઈની વિષયો હજુ મળી નથી.

લશ્કરીઅન લશ્કર મેસીડોનીઆમાં આગળ વધવું બચ છે.

ગ્રીક લોકોએ મીવીના નામનું મસક કમળે કર્યું છે.

લશ્કરીઅનો આડરીઆનો પલ જવા આગળ વધવા માંડ્યા છે.

મેનસ્ટાટીનીતોએ મધ્યક નામનું મસક છતી લીધું છે.

ગ્રીક કાલ્લાએ કામેલ અને લમ બરેસ નામના તુરકી ટાપુએ છતી લીધા છે.

લશ્કરીઅનો મોલલી માલમિંટની આવવી બેકેલ છેલેલા લશ્કરને લશ્કરમાં (જે ૧૩ ગ્રી સહીમાં તેની રાજધાની હતું) કરવાનો વિચાર કર્યો છે.

લડાઈના ખબરપત્રીએ તેમને લડાઈના મેદાનમાંથી દુર રાખવામાં આવે છે, અને તેમને બરખ્બર ખમ્બે બાવતા નથી, અને એકલેલા ખબરો પહોંચાવવામાં આવતા નથી એવી ફરિયાદ કરી રહ્યા છે.

બીજીક, ફરેબ, આડરીઆન વિભેરે મુરોપી મોટા રાજ્યોએ પોતાની સનપારો તુરકી બંદરો માટે ઉપક્રા કુલમ કર્યો છે.

લડાઈની એવી વિષયો મળી છે કે તુરકી પ્રથમ બહાદુરીથી લડતા હતા, પણ છેવટે તેમને નાશતા હોય એવારીતે ખાજા હકવાની જરૂર પડી હતી. તેમના

લશ્કરની કાપી પાંચ નબળી હોવાથી અ પરિણામ આગ્યું હતું.

મેનસ્ટાટીનો પલમાં કુદ આશવાની બેક ફેલાઈ રહી છે.

ટેલગ્રાફ લર્મીધ મુસલમાનો જુલેબીડીના બરી ખિસ્તીએલી કતલ કરવા ઉદ્દેશથી કરી રહ્યા કહેવાય છે.

ખલકેરીઆન લશ્કર મેનસ્ટાટીનો પલમાં ૨૫ માઈલ નેટલે નજીક બધ પહેંચ્યું છે. તેમણે ડીમેલીકા નામનું બીજું બમલનું મસક છતી લીધું છે.

ગ્રીક ટોરપીડો બોટ સોલોનીકા અખાવમાં ફેલીથુલક નામની એક તુરકી મનવારને કુખાડી દીધી છે.

બીજીક મધાનમંડળની એક મોટીક અજ્ઞ રાત્રે મળી હતી.

ખલકીનના એક કાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે બાલકન લડાઈમાં ઉત્ક્રાએ સલાહ મરી.

કેપટાઉનના ગ્રીક લોકોએ પા ૩૦૦૦ ની રકમ ગ્રીસ ખાતે મોકલી છે.

તા. ૨ જી ને સનીવાર—ખલકેરીઆ માં જણાવવામાં આવે છે કે હજુ તુરકી એ બાલકન રાજ્યોને સલાહ કરવા મધ્ય નથી.

છમ્બાકે ટેલગ્રીક મનવારને તુરકી બંદરો માટે ઉપડવા કુલમ કર્યો છે, અને નજીક લશ્કરના અમલદારોને રમખાટી પાછા ખેલાવ્યા છે.

હોલ્લાંની સરકારે પોતાની બે મનકો ને રમરના (એશીઆ માઇનર) ખાતે મોકલી દીધી છે.

આડરીઆનો પલ ખાતે મને નામુન લશ્કર ચાલી જવાથી લડાઈ બધ પડી કહેવાય છે. બીજી તરફથી એમ જણાવાય છે કે તુરકી કુમક બાવી રહેં જવાથી ખલકેરીઆનો પર વહાઈ કરક લાગ્યા છે.

ખલકેરીઆમાં લશ્કર હાલને કહેવામાં આવે છે કે તેમણે તુરકીપર મોટી છલ મેળવી છે.

તુરકીવારે મેનસ્ટાટીનો પલમાં એક અખર નજીમ પાટા તરફથી મલેલ છે કે તુરકી ટકાવ કરી રહ્યા છે એટલુંજ નહીં, પણ દુલમનોપર ઘસારો થઈ ગયો છે, અને એકાદ બે માણાં કમળે કર્યો છે. તે કહે છે કે "આપણી બધી દુલ્લોને દુલમનોપર ચડી બવાનો દુલમ થયો છે, અને ખલકેરીઆનો આરે કિ માંથી ઘેરાવા લાગ્યા છે."

ભુવેશ્વરમસતી બહાઈમાં બલગેરીઓને
એ ૮૦ તોપ અને ૧૬૦ ગ્રાઈ ફાઈગીંગ
શ્કતી લીધા છે.

આડરીઆનોપલ જીતાવાની અહવા
સોફામાં ખાતે ફેલાઈ હતી.

એક અલગેનીઅન સરદાર ૧૫,૦૦૦
માણસો સાથે બાલકન રાજ્યોને સરણે
થયો છે.

રુદ્રાચી ખાતે તુરકોએ મોનટીનીઓને
ને પાછા નહાયા છે. તેઓને ૬ તોપો
મુકામે ન સવાની બહાર પડી હતી.

સોલોનીકા ખાતેના લશ્કરે ઓક લોકો
ને વેડીના ખતે હરાવ્યું છે. તેઓ ૧૦
તોપ છોડીને નાહા છે. તેમનો પાટલી
કુમાર પણ લશ્કર સાથે નાહો હતો.

મોનેસ્ટર ખાતેના એક તુરકી લશ્કરે
ઓક લોકોની રિયાત કોહી કરી નાખી
છે.

આ સમાચારથી ઉલટી રીતે ઓક
લોકો પોતાની એક જીત અલગેરી બચાવે
છે.

ઓક કાફલે ડારડનસની નજીકમાં
ફરે છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલમાં ૧૦,૦૦૦ ઉપરાંત
અલગેરી લેનારાઓ મરજીદોમાં પડ્યા છે.
તેઓ અધિકારક અને ભુવેશ્વરતા કહેવાય
છે. કહેરમાં રોપ ફાટી નીકળવાની
ધારતી પેદા થઈ છે. બંદોબસ્ત બંધાર
વાને સત્તાવાળા ચાંપતા કબાળો લઈ
રહ્યા છે.

તા. ૭ જી ને રવિવાર—ઓક લોકોએ
પ્રીવીઆ જીતી લીધું છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલમાં ઉદ્દેરાએ લોકો
સત્તાવાળાના કાણુમાંથી જીતી પરદેશીયો
માં છુટ અને કતલ અલાવશે એવી બીક
લાગવા માંડી છે.

આડરીઆનોપલ ઉપર બલગેરીઓને
એ તેખેના મારો કર કર્યો છે.

તા. ૪ થી ને મંગળવાર—બહાઈમાં
વચ્ચે પડવા માટે તુરકીએ મુરોપી મોટાં
રાજ્યોને અરજ કરી છે.

કાન્સે વચ્ચે પડવાની મુશ્કેલીવત વિશે
કહેરો કર્યો છે. તેણે મુરોપી રાજ્યોને
જણાવ્યું છે કે આપણે વચ્ચે પડતાં
જમીનના કાંઈ પણ કાવા આપણે માટે ન
કરવાની કસત પહેલેથી કરવી જોઈએ.
ખિટન તથા રૂશીઆ આ વાત કમુલ
રાખે છે, તારે જરૂરની તથા આરબીઆ
વે રૂશીઆવાના પાકે છે.

બાલકન રાજ્યો, કોઈ બીજાં રાજ્ય
વચ્ચે પડે તે નાકમુલ કરશે. તેમણે
જીતાએલા મુલકની વહેંચણી સંબંધમાં
અમાઉથી પોતા વચ્ચે લટતી કરતોકરેલ
હેવાથી તેમના વચ્ચે મોઢોમોઢે વધી
પડવા સંભવ નથી, અને તેથી બીજા
કાંઈ વચ્ચે પાવા બહાર નથી એમ તે
ઓ કહે છે.

ફરેમ પ્રમુખ ની હરખાસ્ત કરવા
માટે છે કે બાલકન રાજ્યોએ જીતેલા
મુલકમાં રાજદારી અને કારોબારી ને
ફરફારે ચાપ તે કમુલ રાખવા, અને કોન
સ્ટાંટીનોપલ અને આસપાસની જમીનપર
તા. સુલતાનનું રાજ કામ રહેવા હેતુ,
તથા મુરોપી રાજ્યોનું એક કોનસ્ટાંટ
મોલાવવું. ને તેમાં બાલકન રાજ્યોને
તેડાવવાં.

પરદેશી એલચીઓની રજુઆત ઉપર
થી તુરકી સરકારે ડારડનસમાંથી ફરેક
રાજ્યની એક એક મનવારને પસાર થવા
દેવાની છુટી આપી છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલમાં ખાપર મળ્યા છે
કે લાંબી ૨૬ માઈલ દુર આવેલા એક
લગ્ન નામના મથકપર પાછા ફરવાની
તુરકીના પુરવાના લશ્કરને ફરજ પડી છે.
ભુવેશ્વરમસ ખતે બહાદુરી બરેલી રીતે
લડવા જતાં બલગેરીઓના બાપાનક ફાઈ
મોળાના વરસાદ સામે તેમને પાછું ફરવું
પડેલ છે. તેમણે ૨૦,૦૦૦ માણસો
ખોળાં છે. લશ્કરની નવેસર ગોઠવણી
કરીને કોનસ્ટાંટીનોપલનો બચાવ કરીને
એટલગ ખાતેથી મહાભારત પ્રયાણ કર
વામાં આવશે.

કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે લશ્કરે રેડીના
વેચાણને કાણુમાં લેવા માંડ્યું છે, અને
રાજ્ય ખપોર સુધી તેનું વેચાણ ન કરવા
કુકમ થયો છે.

તા. ૫ થી ને મંગળવાર—તુરકીએ
મુરોપી રાજ્યોને વચ્ચે પડવાની અરજ
કોનસ્ટાંટીનોપલથી કરી છે એટલું જ નહીં,
પણ બુદાં બુદાં મુરોપી રાજ્યોની રાજ
ધાનીનાં કહેરોના તુરકી એલચીઓ માર
ફત પણ કરી છે.

ફરેમ પ્રેસીડેન્ટ બાર દબને તુરકી
એલચીને એવું જણાવ્યું હતું કે આવી
રિયતિએ મુરોપી રાજ્યો વચ્ચે પડે તેની
અસર એ થાય કે બાલકન રાજ્યો પોતા
ની જીત આચળ ન વધારી શકે, તારે
તુરકીને પોતાના લશ્કરને વધારે સુબ
વરિયન કરવાને અને એ રીતે વધારે

બેરથી સામે થવાને જોઈતો વખત મળે.
મુરોપી રાજ્યોએ પોતાના મારે બધી
નના કાવર ન કરવા, એવી ફરેમ પ્રેસી
ડેન્ટી ફરખાસ્ત સંબંધમાં રૂશીઆએ
વધુ પગલાં લીધાં છે. આરબીઆ એ
ફરખાસ્ત વિરુદ્ધ બળ છે તે માટે પારીસ
માં દિલ્લીરી બતાવવામાં આવે છે.

તુરકીએ પોતાના બુદાં બુદાં ઠેકાણાં,
એલચીઓને જણાવ્યું છે કે મામલે
તુરકી માટે સુવચ્ચવાળો છે, જતાં
નિરાશાજનક નથી. બાલકન રાજ્યોએ
લડકની બધી તકવારીઓ બપારે પુરી
કરી રાખી હતી, તારે તુરકીએ તેની શર
આત પણ બાજોળ કરી હતી.

તુરકી સરકાર બહેર કરે છે કે તુરકો
હજી લાંબો વખત સુધી લડક બાલુ
રાખવા લલિતમાન છે. હુશમનો વિશાળ
લેવમાં મોડાએક મથકો જીતી થકયા તો
થી બહાઈ પુરી થઈ એમ ધારવું નહીં.

બલગેરીઓને આડરીઆનોપલનો કોલો
જીતવાને તનતોડ મહેનત કરી રહ્યા છે.
તેઓ કમુલ કરે છે કે મોટી બહાઈના
પરિણામે તેમના લશ્કરને આરામની
બહાર છે, જતાં આ અકવાડીઆની અંદર
એટલગ સુધી પહોંચવાનો તેઓ બહો
રાખે છે.

ઝીસમાં જણાવવામાં આવે છે કે ઝીક
લોકો મોલાસ્ટીર તરફ વધતા હતા તે
રખતે એક તુરકી લશ્કરે તેમનાપર
ધસારો કરી તેમને પાછા હઠાવ્યા છે.

તુરકો બહાઈપુરવક જણાવે છે કે બલ
ગેરીઓને એટલા બધા ધાડી ગયા છે
કે તેઓ એટલગ તરફ ઉતાવળે થસી
આને એ અસંબલિત છે. તેથી એટલ
બના ઉંચાણ ઉપરથી તેઓ બખરખસ્ત
મોરચો માંડવાની તકવારી કરે છે.

એસીઆટીક લશ્કરની કુમક કોનસ્ટાં
ટીનોપલમાં આવ્યા કરે છે. ગઈ કાલે
૧૫૦૦ થોડેસ્વારોની કુકડી આવી પહોંચી
હતી.

સોલોનીકાની મોઢીમાં એક ઝીક રહી
મર તરતી તુરંગ સાથે બખડાખને બાંબી
પડી છે.

કાળા સમુદ્રમાં એક રહીમર તેવીજ
રીતે બાંબી પડીને ખમસી તથા ૫૦
ઉતરએક સાથે કુખી મઠ છે.

ઓક લોકોએ પરાસ નામનો ટાપુ છંદ
અન સમુદ્રમાં જીતી લીધો છે, જે જે

તાપુઓ તેમજે દસા છે ત્યાં તેઓ પોતાના તરફથી અવરનરની નીમણુંક કરવા આજ્ઞા છે.

મહાજેરીઓને મદદ કરવાને અડીઆ નોખલ પહેલવાને સરવીઅન બરકર પ્રવાસ કરી રહ્યું છે.

તુરકી હારના કારણ વિષે અતુલની જોનારઓ જણાવે છે કે તુરકી લશ્કરને લામણના મેદાનપર ખોનાડી મળતાની તબ્દન ગેરબવરયા, તથા અમલદારોની ઝોઢી સંખ્યા, એ આજ સુધીની તુરકી હારનાં મુખ્ય કારણ છે.

પ્રીટોરીઆથી રૂટર જણાવે છે કે આફ્રિકન મામલા સંબંધમાં પ્રિટન "ન્યુ ટ્રલ" છે એવું મુનિષન મેજેસ્ટ્રાં બહેર થયું છે.

લગભગ સંબંધી વધુ ખજારો ન મળવા તું કારણ એવું જણાવવામાં આવે છે કે ૪ દિવસ અને ૪ રાતની સખત લગભગ પછી મહાજેરીઅન લશ્કરને આરામઆપવામાં આવતો હતો આરામનો વખત આજે પુરા થવાથી ચેટલજ તરફ તેઓ આગળ વધશે.

સરવીઆ ખાતે મળેલા સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે મેસીડોનીઆમાં સરવીઅનોએ તુરકોનો નાશ કરેલ હોવાથી હવે તેમને મહાજેરીઅનો, ગ્રીક, તથા મોનટોનીપ્રીટોને મળવાને આગળ વધવા દરમાવવામાં આવ્યું છે.

લગભગ સંબંધી પરચુરણ

રૂટર મહેરીલે હસ્તામે એક મીટીંગ માં ગ્રીક માલને જોખડાટ કરવા, તથા તુરકીપર લામણીનો સંદેશો મોકલવા રાવ કર્યો હતો.

મીડલવરમથી એક લખનાર જણાવે છે કે :— રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ફંડ કરવા ના. તુરકી કોનસલ અને આજ્ઞા હતા. મુસલમાન ભાષાઓએ મીટીંગ કરી તેમને માન આપ્યું હતું. પછી ઉધરાણું કરતાં પા. ૪૪-૮-૬ ની રકમ તે વખતે થઇ થઇ હતી.

રૂમરસડેરપથી એક લખનાર જણાવે છે કે અમે રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ફંડ કરવાને એક મીટીંગ તા. ૨૦ મી અક્ટોબરે થઇ હતી, અને એ કે હાજર મનારાની સંખ્યા નાની હતી, છતાં તેજ વખતે પા. ૬૬ જેટલી રકમ થઇ મળી હતી. વધુ ઉધરાણું કરવાને બીજા પક્ષમાં લેવામાં આવ્યાં છે.

હરબનમાં હસ્તામી લામણી

તુરકીની આફતમાં મદદ કરવા

રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીની મીટીંગ

અમે અરવરે યજેથી હરબન રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીની મીટીંગ ને વિષેના અખર મમા અંકમાં અમે તારદારા આપી મમા હતી, તે મીટીંગની વિશેષ વીગતો નીચે મુજબ છે:—

આ મીટીંગ રાત્રે આઠ વાગે મી. મહ મહ આમેદના હોલમાં ભરાઇ હતી. ૧૫૦૦ માણસો જમા થવા હતા. મી. ઇ. એમ. પારખે પ્રમુખપદ લીધું હતું. મી. જોશમાન અહમદે હતાદાર બાવણું કરી તુરકીની સ્થિતિનો ખ્યાલ આપ્યો, અને પોતાના દીનની ખતર તુરકીને મદદ કરવા દીલ પીગળાવનારા લખોશમાં હાજરીનને અરજ કરી.

આ અરજ સભાએ એક અવાજે છિપાડી લીધી, ને ઉધરાણાની મોટા પાવા ઉપર નવેસરથી સરખાત કરી. મી. પારખે પા. ૧૪૦ થી પહેલ કરી. બીજા આજે પછી પોતાની મેજે રકમો કરવા માંડી, અને એક બે કલાકની કુંક મુદત માં પા. ૧૪૫૫ની રકમ બહેર કરવામાં આવી. હસ્તામી ઝોરતોએ વીટીઓ, સુડીઓ, ધડીપણ વીગેરે રાખીનાઓ મોકલ્યા હતા, અને તેવું વેચાણ કરતાં અજુકારેથી કીમત ઉપજી હતી. બાદ તોફર વરન, ફેરીવાળા, ફળવાળા વીગેરેની મીટીંગ સનીવારે કરવાને ઠરાવ કરી, તથા તુરકીની છત થવા મુદાની કુવા મળી મોઢી રાત્રે સભા વિસરજન થઇ હતી.

સ્થાનીક છાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે તુરકીના સંકટને લીધે સ્થાનીક મુસલમાનોમાં ઉઠી વેદનાની લામણી પ્રસરી રહી છે. તેમના સૌકના અગાજથી મરજીદો માછ રહે છે. દર નમાજ બાદ તુરકીના ના. સુલતાનના હક્કમાં ખંદગી મુબરવામાં આવે છે. આ સંબંધમાં સ્થાનીક છાપાના પ્રતિનિધિએ મી. જોશ માન અહમદની મુલાકાત લીધી હતી. તે દરમ્યાન તેને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આવતા આવાડીયામાં ખલીફા તરફની મુસલમાન ડામની બેઠણે પા. ૨ હજાર થી પા. ૩ હજારની રકમ તુરકી મોકલાય એવી વધી છે. આ ઉધરાણા સંબંધમાં મોકોની એટલી ઉઠી લામણી છે કે તેના લખના તરીકે જણાવવામાં આવ્યું કે

એક ગરીબ ઝોરત કે જે માસીક શી. ૧૦/ની નજવી રકમ કમાતી હતી અને જેની પાસે કાંઈ પછસા નહોતા તેણે પોતાનાં પા. ૮ની કીમતનાં કાનનાં ઝોરીંગ કઢી આપ્યાં હતાં. કેટલાક ગરીબ માણસોએ ધડીપાળો વિગેરે પોતાની પાસે જે કાંઈ હતું તે આપી લીધું હતું. એક ૧૦ વરસની ઉમરના છોકરાએ પોતાના આપની લામર રિયતિતું વરણન કરીને એવું લખ્યું હતું કે પોતાની પાસે કાંઈ પછસા કે માલ નથી, પણ એક સેનાતું બટન છે તે તે પોતાના ખારા ખલીફાના લશ્કર માટે આપે છે, તથા વિશેષમાં પોતે ધવાએલા તુરકી લશ્કરના ની સારવાર માટે જવા તકવાર છે. આ કાજળ સભામાં વખાતી વખતે અલંત દીલબેદક દેખાવ થઇ રહ્યો હતો.

વિશેષમાં જણાવવામાં આવે છે કે આ છોકરાની પેટે બીજા પછી પછી માણસો લગભગ જવાની મામણી કરે છે, છતાં તેમને જાં જાંને ડોલી સીવાયતું બીજું કામ કરવાની છૂટ મળતી નથી, ને ડોલી કામ સંબંધમાં તુરકીને મદદની જરૂર નથી.

બીજી મીટીંગ

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે સનીવાર માટે મોકલાએલી મીટીંગ તે દિવસે રાત્રે આઠ વાગે મી. મહમદ આમેદના હોલમાં વખતસર મળી હતી. કુકાનના નોકરો, ફેરીવાળા, ફળ વેચનારા તથા બીજા હસ્તામીઓથી હોલ ભરાઇ ગયો હતો. મધ.માં બેઠક જુરસો ફેલાએલો હતો. મી. પારખ પ્રમુખ હતા, તથા મી. કે. પી. બટલર સેક્રેટરી હતા. તેમના ઉપરાંત મી. જોશમાન, મી. અમલીયા વીગેરેએ દીલ ઉશ્કેરે એવાં બાવણો કર્યા, ને મદદ માટે અરજ કરી. દેજ વખતે પા. ૨૦ ની રકમ બેગી થઇ મળી. સેનાની વીટી, બટન, અછોડા વીગેરે માલ કેટલાકે આપ્યો જેમાંથી અસાધારણ મોટી કીમત ઉપજી હતી. તુરકી લશ્કરનાં લોકો એક રિતે વેચતાં અજુકારેલ ભા. રે કામ મળ્યા હતા. એવટે તુરકી માટે કુવા મુબરી મધરાત પછી સજી વિખરાયા હતા.

હરબનથી કુવતુલ હસ્તામ કહારના સેક્રેટરી લખે છે કે :— આ મંડળની છેલ્લી મીટીંગમાં તેને કેટલીક રકમની મદદ મળી હતી. એવટે તુરકીના હક્કમાં કુવા મુબરવામાં આવી હતી.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission; Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be sure of obtaining the highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાહેર બજારી કાર્યોમાં તમારું હિત સુધારવા માટે અમે તમારું સહયોગ કરી શકીએ છીએ. અમારા કાર્યોમાં તમારું હિત સુધારવા માટે અમે તમારું સહયોગ કરી શકીએ છીએ.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sqr.,

Box 2988/

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant,

Box 87

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.

Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO.

D.M. Seedat, General Dealer

Telephone No. 1. Ingogo Rail

JOHANNESBURG

E. B. Coovadia,

General Wholesale Merchant,
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2870

Masters Cash Coy.

General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Oblige"

Mersbank

D. Kalianjee

Fruit-Grower and Farmer
Humbas Road

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,

Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

VERULAM

Isa Chand, Goldsmith
18 Moys Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

WARMBATHS

H. E. Nagdeo & Co.

General Merchants, B.O. Box 51

નવસારી હિંદુ યુનાઇટેડ

ટ્રેડિંગ કંપની

મેનેજર: શ્રી. ડી. પટેલ

હિંદુસ્થાનની પ્રાચીન જમીન-પત્ર મંજૂરી

સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અમે ખાસ

થી પોરબંદર તથા કલકત્તા—સરક

ના વલ્લ—ચોપુ—મધીયાલ—એક વખત

મંજૂરી ખાતી કરે.

શ્રી. ના. ૧ પ્રીત્વારક સ્વીટ

ટેલિફોન નં. ૧૨૨૬, ગાંધીનગર.

ડ્ર. એ. 'Gaekwad', પે. બોક્સ ૫૨૫૦

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION.

The

Hon. Mr. Gokhale's Speeches

The book contains four parts and an appendix. The first part includes his utterances in the Supreme Legislative Council and in the Bombay Legislative Council; the second all his Congress Speeches, including his Presidential Address at Benares; the third speeches in appreciation of Home, Naoroji, Ranade, Mehta and Bannerjee; the fourth, Miscellaneous speeches delivered in England and India. The appendix contains the full text of his evidence both in chief and cross examination before the Welby Commission and various papers. Crown 8vo, 1,100 pages, Cloth gilt. Price 6s. (Post free 7/1) To be obtained from:

The I. P. Press, Phoenix.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Mombasa, should include cost of exchange (minimum 6d.). Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the Indenture System. The book contains a brief sketch of the Hon. Mr. Gokhale's public career and the full report of the debate on the resolution moved by the Hon. Member in the Viceroy's Legislative Council, Calcutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline of the Philosophy of the Vedanta as set forth by the Upanishads and Shankara; by L. D. Barnett M.A., Litt. D. Professor of Sanskrit at University College, London. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa: Helots within the Empire! How they are Treated. By H. S. L. Polak. Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa. By J. J. Doke. With an Introduction by Lord Amthill. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South African Problem. By Dr. P. J. Mehta. Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S. Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K. Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential Address delivered by P. J. Mehta, M.D. Bar-at-Law, on the occasion of the 17th anniversary of the Hindu Social Club, Rangoon. Price 6d. (with postage 7d.)

The Koran. Translated from the Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Mahabharata. Condensed into English verse by Romesh C. Dutt C.I.E. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

શ્રીમદ્ ભગવત ગીતા. ભારતમાતૃક પંડિતશ્રી મહાદેવજીય ગુજરાતી સમસ્યાને અનુસરે લખાયેલી. કિંમત પેની ૧૦. દરેક ખર્ચ સાથે ૧ રી.

સ્વામી વિવેકાનંદના પદ્ય ભાષ્ય રસ. અંગ્રેજી સ્વરૂપે અનુવાદ કરી પ્રસિદ્ધ કરવા અનુસાર દેવદાસે ભારતી કિંમત ૧૦ પેની. દરેક ખર્ચ સાથે ૧.

મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી. ૧૧. રી. એક પુસ્તકનો ગુજરાતી વર્ણનો. રી. એકનો આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના: વિસ્તારથી લખેલી છે. પોતા ખર્ચ સહીત કિંમત ૧૨. ૩ પેની.

દેશભક્ત ગાંધીજી. એક પેની. એક ગ્રંથની સુવાક ઉપરની વાર્તા પોતા ખર્ચ સહીત કિંમત ૬ પેની.

The I. P. Press, Phoenix.

Remittance in all cases must accompany order.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 46—Vol. X.

SATURDAY, NOVEMBER 16TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Three pence

THE HON. MR. GOKHALE IN NATAL

PUBLIC RECEPTIONS AT PIETERMARITZBURG AND DURBAN

FROM Newcastle to the coast, Europeans and Indians alike vied with each other in giving a magnificent reception to the Hon. Mr. Gokhale on his visit to Natal. At every station crowds of Indians gathered to give a cheer and get a glimpse of their distinguished countryman. Mr. Gokhale was accompanied by Messrs. Kallenbach and Gandhi.

At Maritzburg the Indian community, with his Honour the Administrator of the Province, his Worship the Mayor of the City, Sir William Beaumont, and other prominent townsmen, met Mr. Gokhale at the station. After a few words of welcome the party proceeded to the Camden Hotel where further greetings were exchanged.

On Thursday evening the Town Hall was thronged, says the *Natal Witness*, when the Hon. Mr. Gokhale addressed a meeting, which included all the leading citizens of Maritzburg, and a great number of Indians. His Honour the Administrator occupied the chair, and was supported by the Mayor (Cr. D. Sanders), Sir William Beaumont, Mr. T. Orr, M.L.A., Mr. R. D. Clark, Mr. Jas. Egner, Mr. A. O. Kufal, Mr. Plowman, and Mr. M. K. Gandhi.

Mr. Gopaul, secretary of the Indian Association, read the following address of welcome from the Indian community, and presented Mr. Gokhale with the casket designed for his reception:—

To The Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We, the undersigned, on behalf of the Indian Community of Pietermaritzburg, beg to offer you our most heartfelt and respectful welcome to the Capital of the Province of Natal.

We share with our fellow-countrymen all over this sub-continent, the feelings of gratitude and joy—gratitude for having, despite your multifarious duties in India, acceded to the desire of the Indian Community of South Africa to pay a flying visit to this part of the world; and joy at seeing such a self-sacrificing and noble spirit in our midst.

We have watched, and watched with genuine pride and admiration, your noble and patriotic efforts to knit closer and stronger bonds of mutual interests and co-operation between the ruling and the subject races; which, coupled with your eminent services to the Empire; and your zealous and unselfish efforts to ameliorate the conditions of the Indians in the Colonies and to preserve our national honour, have earned for you the everlasting gratitude of all your fellow-countrymen, and your name will ever remain enshrined in the grateful heart of every true son of India.

In conclusion we fervently pray the Almighty to bless you with long life, health and strength, enable you to carry on your laudable and arduous undertaking to a successful issue.—We beg to subscribe ourselves, Yours most respectfully,

ISMAIL BAYAT, Chairman,
LEO M. GOPAL,
M. N. NAIK, Joint Hon. Secretaries,
PARNOD MANKANJIV, Hon. Treasurer.

Garlands of roses were presented to the guest of the evening, the Administrator and the Mayor.

The Administrator in a few brief phrases welcomed Mr. Gokhale and trusted that their guest would find his visit not only profitable, but pleasant, and that his labours would result in the finding of a solution to the great problem which now faced the Union of South Africa, and more particularly Natal.

The Mayor, who was next called upon, also extended a hearty welcome to the distinguished visitor. He was sure the visit to the City of one who was known in such a wide sphere, was a momentous happening. Their visitor had given his life, as it were, to the welfare of his fellow inhabitants, and his attendance in Maritzburg was of the very greatest importance to the local Indians. (Hear, hear). In Maritzburg there were something like 8,000 to 9,000 Indians, and that he should come there to look after their welfare and to do what he could to smooth away difficulties, he was sure was a very great boon to them—and also to the European population of the City, who valued his great abilities and efforts to find a solution of difficult

cult problems. He had a great task perhaps in removing disabilities, for it was hard to understand all the conditions that prevailed. It needed one to travel in all parts ere coming to a conclusion, because it was so difficult to understand conditions without having actually experienced them. All members of the British Empire laboured under the idea that there was only one part of the world which needed their carefullest consideration, and that was the part in which they lived. (Applause).

Sir William Beaumont

Sir William Beaumont said he was glad that Mr. Gokhale had taken the trouble to come to Natal to investigate the condition of the Indians in the country. He was only sorry it had not been done years ago. He, the speaker, had strongly advocated such a step for years, and had it been done sooner it would have saved a good deal of trouble and misrepresentation, and he dared say a lot of mistakes. He was sure that Mr. Gokhale would find very much not only to interest but to instruct him during his visit. He, the speaker, had at one time administrative charge of some 20,000 Indians, and he had learned a good deal about them, and had to some extent, he believed, gained their sympathy. Difficult questions had arisen, but all these questions had two sides to them, and he hoped that Mr. Gokhale would give both those sides his earnest and sincere consideration. (Cheers).

Mr. T. Orr, M.L.A., said that he was glad to welcome Mr. Gokhale, because he believed that he was only by study on the spot that anyone could come to an understanding of the difficult problem that lay before them. He was sure that Mr. Gokhale had come with an open and impartial mind. They in Natal had a white population of 100,000, with a coloured population of 100,000, and a million natives to deal with. He would ask

Mr. Gokhale to bear in mind that the white people must, above all things, be paramount, or they would go under, and he asked in the interests of the Indians no less than of the whites, that the difficulties of the position of the whites here might be gauged, and their side of the problem considered. Outside this Province were neighbours who knew little or nothing of the problem of Natal, a problem that was pressing with tremendous force. This he would ask Mr. Gokhale to consider when framing his recommendations. They in Natal were not afraid for their heritage, they were going to carry it on. Not the least difficult aspect of the situation was the intense feeling that had been created, but he asked all to remember that in Natal they were trying to do their best for all the races who were fellow subjects. (Cheers.) He hoped that in the years to come it would be possible to send to India to investigate the state of affairs there, and to find a solution which would put an end to these troubles throughout the British Empire. (Cheers.)

Mr. R. D. Clark said he did not wish to touch on the political aspect but as a representative of the great freemasonry of culture which knew no limitations of creed or nationality or colour he wished to welcome their visitor who was himself a distinguished member of the brotherhood. Junival had said that the Orentes had overflowed into the Tiber, and that the Easterns were swamping Rome. Looking round that gathering he felt that he might with equal justice say that the Ganges had overflowed into the Umsindusi. (Laughter.) He agreed with the previous speaker that that meeting was one of the happiest occurrences that could have taken place, not only for this City but for the Province of Natal and for the whole of South Africa. (Cheers.)

Britain could point with pride to her administration of British India. As time went along, however, new needs arose and they were all delighted that liberal reforms were meted out. But they had to remember that unless the pillars of Empire were laid solidly upon the foundations of justice that Empire could not last. What justice required was that not only the fellow citizen of India should have his liberty safeguarded, but that that safeguard should be forthcoming no matter what part of the Empire they should be in. He appealed to his English countrymen to bear in mind that a contented prosperous India meant the maintenance of the British Empire for an indefinite length of time. With six million friendly swords they could stand against any foe. During his 33 years' residence in Maritzburg he had closely watched the Indian population, and a more industrious, willing and good living lot of people he had never come across. (Applause.)

Mr. Egner, as an old colonist, said he could corroborate all that had

been said in regard to the good conduct of the Indians. The great question of the Colony was the cleavage between the white man and the coloured man. As a European race we lived at a rate which we were obliged to do owing to our civilisation. The coloured people could not do this. Whilst we could see the difference between we must recognise that the coloured people were a great factor in the comfort of the white people. The success of all the industries of Natal were due to the energy of the coloured folk. (Applause.)

Mr. M. K. Gandhi said he had been a resident of South Africa for the past 18 years. The Ganges was a holy river, and, if its waters had flowed into the Umsindusi in the person of Mr. Gokhale, then it was a proud day for the City. Whether Mr. Gokhale's mission towards helping the Indian would be successful still remained to be seen. It would rest a good deal with those in South Africa as to whether that devoutly-hoped-for success of Mr. Gokhale's visit would materialise. Entered into with a generous and noble spirit his mission should be signally successful. (Applause.)

Mr. Gokhale

Mr. Gokhale, who was received with prolonged cheering, acknowledged the cordial greeting which had been extended by all sections of the community in Maritzburg, and the address and basket which had been presented by the Indian community.

Maritzburg, he said, was the capital of Natal, and Natal was at the heart of the Asiatic problem. Looking up some statistics on the point, he found that of the 150,000 Indians in South Africa, no less than 120,000 had been brought in by the British Government, mainly for the benefit of the Natal Colonists, or were the descendants of Indians so brought in. He did not wish to press the point unduly, but he felt that such figures threw a special responsibility on Natal to find a way out of the difficulty, which he would at once admit was a most complicated one. He had tried before coming to this country to get a true view, and he found that the position of the white community in this sub-continent was a very difficult one. A great many allowances would have to be made, and he realised that he would have to enter into the feeling of the European community in order to suggest a remedy that would have a chance of proving satisfactory. He came with that feeling, and all he had since heard and seen had gone to confirm the opinion that it would be no easy matter to find a solution that would be satisfactory to all parties. On the one side was a small European community in a vast country scattered among a vast number of natives. That in itself was a tremendous problem, because the two races were on different grades of civilisation, and their contact had already produced difficulties,

social, political, economic, and moral. The European community naturally wished to safeguard its own civilisation, its own culture, and its own interests. That was only natural. Then the Indian factor had been introduced. Their numbers at present were small, but there was a fear in the mind of many Europeans that unless drastic measures were taken their numbers would grow, and they would possibly one day swamp the European community. He had come to think that a large part of the conditions of which the Indians, perhaps rightly, complained, was due to that fear. Then came trade jealousies, the Europeans fearing that, with a simpler standard of living, the Indian would undersell him. That was a question, however, which had two sides. The complaint came from the small trader, who was inconvenienced, not from the community as a whole, which if it was interested in anything, was interested in buying as cheaply as possible.

Feeling in India

The feeling in India was not quite realized in this country. The principle grievances were the treatment of resident Indians, the £3 licence, and the granting or withholding of trading licences. In India they thought that these men had given the best that was in them to this land—European Commissioners had stated that clearly—and that but for the Indians Natal would have dwindled and gone. They realised that the Indians were brought here so that Natal might prosper but now they were not allowed to settle here or engage in business and the feeling of the European community was that they should go back to India. Under the indenture system promises were made by the British Government to the Government of India that after the period of indenture was over the Indian would be allowed to settle here and have every opportunity to prosper and to rise as high as their merit and ability allowed. From 1860 to 1880 the fear was that no more Indians would come. In the eighties a change took place in the attitude of the European. The Indians increased in numbers, jealousy began to be felt, and ultimately a feeling of antagonism developed. In India they saw these things but they could not understand how anybody could justify them. They must either keep the Indian here on terms not inconsistent with Indian civilisation or they must get rid of them. There was a very strong feeling in India in consequence of the stories current there. He had of course his own view before he left India, but he had come here to study the question and he would be unworthy of his mission if he failed to do his best to approach the question from every side. (Cheers.) He had honestly done his best. (Cheers.) Whether as a result of what he had seen he would be able to submit sug-

gestions to the Union Government or to the Government of India, was more than he could say, but he had done, he was doing, and he would do his best, and that was all the assurance he could give.

He wanted them to realise that the question was a larger one than it might appear. He had seen it argued that it did not matter if there was discontent in India. That opinion could not be expressed by any who were concerned for the future of the Empire. After all, in some respects India was the pivot of the British Empire—the Empire without India would be a much smaller thing than it was to-day, and nothing done in Natal to-day could fail to react on India. In India they willingly accepted British rule, and gave allegiance to the British flag because under that flag alone could they find the best conditions for their future progress. Indian loyalty was different to the loyalty of the Englishman, in that it was a form of enlightened self-interest, because they felt that the flag of England represented those elements of order and progress which would not otherwise be available to them, and they were as anxious to continue under that flag as the people of Natal could possibly be. Feeling in India was very bitter and acute, and the Government of India felt itself powerless in the face of that feeling. India in the past few years had passed through stormy times, but thanks to the statesmanship of the Ministers at Home, and the Viceroy, the country had started on a new career, and with no internal problems to occupy the minds of the people they had time to concentrate their attention on the situation of the Indians in this country. For himself, he saw the anxiety of the European to restrict immigration, he saw the strength of the contention that this country must be pre-eminently European. That was a position which it was possible to understand and to accept. He felt that the European was bound to be dominant in this country for as long as one could see, but the question of unrestricted immigration stood on a different footing, and it should not be difficult to arrive at a reasonable compromise, but as regards the Indians already in the country, he thought the only possible solution was to treat them on equal terms as subjects of the one Union. If that sense of equality were withheld what was their position? They were cut off from their own country, and were settled here. If they could not remain here without harassing restrictions, he did not know what would happen to them. They could not go back to India, because they had lost touch. They were here, they had done good work, and he thought it was only reasonable that they should have equal facilities for earning a decent livelihood. (Hear, hear.) A previous speaker had said that if the Empire was to endure it must be

based on justice. Any policy which preferred the interest of one section at the expense of another, however inconvenient it might be temporarily to do otherwise, it became a permanent policy, would lead to disaster. While justice persisted, there had no doubt as to the future of the British Empire. However strongly other interests might prevail, deep down in the heart of every Britisher was a feeling for justice and fair play, which would prevent any selfish policy being adopted for very long. All Governments made mistakes, but as long as a sense of justice existed there was a certainty of such mistakes being remedied and corrected. He trusted that whatever policy Natal and South Africa adopted would be a policy which took due note of the claims of the Indians who now lived here, and would be a just and humane policy. He thanked them most heartily for their attention. (Cheers.)

Mr. James Egner moved a vote of thanks to the chair.

The Administrator, in acknowledging the vote, said they had listened to a most interesting address, which was bound to have its effect with the people of this country. They were greatly indebted to Mr. Gokhale for the able manner in which he had put the Indian side of the case.

The proceedings then terminated with the National Anthem.

From the Editor's Chair

✓ TRADING LICENCES

THE Ladysmith Chamber of Commerce, in opposing the introduction of Mr. Goga's son as a partner into his business, has openly avowed its intention of driving Indian traders out of the country. The Licensing Officer refused to grant the transfer of the licence from M. A. Goga to Goga and Son for trifling reasons which, at present, we need not go into. What we are gravely concerned about is that a body representing only the European traders of the town should not consider it beneath its dignity to deliberately attempt to force a fellow tradesman to close down his business, not by means of ordinary competition and the application of efficient organisation, but by appealing to the racial prejudice of the members of a public Board which is supposed to protect the interests of all. We happen to know that Mr. Goga does a large trade with Europeans in a humble position who have to consider every shilling before they spend it. Have these people been consulted? We maintain that they, and not the European traders, who constitute the Chamber of Commerce, have the right to say whether Mr. Goga should trade or not. It is a piece of sheer

impertinence for the Chamber to assume that it represents the whole European community. It is the people who buy, and not those who sell, who have the first right to be considered in these matters.

When Mr. Gokhale placed this side of the question to his European hearers at the Town Hall the other evening, the latter seemed not to appreciate the position. And the main reason was that the people really concerned were not present. We venture to say that, if the opinion of the European customers of Indian traders were obtained, it would not coincide with that of the Chamber of Commerce.

The question of Mr. Goga's right to introduce his son into the business and so continue it is an important one, and one which must be settled in a way satisfactory to old-established Indian traders. But for the time being we have contented ourselves by merely touching the position as it affects the European buyer of small means, who is never consulted and whose point of view is entirely ignored.

Mr. Gokhale at Durban

A Great Welcome

In the early hours of Friday, a special train took a large party of Durban Indians to Maritzburg to meet the Hon. Mr. Gokhale and bring him to Durban. The return journey was commenced at about two o'clock in the afternoon, and, at half past-five, the train steamed into the Durban station where a large number of prominent townsmen had assembled, including the Mayor (Mr. F. C. Hollander), on behalf of the Corporation; Sir David Hunter, the Chief Magistrate (Mr. P. Binns, K.C.); Councillors Nicolson and Brown, Mr. Henderson (Acting Town Clerk), and Mr. Dyer (Town Treasurer); and on behalf of his own people, by Mr. O. H. J. Johari (Chairman), Mr. R. B. Chetty (Vice-Chairman), Mr. J. Royeppen (Secretary), and Mr. I. A. H. Moosa (Treasurer), of his Reception Committee. The singing of "Bande Mataram" in Tamil by a number of Indian girls, and the placing of a garland of flowers round his neck by their leader added a touch of sentiment and beauty to the occasion. The platform had been decorated with flags, and the word "Welcome" appeared at the exit. Outside a team of four cream horses, decorated with pink carnations and rosettes of green, yellow and red ribbon, awaited to take Mr. Gokhale to the residence of Mr. I. A. H. Moosa, where he stayed during the visit. Calling on Mr. Rustonjee's premises in Field Street, the horses were unyoked and a band of pink-turbaned volunteers pulled the carriage for the rest of the way. Thous-

ands of Indians thronged the streets, and constant cheering was kept up along the route.

The Town Hall Meeting

The reception in the Town Hall on Friday evening was, perhaps, the greatest event of its kind ever held there. The large hall, which is the finest in South Africa, was filled with overflowing with a happy crowd of men and women who, at least for that night, felt that the Town Hall really belonged to them and that they enjoyed the rights of citizenship. In order that Europeans might have the opportunity of hearing Mr. Gokhale, a few rows of seats were set aside for them.

On the platform Mr. Gokhale and the Mayor sat together, and there was a good number of prominent Europeans present, including Councillors Riches (Deputy Mayor) Bauman, Brown, Holmes, Anderson, and Hatton; the Chief Magistrate (Mr. Binns), Sir Liege Hulett, Mr. James Henderson, M.L.A., Sir David Hunter, Messrs. F. A. Laughton, K.C., James McBride, P. M. Henderson, J. C. Murray, Chas. Lennox, H. G. Farrell, Jas. A. Polkinghorne (Protector of Indian Immigrants) W. Stead (Secretary Immigration Trust Board), J. V. Gibson, G. A. Champion and others. There was also a representative gathering of Indians, including the Chairman and officials of the Reception Committee, and several Indian ladies of the Indian Women's Association.

The Mayor's Welcome

The Mayor, who was received with cheers, said it was always a pleasant duty to welcome to Durban anyone who had distinguished himself in the arena of public life and he, therefore, had no hesitation whatever in extending to their distinguished visitor of that evening a very cordial welcome by reason of the very distinguished position which he had gained for himself in the very great and important public arena of the large British dependency of India. But there was another reason why they should welcome him, and it was the fact that he had come to South Africa—after winning his spurs in the Viceregal Council of India—in order to study for himself what was known as the Asiatic question in South Africa, so that he might add something towards a solution of that complicated question after personal investigation, and from personal knowledge. Those who had studied his utterances since he had been in South Africa were very much struck with the fairness and the open-mindedness of those utterances, and were very much taken with the way in which he proposed to approach his difficult and delicate task. (Applause.) He ventured to refer specially to two utterances in Maritzburg. Mr. Gokhale was reported to have said that he realised that where there were two grades of civilisation growing up

alongside each other, contact with each other must necessarily bring about serious difficulties, and his utterance was that one must necessarily take into consideration in dealing with the problem the feeling and sentiments of the European community. He welcomed these two utterances, because they proved at once that their distinguished visitor was prepared to approach his task in no narrow-minded spirit, that he was prepared to realise that in the manifold difficulties which confronted us there would perhaps be more than one point of view. He was certain in his own mind, also, that Mr. Gokhale had realised since he had been in South Africa that there was another and even more outstanding question, and one which perhaps overshadowed every other question in the country: it was what we called the native question, and all the questions affecting race and colour were so intermingled the one with the other that anyone who attempted to approach the solution of one of them must find himself confronted with the greatest difficulty, because of the presence of the other. They should all feel grateful to Mr. Gokhale for deciding to come to South Africa, because by doing so he would realise what could be comprehended only by a personal visit, and that was the extraordinarily complicated character of the subject which he had set himself to study, and towards which he hoped he would be prepared to offer some solution. He trusted that, as the result of his investigations and observations, he would be able to place before his Majesty's Ministers for the Union suggestions which would be of use to them, and tend towards the best possible solution from the point of view of every section of the community. It was his privilege, the Mayor concluded, to offer to Mr. Gokhale a cordial welcome to Durban, and to assure him that, whatever they might be able to do as a municipality to show him the different phases of the different sections of the community, they would be only too glad to do so.

Mr. Royeppen intimated apologies had been received from his Honour the Administrator, General Smuts, Mr. F. S. Meyer, M.L.A., the Minister of Railways and Harbours, the Superintendent of Education, the Provincial Secretary, Rev. Doke, Mr. Hosken, Rev. Phillips, Bishop Baynes, Mr. Justice Boshoff, the Bishop of Pretoria, Sir E. Wallon, M.L.A., the Mayors of Beaconsfield and Kimberley, Mr. D. Chaplin, M.L.A., and many others.

Mr. O. H. A. Johari, chairman of the Reception Committee, then addressed the meeting.

Mr. Royeppen then read the general address which was engraved on a golden shield, as follows—

General Address

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Sir,—On behalf of the Indian community of the Province of Natal, we have the honour to offer you a cordial welcome on your visit to South Africa to examine the position of your fellow-countrymen in the Union. Your lifelong service of, and devotion to, our Motherland has rendered your name a household word with us, and we feel that you come to us, not only as one of India's most distinguished and noble-minded sons, but as a friend whose services to the cause of Indians in South Africa have aroused our deep admiration, and whose successful efforts to procure the stoppage of indentured labour for Natal have evoked our lasting gratitude. The example of your simple and lofty character is to us a source of continued inspiration, and your selfless patriotism provides a standard of guidance to us and to those who will follow after us. We trust most earnestly that your mission to South Africa will result in the creation of more sympathetic relations between us and our European fellow-colonists, that its Imperial value will receive full recognition, and that the personal sacrifice that you have made in coming to South Africa will meet with a fitting response. We hope that your visit to us will have been the means of restoring you to health, and we pray the Almighty may have you and yours in His keeping, and that He may grant you many more years of devoted service to our beloved Motherland.—We are, yours very truly,

O. H. A. JOHARI,

(Chairman Reception Committee).

R. B. CHETTY, (Vice-Chairman)

J. ROYEPPE, (Hon. Secretary).

I. A. H. MOOSA, (Treasurer).

After Mr. Johari had presented the address, a young Indian girl came forward and, amid loud applause, garlanded both Mr. Gokhale and the Mayor, and presented bouquets. Further addresses were then presented as follows:—

Indian Women

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Sir,—The Indian Women of Durban and neighbouring districts, desire to associate themselves with all that is being done by the Indian community, to offer you a whole-hearted welcome to this Province.

It is perhaps the women who, even more than the men of the community, can appreciate the enormous value to the Motherland, to South Africa, and to humanity at large, of your successful labours to put an end to the system of indentured recruitment in India so far as this Province is concerned.

The Indian women have marked with the intensest interest your efforts to uplift the people of India of all ranks and both sexes, by means of well-applied education, without which they feel it would be impossible for any Indian nation to be effectively built up.

On behalf of the Indian women, we fervently pray that the Almighty may restore you to complete health, and that in His mercy He may give you length of years to continue your patriotic and self-sacrificing work for the Motherland and to see your efforts crowned with success.—We are, yours very truly,

F. NAYANAH, President.

S. SOWBAGYAMMAL, Vice-President.

ANGELINA PAUL, do

R. JOONARATHNAM, Hon. Secretary.

CECILIA SUDAMONY, Treasurer.

Colonial-born Indians

The Honourable Mr. Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—As representing Colonial-born Indians, we beg to tender you a hearty welcome to the land of our birth.

We are deeply conscious of the deep and abiding interest you have always taken in the welfare of your countrymen resident in foreign lands and of the great assistance

you have rendered to us in South Africa—for which we are greatly beholden to you.

The dedication of your life and the founding of the Society of Servants of India for the furtherance of the interests and the glory of our Motherland is a national service that has won our admiration for you.

We are pleased to remark that you have been the first Indian statesman to visit our shores to study the Colonial question on the spot.

We anticipate with pleasure that you will endeavour to investigate the Colonial-born Indian phase of the Indian question whilst in our midst.

We fervently hope and trust that our great leaders in India would follow your example of visiting us.

We deplore your ill-health and pray God that you may be restored to health and long spared to continue your unselfish work on behalf of your countrymen at home and abroad.—We beg to subscribe ourselves, yours sincerely,

K. R. NAYANAH, President.

A. CHRISTOPHER, Secretary.

Mahomedan Community

To the Honourable Professor Gopal Krishna Gokhale, M.A., C.I.E.

Sir,—On behalf of the Mahomedan community of Natal, we, the President and Secretary of the Anjuman Islam, Durban, desire to extend to you a most cordial welcome in our midst, affording us the opportunity of doing honour to a noble personality for whom we entertain the profoundest respect and esteem.

The Anjuman, composed of prominent commercial members of the community, admires your decision to seek, at great personal inconvenience, knowledge at first hand of the many problems concerning your brethren in South Africa.

Your present visit to this country will, we hope, inaugurate a new era in bringing about the happy settlement of various questions which vitally affect our commercial existence in South Africa.

We are fully aware, Sir, of your energetic and inestimable services to the Motherland and to her sons abroad, and your noble work for the happiness, peace, prosperity and enlightenment of our countrymen in India has been closely followed by your kith and kin here.

Your admirable efforts towards fusing the two great communities of India having common interests and common duties, have also not escaped our attention, and we devoutly trust that your praiseworthy example will be followed by leaders on both sides and thus bring about a happy Union and lead our ancient and historic land, under British guidance, to the front rank among the advanced nations of the world.

The members of the Anjuman-Islam join ardently in the common prayer, that it may be granted to you by Him who guides the destinies of nations, during the remainder of your public career to see the rolling years crowned with ever greater success and blessing for our country—to witness the unfolding of a new era of peace and prosperity for the Indian people wherever domiciled, under the influence of your patriotic and disinterested work and your noble example.—We have the honour to be, Sir, your most loving countrymen and brethren,

MAHOMED SALAH KANDERRE,

President.

OSMAN AHMED EFFENDI,

Hon. Secretary.

Brahman Mandal

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We, the undersigned members of the Committee of the Brahman Mandal of Natal, South Africa, beg to express our gratitude to you for your visit to South Africa, undertaken at so much cost to you in health, and we offer you a hearty welcome.

We regard the movement that you have inaugurated in your Servants of India Society, as fraught with immense and ad-

vantageous consequences to the Motherland.

We, in South Africa, are deeply beholden to you for your excellent and humane work in stopping the further recruitment in India of indentured labour for this country. Its continuance during so many years did enormous injury to the status and welfare of the Indian community, and with its stoppage, we may hope for a position of greater communal self-respect, rendering our relations with our European fellow-colonists more pleasant and sympathetic.

We earnestly trust that your visit will help largely to that end, and that the Almighty may bless with success your efforts to ameliorate the lot of your humble brethren.—We are, yours very truly,

Pundit GOKERISHNA SHARMA,

President.

— AMBARAN SHARMA,

Vice-President.

— KANHYAPERSADH, Treasurer.

— RAMSUNDER PATAN, Secretary.

— SUCHIT TEWARY,

— MEWA MISIR,

— RAMPRESHAD PANDAY,

— THANOO UPADHYA,

— GOKARHUN PUJARRI,

— JANGBAHADUR TEWARY,

— AVADH NARAYAN TEWARY,

— RAMDASI TEWARY,

— RAMDUTH,

— KRISHNADUTH,

— P. SUBRAMANIAM AYYER,

— SEWANKER DOORAY,

— BALDRO,

— BHANUPRAGASH UPADHYA.

Mastic Society

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—The Mahomedan Mastic Reading Society desires to associate itself with other bodies, and with the General Indian community, in offering you a respectful and whole-hearted welcome to our city.

We have been looking forward to the visit that you are now paying us at so great a personal sacrifice, for we fully appreciate the patriotic nature, and the national value of the task of racial reconciliation that you have taken upon yourself.

We trust that the Almighty may crown your labours with success, and pray that He may bestow His choicest blessings on you and yours.—Yours very truly,

E. G. PARKER, Chairman.

DAWOOD S. BOBAT, Vice-Chairman.

F. A. KAZEE Hon. Secretary.

Ottoman Cricket Club

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We greet you warmly on behalf of the Meffile Osmanli and the Ottoman Cricket Club on the occasion of your visit to South Africa which indicates the deepening interest that India is taking in the welfare of her children dwelling in other parts of the Empire.

Your record of public work is an encouragement to us all to "play the game" and we feel that the striking example of your blameless life will help us to live our own with courage to do right with devotion to our Motherland.

We trust that you may long be spared to be a shining light to us all and we pray that the Almighty may ever have you and yours in his keeping.—We are, dear Sir, yours truly,

A. H. Kazi, Chairman.

Rehmat Peerbhai Butler, Captain.

K. P. Butler, Secretary.

South Coast Indians

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E., M.A.

Dear Sir,—On behalf of the Indians resident in the South Coast district of Natal, we beg to tender you a very hearty welcome to our midst.

The South Coast Indians have special cause to greet you affectionately on account of your patriotic and successful endeavours

to put an end to the servile system of indentured recruitment for Natal. That service to our country alone would have sufficed to enshrine your name in our hearts, but it has been added to by your equally great service to our suffering fellow countrymen in the Transvaal during the recent passive resistance struggle.

Your presence amongst us is an inspiration, and we ardently pray that the Almighty may grant you health and length of days to serve our common Motherland.—We are, yours very truly,

R. Debaloo Ram, Chairman.

Pandit Ramsundar Patak, } Joint

R. Madam, } Secs.

Gokul Ram, Treasurer.

Bhal Kaloo, Vice-President.

Mahabhar Sahoo,

Ahmed Cassim Jodwal.

Alankhan,

Pitrasing,

Joseph,

Koopram Postum,

Jugroop Bros.,

Ebrahim Ismail,

Gangaram.

Mahomed Cassim Tai,

Moonsamy,

Ahmed Mahomed & Co.,

Benket Samy,

M. Beeputh.

Kiata,

Appasamy Moodly,

Molvee Abdul Kareem,

Baidram,

C. Govind Sami Naidoo,

Noshal,

Moodley,

Abdool Aziz,

Cassimjee Ismail,

Pundit Nallden Avarul,

Abhay Alwar,

Arjune Sow,

Seebloo.

New Guelderland

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—The Indian residents of New Guelderland take advantage of your presence in Natal to offer you a respectful welcome to the Province. We have very special cause to appreciate your work, as we see around us daily evidence of the advantages derived by the Indian community, and especially its poorer members, by the stoppage of indentured recruitment for Natal, in which you had so important a part. We, and our children, will never cease to remember your patriotic labours, and we pray that the Almighty may give you length of days to serve our beloved Motherland.—We are, &c.,

Bodasingh, Chairman.

W. R. Bodasingh, President.

Bhanuprakash B. Maraj,

Hon. Secretary.

Hindi Sabha

Shriyut Lokmanya Gopal Krishna Gokhale.

Sir,—Your visit has created great interest in the community here.

Our small Society welcomes you to the shores of South Africa.

Our Society's objects are to create a love of the Motherland, and to spread the Hindi language and the Devanagiri script.

By welcoming you our objects are being realized and the love of the Motherland grows intense.

We pray that you may have long life and health so that you may be able to serve our common Mother, Hindustan.—We are, your obedient servants,

M. Beethasat Maharaj, President.

Nainsook Girwar, Hon. Secretary.

Gopiram, Hon. Treasurer.

Mahabhar Singh,

C. K. Gandhi,

Ramduth Kaur, Vice-Presidents,

Mahabhar Sharmah,

Balkaran Tewari,

Bendhoo Ram,

Kazari Ram,

Sookai Ram.

Kurpoth Ram,
M. Ramhros Varna,
B. Thooka Ram,
Kallichuran Jecall,
Shoodoo Ram.

Maharastrians

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale,
C.I.E., M.A.

We, the undersigned Maharastrians, residing in the Province of Natal, take this opportunity to tender you a hearty welcome.

We note with pleasure that the object of your visit is to study on the spot the condition of our countrymen here, thus enabling you to gain first-hand knowledge.

Being an acknowledged authority on Indian political problems, we trust that your visit to this country will result in the amelioration of the lot of our countrymen.

We pray God that your mission will be crowned with success and wish you a happy voyage.

Anandao Ganesh Tipnis,
Dattatraya Keshaw Guptay,
Maruti Sakharam Waghmore,
Joti Appa Yedhekar,
Taya Appa Mahadho.

Zoroastrian Anjuman

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale,
C.I.E.

Dear Sir,—The Natal Zoroastrian Anjuman takes advantage of your long-expected visit to South Africa to offer you a hearty welcome to our midst. Your work done for the Indian Motherland, in conjunction with our revered co-religionist and fellow-countrymen, Dadabhai Naoroji, India's Grand Old Man, would in itself have sufficed to secure our affection and esteem; but your later labours for the National welfare, and especially your adoption of the South African Indian cause as your own have placed us, with the rest of our countrymen here, for ever in your debt. Good thoughts, good words, and good deeds, the key-note of our Zoroastrian faith, have been the foundation and structure of your life, and in nothing has this been more highly demonstrated than in your advocacy of the cause of our suffering Transvaal brethren during the recent Passive Resistance struggle, in which South African Zoroastrians were proud and glad to take their part for the honour of our common Motherland. It was a matter of great rejoicing and satisfaction to us that, when the struggle was at its height, and the needs of Passive Resisters were at their greatest, our co-religionists in India made so generous a response to the appeal for financial assistance, and for this we know that the community are mainly beholden to yourself. It is impossible for us adequately to express to you our sense of gratitude for the services that you have rendered to South African Indians for several years past, gratitude which, we beg to assure you, is not merely selfish, for we realise that upon the satisfactory solution of the Indian problem in this country depend far larger issues than the future of the local Indian community.

We thank you for the honour that you have conferred upon us all by paying this visit to South Africa in order to make a personal study of the situation, and sincerely trust that the results may amply fulfil the hopes of our countrymen.

That the Almighty Father may ever have you in his keeping is our constant prayer.—
We beg to remain, Sir, Yours etc.

The Natal Zoroastrian Anjuman,

Parsee Ruttonjee, Chairman.

These presentations also included the garlanding of Mr. Gokhale and of the Mayor with wreaths of flowers, and the presentation of bouquets.

Mr. Loughton K.C., joined the Mayor in a few words of welcome. He did so, because of Mr. Gokhale's merit

as a public servant in a great centre of the Empire.

Mr. Gokhale

Mr. Gokhale, who was received with cheers, assured the audience that he felt most truly, and was deeply grateful to them all for the great and wonderful reception they had been pleased to accord him. The Indian community of Durban by welcoming him with so much cordiality and enthusiasm, and by giving him so many beautiful addresses, had forged one more link in the chain that bound him to them, and to the service of their Motherland. And to the Mayor and the European ladies and gentlemen who had associated themselves with the reception either by their presence at the station or at that hall he could only say this, that they had gone out of their way to show a great kindness to a stranger, and felt he should ever be their debtor on that account. His tour in South Africa was now nearing completion, but in coming to Durban he felt he was coming to the very heart of the British Indian problem in the country. Durban was not only the most important town in Natal; it was also the most important town in South Africa, and in the Indian mind—he meant the mind of the Indian public in India—South Africa was associated first and foremost with the name of Durban. Almost every Indian who had come to this sub-Continent landed at Durban, and it was from Durban that they had now spread over the rest of South Africa. But even to-day the largest Indian community in the country was to be found in and around Durban, and the interest of the European community in the problem was greater and more intimate than that of Europeans in any other part of the sub-Continent. After pointing out that he had come to South Africa in order to try to see some light upon an extremely difficult position, Mr. Gokhale referred to the criticism of his attitude by the Mayor, as revealed by his Maritzburg speeches, and said that, if the Mayor's verdict were the verdict of the European community as a whole, he should leave these shores wishing for no better reward. He had not come to this country without having ideas of his own on the question. Up till recently there was not much interest in it in India. They in India had had to deal with serious questions of internal administration, which occupied all their attention, and had no room for the South African question. In fact, four or five years ago it appeared that they were facing a very grave crisis, and nobody knew what the end was to be. But wise English statesmanship came to the rescue, and enabled India to tide over that crisis with the result that the problems of to-day were not so acute. But this relief from anxiety at home had enabled them to centre their attention on the treatment of Indians in South Africa.

Bitterness Developing

The matter came to their notice at the time of the recent trouble in the Transvaal, and then they were also faced with the other aspects of the indentured labour question and the £3 licences. The result was that there was a strong feeling in India to-day that Indians were not receiving in this country the treatment they ought to receive. He was not expressing any personal opinion; he only desired they should realise what the feeling of India, rightly or wrongly, was. The feeling that the treatment which South African Indians were receiving was not that to which they were entitled under the British flag was growing so strong in India, and a feeling of bitterness was developing so seriously, that the Government of India and public men in India had grown nervous as to future developments. And when he received the invitation from the Indian community of South Africa to come and help them, he was glad to be able to say that he would do so, because that invitation coincided with the desires of the Indian population in India. He came primarily at the instance of the community here, but also in accordance with the wishes of the Indian Government, and with the goodwill of the Imperial Government. To those of them who, in common with other parts of the Empire, were responsible for maintaining the greatness and glory of the Empire, it was right, he thought, that he should explain this feeling in India in order that he might know what line of action to adopt, so that any reasonable cause that might exist for the feeling might speedily be removed. There was no desire on the part of Indians to do any injustice to the position of the European community here. He was able to realise that the position of the European was extremely difficult, and that conviction had been strengthened as he had toured the country. The position was a most complicated one, and while it was to be expected that they would be true to the traditions associated with British rule, they had also a right to ask the Indian community to understand and realise the difficulties, and not expect what was practically impossible. The European community was a small community in this country in the midst of a large indigenous population, and the situation necessarily became more complicated by the presence of a third party, different in tradition and mode of living. There was no doubt that the European element must continue to be predominant in this land—that it must be made to feel that its position was absolutely secure: the government must be in accordance with Western traditions and modes of thought. But a solution of the difficulty would only be possible if the two sides entered into

One Another's Feelings

There were, of course, other questions—trade jealousies and competition, and the like; but these he put on a lower footing, because, after all, people wanted to get their things as cheaply as possible, and if the Indian sold his goods at a cheaper price than the European he was surely entitled to do so. The interests involved were greater than these—the interests involved the whole Empire. India felt that a great many of her countrymen had been brought into this country by a British Government, responsible for it before they were granted responsible government. Out of 150,000 Indians to be found in the sub-Continent, nearly 120,000 were either indentured or ex-indentured, or their descendants. That meant nearly the whole population in South Africa was in the country in the country's interests. India's tradition in regard to the stranger had always been most hospitable, but, so far as emigrating was concerned, the Indian was not keen. They were not an emigrating people, and the mere stopping of emigrating to this country would not trouble them. There was scarcity of labour in India to-day, and they were not requiring any outlet for surplus population. The position which Natal occupied to-day was largely owing to Indian labour, and when this labour was introduced specific promises were made by the Imperial Government to the Government of India as to how the people coming here would be treated. The Government told the people that they would be allowed to settle here after their indenture was complete, that land would be allotted to them, and that facilities would be given them to prosper. Nothing was to retard their advancement. And this was the attitude for 20 years. Considering this India to-day could not understand how anybody could raise the cry that these people should either be sent back to India or subjected to

Disabilities or Restrictions

extremely humiliating in their character. They felt they were members of the Empire just as much as the Europeans. They accepted British rule because they felt that under England's flag they would attain the respect of civilised peoples. Their loyalty to the Empire was based on self-respect, and it was none the less real on that account. Nothing should be done to make them feel that they were only helots of the Empire—mere hewers of wood and drawers of water. If the English flag stood for one thing more than another it stood for freedom and justice to all under it. It was, therefore, necessary that in whatever part of the Empire Indians happened to be they should be enabled to feel that the cause of freedom was safe with them, and that they would be treated on a basis of justice. The stories reaching India just now were calculated to weaken

that feeling, and if this feeling went on—namely, that in spite of promises made, Indians were to be held down—then he assured them that, no matter how long it might be, the cause of British rule in India would be in serious jeopardy. India was not the India of 50 years ago. The East was awakening and India was in the midst of a new national consciousness, and the question could only be solved by approaching it from this point of view. He appealed to them to look at the question from the only standpoint from which it could be approached, and he could wish for nothing better than that some of the men of this continent would go to India, see what India is, and what she means to the Empire. Then they would realise the necessity for finding some solution satisfactory to both sides, and close this question once and for all as speedily as possible.

The meeting terminated with the singing of the National Anthem.

Ladysmith Anti-Asiatics

War Declared on Indian Traders

Mr. M. A. Goga, as many of our readers are aware, is a leading Indian merchant in Ladysmith. He has been conducting a large business in that town for over twenty years, and has established himself in a substantial manner. Wishing to take his son into partnership with him, Mr. Goga recently made application to transfer the licence to himself and his son jointly as partners.

The European tradesmen of Ladysmith, represented by the Chamber of Commerce, opposed the application, and requested the Licensing Officer to decline to grant the transfer "as it would mean the issue of a new licence and would aim at perpetuating a licence which is intended to lapse at the demise of M. A. Goga or cease as a result of certain other causes." It was further stated that the admission of Abdula Mahomed Goga (who is 18 years of age) as a partner, would create a precedent which would be followed by similar applications of other Indian traders in Ladysmith, who would desire to prolong the existence of their licences, which, the petitioners submitted, were decidedly detrimental to European interests. In conclusion the objectors said that they were of opinion that the authorities have dealt very liberally with Indian traders in allowing them quite a number of years to dispose of their goods and to collect their book debts.

The Secretary of the Chamber of Commerce said that the Chamber had strenuously and successfully opposed Indian licences, and during the last six years had had them reduced

by about 20. The requirements of the town and country were adequately catered for in business, and Europeans could not fairly compete with Indians, who lived very economically and generally were unwelcome to the European community. Trading with Maritzburg and Durban houses was further competition to local European enterprise. Indians paid very small wages to their servants, and the effect of those earnings were of little good to the community, who expected to benefit thereby. Indeed it was known that quite a large proportion of the money was spent outside the Union. This was intended to be a European community, and therefore the encouragement of coloured traders served to reduce the status of Europeans, who were obliged to compete with Indian traders, who had established themselves here to a large extent.

Mr. Goga, in giving evidence, stated that the value of the business, stock, and buildings was £15,000.

The Secretary of the Chamber of Commerce addressed the Licensing Officer at some length, submitting that from a point of equity the balance was in favour of Europeans, who had prior rights to trading in this country which they established at such a heavy price. It was essential for Europeans to combat the Indian invasion on the commercial life of Natal, and he instanced the attitude of other South African colonies and of the colonies of the Commonwealth in ousting Indians in commercial circles.

The Licensing Officer refused the application on the ground that A. M. Goga is a minor, is not a good English scholar, and having no knowledge of bookkeeping cannot keep the necessary books of business in the English language, and that the partnership arrangements were not complete.

The Ladysmith Town Council sat as an Appeal Board on the 12th instant to hear Mr. Goga's appeal from the decision of the Licensing Officer. The Chamber of Commerce was represented by Mr. D. G. Owen, Mr. W. A. Illing, and the secretary, Mr. E. V. Bamber, and the appellant by Advocate H. H. Janion, who addressed the Board at length on the legal aspect of the case.

The Board retired for a quarter of an hour, after listening to an hour's address by Mr. Janion, and the decision was that the Licensing Officer's decision was upheld, and that the transfer should not be granted under the Act.

This constitutes a final appeal in the case.

The Chairman of the Ladysmith Chamber of Commerce, in his report says:—"The general tendency of the tradesmen [including, we presume, the 'poor white' residents who have great difficulty in making both ends meet.—Ed. I.O.] to patronise the Indian trader was a serious menace to the white traders of the town, and unless stopped would be very serious to business men."

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શ્રીનીકમ્, સનીવાર, તારીખ ૧૬ મી નવેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૪૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રીસ્તી—તા. ૧૬ મી નવેમ્બરથી, તા. ૨૨ નવેમ્બર સુધી, ૭૦ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ—કારતક સુદ ૭ થી કારતક સુદ ૧૩ સુધી, અંવત ૧૯૬૮.

સુલભમાન—તા. ૬ ઇસ્લામી તા. ૧૨ ઇસ્લામ સુધી ૧૩૩૦ હિજરી.

વાર.	શ્રી તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુર્યદય સુપરિત ક. મી. ક. મી.
શ્રી.	૧૬	સુદ ૭	૬	૬૪ ૫૫ ૬ ૩૧
સ્તી.	૧૭	" ૮	૭	૭૪ ૫૫ ૬ ૩૨
સેમ.	૧૮	" ૯	૮	૮૪ ૫૫ ૬ ૩૩
મંગળ	૧૯	" ૧૦	૯	૯૪ ૫૫ ૬ ૩૪
બુધ.	૨૦	" ૧૧	૧૦	૧૦ ૪ ૫૪ ૬ ૩૪
શુક્ર.	૨૧	" ૧૨	૧૧	૧૧ ૪ ૫૪ ૬ ૩૫
શનિ.	૨૨	" ૧૩	૧૨	૧૨ ૪ ૫૪ ૬ ૩૬

અવકાશિકા.

નવરાત્રીના દિવસે... ૬૫૬
 જોહાનસબરમાં થયેલ આશુનો અવસર... ૬૫૬
 રોજાવત મોખલેની મુલાકાત... ૬૫૭
 હરમન પહેલો... ૬૫૭
 ઝાલન દોલની મીડીંગ... ૬૫૮
 આલમનક પારકનો મેલમદો... ૬૫૮
 લોરડન આલમનો મેલમદો... ૬૫૮
 હિંદી પોળીની મુલાકાત... ૬૫૮
 શ્રીનીકમ્ની મુલાકાત... ૬૫૮
 હરીવદોલમાં આશુનો અવસર... ૬૫૮
 આલમન સમીતીની વહાઈ... ૬૫૮

હરમન અંલુમન હરમનના પ્રમુખ મી. એમ. એસ. રોડેરી લખે છે કે:—
 અત્રેની અંલુમન હરમનને એવું નક્કી કર્યું છે કે આલમ આફ્રિકાની હરેક હરિયા મી મસજીદમાં બહારી કરને દિવસે અમે અમેને તુરકીને બહાર કરવા માટે રમણે દેશવવા, જેવી રીતે કાશુમના નામકાર આમીરે પોતે હાથમાં કોળી લઈ લાખે રૂપીઆ ઉપરાંત હતા. તેવી રીતે અમે અમે મહેનત લઈ ઉપરાંત એવી આલમ છે.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન

સનીવાર, તા. ૧૬ નવેમ્બર ૧૯૧૨

નાતાલમાં લાઇસેન્સનો જુલમ

નાતાલની હોદી કોમ તેના માનવતા પરોપ્યને વધાવવાના કામમાં રોકાય છે તેવા સમયે જ લેડીસ્મીથની વેપારી જેવર હોદીની જડ કાલવાની છરી દેખાડી રહી છે. તે એક રીતે દીલગીરી કરનાર છે, ને બીજી રીતે આ પ્રસંગે હોદી વેપારી પર ના જુલમનો તાળે કામલો પુરો પાડનાર હોવાથી આવકારદાયક છે. આ જેવરની કોલેક્શનથી મી. જોમાને પોતાના દીકરાને પોતાની દુકાનના આમીદાર બનાવતાં લાં ની લાઇસેન્સીંગ ખેરડે અટકાવેલ છે. આવી અટકાયત તે અન્યાયી છે, અને જે તેના અમલ હરેક ઠેકાણે થાય તો હોદી વેપારીની જડ નીકળવાજ પામે. આ અગત્યના કેસ ઉપર જોન. મી. જોખલેનું ખ્યાન ખેંચાયું છે, અને તેમણે હરમનના આજ્ઞા વખતેજ તે કામલો રજુ કરવાની તક લીધી હતી. મી. જોખલે આ ખીના સરકાર આમળ પશુ રજુ કરશેજ, પણ આપણે જે યાદ રાખવાનું છે કે મી. જોખલેની રજુઆત માત્રથી આ મંજીર હાથમાં ફર થવાની નથી, અને તે માટે ખીજાં પમણાં લેવાની જરૂર છે.

જોહાનસબરમાં થયેલ આશુનો અવસર

મી. જોખલેનું અગત્યનું લાખણ જોહાનસબર ખાતે થયેલ આશુના અવસર વખતે મી. જોખલેએ નીચે મુજબ લાખણ કર્યું હતું:—
 "આ મોટા અને કામ્ય મેળાવા તરફથી આજે મને જે સારું અને પમાન જેવું એવું માન મળ્યું છે, તે માટે પુરતો આભાર માનવાનું હરેક છે. જોહાનસબરમાં થયેલ આશુ દેશીઆઓ તમા જુલમ જુલમ વધામાં પ્રખ્યાતી પામેલાં અહીંનાં મોરં બાલુઓ અને મહરબોએ આ મેળાવડામાં હાજરી આપી અને જે માન આપ્યું છે, તેથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં આખ્યા પછી અને મળેલા માનપાનમાં કેટલીક રીતે હક વળી છે. મારે કશું કરવું નેહરું કે કેટલાક મહિના પહેલાં મેં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી સવાલ વિષે તપાસ કરવા અહીં આવવાનો વિચાર કર્યો હતો, મારે અને એવો ખ્યાલ નહોતો કે અત્યંત સુખ દાયક અવસર અને અહીં મળશે, તથા અત્યંત સુખદાયક માહિતરો સાથે હિંદુ સ્તાન પાછું જવનું મારે થશે. મારે એ પશુ કહેવું નેહરું કે આ નાના ખંડમાં મારા દેશી લાખઓને જે અનુભવો સાધારણ રીતે મળતા, તેના ખ્યાલ અને આખ્યા હતો, એટલુંજ નહોતું પણ કેપ પહેલિયાં પ્રમીએસન અમલદાર અને જે હિંદી લીડીએ લખાવશે તે હું જુલ વિના લખી શકું છું એવી મારે ખાતી કરી આપવી પડશે, રેલવેની મુસાફરીમાં ખાસ મુશીબત મોતવવી પડશે, અને ટ્રાંસવાલ પહેલિયાં પહેલાં મારે લાં લખલ થવાની

પરમીર કઠાવવી પડશે એવી મેં વહી રાખી હતી.
 પણ આજું કંઈ બનવાને બદલે હું અત્યંત સુખાકારીથી મુસાફરી કરું છું, યુનિયન સરકારે ઉદારતાથી એક ખાસ ડબો મારે માટે રાખ્યો, અને મારે તરફથી બની શકે તેટલું માયાળુપણ મને જતાવવામાં આવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની મોરી કોમે મારાથી અલગ નહોતો રહેતાં અને આવકાર આપ્યો છે, કે જે માત્ર વિવેક જતાવનારોજ નથી, પણ ખરેખર માયાળુપણ જતાવનારો. આ બધા માટે પુરતો ઉપકાર કેવી રીતે માનવો તે હું સમજી શકતો નથી. પણ હું એટલું કહી શકું છું કે મારો ઉદ્દેશ સફળ થાય કે નિષ્ફળ જાય છતાં આ સત્કારથી જે સંતોષ અને આભારની લાખણી મારા હિલપર થઈ છે તે હું જુલ જનાર નથી. અહીં આખ્યા માલ હું કેટલીકવાર કહી ચુક્યો છું કે

પરમીર કઠાવવી પડશે એવી મેં વહી રાખી હતી.
 પણ આજું કંઈ બનવાને બદલે હું અત્યંત સુખાકારીથી મુસાફરી કરું છું, યુનિયન સરકારે ઉદારતાથી એક ખાસ ડબો મારે માટે રાખ્યો, અને મારે તરફથી બની શકે તેટલું માયાળુપણ મને જતાવવામાં આવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની મોરી કોમે મારાથી અલગ નહોતો રહેતાં અને આવકાર આપ્યો છે, કે જે માત્ર વિવેક જતાવનારોજ નથી, પણ ખરેખર માયાળુપણ જતાવનારો. આ બધા માટે પુરતો ઉપકાર કેવી રીતે માનવો તે હું સમજી શકતો નથી. પણ હું એટલું કહી શકું છું કે મારો ઉદ્દેશ સફળ થાય કે નિષ્ફળ જાય છતાં આ સત્કારથી જે સંતોષ અને આભારની લાખણી મારા હિલપર થઈ છે તે હું જુલ જનાર નથી. અહીં આખ્યા માલ હું કેટલીકવાર કહી ચુક્યો છું કે

અહીં આવવાનો મારો હેતુ આ દેશમાં વસી રહેલા હિંદીઓની સ્થિતિ તો જાણે તપાસ કરવો, અને તેની મંજૂરી અને શુલ્કવજી ભરીથી મુક્તિપત્રો નીવેડા લાવવામાં બની શકે તેટલી મદદ કરવી એ છે. અને અહીં આવે દરેક દિવસ થવા છે, અને તે વખત જો કે હું જાણું છું, જતાં અને વધુ તક મળી ચુકી છે, એ વખતમાં જાત જાતના મતવાળા અને જાત જાતના પક્ષવાળા માણસોને હું મળવા પામ્યો છું. અને અહીં આવતાં અમારું આ સવાલને મેં અભ્યાસ કર્યો હતો તેમાં આ બધા માણસો સાથે મળેલી વાતચીતથી ઉમેરા થવાને લીધે હું અહીં ની સ્થિતિનો મોજબ ખ્યાલ બાંધી શક્યો છું, અને જો કે મારી મુસાફરી પૂરી થયા અમારું મારા ઉપરના વિચારો જાહેર નહીં કરવા હું બંધાયો છું, જતાં આવા અજાણના મેળાવા વખતે નીવેડા લાવવાની સાધારણ રીત વિષે થોડું કહું તો ઠીક કહેવાશે. આ સવાલની મુખ્ય મુશ્કેલીને કેવી રીતે પહોંચી વળવું તેનો ખ્યાલ કરતાં પહેલાં અહીંની સ્થિતિનું દુંકમાં અવલોકન કરીએ એ સહીષી સરસ વાત થઈ પડશે. કેમકે ઘણી વખત આપણે આપણા સ્વાસ્થ્ય મુજબ સ્થિતિનો ખ્યાલ બાંધતા હોવાથી તેનું દુંક અવલોકન જરૂરનું થઈ પડે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં મામલો કેવો છે ?

હું તેનો દરેક બાબુએથી અને દરેક બાબતો તરફ દિલસોજી સહીત અભ્યાસ કરવા પ્રયત્ન કરું છું. પહેલાં એક તો અહીં ગોરી કામ છે કે જે સંખ્યામાં થોડી છે. જતાં આ વિશાળ મુલકમાં તેનાથી જુદીજા જાતની રહેણી કરણી વાળી અને બહુ મોટી સ્થાનિક પ્રજાની વચ્ચે પોતાની જમાવટ કરી રહી છે, અને આ જો કોમોના સાથે સાથે રહેવા થીજ બ્યવહારિક, રાજદારી અને આર્થિક સવાલો ઉભા થવા પામ્યા છે, કે જેણે વિચારવંત માણસોને બિવિધ વિષે, મંજૂરી ચિંતામાં નાખ્યા છે. આ સ્થિતિ પુરતી મુશ્કેલ લાગે છે, અને તેમાં વળી બંને થી જુદી તરેહની, જો કે સહેનશાહતના બીજા કામમાં કંઈક સંબંધ ધરાવનારી એક ત્રીજી કામ બળે છે, અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેનું ધર કરી રહી છે. આપણે જોઈએ છીએ કે આ ત્રીજી કામ ની સંખ્યા સરખામણીમાં બહુ થોડી છે, પણ તેનો પલાશ મહત્તમ રીતે વધતો જાય છે એવી ખીક લાગી રહી છે, અને

તેથી તે ત્રીજી કામ ગોરી કામને હાવી કર, તેઓના ખાસ સુધારાને તેઓની રીતજાત અને રહેણી કરણીને ખસેલ પહેંચાડે, તથા અહીંની સ્થાનિક—નેદીવ વસ્તિમાં પણ તેની અસર થાય એવી ધાર્તી લાગી રહી છે. એકામાં પુર અહીં રમદવેષ પણ બહુ સખત છે, અને તે એટલો સખત છે તે જોઈ હું બહુ અચંબો પામ્યો છું. એવડ આ ત્રીજી કામના આવવાથી ગોરી કામના અમુક કામમાં આર્થિક સવાલ પણ ઉભા થશે છે. હું ધારું છું કે આટલામાં ગોરી કામની સ્થિતિ તો અને તેટલી મોજબ રીતે મેં રજુ કરી છે, હવે આપણે

હિંદી બાબત

તપાસીએ. હું જેમ ગોરાઓની લાગણી માં ઉતર્યો, તેમ તેમને હવે હિંદીઓની લાગણીમાં ઉતરવા કહું છું. અહીંની હિંદી વસ્તી બહુ થોડી છે. ગોરી વસ્તી ના નવમા ભાગ કરતાં પણ થોડી છે. મારા સમજવા પ્રમાણે આ દેશની કુલ હિંદી કામની સંખ્યા ૧,૫૦,૦૦૦ ની છે. આમાંથી લગભગ ૧,૨૦,૦૦૦ નેટલીનાતાલ ની અંદર ગીરમીટમાં કામ કરનારા, છુટા થએલા અથવા તેઓના વંશજો મળીને થયા. આ ઉપરથી હું તમને સમજાવવા માગું છું કે હિંદી વસ્તીમાંનો મોટો ભાગ આ દેશના એક ભાગના હિતને સારે પ્રિદીસ સરકાર તરફથી મંજાવવામાં આવેલ મોકાને બનેલો છે, અને વિશેષ માં એ પણ સમજાવવા માગું છું કે જાડી ના જે ૩૦,૦૦૦ રહેવા તે ગીરમીટમાં મોકાની પાછળ પાછળ આવેલા છે. ૧૮૩૦ ની સાલની

ગીરમીટમાં અબુરી

વિષે હિંદી સરકાર તથા વડી સરકાર વચ્ચે થાયેલા તુમારો થયા મારમ માસ માં મારા વાંચવામાં આવ્યા છે. તે તુમારોમાં વડી સરકારે હિંદી સરકારને ચોખ્ખાં વચનો આપ્યાં હતાં કે નાતાલ માં ગીરમીટમાંથી બહુ સારી રીતે રાખવામાં આવશે, અને ગીરમીટ ખલાસ થશે તેઓને ત્યાં વસવા દેવામાં આવશે, તેઓ આખાદ થઈ શકે એવી દરેક તક આપવામાં આવશે અને તેઓની આખાદી માં અટકાવત થાય એવું કંઈ કરવામાં નહીં આવે. હિંદી સરકાર ગીરમીટમાં મોકાલવાનું સ્વીકારે તેટલા સારા આ લક્ષ્યાવનાર વચન વડી સરકારે આપ્યાં, અને શરખાતના જેટલાક પરસીમાં તો ગોરી કામનું વલણ આવે છે તે કરતાં

તદન જુદી તરેહનું હતું. ગીરમીટ પુરી થયે હિંદીઓ આખા જશે એવી ખીક તેઓને હતી અને તેઓ આ દેશમાં રહે તે માટે તેઓને દરેક જાતની લાલચ આપવામાં આવતી. આ બધું તુમારો પરથી જોવામાં આવે છે. પાછળથી દરેક શર થયો. ગીરમીટ પુરી થઈ પછી અહીં વસવા મંજૂર હિંદી સ્ત્રી, પુરુષ, છોકરી અથવા છોકરાપર

પા. ૩ નો વારસીક કર

નાખવાનું ચર કરવું. તેની ખારીક ચર્ચામાં હું નથી ઉતરતો. માત્ર એટલું જ જાણવા માગું છું કે કેવો ભાર તહવત એકદમ થઈ ગયો. આટલું તો ૨૫૫૮ થયું કે હિંદીઓ પોતાની મેજે અહીં નથી આવ્યા પણ, અહીંના કેટલાક ગોરાઓના લાભને ખાતર આવ્યા, અને તેઓની પાછળ કેટલાક સ્વતંત્ર હિંદીઓ પણ આવ્યા. એટલે અહીંની હિંદી વસ્તી મુખ્યત્વે કરીને ગીરમીટમાં કામ કરતા હિંદીઓ, ગીરમીટમાંથી છુટા થએલા હિંદીઓ અને તેઓના વંશજોની બનેલી છે. હવે આ મોકાની દ્રષ્ટિથી જો જોવા માં આવશે તો હિંદુસ્તાનના મોકાની લાગણી વધારે સમજી શકાશે. તેઓ એમ સમજે છે કે આપણા મોકાને નાતાલના ગોરાઓના લાભને ખાતર થઈ જવામાં આવ્યા હતા—એ વાત તો સ્વીકારાયેલી છે કે

નાતાલ થયે ભાગે હિંદી અબુરીથી

આખાદ થએલ છે.

આમ હોવાથી હવે અહીંના હિંદીઓની કામગીરીની વાતો હિંદુસ્તાનમાં કામગીરી માં આવે ત્યારે તેઓને કેવી લાગણી થાય તે સહેલથી સમજાઈ શકાશે. તેમાં ની કેટલીક વાતો કદાચ વધારીને કહેવા માં આવી હોય જતાં તેમાં કંઈક તો હસેજ એવું તેઓને લાગ્યા વિના રહે નહીંજ. વળી હિંદીઓ કામે આકરા કાપદા અને તેથી વધારે આકરા તે કાપદાના અમલ થતા જોઈને તેઓને લાગે છે કે આઠથી બધી ખરાબ રીતે તેઓની સાથે કામાટે વરતવામાં આવતું હશે! હિંદના લોકો આ સવાલની શું ચ વલો નહીં બધી સહતા હોવાથી કુદરતી રીતે તેઓમાં બહુ ગુસ્સો ફેલાયજ. આ ખીજ બાબતો ચિંતાર છે. એક તો તેમને અહીં લાવવામાં આવ્યા, પછી તેમને વસવા દેવામાં આવ્યા, અને હવે આવા કાપદાથી તેઓને હેરાન કરવામાં આવે છે! હિંદુસ્તાન કે જેમાં મળી જુદી અને સંખ્યાબંધ ગોરી વસી રહી

છે, દુનિયાના ઇતિહાસમાં નીચું ન જોવ
રાવે એવો બામ જાવવાની કામ જેમાં
વધી રહી છે, તે

આ લોકોની પાછળ ઉભેલ છે.

તે કામને જેમ લાગે છે કે હવે તે
કહેનસાહતમાં તેઓનો સમાવેશ થતો
હોવાથી અંગ્રેજી વાવટાની નીચે આંગાદી
નાં તથા તેઓને મળવી જોઈએ, હાંદુ
સ્તાનના આ સંખ્યાબંધ માણસો—૩૦
કરોડ માણસો તેઓના દેશીલાસ્યો પર
જીવરતી સખ્તાઈથી બહુ નારાજ થયેલા
છે. અને આ બધાની પાછળ, એટલે કે
ઝેરી કામો અને હાંદી કામોની પાછળ
કહેનસાહત છે કે ને પોતાની જાતજાત
ની પ્રજાને ન્યાય અને સરખી તકતું
વચન આપનારો વાવટો ફરકાવી રહી છે.
સ્થિતિ દુઃખમાં આ મુજબ છે. માં
કહેવું જોઈએ કે આમાં કું કાંઈ વધુ
પડતું કહેતો નથી. આવા મામલાનો
જવાબ કેવી રીતે લઈ શકાય? કમનસીબે
આ સવાલમાં એકડે એકથી મજબૂત
નથી. અમારું જાણે કંઈ બનેલું નથી
એમ કહી શકાય એવું છે નહીં. એટલે
હાલની જરૂરીયાત પુરી પાડવા જે કામ
કમ સુકવા છે, તેમાં ક્યાંથી થોડું રદ
કરી, ક્યાંક થોડું ઉમેરી, ક્યાંક થોડો
ફેરફાર કરી કામ લેવાનું છે. આ સવાલ
નો જવાબદારી નીવેડો એજ રીતે મળ
કે. જવાબદારી રાજદારીપણાનો કામ
એજ છે. રાજદારી પુરે શબ્દ ન્યાય
ઉપર પાયો બાધવાનો છે. તેણે પોતાની
જેમ જીવ્ય રાખવાની છે, અને એકબીજા
થી કામસામા હોમ એવા કામોને પણ
કેવી રીતે જળવવા તેની કાળજી રાખ
વાની છે. ને આ સવાલનો નીવેડો લાવ
વાનો હોમ તો આવી રીતથીજ તે સવાલ
ને હાથમાં લેવો જોઈએ. હાંકીકતો ખુલ્લી
છે. એક તરફથી ૧,૫૦,૦૦૦ હાંદીઓ
ન્યાયની માગણી કરે છે, અને બીજી
તરફથી ઝેરી પ્રજા રંગવેધવાળી બની
પોતાના કામોને હાની પહેંચવાની ધારતી
જતાં છે. આ હાંકીકતો જાણપણ
બધા પક્ષને વાજબી લાગે એવો નીવેડો
લાવવાનો કયો રસ્તો છે?

સુલેહની લાગણીથી

આ સવાલનો જવાબ કરતાં એટલું જાણ
વળું છે કે ને નીવેડો એક પક્ષમાં કા
વાલ ઉત્પન્ન કરે એવો થાય તો એ
નીવેડો કણુલ ફરી કાલ નહીં એ કેમીડું
છે. વળી એ આપણે ને પરાણે સ્વાકારી
લક્ષ્યે તો તે કાંઈ વખત નબે નહીં.
એટલે કંઈ પણ કડવાઈ પેદા કરનારે

નીવેડો હોવો નજર જોઈએ. આ સવાલ
માં ઝેરા લોકોની સ્થિતિ શું છે? બધા
પક્ષને માન્ય થાય એવો નીવેડો લાવવા
સાર એવી કમ કડવાઈ છે કે જે દુર
કરવી જોઈએ? વિશાળ નજરે જોતાં
હાંદી લોકોની સામે ઝેરા લોકોના વાધા
એ પ્રકારના છે. એક વાધો તો એ બીકને
લીધે છે કે હાંદીઓ તેઓની ઉપરવટ
યદ જશે. બીજી ધારતી એ છે કે જો
હાંદીઓનો ધસારો આણુ રહે, અથવા
તેઓને રાજદારી હોડા મળે તો વખત
જતાં તેઓના રાજ્ય ધોરણને હાની
પહેંચે, અથવા તેમાં કાંઈ ફેરફાર કરવો
પડે, વળી વેપારની ફરીફાઈ સંબંધમાં
પણુ અમુક લામ પોષાર કરી રહ્યો છે.
પણુ બીજા વાધાઓથી તે કુદી તરફનો
છે. એ ફરીફાઈ ન અટકે એવું મુશ્કે
નારા લોકો પણ છે, કે જેઓ બને તેટલું
સરતું પરીક્ષા માગે છે. પણ પહેલા
એ વાધાઓ ખરેખર મુખ્ય બને વિચારવા
જેવા છે, અને એ વિષયમાં ઝેરાઓને
ખાત્રી આપવાની જરૂર જણાય છે કે એ
એ બાબતોમાં તેઓનાં મન દુખાય એવું
કંઈ નહીં બને. ને વાજબી નીવેડો
લાવવો હોય તો એવી ખાત્રી આપવી
જોઈએ. જ્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાના
ઝેરાઓને એવી ખાત્રી ન મળે કે

હાંદીઓનો ધસારો આણુ

નહીં રહે,

જ્યાં સુધી તેઓને એવી ખાત્રી ન મળે
કે આ ફેરફાર ઉપરી તેઓજ રહેવાનો છે,
ત્યાં સુધી ઝેરી કામ કણુલ કરે એવો
નીવેડો લાવવાનો નથી. એટલે આ એ
બાબતોમાં હાંદીઓને ખાત્રી આપવી
રહી. એ ખાત્રી કેવી રીતે આપવી તે
મર્ચા કરીને મજબૂત કરવાનું રહ્યું.
હાંદીઓની વધારે દુઃખદાયક હાંકારીઓ
દુર થાય એવો નીવેડો લાવતાં પહેલાં
ઝેરાઓનાં મનને નીરાંત વળવી જોઈએ.
અધારે ઝેરી કામ જોઈ કે આ એ
બાબતોમાં બીવા જેવું રહ્યું નથી તારે
તેઓ સમજાડે કે ને હાંદીઓ અહીં છે
તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકાની પ્રજા મજાબ,
અને તેઓની આજાદીની ચીંતા સરકારે
રાખવી જોઈએ. એ પછી ઝેરી કામે
એટલું કણુલ કરવું જોઈએ કે બીજી
બધી બાબતોમાં હાંદીઓ એક સરખા
કાલસા તરીકે રહેવા જોઈએ, અને તે
કાલસાઓ તથા તેનો અમલ ન્યાય બરેલો
તેમજ માણસાઈ બરેલો હોવો જોઈએ.
ને સવાલ આ રીતે હાથમાં લેવામાં
આવે—એટલે કે એક તરફ અજબની

બાબતોમાં ઝેરાઓને રહેતી બીક મટશે
એવી ખાત્રી આપવામાં આવે, અને
બીજી તરફ દરેક બાબતમાં રહીશ હોંદી
ઓને ન્યાયપુરવક રાખવાની ખાત્રી
આપવામાં આવે તો કું ધારું છું કે આ
સવાલનો

નીવેડો

ચલાવું બહુ મુશ્કેલ જણાય નહીં. આવી
તરફનો નીવેડો પણ સામાન્ય રીતે કણુલ
ન થાય એ બનવાજોગ છે, છતાં જાને
પક્ષના વધારે સમજા માણસોએ મળીને
આમલ કરવો જોઈએ કે આ અચવ
આને મળતો નીવેડો થવો જોઈએ, અને
તે જાને પક્ષે કણુલ રાખવોજ જોઈએ.
અલગત હાંદી પક્ષમાં જેઓ સમજા
માણસોના વિચાર નહીં પ્રલુ કરતા હોય
તેમને વિશેષ વજન લાલમાં નહીં અપાય,
કેમકે જો તેઓ હાંદીમાં કાલાહલ કરી
શકે છે છતાં દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજકાજ
માં તેમને અવાજ નથી. પણ ઝેરાઓ
ના પક્ષમાં જેઓ અણુલમણુ હશે તેઓ
ઉપર કહેલા ધોરણનો નીવેડો સ્વીકારવા
નાજ પાડે—કદાચ ના પાડે એવો સંભવ
માત્ર કું જણાવું છું, તો તેણું શું કરવું
તે વિચારી લેવાનું કામ માઈ નહીં, પણ
તમાઈ છે. વળી એવો પણ સંભવ છે
કે ઝેરી કામ અથવા તેનો એક વિભાગ
એક ત્રીજી બાબતની પણ માગણી કરે,
એટલે કે

વેપારી અને આરથિક ફરીફાઈ
સંબંધમાં પણ પોતાના લાભમાં ઉતરે
એવોજ નિરંજન કરવા માગે, અને તે
સ્થિતિ નીવેડો કરવાની ના પાડે. પણ
તે બાબતમાં તો હાંદી કામે કાંઈ પણ
જંતુ કરવું એ અશક્ય છે. કેમકે તેમાં
હાંદીઓને માત્ર યોગ્યો ન્યાય મળવાની
વાત છે, અને તે વાત આખી ઝેરીકામ
ને લાગુ પડે એવી પણ નથી, પરંતુ માત્ર
તેના એક વિભાગનેજ લાગુ પડે એવી
છે. હાંદીને વાજબી સ્થિતિ તથા ઝેરા
વેપારી સાથે ફરીફાઈ કરતાં અટકાવવોજ
હોય, અને તેમ કરવા સાર તેને લોકો
નમાં કાઢવો, અને બીજી રીતે કનેડવો
હોય, અને છેવટે આ મુલકમાંથી કાઢી
મુકવા ન રસ્તો લેવો હોય તો તો કું
નથી ધારતો કે નીવેડો લાવવાનું સંભ
વિત થાય. વળી કેટલાક એવા પક્ષમાં
છે કે ને કહે છે કે જોકે બ્રિટીશ રાજ
માં તેમાંના બધા લોકોનો સમાવેશ થાય
છે, છતાં તેનો જોમવટો તો એકલા ઝેરા
માટેજ છે. એટલે ઝેરાઓ રાજના
મુખ્ય લાગીદારો છે, પણ તેટલા માટે

કું એમ કહી શકાય છે તેઓ એકલાજ રાજના ધણી છે? અને હોદી તથા બીજી બધી જાતો તે રાજના પાણી બર નારા અને લાકડાં કાનારાજ છે? આ સવાલમાં હલીલો કરવાને કું અહીં આવેલ નથી, છતાં કું આમંત્રણ કરું કું કે જેઓ પોતાનેજ રાજના ધણી ધારતા હોય તેમણે હોદીની મુલાકાત લેવી, અને હોદ કેવો મુલક છે તે જોવું, અને તે જોઈને પાછા આવ્યા પછીજ વાત કરવી. તેથી એ વાત વિષે વધુ ચર્ચા કું કરીશ નહીં. પણ મારે નિખાલસ રીતે કહી દેવું જોઈએ કે એ સરતોથી ઈંગ્લાંડ હોદુસ્તાનને પોતાના હાથમાં રાખી શકશે નહીં. જેઓને સહેનશાહતની દરકાર છે, (જેમાં એકલા મોરાજ નહીં પણ હોદી એનો સમાવેશ થાય છે), તેઓ સમજશે કે સહેનશાહત માત્ર ગોરી પ્રજાઓ ને માટેજ નથી. જો કમનસીબે એવું માલમ પડ્યું કે જે નીવેડે મેં સુચવ્યું છે તે ગોરી કામના અમુક લામના સખત વાંધાને લીધે સ્વીકારાય તેમ નથી, તો

લઠા ચાલુજ રહેશે

—આજ રહેવીજ નોંધએ. પણ અંગ્રેજ કામમાં એવા લોકો વધતા જાય છે કે જેઓ આમ ચાલવા દેવ નહીં. ઈંગ્લાંડના લોકોને કું સારી રીતે જાણખું કું તેથી એ કહું કું. તેઓ અસહ્ય પુલમ થતો હોય તથા કાયદાનો કડો અમલ થતો હોય તે સાંખી લેવ તેવા નથી, અન્યાય માલુ રહેવા દેવ તેવા નથી. એટલે હોદી એ તો બાબુએ રહ્યા, પણ કું અંગ્રેજ અવાસ યરાજર સમજતો હોઈ તો તમારા પોતાના લોકોનાં દીલ કરડો અમલ ચાલુ રહેવા દેશે નહીં એમ કહું કું. કું જાણું કું કે એમજ છે, અને આટલાં વરસ સુધી ઈંગ્લાંડ હોદુસ્તાનને રાખી શક્યું છે તે એ અવાસના બળને લીધે જ. અને તેથી મને લાગે છે કે બીજી મુશ્કેલીઓનો નિકાલ થયા પછી જો અન્યાય ભરેલા કાયદાઓ યોગ્ય વખતમાં નાશદ કરવામાં નહીં આવે, અને તેનો અમલ વધારે નરમાશથી નહીં કરવામાં આવે તો તમારા પોતાનાજ લોકો તે વધુ વખત સાંખી શકશે નહીં. કેમકે તે સાંખે તો તેઓની નીતિનો ખગાડો થયા વિના રહેજ નહીં. વળી હોદુસ્તાનમાં પણ તેથી ગંભીર મુશ્કેલીઓ અને ગુન્જવણી હબી થાય, કે જેથી બધાઓને લાભ આપનાર અને આબાહીના સાધનરૂપે થનાર

સહેનશાહતનો અંત આવે

એવું પરિણામ નીપજે. આ સવાલ વિષે મારો અને હોદુસ્તાનનો એજ ખ્યાલ છે. આ પ્રસંગે સલામતીઓને તેઓની લડત ના ગંભીર મામલામાં મદદ કરવાને ઉભી થનાર મુશ્કેલીઓ કમીટીનો હોદુસ્તાનના લોકો તરફથી કું આભાર માનું કું. તે લડતમાં સલામતીઓએ બતાવેલ બહાદુરી અને શુરવીરતાથી બીજે દરજ્જે ખ્યાલ જેમનારી બાબત આ કમિટીની હુમલાતી હતી. તેણે નિઃસ્વારથપણે હોદીઓને મદદ કરી હતી. હોદુસ્તાનના લોકો આ કમીટીને બહુ આભારી છે, અને તેમના વતી કું તે કમિટી અને તેના બાહોશ તથા લાલક પ્રમુખ મી. હોરડેન કે જેમણે પોતાને પ્રીય થઇ પડેલ સવાલમાં જાતિ ભેદ પણ આપ્યો છે, તેનો વલો આભાર માનું કું.

હવે અહીં હાજર થએલા હોદીઓને બોલું કહેવા છડું કું. અહીંના મારા હોદી લાખઓ અને બહેનોએ મારી મુલાકાત સફળ કરવાને બેહદ મહેનત લીધેલી છે તે માટે તેમનો પુરતો આભાર કેવી રીતે માનવો તે સમજી શકતો નથી. ખાણમાં પણ સાધારણ વ્યવસ્થા તો કીક પણ રસોઇ કરવાનું તથા વરસવા વિગેરેનું કામ સુધાં વોલંટીયરોએ ઉઠાવ્યું છે એ મારી જાણમાં આવ્યું છે. આ બધી મહેનત માટે કું તેમનો અંતઃકરણપુરવક આભાર માનું કું મી. ડંકન સાથે કું પણ અંતઃકરણપુરવક આજ રાખું કું કે ટ્રાંસવાલના છતીલાસનું આ પ્રકરણ કે જેને સદા દુઃખ અને નામોશીની લામણીથીજ આપણે યાદ કરી શકશું

—દુઃખ બને પહોંને, નામોશી—એ વિષે કું નહીં બોલું—તે સદાને માટે સમાપ્ત થાય. બીજી ભારે હાડમારીઓ પણ ટુરતમાં નાશદ થાય એવી કું આજ રાખું કું. જોકે તે વહેલી બધવા મોડી નાશદ થાય તે માટે અમારની મારફત અવિધ્યમાં પણ તમારે પોતાની જીવરજ આધાર રાખવાનો છે અને રટેજન ઉપર મને લાગ્યે આવકાર આવામાં આવશે તે વખતે મેં કહ્યું હતું તે ફરીથી કહું કું કે હોદુસ્તાન જે પહેલાં તમને મદદ આપવામાં પગલ રહેલ તે લાવિધ્યમાં તમારી મદદ રહેશે. તેવું અંતઃકરણ વલોવાઈ ગયું છે. ફરીઆ પાર વસતાં પોતાનાં બાળકોને

હોદુસ્તાન જીલનાર નથી

પણ એ બધું છતાં લડતનું દુઃખ સહન કરવાનું તો દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોને માથે રહેશે. હોદુસ્તાન દરેક રીતે મદદ

કરશે, અને છેલ્લી લડતમાં તમે જે સરસ કામ કરી બતાવ્યું છે તે જોતાં લાવિધ્ય માં પણ જે બીજી લડત જામે તો હોદુસ્તાન પોતાની દરજ્જા યુક્તે નહીં, અને પોતાને મજદર થવાનું કારણ મળે એવી તરેહથી તે દરજ્જા જાળવશે. હોદુસ્તાન ની આબરુને માટે આ બધું દુઃખ ઉઠાવનાર સલામતીઓ પ્રત્યે હોદ અત્યંત માનની લામણી ધરાવે છે. કું કામના નામ નહીં આપીશ, કેમકે જ્યાં ધણા માણસો એ સરસ કરી બતાવ્યું છે ત્યાં મોઢાનાં નામ આપવાં એ અવધીત કહેવાય. પણ એક વ્યક્તિ બધાથી જુદી તરી રહે છે, કે જેનું નામ લડતમાં મોખરે રહ્યું છે. તે મારા મિત્ર, આપણા મિત્ર, બધા ના મિત્ર મી. ગાંધી છે. હોદુસ્તાન મી. ગાંધીને પોતાના એક મહાન અને પ્રતાપી પુત્ર ગણે છે, કે જેને માટે તે વરણવી ન શકાય તેટલું મજદર છે. અને ખાતરી છે કે બધી કામના અને પંચના લોકો તેમને આ જમાનાના એક પ્રખ્યાત નર તરીકે પીજાનશે. પણ જેઓને તેમના નિકટ સંબંધનો લાભ મળેલ છે, જેઓ તેમને જાણે છે, તેઓજ માત્ર સમજે છે કે તે નબળા દેખાતા શરીરમાં કેવો શુદ્ધ અને અજીત આત્મા ખીરાજે છે. મી. ગાંધીનાં આ વખાણ માત્ર હોદી કામ તરફથીજ છે એમ નથી એ ખુશીની વાત છે. કેમકે મારી મુસાફરી દરમિયાન કું જોઈ શક્યો છું કે મી. ગાંધી ગોરી કામમાં બધે સરખી રીતે માનને પાત્ર થઇ પડેલ છે. જ્યાં જ્યાં તેઓ મળેલ છે ત્યાં ત્યાં મેં જોયું છે કે ગોરી કામના લોકો તેમની સાથે હાથ મેળવવાને આગુર હોય છે. તેમના વિરોધીઓ પણ એક ખરા નર તરીકે તેમને માન આપે છે. ખીજા પક્ષની મી. ગાંધી પ્રત્યેની આ લામણી લાવિધ્યમાં બીજી લડાઈ જામે તો અમારે એક બહુ કિમતી મુદીરૂપ થઇ પડે તેમ છે. આવે વખતે અહીંના હોદીઓએ

પોતાની ઉપર આધાર રાખવાનો છે

અને તેઓને વળી એક મહાન આગેવાન મળેલ છે. તે બધાં કરતાં વળી વિશેષ એ છે કે તેઓની લડત વાજબી છે. એક કવિએ સલામ ગાયું છે કે : “જેની લડત વાજબી છે તેને ત્રણ ગણો સન્ન થએલો સમજવો.” એટલે તમારામાં સાચો જુરસો, મહાન આગેવાન, અને મહાન નેમ હાલવાતી ધરાવે છે. છપર કરે અને ફરી તમારે લડતમાં ઉતરવું

ન પડે, પણ કદાચ તેમ અને તો હોદ્દા
લગને મદદ કરવાને બનતું કરશે. તમારી
ખુશીઓ કદાચ તુરત દુર નહીં યાય ;
કેટલીકવાર એવું જોવામાં આવેલ છે કે
રજવાડાંમાં સારી લામણી હોય છતાં
તે લામણીને જાળતાં પચડાં મેવાનું તેમ
નાથી બની શકતું નથી, અને એવી પણ
ધાર્તી રાખવાનું કારણ છે કે નીચેડા
લાવવાના ઇરાદા છતાં પ્રધાનેને વિશેષી
ઓની સામે મક્ક પોતાની ધારણા પાર
પાડવાનું મુશ્કેલ લાગે. હું અંતઃકરણ
પુરવઠા આશા રાખું છું કે એવું બનવા
નહીં પામે, પણ કદાચ એવું બને તો

તમારે નાઉમેદ થવાનું નથી.

મી. ડાઉને અને નાઉમેદ ન મવાની એત
વધી આપી છે. હું કેટલોક વખત મમાં
જહેર કામ કરું છું તેમાં અને લાગ્યું
છે કે એઓ પહેલાંજ આંચકાથી નાઉમેદ
મધ મેસે તેઓને જહેર કામમાં માયું
મારવાનું કામજ નથી. એટલે હું ખાત્રી
આપું છું કે હું પોતે નાઉમેદ નહીં
લાઉ, પણ દેશમાંના મારા દેશી બાકીઓ
નાઉમેદ ન થાય એ સવાલ છે. મને
તેમ થાય પણ આપી શકતોની નમતિક
અસર તેનાં પરીણામમાં નથી પણ પ્રવાસ
માં છે. એટલે મહત્વ પ્રમાણમાં છે,
પણ પરીણામમાં નહીં. એક મહાન
શિક્ષક કહ્યું છે કે ખર્ચ રહસ્ય પોતાની
હીમત શું છે એ સવાલના જવાબમાં
નથી, પણ પોતે જાતે કોણ છે તે જવાબ
ના જવાબમાં સમાજેલું છે. હું એવું
કહ્યું છું કે અહીંના દરેક હોદ્દા આ
સમજે અને જે કંઈ પચડું બરે તેમાં
હાર કે જીતની દરકાર નહીં રાખતાં હોદ્દા
માત્રની આખર વધે એવું કરે. જે જીત
મળે તો હીજન છે અને કદાચ હાર મળે,
અને પોતે પોતાથી બની શકે તેટલું
કર્યું હોય, તો હાર પણ હીજન છે.
કેમકે પ્રયત્ન કરવામાં હમેશાં સાચું
રહેલ છે. છેવટે તમે મને જે મળ
આપ્યું છે તે માટે હું ફરી તમારો
આભાર માનું છું. તમારો વખત બહુ
રોક્યો એવી મને ધાર્તી લાગે છે, છતાં
જે કાલથી તમે મારું બોલવું સંતોષ્યું
છે તેથી મારી આભારની લામણીમાં
જેમરો થાય છે.

અહીં મી. ગોખલેનું અમલનું કાલજ
પૂર્ણ થયું હતું.

દેશભક્ત ગોખલેની મુલાકાત

ડરબનમાં થયેલા જંગી મેળાવડા

જાણવા લાગ્યું કે હેવાલ

ડરબન પહોંચ્યા

તા. ૧૬મી ને પુલવારે જોહાન્સબર્ગ
થી કપડી, રસ્તામાં ન્યુકેસલ, ગ્લેસગો
શન, તથા લેડીસ્મીથમાં સન્માન પામી
તેમજ મારિસબર્ગમાં આવકાર તથા
ખાણના મેળાવડાઓમાં હાજરી આપી
મી. ગોખલે શુકરવારે ખાસ ગાડીમાં
સામા આવેલા હોદ્દા સમાજ સાથે ડરબન
માટે ઉપડ્યા હતા.

શુકરવારનો દિવસ ડરબનમાં ભારે ધામ
ધુમ અને ઉત્સાહનો હતો. મી. ગોખલેને
માનવ્યપવાની તાલપારીઓના કામની મી.
રસ્તમજીના મકાનપર દિવસો યર્ષા ધમાલ
આવી રહી હતી. શુકરવારને દિવસે આ
શુભ પ્રસંગને માટે તેમના મકાનને ધજ્જ
પતાકા તથા લીથોતરી વીગેરેથી સજ્જ
રચું હતું. ૪ વાગ્યાથી રોકને જવાને
અને માનવંતા પરાણનાં વહેણ દરજન
કરવાને લોકો બહાર બની રજા હતા.
પાંચ વાગ્યાથી રોકનની બહાર લોકોની
જમાવટ થવા લાગી હતી. ભારે ગીરદી
થતી બેઠકાવવાને રોકનની બંદરે દાખલ
થવાપર અંકુશ મુકવામાં આવેલ છતાં
ત્યાં પણ ભારે ગીડ થઇ હતી. રોકનની
બંદરે વાવડાઓ લટકાવી દેવામાં આવ્યા
હતા, અને ત્યારે મી. ગોખલે સાથે
ખાસ ગાડી આવી પહોંચી ત્યારે રોકન
વંદેમાતરમ અને કુરેના પોકારોથી માણ
રહ્યું હતું. સાલ રંગની સોનેરી પુમ્પતા
ચળી અહીં (દક્ષિણી) પાલટી, દેશી દબ
નો કોટ પ્રાદ્યુત અને અલંકાર પ્રસજ
વડન અને સૌમ્ય આકૃતિવાળા મી.
ગોખલે પોતાના કપામાંથી બહાર નીકળ્યા
કે તુરત રોકનમાંના સેક્રેટો ગોરા તથા
હોદ્દા તેમના તરફ ધસી ગયા હતા.
તેમને બધાને મી. ગોખલેએ જે હાથ
જોડી અભિવંદન કર્યું. તેટલામાં તામીલ
બાળાઓની એક ટુકડી મી. ગોખલેના
સન્મુખ આવી ઉભી રહી. તેણે દેશ
બહાને

પહેરાવ્યા. મી. ગોખલેએ તેમને ફરીથી
વંદન કર્યું, અને ત્યાર બાદ મારમ મળ્યો
તેમ તેમ નાના મોટા દરેકને મળતા,
હાથ મીલાવતા, વંદન કરતા રોકનની
બહાર આવ્યા. લોકોએ વંદેમાતરમના
પોકારોનો બની કરવાનું કાર કરી દીધું
હતું. રોકનપર હાજર થયેલાઓમાં
મેયર, સર કેવીડ હંટર, ગીફ માણચેટ,
મી. પર્સી બીન્સ, કાર્લસીલરો મેસરસ
ડબ્લ્યુ. જી. બ્રાઉન, તથા જી. એચ.
નીકલસન, તથા મી. ડબ્લ્યુ. પી. એચ.
હેન્ડરસન (આર્ટીસ્ટ ટાઇન કલારક), મી.
ડબ્લ્યુ. એચ. કાપર (ટાઇન ટ્રેજરર), એ
વીગેરે ગોરાઓ હતા, જેઓ મી. ગોખલે
ના પોલાકની દબજળ તથા તેમની રીત
લાત ને નમનતાજી જોઇ અતીત થતા
હતા. રીસેપ્શન કમીટી વતી પ્રમુખ મી.
ઉમર હાજી આમદ કવેરી, ઉપપ્રમુખ
મી. આર. બી. ચેટી, સેક્રેટરી મી. જોસફ
રાયપત, તથા ટ્રેજરર મી. આઇ. એ.
એચ. ગુલા, તથા મી. રસ્તમજી પારસી
વીગેરે નામીયા આવેવાનો પણ મી.
ગોખલેની આજ્ઞાપાસ ફરી રહ્યા હતા.
રોકન પહાર નીકળતાં મી. ગોખલે ત્યાર
પોતાની ગાડીમાં બેઠા ત્યારે રોકનની
સામેના ચોક હોદ્દાઓના વિશાળ સન્મુદથી
મીઠાર છવાઇ ગયો હતો, અને તેમની વચ્ચે
થી વંદેમાતરમના પોકારો સાથે બંને બાજુ
ની મેદનીને હાથ જોડી વંદન કરતા
મી. ગોખલે માલ્યા તે વખતે સ્થા
નીક હોદ્દા તેમજ ગોરાઓને માટે
વાદ્યાર રહી જાય એવો દેખાવ થઇ
રહ્યો હતો. ગાડી આગળ વધી કે પછ
વાડે એકઠો થયેલ સન્મુદ ધીધળધ
આગળ પાછળ ચાલ્યો, અને મી. રસ્તમજી
ના ધર આગળ આવી પહોંચ્યા. ત્યાં
આગળ મી. રસ્તમજી તરફથી તેમનાં
કુટુંબી બાનુના હાથે શીમાન ગોખલેને
યોગ્ય રીતે વધાવી લેવામાં આવ્યા, તથા
પુલનાં દારતેરા આપી શુભાચ્છાના છાંદ
વામાં આવ્યું. રંગીન ફલકોમાં જલજ
થયેલા લોકોનીચેથી આ વખતે

જવાની તબીબે લીધે અર્થપ્રેમ વિગેરે
૧૧ ખાન આપી શક્યા નથી-જી. જી. મી.

મહાત્મજીનું ગીત
મહાત્મજીનું, તથા કુમળાં ફરસીયા

ગાંધીના યોગ્ય ઇંદી નામના

અને આજળ વધવાને કુદરત યાત્રી એવીને ચાલવા લાગ્યા મી. ગોખલેની ગાંધીની એક બાલુએ મી. પોલાક તથા બીજા બાલુએ મી. રોયપન માણસોના વેચને ખાળવાને બારે પ્રયાસ કરતા માલતા હતા. બળવાન મી. એક કુડલે ગાંધીવા નવી જગ્યાએથી વેલારીયરોને આરતે ચાલવા અને બીજા રીતે દોરવા ચો તરફ નજર ફેરવી કામ કરી રહ્યા, અને એ રીતે હોંદીઓના રાજની સવારી આજળ વધી. બા માણસ જેટલી જગ્યામાં હોંદી ચહેરા એનો સમુદ્ર કેમ જાણે હોય એવો ચિતાર થઈ રહ્યો હતો, અને આ સમુદ્રમાં કણે કણે ભરતી થતી જતી હતી. બા માણસ ઉપરાંતના અંતરમાં રસ્તાપર નેડીવો, તથા બરીએ, આદરી, તથા અગાસીમાં ગોરાઓ હોંદીનું આ અદ્ભુત સરવશ એવાને ખ્યાનપૂરવક વાટ ભેટા હતા, અને ઉત્સાહી ભુવાનો થી ખેંચાતી ગાંધીમાં બીરાજેલ પવિત્ર આકૃતિને એકીટસે નીહાળતા હતા. કામ તથા બીજા વાદોને માત્ર અટકાવતી અને તેમાં બેસનારાઓનું ચિત્ર ખેંચતી એ ચતી જલજલ એક કલાકે સવારી કેવી રોકપર મી. મુસાના જંગમપર આવી પહોંચી. મી. ગોખલે

ગાંધીમાંથી ઉતરયા

અને ફરીથી વહેમાતરતની ગરજના ચડી આવેલા વરસાદના સમયની પેઠે સર મધ. મી. ગોખલે પેતાની નખળી તળીયતના કારણસર, અને થોડીજ વારમાં મીડીંગ થવાની હોવાથી કાંઈ બોલવા આહતા નહોતા. પણ હરથબેલા થોડાને કાંઈક શાંતિપા વગર સતેષ થાય તેમ ન હોવાથી મી. ગોખલેએ જુજ સંપ્રદામાં અનુપમ આવકાર માટે સહિતે આભાર માન્યો, અને દક્ષિણ આફ્રિકાને હોંદી સવાલ ફેલેકમાં ઉતરે એવી આશા બતાવી. બાદ તેઓ જંગમમાં વિદાય થયા, એ કે એકઠી જાણે મેદનીએ વિખરાવાને તે પછી ના થી ૧ કલાક જેટલો વખત લીધો હતો.

હાલિનહોલ

ની સભા માટે દરવાજા ખુલવાની વાટ ભેદ રહેલાં લોકોનાં ડોળાંએ દરવાજા ખુલ્યા બાદ થોડીજ વારમાં બંને એસેરી એ બરી ડાંધી હતી; ને જગી હોલના અંદરના ભાગમાં પણ જાણજોતો જારાવો ભેજળ થઈ મોઢો હતો. તખતા ઉપર હોંદી આવેવાનો તથા ગોરા જેળ એળ મેઢેલા હતા, જેમાં મેથ ઉપરાંત,

ડેપુટી મેથર મી. રીચીસ, તથા મેસરસ ડી. એસ. બી. એનડરસન, પર્સી બીન્સ, ડબ્લ્યુ. એચ. હેલન, જે. હેનડરસન એચ. એલ. એ., બી. હોલસન, સર લીજ હ્યુલેટ, જે. નીકલ, જે. મેક બ્રાસ, જે. પોલકોમ હોરન (પ્રોટેક્ટર), જી. એચ. હ્યુલેટ, જી. હેલે, એલ. એમન, ટનમર, એલ. એ. લોટન, ડબ્લ્યુ. જી. લાલિન, સર ડેવીડ હન્ટર, ડબ્લ્યુ. એચ. એડીસન, ફેર્મોમ એનસન, ડબ્લ્યુ. સી. ડોમરટી, ડબ્લ્યુ. ડબ્લ્યુ. બેયલર, એડવર્ડ મી. ડનકરટન, એચ. મીક્લ બરક, પી. મ્યુરીસન, કારલ મન્ડલ ફીચર, જેરજ ઇ. હેન્ડસ, ઇ. સોડરસ, જેરજ બરજેસ, આર્થ. કે. સીમ, એ. સ્મીથ હન્ટર, જેરજ કારલર, ડેવીડ હેલર, પી. એ. સીલમરન, એ. ડી. વોલસી, જે. એલ. પુલકેટ, જી. ડી. ડોલ્ટન, રેવ. એ. એ. બેલ્લી, રેવ. હાથર મોવીન, રેવ. હાથર મેઇન ગ્રાટ, લીઓન રેડો, ડબ્લ્યુ. હોલમસ, ડી. બરનર, એ. ઇ. ગ્રીન, તથા મીસીસ થોમ્પસન, મીસીસ જી. એ. મેક્કીવોર, મીસ એમ. ગ્રીન, મીસ આઇ. આઇ. ડેડી વીગેરે વીગેરે હતાં. બરાબર વખતે મી. ગોખલે આવી પહોંચ્યા બારે ત્રણ કલાક જેટલા હોંદી તથા ૫૦૦ જેટલા ગોરાની હાજરીવાળી ભવ્ય સભાએ હિમા થઈ તેમને સન્માન આપ્યું, અને મી. ગોખલેની પાસે પ્રમુખની પુરસ્કી લઈ મેથરે

તાડીએ વચ્ચે કામકાજની શરૂઆત કરી. તેમણે પોતાના બાપજીમાં કહ્યું કે "જાહેર કામમાં નામના મેળવનાર કોઇ પણ મહત્વને ધરવનમાં આવકાર આપતાં અને હરથ થાય છે, અને તેથી આજના આવકાર નામીયા પરાજી જેમણે બિટીસ તાખાના વિશાળ પ્રદેશ (હોંદી) ની જાહેર બાજોમાં અમલતા અને કીર્તી મેળવી છે તેમને આવકાર આપતાં હું કાંઈજ અમકલો નથી. પણ તેમને આવકાર આપવાને એક બીજું પણ કારણ છે, અને તે એ કે હોંદી શાસકોમાં ખ્યાતિ મેળવીને તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના એકી ગાંધીક સવાલનો જાતે અભ્યાસ કરવાને, અને તે સવાલના નીચેમાં પોતાથી અને તે મદદ આપવાને આવેલા છે. જેમણે તેમનાં ૬. આ. આવીને કરેલાં બાપજો ખ્યાન પુરવકે વાંચ્યાં છે તેઓ તેમના નીખાલસપણા અને વાળખીપણાથી જક થયા છે, અને તેઓ તેમના કુકેસ અને નાજુક કારણને એ રીતે કામમાં મેલા

બારે છે તે બેન ખુલી થાય છે. કે તેમનાં બે બાપજો (બે બે બે) ધરાવે કરીશ. મી. ગોખલેએ મારિસબરમમાં કહ્યું હતું કે બે બે બે જાતના સુધારાઓ એકમેકની બાલુએ ખીલી રહ્યા છે, અને તેમાં એકમેકના સંસરમથી જગીર મુશી બેટો ઉભી થયા વગર રહે નહીં, એથી આ સવાલનો નીચો કરતાં

ગોરાઓની લાગણી

લક્ષમાં લેવાવી બેનબેન. આ તેમના ઉદ્યારોને હું આવકાર આપું છું, કેમકે હું ધારું છું કે આ ઉદ્યારો મી. ગોખલે ની વિશાળ દ્રષ્ટિ તથા નિષ્પક્ષપાતપણું બતાવે છે. વળી મી. ગોખલેએ નેડીવ સવાલ આવી પણ વધારે મુશ્કેલા કરેલો છે એ પણ સ્વીકાર્યું છે. મી. ગોખલે એ ૬. આ. આવવાનો નિશ્ચય કર્યો તે માટે આવકાર તેમના આભારી મણાવું બેનબે, કેમકે તેઓ જાતે એવા થી આ સવાલની મુશ્કેલીઓ સમજી શકશે. અને બાકી છે કે તેઓ મુનિયન પ્રધાનો આજળ નીચેના એવો મારમ સુચવવા લલિતમાન થશે કે જે દક્ષિણ આફ્રિકાની દરેક દરેક કામની દ્રષ્ટિથી સરસ મણાય. છેવટે મી. ગોખલેને ફરીથી આવકાર દઈ તથા મ્યુનીસીપાલિટીની દરેક કામની દ્રષ્ટિને ખ્યાલ તેમને કરાવવાની ખુશી બતાવી મેથરે પોતાની બેઠક લીધી.

સંદેશાઓ

સાર બાંડ મી. એસક રોયપને નીચેના સાહેબો તરફથી મીડીંગમાં ગેરહાજરી માટે દિલગીરી બતાવનારા સંદેશાઓ મળવાનું જાહેર કર્યું: નાતાલ પ્રતના એડમીનીસ્ટ્રેટર, જનરલ રમટસ, મી. એલ. એલ. મેયલર એમ. એલ. એ., ફેલે અને બંદર ખાતાના પ્રધાન, નાતાલના જેનવલ્લી ખાતાના વકા, પ્રેવીન્સી અલ સેક્ટરી, નાતાલના લાઇસેન્સીંગ અમલદાર, મીસપ બેનન્સ, મી. જર્ડીસ મોશીક, પ્રીટરીઆના મીસપ, સર ઇ. વોલ્ટન એમ. એલ. એ., બેન્સ રીલ્ડ તથા કોન્ટ્રીના મેથરો, મી. ડી. એપલેન એમ. એલ. એ. વીગેરે વીગેરે.

ડીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ

મી. ઉમર હાજ આમદ હવેરીએ પોતાનું બાપજી વાંચી જાણાવ્યું હતું તેના તર જુઓ નીચે મુજબ છે: "આપણા સુધિ ખ્યાત પરાજીને નાતાલના હોંદી વતી થોડા આવકારના કાળે કહેવા એ જન રજ રીસેપ્શન કમીટીની ફરજ છે. મી. ગોખલે, અને આપના અમુદય સમયે,

માટેજ નહીં, તેમ દ. આ. ની બે અમલની કોમેને વિશેષ નજર લાવવાની આપની હાજરોના કારણસરજ નહીં, પણ આપ આપા રાજમાં અને ખાસ કરીને આપણી પ્યારી માતૃભૂમિમાં જે સઘળા ખીનાઓની સુતરિયે છે તે માટે આજે આપને આવકાર આપવાને મળ્યું છે. પ્રતિહાસ કહે છે કે આ કોલોનીની રચાપનાની કસમાતના દીવસોમાં ખીટીક લોકો કોલોનીરોની કાંઈજ સંભાળ ન લેતા, તથા કોલોનીઅલ પ્રધાનોને કોલોનીઅલ મુલક ક્યાં આવ્યો છે તેટલું પણ કહેવાને નકહાની મદદની જરૂર પડતી. આ દીવસો સુભાગ્યે વિતી ગયા છે, કોલોનીઓ બ્રિટીશ રાજને અનલનો લાભ યદ્ય પડ્યા છે, અને બ્રિટીશ લોકો આજે પોતાની કાંઈ પણ પ્રજા જેટલાજ કોલોનીઅલ પ્રજા વાસ્તે મજર થાય છે. થોડા વખત પહેલાં અમે ધારતા હતા કે અમારા દેશી લોકો પશુ આવીજ રીતે પોતાના પરદેશ વાસી લોકોના સંબંધમાં બેદરકાર છે, પણ હવે અમે જાણ્યું છે કે અમારા સંકટો અને આજોના માતૃભૂમિએ અમારી મદદ અને દિલસોજી માટેની જરૂર સંભળી છે, અને અમારી સ્થિતિ સુધારવા પોતાની વગ મલાવી છે.

હુતકાળની મુશીબતો

નું અવલોકન કરવાનો આ પ્રસંગ નથી, છતાં ઉપર કહેલ સમજી દેશી લોકોના નું વલણ બદલાવવામાં આપે જે લાભ લખ્યો છે તે માટેના અમારો ઉડો આભાર જાહેર ન કરીએ તો તે અમારે માટે અણજાણતું કહેવાય. આ પ્રાંતના હીંદીઓની તવારીખમાં અઝકલીના વખત તરીકે મજાએલ છે ૧૮૬૧ ની સાલથી દ. આ. ના હીંદીની સ્થિતિ સંબંધી સવાલોપર અપનું ખ્યાન હતેહમદ રીતે ખેંચાએલું છે. અમારાં કથોમાં આપે બતાવેલ અજીત ઉત્સાહ અને અમારું ખાંતની મી. મંધીએ અમને ઠીક પીછાન કરાવી છે, અને આપની આ ખાંત ૧૯૦૧ અને ૧૯૦૫ ની કેમિસો વખતે ખાસ જજાઈ આવી હતી, કે જેમાંની ૧૯૦૫ની કેમિસને આપે આપની મંબીર રા અને મોલાવડે પ્રમુખ મંબને દીવાની હતી. આ સવાલપરનાં આપનાં કાપણે એ બતાવ્યું છે કે અમારી સ્થિતિની કાંપુરજી પરીક્ષાવડે અમારા સવાલનું કહેનસાથી ઉપયોગીપણું બળવાન રીતે આપના મન ઉપર દર્શી મયું છે. વળી અમારે

દરસવાલની લડત

અલંત જોશર રૂપ લીધું હતું ત્યારે લંડનમાં ના. વડી સરકારના પ્રધાનો પાસે સંતોષકારક નીવેડો લાવવા માટે અમેલાં ડેપુટેશનોમાં આપે જે લાગ લીધી હતો તેને અમે ઉપકાર સાથે શાદ કરીએ છીએ. અને ત્યાર બાદ અમારી મુજબજી અને મુશીબતોથી હીંદમાં આપણા લાભ એને વાકેફમાર કરવા અને તેમની મદદ મેળવવા અમારા તરફથી બે ખાસ ડેપુટેશનો મોકલવામાં આવ્યાં હતાં ત્યારે મતરજીમના એક છેડાથી ખીજા છેડા સુધી અમારી જરૂરીયાતો સંભળાવવા માટે આપે અમારાં ડેપુટેશનને આપનાં બાપજી, લખાજી, તથા જલાલપુર મદદ કરી છે. આપના જમાણુ પ્રયાસો વગર જીરમીટીયા મજુરી કેટલાક વરસો સુધી બંધ થઈ હોત એમ અમે ધારી શકતા નથી, અને તેથી અમારો દરજ્જો ચડી જાતો કરવા માટે અને અમારી આર્થિક સ્થિતિ સુધારવાનું કારણ થવા માટે અમે આપના આભારી છીએ. અમારા અમાર આભારીપણને દર્શાવવાને અમારી પાસે પુરતા શબ્દો નથી એ આપ સાહેબ જોઈ શકો એવી અમને ખાતરી છે; અને આ આભારમાં આપે જાતે અહીંના જવાલોનો અભ્યાસ કરવા આવીને ઉમેરો કર્યો છે, પણ આતો અમારી ખુશાલીનું નાનામાં નાનું કારણ છે.

રાજમાં હીંદનો જે દરજ્જો

છે તે ધુનીયાને જાહેર કરવાનું આપના જેવા હીંદના સુધી નામંદીત અને આપજોગી મુજને હાથ આવ્યું છે તે માટે અમને અલંત સંતોષ અને મજ રૂપી થાય છે. હીંદમાં વધતી જતી પ્રજા કીમ જમાલને લીધે રાજના બોલ અથવા પ્રધાનોના કાવજીએવડે અપાએલા હાંકો અમારી પાસેથી છુટી લેવાય તે મુજે મોટે સંભળવા હીંદ અશકત છે એ પણ આપેજ જાહેર કર્યું છે, તથા આમ કહી છુટી લેવાય તેની સામે આપે ખાંત થી પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે, અને આપે પોકા ર્યું છે કે કોલોનીઓમાં વસતા હીંદીઓ ના સવાલના સંતોષકારક નીવેડા ઉપર રાજમાં હીંદીઓના દરજ્જાનો મંબીર સવાલ લટકી રહેલો છે; અને જુલુનું ન જોઈએ કે રાજના ભાગીદાર હોવા માટે હીંદીઓ વાજબી રીતે મજર થાય છે, અને અડમ રીતે તેના પ્રત્યે વહાદારી બતાવે છે. ઉપર કહેલાં હુતકાળનાં વચને અને દરજ્જોના અમલ જવાની માગણી પણ બેધકરીતે આપેજ કરી છે, અમે

આપેજ બતાવ્યું છે કે કાવજેસર સરખા પશુ આપવા વગર કાવગી નીવેડાનો પામે કદી પણ મળી શકવાનો નથી, અને ત્યાં સુધી રાજનું અખંડિતપણું જોખમ માં છે. કેસની આ રજુઆત ના. કહેન જાહના પ્રધાનોએ તેમજ આ મુલકના બધા વિચારવંત માણસોએ કહ્યુંલ રાખી છે. સાહેબ, આ પ્રમાણે આ સવાલને રપજી કરીને, અને અસાધારણ વિકટ મામલાની મુશ્કેલીઓમાં જાતે તપાસ કરવાને અહીં પધારીને આપે

રાજની એક મહાન સેવા

બળવી છે, તથા બ્રિટીશ કહેનસાહતના ધોરણ પ્રત્યેની હીંદી પ્રજાની વહાદારીની સાબીતી પુરી પાડી છે. એ ધોરણનો, અહીંની સ્થિતિની વિચિત્રતાઓ છતાં, સ્વીકાર કરવા અમે દ. આ. ના હીંદીઓ એ હમેશાં બનવું કર્યું છે, અને કરીશું. અમારા જોરા કોલોનીરટ લાઇએના આંલ પ્રાય અને લામણીઓ સામવવાને પણ અમે અમારાથી જે કાંઈ થઈ શકે તે કર્યું છે, અને ભવિષ્યમાં પણ તેમજ કરવાનું ચાલુ રાખીશું. અમને સંતોષ થાય છે કે આપની મુલાકાત રૂબરૂ થશે. મેં "દ. આ. માં હીંદીઓ" એવા શબ્દ ને બદલે "દ. આ. ના હીંદીઓ" એવા શબ્દ જાણી છુટીને વાપરેલ છે, કેમકે હું લાર દેવા માગું છું કે અમે આ ધુનિયનની અંદર છીએ એટલુંજ નહીં, પણ તેના એક લાભ તરીકે છીએ, અને તેની (ધુનિયનની) આબાદી અને ખીલવણી માટે અમારાથી બનવું કરવા માગીએ છીએ.

એશીઆટીક મીઝીશન

માટે કરવાને ખુશો મુકી દેવાની અમે આજે માગણી કરતા નથી, તેમ અમારું પણ કદી કરી નથી; પણ, સાહેબ, આપના જેવાને અમારી સાથે અથવા અમારા કાંઈ પણ કોલોનીરટ લાઇ સાથે દ. આ. ના તખ્તાપર સરખાપણથી ઉભા રહેવાની અટકાવત કરે એવા કાવજાનાં ધોરણો સામે અમે હમેશાં પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે, અને હજુ પણ કરવાનું જરૂરી રાખીશું. અમે આગ્રહતા પુરવકે અસો રાખીએ છીએ કે આપના આ મુલકના અનુભવને લીધે આપ આ મુલક માં તેમજ હીંદીમાં જરવાજી લોકમતને સુધારવા, અને અરસપરસ મીલનસાર પશુનો વધારો કરવા આપ શકિતમાન થશો, અને પરિણામે હીંદીની પ્રજાકીમ કીર્તિમાં વધારો થશે, તેમજ અમારા જોરા કોલોનીરટ લાઇઓની લામણીને

મેમ અને માનવી એવાનું બનશે. અમે અંતઃકરણ પુરવઠા ઉમેરીએ છીએ કે આપની શહેનશાહતને અમલતા હરેલી મુશ્કારી રહેલું રીતે પાર ઉતરશે, અને આપની તંદુરસ્તી સંપુરણ રીતે સુધરી જશે. "સાર બાદ સેક્ટરી મી. એસ. રાયપને જનરલ રીસેપ્શન કમીટી તરફથી નીચેનું

નાતાલની હિંદી કેમનું માનવત્ર
વાંચી સંભળાવું: "યુનીયનમાં વસતા આપના દેશી બાઇઓની સ્થિતિમાં તપાસ કરવાને હ. આ. ની મુલાકાતે આવતા નાતાલ પ્રાંતના હિંદીઓવતી અમે આપને હરથ બર્થે આવકાર આપીએ છીએ. આપણી માતૃજુમીની આપની અમામ બક્ષિત અને હાંડગી પરમંતની સેવાઓને લીધે આપનું નામ અમારે માટે ધરમણ મધ પડ્યું છે, અને અમને લાગે છે કે આપ અહીં હિંદના એક પ્રતાપી અને પરમજુ મુત્ર તરીકેજ આવો છો એમ નહીં, પણ હ. આ. ના હિંદીના બાશમાં હિંદી તારીફ મેળવનારા એક મિત્ર તરીકે, તથા નાતાલમાં ગીરમીટીયા મલુરી બંધ કરાવી અમારો હિંદી આહાર મેળવનાર એક સહાયક તરીકે, આપ અહીં આવો છો. આપના સાદી રહેણીવાળા અને ઉત્તમ જીવનનો દાખલો અમારે માટે હમેશાં જુસ્સો ચડાવનારો છે, અને આપનું મમતા રહીત સ્વદેશવત્સલપણ અમારે માટે અને અમારા પછી આવનારાઓ માટે મારગ બતાવનારું માર્ગ પુર પાડે છે. અમે આતુરતા પુરવઠા બરસો રાખીએ છીએ કે હ. આ. ની આપની મુલાકાતથી અમારી અને અમારા મેરા કોલોનીયલ બાઇઓની વચ્ચે વધારે દીલસોજી બરેશે સંબંધ પેદા થશે, તથા આપની મુલાકાતમાં સમાજોલ શહેનશાહત ના કિતના મુદ્દાનો સ્વીકાર થશે, તેમજ હ. આ. આવવામાં આપે આપેલા બક્ષિત બોમનો ઘટતો બદલો મળશે અમારી આપે લીધેલી મુલાકાત આપને સંપુરણ તંદુરસ્તી મેળવી આપનાર મધ પડશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ, અને હવેરને પ્રારથના કરીએ છીએ કે આપણી પ્યારી માતૃજુ મીની ખતીલી સેવાઓ માટે તે આપને મહાં વરપ જીવાડે.

(સહીઓ) એ. એચ. એ. ડેવેરી (પ્રમુખ), આર. મી. એડી (ઉપપ્રમુખ), જે. રાયપન (સેક્ટરી) આઇ. એ. એચ. મુસા (ટેક્નર)."

ઉપરનું માનવત્ર સંદર લાલના આકાર ની સોનાની તખ્તીપર કાતરેલું હતું,

અને તેની આસપાસ વેલનું ચિત્રામણ હતું. નીચે "નાતાલના હિંદી તરફથી" એવા અક્ષરો હતા. આખી લાલને એવાજ આકારના કીમતી શાકડાપર બંધીને આસપાસની સાદીનના કપડા સાથે એક નાજુક પેટીની બંદર ગોઠવી હતી. લાલની ઉપર આક્રિડાનો નકશો તથા મી. ગોખલેના નામનો મેનોગ્રામ હતો. આ સુશોભિત માનવત્ર મેરા તથા હિંદી સમાજનોના તાડીઓના મડગડાટ વચ્ચે રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ મી. ઉમર હજી આમદ ડેવેરીના હાથે મી. ગોખલેને અરપણ કરવામાં આવ્યા પછી મનોહર દયાના સ્વેત પોશાકમાં હાજર થયેલી, અને હિંદી પહેરવેશની રમણીયતાનું પોતાની લક્ષિત આકૃતિવડે મેરાઓને લાન કરાવતી હિંદી બાળાના હાથે મી. ગોખલેને તથા મેવરને પુલના હારો પહેરાવવામાં આવ્યા. તે વખતે આખી સભા આનંદ થી ઉછળીને ગાજી રહી હતી. કેમનું સામાન્ય માનવત્ર અપાયા પછી ડરબન ઇડિઅન લીમેન્સ એસોસીએશન, કોલોની બલ મેરન ઇડિઅન એસોસીએશન, અંજુમન ઇસ્લામ, નાતાલ બાઇજુ મંડળ, મહોમેડન મારટીક સોસાયટી, મહેરીમે યોજમાનીયા અને ક્રીકેટ કલબ, સાઉથ કોસ્ટ લાઇનના હિંદી, ન્યુમીકરલેડના હિંદી, મી. હિંદી જીરાસા સભા, મહા રાષ્ટ્રીયન સભા, તથા બોરો આસ્ટ્રીયન અંજુમન એટલા તરફના માનવત્રો એક પછી એક તાળીઓની ચાકુ મરજના સાથે મી. ગોખલેને અરપણ કરવામાં આવ્યા. વચ્ચે વચ્ચે મી. ગોખલે તથા મેવરને પુલના હારોતોરા પણ આપવામાં આવતા હતા. માનવત્ર આપવાનું મધ રહ્યા બાદ પ્રમુખની સુમનાથી

મી. લોહને
બાવણ કર્યું. તેમાં તેમણે કહ્યું કે મી. ગોખલેને આવકાર આપવામાં મેવરની સાથે હું સામેલ થઈ છું. કેમકે મી. ગોખલે રાજના મહાન મહાબંધુના જહેર સેવક તરીકે આવકારને પાત્ર છે એટલુંજ નહીં, પણ તેઓ એક મુસ્કેલ કામ પોતાને માથે લઇને આવ્યા છે, જે એવું કામ છે કે, જે તેઓ તે પાર પાડી શકે તે હ. આ. નાજ નહીં, પણ આખા રાજના આકારને પાત્ર થાય. આ સંબંધમાં સહી કણક કરશે કે રાજનો દરેક મેંબર એવું કહેવા સક્ષિતવાન હોવો એમણે કે હું રાજનો શહેરી છું.

મી. ગાંધીએ
પોતાના બાવણમાં જણાવ્યું કે કોઇ બંક

રમાતથી. પોટરની તપસીલમાં એકાદ ખુલા માં મારું નામ આવી ગયું છે, અને તેને લીધે આજે સમાજનોને-મેરાઓને-મારા શહેરી બાઇઓ, એમ કહીને બોલાવવા હું સક્ષિતમાન થઈ છું. મી. ગોખલે ના મુલોનો ખ્યાલ કરાવતાં તેમણે કહ્યું કે મી. ગોખલેને એકલા હિંદના કોરોડો લોકોજ નહીં, પણ ઇંગ્લાંડના લોકો પણ એક મહાન રાજદારી પુરપ ગણે છે. વાઇસરાયોને મી. ગોખલેની સલાહ મામવાની જરૂર પડી છે, કેમકે મી. ગોખલે હિંદના લોકમતના બળવાન નેતા છે. તેમણે હિંદી નેકનલ કોમિસને હમેશાં દોરી છે, અને તે ઉપરાંત દેશની ડેળવણી માં મેરો બાજ લીધો છે. એ વીગેરે અનેક તરેહથી મી. ગોખલે મહાન નર હોવા છતાં જે દોકો માટે આપણે ભુમ પાડી રહ્યા છે તે દોકો મી. ગોખલેથી એકલે હાથે મેળવી કઠાવાના નથી, પણ તે દોકો માટે આપણે હજુ લડવું પડશે, અને જેલમાં જવું પડશે. વીગેરે.

છેવટે તાળીઓના મડગડાટ વચ્ચે હિંદી મધ મી. ગોખલેએ પોતાનું જીટાદાર બાવણ કર્યું. [આ બાવણ જગાનીતગીને લીધે મુલતવી રાખવાની જરૂર પડી છે.] આખરે રાજગીત મવાયા પછી દરેક સાંભળનાર અને તેમજ મેરાઓ બાવણકર્તાની અજળ શક્તિની તારીફ કરતા વિદાય થયા. મી. ગોખલે પ્લેટફોર્મ પરના કેટલાક આમેચન મેરાઓની સાથે હાથ મીલાવી મીટીંગમાં હાજર થયેલ સંખ્યાબંધ હિંદી બાળાઓને વંદનની તક આપી વંદેમાતરમના પોકાર વચ્ચે ટાઉનહોલથી ૧૦ ના સુમારે પોતાના જિતારપર જવા મોટરકારમાં ઉપડી ગયા.

રાનીવારે
સવારથી એવા બાયક દેખાવ મી. ફરતમજી પારસીના મહાન બાજળ મધ રહ્યો હતો બાલબાના જુહીજુહી નિશાળના સેંકડો વિદ્યારથીઓ સાં કારબંધ ગોઠવાઇ ગયા હતા, અને હિંદી અને ખાસ કરીને મેરાઓનું આજનો દિવસ કેવો અને શા કારણે બાનંદો છે તે ઉપર ખ્યાન ખેંચતા હતા. લાંથી દરેક નિશાળના વિદ્યારથી એક પછી એક પોતાની નિશાળનાં નામવાળા મોટા સુશોભિત અને રંગીન વાવટાઓ સાથે

આલ્બર્ટ પાર્કમાં
જવાને વિદાય થયા હતા. એ પાર્કને દેખાવ જેમ બહારથી તેમજ અંદરથી હિંદી લોકોના જંગમ મેળાનું રથળ છે એવો ટેક વેસ્ટ સ્ટ્રીટના રસ્તા પરથી

પણાર થતાં માણસો તથા વાહનો સુધાત
ને સાચવે છે. પારકની બહાર, દરવાજો,
તેમજ અંદર ઠામ ઠામ, હોદી કામમાં
પ્રસરેલા આનંદ ઉત્સવના ચિન્હો દરવાજા
પરના આવકરના સોનેરી ચળો તથા
વાવડાઓ, તેમજ માણસોની અમણિત
સંખ્યા, પોશાક, તથા મહેરા ઉપર
ના કિમંચી સ્પષ્ટ થતાં હતાં. રમત
મતના ઝીળાવાની અંદર વિદ્યારથીઓ
તથા બીજાઓની અનેક તરફની યરતો,
મધરહી હતી. એકા મળેલા વિદ્યારથીઓને
નારતો પાણી આપવા માટે જે બંદોબસ્ત
કરવામાં આવેલો તેને લઇને વિદ્યારથીઓ
તથા મહેતાઓ વિગેરેની નાની મોટી
દુકાનીઓ વેલવડની ધડા તમે છુટી જઇ
હસીલમાં મગ્ન થતી હતી, અને પાછી
મેઢાનમાંના અવાજોથી યરતો જોવાને એકામ
ઉપડી જતી હતી. બપોરના કામથી જો કે
વરસાદ ઝરમર ઝરમર વરસેલો સર થયો
હતો છતાં હોદી જોનારાઓના પુરમાં તે
ધડાકો કરવાને બદલે નીરંતર વધારોજ
કરવા કરતો હોય એવું દીસતું હતું.
કેમકે બપોરે ડા ના સુમારે દેશબક્ત
ગોખલેની સવારી મેઢાનમાં આવી પહોં
ચી ત્યારે આખા કુડાળાને ફરતો, પોશાકના
તરફવાર રંગોથી આંખોનું રંજન કરતો,
એક અઘાથ જન સમુદ્ધ આખા મેઢાનમાં
ઝગમગ રહેતો હતો, અને તેની સંખ્યાનો
અડસટો કરવા આહવારની હાસિ કરતો
હોય એવો ભાસ આવતો હતો. તે છતાં
તે એવી સરસ રીતે જોડવાએસો હતો કે
બધાને હોંશમાતતા એક સરખા પુત્રના
દરસન કરવાની તક સહેલાઈથી આપી શકાય
એવું હતું. આ જોડવાયુનો કાલ લઈ
દેશબક્ત ગોખલે તેમની મોટરમાં બેસી
આખા મકરાવામાં આસેતો આસેતો ફરવા હતા,
અને હાથ બેઠી વંદન કરતા કરતા
પ્રમેકના નહવમાં પોતાના સ્વૈચ્છ્ય પ્રેમનું
પ્રતિબિંબ પડાવતા જતા હતા. અને જોનાર
મેઢની બાઉપકારને બદલે "વંદેમાતરમ"
અને એવા બીજા હુમનાદો આકાશ
મારમે મોકલેને આવતી હતી. મી. ગોખલે
આ પ્રમાણે સકળ સમાજને દરજનને
કાલ આપી પેલીલીઅનના ઉપરના કામમાં
મગ્ન, અને પોતાની એક લીધી. વાળા
વાળા જે અવાર નવાર પોતાના એરી
શુરથી કરતોમાં કામ જોનારાને શુર
મગ્નતા હતા તેમજ વધારે ઉત્સાહથી
પોતાનું કામ બજાવું, અને કેટલીક
એવાજુ કારણ કરતો થઈ. ઉપર મી.
ગોખલે પોતાના જિઆ સ્થાન પરથી ઉભા
થયા, એકલે મેઢાનમાંથી મેઢની બંધ

તેટલી નજીક આવી પહોંચીને સુપચાપ
ઉભી રહી. મી. ગોખલેએ વિદ્યારથીઓની
તથા બીજાઓની આવી રમત મમતો જોવાનું
મળવા માટે પોતાનો હરથ બહાર કર્યો,
અને આ મેઢા પોતે કદી છુટી નહો
એ કહ્યું. નાતાલના હોદી જોનારાઓના
મોટા ભાગની કેળવણીનું કામ પારકી
લોકો બજાવતા હોવાથી તેમનો મી.
ગોખલેએ આભાર માન્યો, અને હોદીઓ
માટે સરકારે પ્રાથમિક કેળવણીથી વિશેષ
જોડવાનો રાખી નથી તેને ઉદ્દેશીને
ટીકા કરી કે હોદી આગકાને ચઢતી
કેળવણી તથા ઉદ્યોગ કુન્નરની કેળવણી
આપવી એ સરકારની ફરજ છે. એ
પ્રમાણે જુજુ જુજુ કહી તેઓ નીચે
બાળ્યા, અને યરતોમાં જીતનાશઓ માટે
છતામો રાખવામાં આવેલ તે વહેંચી
આખ્યાં. દરમ્યાન ઉદ દેવને વરસાદની
સહ જોનારને પણ ઘોડાપણા રાજી કરવા
નો પ્રયત્ન આ વખતે બજાવાથી છતીઓ
ઓમેર ઉપડી મઠ, અને માણસો જુડે જુડે
મારમે ટોળાબંધ ધરતરફ વિદાય થયા કાળ્યા.

હોદીનું આજીવન

હોદીઓના રાજથી પાવન થવાનો વારો
રવિવારે હતો, અને તેથી આજીવન
પારકના જેવીજ અથવા તેથી વધુ
વધારે ધાટી એવી મેઢની તે દિવસે સવા
રના ૮ વાગ્યાથી બપોરના ૭ વાગ્યા
સુધી એ મેઢાનમાં મગ્ન હતી. અને
કેમ જાણે ઝરમરની હોદી વરિત લોકો
ની ઠઠ જમાવવાને પુરતી ન હોય તેમ
દરમ્યાન પરાંસો તથા બહાર ગામથી
કુળરોની સંખ્યામાં માણસો પગપાળા,
સાઇકલ ઉપર, માડીઓમાં, ટ્રામમાં, તેમ
જ રેલ્વેમાં અને ઉતરી પડ્યા હતા.
જાદરવરબની હોદેલ આગળ મગ્નતા રસ્તા
ઓ તે હોદીનો પ્રવાહ લાવનારી નદીઓ
હોય, અને સામેનો રસ્તો તથા મેઢાન તે,
તે નદીઓને બેઠનાર સમુદ્ધ હોય એવું
ચિત્ર ખૂબ જ હતું. અને આ સમુદ્ધ
માં ગીરમીટીયા મજુરોનો ભાગ મુખ્ય
હતો. આ વરમ મજુરની અથાગ માથાને
હોદી મી. ગોખલેને ૧૧ વાગ્યે મીટીંગમાં
આવતાં આમણા દિવસનો રમત મમતનો
રંગ જોરથી મેઢા જોડને થયો હતો તેટ
લોજ આનંદ થયો હતો, જો કે મેળા
વડામાં જે ઘોડા આપણે કરી રાખ્યા
હતાં તેથી તે આનંદ પોતાના દેશીકાલ
ઓ અને બહેનોનાં દુઃખોનો ચિતાર મગ
જમાં ઉપજતોજ શક અને કે.ધમાં ફેર
વાઈ થયા વધારે રહેતો નહોતો. ગીરમી
ટીયાનાં દુઃખોને ધ્યાન એ એ એવી રીતે

દર્શાવનારી મી. શેખ મહેતાએ કવિતા
ગાઈ સંભળાવ્યા પછી મી. ગોખલેએ
દયા અને કામચૂંથી ઉભારતા હૃદયે
જેવા થઈ સલામો મુખ્ય કામ જે ગીર
મીટીયાનો હતો તેમને "મારી બહેનો
અને ભાઈઓ" એવા કહ્યો વડે સંબોધી
ને કહ્યું કે ગીરમીટીયા હોદીનાં દુઃખો
મારા હૃદયમાં બરાબર કેતરાઈ ગયા છે,
અને હું તેને દુર કરાવવા. મારાથી
બનવું કર્યા વધારે રહીશ નહીં. વિશેષ
માં મી. ગોખલેએ કહ્યું કે તેમનું કારણ
યુનિયન પ્રધાનો આચળ, અને તે બાદ
હોદી સરકાર અને વડી સરકાર આચળ
રજુઆત કરવા જેટલે પહોંચી શકે તેમ
છે, છતાં એ દુઃખો ટાળવાની જરૂર
હમેશાં તેઓ થાદ રાખશે, અને કુખના
કારણુપ પા. ઠ નો કર દુર થાય લાં
સુધી સદાય પોતે મહેનત કર્યાં કરશે.
આપણુ કરી મી. ગોખલે વિદાય થયા,
અને મજુર વરમ તેમને પુરા પાડવામાં
આવેલ આવલ વિગેરેનું આજુ સાંજ
મેવાના કામમાં રોકાયા. ભારખાદ

ઈસીપીએ

માં થનારા મેળાવડાની ખબર હતી તેઓ
લાં જવાનો વિચાર કરવામાં પડેલાવા,
જેઓ વિચાર કરી અગાઉથી રેલેને
પહોંચ્યા તેમજ આસ માડી મીટર જારી
હીધી, અને છતાં માડીમાં જેટલા
મેસી થયા તેથી વધુ સંખ્યા પસેટફોરમ
ઉપર અને રેલેનમાં હતી. આથી એક
વધુ ખાસ માડી જોડવામાં આવી, અને
તે પણ બરાબર જતાં ત્રીજી માડીમાં
માણસો એકા, જેમને લઈ ઝરમરના તેમ
જ રસ્તાના બીજાં રેલેનોને મળવી
ચુકતા હોદીના કીર્તીરત પડેલા તથા
તેમનો જંગી રીસાલો ઇસીપીએના રે
કને પહોંચ્યો. અહીંથીજ ઝાડપાન તથા
મગ્ન પતાકાઓ વડે મેળાવડાના સજુઆર
તો ખ્યાલ આવી પહોંચેલા સરવે મઠ
સ્થાને મળા ચુક્યો. ખાસ બીજાવેલી
શીતરંજીઓપરથી પહાર થઈ મી. ગોખલે
માડીમાં બીરાળ્યા. તેટલામાં એકજ
દમગ પે.સાકમાં સળજ થયેલા દુકાવાળા
વોલંટીયરો માડી બેંચવા જોડાઈ ગયા,
અને દરમાન થતાં ધીમે ધીમે આમળ
વધ્યા. રેલેનથી રીસેપ્શન કમીટીના
મેરમેન મી. ડેલુતા મહાન સુધી રસ્તા
ની બંને બાજુએ વાવડાઓ, ધન્યપતાકા,
તથા ઝાડપાન અથવા થાંભલાઓ નાખી
ફાંસે ભારે મહેનત અને ખરચથી અગાઉ
કદી ન બનેલ હોય એવો ઠાક કરવામાં
આવ્યો હતો. આ માણસની સંખ્યા

સુધી જાડી ખેતમાં આખરે દેશબંધત, મી. ડેહલુત મહાત્મા આમળ આવી પહોં આ, જ્યાં તેમને સન્માન આપવાને માટે એક સુંદર મંડપ ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો. આ મંડપ એ કે અત્યંત વિશાળ હતો, છતાં લેવડદા મેદાનમાં ઉભરાઈ જતાં હતાં તેથી પણ વધારે માણસો અહીં જમા થયાં તેને સમાવવાને ક્ષણ વાર પણ કોઈથી હિંમત કરાય તેમ ન હોતું. દુકાનમાં બધા મંડપમાં અમવા તેની નજીક આવવાને માહત્તા હોવાથી એનો કોળાકળ મર્મ રહેતો હતો કે કેટલીક વાર સુધી મેળાવડાનું કામ કરવાનું તદ્દન અશક્ય થઈ પડ્યું હતું. હાજર યતારાઓમાં અમલાગ્રી ડોરદના માણસો તથા આસપાસના ગેરા હારમરો વિશેષ હતા, તેમજ તથા હોદી આગેવાનોએ જામી ક્ષેત્ર રોજી પડેલી મેદનીને સુપકાદી બજાવવાની તાલીફ કર્યા પછી, વિશેષ કાર્તિક પ્રસન્નવવાને માટે મી. કૅમ્પ મહેતાજને તેમની ગીરમીટીયા સંબંધી કવિતા માધ સંજગાવવાને સુમના કરવામાં આવી કવિતા જેમ બવાતી મધ તેમ તેમ આખી મેદનીમાં સુપકાદી વિશેષ જવાતી મધ, અને તેમાં આપેલા ગીરમીટીયાના દુઃખના ચિતારથી માનવતા પરોણા તથા સભા બનેલું દિલ તે બેદતી મધ. દરેક દરેક હોદી મી. ગોખલે ખ્યાનપૂરક સાંભળતા હતા, અને સાંભળીને રોડાગુર વહેરે પોતાના નહકમમાં તે કસાવતા હતા, અને કેમ જાણે તેજ ધડીએ ગેરાઓને સખત સખ કરવા માહત્તા હોય તેમ સજાના પ્રમુખચાનપર જીરાજનાર રથા નીક માણસોને તેનો અરથ જાતે કરી જતાવતા હતા. કવિતા મવાઈ રથા પછી સાલિય કોસ્ટ લાઇન રીસેપ્શન કમીટીના મેરમેન મી. ડેહલુ તથા મી. રામસુંદર પાઠે ગીરમીટીયાઓની હાજારીઓનું દુક વિવેચન દેશબંધત ગોખલે સાંભળે અને હોદ પોતાની સાથે લઇ જમ એવી રીતે કરી બતાવ્યું, અને એવડે હોદીઓ ને હેવાન બનાવી સુકનસા પા ન ના કર ની મેદીમાંથી ઊઠાવવા અપીલ કરી. બાપજ કરનારાઓએ પોતાનાં બાપજોમાં મી. ગોખલેના આવવાથી ગીરમીટીયાઓ ને ક્ષમા કરવા તથા પ્રેમની લાગણી પણ બતાવવાની તક લીધી હતી, એ કે એ કારણ તેમના તરફથી દાહિત હોવાના મેળાવડા વખતે અપાએલા સુંદર માન પત્ર વડે, તથા અહીં ઉભા કરેલા મંડપ તથા ખીજા સજાગરની સુકૌભિતાથી અનુધારી સરજ રીતે બળવાનું હતું.

એવડે બ્યારે મી. ગોખલે બોલવા ઉભા થયા ત્યારે આખી મેદનીએ પોતાના નહકમનો અવાજ તાળીએ અને ખીજા દરમ મરજનાથી કર્યો, અને મી. ગોખલેએ તે માટે ધડતા સબ્બેમાં આજાર ભાની તેનો સ્વીકાર જાહેર કર્યો. વિશેષમાં મી. ગોખલેએ ગીરમીટીયાનાં દુઃખો પોતાને તાહરી થયાં છે, અને હમેશાં પોતાની જાલસામાં આ મેળાવડાને લીધે તાજાં રહેવાનાં તે જણાવ્યું, તથા તે દુર કરવા પોતે પોતાથી બનતું કરવામાં જાગર પણ કયાસ રાખશે નહીં એ વાતની ખાતરી આપી એવડે તેઓ મોટરમાં બેસી આસપાસનાં સ્થળોના ગીરમીટીયાને જાતે જોવા વિદાય થયા, અને કેટલીક વારે એકાદ માણસના ચોરસ ફેવડળમાં પસરાઈ પડેલ હોદી જાવણી પાજા કરવાનું અજુગતું થઈ પડ્યું હોય તેમ જાણતી પડે અથવા અનેક વાહનોદ્વારા પોત પોતાના ઠેકાણે જવા વિખરાવા લાગી.

હીનીકસની સુસાહત

મી. ગોખલે જેઓ સની અને રવિ વારે પોતાની પુરસદનો વખત સુસાહતો લેવામાં તથા આવવામાં જાળતા હતા તે ઓ સહેરની બીડ અને ધાંધલથી કાંઈક મુકત થવા તથા રીનીકસ સંસ્થાને જોવા ની તક લેવા મોટરમાં બેસી તેજ સાંજે રીનીકસ આવ્યા, અને જંગલની શાંતિમાં રાત્રી સુખરૂપ પસાર કરીને સવારે સંસારમાં ફર્યા, તથા સંસ્થાનવાસી તથા આસપાસથી એકઠા મળેલા ગીરમીટીયાઓને પોતાના દરશનનો લાભ આપ્યો. તે માટે સ્થાનિક સેક્રેટરી તેમના સુખ અને દીર્ઘયુષ માટે કમર રતવન કર્યું. સારનાઈ તેઓ નજીકમાં આવેલી ધણગા સાસે નામના નેટોર જાપાની સંસ્થાની તથા તેમના તરફથી ચલાવવામાં આવતી નેટીવ નિજાગની સુસાહત લેવા મધા, અને લાં આમળ નાતાલ તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવોના આગેવાન રેવ. જોન એલ. ડુબેની સાથે કેટલીક વાર વાતચીત કરી નેટીવ સલાહ વિષે અને નેટીવોના તેમની ઉન્નતિ કરવા સંબંધી વિચારો વિષે બનતી માહિતી મેળવી. બાદ સાંજે

હીલ હોસના ખાણના જલસા માટે કરજનથી લેવા આવેલા મદરેષ સાથે મી. ગોખલે રીનીકસથી કુપડી મધા. રાત્રે ૭ વાગ્યાથી આ મકાનને દેખાવ વિસ્તૃત કરેલી જગી સાળાના આકારે તેના પર ગાંઠવેલી રમબેરગી

દીવાખતીથી દીવાળીનો જિત્સવ હોય એવો ચક્ર ચડ્યો હતો. લાં આમળ એક પછી એક ઠંડેરી વમાવતી આવતી જતી માડી એની ધમાક તથા ગેરા અને હોદીઓ ની મિશ્ર જમાવડ મળનારાઓના હેટુની અમલતા અને મંબીરતા સુચવતાં હતાં. સમય થયે હોવાની અંદર દાખલ થતાં કોઈ હાજર થઈ મળેલા માણસોની સંખ્યાનો વિચાર કરવા ન રોકતાં સજ પોત પોતાની દીકરીવાળી એકઠા કૌધવાના કારણમાં અધીરાઈથી પડી જતા હતા. માનવતા પરોણા તથા પ્રમુખ સર ડેવીડ હંટરની બેઠકવાળા સુખ્ય ટેબલપરની બેઠકા કારાઈ મધ, અને તેની સાથે ચાર હારમાં આ ટેબલપર ગેરા મીજબાનોની લાઇનો પણ ગોઠવાઈ, અને તેઓ એકા તેડલામાં હોદીઓની મોટી સંખ્યાએ પોત પોતાની જગ્યા મેળવી લીધી હતી, અને જે વખતે ખાણું લેવાનું કામ વાજાવના રજુકાર સાથે સર થયું તે વખતે ૧૦-૧૫૦ ગેરા તથા ૨૫૦-૩૦૦ હોદીની જમાવડ આ સરવકામી ખાણના બનુપમ જલસામાં થઈ રહી હોય એવું દેખાતું હતું. ૫૦ જેટલા વેદરેની કિમરા હંપર આવજાવ, અને ખાણના સાધનોના વારંવાર ચતા ખડ ખડાટના અવાજો સિવાય સંપુરણ શાંતિ માં ખાણાનું કામ પુરું થતાં, હમેશાં રાત્રીનો અંત લાવી વાણીવિનિમયનો (બોલવા માલવાનો) વખત થઈ ગયો છે, એવું સુચવતાં પ્રમુખચાનેથી

સર ડેવીડ હંટર

ગેરા બવાજ કરી ઉભા થયા, અને સહેનસાહ તથા સહેનશાદી કુદ્દેજ ની સલામતી લેવા સુખ્ય ભેલમાં સુખ્ય. સજાએ ઉભા થઈ તે લીધા પછી નાતાલના બા નામીયા ગેરા આગેવાન, અને યુનિયન પાલમિંટના મેંબરનો હોદો બોગવતા બાહેક યુનિય નીસ્ટ જેઓ હોદીના પ્રત્યેની દિલસોજની લગણી માટે નાતાલમાં જાણીતા છે, અને જેઓ તેમની એવી લાગણીઓના કારણ સરજ આ મેળાવડાના પ્રમુખપદ માટે પસંદ કરાયા હતા તેમજ સુપ્રસિદ્ધ હોદી પરોણાની સલામતી લેતાં તેમના યુજા માનતું, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી સવાલનું વિવેચન કરનાર પોતાનું લખી આવેલ બાપજ વાંચી સંજગાવ્યું ખાણું લેનારા અક્ષરેષો જેઓ બાપજ સર થતાં ની સાથે પોતાની ટેબલપરની જગ્યાની હતાવળે રજા લઈ સુકા હતા તેઓ સર ડેવીડનું બાપજ પુરું થયું એટલામાં

સાંભળવાને નહક આવતા આવતા સીધી હાથેમથી ગોળાકાર રૂપમાં જલસને ફેરવી નાખવા શક્તિમાન થયા. તેમણે સર લીજ ક્લેરે, માર્શલ કેમ્પબેલ રિગે રેનાં બાપણો પશુ સાંભળ્યાં, અને આખરે

મી. જોખલે

ના બાપણનો વારો આવ્યો. તેમની નમનતા, તેમની નિષ્પાસતા, તેમની રજા કરવાની શક્તિ વિશેરે યુક્તિનો ખ્યાલ તેમનું બાપણ સાંભળનારને સહેજે મળતો હતો. હાથ હાથ પમથીએ તેઓ સમજાવટનો એવો રસ જમાવતા હતા, કે બાહોશમાં બાહોશ મણીતનો ઉસ્તાદ કેમ જાણે દિવ્ય વરજ ના મોટા સમુદાયને વિકટ દાખલો મળે ઉતારતો હોય એવો આભાસ થતો હતો. પશુ તે કરતાંએ વિશેષ જમલની શ્રીમાન જોખલેની શક્તિ તે સામાવાળાને છતી લેવાની, સામાવાળાને નિરૂતર અને નિઃશસ્ત્ર બતાવવાની તેમની કળામાં સમાવેલી હતી. તેમણે એવી અછૂત રીતે હીંદી સવાલના ત્રણ મુદ્દા મુક્યા કે તેમને સાંભળનાર એક પશુ ગોરા કે મને તેવો માણસ ન તેમાં તલભાર ખામી કહી શકે, કે ન સમારે જવાબ આપી શકે, પશુ ઉલટાના સફળે મુદ્દાઓનો સ્વીકાર અને હિમાયત કરવા મંડી જાય. પ્રેફેસર જોખલેનું રસીક જીવન રચના તથા સચોટ દલીલ શક્તિવાળું બાપણ આખરે તેમના સાંભળનારાઓની કરણે દિવ્યને તુલ્ય કર્યા વગર સમાપ્ત થયું, અને દરેક ગોરા તથા હીંદીઓએ તાળીઓની અરજના વડે બાપણની તથા વક્તાની પ્રસંસા કરી. સારખાદ ગોરા મીજ બાનોની સમામતીનું ટકોરદાર બાપણ મી. મંધીએ કર્યું. છેવટે મી. જોખલે ના બાપણની અસર ઓછી કરવાના મેથર સાહેબના લંબાણ પ્રયાસ પછી, તથા પ્રમુખના બાબારના મી. રાયપતના કેટલાક જીવોથી હીંદી તથા ગોરાને નહક લાવે એવો આ શાફાર જલસો ખતમ થયો, અને પ્રમુખ, માનવંતા પરોણ, તથા બીજા કેટલાક નામીયા મીજબાનોને હારતેલા અપાક રહેતાં હીંદી અને ગોરા એક બીજાને હળતા મળતા બુલ પડ્યા, અને વિખરાયા.

દેશમંત્ર જોખલે મંજળવારે વેપારી એવરની તથા માર્કેટએન્ડ્રુની સુલકાત લઇ સાંજે પ્રીટરીયા જવા ઉપડી ગયા હતા. તા. ૧૪ મીએ રૂઢર પ્રીટરીયાથી જાણાવે છે કે મી. જોખલેએ આજે પ્રથમ

નેની મુલાકાત લીધી છે. રાત્રે ટાઇન હોલમાં મી. જોખલેના માનમાં જલસો થયો હતો જે વખતે યુનિયન પ્રધાન મંડળવાળા મી. સાવર તથા મી. બરટન હાજર હતા. કાલે તેઓ લોરડ ગ્રેક રટન સાથે ખાણું લેશે. સારખાદ ટેલ રટન હારમપર જઈ તા. ૧૭ મીએ ડેલા જોખાએ માટે ઉપડશે, અને ૧૯ મીએ સ્ટીમરમાં બેસી વિદાય થશે.

ખાલકન રાજ્યોની ચટાઈ

તા. ૬ હીને શુક્રવાર—સરખ અને ચેરલુ વચ્ચે મોટી લડાઈ બાદ બલચેરી અનેની છૂત થઇ છે.

મોન્ડીનીમીતેએ આલમેનીઆમાં બે ગામ છૂતી લીધાં છે.

શિયા ખાતેથી ૧૦ હવાઇ વહાણ વાળાએ બલચેરીઆ માટે ઉપડ્યા છે.

ફુકમનો કોનસ્ટાંટીનોપલ પહોંચે તો ના. સુલતાન તથા તુરકી સરકાર એશીયા માઇનર માટે ઉપડી જશે એવી વાત ફેલાઇ છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલની છરખીતાઓમાં ખંદર સો ઉપરાંત ધવાએલા લડાઇના મેદાન ઉપરથી આવ્યા છે, અને બીજા એકવીસ હજાર તુરકમાં આવવાની વધી છે.

ગ્રીક કાશ્કાએ છજીબન સમુદ્રમાં ટીનીડોસ નામનો ટાપુ છૂતી લીધો છે.

તા. ૭ મીને શુક્રવાર—સરવીબનોએ કર્જેવા તથા મોનાસ્ટીર નામનાં મથકે છૂતી લીધાં છે.

ગ્રીક સરકારે લડાઇના મેદાનના લશ્કરમાં વધારો કરવા માટે બે નવી ફુકટીઓ તૈયાર કરીને મોકલવા ફુકમ કર્યો છે.

સોલોનીકા પડવાની બધી ઉપર છે. કુલેમરગસની લડાઇમાં ૧૫,૦૦૦ બલચેરીઓનો મરાયા જમવા જખમી થયા છે.

તા. ૮ મીને શુક્રવાર—મંજળવારે આડરીઆનોપલ પડ્યું છે એમ રોમાનીઆમાં જાણવામાં આવે છે.

એલસાજની તુરકી સાઇનોમાં બલચેરીઓ દાખલ થયા છે.

તુરકીની પશ્ચિમે તુરકી લશ્કરે ગ્રીક તથા સરવીબનો સાથે બે છૂત મેળવેલી કહેવાય છે.

નઝીમ પાશાએ તુરકી સરકારને એવો સંદેશ મોકલ્યો છે કે તેમના લશ્કરે એવટ સુધી લડવા નિશ્ચય કર્યો છે.

“મરખુ જમવા છૂત” એવો મુદાલેખ તુરકી લડવણ્યાઓએ ધારણ કર્યો છે.

તુરકી બુલક પોતા વચ્ચે વહેંચી લેવાની બાફન રાજ્યોની યોજના બહાર પડી છે. તેમાં આલમેનીઆનું શું થશે એ વાતને તેઓ ખાસ ધ્યાનવાડા ભરેલી મળે છે. સરવીબના પ્રધાને જાણાવ્યું છે કે આલમેનીઆન કીનારા ઉપર બંદરોની સરવીયાને ખાસ જગલ છે.

તે બંદરોપર આસ્ટ્રીઆએ નજર નાખેલ હોવાથી ઇટાલી તથા આસ્ટ્રીઆ કહે છે કે આલમેનીઆમાં બાફન રાજ્યો હાથ નાખી શકશે નહીં. આ બાબતમાં જરમનીએ આસ્ટ્રીઆ તથા ઇટાલીને ટેકા આપ્યો છે. તેઓ મળાને કહે છે કે સરવીબાને બંદર જોઈતું હોય તો તે તેણે છજીબન સમુદ્રને કીનારે મેળવવું.

રોમાનીઆ ન્યુટલ રહ્યું તેથી તેને છૂતાએલા પ્રદેશમાં હીસ્તો ન મળે તેમાં રોમાનીઆન સરકાર વધો લીધે છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલમાં કોલેસને મળતો રોજ ફાટી નીકળ્યો છે.

આડીઆનોપલ ખાતે પશુ મરજ ફાટી નીકળ્યો છે.

ગ્રીક લોકો સાલોનીકામાં દાખલ થયા છે એવા ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે, અને આ વાતને કોનસ્ટાંટીનોપલમાં પશુ ટેકા મળે છે. ત્યાં ૨૫,૦૦૦ તુરકોને ગ્રીક લશ્કરને શરણ થવાની જરૂર પડી હતી. સરજ થતાં પહેલાં સાલોનીકામાંના યુસ લમાન સિવામના લોકોની કતલ કરવામાં આવેલ કહેવાય છે.

ગ્રીક લોકો સાલોનીકાથી આવળ વધી મેસીડોનીઆમાં દાખલ થવા અને બલચેરીઓની સાથે જોડાઇ કામ લેવા લાગ્યા છે.

આડરીઆનોપલની બહાર બલચેરીઓએ બે જમલના કીશ્કા છૂતી લીધા છે.

આડરીઆનોપલના વલી તરફથી કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે એવા ખબર મળ્યા છે કે ૩૬ કલાકની અતુરી લડાઈ પછી તુરકોએ એક મોટી છૂત મેળવી છે. તુરકોએ સંગીન વડે ધસારો કર્યો હતો જેની સાથે બલચેરીઓનો અભ્યવસ્થિત રીતે નાશ હતા. તેમની કેટલીક બંદુકો તથા દારૂગોળો તુરકોએ છૂતી લીધો છે.

બલચેરીઓએ છજીબન સમુદ્ર પર આવેલ કવલા નામનું બંદર છૂતી લીધેલ છે. તે ઉપરાંત સાલોનીકા—કોનસ્ટાંટીનોપલ રેલ્વે ઉપર મનીવીના નામનું મથક તેમણે કમળે કર્યું છે.

દુરકી હારને પુરતો ખ્યાલ કરવાનું કોનસ્ટાંટીનોપલની વસ્તિ માટે મુશ્કેલ થયું છે. લોકોમાં લખ્ખી-પણ્ણીની લાગણી ફેલાવા લાગી છે. સહેરમાં તે જાન યત્ના અટકાવવા દુરકી જાતા રાજા સાંપતા પગલાં લઈ રહેલ છે. પરદેશી રાજ્યોની ૧૨ મનવારો સુધે જીવનવા નો હેતુ જાણવી કોનસ્ટાંટીનોપલના બંદરમાં આવી પહોંચી છે. સહેરમાં હજારો ની લખ્ખીમાં "રેફ્યુજી" આવેલા છે તેઓ લાચાર હયામાં છે, અને ગામડાં જોમાં પાછા જવા ના પાડીને કહે છે કે "યુરોપ અમારે વારતે નથી. અમને એશિયા માહનરમાં જમીન આપો, કે જ્યાં જઈ અમે શાંતિમાં રહી શકીએ." માણસોના સરસામાન અને કુટુંબોના માડાંઓનું સરવસ્ય સહેરમાંથી પસાર થાય છે તે દેખાવ યુરોપમાંથી દુરકીએ આપ્યા જવાની શરૂઆત થઈ ચુક્યા જેવો લાગે છે.

સેન-અન્ન-ધરલામે ઈની લગાઈ જાહેર કરવાને ઓલમાનોને અપીલ કરી છે.

આલબેનીઆને કીનારે (આડરીઆટીક સમુદ્રપર) સરવીઆ બંદર મેળવે તે પેતાના લોકોને તુલસાન કરતાકે છે એ પુર્વ જાહેર કરવા આડરીઆ, જરમની, તથા હતાલીએ ઠરાવ કર્યાનું આડરીઅન જાણે જણાવે છે.

દુરકી અને બાલ્કન રાજ્યોની લગાઈ માં વચ્ચે પડવાને દુરકી સરકારે રોમાની આને વિનંતિ કરી છે.

ગ્રેકોનીશીનો સુકારી છતવાને નવે સર તખ્તારીઓ કરી રહ્યા છે.

સાલોનીકામાં મુસલમાનો સિરાયતની કતલ થવાની વાત બેટી હોવાનું જણાવવામાં આવે છે.

દુરકી મુલકની વહેંચણી સંબંધમાં કાંઈ અને તે માટે રશિયાએ પોતાના જલકરને તકવાર કરવા માંડ્યું છે.

દુરકીના મુલકી પ્રધાને એવે હટેરે પ્રસિદ્ધ કર્યો છે કે લગાઈ ચલાવવાથી ધારેલા સંતોષકારક પરિણામ આવેલ નથી, અને હુકમનો કોનસ્ટાંટીનોપલના ચેટલજી દરવાજે આવી પહોંચ્યા છે, અને લાં આગળ નિષ્ક્રિયા મળવાનો અંતર છે, જે સ્થિતિ માટે કોઈકે તે તક આર રહેવાનું છે. એવે પ્રજાને શાંતિ

જાળવવાને આમલ કરવામાં આવ્યો છે.

કરમના મુસલમાનોએ મેકેડોની મદદ માટે રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી આહ્વાર માને છે એવું ખબર રહેરે કોનસ્ટાંટીનો પલથી વિશ્વાસતના જાપાપર મોકલ્યા છે.

બલગેરીઅનેએ આડરીઆનોપલના કીલ્લાઓ છુલા છે, અને આખું શહેર ચોટી વારમાં પડશે એવી વધી રાખવામાં આવે છે.

તા. ૧૧ મી ને સોમવાર—સરવીઅનો આલબેનીઆમાં આડરીઆટીક સમુદ્રના કીનારા તરફ આગળ વધવા લાગ્યા છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલમાં ફાટી નીકળેલ કાલેરા બંબીર રીને ફેલાવા લાગે છે. ચેટલજી ખાતેના જલકરમાં તેમજ રાજ ધાનીના કેટલાક અમલદારોમાં કાલેરાના ફેસો થયા છે.

દુરકી સરકાર કોનસ્ટાંટીનોપલની વસ્તિ પાસેથી હવિઆર લઈ લેવા લાગી છે.

મહ કાલે દુરકી કાલ્લાએ બલગેરીઆ ની રેડક્રેસન્ટ આનેની બેટરી ઉપર દારૂ ઝેળાનો મારો ચલાવ્યો હતો.

વિશ્વાસતના જાપાના ખબરપત્રી જણાવે છે કે સેંકડો માણસની મુસાફરી કરી કોનસ્ટાંટીનોપલ પહોંચતાં તેમને માણસ પડ્યું હતું કે દુરકી યુરોપ ઉપરને માટે છોડી જવાને બધે ઠેકાણેથી કુચ કરતા જોવામાં આવતા હતા. મનજન, કુટુંબોરક, તથા જાપાપર માણસોથી ચીકાર બરેલી કેટલીક માટીઓ કોનસ્ટાંટીનોપલ તરફ ઉપડી હતી. તેમાં કોઈ જલકર જોવામાં આવતું ન હતું. માણસો પોતા ની પછાડેની રહેવે ઉઘાડી મુક્યા જેટલી ફરકરે પછુ રાખતા નહોતા.

આડરીઆનોપલ અને ચેટલજી ખાતે બલગેરીઅને આગળ વધ્યા હોય કે છત મેળવી શક્યા હોય એવા ખબર બીજ કુચ પ્રસિદ્ધ થયા નથી એ જાણવા લાયક છે.

'દાઇમ્મ' નો લગાઈ ખાતાને ખબર પત્રી દેખીત બિન્દો ઉપરથી એવી દલીલ કરે છે કે તા. ૨૨ મી અક્ટોબરથી તા. ૮ મી નવેંબર સુધીમાં તો આડરીઆનો પલપર બલગેરીઅનેએ કરેલા હુકમોએ તેને પોતાને મુશ્કેલતામાં નખનારા થઈ પડ્યા હોય એવું લાગે છે, અને તેથી

'દાઇમ્મ' નો લેખક માને છે કે એકંદર રીતે દુરકી બચાવની સારી સ્થિતિમાં હોવા જોઈએ.

તા. ૧૨ મી ને મંચળાર—દુરકી સરકારે તાર કરીને યુરોપી રાજ્યોને પુછાવ્યું છે કે સમાધાન કરવા સંબંધ માં બાલ્કન રાજ્યો પાસેથી તેમની સરતો જાણવના યુરોપી રાજ્યોના પ્રવાસ કેટલે સુધી પહોંચેલ છે? આજ સુધી દુરકી સરકારને પોતાની જાણીલતો કાંઈ જવાબ મળ્યો નથી. પરીસમાં જણાવવામાં આવે છે કે બાલ્કન રાજ્યોની રાજ ધાનીમાંના પ્રતિનિધિઓને એકત્ર થઇને કામ લેવાને, અને વચ્ચે પાવાની વાત બાલ્કનો કણુક કરે છે કે નહીં, અને તે કંઈ કરતે તે જાણવાને પુછાવામાં આવ્યું છે.

રવિવારે બલગેરીઅનેએ ચેટલજી ખાતેના દુરકી જલકરપર હુકમો સર કર્યો હતો.

બલગેરીઅન જલકરમાં કોઈ કોઈ ઠેકાણે કાલેરા ફાટી નીકળેલ છે.

બીએનાના જાપાના પ્રતિનિધિએ તા. ૬ ઠકીએ આડરીઆનોપલથી મોકલેલા લખાણમાં જણાવ્યું છે કે અક્ટોબરની આખર પછી અખંડ રીતે ઝડપી લગાઈ ચલુ રહી છે, ને દુરકી બારે બહાદુરી બતાવી રહ્યા છે. બલગેરીઅનેની તોચે સરસ કામ કરે છે, પણ તેની સંખ્યા પુરતી નથી કેટલાંક દુરકી મથકો બહુ મજબુત રીતે ટકી રહ્યાં છે. બલગેરીઅને દુરકી સામે બાધિજા થઇને ધસી જાય છે, અને તેથી પરિણામ તેમનાં જલકરના હકમાં નિરૂપતાબરેકું નીવડે છે. એક હુકમમાં તેમની બે આખી પગલનો દુરકી સામે ધસી ગઈ હતી, જે માથી માત્ર બે નાની ટુકડીજ પાછી ફરી સડી છે.

યુક્રેવારના જાપ માં જણાવવામાં આવે છે કે લગાઈ બંધ રાખવા અને સમાધાનીની વાતચીત કરવા દુરકી સરકારે બાલ્કન રાજ્યોને જણાવ્યું છે. જેથી ૨૮ કલાક થયા લગાઈ બંધ પડી છે, અને સંધી કરવાની વાતચીત મટે પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે.

ઝીરકથી મી. ઇબ્રહીમ કાલ મુલ્કા વારખ ખાતે મદરેસો રથાપવા સંબંધી કબારકસડેરપના મી. મહમદ હરમાલખની કીલ્લામાં માટે મુશાલી દેખાડી બીજાઓને તેનો કાજલો લેવા બલામણુ કરે છે.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.
Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

INHAMBANE E.A.
Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

JOHANNESBURG
L. E. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2670

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Obligé"

Merobank
D. Kallianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umlass Road

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

VERULAM
Lala Chand, Goldsmith
111 Moss Street

WELLINGTON C.C.
W. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

નવસારી હોંડુ યુનાઇટેડ
ટ્રેડીંગ કં. .
મેનેજર : શ. કે. પટેલ
હોંડુસ્થાનની શેઠરી બચાવના મંત્રાથી
કરતે હાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખુબ
જો પોરનું દરનું તથા કલકત્તાનું—સરકાર
અવક—ચોખ્ખું મંધીવાણું—એક વખત
મનાવી ખાતરી કરે.
પ્ર. નં. ૧ પ્રીત્યારક સહી
ટ્રેડીંગ નં. ૧૨૮૬, બહાનેસ્તરમ.
ટ. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KUNLS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,
KUNLS RIVER STATION.

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the
Indenture System. The book con-
tains a brief sketch of the Hon. Mr.
Gokhale's public career and the full
report of the debate on the resolution
moved by the Hon. Member in the
Viceroy's Legislative Council, Cal-
cutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline
of the Philosophy of the Vedanta as
set forth by the Upanishads and
Shankara; by L. D. Barnett M.A.,
Litt. D. Professor of Sanskrit at Uni-
versity College, London. Price 2s. 6d.
(with postage 3s. 9d.)

The Indians of South Africa:
Helots within the Empire! How
they are Treated. By H. S. L. Polak.
Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in
South Africa. By J. J. Doka. With an
Introduction by Lord Amphil. Price
2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South
African Problem. By Dr. M. J. Mehta.
Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S.
Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d.
(with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K.
Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential
Address delivered by P. J. Mehta,
M.D. Bar-at-Law, on the occasion of
the 11th anniversary of the Hindu
Social Club, Rangoon. Price 6d.
(with postage 7d.)

The Koran. Translated from the
Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A.
Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Maha-
bharata. Condensed into English
verse by Romesh C. Dutt C.I.E.
Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Gulistan or Flower Garden:
Shaikh Sadi; Translated with an
essay by James Ross. Price 1s. 6d.
(with postage 1s. 10d.)

Italo-Turkey War and other
Cartoons. Published by Comrade
(Delhi) a set of eight. Price 5s. (with
postage 5s. 6d.)

The I. P. Press, Phoenix,

The Hon. Mr. Gokhale's Speeches

The book contains four parts and an
appendix. The first part includes all his
utterances in the Supreme Legislative Council
and in the Bombay Legislative Council; the
Second all his Congress Speeches, including
his Presidential Address at Senares; the
third speeches in appreciation of Hume,
Naraji, Ranade, Mehta and Bannerjee; the
fourth, Miscellaneous speeches delivered in
England and India. The appendix contains
the full text of his evidence both in chief and
in cross-examination before the Welby Com-
mission and various papers. Crown 8vo.,
1,100 pages. Cloth gilt. Price 4s. (Post
free 7/1). To be obtained from:

The I. P. Press, Phoenix,

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

સુરતના કમેલ પાસાનું બાબુ ૦ ૦ ૬
સત્યમહનો દિનામી નીમ્ન ૦ ૦ ૩
સરવોદય (રસકીનના અનુદા ૫
હારદેનો ગુજરાતી તરજુમે) ૦ ૦ ૬
સુરતના કમેલ પાસાનું છવન

અવિત ૦ ૦ ૩
સુધારાના બવાકા જરૂરીયા અમીર
અલીના લેખનો તરજુમે ૦ ૦ ૩
નીતિશરમ અથવા મરમનીતિ.
આ પુસ્તકમાંના આદે પ્રારથને
અંતે ગુજરાતી અથવાતો હિંદી
બાષામાંથી ચુટેલ અક્ષર કાઢ્ય
આપેલ છે. ૦ ૦ ૬

કેળનાં કાવ્ય (બીજી આવૃત્તી)
દિનામી હરીશ્ચંદ્ર મદિ મળેલાં
કાવ્યોમાંથી સુધીકારી જે ઉદિ
અન ભોપીનીયનમાં કાવ્યમાં
બાળ્યા હતા તે તથા ત્યાર પછી
બીજાં કેલકાં કાવ્યો કાપાયાં
છે તેનો સંગ્રહ આ પુસ્તક
માં છે. ૦ ૧ ૦

એક સત્યવીરની કથા. સોહરદીસનો
બચાવ ૦ ૦ ૬

ટાલસ્ટોયની વારતાના તરજુમે
છવનદારી ૦ ૦ ૪

સત્યચિના બીજી કટ્ટી નથી ૦ ૦ ૩
સુરપસન ૦ ૦ ૬

ઉપરનાં રસ પુસ્તક ઉપર પોસ્ટલ પેની ૧ છે;

શીમક ભવવત ઐત્યા. ભારતમાસક
પરિત્રી વહુલાલચંદ્ર ગુજરાતી સમસ્યો
ને આધારે લખાયેલી. હીમત પેની ૧૦.
કપાલ ખરચ સાથે ૧ રી.

સ્વામી વિવેકાનંદના પત્ર બાચ ૧૦.
અચેલ ઉપરથી અનુવાદ કરી પ્રસિધ્ધ કરનાર
ભગુભાઈ ફોલ્કલે કારભારી હીમત ૧૦ પેની
કપાલ ખરચ સાથે ૧.

મિહનદાસ કરમચંદ માંધી. રવ. રી
લખેલ પુસ્તકનો ગુજરાતી તરજુમે. ડા.
મેલામી આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના વિસ્તારથી
લખેલી છે. પોસ્ટ ખરચ સહીત હીમત
૧ રી. ૩ પેની.

દેશભક્ત બેપાળાજી જોખલે અને
ગિરમીદના સવાલ ઉપરની અભ્યા. પોસ્ટ
ખરચ સહીત હીમત ૬ પેની.

The I. P. Press, Phoenix.
Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 47—Vol. X.

SATURDAY, NOVEMBER 23RD, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

THE CHILDREN'S DAY

A HAPPY GATHERING IN THE ALBERT PARK, DURBAN

SATURDAY, the 9th of November, 1912, will be remembered by the Indian children of Durban and District with great pleasure. The Reception Committee had been at work for some time previous making arrangements for the enjoyment of the children on that day. The morning was bright, and quite early the streets presented a gay appearance from the groups of smartly-dressed children wending their way towards Field Street which was the starting point. The different schools lined up, under the care of the teachers, headed by a banner with the name of their school artistically displayed across it, and to each child was presented a badge containing the photograph of Mr. Gokhale. The colours of the banners were green, yellow and red, being the national colours of India. In the centre of each banner was the Star of India. The schools represented were those of Durban, St. Aidan's College and Schools (Sydenham and Durban) Cato Manor, Clare Estate, Isipingo, Sea View, Stella Hill, Springfield, St. Anthony's, South Coast Junction, Newlands, Verulam and Tongaat. About 2,500 assembled and marched in procession through the town to the beautiful grounds of the Albert Park. Seldom has such a gay and happy throng been seen there. Over the Park gates appeared in large bright letters the words: "Heartiest Welcome to the Patriot Gokhale," and over the pavilion waved another banner inscribed: "Welcome to India's Noble Son." All round the large oval cricket ground, where the sports were held, the schools, with their banners, were stationed, and a prettier scene it would be difficult to imagine. Refreshments were then brought round to the boys and girls and they appeared to thoroughly enjoy the picnic.

Up to lunch time the children held the field, taking a lively interest and

competing in the races and other sports. In the afternoon, the youths and young men had their turn. Owing to some showers of rain the conditions were not so pleasant as in the forenoon, but, in spite of somewhat unfavourable weather, the sports were continued and the people remained in large numbers.

The following were the officials:—Judges, Messrs. R. Bughwan, Jack Moodley, L. Gabriel, B. Gabriel, and J. Royce; starter, Mr. A. Christ-

Shortly after 4 o'clock Mr. Gokhale arrived in a motor-car, and, preceded by a mounted constable, motored slowly round the oval, which at this time was lined by thousands of Indians, adult and juvenile, who gave vent to salvos of cheering as the distinguished statesman passed along. Mr. Gokhale then proceeded to the balcony above the pavilion and watched the conclusion of the sports, evincing keen interest in the well-contested five mile cycle race, and a pretty dance on the lawn by the boys and girls of the Tamil School, which was proceeding at the same time.

The sports being concluded, the schools were massed in front of the pavilion and the honourable gentleman delivered a brief address to them. He expressed the great pleasure it had afforded him to witness the wonderful and inspiring sight of so many bright-looking Indian children. It was one of the purest joys which grown-up people could experience to be in the midst of children, and to feel warmed by their happiness and enthusiasm. Saturday's display would be one of the pleasantest recollections which he would carry back to India with him. He thought a special debt of gratitude was due to the missionary institutions and agencies of Natal for the work which they were doing among the Indian children here.

Continuing Mr. Gokhale expressed regret that there was as yet no provision for secondary education, and that they had to be content with the primary schools, but he trusted that before long the Government would provide secondary education in this land.

In conclusion he heartily congratulated the children on their bright appearance, and wished them every success in life, no matter what struggles may await them in the future.

Mr. Gokhale's speech was loudly applauded and at the conclusion he distributed the Sports prizes.

Mr. Gokhale's Thanks

To the Editor of INDIAN OPINION:

Dear Sir,—May I ask you kindly to convey, through the columns of "Indian Opinion," to the Indian community of South Africa my most grateful thanks for all the kindness which they have lavished on me and which I shall never forget. This visit to me has been a memorable one and I fervently hope that good may come of it.

May I also take this opportunity to convey my thanks to all those friends who sent me messages of welcome on my arrival? They were too numerous to permit of my acknowledging them separately, and I regret I was unable to tender this expression of thanks earlier owing to the great pressure of other work.

With every good wish for the prosperity and welfare of all my countrymen in South Africa.

Yours sincerely,

G. K. GOKHALE.

Telecity Press,
Lawley, November 19th, 1912.

ophers; time-keeper, Mr. S. Enamally; stewards, Messrs. V. Lawrence, T. M. Naicker, B. Subban, D. Fakir, B. A. Maghraj, V. N. Thumbadoo, W. Joseph and M. Lazarus; and Mr. R. Sullaphen, Hon. Secretary. The sports were managed almost entirely by Colonial-born Indians, and they are entitled to great credit for the day's success.

During the day, the band of the D.L.I. played an interesting programme of music.

The Gathering at Lord's

Meeting of £3 Tax Payers

On Sunday morning, the 10th instant, Lord's Grounds, Durban, was the scene of a most interesting and picturesque gathering of Indians—men, women and children. Fully five thousand persons were assembled on the grounds. Amongst those present were a number of Indians who came prepared to lay their individual cases before the distinguished visitor, in order that he might learn, first hand, how they were being treated in respect to the £3 tax.

The Indians began to assemble on the ground from an early hour, and although the proceedings were supposed to commence at 10.30, for some time after that hour, streams of Indians from the outlying districts were still pouring along to Lord's.

The Hon. Mr. Gokhale, accompanied by Mr. Gandhi and several prominent local Indians, arrived by motor-car at 10.30, and was received with tumultuous cheering by the assembled thousands. The preliminaries of welcome and introduction over, Mr. Gokhale intimated that he was ready to hear the grievances of the Indians in regard to the £3 tax.

A batch of complainants, comprising about 50 or 60 men and women, were placed in the fore-ground, and of these, a good many came forward to the table and explained the position, the complaint being in most cases the same, namely, inability to pay the tax, and subsequent imprisonment.

Time did not allow of more than a certain number of representative cases being dealt with, and after a song in Hindi had been sung by Mr. Shaikh Mehtab and his pupils, and one or two speeches in the Hindi language had been made, Mr. Gokhale addressed the gathering, expressing his sympathy with them, and assuring them that he would do all that lay in his power to secure redress. All he could do was to lay the matter before the Government and this he would do, and he would spare no pains or trouble to obtain the removal of the tax. They could rely on him at least to put the matter before the Government in a fair light, (it not to obtain the total removal of the tax.

About 2,000 poor Indians were afterwards led at the instance of the Reception Committee. In this connection Mr. K. R. Naynab, in collecting the people together, and Mr. Rustumjee, in superintending the arrangements of the feast, did magnificent work.

At Isipingo

Instead of one, three special trains had been requisitioned to take the crowds of Durban Indians desirous of journeying to Isipingo on the occasion of the visit of the Hon. Mr. Gokhale on Sunday, the 10th instant. At Isipingo a vast concourse awaited the arrival of the distinguished visitor. Mr. Dehaloo Ram received Mr. Gokhale on behalf of the residents of the South Coast District. The station had been nicely decorated, and, as the carriage conveying the honoured guest, pulled by enthusiastic volunteers in uniform, passed along the decorated road-way, loud and prolonged cheering was kept up. There was a continuous display of flags, bunting, flowers and other decorations, arranged on Venetian masts and artistically constructed arches, and the band of the Natal Mounted Rifles accorded musical honours. It is estimated that there were ten thousand Indians present.

Message to Europeans

In an interview with Reuter's representative on Sunday, prior to his departure from Johannesburg for Lourenco Marques to take the boat to India, the Hon. Mr. G. K. Gokhale once more expressed heartfelt appreciation of the great kindness that he had received not only from his own countrymen but also from the European community of South Africa during his visit. He was carrying with him to India most pleasant recollections of that kindness. He earnestly trusted that the goodwill which marked his reception everywhere would have its influence on the permanent relations between the two sides, and he fervently hoped that the blessing of peace and ever-increasing prosperity would rest on this land and its diverse peoples.

At Messrs. Dehaloo Bros.' premises a large decorated pandal had been erected, to which Mr. Gokhale was conducted. Several European planters were present, and Mr. A. Platt, J. P. occupied the chair. After a few words of welcome from the Chairman, Mr. Gokhale paid a tribute to the European planters and thanked them for the treatment of their servants which he was satisfied was humane and tolerant. He had not come there with any antagonistic feelings against the planters, who, he knew did their best with a difficult problem, but it was the system of indentured labour that was at fault, and at which his criticisms were levelled. He advised the Indian people to continually hammer away until their disabilities were removed.

Mr. Shaikh Mehtab sang his poem describing the hardships of the poor Indians, and Messrs. Dehaloo Ram and Ramsundar Patak addressed the gathering.

Mr. Gokhale then went for a tour round the district to see the plantations and Indian farms and returned in time to catch the special train back to Durban.

Visit to Phoenix

On Sunday evening, Mr. Gokhale and a small party of friends motored to Phoenix, reaching the Settlement at about 7 o'clock. In the early morning Mr. Gokhale paid a visit to each house and conversed with the settlers, after which the friends gathered together at Mr. Gandhi's house for a few minutes when two hymns were sung.

Mr. Gokhale then paid a visit to the Natal Industrial School at Ohlange and spent some time discussing the Native question with the Rev. John Dube, Principal of the School and President of the Native Congress.

The students sang a couple of Zulu songs and the band played popular music.

In the afternoon at four o'clock Mr. Gokhale and party left for Durban to attend the banquet.

The Durban Banquet

Mr. Gokhale's Great Speech

On Monday evening, the 11th instant, about 500 Indians and Europeans sat down to a banquet in the Drill Hall of the Durban Light Infantry. The courses were entirely vegetarian, served by Indian waiters. Sir David Hunter, K.C.M.G., M.L.A., presided and was supported on one side by the Worship the Mayor (Mr. F. C. Hollander) and on the other by the Hon. G. K. Gokhale. Other prominent men at the top table were Senators Sir Liege Hulett, K.C.M.G., and Hon. Marshall Campbell, Mr. Maurice Evans, C.M.G., Bishop Delisle, Ven. Archdeacon Gregson, Mr. James Henderson, M.L.A., Major Silburn, M.L.A., Col. C. Henwood, M.L.A., Mr. John Nicol, C.M.G., Mr. F. Stevens, C.M.G., Col. McCubbin C.M.G., Mr. Justice Chadwick, Mr. Justice Jackson, Dr. Mackenzie, Mr. George Riches (Deputy Mayor), Mr. E. L. Acutt, C.M.G., Mr. Karl Gundelfinger (Chamber of the Durban Chamber of Commerce), Mr. F. A. Loughton, K.C., Mr. J. McBride (Chairman, Durban Club) Mr. M. K. Gandhi, Mr. H. Kallenbach, Mr. R. H. Wisely, Mr. O. H. A. Johari (Chairman, Mr. Gokhale's Reception Committee), Mr. David Calder, and Mr. Jas. Polkinghorne (Protector of Indian Immigrants). At the other tables there were about two hundred prominent Europeans of the town and district, including the Borough Officials, Clergy, Town Councillors, bankers, and merchants.

Chairman's Speech

Sir David Hunter proposed the toast of "The King" in one trite sentence: "We are met here to-night," he said, "men of different religions, different races, and varying colours, but there is one thing in which we are agreed, and that is loyalty to his Majesty."

Following this, Sir David in proposing a toast to the Hon. Mr. Gokhale, said that when his Indian friends did him the high honour of asking him to be chairman of the banquet he was indeed glad to have the opportunity of co-operating with them in giving a hearty reception to their honoured countryman, and in voicing his own sentiments, and so far as he might be able, the sentiments of his fellow-Colonists, with respect to the mission to South Africa of their distinguished visitor, the Hon. Mr. Gokhale. For 26 years, as many of them knew, he was at the head of the Colonial Railway Department, and during that long period he had under his administrative control thousands of Indian employees. He could, therefore, bear personal witness to the value of the Indian population in Natal, in their industry, and to their efficiency in the many different duties they were called upon to perform. Through long and varied experience he had learned to respect his Indian staff for their faithful and useful service, and he therefore had some satisfaction in believing that they reciprocated his feelings towards them by loyal trust in him. With the men of Indian races who were engaged in commercial life he had also been brought into frequent contact—sometimes singly, oftentimes by deputation—when they were accompanied by a solicitor who was able to express to him in the English language what their requirements or grievance were, and he was bound to say, and was happy to acknowledge, that he was always impressed by their reasonable attitude and by that

Innate Dignity and Courtesy

which were characteristic of the Indian races. The problems of Government in every country were perplexing enough to those who had to deal with them, and he recalled the sagacious words of Lord Morley, who once said, when addressing the British House of Commons in his capacity as Secretary of State for India:—

"The man who dogmatizes about the Government of India is a simpleton."

One was tempted to say something of the same kind—perhaps in even more forceful language than was employed by that eminent statesman—about those who, at the safe distance of many thousands of miles, dogmatized about the Government of South Africa with its baffling racial, political, and economic problems, for, like the afflicted woman in the New Testament, they had "suffered many things of many physicians," some of whom had

sent their cures to them free of charge, across the seas, while others, taking a holiday, scampered through South Africa, had forthwith essayed to diagnose this country's ailments, and promptly prescribed for it with all the easy grace of irresponsibility. It was not wonderful, therefore, that they all heartily welcomed their distinguished visitor, who had taken the trouble to come from India to examine for himself on the spot those questions which affect the Indian population of South Africa, and who was so well furnished for the task by long experience of public affairs, by his responsible position as a member of the Council of the Viceroy of India; and by that loyal and judicial temper and moderation which had been so conspicuous in the hon. gentleman's speeches. That they had problems of their very own in South Africa hardly needed demonstration, and the polyglot character of their population could be well illustrated by a simple personal experience.

From the Editor's Chair

THE END OF THE TOUR

LAST Tuesday saw the departure of Mr. Gokhale for India. It is with the most heartfelt regret that South African Indians have bidden farewell to their honoured guest. Mr. Gokhale, as was to be expected, won the hearts of all with whom he came directly or indirectly into contact. We feel that he has uplifted the Indian cause in South Africa and that the prestige of our countrymen here and in India has been advanced by his visit. It was not easy to pursue the task that he had set himself in coming here, but it is safe to say, without dealing with matters of high politics, that Mr. Gokhale's appeal to what he has himself happily called "the better mind of South Africa" will meet with a genuine and serious response. It is too early yet to observe the results of this memorable tour in perspective, and, as Mr. Gokhale has himself warned us, whatever those results may be, they must be awaited patiently and with mutual forbearance. We have consistently warned the Indian community against hoping that the miraculous would ensue from Mr. Gokhale's brief sojourn among us, but it may, we think, be confidently asserted, that never before have the European Colonists of South Africa been better placed to understand the Indian position and the Imperial obligations reposing with them. We most earnestly hope that, whatever difficulties the future may bring, Mr. Gokhale's benevolent efforts, his tact, his reasonableness, and his moderation will have done much to ease the tension that has existed from time to time between the two communities,

and that a solution of those difficulties will be sought in the spirit of compromise. The Indians of South Africa, who are, as Mr. Gokhale has reminded us, an integral part of the population of the Union, must and do recognise and appreciate the European point of view, and we feel sure that efforts will be made by the reasonable men on both sides to prevent anything that may tend to exacerbate feeling, and thus render yet more difficult a most difficult and delicate situation.

Chairman's Speech—(contd.)

As president now for many years of the little Auxiliary of the British and Foreign Bible Society, he found that in carrying out the objects of the Society it had long been necessary for them, in this small Province of Natal alone, to provide the sacred Scriptures in 27 different languages. When one considered how fruitful a source of misunderstanding and difficulty was implied in differing languages, it was not surprising that the governing races of the country had often been confronted with mistrust and want of confidence. He did not propose entering into the particular questions which had arisen in the treatment of the Indian population of the country; it would be improper for him to do so, because these were matters which had to be discussed with the responsible Government of the country, who would, he was sure, receive and treat their distinguished visitor's mission in that broad spirit which they always expected to be exhibited by His Majesty's Ministers. In about three months' time Parliament would be assembled to learn the proposals of the Government on many subjects which it would be their duty to discuss, and, speaking for himself, he could say that he belonged to that portion of Parliament which in every country having constitutional government had

Duties to Perform

not less important than those of the Government itself—that was, his Majesty's Opposition; and they would have an opportunity of considering and criticising questions which would be evoked out of the conference which their distinguished friend might have with the Government. The further importation of Indian labour into Natal had now been stopped. He would not stay to dogmatize on the question whether anything of the kind would ever be resumed. Those who were invited and brought to the country and their descendants and those who were not asked to come but have been allowed to settle here under South African laws, should receive fair and just treatment—"Fiat justitia, ruat coelum." He believed that to be the true sentiment of every well-thinking citizen of the country. If there was one thing which struck him more than any other of recent years, it was the growth in all the Colonies of the

Imperial consciousness. Perhaps in South Africa this growth was not so rapid as in other parts of the Empire, but with time and patience they would come to recognise more and more fully that the interests of each were the interests of all. Meantime, they should continue to glory in the fact and apply it that the British flag meant substantial justice to men and women of every race and colour and religion over whom it floated.

It was in this spirit that he asked them to join him with hearty goodwill the earnest wish that their distinguished friend's delicate and difficult mission would be very successful in removing misunderstanding, and he therefore asked them, upstanding, to drink the health, long life, and continued usefulness in public service of their distinguished visitor, the Hon. Mr. Gokhale, Companion of the Most Eminent Order of the Indian Empire.

Senator Sir Liege Hulett, who was next called upon for some remarks, said he had not come there that evening expecting to be asked for anything of such a character, and did not know why he had been selected to say anything upon the occasion, but he did, on behalf of himself and his fellow-Colonists, welcome most heartily Mr. Gokhale, and trusted that his visit would be of pronounced benefit. Perhaps one of the reasons why he was there was that he was one of the oldest employers in that room, and perhaps in South Africa. Fifty years' experience had he had, and he should know something about it. He had had a thorough knowledge of Indians in that time—and his knowledge had been of a pleasant character, and he considered he had had very often to battle for their rights and other matters connected with their legislature for thirty years, and he was satisfied upon one thing—that this Colony owed its prosperity not only to the whites, but to the Indians. (Applause.) The Indians had made a great difference to the development of the country, and but for them things would have been very different, with the unsatisfactory native labour conditions, and it was of the greatest consequence to all to have these questions amongst the Indian community satisfactorily settled. Natal had now become a Province of United South Africa, so they had sunk some of their own ideas for the benefit of the large majority. The Indians had some grievances, undoubtedly, but those grievances might have been magnified, and possibly for a purpose. On behalf of those Colonists whom he represented, he would extend to Mr. Gokhale a hearty welcome.

Mr. M. S. Evans said that, in saying a few words of welcome to the guest of the evening, he would remark that he had been away for several months visiting England and America. He took a great interest in social questions, and had studied deeply the subject. He had been to the

Universal Races Congress, where all the great races were gathered together. Probably, he thought, the greatest questions of the twentieth century would be racial, and undoubtedly in that respect, questions would arise which would be of the greatest importance to the whole world. He welcomed the advent of Mr. Gokhale. He had been one of those who protested against the importation of Indians into South Africa from the first. He had been against Sir Liege Hulett and others in this respect, but whilst protesting, he had always stood out for fair play for those whom they had brought out. (Applause.) And he hoped one or two matters would be altered in the legislation affecting those people, particularly the £3 tax on non-indentured Indians. He hoped that Mr. Gokhale would go back to India with the assurance that the Europeans of this country intended to do the right thing by his countrymen who were amongst them. At the same time the European race believed that it must govern South Africa in accordance with the highest ideals of Western Europe, and he thought it would be better for all were these ideals paramount, and with that he knew Mr. Gokhale would agree.

Senator the Hon. Marshall Campbell also said a few words to welcome the guest of the evening, and also to wish him God speed in his mission. The Indian immigrants had come under laws passed some time back, and with them had come the merchants, who had proved themselves honest and hard-working citizens, as many of those present that evening could testify. He (the speaker) had been one who had had big transactions with Indians, and he eulogised their honesty and attention to business. If it had been a mistake to bring the Indians to the country in the first place they must be fairly treated now they were here.

Major Silburn said he welcomed one of the distinguished men of that part of the Empire which had been won by the English race at the point of the sword, and would be held by the sword. He welcomed visits by Imperial statesmen, because they could only make towards that Imperial unity and concord and that peace which the British stood for. At the same time, as an Englishman, he thought it would be extremely unfair to their visitor and to the Indian community if that gentleman left these shores under any misapprehension as to what the intention of the governing people of this country was towards those desirable people. He had followed Mr. Gokhale's tour through the country, and had noticed that few words of warning had been given him as to what the position really is. Many thought the British and the Boers were hostile to his countrymen, but that was not the case. There were undoubtedly grievances under which the Indians suffered and he, speaking as a sympathetic politician, said that

these grievances should be cleared away as soon as possible. He, personally, would use his best endeavours to have these matters taken up, especially the £3 tax. But it was to be remembered that in South Africa we had also a difficult racial problem in the native question, and the introduction of another such problem made it more difficult yet. He would like Mr. Gokhale to go back to India and to say that the problem was going to be faced and dealt with by the people in South Africa, and that they would tolerate no interference from abroad.

Mr. Gokhale

Mr. Gokhale, who was received with cheers, said that banquet would be one of the most pleasant memories of his visit to South Africa, and the thought of it would call to his mind not only the great affection which his countrymen resident in Durban had lavished on him, but also the hearty and generous attitude of the European community of the town towards one who had been a critic of their policy in the past, and who might not be able to see eye-to-eye with them in the future. He assured them that he was never better pleased in his life than when he heard some of the sentiments expressed that evening, especially the sentiments of two speakers who said whatever view might be taken of the introduction of Indians into this land in the past, those who are here must be treated with fair play. He asked for nothing more than that; India asked for nothing more, and whether it came from South Africa herself or whether it came as the result of agitation in India, or in England, was immaterial to them, so long as justice was done. After repeating much of what he said at the meeting at the Town Hall, on Friday evening, Mr. Gokhale said that he rejoiced that indentured labour had been abolished, because it was wrong in itself, it was unfair to the employer, and the employee, and he thanked God it had been put an end to. Their grievances were three in number. Their first grievance was the recent operation of the Immigration Law. There was no dissatisfaction with the law as such, and it was required to be strengthened in order to still further restrict Indian immigration here he did not think India would raise any objection. But the operation of the law was another matter, and they asked that its operations should be sympathetic, and should show consideration to those who were subject to it. The previous day a deputation waited upon him which consisted of leading Indian merchants who mentioned case after case, into some of which he had been able to look while he had asked them to prepare a statement which he would lay before the authorities. What happened was this. A man was given a certificate of domicile. Armed with it he went back to India, feeling he

The Hon. Mr. Gokhale's Visit to Natal.

SOME OF THE ADDRESSES.

Photo by the Bauer Studio.

Top.—Golden Shield, presented by the Durban General Reception Committee.

Middle.—Silver and Gold Casket, presented by South Coast Indians.

Bottom.—Silver Shield, presented by the Muhomedan Community of Natal.

could return any time, but recently he had been examined in regard to his certificate and questions of no ordinary character had been asked. He was often asked what he was doing 12 or 15 years ago when he first came to the Colony. He (Mr. Gokhale) would ask them, which of them could say what he was doing 15 years ago, or what he was doing this day last year. On the strength of small discrepancies in the supplying of such information an ignorant man was told that his certificate was fraudulent, and in this a great injustice was done to him. It was nobody's interest, he maintained, to inflict injury on these poor people; it was red tapeism pure and simple, and what they wanted was more consideration. Their second grievance was in regard to

Trade Licences

and this would be the most difficult of the three, because there was a large amount of feeling on the European side, and serious material interests on the other side. He believed the Indian being a small trader, that it was only the European small trader who suffered if he suffered at all, but some Europeans did take the view that he did suffer, and said that there would be no trouble if the European small trader were sufficiently attentive to his business. Again, the community as a whole was interested in buying articles as cheaply as possible, and if the Indian sold things as cheaply as possible he could not be doing harm to the community. The policy of this Colony in the last three years had been a policy of extinguishing these licences somehow or another. Legislation was attempted, but it failed, by which no more licences would be granted, while all existing licences would be ended in ten years. While the legislation had failed, however, the intention of it had been secured, and in the matter of the transfer of licences great difficulties were placed in the way of Indian traders. He could quite understand objections to the opening of new stores, but he could not understand why an existing store should not be transferred from one man to another who was equally respectable. If the difficulty of the first man who had to get rid of his store were to be taken advantage of in this way, then he said the policy was neither just nor fair. What was the justification for harassing traders in this manner, and causing them to go about with a constant dread as to what would happen next year. The present policy was bound to create corruption which would demoralise these people and everybody else.

Mr. Gokhale, dealing with the third grievance said he was glad that every speaker had condemned the £3 tax. It was difficult to speak in terms of moderation of an impost of this character, for it included not only men and women, but boys above 16

and girls above 13. There were 10,000 in the Colony liable to pay this licence. About a third of them were able to pay, the others were unable, and only the previous day he heard women had been imprisoned four, five, and six times for this failure. Especially considering that the indenture system was ended there was no necessity for the tax. If these three grievances were removed, he explained, he did not think the Indians in Durban, in Natal, would have any more grievances so far as their present position was concerned.

Not Vain Nor Simple

Mr. Gokhale then dealt with the criticisms of his speeches and warnings which had been given him. Every man was liable to make mistakes, he said, and he found himself in an extremely difficult position. Two things were urged against him. It had been said that, more or less, he had been indulging in veiled threats, and that he had been suggesting that there would be Imperial intervention unless things were put right here. Nothing was further from his mind than to indulge in threats either veiled or unveiled. He was not so vain nor so simple nor so inexperienced as to imagine that he could appeal to Englishmen in that way. He knew enough of English history and the traditions of the English race to realise that if anything were to be got from Englishmen it would not be got in these ways, but by appealing to their sense of fairplay or justice. What he did state was the position in India, and if that explanation appeared to be a threat it was his misfortune, but not his fault. As he had already said, there was a bitter feeling on the question of South African grievances, and this feeling was creating real apprehension in the minds of educated men. Stories were reaching India from South Africa—they might be exaggerated, but there was a feeling that there was some justification for them—and India's sense of England's fairplay was being weakened, not by Englishmen in India nor by Englishmen in England, but because of the way in which Indians were treated in the sub-continent. It was because of this that the Government of India had a fear in its mind; they realised that their interests were bound up with the English flag, and it was their sincere belief that there would be danger in alienation, and that alienation might be caused by this bitter feeling. Again, there was nothing for which he wished less than intervention by the Imperial Government in South African problems. South Africa had Responsible Government, and it was towards this goal also that they were striving in India to-day. But the position was peculiar. The Indian Government could not approach the South African Government directly; they could only approach them through the Imperial Government, and the Imperial Government

was therefore their sole protection in these matters. But the Imperial Government, having granted South Africa self-government, would think once, twice—nay, ten times—before it took an attitude in regard to this problem that might be construed as intervention, and that in a way was one of the peculiarities of the situation. He appealed to his hearers' imagination, and he asked Major Silburn what he would do if he were in India and in his shoes. He thought that he would do what any Britisher would do, namely, represent his cause to the Imperial Government and the Government here, and that was what he (Mr. Gokhale) was doing. His hope was that this question would be solved, as it should be solved, by the people of South Africa, because intervention Imperially would only put their backs up, and if that happened a solution would be further away than ever. "My final appeal," he concluded, "my first appeal, is to your sense of justice, and in appealing to the British sense of justice I am sure my appeal will not have been in vain."

Other Speeches

Mr. M. K. Gandhi, proposing "The European Guests," asked his fellow-countrymen to drink that toast heartily, although they had had to drink many a bitter draught in South Africa. Still, there was a silver lining to every cloud, and there were many European friends who had come to their aid, including Mr. Silburn, although that gentleman thought that the Indian Empire had been won by the sword, and that it had been kept by the sword. He differed from him on that point, because he believed that it was inconsistent for England to deal out justice with one hand and hold the threat of the sword with the other.

Responding, the Mayor paraphrased a Biblical term, which, he said, was applicable to Natal, and said that we as children were suffering for the sins of our fathers, but that did not take away the responsibility from us. He was glad to hear Mr. Gokhale lay down three specific grievances, the cause that was the first occasion on which he had been brought face to face with what was actually wanted, and because he had always believed that the grievances were more serious than the three he had mentioned. Regarding the trade licences, his Worship pointed out that Indians could appeal from Town Council decisions to the highest Court in the land, and that three such appeals against decisions by the Durban Town Council had been upheld, the Bench at the same time expressing the view that in each case there was justification for the position that the Council had taken up in regard to them. The Town Council had been in all three cases justified in its action on the facts placed before it.

Mr. J. Royce, at the finish, proposed a toast to the chairman.

Sir David Hunter, in replying, said that it had been his pleasure to hear a son of India who had spoken so feelingly on this vital subject. They all wished him great success in his mission for the settlement of the disputes in connection with the Indian population.

With "God Save the King" the banquet closed.

Visit To Sydenham

On Tuesday morning, the 12th inst., Mr. Gokhale visited the St. Aidan's College, Sydenham. As time was short and there were many important interviews fixed for that morning, including one with the Durban Chamber of Commerce, a long stay was not made. The Principal and staff of the College and the teachers in the schools awaited outside to receive Mr. Gokhale whilst inside were assembled the students who gave the visitor a rousing cheer as he entered the hall.

The Rev. A. A. Baillie (Principal) welcomed Mr. Gokhale and said how pleased they were that he had found time to visit the College.

The Rev. Koilpillai (Headmaster) then read an address which was afterwards presented by the Principal, expressing the greetings of the Principal, staff and students of the College and the staff and pupils of the following schools connected with St. Aidan's Mission:— Sydenham Collegiate Boys' School, Sydenham Girls School, St. Aidan's Boys' School (Durban,) Springfield, Cato Manor, Stanger, Umzimto, Sutherland, Eastcourt, and Newcastle.

Mr. Gokhale expressed a few words of thanks and apologised for the briefness of the visit.

Visit to Mount Edgecombe

At the invitation of the Hon. Marshall Campbell, Managing-Director of the Natal Estates, Ltd., the Hon. Mr. Gokhale, Mr. Gandhi, Mr. Kallenbach and several members of the Reception Committee, motored to Mount Edgecombe on Tuesday the 12th inst., and partook of luncheon. The party afterwards went to a large piece of ground near the mill where a mass of somewhere about ten thousand Indians of the district (including the employees on the Estates) was assembled. The approaches had been gaily decorated with flags and an archway, and in the centre of the ground was a handsomely decorated platform to which Mr. Gokhale was conducted. There he was introduced to several old and respected Indian servants of the Company and residents in the district, and, on behalf of the indentured Indians, an address was presented.

Mr. Gokhale, who was very much pressed for time on the last day of his visit to Natal, replied in a few brief words of thanks to the Indian people and promised to do all that he possibly could to make their condition happy and comfortable. Mr. Gokhale's party then entered the motors and left for Durban where Mr. Gokhale had further engagements up to the moment of leaving for Pretoria by the evening train.

We understand that, besides giving the employees a holiday for the occasion, Mr. Campbell kindly provided a treat for all the people.

The planters and other employers, from several miles around, gave leave to their employees for the day.

A Jarring Note

Unfortunately, a few employers in or around Verulam did not allow their people to have the day off and this led to some trouble which, in spite of the auspicious occasion, had its sequel in the police court. In the case of the Oakford Priory employees, the overseer gave evidence ■ the effect that the Indians asked for leave, but he refused it. Consequently, one Indian went without leave. He was sentenced to one day's imprisonment. Four Indians employed by Messrs. Foss and Sons, Verulam, were also brought before the Court for leaving without permission. It appears that, in their case, Mr. Foss told them that they could finish certain work and go by the one o'clock train, instead of which they went by the 8-30 train. Each were sent to gaol for one day as punishment. Messrs. Sykes and Sons, Mount Edgecombe, allowed all their men to go, after roll-call, but one man failed to put in an appearance and so he was brought before the Court and sent to gaol for fourteen days. Two men were similarly charged by Mr. C. R. Hansen of Redcliffe and sentenced to seven days' hard labour.

All these cases were brought under Section 35 of Law 15, 1891, which provides that any Indian Immigrant who, being in good health and able to work, shall absent himself from muster or roll-call without leave shall, in addition to forfeiting his wages, be punishable, by the Magistrate, by imprisonment.

The Acting Magistrate (Mr. Rossiter), in sentencing the accused, seemed to realise that all Indians were most anxious to see and hear their distinguished countryman, but, nevertheless, he thought fit to punish them.

The Departure

The Indian community turned up in large numbers on Tuesday evening to witness the departure of Mr. Gokhale for Pretoria. All the prominent residents were present. There was not the same enthusiasm as was displayed on the arrival, for their hero was about to leave them. But

there was a feeling of thankfulness for the success of the visit and the excellent effect it had created in Durban.

In Pretoria

Mr. Gokhale arrived at Pretoria on Wednesday evening and was received at the station by the Deputy Mayor (Mr. Findley) and the Indian community. Addresses were presented. Mr. Gokhale interviewed the Prime Minister, Mr. Smuts, and Mr. Fischer on Thursday morning. The interview lasted two hours. At the close of it Mr. Gokhale said he was quite satisfied with the interview. There had been a full and frank interchange of views. The question had been discussed in all its bearings, and he was certain both sides appreciated both the Indian and the European standpoints.

In the evening a banquet was given in the Town Hall, attended by Cabinet Ministers and prominent citizens. A full report of the proceedings, including Mr. Gokhale's speech, will appear in our next issue.

On Friday afternoon Mr. Gokhale left Pretoria for Johannesburg and thence to Tolstoy Farm.

Mr. Gokhale left Tolstoy Farm on Sunday afternoon, the 17th instant at 5 p.m. for Johannesburg, in order to have an interview with Sir Thomas Smartt, M.L.A., the leader of the Opposition.

Having paid a few farewell visits ■ European friends and the leaders of the Indian community, he proceeded to Park Station, where a large number of Indians had gathered to bid him farewell. Punctually at 8.45, the train steamed out en route for Lourenco Marques. Mr. Gokhale acknowledging the farewell greetings. He was accompanied by Messrs. Gandhi and Kallenbach who are proceeding with him as far as Mombasa. At Pretoria, the local Indian leaders attended at the Station to say goodbye.

Reception at Delagoa Bay

Mr. Gokhale received an enthusiastic reception on arrival at Lourenco Marques, on Monday afternoon, the station being thronged. The presentation of three addresses followed at the Municipal Hall, the British Consul-General presiding.

In the evening, a banquet was held at the Cardoso Hotel, and was attended by about 50 people, among whom were 17 Europeans. The speeches were very brief, the guest leaving at half-past 10 o'clock for the steamer *Kronprinz*, which sailed soon after midnight.

Mr. Gokhale was to call at Beira, Zanzibar and Mombasa, the Indian communities of which places have extended to him a cordial invitation. At Dar es Salaam Mr. Gokhale is to change to the s.s. *President*, which is due to arrive at Bombay on the 10th proximo. The German East

Africa Company, by whose steamers he is travelling, are paying every attention to Mr. Gokhale's comfort and convenience.

A Special Souvenir

A special illustrated Souvenir of the Hon. G. K. Gokhale's tour through South Africa will be issued immediately. It will contain a full report of all the functions, the speeches, and press comments. A summary of the anti-Indian legislation throughout South Africa will be included. Interesting photographs have been taken of various functions and of some of the addresses presented, and these will appear in a supplement. The book will consist of about 120 large pages, printed on good paper, and artistically produced, and it should prove a very interesting and valuable record of what has undoubtedly been a great event in the history of South Africa. The price is five shillings per copy, and orders should be sent once forwarded to Mr. Gandhi's office, Box 6522, Johannesburg. It is desirable that the number of copies required should be known at once, as it will be difficult to print a further edition in case of a short supply.

Official Speech

Delivered at the Durban Reception to the Hon. G. K. Gokhale

Mr. Omar Haji Amod Johari, chairman of the Durban General Reception Committee, delivered the following speech in the Town Hall reception to the Hon. Mr. Gokhale, on the 8th instant:—

It is but proper that the General Reception Committee, on behalf of the Natal Indian population, should address a few words of welcome to our distinguished guest, Mr. Gokhale. We are met here to-night to do you honour, not only because of your own personal merits, whose magnitude it is impossible to estimate, not merely because of the improved relations between two important sections of his Majesty's subjects resident in South Africa, for which we ardently hope, but because of all that you stand for to-day in the eyes of the peoples of the Empire, and particularly of our own beloved Motherland. History tells us of the grave neglect of the Colonists by the British people in the early days of colonisation, and stories are told of Imperial Colonial Secretaries who could not even tell the whereabouts of a particular Colonial territory without the aid of a map. Those days, however, are happily past. The British Colonial Empire is not the least important

part of the whole Empire, and Britons are to-day as proud of their fellow Britishers established in the Colonies as of any other subjects of his Majesty. Until recently, we had almost thought that this historic neglect was about to be repeated by our countrymen in India towards their compatriots who had sought their homes and their fortunes in other parts of the Empire. But we now know that in our times of trial and tribulation, our Motherland has heard our appeal for help and sympathy, and has used her influence to improve our position. This is not, perhaps, an occasion for reviewing the difficulties of the past, but it would be ungracious of us all to fail to testify to you our profoundest gratitude for the remarkable and patriotic part that you had in bringing about this change of attitude in the minds of our more thoughtful brethren in India. So far back as the year 1896, a critical time in the history of Indians in this Province, your attention was successfully drawn to the many problems presented by the conditions of the Indians of South Africa. Mr. Gandhi has paid a remarkable tribute to your untiring interest in our affairs and your ever-alert activities on our behalf, activities that were repeated with characteristic energy at the National Congresses of 1901 and 1905 over the last of which you presided with so much quiet force and impressive dignity. Your speeches on the subject have shown how more and more your imagination has been gripped by the importance, from an Imperial point of view, of the problems presented by a complete examination of our situation. Then, again, when

The Transvaal Trouble

was at its height we remember gratefully the part that you took, when in London, in the deputations that waited upon Imperial Ministers, with a view to finding a settlement satisfactory to all parties. And later, when on two separate occasions our special delegate proceeded to India to further acquaint our brethren with our increasing troubles and difficulties, and to seek their aid, it was you, sir, who, putting other work on one side, assisted him by speech, pen, and wise counsel, to make our needs heard and felt from one end to the other of our vast Motherland. But for your humane efforts, we cannot suppose that the stoppage of indentured recruitment for Natal, with which, we believe, most responsible European public opinion here is in accord, would have been effected for some years, and it is to you, therefore, that we owe a higher status and an improved economic position. You will, sir, I am sure, realise our difficulties in finding language to acknowledge our enormous indebtedness to you, to which you have now added immeasurably by coming to this country to study its economic and racial pro-

blems at first hand. But that is the least cause for our congratulation. It is a source of the utmost pride and satisfaction to us that it has fallen to the lot of one of India's most eminent and most selfless sons to declare to the world India's place in the Empire. With the growing national consciousness, to which you have so frequently and naturally alluded since your arrival in South Africa, it has become increasingly impossible for the people of India to stand by silently and watch the deprivation of rights that had been specially declared to be theirs by the word of the Sovereign and by the decrees of the principal Ministers of State. You have given voice to this feeling of injured national pride, and have energetically protested against such deprivation, and have asserted in dispassionate, but yet unequivocal terms, that upon the successful solution of the problem of the treatment of Indians in the Colonies depends the status of Indians in the Empire of whose membership they have been justly proud, and to which they have been unwaveringly loyal. It is you who have unhesitatingly demanded the fulfilment of these

Pledges and Obligations

of the past, and who have pointed out that without statutory equality of treatment no permanent basis of settlement could be found, with corresponding danger to the integrity of the Empire—a statement of the case that has been accepted by his Majesty's Ministers themselves and by most thoughtful men in this country. We consider, sir, that in making clear the position, and in coming here in person to examine the difficulties of an extraordinarily difficult situation, you have performed a service to the State of vast magnitude, and have demonstrated the collective loyalty of the Indian people to the British Imperial ideal. We Indians of South Africa have done, and will continue to do, our utmost to reconcile our conception of that ideal with the peculiarities of local conditions. We have gone and will continue to go far out of our way to conciliate the sentiment and opinion of our European fellow-Colonists, many of whose most prominent representatives we gladly welcome here to-night, and we are satisfied that your visit will do much to promote improved amenities between us and them in the future, so that we can solve those problems with the strength and ability afforded by united action. I have used with deliberation the expression "Indians of South Africa," and not "Indians in South Africa" because I wish it to be emphasised that we are not only in this Union, but are an integral part of it, that we shall do our utmost to foster its growth and development; and that we shall endeavour to do what lies in our power to add to its permanent prosperity. We do not and never have asked for the

open door for Asiatic immigration, but we have always protested, and will continue to protest, against principles of legislation that would make it impossible for you, sir, to appear upon a public platform in South Africa upon equal terms with ourselves, or with the most privileged of our fellow-Colonists. We earnestly trust that your experiences in this country will have been of a nature to enable you to combat unreasoning prejudice, both here and in India, so that a better mutual understanding may be arrived at, the Indian national dignity maintained, and the susceptibilities of our white fellow-Colonists treated with the greatest regard and respect. In heartily wishing you a successful conclusion to your Imperial tour, and a complete restoration to health, I now call upon the honorary secretary of the Reception Committee to read to you the Indian community's address of welcome.

A Chat with Mr. Gokhale In a London Club

Mr. Gokhale during his visits to London (writes Mr. Albert Cartwright, in his "London Letter" to the *Pretoria News*) is much occupied with and much sought after in official and semi-official circles connected with India now or formerly, and this is particularly the case on the present occasion, because he has come to London, and he is now going to South Africa, to learn at first hand from all sources open to him what is possible to be done to bring to an end the difficulties between the South African British Indians and the Government of the Union. Busy though he is Mr. Gokhale was kind enough to spare me five minutes for a chat on the eve of his departure. I found him at a leading political club, of which he is a member, whereat men of influence and position in British public life are always

Eager to Hear His Views

on current Indian problems. Most people who while following Indian questions with interest have not visited the Peninsula will probably be surprised on meeting Mr. Gokhale by the comparative youthfulness of his appearance; surprised, that is, when they recalled the fact that for over a score of years they have instinctively thought of him as one of the most representative of Indian statesmen. He is apparently as old as General Hertzog, and he is not at all unlike that strenuous politician. Like the Minister for Native Affairs, he suggests great mental keenness, downrightness and sincerity, and is, one would say, not at all a safe kind of man upon which to try pretence in any matter. The fact that he is a Mahratta, mem-

ber of one of the proudest races in India, sufficiently explains that part of his equipment. Mr. Gokhale can scarcely be described as optimistic, regarding the probabilities of an early settlement, and one at the same time satisfactory to the British Indians, of the difficulties which have arisen—perhaps it would be more accurate to say the difficulties which one or two men in official positions have deliberately made. But failing such a settlement—which, it cannot be too often insisted upon, involves no irruption of Indians, labourers or others, into South Africa, but merely treatment on something like civilised lines of those already there—a new and formidable and in certain eventualities permanent movement is to be set on foot in India, and Mr. Gokhale, as the man whom the confidence of his fellow-countrymen will inevitably thrust to the forefront of that movement, wishes to gather his facts first hand. Upon two points he is emphatic. One is in expressing the sense of appreciation of the Indian native races to the British born people in India who have written or spoken of the position in South Africa. His face lights up as he tells one that in not one instance is there failure to condemn the South African Government's policy as unjust and utterly unimperial. This recalls the studied language in which Lord Morley, when he last wrote on the subject, expressed his view that nothing since the mutiny has so stirred up India as has this South African episode. In the second place, Mr. Gokhale is emphatic in deploring the effect of the South African policy upon the political views of the rising generation in India. Those who wish India to continue in her present relationship to the rest of the Empire, he says, are met at every turn, by extremists who have far different ideals and ambitions, with this simple question, "Of what avail is membership of the Empire to India when on going to another State of the Empire British Indians are refused not only all political privileges, but the most elementary human rights?"

Two Points

I have already mentioned the fact that Mr. Gokhale, like Mr. Gandhi and other Indian leaders, makes no demand for unrestricted admission of British Indians, of any status. It may be well to add a word on two other points. The first is that in official quarters here it is invariably said that it is the Unionist leaders in South Africa, the professing imperialists, who are mainly responsible for the Government's policy, inasmuch as they privately assure General Smuts of their unwavering support, however far he may go in harassing the Indian population. If this report is untrue to the Unionist leaders—who know the seriousness of the Indian question in an Imperial sense—Mr. Gokhale's visit and inquiries will be welcomed by them publicly, as enabling them to

make their position clear. The other point is that the South African Government, if it supposes that India possesses no retaliatory power, may one of these days find itself somewhat seriously in error in that supposition.

A Frank Admission

The "Volkstem" on the Indian Question

Advocate Ralph H. Tatham, in a letter to the *Volkstem*, in reference to the arrival of Mr. Gokhale, reminds the people of South Africa that, on the maintenance of what is known as the "white ideal" depends the future of this country, and that Mr. Gokhale comes to South Africa with the avowed object of interfering with that ideal. The writer says:—

"On the night before he left London, speaking at a banquet given in his honour, Mr. Gokhale is reported to have said: 'The position daily was becoming more anxious, but he believed that when the state of feeling in India was known to South African statesmen, they would realise that a solution was essential for the good of the Empire.'"

Mr. Tatham continues: The state of feeling in India may be very interesting to people in London and in India, but the state of feeling in South Africa is ever so much more important to us here, and that is most distinctly opposed to any relaxation whatever in regard to the Asiatic laws of this country; and, indeed, public opinion in South Africa would to-day favour even stronger restrictions than at present exist.

Mr. Tatham adds that, speaking as an Englishman, he thinks the maintenance of the "white ideal" is more important than the maintenance of the Imperial connection.

The *Volkstem* which, by the way, is the most influential Dutch newspaper in South Africa, commenting on the above communication, says that it is a public secret that Mr. Gokhale's visit was only taken for the purpose of obtaining for British Indians certain privileges which we intend denying to any Asiatics without distinction. The writer of the article reminds the reader of the passive resistance agitation against General Smuts's measures. Boer and Briton (says the *Volkstem*) have taken up the definite position that our country affords no home for Asiatics, and that we may not aggravate the colour question by introducing Orientals. In the past all kinds of regrettable errors have been made, such as the importation of coolies into Natal, and the Chinese into the Transvaal; but we were on the way towards reaching an eminently satisfactory solution of the problem when on account of the threats from British India our politicians and statesmen considered

themselves obliged to make time. . . . We are going to keep the Oriental out of the country just as Canada has done and our purpose still is eventually to remove him from South Africa.

Mr. Gokhale Interviewed

On the Question of Retaliation

A representative of the *Transvaal Leader* has interviewed the Hon. Mr. Gokhale in regard to the feeling aroused in India by the state of affairs in South Africa. The visitor was asked whether he was correctly understood to suggest definitely that British rule in India is being jeopardised by the action of South Africans.

"It is not," he replied, "exaggerating the situation to put it that way."

"You said that the feeling of disaffection has largely calmed down in India, but that there is grave danger of its recrudescence unless things are altered in South Africa?"

"That is so. The relations between the two sides in India are better to-day than they have been in my experience—that is, during the past 25 years. The King's visit went a great way towards bringing that about. But this South African difficulty is a difficulty which is not in the hands of the Government of India to settle, and all classes are feeling the strain of the situation. If things go on like this much further, I have no doubt in my own mind that a violent feeling of resentment will grow up."

"Against whom?"

"In the first instance, this feeling will be against the European in South Africa, but it will not remain confined to him. Already there is a loud cry throughout India for some policy of retaliation against South Africa, and I do not think the Government of India will be able to withstand this cry for long."

"Now that you have stopped the supply of indentured labour to Natal, what other means of retaliation are there left to you?"

"I prefer not to say anything that may be construed as a threat, but you must remember that at present the whole of India, its commerce and everything else, is open to the South African."

"To us in India," continued Mr. Gokhale, "the spectacle of a great Government such as that of this country pitting itself against poor individuals of our country and administering the laws against them in an obviously unjust and harsh manner is not calculated to increase our regard for the Europeans as a race. I think it is the duty of everyone interested in the relations between India and England—India and the rest of the Empire—to see to it that this sore is healed as soon as possible. And, personally, I

think that if a reasonable assurance could be felt by the European public of this country on the subject of immigration, there should be every disposition on their part to set at rest the grievances of those Indians who are already here."

"You think there will be no grievance felt at the prohibition of immigration, so long as the Indians here get what you consider just treatment?"

"My opinion is, as I have stated before, that now that the stream of indentured labour for Natal is stopped, there will be very little immigration in the future, even if the law remains as it is. We are not an emigrating people, and I think any fear as to this country being over-run by Indians is quite unfounded."

This was as much as the claims on Mr. Gokhale's time allowed him to say.

Mr. Gandhi Explains

While waiting to see Mr. Gokhale, the *Leader* representative had a chat with Mr. M. K. Gandhi, the local leader of the Indian people, who suggested that there were certain questions about Mr. Gokhale's mission which he could personally answer and which it would be an advantage to put to him, from the point of view of economising Mr. Gokhale's time.

Mr. Gandhi first of all cleared up the doubt which exists in many people's minds as to the official character, or otherwise, of Mr. Gokhale's visit. "Is Mr. Gokhale," he was asked, "the formally appointed representative of the Government of India in this matter?"

"No," said Mr. Gandhi, "he comes in his private capacity but with the full knowledge and approval of both the Indian and the Imperial Governments. Before sailing from England he had interviews with, among others, the Marquis of Crewe (Secretary of State for India), Mr. Harecourt (Secretary of State for the Colonies), Lord Gladstone, Sir Richard Solomon and Sir Starr Jameson."

"How long will the visit to South Africa last?"

"Mr. Gokhale leaves on November 6 for Natal. Elaborate preparations are being made in Durban for his reception—on the 14th he meets Ministers in Pretoria, and then he leaves immediately, via Delagoa Bay on his return voyage to India."

"Surely this is a very short time for the accomplishment of so important a mission?"

"It is an exceedingly brief stay, but Mr. Gokhale has to be back in India early in December for his legislative duties."

"But he expects to have all his conclusions definitely formed by the time he sees the Union Ministers?"

No Right to be Surrendered

"That is so. Of course, in so far as the rights of Indians are concerned he can have no opinion to form. He has come with an open mind only

from the point of view that he is anxious to understand the European side of the question. In theory, as a distinguished patriot, could never think of surrendering any of the rights of his countrymen. But his conclusions as to the putting of theory into practice are open to modification by local knowledge gained from contact with those who have carried on ceaseless agitation in this country against British Indians."

In further conversation, Mr. Gandhi expressed his belief which he said was also Mr. Gokhale's belief, that the problem has been virtually narrowed down to the treatment of the Indian population domiciled in the Union.

"As to that," he said, "Mr. Gokhale has, I think, come to the general conclusion that the Indians resident here are entitled to civic equality. That is to say, their movement within the Union should not be hampered and, under restrictions of a general character applying to the community at large, they should be allowed freedom of trade."

"How about the Free State?"

"With reference to the Free State, Mr. Gokhale is still studying the law, and it is difficult to say what his conclusions will be on that point. Personally, I feel that for yet a few years to come the Free State will retain its policy as far as the holding of land and the carrying on of trade are concerned. As far as the immigration barrier is concerned, it is part of the compromise that under the new Act the few fresh immigrants that will be allowed to come in will be free to move about in any part of the Union. They will, therefore, not be subject to the Free State restriction as to immigration, but they will be unable to trade or farm in that Province. But some day or other, the Free State barrier must entirely disappear. Otherwise the Union will be a *latco*."

"The Coolie Gentleman"

A Krugersdorp Man Airs His Feelings

Speaking at West Krugersdorp at an open-air meeting, Mr. J. S. Hawken referred to the Coolie question as it affected Krugersdorp (reports the local paper). After pointing out what the Council had done, and how they were waiting for the Government, he said it was a tremendous pity that the Mayor of the town had gone out of his way to go to the station to see the Coolie gentleman who had passed through that day. The whole thing was so inconsistent. It was only the other day that the Mayor took the chair at a public meeting, held in the Town Hall, at which all the speakers called attention to the Coolie invasion, and the Mayor was elected a member of the Committee to see what could

be done in this matter as far as Krugersdorp was concerned. Now they found the Mayor "hobnobbing" with all the Coolies in the district. Moreover, this Coolie gentleman had evidently come here with the express purpose of stirring up strife, for note his remarks made at Kimberley, which were to this effect: If the Indian question is not settled the satisfaction of the people of India, then other measures will be taken. It was evident that he had come to try and bluff the Government, and if the Government of the country saw that all the Mayors of the different towns were anxious to sit at the feet of the Coolie gentleman, then they could expect nothing less from the Government. Because the Mayor of Cape-town started an idea, it was not necessary that the Mayors of the Transvaal towns should follow suit. (Applause.) The conditions of Capetown and Krugersdorp were different to-day, and, please God, may they ever be so. (Applause.) They did not want Krugersdorp men to be toadying to the blacks for a vote—(applause)—and they in Krugersdorp would do their share to help to keep this a white man's country. (Applause.)

Indian Immigration to South Africa

Official Correspondence

(Continued from page 360)

No. 5.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 8th July, 1911.)

Governor-General's Office,

Pretoria, 19th June, 1911.

Sir,—I have the honour to transmit to you herewith, with reference to my despatch of the 22nd May, copy of a minute from Ministers, 16th June, on the subject of a petition from the Natal Indian Congress.

I have, &c.,

GLADSTONE,

Governor-General

Enclosure in No. 6.

MINISTERS TO GOVERNOR-GENERAL. (Minute 715.)

Union of South Africa,

Prime Minister's Office,

Pretoria, 16th June, 1911.

With reference to His Excellency the Governor-General's minute of the 22nd ultimo, transmitting a copy of a petition addressed to the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies by the Natal Indian Congress, Ministers have the honour to state that it is not their intention to affect in the proposed immigration legislation for the Union the right of entry into Natal of the wives and minor children of Indians domiciled in that Province. It is, however, not proposed to perpetuate the system

of domicile certificates which has hitherto been in force in Natal, as it is considered that the use of these documents is liable to abuse in the absence of all reliable means of identification of the holders of such certificates. The system in vogue in the Cape Province of granting permits to domiciled Indians to leave the country for limited periods has worked satisfactorily, and, with the safeguards adopted under the regulation in force in that Province, does not lend itself to similar abuse. It is proposed therefore, to embody this system in the forthcoming Immigration Bill.

Ministers regret that they are unable to agree to the importation under temporary permits of clerks from India. Natal already has the enormous Indian population of 150,000, and a community so large as that is, surely, in Ministers' opinion, capable of supplying the necessary clerks to the limited number of Indian business houses in that Province. The question of what is to become of the large number of Indian youths born and educated in Natal is already beginning to exercise many minds, and the situation would be greatly aggravated by the proposed importation of clerks from India.

With regard to the proposal of the Natal Indian Congress that 50 educated Indians should be allowed to immigrate to South Africa annually, Ministers see no reason to depart from the views and intentions already expressed by them to His Majesty's Government in previous correspondence.

J. C. SMUTS.

No. 7.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 9th September, 1911.)

Governor-General's Office,

Pretoria, 21st August, 1911.

Sir,—With reference to the last paragraph of my despatch of the 22nd May, I have the honour to advert to my despatch of the 12th August, with which I transmitted copies of the Local Township Law Amendment Ordinance of Natal, No. 4 of 1911, assented to by me in Executive Council.

s. You will observe that this Ordinance has been re-enacted by the Provincial Council of Natal without the clause which caused the reservation of the original Ordinance.

I have, &c.,

GLADSTONE,

Governor-General.

(To be Continued.)

Mr. Hajee S. Peerun Mahomed, a well-known Durban resident, has just returned from India. He has been absent from the Province for about five years. On Saturday evening last a reception was given in his honour at which most of the leading Indians were present.

The Question of Domicile

Capetown, Nov. 11 (Reuter).—Judgment was given in the Court of Appeal to-day in a case in which an Indian named Ooka established the right to enter the Cape by virtue of a certificate. It appears that Ooka left South Africa for India in 1905, first obtaining a certificate of domicile from the Magistrate of East London. In the appeal Justice Searle considered this document was simply proof of domicile, and gave no rights and privileges as provided in the 1906 Act, even under a certificate. The Judge held that Ooka might have to show a great deal more before he was allowed to re-enter the country. Appeal was allowed, and the earlier judgment altered into "Application refused with costs." Justices Maasdorp and Lange concurred.

Items of Interest

We give with this issue a supplement containing reproductions of the addresses presented by the General Reception Committee, Durban, the South Coast Indians and the Mahomedan Community of Natal.

The Cradock Indians have sent for presentation to Mr. Gokhale a beautifully illuminated address and a heavy silver stationery case.

The Young Indians of Newcastle have formed a Literary and Debating Society. Fourteen members have been enrolled. Mr. Ephraim, headmaster of the St. Aidan's school, is the Secretary.

At a meeting of the Lower Tugela Planters, recently, at Stanger, the Chairman (Mr. A. S. L. Hulett) explained that the Indian Immigration Trust Board, with the object of making full use of its hospitals, had decided to allow the employers of Indians to use the hospitals for their native employees as well. The charge was 18. 6d. a day which covered medical attendances. The arrangement had been made owing to the gradual diminution of the Indian labour supply.

Contents

	Page.
The Children's Day ...	393
The Gathering at Lord's ...	394
At Isipingo ...	394
Visit to Phoenix ...	394
The Durban Banquet ...	394
From the Editor's Chair ...	395
Visit to Sydenham ...	395
Visit to Mount Edgecombe ...	395
A Special Souvenir ...	399
Official Speech ...	399
A Chat with Mr. Gokhale ...	400
A Frank Admission ...	400
Mr. Gokhale Interviewed ...	401
"The Coolie Gentleman" ...	401
Indian Immigration to South Africa ...	402
The Question of Domicile ...	402

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફિનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૨૩ મી નવેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૪૭.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૩ મી નવેમ્બરથી, તા. ૨૯ નવેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—કારતક સુદ ૧૪ થી કારતક વદ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૬૯.

સુલભિમાન—તા. ૧૩ ઇસ્લામથી તા. ૧૯ ઇસ્લામ સુધી ૧૩૩૦ હિજરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ સુપરિસ્ટ ક. મી. ક. મી.
સોમ.	૨૩	સુદ ૧૪	૧૩ ૧૩ ૪ ૫૪	૬ ૩૭
રવિ.	૨૪	" ૧૫	૧૪ ૧૪ ૪ ૫૩	૬ ૩૮
સોમ.	૨૫	વદ ૧	૧૫ ૧૫ ૪ ૫૩	૬ ૩૯
મંગળ	૨૬	" ૨	૧૬ ૧૬ ૪ ૫૩	૬ ૪૦
બુધ.	૨૭	" ૩	૧૭ ૧૭ ૪ ૫૩	૬ ૪૦
ગુરુ.	૨૮	" ૪	૧૮ ૧૮ ૪ ૫૩	૬ ૪૧
શુક્ર.	૨૯	" ૫	૧૯ ૧૯ ૪ ૫૩	૬ ૪૨

અનુક્રમણિકા.

વિદાયગીરી	૬૧૬
મી. ગોખલેનો આભાર	૬૧૭
મી. ગોખલેની મુલાકાત પુસ્તક	૬૧૮
મી. ગોખલેની મુલાકાત				
ખ્રીસ્તીઆનો આભાર	૬૧૯
પ્રજાનોની મુલાકાત	૬૨૦
આશુનો જન્મસો	૬૨૧
ફરજનો ઉત્ક્રાંત્ય	૬૨૨
રેલવેઆગે	૬૨૩
ફરજના મેળાવડાનો હેવાલ	૬૨૪
ફરજના આજ્ઞાનો હેવાલ	૬૨૫
મી. ગોખલેનો ઉત્ક્રાંત્ય	૬૨૬
રેલવેઆગે મહાજન સભા	૬૨૭
એક આનંદકારક બનાવ	૬૨૮
મહાજન રાજ્યની ચર્ચા	૬૨૯
તારીખને મદદ	૬૩૦
ફરજના હિંદુ રમસાલ	૬૩૧

લેડીસમીયની નજીકમાં પીટરસ ખાતે ફકાન ચલાવનાર કાસમ નામના હિંદીનું છુટના ઇરાદાથી કામચલાઉ ખુલ્લું કરેલું છે. પીટરસમાં જાણવવામાં આવે છે કે મર નારને લલમવાળીને દુર લઈ જઈ તેની મલમતા પડાવી લઈ મારી નાખવામાં આવેલ હોય એવું લાગે છે. ૧૦૦ જેટલા નેટીયો તથા પોલીસે મળી તપાસ કરી પછી મરનારની લાસ એક સાખમાં બાંધી મળી આવી છે. આ ખુનના બનાવથી રજાનીક હિંદીઓ ઓછા થયા છે.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન

સનીવાર, તા. ૨૩ નવેમ્બર ૧૯૧૨

વિદાયગીરી

ઈલિયુ આફ્રિકાના હિંદીઓ માટે ત્રણ અઠવાડીયાં ઉપરાંતની મુદત આનંદ ઉત્સવ અને ધામધુમમાં પસાર કરાવી માનવતા મી. ગોખલે ગયા મંગળવારે ડેલાગેઆગેથી પુરવ આફ્રિકા રસ્તે હિંદ જવા ઉપડી ગયા છે. સુબનનો રિયોન હમેશાં દુઃખદાયક ગણાયેલ છે, તે મી. ગોખલે જેવા માનીતા દેશબંધુના વિદાય સવાથી અજુગમાની લાગણી કેમ ઉત્પન્ન થવા વગર રહે? મી. ગોખલેએ પોતાના વસવાટ દરમ્યાન હિંદીઓનાં મન તો ફરી લીધાં છે, પણ ગોરાઓના ઉપર પણ તેઓ જ્યારે છાપ પાડવા ક્ષતિમાન થયા છે. અત્રેના ગોરાઓના દિલને પહોંચવાનું વિકટ કામ મી. ગોખલેથી બળ વાળું છે તેથી વિશેષ સરસ રીતે બીજા કોઈ પ્રયત્નથી ન બની શકે એ નિષ્કંઠ વાત છે. મહાન રાજદ્વારી વિષયોમાં એકાદ દુઃખ મુલાકાતથી કોઈ તારકાળીક ફળની આશા રાખી શકાય નહીં, ત્યારે તે સિવાય બીજું ને કંઈ થઈ શકે તે મી. ગોખલે દુઃખ મુદતમાં પોતાની નિપુણતા વડે કરી શક્યા છે. તેમણે અહીંના હિંદી સવાલને વધારે ઊંઘી પાધરીએ ચઢાવ્યો છે, તેમણે સમગ્ર ગોરાઓને બાર ઘડ ને જણાવ્યું છે કે ઈલિયુ આફ્રિકાના હિંદીઓની હાડમારીઓ મંબીર પ્રકારની છે, અને તેમની મામણીઓ વાળખી છે, તથા તે મામણીઓ કરવામાં હિંદ તેમની મદદ છે. આ વાત ગોરાઓને તથા સત્તા વાળાઓને સમજાવવાથી મી. ગોખલેનું કાર્ય પુરું થાય છે, છતાં એટલાથી જ આપણી હાડમારીઓ દુર થઈ જશે એમ કામચલાઉ ધારી લેવાનું નથી. અને આમ અમે અમારું પણ કહ્યું છે. મી. ગોખલે આપણા સિવાય આપણા કોઈ પણ મિત્ર કે કિતેમણે આપણી હાડમારીઓ દુર કરાવી શકે નહીં—તે તો આપણે જાતે જ

દુર કરાવવી જોઈએ—પણ તેવા મિત્રો તે દુર કરાવવાનો એક મારગ લઈ શકે છે, એટલે કે ગોરી કામ તથા સરકારને આપણા સવાલનું હિંદના લોકોની દ્રષ્ટિ થી વિશેષ બાન કરાવી શકે છે. આ કાર્ય માનવતા મી. ગોખલેએ પોતાની મહાન પદવીને લીધે ઉત્તમ રીતે બજાવ્યું છે, અને તેથી ઈલિયુ આફ્રિકાના હિંદીઓ પરના તેમના આભારમાં મોટો વધારો થયો છે. આ ઉપરાંત જે કરવું જોઈએ તે તો અત્રેની કોમેન્ટ કરવાનું રહેશે, અને એ બીના મી. ગોખલેએ પોતે પોતાના લાગણ્યમાં એક કરતાં વધારે વાર રજૂ કરી છે. એ તો સજી કબુલ કરશે કે આપણી અનેક હાડમારીઓ દુર કરવાનાં પગલાંઓ લેવા હોય તે માટે કરવાનું પ્રાયશીક કાર્ય આ વખતે જેવું થયેલું છે તેવું અગાઉ કહી ચકેલું નહીં હોય. દુઃખમાં કહીએ તો મી. ગોખલેએ પોતાથી થઈ શકે તે કાર્ય સંપૂર્ણ રીતે અને ફતેહમંદ રીતે પાર પાડ્યું છે, અને તેના લાભ ઉઠાવવાનું બંધિયના તથા હિંદી કામના કાયમાં મુક્યું છે. તે ઉપરાંત મી. ગોખલેએ પોતાના કામથી હિંદુસ્તાનની અગત્યતા વધારી છે, તથા હિંદી લોકોના દરબજાનું અત્રેના ગોરાઓને કાંઈક જ્ઞાન કરાવ્યું છે. આવી યાદ માર અને ઇતીહાસિક મુલાકાતના પરીણામેને વિશેષ રીતે જોવાનું વખતનાં વહેવા સાથે જ બની શકે. ઈલિયુ આફ્રિકા વાસી હિંદીઓ પોતાના આવા ઉપકારકારી પ્રયત્નને માતૃભૂમિ તરફની તેમની મુલાકાતની સહીસલામતી ઇચ્છશે, અને તેઓ હિંદીઓની યાદ અનેક વરસ પર્યંત તેથી લાગણ્યોની સેવા કરવા ક્ષતિમાન થાય એવું ઇચ્છશે.

મી. ગોખલેનો આભાર

મી. ગોખલેએ તા. ૧૭ મીએ રોલરસ્ટોન કારમ ઉપરથી નીચે મુજબ કામળ અંગ્રેજીમાં અમારા પર લખ્યો છે:—
“મ. એ. ના આભારિત બોલ, વહાલા સાહેબ,
ઈલિયુ આફ્રિકાની હિંદી કોમેન્ટે જે માણસ

પણની દ્રષ્ટિ માટે ઉપર કરી છે તે માટે હોદ્દા કામને "ઈડિયન ઓપિનિયન" હાથે કું આભાર માનવાની રજા લઉં છું. એ માયાળુપણું કું કદી પણ વિચરી શકું નહીં. આ મુલાકાત માદમાર નીવડી છે, અને કું આગ્રતા પુર્વક આજ રાત્રી કું કે તેમાંથી સારું પરિણામ આવે. વળી મારા આમમન વખતે જેમણે મને આવ કરના સંદેશ મોકલ્યા હતા તે બધા મિત્રોનો આભાર માનવાને પણ કું તક મળે છે. એ સંદેશોએ એટલા બધા હતા કે તેને જુદા જુદા સ્વિકાર થઈ શકે નહીં; અને અહીં સ્વિકાર કરે છે તે, કામના બારે બોલને લીધે અભાર પહેલાં મારાથી ન થઈ શકે તે માટે કું હીલગીર થાઉં છું.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા મારા બધા બધા દેશી બાપુઓને આબાહી અને સુખ માંથી આહતો.

શ્રી. આપનો સાચો

છ. કે. ગોખલે "

શ્રી. ગોખલેનો મુલાકાતનું પુસ્તક

શ્રી. ગોખલેની દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતનું અંગ્રેજી પુસ્તક એકદમ જાણી મનદ કરવાનું કામ હાથ આવી રહ્યું છે. આ પુસ્તકમાં શ્રી. ગોખલેને આજે એમાં માનવતો, બહુએક મેળાવાઓ વખતે લેવાયેલી જાણીઓ, કેટલાક જાણવા લાયક માનવતોની જાણીઓ, શ્રી. ગોખલે એ જુદા જુદા ઠેકાણે આપેલાં બાપુઓ, જાપાની દીકાઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના એન્ડી-એશીઆટિક કામદાને સાર વિગેરે વિગેરે બહુજાન અમલની આખતોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો. પુસ્તકને બને તેમ સુંદર અને ઉપયોગી બનાવવાને તજવીજ થઈ રહી છે. તેની કીમત શ્રી. ગોખલેમાં આવી છે. પોતાને વાસ્તે અથવા કોળખીતાઓ ઉપર મોકલવા વાસ્તે ખરીદવા માનનારાઓએ જોઈ નસખરમ ખાવે શ્રી. માંધીની ઓરીસે (પી. એ. બેકસ ૬૫૨૨) પુસ્તક ઓર કર મોકલવા. પુસ્તક ૧ પુસ્તક અંગ્રેજી જાણવાનું બને અને પાછળથી મોકલ મનારને નિરાશ ન થવું પડે એટલા માટે ઓરડો ઉતાવળે મોકલી દેવા એ આજે કરવી છે.

દેશભક્ત ગોખલેની મુલાકાત

પી ટો રી આ નો આ વ કા ર

પ્રધાનોની મુલાકાત અને વિદાયગીરી

પ્રીટોરીઆનો આવકાર

તા. ૧૨ મીને અંગળવારે કરબનમાંથી અનેક કામોમાંથી હારગત થઈ, તથા રથા નીક હોદ્દાઓ તરફથી બારે વિદાયગીરી પામી શ્રી. ગોખલે બુધવારે રાત્રે પ્રીટોરીયા પહોંચ્યા હતા; જ્યાં તેમને વધાવવામાં તેમની મુલાકાતનું છેલ્લું શહેર પછાત રહેલ હોય તેમ જણાવું નહોતું. લોકો હોદ્દાઓ, અને તેમની સાથે સંખ્યાબંધ ગેરાઓ હોદ્દા પરાણને માન આપવા રહેલને જમા થયા હતા, જેમાં યુનિયનના આ અત્યંત ગેરા સહેરના કેપ્ટુડી મેયર શ્રી. શીન્ડલે, કેટલાક ટાઉન કાઉન્સિલરો તથા બીજાં જાણીતા માણસો હતા. શ્રી. ગોખલેને આવકાર આપવાનું કેપ્ટુડી મેયરે બાપુજી કર્યું, તથા તેમની કાર સુખદાયક અને ફતેહમંદ થાય એવી ઇચ્છા બતાવી.

શ્રી. એમ. એલ. દેસાઇએ પ્રીટોરીયા મી હોદ્દા કામ તરફનું માનવત સમાને વાંચી સંભળાવ્યું, અને તે શ્રી. ગોખલેને જરૂર કરવામાં આવ્યું.

પ્રીટોરીયાની હોદ્દા કામ તરફનું માનવત શ્રી. એમ. પોલેએ વાંચી સંભળાવ્યું બાદ આપાવું.

શ્રી. ગોખલે તથા શ્રી. શીન્ડલેને કાર તોરો આપવામાં આવ્યા, સંજમાં ચોદીની ગુલાબદાનીઓ વતી સેંટ વિગેરેને જઈડાવ કર્યો, અને સરવર પુલની ત્રિજી કરવામાં આવી. આ બંને બીજી રીતે આવકારનું કારમ ગેરાઓનું માનવત એકે એકી રીતે સંપૂર્ણ થવા પછી

શ્રી. ગોખલે

બાપુજી આપવા છજા થવા. તેમણે પોતાને આપવામાં આવેલા આવકાર માટે આભાર માન્યો, અને પોતાની સહર દર માન આ સરકારની મુશીબતો પોતે જોઈ છે, તથા ગેરાઓની સ્થિતિનો પોતે ખ્યાલ કર્યો છે એવું કહ્યું. પોતાની મુલાકાત તથા અંકવાડીઓની હોવા છતાં પોતે એકલાતામાં વિષયો ઉપર સારી માહિતી

મેળવી શક્યા છે, અને પ્રધાનો આમજ બધી સ્થિતિ વિગતવાર રીતે રજુ કરશે, તથા તેનું પરિણામ સારું જ આવશે એવું કહી શ્રી. ગોખલેએ પોતાનું બાપુજી પૂરું કર્યું.

બાદ શ્રી. ગોખલેને સરકારના મીજ બાન તરીકે ઠરાવવાલ હોટેલમાં ભથ જવામાં આવ્યા, જ્યાં તેમની અને તેમની પાર્ટી વાસ્તે ખાસ રૂમો રાખીને દરેક જાતની સમવડતા કરી રાખવામાં આવી હતી.

શ્રી. ગોખલે પોતાના ઉતારાપર જવા ઉપડવા બાદ મીડીંગમાં એકલા મેળેલા દેશાબંધ હોદ્દાઓ વીખરાયા હતા.

પ્રધાનોની મુલાકાત

સુરવારે શ્રી. ગોખલેએ વડા પ્રધાન જનરલ બોથા, માજી મુલકી પ્રધાન બને દાલના તેજુરીખાતાના પ્રધાન જનરલ રમ ટસ, તથા દાલના મુલકી પ્રધાન શ્રી. શીસરની મુલાકાત લીધી હતી. મુલાકાત બાદ રહેરના પ્રતિનીધિને તેમણે જણાવ્યું હતું કે જાણી વાતચીતથી તેમને પુરો જાંતોય થયો છે. એક બીજા પક્ષના વિચારોની સંપૂર્ણ રીતે અને ખુશ્દા દિલથી આપણે કરવામાં આવી હતી, અને સવાલને દરેક દ્રષ્ટિથી ચરચવામાં આવ્યો હતો. તેમણે પોતાની ખાતરી બતાવી કે હોદ્દાની તેમજ ગેરાની દ્રષ્ટિ બંને પક્ષને સમજાઈ છે.

ટાઉન હોલમાં બેસેલ

શ્રી. ગોખલેને વિદાયગીરીનું માન આપવા અને મુસાફરીની સહીશલામતી ચાલવાને પ્રીટોરીયાની હોદ્દા કામ તરફથી એક મેળાવડો સુરવારે રાત્રે કરવામાં આવ્યો હતો. આ કામ માટે ટાઉન હોલ વાપરવાની મંજુરી મેળવાયેલી હતી. સમામાં યુનિયન પ્રધાન મંડળ વાળા શ્રી. સાવર તથા તેમના બાપુ; મેડીયખાતાના પ્રધાન શ્રી. જરડન, શ્રી. બને મીસીસ જોરજ બેકસ, કેપ્ટુડી મેયર શ્રી. શીન્ડલે, કે. મારકનર, રેવ. શ્રી.

કોસ તથા તેમના બાપ, ડો. રીટ્ઝ, ડો. ઝોસબોરન, પ્રીટોરીઆ ન્યુસના અધિપતિ મી. વીઅર સ્ટેન્ટ અને મીસ સ્ટેન્ટ, મી. અને મીસીસ લેવીન, તથા મેસરસ આર. હેમ્ફ્રીસ, એમ. લીમીટેડ, જી. જોનસન, ડોનાલ્ડ રોયરસન, પરસી કોલીન્સ, ટી. સ્લીથ, ફેડ લાન્સ, જેક કીસે, ડરેન તથા કેલનબેક, પોલાક વિગેરે હતા. હોદીઓમાં પ્રીટોરીઆવાસીઓ ઉપરાંત જોહાન્સબર્ગથી મી. ગાંધી, મી. કાઝીઆ તથા પ્રમામ સહેન વિગેરે હતા. વીરીનીમોં વિગેરે ઠેકાણાના હોદી પ્રતિનિધિઓ પણ હાજર થયા હતા.

ઉપરથી મેયર મી. શીન્ડેએ પ્રમુખ પદ લીધા પછી પ્રીટોરીઆની હોદી કમીટીના પ્રમુખ મી. હાજી હમીદ વતી મી. ગાંધીએ ચોક્કસ સંબોધ કર્યો. તેમાં તેમણે મી. ગોખલેને માન આપવાના આમંત્રણને માન આપી હાજર થવા માટે ગોરા ઝોનો આહવાન આપ્યો. અને બધી જગ્યાએ મી. ગોખલે તરફ ગોરાઓએ બતાવેલા આવાગુપણા અને આદરભાવ માટે સંતોષ બતાવ્યો. છેવટે તેમણે મેર હાજર હોવા માટે દિલ્હીથી બતાવવાના કાગળો જનરલ એમ. મી. શીન્ડર, મી. સમટસ વિગેરે તરફથી વ્યવસ્થા હતા તે વાંચી સંબોધાવ્યા.

ઉપરથી મેયરે

પ્રમુખ તરીકેના પોતાના ભાવણમાં મી. ગોખલેને આવકાર આપ્યો, અને તેમના મીથન તરફ પોતાની દિલસોજી છે એવું બહાર કર્યું. તેમની મુલાકાતથી એક અસંત ખુશી થઈ અને નીચેના કાગળે એવું કૃત નિપજવાની હિમેદ બતાવી.

સાર બાદ મી. ગોખલેએ પોતાનું છેલ્લું અને અત્યંત લાવણ્ય લખાણથી કર્યું, અને તાળીઓની મરજના વચ્ચે પોતાની એક લીધી. [આ ભાવણ્ય જગતની તંગીને લીધે આવતા બંકપર મુશ્કેલી રાખવાની જરૂર પડી છે.] બાદ મેળાવડો વિસરવન થયો હતો.

બીજા દિવસે મવરનર બોરડા એડવોકેટને જોઈ તુરતમાં જોહાન્સબર્ગ પ્રીટોરીઆ આવી પહોંચ્યા હતા તેમની સાથે ખાણી માન પામી મી. ગોખલે ટોલસ્ટોય દારમ પર જવાને વિદાય થયા હતા.

છેલ્લો ઈન્ટરવ્યુ

રવિવારે ટોલસ્ટોય દારમથી ઉપડતા પહેલાં કરેલાં કાગળોમાં તેમણે રહેરહે આપેલો ઈન્ટરવ્યુ પ્રમુખ છે. એ ઈન્ટરવ્યુ

દરમ્યાન તેમણે જણાવેલા વિચારનો નીચેનો તાર રહેરહે પ્રસિદ્ધ થયો છે.

મી. ગોખલેએ દક્ષિણ આફ્રિકાની પોતાની મુલાકાત દરમ્યાન પોતાના દેશી બાપજો તરફથી જ નહીં, પણ ગોરી કામ તરફથી પણ પોતા પ્રત્યે બતાવવામાં આવેલા આવાગુપણા માટે દેશી આહવાન આપ્યો. તેમણે કહ્યું કે "આ આવાગુપણાની બહુ સુખદાયક માહિતીઓ મારી સાથે દેશ લઈ જઈ છું. હું આતુરતાપૂર્વક જાણું છું કે જો દેશમાં અને આવકાર આપતાં જે બહુમત સાથે બતાવવામાં આવી તેની અસર બને તેમના બહુકના સંબંધ ઉપર થશે; અને મને આશા છે કે આ મુલક અને તેના લુદી લુદી બતના કોઠામાં સુખ શાંતિ અને નિલ વધતી જતી આબાદીની વધી જશે."

ડેલાઓઆએ

જોહાન્સબર્ગ રહેઠેને મળેલા ટેળાબંધ હોદીઓ તરફથી વિદાયમીરીતું માન પામી મી. ગોખલે રવિવારે ઉપડી ગયા હતા. સોમવારે ડેલાઓઆએ પહોંચતાં લાંબી હોદી કામે રહેઠેને તેમને હારે આવકાર આપ્યો હતો. તે પછી બ્રિટીશ જનસલ જનરલના પ્રમુખપણા નીચે માનપત્રો આપવાને મેળાવડો થયો હતો. સળેરે ખાણીનો જલસો થયો હતો. હોદી કોમની તકલીફો સંબંધી એક મોંઘ તેમની આગળ રજુ કરવામાં આવી હતી. તેજ રાત્રે સ્ટીમર કાઉન પ્રીન્સમાં મી. ગોખલે ઉપડી ગયા હતા. તેમની સાથે મી. ગાંધી તથા કેલનબેક મોઝાસા સુધી ગયા છે. મોઝાસા તથા પ્રીટોરીઆની હોદી કામે તરફથી લાંબી મુલાકાત લેવા મી. ગોખલેને આમંત્રણ મળેલ છે. મી. ગોખલે ખારસલામ ખાતે કાઉનપ્રીન્સમાંથી સ્ટીમર પ્રેસીડન્ટમાં જશે, ને તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બરે સુબંધ પહોંચવા વધી છે.

જરમન લાઇન તરફથી મી. ગોખલેની મુલાકાત દરમ્યાન તેમને આરામ મેળવવાને દરેક રીતની સમવસ્તી આપવામાં આવશે.

જોહાન્સબર્ગની રેડ કરેસન્ટ સોસાયટીના પ્રમુખ ડાપવા જતી વખતે અમને તરફથી જણાવે છે કે પા. ૫૦૦ આને કોનસ્ટાંટીનેપલ મોકલવામાં આવે છે. જેથી કુલ મળી પા. ૧૧૦૦ આ સોસાયટી તરફથી મોકલવામાં.

ડરબન ટાઉન હોલમાં થયેલ છેલ્લો મેળાવડો

મી. ગોખલેનું ભાવણ્ય

માનપત્રોનો તરજુમો

ડરબનમાં ટાઉન હોલની અંદર થયેલ જંગી મેળાવડામાં મી. ગોખલેએ પોતાનાં ભાવણ્ય દરમ્યાન નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:—

મી. ગોખલે

જો આહવાન માનતાં જણાવ્યું કે ડરબનના હોદીઓએ અને જે મોટા આવકાર દીધો છે, અને સંદર માનપત્રો આપ્યાં છે તેથી તેમની સાથે તથા માતૃભૂમિની સેવાના કારણ સાથે અને બાંધનારી એક સાંકળનો વધારો થયો છે, ગોરાઓ આવકારમાં સામેલ થયા તે માટે તેમને આભાર માની, તથા કે. આ. ના હોદીના ખ્યાલ માટે કરબન અને આસપાસ સહિ થી વધારે હોદી વસિત હોવાથી અહીંના હોદીની ખાસ અગત્યનો ઇશારો કરી, મેયરે પોતાના ભાવણ્યમાં કરેલા ઇશારા પર આવીને મી. ગોખલેએ કહ્યું કે ગોરાઓના દ્રષ્ટી બિંદુને ખ્યાલ લીધા પછી નિબંધપાતપણે હું આ સવાલને જોઈને એવી દીકાથી મેયરને હું આભારી થયો છું, અને મેયરના વિચાર જોવા જ. આ. ના બધા મોંઘનો વિચાર હોય તે કે. આ. હોદીનાં મારે વધારે સારા બંધો ની પ્રમુખ રાખવાપણું રહે નહીં. આ સવાલ સામેના હોદીના સંબંધપર આવતાં મી. ગોખલેએ હોદીની છેલ્લા પાંચ સાત વર્ષસુધી અશાંતિ વિષે કહ્યું, અને એ અશાંતિ હાલ કુર થયેલ હોવાથી મોઝાસા આ. ના હોદીની સ્થિતિ નીકળી રહ્યા છે તે જણાવ્યું. આગળ આલનાં તેમણે કહ્યું કે દરમ્યાનના મામલાથી અહીંના હોદીની સ્થિતિપર હોદીના મોઝાસા ખાસ ખ્યાલ મેં આપ્યું, અને સારા બાદ ગીરમીટીઆની સ્થિતિની તથા પા. ૩ ના કરની તેમને ખબર પડી. પરિણામે આ મુલકમાં હોદીઓને જે રીતે રાખવા જોઈએ તે રીતે રાખવામાં ન આવવા માટે

હારે ગુંડસાની લાખણી

આને હોદીસ્તાનમાં ફેલાઈ રહી છે. આ લાખણી ખરી રીતે કે મોટી રીતે ફેલાયેલ હોય છે તે ફેલાયેલ છે તે તથા કયારે

એવું ઇચ્છું છું. બ્રિટીશ વાવટા તમે હોદીઓને એવું વરતન મળવું એમ એવું નથી. આ થાં મળવું નથી એ કામ છી હોદીમાં એવી જોશવર બની છે, અને એવી મંજીર કડવાય ઉત્પન્ન કરવા કાગી છે કે કવિષ્વમાં તેવું શું પરિણામ આવશે તે માટે હોદી સરકાર તથા હોદ ના લોકો રીકરમંદ બન્યા છે. આવી સ્થિતિમાં પોતાની દ. આ. ની સુધારાતરુ કારણ શું છે તે ખતાવી મી. ગોખલેએ અત્રેની મેરી કામને કાંઈ અન્યાયથી જોવાની હોદીવાનોની ઇચ્છા નથી, એ કહ્યું, તથા ગોર.એની મુશીબતોને પોતા નો ખ્યાલ રજુ કર્યો, અને જણાવ્યું કે એક બીબની સ્થિતિના બંને

આજુ તરફથી

ખ્યાલ લેવામાં આવે તોજ મુશીબતોનો નીવેડો કરવાનું સંબંધિત થાય. અલગત વેપારી હરીફાઈ અને અદ્યતન એ વીજેર સવાલો પશુ છે, છતાં એ સવાલો ને હું આજુએ મુકું છું. વળી એ સવાલો આખી કામના નથી, અને તેથી જોઈ અમલતા ધરાવે છે, કેમકે લોકો હમેશાં બને તેમ સસ્તું ખરીદવા માગે છે, અને તેથી જો હોદી મેરા કરતાં જોઈ હામે વેચાણ કરવા માગતો હોય તો તેમ કરવા તે હકદાર છે, અને તેમાં સમસ્ત કામને તો કામજ છે. પણ આ બાબતને જોઈ અમલની ગણી હું આજુએ મુકું છું, અને આ સવાલમાં આખા રાજને અમલતાના મુદ્દા સમાવેલા છે તે ઉપરજ હું અત્રે બોલવા માગું છું. તે એ છે કે હોદીવાનોને લાગે છે કે તેના ધણાએક દેશીલાભાને બ્રિટીશ સરકાર આ મુલક માં લાવેલ છે. આ આખા મુલકમાં વસતા ૧,૫૦,૦૦૦ હોદીઓમાંથી ૧ લાખ ૨૦ હજાર હોદી ગીરમીટ કરતા, ગીર મીટમાંથી છુટેલા, અથવા ગીરમીટીઆની જોલાદના છે. એટલે એમ થયું કે દ. આ. ની લમકમ આખી હોદી વસ્તિ

આ મુલકના હિતને વાસ્તેજ

આ મુલકમાં થયેલ છે. હોદ પુરાણકાળ થી પરદેશીઓ તરફ હમેશાં અલગત પરોક્ષગતવું વલણ બતાવ્યું છે, પણ જાતે પરદેશ જવાની વાત જોઈએ તો તે બાબતમાં હોદ કદી આતુરતા ધરાવી નથી. અત્રે લોકો પરદેશવાસ કરનારા નથી, અને આ મુલકમાં હોદી પ્રમોશન ની અટકાયત થાય તેટલાથી અમને શીકર થઈ નહીં. હોદમાંજ આજે મજુરીની તંગી છે, અને તેથી વધારાની વસ્તીને બહાર કાઢવા અમારે મારગ જોઈતો છે

એવું છે નહીં. નાતાલ આજે જે દરજ્જે જોમવે છે તે માટે લાગે હોદી મજુરીને લીધે છે, અને જ્યારે આ મજુરી કામજ કરવામાં આવી ત્યારે વધી સરકારે હોદી સરકારને મજુર લોકોને કેવી રીતે રાખવા માં આવશે એ વાતે

લક્ષી લક્ષી વાતો કરી હતી.

સરકારે લોકોને એવું કહ્યું હતું કે તેમને ગીરમીટ પછી લાં વસવા દેવામાં આવશે, તથા જમીન મળશે, અને તેમની આબાદી ચવાનાં દરેક સાધન પુરાં તેમને પાડવા માં આવશે. તેમની આબાદીમાં હરકત આવે એવું કાંઈ પણ કરવામાં આવશે નહીં. આપું વલણ ૨૦ વરસ સુધી આજુ રહ્યું હતું. આનો વિચાર કરતાં હોદુસ્તાન આજે નથી સમજાવ્યું કે આ લોકોનેલા માટે પાછા મોકલી દેવામાં આવે અથવા લા માટે તેમનાપર અલગત અપ માનકારક હાકમોનીઓ અને અટકાયતો નાખવામાં આવે. હોદીઓને લાગે છે કે તેઓ મેરાએના જેટલાજ રાજના કાગી દાર છે. અમે બ્રિટીશ રાજ્યકારોનાર માન્ય રાખ્યો છે કેમકે અમે બ્રિટીશ વાવટાતમે દુનિયાની સુધરેલી પ્રજાઓનું સન્માન પામવાની સ્થિતિને પ્રાપ્ત થવાની ઉમેદ રાખીએ છીએ. અમારી બ્રિટીશ રાજ પ્રવૈની વહાદરી આમ આત્મહિત ની દ્રષ્ટિવાળી છે, ને છતાં તે ખરેખરી વહાદરી છે. અમે રાજમાં માત્ર રેલી આગ તરીકે—માત્ર પાણી ધરનારા અને લાકડાં કાપનારા—છીએ એમ જણાય એવું કાંઈ પણ ન કરાવું જોઈએ. જો

બ્રિટીશ વાવટાનું કાંઈ લક્ષણ વિશેષ હોય તો તે તેની તમેની પ્રજાઓને છુટ અને ન્યાય આપાવે છે એ છે. એટલે જરૂરનું છે કે હોદીઓ રાજના મમે તે કામમાં હોય લાં તેમને એમ માનવા સહિતમાન કરવા જોઈએ કે તેમની સ્વતંત્ર સહિસલામતીમાં છે, અને તેમને સહાએ ન્યાય મળશે. હોદમાં હાલ જે વાર્તાઓ પહેલે છે તે આ લામણીને મંદ બનાવે તેવી છે, અને તેમજ ચવાનું ચણ રહે તો—એટલે કે અપાએલા વચનો છતાં હોદીઓને પાછાજ પદવામાં આવે તો હું તમોને ખાતરી આપું છું કે હોદમાંનું બ્રિટીશ રાજ મંજીર જોખમમાં આવી પડશે; પછી તેમ ચવાને કાંઈ વખત લાગે કે ચોડા. હાલનું હોદ તે ૫૦ વરસ ઉપરનું હોદ નથી. રાતિ બંધત દીલું થઈ ગય છે, અને હોદમાં એક નવોત પ્રકારનું પ્રજાશીય ચલતન્ય આખી રહ્યું છે. આ બધી વાતોનો ખ્યાલ

રાખવામાં આવે તોજ આ સવાલનો નીવેડો થઈ શકશે. આ એક જ દ્રષ્ટિ બિંદુથી આ સવાલને જોવો જોઈએ. તેથી તેમ કરવા હું તમોને અરજ કર છું, અને હું ઇચ્છું છું કે આ મુલકના કેટલાક લોકો હોદ જાય, હોદ કેવું છે તે જુએ, અને હોદની રાજમાં કેટલી જમરી અમલતા છે તે જાણે. જો આમ માય તો તેમને ખબર પડે કે આ સવાલ નો બંને પક્ષને સંતોષ થાય એવી રીતે નીવેડો શોધવાની, અને હમેશાને માટે તે પાર પડે તેમ ઉતાવળે કરવાની કેટલી જરૂર છે. એટલું કહી પોતાને આપવામાં આવેલા આવકાર માટે ફરી આભાર માની મી. ગોખલેએ તાળીઓની ચરજના વચ્ચે પોતાની બેઠક છીધી હતી.

માનપત્રે

ઉપરના બાવણ પહેલાં મી. ગોખલે ને જે માનપત્રે અપાયાં હતાં તેમાંથી જનરલ રીસેપ્શન કમીટી તરફના માન પત્રનો તરજુમો અત્રે અમારા ગયા અંકમાં આપી ગયા છીએ. જીજ્ઞાં માન પત્રો નીચે મુજબ છે:—

હોદી સ્ત્રીઓનું માનપત્ર

“આ પ્રાંતમાં આપને આવકાર આપ વામાં અહીંની હોદી કામની સાથે ધરબન અને આકાષાસની હોદી કીઓ પણ સામેલ થાય છે.

હોદુસ્તાનથી આ પ્રાંતમાં ગીરમીટીયા એ મોકલવાનો રિવાજ બંધ કરવાના આપના સફળ પ્રયાસથી માતૃમુખિ, દ. આ. અને માણસ ગત ઉપર કેટલો ઉપકાર થયો છે તેની મજુના કદાચ હોદી પુરો કરતાં કીઓ વધારે કરી શકશે.

ખરી કેળવણી વડે બધા વરમનાં હોદી કી પુરોને હવે આપવા આપ જે મહેનત લ્યે છે તે તરફ હોદી કી આ અલગત આતુરતાથી બ્યાન રાખી રહી છે, અને તેઓને લાગે છે કે એવી કેળવણી વિના હોદી પ્રજાનું ધકાવું અસકમ છે.

આપ સંપુરણ તંદુરસ્ત રહો અને સ્વદેશાભિમાન તથા આત્મજોગ બરેલી સેવા યાત્રુ રાખવાને આપ દીધાંયુ થાઓ એવી હોદી કીઓવતી અમારી અંતઃ કરણ પુરવક પ્રારથના છે.

(સહીઓ) એફ. નાથના પ્રમુખ, એમ. સહિભાગ્યમલ વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ, એન્જેલીના પોલ, આર. જુનારથીનમ, જોન સેક્રેટરી, સેસીલીયા સીયામની ટ્રેસરર.”

કોલોનીયલ બોર્ડન હીંદીઓએ માનપત્ર

“સાહેબ,—કોલોનીયલ બોર્ડન હીંદી ના પ્રતિનિધી તરીકે અમારી આ જન્મ ભુમીમાં અમે આપને અંતઃકરણ પુરવઠા આવકાર આપીએ છીએ.

પરદેશ વસતા આપના દેશીબાહ્યોના કમ્પાશન માટે આપ સદા ઉઠી લાગણી ધરાવતા રહ્યા છો તેથી અમે સારી પેઠે વાંકેમાર છીએ, અને અમે દ. આ. ના રહીશોને અપે જે ભારે મદદ કરી છે તે માટે અમે આપના દેવાદાર છીએ.

આપે આપની છાંદગી સમરપણ કરીને તમા માતૃભૂમિનું કિર્તિને કીર્તિ વધારવાને સરવંટસ યોગ્ય ઇન્ડિયા સોસાયટીની સ્થાપના કરીને જે રાષ્ટ્ર સેવા બજાવી છે તેથી અમારાં ફિલ છતાં જ્યાં છે.

કોલોનીયલ સવાલોનો તેજ સ્થળમાં અભ્યાસ કરવા આ દેશમાં આવનાર આપ પહેલાજ હીંદી રાજદારી છો એ વાતથી અમે ખુશી થઈએ છીએ.

આપ અહીં રહો તે દરમિયાન હીંદી સવાલમાં કોલોનીયલબોર્ડન હીંદીઓની સ્થિતિ વિષે તપાસ કરવા પ્રયત્ન કરશો એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

અમે આતુરતાથી ઉમેદ રાખીએ છીએ કે હીંદુસ્તાનના આપણા પીળા મહાન હીંદી આગેવાનો આપનો હાથલો ભઈ અમને મુલાકાત આપે.

આપની નાદુરસ્તી માટે અમને બહુ ખેદ થાય છે, અને ઇશ્વર પાસે અમે માનીએ છીએ કે આપને તંદુરસ્તી પ્રાપ્ત થાય અને દેશમાં તથા પરદેશમાં રહેતા આપના દેશી બાહ્યોની નિઃસ્વાર્થ સેવા જરૂરી રાખવા આપ ધણું છવો.

(સહીઓ) કે. આર. નામના ચેરમેન, એ. ફોરેસ્ટર સેક્રટરી.”

ઈસ્લામ અંજુમન ઇસ્લામનું માનપત્ર

“નાતાલના મુસલમાનોવતી અમે અંજુમન ઇસ્લામના પ્રમુખ તથા સેક્રટરી આપને અંતઃકરણ પુરવઠા આવકાર આપી એ છીએ; આપની મુલાકાતથી ઉઝા સન્માન અને પ્રેમને પાત્ર એવા મહાન મહરજને માન આપવાની અમને તક મળી છે. કોમના આગેવાન વેપારી મદદ સ્થાના પ્રતિનિધી મંડળ તરીકે અંજુમન ઇસ્લામ, દ. આ. ના હીંદી બાહ્યોના સવાલમાં જાતે તપાસ કરવાના આપના નિશ્ચયથી ખુશી થાય છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ મુલકની આપની મુલાકાતથી દ. આ. માં અમારી વેપારી

તરીકેની હાથપાતીને લગતા સવાલોનો નીવેડો આવશે, અને નવા સમયની શરૂઆત થશે એવી અમે વહી રાખીએ છીએ.

માતૃભૂમિની અને તેના પરદેશવાસી પુત્રોની આપની અમુલ્ય સેવાઓથી અમે સંપુરણ રીતે વાંકેમાર છીએ; અને હીંદી માં આપણા દેશી બાહ્યોની આબાદી, સુખશાંતિ, અને ચઢતિ માટેના આપના પ્રયાસો અહીંના આપના દેશી બાહ્યો આન પુરવઠા જોતા આભ્યા છે. વળી જે બે કોમના લાભો અને ફરજો એક સરખાજ છે તે બે કોમોને એક કરવાના આપના વખાણવા લાયક પ્રયાસો પણ અમારા આન બહાર મળ્યા નથી, અને અમે દ્રઢતાથી ભરસો રાખીએ છીએ કે આપના તારીફ કરવા લાયક હાથપાતું અને કોમના આગેવાનો અનુકરણ કરશે, અને આપણા પુરાણ અને ઇતિહાસીક દેશને બિટીલના વડપણ નીચે દુનિયાની સુધરેલી પ્રજાઓની પદવીપર લાવી મુકશે.

અંજુમન ઇસ્લામના મેંબરો દુવા માને છે કે દુનિયાનો માલીક આપને આપના કામમાં હતેલ આપે, અને આપણા દેશનું બહુ કરે, તથા આપના જેવાના સ્વદેશાભિમાની અને નિઃસ્વારથ કામની અસર અને દ્રઢતાથી હીંદીના લોકો જ્યાં જ્યાં વસતા હોય આં આં તેમની આબાદી થાય.

(સહીઓ) મહમદ સાલે રાંદેરી ચેરમેન અંજુમન ઇસ્લામ, યોરામાન અહ મદ એફેન્ડી સેક્રટરી અંજુમન ઇસ્લામ.”

નાતાલ ઇસ્લામ અંજુમનું માનપત્ર

“અમે નીચે સહી કરનારા નાતાલની બાહ્યો મંડળ કમિટીના સભાસદો આપે નાદુરસ્તીનું જોખમ ખેટી દ. આ. માં મુલાકાત આપી તે માટે અમારો આભાર જાહેર કરીએ છીએ અને આપને અંતઃકરણ પુરવઠા આવકાર આપીએ છીએ.

સરવંટસ યોગ્ય ઇન્ડિયા સોસાયટી રાખી આપે જે ફિલમાલ શરૂ કરી છે તે માતૃ ભુમિને ભારે ફળદાયી નિવડશે એમ અમ ગણીએ છીએ.

આ દેશમાં વધુ ગીરમીટીયાઓ આવતા બહાવવાનું આપે જે ઉત્તમ અને દયાળુ કામ કર્યું છે, તેથી અમે આપના બહુ આભારી છીએ. આટલા બધાં વરસ તે ચાલુ રહી તેથી હીંદી કોમના દરજ્જાને અને આબાદીને બહુ હાની થયેલી છે, અને તે બંધ થવાથી કોમનો મેમો વધવાની અને તેથી મોશ કોલોનીયલ સાથે

નો સંબંધ વધારે મીઠાશવાળો તથા દિલ સોજા બરેલો થવાની અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ.

તે બાબતમાં આપની મુલાકાત બહુ મદદમાર થઈ પડશે એવો અમને ભરેલો છે. આપના રંક દેશીબાહ્યોની સ્થિતિ સુધારવાના આપના પ્રયત્નો સફળ થાઓ એવું ઇશ્વર પાસે માગીએ છીએ.

(સહીઓ) પંડીત ગોપીકૃષ્ણચર્મા પ્રમુખ, પંડીત અંબારામ તર્મા ઉપ પ્રમુખ, પં. કનકભાગસાદ ટ્રેડર, પં. રામસુંદર પાઠક સેક્રટરી, પં. સુચીત તીવારી, પં. મેવા મીસીર, પં. રામપ્રસાદ પડિ, પં. માતુ ઉપાધ્યાય, પં. ગોવરધન પુનરી, પં. જમમહાદુર તીવારી, પં. અવધનારા વન તીવારી, પં. રામદાસ તીવારી, પં. રામદાસ, પં. કૃષ્ણદાસ, પં. પી. સુધામ નીમા બાદર, પં. શીવરાંકર દુબે, પં. બલદેવ, પં. ભાનુપ્રસાદ ઉપાધ્યાય.”

માસ્તીક સોસાયટીનું માનપત્ર

“આ શહેરમાં આપને માનપુરવઠા અને અંતઃકરણપુરવઠા માન આપવામાં બીજાં મંડળો તથા જનરલ રીસેપ્શન કમીટી સાથે મહોમેડન માસ્તીક રીડીંગ સોસાયટી સામેલ થાય છે.

આપ ભારે આત્મબોધથી દાલ અમને જે મુલાકાત આપી રહ્યા છો તેની અમે રાહ જોઈ રહ્યા હતા, કેમકે અમે આપનો સ્વદેશાભિમાની સ્વભાવ જાણીએ છીએ, અને જુદી જુદી કોમો વચ્ચે સુલેહ કરવાનું આપનું કામ દેશને કેટલું કિંમતી છે તે પણ સમજીએ છીએ.

આપની મહેનત ખુબ સફળ કરે એવી ઉમેદ રાખીએ છીએ, અને આપ તથા આપનાઓ ઉપર તેના ઉત્તમ આશિર્વાદ ઉતરે એવી દુવા માગીએ છીએ.

(સહીઓ) ધ. છ. પારંખ પ્રમુખ, ટાવુદ એસ. બોળાત ઉપપ્રમુખ, એફ. એ. કાજી સેક્રટરી.”

મહેશીલે યોગશામનીઆ અને ઓરોમન ક્રીકેટ ક્લબનું માનપત્ર

“આપની દ. આ. ની મુલાકાતની તકે મહેશીલે યોગશામનીઆ અને ઓરોમન ક્રીકેટ ક્લબ તરફથી અમે આપને ઉત્સાહથી આવકાર આપીએ છીએ. આપની મુલાકાત બતાવે છે કે રાજના પીળા લાભોમાં વસતા હીંદી બાહ્યોના સુખ દુખ સંબંધમાં હીંદી આન આપી રહેલ છે. અમને લાગે છે કે આપના નિષ્કલંક છવનના અસરકારક હાથલાથી અમારું છવન હિંમત પુરવઠા માળવામાં સભ્ય આવરણમાં, તથા મતૃભુમી માટે જન

હેસાની કરવામાં અમને કૃતજ્ઞ મળશે. અમે બધાને માટે મળકતી રોજની મોઢા રહેવા આપ વચ્ચે વખત જીવો એવો અમે હાથે રાખીએ છીએ, અને ખુદાપાસે આપના અને આપના કુટુંબના હકમાં દુવા માગીએ છીએ.

(સહીઓ) એ. એચ. કાજી ચેરમેન, રહેમત પીરબખ્ષ બટલર કેપ્ટન, કે. પી. બટલર સેક્રેટરી."

સાઉથ ઈસ્ટના હોદીનું માનપત્ર

"નાતાલના સાઉથ ઈસ્ટ ડીસ્ટ્રિક્ટમાં રહેનારા હોદીઓ પતી અમે આપને અંતઃકરણ પુરવઠા આવકાર આપીએ છીએ.

નાતાલમાં ગીરમીટની શુભામી રીત તમે આવતા મચ્છુરને અટકાવવામાં આપના સ્વદેશાભિમાન બરેલા અને હતેક મંદ પ્રયાસોને લીધે સાઉથ ઈસ્ટના હોદીઓને આપને હેતુ પુરવઠા વધાવી લેવાનું ખાસ કારણ છે. અમારા હૃદયમાં આપનું નામ કેતરી રાખવાને આપની એટલી જ સેવા બસ છે, પણ તેમાં ટ્રાસવાલની સલામતીની લડતમાં દુઃખી થતા આપણા દેશી બાઇઓની એટલી જ ભારે સેવા કરી આપે હમેશા કર્યો છે.

આપની હાજરી અમને પ્રેરક થઈ પડી છે. અને અમે હરથ પુરવઠા પ્રારથના કરીએ છીએ કે તે સરવ શક્તિમાન આપને આપણી માતરજીની સેવા અરથે તંદુરસ્તી અને લાંબી જીંદગી બહે.

(સહીઓ) આર. ડેલ્ડુરામ પ્રમુખ, પંડીત રામસુંદર પાઠક અને આર. માદન બેન્ટ સેક્રેટરીઓ, એકલરામ ટ્રેડર, બાઇ કાજી વાઇસ પ્રેસીડન્ટ, મદાબીરસાહ, અહમદ કસીમ બલવત, આલમખાન, પીયારસી, બેસેહ, રપરામ પોસ્તમ, જમરપ બધરસ, કબાલીમ ધરમાઇલ, ગંઝારામ, મહમદ કાસમ તાલ, મુનસમી, અહમદ મહમદ અને કું. બેંકહસામી, એસ. બી.પ. હીરડા, અપા સામી મુડલે, મોલવી અબ્દુલ કરીમ, બદોરામ, સી. ગોવીંદ સામી નાઇક, નોબત, મુડલે, અબ્દુલ અજીઝ, કાસીમજી ધરમાઇલ, પંડીત કાલીદીન અવસ્તી, અબાઇ અલવર, અરબુનસાવ, સીજી."

ન્યુગીલ્ડરલેડના હોદીનું માનપત્ર

"નાતાલમાં આપની હાજરીની તક લઈ ન્યુગીલ્ડરલેડના હોદી રહીશો આ પ્રાંતમાં આપને માન પુરવઠા આવકાર આપે છે. આપનાં કામનાં વખાણ કરવા હું અમોને ખાસ કારણ છે, કેમકે નાતાલ

અમારી ગીરમીટની મચ્છુરે આવતા અટકાવવામાં આપે જે અગત્યનો ભાગ લીધો હતો તેને પરીણમે હોદી કામ અને તેમાં ખાસ કરી ગીરમીટ લોકો જે લાભ મેળવે છે તે અમે હમેશાં અમારી ખાસ પાસ નજરે રાખીએ છીએ. અમે અને અમારી પ્રજા આપની સ્વદેશાભિમાન બરેલા મહેનત કદી વિસરશું નહીં. આપણી વહાલી માતરજીની સેવા કરવા તે સરવશક્તિમાન આપને લાંબી જીંદગી બહે એવી અમારી પ્રારથના છે.

(સહીઓ) બોદારસીમ ચેરમેન, હબ. યુ. આર. બોદારસીમ પ્રેસીડન્ટ, જાનુ પ્રકાશ બી. મદારાજ એન. સેક્રેટરી."

હોદી જીજાસા સલામતું માનપત્ર

"આપની મુલાકાતથી અહીંની કામમાં બહુ ઉત્સવ થઈ રહ્યો છે. અમારી નાની સોસાયટી દ. આ. ના આ કીનારા પર આપને આવકાર આપે છે.

અમારી સોસાયટીના હેતુ માતરજીના પ્રેમમાં રહી કરવી, અને હોદીભાષા તથા કેવનાગરી લીપીનો પ્રચાર કરવો એ છે. આપને આવકાર આપતાં અમારા હેતુ એ સિદ્ધ થાય છે, અને માતરજીની પ્રેમ વધારે ગાંઠો થાય છે.

અમારી પ્રારથના છે કે આપણી હોદી માતાની સેવા કરવા આપ વચ્ચે જીવો.

(સહીઓ) એમ. બીરસી મદારાજ પ્રેસીડન્ટ, નેનસુખ ગીરવર એન. સેક્રેટરી, ગોપીરામ એન. ટ્રેડર, મદાબીર સીં, સી. કે. ગાંધી, રામદત્તરામ વાઈસ પ્રેસીડન્ટ, મદાબીર અર્મા, બાલકરન તીવારી, બન્સુરામ, કેસરીરામ, સુખાકરામ, કુરપશરામ, એમ. રામજીરસ વર્મા, બી. વુકારામ, કાલીચરન જીવલાલ, બુધરામ."

મહારાષ્ટ્રીઓનું માનપત્ર

"નાતાલ પ્રાંતમાં રહેતા અમે નીચે સહી કરનારા મહારાષ્ટ્રીઓ આપને અંતઃકરણ પુરવઠા આવકાર આપીએ છીએ.

અહીં આવવાનો આપનો હિંદુશ અહીંના દેશીભાઈઓની સ્થિતિથી વાકેફ થવા નો અને તે વિષે જાતિ અનુભવ લેવાનો છે એ બધું અમને આનંદ થાય છે.

હિંદુસ્તાનના રાજદારી સવાલોની બાબતમાં આપ સરવમાન્ય પ્રમાણરૂપ હોવાથી અમે બરેસો રાખીએ છીએ કે આ દેશમાં આપની મુલાકાતથી આપણા દેશી બાઇઓના અવિધ્યામાં સુધારો થશે.

અમારી હૃદય પ્રત્યે પ્રારથના છે કે આપનો હેતુ સફળ થાઓ, અને આપની સફર સુખશાંતીની થાય.

(સહીઓ) આનંદરાવ મલ્લેશ દાપનીક,

દત્તાત્રય કેશવ ગુપ્તે, માર્કી સખારામ વાલમેર, બોલી અપાયેલકર, તામા અપા મહાદેવ."

ઝોરોઆરડીઅન અંબુમનનું માનપત્ર

"દ. આ. ની આપની લાંબો વખત

થયાં વાટ જોવાઈ રહેલી મુલાકાત મવાના પ્રસંગે નાતાલ ઝોરોઆરડીઅન અંબુમન અમારી વચ્ચે આપને આવકાર આપે છે. અમારા પુણ્ય સ્વધર્મી અને આપણા દેશીભાઈ હોદીના દાદા માનવતા દાદાભાઈ નવરોજીની જોડે રહી આપે માતરજી અરથે જે કામ બળવેલ છે તે અમારા તરફથી પ્રેમ અને માન આપને મેળવી આપવાને પુરવું છે; છતાં હાલમાં હાલમાં આપે પ્રબળીય ઉત્તિ વાસ્તે જે કામ કરવું છે, અને ખાસ કરીને દ. આ. ના હોદી સવાલને જે રીતે આપને પોતાનો કરી લીધો છે તે માટે અમે, અહીંના બીજા બાઈઓની પેઠે, હમેશાને માટે આપના દેવાદાર થયા છીએ. બહા વિચાર, લલા બોલ, અને બહાં કાર્ય, એ જે ઝોરોઆરડીઅન ધરમનાં બીજા છે તેને આપે આપના જીવનના પાયારૂપ કરેલ છે, અને આપના આ સુણોની સાખીતી, ટ્રાસવાલના બાઇઓની ઉજ્જી સલામતીની લડતમાં, કે જેમાં માતરજીની કીર્તિ માટે ભાગ લેવા દ. આ. ના ઝોરોઆરડીઅનો ખુશી અને મજર હતા, તે લડતની આપે જે રીતે હિમાયત કરી છે તેથી પુરી પડેલ છે. બપારે લડત બલંત તીક્ષ્ણ બની હતી અને સલામતીઓનાં દુઃખો વધી પડ્યા હતાં સારે પેસાની મદદ માટેની અપીલ પર અમારા ધર્મી બાઇઓએ ઉદારીતે જવાબ વાળ્યો હતો તેથી અમે ખુશી અને સંતુષ્ટ થયા હતા, અને તે માટે કામે મુખ્યત્વે કરીને આપને સંભારવાતા છે એ અમે બધું જોઈએ છીએ. આપે ઉદ્ધાર કેટલક વરસો થયાં દ. આ. ની જે સેવા એ બળવી છે તે સેવાઓ માટે અમારા આભારની લામણી પુરતી રીતે દર્શાવવાનું અમારે માટે બસંભવિત છે. અને અમે આપને ખતરી આપીએ છીએ કે આ આભારની લામણી અમારા એકનાજ દિતના કારણસર નથી, કેમકે અમે બધું જોઈએ કે આ મુલાકાત હોદી સવાલના સંતોષકારક નીવેડા ઉપર હોદી કામનાં હિતનાં સવાલો ઉપરાંત બીજા તથા મોટા સવાલો આધાર રાખી રહ્યો છે.

અહીંના સવાલો અને અભ્યાસ કરવા અરથે અમારી મુલાકાત બધા આપે અમને

ને માન આપ્યું છે તે માટે અને આપનો આભાર માનીએ છીએ, અને સાચા દિલથી બહુસો રાખીએ છીએ કે તેવાં પરિણામો આપણા દેશી બાહ્યોની આજ્ઞા પુરી કરે એવાં આવશે.

સરવ કક્ષિતમાન પિતા આપના પર સદા મહેર રાખે એવી દુવા માગીએ છીએ. (હી) નાતાલ ગોરોઆરટીઅન બંધુ મનના ચેરમેન પારસી રસ્તમજી."

ડરબનમાં થયેલ આણનો જલસો

વધુ હેવાલ

ઉપરના આણના જલસાનું વરણન અમે મલા અંકમાં આપી ચલા છીએ. તે વખતે થયેલા આપણો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

પ્રશ્નપત્ર

સર ડેવીડ હંટરે મી. ગોખલેની તંદુરસ્તી પ્રશ્નપત્ર પોતાના આપણમાં જણાવ્યું કે :—જ્યારે આ આણ વખતે પ્રશ્નપત્ર લેવાનું કહેવા મારા હીંદી મિત્રો મારી પાસે આવ્યા ત્યારે હું તેમના કીર્તિવંત દેશીબાહને માન આપવાના કામમાં તેમની સાથે સામેલ થવાની, તથા મારી પોતાની તથા મારા કોલોનીયલ બાહ્યોની મી. ગોખલેના મીલન સંબંધી કામચૂંકો બહેર કરવાની તક મળવા માટે ખુશી થયો. ૨૬ વરસ સુધી હું નાતાલના રેલવે ખાતાના વડાની જગ્યાએ હતો. તે વખતે ઇસ્માયલ હાજરે હીંદી નોકરોથી હું કામ ભેટો હતો. તેથી નાતાલની હીંદી વસ્તિની કીર્તિની, તેમના ઉદ્યમની, તથા જે જે કામ તેમને સોંપવામાં આવે તેમાં તેમની ચપગતાની હું સાક્ષી પુરવા શક્તિમાન થઈ છું. લાંબા વખતના અને વિવિધ જાતના અનુભવને લીધે મારા હીંદી સ્ટાફની વધારી, તથા ઉપયોગીપણાની મને ખાતરી થઈ છે, અને તેમના એવા સુલો માટે તેમના તરફ હું માનની નજરથી જોતાં થીએ છું, અને તેઓ હમેશાં મારા પર વફાદારીથી બહુસો પ્રકાશ આપ્યા છે એવો મને સંતોષ થયો છે. હીંદી જાતના વેપારમાં પડેલા લોકોના સંબંધમાં હું વારંવાર આવ્યો છું, અને તેવા પ્રસંગોએ જ્યારે જ્યારે તેમને પોતાની હાથ મારીએ ત્યારે કરવાની હેલ ત્યારે મે

જેવું છે કે તેમણે વધુ વાજગીપણા વાળું હેલ છે, અને તેઓ મોઝાકર અને વિનયમાં રહીને બોલે છે. (ત્યાર બાદ મી. ગોખલેને આવકાર આપીને, તથા તેમના મહાનપણાની તારીફ કરીને સર ડેવીડે કહ્યું કે) આ મુલકની હીંદી વસ્તિની હાડમારીઓના ખાસ સવાલમાં હું ઉતરવા માગતો નથી; કેમકે જે આપનો પ્રધાનો સાથે મી. ગોખલે સરવ વાના છે, અને જાં જે સવાલ સંબંધે

વિશાળ નજર

થી બોવામાં આવશે એવી મને આશા છે. મી. ગોખલેની પ્રધાનોની મુલાકાત બાદ આ સવાલ ત્યારે માસે પાલમિંટમાં અચાંચે ત્યારે તે ઉપર ટીક કરવાની મારી ઇચ્છુ થશે.

ગીરમીલ

ની મજૂરી હવે બંધ થઈ છે, અને તેવું કાંઈ ફરીથી દાખલ કરવામાં આવે એવો વિચાર લાવવા હું શકાય નહીં. હું એટલું જ કહીશ કે આ મુલકમાં લાવવા માં આવેલા છે તે લોકોને, તેમની જોશા અને, તથા જે લોકોને અહીં આપણે બોલાવ્યા નથી, જતાં અહીં વસવાની અહીંના કાપદાનીરૂએ આપણે છુટ આપી છે તે લોકોને ન્યાય અને વાજગી વરત છુટ મળવી જોઈએ. હું માનું છું કે ટેલના સારા વિચારના

દરેક માણસની લાગણી

આવી છે. હાલનાં વરસોમાં જે કાંઈ આપણે મારું વિશિષ્ટ ખ્યાન બેચુ હેલ તો તે એ છે કે બધા કોલોનીયમાં સહેન કાઢી એકત્રતાની લાગણી વધતી જાય છે. કાંઈક દિશ્વ આફ્રિકાની અંદર આ લાગણી જોઈએ તેટલી ઝડપથી નથી વધી એમ કહેવું પડશે, પણ વખત જતાં અને ધીરજવડે આપણે કપુલ કરતા જઈશું કે એકત્રતા લાભ તે સજન દરેક નો લાભ છે. ઇસ્માયલ આપણે મજૂર થવાનું છે કે બિડીજ વાવડો તે જગ્યામાં ઉડતો હેલ જાંના લોકો માટે જાત રંગ કે ધરમના ભેદ વગર ન્યાય અપાવનાર છે. આવી સમજણી આપણા માનવતા પરોણાને તેમના કંઈક કામની અંદર ફેલે તથા તંદુરસ્તી અને દીર્ઘાયુષ મુચ્ચ વામાં સામેલ થવાને હું તમને કહું છું.

સર લીજ હુલેલે

હું કે આ મુલકમાં હીંદી મજૂરી જુના માં જુના વખતથી વાપરનાર તરીકે હું બોલું છું. છેલ્લાં ૫૦ વરસ થયાં હીંદી ના નીકટ સંબંધનો લાભ અને મળેલ છે, અને તે સંબંધ એકંદર રીતે બહુ

સુખસવક મને માણસ પડ્યો છે. ક.૫૬ માં નમના હજી માટે ૩૦ વર્સની મુદત ઇસ્માયલ મેં વારંવાર લઈ ચલાવી છે, અને જે અને એકે આપણને સંતોષ થયો હેલ તો તે એ છે કે આ કોલોની પોતાની આખાઈ માટે એકલી મેરી વસ્તિનેજ આભારી નથી, પણ હીંદી વસ્તિને પણ તે આભારી છે. હીંદી વગર આ પ્રાંતની ખીલવણીનું કામ ધીમું અને કંટાળા બરેલું થઈ પડ્યું હોત. તેવું આસ કારણ એ કે મુલકમાં નેટીવ મજૂરી પુરતી નથી, અને જે છે તે અસંતોષકારક છે. અને લાગે છે કે જે સવાલો હીંદીનું મન વલોવી રહ્યા છે તેનો સંતોષકારક નીવેડો લાવવો એ અમલનું છે, અને તે કામ દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજદારીઓએ બળવવાનું છે. કાંઈક હાડમારીઓને વધુ પડતી રીતે કહેવામાં આવતી હશે, પણ મને તે જતાં કામના એક વિકાસનાં દુષ્ટિને મોટાં મવા, અને સંખ્યામાં વધવા, દેવામાં આવેલાં સુધી કાંઈ કામ કહી સુખી કે આગાહ થઈ શકતી નથી.

મી. મેરીસ હવાકસે

હું કે હમણાંજ પુરેષ અને અમેરીકા થી રમના સવાલોમાં મોટો લાભ લઈને, તથા યુનીવર્સલ રેસીસ કોંગ્રેસમાં હાજરી આપીને હું પાછો ફર્યો છું. સાથી મારા મનપર એવી છાપ પડી છે કે ૨૦ મી સદીમાં પેલા યનારા મોટા સવાલો તે દુનિયાની છુટી છુટી જાતો સંબંધી હશે; અને મને લાગ્યું છે કે જેમ જેમ એક બીજી જાતો એક બીજાને વધારે ઓળખવા માંડશે, તેમ તેમ તેમની વચ્ચેની મુશ્કેલીઓનો નીવેડો કરવાનું કામ વધારે સહેલું થશે. ગીરમીલીઆ મજૂરી દાખલ કરવાની સામે પહેલેથી પ્રોટેસ્ટ કરનારાઓનાં હું એક છું, પણ એ તે હું સ્વીકારું છું કે જે લોકોને અહીં લાવવામાં આવ્યા છે તેમને અમલ થવ સાદું મળવો જોઈએ. જેમ જે લોકોની ખાતર, તેમજ આપણા પોતાના લોકોની ખાતર પણ ઇન્સાર અપાવો જોઈએ. કેમકે કાંઈ પણ જાતિ બીજી જાતિ ઉપર અન્યાય યુગરે તેથી તેની માઠી અસર અન્યાય યુગરનારની પોતાનીજ ઉપર થવા વગર રહેતી નથી.

સીનેટર મી. માર્શલ કેમ્પબેલે

હીંદી કામના અનેક યુગનાં વખાણ કરતાં કહ્યું કે કોલોનીની શરૂઆતના દિવસોમાં મેં જોયું છે કે ડરબનના મોટા વેપારીઓ જ્યારે પોતાના લોકોને માલ ન

ધીરતા સારે હોદી વેપારીને તેઓ કહેતાં
ધીરતા. તેનું કારણ એ છે કે હોદીઓ
કેલમી છે, અને પોતાના હિસાબ નિમેશે
વખતે ચુકવે એવા છે. હોદી વેપારીઓ
ને જમીન વેપારી આપવા માટે કારણે
અન તેમની પાછળ દેડતી. એ બધું
જીવ કરેલું થયું હતું એમ આજે મળ્યું
વામાં આવે છે, છતાં ન્યાયના સવાલમાં
તો એવાં વિચારોની અસર નહીં થવી
જોઈએ.

એવર સીલખરને

(એઓ પોષ્ટ તરફના પ્રતિબંધ પાલનિંદ
ના મેંબરનો હોદ્દો એમણે છે અને
એમણે એમના એક મેળાવડામાં એવું
કહેલું કે મી. એમણે ધમધી આપે છે,
પણ હોદ્દા તલવારથી છતાં છે, અને
તલવારથીજ રાખવામાં આવે છે) જણા
વું કે સહેનસાહતના રાજદારીઓની
મુલાકાતોને કું આવકાર આપું છું, કેમ
કે તે મુલાકાતો સહેનસાહતની એકતા
અને સલાહ સાતિમાં વધારો કરતા નીવડે
છે. તે સાથે એક અંગ્રેજ તરીકે અને
આજે છે કે અહીંના લોકોના એક બહુ
પ્રચલિત એક ભાગ તરફની રાજકર્તા કેમ
ની બાગણી વિષે કાંઈ જીલ કરેલા વિચાર
મી. એમણે પોતાની સામે લાઈ જશે તો
તે બહુ જોડું થશે. મી. એમણેની આ
મુલાકાતી સદર તરફ કું ખ્યાન દેતો આવ્યો
છું, અને મેં એવું છે કે અહીંની સ્થિતિ
સંબંધમાં એતવણીના ચબ્દો તેમને કાંઈ
એ કહ્યા નથી. કેટલાક ધારે છે કે
માનવતા પદોષ્ટાના દેશીલાઈએ પ્રત્યે
પ્રિયીશ અને એવર લોક વિરોધ ધરાવે
છે, પણ હકીકત તેમ નથી. કું એક
રાજદવારી તરીકે સમજું છું કે હોદી
એને કેટલીક હાડમારીઓ છે, અને તે
બને તેમ દુર કરવાની જરૂર છે, અને
પા. ઠ તો વેરો દુર કરવાને મારો ટેકો
આપવા કું તકવાર પણ છું. છતાં શાક
રાખવું જોઈએ કે પછી વિકટ એવો
નેટીવ સવાલ આપણી સામે ઉભેલો છે,
અને જો કાંઈ નહું તત્ત્વ હાખલ યાય તો
મામલો સહેલ થવાને બદલે વધારે ગુન્હા
વાડા કરેલો થાય. વિરોધમાં અહીંના
લોકોએ આ સવાલનો નીવેડો લાવવો
જોઈએ, અને તેથી કું મી. એમણેને
જણાવું છું કે તેમણે હોદ્દાસ્તાન જમને
હોદ્દાની અને હિંદુસ્તાની સરકારને કહેવું
જોઈએ કે હોદી સવાલનો નીવેડો દક્ષિણ
આફ્રિકાના લોકોથીજ થવો જોઈએ, અને
પ્રિયત્વ કે હોદ્દા વચ્ચે પડે તે અહીંના
લોકોથી સહન થઈ શકવાનું નથી.

મી. ગાખલે

એ પોતાના આપણમાં પોતાને બતાવવા
માં આવેલા આપણપણા માટે આભાર
માન્યો, અને હોદીઓને ન્યાય મળવો
જોઈએ એવા પોતાની પહેલાં મોલનારા
એના વિચાર માટે ખુશાલી બતાવી કહ્યું
કે ન્યાય કરતાં કાંઈ વિશેષની કું માનણી
કરતો નથી, ન્યાય કરતાં કાંઈ વિશેષની
માનણી હોદ્દા કરવું નથી. પછી તે ન્યાય
દક્ષિણ આફ્રિકા પોતે આપે, અથવા હોદ્દા
માં કેળાવણ થવાથી અપાય, અથવા તો
હિંદુસ્તાના હયાલથી અપાય તેની અને
પરવા નથી. અમારે તો ન્યાય મળવો
જોઈએ એટલું જોવાનું છે. અને ગીર
મીડીઆ મજુરી બંધ થવાથી અહીંના
સવાલ વધારે ગુન્હાવાડા કરેલો થવા
સંભવ નથી. એ રીત બંધ થઈ તેથી
કું ખુશી થાઉં છું. કેમકે તે રીત જાતે
જ ખરાબ હતી. માલીક તેમજ મજુર
બંનેને માટે તે ગુકસાન કરતા હતા,
અને તે બંધ થઈ તેથી હિંદુસ્તાનો પાક
માનવાનો છે. અમારે હોદીઓની મુખ્ય
હાડમારીઓ તથા પ્રકારની છે. તેમાંની
એક

ઈમીગ્રેશન કાયદાના અમલ

સંબંધી છે. કાયદા સામે તેના હાલના
સ્વરૂપમાં કાંઈ વાંધો નથી, અને હજી
હોદી ઇમીગ્રેશનની વધુ અટકાયત થાય
એવી રીતે કાયદાને મજબુત કરવામાં
આવે તેમાં પણ હોદ્દાસ્તાન વાંધો લેશે
એવું કું ધારતો નથી. પણ કાયદાનો
અમલ એ જીલો વાત છે, અને તે સંબં
ધમાં હોદીઓની માનણી છે કે તે અમલ
દિલસોજીપુરવક, અને જેના સામે તે
અમલ થતો હોય તેમની બાગણીઓના
ખ્યાલપુરવક થવો જોઈએ. મહા કાલેજ
આગેવાન હોદી વેપારીઓના એક ઉપ્પુ
રકને મારી મુલાકાત લીધી હતી.
તેમણે એક પછી એક કેસો મારી પાસે
રજી કર્યા, જેની પ્રથાનો આમજ રજી
કરવા એક તપસીશ બનાવવા મેં તેમને
કહ્યું છે. તેમાંના કેટલાક દાખલામાં કું
જોઈ શકે છે. તેમાંના એકની હકી
કત એવી છે કે એક માણસ પાસે ડેમી
સાફલ સરડીરીકટ હતું. તે પોતાની
સહીસલામતી છે એવો બહસો રાખી તે
હોદ્દાસ્તાન ગયો, અને ગમે ત્યારે પાછા
આવી શકશે એમ મણી પાછો આવ્યો.
પણ તેને મજાજ વિચિત્ર સવાલો પુછવા
માં આવ્યા. ૧૨ કે ૧૫ વરસ ઉપર તે
શું કરતો હતો એવું તેને વારંવાર
પુછ્યું. હવે કું તમને કહું છું કે ૧૫

વરસ ઉપર અથવા મહા સાથ આ દિવસે
તમે શું કરતા હતા એવો સવાલ પુછવા
માં આવે તો તમારામાંના કેટલા જવાબ
આપી શકશે? અથવા સવાલોના જવાબ
માં કાંઈક જીલ ચતાં તે અજાન માણસ
ને કહેવામાં આવ્યું કે તેનું સરડીરીકટ
જોડું છે. આમાં તે માણસને મોટો
અન્યાય થયો છે. કું કહું છું કે આમ
જરીબ માણસોને અન્યાય કરવામાં કાંઈને
ફાયદો થવાનો નથી. આ મોખી તોજ
કાંઈ છે. હોદીઓ એ માને છે કે તેમ
ના તરફ વાજખી રીતે વરતાવું જોઈએ.
હોદીઓની બીજી હાડમારી તે

વેપારી લાઈસેન્સ

સંબંધી છે. અને તથા હાડમારીઓના
સવાલમાં આ સવાલ સહુથી વધારે
કહ્યું છે. કેમકે આ બાબતમાં એમણે
માં બહુ લાગણી પ્રસરેલી છે, તેમ હોદી
ને માટે પણ મોટા લાભો મુલાકાતી
સત્તેમાં સમાજેલી છે. કું મારું છું
કે હોદી નાનો વેપારી હોવાથી તેની હરી
કાંઈ કાંઈને આડે આવતી હોય તો નાના
એવા વેપારીને આડે આવે છે; પણ તેમ
ને આડે આવે છે એ વાત કેટલાક એવા
કહી શકતા નથી. તેઓ કહે છે કે જો
એવા વેપારી પોતાના રાજમારપર જરૂર
વિશેષ ખ્યાન આપે તો કાંઈ મુશ્કેલીપત પડે
નહીં. વળી કાંઈને લાભ તો જેમ માલ
સેધિઃ થયે તેમ વિશેષ સરે છે, અને જો
હોદી બને તેમ સેધિઃ માલ વેચે તો તે
માં કાંઈને ગુકસાન કરી શકતો નથી.
છેલ્લાં તથા વરસની આ પ્રાંતની વેપારી
સંબંધી રાજનીતિ એક કે બીજી રીતે
હોદી લાઈસેન્સોને ખલાસ કરી

દેવાની

દેવાની છે. એક વધુ લાઈસેન્સ ન અપાય,
અને માલુ લાઈસેન્સોનો ૧૦ વરસની
મુદતમાં અંત આવે એવા કાયદાઓ બસ
વાની પેરવી થઈ હતી, પણ તેમાં નિષ
ફળતા મળ્યા છે. છતાં અ્યારે કાયદાઓ
ની પેરવી નિષ્ફળ ગઈ છે, ત્યારે કાય
દાઓનો હેતુ સિદ્ધ થયો છે. કેમકે લાઈ
સેન્સના ટરસાર કરી આપતાં બારે
અગ્રણ્યો નાખવામાં આવે છે. નવા
રેડોર ખોલવાની સામેનો વાંધો કું મારો
બર સમજી શકું છું, પણ એક માલુ
રેડોર બીજા તેટલાજ આભરદાર ધણીના
નામપર આ માટે ન કરી દેવામાં આવે
તે કું સમજી શકતો નથી. કુશન વેચવા
માનવર માણસની મુશ્કેલીપતો આવી
રીતે લાઈસેન્સોમાં આવે તો કું કહું છું
કે તે રીત ન્યાયી નથી, તેમજ વાજખી

નથી. આવી રીતે વેપારીઓને કનેડામાં મારે, અને આવતી સાલ તેણે શું કરશે તે વિશે શંકાની ખીંટમાં તેને રાખવા મારે શું બચાવ છે? આ રાજનીતિ લાંચની સ્થિતિ હાખલ કર્યા વગર રહે નહીં, અને તેથી આ લોકોને તેમજ ખીંટ બધાને સુકસાનજ થાય.

ગીરમીડીયા

અંબાળી ત્રીજી વાત ઉપર આવતાં મી. ગોપાલેએ જણાવ્યું કે દરેક ગોપાલનારે પા. ૩ ના કરને વખોડ્યો છે તેથી કું ખુશી થઈ છું. આવા કર સંબંધમાં ગરમ થયા વગર ગોપાલનું અસ્ખલિત છે, કેમકે તે કર મરદ બને જોરત માથે તો છે, પણ ૧૬ વરસ ઉપરના છેકરા અને ૧૩ વરસ ઉપરની છેકરીઓને માથે પણ છે. ૨૦,૦૦૦ માણસો એવા છે કે જેમને આ કર લાગુ પડે છે તે માંના કે તે બરવા સક્રિયમાન છે, ત્યારે કે તે બરવા બચકત છે, અને મધ કાલે જ એક દાખલો મારી નાખ્યાં આવ્યો છે જેમાં એક જોરતને એક બે વખત નહીં, પણ ચાર પાંચ ને છ વખત જેલ માં મોકલવામાં આવી છે. જો આ ૩ હાડમારીઓ દુર કરવામાં આવે તો હાલ ની સ્થિતિ સંબંધમાં ડરખનના, નાતાલ ના, હોંદીઓને વધુ હાડમારીઓ રહે એમ કું નથી ધારતો. સારણા પોતાનાં બાપણોપરની

દીકાઓના જવાબો

પર આવતાં મી. ગોપાલેએ કહ્યું કે દરેક માણસ જુલને પાત્ર છે, અને કું મને એક સુકેલ સ્થિતિમાં મુકાએલો જોઈ છું. મારી સાથે બે બાળતો કહેવામાં આવે છે. એક તો એમ જણાવવામાં આવે છે કે કું વધુ જોઈ કમ કીઓ આપ્યા કરે છું, અને જો મામલો સુધારવામાં નહીં આવે તો વડી સરકાર વચ્ચે પડશે એવી સુચનાઓ કું કરી રહ્યો છું. હવે કું કહેવા માયું છું કે છુપી કે વગર છુપી કમકીઓ આપવાના વિચાર કરતાં કમ પણ વિચાર મારા મન માંથી વિસૈય દુર કરે નહીં. કું કાંઈ એવો સેખીયોર, અથવા બોળો, અથવા ખીનખતુભવી નથી કે એવી રીતે અંગ્રેજોને સમજવવાનો વિચાર મારા મનમાં આણું. અંગ્રેજી તવારીખ અને અંગ્રેજી નીતિ રીત વિષે કું એટલું તો જાણું છું કે અંગ્રેજો પાસેથી કાંઈ મેળવવું હોય તો તે આ રીતે મેળવાશે નહીં, પણ તે તો તેમનામાં ન્યાય છુદ અને વિવેક

સક્રિય બનવા કરવાથીજ મેળવાશે એ સમજું છું. મેં અમારું કહ્યું તેમ દક્ષિણ આફ્રિકાની હાડમારીઓ સંબંધમાં હોંદમાં કડવાસી

ફેલાઈ છે, અને એ લાગણી કેળવાએલા હોંદના મનમાં ખરો અપ ઉત્પન્ન કરવા માંડી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાથી હોંદમાં વાર્તાઓ (જુલમની) પહોંચે છે—તે અતિચર્યાકિત બરેલી હતી. પણ તેમાં કાંઈક તો વચુદ હોવું જોઈએ એવું લાગે છે—અને તેથી ઇંગ્લેન્ડના ઇન્સારીપણા વિધેનો હોંદના વિધાસ હીલો પડતો જાય છે. તે નહીં કે હોંદમાં વસતા અંગ્રેજો થી, નહીં કે ઇંગ્લેન્ડમાં વસતા અંગ્રેજો થી, પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદીઓને જે રીતે રાખવામાં આવે છે તેથી. આ કારણને લીધે હોંદી સરકારના મનમાં ખીંટ પેદી છે; અને સમજણે છીએ કે અમારા લાલો અંગ્રેજી વાવટારી સાથે જોડાયેલા છે, અને અમારી સાચી માન્યતા છે કે જુલમમાં જોખમ છે, અને છતાં દક્ષિણ આફ્રિકાની વાતોથી ઉપજેલી કડવાસથી આ જુલમ પેદા થાય છે. વળી દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાસોમાં

વડી સરકાર વચ્ચે પડે

તે કરતાં ખીંટ કાઢ બાબતને કું જોઈ પસંદ કરતો નથી. દક્ષિણ આફ્રિકા સ્વ રાજ બોમવે છે, અને જામે હોંદના લોકો પણ આજે સ્વરાજ મેળવવાની દ્રષ્ટિ રાખી રહ્યા છીએ. પણ સ્થિતિ અંત વધુ બરેલી છે. હોંદી સરકાર સીધી રીતે દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર પાસે આવી ચકતી નથી. એટલે આ બાબત માં અમારે એકનો એક મારમ વડી સરકાર રક્ષણ લેવાનો રહ્યો. પણ વડી સરકાર દક્ષિણ આફ્રિકાને સ્વરાજ આપેલ હોવાથી આ બાબતમાં પોતે વચ્ચે પડી કહેવાય એવું વલણ બતાવતાં એક બે નહીં, પણ ઇસ વાર વિચાર કરી જુએ છે, અને તેજ યુસ્તેલીની વાત છે. કું મારા સાંબળનારાઓને ખ્યાલ કરવા કહું છું, અને કું મેજર સીલખરનને પુછું છું કે, જો તમે પોતે હોંદમાં હોત, અને તમે પોતે મારી જગ્યાએ હોત તો તમે શું કરત ? કું કહેવું છું કે અમારા જેવી સ્થિતિમાં કાંઈ પણ બિટીકાર જે કરે તે તમે (મેજર સીલખરન) કરત, એટલે કે તમારી વાત વડી સરકાર આમળ, અને ત્યાંથી અહીંની સરકાર આમળ રજુ કરત, અને જેમ તમે કરત તેમ કું કરું છું. અને આજા છે કે આ સવાલનો નિવેડો દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોએ કરવો

જોઈએ, અને તે લેવો કરશેજ, કેમકે વડી સરકારના વચ્ચે પડવાથી તો તમે વાંસો ફેરવી બેસશો, અને તેમ થકાથી નીવેડાનું કામ બધારે દુર જવા પામે. છેવટમાં મી. ગોપાલેએ કહ્યું કે મારી છેલ્લી અરજ, મારી પહેલી અરજ, તમારી ન્યાય જુદિને છે, અને મને ખાતરી છે કે બિટીકારની ન્યાય જુદિને કરેલી અરજ નકામી જવાની નથી.

મી. ગાંધી

જો પોતાના કું બાપણુ ડરખાન કહ્યું કે જો કે હોંદીઓએ બધાએ કડવા છુટકા અગાઉ પીવા છે, છતાં બહારે જોરા મીજબાનોની સલામતી માટે આ મીઠો છુટકો પીવાને કું મારા બાપણોને લાલ મધ્ય કરે છું. આપણાં બધાંએક કું ખો છતાં જેમ લાંબે નિરાશમાં અમર આજા છુપાએલી હોય છે, તેમ આપણાં કું ખમાં બધાં જોરા મિત્રોએ આપણી મદદે આવી સહાય કરી છે, અને તે મિત્રોમાં, મેજર સીલખરન, જો કે તેઓ એમ કહે છે કે હોંદ તલવારથી છતાયુ કહું અને તલવારથી રખાયુ છે, છતાં તેમને કું સમાવેશ કરે છું. હોંદ તલવારથી છતાવા અને રખાવાની બાબત માં કું તેમનાથી જુદો પડું છું, અને જણાવું છું કે એવો વિચાર ધરાવવામાં તેઓ અધારામાં ગેરમાં ખાય છે. કેમકે ઇંગ્લેન્ડને ન્યાયથી ચાલવા માગ્યું હોય તો એ હાલમાં ન્યાય અને એક હાથમાં તલવાર એ બે વિરુદ્ધ વાત બને નહીં.

મેજર

પોતાના બાપણમાં હોંદીઓની તથા હાડમારીઓ આજે પોતે પહેલીવાર જાણી એમ કહી જુલમથી બતાવી, ને તે હાડમારીઓમાં પોતે મળતા છે એમ કહ્યું. તેમણે ઉમેર્યું કે ઇમીએલન કાપડાના અમલની હાડમારી એવી છે કે તેનાભાગ તો જોરાઓ પણ થઇ પડે છે, લાઇસેન્સ સંબંધમાં કહ્યું કે ડરખનની ટાઉન કાઉંસીલ કહી જરવાજખી રીતે ટરાસિદર કે રીનુબની અટકાયત કરવી નથી. પા. ૩ ના કરને પોતે પણ ખીંટની પેઠે વખોડે છે એવું કહી મેવરે પોતાનું બાપણુ પુરું કર્યું.

મી. રામપને તથા હાડમારીઓ ઉપ રાંત ખીંટપર હોંદીને જવાની મનાઇ વિષે તેમજ ટાઉન હોલમાં દાખલ થવાની અવ વક વિષે ઇશારો કરી પોતાની બેઠકલીધી જે બાદ પ્રમુખે જુજ સંબો સાથે મેળા વડો (વિસરજન કર્યો હતો.

મી. ગોખલેનો ઉદ્વેગ

જાણવા લાયક વિચારો

તા. ૧૫મીએ પ્રીયોરીના ઊડતી વખતે ભેલમાં આવેલા નીચેના ઉદ્વેગ 'અર ક્યુરી' માં તેના ખાસ પ્રતિનિધિ તરફના સંદેશરૂપે પ્રસિદ્ધ થયો હતો:—

"મી. ગોખલે જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગોરાઓ તરફથી મળેલા આવક કારથી તેઓ બહુ રાજ ચલા છે. હોંદી ઓ તરફના તમારા વલણ વિષે પ્રથમના રીપોર્ટથી મેં જુદીજ આજ્ઞા બાંધી રાખી હતી, તે એટલે સુધી કે પહેલાં મારી મુલાકાતનો હેતુ ફક્ત હોંદી કામનેજ મળવાનો અને તેની પાસેથી જે માહિતી મળે તે હોંદી સરકાર આગળ મુકવાનો મેં રાખ્યો હતો, છતાં ઉગ્રહિમાં ભારત ગ્લેસ્ટને, અને કોલોનીઅલ પ્રધાન મી. હાર્ટરટે યુનિયન સરકારને મળવાની તથા ગોરાની આગળ બાપજી કરવાની અને સલાહ આપી. આ સલાહ પ્રમાણે વરત વાને હું ખુશી થાઉં છું.

જનરલ બોધા, મી. સ્મટસ, તથા મી. રીસરની મુલાકાત સંબંધમાં મી. ગોખલે કહે છે કે તેમનું વલણ બહુ વિવેક ભરેલું અને ખસ ફિલ્લનું હતું. મારી રજુઆતોના તેમણે આપેલા જવાબો તેમને અમુક પગલાંઓ લેવા બંધનમાં નાખે એવા નહોતા, તેમ ફિલસોફી વચ્ચે ના પહુ તે નહોતા. ગોરાના દ્રષ્ટિ બિંદુ નેટલીજ સારી રીતે હોંદી દ્રષ્ટી બિંદુ એવા તેઓ ખુશી દેખાતા હતા. હું માનું છું કે ટાઉન હોલના બાપજીમાં મહંમદે કહ્યું તેમ જો હોંદીઓ કમીએક્ષનની અટકાવતો રજીસ્ટર કરે, અને ચોટને સવાલ જોયો ન કરે તો, તેમને વેપારના પુરા હક મળવા જોઈએ. ગીરમીટ સંબંધ માં તેમણે જણાવ્યું કે નાતાલમાં ધીર મીટમાંથી છુટેલા પરનો હાલને આ. ૩ નો કર ભરકાર નામુદ કરશે એવી હું આજ્ઞા રાખું છું.

હોંદ અને કહેનસાહકના સંબંધ વિષે પુછતાં મી. ગોખલેએ કહ્યું કે હોંદમાં દોઢ કરોડ નેટલા રેખવાએલા હોંદીઓ છે, અને બાકી તેઓ જેમ વિચારશે, તેમ કામે આપું હોંદ વિચારશે. હોંદમાં એક એવો પહુ પક્ષ છે કે જેમને સ્વ તંત્ર હોંદ જોઈએ છે, જહુ કેમવાએલ હોંદી કોલેક્ટર એકંદર રીતે જ્યેલાં ખિટીજ વાવડા તળે કમેકમે સ્વરાજ્ય મેળવવાનું વધારે પસંદ કરે છે. મહાન મોડરેટ પક્ષ

જેમાં હું પોતે સામેલ છું તે પક્ષની ઉમેદ દક્ષિણ આફ્રિકાની પેટે હોંદને અંદર ખાને સ્વતંત્ર, પહુ દક્ષિણ આફ્રિકાની પેટેજ રાજ સાથે અખંડિત રીતે જોડા એકું જોવાની ઉમેદ છે. તેની સાથે મી. ગોખલેએ બાર ફરને કહ્યું કે આગળ વધવાનું કાર્ય આરંભે આરંભે થઈ જાય. હોંદને પ્રગતિપાક રાજ્યખંધારણ માટે કેળવણું એ જરૂરી છે. ફરીથી રાજ્યઓને રાજસત્તા આપવી એવું હોંદુ સ્થાન માગતું નથી. આવી કેળવણી મળતાં વખત લાગશે. હાલને માટે તો લોરડ મોરલીએ જે બંધારણ આપ્યું છે તે અમારા કાર્ય માટે સરસમાં સરસ સાધન છે. ધારા સભામાં પ્રજાથી ચુટા એલા મેંબરોની સંખ્યા 'માઈનેરીટી' માં (સરકારી સભાસદો કરતાં ઓછા) છે, છતાં વાઇસરોયની ધારાસભામાં તેઓ ઠીક અમલતા ધરાવે છે. એ બંધારણ ની મોટી ઠોંપત એ છે કે અમે વોટ આપી રાખીએ છીએ એટલુંજ નહીં પણ સરકારની રાજનીતિ અને કારોબારને ઠીક ની કસોટીએ ચડાવી કાઢીએ છીએ, તેમજ અમારા તરફથી ટીબેટ જીની કરી કાઢીએ છીએ. એક સરકાર 'પીટી'ની (પ્રજાપક્ષી મેંબરોના મતને ધ્યાન નહીં રાહી નાખવાની) સત્તા ધરાવે છે, છતાં એ સત્તા સરકાર હમેશાં વાપર્માં કરી રહે નહીં. કોલેક્ટરને તેમણે કહ્યું તો માન આપવું પડે છે, અને આ પ્રમાણે લોકોને દેશના રાજકાજમાં ખરો અવાજ, વલુદવાળો ફિરસો, મળે છે; અને તેની સાથે અમે ભવિષ્યને માટે વધુ જવાબ દારીઓ જિંદાવવાને કેળવતા જઈએ છીએ.

મી. ગોખલેએ એ વાત ઉપર ખાસ બાર ટીપા કે હોંદમાં ખિટીજ રાજનું વલણ લોકોના મુઠાએલા પ્રતિનિધિઓને વધુને વધુ જવાબદારી આપવી એ હોવું જોઈએ, તેમણે કહ્યું કે તત્તિ બહે ધીમે ધીમે સાવ, પહુ તે ખરી દિશામાં હોવી જોઈએ. આખરે સ્વરાજને પહોં ચાવ એવા સુધારાઓ એક પછી એક લાખ કરવાને સમને વચન આપ્યું છે, અને એ વચનોસાધી બીજકુલ પાછા ન પાછું જોઈએ. એ એ વચને પળાવ તો કહેનસાહી કહેવતા એક મેંબર તરીકે હોંદ જહુ બીજ સ્વરાજ્ય મેળવતા મુલકો ની પેટે પોતાની જગ્યા લીએજ એવી વધી રાખી કાઢાવ.

ખિટીજ પ્રજાના મધે તે લોકોએ બાટે, ખિટીજ પ્રજા હોવાના કારણે, રાજના કાપવલુ અગામાં કરવાનું મુકાલો લેવા

જોઈએ અને વેપાર, વોટ વિગેરે સંબંધી બધા હક મળવા જોઈએ એમ મી. ગોખલે કહેવા માગે છે કે નહીં, એવા સવાલના જવાબમાં મી. ગોખલેએ કહ્યું કે એક નહીં. સ્વરાજ્ય મેળવતા દરેક કોલોનીને પોતાના કમીએક્ષન કાયદા ધા વાની સત્તા હોવી જોઈએ, છતાં તે કોમી એક ઉપર નહીં, પણ સામાન્ય મુદાઓ ઉપર બધાવા જોઈએ. તોપણ એટલું ખરું કે એક વખત લોકો વસવાટના હક ધરાવતા થયા એટલે તેમને તો તમારે સારી રીતે રાખવાજ જોઈએ.

કેવટે 'અરક્યુરી' નો અબરખતી કમેરે છે કે મહ રાજે ટાઉન હોલમાં આપેલા મી. ગોખલેના બાપજીથી ગોરા સમજળ નારાઓ ઉપર ધર્મીજ સરસ અસર મહ હતી. તેમની કાંત દલીલ ભરેલી રજુ આતથી તથા નમતું મુકવાની પદ્ધતિથી ગોરાઓ હક થયા હતા. આ અસર વિષે જ્યારે અરક્યુરીના પ્રતિનિધિએ મી. ગોખલે ને જણાવ્યું ભારે તેઓ બહુ ખુશી થયા, અને ઉમેર્યું કે વાજબી અને વહેવાર થવું એ નિયમ હમેશા મેં મારી આગળ રાખેલો છે, અને આ મુલકના હોંદી સવાલના અભ્યાસમાં મેં તેજ નિયમ પ્રમાણે ચાલવા કોશીલ કરી છે.

અમારા આજના બંકની સાથે ડરખન ટાઉનહોલમાં બાપજીમાં તજુ ધ્યાન ખેંચ નારા માનવત્રોનું ચિત્ર આપેલ છે. મથા મેતુ' ચિત્ર નાતાલની હોંદી કોમ તરફના માનવત્રનું છે. અમે મથા અંકમાં જણાવી મથા તેમ આ માનવત્ર લાક્ષના આકારની સોનાની તખ્તી પર કેતરેલ છે, તેની સુદરતાનો વધુ ખસાલ ચિત્ર પરથી આવી રાકશે. વચ્ચેનું ચિત્ર સાઉથ ડેસ્ટના હોંદી તરફથી આપવામાં આવેલ કારકેટનું છે, આ કારકેટ સોના તથા સાંદીવતી કેતરકાજ સાથે બનાવેલ છે. મી. ગોખલેની છમીની બને બાજુએ ઇંગ્લાંડ, હોંદ, સાઉથ ડેસ્ટ દેસે, તથા આફ્રિકાના નકશા છે. કારકેટ ને કોચવી લાકડાપર ચડેલ છે. ત્રીજું ચિત્ર નાતાલની મુલકમાન કેમવતી બંજુમન ધરલચ તરફથી બાપજીલ લલચા આકારના માનવત્રનું છે. આ લાલ માંડીની છે, અને તેને કોચવી લાકડાપર જડી સાંદીન સાથે તાજુક પેટીવી અંદર મોઠવેલ છે.

જોહાનસબરગથી મી. કલાન્જ બીજા કાપ પટેલ સીકેરવાસી પોતાના સીકેર વાસી બાપજીને બનતી મહેનતે એક મંદળ સ્થાપવાને પ્રિનિત કરે છે.

શ્રી હેલાએઆમે મહાન્યામ સભા

શ્રી. હાસીદેવમંદ રતનાકરને બોલે છે—

આમણી નહીં કરી પ્રમણે તા. ૨૭
અક્ટોબરને રવીવારે સવારે ૮ વાગ્યે મહા
ન્યામની મીટીંગ શરૂ થઈ. આમણી
૫૦ ના મહાન્યામ સભા હતી. શ્રી. વરજ
દાસ દમોદરે દરખાસ્ત કરી કે આમણી
એક સભા સ્થાપવી જોઈએ. આવી વસ્તુ
તમામ આમણીમાં માર્ગદર્શી દર માસે અમુક
ટેકસ લેવા હતા હરખે એમણે કે એવી
કરી તે નાણાં રમણન કુળી તથા
બીજા અનેક વાર્ષિક કરોળાં ઉપયોગી
આપી અને તેની અવસ્થા કરવા માટે
એક કમીટી નીમાની જોઈએ. આમણતને
શ્રી. મોવરદનદાસ કુન્ડા તથા શ્રી. જટા
કંઠર પાતાચંદ તરફથી ટેકા મળતાં સર
જાનુમતે “શ્રી હેલાએઆમે મહાન્યામ સભા”
એ નામની સભા સ્થાપવામાં આવી, અને
તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. આશવલ્લભ નથુ
આમણે તથા અવસ્થાપક કમીટીના મેમ્બરો
તરીકે મેસરસ મજદાસ દામોદર, જટાકં
કર પાતાચંદ, કલાલુચંદ હીરાચંદ,
કરજનલસ હરીભાઈ, નરસિંહ કુલુભાઈ
તથા હારથી દેવમંદ રતનાકરને પસંદ
કરવામાં આવ્યા છે. ત્યાર પછી માર્ગદર્શક
ટેકસ લેવા નીચે પ્રમાણે કરાવે. પસાર
કરવામાં આવ્યા છે—(૧) દુકાનદાર ધણી
અથવા તેના મેનેજર પાસેથી દર માસે
શ્રી. ૨ લેવી, (૨) દુકાનદાર ધણીના
બીજા આગીદાર પાસેથી દર માસે શ્રી. ૧,
(૩) અહીંના કુળના હક માળા નોકર
પાસેથી દર માસે પેની ૬, (૪) મીરમી
ટીયા (કેનાકાટ વરજ ૩ વાળા) નોકર
પાસેથી દર માસે પેની ૩.

હેલાએઆમે તળમદ સીવાખેના એટલે
પોલીસ ઠાંડ ૧૪થી હાલોમીટર ૫ ફુટીમાં
નહેનસાઓ પાસેથી માર્ગદર્શક ટેકસ નીચે
પ્રમાણે—(૧) દુકાનદાર ધણી અથવા
તેના મેનેજર પાસેથી શ્રી. ૧, (૨) દુકાન
દાર ધણીના બીજા આગીદાર પાસેથી
પેની. ૬, (૩) બંને પ્રકારના નોકરો
પાસેથી ઉપર પ્રમાણે ટેકસ લેવો.

દરજી, સુવાળ, સુવારે સોની મેલી
વિગેરે વસ્તુના સોમિ પ્રાસેથી આપા હીઠ
દર માસે પેની ૬ તથા આણીવા કેળી
વિગેરે મજૂર વસ્તુના સોમિ પ્રાસેથી પેની
૧ લેવી. ઉપર પ્રમાણેના માર્ગદર્શક ટેકસ
તા. ૧ નવેમ્બર ૧૯૧૨ થી આજ સુધી
સો અને તે હવેતલવા મટિ થી. જટાકંકર
પાતાચંદ તથા શ્રી. હારથી દેવમંદ રતનાકરને

વિચવામાં આવ્યા છે. હવે પ્રમણી કરાવ
કરી ૧૨ માસે સભા વીકારનન આપ હવી.

એક આનંદકારક બનાવ

શ્રી. રસ્તમણને માળ

શ્રી. ગે.ખેડેની કરજનની મુલાકાતના
ખદોળાં કાર્યના અંતમાં એક આનંદ
કારક બનાવ અમુકવાર્ષી બની આવ્યો
હતો. તેઓ આજેના પ્રીટીસીના ખાટ
મિલકત રતા પહેલાં રીસેપ્શન કમીટીની
હિલ્લી મુલાકાત કરવા શ્રીક કુટુંબમાં બી.
સ્તમણના મહાન્યામ આવેલા તે વખતે
રીસેપ્શન કમીટીએ શ્રી. રસ્તમણની, શ્રી.
ગે.ખેડેની મુલાકાત સભામાં તબારીઓ
ખાટે, અમુકવાર્ષી પમાડે એવી અહેનતની
જીજ્ઞાસ કરી, તેમને કાલજ ખખર મળ્યા
દીધા વખર, એકા એક નીચેનું આનંદ
આનંદવાની તક લીધી:

“વહાલા શ્રી. રસ્તમણ,—અમે નીચે
કહી કરજનના એન. શ્રી. ગે.ખેડેની અન
રજ રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરો, કમીટી
એ ઉપરોક્ત કામો ફોલોઅંડ સિતારવાને
આપે જે અમામ અહેનત હકાથી કે તે
માટે અમારા તરફનાં વખાણુ અને કહર
ની નોંધ લેવા માટે આપણા કીર્તિમંત
પરોણુએ અસરે અને આપેલી હાજરી
ની તક લઇએ છીએ. અમારામાંના
દરેક અમારા મનમાં અમુકીએ છીએ કે
આપની અમામ અને અંતીથી અહેનત
વખર આપણા અનવંતા સ્વદેશનુભુતે કર
મનમાં અનખન આપવાનું કામ જેવું
થયું છે એવું કરસ નજ થયું હોત.
આ કહેર અને ટીટીકંટાં છેકરખિતે
આપણું નામ પ્રેમપુરવક પોતાની પાદ
હારતમાં રાખવાને આપે ખાસ કરણુ
પુરું પાડેલ છે. કેમકે શ્રી. ગે.ખેડેના
આવામન માટે આજનાં મારકમાં કર
વામાં આવેલા ઉત્સવને દિવસે છોકરોઓ
ની મજત અને મુખશક્તિ વાસ્તે અભાંત
મિતા કરેલી રીતે આપે કાળજી નરાખી
હોત તો નજીક અને દૂરનાં ૨૫૦૦
અમુકાએની કારે અજાવટ કરવાનું કામ
તજી હેવું થયું હોત, અથવા રેને જેથી
તેવીજ ફોલ મળી હોત. વળી અહીંના
સોકા પશુ અમણે કરેલાં આનંદી નજર
થી જોશે, કેમકે અમારે અમુક અમાખી
કમીટી નિવિરિ બોરકઝ મેદાનમાં મુખ
કામ કરેલાં કાર્યોમાં આવેલી હતી કારિ
આપ નાં આપણે વસીબ લોરને અવ

અવસંતીભાગ્યકર્મ મડયા દતા. અમુક
કરજને જે કાંઈ નોંધ મળી છે તે કાર
અમે આપને અંતઃકરણપુરવક મુખર
વાહી આપીએ છીએ.

(સહીઓ) શ્રી. એમ. એ. હરેલી
(અમુક), અર. બી. મેરી (સિપ્રમુખ),
એમ. રેમખન (સેક્રટરી), અમ. એ.
એમ. મુસા (ટ્રેસર), એમ. હમાયુદ્,
એમ. અમ. એલી, એમ. વિદેશી, અમ.
રાજ, સેસીમન રેમખન, એસ. એ. મી
સીમા, ઇ. એ. મુકુ, આમન એમીઅ.
કે. આર. નખના, અમુકુલ કહર, એમ.
આર. ખખર, કહુદીન, એ. એમ. કુખ.
શ્રી. અર. મેટલા, સુખીત મહાન્યા.
દાદા એકમાન, એ. એમ. કાક, એમ.
અંગાવેલ, ઇ. ડી. વાલા, એમ. રજ
કેરી, આર. સી. સુલાદન, એમ. એ.
રહીરી તથા બીજાઓ.”

ઉપરનું આનંદન વંચાઇ રહ્યા આ
કમીટીના પ્રમુખ શ્રી. ઉમર હાજી અમુક
કહેરી શ્રી. રસ્તમણને હાર પહેલવા
મળતા હતા એટલામાં શ્રી. ગે.ખેડેએ કો
ના હાથમાંથી હાર લઇને તાળીઓના કાર
અમુકાટ અમુકે શ્રી. રસ્તમણને પહેલ
દીધો, અને અમુકુવું કે શ્રી. રસ્તમણને
અમુકવેલી હોંદી કારની સેવાઓથી, અમ
મારા રીસેપ્શન સંબંધી તબારીઓ
તેમણે લીધેલી અહેનતથી હું તમા
અમુકુ નથી. શ્રી. રસ્તમણને આનંદ
પરોણુનો ઉડીઆમણી સાથે આભાર માની
હયું કે આપણા દેશી ભાઈઓ તથા અમ
વળત વાસ્તે જે જે થઇ રહ્યું છે તે
સરખામણીમાં હું કાંઈ કરી સકાયું.
છેવટે તેમણે રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરો
પોતાના પ્રત્યે જતાવેલા આવાજુપણા આ
આભાર માન્યો હતો.

શ્રી. એન. એ. કુખ લખે છે કે—

દરેક હેલાએઆમે મુલકમાન આમણેને વીકે
કરવામાં આવે છે કે મુંદોપની અંકર અમ
૧૦૦ વરજ ઉપરતથી અમુકામી અમ
કરકે છે તેને અમુકવાળી ઉખેલી અમ
પોતાના તાળાના અંકીક સંજોગે
આને આપણી ખધીક તુલ મુરખે
અને ખાટે મુલ કરમેન સાથે અમ
હકાવેલી છે, ને એવોખાઇ મુલકમાનની
નીકળી આવે કે જે ઉંદર એમણી રોકેક
સેસાવડીને મદદ કરવામાં આપણા
આવા અખતે તન, અને અને મુલ
મદદ આપવી એ હરેકે દરેક મુલકમાન
ખતસ કરજ છે.

બાલકન રાજ્યોની મહાદ

તુરકી પર હુલ્લો

(૨૨૨)

તા. ૧૪મીને શુક્રવાર—તુરકી મહાદ
એ ચેટલન તથા તેની આસપાસના બલ
ગેરીઅન લશ્કરને તેના ઉપર ૭૫૦૦
શૂરને અંતરથી તોપનો મારો ચલાવી
મોટી ખુવારી સાથે પાછું હટાવેલ છે.

ગ્રેનરહાદીનોપલના તારમાં જણાવવામાં
આવે છે કે કોલેરા બેસબેર ફેલાતો બલ
છે, અને ચેટલન ખાતે રોજના ૫૦૦
કેસ થાય છે. આજ સુધીમાં ૬૦૦૦
કેસ થઈ ચુક્યા છે.

ગ્રેનરહાદીનીમીનોએ ફરીથી બેસથી રકુ
હારી ઉપર મારો ચલાવવાનું શરૂ
કર્યું છે.

તા. ૧૫મી શુક્રવાર—સધી કરવા
ખાટે લડાઈ બંધ રહે એવા અબર પ્રસિદ્ધ
થમા હતા તે નાપાયાકાર બહુલ છે;
કેમકે તુરકીએ સમાધાન વારતે બલ
ગેરીઅને અરજ કરી હતી તેનો જવાબ
તેને મળ્યો નથી.

બાલકીઆનોપલ પકડ્યું છે એવી અફવા
પ્રસિદ્ધ થઈ છે.

તુરકી મહાદએ ચેટલનની આસપાસ
ના બલગેરીઅન લશ્કરને તેના પર ફરી
થી તોપનો મારો ચલાવી બારે તુકાની
કરી છે.

તા. ૧૭મીને રવીવાર—ગ્રેનરહાદીનો
પલથી સનીવારે ૧૧૫૫ વાગે રૂઢર જણાવે છે
કે આજ સવારથી દારૂ પુટવાના અવાજ
લહેરમાં બધે સંભળાય છે તે ઉપરથી
ધારવામાં આવે છે કે નજીકમાં લડાઈ
ચાલી રહી છે.

લહેરમાં જહોળી ધાંધલ થઈ રહી છે,
અને ધરૂં મરનાં જાપરમાં ઉપરથી
મોઠો દુર ચાલતી લડાઈના અવાજો
સંભળવા કોશીલ કરે છે.

ગ્રેનરહાદીનોપલમાંના તુરકી અમલદારો
કંઈ તુરક પાર્ટીના કેટલાક આગેવાનોની
ધરપકડ કરી રહ્યા છે.

તે ઉપરાંત માશ સુલતાન અમદુલ
હમીદને મહી ઉપર બેસાડવાના કાવતરા
માં દારૂ ફેલાવાના કારણસર લડાઈમાં મળેલા
મૃતી કેટલાક અમલદારો, તથા જોલમાં
આ વિગેરેની ધરપકડ કરવામાં આવે છે.

ગ્રેનરહાદીનોપલથી રૂઢર જણાવે છે કે

કોલેરાનો મરજ વધારે ભયંકર થઈ પડ્યો
છે, અને રોજના ૧૦૦૦ કેસો થવા લાગ્યા
છે. સત્તાવાળાઓ મરજ સામે હથાળ
લેવા અશક્ત થઈ પડ્યા છે.

મારમારાના સમુદ્ર ઉપરથી તુરકી મન
વારો જુદે જુદે ઠેકાણે ચેટલન પાસેના
બલગેરીઅન લશ્કરપર હાલોળાનો વર
સાદ વરસાવી રહેલ છે.

લડાઈના અમરપત્રીઓ જણાવે છે કે
ધણા અમરો મોટા અથવા વધુ પડતા
રૂપમાં મોકલાયેલા જણાય છે. હુલેઅર
મસની લડાઈ પછી બલગેરીઅનોની મોટી
શત થવાના અખરો તદ્દન બનાવટી છે.
ચેટલન સુધી તુરકોને પાછા નસાડવામાં
આવવા વિષેના અખરો પશુ અતિશયેષિત
ભરેલા છે. હુલેઅરમસથી તુરકોને બલ
બીત રીતે પાછા ફરવાની જરૂર પડી
હતી એ આખી બીના બનાવટી છે.

હુલેઅરમસની લડાઈ પછી બલગેરી
અનો કંઈ કરી શક્યા નથી એવું જોવા
માં આવે છે. તેમણે સામેના લશ્કરનો
નાશ કરવાની કોઈ તક યુમાવી છે. તુરકી
એ લડાઈ બંધ રખાતા અને સંધીની
વાતચીત કરવા મામણી કરી છે તે બતાવે
છે કે તુરકો લમાનક રીતે નબળા પડી
ગયા છે, અને લાંબો વખત સુધી બચાવ
કરી રહે એવી સિંચાઈમાં નથી.

હજીઅન સમુદ્રમાં મહંદ એપોસ નામ
નો હીપકસ મીક બેઠોએ છતી લીધો છે.

ગ્રેનરહાદીનોપલમાં સત્તાવાર રીતે જણા
વવામાં આવે છે કે ગ્રેનરહાદીનીમીનોની ૭
તુકીએ રકુદારી તરફ જતી હતી તેમને
તુરકોએ હરાવીને નસાડેલ છે.

કેટલા પાંચ દિવસ થયા બલગેરીઅની
રાજધાની સેક્રા ખાતે લડાઈના કંઈ
પશુ અખર મળેલા નથી.

સાલોનીકા ખાતે દારૂગોળની એક
કોઠી સળગી ઉઠવાથી ધણા માણસો
માર્યા ગયા છે.

તા. ૧૮મીને સોમવાર—રવીવારે ચેટ
લન ખાતેના તુરકી લશ્કર પર બલગે
રીઅનોએ હુલો કર્યો હતો. આજે
દિવસ લડાઈ ચાલુ રહ્યા પછી તુરકોએ
બલગેરીઅનોને પાછા હટાવ્યા છે, તથા
તેમની ત્રણ બેઠેરીઓનો નાશ કર્યો છે.

‘દાઇમ્મ’નો અમરપત્રી જણાવે છે કે
ચેટલન ખાતે તુરકી લશ્કર અને તેથી
કરક રીતે મેકુવાયેલ છે, ત્યારે બલગે

રીઅનોની તોપો કોઠી જગાએ છે. તે
જણાવે છે કે આ બંને લશ્કરો વચ્ચે જે
કેટલું યુદ્ધ ચાલેલું તેવું ઝગુની યુદ્ધ
રસો-અપાનીક લડાઈ પછી એકે મળેલ
નથી.

બલગેરીઅની એ તુકીએ તુરકીપર
ધસી જતી જોવામાં આવી હતી, પણ
તુરકોએ તેમની બરાબર અબર લેવાથી
એ ધસારો સાવ નિષ્ફળ ગયો હતો.

સાલોનીકા ખાતે દારૂખાનું સળગી ઉઠ
વાના અમરપત્રી કેટલેકા ૩૧૨ જેટલા
તુરકો માર્યા ગયા છે, અને ૪૩૦ જેટલા
જખમી થયા છે. એક બલગેરીઅન અમ
લદારે પોતાના માણસોનો તુરકોએ નાશ
કરવાથી વેર લેવા માટે દારૂખાનું સળ
ગાવ્યું હતું એવું જણાવવામાં આવે છે.

ગ્રેનરહાદી નામનું મથક ધણા
માણસો સાથે સરવીબનોને શરણે થયું છે.

તા. ૧૯મીને મંગળવાર—તુરકી લડાઈ
ખાતા તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે
ચેટલન ખાતેના લશ્કરના મધ્ય બંદુ
અમળ મધ કાલે લડાઈ ચાલુ રહી હતી.
મહમદ સુખતાર પાસના લશ્કરે બલગે
રીઅન લશ્કર ઉપર હુલો કરીને તેમના
બંધારણને યુધી નાખ્યું હતું, તથા તેમની
કેટલીક તોપો છતી લીધી હતી. સુખ
તારપાસાના પોતાના લશ્કરોની પશુ મોટી
ખુવારી થઈ હતી.

નઝીમ પસા જણાવે છે કે તુરકોએ
જુડાં જુડાં મથકોએથી બલગેરીઅનોને
પાછા હટાવ્યા છે. મહમદ સુખતાર પાસા
માથલ થયેલ છે, અને તેમના પગમાંથી
એક જોળી કાઢવામાં આવી છે.

રૂઢરનો અમરપત્રી જાતે જોએલી બીના
ઉપરથી જણાવે છે કે તુરકો મળજીલ
મોરમે મોટી રદયા છે.

તુરકી રાજ્યોનો એક અમરપત્રી કહે
છે કે આ લડાઈમાં બલગેરીઅન તોપ
કામ કરી શકતી નહોતી. અમરપત્રીની
પાસેની એક બેઠેરીમાંથી બલગેરીઅનોએ
૩૦ જેળ. ફેંક્યા હતા, પણ તેથી
તુરકોના એક પશુ માણસ કે તોપને કબ્બ
થઈ શકી નહોતી. આ અમરપત્રી ધારે
છે કે તુરકો રૂઢરમદ રીતે પોતાની
લાઇનનો જવાબ કરી શકશે.

વિશેષમાં જણાવવામાં આવે છે કે
કુમરાઓ પરના તુરકોથી સ્મિનબો દેવા
માં આવતી હતી તે પ્રમાણે ફરીઆપરથી
તુરકી મનવારો બલગેરીઅનો પર દારૂ
ગોળનો મારો ચલાવી રહી હતી.

પુરકી બચ્ચરનો જોરાવર લાગે ક્યાં છે તે બચ્ચરનો તપાસી રહેવા છે. પુરકનના પાણીની તેમને હાથ પહેલીવાર ખબર પડી છે.

ના. જુલતાને પુરકી રાજાએને વચ્ચે પડવા, અને લગાડેને જાત આજુવાની પગલાં લેવાને બાધી કરી છે.

બાલકન રાજાએ જુલતાને છે કે સંધીની કારતેની ચર્ચા કરવા માટે તેમણે પોતાના જોલનીઓને નીચા છે.

રુકાડી આતે પુરકોની હાર ચલેલ છેવાય છે.

સમાધાનીની કરતો કોનસ્ટાંટીનોપલ આતે મોકલાય છે, જેમાંની મુખ્ય પુરકો ને કોનસ્ટાંટીનોપલ અને પુરકી કીનારા નો કેટલોક ભાગ રહેવા દેવાને લગતી છે.

તા ૨૦ ને જુલવાર—પુરકી બચ્ચરના પડા નહીંમ પાસે એ એવો સંદેશો મોકલ્યો છે કે સોમવારે એટલજા આતે ચલેલી લગાડમાં બચ્ચરનો બચ્ચરની પશ્ચિમ દિશાની દુકડીઓમાંથી ૦૦ માણસો મારવા મથા છે, તથા તેમની બે તોપો છતાય છે. મંજળવારે અગુની લગાડ ચાલે ચાલે છે, અને તેમાં ફોટો પુરકોની તરફ જોવામાં આવે છે.

બચ્ચરનો બચ્ચરના મથક કાચને પુરકોના હાજોમાંથી નસાવામાં આવ્યો છે. પુરકોની એક દુકડીએ આગળ વધી બચ્ચરનો પર પસારો કરવાથી તેમને “ટેનચીસ” છોડવાની જરૂર પડી છે. તેમની કેટલીક બંદુકો તથા તોપો પુરકોએ હાથ કરી છે.

બીજા એક સંદેશમાં નહીંમ પાસા જુલતાને છે કે “આપણા પશ્ચિમના બચ્ચર સામેની બચ્ચરનો દુકડીઓ પાછી ફરી મથ છે. મથ કરતે તેમનાં ૫૦૦ મુજોદાની સંખ્યા પુરકોએ ગણી હતી. કેટ પકડાએલા બચ્ચરનો કહે છે કે જુલ દિવસ થયાં તેમને જોરાય મળ્યો નથી. પુરકી બચ્ચર પુરા જોસમાં છે.”

પુરકી કાંદાએ કરીઆમાંથી તોપને ખારો ચપાવી કરાજુસ આતેના બચ્ચરનો નોને ૧૦ માઇલ નસાડ્યા છે.

બીજા એક સંદેશમાં નહીંમ પાસા જુલતાને છે કે પુરકોની એક દુકડીએ તેમ ની સામેના બચ્ચરનો વિખેરી નાખી તેમાંના પચાસનો નાક કચો છે.

પુરકી ખબરપત્રીઓ કહે છે કે પુરકો મુજબની ઉપર છે, અને બરે બચ્ચરની બતાવતા બચ્ચરનોની મોટી ખુચારી કરી રહ્યા છે.

મીઠ બચ્ચરનો વડો જુલતાને છે કે ઉત્તર તરફ જતાં તેના મારમમાં પુરકો મરણીયા થતે સામા થયા છે.

સાલોનીકા આતે મીઠાએ બચ્ચરની નોને સહેરમાં લખાય થયા ના પાડવાથી વડવાલ થઈ પડી છે.

પુરકીને મદદ

ડરબનમાં રથપ એલી રેડ કહેવંટ સોસાયટીના ટ્રેઝરર જુલતાને છે કે :— પુરકી ખારામાં ઉપરાજું જોસથી ચલે છે, અને તા. ૨૧ મી સુધીમાં ૫. ૧૬૫૭ હસ્તપુત્ર મોકલાય મુકયા છે.

પ્રોટીઆથી એક ખબરપત્રમાં જુલતા વવામાં આવે છે કે પુરકી કોનસલ ના. જોહાનીસ બે લાં જતાં મુસલમાનોની એક મીટીંગ બરાઇ હતી, અને ૫. ૩૨૫ જેટલું ઉપરાજું તેજ વખતે મથું હતું.

ગ્રીસ્ટ આતે પુરકી કોનસલ જઇ પહેલતાં ૫. ૨૦ ની રકમ મથ હતી. કોબરલીથી એક લખનાર જુલતાને છે કે :—પુરકી કોનસલ બનરસ જોહાનીસ

બે રેડ કહેવંટ સોસાયટી માટે ઉપરાજું કરવાને જાહેર આવતાં સેવીક સીટના હોલમાં મુસલમાનોની એક મીટીંગ બરાઇ હતી, અને ૫. ૧૨૬ જેટલું ઉપરાજું તેજ વખતે મથ મથું હતું.

જોહાન-સખરમની રેડ કહેવંટ સોસાયટી (પી. એ. બોક્સ ૩૫૬૮) વતી તેના ચેરમેન તથા સેક્રટરી પુરકોને મદદ કરવાની જરૂર બતાવે છે, અને લખે છે કે જુલ જુલ ટેકાજુના બાઇઓ નાની નાની રકમો અલગ રીતે મોકલી દીએ તે કરતાં બંદીની રેડ કહેવંટ સોસાયટીને મોકલશે તો એક મોટી રકમ સાચી મોકલાય, જે વધારે સારું દેખાશે.

મી. હાજ એસ પીરન મહમદ પાંચ વરસની જુલત સુધી દેશમાં રહી હાથ ડરબન પાછા ફરતાં તેમને માન આપવાને એ રીટમાં ઈલિઅન એન્જુકેશન ઈન્ટરી ટયુશનના હોલમાં એક મોટો મેજાવડો મથો હતો. બોલનારનો તરફથી કરવામાં આવેલાં વચ્ચાજુના જવાબમાં મી. હાજ એસ પીરન મહમદે પોતે બનતી કોમી સેવા કરવા હોલમાં તબચાર રહેશે એવું જુલતાને હતું.

ડરબન હીંદુ સમશાન ફંડ

સેક્રટરી મી. એમ. એમ. દિવાન (પી. એ. બોક્સ ૫૮૩, ડરબન) લખે છે કે :—

મારે જરૂરી કામ પ્રસંગે મારે માસ માટે હીંદુસાન જવાની જરૂર હોય હીંદુ પગલીકને વિનંતી કરવાની કે હું ચહુ માસની આખરીમાં હીંદુસાન જવા સારું રવાના થયું, ને હમ્બર હમ્બા તો મારજની આખરીમાં પાછો જોવી પહેલીક. મારી ચેરહાજરીમાં આ ફંડ માટે કેટલાક મદદચોની હમ્બાથી નીચે મુજબ કામ ચલાઈ ચેલવા મુકી છે. આવીઓ મી. જે. બી. મહેતાને લાં નં ૧૫૭ એ રીટમાં આવેલી તેમની દુકાને રહેશે, અને પાસીક ઉપરાજું મી. જે. એમ. પ્રાય ઉપરાજી મી. જે. બી. મહેતાને લાં રાખશે, ને ખરમ બાઇ કરતાં બાજીની રકમ મી. જે. બી. મહેતા મેંકમાં ડીપોઝીટ કરશે. માટે માસિક અલસ આપનાર મદદચોને વિનંતી કરવાની કે તેજો સાહેબ મી. જે. એમ. નિયમિત આસરજ આપતા આવે છે તેવોજ આસરજ આપી આભારી કરશે.

આ સંબંધમાં કોઇપણ મદદચોને મારી સાથે પત્ર વહેવાર કરવો હોય તે. મી. મોલીલાલ માધવજી દિવાન, ચેરમેન હાઈવાલા એ સીરનામે મથ ચાશે.

પોર્ટ મહેમોડન સોસાયટીના સેક્રટરી મી. નજુ કાસમ લખે છે કે :—આજુ માસમાં મારે સ્વદેશ જવતું નહીં થયું છે, એથી પોર્ટના મદદચો માટે જે મકાન વાપરવામાં આવતું તે હવેથી વાપરી કાઢાય તેમ જોવી લાં મદદચો પદાવચતું બંધ રાખેલ છે. પોર્ટ મહેમોડન સોસાયટીની અધવાતો મજકર મદદચોની મામેકાની જે કમિશનરીથી વસ્તુ જેવી કે ખુરસીઓ, ટેબલનું કુમકું પુરતો વિચેરે હતું તેમાંથી પુરતો જિવાય બધી વસ્તુ મેં વેચાતી રાખી લીધી છે. તેના ઉપજેલ તે તથા ટ્રેઝરર તરીકે બીજા ૫. ૪-૭-૮ મારી પાછો જવા મથને કુલ ૫. ૩-૧૩-૨ રોકડા તથા પુરતો વિચેરે ચેરમેન મી. હમમદજા અબદજી દુદશાના કુકમથી કવીન રીટ નં ૧૨૧ મી. ફુસેન હમીર મહમદને મદદચોના નામે અનામત તરીકે સોંપેલ છે. આ આમતમાં કોઇને પચુ દિશાળ તથાસમે હોય તેજુ ચેરમેન મી. હમમદજા અબદજી કુદશા ને મજબુ.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtia
Merchant, Box 87

INHAMBANE B.A.

Manjee Maadan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

JOHANNESBURG

R. S. Coovadia,
General Wholesaler's Merchant
422nd and Keuruse Street,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2870

General Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
plier's, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Oblige"

Marebank

D. Kalanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umhass Road

ROBERTSON.

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keorum & Van Zyl Sts.

VERULAM.

Lal Chand, Goldsmith.
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

નવસારી હોંદુ યુનાઇટેડ
નેડેશ કં.

મેનેજર: ઇ. ડ. પટેલ

હોંદુયાનની શ્રેષ્ઠી જથ્થાબંધ મંગાવી
કાર્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
● પેરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—કરક
નગર—ચોપ્રા—મધિવાલુ—એક વખત
જમાવી ખાતી કરે.

કે. ના. ૧ પ્રીચારક સ્વીટ

મિલિન ના. ૧૨૮૬, બહાનેસ્પર.

રે. 'Gaekwad', પો. બાસ. ૧૨૫૦

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

WILLS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

WILLS RIVER STATION.

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the
Indenture System. The book con-
tains a brief sketch of the Hon. Mr.
Gokhale's public career and the full
report of the debate on the resolution
moved by the Hon. Member in the
Viceroy's Legislative Council, Cal-
cutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline
of the Philosophy of the Vedanta as
set forth by the Upanishads and
Shankara; by L. D. Barnett M.A.,
Litt. D. Professor of Sanskrit at Uni-
versity College, London. Price 2s. 6d.
(with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa:
Helots within the Empire! How
they are Treated. By H. S. L. Polak.
Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in
South Africa. By J. J. Doka. With an
Introduction by Lord Amphil. Price
2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi: And the South
African Problem. By Dr. P. J. Mehta.
Price 6s. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof D. S.
Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d.
(with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K.
Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential
Address delivered by P. J. Mehta,
M.D. Bar-at-Law, on the occasion of
the 11th anniversary of the Hindu
Social Club, Rangoon. Price 6d.
(with postage 7d.)

The Koran. Translated from the
Arabic by Rev J. M. Rodwell M.A.
Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Maha-
bharata. Condensed into English
verse by Ramesh C. Dutt C.I.E.
Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Gulistan or Flower Garden:
Shahb Sadi: Translated with an
essay by James Ross. Price 1s. 6d.
(with postage 1s. 10d.)

Italo-Turkey War and other
Cartoons. Published by Comrade
(Delhi) a set of eight. Price 5s. (with
postage 5s. 6d.)

The I. P. Press, Phoenix,

The Hon. Mr. Gokhale's Speeches

The book contains four parts and an
appendix. The first part includes all his
utterances in the Supreme Legislative Council
and in the Bombay Legislative Council; the
Second all his Congress Speeches, including
his Presidential Address at Banaras; the
third speeches in appreciation of Home,
Naraji, Kanade, Mehta and Banerjee; the
fourth, Miscellaneous speeches delivered in
England and India. The appendix contains
the full text of his evidence both in chief and
in cross-examination before the Welby Com-
mission and various papers. Crown 8vo.
1,200 pages. Cloth gilt. Price 6/- (Post
free 7/1). To be obtained from:

The I. P. Press, Phoenix.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

મુસ્તફા હમીદ પાસાનું ભાષાનું ૦ ૦ ૧
સત્ય મહત્તો ઉત્તરથી નીચે ૦ ૦ ૩
કરવેદ્ય (રસકીલના અને હુ. મ.
ભારતનો યુગસમી તરણી) ૦ ૦ ૬
મુસ્તફા હમીદ પાસાનું છવન
ચરિત્ર ૦ ૦ ૩
મુધારાના ભવકા જરૂરીજન્યમીર
અલીના લેખનો તરણી ૦ ૦ ૩
નીતિધરમ અથવા પ્રામનીતિ.
આ પુસ્તકમાંના આદે પ્રકરણને
અતે યુગસમી અથવાતો હિંદી
ભાષામાંથી ગુટેલ જાહેર કાગર
આવેલ છે. ૦ ૦ ૧

જેનાં કાવ્ય (બીજા આવૃત્તી)
ઉત્તમની કરીકાઈ માટે મળેલાં
કાવ્યોમાંથી સુધીકાઈ એ લિ.
અને ભોપીનીયમાં ભાષામાં
આગળ દલા તે તથા ત્યાર પછી
બીજાં કરીકાઈ કાવ્યો ભાષામાં
છ તેનો સંગ્રહ આ પુસ્તક.
માં છે. ૦ ૧ ૦

એક સત્યવીરની કથા. સોહરદીસનો

જથાન ૦ ૦ ૧

ટાલરદોશની વારતાના તરણી

છવનદોરી ૦ ૦ ૪

સત્યવિના બીજું કથું નથી ૦ ૦ ૩

યુગસમી ૦ ૦ ૬

કવનનાં દેશ પુસ્તક ઉપર ચોરસ પેની ૧-૭

શ્રીમદ ભગવત ગીતા ભાસ્ત્રાચાર્ય

પદિતશ્રી મુદ્દાલજીના યુગસમી સમયેની

ને આધારે લખાયેલી. કિંમત પેની ૧૦.

કપાલ ખરખ સાથે ૧ થી.

સ્વામી વિવેકાનંદના પત્ર ભજન રસે.

અંગ્રેજ ઉપરથી અનુવાદ કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર

અનુવાદ કુલેશ્વર કાચારી કિંમત ૧૦ પેની

કપાલ ખરખ સાથે ૧.

મિલનદાસ કરમચંદ અધી. ૧૧. ટાલ

લખેલ પુસ્તકનો યુગસમી તરણી ટા.

મેતાએ આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના વિસ્તારથી

લખેલી છે. પોરત ખરખ સહીત કિંમત

૧૨. કપેની:

કેશભલત મેંપાળ હુજુ એમણે અને

ચીરમીલના સવાલ ઉપરની જરૂર પોરત

ખરખ સહીત કિંમત ૧ પેની.

The I. P. Press, Phoenix.

Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittance by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 48—Vol. X.

SATURDAY, NOVEMBER 30TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

MR. GOKHALE'S FAREWELL SPEECH

AN APPEAL TO "THE BETTER MIND" OF THE TWO COMMUNITIES

THE Town Hall ■ Pretoria on Thursday night (the 14th inst.) was the centre of an interesting gathering to bid farewell to the Hon. Mr. Gokhale. A Reception was given by the Pretoria Indian Community in his honour, Mr. J. H. L. Findlay, the Deputy Mayor, presiding. Amongst those present were The Rt. Hon. Mr. and Mrs. Sauer, the Rt. Hon. Mr. Burton, Mr. and Mrs. George Beckett, Dr. Gairdner, Rev. Mr. Cross and Mr. Cross, jun., Dr. Reitz, Dr. Osborne, Mr. R. Hamilton, Mr. M. Lichtenstein, Mr. Vere Stent and the Misses Stent, Mr. Johnston, Mr. Donald Robertson, Mr. Percy Collins, Mr. T. Steath, Mr. Fred Lance, M. Jack Hese, Mr. Drabbe, Mr. and Mrs. P. Lapin, Mr. P. Lapin, Mr. I. Lapin, Mr. Gandhi, Mr. Kallenbach, Mr. Polak, Mr. Cachalia, Mr. Imam A. K. Sawzeer and other prominent members of the Indian community of Johannesburg, Vereeniging and elsewhere.

Before the proceedings commenced, light refreshments were served.

Mr. Gandhi said that the Chairman ■ the British Indian Committee in Pretoria had asked him to say a few words. He had to thank the European friends who had accepted the invitation to be present and he had to thank the Deputy Mayor. Throughout the tour Mr. Gokhale had received every kindness and courtesy. It was a matter of the greatest gratification that the Europeans had joined with the Indians in extending the hand of hospitality to the visitor. He read letters of regret at inability to be present from General Botha, Mr. Abraham Fischer and General Smuts. He then asked the Deputy Mayor to open the proceedings.

The Deputy Mayor briefly welcomed the distinguished guest, expressing sympathy with his mission, and the certainty that it would be productive ■ much good in the direction of securing a solution of a most difficult

question. He emphasised the responsibility that all thoughtful men felt in the matter, and felt further that Mr. Gokhale had examined all aspects of the problem.

Mr. Gokhale

Mr. Gokhale rose amid cheers and addressed the gathering as follows:—

Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen,—I feel, I need hardly assure you, greatly honoured by the presence of you all here this evening, and I beg leave ■ tender ■ the outset my grateful and sincere thanks to you for your kindness. This ■ my last public utterance in South Africa, and, while my thoughts are necessarily tinged with a certain degree of regret at the prospect of so soon leaving the country where I have received so much kindness and spent a pleasant time, I cannot disguise from you the fact that I contemplate the approaching termination of my tour with a great sense of relief. Ladies and Gentlemen, I doubt if many people in South Africa realised how difficult was the position in which I found myself when I arrived at Capetown last month. I had come to this country with the avowed object of studying ■ first hand an admittedly difficult and delicate problem—a problem which had two sides to it, and which had roused no small feeling on both sides. And, yet, I was compelled by the exigencies of the situation to speak publicly, on matters connected more or less with the problem, from the day of my arrival. But the apprehension was never absent from my mind that if, by chance, owing to any over-enthusiastic act on the part of my countrymen, who greeted me everywhere in kindly demonstration or owing to some thoughtless act or word of my own, an unfortunate impression was created or any feelings were inflamed which it was my earnest desire to allay and not to aggravate, I should really be injuring the cause

which I had come here to serve. All through my tour I have been weighted down with this thought: and, now that the visit is drawing to its close, I feel a great sense of relief and I thank God that no untoward incident has happened to mar the smooth progress of events. And, judging from newspaper comments, ■ also from private conversations, I am emboldened to hope that, even if no actual good has resulted from my visit, it has, at any rate, done no harm. Ladies and Gentlemen, on this, the last occasion, when I speak ■ the people of this country, I would like once again ■ tender my warm and heartfelt thanks to all who have been so kind to me. To my own countrymen resident in South Africa, who have lavished such a wealth of affection on me wherever I have been, I have no words in which to express my gratitude, and I would only say that it is my fervent prayer that, in any difficulties they may have to face in the future, I may be privileged to be of some little assistance to them. To the members of the European Community who have gone out of their way to show such great kindness to me, I tender my warmest thanks and I tender them from the bottom of my heart. I will not abuse their generosity by interpreting it as indicating necessarily any approval of, or even any sympathy with, my mission, and that only adds to the sense of obligation under which I lie to them.

Finally, I would like to repeat my respectful acknowledgments to the Union Government for the great courtesy and consideration with which they have treated me and for the generous hospitality which they have extended to me. Their attitude towards me has largely facilitated my work, and it has enabled me to meet many men of distinction in this land whom otherwise it might not have been easy for me to meet. This morning, three Ministers—General

Botha, General Smuts and Mr. Fischer—did me the honour to grant me an interview, in the course of which I had an opportunity to discuss the whole Indian problem in the sub-continent with them. We had a full, frank and free interchange of views. I hope the Ministers saw clearly that there was no disposition on the Indian side to underrate the difficulties of their position. On the other hand, I would like to take this opportunity to express publicly my deep appreciation of the manner in which they approached the question and the sincere desire they evinced to arrive at a just and reasonable settlement. And now, Ladies and Gentlemen, I think I may say a word or two on the question itself, before I close.

There is no doubt that there is

A Great Deal of Feeling

on the question on both sides, and this makes a dispassionate examination of the matter even more difficult than it would otherwise be. I have said, and I say it again, that, in the conclusions at which I have arrived, I have tried to keep in view the fact that the interests of both sides must, in some way or other, be reconciled. The fundamental question is how there shall be secured just and equitable treatment for those Indians who are here now, and their number about 150,000. Whilst here, I have heard it urged that a settlement may be found by sending these people back to India. It may be a solution of one aspect of the problem, but, assuming that it is a desirable solution, which, I think, it is not, it is, for financial and other reasons, absolutely impracticable. These 150,000 people are here, they cannot be repatriated, they must therefore remain here and they must become, more and more, an integral and a permanent part of the general population of this sub-continent.

The most important question, then, is to what just and equitable treatment these people are entitled, and how such treatment may best be secured. Now one thing is quite clear: that, if a solution of this problem is to have any permanence and finality, it has to be such as will be acceptable to the European community. And so long as there exists in the European mind the fear of a continued influx of Indians, there cannot be that frame of mind on its part which would allow of any settlement being a success. The European community must be prepared to give the necessary assurances to remove the fear on this point. Again there must be no room for a reasonable apprehension in the mind of the Europeans that the presence of the Indians in this land would lower the character of the political institutions under which they desire to live. I fully recognise that South Africa must be governed along the lines of Western political institutions and by men who understand the spirit of those institutions,

and the European community are entitled to an assurance that this shall remain so. These assurances, however, being given—outside these questions of immigration and franchise—the aim of the Government should be to make the Indians feel that they are living

Under Equal Laws

and that those laws are administered towards them with no undue harshness, but the same as towards the other peoples of the country. At present, the Indians throughout South Africa feel, and justly feel, that even outside the two questions I have mentioned, they are subjected to harsh legislation specially directed against them and, further, the administration of that legislation is, if anything, even harsher in spirit. To take only the more important grievances, the Immigration Law is being now worked in such a rigorous manner as to cause the Indian community most serious hardships. In Cape Colony, for instance, there is the system of permits under which an Indian who may have settled in the Colony is permitted to be absent from the country for a stated period, generally one year. Only the other day an Indian trader who had gone to India on a year's permit, leaving his wife and children and his business behind, returned to the Colony, but he was prevented from landing, because he had exceeded the period of absence by one day. This was owing to no fault of his, for if the steamer by which he came had run according to scheduled time, he would have arrived three days before the expiry of the permit, but it was held up on the way by a storm for four days and this led to his arriving a day late. And yet, because of this accident, he has been forced to go back to India and his business has been ruined and his wife and children have now to follow him. The same thing is happening in Natal in connection with domicile certificates. The holders are cross-examined about their whole life and movements in this country during long periods—sometimes as long as fifteen years—and even small discrepancies between the answers given and the facts already recorded are held to justify the discrediting the certificates and the holders are sent back to India. Now all this is grievously unjust and I am sure only public attention has to be pointedly drawn to it to secure its stoppage, for I cannot believe that there is any desire on the part of the European community of this country to harass the Indian in this unnecessary manner. There are several other complaints to be heard everywhere about the working of the Immigration Law, but I will not go into them now. I sincerely trust that with the removal of the fear of a continued influx of Indians into this country, the Immigration Law will be administered in a far more considerate and sympathetic spirit and all the

present soreness of feeling of the Indian community in regard to it, and all sense of insecurity produced by it will be removed. Next there is the question of

Trading Licences

This appears to be in some respects the most difficult problem of all. The Europeans feel that they are gradually being crowded out by the Indians, that the Indians undersell them, and that important branches of trade are likely to fall entirely into Indian hands. That is the European viewpoint. On the other hand, the Indians feel that their freedom is unjustly interfered with, that all outlets are being steadily closed to them and that gross injustice is being done to them. Now while I do not seek to minimise in any degree the argument on the European side, I must frankly say that I have always felt that the traders who are injured, if at all, by the competition of the Indians are a very small part of the community, and that, if the argument be that the Indians sell cheaper, it must surely be to the general advantage of the community, whose interest it is to buy cheaper. But that apart, what reason can be given for the refusal to transfer a trading licence from one man to another or to allow him to take his own son into partnership, as was the case only a day or two ago in Ladysmith? This is certainly neither fair nor equitable treatment, and anyone can see that its sole object is to extinguish Indian trade, as opportunities arise. This is absolutely unjustifiable. Moreover, what is to be the fate of those who are born here, under this policy? The matter of the control of trading licences, in at least two Provinces of the Union, is in the hands of the local authorities, and there is no right of appeal except as to renewal of licence in Natal, or on grounds of procedure, to a judicial tribunal, so that flagrant injustices are constantly perpetrated and go unremedied. That right of appeal against the interested decisions of their trade competitors must be given to Indians if anything like justice is to be done to them. I quite recognise that direct interference by the Government is impracticable, with the law as it stands, but the restraining influence of the Government may be exerted in many directions, and I earnestly trust that it will be used to bring about a feeling of security in the mind of the Indian trader and remove a grievous sense of injustice and wrong.

Indian Education

The question of the education of Indian children born in South Africa is also one about which the community has a great grievance at the present time. Very little provision for that education is made, and yet these children, when they grow up, must be absorbed into the general population to whose material and moral well-being they will be expected to contribute.

Provision should therefore be made, not only for elementary, but also for the higher and the technical education of these children. Instruction should also be given in the Indian vernacular in school hours. I should like the European public to lay emphasis upon this requirement, for, so long as such instruction is not given, it is a legitimate excuse for the Indian community to ask for the admission of clerks and others so instructed, for the proper keeping of their books, which are at present kept in their vernaculars, as it is impossible at present for their own children to become proficient in the Indian vernacular in this country.

These are the most important general grievances of which the Indian community has good reason to complain at present. Beyond these there are a number of specific disabilities imposed upon the Indian residents of the different Provinces, such as Law 3 of 1885 in the Transvaal or the Gold Law and the Townships Act of 1908, which prevent Indians from residing or trading except in locations in all so-called Gold areas. But I do not propose to-night to deal with them. To one such only I wish to make particular reference and that is

The £3 Tax

imposed in Natal upon all ex-indentured Indians and their descendants, men and women, boys above sixteen years and even girls above thirteen years being included, who do not return to India after the expiry of their indentures and who do not desire to re-indenture. I make bold to say that it is difficult to imagine a more harsh and unjust impost, bringing as it does untold misery upon those who are required to pay it. Whatever its justification may have been at a time when there was a genuine fear of the country being overrun with indentured Indians who were being brought here in the interests of a section of the European population itself, there is no doubt that, since the stoppage of indentured recruitment in India, there no longer remains even that shadow of justification for the imposition of this tax. I discussed this subject with a large number of persons in Natal, and I did not find a single individual to justify or support it. And it was a pleasure to me to find that even those who had, two years ago, strongly upheld the impost are now agreed that it should be abolished altogether. I may state that strong representations in this matter were made by me to the Government to-day, and I have every reason to believe that the matter will receive the early and sympathetic attention of the Ministers.

Ladies and Gentlemen, it is impossible on an occasion like this to do more than indicate in general outline the more serious and pressing of the Indian grievances in this country. And you will not understand me, in what I have mentioned, to have

exhausted the whole list. Neither have I touched on that part of our disabilities which, though acutely felt in the daily life of the community, cannot be put right by any direct action of the Government—I mean the social disabilities. I must say that I am astonished at the strength and intensity of the colour prejudice that exists in this land. I had heard a good deal about it before my arrival and I was prepared for a certain measure of it. But not till I actually was in this country did I realise the full force with which it operates nor the extent to which it prevails. However the only hope of a remedy in such matters is in the steady improvement of the general situation and the gradual education of the heart. Meanwhile it is wise to take note of the existence of this prejudice in any solution of present difficulties that may be thought of or attempted. And now, ladies and gentlemen, I would like to say a word publicly to the Government of this country. The difficulties of its position are great and undoubted. The delicate relations between the two European races, the special problems connected with the future of the vast native population, the powerful colour prejudice, the wide-spread apprehension among a section of the white population that their material interests are seriously threatened by Indian competition—all these make

The Position of the Government

one of exceptional difficulty. And though its duty to secure the fullest justice to the resident Indian community is clear, I freely recognise that the strongest Government that may be conceived will not be strong enough to redress all Indian grievances at once, and would be hurled from power, if it attempted to do so. I feel it is incumbent on the Indian community to realise this fully and not pitch its expectation too high—to exercise patience and self-restraint as far as possible, in order to facilitate the task of the Government, for any impatient or vehement insistence on immediate relief being granted, where the Government itself is not in a position to grant it without a considerable change in public opinion, can only retard, and not hasten, remedial action. But, while admitting all this, I feel strongly that the face of the Government must be set all through in the right direction and the progress, slow as it may be, must be steady and continuous towards full justice to the Indian population. It is one of the primary duties of every Government to ensure justice to those who are living under its protection and the Government of South Africa owes this duty to the Indian population as much as to any other section of the community. And the fact that the Indians have no votes only emphasises this duty still further. The Indians resident in South Africa are part and parcel of

the general population and their welfare must be an object of serious solicitude to the Government, unless the idea is to hold them down permanently as a depressed community, which I cannot believe. Those who form the Government may be dependent on the votes of the European population for their position. But once they assume the function of Government, they make themselves responsible for even-handed justice to all, and to those who are least able to protect themselves from oppression and injustice they are bound to give their protection most.

My final word to-night will be one of appeal to what I would call the better mind of the two communities, European and Indian. To the European community I would respectfully say—you have all the power and yours, therefore, is the responsibility for the manner in which the affairs of this land are administered. You cannot believe in your heart of hearts that whatever temporary advantages may be gained by those who have power from a policy based on obvious injustice, selfishness, or unreasoning prejudice, such advantages can long endure. You owe it to your good name, you owe it to your civilisation,

You Owe It to the Empire

of which you are a part and whose flag stands for justice and freedom and opportunities for progress for all who live under its protection, that your administration should be such that you can justify it in the eyes of the civilised world. That you have votes and the Indians have not only throws a double responsibility on you—the responsibility for actively promoting their prosperity and well-being as well as yours. The affairs of this country must, no doubt, be administered in accordance with European standards and by men who understand the spirit and working of European institutions, but the Government must exist for promoting the prosperity not of the European community only but of all its subjects; else it is a travesty of Government to them. To my own countrymen resident in this land, my parting appeal is—always remember that your future is largely in your own hands. You have by no means an easy position here and it is not impossible that it may grow even worse. But, whatever happens, do not lose faith or give way to despair. I pray to God that such a struggle as you found it necessary to wage in the Transvaal during the last three years may not have to be waged again. But if it has to be resumed, or if you have to enter on other struggle of a like nature for justice denied or injustice forced on you, remember that the issue will largely turn on the character you show, on your capacity for combined action on your readiness to suffer and sacrifice in a just cause. India will no doubt be behind you. Such assistance as she can give shall freely come to you. Her passionate sympathy, her heart,

her hopes will be with you. Nay, all that is best in this Empire, all that is best in the civilised world, will wish you success. But the main endeavour to have wrongs righted shall have to be yours. Remember that you are entitled to have the Indian problem in this country solved on right lines. And in such right solution are involved not merely your present worldly interests, but your dignity and self-respect, honour and good name of your Motherland and the entire moral and material well-being of your children and your children's children. Ladies and Gentlemen, I will now bring my remarks to a close. I thank you for the kind and indulgent manner in which you have listened to me. And to all of you I say goodbye and farewell.

Addresses Presented

The following addresses were presented at the station on arrival, on behalf of the British Indian community and the Arya Dharma Sabha, the former being read by Mr. M. L. Desai and the latter by Mr. S. Manikam Pillay:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

On behalf of the British Indian community of Pretoria, we beg to extend to you a hearty welcome to the Capital of the Union. We fully endorse the sentiments of gratitude and veneration towards you expressed in the many addresses presented to you by our countrymen during the progress of your tour, which we feel is bound to become memorable.

Your services to the cause of the British Indians in South Africa and especially to the passive resisters have entitled you to our special gratitude. We have been watching your efforts to prevent the immigration from India of our countrymen or their internal immigration under the system of indenture, and we trust that they will soon be crowned with success.

We pray to God that you may be spared for many a year to continue your magnificent services to the Motherland.—Yours faithfully,

Hajee Habib, Chairman.
M. V. Patel, Secretary.
N. Gopal Naidoo, Treasurer.
M. M. Patel,
V. S. Pillay,
Ayob Hajee Beg Mahomed.

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

It is with great joy that we, the Hindus of Pretoria, take this opportunity of welcoming you to this town, the seat of Government of the Union of South Africa.

We have watched and silently applauded your unique services rendered to Mother India, where you have uplifted our brethren, morally, socially, educationally, and politically.

We are assured that your personal study of Indian matters and your able representation of our cause will have the result we all so earnestly desire, and that the Government of this land will not, as soon as they know the disabilities under which we labour, refuse to afford us opportunities for continually raising ourselves to something better; being, as we are, law-abiding subjects of His Majesty the King and Emperor.

We humbly petition you to convey our message of love and devotion to our Hindu brethren in India informing them that though far from our Motherland, we have never forgotten our sacred duties to our religion, philosophy, and people, and that our eyes are for ever fixed upon the holy land of our birth.

We wish you a happy sojourn in this country, and a safe return, earnestly praying that the Almighty Father may continue to

supply you with good health and prosperity in order that you may thereby be able to indomitably persevere in the good work in which you find your joy of life.—Yours faithfully,

M. V. Patel, Chairman.
M. L. Desai, Secretary.
K. H. Patel, Vice-Secretary.
Choonilal V. Patel, Treasurer.
Choonilal Sheth, Vice-Treasurer.
N. S. Padliachy,
V. Chetty,
Bhama Dhava,
V. S. Pillay,
T. V. Avatharanam,
M. Kalidas,
N. Gopal Naidoo,
V. Sattavappa Chetty,
G. R. Desai,
R. K. Padliachy,
S. Velloo,
Jatashankar P. Vyas,
K. Kandasamy Mudaly,
S. Manikam,
Mohaniel M. Joshi,

A Pleasing Incident

Presentation to Mr. Parsee Rustomjee

A pleasing and delightful conclusion to the long chain of functions in connection with the visit of the Hon. Mr. Gokhale was witnessed at the offices of Mr. Parsee Rustomjee, Field Street. The Hon. Mr. Gokhale dropped in to wish good-bye to the members of the Reception Committee, and the latter, seizing the opportunity, took Mr. Rustomjee completely by surprise and presented the well-known townsman with the following address in the presence of his distinguished countryman.

Dear Mr. Rustomjee,—We the undersigned, members of the Hon. Mr. Gokhale's General Reception Committee, most eagerly seize the opportunity afforded by the chance presence of our distinguished visitor and countryman this afternoon to place on record our true sense of appreciation and admiration of your extraordinary labours for the successful issue of the various undertakings of the Committee. It is an open secret among us that the reception given to our renowned countryman in Durban might have been anything else than what it has been but for your herculean efforts. The children of the town and district will have very special reasons to hold your name henceforth near and dear to their little hearts, for had it not been for your almost painful solicitude for their pleasure and recreation during the celebrations, the gigantic project of massing 2,500 children from far and near might have been abandoned or achieved with very moderate success only. The poor also will always hold you in the same regard, for while almost the whole Committee were participating in pleasant functions in the district on Sunday last, you were employed with upturned sleeves, in the anxious and laborious duty of feeding the poor in Lord's grounds. We most heartily congratulate you on any success that our programme might have been attended with.

The address was signed by the following: O. H. A. Jhaveri (president), R. B. Chetty (vice-president), J. Royappa (hon. secretary), I. A. H. Moosa, (hon. treasurer), V. Lawrence, S. Emmamally, H. I. Joshi, M. Deetha-
maharaj, Sol J. Royappa, S. J. Randeria, E. J. Choonoo, Bryan Gabriel, K. R. Nayanah, Abdul Caadir, S. R. Pather, Rooknooddeen, A. M.

Shaik, C. R. Mehta, Suchitt Maharaj, Dada Osman, A. H. Kazi, M. Thungaveloo, G. D. Lalla, M. Ramhorry, R. C. Sullaphen, M. S. Randersee, and others.

After the reading of the address the Chairman of the Committee was about to garland Mr. Rustomjee when, amid salvoes of cheering, the Hon. Mr. Gokhale took the garland from the hand of Mr. Omar Amod and placed it around the neck of Mr. Rustomjee, saying as he did so, that he was not altogether unaware of Mr. Rustomjee's great service to the Indian community, and of his tremendous personal exertions in the arrangements for his (the speaker's) reception.

Mr. Rustomjee thanked the distinguished Indian with all his heart for the kind things said of him, and stated that the little he had done was as nothing compared with what is being done for his countrymen and for humanity at large. He thanked the members of the Reception Committee for the marked affection they had shown him that afternoon.

Durban Indian Market

Another Profitable Year

In the Town Treasurer's Report for the Municipal year ended 31st July, 1912, just to hand, we find that the past year's working of the Indian Market resulted in a nett profit of £1,508, which has been transferred to the General Revenue account for the relief of rates. The European Market suffered a loss of £533 on the year's working, which sum had to be taken from the above-mentioned General Revenue account. A few figures will show what a veritable gold mine the Indian Market is to the Municipality. For a capital outlay of £3,946 there was an income of £3,218. The working expenses amounted to £1,373 and the gross profit £1,845. Deducting interest and depreciation amounting to £337, this leaves the handsome nett profit of £1,508. By way of comparison we give the corresponding figures in connection with the European Market. For a capital outlay of £42,415 there was an income of £5,389. The working expenses amounted to £4,359 and the gross profit £1,030. Deducting interest amounting to £1,563 (no depreciation being allowed for) the result is a nett loss of £533. A table giving the trade profits for Water, Tramways, Electric Light, Markets and Telephones, shows that the Indian Market gives the highest rate per cent. on capital of all the trading undertakings. Capitalised on a 4 per cent. basis the Indian Market produces 42.44 per cent. on capital, the next highest being 10.46 per cent. in the case of Electric Light.

Miss Polak Honoured

An Address Presented

On Saturday, November 16th, a meeting was held at the premises of Mr. Parsee Rustomjee to present an address to Miss Maud Polak. The meeting was convened by the Hon. Gokhale Reception Committee and the proceedings were opened by Mr. Omar Jhaveri, who spoke briefly on the work of the London Committee and the importance of the work done by Miss Polak as Secretary of that Committee. He said that the name of Polak was held in love and reverence by Indians in South Africa, for members of the family of that name had given whole-hearted and devoted service to the cause. Mr. Parsee Rustomjee next spoke on similar lines and several other speakers followed, including Messrs. R. B. Chetty, I. A. H. Moosa, Dada Osman, Abdul Hack, M. S. Randeree, H. Joshi, J. Royceppon, Beethasee Maharaj, C. K. Gandhi, A. Christopher, L. Gabriel, S. Emamally, R. Bhagwan and the Rev. Koilpillai, who strongly emphasised the importance of the work done in London and spoke of the great gratitude they all owed to the London Committee and notably to Lord Amptill for his untiring energy. Mr. Omar on behalf of the meeting then presented the following address to Miss Polak which was read by Mr. Joseph Royceppon.

To Miss Maud E. Polak, Assistant Secretary South Africa British Indian Committee of London.

Dear Miss Polak,—The Honourable Mr. Gokhale's General Reception Committee, as representing the Indians of Durban and District, desire to avail themselves of the opportunity of your presence in our midst to express their true sense of appreciation of your good work as Assistant Secretary of the South Africa British Indian Committee in London and your endeavours in the cause of our countrymen in South Africa.

The country has followed your whole-hearted efforts in London for the amelioration of our condition with admiration, and we live in the hope that you may be endowed with length of years to continue in the labour of love that you have so voluntarily imposed upon yourself.

We desire to associate in this our heartfelt remembrance of your dear parents who have so unreservedly placed their children in the service of our community and of humanity in large. We ask that you may be willing to convey to your near and dear ones in the Homeland our deep and grateful appreciation of the labour of both parents and children in their anxiety and solicitude for the welfare of the Indian community in South Africa.

Hoping that you have profited in many ways by your visit to South Africa and wishing you a very happy voyage home.

We remain,

Dear Miss Polak,

Yours very Truly,

Omar H. Amud Jhaveri, (Chairman).
R. B. Chetty, Vice-Chairman.
J. Royceppon, Hon. Secretary.
I. A. H. Moosa, Hon. Treasurer.

Durban 16th November.

Miss Polak was then garlanded and bouquets were presented to her and Mrs. H. Polak.

Miss Polak then rose and thanked the committee and the speakers for

the honour they had done her. She spoke briefly of the work in London and dwelt on the early work of the Committee. She was glad that the speakers had eulogised the wonderful and devoted service of Mr. Ritch. She wished them to realise more fully how great had been the sacrifice and devotion of Mr. Ritch who had uniformly given of himself so unsparringly during the six years of his stay in England. She said they had done right in expressing respectful gratitude to Lord Amptill, for nearly all the important work the Committee had been able to accomplish had been mainly due to Lord Amptill's magnificent and untiring energy.

Votes of thanks were passed to the Chair and to Mr. Rustomjee, and refreshments were handed round.

On the 20th instant Mr. I. A. H. Moosa invited a number of Durban Indians to a farewell reception to Miss Polak at his residence. The guests included his Excellency Ohannes Bey and Mrs. Ohannes Bey, Mrs. Polak, and a number of prominent Durban merchants.

From the Editor's Chair

THE BOKSBURG APPEAL

JUDGMENT has been given by the Appellate Division of the Supreme Court, in the Boksburg matter, in favour of Messrs. Ritch and Bhyat. The highest tribunal in South Africa has declared that the conditions attaching to the Crown Grants, purporting to be issued under regulations framed in pursuance of the terms of the Townships Amendment Act, are illegal, *ultra vires*, and unconstitutional. As a result, the attempt to ruin Mr. Bhyat, by cancelling the title-deeds of his property, for which he paid the full market-value, confiscating the buildings erected by him thereon, without giving any compensation whatever, and involving him in the heavy costs of protracted litigation, has failed ignominiously. Whether a further attempt to secure his removal, by putting into operation the relevant clauses of the Gold Law, will be made remains to be seen. But we are not so much concerned with Mr. Bhyat's personal affairs as we are with the principles underlying them. The first implication of this most important and valuable judgment is that Boksburg cannot yet take unction to its shivelled soul as an "all-white" township. We have as little liking for the artificial segregation of whites as we have for that of coloured people. There is, in our opinion, sufficient of natural segregation to prevent the undesirable results that "white" Boksburg seems to fear, but which

are, so very largely, brought about by the weaknesses and follies, the selfishness and lack of character of large sections of the white population. And, perhaps, even more serious yet is the further implication that the Transvaal Government, and their successors, the Union Government, have deliberately attempted to betray both the Imperial authorities and the Indian community here. To pass general legislation, that did not require expressly the Royal Assent, and, under cover of this, to frame regulations containing racial distinctions, with the object of avoiding an Imperial inquiry into the bearings of specifically racial legislation, was a clear breach of faith towards the Central Government. To attempt, in this secret manner, to deprive the Transvaal Indians of the right of indirect ownership of property, a right recognised only last February by Lord Selborne in the House of Lords, was a scandalous abuse of power towards a people whose civil rights were already reduced to something near vanishing point. Boksburg will, doubtless, be wringing its hands in an agony of shame that a white Bench should have given a judgment of such far-reaching significance in favour of the outrageous Asiatic, but we fancy that fair-minded men in South Africa will appreciate the manner in which the Appellate Court has preserved the fair name of the Union that the Government have done so much to besmirch.

THE SUKINA JUDGMENT

WE regret that the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court has rejected the appeal of Sukina for admission to the Transvaal as an unprohibited immigrant to join her husband. A summary of the judgment appears in another column, and both the majority and the dissenting judgment leave us amazed, the former by its far-reaching consequences, the latter by its seeming inconsistency. In effect, the majority judgment decides that an Indian marriage, contracted under a system of religious law tolerating plurality of wives even where no second wife has been married, is regarded in the Transvaal, possibly even in South Africa, as invalid, and, as a natural result, the offspring of such a marriage are illegitimate. Whether the matter will be taken to the Court of Appeal, and what the interpretation of that Court will be, of course we cannot say. The Transvaal Division of the Supreme Court has meanwhile, in effect, declared all Hindu and Mahomedan marriages to be null and void, whilst it permits an Indian to introduce any woman, who may never have been married to him at all, as his wife, to the exclusion of his first or his lawful wife, thereby flagrantly putting a premium upon immorality. But the decision, as we understand it, if acted upon by the South African immigra-

tion authorities—and we shall not be at all surprised if it is—goes much further even than this. Immigration Officers will be enabled to debar any Indian woman or child, the wife or child of a lawfully resident Indian, from entry into the country, whilst they will be empowered to deport all Indian women and children from the Transvaal, at any rate, if not from other parts of South Africa, unless the children happen to have been born here, as prohibited immigrants. In that way the Indian problem in South Africa will certainly be settled, but the Indian problem in India will have then only commenced. In the meantime, we commend this decision to South African Indians, whose most intimate domestic relations are in imminent jeopardy. If the matter is not taken to the Appellate Court for final decision, they will have only themselves to thank for their speedy ruin and disgrace.

Mr. Gokhale's Tour

More Addresses

As Mr. Gokhale travelled through South Africa, we tried to give as full reports as possible of the various functions at each place, but it was not possible to do so without withholding, for the time being, some of the addresses presented. We now have pleasure in reproducing, in the order in which they were presented, those public addresses which were crowded out of our reports:—

Klerksdorp

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.,

Sir,—We, the undersigned, on behalf of the British Indian residents of Klerksdorp, Transvaal, beg respectfully to welcome you to South Africa and to this town. We have heard much of your good deeds and your love of country and people, and sincerely appreciate the efforts you have made for the betterment of the Indian people.

Your visit to South Africa is made at a most critical time. We have for years been greatly disturbed owing to the insecurity of our position in this country, which alarm still pervades, and we sincerely trust that your efforts will result in the establishment of the rights of present Indian residents of the country, and a permanent improvement of our position as South African residents.

We wish you a pleasant tour through South Africa, and that you may long be spared to continue the noble work you have undertaken, and beg to subscribe ourselves,—Yours very respectfully,

Mahomed Ismail & Co.,
E. A. Dindar,
Esop Ismail Patel,
Mahomed Esop Tilly,
Parsi Nadir Shah.

Bhoemhof

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.,

Dear Sir,—We, the British Indians of Bhoemhof, beg heartily to welcome you in our midst. Those of us who have followed your unexampled career know how, under a vow of poverty, you toiled away as a Professor at the Ferguson College, for nearly twenty years. We know how you gave your valuable time, for the love of

India, to the Poona Sarvajanic Sabha, and you are now doing patriotic service for our beloved country in your position as Imperial Legislator. In honouring you, therefore, we are honouring one of the most devoted sons of India.

We hope that you will keep good health, and that the Almighty will grant you long life, so that our country may have the benefit of your services for many years to come.—We remain, Yours faithfully,

Mahomed Moolla,
Ebrahim Moosa Sidat,
Narni Kesha,
Dawood Asmail Patel,
Hafeji Moosa,
Doorasany Pillay.

Potchefstroom

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.,

Dear Sir,—We, the undersigned, representing the British Indian residents of Potchefstroom, beg to extend to you a hearty welcome to the Transvaal Province. Every Indian throughout South Africa recognises the sacrifice you have made in coming to this sub-continent in order to study the various questions affecting the status of your countrymen residing in the Union.

We hope that your mission will bear fruit, and that you will return to the Motherland with happy thoughts about your visit.

We pray to the Almighty that He may spare you for many years to come for the service of the land of your birth.—We remain, Yours faithfully,

S. D. Robert, Chairman.
Ebrahim Bros., } Joint Hon.
A. Rahiman, } Secretaries.
M. E. Nanabbay, Treasurer.
M. Bismilla,
Osman Ally,
H. A. K. Mahomed,
Gooman Vazali,
G. M. K. Desai,
Omajee Mahomed,
Hassim Tayob,
Osman Latief,
A. M. Cassim,
Ganee Ebrahim,
Adam Dada,
A. G. S. H. Mahomed.

Krugersdorp

The text of the Krugersdorp address is the same as that of Potchefstroom and the signatories are as follows:—

Suliman Amod Cajee, Chairman.
Mahomed Mamoojee Daloo,
Vice-Chairman.
Ismail Esop Nava Patel,
Joint Secretary.
Mahomed Suliman Bhabha,
Treasurer.
B. D. Desai, Secretary.
Kumtjee Horramji Desai,
Joint Treasurer.
Esop Ismail Patel, "
Prag Prema,
Hassan Amod Tadia,
M. M. Cassim,
Amod Moosa.

Pietersburg

The signatories to the Pietersburg address, the text of which is the same as that of Potchefstroom, are:—

Tar Mahomed Tayob, President.
Hassim Moti, Hon. Treasurer.
Mohamed M. Khandaria, Hon. Sec.
Cassim Suliman.

Welcome at Newcastle

The Hon. Mr. Gokhale was met at Newcastle station by the Mayor and Town Councillors, Sir T. Watt, M.L.A., Mr. Frank Greaves, M.P.C., and other Europeans. Two addresses of welcome were presented. The following general address, signed by

the Mayor and Messrs. M. J. Dawjee, K. D. Joshi and D. Lazarus, was read by the Town Clerk:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.,

Hon. Sir,—We the representative Indians residing within the district of Newcastle, desire to take this opportunity of welcoming you to the Province of Natal. We are happy to see that the Europeans have vied with our countrymen in our endeavours to assure you how heartily we appreciate your presence amongst us. As Indians we desire to place on record our deep sense of gratitude for the abiding interest you have always taken in our welfare. Your representations to the Indian Government have resulted in very material benefits to us. Our fervent prayer is that the Almighty may continue to grant you strength of mind and tenacity of purpose to continue the noble work so well begun, in order that the problems now perplexing the Union Government may, through your instrumentality, be made more clear. Your mission here is of national and Imperial importance, and we assure you that we shall at all times recognise it as our bounden and sacred duty to do all in our power to assist the success of your self-imposed task of love. We feel also that, if others of our eminent countrymen would honour us with similar visits, much knowledge could be gained by both the European and Indian communities, and a *via media* would soon discover itself for a solution of such difficulties as the Immigration Act, the Licensing Act, and the other legislation which generally affects Indians. We are proud of you, and our united prayers are offered for your personal health and success of this your great work.

The Indians decorated Mr. Gokhale, Mr. Gandhi, and the Mayor, with garlands of flowers. The Europeans were all presented with buttonholes of roses.

Mr. Gokhale inspected the children of the newly-formed Indian school, who were presented to him on the station.

Reception at Glencoe

The Hon. G. K. Gokhale passed through Glencoe Junction en route for Maritzburg and Durban. When the train arrived at the station it was met by Mr. R. King (Mayor of Dundee) and Mr. Cross (the Magistrate), as well as by a crowd of Indians representing both Mahomedans and Hindus from Dundee, Waschbank, Harting Spruit, and Danabauer. Immediately on the arrival of the train the distinguished visitor alighted, and was garlanded according to Indian fashion. The Mayor, in a few well chosen words, welcomed Mr. Gokhale, and expressed regret that time prevented him from visiting Dundee as an honoured guest.

Mr. J. W. Godfrey, speaking on behalf of the Indian community living in Dundee district, said that it was his rare privilege and honour to extend a cordial welcome to the Hon. Mr. Gokhale. He then expressed the gratitude of the community to the Divisional Superintendent of the South African Railways, for delaying the train for five minutes so as to give them the opportunity of paying their tribute of honour and respect to their distinguished countryman. After a few remarks concerning the Hon. Mr. Gokhale's visit to South Africa, Mr. Godfrey proceeded to read the following address:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Sir,—We, the undersigned Indians, representing all sections of the Indian community residing within the district of Dundee, Province of Natal, proffer you a cordial and sincere welcome to Natal.

We feel it a high pleasure and privilege to have such a distinguished visitor amongst us, and it would be a matter of great gratification for you to know that your name is a household word amongst all of us.

Your representations in India on our behalf have met with deserving success, and the benefits which we have received, thereby are too well-known to need recapitulation here.

You are India's loved statesman "simply because you overcome difficulties and complexities." Your lofty conception of moral and political duty places you as the first and foremost son of India.

We trust that your consultations with the Ministers here and the Government in India may result in a modification, if not removal, of some of the many irksome laws, especially those of general immigration, dealers' licences Act, condition of indentured immigrants here, and generally secure a recognition of the elementary rights to which as British subjects we are entitled.

We earnestly pray that your mission here be destined to succeed, and that the blessing which rests upon all high and honest endeavours will surely rest upon a mission "imposed by duty, sanctified by patriotism and guided by loyalty."

We confidently hope that your mission here will be the precursor of visits by other eminent members of our countrymen so that the bond of sympathy may be felt, realised and strengthened, and secure finally that unity of spirit and concord which makes for a proper recognition of equality in all men.

We pray the Almighty to grant you a long and prosperous career in the noble work to which you have consecrated yourself.—We beg to remain,

Yours gratefully, (Signed) Jas. W. Godfrey (Barrister-at-Law, Chairman, Public Meeting), Hajeer Ebrahim Khan, S. A. Ifakim (representatives Mahomedan community), B. M. Mukudden (Secretary, Public Meeting), Jugjiwan Nathooohai (representative Gujarati Hindus), G. Gumpatasingh (representative Calcutta community), C. R. Naidoo (representative Madras community).

On rising to acknowledge the address, the Hon. Mr. Gokhale was received with cheers. He thanked the Mayor and the members of the Indian community for their kind expressions of welcome. He had seen a good deal of the country, and would now be able to speak with greater authority than he had hitherto done. He believed that he had already come to such conclusions as he hoped would secure a more satisfactory understanding between the two communities. He had suggestions to make which, he was sure, would ultimately benefit not only the Indians, but the Europeans also. He was pleased to have met them all, and greatly appreciated all that was said and done.

Mr. Godfrey called for three cheers for Mr. Gokhale, and cheers were also given for Mr. Gandhi and the Mayor. Time being up, the visitors entered the train again and left amidst loud cheering from the crowd of Indians present.

At Ladysmith

Mr. Gokhale was met at the station by a large number of Indians, representative of the commercial community,

Mr. Isop Moola, on behalf of the Mahomedans, welcomed Mr. Gokhale to the country, and wished him long life and happiness and success in his mission.

Others who spoke were Mr. M. A. Goga and Mr. Ismail Khary.

Garlands of flowers were presented, and added to the other garlands which had been presented on the journey down. Mr. Gokhale briefly acknowledged the compliments, and as the train steamed out of the station, he was farewelled by cheers from those assembled.

Indian Wives

A Far-reaching Judgment

In the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court on the 25th instant, the Judge President, Sir John Wessels and Mr. Justice Curlew being on the Bench, Judgment was given in the appeal of *Sukum v. Res.*

This (says the *Main*) was an appeal against the judgment of a magistrate, who had convicted the appellant, an Indian woman, of contravening the Immigrants' Restriction Act of 1907 by attempting to enter the Transvaal without being entitled to do so. The defence was that appellant was the wife of one Hassan Mahomed, an Asiatic resident in the Transvaal, who was himself not a prohibited immigrant, and that as such she was entitled under the statute to come into the country. It appeared that the appellant was married to Hassan Mahomed, by Mahomedan rites, at Surat, India. After the marriage Mahomed came to South Africa, but the appellant remained behind in India. In 1905 Mahomed married another Indian woman called Issah, in the Transvaal, according to Mahomedan rites, whom he divorced in February, 1912, and then sent for the appellant to join him in this country. The appeal was heard some time ago, before Sir John Wessels and Judges Bristowe and Curlew, and judgment was reserved.

The majority of the Court now held that the appeal must be dismissed, on the ground that marriages and divorces according to Mahomedan rites, which admitted of polygamy, could not be recognised by the courts of this country, and that therefore Mahomed having once had Issah as the "wife," he was entitled to have with him under the statute, and she being still alive, he was not entitled to introduce another Asiatic woman into the country as his wife. Sir John Wessels delivered a dissenting judgment, in which he stated his opinion that the appeal should be upheld, on the ground that the marriage with Issah was not valid, and therefore the appellant was and remained the wife whom Mahomed was entitled to introduce into the country under the statute.

"Indian Opinion" Souvenir

Of Mr. Gokhale's Visit

The illustrated souvenir of the Hon. G. K. Gokhale's tour in South Africa is now on sale in Durban and Johannesburg. Owing to the short time available, the work of printing had to be placed in the hands of the *Transvaal Leader Printing Works* whose facilities for turning out rapid work are very complete. Mr. Polak, who contributes a foreword, has edited the publication. It contains a diary of the tour, and a report of every important function from Capetown to Pretoria. There are a great many illustrations, including interesting "snap-shots," cartoons, etc. Appendix I contains the principal representations, petitions, etc., presented to the Hon. Mr. Gokhale during his tour. Appendix II consists of press comments, criticisms, interviews and correspondence. The principal anti-Indian enactments and regulations are given in Appendix III. The souvenir makes a complete and interesting record of an eventful tour, and will be valued by those taking an interest in South African affairs.

Items of Interest

Mr. Prag Prema of Krugersdorp, and Mr. Nagar Prema of Ophirton, who are en route to India, paid a visit to the Phoenix Settlement on Thursday. They very kindly contributed five shillings each to the Library funds.

At May Street, Durban, on Saturday last a marriage was celebrated. The contracting parties were Mr. D. Akbar Ally, an officer of the Anjuman Esha-a-tul Islam, and Amina Bi, eldest daughter of Mr. S. Emmamally, secretary and treasurer of the same society, and officer, warden and treasurer of the May Street Mosque congregation. The father of the bride, Mr. S. Emmamally, was the recipient of an illuminated address from the Society, and the May Street Mosque congregation, as a mark of appreciation of his valuable services to both these institutions.

Contents

	Page.
Mr. Gokhale's Farewell Speech	403
A Pleading Incident	406
Durban Indian Market	406
Miss Polak Honoured	407
From the Editor's Chair	407
Mr. Gokhale's Tour	408
Indian Wives	409
"Indian Opinion" Souvenir	409

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શુક્રવાર, તારીખ ૩૦ મી નવેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૪૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૩૦ મી નવેમ્બરથી, તા. ૬ ડિસેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—કારતક વદ ૭ થી કારતક વદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

મુસલમાન—તા. ૨૦ ઇસ્ફંજથી તા. ૨૬ ઇસ્ફંજ સુધી ૧૩૩૦ હીજરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુવેદ્ય સુરક્ષિત ક. મી. ક. મી.
શુક્ર.	૩૦	વદ ૭	૨૦ ૨૦ ૪ ૫૨	૬ ૪૮
રવિ.	૧	"	૨૧ ૨૧ ૪ ૫૨	૬ ૪૪
સોમ.	૨	"	૨૨ ૨૨ ૪ ૫૨	૬ ૪૪
મંગળ.	૩	"	૨૩ ૨૩ ૪ ૫૩	૬ ૪૫
બુધ.	૪	"	૨૪ ૨૪ ૪ ૫૩	૬ ૪૬
ગુરુ.	૫	"	૨૫ ૨૫ ૪ ૫૩	૬ ૪૬
શુક્ર.	૬	"	૨૬ ૨૬ ૪ ૫૩	૬ ૪૭

અઠવાડીક.

સુકીના અપીલ	૧૮૨
આવાત કેસમાં છૂટ	૧૮૨
મી. ગોપલેની મુલાકાતનું પુસ્તક ...	૧૮૨
મુસલમાન એવર વિષે અપીલ ...	૧૮૩
પ્રોટોરીઆના ખાણા વખતનું મી.	
ગોપલેનું અવતરણ સાબિત	૧૮૩
દેશ ભાત ગોપલેની મુલાકાત ...	૧૮૩
હવારકસડોરપ	"
શામેરકમ	"
કુમરકસડોરપ	"
પીટરકસડોરપનું માનવ્ય	૧૮૮
ન્યુકસડોરપ આવાત	"
એલેક્સાન્ડરના પાંચ આવાત	"
નાવાલની રાજધાનીમાં આવાત	"
અમલક સંભાળી ગદાઈ	૧૮૬
ગુજને મદદ	૧૮૬
વિવાહનો મહોલ્લ	૧૮૭

યુનિયન પાસેથી મેલક તા. ૨૪ મી અનેવારીથી શરૂ થવાનું એવેટમાં બહાર પડ્યું છે.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન

શુક્રવાર, તા. ૩૦ નવેમ્બર ૧૯૧૨

સુકીના અપીલ

આ અપીલમાં ટ્રાંસવાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલા ચુકાદો અને બીજી બચાએ છાપીએ છીએ. તે અપીલ વધુ મતે રદ થઈ છે. ટ્રાંસવાલના હિંદીઓને અને વધુ વિચારતા આખા યુનિયનના હિંદીઓને માટે આ ચુકાદો કાયમી છે. તથામિથી એક ન્યાયાધિશે વિરુદ્ધ જઈ તે અપીલ મંજૂર થવી જોઈ એ એનો મત આપ્યો છે. પણ તેનાં બે કારણો આપેલ છે તેમાં કંઈ વધે તેમ નથી. મુસલમાની નીકા રવીકારવા નો અરજ તેમાં છેજ નહીં. એટલે ચુકાદાના બે ભુલ ભુલ મતો હિંદી કામ ને મનતો સરખાજ છે. વધુ મતે જે ચુકાદો આપ્યો છે તેનો અરજ એટલે સુધી થાય છે કે એક કરતાં વધારે જોરત કરવાની જે ધરમમાં છુટ હોય તે ધરમ મુજબ વધુ નહીં ને એક સીસાથે લખ થયું હોય તે પણ ગેરકાયદે છે. એટલે મુસલમાન તેમજ હિંદુ તમામને તે ચુકાદો એકજ સરખો લાગુ પડે છે. આ ચુકાદાનો જે અમલ થાય તો અહીંના હિંદીઓની અગતી હિંદુસ્તાનથી આવી શકનાર નથી. જન્માઓની પણ એજ દલા થવાની. એટલેથી બધા થાય તેમ નથી, પણ અહીં વસી રહેલી અગતી તમા અહીં ન જન્મ્યા હોય એવા બાળ કોને ગેરકાયદે મળી દેશ બહાર કાઢી શકવાની સત્તા તેથી ટ્રાંસવાલના અને આખા યુનિયનના પ્રમોશન અમલદારો ને મળી શકે છે. આ ચુકાદો રદ ન થાય તો સુધી ટ્રાંસવાલના હિંદી જન સાળા કેમ બેસી શકે? અપીલ દ્વારા છેલ્લી અદાલતમાં લઈ જવી જોઈએ. તેથી શું પરિણામ આવશે તે કહી શકાય નહીં; પણ જે જે ગેરલાભમાં આવે તે પણ ઉપાય આપવાનું હાથમાં છે.

આવાત કેસમાં છૂટ

મી. રીચ અને મી. આવાતવાળા કેસ માં છેલ્લી અદાલતે તેઓના લાભમાં ચુકાદો આપ્યો છે; અને એક સામાન્ય કાયદાની નીચે કામી બેદવાબા ધારાઓ પડી કાઢી છુટી રીતે કામી બેદ દાખલ કરવાના ટ્રાંસવાલ સરકારના કામને ગેર કાયદે કરાવ્યું છે. આથી વડી સરકારને હેતરીને ટ્રાંસવાલના હિંદીઓને ઉપેક્ષી નાખવાના એક વધુ પ્રયાસમાં લાંબી સરકાર નિષ્ફળ નીવડી છે. ચુકાદાનો હેવાલ અમારા હાથમાં હતો આગ્યો નથી તેથી આ વખતે તે નથી છાપી શક્યા. મી. આવાતની છૂટને અને ટ્રાંસવાલના હિંદીઓની છૂટ ગણીએ છીએ. પણ જો તેઓને ચેતવીએ છીએ કે છૂટના ધેનમાં તેઓએ પડવડું નથી. સોનેરી કાયદાની બીજી બંધ બેસતી કલમો લાગુ પાડી તે ચુકાદાને પહેલ્લી વળવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવશે કે નહીં તે જોવાનું રહ્યું છે. પણ તે સિવાય ટ્રાંસવાલના હિંદીઓ ને બધી હાડમારીઓ સામે લડવાનું છે. આ અપીલનું પરિણામ તેઓને વધુ ઉત્સાહ આપ્યા વિના રહેશે નહીં એમ અમે માનીએ છીએ.

મી. ગોપલેની મુલાકાતનું પુસ્તક

'ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન' તરફથી બહાર પડેલું જોન. મી. છ. કે ગોપલેની દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતનો સંપૂર્ણ હેવાલ આપનાર સચિત્ર પુસ્તક મી. પોલાકની પ્રસ્તાવના સાથે ઉચ્છિષ્ટ ભાષામાં બહાર પડી ચુક્યું છે. ટુંક વખતમાં બહાર પાડવાની અમત્વતાને લીધે તે અપવાદ કામ 'ટ્રાંસવાલ લીકર' ના અપવાદને સોંપવામાં આવ્યું હતું. તેનું કદ 'ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન' જેવડું છે. બહાનુ વધારે છે. પુસ્તકને છેડે વધારે આપવામાં આવ્યો છે. પહેલા વધારામાં મી. ગોપલે પાસે રહી કરવામાં આવેલી મુખ્ય મુખ્ય રજૂઆતો અને અરજીઓ આપેલી છે; બીજા વધારામાં જાપાની ટીકાઓ, જાપાના પ્રતિનિધિ સાથેની વાત ચીતના હેવાલ, અને પત્રવ્યવહાર છે; અને ત્રીજામાં હિંદીઓ વિરુદ્ધના મુખ્ય મુખ્ય કાયદાઓ અને ધારાઓ છે. ૬. આ ના હિંદી સવાલના અગ્રામીઓને તે બાં કોમતી થઈ પડશે.

મુસલમાન ઓરત વિષે અપોલ

ન્યાયાધીશના મતભેદ

ટ્રાંસવાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં જેટલોક વખત અચાલ જરૂરીય થીરોવે, સર જોન વેસલ્સ અને મી. જરૂરીય કરમુલક સન્મુખ સરકારની સામે સુધી નાની અપીલ સંભળાઈ હતી તેનો ચુકાદો મળે તા. ૨૫ મીએ અપાશે હતો. માલુમ છે તેનો ચુકાદો એ હતો કે મળકુર હીંદી બાઈ મેરકાવડે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયેલ છે અને તેથી તેણે ૧૯૦૭ ના ઇમીગ્રેશન કાયદાનો લાંબ કરેલો છે. બચાવમાં એમ કહેવામાં આવ્યું હતું કે અરજદાર બાઈ ટ્રાંસવાલના એક હકદાર રહીશ હસન મહમદની ઓરત છે અને તેથી પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રેશન નથી, એટલે તે અહીં દાખલ થવા હકદાર છે. એવું જણાય છે કે અરજદાર બાઈએ મુસલમાની ધરમ મુજબ હસન મહમદ સાથે સુરતમાં નીકા કરેલ. તે પછી હસન મહમદ આફ્રિકામાં આવેલ પછુ અરજદાર હોંદુસ્તાનમાં રહેલ. ૧૯૦૫ માં હસન મહમદે ઇસાક નામની બીજી ઓરત સાથે ટ્રાંસવાલમાં નીકા કર્યો, અને ૧૯૧૨ માં તેને કારકતી આપી અરજદાર ઓરતને દેશથી બોલાવી.

સુપ્રીમ કોર્ટે વધુ મતે અપીલ કાઢી નાખી છે, અને તેવું એવું કારણ આપેલું છે કે મુસલમાની નીકા તથા કારકતી બહુ જાનના રિવાજ મુજબ થતા હોવાથી આ દેશની કોર્ટ તેને સ્વીકારી શકતી નથી. અને તેથી હસન મહમદની ઓરત ઇસાક કે જે કાયદા મુજબ તેની સાથે રહેવાને હકદાર છે, તેની હાથ માતી છતાં તે બીજી કોઈ અલિગ્નાટીક અને પોતાની ઓરત તરીકે અહીં લાવવા હકદાર નથી. સર જોન વેસલ્સ આ ચુકાદાથી વિરુદ્ધ મથા હતા, અને તેમણે એવો મત આપ્યો હતો કે ઇસાક સાથે ના જાન કાયદેસર નહીં હોવાથી અરજદાર બાઈ હસન મહમદની ખરી ઓરત મણાય અને તેથી તે આ દેશમાં આવવાને હકદાર છે.

ડરબનથી એક 'જીયોસ' લખે છે કે : ડરબન હીંદુ સમાજના હંડના સેક્રેટરી મી. એમ. એમ. દિવાન કુંડે મુદતમાં દેશ જનાર છે તે પ્રસંગે સમાજના, લાઇબ્રેરી અને બીજાં ૫૦૦૦૦ કામોમાં કેટલાક વર્ષો થયાં તેમણે જે લાભ લખ્યો છે તેની કદર કરવા ચુનરતી બાઈએ તરફથી પ્રસાસ થયો જોઇએ અને એક માનવન આપવું જોઇએ.

પ્રોટીસ્ટાના બાણા વખતનું

મી. ગોપલેનું અમત્યનું બાણ

પ્રોટીસ્ટાનાં જાણેલા બાણો જાણેલાં જોમાં મુનિયન પ્રધાન મંડળના કેટલાક મેંબરો હાજર હતા તે મેળાવડા વખતે મી. ગોપલેને પોતાનું ઉલ્લુ અને અમત્યનું બાણ કરેલું. તેમણે પોતાને આપવામાં આવેલા માન માટે આભાર માનીને જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આ માર્ગ ઉલ્લુ જાહેર બાણ છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે સુખદાયક વખત મેં અજીયો છે, અને મારા તરફ જે માયાળુપણું જતાવવામાં આવેલું છે તેને લીધે આ દેશ જોડતાં મને દિલગીરી તે થાય છેજ, છતાં હું એ વાત છુપાવી શકતો નથી કે મારી મુલાકાતનો અંત આવવાનો વિચાર કરું છું ત્યારે હું બહુ રાહતની લાગણીથી વિચાર કરું છું. ગયા માસમાં હું કેપટાઉન પહોંચ્યો તે વખતે મારું કામ કેવું કોઈક હતું તેના ખ્યાલ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ઘણા લોકોને આવી શકે એ વિષે અને ચક્ર છે. એક

મુરકેલ અને ખારીક સવાલ

તેા જાતે અવધાસ કરવાના હેતુથી હું આવ્યો હતો. આ સવાલને એ બાણ છે, અને બંને બાણોએ થોડી લાગણી ઉત્કેષાએલ નથી. સવાલ મુરકેલ હોવા છતાં પ્રસંગોની જરૂરોને લીધે મારા અંગે આવી પહોંચવા પછી પહેલાજ દિવસે આ સવાલને લગતી બાબતો પર મારે જાહેરમાં જોણું વનું બોલવું પડ્યું છે. છતાં મારા મનમાંથી એ બીક તો નથી જ ખસીકે મારા દેશી બાઈએના અલંત માયાળુ આદરભાવને લીધે, અથવા તો મારા કોઈ વિચાર વચરના કામ કે બોલ ને લીધે, જે મામલો હું અહીં જાત કરવા આવ્યો છું તે મામલો વધારે વિકાસ તો મારાથી નથી બનાવતો કે મારી આખી સહર ઇસ્માન આ વાતની મેં બહુ ચિંતા બોજવી છે, અને તેથી મારી મુલાકાતનો અંત આવતો જોઈ મને બહુ રાહત જણાય છે, અને મારી સહરનું કામ સરલતાથી પાર પાડવામાં કાંઈ અથા મમતા જતાવ નથી બન્યા તે માટે ઇશ્વર નો પાક માનું છું અને જાપાઓની ટીકા આ તથા ખાનગી વાતચીતથી હું આશા રાખવાને હીંમત કરું છું કે મારી મુલાકાતથી કાંઈ ખાસ ફાયદો ન થયો હોય એવજી

મુકસાન તો નથી થયું.

બાનુઓ અને મહરો, આ મુલકના લોકો આજળ બેલવાનો મને આ ઉલ્લેખ પ્રસંગ હોવાથી મારા પ્રત્યે માયાળુપણું જતાવ નારા સમજાઓનો ફરીથી અંતઃકરણપુરવક આભાર મનવા હું તક લઉં છું. મારા દક્ષિણ આફ્રિકાવાસી દેશી બાઈએ જેમણે કામ કામ પ્રેમના માળથી મને વધાવ્યો છે તેમનો આભાર માનવાને મારી પાસે પુરતા જાહેર નથી. તેમને હું એટલુંજ કહીશ કે અવિધ્યમાં તમોને કોઈ મુશી જતો આવે તેમાં તમને થોડી ધણી મદદ કરવાને હું લાગવચાળી જાઉં એવી મારી અંતરની પ્રારથના છે. મારી કામના લોકો જેમણે પોતાનું કામ જોડી અને માયાળુપણું જતાવવામાં લાગ લીધી છે, તેમનો હું આભાર માનું છું, અને તે અંતઃકરણપુરવકનો આભાર છે. તેમણે મારા પ્રત્યે માયાળુપણું જતાવ્યું તેથી તેઓ મારા કામમાં મળતા અથવા દિલ સોજ હોવાજી જોઇએ એવો અરથ ફરી તેમની જિહારતાનો ગ્રેજીપયોગ કરવા માગતો નથી, અને આ વિચારથી સમ જાશે કે હું તેમનો હિંદા આભાર માનું છું. ઉવડમાં

શુનચન સરકારે

મારા પ્રત્યે ભારે વિવેક અને આદરભાવ દાખવ્યો છે, અને તેમણે મારી આજતા સ્વામતા કરી છે તે મારે માનપુરવક જાહેર કરવાનું છે. તેમનાં મારા પ્રત્યેના વલણને લીધે, હું આ મુલકના ઘણા નામીયા માણસોને જેમને મળવાનું બીજી સ્થિતિમાં સહેલ ન થયું હોત, તેમને મળવા સહિતવાન થયો છું. આજ સવારે તજી પ્રધાનો—જનરલ બોથા, જનરલ સ્મટસ, તથા મી. શીફર પોતા નો ઈંટરવ્યુ કરવાનું માન મને આપ્યું હતું, આ ઈંટરવ્યુ ઇસ્માન આ ખંડના આખા હીંદી સવાલની ચર્ચા કરવાની મને તક મળી હતી. અમારાથી એક બીજા ના વિચારોની છુટથી, ખુલ્લા દિલે, અને સંપુરણપણે આપ લે કરવાનું બન્યું છે. મને આશા છે કે પ્રધાનોએ સ્પષ્ટપણે જોયું હશે કે તેમની સ્થિતિની મુશીબતો ની અવમજાના કરવાનો હીંદી પક્ષનો વિચાર છેજ નહીં. બીજી તરફથી જે રીતે તેમણે આ સવાલની વાત કરી, અને તેના ઇન્સારી અને વાજબી નીવેલ એ પહોંચવા માટે જે ખરી છુછા જતાવી તે માટે મારી જીંદી તારીફ જાહેર રીતે દર્શાવવાની હું આ તક લઉં છું. અને હવે, બાનુઓ અને મહરો, મારું બાણ પૂરું કરવા પહેલાં આ

செய்து கொடுக்கிறது.

બાહ્યિક સમક્ષે કહેવાની હું રજા સમજી.
 એમાં કંઈજ સહ નથી કે સવાલની બને
 બાબતો અર્થમાં સાચી દેશાએલી છે,
 અને અને સમને સવાલને તપાસવાનું
 કામ સાધારણ રીતે જોઈતું મુશ્કેલ હોય.
 એમની તે કરતાં વધારે મુશ્કેલ થયું છે.
 મેં કહ્યું છે અને હું ફરી કહું છું કે
 જે નિરુપ્પે પર હું આવ્યો છું તેમાં મેં
 હમેશાં એ ખવાલમાં રાખ્યું છે કે અને
 બાબતો સાચો સચવાય તેમ કામ દેવાનું
 છે. મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે જે હોદ્દાઓ
 સાથે અહીંયા છે—તેમની સંખ્યા આશરે
 ૧,૫૦,૦૦૦ ની છે—તેમને પ્રસારી અને
 વાજબી રીતે રાખવાનો મારમ ક્યો છે?
 અહીં આવીને મેં સંકલ્પ્યું છે કે આ
 મોઢાને પાછા હોદ્દાસ્તાન મોકલી દેવાથી
 આ સવાલનો નીવેડો થઈ જશે. સવાલ
 ની એક બાબતો નીવેડો આથી કદાચ
 આવી નહ, અને એવો નીવેડો ઇચ્છવા
 એમ છે એમ જણી થઈએ તોપણ (હું
 ધારું છું કે તેવો નીવેડો ઇચ્છવા એમ
 નથી) નાણાં સંબંધી અને બીજાં કારણો
 સર આ નીવેડો અસંપૂર્ણ વહેવાર નથી.
 આ ૧,૫૦,૦૦૦ મોકલો અહીં છે. તેમને
 પાછા મોકલવાનું શક્ય નથી. તેથી
 તેમજ અહીંયા રહેતું એમણે, અને
 કિલકે કિલકે આ અંકની સામાન્ય વસિત
 નો એક કાયમ ભાગ વિશેષ પ્રમાણમાં
 બનવો એમણે. ભારે અલ્પત અમલનો
 સવાલ એ છે કે આ

જાણી અને સ્ત્રી

[illegible]

કારણ ન હોયું જોઇએ. પશ્ચિમ દેશના
રાજદારી બંધારણ મુજબ અને નેએ
તેના બંધારણનો મુળ મુદ્દો સમજી શકે
તેમ હોય તેમનેજ કાલે અને તેવીજ
રીતે દ. આ. ના રાજકારનારનો વહીવટ
આકલે જોઇએ એ વાત કું બરાબર
સમજી શકું છું. અને તે વહીવટ તેજ
રીતે આકલ રહેશે એવી જાતની ખત્રી
મેળવવાનો એવી દેખાતે હક છે. બાવી
ખત્રી અપાછી જાય એકલે—પ્રમીએશન
અને જે આકલના કલપાને આદ કરતાં—
સરકારની નેમ એ હોવી જોઇએ કે
હોદ્દોએને

સમાન કાયદાઓ

તમે રાખવામાં આવશે, અને તે કાયદાનો અમલ અયોગ્ય રીતે કરશે નહીં. ચર્તા આ દેશના બીજા ભાગે પર થાય તેવાજ કરવામાં આવશે, એવો તેમને ભરોસો આપવો. આજે તો આખા દ. આ. ના હિંદીઓને એમ લાગે છે, અને તે વાજબી રીતે લાગે છે કે, ઉપર જણાવેલા બે સવાસો સિવાયની બાબતોમાં પણ તેઓતી તરફજ આંખ ખતાવનારા કર્તા કાજા બનાવવામાં આવે છે, અને વળી તેનો અમલ પણ વધારે બાકરો કરવામાં આવે છે.

જુજી હાલમારી

ની વાત કરીએ તો ઇમ્પ્રેશન કાપાને
 અમલ હાલ એટલે કરેડો વાપ છે કે
 નેથી હોદી દામ અંબીર મુશ્કેલીઓમાં
 આવી પડેલ છે. કાપલા તરીકે કેપમાં
 એવો રીવાજ છે કે ત્યાં વસી રહેલ હોદી
 બહાર જાય ત્યારે અમુક મુદતની, સાધા
 રજુ રીતે એક વરસની, પરમીટ તેણે
 કદાવવી. હજી હમણાજ, પોતાના કુટુંબ
 ને અને વેપારને કેપમાં છોડી એક વરસ
 ની મુદત સાર હિંદુસ્તાન મએલ એક
 હોંસને પાછા ફરતાં પરમીટમાં બતાવેલ
 વખત ઉપર માત્ર એકજ દિવસ વધુ
 લામવાથી ઉતરવા કેવામાં આવ્યો નહીં
 હતો. આમાં કશું તેનો કોય નહીં
 હતો, કેમકે તેને લઈ જમાર સ્વીકાર નો
 તેના વખત મુજબ આવી હોત તો તે
 ત્રણ દહાકા વહેંચે પહોંચત. પણ રક્તા
 માં તોફાનને લીધે આર દિવસ તેને
 રોકત લઈ અને તેથી તે ધારેલી મુદત
 કરતાં મોટો પહોંચ્યો. છતાં આ અલ
 સમાતના કારણને લીધે તેને હિંદુસ્તાન
 પાછા જવાની જરૂર પડી, તેનો વેપાર
 પાપમાલ થયો, અને તેના બામડી છોકરા
 ને તેની માછળ બહાર નીકળવું રહ્યું.
 નાલાયની અંદર કેમીલાલજ સર્દારીકેદની

બાબતમાં પણ એકજ બને છે. હોદ્દા
એને તેઓની લાંબી રહેણાક-કેટલાક
કોરસામાં પંદર વરસ જેટલી લાંબી રહે
ણાક-દરમિયાન તેઓએ કરેલી ક્ષેત્ર
ચાલ (વધે પુછવામાં આવે છે, અને
અગાઉ તેજાએથી બાબતમાં અને જુવાની
માં બે જરા તકાવત માણુમ પડે તો
સર્કારીકેટ બેઠું ગણી તેઓને

હિંદુસ્તાન પાછા મોકલવામાં
આવે છે

અને આમ હાકલતો અન્યાય કરવામાં આવે છે. અને ખામી છે કે આ સ્થિતિ બેટકાવવામાં પ્રગ્નનું ધ્યાન બરાબર ખેંચવા નોટલીજ નરર છે; કેમકે કુ સ્ત્રી માની શકતો નથી કે આ દેશની ઝારી ટામમાં હીંદીઓને ખામ નાકકે હેરાન કરવાની ઇચ્છા હોય. ઇમ્પ્રોવિઝેશન કાયદાના અમલ સામે બીજી પક્ષ કેટલીક રહીઆદો સંબળવામાં આવે છે, પણ તેમાં કું હમણું નહીં ઉતરે. હું અંતઃકરણપુરવક બરેસો રાખું છું કે આ દેશમાં હીંદી ધસારાની બીક નાણુક સંધા પછી ઇમ્પ્રોવિઝેશન કાયદાનો અમલ વધારે રાક્ત અને રક્ષણોળ બરેસો કરવામાં આવશે અને તે અંબધી હીંદી ટામની હાલની બધી કડવાશ અને દેહ કીત દુર કરવામાં આવશે. તે પછી બીજો સવાલ

बेपारी लायसेन्स

દિવસેના છે. કેટલીક રીતે આ સવાલ
 ખરેખર લાગે છે. મોરાર્જીને લાગે છે કે
 હાંદીઓ તેઓને લાગે લાગે હાંદી દે છે,
 તેઓ સરકાર વેચે છે, અને તેથી અમલદારો
 વેપાર તેઓના હાથમાં આવી પડે એવો
 સંભવ છે. આ મોરાર્જીના ખ્યાલ છે.
 બીજી તરફ હાંદીઓને લાગે છે કે તેઓની
 સ્વતંત્રતા પર મેરવાળખી રીતે અંકુશ
 મુકવામાં આવે છે, અને તેઓનાં બધાં
 બાંહેધારી બંધ કરી તેઓ પર ભાર
 અન્યાય મુજબરવામાં આવે છે, અને નો
 કે મોરાર્જીની દલીલનું વજન હું જરા
 પણ ઓછું કરવા નથી માનતો, તેપણ
 મારે ખુલ્લા દિલથી કહેવું એમ છે કે
 હાંદીઓની હરીફાઈથી જે વેપારીઓને
 હરકત પહોંચે છે તેઓની સંખ્યા બહુ
 ઓછી છે. હાંદીઓ સરકાર વેચે છે એવી
 દલીલ લાવવામાં આવતી હોય તો તે
 સાધારણ સમાજના લોકોની વાત છે.
 સરતેથી ખરીદી કરવી તેમાં તેઓને
 લાભ છે. પણ તે ઉપરાંત બીજાં, એક
 ચાલુસવા નામ ઉપરથી બીજાના માંમ
 ઉપર લાગેલો અંકુશ અંકુશ લાગેલો ના

પાડવી અથવા તે પોતાના દોહરાને
વેપારમાં આગળથી તરીકે હાથલ કરવા
ની પરવાનગી નહીં આપવી તેનું શું
કારણ બતાવી શકાય? આવેલા દાખલો
લેડીસીમાં હજુ કાલે કે પરમ દિવસજ
અને છે. આ વસ્તુઓ એકસ ગેર
વાળથી અને અન્યાયીજ ગણાય. આ
ઉપરથી હરકાષ જોઈ શકે કે તેનો મુળ
અને ઉત્પત્તિ હેતુ તક મળતી જાય તેમ
તેમ હોદી વેપારની જગ કાઢી નાખવાનો
છે. આથી વસ્તુઓ તો કાઢી પછી
રીતે અમાવ થઈ શકે તેમ નથી. વળી
બીજું, આવી સ્થિતિમાં, આ દેશમાં
જન્મેલા છે તેનું શું થવાનું? યુનીઅન
ના ઝોજામાં ઝોજા બે પરમજીમાં વેપાર
ના પરવાના આપવાની સત્તા સ્થાનિક
અધિકારીના હાથમાં છે, અને નાતાલ
માં ન્યાયની અદાલતમાં અપીલ કરવાનો
હક છે પણ તે માત્ર દૂરીથી લાકસેન્સ
હાવવાની આગતમાં છે. આથી કરીને
વખતો વખત હડહડતો અન્યાય યુજર
છે. અને તેને માટે કશો ઉપાય થઈ
શકતો નથી જો હોદીઓને કાંઈ ન્યાય
આપવાની વાત હોય તો તેમના દરીક
વેપારીઓના સ્વર્થો સુકાદની સામે અપીલ
કરવાનો હક તો હોદીઓને મળવોજ
જોઈએ. હું જમણ શું છું કે આ
આગતમાં સરકારે સીધી રીતે વચ્ચે
આવવું મુશ્કેલ છે. કારણ કે કાયદોજ
જોવો ધ્યાનમાં છે. પરંતુ વધુ રીતે
દખાલુ અલાવી સરકાર પોતાની વજ વાપરી
શકે છે, અને અંતઃકરણપુરવક બેરેસી
રાખું છું જે હોદી વેપારીઓના મનમાં
સલામતીની લાગણી પેદા કરવા માટે
અને તાસદાવક અન્યાય તથા જુલમ
થતો અટકાવવા માટે સરકાર પોતાની વજ
વાપરશે.

ફેળવણી

૬. આ માં જન્મેલાં હોદી બાજેની
ફેળવણીનો સવાલ પણ જોવો છે કે જેને
માટે આજકાલ આખી દેશને મોઢું
સંકટ બોલવડું પડે છે. તેમની ફેળવણી
ને માટે કાંઈ જાતનું સાધન નથી તો
પછી આ છોકરાં મોટા થઈ જ્યારે આ
દેશની વસ્તીનો સારો સરખો એક ભાગ
અજાણી ભારે તેઓ દેશની વાસ્તવિક અને
નમતિક આબાદીમાં કેવી રીતે જાગ લઈ
શકશે? તેટલા માટે આ છોકરાંઓની
પ્રાથમિક તેમજ ઉચ્ચ અને ધંધાને લગતી
ફેળવણીની યોજના થવી જોઈએ. નિશાળ
ના કક્ષામાં હોદી જગતમાં પણ શિક્ષણ
આપવું જોઈએ અને જાણે છે કે ગરીબ

પ્રજાએ આ વાત ઉપર તો આસ આમદ
પુરવક પ્યાન આપવું પડે છે. કારણ કે
જનસુધી આવી રીતે કલમ નથી અપા
વાનો લાસુધી હોદી દોમ પોતાના મોપડા
સખવા માટે કારકુન અને બીજા જણેલા
ઓને લાંબક કરવા માટે તે વાળથી
કારણ ગણાય. હાલમાં મોપડા તેમની
આપમાં સખાય છે, પણ ભવિષ્યમાં તેમ
સેઓ ન કરી શકે કારણ કે આ દેશમાં
હોદી આપથી કાબેલ મળું જો તેમના
આજો માટે ફાલ અસંભવિત છે.

ઉપર જણાવી ગયો તે ધણીજ મુજબ
અને સામાન્ય પ્રજાઓ છે કે જેને
માટે હોદી દોમને દરીઆઈ કરવાની સજા
કારણ છે. આ ઉપરાંત બીજી ધણી
આસ હાડમારીઓ છે આથી હાડમારીઓ
થી જુદા જુદા પ્રાંતના હોદી વતનીઓ
કમરાએ છે. કાપલા તરીકે દાસવાલ
માં ૧૮૮૫નો ૩ જો કમરો, તેમજ ૧૯૦૮
નો સોનેરી કાપલો, કે જેની રજી સોના
ની આજુવાળા ગણતા બાજેમાં હોદીઓ
લોકેસન વમરની જગ્યામાં વસી અથવા
તો વેપાર કરી શકતા નથી. પરંતુ અભારે
તેને વિષે બેલવા માગતો નથી. આવી
ભેકજ હાડમારીને વિષે હું ખાસ કહેવા
માણું છું, અને તે નાતાલમાં ગીરમીટ
પુરી કરી નીકળતા હોદીઓ અને તેમ
મારસો પાસેથી લેવાતો

પેલો મણુ પાઉંડનો કર

છે. આ કર જેઓ ગીરમીટ પુરી કરી
હોદીસ્તાન પાછા ન કરે અથવા દૂરીથી
ગીરમીટમાં ન જોડાય તેવા મરદ, અને
આરત, સોજ વરસની ઉપરના છોકરાઓ
અને તેર વરસની ઉપરની છોકરીઓ
પાસેથી વસુલ કરવામાં આવે છે. હું
આમીથી કહું છું કે આમીથી બીજો કાંઈ
વધારે જુલમી અને અન્યાયી કર કરી
નહીં. આ કર જેને આપણે પડે છે
તેમના ઉપર જગજીત સંકટ આવી પડે
છે, હોદીઓને ગીરમીટમાં આ દેશની
ગરી વસ્તીના અમુક ભાગના હોતને માટે
લાવવામાં આવતા હતા. આવા હોદી
આથી દેશ ઉભરાઈ જવાની ખરી ખાસ્તીને
લાંબે તેને વખતે આવી જાતનો કર નાખ
વાનું કારણ મળું હોય, પરંતુ હોદીસ્તાન
થી ગીરમીટમાં આવતા મંજુરો બંધ થવા
જેટલે હવે તો આ કર નાખવાનું તેવું
કારણ—તેમનું જોડું—પણ રહ્યું નથી
જે ચોક્કસ વાત છે. આ સવાલ ઉપર
નાતાલમાં મેં ધણી માલુસી સાથે ચર્ચા
કરી, પરંતુ તેમાં એક પણ માલુસી આ
કરના જમાવડો કાંઈ પણ લેને કહ્યું

નથી. અને જ્યારે મેં જોડું કે મેં વરસ
ઉપર જેઓ આ કર માણુ રાખવાનું બાર
પુરવક કહેતા હતા તેઓ પણ આ કર
જેટલમ બંધ કરવો પડે છે એમ આજે
કહ્યું કરે છે એ જોઈ હું ખુશી થઈ
છું. હું જણાવવાની રજા લઉં છું કે
આ આગતમાં આજે સરકાર પાસે મેં
અંગીન રજુઆત કરેલી હતી અને હું
માનું છું કે આ વિષે સરકારના કારે
ભારીઓ વેળાસર અને દીલસેજીપુરવક
લક્ષ આપશે.

આનુઓ અને મદરસો, આ દેશમાં
વરસા હોદીઓની ગંભીર અને મુખ્ય
હાડમારીઓનું પુરું વરણન આવે અવકારે
આપી શકવું અસકમ છે. ઉપર મેં
જણી હાડમારીઓ ગણાવી દીધી છે એમ
નહીં સમજાશે. મારો અધ્યક્ષને કાલતાં
ચાલતાં બીજી કેટલીક હાડમારીઓ બોમ
વધી પડે છે તેની વેદના વિષે તો કહ્યું
હું કાંઈ બોલેલો પણ નથી, કારણ કે
સરકાર સીધી રીતે વચ્ચે પડી તેમાં
કાંઈ સુધારો કરી શકે તેમ નથી—આ
હાડમારીઓ સાખાઈ છે. મારે કહેવું
જોઈએ કે આ દેશમાં રંગલેવતાં જે ઉદ્યોગ
મુળ પેટેલા છે અને જે મજબુતી પક
કલી છે તે જોઈ મને આશ્ચર્ય થાય છે.
તે સંબંધી મારા આભ્યા પહેલાં મેં
ધણું સાંભળ્યું છે. અને તેનો કેટલોક
હીરસી ઉઠાવવાને હું તકમારે રહ્યો હતો.
પરંતુ જનસુધી હું જાતે આ દેશમાં
આખો ન હતો લાસુધી આ રંગ દેવેવ
જેટલે સુધી દેશમાં રહ્યો છે તેનો પુરો
પુરો ખ્યાલ આવી શક્યો નહોતો. તો
પણ ઉપાધની આજા તો રાખીજી કકાય.
આથી આગતમાં સાધારણ સ્થિતિનો
મકકમપણે સુધારો કરતાં રહેવું અને
માણસોના વિચારને ધીમે ધીમે ફેલવવા.
દરેખીયાત હાલની મુશ્કેલીઓનો જે કાંઈ
મીવેડો લાવવાનો વિચાર અથવા પ્રયત્ન
કરવામાં આવે ભારે લાભના રંગબેરંગી
હાવવાની લક્ષમાં રાખવી એ કલાંબુ
બરેજું ગણાય.

સરકારની સ્થિતિ

અને હવે, આનુ અને મદરસો, હું આ
દેશની સરકારને જાહેરમાં બે ચર્ચો
કહેવા માણું છું. તેની સ્થિતિ બહુ કુરકે
લીઓ બરેલી છે એટલું તો ચોક્કસ છે.
આ દેશમાં વસ્તી પુરોપતી બે પ્રજા વચ્ચે
નો સંબંધ નાજુક છે, આ દેશના કાળી
સોંકોની વિશાળ વસ્તિના ભવિષ્યનો સવાલ
હોયો છે, રંગલેવતું જોર વધેલું છે,
ગરીબ જગતની કાંઈ કાંઈને સંસ્કૃતિ બોલી

રહી છે કે હિંદીઓની હરીશાષથી તેમના કીર્તને બારે મોઢે પહોંચશે. આ બધાથી સરકારની સ્થિતિ બહુજ મુશ્કેલ થઈ પડેલી છે. અને જો કે અહીં વસી રહેલા હિંદીઓને પુરેપુરે ન્યાય આપવા ની તેની ચોખ્ખી દરજ્જા છે. તેપણ કુ' પુરેપુરું સમજી શકું છું કે બળવાનમાં બળવાન સરકાર હોય તે પણ હિંદીઓની બધી હાડમારીઓ એક ઝપાટે નાખી દેવાને સમર્થ હોઈ શકે નહીં. અને તેમ કરવા તે પ્રયત્ન કરે તો તેની સત્તા પડી જાય. અને જાણે છે કે હિંદી કામે આ સ્થિતિ પુરેપુરી સમજવી ધટે છે, અને તેમજ પોતાની કારણો આધિવામાં હા રાખવી પડશે સરકારનું કામ સરળ થઈ પડે તે માટે ધીરજ અને બને તેટલે પોતાની ઉપર કાણુ મેળવવો જોશે. આપણાં દુઃખો એકદમ નાણુ યથા બળ એમ સમજી અધીરાઈ અને દુરામદ નહીં રાખી શકાય. કારણ કે જો સરકાર પોતે બહોર મત પુરી રીતે ફેરવ્યા વગર સુધારા કરવા બળ તો આગળ વધવાને બદલે પાછું પાડવું પડે. પણ આ બધું કહેવા છતાં, કુ' એકસ માનું છું કે સરકારની નજર હમેશાં સત્તને રસ્તે અને સુધારા ઉપર હોવી જોઈએ— પછી જાણે તે ધીમે ધીમે, પણ હિંદી કામને પુરેપુરે ન્યાય આપવાના દહ અને અચુક વિચારવાળી તો તે હોવી જોઈએ. ફરક સરકારની આટલી તો મુખ્ય દરજ્જા છે કે પોતાના આચાર નીચે ને કાંઈ રહેતું હોય તેને પુરો ધનસાફ આપવો. બીજી કામે તરફ ઈ. આ. ની સરકાર જેમ આ દરજ્જા બળવે છે તેવી રીતે તેણે હિંદીઓ તરફ પોતાની દરજ્જા બળવે જોઈએ. અને

હિંદીઓને પોતાનો હુક નથી

એ વાતનો ખ્યાલ કરીએ છીએ એટલે તો આ દરજ્જા વધારે સક્ષપુરવક બળવવી ધટે છે. ઈ. આ. માં વસતા હિંદીઓ આખી પ્રજાને એક ભાગ છે અને તેમનું હિત સરકારને હાથે હોવું જોઈએ. સરકાર તેમને હમેશને માટે અધમ અને કમરસાએલી દહમાં રાખવા માગતી હોય એમ તો કુ' નથી માનતો. સરકાર સલાતા માણસો પોતાના હોદ્દાનો આધાર ચોરી પ્રજાના માં ઉપર બસે રાખતા હોય, પરંતુ એક વખત તેમણે રાજ્યની જગ્યા હાથમાં લીધી તો પછી તેની દરજ્જા થઈ ચુકી કે બધાને એક સરખો ન્યાય આપવો અને જેઓ પોતા ઉપર ગુજરાતી ભુજામ અને ગેરનસાકામીથી

પોતાનું રક્ષણ બરાબર ન કરી શકે તેવા હોય તેમનું પુરેપુરું રક્ષણ કરવું એ તો તેની મુખ્ય દરજ્જા છે.

ઉપરે કુ' બને, અંગ્રેજ અને હિંદી, કામના સમજી માણસોને

અભામણના એ શામદા

કહેવા રજા લઈ છું. ગોરી કામને, નમનતાક સાથ, કુ' એટલું કહું છું કે તમારી પાસે બધી સત્તા છે અને તેટલા માટે આ દેશનો રાજ્ય વહીવટ ને રીતે ચાલે છે તેને માટે તમેજ જવાબદાર છો. અમલની રૂએ જેઓ દેખીતો ગેરનસાકામ વાપરે, આપ સ્વાસ્થ સાથે અથવા તો ગેરવાજબી અદેખાઈ બતાવે તેઓ પડી જાય અને તેવો ફાયદો મેળવી જાય, પણ તેવો ફાયદો લાંબો વખત નબલાનો નથી આપણું તો તમે તમારા મનમાં હોવા જેવું સમજતા હો. તમારી આચરની ખાતર, તમારા સુધારાની ખાતર આપણું તો તમારે કરવું ધટે છે. આપણું તો હહેનશાહતને માટે તમારે કરવું ધટે છે, કેમ ને તમે તેનું એક અંગ છે, અને હહેનશાહતનો વાવડો ન્યાય ફરકે છે જાં ધનસાફ, સ્વતંત્રતા અને તેના રક્ષણ નીચે રહેનારા તમામને આગળ વધવાની એક સરખી તક આપવાનું સુચવે છે, અને તેથી તમારો રાજ્ય વહીવટ એવો હોવો જોઈએ કે તમે આવી નામનાને લાવક છો એમ આખી સુધરેલી દુનીયા વાજબી રીતે કહી શકે. તમોને વોટ છે અને હિંદીઓને નથી તેથીજ તમારી જવાબદારી ભેવડી થઈ પડે છે. આ દેશનો કારભાર બેશક અંગ્રેજી ધોરણ પ્રમાણે, અને ને માણસો અંગ્રેજી બંધા રજી સલાવવાની પદ્ધતિ બળવતા હોય તથા મુજ હેતુ સમજતા હોય તેમને હાથે માણવો જોઈએ. પરંતુ સરકારની હાથ ચાલી તો ચોરી તેમજ, તેની બીજી

આખી પ્રજાની આબાદી

વધારવાને માટેજ હોવી જોઈએ, નહીં તો સરકાર તેમને મન કારક છે. આ દેશમાં વસી રહેલા મારા બાપજોને મારી છેવટની અભામણ એ છે કે—હમેશાં થાક રાખજો કે તમારાં બલિષ્ઠતે આધાર મુખ્યત્વે કરીને તમારા પોતા ઉપર રહેલો છે. તમારી સ્થિતિ આ દેશમાં સારી તો નથીજ, અને તેથી પણ ખરાબ થાય એ ન બનવાજો નથી. પરંતુ મમે તે માન, તેપણ, એકીન ન હોડતા, અથવા તો નાહિમેક ન થજો. કુ' હાથર પાસે માણુ છું કે છેનાં જણ વરસ થયાં ટાંચવાસમાં ને હાડત અથવાની તમને જરૂર પડી

હતી તેવી લાડત કરીને ઉપાડવાને વખત ન આવે, પણ જો કદાચ તે કરીથી ઉપાડવાનો વખત આવે, એટલે કે તમને ધન સાફ ન મળે કે ગેરનસાકામ તમારા ઉપર સલાવવામાં આવે તેની ખાતર તમારે તેવો અગડો કરીને ઉઠાવવાની જરૂર પડે તો થાક રાખજો કે નેની હાર છતને મુખ્ય આધાર

તમારી પોતાની વરતણક

ઉપર, આ સંપે થઈ કામ કરવાની તમારી તત્પરતા ઉપર અને સલાની ખાતર તમે ને આત્મભોગ આપશો તેની ઉપર રહેશે. હિંદુસ્તાન બેશક તમારી પાછળ ઉભશે. તેનાથી ને મદદ થઈ શકશે તે ખુશીથી તમને આપશે. તમારે માટે પુરેપુરી દીલસોજી બતાવશે, તમારી સ્થિતિ ઉપર અંતઃકરણપુરવક બહા આપશે અને તમારા ઉપર આરાજો બાંધશે. એટલુંજ નહીં પણ આ હહેન શાહતમાં જેઓ ઉત્તમ વિચાર ધરાવનારા છે તે બધા તમારી ફતેહ હાથે. તમારાં દુખો મટાડવાનો મુખ્ય બલ તમારે પોતા નેજ કરવો પડશે. થાક રાખજો કે આ દેશમાં હિંદી સલાવનો નીવેડો લાવવા સત્તને રસ્તે માગણી કરવાને તમે હકદાર છો. અને આવા સાચા નીવેડામાં તમારાં હાલનાં કુન્યવી કીત સમાજોમાં છે એટલું જ બસ નથી, પરંતુ તમારું માન, તમારો મરતબો, તમારી માતૃભૂમિની ડાર્તી અને આગર, અને તમારાં છેઠરાં અને તેના છેઠરાંઓની આખાહોનો મુખ્ય આધાર પણ તેના ઉપરજ રહેલો છે. બાળુએ અને ગ્રહસ્થો, હવે કુ' મારું બાપણુ પુરો કરીશ. તમે ને મામાણુપણથી અને એક વિ-તે મારું બોલવું આટલો વખત સંભળવું છે તેને માટે કુ' તમારો આભાર મણું છું અને તમને બધાને કુ' છેલ્લી સલામ કહું છું.

શીનિકસના સંસ્થાનવાસીઓની એક સલા મુધવારે સાંજે 'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન' લાઇબ્રેરી હોલમાં સંસ્થાનિક શ્રી. હરીલાલ વાલજી કાકર તથા તેમનાં પત્ની ને હિંદુસ્તાનની સફર સફળ ઇન્ધિવામણી હતી. 'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન' ના મદદ નીક મુજવાતી અધિપતિ તરીકે શ્રી. કાકરે બળવેલી સેવાના, તથા તેમના અને તેમનાં પત્નીના બલા સ્વભાવના વખાણ કરી બાપજો અને બહેનોએ તેમને આશિષ આપી હતી. શ્રી. કાકર પોતા ના કુટુંબ પ્રત્યેની દરજ્જાને લીધે આ દેશ છોડે છે. તેઓ સ્ત્રી. પે-ટેકાટામાં બાળે વિદાય થયા છે.

દેશભક્ત ગોખલેની મુલાકાત

દેવે મુસાફરીમાં મળેલો આવકાર

મેયર અને ગૌરાઓની સામેલગીરો

મી. ગોખલેને આવકાર આપવા જે જે અગત્યના મેળાવડાઓ થયા તેના તથા તેમાં આપમેલા ભાવણોના હેતુઓ તુરત આપવાની જરૂરને લીધે દેવે મુસાફરી કરે બિયાન જે આવકાર તેમને આપમેલ તેના હેતુઓ અને માનપત્રો પ્રગટ કરવા હું અમારે મુલતી રાખવું પડેલ. હવે તે અમે કમવાર નીચે આપીએ છીએ :—

કલારકસડોરપ

તા. ૨૮ મીની સવારે ૩ વાગ્યે મી. ગોખલે અહીં આવી પહોંચેલ અને જોહા નસબરમથી એક ખાસ ગાડીમાં ૪૦૦ જેટલા હોદીઓ તેમને લેવા અમારેથી હાજર થઈ ગયેલ વગેરે અમારે કહેવાઈ ગયેલું છે. અને મી. ગોખલેને નીચેનું માનપત્ર અહીંના હોદીઓ તરફથી અર પછી કરવામાં આવ્યું હતું :—

માનપત્ર

“ સાહેબ,—અમે નીચે સહી કરનારા કલારકસડોરપમાં વસતા હોદીઓ તરફથી દક્ષિણ આફરિકામાં અને આ શહેરમાં આપને માનપુરવક આવકાર આપીએ છીએ. આપનાં બધાં કાર્યો અને સ્વદેશ તથા દેશી ભાષાઓનાં તરફનાં આપના પ્રેમ વિષે અમે ધણું સંબળીએ છીએ, અને હોદી પ્રજાના હિતને માટે આપે જે શ્રમ ઉઠાવેલો છે તે ધણું કીમતી છે.

દક્ષિણ આફરિકામાં આપની મુલાકાત ખરે ટાંકણે થયેલી છે. આ દેશમાં અમારી સ્થિતિ જોખમમાં આવી પડવા થી અમે કેટલાક વરસ અર્થ-ભેગેની મોઝનીએ છીએ. આ ભય હણી કાઢવું છે. અમે જોઈએ રાખીએ છીએ કે આપની મહેનતથી આ દેશમાં વસતા હોદીઓના હક જરાબર સચવાઈ, અને દક્ષિણ આફરિકાના વતની તરીકેની અમારી સ્થિતિમાં કાંઈક સુધારો થશે.

દક્ષિણ આફરિકામાં આપની મુસાફરી આનંદકારક નીવડે અને જે મહાન કાર્ય

આપે હાથ ધર્યું છે તે ચાલુ રાખવાને ધાર્ણ વર્ષો છવો એવું અમે પ્રાર્થીએ છીએ.”

(સહીઓ) મહમદ હસમાઈની કુ., ઇ. એ. દીનદાર, હસપ હસમાઈલ પટેલ, મહમદ હસપ ટીલી, પારસી નાદીરશાહ.

પોચેસ્ટરમનું માનપત્ર

કલારકસડોરપથી પોચેસ્ટરમ માડી આવતાં લાંબા હોદીઓ તરફથી મી. ગોખલેને નીચે પ્રમાણે માનપત્ર આપવા માં આવ્યું હતું :—

“ પોચેસ્ટરમના હોદી વતનીઓ તરફ થી અમે નીચે સહી કરનારાઓ દ્વારા પાલમાં આપને હરપ કાર્યો આવકાર આપીએ છીએ. યુનીયનમાં વસતા આપના દેશી ભાષાઓની સ્થિતિને લગતા સંવાદનો અભ્યાસ કરવા ખાતર જે મોજ આપી આપ અહીં સુધી આવ્યા છો તે આપના દક્ષિણ આફરિકાના હોદીઓ તરફ રીતે જણાવે છે.

અમે જોઈએ રાખીએ છીએ કે આપના આવવાથી કાઈ પરીણામ આવશે, અને આપ સ્વદેશ વળશે ત્યારે આપની મુલાકાત વિષેના સારા વિચારો સાથે ભેટા જશે.

અમે ઇશિર પાસે પ્રારમ્ભના કરીએ છીએ કે આપણી માતૃભૂમિની સેવા માટે આપને લાંબી જીંદગી જશે.”

(સહીઓ) એસ. ડી. મોખરટ (પ્રમુખ) હયાલીમ બધરસ અને એ. રહેમાન (જોઈટ એન. સેક્રેટરી) એમ. ઇ. નાનાભાઈ (ખબતચી) એમ. ખીસ મીલા, મોસમાલ અલી, એચ. એ. કે. મહમદ, ગુમાન વજર, જી. એમ. કે. દેસાઈ, ઉમરજી મહમદ, હાસમ તઠવળ, એસ્માન બતીક, એ. એમ. હાસમ, મની હયાલીમ, આદમ હાદા, એ. જી. એસ. એચ. મહમદ.

કરમચરસડોરપ

રીસેપ્શન કમિટીના સેક્રેટરી મી. બી. ડી. દેસાઈ લખે છે કે :—

તા. ૨૮ ઓક્ટોબરના બપોરે ૧-૫૭ ને અમારે લોકમાન્ય દેશભક્ત ગોખલે સાહેબની સ્પેશીઅલ ટ્રેન કરમચરસડોરપ સ્ટેશને આવી તે વખતે કમીટીના હાજર મુજબ અત્રેના કેટલાક હોદી અને યુરોપીયન પ્રહરચોથી બનેલું પ્રતિનિધિ મંડળ સ્ટેશનપર આવકાર આપવાને હાજર રહેલું. સ્ટેશનને સંતોષકારક રીતે સજ્જારવામાં આવ્યું હતું. ખાસ આવકાર આપવાને તખ્તો અતી સૌમાન માન બનાવેલો, જ્યાં દેશભક્ત ગોખલે જલ ગોખલે સાહેબનો સહુત મેજેલ લાંબી મંડપ સુધી જમીનપર અમમલનો ગાલીચો ખીજાવી તેમને મંડપપર કુરસે ના પોકારો અને યુગ્મતા વરસાદથી વધાવી લઈ જવામાં આવેલા. આ પ્રથમ મી. એમ. એમ. હાદુ શેઠે દરેક યુરોપી અને એશીયનો અને પ્રહરચોની પીછાન મી. ગોખલેને કરાવેલી. બાદ માણજેટ મી. બેંગલીએ પ્રમુખસ્થાન સ્વીકારી એક સરકાર તરફના પ્રતિનિધી તરીકે મી. ગોખલેને હરપ કાર્યો આવકાર આપ્યો હતો. સેક્રેટરીએ માનપત્ર વાંચી સંભળાવી મી. ગોખલેને હસમત કીધું હતું, જેના જવાબમાં મી. ગોખલે સાહેબે કમીટીનો તેમ ચેરમેનનો અને હાજર પ્રહરચોનો આભાર માની એક વિધવત્તા કરેલું હુંક ભાષણ કીધું હતું. મી. એસ. એ. હાજીએ પુલના હારતોરા આપ્યા હતા. છેવટે કમીટી તરફથી મી. એમ. એમ. હાદુએ દેશભક્ત ગોખલે સાહેબનો તેમજ ચેરમેન અને દરેક હાજર પ્રહરચો નો આભાર માનવાનું હુંક ભાષણ મુજ રાતીમાં કર્યું હતું. જેના સાર મી. ગોખલે અંગ્રેજીમાં કહી સંભળાવ્યા બાદ મી. ગોખલે સાહેબ, મી. ગોખી કેપટન મોડલી અને ઇનસ્પેક્ટર સાહેબ, કમીટીએ તરફમાર રાખેલ ચાર મેડાવાળા સુશીલીત વાહનમાં બેસી શહેરનું અવલોકન કરવાને ગયા હતા. સરવસ જરમ સહુપ અને મોન્યુમેન્ટપર થઈ પાછું રહે જનપર આવી પહોંચ્યું તે આગમ્ય મેસ રસ હોટાભાઈ એન્ડ હાદુએ જાત જાતના રંજતું કપડું પુરું પાડી સ્પેશીઅલ ટ્રેન ના એનજીને સજ્જારાવ્યું હતું. ટ્રેન ઉપડતી વેળા તેને છેલ્લી કુરસેની સલામતી દઈને જનસમાજ વીસરજન થયો.

માનપત્ર

આ માનપત્રોના શબ્દો ઉપરના પોચેસ્ટરમના માનપત્ર મુજબ છે. તેમાં સહીઓ નીચે પ્રમાણે છે.

સુધેમાન આમદ કાજી (પ્રમુખ) મહ

મદ માંસુલે દાદુ (ઉપ-પ્રમુખ) હસમા
હસ. હસપં નવા પટેલ (ભીડીઆ-મંત્રી)
મહમદ સુલેમાન બાબા (ખખનચી)
બી. ડી. દેસાઈ (મંત્રી) ખરસેદજી હોર
મસુલે દેસાઈ અને હસપ હસમાનલ પટેલ
(ભીડીઆ-ખખનચી) પ્રામ પ્રેમા,
હસન આમદ તાડીઆ, એમ. એમ.
કાસમ, આમદ મુસા.

પીટરસબરગનું માનપત્ર

શ્રી ગોખલે ભેદા-સબરગ આવી પહોં
અતઃ ભાતા આવકાર વખતે તેમને જે
માનપત્રો આપવામાં આવ્યાં હતાં તેમાં
પીટરસબરગની હોદી કામ તરફનું માન
પત્ર હતું. તેના શબ્દો પેચેસ્ટરમના માન
પત્ર મુજબ છે. તેમાં સહીઓ નીચે
પ્રમાણે છે :—

તાર મહમદ તકમમ (પ્રમુખ),
હાસમ મોતી (એન. ટેમરર), મોહન
લાલ એમ. ખડેરીયા (એન. સેક્રટરી),
અને હસમ સુલેમાન.

ભેદા-સબરગથી હરખનને રસ્તે

ભેદા-સબરગથી હરખન માટે વિદાય
થતાં શ્રી ગોખલેને રસ્તામાં નીચેનાં રો
ક્ષોપર આવકાર તથા માનપત્રો આપવા
માં આવ્યાં હતાં :—

ન્યુકેસલનો આવકાર

રીસેપ્શન કમિટીના સેક્રટરી શ્રી. ડી.
લેમરસ લખે છે કે :—મહ તા. ૭ મીએ
અહીંનું રેલવે સ્ટેશન લીસેતરી તથા રેલ
વેરની વાવટાથી શુભારવામાં આવ્યું
હયું. આડીને ૧૫ મીનીટ વધુ રોકવાની
ઐકવચ્છ કરવામાં આવી હતી. માડીને
વખત થતાં હોદીઓ તથા મેયર, ટાઉન
કાઉન્સિલરો, સર ડી. વોટ એમ. એલ.
એ., શ્રી. ફ્રેડ મીઝ એમ. પી. સી.,
અને બીજા કેટલાક ગોરાઓ હાજર હતા.
હોદી નિશાળના ૨૦૦ છોકરાઓ પશુ
વાવટાઓ લઇ હારખંધ ગોહવાઇ થયા
હતા. માડી સવારે ૬-૧૫ ને વખતે
આવી પહોંચતાં માનવંત પરોણા તથા
શ્રી. મધીની ઝોળખાણ મેયરને કરાવવા
માં આવી બાદ મેયરે શ્રી. ગોખલેની
હાજરીને સાથે ઝોળખાણ કરાવી. પછી
નાતાલ અને ન્યુકેસલમાં આવકાર આપ
નાર માનપત્ર જે ટાઉન કમિટી શ્રી. ડી.
જે. વાંચી સંભળાવ્યું તે હોદી કામ
તરફથી મેયરે શ્રી. ગોખલેને અરપણ
કર્યું. બાકાણ કામ તરફથી બીજા
માનપત્ર શ્રી. ફ્રેડ મીઝે વાંચી તે પશુ
અરપણ કરવામાં આવ્યું.

શ્રી. ગોખલેએ હોદી તથા મેયરોનો
આવકાર આપ્યો અને કહ્યું કે : નાતાલ

માં હાજર થતાં પહેલાં ન્યુકેસલ ખાતે
મારે ઉતરવાનું થયું છે. હું અહીં
વધારે વખત રોકાઇ શકું એમ હવે
હું. નાતાલમાં હોદીઓની વસ્તી બહુ
વધારે પ્રમાણમાં હોવાથી સહુથી વધારે
મારું કામ નાતાલની અંદર છે. તે કામ
થી નાતાલના હોદીઓ તથા ગોરાઓ
અનેને હાયદો થાય એવી હું આશા
રાખું છું. ટ્રેન તુરતમાં ઉપડવાની હોવા
થી વધુ બોલી શકું તેમ નથી એમ
જણાવી તેમણે આપણ સમાપ્ત કર્યું.

સાર પછી શ્રી. ગોખલે, શ્રી. મધી
તથા મેયરને પુલના હાર અને ગોરા
મહરથોને બદલ હોલ પહેરાવવામાં
આવ્યા. તે પછી શ્રી. ગોખલેની મુલા
કાતની યાદીમાં ફરેક નિશાળવાળાને
ધનામની ચોપડીઓ તથા મીઠાઇ વહેંચ
વામાં આવી. ઉવટ કુરેના પોકારોની
વચ્ચે શ્રી. ગોખલે ટ્રેનમાં પીરાળ્યા
અને વધુ માનમાં પૈકાં નીચે ત્રણ બોમ
ના અવાજ કરી માડી આવી અને સેક્રેટરી
ફ્રેડરિકા હમલેથી અદસ્ત થયા. અહીં
થી મોડે દુર આવેલા ડનહાઉસર ભતાના
હોદીઓ પશુ હાજર હતા.

માનપત્ર

"માનવંતા સાહેબ,—અમે ન્યુકેસલ
નિશાળના હોદી તરફથી આપને નાતાલ
માં આવકાર આપવાની આ તક લઇએ
છીએ. આપના અગ્રે આવવાથી અમે
ને કેટલો આનંદ થશે છે તે ખતાવવામાં
ગોરાઓ પશુ સામેલ થયા એમ અમે
ખુશી થઇએ છીએ. અમારા દિતમાં
આપે હમેશાં જે કાળજી ખતાવી છે તે
થી હું આભારની લાગણી અને દર્શા
વવા અમે હવે છીએ છીએ. હોદી સર
કાર પાસેની આપની રજુઆતોથી અમ
ને બહુ હાથો થયો છે. અમરી અંતઃ
કરણપુરવક પ્રારથના છે કે સરવ લખિત
માન હરવર આપે સરસ રીતે આર
લેલા ઉમદા કામમાં આપને મનોમળ
અને કારણજી પુરોગ રહે, જે જેથી મુનિ
યન સરકારને જે સલાહો કમણાં મુમવી
રહેલ છે તે આપની સહાય વડે વધારે
સ્પષ્ટ થાય. આપને અહીંના પ્રમાણ
સાધીય અને સહેનશાહી અમલતા ધરાવ
નારો છે, અને અમે આપને ખાત્રી આપી
એ છીએ કે આપે જાતે ઉપકાર આ
પ્રેમનાં કાર્યમાં આપને ફતેહ મળે તે
માટે જેટલી અને તેટલી મદદ કરવી તે
અમારી પવિત્ર કુરજ છે એ અમે હમેશ
યાદ રાખશું. અમને એમ પણ લાગે
છે કે આપણા બીજાં નામીયા સ્વદેશીઓ

પશુ જે આવી મુલાકાત આપે તો હોદી
ઓ તેમ ગોરાઓમાં વધારે સમજુતી
ફલામ અને તે રીતે હોદીઓને સામાન્ય
રીતે લાગુ પડતા પ્રમીશન બાઇસેન્સાઈ
અને બીજા કામના જેવી મુશ્કેલીઓને
નિવેડા તેની મેલે થાય. અમે આપને
માટે મગફર છીએ. અને અમારી બધા
ની જી પ્રારથના છે કે આપ તંદુરસ્ત
રહો અને આપના કામમાં આપને ફતેહ
મળે."

(સહીઓ) જોમ્સ હેસ્ટી (મેયર)
એમ. જે. હાવજી, કે. ડી. બેક્ષી અને
ડી. લેમરસ.

એકેડે જ'કશનપર આવકાર

ડ'ડી મહોમેદન ડીમેટીંગ સેક્સાવટીના
સેક્રટરી શ્રી. બી. એમ. મુહમ્મદ લખે છે
કે :—એકેડે જ'કશનપર મહ તા. ૭ મીએ
સવારે ૬'ડી, વેલ્કમેંક, હાર્ટીમરપર અને
ડનહાઉસરના મળી આવકારે ત્રણસો હોદી
ઓ શ્રી. ગોખલેને માન આપવા એકલા
થયા હતા. શ્રી. ગોખલે માડીમાંથી ઉત
રતાં તેમને પુલની માળા પહેરાવવામાં
આવી. બાદ તેમણે ડ'ડીના મેયર શ્રી.
આર. કીમ, માહુસેટ શ્રી. જે. ડબ્લ્યુ.
કેસ, એકવેકેટ શ્રી. જે. ડબ્લ્યુ. ગોફરે
તથા બીજા હોદી બાઇઓની મુલાકાત
કરી; અને ખાસ બનાવેલા પેટરોરમ
પર જમ્યા લીધી. મેયરે થોડા પશુ
સરસ શબ્દોમાં શ્રી. ગોખલેને આવકાર
આપ્યો. વખતની તંજીને લીધે ડ'ડી
ખાતે પરોણાને માન આપવાની તક નહીં
મળી તે માટે તેમણે કિલગીરી જાહેર
કરી અને તેમની મુલાકાતથી સારા પરિ
ણામે આવે એવી આશા ખતાવી.

શ્રી ગોફરેએ ડ'ડી અને તે ભતાના
હોદીઓ વતી શ્રી. ગોખલેને આવકાર
આપ્યો. ડ'ડીની અંદર એકાદ દિવસ
શ્રી. ગોખલેને આવવાનું બન્યું હાત તો
હોદીઓને બહુ હરખ થાત, પશુ વખત
બહુ ટુંકો હોવાથી તેઓએ તે વિષે
આમદ રાખ્યો નથી એમ જણાવ્યું.
મુનિયતના હોદીઓના ઇતિહાસમાં આ
બહુ અમલનો બનાવ બાદ શખતાં માન
વંત પરોણાની મુલાકાતવા કારણજીત
આપણા આજેવાન શ્રી. મધીને નહીં
શુભવા તેમણે આન ખેંચ્યું અને તેમને
પુલનો હાર પહેરાવ્યો. પછી તેમણે
નીચેનું માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું :—

માનપત્ર

"સાહેબ,—નાતાલ પ્રતિતા ડ'ડી
વિશામમાં રહેતા હોદીઓવતી અમે નીચે
જણી કરનારાઓ આપને નાતાલમાં લેલક

જર્મી આવકાર આપીએ છીએ. આવા માનવંત પદોષાને આવકાર આપવો તેને અમે એક મોટો જ્ઞાનંદ અને લાભ સમજીએ છીએ. અમારામાં આપનું નામ ધરમતુ સમ્મદ જેવું યદ્ય પદ્ય છે એ જાણી આપ ખુશી થશે. અમારી વતી આપે હોદ્દાસ્તાનમાં જે રજુઆતો કરી છે તેમાં થોડા હોદ્દા મળેલી છે, અને તેથી અમને મળેલા જાઓ એટલા તે જાણીતા યદ્ય મળેલ છે કે જાહી તે મજાવવાની જાગ્યેજ નજર હોય. આપ હોદ્દાસ્તાનના માનીતા રાજદારી છે તે એટલાજ વારતે કે આપ મુશીબતો અને મુશ્કેલીને જાળંગી જાણો છો. આપના ઉચ્ચ વિચારો અને નિર્ણય તથા રાજદારી કાર્યો આપને હોદ્દા પુત્રોમાં સંઘર્ષી અમર્યાને મુકે છે. જાહી ના પ્રધાનો તથા હોદ્દા સરકાર સાથેની આપની મસજતથી અત્રેના કેટલાક મજાવનારા કમજાઓ અને તેમાં ખાસ કરીને હમીએજન તથા જાહસે-સના કામ જાઓ, કમીય નામુદ ન થાય તે, તેમાં ફેરફારજ થશે, ગીરમીટીયા હોદ્દાઓની સ્થિતિમાં સુધારો થશે, અને ખિટીક પ્રજા તરીકેના અમારા મુખ્ય હોદ્દોના સ્વીકાર થશે, એવી અમે હમેશ રાખીએ છીએ.

અમે અંતઃકરણ પુરવઠ પ્રારમ્ભ કરી એ છીએ કે આપનું કામ હોદ્દામંદ નિષેડો, અને ફરજ સમજીને કરવામાં આવેલ, સ્વદેશના પ્રેમથી પવિત્ર અનેલ તથા વહાણરીને લીધે જાળવવામાં આવેલ આવા ઉચ્ચ ને પ્રમાણીક નેમવાળા કાર્ય હપર હપરનો આદિર્શદ વરશે.

અમે હર્ષેસા પુરવઠ આજ રાખીએ છીએ કે આપની મુલાકાત આપણા બીજા નામાંહિત સ્વદેશીઓની મુલાકાતના મંગળાચરણરૂપ અને, કે જેથી અરસપરસ દિલસોજની મંત્રિ ખંધાય અને મજાજુત થાય, અને આંતરે જાણસને સરખાપણું જાણનારા સંખ્યા સુરસાનો ફેલાવો થાય.

જે ઉમદા કામ માટે આપે આપના જીવનને સમરપણુ કરેલ છે તેમાં આપ હાંખી અને કીર્તિ જરેલી કારકીર્દી જોગવે એવી એ સરવ સક્રિયમાન પ્રત્યે અમારી પ્રારમ્ભા છે."

(સહીએ) જેમ્સ ડબ્લ્યુ. જોડફર, બારીરદર (મુખ્ય), હાજી હખાલીમખાન, એસ. એ. હકીમ, બી. એમ. મુકદ્દન (સેક્રટરી) જમજીવન નયુજાહ (યુજ રાતી હોદ્દાઓના પ્રતિનિધિ), મજાપતસીક (હખાલીયા કોમના પ્રતિનિધિ), સી.

આર. નામકુ (મહારી કોમના પ્રતિનિધિ), માનપત્ર અપાવા બાદ બી. જોખલેએ સહુનો આભાર માન્યો અને જોરા તથા હોદ્દા કોમમાં અરસ પરસ સારી સમજુતી થવાના આજા જરેલાં વચનો હજાં. છેવટે બધાને મજાવવી પોતાને ધમેલો હરથ જાહેર કરી તેઓ મહીપર ચડ્યા. અને બી. જોખલે, બી. માંધી તથા મેયર માટેના કુરેના પોકારો વચ્ચે જાહી જાલતી યદ્ય.

લેહીસ્મીયનો આવકાર
જાહી લેહીસ્મીય સ્ટેશને આવી પહેલે યતાં લાંબા સંખ્યાબંધ હોદ્દાઓએ બી. જોખલેને વધાવી લીધા હતા. હોદ્દાઓ વતી બી. હસપ મુસ.એ કુંક સખ્દોમાં બી. જોખલેને આવકાર આપ્યો અને તેમને લાંબી જીંદગી, સુખજાતિ તથા હોદ્દા હખી. બી. એમ. એ. જોગા તથા બી. હરમાહલ ખારવાએ પણ આવકારના બે જોલ હજા હતા. પછી પુલની માળા એ પદોષાને પહેરાવવામાં આવી અને હોદ્દામરપુર વગેરે સ્થળે મળેલી પુલ માળાના હમમાં ઉમેરો થયો. બી. જોખલે એ સહુનો ઉપકાર માન્યો અને કુરેના પોકારોના પડવા સાથે લેટી જાહી આજળ થાલી.

નાતાલની રાજધાનીમાં આવકાર
નાતાલમાં હાખલ યત્ત, મુખ્ય મુખ્ય સ્ટેશનેપર, એક બીજાની સાથે જાઓ સપર્ષ કરતા હોજ નહોં એવા એસ તથા હોદ્દાઓ તરફથી આવકાર પામતા બી. જોખલે અને તેમના સાથીઓ તા. ૭ મી એ જાપેરે નાતાલની રાજધાની ખારિત્ત જરથના સ્ટેશને આવી પહેલેજા. જાહી હોદ્દા કોમ અને તેથી સાથે નાતાલ પ્રાંતના એડમીનીસ્ટ્રેટર સાહેબ, ખારિત્ત જરથના મેયર સાહેબ, સર વિલ્યમ જોમોન્ડ તથા બીજા કેટલાક જામેવાન જોરાઓ તેમને આવકાર આપતા હાજર હતા. સ્ટેશનપર સહુને જાળવા પછી બી. જોખલે કેમડન હોદ્દાકે કે જાં તેમને ઉત્તરો રાખવામાં આવ્યો હોલે ત્યાં વિદાય થયા હતા તેજ સાંજે

હડિન હોલમાં આવકારનો મિજાવડો થયો હતો. હોલ ચિત્તર જાસહ થયો હતો. એડમીનીસ્ટ્રેટર સાહેબે પુરસી લીધી હતી. પેટેકોરમપર સીટી મેયર ડી. સોંડરસ, સર વિલ્યમ જોમોન્ડ, બી. ડી. જોર એમ. એસ. એ., બી. આર. ડી. હવારક-બી. જેમ્સ જોમર, બી. એ. એ. કુદાલ, બી. પ્લાહિમેન વગેરે બીજા નામીયા

જોરાઓ હતા. રીસેપ્શન કમીટીના સેક્રટરી બી. જોખલે નીચેજુ

માનપત્ર
વાંચી સંજાગાળ્યુ અને સુંદર કસેટ સાથે બી. જોખલેને જોર કર્યું:

"વહાલા સાહેબ,—પીટરમારિસખરમ ની હોદ્દા કોમ વતી અમે નીચે સહી કરનારાઓ નાનાજ પ્રાંતની રાજધાનીમાં આપને અંતઃકરણ પુરવઠ અને માન જર્મી આવકાર આપીએ છીએ.

આ ખંડના અમારા દેશીલાહજોમાં ફેલાય રહેલ આભાર અને જ્ઞાનંદની લામણીમાં અમે પણ જામ લકજો છીએ—તે આભાર એટલા માટે કે હોદ્દા સ્તાનમાં આપની અસંખ્ય ફરજો હોવા છતાં હ. આ. ના હોદ્દાની હમજાને માન આપી કુનીયાના આ જામમાં આપે મુલાકાત આપી, અને ખુશાલી એટલા માટે કે આવા આત્મજોગ આપનારા અને જિમજા આત્માને અમારી વચ્ચે નિખમવા ને અમે સક્રિયમાન થયા છીએ.

રાજકરતી અને તાબાની પ્રજા વચ્ચે અરસપરસ જામણીતા તથા સંપતી માંડ વધારે જાહી અને મજાજુત કરવાના આપના ઉમદા અને સ્વદેશીમાની પ્રયાસો અમે જોહ રહ્યા જોએ, અને વળી ખરી મજરી તથા અમંજા સાથે જોહ રહ્યા જોએ. તેની સાથે સસ્તાતત પ્રત્યેતી આપની જારે સેવાઓથી તથા જોલોનીઓમાં વસતા હોદ્દાઓની સ્થિતિ સુધારવા માટે તથા પ્રજાનું માન જળવવા માટેની આપની સતત તથા નિઃસ્વારથ મહેનતથી આપના તમાજ દેશી જાહજોના દિલમાં જમજળ આભારની લામણી ઉત્પન્ન થય છે, અને આપનું નામ હોદ્દાના દરેક જાયા ફરજનના આભારી હ્રદયમાં કોતરણેજુ રહેશે.

છેવટમાં અમે સરવસક્રિયમાન હપરની પ્રારમ્ભા કરીએ છીએ કે તે આપને લાંબી આજુબ, તંદુરસ્તી અને બળ બહે કે જેથી આપ આપનું પ્રસંજાપાત્ર અને પિકટ કામ હોદ્દામંદ રીતે પાર પાડી શકો."

(સહીએ) હરમાહલ જાયાત ચેરમેન, લીઓ આર. જોખાલ, એન. બી. નાયક જોર્જ્ટ જોન. સેક્રટરીઓ, અને પરજ મહનજી જોન. ડેમરર.

માનપત્ર અરપણુ થયા પછી માનવંત પરજાને એડમીનીસ્ટ્રેટરને અને મેયરને પુલહાર પહેરાવવામાં આવ્યા હતા, જે પછી

એકમીનીસ્તર

મી. ગોખલેને આવકાર આપતાં બોલ્યા કે: તેમની હાજરી માત્ર ફાયદા કરકર નહીં પણ આનંદકારક નિવડે એવો ભરોસો રાખું છું, તથા તેમના પ્રયાસોથી દ. આ. યુનીયન અને તેમાં ખાસ કરી નાતાલની સામે હાથમાં ઊભા થઈ રહેલા ભારે સવાલોનો ફાળો આવે એની ઉમેદ રાખું છું. બાદ

મિથરે

મી. ગોખલેને અંતઃકરણ પુરવઠા આવકાર આપનારા થોડા સંખ્યે કહ્યા અને જણાવ્યું કે: પોતાના દેશીબાઈઓનાં કલ્યાણ અરથે જીવંતી સમરપણ કરનાર પુરુષની હાજરી અહીં વસતા ૮ થી ૯ હજાર હિંદીઓને તથા અહીંના ગોરાઓને બારે વરદાનરૂપ થઈ પડ્યા વિના નહીં રહે. ખ્રીડીશ ઇલેનસાહતના બધા ભાગો એવું કહે છે કે પોતે જ્યાં વસતા હોય એજ એવો ભાગ છે કે જેમાં દુનિયાના બીજા બધા ભાગો કરતાં વધારે ધ્યાન આપવું જોઈએ. નાતાલની વડી અદાલત ના માથુ મુખ્ય ન્યાયાધીશ

સર વીલ્યમ યોમન્ટે

કહ્યું કે: નાતાલના હિંદીઓની સ્થિતિનો તપાસ કરવા મી. ગોખલે આભ્યા છે તેથી હું ખુબી મથો છું. કેટલાક વરસો પહેલાં તેઓ નહીં આભ્યા એટલીજ દીલ્લીરી થાય છે. હું આવાં પગલાંની વરસો થયાં વાલામજુ કરતો હતો અને જો તે મુજબ વહેલું થયું હોત તો ધણી મુશ્કેલીઓ, ત્રેર સમજુત અને જુઓ અટકી ચકત. એક વખત ૨૦,૦૦૦ હિંદીઓનો કારભાર મારા હાથમાં હતો તે વખતે મને તેઓનો સારી રીતે અનુભવ મળેલો છે અને કેટલેક દરજ્જે તેઓએ મારી દીલસોજી પણ ખેંચી છે. મુશ્કેલ સવાલોને હમેશાં બે બાજુઓ હોય છે અને હું આશા રાખું છું કે મી. ગોખલે તેની બંને બાજુઓપર ખાસ દીલથી ધ્યાન આપશે. લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સલાહકાર

મી. ડી. આરે

કહ્યું કે: મી. ગોખલેને આવકાર આપતાં અને ખુશાલી ઉપજો છે. અહીંના મુશ્કેલ સવાલોની સમજુતી અહીં આવી તેનો અભ્યાસ કરવાથીજ થઈ શકે. મને ખાતરી છે કે મી. ગોખલે ખુબી અને નિષ્પક્ષ પાત્ર મનથી અહીં આવેલ છે. હું મી. ગોખલેને એ યાદ રાખવા વિનવું છું કે ગોરાઓ અહીં કરતા કરતા રહેવા જોઈએ. નાતાલમાં અમારા બધી જાતના સહ

પ્રજાજનો મારે અમારાથી બંને તેટલું કરવાનો પ્રયત્ન અમે કરતા આભ્યા છીએ એ સદુએ યાદ રાખવાનું છે. અને વળી ભવિષ્યમાં અહીંના લોકો હિંદુસ્તાન જત સ્ત્રીની સ્થિતિથી વાકેફ થઈ આખી બ્રિટીશ સલ્તનતની મુશ્કેલીઓનો નિવેડો લાવવા વધુ શક્તિવાન બને એવી હું આશા રાખું છું. તે પછી નાતાલ યુનિવર્સિટી કોલેજ કાઉન્સિલના ઉપ પ્રમુખ

મી. આર. ડી. કલારક

બોલ્યા કે: હું રાજદવારી વિષયપર કંઈ બોલવા માનતો નથી, પણ રંજ કે જાતી બેદને નહીં લેખે એવા અંધુતની અંક જોડનાર સરસ્વતી મંદીરના એક પ્રતિનિધી તરીકે હું આજે આપણા પ્રદેશના કે જે આતુત્વના કારણમાં પ્રખ્યાતી પામેલા છે તેમને આવકાર આપવા મુશ્કેલ છે. આજે આ મેળાવડો જોતાં જાણે મંજા નહીં અમસ્તી-કુસીમાં ન મળી ગઈ હોય એવું મને લાગે છે. આ મેળાવડો આ શહેરમાંજ નહીં પણ નાતાલ અને આખા દ. આ. માં એક અલંત આનંદ દાયક બવસર છે એમ અમારું બોલનાર સાથે હું મળતો ચાલું છું. આપણે યાદ રાખવાનું છે કે સહેનસહતનો પાયો ન્યાયની ઉપર મજબુત રીતે નહીં બંધાયો હોય તો તે નબનાવ નથી. ન્યાય એ કહેવાશે કે હિંદુસ્તાનના આપણા પ્રજા બાઈઓની સ્વતંત્રતાનું તેઓના દેશમાં રક્ષણ માય એટલુંજ નહીં પણ કહેન સહતના ભમે તે ભાગમાં તેઓ રહેતા હોય ત્યાં પણ તેનું રક્ષણ થવું જોઈએ. હું મારા અંગ્રેજ બાઈઓને એ યાદ રાખવા વિનવું છું કે હિંદુસ્તાનને સતોષ અને આખાદી ભરખું રાખવામાં બ્રિટીશ સલ્તનતનો સહનો નિભાવ સમાજેલો છે. અિત્રતા જતાવનાર ૬૦ લાખ લાવક લાઓની મદદથી આપણે કેટલું પણ દુસ્મ નની સામે ઊભા રહી શકીશું. મારિસ બરગની બંદર ૩૦ વરસના મારા વાસ માં હું હિંદી વસિતને બારીક રીતે તથા સતો આભ્યા છું, અને તેઓના જેવા ઉદ્યોગી, જાતુર અને બલમનસાહ કરના લોકો મેં કદી જોયા નથી. તે પછી મારિસબરમના એક જુના અને નામીયા વેપારી

મી. એન્ડર

બોલ્યા કે: અમારું બોલનારાઓ જે કહી ગયા તે સાથે હું મળતો ચાલું છું. આ સંદેશાનનો ગોરા સવાલ ગોરા અને કાળા વચ્ચે ફાટ પડેલો છે એ છે. ગોરા લોકો ને તેઓના સુધારા મુજબ જે રીતે રહે

વાની દરજ્જા પડે છે, તે દરજ્જા કાળાને નથી. આ બેઠ રહેલો છે છતાં એટલું તો આપણે સમજવું જોઈએ કે ગોરા લોકોના સુખ્યેનનો આધાર ધણે જાણે કાળો લોકો ઉપર છે, નાતાલના ઉદ્યોગોની સફળતા કાળા લોકોની મહેનતને આભારી છે.

મી. ગાંધીજી

કહ્યું કે: હું દ. આ. માં ૧૮ વરસ થયાં વસું છું. મંજા એ પવિત્ર નદી છે. અને જો મી. ગોખલેના આવાગમનથી તેનાં પાણી અમસ્તી-કુસીમાં ભળ્યાં હોય તો આ રાજધાનીના શહેરને આજનો દિવસ મનશ્રીનો મહુાય. મી. ગોખલેની મુલાકાતનો હેતુ સફળ થશે કે નહીં તેનો ધણે આધાર દ. આ. ના લોકો ઉપર છે. ઉદાર અને ઉમદા લાગણીને અવકાશ આપવામાં આવશે તો તે હેતુ સારી રીતે પાર પડ્યા વિના રહેશે નહીં. ✓

મી. ગોખલે

બધાં બાજુઓ થઈ રહ્યા પછી મી. ગોખલે તાળીઓના બારે મડમડાટ વચ્ચે ઉભા થયા અને કહ્યું:—મારિસબરમની બધી કામો તરફથી ઉભટ બરો આવકાર તથા હિંદી કામો તરફથી જે માનવજ અને કારકેટ અને મળેલ છે તેને મારે હું આભારી થયો છું. મારિસબરમ, એક્ષિપારીક સવા લના થર નાતાલની રાજધાની છે. દ. આ. માં ૧,૫૦,૦૦૦ હિંદીઓ વસે છે તેમાં ૧,૨૦,૦૦૦ જેટલાને તો બ્રિટીશ સરકારજ અહીં લાવેલ છે, અને તે નાતાલના ફાયદાને ખાતર લાવેલ છે. હું આ બાબત પર વધુ પડતો બાર મુકવા નથી માંગતો, પણ મને લાગે છે કે આટલી સંખ્યા નાતાલની ઉપર એક ખાસ જવાબદારી નાખે છે, કે જેને લીધે આ મુશ્કેલતનો નિવેડો શીધી કાઢવાની તેની દરજ્જા થઈ પડે છે. એ મુશ્કેલત અલંત શુચવજુ બરેલી છે એ હું કહીશ કરું છું. બધીં આવતાં પહેલાં ખરો ખ્યાલ બાંધવાનો મેં પ્રયત્ન કરેલો છે, અને મને માલુમ પડ્યું છે કે આ ખંડની ગોરી વસ્તીની સ્થિતિ બહુ દુશ્વરી છે. ધણી જાળતો જતી કરવી પડે એવું છે, અને હું જોઉં છું કે સંતોષ કારક ઉપાધની સુમના કરતાં પહેલાં ગોરા લોકોની લામણીમાં મારે ઉતરવું જોઈએ. હું એવી લાગણી સાથે અહીં આવ્યો છું, અને જે જોયું છે તથા સાંભળ્યું છે તે ઉપર થી મારો મત વધારે દૃઢ થયો છે કે જન્મે પછાત સંતોષ કારક લાગે એવો નિવેડો લાવવો સહેલો નથી. એક બાજુએ વિશાળ

દેશમાં નેદીવેળી બહેણી વસ્તીમાં છુટી જવાઈ રીતે પથરાયેલી ગોરાની નાની ઠોમ છે. આટલામાં જ કારે સવાલ સમાજે છે. કેમકે બન્ને જુદા જુદા જરૂરની તથા સુધારાની છે. તે બન્નેના જ સમાજમાંથી રાજદારી, વ્યવહારીક, આર્થિક અને નૃસીક મુદ્દેલીઓ ઉભી થઈ ચુકી છે. આવી દશમાં ગોરી પ્રજા પોતાનો સુધારો તથા સ્વાર્થ જળવવા આંતરુર હોય તે સ્વભાવિક છે. તેમાં વળી હોંદીઓ ભળ્યા. હાલમાં તેઓની સંખ્યા થોડી છે, પણ ગોરાઓના મનમાં એવો ભય છે કે આમળ જતાં તેઓની સંખ્યા વધે અને તેઓની ઉપરવટ થઈ જાય. વેપારની હરિદાષ વિષે વળી ખીજી બીક ગોરાઓના મનમાં છે. તેઓ ધારે છે કે હોંદીઓની સાદી રહેણીના કારણથી તેઓ સરવું વહેંચી શકે છે. પણ આ બાબતમાં બે બાજુઓ રહેલી છે. આ ફરીવાર નાના વેપારીઓ ની. સમસ્ત ગોરી કામની નથી. તેનો સ્વાર્થ તો જેમ બને તેમ સરવું ખરીદવામાં છે. આ બધી બાબતો સાથે

હોંદુસ્તાનની લાગણી

નો તોલ કરવાનો છે. તે વિષે આ દેશ માહેતમાર નથી. હોંદીઓની મુખ્ય હાલમાં રીઓ સ્થાનિક હોંદીઓ સાથેની વસ્તુક, પા. ૩ નો કર, અને વેપારનાં લાભસેન્સ, એ વધુ બાબતમાં છે. હોંદુસ્તાન ધારે છે કે આ લોકોએ પોતાનો કસ આ દેશમાં આવેલો છે—ગોરા કમીસનરોએ એ બોજખી રીતે કહેલ છે—અને હોંદીઓ વિના નાતાલ પાયમાલીએ પહેાંચત. તેઓ એમ સમજતા હતા કે નાતાલમાં એ લોકો જઇને આખાં થશે, પણ હવે તેઓ ને અહીં વસવા તથા વેપાર કરવા દેવાની સામે થવામાં આવે છે અને તેઓ પાછા હોંદુસ્તાન જાય એવી મામળી ગોરા લોકો ધરાવે છે. ખીરમીટની રીત કહી થઈ લાઈ આ લોકોને અહીં વસવા દેવાનાં તથા તેઓની સક્રિત મુજબ આખાં થવા દેવાનાં વચનો આપવામાં આવ્યાં હતાં. ૧૮૬૦ થી ૧૮૮૦ સુધી ગોરી ધારતી ખતાવવામાં આવતી કે વધુ હોંદીઓ અહીં નહીં આવે તો! પણ તે પછી વલણમાં ફેર પડ્યો. હોંદીઓની સંખ્યા વધી, ક્યાં કહી થઈ અને વિરોધની મામળી જામવા લાગી. હોંદુસ્તાનમાં આવું કારણ સમજાયું નહીં. અહીંથી ને અખરો લાં ફેલાતા તેથી હોંદુસ્તાનમાં મામળી બહુ ઉત્તરેાઈ. હોંદુસ્તાન છેલ્લાં પહેલાં મેં મારો મત બાધિતો છે, પણ અહીં હું તે સવાલનો અભ્યાસ કરવા

આવેલો છું. અને એ બધી બાજુઓથી તે સવાલ તપાસવામાં હું પાછો પડું તો મારા કામને હું નાલાયક ગણાઈ. મેં પ્રમાણીકપણે મારાથી બનતું કર્યું છે. મેં જે જોયું છે તેને પરિણામે યુનીયન અથવા હોંદી સરકારને હું સુચનાઓ કરી કહીશ કે નહીં તે કહી શકતો નથી. પણ હું મારાથી બનતું કરીશ એટલીજ ખાત્રી આપી શકું છું.

હોંદુસ્તાનમાં અપરાંતિ પ્રેલાય

તેની શીકર નહીં એવી દલીલો મેં સાંભળી છે. કહેનશાહતના અવિષ્ક માટે આંતા ધરાવનાર એવો મત બાધી શકેજ નહીં. હોંદુસ્તાન વિના સહેન શાહત બહુ નાની થઈ પડે. નાતાલમાં આજે જે કાંઈ કરવામાં આવશે તેની અધર હોંદમાં થવા વિના રહેનાર નથી. હોંદુસ્તાને ખિટીસ હકુમત ખુશીથી સ્વીકારી છે અને અંગ્રેજ પ્રજાની વફાદારી કરતાં તેની વફાદારી જુદા પ્રકારની છે. તેની વફાદારી પોતાના સાચા હિતની દ્રષ્ટિમાં સમાયેલી છે. સુલેહ અને આબાદીના પ્રતિનિધિ તરીકે તેઓ ખિટીસ વાવટાને જોળખે છે, અને તેથી તેઓ નાતાલના લોકો જેટલાજ તે વાવટા તલે રહેવા બાતુર છે. હોંદુસ્તાનમાં આ સવાલ વિષે આકરી અને તીક્ષ્ણ લામણી ફેલાયેલી છે અને હોંદી સરકાર તેની સામે નિરપાય થઈ પડી છે. છેલ્લાં વરસોમાં હોંદુસ્તાન ઘણાં તોફાનોમાંથી પસાર થયેલ છે, પણ વિલાપતના પ્રધાનો તથા હોંદના વાઇસરાયના મુતસદ્દીપણાને લીધે લાં નવી કારરવાઈ કહી શક છે. હવે અંદરના સવાલોમાંથી અમે ફરામત થવાથી આ દેશના હોંદીઓની સ્થિતિમાં ધ્યાત આપવાનો અમને વખત મળ્યો છે. કમીએકનપર કાણુ રાખવાની ગોરા ઓની આંતા હું સમજી શકું છું. તેઓ કરતા કરતા રહેવા જોઇએ એ દલીલ પણ સ્વીકારી શકાય તેવી છે. જેટલે લખે સુધી જોઇ શકાય તેટલા વખત સુધી ગોરાઓ અહીં અંગ્રેસર રહેવા જોઇ એ એમ મને લાગે છે. અને તે જોતાં કમીએકનના સવાલનો નીવેડો વાજખી સમજુતીથી થઈ શકે તેમ છે. પણ જે હોંદીઓ અહીં વસી રહેલા છે તેઓને તો યુનિયનની પ્રજા તરીકે સરખા હકોથી રાખ્યા વિના છુટો નથી. એ એ

સરખાપણાની લાગણી

ખતાવવામાં ન આવે તો તેઓની સ્થિતિ થણી કહેાડી બને છે. એક તો તેઓ પોતાના દેશથી છુટા પડી ગયેલ હોય,

અને વળી અહીં વસવા જતાં અસંત પચવનારી અટકાવતો સહન કરવી પડે તો પછી તેઓને જવું ક્યાં? તેઓએ અહીં સારું કામ કરેલું છે અને તેથી વાજખી રીતે ગુજરાન કરવાની સરખી તક તેઓને આપવી જોઇએ. એક બોલ નાર કહી ગયેલ છે કે સસ્તનત ટકશે તો તે ન્યાય ઉપરજ. એક કામના બોલે ખીજી કામનો સ્વારસ જળવનારી રાજ નીતિ બચકર નીવડ્યા વિના રહેજ નહીં. ન્યાયને વળગી રહેવામાં આવશે તો કહેનશાહત માટે મને ધારતી નથી. બધી સરકારો જુલો કરે છે, પણ ક્યાં સુધી તેનામાં ન્યાયવૃત્તિ હશે લાં સુધી તે જુલો સુધરી શકશે, અને તેનો ઉપાય થઈ શકશે. નાતાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકા જે રાજનીતિ ધારણ કરે તે ન્યાય અને ક્યા બરેલી હોય, અને તેમાં અહીં વસી રહેલા હોંદીઓના હોંદની યોગ્ય અણતરી કરવામાં આવે એવો હું બરેસો રાખું છું. (તાળીઓ.)

ઉવટ પ્રમુખનો આભાર માની, અંજ રેજી રાષ્ટ્રગીત બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

પોરટ કલીકાએમ સતસંજ ધરમસભા ના સેક્રટરી લખે છે કે :—આ મંડળની ગણ તા. ૩ જી ની સભામાં માસીક શી ઉધરાબા બાદ સેક્રટરી મી. પ્રેમા મીકા ધંધા અરથે કોડાક જતાં મી. કીણુબાઈ પ્રાજશને કામ ચલાઉ સેક્રટરી નીમવામાં બાબ્યા હતા, અને જોઇટ સેક્રટરી મી. નરોતમ લક્ષ્મીએ રાજનાયું આપવાથી મી. બાવજીબાઈ રમ્મજેકાકાસ પલસાણીબાને તેની જગ્યાએ ચુંઠવામાં આવ્યા હતા. તા. ૭ તથા ૮ મીએ દિવાળીનો તહેવાર ઉત્સવથી પાળવામાં આવ્યો હતો.

કરખનથી મી. એમ. આઇ. પટેલ લખે છે કે :—ઇક મુબારકને દિવસે કોસ મહી મદરેસા સાર પેડી ફેરવતાં પા. પં થયા હતા, જે સુરતવાળા મી. હાજી મહ મદ અહમદ જીવાને લાં મદરેસાના નામ થી ખતામત ચુક્યા છે.

જેહાનખરમથી સીકરવાસી મી. કહા નજ બીખાભાઈ પટેલ થયા અંકમાં ફુટ પાને છપાયેલ ખખરમાં સુધારો કર વાણ ખ્યાન ખેંચતાં જણાવે છે કે સીકર મામમાં જે મંડળ અરતીતવ ધરાવે છે તે ના નિલાવખરથે અંગ્રે એક જાયુકલું ફંક થવું જોઇએ.

બાલકન રાજ્યોની ચર્ચા

સુલેહની હિલચાલ

તા. ૨૨ શુક્રવાર—તુરકીએ સલાહની મસલત કરવા નીજામ પાસા, ચેમનના સેનાધિપતિ ઇક્રમ પાસા, અને રેટ કાઉન્સિલર યદન બેની નીમણુક કરી છે.

બલ્ગેરીયાની કરતો મધ્યમકર મધુ વર્મા આવે છે પણ ચેટલજના કોલેજમાં મેસરને લઈને તુરકી વધારે સારી ચરત માંજે એવી વધી રાખવામાં આવે છે.

ડેલી ટેલીગ્રામને ખબર પડી ચેટલજની તુર્કી હરણપર બલ્ગેરીયાના બધસતના કોલેજમાં મારા વિષે ખબર આપી પાછ બધી જણાવે છે કે તુર્કી તોપેના નીચાન નાજ પાસા આમજા દુરમનોને પાછુ હકવું પડેલ છે.

કેનસ્ટાંટીનોપલના કોલેરા કેમ્પની ફક્ત વચ્ચે ન જઈ સહે એવી લખાનક લેવા તું રટર જણાવે છે.

બલ્ગેરીયાન કરતો આલ્બેનિયા રૂપે નથી અને તુર્કીની હરખાસે સાબળવા તે તકવાર છે એમ જણાવાયું છે.

ચેટલજ આવળ બલ્ગેરીયાનો બમાવ ની જોખરેની આપણો તક જવા છે અને ત્યાં ખાવક થયેલાંએને લધા કેટલાક ઇન્જેનેયરને પકડે મુકી જાવ હોલ છે.

ચેમનની રૂ. ૨૦ મહાલ દુર હોરીના કેટલાક ફાલોગા સહે મીકે કમ્પે કરેલ છે.

તા. ૨૩ સોમવાર—ચેટલજ આવે જન્ને તરફથી લેખને આસે બેસવખે કરે થઈ ગયો છે. તુરકી લશ્કરે કિત સાહમાં આવી ચલું છે.

આડરીયાનોપલનો સરસ રીસે બચાવ કરનાર સરદાર અહીંને ચાલેના જાણવામાં આવ્યો છે.

મીકે લશ્કરે ૩૦,૦૦૦ તુર્કી લશ્કરને હાલી ફોરીના લીધું છે. મીકે તરફ ઇજ્ઞાન સમુદ્રમાં મીકેને બચવા લેસ બોમ્બ દાખમાં લશ્કર ઉતારવા તે શક્તિ વાન ગયેલ છે.

કાળા સમુદ્રમાં તુર્કી લશ્કરે પકાણુ હાલીફાને બલ્ગેરીયાન ટેકરપીડોએ તુક લાવ પાંચાડ્યું છે. તેમ કરતાં બે ટેકરપીડો કુખી થઈ છે.

સલાહ માટે બલ્ગેરીયાની કરતો નીચે મુજબ જણાવવામાં આવી છે : આડરીયાનોપલ બંને રકુદારી તેમજો સોંપવું, કાળા સમુદ્રમાંથી તુર્કી લશ્કરે

મામનું જવું, ચેટલજ આવે લશ્કર મોલકવાનું બંધ કરવું, અને કિલ્લેબધી અટકાવવી.

તા. ૨૪ સોમવાર—નીઝામ પાસાના સંદેશમાં જણાવવામાં આવેલ છે કે શુક્રવારે લશ્કરના મેદાનમાં બન્ને તરફ ના પાલડળની લાડે ઝપાઝપી ચાલી રહી હતી. વચ્ચે માંડલ જેટલી જગ્યા મુક દિશ્વથી છવાઈ થઈ હતી. તેમાં મોટી સંખ્યા બલ્ગેરીયાનોની જોવામાં આવી હતી.

કનીવારે તુર્કી લશ્કરે બલ્ગેરીયાનો પર હુમલો કર્યો હતો પણ તેમને લારે તુકસાની સાથે પાછું હકવું પડ્યું હતું. એ સિવાય વધુ લડાઈ થયેલી નથી. બલ જેરીયાન લશ્કરમાં કોલેરા ત્રાસ વરતાવી રહેલ છે.

આડરીયાનોપલમાં ફેરાએલા બડવકના જોને વધુ વધુ દિવસે એક રોટીનો દુકડો મળે છે છતાં તે બહાદુરીથી બચાવ કરી રહેલ છે.

બલ્ગેરીયાનેએ એનેલસના આખાતપર અમલમાં બે મહો લીધાં છે.

સોલોનીકા જતાં રસ્તે બલ્ગેરીયાન લશ્કરે પાતડીપથથી તુર્કી ગાયોમાં કુંદાટ કરી લારે ત્રાસ જતાં છે. બલ્ગેરીયાન અને મીકે લશ્કર વચ્ચે અચળ લામણી પેદા થઈ છે.

તુર્કી લશ્કરની ખુવારી કરી મીકે મોનાસ્ટીર લીધું છે.

તુર્કી સરકારની સામે કાવતરું કરવા માટે મુનિયન અને પ્રોએસ પક્ષના કેટલાક આગેવાનોને પકડવામાં આવેલ છે. તેમાં ચાર માઈ પ્રધાનો પણ છે.

બલ્ગેરીયાન જાપો જણાવે છે કે તુર્કી કરતો કણલ નહીં કરે લે લડાઈમાં ઉતરેલાં રાખે તેને તુરકપની હક પાલસા કરવાની હરજ પામશે.

એરિયામાં તુર્કીમાંથી વધુ લશ્કર આવી પહોંચવાથી તુર્કી હરણમાં મુસ્સો વધ્યો છે. કાસનબુલપર હુમલો થઈ એવી લશ્કરી રાખી ગાલીપોલી ખાતે તુર્કી એ લશ્કર જમાવવા સંકલ્પે છે.

તા. ૨૬ સંજવાર—ટોર્કો-બલ્ગેરીયાન એલગીઓની પહેલી મસલત સોમ વારે કરે થઈ હતી.

સર્વોચ્ચ એવી માગણી કરી રહ્યું છે કે આડરીયાનીક પહેંચવાના રસ્તા માટે આલબેનીયાની સોંચરેલા બચીવને એક દુકડો તેને મળવો જોઈએ.

રટર જણાવે છે કે મોનીસ્ટર પક્ષી ૧૦,૦૦૦ તુરકો સરસે થયા છે, અને તેઓની સંખ્યા વધતી જાય છે.

કેનસ્ટાંટીનોપલ પાસેના કોલેરા કેમ્પ માં એક મીકે આલ્ટ કરીને રૂદ અંગેજ બાઇ બહુ બહાદુરીથી ફરદીઓની સાર વાર કરી રહી છે.

તા. ૨૭ સુધવાર—સુલેહની મસલત ચાલુ છે, આડરીયાનોપલ પણ નહીં છોડવા તુર્કી મક્કમ છે અને તેથી મસલત નિષ્ફળ નીવડવાની લક્ષી તેઓ રાખે છે.

બલ્ગેરીયાન લશ્કરમાં કુલ એક લાખ માણસો મરાયા કહેવાય છે. આ બેટ બહુ મોટી ગણવામાં આવે છે.

રટર જણાવે છે કે બલ્ગેરીયા નર માલથી કામ લેવા માગે છે. ચેટલજ નો આમલ તે નહીં રાખે, અને આડરીયાનોપલમાંથી તુર્કી લશ્કરને સહીસલા મત જવા દેવા તે તકવાર છે.

તા. ૨૮ શુક્રવાર—રટર જણાવે છે કે કેનસ્ટાંટીનોપલમાં સલાહની આજ્ઞા ફેલાઈ રહી છે તા. ૨૭ એએ જવારે નીઝામ પાસા બરમન એલગી સહે કેનસ્ટાંટીનોપલ આવી પહેંચેલ છે, જેથી તે આજ્ઞા માં વધારે વચન મળ્યું છે.

એવા ખબર ફેલાયા છે કે તુર્કી જાલ કન કેનરીકેસન (સંયુક્ત પ્રતિ) માં બળવા મુખી છે, અને તેથી લરેહકું કહેલુ લામણમાં ઉતરેલાં રાખેને તે મોલકી મુકેલ છે.

તુરકીને મદદ

રજાનીક બખાને પાઇનડાઉનને ખબર પડી જણાવે છે કે રેડ ક્રેસન્ટ સેલાપ કીને મદદ કરવા માટે મુલકબાનેની એક મીટીંગ જળી હતી, જેમાં કેટલાકે ઉપર લી સોસાયટી માટે પાસા કર્યા હતા, તથા કેટલાકે ફાગીનાએ આખા હતા.

કેપમાં સીરક ખાતેથી એક લખનાર જણાવે છે કે તુરકી ખારામાં લેખસાલું કરી પા. ૨૦ ની રકમ કેમલકીન ખાતે આ તુરકી કેનસલ મી. કુમીન બીનર મારફત કેનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે લાઈ જઈરવર મોકલવામાં આવી છે.

હરખનથી મી. કે. પી. બલ્કર લખે છે કે :—અને એક લેખરસ રેડ ક્રેસન્ટ

સોસાયટી જોવામાં આવી છે. મી. જા. જી. દુદલા ચેરમેન, મી. અમલુલ રહમાન ટ્રેઝરર, અને મી. ડી. પી. બટલર સેક્રેટરી નીમણેશ છે. એક ઉપરાષ્ટ્ર કર કરી દીધું છે, અને તેમાંથી પા. ૩૦૦ અંગ્રેની મુખ્ય રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને સ્થાપીત કરેલ છે. તા. ૧૭ મી જી ના. એકાદીસમે સાથે બધ સીડન હાથમાં આઈ ઉપરાષ્ટ્ર કરવામાં આવ્યું હતું. મી. પ્રમાથ બલ્લીની મેડી તથા મી. હસરતખાનસા ફરજાની સાદીમાં પહુ કરી રકમ મળી હતી. કાંચે આપતાં રહી મયા હોય તે સહેલોને ટ્રેઝરર મી. અમલુલ રહમાન ૧૩૧ ગ્રેડીટને સરનામે મોકલવા વિનંતી છે.

ડરબનથી જણાવવામાં આવે છે કે:- હાલને હાલે ડરબન સુરતી મસ્જીદમાં પા. ૩૫, મેમ્બુ મસ્જીદમાં પા. ૫૦, મેમ્બર રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીએ કુલના બટન વેચ્યા તેમાં પા. ૧૫, અને મહો મેડન થીએટ્રીકલ કંપનીના ખેલમાં પા. ૨૦ રેડ ક્રેસન્ટ હંડમાં જમા છે. ના. એકાદીસમે અને મી. એસમાન અહ મહ નેરથ કોસ્ટ લાઇન તરફ ઉપરાષ્ટ્ર કરવા મંગેલ છે. લાંચી આવી તેઓ સાઉથ કોસ્ટ, મેડન લાઇન, અને બીજી પેટા લાઇનોમાં જનાર છે. ઉમેદ છે કે બધે તેમને પુરતો આવકાર મળશે.

અસુરેલેર, લીરીબીથી એક ખબર પત્રી લખે છે કે:-હુદુ દેહાને રોજ અંગ્રેના મુસલમાન બાઇ છુટાછુટના પ્રમા દતમાહમાં એકઠા થયા હતા. મહિલાના અરખ મોકમદ સીડીક મહાવી સાહેબ પહુ હાજર હતા. તેમણે અને બીજા સાહેબોએ છુસ્સાદાર બાપહુ કરવાથી તેજ વખતે પા. ૧૬૭-૧૪-૩ તથા એક થોડા હંડમાં જમા થયેલ. તેમાંથી પા. ૨૦૦ ઇસ્તિખુલ રવાના કરવા ડરબન રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીપર મોકલી આપેલ છે. અચાઉ થયેલા હંડમાંથી કંઈ રકમ મી. તહમય તુરમામદ પાસે છે તે તુરત મોકલી આપવા ફરી ખ્યાન જેવવામાં આવે છે.

રેડક્રેસન્ટ મહેશીલના સેક્રેટરી લખે છે કે:-મહેશીલની એક સભા તા. ૧૭ મી જી મળી હતી. ચેરમેને હાજરની રિયલિ સમજાવ્યા પછી હાજો શરૂ થતાં પા. ૧૭૦ બરાબર હતા. નેકર વરખમાં પહુ હાજર થઈ આવતાં તેઓએ પોતાના બેઠક માસના પમાર કરી આપ્યા. તા.

૨૧ મીએ ના. એકાદીસમે તથા મી. એસમાન આમદને લેવા સહુ બાઇઓ રેડક્રેસને મયા હતા. અને તેમને મી. દુદલા ને ત્યાં બધ જવામાં આભા હતા. તેજ કાંજે મી. એ. ડી. વાહેદના મકાન માં સભા બરાબર હતી. આસપાસના મામોમાંથી મુસલમાન બાઇઓ હાજર હતા. રૂંડ શરૂ થતા પહુ સાહેબોએ ફરી પછસા ભળાં હતા અને પા. ૧૦ નેટથી રકમ તેજ વખતે જમા થઈ હતી. બાદ અને રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીની સ્થાપના કરવામાં આવી અને કારકારીઓ નીમાયા હતા. જેવટ તુર્કીના હંડમાં કુવા માગી સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

સ્થાનીક છાપે જણાવે છે કે:-મહ તા. ૧૭ મીએ મારિસબરમ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીની એક જામી સભા મી. આમદ બાપતને મુકામે મળી હતી. સંખ્યાબંધ માણસો હાજર હતા. ચેરમેન મી. પ્રમા પહુ બાપાત તથા મી. એ. કે. સીપ.થે લંડી બાગથી ઉત્પન્ન કરે એવી રીતે તુર્કીની આહતનું વરખુલ કર્યું હતું. અને બાપલ થયેલાઓ માટે તથા નિરાધાર કુટુંબો માટે હાજો એકઠો કરવાની જરૂર જણાવી હતી. તે ઉપરથી એક મરીજ હાજરીને કાંપમાં આંસુ સહીત પોતાનો કેટ, પાંચડી અને પા. ૨-૫-૨ રજુ કર્યા હતા બાપુએ તરફથી સોનાની બંમડીઓ અને બીજા દાગીના અરપહુ કરવામાં આભાં હતાં. મી. બાપાતના પાંચેક વરસની ઉમરના બાળક પોતાની લીંદી ઉતારી આ : હતી. જે બધી ચીજો માટે બારે દામ અપાયાં હતાં. હાજાને આકઠો પા. ૨૨૫ નેટલો થયો હતો પહુ દાગીના બીજી સભામાં હરરાજ કરવાનું મુલત્તી સમવામાં આવ્યું હતું.

ડરબન રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના એક રર લખે છે કે:-ઠેક ઠેકાણે નાનાં ઉધ રાણાં કરનારાઓને વિનંતિ કે તેઓ પછસા ડરબન મોકલશે તો તે થોડા ખરખમાં અને થોડા રથજે તુરત પહેાંચી શકશે.

કુમરસડોરપના મી. પ્રામ પ્રેમા અને એકરદનના મી. નામર પ્રેમાએ હીંદુ સ્તાન જતાં ગયે મુશ્વારે શીનિકક સંજ યાનની મુલાકાત લીધી હતી, અને ત્યાંની બાઇગેરીને પાંચ પાંચ સીલિંગની બેટ આપી હતી, જે આભાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

દિવાળી મહોત્સવ

એકાદીસમ્પરગ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

મુકતાર તા. ૮-૧૧-૧૯.૨ ના બપોર બાદ પાંચ વાગે બાઇ મી. ટાટવાલજી પ્રમુખપણા નીચે હીંદુઓની એક મહોર સભા ઇન્ડિપેન્ડેન્ટ સ્કુલ હોલમાં ટીચર મહોત્સવ ઉજવવા જોલાવવામાં આવી હતી. આસરે ૫૦૦ મહરથો અને બાપુ એએ હાજરી આપી હતી. હોલની દિવાલો અને પ્લેટફોરમ ઉપર ડેટલાઈઝ મહર્થોએ દેશભક્તોની છબીઓ, પ્લબ, પતાકા અને પુષ્પ દારેનાં તોરણો બાંધી ઉત્તમ દેખાવ કરવામાં આવ્યો હતો. સુમધી પદાર્થોના છંટકાવથી હોલમાં સુમધ પ્રસરી રહી હતી. હારમોનીયમ અને ફોનોગ્રાફમાંથી નીકળતા બકિતલાજ નાં ઉત્તમ ગીતોના મધુર પ્વર્નથી હોલ માજી રહ્યો હતો, અને સરવને પરખ આનંદ આપતો હતો. પ્રથમ સલામકી મી. થંબીનામ્કુના હાથે અખ્લક સાહેબને અને મી. છવ્વજી પ્રેમજીના હાથે મીસી સ મળીલાલ ડોક્ટરને હારો પહેરાવવા હતા. બાદ સરવેએ ઉભા થઈને હારમોનીયમ સાથે "પરમબક્ષ" ની દમ્પર સ્તુતી ગાઈ હતી. અને અખ્લક સાહેબ વચેરે મહરથોએ "દિવાળી" એ દિવસ ઉપર બ્લખ્યાનો આપ્યાં હતાં. અને નવા વરસના અભિનંદનના સંદેશો સો. તીલક, લો. ગોખલે ડોક્ટર મળીલાલ (શીજી) વચેરે મહતે ઠેકાણે મોકલવાની અખ્લક સાહેબ ને સર્વો આપવાનો એક હરાવ પસાર થયે હતો. દિવટે મીકાઇ બધ અને હમર સ્તુતી ગાઈ સભા વીસરજન થઈ હતી.

ચોરટ છલીકામેથ વડ ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે:-મહ તા. ૮ મીએ રોજ વેડ ધરમ સભા તરફથી દિવાળીને પ્રસંગે હવન કીયા તથા હમર સ્તુતી કરવામાં આવી હતી તા. ૧૦ મી જે રોજ મીટીંગ મળી નવા વરસની સફળતા એક બીજાને હનુવામાં આવી હતી. તે પછી ટ્રેઝરર મી. છવ્વજી એવોર્ડ દેલ જનારા હોવાથી તેમણે દિલજ વાંચી સંબળાવ્યો હતો. જે મંજુર થયે હતો. રહા.એ તેમની સેવાની તારીફ કરી માનપત્ર આપ્યું હતું, અને મી. છવ્વજીએ સભાને ૧ મીનીની બેટ દેલી હતી. બાદ નવા ટ્રેઝરર તરીકે ડરબનજી બીખાબાઇને ચુંટી, ઇશ્વર સ્તુતી કરી સંજિવિસરજન થયા હતા.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.
Mahomed Surtie
 Merchant, Box ■

JOHANNESBURG
H. B. Coovadia,
 General Wholesale Merchant
 c/o 22nd and Krauss Street
 Vrededorp. Phone 1915
 P. O. Box 2670
Messers Cash Coy.
 General Fruit and Produce Sup-
 pliers, Market and Commission
 Agents, 212 Market-st. Box 5477
 Tel. and Cable Add.: 'Oblige'

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
 Corner of Keorom & Van Zyl Sts.

નવસારી હોલિયુ યુનાઇટેડ
વેડિંગ કં.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ
 હોલિયુનાની ઓફીસ બધાખાંધ મંજારી
 કરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાક
 યોરનદરજી તથા હાલતાનું—સરક
 મળ—યોજી મંધીયાજી—એક વખત
 સમગ્રી ખાતી કરે.
 ડે. નં. ૧ પ્રીમારક સ્વીડ
 મીશન નં. ૧૨૮૬, બહાનેસરમ.
 ૨. ને. 'Gaekwad', પો. મોહસ. ૫૨૫૦

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KHILS RIVER STATION, C.C.
 Telegraphic Address: 'SAMY,
 KHILS RIVER STATION.

ફ્રીમન એપિનિયનના માહુકાને

અવતા માસથી એ માહુકાનું નવું વરણ
 કાઢી તેમને અને એક પખવાઈના ઉપર
 નેક મોડથી ચુક્યા હોએ, તેમાંથી જેમનાં
 કલમ નથી મળ્યાં જમવા આવતા ચુકર
 વા સુખીમાં નહીં મળે તેમને અમારા
 કિલ્લે મુલમ હાથ મોહકુડ' બધ કરવાની
 કજ પાશે. અવાજમના ફેરફાર કરેલા દર
 નેક મુલમ છે: દક્ષીણ આફ્રીકાના યુની
 વાજા મોડપણ મોખમાં વસ ૧ ની થી. ૧૪
 મિલિયન, રેલોએવાને, હોલિયુના વમેર
 મોર વરણ મેકની થી. ૧૫ રજમની બહા
 રા એક ઉપર પાવની હ પેની ઉમેરવા
 કિલ્લી છે.

ફ્રીમન એપિનિયનના માહુકાને

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the Indenture System. The book contains a brief sketch of the Hon. Mr. Gokhale's public career and the full report of the debate on the resolution moved by the Hon. Member in the Viceroy's Legislative Council, Calcutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline of the Philosophy of the Vedanta as set forth by the Upanishads and Shankara; by L. D. Barnett M.A., Litt. D. Professor of Sanskrit at University College, London. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa: Helots within the Empire? How they are Treated. By H. S. L. Polak. Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa. By J. J. Dake. With an Introduction by Lord Ampthill. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 9d.)

M. K. Gandhi and the South African Problem. By Dr. P. J. Mehta. Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S. Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K. Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential Address delivered by P. J. Mehta, M.D. Bar-at-Law, on the occasion of the 11th anniversary of the Hindu Social Club, Rangoon. Price 6d. (with postage 7d.)

The Koran. Translated from the Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Mahabharata. Condensed into English verse by Romesh C. Dutt C.I.E. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Gullistan or Flower Garden: Shaikh Sadi; Translated with an essay by James Ross. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Italo-Turkey War and other Cartoons. Published by Comrade (Dehli) a set of eight. Price 5s. (with postage 5s. 6d.)

Commentary on the Bhagavad Gita, First Discourse, by R. V. Khedkar, M.D., F.R.C.S., D.P.H., etc. Price 1s. 3d. post free.

A Hand-book of the Vedant Philosophy and Religion, by R. V. Khedkar, M.D., F.R.C.S., etc., (Shri Shankaracharya Series) Price 3s. 6d. (with postage 3s. 9d.)

M. K. Gandhi: A Sketch of his Life and Work. Published by G. A. Natesan & Co., Madras. Price 6d. (with postage 7d.)

The Bhagavad Gita or The Lord's Song, with the text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant. Price 4d. (with postage 6d.)

The I. P. Press, Phoenix.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

પુસ્તકો કમિશન પાસાનું બ.પ.જી. ૦ ૦ ૬
 સત્ય મહત્ત્વે ક્રિયાત્મી નીતિ ૦ ૦ ૩
 સરવોદય (રસકીના અનંદ ૬ ૫
 હાસ્ટનો ગુજરાતી તરજુમે) ૦ ૦ ૬
 પુસ્તક કમિશન પાસાનું છપન
 ચરિત્ર ૦ ૦ ૩

સુમારના બવાડા જરૂરીજ અમીર
 અલીના લેખનો તરજુમે ૦ ૦ ૩
 નીતિધરમ અથવા ધરમનીતિ,
 આ પુસ્તકમાંના આઠે પ્રકરણને
 અંતે ગુજરાતી અથવાતે હીંદી
 ભાષામાંથી ચુટેલ જાહેક કાવ્ય
 આપેલ છે. ૦ ૦ ૬

એકનાં કાવ્ય (બીજી આવૃત્તી)
 ક્રિયાત્મી હરીફાઈ માટે મળેલાં
 કાવ્યોમાંથી ચુકીકાદી એ છઠ્ઠિ
 અન ઓપીનીયનમાં કાપવામાં
 આવ્યા હતા તે વખતે ત્યાં ૫૪
 બીજાં કેટલાક કાવ્યો કાપાયાં
 છે તેનો સંગ્રહ આ પુસ્તક
 માં છે. ૦ ૧ ૦

એક સત્યધીરની કથા. સોહરેકીસેનો
 બધાન ૦ ૦ ૬
 ટાલસ્ટોયની વારતાના તરજુમા
 છપનદેરી ૦ ૦ ૪
 સંદર્ભિના બીજી કહી નથી ૦ ૦ ૩
 ગુરખસન ૦ ૦ ૬

જાપરનાં દરેક પુસ્તક ઉપર પોસ્ટલ પેની ૧ ૦
 સીમક ભજવત બીતા. ભારવમારવંદ
 પડિતશ્રી નરુલાલજીવ ગુજરાતી સમસ્યો
 ને આધારે લખાયેલી. ક્રિયાત્મ પેની ૧૦.
 ટપાલ ખર્ચ સાથે ૧ થી.

સ્વામી વિવેકાનંદના પત્ર ભાગ ૧ થી.
 અંગ્રેજ ઉપરથી અનુવાદ કરી પ્રકાશ કરનાર
 ભયુભાઇ ક્રેતેલજીવ કાલકારી ક્રિયાત્મ ૧૦ પેની
 ટપાલ ખર્ચ સાથે ૧.

સીમનવાસ કરમજીવ ઓધી. ૧૫. ૨૦
 કમિશન પુસ્તકોના ગુજરાતી તરજુમે ૨૫
 મેવાએ આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના વિસ્તારથી
 લખેલી છે. પોસ્ટ ખર્ચ સહીત ક્રિયાત્મ
 ૧૨ થી. ૩ પેની.

દેશભક્ત મોખાજી મુખ્ય મોખાજી અને
 ગીરમીટના સવાલ ઉપરની જરવા. પોસ્ટ
 ખર્ચ સહીત ક્રિયાત્મ ૬ પેની.

The I. P. Press, Phoenix.
 Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PUBLISHING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi
 International Publishing Press, Phoenix, Natal.

No. 49—Vol. X.

SATURDAY, DECEMBER 7TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

FIGHTING THE ASIATIC

KRUGERSDORP CHAMBER OF COMMERCE AND THE GOLD LAW

REFERRING to a remark in the Executive's report, submitted to the recent meeting of the Krugersdorp Chamber of Commerce, dealing with the prosecution of owners who let premises illegally to Asiatics, the Chairman said: The Chamber of Commerce took a very active part in this prosecution. There are two clauses in the Gold Law, one which empowers the Government to prosecute any landlord who lets his premises ■ a coloured man ■ be occupied by coloured people, or for the purposes of business, and the other clause allows action to be taken against the coloured people themselves. That is under the Gold Law. In Krugersdorp there are quite a number of leases entered into with coloured people. Mostly Asiatics are concerned, and they have taken leases since the Gold Law came into force, and the Chamber thought it was time to urge the Government to take some action. The Chamber employed the services of Mr. G. van Blommestein ■ coach the Public Prosecutor, which he did very successfully. The result was that the owners of this property were fined £5 or seven days. An appeal has been lodged, and ■ has been postponed for a fortnight. We have nothing to do with that appeal. I don't think we should force that in any way. The Secretary has put this on the agenda, asking that this meeting should encourage the Executive to take as active steps as possible to sift out all those cases where leases have been entered into since the Gold Law came into force, which, I think, was in 1909.

It is a Great Pity

that the Government leave these laws to be enforced by the Chambers of Commerce. If they put them on the Statute Book, they should carry them out. They refused at first to enter into a prosecution, and only Mr. Van Blommestein's pressing it made them.

They wanted to prosecute the coolie, and withdrew it; then the landlord, and they withdrew it; then they wanted to prosecute the landlord, but on no account was the Coolie to ■ prosecuted. We have got judgment against the landlord, and it has gone to appeal.

Mr. J. Seehoff: If the landlord let the premises illegally, the Asiatic must hire them illegally, and we ought to go for him for ejection.

The Chairman: The Attorney-General has refused to prosecute the Indian, and we can't prosecute him privately.

The Secretary: Only with the Attorney-General's consent. We had to apply to him for consent to the prosecution. He granted consent to prosecute the Coolie, and withdrew it; then he said the Coolie was on no account to be prosecuted, but we could go for the owner. It is in the hands of the Attorney-General. Unfortunately we can't compel the Government ■ carry out its own Laws.

Mr. Tanner: I propose that this meeting endorses the action of the Executive Committee in the efforts they have made to relax no effort to get the case carried to an issue. For this reason. It has been my experience, both in the Chamber of Commerce and in Municipal work, that the Government people display the most

Extraordinary Reluctance

■ take any steps whatsoever to help anyone with regard to this Indian question, and I should like to urge on the Committee of the Chamber of Commerce to do their very utmost to get this case brought to a conclusion. I don't think that meanwhile we can do very much good by urging the Government to do anything with regard to the Indian who has leased or rented these premises. The man who ought to be gone for and should be punished is the owner of the pro-

perty, and he is the man that should be gone for every time. I move: "That this meeting endorses the attitude that the Committee have taken up, and urges them to spare no possible effort to get the Government to bring the case to a conclusion."

The Chairman: That was the feeling of the Executive, that it was not the Coolies we wanted to go for, but the white man who was renting premises to the Coolies.

Mr. Hillman: We can't do anything at all until the appeal case is settled.

The Chairman: Mr. Tanner means that in the event of this appeal being dismissed, the Executive can ■ ahead with the Chamber behind them.

Mr. Tanner: Can't we, through our solicitor, get the thing pressed forward, Mr. Chairman?

The Chairman: The appeal?

Mr. Tanner: Yes. We have nothing to gain by postponement.

The Chairman: The other man has a bad fortnight waiting for this appeal to come off. He ■ getting rather uneasy about it.

The Secretary: The appeal is against the Union of South Africa. Our solicitor simply watched the case on our behalf, and assisted the Public Prosecutor in getting evidence. We have nothing to gain by forcing the appeal.

Mr. Tanner: The man is still in occupation of the premises.

The Chairman: I think they fell out about it.

The Secretary: I think they fought.

No one seemed inclined to second the motion proposed by Mr. Tanner, and the Chairman said: Gentlemen, do you want this to fall to the ground, and the Executive to do nothing more, or do you want it to stop?

Mr. J. Seehoff: I would second it, but unfortunately I can't. I propose that the Asiatic be gone for also, but Mr. Tanner doesn't want that, so I can't second it.

Eventually Mr. Knight seconded the motion by Mr. Tauner, which was carried unanimously.—*Standard*.

Mr. Gokhale at Lourenço Marques

Departure for India

The visit of the Hon. G. K. Gokhale, C.I.E., to Lourenço Marques was made the occasion of an enthusiastic series of functions, says the *Guardian*. Although Mr. Gokhale's visit was necessarily a brief one, steps had been taken by the general Indian community of Lourenço Marques to give him a fitting reception and send-off on the completion of his tour.

The Transvaal mail train was a quarter of an hour late, and long before that the station platform was crowded. Apparently the bulk of the Indian population had turned out to welcome their distinguished compatriot. There was a fair attendance of Europeans, including the British Consul-General (Mr. Errol MacDonell), the Agent for the Union of South Africa (Mr. A. T. Long), the Director of Railways (Mr. J. H. Von Hafe) and his assistant engineer (Mr. Sezinando R. Arthur) the Director of Customs (Mr. Bulhao Pato), Dr. Angelo Ferreira, Mr. L. Cohen, Dr. A. Leal, and many others. A band present played the Portuguese Anthem as the train steamed in and a member of the Indian community decorated Mr. Gokhale with a floral wreath as he stepped on to the platform. A number of representative Indians had proceeded up the line and returned with the guest. After brief introductions an adjournment was made to Messrs. Jetha's establishment in Rua Gavea for tea.

Presentation of Addresses

Subsequently Mr. Gokhale was driven round the town and suburbs along with Mr. MacDonell, and at 5.30 the visitor repaired to the Municipal Hall, where addresses were delivered. The room was crowded to the doors, and amongst those on the platform were the British Consul-General (in the chair), Dr. Angelo Ferreira, Dr. Grave, Mr. Bulhao Pato, Mr. W. H. Polson, Mr. J. D. Carswell, and others.

The following addresses were presented:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E., Lourenço Marques.

Sir,—As representing the Indian community of the Province of Mozambique, we desire to accord to your Honour, on this your first visit to Lourenço Marques, our sincere sentiments of respect and a hearty welcome to this town.

Your great services to our nation are not unknown to us, and the honours of which you have been the recipient from the Emperor, the Government, and the people of India form sufficient proof of the exalted position you deservedly hold.

We trust that your Honour's stay amongst us will be both pleasant and profitable,

alike to you as a distinguished Visitor as to those who have the honour to subscribe themselves, in the name of the Indian population of Lourenço Marques.

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Honourable Sir,—We, the Lourenço Marques Mahomedan Association, most cordially welcome you on your arrival in Lourenço Marques, and we deeply appreciate your coming to see us. We are proud of your having earned fame as a high politician and thinker.

The marvellous and enthusiastic efforts you have made in the cause of education have gained our gratitude, and the steps you have taken to advance the position of India and its people are acknowledged by all acquainted with our land.

Having studied thoroughly the political economy of that country, you are one of the few who can speak with authority on economic problems, and we confidently anticipate that the result of your visit to South Africa will have far-reaching effects and will tend to the betterment of our position in this, the land of our adoption.

We pray that the Almighty may attend your footsteps and guide you in your life's work.

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E., Lourenço Marques.

Sir,—We the undersigned, on behalf of the members of Shri Delagua Bay Luhana Dharmotajak Sabha, beg heartily to welcome you to Lourenço Marques.

Though our sentiments are expressed in the general address presented you on behalf of local Indians, we, as one of the leading Hindu communities known as Luhana Sahasras, representing a fairly large number of the Hindus resident in Lourenço Marques, feel that we should thus emphasise the sentiments of regard and veneration which we entertain for you.

We thank God that He has blessed India with a son like you, and we pray for your long life, health, and happiness.

Mr. Gokhale, in replying to the addresses, which were handed to him by Mr. MacDonell encased in handsome silver caskets, expressed his pleasure at meeting so many of his countrymen in Lourenço Marques, and his gratitude to them for the flattering reception they had given him. His reply would be very brief, as this being a foreign country he could not touch upon matters of a controversial nature. He would therefore again thank them most heartily for the honour they had done him, and prayed that the community of his countrymen here would go on and prosper. (Loud applause.)

The Banquet

At 8.30 a banquet was given in honour of Mr. Gokhale at the Cardozo Hotel. The British Consul-General, Mr. Errol MacDonell, presided, having the guest of the evening on his right, while to his left was Dr. Moncada (Attorney-General). Next to Mr. Gokhale was Mr. Valet, the French Consul. Other European guests included Messrs. J. H. Von Hafe (Director of Port and Railways), Macdonald (Standard Bank), J. C. Macnab (National Bank), J. D. Carswell (Allen, Wack & Co.), A. Levy (Ribeiro and Levy), Azevedo and Boehm (Banco Ultramarino), W. Chalmers Barker, A. W. Bayly, Justice Garcia Marques, Dr. Grave, Messrs. O. Scheiss, G. B. Marshall,

J. Munro, Blompied, etc. There was a representative gathering of Parsee, Mahomedan, and Hindu citizens, the company numbering some fifty in all. In deference to the principal guest, the menu was entirely vegetarian and the wine list non-alcoholic.

The loyal toasts of the Portuguese Republic and the Emperor of India having been duly honoured, the Chairman announced that, in accordance with the wishes of Mr. Gokhale, the toast-list would be much abbreviated. Their guest had had a trying day, and, as they had seen, was the recipient of many telegrams. He came to them with a great reputation, and was held in the highest esteem not only by his own people but by the Government of India. All he had done, seen, and heard during his visit to South Africa could lead to nothing but good; whatever the result it would be to the good of the Empire, and short as his visit had been it was bound to bear fruit. At any rate it should be possible to arrive at a *modus vivendi*—a working agreement—on the question of the Asiatics (Cheers.)

Mr. Gokhale, who on rising was greeted with applause, said he was grateful to those of his countrymen who had done him so much honour during his stay in Lourenço Marques, and his thanks were due to the many European gentlemen who had paid him the compliment of being present on that occasion. During his tour through South Africa he had attended several banquets at which there had been a considerable number of Europeans, and the sympathy expressed on a question admittedly difficult was particularly pleasing to one who came amongst them as a perfect stranger. The present was an interesting gathering, for amongst the Indians there were several sections and amongst the Europeans different nationalities. (Applause.)

Mr. M. K. Gandhi said he remembered Lourenço Marques when he had the reputation of being a malarious place, but it was almost superfluous to drink the health of the European guests in a town so admittedly healthy as the town was to-day. They also had partaken of a vegetarian, non-alcoholic repast—these things also were consistent with good health. He considered the gathering was unique; they had with them Christians, Jews, Hindus, Mahomedans, and Parsees. He had been ordered to be brief, he would ask all to drink to the guests, coupled with the name of Consul-General MacDonell.

Mr. MacDonell, in the course of a short but humorous speech, referred to the trouble this same Mr. Gandhi had given to the Consulate in days past, but he remembered that the proposer of the toast had also done good, loyal service to the Empire during the war, and after all loyalty was the chief thing. (Cheers.)

Mr. Gokhale then took his departure, the Consul-General and most

of the Indians present accompanying the visitor to the wharf, from which he embarked on board the German line s.s. *Kronprinz*, en route to India.

The Johannesburg Indian School

Board Accepts Indian Offer

On the 16th ultimo the Secretary of the Witwatersrand General School Board wrote as follows to Mr. Habib Motan regarding the proposed Indian School:—

"Referring to the interview which you and your friends had this morning with a Committee of my Board, it is understood that the proposal for an Indian School which your Community are willing to accept is as follows:—

"1. That your Community will provide a suitable building and a satisfactory guarantee for the payment of the rent thereof and the other charges incidental to the building such as water rates and sanitary fees.

"2. That your Community will elect a Committee which will undertake the supervision of the school, select suitable Indian teachers and advise the Government as to the salaries which they shall be paid.

"3. That the staff shall consist of a white principal appointed and paid by Government who shall also act as superintendent, and of Indian male assistant teachers.

"4. That the Government shall make a grant equal to the amount of the total salaries agreed upon.

"5. That the Government shall provide the furniture and equipment required for the school and also the facilities given to Government Schools in connection with the supply of books and school material, etc., and shall make the usual allowance for school cleaning.

"It is understood that this school will be open to children of every section of the Indian Community irrespective of race, language or religion. The Gujarati language may be taught as a language and used as a medium of instruction.

"If you confirm the foregoing my Board will recommend the Government to establish an Indian School upon this basis.

In reply to the above, Mr. Motan wrote, on the 19th instant, as follows:—

"I am directed by my committee to acknowledge the receipt of your letter of the 16th instant in the above matter, I am to express their grateful appreciation for the very satisfactory terms contained in your letter and to express their acceptance thereof.

"You will no doubt be interested to learn that the committee will immediately be constituted and that it is hoped that the school will be start-

ed at a very early date, in anticipation of which you will no doubt immediately proceed to provide the facilities."

From the Editor's Chair

EDUCATION IN VERNACULARS

For the first time in the history of Indian education in South Africa, Indian languages are now acknowledged as being necessary as a medium of training Indian children in schools. One of the conditions accepted by the Witwatersrand Central School Board, in connection with the establishment of an Indian school in Johannesburg, is that the Gujarati language "may be taught as a language and used as a medium of instruction." It strikes us as being remarkable that the Education Department in Natal should have been so blind as not to see that the mother-tongue is an absolute essential to school-training. The position now is that not a single Indian school in Natal, under Government control, gives instruction through the language of the pupils. Nor are Indian vernaculars taught as languages to Indians in the schools, except in one or two cases where the teachers kindly give instruction in those languages after school hours to those who specially wish it. Mr. Gokhale, in his farewell speech at Pretoria, laid emphasis on the need for teaching Indian vernaculars in school hours. He also rightly pointed out that, so long as such instruction is not given, it is a legitimate excuse for the Indian community to ask for the admission of clerks and others so instructed, for the proper keeping of their books. But most of all we would urge the importance of the study of Indian languages because, without a knowledge of one's own mother-tongue, it is impossible to be a true patriot; one's ideas become warped and our hearts estranged from the Motherland. The religions and literature of India can never be appreciated through the medium of a foreign language. Much as we admire the bright intelligence of our Colonial-born young men, we feel that there is something missing, and that is, a knowledge of real Indian thought, history, and literature. Many of them speak nothing but the English language, some few have obtained a colloquial knowledge of their mother-tongue, whilst scarcely any can read and write the great languages of India. This is a great pity, and we therefore welcome the enlightened decision of the Witwatersrand School Board, and hope that, ere long, we shall see the spread of vernacular teaching throughout the Indian schools in South Africa.

THE CHURCHES AND COLOUR PREJUDICE

We note certain correspondence in the *Natal Mercury* relating to the regrettable treatment given to certain Indian Christian gentlemen who sought to attend the Newcastle Anglican Church. The Anglican Church in Natal has done much for the welfare of the Indian community, and Bishop Baynes has more than once protested against racial prejudice. But his protests have evidently fallen upon deaf ears. The Newcastle Christians—except the Roman Catholics—apparently cannot tolerate the idea of Indian brothers in Christ sitting with them in the house of God, and the latter have therefore felt obliged to withdraw and either to refrain from attending Church or to go to the Catholic place of worship. The incident is most unpleasant, but not unexpected to those who know the intolerance of such people, who are Christian "from the teeth outwards."

AN "ADVERTISER" FALLACY

THE *Natal Advertiser*, in dealing with the difficulties of the South African Indian problem, and particularly with its Colonial-born aspect, has sought to show that the only way of solving it is to provide for the repatriation and compensation of as large a part of the Indian population as possible. Our contemporary has even gone so far as to allege that the principle of this has already been accepted by Mr. Gokhale. Nothing, of course, could be more extravagantly incorrect or absurd. In the summary of the interview with the Durban Chamber of Commerce, published in the press, the Chairman is stated to have asked "if the question of repatriation and compensation, which was at one time publicly discussed in South Africa, had had Mr. Gokhale's study. Mr. Gokhale replied that provided there would be no compulsion he would be quite prepared to view it favourably, but he doubted whether South Africa would be prepared to find the necessary funds." Two matters arise out of this statement. First, Mr. Gokhale did not approve of compulsory repatriation and compensation, as is implied by the *Advertiser*. Secondly, that he could, in no circumstances have contemplated the repatriation of Indians born and bred in South Africa. Our recollection of Mr. Gokhale's language is that he added that he had not fully considered the matter and was not prepared to give a final answer, as he did, also, in regard to the question of trading in locations. But the point to be noted is that, even had Mr. Gokhale agreed to the feasibility of this policy of repatriation and compensation, and even were the whole Indian community of South Africa repatriated, the problem of the status of the Indian in the Empire would be as far from solution as ever. Indeed,

we can well imagine that such a "solution" would mean the beginning of the end of the Empire as we know it to-day. We do not suppose that this is what our contemporary Statesmen, but then again, we do not think that it quite known what it does desire, beyond endeavouring unnecessarily to sow dissensions in the Indian community.

Mr. Gokhale's Tour

More Addresses

On his return to the Transvaal, Mr. Gokhale was met at Volksrust by the Indian residents and presented with an address in Gujarati of which the following is a translation:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We, the Volksrust Indian community, heartily greet you on your arrival here, and pray that the Almighty may grant success to your mission. We thank you for the good feeling that you have shown to your fellow-countrymen here. We can make no return to you for your services on behalf of our welfare, but we pray that the Almighty may give you and yours all happiness.—We are, Your most obedient servants,

S. M. MUNSHI and Committee.

Standerton

At Standerton Mr. Gokhale was met at the Station by the Mayor and Mayoress, Mr. and Mrs. Van Hasselt, the Resident Magistrate, Mr. Papenfus, and Mrs. Papenfus, and the Town Clerk. There was a large number of Indians present, all the Indian stores being closed.

Munshi Abdool Hack, Secretary of the British Indian Association, Standerton, read the following address:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We the undersigned representing the British Indian Association of Standerton, beg your acceptance of this humble address of welcome to this Province. There is not one amongst us who does not know of your untiring labours in the cause of India and her sons scattered far and wide throughout the Globe. Your self-sacrificing work for the uplifting of our countrymen at home and in defence of the elementary human rights of those of us who have settled abroad, compels the admiration of every child of India. May you long be spared to us, and granted health to continue your glorious and noble work.—We beg to remain, Sir, Yours respectfully,

ISMAT MAHOMED DINDAR, President.
HAJAR YUSUF SOOMAN, Vice-President,
MUNSHI ABDOL HACK, Secretary.

The Mayor, in a few words, extended to the visitor a hearty welcome to Standerton on behalf of the inhabitants of Standerton.

Mr. Gokhale briefly replied, and said Standerton had been one of the centres of the passive resistors, and he trusted it would not be again necessary to take up that attitude. He wished the town every success and prosperity.

The Mayor and Mayoress, Miss Van Hasselt, Mr. and Mrs. Papenfus, Mr. Burnside and Inspector Fall

having been presented, as also were many of the Indians, the President of the Association placed a garland of roses around the neck of Mr. Gokhale, Mr. Van Hasselt and Mr. Papenfus, and presented the ladies with flowers.

Heidelberg

The train stops only a few minutes at Heidelberg, but as soon as it drew up Mr. Gokhale stepped out and was escorted to the place of reception, where the Mayor (Mr. W. W. Fraser) welcomed him and he was introduced to the gentlemen present. The Mayor invested him with a regalia of flowers and each of the guests received a beautiful bouquet of choice flowers which added greatly to the brightness of the assemblage.

The following address was read by Mr. S. Beecham:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We, the undersigned, representing the British Indian residents of Heidelberg, beg to extend to you a hearty welcome to the Transvaal Province. Every Indian throughout South Africa recognises the sacrifice you have made in coming to this sub-continent in order to study the various questions affecting the status of your countrymen residing in this Union.

We pray to the Almighty that he may spare you for many years to come for the service of the land of your birth.—We remain, Yours faithfully,

A. S. Khota, Moosa Ismail Khota, Aboomia Camroodeen, Ismail Easop Cajee, Ismail Amod Cajee, Ebrahim Hajee Amod Khota, Amod Ismail Sajay, A. E. Timol, E. M. Cajee, Jeevan Mitha, Pietermaritzburg, John Ramnaray, Change Moonsamy Willi, C. P. Tommy, Deobar Loonia, P. B. Dorabjee.

Cradock

The following address was sent to Mr. Gokhale:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We, the undersigned representing Veda Dharma Sabha (the British Indian residents of Cradock), beg to extend you a hearty welcome to this Province. Every Indian throughout South Africa recognises the sacrifice you have made in coming to this Sub-continent in order to study the various questions affecting the status of your countrymen residing in the Union.

We hope that your mission will bear fruit, and that you will return to the Motherland with happy thoughts about your visit.

We now beg you to accept as a Souvenir the accompanying basket, and pray to the Almighty that he may spare you for many years to come for the service of the land of your birth.—We remain, Yours faithfully,

Y. S. Naidoo, Chairman.
J. S. Vassen, Secretary.
S. Valoo, Treasurer.
O. Dhanji,
L. Lackmidas,
O. Naras,
D. Govan,
P. R. Pillay,
T. Kastavan,
P. Mitha,
R. Nadasen,
V. Vandyar,
C. Williams,
S. S. Odayar,
D. Vaseen,
G. Pullachy,
G. Naidoo,
R. R. Naidoo,
J. Williams,
R. Vandyar.

The Unionist Party's Attitude

On the Indian Question

Sir Thomas Smartt, in his presidential speech at the Unionist Congress at Johannesburg, on the 19th ultimo, said:—

"Ladies and gentlemen, we must recognise that with privileges there are responsibilities—(hear, hear)—and I only hope that, without any wrong to the interests of the population of this country, some settlement of a satisfactory character will be come to whereby this unfortunate Indian question will not cause discontent in India, which is a very important portion of the British Empire. I believe, along reasonable lines, with perfect safety to the people—and what you want to meet is really the sentiment of the people—that in this country a satisfactory settlement can be arrived at, and we shall be prepared to give the Government outside of party considerations every possible assistance, as we were prepared to give it during the last session, for the purpose of meeting the views of the Imperial Government." (Applause.)

Production of Registration Certificates

Further Correspondence

On the 4th ultimo the Registrar of Asiatics wrote to the Chairman of the British Indian Association, in regard to the question of Indian passengers being asked to produce their registration certificates, as follows:—

"With reference to your letter of the 14th ultimo, I have the honour to inform you that it is not a fact that Railway Station Masters throughout the Transvaal have been authorised to call upon adult Asiatics for the production of their registration certificates. Owing, however, to the recrudescence of the illicit ingress of Asiatics to this Province it has been found necessary to authorise a few selected Station Masters to ask Asiatics for the production of their registration certificates."

On the 8th instant Mr. Cachalia again addressed the Registrar in the following terms:—

"With reference to your letter of the 4th instant, I regret that there is any illicit entry of Asiatics at all; but in the opinion of my Association, instructions to Station-masters at a few selected Stations to call upon Asiatic passengers to produce their registration certificates are not warranted. My Association considers that, for the sake of a few guilty ones, the vast majority of innocent Asiatics will be punished, if the practice of requiring

production of registration certificates continued. I, therefore, trust that the instructions will be countermanded and that an assurance will be given to my Association that production of registration certificates will not be required by Station-masters from British Indians who may apply for railway tickets."

Mr. Chamney replied on the 18th ultimo as under:—

"I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 8th inst. and regret I am unable to add anything to my communication of the 4th inst. regarding the calling for the production of registration certificates by Station Masters."

Treatment of Coloured Passengers

Class Distinctions at Pretoria

Further correspondence has passed between the General Manager of Railways and the British Indian Association regarding accommodation at Pretoria station. On the 20th ultimo the General Manager wrote:—

"With further reference to your letter of the 9th ultimo, pointing out that Indians requiring first or second class tickets at Pretoria are compelled to obtain same at the window marked 'Coloured', I have to state from enquiry I find that there are four windows at the Booking Office of the new Pretoria Station, viz: 'Second Class', 'First Class' and 'Coloured', the designations of which clearly indicate the purpose for which they are intended."

"The last-mentioned window is adjacent to the 'First Class' 'European' window, and I fail to see that any disability is imposed upon British Indians by having to obtain their requirements at this particular window."

On the 29th ultimo Mr. Cachalia replied as under:—

"In acknowledgment of your letter of the 20th instant, replying to mine of the 9th ultimo, I beg to remind you that similar distinctions to those complained of were made both at Fordsburg and at Newclare Stations, and that, upon representation to you, the distinctions have been removed. My Association is, therefore, unable to understand why the distinction at Pretoria continues to be made. My Association has made this complaint not so much because of any special disability imposed upon particular British Indians, but because, as known to your administration, my Association is strongly opposed, on principle, to anything in the nature of racial distinctions, for which, moreover, no justification appears in the Railway Regulations. I, therefore, beg to request that you will, in your early convenience, give instructions for the removal of the distinction which complaint is now made."

Correspondence

Trading in the Free State

The Editor, INDIAN OPINION,

Sir,—I enclose a cutting from the "Harrismith (O.F.S.) Notes" appearing in the *Natal Witness*. It would lead one to suppose that, because of the exclusion of Indian traders from that Province, the evils of competition were unknown. I have recently been through the Free State and I may tell you that, on my return to Natal, I have told my friends that, although I saw practically no Indians there, I saw, in a most pronounced degree, all the trade diseases for which the Asiatic is blamed in Natal, clearly indicating that you can and surely will have all the horrors and tragedies of competition, apart from colour or nationality, in any country where it obtains as the ruling principle of trade; and that although the Free State prides itself on having no Asiatics trading within its borders, it has sufficient keen, cutting, competition to be shaking the older and larger firms to their foundations.

The Free State is in a fool's paradise if it thinks it is any better off than Natal as regards those evils which are supposed to emanate from the presence of Asiatics, but which really originate from a system which will destroy even the choicest of lily-white communities, just as it will destroy those of any other colour. It is fast destroying superlatively-white England where, notwithstanding all our boasted civilisation, millions of the population live in the most abject misery and want. However, I hope that intelligence will yet dawn even upon the Free State and that they will yet live up to the name "Free State" which they have succeeded in perpetuating by the so-called Union of South Africa. It is not the Asiatic, but a system of our own making that is to blame, and, of course, it is the same in Natal as elsewhere. The real villain of the plot is the class struggle which will continue until class distinctions are done away with, and, so long as we whites and you Asiatics are pleased to grovel to wealth and position, so long will the class struggle continue. *Bande Mataram!*

Yours, etc.,

L. H. H. GREENE.

The following is the cutting referred to above:—

The report of an interview with Mr. Gandhi, the Indian advocate, published in the Press a few days ago, has caused much indignation in some quarters locally; and exception is taken to his statement that the barriers of the Free State must be broken down to admit the Indian.

There is a strong, and almost unanimous feeling in this town and district that if the unrestricted entry

of Indians into the Free State is permitted, it will be a death-blow to our prosperity; and it is certain that there will be strenuous opposition from this part of the country, at least, if any attempt is made to interfere with the present Free State law, which absolutely prohibits the entry of Asiatics into those parts.

Native Location Bye-laws

How they Affect Asiatics

The Chairman of the British Indian Association has received the following letter, dated the 21st ultimo, from the Acting Secretary for the Interior:—

"With reference to your letter of the 19th ultimo, on the subject of an amendment to the Native Location Bye-Laws passed by the Johannesburg Town Council, I have the honour to inform you that the matter was referred to the Provincial Secretary, Pretoria, and I enclose a copy of his reply of your information."

The Provincial Secretary replies as follows:—

"In reply to your minute No. 63/19257 of the 26th ultimo, I have the honour to inform you that the Native Location Regulations of the Johannesburg Municipality refer only to Natives, and the proposed amendment to which reference is made by the Chairman of the British Indian Association will, therefore, not affect Asiatics residing within the area. I would point out that, in any case, the regulation itself has been in force since early in 1909, and that the only amendment which is now being made is in the nature of a modification, the words 'and such natives as hold letters of exemption' being added."

In reply, Mr. Cachalia, on the 29th ultimo, addressed the Acting Secretary for the Interior, as follows:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 21st instant on the subject of the amendment of the Native Location Bye-Laws passed by the Johannesburg Town Council, for which I am obliged. In reply, I would point out that the Provincial Secretary appears to be under some misapprehension as to the nature of the complaint made in my letter of the 19th ultimo. The point that I endeavoured to make was that the legal effect of a prohibition, such as that contained in the proposed Bye-Law would be to prevent a British Indian from employing a Native servant who should have the right to reside on the premises of his employer. My Association feels that such a prohibition is uncalled for so far as the community represented by it is concerned. My Association feels that there is no warranty for the drawing of such racial distinctions as are created by the Bye-Law in question, even though the terms of the Bye-Law

of 1909, with some amendments, are repeated. My Association is of opinion that the Regulation of 1909 was in no way justified, nor, in my Association's opinion, is it justified to-day, and I have the honour, therefore, to request that it be disallowed."

London Comment on the Gokhale Visit

The Daily Graphic of the 24th October writes:—

The speech delivered in Cape Town by Mr. Gokhale, the well-known leader of native opinion in India, gives fair reason to hope that at last the difficult problem created by Indian immigration into South Africa is on the way to settlement. With great tact the Government of the Union of South Africa, instead of trying to keep Mr. Gokhale out of the country as a possible firebrand, courteously invited him to be their guest, during his stay in South Africa. He was welcomed on his arrival at the Cape by the Mayor of Cape Town and other prominent citizens. Not only does this courteous treatment of a distinguished Indian gentleman diminish the asperity of the prolonged controversy, but it furnishes a proof that the objection of the South African Government to the influx of Indians is not due to an ineradicable prejudice against all Indians. The objection, as in most of the controversies between white and coloured people, is economic quite as much as racial. The white man who is not quite sure of his own position fears the competition of the Indian immigrants, and demands their exclusion in the name of a "white South Africa." The phrase is somewhat absurd in view of the fact that for every white man in South Africa there are already about ten black men, and the latter tend to multiply the more rapidly. What is really meant is that the white man wishes to reserve for himself many of the occupations which the Indian can successfully enter, but which are beyond the capacity of the native African races. That is the main issue, and if Mr. Gokhale can help the South African Government to formulate some plan which will limit the number of Indians entering South Africa without injuring the self-respect of the Indian subjects of the King he will have done a very great service to the whole Empire.

"Pall Mall Gazette"

On the 23rd October, the *Pall Mall Gazette* wrote:—

The cordial welcome now being offered in South Africa to Mr. G. K. Gokhale, the famous leader of the Indian Moderates, is an encouraging sign of the times. There has been much misunderstanding on both sides regarding the question of Indians in South Africa. The meeting in the

City Hall at Cape Town last night shows that South Africa is beginning to understand that all Indians are not hawkers and coolies. The leaders of Indian public opinion, on the other hand, are at last realising that there is some foundation for the past attitude of South Africa. Men like Mr. Gokhale do not want, and have never wanted, to thrust swarms of Indian labourers on the Dominions. They have only asked, first, that such Indians as have been already admitted shall have reasonable protection and liberty; and, secondly, that Indians of recognised position and means should not be compelled to visit the Dominions under humiliating restrictions. Some years ago the Aga Khan, the powerful leader of sixty million Indian Moslems, one of the ablest princes in the world, a man of rare intellectual attainments who is welcomed everywhere in Europe, was actually officially advised not to visit the Australian Commonwealth, because the authorities could not then guarantee to protect him from insult. To this day he has never been the Antipodes, though eager to go.

India and the Navy A Gift of Dreadnoughts and Cruisers

London, Nov. 29.—Reuter's agent at Bombay telegraphs that independent rulers, Princes and nobles of India are stated to be conferring with the view of making the kingly gift to the Imperial Government of three super-dreadnoughts and nine first-class armoured cruisers, to be named after the Presidencies and capitals.

The principal donors have suggested that the vessels should be stationed in the Red Sea, the Mediterranean and Indian Ocean.

The dreadnoughts would be named the Bengal, the Madras, and Bombay. The cruisers would be named Hyderabad, Mysore, Khatmandu, Sprimagar, Gwalior, Indore, Baroda, Rajputana, and Travancore.

The idea is said to have originated with either a Baroda or a Gwalior official.

Confirmation of the report is not obtainable.—Reuter.

The *Pretoria News* London correspondent writes:—

Exceptional interest is taken in the reported offer of a fleet by the Indian Princes, though scepticism is aroused in some quarters by the magnificence of the proposal. It is pointed out that at the lowest computation three battleships and nine cruisers would cost £71,000,000.

Nothing is known officially, but in view of the fact that the Bombay message expressly states that the idea is still in its infancy, the Home Gov-

ernment would not expect to be formally approached until the proposal had taken definite shape.

The news has caused a disquieting surprise in Germany, where it is certain to lead to a renewal of the agitation for further increases in the German Fleet.

Perhaps it will begin to dawn on the sluggish intellect of our "dominant majority" out here in South Africa, that it is hardly a matter for pride or complacency that this Union should be dependent for naval security on the arms of the native States of India and Malay, says the *Natal Advertiser*.

Krugersdorp Location

On the 20th ultimo, the General Purposes Committee reported to the Krugersdorp Council:—

The Council-in-Committee agreed to take transfer of the ground upon which the Asiatic Bazaar at Burgershoop is situated, upon the conditions laid down by the Government, and steps are being taken to pass transfer at the earliest possible date.

The Mayor was authorised to cause all documents to be drawn up and assented to and to sign all documents, and do all acts necessary for obtaining transfer from the Government of the ground upon which the location is situated.

Indian Immigration to South Africa

Official Correspondence

(Continued from page 402)

No. 8.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 16th September, 1911.)

Governor-General's Office,

Pretoria, 28th August, 1911.

Sir,—I have the honour to transmit to you herewith, with reference to your despatch of the 9th June, a copy of a minute from Ministers on the subject of the position of British Indians in the Province of the Cape of Good Hope.

1. With regard to the second paragraph of the enclosure, I would advert to my despatch of the 19th June.

I have, &c.,

GLADSTONE,

Governor-General.

Enclosure in No. 8.

MINISTERS TO GOVERNOR-GENERAL.

(Minute 1031.)

Prime Minister's Office,

Pretoria, 22nd August, 1911.

In reply to His Excellency the Governor-General's Minute, No. 15, 146, of the 5th July, transmitting copy of a despatch dated the 9th June, from

the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, and enclosure from the Cape British Indian Union on the subject of the position of British Indians in the Province of the Cape of Good Hope. Ministers have the honour to point out that several of the matters referred to in this petition have already been dealt with in previous despatches.

Ministers have already stated that it will not be possible to make provision in the new Immigration Bill for the importation of Indian clerks for existing commercial houses nor to depart from the permit system in respect of Indians who wish to leave South Africa temporarily. The period of one year, which is usually given in such permits, has been held by the Courts to be reasonable, and in proper cases the Government has given longer periods, and Ministers, therefore, do not consider that there is any legitimate grievance or any necessity to alter the law in this respect.

Ministers do not admit that the administration of the Dealers' Licences Act by local authorities has resulted in grave injustice to Indian traders; on the contrary, they are of opinion that the local authorities have, in almost every case, been actuated by a most laudable desire not to interfere with vested rights nor to administer the law harshly as against Asiatics.

J. W. SAUER.

No. 10.

THE SECRETARY OF STATE TO THE GOVERNOR-GENERAL.

(Sent 1.35 p.m., 13th March, 1912.)

TELEGRAM.

[Answered by No. 11.]

Secretary of State for India has drawn my attention to case of Nathalia reported in *Natal Mercury*, 19th December. It appears that Nathalia's application to land in order to join his father had been refused by Immigration Officer and that Supreme Court held itself only able to intervene in such a case if it felt that Immigration Officer had not sufficiently considered evidence. I understand that leave to appeal has been refused by Appellate Division. It is suggested that decision of Court in this case makes it doubtful whether common law right of appeal referred to in Ministers' Minute, No. 185 of 21st February, 1911—see your despatch 22nd February—of right of appeal preserved by Clauses 6 and 13 of Immigration Bill will afford any practical relief. Decision appears to have been given under Section 4 (g) of Natal Act No. 30 of 1903, which is, if anything, less explicit than Clause 5 (g) of Bill investing discretion in Immigration Officer. Principle laid down by Court would apply equally to questions of domicile under Clause 5 (f).

As your Ministers are aware, His Majesty's Government have always regarded it as a matter of great importance that decisions of Imperial

gration Officers on questions affecting rights of Indians already established in South Africa should be open to judicial review, and I should be glad to have their observations on the point raised by Secretary of State for India.—HARCOURT.

(To be continued)

Indentured Labour in Assam

The *Daily Citizen*, London's new labour paper, has the following article:—

Following the example which South Africa has (under the protests of the Government of India) set in discouraging Indian indentured labour on the tea and sugar plantations of Natal, the Government of India are themselves beginning to realise that indentured labour is not an unmixed blessing, and the tea-planters of Assam have been told definitely that they must not rely on any State sanction of a system of forced labour.

If the gardens of Ceylon are able to recruit labour from India under a healthy system, if the Indian coal-mines and jute mills and the tea gardens outside Assam, to say nothing of the State Railways and Government Public Works Department in Assam itself, are able to do the same, there can be no reason why this particular class of capitalist should be permitted to bolster up its concerns by a system which would not be tolerated in any other part of the British Empire. It is true that, with the aid of indentured labour, the area under tea cultivation in Assam has increased by 102 per cent. during the last twenty years, and that production has been similarly increased 176 per cent. But what is the other side of the picture?

Sir Bampfylde Fuller, himself a prime favourite of the planters, who was sent by Lord Curzon as Lieutenant-Governor to Eastern Bengal and Assam, went so far as to compare the conditions of Indian labourers on tea gardens to that of beasts in a menagerie. It is alleged that wrongful confinement, intimidation, and even actual violence were for years characteristic features of the method by which labour was recruited for these Assam plantations. In the Labour Report for 1900, which was issued by Sir Henry Cotton as Chief Commissioner of Assam, many of these and other shocking facts were related. It was shown that, during the thirteen years from 1887 to 1899, the death-rate among indentured coolies of all classes had averaged 53.2 per 1,000; and it must be remembered that this was the mortality among adults who were supposed to be the prime of life. It is a fact that, during the last two or three years, some of the tea estates have taken special steps to arrest the spread of malaria. But what are these among so many?

Vested interests are clamouring for a continuance of a Penal Act, but it is to be hoped that no spurious agitation of the kind will persuade the Government to go back upon their determination to do away with any sort of legalised bondage in British India.

Items of Interest

The Point (Durban) Indian Young Men's Society applied for a site at the Point with sufficient area for the purpose of erecting a school and recreation grounds. The matter was referred to the Committee of the whole Council.

We have received the Monthly report for October of the Anjuman-e-Baha-ul-Islam. The Executive on behalf of the Society acknowledges with sincere thanks two dozen Primary Arabic Readers from Mr. M. S. Randaree, of Field Street, Durban; one hanging lamp from Mr. M. M. Kharsany, of Leopold Street, Durban; and a donation of ten shillings from Mr. A. M. Mall, of Inchanga; and also tenders its heartfelt thanks to all those who contributed to the box collection, and places on record its deep sense of gratitude and appreciation to Mr. Moula Ilyas, of Umgeni Road, Durban, for having generously provided his hall, free of rent, for use of the Madressa children, and for conducting meetings and other business of the Society, for a period of five months.

The Chairman of the Krugersdorp Chamber of Commerce recently remarked that from the report of the General Manager of railways, it appeared that while in 1909 there were fewer coloured than whites (exclusive of labourers) employed, in 1911 there were more coloured than white, and while white employers had increased by 14.72 per cent. the coloured had increased by 44.76 per cent. "If," the chairman added, "the Government are going to continue the policy of employing more coloured labour than white, it is a poor look-out for the country."

Contents

	Page.
Fighting the Asiatic	411
Mr. Gokhale at Lourenco Marques	412
The Johannesburg Indian School	413
From the Editor's Chair	413
Mr. Gokhale's Tour	414
The Unionist Party's Attitude	414
Production of Registration Certificates	414
Treatment of Coloured Passengers	415
Correspondence	415
Native Location Bye-laws	415
London Comment on the Gokhale Visit	416
India and the Navy	416
Krugersdorp Location	416
Indian Immigration to South Africa	416
Indentured Labour in Assam	417
Items of Interest	417

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

સિનીયર, સનીવાર, તારીખ ૭ મી ડીસેમ્બર, ૧૯૧૨.

અંક ૪૬.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૭ મી ડીસેમ્બરથી, તા. ૧૩

ડીસેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૨.

હિંદુ—કારતક વદ ૧૪ થી માગસર સુદ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૬૯.

મુસલમાન—તા. ૨૭ જુલાઈથી તા. ૩

મોહરમ સુધી ૧૩૩૧ હિજરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. મા. તા. રો.	સુર્યક. મી.	સુમરિત ક. મી.
કની.	૭	૧૪	૨૭	૨૭	૪૨
રવી.	૮	૩૦	૨૮	૨૮	૪૨
સોમ.	૯	૧	૨૯	૨૯	૪૨
મંગળ.	૧૦	૨	૩૦	૩૦	૪૩
બુધ.	૧૧	૩	૧	૧	૪૩
ગુરુ.	૧૨	૪	૨	૨	૪૩
શુક્ર.	૧૩	૫	૩	૩	૪૩

અનુક્રમણિકા.

જોહાન્સબર્ગમાં હિંદી કેળવણી ... ૧૪૪

જોહાન્સબર્ગમાં હિંદી નિશાળની

હિલચાલ ... ૧૪૪

જોહાન્સબર્ગની મુનિસિપાલિટી ... ૧૪૫

સ્કીમરોની આપખાવ ... ૧૪૫

રજીસ્ટ્રેશન સરદારીશીલ્પ ... ૧૪૫

ફેલોશિપ જોગલેની મુલાકાત ... ૧૪૬

હિંદુસ્તાનની બ્રિટીશ શાસનને મદદ ... ૧૪૬

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન પંચાંગ ... ૧૪૬

શિક્ષક આશ્રિતમાં હિંદી ઉપદેશન

નો સવાલ ... ૭૦૦

ખેડ મેડ પેલાક રજીસ્ટ્રેશનમાં ... ૭૦૧

મોસવાલમાં રહેલો વાલીશ ... ૭૦૨

સુબર્બની ખરબચો ... ૭૦૨

બાલક રજીસ્ટ્રેશનની અડધ ... ૭૦૪

તુરકીને મદદ ... ૭૦૫

ખરબચો ... ૭૦૫

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે સોમાલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૨ મીના અરસામાં સલામીસમાં જશે.

તા. ૧૬ મીની ડીસેમ્બરે અમરેલીમાં જશે.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન

સનીવાર, તા. ૭ ડીસેમ્બર ૧૯૧૨

જોહાન્સબર્ગમાં હિંદી કેળવણી

જોહાન્સબર્ગમાં હિંદી બાળકોની કેળવણી માટે એક જુદી નિશાળ ખોલવા કેટલાક વખત થયાં હિલચાલ થઈ રહી હતી. ટ્રાંસવાલની સરકાર બીજી કોમેની કેળવણી માટે જે સમવડો પુરી પાડે છે તેવી સમવડ સાંતી હિંદી કોમેને પણ મળવી જોઈએ એવી મામણી કરવામાં આવી હતી. તે બધી મામણીઓ સાંતી કેળવણી ખાતાએ હવે કમીલ કરી છે. આ સંબંધમાં મી. હબીબ મોટલુ સાથે મહેસો છેલ્લો પત્રબંધાર અંગે બીજી બંધાએ છાપીએ છીએ. તેમાં હિંદી બાળકોને તેની માદરી ભાષા શીખવવાની સમવડ પુરી પાડવા વિષે કલુલાત આપવામાં આવી છે. બીજું શિક્ષણ પણ માદરી ભાષાની મારફત આપવામાં આવશે જે વાત ખાસ ધ્યાન ખેંચવાની છે. દરેક પ્રજાના બાળકોને માદરી ભાષાના શિક્ષણની કેટલી જરૂર છે તે વિષે અમે ધણી વખત લખી ચુક્યા છીએ. માદરી ભાષા એ પ્રજાના જીવનનો એક મુખ્ય કરો છે. ને કરો બંધ થશે એટલે પ્રજાની જીવન ફેરી ટુંકી થઈ જશે અમ બંધુ. શિક્ષક આદિકાની અંદર નાતાલમાં હિંદીઓની વસ્તી બીજા બધા પ્રાંતો કરતાં મોટી છે. સાં સરકારની મદદથી આલતી હિંદી નિશાળમાં હિંદી ભાષાઓનાં શિક્ષણની કંઈ પણ સમવડ કરી આપવામાં આવેલી નથી. આમાં સરકારનો હોશ કાઢવા કરતાં અમે હિંદીઓનો જ હોશ કાઢીશું. કોઈ કોઈ ખાનગી નિશાળમાં મુજરાતી તથા તામીલ ભાષા શીખવવામાં આવે છે ખરી, પણ નાતાલમાં નિશાળે જતાં છોકરાઓની સંખ્યાનો વિચાર કરીએ તો પુરા પાંચ ટકા જેટલાં છોકરાઓને તેઓની માદરી ભાષાનું શિક્ષણ આપવામાં આવતું હોય એ સંકાપી વાત છે. જોહાન્સબર્ગની હિંદી કેળવણીની હિલચાલમાં

જે ફેલો મહેસો છે તે ઉપરથી બીજા પ્રાંતો પડો મેસો એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

જોહાન્સબર્ગમાં હિંદી નિશાળ નો હિલચાલ

તેને મહેસો ફેલો

જોહાન્સબર્ગમાં હિંદી નિશાળ સ્થાપવા સંબંધમાં ત્યાંના કેળવણી ખાતા તરફથી મદદ લેવા જે પત્રબંધાર લાંબા વખત થયાં આવી રહ્યો હતો, તેનું પરિણામ અતે ફળદાયક નિવડ્યું છે. મહ તા. ૧૬ મી નવેમ્બરે ત્યાંની જનરલ મેયરે સરકાર તરફથી મી. હબીબ મોટલુને નીચે નો કામળ મળ્યો હતો :—

“ વહાલા સાહેબ,—તમે તથા તમારા મિત્રોએ આજે સવારે મોરડની કમિટીની મુલાકાત લીધી હતી તેમાં જેનું સમજવામાં આવેલ છે કે હિંદી નિશાળ વિષે તમારી કોમ જે સુચનાઓ સ્વીકારવા ખુશી છે તે નીચે મુજબ છે :—

૧. તમારી કોમ મોઝ્ય મહાન પુર પાડશે, અને તેનું બાકું, પાણીનો કર, સુધારા ખાતાની શી, વગેરે સરવાળી સતોસકારક આપી આપશે.

૨. તમારી કોમ એક કમિટી નીમશે કે જે નિશાળ ઉપર દેખરેખ રાખવાનું કામ બજાવશે, એજ હિંદી શિક્ષકો પસંદ કરશે, અને તેને શું પગાર આપવામાં આવશે તે વિષે સરકારને ખબર કરવામાં આવશે.

૩. નિશાળના રજામાં એક મોરડને પ્રોન્સિપાલ તરીકે સરકાર તરફથી નીમવામાં આવશે, અને તે સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટનું કામ પણ બજાવશે. તેનો પગાર સરકાર આપશે. તે સિવાય પુરવ વરજના મદદ નીક હિંદી પણ તેમાં હશે.

૪. પગારોના કુલ સરવાળા જેટલી માંદ સરકાર આપશે.

૫. સરકાર નિશાળમાં જોઈતો સુસામાન ચોપડીઓ અને બહુવિધ બંધો, બીજા સામાન પુરો પાડશે. અને નિશાળ ને સાફ રાખવાનો ખર્ચ પણ આપશે.

૬. આ નિશાળમાં કંઈ પણ કામી મેલ નહીં રાખતાં હોઈ કામના દરેક ભાગના ઉદ્દેશ્યોને ધ્યાન કરવામાં આવશે, અને તે ભાષાની મારફત કિશ્કણ આપવામાં આવશે.

જે તમે ઉપલી ક્ષરતો કહ્યું કરો તે મોરક હોઈ નિશાળ સ્થાપવાની બધામય સરકારને કરશે."

ઉપરના કામગીરીના જવાબમાં શ્રી. દુબીય મોટલે તા. ૧૬ મી નવેમ્બરે નીચેનો કાગળ લખ્યો હતો :—

"વહાલા સાહેબ,—હોઈ નિશાળ સંબંધમાં તા. ૧૬ મીનો આપનો કાગળ સ્વીકારવા મારી કમિટી અને હરમાલે છે. તેમાં જે સંતોષકારક સરતો જણાવવામાં આવેલી છે તે માટે મારી કમિટી વતી આભાર માનું છું, અને તેઓની મંજૂરી જણાવવા રજા લઉં છું.

આપ બહુને ખુશી થશે કે સુલની કમિટી દુરત સુદી કાલવામાં આવશે, અને ઘણા વખતમાં નિશાળ પુણ્ય સર કરવામાં આવશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે. જે વિષે દુરત યોગ્ય કમવડે કરી આપવા આપ તપશ્ચર રહેશે."

જેહાનસંબંધ મ્યુનિસિપાલિટી

કોમિસેડવાળા બાબ-સો

પણ પત્રવ્યવહાર

આ સંબંધમાં જેસોસીએકનના ચેરમેન તરફથી મુખ્ય પ્રધાનને જે કાગળ લખવામાં આવ્યો હતો, તેનો તા. ૨૧ મી નવેમ્બરને લખેલો નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો છે :—

"સાહેબ,—જેહાનસંબંધ નેદીવ લોકે જન બાબ-સોમાં સાંની ટાઉન કમિસેડે જે સુધારો કર્યો છે તે સંબંધમાં આપ ના તા. ૧૯ મી ઓક્ટોબરના કાગળ વિષે જણાવવાનું કે તે જામત પ્રીટરીયા ખાતે પ્રાંતિક સેક્રેટરીને લખવામાં આવેલ અને સાંથી મલેલા જવાબની નકલ આ સાથે છે."

પ્રાંતિક સેક્રેટરીને જવાબ

"મુખ્ય પ્રધાન જોય,—તા. ૨૬ મી ઓક્ટોબરના આપના પ્રમારના જવાબમાં જણાવવા રજા લઉં છું કે જેહાનસંબંધ મ્યુનિસિપાલિટીના નેદીવ મેલેકન વિષેના પારાઓ નેદીવેનેજ બાકી પડે છે, અને તેથી જે સુધારા વિષે કમિટી ઇ ઇમિન

જેસોસીએકનના ચેરમેન લખે છે તે, તે ભાગમાં રહેતા જેહાનસંબંધને બાકી નથી પડતા. અને તેમ હોય પણ તે પારાઓ પોતે ૧૯૦૬ થી અમલમાં આવે છે, અને હાલ જે સુધારો તેમાં કરવામાં આવેલ છે તે માત્ર તે પારાઓ નરમ કરવા રૂપે છે. અને "જે નેદીવે પાસે છુટ આપ નાશ પાસ હોય તેવા" જે કમિટી તેમાં ઉમેરેલ છે.

પણ લખાણ

તા. ૨૬ મી નવેમ્બરે જેસોસીએકનના ચેરમેન નીચેનું પણ લખાણ કર્યું હતું :—

"સાહેબ, આપનો તા. ૨૧ મી નવેમ્બરનો કાગળ મળ્યો. તે માટે આભાર માનું છું. જવાબમાં જણાવવાનું કે તા. ૧૯ મી ઓક્ટોબરના મારા કાગળમાં કરવામાં આવેલી ફરીમાદનો અરથ પ્રાંતિક સેક્રેટરી નથી સમજ્યા એવું જણાય છે. તે કાગળમાં જેમ સમજાવવામાં આવેલ કે મજબૂર નાશ-લોમાં કરવામાં આવેલ અટકાયતની કાયદેસર અસર જે થાય કે હોઈઓ નેદીવ નોકરોને રાખી રહે નહીં. મારી જેસોસીએકનને લાગે છે કે તેની કામના ભોંકા માટે આવી અટકાયતની જરૂર નથી. મારી જેસોસીએકનને જેમ પણ લાગે છે કે મજબૂર બાબ-સોથી ઉત્પન્ન થાય છે તેવો કેમીએલ દાખલ કરવાનો ફોર્મા અધિકાર મ્યુનિસિપાલિટીને નથી; પણ તે બંને ભોંકા ફેરફાર કરેલા ૧૯૦૬ ના બાબ-સોનો ફરી અમલ કરી દાખલ કરવામાં આવેલ હોય. મારી જેસોસીએકનને એવો જાત છે કે ૧૯૦૬ ના પારાઓ વાળબી નહોતા, અને તે આજે પણ વાળબી નથી. તેથી મારી વિનંતિ છે કે તે નામંજૂર કરવામાં આવશે."

સ્ટી મરોની આવબબ

[જર્મન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે મુખ્ય માટે ઉપડશે.

[નાવાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમનેની—તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બરે સીધી મુખ્ય જશે.

[ઈમિન બાહરીકન લાઇન]

સલામીસ—તા. ૧૨ મીના અરસામાં ફેલ્લો અને કલકતા માટે ઉપડશે.

[બરિટીશ ઇમિન લાઇન]

પાલમોટા—તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બરના અરસામાં મુખ્ય માટે ઉપડશે.

રજીસ્ટરેશન સર્ટીફિકેટ

અપીલ નામંજૂર થઈ

ટર્સવાલની મુખ્ય કારદમાં નામા પીર મી. સી. કમલુ. ડીવીલીયર્સ જન મુખ ન્યાય આતાન પ્રધાન અને જેહી પાટીક રજીસ્ટ્રાર વિરુદ્ધ ખુશાલકસની અપીલ મંડ તા. ૪ થી ઓક્ટોબરે સંભળાઈ હતી. અરજદારને હકપાર કરવાનો ફુકમ ૨૬ કરવાની અરજ કરવામાં આવી હતી. મંડ તા. ૭ મી ને રાજ તેનો મુકદ્દમા આપતા નામાપીરે કહ્યું હતું કે :—અરજદારે મંડ તા. ૨૫ મી જાનેવા રીએ સર્ટીફિકેટ માટે અરજ કરી હતી. તા. ૨૬ મી મારમે તેને જાતે હાજર થવા ફરમાવવામાં આવેલું. તે હાજર થયો હતો, અને તા. ૨૪ મી એપ્રિલે તેને સર્ટીફિકેટ નહીં મળે એવી નોટીસ મોકલવામાં આવી હતી. અરજમાં જણાવેલા સરનામાથી અરજદારને નોટીસ મોકલવામાં આવી હતી, પણ તે કહે છે કે તે કરનામું હું કમલ માટે જ હતું, અને નોટીસ તેને મળી નથી. તા. ૧૨ મી જુને માર્કેટ્ટેલ કન્સુમ હાજર થવાની નોટીસ તેને મળી હતી. તે હાજર થયો ન હતો, અને તેથી તા. ૧૮ મી જુને તેને હકપાર નો ફુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. વળી ૧૯૦૮ ના ૮૬ ના કલકની ૧ (૨) કલકમાં જણાવ્યા મુજબ નોટીસ લખા માલ ૧૪ કિલકમાં તેણે અપીલ કરી નથી. અરજદારના વહીવટની હલીલ એ છે ૧ નોટીસ તેને મળેલ નહિ હોવાથી તે તકસીરવાન નથી. પણ કલક ૧ (૨) માં કહ્યું છે કે રજીસ્ટ્રાર સર્ટીફિકેટ નહિ આપવાની નોટીસ અરજમાં લખેલા સરનામા પર મોકલી લકશે. રજીસ્ટ્રારે જે કરવું હતું તે બધું કર્યું છે. જેહાલીકાએ અરજમાં પોતાના સરનામાં બરાબર આપવાં જોઈએ. અપીલ પરના સહીત નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

પરમુખ નામના હોઈ સામે પણ ઉપર મુજબનો કેસ હતો, અને તેની અરજ પણ ખર્ગ સહીત નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

દેશભક્ત ગોખલેની મુલાકાત

રહી ગયેલા હેવાલ

મોહલી દેવાખ આવેલાં માનપત્રો

હેવાલ અંકમાં મી. ગોખલેની મારીત્ત મરમ સુધીની મુલાકાતનો હેવાલ આપાઠ મળે છે. તે પછી અગત્યની મુલાકાતના હેવાલ માં જે રહી ગયેલા તથા લાંબી પ્રીટોરીયા માટે વિદાય થતાં રસ્તામાં જે આવકાર તેમને મળેલા તેનો હેવાલ નીચે આપીએ છીએ:—

સીડનહામ કોલેજની મુલાકાત

અગત્યની મુલાકાતને છેલ્લે દિવસે એટલે તા. ૧૨ મી નવેમ્બરને મંજળવારે સવારે મી. ગોખલેએ સીડનહામના સેન્ટ એડ્વિન્ડ મીડનની મુલાકાત લીધી હતી. લાંબી નિઃશ્વાસ તથા કોલેજના શિક્ષક તથા વિદ્યાર્થીઓએ તેમને બહુ હરખથી આવકાર આપ્યો હતો. જ્યાંને સુદર રીતે સજ્જતવામાં આવી હતી. પ્રિન્સી પાલ રેવ. એ. એ. બેલીએ મી. ગોખલે ને મુલાકાત આપવાનો વખત મળ્યો તે માટે આનંદ જતાવ્યા પછી હેડ માર્સલર મી. કોમ્પ્લ પીલેએ શિક્ષક તથા વિદ્યાર્થીઓ તરફથી માન ભરેલા હેતુઓ જણાવ્યાં હતા. મી. ગોખલેએ સહુનો આભાર માન્યો અને પછી વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય સંબોધ કરી ટુંક વખતમાં વિદાય થયા.

દરખાસ્ત મેજિસ્ટ્રેટ કોમરસ

આ પછી અગત્ય મેજિસ્ટ્રેટ કોમરસ, હીંદી મેજિસ્ટ્રેટ કોમરસ અને કોલેજીયલ મેજિસ્ટ્રેટ કોમરસ એસેસી કોમરસની મુલાકાત લેવામાં આવી હતી. અગત્ય મેજિસ્ટ્રેટ કોમરસની મુલાકાત માં હીંદી વેપારીઓની હરીશ્ચ વિષે મેજિસ્ટ્રેટના કુલ કુલ સલાહદો બાર દિવસે મેળા હતા, અને હીંદીઓને ગેરા લોકોની રહેણી મહત્ત્વ કરવાની જોગવાઈ આપવાની જરૂર વિષે કેટલાક મોલ્યા હતા. મી. ગોખલેએ તેના જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે પોતે સાદી રહેણી પસંદ કરનાર છે, અને તેથી ગેરાઓ સાદી રહેણી મહત્ત્વ કરે એવું પોતે ઇચ્છે છે. આ સિવાય હીંદી સલાહદો અંત આણવા મેજિસ્ટ્રેટના સલાહદો તરફથી બીજી પણ સૂચનાઓ કરવામાં આવી હતી. તેમાં હીંદીઓ માટે એક બજાર બનાવવાનો મુકદ્દર કરી તે બનાવનાં સાધનનો આપવાની વધારે કુલ સૂચનાઓ એક સૂચના હતી. આના જવાબમાં મી. ગોખલેએ કહ્યું

હવે કે કેવો બનો સુદવામાં આવે છે તે ઉપર આધાર રહે છે, છતાં વેપાર માટે વાળખી તો આપવામાં આવે તો આવી સુચના પણ નીવેડો લાવવામાં મહત્ત્વ યથા પડે. મેજિસ્ટ્રેટ પ્રમુખે મી. ગોખલેને પુછ્યું કે હીંદીઓને બહોળા આપી હીંદુસ્તાન પાછા મોકલવાનો સવાલ એક વખત બહોળા બહુ ચર્ચા રહેશે હવે તે ઉપર તેમનું ધ્યાન એવાયું છે કે નહીં. આના જવાબમાં મી. ગોખલેએ જણાવ્યું હતું કે જો ફરજ પાડવામાં ન આવે તો તે મત સ્વીકારવા હું તૈયાર છું. પણ ફક્ત આફ્રિકા તે માટે જોઇતા નાણાં કાઢી શકે એ કંઠાની વાત છે. છેવટે પ્રમુખે તથા સભાસદોએ છુટ થી પોતાના વિચારો જણાવ્યા તે માટે તેઓને ઉપકાર, માની મી. ગોખલે વધાય થયા હતા.

માઉન્ટએજકમની મુલાકાત

તા. ૧૨ મી નવેમ્બરે સવારે ઉપર જણાવેલી મુલાકાતોમાં કામ આરોપી નારાજ એસ્ટેટના મેનેજર અધિકારી અને જુનિયનના સેનેટર જોન. માર્સલર કેમ્પબેલના આમંત્રણને માન આપવા મી. ગોખલે મેજિસ્ટ્રેટ બેસી માઉન્ટએજકમ ગયા હતા. સાં ખાણ લીધા બાદ તે એસ્ટેટના તેમજ આજપાસના મામે માંથી એકલા મળેલા ગીરમીટીયા તથા બીજા હીંદીઓ મળી આવે છે હવે મહત્ત્વ આપીએ તેમણે મુલાકાત લીધી હતી. મુલાકાતની જગ્યાએ એક કમાન ઉભી કરવામાં આવી હતી. વચ્ચેમાં એક પ્લેટ ફોરમ જનાવવામાં આવ્યું હતું. સાં મી. ગોખલેને તે એસ્ટેટના કેટલાક જુના મોકરોની એવખાણ કરાવવામાં આવી હતી. ગીરમીટીયા હીંદીઓ તરફથી એક માન પત્ર પણ અરજી કરવામાં આવ્યું હતું. મી. ગોખલેએ તે માટે થોડા સંબોધ આભાર માન્યો અને પોતાના હીંદીભાઈઓ માટે જનરલ કરવા વચ્ચે આવ્યું. ઉપર ટુંક વખત હોવા માટે તેમણે દિલગીરી જતાવી અને ફરી સહુને આભાર માની તેઓ વિદાય થયા.

એવા ખબર મળ્યા છે કે મી. કેમ્પબેલ પોતાના ગીરમીટીયાઓને તે દિવસે રજા આપી હતી એટલું જ નહીં પણ તેઓને જમણ આપ્યું હતું. આસપાસના મોકરોએ પણ પોતાના હીંદી મોકરોને તે દિવસે રજા આપી હતી.

કેંગારૂ કંઈક કામ

પણ વેલમના કેટલાક મોકરોએ પોતાના હીંદી મોકરોને આવો શુભમસં

હોવા છતાં રજા નહીં આપવાથી કેટલાક મોકરોને વમર રજાએ જવાની જરૂર પડી હતી. અને હંચા સુધારાનું અભિમાન ધરાવનારા તેમના ગેરા માલિકો આવી બાબત માં પોતાના મોકરો ઉપર કોરડામાં કેસ ચલાવવાનું જુલ્યા નહોતા.

એકદર પીપરી નામના ગેરાના એવર સીયર એવી જુજાની આપી હતી કે તેના તાબાના હીંદીઓએ રજા માગી પણ તેણે આપી નહીં, અને તેથી એક હીંદી રજા વિના ચાલ્યો ગયો. મજબૂર હીંદી તે એક દિવસની જોશ આપવામાં આવી હતી. વેલમવાળા મેસરસ ફોસ એન્ડ સન્સના માર હીંદી મોકરોના સંબંધમાં એવી ફરીઆદ હતી કે તેઓને અમુક કામ પુરું કરી એક વાગ્યે જવાની રજા આપવા છતાં સવારની ૮-૩૦ ની ટ્રેનમાં તેઓ ચાલ્યા ગયા હતા. આ હરકતે એક દિવસ જોશ આપવામાં આવી હતી. માઉન્ટએજકમવાળા મેસરસ સાઇક્સ એન્ડ સન્સના એક હીંદી મોકરો સંબંધમાં એવી ફરીઆદ હતી કે બધા માણસોને હાજરી પુરાવા પછી જવાની રજા આપવામાં આવેલા છતાં મજબૂર હીંદી તે અમાઉ માલિકો મોકરો હતા. આ હીંદીને ૧૪ દિવસના જોશ આપવામાં આવી હતી. રેડલીફના મી. સી. આર. હેનસનના એ હીંદી મોકરો સામે પણ ઉપર મુજબની જ ફરીઆદ હતી. તેઓને સાત દિવસની સખત જોશ આપવામાં આવી હતી.

આ બધા કેસોમાં ૧૮૯૧ ના ૨૫ મા કાયદાની ૩૫ મી કલમને આધારે સજા કરવામાં આવી હતી, જેમાં એવું જણાવવામાં આવેલું છે કે કેટલાક પણ હીંદી ગીરમીટીયા હાજરી પુરાતી હોય તે વખતે હાજર નહોત તેના પગાર કાપી બેવા ઉપરાંત માછરોડે તેને જોશની સજા કરી શકે છે.

આ બધા બોક્ષ પોતાના એક પ્રખ્યાત દેશીભાઈને મળતા અત્યંત ચિંતાવુર હતા એવું માછરોડેને માણ્યું હતું, છતાં તેઓને સજા કરવાનું તેણે વાળખી પારખું હતું.

અગત્યની પ્રીટોરીયાને રસ્તે તા. ૧૨ મી નવેમ્બરના મંજળવારની સાંજે અગત્ય રોકેને એકલા મેજિસ્ટ્રેટના સંબંધ હીંદીઓ તરફથી વિદાયગીરી લઈ પ્રીટોરીયા માટે ઉપડતાં રસ્તામાં મી. ગોખલેને નીચેનાં રોકેનોખ આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો:—

ફોક્સરોક રોકેને આવકાર માંડી ફોક્સરોક રોકેને આવી પહોં

સતી લાંબા હીંદીઓએ મી. ગોખલેને પુલના હારે તોરણથી વધાવી લીધા હતા, અને નીચે મુજબનું માનપત્ર અરપણ કર્યું હતું:—

“વહાલા સાહેબ,—આપણું અને આપના મનન સતી અને ફાકસરરના હીંદીઓ આપને અંતઃકરણપુરવક આવકાર આપીએ છીએ, અને એવી પ્રારથના કરીએ છીએ કે સરવશક્તિમાન પ્રધર આપને આપના કામમાં ફતેહ આપે. આપે આપના અન્નેના દેશી બાઇઓ પ્રત્યે જે સારી લાગણી બતાવી છે તેને માટે અમે આભાર માનીએ છીએ. અમારા બહાની ખાતર આપે જે મહેનત કરેલી છે તેના કંઈ બદલો અમે આપી શકીએ એમ નથી, પણ અમે પ્રારથના કરીએ છીએ કે પ્રધર આપને અને આપનાંઓને સુખી રાખે.”

(સહીઓ) એમ. એમ. મુનશી અને કમીડી.

રેડરેક્ટરનો આવકાર

રેડરેક્ટરના રેડરન ઉપર મી. ગોખલેને આવકાર આપવા ત્યાંના હીંદીઓ તથા મેથર મી. વાનહેસલ્ટ, મીસીસ વાનહેસલ્ટ માસ્ટરેટ મી. પેપનફસ, મીસીસ પેપનફસ, ડાઉન ક્લારક અને બીજા ગોરાઓ હાજર હતા. હીંદી વેપારીઓએ પોતાની ફુકાનો બંધ રાખી હતી. ગાદી રેડરને આવી પહોંચતા મેથરે રેડરેક્ટરના ભોજી તરફથી થોડા સંબોમાં મી. ગોખલેને અંતઃકરણપુરવક આવકાર આપ્યો. રીસેપ્શન કમિટીના સેક્રટરી મી. મુનશી અબ્દુલ હકે નીચે મુજબનું માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું હતું:—

“વહાલા સાહેબ,—અમે નીચે સહી કરનારા રેડરેક્ટરની બિટીશ હીંદીઅન એસોસીએશનના પ્રતિનિધિઓ આપને આ ઇલાકામાં આવકાર-આવકાર આપના માનપત્ર સ્વીકારવાની ખરજ કરીએ છીએ. હીંદ અને પૂર્વના બધા ભાગોમાં વીંચ રાખેલા તેના ફરજનોના લોકમાં આપે જે અધ્યક્ષ મહેનત ઉઠાવેલી છે તેથી અમારા માંના દરેક દરેક વાંક છે. સ્વદેશમાં આપણા બંધુઓને ઉંચી પાવરીએ મહાવ વાવું કામ તથા અમારામાંનાંઓને પર દેશ વસેલા છે તેમના સાધારણ હોંકા રક્ષણ કરવાનું કામ આપે જે ભોમ આપી ને ઉપાડેલ છે. તેથી હીંદને દરેક બાળક આપના તરફ માનની નજરથી જુએ છે. અમે પ્રારથના કરીએ છીએ કે આપ દીપાંબુજી એમલો અને તંદુરસ્ત રહી

આપે જે ઉમદા કામ બન્યા છે તે ચાલુ રાખવા શક્તિમાન થાઓ.”

(સહી) ઇસ્માઇલ મહમદ દીનદાર (પ્રમુખ) હાજર મુસદ્દ સુમાર (ઉપ-પ્રમુખ) મુનશી અબ્દુલ હક (મંત્રી).

તે પછી મી. ગોખલેએ સહુનો આભાર માન્યો અને હજુ કે રેડરેક્ટરના સલામતી ઓળું એક મથક હતું. લાંબા હીંદીઓ ને ફરી લડતમાં ઉતરવું ન પડે એવી તેમણે આશા બતાવી. પ્રમુખ તરફથી મી. ગોખલેને, મી. વાન હેમલ્ટને અને મી. પેપનફસને પુલના હાર પહેરાવવામાં આવ્યા હતા, અને ગોરી બાલુઓને પુલ ના તોરા આપવામાં આવ્યા હતા. તે પછી મી. ગોખલેને હાઈ ગાદી અધિક વધી હતી.

હેડક્લરનો આવકાર

હેડક્લરના મી. પી. બી. દોરાબજી બંને છે કે:—એન. મી. ગોખલેને લેવા સાદુ અહીંથી ડેલીવેરા તરીકે મેસરસ ઇસ્માઇલ અહમદ હાજર, ઇસપ મહમદ હાજર, મુસા ઇસ્માઇલ ખોટા, ઇસ્માઇલ ઇસપ હાજર અને ઇલાહીસ મુસા દીનાત ફાકસરરક સુધી ગયા હતા. ગાદી રેડરનપર આવી ભારે સ્થાનિક હીંદીઓ ઉપરાંત મેથર મી. ડબ્લ્યુ. ડબ્લ્યુ. ફેરકર, રેસીડન્ટ અને બાસીરકંટ માસ્ટરેટો, ડેપુટી મેથર, ડા. ગોરેલી, ડા. નીકસન, હેડક્લરન ન્યુસના અધિપતિ, ડાઉસી લરે મુખ્ય વેપારીઓ અને બીજા ઘણાં અણીતા ગોરાઓ હાજર હતા. ચાર વાગ્યે ગાદી આવતાં એન. મી. ગોખલે તથા મી. ગાંધી નીચે ઉતરી પડ્યા અને તેમને ગોઠવેલી જગ્યા પર બેઠ જવામાં આવ્યા. ત્યાં મી. એ. એસ. ખોટાએ હાજર રહેલા ગોરા મહરોબાની ઓળખાણ કરાવી અને નીચે મુજબનું એડ્રેસ વાંચી સંભળાવ્યું:—

“વહાલા સાહેબ,—અમે નીચે સહી કરનારા હેડક્લરના હીંદી રહીશ ટ્રસ્ટ વાલમાં આપને અંતઃકરણપુરવક આવકાર આપીએ છીએ. મુનિશનમાં રહેલા દેશી બાઇઓને લાગુ પડતા સવાલનો અભ્યાસ કરવા આ ખંડમાં આવવામાં આપે જે આપભોગ આપ્યો છે તેની દક્ષિણ આફ્રીકાના દરેક હીંદીઓને બાલુ છે.

અમે સરવશક્તિમાન પ્રધરને પ્રારથના કરીએ છીએ કે આપ આપની માતૃ સુમિત્રી સેવા માટે ધણી વરસ જીવો.”

(સહીઓ) એ. એસ. ખોટા, મુસા ઇસ્માઇલ ખોટા, અલુમીયા કમરદીન, ઇસ્માઇલ ઇસપ હાજર, ઇસ્માઇલ આમદ

હાજર, ઇલાહીસ હાજર આમદ ખોટા, આમદ ઇસ્માઇલ સાહે, એ. ઇ. ટીએલ, ઇ. એમ હાજર, જીવજી મીઠા, પીતાબર દરી, એન રામલામી, અંજે મુનસામી વીલી, સી. પી. ડોમી, ફુજર હુનીઆ અને પી. બી. દોરાબજી.

ભાર બાદ મેથરે તે અડરેક્ટ મી. ગોખલેને અરપણ કર્યું અને ખુલાની મહેરથી વરસાદ પણ શરૂ થયો. મી. ગોખલેએ જવાબમાં સહુનો આભાર માન્યો અને કોમની લાગણી માટે આનંદ બતાવ્યો હતો. તે પછી મેથરે તેમને પુલ હાર પહેરાવ્યો અને બધા હાજરીન ગોરા ઓને પુલના તોરા આપવામાં આવ્યા. છેવટ સહુ સાથે હાથ મીલાવી મી. ગોખલે ટ્રેનપર અડ્યા અને ગાદી લાંબી આગળ ચાલી.

પ્રીટોરીઆના માનપત્રો

પ્રીટોરીઆના આવકારના મેળાવડા વખતે નીચેના માનપત્રો મી. ગોખલેને અરપણ કરવામાં આવ્યા હતા:—

હીંદી કોમ તરફથી

“વહાલા સાહેબ પ્રીટોરીઆની હીંદી કોમવતી અમે આપને બુનીયનના મુખ્ય સહેરની મુલાકાતે આપ પધાર્યા છે. તે સમયે અંતઃકરણ પુરવક આવકાર આપ વાની રજા લઇએ છીએ. અમને માહતાર રહી બધા એવી આપની મુલાકાત દરમી માન આપને અમારા રહેઠી બંધુઓ તરફથી જે માનપત્રો અરપણ કરવામાં આવ્યાં છે તે માનપત્રોમાં આપનાં પ્રત્યે બતાવવામાં આવેલા આભાર અને પુનઃ ભાવની ભાવનાઓને અમે સંપૂર્ણ રીતે અનુભવન આપીએ છીએ.

ક. આ. ના હીંદીઓની અને ખાસ કરી સલામતીઓની સેવા આપે બળવી છે તેથી આપ અમારા ખાસ આભારની લાગણી મેળવી લેવા અધિકારી થયા છો. ઓરમીટીયા મલુરીને બંધ કરવા આપે જે પ્રયત્નો કર્યા છે તે અમે ભેટા આવ્યા છીએ. અને અમે આજ રાખીએ છીએ કે આપના તે પ્રયત્નોને સફળતા મળે.

અંતમાં પરમાત્મા પાસે અમે પ્રારથના કરીએ છીએ કે તે પ્રજા આપને ઘણા વર્ષો સુધી સલામત રાખે કે જેથી આપ માતૃભૂમિ પ્રત્યેની આપની ભારે ફરજે અડા કરતા રહે.”

(સહીઓ) હાજર હળીમ ચેરમેન, એમ. વી. પટેલ સેક્રટરી, એન. ગોપાલ નાયક ટ્રેજરર, એમ. એમ. પટેલ, વી. એસ. પીલ્લી, અધ્યક્ષ હાજર એમ. મહમદ.

હિંદુ કેમ તરફથી

"સાહેબ,—દ. આ. ના મુની અને સરકારની રાજધાનીના આ શહેરની મુલાકાત વખતે અમે હિંદુઓ આપને હિંદી ખુલાશીથી માન આપવાને આ તક હાથ ધરીએ છીએ. અમને ખાતરી છે કે હિંદી સવાલોમાં આપનો અતિય અભવાસ અને અમારા સવાલ સંબંધી આપની સક્રિયતાનું આતુરતાથી ધ્યાન રહ્યા છીએ એવા પરિણામ આવશે. અને જે અમલો અમે જોવાનીએ છીએ તે તમારા પછી આ દેશની સરકાર અમારી સ્થિતિ સુધારતા રહેવાની તકો અમને આપવાની ના પાડશે નહીં. કારણ કે અમે મહારાજા ધિરાજ સહેનશાહની વફાદાર પ્રજા છીએ.

અમે આપને નમ્રતા પુરવક અરજ મુજરીએ છીએ કે માતૃભૂમિમાં અમારા હિંદુ બધાઓ તરફ પ્યાર અને લક્ષિતનો સંદેશો લઇ જશે અને તેમને આપ અગર આપણે કે જે કે માતૃભૂમિથી થયે દુર પરદેશમાં અમે વસીએ છીએ છતાં અમે આપણાં ધરમ, તત્વજ્ઞાન, અને લોકો તરફની પવિત્ર દરજ્જેને વિચારી દીધી નથી. અને અમારી દ્રષ્ટિ અમારી, પવિત્ર જન્મભૂમિ તરફ સદાને માટે મોટી રહેલી છે. આ દેશમાં આપનો દુઃખ નિવાસ સુખી નિવડે અને સર્વ શક્તિમાન પરમાત્માને પ્રારથના કરીએ છીએ કે તે કૃપાળુ આપને તંદુરસ્તી અને સુખશાંતિ બક્ષે કે જેથી આપ શુભ કરતબમાં અશુભ થઇ મર્યા રહે કેમકે જે કરતબમાં આપે હમેશા આનંદ માન્યો છે."

(સહીઓ) એમ. વી. પટેલ, ચેરમેન, એમ. એલ. દેસાઇ, સેક્રટરી, આર. એમ. પટેલ વાઇસ ચેરમેન, મુનીલાલ. વી. પટેલ. ટ્રેઝરર, મુનીલાલ શેઠ. વાઇસ ટ્રેઝરર, એન. એસ. પડીઆચી, વી. ચેટી, બાણુ દેવા, વી. એસ. પીરલે, ટી. વી. અવતારનમ, એન. કાલીદાસ, એન. જોષાજી નાથુ, વી. સતાવ બાપા ચેટી, જી. આર. દેસાઇ, આર. કે. પડીઆચી, એસ. વેલુ, જટાસંકર પી. બાસ, કે. કન્નસામી મુલ્લે, એસ. માનીકમ, મોકન બાલ એમ. ભેથી.

ડેસાઝિઆમેનાં માનપત્રો

ડેસાઝિઆમેના આવારના મેળાવા વખતે મી. જોખલેને નીચેનાં માનપત્રો અરપણ કરવામાં આવ્યાં હતાં:—

હિંદી કેમ તરફથી

"સાહેબ,—મોઝામીક માંતની હિંદી

કેમ તરફથી અમે લોરેન્સમારકસની આપની પહેલી મુલાકાત વેળા આપને માન બરેલો અને અંતઃકરણ પુરવક આવકાર આપીએ છીએ.

આપણા દેશ તરફની આપની મહાન સેવાઓથી અમે અભરપા નથી, અને શહેનશાહ તરફથી, સરકાર તરફથી તથા હિંદુસ્તાનના લોકો તરફથી આપ જે માન પામેલા છે તે આપની ઉચ્ચ પદવીની પુરતી સાબીતી છે.

અમે લોરેન્સ રાખીએ છીએ કે આપની મુલાકાત આપને તથા લોરેન્સ મારકસના હિંદીઓને આનંદ હાથક તથા કાલક કારક નીવડશે."

મુસલમાન એસોસિએશન તરફથી

"માનવંતા સાહેબ,—લોરેન્સ મારકસ માં આપણું આવામમન થતાં અમેની મહોમ્મદન એસોસિએશન આપને અંતઃકરણ પુરવક માન આપે છે. આપના આવવાથી અમને બહુ આનંદ થયો છે. એક ઉચ્ચ રાજદારી તથા વિચારશીલ પુરુષ તરીકે આપે જે કીર્તી મેળવી છે તે માટે અમે મજરૂર છીએ.

કેળવણીના ફેલાવા માટે આપે જે અદ્યુત અને ઉત્સાહ બરેલો અપાસ કરેલો છે તેથી અમે બહુ આભારી થયા છીએ, અને હિંદુસ્તાનનાં લોકોની ઉત્તમ માટે આપે જે પદ્મસે લીધા છે તે વિષે આપણા દેશથી વાકેફાર લોકો વખાણ કરે છે.

દે દેશના આર્થિક સવાલોનો આપે પુરેપુરો અભવાસ કરેલો હોવાથી ભાંગા આર્થિક સવાલોમાં આપના જેટલા પ્રમાણ રૂપ મહાનારા લોકાજ છે. અને અમે ને લોરેન્સો છે કે આપની મુલાકાતની બહુ ઉંડી અસર થશે અને તેથી આ વસવાટની ભુમિમાં અમારી સ્થિતિ સુધરતી જશે.

અમારી પ્રારથના છે કે આપના કામ માં સર્વશક્તિવાન હમર આપની સહાય માં રહે."

હુદાણા ધરમોતેજક સલા તરફથી

"સાહેબ,—શ્રી મુદાણા ધરમોતેજક સલા તરફથી અમે નીચે સહી કરનારાઓ લોરેન્સ મારકસમાં આપને અંતઃકરણ પુરવક આવકાર આપીએ છીએ.

જે કે અમારી લામણીના ઉદ્યાર હિંદી કેમ તરફથી મહેલા સામાન્ય માન પદમાં આવી જાય છે, છતાં લોરેન્સ મારકસના હિંદુઓની મોટી સંખ્યાના પ્રતિનિધિ તરીકે અમે હુદાણા શ્રીઓ

આપને માટે જે માન અને પુનઃજીવ ધરાવીએ છીએ તે પર ખાસ માર મુકવા માગીએ છીએ.

આપના જેવું પુનરુત્થાન હિંદુસ્તાનને આપેલ છે તે માટે અમે મનરેનો પાક માનીએ છીએ, અને આપની તંદુરસ્તી, સુખશાંતિ તથા લાંબી જીંદગી માટે અમે તેની પ્રારથના કરીએ છીએ."

વીઆ માનપત્રો

ઉપર જે માનપત્રો આપા મળ્યાં તે ઉપરાંત નીચેનાં માનપત્રો જુદે જુદે સ્થળેથી મી. જોખલેને મોકલવામાં આવ્યાં હતાં:—

પેરરકલ્લીઅમેથ

"સાહેબ,—અમે નીચે સહી કરનારા આપને આપની આ ખાંતી મુલાકાત વખતે પેરરકલ્લીઅમેથ વાનીઆ મુલ ક્ષત્રીય સોસાયટી તરફથી આપને માન પુરવક આવકાર આપીએ છીએ. હિંદુસ્તાનથી અમે દુર આવી રહેલા હોવા છતાં, તેમજ પુરાણી ધરમભૂમિથી એક વિશાળ સમુદ્ર વડે જુદા પડેલા હોવા છતાં આપે દક્ષિણ આફ્રીકા આવી અમારે માટે જે કાળજી બતાવી છે તેથી અમારાં હિલમાં અસંત લામણી ખેડ થયેલી છે. હિંદુસ્તાનના એક આવા પુત્રની અમે હાજરીથી અમેને એવો અલભ્ય લાભ થયો છે, અને માન મળ્યું છે કે તેનું પુરં વરણન આ કબોટી થઇ રાકે તેમ નથી. અમે આપના આવવાથી ખુશી થયા છીએ અને આ દિવસનું સ્મરણ અવિધ્યમાં આપના પ્રત્યેની અમારી લક્ષિત સતેજ કરશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ. આપે અમને જે સલાહ આપી છે તથા જે જોર આપ્યું છે તે માટે અમારો આભાર નહોર કરવા અમે હુમ્મીએ છીએ. અમે લોરેન્સ રાખીએ છીએ કે આપની મુલાકાતને પરિણામે મુનિબન સરકાર અમેને તુરત સહાય આપશે. અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે વધુ વ્યવહારથી કાલ બંધાયેલો સંબંધ વધારે મજબુત કરવામાં આવશે."

(સહીઓ) એ. અરજુઅલમ પ્રેસીડંટ, એસ. અપાર પડીઆચી વાઇસ પ્રેસીડંટ, એન. પુનુસામી પડીઆચી ચેરમેન, એલ. પશીરીસામી પડીઆચી વાઇસ ચેરમેન, એ. સુખાયા પડીઆચી, વી. મુથીઆ પડીઆચી બેઈટ સેક્રટરી અને જી. વીરા સામી પડીઆચી. ટ્રેઝરર.

બેસામહેદી

"સાહેબ,—અમે બેસામહેદી હિંદીઓ આપને કરવે આવકાર આપીએ

છીએ. અમારામાંના જેઓ આપના નમુને દાર જીવનથી વાકેફ થયા છીએ તેઓ સારી રીતે સમજે છે કે જગલમ વીસ વરસ સુધી મરીબાઈ ધારણ કરી દરમી સન કોલેજમાં પ્રેફેસર તરીકે આપે કેવી કૃતમ સેવા બળવી છે. હાંના પ્રેમની ખાતર પુના સારવજનીક સલામાં આપે જે અમુલ્ય વખત આપ્યો છે તેથી અને હવે આપ હમ્પીરીબલ સેલસલેટરના કુદરતી રીતે આપણી વહાલી સ્વદેશ જુમીની જે ઉમદા સેવા બળવો છે તેથી અમે વાકેફ છીએ. હાંની જેણે આટલી બધી સેવા બળવી છે તેને માન આપવું તે અમારી દરજ્જા છે. અમે કુવા માહીએ છીએ કે આપ તંદુરસ્ત રહો, પરમાત્મા આપને લાંબી જીંદગી બક્ષે, અને ધણી વરસ સુધી આપની સેવાનો લાભ સ્વદેશ જુમીને મળે.”

(સહીઓ) મહમદ મુલા, હાજીમ મુલા સીદાત, નારણ કેશા, કાઉન્સિલ માલ પટેલ, હાફેજ મુલા, ડેરાસામી પીલે.

કરેડાક

“સાહેબ,—કેડાકના હાંદી વતનીઓ તરફથી અમે નીચે સહી કરનારા વેદ ધરમ સંભાના પ્રતિનિધિઓ આ હલાકા માં આપને આતંદ ભર્યો આવકાર આપીએ છીએ. યુનિઅનમાં વસતા આપના દેશીઆઇઓના દરજ્જાને હમલ સવાલનો અભ્યાસ કરવા માટે આપે અને આવવામાં જે આપલોમ આપેશે છે તેથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા દરેક હાંદી આપના આભારી છે.

અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે આપના આવવાથી પરીણામ સાફ આવશે અને આપ બ્યાન પાછા ફેરવળતા ત્યારે આપની મુલાકાત વિષેના સારા વિચારો સાથે હમ જોશ.

અમે હવે આપને આ સંધેનું કારકેટ માહગીરી તરીકે સ્વીકારવા વીનંતિ કરીએ છીએ. આપણી માતૃજમીની સેવા કરવા ને હમર આપને લાભ આપુબ બક્ષે એમ પ્રારથના કરીએ છીએ.”

(સહીઓ) વી. એસ. નાઇકુ (મુખ્ય), જે. એસ. વાસન (મંત્રી), એસ. વેલુ (ખબરની), એ. ધનજી, પી. મેતા, જી. પડીઆમી, એસ. હાખમીદાસ, કે. નાડે સન, જી. નાઇકુ, એ. નારણ, વી. વંદી આર, આર. નાઇકુ, ડી. મેવીડ, સી. વીલીઅમ્સ, જે. વીલીઅમ્સ, પી. એ. પીલે, એસ. એસ. ઉપ્યાર, આર. વરજી, ડી. હસાવન, ડી. વાસન.

બસુદાલેડ

“સાહેબ,—બસુદાલેડના હાંદીઓ તરફથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપને અંતઃ કરજીપુરવક આવકાર આપવાનું અને દરમાવ વામાં આવેલું છે, અને આજ કરીને એટલા માટે કે આપ અમારી સ્થિતિ રીમે તપાસ કરવા તથા સરકાર અને અમારી કામ વચ્ચે જે મુશ્કેલી ઉભી ઉભેલી છે તેનો નીવેડો લાવવામાં અમોને મદદ કરવા આપ આવેલા છે. બસુદાલેડના હાંદીઓ તેઓના આભારની લાજથી બહેર કરવા હમ્મે છે. તેઓને ખાતરી છે કે આપના પ્રયાસો ફાયદાકારક નીવડ્યા વિના રહેશે નહીં.”

(સહી) ઇ. એન. મહમદ બસુદાલેડ ઉડિઅન એસોસીએશનના પ્રમુખ.

હિંદુસ્તાનથી બિટીશ કાફલાને મદદ

રાજા રવજાહાની મસજીતના સમાચાર

રૂટર જખાવે છે કે:—“હિંદુસ્તાનના રવજાહાઓ ૪ મોટી કરેડોટ અને ૯ કિતમ કુશરો (નાની મનવારો) સહેનકાલ તના કાફલાને એટ આપવા વિચાર ચલાવે છે. કરેડોટના નામ મેંજાલ, મદાસ અને એમ્મે રાખવામાં આવશે, અને કરેડોટના નામ હજીરાબાદ, મહીસોર, ખટમંકુ, શ્રીનગર, આલીઅર, ઉકોર, વડો દરા, રજપુતાના અને તાવજીકાર રાખવામાં આવશે, એવું પણ જખાવાયું છે. તેનો પકાવ લાલ સમુદ. જુમખ સમુદ, અને હિંદી મહાસાગરમાં રાખવાની સુચના થઈ છે. આ વિચાર વડોદરા કે ગ્વાલીયર નાં રાજ્યોમાંથી નીકળ્યો કહેવાય છે. ખાતરી કરેલા ખપર મેળવી ચકાયા નથી.”

ઉપરના ખબર જરમનીમાં ફેલાતાં લાંના જાપામાં ખળબળાટ થઈ રહેવાનાં ખબર થયા છે. તેઓ જખાવે છે કે ૩ કરેડોટ અને ૯ કરેડોટ પર ઝોજામાં એણું જે કરેડ અને એક લાખ પાઉન્ડનું ખરચ થાય. બિટીશ કાફલામાં આ વધારો થાય તે જરમનીને પણ પોતાના કાફલામાં વધારો કરવો પડશે એવી દહેશત તેઓ બતાવે છે.

હાંબહાંથી મલેલા શ્રી હાંક નિરાશીત હાંડ-નહીયાદ તરફ મોકલવાનાં પા. ૨-૯-૧૧ અમે અજાઉ સ્વીકારી મયેલ તેની પહેલેય તે ખાતરી તરફથી અમને મળી ગઈ છે.

કરખન ઇડિઅન મારકેટ

વારષિક હિસાબ—અસાધારણ નફો

કરખન ઇડિઅન મારકેટના મથા જુલાઇ ની તા. ૩૧ થી એ પુરાં મતાં વર્ષના હિસાબ પરથી જોવામાં આવે છે કે તે વર્ષમાં પા. ૧,૫૦૮ નો ચોખ્ખો નફો થયો હતો. આ નફાની રકમ કારપોરેશનના આવકના ખાતામાં જમે કરવામાં આવી હતી. યુરોપીયન મારકેટમાં તેજ વરસની અંદર પા. ૫૪૩ ની ખોટ ગઈ હતી. એ ખોટ કારપોરેશનના આવકના ખાતામાંથી પુરવામાં આવી હતી. ઇડિઅન મારકેટ વિષે જે આંકડાઓ પ્રસિદ્ધ થયા છે તે ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે મ્યુનીસીપાલીટીને તે એક સોનાની ખાણ સમાન થઈ પડેલ છે. તેમાં પા. ૩,૬૪૧ ની રોકત થઈ છે. તે રોકત ઉપર મથા વરસની કુલ આવક પા. ૩,૨૧૮ થઈ. તેમાંથી પા. ૧,૩૭૩ નો ખરચ ખાદ કરતાં ૧,૮૪૫ નો નફો રહ્યો. એ નફામાંથી રોકતના બ્યાજ ખાધના પા. ૩૩૭ બાદ કરતાં પા. ૧,૫૦૮ નો ચોખ્ખો નફો રહે છે. આ આંકડાઓની સાથે યુરોપીયન મારકેટના આંકડાઓની સરખામણી કરીએ. તે મારકેટમાં પા. ૪૨,૪૧૫ ની રોકત થઈ છે. તેની મથા વરસની આવક પા. ૫,૩૮૯ થઈ, તેમાંથી ખરચના પા. ૪,૩૫૯ બાદ કરતાં પા. ૧,૦૩૦ નો નફો રહ્યો. આમાંથી પા. ૧,૫૬૩ બ્યાજ ના (ખાધતી કંઈ રકમ બાદ કરવામાં આવી નથી) બાદ જતાં પા. ૫૩૭ની ચોખ્ખી ખોટ રહે છે. ટાઉન ટ્રેઝરના રિપોર્ટમાં ટ્રામ, વીજળી, ટેલીફોન વગેરે ખાતોમાંના હિસાબ આપેલા છે તે તપાસતાં ખાલુમ પડે છે કે ઇડિઅન મારકેટના નફાનો દર ૪૨૧ ટકા જેટલો થાય છે, જે બધાં ખાતાંથી થયેલો વધારો છે. આથી ઉતરતો નફો વીજળી ખાતોનો છે. તેમાં જગલમ ૧૦૦ ટકાનો નફો થયો છે.

ઈન્ડોઅન ઓપોનીઅન પંચાંગ

ખ્રીસ્તિ નવા વરસનું પંચાંગ (કહે કર) તપવાર થયું છે. આ પંચાંગમાં ખ્રીસ્તિ તારીખો સાથે મુસલમાની તથા હાંદુ વાર દિવસ તથા મહીનાના ક્રમાં આપેલા છે. પંચાંગ આપને અઠવાડીએ આ જાપાના વધારા તરીકે જાપા સાથે વહેંચવામાં આવશે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદી ઇમીગ્રેશનનો સવાલ

સરકારી પત્રવ્યવહાર

વડી સરકાર તરફથી 'બ્રાઇટ પેપર' પ્રગટ થયેલ છે, તેમાં યુનિયન ઇમીગ્રેશન બીલ વિષે નીચેના પત્રવ્યવહાર બહાર પડેલ છે :—

યુનિયનના અવરનર જનરલ તરફથી રેટ સેક્રટરીને :

તા. ૨૧ એપ્રિલ ૧૯૧૨.

“ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન બીલ બાબત માં મારા પ્રધાનો તરફથી અને લખાણ મળ્યું છે તે આ સાથે આપને બીજું છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે છેલ્લી પાર્લામેન્ટની બેઠકમાં તે બીલ તેઓ હાથ ન ધરી શક્યા તેથી તેઓ દીલગીર છે.

આ લખાણમાં અને જનરલ રમટસે તા. ૨૫ મીએ હાઉસ ઓફ એસેમ્બલીમાં તે બીલ સંબંધમાં જે કહ્યું હતું—જે કેપ ટાઉન્સમાં બહાર પડ્યું છે, અને જે ની કાપણી આ સાથે રવાના કરવામાં આવી છે—તે ઉપરથી અવર પડેલ છે આ સવાલની હરકતોનો નિકાલ લાવવા પાર્લામેન્ટ બંધ થયેલી હોય તે સમયમાં પ્રયત્ન કરવામાં આવશે. અને પાર્લામેન્ટ ની આવડી બેઠકમાં બીલ બીલ હાખલ કરવાની વધી રાખવામાં આવે છે.

અને એટલા વખતમાં આ દેશમાં સત્યાગ્રહની લડત મુલતવી રહેશે, એવીને આશાની લાગણી પ્રધાને બતાવી છે તે સંતોષકારક છે. હું વિશ્વાસ રાખું છું કે એ સવાલપર વધુ વિચાર કરવા વખત લાવવામાં આવશે છે તેમાં સમાધાન નો રસ્તો શોધી કાઢવામાં આવશે.”

મીનીસ્ટરો તરફથી અવરનર જનરલને.

કેપટાઉન, તા. ૨૫ એપ્રિલ, ૧૯૧૨.

યુનિયનના ઇમીગ્રેશન કાયદાઓમાં સુધારો કરવા બાબતમાં જે લખાણ પ્રધાનો અને અવરનર જનરલ વચ્ચે આલેખ્યું તે સંબંધમાં પ્રધાનો આપ નામ દારને જણાવવાની રજા લે છે કે એ બીલ વિષે પાર્લામેન્ટમાં ઘણી મુશ્કેલીઓ આવી ઊભી રહી હતી તે જોતાં તેઓ પાર્લામેન્ટની આ બેઠકમાં એ બીલ હાથ ધરવાને અસંકલ્પ છે અને તે માટે તેઓ દીલગીર છે.

પ્રધાનો જણાવ્યા રજા એ છે કે આજે બીલ પહેલ પડેલું હાખલ કરવા

માં આવ્યું ત્યારે તેનો મુખ્ય હેતુ આ દેશમાં અને ખાસ કરી ટ્રાંસવાલમાં ઉલ્લા એ વરસ થયાં સત્યાગ્રહની લડત ચાલતી હતી તેનો અંત લાવવાનો હતો, અને એ બાબતમાં ખાસ મોટી અડચણ અનુભવવામાં આવી હતી.

પ્રધાનોએ એક ખરડો ધરી કાઢ્યો હતો તેની રૂએ ઇમીગ્રેશન અમલદારને આલેક્ષીઆની માફક વધુ સત્તા આપવા માં આવી હતી, કે જે સત્તાથી ખાસ ઉચી કેળવણી પામેલા નવા આવનારા હોંદીઓ સીવાય બીજાને યુનીયનની બહાર રાખી શકાય. સાર પછી યુનિયનમાં હાખલ કરેલા એવા કેળવણી પામેલા હોંદીને ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટમાં જવાનો પથ હટ હોય એ બાબતમાં મુશ્કેલી ઊભી થઈ. કેળવાએલા હોંદીઓ પોતાના પ્રાંત માં હાખલ થાય તેની સાથે ફ્રી સ્ટેટના મેમ્બરો સર્વાનુમતે સામા થયા. ફ્રી સ્ટેટની પ્રેવી-સીયલ કાઉન્સિલે એશીઆ ટીકને લગતા કાયદા બાબત કંઇપણ ફેરફાર કરવામાં આવે તેની સાથે વધી દર ચારી સખત કરાવ પાસ કર્યો.

બીજા બાણ, હોંદી કેમે દર્શાવ્યું કે કાયદો જે પ્રમાણે છે તે પ્રમાણે તેઓ કશુંક રાખે, પરંતુ યુનિયનના બીજા પ્રતો માં જે છુટ કેળવાએલા હોંદીને છે તેવી જ છુટ ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટમાં કેળવવા બાબત તેઓને લડત આલુ રાખવાની ફરજ પડશે.

પ્રધાનોને એમ લાગ્યું કે એક બીલ એવું હાખલ કરવું કે જે ફક્ત ટ્રાંસવાલને જ લાગુ પડે, પણ તેમ કરતાં રાજ્યવંધારણના વિષયના સવાલો ઉત્પન્ન થયા; અને તેથી વધુ એકે હોંદી ઇમીગ્રેશનના સવાલને રૂએ આણી નાંખવો. એ બીલનો ખાસ હેતુ એથી પાર ન પડે, જેથી પ્રધાનોએ વિચાર્યું કે હાલ માં એજ રસ્તો લઈ શકાય કે હાલ તરત એ સવાલને પડતો મુકવો, અને પાર્લામેન્ટ બંધ હોય તે અરસામાં રૂએ લાવવાની યોજના કરવી કે જે મજબુત બતાવી સાબીત થઈ શકે.

એ મુજબ પ્રધાનોએ હોંદી કેમના બાંહેવાનેને અવર આપી, અને આજ રાખવામાં આવે છે કે પાર્લામેન્ટની બીજા બેઠકમાં ઇમીગ્રેશન કાયદો હાખલ થાય ત્યાં સુધી સત્યાગ્રહની લડત મુલતવી રાખતા માં આવશે.

ઉપરમાં પ્રધાનો આપ નામદારને જણાવવાની પ્રજ્ઞા રાખે છે કે એ બાબત લખાણમાં તેમને જરૂર પડી તેથી તેઓ

લખાણ દીલગીર છે, પરંતુ એ કાયદા બાબત વધી ઉઠાવવામાં આવ્યા તે જોતાં બંને પક્ષને માન્ય હોય એવો નિકાલ લાવવા વધુ વિચાર કરવાની જરૂર છે, એમ પ્રધાનોને લાગ્યું.

અવરનર જનરલ તરફથી કોલોનીઅલ પ્રધાનને.

પ્રીટોરીયા તા. ૨૨ મે, ૧૯૧૨.

નાતાલમાં વસ્તા હોંદીઓની સ્થિતિ વિષે નાતાલ ઇસ્ટીઅન કોમિસની અરજી હું આપને આ સાથે રવાના કરું છું.

આ અરજી વિષે મેં મારા પ્રધાનો સાથે બપોણે ચલાવ્યું છે અને તેઓને જવાબ હું આપને થોડા વખતમાં રવાના કરીશ.

તે પીટીસનના બીજા પારીમાર્ગમાં જે પત્રવ્યવહાર વિષે જણાવવામાં આવેલ છે તે મારા તા. ૨૬ મી એપ્રિલના તુમાર સાથે મોકલવામાં આવેલ છે.

તે પીટીસનના પાંચમાં પ્રારીમાર્ગના સંબંધમાં આપને યાદ કરશે કે ૧૯૧૦ ના અક્ટોબરની તા. ૭ મીના લોરડ કરચુના તુમારમાં દીલગીર લાઇસેન્સિંગ એક્ટ વિષે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી, અને મારા પ્રધાનોએ તેના જવાબમાં એવી આજ્ઞા બતાવી હતી કે આજુ કાપડાઓનો વાજબી અમલ કરવાથી ખાસ કાડમારીઓનો ઉવાય થઈ શકે અને સ્થાયી હોના બોમવટામાં રાહત મળશે. એ પછી બેઠક ચકાશે કે તે અરજીમાં નાતાલ પ્રેવીસીયલ કાઉન્સિલના જે હાથ વિષે કહેવામાં આવ્યું છે તેની વિગત આપવામાં આવી નથી. હું જણું છું ત્યાં સુધી વેપારના પરવાના બાબતનો હાથ મી. હુલેટે તા. ૪ એપ્રિલે મુક્યો હતો, જે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો. તેની હકીકત તા. ૧૯ મી એપ્રિલના મારા તુમાર સાથે મોકલવામાં આવેલ નોંધ મુજબ નીચે પ્રમાણે છે :—

૧. ૧૯૦૬ ના હાઉસ બિલ્ડિંગ એક્ટની ૮૭ કલમ મુજબ આ કલમ સીલ દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનિયનની પાર્લામેન્ટને લગામચ્છ કરે છે કે પ્રેવીસીયલ કાઉન્સિલને આ પ્રાંતમાં લાઇસેન્સ આપવાની અને પાછા એથી લેવાની સત્તા મળે એવો કાયદો પસાર કરવામાં આવે.

૨. આ હાથ દક્ષિણ આફ્રિકા યુનિયન પાર્લામેન્ટને માનપુરવક મોકલી આપવો.

તા. ૧૦ એપ્રિલે હાઉસ ઓફ એસેમ્બ

હીમાં સ્પીકરની સુચનાથી આ કસ વાચવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ તે તારીખ ના કામકાજ અને વોટ કૅપરથી જણાવું નથી કે તે વિષે કંઈ દરખાસ્ત લાવવામાં આવી હતી.

તે અરજના હા પારીમાર્ગમાં લોકલ ડાઉનસીપ લેા એમેન્ડમેન્ટ ઓર્ગાનિસ આગતની અરજ વિષે કહેવામાં આવેલ છે તેની નકલ આ સાથે મોકલું છું. મારા પ્રધાનોના ખ્યાલ માટે તા. ૧ થી મેથે મેં તેઓના પર તે મોકલેલી હતી. તા. ૨ છ મેથે મારા પ્રધાનોની સલાહ થી સહિય આફ્રિકા એક્ટની હા મોકલમ ને આધારે આ ઓર્ગાનિસ એકસીક્યુટીવ કાઉન્સિલની બીજી સભા સુધી મેં મુલતવી રાખ્યો. મારા પ્રધાનોએ મુલતવી રાખવાનું જે કારણ આપ્યું તે એ છે કે એ ઓર્ગાનિસની ૧ થી કલમ તેઓના વિચાર પ્રમાણે એવી છે કે જેને સાથે કુનીઅન પાર્લામેન્ટ તરફથી કાયદો થયો જોઈએ. અરજ કૅપરથી એમ જણાય છે કે આ કલમ વિષેજ નાતાલ ઇંડીઅન કોંગ્રેસ વધો લે છે. ઓર્ગાનિસ ત્રીજી વાર વખાણે પાસ થયું હતું. જે તા. ૧૩ એપ્રિલના નાતાલ પ્રેવીયંસઅલ એક્ટમાં અદાર પડ્યું હતું. તેની કોપી હું આ સાથે મોકલું છું.

[અધુરું.]

મહ તા. ૬ થી અક્ટોબર કેપટાઉનમાં વીલ્લમ સ્ટ્રીટમાં આવેલા નેશનલ ધીએટરની મોસ્ટ્રેમ એન્ડ્યુક્શન કમિટી તરફથી લાંબા મુસલમાનોની એક સભા બોલાવવામાં આવી હતી. ડા. અબ્દુલ રહેમાન પ્રમુખ પડે હતા. મેસર્સ જે. એચ. એમ. ગુલ, ઇ. તુરહીન, એ. જી. એચ. મહમદ, એચ. હલીમ, ડા. ગુલ અને બીજા કેટલાક આગેવાનો હાજર હતા. ડા. અબ્દુલ રહેમાને જાહેર કર્યું કે સ્માનિક મુસલમાનોમાંથી પા. ૨૦૩ અને મોરા મહરબો માંથી પા. ૨૦૧ ફાઇનાલ થયેલ છે, અને હાલ કેળવણી માટે વપરાતું મકાન પા. ૭૦૦ માં ખરીદવા બતાં વધુ પડતા ની જરૂર છે. મેસર્સ તુરહીન, એ. જી. એચ. મહમદ, જે. એચ. એમ. ગુલ અને સાહેબોએ મદદ આપવા લાપણે કર્યા બાદ ફાળો ઉધગવતાં આશરે પા. ૧૦૦ થી વધુ રકમ જમા થઈ હતી. મોરા ભરનારાઓમાં ડા. જેમીસન, સર ફેરફરીક સ્મીથ, મેસર્સ જે. ડબ્લ્યુ જેમર અને તામચીન મોરાઓએ હારી રકમો ભરી હતી.

મીસ મેડ પોલાકે ડરબનમાં

તેમના માનમાં થયેલા મેળાવડા

મયા માસલી તા. ૧૧ થી નવેમ્બરના કુનીવારે મીસ મેડ પોલાકેના માનમાં મી. રસ્તમજીને ત્યાં એક સભા કસઈ હતી. આ સભા જોન. મી. જોખલે રીસેપ્શન કમિટી તરફથી બોલાવવામાં આવી હતી. મી. ઉમર હાજર આમદ કવેરીએ રાજ્યાતમાં લંડન કમિટીના કામનું અને તેના સેક્રટરી તરીકે મીસ પોલાકેની મહેનતનું વરણન કર્યું, અને કહ્યું કે પોલાકે જે નામ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓમાં બહુ બણીતું થઈ ગયું છે, કેમકે તે કુટુંબના માણસોએ હોદ્દાઓની લડતમાં અંતઃકરણપુરવકે બાજ લીધી છે. મી. રસ્તમજીએ પણ એવીજ તરેહનું લાવણું કર્યું હતું. તે સિવાય મેસરસ આર. બી. ચેટ્ટી, આઇ. એ. એમ. મુસા, કાફા જોરમાન, અબ્દુલ હક, એમ. એસ. રાંદેરી, એચ. જોશી, જે. રાવપન, વિદેસી જહારાજ, એ. કીરોટાદર, એમ. એમીયલ, એસ. હમમ અલી, રેવ. કાઇલ પીલે, સી. કે. ગાંધી અને બીજાઓએ પણ મીસ પોલાકેના કામની તારીફ કરી હતી, અને લંડન કમિટીના કામ માટે તથા લોરડ કોમ્પટીલની ખાત લેલી મદદ માટે આભારની લાગણી દર્શાવી હતી. તે પછી મી. ઉમરે સભા તરફથી નીચેનું માન પત્ર મીસ પોલાકેને અરપણું કર્યું હતું :—

“વહાબા મીસ પોલાકે,—ડરબન અને તેની આસપાસના જામના પ્રતિનિધિ તરીકે જોન. મી. જોખલેની જનરલ રીસેપ્શન કમિટી અને આપની હાજરી ની તક લઈને લંડન ખાતેની સહિય આફ્રિકા પ્રિટીસ ઇન્ડિઅન કમિટીના મદદ નીચ સેક્રટરી તરીકે આપે જે સારું કામ કરી બતાવ્યું છે, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાનાં અમારા દેશીલાકોમાં માટે જે પ્રયાસ કરેલો છે તેની કદર કરવા કહ્યું છે.

અમારા દેશીલાકોની સ્થિતિ સુધારવા લંડનમાં આપે ખરા દિલથી મહેનત કરેલી છે તે તરફ અહીંના હોદ્દાઓ વખાણ સાથે ખ્યાન રાખી રહેલ છે. અને આપે જે કાર્ય પ્રેમપૂરવકે ઉપાધી લીધું છે તે માણુ રાખવા આપ પ્રણા વર્ષો છવે એવી અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ. આ સાથે આપનાં માતૃપિતા કે જેમણે પોતાનાં બાળકોને અમારી કામ તેમજ માણુસ બતાવી સેવા કરવા માટે

આપેલાં છે તેમની પાકીરીનો પણ સમાવેશ કરવા માગીએ છીએ. દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દા કામના કલ્યાણ અરથે માતૃ પિતા તથા બાળકોએ જે ચીંતા અને કાળજી બતાવી છે તે પ્રત્યેની અમારી હૃદી લાગણી વિષે આપની મદદ ભૂમિમાં તેમને ખબર કહેશે. એવી અમારી વિનંતિ છે.

અત્રેની સહર આપને ધણી રીતે શાપદારક નિવડે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ, અને આપના દેશ તરફની આપની મુસાફરી સુખદાયક માથે એવું ઇચ્છીએ છીએ.”

(સહીઓ) ઉમર એચ. આમદ કવેરી પ્રમુખ, આર. બી. ચેટ્ટી કૅપ્રમુખ, જે. રાવપન જોન. સેક્રટરી, આઇ. એ. એમ. મુસા જોન. ટ્રેકરર.

આ પછી મીસ પોલાકેને કુલની માળા પહેરાવવામાં આવી અને તેમને તથા મીસીસ પોલાકેને મળ્યાં આપવામાં આવ્યાં.

મીસ પોલાકે જવાબમાં કમિટીને અને લાપણું કરનારાઓનો આભાર માન્યો, તેમણે લંડન કમિટીનાં કામનું વરણન કર્યું અને મી. રીએ કમિટીની રાજ્યાતમાં જે કામ કર્યું હતું તેની તારીફ સાંભળી ખુશી બતાવી. કમિટીએ જે કામ કરેલ છે તે બધું લાગે લોરડ એમ પડીલની અથામ મહેનતને આભારી છે. અને તેથી તેમના પ્રત્યે આભારની લાગણી બતાવવામાં આવે તે યોગ્ય છે એમ તેણીએ જણાવ્યું.

બાદ મી. રસ્તમજી તરફથી સહુને આ પાણી આપવામાં આવ્યાં હતાં. ઉપદ પ્રમુખને તથા મી. રસ્તમજીનો આભાર માની સહુ વિસરજન થયા હતા.

મહ તા. ૨૦ થી ને બુધવારે મી. હસ માઇલ હાઉસ મુસા તરફથી મીસ પોલાકેને વિદાયગીરી આપવાનો એક મેળાવડો તેમના મકાનપર થયો હતો. તે વખતે ડરબનના આગેવાન વેપારીઓ તથા ના. ઓહાનીસ એ, મીસીસ ઓહાનીસ એ અને મીસીસ પોલાકે પણ હાજર હતા.

મયા બુધવારે મીસ પોલાકેના માનમાં પ્રાટોરીયાનાં મીસીસ વી. એસ. પીલેને સાં હોદ્દા સીઓનો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. હાજરીન બાવુઓ તેમની મુલાકાતથી બહુ ખાનંદ બતાવ્યા હતાં. મીસ પોલાકે સલામહત્તી લડતમાં હોદ્દા સીઓએ બતાવેલી બહાદુરીની તારીફ કરી હતી.

દ્રાવિડવાસમાં રહેલોની તકલીફ

એસોસિએશનની હાલત

જનરલ મેનેજરનો જવાબ

રેલ્વે જનરલ મેનેજર તરફથી તાર ૨૦ મીના લખેલો નીચેનો જવાબ એસોસિએશનને મળ્યો છે:—

“વહાલા સાહેબ,—પ્રીટોરીયા સ્ટેશને પહેલા અને બીજા વર્ગની ટીકીટ એનારા હિંદીઓને ‘કલસ’ નામ વાળી બારીઓથી ટીકીટ ખરીદવી પડે છે તે વિષેના તા. ૬ મી ઓક્ટોબરના આપના કાગળના જવાબમાં મેં કરેલી તપાસ ઉપરથી જણાવવાનું કે પ્રીટોરીયાના નવા સ્ટેશનની બુકિંગ બાઈસમાં ‘સેકન્ડ ક્લાસ,’ ‘એક્સપ્રેસ,’ ‘ફર્સ્ટ ક્લાસ,’ અને ‘કલસ,’ એ નામની બારીઓ છે, અને તે નામ પરથી તેના હેતુઓ ચોખ્ખી રીતે જણી શકાય છે.

છેલ્લી જણાવેલી બારી ગોરાઓ માટે રાખવામાં આવેલી પહેલા વર્ગની બારીની બાજુમાં છે. અને તેથી આ ખાસ બારીઓથી ટીકીટ લેવામાં હિંદીઓ પર કોઈ હાકમારી પડે છે એ હું જોઈ શકતો નથી.”

વધુ જાણ

ઉપરના કાગળના જવાબમાં એસોસિએશન તરફથી તા. ૨૬ નવેમ્બરે નીચે મુજબ વધુ જાણ કરવામાં આવેલ છે:—

“સાહેબ,—તા. ૨૦ મી નવેમ્બરેના આપનો જવાબ મળ્યો છે. તે સંબંધમાં મારે આપને માફ આપવાનું કે હાલ જે ફરીયાદ કરવામાં આવી છે તેવીજ તરફની ફરીયાદ ફોરકોમ્પરમ અને ન્યુક્લેર સ્ટેશનના સંબંધમાં પણ કરવામાં આવી હતી, અને પરીણામે એવી જાતનો ભેદ સાથે નાણું કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી મારી એસોસિએશન સમજી શકતી નથી કે પ્રીટોરીયા ખાતે એવો ભેદ શા માટે હાથ લેવામાં આવે છે. અમુક હિંદીઓ પર ખાસ હાકમારી પડે છે એવા કારણથી કંઈ મારી એસોસિએશને આ ફરીયાદ કરી નથી, પણ આપનું ખાતું જાણે છે તે મુજબ મારી એસોસિએશન યુદ્ધમાં કંઈ પણ કોમ્પ્રોમીસની સખ્ત રીતે વિરુદ્ધ છે. વળી રેલ્વેના ધારાઓમાં તેવી કંઈ છુટ નથી. તેથી હું વિનંતિ કરું છું કે જણાવવામાં આવેલ ભેદ નાણું કરવા આપ જનતા ઉતાવળે સુચનાઓ આપશો.”

મુંબઈની અરજી

કોલોનીઆમાં વસતા હિંદીઓની

હાકમારી સંબંધી

(તા. ૨૨ નવેમ્બરનું સાંધણું)

કેનેડા

(૨૨) કેનેડાને હિંદી સવાલ હાકમાં બ્રિટીશ કોલમ્બીયામાં સમાવેલો છે. લાં હિંદીની વસ્તી ૪૦૦૦ સુધીની છે. તેઓ બધા શીખ છે, અને હિંદી લોકો માંથી ફોરજન થયેલા બુના લડવણ્યાઓ છે. આ માણસોએ ધણી હાકમાં બ્રિટીશ સહત્તતની સેવા બજાવી છે. તે સેવાના બદલામાં તેઓની છાતી ઉપર આદિ કટકે છે, અને બ્રિટીશ વાવટાના માનમાં વધારો કરવા જતાં તેમને વાગેલા છે તેઓ કબરમાં પહોંચ્યાં લાં સુધી તેઓના શરીર પર રહેશે. બ્રિટીશ કોલમ્બીયાની મોરી પ્રજા જે રીતે તેમની સાથે વર્તે છે તે વિષે દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રખ્યાત કામચાણનું જનુકરણ કરનાર “વાનકુવર જન સેટ” નામનું જાણું લે છે કે, “હિંદુસ્તાનના મંદાતા ઉકર ડાના બસંધ્ય છડાઓમાંના તેઓ છે.” વળી તે જાણો પોકાર કરી જણાવે છે કે “પૃથ્વીના આ ભાગની અંદર પુરવના કાળી આમરીવાળા એ લોકોને કંઈ જોઈ એ છે તે તો જુઓ.”

(૨૩) કેનેડામાં આવનારા હિંદીઓ પર ઇન્ફોર્મેશન કાવલથી સખ્તતાઈ મુકવામાં આવી છે અને પરમળના એકીબા વાસીઓ પાસે માંચવામાં આવે છે, તેથી મારમણી પદસાની રકમ બ્રિટીશ હિંદીઓ પાસેથી માંચવામાં આવે છે. લોકો સીધા પોતાના દેશથી ન આવતા હોય તે ને ઉતરવા દેવામાં ત્યાંના કાયદા અટકાવત કરે છે. હિંદુસ્તાનથી પશ્ચિમ કેનેડા સીધા જઈ શકાતું નથી, પરંતુ હોંગકોંગ આગળ સ્ટીમર બદલવી પડે છે. આ કારણને લઈને હિંદીઓને લાં જતા અટકાવવામાં આવ્યા છે. હિંદી વિદ્યાર્થીઓ એઓ બચાકે ત્યાં રહી આવ્યા હોય તે એ સુધાને આવા કારણથી અટકાવવામાં આવ્યા છે.

(૨૪) આ અટકાવતની એક બીજી બાજુ છે કે જે વિષે આપ નામદારનું જલ્દીથી જ્ઞાન પોંચાવું જોઈએ, એમ અને મુંબઈના ચહેરીઓ ધારીએ છીએ. એ કે ધણી હિંદીઓ એ પ્રાંતમાં વસે

થયાં રહેલા છે અને તે દરમિયાન પોતાના વેપાર ધંધા જમાવેલા છે, તથા લાંના વસવાટના હકો મેળવેલા છે, છતાં તેઓનાં કુટુંબો તેઓની સાથે આવી રહેવા માગે તો કાયદો તેમ જતાં અટકાવે છે. હજી હમણાંજ લાં લાં સમય જ્યાં વસી રહેલા એ હિંદીઓએ પોતાની સ્ત્રીઓને પોતાની સાથે રહેવા બોલાવેલી, પણ તેઓને ત્યાં ન ઉતરવા દેતાં દેશપાર કરવાનો કુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કુકમ મહેરબાનીની રાહ સરકારે પાછો ખેંચી લીધો, પરંતુ એનો અરથ એમ નહીં કે સરકારે ઇમીગ્રેશન કાવલના અમલની રીતીમાં ફેરફાર કર્યો. અવાહીસેમરની તા. ૧૫ મીએ આ દેશમાં તાર મારફત સમાચાર મળ્યા હતા કે કેનેડાની સરકાર વતી એનરેબલ મી. રાન્ડલેસે યુરોપિયન અને હિંદીનાં બનેલાં એક ડેપુટીકમને વખત આપ્યું હતું કે તે દેશમાં વસી રહેલા હિંદીઓની સ્ત્રીઓ ને આવવા દેવામાં આવશે. એમ છતાં જ્યાં એપ્રીલ માસની તા. ૩૦ મીએ સ્ટીમર ઉપડવાની હતી તેને આમલે દિવસે માર વાગે ઉપર જણાવેલી સ્ત્રીઓને કેક છેડી ચાલ્યા જવાની નોટીસ મળી હતી. આ બાબતમાં તેના વાહીલોએ ચાલાકીથી કામ લીધું નહોત તો આ બંને સ્ત્રીઓ ને કહી મુકવામાં આવી હોત અને તેઓ ને હોંગકોંગને કિનારે અલવજ ઉતરી જવાની ફરજ પડી હોત.

(૨૫) ધણી ધણીયાણીના સાથે રહેવાના સંબંધને તોડવામાં જે ખાતરી પણ અને અન્યાય સમાવેલ છે તે બાજુએ રાખતાં એક જોખમકાર પ્રધાને હિંદીઓ ને આવેલાં વચનનું બ્રિટીશ કોલોનીમાં પરીપુરણ રીતે પાલન ન થાય એ જોઈ મુંબઈના ચહેરીઓ દિલગીર થાય છે. એનું પરિણામ એ આવે છે કે હિંદુસ્તાનની પ્રજાના મનમાં વાજબી યુરસાની કાજણી ઉદવળ થાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલપર રાજ્ય બંધારણની નજરે તથા કહેનશાહતની નજરે એનાં જે ટીકા થાય છે તે પુરેપુરી રીતે કેનેડાને લાગુ પડે છે.

બ્રિટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકા

(૨૬) જે સવાલ બ્રિટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકાના કાલેન કોલોનીમાં ઉભો થયે છે તે કદાચ આજ સુધીમાં ઉઠેલા સવાલોમાં કેટલીક રીતે સહુથી વધુ ગંભીર છે, કારણ કે પોતાનાજ સરખી બ્રિટીશ હિંદી પ્રજાને સાદો અ્યાવ આપવામાં પણ સફેદ કોલોનીસ્ટોમાં કુદરતી નાબાયકીજ

દેશ એમ માલુમ પડી આવે છે. બ્રિટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકાનો મુશ્કેલી હોદ્દાઓએ આજ થી ત્રણસો વરસ ઉપર વસાવીને ખીલ્યો છે. હોદ્દાની વસ્તી ત્યાં ૨૫,૦૦૦ ની છે અને મોટાભાગની ૨,૦૦૦ ની છે, કે જેઓ મોટી સંખ્યામાં રંગદેવ વાળા હિંદી આફ્રિકાથી આવેલા છે, અને પોતાની સાથે તીવ્ર રંગદેવ સેતા આવ્યા છે. કમીસનર જોહા લેડસ મી. મેન્ટેન્સરીના કબજામાં હોદ્દાને તો "હોદ્દાઓ આ દેશમાં પહોં પેદાઓ થયાં છે અને યુરોપીયન કરતાં પશુ અગાઉ આવ્યા છે. યુનાનના રેલ્વે કે જે આ દેશની આખાદીમાં મુખ્ય ભાગ બળે છે તે હોદ્દાઓની મહેનતથી જ બંધાયેલી છે, અને હોદ્દાઓની આ મહેનત સીવાય એ કંઈ પણ બંધાઈ શકાય નહોત. દેશના વેપારની મુદ્દીને સમજો: પદસો હોદ્દાઓના કાચમાં છે." કાલના ફરસ્ટ લોરડ જોહા એડમીરલ્ટી "મારી આફ્રિકાની મુશ્કેલી" નામના પુસ્તકમાં લખે છે કે: "ત્યાં મોટાભાગે ન બધા સહે અને પોતાની આજીવિકા ન ચલાવી શકે ત્યાં હોદ્દા વેપારી કામચલાવે છે અને પોતાની આજીવિકા ચલાવે છે. શરૂઆતના વેપારની શ્રદ્ધા પશુ તેમજે જ કરી છે અને બ્યવહારનાં જે મોડાં કાચાં સાધનો છે તે પશુ તેમજે જોવામાં છે." સર જેમ્સ હેલ્ડે સેડલર કે જે પ્રોટેક્ટરેટના અમાલના મવરનર હતા તેણે કહ્યું હતું કે હોદ્દાના વસવાટથી દેશને લાભજ છે. તેઓ જાહેર દેશની આખાદીમાં વધારો કરશે અને તેની સાથે તેઓની કાજરીથી ત્યાંના નેદીવેમાં પશુ નિપજ વધારવાનો ઉત્સાહ પેદા થશે. સર જેન કરે સેડરસન કમીટીમાં કાઢી આપતાં કહ્યું હતું કે હોદ્દાઓ નહીં હોત તો આપણે ત્યાં હોદ્દા સકત નહીં. હોદ્દા વેપારીની રહેઠાણ કામચલાવથી આપણે ત્યાં આપણી સ્થિતિ ચોક્કસ કરવાને શક્તિ પાન થયા હોય." આ બાબતમાં સેન ડરસન કમીટીએ આ અને બીજા બુલાનીઓ ઉપરથી છેવટ જે નિરણય આપ્યો હતો કે બ્રિટીશ પ્રોટેક્ટરેટને આર્થિક લાભ આ લોકોની મોટી કાજરીને લીધે જ હતો અને હજી છે.

(૨૭) ત્યાં વસતા મોટાભાગે સંખ્યામાં અને પદસામાં હોદ્દાઓ કરતાં ઉત્તરથી સ્થિતીએ છે, તેમજ ઇસ્ટ આફ્રિકા એક કાલેન કોલોની છે કે જેનો રાજકારો માર વડી સરકાર તરફથી સીધો ચલાવવામાં આવે છે અને બધું જોખમ સર

કારને જ માથે છે. આ બધું છતાં ત્યાં વસવાટ કરી રહેલા મોટાભાગે સાઉથ આફ્રિકાના મોટા કોલોનીયો સાથે હરી કામમાં ઉતરે છે, (હોદ્દાને પશ્ચિમની બાબતમાં) અને ત્યાંની સરકાર પર પોતાની કામચલાવ મહાવી, વધુ હોદ્દાઓને આવતા સ્વતંત્રતા, એટલું જ નહીં પણ જેઓ ત્યાં વસી રહેલા છે તેમજે પણ દેશ ઉડી આત્મા બધું એવી તબવીજ કરવામાં પોતાથી બનતું કરે છે.

(૨૮) કમીસનરના કાચકાઓને હોદ્દાઓ સામે એક બાવથી અમલ કરવામાં આવે છે. નાણાંથી અને બીજા જગ્યાએ સરકારી જમીનના જાહેર વેચાણમાં હોદ્દાઓને ખરીદી કરતાં અટકાવવામાં આવ્યા છે, અને ખરીદી ફક્ત મોટાભાગે કરી શકે છે ખાસ મોરડીન-સથી હોદ્દાઓને જસ્ટીસ જોહા થી પીસ થતા પશુ અટકાવવામાં આવ્યા છે. જુરિથી ફેસલો અપવાનો લાભ હોદ્દાઓને આપવામાં આવ્યો નથી હિંદી આફ્રિકાની પેટ હોદ્દાઓની આવજા ઉપર પણ હરકતો નાખવામાં આવેલી છે. મોટાભાગે એન્ટ સીવામના હોદ્દાઓને જાહેર માર કાટમાં જતા મ્યુનીસીપાલિટીના કાચકા થી અટકાવવામાં આવે છે. ત્યાંની કાચકા પડનારી કાઉન્સિલમાં એક બીજાનું બીજા વાસ્તું વાંચન થઈ મધુ છે કે જે બીજા થી ત્યાંના દરેક રહેવાસી ઉપર માથાવેરો નાખવામાં આવશે. હોદ્દાઓને આ કાઉન્સિલમાં મત આપવાનો હક નથી. આનો બધો ભોળો મરીબડી હોદ્દા પ્રજા કે જે એ કરે કરી શકે એવી સ્થિતિમાં નથી, તેનાપર પડશે. એ કર બાબતમાં નાતા લેનો વાદ કરવામાં આવ્યો છે. પણ ત્યાં જેના કુશ્વરી અન્ધારને લીધે બધા સામે થયા અને ૧૯૧૧ માં એક કાચકો પસાર કરવામાં આવ્યો છે જેને લઈને એ માથા વેશના પદસાની માગણી કરવાનું મુશ્કેલી રાખવામાં આવ્યું છે. યુનાનમાં ત્યાંના હોદ્દાઓ ફરિયાદ કરે છે કે ત્યાં વેપારના પરવાના બાબત કાચકો પસાર થનાર છે, જે ત્યાંના વેપારીઓ કે જેઓ અજેસર છે અને મોટી મુદ્દીથી વેપાર કરે છે તેમ ના લાભોને તુલકાન કરશે. ઇસ્ટ આફ્રિકામાં કુશ્વરી સરકાર તંદુરસ્તીવાળા ભાગમાં હોદ્દાઓને જતા અટકાવવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે, અને વડી સરકારે જે બાબતમાં ઉપરાધુ લીધું છે અને મોટાભાગે વસ્તી સાથે એ ભાગ રાખ્યા છે. આ તંદુરસ્તીવાળા ભાગની

આખાદી હોદ્દા મજુરીના ઉપરજ આધાર રાખે છે. ૧૯૦૮ ના મારચની તા. ૧૯ મીએ લોરડ એલમીને એક લખાણમાં લખ્યું છે કે "રાજકારની સમજાને ખાતર એ સરકાર જમીનના કુશ્વરી હોદ્દાઓને ન આપી શકાય." બીજા કબજામાં હોદ્દાઓ તો મોટા નિવાસીઓના સરકારની સામે મોટો વિરોધ અટકાવવા સાથે હોદ્દા કોમને મોટો અન્ધાર કરવામાં આવ્યો છે. હોદ્દાઓને તંદુરસ્તી વિનાના ભાગમાં રહેવા મોકલવા અને ઉત્તમ તંદુરસ્તીવાળા ભાગે ખાસ મોરડા સાથે રાખી મુકવા, એ વલજની સામે મુશ્કેલીના કહેરીઓ પોતાનો સખત અજુકામો જાહેર કરે છે. વળી અમે વિનંતી કરીએ છીએ કે હોદ્દાઓની વધુ સંખ્યા અને તેઓના લાભો સાચવવાની અમલદારને ખાતર હોદ્દા પ્રજાનો ત્યાંની કાચકા પડનારી કાઉન્સિલમાં સ્થાયી અને અસર કરે એવો અવાજ હોવો જોઈએ. ઇસ્ટ આફ્રિકાના સવાલ ઉપર રાષ્ટ્ર મોનરેજલ મી. વીસ્ટન અર્થેસે જ્યારે તેઓ "પરદેશ ખાતાના અંદર એક્ટરી હતા ત્યારે આ મુજબ ટીકા કરી હતી, "બ્રિટીશ હોદ્દાઓના હોદ્દા કેવી રીતે રજા છે? તેમના એક અનુબ પ્રાણી તરીકેના હોદ્દા, તેમના બ્રિટીશ પ્રજા તરીકેના હોદ્દા તદ્દન સરખી જ રીતે બંધાયેલા છે. પુરવ આફ્રિકાના આ મુશ્કેલીના શાંતિ અને વિજયમાં આપણે જામ બાજવનાર સીખ લઘવજ આજોજ હતા. પોતાની દરેક તરફની સલામતીનો બરેસો રાખી તે દેશમાં વસી રહેલા હોદ્દાઓને આહન રીતે હેરાન કરી નસાવાની સંભવનીતિ કારણ કરવી એ બ્યવહારના પ્રમાણિકપણની અંક માત્ર એવના રાખનાર કોઈ પણ સરકારથી બની શકે નહીં. તેથી વિરોધ આપણને એવો સવાલ થાય છે કે હોદ્દા સંભવની ૩૦ કરોડથી વધારે વસ્તીપર રાજ્ય ચલાવતી સરકારથી આવી સંભવનીતિ કારણ કરી શકાય તેમ છે? " પુરવ આફ્રિકાના હોદ્દાઓ માત્ર માણસજાત તરીકે નહીં, તેથી વિરોધ, ફક્ત બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે જ નહીં, પણ તે દેશ પ્રથમથી તેઓએ વસાવીને બ્રિટીશ સરકારને ત્યાં કામચલાવવાનું સંભવિત કરી લીધું છે તેટલા ખાતર પણ સરખા હકની માગણી કરે છે.

બાલકન રાજ્યોની ચર્ચા

સુલેહની હિલચાલ

તા. ૨૬ શુક્રવાર—૨૬૨ જણાવે છે કે ચેટલન આમળ તુર્કી લશ્કરમાં દિવસે દિવસે વધારા થતો જાય છે, તેમજ હજી સુધીના અખતારમાં ડેડીએ આમળ બલ ગેરીઓમાં વધારા થતો જાય છે.

સોફાયાથી ૨૬૨ જણાવે છે કે આદરી આનોપલમાં હવાઇ વહાણોપરથી બોમ્બ ફેંકવામાં આવવાથી તે શહેરનો ક્ષોભ બામ બળી મરો છે.

આદરીઆદીક સમુદાયરના કુરાઓ બંદરપર આલ્બેનીયાનો વાવટો ફરકાવવા માં આવેલ છે એવા ખબર મળ્યા છે. સરવીયાએ આ બંદર ખાટે ઘણો રસ્તો કરેલો છે.

તુરકી અને બાલકન એલબેનીયા વચ્ચે સલાહની મસલત સર મધ સુધી છે. અને પરરાજ્યના કારણા કેનરટાટીને પલથી પોતાના પક્ષન ઉઠાવતા જાય છે.

તા. ૩૦ ગુનીવાર—સરવીયાએ આલ્બેનીયા તાખાતું શહેર ડીયા કબજે કર્યું છે. કુરાએલું બંદર પશુ સાને થયા વિના તેને તાલે રહ્યું છે.

૨૬૨ જણાવે છે કે બલગેરીઓએ ડીમોશ છાતું છે અને લાંની ને તુર્કી દુકડીઓ તેને તાલે થએલ છે.

આલ્બેનીયાએ પોતાની સ્વતંત્રતા બહેર કરી છે. તેણે કમચલાઈ સરકાર સ્થાપી છે અને ઇટલીને તેની સ્વતંત્રતા સ્વીકારવાનું કહેણ મોકલ્યું છે.

બલગેરીઓને જણાવે છે કે તેઓએ લશ્કર આદરીઆનોપલની બહુ નજીક આવી પહોંચ્યું છે.

તા. ૨ સોમવાર—ઉવટની સમીપની જાય લાં સુધી-સુલેહ જળવવાની શરતો મો ખરડો તુરકી પ્રધાન મંડળોએ મંજૂર રાખ્યો છે અને તેમાં તુરક સહીઓ થવાનો સંભવ છે. તેની રૂપે લશ્કરમાં કનરેલા લશ્કરો છે લાંથી આમળ નહીં વધી શકે.

ઇટલીએ ગ્રીસને ચેતવણી આપેલી છે કે દક્ષિણ આલ્બેનીયા માટે તેણે આશા છોડી દેવી, કેમકે આરટીયા તથા ઇટાલી એ આલ્બેનીયાને મધ્યસ્થ થવા દેવા નહીં કર્યું છે.

ગ્રોન્ડીનીઓએ સુદારીનો ઘેરો પાછો શરૂ કરેલો છે.

તા. ૩ મંગળવાર—૨૬૨ જણાવે છે કે બાલકન મામલાની સ્થિતિ સુધરતી જાય છે, જો કે લશ્કર મોકલે રાખવાની શરતો પર સહીઓ હજી થઈ નથી. ગ્રીસના એલબેનીઓની રાહ જોવામાં આવે છે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે. સલાહ થતી વખતે તુર્કી તુર્કાં રાજ્યો વચ્ચે ખેંચતાણ પ્રુમ થશે એવું માનવામાં આવે છે.

ચડી બાવેલાં રાજ્યોની મામલોમાં એક એવી છે કે તુરકી રાજ્યે તેઓને તુરકાની બદલ ૪ કરોડ ૮૦ લાખ પાઉંડ દેવા.

ડેડીએ આમળ બલગેરીયન લશ્કર આવી પહોંચ્યું તે પહેલાં ત્યાંના બલગેરીઓએ ૫૦૦ માણસોની કતલ કરેલી હતી. કેટલાક ખ્રીસ્તીઓ પશુ તેના ભોજન થઈ પડ્યા હતા. તે શહેરના તુરકો વસ્તી પાળા ભાગમાં પ્રુમ હુંદાટ ચલાવવામાં આવી હતી.

સોલોનીકનો ટાઇમ્સનો ખબર પત્રી જણાવે છે કે મેસીડોનિયા નિરપરાધી ઓના ભેટીયા તરબોજ થઈ ગયેલ છે. અને એ દેશ ખુની બલગેરીયનોના પગ તલે હુંદાટ રહ્યો છે.

ખાસ કરીને એવરથીસારના ભાગમાં ભારે અને આધિની કતલ ચાલી રહી છે. સુલહમાન ટોળાઓ પશુ સામાન્ય માર હાથમાં સામેલ થયા કહેવાય છે.

તા. ૪ શુક્રવાર—એવું બહેર થયું છે કે બલગેરીયન, સરવીયન અને ગ્રોન્ડી નીચીન તેમજ તુર્કી રાજ્ય સલાહ માટે આવુર છે, પશુ ગ્રીસ લશ્કરમાં રાખવા સુધી છે.

આવેન્ચને જાણે બાલકન રાજ્યોને ઘાટી આપે છે કે તેઓને કરાવ તુર્કી સવાનો યુરોપમાંથી અંત આણવાનો હતો, અને તે કરાવ ગરબો અમલમાં આવે એવી સલાહ તેઓને જોઈએ નહીં.

ગ્રીસનો જાણે જણાવે છે કે સરવીયા ૭૦,૦૦૦ લશ્કર ચેટલનના મેદાનપર મોકલી શકે તેમ છે, અને ગ્રીસ પોતાનો આખો કાર્યો ઉતારવા તકવાર છે. આ એકાં જોરથી ખ્રીસ્તીઓને તુર્કીની હુંસરી માંથી હમેકને માટે મુક્ત કરી શકાય તેમ છે.

કેનરટાટીનેપલના અધિકારી મંડળમાં એવી માન્યતા ફેલાયેલી છે કે સુલેહનું પંચ લંડનમાં કરાશે યુરોપમાં પશુ ક્ષોભ એવેજ થત બસવજમાં આવે છે.

જરમન એન્સલરે બહેર કર્યું છે કે તુર્કી રાજ્યનું બેર દહાવી રાખવા જરમની પ્રયત્ન કરશે ખીળાં રાજ્યોએ પણ એવીજ હચ્છા બતાવી છે. તુર્કીના બોરે મુલક મેળવવાનું ઠાણે કંઈયું નહીં હવે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે.

ફ્રેંચ પ્રધાન તરફથી ગ્રીસને તુર્કી નહીં પડી જવા ચેતવણમાં આવેલ છે. એક કારોસાદાર ટેકાએથી ખબરફેલાયા છે કે ગ્રીસને પડતું સુધીને પણ બાલકન રાજ્યો લશ્કર મુલતી રાખવાની શરતોમાં સહી કરે એવો સંભવ છે.

લશ્કર મુલતી રાખવાની તુર્કીની શરતો ખારી હતી તે કરતાં વધારે મેટી છે. સુલેહની મસલત ચાલે તે બધા વખત સુધી લશ્કર બંધ રાખવી તથા ઘેરાએલાં લશ્કરને સંપૂર્ણ રીતે ખોરાકી પુરી પાડવી એવી મામલો તેણે કરેલી છે.

૨૬૨ જણાવે છે કે ગ્રીસ આવી શરતો સ્વીકારશે નહીં. ગ્રીસે કેટલીક વખત પોતાની વધુ દુકડીઓને ચેટલન મોકલવાનું બલગેરીયાને કહેણ મોકલાવેલ, તેમજ પોતાનો કાર્યો પશુ તેની મદદમાં ઉતારવા કહેલ, પશુ હજી સુધી તેને કંઈ જવાબ મળેલો નથી.

તા. ૫ મી શુક્રવાર—૨૬૨ જણાવે છે કે લશ્કર મુલતી રાખવાની શરતોમાં ગ્રીસ સિવાયનાં રાજ્યોએ સહી કરી છે.

ગ્રીસમાં વલજુને બિટીક જાણે વખેલી રહ્યું છે. સોફાયાથી ૨૬૨ જણાવે છે કે લશ્કર મુલતી રાખવાની શરતમાં એક છે કે ઘેરાએલાં કિલ્લાઓને ખોરાકી પુરી પાડવામાં નહીં આવે પશુ બલગેરીયન લશ્કરને કાળા સમુદ્ર અને આદરીઆ નેખને રસ્તેથી ખોરાકી પુરી પાડવામાં આવશે.

સલાહની મસલત લંડનમાં તા. ૧૩ મી ક્રીસેનરે શરૂ થશે.

ગ્રીસે શરતોમાં સહી કરવા ૨૪ લલાકની મુદત આપી છે અને એવી બાક રાખવામાં આવે છે કે તે સહી કરશે.

આદરીઆનોપલથી તુરકી સેનાધિપતિ તેની સરકારને જણાવે છે કે મંગળવારે તોપ અને બંદુકવાળી આમલમાં દુકડીઓ વચ્ચે અપાઝથી થઈ હતી. તુરકી લશ્કર અંત સુધી લાગે.

તા. ૬ શુક્રવાર—રોસથી ૨૬૨ જણાવે છે કે આદરીઆદીક સમુદાયર આવેલાં વેલોના બંદર પર ગ્રીકની બે ગન બોટો એ મારો સલામો દલે, કેટલાક મેળા

પટાણીયન અને આસ્ટ્રીયન એજન્સીના ચાણીમાં પડેલા હતા. પાછળથી લાંના તુર્કી પ્રતિનિધિ ઇસ્માઇલ કમલના વધાથી મનબોટા પાછી મોલાવી સેવામાં આવી હતી.

હાલક મુલતવી રાખવાની કસત કોન સ્ટાંડીનોપલમાં સન્તાપાર રીતે બહાર પડેલ છે તેમાં એકલું જ જણાવવામાં આવેલું છે કે હસકરો હતા લાંજ રહેશે. જો કે આડરીઆનોપલ અને સ્કુટારીમાં મેરાયેલ તુર્કી હસકરોને રાજે રાજનો ખોરાક પુરો પાડવામાં આવશે એવી વકતી રાખવામાં આવે છે.

તુરકીને મદદ

હાઈમરપરથી એક ખબરપત્રની લખે છે કે :—તા. ૨૦ મી નવેમ્બરના રોજ આર્દીના મુસલમાનોએ મદદ કોહાનો તહેવાર પાળ્યો હતો. મી. એમ. આલ. એડીઆને લાં નમાજ બાદ ઠરહીના ક્ષેત્ર રાણીમાં મદદ કરવામાં આવી હતી, અને પછી તેમને લાં આજુ' થક સહુ ભાઈઓ વીખરાયા હતા.

હાઈમરલીના એક ખબરપત્રમાં જણાવવામાં આવે છે કે :—તા. ૨૦ મીએ રેડ હરેસન્ટ સોસાયટીની સભા મળી હતી. જેટલાક હાઈબ્રાઇડો પશુ હાજર હતા. બાદ બહાલ ચાલતાં સુધી દરમાસે ઉધરાણું કરવાનો ઠરાવ થયો. રમાથ ફેરવામાં આવેલ તેમાં મલેલ દેસના એક આનાના સીકાની હરરાણ થતાં ૨૨ સીકાંગ ઉપજી હતી. પ્રમુખ મી. અહમદ મહમદને મેજર નીમવામાં આવ્યા હતા.

કોસ્ટરથી મી. ઇ. એ. મુનારા લખે છે :—અંગ્રેની રેડ હરેસન્ટ સોસાયટી તરફથી પા. ૧૦૦-૫-૩ નું ઉધરાણું મલેલ, જે રેડરની મારફત કોનસ્ટાંટીનોપલ મોકલવાની ફેવામાં આવેલ છે.

આસાલેક-પ્રોટેક્ટરથી મી. એસમાન આદમ લખી જણાવે છે કે :—અંગ્રેના મુસલમાન ભાઈઓએ રેડ હરેસન્ટ ફંડ ખોલતાં તેમાં પા. ૧૬૫-૧૭-૬ જમા થયા છે, જેનો હનાફત બહાન-સર્ગના તુર્કી કોનસલ ના. આહાનીસખે પર મોકલી ફેવામાં આવ્યો છે, અને તેની સાથે મુસલમાનોની લામણી બતાવનારે એક કામળ પશુ લખવામાં આવ્યો છે.

પરચુરણ

કરબનથી મી. એમ. એમ. દિવાન જણાવે છે કે :—પોરત ઇલીઆમેથના મી. છવન એવીંદ તરફથી રમશનફંડમાં સી. ૫ મળી છે, અને ત્યાંના મી. ધેલા ફુલલ તરફથી રમશનની લાઇબ્રેરી માટે રવામી મી. ચિહમનાનંદ વિરમિત મી. મદ ભવતગીતા તથા વિશ્વ સહજ નામના બે પુસ્તકો મલેલ છે જે ઉપકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે. રમશનફંડની તા. ૩૦ મી નવેમ્બર સુધીની સીલક પા. ૪૨-૧-૮ તે ફંડને નામે નેકનલ બેંકમાં જમા છે. મી. ઇડિબન લાઇબ્રેરી નો બાલ લેતા ચુકરોને વિનંતિ કે ચારેક માસ માટે ફંડ દેલ જરાનો ફંડ તે મુદતમાં ચોપડીઓની આપ લે નહીં થક થકે. દેલથી જેટલાક નવાં પુસ્તકો લાવવા ઇરાદો રાખું છું. છેવટ લાઇબ્રેરી તથા રમશનફંડના કામને અંગે મારાથી કામ મહમ્મતી લામણી બપે આબરે ફુખાણી હોય તો તે માટે મારી આજુ' છું.

"મી. ડેલાએઆમે મહાબન સભાના સેક્રેટરી તા. ૩ છ નવેમ્બરે લખે છે કે એક મીટીંગ આબરેજ મળી હતી. જેમાં ફંડ ખોલવા માટે ચર્ચા ચાલતાં સાત મહસેલો તરફથી પા. ૧૫૪-૧૬-૦ની રકમ ભરાએલી છે અને હજુ પશુ ચાલુ છે. છેલ્લી મીટીંગમાં માથાદીક માસીક ટેક્સ લેવા ઠરાવ મલેલો છે તે સીવાય આર્દીના પ્રોપર્ટી હોફરસ (મકાનેના માલેકો) ઉપર માસીક તથા આખાત ને નીકાસ ચતા માસના દર દાખીના દીક અમુક ટેક્સ ઠરાવવા તથા નવા ધારા પોરણુ લીને આ સંસ્થાને મજબુત પાયા ઉપર લાવવા તમામ નવા હોદ્દાદારો ફરીથી નીમી પેરદુગીઝ કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવવા માટે જનરલ મીટીંગ કરવા ઠરાવ થયેલ હતો."

ડેલાએઆમેથી મી. હુદાણા ધમેનિજક સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે :—રાજકોટ ખાતે તા. ૨૮, ૨૯, ૩૦ ડીસેમ્બરે બીજી હુદાણા પરીપદ ભરાવાની છે તેમાં આ મંડળ તરફથી પ્રતિનિધિઓ મોકલવા થક તા. ૧૩ મીએ એક સભા મળી હતી, અને રોઠ નાનજી મુળજી (મોમીયા વદર), મી. વલભદાસ કુરજી (જમ બેધપુર), મી. માધવજી ત્રીકમજી અને મી. નિરભયજી રજીબાણ, બદીયાણી (લાંબુપક), મી. પરમાજી દલાલ દેવમંદ

રનાકર (નવામદ) ને મુદવામાં આજી હતા. મુતિમાં ચાલતા જેટલાક મુસલે તથા પરદેશ મમનના કાયદા વિષે વિચાર લખી મોકલવાનો ઠરાવ પશુ થયો હતો.

ડેલાએઆમેથી એક 'હીંદુ મહમ્મ' લેલ હાંદુ મહાબનનું ૫૫૧ ખેત્રે છે કે રમશન માટે જેટલાક વખત આઠાઉ ઉપરા લેવા ફંડનો ઉપયોગ કરી લાં જલ્લી સડકને સુધારવી જોઇએ.

આકસકલથી મહમદ ખજાલીમ લેલ લખે છે કે :—ખરેડ મામમાં મદરેલ છે તે ખરેખર ચાલતી ન હોવાથી અંગે વસતા ખરેખર સાસીઓએ એક સોસાયટી રચામી તે મદરેલાને મદદ કરતા રહેવા ની જરૂર છે.

વોસલેકથી એક મુસલમાન લખે છે કે :—કનહાઉકરમાં પશુ વરસે લાં મરજી બંધાઇ છે છતાં લાંના મુસલમાન ભાઈઓ હરતામાં એક દિવસ, જુઓને દહાડે એક કલાક દુકાન બંધ કરી નમાજ પઢવા નથી જતા એ બહુ દીલગીરીની વાત છે. વરસમાં બે વાર મદ આવે છે તે દિવસે પશુ તેઓ દુકાન ખુલી રાખે છે એ બહુ અહસોસની વાત છે.

મદરેસે સોકલુલ ઇસ્લામ પાનોલીન સેક્રેટરી કરબનથી લખે છે કે :—આ મંડળની માસીક સભા થક તા. ૧૨ મી એ ૫૦૪ વેસ્ટ કીટમાં મી. છવ મીઝ ના મકનપર મળી હતી. સેક્રેટરીએ મીનીટ તથા હિસાબ વાંચ્યા બાદ અનુમન પધરાએના સેક્રેટરી તરફથી મલેલો કામળ વાંચી સંભળાવ્યો, અને તેમાં જણાવ્યા મુજબ પધસા મોકલવાની જરૂર બતાવી. એટાઉનથી આવેલા મી. મહમદ ઇબ્રાહીમ લાખીએ પુરો ખુલ્લો આવી જતાં સુધીમાં પધસા મોકલવાનું મોકુફ રાખવા દરખાસ્ત કરી તે મંજૂર થક બાદ મી. મહમદ નાના બાવાની દરખાસ્તથી મી. લાખીને સર્વાનુમતે ફેરન નીમવામાં આવ્યા; છેવટ નામદાર તુર્કી ના હકમાં દુવા ચલ્લી સહુ વીખેલ્યા હતા.

સ્ટેમરથી મી. એમ. એમ. કરોદીજી (મોક્સ ૨૦) લખે છે કે :—અંગ્રેના મદરેસા માટે એક ઉરદુ તથા અરેબીક બહુનાર શીક્ષક જોઇએ છે.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.
Mahomed Surtie
Merchant, Box 87

JOHANNESBURG

E. S. Coovadia,
General Wholesaler Merchant
c/o 22nd and Krause Street
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2870

Masters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'Oblige'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

નવસારી હીંદુ યુનાઇટેડ

નેડીંગ કં.

પેનેલર: છ. કે. પટેલ

હિંદુ યુનાઇટેડ એસોસિયેશન બંધાવવાની પ્રતિજ્ઞા કરીને આજે વેચવામાં આવે છે. અને આજે જ પેનેલર હેતુ તથા કલકત્તા—સરકારી—ગોળી—મંદીરા—એક વખત જવાની ખાત્રી કરો.

જા. નં. ૧ પ્રીમિયર રસ્તા

ટેલિફોન નં. ૧૨૮૬, બહાનેરપરમ.

૨. એ. 'Gackwad', પો. એક્સ. ૫૨૫૦.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION.

"Indian Opinion" Souvenir of Mr. Gokhale's Visit

It contains a diary of the tour, and a report of every important function from Cape Town to Pretoria. There are a great many illustrations, including interesting "snapshots," cartoons, etc. Appendix I. contains the principal representations, petitions, etc., presented to the Hon. Mr. Gokhale during his tour. Appendix II. consists of press comments, criticisms, interviews and correspondence. The principal anti-Indian enactments and regulations are given in Appendix III. The souvenir makes a complete and interesting record of an eventful tour, and will be valued by those taking an interest in South African affairs.

PRICE 5/-

POST FREE 5/3

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the Indenture System. The book contains a brief sketch of the Hon. Mr. Gokhale's public career and the full report of the debate on the resolution moved by the Hon. Member in the Viceroy's Legislative Council, Calcutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline of the Philosophy of the Vedanta as set forth by the Upanishads and Shankara; by L. D. Barnett M.A., Litt. D. Professor of Sanskrit at University College, London. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa: Helots within the Empire! How they are Treated. By H. S. L. Polak. Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa. By J. J. Doka. With an Introduction by Lord Amphil. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South African Problem. By Dr. P. J. Mehta. Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S. Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K. Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential Address delivered by P. J. Mehta, M.D. Bar-at-Law, on the occasion of the 11th anniversary of the Hindu Social Club, Rangoon. Price 6d. (with postage 7d.)

The Koran. Translated from the Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Mahabharata. Condensed into English verse by Romesh C. Dutt C.I.E. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Gulistan or Flower Garden: Shaikh Sadi; Translated with an essay by James Ross. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 10d.)

Italo-Turkey War and other Cartoons. Published by Comrade (Dehli) a set of eight. Price 5s. (with postage 5s. 6d.)

Commentary on the Bhagavad Gita, First Discourse, by R. V. Khedkar, M.D., F.R.C.S., D.P.H., etc. Price 1s. 3d. post free.

A Hand-book of the Vedant Philosophy and Religion, by R. V. Khedkar, M.D., F.R.C.S., etc., (Shri Shankaracharya Series) Price 3s. 6d. (with postage 3s. 10d.)

M. K. Gandhi: A Sketch of his Life and Work. Published by G. A. Natesan & Co., Madras. Price 6d. (with postage 7d.)

The Bhagavad Gita or The Lord's Song, with the text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant. Price 4d. (with postage 6d.)

The I. P. Press, Phoenix,

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

ગુરુત્વા હામેશ પાસાણુ બાગશુ ૦ ૦ ૧
સત્યાગ્રહનો ઉદ્ભવ નીચે ૦ ૦ ૩
સરવોદય (રસકીનના અને હુ ૫
હાર્ટનો ગુજરાતી વર્ણનો ૦ ૦ ૬

ગુરુત્વા હામેશ પાસાણુ જીવન ચરિત્ર ૦ ૦ ૩
સુધારાના બવાલા જરૂરી સ્વભાવ અલીના લેખનો વર્ણનો ૦ ૦ ૩

નીતિધરમ અથવા ધર્મનીતિ. આ પુસ્તકમાંના આઠે પ્રકરણોને અંતે ગુજરાતી અથવાતો હિંદી ભાષામાંથી કુટેલ અક્ષે હાથ આપેલ છે. ૦ ૦ ૧

નેહનાં કાવ્ય (બીજા આવૃત્તિ) ઉનામની હરીફાઈ માટે મળેલાં કાવ્યોમાંથી ચુંટીકાદી ને છંદિ અને ભોળીનીચનમાં કાવ્યવામાં આવ્યા હતા તે તથા ત્યાર પછી ખીજાં કલાક કાવ્યો કપાયાં છે તેનો સંગ્રહ આ પુસ્તક માં છે. ૦ ૧ ૦

એક સત્યવીરની કથા. સોહરોડીસનો બંધાવ ૦ ૦ ૧
ટાલસ્ટોયની વારતાના તરજુમા જીવનદોરી ૦ ૦ ૪
સત્યચિંતા બીજું કથું નથી ૦ ૦ ૩
ગુરુત્વા ૦ ૦ ૧

કપરનાં દેશ પુસ્તક કપર પોસ્ટલ પેની ૧ ૦
મીમક ભગવત ગીતા. ભારતમારકંદ પરિવર્તી મહાભારત ગુજરાતી સમસ્તોક્તિ ને આધારે લખાયેલી. કિંમત પેની ૧૦.
કપાલ ખરચ સાથે ૧ થી.

સ્વામી વિવેકાનંદના પંચ ભાગ પછી. અંગ્રેજ કપરથી અનુવાદ કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર બહુભાષી દેશકંદ કારભારી કિંમત ૧૦ પેની કપાલ ખાચ સાથે ૧.

મોક્ષનદાસ કરમચંદ બાંધી. રેવ. રૂઢે લખેલ પુસ્તકનો ગુજરાતી વર્ણનો ૨૮ પેનાએ આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના વિસ્તારથી લખેલી છે. પોસ્ટ ખરચ સહીત કિંમત ૧ થી. ૩ પેની.

દેશકંદતે બોધાણ કૃષ્ણ ગોખલે અને બીરમીટના સવાલ ઉપરની જરૂર પોસ્ટ ખાચ સહીત કિંમત ૧ પેની.

The I. P. Press, Phoenix.
Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 50—Vol. X.

SATURDAY, DECEMBER 14TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

MR. GOGA'S LICENSING APPEAL

LICENSING BOARD'S DECISION QUASHED

IN the Supreme Court, on the 5th inst., before a full Bench, consisting of the Judge President (Mr. Justice Dove Wilson), Mr. Justice Broome and Mr. Justice Hathorn, the argument was concluded in the case in which M. A. Goga, a free Indian merchant of Ladysmith, sought a review of the decision of the Licensing Board of that town. The Board refused to grant a trading licence to the applicant in partnership with his son A. M. Goga, applicant having held a licence in his own name for upwards of 20 years.

Mr. Janion appeared for the applicant, and Mr. Nicholson represented the Licensing Board and Chamber of Commerce of Ladysmith.

In giving judgment, the Judge President said that in matters of the kind the jurisdiction of the Court to entertain any appeal on the merits had been ousted, but the Court was nevertheless, in the words of the late Chief Justice, empowered and required to ensure that the appellant had a fair hearing of his case and that there was no gross irregularity in the proceedings. Several grounds were stated for review, one being that two members of the Chamber of Commerce who were the objectors to the licence being transferred were members of the Licensing Board when the matter came before that body for review. It had been argued that these two members should have recused themselves as incompetent to sit. The first answer to that objection was that it was within the knowledge of the applicant and of his counsel that such was the case and that consequently it must be taken that the applicant had waived his right to object to these gentlemen adjudicating. His Lordship thought it sufficient in that connection to refer to the affidavit of Mr. Janion, counsel for the applicant, to the effect that when conducting the case he had no such knowledge. His

Lordship was glad to think that Mr. Janion's oath that effect did not, in the opinion of the Court, require any corroboration, but if the Court was to have any regard for likelihood then they could not imagine how, if Mr. Janion had such knowledge, he refrained from taking such an obvious point. For the merits of the objection he certainly thought that the two gentlemen in question would have been better advised not to have taken their seats on the bench to hear that application, but he did not think that enough had been proved to show that there was any ground for thinking that they ought to have recused themselves, or for setting aside the proceedings on the ground that these gentlemen were incompetent to sit owing to any reasonable apprehension of bias. There was no question of pecuniary interest.

Question of Bias

When the matter came to be decided by the Chamber, Messrs. Martin and Andrews appeared to have agreed that they would take no part in the discussion. Mr. Martin took the proper course of leaving the meeting while the matter was under discussion. Mr. Andrews who would, he thought, have been better advised had he taken the same course, remained, but the Court accepted the statement that he took no part in the discussion. He did not think that the mere fact that these two gentlemen were members of the body which came to the decision appealed against was sufficient to disqualify them from sitting as members of the Licensing Board afterwards to adjudicate on the application, although they would have been better advised not to sit. The only thing against them was that they were at once members of the Chamber of Commerce and of the Licensing Board, and the Court did not think that was a consideration which drove the Court to the conclusion that there

would be any reasonable apprehension of bias.

As regards the bulk of the other grounds for review, the Court was precluded from considering them by reason of the fact that an appeal on the merits of the case was prohibited, but there was one ground which in his lordship's opinion the Court was bound to consider. That was that Goga, junior, was a minor, was not a good English scholar, had no knowledge of bookkeeping, and could not keep the necessary books of the business in the English language. The Court read that as conveying that the Licensing Officer and Board had in their minds the statutory provisions of the Dealers' Act, No. 18 of 1897, Section 7 of which Act laid down that no licence should be issued to any person who, when required, failed to show to the satisfaction of the Licensing Officer, or the Town Council, etc., that he was able to fulfil the conditions of the Insolvency Law as regarded the keeping of such books of accounts in the English language as were usual and proper in the business to be carried on. The law had judicial interpretation by the late Chief Justice, who laid down that it was only when thereto required that the applicant was bound to prove his capacity to keep books in the English language, or to cause such books to be kept. The applicant was not required by the Licensing Officer to submit such proof. The whole point was the capacity of the applicant "to keep or cause to be kept" proper books in the English language.

It was not necessary that he should be able personally to keep such books, and the evidence did not show that he was called on to prove his capacity to procure the keeping of proper books. In the ground of review it had been lost sight of that the person who would in future have to keep the books was not the applicant, but a partnership which was to consist of

the applicant and his son. The case must, therefore, be viewed in the light that the Licensing Officer and the Board had not exceeded their duties and jurisdiction in any way, but that they had unwarrantably restricted them. The law nowhere said that a licence must be refused merely because an applicant was not himself able to keep books in English.

A Point of Law

Assuming that to be the view adopted by the Board, then the Court came to the conclusion that they regarded their jurisdiction as being unnecessarily restricted, and that they had not exercised the jurisdiction delegated to them. That was a matter which the Court was entitled to take cognisance of, and see that in a matter of that kind the Board did exercise its jurisdiction. His lordship admitted to some doubt as to whether the holding of that view was sufficient to warrant the Court in quashing the decision of the Board, but on reading through the other reasons given he was unable to say that there would have been sufficient in the minds of the members of the Board had it not been that they consider that any event such a licence could not be issued to a man who could not personally keep the books necessary in the English language. The Court was not entitled to review the position of the Board upon the merits, but in considering to what extent that Board was influenced in coming to the decision it did by that finding, he was bound to look at the nature of other findings. While without criticising them in any hostile spirit, he was bound to say that there were practical considerations which, *per se*, recommended themselves as reasons for refusing the licence, but which seemed that the important one which the Board thought would in itself be fatal to the licence was the one to which he had referred. The Court was of opinion that the decision involved the refusal of the Board to exercise a jurisdiction of which it was competent, and proper course was for the proceedings to be quashed, with costs.

Mr. Justice Broome and Mr. Justice Hathorn delivered concurring judgments.

Mr. Janion asked for costs against both the Licensing Officer and the Town Council of Ladysmith.—*Natal Advertiser*.

[NOTE: The position now is that the Licensing Officer will be required to give his decision in the light of the above judgment.—Ed. I.O.]

In Peking there are nine journals managed entirely by women, with Mrs. Chang's *Woman's Journal* at the head. Other cities from which feminist papers are published are Canton and Shanghai, which are responsible for four and six respectively, Fuchau, Hong Kong, Hanko, Tientsin and Ningpo.

Mr. Gokhale at Beira

A Public Reception

On the 21st ultimo the *S.S. Kronprinz* arrived at Beira at 1 a.m. The British Vice-Consul (Mr. Hirst) boarded the steamer to welcome Mr. Gokhale on behalf of the Reception Committee, of which he was the Chairman, and to make arrangements for the public reception later. At 4 p.m. the Government boat brought Mr. Gokhale's party ashore where a special car awaited to take them through the town. Mr. Gokhale paid visits to the Governor of Mozambique and prominent Indian residents.

At 8.45 p.m. a reception was held in the Town Hall which was largely attended, about 500 persons, including several Europeans, being present. His Excellency the Governor presided. On the arrival of Mr. Gokhale the band played the British National Anthem.

His Excellency, who spoke in Portuguese, said that the Indian community of the city had resolved to hold a meeting to receive one of its most eminent countrymen, and it was with high feelings of satisfaction that he had accepted the invitation to preside. Thus he had the occasion to signify his appreciation and the high esteem in which he held the Indian community, in whom they were obliged to recognise very strong and decided powers for work and a natural tendency to respect the laws of the country they were living in. It also afforded him great pleasure to be able to publicly show his admiration for the illustrious personage in whose honour they had assembled. The Hon. Mr. Gokhale he said, they must consider a patriot for most of his life had been devoted to the welfare of his countrymen. Men such as the Hon. Mr. Gokhale were not only the pride of a race, but they were individualities that stand out prominently before the civilised world. It afforded him great pleasure and satisfaction to welcome the Hon. Mr. Gokhale, and he sincerely hoped that from his visit to Africa much would be done to solve the difficult Asiatic question to the satisfaction of all parties concerned. With these words he had the honour to open the proceedings.

The Address

One of the Joint-Secretaries (Mr. Chatrabhuj Valabhdas) then read the following address which was presented by the Chairman:—

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Dear Sir,—We the undersigned, representing the Indian residents of this Territory, irrespective of class and creed, heartily welcome you to Beira and avail ourselves of this unique opportunity, to express our great pleasure at the honour conferred on us by your visit.

Although numerically a small community, we are unanimous in paying you the homage of our respect and admiration and feel proud in having to-day amongst us such a distinguished guest. We are also glad that His Excellency the Governor of this Territory and H.B.M. Vice-Consul have consented to join us in according a welcome befitting your illustrious personality.

Though far from the shores of India, we have followed with keen interest, your brilliant career and the signal services you have rendered to our Motherland, many of which will, we hope, remain as landmarks in the history of the great Indian Empire.

It would be too long and beyond our powers to enumerate these great and valuable services, but the immense sacrifices you have undergone to promote education and the advancement of the Indian people, deserve to be highly recorded. At the present moment, the object of your mission looms largely before us. Your eventful progress and the warm reception accorded you, by Indians and Europeans alike, all over the Union of South Africa, are sure proofs not only of the high regard due to your individuality, but also of the importance attached to your mission. We unite our fervent hopes that your endeavour may meet with success.

Those of us, who are British subjects, wish to express on the present occasion, our appreciation of the just and benevolent treatment extended to us by the liberal and wise administration of the Companhia de Mozambique.

The members of the Indo-Portuguese community are also participating in our joy on this auspicious occasion, for in the great Empire which is the field of your life work, thousands of their countrymen earn their livelihood and derive educational and other advantages. They wish to manifest to you their appreciation as an apostle of education and social reform.

We all earnestly hope for the realization of the noble ideals to which you have devoted yourself. We likewise wish you a safe and pleasant voyage home.—Yours faithfully,

Hajee Saeed Hajee Habib,
Chatrabhuj Valabhdas,
Mathooradas Kanji,
Hajee Moosa Ismail,
Dhalimal Ramchandran,
Hirachand Panchood,
Omar,
Moosa Aha,
Amod Aha,
Chatrabhuj Manjee,
Amechand Bhal,
F. Kamra,
V. S. N. Pillay,
Char Lobo,
B. P. Mehta,
A. H. D. Allide,
B. Regoo,
F. X. Fernandez,
A. F. Raberou,
Francis Ku Dina.

Mr. Athayde said that, if ever the Indian community (Indo-Portuguese as well as the British) was unanimously of one view, it was on that occasion, to render homage to so important a guest as the Hon. Mr. Gokhale, in passing through that port on his return from his tour in British South Africa. India owed a considerable amount of philanthropic work of individual and social value to this noble soul, and he had not, even for a moment, up to the present time, forgotten his chief aim, which was, the furtherance of education in India, and to this he had devoted himself unselfishly. These were the reasons why they, the Indo-Portuguese and the British Indians, were that day united in a brotherly spirit. They felt happy on that eventful occasion that His Excellency the Governor had rendered

his valuable assistance, but they felt happier still that he had so kindly condescended to preside.

Mr. Gokhale's Reply

Mr. Gokhale, on rising amid cheers to reply, said:—"I feel deeply grateful to the Indian community of Beira for the high honour they have done me by so cordially receiving me, and by presenting to me an address couched in such extremely fine terms. My sincerest thanks are due to Your Excellency for presiding on this occasion, and for the words of kind appreciation accorded me this evening. I would also like to thank the British Vice-Consul and the other European gentlemen who have so cordially associated themselves with this evening's tribute by their presence here. The Indian community of Beira is, after all, but a small one, and it is a great pleasure to me to find that that community, though so small in number, is doing so well in Beira, and it is a pleasure to me to meet so many of them at such a distance from our Motherland. The pleasure is enhanced by the knowledge that they have united in voicing such extremely kind sentiments as they have been pleased to express in the address just now read. In some respects this is a remarkable gathering, because here are assembled Indians of all shades, British subjects and Portuguese subjects, of different classes and creeds, all living entirely at such a distance from India, and joining in greeting one who comes to this land endeavouring to further the interests of his fellow-countrymen. They greet me not because I have done anything to benefit their lives in this land, but because I have been of slight service in their Motherland, and though I am on a mission connected with the honour and good of the land, all this shows how the hearts of all Indians, no matter where they may be and in all professions, are turned towards India, and it also illustrates the new unity of life that is slowly springing up amongst us, a unity that was not experienced a few years ago.

Gentlemen, it is a great pleasure to me to hear the testimony which His Excellency was pleased to bear to the valuable work of the Indian community resident in Beira, and it was also a pleasure to hear the praise in which you in your address recognise the good that is being done by the Administration. I earnestly hope that you, my countrymen resident here, will continue to be a source of strength and a valuable asset in this land; and wherever, and however far, from India you may be I am sure you will remember that the honour and good name of India are in your possession. Gentlemen, I thank you once again for your great kindness this evening."

Votes of thanks to the Governor for presiding and the Vice-Consul for his generous efforts concluded the proceedings.

The following day the Reception Committee arranged a tour of the town and suburbs which gave Mr. Gokhale an opportunity to see a little further afield. Late in the evening the steamer resumed its voyage.

From the Editor's Chair

THE GOGA CASE

THE Supreme Court's decision in the Goga case will be received by the Indian community with mixed feelings. It is somewhat disturbing to find it laid down that Mr. A., who is a member of a Chamber of Commerce, composed of persons hostile to Indian traders, which has lodged a protest against the issue, transfer, or renewal of a trading licence to an Indian, may sit on a Licensing Board, of which he is also a member, sitting as a Court of Appeal to hear the Chamber's objection and either confirm or quash the Licensing Officer's decision. If a member of an objecting body, who has not himself lodged a protest against the objection, may not be presumed to have a bias against the person to whom the objection has been taken, we find it difficult to imagine in what circumstances bias may be supposed to lie. And even if such a member did not take any part in the discussion of the particular matter in which, by his very silence, he admitted his interest, his mere presence as one of "a Court of prejudiced Judges," to use the language of the Hon. Mr. J. W. Sauer, would act as a check upon the free flow of the fountain of justice. The one good point that arises out of this case is that the Ladysmith Licensing Board have been given another opportunity to perform an act of fairness to Mr. Goga and his son. An attempt has actually been made to limit an Indian licence to the lifetime of the holder, and to prevent the taking of a son into partnership. Both attempts are iniquitous, especially in the case of such a man as Mr. Goga, who is one of the largest rate-payers of Ladysmith, and to whose business enterprise is indirectly due a great deal of the public improvements of the Borough. We are not, however, concerned with Mr. Goga as an individual, but as a member of the Indian community. What has happened to the wealthy Mr. Goga, who has the means to appeal against such injustice, is constantly happening to poorer members of the community, who cannot afford the luxury of litigation. It is the enormous powers for injury so recklessly vested in utterly irresponsible bodies that are giving so much cause for anxious reflection in India.

ANOTHER IMMIGRATION SCANDAL AVERTED

THE Supreme Court of this Province has again been called upon to intervene to prevent the Commission of a gross injustice by the Administration. The Durban Immigration Restriction Officer sometime ago attempted to prevent the landing of one Subrayen, who had been in Natal from 1891 until May of this year, a period of 21 years, as a prohibited immigrant. The official argument was that a residence here of 21 years did not suffice to give a right to return and remain after a few months' absence, because the man had originally come to the Province under indenture and was liable to pay the £3 tax annually. But, if the facts brought before the Court are to be accepted, Subrayen was never liable to payment of the tax, which did not come into force until five years after his first indenture expired. However that may be, the Court has now held, in effect, that a man residing in the Province under temporary licence cannot be dealt with as a prohibited immigrant should leave the Province temporarily, and thus Subrayen has been allowed to return to the country that he has made his home for more than two decades. The incident serves to show, however, the eagerness with which the authorities seize every conceivable opportunity to shut the door upon Indians who have absented themselves from Natal for a brief period, and it behoves the leaders of the community to see to it that existing residential rights are secured in the forthcoming legislation.

THE GERMISTON LOCATION

At a special meeting of the Germiston Town Council held on the 22nd ultimo, the Public Health Committee put in the following report:—"As previously reported, the Government, evidently profiting by the lessons of the Boksburg tangle, has intimated disapproval of the establishment of Asiatic bazaars in close proximity to native locations. The Public Health Committee has therefore applied for a site for an Asiatic bazaar on claims held by the New Era Consolidated. To day the Committee reported that the application had not yet been granted, but as the present site had to be handed over to the lessors, free of all obstructions and encumbrances, on December 31st, it was necessary to serve notices to quit upon the Asiatics in the old bazaar." The Committee asked for authority to do so, and the Council agreed. No provision has yet, so far as we are aware, been made for the accommodation of these evicted Indians, who, we suppose, must camp out on the bare veld, after the 31st instant, as they can go nowhere else in the Germiston Township. These anti-Indian councillors must possess flexible consciences, to be able to eat their Xmas dinners in peace. But we hope

that the Germiston Indians will decline to remove, at least until such time as the Municipality provides decent accommodation for them in some convenient place. This is undoubtedly a matter where the leaders of the community should insist upon justice being done.

THE PURCHASER'S VIEWPOINT

We draw attention to the letter that is reproduced in another column from a recent issue of the *Times of Natal*. The case for the purchaser with a limited income has rarely been better put. Incidentally, the case for the Indian trader has rarely been examined with such fairness as "Newman Noggs" has shown. The Indian storekeeper does not "undersell," in the sense so frequently used. He sells at a price that the poor man, white or black, can afford to pay. There is many a white man in this country to-day who, but for the services rendered by the Indian trader, would have had to leave it. If some whites have been driven out by Indian competition—and there is more assumption than proof in this constantly reiterated assertion—the Indian trader has also done his part in making South Africa more of a white man's country than it otherwise would have been. And he has done much, too, to minimise destitution amongst the other poor classes of the community—the natives and coloured people—by granting terms of credit that have, in many instances, prevented starvation. Fairplay is a jewel, and the Indian is as much entitled to it as the next man.

Indian Storekeepers

The Purchaser's View

The following letter appears in the *Times of Natal*, of the 19th ultimo:—

There are two sides to every question. One hears a great deal of the poor storekeeper (sic) being ousted by the Indian trader. The European storekeeper can expect very little sympathy so long as his rapacity is of that type which compels those who would only be too willing to be his legitimate customers to transfer their purchasing power to the much-maligned Indian trader. I, too, live in a part of the country where there are no Indian traders, and I should like a few Englishmen with their families to experience, by way of contrast, the height, depth, and length of the avarice which prevails where, by reason of some past folly or successful intrigue, certain Europeans (a few notorious cliques) have a virtual monopoly of the trade of whole districts. I venture to think a brief experimental sojourn in these localities

would temper the sentiment of those who, with no knowledge of the handicaps placed on one's existence, are content to repeat the parrot cries of underselling and the rest of the platitudinous tirade engineered upon this subject. The disparity between the European and Indian expense of running a business on profitable lines, which, in the case of the European includes the general outlay of a decent household, are somewhat minimised when it is remembered that the Indian has always to hire his site, build his store, and pay a heavy rental, and if his manner of life is simpler, there are levies, both racial and religious, which absorb large portions of his revenue. But is the trader, forsooth, the only European who is to be considered in this matter? Is not the man of small means also entitled to use every effort in his power to live up to the best standard of comfort and decency his modest income will permit? Is the lordly trader—the "take it or leave it" individual I mean, with the florid aspirations of a grocer, who proudly informs you he "ain't no looting philanthropist"—is he the only member of a community holding these elemental ambitions as regards his family and status? It would seem so, since he does his best to make those amiable and very proper yearnings impossible for others to realise. And yet, bless us, he talks, Lord! how he talks! of making this a white man's country. But then he will have his little joke, Mr. Editor. Although I have not heard him say so, I should not be surprised to hear that on occasions he has been known to say that he intended to make South Africa his "lasting home." Oh, unctuous recitator; dear, oozy, imperishable Chadband!

I do not by any means say that the Indian should be encouraged to compete with the European, because the European would certainly go under, and that is far from being desirable, as you justly observe, and for the very reasons you clearly state in that leader of November 9th. We have to thank a few patriotic planters for their introduction.

What the authorities should do is to encourage trade competition by every means in their power in those localities wherein Indians are prohibited from opening stores. They should do this in the interests of the public at large. They have already inaugurated the agricultural post, a priceless boon. Let them further aid those of fixed and limited incomes by granting more store licences.

To sum up, it is my humble opinion that the Indian trader thrives in country districts owing to the exorbitant prices asked by European storekeepers. This first and foremost. Were competition encouraged, the Indian would not reap the rich harvest he at present does, whilst the excessive wealth accumulating in a few hands would be more evenly distributed, and there would be all-round

improvement. I am speaking purely from the purchaser's point of view, and as one who knows where the shoe pinches.—Yours, etc.,

NEWMAN NOGGS.

Zululand.

A Plea for Posterity

The Indian Question

Mr. J. W. Binns, a Durban solicitor, contributes the following well-reasoned article to the *Natal Mercury*:—

"We have to hold what we have won."
—Mr. Winston Churchill, to the Sheffield Cutlers (Oct. 23).

After half-a-century of indifference, broken only by such spasmodic outbursts as have served to maintain a drowsy consciousness that there are present in our midst racial problems of a gravity no man can fully measure, evolution has brought us to the stage when the racial account must be balanced, and adequate steps taken for the protection of the three great sections of the community.

In a recent utterance Mr. Hertzog has made it clear that it is the intention of the Government to grapple with the native problem, and the visit of so distinguished a member of the Indian Vice-Regal Council as the Hon. Mr. G. K. Gokhale is abundant proof that at no distant date we shall be compelled more clearly to define the rights of the Indian community.

To make the Union a white man's country, as we understand the term in its application to Canada or Australia, would necessitate the uprooting and permanent removal of the native and Indian races.

No evenly-balanced mind can seriously contemplate such a course, and the obligation rests upon our statesmen to apply themselves with pruning-knife and fencing material to the creation of a legislative barrier wherein these races can be carefully directed and established as a healthy adjunct of the body politic.

Space will not permit of our considering the dual problem, and as the native question, in view of Mr. Hertzog's pronouncement, may for the present be advantageously regarded as *sub-judice*, we may not unprofitably direct our attention to the Indian question, which the visit of the Hon. Mr. Gokhale has brought into prominence. What, then, are

The Vital Points

from the standpoint of the European, that must govern his attitude towards this great problem? What is his personal position? By his courage, energy, brains, and treasure he has transposed a land of savagery into a habitable domain, capable of supporting himself, and thereby assisting towards the multiplying of his race. In doing this he is—so far as we are able to perceive the Divine intention through the mist which veils it—ful-

filling the law of God. Thus is his unquestionable right established to have the predominant voice in a question which so nearly affects himself, and still more vitally affects his children and the future of his race.

It were trite to insist upon justice—the first attribute of statesmanship—as the axle upon which his legislative machinery must revolve. The just, simplest and most effective method by which the problem could be solved would be that of repatriation with compensation, but for the fact that it is economically impossible. Were such a course possible we should no doubt for a time suffer economic disturbance and financial loss: but with the increasing native population in our midst the economic balance would re-adjust itself. The economic causes which prevent this course may be broadly specified under two headings—notably the cost of repatriation with compensation (which, as far as Natal is concerned, could not be accomplished under a cost of £6,000,000), and the vested interests of a section of the European population in the sugar, coal, tea, and numerous minor industries.

We thus find ourselves compelled to acquiesce in the presence of the Indian, unless the Imperial Government will pay the cost of repatriation and compensation; and it is necessary to devise means whereby the danger of his intelligent competition may be minimised, and ultimately eliminated. This is only possibly by raising his

Standard of Living

and, as a natural corollary, his self-respect, and by rigorously prohibiting further immigration. The latter condition is a duty to ourselves, if we would avoid being placed in a minority, and equally a duty to the resident Indian if he would raise his status.

To raise the status of the Indian we must initiate a policy of compulsory education on broad simple lines, leaving the question of higher education to his own initiative. If this course were followed the vexed question of economic competition would settle itself in the course of two generations. Superficial criticism will give emphasis to the argument that such a policy would merely serve to accentuate competition.

The history of mankind teaches that, as the mental horizon of a man widens, so do his material wants extend, until he reaches the altitudes of advanced culture—where the natural simplicity of life reasserts itself—to which human society in the aggregate has never yet attained. If society in the Union of South Africa proves itself unique in the history of the world by attaining collectively the highest pinnacles of civilisation, neither competition, colour, nor race problems will exist.

In reality there is only one obstacle to a simple and effective settlement of the Indian question, and that obstacle is the European himself, who

is not prepared to relinquish the temporary advantage of buying—in its most comprehensive sense—in the cheapest market. By some personal sacrifice and legislation authorising the continuance of existing relations between European employers and Indians employed at their own discretion, but precluding other Indians from entering the service of Europeans, there is no reason why the two races should not become separate, self-supporting communities—if the European would refrain from buying in the cheapest market. To enforce the latter proviso is beyond the power of legislation.

While admiring the noble principle of equal rights for all British subjects, were the principle to receive full recognition by its application at the present time to our Indian fellow-subjects within the Union, virtue in theory would become vice in practice, for it would mean for the Europeans nothing but

Social and Economic Suicide

In his native land the principle and its recognition is undoubtedly just, and therefore politically sound; but in the Union it would be unjust—unjust to the European—and politically unsound. Would the principle be recognised in Great Britain if a continuous invasion of Indians took place, subverting the entire economic structure, and thereby reducing the industrial classes to a condition of destitution? It will be several generations before the general development of the Indian community in South Africa will have reached a stage that will entitle its members to either municipal or Parliamentary representation by their own race. That these privileges should ultimately be granted if the Indian succeeds in attaining European ideals it would be illogical to deny, and criminal to withhold. But the ideal can only be attained by following the procedure we have endeavoured roughly to outline. By legislative prohibition in the matter of immigration, the balance of population will be maintained, and the European be permitted untrammelled to deal with the problems that confront him in the development of the future home of a section of his race.

Trading licences and other trading requirements should be regulated on a fair proportional basis, *pro rata* to the increase of the Indian population and a portion of the native population, on the hypothesis that the Indian trader is entitled to cater for his own race and a fair section of the native community. A sound and a just policy will not aim at oppressive legislation, but at the creation of a well-regulated system to encourage

Progressive Development

that will ensure to future generations of Indians the full right of citizenship to which they will assuredly aspire. The everyday duty of the European is to eliminate the petty prejudices in his

own mind and recognise that the Indian is a valuable factor in the economic structure of the Union; and for that reason alone—apart from sentimental considerations—he is entitled to courtesy and consideration. With his development and the approximation of the multitude to the standard of living, cleanliness and ideals of the European, the obnoxious restrictions imposed in the matter of public conveyances, entertainments, etc., would speedily disappear. These restrictions are painful not only to the cultured Indian, but to the cultured European who cannot see a gentleman, whatever his race or nationality, subjected to humiliating treatment without himself experiencing pain. The unsavoury conditions under which the great majority of Indians live are largely responsible for the general prejudice on the part of the European against public association with the Indian—a prejudice the fundamental causes of which have to a great extent been lost sight of. There has resulted from these causes an instinctive antipathy on the part of the European which is in danger of developing into a national characteristic.

The economic question, however, occupies but a small place in the minds of some people compared with the imaginary terrors of miscegenation with which they are obsessed. Is this not a phantom born of the consciousness of the moral instability of our race? A phantom of our own creation; one which we ourselves are all powerful to exorcise? The European is dominant to-day. If he would remain so, he must look to it that the ethical training in his home, and his social standards shall be such that moral obliquity, particularly in its sexual application, shall come to be regarded with an abhorrence and condemnation exceeding that which our civilisation has bred in us to attach to theft. So long as society tolerates the illicit miscegenist and allows him to cloak his moral turpitude by an outward conformity to the accepted conventional standard of respectability, so surely will the barrier of

Race Exclusiveness

be undermined, and ultimately disappear. We ought not to legislate on other than broad lines for posterity. Different ages with their varying conditions must bring different problems; and what we may rightly regard as just and sound legislation to-day, in the greater illumination and changed conditions of one or two centuries hence, may prove both unsound and impolitic.

It is conceivable that in this sub-Continent, with the advance in civilisation and the status of the subject races, race exclusiveness may disappear; and the fact of the colour of a man's skin having precluded a recognition of his true value, by placing him irrevocably beneath the highest circles of social life and the body politic be regarded as a hum-

orous aberration of antiquity. Should our present-day attitude towards miscegenation be so regarded by the historians of the remote future, it will be due to a misapprehension of the facts as they exist to-day. Colour, or race prejudice as we know it, is merely the concrete expression of an aversion founded upon a multiplicity of essential differences in thought, habit, manners, and customs.

It would be folly to deny that the credence and culture of thousands of high-caste Indians in their native land is one whit inferior to our own, but with them and their problem in relation to Anglo-Indian questions we are not immediately concerned. We have not many of such in our midst, and the few refined and cultured Indian gentlemen who reside within the Union, will be the first to recognise the leavening influences that must permeate the Indian community as a whole before its members can reasonably expect to enjoy the privileges which are the legitimate right of men of European birth. Kipling's poetic dictum:

"Oh! East is East, and West is West, and never the twain shall meet," finds an echo in the minds of the majority of present-day South Africans. Yet, he would be of limited vision who attributed a permanence to the poetic simile employed to express the gulf which separates the two races. Wide and impassable as it appeared when the metaphor first quickened the imagination of the Anglo-Saxon race, signs have been numerous of late years that

The Gap is Narrowing

The European in view of the critical circumstances in which he finds himself to-day is justified in taking every precaution to secure and consolidate his position; and this he can do by imposing such restrictions in the interest of self-preservation as circumstance may dictate. The balance of legislative, military, and municipal power he must retain for many generations, but this need not exclude a limited representation in the legislature of the Union by men of European descent nominated or elected by the Indian community to protect their interests. For some innovation we must prepare ourselves, but the extent of the concession must be entirely within our own discretion.

A hurried journey of some 5,000 miles taken at considerable personal inconvenience by a member of the Vice-Royal Council of India so distinguished as the Hon. G. Gokhale is fraught with a deep significance, and it would be folly to conclude that a series of mayoral receptions and official courtesies would be the sole result. What form the pressure we may anticipate is likely to take, we cannot at present foresee; but that the wheels of diplomatic action will be set in motion there is no room to doubt. It is, therefore, imperative that we should prepare ourselves to grapple

diplomatically with the developments that will shortly appear.

Our loyalty to the Empire, to the land of our own or our father's childhood is unquestionable. But we are as younger members of a family, who, having by

Pressure from Within

been compelled to seek a home in a far country, are there beset with difficulties and dangers of which the parent can have no adequate conception. If occasion arises we must clearly and firmly, but respectfully, inform our parent of the limits which, in self-preservation, we dare not exceed. We must not be sacrificed on the altar of a great ideal that, commendable as it may be in its application to India, would be fetishism if logically extended to the Union of South Africa in the present stage of our national development. We are not oblivious of the sacrifice of the parent in blood, treasure, and brains; and it is because we regard the result of these gifts as a trust placed with us for the generations yet unborn, that we must pass on to our children, inviolate, the nationality that has become ours; towards the attainment of which we of the present generation have contributed no mean portion.

With that trust—in the greater enlightenment to which they will attain—our children must be left to deal.

Tolstoy Farm

[BY ELIAS GEWURZ, in the Rand Daily Mail]

No name is so well known among thinking, writing and reforming people the world over as the name of Leo Tolstoy, the eccentric Russian Count who divided his possessions during his lifetime and confined himself to a simple unassuming existence like unto his peasant neighbours.

So potent was Tolstoy's influence upon the thought of the educated classes and upon contemporaneous literature that in many places there arose small communities pledged to his doctrines and trying to order their lives in accordance with the principles enunciated by the great Russian. Some of these ventures did not succeed as practical enterprises, and had to be given up, while others were proof against the inevitable diseases besetting every new undertaking, and survived their first and most dangerous crises. Among the latter ones is the subject of this article.

"Tolstoy Farm" is the name of what might be called an international settlement consisting of about eleven hundred acres, half a mile distant from Lawley Station, Transvaal. The members of this community are endeavouring to illustrate by their own lives the noble precepts of Tolstoy and to demonstrate to the

world the possibility of their realisation.

The proprietor, true to his profession as a disciple of Tolstoy, has accordingly renounced anything in the shape of profits from the products and other proceeds of the farm. He simply puts it at the disposal of a like-minded brother, who is in charge of the administration and looks after the welfare of the inmates. Everything is turned to the best account, the abilities of the individual members are utilised to the utmost, but there is nothing of the nature of punishment or compulsion. If anyone gets tired of this regime, he is at perfect liberty to leave at any time. But, somehow, those that have stayed there for some time cannot bring themselves to leave the place, unless their call elsewhere is of an urgent character.

What the Farm Aims At

Living as we do in an age where utility is the prime object of one's endeavour, we naturally ask of everything presented to us for consideration, what is its object and what good will it do? The object of Tolstoy Farm is to implant in those who enjoy its hospitality the spirit of Tolstoy, plus a practical knowledge of country life, and of the way to make the best use of it.

Beginnings are generally difficult, and one cannot claim exemption from this for ideal enterprises, on the contrary, having in view the mental and spiritual physical well-being, the activities on the farm have to be so organised as to make the daily routine of an ordinary settlement fall in line with the higher aim of spiritual culture. This is by no means an easy task if one bears in mind the numerous factors militating against so happy a consummation.

The chief difficulty encountered by young people nowadays in entering upon the arena of life is to decide on which side they are going to be: on God's side or that of Mammon. The multitudinous temptations of money-making for its own sake are apt to turn the head of the most ideally-minded, and the benefits accruing to one equipped with a reliable compass on life's great main, can hardly be overestimated.

Now this is exactly where the farm rule of Spartan simplicity comes in. There are no luxuries allowed, and the needs of each individual are strictly reduced to what is absolutely necessary for keeping body and mind in a healthy working condition. We know very well that what urges us on in our pursuits for vast acquisitions is mostly our love of comfort and ease, which we see from afar as the ultimate reward of our adventurous enterprises. This is true of our present century more than of any of its predecessors, so much so, that neurasthenia, the disease of the age, is being attributed by eminent specialists to the hustle and hurry of our restless lives. As an antidote to this

the boys on "Tolstoy Farm" are taught the beauty of the simple life, and how easy it is to be contented and happy with little.

The Day's Work

The following is the order of the day's work:—At 6 a.m. a bell rings, at the sound of which all boys have to get up. To do their toilets, make their beds, and get ready for breakfast, takes them about half an hour. The early meal usually consists of toasted brown bread and cereal coffee prepared on the farm. After partaking of this simple fare, they are mustered outside the main building and each one is assigned his daily task. Some are sent to the young forest, and others again to provide for the different needs of the kitchen and pantry, such as chopping wood, fetching fruit and vegetables from the station, getting the daily supply of milk, etc. A number of boys also do duty as "orderlies" whose task it is to look after the cleanliness of the utensils and living apartments.

After 11 a.m. they all stop work to get their daily bath, which is always taken at this time in order to get the benefit of the sun rays which earlier in the morning would be missing. After they have had their bath they again rally before the main building for their dinner. This is a very pleasant function and forms one of the innocent joys of the farm life, the dinner hour being always merry and bright, and looked forward to during the morning hours. Vegetables and fruits according to season, milk and rice puddings, bread baked on the farm (to which no yeast is used) form the daily menu of this meal. The country air and the physical exercise always turnish the stimulus necessary for the full enjoyment of a simple fare.

After dinner there is an hour's rest, usually spent in reading or conversation in some shady nook. At one p.m. begins school. There are several classes and the subjects taught include grammar, English composition, arithmetic, geography, history, and religious philosophy.

With a short interval, the school hours last till 5 p.m., when the bell for tea is sounded. It is a tea without tea, because this beverage is a forbidden fruit on the farm, considered harmful for young boys. They get "chapatti" (a kind of crumpet) toasted with ghee (clarified butter) and cereal coffee. After there is an hour's rest again, and about 7 p.m. everybody goes to the school-room, where a meeting is held of all the members of the small community. It is presided over by the principal, Mr. Gandhi, who passes in review the daily doings on the farm, and remarks on anything that has not gone smoothly, giving an outline of the remedy to be employed against its recurrence in the future.

This meeting concludes with readings from the great books of the world's religions, Oriental and Occidental, and the singing of hymns

chosen equally from the songs of all nations.

Tolerance and fair-mindedness against all who differ from us is one of the principles insisted upon in the teachings given at "Tolstoy Farm."

This is more or less the daily story of farm life which is to send out young men into the world, who having learnt that happiness can be secured without large fortunes and without fastidious tastes, will be able to preach the gospel to others and thus spread the good news of simple living and noble thinking among all with whom they come in contact.

Theosophists and Colour Prejudice

A Letter from India

The following letter from the Bombay "Blavatsky" Lodge of the Theosophical Society, addressed to the members of the Society in South and East Africa, appears in the *Sacker*:—

"Dear Brothers,—We the members of the Blavatsky Lodge of the Theosophical Society, Bombay, send hearty greetings to the members of the various Lodges of the Theosophical Society in South and East Africa.

"At the present critical juncture, when colour and race problems of a difficult and complex character are calling for solution in South Africa, we wish to reach out the hand of Brotherhood across the seas, and to offer you our sympathy and encouragement in your efforts to remove the causes of friction between members of different races, to remove as far as possible racial antipathies and colour prejudices, and to promote the feelings of Brotherhood between men and women of all creeds, colours and nations in South and East Africa.

"As members of a Society which holds up as its foremost ideal the Universal Brotherhood of Mankind, without distinctions of race, creed, caste, sex or colour, and which makes the acceptance of that ideal binding upon all its members, it is your and our duty and privilege to do all that lies in our power, whatever may be the difficulties in the way, to bring the ideal of Brotherhood a little nearer practical realisation; and we, as Theosophists in India, feel sure that you, as Theosophists in South Africa, will stand fast and true in the cause of Brotherhood in South and East Africa and will play your part courageously in spreading peace and goodwill amongst men, and in helping the cause of human Brotherhood, 'for the glory of God and the good of man's estate.'—Yours fraternally,

"J. J. VIMADALAL, President."

The Bhyat Judgment

The following is the full text of the judgment in the matter of Lewis Walter Ritch and Amos Moosa Bhyat *versus* The Minister of Justice, delivered by Acting Chief Justice Rose Innes in the Appellate Court:—

This appeal raises the important question of the liability to forfeiture attaching to land in a Government Township held under converted freehold title from the Crown, by reason of non-compliance with certain conditions of the grant. The first defendant is the registered owner, and the second defendant was at all relevant times and is still the occupier of certain three stands in the townships of Boksburg, which is situated in the mining district of that name. The lots in question were originally held under ordinary licence tenure, which was converted into freehold rather more than a year ago. The grant then issued contained certain conditions, one of which was in the following terms: "The land hereby granted, or any portion of it, shall not be transferred, leased or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person, and no coloured person other than the domestic servant of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon, or in any other manner occupy the same. Any breach of the foregoing condition shall entitle the Government of the Union of South Africa to cancel this grant and to resume possession of the land hereby granted without payment of any compensation in respect of buildings or structures erected on, or improvements effected to, the said land." It is upon a breach of that clause that the plaintiff's claim for cancellation and forfeiture is based. Before examining it in greater detail I may remark that it would have been satisfactory had the incidents of the original tenure and the circumstances under which the conversion took place been more fully elucidated at the trial. In view of the scanty evidence produced by the plaintiff and the fact that the defendants elected to give none at all, copies of certain documents were at the suggestion of this Court and by consent of parties filed as supplementary to the record. From these it is possible to gather all the conditions both of the old and the new tenure; but we are still without knowledge of the circumstances attending the conversion from one to the other, though it would certainly have been interesting, and might have been important, to be informed upon that point.

It would appear that the *Voorkant* sections of the stands in question were sold by public auction in October, 1894. The rights so acquired by the Purchasers were analogous to leasehold rights for a period of ninety-nine years, subject to the periodical payment of licences in advance, and further subject to all lawful condi-

tions affecting the occupation of stands.

In July and August, 1896, these particular leases were transferred to one Thomas, from whom the defendant Ritch acquired them. The contract of purchase must have been concluded before the tenure had been converted; because the freehold grant was issued to Thomas on the same day (29th August, 1911) that transfer was passed in the Registry Office from him to Ritch. But whether the latter was party to the application for a new title, and whether the conversion took place upon the first or the second of the two statutory bases to be hereafter mentioned, these are points upon which the record is silent.

The Plaintiff produced evidence to show that the second defendant was

A Coloured Person

and that he was in occupation of the stands. Upon these points there is no doubt; and it being clear that the first defendant had knowledge of the facts followed upon the principle laid down by this Court in *Alexander v. Johns* (September 9, 1912) that he permitted the occupation. And the Government would consequently be entitled to enforce the forfeiture clause unless there is some legal ground for invalidating it. The regular course would have been to serve formal notice of cancellation upon the first defendant and to demand from both of them possession of the property. It does not appear from the declaration whether that procedure was followed, but the relief asked for raises the questions admittedly at issue between the parties; and the important point to be decided is the sufficiency of the defences raised on the pleadings. The denial of the allegations relating to the occupancy of the premises by Bhyat with the permission of Ritch, and of the assertion that Bhyat is a coloured person, need not be further dealt with; as already pointed out, the evidence produced by the Plaintiff is uncontradicted and sufficient on those points. The special pleas are twofold. The land, it is stated, was purchased while it was still leasehold property, the title to, which was not subject to the special condition on which the plaintiff relies; the freehold grant was issued under the provisions of Act No. 34, 1908, and the condition referred to was based upon certain regulations framed by the Governor in accordance with the powers conferred on him by Section 62 (2) of the said statute. These regulations are attacked

On Two Grounds

First, in that (having the force of law) they differentiate between persons of European and of non-European descent by imposing special disabilities upon the latter. By virtue of Section 39 (a) of the Transvaal Constitution, such disabilities cannot be imposed unless the instructions of His Majesty

the King have been first obtained upon the law which effects that result, or unless the law contains a clause suspending its operation for the signification of the Royal pleasure. These requirements not having been complied with, both Section 62 (2) of Act 34 of 1908 and the regulations promulgated under it are, it is said, void, inoperative and unconstitutional. Secondly, the regulations are alleged to be *ultra vires* and bad in so far as they enable the Government to cancel the grant and resume possession of the land without compensation for buildings or improvements, and in so far as they introduce class distinction. It will be convenient, in order the better to appreciate these objections, to refer briefly to such of the provisions of the Townships Amendment Act of 1908 as have a bearing upon the present dispute. The second chapter of that measure deals with the conversion of *Voorkeurrecht* and leasehold into freehold title. The ninth Section, after safeguarding the right of the Government to stand licence monies in the future, confers upon every registered owner (the definition of which term would include Ritch's predecessor) the right under the statute to obtain a freehold title to his stand, in one of two ways—either by payment of a lump sum calculated according to a scale set forth in a schedule table, or by continuing to pay the ordinary licence monies for a period varying with the value of his stand, and show on another scheduled table, at the expiration of which period his right to the freehold grant automatically matures. The language of the Section is permissive; it enable a registered standholder to convert his title, but it does not compel him to do so. Section 55 (12), however, (as amended by Section 9, Act No. 30, 1909) enacts that after payment has been made of all sums due from the holder of a stand in respect of the conversion thereof to freehold title, no transfer, mortgage or encumbrance whatsoever shall be effected on that stand in the Mining Commissioner's Office. From which it follows that all such transactions are under the circumstances mentioned only to take place at the proper registration office; thus necessitating the issue of a Crown grant to the holder before he can sell or burden his stand in any way. The object no doubt was to place pressure, none the less real because indirect, upon holders of stands to carry through the process when they had once embarked upon it. Whether the provision would operate in the case of a holder who had paid his licence monies (as he was bound to do) for a period prescribed in the statutory table without any intention of applying for a new title is a question which for the purposes of this case it is not necessary to discuss. Even if it did, the issue of a freehold grant would still be dependent upon the option of the standholder, though

under certain circumstances it might be highly inconvenient for him not to exercise his option.

As to the form of title to be issued, provision is made by the 60th section. It is, in cases like the present, to be a Deed of Grant under the Crown Land Disposal Ordinance, 1903; a statute which enables the Governor to dispose of Crown Lands by grant, upon such conditions as he may deem advisable, not being repugnant to the provisions of the Ordinance. None of these provisions have any bearing upon the present dispute.

The 62nd section, however, which deals with the effect of the issue of freehold title, is the one upon which the result of this controversy mainly depends. It is couched in language so involved and so ingeniously complicated that it is difficult to interpret it with certainty. The first subsection enacts that a Deed of Grant under Section 60 shall vest in the grantee the land described therein, but subject to two conditions, stated under separate heads. The first is that the grant is to be subjected to such of the terms and conditions appertaining to the *Voorkeurrecht* or leasehold title of the stand in question, or to similar terms and conditions, as may be approved by the Governor. The second is expressed in

A Confusing Cloud of Words

which, after careful consideration, I think mean that the converted title shall be liable to be set aside or affected on every ground on which the leasehold title could have been set aside or affected on any ground upon which the *Voorkeurrecht* could not have been set aside or affected if the property had been transferred in leasehold in the ordinary way to the same person. This important proviso, however, is added, that the grant shall not be affected by any conditions contained in the *Voorkeurrecht* or leasehold title to which it has not been made subject under the Section. And then the second subsection empowers the Governor to frame regulations fixing the terms and conditions to which the freehold title to stands in every township shall be subjected. Now on a consideration of this Section the question at once arises, what were the terms and conditions "appertaining" to these *Voorkeurrecht* which the Governor was empowered to approve and insert in the freehold grant? As already pointed out, there were no express conditions in the original title which have any bearing upon the present case. But there were statutory conditions which applied. These will be found in the Gold Law of 1908, which came into force on the same day as the Townships Act, and at which the reference to express amendments of the old Gold Law contained in Section 3 (1) of Act No. 34, 1908, was in my opinion pointed. The 130th section provides that no right may be acquired under that Act (the Gold Law of 1908) by a coloured person;

and that the holder of a right under that or any earlier Gold Law shall not transfer or sub-let or permit to be transferred or sub-let any portion of such right to a coloured person, nor permit any coloured person (other than his *bona fide* servant) to reside on or occupy ground held under such right. Any contravention of the section is made an offence punishable by a fine of £50, or in case of a continuing contravention to a fine of £5 a day during the continuance.

(To be continued)

The Immigration Law

The Position of Ex-indentured Men

In the Natal Division of the Supreme Court, on the 5th instant, in the case of *Subrayen v. Immigration Restriction Officer*, Mr. Michel moved, on behalf of the applicant, for an order on the respondent requiring him to issue permission to land.

The applicant came to Natal in 1891 and served his indenture and in 1896 became a free Indian. He married and settled in Natal and lived with his family in Durban, where he carried on a laundry, paying his tax annually to the Government. In May he went to India on a visit and purchased a return ticket, but on his return he was refused admission.

The Attorney-General, on behalf of the Government, argued that the Act did not say that an Indian should stay in Natal so long as he paid £3, but rather that he should either go back to India, or re-indenture. The present applicant was still under obligation to re-indenture.

The Court pointed out that the contract between the Indian and the Government was that the Indian might stay so long as he paid the £3 tax.

In giving judgment the Judge President said the restriction clause did not apply to Indians who had three consecutive years' residence in Natal, but the argument of the Crown was that the applicant could not claim the benefits of the exemption because part of the period was under indenture. The Court would not be justified in considering that a period of residence which did not resemble residence under indenture as debarring the applicant. The applicant having shown that his period of residence out of indenture was for a period of not less than three years, was entitled to remain in Natal so long as he paid his annual tax. The residence under temporary licence could not be interpreted as by "the like" residence under indenture. The Court would say nothing as to the right of the Government, having accepted the £3 tax for all these years from the applicant, to refuse to allow him to return

to the Province after a visit to India.

Mr. Justice Broome and Mr. Justice Hathorn concurred.

No order was made as to costs.

Boksburg Affairs

At the last meeting of the Boksburg Town Council, says the *East Rand Express*,

Cr. Jones asked the Chairman of the General Purposes Committee if he had anything to report on the Indian case.

Cr. Heinemann said they had not yet received anything official. It was apparently still open for the Government to proceed under the Gold Law and suggested that a deputation interview General Hertzog to see what further action the Government was taking on the matter.

It was decided to give the General Purposes Committee power to appoint the deputation.

"The Health Committee recommended: 'That the amendment to the Asiatic Bazaar Regulations be approved and forwarded to the Administrator.'"

Cr. Waterston urged that the Asiatic Regulations should be referred back to the Committee for further consideration on the part of the members. They were dealing with people who were always up against them and should thresh the thing out thoroughly.

Cr. Ferson Stewart agreed to take the matter back.

The Health Committee reported they had notified all holders of stands in the Asiatic Bazaar that leases for a period of 5 years from 1st January, 1913, will be issued on application.

Obituary

We regret to note the death of Mr. Ahmed Ebrahim Chotabhai, of Krugersdorp, which cable intelligence was received last week. It would appear that Mr. and Mrs. Chotabhai and their three sons had gone to Mecca, and had afterwards paid a visit to Medina, where their son Ebrahim died suddenly. A few days later, on the return journey to Mecca, Mr. Chotabhai died at Rabat, at the comparatively early age of 57. Mr. Chotabhai's services to the community at one time or another were many, but his acts of benevolence were known mainly by those who were brought into more intimate contact with him. He was the leading member of the Krugersdorp Committee of the Transvaal British Indian Association. Mr. Chotabhai's memory, however, will be preserved principally owing to the tenacity with which he fought the Government in Court after Court for the preservation of his son's right to remain in the Transvaal,

until at last the Appellate Division decided in his favour. But the Chotabhai judgment had more extended results than the saving of a private right. By the Appellate Court's decision, an important right of the Transvaal Indian community was retained, and the only privilege that Act 2 of 1907 contained is to be perpetuated in the legislation that is promised to give legality to last year's provisional settlement. South African Indians owe much to the late Mr. Chotabhai, and we are sure that we are merely echoing their sentiments in expressing our sincere sympathy with the bereaved family.

Asiatic Traders

"Useless Litigation"

The Mayor and Town Council of Roodepoort (Transvaal) recently considered the application of an Indian for a butcher's licence on mining stand outside Roodepoort.

The Mayor said the matter resolved itself into a question as to whether they were going to keep up a policy of active resistance, although they had been landed in costs when they refused to grant similar licences.

The Deputy Mayor considered that, as a white community, it was their duty to keep up the dignity of the white inhabitants of this Municipality, and, on behalf of the people he represented, he was prepared to fight the law, as far as possible, to protect the inhabitants against any coloured race.

Mr. Campbell proposed the reference of the matter back to the Health Committee.

Mr. Olivier seconded.

Mr. De Lacy considered it unwise to in for useless litigation and waste the rate-payers' money.

The Mayor remarked that he was as keen as anyone to protect the interests of the white inhabitants, but they had no power.

The application was granted.

Trading on Mining Ground

Mr. H. Hamel, Mining Commissioner, Boksburg, has written the Benoni Town Council to the effect that the attention of the Minister of Mines has been drawn to the position of natives and Asiatics who are trading in Locations and bazaars situated on proclaimed land or land held under mining title, especially on the East Rand. The Commissioner said that the present policy was that those Asiatics who had trading licences and were trading in such bazaars and locations would be allowed to continue, and to renew their licences from time to time as a purely personal matter; but no new licences would be granted, nor transfers allowed, and when the holders of existing licences died no renewals would be granted.

Transvaal Notes

Johannesburg Monday.

On the 27th ultimo, Mrs. V. S. Pillay held a reception at her residence in Pretoria, to enable Miss Polak to meet the ladies of the Capital. There was a large attendance. Miss Polak, who was enthusiastically received, thanked the ladies for their presence and expressed her pleasure at having at last the opportunity of meeting those whose names had been familiar to her for so long. She referred briefly to the struggle, and spoke of the splendid heroism the women of the community had shown throughout those troublous days. In conclusion, Miss Polak reminded the ladies of the Bazaar that was being organised in Johannesburg, and trusted that they would all contribute towards making it a complete success.

Saturday, the 30th ultimo, saw the departure of Miss Polak for Mateking en route to England. There was a large number of friends at the Station to wish her Godspeed, among them Mr. A. M. Cachalia, Imam A. K. Bawazeer, Mr. and Mrs. Thambi Naidoo, Mr. and Mrs. David Ernest, Mr. Jivan Premji, Mr. and Mrs. E. D. Van Weenen, Miss West, Mr. Kotwal, Mrs. Philip Joseph, Miss Tabby John, Miss Ernest, Miss Helen Jeevanantham, Mr. Forrest, Mr. Gordon, Mr. P. K. Naidoo, Miss Bush, Mr. David Morgan, Mr. Willie Morgan, Mr. Raju Naidoo, Mr. S. B. Medh, Mr. M. E. Nagdeo, Mr. Suliman Bhikjee, Mr. Solomon Ernest, Mr. R. M. Sodha, Mr. Dulabhai Kalvanjee, Mr. Vaman, and Miss Schlesin.

"Buns and Coffee" Resolutions

Krugersdorp Delegate Feels Small

Mr. Hillman, of the Krugersdorp Chamber of Commerce, has given a report of his visit to Maritzburg as a delegate to the Congress of Associated Chambers of Commerce. The following was the resolution he was asked to bring forward by the Krugersdorp Chamber—"That it is desirable that hawking within municipal areas be confined to perishable goods only, the indiscriminate vending of general goods by such means being directly injurious to the ratepaying legitimate trader."

It is a pity, said Mr. Hillman, such petty resolutions be sent to the Congress. In order to comply with the wishes of our Chamber, I formally moved this resolution, but it was not discussed.

Mr. Crawford referred to the question of sending down trivial questions. This is the second year, he said, we

have been foolish enough to put in trivial matters. It belittles our Chamber to put in such small things, and makes the delegate feel small. He feels in duty bound to bring it forward, but when he gets down there and sees the big things discussed, he feels how trivial it is. In the previous year we put down something about buns and coffee at the station. This year we put down a matter that has always been fairly dealt with by the Police and the Municipality. We have got the Coolies chased, and got prosecutions, and it was a mistake to put that on the agenda.

Items of Interest

On the 30th ultimo, Mr. H. V. Thakar and family sailed for Bombay. Mr. Thakar has been a member of the editorial staff of this paper for over six years. Our Settlement can ill afford to lose Mr. and Mrs. Thakar who have made themselves much loved. For domestic reasons Mr. Thakar goes to India indefinitely. On the eve of departure, the Settlers gathered in the Library and gave expression to feelings of goodwill and friendship.

The photographs of General Smuts and the Hon. Mr. A. Fischer appearing in our Souvenir of the Hon. Mr. Gokhale's visit to South Africa, are taken from *South Africa*. We regret that due acknowledgment was not made thereof in the Souvenir itself.

Indian "chits" or money-drawings have been declared illegal by Mr. Roberts in the Second Civil Court, Durban.

Mr. Davidson Don Tengo-Jabavu, has passed the London University B.A. examination with honours, and is the first South African aboriginal to attain this distinction. His father is well-known as the editor of "Imvo" the native paper. We add our congratulations.

Miss Polak sailed from Capetown by s.s. *Balmoral Castle* on Wednesday last, en route to London.

At Bombay, on the 12th instant, at the Alblessbagh, the marriages of Sirinbai, daughter, and Jalbhoy, elder son, of Mr. Parsee Rustonjee, of 110 Field Street, Durban, were solemnised. On Thursday evening Mr. Rustonjee invited his friends to a tea-party at his premises, and was the recipient of numerous felicitations on the happy occasion. The Phoenix settlers and the staff of *INDIAN OPINION* desire to add their congratulations to these. Several cablegrams were sent by Durban friends and a cabled reply has been received from Mr. Rustonjee's family in Bombay thanking the readers of

these and other messages of congratulation. Mr. Rustonjee requests to thank the many friends who have sent kind messages to him.

Mr. Motilal M. Diwan left on a visit to India, this morning, by the s.s. *Salamis*, with Mrs. Diwan. Prior to his departure, he was entertained by Shri Natal Brahman Mandal, at the Depot Road Temple, the Kathiawar Arya Mandal, and the Hindu Smashan Fund Committee, each of which bodies presented an address in appreciation of Mr. Diwan's services to the community in one capacity or another. A dinner party was given by Mr. Bhana Parshotam. We wish Mr. and Mrs. Diwan a pleasant holiday and a safe return.

Mr. Jannadas K. Gandhi, who has been staying at Tolstoy Farm and latterly at Phoenix, returned to India by the same steamer.

The following are members of the India Public Service Commission appointed by the Imperial Government:—John Poynder Baron Islington (Chairman); Lawrence John Lowley Dundas (commonly called Earl of Ronaldshay); Sir Murray Hammick; Sir Theodore Morrison; Sir Valentine Chirol; Mahadev Bhaskar Chaudal; Abdur Rahim; Gopal Krishna Gokhale; Walter Culley Madge; Frank George Sly; Herbert Albert Laurens Fisher and James Ramsay Macdonald.

The day when the skilled labour market was secured to the white man, just because he was white has gone. His claim to hold it to-day must rest on ability, not on the colour of his skin.—*S.A. News*.

The *Sydney Daily Telegraph* contains an article on "Coolie Labour and the Colonies," embodying Mr. Manilal M. Doctor's experiences and observations.

Mr. Dadabhai Naoroji has written to the *Transvaal Hindus*, thanking them for their kind congratulations on his 88th birthday and for other good wishes.

Contents

	Page.
Mr. Goga's Licensing Appeal	419
Mr. Gokhale at Beira	420
From the Editor's Chair	421
Indian Storekeepers	422
A Plea for Posterity	422
Tolstoy Farm	424
Theosophists and Colour Prejudice	425
The Bhyat Judgment	425
The Immigration Law	427
Boksburg Affairs	427
Quiluary	427
Asiatic Traders	427
Transvaal Notes	428
"Buns and Coffee" Resolutions	428
Items of Interest	428

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શુક્રવાર, સનિવાર, તારીખ ૧૪ મી ડીસેમ્બર, ૧૯૧૨.

અંક ૫૦.

અઠવાડોક પંચાંગ.

બીસ્તી—તા. ૧૪મી ડીસેમ્બરથી, તા. ૨૦ ડીસેમ્બર સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૨.

હિંદુ—માઝસર સુદ ૬ થી માઝસર સુદ ૧૧ સુધી, સંવત ૧૯૧૬.

મુસલમાન—તા. ૪ મોહરમથી તા. ૧૦ મોહરમ સુધી ૧૩૩૧ હીજરી.

વાર.	શ્રી તા.	તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુર્યકમ ક. મી.	ચંદ્રસ્થિતિ ક. મી.
શુક્ર.	૧૪	સુદ	૬	૪ ૪૪ ૫૩	૬ ૫૩
રવિ.	૧૫	"	૭	૫ ૪૪ ૫૪	૬ ૫૪
સોમ.	૧૬	"	૮	૬ ૪૪ ૫૪	૬ ૫૪
મંગળ	૧૭	"	૯	૭ ૪૪ ૫૪	૬ ૫૫
બુધ.	૧૮	"	૧૦	૮ ૪૪ ૫૫	૬ ૫૬
ગુરુ.	૧૯	"	૧૧	૯ ૪૪ ૫૫	૬ ૫૬
શુક્ર.	૨૦	"	૧૨	૧૦ ૪૪ ૫૬	૬ ૫૭

અઠકમજિહા.

જર્મીસ્ટન લોકેશન.	૭૦૬
ખેડકારક સમાચાર.	૭૦૬
ક્રાંતિવાદમાં રેલવેની જુલમખાર મામલો	૭૦૬
ક્રાંતિવાદમાં રેલવેની તકલીફ	૭૦૬
નાતાલમાં ક્રાંતિસેનના જુલમ.	૭૦૭
એલાન્સવર.	૭૦૭
દેશબંધત ગ્રામજીને ગેરામાં આવકાર.	૭૦૮
ધર્મીજરેશન ખાતાને એક વધુ ફટકો.	૭૧૦
શીશના ખગરો.	૭૧૦
મી. દિવાને વિદાયબીડી.	૭૧૦
દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાંધી ઈંગ્લેન્ડ	૭૧૧
નો સવાલ.	૭૧૧
ભાષાત કેસના સુકાશપર બેઠકસંચય	૭૧૨
ના જાણી દીક.	૭૧૨
બેઠકસંચયના ગ્રામજીની દિલચાલ	૭૧૩
દેશબંધત ગ્રામજીની મુલાકાત	૭૧૩
સુવર્ણની અરજ	૭૧૬
બાલકત રાજ્યની ચલણ.	૭૧૭
વરણને મદદ.	૭૧૭
પરચરણ ખમરો.	૭૧૮

ચરઆપત્રોએને જવાબ

“પ. ડા. નવસારીવાળા,”—તમારા પુરા સરનામાંની જરૂર છે. ‘હાંદી’ એકબેઠા—તમે લખો છો તે બાબતમાં ત્યાંના પોસ્ટખાતામાં ફરીવાર કરવાથી હેતુ સરસી.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન

સનિવાર, તા. ૧૪ ડીસેમ્બર ૧૯૧૨

જર્મીસ્ટન લોકેશન

જર્મીસ્ટન ટાઉન કાઉન્સિલની તા. ૨૨ મી નવેમ્બરે મળેલી ખાસ સભામાં હેલ્થ કમીટીને નીચેના રીપોર્ટ રજુ કર્યો હતો: “અમારું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું તે મુજબ, સરકારે, હેમ્પ્ટી રીતે, મોઠક અરમની યુવવધુ ઉપરથી શીખામણ બંધ ને નેટીવ લોકેશનની નજીકમાં એશીયા ટીક લોકેશન સ્થાપવાનું માંડી વાળવા ધારણ છે. તેથી તે લોકેશન માટે નવી જગ્યા પસંદ કરવા કમીટી મામણી કરે છે. અને હાલની જગ્યા લીસ આપનાર પક્ષીને તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી સોંપી દેવાની હોવાથી જુનાં લોકેશનમાં રહેતા એશીયાટીકને લાથી નીકળી જવા નોટીસ આપવાની જરૂર છે.”

એ મુજબ નોટીસ કાઢવાની સત્તા કાઉન્સિલે આપી છે. અમારા જાણુવા પ્રમાણે, જુનું લોકેશન ઊંડી જનારાઓ માટે કંઈ સમવડ કરી આપવામાં આવી નથી. જર્મીસ્ટન કહેરની અંદર તેઓ જઈ શકતા નથી. એટલે તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી કહેર બહાર ગમે ત્યાં તેઓને પડી રહેવું રહ્યું. પણ અમે આજા રાખી એ છીએ કે જર્મીસ્ટનના હાંદીઓ, તેઓ ને વધારે સારી જગ્યા આપવામાં આવે નહીં, અને તેમાં વોચ સમવડો કરી દેવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી પોતાની હાલની જગ્યામાંથી ખસવા ફરગીજ ના પાડશે.

ખેડકારક સમાચાર

ફરસડોરપના મી. અહમદ ખાલીફા ઊંડાબાબના મુત્યુતા ખેડકારક સમાચાર મયા હરતામાં કેળવણી મળ્યા છે. મી. ઊંડાબાબ તેમના કુટુંબ સહીત મકકા ફજ પહવા મયા હતો, લાથી મહીના

જતાં તેમના ફરજત ખાલીફા એકમ માંડખીમાં સપમાઈ આં મરણ પામ્યા, અને મોઢા દિવસ પછી હજ પડી પાછા ફરતાં મી. ઊંડાબાબ પોતે રખાત મુકામે ખજ વરસતી ઉધરે યુજરી મયા એવા ખખર મળ્યા છે. મરદુમ મી. ઊંડાબાબ ટ્રાંસવાલ પિટીક ઈંડીબન એસોસી એક્સનની ફરસડોરપ કમીટીના બાનેવાન સલાસદ હતો. તેમની સેવાઓથી ટામ અમળણી નથી. ટ્રાંસવાલની અંદર અગીર વખના હાંદી બાળકોના હક જાળવવા તેમણે હેલ્થી કારક સુધી ફેસ બડી જે ટામી સેવા બાળવી છે તે ન બુલાવ તેવી છે. તેમણે મોઢા મોજ વડે લીધેલી બા બકતને પરિણામે ૧૯૦૭ ના રજા કમલ માં રહેલો હાંદી બાળકોનો અમલનો હક કાપમ રહેલો છે. મરદુમ મી. ઊંડાબાબ અને તેમના ફરજતના આત્માને અમે કાંતિ કમલોએ છીએ અને તેમનાં કુખી કુટુંબ પ્રત્યે અંતઃકરણપુરવક દિલ સોજી ધરાવીએ છીએ.

ટ્રાંસવાલમાં રેલવેનો જુલમખાર મામલો

મીટીંગ બેળવવા રજીસ્ટરેશન સર્ટીફિકેટ બતાવવું?

વકુ પત્રબંધકાર

રજીસ્ટરેશન કોમીટીનો જવાબ

મયા માસની તા. ૪થીએ રજીસ્ટરેશન ઓફ એશીયાટીક, હાંદી ઉતામી પાસે ટીકીટ લેવા જતાં રજીસ્ટર ઉપર રજીસ્ટર સર્ટીફિકેટ મામલામાં આવે છે તે બાબત ખાલીફા ઈંડીબન એસોસીએક્સનના ચેર મેન ઉપર નીચે મુજબ જવાબ લખ્યો હતો:—

“તમારા મયા માસની તા. ૧૪મીના કાગળ બાબત હું જાણવાવાની રજા લઉં છું કે ટ્રાંસવાલની અંદર રજીસ્ટર ઉપર એશીયાટીક પાસે રજીસ્ટર સરટી ફીકેટ મામલાની સત્તા રજીસ્ટર માસ્ટરને આપવામાં આવી છે એ અફ નથી. જ્યાં

એસીઆઈકે કાપડા વિરુદ્ધ આ પ્રતિભા પ્રવેશ કરે છે તે સોધવા ખાતર કેટલાક આજ રહેલન ભારતરોને સત્તા આપવામાં આવી છે કે તેઓએ હિંદીઓનાં રજીસ્ટર સરટીફિકેટ લેવાં માંન્યાં."

એસોસીએશન તરફથી વધુ લખાણ મળે તા. ૮મી નવેમ્બરે મી. કાજીએ નીચે મુજબ રજીસ્ટર જોઈ એસીઆઈકેને લખ્યું હતું:—

"તમારા તા. ૪મીના કાગળના જવાબમાં જણાવવાનું કે એસીઆઈકે જે કાપડા વિરુદ્ધ કુસી જતા હોય તે કું હીલગીર હું. પરંતુ મારી એસોસીએશન એવા અભીપ્રાયની છે કે સુટી કાઢેલા રહેલન ભારતરોને એસીઆઈકે પાસેથી રજીસ્ટરન સરટીફિકેટ માગવાની સત્તા આપવી ન જોઈએ. રજીસ્ટર માંનવાની ખારીત આણુ રહે તે મારી એસોસીએશન મારે છે કે જો કાજી કું-હેમારોને લીધે આખી નીરવિ કામ ને સીક્ષા મોગવવી પડે. તેથી કું કારેસો રાજી કું કે એ કુકમ પાછો એવી લેવા માં આવશે અને રહેલન ભારતરો, ટીકીટ લેવા જતા એસીઆઈકે પાસે સરટીફિકેટ લેવા ન માગે એવી ખાત્રી મારી એસોસીએશનને આપવામાં આવશે."

રજીસ્ટર જોડીસને બીએ જવાબ

મી. મમનીએ મળે તા. ૧૮મી નવેમ્બરે નીચે મુજબ જવાબ લખ્યો હતો:—

"તમારો તા. ૮મીનો કાગળ મળ્યો છે અને જણાવવા રબ્બ લઈ કું કે રહેલન ભારતરો રજીસ્ટર માગે છે તે ખાખત ના લખાણમાં મેં જે જવાબ તા. ૪મીએ લખ્યો છે તેમાં વધુ બીલું કંઈ ઉમેરી શકતો નથી."

ટાંસ્વાલમાં રહેલની તકલીફ

એસોસીએશનની હલત

રહેલે જનરલ મેનેજર તરફથી તા. ૬મીનો લખેલો નીચેનો લેલેલો જવાબ એસોસીએશનને મળ્યો છે:—

"સાહેબ,—પ્રિયારીયા રહેલન ઉપર હિંદીઓને ટીકીટ મેળવવાની ખાખત વિષેના તમારા મથા માસની તા. ૨૬ મીના કાગળના જવાબમાં જણાવવાનું કે તા. ૧૬ મીએ મેં જે જવાબ આપ્યો હતો તે બહુજ ખાખત પુરવકે તમાસ કર્યા પછી આપ્યો હતો. તે કાગળ ઉપરથી

સીક થાય છે કે હિંદી કામને ઉપલા રહેલને કંઈ અડચણ મોગવવી પડતી નથી. તેથી કું હિલગીર કું કે વિષે મારા કાગળના કાગળની હકીકતમાં વિશેષ કંઈ ઉમેરી શકતો નથી."

નાતાલમાં લાઇસેન્સનો જુલમ

મી. જોગા સામે લેડીસ્મીથ જોરડનો ચુકાદો

લેડીસ્મીથના આશરે ૨૦ વરસના જુના અને જાણીતા હિંદી વેપારી મી. એમ. એ. જોગાને તેમનું લાઇસેન્સ તેમનાં અને તેમનાં દીકરાનાં નામપર નહીં કરી આપવાથી લાઇસેન્સીંગ અમલદારના ચુકાદા સામે જોરડને અપીલ કરવામાં આવી હતી.

લેડીસ્મીથના જોરા વેપારીઓવતી લાંની જેમ્બર જોહ કામરસે મી. જોગાની લાઇસેન્સ બદલવાની અરજી સામે વધી લીધી હતો, અને એવું કારણ જતાવ્યું હતું કે: એવી રીતે લાઇસેન્સ બદલી આપવું તે નવું લાઇસેન્સ કાઢી આપ્યા બદલવર છે; કેમકે લાઇસેન્સદારના મરજુને લીધે કે એવા કાંઈ બીજાં કારણને લીધે ૨૬ જાન્યુઆરીએ આવી રીતે ટ્રસ્ટીસ કરવાથી કામ રહી શકે છે. વળી ૧૮ વરસના ઉંદરને આગીદાર તરીકે સ્વીકારવાનો દાખલો મેસે તો લેડીસ્મીથના બીજા વેપારીઓ તેની નકલ કરે, જેથી તેઓ જાણનાં લાઇસેન્સ કાપડનાં બની જાય, અને તેથી જોરા વેપારીઓના કાલને નુકસાન પહોંચે. વધી ખતાવનારાઓએ ઉવડમાં એમ પણ જણાવ્યું હતું કે હિંદી વેપારીઓને તેઓના કાલને તથા કેલા લેણાનો જાણસ્ત કરવા સરકારે પુરતો વખત આપ્યો છે.

જેમ્બર જોહ કામરસના સેક્રેટરીએ પણ લાઇસેન્સીંગ અમલદારને જણાવ્યું હતું કે હિંદી વેપારીઓની સામે જેમ્બર ઉલ્લાં ૭ વરસ થયાં સખત મહેનત થઈ રહી છે, અને પરિણામે આશરે ૨૦ લાઇસેન્સો જોઈ યએલ છે. હિંદી વેપારીઓ પોતાના નોકરોને બહુ ડુંકા પમાર આપે છે. વળી તેઓ અરિસજન અને ડરબનના વેપારીઓ સાથે સંબંધ રાખતા હોવાથી અત્રેના જોરા વેપારીઓ તે તેઓની હરીફાઈ વિશેષ આકરી કામે છે. આ લેલો આવી રીતે પડેલો જાણી

ને પણ ધુનીચનની બહાર તેને ઉપયોગ કરે છે.

મી. જોગાએ લાઇસેન્સીંગ અમલદારને જુનાની આપતાં જણાવ્યું હતું કે વેપાર માં અને મીલકતમાં પોતે મા. ૧૫,૦૦૦ રોક્યા હતા.

લાઇસેન્સીંગ અમલદારે અરજી નામ જુર કરતાં એવું કારણ જતાવ્યું હતું કે એ. એમ. જોગા સગીર છે, ઈંગ્રેજ શારી રીતે જાણતો નથી, અને જોગા રાખવાનું જ્ઞાન તેને નહીં હોવાથી ઇંગ્રેજ લાખામાં જોગા રાખી શકે તેમ નથી, અને આમ વિષેનો જાણસ્ત પણ પુરતી રીતે કરવામાં આવેલ નથી.

લાઇસેન્સીંગ અમલદારના આ ચુકાદા સામેની અપીલ તા. ૧૨ મી નવેમ્બરે જોરડે સભિળી હતી. જેમ્બર જોહ કામરસના પ્રતિનિધિઓ તરફથીજ તેમજ અરજદારના વહીવ તરફથી હલીલો સાંભળ્યા બાદ જોરડ વિચાર કરવા ઉઠી હતી અને એકાદ કલાકમાં પાછા આવી લાઇસેન્સ અમલદારના ચુકાદાને કામ રાખવાનો ઠરાવ આપ્યો હતો.

[આ ચુકાદા સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ લઈ જવામાં આવી હતી, અને તેમાં તે કોર્ટે જોરડનો ચુકાદો કરનારો ઠરાવ આપ્યો હતો, જેનો હેવાલ આવતા અંક માટે મુલતવી રાખવો પડ્યો છે.—અ. ઇ. એ.]

એલેન્સબરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મળે તા. ૩૦ મી નવેમ્બરે મીસ મોડ પોલાકે ઇંગ્લાંડ જવા ઉપડ્યા ત્યારે તેમને વળાવવા જોહાનીસ્બરગને રહેલને મી. કાજીબા, ઇમામ અબ્બાસ કાદર ખાત્રા ઝીર, મી. અને મીસીસ લખી નાકડુ, મી. અને મીસીસ ડેવીડ અરનેસ્ટ, મી. જીવજી પ્રેમજી, મી. આર. એમ. સોદા, મી. મેહ, મી. અને મીસીસ ઇ. ડી. વાન વીનન, મી. જોરડન, મીસ રહેસીન અને બીજા લખા હિંદી તથા જોરા મિત્રો હાજર હતા. મીસ પોલાકેને કુલો તથા કેટલીક માયાણુ ભેટોની નવાજેલ થઈ હતી. તેઓ ગયે જુલવારે બાલમોરલ ફેલ્ડમાં ફેપટલિનથી વિદાય થયેલ છે.

મી. મીધી અને મી. કેલનમેક પુરવ ખાત્રીના જંદો તરફ મી. જોખસે લખેલ થયા હતા ત્યાંથી તા. ૧૩ મીએ સ્ટીમર રેમોસમાં ડેલાજોગાએ આવી પહોંચ્યા.

દેશભક્ત ગોખલેને બેરામાં આવકાર

ગવરનરની હાજરી

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

દેશભક્ત ગોખલે તા. ૨૦ મી નવેમ્બરને સુધવારના રોજ રાતના એક વાગતે સ્ટીમર કોનપ્રી-ઝમાં બંને આવી પહોંચ્યા હતા. રીસેપ્શન કમીટીના પ્રેમામ મુળજી કમિટીના ચેરમેન-શિદીશ વાઘસ કોનસલ તથા મેંબરો સવારના નવ વાગતે સ્ટીમરપર મી. ગોખલેની મુલાકાતે ગયા હતા.

બાદ સંજના ચાર વાગતે સરવે હાંદી બાઇએ પોતાની ડુકાને બંધ કરીને કોનારા ઉપર માનવંતા પરોણાને ઉતારવાને સારૂ ગયા હતા. જેમાંથી રીસેપ્શન કમીટીના મેંબરો સરકારી બોટ (જે ખાસ ગવરમેન્ટ તરફથી મી. ગોખલેના માન ખાતર મળેલી હતી) માં બેસીને સ્ટીમર ઉપર ગયા હતા ને સાંધી આસરે બરખા કલાક બાદ એન. મી. ગોખલેને કોનારા ઉપર લઇ આવ્યા હતા, જે વખતે વડે માતરમના ત્રણ પોકારોથી મી. ગોખલે અને મી. ગાંધીને વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા. કોનારા ઉપર હાંદી તેમજ યુરોપી અને નેટીવોની ઘણીજ સારી ઠઠામી હતી. જેની અંદર સરવે હાંદી બાઇએ સાથે માનવંત પરોણાએ પોતાના હાથ લંબાવી મુલાકાત કરી હતી.

સાર બાદ ગવરમેન્ટની ખાસ ટ્રેલીમાં મી. ગોખલે તથા મી. ગાંધી અને મી. કેલનએક તથા રીસીપ્શન કમીટીના સેક્રેટરી મી. ચત્રજી વલ્લભદાસ વીએ બેસીને સરવસના આકારમાં નીકળ્યા હતા. બીજા વેપારીઓની ગાડીઓ તેમની પાછળ પાછળ ચાલતી હતી. રસ્તામાં ઘણા હાંદી બાઇએ મી. ગોખલેની ગાડી પાછળ ચાલતા હતા. અને સરવે યુરોપી અને અમારા માનવંત પરોણાને ઘણી આદરતાથી નીકળતા ઉભા હતા. સર ઘસને ખાસ એક બંગલો કે જેને રજ વાડી ઠાકમાડથી મી. પોદુમસ બધરસ વાળાએ સંચાલરેલો હતો લાં સહ જવા માં આવ્યું હતું અને મી. ગોખલેને લાં ઉતારો આપવામાં આવ્યો હતો.

સાર બાદ મી. ગોખલેને સેક્રેટરી મી. ચત્રજી નામદાર ગવરનરની મુલાકાતે લઇ ગયા હતા. તે પછી શીદીશ વાઘસ કોનસલની મુલાકાત કરી પાછા ઉતારા

ઉપર આવ્યા હતા, જ્યાં સેક્રેટરી હામોદર આશુદેવ તરફથી નારવો પાણી આપવા માં આવ્યાં હતાં. સાર બાદ મી. ગોખલે એ સરવે હાંદીબાઇઓની ડુકાનેની મુલાકાત લીધી હતી, મી. તલપજ સકુર, મી. હામોદર આશુદેવ, મી. ગોરધનદાસ ખેતસી, મી. ઓસમાજી કપાડીમ ઉદવીજેએ પોતાની ડુકાનેને વાવટા તોરણ વીજેરેથી સારી રીતે સંચાલરેલ હતી. મી. ગોખલેની તખીયત બરાબર નહીં હોવાને લીધે બોજન લેવાની તેમજ ના પાડી હતી, જેથી તેઓ સંજના છ વાગતે મી. ગાંધી સાથે પાછા સ્ટીમર ઉપર ગયા હતા.

સાર બાદ માનપત્ર આપવા સાર પ્રેમામ મુળજી રાતના દાઝ વાગતે મી. ચત્રજી સ્ટીમર ઉપર મી. ગોખલેને લેવા ગયા હતા. ને સાંધી રાતના નવ વાગતે ટાઉન હોલમાં મી. ગોખલેને લઇ આવ્યા હતા. ટાઉન હોલને ઠાકમાડથી સંચાલરવામાં આવ્યો હતો. આસરે ૫૦૦ માણસથી હોલ ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો જેમાં હાંદી તથા યુરોપીઅન સરવે હાજર હતા. પ્રમુખપદે નામદાર ગવરનર બિરાજ્યા હતા. મી. ગોખલે ગાડીમાંથી ઉતર્યા તે વખતે બેડે ઈંગ્લીશ રાજગીત વગાડીને માન આપ્યું હતું.

ગવરનરનું ભાષણ

સરખાતમાં નામદાર ગવરનરે પોતાનું આપણુ પોરતુગીઝ ભાષામાં કર્યું હતું. તેનો ઉમેશમાં તરજુમો મી. ચત્રજી વાંચી સંભળાવ્યો હતો. તેનો સાર નીચે મુજબ છે :

આ શહેરના હાંદીઓએ અમારા મુલકની મુલાકાતે આવનાર તેઓના એક પ્રખ્યાત સ્વદેશીને આવકાર આપવા આ સભા બંરી છે, અને આવે બવસરે પ્રમુખપદ લેવાનું આમંત્રણ મેં ઘણી ખુશી સાથે સ્વીકાર્યું છે. હાંદી કામ કર્યે જે માન હું ધરાવું છું તે દર્શાવવાની મને આથી તક મળેલી છે. તેઓ દ્રઢ, મહેનતુ અને જે દેશમાં રહેતા હોય તેના કાવલને માન આપનારા છે એ સ્વીકાર્યા વીના મારે તેમ નથી. બાળે જે વિખ્યાત પુરુષના માનમાં આપણે એકઠા થયા છીએ તેમના તરફ મારી માનની લાગણી બહેર રીતે બતાવવા હું સંકિતમાન થયો છું તેથી મને બહુ આનંદ થાય છે.

હાંદુસ્તાનના વાઘસરોવરની વડી ધારા સભાના સલાસદ એન. મી. ગોખલે આફ્રિકાના એશીઆટીક સવાલની મુશી

બતો અને મુશવણોનો બતો અનુભવ લેવા બંને આવેલા છે. તેઓ એક અલંકૃત ડેળવાએલા પુરુષ છે, અને પોતાનાં બુદ્ધિમગ્નીજ પોતાના દરબાને પામ્યા છે. વળી આપણે તેમને એક સ્વદેશીમાની નર મથુવા બેઠાએ, કેમકે તેમજ પોતાની ઘણીખરી છંદગી પોતાના દેશીભાઇઓનાં કલ્યાણુ અરથે અરપણુ કરેલી છે. મી. ગોખલે જેવા પુરુષ તેમની કામનાજ નહીં પણ આખી સુધરેલી દુનિયાના ધરેણારુ છે.

મી. ગોખલેને આવકાર આપતાં મને બહુ હરખ થાય છે, અને હું અંતઃકરણ પુરવઠ આશા રાખું છું કે આફ્રિકાની આ મુલાકાતથી તેઓ બધા પક્ષને સતોષ કારક નિવેડો લાવવામાં મદદગાર થશે.

મી. આયેડેનું ભાષણ

તે પછી બેરાની ઇન્ડો-પોરતુગીઝ કામના એક આગેવાન મી. આયેડેએ મી. ગોખલેને આવકાર આપતાં હજુ કે-દ. આ. ની મુલાકાતીએથી પાછા હરતાં આ બાજમાં મુલાકાત આપનાર એન. મી. ગોખલે જેવા પ્રખ્યાત પરોણાને માન આપવા બંનેની હાંદી કામ (ઇડિ-પોરતુગીઝ તેમજ શિદીશ) એકત્ર મળેલી છે. મી. ગોખલેનું નામ લગભગ આખા હાંદુસ્તાનમાં મહકુર છે. અને બધા તરફથી પ્રેમ અને માન પ્રાપ્ત કરનારો દરબાને તેઓ ભોગવે છે. સામાજિક અને આર્થિક કલ્યાણુ કરે એવા પરોપકારી કામને માટે હાંદુસ્તાન આ ઉમકા આત્મા ને આભારી છે. તેઓ ડેળવણીને ફેલાવે કરવાની પોતાની નેમને બાળસુધી એક લાજ પજુ જીલેલા નથી, અને નિઃસ્વારથ પજુ પોતાની છંદગી તેમજ તે કામને સમરપણુ કરેલ છે. આ વખતે નામદાર ગવરનરે પ્રમુખપદ સ્વીકારી આપણને આભારી કર્યા છે, આ દેશનો કારભાર કામમાં લીધા પછી તેમજ આપણાપર ઘણા ઉપકાર કરેલા છે, પણ તેમાં આ સઉથી ન કુલાવ તેવો છે.

માનપત્ર

સાર બાદ મી. ચત્રજીએ મી. ગોખલે ને આપવાનું માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું હતું, અને તેને ચાંદીના કારકેટમાં મુકી અરપણુ કર્યું હતું. તેનો તરજુમો નીચે મુજબ છે:-

“વહાલા સાહેબ,—અમે નીચે સહી કરનારાઓ આ પ્રાંતના હાંદીઓની નાત અને બતના બેદ સિવાય આપને બેરાની મુલાકાત વેળાએ અંતઃકરણ પુરવઠ આવકાર આપીએ છીએ. આપની મુલા

કાતથી જે માન અમને મળ્યું છે તે તરફ અમારી મોટી ખુશાલી જાહેર કરવા આ અસાધારણ તક અમે હાથ ધરીએ છીએ. જે કે અમે સંખ્યામાં ધણીય થોડા છીએ છતાં અમે આપ જેવા વિખ્યાત પરાયણને અમારી વચ્ચે જોવામાં મનરૂપ થઈએ છીએ અને અમે સર્વાનુમતે આપના તરફ પ્રેમ અને માન બતાવીએ છીએ. અમે ધણીય ખુશી છીએ કે આ પ્રાંતના નામદાર અવરનર સાહેબ તથા વાઇસ કૉનસલ સાહેબ આપ જેવા ઝળઝળા હીરાને વધાવવા સાર અમારી સાથે જોડાયા છે. હાંદુસ્તાનના કિનારાથી જે કે અમે ધણી ઉંટા છીએ, છતાં અમે, આપની ઉજવળ કારકીર્દી અને આપણા દેશ પ્રત્યે આપે બળવેલી સેવાઓને બારીકાઈથી જોતા આભા છીએ કે જે સેવાઓ હાંદુસ્તાનના મહાન રાજ્યના ઇતિહાસમાં એક માદમાર તરીકે રહી જશે. આ મહાન અને કિમતી સેવાઓની મહુત્તરી કરવી જે અમારી શક્તિની બહારની વાત છે. આપે કેળવણી ફેલાવવામાં અને હાંદી પ્રજાને ઉચે મદાવવામાં જે અસંખ્ય આપણે આપ્યા છે, તેને અમારા ખાસ સ્મરણમાં રાખી ચુક્યું. આપની મુલાકાતનો હેતુ આ સમયે અમે વધારે સારી રીતે જોઈ શકીએ છીએ. દ. આ. ના મુનીષનના સરવ બાબેમાં હાંદીઓ અને યુરોપીયનોએ જે સરસ માન આપ્યું છે તે આપના તરફ પુનઃવિશ્વાસ બતાવે છે, એટલુંજ નહીં પરંતુ આપની મુલાકાતની ઉપયોગીતા જણાવે છે. આપના સરવ પ્રયત્નોને ફતેહ મળે એમ અમે આશા રાખીએ છીએ.

અમે બ્રીટીશ પ્રજા આ વેળાએ, મોઝામ્બીક સરકાર તરફના ઉદાર અને જાણી રાજ્યકારકારથી અમારા તરફ ન્યાયી અને ઉપકારી વરતણું સલાવવા માં આવે છે તેની કદર કરીએ છીએ.

હાંદી પોરતુગીઝ કામના મદદરે પશુ આ શુભ વેળાએ તેમની ખુશાલી જાહેર કરવા અમારી સાથે જોડાય છે, કારણ કે તે મહાન રાજ્ય, કે જ્યાં આપ કરત બંધ બંધવી રહ્યા છો, ત્યાં તેમના સ્વદેશી બંધુઓ પોતાનું ગુજરાન અમારે છે તેમજ કેળવણી તથા બીજાં કામો ઉઠાવે છે. કેળવણીના અને સાંસારિક સુધારાના આપ એક શીરસ્તા સમાન છો તેની કદર કરવાનું તેઓ જાહેર કરે છે.

જે ઉચ્ચ હેતુઓને આપે આપની આંખે જોઈ શક્યા છે તેને અમજવાની

અમે સરવ આશા રાખીએ છીએ. આપ આનંદથી અને સહી સલામત સ્વદેશ પહોંચી એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

(સહીઓ) હાજી સકુર હાજી હપીય, શેઠ જોરધનદાસ ખેતસીના મેનેજર મી. ચત્રજી વિ. વલબદાસ, શેઠ દામોદર આયુદ્ધના મેનેજર મી. મધુરાદાસ કાનજી, શેઠ તપ્તયજી સકુરના મેનેજર મી. હાજી મુસા ખરમાલ, મી. પોદુમલ ખરસના મેનેજર મી. ધણીનીમલ રામ ચંદ, મી. હીરાચંદ પાનચંદ, મી. હાસમ ઉમરના બાગીદાર મી. ઉમર, મી. મુસા અમા, મી. આમદ અમા, મી. એસમાન અબ્દુલ હરીમના મેનેજર મી. ચત્રજી મનજી, શાહ પ્રાણજીવન ભવાનીદાસની કુ. વતી મી. અમીચંદભાઈ, મી. એફ. કામરા, મી. વી. એસ. એન. પીલે, મી. ચાર લોખો, મી. બી. પી. મહેતા, મી. જી. એચ. દી. અલાહદ, મી. બી. રેડ, મી. એફ. એફ. ફરનાંડીઝ, મી. એ. એફ. રેબેરા, મી. કાનસીઝ કુદીઆસ.

મી. ગોખલેનું બાપણ

માનવર આપણ રહ્યા બાદ મી. ગોખલેને તાળીયોના ગઝમહાલ વચ્ચે પેતાનું બાપણ શરૂ કર્યું, અને કહ્યું કે—જોરાની હાંદી કામે આવે અબ્બ મેળાવડો કરી મને જે માન આપેલું છે, તથા અત્યંત સુંદર કબોમાં જે માન પત્ર આપ્યું છે, તેને માટે હું ધણી આભારી થયો છું. અવરનર સાહેબે આજે પ્રમુખપદ સ્વીકારીને તથા અહીં બસને મોલીને અને જે બાવકાર આપ્યો છે તેને માટે હું તેમનો અંતઃકરણપુરવક આભાર માનું છું. બ્રિટીશ વાઇસ કૉનસલ તથા બીજાં જોરા મદદરે પશુ અમે હાજરી આપી મને જે માન આપેલું છે તે માટે હું તેઓનો પશુ આભાર માનું છું. જેમની હાંદી કામ સંખ્યામાં નાની સરખી છે, છતાં તે અમે સારી રિયતિમાં છે તે જોઈ મને આનંદ થાય છે. માતરજીમિયી આટલે દુર આપ બધાને મળવાથી મને બહુ આનંદ થાય છે. વળી પોતાના મામાજી ઉદારો દર્શાવવા આજે સહુ એકત્ર થઈ અમે મળેલા છો તે જોઈ મને વધારે આનંદ થાય છે.

કેટલીક રીતે આ મેળાવડો ખાસ ખ્યાન જોવાનો છે, કેમકે હાંદુસ્તાનથી બહુ દુર, આવી વસેલા બંધ બંધના હાંદીઓ, તથા જુદા જુદા વરખની બ્રીટીશ અને પોરતુગીઝ પ્રજાઓ પોતાના એક કિલેબાને આપણ આપવા બહી

મળેલા છે. તેઓ બધા મને માન આપે છે તે નહીં કે મેં અમે તેઓનું કંઈ બહુ કરી હીધું હોય તેટલા માટે, પણ માતરજીમિયી થોડી સેવા હું કરી શક્યો છું તેટલાજ માટે. આ બધું બતાવે છે કે હાંદીઓ અમે ત્યાં હોય અને અમે તે ધંધો કરતા હોય છતાં તેઓનાં અંતઃકરણ હાંદુસ્તાન તરફ વળેલાં છે, અને વળી તે એમ પણ બતાવે છે કે તેઓમાં એવી એકતા ધીમે ધીમે આમળ વધતી જાય છે, કે જે થોડાં વરસો પહેલાં નહીં અનુભવવામાં આવેલી.

સાહેબો, જોરાને કીમતી થઈ પડેલ અમેની હાંદી કામનાં અહીંના અવરનર સાહેબે જે વખાણ કર્યાં તે સાંભળીને મને ઘણો આનંદ થાય છે, અને અહીંની સરકાર તમારી તરફ જે બલાઈ બતાવે છે, તેનાં વખાણ તમારા માન પત્રમાં વાંચીને પણ હું ખુશી થઈ છું. હું અંતઃકરણ પુરવક આશા રાખું છું કે આપ સહુ મારા દેશીભાઈઓ આ દેશને બળ તથા આબાદી આપવામાં સદા સામેલ રહેશો, અને તમે મને ત્યાં અને મને તેટલા દુર હશે ત્યાંથી પણ હાંદુસ્તાનની કીર્તી અને મરતબો તમારાં હાથમાં છે તે માદ રાખશો એવી હું ખાતરી રાખું છું. છેલ્લે મારા પ્રત્યે બતાવેલ આવાજુપણા માટે હરી હું અહીંના આભાર માની ખેસવાની રજા લઉં છું.

બાદ મી. ગોખલેને હાર તોરા પહેરા વવામાં આબા હતા અને નામદાર અવર નર, બ્રીટીશ કૉનસલ તથા સમાજવેનોએ આભાર માની બ્રીટીશ બરખાસ્ત થઈ હતી, જે વખતે મીઠ સેવ ધ કીંગ્સ ગીત બેંકમાં વગડ્યું હતું.

સાર બાદ મી. ગોખલેને આડીમાં બેસાડી રીમર ઉપર ચુકવાને બધ જવા માં આવ્યા હતા. બીજે દીવસે સાંજના મી. ગોખલે, મી. બાંધી તથા મી. કેવન બેકનો રીમર ઉપર ફોટો પાડવામાં આવ્યો હતો. અને સરવેને મી. હાજી મુસા તથા મી. ચત્રજી કીનારે ઉતારી આડીમાં બેસાડીને ગામની અંદર ફરવા લઈ મથા હતા. પાછા રાતના રીમર ઉપર જતી વખતે કીનારા ઉપર સરવે હાંદી ભાઈઓએ છેલ્લી મુલાકાત કરી હતી રાતના બધ વાગે રીમર ઉપડી થઈ હતી.

ઇમીગ્રેશન ખાતાને એક વધુ ફટકો

સુબાપન નામનો એક હોદી ને ૧૮૯૧ ની સાલમાં ગીરમીટ તળે નાતાલમાં દાખલ થયેલ, અને ૧૮૯૧ માં ગીર મીટ પુરી થયા બાદ કેટલાક વરસ બીજી તરીકે સ્વતંત્ર ધંધો કરી હુંક મુકત માટે હોદુસ્તાન જઈ આવી પાછો ફરેલ, તેને ઇમીગ્રેશન ખાતા તરફથી કુતરવા દેવામાં નહીં આવતા તાતલાની વડી બદાલતમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી. અરજદારે જણાવ્યું હતું કે પોતે નાતાલમાં પરણ્યો હતો, અને પોતાના બાળ બચ્ચા સાથે ડરબનમાં રહેતો હતો.

સરકારી વકીલે એવી દલીલ કરી હતી કે અરજદાર ને નાતાલમાં દાખલ થયા તો તેને ફરી ગીરમીટમાં દાખલ થવું પડે.

સુકાદો બાપતા મુખ્ય ન્યાયાધીશે કહ્યું કે:—સરકાર અને હોદી વચ્ચે એવી બંધન છે કે ગીરમીટમાંથી મુકત થયેલ હોદી પા. ૩ ને હર બાપે ત્યાં સુધી તે નાતાલમાં રહી શકે છે. જે માણસ એક સાથે ત્રણ વરસ નાતાલમાં રહેલ હોય તેને ઇમીગ્રેશન કાયદાની અટકાયત લાગુ પડતી નથી. પણ સરકારી વકીલ ની દલીલ એવી છે કે તેના રહેવાસ દરમિયાન કેટલોક વખત તે ગીરમીટમાં રહેલ, અને તેથી તે કાયદામાં અપાએલી છુટનો લાભ લઈ શકે નહીં, પણ ગીર મીટમાંથી મુકત થયા પછીના રહેવાસને આધારે તે ઇમીગ્રેશન કાયદાની છુટનો લાભ લઈ શકે છે. ગીરમીટ પછીના તેનો રહેવાસ ત્રણ વરસ કરતાં ઓછો નથી એવું અરજદાર બતાવી શકે છે, અને તેથી તે ફરી દાખલ થવાને હકદાર છે. મુદતી લાઇસેન્સ નીચેના રહેવાસને ગીરમીટ નીચેના રહેવાસ સરખો ગણી શકાય નહીં.

મી. જરડીસ બહમ અને મી. જરડીસ હોમરને પણ એવ મતને મળતો સુકાદો આપ્યો હતો. અરજદારને ખરબ અથા વવામાં આપ્યો નહીં હતો.

કલકત્તાથી 'ડેલી મેલ' નો અવરપત્રી જણાવે છે કે હોદુસ્તાનના વાઇસરોય ભોરડ હાર્ડિંગની આવડે વરસે બીજે નીમ જીક ચતાર. હોવાથી તેમની જગ્યાએ લો. કીચનર આવવાનો સંભાર છે. પાછળ થી એ વાતનો સત્તાવાર રીતે ઇનકાર કરવામાં આવેલ છે.

શીજના અખરો

શીજના મુખ્ય સ્થર સુવાથી એક અખરપત્રી જણાવે છે કે:—તે સંસ્થાન માં કાયદાની ફેળવણી લેનાર ફક્ત એક ત્યાંના માજીસ્ટ્રેટ છે, જે ખારીસ્ટર થયેલ છે. કાયદાનું જ્ઞાન ધરાવનાર બીજા માણસો ત્યાં નહીં હોવાથી માજીસ્ટ્રેટ, પોલીસ ઇન્સપેક્ટર, જ્યેલર, પોસ્ટ માસ્ટર વગેરેનાં કામે કેટલાક દાકતરી અમલદારો બનવે છે. ત્યાંની કારદોમાં મજુરો ફરીઆદ કરવા પહોંચી શકતાં નથી, કેમકે કોર્ટ બહુ દુર હોય છે અને ત્યાં જવા રેલવેની સગવડ હોતી નથી.

તા. ૮મી ઓક્ટોબરના શીજ 'રેમલ જેજેટ' માં ફેળવણી વિષેના કાયદાનો ખરડો બહાર પડેલ છે, તેમાં જણાવવામાં આવેલ છે કે સરકારી નિશાળોમાં અથવા સરકારી મદદ મેળવનારી ખાતગી નિશાળોમાં દાખલ થવા મામતા વિદ્યાર્થીઓને ધરમ, પ્રજા, કામ અથવા આપના મેદને લીધે અટકાયત કરી શકાય.

સુવાના મેરે ત્યાંના 'પેસીરીક રેરડ' માં જણાવેલું હતું કે:—“ગીરમીટ પુરી કરીને ત્યાં વસવાટ કરી રહેનારા હોદીઓ સામે પોકાર ઉઠાવવામાં આવે છે તે વચ્ચે સમજનો છે. શીજને મજુરોની જરૂર છે. આસપાસના મુલકોમાંથી મજુરો મળી શકે તેમ નથી. હોદુસ્તાનથી મજુરો મળતા નથી થવાનો સંભવ છે. મોરડો લોકો જે જમીન ખેડી નથી શકતા તે જમીન હોદીઓ વચ્ચે છે. હોદીઓને વસવામાં ઉત્તેજન આપવાથી તેઓ અને તેઓના વંશજો આ દેશને મજુરો પુરા પાડવામાં બહુ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે.”

અહ તા. ૨૮ મી નવેમ્બરે પંડીત પરમાનંદ નામના એક હોદુ ધરમગુર સલા મીસમાં હોદુસ્તાનથી ડરબન ગયેલી પહોં આ હતી, જેમને અમમીનીલાજા મંદીર માં શ્રીમુત અંબારામ મહારાજના પ્રમુખ પણા નીચે પ્રાણજી મંડળ તરફથી આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો. જવાબમાં પંડીત પરમાનંદે મંડળને આભાર માનતાં તે જે કામ કરી રહ્યું છે તેનાં વખાણ કર્યાં, અને તેનાં કામમાં સામેલ થવા પોતે પ્રયત્ન બતાવી. બાદ તેઓ તામીલ મંદીરમાં ગયા હતા કે જ્યાં ૨૦ વરસ અગાઉ તેઓ કેટલોક વખત રહ્યા હતા.

મી. દીવાનને વિદાયમીરી

ડરબન હોદુ રમજાન ફંડના સેક્રેટરી મી. મોતીલાલ માધવજી દીવાન હુંક મુદતને માટે દેલ જતાર હોવાથી તેમના માનમાં ડરબનની અંદર કેટલાક મેળા વડાઓ ઉલ્લાહતામાં થયા હતા. ગઇ તા. ૭ મીને સનીવારે પ્રાણજી મંડળ તરફથી ઉપોદોગવાળ મંદીરમાં એક મેળા વડો કરવામાં આવ્યો હતો. ઘણા બાઇઓ હાજર થયા હતા. મી. દીવાને રમજાન ફંડ સંબંધમાં, ડરબન બાઇમેરી સંબંધમાં તથા બીજા સ્થર કામે સંબંધમાં જે સેવાઓ બતાવી છે તેની કદર કરનારો બાપલો થયાં હતાં, અને મંડળ તરફથી એક માનપત્ર તેમને આપવામાં આવ્યું હતું. રવિવારે મી. સાહુ પરશોતમ તરફથી એક ટીપાર્ટી તેમના માનમાં આપવામાં આવી હતી, જે વખતે ઘણા હોદુ તથા મુસલમાન બાઇઓને નોતરવામાં આવ્યા હતા. સોમવારે સાંજે કાઠીમાવાક અર્ધ મંડળની સલા તેમને માન આપવા ૨૭ કાસ રટીટમાં મી. આર. પી. ભટ્ટને મોકલે મળી હતી. તે વખતે તે સલા ના મેંબરો ઉપરાંત મી. પારસી રમજાન, મી. ઝોધવ કાનજી, મી. દુલભભાઇ અમુભાઇ દેસાઇ, મી. મોરારજી હરીભાઇ, મી. એમ. બી. નાયક અને બીજા ઘણા હોદી બાઇઓ હાજર હતા. મંડળના પ્રમુખ મી. વી. દેવસીએ મી. દીવાનની ઘણી તરફની સેવાઓ માટે તારીફ કરી હતી. બાદ તેમને અરપણ કરવાનું માનપત્ર મી. પદમશીએ વાંચી સંભળાવ્યું અને પ્રમુખે તે મી. દીવાનને દુલના હાર તોરા સાથે અરપણ કર્યું. તે પછી મી. કાકરસી જેઠાભાઇ સંધવી, મી. રમજાન, મી. દુલભભાઇ અમુભાઇ દેસાઇ અને બીજા ઘણા બાઇઓએ મી. દીવાનના કામની તારીફનાં બાપલો કર્યાં હતાં, અને મી. રોમ મહેતાએ કવિતા બાઇ સંભળાવી હતી. મી. દીવાને જવાબમાં સહુનો આભાર માની, પોતાની જેર હાજરીમાં રમજાન ફંડના કામને ઉત્તેજન આપતા રહેવા સહુને વિનંત કરી હતી. ઉવટ મંડળ તરફથી મી. જાની બહુ સહુ બાઇઓ વિખરાયા હતા.

મી. દીવાન રટીમર અલામીસમાં આજે ઉપવાના છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદી ઇમી ગ્રેશનનો સવાલ

સરકારી પરબવહાર

(બના અંકથી ચાલુ)

અવરનર જનરલ તરફથી કોલોનીયલ
પ્રધાનને :

તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨.

“સાર્વજનિક.—આપના તા. ૬ મી જુન
ના પ્રમાર સંબંધમાં કેપ કોલોનીના
હોંદીઓની રિયલિટી વિષેના પ્રધાનોના
કામગીરી એક નકલ હું આ સાથે મોકલવા રજા લઉં છું.”

ટાંચણના બીજા પારીઆફ સંબંધમાં
મારા તા. ૧૬ મી જુનના પ્રમાર તરફ
આપનું બ્યાન ખેંચું છું.”

(ઉપરના કામગીરીમાં જણાવેલું ટાંચણ)

પ્રધાનો તરફથી અવરનર જનરલને :

પ્રીટોરિયા, તા. ૨૨-૮-૧૯૧૨.

“કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી મોકલ
તા. ૬ મી જુનના પ્રમારની નકલનાં તેમ
જ કેપ કોલોનીના હોંદીઓની પીટીશનના
ટાંચણ સાથેના અવરનર જનરલના તા.
૫ મી જુલાઈના કામગીરી ના. ૧૫/૧૪૬ ના
જવાબમાં પ્રધાનોને જણાવવાનું કે પીટી
શનમાં જતાવેલી કેટલીક બાબતો વિષે
અગાઉના કામગીરીમાં કહેવામાં આવેલ છે.

વેપારી પેટીઓ સાથે હોંદી કારકુનો
આવી શકે એવી સમગ્ર ઇમીગ્રેશન બીલ
માં કરી દેવી, અને જે હોંદીઓ થોડા
વખતને માટે કેપ કોલોનીયલ છે તેને
સાર એક વરસની મુદત રાખી છે તે
કાઠી નાખવી, એ બાબત વિષે પ્રધાનો
એ જણાવ્યું હતું કે એમ કરવું અસંભવિત
છે. એ પરમીટમાં એક વરસની
મુદત આપવામાં આવે છે એને કારણે
પણ વાજબી લેખી છે, અને ખાસ કેસો
માં સરકારે મુદત વધારી આપી છે.
પ્રધાનો એ જણાવ્યું છે કે એ
રિવાજ વાજબી નથી અને તે બાબતમાં
કાયદામાં ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી.
સાંના સત્તાવાળાઓ ટીલરસ સાઈસે-સના
કાયદાઓનો અમલ હોંદી વેપારીઓ ઉપર
અન્યાયની રીતે કરે છે એ બાબતને
પ્રધાનો માન્ય રાખતા નથી. પરંતુ
ઉલટા એવા રિવાજ ધરાવે છે કે સાંના
સત્તાવાળા લશ્કર બધી બાબતમાં એવી
વખાણવા સાથે કામગીરી ધરાવતા આવ્યા

છે કે એકિવાટીકના બધુકના હોંદીની
વચ્ચે ન આવવું, તથા તેઓની સામે
કાયદો સખત રીતે અમલમાં ન મુકવો.

કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી અવરનર
જનરલને મોકલવામાં આવેલો તાર.

તા. ૧૭ માર્ચ, ૧૯૧૨.

“હોંદી પ્રધાને ડીસેમ્બર માસની ૧૬
મીના નાતાલ મરકયુરીમાં માં બહાર
પડેલ નામલીઆ કેસ તરફ મારું બ્યાન
ખેંચું છે. એવું જણાય છે કે નામલી
આએ પોતાના આપની સાથે રહેવા
નાતાલમાં દાખલ થવાની અરજી કરી હતી
અને ઇમીગ્રેશન અમલદારે તે નામજુર
કરી હતી. અને સુપ્રીમ કોર્ટે એમ
કારણ્યું હતું કે ઇમીગ્રેશન અમલદારે
પુરાવા પુરતી રીતે તપાસના ન હોય એમ
કોર્ટને લાગે તોજ કોર્ટ વચ્ચે પડવા
શકિતવાન થાય. એવેએક ટીવીઝનમાં
અપીલ કરવાની રજા આપવામાં આવી
ન હતી એમ મારા સમજવામાં આવેલું
છે. એમ કહેવામાં આવેલું છે કે આ
કેસમાં કોર્ટે આપેલો ફાવ એવી તરફ
નો છે કે તેથી પ્રધાનોના તા. ૨૧ મી
ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૧ ના નં. ૧૮૫ માં પ્રમાર
ની અંદર જણાવેલા અપીલના હકની
રૂથે, તેમજ ઇમીગ્રેશન બીલની ૬ ઠી
તથા ૧૭ મી કલમની રૂથે ઉપરની કોર્ટ
માં અપીલ કરવાથી કંઈ રાહત થશે
તેમ નથી.

૧૯૦૭ ના નંબર ૭૦ ના નાતાલ એક્ટ
ની કલમ ૪ (૭) પ્રમાણે ફાવ આપવા
માં આવ્યો છે જે ઇમીગ્રેશન ઓફીસરને
મુનસીફની સત્તા આપનાર બીલની ૫
(૭) કલમ કરતાં ઓછી ખુલ્લી છે.
કલમ ૫ (એક) મુજબના ડોમીસાઇલના
સવાલને પણ કોર્ટનો ફાવ સરખી રીતે
લાગુ પડે છે.

તમારા પ્રધાનોને ખબર છે કે જે
હોંદીઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાયદેસર વસી
રહેલા છે તેમના હોંદીના સવાલને સમતી
બાબતમાં ઇમીગ્રેશન અમલદારના નિર
ણ્ય ઉપર અદાલતો કરી પાછી તપાસ
કરી શકે, એ બાબત ધણીજ ઉપયોગી
છે એમ નામદાર સરકારે કહેતાં માનેલું
છે. અને હોંદીસ્તાનના રેટ સેક્રેટરીએ
જે સવાલ ઉઠાવેલો છે તેના ઉપર તેઓ
બ્યાન આપશે તે હું ખુશી થઈશ.”

અવરનર જનરલ તરફથી કોલોનીયલ
પ્રધાનને મોકલવામાં આવેલો તાર :

તા. ૩૦ એપ્રિલ, ૧૯૧૨.

“નામલીઆ બાબત તમારા તા. ૧૭
માર્ચ અને તા. ૧૮ એપ્રિલના તાર
મળ્યા મારા મીનીસ્ટરે જણાવે છે કે
દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાયદેસર વસી રહેલા
એશીઆટીકને કાયદાની કોર્ટમાં અપીલ
કરવાનો હક થશે એવી ચોક્કસ કલમ
ફાઈટ ઇમીગ્રેશન બીલમાં નાખવી એ
બાબત તેઓ વીચાર ચલાવે છે. ઇમી
ગ્રેશન બીલ તેઓ પાર્લામેન્ટમાં વધુ કામ
કાળને લીધે અગાળા ચલાવી ન શક્યા
અને તેથી જવાબ આપવામાં ટીલ થઈ
તેથી ટીલગીરી બતાવે છે. છતાં તેઓ
મારા બતાવે છે કે પાર્લામેન્ટની મેઈકા
માં છેક છેવટે આ બીલ દાખલ કરશે.”

કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી અવરનર
જનરલને મોકલવામાં આવેલ તાર.

તા. ૬ જુન, ૧૯૧૨.

“ઇમીગ્રેશન બીલમાં અપીલ કરવાનો
સવાલ છે તે હવે કેવી રીતીમાં છે તે
વિષે જણાવે રાજ થઈશ.”

અવરનર જનરલ તરફથી કોલોનીયલ
પ્રધાનને મોકલવામાં આવેલ તાર.

તા. ૧૨, જુન, ૧૯૧૨

“ઇમીગ્રેશન બીલ બાબત તમારો તાર
મળ્યો. પ્રધાનો નંબર ૭ કલમ ૫ઠી
નીચેની કલમ દાખલ કરવા ધારે છે :—
‘દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયનમાં જેઓ
કાયદેસર રહેલા હોય તે ફરકને આ કાયદા
પ્રમાણે પ્રધાનના આ ઇમીગ્રેશન અમલ
દારના નિરણ્ય સાથે, યુનીયનની ઉપલી
કોર્ટમાં, આ કાયદામાં કંઈ વિરુદ્ધ હોય
છતાં, અપીલ કરવાનો હક રહેશે.’
બીલના બીજા વારના વાંચન ઉપર એ
વાર અર્માં ચલાવવામાં આવી છે અને
હજી તે પુરી થઈ નથી.”

કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી અવરનર
જનરલને મોકલવામાં આવેલ તાર :

તા. ૧૯ જુન, ૧૯૧૨.

“તા. ૧૨ મી જુનનો તમારો તાર
મળ્યો. દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયનમાં
કાયદેસર વસવાટ કરી રહેલા છે એમ
સાબીત કરીને દાખલ થવાનો હક ધરાવ
નાર હોંદીઓને કોર્ટમાં અપીલ કરવા
દેવામાં આવશે એવી એક કલમ ઇમીગ્રે
શન બીલમાં નાખવામાં આવનાર છે તે
બાબતી નામદાર સરકારને સંતોષ થાય
છે.”

જવરનર જનરલ તરફથી કોલોનીયલ પ્રધાનને મોકલવામાં આવેલ તાર.

તા. ૨૪ જુન, ૧૯૧૨.

"મીત્રેશન ખીલ સંબંધી મયા અઠ વાઢીયામાં કામ આગળ ન આવ્યું તેથી મેં વડા પ્રધાનને લખ્યું કે એ ખીલ સાથે સંબંધ છે એવાઓની સામે, ખીલ પાસ ન થશે તો 'મોટી મુશ્કેલી આવી જશે રહેશે' અને તેને દૂર કરવા ખાતર વધુ ખીલ વિષે આગળ કામ ચલાવવું જોઈએ. મને હમણાં જનરલ રમટસ તરફથી કામગીરી મળ્યા છે અને મેં જનરલ ઓથોની પછી મુલાકાત લીધી હતી. હું કહેવાને દીલગીર છું કે તેમની સામે વિરૂધ્ધતા પ્રબળ હતી. જુનની તા. ૧૪ મી અને તા. ૨૨ મી એ ક્ષણિક એક એકબીજામાં એ કે ફરીવાર વીવેચન આવ્યું હતું છતાં ખીલવારનું વાચન પસાર ન થયું. અને હવે ખીલ વિષે આગળ કામ ચલાવી શકાય એમ નથી. મેં જનરલ ઓથોને નવેમ્બરમાં પાર્લામેન્ટની ખાસ બેઠક ઓલાવવા દબાવ્યું કર્યું છે અને તે પોતાના બેઠકીયા સાથે મસબત ચલાવશે. છેવટનો નિરણય શું આવે છે તે હું જણાવીશ. પાર્લામેન્ટની બેઠક થશે જાણે આજ પુરી થશે."

[અધૂરું.]

સ્ટીમરોની આવબવ

[ઈન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

સલામીસ—કોલોનીયલ મધ્ય કક્ષકતા જવા આજે ઉપડી ગયું છે.

દીમેરીક—કોલોનીયલ મધ્ય કક્ષકતા જવા પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે તા. ૬ દીએ કલકત્તાથી ઉપડી ચુકી છે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમનેની—તા. ૧૯ મી દીસેમ્બરે સીધી મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમેના—તા. ૨૭ મીએ ઉપડી ઇસ્ટ આફ્રિકાનાં બંદરો કરતી મુંબઈ જશે.

[બરિડીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

પાલમોટા—તા. ૨૬ મી દીસેમ્બરના અરસામાં મુંબઈ માટે ઉપડશે.

[બર્મન લાઇન]

કેંબ્રિજ—તા. ૧૨ મી જાનેવારીએ મુંબઈ માટે ઉપડી જશે.

પ્રેસીડેન્સ—તા. ૬ દી ફેબ્રુઆરીએ મુંબઈ માટે ઉપડશે.

ભાવાત કેસના ચુકાદા પર બેકસબરગના છાપાની ટોકા

બેકસબરગનું 'ઇસ્ટ રેન્ડ બેકસબરગ' કહે છે કે:—

આ બજારમેંટ હેરત પમાડે એવી સ્થિતિ ખુલ્લી કરી આપે છે. આ બાબતમાં ટ્રાંસવાલ પાર્લામેન્ટના ઇરાદા વિષે, કોરટ નો ખુલાસો, પાર્લામેન્ટે કરવા પારેલું તેથી વિરૂદ્ધ છે. પરંતુ જનરલ-ટની પાછળ એક મોટો સવાલ સમાજોલો છે. એકંદર રીતે પાર્લામેન્ટના મેંબરો કરતાં ટ્રાંસવાલના ઝોરાઓ કાયદાની શ્રેયવલ્લે વધારે સમજતા લાગતા નથી. તેઓ તો એટલુંજ સમજે છે કે ઝોરા મોટા માટે ના ટાઉનમાં કલરડ લોકો વસવાટ ન કરે અને વેપાર ન કરે એ ધ્યાન રાખવા તેઓ પાર્લામેન્ટમાં પ્રતિનિધીઓ મોકલે છે. સરકારી માઇનીંગ ટાઉનશીપમાં ફી હોલ્ડ રટેડ વિષે પાર્લામેન્ટના મેંબરો ખીલ લડી કાઢે; ખીલનાં મધ્યાં વાચન પસાર થાય અને બાદમાં પ્રતિનિધી જવરનર જનરલની તેને અનુમતિ મળે; વળી સરકારે કાયદાની રીતનો અમલ કરે, અને સુપ્રીમ કોરટના વધુ જડગે સપ્રમાણ્યુ તે અમલને વાજબી ઠરાવી કાયદાની કક્ષમનો અંત કરનાર એક હોદી અને એક ઝોરાની વિરૂદ્ધ ચુકાદો આપે; એ ઉપર અખીલ કરતાં એપેલેટ કોરટના પાંચ જડગે એમ ઠરાવે કે કાયદાનો અમલ પાર્લામેન્ટના મેંબરો, સરકાર, અને ટ્રાંસવાલની સુપ્રીમ કોરટ કરે છે તેમ નથી થતો, અને વધુ જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલ પાર્લામેન્ટ તે કાયદો અમલમાં મુકી શકાય એવોજ નહોતો હોય તો એવી સરતો લાગુ પાડવામાં ખોટી રીતે વરતે છે. આ તો સરકારી બંધારણના મુળમાં લા ક્યાં સમાન થયું. કાયદા ધડવા દેવામાં ન આવે એવી પાર્લામેન્ટ હોય તે કરતાં તે વિના ચલાવી દેવું વધારે સારું. હવે બીજું પગલું શું લેવું તે વિષે બેકસબરગે વિચાર કરવાનો છે. પંદર વરસ થયાં આ સહેરના વતનીઓએ હોદીઓના કુમલા સાથે આ સહેરનું રક્ષણ કર્યું છે અને હવે તેઓ આ લડાઇને છેવટ સુધી લઇ જવામાં પાછા હકશે નહીં એવો સંકલ્પ છે. છુપવારના દિવસે ટાઉન કાઉન્સિલે આ બાબત ઉપર જનરલ હરજેમની મુલાકાતે એક રેપ્યુટેશન બેકસબરગનો ઠરાવ કર્યો છે અને અમને કાંકા નથી કે જનરલ હરજેમ કાઉન્સિલ

ને જે જે કહેવાનું હોય તે ધ્યાનપુરવક સાંભળશે. હોદીઓના તરફ કાઉન્સિલે દબાવું રૂતિ બતાવી છે તેથી અમે કહી શકીએ નથી, પરંતુ એમજ પારીએ છીએ કે કાઉન્સિલે રાજકાર્ય કુશળતા ની જરૂર સમજે છે. જોળ અને ખાંડ આપવાની રાજ્ય પદ્ધતિથી હોદીઓને છૂટી લેવાનો પ્રયત્ન કરવો એ હવે તકન મોડું થઇ ગયું છે. કાઉન્સિલ અને હોદી વચ્ચે આ સંબંધમાં લડાઇ છે એ જેમ જલદી સમજવામાં આવે તેમ વધુ સારું. આપણા એશીયાટીક કુસ્મનો તરફથી દેખાડવામાં આવતી ધીરજ અને સુકિત માટે તેઓના હરકોઇ વખાણ કરી શકશે. તેઓ મુઠો કદી વિસરતા નથી. તેઓ કદી નાઉમેડ થઇ જતા નથી. તેઓ મોટી મોટી વસ્તુઓ મેળવવા પ્રયત્ન કરે છે, અને ઘણીવાર તે મેળવે છે. આ આધિક લડતમાં આપણે સામી બાજુએ રહેવાનું બન્યું છે તે સારું નથીજ છે. પરંતુ એ લડાઇનો ખ્યાલ કરીને હોદીઓની સામે બરોબર છૂત મેળવવી એવો નિશ્ચય આપણે બતાવવો જોઇએ છે. વિષય તકન ચોખ્ખો છે. ટ્રાંસવાલ એ ઉન્નતી પર ચડતા ઝોરા એ સારું રહેશે કે ફરીઆપારથી આવતા કલરડ લોકોને આપી દેવામાં આવશે, કે જેઓ અહીંના પ્રથમના વસવાટ કરનારા ઝોરાઓની મહેનતનાં ફળોને લાલ ઉઠાવવા આવ્યા છે. બેકસબરગ માંથી એ ક્યારે કાદી નાંખવા માટે સરકાર ઉપર આપણે વધુ વિશ્વાસ રાખતા નથી. સંકલ્પ એવો છે કે જોનરેલજી મી. જોખમેની ખાસ્તીને લીધે સરકાર લીધી પડશે. આપણને હિંદુસ્તાન વિષે વિચાર કરવાનું કહેવામાં આવશે. કેમ જણે કે આપણે કંટાળો આવે ત્યાં સુધી વિચાર કર્યો ન હોય. સાઉથ આફ્રિકા, ટ્રાંસવાલ, અને ખાસ કરી ઇસ્ટ રેન્ડને માટે આપણે વિચાર કરવાનો સમય થયું નથી આવ્યો? ટ્રાંસવાલવાસીઓની છુટા ઝોને મળવા કરતાં સરકાર મી. જોખમે અને તેના દોસ્તદારોની છુટાઓને વધુ મળે છે એ ચોખ્ખી ખીના છે. અને જ્યાં સુધી ટ્રાંસવાલવાસીઓ એકત્ર થઇ હોદી સવાલનો છેવટનો નિવેડો નહીં લાવશે ત્યાં સુધી એમજ રહેશે. કાયદે સર જે એ પ્રમાણે ન થઇ શકે તો ખીજી મેં તે રીતે પ્રગતી છુટાને માન આપવું જોઇએ. હોદીઓ સાથે, તેઓ હોદી છે એટલા સારું, અમારે ટોટા નથી. જે જળવાન લડત તેઓ બે છે

તેને માટે જામે તેઓના વખાણ કરીએ છીએ, અને તેમના પેતાના કેશમાં જમર એવીઆઈક ડાહીનીમાં તેમની ફતેહ થાય એવું ઇચ્છીએ છીએ. પરંતુ પુરવ અને પશ્ચિમ કદી એક ન થઈ શકે. અને જાને પ્રભુ વચ્ચે યુરસો ઉત્પન્ન થાય તે અમારું હોઈ અને ગોરાઓના લાભ ખાતર એ સવાલનું નિરાકરણ થાય તે સારું.

મોક્ષસંબંધના ગોરાઓની હિલચાલ

મોક્ષસંબંધ ઠાવેન કાઉન્સિલની છેલ્લી મીટિંગમાં હોઈએને બમતી નીચે મુજબ ચર્ચા થઈ હતી:—

ભાષાત કેસ

કાઉન્સિલર ઇન્ડિયન પ્રમુખને પુછ્યું કે તે હોઈ કેસ સંબંધમાં કંઈ રિપોર્ટ આપવાનો છે કે નહીં.

મી. હીનમેને જવાબ આપ્યો કે સંતાવાર ખમર કંઈ મહેસા નથી. સરકાર સોનેરી કાપડાની રૂપે કામ ચલાવી શકે એવા રસ્તા હજી ખુલ્લા છે. આ ખાતરમાં સરકાર શું કરવા માગે છે તે જાણવા જનરલ હરજોન પાસે એક ડેપુટીએન મોક્ષવાની જરૂર છે. પરિણામે એક ડેપુટીએન નીમવાની ચલાઈ રહી છે આપવામાં આવી હતી.

એસિયાટીક સોસાયટી

હેન્ડ કમીટીએ એસિયાટીક સોસાયટીના ધારાઓમાં કરવામાં આવેલ ફેરફાર મંજૂર રાખવા દરખાસ્ત કરી કે તે ધારાઓ ઉપર વધુ ખ્યાન આપવાની જરૂર છે. હમેશાં સામે ધમને ઉભા રહેતા મોક્ષ સાથે કામ લેવાનું હોવાથી તે ધારાઓ ઉપર પુરેપુરો વિચાર કરવાની જરૂર છે. પરિણામે તે ધારાઓ ઉપર વધુ વિચાર કરવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

આ હેન્ડ કમીટીએ જાહેર કર્યું હતું કે તા. ૧ લી જાનેવારીથી પશ્ચિમ પાંચ વરસના પટા ખરડા કરનારને કાઢી આપવામાં આવશે એવી નોટીસ એસિયાટીક સોસાયટીના સ્ટેક હોલડરોને આપવામાં આવેલી છે.

હેન્ડકમીટીએ જાહેર કર્યું. મી. જોખલે અને હોઈ તથા ગોરા મિત્રોનો એ ફેરફાર માફ લેવાનો હતો તેની જાણી અને આવતા અઠવાડિયાના છાપા સાથે વહેંચીશું.

દેશભક્ત ગોખલેની મુલાકાત

યુનિયનના છાપાઓની જાણવા જોગ દીકા

તથા કેટલાક પત્રો

મી. ગોખલેની અગ્રેની મુલાકાત દરમિયાન યુનિયનના છાપા છાપાઓએ જે દીકાઓ કરી હતી, તથા જે જાણવા જોગ પત્રો છાપાઓમાં પ્રગટ થયા હતા તે જાણવાની તંગીને લીધે આજ સુધી અમે આપી શક્યા નથી. હવે અમે કેટલીક જગ્યાની દીકાઓ તથા પત્રોનો સાર નીચે આપીએ છીએ:—

‘ફ્રીડ ડેલી ગેઝેટ’

“તા. ૨૨ મી અક્ટોબરના અંકમાં, ‘એક પ્રખ્યાત હોઈ’ એ મહાળા તમે આ છાપો લખે છે કે:—મહાદુર હોઈ કાપડાકાર જોન. મી. ગોખલે સી. આઇ. ઇ., જેઓ યુનિયન સરકારની સાથે એસિયાટીક સવાલપર ચર્ચા કરવા દક્ષિણ આફ્રિકાની ટુક મુકતી સારે આવેલા છે, તેમની કારકોશિ બહુ ખ્યાન જોગ નારી છે. સપ્ત મહેનત અને સફર્યુ વડે તેમણે પેતાનો દરજ્જો મેળવેલો છે. તત્કાલમાં વધુ બીરબીટીયાઓ મોક્ષવાની અટકાવત કરવાનો ઠરાવ રજૂ કરનાર તે જો હતો. તે વખતનું તેમનું બાલ્યુ—એ કે માન હોઈ નજરે એ જોઈ શકાય તેનોજ ખ્યાલ આપનાર હતું—આખી યુનિયનમાં માલતી બીરબીટીની રીતને વખોડી નાખનાર બહેન દીકાઓથી બર પુર હતું. એ કે સંસ્થાનોમાં વસતા હોઈઓની કાઢારીના સવાલમાં તેઓ સખ્ત રીતે મોલેલા છે, છતાં હોઈસ્તાન ના નેકનલ ડ્રેસિસ પક્ષમાંના તેઓ એક વધારે મધ્યમ વિચારના રાજદારી છે. હોઈસ્તાનના જાહેર સવાલોમાં તેઓ અજાણેથી પમાડે એવી માહિતી ધરાવે છે, અને યુનિયનના પ્રધાનો આમજ હોઈઓની માગણી ગોખા રીતે અને મધ્યમ સર તેઓ સુકશે એમાં શક નથી.”

‘ફ્રીડ કમિટી’

“તા. ૨૩ મી અક્ટોબર, ‘એમ થુ’ એકાએક તેમજ’ એવા મહાળા નીચે આ પત્ર લખે છે કે:—મી. ઇ. જોખલે અહીંની મુલાકાતે આવનાર છે એ ખબર સંભળી અમે અમારું એવી અમારા ખાતરી હતી કે એ અખત હોઈ રીતે જોખલેશું અને હોઈસ્તાનની જાહેર છાપ

મીમાં આજે અખત જોરાવર દરજ્જો ધરાવનાર એક હોઈ અહરજની અગ્રે કાબરીથી સારજ પરિણામ આવે. મી. ગોખલેને મધ સાજે સીટી હોલમાં પક્ષા વિવેક કોરેજુ જે જાણ્યું કર્યું હતું તે વાચનારને એમ લાગ્યા વિના નહીં રહે કે અમારી આ આજા સફળ થયેલી છે. આ પ્રખ્યાત મહાળાએ હાજ્યાતમાં યુનિયન સરકારના વિવેક માટે તેનો આભાર માન્યો અને પછી કમ્પુ કે પોતે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવેલ છે તે બાકાને તેજ કરવાને નહીં પણ હોઈ સવાલનો બધી ખાતર એવી જાતે અનુભવ લેવા આવેલ છે. તેઓ આ સવાલ સુધીયતા અને શુચવલ્યેથી ભરેલો છે એવું ખુલ્લે દીલે કમ્પુ કરે છે. પણ તેની સાથે પેતાનું ભાષણ સંભળનારાઓને તેઓ યાદ આપે છે કે—અને અમે આજા રાખીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બધે તેમના શબ્દો પર પુરતું ખ્યાન આપવામાં આવશે—દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોઈઓ સાથે ચલાવાતી જોરવરતણકથી હોઈસ્તાનમાં બહુજ લામણી ઉઠેરાય છે. મી. ગોખલેને તેમના ભાષણમાં જે દલીલો કહી તેની સાથે કાઢ પણ સમજી ચાલુસોને વધી હોઈ કહે નહીં એટલુંજ નહીં પણ મી. ગોખલે જેવા બહુ વચકાર તેમજ કારે કરજો ધરાવનાર હોઈ અહરજ અખત અંચવલ્ય બરેલા સવાલનો નીવેડો લાવવા મા, ઉપર કહેવામાં આવ્યું તે રીતે આપણને મદદ કરવા જાહી આવવાની તરફી લેપ તે માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજદારીઓએ તેઓનો આભાર માન્યો એજએ. જેલક યુનિયનના પ્રધાનો મી. ગોખલેને બતાવી શકશે કે કમીટી જેવી તેમની પાસે હોઈસ્તાનમાં અંતરવામાં આપી હતી એવી નથી, અને સસાલની મુસોલી બેરકારીથી અમવા તે હોઈઓ તે જાણી એમને ગુલસાન કરવાની અને અપખાન પહેચાડવાની ઇચ્છાથી ઉભી થયેલ નથી. તેની સાથે, અમને એમાં પણ શક નથી, કે હાલ છે તે કરતા વધારે સારા કાપડાઓ કરવાની અમત્યતા વિશે મી. ગોખલે અહીંના પ્રધાનોની તેમજ ગોરા મોક્ષની આખ ઉધાડવા સકિત માન થશે. દરમિયાન મધ રાતની કાર આત તરન શુભ ચિન્હ જુલક છે.”

‘મિટારીયા -યુસ’ ના અધિષ્ઠિત નો ખુલો પત્ર

‘જોનરેખલ ગોરાજ કમ્પુ ગોખલે, કમાડર એક ધી હોઈયમ ગોખાપર, લાલ સરખની ધારાકલાના સવાલક, હોઈયન

કોંગ્રેસના પ્રમુખને ખુબી પત્ર' એવા મથાળા સાથે 'વી. એસ.' એવી સહીથી 'પ્રીટોરીયા -યુસ'ના અધિપતિ મી. રેન્ડે કમ્પેલો નીચેનો પત્ર તે જાપામાં તા. ૨ ૭ નવેમ્બરે પ્રગટ થયો હતો :—

"સાહેબ,—દક્ષિણ આફ્રિકા મળે આપનો મારેમ હું ધણજ રસપુરવક અને વળી થોડી રમુજ સાથે જોતો રહ્યો છું. આપ આ દેશમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા સલામનો જાતે અનુભવ લેવા આવેલા છો. વડી સરકારે, હોદ્દા અથવા કોલોનીયલ સેક્રેટરીએ કે કોણ જાણે કોણે અહીંની સરકારને મોખજા સમજવેલ લાગે છે કે આ દેશમાં આપની બરાબર સંભાળ રાખવામાં આવે. એટલે આપની તહેનાતમાં ખાસ રેલવેના ડબ્બાઓ તથા મોટર બાઈઓ આપને અહીં તહીં લઇ જવા રોકવામાં આવેલી છે, જ્યાંતો આપવામાં આવી છે, કે જેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના ઇતિહાસમાં હોદ્દાઓ અને ગોરાઓ પહેલ પહેલાજ સાથે જમવા બેઠા છે, અને આપ કહો છો તે મુજબ મથાળુપણાથી, વિનયથી, એટલુંજ તહીં પણ ઉત્સાહથી દરેક ઠેકાણે આપનો સત્કાર કરવામાં આવે છે. ટોંગ, બ્લેક ટોંગ.

આ દેશની સરકાર અને યુનીસીપાલિટીઓ દીકરી થઇ ગયેલ છે. તેઓ સમજે છે કે હોદ્દાઓ પ્રત્યે તેઓએ નીચ પડે અન્યાય અનુભવે છે. તેઓ જાણે છે કે બીજાં કોઇ કારણને લીધે તહીં પણ વેપારના દવેપને ખાતરજ તદ્દન અયોગ્ય મુશીબતો તેઓએ હોદ્દાઓ પર નાખી છે. ખરેખર તેઓને આ દેશમાં થી હાંકી કાઢવા તેઓએ પોતાથી બનતું કર્યું છે. હવે તેઓને બીજા લાગી છે કે આપ આપનાં દેશીભાઈઓને મદદ કરવા વડી સરકારને સમજાવશો, અને તેથી તેઓ ધારે છે કે આપની આજ્ઞા સ્વામતા કરીને તથા આપને આવકાર આપીને, પોતાના મતને કંઈક મળતા થવા તેઓ આપને સમજાવી શકશે.

હવે સાહેબ, હોદ્દા સલામ વિષેનો ખ્યાલ આપને કેપટાઉનમાં મળેલા અવકારથી, જોહાન્નસ્બર્ગમાં મળેલી બપોરના યી, રેલવેમાં મળતી સમવચ્ચી કે સરકાર તરફથી મળેલા આમંત્રણ ઉપરથી આપ બાંધી લેશો તહીં, પણ પ્રીટોરીયા આવો ત્યારે સાધારણ હોદ્દા લેવાસ પહે રળે, અને મારી સાથે ટ્રામની સહર કરવા નીકળજો. આપ વાઇસરાયની ધારાસભાના સભાસદ, હોદ્દા કોંગ્રેસના પ્રમુખ અને

હોદ્દા સહેનશાહતના નેતા હોવા છતાં પણ આપને ટ્રામપર બેસવા દેવામાં નહીં આવે. ખરેખર, કંઈકદર આપને બોચી પકડી બહાર ન ફેંકી દે તો નથીબહાર. પ્રીટોરીયાની કાઉન્સિલને હોદ્દાસલામની સહેનશાહત થાયે તું કાગે વળજે ?

વળી, એ પણ યાદ રાખજો કે અહીં પ્રીટોરીયામાં આપને કુટપાયપર ચાલવા નો હક નથી. આપ હોદ્દાસલામનાં રાજ્ય સલામતા મંડળના સભાસદ હો, ત્રીજા કોરડા લોકોની પ્રતિનિધિ મણુતી હોદ્દા કોંગ્રેસના પ્રમુખ હો, અથવા તો હોદ્દા સલામના સહેનશાહના વિચારપાત્ર હો, છતાં પ્રીટોરીયામાં તો લેબર પક્ષના સભાસદો અને સહેનશાહતના બીજા બહેનો જોને પ્રતાપે આપ કોઈ કાળી આગડી વળા મણુસ, કોઈ કુલી મણુસો. અને અદાલતોમાંથી માંડ માંડ મેળવી શકો એ સિવાય બીજા કોઈ હક આપને નહીં મળે.

અહીં થોડુંક રજા બાદ કોઇ જાહેર અવસરોમાં આપ કાજ લેવા મંડુકશો તો આપ અને આપના દેશીભાઈઓને કાળા લોકો માટે મુકરર કરેલી જગ્યામાં બેસવું પડશે મેમર કે કોઇ આજેવાન સહેરી આપને બપોરના આપવામાં નામેથી મણુસે. કાળા લોકો માટે રાખવામાં આવી હોય એ સિવાયની થોડામોડીમાં આપથી બેસી શકારી નહીં. રેલવે સ્ટેશનોપર તેમજ ડબ્બાઓમાં આપ અને આપના દેશી ભાઈઓ માટે અલગ જગ્યા રાખેલી હોય છે. કોઇ નાકક અન્યાય બાબતોપના ખેલ જોવા અપ જઇ ચક્રો તો આપને અટકાવવામાં આવશે. આપ પ્રીટોરીયા અને ઇન્ડીયા અરંધ સિવાય બીજા કોઇ અરંધમાં રાખવામાં નથી કરીમ થઇને અપે સહુથી પાછળ બેસવું પડે, જ્યારે સહેનશાહતને લીધે અપનાથી સરકાર મોજવનારઓ મોખરે રહી દેવ કાચે મિત્રવારી જતા વતા હશે.

જો આપ અહીં રહે તે યુનિસીપાલિટીના કોરો આપને બરવા પડશે, પણ તેમાં આપનો અવાજ કોઇ નહીં સાંભળે. સરકારના કોરો પણ આપને બરવા પડશે, છતાં વોટનું નામ તહીં મળશે. પણ—આ મોટો પંજુ સમજજો—જો આપ રહી વન, કોઈ કે અસીરીયન પ્રજા હો તો ટ્રામકારમાં બેસવાની, કુટપાયપર ચાલવાની બધી જુદા બોચલી કોઠા. જમીન પણ ખરીદી શકો અને પ્રિટીય પ્રજા હો કે ન હો પણ વેપાર સુધમાં છુટથી કરી

શકો. આપ 'ગોરા' હો એટલે વેપારના અને બીજા બધા કોઠા બોચલી કોઠા. અને જો માસ અહીં રહે એટલે રાજ દારી અને યુનીસીપલ વોડ પણ મેળવી શકો. ખરેખરી મત, કેમ નહીં ? આપ સહેનશાહના વિચાર સભાકાર પ્રીટોરીયાની ટ્રામમાં ન બેસી શકો કેમકે આપ ગોરા નથી. પણ બીજાં રાજ્યનો મંદામાં મંદો માણસ અહીં આવી ચડ્યો હોય, અને પછી બધે તે પોતાના દેશનો ઉતાર હોય, પણ તેને બધા કોઠા મળશે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા સલામનો સાર આ છે. સહેનશાહતના નવા મિત્રો—ડચ લોકો—જેઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી સહેનશાહતનું નામ નિશાન કાઢી નાખવા ખરા દિલથી મરણીયા થઇને લડ્યા હતા, તેની આજળ તમે હોદ્દાઓ, જેઓ લગાડ વખતે સહેનશાહતની બાજુમાં વહાલરીથી અને બહાદુરીથી ઉભા રહ્યા હતા, તેઓ તુચ્છ છે. એ રિયાત છે. યુનિયન જેકને તે કાળા કંઈકરૂ છે.

આપ અત્રે છે તેથી હું આ કહું છું એમ નથી. જ્યારથી આ પત્રનું અધિપતિપણું હું બળવું છું ત્યારથી આમ કહેતો આવ્યો છું.

વાર, પણ હવે અલિખ્ય કેવી તરફનું છે ? હું મારો મત થોડા ચબ્બોમાં બતાવી મકું છું. વધારે હોદ્દાઓ આ દેશમાં આવવા ન જોઇએ, પણ જેઓ અહીં કમરેસર વસી રહેલા છે તેઓની સાથે વાજખી રીતે વરતવું જોઇએ.

આપ કહેશો, જુ સ મરે ન આવે ? મારો જવાબ આ છે : હવે ગીરમીટ બંધ થઇ છે એટલે નવા આવનાસ થજી ખસ હોદ્દાઓ પસંદગી રોડીપર દાંપ રાખ નારા હેમ. દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમારે જોઇએ તેલસ વેપારીઓ છે. અમારે લાં જાત જાતની અને અમારાથી જુલ રિવાજની કોમો આવી વસી છે. તેઓ આ દેશમાં પડ્યો લઇને આવેલ નથી. અહીં પેદાશને વેપાર કરી તેઓ ખેલી કરનારાઓ અને ખેસકો ખરીદનારાઓની વચમાં પડી નહો પેદા કરે અને તેથી આ બન્ને જાતના લોકોને પીડાશ થઇ પડે છે.

અમારે વજુ વેપારી જોઇએ નહીં. આ દેશની ખીલેવણી કરવામાં તેઓ મદદનાર થવાને બદલે હરકત કરાજ થઇ પડે.

અમારે વજુ ખીરમીટીયા પણ જોઇએ નહીં કેમકે આપ કબુલ કરશો કે તેઓ કંઈ ઉચી કામના નથી હોતા, અને તેઓ વિનય પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમારી

સામે મુશ્કેલ સવાલો આવી હોય છે. જનશીલપણમાંથી બહાર નીકળી સુધારા ના આગળમાં દાખલ થતા સંખ્યાબંધ લોકોને આશરે પનારો પડ્યો છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આને 'કલર પ્રોબ્લેમ' (આમદીના રંગથી હોયે થતો સવાલ) કહેવામાં આવે છે.

ખરી રીતે આ કંઈ આમદીના રંગનો સવાલ નથી પણ હકીકતમાં ગેરા અને કાળા લોકોના આગળમાં સુધારાનો સવાલ છે.

વળી, અમે બ્રિટીશ લોકોએ લડાઈ કરીને આ દેશ જીત્યો છે, તમે હાંદીઓ એ નહીં. અમે આ દેશ નેટીવ અને કમ પાસેથી લીધો છે અને તેમ કરતાં અમે ભારે ભોજ આપ્યો છે. થયું જન ખોઈ છે, દોલત ખુવાર કરી છે, અને હવે આ લોકોને ભોજવડો તમારે આપને કરવા હોયો એમ છે.

એ અહીંના ગેરા લોકોને ખાતરી આપવામાં આવે કે થોડા હંચી કેળવણી પામેલા, ફર વરસે આશરે પચાસ, હાંદીઓ સિવાય વધુ લોકો અહીં નહીં આવી શકે, તો હું 'વાર' છું કે અહીં વસી રહેલા હાંદીઓને સહેરી તેમજ રાજદારી હોય પણ તેઓ પુણીથી આવે.

કાળા રંગની આમદીવાળાઓ પર મુશી બતો નાખવામાં આવે છે તે મુદ્દો ગેર વાળખી છે એ બાબતમાં હું આપને મળતો થઈ છું. એવી જાતનો બેદ વધારે ટકી શકશે પણ નહીં, કેમકે એ તે જરી રહે તો અત્રે હંચા હોડા ભોજન નારા ધણી લોકોને તે લાગુ પડે તેમ છે. કેપના જુના જમાનાના સુલામ પાળનારાઓની નીતિ પુરવના ખ્યાલોને અનુસરતી હતી. તેઓએ પોતાના તાજાની ગુલામ દીઓ સાથે મિત્રાચારી કરતાં વધારે સંખ્યા રાખ્યો હતો, અને પરિણામે દક્ષિણ આફ્રિકાના કેટલાક જુના કુટુંબોમાં કાળા લોકો—એશીયાટીકનું નહીં પણ અંગ્રેના સીદીઓનું—નો અંશ વહે છે, કે જેથી કાળા લોકોમાં તકરવત પાડવો બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

એટલે એ તમારે કેમકે હું હોઈ તો રાજદવારી કે મ્યુનિસીપલ વોટના હક માટે હાથ પડી દબાવ્યું કરે નહીં, પણ કુનિયન પાલમિટમાં વહેલા મોડું એક નવું ફરેન્ચાઇઝ બીલ દાખલ થવાનું છે તેની તરફ નજર રાખી રહું. તે બીલમાં કંઈ રંગબેદ નહીં હોય, પણ કેળવણી અને સુધારાની લાગણી પર તે રચાયું હશે એવી આશા રાખું છું. તે

ની અંદર કાળા કે પેળા, અંગ્રેજ કે કમ, ખ્રીસ્તી કે વમર ખ્રીસ્તી, નવા આવેલા કે જુના વસનારા બધાને એક અને વાળખી ન્યાય મળશે.

ઉપરમાં સાહેબ, સલાહનો એક સમય કહીશ. મળ્યુંત રહેજો.

આપ યાદ રાખજો કે આપના જુના મિત્ર મી. બીધીએ જનરલ સમટસ સાથે ની ઉલ્લી લડાઈમાં તેને સખ્ત હાર ખવ રાવેલ છે. અમે અંગ્રેજોને તેને હરાવી શકેલ નથી તેટલે ફરજને તેને હરાવવામાં આવેલ છે. તે હવે મુલકી પ્રધાનના હોદ્દા પર નથી. તેની જગ્યાએ વધારે જલા, કાંત અને પોતા પ્રત્યે માન ઉત પૂન કરે એવા મી. અબદામ શીશર આવેલા છે. તેને દબાવજો સાહેબ; આપના દેશીલાઈઝનો માટે ન્યાયનો આગ્રહ કરજો, અને યાદ રાખજો કે, બીકજી લીબરલ સરકાર મી. શીશર અને કુનિયન સરકારથી કમ છે તેના કરતાં આપનાથી અને હાંદી રાજ્યથી વધારે કમ છે. થોડાએક વેપારીઓને હરીફાઈ માંથી બચાવવાને ખાતર કાંઈ લડાઈ થાય તેમ નથી.

વળી હું માનું છું કે આ વેપારીઓ એટલા બધા સ્વાર્થી થઈ ગયેલા નથી કે તેઓ સહેનસાહતની મુશ્કેલી સમજ્યા છતાં પણ હાંદીઓની કનકત્ત કરવામાં અડચા રહે. વેપારીઓ મુખ્યત્વે બ્રિટીશ લોકો છે. તેઓ સહેનસાહતને આજે છે. વાળખીપણના બ્રિટીશ ખવાસો તેઓમાં છે, પણ સ્વાર્થી આગેવાનોની ઉકેરણી થી તેઓ હવે રસ્તે દોરવાયેલા છે. તેઓની પાસે ખરી હકીકત નિડરપણે સુકાય તો તેઓ સમજીશું કે જે સહેનસાહત તેઓના દેશ પરદેશના વેપારનું રક્ષણ કરે છે તેના હિતને ખાતર પોતા ના પ્રજાલાઈઝને તેઓએ સરખી તક આપવી જોઈએ. હાંદીઓ પ્રત્યેનું ધણા ગેરાઓનું વલણ કેવું બેદરુ છે તેનો મિતાર આપનારી એક નાની વાત કહેવા ની હું રજા લઉં.

એક કિવસ હું મારા એક મિત્રને મળ્યો. તે એક મોલાદાર રાજદવારી હતા. કાઉન્સિલો તથા કેબીનેટમાં જાણીતા હતા; એ કે કોઈ પ્રધાનપદ ધરાવતા નહીં હતા. આપના દેશીલાઈઝનો પ્રત્યેના મારા વલણ માટે તેમણે તકરાર ઉપાડી, અને કહ્યું: 'હાંદી વેપારીઓ તેલાળાં ચીયસની મંધપર રહી શકે છે, અને તે થી તેઓ ગેરા વેપારીઓથી સરવું વેચી

તેઓને હાંપી શકે છે. એ વાળખી હરી કાંઈ કહેવાય નહીં.' પણ મેં કહ્યું: 'સાદી રહેણી એ ગુણ છે, અને તેના ગુણને માટે તમે તેને સખ કરશો?' 'વાર,' તેણે જવાબ આપ્યો: 'દાર નિવેશકોને જે કારણસર હું નાપસંદ કરું છું, તેજ કારણસર આ ગુણવાળી બીખા રીઓને હું નાપસંદ કરું છું. અને, કેવી તુલ્ય આજકાલ!' આમ કહેતાં તેણે એક ધોડાગાડીમાં પસાર થતા હાંદી તરફ આંખો ચીધી. 'અરે,' મેં કહ્યું: 'તમારી હરીયાદ તો તેઓ તેલાળાં ચીથ રાંની મંધપર રહે તેની સામે છે? અને હવે તમે તેઓ આડીધોડમાં પકસા ખરચે તેની સામે પણ વધી દર્શાવો છો. આ તો પેલા વડેને ઘેટાને ખાઈ જવા સાર જે હાંદી વાપરી હતી એવી હાંદીસ થઈ.' તેણે મિળજ ખોયો, અને જવાબ આપ્યો: 'બસ, આ તુલ્ય કુલીઓ મને મમતાજ નથી.'

જુઓ, સાહેબ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં પાંચ ગેરામાંથી ચાર ગેરાનું આવી રીત નું વલણ હોય છે. તેઓ આપની પ્રત્યે બહુ સખ છે, પણ જેવા તમે મથા કે આપના દેશીલાઈઝનોની સાથે અમાઈ મારફત તેઓ વરતવાના.

બધારે આપ પ્રીટેરીયા આવો ભારે હું આપને મળવાની જોઈ રાખું છું. દ્રમનો અખતરો આપણે સાથે અજાણી જોઈ.

મી. પારસી રસ્તમજીના ફરજન મી. જલભાઈ તથા તેમના બેટી શીરીનબાઈ નાં જન્મો તા. ૧૨મી દીસેમ્બરે મુંબઈ મધ્યે ઓલ્ડ-લેસ બાગમાં જવાને પ્રસંગે, ફરજન, ૧૧૦. શ્રીફડ સ્ટ્રીટ પર આવેલાં તેમનાં મકાન પર મથા સુરવારે સજો એક ટીપાર્ટી આપવામાં આવી હતી, જે વેળા ધણા બાઈઓ તરફથી તેમને શુભેચ્છાઓ બતાવવામાં આવી હતી. શીની કસ સંસ્કૃતવાસીઓ પણ આ પ્રસંગે તેમને સુભારકબાદી છુટે છે. મી. રસ્તમજીને તાર તથા કામગીરી મુજારક બાદીના સંદેશોએ મોકલનાર મહરબોનો તેઓ આ પત્રદાર આભાર માને છે. ફરજનથી કેટલાક મિત્રો તરફથી મી. જલભાઈને સુભારકબાદીના કેળલો મોકલવામાં આવ્યા હતા. જેનો આભાર જાનનારે કેળલ દેશથી મી. રસ્તમજીને મળી મથા હું અમને જાણવવામાં આવે છે.

મુંબઈની અરજ

કોલોનીઓમાં વસતા હિંદીઓની
હાથમારી સંબંધી

(અમારા અંકથી માલુમ)

પરશુરોપર ચર્ચા અસર

(૨૬) સહેનસાહની દીકરી પ્રભાને કોલોનીમાં કુશોધીવતે કેવી નીચી ચલના આ લેખે છે તે અજાણના દુશ્મનોના અજ્ઞાનના પ્રમાણે પરદેશી રાજ્યો તરત સમજાવવા છે, અને દુઃખોનું નિવારણ કરવાનો પ્રયત્ન કરતાં સહેનસાહની સરકાર સાથે જે જે અગત્યના હોય છે તેનો સાજા ભાવે છે; કારણ કે ત્યાં રહેતા બ્રિટીશ હિંદીઓ સામે, બ્રિટીશ કોલોનીમાં જેવા રંગવેશના કાપડા આ બ્રિટીશ હિંદીઓ સામે છે તેવા કાપડા તેમના પોતાના દેશમાં હાથમાં કરવાની રીત તેમણે કારણ કરી છે, અસર તેવી રીત કારણ કરવાની પદ્ધતિ અપી છે. બ્રિટીશ મુલકમાં જ નામકાર સરકાર એ રાજનીતિ અટકાવના કૌતુકમંદ થઈ નથી તો પરદેશી રાજ્યમાં ક્યા બળથી એવી રાજનીતિ અટકાવશે એ એવું મુશ્કેલ છે. કેનેડા એ જે કામલો બેલાડો છે તેનું અનુકરણ અમેરીકાનું ગુનાહટક રેલેક્ષ પશુ કુંડ વખતમાં કરશે એમ કહેવામાં આવેલું છે. અને તેમ કરતાં તે બ્રિટીશ નહોં હોય એવી તથા રક્તરંગ રાજ્યની સત્તા તથે હોય એવી એશિયાટીક પ્રજાઓની સામે કંઈ કાપડા નહોં પડી શકે. દક્ષિણ આફ્રિકાની બ્રિટીશ સરકારે મેઝાં બીક પ્રાંતની પેરદુગીઝ સરકાર પર વગ ચલાવી, ટ્રાંસવાલ સરકારના દબાવણી ત્યાંના હિંદીઓ વિરુદ્ધના કપડાઓનો અમલ કરવામાં પેરદુગીઝ સરકારની મદદ મેળવી હતી. પેરદુગીઝ સરકારે બ્રિટીશ હિંદીઓને તપાસ કર્યા સીવાય હિંદુસ્તાન દેશમાં કર્યા હતા અને ટ્રાંસવાલમાં કાપડેશ્વર વસી રહેલાઓને પાછા લાં જતા અટકાવ્યા હતા. વળી તે સરકાર પેરદુગીઝ ભતના હિંદીઓ સામે એક પાડે છે. બ્રિટીશ કોલોનીઓમાં એક પીનએક્શન ખાતનિ આ ખતાવી આવડું એમને અને પેરદુગીઝ સરકારને જણાવું એમને કે બ્રિટીશ હિંદીઓને પેરદુગીઝ હિંદીઓથી નોખા ન પાડવા એમને. પોતાની પાડેલના બ્રિટીશ સરકાર નોનો કામલો થઈ હમણું જરમન દરેક આફ્રિકામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના પેરદુ

ઉપરનો અટકાવતપણો કાવો (કે જે બ્રિટીશ સરકારે સ્વીકાર્યો હતો) અમલ કરવા જરમનીની ચારકામેઝમાં વિમાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

કોલોનીઓમાં બીરમીટીઆ
મજુરી

(૩૦) નાતાલને કારે બીરમીટીઆ મજુરી હિંદુસ્તાનમાંથી મોકલાવી નંધ કરવાના હિંદી સરકારના માવજી કરતબ ની અમે કરે કરીને છોડી પશુ સત્તે અમે મુંબઈના કહેરીઓ એ અજ્ઞાને દીલગીર થઈએ છોએ કે બ્રિટીશ કોલોનીમાં બીરમીટીઆ મજુરીની રીત જેમ અને તેમ જલદી સરકાર નંધ કરવા અમા ચારેક માસમાં હિંદીની વડી કારા ચલાવ્યાં જોનરેખલ એ. એમને કસવ લાભ્ય હતાં તેને આ દેશના દરેક રહેના અને દરેક કામના ચલાવેલે રોકા આપ્યા છતાં નામકાર સરકારે તે માન્ય રાખવાને પોતાની અસહિત બહેર કરી હતી. બીરમીટીની રીત ઉપર તમા બીરમીટીમાં મુકત થએલા મજુરોને કરી બીરમીટીમાં નાખવાની રીત પર તે વખતે જે દીકા અજ્ઞાની હતી તેને મુંબઈના કહેરીઓ રોકા આપે છે, અને આ દેશમાંથી કરતા મજુરોને લાભ મેળવનાર અંશાનેલા હિંદુસ્તાન તરફના આસાર ઉપર વેચાર ઉદ્યેગ ખાતાના લાભ કરે જે બાર મુકો હતો તે તરફ તેઓ પોતાની દિલગીરી બહેર કરે છે. મુંબઈના કહેરીઓને બાજે છે કે આ કોલોનીઓને મજુરીની સમજા કરી આવવાને હિંદુસ્તાન બંધાવ્યું નથી. તે ઉપરાંત તે મજુરોને કહેરી તરીકેના હોય એમવા દેવામાં આવતા નથી એટલુંજ નહોં પણ સાધારણ જીવને સાર તેમને એક ગ્રુન્ડે મારની માફક શિક્ષા કરવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાનનું અંતઃકરણ આ પદ્ધતિને માલુમ રાખવા સામે મજબુત વંધી ઉઠાવે છે એ પદ્ધતિના મોમ થઈ પડેલાઓ નિતિબદ્ધ થઈ જાય છે, અને જે દેશમાં ગુલામીને મળતી એવી રીત ચલાવવામાં આવે છે તે દેશમાં અને હિંદુસ્તાનમાં, બંને જગ્યાએ સાંસરિક અને અર્થિક સ્થિતિ પામમાલીએ પડેલે છે. અને વળી સુધરેલી દુનિયાની નજરમાં તેવી હિંદુસ્તાનનો મરતબાને ધોય પડેલે છે.

ઉપર

(૩૧) બ્રિટીશ કોલોનીઓમાં-બ્રિટીશ હિંદીઓને સારી રીતે રાખવાના મુખ્ય મુદ્દાઓ અમલમાં મુકવામાં આવે એમ એવા અરજદારો આપુર છે તેમજ આ

હિંદુસ્તાન પીલ ઝીલ્લી ઝીલ્લી નામકારે દુઃખોનું વરણન કરી આપ નામકાર કરે તરફી અગવા અરજદારો. અમા નથી. ધણી અતની હરકોતોની સમજી અસર એવી તે નજ થવી એમને કે જે વી સામાન્યજ અંગત અંગોની અંગ સુમેહ કરેલી કામલોને ખસેલ પડેલે ખરી હરકોતે બહાર આવે છે કારે હિંદુસ્તાનમાં તેની અસર એવી થાય છે કે જેના તરફ હિંદીઓના સ્વાસ્થ્ય સુધારી તેમજ તેઓની કામલોના નિષ્ઠિ તરીકે મજાલી હિંદી સરકાર ની નજરે એવા વિના રહે નહોં. અમા કારે માનપુરવક અરજ મુજરે છે કે કોલોનીને આપેલા સ્વાસ્થ્ય હોય અમા જાત રહેતા દેશની ખાતર હિંદીઓને હલકી પ્રજા ચલોને તેવી સારે તેવી સિ વરતવામાં આવે છે તે આ દેશ કે અમા લા.એ.આ. માન્ય રાખી શકે. અમા હોય સામાન્યતા મુખ્ય લા.એ.ના એક ભાગ તરીકે ચમચવાના છે, કારણ કે સમજાવે એક ભાગ બીજા ઉપર જાત નાંમે તે તેની માડી અસર થાય વિના રહે નહોં એમ અરજદાર ચલો છે. ઉપર અજાણેલા કારણો અને કારણો મુજબ અરજદાર પોતાના ઉપર અમા વેલ અધિકાર પ્રમાણે માનપુરવક અમા કર સરકારને એવાં પગલાં લેવા અમા મુજરે છે કે જેથી બ્રિટીશ હિંદીઓને તરફ કોલોનીઓમાં જે રાજનીતિ ચલાવવામાં આવે છે અને તેને લઈ જે દુઃખ અને નામેલી તેઓને ખચમાં પડે છે તે માંથી જેમ અને તેમ જલદી તેઓને મુકત કરવામાં આવે. આ અમાન અરજદારે સાર અરજદાર કહેલાં ઉપર મુકે પોતાની ફરજ ખારી ખરમના કરે.

[સંપૂર્ણ]

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

આને સલામીમાં કરમનથી નીચા મુકી છે.

તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બર અમનેનીમાં અમા નંધ થશે.

તા. ૨૪ મીના અરજ માં પાલમકેટમાં આવી પહેલશે.

તા. ૨૧ મી ડીસેમ્બરના અરજમાં પાલમકેટમાં નંધ થશે.

તા. ૨૭ મી ડીસેમ્બરે અમેનામાં નંધ થશે.

બાલકન રાજ્યોની મહાધ

સુલેહની હિલચાલ

તા. ૭ સનિવાર—આથે-સથી રહર જણાવે છે કે મીકે બરકરે નેનીવનપર તોપનો મારો કર કરી દીધો છે. સ-તાં વાર જણાવવામાં આવે છે કે મીસે જડાઇ સુલતની રાખવાની કરતોમાં સહી કરી નથી; કેમકે તે પોતાના કાફલાને છુટો રાખવા માગે છે, કે નથી સુલેહની પ્રસન્નતા દર્શાવવાનું પુર્તી બરકરમાં વધારો થતો તે બટકાવી શકે. બાલકન રાજ્યોએ મીકનું આવાં વલણને કબુલ રાખ્યું છે.

સોફાવાથી રહર જણાવે છે કે લાંબા સરકારી મત દર્શાવનારો ખાલો 'મીર' જામે છે કે પ્રીસ્ટિઓને મુક્ત કરવાનો ઘઠાળો હેતુ હતો તે સરી ગયો છે, અને હવે કુશમનામ માણુ રાખવી નકામી છે.

રામથી રહર જણાવે છે કે મીસ વેલોના બંદર પોતાના કબજામાં ન રાખી શકે એવી નેરીસ પ્રદાલીયન અને બારડી અને પ્રધાનો મોકલશે એવા ખબર મળ્યા છે.

કોનસ્ટાંટીનોપલથી રહર જણાવે છે કે સુલેહની મસલત સર થતાં બહરીઆનો પક્ષના ધેરાયેલાં બરકરને બોલાવી પુરી ખાસવામાં આવશે.

વિશ્વપમાં તે જણાવે છે કે કારકુનશ માં જોકા થતા પુર્તી કાફલાને કબજાન સમુદમાં મીક કાફલાની જામે થવા કુશમ મળ્યો છે.

ક્રાન્સના વડા પ્રધાને એવરમાં લખણ કરતાં બહેર કર્યું હતું કે પુર્તિની ધીર ધાર કરનારાઓમાં ક્રાન્સ સુખર છે અને તેથી બાલકન રાજ્યો તેના દેવામાં કેટલો હિસ્સો આપશે તે નક્કી કરવાની જરૂર છે. પુર્તી રાજ્ય અવિખ્યમાં આબાદ થાય એવી પોતે હેમેક રાખે છે, અને તેની સાથે જુનો સંબંધ જાળવી રાખવા પ્રયત્ન છે.

તા. ૮ સોમવાર—લંડનથી રહર જણાવે છે કે સુલેહની મસલત સેન્ટ જેમ્સીસ પેલેસમાં શરૂ થશે.

કારકુનશથી પુર્તી સત્તાવાળાઓ બહેર કરે છે કે મીકનો કાફલો લાંબી મોડે દુર નજરે પડશે હતો.

આથે-સથી રહર જણાવે છે કે એથી રસ ખાતેનાં મીક બરકરે બીજાં નજીક હોયે કબજે કર્યાં છે.

સેડી-એથી રહર જણાવે છે કે સંધી થવા છતાં પુર્તી બરકરે ટેરેબોલથી મોન્ટી નીમીન લરકર પર કુશલો કર્યો હતો, પણ મોન્ટીનીમીનોએ સામે મારો મલાઓ હતો.

કોનસ્ટાંટીનોપલથી રહર જણાવે છે કે આહરીઆનોપક્ષના પક્ષી તરફથી મળેલા તારમાં, તા. ૭ કાએ મારે તરફથી જાહેર રીઅનોએ કુશલો કર્યો હતો, અને કલાક જડાઇ આથી તેમાં તેઓને બારે પુશ્તાની સાથે પાણું હાલુ પડ્યું એવા સમાચાર છે.

લંડનથી મીક રાજદ્વારીઓએ એવું જાહેર કર્યું છે કે સંધી બાલકન રાજ્યો ના કિતને અરથે થવા દેવામાં આવી છે, અને બલ્ગેરીઆના કિતની કરતો પુર્તી કબુલ કરી લેખ તેવી કુરેહને ખાતર મીસ તેમાંથી છુટું રહેલ છે.

તા. ૧૦ મંગળવાર—ટેરેબોલથી પુર્તી બરકરે મોન્ટીનીમીન પર સંધી થવા પછી મારો મલાવેલ તેના પુલાસામાં કહેવામાં આવેલ છે કે પુર્તી લરકરને સંધી ત્રિવે બરેસાદાર ખબર મળ્યા નહોતા.

તા. ૧૧ મી સુબવાર—કોનસ્ટાંટીનોપલ થી રહર જણાવે છે કે સાલ્કીક પાસા, દરીઆપ અને ખેલી ખાતેના પ્રધાન રશીદ બે અને બર્લિન ખાતેના પતિનીયિ જોશમાન નિગમી પાસાને સલાહ માટે એલચીઓ તરીકે પુર્તી સરકારે નીમ્યા છે.

સેડી-એથી રહર જણાવે છે કે ટેરે બોલકુ પુર્તી બરકર સંધીના ખબર માનવું નથી અને જડાઇ જરી રાખે છે. પુર્તી કુશલાને મોન્ટીનીમીનોએ પાછા હાલેલ છે.

કરમન ખાતે યુનીવર્સિટી પક્ષની સી ઝોની એક સલામાં લખણ કરતાં યુની વનની ધારા સલાના સલાસદ મી. સી પી. રેબીનસને કહ્યું હતું કે:—ક્રિસવાલ ની ખાણો માટે ૬. આ. ના નેરીવેમાંથી પુરતા મજુરે મળી શકે છે. ખાણનાં કામથી ખાસીયું દરદ થવું હોવાથી જોરા મજુરોને તેમાં રાખવા ન જોઈએ. નેરીવે કુંક મુક્ત મારે કામ કરનારા હોવાથી તેઓને તે દરદ થવું નથી. નાતાલની બંદર હીંદી મજુરોને બીની વજેરેનાં હાલેલો માટે રહેવા દેવા જોઈએ. અને માત્ર ખેલી અને એવા બીજા કામો માટે જોરા મજુરોને બોલાવવા.

પુર્તિને મદદ

બચુનો ફાળો

બોહા-સખર્જથી મી. હબીબ મોટલુ જામે છે કે:—પુરકીના કામ નીચેનાં રાજ્યોએ સંપ કરી દુનિયાની તવારીખમાં મુસલમાનોનું નામ નાશુદ કરવા અને વહુડીઓના જેવી તેઓની હયા કરવા જે કુશલો કરેલો છે તેથી મુસલમાન કોમે ચેતવાવું છે. આવે વખતે અલીશરખ મોજેમીનને મદદ કરવી એ ફરજ છે. વળી એવી કામગીરી મદદ આપણે કરવી જોઈએ કે જેથી અવિખ્યમાં ઇસ્લામી રાજદ્વારીનું જોર વધવું રહે. આમ થાય તો મુસલમાનોનું નામ પણ કામમ રહે. મુસલમાનોની કુલ મળી ૪૦ કરોડની વસ્તી છે. તેઓ આ વાત વિશ પર જરૂર દર વરસે એકેક રૂપીઓ ફાળામાં બરે તો દર વરસે ૪૦ કરોડ રૂપિયાની મદદ પોતાના અલીશરખ મોજે મીનને મળે. નાશુના બખાલુને લીધે હસત મોજની રાજદ્વારીની માઠી હાલત થાય તો તેથી મુસલમાનોને ધણું સરમાવણું રહેશે. ટીપે ટીપે કરેવાર જરામ એ કહેવત પ્રમાણે દુનિયામાં વસતો દરેક મુસલમાન એ આવી રીતે મદદ કરે તો તે બારે નહીં જામે. આ બાબતમાં મીનાઓનો કામમો તાલેજ છે. મીનની ઉલ્લપાચલતા વખતમાં અહીંના મીનાઓની એક નાની સંખ્યાએ કુંક મુક્તમાં નજી હબર પાઉંડ એકા કરી પોતાના દેશમાં મોકલી દીધા હતા. આવા બીજા પણ દાખલાઓ આપણને મળી આવે તેમ છે. મુસલમાનોમાં વહેવાર ખરચના કેટલાક રીવાજો છે તે બંધ કરી તેને બદલે તે પૈસાનો ઉપયોગ આ કામમાં કર્યો હોય તો તેથી પુર્તીની માઠી આબાદ કરી શકા શે. દરેક દરેક કામમાં અને મહેરમાં જમતે દર વરસે એકેક રૂપીઓ જણુદીક લેવાનો રિવાજ રાખવો જોઈએ. અને જે ન આવે તેની સાથે વહેવાર બંધ કરવો જોઈએ. તે સિવાય બાજક અવતરે તે વખતે અને બીજા મજકમના રિવાજો વખતે પણ અમુક રકમ લેવાનો બંદો ખરત થવો જોઈએ. આ બાબત કરાવ કરવાને કેક કેકાણે કોનસ્ટાંટીનોપલની જોઈએ. જેઓ આ કામમાં આવળ પડશે તેઓનું નામ કમામત મુધી અખર રહી જશે. ઉવદ એમ અને તેમ તાહીદે આ કામ કામ લેવામાં આવશે એવી આ ખાશારની અરજ છે.

ડેલાગેઆમેમાં બેસીને હીલચાલ
ડેલાગેઆમેથી અમારા ખબરપત્રો
તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે:—
તુરકીની અંતર આફતમાં તેને મજબૂત
હાથે મદદ કરવાના હેતુથી ડેલાગેઆમે
વાળા મુસલમાનોની એક જાની મીટીંગ
મહોમ્મદ એસોસીએશનના મહાનમાં
તા. ૧લી ડીસેમ્બરે મળી હતી. એસોસી
એશનના પ્રમુખ મી. હાજી હરમાઇલ
અબદુલ કાદર ને સભાના ચેરમેન નીમ
વામાં આવ્યા પછી સેક્રેટરી મી.
અહમદ અબદુલ સમુરે તુરકીને મદદ દેવા
ના સભાના હેતુની સમજ પાડી, જે બાદ
મોલવી સફીઅહ મહમદ સીદીક અરબ
મહેને તુરકી વાવડો પોતાના હાથમાં
ફરકાવતાં અને બીજી રીતે એવું છટકાર
કાપણ આપ્યું કે હાજરીના દિલ એકદમ
ખીમળી મયા, મેસર્સ આદમ કાલા, બાવા
મીર્જા, તથા કાસમ હાસમ એડવોકેટ
પણ ખુસ્સાદાર કાપણ કરી તુરકીને મદદ
કરવા સભાને અપીલ કરી, અને તેનો
સભાએ ઉદાર હાથે જવાબ વળ્યો. ઉપ
રાજાની શરૂઆત મી. આમદ હાજી હમીમ
પા. ૨૫-૦-૦, મી. હરમાઇલજી હમીમ
ભાષા કા. પા. ૨૫-૦-૦, તથા મી. અહમ
હાજી મેમ મહમદ પા. ૨૦-૦-૦ એ
પ્રમાણેની રકમેથી યદ્ય અને જોત જોતામાં
પા. ૨૨૫-૦-૦ જેટલી રકમ યદ્ય યદ્ય.
વધુ ઉપરાજાના કામ માટે કમીટી નીમા
જોવી છે. તે પોતાનું કામ લીધું ન
મુકતાં અંતથી ચલુ રાખશે, અને ચોડા
દિવસમાં આકરે ૩૦૦ ઉપર પહોંચાડશે
એવી આશા છે. યમેલ પર્ષસા ખનતી
જિતાવને કોનસ્ટીટ્યુશનલ મોકલી દેવામાં
આવશે, ડેલાગેઆમે બહારના મોઝાબીકના
મુસલમાન કાપણ પોતાને ત્યાં ઉપરાજા
ન કરી શકતા હોય તેઓ આ એસોસીએશન
પર (પી. એ. એકસ ૪૩૯,) પર્ષસા
મોકલી દેશે, તો તેનો આભાર સાથે
સ્વીકાર કરવામાં આવશે.

તા. ૧ લી ડીસેમ્બરને રવીવારે કેપ્
ટાઈનની રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીની એક
સભા વધુ ફંડ એકત્રી કરવા મળી હતી.
મી. કબાલીમ તુરકીને ખુશી લીધી હતી.
મી. એમ. એ. ડેમીએ જણાવ્યું હતું
કે ફુનિયામાં ૩૦ કરોડ મુસલમાનોની
વસ્તીમાંથી દરેક જણ દર હરતે એક
અથવા તો અરધી પેની કાળામાં આપે
તો તુર્કી તેમાંથી દર હરતે એક કરોડ
નોટ ખરીદી શકે. પણ આપણે અસારે
કાપણમાં કાપણ થયેલાઓ તથા અરબ

પામેલા સીપાહીઓનાં કુટુંબોને મદદ
કરવા એકઠા થયા હોય. બીજાં પણ
કેટલાક કાપણે થયાં હતાં. બાદ શામે
બરાયો હતો. કેપ્ટાઈન અને આસપાસના
ગામેથી કુલ રકમ પા. ૨૧૨ થયાનું
જાહેર થયું હતું.

ડનહાઉસરથી મી. કાસમ સુલેમાન
જણાવે છે કે અત્રે રેડક્રેસન્ટ સોસાયટી
નાં ફંડમાં આજ સુધીમાં આશરે પા.
૨૫૦ બરાબ છે, અને હજી ઉપરાજા
માલુ છે.

પરચુરણ ખખરો

કરબનની રાયલ હોટેલ કંપનીમાં
કામ કરનારા એક હિંદીપર કુખના ટીન
માંથી કેટલુંક કુખ ચોખના આરોપસર
મદ તા. ૨૦મીએ ફોજદારી કોર્ટમાં કામ
ચલાવવામાં આવ્યું હતું. આરોપી હિંદી
એ પોતાને રેકનમાં અપાતું હતું તેટલાં
કુખ કરતાં ચોડું વધારે લીધું તેટલા
માટે આવી હોટેલ તરફથી તેનાપર કામ
ચલાવવામાં આવે તે સામે આરોપીના
વકીલે તાબુબી બતાવી હતી. આરોપીને
ચેતવણી આપી છોડી દેવામાં આવ્યો
હતો.

સેવન એકસથી એક ખબરપત્રી જણા
વે છે કે:—વણી જગ્યાએ આપણા મોઝેની
ઓરતો કુકાનમાં વેચવાનું કામ કરતી
જોવામાં આવે છે એ જરમની વાત છે.
ફંડ ઉમેદ રાખું છું કે કુકાનમાં વેચવાનું
કામ ઓરતો પાસે નહીં કરાવતાં તે માટે
નોકરો રાખવામાં આવશે.

દેશમાં પાનોલી મુકામેથી તા. ૫-૧૦
-૧૨ના રોજ અંજુમન પૈરાએ ઇસ્લામ
ના સેક્રેટરી મી. હમપજી કાસમજી
એણીઆ લખે છે કે:—અંજુમનની એક
મીટીંગ બાબરોજ મળી હતી જેમાં આ
અંજુમનની કાખા સેવકદુલ ઇસ્લામ
નામથી કરબનમાં સ્થાપવામાં આવી તે
માટે ખુશી બતાવવામાં આવી તથા
તેને હાજરીનોએ હતેક માલી.

બીજી મોકાણા કોનસ્ટેબલ, જે તા.
૨૮, ૨૯ અને ૩૦ મી ડીસેમ્બરે રાજકોટ
મુકામે મળનાર છે, તેના સેક્રેટરીઓ
તરફથી મોકાણા ઉસ્મા કામળમાં આ
છાપા મારફત અને વસ્તી કુકાણા કોમના

પ્રતિધિઓને તેમાં હાજર રહેવા આમંત્રણ
કરવામાં આવેલ છે.

ક્રિસનામના હિંદુઓએ બેલા-સખર્જના
મેવરના પ્રમુખપણા નીચે મળેલી સભામાં
કરાવ કરી હિંદના હાથને તેમની ૮૮ મી
જન્મમહિ ઉપર મુબારક બાદીનો જે
કામળ લખ્યો હતો, તેના જવાબમાં
ક્રિસવાલના હિંદુઓએ અને મેવરનો
ઉપકાર માનનારો કામળ માનવતા હાથ
બાંધ તરફથી તેઓને મળેલો છે.

બેલા-સખર્જથી મી. એમ. એમ. એ.
આબેદ કામપુરી લખે છે કે:—અત્રે
ની ન્યુટાઈન હમીદીયા સુરતી મસ્જિદમાં
આજ લગી કામળ કામળ નહિ નિમાવેલ
હોવાથી મદ તા. ૧લીએ અત્રેના બાંધ
ઓની એક સભા કરી ગામ દાબેશના
રહીય હાજી અબદુલ દપ એબાદ મીયા
ની કમામ તરીકે કાપમ નીમણુંક કરવા
માં આવેલ છે.

પોર્ટ ઇલિઅન યંમ મેન્સ સોસાયટી
તરફથી રકુલ બાંધવા તથા રમત મમત
ના મેદાન માટે એક જમીનના કુકાની
મામણી ટાઈન કાઉનસીલ પાસે કરવામાં
આવી હતી, જે વિષે અખી કાઉન્સીલ
માં વિચાર કરવાનો કરાવ થયો હતો.

બોમ્બે થીયોસોફીકલ સોસાયટીના બે
વેલ્ફરી બોલ તરફથી તેના પ્રમુખ મી.
જે. જે. વીમાદલાએ દક્ષિણ આફ્રિકાની
થીયોસોફીકલ સોસાયટીઓને કામળ લખ્યો
છે, અને તેમાં તે કામમાં પ્રસરી રહેલા
રંમદવેષ અને રામીબેદને દુર કરવા આવ
બાવની કામણીનો વધારે ફેલાવો કામ
તેવો પ્રયત્ન કરવા તે સોસાયટીઓને
જાણાવ્યું કરેલી છે.

મયા મહીનામાં ઉમરાવોની સભામાં
ઓરીએટલ બાપતો અબ્દુલ ઇબ્રાહીમ
વધારવાને લગતા બીજાનું બીજું વાંચન
વંચાયું હતું. બીલ રજુ કરનાર ભોરક
હેલડેને જણાવ્યું હતું કે જરમની અને
કાન્સ જેવા દેશો કે જેને આપણા કરતાં
પુરવના દેશો સાથે પ્રમાણમાં થોડો
સંબંધ છે તેના કરતાં પણ આપણે આ
અમલની મામત ઉપર ધ્યાન જોખું
ખરચ કરીએ છીએ એ આપણે કર
ચાલ જેવું છે.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.
Mahomed Sartis
Merchant, Box 87

JOHANNESBURG

E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
22nd and Krause Street
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2870

Waters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel and Cable Add.: 'Ohlige'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Kearsom & Van Zyl Sts.

નવસારી હોલ યુનાઇટેડ
ટ્રેડિંગ કં..

સેનેબર : ૭. ૧. ૫૮૫

હોલસાનની યોજારી બચાવ-ધ જ-મળી
જાતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
કી ચેરમંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરક
ચાલ—ચેરમં. મંડીયાલુ—એક વખત
જમણી ખાતી કરે.

સે. નં. ૧ મીચારક સ્પીક

સીક્રીન નં. ૧૨૮૬, જાહાનેસ્બરગ.

ટી. એ. 'Gackwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: 'SAMY,

KUILS RIVER STATION.

"Indian Opinion" Souvenir of Mr. Gokhale's Visit

It contains a diary of the tour, and a report of every important function from Cape Town to Pretoria. There are a great many illustrations, including interesting "snap-shots," cartoons, etc. Appendix I. contains the principal representations, petitions, etc., presented to the Hon. Mr. Gokhale during the tour. Appendix II. consists of press comments, criticisms, interviews and correspondence. The principal anti-Indian enactments and regulations are given in Appendix III. The souvenir makes a complete and interesting record of an eventful tour, and will be valued by those taking an interest in South African affairs.

PRICE 5/-

POST FREE 5/3

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the Indenture System. The book contains a brief sketch of the Hon. Mr. Gokhale's public career and the full report of the debate on the resolution moved by the Hon. Member in the Viceroy's Legislative Council, Calcutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline of the Philosophy of the Vedanta as set forth by the Upanishads and Shankara; by L. D. Barnett M.A., Litt. D. Professor of Sanskrit at University College, London. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa: Helots within the Empire! How they are Treated. By H. S. L. Polak. Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa. By J. J. Doka. With an Introduction by Lord Amthill. Price 2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South African Problem. By Dr. P. J. Mehta. Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S. Margoliouth D. Litt. Price 7s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K. Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential Address delivered by P. J. Mehta, M.D. Bar-at-Law, on the occasion of the 15th anniversary of the Hindu Social Club, Rangoon. Price 6d. (with postage 7d.)

The Koran. Translated from the Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Mahabharata. Condensed into English verse by Romesh C. Dutt C.I.E. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Gulistan or Flower Garden: Shaikh Sadi; Translated with an essay by James Rosa. Price 1s. 6d. (with postage 1s. 10d.)

Italo-Turkey War and other Cartoons. Published by Comrade (Dehli) a set of eight. Price 5s. (with postage 5s. 6d.)

Commentary on the Bhagavad Gita, First Discourse, by R. V. Khedkar, M.D., F.R.C.S., D.P.H., etc. Price 1s. 3d. post free.

A Hand-book of the Vedant Philosophy and Religion, by R. V. Khedkar, M.D., F.R.C.S., etc., (Shri Shankaracharya Series) Price 3s. 6d. (with postage 3s. 10d.)

M. K. Gandhi: A Sketch of his Life and Work. Published by G. A. Natesan & Co., Madras. Price 6d. (with postage 7d.)

The Bhagavad Gita or The Lord's Song, with the text in Devanagari and an English Translation by Annie Besant. Price 4d. (with postage 6d.)

The I. P. Press, Phoenix.

નવાં આવેલાં પુસ્તકો

કીમત. પોસ્ટેજ
શી. રે. પેન્ડ.

કાવ્યકોશન ભાગ ૧ થી.	૨-૩	૯
કાવ્યકોશન ભાગ ૨ થી.	૩-૬	૯
કાવ્યકોશન ભાગ ૩ થી.	૩-૬	૯
કાવ્યકોશન ભાગ ૪ થી.	૪-૬	૧૦
કાવ્યકોશન ભાગ ૫ થી.	૪-૬	૧૧
ચંદ્રકાંત ભાગ ૨ થી.	૩-૬	૯
ચંદ્રકાંત ભાગ ૩ થી.	૩-૬	૯
વીવેકાનંદ વીચર જીવન.	૩-૬	૭
શ્રીમદ્ ભાગવત...	૩-૬	૧/-
દુષ્ટસીદ્ધાંત સમાધાન.	૫-૩	૧/-
શુભચાતીર્થઅર્ચનાળુ.		

સરસ્વતિચંદ્ર,
ભાગ ૧ થી ૪. ૧૧-૬ ૧/૯
નર્મદા... ૩-૬ ૬
મંત્રા ગુરુજર વાર્તા... ૧-૬ ૩
જોશિપરસા(કુરો)ચંદ્ર
કાવ્ય ૫; વરસ ૭૫૨
મેળવેલીજીવોનાબંધન
વાળી વખતીયા ૧૫૫
કલ્પા) રત્ન સર ૬. ૭.

મરજાવ... ૭-૬ ૧/૪
મજાકાબને સુમરો કે
રમણીય ભવંકરતા
'શુભચાતી'પત્રમાં પ્રસિદ્ધ
ચંદ્રેલી એક વાર્તા. ૨-૩ ૪

M. A. બનાવે કપો
મેરી મિટી ખસખસી
જાજા કલતી અંગ્રેજી
કુન્દી કેળવણીની ખાતી
એ ખતાવનરી રસીક
નવક કથા. લખનાર :

અનુર કેકર નામક. ૨-૩ ૩
પત્રીસમ કેલવાલ... ૦-૬ ૧

The I. P. Press, Phoenix.

Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix, Natal.

NO. 51—VOL. X.

SATURDAY, DECEMBER 21ST, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

WHAT BOKSBURG THINKS

ABOUT THE RESULT OF THE BHYAT CASE

THE Bhyat judgment (comments the *East Rand Express*), discloses an astounding state of affairs. The Court's interpretation of the intention of the Transvaal Parliament in the matter is as far removed from what the Parliament actually intended as chalk is from cheese. But there is a much greater question behind the judgment. The average Transvaaler does not understand legal technicalities any more than does the average legal member of Parliament appear to do. What he does understand is that he sent representatives to Parliament pledged to see that coloured people should not trade and reside in white townships. The members of Parliament draft a Bill with that object in regard to the freeholding of stands in Government mining townships; the Bill passes through all its readings and gets the assent of the Governor-General-in-Council, representing the King. When the Government tries to enforce its own measures three Judges of the supreme Court hold its provisions to be valid and give judgment against a European and an Indian who are alleged to have broken its provisions. On appeal however, five Judges of the appellate Court hold that the Act does not mean what the members of Parliament, the Government, and the Supreme Court of the Transvaal say it means, and further practically state that the Transvaal Parliament, if it did intend the Act to be operative, was acting *ultra vires* in imposing such conditions. This strikes at the very root of constitutional government. We had far better have an autocracy at once than a Parliament which is not permitted to legislate. What Boksburg has to decide is the next step to be taken. For fifteen years the inhabitants have defended the town against the periodical attacks of Indians, and it is not likely it will flinch from continuing the combat to the bitter end. The

Town Council on Wednesday decided to send a deputation to interview General Hertzog on the matter, and we have no doubt he will listen with attention to all the Council has to advance. We are not enamoured of the lenient attitude shown by the Council to the Indians, but presume councillors imagine that diplomacy is necessary. It is altogether too late to attempt to win over the Indians by a policy of treacle and sugar. The sooner it is recognised that the state of affairs existing between the Council and the Indians is a state of war the better. One can but admire the courage and resource shown by our Asiatic foes; they never lose a point they are never, faint-hearted, they attempt great things and they often accomplish them. It is the fortune of war that we have to be on opposite sides in the economic battle, but seeing that it is war let us at least show a determination to win equal to that of the Indians.

The issue is clear enough—Shall the Transvaal be a country in which a large prosperous white population can be established or shall it be given over to coloured races from overseas who have come in to reap the fruits of the labours of the pioneers and the Europeans now here attempting to provide for wives and children. We do not think much reliance can be placed on the Government in the direction of purging Boksburg. The probability is that with the fear of the Hon. Mr. Gokhale before their eyes Government will temporise. We shall be told to consider India, just as if we have not been considering it *ad nauseam*. Is it not time we began to consider South Africa, the Transvaal and the East Rand in particular? When a white grocer struggling to maintain wife and children, who had a small store adjoining Mr. Bhyat's new store, had to acknowledge defeat and leave the district the incident passed unnoticed beyond a paragraph

in this journal. Was not his livelihood as much a matter of importance to himself and his fellow-citizens as that of Mr. Bhyat, but we never heard of his wrongs, although the "wrongs" of Mr. Bhyat resound throughout the Empire. The plain fact is that in the eyes of the authorities the desires of Mr. Gokhale and his friends appear to count much more than the wishes of Transvaalers, and it will always be so until Transvaalers make up their minds as one man that they will settle the Indian question once for all. If legislation cannot do it the will of the people must be made respected in some other way. We have no quarrel with the Indians as such, we admire the sturdy fight they are putting up, and wish them every luck in their own country and in Asiatic colonies, but west and east never can blend, and in the interests of the Indians and the Europeans it is better that the question should be settled before passions not worthy of either race are aroused.

Mr. Ritch Replies

Mr. Ritch has addressed the following letter, under date the 5th instant, to the *East Rand Express* :—

After quoting from the learned Acting Chief Justice's judgment, you assert: "The Court's interpretation of the intention of the Transvaal Parliament in the matter is as far removed from what the Parliament actually intended as chalk is from cheese." Presumably you have what, in sporting language, is termed "inside information" as to what "Parliament actually intended." If so, and if, further, your information be correct, one is tempted to suggest that it might have been a little more straightforward had Parliament plainly labelled its product "chalk" instead of passing it off as cheese to the disappointment of a trusting electorate. Although I have studied the Act with some

diligence, I cannot find any warrant for the conclusion at which you appear to have arrived.

There seems to be no reason to suppose that Parliament considered it was enacting anything different from what the Acting Chief Justice interprets the statute to mean. The draftsman may, of course, have had in his mind's eye the Regulations (which Parliament was not privileged to consider) to be appended to the Act, and this may conceivably account for the "language so involved and so ingeniously complicated" and to the "confusing cloud of words," in quote Lordship's criticism of Section 62. All of which would appear to indicate the undesirability of legislating by "Regulations." Of course, the disabilities and penalties enacted by the Regulations might have been embodied in the Act itself, and the product would then have answered more nearly to its warranty. But then there would have been the small yet essential preliminary of obtaining the special sanction of the Imperial Government under Section 39 of the Transvaal Constitution Letters Patent, and (one never knows) the method adopted may have been considered less inconvenient.

If, then, the Regulations were not before Parliament, Parliament cannot possibly have intended the Townships Act to be the drastic measure the Regulation alone make it—or would have made it had they not been ruled *ultra vires*. You bemoan the decision in this case as "striking at the very root of constitutional Government." On the contrary, good Sir, is it not well that the Union can boast a bench of judges capable enough and fearless enough to interpret the Law and the Constitution aright? Most practising lawyers will, I think, agree with me that the public at large have reason to be grateful for the existence of our Appellate Court.

I am sorry to observe the spirit of reprisal pervading the latter half of your article. To inflame public opinion by an appeal to the passions is, of course, easy enough, and I have no doubt that, if physical violence should result, you will courageously admit responsibility. I would ask, however, whether you are quite fair in suggesting that "the white grocer, struggling to maintain wife and children, who had a small store adjoining Mr. Bhyat's new store" closed up solely, or at all, because of Mr. Bhyat's presence in Boksburg? Were there no white grocers or other shopkeepers who "had to acknowledge defeat and leave the district" before Mr. Bhyat ever appeared on the scene? Surely you must be aware that the very premises occupied by your *hero*, Mr. Bhyat, were formerly occupied by Messrs. Pearks, a large—not small—firm of grocers, who vacated them a considerable time before they were opened by Mr. Bhyat.

Indians and the S.A.R.

The Pretoria Station Affair

Mr. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, Transvaal, has received the following further communication, dated the 9th instant, from the General Manager, South African Railways, on the subject matter of the treatment of Indian passengers at Pretoria Station:—

"With reference to your letter of the 19th ultimo in connection with the obtaining of tickets by Indians at Pretoria Station, I have to state that my communication of the 19th idem was written after the most careful inquiries had been made into the matter, which prove conclusively that the Indian community is not suffering any disability at the above Station. I regret therefore that I can add nothing further to my previous letter on this subject."

Mr. Cachalia addressed to the General Manager, S.A.R., the following further letter, dated the 17th instant, regarding the above matter:—

"I have the honour to acknowledge receipt of your letter of the 9th instant in connection with the invidious distinction that is made at Pretoria Station with reference to the obtaining of tickets by Indians desiring first-class or second-class accommodation. In the humble opinion of my Association, the inquiries instituted by you could hardly enable you to ascertain the existence or otherwise of the disability complained of by my Association, if only because the disability is not one consisting of any physical suffering but is one of self-respect. The community represented by my Association feels it as an insult not to be served at the ordinary first and second-class windows. It has been the invariable practice of the community respectfully to oppose official recognition of colour prejudice in matters which are of no moment to the European community, but which are of vital importance from the standpoint of a self-respecting community, which the Indian community is claimed by my Association to be. The practice of Indians applying at the same window has been hitherto followed without inconvenience to the European public, and it is respectfully submitted that there is no warrant now for a departure from that practice. My Association, therefore, hopes that you will be pleased to reconsider your decision."

Insulting Treatment of a Lady

The Chairman of the Association wrote as follows, under date the 17th instant, to the General Manager of Railways:—

"I have the honour to draw your attention to the following incidents which have been brought to the notice of my Association. An Indian lady

and an Indian gentleman were travelling to Witpoortje on the 11th instant. They arrived at Langlaagte from Lawley at 8.40 a.m., with the intention of taking the train to Witpoortje at 9 to a.m. When that train arrived, they endeavoured to reach the reserved compartment. The lady was in delicate health and could not run to it. Meanwhile, the train was signalled to move and actually moved away, although the guard noticed these passengers, with whom was also a European friend. The lady was even pushed away by the guard. The party was then told to wait until 10.17. The station-master on duty at Langlaagte at the time was irritatingly rude in his conversation. When the 10.17 train arrived, the party got into it, but the conductor misled them by saying that the train was going to Mafeking and that it would not stop at Witpoortje. The Station-master had told them that the train would stop at Witpoortje. This was brought to the notice of the conductor. He still persisted in saying that it would not do so. The party, therefore, got out at Newclare. It was subsequently learnt that that train was to stop at Witpoortje. My Association is informed, moreover, that the conductor in question was highly impolite, and even wanted the lady, delicate as she was, and her Indian friend to stop in the corridor. The lady was allowed to retain her seat only after expostulation by the European friend. This friend has volunteered to give evidence in the matter, if desired. My Association will be obliged if you will kindly cause an inquiry to be made."

Hon. Mr. Gokhale at Mozambique

A Brief Visit

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

The s.s. *Kronprinz* arrived at Mozambique at 6 a.m. on the 25th ultimo, bringing Mr. Gokhale and Messrs. Kallenbach and Gandhi. A party of five Indian residents proceeded, in a decorated boat, to the steamer and welcomed the distinguished visitor. Soon after, the boat brought Mr. Gokhale and party ashore, the arrival being signalled by a discharge of rockets and other fireworks. The band of the School of Art played selections. A procession was formed and proceeded to the Oriental Club, where a public reception was held.

Amongst those present were the British Vice-Consul (Mr. Short), who presided, the German Consul (Mr. Markush), Mr. Murella (Manager of the Portuguese Bank), Mr. Fuseck (Manager of Messrs. Oswald Hoffman) and a large number of representative Indians.

The Chairman, in a few words of welcome, said that he was delighted to have the privilege of welcoming the distinguished Indian statesman to Mozambique and, on behalf of the British community, offered a hearty welcome.

Mr. Jamnadas Hansraj Toprani then read the official speech on behalf of the Indian community, which was delivered in Gujarati and contained Sanskrit quotations.

The Address

Mr. Parshotam Jeram (Manager of the firm of Messrs. Damodar Anandjee) said a few words on behalf of the Indian community. They felt honoured by the visit of Mr. Gokhale and were very glad to see their fellow-countryman, Mr. Gandhi, and also Mr. Kallenbach. He then read the following address:

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Sir,—We the undersigned, on behalf of all the Indian communities, Hindus, Mahomedans and Parsees, of Mozambique heartily welcome you to these shores of Africa.

We express our sincere pleasure and gratitude on knowing that you visit this country with the sole desire to study the question of the British Indians in South Africa and hope that your visit will be fruitful in every way.

We are all aware of and appreciate your labours as a member of the Vice-regal Council and your struggles for obtaining for us political rights.

We wish you success in all political matters you take in hand, and pray God to give you a long and happy life.—We are, Yours faithfully,

Damodar Anandjee,
Gandhadas Kalsey,
Kallanjee Uka,
Gyandhadas Valabhdas,
Tayob Selimane,
Tarmasod Haji Adasjee,
Bapujee Rustumjee.

The Chairman presented the address to Mr. Gokhale, and an Indian girl then garlanded the visitor, the Chairman and other Europeans.

Mr. Gokhale, in a brief speech, said that he was very pleased to see Indians and Europeans uniting together, and he thanked them most sincerely for the kind welcome which they had given him. He was glad to find that, even though the Indians of Mozambique were not suffering from any disabilities, they took a lively interest in what was going on in South Africa and India, and he hoped they would keep up that interest. He valued their sentiments for in that lay the hope of India, and it showed that there was a healthy national awakening. He thanked the British Vice-Consul and the German Consul for their presence.

The meeting dispersed with cheers for the visitor and the Chairman.

Mr. Gokhale, with Messrs. Kallenbach and Gandhi, were then taken for a drive round the town to see the public buildings and places of interest and to their return refresh-

ments were served. At ten o'clock the steamer sailed for Zanzibar.

The tradesmen of Mozambique observed the day as a holiday.

From the Editor's Chair

THE BHYAT JUDGMENT

WE commenced publication, in our last issue, of the important judgments issued by the Appellate Division of the Supreme Court in the appeal of Messrs. Ritch and Bhyat *versus* the Union Government. In another column will be found an interesting comment thereon by the *East Rand Express*. Our contemporary, which hoped for better things, is evidently and naturally much chagrined at the turn affairs have taken, and characteristically congratulates and threatens the Indian community in one and the same breath. We believe that the *Express* is writing as the paper really thinks in complimenting Indians upon their determination to resist what they regard as encroachments upon their statutory and common-law rights, and we can therefore sympathise with our contemporary's attitude in advising the white population not to take the beating they have received lying down. The Indian community always appreciates the point of view of a fair opponent, and we therefore regret all the more, first, that the *Express* should threaten dreadful things if legislation fails to express the desires of Boksburg, and secondly, that our contemporary should go out of its way to make the public believe that the late Transvaal Parliament had any intention to ruin Asiatics who attempted to avail themselves of their rights. Had Parliament intended this, it was the duty of the legislature to clearly express its intention in the body of the statute. But the *Express* does not really suppose that the Imperial Government are so foolish as to believe that legislators, save the few who might have been "in the know," had the effrontery to hoodwink the Crown by giving powers to frame *in camera* regulations on racial lines that the terms of the statute itself did not contemplate. That this was the intention of the late Transvaal Government is beyond doubt. Their record of chicanery, so far as Indians were concerned, was so unenviable that they must have lost whatever little reputation they might normally have had as His Majesty's local advisers. Of course, the Imperial Government were bound, at least outwardly, to credit the representations of a Colonial Ministry, but this latest exposure of the foul-play to which Indians in the Transvaal have been expected to submit must have opened their eyes to the possibilities of the situation

here, both as to the lengths to which an unscrupulous Ministry can go, and as to the mental attitude of a public that can maintain and even excuse its secret policy of pillage.

The Bhyat Judgment

(Concluded.)

The next section (131) restricts the residence of coloured persons on proclaimed land in certain districts, of which Boksburg is one, to bazaars, compounds, locations and other places permitted by the Mining Commissioner. Every coloured person contravening the section is liable to imprisonment, and upon conviction any structure occupied by him or erected for his use may be removed at the orders of the official last mentioned. But the section is not applicable to coloured persons in European employ and living where they are employed, nor to those lawfully in the occupation of premises when the Act took effect. Now the stands with which this case is concerned were rights over proclaimed land acquired under one of the earlier Gold laws; they were, therefore, affected by and subject to the terms of the 130th section of the present Gold Law above referred to. But in the absence of express provision it by no means follows that they would have remained subject thereto after the issue of a converted freehold grant. Hence the stipulation in Section 62 of the Townships Act enabling the Governor to approve of any of the conditions "appertaining" in such cases to the original *voorkamerrecht* and to insert them or to insert similar conditions in the new grant. The position, therefore, created by Section 60 and 63 of the Townships Act, so far as they bear upon the present controversy, appear to be this:—A uniform statutory freehold title is to be issued, containing conditions which the Governor is authorised to define by regulations duly promulgated. But the unlimited discretion in regard to the terms of the grant allowed by the Ordinance of 1903 is materially curtailed; because such terms must conform to the requirements of Section 62. And that Section empowers the Governor to incorporate in the grant any of the conditions appertaining to the original title, or similar conditions; from which it follows that he cannot insert conditions substantially at variance with those which affected the leasehold stands. As regards the restrictive provisions of the Gold Law relating to coloured occupation, therefore, the Government may adopt any or all of them as conditions of the converted grant, or it may insert similar ones. But it cannot impose further restrictive conditions in the same direction; because that would be going beyond the provisions of Section 62, which govern the matter. Reliance was placed by the

defendants on Section 39 of the Transvaal Constitution Letters Patent. The bearing of these upon the case, however, is only indirect. No Royal Instructions were previously obtained either in regard to the Townships Act of 1908 or any regulations framed under it, nor did they contain any suspensory clause. There was no necessity, however, for such safeguards. Because the terms of the Letters Patent do not apply to Government regulations, but only to statutes; and the Statute in question contained no provisions which subjected persons not of European birth to disabilities or restrictions to which those of European birth were not also made liable; there was therefore no need to reserve it for special approval. But the fact that the Government could do by regulation what Parliament could not do by statute confirms the view already expressed that any regulations providing for conditions in converted grants which restrict coloured occupancy cannot validly go beyond the disabilities in that regard imposed by the Gold Law.

Such being the limitations upon the discretion of the Government in this matter resulting from the provisions of the statute, it remains to consider to what extent if any they have been disregarded. Strictly speaking, the statutory regulations contemplated by Section 62 (2) have not been promulgated. In lieu thereof a Government Notice has been published setting out the form of grant "approved" by the Governor. In substance, however, that notice was designed to operate as a set of regulations framed under Section 62; and for the purpose of these proceedings it may be dealt with on that basis, always bearing in mind, however, that the regulations cannot go contrary to the statute. The condition relating to coloured occupancy has already been quoted. And it will be seen that it differs from Sections 130 of the Gold Law in two respects. It contains a forfeiture clause which is not in the statute, and the statutory exception in favour of "bona fide servants" is altered so as to be applicable to domestic servants only. And these variations can hardly be called unimportant. For I cannot agree with Mason J. in thinking that there is no substantial difference between the penalty in the statute and the forfeiture in the grant. In the one case the fine, though substantial, is not necessarily excessive; in the other a single breach might entail the absolute forfeiture in favour of the Crown of property of the greatest value. The restriction of the exemption to domestic servants, too, prejudicially affects an appreciable number of the coloured population. The result of the condition as it stands is this, that if the grantee expended many thousands in the erection of business premises upon the property and permitted a coloured store-boy or

caretaker to occupy a room in them for a single month, the Government might step in and appropriate the whole of the improvements without compensation. Such a position would have been impossible under the Gold Law. And in so far as the condition actually inserted in the grant is more restrictive of coloured occupation, and more prejudicial to the European holder than the provisions of the Gold Law, it neither appertains to the *voorkeurrecht* nor is similar to its terms. The Government therefore had no right to insist upon it, and the applicant for converted title could have refused to take it, and could have enforced his right to a grant, the conditions of which were in conformity with Section 62 of the Townships Act. But instead of taking up that position, Thomas accepted the grant tendered to him, and on the same day passed it on to Ritch, who took transfer without demur. Not only is the latter, in law, affected with knowledge of the registered grant, but the whole arrangement followed upon his purchase of Thomas' leasehold rights, and he must have been practically a party to it. He stands in the shoes of his predecessor in title; if Thomas could challenge the validity of this condition, supposing he were still owner, then Ritch can do so; if Thomas could not, then neither can Ritch. It was indeed urged that the condition now objected to was one which it was competent for Thomas to insert in his transfer to Ritch, even if it had not occurred in the grant, and that the latter, having accepted the transfer, is bound by it. But that is not the position. True, the condition is not in itself illegal by common law. A stipulation in a lease providing for ejectment without compensation for improvements was enforced by the Transvaal Supreme Court in *Short v. Turfffontein Estate* (1906 T.S. 997) and the decision was upheld by the Privy Council. Prohibitions against coloured occupancy also are of not uncommon occurrence in the title deeds of private townships, and have been given effect to by the Courts. But where an Act prescribes the terms of a special statutory title, it may well be that a departure from those terms, though assented to

Is Invalid

and may be taken advantage of by a grantee or by his successor in title. And the question before us is whether the present is or is not such a case. The difficulties of the inquiry are considerably increased by the fact that the defendants offer no explanation and tender no evidence as to the circumstances under which the grant was accepted and the transfer passed without objection or protest. I cannot see, however, that this is a case in which the doctrine that a lessee cannot deny the title of his lessor is of any practical application. The relationship of landlord and tenant

does not exist, and the desire of the first defendant is not to challenge the title of the grantor but to enlarge his own. Nor, as it seems to me, do we derive any assistance from the authorities with regard to the inability of a possessor to change for himself the title of his possession. The question really is whether the owner of a leasehold for ninety-nine years who is entitled to claim a statutory grant is unable to challenge the validity of a condition, clearly outside the statute, embodied in a grant which he accepted without protest when it was tendered. And that depends upon whether his acceptance must be taken to operate as a waiver of his right to insist upon a grant in terms of the statute. Now the issue of a freehold grant is the transfer or delivery to the grantee of the *dominium* previously vested in the Crown. And for the purposes of this case I shall assume (without deciding) that the acceptance of the grant is proof, unless and until explained, of an intention on the part of the grantee to waive his right to object. But the question remains whether this is a transaction in which waiver can properly operate. The maxim of the Civil law (C. 2. 329) that every man is able to renounce a right conferred by law for his own benefit was fully recognised by the law of Holland. But it was subject to certain exceptions, of which one was that no one could renounce a right contrary to law, or a right introduced not only for his own benefit but in the interests of the public as well. (Grot. 3. 24. 6. n. 16; Schorer n. 423; Schraasert 1, c. l. n. 3. etc.). And the English law on this point is precisely to the same effect. In *Hunt v. Hunt* (31 L.J., Ch., 175) Lord Westbury expressed himself as follows:—"The general maxim applies, *quilibet potest renuntiare juri pro se introducto*. I beg attention to the words *pro se*, because they have been introduced into the maxim to show that no man can renounce a right which his duty to the public, which the claims of society, forbid the renunciation of." And Alderson B. in *Graham v. Ingleby* (1 Exch., p. 657) remarked that "an individual cannot waive a matter in which the public have an interest." Cases in which the result of the renunciation or waiver would be to effect something either expressly forbidden by statute or absolutely illegal by common law course present no difficulty. But the same principle must necessarily apply where the result of a renunciation by an individual would be to abrogate the terms of a statute which in their nature are mandatory and not merely directory. (See Craze, p. 83). Because otherwise the result would be not merely

To Destroy Private Rights

but to defeat the provisions of an enactment intended on general and public grounds to be peremptory and binding on all concerned. The ques-

tion then arises whether the terms of Section 63 of the Townships Act relating to the scope and conditions of a freehold title should be construed as being peremptory or merely directory. It is not possible to apply any comprehensive rule of construction in such cases; the meaning of each statute must be gathered from its own terms; and when the language used is not explicit, we are justified in having regard to the scope and objects of the measure. This particular Section enacts that the grant shall vest the freehold in the grantee subject

(a) to such terms and conditions, inserted in the deed as appertained to the old tenure, or to similar conditions so inserted; and (b) to the unwritten condition that the grant shall be liable to be annulled or affected on every ground which would have so operated on the *voorkeurrecht*, and shall not be liable to be annulled or affected on any ground which would not have been so operative.

Involved though the language may be, the effect of it is to direct that the grant which is to issue should be subject to such of certain definite conditions as the Governor may approve, that it may be annulled on certain ground, but that it shall not be annulled or affected on any ground which would not have affected the title for which it is substituted. The negative language is peremptory. As to the positive language, a discretion is no doubt allowed in regard to the selection of conditions for insertion in the new title; but the area of selection is carefully circumscribed, and any travelling beyond it is, therefore, impliedly forbidden. A provision that certain specified conditions or similar ones may be inserted in a Crown Grant surely prohibits by implication the insertion of other and dissimilar conditions. In *Blackburn v. Flavelle* (6 A. C., p. 628) the question arose as to the disposal of certain State lands under an Australian statute. The Act among other things provided for the alienation of Crown lands by what was called "conditional sale" one of the features of which was that if the purchaser made default in regard to certain payments and obligations the land "should revert to Her Majesty and be liable to be sold at auction." Certain lands conditionally sold did so revert; the Crown took them back and proceeded to dispose of them *de novo* by "conditional sale." The question of its right to do so arose in the course of the dispute, and the Privy Council, applying the rule of construction that *expressio unius est exclusio alterius*, held that the authority to sell by public auction excluded by implication the right to resort a second time to "conditional sale." The option given to the Government by the words quoted was not a choice between two modes of sale, but an option to sell by auction or not at all. Upon similar principles it seems to me that the effect of the

62nd section, with which we are here concerned, was to authorise the issue of a title subject to the statutory conditions and to none other. Indeed the present is

A Stronger Case

because of the peremptory provision in the section that the grant shall not be annulled or affected on any ground whatever which would not have similarly operated on the *markenrecht*. And this view is strengthened by a reference to the scope and objects of the Act. The policy of the measure with regard to Government townships was to substitute freehold for stand tenure. The existing titles were subject to severe and restrictive conditions in respect of coloured occupation, made applicable by Act of Parliament. And new statutory provisions increasing in any degree the existing restrictions would come within the operation of Section 39 of the Letters Patent. And one cannot conceive that the Legislature intended to evade the constitutional requirements of that Section by sanctioning, under cover of regulations, a form of title the conditions of which were more restrictive than those contained in the Gold Law. The matter was one not merely affecting the private rights of grantees, but of deep interest to the general public and of vital importance to one section of it. The number of stands in Government townships which it was the object of the Act to convert into freehold properties must be very large. Any increase of restriction was bound prejudicially to affect a certain number of coloured persons; and a forfeiture condition not sanctioned by the existing law would be a menace to the title of all the original grantees and their successors. And as I read the Act the object of Parliament was to enable the Government to issue new titles as restrictive of coloured occupation as the old, but not more so. Hence the provision for a uniform statutory title for Government Townships obligatory in every case. I think therefore that the provisions of Section 63 were intended to be, and are, imperative. And that being so, the acceptance by a grantee of a title containing conditions prohibited by those provisions can confer no validity upon it in so far as it goes beyond the limits imposed by the section. Nor can his acceptance prevent the grantee from thereafter relying upon the illegality of a term of the grant which is sought to be enforced against him. It does not deprive him of the right to object to a condition, the effect of which is to annul his title upon a ground on which the statute distinctly says that it shall not be annulled. That really disposes of the matter. Because the forfeiture clause upon which the plaintiff's case is based is clearly outside the limits imposed by the Statute. And Ritch, as already pointed out, stands in the shoes of Thomas. As to Bhyat, it was admitted

by Counsel for the Government that he must stand or fall with Ritch. The order against him is asked for solely on the strength of the same condition upon which the claim against the first defendant is based. And if that condition is invalid, the case now made against him must fail. That, of course, cannot affect the question of any future proceedings which may be taken under the Gold Law.

The appeal therefore succeeds. The order of the Provincial Division must be set aside and judgment entered for the defendants with costs in both Courts.

We shall give the judgments of Justices Solomon and De Villiers in subsequent issues.

A Correction

On page 426 of the last issue, third line after the heading "A Confusing Cloud of Words," the following words should be read after the word "affected":—"and shall not be liable to be set aside or affected."

Mr. Gokhale's Return

Reception in Bombay

London, Dec. 14.—Reuter's correspondent at Bombay telegraphs that a meeting held in the Town Hall there to welcome the Hon. Mr. Gokhale on his return from South Africa was crowded to its utmost, all sections of the community of the town being represented.

Mr. Gokhale, who received an ovation, acknowledged the kindness and courtesy of the Union Government throughout his visit. His position in South Africa had been of the most delicate and difficult. The very consideration with which the Government treated him added to the difficulty. He paid the highest tribute to Mr. Gandhi's wonderful personality and work.

Proceeding, Mr. Gokhale said the situation of the Indians in the Transvaal had become worse since the overthrow of the Boers. After an enumeration of their grievances he admitted that the European point of view was understandable. They were dominated by the fear of being eventually swamped by the coloured people, and believed that a further complication has been introduced by the Indians.

It might astonish his hearers, Mr. Gokhale said, to know that the Indians in South Africa, like the Europeans, did not desire more Indians to come. He had been told that his duty was to stand up for the "open door," but this was not a question of right; it was a question of what was best for the

people. The best was that the door should remain open theoretically, but that only sufficient Indians should enter to repair waste. The Indians, Mr. Gokhale concluded by saying, must respect the reasonable apprehensions of the Europeans if they expected reasonable treatment. The Union Ministers had promised to give the question the most favourable consideration, and he anticipated that the immigration law would be applied more considerably, and that the licence tax would be repealed.—*Reuter.*

Mr. Gokhale's Tour

More Addresses

The following is the address presented to Mr. Gokhale by the Basutoland Indians:—

To the Honourable Mr. Gokhale, Member of the Indian Council.

Sir,—On behalf of the Indians resident in Basutoland, I am instructed to offer you a most hearty welcome to South Africa, the more especially as you have come here to enquire into our position and status with a view to assisting us to deal with the difficulties which have arisen between our community and the Government of South Africa. The Indians of Basutoland wish to express to you their gratitude, and they feel sure that your efforts will be fruitful in results beneficial to our community.

We know, Sir, that your visit will be helpful and we trust that it will also be pleasant.—I have the honour to be, Sir, Yours humbly and respectfully,

B. N. Mahomed,
Chairman of Indian Association, Basutoland.

Port Elizabeth

To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.L.E.

Sir,—We, undersigned, on behalf of the Vannia Kula Kahatriya Society, Port Elizabeth, beg respectfully to welcome you in the sub-continent of South Africa upon the joyful occasion of your visit to South Africa. Distant as we are from our native land and separated by the wide sea from the ancient seat of our faith, our hearts are stirred with hope at the thought of the kindly solicitude which promotes your presence in South Africa. We feel so highly the matchless privilege and honour to have one of the sons of India amongst us even for a brief period that our words can only feebly express our emotion; but we feel happier, and our faith in you will shine brighter at the memory of it in days to come. We beg to express to you our gratitude for the advice you have imparted to us and the influence you have radiated in our own Indian community, both of which will be treated most reverently. We trust that your visit will move the Union Government to grant us immediate relief. We also trust that in future the tie thus formed will be strengthened and developed by the further communication with our Motherland, and that sweet communion may lead to devotion to the highest good. We hope that you will carry to our own people the expression of our unending love. We, on behalf of the Vannia Kula Kahatriya Society of Port Elizabeth, beg to sign our adieu, with all devotion, your most obedient servants.

A. Arunachalam Padayachee, President.
S. Aparon Padayachee, Vice-President.
N. Ponnambalam Padayachee, Chairman.
S. Ponnambalam Padayachee,
Vice-Chairman.

A. Subramanyam Padayachee, Secretary.
V. Muthiah Padayachee, Joint Secretary.
G. Venkayya Padayachee, Treasurer.

Congratulations to Mr. Rustomjee

We referred briefly last week to the celebration of the marriages of Jalbhoy and Siriohai, son and daughter of Mr. Parsee Rustomjee, who entertained a gathering of over 500 friends on Thursday of last week to celebrate the event. Messrs. Osman Ahmed, O. M. A. Jhaveri, Dawad Bobat, Naik, F. A. Kaje (Secretary of the Mahomedan Mastic Society), N. B. Naik, on behalf of Maritzburg Hindus, A. Christopher, as a Colonial-born Indian, D. Fakir (Anjuman Esha-atul Islam), Shaikh Mehlab (in a poem), Ambaram Maharaj, Abdul Hack (on behalf of the Mehfile Osmania and Ottoman Cricket Club), R. Bhugwan, H. S. L. Polak, E. M. Paruk, Abdool Caadir, Abdul Karim Hajee Adam, Dada Osman, I. A. H. Moosa, Leung Quinn, and Kooknoodeen delivered speeches of congratulation, referring in eulogistic terms to one or other phase of Mr. Rustomjee's public activities or private charities. Mr. Rustomjee replied in a few appropriate words. Telegrams of congratulation were sent to the happy bride and bridegroom and the family in Bombay from Lourenço Marques, Capetown, and Johannesburg, and from Messrs. H. L. Paul, E. M. Paruk, I. A. H. Moosa, M. S. Randaree, A. M. Shaikh, Abdul Hack and Abdul Khalek, Parsees Nowrojee and Shapurjee, Mrs. Nowrojee, Hoosen Cassim, Mahomed Ebrahim, Shaikjee Himed, the Mahomedan Mastic Society, the Mehfile Osmania and Ottoman Cricket Club, and other individuals and bodies.

Mr. Gokhale's Departure

What the Dutch Press Thinks

Mr. Gokhale last Wednesday left for India, after his visit to South Africa to investigate the grievances of the Indians resident here. Generally speaking, we (*Die Voorlooper*) will admit that his public utterances have shown a reasonable tone and have displayed a sincere desire to arrive at the truth; and, where he gave some the impression that he desired to adopt a threatening attitude, he was immediately ready to give an assurance that that was not his intention.

In so far as he for his own information desired to acquire knowledge at first hand, there is nothing to say against his mission; what, however, we shall always protest against is any claim to the right to interfere in our affairs. South Africa must solve her own questions according to our own circumstances and our own view as to what those circumstances demand.

This, however, does not take away from the fact that each nation possesses an inalienable right to protest against injustice to its people; that is a moral right which no one can snatch away. And we shall be the last ever to deny such a moral right, where grievances really exist.

Everything, however, has its pro and con. Where the Indian desires to lay claim to an unlimited right to come to South Africa, he strikes against our moral right to protect our people from undesired immigrants. That is a right which every people in the world reserves to itself even as I possess the right to close my door against an undesired visitor. That is a human right. Even when the Imperial Government in 1849 desired to infringe upon this right we stood shoulder to shoulder to resist such a gross injustice.

And this right we must vindicate against the world. That is the kernel of the whole thing.

However, when a man has once been permitted to settle here, then we must treat him and regard him as a burgher; all burghers are not desirable persons—one is good, another bad or less good. The good must be protected against the bad. But the law of the land must be so considered as to do harm to no one.

The first trouble is that as regards trading licences to Indians. If the Indian is an upright honest man resident within our borders he must, as a burgher, also possess trading-rights. But the Indian as a trader has long stood with us in ill repute. Man reaps what he sows. And without doubt the Indians in the past have given occasion for this prejudice against them. They sow what they have sown.

No wonder, then, that in many villages and towns a feeling has arisen against Indian traders; and if the good suffer with the bad then the blame must be placed on the shoulders of their fellow-countrymen.

Hence springs also the feeling against Indian immigrants generally. And when an Indian leaves the country he frequently finds difficulty in returning. This is one of the grievances which they have. The trouble here is that one Indian wants to pass with the certificate of another; and the Immigration officials find difficulty in discovering such fraud. Hence arises also the necessity to admit those only who can write in a European language because a man may, as a rule, be identified by his hand-writing.

Further, the Indians in Natal complain about the £3 Tax, which they have to pay per head. We have already said that we disapproved of this tax at the beginning; and there is reason to expect that the Government will repeal this in the next Parliament.

Has the visit of Mr. Gokhale done good or ill? We hold that his visit has not affected the question one way

or the other. Where a grievance really exists we will gladly do away with it, and for that no visit from India is necessary. Where no injustice is being done no change is necessary. In neither case, then, can Mr. Gokhale's visit be regarded as having been essential.

We hope, however, now that he has made a closer acquaintance with the condition of things, that he will use his influence in India to contradict the extravagant rumours which are evidently current there, and to remove the wrong impressions which have been made on the public mind. From this point of view his visit may do good. Everything, however, depends upon the spirit and tenour of his account on his return home. This report we thus await.

Indian Immigration to South Africa

Official Correspondence

(Continued from page 417)

No. 11.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.
(Received 9.35 p.m., 30th April, 1912).
TELEGRAM.

30th April. Your telegram of 13th March and your telegram of 18th April, Nathalia. My Ministers state that question of making specific provision in draft Immigration Bill for appeal to the law courts by persons who are already established or domiciled in South Africa is receiving their consideration. They explain delay in reply, for which they express regret, as due to fact that, owing to pressure of business in Parliament, they have not been able to make progress with Immigration Bill now before House. They hope, however, to press Bill forward at later stage of this session.—GLADSTONE.

No. 12.

THE SECRETARY OF STATE TO THE GOVERNOR-GENERAL.
(Sent 5.25 p.m., June 6th, 1912).
TELEGRAM.

[Answered by No. 13.]

Should be glad to know how question of appeals under Immigration Bill now stands.—HARCOURT.

No. 13.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.
(Received 2.50 p.m., 12th June, 1912).
TELEGRAM.

[Answered by No. 14.]

12th June. Your telegram of 6th June, Immigration Bill. Ministers propose to introduce following clause to follow Clause 3 in preliminary provisions:—

"4. Every person whose domicile is in the Union of South Africa shall, anything to the contrary to

this Act notwithstanding, have the right to appeal to a superior Court of Law of the Union against any decision or action of the Minister or of an Immigration Officer under this Act."

Second reading stage of Bill has been twice under discussion, and is not yet completed.—GLADSTONE.

No. 14.

THE SECRETARY OF STATE TO THE GOVERNOR-GENERAL.
(Sent 1.30 p.m., 19th June, 1912).
TELEGRAM.

[Answered by No. 17.]

Your telegram of 12th June. His Majesty's Government have learned with satisfaction of proposed new clause in Immigration Bill by which they understand that appeal to the Court on question of domicile will be secured to any Indian claiming to enter South Africa as domiciled Indian.—HARCOURT.

(To be continued)

Fiji Notes

The *Fiji Royal Gazette* of October 8th contains the text of a Draft Ordinance relating to primary education, one of the provisions of which is to the effect that no applicant for admission to a Government school or a private school receiving a Government subsidy, may be refused on account of religious persuasion, nationality, race, or language.

It has been suggested that, in view of the possibility of the closing of India as a recruiting ground for indentured labour, a commission should be sent to Java to endeavour to arrange for a supply of such labour to supplement the present Indian labour supply.

A correspondent at Suva, Fiji, draws our attention to the fact that only one Magistrate in the Colony, a barrister of the Inner Temple, has any legal education. In many places, we are informed, the Medical Officers act as Magistrates, inspectors of police, gaolers, and even postmasters. Their Courts are often not easily accessible to the labourers, being too far away, and there being a lack of railway communication.

The *Pacific Herald* states that the Hon. Mr. Turner, Mayor of Suva, said there had been some outcry about the settlement of time-expired coolies in the group. He did not regard this as a calamity by any means. Fiji must have labour. They were unable to get the supply from the neighbouring islands. That source had been cut off. The coolie labour must inevitably cease, because there was already considerable objection in India, because India wanted its labour for the development of its

own resources. The coolies who settled down in Fiji took up land (on lease) which no white man would cultivate. They should be encouraged to settle these little homesteads so that they and their progeny would provide the labour Fiji must have. "Goodness knows," added Mr. Turner, "I don't want to see Chinese labour introduced in the group. At present you won't find four hundred Chinamen in the whole group."

Items of Interest

We regret that, through inadvertence the group on page 9 of the illustrated supplement to the *Gokhale Souvenir*, which is from a photo by Nissen, Johannesburg, should have been unacknowledged, and that the photo of the address cylinders, immediately below the group has been wrongly attributed to Nissen, whereas it is by the New York Photo Co., Johannesburg.

An appeal has been noted in the case of *Sukina v. Rex*, recently dismissed by the Transvaal Division of the Supreme Court.

We give, as a supplement to the present issue, an interesting photograph of Mr. Gokhale, in the centre of a group of Indian and European residents of Heidelberg (Transvaal), taken on the Station platform.

Messrs. P. Davis and Sons have just issued, for private circulation by the author, a booklet entitled "A Glance at India," by Mr. H. D. Grant Mackenzie. The author says that the aloofness of the official classes for a proper recognition of the importance of trade is working serious injury to British commercial interests. Mr. Mackenzie thinks, however, that in spite of every disability, India offers a fine field for commercial enterprise. He also gives reasons for being "deeply impressed with the wise decision of our South African legislators to use every means at their command to restrain the 'Aryan brown' from emigrating to our great sub-Continent."

[NOTE: a fine illustration of the policy of the "open-door" in the East and the "closed-door" in the West.—Ed. L.O.]

Contents

	Page.
What Boksburg Thinks	439
Indians and the S.A.R.	430
Hon. Mr. Gokhale at Mozambique	430
From the Editor's Chair	431
The Bhyat Judgment	431
Mr. Gokhale's Return	432
Mr. Gokhale's Tour	434
Congratulations to Mr. Rastonsjee	434
Mr. Gokhale's Departure	434
Indian Immigration to South Africa	435
Fiji Notes	435
Items of Interest	435

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

ફ્રીપ્રેસ, ચાનીવાર, તારીખ ૨૧ મી ડીસેમ્બર, ૧૯૧૨.

અંક ૫૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૧મી ડીસેમ્બરથી, તા. ૨૭ ડીસેમ્બર સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૨.

હિંદુ—માસસર સુદ ૧૨ થી માસસર વદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૯.

સુલભમાન—તા. ૧૧ મોહરમથી તા. ૧૭ મોહરમ સુધી ૧૩૩૨ હીજરી.

વાર.	મી.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણકમ્પ.	સુવર્ણકમ્પ.
કની.	૨૧	સુદ ૧૨	૧૧/૧૧/૪૫૬	૬ ૫૭	
રવી.	૨૨	" ૧૩	૧૨/૧૨/૪૫૭	૬ ૫૮	
સોમ.	૨૩	" ૧૪	૧૩/૧૩/૪૫૮	૬ ૫૯	
મંગળ	૨૪	" ૧૫	૧૪/૧૪/૪૫૯	૬ ૫૮	
બુધ.	૨૫	" ૧૬	૧૫/૧૫/૪૬૦	૬ ૫૯	
ગુરુ.	૨૬	" ૧૭	૧૬/૧૬/૪૬૧	૬ ૫૮	
શુક્ર.	૨૭	" ૧૮	૧૭/૧૭/૪૬૨	૬ ૫૯	

અનુક્રમણિકા.

મી. ગોખલેનું દેશ પહેાંચવું ...	૭૨૦
જનરલ બોથાનું રાજનામું ...	૭૨૦
મેરીટસભરમાં હિંદીઓ સાથે દિલ્લાલ ૭૨૧	
શિક્ષકના પ્રધાનની ઉત્તમતા ...	૭૨૧
દેશભક્ત ગોખલેને મેદાનીઓમાં ...	
આવકાર ...	૭૨૨
મી. ગોખલેનું મુળકર્મ ...	૭૨૨
મી. ગોખાની અપીલમાં મળેલો સુકોટો ૭૨૩	
યુનિયનની રૂઠ પહોંચવું વલ્લભ ...	૭૨૪
મી. ફરુઝખાને સુભાષભાઈ ...	૭૨૪
મી. રીથ અને મી. ભાગ્યતાના ફેસના ...	
સુમદાની વીગત ...	૭૨૫
હર્ષસવાલમાં રહેલેની વલ્લભી ...	૭૨૬
દેશાનુભવિનો સરેખ મારજ કથા ...	૭૨૭
રવીપ્રેમની આપલવ. ...	૭૨૮
શિક્ષક આદિકામાં હિંદી કોમીયનનો ...	
સવાલ ...	૭૨૯
માલકન રાજ્યની મહાઈ ...	૬૩૦
વર્ણવે મદદ ...	૭૩૦
હિંદુસ્તાનના ખજાને ...	૭૩૧

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૪ મીના અરસામાં પાલમોટામાં આવી પહેાંચશે. અને તા. ૨૬ મીના અરસામાં મુંબઈ જવા તેમાં બંધ થશે. તા. ૨૭ મી ડીસેમ્બર અમેાનામાં બંધ થશે.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન

ચાનીવાર, તા. ૨૧ ડીસેમ્બર ૧૯૧૨

મી. ગોખલેનું દેશ પહેાંચવું

તવારીખમાં રહી જનારી છે એવી મી. ગોખલેની આ દેશની મુલાકાતનો હેવાલ સંબળવા અને તેમને માન આપવાને મળેલી મુંબઈની જાહેર સભાનો કંઈક હેવાલ રૂઠે આપણને પહેાંચાડ્યો છે. તે હેવાલ મી. ગોખલેને બંધાએલી આશાનો ખ્યાલ આપણને આપે છે.

હિંદુસ્તાનમાં કેટલાક હિંદી એમ માને છે કે દક્ષિણ આફ્રીકામાં આપણે ગમે તેટલા હિંદી વસાવટ કરવા માગે તેને આવવાની છુટ માગીએ છીએ. આવો ભાવ આપણે દેશથી આવતા છાપામાં કોઈ કોઈ વાર જોઈએ છીએ. વળી કેટલાક હિંદીના બાગેવાનો પશુ એવી મામણી કરે છે. આવા દીકાકારને જવાબ આપતાં મી. ગોખલેએ જણાવ્યું કે આપણે જેવી જાતના હક માગતા નથી અને એમ મામણી કરવી એ આપણે સાર હીક છે એમ પણ નથી. કાયદેસર હક સચવાત એટલાથી સંતોષ રાખવાની આપણી દરજ છે એમ તેઓ સાહેબે સુચવ્યું છે. તેમણે ઉમેર્યું કે જો આપણે બાબલી વરતજીની ઉમેદ રાખી એ તો આપણે ગેરાઓની ફિકર અને ધારિતનો હાઈ સમજવો પડે. આ સમજની ઉપર આપણી રિયલિટી કેટલેક દરજે બાધાર છે એમાં કંઈ નથી. અને એ સમજ મી. ગોખલેએ મુંબઈની સભાને આપેલી જણાવ છે.

કમીયન કામદાનો જમલ અલ્પધર્ટી રીતે નહીં કામ એવી આશા યુનીયન સર કારે મી. ગોખલેને બંધાવી છે. તે આશા કેટલે દરજે હો છે તે આપણે જોવાનું છે. એનો આધાર આપણી વર્તણૂક ઉપર વધારે રહેશે. ત્રણ પાઉંડનો કસાત્ર કર જો મલુર વરગ ઉપર પડે છે તે જલે એમ મી. ગોખલે ચોક્કસ માને છે. આવવી પાલમોટમાં તે ૨૬ જવાનું

ખીલ નહીં આવે તો અમે બાગરમ પામવું.

પણ મોટામાં મોટો ને બહુ સુખવાકા બરેલો વેપારી પરવાનાનો સવાલ રહી જશે. તેને સાર હીંદી માને મહા પ્રયાસ કરવો પડશે એવી અમારી ખાત્રિ છે. જ્યાં જ્યાં મી. ગોખલે ગયા ત્યાં ત્યાં તે સવાલની ચર્ચા યુરોપીયનો સાથે પુબ્બળ થઈ છે ને તેનો નીવેરો સંતોષકારક રીતે કેમ થાય એ કોઈ ગોરો ખતાવી શક્યો ન હતો. યુનીયન સરકારે પણ પોતાની મુશ્વેલો મી. ગોખલે પાસે મુકી હતી. મી. ગોખલે ધારે છે કે તેને સાર આપણે જાહી મહેનત કરવી પડશે. દેશમાં તેઓ સાહેબ આપણા સવાલ ઉપર ખ્યાન દેનાર ખાસ મંડળ સ્થાપવા ધારે છે ને તેના સેક્રેટરી ધણે ભાગે પોતેજ થશે. અને તેઓ સાહેબ ધારે છે કે વિલાયતની કમીટી પણ ગરી રહેવી જોઈએ. તે કમીટી નીભાવવાનો પણ સહેલો રસ્તો મી. ગોખલેએ સુચવ્યો છે તેનું વરણન હવે પછી આપવા ધારીએ છીએ.

જનરલ બોથાનું રાજનામું

પ્રધાનોમાં તરફ

યુનિયનના મુખ્ય પ્રધાન જનરલ બોથા એ તા. ૧૪ મીએ પોતાના હોદ્દાનું રાજ નામું આપ્યું છે અને મવરનર જનરલે તે સ્વીકાર્યું છે. એવું જાહેર થયું છે કે જનરલ હેરોએ બ્રિટીશ બોયર વચ્ચે હવેય વધારનાર તથા સહેનસાહત પ્રત્યે એવકાશ કરેલ બાબત કરવાથી નાતાલ તરફના વેપાર ઉદ્યોગના પ્રધાન મી. લ્યુ કારે રાજનામું આપ્યું, અને પરિણામે પ્રધાનોએ સભા બરી જનરલ હેરોએ પોતાના વાંધા બરેલા કબ્જો પાછા ખેંચી લેવાની અથવા રાજનામું આપવાની જરૂર ખતાવી. જનરલ હેરોએ કશું કરવાની ના પાડવાથી જનરલ બોથાએ રાજનામું આપ્યું, અને પ્રધાન મંડળ વિખેરી નાખ્યું. લોરડ ઝેડરડને નવું પ્રધાન મંડળ બાંધવા જનરલ બોથાનેજ હુમલાવ્યું છે.

અને મુદ્દા પ્રધાન શ્રી. શ્રી. શ્રી. પક્ષ
લેખ છે તે ઉપર પ્રધાન મંડળની સુદૃષ્ટી
લટકી રહી છે.

મારિત્સખરમમાં હિંદીઓ સામે હિંસાચાલ

હિંદી દરજ્જાએ લાઇસેન્સ કઢાવ
વાની ફરજ પાડવાનો પ્રયત્ન

મારિત્સખરમના એક હિંદી દરજ્જાને
લાઇસેન્સ વિના દરજ્જાને ધધી કરીને
મ્યુનીસીપલ ખામ-લોનો લાંમ કરવાના
આરોપસર માછરોટ સમક્ષ ખડો કરવા
માં આવ્યો હતો.

શ્રી. કોન્ટેબલ ભેરને માછરોટને
અરમ કરી કે મળકુર હિંદીએ મેન્યુફેક્ચર
અર તરીકે લાઇસેન્સ નહીં કઢાવેલું
હોવાથી તેને મુન્દેમાર કરાવી સજા કરવી

આરોપીના વકીલ શ્રી. જી. આ. રમા
પ્રધે જણાવ્યું કે આરોપી મેન્યુફેક્ચરર
થી. માત્ર કપડાં સીવે છે. જો
તેને કસુરવાન. પાવમાં આવશે તો તેને
અરમ એ કહે. બંધોડો બનાવનાર દરેક
સુતાર અને જોડા સમા કરનાર એવી
પણ મેન્યુફેક્ચરર ગણાય, અને તેઓને
પણ આ ખામ-લો લાગુ પડે.

શ્રી. કોન્ટેબલે કહ્યું કે મારિત્સખરમ
ના મુદ્દાઓની ખાસે લાઇસેન્સ છે. આરોપી
ના વકીલે કેટલીક દલીલ કર્યા બાદ માછ
રોટ વકીલના મતને મળતો મુકદ્દમા
આપ્યો, અને જણાવ્યું કે આરોપી કારી
ખરતું કામ કરનાર ગણાય અને તેથી
તેને હોદ્દા મુકવામાં આવે છે.

નવો ખામ-લો

ઉપરના કેસમાં મ્યુનીસીપાલિટી દારી
મદ તેથી હિંદીઓને હેરાન કરવામાં તે
દારી નથી. તેણે એક બીજો ખામ-લો
ધડી કાઢ્યો છે, અને તેની રૂબે કોમ્પની
વરખીથી અથવા તો ખાસ વેચાણ માટે
કોઇ જાતના સામાનમાંથી કંઈ ચીજ
બનાવે તેને લાઇસેન્સ લેવાની ફરજ પડે
એવો પ્રયત્ન કર્યો છે. તેનો અરમ એ
કહે કે દરજ્જા, મોચી, સુમાર, લુહાર
વગેરેને પણ લાઇસેન્સ લેવાની ફરજ
પડશે. ખામ-લો જોરાઓને અને હિંદી
ઓને સરખી રીતે લાગુ પડે તેવો છે
પણ તેનું કુળ હિંદીઓ તરફના જોરાઓ
ના દેવેશમાં પ્રમાણિત છે એમાં શક નથી.
જો ખામ-લોની અસર એટલે સુધી થાય
કે ધરની અંદર કંઈ ચીજ બનાવીને

કોઇ વેચે તો તે આ ખામ-લોનો ભંગ
કરનાર ગણાય. વળી સદુધી અરાળ
વાત એ છે કે જે કારીગરોને લાઇસેન્સ
લેવાની તેથી ફરજ પડે છે તેને તે
આપવું ન આપવું એ અમલદારની મુન
સરી ઉપર છે. મારિત્સખરમના હિંદીઓ
મ્યુનિસીપાલિટીનાં આ પગલાંની સામે
સખત લડત લેશે એવી અમે આશા
રાખીએ છીએ.

વહાઈટ લીગની મુચના

મારિત્સખરમની લેબર પાર્ટી તરફથી
ગઇ તા. ૧૨ મીએ જોરા કામદારોનું કાળા
કામદારોની સામે રક્ષણ કરવા એક સભા
ખેલાવવામાં આવી હતી. તે સભાના
એક રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવે છે કે
વહાઈટ લીગની સાખા સ્થાપવાનો વિચાર
કરવા એક કમિટી ચૂંટી કાઢવામાં આવી
હતી, અને બીજો રીપોર્ટ એમ કહે છે
કે જોરા કાળાનો એક રાખ્યા સિવાય
વેપાર અને ધંધાની કાઈસીલ સ્થાપવાનો
વિચાર કરવા એક કમિટી નીમાઈ હતી.

પાર્લામેન્ટના ત્રણ સભાસદો મેશરસ
ડબ્લ્યુ. એચ. ગ્રીરીન, એચ. પી. કેસ
વેલ, અને ટી. બોમ્બેડે પણ તેમાં હાજરી
આપી હતી. પ્રમુખ શ્રી. એચ. જી.
ક્રામરે જણાવ્યું કે કાળા લોકોની
અયોગ્ય હરીફાઈ કામે જોરાઓને સાવધ
મવાનું છે. જોરા લોકોના ધંધા ધંધા
કાળા લોકોના હાથમાં ચાલ્યા જાય છે.
કામલા તરીકે કરખનમાં રમ લગાડવાનો
ધંધો બધો કાળા લોકોના હાથમાં આવી
જાય છે. મોચીના ધંધામાં પણ સરવું
કામ કરનારો જોરા લોકોને હાંપતા
ચાલ્યા છે. જો એથી આદીકો સામે મજ
જુત મોરચો નહીં બંધવામાં આવે તો
તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ફરી વળશે.
ઉપર વહાઈટ લીગની સાખા સ્થાપવા
તેમણે મુચના કરી હતી.

શ્રી. કેસવેલે કહ્યું કે:—નાતાલે હિંદી
મજુરો મોકાવીને પાપ કરેલું છે.
તેનાં કુળ તેને જોમવવા પડે છે. હિંદીઓ
આવતા બંધ થયા તે નાતાલની સરકારે
નથી કર્યા પણ હિંદીઓ તરફ નાતાલની
સરકારે લીધે હિંદુસ્તાનની સરકારે
બંધ કરેલ છે. જે પોંટરો કુલી મજુરો
કામે રાખે છે તેઓની પર એક જાતનો
કર નાખવો જોઈએ, અને જો કરની
પેદાશમાંથી હિંદુસ્તાનમાં જમીન ખરીદી
હિંદી મજુરોને આં પાછા મોકલવા
જોઈએ.

શ્રી. ગ્રીરીને જણાવ્યું હતું કે જોરાઓ
જો પોતાની જાતના લોકોને ઉત્તેજન

આપવું તે બરાબર છે, પણ કુલીઓની
પર જીલમ થવો ન જોઈએ. તેઓ પણ
વસ્તીનો એક ભાગ છે, અને તેથી તેઓ
ને ન્યાય મળવો જોઈએ. તે લોકોને
ખેતીનાં કામમાં લગાડવા જોઈએ. પણ
આરાળ વેપારીઓ આ દેશને અવરજ છે,
અને જોરા લોકોએ સંપ કરી તેઓને
જોઈએ તે કરતાં વધુ ટેકો ન આપવાનો
નિશ્ચય કરવો જોઈએ.

શિક્ષકના ધંધાની ઉત્તમતા

પંતળખી પત્રમાં એક સ્તંભે નીચેના
વિચારો પ્રસિદ્ધ થયા હતા:—

“શિક્ષક એટલે શું? શિક્ષકના ધંધા
કરતાં બીજાને એક ધંધો વધારે ઉમદા
છે? શિક્ષક ચાહે તો પોતાના દેશનો
ખરો કિતેબુ મદ શકે છે. બચ્ચાંઓ
જેમ વાળાંએ તેમ વળી શકે એવાં
કુમળાં હોય છે ત્યારે તેની (શિક્ષકની)
દેખરેખ તબે મુકાય છે, અને તે તેમનાં
અણપક મનને જોવા ચાહે તેવાં બહીને
બનાવી શકે છે. તેમને કાલાં અથવા
મુરખ, જાનજન અથવા દુરજન એમાંથી
જો બનાવવા હોય તે શિક્ષકના હાથમાં
છે. બાળકમાંથી માણસ થાય છે, અને
તે બાળક જેવી તરેહનું માણસ થશે તે
તેમની વિદ્યાર્થી અવસ્થાના કુરોનો
હાથમાં છે. શિક્ષકનો ધંધો મહેનતવાળો
તેમજ અપાવદારી બરેલો છે. એક
મદાન સુધારકે યોગ્ય કહેલું છે કે
“આપણે ચતુર, મહેનતુ અને નીતિમાન
શિક્ષકો મેળવીએ, તો પછી હિંદને બીજા
સુધારકોની જરૂર રહેશે નહીં.”

શિક્ષકનું મુખ્ય કામ વિદ્યાર્થીને જાગૃત
વાચતાં સીખવવું જોઈ નથી, પણ
જાગૃત વાચવા ઉપરાંત બચ્ચાંઓના
આત્માને ખીલવવાનું, તેમનો ઉત્સાહ
વધારવાનું, તથા નવા વિચારો અને નવી
ઉમેદો વડે તેમના દ્રવ્યના દેવતાને કળ
કતો બનાવવાનું છે. એટલે શિક્ષકનું
કામ દેવતાઈ છે, અને દેવતાઈ પ્રકૃતિના
માણસોએ આ કામ સંપૂર્ણ રીતે બજાવી
શકે છે.”

કેડબરમ રોકેને શ્રી. જો. પેલે અને
હિંદી તથા જોરા મિત્રોની લેવાએલી છબી
અમે આજના અંકના વધારા તરીકે
આપીએ છીએ.

કેસનબેક ગોખલેને મોઝાંબીક માં આવકાર

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

રડીમર કોનગ્રીએ સવારના ૭ વાગતાં ખાઠામાં નાંખર કર્યું કે હીંદી વેપારીઓ ની કંઠ કડક ઉપર ચલા જાગી. ખાઠામાં રહેલા વેપારી વહાણો ઉપર મી. ગોખલે ના માનમાં ધન પતાકાઓ ફરકવા લાગી. થોડી વાર પછી શેઠ દામોદર આશ્વંદજી ના મુતીમ મી. પરશોતમ જોરામ, મી. ગોરધનદાસ વલજાદાસ, મી. તત્તવળ સુલે માન, મી. તારમકમલ હાજી આદમજી અને મી. બાપુજી રસ્તમજી, એ પાંચ મહરજોનું ઉપરુદ્ધન ખાસ ચલુતારેલી મોટમાં બેસી મી. ગોખલેને લેવા રડીમર પર ગયું હતું. મી. ગોખલે, મી. મંધી તથા મી. કેસનબેક કિનારે ઉતર્યા કે તરત તેમના માનમાં ફટાકડાઓ તથા હવાઈઓ ઉડવામાં આવી હતી. સહુ સાથે મુલાકાત થતા બાદ અંગ્રેની રકુલ ઓફ આર ટસના બેંકે મુદર સરોહ ચર કર્યા અને સરકારના આદારમાં બધા જોરીએન્ટલ કલેબવાળા ઠા. દામોદર આશ્વંદજીના મકાન પર ગયા હતા. ત્યાં મી. ગોખલેના માન માં જલા બારેવામાં આવી હતી. બ્રિટીશ વાઇસ કોનસલ મી. શોરટ તથા જરમન કોનસલ મી. મારકુસ પણ હાજર હતા. તે સિવાય જોરાઓમાં પોરદુગીઝ બેંકના મેનેજર મી. મોરેરા, મેસરસ ઓસવાલક ઓફ મેની પેદીના મેનેજર મી. પુસેક અને બીજા પણ પોરદુગીઝ મહરજોનેવા માં આવતા હતા. મી. ગોખલે હોલમાં દાખલ થતાં સહુએ ઉભા થઇ તાળાઓથી તેમને વધાવી લીધા હતા. મી. શોરટે પ્રમુખપદ લીધું હતું. તેમણે જાણવું કામ શરૂ કરતાં મી. ગોખલેને આવકાર આપ્યો અને તેમની સુલાકાતથી પોતાને ધન્યવાદ આનંદની લાગણી કુંકે શબ્દોમાં બહેર કરી.

સાર બાદ મી. જરમનદાસ દંસરાજ રોપકણીએ મોઝાંબીકના હીંદીઓ તરફથી મી. ગોખલેને આવકાર આપનાર કાવચ્ચ વાંચી સંભળાવ્યું હતું તેમાં પ્રસંગને અનુસરતા કેટલાક સંસ્કૃત શ્લોકો ટાંકી મી. ગોખલેની સેવાનાં વખાણ કરવાં હતાં, તથા તેમની સુલાકાતથી અંગ્રેના હીંદીઓને થયેલા આનંદનું વર્ણન કર્યું હતું.

તે પછી મી. પરશોતમ જોરામ માન પમ વાંચી સંભળાવતાં શેઠ વિવેકન

કર્યું હતું, અને મી. મંધીના આવવા વિષે મોઝાંબીકની હીંદી કોમને કંઈ ખબર ન હોવાથી તેઓએ તેમને માન આપવાની કંઈ તકવારી ન કરવા વિષે તેમણે દિલગીરી બતાવી હતી. પછી તેમણે નીચેના અરથવાચું અંગ્રેજી માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું હતું:—

માનપત્રનો તરજુમો
“વહાલા સાહેબ,—અમે નીચે સહી કરનારા, મોઝાંબીકના હીંદુ, મુસલમાન અને પારસીઓ વતી આપને આફ્રિકાના કીનારા પર અતઃકરણ્યુસ્તવક આવકાર આપીએ છીએ.

આપ દ. આ. ના હીંદી સવાલનો અભ્યાસ કરવાની ખાસ ઇચ્છાથી આ દેશમાં પધારેલા છે તે બધી અમે ખરા આનંદ અને આભારની લાગણી પ્રગટ કરીએ છીએ.

વાઇસરાયની ખારાસબાના સભાસદ તરીકે આપ જે મહેનત ઉઠાવી રહ્યા છે તથા આપણા રાજદારી હોમ માટે જે લઘત ઉઠાવી રહ્યા છે તેથી અમે વફાઈ છીએ અને આપનાં તે કામોની કદર કરીએ છીએ.

આપનાં કામોમાં આપને હોટક મળે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ, અને આપ બાણું છોવે તથા સુખી રહે એવી પ્રારથના કરીએ છીએ.”

(સહીઓ) દામોદર આશ્વંદજી, ગોરધન દાસ ખેતશી, કલ્યાણજી ઉકા, ગોરધનદાસ વલજાદાસ, તત્તવળ સુલેમાન, તારમકમલ હાજી આદમજી, બાપુજી રસ્તમજી.

માનપત્ર વંચાઇ રહ્યા બાદ પ્રમુખે તે મી. ગોખલેને અરપણ કર્યું હતું; જેનો પ્રત્યુત્તર વાળતાં મી. ગોખલેએ અંગ્રેજીમાં કાવચ્ચ કર્યું હતું, અને તેનો જાર મી. મંધીએ ગુજરાતીમાં કહી સંભળાવ્યો હતો. મી. ગોખલેએ પોતાને મળેલા માન માટે આભાર માની હીંદીવાનો સાથે જોરાઓને જોઇ આનંદ ફર્યાવો અને અંગ્રેના હીંદીઓને પોતાને કંઈ હાકમારી ન હોવા છતાં દ. આ. ના હીંદી લાઇ પ્રત્યે તેઓ જે લાગણી ધરાવે છે તે માટે પ્રુથી જાહેર કરી ઉપરમાં બ્રિટીશ કોનસલ અને બીજા જોરાઓને તેમણે આભાર માન્યો હતો.

સાર બાદ એક કન્યાના કાચથી મી. ગોખલે, મી. મંધી અને પ્રમુખ તથા બીજા જોરાઓને પુલના હાર પહેરાવવામાં આવ્યા હતા, અને ફરરેના પોહારો વચ્ચે સભા વિસરજન થઇ હતી.

મી. કેસનબેક બ્રિટીશ કોનગ્રી સાથે મામની જાહેર જગ્યાએ બેસી નીકળ્યા હતા; અને લાંબી પાછા ફરતાં મી. દામોદર આશ્વંદજીને સાં નાસ્તા પાણી લીધા બાદ રડીમર પર ચડવાને તૈયાર થયા હતા. કીનારા ઉપર ઘણા હીંદી અને મોરા મહરજો તેમને વળાવતાં એકઠા થયા હતા. આગરે ૧૦ વાગ્યે રડીમર જંગ બાર જવા ઉપરી થઇ હતી. મોઝાંબીક માં જાજતો કિવસ જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવામાં આવ્યો હતો.

મો. ગોખલે મુખ્યમાં

ટાઉનહોલમાં આપેલું કાવચ્ચ

ગઇ તા. ૧૪ મીએ ર. ૨ જગ્યાએ છે કે મી. ગોખલે દક્ષિણ આફ્રિકાથી મુખ્ય પાછા ફરતાં તેમને માન આપવા લાંના ટાઉનહોલમાં એક જગી સભા મળી હતી. દરેક કોમના માણસોથી હોલ ખીચો ખીચ બરાબો હતો.

મી. ગોખલે કાવચ્ચ કરવા ઉઠવા બારે બારે કરપથી તેમને વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા. તેમણે યુનિયનની સદર દરમીયાન સરકારે બતાવેલ માળખુપણ તથા વિવેકનાં વખાણ કર્યાં હતાં, અને કહ્યું હતું કે પોતાની સ્થિતિ બહુ મુશીબત બરેલી હતી; તેમાંએ સરકાર તેમના તરફ જે સત્કાર બરેલી વરતણક બતાવતી હતી તેને લાને તે મુશીબતમાં વધારો થયો હતો. મી. મંધીના અદ્ભુત પ્રભાવ અને કામનાં તેમણે બહુ વખાણ કર્યાં હતાં. વિશ્લેષમાં તેમણે કહ્યું કે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓની સ્થિતિ મોચર રાજ્યના હારી જવા બાદ ખરાબ થતી ગઇ હતી. તેઓનાં દુઃખેનું વર્ણન કર્યા બાદ તેમણે જોરાઓની વાત પણ સમજવા બેવી છે એમ જણાવ્યું હતું. તેમણે એમ પણ કહ્યું કે કાળા ભોષા રખેને ઉપરવટ થઇ ગય એવી પાસ્તી લાંના જોરાઓમાં ફેલાઇ રહી છે, અને તેમાં વળી હીંદીઓની હાથપાતીયાં વધારે શ્રેયવણ હોવી થાય છે એમ તેઓ

(જોરાઓ) માને છે. કાવચ્ચના અંતમાં મી. ગોખલેએ કહ્યું હતું કે સંભળનારાઓ કદાચ અંગ્રેજો પામશે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના જોરાઓની એમ લાંના હીંદીઓ પણ વધુ હીંદીએ જાણવા આવે બિયું હાકતા નથી

AN INTERESTING GROUP

Photo by Aug. Bluttler

Taken at Heidelberg Station on the occasion of the Hon. Mr. Gokhale's visit.

હૈદલબર્ગના સ્ટેશને શ્રી. ગોખલે અને આપનાર મંડળીની લેવાયેલી છબી.

મને એમ કહેવામાં આવેલું છે કે મારે તો 'ઉવાઈ બારણી' ની વાતનેજ પકડી રહેવું હતું. પણ મું હજી વાત છે એ સર્વોચ્ચ ન મહુપ. સાંતા હીંદીઓને માટે મું ઉત્તમ કહેવાય તેજ સવાલ છે. અને તે એ છે કે બારણું કાપેદાર ઉવાઈ રહે પણ અવકથી ઘટી ખોટ પુરવા સાથે જરૂર પડે તેટલા હીંદીઓ હાખ મ્માય. જે હીંદીઓએ વાજખી વરતણની આશા રાખી હોય તો ગોરાની વાજખી ધાર્તીનો ખ્યાલ તેઓએ કરવો જોઈએ. ખુનીયન પ્રધાનોએ તે સવાલ ઉપર ખુબ ખ્યાન આપવાનું વચન આપ્યું છે. અને કમીએસન કાયદો વધારે નરમાઈથી અમલ માં મુકવામાં આવશે, તથા પા. ૩ નો કર નાખુઃ થશે એવી કું આશા રાખું છું.

“મરકયુરીની ટીકા”

ઉપરના ફટરના ખખર પર ટીકા કરતાં નાતાલ ‘મરકયુરી’ તા. ૧૭ મીએ લખે છે કે:—“મી. ગોખલેએ મુંબઈમાં બાપજી કરવું તે વિષેના તારમાં, તેમને હરપથી વધાવી લેવામાં આવ્યાનું જણાવેલું છે પણ તે બાપજી સાંજળીને લોકો નાં મનપર મું અસર થઇ એ જણાવેલું નથી. તેમના ફેટલાક દેશીબાઈઓ તેમની મુલાકાતના પરિણામ વિષે સાંજળી નારાજ થાય તેથી અમે અમો પામીશું નહીં, પણ અમને ખાતરી છે કે તેમનાં સમજુપણથી અને મધ્યમસર લાપજુથી તે સવાલની તીખાઈમાં આખરે ધમકો થવા વિના રહેશે નહીં. મી. ગોખલેનું મુંબઈનું બાપજી અહીંથી વિદાય થતી વખતનાં બાપજી કરતાં વધારે ખખર આપનાર હતું. તેમણે એવી માન્યતા જાહેર કરી હતી કે કમીએસન કાયદો વધારે વિચાર પુરવક અમલમાં મુકવામાં આવશે, અને લાઇસેન્સ ટેકસ રદ થશે. તેમની આશાએ કુળે એવું અમે કમીએસન છીએ. પહેલી બાબતમાં કહેવાનું કે કમી એસન કાયદોનો અમલ ઉદત અમલદારે ને હાથે એવો થએલો છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહેનારો કોઇ પણ કનસારી માણસ તેના જ્યાંવ કરી શકશે નહીં. લાઇસેન્સ ટેકસ (પા. ૩નો કર)ના સંબંધ માં કહેવાનું કે તે જોડેલો ઉપયોગી હતો તે કરતાં વધારે યુરસો ઉત્પન્ન કરનારો હતો. મી. ગોખલેનાં બાપજીની આ બધી વિષયો કરતાં વધારે બગલની વાત તો, તેઓ અંગેના હીંદીઓની સ્થિતિ વિષે બોલતાં જે સામાન્ય વચણ ખતાવે છે, તે છે. હીંદીઓને કમીએસન કરવાનાં અજ

ખુત કારણો છે એ વિચારને તેઓ વળગી રહે છે, અને એમ પણ જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના હીંદીઓની સ્થિતિ લગભગ પછી વધારે ખરાબ છે. આ બાબતમાં આપણે સુધવું ન જોઈએ કે કમર રાખ ની સામે આરોપ મુકવામાં હીંદીઓની કાંકમારીની ગણતરી મી. મેંબરેને કરી હતી. અને તેથી જુદી તરફની વરતણની વકકી રાખવામાં તેઓ વાજખી હતા. પણ મી. ગોખલે હીંદી સવાલની ખંતે ખાલું જોડ છે અને તેથી ગોરાઓનો ખ્યાલ પણ હીંદુસ્તાનના લોકો આમજ તેઓએ હીંમતથી મુક્યો હતો. તેઓ કણસ કરે છે કે અટકાયત વગરના હીંદી ધસારા સામે ગોરાઓનો વાંધો સમજવા જોમ છે, અને અહીં વસી રહેલા હીંદીઓ વધુ હીંદીઓ આવે એવું ઇચ્છના નથી. તેઓ કહે છે, સવાલ એ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો માટે ઉત્તમ મું છે— અને દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોમાં દેખીતી રીતે કળા અને ગોરાનો તેઓ સમાવેશ કરે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના દાર મુદ્દામાં ખુલ્લાં રહેવાં જોઈએ એમ તેઓ માને છે, પણ વહેવારમાં તે ખનવા જોમ નથી, તેમ કમીએસન જોમ નથી એમ પણ તેઓ જુએ છે. તેઓ વળી જણાવે છે કે જે હીંદીઓ વાજખી વરતણની આશા રાખતા હોય તો ગોરાઓની વાજખી ધાર્તીનો તેઓએ ખ્યાલ કરવો જોઈએ. મી. ગોખલેએ અહીં તેમજ હીંદુસ્તાનમાં જે વચણ ખતાવ્યું છે તે વિચાળ મનના રાખ્ય હિતેચ્છુને ઘટે તેવું છે, અને જાહેર મત ફળવચના તેમજ એક તરફ થી ઉરકેરાયેલી લાખખી અને બીજી તરફથી ખતાવવામાં આવતી સખ્તપચાત કરવાના તેમના આ બોધધાયક પ્રવાસોને કહી કોઇ કહેવું ઇચ્છશે.”

ડરબનથી મદસયે સોફ્ટુલ કસ્ટામ ખાનોલીના સેક્ટરી લખે છે કે:—આ મંડળની માસિક સભા ૫૦૪ વેસ્ટ ઓટ વાળા મી. જીવા કીકાના મકાનમાં ગરવા માં આવી હતી. હિસાબ વચાવ બદ મી. કમરમાઇલ કાસમ માલની ફેજરર તરીકે ચુંટણી કરવામાં આવી હતી. મારખરમથી આવેલા મી. કુસેન કળા હીમ ઉચાર સાફમે કલમ ઉપર બાપજી આપ્યું હતું અને મજકુર મદરેસાને એક ખીનીના ભેટ આપી હતી. તે પછી ઉલમ વિષે ફેરકુંકે મધુ વિવેચન ખ્યા આવેલા વિષેરખન મધ હતી.

મી. ગોખાનો અપીલમાં મળેલો સુકાદો

લાઇસેન્સિંગ બોરડનો કસાવ રદ થયો

મી. ગોખાના લાઇસેન્સ કેસમાં લેડી સ્મીથની લાઇસેન્સિંગ બોરડે ને સુકાદો આપ્યો હતો, તેની સામે સુપ્રીમ કોર્ટ માં અપીલ કરવામાં આવી હતી. મમ તા. ૫ મીએ વડા ન્યાયાધીશ જસ્ટીસ ડવ વિલ્સન, મી. જસ્ટીસ બરમ અને મી. જસ્ટીસ હેથોર્ન સન્મુખ તે અપીલ સંજળાઇ હતી. બોરડે અરજદારને તે નાં અને તેના ફિકરનાં નામપર લાઇસેન્સ નહીં આપવામાં આવે એવો સુકાદો આપ્યો હતો.

સુકાદો આપતાં વડા ન્યાયાધીશ મી. જસ્ટીસ ડવ વિલ્સને કહ્યું કે:—આ બાબતમાં અપીલ સંજળવાની સત્તા આ કોર્ટને નથી, છતાં મરકમ વડા ન્યાયાધીશના કહેવા મુજબ આ કેસ એટલી સત્તા ધરાવે છે કે અરજદારનો કેસ ખરા ખર આલેલો ન હોય, અને તેમાં કાંઇ ખેરરસા કામ લેવામાં આવેલ હોય તો તેમાં તે તપાસ ચકાવી શકે. કેટલીક બાબતો વિષે ફરી તપાસ કરવા અરજ કરવામાં આવેલી છે. તેમાં એક એ છે કે, સુકાદો આપનાર બોરડના બે સભા સદો અરજદારની સામે વાંધો લેનાર એમ ખર જોઈ કામરસના સભાસદો હતા. આ સંબંધમાં એવી દલીલ કરવામાં આવેલી છે કે આ બે સભાસદોએ બોરડ માં બેસવાની ના પાડવી જોઈતી હતી. પણ તે દલીલને પહેલો જવાબ એ છે કે અરજદારને અને તેના વકીલને બોરડ માં કેસ આલતી વખતે તે વિષેની ખખર હતી અને તે સામે વાંધો ઉઠાવવાનો હક તેઓએ જતો ક્યો હતો. પણ અરજદારના વકીલ મી. જોનીયનના સોમંદ નામામાં જણાવેલું છે કે તેને તે વિષેની ખખર નહોતી. મી. જોનીયનના સોમંદ વિષે કોર્ટને વધુ પુરાવાની જરૂર નથી એ ખુશી થવા જેવું છે. જે મી. જોનીયનને તેવી ખખર હોય તો તે આવો દેખીતો સુકાદો ઉઠાવ્યા વમર કેમ રહે તે ન સમજાવ તેવું છે. અને એમ તો લાગે છે જ કે તે કેસ સંજળાતી વખતે સુકાદો આપવા તેઓ ન મેહા હોત તો ટીક હતું. પણ તેઓએ નહોતું બેસવું એમ કહી ખરાં ખરાં કારણો આપવા

આખાં હોય એવું નથી દેખાતું. તેમ જ કંઈ દેવેના સમજથી તેઓ મેસવા ને નાશાયક હતા અને તેથી ચાલેલું કામ રદ થવું જોઈએ એવું પણ સાબીત થયેલું નથી જોવામાં આવતું. પછસા સંબંધી લાભનો અહીં સવાલજ નહોતો.

અમારે ચેંબરમાં તે વિષે ચરચા થઈ હતી, સારે મેસરસ માર્ટીન અને એન ડરસે તેમાં જામ ન લેવાનું કહ્યું હતું. અને મી. માર્ટીન તો ચર્ચા આણતી હતી સારે ચાલ્યા પણ મના હતા. મી. એન્ડરસ પણ ચાલ્યા મના હોત તો ઠીક થત, પણ તેમણે ચર્ચામાં જામ લીધો નથી એ વાત કોરટ માને છે. આ એ મહત્ત્વો, વિરુદ્ધ મત ધરાવનાર મંડળના સભ્યારૂઢ હતા એટલાજ માટે તેઓ અપીલ સાંભળનારી બોરડમાં બેસી ન શકે તે પુરતું કારણ લાગતું નથી. તેઓ તેમાં ન બેસા હોત તો ઠીક હતું એ ખરું. તેઓની સામે વાંધો એ જ લાવવામાં આવેલ છે કે તેઓ ચેમ્બર અને બોરડ બન્ને મંડળના સભા સદ્ય છે. એટલાથીજ દેવેનો સંભવ હોય એવો નિષ્પત્તિ કોરટ કરી શકતી નથી.

બીજા કેટલાક વાંધા તપાસવાની કોરટ ને હકુમત નથી. પણ એક એવી બાબત છે કે જે વિચારવા કોરટ બંધા એલી છે. તે એ છે કે : નાનો ગોમા સગીર છે, હિંદી સારું જાણતો નથી, અને ચોપડા લખતાં તેને આવડતું નથી. આવું કહેવામાં લાઇસેન્સિંગ ઓફીસરે અને બોરડે ૧૮૯૭ ના ડીક્ટર એક્ટ નંબર ૧૮ માની ૭ મી કલમનો ખ્યાલ કર્યો હતો એમ કોરટ જોઈ શકે છે. તે માં એમ જણાવેલ છે કે ઇન્સ્ટ્રુક્શન્સ કાયદાની શરતો મુજબ વેપારના ચોપડા હિંદીમાં બરાબર રાખવામાં આવ્યા છે એવું લાઇસેન્સિંગ અમલદારને કે ટાઉન કમિશનરને બતાવી ન શકે તેને લાઇસેન્સ આપવામાં આવશે નહીં. આ કાયદાનો અરથ મરદુમ વડા ન્યાયાધિશે એવો કરેલો હતો કે જરૂર પડે સારે અરજ દારને એટલુંજ બતાવવાનું રહ્યું કે પોતે હિંદીમાં ચોપડા રાખી શકે છે, અથવા બીજાની પાસે લખાવી શકે છે. મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે અરજદાર પોતે હિંદીમાં ચોપડા લખે અથવા બીજાની પાસે લખાવે.

તે પોતેજ ચોપડા લખવાને શકિતવાન હોવો જોઈએ એવી જરૂર નથી. બીજા કોષ્ટક પાસે ચોપડા લખાવવાને એ શકિત

વાન છે કે નહીં એવો પુરાવો માનવામાં આવ્યો હોય એમ જુજાનીપદથી જણાતું નથી. એ ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે લાઇસેન્સિંગ અમલદાર તથા બોરડ પોતાની ફરજ તથા હકુમતની બહાર નથી ગયેલ પણ અયોગ્ય રીતે તેનો સખ્ત અરથ કરવામાં આવેલ છે. કાયદામાં એવું ક્યાંય કહેવામાં આવ્યું નથી કે અરજદાર પોતે હિંદીમાં નામું ન લખી જાણે તેટલા સારે તેને લાઇસેન્સની મના કરવી. તેથી કોરટ એવો મત ધરાવે છે કે બોરડે પોતાની હકુમતનો પુરેપુરો અમલ કરીને ઠરાવ આપેલો નથી. એટલે બોરડે આપેલો ઠરાવ રદ કરવામાં આવે છે, અને અરજદારને ખરચ આપવામાં આવે એવો હુકમ કરવામાં આવે છે.

મી. બરટીસ બરમ અને મી. જસ ડીસ હેથરલેન ઉપરના ચુકાદાને મળતા થયા હતા.

યુનીયનીસ્ટ પક્ષનું વલણ

યુનીયનીસ્ટ પક્ષની કેમિસ ગઈ તા. ૧૯ મી નવેંબરે જોહાન્સબર્ગમાં મળી હતી. તેના પ્રમુખ તરીકે સર થોમસ સ્મારટે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી સવાલ પ્રત્યે નીચે મુજબ વિચારો જણાવ્યા હતા:—

“આપણે સમજવું જોઈએ કે લાભોની સાથે જવાબદારી પણ રહેલી છે—(સાંભળો) —અને હું આજ રાખું છું કે આ દેશના લોકોના લાભને નુકસાન પહોંચાડ્યા વિના એવો કોષ્ટક સંતોષ કરવો નિવેડો લાવવો જોઈએ કે જેથી આ કમ લાગી હોંદી સવાલ, સિટીસ સલ્તનતમાં જહુ અગત્યનો જામ મજાતા હોંદુસ્તાનમાં આશાંતિ ઉત્પન્ન કરતો બંધ થાય. હું માતું છું કે વાજબી રહેતે, અને લોકોની સંતુષ્ટિ સલામતી સાથે—જે જોવાનું છે તે લોકોની લાજથી સંતોષ પામે છે કે નહીં તેજ છે—તે સવાલનો સંતોષ કરવો નિવેડો આ દેશની અંદર આવી શકશે. અને પક્ષનો ખ્યાલ રાખ્યા વિના ગમે વરસે જેમ આપણે મદદ કરવાને તકવાર હતા તેમ હજી પણ વડી સરકાર નાવિચારોને અમલમાં લાવવાની ખાતર આપણે સર કારને મદદ કરવા તકમારમથું. (તાળીઓ.)

મી. હાવુડ મહમદ મુબ્બ પહોંચેલ છે એવો કેળવ મના સોમવારે તેમના કુટુંબ ને મળ્યો હતો.

મી. રસ્તમજીને મુખ્યારકબાદી

ગમે હજીતે ચુકવારને રોજ મી. રસ્તમજી ને લાં તેમના ફરજન જલસામાં અને તેમનાં એટી સીરીનજાણની છાદીને પ્રસંગે વ્યાખ્યામાં આવેલી ટીપ્પણીમાં સમજાવ ૫૦૦ મહત્ત્વોએ હાજરી આપી હતી. મેસરસ જોરમાન આમદ, હિમર હાજી આમદ ઝવેરી, હાવુડ બેબાત, એમ. બી. નાયક, એ. એ. કાજી (સેક્રટરી મહો મેડન સાર્ટીક સોસાયટી), એન. બી. નાયક (મારિતજાબરમના હોંદુઓ તરફથી), એ. ક્રીસ્ટોફર, ડી. હકીર (જનજીમન ઇસાતુલ હરજામ), અન્નારામ મહારાજ, અબ્દુલ હક (મેદરીસે જોરમાનીયા અને જોરોમન ક્રીકેટ કલબ તરફથી), અમાર. જમવાન, એમ. એસ. એલ. પોલાક, ઇ. એમ. પારખ, અબ્દુલ કાદર, અબ્દુલ કરીમ, દાદા જોસમાન, આઇ. એ. એચ. મુસા, સુખાંત કવીન, રઝુદીન વગેરે સાહેબોએ મુખ્યારકીના કાવણે કર્યા હતા. સહુએ મી. રસ્તમજીની સખાવતો અને જાહેર કામની તારીફ કરી હતી. મી. શીખ મહેતાએ કવીતા ગાઈ સંભળી હતી. મી. રસ્તમજીએ થોડા શબ્દોમાં સહુનો ઉપકાર માન્યો હતો. મુખ્યમાં વરરાજા અને તેમનાં કુટુંબને મુખ્યારક બાદીના કેળવો જોહાન્સબર્ગ, કેપટાઉન, કેલોન્ગાએ વગેરે સ્થળેથી ગયા હતા ડરબનથી મેસરસ પોલ, ઇ. એમ. પારખ, એ. એચ. મુસા, એમ. એસ. રાંદેરી, એ. એમ. શીખ. અબ્દુલ હક, અને અબ્દુલ ખાલેદ, નવરોજી, મીરીસ નવરોજી, શાપુરજી, હુસેન કાસમ, મહમદ ઇલાહીમ, શીખજી હમીદ, માર્ટીક સોસાયટી, જોરોમન ક્રીકેટ કલબ વગેરે તરફથી કેળવો ગયા હતા. મી. રસ્તમજી આ જાપાદારા સહુ સાહેબોનો આભાર માને છે.

ડનકાઉસરથી મી. કાસમ સુલેમાન તા. ૯ મીએ લખે છે કે:—અમે જુજા ને દેવસે ફુકાનો બંધ કરવામાં આવતી નથી એવું વોલમેંકથી ‘એક મુસલમાન’ લખે છે તે બરોબર નથી. એક ફુકાન હમેશાં બંધ થતી હતી, અને હાલ એક વીકથી બંધી ફુકાનો બંધ થાય છે.

મી. રીચ અને મી. ભાયાત કેસના ચુકાદાનો વિગત

મી. રીચ અને મી. ભાયાત કેસમાં છેલ્લી અદાલતે આપેલા ચુકાદાની વિગત નીચે મુજબ છે:—

આ અપીલમાં સરકાર પાસેથી મેળવેલી જમીનના હકારોનો ભંગ થતાં તે જમીન જપ્ત કરવાનો અમલનો સવાલ ઊભો થાય છે. આ કેસમાં જજીવવામાં આવેલ જમીનનો નામનો ધણી પહેલો પ્રતિવાદી છે, અને બીજો પ્રતિવાદી મોક્ષનરમ દાઉનશીપના ખાણવાળા લતા માં આવેલા અમુક તથા સ્થાનો કબજો ધરાવે છે. તે જમીનના હુકમ પ્રથમ તો લાઇસેન્સ ધરાવનારના કબજામાં રહેતા પણ એકાદ વરસ ઉપર તેને ફીફોલ્ડ કરી નાખવામાં આવેલ છે. તે માટે આપતી વેળા કેટલીક સરતો કરવામાં આવી હતી, જેમાંની એક એ હતી કે:—આવી રીતે આપવામાં આવેલી જમીન અથવા તેનો કંઈ ભાગ કોઈ પણ કાળા માણસના નામ પર અડવી શકશે નહીં, અમર તો તેને બાહુત તરીકે કે બીજી કોઈ રીતે તેને ઉપયોગ કરવા આપી શકાશે નહીં, અને તે જમીનના માલીક અથવા તો બાહુતના આકર સિવાય કોઈ પણ કાળા માણસ ત્યાં રહી શકશે નહીં અથવા તો બીજી કોઈ રીતે તેનો ઉપયોગ કરી શકશે નહીં. આ સરતનો કંઈ પણ ભંગ થાય તો તે જમીન પર જે કંઈ સુધારા વધારા કે ઇમલો કરવામાં આવેલ હોય તેનો ખર્ચો આપના સિવાય સરકાર તે જપ્ત કરી શકે.” આ કલમના અંતને લીધે વાદી એ જપ્તીનો દાવો કરેલ છે. વધુ વિગતમાં કિતરતા પહેલાં મારે કહેવું જોઈએ કે મુજબમાં તે જમીન કેવી સરતો તળે હતી અને કયા સંજોગોમાં તે સરતો બદલાઈ એ બાબતો એ કેસ ચાલતી વખતે વધારે સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હોત તો હિત થાત. વાદીએ આ બાબતમાં અમુક પુરાવો આપ્યો છે, અને પ્રતિ વાદીએ બિલકુલ આપ્યો નથી, એ જોતાં કોર્ટની સૂચનાથી અને વાદી પ્રતિવાદીની સંમતિથી અમુક ફરતાવેજ મુકદ્દમાની નોંધમાં ઉમેરવામાં આવેલ છે. આ ઉપરથી જુની અને નવી સરતો વિષે બધી માહિતી મળી શકે તેમ છે જો કે એ ફેરફાર થવાના સંજોગોની માહિતીની હજી ખામી રહે છે. એ સંજોગો બહુવા જોઈ અને બહેના થઈ પડત.

એવું જણાય છે કે અગસ્ટ ૨૦૧૩ના પટા ૧૮૭૪ ના અક્ટોબરમાં હરસાથી વેચવામાં આવ્યા હતા. તે પટા ખરીદનારને લાઇસેન્સની શી ભરતા રહેવાની સરતે, તથા તે રહેડોને લાગુ પડતા કામદારો અને ધારાઓ પાળવાની સરતે નવાણું વરસની માલીકીનો મળતો હતો.

સને ૧૮૮૧ ના જુલાઈ અને ઓગસ્ટ માં આવી જતનાં લીડ કોષ્ટ થોમસનાં નામ પર કરી આપવામાં આવ્યાં હતાં, જેની પાસેથી પ્રતિવાદી રીચને તે મલેલ હતાં, પણ રીચે નવાં ટાઇટલની અરજી કરેલી હતી કે નહીં, અને જે ફેરફાર થયો તે, હવે પછી જણાવવામાં આવશે તે મહેના, પહેલાં કે બીજા કામદારને આધારે થયો હતો કે નહીં તે બાબતમાં કંઈ ખબર મળી શકતી નથી.

વાદીએ એવો પુરાવો રજુ કર્યો છે કે બીજો પ્રતિવાદી કલરડ છે, અને તે મજૂર રહેડોમાં રહે છે. આ વાતમાં કંઈ શક નેવું નથી, અને પહેલાં પ્રતિવાદીને તેની ખબર હોવાથી તેણે તેને રહેવા દીધેલ હોય એ પુરવાર થાય છે. તેથી કામદારમાં કંઈ બીજો વાંધો ન હોય તો સરકારને તે રહેડો પર જપ્તી મુકવાનો હક છે. તેને માટે સીધો રસ્તો એ છે કે પહેલાં પ્રતિવાદી ઉપર તેની માલીકી રદ થવાની નોટીસ મોકલવી અને બંનેને તેનો કાણુ સોંપી દેવાનો હુકમ કરવો. તેમ કરવામાં આવેલું છે કે નહીં તે કેસેરેશન પરથી જણાતું નથી. પણ તેવાં પગલાંની સામે રાહત માગવામાં આવી છે. તે માટે એવડી ફીલ્ડ મુકવામાં આવેલી છે. એમ કહેવામાં આવેલું છે કે તે જમીન લીડહોલ્ડમાં હતી ત્યારે ખરીદવામાં આવેલી છે, જેના ટાઇટલમાં પ્લેઇન્ડીફ ધારે છે એવી સરતો રહેલી નથી; અને જે ફીફોલ્ડ આપવામાં આવેલું છે તે ૧૮૦૮ ના ૪૪ મા કામદારની કલમની રૂપે આપવામાં આવેલું છે. તેની અંદર જણાવવામાં આવેલી સરતો અમુક ધારાઓને આધારે ધડવામાં આવેલી છે, કે જે ધારાઓ તે કામદારની કલમ ૬૨ (૨) ને આધારે અવરનરે પડેલા છે. આ ધારાઓની સામે એ તરેહનાં વાંધો છે.

પહેલો વાંધો

એ છે કે તે ધારાઓથી મોરા અને કાળા ની વચ્ચે ભેદ ઉત્પન્ન થાય છે અને કાળા લોકોની ઉપર તેથી હાડમારી આવી પડે છે. કામદારના બંધારણ વિષેના

કામદારની ૩૯ (બી) કલમની રૂપે કહેવન શાહની રજા વિના એવો ભેદ લખાય કરી શકાય નહીં. એ રજા નહીં લેવામાં આવેલી હોવાથી ૧૮૦૮ ના ૩૪ મા કામદારની ૬૨ (૨) કલમ, અને તેને આધારે બનાવવામાં આવેલા ધારાઓ બંને અમલમાં ન આવે એવા અને કામદાર વિરુદ્ધ છે.

બીજો વાંધો

એ છે કે ધારાઓ કામદારની વિરુદ્ધ છે કેમકે તેથી જમીન ઉપર કરવામાં આવેલ સુધારા વધારા કે ઇમલો માટે કંઈ બંધો આપ્યા વિના તેને જપ્ત કરી લેવાની સરકારને સત્તા આપવામાં આવેલી છે અને વળી રંગ ભેદ કરવો કરેલો છે.

આ વાંધાઓને વધારે સારી રીતે સમજવા સાર ૧૮૦૮ ના દાઉનશીપ કામદારની જે કલમો તેની સાથે બંધ બેસતી થાય છે તેનો વિચાર કરવો એ સમવડ વાળુ થઈ પડે. તે કામદારના બીજા પ્રકરણમાં પટા ઉપરથી ફીફોલ્ડ ટાઇટલ આપવાના ફેરફાર વિષે કહેવામાં આવેલું છે. ૯મી કલમમાં લાઇસેન્સની શી લેવા ના હકને કામદાર સમવા ઉપરાંત, નીચે જણાવેલી બેમાંથી એક રીતે ફીફોલ્ડ ટાઇટલ લેવાનો હક માલીકને આપવામાં આવેલો છે. (જેની બાબતમાં મી. રીચની પહેલાંના માલીકોનો પણ સમાવેશ થઈ જાય છે.) ફીફોલ્ડ ટાઇટલ મેળવવાની એક સરત એ છે કે પુરવણીમાં બતાવેલા ફર મુજબ સામટી રકમ સરકારને ભરી દેવી, અને વળી બીજી સરત એ છે કે રહેડોની કિંમત પ્રમાણે ઠરાવેલો વખતે લાઇસેન્સની શી અમુક વખત મુકી સરકારને ભર્યાં કરવી. તે કલમની બાબા છુટ આપવાનું જણાવે છે, પણ ફરજ પાડવાનું નહીં. છતાં કલમ ૫૫ (૧૧) (જેમાં ૧૮૦૮ ના ૪૦ મા કામદારની ૯મી કલમથી ફેરફાર કરવામાં આવેલ છે) માં જણાવવામાં આવેલ છે કે ફીફોલ્ડ ટાઇટલ લેવા માટે રહેડોનો ધણી બધા પછા કરી દે તે પછી માઈનિંગ કમિશનરની ઓર્ડરમાં તેનો ખીશ કે બહલી વિષેના કંઈ ફેરફાર નહીં થઈ શકે. એ ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે આવું કંઈ પણ કામ કાજ રજીસ્ટ્રેશન ઓર્ડરની મારફત થઈ શકે. આ પ્રમાણે એક માલીક પોતાના રહેડોને વેચે તે પહેલાં સરકારી માટે મેળવવાની તેને જરૂર પડે છે. એમ છતાં પણ ફીફોલ્ડ માટે મેળવવાનું રહેડો ફીફોલ્ડની મુતકરી ઉપર રહે છે; એ કે કેટલાક સંજોગોમાં તે મુતકરીનો લાભ ન લેવામાં તેને બહુ અમવડ બોમવવી પડે તેવું છે.

તાપદલ કેવા રૂપમાં કાઢી આપવું તે ૬૦ મી કલમમાં કહેવામાં આવેલું છે. આ કલમમાં તે ૧૯૦૩ ના કાઉન સેન્ટ ડીરેપેક્સ ઓર્ડીનન્સ મુજબનું ટીક ઓફ ઓફ કહેવાય. તે કાયદાને આધારે ગવર્નર પોતાને ટીક લાગે એવી, નો કે કાયદાની વિરુદ્ધ જાય નહીં એવી અરતથી અરકારી જમીનની માટે આપી શકે. વધુ થએલા વાંધાની સાથે આમાંની કોઈ કલમો કંઈ સંબંધ ધરાવતી નથી.

પણ ૬૨ મી કલમ કે જે ફીફ્થ ટાઇટલના અમલ વિષે જણાવે છે, તેના ઉપર આ તરારના નિવેદાનો આધાર રહેલો છે. તે કલમમાં એવી

શુભવણ બરેલી સાધા

વાપરવામાં આવેલી છે કે તેનો ચોક્કસ અરથ કરવો મુશ્કેલ છે. તે કલમની પહેલી પેટા કલમમાં કહેવામાં આવેલ છે કે ૬૦ મી કલમને આધારે ડીડ મેળવનાર ધણીને જે શરતો પાળવી એકથી પહેલી અરત એ છે કે માટે મેળવનાર ધણીને અગાઉના પટાની શરતો અથવા તે ગવર્નર જે મંજૂર કરે તે શરતો પાળવી એકથી. બીજી અરત બહુ શુભવણ બરેલી છે; પણ ખુબ વિચાર કરતાં તેનો એવો અરથ સમજાય છે કે જે તે જમીનનું લીઝહોલ્ડ તેજ માણસના નામપર સાધારણ રીતે થયેલું હોય. તે પટાની રૂપે જે શરતો લાગુ પડતી હોય તેજ શરતો આવા ટાઇટલનીરૂપે લાગુ પડે. પણ એક અમલની કલમ તેમાં ઉમેરેલી છે કે તે માટેને પટાની શરતો લાગુ પડશે નહીં. અને પછી બીજી કલમથી ગવર્નરને એવા સત્તા આપવામાં આવેલી છે કે સ્ટેડનાં ફી ફોલ્ડ ટાઇટલને લાગુ પડે એવી શરતો તે ધડી થકે. હવે આ કલમનો વિચાર કરતાં એવો સવાલ ઉભો થાય છે કે પટાની એવી કઈ શરતો છે કે જે મંજૂર રાખવાની અને ફી ફોલ્ડ માંડમાં ઉમેરવાની ગવર્નરને સત્તા આપવામાં આવેલી છે? અગાઉ જતાવવામાં આવેલું છે તે પ્રમાણે પ્રથમનાં ટાઇટલમાં ખાસ એવી કંઈ શરત નથી કે જે આ કેસને લાગુ પડે. પણ જે લાગુ પડે છે તે તો કાયદાની રૂપે જતાવવામાં આવેલી શરતો છે. આ શરતો ૧૯૦૮ ના સેનેરી કાયદામાં જોવામાં આવશે, જે ટાઉનશીપ કાયદાની કાલેજ એક દિવસે અમલમાં આવ્યો છે. ૧૩૦ મી કલમમાં કહેવામાં આવેલું છે કે તે કાયદા (૧૯૦૮ ના સેનેરી કાયદા)ની રૂપે ગવર્નર માણસથી

કંઈ પણ હક મેળવી શકાય નહીં, તેમજ તે અથવા બીજા કોઈ અગાઉના સેનેરી કાયદાની રૂપે હક ધરાવનાર અમલ કોઈ કાળા માણસના નામપર તે કરી શકશે નહીં અથવા તેને કાઢે આપી શકશે નહીં, એટલુંજ નહીં પણ ચાકર સિવાય નો કોઈ કાળા માણસ તે જમીનપર રહી શકશે નહીં અથવા તેનો ઉપયોગ કરી શકશે નહીં અને એ કલમનો અર્થ કરે તેને પા. ૫૦ નો ફો, તેમજ નોટલા દિવસ તે બંધ ચાલુ રહે તેટલા દિવસ માટે રોકના પા. ૫ ના વધારના ફોની સળ ફરમાવવામાં આવેલી છે.

[અધુરું.]

ટાંરવાલમાં રહેવની તકલીફ

એસોસીએશનની લહત

બ્રિટીશ રોકેશનપરના રંગબેદ વિષે જાણાવું

બ્રિટીશ ઈન્ડિયન એસોસીએશનના એર મેન મી. કાછલીયાએ તા. ૧૭ મીએ રોકેશનપરના મેનેજરપર નીચેનું લખાણ કર્યું હતું:—

“સાહેબ,—બ્રિટીશના રોકેશન પહેલા અને બીજા વચ્ચેની ટીકીટ સેનારા દોઢી એની સામે જે દવેપ બરેલો તથાવત દાખલ કરવામાં આવ્યો છે તે સંબંધમાં આપના તા. ૯ મીના કામળની પહેલેય રવીકરવા રળ લઈ છું. મારી એસોસીએશનના નમ્ર મત પ્રમાણે, આપે કરેલી તપાસથી મારી એસોસીએશનને જે મુશ્કેલી વિષે ફરીવાર કરી હતી તેની હકયાતી કે વચર હકયાતી વિષે કાગ્યેજ આપને ખબર પડી શકે. કેમકે તે મુશ્કેલી સારીરિક અગવડ વિષેની નથી પણ મર તથા વિષેની છે. પહેલા અને બીજા વચ્ચેની સાધારણ બીજીથી મારી એસોસીએશનની કોમને ટીકીટ ન મળે તેમાં તે અપમાન સમજે છે એવી કોમને જે અમલની ન હોય છતાં હોઈ કોમના અરતબાને બહુ કારે હોય એવી બાબતોમાં રંગબેદને સત્તાવાળાઓ તરફથી ટીકા મળે તેની સામે હમેશ માનપુરવક વાંધો ઉઠાવવાનો આ કોમનો વિચાર છે. એકજ સામાન્ય બારીમાંથી દોઢીએ બાજુ સુધી ટીકીટ ખરીદતા તેથી એક સેકાને કંઈ અગવડ થયેલી નથી, અને તેથી

જણાવવા રળ લઈ છું કે, એ રિવાજમાં ફરકાર કરવાની કંઈ પણ જરૂર નથી. મારી એસોસીએશન આસા રાખે છે કે આપ આપના ફરાવ વિષે ફરી વિચાર કરશો.”

પેસેન્જરોને તકલીફ

મી. કાછલીયાએ તા. ૧૭ મી દીસે અરે નીચેનો વધુ કામળ જનરલ મેનેજરપર લખ્યો હતો:—

“સાહેબ,—મારી એસોસીએશન આગળ નીચેની બાબત લાવવામાં આવેલી છે તે વિષે હું આપનું ખ્યાન એવવાની રળ લઈ છું. એક હોઈ પ્રદરથ અને બાઇ તા. ૧૧ મીએ વીટપુરટલ જવા રેલવેની મુસાફરી કરતા હતા. તેઓ સવારે ૮.૪૦ વાગ્યે લેલીથી લાંબાજાત આવી પહોંચ્યા હતા. તેઓને મિટી ૯.૧૦ની વીટપુરટલની ટ્રેન લેવાનો હતો. તે ટ્રેન આવી પહોંચી એટલે તેઓ રીઝ વરડ ડબ્બામાં બેસવા ગયા. બાઇની તબીયત નાજુક હતી અને તે લાં દોડી બજા એમ નહોતું. તેટલામાં ટ્રેનને ઉપડવાની સીગ્નલ આપવામાં આવી, અને તે મુજબ તે ઉપડી. ગારડે આ પેસેન્જરોને આવતા જોયા હતા. તેઓની સાથે તેઓ નો એક યુરોપીયન મિત્ર હતો. હોઈ બાઇને ગારડે ધકોટા પણ માર્યા હતા. આ સેકાને પછી ૧૦.૧૭ ની ટ્રેન સુધી રોકાવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. લાંબા જાતના રોકેશનપર ભારતરે વાતચીત કરવા માં એટલી તોછડાઇ વાપરી હતી કે તેથી ગુસ્સો ઉત્પન્ન થાય. બ્યારે ૧૦.૧૭ ની ટ્રેન આવી પહોંચી કારે મજબૂર પેસેન્જરો તેમાં બેઠા, પણ તે ટ્રેન મેકેઈજ જનાર છે અને વીટપુરટલ આગળ રોકાનાર નથી એમ કહી કન્ડક્ટરે તેઓને લમાવ્યા હતા. રોકેશન ભારતરે તેઓને કહ્યું હતું કે ટ્રેન વીટપુરટલ આગળ રોકાશે. તેથી તેઓ ન્યુકલેર ઉતરી પડ્યા પાછળથી ખબર પડ્યા કે તે ટ્રેન વીટપુરટલ રોકાનાર હતી. મારી એસોસીએશનને એમ પણ ખબર આપવામાં આવેલા છે કે કન્ડક્ટર બહુ અસમ્ય રીતે વરત્યો હતો, અને તે નબળા બાંધાની બાઇ તથા તેના સાથીને રસ્તામાં ઉઠા રહેવા તેણે કહ્યું હતું. તેના એક મિત્રે કન્ડક્ટરને સમજાવ્યા બાદ તેણે બેસવા દેવામાં આવી હતી. આ મિત્ર, ગારડ પડે તો આ બાબતમાં કાફી આપવા સુધી જતાવી છે. આ બાબતમાં તપાસ કરશો તો મારી એસોસીએશન આભાર માનશે.”

દેશોન્નતિનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ કયો ?

એક કલ્પિત સંવાદ

[અખતાર : રા. પ્રાગણ ખંડુભાઈ દેશપ્ર]

આખીવરતને અધિવર્તિમાં જોઈ વેનાં સંતાનો તેને ઉન્નતિપર લાવવા જુદી જુદી તરેહથી પ્રયત્ન કરી રહ્યાં છે. કયો મારગ શ્રેષ્ઠ છે એ વિષે થોડો સમય થઈ એક બીજા વચ્ચે બિનનિતા જોવામાં આવે છે. એ બિનનિતાને લઈ તેમની વચ્ચે એ પક્ષ પકી મળા છે. એક પક્ષને “મોડરેટ” એવી સંજ્ઞાથી ઓળખવામાં આવે છે જ્યારે બીજો પક્ષ “એક્સટ્રીમીસ્ટ” નામથી ઓળખાય છે. આખીવરતની ઉન્નતિનું મયન જેમ લાંબો જોવામાં આવે છે તેમ તેની જહાર વરતા પુત્રોમાં પણ તેજીજ બળવાન રીતે તે માલી રહ્યું છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વરતા હોંબના પુત્રોના દેશોન્નતિના પ્રયાસને કોઈ નાનો સુનો કહી શકાય નહીં. પ્રમાણમાં સંખ્યા બળ જો કે ધણું નાનું છે, પરંતુ કાર્ય બળ તેનું કાઢું વાળી આવે છે. ઉપરના બંને વર્ગોથી તદ્દન નિરાળા મારગ આ વરગે લીધો છે, અને આખી દુનિયાને જાહેર કર્યું છે કે હોંબી તરીકે દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેમણે કંઈક કરી બતાવ્યું છે. આ વરગેને સલામતી તરીકે આપણે ઓળખ્યા છે. હવે આ ત્રણમાંથી કયા મારગને શ્રેષ્ઠ કહેવો એ વિચાર માતૃભૂમિની ચલતી માટે અતિવન કરનાર હોંબીવાનને આખ્યા વમર નહીં રહે. આ વિચાર વાચક સમક્ષ નીચેના રૂપમાં રજુ કરવામાં આવ્યો છે. ઉપર કહેલા ત્રણ વરગેને ત્રણ બંધુઓએ કહ્યા છે. તેઓ દરેક પોત પોતાનો મારગ શ્રેષ્ઠ કહેવા લાગ્યા, અને વિવાદનું નિરાકરણ ન થઈ શકવાથી હોંબી દેવી પાસે ઉવટનો સુકાદો લેવા મળ્યા. હોંબી દેવી જોને મારગ શ્રેષ્ઠ કરાવે તેના મારગે બીજાઓએ ચાલવા પ્રતિજ્ઞા લેવી અને દેશોન્નતિ માટે ત્રણે જણે સાથે મળી મહાન પરિશમ કરવો એવો નિશ્ચય કરી ત્રણે બાકીઓ દેવી આજ્ઞા પહોંચ્યા.

હોંબી દેવી પોતાના કમ્પ મંદિરમાં પ્રભુ પ્રારથનામાં તલ્લીન થઈ બેઠાં છે ત્યાં ત્રણે જણે બાવી સંજ્ઞામ દંડવત કર્યા. દેવીએ આશીર્વાચન આપી પુછ્યું—પુત્રો, કુશળ છો ને ? તમારું ત્રણેનું સાથે આવવું મનેજીનેજી અનુમન

થાઈ છું. તમારી અંતરજ્ઞતા કું સમજી ગઈ છું. બોલો, તમે શું કહેવા ધારો છો ?

મોડરેટ ત્રણમાંના વડા તરીકે પ્રત્યુત્તર આપ્યો :—જ્યારે પુત્રો પોતાના અંતઃકરણમાં ઉપજતા કુચરાકઓનો નિરશુભ પોતાની મેળે ન કરી શકે ત્યારે પોતાના મનનું સમાધાન કરવા માતા પાસે આવી અનેક સવાલો પુછે એ સ્વાભાવીક છે, માતા, એવી ઇચ્છાથી અમે આવેને કરજી આખ્યા છીએ.

દેવી—પુત્ર, પુણીથી જણાવ કે શું સમાધાન કરવાનું છે ?

મોડરેટ—માતા, અમારા દેશી બંધુઓની અધમ અવસ્થા યદ્ય રહેલી જોઈએ મુઝાય છે. અમારા નોંધ કરોડ લાખ ઓમાંથી ધણીઓને પેટ પુરવું આવતું મળતું નથી. પરરાજ્યની કુંસરી નીચે રહેલા અમે સુધમની નીચે કચરાઈએ છીએ. અમારા એકુત બાકીઓની સ્થિતિ અત્યંત કંઠાળ છે, અત્યંત આકરા કરો તેમને કરવા પડે છે ખેતીમાં કંઈ પાકો થા ન પાકે પણ જમીનના કર તો જરૂર ભરેજ એ રીતી સરકાર પકડી રાખે છે. કુશળને લીધે અમારા મરીબ એકુત બંધુઓ ખેતીમાં કંઈ પણ પકવી ન શક્યા હોય છતાં શાકુકારને ત્યાંથી બાજી પકાડા કાઢી સરકારને કર ભરે છે, અને વંજપરંપરા દેવામાં કુબી રહે છે. અમારી પાસે કુન્નર તથા ઉદ્યોગનાં કંઈ પણ સાધનો નથી. અમે ઉન્નતિના મારગ શોધીએ તેમાં અમને શરકાર મદદ આપતી નથી. પરંતુ ઉલટાં વિનં નાંખે છે. બારે પઝારની મોઢા હોઢાવાળી મોઢરી સરકાર પોતાના જાત બાકીઓનેજ આવે છે. અમારા બાકીઓ મમે એવી હંચી ફળવણી પામેલા હોય પરંતુ હોંબી હોવાથી મોઢા હોઢા બોમવવા લાખક નથી આવું જણાવી અમને તેમાંથી બાતલ રાખે છે. અમારા બાકીઓને ફળ વણી આપવા સાર પકડા ખરમતીઆના કાની કરે છે, પરંતુ ઘરકરી ખરમ વધારવો હોય ત્યારે પાણું ફરી સરકાર જોતી નથી. માતા, કું કેટલુંક વરણું ? અમે અધમ અવસ્થામાં પડેલા છીએ તે માંથી છુટવા અમે “નેશનલ કેમિસ” સ્થાપેલી છે અને તે દ્વારા અમારાં સરવ દુઃખે જાહેર કરીએ છીએ, અને એજ કેમિસ મારફતે અમે સ્વરાજ્યની માગણી કરીએ છીએ. માતા, બોંબીશ સામ્રાજ્યમાં ધણી કોલોનીઓ બોંબીશની દેખ રેખ હોંબી સ્વરાજ્ય બોમવે છે, એવાં કે

એલેલીઆ—કેનેડા-સાઉથ આફ્રિકાવીએ. એવી રીતનું સ્વરાજ્ય એ અમને ઈશ રમે આવે તો મેં ઉપર દર્શાવેલાં દુઃખો માંથી અમે છુટીએ. ઉપર જણાવેલાં કોલોનીઓ સ્વરાજ્ય બોમવતાં હોવાથી અમન અમન ઉઠાવે છે સસકરના ખરમ ની પેની બરવી પકડી નથી, કોઈ પર રાજ્ય તેનાપર નજર કરવા તકવાર થાય તો ઇંગ્લેન્ડ તેની બાજુમાં આવી ઉભું રહે છે. એ કોલોનીઓ કેટલી બધી સ્વતા ધરાવે છે કે તેઓ ઇમ્પ્રોડનો સામ પોતાના દેશમાં આવે તો તેનાપર પણ જહાત નાંખે છે. છતાં એ બધું ઈશ લાંઠ સહન કરે છે. કોલોનીઓને બાંધોડી સ્વતંત્રતા નથી. માતા, એવીજ સ્વતંત્રતા અમારે પણ જોઈએ છીએ, એ કોલોનીઓના જેવું સ્વરાજ્ય એ અમને મળે તો અમે અમારી ઉન્નતિ કરી શકીએ એમ કું માનું કું અને તેટલા ખાતર અમે ઇંગ્લેન્ડે સાથે મિત્રાચારીથી વર્તીએ છીએ. અમારા ધણા ખરા કારખમાં તેમની મદદ મેળવવા તેમને વિનવીએ છીએ. તેમની ફળવણી અને સુધારો અમે મદદ કરીએ છીએ. અને કોલોનીના જેવું સ્વરાજ્ય બોમવવા લાખક બનવા પ્રયત્ન કરીએ છીએ. આ બધું કરતા અને થીખવા ઇંગ્લેન્ડે સાથે મિત્રાચારી રાખવી જોઈએ અને અમારા પક્ષમાં બળતા અમારા બધા બાકીઓને એમ કરવા વિનવીએ છીએ. અમને તો ખાતરી છે કે આજે નહીં તો પાંચ વરસે પણ ઇંગ્લેન્ડે અમારી એ અલિલાયા પાર પકશે. હોંબી પ્રબલિય કેમિસ એ અમારું વાજંત છે. ઉપર જણાવેલાં ધોરણેજ તે પણ પોતાનું કામ કરે છે. આટે માતા, કું ધારું છું કે જે મારગ મેં મદદ કર્યો છે તે દેશ, કાળ અને સ્મિતિ જોતાં ઉન્નત છે, મારા બાકીઓને માટે એ વીંચારો લાભકર્તા થા હાની કર્તા છે તે વિષે આપ, મારા આ બીજા બાકીઓનું કહેવું સંભાળ્યા બાદ નિરશુભ આપો અને પછી આપ જેમ ચાલવા સલાહ આપશો તેમ ચાલીશ. આટલું બોલી હોંબી દેવીને પ્રણામ કરી મોડરેટ લાક એક બાજુએ હોનો રહ્યો.

હોંબી દેવી એક્સટ્રીમીસ્ટને બોલાવી તેને જો કહેવાનું હોય તે કહેવા આતા આવે છે.

એક્સટ્રીમીસ્ટ નજીક આવી પ્રણામ કરી પોતાનું આપણું નીચે પ્રમાણે કર કરે છે :—માતા કહેવાનું તો ધણું જ છે, પણ શું કહું અને શું રહેતા હઈ ?

માતા, ઉચ્છેદ રાજ્યની હસ્તીથી અમારી
જ્યાં જુઓ ત્યાં અધિગતિ થઈ રહી છે.
અમારે કોઈ પણ જગ્યાએ હરિને ખેડવા
નું કામ રહ્યું નથી. અમે જ્યાં જઈએ
ઉભા રહીએ ત્યાં અમારાં દુઃખી બાપાઓ
ની રડારોળ અને કલકલાટ નજર આવે
છે. ઉચ્છેદની સ્વાસ્થ્ય રાજ્ય પદ્ધતિ
ને લઈ અમે હરેક બાપાઓ કંઠમાં અડ
રહ્યા છીએ. અમારી ઉન્નતિ થાઓ પા
અમે અધિગતિમાં પડે તેની રાજ્યકર્તા
ને જરા દરકાર નથી. અમારી પાસેથી
જેમ બને તેમ વધુ પડતા કંઠાવી ઉમ
લડીને ઉદ્ધારી બનાવવી એ તેમનો હેતુ
છે અને તેમ તેઓ કરી શક્યા છે.
ઉમલડામાં ચીથરે કાલ બહુતા ઉચ્છેદ
અમારે ત્યાં આવી બધા સાહેબ બની
ગળચસ-તા અલાવે છે. અમારા પર નવા
નવા કાયદાઓ તેઓ એકઠા થઈ બેઠે છે,
અને એ-એ-ઇન્ડિયન છાપાકારો તેમના
કાલ મળજીત કરે છે. તેમના વેપારનું
સંરક્ષણ કરવા લલકરી બળને મળજીત
કરે છે અને તેનો ખર્ચ વધારી તે
અમારી પાસેથી કર તરીકે વસૂલ કરે છે,
જે બોલે અમારા ગરીબ બાપાઓને માથે
વધુ પડી જાય છે, અમારા બાપાઓને
અમે છાપાકારો આ બધું સમજાવીએ
અને સરકારનો જીલમ અને અન્યાય
બતાવીએ તો બમને અસહ્યબહુત બધી
જેલમાં મોકલે છે. અમને ડીપોઝિટ કરે
છે, અમારી માલ મીલકત બધી જપ્ત
કરી લઈ અમને દુરહથાએ પહોંચાડે છે.
પ્રેસ એક્ટ પસાર કરી અમારા છાપાઓ
ના મોં સરકારે પાંધ કર્યા છે, અમારી
પાસે શેઠક જાગીનગીરી લે છે અને
અમારાથી જરા સખત બાપામાં બાપા
બધું કે અમારી શેઠક જાગીનગીરી જપ્ત
કરી લઈ છાપું બંધ કરી દે છે, અને
ઉપરથી સજા કરે છે તે નોખી. અમે
જો સ્વદેશીની વાત કરીએ તો સરકાર
ડોળા મુરઠાવે છે. લાખો નહીં પણ
કરોડો રૂપિયા અમારી પાસેથી દર સાલ
ધસગાઈ જાય છે તે કહી પાછા આવતા
જ નથી. અમારા લાખો બંધુઓ અનેક
જીવલેણ રોગોના પંખમાં સપડાઈ કમોવે
વિકરાળ કાળના મુખમાં જઈ પડે છે
તેમને નાશી છુટવાને ન મળે સાધન કે
ન મળે દેઠાણું. આવી અધમ સ્થિતી
માંથી બચવા અને પોતાનું સુખ સાચ
વવા અમારા દેહલાક બાપાઓ દેહાવર
જાય છે તેમનાં દુઃખનો ત્યાં પાર રહેતો
નથી. તેમનું બીચારાનું ઉલ્લાસથી
નીકળી મુલમાં પડવા જેવું થાય છે.

મજુર તરીકે પોતાનું પાપી પેટીયું
બરવા મારા ગરીબ બંધુઓ પરદેશમાં
જાય તો ત્યાંના સ્વરાજ્ય ભેગવતા જોરા
લોકો તેમને સંતાપે છે. તેમની રાત
દિવસની મહેનતપર તાગડધીન્ના તેઓ
કરે છે છતાં તેમને યુવામનીપેટે રાખે
છે. એટલે માતા, અમને નથી સુખ
ધરમાં કે નથી સુખ બહારમાં. મારા
મોડરેટ બાપાઓ જજીયામાં તેવાંજ દુઃખો
દું પણ જજીયાનું છું, પરંતુ માતા,
તેમણે ઉન્નતિ સાર બીજો મારમ મહત્ત્વ
કર્યો છે, કે જે અમને સરવને વધુ તુક
સાનીમાં ઉતારે છે, તેઓ કહે છે કે છત્ર
રજોની સાથે આપણે મિત્રાચારી રાખીને
ધીમે ધીમે આપણે જેલનું મેળવીશું.
પરંતુ માતા, હું ધુલું છું કે પ્રજાકીય
કેમિસ આજ લગભગ ૨૮ વરસ થયાં
બીજા માંગતી આવી છે અને તેથી અમ
ને શું મળ્યું? તેમણે સરકારને વિનવી,
સરકારી હોદ્દેદાર અમલદારોના કલાવાલા
કર્તા સહેનકાહની માફી આપણ જઈ
ટાપીએ છતાં પડતું આ સરવના બદ
લામાં તેમને શું મળ્યું? વધુ હાડમરી
અને અપમાનો અમવાં પડ્યાં. વિનંતી
કરી, ગરીબ સજને માગવામાં આ પરી
શ્યામ આગ્યું. આ ઉપરથી માતા,
અમારે પણ તો એજ ઠરાવ ઉપર
આવ્યો છે કે જ્યાં સુધી ઉચ્છેદનો
અમારી વચ્ચે પગ છે ત્યાં સુધી ઉન્નતિ
ની વાત કરવી એ હવામાં બાચકાં બરવા
જેવું છે. માટે અમારી વચ્ચેથી ઉચ્છેદ
ને બળાકારથી પણ કાઢી મુકી રાજ્ય
સ-તા અમારા કાથમાં લઈએ ત્યારેજ અમે
અમારું અને અમારા ગરીબ બંધુઓનું
કન્યાજી કરી શકીશું. આજે કેટલાક
વરસ થયાં પ્રજાકીય કેમિસ અમને રાજ
કાજમાં લાગ આપે એમ સુખ મારતી
આવી પણ તેની ન મળે કંઈ દાદ કે હરિ
માદ; અમારે બંધાણમાં અમે બરનિદા
માંથી જીવ્યા અને બોખના પકાકા કિડા
વા ત્યારે ઉચ્છેદનો અંધ તરત ઉધડી
અને અમારા બાપાઓને રીકારમ (સુધારા)
મળ્યા. માટે એતો અંધકાર પીના નમસ
કાર હોયજ નહીં. એ રસ્તો તો તરત
દાન અને મહા યુગના જેવો છે. બીજી
બધી વાતો ખાલી થોડાં છે. અમે એ
દિલચાલ મોટા પાયાપર ચર કરી. પ્રજા
કિસ્તવની છાપ અમારા બાપાઓના દિલ
માં બેસાડી પ્રજાકીય નિકાલો, પ્રજાકીય
કાલેજો, ખુલ્લી મુઠી અનેક વિદ્યાર્તનો
પોતાનું સરવસ્વ છોડી પોતાની જીંદગી
એવી દેલોને ઉન્નતિપર લાવવા અર

પણ કરી બેઠા. પ્રજાકીય બેઠા, અને
પ્રજાકીય સ્ટીમર કંપનીની સ્થાપનાઓ
કરી, સ્વદેશી અને બેચકોટનો કંઠો વસા
ડ્યો. ઉચ્છેદ વસ્તુ માત્રનો બહિષ્કાર
કર્યો. અમારી પતિન, બગિની, અને
માતાઓ, તેમને જો સ્વદેશી માલ ન
લાવી આપવામાં આવે તો ગદકાર્ય ન
કરવું આવા નિયમો કરી બેઠી, અમે
અમારા બાપાઓમાં એક નવીન જુસ્સો
ઉત્પન્ન કર્યો. અમે કેમિસમાં પણ એજ
વાત લાખ્યા કે ઉચ્છેદને સાથે બીલકુલ
સંબંધ ન રાખતાં આપણા બળ ઉપર
જ આપણે ચાલો. પરંતુ માતા, અમારા
કમલાઓ અમારા આ મહાન કાર્યમાં
અમારા મોડરેટ બાપાઓએ અંતિમ
પાડ્યું અને અમારી બાપાઓ નિરાશામાં
પલટાવી નાખી. હું તો હજી પણ કહું
છું કે જો મારા મોડરેટ બાપા મારી
સાથે આવીને બળે તો અમે બંને
અમારી ઉન્નતિ વાસ્તે કેશીય કરીએ.
માટે અમારી વચ્ચે તમે સમાધાનીનો
રસ્તો કાઢો એમ મારી વિનંતી છે.
એટલું બોલી એકસ્ટ્રીમીસ્ટ બાપા પ્રજાકીય
કરી એક બાલુએ ઉભો રહ્યો અને તે
ની જગ્યા સત્યાગ્રહીએ લીધી.

[અંતર]

સ્ટોમરોની આવબવ

[અધિદેશ ઉચ્છેદ લાકન]

પાલમકોટા—તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બરના બરસા
માં મુંબઈ માટે ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાકન]

અમોના—તા. ૨૭ મીએ ઉપડી ઇરટ
આફ્રિકાનાં બંદરો કરતી મુંબઈ
જશે.

[અર્મન લાકન]

કંઠકર—તા. ૧૨ મી જાનેવારીએ મુંબઈ
માટે ઉપડી જશે
પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૬ ડી ફેબ્રુઆરીએ મુંબઈ
માટે ઉપડશે.

[ઉચ્છેદ અધિકારીના લાકન]

ડીમેરીક—માલખો મહ દક્ષિણ અને
પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે તા.
૬ ડીએ કલકત્તાથી ઉપડી મુકી છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદી ઇન્દી એજનસી સવાલ

સરકારી પત્રગવહાર

(નવા બંધારી ચાલુ)

કેલોનીયલ પ્રધાન તરફથી જુલાઈ તા.
૬, ૧૯૧૨ના દિવસે મવરનર જનરલને
મેકલમએલો તાર :

“આપના તા. ૨૪ જુનના તારના જવા
બમાં ફર્માવવાનું કે ઇન્દીએજન બીલ પાસ
ન થયું તેથી નામદાર સરકારને અસંતોષ
તથા દીલગીરી થાય છે. સરકાર આગુરતા
પુરવક લેશે તે રાખે છે કે જેમ બને
તેમ જલદી બીલને પાસું દાખલ કરવા
માં આવશે. અને બીજા અર્થવામાં
આવશે.”

મવરનર જનરલ તરફથી કેલોનીયલ
પ્રધાનને તા. ૧૩ મી જુલાઈએ મળેલો
કાગળ :

કેપટાઈન, તા. ૨૪ જુન ૧૯૧૨.

“ઇન્દીએજન રીસ્ટ્રીક્શન બીલમાં મારી
સરકાર નવી કલમ નં ૪ ની દાખલ
કરવા પારે છે, તે બાબતના આપના
તા. ૧૬ મી જુનના તારના જવાબમાં
જણાવવાની હું રજા લઉં છું કે પ્રધાનો
સાથેના થયેલાં લખાણોની નકલો આપને
રવાના કરું છું, જે ઉપરથી આપ જોશે
કે નવી કલમનો આપે જે અરજ કર્યો
છે તે વાસ્તવિક છે.

બીલના બીજા વાંચન ઉપરની ચર્ચા
તા. ૩૦ મી મે એ શરૂ થઈ હતી તે
તા. ૩ જી, તા. ૧૧ મી તથા તા. ૨૨
મી જુનને દિવસે ફરી ચાલી હતી, અને
હજી તે પુરી થઈ નથી. તે કલમ ઉપર
વિરોધી ચર્ચા ચાલી હતી તે તરખ પડી
હોય એવાં મી-ટો બીલકુલ હેખાતાં નથી.
અને ચાલુ પાર્લામેન્ટની બેઠકો, કે જે
આજે પુરી થવાનો સંભવ છે, તેમાં હું
પાર્ટ હું કે જે પસાર થવાનો જરા
જોશથી થઈ સંભવ નથી.”

(ઉપરના કાગળમાં બીડવામાં આવેલું
ટાંચકું ના. ૧)

મવરનર જનરલ તરફથી યુનિયનના
પ્રધાનોને :

કેપટાઈન, તા. ૨૦ મી જુન, ૧૯૧૨

“ઇન્દીએજન બીલમાં જે નવી કલમ
દાખલ કરવાનું પારવામાં આવ્યું છે, તે
સંબંધમાં પ્રધાનોના તા. ૧૨ મી જુનના,

નં. ૫૧૨ ના લખાણના જવાબમાં કેલો
નીયલ પ્રધાન તરફથી મળેલો તાર આ
સાથે હું રવાના કરું છું, અને નામદાર
સરકારે તે કલમનો અરથ વાજબી કર્યો
છે એવા ખબર તેમને આપી શકું કે
નહીં તે જણાવશો તો ખુશી થઈશ.”

(ટાંચકું નંબર ૨.)

યુનિયનના પ્રધાનો તરફથી મવરનર
જનરલને :—

તા. ૨૨ મી જુન, ૧૯૧૨.

“નામદાર મવરનર જનરલના તા.
૨૦ મી ના નંબર ૧૫૨૭૪ ના લખાણ
ની પહેાંચ સ્વીકારતાં, ઇન્દીએજન બીલમાં
જે નવી કલમ દાખલ કરવાની છે તે
વિષે પ્રધાનો જણાવવાની રજા લે છે કે
નામદાર સરકારે જે કલમનો જે અરથ
કર્યો છે તે વાજબી છે અને જે બાબત
ઉપર મી. હાર્દોરટને ખાત્રી આપવા
આપ જે વાજબી પગલાં લેશે તેથી
પ્રધાનો સંતોષ થશે.”

મવરનર જનરલ તરફથી કેલોનીયલ
પ્રધાનને તા. ૧૩ જુલાઈએ મળેલો
કાગળ :

કેપટાઈન, તા. ૨૬ જુન, ૧૯૧૨.

“સાહેબ—તા. ૨૪ જુનના મારા
લખાણમાં જણાવેલ ઇન્દીએજન બીલ
વિષેની બાબતમાં પ્રધાનો તરફના તા.
૨૬ જુનના લખાણની નકલ આ સાથે
રવાના કરવાની રજા લઉં છું.”

(ઉપરના કાગળમાં જણાવેલું ટાંચકું)
પ્રધાનો તરફથી મવરનર જનરલને
લખાણ :

તા. ૨૬ જુન, ૧૯૧૨.

“ઇન્દીએજન રીસ્ટ્રીક્શન બીલ પાસ
મેન્ટની ચાલુ બેઠકમાં પાસ ન થઈ
થક્યું એ પ્રધાનો દીલગીરી સાથે જણા
વવાની રજા લે છે. હાલિકે એક એસે
મલીની બેઠક શરૂ થઈ કે આ બીલ
દાખલ કરવામાં આવ્યું, પરંતુ આપ
નામદારને ખબર હતી કે પાર્લામેન્ટના
મેમ્બરોના મોટા ભાગે એ બીલની સામે
સખત વિરુદ્ધતા બતાવી હતી. આટલેથી
મન શાપડાના ધોરણ મુજબ જે પરીક્ષા
રાખવામાં આવી હતી તેજ” અડચણકુ
મુખ્ય કારણ યદી પડેલ છે, અને પ્રધાનો
પારે છે કે બીલ ત્યારે ફરીથી દાખલ
કરવામાં આવશે ત્યારે એ પરીક્ષાની કલમ
ને કેટલેક દરબજે નરમ કરવી પડશે.

બીલને બીજા અર્થવામાં સાદ પ્રધાને
ધણાજ આગુર હતા, પરંતુ બીલના
તરફ જે વિરુદ્ધતા બતાવવામાં આવી હતી
તે, અને બીજા ધણાજ અમલના કમદા
ઓ પાસ કરાવવાની જરૂર હતી એ બંને
બાબતો જોતાં અને તેમાં વળી પાર્લામેન્ટ
પાસ માસ સુધી ચાલુ રહી હતી તે
જોતાં તે બીલનું છેવટ લાવવાનું આખરે
અશક્ય લાગ્યું.”

પ્રધાનોને ધણી મોટી મુશ્કેલીઓની
સામે થવાનું હતું જે વિષે આપ નામ
દાર વડી સરકારને ખબર આપશો તો
પ્રધાનો ખુશી થશે, અને જે બાબતનો
નિશાલ લાવવા તેમને બીજી મદદ હવે
આપવામાં આવશે. એવી આશા પ્રધાનો
રાખે છે એમ જણાવશો.”

મવરનર જનરલ તરફથી કેલોનીયલ
પ્રધાનને મેકલમવામાં આવેલો તાર :

તા. ૧૭ જુલાઈ, ૧૯૧૨.

“તમારો તા. ૬ મી જુલાઈનો તાર
મળ્યો. તેની હકીકત મારા પ્રધાનોને
જણાવી હતી, જેના જવાબમાં તેઓ
જણાવે છે કે આ બીલ પાસ કરાવવાને
સાર પાર્લામેન્ટની ખાસ બેઠક નવેમ્બરમાં
બોલાવવા વિષે તેઓએ વિચાર કર્યો
પરંતુ તેઓ જણાવવાને દીલગીરી છે કે
આ રસ્તો પ્રદક્ષ કરવા તેઓ અશક્ય
છે. મારા તા. ૨૬ મી જુનના પુમારની
સાથેના તેમના લખાણમાં જણાવેલું છે
તે પ્રમાણે બીલ પાસ કરાવવા તેઓ
બહુજ આગુર હતા, અને પાર્લામેન્ટમાં
બીજવારના વાંચન ઉપર થયેલી ચર્ચા
બધી ખાતમાં લઈ તેઓ બીલમાં કેટલેક
સુધારો કરી આવતી બેઠકમાં જેમ બને
તેમ જલદી બીલને પાર્લામેન્ટમાં દાખલ
કરવાનાં પગલાં લેશે.”

કેલોનીયલ પ્રધાન તરફથી એક્ટીવ
મવરનર જનરલને તાર :—

તા. ૨૫ મી જુલાઈ, ૧૯૧૨

“તમારો તા. ૧૭ મી જુલાઈનો તાર
અને ૨૬ જુનનો પુમાર બંને મળ્યાં.
પાર્લામેન્ટની બીજી બેઠક વખતે જલદીથી
કેટલાક સુધારો કરીને બીલ દાખલ કરવા
ના તમારા પ્રધાનના વિચારો બદલાયા છે.
પ્રધાનોની વિનંતી બાબતમાં નામદાર
સરકાર પોતાની શક્તિ અનુસાર પુરવી
મદદ ખુશીથી આપશે.”

[સંપૂર્ણ]

આલેક્ઝાન્દર રાજ્યોની મહાદા

સુલેહની હિલચાલ

તા. ૧૨ ગુરવાર—'પ્રાંસવાલ શ્રીકર' માં લંડનથી સુલહારને મળેલો એક તાર મુજબ એ છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે : સોલોનીકા આગળ હથીમાર વગરના મુસલમાનોની બારે કલલ ખોસ્તી સીપાહીઓ ચલાવી રહ્યાના ખબર વીચેના થી 'ડેલી ટેલીગ્રાફ' મળેલા છે. તે જણાવે છે કે દુર્ગે મોહનની ક-તલ વિષે શાંતિનું છે તેનાજ જેથી માત્ર આ કલલ નથી, પણ અત્યંત ધાતકીપણા ભરેલો સીતમ તેમાં ગુજારવામાં આવેલ છે. બીજાપર ગુજારવામાં આવેલ જુલ મનુ વરજન થઈ શકે તેમ નથી. ધામલ થઈ પડેલાઓને એમને એમ દાદી દેવા માં આવેલા હતા. વધુ વિગતવાર ખબર જુદા જુદા રાજ્યો તરફથી હું મુલતમાં બહાર પડવાનો સંભવ છે.

તા. ૧૪ શનિવાર—આલે-સથી રહર જણાવે છે કે આજે અને દુર્ગે તોપોનો સખત મારો તા. ૧૨ મીએ ચાલી રહ્યો હતો. રાત પડતાં સારો બંધ થયો હતો. ઝીક લશ્કરના ૨૦૦ માણસો મવામાં હતા.

તા. ૧૬ શ્રોમવાર—લંડનથી રહર જણાવે છે કે તા. ૧૩ મીએ આલેક્ઝાન્દર રાજ્યોના એલચીઓની એક ખાતમી કાન દર-સ બેઠી હતી. તેમાં સહુએ એકત્ર થઈ દુર્ગે પાસે કરતો ચુકવાની મસલત કરી હતી. તે મસલત અરબી રાત સુધી ચાલી હતી.

રહર જણાવે છે કે દુર્ગે સરકારે સુલેહની મસલતમાં ઝીક એલચીઓની હાજરી સામે વાંધો ઉઠાવ્યો છે. ઝીસ તેની સામે બહાષ ચલાવી રહેલ છે તેવી સ્થિતિમાં તે મસલતમાં ભાગ લઈ શકે નહીં એમ જણાવે છે.

બલજેરીયન પાલમિંદના પ્રમુખે એક મુલાકાતમાં જાહેર કરેલું છે કે આડરી આનોપલ બલજેરીયાને સ્વાધીન કરવાની ચરત દુર્ગે કણુ નહીં કરે તો બહાષ પાછી કરે શકે.

દુર્ગે એલચી રહીક પાલાએ એક મુલાકાત દરમિયાન દુર્ગે લશ્કરની સ્થિતિમાં સુધારો થવાની વાત જાહેર કરી છે તેથી અને બીજા બધા સંબંધોથી સુલેહ સાટે લહેલો પતાવવામાં આવે છે.

આલે-સથી રહર જણાવે છે કે એવી રસ આગળ ટર્ક-ઝીક સરહદપર જોસ બેર બહાષ ચાલી રહી છે. દુર્ગેએ પેરુકા તજ દીધું છે અને જેનીનામાં આલેસો લીધો છે, અને ઝીક લશ્કર તેને બેરો ચાલી રહેલ છે.

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે દુર્ગે લશ્કરે જેનીના પાસે ઝીક લશ્કર પર છૂટ મેળવી છે અને તેની કેટલીક તોપો કબજે કરી છે.

તા. ૧૭ મંગળવાર—આલે-સથી રહર જણાવે છે કે ઝીક લશ્કરે જેનીનામાં નહરત દિશા તરફ આવેલા પરમીયાના નામના ચહેરતે કબજે કર્યું છે.

લંડનથી રહર તા. ૧૬ મીએ જણાવે છે કે સુલેહની મસલત આજે જેમ્સીસ પેલેક્સમાં સર થઈ છે. સર એડવરડ એ એ બાપજી કરી કાનદર-સમાં કામ કરે કર્યું હતું.

કાનદર-સના પ્રમુખપણા બાબત એવો કસાવ થયો છે કે જુદા જુદા રાજ્યોનાં નામના અશરકમ પ્રમાણે તે તે રાજ્યના મુખ્ય એલચી વારા ફરતી પ્રમુખ થાવ તે પછી મસલત બીજા દિવસ માટે મુલ ત્વી રહી હતી.

તા. ૧૮ શુક્રવાર—રહર જણાવે છે કે કાનદર-સનાં મુખ અને પ્રમુખોસ બેઠની વચ્ચે દુર્ગે અને ઝીક કાદલા વચ્ચે તા. ૧૬ મીએ કપાકપી ચાલી હતી. પરિણામ વિષે એક બીજાથી વિરહ સમાચાર બને કાદલાઓ તરફથી મળેલા છે.

તા. ૧૭ મીએ લંડનથી રહર જણાવે છે કે સુલેહની મસલત આજે સવારે પાછી થઈ થઈ છે. ઝીસે સંધીનામાં સહી નહીં કરી હોવાથી તેના એલચીઓની હાજરી સંબંધમાં દુર્ગે એલચીએ તેની સરકારની સુચના મંગાવી છે, અને તેથી ગુરવાર સુધી સભા મુલતવી રહી છે. એલચીઓએ કાનદર-સ સાટે એક અંગ્રેજ સેક્રેટરીની માન્યુરી કરી છે.

તા. ૧૮ ગુરવાર—આલે-સથી રહર જણાવે છે કે તા. ૧૮ મીએ ઝીક લશ્કર તરફથી બીજાનાના કીલ્લામાં રહેલા દુર્ગે લશ્કરપર આખો દિવસ મારો ચાલુ હતો અને તે કીલ્લો છૂટાવાની તકવારી માં છે. ત્યાંથી જેનીનાને રસ્તો ખુલ્લો થયો.

લંડનથી રહર જણાવે છે કે સુલેહની મસલત વેળા સર એડવરડ એ હાજર હતા. અને આલેસોનીયાની લવિબની સ્થિતિનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

દુર્ગેને મહા

જેહાન્સખાંથી તા. ૯ મી એ એક ખબર હખીબ મોટજી દુર્ગેને મહા કરવાની જરૂર વિષે ફરી કામગીરી થયે છે અને તેમાં બધે રથલે મુસલમાનોની કાનદર-સ ભરી જાયુકની મહા માટે હું કણુ કરવા આમલ કરે છે.

કરખનથી તા. ૧૧ મી એ એક ખબર પત્રો થયે છે કે :—કરખાથી રાજ્યને મુરોપમાંથી કાઢી નાખવા મુરોપી કરોળી માલો જણુ બીજાથી કપટ બર્વા કપાકાવા દુર્ગે રાજ્ય સાથે ચલાવે છે, તેથી કુનિયાના મુસલમાનોમાં મુરોપી રાજ્યો પ્રત્યે અણુમનો પેદા થયો છે અને તેઓનાં દિલ પોતાનાં ખલીફને મહા કરવા કુદ રતી રીતે જુરુસામાં આવી ગયા છે. લકાઇમાં સહીત થયેલાઓનાં બાળ બચ્ચાં તથા જખમી થયેલાઓની સારવાર માટે રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીના ફંડમાં દક્ષિણ આફ્રિકાની અંદર મારે તરફ મહા થઈ રહી છે, અને વધુ મહા આજુજ છે. કરખનની 'ધ મહોમેડન થીએટ્રીકલ મંડળીએ' વે ફંડમાં મહા કરવા મહ તા. ૪થી અને ૨૬મી નવેમ્બરે બેલો બજવી ખતાવ્યા હતા. તેમાંથી ખરચ બાદ જતાં પહેલા બેલની પા. ૫૨-૪-૨, અને બીજા બેલની પા. ૬૦-૧૮-૦ નીકેપજ અનેની રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીને સ્વાધીન કરવામાં આવી હતી. બીજા બેલમાં ના. દુરકી કાનસમે હાજરી આપી હતી, અને તે બેલના વ્યવસ્થાપક મી. મહમદ માજમને તથા કંપનીના એક્ટરને તેઓ ત્રી મહેનત માટે ધન્યવાદ આપ્યો હતો.

પોચેસ્ટરમથી ત્યાંના રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીના એક્ટર મી. એસમાન હાજર થઈ હતા તા. ૧૨ મી એ થયે છે કે :—તા. ૧૦ મી નવેમ્બરને રાજ રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીનું ફંડ એકઠું કરવા મી. હાસમ તખમનની હું. વાળા મી. હાસમ કપાકીમના પ્રમુખપણા નીચે એક સભા મળી હતી, અને ફંડનું કામ શરૂ થયું હતું. બાજ સુધીમાં પા. ૧૦૬-૮-૨ એકઠા થયેલ છે. જેમાંથી પા. ૧૦૦ જેમલથી કાનદર-સનાં પાલ મોકલી દેવામાં આવેલ છે. અને ખરચ બાદ કરતાં પા. ૮-૧૪-૧૦ જમા છે.

જેહાન્સખાંથી હમીદાવા કરખાથી સોસાયટીના પ્રમુખ તરફથી તા. ૧૩ મી ને મુરુવારના તારમાં (જે જણુ મોકલવાથી મયા અંકમાં જાપી સહાય ન હતો) જણાવવામાં આવે છે કે પા. ૬૦૦ જેમલથી રેડક્રેસન્ટ સોસાયટીને મોકલી દેવામાં આવેલ છે.

હોંદુસ્તાનના અબરો

(હોંદી ભાષા ઉપરથી)

ગુજરાત વર્ગીયુધ્ધર સોસાયટીના સેક્રેટરી રાવ બહાદુર બાલસંકર ઉમીયાજીકર એઓ ગુજરાત સોસાયટી રીફારમર એસોસીએસનના એક મુસ્ત આગેવાન હતા તેઓ મયા બકટોળર માસની તા. ૧૯ થીએ અમદાવાદમાં ગુજરી ગયા છે. મર કુમ ૧૯૦૭ માં સુરતમાં મળેલી ઈંગ્લેન્ડ નેશનલ સોસાયટી કોનફરન્સના પ્રમુખ નીમાયા હતા. પંદરપુર હોંદુ બાલસંકર ના તેઓ સ્થાપક હતા. તેમના મરણથી ગુજરાતની સામાજિક કીલ્યાણને એક ખરા આગેવાનની ખોટ પડી છે.

નવસારી પ્રાંતમાં ૧૦ હજાર રૂપિયાની બાઇબેરીઓ સરકાર અને લોકોની મદદથી બાંધવાનું નક્કી થયું છે.

‘મુનપત્ર’ સોસાયટી સર્વિસ લીમિટેડ દરતી બાઇબેરીની બવરયા લાં દાખલ કરવા પ્રયાસ કરી રહેલ છે. તે મુજબ લાંના જુદા જુદા ક્ષેત્રમાં લોકોને મદદ વાંચવા આપવા કેટલાક આબરુદાર માણસના હવાલામાં પચાસ ચોપડીની પેટીઓ વારા ફરતી મુકવામાં આવશે.

ધુનાના કેટલાક નિલાળીઓએ તિલક મહારાજની જમ એવી લુભેથી પોલીસને ખોળવેલ એવા આરોપસર તેઓની પર કેસ ચલાવી તેઓને ૧૫ દિવસની સજા જેલ અથવા રૂ. ૧૦૦ થી ૨૦૦ સુધીના દંડની સજા કરવામાં આવી હતી.

ભો. તીલકને મથેલી સજામાં સારી વરતણક માટે જે મુદત માફ થવી જોઈએ તે કરવામાં આવનાર નથી એવું જાહેર થયું છે. તેમને સજા મજુરીની જેલ હતી છતાં સાદી કેદમાં તેમને રાખવામાં આવવથી તે મુદત કાપી દેવામાં નહીં આવે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે. કાદી કેદનો અમલ ભો. તીલકની સંમતિથી થયો નથી એવું જણાવી તે સામે વાંધો ઠાકવવામાં આવેલ છે.

નીરા નદીમાંથી કુલ ૧૧૦ માણસની નવી નહેર ખોદવાની હોંદી પ્રધાન તરફથી નગી આજ્ઞાના અન્વયે જાહેર થયા છે. તે નહેરથી હાલના ખરાબમાં ખરાબ

ફાળવાળા કતાની અંદર ૬ લાખ એકર માં પાણી મળશે એમ જણાવવામાં આવે છે.

સુરત વાલીફીઆના રબીલ મરકુમ મોસરક રાવજીની પુછાચી રૂપિયા ૩૦,૦૦૦ ની રકમ લાં માફતા આના વીલ મોરડીનતા મકાન માટે તથા રોકાણર સ્ત્રીપ આપવા માટે કાઢવામાં આવી છે અને તે સંબંધી રીતસરનું કસ્ટ કરવા માં આવ્યું છે.

રજપુતાનામાં આવેલ કલાવાર પ્રમણુ ના રાજ્યને વિલાયતમાં પાલિમેંટની મુલાકાતથી એટલી અસર થઈ હતી કે તેણે પોતાના રાજમાં પ્રજાને પાલિમેંટ આપવાનો કરાવ કર્યો છે. આ પ્રમણુની વસ્તી આશરે એક લાખની છે. તેના તાગામાં ૬૦૦ ગામ છે, અને લાંની ઉપજ રૂ. ૪ લાખની છે.

નીઝામ સરકારે ૬૨ વરસે આપવા કમીસેલી રૂપિયા બાર હજાર અને અંજારા ના નવાબે કમીસેલી રૂપિયા બારસે માટે ની યાપણુ સાથે મજૂતાં મોરલીમ યુની વરસીટી માટેનું ફંડ રૂ. ૪૫,૨૬,૪૨૮ જેટલું થયું છે.

બાહોરના જમીનદાર પતના અધિપતિ મોલવી જાહેર અલીખાને રૂ. ૩૫૦૦ નો એક હપતો રેડ કરેલ કેટ સોસાયટી માટે કાલમાં મોકલી આપ્યો છે. અજાઉની રકમો મળી કુલ રૂ. ૪૬,૬૨૦ તેણે મોકલ્યા છે.

બાહોરનું તા. ૨૮ થી એમરેટનું ‘પેસા અખબાર’ પત્ર જણાવે છે કે મોહોએડન મુનિવર્સિટી પર હોંદી પ્રધાન તરફથી કરવામાં આવેલા હુમલા સામે પુરવો અવજન ઠાકવવા કેટલાક જણીતા ઇસ લામી મહરમોડું ડેપુટેશન ઇન્ચાર્જ ખાતે મોકલવા કિલ્યાણ ચાલે છે.

મુસ્લિમ મુનિવર્સિટી વિષેના સરકારના અજુધામાં કરાવથી કાજ અહમદ મુસાજી સાલેજી નામના એક મુસલમાન મદરસે પોતે બરેલા રૂ. ૧૦,૦૦૦ પાછા ખેંચી લીધા છે. કલકત્તાના ખીજા લોકો પશુ પોતે બરેલા પછસા પાછા ખેંચી લેવા વિચાર કરી રહ્યા છે.

મુકિતજોગ નામથી પ્રિરિત કરવા કામ કરતી સંસ્થા તરફથી પંચાયતે બંદન ગુ-હેમારને સુધારીને મુકેલ માડવાને પ્રયત્ન કરવાનું માલે લેવામાં આવ્યું છે. આ ખાતાએ લાંની સજા સાથે કરેલી મેલવણ મુજબ અમુક ના હોંદીએને તેમની સજાની અમુક મુલ્યાંકી રબી હશે લાંથી આ અમુક કામમાં સોંપાશે. અર્થાત્ હોંદીએ વસ્તુ માણાજીપણે વરતી તેમને કામ મળે શીખવવામાં આવશે.

મયા બકટોળર માસમાં જાહેર પંચાયત હોંદુ કોનફરન્સમાં બંદન મેલવેલ લીએ સુમવેલ ક-સીલીપેશન મોરડા સ્થાપવાને ટેકા દેનારો ઠગવ પકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

હોંદી ખાતેના હોંદુ આગેવાને એક મુખ્યરીપલ હોંદુ સભાની સ્થાપના મા વાને ધરાલો રાખે છે.

મદ્રસમાં એમરેટ ખાતે એક ‘અસલ અમ’ સ્થાપવાની યોજના લાંની એક બી. એ. અમેલી કાલ યુ કુમારી સુજા કદમીએ ઉપાડી છે. તેમાં વિચલેને અ.અ.વ આપવામાં આવશે અને તે ઉપર ત કિલક થવાને ઇનજીતી ક-સેને તેવી જાતનું કિલક આપવામાં આવશે.

કલકત્તા મુનીવર્સિટીને ડો. રાજનિધી ઘોષે રા. ચાર લાખની મોટી રાજ સાયન્સ તથા કાયદાના અભ્યાસની વી ખીલવણી માટે કોટ કાપવાનું સંકલ્પ છે.

અંદામાનના રાજદારી હોંદીએડન મી. ઉલાસ્કર કાતને ઘેલજા થઈ અખબાર જાહેર થયું છે, અને તેથી નામકામે જાપો તેને સજામાંથી મુક્ત કરાવી મામણી કરી રહેલ છે. એવું જણાવવામાં આવેલ છે કે અંદામાનના સચાવકને એ મી. કાતને તેમનો બાંધો બહુ કામો હોવા છતાં સજા મજુરી આપેલ અને તેની સામે વારંવાર ફરીયાદ કરવા છતાં કંઈ કાદ આપવામાં આવેલ નહીં.

ઈંગ્લેન્ડ પંચીક સર્વિસ કમિશનના હોંદી મેંબર તરીકે યોન. મી. એ.અ.લે કિલક મી. મહાદેવ બારકર યોજલ તથા અ.અ.કુલ રબીમની પશુ નીમણક મથેલી છે.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.
Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

JOHANNESBURG

R. H. Coovadia,
General Wholesaler's Merchant
46-22nd and Krause Street
Vrededorp. 'phone 1915
P. O. Box 2070
Messrs Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: 'Oblige'

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

નવસારી હોટલ યુનાઇટેડ

ચેડોમ કું.

મોનર : છ. ર. ૫૨૬

હોટલનાની શ્રીમતી જયાબાઈ મ. માલી
હવે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
કે પેરન્ટરનું તથા કલકત્તાનું—હરક
કલ્પ-મોખુ. મ'લીયાણું—એક વખત
કલકત્તા ખાતે કરે.

સે. નં. ૧ પ્રીયારક સ્મીક

સેડિન નં. ૧૨૮૬, બેકાનેરબરમ.

૨ મે. 'Gackwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUULS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: 'SAMY,
KUULS RIVER STATION.

"Indian Opinion" Souvenir of Mr. Gokhale's Visit

It contains a diary of the tour, and a
summary of every important function from Cape-
town to Pretoria. There are a great many
illustrations, including interesting "snap-
shots," cartoons, etc. Appendix I. contains
the principal representations, petitions, etc.,
presented to the Hon. Mr. Gokhale during
his tour. Appendix II. consists of press
statements, criticisms, interviews and corres-
pondence. The principal anti-Indian enact-
ments and regulations are given in Appendix
III. The souvenir makes a complete and in-
teresting record of an eventful tour, and will
be valued by those taking an interest in
South African affairs.

PRICE 5/-

POST FREE 5/3

Books for Sale

The Hon. Mr. Gokhale and the
Indenture System. The book con-
tains a brief sketch of the Hon. Mr.
Gokhale's public career and the full
report of the debate on the resolution
moved by the Hon. Member in the
Viceroy's Legislative Council, Cal-
cutta. Price 6d. Post free.

Brahma Knowledge. An outline
of the Philosophy of the Vedanta as
set forth by the Upanishads and
Shankara; by L. D. Barnett M.A.,
Litt. D. Professor of Sanskrit at Uni-
versity College, London. Price 2s. 6d.
(with postage 2s. 9d.)

The Indians of South Africa:
Helots within the Empire! How
they are Treated. By H. S. L. Polak.
Price 1s. 6d. post free.

M. K. Gandhi: An Indian Patriot in
South Africa. By J. J. Doka. With an
Introduction by Lord Amphil. Price
2s. 6d. (with postage 2s. 10d.)

M. K. Gandhi And the South
African Problem. By Dr. P. J. Mehta.
Price 6d. (with postage 7d.)

Mohammedanism. By Prof. D. S.
Margoliouth D. Litt. Price 1s. 6d.
(with postage 1s. 9d.)

Indian Home Rule. By M. K.
Gandhi. Price 6d. (with postage 7d.)

Hindu Social Ideals. Presidential
Address delivered by P. J. Mehta,
M.D. Bar-at-Law, on the occasion of
the 11th anniversary of the Hindu
Social Club, Rangoon. Price 6d.
(with postage 7d.)

The Koran. Translated from the
Arabic by Rev. J. M. Rodwell M.A.
Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

The Ramayana and the Maha-
bharata. Condensed into English
verse by Romesh C. Dutt C.I.E.
Price 1s. 6d. (with postage 1s. 9d.)

Gullistan or Flower Garden:
Shaikh Sadi; Translated with an
essay by James Ross. Price 1s. 6d.
(with postage 1s. 10d.)

Italo-Turkey War and other
Cartoons. Published by Comrade
(Dehli) a set of eight. Price 5s. (with
postage 5s. 6d.)

Commentary on the Bhagavad Gita,
First Discourse, by R. V. Khedkar,
M.D., F.R.C.S., D.P.H., etc. Price
1s. 3d. post free.

A Hand-book of the Vedant Philo-
sophy and Religion, by R. V. Khedkar,
M.D., F.R.C.S., etc., (Shri Shankara-
charya Series) Price 3s. 6d. (with
postage 3s. 10d.)

M. K. Gandhi: A Sketch of his
Life and Work. Published by G. A.
Natesan & Co., Madras. Price 6d.
(with postage 7d.)

The Bhagavad Gita or The Lord's
Song, with the text in Devanagari
and an English Translation by Annie
Besant. Price 4d. (with postage 6d.)

The I. P. Press, Phoenix,

નવાં આવેલાં પુસ્તકો

કીમત. પોસ્ટેજ
શી. પે. પેન્સ.

કાવ્યકોશન ભાગ ૧ મો. ૨-૩ ૬
કાવ્યકોશન ભાગ ૨ મો. ૩-૬ ૬
કાવ્યકોશન ભાગ ૩ મો. ૩-૬ ૬
કાવ્યકોશન ભાગ ૪ મો. ૪-૬ ૧૦
કાવ્યકોશન ભાગ ૫ મો. ૪-૬ ૧૧
ચંદ્રકાંત ભાગ ૨ મો. ૩-૬ ૬
ચંદ્રકાંત ભાગ ૩ મો. ૩-૬ ૬
વીરકાન્ન વીરચંદ મળા. ૩-૬ ૭
શ્રીમદ્ ભાગવત... ૩-૬ ૧/-
દુર્ગસીદાસકૃત રામાયણ. ૫-૩ ૧/-
સુબ્રહ્મણ્યમર્ચ રાણુ.

સરસ્વતિચંદ,
ભાગ ૧ મો ૪. ૧૧-૬ ૧/૬
નમૈશ્વર... ૩-૬ ૬
મંત્રા સુરજર વાર્તા... ૧-૬ ૩
ઓમરખાણા(કુરુપ્રમાદર
કીએ ૫: વરસ ૭૫૨
મેળવેલી છતોના બધાન
વાળી તવારીખ રૂપે
વારતા) રચનાર ક. મે.
મરકપાન... ૭-૬ ૧/૪

આજકાલનો સુધારો કે
રમણીય ભવંરતા કે
'સુબ્રહ્મણ્ય' પત્રમાં પ્રસિદ્ધ
ચલેલી એક વાર્તા. ૨-૩ ૪

M. A. બનાવે કપો
મેરી (મટી ખરાબકી કે
આજ કાલની અંગ્રેજી
હુમી કેળવણીની ખામી
એ જતાવનરી રસીક
નવક કથા. લખનાર :

અમર કેશવ નામક. ૨-૩ ૩
વાસીરામ કેટવાલ... ૦-૬ ૧

The I. P. Press, Phoenix.

Remittance in all cases must accompany order.

"INDIAN OPINION"

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 52—VOL. X.

SATURDAY, DECEMBER 28TH, 1912.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

MORE IMMIGRATION SCANDALS

IMMIGRATION OFFICER'S OBSTRUCTIVE METHODS

TWO sets of cases have happened during the week in Durban which show that the promise made by the Ministers to the ear, according to Mr. Gokhale's speech at Bombay, is being broken to the hope. Messrs. Bhawani Dayal and Devi Dayal, two brothers, sons of an old South African Indian (the late Mr. Jeramsing), who was one of the oldest indentured Indians and who migrated to the Transvaal and became prosperous in later years, returned by s.s. *Palamotta* last Sunday. Both the young men are married. One of them has a baby five months old. There was no dispute as to marriage. Mr. Bhawani Dayal can pass the education test. But the Immigration Officer declined to grant them visitors' permits which they wanted in order to enable them to prove their title to residence in the Transvaal. They claim that they were in the Transvaal on the 31st of May, 1902. The officer would not let them land unless they could get permission from the Registrar of Asiatics. The latter naturally could say nothing until he had the evidence. The young men had, therefore, to get an interdict from the Supreme Court to enable them to land. The law of the Union provides that such men must apply for their certificates to reside in the Transvaal from a place in South Africa. And yet they are put to the trouble and costly procedure of obtaining an interdict! These men had rich friends and they have landed, but what could poor Indians do? Have they no rights? We understand that even after the interdict was granted, the Immigration Officer was punctilious and ex-

acting, that he would not take the word of Mr. Polak that it was granted, nor Mr. Rustumjee's cheque for the security required, although the steamer holding these young men was about to leave. Indeed they were only landed when the steamer had almost weighed anchor.

The other case is that of Mr. K. T. Gajjar. He is a well-known storekeeper of Somersot East. He came to Durban to fetch his wife who was on the same boat. Mr. Gajjar brought with him a certificate from the Chief Constable of his place whom he is well-known. The certificate stated that Mr. Gajjar was going to Durban to bring his wife and children. The Immigration Officer was satisfied as proof of marriage but said, what he had no right to, as, for the time being, a Natal Officer, that Mr. Gajjar might not be allowed to return to the Cape as he had not a proper permit and that, therefore, he could not grant a visiting pass for his wife unless so authorised by the Cape Officer. Mr. Gajjar had to move the Minister of the Interior before he could secure his wife's landing. Be it noted that the officer here was not called upon to recognise Mrs. Gajjar's rights. He had only to grant, at her and her husband's risk, a visiting pass. Had they failed to establish their right to return to the Cape, they could have been deported to India.

These two cases are not isolated. They have come to light because the parties were powerful enough to fight their battle. But if Indians can make good their position only after spending large sums of money in legal fees, etc., it is mockery to call such

administration of the Immigration Law an administration carried on in a liberal spirit.

Is a Tailor a Manufacturer?

Proposed New By-law

About two months ago a case of considerable interest was heard in the City Court, when an Indian tailor, trading in Maritzburg, was charged before Mr. H. C. Ward, with having contravened a by-law by manufacturing without a licence.

Chief Constable Barron asked the Magistrate to convict the Indian, as he had failed to take out the licence that applied to manufacturers.

Mr. J. O. Smythe, in the course of his statement for the defence, asked the Magistrate to take the view that defendant was not a manufacturer. He simply tailored cloth; he was no manufacturer. If, indeed, the police action was upheld it was only logical to presume that every carpenter who made a bench was a manufacturer, and every boot-repairer also should come within the scope of the by-law.

The Chief Constable said that carpenters in the City had licences.

After Mr. Smythe had quoted a case (*Bravo v. Rex*, 1904, T.S.)

The Magistrate said he should uphold Mr. Smythe's contention. The Indian charged could only be placed in the category of an artificer. He therefore dismissed the case.

With the object of remedying this little "defect" in the by-laws, the Town Council proposed the following amendment to the City by-laws:—

"Manufacturer means a person, firm or company, who, not being in possession of a wholesale or retail dealer's licence for the premises

upon which he manufactures, shall for profit, whether to order, or to be sold, traded or bartered, make goods or wares of any kind, or produce articles for use from raw or prepared materials, by giving to those materials new forms, qualities, properties or combinations, whether by hand labour or machinery."

The effect of the above amendment, which was sanctioned by the Administrator in the *Gazette* of the 19th instant will be to force every small tailor, dressmaker or other artisan to take out a licence at £3 per annum. And this licence may or may not be granted to him by the licensing officer.

The Administrator has disregarded the resolution passed as under by a meeting of Maritzburg Indians held on the 16th instant:—

"That this meeting of the Indians of Maritzburg hereby protests against the amended by-law 28: E sub-section 9 which was recently passed by the Maritzburg Town Council, as the said by-law intended to aim at Indians only. It therefore duly authorises a committee be formed to lay objections before the executive of the Provincial Council, against sanctioning the said by-law."

The resolution was proposed by Mr. D. K. Seni, seconded by Mr. S. S. Patter and supported by Mr. Parsotam Vallabh and carried unanimously.

The Bhyat Judgment

The following is the judgment delivered by Mr. Justice Solomon:—

This appeal has given me much thought, but the conclusion at which I have arrived may be stated in a very few words. The action is one for the cancellation of the freehold title to certain three stands in the township of Boksburg, of which the first defendant is the registered owner, on the ground that there has been a breach by him of one of the conditions contained in his transfer deed. The condition in question reads as follows:—

"It (the stand) or any portion of it shall not be transferred, leased or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person and no coloured person other than the domestic servant of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon or in any other manner occupy the same."

Then there follows this provision which is the basis of the present action:—

"Any breach of the foregoing condition shall entitle the Government of the Union of South Africa to cancel this grant and to resume possession of the land hereby granted without payment of any compensation in respect of buildings or structures erected on or improvements effected to the said land."

The facts of the case are fully dealt with in the judgment of the Acting Chief Justice, and I do not propose to refer to them. It is sufficient to say that it is clear that the first defendant had committed a breach of the condition by permitting the second defendant to occupy the stands, and that consequently under the forfeiture clause the Government is *prima facie* entitled to cancel the title and to resume possession of the stands without payment of any compensation. The clause in question is an exceedingly stringent one, but that in itself would not justify us in refusing to enforce it, and we are bound to give effect to it unless we are satisfied that there is some legal ground for holding that it is invalid and of no effect.

That the condition is outside of and in direct conflict with the provisions of the Act governing these Crown grants I have no doubt, and if the only question to be considered was whether Thomas, the grantee, was entitled to refuse to accept a title containing such a condition I should have had no difficulty in answering it in the affirmative. The grant was issued in exchange for the *voorkuurrecht* of the stands under the provisions of the Townships Amendment Act, 1908. Under that Act the owner of the *voorkuurrecht* is entitled to exchange them for freehold, and Section 62 of the Act prescribes the terms and conditions to which the freehold title shall be subject. And the decision of this case turns in great measure upon the construction to be placed upon this Section. It provides that "a grant under the Act shall have the effect of vesting in the grantee the freehold of the land as fully as if transfer of the land had been made by transfer deed in freehold to such grantee," but subject to the terms and conditions set out in clause (a) and (b) of the first subsection. Clause (a) provides for the insertion in the title of such of the terms and conditions appertaining to the *voorkuurrecht* of the stand or of similar terms and conditions as may be approved by the Governor. Now in the *voorkuurrecht* of the present stands there were no express conditions contained, but there were certain statutory conditions affecting them, such as Sections 130 and 131 of the Precious and Base Metals Act, 1908. Under Clause (a) it was competent for the Governor to subject the grant to those or to similar conditions. And by the use of the word "similar" I do not understand that it was intended to confer upon the Governor the power of making the conditions more onerous to the grantee than the corresponding provisions of Section 130 of Act No. 36, 1908. There is a general presumption in the construction of statutes against the taking away of rights or the imposition of burdens, unless the language clearly indicates that such was the intention of the Legislature, and there is clearly no such indica-

tion or intention here. Now the condition in question is more onerous to the grantee than the corresponding provisions of Act No. 35, 1908, in two respects. In the first place, it contains the exceedingly stringent forfeiture clause which I have referred, and in the second place it cuts down the exception in favour of coloured people from "*bona fide servant*" to "*domestic servant*." By inserting a condition of this nature in the grant, therefore, the Governor was travelling outside of the powers conferred upon him by Clause (a) of Section 62 of the Townships Amendment Act, and on that ground alone in my opinion the grantee would have been entitled to refuse to accept such a grant in exchange for his leasehold title. But his case is made much stronger by the provisions of Clause (b) of the Section. That clause subjects the freehold title to a certain statutory condition. The clause is very badly drafted, but its meaning is, I think, frankly clear. It consists of a positive and of a negative provision, and the confusion is caused by joining them together instead of keeping them apart. If we separate them the condition reads as follows:—(1) That the freehold title shall be liable to be annulled, set aside, limited or affected on every ground and by reason of every cause, matter or thing by which the *voorkuurrecht* or leasehold title would have been liable to be annulled, set aside, limited or affected, (2) that the freehold title shall not be liable to be annulled, etc., on any ground or by any cause, matter or thing by which the *voorkuurrecht* would not have been liable to be annulled, etc. That is the plain reading of the clause, and I can see no good reason for not giving it its ordinary meaning. Mr. Justice Mason, in the construction which he has placed upon the clause in his judgment, appears to have ignored the negative provision, which is quite as important as the positive, and to which full effect must be given. And it is clear that the condition in question in this case is directly in conflict with it, seeing that it entitles the Government to set aside the freehold title on a ground on which the *voorkuurrecht* could not have been set aside. Mr. Justice Mason, it is true, says in his judgment that there is no substantial difference between the provision for forfeiture contained in the deed of grant and the penalty clauses of Section 130 of Act 35, 1908. From that expression of opinion, however, I must dissent. It appears to me that the difference between the liability to incur a fine and the liability to a forfeiture, without compensation, of property, as in the present case, of considerable value, is not only substantial but fundamental. And if so, the forfeiture clause of this condition is in direct conflict with the terms of Sub-section 1 (b) of Section 62 of Act No. 35, 1908. And Thomas the grantee of the stands is

question would, therefore, have been entitled to refuse ■ accept a grant containing such a condition in exchange for his *voorkeurrecht*.

Does ■ follow then that as Thomas accepted the grant without protest, the first defendant who took transfer from him is now entitled ■ dispute the validity of this condition and to treat it as null and of no effect? This is a question upon which I have felt considerable difficulty, but on the whole I have come to the conclusion that he is so entitled. The contention to the contrary on the part of the respondent is based mainly upon the well known maxim *quibet potest renuntiare jura pro se introducta*. It is argued that the provisions of Section 62 were introduced in the interest of stand-holders, that consequently they are entitled to renounce them; that Thomas the grantee waived his right to object to the condition in question; and that the first defendant can be in no better position than he was. Now I am bound to say that I would have found it difficult to resist that argument, had there been no provision such as that contained in clause (b) of the Section. The first part of the Section provides that a grant under the Act shall be subject to certain terms and conditions but it does not expressly prohibit any others, and if the Section stopped there there is much to be said for the view that a grantee by accepting a title with other and more onerous conditions waives his right thereafter to object to them. The Section, however, proceeds to enact that the grants shall be subject to the statutory condition set out in clause (b). The effect of that provision is that this statutory condition is attached to the freehold title issued in exchange for the *voorkeurrecht*, and is as much a part of the title as if it had been expressly contained in it. And if it is part of the title full effect must be given to it, nor can any express condition inserted in the grant override a condition to which by statute the grant is subjected. If the two conditions are in conflict with one another, so that they cannot stand together, it is the one which is inserted in the title which must give way to the statutory condition, and not *vice versa*. The Legislature has decreed that in this respect all titles under the Act shall be uniform, and from the point of view of the public interest there is something to be said for such a policy. But however that may be, the terms of the section are imperative. The title shall be subject to the statutory condition, and it must therefore be read as if the condition were expressly inserted. And nothing that the parties to the grant can say or do can alter the position, nor can any arrangement between them have the effect of annulling a term of the title which is introduced into it by the Statute. And if that be so, it follows that so far as any rate as the forfeiture clause is con-

cerned, it must be treated as null and of no effect, inasmuch as it purports to render the title liable to be set aside on a ground on which the *voorkeurrecht* could not have been set aside. But if the forfeiture clause goes, it is clear that the action, which is based entirely upon it, must fail not only against the first defendant but also against the second. In the view which I take of the case it becomes unnecessary to express any opinion upon the question whether the condition itself apart from the forfeiture clause is void on the ground that it increases the disabilities which are placed upon coloured people by Sections 130 and 131 of Act No. 35, 1908, and I, therefore, prefer to say nothing upon that point.

But for the reason already stated I am of opinion that the appeal must be allowed.

Mr. Justice De Villiers' judgment will appear in our next issue.

From the Editor's Chair

A CATASTROPHE

We have to thank our stars that the dastardly act of the bomb-thrower at Delhi did not prove fatal to Lord Hardinge's life and that Lady Hardinge had a miraculous escape. That in this century, which is considered an enlightened period in the history of mankind, there are people who believe that assassination can lead to political or other reform is a fact which should make people think and ask whether what passes under the name of progress is real progress. We as Indians deplore that this nefarious institution of cold-blooded, satanic murder should find its votaries in India. We cannot re-call instances of the kind in Indian history. Assassination for selfish ends is as old as the hills. It had its sway in India also long before the introduction, in that land, of Western influence. But political assassination is a recent excrescence in the life ■ India. The mad youth who perpetrated the crime no doubt thought that by striking murders of distinguished men, rulers could be terrorised and an independent India could be thereby secured. We should decline to share any such independence even if it were attainable, which we doubt. We do not believe that good can be brought about by evil.

The fact is that the idea of securing independence by assassination is chimerical. The result can only be greater repression, greater suspicion on the part of the rulers, greater taxation on the people, and consequent increase in the hardships of the poorest in the land. In the midst of this darkness we

can but pray for India's deliverance from the curse of assassination and the return of the few misguided youths to the sane teaching of their forefathers that freedom comes only from self-suffering and purification—never by inflicting suffering on others. We pray, too, for Lord Hardinge's quick recovery from the effect of the wound received by him.

WAR ON TAILORS

THE Maritzburg Municipality has accomplished by means of a new bye-law what it failed to do under the existing bye-laws. It tried in vain before its Magistrate to saddle an Indian tailor with the responsibility of taking out a licence before he could make a vest or hem a handkerchief for a customer. The Municipality has, therefore, as would appear from our columns, secured the necessary authority to bring within its clutches tailors and the like. A correspondent of the *Natal Witness* rightly points out that this bye-law will require many European women, who make dresses for members of their sex and children for small payments, to pay the Corporation £3 per year, besides going to endless trouble in getting the precious bit of paper called "licence." A carpenter making or "manufacturing" a box out of a paraffin case has also to have a manufacturer's licence. And all this fuss has been made by the Maritzburg Councillors because they cannot contemplate with equanimity poor Indian tailors doing their honest day's work. We understand that the persons most affected by this bye-law are Indians. And they alone have bestirred themselves over the matter. We trust that they will go a step further and test in the highest court of law the validity of the bye-law. Meanwhile we would advise the Maritzburg tailors and other artisans to continue to earn their bread by the sweat of their brow, as if the bye-law had not been passed at all.

Miss Polak at Kimberley

Presentation of Address

In the Committee-room of the Kimberley Town Hall, on the 7th instant the following address, together with a necklace, was presented to Miss Maud E. Polak by the British Indians of the town and district:—

Miss Maud E. Polak,
Assistant Secretary, S. A. British Indian Committee, London.

Dear Miss Polak,—We, the undersigned, representing the Indian community of Kimberley and Beaufortfield, have great pleasure in welcoming you in our midst. We also take the opportunity of expressing our deep sense of gratitude for and warm appreciation of the noble services rendered by you as Assistant Secretary

of the South Africa British Indian Committee, and your devotion to the seemingly hopeless cause of our countrymen in South Africa.

We have followed with admiration your undaunted efforts and untiring energy (in conjunction with Lord Amthill) for the amelioration of our condition in this sub-continent. We cannot but admire the generosity of your dear parents, who have unreservedly placed their children in the service of a community whose righteous but unequal struggle for liberty has no doubt appealed to their sense of justice. It will be gratifying to you to know that the name of your beloved brother is a household word amongst us, and that his noble work will ever stand forth as a shining light in the history of the South African Indian agitation.

That God may spare you to us for many years to come, in order that you may continue the labour of love which you are carrying out, is our daily prayer.

We would ask you to kindly accept the accompanying small token as a memento of your visit to Kimberley.

Wishing you God-speed and bon voyage.—We beg to remain,

Yours gratefully,

P. M. DAWSON, Chairman.

S. R. NAIDOO, Treasurer.

K. KALIDAS PATEL, Secretary.

A "White League" for Maritzburg

We have before us two newspaper reports of a meeting held in Maritzburg on the 12th instant under the auspices of the Labour Party. One report says that a Committee was formed for the purpose of considering the advisability of establishing a branch of the White League in the City; the other report states that a Committee was appointed to consider the advisability of organising a Trade and Labour Council "irrespective of colour." We learn that there were three members of Parliament present, viz., Messrs. W. H. Griffin, H. P. Cresswell, and T. Boydell. Mr. Orr, M.L.A., was addressing a meeting elsewhere, and both he and the Mayor sent apologies for non-attendance. Mr. H. J. Clarke, who presided, was the principal speaker. He spoke of the unfair conditions prevailing in regard to European and coloured labour, and asked the workers to combine strongly to arrest this evil, which was growing daily in their midst. He noted the apathy of the other Provinces of the Union in the matter, and considered they were largely responsible for the present conditions. There was the painting trade for instance, which, in Durban, was in the hands of the blacks, and there was the boot trade, in which cheap labour was ousting the European. He asserted that, unless they took a firm stand the

Asiatic would swamp South Africa. The White League aimed at the very root of this, and he urged those who had the good of the European at heart to join it. The final object of the League was to form a trades' council to protect the workers' interest. Mr. Clarke was heard sympathetically and was followed by Mr. W. E. Mason, who gave the Town Council's idea in the matter. He declared that the Council was fully alive to the danger, and there were several members who consistently opposed new licences for Asiatics. Mr. Griffin expressed himself in sympathy with the movement.

Mr. Cresswell, who went to the meeting as a listener, nevertheless spoke. "It is your own fault," he said in effect. "It is due to the sins of Natal." Whereas in the Transvaal they tackled the Asiatic problem with vigour and might and main and unceasingly, Natal was supine all along. He reminded them that Indian immigration had been stopped, but it was not stopped on the initiative of the Natal Government. It was the Indian Government who stopped it, because they said that the conditions were so bad here that they would not allow their subjects to come here. It was a great calamity that Natal ever introduced the Indians into Natal. Would they have had enough sand in them to get up against the sugar planters and other employers of coolie labour if Natal had not joined the Union? He suggested that a surtax should be placed on employers of coolie labour, to be devoted to securing land in India for employes to re-immigrate to. Natal had committed a national sin, and she had to pay the penalty.

Another Report

Mr. Cresswell referred to the "unfair competition" of the Asiatic with the European in Natal, a problem which caused other parts of the Union not so much anxiety. None of the political parties had as yet endeavoured to deal purely with the harassing coolie question. It remained for Natal to fight for herself. Probably she would be able to muster a little outside help, but present indications were that the other Provinces did not trouble their heads about Natal. He appealed to Maritzburg people to combine in self-defence. They wanted an organisation that would deal effectively with coolies and other coloured peoples, which were slowly but surely engulfing Natal. At one time painters in Durban and Maritzburg were chiefly white, to-day they were dark-skinned. The boot trade, a highly protected industry, had become coloured almost throughout; and yet, notwithstanding the cheap labour engaged, the manufactured article was just as expensive as when the white workmen turned out the goods. Heavy import duties were paid, and no return was vouchsafed. It was not fair for Natal to be thus exploited. Sundry imperfections in municipal ad-

ministration were next dealt with, after which the speaker, warming to his subject, demanded improved working conditions for the white workman. As far as possible only skilled labour should be used, and living wages, as understood in Natal, be paid. He then referred to the low standard of salaries attached to female labour in the stores and restaurants, and discoursed on the probable effect of this on the morality of the community. He required that men and women should not teach any coolies their trades or business, and that no candidate for municipal honours should be supported who did not include in his programme strict sanitary laws and stringent inspection of food-stuffs.

Mr. Griffin, dealing with the matter of white and coloured races, advocated the Europeans supporting their own kith and kin first; but the coolie should by no means be oppressed. He had a place in the community, and justice was due. It was a step further when he was trained in mechanical and industrial crafts. He should be applied in agriculture. The Arab trader, Mr. Griffin held to be a menace to the future prosperity of the country. Europeans should stand shoulder to shoulder, and give him no more support than was necessary.

Alleged Hardships on Board s.s. Purnea

Important Correspondence

A correspondent has written to us complaining of alleged unpleasant experiences en route to India. The s.s. *Purnea* left Durban with about 100 passengers on board on the 9th August last, and, having touched at Delagoa Bay, reached Zanzibar on the 17th of the same month. There the captain is stated to have ordered the passengers to transfer into another boat, the *Pentakota* belonging to the same line, which was lying at anchor in the harbour at the time. Though the order was distasteful to the passengers, they obeyed it, but it is alleged that they had to undergo great hardships.

Our informant writes that, when the passengers were transferred to the *Pentakota* at 8 o'clock in the morning, an enclosed deck, which, it is alleged, could hardly admit 50 persons, was the space allotted for about 100 passengers. The officers ordered the men to accommodate themselves in that small space. All their baggage, except foodstuffs, was sent into the holds and, consequently, the passengers had, our correspondent declares, remain in the same clothes unwashed throughout the voyage. The enclosure mentioned above admitted 50 persons, and, seeing that there were many more to be accommodated, another enclosure was allotted. This was used for bunkering coal and was

not cleaned. Here a partition was put up, in the form of a rope tied across, and it is alleged that a space as much as would accommodate only 25 men was allowed. The crew was ordered not to allow anybody to go beyond that rope. The officer then went ashore. Our correspondent alleges that the rest of the passengers remained on the open deck till 8 o'clock in the evening waiting in vain for the officer's return. These men then had to cross the rope and had to find a space wherein to sleep. None of the passengers could cook their food that day, and so they had to go without food.

Those passengers who were compelled to find space in the coal bunker had their clothes, bedding and other goods spoilt very much.

Fifty more passengers who boarded at Zanzibar had also to find space in the same coal bunker, which they did somehow or other. But, on reaching Mombasa, the boat was to take in a cargo of about 3,000 bags of potatoes, for which the first enclosure, in which the passengers are stated to have been crowded like sheep, was ordered to be vacated. The passengers were told to take their baggage and go to the rear deck. They remonstrated against this, but to no purpose. The crew, it is further alleged, shifted their baggage, and threw it carelessly in all directions, besides severely illtreating the passengers.

The rear deck in which these passengers were transferred was also too small and so they had to suffer a great deal.

At Mombasa the boat took about 40 more passengers. This was on the 19th of the same month. They also had to accommodate themselves in the same space, several of them being obliged to stay on the open deck. Among these was a sick man, who, our correspondent states, on account of the severity of the weather, which is usual on the open deck, grew worse and at last succumbed on the 22nd of the same month.

Although there were, it is said, two enclosed decks unoccupied and in good condition, the passengers had to suffer all these hardships at the hands of the officers for no reason whatsoever.

The agents advertised in the newspapers that the boat leaving Durban would touch Delagoa Bay, Zanzibar and Mombasa only and would reach Bombay in 17 days. Far from that being so, the passengers had to tranship at Zanzibar. The boat touched at the ports not notified in the advertisements and took 23 days instead of 17 to reach Bombay.

What hardships there are in transshipment can be ascertained, complains our correspondent, by those only who have actually had an experience of it. The baggage is stated to be thrown about at random, the foodstuff, which has to be repacked, gets very much damaged, tins of ghee

which are opened during the voyage, are spilt in the transshipment and the contents lost.

It is evident that the voyage of the boat is lengthened in proportion to the extra ports it touches and, as the provisions of the passengers fall short on this account, they have in addition to suffer privation.

Not wishing to make ourselves responsible for these statements, which we were unable to test, we forwarded a translation of the letter containing the above complaints to the Durban agents of the British India Line, who replied to us in the following terms:—

"We are in receipt of your letter of 22nd instant, and thank you for sending us copy of a letter which had been sent to you for publication in connection with the voyage of the British India Steam Navigation Company steamer *Purnea*, in August last to India.

"We are very glad that you sent us this before publishing same, as we have no hesitation in saying that all the statements therein are more or less gross exaggeration, and some of them absolutely untrue. In fact, speaking as agents of the B.I.S.N. Co., we consider some of the statements to be libellous, and such as would, in our opinion, lay whoever made them open to prosecution. As the *Purnea* is not regularly on the Bombay-South Africa route, and may not be back again here for some little time, we may not have the opportunity of putting these statements before the Captain and officers of that steamer, but, as it was the *Pentakota* and *Palamcottla*, which come here regularly, that transferred passengers from Zanzibar, we shall go into the matter with these steamers when they arrive here.

"We do not consider it worth while going into all the details here, as they are manifestly incorrect, and the best general answer to them is the fact that we constantly receive compliments, verbally and by letter, as to the comfort the Indian community travel under on the B.I. line of steamers, and the courteous attention they always receive from the Captain downwards.

"As it so happens, we have before us a letter written on 17th August from Zanzibar by a passenger by the steamer complained about, and we have pleasure in giving you an extract from same.

"I have arrived in Zanzibar last night at 9.30 p.m., and have had fine weather all along. I am very much pleased to see the management and kind attention of *Purnea's* Captain and officers, and treatment very satisfactory. All the passengers are much pleased to see it. We arrived here in five days from Delagoa Bay. We will leave here for Mombasa on Monday next, and leave there for Bombay. The passengers are all well."

"This quotation is from a letter

which came quite unsolicited, and we think is a most conclusive answer to the allegations of your correspondent, and we feel sure you yourself will be of the same opinion.

We are,

Yours faithfully,

W. Dunn & Co.

As the foregoing letter did not contain the information that we sought, we addressed the following further communication to the agents on the 6th instant:—

"I am much obliged to you for your letter of the 26th ultimo referring to complaints forwarded to you in mine of the 22nd ultimo.

"In view of the fact that the s.s. *Pentakota* arrived in Durban after the despatch of your letter you must by now have been able to make enquiry so far as that steamer is concerned. I shall be obliged therefore if you will kindly inform me as to the results thereof at your early convenience.

"The name of the steamer *Palamcottla* appears to have been given to you in error. No reference therefore need be made to the Captain of that boat.

"I note that you do not state in your letter under reply which statements you consider to be libellous, but I would point out to you that you, as agents, are responsible for representing through the columns of *INDIAN OPINION* to the passengers travelling by the s.s. *Purnea* from Durban about the 8th of August last for Bombay that that vessel was to proceed to Bombay without transshipment via Delagoa Bay, Zanzibar and Mombasa only and that the voyage would take approximately 17 days. The allegations made, and which I observe you do not deny, are that the *Purnea* did not go through to Bombay, that there was transshipment to the *Pentakota* at Zanzibar, and that other ports were touched at resulting in the non-arrival of the passengers at Bombay until 6 days later than the advertised date, thus increasing the duration of the voyage by more than 33 per cent. to the great discomfort of the passengers. I shall be obliged to you if you will be so good as to inform me of the reason for the unadvertised alterations."

To the foregoing, we received the following further letter from the agents, dated the 10th instant, which, however, does not supply the promised information asked for in the first part of our letter:—

"We are in receipt of your letter of 6th inst., and in reply to same can only say that every shipping line reserves to itself the right, either implied or stated, to transfer passengers, in case of need, from one steamer to another during any voyage, the contract being to take passengers to a certain destination only. It was perhaps unfortunate that the passengers on the voyage referred to had to be

transhipped, but we have no doubt it was unavoidable, and when the passages were booked here, there was no knowledge that transshipment would take place."

Hon. Mr. Gokhale at Zanzibar

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

The reception given to Mr. Gokhale by the Indian community of Zanzibar—the Bombay of East Africa—was, in many respects, quite unique, and was worthy of the traditions of the British Indian settlers who have made Zanzibar what it is. Mr. Gokhale was there for two days, and during those two days one might almost say that Zanzibar was in a ferment. The Reception Committee had made most elaborate preparations for the comfort of the honoured guest, as also to enable him to realise how his countrymen across the seas were capable of honouring one who was such a distinguished son of India. A special bungalow was placed at Mr. Gokhale's disposal. It was decorated with a triumphal arch, and the comfort of the guest was well studied by the Committee in making the appointments. Motor-cars were placed at Mr. Gokhale's disposal in order that he might see the beauties of the small but fertile island. On the day of landing a reception was held at the Victoria Gardens. Indians turned out in their thousands to greet Mr. Gokhale at the Jetty, and then followed his car as he drove to the Victoria Gardens. Here he was formally received by Mr. Khimji K. Surani, Barrister-at-law. On the following day, at Mr. Tayob Ali's residence, Mr. Gokhale received deputations of the Zanzibar townsmen, the most interesting being the one from the Zanzibar Arabs. An address was presented to Mr. Gokhale in the afternoon, Mr. Tayob Ali presiding. The following is the text of the address, which was enclosed in a beautifully carved solid gold casket, for which sixty-four sovereigns had been melted. It was the work entirely of Indian goldsmiths, who were at it day and night for some days. The casket was mounted on elephants of East Coast ivory, made in Zanzibar, and the elephants stood on an ebony base: To the Honourable Gopal Krishna Gokhale, C.I.E.

Honoured Sir,—We, the undersigned, on behalf of the Indian community of Zanzibar, beg to welcome you most cordially to these shores and to extend to you our heartiest greetings.

It is with great pleasure and pride that we recognise in you a moderate and far-sighted leader, an ardent and devoted patriot, an educationist of great parts and experience, an upright and fearless politician and above all a plain and modest man of loving and self-sacrificing nature.

It was with the utmost satisfaction and delight that we learnt of the great welcome accorded to you both by the European and Indian communities of South Africa during

your recent tour in that country. Needless to say such a state of things augurs well for the success of the noble and important mission which took you there. Even the Union Government, so often prejudiced and unreasonable in its treatment of its Indian subjects, showed fitting appreciation of the great esteem and honour in which you are held in India by inviting you to be its guest during your stay in Pretoria.

It would take a whole book to write an account of the numerous services you have rendered to our mother-country during your public career but we cannot help referring here to the great and arduous work you have been doing in connection with the free compulsory education to be introduced in India. We most sincerely hope and wish that the Government of India would one of these days see their way to carry out the excellent scheme which you have submitted to them on this subject which is of the most vital importance to India.

Sir, we take this opportunity of wishing you success in your noble and unselfish endeavours to relieve the difficulties and disabilities under which our fellow-countrymen are now labouring in the various possessions of the Crown.

In conclusion we beg you to be good enough to accept the accompanying casket as a small token of our love and esteem for you. We fervently pray that your stay in our midst would be a pleasant and enjoyable one and that you would be spared many a long year to come during which to continue your useful work for the good of India.—We beg to subscribe ourselves as Your Humble Friends,

Tayob Ali R. Bar.-at-Law,
Damodar Jirani,
Sharif Jaffer & Co.,
Sakerchand Panchand & Co.,
Lakha Velani & Co.,
K. K. Sivali Bar.-at-Law,
Esmailjee Jivanjee & Co.,
Mahomed Saleh Kanjee,
Rustomji N. Talati,
Luzman Dayabhai.

After the presentation of the address, Mr. Gokhale rose to reply amid thunderous cheers. It is computed that the audience numbered not less than 5,000 Indians. Mr. Gokhale thanked the community for their handsome token, and complimented the Committee on the splendid arrangements they had made for his comfort during his short stay in that beautiful island. He dwelt on the fact that the pioneer traders of Zanzibar were Indians, that they were a most important section of the population of the settlement, and that they were a fairly prosperous community. He reminded his hearers that it was the duty of that important community to look after the education, both primary and higher, of its children, and he hoped that they would establish a school worthy of their importance. The speaker also hoped that they would have a permanent association which would look after their commercial and political interests. In conclusion, Mr. Gokhale wished his countrymen who had settled in Zanzibar success and prosperity. At the Chairman's request, Mr. Gokhale's speech was translated into Gujarati by Mr. Gandhi. The proceedings terminated with the recitation of three specially prepared songs by two local bards. The sentiments expressed in the songs seemed to be much appreciated by the audience, and they described in well-chosen words the great work

done by Mr. Gokhale. Great as had been the reception of the previous day and the presentation following it, perhaps the best and most interesting function was that of the Indian ladies of Zanzibar, who met Mr. Gokhale at one of their halls. Such a sight had never been seen in Zanzibar before. The ladies, some of whom attended with babies in arms, greeted Mr. Gokhale on his arrival at the hall in a most cordial manner. They sang a song specially composed for the occasion, and showered flowers on Mr. Gokhale and put a garland round his neck. Mr. Gokhale addressed the audience in Marathi, urging his sisters, as he called them, to look after the education of the children and besides attending, as he knew they did, to their household work, to assist their husbands in the higher life of the community. He impressed upon them the fact that, so long as Indian women stood aside from the higher life of the community, the Indian nation was lame. It was a pleasing function that they had arranged, and he thanked them sincerely for their very kind welcome.

Indian School Vacations Breaking-up Ceremonies

The Newcastle Indian School broke up with athletic sports on Dec. 12. The function was conducted on the Oval by kindness of the Mayor and Town Clerk. The races were convened by Mr. A. M. Ephraim, started by Mr. M. M. Tommy, judged by the Rev. A. J. S. Harker, and received helping hands from Messrs. Pillay, Samuel, and Aboo. The prizes were presented to the worthy ones by Mrs. M. Robbins, the proprietress of the Salisbury Hotel.

The Rev. Mr. Harker, the Manager of the school, said, in his concluding speech, that the progress of the school during the school session and on the Oval showed the excellent qualities in the teachers. He further said that the school had a great future, and, finally, he wished the scholars happy holidays, and asked them to return to school with vigour to fit them for the next term, to commence on Feb. 3, 1913. Amidst loud cheers, the children dispersed. A good many spectators were present to witness the function.

St. Aidan's College

The eighth annual prize distribution of St. Aidan's Provincial School took place on Saturday the 14th inst., at Sydenham. The Lord Bishop of the diocese kindly presented the rewards to each successful pupil. The spacious hall was decorated for the occasion. There was a good attendance of visitors, parents, and well-wishers of the mission. An interesting pro-

gramme of songs and recitations was creditably gone through.

The Principal (the Rev. A. Alcock Baillie, M.A.) presented his report and said that he was greatly pleased in welcoming the Lord Bishop on his return to Natal. Since their last breaking up there had been considerable development in the work. The students in forms and in the continuation class had considerably increased, and an extra class had also been started outside the mission, which was also well attended. He thought perhaps the most important improvement had been the starting of training in industrial work, in which department there were already 50 receiving instruction. The object, he pointed out, was to facilitate every boy leaving school to earn a livelihood, and thereby be an asset to South Africa. He then greatly emphasised the value of the large school at Sydenham in connection with the college as a training ground for teachers. The number of boys on the roll in this school was 395. He then made a final reference to the loyal and efficient support of the Rev. D. Koilpillai and Mr. M. Beethasee Mabaraj, headmaster of the college and school, respectively, and the whole staff of teachers. He also thanked those Europeans and Indians who had liberally subscribed towards the prizes.

After presenting the prizes, his Lordship gave a brief but spirited address in high terms of the conduct of the college and school boys which he had heard of from various sources. He regretted that the mission was understaffed, which consequently made extra labour on those who were doing the good work. All should bear this in mind, and save the principal and others as much as they could from worry. His Lordship referred to the industrial work, and thought that what he had seen was admirable. He also showed the great and immediate need of the new girl's school and extension of the boarding department of that school. He felt certain from the preparation which was already in hand that by the next time they met for the annual breaking up, that building would be fully complete. He was very pleased to note the special care taken of the church, both in the interior and exterior, which showed that it was most diligently looked after. He also made reference to the splendid work being done by the principal, with the co-operation of the Rev. D. Koilpillai and the headmaster.

Refreshments were served after the singing of the National Anthem, and three hearty cheers were accorded to his Lordship and to the visitors.

Clare Estate

The annual distribution of prizes in connection with the above school took place on Monday forenoon in the school-room, which was tastefully decorated and densely crowded with friends and parents of the children

attending school. Amongst those present were: Mrs. Randles, Miss Ethel Spencer, Mr. Spencer, and a large number of Indian friends.

The Headmaster (Mr. B. Ramphal) read his report. The school had been inspected and examined this term, and the inspector's remark read as follows: "Work on the whole continues to be satisfactory." He had to state with regret that their esteemed and respected superintendent, Rev. Dr. Ikin, had severed his connection with the schools under his supervision, owing to old age, and the Inspector of Schools, Mr. C. T. Loran, had taken up the temporary duty of supervising these schools and he hoped that these schools would now directly come under the control of the Government, which would, no doubt, be very satisfactory. He had to express hearty thanks to the public and friends who had so liberally contributed towards the funds for the purchase of prizes, also to those generous friends who had kindly forwarded valuable books. Thanks were also due to the European ladies and gentlemen of the surrounding districts for having rendered their assistance likewise and for being present at the function.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

On Saturday last, the Transvaal Indian Women's Association held their annual Christmas function. This year it took the form of a party. The venue was the Independent School Room, which was tastefully decorated for the occasion. There was a good attendance of the members of the Association, and among the guests present were Rev. Mr. and Mrs. Phillips, Mr. Rodgers, Mr. Loung Quinn, Miss Knudsen, Mrs. Kelsey, Mr. Thambi Naidoo, Mr. P. K. Naidoo, Mr. Vassan, Mrs. Bush, Mrs. Manilal Doctor, Miss West, Mr. Royoppin, Mr. Manilal Gandhi, Mr. Medh, Mr. Bhikhabhai Patel, Mr. Francis, and Mr. K. M. Pillay. First an interesting programme of songs, recitations and exercises was gone through, and every credit is due to the children for the excellent manner in which they acquitted themselves. Then followed a bright little speech by Mrs. Vogl whereafter Mr. Phillips distributed books to the boys and girls who had taken part in the club-swinging display before Mr. Gokhale. The books dealt with life in different parts of India, and they were presented to the children by the Tamil Benefit Society, to cherish as a souvenir of Mr. Gokhale's visit. Miss Bush and Mr. Morgan, who had throughout taken such great pains with the training of the children, were also the recipients of presentations by the leaders of the club-swinging team—the former of a handsome needle-work case and the latter of a writing-

case. Mr. Phillips then briefly addressed those present, and referred to the visit of Mr. Gokhale, expressing a hope that he would come to them again. The formal part of the proceedings over, refreshments were served, and then games were the order of the afternoon. At 5.30 the gathering dispersed to the strains of the National Anthem.

Indian Immigration to South Africa

Official Correspondence

(Continued from page 435)

No. 15.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 2.25 p.m., 24th June, 1912.)

TELEGRAM.

[Answered by No. 16.]

(Extract.)

24th June. As no effective progress was made last week with the Immigration Bill, I wrote again to the Prime Minister urging that he should proceed to a finish in view of the inevitable difficulties which loss of the Bill would cause all concerned. I have received now a letter from J. C. Smuts, and have also had an interview with General Botha. I regret to say that they find hot opposition. The Bill has not passed second reading, although it was again under discussion in the House of Assembly on June 14th and June 22nd, and they can make no further progress with it. I pressed General Botha to summon Parliament in November for a special session, and he will consult with colleagues. I will report the final decision.

The Session will probably end to-day.—GLADSTONE.

No. 16.

THE SECRETARY OF STATE TO THE GOVERNOR-GENERAL.

(Sent 1.15 p.m., 9th July, 1912.)

TELEGRAM.

[Answered by No. 17.]

Referring to your telegram of 24th June. His Majesty's Government have learned with regret and disappointment that Immigration Bill has not been passed. They earnestly trust that Bill will be re-introduced at earliest possible opportunity and pressed through.—HARCOURT.

No. 17.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 13th July, 1912.)

Governor-General's Office,

Cape Town, 24th June, 1912.

Sir,—With reference to your telegram of the 19th instant, on the subject of the new Clause 4 which my Government proposed to introduce into the Immigrants Restriction Bill, I have the honour to transmit to you the accompanying copies of corres-

pondence with Ministers, from which you will observe that your interpretation of the effect of the new clause is held to have been correct.

2. The Second Reading debate on the Bill was commenced on the 30th May and continued on the 3rd, 14th, and 22nd instant. It has not yet been completed and, as the hostile criticism to which the measure has been subjected shows no sign of mitigation, I fear that there is now little or no prospect of its enactment during the present Parliamentary Session, which is expected to end to-day.

I have, &c.,
GLADSTONE,
Governor-General.

Enclosure 1 in No. 17.
GOVERNOR-GENERAL TO MINISTERS.
(Minute No. 15/274.)

Governor-General's Office,
Cape Town, 20th June, 1912.
The Governor-General transmits to Ministers, with reference to their Minute, No. 512, of the 12th instant, a copy of a telegram from the Secretary of State for the Colonies on the subject of the new clause which they propose to insert in the Immigration Bill, and would be glad to know whether he can assure Mr. Harcourt that His Majesty's Government are correct in their interpretation of its effect.

GLADSTONE,
Governor-General.
(To be continued)

Location By-laws

Further Correspondence

The Acting Secretary for the Interior has replied to the Chairman of the British Indian Association, under date the 23rd instant, as follows:—

"With reference to your letter of the 29th ultimo, on the subject of the amendment to the Native Location By-Laws passed by the Johannesburg Town Council, I have the honour to inform you that the matter was again referred to the Provincial Secretary, Pretoria, and I enclose a copy of his reply for your information.

"In reply to your Minute No. 19279 of the 4th instant, I have the honour to point out that the statutory provisions (Section 41 (75) of the Johannesburg Municipal Ordinance of 1906) under which the by-law in question was framed, empowers the Johannesburg Town Council to compel all natives except those residing on the premises of their European employers and those 'holding letters of exemption' to reside in a location, and as will be seen the by-law imposes no restrictions other than those legally permissible.

"It would appear that the Legislature when dealing with the Ordin-

ance did not contemplate the exemption from compulsory residence in locations of natives not belonging to the classes mentioned."

Disfranchisement of Coloured Persons

Rhodesia's Dishonourable Act

During the past fortnight the following unobtrusive little paragraph appeared in the dailies:—

"Rhodesia High Commissioner has assented to the franchise proposals agreed to by the Legislative Council during last session. These proposals include raising the property qualifications, and the imposing of an educational test in the writing of fifty words of the English language should the registration officer so require."

That no protest was raised against that disingenuous Legislative Act must be attributed (says A.P.O.) to the Coloured people's having learned that Europeans may do what they like, and that the Imperial Parliament is now little more than a rubber stamp to be affixed to any and every dishonourable act passed by South African whites.

The franchise qualification of Rhodesia were, until Lord Gladstone assented to the alterations, identical with those of the Cape Colony, namely, the applicant must be a male British subject over 21 years of age, occupying a building or land to the value of £75, or in receipt of wages for twelve months at £50 per annum, and able to write his name, address, and occupation.

In future, not only will the property qualification be higher, but the education test will be so altered that it may be possible to reject any new applicant to be placed on the voters' roll.

Now, if we had to apply the test, it is quite certain that not one in 10,000 Englishmen would be able to spell correctly ten out of 50 English words we could give them, and the percentage of white South Africans who would satisfy it would be still smaller. But whether whites can pass the test or not, they will never be submitted to it by the officer administering the Act; indeed, the Act is not intended for them.

The whole object of the change is to keep Cape Afrianders, Natives and Indians off the list in future, so that Rhodesia may present a white register when she enters the Union. That is the sole aim, no matter how vaguely innocent the resolution may read.

A reference to our own Immigration Bill, which will be discussed during the forthcoming session, clearly shows how Rhodesia's action should be interpreted. No mention of either Asiatic or any other Coloured person is made in that Bill. Nevertheless, General Smuts has plainly said that it would be so administered that no

Asiatic will be able to land in South Africa in future. The only difference between the Immigration Bill and the altered Franchise Laws is that in the former the immigrant will be asked to write fifty words in any European language, and in the latter the test will be confined to the English language.

The effect will be the same. Just as no Indian will be admitted in future, so also will no more Coloured names be added to the voters' roll.

Items of Interest

Mr. Dawood Mohamed's family have received cable advice of his arrival in Bombay on the 16th instant.

The Transvaal Division of the Supreme Court has held that a European Turk, even though some of his ancestors were Arabs, is not a "coloured person" within the meaning of the term as used in the Transvaal Liquor Ordinance, 1902, and cannot be prosecuted thereunder for being in possession of liquor.

We have received the Christmas Number of the *Pretoria News* which contains many interesting photographs of old and new Pretoria. It contains a few short stories by local writers.

Speaking at a drawing-room meeting of the Durban Women Unionists, on the 11th instant, Mr. C. P. Robinson, M.L.A., advocated the stoppage of importing Native labourers into the Union. He said:—"Now, any stoppage must ultimately hit the farmers. It is true that the natives presently imported are employed on the mines, but if they were stopped, the mines, I believe, could recruit the labour they require from within South Africa, because their ability to pay higher wages will inevitably attract the natives to the Rand. Now, I consider this is desirable, because it has been shown that mining is extremely injurious to white men on the Rand. Miner's phthisis is extremely prevalent, and natives working for shorter periods than the whites are less prone to catch this disease. In a similar way, the Indians of Natal, I think, should be reserved for the sugar planters and other like industries. It is in farming and kindred industries that white men should be employed and imported."

Contents

	Page.
More Immigration Scandals	437
Is a Tailor a Manufacturer?	437
The Blyth Judgment	438
From the Editor's Chair	493
Miss Polak at Kimberley	439
A "White League" for Marienburg	440
Alleged Hardships on Board S.S. Purnea	440
Hon. Mr. Gokhale at Zanzibar	442
Indian School Vacations	448
Transvaal Notes	443
Indian Immigration to South Africa	443
Location By-laws	444
Disfranchisement of Coloured Persons	444

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૧૦ મું.

શુક્રવાર, સનિવાર, તારીખ ૨૮ મી ડિસેમ્બર, ૧૯૧૨.

અંક ૫૨.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી—તા. ૨૮મી ડિસેમ્બરથી, તા. ૩
જાનેવારી સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૩.

હિંદુ—માગસર વદ ૫ થી માગસર વદ ૧૧
સુધી, સંવત ૧૯૬૯.

મુસલમાન—તા. ૧૮ મોહરમથી તા. ૨૪
મોહરમ સુધી ૧૩૩૧ હિજરી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુવેદ્ય ક. મી. ક. મી.	સુચિત
શુક્ર.	૨૮	૫	૧૮ ૧૮ ૫	૦ ૬ ૫૬	
રવિ.	૨૯	"	૧ ૧૯ ૧૯ ૫	૧ ૭ ૦	
સોમ.	૩૦	"	૭ ૨૦ ૨૦ ૫	૨ ૭ ૦	
મંગળ.	૩૧	"	૮ ૨૧ ૨૧ ૫	૨ ૭ ૦	
બુધ.	૧	"	૯ ૨૨ ૨૨ ૫	૩ ૭ ૧	
ગુરુ.	૨	"	૧૦ ૨૩ ૨૩ ૫	૩ ૭ ૧	
શુક્ર.	૩	"	૧૧ ૨૪ ૨૪ ૫	૪ ૭ ૧	

અઠકામળિકા.

લોરડ હારડીંગ ઉપર માત	૭૩૩
હરજોનું હરજ	૭૩૪
ચેતવણી	૭૩૪
ઈમારતના કાચકો	૭૩૪
નવું પ્રધાન મંત્રી	૭૩૪
દેશભક્ત બોમ્બેને જાનવારમાં	૭૩૫
આવકાર	૭૩૫
મી. માંધીની 'નજર કેદ'	૭૩૫
મી. રીચ અને મી. બાલાતના કેસના	૭૩૬
સુકાદાની વીચાર	૭૩૬
લોરડ હારડીંગપર બોમ્બેનો ધા	૭૩૮
મીસીસ બેસન્ટ અને હિંદી ગીરમીટીંગ	૭૩૮
દેશાનુભવો સરખા માલમ કયા ?	૭૩૯
બેહાનુબરમતી મ્યુનિસિપાલિટી	૭૪૦
પરચુરણ ખબરો	૭૪૧
બાલકન રાજ્યોનો કુમલો	૭૪૧
બાલકન રાજ્યોની મહાઈ	૭૪૨
પુરૂષ મદદ	૭૪૨
સ્કીમરોની આવકવ.	૭૪૩

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૪મી જાનેવારીએ અમલામી
માં બવા બંધ મશે.
તા. ૨૨મી જાનેવારીએ અમલામીમાં
બવા બંધ મશે.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન

શનિવાર, તા. ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૯૧૨

લોરડ હારડીંગ ઉપર ધાત

હિંદુસ્તાનના સુખા નામદાર લોરડ હાર
ડીંગની ઉપરથી મહા ધાત મળી છે
તેઓ સાહેબ જમરી ગયા એ કહરત
ની બહીહારી બહાર લાવે છે. 'એને
રામ રાખે તેને કોઈ ન ચાહે' એ કહે
વત આજે કોઈક વખત ખરી પડી છે
તે છતાં આપણે તેમાંથી કુકોને દેખીતો
સાર લેવાનો છે તે નહીં લઈએ. તે
સાર એ છે કે મરણ છરણ એ ઉપરને
હાથ છે તેથી આપણે મરણનો બચ
છોડીને આપણું કરતબ્ય કરવાનું છે.
મરણના બચથી કાચની કોઠીમાં સંતા
એલો માણસ જોકે ખાઈ મરી જાય એ
સંભવિત છે અને સરખા રાહમાં
સુતેલો માણસ બચી રહે એ પણ તેટલું
જ સંભવિત છે. બોમ્બ ફેંકનારે લોરડ
હારડીંગ ઉપર જાતિ ધરનારનું મરણ તો
નહીં જ છરણું હોય. છતાં તે માથો
ગયો. હિંદુસ્તાનને સારે નસીબે લોરડ
હારડીંગ બચી ગયા.

લોરડ હારડીંગ સારે નસીબે બચી
ગયા એવું અમે વિચારપુરવક લખીએ
છીએ. લોરડ હારડીંગના મરણથી શું
નફા તુકશાન પહોંચત એ આપણે
વિચારીએ. બોમ્બ ફેંકનારે આમ વિચાર્યું
હશે:—'હું બોમ્બ ફેંકીશ, તેથી લોરડ
હારડીંગ અને તેમનાં પતિન મરણ પામશે,
તેથી વિલાયતમાં ત્રાસ છુટશે, એરાઓ
બચ પામશે, ને આવાં કામો બે માર
વખત થશે તો છેવટે એરાઓ હિંદુસ્તાન
માંથી જશે ને હિંદુસ્તાન સ્વરાજ્ય બેઝ
વર્તુ ઇશે.' આવા પ્રકારની દલીલ આપા
રણ બોમ્બ ફેંકનારની અને તેને ઉત્કર
નારાની હોય છે એ અમે જાણીએ છીએ.
અમે અસુસ માનીએ છીએ કે આમ
દગાથી નિર્દોષ માણસનો પ્રાણ લઇ,
ત્રાસ પમાડી હિંદુસ્તાનને સ્વરાજ્ય કોઈ
આપાવે તો તે સ્વરાજ્યમાં બાબ લેવાની

બાબે તો ના પાડીએ; અમારે તેવી રીતે
મરણ સ્વરાજ્ય લાગવા લાયક છે. હા
કામાં તો તે સ્વરાજ્ય નથી. તે તો
ઉચ્છેદ રાજ્ય અને તેણે તોપણ નિમ્નિત
રાજ્ય મરી બોમ્બરાજ્ય ને અધાણી
વાળું રાજ્ય થાય. બોમ્બ ફેંકનારે જન
સમૂહ પોતાના હાથમાં લીધો એટલે આપણે
શું કરવું તેનો ઇનસાર પણ તેજ પોતા
ના હાથમાં રાખશે. આપણે જ રક્ષી
આપણી ઉપર જુલમ કરે તો તે જુલમ
ન કહેવાય એવું માનનારા અમે નથી.

હવે તુકશાન પાસું તપાસીએ. લોરડ
હારડીંગનું મરણ નિષ્ફળ તો ઉચ્છેદ
પ્રળ બધું વધારે કહેરાત. ઉચ્છેદ
અમલદારોના હાથમાં સર્વેપરી સચા છે.
તે સત્તાનો ઉપયોગ આખી હિંદી પ્રળ
ઉપર બધું કડવાઈથી માત. મોટા મોટા
હિંદીઓની ઉપર પણ અવિશ્વાસ આવત
ને ઉચ્છેદ અને હિંદી વચ્ચે વધારે કડ
વાઈ પેદા થાત. લોરડ હારડીંગને જખમ
થયું છે તેની સળ પણ આખી પ્રળને
બોમ્બવી પડશે. આ કુખડાપક બનાવ
થી થયું અઠળક ખરચ હિંદી પ્રળને
આપણું પડશે. હવે જો વધારે હાથ
ચાલશે તેમાં બેઠવું ખરચ હિંદી રક્ષણ
આપશે. વખતે કામદાઓ પણ સંખત
થાય. આમ એક દેશિત હિંદીને સાર
આખા હિંદુસ્તાનને મોટું મહત્ત્વ સહન
કરવું પડશે. બોમ્બ ફેંકનારના ખરાબ
પરિણામ ધણી જોઈ સકાય છે. એટલે
હિંદી પ્રળને એક માંડ માણસના માંડપણા
ને સાર મહાકુખ ઉઠાવવું પડશે.

ઉચ્છેદજી લોકો કેમ રાજકર્તાની પક્ષી
બોમ્બે છે એવો સરસ દેખાવ આપણને
આમાં મળ્યો છે. તોફાનથી ડરમાં પડી
જે તમારી દિલ્લીમાં કરવાનો હતો તેમાં
અલેલ ન પહોંચી. લોરડ હારડીંગ બેશુદ્ધ
ચતાં પહેલાં સર ગાય હાઈટ વીલસનને
જખમીયું કે દરબાર બરવો ને તેમની
શીકર ન કરવી. કેમ બધું કંઈ બેદ
કારક બનાવ ન બન્યો હોય તેમ દરબાર
બરાવો. આવાં ધીરજ ધોર ને કડાપણ
ને પ્રળના મોઢાઓ બતાવે તે રાજ્ય
બોમ્બે એમાં નવાઈ લી !

ઉચ્છેદ આપણી ઉપર રાજ અધાણે છે
તેમાં આપણે દોષ જોઈ તે કુર કરીએ,

ને ઉચ્છેદની પાસેથી ને સંખ્યાવાળું છે તે
કોઈની સંખ્યા નો આપણને માથા હે
અને એક વ્યક્તિ પાછા ખાતી છે. એ
સંખ્યા ખીલે રાજમારગ હોઈસતાને
સુખી થવાનો નથી.

કચ્છીઓનું કચ્છ

કચ્છીઓને ને કચ્છ મેરીટસખરમની
કચ્છપટ્ટીએ મોટાકાનું છે તે સુમાર,
મોહાર, સોની બધાને લાગુ પડે તેમ છે,
એ અને જણાવી ચલા છીએ. વળી એ
કચ્છો રાજ છે એટલે ડરખન અને ખીલ
મામોમાં પહેલે. એટલે ને ઉપાય હોય
તે કચ્છીઓએ તેમજ ખીલ હોઈ કારી
મરોએ તુરત લેવો પડે છે.

કામદાનું અવલોકન કરતાં અમને લાગે
છે કે કચ્છપટ્ટી પોતાની સત્તાની બહાર
જાયેલી છે. ને કામ તેણે આજરુ છે
તે પોતાના બાહ્યોથી તે ન લઈ શકે
એવું અમને લાગે છે. કચ્છપટ્ટીએ ને
કામ તેની સત્તાની બહાર કરુ હોય તે
બહોની કારકો રદ કરશે.

હવે કચ્છપટ્ટીની સત્તા કેટલી છે તે
લેવાને એ ઉપાય છે. એક તો એ કે
તેને જ લખવું કે "અમને સલાહ મળી
છે કે તમારી સત્તાની બહાર તમે કાચદો
કાચો છે એટલે તમારે જેમી લેવો
જોઈએ. તે કાચો તે પ્રમાણે રચાયો છે
કે નહીં તે સાબીત કરવાનો બોલો અમ
મરીન કરીમરોની ઉપર મુકવાને બદલે
તમારે ઉઠાવવાનો છે." આવા પ્રકારની
ખરજ કરતાં છતાં જો કચ્છપટ્ટી દાદ ન
આપે તો કચ્છીઓએ ધંધે ચાલુ રાખી
પોતાની ઉપર કામ ચાલવા દેવું ને તેની
બહાર ઉપલી કારક લગી લઈ જવી એટલે
કારીમરોની શી નિશિત છે તે જણાઈ
રહેશે. આ કામ સારા મકીલને સોંપી
હોઈ કારીમરોએ પાર મુકવાની જરૂર છે.

ચેતવણી

અમારા સંબંધમાં આવ્યું છે કે
કેટલાક માણસો મી. જોખલેનું અમલ
મી. ગાંધીનું નામ વાપરી તેઓનું ઉત્તે
જન છે એમ લોકોને સમજાવીયા. ડાના
કર વિષે તેઓ બહાર ચલાવે છે એમ કહી
પણસાની મદદ આપ પાસેથી મામે છે.
આ બાબત અમે એટલું ચેતવણી આપીએ

છીએ કે મી. જોખલેએ અમલ મી.
ગાંધીએ કામ પણ માણસોને આ બાબત
ઉત્તેજન કે અધિકાર આપ્યાં નથી એટલે
જેઓ આવા ઉપરાધામાં પડ્યા બરતા
હોય તેઓએ પુરી તપાસ કરીને ભરવા

કચ્છીઓના કાયદો

કચ્છી સાહેબ આબા તેવાજ જણાયા
છે. મી. જોખલેએ જણાવ્યું છે કે
કચ્છીઓનો કાયદો કુતીયત સરકાર ઉદાર
પણે અમલમાં મુકશે, એમ તેમને જન
રજ ચોચાએ આસાએસ આપેલી. આ
વચન પાળવાની સાબીતી કચ્છ સુધી પુનિ
યન સરકારે નથી આપી.

મી. જેરામસીંઘ એ ટરાંસવાસના જુના
વતની હતા તેના જે હીકરા તેની સાથે
પણે વખત તે મુલકમાં રહેલા. મી.
જેરામસીંઘ ગુજરી ગયા છે તેના હીકરા
જો પાલમકેટામાં પોતાની અગિયોને સાથે
લખે આબા. ૧૯૦૨ના એ માસની
૩૧મી તારીખે તેઓ ટરાંસવાસમાં હતા,
એવો પુરાવો તેઓ આપે છે. એમ છતાં
જ્યાં સુધી પ્રીટોરીયાથી તેમને કુલમ ન
જાયે જ્યાં સુધી તે હીકરાઓને પીઝીડીંગ
પાસ આપવાની તા પાડે છે. આ બાબત
ઉપર કચ્છ લખાણ ચાલે છે. આ
હેવાલ જાણતી વખતે લખાણનો નીવેડો
જાણમાં નથી આવ્યો. મી. પોલાક તે
વિષે અચામ મહેનત કરી રહ્યા છે. પણ
કચ્છી સાહેબ જાતા કંઈ સાંકળે. આ
જુવાનોની સાથે તેમની બાળ સીઓ છે,
તે સીઓમાંની એકને પાંચ મહીનાનું
બાળક છે, આ બધાં સોમવારથી રડીમર
માં ચોંધાઈ રહ્યાં છે.

હવે ખીલે કેસ તપાસીએ. મી.
ગજનર એ સમરસેટ કસ્ટના જણીલા
વેપારી છે. જ્યાં તેને માછરોટ
વિશે સારી રીતે જોખે છે.
જાના મી. કોનરેલએ મી. ગજનરને
ડરખન આવવાનું સરહીરીકટ આપ્યું.
તેમના બાળખમ્મને કિતારવા તે ડરખન
આવ્યા છે. પણ એને મધ પુત તે ખોઈ
આઈ ખસમ એવું મધુ છે. કચ્છી
સાહેબની પાસેથી આરતને સાર રજ લેગ
જતાં તે અમલદાર ગણે પડ્યો છે. તે
કહે છે કે મી. ગજનરની પાસે તેની
જમીવાળી રજ સીડી નથી એટલે તેને
કેપમાં ખાજ જતાજ અગચ્છ આવશે
આમ કહી કચ્છી સાહેબ મી. સીસ ગજનર

ને કિતારવાની ના પાડે છે. મી. કચ્છી
અમારે કેપના કચ્છીઓને અમલદાર નથી
એ વાત જુદી જાણ છે. નાતાલના અમલદાર
ને કેપનો અમલદાર શું કરશે એ જોવાની
કચ્છી જરૂર નથી પણ તેથી કંઈ કચ્છી
સાહેબ પોતાની વાત મેલે તેમ નથી
તેનાથી બને તો તે મી. ગજનરને દેશ
નીકાલજ કરાવે અને તેની કુકાત છે તે
પામમાલ કરે.

આ બંને કેસોમાં ઉવટે હોઈ કાવશે.
તેઓના કેસ તદન સાચા છે. પણ
દરેકને પાણીની જેમ પહોંચે વાપરવો
પડશે. જ્યાર બાદ પોતાના હક સંબંધિત
કરી શકશે. કાવદાના આવા અમલને
ઉદારતા બદલે અમલ બલે કુતીયત સર
કાર મળે હોઈ પ્રજા તેમ જણી રહે
એવું નથી.

વધુ હુકિલ

ઉપરનું લખાણ જુલવારે લખાણેલું.
જ્યાર બાદ અમને ખબર મળ્યા છે કે મી.
જેરામસીંઘના હીકરાએ મી. જવાની
દયાળસીંઘને સાર મેરીટસખરમથી ઉદર
કીકટ લેવો પડ્યો. તે ઉદર કીકટ મળતાં
પણ મી. કચ્છીને તેઓ ન કિતારવાનાં
લખ્યાં બહાનાં કહાકપાં પણ મી. પોલાકની
અખજતા આમજ તેવું કંઈ કાવ્યું નહીં.
ને રડીમર કંકારવાને પ. ચેક મીનીટ હતી
તે કચ્છીયાન બંને લાઇ તેમનાં બાળ
અમ્યાં સહીત કિતાર્યાં છે.

મી. ગજનરની બાબત પણ પ્રીટોરીયા
થી કુલમ આવી જતાં તેના પછીવાળીને
હીકરાં પણ ઉતર્યાં છે આમ ઉવટ
પરિણામ કીક આવ્યું. પણ તે કેટલી
તકલીફ ?

નવું પ્રધાન મંડળ

કુનિમનનું નવું પ્રધાન મંડળ બંધાયા
ના ખબર ચુકે કચ્છીવારે બહાર પડ્યા
હતા તેમાં નીચે પ્રમાણે નીમણુક લખ
છે:—જનરલ બોથા મુખ્ય પ્રધાન, તથા
ખેતી ખાતાના પ્રધાન, એત. ને ડબલ્યુ.
સાવર ન્યાય અને નેટીવ ખાતાના પ્રધાન,
એત. ને સી. રમદસ ખજનચી અને
બચાવ ખાતાના પ્રધાન, એત. અલ્લાહમ
શીશર મુલ્કી પ્રધાન, એત. એફ. એસ.
મલાન આજો અને કેળવણી ખાતાના
પ્રધાન, એત. હેનરી બરટન રેલવે અને
બંદર ખાતાના પ્રધાન, એત. સર ચે. મસ
વોટ દવાલ તાર તથા જહોર બાંધકામ
ખાતાના પ્રધાન, અને એત. સર કેવીડ
પીરેટ હી બીલીયરસ માફ.

દેશભક્ત ગોખલેને જંગમનારમાં આવકાર

[અમારા ખબરપત્રી તરફથી]

પુરવ આફ્રિકાના મુખ્ય મથકોમાં જંગમનારની હોદ્દા કામે મી ગોખલેને ને માન આપ્યું હતું તે તેઓને શોભાવનાર હતું. મી. ગોખલે ત્યાં બે દિવસ રહ્યા તે દરમિયાન લાંબા હોદ્દાઓમાં આનંદ ઉત્સવ ફેલાઈ રહ્યો હતો. રીસેપ્શન કમિટીએ મી. ગોખલેની સ્વાગત માટે બારે તક મારીઓ કરી રાખી હતી, અને દોસ્તાનના એક પ્રખ્યાત મુખને માન આપવામાં દુર દેશ આવી રહેલા હોદ્દાઓ કેવો ઉત્સાહ ધરાવે છે તેની મી. ગોખલેને ખાતરી કરી આપી હતી. એક ખાસ અંગણને કમાન વજેરેથી શબ્દમારી મી. ગોખલેને તેમાં ઉતારો આપેલ હતો, અને તેમની તહેનાતમાં મોટરકારો મુદ્દલ હતી. નવેમ્બરની તા. ૨૮ મીએ સવારે મી. ગોખલે આવી પહોંચ્યા ત્યારે તેમને લેવા હજારો હોદ્દાઓ કાંદા પર એકઠા થયા હતા. મી. ગોખલે, મી. ગાંધી અને મી. ફેલનબેક હોદ્દાઓના સરવસ સાથે વિકટોરીયા બાગમાં પહોંચ્યા. ત્યાં તેમને બારીસ્ટર મી. ખીમજી ખટાઈ સુરાલીએ માનપુરવક વધારી લીધા ખીજે દિવસે મી. તમયજી અલીનાં મહાન પર જંગમનારના રહીશોનાં કેપ્યુટેનની મુલાકાત મી. ગોખલેએ લીધી હતી બપોર પછી હરમાઇલી બાગમાં મી. ગોખલેને માન આપવા એક જંગી સભા મળી હતી. આશરે પાંચ હજાર માણસો એકઠા થયા હતા. મી. તમયજી અલીએ પ્રમુખપદ લીધું હતું. પ્રમુખે એક ઉચ્ચ રેશમાં લખેલું માનપત્ર મી. ગોખલેને અરપણ કર્યું હતું. મી. ખીમજી ખટાઈએ તે વાંચી સંભળાવ્યું હતું. તેનો તરજુમે નીચે મુજબ છે :—

"સાહેબ, જંગમનારની હોદ્દા કામે વતી અને નીચે સહી કરનારાઓ આપને પ્રેમપુરવક આવકાર આપીએ છીએ અને અંતઃકરણપુરવક વધારી લખીએ છીએ.

આપ શાંત અને દીરખદ્દીવાળા બાગે વાન છો, ઉત્સાહી અને અનન્ય દેશભક્ત છો, કેળવણીનો ફેલાવો કરનારા છો, પ્રમાણિક અને નિરૂપ રાજદ્વારી છો, અને વિશ્વમાં પ્રેમી અને આત્મભોગી સ્વભાવ વાળા એક સરળ અને વિવેચી પુરુષ છો એ અમણી અમે બહુ રાજી અને મનરૂપ લખીએ છીએ.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપના પ્રવાસ દરમિયાન આપને ગેરી નામની બેન્કે કામ તરફથી ને મહાન આવકાર આપવામાં આવ્યો તે અમણી અમને પરમ સંતોષ તથા આનંદ થયો છે. કહેવાની જરૂર નથી કે જે ઉમદા અને ઉપયોગી સવાલને સારૂ આપ ત્યાં ગયા તેની એ ફતેહ સુચવે છે. યુનીયન સરકાર કે જેણે પોતાની હોદ્દા પ્રજા તરફ વારંવાર અરમી બતાવી છે અને તેમના તરફ એરવાળખી વરતણક મલાવી છે, તેણે પણ આપ પ્રીટોરીયા બાગે ત્યારે તેમની મહેમાનગીરી સ્વીકારો એવું નોતરું મોકલાવ્યું તે બતાવે છે કે આપ હોંડુતાનમાં કેટલા બધા મુજબ અને માનવંત છો.

આપની જાહેર જીંદગી દરમિયાન, માતૃશ્રીમની અસંખ્ય સેવા આપે કરી છે તે બે અમવા બેસીએ તે એક મોટું પુરતક લાગણ. પરંતુ પ્રાથમિક કેળવણી મુક્ત અપાવવા સંબંધમાં પ્રજાજી સુચકેલ અને મહાન કરતબને સારૂ આપે જે મહેનત કરી છે તે વિષે અમે જણાવ્યા સિવાય કાલે એમ નથી. હોંડુતાનને અત્યંત અમત્વતા આ સવલતમાં આપે જે સરસ સુચનાઓ વધી સરકારને કરી છે તેનો તે અમલ કરશે એવી અમે અંતઃકરણપુરવક આશા રાખીએ છીએ.

સાહેબ, બ્રિટીશ કોલોનીઓમાં આપણા ફેશી બાઇઓ ને મુશ્કેલીઓ અને હાક મારીઓ હાલમાં ભોમવી રહેલા છે, તેઓ ને તેમજી મુક્ત કરવાના આપના હિમદા અને નિઃસ્વારથ પ્રયાસોને ફતેહ હમજીકા ની અમે અમે તક લખીએ છીએ.

છેવટે અમારો પ્રેમ અને મુજબલાવની વિશાળી તરીકે સાથેનું કારકેટ સ્વીકારવા આપને વિનંતિ કરીએ છીએ આપની અગ્રેની મુલાકાત આનંદદાયી નિવડો, અને હોંડુતાનના બહાને ચાટે આપણું ઉપયોગી કામ લાંબા વખત સુધી ચાલુ રાખવા આપ ધણું જીવો કિરી અમારી પ્રારથના છે "

સહીઓ : તમયજી અલી આર. બારી રટર-એટ-લો, કે. કે. સુવાલી બારીસ્ટર-એટ-લો, હામેદાર જેરામ, હરમાલજી જીવજી અને કું, શરીફ જાહેર અને કું, મદમદ સાદી કાનજી, સુકરચંદ પાનાચંદ અને કું, રસ્તજી એન. તળાડી, લાખા વેલાણી અને કું, અને સદમજી કાપાભાઇ.

માનપત્રને સોનાના સુંદર અને હોદ્દા કારીગરીવાળા નક્શીદાર કાગળમાં મુકવા

માં આપ્યું હતું. સીસમના બાળો ઉપર પુરવ આફ્રિકાના હોદ્દાકાંતમાંથી બતાવેલા બે નાણુક હાથીઓપર તે કાગલો મોકલેલો હતો.

માનપત્ર અપાઈ રહ્યા પછી સભાના હરખનાદ વચ્ચે ઉભા થઇ મી. ગોખલેએ પોતાને મહેલાં માન તથા સ્વાગત માટે હોદ્દા કામેના આભાર માન્યો. તેમણે ઉચ્ચકક્ષાં બાવણ કર્યું હતું. અને પ્રમુખ ના કહેવાથી મી. ગાંધીએ મુજરાતીમાં તે નો અરથ સમજાવ્યો હતો. મી. ગોખલે મોટા હતા કે હોદ્દાઓ જંગમનારના મુજ રેપારીઓ છે, અગ્રેની વરતીમાં તેઓ અત્યંત અમત્વનો બામ મથાપ છે. અને તેઓ આપણા મોતરે છે એ ખુશી પેદા કરે છે. અગ્રેની હોદ્દા કામે પોતાના બાળકોની પ્રાથમિક અને ઉચી કેળવણી ની હાજી રાખવી એ તેની કુજી છે. તેઓ પોતાને કામગીરી એક નિકળ રમ્ય પદે લેવી હું આશા રાખું છું.

છેલ્લે ત્યાંના બે હાથીઓએ તે પ્રસંગ માટે ખાસ બતાવેલી કવિતાઓ ગામ હતી. તેમાં સુંદર સમ્બોધી મી. ગોખલે નાં કામોનું તેઓએ ખ્યાન કર્યું હતું.

આ મેળાવડો પુરા થયા પછી મી. ગોખલેએ હોદ્દા કામેના મેળાવડામાં હાજરી આપી હતી. આ મેળાવડો બહુ ખ્યાન ખેંચનારો હતો. કીઓ પોતાના બાળકો સહીત મી. ગોખલેને વધવાવા હાજર થઇ હતી. મી. ગોખલેને પુલની માળા પહેરાવી પુલનો વરસાદ તેઓએ વરસાવ્યો હતો, અને ગીત ગાયું હતું. મી. ગોખલેએ મરાઠી બાષામાં સફુની આભાર માન્યો હતો અને કીઓની ફરજ વિષે બે મોહ કહ્યા હતા. તેમણે જણાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી હોદ્દા કામે એ અજાન દશામાંથી બહાર નહીં નીકળે ત્યાં સુધી હોદ્દા પ્રજા ખેડવાળી રહેશે.

અનાવિલ વિજય

અનાવિલ વિજય નામના માણીકને રીંતે અને એકો અંક અમતે અવ લોહન કરવા સારૂ મોકલવામાં આવ્યો છે. તેમાં મલ અને પદ બંનેનો સમાવેશ કર્યો છે ને કાઇ કાઇ ફત્તે મિત્રો પણ છે વિષયોમાં 'પરોપકાર', 'વૃદ્ધિ આપે ખન', 'ઉદ્વેગ', 'અમલ વિચાર' એવાં મથાળાં જોવામાં આવે છે. આ મારીક નુ વારસીક લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦ છે. અને તેનું દેશાંક 'અનાવિલ વિજય' એકીસ, માર્કેટ, મુંબઇ છે.

મી. ગાંધીની 'નજર કેદ'

સાહેબે સવાલ પુછ્યો: "તું હોદી છે?"

જવાબ,—"હા, જી."

સ—'તું' હોદીમાં જનમ્યો હતો.

જ—'હા, જી.'

સ—'તારી પાસે કંઈ કામળીયા છે?'

જ—'ના, જી, હું ડ્રાસવાલની કારદને

વધીશ છું ને મારી પાસે જોહાનસનરમ ની રીટરન ટીકીટ છે. મારે આજેજ તે તરફ જવાનો વિચાર છે.'

સાહેબ બોલ્યા: 'તેની રીટર નહીં. તું એસ. તારો નીકાલ હું પાછળથી કરીશ.'

(ઉપરના સવાલ જવાબ ઉચ્છેદમાં થયા હતા. ઉચ્છેદમાં 'તું' સુઅવનારો શબ્દ નથી વપરાતો. 'સાહેબે' 'તું' વાપરેલો. પણ જો હવની અંદર વપરાય તે પ્રમાણે તેનો અરથ 'તું' થઈ શકે. આ 'સાહેબે' 'તું' ની હબે વાપરેલો તેથી એ તેણે વાપરેલા 'તું' નો તરજુમો 'તું' કર્યો છે.)

મી. કેલનબેક અને હું લોકમાન્ય મી. ગાંધીને જનખારની આમળ ટાંચા સુધી વળાવી વળતા રેક ટીકીટથી આવ્યા હતા. અમારી ટીકીટ ઉદાગોઆબે સુધીની હતી. એસથી વખત અચાવવાને સાર અને રીટર જલ્દાવી હતી. આ રીટર માં અમારી જેમ કેકમાં તેજ વરજના અમલસા સાઠ ઉતાર હતા. તે બધાને ઉદાગોઆબેના હમીએકન અમલદારે તપાસી તેઓને ઉદાગોઆબે ઉતરવાની રજા આપેલી. ઉતારીએને માત્ર થોડા કલાક રહી આમત્રાડી લઈ જોહાનસનરમ જવું હોય તો પણ તેઓની તપાસ અમલદાર કરતો હતો. તપાસ કરીને સફળે ઉતારવાના પરવાના આપતો.

અમારી સાથેના ઉતાર થણા ખરા મીક હતા. તેઓ મરીબ હતા. તેઓની તપાસથી વખતે હું હાજર હતો. તેઓની તપાસમાં લમલમ હોઠ કલાક ગયો હતો. રહેઠાણ થઈ વિગેરેના સવાલ પુછી તેઓ ને પરવાના અમલદાર આપી દેતો હતો. થણા ખરા જોહાનસનરમ જનારા હતા અને તેઓની પાસે કંઈક કામળો પણ જોવામાં આવતા હતા. મુખ્યત્વે કરીને તે કામળો તેઓની પાસે પા. ૨૦ હતા તેના પુરાવાના હતા. મારી વારી આપી આરે 'સાહેબે' મથાળા ઉપર એ ટાંક્યા છે તે સવલો કર્યાં.

મારી પછી મી. કેલનબેકની વારી આપી. મી. કેલનબેકને તેણે પુછ્યું:

"તમારી પાસે કંઈ કામળીયા છે?" મી. કેલનબેકે ના પાડી. વળી તેમણે મારે વિષે જોળખાણ પડાવી અને બંને લો. મી. ગાંધીને મુકવા મથા હતા તે પણ કહ્યું. મને લાગે છે કે અમલદારે તે વાત પુરી સાંભળી પણ નહીં. માત્ર તે એટલુંજ બોલ્યો: "એનો કેસ હું પાછળથી જોઈશ. એને હું પરવાનો નથી આપી શકતો. એ હોદી છે." મી. કેલનબેકે કાંઈ ક્યડયા. તેને જલ્દ માફ લાગ્યું. પોતાનો પરવાનો તો તુરત મળ્યો. એ તેને જોર સમાન જણાવ્યો. મને મુઠી ને શું તે એકલા કીનારે જાય? એ તો જમજ અને? આવા વિચારથી તેણે કશું બોધ્યું. તેને પોતાનો પરવાનો લેતાં શરમ થઈ. લેતાં લેતાં પોતાના ગુસ્સામાં અમલદારને સંભળાવવા મારા તરફ જોઈ બોલ્યા "એનો જા, તું તો 'એશીયાટીક' છે તારી આમત્રી કાળી છે. હું યુરોપીયન છું ને એરો છું. તારે તો કેદજ રહેવું પડશે." (અહીં 'તું' શબ્દ રનેહ સુચક છે) હું હસ્યા કરતો હતો પણ મારા દિલમાં તો આતમખાણ પુટી રહી હતી. "હું કેમ હોદી? આ અમલદાર કેવો લુભ્મી? મારા કેવા ખરાબ? મારા હોદી કેવા ખરાબ? મારાનો શા વાંક? અમલદાર શું કરે? મારા અમલદારે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જો છાપ બેસાડી તેના લાભને તેની સત્તા મારે ઉદાવવાજ જોઈએ. આજે સત્તા બોમવું છું કાલે લાજ ઉદાપીશ. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીનોએ શા વાંક? જેવા હોદીના હોદી તેવા અપણે આમાં મારી શી ફરજ? અમલદાર ઉપર ગુસ્સો કરવાની? નહીંજ. અમલ તો અધિક છે. આરે મુંજા બેસવું? ના. ત્યાં હું:ખ હોય લાં તેનો નીવેડો લાવવા પ્રયત્ન કરવું થટે. શું પ્રયત્ન કરાય? મારે મારી ફરજ જાળવવી. મારે સ્વાર્થી ન રહેવું, ન થવું. મારા કેકનાં હોદી સાથીએ ગંઢકામાં રહેતા તેઓને મારે મારી રહેણીથી કાપલો બેસાડવો. મારે કેકના ઉતાર તરીએ ફરી તેઓને વિનવવા કે તેઓ પોતાનું માન સમજે ને જાળવે ગંઢકી વિગેરેના કારણ નહુદ કરે. મારા ના સીધા સમજ થકાય તેવા કાવદાને માત્ર આપી તેઓના આઠા ને ન સમ જાય તેવા કાવદાની સામે દ્રઢતા ને હીમત પુરવક તેઓ થાય.

આ કામલા પછી મારે સમજવું જોઈએ, કે મારા જેવાએ તો કેકનીજ મુસાફરી બને લાં સુધી કરી જોઈએ. તેજ કેકના ઉતારીએની સ્થિતિને ખરે

ચિતાર આવે ને તેઓને કંઈક મદદ પણ થાય. આવા પ્રશ્નની ફરજ હું સમજ્યો. આ વિચારો બધા એક પછની બંદર આવેલા હોવા જોઈએ. વિચારનો વેગ બહુ જોરાવર છે એ સફ કાઢ જેણે તેનો ખ્યાલ ન કર્યો હોય તે આ વાંચતાં વાંચતાં પણ અનુભવી શકે છે. અને એ વિચારો મારા થવાએલા મનજમાં ઉભરી સુલટી રીતે આવ્યા કર્યા હશે ને છેવટે મનજ તબન શાંત થયું. શાંત થયું એટલું મને જ્ઞાન છે. એ જ્ઞાન છે એ ઉપરથી સમજું છું કે મરમ પણ થયું હતું.

હું તો આમ બર્ષ સ્વસ્થાવલ શામાં પુરથીને ચોટી બેઠો હતો. મી. કેલનબેક અસાંતિમાં રહી હેરફેર કર્યા કરતા હતા. પીજરમાં પુરાએલા સીફના જેવે તેને દેખાવ હતો. કેટલાક હોદી ભાઈ અમને લેવાને કીનારાપર ઉભા હતા. તેઓને મી. કેલનબેકે મારા નજર કેદખાનાની વાત કરી. તેઓએ કહ્યું "અમે તો મી. ગાંધીને ઉતારવાનો કાલનો જ દોખરત કર્યો છે. ફરીથી માથુસને મોકલીએ છીએ. તે હમણા પરવાનો લઈ આવવેજોઈએ." આ ખખર મી. કેલનબેક અને આપી મથા. પણ તેમની ધીરજ ન રહી. વળી પાછા અમલદાર પાસે મથા. વળી તેણે કહ્યું 'મારાથી હમણા કંઈ નહીં બને' બ્યારે બીજા બધા કેસ ખલાસ થયા આરે અમલદાર તો ચાલ્યો મને કહેતો મથો કે મારા કેસને હજુ વખત લાગશે. અમલદાર મથા પછી થોડી મુદતે ઉદાગોઆબેના હોદીઓએ કરેલો જ દોખરત ફૂળ નીપળ્યો. તેઓનો માથુસ પરવાનો લાગ્યો. તે પેલા અમલદારના કારકુનને જતાવવામાં આવ્યો. કારકુને તે ઉપરથી મને રજા મીડી આપી ને હું છુટો થયો. મી. કેલનબેક ને હું કીનારે ઉતર્યા ને તેજ કલાકે ઉદાગોઆબેના હોદીઓની નરદાસ બોમવી જોહાનસનરમની ગાડીમાં બેઠા.

ઉપરના કિસ્સામાંથી હું તો બહુ શીખ્યો. "ઈડિઅન ઓપિનિઅન" ના વાંચનારને કંઈક ખ્યાલ આવે ને તેઓ પણ સીએ એવું ધારી તેઓની આમળ રજુ કર્યો છે. એટલે શું આણું મારી ઉપરજ બન્યું છે કે તે પુરાણ હું 'જા. એ.' ના વાંચનારની પાસે મુઠી તેઓને કંટાળો આણું? આવો સવાલ કંઈ પણ વાંચનારના મનમાં નહીં ઉડે એમ હું ધારું છું. માત્ર કરતાં હજાર ફરજિ મારે હુખ ઉદાગોઆબેના ને બીજા બંદરોપર બીજા હોદીઓ ઉપર પડ્યા છે.

એમ જાણું છું તેથી હું જાણ્યો. તેથી મારા કિસ્સા લખું છું. હું તો બહેનો મળાઉં. મને આવડત હોય. મને મળ્યા મેં જાણ્યો. હું 'મોટા'માં મળ્યા. મને મદદ કરનારા મળ્યા હોય. છતાં જો મારે આટલું જોગવાઈ પડ્યું તો બીજા હોઈને બહેનો નથી મળ્યાતા, જે પોતાનો બચાવ કરી લેવા અસક્ત છે તેનાં કેવા હાલ ચતા હશે?

હું 'મળ્યું' છું કે જેટલી ધન્ય મને આવે તેટલીજ મારી સ્થિતિમાં પડનાર હોઈને આવે. આપણે છુટકારો ચવાની પહેલી પત્રી જે છે કે આપણને આપણી સ્થિતિની ખરી સમજ પડે. મારી આ ડેકની મુસાફરીમાં એક હોઈ જાણ્યો આપણી સ્થિતિની વાત કરતાં વિચાર જણાવ્યો કે 'આપણે તો કોડીની માફક છીએ. જેમ બને તેમ સદન કરીને આપણે તો નીકળી જવાનું છે।' આને હું અસાધ્યતા કહું છું. આપણને આપણા માનનો વિવેક નથી. આપણું માન જળ વવા આપણે તકવાર નથી. મારી કમાણી મને મળે પછી બસે મને મોરા કુલી કહે, માલમ પાડુ મારે, હું બને લોકોનામાં રહું' બસે મને લખી ન મળે, બસે મારી દશા કુતરા સમાન રહે. આવી આપણી સાધારણ સ્થિતિ છે. એ આપણે કહ્યું કરી છે તેથી મોરાઓ આપણી તરફ એ નજરથી જુએ છે. આપણી દશાના પડનાર આપણે જ છીએ. ઉપર કિસ્સામાંથી એ સાર જોવાનો છે. ને એ સાર સમજ્યા પછી દરેક કોડી સ્થિતિમાં તે લાગુ પાડી તે મુજબ વરત છુંક ચલાવવાની છે. વરતણક એ પ્રકાર ની એક તો કામની અંદર જે ખોડ હોય ને જેને લીધે તે સ્થિતિ આવી હોય તે દુર કરવાની અને બીજી મોરાઓના અન્યાયની સામે દરેક જણે હાથ લેવાની.

મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

શીનીકસ, તા. ૨૭-૧૨-૧૨.

મી. એલ. એચ. એચ. માન આ જાણ પડના તેમના ઉચ્ચ કામગીરી લખે છે કે :—નાતાલના હોદી કુવેપારીઓની હાથ ચાલીથી અયોગ્ય હરીફાઈ ઉભી થયેલી છે એ માન્યતા જુલ બરેલી છે. ક્રીસ્ટે માં હોદી વેપારીઓને પેલવા નથી દીધા છતાં હરીફાઈની બધી સાં નાતક જેટલી જ મેં જોયેલી છે. હોય એકાગ્રીકોનો નથી પણ આપણી પદ્ધતિનોજ છે.

મી. રીચ અને મો. આયાત કેસના ચુકાદાની વિગત

(મયા અંકથી ચાલુ)

તે કાયદાની ૧૩૧ મી કલમથી અમુક લતામાં, જેમાં મોકલનારની આવી જાય છે, તેમાં લોકોના, ખાસ કરી વાડા સિવાય બીજી કોઈ જગ્યાએ રહેવાની કલરડ લોકો ને બંધી કરવામાં આવેલ છે. તે કલમના અંત કરનારને જેલની સજા થઈ શકે છે, અને તે જે મકાનમાં રહેતો હોય તે જગત થઈ શકે છે, પણ તે કલમ મોરા ના કલરડ ચાકરોને લાગુ પડતી નથી. તેમજ કાયદો અમલમાં આવ્યો તે વખતે આજુવાળા લતાની બહાર કાયદેસર વસી રહેલા લોકોને પણ તે લાગુ નથી પડતી. હવે આ કેસમાં જણાવેલા રેડો આજુ વાળા વિભાગમાં આવેલા છે, અને એક જુના સોનેરી કાયદા વડે તે મેળવાયેલા છે. તેથી તે રેડોને અગાઉ જણાવેલા સોનેરી કાયદાની ૧૩૦ મી કલમ લાગુ પડે છે. પણ તેની કી હોલ્ડ માંડ મેળ વાયા પછી કંઈ ખાસ કલમ ન પડાઈ હોય ત્યાં સુધી તે રેડોને ઉપરની કલમ લાગુ પડતી નથી. તે ઉપરથી ટાઉનશીપ કાયદાની ૬૨ મી કલમથી મુળના પદાને અથવા તો નવી માંડને લાગુ પડે એવી શરતો મંજુર રાખવાની અવરનરને સત્તા મળેલી છે. એટલે આ કેસમાં ટાઉનશીપ એક્ટની ૬૦ અને ૬૨ મી કલમથી જે સ્થિતિ ઉભી થઈ છે તે એ છે કે : મવર નર નવી કરતોવાળાં કી હોલ્ડ ટાઉનશીપ કાયદાની બધા રેડોને દરજ પાડે અને તેમાં સોનેરી કાયદાની અંદર કલરડ લોકો ની વિરુદ્ધ જે શરતો હોય તેમાંની કોઈ પણ શરતો તે અમલમાં લાવી શકે પણ તેથી વધુ આકરી શરતો તે જનાવી શકે નહીં. કેમકે ૬૨ મી કલમમાં તેની મના છે. પ્રતિવાદીએ પોતાના દાવા માટે ટ્રિસવાલ જાન્સ્ટીટયુશન લેટરસ પેટન્ટની ૩૬ મી કલમને આધાર રૂપ મણેલ છે. અને તે આ કેસને આકર્ષતરી રીતે લાગુ પડે છે. ૧૯૦૮ ના ટાઉનશીપ કાયદા માટે કે તેની રૂપે બનાવવામાં આવનાર મોરાઓ માટે સહેનકાહની મંજુરીની જરૂર નહોતી. પણ સરકાર એવી તરેહ ના ધારા પડી શકે નહીં કે જેવી તરેહ નો કાયદો પણ પારલામેંટ પડી શકે નહીં એટલે માંડની અંદર એવી કેલ શરતોનો સમાવેશ ન થવો જોઈએ કે જે મોકલ લોની શરતો કરતાં વધારે આકરી હોય.

સરકારપર કાયદો કેટલો અંકુશ થો છે એ જોવા પછી, હવે સરકારે તે અંકુશ ને કેટલે સુધી મજબૂત નથી તે જોવાનું છે. બારીકાઈથી જોતાં ૬૨ (૨) કલમ મુજબના ધારાઓ અમલમાં નથી ચુકા એલ, પણ તેને બદલે અવરનરે એક નોટીસ કાઢી છે અને તેમાં કલરડ લોકોના વસવાટ સંબંધી શરતોનો ઉતારો આપ્યો છે. આ શરતો સોનેરી કાયદાની ૧૩૦ મી કલમથી જે રીતે જુદી તરેહની છે. તેની અંદર જુદા કાયદામાં નથી એવી જગ્યાની કલમ છે, અને 'કલરડ નોકરો' એવા જણોને બહાર 'કલરડ ચાકરો' (ધરતું કામકાજ કરનાર) એ જણો નાખ વામાં આવેલ છે. આ દરકાર જોવો તેવો નથી. સજામાં કંઈ ફેર નથી એ વિચારને હું મળતો નથી. અગાઉના ધારામાં કંઈ ની સજા હતી, તે જો કે બારે હતી છતાં બહુ આકરી ન કહેવાય. હવેના ધારામાં એવી સજા દરમાવેલી છે કે થોડી કમર ચાલ તેટલામાં મને તેટલી કીમતની મીલ કત સરકાર જગત કરી શકે. કાળા ચાકરોનેજ તે કલમમાં છુટ આપવામાં આવી છે તેથી બીજા મળ્યા કાળા લોકો ના હાલે મુકલાન થયું છે. જે કોઈ મોરા દુકાનદાર પોતાની દુકાનના મકાનમાં કમરો પાઉં ખરમી, પછી એકાદ માલ માટે દુકાનમાં જમ કરતા કોઈ કાળા માણસને ત્યાં એક કોડીમાં રહેવા દેવ તો તેણે શરતોનો અંગ કયો કહેવાય (કેમકે તે કાળા માણસ ધરતું કામકાજ કરનારો ચાકર ન મળ્યાય) અને તેની બધી મીલકત સરકાર કંઈ બહો આપ્યા વિના જગત કરે. આવી સ્થિતિ સોનેરી કાયદાથી ઉભી થતી નથી. એટલે સર કારે મુજ શરતો કરતાં આ શરતો વધુ આકરી કરી છે, અને તે કરવાનો તેને હક નહોતો. કોઈ પણ અરજદાર આવી શરતો વાળું ટાઉનશીપ લેવાની ના પાડી શકે છે, પણ થોમસે તેવી શરતોવાળું માંડ સ્વીકાર્યું અને તેમ દિવસે રીચના નામપર બહો આપ્યું. તેણે વધો લીધા વગર તે સ્વીકાર્યું. થોમસ જે સ્થિતિમાં હોય તેજ સ્થિતિ રીચની થવી જોઈએ. જે થોમસ તેવી માંડ સામે ચાંચે ઉઠાવી ન શકે તો રીચ પણ ન ઉઠાવી શકે. જે ૬૨ મી કલમનો આપણે હાથ વિચાર કરીએ છીએ તેની અસર એ છે કે કાયદેસર શરતોનીરૂપે ટાઉનશીપ આપી શકાય અને બીજી કાલ રીને નહીં. એટલે પદાને જે શરતો લાગુ પડતી હતી તે વિવાદની બીજી શરતો માંડને

લાયુ પદી કહે નહીં અને તેને આધારે તે રદ થઈ કહે નહીં. કાયદાનો હેતુ અને વલણ તપાસતાં આ મત વધારે યાગ છે. ટાઉનશીપનો કાયદો બનાવવામાં સરકારની રાજનીતિ રહેડોને ફીફોલ્ડ કરી આપવાની હતી. આવા ફી ફોલ્ડ ટાઉનશીપ પર અગ્રહ કરતાં આકરી શરતો નાખવા માં લેટરસ પેટન્ટની રદ મી કલમનો ભંગ થાય છે. પારાઓ પડીને પણ એવી આકરી શરતો કરવામાં રાજ્ય બંધારણના કાયદાનો ભંગ થાય છે. માંડ લેનારા ધણીને એકલાનેજ તેથી નુકસાન નથી મળે, પણ આખી પ્રજાને તે હરકત કરતા છે. કાયદો વાચતાં એવું જ એમ કહાય છે કે પાલમિંટોનો હેતુ સરકારને નવાં ટાઉનશીપ કાઢી આપવાની સત્તા આપવાનો હતો, અને તે સત્તા એટલે સુધીજ હતી કે કાળા લોકો સામેની અટકાયતો અગ્રહિના કાયદામાં જોડાઈ હતી તેટલીજ રહેવા દેવી, પણ વધારવી નહીં ટાઉનશીપ કાયદાની કલમ ૧૨ મી બધાને ટાઉનશીપ કદાવવાની ફરજ પાડે છે. પણ તેવું ટાઉનશીપ કદાવનારને કાયદા વિરુદ્ધ હોય તેવી શરતો નાકશુલ્ક કરવાનો હક છે. આથી સલાહને નીચેડો થઈ જાય છે. કેમકે મીફલ્ટ જપ્ત કરવા વિશેની કલમ કે જેના ઉપર વાદીએ પોતાના દાવાનું મંજૂર અધિકૃત છે તે કાયદા વિરુદ્ધ છે. રીયને ચોમસની સિયલિ લાયુ પડે છે એ ઉપર કહેવાઈ મધુ છે. સામાન્યને પણ રીયની સિયલિ લાયુ પડે છે એમ સરકારી વકીલે કહ્યું કર્યું છે. પહેલા પ્રતિવાદી રીય સામે જે શરતો લાયુ પદી દાવો કરવામાં આવેલ છે એજ સરતોથી સામાન્ય સામે પણ દાવો કરવામાં આવેલ છે. અને તે શરતો એકબીજા છે તેથી તેની સામેના દાવો પણ રદ થાય છે. જે કે સોનેરી કાયદાની રૂયે બલિયનમાં કંઈ કામ ચલાવવું હોય તે પાત જુદી છે. એટલે પ્રતિવાદીની અરજ મંજૂર રાખવામાં આવે છે અને પ્રતિકારકને સુકારો રદ કરવામાં આવે છે. બન્ને કોર્ટનો અરજ પણ પ્રતિવાદીને મળે એવો હુકમ કરવામાં આવે છે.

ટ્રાંસવાલની સુપ્રીમ કોર્ટે હાથમાં એવું કારણ છે કે યુરોપીયન વૃદ્ધિ, તેના બાપદાદા બંને આરબ હોય, તેમજ ૧૬૦૨ ના ટ્રાંસવાલ લીકર કોર્ડીનન્સ મુજબ કલરડા જ કહેવામાં અને તેના પાસે દારૂ હોય તે સાર તેની પર કામ ચલાવી શકાય નહીં.

લોર્ડ હાર્ડિંગ પર બોંબનો બા

તા. ૨૭ મીએ ફટર બજારે છે કે :—
દીક્ષીમાં રાજ્યપ્રાદીની સ્થાપના કરવા બોરડ હાર્ડિંગ મોટી સ્વારી સાથે દાખલ થઈ આંદોલન ચોકમાં આવ્યા ત્યારે એક બર ઉપરથી તેમના પર બોમ્બ ફેંકાયો હતો. તેઓ લેડી હાર્ડિંગ સાથે હાથી પર સ્વાર થયેલા હતા. બોમ્બના ભાગવાથી હોટાના ટુકડા થઈ ગયા હતા, છત્ત ધરનાર માથાએ મરણ પામ્યા હતાં. અને લોરડ હાર્ડિંગ ધવાયા હતા. તેમના ખભા પર આર ઇય હોકા ધા લાગ્યો છે, વાંસમાં તથા છરા ભાગ્યો છે અને હરમર માં પણ ધા લાગેલ છે. તેમની ટોપી એ બચી છરા ઝીંકાયા હતા. તેઓને ટુરત હસ્પીતાલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા, અને જતાં પહેલાં સ્વારીને આગળ ચલાવવા તથા ફરવાની કીયા કરવા સર ગાય ફ્લીટવુડને તેઓ હુકમ કરતા ગયા હતા. તે પ્રમાણે સર ફ્લીટવુડે ચાંતિથી સ્વારી આગળ ચલાવી હતી, અને દીવને આમમાં ફરવાને બરવાડું કામ લીધું હતું. લેડી હાર્ડિંગને કશી ધુળ ચડેલી નથી. જે ધરમાંથી બોમ્બ ફેંકાયો તેને પોલીસે તરતજ ઘેરી લીધું હતું અને ફેટલાકને પકડ્યા હતા. પણ બોમ્બ ફેંકનાર કામ આવેલ નથી. તેની શોધ માટે રૂ. ૧૨,૦૦૦ નું ઇનામ કાઢવામાં આવેલ છે. પાછળથી એવા ખબર મળ્યા છે કે સ્વારી જેવા ઝાડપર મેડેલો એક છોકરો પણ બોંબની મળ્યો મરણ પામ્યો છે, અને ૧૩ માણસો ધવાયા છે આ બનાવથી હીંદુસ્તાનમાં ત્રાસની લાગણી ફેલાઈ રહી છે અને કોઈએની એક સલામતે ગુલેશરનો પ-તો મેળવવા માટે રૂ. ૭,૦૦૦ નું ઇનામ કાઢ્યું છે. પત્યાલાના મદારાજને તે માટે રૂ. ૩૦ હજારનું ઇનામ કાઢ્યું છે.

તા ૨૪ મીએ લોન્ડ હાર્ડિંગને બાલું ફરડ વધારે હતું પણ પાછળથી તેમની સિયલિ સુધારા પર હોવાને ખબર જાહેર થઈ છે. તા ૨૬ મીએ તેમની તબીબત વધારે સારી હતી. તે સાંજે તેઓ બોમ્બ ફેંકનાર પોતાની પર થયેલા કુમલાથી હીંદુસ્તાનના લોકો પ્રત્યેની પોતાની લાગણી માં ફેરફાર થયો નથી, અને પોતાની રાજ્યનીતિમાં પણ તેથી ફેરફાર થવાનો નથી, તથા આ બનાવથી હીંદુસ્તાનમાં જે શરમની લાગણી તથા ત્રાસ ફેલાશે તે માટે પોતે કશું કરવા લાગ્યા છે.

મીસીસ બેસન્ટ અને હીંદી ગીરમોટીયા

ઈન્ડિયા લેયવર્થની 'આરડન સીડી સમર રજુલ'માં 'સહેનશાહત અને તેની કાળી પ્રજા' એ વિષય ઉપર બાપલ આપતાં મીસીસ બેસન્ટે દક્ષિણ આફ્રિકા ના હીંદી ગીરમોટીયાઓની કામગીરી વિષે નીચે મુજબ કહ્યું હતું :—

'બ્રિટીશ રાજ્યમાં ધણી તરફના અને દરજ્જાના કાળા લોકો વસે છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં જંગલી કાળા લોકો પણ વસે છે. તેમાં કેટલાક નામ લોકો તથા કેટલાક અનુવી લોકો છે. તેઓ હજી સ્વ રાજ્ય માટે લાયક બનેલા નથી. લાંબીગાંઠી હીંદુસ્તાનથી આવેલા કેટલાક સુધરેલા લોકો પણ વસે છે. તેઓને મજૂર તરીકે લાવવામાં આવેલા હોય છે, જતાં તેઓમાં સુધરેલી પ્રજાના ખવાસો રહેલ હોય છે. આવા લોકોને લાંબી જંગલી પ્રજાની કારમાં રાખવામાં આવે છે તેઓની સાથે બહુ ધિક્કારવા જેમ રીતથી વરતવામાં આવે છે આ ગીરમોટીયાઓને સુધારોથી પણ ખરાબ રીતે રાખવામાં આવે છે, આપણે કહીએ છીએ કે બ્રિટીશ વાવઠા તળે સુધારા નથી. પણ આ ગીરમોટીયા સુધારાગીજ છે. સુધારા એ દબ્બ બહુ ખરાબ ગણાઈ ગયો હોવાથી ગીરમોટીયા સ્વતંત્ર મજૂરો એવું નામ તેને બદલે રાખવામાં આવ્યું છે. તેઓને કેવી રીતે રાખવામાં આવે છે એ જો બારીકાથી તપાસીએ તો સુધારા સિવાય બીજું કશું નામ તેને નહિ આપીએ. આ મજૂરોની બી. તેઓના બાળકો, અને જન માલ બિલકુલ સહિષ્ણુભાવ નથી. ધણીને કામી છુટવું પડ્યું હોય એવા દાખલા કું જણાવું છું અને વરસોની મહેનતથી એકઠી કરેલી તેઓની માલ મલ્તા પાછળથી પાખીને મોલે વેચાઈ છે. ટુકડાં કહીએ તો તેઓને ટોર કરતાં પણ ખરાબ રીતે રાખવામાં આવે છે. ટોરને માટે પાછુ માણસ કંઈ વધારે ફરકારી ભાવવો હશે. દાખલા તરીકે થોડાંની જોડ માડીમાં જોડાઈ જોડાઈને ટોરની જાય છે એટલે તેનો ધણી બીજા જોડ ખરીદે છે, પણ આ ગીરમોટીયા મજૂરોની પાસેથી અંત સુધી કામ લેવામાં આવે છે. વધારેમાં તેની આરતની લાજ પણ તેનો શીક છુટે, અને તેની સાથે જે તે મજૂર ગુસ્સો જાહેર કરે તો તેને તોળાની મણી મળ કરવામાં આવે. એટલે પોતાની આંત્રી આખર બચાવવાનો પ્રયત્ન કરે એ પણ તેણે સહેલો કર્યો એવું મધુ.'

દેશોન્નતિનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ કયો ?

એક હદપીત સંવાદ

[અખનાર : રા. પ્રાણજી ખંડુભાઈ દેસાઈ]

(મથા અંકથી ચાલુ)

હીંદ દેવી (સલામતીને હસીને)—
પુત તારે પણ આજ કહેવું છે કે કંઈ
વિશેષ અને નવીન કહેવું છે ?

સલામતીએ હીંદ દેવીને નમન કરીને
કહ્યું :—માતા, મારે બહુ નવીન કહેવાનું
નથી. અમારો તહેનો હેતુ અમારા ભાઈ
ઓની સેવા કરવાનો છે, પરંતુ અમારા
મારમ નિરાશા છે. અમારી કુરદશાનો
જો ચિતાર મારા બંને વિદ્વાન બધુઓએ
આપ્યો છે, તેની સાથે કું મળતો છું
પરંતુ તેના નિવારણ કરવે જો મારમ
બંનેએ પસંદ કર્યાં તેથી કું મેળો છું.
મારા મોડરેટ બંધુ પોતાની સમજપુરવઠ
માને છે કે હિંદને સાથે ચિતારથી
બરેશું વરતન રાખી કોલોનીનાં જેવું સ્વ
રાજ્ય મેળવાય તારજા હિન્નતિ કરી
કાઢાય. મારા એકસદીગીરટ બંધુ માને
છે કે હિંદને આપણી વચ્ચેથી સદાને
માટે પલાયમાન ન કરશે ત્યાં સુધી
હિન્નતિ નથી, અને બળનેરી વાપરીને
પણ તેમને આપણી વચ્ચેથી હાંકી
મુકવા. હવે અને પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય છે
કે આપણી કુરદશા મજેલી છે તે સાચી
થઈ છે ? અને તેને માટે જોખમદાર
કેણ છે ? આ જે પ્રશ્નનો ઉત્તર જો
આપણે શુદ્ધ બુદ્ધિથી જોણી કાઢશું તો
હિન્નતિ તરત કરી કાઢીશું. માતા, કું
ખાતીપુરવઠ કહું છું કે આપણી કુરદશા
આપણે આપણા હાથેજ ઉત્પન્ન કરી છે.
અને એને માટે આપણે સરવે જોખમ
દાર છીએ. આપણે પ્રથમ તો આપણા
ધરમ બુદ્ધ્યા, આપણી દરજ્જે વિચારી,
કરમને એક કોરે મુક્યાં છાન અને વિદ્યા
રહીત થઈ ગયા. આમાં આપણે શું
હિંદને દોષ દઈશું ? એ તો સરવ
કોષ કણુલ કરે છે કે હિંદને અમારી
વચ્ચે ફક્ત વેપારની લાલસાથીજ આગ્યા.
રાજ્ય કરવાનો લોભ તેમને જરાએ ન
હોતો. હિંદને કહરઆતમાં આપણી વચ્ચે
આગ્યા સારે આપણને તેઓની મોહિની
લાગી. તેમના વેપારને તન, મન, અને
ધનથી ઉત્તેજન આપવા લાગ્યા આપણ
ને રીઝવા તેઓ મનોરંજક સરસ માલ
લાવવા લાગ્યા અને આપણે તેને ખરીદવા
લાગ્યા, તેને ખપાવવા મહેનત કરવા

લાગ્યા અને કુંકમાં વેપારની બધી સગ
વડો તેને આપણે કરી આપતા ગયા.
આપણા દેશી બાઈઓએ બનાવેલી માલ
બધે ખાડમાં પડે પરંતુ હિંદને તો માલ
ખરીદવામાં આપણે અભિમાન, સમજવા
લાગ્યા. અને આપણે પછસો પરદેસ
આપણા સ્વહસ્તેજ આપણા દેશીલાઈઓ
ને મુકદ્દાન કરી મોકલવા લાગ્યા. આમાં
શું હિંદને તો દોષ કાઢીશું ? આગ્યાવાન
હિંદને તો પ્રથમ સરસ હોવાથી આપણી
વચ્ચે તેઓ વેપારમાં ફોલેમંડ થયા અને
પુખ્તજા દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ કરવા લાગ્યા. પોતા
ના વેપારના સંરક્ષણ ખાતર તેઓએ
પોતાનું સરકાર રાખવા માંડ્યું, અને તે
ઓ પોતાના બળ પર : હી રહે એવી
સ્થિતિમાં આગ્યા. આ અરસામાં આપણા
રાજ્ય મહારાજાઓ ખાલી મોટાદને સાર
એક બીજા સાથે લડતમાં ઉતરતા હતા.
દરેક, અને કુસંધો ધર કરીને રહ્યાં
હતાં. જે પક્ષ નબળો હોય તેને પછી
હિંદને મદદ આપવા લાગ્યા. આપણા
રાજ્યઓનાં વેર એક બીજા પ્રત્યે વધતાં
જ ગયા, અને બેની લડાઈમાં રીજે ખાય
એવો લાભ હિંદને મળ્યો. જમીન
અને પહસાની પ્રાપ્તિ થતાં રાજ્ય લોભ
ન રાખનારા હિંદને રાજ્ય લોભ પણ
થયો. અને આપણા કુસંધો તેમને તે
માં વિજય મળ્યો. આવી સ્થિતિમાં
આપણે અને હિંદને તો સંબંધ થયો તે
માં શું આપણે હિંદને તો દોષ કાઢીશું ?
એક બીજા સાથે સુલેહથી ન રહેતાં
આપણે વલવાડમાં બધું કુંટાવા કહ પછી
શ્રમ પાડવા લાગ્યા કે હાંપ મારું સર
વસ્ત મધું છે, લાંબો સમય થયાં ખાવી
જ સ્થિતિ આપણે આજ પર્યંત ચાલુ
રાખી છે અને છતાં આપણે હિંદને
માથે સરવ દોષ દઈએ છીએ એ આપણ
ને પોતાને હમવા ખરાબર છે. આપણે
હિંદને ન માગીએ તો તેઓ રહી કો
તેમ નથી, હિંદને તો સહવાસમાં રહી
હવે તો આપણે આપણા પુરાણો સુધારો
શુભી તેમનો સુધારો મહત્ત્વ કરવા લાગ્યા
છીએ. આપણે આપણી માતૃભાષાને
શુભવા લાગ્યા છીએ. અને તેને બધે
હિંદને સ્થાન આપવા લાગ્યા છીએ.
આપણાં આપણાં પોતાં ત્વજ આપણે
હિંદને તો અરધો પોતાં પહેરવા લાગ્યા
છીએ. એમ કરી આપણે સુધરેલા
અને કેળવાયેલા ગણાતા થયા છીએ.
કેળવાયેલ તેનો આજે એટલોજ અરથ છે
કે અગ્રેજી લાગાની બી. એ., એમ. એ.
ની ટીપ્પી મેળવી લેવી. આપણાં આ

સરવ અધરમનાં લક્ષણોથી હિંદને આપણી
ગરકરી કરવા લાગ્યા છે. આપણે માટે
આપણી બીજી સરમની વાત કન હોય ?
આમાં શું આપણે હિંદને તો દોષ કાઢીશું ?
આપણે આપણું મહિરવ અને પ્રતિષ્ઠા
શુભી ગયા છીએ, સર ટોમસ રો પહે
લીવાર જહાંગીર બાદશાહની દરબારમાં
આગ્યા ત્યારે હીંદી પોતાં કેમ પહેરવો,
હીંદી રીત રીવાજને કેમ માન આપવું,
જમીન પર કેવી રીતે બેસવું, આ બધું
તેને અમાણીથી શીખવું પડ્યું હતું.
કારણ કે જહાંગીર બાદશાહની દરબારમાં
ટેબલ ધુરશીઓ ન હતા, ત્યાં તો મહી
તકીયા હતા. તે પર કેમ બેસવું. કુર
નસ કેમ બગલવવી આ બધું તેને શીખવું
પડ્યું હતું. આ પ્રમાણે કરવાનો તેને
શું બાદશાહનો કુલમ હતો ? ના, પરંતુ
હીંદીના રીત રીવાજને માન આપવું એ
તેને કીક લાગ્યું. એવી પ્રતિષ્ઠા આપણી
હતી. આજે તો આપણે પોતેજ આપણાં
દેશમાં અરધા હિંદને બની ગયા છીએ.
આમાં શું આપણે હિંદને તો દોષ કાઢીશું ?
હિંદને પાસેથી સ્વરાજ્ય મેળવવાની
આપણે અભિલાષા રાખીએ છીએ પણ
“સ્વરાજ્ય” તે શું ? ટ્રાંસલાશને સ્વ
રાજ્ય છે. આંગ્રેજીઆને સ્વરાજ્ય છે.
તેઓ ત્યાંના સુબ વતનીઓને હેરાન
હેરાન કરી રહ્યા છે. તેમની મહેનતનો
લાભ લેવા છે. હીંદીઓને પળવે છે.
પોત પોતાના સ્વારથમાં મચી રહેલા છે.
તેઓ ખરું સ્વરાજ્ય નહીં પરંતુ “સ્વા
રથ રાજ્ય” જોખવે છે. એવું સ્વરાજ્ય—
હિંદને સ્વરાજ્ય આપણે નથી જોખવું.
આપણે તો એવું સ્વરાજ્ય જોખવે છીએ
કે જેથી આપણે પોતે અને આપણા ભાઈ
ઓ સુખી થાય. એવી રીતે સુખી થવા
અને કરવા સાર દરેક પોત પોતાના
આત્મા ઉપર કાણુ મેળવવો જોખવે,
સરવ હિંદને સ્વાધીન કરી દ્રઢ વીચાર
ના થવા પ્રયત્ન કરવો જોખવે, એક શુધ્ધ
હીંદી તરીકેનું જીવન ગાળતાં શીખવું
જોખવે, નહીં કે અરધા હિંદને બનવું.
કું જે જે આપણા હોયે દર્યાવી ગયે છું
તે એક ખરા હીંદીને જાણે નહીં ; અને
આપણે જે ન કરવાનું કરવા માંડે છું
તેને અમારે ઊડીશું ત્યારે એની મેળજ
એવી સ્થિતિ આપણે કે હિંદને હીંદી
સ્થાનમાં આપણી વચ્ચે આપણા મ્હ
રહેશે અને નહીં રહી કો તો જશે.
આપણે આપણી અને આપણાં ભાઈઓ
ની હિન્નતિ કરવા મામતા હોય છે તો
આપણે એક બીજા તરફ આપણાં

વરતણું, કોઈ પણ દિવસે એક બીજા સાથે કજીઆમાં ન ઉતરવું અને કોઈવાર કજીએ થાય તો ન્યાય મંદિરમાં ન્યાય માગવા ન જવું. ઇંગ્લેન્ડ ભાષા નહીં પરંતુ આપણી માતૃભાષાને પ્રથમ ઉત્તર જન આપવું. પહેરવેત અને રીત રીવાજમાં પણ ચુસ્ત હોઈ રહેવું. આ માંજ આપણી ઉન્નતિ સમાજોલી છે. આ સરવ બાબત હરેકે હરેક જણ કરી શકે એમ છે. છતાં આપણે કરતા નથી તો તેમાં શું ઇંગ્લેન્ડનો દોષ કાઢીશું? માતા હવે મારે વધુ કહેવાનું નથી પરંતુ આપ અમને બતાવો કે કયા મારગે ચાલવાથી અમારી ઉન્નતિ થઈ શકશે જે અધમ સ્થિતિ જેવામાં આવે છે તે અમારા સ્વહસ્તેજ રચાયેલી છે. જેને હોંડી હોવાનું અભિમાન હશે તે એ જાળ તોડી નાંખવા સતત પ્રયત્ન આદરશે. પોતાના દુઃખી બાઈઓની અધમ સ્થિતિ જોઈને જેનું અતઃકરણ રોવું હશે તે અનેક સંકટો વેઠીને અને સ્વાસ્થ્યને ભજી ને જે ન કરવાનું છે તે કદી નહીંજ કરશે. માતા અને એવી અશીષ આપો કે હું પોતે બજારી મએલો છું તે સુધરે આટલું બોલી સત્યાગ્રહી હોઈ દેવીના મરણ આગળ લાંબો થઈ પડ્યો.

હોંડ દેવીએ તેનો કામ ઝાલી ઉઠાડ્યો અને ત્રણે જણને પોતાની પાસે બોલાવી મંજીર વખતે નીચે મુજબ બોલવા માંડ્યું:—પુત્રો મેં તમારી ત્રણે જણની હકીકત સાંભળી છે. તમારી સ્થિતિને તમે ચીતાર આપ્યો એ બરાબર છે. મારા ત્રીસ કરોડ પુત્રો દુઃખી છે એ પણ હું જોઈ શકું છું. તમારા બાઈ સત્યાગ્રહીએ જે સલાહ આપી છે તે પ્રમાણે ચાલવાથીજ તમારી ઉન્નતિ થશે. સામાને દુઃખ દેવા કરતાં જાતે દુઃખો સહન કરી તમારી સ્વતંત્રતા જાળવી રાખવી એ તમારો આર્ય ધરમ તમને શીખવે છે. તમે એટલું યાદ રાખજો કે તમારી દુરજ દક્ષત શબ્દોથી બોલી બતાવવામાં નહીં પરંતુ તે મુજબ કાર્ય કરવામાં છે. પછી દુનિયાની કોઈ પ્રજા તમારા પર જુલમ કરી શકશે નહીં. તમારા દેહનો જુનો ઇતીહાસ જુઓ. તમારા ધરમનું શિક્ષણ જુઓ. આર્ય રૂપે મુનીઓ અને મહારાજાઓ ધરમને મટે કેટલું અભિમાન ધરાવતા. તમારા જ પુરવઠામાં થઈ ગયેલા આર્ય કુળ દીપક સત્યવાદી રાજ્ય હરિશ્ચંદ્રને યાદ કરો. પ્રહલાદજીને સ્મરો કે જે પીતા ના અધરમની સામે સત્યાગ્રહી થઈ શક્યા

હતા. ધરમની આરાના પાલન અરથે દુર્યોધનની બરી સજામાં સતી દ્રૌપદીના વજ્રો પોતાના પતિની કાજરીમાં પાખી જોએ એવું હતાં તેઓને ધરીના ચોથા ભાગમાં જમીનદોસ્ત કંવા તેમના પતિ શક્તીવાન હતા પરંતુ ધર્મારાના પાલન અરથે તેમને તે બધું જોઈ રહેવું પડ્યું હતું. તેવીજ રીતે ધરમની આજ્ઞા પાળવા પોતાના વચનની ખાતર શ્રી રામ ચંદ્રજીએ રાજપાટ તજી દઈ ચલિદ વરસ વનમાં સીધાવું હતું. સરવ આર્થિક લાભને બાજુએ રાખી બપોરે દુરજ બળ વવાની આવે ભારે તેઓ પળવારમાં દુષ્ટરી મારણ કરી શેતા હતા. એટલું આત્મ બળ તેઓ ધરાવતા હતા. આજે તેમાં હું કંઈજ જોતી નથી. મારે એ દિવસો તો સ્વપ્ન સમાન થઈ ગયા છે. “પંથી ગયા અને પમલાં રલાં” એવું જ થઈ ગયું છે. પુત્રો તમે એવા કુળ માં જન્મ લેવાનું અભિમાન ધરાવો છો તો તમારે શું કંઈ દુરજ બજાવવાની નથી? વીચાર કરો તો તમારી આખી જીંદગી દુરજ બજાવવા કાઢે છતાં તમારી આજળ પહેલું મહાન કાર્ય પુરું થઈ શકશે નહીં પુત્રો એ દુરજ બજાવવા સારું સરવ આર્થિક લાભને છોડી તમારા દુઃખી બાઈઓની સેવા કરવા તમે દુષ્ટરી મારણ કરો. તમારું આત્મબળ કેળવો અને તમારું સ્વમાન બળવતાં છોડો. ખરી સ્વતંત્રતા શોધો. સરવ સાથે પ્રેમ થી વર્તો, પરંતુ કોઈને જુલમ સહન ન કરો. જ્યાં જ્યાં અધરમ ભાસે ત્યાં આત્મબળથી લડો. પુત્રો આજળ તમારી સહગતિ છે એજ તમારી અને તમારા બાઈઓની ઉન્નતિનો મારગ છે. આ તમારા સત્યાગ્રહી બાઈ સારી રીતે સમજી શોધ્યા છે. તેની સાથે જોડાઓ અને કાર્ય કરવા તક્યાર થાઓ. જાઓ મારો તમને આશીર્વાદ છે. હોંડ દેવના આ અસરકારક કાવ્યથી મોડરેટ તથા એક અમીર, સલામતીને ઉત્સાહથી બેટ્યા મોડરેટ ત્યાંજ પ્રતિજ્ઞા લીધી કે બ્રીટીશ કોલોનીના જેવું સ્વાસ્થ્ય રાજ્ય લેવું તે નાં કરતાં ખરું સ્વરાજ્ય આપણું સ્વ રાજ્ય મેળવવું કે જેથી પ્રજા માત્ર સુખી થાય એમ છે. તેજ લેવા કોશિષ કરીશું. અને અન્યાય અને જુલમની સાથા સલામતી થઈ શક્યું. તેવીજ રીતે એકબીજાને પણ પ્રતિજ્ઞા લીધી કે જોગ્ય તેમજ મારકુટની રીતી છોડી દઈ આપણે બમરી મએલો સુધરી જવું જોઈએ. ત્રણે જણએ સ્વાસ્થ્ય છોડી

પોતાના દુઃખી બાઈઓ સારું લકવાવારે પ્રતિજ્ઞા લીધી અને લાંબી કાર્ય સાધવાની વા દેહમ પાત્યામી આ પ્રતિજ્ઞા લઈ દેહના જુદા જુદા ભાગમાં કાર્ય સાધના અરથે રવાના થયા અને હોંડ દેવી પોતાના મંદિરમાં પ્રભુ પ્રારથનામાં પાછી તસ્લીન મળે બેઠી.

[સંપૂર્ણ.]

એલ્ફિન્સન અરમ મ્યુનીસીપાલિટી

કોમીસોનવાળો બાય-લો

એલ્ફિન્સન અરમની લડત

એલ્ફિન્સન અરમની લડત. ૨૬ મીના નવે અરમના લખાણનો જવાબ આપતાં મુલકી ખાતું જણાવે છે કે તે બાબતમાં ટ્રાંસ વાલના એડમીનીસ્ટ્રેશન ખાતા પર લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું. એડમીનીસ્ટ્રેશન ખાતાં તરફથી મળેલો જવાબ મુલકી ખાતાંએ એલ્ફિન્સન અરમને મોકલ્યો છે. તેમાં જણાવેલું છે કે:—“મળકુર બાય-લો ૧૯૦૬ ના એલ્ફિન્સન અરમ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનની ૪૧ (૭૧) કલમની રૂપે ઘડાયેલો છે, અને તે કલમમાં એવું જણાવેલું છે કે જે નેટીવો પોતાના મોસ રોકેને લાં રહેતા હોય તથા જેની પાસે છુટના પરવાના હોય, તે સિવાયના બધા ને લોકેશનમાં રહેવાની દુરજ પાડવાની ટાઈન કંડેસીલને જતા છે. તે બાય-લો માં કમિટીની બહાર કશી અટકાયત કરવામાં આવી નથી એ જોઈ શકાય. ઉપર જણાવેલા વરમ સિવાયના નેટીવોને લોકેશનમાં રહેવાની દુરજમાંથી મુક્ત કરવા નો હેતુ તે એલ્ફિન્સન ધક્કી વખતે રાખવામાં આવ્યો હોય એવું દેખાતું નથી.”

‘નાતલ ટાઈમ્સ’ માં તા. ૧૯ મી નવે અરમ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનની સહીથી પ્રગટ થયેલા કાગળમાં હોંડ વેપારીઓની તરફેણમાં ગણાય છે. દલીલો કરેલી છે, અને મોસ વેપારીઓના સંબંધમાં કહેલું છે કે તેઓ બહુ મોટો નફો લઈ વેપાર કરે છે અને પોતાના હોમ માટે જમીન પાડતાં બરીજ મોસ ધરાકોનો વિચાર તેઓ કરતાજ નથી.

પરચુરણ ખખરો

અમનેનીયી એક ખખરપત્રી જણાવે છે કે:—નાતાલના એક ધણા જુના હોદ્દી મરદમ છે. મુરમાસા નામકરની વિધવા લક્ષ્મીનાથના નાતાલમાં ૩૬ વરસની રહે જ્યાં પછી એક વિશાળ કુટુંબ સુધી મરણ પામેલ છે. મરદમ બાપના કુટુંબને ધણા જાણીતાઓ તરફથી તથા મંડળો તરફથી કિલાસાના હારેલાઓ મળ્યા હતા.

મારીસનમથી એક ખખરપત્રી જણાવે છે કે:—લાંની મુનીસીપાલીટીના નવા બાપ-લો સામે પોકાર ઉઠાવવા લાંના હોદ્દીઓની એક સમા તા. ૧૫ મી દીસે અરે સવારે વેરલીયન સ્કુલવાળા મકાન માં મળી હતી. મી. સી. નલીયાએ પ્રમુખપદ લીધું હતું. મી. એસ. આર. નામકુએ નવા બાપ-લોથી હોદ્દી ધંધા દારીઓને ધનારી સુસ્કેલીઓને ખ્યાલ આપ્યો હતો. તે પછી તે સામે લડત લેવા નવ પ્રદરશોની એક કમીટી નીમણ હતી. તેના પ્રમુખ મી. નલીયા અને જોડીયા સેક્રેટરીઓ તથા ટ્રેસરર તરીકે મી. એસ. આર. નામકુ તથા મી. એન. બી. નામક નીમણા હતા.

મયા શનિવારે ટ્રાંસવાલ પ્રિન્સિપલ વિમેન્સ એસોસીએશને ઇન્ડીપેન્ડન્ટ નિશાળ ના મકાનમાં ફીસ્ટમસેનો તહેવાર ઉજવ્યો હતો. એસોસીએશનના સભાસદો ઉપરાંત રેવ. શીલીપ્સ, મીસીસ શીલીપ્સ, મી. રોબરટ્સ, મી. લ્યુઅમ કવીન, મીસ ગુડ સન, મીસીસ ફેલરી, મી. ચંબી નાવડુ, મી. પી. કે. નાવડુ, મીસ જુલ, મીસીસ મણીલાલ ડાક્ટર, મીસ વેસ્ટ, મી. રોય પન, મી. મણીલાલ માધી, મી. મેદ, મી. બીખાલાલ પટેલ વગેરે હાજર હતા. બાળકોએ કવિતાઓ સંભળાવી હતી તથા કસરત કરી બતાવી હતી. તે પછી મીસીસ વોચલે બાપજી કર્યું હતું. આ રેવ. શીલીપ્સે હોકરોએને ચોપડીઓનાં છનામ વહેંચ્યાં હતાં. મીસ જુલ તથા મી. મોરગનને હોકરોએને આપેલી સરસ તાલીમ માટે છનામો આપવામાં આવ્યાં હતાં. રેવ. શીલીપ્સ મી. ગોખલેની મુલાકાત સંબંધમાં મોદયા હતા. તે પછી સહુને નાર્સે આપવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૧૧ મી જાનેવારીએ હીંદુસ્તાનની દયાલ અમેનામાં જવા બંધ થયો.

તા. ૧૨ મી જાનેવારીએ હીંદુસ્તાનની દયાલ કેન્ડલરમાં જવા બંધ થયો.

બાલકન રાજ્યોનો હુમલો

‘પોલીટીવીસ્ટ રીવ્યુ’ એ નામનું ઉમેશ માસિક જાહેરનામું નીકળે છે. તે નામ છે. તેને વાંચનારા ધણાં માણસો નથી. પણ જોએ તેના વાંચનારા છે તે ધણે બાળે વિચારવંત ઉદાર મનના ને વિદ્વાન છે. તેમાં જામનારા પણ તેવાજ છે; અને જામનારા વાંચનારા બને સ્વતંત્ર વિચાર ધરાવનારા છે. ધણી વેળા તેનાં જાણીતા પ્રજામતથી વિરુદ્ધ વિચાર બતાવનારાં હોય છે.

આવા લોકને અગ્રિય એવાં બે જાણીતાં તે સંસ્કૃતના નવેશ્વરના અંકમાં છે. એક જાણીતા તેના અધિપતિ મી. સ્વીનીએ અને બીજું મી. ફેડરીક રાયને ફેરુ છે અને બેખંડોએ બાલકન રાજ્યોના હુમલા ની વિરુદ્ધ અને પુરુષી રાજ્યની પક્ષમાં જમ્યું છે.

મી. સ્વીની જણાવે છે કે:—મેસી ડોનીઆમાં સુધારા કરવાને બહાને બાલકન રાજ્યોએ તોફાન ઉઠાવ્યું છે. પણ હકીકતમાં આ હંમાં માત્ર પુરુષી એ સુસજ્જાન રાજ્ય છે તે કારણથી થયેલ છે. જ્યારે પુરુષી પોતાની અંતર વ્યવસ્થા બરાબર કરતું હતું, અને મેસી ડોનીઆમાં સુધારા કરવાની તક્યારી કરતું હતું તેવામાં આરદ્રીઆએ ચર્ચા ઉઠાવી, બેચરમ થઈ બોસ્નીયા કે જે થોડી સુદત ને સારજ તેને હાથ હતું તેનો હુમલો કર્યો. છતાંબીએ આરદ્રીઆથી પણ વધારે બેચરમ થઈ પુરુષીના પ્રાંત ત્રીપોલી ઉપર કંઈ પણ કારણ વિના ધાક પાડી. આમ થયું છતાં પુરોષ પ્રયત્ન રહ્યું. આવી પુરુષીની હાલત જોઈ બાલકન રાજ્યો ઉદ્ધત બન્યા ને તેઓએ જવાબ મેળવવાને બહાને હુમલો કર્યો. મેસી ડોનીઆમાં ધણી કામો વસે છે. તે કામો જુદાં જુદાં પરમજામાં વસતી નથી. પણ બેજસેજ રહી વસે છે. અને તે કામો એક બીજામાં વહે છે. આવી સ્થિતિમાં રહેનાર લોકોને સ્વરાજ્ય ન આપાય એ દેખીતું છે. ઈંગ્લાંડે આવરલાંડ જેવો મુલક કે જેમાં એકજ કામ વસે છે તેને પણ સ્વરાજ્ય નથી આપ્યું તો પછી મેસીડોનીયાને બાલકન રાજ્યોની ધમકીથી કે પુરોષી રાજ્યના જાણીતા પુરુષી એક એક સ્વરાજ્ય કેમ આપી શકે? તોપણ પુરોષી રાજ્યો બાલકતરી રીતે અને પુલ્કી રીતે પણ બાલકન રાજ્યોનો પક્ષ

જેએ છે. આ પુરોષી રાજ્યના સમુદ્ધમાં હિંસા તથા ઇટાલી આવી જાય છે. મી. સ્વીની પોતાના જાણીતામાં જણાવે છે કે હિંસા એ હમેશાં જુલમી રાજ્ય મજાવું છે. તેણે શીનલાંડ, પોલાંડ ને જીઓરજ્યામાં ત્રાસ વરતાવ્યો છે. પરંતુ શીયામાં જેવો જુલમ કર્યો તે તો સહુને તાજ વાત છે. ઇટાલીએ તો પોતાનું કુંદારાપણું સાબિત કરી આપ્યું છે. તેજ રાજ્યો પ્રીરિત ધરમના હોષ બીજા પુરોષ ના રાજ્યોની સાથે મસલતમાં રહેવા ચોખ્ખું મજાવ છે અને તેઓ પુરુષીને દબાવે છે. આપું બંધેર ઈંગ્લાંડ જેવા કદે છે ને ઈંગ્લાંડના આવેવાનો તથા તેના મોઢાં વરતમાન પત્રો બાલકન રાજ્યોને ઉત્તેજન આપે છે ને ઉધાડે રોજે પુરુષી ની હાર ઇચ્છે છે. આવા પ્રકારનું જુસ્સાદાર જાણીતા મી. સ્વીનીએ ફેરુ છે.

મી. ફેડરીક રાયને મી. સ્વીનીના કરતાં વિરોધ જુસ્સો બતાવ્યો છે. મી. રાયન જણાવે છે કે બીટીક જાપાની અને પુરોષી રાજ્યો આ બાબતમાં ઈંગ્લી છે એવું દેખાઈ આવે છે. તેઓ પુરુષી ની ઉપર જુલમ આરોપો મેલતાં અમકાતાં નથી. મી. રાયન કહે છે પુરોષી સમુદ્ધ કે જેમાં જુલમી હિંસા ને જુલમ છતાંબીનો સમાજ થાય છે તે સમુદ્ધને પુરુષીને શિખામણ દેવા જરૂર છે હા નથી તો પછી તેઓથી પુરુષીને કેમ દબાવાય? મી. રાયન માને છે કે પુરોષના બમે તે રાજ્યની સાથે સરખામણી કરવા જતાં પુરુષી કંઈ રાજ્યનીતિમાં ઉતરશે નહીં. મળકી જાણીતા કરી આજબા મારનાર મરદમ મારક દેવેને પુરોષની પ્રજાને આજબો મામેં હતો તેનો ઉતારો મી. રાયન આપે છે. તે બહુ લાજુ પડતો હોવા થી તેનો તરજુમોજ બહોં બમે આપીએ છીએ. ૧૯ મો સપ્તક પુરો થયો ને વીસમો શરૂ થયો તારે ૧૯ મો સપ્તક ૨૦ મો સપ્તકની સલામી નીચેના કબજમાં ફેરે છે:—“પુરોષની બારે પ્રજા હું હવે તમારે હસ્તક સોંપું છું. તે પ્રીરિત છે. ધરડાંએલાં, ખરડાંએલાં, નામોશી પામેલાં, એવાં તે પ્રજાનાં રાજ્યો હીયાઓ, ચીન, માંચુરીયા, દક્ષિણ આફ્રિકા, અને શીલી પામન એ બધા દેશમાં હુંદ મલાવી પાછાં વળ્યાં છે. તે રાજ્યોનાં રહ હલ કાઢી બર્ષા છે, તેનાં ખીસાં પછસાથી બર્ષા છે, અને તેનાં મુખમાં પવિત્રતાના ઈંગ્લી બોલ છે. તે રાજ્યોને સાજુ અને દુવાલ આપજે પણ અરીસો તેઓનાં જીવાવજે.”

આલ્ફન રાજ્યોની ચર્ચા

સુલેહની હિલચાલ

તા. ૨૦ શુક્રવાર—કોન્સ્ટાંટીનોપલથી
૨૨ જાણવે છે કે તુર્કી પાસામેંટે લંડન
ખાતેના પોતાના એલમીએને જાણવું
છે કે ત્રીસે સંધી પત્રમાં સહી ન કરેલી
હોવા છતાં તેના એલમીએને સુલેહની
મસલતમાં ભળવા દેવા.

તા. ૨૧ શનિવાર—લંડનથી ૨૨
જાણવે છે કે આલ્ફન રાજ્યોએ સંધીને
સુલેહની કરતો ઘડી છે અને તુર્કી એલ
મીએ પાસે તે રજુ કરી છે. તે કરતો
સ્વીકારાય નહીં તો બહાષ શરૂ થાય એમ
તેઓ જાણવે છે. આઝીઆનોપલની
બાજતમાં બંને પક્ષ સરખો દલદ હોવા
થી સુલેહ વિષે શંકા રાખવામાં આવે છે.

આથેનસથી ૨૨રનો અખરપત્રી જાણવે
છે કે અમા સોમવારે કારકનલ્સની સામુદ્ર
કુનીમાં તુર્કી અને ગ્રીક કાફલા વચ્ચેની
લડાઈમાં તુર્કી એકમીરલ હલીલ પાસ
મરજુ પામેલ છે. કેટલીક તુર્કી મનવા
શને સખત તુકસાન થયું છે.

૨૨ જાણવે છે કે મીડીલીનના ટાપુ
માં તુર્કીએ ખીસ્તી લોકોની હતલ
ચલાવી છે.

તા. ૨૩ સોમવાર—ક્રાન્સના યુધ્ધ
પ્રધાને ત્યાંની એવરમાં કાપજુ કરતાં
જાણવું હતું કે આલ્મેનીયાને સુલતાનની
સત્તા નીચે સ્વરાજ્ય આપવામાં આવશે
અને યુરોપી રાજ્યોની તેની પર દેખરેખ
રહેશે. સર્વિયાતું એક બંદર તટસ્થ
રાખવામાં આવશે. યુરોપીયન રાજ્યોની
સત્તા તથા તે બંદર રહેશે અને તેમાં
ફરેક જાતના માલની આવજા છુટથી થઈ
સકશે.

૨૨ જાણવે છે કે આલ્ફન એલમી
એલે ચોખ્ખું જાણવું છે કે તુર્કી
એલમીએલે વધુ લીલ નહીં કરવી જોઈએ.

આથેનસથી ૨૨રનો અખરપત્રી જાણવે
છે કે મીડીલીનનું તુર્કી લશ્કર સરજે
થયું છે, અને એપીરસમાં આવેલા ગોરી
ટાપુ કહેરને પ્રીમીએ છતી લીધું છે.

સુલેહની મસલતના સત્તાવાર હેવાલ
માં જાણવવામાં આવે છે કે ગ્રીક સાથે
મસલતમાં ઉતરવાની કરત તરીકે આઝ
રીઆનોપલમાં ફરી પોતાની પુરી પાકવા
ની માગણી તુર્કી એલમીએલે કરી છે.
આલ્ફન રાજ્યો તે સાથે વધી લઈ

જાણવે છે કે તે સવાલનો નિવેડો થઈ
ગયો છે અને સુલેહની મસલતમાં તે
લાવી ચકામ નહીં. તુર્કી એલમીએલે
કોન્સ્ટાંટીનોપલ પુછાવવાની જરૂર જાણવી
હતી.

તા. ૨૪ મંગળવાર—આથેનસથી ૨૨ર
જાણવે છે કે ગ્રીક જીનેલા ટીનીકાસ
ટાપુપર તુર્કી કાફલાએ મારો ચલાવ્યો
હતો પણ તે નિષ્ફળ નીવડ્યો હતો. તે
ટાપુની તુર્કી રમખતે તુર્કી વાવટો ચલાવ્યો
પણ ગ્રીક લશ્કરે તેઓ પર હુમલો કરી
થવાને બાબલ થઈ હતા. તુર્કી કાફલો
તે પછી પાછો ચાલ્યો ગયો હતો.

કોન્સ્ટાંટીનોપલથી ૨૨ર જાણવે છે કે
જેનીના પાસે લડાઈ ચાલતાં તુર્કી સર
કાર જેવીક પાસા મરજુ પામ્યાના સમા
ચાર મળ્યા છે. આમ છતાં તુર્કીએ
લડાઈ કરવું હતું અને આખરે છત
મેળવી હતી.

એલએડથી ૨૨ર જાણવે છે કે ઉત્તર
આલ્મેનીઆમાં રકુટારી પાસે સરવીપનો
પર તુર્કી લશ્કરે હુમલો કર્યો હતો, અને
જીતી સડાઈ પછી ઘણી તુકસાની સાથે
તેને પાછું હટવું પડ્યું હતું.

તા. ૨૫ શુક્રવાર—લંડનથી ૨૨ર
જાણવે છે કે તુર્કી એલમીએલે ગ્રીક
સાથે મસલત કરવાનો વધી આખરે
પાછો એવી લીધી છે.

આલ્ફન રાજ્યોએ જાણવેલી કરતોમાં
એક એ છે કે : મારેમોરાના સમુદ્ર પર
આવેલા રોડેસ્ટાની નજીથી, કાળા સમુ
દ્રમાં આવેલા માલદ્રાના બખાત સુધી
લીટી કારતા તેની પશ્ચિમે આવેલા મુલક
તુર્કીએ મુકા દેવો, અને બીજા એ છે કે
કીલના ટાપુ પરનો કબજો જતો કરવો.

બલગેરીઆથી ૨૨ર જાણવે છે કે
એલેક્ઝા આમળ એક તુર્કી દુકડીને પાછા
હઠવાનો રસ્તો નહીં મળવાથી તે સર્વોચ્ચ
નોને તાલે થઈ છે.

તા. ૨૭ શુક્રવાર—કોન્સ્ટાંટીનોપલથી
૨૨ર જાણવે છે કે આલ્ફન એલમીએલે
રજુ કરેલી કરતો તુર્કી સ્વીકારી શકે તેમ
નથી, એવું તુર્કી જાણે પોતારી રહેલ છે.
તે એમ પણ કહે છે કે તુર્કી એલમીએલે
ને માન બરેલી સમાહ કરવા મોકલેલ
છે પણ પોતાનું મજુ કાપવા નહીં. અને
માન બરેલી લલાહ નહીં થાય તો તુર્કી
પોતાની તલવાર ફરી એચશે.

૨૨ર વિશેષમાં જાણવે છે કે અન્યર

મેથે ચેરલમ ખાતે તુર્કી અમલદારોનો
મુલાકાત લીધી છે. અને તેઓને દેશ
ભિમાન જાળવવા તથા પક્ષપક્ષનો ખ્યાલ
નહીં કરવા અસરકારક કહ્યો છે.

બીજા તારમાં જાણવવામાં આવે છે કે
ચેટલમના લશ્કરી અમલદારો રજા પર
ગયા હતા તેને ૨૪ કલાકમાં ત્યાં ફાજર
થવા દુકમ નીકળ્યો છે.

૨૨ર જાણવે છે કે તુર્કી સરકારે સુલે
હના મંડળ ઉપર પોતાની શરતો તા.
૨૬ માંએ તારથી મોકલી છે.

તુરકાને મદદ

મારિસબરમથી મી. એન. જે સેખ
લખે છે કે :—જેમ જેમ વખત ફર્યો કરે
છે તેમ તેમ મનુષ્ય જાતના આચાર
વિચારો વજુ અરેખર ફર્યા કરે છે.
આજથી આશરે ૨૬ માસ ઉપર ભારે
ટીપોલીનો કબજો કરી લેવા પટાલીએ
લડાઈ ઉઠાવેલ, ભારે પુરજી માટે બધુક
નો ફાળો કરવો એવો વિચાર બહુ થોડા
આઝમીઓના મનમાં હોવો જોઈએ.
આજે હવે એવો વખત આવી લાગ્યો છે
કે સાલિય આફ્રિકાના બહુ કરીને તમામ
સુલતામાન બાઇઓની જબાન ઉપર એજ
જવાબ રમ્યા કરે છે. સુકર છે કે આજે
આટલી ચર્ચા થઈ છે તો કાલે તેને
જમલ ખી બામ તેમાં કંઈ લક નથી.
આવું જાણવું હતું કાકાડવા માટે આજે
લોકોની જે લાગણી છે તેને આજેવાનો
ખાનમાં લીએ તો આ નેક કામ કરગીક
લંબાયા કરે નહીં બલકે ક્યારનોએ તેનો
મારંલ થઈ જાય. અસારે માલે બાલી
જે બરજામજુમાં આવી પડેલ છે તેની
તમેને ખાસ કામણી હોમ, તમારા ખતઃ
કરજની જે બલી કુઆએ તખતે આ
ફતથી સાથે હોમ, તેમજ તમે અરેખર
કમરરદ હો તો આજે તેમનું માન જાળ
વવા તમે તન, મન, અને ધનથી મદદ
કરવા બહાર પડો અને આ જાણના
ફંડની જે ચર્ચા ચાલ્યા કરે છે તે ફંડનો
પાથો નાખો કે જેનો બલો તમેને કર
માલે ઇસ્લાહીથી ઇન્સાઅલ્લાહ મળશે.
ફરેમ રેડ કોસ સોસાયટી જેટલી
પમજાદાર છે તેટલી ફુનીઆમાં બીજી
કાંઈ નથી છતાં હર દિવસે અને બીજા
સારા અવસરે ત્યાં ઇમદીકાર ઉપરાજ
થવાજ કરે છે ત્યારે આપણે ફક્ત વાતો
કરીનેજ મન મનાવીએ છીએ એ વધી

દીલ્લીની વાત છે. આસરે ૪૦ હજાર મુસલમાનોની વસ્તી સાથે આસીકામાં હોવાનું કહેવાય છે. માલુમ હીઠ હકત એજ પવન મજૂતા બાળે આપણા તરફ થી કમતીમાં કમતી પા. ૪૦,૦૦૦ દરેક મુસલમાની રેડ કેસન્ટ સોસાયટી ઉપર જવા બેઠાં. તે ક્યાં છે? ઉમેદ છે કે આ નેક કમતે માટે મી. હબીબ મોટલુના કહેવા મુજબ એક કોનક્રીટ-સ બરી તે કાંમતે આવેવાનો તરત ઉપાડી લેશે.

વીનસરનથી મી. એ. ઇલાક તા. ૨૦ મીએ લખે છે કે:—અત્રે વસ્તી હીંદી કામગીરી તુરંતી રીલીફ હંક માટે બે વખત ઉધરાણું કરીને પા. ૨૭-૪-૦ એકઠા કરેલ, તેના કસ્ટ કોનક્રીટનોપલ રેડ કેસન્ટ સોસાયટીપર મોકલી આપવા માં આવેલ છે.

રેડેમથી લાંની રેડ કેસન્ટ સોસાયટી ના સેક્રેટરી તા. ૨૪ મીએ લખે છે કે:—રેડેમ અને આસપાસના લતાના મુસલમાન બાઇઓમાંથી આ હંક માટે આજ સુધીમાં પા. ૪૫૭-૧૮-૪ એકઠા થયેલ તે ડરબન રેડ કેસન્ટ સોસાયટીપર મોકલી આપેલ છે. હજી વધુ હંક થવાની વકી છે. અત્રેના નોકર વગેરે પોતાના એકેક માસના પમાર આપી મોટી મદદ કરી છે તેમ બીજા બાગમાં પણ મળુ બેઠાં.

ડરબનથી મી. અબ્દુલ કરીમ હાજી આદમ લખે છે કે:—મોઝાબીકમાં તુર્કી વિષે કોઈ દુરમતે ખરાબ ખબર ફેલાવ્યા થી લાંની અન્-હુમને ઇસ્લામે તા. ૧૮ મીએ મેસરસ ફાદા અબ્દુલની કુપની પર કેબલ કરી તુર્કીના ખબર પુછાવ્યા હતા. તેના જવાબમાં કેબલથી તેઓએ જણાવ્યું હતું કે 'વધુથી સહાય મુલ તી રહી છે. સલાહ લેનમાં ચાલી રહી છે.' સિવાય મોઝાબીકની અન્-હુમ તરફથી કોઈ તકમલ સુલેમાન તથા તારમામદ હાજી આદમજી વગેરે સાહેબો ની હિમ્મતથી રેડ કેસન્ટ સોસાયટીનું હંક પા. ૧૦૦ થઈ ગયું છે અને હજી ઉધરાણું ચાલુ છે. તે માટે મોઝાબીક ના ઇસ્લામીઓને સુખારકબાદી થતે છે.

મી. એસમાન અહમદ લખે છે કે: રેડ કેસન્ટ હંક માટે ના. તુર્કી કોનક્રીટ નામથી મોકલાયેલી નીચેની રકમે મળી છે, અને તે આમાર સાથે સ્વીકાર

વામાં આવે છે: બેનટાવરના મુસલમાનો તરફથી પા. ૧૬૫-૧૭-૬, પીટરસબરના મુસલમાનો તરફથી પા. ૫૪-૧૮-૮, સાઇમન્સ ટાઉનના મુસલમાનો તરફથી પા. ૨૨.

બેનટાવરની રેડ કેસન્ટ સોસાયટી તરફથી અમને જણાવવામાં આવે છે કે: લાંની પા. ૬૦૦ કોનક્રીટનોપલ મોકલ્યા વિશેના તારના ખબર મળ્યા અંકમાં આપેલા છે, તેમાં 'કમીટીના ઇસ્લામીક સોસાયટી ના પ્રમુખ' એ જણાવેલે અહીં 'રેડ કેસન્ટ સોસાયટીના પ્રમુખ' એમ લખેલું.

હમદરદ ઇસ્લામ હંકના સેક્રેટરી તા. ૨૪ મીએ લખે છે કે:—આ સંસ્થાની એક સભા તા. ૨૨ મીએ મળી હતી. હંકનો હિસાબ જાંચનાઈ રહ્યા બાદ વાઇસ ચેરમેન મી. હાજી. એમ. એ. કરોદીઆના રાજનામા વિષે વિચાર કરવા માં આવ્યો હતો. તેમના કામના વખાણ કરવામાં આવ્યા હતા. અને રેડ કેસન્ટ સોસાયટીના પ્રમુખ તરીકે તેમણે પા. ૨૨૦૦ની મોટી રકમ એકઠી કરી તુરંત સ્તાનમાં મોકલી દીધી હતી એ તેમની મહેનતનો ખ્યાલ કરી હાજરીનોએ તેમને રાજનામું મુલતવી રાખવા વિનંતિ કરી હતી. પરિણામે મી. કરોદીઆએ રાજ નામું મુલતવી રાખ્યું હતું. તે પછી મેસરસ હબીબ મોટલુ, સહયદ સાહેબ, કુવાડીયા, ફુસેન માલ, મહમદ ઇસપ મહુ, બી. પી. ઇલાહીમ, બાઇજી અબરામ, બાપાત, મહમદ કોળી વગેરે સાહેબોએ ઉધરાણું એસથી ચાલુ રાખવા આપણા ક્યાં હતાં. બહાર મામ ઉધરાણું કરવા મેસરસ હાજી એમ. એ. કરોદીયા, બી. પી. ઇલાહીમ, હબીબ મોટલુ, ફુસેન માલ અને મહમદ ઇસપ મહુની કમીટી નીમાઇ હતી. તે સાહેબો તા. ૨૬ મીએ ઉધરાણું કરવા નીકળશે તે વખતે બહાર મામવાળાઓ સારી મદદ આપશે એવી આશા છે. જાણના હંક માટે મી. હબીબ મોટલુની સહયતા મુજબ એક કોનક્રીટ-સ બરવા વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. હમદરદ હંકનો રીપોર્ટ તુરંતમાં ઉપાવાનો હોવાથી બાકી રહેલી શી તેમજ આવતા જાનેવારીની શી સલામતો બરી જશે એવી વિનંતિ છે.

સેક્રેટરી રેડ કેસન્ટ સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. મહેમુદ રહીમ કરીમ તા.

૨૪ મીએ લખે છે કે:—તા. ૨૧ મી. જાનિવારે એક સભા બરી રેડ કેસન્ટ સોસાયટીની કાપા સ્થાપવામાં આવી હતી. મી. ઇસપ અમજી મુલા પ્રમુખ સ્થાને હતા. બીજા હોદ્દાઓ નીમાયા બદ શોળા કર થયો હતો. પ્રમુખે પા. ૫૦ બરી ઇસ્લામ ક્યાં બાદ મી. એ. એ. બારવાએ પા. ૨૫, મી. ઇસમાઇલ મહમદની કુપનીએ પા. ૨૭-૧૦-૦, મી. સી. એસ. અરમાલે પા. ૧૫ લખ્યા હતા તેજ વખતે કુલ રૂબા પા. ૧૭૦ એ થયો હતો. હજી હંક ચાલુ છે. ના. બેનટાવરની સભા મી. એસમાન અહમદ સભામાં હાજર હતા.

ઉપરની સભા પુરી થયા બાદ તેજ ઠેકાણે મેસરસ લેખરસ એસોસીએટ્સની સભા મળી હતી. પ્રમુખસ્થાન મી. એ. એ. એસ. અસમાલને આપવામાં આવ્યું હતું. મેસરસ અહમદ દાવજી લાલા, ચુલામ ફુસેન પટેલ અને મહમદ ઇ. માકડા બેઠાં. સેક્રેટરીએ નીમાયા હતા. પ્રમુખે તથા ના. તુર્કી કોનક્રીટ હંકની જરૂર ઉપર અસરકારક આપણ ક્યાં બાદ નોકર વગેરે ના મુસલમાનોએ પોતાના એકેક માસના પમાર નોંધાવ્યા હતા. તેજ વખતે કુલ રકમ પા. ૧૭૫ સુધી પહોંચી હતી. હંક હજી ચાલુ છે.

ડરબન રેડ કેસન્ટ સોસાયટીએ પા. ૧૭૫૦ નો ત્રીજો હકનો કોનક્રીટનોપલ મોકલી આપ્યો છે. આજ સુધીમાં જથ્થા મળી પા. ૨૦૦૦ તેણે તે હંકમાં ભર્પાં છે.

સ્વીમરોની આવજવ

[જર્મન સાઇન]

કેંઝલર—તા. ૧૨ મી જાનેવારીએ મુંબઈ માટે ઉપડી જશે.

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૬ ડી ફેબ્રુઆરીએ મુંબઈ માટે ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ સાઇન]

અમેના—તા. ૧૧ મી જાનેવારીએ ઉપડી ઇસ્ટ આફ્રિકાના બંદરો કરશે મુંબઈ જશે.

અમલાગી—તા. ૧૪ મી જાનેવારીએ કોલમ્બો થઈ કલકત્તા જવા ઉપડશે. અમદા—તા. ૨૨ મી જાનેવારીએ મુંબઈ માટે ઉપડી જશે.

INDIAN MERCHANTS AND OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.
Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

JOHANNESBURG

E. S. Coovadia,
General Wholesale Merchant
c/o 22nd and Krause Street,
Vrededorp. Phone 1915
P. O. Box 2670

Waters Cash Coy.
General Fruit and Produce Sup-
pliers, Market and Commission
Agents, 212 Market-st. Box 5477
Tel. and Cable Add.: "Obligé"

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Van Zyl Sts.

નવસારી હીંદુ યુનાઇટેડ ટ્રેડિંગ કં..

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હીંદુસ્થાનની ગ્રામીણ જાયાળ-ખ મ'માવી
કરવે માવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
કરી પોરબંદર તથા કલકત્તા—સરક
સ્વા—ચોખ્ખું મ'ધીયાણું—એક વખત
જાણવી ખાતરી કરો.

કે. ના. ૧ પ્રીમારક રસીક

રેકોર્ડ ના. ૧૨૮૬, બહાનેસ્પરમ.

૧. મે. 'Gaekwad', પો. બેકસ. ૫૨૫૦.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUULS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: 'SAMY,
KUULS RIVER STATION.

"Indian Opinion" Souvenir of Mr. Gokhale's Visit

It contains a diary of the tour, and a
report of every important function from Cape-
town to Pretoria. There are a great many
illustrations, including interesting "snap-
shots," cartoons, etc. Appendix I. contains
the principal representations, petitions, etc.,
presented to the Hon. Mr. Gokhale during
his tour. Appendix II. consists of press
comments, criticisms, interviews and corres-
pondence. The principal anti-Indian enact-
ments and regulations are given in Appendix
III. The souvenir makes a complete and in-
teresting record of an eventful tour, and will
be valued by those taking an interest in
South African affairs.

PRICE 5/-

POST FREE 5/3

નવાં આવેલાં પુસ્તકો

કીમત.	પેસ્ટેલ
શી. પે.	પેન્સ.
કાવ્યદોહન ભાગ ૧ ભો. ૨-૩	૯
કાવ્યદોહન ભાગ ૨ ભો. ૩-૬	૯
કાવ્યદોહન ભાગ ૩ ભો. ૩-૬	૯
કાવ્યદોહન ભાગ ૪ ભો. ૪-૬	૧૦
કાવ્યદોહન ભાગ ૫ ભો. ૪-૬	૧૧
ચંદ્રકાંત ભાગ ૨ ભો. ૩-૬	૯
ચંદ્રકાંત ભાગ ૩ ભો. ૩-૬	૯
વીવેકાનંદ વીમાર માળા. ૩-૬	૭
શ્રીમદ્ ભાગવત... .. ૩-૬	૧/-
તુલસીદાસકૃત રામાયણ. ૫-૩	૧/-
ગુજરાતીમાં અર્થશાળું.	

સરસ્વતિચંદ્ર,	
ભાગ ૧ થી ૪. ૧૧-૬	૧/૯
જીવન - મેચ... .. ૩-૬	૬
મ'મા ગુરુજર વાર્તા... ૧-૬	૩

આબકાદનો સુધારો કે	
રમણીય ભાગવત... .. ૨-૩	૪
M. A. બનાફે કથો	
મેરી મિટ્ટી ખરાબકરી	

આબકાદની અંગ્રેજી	
જીમીંગલવધીની ખામી	
આ જતાવનારી રસીક	
નવલ કથા. અખનાર:	

અમૃત કેશવ નાયક. ૨-૩	૩
હાસીરામ કોટવાલ ... ૦-૬	૧
આમરપાયા(પુરુષપ્રમીટર	
કીએ ૫૬ વરસ ઉપર	

મેળવેલી છતોના ખ્યાન	
વાળા તવારીખ રૂપે	
વારતા) રચનાર ક. મે.	

મરજમાન ૭-૬	૧/૪
બરતુહરીચતક, નીતિ	
કરંમાર, વધરાખખને	

વિજ્ઞાન. આ પુસ્તકમાં	
રાજપૂર્ણ બરતુહરીનું	
કુકે જન્મદર્શાત છે	૧-૩ ૩
ગીતાજીનો ખીસામાં	

રાખવા નેવડે નાનો	
ગુરુકા ૦-૪	૧
ધી રત્નરત્ન ઉગ્રીક-	
ગુજરાતી રીક્ષનેરી	

પટેલ અને બાપક કૃત ૧૦-૦	૨/૬
ધી પોકેટ ઇન્ડીયન-ગુજ	
રાતી રીક્ષનેરી (જ્યાર	
વાળા) ૨-૩	૪

The I. P. Press, Phoenix,

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

પુસ્તકો કામેલ પાસાનું બાપક	૦ ૦ ૧
સત્યાગ્રહનો ઉનામી નીળ'ખ	૦ ૦ ૩
સરવોદય (રસકીનના અન કુ મ	
હાર્ટનો ગુજરાતી તરજુમા	૦ ૦ ૬

પુસ્તકો કામેલ પાસાનું જીવન	
અરિય	૦ ૦ ૩
સુધારના ભવાઈ જરૂરી અમીર	
અલીના લેખનો તરજુમા	૦ ૦ ૩

નીતિધરમ અથવા ધરમનીતિ.	
આ પુસ્તકમાંના આડે પ્રકરણને	
અતે ગુજરાતી અથવાતો હાંકી	
લાખામાંથી કુટેલ અકેક કાવ્ય	

આપેલ છે.	૦ ૦ ૧
જેનાં કાવ્ય (ખીજ આવાસી)	
ઉનામની હરીફાઈ માટે મળેલાં	
કાવ્યોમાંથી ગુમીકાદી જે ઉડિ	

અન આવીનીયનમાં કાવ્યમાં	
આવ્યા હતા તે તથા ત્યાર પછી	
બીજાં કાવ્યો કાવ્યો કાવ્યો	
છે તેનો સંગ્રહ આ પુસ્તક	

માં છે.	૦ ૧ ૦
એક સત્યચીરની કથા. સોફરેટીસનો	
જવાબ	૦ ૦ ૧
ટોલસ્ટોયની વારતાના તરજુમા	

જીવનદોરી	૦ ૦ ૪
સત્યચિના બીજું કથું નથી	૦ ૦ ૩
પુરુષરાજ	૦ ૦ ૬
ઉપરનાં દરેક પુસ્તક ઉપર પેસ્ટેલ પેની ૧ છે	

શ્રીમદ્ ભગવત ગીતા. ભાગવતમારવંદ	
પ'ડિતથી મટવાલકૃત ગુજરાતી સમરદેશી	
ને આપારે લખાયેલી. કીમત પેની ૧૦.	
કપાલ ખરચ સાથે ૧ રૂ.	

સ્વામી વિવેકાનંદના પત્ર ભાગ ૧ભો.	
અંગ્રેજી ઉપરથી અનુવાદ કરી પ્રસિધ્ધ કરનાર	
બગુલાઈ કૃતેશ્વરંદ કારભારી કીમત ૧૦ પેની	
કપાલ ખરચ સાથે ૧.	

મિહનદાસ કરમચંદ બાંધી. રેવ. ડો.	
લખેલ પુસ્તકનો ગુજરાતી તરજુમા. ડો.	
મેતાએ આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના વિસ્તારથી	
લખેલી છે. પોરક ખરચ સહીત કીમત	

૧શી. ૩ પેની.	
દેશભક્ત બાપાળ કૃષ્ણ બાપાળે અને	
મીરમીટના સવાલ ઉપરની જરૂર. પોરક	
ખરચસહીત કીમત ૬ પેની.	

The I. P. Press, Phoenix.	
Remittance in all cases must accompany order.	
"INDIAN OPINION"	

The annual subscription to INDIAN OPINION (post free) is fourteen shillings for the Union of South Africa, and fifteen shillings for all other parts of the world. Payment must be made in advance. Remittances by cheque, except in the cases of Durban or Maritzburg, should include cost of exchange (minimum 6d.) Business communications should be addressed to the MANAGER, INTERNATIONAL PRINTING PRESS, PHOENIX, NATAL.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Phoenix, Natal.